00079856

BOMBAY BRANCH
OF THE
ROYAL ASIATIC SOCIETY.
TOWN HALL, BOMBAY.

Digitized with financial assistance from
Observer Research Foundation
on 17 May, 2019

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ.

XENOPHONTIS,
PHILOSOPHI ET IMPERATORIS CLARISSIMI, QVÆ EXSTANT OPERA, IN DVOS TOMOS DIVISA:

Græce multo quam ante caſtigatius edita, adiecta etiam ad marginem ſcripturæ diſcrepantia:

Latine tertia nunc cura ita elucubrata, vt noua pene toga prodeant:

Noua inſuper Adpendice ſic illuſtrata, vt quam planiſſima deinceps eorum lectio ſit futura:

Opera IOANNIS LEVNCLAVII AMELBVRNI.

Acceſſerunt Æmilij Porti, [illegible] Porti Cr. Fil. Notæ; & Index Græcus verborum phraſiúmque obſeruatu dignarum.

Additus item in calce alius Index rerum & verborum memorabilium; à fronte, tomi vtriuſque & nouæ Adpendicis Leunclauianæ Catalogus.

Magd: Hall. 7323

Q-a-29
LIBRARY OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY

LVTETIÆ PARISIORVM,
Typis Regiis, apud Societatem Græcarum Editionum.
M. DC. XXV.

938
xen/xen
79856

I. TOMO.

HISTORIARVM De Cyri maioris inſtitutione libri VIII. p.1
De Cyri minoris expeditione libri VII. 243
Græcarum hiſtoriarum libri VII. 428

II. TOMO.

De Ageſilao rege liber 651
De Lacedæmoniorum republ. 675
De Athenienſium republica 691
Socratica defenſio ad Iudices 70[illegible]
Memorabilium Socratis libri IIII, & qui Oeconomicus inſcribitur 708
Conuiuium 872
Hiero, ſiue de Regno 901
Rationes redituum, ſiue de prouentibus 920
De re equeſtri 932
De magiſterio equitum 954
De venatione 972
Epiſtolarum fragmenta. 1000

ADPENDICE CONTINENTVR

Chronologia breuis ad decl[illegible]andas Xenophontis hiſtorias, & eiuſdem vitam 1003
Chi[illegible] epiſtola de conſeruato à Xenophonte Byzantio 1009
Hermogenis de forma dictionis Xenophonteæ 1012
Gloſſæ in Xenophontem 1013
Notatorum Leunclauij ad Xenophontem libri II 1021
Xenophontis de re equeſtri liber, eodem Ioanne Leunclauio interprete, Taurini 1144

00079856

NARRATIO DE VITA XENOPHONTIS, EX DIVERSIS SCRIPTORIBVS COLLECTA PER IOANNEM LEVNCLAVIVM.

XENOPHONTI Patria fuit vrbs Græciæ princeps, Athenæ; ad cuius tribum Archienſem pertinebat. Patrem habuit Gryllum. Vultu peruenuſto ac miti, cæſarie promiſſa, quemadmodum Chio Philoſophus prodiit: Ipſo in vultu ſingularis inerat verecundia. Narrant illum Socrati aliquando quodam in angiporto factum eſſe obuiam. & Socratem eum baculo protenſo quominus præteriret, impediiſſe: deinde quæſiuiſſe quo loco venderentur omnia quæ in vrbem adferrentur. Ad quæ cum Xenophon reſpondiſſet, rurſum interrogaſſe Socratem, vbinam ad virtutem homines conſuefierent: illo hærente, iuſſiſſe vt ſe ſequeretur. Ex eo tempore Socratis auditor erat. Primus etiam commentariis doctrinam Socraticam complexus eſt; qui nunc quoque titulo Memorabilium exſtant. Idem & Philoſophorum hiſtoriam primus ſcripſit. Deinde huiuſmodi quadam occaſione, quemadmodum ipſe tertio de Cyri iunioris expeditione libro narrat, in amicitiam Cyri Darij F. qui fratrem habebat, Artaxerxem regem, peruenit. Erat Sardibus apud Cyrum Proxenus Bœotus; qui magna mercede data, diſcipulus aliquando Gorgiæ Leontini oratoris fuerat. Cum eo Xenophonti ius hoſpitij erat. Quare litteras Sardibus dat ad Xenophontem, eúmque pellicit vt ad ſe veniat, velle ſe pollicetur ipſi amicitiam Cyri conciliare, quem ipſe patriæ ſuæ præferret. Xenophon, lectis litteris, de hoc itinere Socratem conſulit. Is, veritus ne Xenophonti amicitia Cyri apud Athenienſes fraudi eſſet, quod Cyrus aduerſus Atheniéſes ſummis viribus Lacedæmonios iuuerat; hoc ei dat conſilij vt Delphos profectus Apollinem conſuleret. Itaq; cum eo veniſſet Xenophon, rogat Apollinem cui Deo ſacrificandum eſſet, quemve orandũ, vt iter quod ſecũ ipſe ſtatuiſſet ingredi, proſpere cederet. Reſpondet Apollo, Diis illis ſacrificaret, quibus hoc deberetur. Cum hoc oraculo reuerſus Athenas, Socratẽ adit, oraculum narrat. Reprehendit is, quod nõ potius interrogaſſet, iterne hoc ſuſcipiendum eſſet, an non. Quia tamen ita quæſiuiſſet, faciundũ eſſe quod Apollo imperaſſet. ita tum Xenophon nauim aſcẽdit, Sardes nauigat, ad Proxenum ac Cyrum venit, qui iamiam in Aſiam profecturi erant. Atq; heic eum Cyro commẽdat Proxenus, qui rogabat, vt ſecum militatum iret, verbo quidem aduerſus Piſidas, at reuera aduerſus Artaxerxem regem. Ita tum militiæ nomen dedit in gratiã Cyri, cui nõ minus carus erat quam ipſe Proxenus. Poſtea Cyro quidẽ in prœlio, ducibus vero Græcis fraude Tiſſaphernis trucidatis, cum quid agendũ eſſet, Græci prorſus ignorarent, primus hoc conſilii dedit, vt alii duces occiſorũ loco legerentur. Quod cum omnibus placuiſſet, inter alios ipſe quoq; dux creatur, qui Grçcos cum cæteris domum reduceret. Varia fuerunt tota illa profectione Xenophontis conſilia & ſtrategemata, quibus longe reliquos duces excellebat. Atq; his rebus factum, vt Cheriſophus Lacedæmonius dux eum mirifice diligeret: quos quidem inter non niſi ſemel toto itinere diſſidiũ incidit: multas hoc tempore militũ iniurias pertulit, ac nihilominus eos egregie in officio continuit. Etiam aliquando Arcadibus, quamquã ab eis deſertus fuerat, ſuppetias tulit, funditus perituris, ni ſuccurriſſet. Poſteaquam Byzantium veniſſent, quominus vrbem milites ab Anaxibio claſſis præfecto iritati diriperent, auctoritate ſua impediit. Inde ad Seuthen Thracum regem milites ducit, eumq; paterno regno exutum feliciter reſtituit immanibus Thraciç nationibus domitis. Verum deinde Seuthes conſilio Maronenſi Heraclidæ malam Græcis & Xenophonti gratiã refert. Quare copias Lacedæmonii

ſe traditurum pollicetur, qui bellũ aduerſus Perſas in Aſia duce Thimbrone moliebantur. Antequam huic exercitum in Aſiam traiectum traderet, Aſidate Perſa cum vxore, liberis, familia, magnis opibus, capto, nonnihil ditatus fuit. Totum iter quo copias duxit per infeſtiſſimas nationes, ſtadiorum fuit triginta & quatuor millium. Poſt aliquod deinde temporis interuallũ, commilito fuit Ageſilai regis in Aſia: qui quidẽ euerſurus Perſicum imperiũ fuiſſe putabatur: niſi reuocatus à ſuis, ad compeſcendum Thebanos auro Perſico corruptos, in medio victoriæ curſu fuiſſet. Apud eumdẽ maximo fuit in precio, quemadmodum Plutarchus narrat. Abſens ab Athenienſibus exſilio multatus eſt, quod Cyrum iuuiſſet, hoſtem Athenienſium, & Lacedæmoniorum amicũ. Etiam Ageſilao in pugna aduerſus Thebanos ad Coroneã commiſſa adfuit. Quod autem nonnulli tradunt eum ab Ageſilao rege Spartam accitum fuiſſe ad erudiendos pueros, vt ex ipſo parendi atq; imperandi artem diſcerent: equidem nec verũ eſſe puto nec auctoritate ſcriptorũ veterum comprobari. Nam quod hoc de Ageſilao Plutarchi, probare conãtur, ex verſione interpretis proficiſcitur, viri & mihi amiciſſimi, & ceteroqui cum paucis omnino, qui hoc ſæculo veterum monumenta Latinum in ſermonem conuertunt, conferendi. Scripſit enim Plutarchus, id quod facile intelligent qui Græca ipſius verba diligẽter intuebuntur, Xenophonti Ageſilaum auctorem fuiſſe, vt filios ſuos Lacedæmonem accitos ibidem educaret; quod futurum ei polliceretur, vt artem ibi diſcerẽt, qua nulla præclarior, parendi nimirũ & imperandi. Hæc verborum Plutarchi ſententia eſt: cui Diogenes etiam in vita Xenophontis noſtri adſtipulatur. Tradit enim is, ex Dioclis auctoritate, filios Xenophontis apud Spartam Lacedæmoniorum diſciplina imbutos fuiſſe. Cæterum deinde Xenophon hoſpes Lacedæmoniorum publicus factus eſt, atque ex eo tempore Scilluntem vna cum Gryllo & Diodoro FF. commigrauit. Iſthic votum Epheſiæ Dianæ fanum exſtruxit, ſeq; cottidie venationibus, inuitationibus amicorum, ſcriptione hiſtoriarũ oblectabat. Tradit Pauſanias Scilluntem Eleis Lacedæmonios ademiſſe, donoq. Xenophonti dediſſe: Dinarchus autem, prædiũ vna cum domo datum ei fuiſſe ab Lacedæmoniis. Cæterum poſteaquam orto inter Eleos & Lacedæmonios bello, Scilluntem Elei adorirentur, ac tardius Lacedæmonii ſuppetias ferrent, Xenophon eiuſq. filii Lepræum fuga ſeſe receperunt: inde Corinthum peruenere ſalui: qua in vrbe deinde habitauit. Poſteà cum Athenienſes Lacedæmoniis, quos Argiui & Arcades cum Thebanis coniuncti, tantumnon oppreſſerant, publico decreto facto (de quo ipſe libro Græcarum hiſtoriarum extremo narrat) ferendam eſſe opem ſtatuiſſent: Xenophon Gryllum & Diodorũ FF. Athenas mittit, vt huic expeditioni intereſſent. Commiſſum inde prœlium eſt ad Mantineã: ex quo Diodorus nulla re memorabili geſta incolumis euaſit: Gryllus autem, aduerſus Thebanos equites collocatus, Epaminondam clariſſimũ imperatorem vulneratum occidit. Sic enim ſcripſit in Arcadicis Pauſanias: qui quidem teſtes citat Athenienſes ac Thebanos. Idem in pictura quadam Athenis ſe repeririſſe commemorat, qua prœlium ad Mantineam repræſentatũ fuerat. Addit etiam, Gryllo apud Mantineam fuiſſe columnã cum equeſtri ſtatua collocatam. Forte Xenophon poſt hanc pugnam Corinthi rem ſacrã ſerto redimitus faciebat, cum ad eum veniunt qui occubuiſſe filium ipſius in prœlio dicerent. Ea re audita, dempto de capite ſerto, quo pacto mortuus eſſet, quærit. Illis reſpondentibus, ſtrenue pugnantem, ac multis hoſtibus interemptis, tandem & ipſum cecidiſſe: corollam in caput reponit, ac ne quidem illacrymans in ſacrificio pergit; hæc (vt quidã aiunt) verba proloquutus; *Sciebam me genuiſſe mortalem.* Gryllus hic à morte laudatus eſt multorũ Epitaphiis verſibus, qui quidem patri etiam gratificari cuperent, vt Ariſtoteles ſcripſit. De quo licet exiſtimare, magna ipſum in exiſtimatione fuiſſe. Floruiſſe maxime Xenophon perhiben-

anno XCIV. Olympiadis quarto. Mortuus eſt anno primo CV. Olympiadis, apud Corinthum, cùm nonageſimum vitæ annum exceſſiſſet: auctore Luciano. Vir fortis fuit, equorum, venationis, aciei ſtruendæ, pietatis, ſacrificiorum ſtudioſus. Magnas aduerſus Ariſtippum impurum philoſophum ſimultates exercuit: ideoque in libro Memorabilium II. Socratem aduerſus hunc de voluptate differentem fecit: cuius rei Laertius quoque meminit. Fuit & hoc digniſſimũ laude, quod cum latentes alicubi Thucydidis hiſtoriarum libros ſurripere poſſet, eiuſq; labores ſupprimere; potius eos in lucem proferendos, ſumma cum indicatione inſignis ingenuitatis, putauerit. Datum ei nomen eſt *Atticæ muſæ*, propter ſummam orationis ſuauitatem: quæ quidem cauſa fuiſſe fertur, quamobrem quædam inter ipſum & Platonem exſiſteret æmulatio, de qua multa licet apud Athenæum legas. Idem liberum quoddam eius ad Dionyſium tyrannum dicterium narrat. Nam cum pocillator eum ad bibendũ cogeret, nominatim compellato tyranno: *Quid hoc, inquit, rei eſt, Dionyſi? tamen obſoniorum artifex ille inſignis ac varius comedere nos inuitos non cogit, ſed cum ſilentio menſam nobis modeſtè apponit.* Suidas autem tradit, non *Atticam muſam*, ſed *Apem* fuiſſe appellatum; quod & Chreſtodorus ſuis in verſibus innuere videtur. M. Tullius *orationem eius* ait *melle dulciorem* eſſe; quaſi ad Homerica verba de Neſtore alludens. Idem ait perhiberi, *Xenophontis voce Muſas quaſi locutas eſſe.* Ceterum de toto dictionis ipſius genere præclare commentatus eſt non Hermogenes (vt quidam putat) ſed Ariſtides Adrianenſis in libellis duobus, quorum alter De ſimplici, alter De ciuili oratione inſcribitur. Eorum primum nos eleganter ac ſtudioſè conuerſum à C. V. Gulielmo Cantero noſtro vidimus, qui quidẽ vna cum cæteris eiuſdem Ariſtidis operibus aliquando ſtudio Canteri, Græcè Latineque magna cum vtilitate ſtudioſorum hominum prodibit. Denique de libris Xenophontis noſtri, eorumque ordine ac numero nihil addo, quod ſatis hæc ab H. Stephano explicata ſtatuam; cui ſane ſtudioſi litterarum homines plurimum debent. Atque hæc fere ſunt, quæ de Xenophonte ſparſim tradita, colligere quaſi vnum in locum libuit.

Dionyſius Halicarnaſſeus tomo 2. p. 130. v. 40.

Ξενοφῶν μὲν, Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο, κατ' ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, τόν τε πραγματικὸν καὶ τὸν λεκτικόν· πρῶτον μὲν γὰρ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἱστοριῶν ἐξελέξατο καλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀνδρὶ φιλοσόφῳ προσηκούσας· τήν τε Κύρου παιδείαν, εἰκόνα βασιλέως ἀγαθοῦ καὶ εὐδαίμονος· καὶ τὴν ἀνάβασιν τοῦ νεωτέρου Κύρου, ᾧ καὶ αὐτὸς συνανέβη, μέγιστον ἐγκώμιον ἔχουσαν τῶν συστρατευσαμένων Ἑλλήνων· καὶ τρίτην ἔτι τὴν Ἑλληνικὴν, ἣν κατέλιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης· ἐν ᾗ καταλύονταί τε οἱ τριάκοντα, καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἃ Λακεδαιμόνιοι καθεῖλον, αὖθις ἀνίστανται. οὐ μόνον δὲ τῶν ὑποθέσεων χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου γενόμενος· ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκονομίας. ταῖς τε γὰρ ἀρχαῖς αὐτῶν τῶν πρεπωδεστάταις κέχρηται, καὶ τελευταῖς ἑκάστῃ τὰς ἐπιτηδειοτάτας ἀποδέδωκε. μεμέρικέ τε καλῶς καὶ τέταχε καὶ πεποίκιλκε τὴν γραφήν. ἦθός τε ἐπιδείκνυται θεοσεβὲς καὶ δίκαιον καὶ καρτερικὸν καὶ εὐπετὲς, ἁπάσαις τε συλλήβδην κεκοσμημένον ἀρεταῖς. καὶ ὁ μὲν πραγματικὸς τύπος αὐτῷ τοιοῦτος· ὁ δὲ λεκτικὸς, τῇ μὲν ὅμοιος Ἡροδότου, τῇ δὲ ἐνδεέστερος. καθαρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ἱκανῶς, καὶ σαφὴς, καθάπερ ἐκεῖνος· ἐκλέγει δὲ ὀνόματα συνήθη τε καὶ προσφυῆ τοῖς πράγμασι, καὶ συντίθησιν αὐτὰ ἡδέως πάνυ καὶ κεχαρισμένως, οὐχ ἧττον Ἡροδότου. ὕψος δὲ καὶ κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἱστορικὸν, Ἡρόδοτος ἔχει. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἴσχυσε τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ κἄν ποτε διεγεῖραι βουληθείη τὴν φράσιν, ὀλίγον ἐμπνεύσας, ὥσπερ ἀπόγειος αὔρα, ταχέως σβέννυται. μακρότερος γὰρ γίνεται τοῦ δέοντος ἐν πολλοῖς καὶ τοῦ πρέποντος, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος ἐφάπτεται τῶν προσώπων εὐτυχῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλίγωρός ἐστιν, ἄν τις ὀρθῶς σκοπῇ.

Et rurſum pag. 69. v. 46.

Φιλίστου δὲ καὶ Ξενοφῶντος, ὁ μὲν Ξενοφῶν, Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο, κατά τε τὰς πραγματικὰς ἀρετὰς καὶ τὰς οἰκονομικὰς καὶ τὰς ἠθικὰς τῶν διαλεκτικῶν, τῇ μὲν ὅμοιος, τῇ δὲ ἐλάττων. ἐκλεκτικὸς μὲν γὰρ καὶ καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι, καὶ σαφὴς καὶ ἐναργὴς, κατὰ τὴν σύνθεσιν ἡδὺς καὶ εὔχαρις, ὡς καὶ πλέον ἐκείνου· ὕψους δὲ καὶ μεγαλοπρεπείας καθόλου τῆς ἱστορικῆς πραγματείας οὐκ ἐπιτυχεῖν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πρέποντος τοῖς προσώποις πολλάκις ἐστοχάσατο, περιτιθεὶς ἀνδράσιν ἰδιώταις καὶ βαρβάροις ἔσθ' ὅτε λόγους φιλοσόφους, λέξει χρώμενος λόγοις πρεπούσῃ μᾶλλον ἢ στρατιωτικοῖς κατορθώμασι.

Cicero de Oratore, lib. 2.

Denique etiam à philoſophia profectus princeps Xenophon Socraticus ille, poſt ab Ariſtotele Calliſthenes comes Alexãdri, ſcripſit hiſtoriam: & hic quidem, rhetorico pene more; ille autem ſuperior, leniore quodam ſono eſt vſus, & qui illum impetum oratoris non habeat: vehemens fortaſſe minus, ſed aliquanto tamen, vt mihi quidem videtur, dulcior.

Idem in Oratore.

Xenophontis ſermo, eſt ille quidem melle dulcior, ſed à forenſi ſtrepitu remotiſſimus.

Idem in Bruto.

Librum conſcriptum molli & Xenophonteo genere ſermonis.

Idem in Oratore.

Xenophontis voce Muſas quaſi locutas ferunt.

GENEROSO ET ILLVSTRI V. KAROLO BARONI ZEROTINIO, MORAVICI EXERCITVS PRO CÆS. M. IN VNGARIAM

Præfecto ſummo, Nameſti, Roſſitzæ, Brandiſij, Lumnitzæque domino, &c.

Litterarum litteratorumque patrono benigniſſ.

FRIDERICVS SYLBVRGIVS, S. F. Q. P. P.

Grave ſane accidit humano ingenio, cùm vel coniugem tenelloſque liberos, vel inſigne aliquod ac reipublicæ conſecratum opus, velut in medio inſtituti curſu, fati nutu deſtituere cogitur: non nunquam triſte ſit Deum ad meliora vocantem ſequi; ſed quod pupillorum amicorumque iuuandorum ſtudium à natura inſitum, ægre deponi poſſit. Ita quamquam non dubito quin & Levnclavio noſtro perquam iucundum fuerit à laborioſa ærumnoſaque ſtatione ſibi diuinitus aſſignata, ad beatam quietem tranſire: verumtamen quoniam ſtudia ſua maxima ex parte ad reipublicæ poſteritatiſque vtilitatem conuerterat, prius eum quæ à ſe inchoata, affecta, & propemodum perfecta erant, ad finem perducere cupiuiſſe, naturæ ac rationi conſentaneum eſt. In primis hoc ſatagebat, vt quum longinquis diuturniſque profectionibus bonam Orientalis imperij partem peragraſſet, ea quæ de rebus Turcicis, partim è Græcorum, partim è noſtratium, partim etiam ex ipſorummet Turcorum ſcriptis magno labore accuratoque ſtudio vltra ſuperiores editiones congeſſerat, quam exactiſſime ad poſteritatem ſua opera tranſmitterentur. Præter Laonicum Chalcocandylen & Prætorem Græciæ, tranſcripſerat etiam Conſtantini Imperatoris ad Romanum filium de ſumma totius Imperij, de ſociorum omnium fœderibus, de hoſtium viribus, rationibus & conſiliis, copioſiſſimos luculentiſſimoſque commentarios Græce Latineque illos editurus. Tum ad Ius Græcorum ciuile canonicumque (quod præclariſſimum & quam [illegible] opus, ante aliquot annos è diuerſis Europæ Bibliothecis à ſe collectum & abſolutum, C. V. Marquardo Frehero conſiliario Palatino diſcedens crediderat) magis ac magis augendum & illuſtrandum, additamenta quædam ab eodem acceperat, quæ magno illi corpori inſerenda, & ipſa Latio donaret. Nec dubium eſt quin eo tempore quo iſta omnia ſecum habuit, pro indefeſſo litterarum propagandarum ſtudio, eadem vel omni vel maiori ſaltem ex parte abſoluerit. Xenophontem certe, qui nunc tertia eius lucubratione in lucem prodit, ceteris ſui partibus conſummatum, ſolo titulo ac præfatione orbum reliquerat; vt nobilis architectus, ſplendida baſilica, aliove magnifico ædificio, cetera quam accuratiſſima diligentia elaborato, ſolo frontiſpicio non omnibus numeris expolito, inexſpectato fati iuſſu manum ab operis conſummatione abſtrahere cogitur. Tertiam porro curam ei auctori propterea impenderat; quia cum ante annos XVIII. Xenophontem ſecundo à ſe recenſitum, Henrico Stephano, clariſſimo Typographo recudendum dediſſet, iſque diutius iuſto preſſus, tandem plane periiſſe putaretur, ne laborem ſemel cum gloria exantlatum ſubterfugere videretur, tertio eum ita repetiit, vt ipſe in eo ſe plane ſuperauerit: eo nimirum omni virium contentione ſibi adnitendum ratus, vt quanto maior eſt Xenophon, vir armorum variæque eruditionis gloria celeberrimus, tanto terſiore pallio prætextaque cultiore à ſe in Quiritium cœtum emitteretur. nam (vt defuncti verba ex prima eius ad Illuſtriſſ. fortiſſimumque Ducem Ioannem Caſimirum Palatinum præfatione repetam) magnæ quædam ac graues in primis cauſæ ſunt quamobrem ab omni hominum ætate ac genere Xenophontis monumenta ſtudioſe legi debeant. & hiſtoriam enim ſcripſit, qua nihil eſſe iucundius poteſt: & optimarum rerumpublicarum ſtatus depinxit; quo nihil præclarius: & doctrinam, quæ eſt de moribus, e ſapientiſſimi viri Socratis ſcholis ac diſputationibus illuſtrauit: quo nihil ad hominum vitam vtilius: & tuendæ rei familiaris præcepta dedit; quod certe ad vniuerſos pertinet. Idem non ex eorum eſt philoſophorum numero, qui alicubi in angulis & vmbra, culicis paſſus, vt ille quondam dixit, metiebantur: ſed res ampliſſimas ipſe geſſit, & apud præcipuos ſui ſeculi reges, magiſtratus, imperatores, ſummo in honore fuit. Quæ vna profecto cauſa mouere nos debebat, vt ſtatueremus eius lectionē non priuatis tantum hominibus ſed illis etiam qui loco ſupra mortales ceteros excelſo ſunt, inque reipublicæ gubernatione verſantur, vtiliſſimam eſſe. Nam quem non illi fructum ex commentario de rebus à Cyro majore geſtis capere poſſunt? quæ non ibi præcepta ſunt quo pacto ſe vir in republica princeps inde vſque à primis annis domi, foris; pace, bello; rebus ſecundis, aduerſis; ergā ſuperiores, æquales, ſubditos; amicos, fœderatos, hoſtes; omnis adeo generis homines gerere debeat. P. Cornelium certe, qui ex Carthagine Africaque victa nomen Africani adeptus eſt, numquam hos libros de manibus deponere ſolitum fuiſſe accepimus. Itidem, graui teſte M. Tullio, ſcimus L. Lucullum ſummum imperatorem, quum aduerſus Mithridatem Ponti regem, cui tantum non vniuerſa parebat Aſia, cum exercitu mitteretur, rudem prorſus & imperitum tum artis imperatoriæ fuiſſe: verum quum inter nauigandum hos ipſos, quos dixi, Xenophontis, libros diligenter lectitaret, tantum profecit, vt de hoſte omnium longe callidiſſimo, ac in primis ſtrenuo, multas clariſſimas victorias reportaret. Quid dicam de libris, quibus Cyri iunioris expeditionem aduerſus Artaxerxem fratrem expoſuit? Certe vt initio nobis in Cyro, ſtrenui, benefici, militibus grati, ſed temerarij: ſic libris ſequentibus, imperatoris perfecti imaginem in ſeipſo expreſſit. Ac vel vna illa conſeruati Byzantij deſcriptio ſummam admirationem meretur. quamobrem & Chio, magni olim nominis philoſophus, elegantiſſima eam epiſtola complexus eſt, ita, vt veriſſimum narrationi Xenophonteæ teſtimonium perhiberet. Græcarum hiſtoriarum libri, noſtri ſæculi nobis imaginem repræſentant. Nam & nos inter nos digladiamur, neglecto hoſte publico ac capitali, perinde atque tunc temporis Athenienſes, Lacedæmonij, Thebani, Arcades, ceteri, omiſſis barbaris qui ſaluti omnium inſidiabantur, ruptiſque fœderibus, in ſeipſos arma vertebant. Quapropter magni certe intereſt, viros etiam principes hoſce libros familiariter cognitos habere, neque vel pudore præpediti, vel praue iudicantium imperitis vocibus deterreri quominus id faciant, quod olim maximos imperatores facere non puduit. Quod ſi fiat, inferiorum quoque ordinum homines eo

exemplo mirifice excitabuntur. Quocirca vt & Leunclauius noſter pro ſua virili nonnihil ad hoc opus conferret, vt Xenophontis tam vtiles libri à diuerſis etiam hominibus cum fructu legerentur, non ſolum Græca exemplaria multis à mendis repurgauit, ſed interpretationem quoque nouam adiecit, quæ tum ſeorſum legi ſine faſtidio poſſet ab iis qui Græca non deſiderant, tum ſtudioſis litterarum hominibus, vtramque linguam inter ſe quaſi conferre cupientibus, ſeruiret: Nouam etiam Adpendicem attexuit, qua ceu face Xenophonteæ lectionis ſtudioſis prælucere. Ad te vero, generoſiſſime Baro, vt hunc defuncti laborem mitterem, graues ac iuſtæ fuere cauſæ: Cum enim primæ editionis patronus, & ipſe à ſupremo vniuerſi moderatore ex hac vita euocatus ſit, non potui circumſpicere, qui orbæ huius editionis tutelam, præter te ipſum (ita cenſentibus etiam CC. VV. Paulo Meliſſo, Marquardo Frehero, & aliis qui te ſingulari ſtudio colunt) aut libentius ſuſcipere, aut melius gerere poſſe videretur. Nam vt taceam quæ tibi cum principibus viris ſunt communia, peculiariter ingenij animique dotibus ita diuinitus exornatus es, vt quæ ceteris vix ſingula ſunt tributa, in te vniuerſa ſint collata. tum in litteratæ ſapientiæ ſtudio, in peregrinationibus, bellicis togatiſque negotiis, multiplici denique rerum vſu, ita verſatus es, vt Xenophontis luculenta in te imago reluceat. Eo inſuper es iudicij acumine, vt quid ad recti normam quadret, quid ab ea declinet, dextre diiudicare noris. eo item æquitatis veritatiſque ſtudio duceris, vt quæ inuidioſe carpi premique ſentis, ea libere fortiterque pro viribus tuearis. Ad hæc Leunclauium noſtrum in multis itineribus comitem, & vt aliquot annorum interuallis domeſticum, ita huius nouiſſimæ aduerſus publicum hoſtem expeditionis ſocium habuiſti, magnoque cum mœrore ceu fidum Achatem inuitus inuitum amiſiſti. Quocirca cum & defunctus has lucubrationes ſuas illuſtri nomini tuo dicaturus fuiſſe videatur, nos illius ceu fratres, tuo eas patrocinio etiam atque etiam commendamus; hoc enixiſſimo à te ſtudio contendentes, vt non hiſce modo te tutorē patronumque præbeas, ſed ad ceteros quoque defuncti labores in publicum proferendos, ducem te nobis adiutoremque præſtes. Nos interea Deum Opt. Maximum precabimur, vt tecum in aliis laudatiſſimis inſtitutis, tum in litterarum religioniſque aduerſus barbaros defenſandæ ac propagandæ infatigabili ſtudio magis magiſque corroboret, luculentiſque tandem tantorum laborum præmiis coronet. Heidelbergæ v. Kalend. Septemb. Anno Chriſti M. D. XCIV.

PAVLI MELISSI FRANCI, COMITIS PALAT. ET EQV. CIVIS ROMANI,

ODE,

AD ILLVSTREM VIRVM CAROLVM ZEROTINVM, BARONEM:

De obitu IOANNIS LEONCLAII AMELBVRNI.

QVERARNE ruptas ante diem manu
Clothûs auaræ ſtamine cum brevi
Tramas LEONCLAI? Querarne
Tam ſubito ZEROTINE caſu
Spes petitos? ah! homines ſumus,
Mortale ſemen. Mens mihi (teſtis es
FREHERE) præſagibat, hinc cum
Ille ſenex abitum pararet,
Rhedâque vectum nos comites duo
Deduceremus; non fore vt amplius
Ipſum intueri poſt daretur.
Sic igitur, calicis ſupremi
Poſt dona libata, alteri ab alteris
Digreſſionem fecimus. Vt Nicer
Virum, & Palatini tetrarchæ
Bibliotheca libris vetuſtis
Frequens anhelat! Pallas vt anxia
Græcque eruditus ringitur! Angulum
Vt ſæpè luſtro, ſedit in quo
Pervigil is, veterumque Graiûm
Evolvit acer docta volumina,
Spectantia ad jus & ſolidam Themin,
Latumque campum tramiteſque
Hiſtoriæ amplivagæ patentes!
Suâpte dextrâ vidi ego ſedulo
Illum exarantem, codicibus tribus
Excerpta, Græca LAONICI
Scripta, dehinc in apertiorem
Promenda lucem: quæ, rogo, diſpice
Illuſtrium ô flos CAROLE, ne ſitu
Araneoſo oblitterentur,
Neve manûs alieniores
Poſt nigra adempti funera ſentiant.
Fragmenta muni quæ ſuperant ope
Recolligendum. Te cauente
Graviter, ac ſatagente rerum,
Huius peribit nil equidem reor
Laborioſi verticis. Vt ferus
Te Mars fatiget, ceteroſque
Pannoniis proceres in oris;
Tamen relictas hac quoque parte fac
Iuues Camœnas. Iam XENOPHON iit
Orbus ſecundanas in auras,
Teque (viden?) ſibi poſcit vltro
Tutorem amicum. Quin tibi ſupplicat
Pia vmbra IANI, ſive domeſtica
Imago defuncti, ſepultum
Vt merito decores honore.
VIENNA famæ conſcia, tot Ducum &
Regum & potentum patria Cæſarum,
Æterna te ponente ſeros
Deinde legat monumenta in annos.

Anno M. D. XCIV. Menſe Iunio.

MARQVARDI FREHERI, CONSILIARII PALATINI,

EPIGRAMMA.

SIc fugis, & longum indicis mihi funere luctum,
Pannoniæ procul à nobis extinctè Viennæ,
Dilectum caput & vero mihi frater amore,
Docte LEVNCLAVI? decus immortale Mineruæ;
Hiſtoriæque potens omnis, Latiæ atque Pelaſgæ;
Optimus interpres veteris, ſcriptorque recentis.
Cuncta quis enumeret, vel nomine cognita paucis,
Ingenij monimenta, fidem ſuperantia noſtram
Mole ſua & numero? totque exemplaria Græca
Seu primum è tenebris per te edita lucis in auras,
Seu mendis luſtrata malis, & verſa Latine.
Claudere quæ poterat vix conuenientius alter
Hoc XENOPHONTE (olim qui maximus induperator,
Nunc ZEROTINE cliens tibi nobilis accidit HEROS,
Sic fas, ſic ipſum auctorem voluiſſe putandum eſt)
Quem tua pæne nouum iam tertia cura reduxit,
Cycneuſque labor ſuſpendit Apollinis ædi.
Nec tamen hoc omne eſt. maior meliorque tuorum
Pars ſupereſt operum: quæ non vulgata per orbem,
Sed vulganda tamen, gremio tenet arca fideli
Emiſſura breui miracula tanta laborum.
Vnde velut cumulus tibi famæ & poſtuma laudum.
Magne vir, & damno auctorum donate bonorum,
Quæ tulit vnquam ætas ſimilé tibi, quæue deinceps
Sæcla parem reddent? non hoc quis ſperet, vt optet.
Omnia quantiuis precij pol nos tua tanto
Colligere & colere & mirari impenſius æquum eſt.

Εἰς Ἰωάννου τοῦ Λεων-κλέος Ξενοφῶντα.

Εἴ γ' ἐφέων, ξείνων φάος ὤν ποτε τῆς ἐν Ἀθήνης,
Νῦν ἄρα καὶ ξείνων φάος ἔπλετο τῆς ἀνὰ Ῥώμην·
Ἐξ ὅτε Γερμανῶν σὺ Λεων-κλέος Αὐσονίην οἱ
Γῆρυν ἐπημφίεσας. τῷ μοι κικλήσκεο φωτὶ
Ἑλλάδι, Τευτονίδης τε ἐών, Λαων-κλέος· αὐδῆς
Ὅττι δὲ Αὐσονίων πλῆθεις κλέος ἠδὲ Πελασγῶν.

Κάρολος εὐθεν-ο-βίος.

VOCABVLA XENOPHONTI PARTIM PECVLIARIA, PARTIM CVM ALIIS antiquis proſæ ſcriptoribus, Herodoto præſertim ac Thucydide, communia; ſed vel mere poëtica, vel poëſi magis quam ſolutæ orationi vſitata: ab H. Stephano collecta.

Numerales notæ paginas indicant: littera b, poſteriorem cuiuſque paginæ partem notat. Vacua vero interſtitia reliquimus, vt ſi quis alias huius generis voces apud hunc auctorem inuenerit, ſingulas ſuis addere locis poſſit.

A

Ἀγάλλεται pag. 292. c ἀγαλλόμεθα 612. & 915. & particip. ἀγαλλόμενοι 528. & 606.b. itemque ἀγαλλομένοις 871
ἀγαστῶς 655. vtitur autem ſæpe & verbo ἄγαμαι (à quo deriuatur hoc aduerbium) ſed id minus eſt poëticum.
ἀγλαΐας 939.b
ἀγχέμαχα ὅπλα 6. c. & ὅπλοις ἀγχεμάχοις 188.d
ἀδαής 37. & δαημονέστατοι ab eadem origine 6.b
ἀενναότεροι πλέοντι 98
αἰθιᾶσθαι
ἀκλεέστατον 841.
ἀλέξασθαι 357. vnde ἀλεξητῆρες 827.b. itē ἀλεξητήρια 939.b
ἀλκή 198. & ἀλκῆς ἰχύος (vbi forte legendum eſt, ἀλκῆς ἢ ἰσχύος 539. vnde deriuatum adiectiuum ἄλκιμος, vt p. 5. b ἀλκίμων θηρίων: & 52. b. πρὸς τοὺς πολεμίους ἄλκιμον εἶναι: & 123.b ἔθνος ἄλκιμον. & 629. b ἄλκιμοι ἐν τῷ πολέμῳ. & 829. b οἱ ἄλκιμοι. Superlatiuus ἀλκιμώτατοι 338. Cōtrarius τῷ ἄλκιμος eſt ἄναλκις, cuius nominis accu. plural. ἀνάλκιδας eſt 169.b & 207
ἀνάϊξας 985
ἀνορούειν 936.b. & ἀνορούων 945
ἀπερύκω, vnde ἀπήρυξα 369.b & participium ἀπερύκουσαι 831. b
ἀπημείφθη in hac ſignificatione, videlicet pro ἀπεκρίνατο, 286. b
ἀπωλοφύρετο 431
ἀρήγειν 160. & 831. b item ἀρήξοντες 829. b
ἄχος 142. rurſum ἄχει 154

B

βελεμνοῦμαι, vnde ἐβελεμνοῦντο 104. b

Γ

γεραίρω, vnde ἐγέραιρεν 206. & γεραιρόμενοι 239
γεραίτεροι 7. & γεραιτέρων ibidem b, & alibi. Annotatur à Polluce.
γοερμόν 113. annotatur & hoc à Polluce.

Δ

δάζομαι, vnde, ἐδάσαντο 838.
δαημονέστατοι 6. b. & contrarium ἀδαής 37
δαΐτα 97
διαπασσαλεύων 846. & 856
δμωαί 115.b
δρύπτομαι, vnde ἐδρύπτοντο 64. b & δρυπτόμεναι 86.b vnde apud Homerum ἀμφιδρυφής.
δυσμενέσι 558

E

ἐκπαγλοτάτοις ὅπλοις 918
ἐνεπίμπλατο 133.b
ἐξαλαπάξομεν 396.b
ἐπιμαυρωθείς 16
ἐπιέσασθαι 169.b
ἐπικυδέστεροι . 551
ἐπισταμένως 2
εὐμενῶς 558
εὐπετής adiect. 853.b & ſubſtantiuum εὐπέτεια 831.b & aduerbiū εὐπετῶς 83.b

Θ

θήγειν 41. & 42. & alibi. item θήξας 5.b
θοίνη 97.b

K

κατεπορσύνουσαι 30
κατολοφυρόμενος 186
κεῖνος pro ἐκεῖνος 444. b. Sic κείνους pro ἐκείνους 431,b. & plerisque aliis in locis.
κνίζονται 3
κνέφας 93.b
κτύπος 192

Λ

λείβομαι, vnde ἐλείβετο 169.b
λεωργότατον 723.b Pollux ait eſſe φορτικόν.

M

μαστεύειν 49. & 361. & 832.b item 843. & μαστεύων 299
μέγα εὐδαίμονας 118.b aduerbialiter pro μεγάλως.
μῦθος 125. & 872. item μύθοις 985. & 993.b

O

ὄλβος 98.b
ὀλοσχοῖς 319.b

Π

πέπαται 418. & πέπατο 268. itē participiū πεπαμένων 371. b. vbi lege πεπαμένοι.
πορσύνοντες 98.b. Sic 190.b. ἐπορσύνετο. item καταπορσύνουσαι 30

Σ

σινόμεθα 78.d. σινομένους 141.d hinc & ἀσινῶς adu. 281.b
συνεπικεραννύναι 985.b

T

τῆλε 112 .b
τοξάζω, ex τόξῳ factum. vnde ἐτόξαζον 629

X

χρῄζειν in hac ſignificatione 252. b χρῄζουσι 29.c

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM

DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER PRIMVS.

IOANNE LEVNCLAVIO *Amelburno, interprete.*

ΕΝΝΟΙΑ ποθ' ἡμῖν ἐγένετο, ὅσαι δημοκρατίαι κατελύθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλως πως βουλομένων πολιτεύεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν δημοκρατίᾳ, ὅσαι τ' αὖ μοναρχίαι, ὅσαι τε ὀλιγαρχίαι ἀνῄρηνται ἤδη ὑπὸ δήμων· καὶ ὅσοι τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντες, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ταχὺ πάμπαν κατελύθησαν, οἱ δὲ, κἂν ὁποσονοῦν χρόνον ἄρχοντες *διαγένωνται, θαυμάζονται ὡς σοφοί τε καὶ εὐτυχεῖς ἄνδρες γεγενημένοι. πολλοὺς δ' ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι, καὶ ἐν ἰδίοις οἴκοις, τοὺς μὲν, ἔχοντας καὶ πλείονας οἰκέτας, τοὺς δὲ, καὶ πάνυ ὀλίγους, καὶ ὅμως οὐδὲ τοῖς ὀλίγοις *τούτοις πάντη δυναμένους χρῆσθαι πειθομένοις τοὺς δεσπότας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐνενοοῦμεν, ὅτι ἄρχοντες μέν εἰσι καὶ οἱ βουκόλοι τῶν βοῶν, καὶ οἱ ἱπποφορβοὶ τῶν ἵππων, καὶ πάντες δὲ οἱ καλούμενοι νομεῖς, ὧν ἂν ἐπιστατῶσι ζῴων εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοιντο. πάσας τοίνυν ταύτας τὰς ἀγέλας ἐδοκοῦμεν ὁρᾶν μᾶλλον ἐθελούσας πείθεσθαι τοῖς νομεῦσιν, ἢ τοὺς ἀνθρώπους τοῖς ἄρχουσι. πορεύονταί τε γὰρ αἱ ἀγέλαι *οἷ ἂν αὐτὰς εὐθύνωσιν οἱ νομεῖς, νέμονταί τε χωρία ἐφ' ὁποῖα ἂν αὐτὰς ἐφιῶσιν, ἀπέχονταί τε ὧν ἂν αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν τοῖς γιγνομένοις ἐξ αὐτῶν ἐῶσι τοὺς νομέας χρῆσθαι οὕτως, ὅπως ἂν αὐτοὶ βούλωνται. ἔτι τοίνυν οὐδεμίαν πώποτε

[margin: διαμένωσι, — πάνυ, ἢ πάντη — ᾗ ἂν αὐτὰς ἄγωσιν οἱ]

A B C

ACCIDIT aliquando nobis ad animum, quot populares adminiſtrationes, ab iis qui aliter potius quam in populari reipublicæ ſtatu degere vellent, everſæ; quot item vel ſingulorum, vel paucorum principatus, à plebeis ſublati ſint: quotque regnum inuadere conati, partim perquam celeriter imperio ſint deiecti, partim vt viri ſapientes & felices, in admiratione ſint; quantocumque tamdem ſpatio temporis principatum retinuiſſent. Quin & pleroſque videbamur animaduertiſſe, qui domi ſuæ familiam, alij maiorem, alij ſane modicam alerent; quum tamen iidem domini etiam perpaucos illos magnopere ſibi obſequentes habere non poſſent. Præterea veniebat in mentem nobis, vt bubulcis in boues, ſic equariis in equos, adeoque omnibus, quos paſtores dicimus, illæc in animalia, quibus præſunt, non abs re videri imperium eſſe. At vero videre videbamur, greges hos omnes lubentius paſtoribus ſuis parere, quam homines magiſtratibus. Pergunt enim greges, quocumque paſtores dirigunt; atque vt in locis paſtum quærunt, in quæ illi loca eos immittunt: ſic ab iis abſtinēt, à quibus arcentur. Quinetiam fructibus, qui ex eis proueniunt, vti paſtores pro libitu ſinunt: nec vmquam accepimus vllum

Difficillimum, hominibus imperare.

gregem aduerſus paſtores coiuiſſe, quo vel minus eis pareret, vel eos vti fructu non permitteret. Immo quibuſvis aliis infeſtiores ſunt greges, quam iis qui & imperium in eos habent, & emolumenta ex eis capiunt: quum homines in nullos maiori coeant impetu, quam quos in ſe regnum adfectare ſentiunt. Hæc quum apud animum expenderemus, ita de his arbitrabamur; vt homini nato facilius exiſtimaremus eſſe, quibuſvis animantibus aliis, quam hominibus imperare. Sed vbi cogitauimus, fuiſſe Cyrum Perſam, qui complures homines, complures ciuitates, complures etiam nationes ſibi parentes habuerit: tum deinde relicta ſententia priori, ſic ſtatuere coacti ſumus; vt hominibus imperare, neque illarum in rerum numero, quæ res fieri nequeunt, ponendum; neque factu eſſe difficile cenſeremus, modo ſcite quis hoc agat. Quippe Cyro ſponte ſua paruiſſe nouimus homines, qui partim ab eo complurium dierum, partim menſium interuallo abeſſent, partim nunquam ipſum vidiſſent, partim certo ſcientes, ſe non viſuros, nihilo tamen ei minus obedire vellent. Etenim ceteris ille regibus tantum præſtitit, cum iis qui accepiſſent paternos, tum qui ſibi principatus ipſi acquiſiuiſſent; vt, quum Scytha, quamvis ampliſſimæ Scytharum copiæ ſint, nullam regno ſuo nationem aliam adiicere poſſit, ſatiſque ſibi ducat, ſi ſuæ gentis imperium retineat; & Thrax, ſi Thracum; Illyricus, Illyricorum; itidemque de ceteris eadem nationibus audiamus: (nam in Europa quidem etiam nunc ſui iuris, & à ſe inuicem diſtinctæ gentes eſſe perhibentur) Cyrus vnus, qui nationes Aſiæ ſimiliter ſuis vtentes legibus liberaſque reperiſſet, exigua cum Perſarum manu domo profectus, Medis quidem Hyrcaniiſque non inuitis imperauit: Syros vero, Aſſyrios, Arabes, Cappadoces, Phrygas vtroſque, Lydos, Cares, Phœnices, Babylonios ſubegerit: atque etiam Bactrios, Indos, Cilices, Sacas item, Paphlagonas, * Megadinos, gentes alias complures, quarum ne nomina quidem referre quis poſſit, in ditione habuerit. Idem Græcos incolentes Aſiam, & Cyprios, & Ægyptios, ad mare quum deſcendiſſet, ſuam in poteſtatem redegit. Harum igitur gentium imperio potitus eſt, quibus neque cum ipſo, neque inter ſe lingua communis erat. Nihilominus ita metu ſui tantum terrarum obire potuit, vt omnibus formidine percuſ-

Cyrus imperandi peritus.

Cyri præſtantia.

Amplitudo imperij.

al. Budinos, & Magadidas.

Gubernandi ratio.

A ἀγέλην ᾐσθόμεθα συστᾶσαν ἐπὶ τοὺς νομέας, οὔτε ὡς μὴ πείθεσθαι, οὔτε ὡς μὴ ἐπιτρέπειν τῷ καρπῷ χρῆσθαι. ἀλλὰ καὶ χαλεπώτεραί εἰσιν αἱ ἀγέλαι πᾶσι τοῖς * ἄλλοις, ἢ τοῖς ἄρχουσί τε αὐτῶν, καὶ ὠφελουμένοις ἀπ' αὐτῶν· ἄνθρωποι δὲ ἐπ' οὐδένας μᾶλλον συνίστανται, ἢ ἐπὶ τούτους οὓς ἂν αἴσθωνται ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχειροῦντας. ὅτε μὲν δὴ ταῦτα ἐνεθυμούμεθα, οὕτως ἐγιγνώσκομεν περὶ αὐτῶν, ὡς ἀνθρώπῳ πεφυκότι πάντων τῶν ἄλλων ζώων εἴη ῥᾷον ἢ ἀνθρώπων B ἄρχειν. ἐπεὶ δὲ ἐνενοήσαμεν, ὅτι Κῦρος ἐγένετο Πέρσης, ὃς παμπόλλους μὲν ἀνθρώπους ἐκτήσατο πειθομένους αὐτῷ, παμπόλλας δὲ πόλεις, πάμπολλα δὲ ἔθνη, ἐκ τούτου δὴ ἠναγκαζόμεθα μετανοεῖν, μὴ οὔτε τῶν ἀδυνάτων, οὔτε τῶν χαλεπῶν ἔργων ᾖ τὸ ἀνθρώπων ἄρχειν, ἤν τις ἐπισταμένως τοῦτο πράττῃ. Κύρῳ γοῦν ἴσμεν ἐθελήσαντας πείθεσθαι τοὺς μὲν, ἀπέχοντας παμπόλλων ἡμερῶν ὁδὸν, τοὺς δὲ, καὶ μηνῶν, τοὺς δὲ, C οὐδ' ἑωρακότας πώποτε αὐτὸν, τοὺς δὲ, καὶ εὖ εἰδότας ὅτι οὐδ' ἂν ἴδοιεν· καὶ ὅμως ἤθελον αὐτῷ ὑπακούειν. καὶ γάρ τοι τοσοῦτον διήνεγκε τῶν ἄλλων βασιλέων, καὶ τῶν * πατρίους ἀρχὰς παρειληφότων, καὶ τῶν δι' ἑαυτῶν κτησαμένων, ὥστε ὁ μὲν Σκύθης, καίπερ παμπόλλων ὄντων Σκυθῶν, ἄλλου μὲν οὐδενὸς δύναιτ' ἂν ἔθνους ἐπάρξαι, ἀγαπῴη δ' ἂν εἰ τοῦ ἑαυτοῦ ἔθνους ἄρχων διαγένοιτο. καὶ ὁ Θρᾷξ Θρᾳκῶν, καὶ ὁ Ἰλλυριὸς Ἰλλυριῶν· καὶ τἄλλα δὲ ὡσαύτως ἔθνη ἀκούομεν· D (τὰ γοῦν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἔτι καὶ νῦν αὐτόνομα εἶναι λέγεται, καὶ λελύσθαι ἀπ' ἀλλήλων.) Κῦρος δὲ παραλαβὼν ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη αὐτόνομα ὄντα, ὁρμηθεὶς σὺν ὀλίγῃ Περσῶν στρατιᾷ, ἑκόντων μὲν ἡγήσατο Μήδων, ἑκόντων δὲ Ὑρκανίων· κατεστρέψατο δὲ Σύρους, Ἀσσυρίους, Ἄραβας, Καππαδόκας, Φρύγας ἀμφοτέρους, Λυδοὺς, Κᾶρας, Φοίνικας, Βαβυλωνίους· ἦρξε δὲ καὶ E Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν καὶ Κιλίκων· ὡσαύτως καὶ Σακῶν καὶ Παφλαγόνων, καὶ * Μεγαδινῶν, καὶ ἄλλων δὲ παμπόλλων ἐθνῶν, ὧν οὐδ' ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις εἰπεῖν. ἐπῆρξε δὲ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλατταν, καὶ Κυπρίων, καὶ Αἰγυπτίων. καὶ τοίνυν τούτων τῶν ἐθνῶν ἦρξεν, οὔθ' ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων, οὔτε ἀλλήλοις· καὶ ὅμως ἐδυνήθη ἐφικέσθαι μὲν ἐπὶ τοσαύτην γῆν τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ, ὥστε καταπλῆξαι

ἀλλοφύλοις

πατρῴους

Βυδινῶν, & Μαγαδιδῶν,

πάντας, καὶ μηδένα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ· ἐδυνήθη δὲ ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τοσαύτην τοῦ πάντας αὐτῷ χαρίζεσθαι, ὥστε ἀεὶ τῇ αὐτοῦ γνώμῃ ἀξιοῦν κυβερνᾶσθαι. ἀνηρτήσατο δὲ τοσαῦτα φῦλα, ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν, ὅποι ἂν ἄρξηταί τις [πορεύεσθαι* ἀπὸ τῶν βασιλείων, ἤν τε πρὸς ἕω, ἤν τε πρὸς ἑσπέραν· ἤν τε πρὸς ἄρκτον, ἤν τε πρὸς μεσημβρίαν. ἡμεῖς μὲν δὴ ὡς ἄξιον ὄντα θαυμάζεσθαι τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐσκεψάμεθα τίς ποτε ὢν* γενεάν, καὶ ποίαν τινὰ φύσιν ἔχων, καὶ ποίᾳ τινὶ παιδείᾳ παιδευθεὶς, τοσοῦτον διήνεγκεν εἰς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων. ὅσα οὖν καὶ ἐπυθόμεθα, καὶ ᾐσθῆσθαι δοκοῦμεν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

γένος,

ΠΑτρὸς μὲν δὴ λέγεται ὁ Κῦρος γενέσθαι Καμβύσου, Περσῶν βασιλέως. (ὁ δὲ Καμβύσης οὗτος τοῦ Περσειδῶν γένους ἦν, οἱ δὲ Περσεῖδαι ἀπὸ Περσέως κλῄζονται) μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι. ἡ δὲ Μανδάνη αὕτη Ἀστυάγους ἦν θυγάτηρ, τοῦ Μήδων [γενομένου* βασιλέως. φῦναι δὲ ὁ Κῦρος λέγεται καὶ ᾄδεται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν Βαρβάρων, εἶδος μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος καὶ φιλομαθέστατος καὶ φιλοτιμότατος· ὥστε πάντα μὲν πόνον ἀνατλῆναι, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομεῖναι τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἕνεκα. φύσιν μὲν δὴ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μορφῆς τοιαύτην ἔχων διαμνημονεύεται. ἐπαιδεύθη γε μὴν ἐν Περσῶν νόμοις. οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενοι. οὐχ* ὁμοίως γὰρ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται πόλεις ἀφεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλοι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους ὅπως ἐθέλουσι διάγειν*, ἐπιτάττουσιν αὐτοῖς μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παριέναι, μὴ παίειν ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως. ἢν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίας αὐτοῖς* ἐπέθεσαν. οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι, προλαβόντες ἐπιμέλονται ὅπως τὴν ἀρχὴν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται, ὥστε πονηροῦ τινος ἔργου ἢ αἰσχροῦ ἐφίεσθαι. ἐπιμέλονται δὲ ὧδε· ἔστιν αὐτοῖς Ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη, ἔνθα τά τε βασίλεια καὶ τὰ ἄλλα ἀρχεῖα πεποίηται· ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ

ἐν ἴσῳ γὰρ, ἵνα ἐφ' ἑαυτῷ παιδ.

ἐπιτάσσουσιν,

ἐπιτίθενται,

A ſis, aduerſus ipſum nemo quicquam moliri auderet. Idem tantum in hominum animis excitare potuit deſideriū præſtandi ea quæ eſſent ipſi grata: vt omnes ipſius arbitrio regi perpetuo cuperent. Tot nationes vt ex ipſo penderent, effecit; quot etiam enumerando percurrere fuerit operoſum, quacunq. ſcilicet ex parte à regia quis ordiatur; ſiue ad ortum, ſeu occaſum; ſiue ad ſeptemtriones, ſeu meridiē. Nos quidem certe de hoc viro, velut admiratione digno, B quo genere natus, quali præditus indole, quali excultus diſciplina, tantum gubernandis hominibus excelluerit, alios conſuluimus: & idcirco narrare conabimur, quæcumq. de ipſo vel percunctando reſciuimus, vel intellexiſſe videmur.

CYrum, Cambyſe patre, Perſarum rege, natū fuiſſe fertur. Cambyſes ipſe Perſidarum è gente fuit ortus: qui auctore Perſeo celebrantur. Matrem ei fuiſſe Mādanam conſtat, Aſtyagis Medorum regis filiam. Fuiſſe autem Cyrus ita comparatus C à natura perhibetur, atque etiam nunc decantatur à Barbaris, vt & forma pulcherrimus, & animo præditus humaniſſimo, & diſcendi, adipiſcendique honoris auidiſſimus eſſet: adeoque nullum non laborem perferret, nullum non laudis gratia periculum adiret. Tali quum à natura indole animi, formaque Cyrus eſſet, quemadmodum ſane hactenus memoratur; etiam ſecundum leges Perſarum eſt inſtitutus. Earum vero princeps eſſe cura videtur, id efficere, quod bono publico maxime con- D ducat. Non enim inde faciunt initium, vnde quamplurimis in ciuitatibus leges exordiuntur. Nam pleræque ciuitates cuivis educādi liberos ſuos, qua ipſi viſum ratione fuerit, poteſtatem faciunt, atque ipſis etiam prouectioribus viuere ſui ex animi ſententia permittunt: deinde edicunt, ne quis clepat, ne rapiat, ne per vim domum in aliquam irrumpat, ne quem per iniuriam pulſet, adulterium ne committat, magiſtratus imperio parere ne detrectet, atque his E itidem alia conſimilia. Quod ſi quis horum aliquid tranſgrediatur, pœnæ propoſitæ ſunt. At vero Perſicæ leges hoc anteuertentes, primum procurant, ne prorſus eiuſmodi ciues ſint, qui praui alicuius fœdive facinoris libidine ducantur. Atque hoc huiuſmodi quadam ratione procurāt. Eſt apud eos forum, quod Liberum vocāt, in quo cum regia, tum curiæ magiſtratuū cæteræ ſunt exſtructæ. Hinc & res venales, & nundinatores, & clamores horum

Indoles.

Educatio.

Legum Perſicarum laus.

Forū apud Perſas, cognomento Liberum.

ac inſolentiæ alium in locum reiectæ ſunt: ne horum turbulenta confuſio cum decoro illorum ordine, qui ſunt inſtituendi, permiſceatur. Forum hoc ad curias ſitum, quatuor in partes eſt diuiſum. Earum prima pueris eſt adtributa, puberibus altera, tertia plenam adeptis ætatem viris, quarta militares annos egreſſis. Et ex lege ſinguli ſuis in locis adſunt, pueri quidem, & ætatis maturæ viri, primo diluculo: ſeniores vero vbi cuique commodum eſt, extra ſtatos dies, quibus oportet eos adeſſe. Puberes etiam propter curias cum armis gymnicis exilibuſve dormiunt: maritis exceptis, quorum præſentia ne quidem requiritur, niſi denuntiatum fuerit, vt adſint: nec honeſtum, hos abeſſe ſæpius. Harum partium cuique duodecim ſunt præſides, quod Perſarum natio totidem in tribus ſit diſtincta. Præſunt autem pueris delecti quidam ex ſenioribus, qui eos effecturi quam optimos videantur. Ephebis item, de virorum ætatis integræ numero lecti quidam, qui hos reddituri optimos exiſtimentur. Viris etiam maturæ iam ætatis præficiuntur, qui tales reddituri putentur, vt potiſſimum ſibi præſcripta, & à magiſtratu ſummo imperata præſtent. Ne ſenioribus quidem ſui præfecti deſunt, quippe quod his etiam qui præſint, deligantur; vt & ipſi officium faciant. Ac nos etiam illa commemorabimus, quæ cuilibet ætati præſtanda legum ex præſcripto ſunt, vt qua cura ſtudioque efficiant, quo ciues optimi ſint, magis etiam pareat. Pueri ergo magiſtrorum domos frequentando, in diſcenda iuſtitia, verſantur; & aiunt, ad hoc ſe non aliter itare, atque ſoleant apud nos, qui literis operam daturi ſunt. Horum autem præſides maximam diei partem iure dicundo conterunt. Nam & inter hos pueros nihilo ſequius, ac inter viros, mutuæ criminum accuſationes exiſtunt, furti, rapinæ, vis illatæ, doli, conuitij, & aliorum, quæ accuſari ſolent. In illos autem, quos intelligunt talis alicuius iniuriæ reos, animaduertunt. Eos etiam plectunt, quos per iniuriam accuſare comperiunt. iudicium vero dant de illo quoque crimine, propter quod inter homines odia mutua potiſſimum exiſtunt, quum poſtulationes in iudiciis de eo minime fiant, nimirum de ingratitudine. Itaque ſi quem intellexerint gratiam non referre, quum poſſit: in eum etiam valde animaduertunt. Nam ingratos homines inprimis nulla deorum cura, nulla parentum, patriæ, amico-

Fori diſtributio.

Puerilis ætatis exercitia.

Actio in hominem ingratum.

A καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον, ὡς μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν * πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ. διήρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορὰ, ἡ περὶ τὰ ἀρχεῖα, εἰς τέτταρα μέρη· τούτων δ᾽ ἐστὶν ἓν μὲν παισίν, ἓν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. νόμῳ δὲ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας ἕκαστοι τούτων πάρεισιν, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες· οἱ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ᾽ ἂν ἑκάστῳ προχωρῇ, πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέ- B ραις, ἐν αἷς δεῖ αὐτοὺς παρεῖναι· οἱ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα, σὺν τοῖς *γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν τῶν γεγαμηκότων. οὗτοι δὲ οὔτε ἐπιζητοῦνται, ἢν μὴ προρρηθῇ παρεῖναι· οὔτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν. ἄρχοντες δ᾽ ἐφ᾽ ἑκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσι δώδεκα, (δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διήρηνται) καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων ᾑρημένοι εἰσίν, οἳ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἀποδεικνύναι· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐφή- C βοις, ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν, οἳ ἂν αὐτοὺς τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν· ἐπὶ δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἳ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτοὺς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης ἀρχῆς. εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γεραιτέρων προστάται ᾑρημένοι, οἳ προστατεύουσιν, ὅπως καὶ οὗτοι τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν. ἃ δὲ ἑκάστῃ ἡλικίᾳ προστέτακται ποιεῖν διηγησόμεθα, ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται, ᾗ ἐπιμελοῦνται ὡς D ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διάγουσι μανθάνοντες δικαιοσύνην, καὶ λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται, ὥσπερ παρ᾽ ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι. οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον [μέρος * τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. γίγνεται] γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακολογίας, καὶ ἄλλων οἵων εἰκός. οὓς δ᾽ ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, τιμωροῦνται. E κολάζουσι δὲ καὶ οὓς ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας εὑρίσκωσι· δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος, οὗ ἕνεκα ἄνθρωποι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μάλιστα, δικάζονται δὲ * οὐχ ἥκιστα, ἀχαριστίας· καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δέ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. οἴονται γὰρ τοὺς ἀχαρίστους, καὶ περὶ θεοὺς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φί-

* παιδευμένων

* γυμνητικοῖς

* δὲ ἥκιστα,

λοις. ἕπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναισχυντία· καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκεῖ εἶναι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ ἡγεμών. διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφροσύνην. μέγα δὲ συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτοὺς, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας. διδάσκουσι δὲ αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ. μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι [καὶ * τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα, πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι οὐ παρὰ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. φέρονται καὶ οἴκοθεν * σῖτον μὲν, ἄρτον· ὄψον δὲ, κάρδαμον· πιεῖν δὲ, ἤν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ γενεᾶς οἱ παῖδες ταῦτα πράττουσιν. ἐκ τούτου δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι διάγουσιν ὧδε. δέκα ἔτη ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲν περὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προειρήμεθα, καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης. δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι. παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι, ἤν τι δέωνται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πάντες μένουσι περὶ τὰ ἀρχεῖα. ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, * ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς. ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνός. ἔχειν δὲ δεῖ τοὺς ἐξιόντας, τόξα καὶ παρὰ τὴν φαρέτραν, ἐν κολεῷ κοπίδα, ἢ σάγαριν. ἔτι δὲ καὶ γέρρον, καὶ παλτὰ δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφεῖναι, τῷ δ' ἂν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι. διὰ τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τοῦ θηρᾶν ἐπιμέλονται, καὶ βασιλεὺς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐστι, καὶ αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται ὅπως ἂν θηρῶσιν, ὅτι ἀληθεστάτη δοκεῖ αὕτη ἡ μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι. καὶ γὰρ πρῷ ἀνίστασθαι ἐθίζει, καὶ ψύχη καὶ θάλπη ἀνέχεσθαι. γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις. ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεῦσαι θηρίον, καὶ ἀκοντίσαι ὅπου ἂν παραπίπτῃ. καὶ τὴν ψυχὴν δὲ πολλάκις ἀνάγκη * θήγεσθαι ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀνθιστῆται.

ἀπὸ μὲν, ἄρτους·

τὰς ἡμισείας φυλακῆς ἐκβάλλει· καί

θάλπεσθαι, γρ. &, γίνεσθαι.

A rum, adfici arbitrantur. Quin & impudentia potiſſimum ingratitudinem comitari creditur, quod hæc vna omnium eſſe maxima dux ad turpiſſima quæque videatur. Præterea pueros ad temperantiam condocefaciunt. Plurimum vero ad hanc diſcendam confert, quod ipſos etiam ſeniores toto die temperanter ac moderate vitam agere vident. Addunt præcepta de præſtanda magiſtratibus obedientia: quam ad rem multum confert, quod & ſeniores enixe vident magiſtratibus obtemperare.
B Docent eos & ventris ac potus abſtinentiam, nec parum ad hoc adfert adiumenti, tum quod ſeniores quoque non prius ventris cauſa diſcedere vident, quam ſuis à præſidibus dimittantur; tum etiam, quod apud matrem pueri non paſcuntur, ſed apud magiſtrum, poſtquam id præſides eis ſignificant. Adferunt autem domo panes quidem ad cibum, naſturtium vero ad obſonium; itemque ampullam, vt ſi quis ſitiat, è præterfluente hauriat. Ad hæc arcum tendere, ſagittis & iaculis ferire di-
C ſcunt. Exercent autem in his ſe pueri vſque ad ſextum ſeptimumve ac decimum ætatis annum: à quo iam tempore ad ephebos abeunt, qui hoc rurſum modo viuunt. Decem annis, poſtquam è pueris exceſſerunt, ad curias ſomnum capiunt, vt dictum eſt, cum ciuitatis cuſtodiendæ, tum exercendæ temperantiæ gratia. Nam hæc potiſſimum ætas requirere curam videtur. Iidem interdiu quoque magiſtratibus vtendos ſe præbent, ſi qua in re ipſorum opera publice deſideretur. Ac ſiquidem vſus
D ita poſtulet, vniuerſi ad curias manent. Rex vero, quum venatum exit, (& exit per menſem ſæpius) dimidiam cuſtodiæ partem educit. Quotquot autem exeunt, arcus habere iuxta pharetram oportet, ac * copidem in vagina, vel ſecurim: Præterea cratem, & haſtas binas, vt harum alteram emittant; altera', ſi ſit opus, cominus vtantur. Cur vero publice venationi operam dent, in qua Rex ducis officio perinde ac belli tempore fungitur, quum & ipſe
E venetur, &, vt venentur alij curam adhibeat; hæc cauſa eſt; quod bellicarum rerum iſtæc exercitatio veriſſima videatur eſſe. Conſuefacit enim ad ſurgendum mane, & ad frigora caloreſque perferendos, atque etiam ad itinera & curſus exercet. Præterea ſagittis iaculiſque feram petere neceſſe eſt, vbicumque inciderit. Sæpe etiam acui animum in venatione oportet, obiiciente ſe robuſta & feroci aliqua beſtia.

Pa[illegible] exercitia.

κοπίδες appellabātur gladij minores leniter curuati, falcibus ſimiles: auctore Curtio. Infra, lib. 4. p. 99. v. 4. ψιλὰς μαχαίρας dixit, id eſt, gladios exiles.

Nam quæ offerunt ſeſe beſtiæ, feriendæ ſunt: ab iis autem cauendũ, quæ in venantẽ irruunt. Adeoque non facile quis reperiat, quidnam eorum quæ bellum habet, à venatione abſit. Quum autem venatum exeunt, prandium ſecũ ferunt, copioſius illud quidem, ceu par eſt, quam puerorum: alioqui tamen ſimile. Ac dum venantur, haudquaquam prandẽt. Sin autẽ vel feræ cauſſa præſtolari oporteat, vel cæteroqui diutius immorari venationi libeat: illo prandio cœnæ tempore ſumto, poſtridie rurſus ad cœnam vſque venantur. Itaq. biduum hoc vnum diem putant, propterea quod vnius diei cibum abſumant. Faciunt autem hoc conſueſcendi cauſſa, vt ſi quid tale in bello etiam vſus poſtulet, præſtari ab eis poſſit. Quidquid vero qui hac ætate ſunt, venando ceperint, id eis in obſonium cedit: ſi captum nihil ſit, naſturtio veſcuntur. Quod ſi quis eos vel ingrato cibo veſci putat, quum naſturtium ſolum adhibent ad panem, vel vti potu ingrato, quum aquam bibũt: is ad animum reuocet, quam ſuauis cibus ſit offa & panis, ſi edat eſuriẽs; quam ſuauis aqua, ſi bibat ſitiens. Quæ autem domi manent tribus, eæ cum aliorum exercitiis, quæ pueri didicerunt, occupantur; tum ſagittando ac iaculando: in quibus ſane perpetuæ inter eos contentiones exiſtunt. Etiam publica quædam horum certamina ſunt, & in eis præmia propoſita. In quacunque vero tribu quamplurimi peritia, fortitudine, obedientia præſtiterint; eius non modo præſes à ciuibus laudatur & honore adficitur; ſed etiam is, qui eos, dum adhuc pueri eſſent, inſtituit. Atque horum domi manentium epheborum opera magiſtratus vtuntur, ſi quo præſidio cuſtodiave ſit opus, aut ſi veſtigandi ſint malefici, vel intercipiendi latrones, vel ad aliud quidpiam eorum quæcumque virium aut celeritatis opera ſunt. Hæc igitur agunt ephebi, ac poſtquam annos illos decem exegerunt, ad viros ætatis plenæ tráſeunt. (Virilis ætas) A quo autem tempore ex ephebis exceſſerunt, viginti & quinque annis huiuſmodi vitam agunt. Primum perinde ac ephebi ſe magiſtratibus exhibent, ſi qua in parte ipſorum opera publice ſit opus ad ea quæ curant iam intelligentia præditi, & viribus adhuc integri. Quod ſi eundum ſit in militiam, non iam hoc modo inſtituti vel arcus in expeditione geſtant, vel tragulas; ſed arma, quibus apud Græcos inde nomen eſt, quod eis cominus pugnetur: circum pectora thoracem, cta-

A παίειν μὲν γὰρ δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπιφερόμενον. ὥστε οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν, τί ἐν τῇ θήρᾳ ἄπεστι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων. ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τὴν θήραν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, τῶν παίδων, τἆλλα δὲ ὅμοιον. καὶ θηρῶντες μὲν, οὐκ ἂν ἀριστήσαιεν· ἢν δέ τι δέῃ, θηρίου ἕνεκα ἐπικαταμεῖναι, ἢ ἄλλως * βουληθῶσι διατρῖψαι περὶ τὴν θήραν, (ἐκλύσωσι) τὸ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες, τὴν ὑστεραίαν αὖ B θηρῶσι μέχρι δείπνου· καὶ μίαν ἀμφω [ταύτας * τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίζεσθαι ἕνεκα, ἵνα καὶ ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσῃ, δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. καὶ ὄψον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι, ὅ,τι ἂν θηράσωσιν· εἰ δὲ μὴ, τὸ κάρδαμον. εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω πῶς μὲν ἡδὺ μᾶζα καὶ ἄρτος πει- C νῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. αἱ δ' αὖ μένουσαι φυλαὶ διατρίβουσι μελετῶσαι τά τε ἄλλα, ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι * τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται. (πύπις) * ἐν ᾗ δ' ἂν τῶν φυλῶν πλεῖστοι ὦσι δαημονέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ * εὐπιστότατοι, (ἐν ᾗ δ' ἂν φυλῇ εὐπιστότατοι,) ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται, καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ D καὶ ὅστις αὐτοὺς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. χρῶνται δὲ τοῖς μένουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαὶ, ἤν τι ἢ φρουρῆσαι δεήσῃ, ἢ κακούργους ἐρευνῆσαι, ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ καὶ ἄλλο τι ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστί. ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι πράττουσιν. ἐπειδὰν δὲ τὰ δέκα ἔτη * διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς (τελέσωσι,) E τελείους ἄνδρας. ἀφ' οὗ δ' ἂν ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διάγουσιν ὧδε. πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, ἤν τι δέῃ * περὶ τοῦ κοινοῦ, ὅσα * φρονούντων τε ἤδη ἔργα ἐστὶ, καὶ ἔτι δυναμένων. (ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ) ἢν δέ που δέῃ στρατεύεσθαι, τόξα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχοντες οὐδὲ παλτὰ, (σωφρονούντων) στρατεύονται, τὰ δ' ἀγχέμαχα ὅπλα καλούμενα, θώρακά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέρ-

A ῥον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, οἷόνπερ γεγράφονται οἱ Πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ, μάχαιραν ἢ κοπίδα. καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τούτων καθίστανται, πλὴν οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι. ἐπειδὰν δὲ τὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν οὗτοι πλεῖόν τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς. ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα εἰς τοὺς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλουμένους· οἱ δ᾽ αὖ γεραίτεροι οὗτοι στρατεύονται μὲν οὐκέτι ἔξω τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δὲ μένοντες B δικάζουσι τά τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. καὶ θανάτου δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι πάσας αἱροῦνται· καὶ ἤν τις ἢ ἐν ἐφήβοις ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν ἐλλίπῃ τι τῶν νομίμων, φαίνουσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βουλόμενος. οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκούσαντες, ἐκκρίνουσιν. ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ. ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι· νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν C δηλωθείη διὰ τὰ προειρημένα. λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι. τούτων δ᾽ οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ᾽ ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. ἀλλ᾽ οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦντας, πέμπουσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπουσιν. οἳ δ᾽ ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις νεανισκεύεσθαι· τοῖς δὲ μὴ δια- D παιδευθεῖσιν οὕτως, οὐκ ἔξεστιν. οἳ δ᾽ ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας * συναλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· οἳ δ᾽ ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους. οἳ δ᾽ ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγίνωνται ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυ- E θότες καθίστανται. καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ᾗ οἴονται χρώμενοι βέλτιστοι ἂν εἶναι. καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτύρια καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐκπονεῖσθαι τὴν δίαιταν. αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι· αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόντα που φανερὸν γενέσθαι ἢ τοῦ οὐρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου.

* συναλίζεσθαι

A temq. talem manu ſiniſtra, cum quali Perſæ pinguntur: dextra vero ſicam, vel copidem. Omnes autẽ magiſtratus ex his conſtituuntur, exceptis puerorum magiſtris. Hos annos quinq. ac viginti poſtquam exegerunt, iam quinquageſimum ætatis annũ, ab ortu ſcilicet, exceſſerint. Itaq. tunc eorum in numerum abeunt, qui & ſunt & appellantur ſeniores. Hi vero non amplius extra ſolum patrium militatũ eunt, ſed domi manẽt, omniaque tam publica iudicia B quam priuata exercent. Etiam capitis ſupplicia decernunt, ac magiſtratus omnes legũt. Si qui autem vel inter ephebos vel eos qui plenæ ſunt virilis ætatis, in corũ aliquo deliquerint, quę legibus cõſtituta ſunt: eorum vnumquemque tribuum præſides deferunt, & aliorum quiſpiam, qui velit. Seniores vero re cognita eum loco mouent. Motus autem ordine, per omnem deinde vitam infamis manet. Vt vero planius vniuerſa Perſarum reipublicæ ratio declaretur, ad ſuperiora paulum reuertor. Nam C propter illa, quæ ante hac à nobis dicta ſunt, quam pauciſſimis nunc declarari poterit. Perſarum ad cẽtum & viginta millia feruntur eſſe. Horum nemo lege ab honoribus & magiſtratibus arcetur, ſed cuivis Perſæ liberos ſuos ad ſcholas iuſtitiæ publicas mittere licet. Mittũt vero, qui alere liberos ſuos in otio poſſunt: qui nõ poſſunt, non mittũt. Apud magiſtros autem publicos inſtitutis licet inter ephebos adoleſcere, quod illis haud fas eſt, qui huius inſtitutionis curſum non tenuerunt. Iã quotquot D inter ephebos ea quæ præſcripta legibus ſunt, plene præſtiterunt; iis permiſſum eſt, illorum contubernio, qui virilem ætatem plenam adſecuti ſunt, adgregari, ac magiſtratuum honorumq. participes fieri. Qui vero vel inter pueros vel ephebos tempus ſuum non exegerunt; nec in virorum ætatis integræ claſſem admittuntur. Inter viros autem conſtantis ætatis, qui perpetuo ſine culpa vixere, ſeniorum in ordinem cooptantur. Atq. ita inter hos ſeniores alle- E guntur ij qui omnis iter honeſti confecerunt. Hæc conſtitutæ rei apud Perſas publicæ ratio eſt, quam ſi ſequantur, longe ſe arbitrantur eſſe optimos. Extat autem hoc quoque tempore teſtimoniũ tam moderationis eorũ in victu, quam laboris in victu digerendo. Quippe nunc etiam apud Perſas nõ ſolum exſpuere palam & emungi & flatus refertos videri turpe ducitur: ſed etiã vel excernendi lotij, vel alterius eiuſmodi rei gratia ſecedentem aliquo conſpici,

Senum munus.

Non poſſent autem hæc facere niſi & victu modico vterentur, & humorem ita labore digerendo conſumerent: vt is alia via quapiam excerneretur. Et hæc quidem habemus, quæ Perſas ad omnes ſpectantia proferamus. Nunc autem actiones Cyri referemus, exorſi à pueritia: quando eius cauſa hæc à nobis eſt inſtituta narratio. Cyrus enim ad annos vſq. duodecim paulove plures ætatis hac inſtitutus diſciplina, palam æqualibus vniuerſis præſtabat, cum diſcendi, quæ oporteret, celeritate, tū ſingula recte ac viriliter exſequendo. Ab eo tempore filiam ad ſe ſuam Aſtyages eiuſque filium accerſiuit. Tenebatur enim illius videndi deſiderio, quem audiebat eleganti præditum indole. Abiit igitur ad patrem Mandana, Cyrum filium ſecum adducens. Cumque celeriter adveniſſet, atque intellexiſſet Cyrus Aſtyagem matris ſuæ patrem eſſe; ſtatim, vt puer à natura procliuis in amorem ac beneuolentiam, complexus eum ſalutat ac ſi familiarem iam dudum & amicum veterem ſuum aliquis ſalutaret. Quumque videret eum Medorum more pigmentis oculorum, coloribus illitis, alienis crinibus adpoſitis ornatum, (hæc enim omnia Medica ſunt, itemque tunicæ purpureæ & candyes, & monilia circum collum, & armillæ circum manus ambas: quum apud Perſas domi degentes hac etiam tempeſtate, multo tum veſtitus ſit vilior, tum victus tenuior) aui ergo quum videret ornatum hunc Cyrus,
» intuens in eum: Quam pulchrum, inquit,
» mea mater, auum habeo. Illa vero interro-
» gante, vter ipſi pulchrior videretur, Hicci-
» ne an pater? reſpondens Cyrus: Perſarum
» quidem, ait, ô mater, longe pulcherrimus
» eſt pater meus: Medorum vero quotquot
» equidem vidi, cum in via, tum ad portas,
» auus hic meus multo pulcherrimus eſt.
Aſtyages autem contra, complexus & ipſe Cyrum, pulchra ſtola induit, ac torquibus & armillis honoris cauſa donatum ornauit. Quod ſi etiam aliquo prodiret, eum in equo, cui frenum eſſet aureum, circumducebat; quemadmodum & ipſe proficiſci conſueuerat. Cyrus autem qui puer eſſet elegātis & liberalis ingenij, hac ſtola delectabatur, & equitationis exercitio nimium quantū gaudebat. Nam apud Perſas, quod equi difficulter illic alerentur, & vſus eorum in regione montana difficilis eſſet, etiam equum conſpici perquam rarum erat. Quum autem cœnaret Aſtyages, adhibita filia & Cyro, quod puero cœnam illā gra-

Cyri pueritia.

A Ταῦτα δὲ οὐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονοῦντες ἀνήλισκον, ὥστε ἄλλῃ ποι ἀποχωρεῖν. Ταῦτα μὲν δὴ κατὰ πάντων Περσῶν ἔχομεν λέγειν. οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὡρμήθη, νῦν λέξομεν τὰς Κύρου πράξεις, ἀρξάμενοι ἀπὸ παιδός. Κῦρος μὲν γὰρ μέχρι δώδεκα ἐτῶν, ἢ * ὀλίγῳ πλεῖον, ταύτῃ τῇ παιδείᾳ ἐπαιδεύθη, καὶ πάντων τῶν ἡλίκων διαφέρων ἐφαίνετο, καὶ εἰς τὸ ταχὺ μανθάνειν ἃ δέοι,
B καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρείως ἕκαστα ποιεῖν. ἐκ δὲ τούτου τοῦ χρόνου μετεπέμψατο Ἀστυάγης τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς. ἰδεῖν γὰρ ἐπεθύμει, ὅτι ἤκουε καλὸν κἀγαθὸν αὐτὸν εἶναι. ἔρχεται δ᾽ αὐτή τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα. ὡς δὲ ἀφίκετο τάχιστα, καὶ ἔγνω ὁ Κῦρος τὸν Ἀστυάγην τῆς μητρὸς πατέρα ὄντα, εὐθύς, οἷα δὴ παῖς φιλόστοργος ὢν φύσει; ἠσπάζετό τε αὐτόν, ὥσπερ
C ἂν εἴ τις πάλαι συντεθραμμένος καὶ πάλαι φιλῶν ἀσπάζοιτο. καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ καὶ χρώματος ἐντρίψει, καὶ κόμαις προσθέτοις, ἃ δὴ νόμιμα ἦν ἐν Μήδοις, (ταῦτα γὰρ πάντα Μηδικά ἐστι, καὶ οἱ πορφυροῖ χιτῶνες, καὶ οἱ κάνδυες, καὶ στρεπτοὶ περὶ τῇ δέρῃ, καὶ τὰ ψέλλια περὶ * ταῖν χεροῖν· ἐν Πέρσαις δὲ τοῖς οἴκοι, καὶ νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἐσθῆτες φαυλότεραι, καὶ δίαιται εὐτελέστεραι)
D ὁρῶν δὴ τὸν κόσμον τοῦ πάππου, ἐμβλέπων αὐτῷ, ἔλεγεν· ὦ μῆτερ, ὡς καλός μοι ὁ πάππος. ἐρωτώσης δὲ τῆς μητρὸς αὐτόν, πότερος δοκεῖ καλλίων αὐτῷ εἶναι, ὁ πατὴρ ἢ οὗτος; ἀπεκρίνατο ἄρα ὁ Κῦρος, ὦ μῆτερ, Περσῶν μὲν πολὺ κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατήρ, Μήδων μέντοι, ὅσων ἑώρακα ἐγὼ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐπὶ * θύ-
E ραις, πολὺ οὗτος ὁ ἐμὸς πάππος κάλλιστος. ἀντασπαζόμενος * δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, καὶ στολὴν καλὴν ἐνέδυσε, καὶ στρεπτοῖς καὶ ψελλίοις ἐτίμα καὶ ἐκόσμει. καὶ εἴ που ἐξελαύνοι, ἐφ᾽ ἵππου χρυσοχαλίνου περιῆγεν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰώθει πορεύεσθαι. ὁ δὲ Κῦρος, ἅτε παῖς ὢν καὶ φιλόκαλος καὶ φιλότιμος, ἥδετο τῇ στολῇ, καὶ ἱππεύειν μανθάνων, ὑπερέχαιρεν. ἐν Πέρσαις γάρ, διὰ τὸ χαλεπὸν εἶναι καὶ τρέφειν ἵππους, καὶ ἱππεύειν ἐν ὀρεινῇ οὔσῃ τῇ χώρᾳ, καὶ ἰδεῖν ἵππον πάνυ σπάνιον ἦν. δειπνῶν δὲ ὁ Ἀστυάγης σὺν τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βουλόμενος τὸν παῖδα ὡς ἥ-

ὀλίγῳ πλεῖον, — *ταῖς χερσί* — *ἐπὶ θύραις,* — *ὁ πάππος αὐτόν, &c.*

A διστα δειπνοίη, ἵνα ἧττον τὰ οἴκαδε ποθοίη, προσῆγε αὐτῷ καὶ παροψίδας, καὶ παντοδαπὰ ἐμβάμματα καὶ βρώματα. τὸν δὲ Κῦρον ἔφασαν λέγειν, ὦ πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν τῷ δείπνῳ, εἰ ἀνάγκη σοι ἐπὶ πάντα τὰ * λεχάνια ταῦτα διατείνειν τὰς χεῖρας, καὶ ἀπογεύεσθαι τούτων τῶν παντοδαπῶν βρωμάτων. τί δέ; φάναι τὸν Ἀστυάγην, οὐ γὰρ πολύ σοι δοκεῖ κάλλιον τόδε τὸ δεῖπνον εἶναι τοῦ ἐν Πέρσαις; τὸν δὲ Κῦρον πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι λέγεται· οὐχὶ ὦ πάππε, ἀλλὰ πολὺ ἁπλουστέρα B καὶ εὐθυτέρα παρ' ἡμῖν ἡ ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὸ ἐμπλησθῆναι, ἢ παρ' ὑμῖν. ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέας εἰς τοῦτο ἄγει· ὑμεῖς δὲ εἰς μὲν τὸ αὐτὸ ἡμῖν σπεύδετε, πολλοὺς δέ τινας ἑλιγμοὺς ἄνω καὶ κάτω πλανώμενοι, μόλις ἀφικνεῖσθε ὅποι ἡμεῖς πάλαι ἥκομεν. ἀλλ' ὦ παῖ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, οὐκ ἀχθόμενοι ταῦτα περιπλανώμεθα. γευόμενος δ', ἔφη, καὶ σὺ γνώσῃ ὅτι ἡδέα ταῦτά ἐστιν. ἀλλὰ καὶ σέ, φάναι τὸν Κῦρον, ὦ πάππε, μυσαττόμενον ταῦτα τὰ βρώματα ὁρῶ. καὶ τὸν Ἀστυάγην C ἐπερέσθαι, καὶ τίνι δὴ σὺ τεκμαιρόμενος, ὦ παῖ, λέγεις; ὅτι σε, φάναι, ὁρῶ, ὅταν μὲν τοῦ ἄρτου ἅψῃ, εἰς οὐδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενον. ὅταν δὲ τούτων τινὸς θίγῃς, εὐθὺς ἀποκαθαίρῃ τὴν χεῖρα εἰς τὰ χειρόμακτρα, ὡς πάνυ ἀχθόμενος ὅτι κατάπλεά σοι ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο. πρὸς ταῦτα δὴ τὸν Ἀστυάγην εἰπεῖν· εἰ τοίνυν οὕτω γιγνώσκεις, ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε εὐωχοῦ, ἵνα νεανίας οἴκαδε ἀπέλθῃς· ἅμα δὲ ταῦτα λέγοντα πολλὰ αὐτῷ D παραφέρειν, καὶ θήρεια καὶ τῶν ἡμέρων. καὶ τὸν Κῦρον, ἐπεὶ ἑώρα πολλὰ τὰ κρέα, εἰπεῖν· ἦ καὶ δίδως [φάναι * μοι, ὦ πάππε, ταῦτα πάντα τὰ κρέα, ὅ,τι ἂν βούλωμαι αὐτοῖς χρῆσθαι; νὴ Δία, φάναι, ἐγώ σοι, ὦ παῖ. ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον λαβόντα τῶν κρεῶν, διαδιδόναι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππον θεραπευταῖς, ἐπιλέγοντα ἑκάστῳ· σοὶ μὲν τοῦτο, ὅτι προθύμως με ἱππεύειν διδάσκεις· σοὶ δέ, ὅτι μοι παλτὸν ἔδωκας· τοῦτο γὰρ νῦν ἔχω. σοὶ δέ, ὅτι E τὸν πάππον καλῶς θεραπεύεις· σοὶ δέ, ὅτι μου τὴν μητέρα ἡμᾶς· τοιαῦτα * ποιεῖν, ἕως διεδίδου πάντα ἃ ἔλαβε κρέα. Σάκᾳ δέ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, τῷ οἰνοχόῳ, ὃν ἐγὼ μάλιστα τιμῶ, οὐδὲν δίδως; ὁ δὲ Σάκας ἄρα καλός τε ὢν ἐτύγχανε, καὶ τιμὴν ἔχων προσάγειν τοὺς δεομένους Ἀστυάγους, καὶ ἀποκωλύειν οὓς μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι προσάγειν. καὶ τὸν Κῦρον ἐπερέσθαι προπετῶς, ὡς ἂν

* λεκανίδια

* τιμᾷς

A tiſſimam eſſe vellet, vt domeſtica minus deſideraret: tum patinas ei, tum condimenta ciboſque varios admouit. Ibi Cyrum dixiſſe ferunt: Quantum tibi, mi aue, negotiorum eſt in cœna, ſiquidem ad omnes iſtas patellas manus extendere neceſſe eſt, & cibos hoſce tam varios deguſtare. Tum Aſtyages: Quid? inquit, an non hæc tibi cœna multo videtur melior eſſe Perſica? Ad quæ Cyrus: Nequaquam aue, reſpondit. nam via multo ſimplicior apud nos & rectior eſt ad B ſatietatem, quam apud vos. Etenim ad eam panis & caro nos deducunt, cum vos eodem, quo nos, tendentes; multaſque per ambages ſurſum deorſum vagantes; vix eo tamdem perveniatis, quo dudum delati nos eramus. Verum, mi fili, ait Aſtyages, moleſtæ nobis obvagationes iſtæ non ſunt. quod ſi hæc tu quoque guſtes, quam ſuauia ſint, licet cognoſcas. At vero, inquit Cyrus, video te ipſum, aue, cibos hos auerſari. Quumque C interrogaret Aſtyages: Vnde, fili, coniecturam ducens, hoc ais? Quod te, inquit, ſi panem attigeris, nullam ad rem manum extergere video. Sin horum aliquid attrectaris, ſtatim mappis purgas manum, quaſi perquam moleſte feras, plenam iis fuiſſe. Et Aſtyages: Si quidem ita fili cenſes, ait, ſaltem carnibus veſcere, quo iuuenis domum redeas. Hæc dum diceret, multas ei tam ferinas quam manſuetorum animalium carnes adferri iuſſiſſe perhibetur. Cyrus autem, cum D eam carnium copiam videret: Dasne mihi, aue, carnes has vniuerſas ait, vt eis vti pro arbitrio meo poſſim? Equidem, inquit ille, profecto has tibi do fili. Ibi Cyrum aiunt de carnibus acceptis inter aui pleraſque miniſtros familiares diſtribuiſſe, quum verba quædam ſingulis adiiceret: Hoc tibi, qui ſedulo me doces equitare: Tibi hoc, qui tragula me donaris: Id enim, quod dem, nunc habeo: Tibi vero, quod auo diligenter inſeruis: Tibi, quod matrem meam ho- E norifice colis. Huiuſmodi faciebat, vt fertur, donec carnes omnes, quas acceperat, diſtribuiſſet. Et Aſtyages: Nihilne Sacæ das, inquit, pincernæ: qui apud me in honore maximo eſt? Sacas autem hic & pulcher erat, & honorario munere fungebatur, adducendi eos ad Aſtyagem, quibus illo conuento eſſet opus; & alios arcendi, quos minus opportunum putaret adduci. Tum Cyrus vt expers adhuc vere-

» cundiæ puer procacius interrogat: Quam-
» obrem, aue, tantum huic honorem ha-
» bes? Aſtyages, per iocum: An non vides
» ait, quam belle, quam decenti geſtu po-
» cillatoris munus obeat? Horum enim
» regum pincernæ pocula ſcite miniſtrant,
» & delicate infundunt, ac tribus digitis
» pateram quaſi vehendo ſic tradunt & of-
» ferunt, vt hauſturo poculum commodiſ-
» ſime capiendum porrigant. Cyrus au-
» tem: Iubeto, inquit, mi aue, Sacam
» mihi quoque poculum tradere, quo bel-
» le infuſo tibi potu te mihi conciliem, ſi
» poſſim. Itaque dari poculum Cyro quum
» iuſſiſſet, acceptum ille pari eluit indu-
» ſtria, qua Sacam vti viderat. Atque hoc
» modo vultu ad ſeriam quandam & hone-
» ſtam ſpeciem compoſito, ſic oblatam auo
» pateram porrexit, vt largum matris pari-
» ter & Aſtyagis riſum concitaret. Ipſum
» etiam Cyrum cum riſu ad auum exiliiſſe
» proditum eſt, & inter oſculandum dixiſ-
» ſe: Periiſti Saca, honore te iſto deiiciam.
» Nam & aliis rebus magis induſtrius te
» pocillator ero, & vinum ipſe non ebi-
» bam. Quippe qui regibus à poculis ſunt,
» quum pateram porrigunt, cyatho hau-
» ſtum ex ea vinum & in manum ſini-
» ſtram infuſum abſorbent; vt ſi venena
» infundant, nihil hoc eis proſit. Poſt
» illa per iocum Aſtyages: Quamobrem,
» inquit, aliis in rebus, Cyre, Sacam imi-
» tans, vinum non abſorbuiſti? Quia pro-
» fecto metuebam, ait, ne miſta in cra-
» tere venena eſſent. Nam cum tu cœna
» die natali tuo amicos exciperes, plane de-
» prehendi, venena hunc vobis infudiſſe.
» At ille: Quonam hoc pacto fili animad-
» uertiſti? Quod videbam profecto inquit,
» & animis vos & corporibus titubare.
» Primum enim, quæ nos pueros facere
» non ſinitis, ipſi faciebatis. Omnes
» enim ſimul vociferabamini, cum voſ-
» met mutuo prorſus non intelligeretis.
» Quin & ridicule admodum canebatis,
» ac quamvis canente quopiam non auſcul-
» retis, iurabatis tamen optime hominem
» canere. Præterea cum quiſque veſtrum
» robur ſuum prædicaret, vt primum ſal-
» taturi adſurgebatis, tantum aberat, vt ſal-
» tare poſſetis ad numerum, vt etiam ere-
» cti ſtare nequiretis: penitus autem obli-
» ti eratis, & tu te regem eſſe, & illi te
» ſuum eſſe principem. Ac eo tempore pri-
» mum equidem animaduerti æqualem di-
» cendi poteſtatem id eſſe, quod tunc à
» vobis fieret: quippe nunquam tacebatis.

A παῖς μηδέπω ὑποπτήσσων· Διὰ τί, ὦ πάππε,
τοῦτον οὕτω τιμᾷς; καὶ τὸν Ἀστυάγην σκώπτοντα
εἰπεῖν· οὐχ ὁρᾷς, φάναι, ὡς καλῶς οἰνοχοεῖ καὶ
εὐσχημόνως; οἱ δὲ τῶν βασιλέων τούτων οἰνοχόοι
κομψῶς τε οἰνοχοοῦσι, καὶ καθαρείως ἐγχέουσι,
καὶ διδόασι τοῖς τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες τὴν
φιάλην, καὶ προσφέρουσιν, ὡς ἂν ἐνδοῖεν τὸ
ἔκπωμα εὐληπτότατον τῷ μέλλοντι πίνειν. κέ-
λευσον δή, φάναι, ὦ πάππε, *τὸν Σάκαν, καὶ * Σάκαι,
B ἐμοὶ δοῦναι τὸ ἔκπωμα, ἵνα κἀγὼ καλῶς σοὶ
πιεῖν ἐγχέας, ἀνακτήσωμαί σε, ἢν δύνωμαι. καὶ
τὸν κελεῦσαι δοῦναι. λαβόντα δὲ τὸν Κῦρον, οὕτω
μὲν εὖ κλύσαι τὸ ἔκπωμα, ὥσπερ τὸν Σάκαν ἑώ-
ρα· οὕτω δὲ στήσαντα τὸ πρόσωπον σπουδαίως καὶ
εὐσχημόνως *πως] προσενεγκεῖν καὶ ἐνδοῦναι τὴν
φιάλην τῷ πάππῳ, ὥστε τῇ μητρὶ καὶ τῷ Ἀστυά-
γῃ πολὺν γέλωτα παρασχεῖν. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Κῦ-
ρον ἐκγελάσαντα ἀναπηδῆσαι πρὸς τὸν πά-
ππον, καὶ φιλοῦντα, ἅμα εἰπεῖν, ὦ Σάκα, ἀπό-
C λωλας· ἐκβαλῶ σε τῆς τιμῆς. τά τε γὰρ ἄλλα, φάναι,
σοῦ κάλλιον οἰνοχοήσω, καὶ οὐκ ἐκπίομαι αὐτὸς
τὸν οἶνον. οἱ γὰρ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐν-
διδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες *ἐπ' αὐτῆς τῷ * ἀπ' αὐτῆς
κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι κα-
ταρροφοῦσι, τοῦ δή, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυ-
σιτελεῖν αὐτοῖς. ἐκ τούτου δὴ ὁ Ἀστυάγης ἐπισκώ-
πτων ἔφη, καὶ τί δή, ὦ Κῦρε, τὰ ἄλλα μιμούμε-
νος τὸν Σάκαν, οὐκ ἀπερρόφησας τοῦ οἴνου; ὅτι νὴ
D Δί', ἔφη, ἐδεδοίκειν μὴ ἐν τῷ κρατῆρι φάρ-
μακα μεμιγμένα εἴη. καὶ γὰρ ὅτε εἱστίασας σὺ τοὺς
φίλους ἐν τοῖς γενεθλίοις, σαφῶς κατέμαθον
φάρμακα αὐτὸν ὑμῖν ἐγχέαντα. καὶ πῶς δή,
ἔφη, σὺ ὦ παῖ, τοῦτο κατέγνως; ὅτι νὴ Δί', ἔφη,
ὑμᾶς ἑώρων καὶ ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασι
σφαλλομένους. πρῶτον μὲν γάρ, ἃ οὐκ ἐᾶτε ἡ-
μᾶς τοὺς παῖδας ποιεῖν, ταῦτα αὐτοὶ ἐποιεῖτε.
πάντες μὲν γὰρ ἅμα ἐκεκράγετε· ἐμανθάνετε
δ' οὐδὲ ἓν ἀλλήλων. ἤδετε δὲ καὶ μάλα γελοίως.
E οὐκ ἀκροώμενοι δὲ τοῦ ᾄδοντος, ὠμνύετε ᾄδειν
ἄριστα. λέγων δὲ ἕκαστος ὑμῶν τὴν ἑαυτοῦ ῥώμην,
*ἐπεὶ ἀνασταίητε ὀρχησόμενοι, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι * ἐπεὶ δ' ἀν
ἐν ῥυθμῷ, ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθαι ἐδύνασθε. ἐπι-
λέλησθε δὲ παντάπασι, σύ τε ὅτι βασιλεὺς ἦσθα,
οἵ τε ἄλλοι, ὅτι σὺ ἄρχων. τότε γὰρ δὴ ἔγωγε [καὶ
*πρῶτον κατέμαθον, ὅτι τοῦτ' ἄρ' ἦν ἡ ἰσηγορία,
ὃ ὑμεῖς τότε ἐποιεῖτε· οὐδέποτε γοῦν ἐσιωπᾶτε.

καὶ ὁ Ἀστυάγης εἶπεν, ὁ δὲ σὸς πατήρ, ὦ παῖ, πίνων οὐ μεθύσκεται; οὐ μὰ Δί', ἔφη. ἀλλὰ πῶς ποιεῖ; διψῶν παύεται. ἄλλο δὲ κακὸν οὐδὲν πάσχει. οὐ γάρ, οἶμαι, ὦ πάππε, Σάκας αὐτῷ οἰνοχοεῖ. καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν, ἀλλὰ τί ποτε σύ, ὦ παῖ, οὕτω τῷ Σάκᾳ πολεμεῖς; τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν, ὅτι νὴ Δία [φάναι,* μισῶ αὐτόν. πολλάκις γάρ με πρὸς τὸν πάππον ἐπιθυμοῦντα προσδραμεῖν, οὗτος ὁ μιαρώτατος ἀποκωλύει. ἀλλ' ἱκετεύω, φάναι, ὦ πάππε, δός μοι τρεῖς ἡμέρας ἄρξαι αὐτοῦ. καὶ τὸν Ἀστυάγην εἰπεῖν, καὶ πῶς δὴ ἂν ἄρξαις αὐτοῦ; καὶ τὸν Κῦρον φάναι, στὰς ἂν ὥσπερ οὗτος, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ, ἔπειτα ὁπότε βούλοιτο * εἰσιέναι ἐπ' ἄριστον, λέγοιμ' ἂν ὅτι οὔπω δυνατὸν τῷ ἀρίστῳ ἐντυχεῖν· σπουδάζει γὰρ πρός τινας. εἶθ' ὁπότε ἥκῃ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, λέγοιμ' ἂν ὅτι λοῦται. εἰ δὲ πάνυ σπουδάζοι φαγεῖν, εἴποιμ' ἂν ὅτι παρὰ ταῖς γυναιξίν ἐστιν· ἕως παρατείναιμι τοῦτον, ὥσπερ οὗτος ἐμὲ παρατείνει, ἀπὸ σοῦ κωλύων. τοιαύτας μὲν αὐτοῖς εὐθυμίας παρεῖχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ. τὰς δ' ἡμέρας, εἴ τινος αἴσθοιτο δεόμενον ἢ τὸν πάππον, ἢ τὸν τῆς μητρὸς ἀδελφόν, χαλεπὸν ἦν ἄλλον φθάσαι τοῦτο ποιήσαντα. ὅ τι γὰρ δύναιτο ὁ Κῦρος ὑπερέχαιρεν αὐτοῖς χαριζόμενος. ἐπεὶ δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο ὡς ἀπιοῦσα πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐδεῖτο αὐτῆς ὁ Ἀστυάγης καταλιπεῖν τὸν Κῦρον. ἡ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι βούλοιτο μὲν ἂν ἅπαντα τῷ πατρὶ χαρίζεσθαι, ἄκοντα μέντοι τὸν παῖδα χαλεπὸν νομίζειν εἶναι καταλιπεῖν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀστυάγης λέγει πρὸς τὸν Κῦρον· ὦ παῖ, ἢν μένῃς παρ' ἐμοί, πρῶτον μὲν τῆς παρ' ἐμὲ εἰσόδου σοι οὐ Σάκας ἄρξει, ἀλλ' ὁπόταν βούλῃ εἰσιέναι ὡς ἐμέ, ἐπὶ σοὶ ἔσται· καὶ χάριν σοι, ἔφη, μᾶλλον εἴσομαι ὅσῳ ἂν πλεονάκις εἰσίῃς ὡς ἐμέ. ἔπειτα δέ, ἵπποις τοῖς ἐμοῖς χρήσῃ, καὶ ἄλλοις ὁπόσοις ἂν βούλῃ. καὶ ὅταν ἀπίῃς, ἔχων ἄπει οὓς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. ἔπειτα δὲ ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ μετρίως σοι δοκοῦν ἔχειν * ὁποίαν βούλῃ ὁδὸν πορεύσῃ. * ἐπεὶ τά τε νῦν ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία δίδωμί σοι, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ συλλέξω, ἃ σύ, ἐπειδὰν τάχιστα ἱππεύειν μάθῃς, διώξῃ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων καταβαλεῖς, ὥσπερ οἱ μεγάλοι ἄνδρες. καὶ παῖδας δέ σοι ἐγὼ συμπαίκτορας παρέξω· καὶ ἄλλα ὁπόσα ἂν βούλῃ λέγων πρὸς ἐμέ, οὐκ ἀτυχήσεις.

παριέναι

ἂν αὖ

A An vero tuus pater, fili, ſubiecit Aſtyages, cum bibit, non inebriatur? Non profecto, inquit Cyrus. Quomodo igitur ſe gerit? Sitire deſinit; nec ei quidquam præterea mali accidit. Non enim, vt equidem arbitror, mi aue, Sacas ei à poculis eſt. Ibi mater: Quamobrem mi fili, ait, tantopere Sacam oppugnas? Quia profecto inquit, odi eum. Nam me ſæpius ad auum accurrere cupientem, impuriſſimus iſte prohibet. Sed B obſecro te, mi aue, fac vt in eum mihi triduo ſit imperium. Et Aſtyages: Quodnam inquit futurum eſſet hoc tuum in eum imperium? Stans equidem ad fores vt iſte, reſpondit Cyrus, vbi deinde ad prandium vellet ingredi, nondum, ei dicerem, prandij copiam poſſe fieri: res enim auo cum quibuſdam ſeriæ ſunt. Poſt vbi ad cœnam veniret, dicerem eum lauare. Sin admodum cupidus eſſet manducandi, apud mulieres eum eſſe C dicerem, donec iſtum ita differrem, vt ipſe me differt, adire te prohibens. Hoc modo Cyrus inter cœnandum eos exhilarabat. Interdiu vero difficile cæteris erat, ipſum in efficiundis iis anteuertere, quæcumque vel auum vel auunculum requirere ſenſiſſet. Nam mirifice gaudebat Cyrus, ſi qua in re poſſet ipſis gratificari. Mandanam vero cum ad maritum abitura itineri ſe pararet, orabat Aſtyages vt Cyrum apud ſe relinqueret. D Ea reſpondit, cupere ſe quidem in omnibus gratificari patri; ſed exiſtimare tamen permoleſtum ſibi fore, filium inuitum relinquere. Ibi tum Aſtyages Cyrum compellans; Si mecum, fili, manebis, inquit, primum in adeundo me Sacas nihil tibi quod imperet, habebit: ſed arbitrij tui erit, ad me, quandocunque volueris, accedere. Quin etiam tibi eo E maiorem habeo gratiam, quo me ſæpius acceſſeris. Deinde meis equis, & aliis, quotcunque volueris, vteris, quumque abibis aliquo, tecum quos ipſe volueris, habebis. Præterea in cœnando, ad id quod ipſe moderatum eſſe ſtatues, qua volueris via incedes. Ad hæc cum eas tibi do feras, quæ nunc in hortis ſunt; tum alias omnis generis colligam, quas, vbi primum equitare didiceris, perſequeris; & ſagittis iaculiſque grandium virorum more ſternes. Addam & pueros tibi, qui tecum ludant; & alia quæcumque mihi velle te dixeris, numquam non impetrabis.

Cyrus erga ſuos officioſiſſimus.

Hæc quum Aſtyages dixiſſet, interrogabat Cyrum mater, manere ne vellet an diſcedere. At ille nihil cunctatus, Manere ſe velle celeriter reſpondit. Rurſus autem interrogatus à matre, Quamobrem? dixiſſe perhibetur: Quia domi quidem, mea mater, inter æquales & ſagittis & miſſilibus eiaculandis vt ſum, ita videor eſſe præſtantiſſimus. Heic autem ſatis intelligo me ab æqualibus equitando ſuperari: quod quidem, mea mater, ſcito per mihi moleſtum eſſe. Quod ſi me heic reliqueris & equitare didicero: quum apud Perſas ero, facile me præſtantes illos pedites ſuperaturum arbitror: at vbi huc ad Medos reuertar, inter equites bonos eques ipſe præſtantiſſimus, auo auxilia ferre conabor. Iuſtitiam vero ſubiecit mater, quo pacto, mi fili, diſces heic, cum illic magiſtri tui ſint? Ibi Cyrus reſpondiſſe fertur: Equidem accurate, mea mater, hanc teneo. Qui tenes? inquit Mandana. Quoniam me magiſter, ait, vt exquiſite iuſtitiæ peritum, aliis etiam iudicem dedit. Atque adeo quadam aliquando in lite plagas accepi, quod recte ſententiam non tuliſſem. Erat autem huiuſmodi cauſa, Puer grandis, cui tunica parua erat, puerum quemdam alium paruum, qui magnam habebat tunicam, exuit: ac ſuam quidem illi iniecit, illius autem ipſe veſtem induit. Iudex his ego datus ambobus eſſe melius iudicaui, vt tunicam vterque ſibi congruentem haberet. At heic me verberibus magiſter adfecit, quod diceret ita faciendum eſſe, ſi quando de eo quod congrueret, iudex conſtitutus eſſem. Vbi vero iudicandum fuerit, vtrius ſit tunica; tum ſpectandum eſſe, quæ poſſeſſio iuſta ſit: eúmne qui vi quid abſtulit, an qui elaborauit, aut emit, æquum ſit poſſidere. Deinde ſubiiciebat id eſſe iuſtum quod legitimum eſſet: quod autem legibus aduerſaretur, pro vi habendum. Quare iudicem ſecundum legem ferre ſententiam iubebat. Sic igitur ego, mea mater, accurate iura omnia teneo: quod ſi quid præterea mihi eſt opus, auus hic meus docendo adiiciet. At enim, mi fili, aiebat illa, non eadem apud auum & apud Perſas eſſe iura conſtat. Nam hic omnium apud Medos ſe dominum conſtituit: apud Perſas autem æqualitas iuſta ducitur. Ac tuus adeo pater primus ex præſcripto facit, quæ facit ciuitati, & ex præſcripto accipit:

Indicium animi vere regij.

Cyri pueri iudicium.

Iudicandū eſſe ſecundum leges.

A ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον, πότερα βούλοιτο μένειν, ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ταχὺ εἶπεν ὅτι μένειν βούλοιτο. ἐπερωτηθεὶς δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τί; εἰπεῖν λέγεται, ὅτι οἴκοι μὲν τῶν ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ κράτιστος εἶναι, ὦ μῆτερ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων. ἐνταῦθα δὲ εὖ οἶδα, ὅτι ἱππεύων ἥττων εἰμὶ τῶν ἡλίκων. καὶ τοῦτο εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ μῆτερ, ὅτι ἐμὲ πάνυ ἀνιᾷ. ἢν δέ με καταλίπῃς ἐνθάδε, καὶ B μάθω ἱππεύειν, ὅταν μὲν ἐν Πέρσαις ὦ, οἶμαί σοι ἐκείνους τοὺς ἀγαθοὺς τὰ πεζικὰ ῥᾳδίως νικήσειν. ὅταν δὲ εἰς Μήδους ἔλθω ἐνθάδε, πειράσομαι τῷ πάππῳ ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὢν ἱππεὺς συμμαχεῖν αὐτῷ. τὴν δὲ μητέρα εἰπεῖν, τὴν δικαιοσύνην, ὦ παῖ, πῶς μαθήσῃ ἐνθάδε, ἐκεῖ ὄντων σοι τῶν διδασκάλων; καὶ τὸν Κῦρον φάναι, ἀλλ', ὦ μῆτερ, ἀκριβῶς ταύτην γε οἶδα. πῶς σὺ οἶσθα; εἰπεῖν C τὴν Μανδάνην· ὅτι, φάναι, ὁ διδάσκαλός με, ὡς ἤδη ἀκριβοῦντα τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἄλλοις καθίστη δικάζειν. καὶ τοίνυν, φάναι, ἐπὶ μιᾷ ποτὲ δίκῃ πληγὰς ἔλαβον, ὡς οὐκ ὀρθῶς δικάσας. ἦν δὲ ἡ δίκη τοιάδε· παῖς μέγας μικρὸν ἔχων χιτῶνα, ἕτερον παῖδα μικρὸν, μέγαν ἔχοντα χιτῶνα, ἐκδύσας αὐτὸν, τὸν μὲν ἑαυτοῦ ἐκεῖνον ἠμφίετο, τὸν δὲ ἐκείνου αὐτὸς ἐνέδυ. ἐγὼ οὖν τούτοις δικάζων, ἔγνων βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροις τὸν ἁρμόζοντα ἑκάτερον ἔχειν χιτῶνα. ἐν D δὲ τούτῳ με ἔπαισεν ὁ διδάσκαλος, λέγων ὅτι ὁπότε μὲν κατασταθείην τοῦ ἁρμόττοντος κριτὴς, οὕτω δέοι ποιεῖν· ὁπότε δὲ κρῖναι δέοι, ὁποτέρου ὁ χιτὼν εἴη, τοῦτ' ἔφη σκεπτέον εἶναι, τίς κτῆσις δικαία ἐστὶ, πότερα τὸν βίᾳ ἀφελόμενον ἔχειν, ἢ τὸν ποιησάμενον ἢ πριάμενον κεκτῆσθαι. ἔπειτα δὲ ἔφη τὸ μὲν νόμιμον, δίκαιον εἶναι, τὸ δὲ ἄνομον, βίαιον. σὺν τῷ νόμῳ οὖν ἐκέλευε δεῖν τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι. οὕτως ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ μῆτερ, τά γε δίκαια παντάπασιν * οἶδα ἀκριβῶς. E ἢν δέ τι ἄρα προσδέωμαι, ὁ πάππος με, ἔφη, οὗτος ἐπιδιδάξει. ἀλλ' οὐ ταυτὰ, ἔφη, ὦ παῖ, παρά τε τῷ πάππῳ δίκαια, καὶ ἐν Πέρσαις ὁμολογεῖται. οὗτος μὲν γὰρ τῶν ἐν Μήδοις πάντων δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν· ἐν Πέρσαις δὲ, τὸ ἴσον ἔχειν δίκαιον νομίζεται. καὶ ὁ σὸς πρῶτος πατὴρ * τεταγμένα μὲν ποιεῖ ἃ ποιεῖ τῇ πόλει, τεταγμένα δὲ λαμβάνει.

* ἤδη ἀκριβῶ

* τὰ τεταγμένα μὲν ποιεῖ τῇ πόλει, τὰ πρ...

ac modus

ψυχὴ μέτρον δ' αὐτῷ οὐχ ἡ* τύχη, ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν. ὅπως οὖν μὴ ἀπολῇ μαστιγούμενος, ἐπειδὰν οἴκοι εἴης, ἂν παρὰ τούτου μαθὼν ἥκῃς ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ τὸ τυραννικόν, ἐν ᾧ ἐστι τὸ πλέον οἴεσθαι χρῆναι ἁπάντων ἔχειν. ἀλλ' ὅ γε σὸς πατήρ, εἶπεν ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μῆτερ, διδάσκειν μεῖον ἢ πλέον ἔχειν. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ Μήδους ἅπαντας δεδίδαχεν ἑαυτοῦ μεῖον ἔχειν; ὥστε θάρσει, ὡς ὅ γε σὸς πατὴρ οὔτε ἄλλον οὐδένα, οὔτ' ἐμὲ πλεονεκτεῖν* μαθόντα ἀποπέμψεται. (διδάξας) τοιαῦτα μὲν δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος. τέλος δέ, ἡ μὲν μήτηρ ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ κατέμενε, καὶ αὐτοῦ ἐτρέφετο. καὶ ταχὺ μὲν τοῖς ἡλικιώταις συνεκέκρατο, ὥστε οἰκείως διακεῖσθαι· ταχὺ δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν* ἀνήρτητο προσιών, καὶ ἔνδηλος ὢν ὅτι ἠσπάζετο αὐτῶν τοὺς υἱεῖς· ὥστε καὶ εἴ τι τοῦ βασιλέως δέοιντο, τοὺς παῖδας ἐκέλευον Κύρου δεῖσθαι διαπράξασθαι σφίσιν. ὁ δὲ Κῦρος ὅ,τι δέοιντο αὐτοῦ οἱ παῖδες, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο διαπράττεσθαι. καὶ ὁ Ἀστυάγης δὲ ὅ,τι δέοιτο αὐτοῦ ὁ Κῦρος, οὐδὲν ἐδύνατο ἀντιλέγειν μὴ οὐ χαρίζεσθαι. καὶ γὰρ ἀσθενήσαντος αὐτοῦ, οὐδέποτε ἀπέλειπε τὸν πάππον, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύετο· δῆλός τε ἦν πᾶσιν ὅτι ὑπερεφοβεῖτο μή οἱ ὁ πάππος ἀποθάνοι. καὶ γὰρ ἐκ νυκτὸς εἴ τινος δέοιτο Ἀστυάγης, πρῶτος ᾐσθάνετο Κῦρος, καὶ πάντων ἀοκνότατα ἀνεπήδα ὑπηρετήσων ὅ,τι οἴοιτο χαριεῖσθαι. ὥστε παντάπασιν ἀνεκτήσατο τὸν Ἀστυάγην. καὶ ἦν μὲν ἴσως ὁ Κῦρος πολυλογώτερος, ἅμα μὲν διὰ τὴν παιδείαν, ὅτι ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, καὶ διδόναι λόγον ὧν ἐποίει, καὶ λαμβάνειν παρ' ἄλλων *ἃ δικάζοι· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ φιλομαθὴς εἶναι, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἀεὶ τοὺς παρόντας ἀνηρώτα, πῶς ἔχοντα τυγχάνοι, καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῷτο, διὰ τὸ ἀγχίνους εἶναι, ταχὺ ἀπεκρίνετο. ὥστε ἐκ πάντων τούτων ἡ πολυλογία συνελέγετο αὐτῷ. ἀλλ' ὥσπερ γὰρ ἐν σώμασιν, ὅσοι νέοι ὄντες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐμφαίνεταί τι αὐτοῖς νεαρόν, ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοετίαν, οὕτω καὶ Κύρου ἐκ τῆς πολυλογίας οὐ θράσος διεφαίνετο, ἀλλ' ἁπλότης καὶ φιλοστοργία. ὥστε *ἐπιθυμίαν τις εἶχεν ἔτι πλείω ἀκούειν αὐτοῦ, ἢ σιωπῶντι παρεῖναι. ὡς δὲ προῆγεν ὁ χρόνος αὐτὸν σὺν τῷ μεγέθει εἰς ὥραν τοῦ προσ-

Margin: ὁπότε δικ. — ἐπεθύμει ἄν τις

A ac modus ei, non * animi libido, ſed ipſa lex eſt. Quapropter [tibi cauendum] ne quum domum veneris, flagris cæſus pereas, ſi pro regio imperio tyrannicum edoctus ab hoc, revertaris; cui quidem hæc ineſt opinio, plus oportere vnum quàm alios omnes habere. Immo vero, mea mater, inquit Cyrus, longe pater tuus acrior eſt ad docendũ, vt minus habere quis, quã plus, malit. An non vides, eum Medos omnes docuiſſe minus habere quam ſe? Quare bono animo eſto, quando pater tuus, vt alium neminem, ita ne me quidem ſic edo- B ctum ab ſe dimittet, vt plus cæteris habere cupiam. Huiuſmodi multa Cyrus garriebat. Ad extremum mater abiit, & Cyrus iſtic remanens educabatur.. Is vero celeriter æqualibus ita ſeſe conſueſcendo, admiſcuit, vt iam familiariter eis vteretur. Quinetiam ipſorum patres, cum adeundo tum declarando ſe filios eorum complecti, adeo ſibi conciliarat, vt ſi à rege quid impetrandum eſſet, filios à Cyro petere iuberent, quo negotium eis conficeret. Cyrus vero quæ illius humanitas, & liberalis ambitio quædam erat, nihil prius neque potius ducebat, quam vti quod à pueris rogatus eſſet, effectum daret. Aſtyages autem quidquid ab eo Cyrus peteret, nihil denegare poterat quominus ei gratificaretur. Nam & Cyrus, quo tempore in morbum auus inciderat, ab eo numquã diſcedebat, neq; plorare deſinebat: quum nemini non pareret eũ in maximo eſſe metu, ne auum morte amitteret. Quin & noctu ſi quid Aſtyages requireret, primus id ſentiebat Cyrus, & omnium impigerrimus exſiliebat, ei D miniſtraturus in iis quę grata fore putaret; adeoque iã Aſtyagẽ totum ſuum fecerat. Et erat fortaſſe Cyrus loquacior, tum propter inſtitutionẽ, quod à magiſtro & factorum ſuorum rationẽ reddere cogeretur, & ab aliis poſcere, quoties ius diceret; tum quod diſcendi ſtudioſus, multa ſemper ex præſẽtibus, quo pacto ſe haberẽt, ipſe quęreret; & ſciſcitãtibus aliis, ob ingenij ſagacitatẽ expedite reſpõderet. Ideoq; fiebat vt ex omnibus his loquacitas ei colligeretur. E Verũ vt in corporibus eorũ qui grãdiuſculi facti ſunt in adoleſcẽtia, nihilominus iuuenile quiddã minus adparet, quod annorum paucitatẽ arguit: ſic è Cyri loquacitate nõ audacia pellucebat, ſed ſimplicitas & propenſio quædam ad beneuolentiam potius, vt ex eo quis etiam audire plura cuperet, quam tacẽti adeſſe. Poſtquam vero tẽpus cum ſtatura corporis ad ętatem puber-

Margin: *al. non fortunam* — *Ingenioſè reſponſum.* — *Cyri in omnes humanitas.* — *In auum pietas.* — *Cur aliquanto loquacior fuerit.*

Cyri adoleſcentis mores ac ſtudia.

rati proximam produxerat; tum vero & verbis paucioribus & ſedatiori voce vtebatur, & adeo verecundiæ plenus erat, vt ad ſeniorum congreſſus erubeſceret: nec is amplius ei mos eſſet, vt inſtar catulorum procaciter in quoſvis irrueret. Itaque fiebat vt quietior ille quidem eſſet, in congreſſibus tamen omnino gratus atque iucundus. Nam quæcunque inter æquales eſſe plerunque certamina ſolent, in his non ad ea familiares ſuos provocabat, quibus ſe ſuperiore eſſe norat: ſed quibus certo ſciret ſe ſuperari, eorum autor erat, & ſe melius illis ea facturum aiebat. Iamque adeo primus in equos inſiliebat, vt vel ex equis iacula vibraret, vel ſagittas emitteret, nondum ad inſidendum ſatis adſuefactus; quumque vinceretur, ipſe præſertim ſeſe deridebat. Et quoniã propterea, quod ſuperaretur, haudquaquam defugeret illa denuo facere, quibus inferior fuerat, ſed verſaretur iterum atque iterum in experiundo, rurſus vt idem rectius faceret: cito eo pervenit, vt equitando par æqualibus eſſet; cito conſequutus eſt, vt propter rei ſtudium eoſdem à tergo relinqueret; cito denique feras quæ in ſeptis hortorum erant, ita perſequendo, feriendo, iugulando confecit: vt Aſtyages, vnde feras amplius ei colligeret, non haberet. Ibi tum Cyrus, qui ſentiret, Aſtyagem, vt maxime vellet, non poſſe tamen viuas ſibi feras exhibere, ſæpius eum compellabat; Quid opus eſt, mi aue, tibi moleſtiam feris conquirendis creari? Si me cum auunculo venatũ dimiſeris, quaſcunque feras videro, eas tẽ mihi alere exiſtimabo. Quanquam vero vehementer exire venatum cuperet, non tamen amplius inſtare verbis ita poterat, vt in pueritia: ſed cunctãtius ad auum accedebat; quum ipſe iam ſibi Sacas in iis fieret, ob quæ de Saca queſtus antea fuerat, quod ſe ad auum non admitteret. Non enim adibat, niſi prævidiſſet, an tempeſtiuũ eſſet; & Sacã vtiq; rogabat, vt ſibi ſignificaret, quando accedendi tẽpus eſſet, quando non eſſet. Itaque Sacas perinde iam atque omnes alij, mirifice Cyrum diligebat. Aſtyages autẽ, quum intellexiſſet, vehementer extra hortorum ſepta Cyrũ venari cupere; cum auũculo eũ dimittit, & cuſtodes adiũgit equites ætate provectiores, qui cauerẽt à locis impeditis, & ſi qua beſtia ferocior occurriſſet. Itaque ſedulo Cyrus comites interrogabat, quas ad feras propius accedendũ nõ eſſet, quaſve liceret audacter inſequi. Reſpondebant illi, pleroſque propius congreſſos cum vrſis

Cyri verecundia.

Cyrus adoleſcens venandi cupidus.

A ἥβην ἠνέβα, ἐν τούτῳ δὴ τοῖς μὲν λόγοις βραχυτέροις ἐχρῆτο, καὶ τῇ φωνῇ ἡσυχαιτέρᾳ· αἰδοῦς δ' ἐνεπίμπλατο, ὥστε καὶ ἐρυθραίνεσθαι ὁπότε συντυγχάνοι τοῖς πρεσβυτέροις· καὶ τὸ σκυλακῶδες, τὸ πᾶσι προσπίπτειν, οὐκέτι ὁμοίως * προπετῶς εἶχεν. οὕτω δὴ ἡσυχαίτερος μὲν ἦν, ἐν δὲ ταῖς συνουσίαις πάμπαν ἐπίχαρις. καὶ γὰρ ὅσα διαγωνίζονται πολλάκις ἥλικες πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἃ κρείττων ἤδει ὤν, B ταῦτα προὐκαλεῖτο τοὺς συνόντας, ἀλλ' ἅπερ εὖ ἤδει ἑαυτὸν ἥττονα ὄντα, ταῦτα ἐξῆρχε, φάσκων κάλλιον αὐτῶν ποιήσειν· καὶ κατῆρχεν ἤδη ἀναπηδῶν ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἢ διακοντιούμενος, ἢ διατοξευσόμενος ἀπὸ τῶν ἵππων, οὔπω πάνυ ἔποχος ὤν· ἡττώμενος δέ, αὐτὸς ἐφ' * ἑαυτῷ μάλιστα ἐγέλα. ὡς δ' οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τοῦ ἡττᾶσθαι, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἡττῷτο, ἀλλ' ἐκαλινδεῖτο ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὖθις βέλτιον ποιεῖν, ταχὺ μὲν εἰς τὸ ἴσον ἀφίκετο τῇ ἱππικῇ τοῖς * ἡλικιώταις, C ταχὺ δὲ παρῄει διὰ τὸ ἐρᾶν τοῦ ἔργου· ταχὺ δὲ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἀνηλώκει, διώκων καὶ βάλλων καὶ κατακαίνων· ὥστε ὁ Ἀστυάγης οὐκέτ' εἶχεν αὐτῷ συλλέγειν θηρία. καὶ ὁ Κῦρος αἰσθόμενος ὅτι βουλόμενος οὐ δύναιτό οἱ * ζῶντα παρέχειν, πολλάκις ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὦ πάππε, τί σε δεῖ θηρία ζητοῦντα πράγματα ἔχειν; ἀλλ' ἢν ἐμὲ ἐκπέμπῃς ἐπὶ θήραν σὺν τῷ θείῳ, νομιῶ ὅσα ἂν ἴδω θηρία, * σέ μοι ταῦτα τρέφειν. ἐπιθυμῶν δὲ σφόδρα ἐξιέναι ἐπὶ τὴν D θήραν, οὐκέθ' ὁμοίως λιπαρεῖν ἐδύνατο, ὥσπερ παῖς ὤν, ἀλλ' ὀκνηρότερον προσῄει. καὶ ἃ πρόσθεν τῷ Σάκᾳ ἐμέμφετο, ὅτι οὐ παρίει αὐτὸν πρὸς τὸν πάππον, αὐτὸς ἤδη Σάκας ἑαυτῷ ἐγίγνετο. οὐ γὰρ προσῄει εἰ μὴ προΐδοι, εἰ καιρὸς εἴη, καὶ τοῦ Σάκα ἐδεῖτο πάντως, σημαίνειν αὐτῷ ὁπότε ἐν καιρῷ εἴη εἰσιέναι, καὶ ὁπότε οὐκ ἐν καιρῷ. ὥστε ὁ Σάκας ἤδη ὑπερεφίλει αὐτόν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες. ἐπεὶ δ' οὖν ἔγνω ὁ Ἀστυάγης σφόδρα αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς ἔξω θήρας, ἐκπέμπει αὐτὸν E σὺν τῷ θείῳ, καὶ φύλακας συμπέμπει ἐφ' ἵππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπὸ τῶν * δυσχωριῶν φυλάττοιεν αὐτόν, καὶ εἴ τι τῶν ἀγρίων φανείη θηρίων. ὁ οὖν Κῦρος τῶν ἑπομένων προθύμως ἐπυνθάνετο ὁποίοις οὐ χρὴ θηρίοις πελάζειν, καὶ ὁποῖα χρὴ θαρροῦντα διώκειν. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἄρκτοι τε πολλοὺς ἤδη πλησιάσαντας

προπετής

ἑαυτῷ

ἥλιξι,

ζῶντα πολλὰ παρέχειν, ἔλεγε

ἐμοὶ ταῦτα τρέφεσθαι.

δυσχερειῶν, ἢ, δυσχερῶν

διέφθαρον, καὶ λέοντες καὶ κάπροι καὶ παρδάλεις· αἱ δὲ ἔλαφοι καὶ δορκάδες, καὶ ἄγριοι οἶες, καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι, ἀσινεῖς εἰσιν. ἔλεγον δὲ καὶ τοῦτο, τὰς δυσχωρείας ὅτι δέοι φυλάττεσθαι οὐδὲν ἧττον ἢ τὰ θηρία. πολλοὺς γὰρ ἤδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις κατακρημνισθῆναι. καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα πάντα ἐμάνθανε προθύμως· ὡς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν, πάντων ἐπιλαθόμενος ὧν ἤκουεν, ἐδίωκεν, οὐδὲν ἄλλο ὁρῶν ἢ ὅποι ἔφευγε· καί πως διαπηδῶν αὐτῷ ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικροῦ κἀκεῖνον ἐξετραχήλισεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέμεινεν ὁ Κῦρος μόλις πως, καὶ ὁ ἵππος ἐξανέστη. ὡς δὲ εἰς τὸ πεδίον ἦλθεν, ἀκοντίσας καταβάλλει τὴν ἔλαφον, καλόν τι χρῆμα καὶ μέγα. ὁ μὲν δὴ ὑπερέχαιρεν· οἱ δὲ φύλακες, προσελάσαντες ἐλοιδόρουν αὐτόν, καὶ ἔλεγον εἰς οἷον κίνδυνον ἔλθοι· καὶ ἔφασαν κατερεῖν αὐτοῦ τῷ πάππῳ. ὁ οὖν Κῦρος εἱστήκει καταβεβηκώς, καὶ ἀκούων ταῦτα ἠνιᾶτο. ὡς δ' ᾔσθετο κραυγῆς, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν ἵππον ὥσπερ ἐνθουσιῶν· καὶ ὡς εἶδεν ἐκ τοῦ ἐναντίου κάπρον προσφερόμενον, ἀντίος ἐλαύνει. καὶ διατεινάμενος εὐστόχως βάλλει εἰς τὸ μέτωπον, καὶ κατέσχε τὸν κάπρον. ἐνταῦθα μέντοι ἤδη καὶ ὁ θεῖος αὐτῷ ἐλοιδορεῖτο, τὴν θρασύτητα ὁρῶν. ὁ δ' αὐτοῦ λοιδορουμένου, ὅμως ἐδεῖτο ὅσα αὐτὸς ἔλαβε, ταῦτα ἐᾶσαι αὐτὸν δοῦναι εἰσκομίσαντα τῷ πάππῳ. τὸν δὲ θεῖον εἰπεῖν φασίν, ἀλλ' ἢν αἴσθηται ὅτι ἐδίωκες, οὐ σοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ λοιδορήσεται ὅτι σε εἴων. κἂν βούληται, φάναι αὐτόν, μαστιγωσάτω, ἐπειδάν γε ἐγὼ δῶ αὐτῷ. καὶ σύ γε εἰ βούλει ἔφη, ὦ θεῖε, τιμωρησάμενος ὅ,τι βούλει, τοῦτο ὅμως χάρισαί μοι. καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι τελευτῶν, εἶπε, ποίει ὅπως βούλει. σὺ γὰρ νῦν γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἰσκομίσας τὰ θηρία, ἐδίδου τε τῷ πάππῳ, καὶ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς ταῦτα θηράσειεν ἐκείνῳ. καὶ τὰ ἀκόντια ἐδείκνυε μὲν οὔ, κατέθηκε δὲ ᾑματωμένα ὅπου ᾤετο τὸν πάππον ὄψεσθαι. ὁ δὲ Ἀστυάγης ἄρα εἶπεν, ἀλλ' ὦ παῖ, δέχομαι μὲν ἔγωγε ἡδέως ὅσα μοι δίδως, οὐ μέντοι δέομαί γε τούτων οὐδενός, ὥστε σε κινδυνεύειν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, εἰ τοίνυν μὴ σὺ δέῃ, ἱκετεύω, ὦ πάππε, ἐμοὶ δὸς αὐτά, ὅπως ἐγὼ διαδῶ τοῖς ἡλικιώταις. ἀλλ' ὦ παῖ, ἔφη ὁ Ἀστυάγης, καὶ ταῦτα λαβὼν διαδίδου ὅτῳ σὺ βούλει, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἐθέλεις. καὶ ὁ Κῦρος

A fuiſſe interremptos; itemque à leonibus, & apris & pardis: ceruos autem, & capreas, & oues ſylueſtres, & aſinos ſylueſtres non eſſe noxios. Addebant, impedita loca nihilo quam beſtias, minus eſſe cauenda: quod plerique cum ipſis equis per præcipitia delapſi periiſſent. Hæc Cyrus omnia ſedulo ſciſcitabatur. Quum vero ceruum proſiliẽtem videret, oblitus omnium quę audierat, inſequebatur: nec aliud ſpectabat, quam ille quo fugeret. Equus autem ipſius in ſaltu forte concidit in genua, pa-
B rumque abfuit quin Cyrus excuſſus fuerit. Sed tamen & equo ille, licet ęgre, inhęſit: & equus exſurrexit. Hinc delatus in planitiem, ceruum iaculo vibrato ſternit, pulchrum illum quidem ac magnũ. Quo facto quum mirifice gauderet, cuſtodes equis aduecti non ſine conuitiis indicabãt, quod periculum adiiſſet, auoque ſe delaturos aiebant. Itaque Cyrus qui ex equo deſcendiſſet, adſtabat; & hæc audiens moleſte ferebat. Verum vbi clamorem inaudiſſet, denuo velut mente captus in equũ
C inſiliit. Quumque aprum ex aduerſo irruentem cerneret, obuius in eum fertur; iaculoque contento frontem feliciter ferit, & aprum capit. Ibi tum auũculus quoque conuitiis in eum propter audaciam quam cernebat, invehitur. At Cyrus, inter hæc auunculi conuitia, tamen orabat vt quæcunque cepiſſet, ad auum adferre, ac ei dare ſe permitteret. Ad ea quum reſpondiſſet auunculus, vt fertur; auum ſi has feras illum inſecutum ſentiat, non illi ſolum ſed
D ſibi quoque conuitia facturum, qui permiſiſſet: Etiam flagris cædat, inquit ille, ſiquidem ita volet, poſtquam hæc ei obtulero. Quin tu quoque, mi auuncule, ſupplicium de me ſi libet, & quodcunque libet, ſumito; modo in hoc mihi gratificeris. Itaque Cyaxares ad extremum: Vt voles, ait, facito. Quippe tu iam quidem rex noſter eſſe videris. Sic igitur Cyrus illatis feris, cum auo eas offerebat, tum ſe has ipſi venatum eſſe dicebat. Iacula vero non ille quidem oſtendebat, cruenta tamen eo poſuerat lo-
E co, quo auum ea viſurum exiſtimabat. Aſtyages autem: Lubẽs equidem ait abs te fili, accipio, quæcunque mihi offers: ſed horum tamen nullius ſic egeo, tibi periculum vt adeundum ſit. Et Cyrus: ſi ergo his ait, tibi non eſt opus; obſecro te, mi aue, da mihi, vt inter æquales ea diſtribuam. Sume vero fili, reſpondit Aſtyages, cum hæc tum alia, quæcũque volueris: & inter quos viſum fuerit, diſtribue. Itaque Cyrus ea

Temeritas inutilis.

Iuuenilis ambitio.

Liberalis ingenij prima indicia.

ſumta ſimul & pueris dabat, &: O pueri,
dicebat, vt nugas agebamus, quum feras
illas in ſeptis hortorum venaremur. Nam
ea venatio mihi ſimilis illi videtur, qua fe-
ras ligatas aliquis inſequitur. Primum exi-
guo ſpatio concludebâtur. Deinde tenues
erât, & ſcabioſæ; partimque claudę, partim
mutilæ. Montanæ vero, campeſtreſq; feręę,
quam pulchræ, quã magnæ, quam nitidæ
viſæ? Cerui quidem, quaſi ſi volucres eſ-
ſent, ad cœlum vſque exſiliebant: apri ve-
ro, quemadmodum de viris fortibus dici-
tur, comminus irruebant; & tanta quidem B
erant latitudine, vt ictus aberrare nõ poſſet.
Mihi ſane pulchriores hæ beſtiæ videtur e-
tiam mortuæ, quam illæ viuæ, quæ ſeptis
incluſæ ſunt. At veſtri patres an vos etiam
venatum ire ſinerent? Immo facile, aiunt
illi, ſi Aſtyages iubeat. Et Cyrus: Quis igi-
tur apud Aſtyagem veſtri mentionem fe-
cerit? Quis, inquiunt illi, magis ad perſua-
dendum te fuerit idoneus? At equidẽ, ait,
qui homo factus ſim, profecto neſcio. Ne-
que enim vel profari aliquid, vel auum
perinde adſpicere poſſum, ac prius. Siqui- C
dem ita perrexero, vereor ne totus fatuus
ac ſtolidus reddar. At vero quo tempore
puellus eram, plurimum garriendo valere
videbar. Ibi tum pueri: Male comparatam
rem narras, inquiunt, ſi nihil noſtra cauſ-
ſa, vbi quid opus fuerit, agere poteris: ſed,
quod te quidem adtinet, alius quiſpiam
nobis orandus ſit. Quæ verba quum Cy-
rum morderent, diſcedit ab iis tacitus; ſe-
que ipſe ad audendum hortatus, ad auum
re ſecum prius deliberata, pergit; quonam
modo eum, quam minima cum moleſtia D
compellaret, ſibique ac pueris, quæ pete-
rent, conficeret. Sic igitur orſus eſt. Dic
mihi, mi aue, ſi ſeruorum quis aufugiat,
tuque hunc nanciſcare, quid de eo factu-
rus ſis? Quid aliud, ait, quam vt vinctum
opus facere cogam? At ſi ſponte redierit,
quid facies? Quid? extra quam vt verberi-
bus cæſo priſtinas rurſus ad operas vtar.
Quin tu igitur paras, inquit Cyrus, quo me
verberes; qui fugæ conſilium inierim, ad- E
ſumtis ad venandum æqualibus meis. Et
Aſtyages: Recte vero factum abs te, ait, qui
prædixeris. Equidem ne hinc te moueas,
veto. Nam bella res fuerit, ſi carunculæ
gratia, filiæ meæ filium evagari iubeam.
Hæc Cyrus quum audiſſet, parebat ille
quidem, ac remanebat: ſed mœſtus tamen,

Ingenuus in Cyro pudor.

Ingenioſe, quod cuperet, exponit.

λαβών, ἐδίδου τε ἄρα τοῖς παισί, καὶ ἅμα ἔ-
λεγεν· ὦ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφλυαροῦμεν ὅτε
τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν. ὅμοιον
γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι οἷόνπερ εἴ τις δεδεμένα
ζῶα θηρῴη. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ
ἦν, ἔπειτα καὶ * λεπτὰ καὶ ψωραλέα. καὶ τὸ μὲν — μικρὰ
αὐτῶν, χωλὸν ἦν, τὸ δέ, κολοβόν. τὰ δ᾽ ἐν τοῖς
ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία, ὡς μὲν καλά, ὡς δὲ
μεγάλα, ὡς δὲ λιπαρὰ ἐφαίνετο; καὶ αἱ μὲν
ἔλαφοι, ὥσπερ πτηναί, ἥλλοντο πρὸς τὸν οὐρα-
νόν· οἱ δὲ κάπροι, ὥσπερ τοὺς ἄνδρας φασὶ τοὺς
ἀνδρείους, ὁμόσε ἐφέροντο. ὑπὸ δὲ τῆς πλατύ-
τητος οὐδ᾽ ἁμαρτεῖν οἷόν τε ἦν αὐτῶν. καλλίω δέ,
ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τεθνηκότα ταῦτα εἶναι, ἢ
ζῶντα ἐκεῖνα τὰ περιῳκοδομημένα. ἀλλὰ ἆρα
ἄν, ἔφη, ἀφεῖεν καὶ ὑμᾶς οἱ πατέρες ἐπὶ τὴν θή-
ραν; καὶ ῥᾳδίως γ᾽ ἄν, ἔφασαν, εἰ Ἀστυάγης κε-
λεύοι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, τίς ἂν οὖν ὑμῶν πρὸς
Ἀστυάγην μνησθείη; τίς γὰρ ἄν, ἔφασαν, σοῦ γε
ἱκανώτερος πεῖσαι; ἀλλὰ μὰ * τὴν Ἥραν, ἔφη, — τὸν Δία
ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ᾽ ὅστις ἄνθρωπος γεγένημαι.
οὐδὲ γὰρ λέγειν οἷός τ᾽ εἰμί, οὐδ᾽ ἀναβλέπειν
πρὸς τὸν πάππον ἐκ τοῦ ἴσου [ἔτι * δύναμαι. ἢν
δὲ τοσοῦτον ἐπιδιδῶ, δέδοικα, ἔφη, μὴ παντάπασι
βλάξ τις καὶ ἠλίθιος γένωμαι. παιδάριον δὲ ὤν,
* δεινότατον λαλεῖν ἐδόκουν εἶναι. καὶ οἱ παῖδες εἶ- — δεινότατα
πον· πονηρὸν λέγεις τὸ πρᾶγμα, εἰ μηδὲ ὑπὲρ
ἡμῶν, ἄν τι δέῃ, δυνήσῃ πράττειν, ἀλλ᾽ ἄλλου τι-
νὸς ἡμᾶς τὸ ἐπὶ σοὶ ἀνάγκη δεῖσθαι. ἀκούσας δὲ
ταῦτα ὁ Κῦρος ἐδήχθη· καὶ σιγῇ ἀπελθών, διακ-
ελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾶν, εἰσῆλθεν, ἐπι-
βουλεύσας * ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν — πῶς ἂν
πάππον, καὶ διαπράξειεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς παι-
σὶν ὧν ἐδέοντο. ἤρξατο οὖν ὧδε· εἰπέ μοι, ἔφη,
ὦ πάππε, ἤν τις ἀποδράσῃ τῶν οἰκετῶν, καὶ λάβῃς
αὐτόν, τί αὐτῷ χρήσῃ; τί δὴ ἄλλο, ἔφη, ἢ δήσας
ἐργάζεσθαι ἀναγκάσω; ἢν δὲ αὐτόματός σοι πά-
λιν * ἐπέλθῃ, πῶς ποιήσεις; τί δέ, ἔφη, ἢ μαστιγώ- — ἔλθῃ,
σας αὐτόν γε, ἵνα μὴ αὖθις τοῦτο ποιῇ, ἔπειτα ἐξ-
ἀρχῆς πάλιν αὐτῷ χρήσομαι; ὥρα οὖν, ἔφη ὁ
Κῦρος, παρασκευάζεσθαί σοι εἴη ὅτῳ μαστιγώ-
σεις με, ὡς βουλευόμενόν γε ὅπως ἀποδρῶ, λα-
βὼν τοὺς ἐμοὺς ἡλικιώτας ἐπὶ θήραν. καὶ ὁ Ἀ-
στυάγης, καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπών·
ἔνδοθεν γὰρ ἀπαγορεύω σοι μὴ κινεῖσθαι. χαρίεν γάρ, ἔφη, εἰ ἕνεκα κρεαδίων, τῇ θυγατρὶ τὸν
παῖδα ἀποβουκολήσαιμι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐπείθετο μὲν καὶ ἔμενεν, ἀνιαρὸς δὲ

A καὶ σκυθρωπὸς ὤν, σιωπῇ διῆγεν. ὁ μέντοι Ἀστυάγης, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν λυπούμενον ἰσχυρῶς, βουλόμενος αὐτῷ χαρίζεσθαι, ἐξάγει ἐπὶ θήραν· καὶ πεζοὺς πολλοὺς καὶ ἱππέας συναγείρας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ συνελάσας εἰς τὰ ἱππάσιμα χωρία τὰ θηρία, ἐποίησε μεγάλην θήραν. καὶ βασιλικῶς δὴ αὐτὸς παρών, ἀπηγόρευε μηδένα βάλλειν πρὶν Κῦρος ἐμπλησθείη *βάλλων. ὁ δὲ Κῦρος οὐκ εἴα κωλύειν. ἀλλ' εἰ βούλει, ἔφη, ὦ πάππε, ἡδέως με θηρᾶν, ἄφες πάντας τοὺς κατ' ἐμέ, διώκειν, καὶ διαγωνίζεσθαι, ὅπως ἕκαστος τὰ κράτιστα δύναιτο. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀστυάγης ἀφίησι, καὶ στὰς ἐθεᾶτο τοὺς ἁμιλλωμένους ἐπὶ τὰ θηρία, καὶ φιλονεικοῦντας, καὶ διώκοντας καὶ ἀκοντίζοντας. καὶ τῷ Κύρῳ ἥδετο, οὐ δυναμένῳ σιγᾶν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ', ὥσπερ σκύλακι γενναίῳ, ἀνακλάζοντι ὁπότε πλησιάζοι θηρίῳ, καὶ παρακαλοῦντι ὀνομαστὶ ἕκαστον· καὶ τοῦ μὲν καταγελῶντα αὐτὸν ὁρῶν εὐφραίνετο, τὸν δέ τινα καὶ ἐπαινοῦντα αὐτὸν ᾐσθάνετο οὐδ' ὁπωστιοῦν φθονερῶς. τέλος δ' οὖν, πολλὰ θηρία ἔχων ὁ Ἀστυάγης ἀπῄει. καὶ τολοιπὸν οὕτως ἥσθη τῇ τότε θήρᾳ, ὥστε ἀεί, ὁπότε οἷόν τε εἴη, συνεξῄει τῷ Κύρῳ, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς παρελάμβανε, καὶ τοὺς παῖδας, Κύρου ἕνεκα. τὸν μὲν δὴ πλεῖστον χρόνον οὕτω διῆγεν ὁ Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τινος συναίτιος ὤν, κακοῦ δὲ *οὐδενί. ἀμφὶ δὲ τὰ πέντε ἢ ἑκκαίδεκα ἔτη αὐτοῦ γενομένου, ὁ υἱὸς τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως γαμεῖν μέλλων ἐπεθύμησεν αὐτὸς θηρᾶσαι εἰς τοῦτον τὸν χρόνον. ἀκούων οὖν ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὐτῶν καὶ τοῖς Μήδων πολλὰ θηρία εἶναι, ἅτε ἀθήρευτα ὄντα διὰ τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἐξελθεῖν. ὅπως οὖν ἀσφαλῶς θηρῴη, ἱππέας τε προσέλαβε πολλοὺς καὶ πελταστάς, οἵτινες ἔμελλον αὐτῷ [ἐκ τῶν λασίων *τὰ θηρία ἐξελᾶν εἰς τὰ ἐργάσιμά τε καὶ εὔηλατα. ἀφικόμενος δὲ ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ ἡ φυλακή, ἐνταῦθα ἐδειπνοποιεῖτο, ὡς πρὼ τῇ ὑστεραίᾳ θηράσων. ἤδη δὲ ἑσπέρας γενομένης, ἡ διαδοχὴ τῇ πρόσθεν φυλακῇ ἔρχεται ἐκ πόλεως, καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ πολλὴ στρατιὰ παρεῖναι, *δύο μὲν φυλακαὶ ὁμοῦ οὖσαι, πολλοὶ δὲ οὓς αὐτὸς ἔχων ἧκεν ἱππέας καὶ πεζούς. ἐβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶ-

Θηρῶν.

οὐδενός.

δ' ὁμοῦ πλησιάζουσαι, πολλοὺς αὐτὸς ἔχων

A ac triſti vultu, perpetuo ſilebat. Aſtyages autem, quum grauem eius mœrorem animaduerteret, gratam ei rem facere volens, venatum proficiſcitur: & multis peditibus, equitibuſque, ac pueris etiam coactis, ipſiſque feris ad loca equitibus idonea compulſis, magnam venationem inſtituit. Quin & ipſemet regio cum adparatu præſens, interdixit; ne quis feriret prius quam Cyrus feriendo ſatiatus eſſet. At Cyrus haud ferens eum vetare: « Si vis, inquit, mi aue, iucundam mihi hanc eſſe « B venationem; ſine meos æquales vniuerſos inſequi, & vnumquemque pro virili « cum feris acerrime congredi. « Tum vero Aſtyages venandi copiam eis faciebat, & adſtans, ſpectator erat eorum qui certamen aduerſus feras ſuſcipiebant, & inter ſe contendebant, & inſequebantur, & iacula vibrabant. Delectabatur autem Cyro, qui præ voluptate ſilere non poſſet, ſed inſtar generoſi catuli vocem emitteret, vbi propius ad feram acceſſerat, & vnumquemque nominatim exhortaretur. C Præterea gaudebat, quum alium quidem ab eo derideri videbat, alium vero citra vllam inuidiam laudari ſentiebat. Tamdem Aſtyages, quum multas haberet feras, diſceſſit. Cæterum tantam ex illa venatione voluptatem cepit, vt ſemper, quoties quidem liceret, cum Cyro exiret; tum aliis pluribus, tum Cyri cauſa pueris etiam adſumtis. Et hoc ſane modo maximam temporis partem Cyrus illic vixit, voluptatis quidem ac boni alicuius auctor vniuerſis; mali autem nemini. D Quum vero ætatis annum plus minus quintum ſextumve ac decimum ageret, regis Aſſyriorum filius, vxorem ducturus, ipſemet id temporis venari cupiuit. Itaque quod ad ſuos & Medorum fines magnam audiret eſſe ferarum copiam, velut vbi propter bellum nemo venaretur; illuc ei proficiſci collibuit. Vt autem tuto venaretur, & equites & cetratos multos adſumſit, qui è ſyluoſis locis in loca culta planaque feras depellerent. Quum autem eo veniſſet, vbi & caſtella & cuſtodiæ ipſius erant: ibi cœnam parari iuſſit, vt E qui poſtridie mane venaturus eſſet. Quũque iam adueniſſet veſpera, ab vrbe aderant, qui cuſtodiæ priori ſuccederent, tam pedites quam equites. Quapropter ipſi numeroſus adeſſe viſus eſt exercitus, quod eſſent coniunctæ cuſtodiæ duæ, & multos ipſe ſecum equites pediteſque adduxiſſet. Itaque re deliberata, ſtatuit opti-

Generoſa alacritas.

Actionum Cyri præclariorum initia.

Venatio, prœlij occaſio.

mum eſſe, Medorum ex agro prædas agere, quod ita tum venationis opus illuſtrius viſum iri, tum copiam victimarum maiorem futuram exiſtimaret. Igitur loco motas ſummo mane copias educit, ac peditum quidem agmen numeroſum relinquit in limitibus; ipſe vero cum equeſtribus copiis ad caſtella Medorum provectus, præſtantiſſimis quibuſque ac plurimis ſecum retentis ſubſiſtit, ne Medorum præſidiarij milites in ſuos prædæ cauſa palantes excurrerent. Idoneos autem quoſdam dimittit, vt tributim alij aliam in partem diſcurrendo vagarentur. Atque hos corripere iuſſit, quidquid habuiſſet quiſq; obuium, & ad ſe abigere. Ac illi quidem imperata faciebant. Quum autem Aſtyagi nuntiatum eſſet, hoſtes iam agrum ipſius ingreſſos; partim ipſe cum illis quos plerumque ſecum habebat, opis ferendæ cauſa excurrit ad limites; partim filius idem facit cum eo, qui ad manum erat, equitatu; partim aliis vniuerſis, vt auxilio venirent, imperat. Medi, quum magnas Aſſyriorum copias inſtructas, & equites è ſtatione ſua non diſcedentes cernerent, ipſi quoque ſubſtiterunt.

Cyrus armainduit.

Vel, quod antehac ei permiſſum non fuerat.

Cyrus vero, qui cæteros auxilio ſuis adcurrere videret, idem & ipſe faciebat, tunc primum indutus armis,* nondum fore putans, vt iis, pro deſiderio ſuo, indueretur. Erant autem perpulchra, & ipſi recte congruentia; quæ auus corpori eius accommodari curauerat. Itaque ſic armatus, equo advehitur. Id vbi vidiſſet Aſtyages, miratus ille quidem eſt, cuius iuſſu veniret; ſed apud ſe tamen vt maneret, edixit. Et Cyrus multos equites ex aduerſo intui-
» tus: Hine ſunt, inquit, hoſtes, mi aue; qui e-
» quis inſidentes ſe non mouent? Hoſtes ſa-
» ne ſunt, ait Aſtyages. An & illi, qui procur-
» runt? Etiam illi, ait. Profecto, inquit, mi a-
» ue, nullius hi pretij homines eſſe videntur,
» & nullius pretij equuleis vehuntur; ac res
» tamen noſtras diripiunt. Itaque aliquos è
» nobis hos neceſſe eſt invadere. Tu vero
» non vides, fili, reſpondit ille, quantus equi-
» tum globus acie cōſiſtat inſtructa, qui ſub-
» eundo rurſum nos cędent, ſi nos aduerſum
» illos moueamus? nondum autem robur a-
liquod nobis adeſt.

Expeditum Cyri conſilium.

Verum, ait Cyrus, ſi tu heic maneas, & copias auxiliares adſumas:
» terrebuntur hi, neque ſe cōmouebunt. Illi
» vero, qui res noſtras diripiunt, prædā mox
» dimittent, vbi quoſdam impetum in ſe fa-
» cere viderint. Hæc quum protuliſſet, viſus
Aſtyagi eſt aliquid dicere. Quapropter & prudentiā & vigilantiam Cyri admiratus,

A ναι λεηλατῆσαι ἐκ τῆς Μηδικῆς, καὶ λαμπρότερόν τι ἂν φανῆναι τὸ ἔργον τῆς θήρας, καὶ ἱερείων πολλὴν ἀφθονίαν ἐνόμιζε γενήσεσθαι. οὕτω δὴ πρῲ ἀναστὰς ἦγε τὸν στρατόν. καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς καταλείπει ἀθρόους ἐν τοῖς μεθορίοις, αὐτὸς δὲ τοῖς ἵπποις προσελάσας πρὸς τὰ τῶν Μήδων φρούρια, τοὺς μὲν βελτίστους καὶ πλείστους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἐνταῦθα κατέμεινεν, ὡς μὴ βοηθοῖεν οἱ φρουροὶ τῶν Μήδων ἐπὶ τοὺς καταθέοντας·
B τοὺς δ' ἐπιτηδείους ἀφῆκε κατὰ φυλὰς ἄλλους ἄλλοσε καταθεῖν. καὶ ἐκέλευε περιβαλλομένους ὅτῳ τις ἐντυγχάνοι, ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον. σημανθέντων δὲ τῷ Ἀστυάγει ὅτι πολέμιοί εἰσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ὅρια σὺν τοῖς περὶ αὐτόν, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡσαύτως σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν ἱππόταις, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσήμαινε πᾶσιν ἐκβοηθεῖν. ὡς δὲ εἶδον πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν Ἀσσυρίων συντεταγμένους, καὶ τοὺς ἱπ-
C πέας ἡσυχίαν ἄγοντας, ἔστησαν καὶ οἱ Μῆδοι. ὁ δὲ Κῦρος ὁρῶν ἐκβοηθοῦντας καὶ τοὺς ἄλλους [πασσυδί,] ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτός, πρῶτον τότε ὅπλα ἐνδύς, οὔποτε *οἰόμενος. οὕτως ἐπεθύμει αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. καὶ γὰρ μάλα καλὰ ἦν, καὶ εὖ ἁρμόττοντα αὐτῷ, ἃ ὁ πάππος περὶ τὸ σῶμα ἐπεποίητο. οὕτω δὴ ἐξοπλισάμενος προσήλασε τῷ ἵππῳ. καὶ ὁ Ἀστυάγης ἰδὼν, ἐθαύμασε μὲν τίνος κελεύσαντος ἥκοι· ὅμως δ' εἶπεν αὐ-
D τῷ μένειν παρ' ἑαυτῷ. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς εἶδε πολλοὺς ἱππέας ἀντίους, ἤρετο, ἦ οὗτοι, ἔφη, ὦ πάππε, πολέμιοί εἰσιν, οἳ ἐφεστήκασι τοῖς ἵπποις ἠρέμα; πολέμιοι, μέντοι, ἔφη. ἦ καὶ ἐκεῖνοι, ἔφη, οἱ ἐλαύνοντες; καὶ ἐκεῖνοι μέντοι. νὴ τὸν Δί', ἔφη, ὦ πάππε, ἀλλ' οὖν πονηροί γε φαινόμενοι καὶ ἐπὶ πονηρῶν ἱππαρίων ὀχούμενοι ἄγουσιν ἡμῶν τὰ χρήματα. οὐκοῦν χρὴ ἐλαύνειν τινὰς ἡμῶν ἐπ' αὐτούς. ἀλλ' οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσον τὸ στῖφος τῶν ἱππέων *ἕστηκε συντεταγμένον; οἵ, ἢν
E ἐπ' ἐκείνους ἡμεῖς ἐλαύνωμεν, ὑποτεμοῦνται πάλιν ἡμᾶς ἐκεῖνοι; ἡμῖν δὲ οὔπω ἰσχὺς πάρεστιν. ἀλλ' ἢν σὺ μένῃς, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀναλαμβάνῃς τοὺς προσβοηθοῦντας, φοβήσονται οὗτοι, καὶ οὐ κινήσονται. οἱ δ' ἄγοντες ἀφήσουσιν εὐθὺς τὴν λείαν, ἐπειδὰν ἴδωσί τινας ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας. ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξέ τι λέγειν τῷ Ἀστυάγει. καὶ ἅμα θαυμάζων ὡς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐγρηγόρει,

ἐώμενος.

ἕστηκε σὺν τοῖς ἵπποις, οἱ, ἢν ἐπ' ... συντεταγμένον τοῖς ἵπποις, οἱ, μὲν ἐπ.

κελεύει τὸν υἱὸν λαβόντα τάξιν ἱππέων ἐλάσαι ἐπὶ τοὺς ἄγοντας τὴν λείαν. ἐγὼ δέ, ἔφη, ἐπὶ τούσδε, ἢν ἐπὶ σὲ κινῶνται, * ἐλῶ· ὥστε ἀναγκασθήσονται ἡμῖν προσέχειν τὸν νοῦν. οὕτω δὴ ὁ Κυαξάρης λαβὼν τῶν ἐρρωμένων * ἱππέων τε καὶ ἀνδρῶν, προσελαύνει. καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἶδεν ὁρμωμένους, συνεξορμᾷ εὐθύς· καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγεῖτο ταχέως, καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οὐκ ἀπελείποντο. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς πελάζοντας οἱ λεηλατοῦντες, εὐθὺς ἀφέντες τὰ χρήματα ἔφυγον. οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὸν Κῦρον ὑπετέμνοντο, καὶ οὓς μὲν κατελάμβανον, εὐθὺς ἔπαιον, πρῶτος δὲ ὁ Κῦρος· ὅσοι δὲ παραλλάξαντες αὐτῶν ἔφθασαν, κατόπιν τούτους ἐδίωκον, καὶ οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ᾽ ᾕρουν τινὰς αὐτῶν. ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἄπειρος ἀπρονοήτως φέρεται * πρὸς κάπρον, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος ἐφέρετο, μόνον ὁρῶν τὸ παίειν τὸν ἁλισκόμενον, ἄλλο δ᾽ οὐδὲν προνοῶν. οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἑώρων πονοῦντας τοὺς σφετέρους, προυκίνησαν τὸ στῖφος, ὡς παυσομένου τοῦ διωγμοῦ, ἐπεὶ σφᾶς ἴδοιεν προορμήσαντας. ὁ δὲ Κῦρος οὐδὲν μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς χαρμονῆς ἀνακαλῶν τὸν θεῖον, ἐδίωκε, καὶ ἰσχυρὰν τὴν * φυγὴν τοῖς * πολεμίοις ἐποίει κατέχων. καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, ἴσως μὲν καὶ αἰσχυνόμενος τὸν πατέρα· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ εἵποντο, προθυμότεροι ὄντες ἐν τῷ τοιούτῳ εἰς τὸ διώκειν, καὶ οἱ μὴ πάνυ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἄλκιμοι ὄντες. ὁ δὲ Ἀστυάγης, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀπρονοήτως διώκοντας, τοὺς δὲ πολεμίους ἀθρόους τε καὶ τεταγμένους * ἀπαντῶντας, δείσας περί τε τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Κύρου, μὴ εἰς παρεσκευασμένους ἀτάκτως ἐμπεσόντες πάθοιέν τι, ἡγεῖτο εὐθὺς πρὸς τοὺς πολεμίους. οἱ δ᾽ αὖ πολέμιοι, ὡς εἶδον τοὺς Μήδους προκινηθέντας, διατεινάμενοι οἱ μὲν τὰ παλτά, οἱ δὲ τὰ τόξα, ἕστησαν, ὡς αὖ ἐπεὶ εἰς τόξευμά γε ἀφίκοιντο * στησομένους, ὥσπερ τὰ πλεῖστα * εἰώθασι ποιεῖν. μέχρι γὰρ τοσούτου, ὁπότε ἐγγύτατα γίγνοιντο, προσήλαυνον ἀλλήλοις, καὶ ἠκροβολίζοντο πολλάκις μέχρις ἑσπέρας. ἐπεὶ δὲ ἑώρων τοὺς μὲν σφετέρους φυγῇ εἰς αὐτοὺς φερομένους, τοὺς δ᾽ ἀμφὶ Κῦρον ὁμοῦ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἑπομένους, τὸν δὲ Ἀστυάγην σὺν τοῖς ἵπποις ἐντὸς γιγνόμενον ἤδη τοξεύματος, ἐκκλίνουσι καὶ * φεύγουσιν.

Margin: ἐλάσω· — ἵππων τε — ἐπὶ κάπρον, — μονὴν — τοῖς πολεμίοις ἰσχυρῶς, καθὼς ἔχει, ἐποίει. — ὑπαντῶντας — στησόμενοι — εἰώθεσαν — φεύγουσι

A filium ſuum, adſumta equitum manu, ducere in eos iubet, qui prædam agerent. Equidem hos, inquit, ſi contra te ſe commouerint, aggrediar: ideoque animum nobis adtendere cogentur. Itaque Cyaxares & equis & viris quibuſque robuſtiſſimis ſecum ſumtis, in hoſtem fertur. Cyrus autem hos progredi videns, ſtatim & ipſe cum aliis ſe proripit: adeoq. iam primus ante alios celeriter ibat, Cyaxare ſubſequente, neque ceteris à tergo remanentibus. Quos vbi adpropinquan- B tes videre qui prædas agebant, mox relictis rebus, in fugam vertuntur. At Cyro qui aderant, hos ſubeundo intercipiebant, & ſi quos adſequerentur, ſtatim feriebant, inprimiſque Cyrus ipſe: quotquot autem declinato curſu evaſerant, hos à tergo perſequebantur; nec intermittebant, donec quoſdam cepiſſent. Vt autem canis generoſus quidem ille, ſed inexercitatus, temere in aprum fertur: ſic & Cyrus ferebatur, ſolum hoc videns vt interceptum feriret, ac præterea nihil proſpiciens. Ho- C ſtes vero, quum ſuos laborantes cernerent; promouerunt agmen ſuum, velut effecturi, vt à perſequendo deſiſteretur, poſtquam ipſi adventare viſi eſſent. Cyrus autem nihil idcirco remittere, ſed præ gaudio & auunculum inclamare & perſequi, & impetus habitu vehementis in effuſam hoſtes fugam dare. Cyaxares quidem ſequebatur, patris fortaſſe cauſa pudore correptus; itidemque cæteri ſequebantur, quum alacriores in perſequendo ſint, eo rerum ſtatu, etiam illi qui non D admodum in hoſtes animoſi ſunt. Aſtyages vero quum ſuos inconſiderate perſequi videret, at hoſtes confertos ordinibus inſtructis occurrere: filio Cyroque metuens, ne in paratos ſine ordine irruentibus aduerſi quid accideret, recta in hoſtem ducit. Illi rurſum Medos loco motos conſpicati, partim contentis in eos tragulis, partim ſagittis, conſtiterunt: quod futurum putarent, vt & illi ſubſiſterent, vbi intra iactum teli perventum eſſet; quemadmodum facere conſueue- E rant. Nam illud ad interuallum, vbi vel quamproxime ad alteros alteri acceſſiſſent, contra ſe mutuo provehebantur, & eminus inter ſe plerumque ad veſperam vſque pugnabant. Iam vero quum & ſuos fugam ad ſe facere cernerent, & Cyri manum ſimul hos inſequi, & Aſtyagem cum equitatu intra teli iactum adeſſe; cedentes & ipſi, fugiunt.

Margin: Geni indoles ri. — Iuuenilis temeritas.

At Medi copiis vniuerſis inſequentes, multos illo impetu capiunt, & quoſcunque corriperent tam equos quam viros, feriunt; interemptis omnibus, quotquot caderent. Neque prius conſtitere, quam ad peditatum Aſſyriorum perveniſſent. Heic vero, ne maiores aliquæ ſubeſſent inſidiæ, veriti; repreſſerunt impetum. Et Aſtyages ſuis deinde reductis, equeſtri victoria magnopere lætabatur, nec quid de Cyro diceret, habebat: quod eo quidem auctore rem geſtam ſciret, ſed eundem præ audacia furere animaduerteret. Nam & eo ipſo tempore, cæteris domum abeuntibus, ſolus ille nihil aliud quam eos qui cecidiſſent, obequitando ſpectabat: adeoque vix abſtractum ad Aſtyagem deducebant, quibus hoc erat datum negotij; quum hos ipſos, qui ſe adducerent, de induſtria præire iuberet, quod aui vultum ad conſpectum ſui ſæuiorem factum cerneret. Atque hæc quidem apud Medos contigerunt: & Cyrus cum aliis omnibus in ore, ſermonibus, & cantilenis erat; tum Aſtyagi, apud quem hactenus erat in honore, iam admiratione ſui ſtuporem quoque iniecerat.

Cyri audacia.

x X *Cyrus à patre reuocatur.*

Hæc vero quum Cyri pater Cambyſes accepiſſet, gaudebat ille quidem; ſed quod eum iam inaudiſſet obire viri munia, reuocauit; vt inſtituta gentilitia Perſarum abſolueret. Itaque tunc Cyrum dixiſſe perhibent, abire ſe velle, ne quid patri moleſtiæ crearetur, neve de ſe quereretur ciuitas. Cenſuit igitur & Aſtyages eum oportere dimitti, atq; adeo donatum equis, quos ipſi collibuiſſet ſumere, cum omnis generis rerum aliarum adparatu abire ſiuit, quod & amaret eum, & magnam ſpem concepiſſet, evaſurum talem virum, qui & amicis eſſe adiumento, & hoſtes adfligere poſſet. Abeuntem vero Cyrum vniuerſi & pueri, & æquales, & viri, & ſenes, & Aſtyages ipſe, equis inſidentes deducebant: ac neminem ſiccis oculis reverſum perhibent. Cyrum ipſum quoque multis cum lacrumis diſceſſiſſe accepimus. Prætereà proditum eſt, multa eum inter æquales munera diſtribuiſſe, quibus ab Aſtyage donatus fuerat. Denique exuta, quam habebat, veſte Medica, cuidam hanc dedit, hunc ipſum declarans maxime ſibi carum eſſe. Verum accepta illi à Cyro munera detuliſſe ad Aſtyagem feruntur: atque ab hoc itidem recepta, Cyro fuiſſe traſmiſſa. Cyrum autem rurſus in Mediam ea cum his verbis remiſiſſe: Si me vis, aue, reverti

Hominum omnis ætatis erga Cyrum ſtudia.

Liberalis naturæ indicia.

A οἱ δὲ, ἅτε ὁμόθεν διώκοντες, ᾕρουν πολλοὺς ἀνακράτος. καὶ τοὺς μὲν ἁλισκομένους ἔπαιον, ἵππους καὶ ἄνδρας, τοὺς δὲ πίπτοντας κατέκαινον. καὶ οὐ πρόσθεν ἔστησαν πρὶν ἢ πρὸς τοῖς πεζοῖς τῶν Ἀσσυρίων ἐγένοντο. ἐνταῦθα μέντοι δείσαντες μὴ καὶ ἐνέδρα τις μείζων ὑπείη, ἐπέσχον. ἐκ τούτου δὴ ἀνῆγεν ὁ Ἀστυάγης, μάλα χαίρων τῇ ἱπποκρατίᾳ, καὶ τὸν Κῦρον οὐκ ἔχων ὅ,τι χρὴ λέγειν· αἴτιον μὲν εἰδὼς ὄντα τοῦ ἔργου, μαινόμενον δὲ γιγνώσκων τῇ τόλμῃ. καὶ γὰρ τότε ἀπιόντων οἴκαδε τῶν ἄλλων, μόνος ἐκεῖνος οὐδὲν ἄλλο ἢ τοὺς B πεπτωκότας περιελαύνων ἐθεᾶτο· καὶ μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ ἐπὶ τοῦτο ταχθέντες, προσήγαγον τῷ Ἀστυάγει, μάλα ἐπίπροσθεν ποιούμενον τοὺς προσάγοντας, ὅτι ἑώρα τὸ πρόσωπον τοῦ πάππου ἠγριωμένον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῇ αὐτοῦ. ἐν μὲν δὴ Μήδοις ταῦτα ἐγίνετο. καὶ οἵ τε ἄλλοι πάντες τὸν Κῦρον διὰ στόματος εἶχον, καὶ ἐν λόγῳ, καὶ ἐν ᾠδαῖς· ὅ,τε Ἀστυάγης καὶ πρόσθεν C τιμῶν αὐτὸν, τότε ὑπερεξεπέπληκτο ἐπ' αὐτῷ. Καμβύσης δὲ ὁ τοῦ Κύρου πατὴρ ἥδετο μὲν πυνθανόμενος ταῦτα· ἐπεὶ δὲ ἤκουσεν ἀνδρὸς ἤδη ἔργα *διαπραττόμενον τὸν Κῦρον, ἀπεκάλει, ὅπως τὰ ἐν Πέρσαις *ἐπιχώρια ἀποτελοίη. καὶ τὸν Κῦρον δὴ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπιέναι βούλοιτο, μὴ ὁ πατήρ τι ἄχθοιτο, καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο. τῷ οὖν Ἀστυάγει ἐδόκει ἀναγκαῖον εἶναι ἀποπέμπειν αὐτόν. ἔνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ δοὺς D οὓς αὐτὸς ἐπεθύμει λαβεῖν, καὶ ἄλλα συσκευάσας *παντοδαπὰ, ἀπέπεμπε, καὶ διὰ τὸ φιλεῖν αὐτὸν, καὶ ἅμα ἐλπίδας μεγάλας ἔχων ἐν αὐτῷ ἄνδρα ἔσεσθαι ἱκανὸν καὶ φίλους ὠφελεῖν καὶ ἐχθροὺς ἀνιᾶν. ἀπιόντα δὲ τὸν Κῦρον προὔπεμπον ἅπαντες, καὶ παῖδες, καὶ ἥλικες, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, ἐφ' ἵππων, καὶ Ἀστυάγης αὐτός· καὶ οὐδένα ἔφασαν ὅντιν' οὐ δακρύοντ' ἀποτρέπεσθαι. καὶ Κῦρον δὲ αὐτὸν σὺν πολλοῖς δακρύοις λέγεται ἀποχωρῆσαι. πολλὰ δὲ δῶρα διαδοῦναι αὐτὸν E φασὶ τοῖς ἡλικιώταις, ὧν Ἀστυάγης αὐτῷ ἐδεδώκει· τέλος δὲ, καὶ ἣν εἶχε στολὴν τὴν Μηδικὴν ἐκδύντα δοῦναί τινι· δηλοῦντα ὅτι τοῦτον μάλιστα ἠσπάζετο. τοὺς μέντοι λαβόντας καὶ δεξαμένους τὰ δῶρα λέγεται Ἀστυάγει ἀπενεγκεῖν· Ἀστυάγην δὲ δεξάμενον Κύρῳ ἀποπέμψαι. τὸν δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς Μήδους, καὶ εἰπεῖν, Ὦ πάππε, εἰ βούλει με καὶ πάλιν ἰέναι

ὁμόθεν διώκοντες ἀνὰ κράτος, ᾕρουν δὲ πολλούς

διαχειριζόμενον

ἐπιχώρια ἐπιτελοίη· ἢ ὁ Κῦρος

πολλὰ

ὡς σὺ ἡ- δέως &

ὡς σὲ μὴ αἰσχυνόμενον, ἐᾶ ἔχειν εἴ τι ἐγὼ δίδωκα. Ἀστυάγην δὲ ταῦτα ἀκούσαντα ποιῆσαι ὥσπερ ὁ Κῦρος ἐπέστειλεν. εἰ δὲ δεῖ καὶ παιδικοῦ λόγου μνησθῆναι, λέγεται, ὅτε Κῦρος ἀπῄει, καὶ ἀπηλλάττοντο ἀπ' ἀλλήλων, τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας τὸν Κῦρον τῷ στόματι, ἀποπέμπειν αὐτὸν, νόμῳ Περσικῷ, (καὶ γὰρ νῦν ἔτι τοῦτο ποιοῦσι Πέρσαι) ἄνδρα δή τινα τῶν Μήδων, μάλα καλὸν κἀγαθὸν ὄντα, ἐκπεπλῆχθαι πολὺν δὴ χρόνον ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ Κύρου· ἡνίκα δὲ ἑώρα τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας αὐτὸν, ὑπολειφθῆναι· ἐπεὶ δ' οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον, προσελθεῖν τῷ Κύρῳ, καὶ εἰπεῖν, ἐμὲ μόνον οὐ γινώσκεις, ὦ Κῦρε, τῶν συγγενῶν; *τί δὲ, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, ἦ καὶ σὺ συγγενὴς εἶ; μάλιστα, φάναι. ταῦτ' ἄρα, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, καὶ ἐνεώρας μοι· πολλάκις γὰρ δοκῶ σε γιγνώσκειν τοῦτο ποιοῦντα. προσελθεῖν γάρ σοι ἀεὶ βουλόμενος, ἔφη, νὴ τοὺς θεοὺς, ᾐσχυνόμην. ἀλλ' οὐκ ἔδει, φάναι τὸν Κῦρον, συγγενῆ γε ὄντα. ἅμα δὲ προσελθόντα φιλῆσαι αὐτόν. καὶ τὸν Μῆδον φιληθέντα ἐρέσθαι, ἦ καὶ ἐν Πέρσαις νόμος ἐστὶν οὗτος συγγενεῖς φιλεῖν; μάλιστα, φάναι, ὅταν γε ἴδωσιν ἀλλήλους διὰ χρόνου, ἢ ἀπίωσί ποι ἀπ' ἀλλήλων. ὥρα ἂν εἴη* σοι ἔφη ὁ Μῆδος, πάλιν φιλεῖν ἐμέ· ἀπέρχομαι γὰρ, ὡς ὁρᾷς, ἤδη. [οὕτω] καὶ τὸν Κῦρον πάλιν φιλήσαντα ἀποπέμπειν, καὶ ἀπιέναι· καὶ ὁδόν τε οὔπω πολλὴν* διεληλύθεσαν αὐτοῖς, καὶ τὸν Μῆδον ἥκειν πάλιν ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ· καὶ τὸν Κῦρον ἰδόντα, ἀλλ' ἦ, φάναι, ἐπελάθου τι ὧν ἐβούλου εἰπεῖν; οὐ μὰ Δία, φάναι· ἀλλ' ἥκω διὰ χρόνου. καὶ τὸν Κῦρον εἰπεῖν, νὴ Δί', ὦ σύγγενες, δι' ὀλίγου γε. ποίου ὀλίγου; εἰπεῖν τὸν Μῆδον. οὐκ οἶσθα, φάναι, ὦ Κῦρε, ὅτι καὶ ὅσον σκαρδαμύττω χρόνον, πάνυ πολύς μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐχ ὁρῶ σε τότε τοιοῦτον ὄντα; ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον γελάσαι τε ἐκ τῶν πρόσθεν δακρύων, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ ἀπιόντα θαρρεῖν, ὅτι παρέσται αὖθις ὀλίγου χρόνου. ὥστε ὁρᾶν σοι ἐξέσται, κἂν βούλῃ, ἀσκαρδαμυκτεί. ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως ἀπελθὼν εἰς Πέρσας, ἐνιαυτὸν μὲν λέγεται ἔτι ἐν τοῖς παισὶ γενέσθαι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ παῖδες ἔσκωπτον αὐτὸν, ὡς ἡδυπαθεῖν μεμαθηκὼς ἐν Μήδοις ἥκοι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐσθίοντα αὐτὸν ἑώρων,

πολλὴν τινα

τί δὲ εἰπεῖν

οὐκ, ἔφη ὁ Μῆδος, πάλιν σε φιλ.

διηνύσθαι αὐτοῖς, καὶ ἐξανύσθαι αὐτοῖς,

A ad te libenter, ac nullo præpeditum pudore, ſine quæſo per te habeat, ſi quid alicui largitus ſum. Atque his auditis Aſtyagem feciſſe, quemadmodum Cyrus nuntiari iuſſerat. Quod ſi etiam narrationis amatoriæ facienda eſt mentio, proditum eſt, abeunte Cyro, quum à ſe inuicem diſcederent, cognatos ore Cyrum, qui Perſis mos eſt, oſculatos ab ſe dimiſiſſe: quod quidem ipſum hodieque Perſæ facere cōſueuerunt. Ibi tum Medum quendam, virum elegantis admodum ingenij, longo
B tempore captum admiratione pulchritudinis Cyri, quum cognatos ceteros eum oſculari videret, ſubſtitiſſe: digreſſis autem illis, ad Cyrum cum his verbis acceſſiſſe: Me ſolum ex cognatis, Cyre, non adgnoſcis? Quid ais? reſpondiſſe Cyrum: etiamne tu mihi cognatus es? Maxime, inquit. Et Cyrus: Nimirum oculos idcirco in me coniiciebas. Videor autem hoc iam abs te fieri ſæpius animaduertere. Cui alter ille: Profecto, ait, quum numquam non ad te vellem accedere, pudor ob-
C ſtitit. At obſtare non debuit, inquit Cyrus, quum cognatus eſſes. Simul accedens, eum oſculatus eſt. Accepto autem oſculo Medus hic interrogaſſe fertur, etiam ne Perſis eſſet in more oſculari cognatos? Et Cyrus, Maxime vero, inquit, vbi vel ex aliquo interuallo temporis alter alterum videt, vel à ſe invicem aliquo diſcedunt. Quin tu igitur, inquit Medus, iterum me oſcularis? Iam enim, vti vides, abeo. Sic quum denuo Cyrus eum oſculatus eſſet, ab ſe dimiſit, atque etiam ipſe
D diſceſſit. Vbi vero non multum ab eis confectum itineris eſſet, Medus equo ſudante ad Cyrum rediiſſe fertur. Quo viſo Cyrus: Num quid oblitus es, ait, quod dicere mihi volebas? Non profecto, inquit, ſed temporis ex interuallo ad te revertor. Breui ſane, mi cognate, reſpondit Cyrus. At Medus ille: Quo pacto breui? ait. An ignoras, Cyre, per mihi longum videri tempus eſſe, quo vel conniueo; quod te talem interea non adſpiciam? Ibi tum & riſiſſe Cyrum poſt
E priores lacrumas, & illum abire, ac bono eſſe animo iuſſiſſe. Breui enim ſe ipſis adfuturum. Itaque ſi voles, ait, licebit oculis me non conniuentibus adſpicias. Atque hoc modo Cyrus ad Perſas reverſus, annum adhuc inter pueros egiſſe perhibetur. Ac primum ſane dictis puerorum inceſſebatur, quaſi domum rediret, adſuetus apud Medos vitam agere voluptariam. Sed quum eum & victu & potu ſecum eodem

Mos Perſicus oſculãdi cognatos.

Cyri ad ſuos reditus.

ſuauiter vti viderent, ac ſi quod feriis epulum daretur, potius aliis eum de portione ſua largiri, quam quid amplius requirere animaduerterent, atque adeo prę ter hæc, in cæteris etiam rebus omnibus Cyrum longe ipſis præſtare: tum vero vice verſa æquales eum reverebantur. At poſtquam hoc inſtitutionis curſu abſoluto, ad ephebos tranſiit: inter hos etiam præſtare viſus eſt, & exercendo ac tolerando, quæ oporteret; & ſeniores reuerendo, & magiſtratibus parendo. Procedente vero tempore moritur apud Medos Aſtyages: & Cyaxares Aſtyagis filius, matriſque Cyri frater, Medorum imperio potitur. Rex autem Aſſyriorum, quum Syros vniuerſos, non exiguam ſane nationem, ſubegiſſet, Arabum regem imperio ſuo ſubiecisſet, Hyrcanios ſubditos haberet, Bactrios oppugnaret; futurum exiſtimabat, vt ſi Medorum vires debilitaſſet, facile finitimis omnibus imperaret. Hæc enim natio inter vicinas alias potentiſſima videbatur. Itaque nuntios ad ſubditos ſuos vniuerſos, & ad Crœſum Lydorum regem, & ad regem Cappadocum, ad Phrygas vtroſque, ad Cares, ad Paphlagones, ad Indos etiam Ciliceſque mittit: & Medos ac Perſas apud hos per calumniam criminatur, quum magnas eſſe diceret haſce gentes, & viribus firmas & coniunctas, & adfinitatibus mutuis devinctas, eaſdemque ſic inter ſe conſpiraſſe, vt periculum eſſet, niſi quis eas antevertendo debilitaret, ne nationes alias adorti ſingulas, ſibi ſubiicerent. At illi, quum partim verbis hiſce fidem haberent, partim muneribus ac pecuniis, quibus is abundabat, perſuaderentur: ſocietatem cum eo coeunt. Cyaxares vero Aſtyagis filius, quum & inſidias, & adparatum aduerſus ſe fieri animaduerteret: ſtatim & ipſe, quæcumque poterat, parabat; & nuntios ſuos tum ad Perſas publice, tum ad Cambyſem, quo cum nupta ſoror ipſius eſſet, quique regnum apud Perſas obtineret, legabat. Ad Cyrum etiam mittens, petebat; daret operam, vt ſi quos Perſæ milites miſſuri eſſent, eos ipſe imperator adduceret. Iam enim Cyrus exactis decem inter ephebos annis, virorum in contubernio degebat. Itaque recipiente

Aſtyagis mors.

Initia belli aduerſus Aſſyrios.

Exercitus Cyro cum imperio traditur.

ὥσπερ αὐτοὶ, ἡδέως ἐπίνοντο, καὶ εἴ ποτ' ἐν ἑορτῇ εὐωχία προσγένοιτο, ἐπιδιδόντα μᾶλλον αὐτὸν τῆς ἑαυτοῦ μερίδος ᾐσθάνοντο ἢ προσδεόμενον· καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τἆλλα κρατιστεύοντα αὐτὸν ἑώρων περὶ ἅπαντα ἑαυτῶν· ἐν τούτῳ δὴ πάλιν ὑπέπτησσον οἱ ἥλικες αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ διελθὼν τὴν παιδείαν ταύτην ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἐφήβους, ἐν τούτοις αὖ ἐδόκει κρατιστεύειν, καὶ μελετῶν ἃ χρῆν, καὶ καρτερῶν ἃ ἔδει, καὶ αἰδούμενος τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ πειθόμενος τοῖς ἄρχουσι. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ μὲν Ἀστυάγης ἐν τοῖς Μήδοις ἀποθνήσκει· ὁ δὲ Κυαξάρης ὁ τοῦ Ἀστυάγους παῖς, τῆς δὲ Κύρου μητρὸς ἀδελφὸς, τὴν * ἀρχὴν ἔλαβε τὴν Μήδων. ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, καταστρεψάμενος μὲν πάντας Σύρους, φῦλον οὐ μικρὸν, ὑπήκοον δὲ πεποιημένος τὸν Ἀραβίων βασιλέα, ὑπηκόους δὲ ἔχων ἤδη καὶ Ὑρκανίους, πολιορκῶν δὲ [καὶ] Βακτρίους, ἐνόμιζεν, εἰ τοὺς Μήδους ἀσθενεῖς ποιήσειε, πάντων γε αὐτὸς τῶν πέριξ ῥᾳδίως ἄρξειν. ἰσχυρότατον γὰρ τῶν ἐγγὺς φύλων τοῦτο ἐδόκει εἶναι. οὕτω δὴ διαπέμπεται πρός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πάντας καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν Λυδῶν βασιλέα, καὶ πρὸς τὸν Καππαδοκῶν, καὶ πρὸς Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ πρὸς Κᾶρας καὶ Παφλαγόνας, καὶ Ἰνδοὺς δὲ, καὶ πρὸς Κίλικας, τὰ μὲν καὶ διαβάλλων πρὸς αὐτοὺς Μήδους καὶ Πέρσας, λέγων ὡς μεγάλα τε εἴη ταῦτα ἔθνη καὶ ἰσχυρὰ, καὶ συνεστηκότα εἰς τὸ αὐτὸ, ἐπιγαμίας ἀλλήλοις πεποιημένοι εἶεν, καὶ συνεστήκοιεν εἰς ἓν, καὶ κινδυνεύσοιεν, εἰ μή τις αὐτοὺς φθάσας ἀσθενώσει, ἐπὶ ἓν ἕκαστον τῶν ἐθνῶν ἰόντες καταστρέψασθαι. οἱ μὲν δὴ καὶ τοῖς λόγοις τούτοις πειθόμενοι, συμμαχίαν αὐτῷ ἐποιοῦντο· οἱ δὲ καὶ δώροις καὶ χρήμασιν ἀναπειθόμενοι. πολλὰ γὰρ καὶ ταῦτα ἦν αὐτῷ. Κυαξάρης δὲ ὁ τοῦ Ἀστυάγους παῖς, ἐπεὶ ᾐσθάνετο τήν τ' ἐπιβουλὴν καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν συνισταμένων ἐφ' ἑαυτὸν, αὐτός τε εὐθέως ὅσα ἐδύνατο * προεσκευάζετο, καὶ εἰς Πέρσας δὲ ἔπεμπε πρός τε τὸ κοινὸν, καὶ πρὸς Καμβύσην τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα, καὶ βασιλεύοντα ἐν Πέρσαις. ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Κῦρον, δεόμενος αὐτοῦ πειρᾶσθαι ἄρχοντα ἐλθεῖν τῶν ἀνδρῶν, εἴ τινας πέμποι στρατιώτας τὸ Περσῶν κοινόν. ἤδη γὰρ καὶ ὁ Κῦρος διατετελεκὼς τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη, ἐν * τοῖς ἀνδράσιν ἦν. οὕτω δὴ * δεξαμένου

τὴν βασιλείαν εἶχε.

ἀντιπαρεσκευάζετο.

τοῖς τελείοις ἀνδρ.

δεξαμένου

τοῦ Κύρου, οἱ βουλευόμενοι γεραίτεροι αἱροῦνται αὐτὸν ἄρχοντα τῆς εἰς Μήδους στρατιᾶς. ἔδοσαν δὲ αὐτῷ διακοσίους τῶν ὁμοτίμων προσελέσθαι. τῶν δ᾽ αὖ διακοσίων ἑκάστῳ, τέτταρας ἄνδρας ἐκ τῶν ὁμοίων ἔδωκαν προσελέσθαι. γίγνονται μὲν δὴ οὗτοι χίλιοι. τῶν δ᾽ αὖ χιλίων τούτων ἔδωκαν προσελέσθαι ἑκάστῳ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν δέκα μὲν πελταστάς, δέκα δὲ σφενδονήτας, δέκα δὲ τοξότας. καὶ οὕτως ἐγένοντο μύριοι μὲν τοξόται, μύριοι δὲ πελτασταί, μύριοι δὲ σφενδονῆται. χωρὶς δὲ τούτων οἱ χίλιοι ὑπῆρχον. τοσαύτη μὲν δὴ στρατιὰ τῷ Κύρῳ ἐδόθη. ἐπεὶ δὲ ᾑρέθη τάχιστα, ἤρξατο μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν θεῶν· καλλιερησάμενος δὲ, τότε προσῃρεῖτο τοὺς διακοσίους. ἐπεὶ δὲ προσείλοντο καὶ οὗτοι δὴ τοὺς τέτταρας ἕκαστοι, συνέλεξεν αὐτούς, καὶ ἔλεξεν ὁ Κῦρος ἐν αὐτοῖς τότε πρῶτον τάδε· Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ προσειλόμην μὲν ὑμᾶς, οὐ νῦν πρῶτον δοκιμάσας· ἀλλ᾽ ἐκ παίδων ὁρῶν ὑμᾶς ἃ μὲν καλὰ ἡ πόλις νομίζει, προθύμως αὐτὰ ἐκπονοῦντας· ἃ δὲ αἰσχρὰ ἡγεῖται εἶναι, παντελῶς τούτων ἀπεχομένους. ὧν δ᾽ ἕνεκα αὐτός τε οὐκ ἄκων εἰς τόδε τὸ τέλος κατέστην, καὶ ὑμᾶς παρεκάλεσα, δηλῶσαι ὑμῖν βούλομαι. ἐγὼ γὰρ κατενόησα ὅτι οἱ πρόγονοι οὐδὲν χείρους ἡμῶν ἐγένοντο· ἀσκοῦντες γοῦν κἀκεῖνοι διετέλεσαν ἅπερ ἔργα ἀρετῆς νομίζεται. ὅ,τι μέντοι προσεκτήσαντο τοιοῦτοι ὄντες ἢ τῷ τῶν Περσῶν κοινῷ ἀγαθὸν, ἢ αὑτοῖς, τοῦτο οὐκέτι δύναμαι κατιδεῖν. καίτοι ἔγωγε οἶμαι οὐδεμίαν ἀρετὴν ἀσκεῖσθαι ὑπ᾽ ἀνθρώπων, ὡς μηδὲν πλέον ἔχωσιν οἱ ἐσθλοὶ γενόμενοι, τῶν πονηρῶν· ἀλλ᾽ οἵ τε τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἀπεχόμενοι, οὐχ ἵνα μηδέποτε εὐφρανθῶσι, τοῦτο πράττουσιν, *ἀλλ᾽ ὅπως διὰ ταύτην τὴν ἐγκράτειαν πολλαπλάσια εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον *εὐφραίνωνται, οὕτω παρασκευάζονται· οἵ τε λέγειν προθυμούμενοι δεινοὶ γενέσθαι, οὐχ ἵνα εὖ λέγοντες μηδέποτε παύσωνται, τοῦτο μελετῶσιν, ἀλλ᾽ ἐλπίζοντες τῷ λέγειν εὖ πείθοντες πολλοὺς ἀνθρώπους, [πολλὰ καὶ] μεγάλα ἀγαθὰ διαπράξεσθαι. οἵ τε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσκοῦντες, οὐχ ὡς μαχόμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ᾽ ἐκπονοῦσιν, ἀλλὰ νομίζοντες καὶ οὗτοι, τὰ πολεμικὰ ἀγαθοὶ γενόμενοι, πολὺν μὲν ὄλβον,

ἀλλ᾽ ὡς

ἰσχυρού-μενοι,

A Cyro, ſeniores conſilij principes hunc imperatorem ad expeditionem Medicam deligunt. Eidem fecere poteſtatem, æquales inter ſe ducentos allegendi. Horum vero ducentorum vnicuique conceſſum fuit, vt viros ſibi ſimiles quaternos adſciſceret. Ita hi mille fiunt, quorũ vnicuique permiſſum, vt è plebe Perſarũ ſibi denos cetratos, denos funditores, denos ſagittarios allegeret. Hoc modo ſagittariorum decem millia, cetratorum decem millia, funditorum decem millia confecta ſunt, B extra illos æquales mille. Tantus Cyro datus eſt exercitus. At ipſe quum primum imperator lectus eſſet, à diis primordia capiens, facta rite re ſacra, tum demum ducentos illos adſciuit: qui quum & ipſi quaternos ſinguli legiſſent, concionem horum advocauit Cyrus, & hæc primum ad eos verba tunc fecit: Cooptaui vos equidem, amici, non quod nunc primum vos probauerim, ſed quod viderim vos inde vſque à C pueris ea quæ ciuitas noſtra honeſta cenſet, ſtudioſe facere, protinuſque ab iis abſtinere, quæ illa eſſe turpia ducit. Quibus vero de cauſis & ipſe munus hoc non invitus acceperim, & vos advocauerim, declarare vobis equidem volo. Maiores ego noſtros nihilo nobis deteriores fuiſſe animaduerti; quippe qui ſe nunquam non in iis, quæ virtutis ſtudia ducuntur, exercuerint. At cuius boni, quum tales eſſent, vel Perſarum ciuitati publice, vel priuatim ſibi auctores exſtiterint, D perſpicere nequeo. At enim, mea ſane ſententia, nullam homines virtutem exercent, vt poſtquam in viros bonos euaſerunt, nulla re ſint inertibus ſuperiores. Qui à voluptatibus oblatis in præſentia abſtinent, non hoc agunt, nullam vt vmquam voluptatem percipiant: ſed vt in poſterum propter hanc continentiam multiplici gaudio fruituri, ita ſeſe comparant. Qui excellere dicendi vi ſtudent, non hoc conſequi ſuis illis exercitiis volunt, ne vmquam benedicendi fiE nem faciant: ſed fore ſperant, vt bene dicendo multis hominibus ſuam in ſententiam adductis, multorum magnorumque commodorum auctores exiſtant. Qui res item bellicas tractant, non in his laborant propterea, ne vmquam pugnare deſinant: ſed hi quoque ſe peritiam rei militaris adeptos, multas opes,

Cyri Oratio. Exordium captandæ beneuolentia.

Fructum virtutis eſſe quærendum.

Ab explic.

» multam felicitatem, & magnos etiam ho-
» nores cum ſibi tum patriæ conciliaturos
A cõtrario. exiſtimabant. Quod ſi qui ſtudioſe in his
» verſari, ſua deinde negligentia viribus in
» ſenecta deſtituti fuere prius quam fru-
» ctum ex eis aliquem perciperent: illis e-
» iuſmodi quidpiam accidiſſe mihi quidem
» videtur, ac ſi quis agricola peritus eſſe
» ſtudeat, & ſemina recte ſpargat, ſtir-
» pes recte conſerat: vbi vero fructus ex
» his capiundus eſt, eumdem non colle-
» ctum, rurſus in terram decidere patia-
» tur. Aut ſi quis pugil tantum iam laboris
» hauſerit, vt iuſtam victoriæ ſpem adeptus
» ſit; ac deinde nullum vmquam certamen
A virtute ſuorum. ſubeat. Quippe nec is mihi quidem iure li-
berandus dementiæ culpa videtur. At no-
» bis, ô viri, nequaquam hoc vſuveniat: ſed
» quum ipſimet nobis conſcij ſimus, inde vſ-
» que à puerili ætate nos & honeſtarum &
» laudabilium actionum ſtudiis exercitos;
» eamus in hoſtẽ, quem ego viſum à me an-
» tehac, certo ſcio pugnandi adverſum nos
Ab hoſtium imperitia. rudem eſſe. Non enim idonei ſunt prœlia-
tores, qui vel ſagittandi, vel iaculandi, vel
» equitandi ſunt illi quidem periti; ſed vbi
» labores perferendi ſunt, deficiunt. Quippe
» quod labores attinet, rudes hi ſunt. Neque
» item, qui vigilare, quũ opus eſt, nequeunt:
» quippe qui rudes adhuc ſint, ſomnum
» quod adtinet. Neque item illi, qui licet ad
» hæc præſtanda ſint idonei; quo tamen pa-
» cto vel erga ſocios, vel hoſtes gerere ſe de-
Laudata virtus creſcit. beant, non didicerunt. Nam & hos maxi-
me diſciplinæ rudes eſſe cõſtat: vos autem
» nocte perinde atque alij die, noſtis vti: la-
» bores ad iucunde viuendum duces exiſti-
» matis: famem pro obſonio habetis: aquæ
» potum facilius quam ipſi leones, fertis: de-
» nique rem omnium pulcherrimam, maxi-
» meque bellatoribus conuenientem, ani-
» mis veſtris adquiſiuiſtis eam, quod laude
» magis quam aliis rebus omnibus delecta-
» mini. Laudis autem amatores neceſſe eſt
» eius[adipiſcẽdæ] gratia laborem omnem
» omneque periculum quam lubentiſſime
» ſubire. Atque hæc ſi de vobis ita prædico,
» vt aliud tamen ſentiam, me ipſum fal-
» lo. Nam quidquid huiuſmodi à nobis
» non eveniet, eius deficientis in me cul-
» pa recidet. Verum & experientia mea,
» & benevolentia erga me veſtra, & ho-
» ſtium vecordia faciunt; vt confidam bo-
A bonitate cauſſa. nam hanc ſpem me non fruſtraturam.
Tantum fidentibus animis proficiſcamur,
» quando longiſſime à nobis abeſt, vt a-
» liena per iniuriam adpetere videamur.

A πολλὴν δ' εὐδαιμονίαν, μεγάλας δὲ τιμὰς καὶ αὐτοῖς καὶ * τῇ πόλει περιάψειν. εἰ δέ τινες ταῦτα ἐκπονήσαντες, πρίν τινα καρπὸν ἀπ' αὐτῶν κομίσασθαι, περιεῖδον αὐτοὺς γήρᾳ ἀδυνάτους γενομένους, ὅμοιον ἔμοιγε δοκοῦσι πεπονθέναι οἷον εἴ τις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμηθεὶς γενέσθαι, καὶ εὖ σπείρων, καὶ εὖ φυτεύων, ὁπότε αὐτὸν καρποῦσθαι ταῦτα δέοι, ἐῴη τὸν καρπὸν ἀσυγκόμιστον εἰς τὴν γῆν πάλιν κα- *τοῖς πατ.*
B ταρρεῖν. καὶ εἴ τις ἀθλητὴς πολλὰ πονήσας καὶ ἀξιόνικος γενόμενος, ἀναγώνιστος διατελέσειεν· οὐδ' ἂν οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀναίτιος εἶναι ἀφροσύνης. ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα. ἀλλ' ἐπείπερ σύνισμεν ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι ἀσκηταὶ ὄντες τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὓς ἐγὼ σαφῶς ἐπίσταμαι αὐτὸς ἰδὼν, ἰδιώτας ὄντας ὡς πρὸς ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. οὐ γάρ πω οὗτοι ἱκανοί εἰσιν ἀγω-
C νισταὶ, οἳ ἂν τοξεύωσιν ἢ ἀκοντίζωσιν ἢ ἱππεύωσιν ἐπιστημόνως· ἢν δέ που πονῆσαι δέῃ, τούτῳ λείπωνται. ἀλλ' οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τοὺς πόνους. οὐδέ γε οἵτινες, ἀγρυπνῆσαι δέον, ἡττῶνται τούτου· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τὸν ὕπνον. οὐδέ γε οἱ ταῦτα μὲν ἱκανοὶ, ἀπαίδευτοι δὲ ὡς χρὴ καὶ συμμάχοις καὶ πολεμίοις χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δῆλον ὅτι τῶν μεγίστων παιδευμάτων ἀπείρως ἔχουσιν. ὑ-
D μεῖς δὲ νυκτὶ μὲν δήπου ὅσαπερ οἱ ἄλλοι ἡμέρᾳ δύνασθε χρῆσθαι, πόνους δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας νομίζετε, λιμῷ δὲ ὅσαπερ ὄψῳ διαχρῆσθε· ὑδροποσίαν δὲ ῥᾷον τῶν λεόντων φέρετε. κάλλιστον δὲ πάντων καὶ * πολεμικώτατον κτῆμα εἰς τὰς ψυχὰς συγκεκόμισθε· ἐπαινούμενοι γὰρ μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χαίρετε. τοὺς δ' ἐπαίνου ἐραστὰς ἀνάγκη ἐπὶ τούτῳ πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι. εἰ δὲ ταῦτα ἐγὼ *πολιτικώτατον*
E λέγω περὶ ὑμῶν, ἄλλως γιγνώσκων, ἐμαυτὸν ἐξαπατῶ· ὅ,τι γὰρ μὴ τοιοῦτον ἀποβήσεται παρ' ὑμῶν, εἰς ἐμὲ τὸ ἐλλεῖπον ἥξει. ἀλλὰ πιστεύω τοι τῇ πείρᾳ, καὶ τῇ ὑμῶν εἰς ἐμὲ εὐνοίᾳ, καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀνοίᾳ, μὴ ψεύσειν με ταύτας τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας. ἀλλὰ θαρροῦντες ὁρμώμεθα, ἐπειδὴ καὶ ἐκποδὼν ἡμῖν γεγένηται τὸ δόξαι τῶν ἀλλοτρίων ἀδίκως ἐφίεσθαι.

νῦν γὰρ ἔρχονται μὲν οἱ πολέμιοι, ἄρχοντες ἀδίκων χειρῶν· καλοῦσι δὲ ἡμᾶς οἱ φίλοι ἐπικούρους. τί οὖν ἐστιν ἢ τοῦ ἀλέξασθαι δικαιότερον, ἢ τοῦ τοῖς φίλοις ἀρήγειν κάλλιον; ἀλλὰ μὴν * διὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐχ ἥκιστα οἶμαι θαῤῥεῖν, ὃ μὴ παρημεληκότα με τῶν θεῶν τὴν ἔξοδον ποιεῖσθαι. πολλὰ γάρ μοι συνόντες ἐπίστασθε, οὐ μόνον τὰ μεγάλα ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ πειρώμενον ἀπὸ θεῶν ὁρμᾶσθαι ἀεί. τέλος, ἔφη, τί δεῖ λέγειν ἔτι; ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τοὺς ἄνδρας ἑλόμενοι καὶ ἀναλαβόντες, καὶ τἄλλα παρασκευασάμενοι, ἴτε εἰς Μήδους· ἐγὼ δ' ἐπανελθὼν πρὸς τὸν πατέρα, πρόειμι δή, ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ὡς τάχιστα μαθὼν οἷά ἐστι, παρασκευάσω ὑμῖν ὅ,τι ἂν δυνῶμαι, ὅπως ὡς κάλλιστα, σὺν θεῷ ἀγωνιζώμεθα. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον. Κῦρος δὲ ἐλθὼν οἴκαδε, καὶ προσευξάμενος Ἑστίᾳ πατρῴᾳ, καὶ Διὶ πατρῴῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὡρμᾶτο ἐπὶ τὴν στρατείαν. συμπρούπεμπε δὲ αὐτὸν καὶ ὁ πατήρ. ἐπεὶ δὲ ἔξω τῆς οἰκίας ἐγένοντο, λέγονται ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ αὐτῷ αἴσιοι γενέσθαι. τούτων δὲ φανέντων, οὐδὲν ἔτι ἄλλο οἰωνιζόμενοι ἐπορεύοντο, * ὡς οὐδένα ἂν λήσοντα τὰ τοῦ μεγίστου θεοῦ σημεῖα. προϊόντι δὲ τῷ Κύρῳ ὁ πατὴρ ἤρχετο λόγου τοιοῦδε· ὅτι μέν, ὦ παῖ, θεοὶ ἵλεώ τε καὶ εὐμενεῖς πέμπουσί σε, καὶ ἐν ἱεροῖς δῆλον καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις. γιγνώσκεις δὲ καὶ αὐτός· ἐγὼ γάρ σε ταῦτα ἐπίτηδες ἐδιδαξάμην, ὅπως μὴ δι' ἄλλων ἑρμηνέων τὰς τῶν θεῶν συμβουλὰς συνείης, ἀλλὰ αὐτὸς καὶ ὁρῶν τὰ ὁρατά, καὶ ἀκούων τὰ ἀκουστά, γιγνώσκοις, καὶ μὴ ἐπὶ μάντεσιν εἴης, οἵ, εἰ βούλοιντο, σε ἐξαπατῷεν, ἕτερα λέγοντες ἢ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα· μηδ' αὖ εἴ ποτε ἄρα ἄνευ μάντεως γένοιο, ἀποροῖς θείοις σημείοις ὅ,τι χρῷο· ἀλλὰ διὰ τῆς μαντικῆς γιγνώσκων τὰ παρὰ τῶν θεῶν συμβουλευόμενα, τούτοις πείθοιο. καὶ μὲν δή, ὦ πάτερ, ἔφη [ὁ * Κῦρος,] ὅπως γ' ἂν ἵλεῳ οἱ θεοὶ ὄντες ἡμῖν συμβουλεύειν ἐθέλωσιν, ὅσον δύναμαι κατὰ τὸν σὸν λόγον διατελέσω ἐπιμελούμενος. μέμνημαι γὰρ ἀκούσας ποτέ σου, ὅτι εἰκότως ἂν καὶ παρὰ τῶν θεῶν * πρακτικώτερος εἴη, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων, ὅστις μὴ ὁπότε ἐν ἀπόροις εἴη, τότε κολακεύοι, ἀλλ' ὅτε ἄριστα πράττοι, τότε μάλιστα τῶν θεῶν μεμνῷτο. καὶ τῶν φίλων δὲ ἔφησθα χρῆναι ὡσαύτως ἐπιμελεῖσθαι.

ἐπ' ἐκεῖνο οἴομαι ὑμᾶς θαρσεῖν,

ὡς οὐδὲν ἄ- ... αὐτοῦ

Κῦρος, ὦ

πραγματικώτερος

A Hoſtes enim iam aduentant, ac primi nos iniuriis laceſſunt: amici vero nos ad opem ferendam arceſſunt. Quid ergo vel iuſtius eſt, quam vim propulſare; vel honeſtius, quam ſubvenire amicis? Quin ea vos etiam de cauſa non paulo fidentiores eſſe arbitror, quod expeditionem hanc minime neglecta re diuina paro. Nam me, quocum plerumque verſamini, non modo res magnas, ſed etiam paruas adgredientem, initium à cultu diuino facere nouiſtis. Tamdem ait: quid pluribus verbis B opus eſt? Vos lectis adſumtiſque viris, paratiſque rebus ceteris, ad Medos pergite. Ego vero ad patrem reuerſus inde progrediar, quo de rebus hoſtium quam celerrime, quales eæ ſint, edoctus; quidquid potero, vobis parem, vt quam præclariſſime, deo iuuante, in certamen hoc deſcendamus. Itaque illi efficiundis his occupabantur. Cyrus autem domum reuerſus, precatuſque Veſtam patriam, & Iouem patrium, & deos ceteros, in militiam domo C profectus eſt, quum quidem & pater eum vna proſequeretur. Ac poſtquam domo egreſſi eſſent, fulgura tonitruaque dextra ei oblata fuiſſe perhibentur. Quæ quum adparuiſſent, alio præterea nullo captato augurio perrexere; * quod maximi Dei ſigna nemini obſcura eſſe poſſent. Cyrum vero progredientem pater huiuſmodi verbis adloqui cœpit: Deos te, fili, propitios ac benignos deducere, cum è ſacrificiis tum ſignis cæleſtibus clare perſpicitur, atque etiam ipſe animaduertis. D Nam hæc te dedita opera equidem edocui, partim ne per alios interpretes deorum conſilia perciperes, ſed ipſe cognoſceres ea, cum adſpiciendo tum audiendo, quæ oculis & auribus percipiuntur, & ab hariolis non penderes, qui te, ſi vellent, decipere poſſent, indicatis aliis quam quæ diuinitus ſignificarentur: partim ne, ſi quando careres hariolo, quid de ſignis diuinis ſtatuendum eſſet, ambigeres; ſed animaduertendo per diuinationem, quæ diuinitus tibi conſulerentur, eiſ- E dem obtemperares. Et Cyrus; Equidem, mi pater, inquit, vt Dij propitij conſulere nobis velint, pro virili mea id quod mones, procurare non deſinam. Etenim audire aliquando ex te memini, non abs re illum & à diis & ab hominibus aliquid facilius impetrare; qui non anguſtis in rebus aduletur, ſed fortuna maxime proſpera, maxime Deorum meminerit. Aiebas & amicorum curam eodẽ modo habendam.

Ab imperatoris pietate.

al. quod nihil aliud maximi Dei ſigna clamarent.

Cambyſis cum Cyro filio colloquium.

Rebus ſecũdis maxime Deus implorandus.

» Ergo iam, inquit, libentius Deos accedis
» imploraturus, fili, propter ſtudia in eis
» colendis tua: & futurum etiam ſperas, vt
» magis ea, quæ petieris, impetres: quan-
» do ſic tibi conſcius eſſe videris, vt qui
» numquam in eorum cultu negligens fue-
» ris. Omnino, mi pater, reſpondit Cyrus,
» ſic adfectus ſum, vt me diis carum eſſe ſpe-
» rem. Quid autem? mi fili, ſubiecit Cam-
» byſes, eorumne meminiſti, de quibus inter
» nos aliquando conuenit? nimirum ea quæ
» dij largiti ſunt, rectius ab hominibus geri,
» qui didicerint, quam ab imperitis: &
» eoſdem laborando plus effecturos, quam
» ſi otioſi ſint: &, ſi curam adhibeant, ſecu-
» rius acturos, quam ſi negligenter ſe ge-
» rant? Adeoque nobis videbatur, ita peti à
» Diis oportere bona, ſi tales nos exhibea-
» mus, quales eſſe conuenit. Memini pro-
» fecto, inquit Cyrus, hæc ex te audire, at-
» que illi ſermoni tuo adſentiri me neceſſe
» erat. Etiam hoc addere te memini, ne fas
» quidem eſſe à Diis petere, vt equeſtri
» prœlio victoriam adipiſcantur, qui rem
» equeſtrem non didicerint: nec vt ſagittan-
» di rudes, eiuſdem artis peritos ſagittando
» ſuperent: nec vt gubernandi rudes optent,
» naues à ſe gubernando ſeruari: nec qui ſe-
» mina ſpargere neglexerint, optent bo-
» num ſibi frumentum naſci: nec vt ſalu-
» tem petant, qui ſibimet in bello non ca-
» ueant. Hæc enim omnia contra leges di-
» uinas eſſe. Qui autem optarent ea quæ
» non fas ſit; illos aiebas merito ſic apud
» Deos nihil impetrare, vt qui petunt ini-
» qua, repulſam apud homines ferunt. An
» vero & eorum, mi fili, ait, oblitus es, quæ
» aliquando inter nos argumentando con-
» cludebamus? Sat magnum hoc ſcilicet, ac
» præclarum hominis opus eſſe, ſi perficere
» ſtudio ſuo poſſit, vt & cum laude vir bo-
» nus euadat, & vt tam ipſi quam familiæ
rerum copia neceſſariarum ſuppetat. Iam
vero quum hoc tanti fieri mereatur, etiam
» ſcire hominibus aliis præeſſe, vt res ne-
» ceſſarias omnes affatim habeant, & vni-
» uerſi tales ſint, quales eſſe conuenit; id
» nobis ſane quiddam admiratione quo-
» que dignum eſſe videbatur. Profecto
» memini, mi pater, ait, hoc quoque te
» dicere. Itaque mihi tunc idem quod
» tibi, videbatur: ingens & arduum opus
» eſſe, recte imperare. Ac nunc etiam
» eadem in ſententia perſiſto, quum ipſum
» imperandi munus apud animum con-
» ſidero. Quum vero ad alios reſpiciens,
» quomodo illi ſe in imperio gerant,

Quanta res ſit, recte cū imperio eſſe.

A οὐκοῦν νῦν, ἔφη, ὦ παῖ, διά γε ἐκείνας τὰς ἐπιμελείας ἥδιον μὲν ἔρχῃ πρὸς τοὺς θεοὺς * δεησόμενος· ἐλπίζεις δὲ μᾶλλον τεύξεσθαι ὧν ἂν δέῃ, ὅτι συνειδέναι σαυτῷ δοκεῖς οὐπώποτ᾽ ἀμελήσας αὐτῶν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς πρὸς φίλους μοι τοὺς θεοὺς ὄντας, οὕτω διάκειμαι. τί γάρ, ἔφη, ὦ παῖ, μέμνησαι ἐκεῖνα ἅ ποτε ἐδόκει * ἡμῖν; ὡς ἅπερ δεδώκασιν οἱ θεοί, μαθόντας ἀνθρώπους βέλτιον * πράξειν ἢ
B ἀνεπιστήμονας αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐργαζομένους μᾶλλον * ἀνύτειν ἢ ἀργοῦντας, καὶ ἐπιμελουμένους ἀσφαλέστερον ἂν διάγειν ἢ ἀφυλακτοῦντας τούτων. παρέχοντας [οὖν * ἑαυτοὺς οἵους δεῖ, οὕτως ἡμῖν ἐδόκει δεῖν καὶ αἰτεῖσθαι τἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν. ναὶ μὰ Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, μέμνημαι μέντοι ταῦτα ἀκούσας σου· καὶ γὰρ ἀνάγκη ἦν πείθεσθαι τῷ λόγῳ τούτῳ. * καὶ γὰρ οἶδά σε λέγοντα ἀεὶ ὡς οὐδὲ θέμις εἴη
C αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν οὔτε ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους κυβερνᾶν, σώζειν εὔχεσθαι ναῦς κυβερνῶντας· οὐδὲ μὴ * σπείροντάς γε σῖτον, εὔχεσθαι καλὸν αὐτοῖς σῖτον φύεσθαι· οὐδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σωτηρίαν αἰτεῖσθαι. παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν θεσμοὺς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι. τοὺς δὲ ἀθέμιστα
D εὐχομένους ὁμοίως ἔφησθα εἰκὸς εἶναι παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπρακτεῖν τοὺς παράνομα δεομένους. ἐκείνων δέ, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπελάθου ἅ ποτε ἐγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα; ὡς ἱκανὸν εἴη καὶ καλὸν ἀνδρὶ ἔργον, εἴ τις δύναιτο ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἂν αὐτός τε καλὸς κἀγαθὸς δόκιμος γένοιτο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια
E ὅπως αὐτός τε καὶ οἱ οἰκέται ἱκανῶς ἔχοιεν. τὸ δέ, τούτου μεγάλου * ἔργου οὕτως ὄντος, * ὑφίστασθαι ἀνθρώπων ἄλλων προστατεύειν, ὅπως ἕξουσιν ἅπαντα τὰ ἐπιτήδεια ἔκπλεω, καὶ ὅπως ἔσονται πάντες οἵους δεῖ, τοῦτο θαυμαστὸν δήπου ἐφαίνετο ἡμῖν εἶναι. ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη, ὦ πάτερ, μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος. συνεδόκει οὖν καὶ ἐμοὶ ὑπερμέγεθος εἶναι ἔργον τὸ καλῶς ἄρχειν. καὶ νῦν γ᾽, ἔφη, * ταὐτά μοι δοκεῖ ταῦτα, ὅταν πρὸς αὐτὸ τὸ ἄρχειν σκοπῶν λογίζωμαι. ὅταν μέντοι γε πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους ἰδὼν κατανοήσω, οἷοί τε ὄντες διαγίγνονται ἄρχοντες,

οὕτω δια- κείμενος.

ὑμῖν ἐπι- γὰρ δίκαιον πράττειν

ἀνύειν

καὶ οἶδα ἀεὶ προσειπεῖν τε αὐτοὺς ὡς

σπείραν- τάς γε

ἔργου ὄντος, οὕτως ὑφ. ἐπίστασθαι

ταὐτά μοι δοκεῖ τὰ αὐτά

τε οἷοι ὄντες ἀνταγωνισταὶ ἡμῖν ἔσονται, πάνυ μοι δοκεῖ αἰσχρὸν εἶναι τὸ τοιούτους αὐτοὺς ὄντας καταπλῆξαι καὶ μὴ ἐθέλειν ἰέναι αὐτοῖς ἀνταγωνιουμένους· οὓς, ἔφη, ἐγὼ αἰσθάνομαι, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἡμετέρων φίλων τούτων, ἡγουμένους, δεῖν τὸν ἄρχοντα, τῶν ἀρχομένων διαφέρειν τῷ [καὶ] πολυτελέστερον δειπνεῖν, καὶ πλέον ἔνδον ἔχειν χρυσίον, καὶ πλείονα χρόνον καθεύδειν, καὶ πάντα ἀπονώτερον τῶν ἀρχομένων διάγειν. ἐγὼ δὲ οἶμαι, ἔφη, τὸν ἄρχοντα οὐ τῷ ῥᾳδιουργεῖν χρῆναι διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τῷ προνοεῖν τε καὶ φιλοπονεῖν προθυμούμενον. ἀλλά τοι, ἔφη, ὦ παῖ, ἔνιά ἐστιν ἃ οὐ πρὸς ἀνθρώπους ἀγωνιστέον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα, ὧν οὐ ῥᾴδιον εὐπόρως περιγενέσθαι. αὐτίκα δήπου οἶσθα, ἔφη, ὅτι εἰ μὴ ἕξει ἡ στρατιὰ τὰ ἐπιτήδεια, καταλύσεταί σου εὐθὺς ἡ ἀρχή. οὐκοῦν ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ πάτερ, Κυαξάρης φησὶ παρέξειν τοῖς ἐντεῦθεν πᾶσιν ἰοῦσιν, ὁπόσοι ἂν ὦσι. τούτοις δή, ἔφη, ὦ παῖ, σὺ πιστεύων ἔρχῃ τοῖς παρὰ * Κυαξάρη χρήμασιν; ἔγωγε, ἔφη ὁ Κῦρος. τί δέ, ἔφη, οἶσθα ὁπόσα αὐτῷ ἐστι; μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ μὲν δή. ὅμως δὲ τούτοις, ἔφη, πιστεύεις τοῖς ἀδήλοις; ὅτι δὲ πολλῶν μέν σοι δεήσει, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα νῦν ἀνάγκη δαπανᾶν, ἐκεῖνο οὐ γιγνώσκεις; γιγνώσκω, ἔφη ὁ Κῦρος. ἐὰν οὖν, ἔφη, ἐπιλίπῃ αὐτὸν ἡ δαπάνη, ἢ καὶ ἑκὼν * ψεύσηται, πῶς σοι ἕξει τὰ τῆς στρατιᾶς; δῆλον ὅτι οὐ καλῶς. αὐτάρ, ὦ πάτερ, ἔφη, σὺ εἰ ἐνορᾷς τινα πόρον καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἂν προσγενόμενον, ἕως ἔτι ἐν φιλίᾳ ἐσμέν, λέγε. ἐρωτᾷς * ἔφη, τοῦτο, ὦ παῖ, εἴ τις ἂν ἀπὸ σοῦ πόρος προσγένοιτο; ἀπὸ τίνος δὲ μᾶλλον εἰκός ἐστι πόρον προσγενέσθαι ἢ ἀπὸ τοῦ δύναμιν ἔχοντος; σὺ δὲ πεζὴν μὲν δύναμιν ἔχων ἐντεῦθεν ἔρχῃ, ἀνθ' ἧς εὖ οἶδ' ὅτι πολλαπλασίαν ἄλλην οὐκ ἂν δέξαιο· ἱππικὸν δέ σοι, ὅπερ κράτιστον, τὸ Μήδων σύμμαχον ἔσται. ποῖον οὖν ἔθνος τῶν πέριξ οὐ δοκεῖ σοι καὶ χαρίζεσθαι βουλόμενον ὑμῖν ὑπηρετήσειν, καὶ φοβούμενον μή τι πάθῃ; ἃ χρή σε κοινῇ σὺν Κυαξάρῃ σκοπεῖσθαι, μήποτε ἐπιλίπῃ τι ὑμᾶς ὧν δεῖ ὑπάρχειν· καὶ * ἔθνους δὲ ἕνεκα μηχανᾶσθαι προσόδου πόρον. τόδε δὲ μάλιστα πάντων μέμνησό μοι, μηδέποτε ἀναμένειν τὸ πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἔστ' ἂν ἡ χρεία σε ἀναγκάσῃ· ἀλλ' ὅτε μὲν μάλιστα εὐπορῇς, τότε πρὸ τῆς ἀπορίας [μᾶλλον * μηχανῶ.

Κυαξάρου — *…ύσηται, ὦ … πῶς … ἕξει* — *…ῃ, ὦ παῖ, … ἂν ἀπὸ* — *ἔθους*

A & quales eos aduerſarios habituri ſimus, cogito; per mihi turpe videtur, huiuſmodi quoſdā formidare, ac non ad pugnandū aduerſus eos progredi: quos equidē animaduerto, vel ab amicis hiſce noſtris initio facto, hac eſſe in ſententia, vt qui principem oportere ſtatuant à ſibi ſubiectis in eo differre, vt ſumtuoſius cœnet, domi plus auri habeat, diutius dormiat, omnino minore cum moleſtia laboreq; degat, quā ſubditi. Ego autem ſic arbitror, non deſidis vitæ ratione præſtare ſubditis debere principem:
B ſed alacri ſtudio rebus eorum proſpiciendo, ac laboribus tolerandis. Verum mi fili, ait Cambyſes, ſunt quædam, in quibus nō aduerſus homines certamen eſt, ſed cum ipſis rebus; quas idonee ſuperare, per eſt difficile. Ne lōge abeamus, ſcis breui finem habiturum imperium tuum, ſi commeatu exercitus careat. Atqui hæc, ait Cyrus, exhibiturū ſe noſtris, pater, hinc proficiſcentibus Cyaxares dicit, quotquot illi fuerint. Siccine igitur, inquit, iter ingrederis, fili, Cyaxaris opibus hiſce fretus? Vero, reſpōdit Cy-
C rus. Quid autē? ſubiecit ille, noſtine quāta opes eius ſint? Minime profecto, inquit Cyrus. Et his tamen ignotis & incertis fretus es? quod autem tibi multis erit opus, atque etiam modo magnos ſumptus alios faciēdos eſſe, nō intelligis? Intelligo, inquit Cyrus. Quod ſi ergo vel ſumptus eū deſtituat, vel etiā ſciens fallat, quomodo comparatæ tibi res exercitus erunt? nimirum non bene. Tu vero, mi pater, ſubiecit Cyrus, ſi quam parādæ copiæ rationē perſpicis, quæ à me ſit expectanda, eam mihi, dū adhuc in
D regione pacata ſumus, exponito. Quæris fili ex me, ait, ecqua poſſit abs te proficiſci copiæ parādæ ratio. At quē probabilius eſt eius parādæ modum inuenire poſſe, quam illū, cui vires ſunt? Tu vero cum iis pedeſtribus copiis hinc diſcedis, cū quibus, ſat ſcio, longe maiores alias non cōmutares. Equitatus autem Medici, qui præſtantiſſimus eſt, auxilia tecū habebis. Quam ergo nationē fi-
E nitimā putas haud obſecuturam vobis, & gratificādi ſtudio, & dāni metu? Quæ quidem tibi cōmuniter vna cum Cyaxare cōſideranda veniūt, ne vnquā vos aliquid rerū neceſſariarum deficiat. Quin etiam vſus & conſuetudinis cauſa reditu ū excogitari copia debet. Hoc vero maxime omniū mihi memineris, nō exſpectandū eſſe, vt rerū neceſſariarum copiā tunc pares, quum ipſa te neceſſitas vrgebit: ſed quum maxime rebus omnibus abundabis, tunc ante inopiā acceſſionis rationem aliquam reperies.

Falſa de principis ac ſubditorum diſcrimine opinio.

Imperatoris curam precipuam exercitui neceſſariam.

De ratione co: ſecunda pro exercitu pecunia.

,, Nā & facilius conſequeris ab illis,à quibus
,, petes,quum nequaquam egere videberis;
,, & tui milites in quo te culpent, non habe-
,, bunt. Quæ res efficiet vt alij magis te reue-
,, rituri ſint, & obſequentiores in rerum ne-
,, ceſſariarum copia milites ſis habiturus, ſi
,, quando exercitus opera vel iuuare aliquos
,, vel lædere volueris:atq. adeo ſcire debes,
,, magis ad perſuadendum idonea te vſurum
,, oratione,quum maxime demōſtrare pote-
,, ris,tibi & ad iuuandum,& ad lædendū ſa-
,, tis viriū eſſe. Et Cyrus:Cum aliis de cau-
,, ſis, inquit, præclare mihi hæc omnia, mi
,, pater,diſſerere videris:tum etiā,quod quæ
,, modo milites accepturi ſunt, eorū nomine
,, mihi nemo gratiā ſit habiturus:quippe qui
,, norint, quibus cōditionibus Cyaxares eos
,, ad belli ſocietatē arceſſat. Quidquid autē
,, præter illa promiſſa quis accipiet, id vero
,, & honoris loco ſunt ducturi, & conſenta-
,, neū eſt,eos maximā id largienti gratiā ha-
bituros.Iam ſi copias quis habeat, quarum
opera vel beneficia in amicos conferēs, vi-
ciſſim ab eis ipſe commodū aliquod cape-
re poſſit; vel coronari queat, vt hoſtibus, ſi
quos habet,ereptū aliquid ſui iuris efficiat;
» hūc deinde negligentē eſſe in adquirēdo,
» an minus turpe putas,atq. ſi is,cui & fundi
» ſint,& ad eos colēdos ſerui, nihilominꝰ ſo-
» lū incultū nulli eſſe vſui ſinat? Itaque ſic de
» me ſentias velim , ait, nūquam me in rebus
» militi neceſſariis cōmuni ſollertia quæren-
» dis & conficiendis,nec in ſociorū regione,
» nec in hoſtico negligentem futurū. Quid
» vero,mi fili,ſubiecit pater,an & quorumdā
,, aliorū,quæ neceſſario nobis aliquando vi-
,, debantur negligenda non eſſe, meminiſti?
,, Memini quidē certe, ait,quando ad te ar-
,, genti petendi cauſa veniebā, quod ei per-
,, ſoluerem,qui ſe diſciplina Imperatoria me
,, inſtituiſſe profitebatur. Tu vero ſimul id
,, mihi numerās,hoc quodā modo me inter-
,, rogabas:Num vir hic,fili,cui mercedē ad-
,, fers,inter Imperatoriæ rei præcepta, etiam
,, adminiſtrationis domeſticæ mentionē fe-
cit? Nihilo certe minus militi rebus ad vi-
ctum neceſſariis,quam familiæ domeſticę
opus eſt. Ibi quum ego faſſus id quod res
» erat , negaſſem ab illo quidquā me de hoc
» admonitū eſſe:rurſū quærebas, ecquid de
» bona valetudine corporiſq. robore diſſe-
» ruiſſet,vti de quibus Imperatorē nō ſecus
» ac de Imperatorio munere ſuo, ſollicitum
» eſſe oporteat. Hoc etiam quum negaſſem,
» rurſum rogabas, ecquam me rationē pro-
» curandi docuiſſet,vt ſocij qualibet in par-
» te rei militaris quam præſtātiſſimi euadāt.

Turpe, habere exercitum, & neceſſaria cōparare non poſſe.

Congeries præceptorū rei Imperatoriæ.

A καὶ γὰρ τεύξῃ μᾶλλον παρ' ὧν ἂν δέῃ, μὴ ἀπορεῖν δοκῶν, καὶ ἔτι ἀναί[illegible]ς ἔσῃ παρὰ τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις· ἐκ τούτου δὲ * μᾶλλον καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων αἰδοῦς τεύξῃ· καὶ ἤν τινας βούλῃ τῇ δυνάμει εὖ ποιῆσαι ἢ κακῶς, μᾶλλον ἕως ἂν ἔχωσι τὰ δέοντα οἱ στρατιῶται, ὑπηρετήσουσί σοι· καὶ * πιστοτέρους σάφ' ἴσθι λόγους δυνήσῃ τότε λέγειν, ὅταν περ καὶ ἐνδείκνυσθαι μάλιστα δύνῃ καὶ εὖ ποιεῖν ἱκανὸς ὢν καὶ
B κακῶς. ἀλλ', ἔφη, ὦ πάτερ, ἄλλως τέ μοι καλῶς δοκεῖς ταῦτα λέγειν πάντα, καὶ * ὅτι ἃ μὲν αὖ νῦν λήψονται οἱ στρατιῶται, οὐδεὶς αὐτῶν ἐμοὶ τούτων χάριν εἴσεται· (ἴσασι γὰρ ἐφ' οἷς αὐτοὺς Κυαξάρης ἄγεται συμμάχους) ὅ,τι δ' ἂν πρὸς τοῖς εἰρημένοις λαμβάνῃ τις, ταῦτα καὶ τιμὴν νομιοῦσι, καὶ χάριν τούτων πλείστην εἰκὸς εἰδέναι τῷ διδόντι. τὸ δ' ἔχοντα δύναμιν, ᾗ ἔστι μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα ἀντωφελεῖσθαι, ἔστι δὲ ἐχθροὺς ἔχοντα * πειρᾶσθαί τι
C κτᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν, ἔπειτα ἀμελεῖν τοῦ πορίζειν, οἴει τι, ἔφη, ἧσσον τοῦτο εἶναι αἰσχρόν, ἢ εἴ τις ἔχων μὲν ἀγρούς, ἔχων δὲ ἐργάτας οἷς ἂν ἐργάζοιτο, ἔπειτα ἐῴη τὴν γῆν ἀργοῦσαν ἀνωφέλητον εἶναι; ὡς οὖν ἐμοῦ, ἔφη, μηδέποτε ἀμελήσοντος τοῦ τὰ ἐπιτήδεια τοῖς στρατιώταις συμμηχανᾶσθαι, μήτ' ἐν φιλίᾳ, μήτ' ἐν πολεμίᾳ, οὕτως ἔχε τὴν γνώμην. τί γάρ, ἔφη, τῶν ἄλλων, ὦ παῖ, ὧν
D ἐδόκει ποθ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι μὴ παραμελεῖν, μέμνησαι; οὐ * γάρ, ἔφη, μέμνημαι, ὅτε ἐγὼ μὲν πρὸς σὲ ἦλθον ἐπ' ἀργύριον, ὅπως ἀποδοίην τῷ φάσκοντί με στρατηγεῖν πεπαιδευκέναι; σὺ δὲ ἅμα διδούς μοι, ἐπηρώτας ὧδέ πως· ἆρά γε, [εἶπες, * ὦ παῖ, ἐν τοῖς στρατηγικοῖς ἔργοις καὶ οἰκονομίας τί σοι ἐπεμνήσθη ὁ ἀνὴρ ᾧ τὸν μισθὸν φέρεις; οὐδὲν μέντοι οἱ στρατιῶται ἧττον τῶν ἐπιτηδείων * δέον-
E ται ἢ οἱ ἐν οἴκῳ οἰκέται. ἐπεὶ δ' ἐγώ σοι λέγων τἀληθῆ, εἶπον ὅτι οὐδ' ὁπωσοῦν περὶ τούτου ἐπεμνήσθη, ἐπήρου με πάλιν εἴ τι ὑγιείας μοι πέρι ἔλεξε καὶ ῥώμης, ὡς * δεήσοι καὶ τούτων, ὥσπερ καὶ [ὑπὲρ] τῆς στρατηγίας, τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι. ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἀπέφησα, ἐπήρου με αὖ πάλιν * εἴ τινα ἐπιμέλειαν ἐδίδαξέ με, ὡς ἂν ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτιστοι σύμμαχοι γίγνοιντο.

μάλιστα

πιστοτέρ[ους] Vide not[…]

ὅτι ὧν, νῦν λέγ[…] λήψεσθαι […] sp.

πειρᾶσθαι τίσασθαι ἔπειτα ἀ[…] μελεῖν […] πορίζεσθαι

καὶ γὰρ

δεήσονται

δεῆσον

εἴ τινας τέχνας ἐδίδαξεν

ἀποφήσαντος δή μου καὶ τοῦτο, ἀνέκρινας αὖ σὺ καὶ τόδε, εἴ τι μ' ἐπαίδευσεν ὡς ἂν δυναίμην στρατιᾷ προθυμίαν ἐμβαλεῖν· λέγων ὅτι τὸ πᾶν διαφέρει ἐν παντὶ ἔργῳ προθυμία ἀθυμίας. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο ἀνένευον, ἤλεγχες αὖ σὺ εἴ τινα λόγον ποιήσαιτο διδάσκων περὶ τοῦ, πείθεσθαι τὴν στρατιὰν ὡς ἄν τις μάλιστα μηχανῷτο. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο παντάπασιν ἄρρητον ἐφαίνετο, τέλος δή με ἐπήρου ὅ,τι ποτὲ διδάσκων, στρατηγίαν φαίη με διδάσκειν. κἀγὼ δὴ ἐνταῦθα ἀποκρινάμην ὅτι τὰ τακτικά. καὶ σὺ γελάσας διῆλθές μοι, παρατιθεὶς ἕκαστον, * ὅτι οὐδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾷ τακτικῶν ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων. τί δ' ἄνευ τοῦ ὑγιαίνειν; τί δ' ἄνευ τοῦ ἐπίστασθαι τὰς * εὑρημένας εἰς πόλεμον τέχνας; τί δ' ἄνευ τοῦ πείθεσθαι; ὡς δέ μοι καταφανὲς ἐποίησας, ὅτι μικρόν τι μέρος εἴη στρατηγίας τὰ τακτικά, ἐπερωμένου μου εἴ τι τούτων σύ με διδάξαι ἱκανὸς εἴης, ἀπιόντα με ἐκέλευσας τοῖς στρατηγικοῖς ἀνδράσι νομιζομένοις [εἶναι] διαλέγεσθαι, καὶ πυνθάνεσθαι πῇ ἕκαστα τούτων γίγνεται. ἐκ τούτου δὴ συνῆν τούτοις ἐγώ, οὓς μάλιστα φρονίμους περὶ τούτων ἤκουον εἶναι. καὶ περὶ μὲν τροφῆς, ἐπείσθην ἱκανὸν εἶναι ὑπάρχον, ὅ,τι Κυαξάρης ἔμελλε παρέξειν ἡμῖν· περὶ δὲ ὑγιείας, ἀκούων τε καὶ ὁρῶν ὅτι καὶ πόλεις αἱ χρῄζουσαι ὑγιαίνειν, ἰατροὺς αἱροῦνται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν στρατιωτῶν ἕνεκεν ἰατροὺς ἐξάγουσιν· οὕτω καὶ ἐγώ, ἐπεὶ ἐν τῷ τέλει τούτῳ ἐγενόμην, εὐθὺς τούτου ἐπεμελήθην· καὶ οἶμαι, ἔφη, ὦ πάτερ, πάνυ ἱκανοὺς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔχειν ἄνδρας μετ' ἐμαυτοῦ. πρὸς τοῦτο δὴ ὁ πατὴρ εἶπεν· ἀλλ' ὦ παῖ, ἔφη, οὗτοι μὲν οὓς λέγεις, ὥσπερ ἱματίων ῥαγέντων εἰσί τινες * ἀκεσταί, οὕτω καὶ ἰατροί, ὅταν τινὲς νοσήσωσι, τότε ἰῶνται τούτους· σοὶ δὲ τούτου μεγαλοπρεπεστέρα ἔσται ἡ τῆς ὑγιείας ἐπιμέλεια. τοῦ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ κάμνειν τὸ στράτευμα, τούτου σοι δεῖ μέλειν. καὶ τίνα δή, ἔφη, ὦ πάτερ, ὁδὸν ἰὼν τοῦτο πράττειν ἱκανὸς ἔσομαι; ἂν μὲν δή που χρόνον τινὰ μέλλῃς ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ὑγιεινοῦ δεῖ πρῶτον στρατοπέδου μὴ ἀμελῆσαι· τούτου δὲ οὐκ ἂν ἁμάρτοις ἐάνπερ μέλῃ σοι. καὶ γὰρ λέγοντες οὐδὲν παύονται οἱ ἄνθρωποι περί τε τῶν νοσηρῶν χωρίων καὶ τῶν ὑγιεινῶν·

εἴη ὄφε- στρατι- ἄνευ

ηὑρημένας

ἠπηταί,

A Id quoque me negante, denuo quærebas, ecquid doctrinæ mihi tradidiſſet, quo pacto in militum animis prompta quædã alacritas excitari poſſit; quum diceres, prorſus inter alacritatẽ animi, & abiectionẽ, rebus in omnibus, diſcrimen eſſe maximũ. Vbi hoc etiã abnuiſſem, explorabas tu rurſum, ecquid docuiſſet, quo effici maxime poſſit vt exercitus dicto ſit audiens. De quo quũ prorſus ab illo nihil eſſe dictũ pareret, denique me interrogabas, quid tandem docendo,
B diſciplinam Imperatoriam ſe mihi tradidiſſe diceret? Atque ibi quum ego reſponderem, exercitus inſtruendi rationes ab eo mihi cõmonſtratas: ſubriſiſti tu quidem, ac mihi ſingula iſta proponendo, percurrebas: Quid inſtruendi exercitus ratio ad artem imperatoriam profuerit, abſque rebus ad victũ neceſſariis? quid abſque firma valetudine? quid abſq. illarum artium ſcientia, quæ ad belli vſum inuentæ ſunt? quid abſque obedientia? Quumque adeo
C perſpicuum mihi feciſſes, rationem aciei ſtruendæ exiguam muneris Imperatorij partem eſſe, atque ego te rogaſſem, ecquid horum abs te mihi tradi poſſet: mandabas, vt irem, ac illis cum viris differerem, qui Imperatoriæ rei periti haberentur, deq. ipſis percontarer, quo pacto hæc ſingula fierent. Ex eo tempore illorum ego conſuetudine ſum vſus, quos cognitione harum rerum inprimis excellere audiebã. Ac de victu quidem, perſuaſum mihi eſt,
D ſatis id futurum, quod Cyaxares nobis ſit præbiturus: de bona vero valetudine, quod audirem & viderẽ, tum ciuitates eas, quæ huius indigẽt, medicos adſciſcere, tum Imperatores ad vſum militũ medicos ſecum ſumere; itidẽ mihi poſtquam munus hoc mandatum fuit, ſtatim hæc animo cura inſedit: & exiſtimo equidem, mi pater, ait, viros me artis medicæ admodum gnaros mecũ habere. Ad quæ pater: Hi vero me-
E dici, de quibus tu fili loqueris, inquit, quẽadmodum ſunt veſtium laceratarum ſarcinatores quidã, ita & ipſi hominibus medentur, poſtquam in morbos inciderunt. At tua valetudinis bonæ cura præclarior erit, qui operam dabis ne prorſus in morbos exercitus incidat. Et quanam via, mi pater, incedens, inquit, hoc præſtare potero? Nimirum ſi diutius eodẽ loco ſis manſurus, primum negligendũ tibi non erit, vt caſtra in regione ſalubri loces: quod quidem facile adſequeris, ſi curæ tibi fuerit. Quippe nunquam homines loqui deſinũt tam de morbiferis quam ſalubribus locis.

» Vtriſque teſtes adſunt euidentes, nimirum ipſa corpora, & ipſi colores. Deinde regiones conſiderari non ſatis eſt, ſed in memoriam tibi reuocare debes, quo pacto ſtudeas ipſe tuimet curam gerere, quo recte valeas. Et Cyrus: Primum operam do, inquit, ne vnquam nimium me repleam, quum id grauare ſoleat. Deinde quæ ingeſta ſunt, laborando digero: quare fieri equidem exiſtimo, vt & valetudine bona diutius vtar, & robur aliquod etiam mihi accedat. Eadem ergo cura reſpondit pater, & aliis erit adhibenda. Num vero, ſubiecit Cyrus, otium militibus ſuppetet, mi pater, ad exercenda corpora? Immo, inquit, non otium erit modo, ſed etiam neceſſitas id poſtulabit. Nam exercitus, qui officium facturus ſit, numquam deſinat neceſſe eſt vel hoſtibus detrimenta vel ſibi commoda quædam adferre. Difficile eſt enim, fili, vel vnum hominem otioſum alere; multo etiam difficilius, familiam totam; omnium vero difficillimum, exercitum alere otioſum. Plurima ſunt enim in exercitu, quæ paſcuntur, & à minimis initium faciundo, quæ nancta fuerint, largiſſime prodigunt. Idcirco nunquam exercitum conuenit eſſe otioſum. Dicis tu mi pater, inquit, vt mihi quidem videtur, perinde ac iners agricola nulli vſui ſit, ita & imperatorem otioſum ac deſidem nulli eſſe vſui. At imperatorem induſtrium polliceor equidem, ait, niſi quis Deus obſtet, id perfecturum, vt rebus neceſſariis milites abundent, & eorum corpora quam optime adfecta ſint. Enimvero quod exercitia quæque, mi pater, rerum bellicarum adtinet, equidem arbitror, ſi quis certamina quædam ſingulis indicat, & præmia proponat; eum maxime conſecuturum vt quavis in harum parte, ſi quando vſus poſcat, & exercitatos & præparatos habeat. Rectiſſime dicis, fili, ait. Nam hoc ſi feceris, plane futurum ſcias, vt ordines militares, tamquam choros Muſicos, in iis occupatos ſpectes, quæ officij ratio poſtulat. Ad efficiundos autem milites promtos & alacres, inquit Cyrus, nihil mihi magis idoneum videtur eſſe, quam bonas in animis hominum ſpes excitare poſſe. Verum, ſubiecit ille, hoc eiuſmodi eſt, fili, atque ſi quis inter venandum eadem voce canes inclamet, qua quum feram videt, vtitur. Nam primum, ſat ſcio, alacriter obediunt: ſin frequenter fallantur, tandem ne tum quidem obſequuntur, vbi quis vere viſa bellua clamat. Sic etiam de ſpe ſtatues,

A μάρτυρες δὲ σαφεῖς ἑκατέροις αὐτῶν παρεῖσαν· τά τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. ἔπειτα δὲ οὐ τὰ χωρία μόνον ἀρκέσει σκέψασθαι, ἀλλὰ μνήσθητι πῶς πειρᾷ σὺ ἐπιμελεῖσθαι σαυτοῦ ὅπως ὑγιαίνῃς. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, πρῶτον μὲν πειρῶμαι νὴ Δία μηδέποτε ὑπερεμπίπλασθαι· δύσφορον γάρ. ἔπειτα δὲ ἐκπονῶ τὰ εἰσιόντα· οὕτω γάρ μοι δοκεῖ ἥ τε ὑγίεια μᾶλλον παραμένειν, καὶ ἰσχὺς προσγίνεσθαι. οὕτω τοίνυν δεῖ, ἔφη, ὦ παῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. ἦ καὶ σχολή, ἔφη, ἔσται, ὦ πά-
B τερ, σωμασκεῖν τοῖς στρατιώταις; οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ πατήρ, οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. δεῖ γὰρ δήπου στρατιάν, εἰ μέλλει πράξειν τὰ δέοντα, μηδέποτε παύεσθαι, ἢ τοῖς *πολεμίοις καταπορσύνουσ κακά, ἢ ἑαυτῇ ἀγαθά. ὡς χαλεπὸν μὲν καὶ ἕνα ἄνθρωπον ἀργὸν τρέφεσθαι, πολὺ δ' ἔτι, ὦ παῖ, χαλεπώτερον οἶκον ὅλον πάντων δὲ χαλεπώτατον στρατιὰν ἀργὸν τρέφειν. πλεῖστα γὰρ τὰ ἐσθίοντα ἐν στρατιᾷ, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων * ὁρμώμενα,
C καὶ οἷς ἂν λάβῃ, δαψιλέστατα χρώμενα· ὥστε οὐδέποτε προσήκει στρατιὰν ἀργεῖν. λέγεις σύ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὥσπερ οὐδὲ γεωργοῦ ἀργοῦ οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ στρατηγοῦ ἀργοῦ οὐδὲν ὄφελος εἶναι. τὸν δέ γε ἐργάτην στρατηγὸν ἐγώ, ἔφη, ἀναδέχομαι (ἢν μή τις θεὸς βλάπτῃ) ἅμα καὶ τὰ ἐπιτήδεια μάλιστα ἔχοντας τοὺς στρατιώτας ἀποδείξειν, καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντας παρασκευάσειν. ἀλλὰ μὲν τοι
D τό γε μελετᾶσθαι, ἔφη, ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας * ἄν τινάς μοι δοκεῖ, ὦ πάτερ, προειπὼν ἑκάστοις, καὶ ἆθλα προτιθεὶς, μάλιστα ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκεῖσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὁπότε δέοιτο, ἔχειν ἂν παρεσκευασμένοις χρῆσθαι. κάλλιστα λέγεις, ἔφη, ὦ παῖ. τοῦτο γὰρ ποιήσας, σάφ' ἴσθι ὥσπερ χορεὺς τὰς τάξεις ἀεὶ τὰ προσήκοντα μελετώσας θεάσῃ. ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Κῦρος, * εἴς τε τὸ προθυμίαν ἐμβαλεῖν
E στρατιώταις οὐδέν μοι δοκεῖ ἱκανώτερον εἶναι, ἢ τὸ δύνασθαι ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐμποιεῖν ἀνθρώποις. ἀλλ', ἔφη, ὦ παῖ, τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστιν, οἷόνπερ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει οἵαπερ ὅταν τὸ θηρίον * ὁρᾷ. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον προθύμως [εὖ οἶδ'] ὅτι ἔχει ὑπακουούσας· ἢν δὲ πολλάκις ψεύδηται αὐτάς, τελευτῶσαι οὐδ' ὁπόταν ἀληθῶς ὁρῶν καλῇ, πείθονται αὐτῷ. οὕτω καὶ περὶ τῶν ἐλπίδων ἔχει·

πολεμίοις κακὰ πορσύνουσαν ἢ ἑαυ.

δρώμενα.

ἄν τις

εἴς γε

ὁρῶσα

καὶ πολλάκις προσδοκίας ἀγαθῶν ἐμβαλὼν ψεύδηταί τις, τελευτῶν οὐδ᾽ ὁπόταν ἀληθεῖς ἐλπίδας λέγῃ ὁ τοιοῦτος, πείθειν δύναται. ἀλλὰ τῶν μὲν αὐτὸν λέγειν ἃ μὴ σαφῶς εἰδείη, *φείδεσθαι δεῖ, ὦ παῖ· ἄλλοι δ᾽ ἐνίοτε λέγοντες ταὐτὸ διαπράττοιεν ἄν. τὴν δ᾽ αὐτοῦ *παρόρμησιν εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους δεῖ ὡς μάλιστα ἐν πίστει διασώζειν. ἀλλά, ναὶ μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, [ὦ πάτερ *, καὶ καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ ἐμοὶ οὕτως ἥδιον. τοῦ γε μὴν πειθομένους παρέχεσθαι τοὺς στρατιώτας οὐκ ἀπείρως μοι δοκῶ ἔχειν, ὦ πάτερ. σύ τε γάρ με εὐθὺς τοῦτο ἐκ παιδίου ἐπαίδευες, σαυτῷ πείθεσθαι ἀναγκάζων, ἔπειτα τοῖς διδασκάλοις παρέδωκας· καὶ ἐκεῖνοι αὖ ταὐτὸ τοῦτο ἔπραττον. ἐπεὶ δ᾽ ἐν τοῖς ἐφήβοις ἦμεν, ὁ ἄρχων ἡμῶν αὐτοῦ τούτου ἰσχυρῶς ἐπεμελεῖτο. καὶ οἱ νόμοι δ᾽ οἱ πολλοὶ δοκοῦσί μοι δύο ταῦτα μάλιστα διδάσκειν, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. καὶ τοίνυν κατανοῶν περὶ τούτων, ἐν ἅπασιν ὁρᾶν μοι δοκῶ τὸ προτρέπον πείθεσθαι μάλιστα ὄν, τὸ τὸν μὲν πειθόμενον ἐπαινεῖν τε καὶ τιμᾶν, τὸν δ᾽ ἀπειθοῦντα ἀτιμάζειν τε καὶ κολάζειν. καὶ ἐπὶ μέν γε τὸ ἀνάγκῃ *πείθεσθαι, ἔφη, αὕτη, ὦ παῖ, ἡ ὁδός ἐστιν· ἐπὶ δὲ τὸ πολὺ κρεῖττον τούτου, τὸ ἑκόντας πείθεσθαι, ἄλλη συντομωτέρα ὁδός ἐστιν. ὃν γὰρ ἂν ἡγήσωνται περὶ * τοῦ συμφέροντος ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τούτῳ οἱ ἄνθρωποι ὑπερηδέως πείθονται. γνοίης δ᾽ ἂν ὅτι τοῦθ᾽ οὕτως ἔχει ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τοὺς ἐπιτάξοντας ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, καλοῦσι, καὶ ἐν θαλάττῃ δὲ ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. καὶ οἷς γ᾽ ἂν νομίζωσί τινες βέλτιον ἑαυτῶν ὁδοὺς εἰδέναι, ὡς ἰσχυρῶς τούτων οὐδ᾽ ἀπολείπεσθαι θέλουσιν. ὅποτε δὲ οἴονται πειθόμενοι κακόν τι λήψεσθαι, οὔτε ζημίαις * πάνυ τοι θέλουσιν εἴκειν, οὔτε δώροις ἐπαίρεσθαι. οὐδὲ γὰρ τὰ δῶρα ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ κακῷ ἑκὼν οὐδεὶς λαμβάνει. λέγεις σύ, ἔφη, ὦ πάτερ, εἰς τὸ πειθομένους ἔχειν οὐδὲν εἶναι * ἀνυσιμώτερον τοῦ φρονιμώτερον δοκεῖν εἶναι τῶν ἀρχομένων. λέγω γὰρ οὖν, ἔφη. καὶ πῶς δή τις, ὦ πάτερ, τοιαύτην δόξαν περὶ αὑτοῦ τάχιστα παρασχέσθαι ἂν δύναιτο; οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὦ παῖ, συντομωτέρα ὁδὸς περὶ ὧν ἂν * βούλῃ δοκεῖν φρόνιμος εἶναι, ἢ τὸ γενέσθαι περὶ τούτων φρόνιμον.

Marginal notes: εἴργεσθαι · παρακέλευσιν · ἕπεσθαι · τὰ συμφέροντα · πάνυ τι · ἀνυτικώτερον, & ἀνυσικώτερον · μέλλῃς

A Si ſæpius quis iniecta bonorum exſpectatione fallat, hunc ad extremum fidem non meriturum, etiam quum veram ſpem pollicebitur. Nimirum quæ certo quis, fili, comperta non habuerit, ea ne dicat ipſemet, caueri debet: ſed conficere, quod volet, poterit, ſi nonnumquam alij rem proferant. Suam vero incitationem imperator ad pericula maxima reſeruare fidei maioris cauſa debet. Profecto, inquit Cyrus, recte mihi dicere videris, ac mihi ſic magis arridet. Verum quo pacto ſit efficiundum, B vt milites pareant; ignorare, mi pater, nequaquam me arbitror. Nam ad hoc ſtatim à puero tu me condofaciebas, quum tibi me obtemperare cogeres: deinde magiſtris me tradidiſti, qui & ipſi idem hoc agebant. Quum vero iam inter ephebos verſabar, præfectus noſter in hoc ipſum curam acrem impendebat. Denique leges pleraſque hæc duo maxime docere arbitror, nimirum imperare, & ſub imperio eſſe. Quapropter equidem de his cogitans, animaduertere videor, in omnibus illam exhorta- C tionem ad efficiundum, vt pareatur, plurimum valere; ſi is, qui dicto audiens eſt, laudetur ac honore adficiatur: contumax autem & ignominia notetur, & puniatur. Hæc via, mi fili, ait pater, eo pertinet, vt coactus quis pareat. Verum ad id, quod hoc longe potius eſt, vt homines vltro pareant, alia quædam eſt via magis compendiaria. Homines enim, ei, quem arbitrantur de commodis ſuis prudentius ſe ipſis diſpicere, perquam lubenter parent. Atque hoc ita ſe habere, cum in multis aliis D tum in ægrotantibus animaduertere licet, qui perquam cupide arceſſunt id præcepturos quod fieri oporteat: itidemque in mari, vbi vectores perquam cupide gubernatoribus obſequuntur. Etiam plerique ab iis, quibus exiſtimãt itinera notiora, quam ſibi, ne diſcedant, totis viribus enituntur. Quum autem futurum putant, vti ex obedientia detrimenti aliquid capiant: tum vero nec ſuppliciis admodum cedere, nec excitari largitionibus volunt. Neque enim munera ſuo cum damno quiſquam admit- E tit. Dicis tu, mi pater, ait, nihil ad hoc, vt ſuo ſubiectos imperio quis obſequentes habeat, efficacius eſſe, quam vt eis prudentior exiſtimetur. Dico id quidem, inquit. At quo pacto, mi pater, poſſit aliquis opinionem eiuſmodi de ſe quamprimum exhibere? Nulla eſt, fili, via magis compendiaria, quam vt quibus in rebus prudens videri volueris, in iis reabſe prudens ſis.

Quod ſi hæc ſingulatim cõſideres, vera me dicere intelliges. Nam ſi vel bonus agricola videri velis, vel eques, vel medicus, vel tibicen bonus, vel aliud quidpiam, quum nõ ſis; quam multa tibi ſtruenda ſint, vt talis videare, cogita. Et, ſi maxime perſuadẽdo pleroſq. impuleris ad te laudandum, vt hanc de te opinionem excites, iamq. præclaros adparatus ad horum quælibet habeas: tamen & tunc eris impoſtor, & paulo poſt redargueris, vbi periculum faciundũ fuerit, & præterea vanus videberis. At qua ratione poſſit aliquis eius, quod in poſterum è re futurum ſit, prudentiam reuera conſequi? Nimirum ea, fili, ſi quæcunq. diſcendo cognoſci poſſunt, didicerit; quẽadmodum tu aciei ſtruendæ rationes didiciſti. Quæcunq. vero ſub diſciplinam non cadunt, neque prouidentia humana proſpici poſſunt; de his ſi per diuinationem Deos conſulueris, prudentior reliquis eris: præſertim ſi quod factu melius eſſe cognoueris, id operam des vt fiat. Nam quod ex vſu ſit, procurare, prudẽtioris eſt viri, quam negligere. Iam vt aliquis à ſibi ſubditis diligatur, quod ego maximum arbitror, ad hoc planum eſt eadem perueniri via, qua vtendum eſt illi qui ab amicis diligi cupiat. Dandam enim operam puto vt illuſtris ſit beneficentia. Sed hoc difficile eſt, fili, ſemper eos, quos velis, adficere beneficiis poſſe. Vt autem ſecundis eorum rebus vna gaudere videaris, & aduerſis vna dolere, & cupiditatem ſubleuandi eorum inopiam, præ te ferre, & ſollicitudinem metus, ne qua in re aberrent, & ſtudium prouidendi ne detrimentum accipiant; in his ſcilicet adnitendum magis eſt, vt eis adſis. Iam vero in rebus agendis, ſi per æſtatem gerendæ ſint, ſolem Imperator in omniũ oculis perpeti ſupra ceteros debet: per hyemem, frigus: quum laborãdum eſt, labores. Nã hæc omnia nonnihil adferunt momenti ad ſubiectorum amorem conciliãdum. Ais tu, mi pater, inquit, etiam Imperatorẽ oportere ad omnia ſibi ſubiectis laborum tolerantiorem eſſe. Equidem aio, reſpondit. Tu tamen bono ſis animo, fili. Scito enim, labores eoſdem ſimilibus corporibus Imperatoris ac gregarij militis, æque graues non eſſe, quod ipſe honos labores leuiores faciat Imperatori; & quod intelligat in oculis hominum eſſe, quidquid ipſe faciat. Vbi vero, mi pater, iam neceſſariis à rebus inſtructi milites erunt, vbi recte valebunt, vbi labores perferre poterunt, vbi bellicis artibus exercitati erunt,

Locus à Cicerone verſus in diſputatione Tuſculana II.

A καθ' ἓν δὲ ἕκαστον περὶ τούτων σκοπῶν γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. ἢν γὰρ βούλῃ μὴ ὢν ἀγαθὸς γεωργὸς δοκεῖν εἶναι ἀγαθός, ἢ ἱππεύς, ἢ ἰατρός, ἢ αὐλητής, ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ἐννόει * πόσα γε ἂν δέοι σε μηχανᾶσθαι τοῦ δοκεῖν ἕνεκα. καὶ εἰ δὴ πείσαις ἐπαινεῖν τέ σε πολλούς, ὅπως δόξαν λάβῃς, καὶ κατασκευὰς καλὰς ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν κτήσαιο, ἄρτι τε ἐξηπατηκὼς εἴης ἄν, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, ὅπου ἂν πεῖραν δοίης, ἐξεληλεγμένος τ' ἂν εἴης, B καὶ προσέτι ἀλαζὼν φαίνοιο. φρόνιμος δὲ περὶ τοῦ συνοίσειν μέλλοντος πῶς ἄν τις τῷ ὄντι γένοιτο; *δηλονότι, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσα μὲν ἔστι μαθόντα εἰδέναι, μαθὼν ἄν, ὥσπερ τὰ τακτικὰ ἔμαθες. ὅσα δὲ ἀνθρώποις οὔτε μαθητά, οὔτε προορατὰ ἀνθρωπίνῃ προνοίᾳ, διὰ μαντικῆς ἂν παρὰ θεῶν πυνθανόμενος, φρονιμώτερος ἄλλων ἂν εἴης· ὅ,τι δὲ γνοίης βέλτιον ὂν πεπρᾶχθαι, ἐπιμελόμενος ἂν τούτου, ὡς ἂν πραχθείη. καὶ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τούτου οὗ ἂν δέῃ, φρονιμωτέρου ἀνδρός, C ἢ τὸ ἀμελεῖν. ἀλλὰ μέντοι ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων (ὅσπερ ἔμοιγε ἐν τοῖς μεγίστοις δοκεῖ εἶναι) * δηλονότι ἡ αὐτὴ ὁδός, ἥπερ εἴ τις ὑπὸ τῶν φίλων στέργεσθαι ἐπιθυμοίη. εὖ γὰρ οἶμαι δεῖν ποιοῦντα φανερὸν εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἔφη, ὦ παῖ, χαλεπόν, τὸ ἀεὶ δύνασθαι εὖ ποιεῖν οὓς ἄν τις ἐθέλῃ· τὸ δὲ συνηδόμενόν τε φαίνεσθαι ἤν τι ἀγαθὸν αὐτοῖς συμβαίνῃ, καὶ συναχθόμενον ἤν τι κακόν, καὶ συνεπικουρεῖν προθυμούμενον D ταῖς ἀπορίαις αὐτῶν, * καὶ προφοβούμενον μή τι σφαλῶσι, καὶ προνοεῖν πειρώμενον ὡς μὴ σφάλλωνται, ἐπὶ ταῦτά πως δεῖ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν. καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων δέ, ἢν μὲν ἐν θέρει ὦσι, τὸν ἄρχοντα δεῖ τοῦ ἡλίου πλεονεκτοῦντα φανερὸν εἶναι· ἢν δὲ ἐν χειμῶνι, τοῦ ψύχους· ἢν δὲ δέῃ μοχθεῖν, τῶν πόνων. πάντα γὰρ ταῦτα εἰς τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων συλλαμβάνει. λέγεις σύ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς καὶ * καρτερώτερον δεῖ πρὸς E πάντα τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων εἶναι. λέγω γὰρ οὖν, ἔφη. θάρρει μέντοι, ἔφη, ὦ παῖ. εὖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὅτι τῶν ὁμοίων σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι οὐχ ὁμοίως ἅπτονται, ἄρχοντός τε ἀνδρὸς καὶ ἰδιώτου· ἀλλ' ἐπικουφίζει τι ἡ τιμὴ τοὺς πόνους τῷ ἄρχοντι, * καὶ τὸ αὐτὸν εἰδέναι ὅτι οὐ λανθάνει, * ὅ,τι ἂν ποιοίη. ὁπότε δέ, ὦ πάτερ, ἤδη ἔχοιεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια οἱ στρατιῶται, ὑγιαίνοιέν τε, πονεῖν δὲ δύναιντο, τὰς δὲ πολεμικὰς τέχνας ἠσκηκότες εἶεν,

πόσα σοι δέοι ἂν μηχ.

δῆλον, ἔφη, ὦ παῖ, ὅτι

δῆλον ὅτι

ἢ φοβούμενον

καρτερικώτερον

ἢ αὐτὸ τὸ εἰδέναι ὅ,τι ἂν ποιοίη.

A φιλοτίμως δ' ἔχοιεν πρὸς τὸ ἀγαθοὶ φαίνεσθαι, τὸ δὲ πείθεσθαι αὐτοῖς ἡδὺ εἴη τοῦ ἀπειθεῖν, οὐκ ἂν ἤδη τηνικαῦτα σοφὸς ἄν τίς σοι δοκοίη, διαγωνίζεσθαι βουλόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους ὡς τάχιστα; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, εἰ μέλλοι γε πλέον ἕξειν· εἰ δὲ μή, ἔγωγ' ἂν ὅσῳ οἰοίμην καὶ αὐτὸς βελτίων εἶναι, καὶ τοὺς ἑπομένους βελτίους ἄγειν, τόσῳ δ' ἂν μᾶλλον φυλαττοίμην· ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ἂν οἰώμεθα πλείστου ἡμῖν ἄξια εἶναι, ταῦτα πειρώμεθα ὡς ἐν ἐχυρωτάτῳ ποιεῖσθαι. B πλέον δ' ἔχειν, ὦ πάτερ, πολεμίων πῶς ἄν τις δύναιτο μάλιστα; οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι τοῦτο φαῦλον, ὦ παῖ, οὐδ' ἁπλοῦν ἔργον ἐρωτᾷς· ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα τοῦτο ποιήσειν καὶ ἐπίβουλον εἶναι, καὶ κρυψίνουν, καὶ δολερόν, καὶ ἀπατεῶνα, καὶ κλέπτην, καὶ ἅρπαγα, καὶ ἐν παντὶ *πλεονεκτεῖν τῶν πολεμίων. καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπεν· ὦ Ἡράκλεις,* οἷον σὺ λέγεις, ὦ πάτερ, δεῖν ἄνδρα με γενέσθαι; οἷος ἄν, ἔφη, ὦ C παῖ, δικαιότατός τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ* εἴης. πῶς μήν, ἔφη, παῖδας ὄντας ἡμᾶς καὶ ἐφήβους τἀναντία τούτων ἐδιδάσκετε; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ νῦν γε, πρὸς τοὺς φίλους τε καὶ πρὸς τοὺς πολίτας· ὅπως δέ γε τοὺς πολεμίους δύναισθε κακῶς ποιεῖν, οὐκ οἶσθα μανθάνοντας ὑμᾶς πολλὰς κακουργίας; οὐ δῆτ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ πάτερ. τίνος μήν, ἔφη, ἕνεκα ἐμανθάνετε τοξεύειν; τίνος δ' ἕνεκα ἀκοντίζειν; τίνος δ' ἕνεκα δολοῦν ὗς ἀγρίους πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι; τί δὲ ἐλάφους D ποδάγραις καὶ ἀρπεδόναις; τί δὲ λέουσι καὶ ἄρκτοις καὶ παρδάλεσιν οὐκ εἰς τὸ ἴσον καθιστάμενοι ἐμάχεσθε, ἀλλὰ μετὰ πλεονεξίας τινὸς ἀεὶ ἐπειρᾶσθε ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτά; ἢ οὐ γιγνώσκεις, ὅτι ταῦτα πάντα *κακουργίαι τινὲς καὶ ἀπάται καὶ δολώσεις καὶ πλεονεξίαι; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, θηρίων γε· ἀνθρώπων δὲ εἰ καὶ δόξαιμι βούλεσθαι ἐξαπατῆσαί τινα, πολλὰς πληγὰς οἶδα λαμβάνων. οὐδὲ γὰρ τοξεύειν, οἶμαι, ἔφη, E οὐδ' ἀκοντίζειν ἄνθρωπον ἐπετρέπομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν ἐδιδάσκομεν, ἵνα γε νῦν μὲν μὴ κακουργοίητε τοὺς φίλους· εἰ δέ ποτε πόλεμος γένοιτο, δύναισθε καὶ ἀνθρώπων στοχάζεσθαι· καὶ ἐξαπατᾶν δὲ καὶ πλεονεκτεῖν οὐκ ἐν ἀνθρώποις ἐπαιδεύομεν ὑμᾶς, ἀλλ' ἐν θηρίοις, ἵνα μηδ' ἐν τούτοις τοὺς φίλους βλάπτοιτε· εἰ δέ ποτε πόλεμος γένοιτο, μηδὲ τούτων ἀγύμναστοι εἴητε.

πλεονέκτην

ἂν λέ- εἴη.

κακουργίαι εἰσὶ

vbi etiam ambitioſe viri fortes videri cupient, vbi denique facere imperata, quam detrectare, iucundius ipſis erit: nonne tum, pater, ſapere quis tibi videretur, ſi cum hoſte quamprimum confligere vellet? Quid ni, inquit, ſi quidem ipſe meliori conditione ſit futurus? Sin autem, quanto equidem & meipſum, & meos præſtare cenſerem, tanto maiori cautione vterer: quemadmodum & alia, quæ maximi pretij ducimus, vt quammaxime in tuto ſint, operam damus. Verum, mi pater, eſſe meliori, quam hoſtes, conditione quo pacto quis poſſit? Profecto, fili, non de re vili neque ſimplici rogas. Nam ſcire debes, eum, qui præſtaturus hoc ſit, & inſidiatorem eſſe oportere, & mentis occultatorem ſuæ, & fraudulentum & veteratorem, & furem, & raptorem, & quavis in re hoſte ſuperiorem. Et Cyrus ad ea ridens: Deus bone, ait, qualem eſſe me virum, pater, oportere dicis? Qualis, inquit, ſi fueris fili; & iuſtiſſimus ſis, & legum obſeruantiſſimus. At qui fit, ais, vt nos, quum pueri & ephebi eſſemus, his contraria docueritis? Immo, inquit, etiam nunc profecto; nimirum erga amicos & ciues. Verum an non meminiſti, pleraſque vos didiciſſe nequitias, vt hoſtes lædere poſſitis? Non equidem, mi pater, inquit. Cur ergo, ſubiecit ille, ſagittis ferire diſcebatis? cur vibrare iacula? cur ſues agreſtes & retibus & foueis capere? cur ceruos pedicis & plagis? cur & cum leonibus, & vrſis, & pardis, non æquo marte congrediebamini; ſed ita ſemper aduerſus haſce feras certare conabamini, vt conditione vos meliori eſſetis? an non animaduertis, hæc omnia nihil aliud, quam nequitias, deceptiones, fraudes, melioris conditionis captationes eſſe? Sunt profecto, inquit Cyrus, ſed aduerſus feras. Hominum vero quemquam ſi dumtaxat velle decipere viderer, admodum vapulare memini. Nimirum, ait pater, neque vos ſagittis hominem, vt arbitror, neque iaculo, ferire ſinebamus: ſed petere docebamus ſcopum: non id quidem, vt in præſens noceretis amicis; ſed vt tempore belli, etiam in homines ictum dirigere poſſetis. Itidem fallaciis vtendi, & meliori aliqua conditione potiundi rationem vobis tradidimus, non in hominibus, ſed feris: nec his quidem vt amicos læderetis, ſed ne tempore belli rudes horum & inexercitati eſſetis.

» At enim, mi pater, inquit, ſi vtraque ſcitu
» ſunt vtilia, tam bene, quam male homini-
» bus facere: etiam vtraque in hominibus
erant docenda. Sane fertur, ait pater, maio-
rum noſtrorum memoria, fili, quemdam
puerorum magiſtrum fuiſſe, qui & iuſti-
» tiam pueros doceret, quemadmodum tu
» quoque iubes, & iniuſtitiam: non mentiri,
» & mentiri; non fallere, & fallere; non ca-
» lumniari, & calumniari; non præripere
» commodum aliquod aliis, & præripere.
» Diſtinguebat etiam, quænam horum in a-
» micos, quæ in hoſtes patrari oporteret. At-
» que adeo progreſſus vlterius, iuſtum eſſe
» docebat, amicos fallere cum bono ipſorũ,
» & furto res amicorum ſubtrahere cum bo-
» no ipſorum. Hæc qui docebat, etiam pue-
» ros ad ea inter ſe faciunda exercuerit, ne-
» ceſſe eſt: itidem vt in lucta circumvenien-
» di rationem tradere Græcos aiunt, atque
» etiam exercere pueros, vt inter ſe hoc face-
» re poſſint. Itaque quum nonnulli natura
» eſſent ingenioſi ad ſcite decipiendum, &
» ſcite præripiendum aliquid aliis, ac fortaſ-
» ſis ad lucrandi quoque ſtudium inepti non
» eſſent: nec ab amicis quidem abſtinebant,
» quominus eis aliquid præripere conaren-
» tur. Quapropter edictum inde factum eſt,
» quo nunc etiam vtimur, ſimpliciter eſſe
» docendos pueros, quemadmodum ſeruos
» docemus, erga nos, veraces eſſe, non falla-
» ciis vti, nec furari, nec aliquid præripere.
» Si quid aduerſus hæc facerent, vt caſtiga-
» rentur: quo nimirum ciues hoc more, con-
» docefacti, mãſuetiores exiſterent. At poſt-
» quam ad eam ætatem perueniſſent, quæ
» iam tua eſt, tunc eis & belli iura tuto tradi
» poſſe putabãt. Non enim amplius exorbi-
» taturi videmini, vt in ciues feros euadatis,
» qui ſic educati eſtis vna, vt mutuo vos re-
» uereamini. Ita de venereis etiam rebus ad
» valde iuuenes verba non facimus, ne acce-
» dente ad vehementem in eis libidinem le-
» uitate, immodice huic libidini ſuæ indul-
» geant. Sic eſt, profecto, reſpondit Cyrus.
» Quapropter me, ceu tardius accedentem
» ad diſcendum rationes illas præripiendi
» quaſdam commoditates; docere, ſi quid
» habes, ne recuſato; quo meliorem meam,
» quam hoſtium ſit, conditionem efficiam.
Igitur enitere, ſubiecit pater, quantum
potes, vt cum tuis inſtructis, hoſtes non
inſtructos deprehendas; cum armatis,
» inermes; cum vigilantibus, dormientes;
» conſpectos abs te, quum ipſi te non vide-
» rint; atque etiam vt locorum difficulta-
» tibus impeditos, ipſe conſtitutus in lo-

De magiſtro, qui bona & mala docebat.

Strategematum varia rationes.

A Ἀκούω, ἔφη, ὦ πάτερ, εἴπερ χρήσιμά ἐστιν ἀμφότερ' ἐπίστασθαι, εὖ τε ποιεῖν καὶ κακῶς ἀνθρώπους, καὶ διδάσκειν ἀμφότερα ταῦτα ἔδει * ἐν ἀνθρώποις. ἀλλὰ λέγεται, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων γενέσθαι ποτὲ ἀνὴρ διδάσκαλος τῶν παίδων, ὃς ἐδίδασκεν ἄρα τοὺς παῖδας τὴν τε δικαιοσύνην, ὥσπερ καὶ σὺ κελεύεις, ... μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν, καὶ ἐξαπατᾶν, καὶ μὴ διαβάλλειν, καὶ διαβάλλειν, καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ πλεονεκτεῖν. * διώριζε δὲ
B τούτων ἅτε πρὸς τοὺς φίλους ποιητέον εἴη, καὶ ἃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς· καὶ ἔτι δὲ προσβὰς ταῦτα ἐδίδασκεν. ὡς τοὺς φίλους δίκαιον εἴη ἐξαπατᾶν ἐπί γε ἀγαθῷ, καὶ κλέπτειν τὰ τῶν φίλων ἐπί γε ἀγαθῷ. [καὶ * ταῦτα διδάσκοντα ἀνάγκη καὶ γυμνάζειν εὖ πρὸς ἀλλήλους τοὺς παῖδας ταῦτα ποιεῖν. ὥσπερ καὶ ἐν πάλῃ φασὶ τοὺς Ἕλληνας διδάσκειν ἐξαπατᾶν, καὶ γυμνάζειν καὶ τοὺς παῖδας πρὸς ἀλλήλους τοῦτο δύνασθαι ποιεῖν. γενόμενοι
C οὖν τινες οὕτως εὐφυεῖς καὶ πρὸς τὸ εὖ ἐξαπατᾶν καὶ πρὸς τὸ εὖ πλεονεκτεῖν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖν οὐκ ἀφυεῖς ὄντες, οὐκ ἀπείχοντο οὐδ' ἀπὸ τῶν φίλων, τὸ μὴ οὐχὶ πλεονεκτεῖν αὐτῶν πειρᾶσθαι. ἐγένετο οὖν ἐκ τούτου * φρήτρα, ᾗ καὶ νῦν χρώμεθα ἔτι, ἁπλῶς διδάσκειν τοὺς παῖδας, ὥσπερ τοὺς οἰκέτας πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διδάσκομεν ἀληθεύειν, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν, μηδὲ κλέπτειν, μηδὲ πλεονεκτεῖν. εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῖεν, κολάζειν· ὅπως σὺν τοιούτῳ ἔθει ἐθισθέντες
D πρᾳότεροι πολῖται γένοιντο. ἐπεὶ δὲ ἔχοιεν τὴν ἡλικίαν ἥνπερ σὺ νῦν ἔχεις ἤδη, καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους νόμιμα ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι διδάσκειν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι ἐξενεχθῆναι δοκεῖτε πρὸς τὸ ἄγριοι πολῖται γενέσθαι, ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἀλλήλους συντεθραμμένοι. ὥσπερ γε καὶ περὶ ἀφροδισίων οὐ διαλεγόμεθα πρὸς τοὺς ἄγαν νέους, ἵνα μὴ πρὸς τῇ ἰσχυρᾷ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῖς ῥᾳδιουργίας προσγενομένης, ἀμέτρως αὐτῇ χρῷντο οἱ νέοι. νὴ Δί', ἔφη.
E ὡς τοίνυν ὀψιμαθῆ με ὄντα τούτων τῶν πλεονεξιῶν, ὦ πάτερ, μὴ φείδου εἴ τι ἔχεις, διδάσκειν ὅπως πλεονεκτήσω ἐγὼ τῶν πολεμίων. μηχανῶ τοίνυν, ἔφη, ὁπόση ἐστὶ δύναμις, τεταγμένοις τοῖς σαυτοῦ ἀτάκτους λαμβάνειν τοὺς πολεμίους, καὶ ὡπλισμένοις ἀόπλους, καὶ ἐγρηγορόσι καθεύδοντας, καὶ φανερούς σοι ὄντας ἀφανὴς ὢν αὐτὸς ἐκείνοις, καὶ ἐν δυσχωρίαις αὐτοὺς γιγνομένους * ἐν ἐρυ-

ἐν ἀνθρ.

διωρίζετο

ῥήτρα

ἐν ἐρυμν.

μένῳ αὐτὸς ὢν ὑποδέξῃ. καὶ πῶς ἄν, ἔφη, τις τοιαῦτα, ὦ πάτερ, ἁμαρτάνοντας δύναιτο [ἂν] τοὺς πολεμίους λαμβάνειν; ὅτι, ἔφη, ὦ παῖ, πολλὰ μὲν τούτων ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς πολεμίους * πάσχειν. σιτοποιεῖσθαί τε γὰρ ἀνάγκη ἀμφοτέρους, κοιμᾶσθαί τε ἀμφοτέρους, καὶ ἕωθεν ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα σχεδὸν ἅμα πάντας * ἀποχωρεῖν δεῖσθαι· καὶ ταῖς ὁδοῖς, ὁποῖαι ἂν ὦσι, τοιαύταις ἀνάγκη χρῆσθαι. ἃ χρή σε πάντα κατανοοῦντα, ἐν ᾧ μὲν ἂν ὑμᾶς γιγνώσκῃς ἀσθενεστάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα φυλάττεσθαι· ἐν ᾧ δ' ἂν τοὺς πολεμίους αἰσθάνῃ * εὐχειρωτοτάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα ἐπιτίθεσθαι. πότερον δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ἐν τούτοις μόνον ἔστι πλεονεκτεῖν, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισί; καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἔφη, ὦ παῖ. ἐν τούτοις μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες ἰσχυρὰς φυλακὰς ποιοῦνται, εἰδότες ὅτι δέονται. οἱ δ' ἐξαπατῶντες τοὺς πολεμίους, δύνανται καὶ θαρρῆσαι ποιήσαντες ἀφυλάκτους λαμβάνειν, καὶ διῶξαι * παραδόντες ἑαυτοὺς, ἀτάκτους ποιῆσαι, καὶ ἐς δυσχωρίαν φυγῇ ὑπαγαγόντες ἐνταῦθα ἐπιτίθεσθαι. δεῖ δέ, ἔφη, ὦ παῖ, φιλομαθῆ σε τούτων πάντων ὄντα οὐχ οἷς ἂν μάθοις, τούτοις μόνοις χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιητὴν εἶναι τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους μηχανημάτων· ὥσπερ καὶ οἱ Μουσικοὶ οὐχ οἷς ἂν μάθωσι, τούτοις μόνον χρῶνται, ἀλλὰ καὶ * ἄλλα μέλη πειρῶνται ποιεῖν. καὶ σφόδρα μὲν καὶ ἐν τοῖς Μουσικοῖς τὰ νέα καὶ ἀνθηρὰ εὐδοκιμεῖ, πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς μᾶλλον τὰ καινὰ μηχανήματα εὐδοκιμεῖ· ταῦτα γὰρ μᾶλλον καὶ ἐξαπατᾶν δύνανται τοὺς πολεμίους. Εἰ δὲ σύ γε, ἔφη, ὦ παῖ, μηδὲν ἄλλο μετενέγκοις ἐπ' ἀνθρώπους ἢ τὰς μηχανάς, ἃς καὶ πάνυ ἐπὶ τοῖς μικροῖς θηρίοις ἐμηχανῶ, οὐκ οἴει ἄν, ἔφη, πρόσω πάνυ ἐλάσαι τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους πλεονεξίας; σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὰς ὄρνιθας ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ χειμῶνι ἀνιστάμενος ἐπορεύου νυκτός. καὶ πρὶν κινεῖσθαι τὰς ὄρνιθας ἐπεποίηντό σοι ἐπὶ τούτῳ αἱ πάγαι αὐταῖς, καὶ τὸ κεκινημένον χωρίον ἐξείκαστο τῷ ἀκινήτῳ· ὄρνιθες δὲ * ἐπεπαίδευντό σοι, ὥστε σοὶ μὲν τὰ συμφέροντα ὑπηρετεῖν, τὰς δὲ ὁμοφύλους ὄρνιθας ἐξαπατᾶν· αὐτὸς δὲ ἐνήδρευες ὥστε ὁρᾶν μὲν αὐτάς, μὴ ὁρᾶσθαι δὲ ὑπ' αὐτῶν. * εἶχες δ' ἐπιμέλειαν τοῦ φθάνειν ἕλκων τὰ πετεινὰ πρὸ τοῦ φεύγειν.

- προχεῖν.
- ἔσεσθαι
- φωτο- ις
- ε... -
- α νέα ...
- ἐξεπαιδεύοντο
- σκήνεις δὲ φαίνειν ἔλλον τὰ πη-

A co munito excipias. Et qui fieri poterit, inquit, mi pater, vt aliquis hoſtes in huiuſmodi erroribus deprehendat? Quia enim, fili, multa talia cum vobis tum hoſtibus accidere neceſſe eſt. Nam vtriſque victus expedienda ratio eſt, ſomnus vtriſque capiendus, & tempore matutino ad naturæ neceſſaria prope ſimul vniuerſis eſt ſecedendum, & itineribus, qualia fuerint, talibus vtendum eſt neceſſario. Quæ omnia conſideranda tibi ſunt, vt vbi maxime vos imbecilles animaduerteris, B ibi ſumma cautione vtaris: vbi vero poſſe ſenſeris hoſtes opprimi facillime, ibi potiſſimum eos adgrediare. Verum an dumtaxat in his, inquit Cyrus, meliori eſſe conditione licet, an etiam in quibuſdam aliis? Immo [in aliis] multo magis, inquit, fili. Nam in his prope vniuerſi cautiones accuratas adhibent, vti quibus eſſe ſibi opus intelligant. Qui autem fallunt hoſtes, poſſunt eos vel iniecta fiducia incautos opprimere; vel conceſſa inſequendi ſe facultate, perturbate C ipſorum ordines; vel ſimulatione fugæ adductos ad difficilia loca, inuadere. Oportet vero te, fili, qui hæc omnia diſcendo cognoſcere cupis, non iis dumtaxat vti, quæ ab aliis didiceris: ſed etiam de ingenio tuo quaſdam aduerſus hoſtem molitiones excogitare: quemadmodum & Muſici non iis tantum quos didicere, modis vtuntur; ſed alios etiam nouos facere ſtudent. Ac quæ noua ſunt, & ipſo quaſi in flore, vehemen- D ter illa quidem in Muſicis quoque probantur: verum multo magis in rebus bellicis nouæ machinationes laudem merentur. quippe quæ hoſtem decipere facilius poſſint. Quod ſi tu, fili, nihil aliud in homines transferas, quam eas ipſas molitiones, quas aduerſus minutas admodum beſtias excogitare ſolebas; non te plurimum in rationibus, quibus hoſte ſuperior euadas, inueniendis profecturum exiſtimas? Tu hyeme ſæuiſſima noctu ſurgens, aucupatum ibas: & prius E quam aues ſe commouerent, iam eis erant abs te parata retia, iam area verſa non verſæ ſimilis erat. Præterea quædam aues abs te ſic erant edoctæ, vt tuis quidem illæ commodis ſeruirent, ſui vero generis aues in fraudem pellicerent. Ipſe in inſidiis ita te abdebas, vt illas tu cerneres, ab illis cerni non poſſes. Etiam ſtudioſe dabas operam, vt aues prius trahendo anteuerteres, quam fugerent.

» Rurſum aduerſus leporem, quod is in caligine paſtũ quærat, interdiu vero fuga ſibi cõſulat, canes alebas, qui odoratu eũ veſtigarent. Et quia repertus celeriter in fugam ſe coniiceret, idcirco canes alios habebas, ad hoc inſtitutos, vt è veſtigiis eũ inſequẽdo caperent. Quod ſi horum quoq. canum vim lepores euaſiſſent, indagabas eorum vias, & ad quæ loca potiſſimum fugerent, in illis retia viſum fugientia tendebas; vt illapſus in ea lepus ipſemet in illa fuga concitatiore ſe indueret. Atq. vti ne hinc quidem aufugeret, ſpeculatores eius, quod accideret, cõſtituebas; qui de propinquo celeriter adcurrerent. Ipſe à tergo clamorem ad leporem vſq. pertinentem tollens, territabas eum, vt improuide procurrens caperetur: qui autem ab interiori parte in inſidiis erant, facile tua opera latebant, quod abs te ſilere iuſſi fuiſſent. Quamobrem, vt aiebam antea, ſi huiuſmodi quædam aduerſus homines etiam moliri volueris, equidem haud ſcio an vllum ex hoſtibus ſuperſtitẽ relicturus ſis. Quod ſi aliquando neceſſitas obveniat, vt in planitie campeſtri marte aperto, armatis vtriſque, prœliũ ſit conſerendum: tum vero, adiumẽta, fili, quibus ſuperiores euadamus, multo ante comparata plurimum valent. Sunt autem hæc, ſi corpora militũ probe fuerint exercita, ſi probe quaſi exacuendo redditi acres animi, ſi probe rei militaris artes meditatæ. Præterea neceſſe eſt hoc etiam ſcias, quoſcumque cenſes æquum eſſe tibi parere, eos omnes exiſtimaturos æquum eſſe, vt tu ipſis conſulendo proſpicias. Itaque numquam tibi deponendæ ſunt curæ, ſed prouidendum noctu, quid ſubiectos imperio tuo facere velis, vbi dies aduenerit: interdiu, quo pacto ſe res nocturnæ quam optime ſint habituræ. Qua vero ratione ſit inſtruendus ad pugnam exercitus, quo pacto vel interdiu vel noctu vel per anguſtas, vel latas, vel montuoſas, vel campeſtres vias ducendus: quo pacto metanda caſtra, nocturnæ diurnæve excubiæ conſtituendæ, ducendus in hoſtem vel reducendus miles: quo pacto propter vrbem hoſtilem faciundum iter, exercitus ad murum vel adducendus, vel abducendus: quo pacto vel ſaltus vel fluuij tranſeundi: qua ratione vel à copiis equeſtribus, vel à iaculatoribus, vel à ſagitariis cauendum: tum ſi tibi explicatum in cornua exercitum ducenti hoſtes ſe obuij oſtendant, quo pacto ſit acies eis opponenda: ſin eum phalangis in morem inſtructum ducenti, ex alia

De prœliis, quæ aperto Marte cõmittuntur.

A πρὸς δ᾽ αὖ τὸν λαγῶ, ὅτι μὲν ἐν σκότει νέμεται, τὴν δ᾽ ἡμέραν ἀποδιδράσκει, κύνας ἔτρεφες, αἳ τῇ ὀσμῇ αὐτὸν ἀνεύρισκον. ὅτι δὲ ταχὺ ἔφευγεν ἐπεὶ εὑρεθείη, ἄλλας κύνας εἶχες ἐπιτετηδευμένας πρὸς τὸ κατὰ πόδας αἱρεῖν. εἰ δὲ καὶ ταύτας ἀποφύγοιεν, τοὺς πόρους αὐτῶν ἐκμανθάνων, καὶ πρὸς οἷα χωρία φεύγοντες αἱροῦνται οἱ λαγῶ, ἐν τούτοις τὰ δίκτυα δυσόρατα ἐνεπετάννυες, ἵνα ἐν τῷ σφόδρα φεύγειν αὐτὸς ἑαυτὸν * ἐμπίπτων B συνέδει. τοῦ δὲ μηδ᾽ ἐντεῦθεν διαφεύγειν, σκοποὺς τοῦ γιγνομένου καθίστης, οἳ ἐγγύθεν ταχὺ ἔμελλον ἐπιγενήσεσθαι. καὶ αὐτὸς μὲν σὺ ὄπισθεν κραυγῇ οὐδὲν ὑστεριζούσῃ τοῦ λαγῶ, βοῶν, ἐξέπληττες αὐτὸν, ὥστε ἀφρόνως ἁλίσκεσθαι· τοὺς δὲ ἔμπροσθεν σιγᾶν διδάξας ἐνεδρεύοντας, λανθάνειν ἐποίεις. ὥσπερ οὖν προεῖπον, εἰ τοιαῦτα ἐθελήσαις καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους μηχανᾶσθαι, οὐκ οἶδ᾽ ἔγωγε, εἴ τινα λίποις ἂν τῶν πολεμίων. ἢν δέ ποτε ἄρα ἀνάγκη C γένηται καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ὡπλισμένοις καὶ ἀμφοτέροις μάχην συνάπτειν, ἐν τῷ τοιούτῳ δή, ὦ παῖ, * αἱ ἐκ πολλοῦ παρεσκευασμέναι πλεονεξίαι μέγα δύνανται. ταύτας δὲ ἐγὼ λέγω εἶναι, ὅταν τῶν στρατιωτῶν εὖ μὲν τὰ σώματα ἠσκημένα ᾖ, εὖ δὲ αἱ ψυχαὶ τεθηγμέναι, εὖ δὲ αἱ πολεμικαὶ τέχναι μεμελετημέναι ὦσιν. εὖ δὲ χρὴ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι D ὁπόσους ἂν ἀξιοῖς σοι πείθεσθαι, καὶ ἐκεῖνοι πάντες ἀξιώσουσί σε πρὸ ἑαυτῶν βουλεύεσθαι. μηδέποτε οὖν ἀφροντίστως ἔχε, ἀλλὰ τῆς μὲν νυκτὸς προσκόπει τί σοι ποιήσουσιν οἱ ἀρχόμενοι ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται, τῆς δὲ ἡμέρας ὅπως τὰ εἰς νύκτα κάλλιστα ἕξει. ὅπως δὲ χρὴ τάττειν εἰς μάχην στρατιὰν, ἢ ὅπως ἄγειν ἡμέρας ἢ νυκτὸς, ἢ στενὰς ἢ πλατείας ὁδοὺς, ἢ ὀρεινὰς ἢ πεδινὰς, ἢ ὅπως στρατοπεδεύεσθαι, ἢ ὅπως φυλακὰς νυκτερινὰς ἢ καὶ ἡμε- E ρινὰς καθιστάναι, ἢ ὅπως πρὸς πολεμίους προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἢ ὅπως παρὰ πόλιν πολεμίαν ἄγειν, ἢ ὅπως πρὸς τεῖχος ἄγειν ἢ ἀπάγειν, ἢ ὅπως * νάπας ἢ ποταμοὺς διαβαίνειν, ἢ ὅπως ἱππικὸν φυλάττεσθαι, ἢ ὅπως ἀκοντιστὰς ἢ τοξότας· καὶ εἴγε δή σοι κατὰ κέρας ἄγοντι οἱ πολέμιοι ἐπιφανεῖεν, πῶς χρὴ ἀντικαθιστάναι· καὶ εἴ σοι ἐπὶ φάλαγγος ἄγοντι ἀλ-

ἐμπεσὼν συνείδῃ

ἀεὶ αἱ ἐ τοῦ παλαι

νάπη

quauis

ἄλλοθέν ποθεν οἱ πολέμιοι φανεῖεν, ἢ κατὰ πρόσωπον, ὅπως χρὴ ἀντιπαράγειν· ἢ ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ἄν τις μάλιστα αἰσθάνοιτο, ἢ ὅπως τὰ σὰ ἥκιστα οἱ πολέμιοι εἰδεῖεν· ταῦτα δὲ πάντα τί ἂν ἐγὼ λέγοιμί σοι; ὅσα τε γὰρ ἐγὼ ᾔδειν, πολλάκις ἀκήκοας· ἄλλως τε εἴ τις ἐδόκει τι τούτων ἐπίστασθαι, οὐδενὸς αὐτῶν ἠμέληκας, οὐδ᾽ ἀδαὴς γεγένησαι. δεῖ οὖν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, οἶμαι, τούτοις χρῆσθαι, ὁποῖον ἄν σοι ἀεὶ συμφέρειν τούτων δοκῇ. μάθε δέ μου, ὦ παῖ, καὶ τάδε, ἔφη, τὰ μέγιστα. παρὰ γὰρ ἱερὰ καὶ οἰωνοὺς μήτ᾽ ἐν σαυτῷ μηδέποτε μηδ᾽ ἐν τῇ στρατιᾷ κινδυνεύσῃς, κατανοῶν ὡς ἄνθρωποι μὲν αἱροῦνται πράξεις εἰκάζοντες, εἰδότες δὲ οὐδέν, ἀπὸ ποίας ἔσται αὐτοῖς * τἀγαθόν. γνοίης δ᾽ ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν γιγνομένων. πολλοὶ μὲν * γὰρ ἤδη πόλεις ἔπεισαν, καὶ ταῦτα οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι, πόλεμον ἄρασθαι πρὸς τούτους, ὑφ᾽ ὧν οἱ πεισθέντες ἐπιθέσθαι ἀπώλοντο. πολλοὶ δὲ * πολλοὺς ηὔξησαν ἤδη καὶ ἰδιώτας καὶ πόλεις, ὑφ᾽ ὧν αὐξηθέντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαθον. πολλοὶ δὲ, οἷς ἐξῆν φίλοις χρῆσθαι, καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν, τούτοις δούλοις μᾶλλον βουληθέντες ἢ φίλοις χρῆσθαι, ὑπ᾽ αὐτῶν τούτων δίκην ἔδοσαν. πολλοῖς δ᾽ οὐκ ἤρκεσεν αὐτοῖς τὸ μέρος ἔχουσι ζῆν ἡδέως, ἐπιθυμήσαντες δὲ πάντων κύριοι εἶναι, διὰ ταῦτα, καὶ ὧν εἶχον, ἀπέτυχον. πολλοὶ δὲ τὸν πολύευκτον * χρυσὸν κτησάμενοι, διὰ τοῦτον ἀπώλοντο. οὕτως ἥ γε ἀνθρωπίνη σοφία οὐδὲν μᾶλλον οἶδε τὸ ἄριστον αἱρεῖσθαι, ἢ εἰ κληρούμενος ὅ,τι * λάχοι, τοῦτό τις πράττοι. θεοὶ δὲ, ὦ παῖ, ἀεὶ ὄντες πάντα ἴσασι τά τε γεγενημένα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ ὅ,τι ἐξ ἑκάστου αὐτῶν ἀποβήσεται· καὶ τῶν συμβουλευομένων ἀνθρώπων οἷς ἂν ἵλεῳ ὦσι, προσημαίνουσιν ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἃ οὐ χρή. εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἐθέλουσι συμβουλεύειν, οὐδὲν θαυμαστόν. οὐ γὰρ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστιν, ὧν ἂν μὴ θέλωσιν, ἐπιμελεῖσθαι.

Marg.: * τὰ ἀγαθά. * πολλοὺς ἔπ. * πολλά. * πλοῦτον. * τύχοι.

A quavis parte hoſtes adpareant, non autem à fronte, quo pacto ducendus ſit tunc in eos miles; qua ratione poſſit effici, vt quid hoſtes rerũ agant, ſentias; tu quid inſtituas, prorſus ab ipſis ignoretur: hæc igitur omnia quid ego tibi cõmemorem? Nã quæcunque comperta mihi erant, audiſti ſæpius: & ceteroquin ſi qui harum rerum periti videbantur, eorum neminem neglexiſti, nec rudis & imperitus euaſiſti. Quapropter ad quælibet eventa, vt arbitror, his vtendum erit, quæ tibi quovis tẽpore potiſſimum ex vſu fore videbuntur. B Etiam hæc ex me, fili, maximi ſane momẽti diſcito: Numquam neque pro te ſolo, neque cum exercitu, ſacris non litatis, & contra auſpicia periculum adieris. Nam cogites velim, homines non niſi cõiecturis res gerendas ſuſcipere; quum plane neſciãt, vnde boni ſit aliquid ipſis expectandum. Licet hoc de iis quæ accidere ſolent, intelligas. Nam fuere complures, iique hominum opinione ſapẽtiſſimi, qui multis auctores exſtiterunt vt bellum aduerſus eos C mouerent à quibus illi deinde, qui perſuaderi hoc ſibi paſſi fuerant, ſunt everſi. Multi præterea multos, & priuatos homines, & reſpublicas evexerunt; à quibus evectis opera ſua, maximis ſunt deinde malis adfecti. Multi eos, quibus amicis vti poterant, collatis in ipſos, & acceptis viciſſim beneficiis, quum ſeruos eſſe ſuos, quam amicos mallent; ab iiſdem multati pœnas dedere. Multi, vita iucunda, coniũcta cum poſſeſſione partis alicuius, non contenti, quum D omnia ſuam in poteſtatem redigere cuperent; illis etiam quæ poſſidebant, exciderunt. Multi aurum, quod tantopere votis omnium expetitur, conſecuti; propter hoc ipſum interierunt. Itaque humana ſapientia, nihilo certius, quod optimum eſt, deligere nouit; quã ſi quis hoc agat, quod ſors obtulerit. Verum Dij immortales, fili, omnia norunt, & præterita, & præſentia, & quis ſingulorum futurus ſit exitus. Iidem hominibus ſe conſulentibus, quibus quidem propitij ſunt, quæ ſuſcipienda vel E non ſuſcipienda ſint, ante ſignificant. Neque vero mirandum, non omnibus ipſos velle conſulere: quando illorum curam gerere, quos complecti ſtudio ſuo nolint, nulla neceſſitate coguntur.

Nihil non religioſe tentandum.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

Βιβλίον Δεύτερον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI

INSTITVTIONE, LIBER SECVNDVS.

HVIVSMODI quum inter ſe diſſerendo, ad agri Perſici limites perveniſſent, & aquila dextra conſpecta præcederet; Deos & heroas præſides terræ Perſidis precati, vt ſe propitij benignique deducerent, fines tranſierunt. Iis autem tranſitis, quum rurſus deos præſides Medorum regionis precati eſſent, vti ſe propitij benignique exciperent; mutuo ſe complexi, vt par erat, ad Perſas pater reuertebatur, Cyrus in Mediam ad Cyaxarem pergebat. Ad quem vbi perveniſſet Medorum in regione, primum ſe, pro more, mutuo complexi ſalutarunt. Deinde Cyrum Cyaxares interrogat, quantum exercitum duceret. Cui Cyrus: Triginta millia quidem, inquit, eorum duco, qui & antehac ſtipendiarij venire ad vos conſueuerunt. Præter hos ex Æqualium ordine, qui numquam egreſſi ſunt domo, alij quidam adveniunt. Quam multi? ait Cyaxares. Et Cyrus: Numerus ſane te, inquit quum eum audieris, non admodum delectabit: verum hoc exiſtimes velim, paucos hoſce, qui Æquales adpellantur, in Perſas ceteros, quantumvis multi ſint numero, facile imperium obtinere. Verum eſtne tibi his opus, an metus hic tuus inanis fuit, hoſtibus non venientibus? Immo veniunt illi profecto, inquit, & multi quidem. Vnde hoc conſtat? Etenim quum multi, ait, inde veniant, alius alio modo: tamẽ omnes eadem referunt. Itaque depugnandum nobis erit aduerſus ipſos? Nimirum ita poſcit neceſſitas, ait Cyaxares. Cur ergo, ſubiecit Cyrus, non etiam quantæ ſint copiæ, dixiſti, ſiquidem tibi de his conſtat, tam quæ ab illis adveniunt, quam noſtrę: vt cognitis ambabus, quo pacto quam rectiſſime bellum geramus, inter nos deliberetur? Audi vero, inquit Cyaxares. Lydus quidẽ ille Crœſus ducere perhibetur

Cyrus ad Cyaxarem venit.

Homotimi apud Perſas, hoc eſt, dignitate pares.

Hoſtium quanta copia, explorandum.

A ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν [δὴ ἀφίκοντο διαλεγόμενοι μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Περσίδος· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀετὸς δεξιὸς φανεὶς προηγεῖτο, προσευξάμενοι θεοῖς καὶ ἥρωσι τοῖς Περσίδα γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς πέμπειν σφᾶς, οὕτω διέβαινον τὰ ὅρια. ἐπειδὴ δὲ διέβησαν, προσηύχοντο αὖθις θεοῖς τοῖς Μηδίαν γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς δέχεσθαι αὐτούς. B ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὥσπερ εἰκός, ὁ μὲν πατὴρ πάλιν εἰς Πέρσας ἀπῄει, Κῦρος δὲ εἰς Μήδους πρὸς Κυαξάρην ἐπορεύετο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς Μήδους πρὸς τὸν Κυαξάρην, πρῶτον μέν, ὥσπερ εἰκός, ἠσπάσαντο ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἤρετο τὸν Κῦρον Κυαξάρης, πόσον τι ἄγοι τὸ στράτευμα. ὁ δ' ἔφη, τρισμυρίους μέν, οἳ καὶ πρόσθεν ἐφοίτων πρὸς ὑμᾶς μισθοφόροι. ἄλλοι δὲ καὶ τῶν οὐ- C δεπώποτε ἐξελθόντων προσέρχονται τῶν ὁμοτίμων. πόσοι τινές; ἔφη ὁ Κυαξάρης. οὐκ ἂν ὁ ἀριθμός σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκούσαντα * εὐφράνῃ. ἀλλ' ἐκεῖνο ἐννόησον, ὅτι ὀλίγοι ὄντες οὗτοι οἱ ὁμότιμοι καλούμενοι, πολλῶν ὄντων τῶν ἄλλων Περσῶν ῥᾳδίως ἄρχουσιν. ἀτάρ, ἔφη, δέῃ τι αὐτῶν, ἢ μάτην ἐφοβήθης· οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἔρχονται; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ πολλοί γε. πῶς τοῦτο σαφές; ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἥκοντες αὐτόθεν, ἄλλος D ἄλλον τρόπον, πάντες ταὐτὰ λέγουσιν. ἀγωνιστέον ἄρα ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας; ἀνάγκη γάρ, ἔφη. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ καὶ τὴν δύναμιν ἔλεξάς μοι εἰ οἶσθα, πόση τις ἡ προσιοῦσα, καὶ πάλιν τὴν ἡμετέραν· ὅπως εἰδότες ἀμφοτέρας, πρὸς ταῦτα βουλευώμεθα ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζοίμεθα; ἄκουε δή, ἔφη ὁ Κυαξάρης. Κροῖσος μὲν ὁ Λυδὸς ἄγειν λέγεται μυρίους μὲν

* εὐφράνοι

ἱππέας, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλείους ἢ τετρακισμυρίους. Ἀρτάμαν δὲ τὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρχοντα λέγουσιν ἱππέας μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν, λογχοφόρους δὲ σὺν πελτασταῖς οὐ μείους τετρακισμυρίων. Ἀρίβαιον δὲ τὸν τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ καὶ πελταστὰς οὐ μείους τρισμυρίων. τὸν Ἀράβιον δὲ Μάραγδον, ἱππέας τε εἰς μυρίους, καὶ ἅρματα εἰς ἑκατὸν, καὶ σφενδονητῶν πάμπολύ τι χρῆμα. τοὺς μέντοι Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας, οὐδέν πω σαφὲς λέγεται, εἰ ἕπονται. τοὺς δὲ ἀπὸ Φρυγίας τῆς * παρ' Ἑλλήσποντον συμβαλεῖν φασι * Γαβαῖον ἔχοντα εἰς * Καΰστρου πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱππεῖς, πελταστὰς δὲ εἰς μυρίους. Κᾶρας μέντοι καὶ Κίλικας καὶ Παφλαγόνας παρακληθέντας οὔ φασιν ἕπεσθαι. ὁ δὲ Ἀσσύριος ὁ Βαβυλῶνά τε ἔχων καὶ τὴν ἄλλην Ἀσσυρίαν, ἐγὼ μὲν οἶμαι ἱππέας μὲν ἄξειν * οὐ μεῖον δισμυρίων, ἅρματα δ', εὖ οἶδ', οὐ πλείω διακοσίων, πεζοὺς δὲ οἶμαι παμπόλλους. εἰώθει γοῦν ὁπότε δεῦρ' * ἐμβάλλοι. σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, πολεμίους λέγεις, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισμυρίους εἶναι, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλέον ἢ εἴκοσι μυριάδας. ἄγε δὴ, τῆς σῆς δυνάμεως τί πλῆθος φὴς εἶναι; εἰσὶν, ἔφη, Μήδων ἱππεῖς μὲν πλείους τῶν μυρίων, πελτασταὶ δὲ καὶ τοξόται γένοιντ' ἂν [ὡς] ἐπὶ τῆς ἡμετέρας κἂν ἑξακισμύριοι. Ἀρμενίων δ', ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν παρέσονται ἱππεῖς μὲν τετρακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. λέγεις σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι μεῖον ἢ τρίτον μέρος τοῦ τῶν πολεμίων ἱππικοῦ, πεζοὺς δὲ σχεδὸν ἀμφὶ τοὺς ἡμίσεις; τί οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὀλίγους νομίζεις Περσῶν εἶναι οὓς σὺ φὴς ἄγειν; ἀλλ' εἰ μὲν ἀνδρῶν προσδεῖ ἡμῖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴτε καὶ μὴ, * αὖθις βουλευσόμεθα· τὴν δὲ μάχην μοι, ἔφη, λέξον ἑκάστων ἥτις ἐστί. σχεδὸν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, πάντων ἡ αὐτή. τοξόται γάρ εἰσι καὶ ἀκοντισταὶ οἵ τ' ἐκείνων καὶ οἱ ἡμέτεροι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστὶ, τοιούτων γε τῶν ὅπλων ὄντων. ἀνάγκη γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης. οὐκοῦν ἐν τούτῳ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, τῶν πλειόνων ἡ νίκη· πολὺ γὰρ ἂν θᾶττον οἱ ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν τιτρωσκόμενοι ἀναλωθεῖεν, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλίγων οἱ πολλοί. εἰ οὖν οὕτως ἔχει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τί ἂν ἄλλο τις κρεῖττον εὕροι, ἢ πέμπειν εἰς Πέρσας,

(Margin: πρὸς Ἑλλησπόντῳ — ἀβαῖον αὔστριον — κ ἐλάττους — ἐμβάλλοι. — αὖθις)

A equites decies mille, cetratos & ſagittarios plures quadraginta millibus. Artamas autem, magnæ Phrygiæ princeps, equitum octo millia, haſtatos cum cetratis non pauciores quadraginta millibus ducere fertur: Aribæus Cappadocum rex, equitum ad ſex millia, ſagittarios & cetratos triginta millibus haud pauciores: Maragdus Arabs equites ad decies mille, currus centum, funditorum ingentem quamdam copiam. De Græcis, qui Aſiam incolunt, nec dum certo conſtat, ſint ne ſequuturi: * Gabæus cum iis qui è Phrygia ſunt, propter Helleſpontum ſita, ſe coniuncturus dicitur: cui quidem in Cayſtri planitie ſex equitum ſint millia, cetrati decies mille. Cares tamen, & Cilices, & Paphlagones, licet arceſſiti ſint, ſequuturi negantur. Aſſyrius autem ipſe, cuius & Babylon eſt, & Aſſyria reliqua, ducturus eſt, vt equidem arbitror, equites vicies mille, non pauciores: currus, ſat ſcio, non plures ducentis: peditatum autem, meo iudicio, maximum. ſic enim conſueuit, quum fines noſtros invadit. Dicis tu, inquit Cyrus, hoſtium equites eſſe ad ſexagies mille, cetratorum ſagittariorumque plures ducentis millibus. Age vero, quem tui exercitus ais eſſe numerum? Medorum, inquit, ſunt equites plures, quam decies mille: cetrati & ſagittarij forte noſtra in ditione ſexagies mille fuerint. Ab Armeniis, qui nobis finitimi ſunt, equitum millia quatuor aderunt, peditum viginti millia. Dicis tu, inquit Cyrus, hominum, equitatum noſtrum etiam parte tertia minorem eſſe, peditatum fere dimidia. Quid igitur? ait Cyaxares, paucos ne Perſas arbitraris eſſe, quos ducere te dicis? Et Cyrus: Nobis vero, inquit, an prætereamilite ſit opus, nec ne, mox deliberabimus. Tum mihi, quæ pugnæ ratio ſit ſingulorum, exponito. Prope omnium, ait Cyaxares, eadem. Nam illorum & noſtri milites ſagittarij ſunt, ac iaculatores. Quum ergo, ſubiecit Cyrus, huiuſmodi ſint arma, res eminus neceſſario gerenda erit. Ita quidem vſus poſtulat, reſpondit Cyaxares. & Cyrus: Erit igitur heic, inquit, illorum victoria, qui numero plures fuerint. Multo enim citius à pluribus pauci vulneribus confecti perierint, quam plures à paucis. Si ergo, mi Cyre, ſic comparata res eſt, quid reperire quis rectius poſſit, quam ad Perſas vti mittamus,

(Margin: B — al. Gabædus — C — D — De ſumma belli gerendi conſultatio. — E)

,, eademque opera doceamus, calamita-
,, tem ad Perſas ipſos penetraturam, ſi Me-
,, dis aduerſi quid accidat, & maiorem exer-
,, citum poſtulemus? At ego te prorſus hoc
,, ſcire velim, ait Cyrus, nos multitudine
,, hoſtes non eſſe ſuperaturos, etiamſi Perſæ
,, vniuerſi veniant. Quid ergo tu melius,
,, quam hoc ſit, vides? Equidem, inquit
,, Cyrus, ſi eſſem qui tu, quam primum
,, Perſis omnibus huc venientibus eiuſmodi
,, fabricanda curarem arma, qualibus inſtru-
,, cti adſunt è noſtris, qui Æquales adpellã-
,, tur. Ea vero ſunt, lorica circum pectus,
,, in manu læua crates, in dextra copis vel
,, ſecuris. Quæ ſi paraueris, efficies vt no-
,, bis comminus cum hoſte congredi tutius
,, liceat, & ipſis futurum ſit conſultius fuge-
,, re, quam ſubſiſtere. Ac nos quidem Per-
,, ſas aduerſus illos hoſtes collocamus, qui
,, ſubſiſtent: quotquot autem fugerint, eos
,, vobis & equitibus adtribuimus, vt eis nec
,, fugere vacet, nec conuerti. Hoc modo
quum Cyrus diſſeruiſſet, viſus eſt Cyaxari recte dicere. Quare nullam de arceſſendis pluribus mentionem faciebat amplius, ſed arma, de quibus modo dictum, parabat. Ea prope iam perfecta quum eſſent, aderant Æquales Perſarum cum illo qui à Perſis mittebatur, exercitu. Ibi tum Cyrus ad eos conuocatos, hæc feciſſe verba perhibetur: Ego vos quidem, ami-

Cyri ad homotimos oratio.

,, ci, quum ſic & armatos, & animis paratos
,, viderem, vt qui manus cum hoſte conſer-
,, turi eſſetis; Perſas vero, qui vos ſequun-
,, tur, eiuſmodi armis inſtructos anima duer-
,, terem, vt in hoſtem pugnare, niſi ab eo
,, quam longiſſime collocati, non poſſent:
,, veritus ſum, ne ſi pauci conſiſteretis, & ſo-
,, li abſque prœlij ſociis magnam in hoſtium
,, multitudinem incideretis, aduerſi quid
,, vobis eveniret. Iam vero & corpora vi-
,, rorum haud contemnenda vobiſcum ad-
,, ducentes adeſtis, & illis arma veſtris ſi-
,, milia futura ſunt. Vt autem eorum ani-
,, mi exacuantur, eæ ſcilicet noſtræ par-
,, tes erunt. Eſt enim eius, qui cum im-
,, perio eſt, vt non modo vir ipſe fortis ſit:
,, ſed etiam ſtudioſe efficiat, vt illi, quibus
,, præeſt, longe optimi evadant. Hæc quum
Cyrus dixiſſet, gauiſi ſunt omnes; quod ſe plures habituros in pugna ſocios arbitrarentur. Vnus autem ex eis in hunc modum loquutus eſt: Equidem fortaſſe mi-

Cuiuſdam ex homotimis oratio.

,, ra quædam proferre videbor, qui Cyro
,, conſilium dare velim, vt pro nobis verba
,, tum faciat quum arma ſunt accepturi
,, qui nobiſcum in hoſtem pugnaturi ſunt.

A καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτούς, ὅτι εἴ τι πείσονται Μῆδοι, εἰς Πέρσας τὸ δεινὸν ἥξει, ἅμα δὲ αἰτεῖν πλέον στράτευμα; ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἔφη ὁ Κῦρος, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐδ᾽ εἰ πάντες ἔλθοιεν Πέρσαι, πλήθει γε οὐκ ἂν ὑπερβαλοίμεθα τοὺς πολεμίους. τί μὴν ἄλλο ἐνορᾷς ἄμεινον τούτου; ἐγὼ μὲν ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, * εἰ σὺ εἴην, ὡς τάχιστα ὅπλα ἐποιούμην πᾶσι Πέρσαις τοῖς προσιοῦσιν, οἷάπερ ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ᾽ ἡμῶν, οἱ τῶν ὁμοτίμων καλούμενοι. B ταῦτα δ᾽ ἐστί, θώραξ μὲν περὶ τὰ στέρνα, γέῤῥον δὲ εἰς τὴν ἀριστεράν, κοπὶς δὲ ἢ σάγαρις εἰς τὴν δεξιάν· κἂν ταῦτα παρασκευάσῃς, ἡμῖν μὲν ποιήσεις τὸ ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις ἰέναι * ἀσφαλέστατον, τοῖς πολεμίοις δὲ τὸ φεύγειν ἢ τὸ μένειν αἱρετώτερον. τάττομεν δέ, ἔφη, ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς μένοντας· οἳ γε μὲν τ᾽ αὖ αὐτῶν φεύγωσι, τούτους ὑμῖν καὶ τοῖς ἵπποις νέμομεν, ὡς μὴ σχολάζωσι μήτε φεύγειν μήτ᾽ ἀναστρέφεσθαι. C Κῦρος μὲν οὕτως ἔλεξε. τῷ δὲ Κυαξάρῃ ἔδοξέ τε εὖ λέγειν· καὶ τοῦ μὲν πλείους μεταπέμπεσθαι οὐκέτι ἐμέμνητο, παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα τὰ προειρημένα· καὶ σχεδόν τε ἕτοιμα ἦν, καὶ τῶν Περσῶν οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν, ἔχοντες τὸ ἀπὸ Περσῶν στράτευμα. ἔνθα δὴ εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος συναγαγὼν αὐτούς, τάδε· ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὁρῶν αὐτοὺς μὲν καθωπλισμένους οὕτως, καὶ ταῖς ψυχαῖς παρεσκευασμένους, ὡς εἰς χεῖρας συμμίξον- D τας τοῖς πολεμίοις, τοὺς δ᾽ ἑπομένους ὑμῖν Πέρσας γινώσκων ὅτι οὕτως ὡπλισμένοι εἰσίν, ὡς ὅτι προσωτάτω ταχθέντες μάχεσθαι· ἔδεισα μὴ ὀλίγοι στάντες, καὶ ἔρημοι συμμάχων συμπίπτοντες πολεμίοις πολλοῖς, πάθοιτέ τι. νῦν οὖν, ἔφη, σώματα μὲν ἔχοντες ἀνδρῶν ἥκετε οὐ μεμπτά· ὅπλα δὲ ἔσται αὐτοῖς ὅμοια τοῖς ἡμετέροις. τάς γε μὴν ψυχὰς αὐτῶν θήγειν, ἡμέτερον [τὸ * ἔργον. ἄρχοντος γάρ ἐστιν * οὐκ αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν εἶναι], ἀλλὰ E καὶ τῶν ἀρχομένων ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δ᾽ ἥσθησαν μὲν πάντες, νομίζοντες μετὰ πλειόνων ἀγωνιεῖσθαι· εἷς δὲ αὐτῶν καὶ ἔλεξε τοιάδε· ἀλλὰ θαυμαστὰ μέν, ἔφη, ἴσως δόξω λέγειν, εἰ Κύρῳ συμβουλεύσω τι εἰπεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν τὰ ὅπλα λαμβάνωσιν οἱ ἡμῖν μέλλοντες συμμάχεσθαι.

εἰ ἔχοιμι, σ, ἢ ἐ- σοίω ἔχοι- μι,

ἀσφαλέστερον, τοῖς ἐναντίοις [δὲ τό.

οὐχ, ἵνα τ. μόνον ἀγαθὸν [παρέχῃ,

Ἀλλὰ γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν ἱκανωτάτων καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν λόγοι, οὗτοι καὶ μάλιστα ἐνδύονται ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων· καὶ δῶρα ἢν διδῶσιν οἱ τοιοῦτοι, κἂν μείω τυγχάνῃ ὄντα, ἢ τὰ παρὰ τῶν ὁμοίων, ὅμως μείζονος αὐτὰ τιμῶνται οἱ λαμβάνοντες. καὶ νῦν, ἔφη, οἱ Πέρσαι παρακληθέντες ὑπὸ Κύρου πολὺ μᾶλλον ἡσθήσονται, ἢ ὑφ' ἡμῶν παρακαλούμενοι· εἴς τε τοὺς ὁμοτίμους καθιστάμενοι, βεβαιοτέρως σφίσιν ἡγήσονται ἔχειν τοῦτο, ὑπὸ βασιλέως τε παιδὸς καὶ ὑπὸ στρατηγοῦ * γιγνόμενον, ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ αὐτὸ τοῦτο ἄγοιντο. ἀπεῖναι μέντοι οὐδὲ τὰ ἡμέτερα χρή· ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ δεῖ τῶν ἀνδρῶν θήγειν πάντως τὸ φρόνημα. ἡμῖν γὰρ ἔσται τοῦτο χρήσιμον, ὅ,τι ἂν οὗτοι βελτίονες γίγνωνται. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καταθεὶς τὰ ὅπλα εἰς τὸ μέσον, καὶ συγκαλέσας πάντας τοὺς Περσῶν στρατιώτας, ἔλεξε τοιάδε· ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ ἔφυτε ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν χώρᾳ, καὶ ἐτράφητε· καὶ τὰ σώματά γε ἡμῶν οὐδὲν χείρονα ἔχετε, ψυχάς τε οὐδὲν κακίονας ὑμῖν προσήκει ἡμῶν ἔχειν. τοιοῦτοι δ' ὄντες, ἐν μὲν τῇ πατρίδι οὐ μετείχετε τῶν ἴσων ἡμῖν, οὐχ ὑφ' ἡμῶν ἀπελαθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἀνάγκην ὑμῖν εἶναι πορίζεσθαι. νῦν δὲ ὅπως μὲν ταῦτα ἕξετε, ἐμοὶ μελήσει σὺν τοῖς θεοῖς· ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλεσθε, * λαβοῦσιν ὅπλα, οἷάπερ ἡμεῖς ἔχομεν, καὶ εἴ τι χείρονες ἡμῶν ἐστε, εἰς τὸν αὐτὸν ἡμῖν κίνδυνον ἐμβαίνειν· κἄν τι ἐκ τούτων καλὸν κἀγαθὸν γίγνηται, τῶν ὁμοίων ἡμῖν ἀξιοῦσθαι. τὸν μὲν οὖν πρόσθεν χρόνον ὑμεῖς τε τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ ἦτε, καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴ τι χείρους ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε, οὐδὲν θαυμαστόν. οὐ γὰρ ἦν ὑμῖν σχολὴ ὥσπερ ἡμῖν, τούτων ἐπιμελεῖσθαι· ἐν δὲ τῇδε τῇ ὁπλίσει οὐδὲν ἡμεῖς ὑμῶν προεξόμεν. θώραξ μὲν γὰρ περὶ τὰ στέρνα ἁρμόζων ἑκάστῳ ἔσται, γέρρον δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ὃ πάντες εἰθίσμεθα φορεῖν, μάχαιρα δὲ ἢ σάγαρις ἐν τῇ δεξιᾷ, ᾗ δὴ παίειν τοὺς ἐναντίους δεήσει, οὐδὲν * φυλαττομένους μή τι παίοντες ἐξαμάρτωμεν. τί οὖν ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου· ἡμῶν διαφέροι; πλὴν ἐν τόλμῃ, ἣν οὐδὲν ὑμῖν προσήκει ἥττονα ἡμῶν προσέχεσθαι. νίκης τε γὰρ ἐπιθυμεῖν, ἣ τὰ καλὰ πάντα καὶ τὰ ἀγαθὰ κτᾶται καὶ σώζει, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει;

ἢ ὑφ' ἡμῶν τι αὐτῶν γινωπ. — *ἰδόντας* — *λαθομένοις, ἢ μή τι*

A Verum animaduertere videor, eorum orationes, quibus & ad beneficium præſtandum, & ad lædendum facultas eſt maxima, plurimum in animos audientium penetrare. Iidem ſi munera largiantur, licet viliora ſint iis quæ paris homines conditionis offerunt; tamen ab accipientibus illa pluris æſtimantur. Itidem ſi modo Perſas Cyrus cohortatus fuerit, multo gratius eis hoc futurum eſt, quam ſi à nobis præſtetur. Et æqualium in ordinem illi cooptati, beneficium hoc ducturi ſunt lon-B ge ſolidius, ſi & à filio regi[illegible] & ab imperatore, proficiſcatur; quam ſi eodem opera noſtra perveniant. Quan[illegible]m ne illa quidem abeſſe debent, quæ noſtrarũ ſunt partium; ſed omnino quovis modo nobis illorum animi ſunt exacuendi. Quidquid enim illorum virtuti acceſſerit, id è re noſtra fuerit. Itaque Cyrus armis in medium propoſitis, atq; omnibus Perſarũ militibus conuocatis, huiuſmodi orationem habuit. Vos quidẽ, Perſę, vt orti eſtis altiq; nobiſcum eodem in ſolo, & vt corpora vobis ni-C hilo deteriora noſtris ſunt: ita par eſt etiã, veſtros animos noſtris haudquaquã ignauiores eſſe. Atq; huiuſmodi quum ſitis, in patria tamen pari nobiſcũ conditione non eratis: non quod à nobis inde repulſi ſitis, ſed quia vobis onus parandi victus incumberet. Nunc & mihi, diis bene iuuantibus, erit curæ, vt ille ne deſit: & facultas vobis cõceditur, ſiquidem ita libuerit, vt tametſi nobis aliqua in re forte inferiores ſitis, ſumtis tamẽ eiuſmodi armis, qualia noſtra ſunt, idem nobiſcum periculum adeatis: D ac ſi quid recte præclareque ſucceſſerit, præmia noſtris paria conſequamini. Hactenus quidem vos quoque ſagittis & iaculis vſi eſtis, ſicut & nos: ac ſi forte in his minus, quam nos, induſtrij fuiſtis, mirum id videri non debet. Neq; enim vobis ea ſingulari cum cura tractandi, perinde ac nobis, otium erat. In hoc vero armatorum genere nulla re vobis potiores nos erimus. Nam lorica ſingulis erit apta cuiuſque pectori, læuaque in manu crates, quam omnes geſtare conſueuimus, in dextra gladius vel E ſecuris, qua hoſtis cædendus erit, neque quidquam verendum, niſi ne quem ictus fruſtretur. Quid eſt igitur in his, quo noſtrũ aliquis ab alio ſuperetur, extra audaciam, quam non minorem par eſt à vobis, quam à nobis ipſis præſtari? Quid enim cauſſæ fuerit, quamobrẽ vos non æque ac nos, victoriã (qua bona pręclaraque omnia parantur & conſeruantur) expetere par ſit?

Cyri ad milites Oratio.

„ Qui fuerit conſentaneum, magis noſtra „ quam veſtra intereſſe, vt rerum potiamur; quod quidem vnum facultates deuictorum vniuerſas victoribus largitur? „ Tandem dixit: Audiſtis omnia, & arma „ ipſa cernitis: quibus ſi quis indiget, licet „ ea capiat, nomenque profeſſus apud cohortis præfectum, nobiſcum eodem ſit „ loco. Qui autem conditione mercenarij „ militis contentus eſt, arma miniſtro conuenientia retineat. Hæc Cyri verba fuerunt: quæ Perſæ quum audiſſent, iure ſe arbitrabantur omnem deinde ætatem in rerum inopia & egeſtate acturos, ſi ad pares labor[illegible] eademque præmia inuitati, non paruiſſent. Itaque omnes nomina ſua profeſſi, arma accipiunt. Interea vero, dum hoſtes adventare quidem illi dicerentur, nec dum tamen adeſſent: Cyrus & corpora ſuorum ad robur exercere nitebatur, & ordinum rationem oſtendere, & ad res bellicas animos acuere. Ac primum adparitoribus à Cyaxare acceptis, mandabat vt abunde militibus ſingulis omnia, quibus eſſet opus, parata ſuppeditarent. Quod quum ita curaſſet, nihil iam militi reliquum erat, niſi rei militaris exercitatio. Videbatur enim animaduertiſſe ſibi, ſingulis illos in rebus effici præſtantiſſimos, qui animum à ſtudio rerum plurium reuocantes, multarum rerum occupationibus, vni ſe totos darent. Quin etiam militibus ab arcus & iaculorum exercitiis abſtinere iuſſis, hoc reliquit; vt dumtaxat inſtructi gladio, crate, lorica, pugnarent. Itaque ſtatim ſic eorum præparauit animos, vt vel comminus cum hoſte congrediendum ſtatuerent; vel fatendum, ſe nullius in bello momenti ſocios eſſe. Id vero fateri graue eſt illis, qui aliam nullam ob cauſſam annonas accipere ſe norunt, quam vti pro illis pugnent, qui eas præbent. Præterea quum in mentem ei veniret, homines ad illa exercitia multo alacriores eſſe, quæ cum quibuſdam contentionibus ſuſcipiuntur: certamina militibus indixit earum rerum omnium, in quibus exerceri milites, vtile iudicaret. Erant autem hæc quæ indicebat: Militi gregario, præfectis ſe obedientem exhiberet, ad labores impigrum, ad ſubeunda pericula promptum, ſed ordinis tamen obſeruantem, peritum rerum militarium, in armis elegantiæ ſtudioſum, & in huiuſmodi rebus omnibus laudis auidũ. quinario, vt & ipſe boni militis gregarij more ſe gereret, & quinionem, pro virili, talem exhiberet: decurio-

Cyrus ad omnem belli rationē ſuos condocefacit.

A κρατοῦς τι, ὃ πάντα τὰ τῶν ἡττόνων τοῖς κρείττοσι δωρεῖται, τί εἰκὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἢ καὶ ὑμᾶς τούτου δεῖσθαι; τέλος, εἶπεν· ἀκηκόατε πάντα, ὁρᾶτε τὰ ὅπλα [πάντα· * ὁ μὲν χρῄζων λαμβανέτω ταῦτα, καὶ ἀπογραφέσθω πρὸς τὸν ταξίαρχον εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν· ὅτῳ δ' ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρου χώρᾳ εἶναι, καταμενέτω ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ Πέρσαι, ἐνόμισαν εἰ παρακαλούμενοι ὥστε τὰ ὅ-

B μοια * πονοῦντες τῶν αὐτῶν τυγχάνειν, μὴ θελήσουσι ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀμηχανοῦντες βιοτεύειν [ἐ* οὕτω δὴ ἀπογράφονται πάντες, ἀνέλαβόν τε τὰ ὅπλα πάντες. ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλέγοντο μὲν προσιέναι, παρῆσαν δὲ οὐδέπω, ἐν τούτῳ ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος ἀσκεῖν μὲν τὰ σώματα τῶν μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἰσχύν, διδάσκειν δὲ τὰ τακτικά, θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά. καὶ πρῶτον μὲν λαβὼν παρὰ Κυαξάρου ὑπηρέτας, προσέταξεν ἑκάστοις τῶν

C στρατιωτῶν * ἱκανοὺς ὧν ἐδέοντο πάντα πεποιημένα παρέχειν· τοῦτο δὲ παρασκευάσας, οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο ἐλελοίπει, ἢ ἀσκεῖν τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον, ἐκεῖνο δοκῶν καταμεμαθηκέναι, ὅτι οὗτοι κράτιστοι ἕκαστα γίγνονται, οἳ ἂν ἀφέμενοι τοῦ πολλοῖς προσέχειν τὸν νοῦν, ἐπὶ ἓν ἔργον τράπονται. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμικῶν περιελὼν καὶ τὸ τόξῳ μελετᾶν καὶ ἀκοντίῳ, κατέλιπε τοῦτο μόνον αὐτοῖς, τὸ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέρρῳ καὶ θώρακι

D μάχεσθαι. ὥστε εὐθὺς αὐτῶν παρεσκεύασε τὰς γνώμας, ὡς ὁμόσε ἰτέον εἴη [ἐπὶ] τοῖς πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδενὸς ἀξίους εἶναι συμμάχους. τοῦτο δὲ χαλεπὸν ὁμολογῆσαι, οἵτινες ἂν εἰδῶσιν ὅτι οὐδὲ δι' ἓν ἄλλο τρέφονται, ἢ ὅπως * μάχωνται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐννοήσας, ὅτι περὶ ὁπόσων ἂν ἐγγίγνωνται ἀνθρώποις φιλονεικίαι, πολὺ μᾶλλον ἐθέλουσι ταῦτα ἀσκεῖν, * ἀγῶνάς τε αὐτοῖς προεῖπεν ἁπάντων ὁπόσα ἐγίνωσκεν ἀσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι

E ὑπὸ στρατιωτῶν. ἃ δὲ προεῖπε, τάδε ἦν· ἰδιώτῃ μὲν [ἀγαθὸν * ἑαυτὸν παρέχειν εὐπειθῆ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐθελόπονον, καὶ φιλοκίνδυνον μετ' εὐταξίας, καὶ ἐπιστήμονα τῶν στρατιωτικῶν, καὶ φιλόκαλον περὶ ὅπλα, καὶ φιλότιμον ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις. πενταδάρχῳ δ', αὐτὸν ὄντα οἷόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην, καὶ τὴν * πεντάδα εἰς τὸ δυνατὸν τοιαύτην παρέχειν· δεκα-

ποιοῦντες, ὁμοίως βιοτεύειν, πλ- χάνοιεν μὴ ἐθέλοντες]

ἱκανῶς

μαχοῦνται

ἀγῶνας αὐτοῖς

πεμπάδα

ἀνεπίληπτον

άρχῳ δὲ, τὴν δεκάδα· ὡσαύτως δὲ λοχαγῷ, τὸν λόχον· ὡς δ' αὔτως ταξιάρχῳ· [ὡς δ' αὔτως ἑκάστῳ τῶν ἄλλων ἀρχόντων*, * ἀνεπίκλητον αὐτὸν ὄντα ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ὑφ' αὐτῷ ἀρχόντων, ὅπως ἐκεῖνοι αὖ ὧν ἂν ἄρχωσι, παρέχωσι τὰ δέοντα ποιοῦντας. ἆθλα δὲ προὔθηκε, τοῖς μὲν ταξιάρχοις οἳ κράτιστας δόξαιεν τὰς τάξεις παρασκευάσαι, χιλιάρχους ἔσεσθαι· τῶν δὲ λοχαγῶν οἳ κρατίστους δόξαιεν τοὺς λόχους ἀποδεικνύναι, εἰς τὰς τῶν ταξιάρχων χώρας ἐπαναβήσεσθαι· τῶν δ' αὖ δεκαδάρχων τοὺς κρατίστους, εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καταστήσεσθαι· τῶν δ' αὖ * πεμπαδαρχῶν, ὡσαύτως εἰς τὰς τῶν * δεκάρχων. τῶν γε μὴν ἰδιωτῶν τοὺς κρατιστεύοντας εἰς τὰς * τῶν πεμπαδαρχῶν. ὑπῆρχε δὲ πᾶσι τούτοις τοῖς ἄρχουσι, πρῶτον μὲν θεραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι τιμαὶ αἱ πρέπουσαι ἑκάστοις συμπαρείποντο· ἐπανέτεινε δὲ καὶ μείζονας ἐλπίδας τοῖς ἀξίοις ἐπαίνου, εἴ τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἀγαθὸν μεῖζον φαίνοιτο. προεῖπε δὲ νικητήρια καὶ ὅλαις ταῖς τάξεσι, καὶ ὅλοις τοῖς λόχοις· καὶ ταῖς δεκάσιν ὡσαύτως καὶ ταῖς * πεμπάσιν, ἐὰν φαίνωνται * εὐπιστόταται τοῖς ἄρχουσιν οὖσαι, καὶ προθυμότατα ἀσκοῦσαι τὰ προειρημένα. ἦν δὲ ταύταις τὰ νικητήρια οἷα δὴ εἰς πλῆθος πρέπει. ταῦτα μὲν δὴ προείρητό τε καὶ ἤσκητο ὑπὸ τῆς στρατιᾶς. σκηνὰς δὲ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πλῆθος μὲν ὅσοι ταξίαρχοι ἦσαν, μέγεθος δὲ ὥστε ἱκανὰς εἶναι τῇ τάξει ἑκάστῃ· ἡ δὲ τάξις ἦν ἑκατὸν ἄνδρες. ἐσκήνουν μὲν δὴ οὕτω κατὰ τάξεις. ἐν δὲ τῷ ὁμοσκηνοῦν ἐδόκουν μὲν αὐτῷ ὠφελεῖσθαι πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα, τοῦτο, ὅτι ἑώρων ἀλλήλους ὁμοίως τρεφομένους, καὶ οὐκ ἐνῆν πρόφασις μειονεξίας, ὥστε ὑφίεσθαί τινα, κακίω τε ἕτερον ἑτέρου εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. ὠφελεῖσθαι δὲ ἐδόκουν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸ γιγνώσκεσθαι ἀλλήλοις ὁμοσκηνοῦντες. ἐν γὰρ τῷ γιγνώσκεσθαι καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσιν ἐδόκει μᾶλλον ἐγγίνεσθαι· οἱ δὲ ἀγνοούμενοι ῥαδιουργεῖν πως μᾶλλον δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἐν σκότει ὄντες. ἐδόκουν δὲ αὐτῷ καὶ εἰς τὸ τὰς τάξεις ἀκριβοῦν μέγα ὠφελεῖσθαι διὰ τὴν * ὁμοσκηνίαν. εἶχον γὰρ οἱ μὲν ταξίαρχοι ὑφ' ἑαυτοῖς τὰς τάξεις * κοιμωμένας, ὥσπερ ὁπότε εἰς ἕνα πορεύοιτο ἡ τάξις· οἱ δὲ λοχαγοὶ τοὺς λόχους·

πεμπαδαρχῶν, δεκαδαρχῶν.

πεμπαδαρχῶν.

πεμπάσι, εὐπιστόταται

συσκηνίας.

κεκοσμημένας

A ni, vt decuriam; manipulario, manipulum: itidemque præfecto cohortis, & aliorum præfectorum vnicuique; tum vt ipſe culpa & reprehenſione vacaret, tum daret operam vt conſtitutos ſuo ſub imperio, duces viciſſim ſibi ſubiectos in officio continerent. Præmia vero proponebat, cohortium quidem præfectis, vt qui cohortes longe optimas reddidiſſe viderentur, tribuni fierent: manipularibus autem, vt qui manipulos effeciſſe optimos viderentur, B eorum in locum ſuccederent, qui fuiſſent præfecti cohortium: itidem optimi decuriones, in manipulariorum, quinarij in decurionum, gregariorum militum præſtantiſſimi quinariorum in loca ſubſtituerentur. Atque omnes hi præfecti primum hoc habebant, quod à ſubiectis ſibi colerentur. deinde honores etiam alij quos cuique par erat tribui, ſequebantur. Quin & maiores ſpes laude dignis oſtentabat, ſi qua ſequuturo tempore fortuna lautior adfulſiſſet. Totis etiam cohortibus, totis manipulis, decuriis, quinionibus, præmia vi- C ctoriæ promiſit, ſi præfectis ſe ſuis obedientiſſimos declararent, & exercitationes demonſtratas ſumma cum alacritate obirent. Præmia quidem erant eiuſmodi, qualia multitudini cõueniunt. Atque hęc ſunt, quæ & ipſe indicebat, & in quibus ſe miles exercebat. Tabernacula, quod numerum attinet, tot eis inſtruxit, quot erant præfecti cohortium; magnitudine vero tanta, ſingulis vt cohortibus ſufficerent. Quælibet autem cohors militibus centum conſtabat. Atque hoc modo cen- D turiatim in tabernaculis degebant. Exiſtimabat autem eos ad futurum certamen ex tali contubernio conſequuturos hoc commodi, quod pari ratione ſibi annonas præberi cernerent: itaque nemo remiſſius agere, vel gerere ſe aduerſus hoſtem ignauius, eo prætextu poterat, quaſi minus ipſi ſuppeditaretur. Etiam aliquid vtilitatis ipſi videbantur ex contubernio ad cognoſcendum ſeſe mutuo capere. Nam ex eo, quod E ſe noſſent inter ſe, maiorem in omnibus verecundiam excitari arbitrabatur: quum ignoti qui ſunt, illorum hominum more, qui in tenebris verſantur, magis eſſe procliues ad actiones improbas videri poſſint. Itidem huiuſmodi cõtubernium ei multũ momenti adferre videbatur ad accuratam ordinũ inſtructionem. Quippe cohortium pręfecti, perinde ſub ſe diſpoſitas cohortes habebant, atque ſi procederent in cohorte ſinguli; itidemq. manipularij, manipulos;

decuriones, decurias; quinarii, quiniones. Inſtrui autem ordines accurate, vtiliſſimum ei videbatur eſſe, cum ad id, ne perturbarentur, tum vt perturbati citius redintegrari poſſent: quemadmodum & lapides & ligna, quæ coagmentanda ſunt, tametſi temere diſiecta fuerint, facile tamen coaptari poſſunt, ſi notas quaſdam habeant, de quibus adgnoſci, quem ad locum ſingula pertineant, haud difficulter poſſit. De hoc denique convictu mutuo capturos hoc etiam commodi putabat, vt minus ſeſe deſerere vellent: quod videret etiam beſtias, quæ vna paſcuntur, miro ſui deſiderio teneri, ſi quis eas à ſe diuellat. Præterea Cyrus hoc quoque ſtudioſe curabat, ne vmquam niſi prius ſudaſſent, ad prandium cœnamve accederent. Nam vel in venationem productos ad ſudorem vſque exercebat, vel eiuſmodi ludos excogitabat, qui ſudorem elicerent; vel ſi quid etiam ipſi forte agendum eſſet, ita ſe ducem ad eam rem agendam præbebat, vt abſque ſudore non redirent. Hoc enim & ad perceptionem cibi gratiorem, & ad bonam valetudinem, & ad laborum tolerantiam, vtile putabat. Quin ad hoc etiam conducere labores arbitrabatur, vt inter ſe manſuetiores eſſent: idque propterea, quod etiam equi labores eoſdem ſuſtinentes, placidius eodem loco ſtare conſueuerint. In hoſtes quidem certe redduntur animoſiores, qui mutuo ſibi conſcij ſunt quam egregie ſe ſimul exercuerint. Sibi autem Cyrus tabernaculum fieri curauerat, quod eorum capax eſſet, quos ad cœnam inuitaſſet. Et invitabat plerunq; præfectos cohortium, quos ipſi viſum eſſet opportunũ. Nonnumquã & manipularios, & decuriones, & quinarios, & milites quoſdam: immo etiam interdum quinionẽ totum, totam decuriam, totum manipulum, totam deniq; cohortem invitabat. Atq; hac invitatione ac delatione honoris vtebatur, quoties cerneret aliquos eiuſmodi quiddam facere, quod ab omnibus fieri vellet. Semper vero eadẽ tam Cyro quã invitatis ad cœnã adponebantur. Etiam adparitoribus in exercitu partes equas ſemper distribuẽdas curabat, quod caſtrẽſes illos adparitores nõ minus honore dignos exiſtimaret, quã caduceatores ac legatos. Nã fideles hos eſſe debere ſtatuebat, rerũq; caſtrẽſium peritos, intelligentes, nauos, celeres, impigros, formidinis expertes. Præterea cenſebat Cyrus, in his adparitoribus eſſe illa debere, quæ optimis quibuſque adſint;

A ὡσαύτως οἱ δεκάδαρχοι τὰς δεκάδας, καὶ οἱ *πεμπάδαρχοι τὰς πεμπάδας. τὸ δὲ ἀκριβοῦν τὰς τάξεις σφόδρα ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἰς τὸ μὴ ταράττεσθαι, καὶ εἰς τό, εἰ ταραχθεῖεν, θᾶττον καταστῆναι· ὥσπερ γε καὶ λίθων καὶ ξύλων, ἂν δέῃ συναρμοσθῆναι, ἔστι, κἂν ὁπωσοῦν καταβεβλημένα τύχῃ, συναρμόσαι ταῦτα εὐπετῶς, ἢν ἔχῃ γνωρίσματα, ὥστε εὔδηλον εἶναι ἐξ ὁποίας χώρας ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν. ἐδόκουν δὲ ὠφελεῖσθαι αὐτῷ ὁμοῦ τρεφόμενοι καὶ πρὸς τὸ ἧττον ἀλ-

B λήλους ἂν ἐθέλειν ἀπολείπειν, ὅτι ἑώρα καὶ τὰ θηρία *τὰ ὁμοῦ τρεφόμενα, δεινὸν ἔχοντα πόθον, ἤν τις αὐτὰ διασπᾷ ἀπ' ἀλλήλων. ἐπεμέλετο δὲ καὶ τοῦδε ὁ Κῦρος, ὅπως μήποτε ἀνίδρωτοι γενόμενοι ἐπὶ τὸ ἄριστον καὶ τὸ δεῖπνον εἰσίοιεν. ἢ γὰρ ἐπὶ θήραν αὐτοὺς ἐξάγων ἱδρῶτα αὐτοῖς παρεῖχεν, ἢ παιδιὰς τοιαύτας ἐξηύρισκεν, αἳ ἱδρῶτα ἔμελλον παρέχειν· ἢ καὶ *πρᾶξαι εἴ τι δεόμενος τύχοι, οὕτως ἐξηγεῖτο τῆς πράξεως, ὡς μὴ ἐπανίοιεν ἀνίδρωτοι. τοῦτο γὰρ ἡγεῖτο καὶ πρὸς τὸ ἡδέως

C ἐσθίειν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν, καὶ πρὸς τὸ δύνασθαι πονεῖν. καὶ πρὸς τὸ ἀλλήλοις δὲ πρᾳοτέρους εἶναι ἀγαθὸν ἡγεῖτο τοὺς πόνους εἶναι, ὅτι καὶ οἱ ἵπποι συμπονοῦντες ἀλλήλοις, *πρᾳότεροι συνεστήκασι. πρός γε μὴν τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστεροι γίγνονται, οἳ ἂν ξυνειδῶσιν ἑαυτοῖς εὖ ἠσκηκότες. Κῦρος δ' αὐτῷ σκηνὴν μὲν κατεσκευάσατο, ὥστε ἱκανὴν ἔχειν οὓς καλοίη ἐπὶ τὸ δεῖπνον. ἐκάλει δὲ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ταξιάρχων οὓς

D καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι· ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν *δεκάρχων τινὰς καὶ τῶν *πεμπαδάρχων ἐκάλει, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν *πεμπάδα ὅλην, καὶ δεκάδα ὅλην, καὶ λόχον ὅλον, καὶ τάξιν ὅλην. ἐκάλει δὲ καὶ ἐτίμα, ὅτε τινὰς ἴδοι τοιοῦτό τι ποιήσαντας, ὃ αὐτὸς ἐβούλετο ποιεῖν. ἦν δὲ τὰ μὲν παρατιθέμενα ἀεὶ ἴσα αὐτῷ τε καὶ τοῖς καλουμένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον. καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸ στράτευμα δὲ ὑπηρέτας ἰσομοίρους ἀεὶ πάντων ἐποίει. οὐδὲν γὰρ ἧττον τιμᾶν ἄξιον ἐδόκει αὐ-

E τῷ εἶναι τοὺς ἀμφὶ τὰ στρατιωτικὰ ὑπηρέτας οὔτε κηρύκων οὔτε πρέσβεων. καὶ γὰρ πιστοὺς ἡγεῖτο δεῖν εἶναι τούτους, καὶ ἐπιστήμονας τῶν στρατιωτικῶν, καὶ συνετούς, προσέτι δὲ σφοδροὺς καὶ ταχεῖς καὶ ἀόκνους καὶ ἀταράχους. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὅσα οἱ βέλτιστοι νομιζόμενοι ἔχουσιν, ἐγίγνωσκεν ὁ Κῦρος δεῖν τοὺς ὑπηρέτας ἔχειν,

πεμπάδαρχοι τὰς πεμπάδας.

τὰ συντρεφόμενα.

πρᾶξαι

πρᾳότεροι

δεκαδαρχῶν

πεμπαδάρχων

πεμπάδα

καὶ τοῦτο ἀσκεῖν, ὡς μηδὲν ἀναίνοιντο ἔργον, ἀλλὰ πάντα νομίζοιεν πρέπειν αὐτοῖς πράσσειν, ὅσα ἂν ὁ ἄρχων προστάττοι. ἀεὶ μὲν οὖν ἐπεμέλετο ὁ Κῦρος, ὁπότε συσκηνοῖεν, ὅπως * εὐχαριστότατοί τε ἅμα λόγοι ἐμβληθήσονται, καὶ παρορμῶντες εἰς τἀγαθόν. ἀφίκετο δ' οὖν καὶ εἰς τόνδε ποτὲ τὸν λόγον. ἆρά γε, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἐνδεέστεροί τι ἡμῶν διὰ τοῦτο φαίνονται εἶναι οἱ ἕτεροι, ὅτι οὐ πεπαίδευνται τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμῖν; ἢ οὐδὲν ἄρα διοίσουσιν ἡμῶν οὔτε ἐν ταῖς συνουσίαις, οὔτε ὅταν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους δέῃ; καὶ ὁ Ὑστάσπης ὑπολαβὼν εἶπεν· ἀλλ' ὁποῖοι μέν τινες ἔσονται εἰς τοὺς πολεμίους οὔπω ἔγωγε ἐπίσταμαι, ἐν μέντοι τῇ συνουσίᾳ δύσκολοι ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς ἔνιοι αὐτῶν ἤδη φαίνονται. πρῴην μέν γε, ἔφη, Κυαξάρης ἔπεμψεν εἰς τὴν τάξιν ἑκάστην ἱερεῖα, καὶ ἐγένετο ἑκάστῳ ἡμῶν τρία κρέα, ἢ καὶ πλείω τὰ περιφερόμενα· καὶ ἤρξατο μὲν δὴ ἀπ' ἐμοῦ ὁ μάγειρος τὴν πρώτην περίοδον περιφέρων. ὅτε δὲ τὸ δεύτερον εἰσῄει περιοίσων, ἐκέλευσα ἐγὼ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἄρχεσθαι, καὶ ἀνάπαλιν περιφέρειν. ἀνακραγὼν οὖν τις τῶν κατὰ μέσον τὸν κύκλον κατακειμένων στρατιωτῶν· μὰ Δί', ἔφη, τῶνδε μὲν οὐδὲν ἴσον ἐστίν, εἴγε ἀφ' ἡμῶν τῶν ἐν μέσῳ οὐδεὶς οὐδέποτε ἄρξεται. καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἠχθέσθην τε εἴ τι μεῖον δοκοῖεν ἔχειν, καὶ ἐκάλεσα εὐθὺς αὐτὸν πρὸς ἐμέ. ὁ δὲ μάλα τοῦτό γε εὐτάκτως ὑπήκουσεν. ὡς δὲ τὰ περιφερόμενα ἧκε πρὸς ἡμᾶς, ἅτε, οἶμαι, ὑστάτους λαμβάνοντας, τὰ σμικρότατα λελειμμένα ἦν. ἐνταῦθα δὴ ἐκεῖνος πάνυ ἀνιαθεὶς δῆλος ἐγένετο· καὶ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα * δεῦρο τυχεῖν. καὶ ἐγὼ εἶπον, ἀλλὰ μὴ φρόντιζε· αὐτίκα γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἄρξεται, καὶ σὺ πρῶτος λήψῃ τὸ μέγιστον. καὶ ἐν τούτῳ περιέφερε τὸ τρίτον, ὅπερ δὴ λοιπὸν ἦν τῆς περιφορᾶς· κἀκεῖνος ἔλαβε μετ' ἐμὲ δεύτερος· ὡς δ' ὁ τρίτος ἔλαβε, καὶ ἔδοξεν αὐτὸν μεῖζον ἑαυτοῦ λαβεῖν, καταβάλλει ὃ ἔλαβεν, ὡς ἕτερον ληψόμενος. * καὶ ὁ μάγειρος οἰόμενος αὐτὸν οὐδέν τι δεῖσθαι ὄψου, ᾤχετο * παραφέρων πρὶν λαβεῖν αὐτὸν ἕτερον. ἐνταῦθα δὴ οὕτω βαρέως ἤνεγκε τὸ πάθος, ὥστε ἀνήλωτο μὲν αὐτῷ ὃ εἰλήφει ὄψον· ὃ δὲ ἔτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν τοῦ ἐμβάπτεσθαι, τοῦτό πως ὑπὸ τοῦ ἐκπεπλῆχθαί τε καὶ ὀργίζεσθαι τῇ τύχῃ * διαφορούμενος ἀνέτρεψεν.

εὐχαριστότατοι.

[illegible]

ἴσ. ἀφῆπα-[illegible] περιφέρων

[illegible]

A & ſic eos conſuefaciendos, ne opus vllum recuſent, ſed conuenire ſibi putent, omnia facere quæ princeps iuſſerit. Ac quoties quidem Cyrus cum ſuis eodem erat in contubernio, ſemper operam dabat vt faceſſiſſimi quidam ſermones iniicerentur, & qui ad egregium aliquid incitarent. Itaque hunc etiam aliquando in ſermonē incidit: Videnturne vobis, inquit, homines ceteri propterea nobis aliquanto inferiores, quod ea, qua nos, diſciplina non ſunt inſtituti? an nullum, inter nos & illos B diſcrimen erit, ſiue mutuis in congreſſibus, ſiue quum erit in hoſtem dimicandum? & Hyſtaſpes excipiens: Equidem quo pacto, ait, aduerſus hoſtem noſtri ſe geſturi ſint, nec dum ſcire poſſum: in familiari quidem congreſſu, nonnulli profecto iam quoque moroſi videntur. Mittebat nuper cohortibus ſingulis victimas Cyaxares, & pertinebant ad vnumquemque noſtrum portiones de carnibus, quæ circumferebantur, tres aut plures. Et coquus à me quidem exorſus, primo eas am-C bitu circumferebat; quum autem ſecundo accederet, vt circumferret; iuſſi eum ordiri ab vltimo, & vice verſâ circumferre. Ibi tum quidam militum in media corona diſcumbentium, exclamans: Nulla profecto, ait, heic æqualitas eſt, ſi à nobis, qui ſumus in medio, nemo vmquam incipiet. Quod ego quum audiſſem, moleſte tuli, videri medios eſſe loco deteriori, ac militem ad me ſtatim arceſſiui. Paruit in hoc ille mihi perquam modeſte. Quumque ad D nos perveniſſent ea quæ circumferebantur, minimæq; partes relictæ nobis eſſent, quippe quibus vltimo loco ſumendum erat, heic ille nō diſſimulato dolore ſecum: Infortunatum me, ait*, qui iam huc ſim arceſſitus. Et ego: Ne ſollicitus ſis, inquam. Modo enim à nobis incipiet, ac tu primus quod maximum erit, capies. Interim [coquus] tertium circumferebat, quod ſolum vt circumferretur, reſtabat; & ſumebat ille poſt me ſecundo loco. Quum autem & tertius ſumſiſſet, viſus eſt huic maiorem E ſua portionem accepiſſe. quapropter id, quod ſumſerat, abiicit; velut aliud ſumturus. At coquus, qui hominem obſonio non egere putaret, diſcedens, prius* circūferebat, quam aliud ille ſumſiſſet. Ibi tum vſque adeo grauiter hunc caſum tulit, vt quum abſumtum eſſet obſonium, quod acceperat, etiam reliquum ad vſum intinctus, ex perturbatione quadam, & commotione animi fortunæ iraſcentis, everteret.

Cuiuſmodi colloquia Cyri cum ſuis fuerint.

Lectio marginis ſententiam huiuſmodi habet: Qui iam huc arceſſitus deteriora quam alij capiam.

al. portando tranſibat.

» Id quum proximus nobis manipularius » videret, manibus comploſis ridens gau- » debat. Ego vero tuſſire me ſimulabam, » qui ne ipſe quidem riſum continere poſ- » ſem. Eiuſmodi, Cyre, quemdam è ſociis » tibi noſtris indico. Heic quum omnes, vt par erat, riſiſſent; alius quidam ex cohor- » tium præfectis: Hic quidem, inquit, in » hominem moroſum, Cyre, quemadmo- » dum videtur, incidit. Ego vero, quum » tu nos rationes ordinũ edoctos dimiſiſſes, » ac iuſſiſſes vti quiſque ſuam cohortem ea » doceret, quæ nos abs te didiciſſemus: & » ipſe diſcedens abs te, quemadmodum fa- » cere videbam ceteros, manipulum vnum » erudiebam. Quumque loco primo ſta- tuiſſem præfectum manipularium, ac poſt hunc iuuenem quemdam collocaſſem, iti- » demque ceteros, quo quemque loco pu- » tabam diſponendum: ſtabam deinde ab » anteriore parte, verſuſque manipulum re- » ſpiciens, quum opportunum mihi viſum » eſſet, progredi iuſſi. Ibi tum iuuenis ille » progreſſus ante manipularium, prior in- » cedebat. Quod ego videns: Heus tu quid » agis? inquam. Et ille: Progredior, ait, vti » iubes. Ego vero non te, inquam, ſolum » iubebam progredi; ſed omnes. Id ille quũ » audiiſſet, ad ſocios manipulares conuer- » ſus: an non auditis, ait, iubere hunc, vt » procedamus omnes? Tum illi omnes ma- » nipularium prætergreſſi, ad me accedebãt. » Quum autem manipularius eos priorem » in locum reduceret, ſtomachabantur; &, » vtri parendum erit? quærebant. Iam enim » hic progredi iubet, ille vetat. Hæc ego » ferens æquo animo, deque integro quem- » que ſuo loco diſponens, ne quis ſe poſte- » riorum prius commoueret edicebam, quã » anterior præcederet: adeoque vnum hoc » ſpectarent omnes, vt anteriorem ſeque- » rentur. Quidam vero profecturus in Per- » ſiam, quum ad me veniret, epiſtolamque » poſceret, quam ad meos perſcripſeram: » iubeo, manipularium (is enim quo eſſet » loco ſita epiſtola, norat) currere adlatum » eas litteras. Ibi tum hoc currente, iuue- » nis ille cum lorica copideque manipula- » rium ſequitur, idque videns ille manipu- » lus vniuerſus, vna currebat: atque hoc » pacto epiſtolam omnes adferunt. Sic » adeo meus, inquit manipulus omnia te- » net accurate, quæ abs te nobis imperata » ſunt. Heic alij quidem, vt par erat, propter hoc ſatellitium epiſtolæ ridebant. » Cyrus autem: Pro Iupiter, voſque Dij » omnes, ait, cuiuſmodi nobis ſocij ſunt,

Diſciplina militaris exemplum.

A ὁ μὲν δὴ λοχαγὸς ὁ ἐγγύτατα ἡμῶν ἰδὼν συνεκρότησέ τε τὼ χεῖρε, καὶ τῷ γέλωτι ηὐφραίνετο. ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσεποιούμην βήττειν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἠδυνάμην κατέχειν τὸν γέλωτα. τοιοῦτον μὲν δή σοι, ὦ Κῦρε, ἕνα τῶν ἑταίρων ἐπιδείκνυμι, ἔφη. ἐπὶ μὲν δὴ τούτῳ ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλασαν. ἄλλος δέ τις ἔλεξε τῶν ταξιάρχων· οὗτος μὲν δή, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἔοικεν, οὕτω* δυσκόλως ἐπέτυχεν. ἐγὼ δὲ, ὡς σὺ διδάξας ἡμᾶς τὰς τάξεις ἀπέπεμψας, B καὶ ἐκέλευσας διδάσκειν τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστον τάξιν ἃ παρὰ σοῦ ἐμάθομεν, οὕτω δὴ καὶ ἐγώ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποίουν, ἐλθὼν ἐδίδασκον ἕνα λόχον. καὶ στήσας τὸν λοχαγὸν πρῶτον, καὶ τάξας δὴ τὰ ἐπ' αὐτῷ ἄνδρα νεανίαν, καὶ τοὺς ἄλλους ᾗ ᾤμην δεῖν, ἔπειτα στὰς ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, βλέπων εἰς τὸν λόχον, ἡνίκα μοι ἐδόκει καιρὸς εἶναι, προϊέναι ἐκέλευσα. καὶ ὁ ἀνήρ σοι ὁ νεανίας ἐκεῖνος *προσελθὼν τοῦ λοχαγοῦ ἔμπροσθεν, πρότερος ἐπορεύετο. κἀγὼ ἰδὼν εἶπον· ὦ ἄνθρω- C πε, τί ποιεῖς; καὶ ὃς ἔφη, προέρχομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις. κἀγὼ εἶπον, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σὲ μόνον ἐκέλευον, ἀλλὰ πάντας προϊέναι. καὶ ὃς ἀκούσας τοῦτο, μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς λοχίτας εἶπεν, οὐκ ἀκούετ', ἔφη, προστάττοντος προϊέναι πάντας; καὶ οἱ ἄνδρες πάντες παρελθόντες τὸν λοχαγὸν, ᾖσαν πρὸς ἐμέ. ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτοὺς ἀνεχώριζεν, ἐδυσφόρουν τε, καὶ ἔλεγον· ποτέρῳ χρὴ πείθεσθαι; νῦν γὰρ D ὁ μὲν κελεύει προϊέναι, ὁ δ' οὐκ ἐᾷ. ἐγὼ μέντοι ἐνεγκὼν ταῦτα πρᾴως ἐξ ἀρχῆς *αὖ καταχωρίσας, εἶπον μηδένα τῶν ὄπισθεν κινεῖσθαι πρὶν ἂν ὁ πρόσθεν ἡγῆται, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὁρᾶν πάντας, τῷ πρόσθεν ἕπεσθαι. ὡς δ' εἰς Πέρσας τις ἀπιὼν ἦλθε πρὸς ἐμὲ, καὶ ἐκέλευσέ με τὴν ἐπιστολὴν δοῦναι ἣν ἔγραψα οἴκαδε, κἀγώ, (ὁ γὰρ λοχαγὸς ᾔδει ὅπου ἔκειτο ἡ ἐπιστολή,) ἐκέλευσα αὐτὸν δραμόντα ἐνεγκεῖν τὴν ἐπιστολήν· ὁ μὲν δὴ ἔτρεχεν, ὁ δὲ νεανίας E ἐκεῖνος εἵπετο τῷ λοχαγῷ σὺν αὐτῷ τῷ θώρακι καὶ τῇ κοπίδι· καὶ ὁ ἄλλος δὲ πᾶς λόχος ἰδὼν ἐκεῖνον συνέτρεχε, καὶ ἧκον οἱ ἄνδρες φέροντες τὴν ἐπιστολήν. οὕτως, ἔφη, ὅγε ἐμὸς λόχος ἀκριβοῖ σοι πάντα τὰ παρὰ σοῦ. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ὡς εἰκὸς, ἐγέλων ἐπὶ τῇ δορυφορίᾳ τῆς ἐπιστολῆς. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν· ὦ Ζεῦ καὶ πάντες θεοί, οἵους ἄρα ἡμεῖς ἔχομεν ἄνδρας ἑταίρους,

δυσκόλως ἐπέτυχεν.

προσιών

αὐτίκα χωρίσας,

οἷς γε εὐθεράπευτοι μὲν οὕτως εἰσίν, * ὥστε ἔξεστιν αὐτῶν καὶ μικρῷ ὄψῳ παμπόλλους φίλους ἀνακτήσασθαι· πιθανοὶ δ' οὕτως εἰσί τινες, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ προσταττόμενον, πρότερον πείθονται. ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα ποίους τινὰς χρὴ μᾶλλον εὔξασθαι, ἢ τοιούτους στρατιώτας ἔχειν. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅμα γελῶν, οὕτως ἐπῄνεσε τοὺς στρατιώτας. ἐν δὲ τῇ σκηνῇ ἐτύγχανέ τις ὢν τῶν ταξιάρχων, Ἀγλαϊτάδας ὄνομα, ἀνὴρ τὸν τρόπον τῶν * στρυφνοτέρων ἀνθρώπων· ὃς οὑτωσί πως εἶπεν· ἦ γὰρ οἴει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τούτους ἀληθῆ λέγειν ταῦτα; ἀλλὰ τί μὴν βουλόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψεύδονται; τί δ' ἄλλο γε, ἔφη, εἰ μὴ γέλωτα ποιεῖν ἐθέλοντες, ὑπὲρ οὗ λέγουσί τε ταῦτα καὶ ἀλαζονεύονται; καὶ ὁ Κῦρος· εὐφήμει, ἔφη, μὴ λέγε ἀλαζόνας εἶναι τούτους. ὁ μὲν γὰρ ἀλαζὼν ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα κεῖσθαι ἐπὶ τοῖς προσποιουμένοις καὶ πλουσιωτέροις εἶναι ἢ εἰσί, καὶ ἀνδρειοτέροις, καὶ ποιήσειν ἃ μὴ ἱκανοί εἰσιν ὑπισχνουμένοις, καὶ ταῦτα φανεροῖς γιγνομένοις ὅτι τοῦ λαβεῖν ἕνεκα καὶ κερδᾶναι ποιοῦσιν. οἱ δὲ μηχανώμενοι γέλωτα τοῖς συνοῦσι, μήτε ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κέρδει, μήτ' ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀκουόντων, μήτε ἐπὶ βλάβῃ μηδεμιᾷ, πῶς οὐχ οὗτοι ἀστεῖοι ἂν καὶ εὐχάριτες δικαιότερον ὀνομάζοιντο μᾶλλον ἢ ἀλαζόνες; ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως ἀπελογήσατο περὶ τῶν τὸν γέλωτα παρασχόντων. * αὖθις δὲ ὁ λοχαγὸς ὁ τὴν τοῦ λόχου χαριεντίαν διηγησάμενος, ἔφη, ἦ που ἄν, ὦ Ἀγλαϊτάδα, εἴ γε κλαίειν ἐπειρώμεθά σε ποιεῖν, σφόδρα ἂν ἡμῖν ἐμέμφου, (ὥσπερ ἔνιοι καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν λόγοις οἰκτρὰ ἄττα λογοποιοῦντες εἰς δάκρυα πειρῶνται ἄγειν) ὁπότε γε νῦν δὲ αὐτὸς εἰδὼς ὅτι εὐφραίνειν μέν τί σε βουλόμεθα, βλάπτειν δ' οὐδέν, ὅμως οὕτως ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ ἡμᾶς ἔχεις. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀγλαϊτάδας, καὶ δικαίως γε· ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ κλαίειν καθίζοντος τοὺς φίλους, πολλαχῇ ἔμοιγε δοκεῖ ἐλάττονος ἄξια διαπράττεσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς μηχανώμενος. εὑρήσεις δὲ καὶ σύ, ἢν ὀρθῶς λογίζῃ, ἐμὲ ἀληθῆ λέγοντα. κλαύμασι μέν γε καὶ πατέρες υἱοῖς σωφροσύνην μηχανῶνται, καὶ διδάσκαλοι παισὶν ἀγαθὰ μαθήματα· καὶ νόμοι γε πολίτας διὰ τοῦ κλαίοντας καθίζειν, εἰς δικαιοσύνην προτρέπονται· τοὺς δὲ γέλωτα μηχανωμένους ἔχοις ἂν εἰπεῖν ἢ σώματα ὠφελοῦντας, ἢ ψυχὰς οἰκο-

quos tam facile demereri liceat, vt multorum ex ipſis amicitia etiam exiguo conciliari obſonio queat: & qui adeo ſunt obedientes, vt prius quam norint quid imperetur, obtemperent. Equidem qui potius optandi ſint, quam huiuſmodi milites, neſcio. Atque hoc modo Cyrus ſimul ridens, milites hoſce collaudabat. Aderat autem forte tum in tabernaculo quidam ex præfectis cohortium, cui nomen Aglaitadas; homo, quod mores adtineret, ex numero aſperorum: Is in hunc modum orſus: Tune, inquit, hos vera narrare putas Cyre? Quid ergo, ſubiecit Cyrus, mentiendo quærunt? Quid aliud, inquit, niſi quod riſum mouere volunt? cuius rei cauſſa & narrant hæc, & oſtentant ſeſe. Tum Cyrus, Bona verba quæſo, ait, ne hos oſtentatores adpellaueris. Quippe nomen hoc oſtentatoris imponi mihi quidem videtur iis qui ſe ſimulant, vel eſſe ditiores, quam ſint, vel fortiores, quique polliceantur ea ſe præſtaturos, quibus ipſi præſtandis non ſufficiant: atque id tum demum, ſi pareat ipſos hæc accipiendi aliquid, & quæſtus cauſa facere: Qui vero riſum aliis ſecum verſantibus neque lucri ſui, neque detrimenti audientium, neque vllius adeo damni cauſſa mouent: quo pacto non vrbani ac faceti iuſtius quam oſtentatores adpellentur? Atque hunc in modum ſane Cyrus eos, qui riſum mouerant, defendebat. Manipulatius autem ipſe, facetæ illius de manipulo narrationis auctor: Nimirum Aglaitada, inquit, ſi ad fletum commouere te conati eſſemus, quemadmodum nonnulli tam carminibus quam orationibus commenti miſerabilia quædam lacrumas ciere nituntur, admodum nos reprehendiſſes: quando nunc quidem, quos ipſe non ignoras, exhilarare te, non lædere velle, tam contumelioſe nos habes. Iure quidem id profecto, ait Aglaitadas. Nam mea ſententia quiddam longe minoris æſtimandum efficit, qui riſum amicis excitat; quam qui eos inducit, vt ſedentes plorent. Quod quidem à me vere dici, tu quoque reperies, ſi recte rem exiſtimabis. Nam fletu parentes indere modeſtiam liberorum ſuorum, magiſtri puerorum animis diſciplinas honeſtas ſtudent. Leges etiam, dum eo ciues adigunt, vt ſedentes plorent; ad iuſtitiæ cultum eos impellunt. Illos vero qui riſum excitãt, an dicere poſſis, vel corporibus aliquid adferre commodi; vel animos ad rei pri-

Verbum ἀλαζόνες Aglaitadas non recte vſurpat.

uatæ publicæve adminiſtrationem magis idoneos efficere? Heic vero Hyſtaſpes: At tu Aglaitada, inquit, ſi me audias; in hoſtes illud tanti æſtimandum fidenti animo expendes, & efficere conaberis, vt ſedentes plorent: nobis autem, amicis hiſce tuis, aliquid riſus, vilis illius rei, largieris. Nam huius apud te magnam repoſitam eſſe copiam ſcio. Neque enim vel ipſe riſum expendiſti, quum eo vtaris, vel amicis & hoſpitibus, tua quidem ſponte quod fiat, aliquid eius præbes. Itaque nihil prætexere potes quominus riſum nobis impertias. Et Aglaitadas: Tune etiam Hyſtaſpa, inquit, ex me riſum elicere conaris? Ibi tum is, quem diximus, manipularius: Demens fuerit profecto, ait. Nam ex te quidem, vt arbitror, facilius quis ignem excuſſerit, quam riſum elicuerit. Heic & alij, qui genium ipſius noſſent, riſerunt, & leniter ſubriſit etiam Aglaitadas ipſe. Quem Cyrus exhilaratum videns: Iniurius es, inquit, manipularie; quod dum huic, vt rideat, perſuades; hominem maxime ſerium nobis corrumpis, præſertim qui adeo riſui ſit infeſtus. Et hæc quidem heic finem, habuerunt. Chryſantas vero deinceps huiuſmodi quiddam protulit. Mihi quidem, ait, Cyre, voſque omnes, qui adeſtis, ad animum accidit, nobiſcum nonnullos, pluris, minoris alios faciundos domo profectos eſſe. Iam ſi fortuna proſpera fuerit, omnes hi partes æquales conſequi volent. At ego nihil in rebus humanis inæqualius eſſe duco, quam fortem & ignauum æqualibus præmiis ornari. Fuerit igitur, ait Cyrus, optimum profecto, referri ad exercitum, vt conſultet; vtrum videatur, ſi quid de laboribus boni Deus dederit, æquales facere partes omnium: an conſideratis cuiuſque factis, ad rationem horum eſſe cuique conſtituenda præmia. Et quid opus eſt, inquit Chryſantas, ad exercitum de hoc referre potius, quam edicere, ita te facturum? An non & certamina tu indixiſti & conſtituiſti præmia? Sed profecto, ſubiecit Cyrus: hæc illis non ſunt ſimilia. Nam quæcunque hac in expeditione adquirent, ea putabunt, vt arbitror, futura ſibi communia: imperium vero hac in expeditione ſummum fortaſſis etiam domeſtico iure mihi deberi exiſtimant. Quamobrem ſi præfectos ego conſtituo, nihil me præter fas, opinor, & æquum, agere putant. Tu vero futurum arbitraris, inquit Chryſantas,

Chryſantæ admonitio de præmiis.

A νομητικωτέρας ποιοῦντας ἢ πολιτικωτέρας; ἐκ τούτου ὁ Ὑστάσπης ὧδέ πως εἶπε· σύ, ἔφη, ὦ Ἀγλαϊτάδα, ἢν ἐμοὶ πείθῃ, εἰς μὲν τοὺς πολεμίους θαρρῶν δαπανήσεις τοῦτο πολλοῦ ἄξιον, καὶ κλαίοντας ἐκείνους πειράσῃ καθίζειν· ἡμῖν δὲ πάντως, ἔφη, [ἐν* τοῖς γε τοῖς φίλοις τούτου τοῦ ὀλίγου ἀξίου γέλωτος ἐπιδαψιλεύσῃ. καὶ γὰρ οἶδ' ὅτι πολύς σοι ἐστὶν ἀποκείμενος· οὔτε γὰρ αὐτὸς χρώμενος ἀνήλωκας αὐτόν, οὐδὲ μὴν φίλοις γε οὐδὲ ξένοις ἑκὼν εἶναι γέλωτα παρέχεις.
B ὥστε οὐδεμία σοι πρόφασίς ἐστιν ὡς οὐ παρεκτέον σοι ἡμῖν γέλωτα. καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας εἶπε· *καὶ σὺ δ' αὖ, ὦ Ὑστάσπη, γέλωτα πειρᾷ ποιεῖν ἐξ ἐμοῦ; καὶ ὁ λοχαγὸς εἶπε, ναὶ μὰ Δί', ἀνόητος ἄρα ἐστίν. ἐπεὶ ἔκ γε σοῦ πῦρ οἶμαι ῥᾷον ἄν τις ἐκτρίψειεν ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι. ἐπὶ τούτῳ μὲν δὴ οἵ τε ἄλλοι ἐγέλασαν, τὸν τρόπον εἰδότες αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν φαιδρωθέντα, ἀδικεῖς, ἔφη, ὦ λοχα-
C γέ, ὅτι ἄνδρα ἡμῖν τὸν σπουδαιότατον διαφθείρεις, γελᾶν ἀναπείθων, καὶ ταῦτ', ἔφη, οὕτω πολέμιον ὄντα τῷ γέλωτι. ταῦτα μὲν δὴ ἐνταῦθ' ἔληξεν. ἐκ δὲ τούτου Χρυσάντας ὧδε ἔλεξεν· ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐννοῶ ὅτι ἐξεληλύθασι μὲν σὺν ἡμῖν οἱ μὲν καὶ βελτίονος, οἱ δὲ καὶ μείονος ἄξιοι· ἢν δέ τι γένηται ἀγαθόν, ἀξιώσουσι πάντες οὗτοι ἰσομοιρεῖν. καίτοι ἔγωγε οὐδὲν ἀνισώτερον νομίζω τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι * τοῦ τῶν ἴσων τόν τε κα-
D κὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀξιοῦσθαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τοῦτο· ἆρ' οὖν πρὸς τῶν θεῶν κράτιστον ἡμῖν, ἄνδρες, ἐμβαλεῖν περὶ τούτου βουλὴν εἰς τὸν στρατόν, πότερα δοκεῖ, ἤν τι ἐκ τῶν πόνων δῷ ὁ θεὸς ἀγαθόν, ἰσομοίρους πάντας ποιεῖν, ἢ σκοποῦντας τὰ ἔργα ἑκάστου, πρὸς ταῦτα καὶ τὰς τιμὰς ἑκάστῳ * προστιθέναι; καὶ τί δεῖ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ἐμβαλεῖν λόγον περὶ τούτου, ἀλλ' οὐχὶ προειπεῖν ὅτι οὕτω ποιήσεις; ἢ οὐ σὺ καὶ τοὺς ἀγῶνας, * ἔφη, προεῖπας καὶ τὰ
E ἆθλα; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐχ ὅμοια ταῦτα ἐκείνοις. ἃ μὲν γὰρ ἂν στρατευόμενοι κτήσωνται, κοινά, οἶμαι, ἑαυτοῖς ἡγήσονται εἶναι· τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς στρατείας ἐμὴν ἴσως ἔτι οἴκοθεν νομίζουσιν εἶναι. ὥστε διατάττοντα ἐμὲ τοὺς ἐπιστάτας, οὐδέν, οἶμαι, ἀδικεῖν νομίζουσιν. ἦ καὶ οἴει, ἔφη ὁ Χρυσάντας,

ἢ σὺ ἂν, ὦ Ὑστάσπη, γέλωτα; ἂν

ἢ τὸ ἴσον πάντα

προστιθέναι;

ἔφη, οὕτως προεῖπας

vt vlgus

ψηφίσασθαι ἂν τὸ πλῆθος συνελθὸν ὥστε μὴ A
ἴσου * ἴσον ἕκαστον τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς κρατίστους
καὶ τιμαῖς καὶ δώροις πλεονεκτεῖν; ἔγωγ᾽,
ἔφη ὁ Κῦρος, οἶμαι, ἅμα μὲν ὑμῶν συνα-
γορευόντων, ἅμα δὲ καὶ αἰσχρὸν ὂν, ἀντιλέ-
γειν μὴ οὐχὶ τὸν πλεῖστα καὶ πονοῦντα καὶ ὠ-
φελοῦντα τὸ κοινὸν, τοῦτον καὶ μεγίστων ἀξιοῦ-
σθαι. οἶμαι δὲ, ἔφη, καὶ τοῖς κακίστοις σύμ-
φορον φανεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς πλεονεκτεῖν.
ὁ δὲ Κῦρος ἐβούλετο καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὁ- B
μοτίμων γενέσθαι τοῦτο τὸ ψήφισμα. βελτίους
γὰρ ἂν καὶ αὐτοὺς ἡγεῖτο εἶναι, εἰ εἰδεῖεν ὅτι
ἐκ τῶν ἔργων καὶ αὐτοὶ κρινόμενοι, τῶν ἀ-
ξίων τεύξοιντο. καιρὸς οὖν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι
νῦν * δεῖν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου ψῆφον, ἐν ᾧ
καὶ οἱ ὁμότιμοι ὤκνουν τὴν τοῦ ὄχλου ἰσο-
μοιρίαν. οὕτω δὴ συνεδόκει τοῖς ἐν τῇ σκη-
νῇ ἐμβαλέσθαι ἐπὶ τούτου λόγον, καὶ συν-
αγορεύειν ταῦτα ἔφασαν χρῆναι ὅστις περ C
ἀνὴρ οἴοιτο εἶναι. ἐπιγελάσας δὲ τῶν ταξιαρ-
χῶν τις εἶπεν· Ἀλλ᾽ ἐγὼ, ἔφη, ἄνδρα καὶ τοῦ
δήμου οἶδα, ὃς συνερεῖ ὥστε μὴ εἰκῇ οὕτως
ἰσομοιρίαν εἶναι. ἄλλος δ᾽ ἀντήρετο τοῦτον, τί-
να λέγοι. ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο, ἔστι νὴ Δί᾽ ἀνὴρ
σύσκηνος ἐμὸς, ὃς ἐν παντὶ μαστεύει πλέον
ἔχειν. ἄλλος δ᾽ αὖ ἐπήρετο αὐτὸν, ἦ καὶ τῶν
πόνων; μὰ Δί᾽, ἔφη, οὐ μὲν δή· ἀλλὰ τοῦτό
γε ψευδόμενος ἑάλωκα. καὶ γὰρ πόνων καὶ
τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων πάνυ πράως ἀεὶ ἐᾷ D
τὸν βουλόμενον πλέον ἔχειν. ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν,
ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκω τοὺς τοιού-
οἵους τους ἀνθρώπους, * οἷος καὶ νῦν ὅδε λέγει, εἴπερ
ἐξαιρετέους δεῖ ἐνεργὸν καὶ πειθόμενον ἔχειν τὸ στράτευμα,
* ἐξαιρέτους εἶναι ἐκ τῆς στρατιᾶς. δοκεῖ γάρ μοι
τὸ μὲν πολὺ τῶν στρατιωτῶν εἶναι οἷον ἕπεσθαι ᾗ
ἄν τις ἡγῆται· ἄγειν δ᾽, οἶμαι, ἐπιχειροῦσιν οἱ
μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ ἐπὶ τὰ καλὰ κἀγαθὰ, οἱ
δὲ πονηροὶ ἐπὶ τὰ πονηρά. καὶ πολλάκις τοίνυν E
πλείονας ὁμογνώμονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦ-
λοι ἢ οἱ σπουδαῖοι. ἡ γὰρ πονηρία διὰ τῶν
παραυτίκα ἡδονῶν πορευομένη, ταύτας ἔχει
συμπειθούσας πολλοὺς αὐτῇ ὁμογνωμονεῖν· ἡ
δ᾽ ἀρετὴ πρὸς ὄρθιον ἄγουσα, οὐ πάνυ
δεινή ἐστιν ἐν τῷ παραυτίκα εἰκῇ συνεπι-
σπᾶσθαι· ἄλλως τε καὶ ἢν ἄλλοι ὦσιν ἐπὶ τὸ
πρανὲς καὶ τὸ μαλακὸν ἀντιπαρακαλοῦντες.

vt vulgus omne collectum ſciſcat, non æqualia ſingulis tribuenda; ſed præſtantiſſimos quoſque magis etiam præ ceteris cum honoribus, tum donis augendos eſſe? Equidem ſic arbitror, ait Cyrus, tum quia vos vna mecum hæc ſuadebitis; tum quod turpe ſit contradicere, quin is qui & plurimũ laboris ſuſtinet, & plurimum reipublicæ vtilitatis adfert, etiam maxima quæque cõſequatur. Immo vel ignauiſſimis conducere videbitur, vt arbitror, viros fortes eſſe conditione potiori. Et Cyrus quidem ipſorum etiam Æqualium cauſa decretũ hoc fieri volebat. Nã & hos magis ſtrenuos futuros arbitrabatur, ſi viderent, ſe quoq. pro factorum ſuorum æſtimatione præmia digna cõſequuturos. Quapropter ei maxime opportunũ videbatur, hoc tempore de hac re decreti faciũdi cauſa referri, dũ Æquales etiam ipſi hãc vulgi æqualitatem reformidabant. Itaq. placuit pariter iis qui tunc aderãt in tabernaculo Cyri, de hoc eſſe referendum, ac debere vnumquemque ſuadendis his operam nauare, qui virũ ſe perhiberi vellet. Heic è præfectis cohortium quidam ſubridens: Equidem noui quemdam, inquit, etiam media de plebe, qui nobiſcum æqualitatem nõ ita temere ſeruãdam eſſe ſuadebit. Quemnam hunc dicis? quærebat alius. Eſt mihi profecto, ait, contubernalis quidam, qui plus aliis in omnibus habere quærit. Tum alius: Etiam ne plus laborum? interrogat. Minime vero, ait, nam heic quidem in mendacio deprehenſus ſum. Semper enim æquo admodũ fert animo, in laboribus, & ceteris huiuſmodi, plus alium habere, qui quidem velit. Et Cyrus: Ego vero ſtatuo, inquit, homines tales, qualem nobis hic etiam modo narrat, ſi quidem nauum & dicto audientem habere exercitum velimus, eximẽdos ac remouendos eſſe. Nam militum plerique mihi ſic comparati eſſe videntur, vt ſequantur, quacumque quis duxerit. Ducere vero, mea quidem ſententia, viri fortes ac præclari conãtur ad res præclaras & honeſtas; ad improbas, improbi. Atque adeo frequenter accidit, vt homines nihili ſuam in ſententiam plures pertrahant, quam virtute præditi. Nam improbitas per voluptates in præſentia ſe offerẽtes procedendo, multis harum opera perſuadet, vti ſecum ſentiant. Virtus autem in ardua directo ducens, non admodum efficax eſt in hominibus illico temereque ſibi adiungendis: maxime ſi ſint alij, qui è diuerſo ad decliuem mollemque viam cohortentur. Ideir-

Cyri prudentia ſingularis.

Alludere videtur ad Heſiodeos verſus.

E

co ſi qui ex ignauia laborumque detrectatione ſolum improbi ſint, eos equidem arbitror quaſi fucos ſumtu modo ſocios defraudare: Qui vero & mali ſunt in laboribus ſocij, & ad captandum commoda ſua ſtrenui ſunt atque impudentes, hi etiam ad res improbas ſe duces præbent: quippe qui efficere ſæpenumero poſſint, vt improbitati præcipua commoda cedant. Quapropter omnino ſunt homines eiuſmodi nobis eximendi. Neque vero circumſpiciendum vobis eſt, qua ratione de ciuibus ordines expleatis: ſed quemadmodum equos optimos quæritis, non veſtra in patria natos; ſic homines ex omnibus ſumite, quoſcumq. vobis & roboris & ornamenti plurimum adlaturos exiſtimabitis. Mihi quidem hoc quoque teſtimonio eſt, recte nobis id ceſſurum: quia nequit eſſe currus celer, ad quem iuncti ſunt equi ſegnes: nec exercitus iuſtus, in quo cum aliis iuncti ſunt iniuſti. Neque domus recte adminiſtratur, quæ famulis improbis vtitur. Immo etiam minus detrimenti accipit, ſi ſeruis egeat; quam ſi ab iniuſtis perturbetur. Hoc quidem certe amici, ſcire vos volo, remotionem militum malorum non eam modo nobis vtilitatem adlaturam, quod mali aberunt: ſed illi etiam, qui nobiſcum manebunt, quotquot ſane pleni iam improbitatis eſſe cœperunt, rurſum ab ea repurgabuntur: & boni malos ignominia notatos quum viderint, multo alacrius virtutem colent. Hæc Cyri fuit oratio: quæ quum ab amicis omnibus eſſet comprobata, ſic ab iis res inſtituta fuit. Atque heic rurſum Cyrus iocari cœpit. Nam quum animaduertiſſet vnum de manipulariis ad cœnam ſecum quemdam ducere, iuxtaque ſe inter diſcumbendum retinere, hominem & hirſutum & deformem admodum, nominatim manipulario compellato: Num & tu, inquit, more Græcis familiari, Sambaula, hunc accumbentem tibi adoleſcentulum, quia formoſus ſit, tecum circumducis? Et Sambaulas: Ita me Iupiter amet, ait, vt huius & conſuetudine & adſpectu delector. Quæ vbi contubernales audiſſent, reſpexerunt: & faciem hominis nimiopere deformem intuiti, riſerunt omnes. Quidam autem: Quæſo, inquit, mi Sambaula, quo tandem facto vir hic tuam ſibi beneuolentiam conciliauit? Et Sambaulas: Dicam profecto vobis ait. Quoties eum vel noctu, vel interdiu vocaui; numquam mihi neq. occupationem ſuam prætexuit, neque pedetetim ſed curſim perpetuo paruit. Quo-

Cyrus iterum ſeriis iocos miſcet.

A καὶ τοίνυν ἣν μέν τινες βλακείᾳ καὶ *ἀπονοίᾳ [μόνον *κακοὶ ὦσι, τούτους ἐγὼ νομίζω, ὥσπερ κηφῆνας, δαπάνῃ μόνον ζημιοῦν τοὺς κοινωνούς· οἳ δ' αὖ τῶν μὲν πόνων κακοὶ ὦσι κοινωνοί, πρὸς δὲ τὸ πλεονεκτεῖν σφοδροὶ καὶ ἀναίσχυντοι, οὗτοι καὶ ἡγεμονικοί εἰσι πρὸς τὰ πονηρά. πολλάκις γὰρ δύνανται τὴν πονηρίαν πλεονεκτοῦσαν ἀποδεικνύναι· ὥστε παντάπασιν ἐξαιρετέοι οἱ τοιοῦτοι ἡμῖν εἰσι. καὶ μηδὲ μέντοι σκοπῆτε, ὅπως ἐκ τῶν πολιτῶν ἀντιπληρώσετε τὰς τάξεις, ἀλλ' ὥσπερ B ἵπποις, οἳ ἂν ἄριστοι ὦσιν, οὐχ οἳ ἂν πατριῶται, τούτους ζητεῖτε· οὕτω καὶ ἀνθρώπους ἐκ πάντων, οἳ ἂν *ἡμῖν μάλιστα δοκῶσι συνισχυριεῖν τε ὑμᾶς καὶ συγκοσμήσειν, τούτους λαμβάνετε. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τόδε πρὸς τὸ ἀγαθόν· οὔτε γὰρ ἅρμα δήπου ταχὺ γένοιτ' ἂν βραδέων ἵππων ἐνόντων, *οὔτε ..... δίκαιον, ἀδίκων συνεζευγμένων. οὐδέ γε οἶκος δύναται εὖ οἰκεῖσθαι πονηροῖς οἰκέταις χρώμενος· ἀλλὰ καὶ ἐνδεόμενος οἰ- C κετῶν, ἧττον σφάλλεται, ἢ ὑπὸ ἀδίκων ταραττόμενος. εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ἔφη, φίλοι, ὅτι οὐδὲ τοῦτο μόνον ὠφελήσουσιν οἱ κακοὶ ἀφαιρεθέντες, ὅτι κακοὶ ἀπέσονται, ἀλλὰ [καὶ *τῶν καταμενόντων, ὅσοι μὲν ἀνεπίμπλαντο ἤδη κακίας, *ἀνακαθαριοῦνται πάλιν αὐτήν· οἱ δ' ἀγαθοὶ τοὺς κακοὺς ἰδόντες ἀτιμασθέντας, πολὺ εὐθυμότερον τῆς ἀρετῆς ἀνθέξονται. ὁ μὲν οὕτως εἶπε· τοῖς δὲ φίλοις ἅπασι συνέδοξε ταῦτα, καὶ οὕτως ἐποίουν.

D ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὖ καὶ σκώμματος ἦρχεν ὁ Κῦρος. κατανοήσας γάρ τινα τῶν *λοχαγῶν σύνδειπνον ἀγόμενον, καὶ παρακλίτην πεποιημένον ἄνδρα ὑπέρδασύν τε καὶ ὑπεραίσχρον, ἀνακαλέσας τὸν *λοχαγὸν ὀνομαστί, εἶπεν ὧδε· ὦ Σαμβαύλα, ἔφη, ἀλλ' ἦ καὶ σύ, κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν τρόπον, ὅτι καλόν ἐστι, περιάγῃ τοῦτο τὸ μειράκιον τὸ παρακατακείμενόν σοι; νὴ τὸν Δί', ἔφη ὁ Σαμβαύλας, *ἥδομαι καὶ συνὼν τούτῳ, καὶ θεώμενος αὐτόν. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ σύσκη- E νοι, προσέβλεψαν· ὡς δ' εἶδον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς ὑπερβάλλον αἴσχει, ἐγέλασαν πάντες· καί τις εἶπε, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Σαμβαύλα, ποίῳ ποτέ σε ἔργῳ ἁνὴρ οὗτος *ἀνήρηται; καὶ ὃς εἶπεν, ἐγὼ ὑμῖν, νὴ τὸν Δία, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. ὁποσάκις γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσα εἴτε νυκτός, εἴτε ἡμέρας, οὐ πώποτέ μοι οὔτ' ἀσχολίαν προὐφασίσατο, οὔτε βάδην ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἀεὶ τρέχων· ὁπο-

ἀπονίᾳ

ὑμῖν

ὑπὸ στράτευμα δίκαιον,

ἀποκαθαροῦνται

ταξιάρχων

ταξίαρχον

ἥδομαί γε σὺν καὶ ἐγὼ συνὼν τούτῳ

ᾕρηται

A ὁσάκις τε προστάξαι τι αὐτῷ προσέταξα, οὐδὲν ἀνιδρωτὶ πώποτε εἶδον αὐτὸν ποιοῦντα. πεποίηκε δὲ καὶ τοὺς δώδεκα ἅπαντας τοιούτους, οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ ἀποδεικνὺς οἵους δεῖ εἶναι. καί τις εἶπε, κᾆπειτα τοιοῦτον ὄντα οὐ φιλεῖς αὐτὸν ὥσπερ τοὺς συγγενεῖς; καὶ ὁ αἰσχρὸς ἐκεῖνος πρὸς τοῦτο εἶπε· μὰ Δία, ἔφη· οὐ γὰρ φιλόπονός ἐστιν. ἐπεὶ ἤρκει ἂν αὐτῷ εἰ ἐμὲ ἤθελε φιλεῖν, τοῦτο ἀντὶ πάντων τῶν γυμνασίων. τοιαῦτα μὲν δὴ καὶ γελοῖα καὶ σπουδαῖα καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο B ἐν τῇ σκηνῇ. τέλος δὲ, τὰς τρίτας σπονδὰς ποιήσαντες, καὶ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς τὰ ἀγαθὰ, τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην διέλυον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος συνέλεξε τοὺς στρατιώτας πάντας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἐγγύς· προσέρχονται γὰρ οἱ πολέμιοι. τὰ δ' ἆθλα τῆς νίκης, ἢν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν,

δῆλον ὅτι

* δηλονότι οἵ τε πολέμιοι ἂν ἡμέτεροι, καὶ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἢν δὲ ἡμεῖς αὖ νι-

ἢ ποιεῖν

κώμεθα. (τοῦτο γὰρ ἀεὶ καὶ λέγειν* δεῖ) καὶ οὕ- C τω τὰ τῶν ἡττωμένων ἀγαθὰ πάντα τοῖς νικῶσιν ἀεὶ ἆθλα πρόκειται. οὕτω δὴ, ἔφη, δεῖ ὑμᾶς γιγνώσκειν, ὡς ὅταν μὲν ἄνθρωποι κοινωνοὶ πο-

ἕκαστοι διανοῶνται.

λέμου γενόμενοι, ἐν ἑαυτοῖς *ἔχωσιν ἕκαστοι, ὡς εἰ μὴ αὐτός τις προθυμήσεται, οὐδὲν ἐσόμενον τῶν δεόντων, ταχὺ πολλά τε καὶ καλὰ διαπράττονται· οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀργεῖται τῶν πράττεσθαι δεομένων. ὁπόταν δὲ ἕκαστος διανοηθῇ, ὡς ἄλλος ἔσται ὁ πράττων καὶ ὁ μαχό- D

πόνοις

μενος, κἂν αὐτὸς μαλακίζηται,* τοῖς τοιούτοις,

ἥκει

ἔφη, εὖ ἴστε ὅτι πᾶσιν ἅμα πάντα * ἥξει τὰ χαλεπὰ φερόμενα. καὶ ὁ θεὸς οὕτω πως ἐποίησε. τοῖς μὴ θέλουσιν ἑαυτοῖς προστάττειν ἐκπονεῖν τἀγαθὰ, ἄλλους αὐτοῖς ἐπιτακτῆρας δίδωσι. νῦν οὖν, ἔφη, λεγέτω τις ἐνθάδε ἀναστὰς περὶ αὐτοῦ τούτου, ποτέρως ἂν τὴν ἀρετὴν οἴεται ἀσκεῖσθαι μᾶλλον παρ' ἡμῖν, εἰ μέλλοι ὁ πλεῖστα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐθέλων πλείστης καὶ τι- E μῆς τεύξεσθαι, ἢ ἂν εἰδῶμεν ὅτι οὐδὲν διαφέρει κακὸν εἶναι; ὁμοίως γὰρ πάντες τῶν ἴσων τευξόμεθα. ἐνταῦθα δὴ ἀναστὰς ὁ Χρυσάντας, εἷς τῶν ὁμοτίμων, ἀνὴρ οὔτε μέγας οὔτε ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φρονήσει δὲ διαφέρων, ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλ' οἶμαι μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδὲ διανοούμενόν σε ὡς δεῖ ἴσον τοὺς κακοὺς τοῖς ἀγαθοῖς ἔχειν, ἐμβαλεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλ' ἀποπειρώμενον,

ties item vt aliquid faceret, imperaui: nihil eum vidi vmquam ſine ſudore facere. Quin & reliquos mihi duodecim tales effecit, non verbis, ſed re demonſtrando, quales eſſe oporteat. Heic quidam ſubiiciens: Tu vero, quum talis ſit, inquit, non eum oſcularis, vt cognatos ſoles? Et deformis ille ad hoc: Non profecto, ait, nam minime laborum eſt tolerans. quippe ſi me vellet oſculari, omnium hoc ei certaminum loco eſſet. Huiuſmodi quædam partim ridicula, partim ſeria tum dicebantur in tabernaculo, tum gerebantur. Tamdem poſt tertiam libationem à Diis fauſta feliciaque precati, ſoluto contubernio cubitum iuerunt. Poſtridie Cyrus militibus vniuerſis conuocatis, huiuſmodi orationem habuit. Prope, amici, à certamine abſumus, quum hoſtes adueniant. Victoriæ vero conſtat hæc futura præmia, ſi nos quidem vicerimus, vt hoſtes noſtri, & omnia hoſtium bona noſtra ſint. Sin ipſi vincamur (nam & hoc indicari ſemper oportet) itidem noſtra ſuperatorum bona omnia victoribus, vt præmia, propoſita erunt. Sic ergo vobis eſt exiſtimandum, homines belli ſocietate iunctos, ſi apud ſe ſinguli ſtatuant, res agendas minime ſucceſſuras, niſi quiſque ſuo loco ſit alacer; breui & multa, & præclara geſturos, idque propterea, quod ab his nihil eorum quæ peragenda ſunt, per ſecordiam negligatur. Quum autem quiſque cogitat, alium fore, qui rem gerat, ac pugnet, licet ipſe ſegniter agat; tum vero ſcire vos volo, huiuſmodi hominibus vniuerſis omnia ſimul aduerſa imminere. Atque hoc ipſius quodammodo Dei opus eſt. Is enim illis, qui ſibi ad elaborandum res bonas & egregias imperare labores nolunt, alios dat, qui imperent. Quapropter aliquis heic iam prodeat, deque hoc ipſo verba faciat; vtro modo futurum exiſtimet, vt magis virtuti colendæ noſmet demus: an ſi is, qui plurimum laboris & periculorum adire velit, plurimum etiam honoris conſequatur; an vero, ſi nihil referre ſciamus, quod aliquis ignauus ſit, quum omnes pariter æqualibus præmiis potituri ſimus? Heic vnus ex Æqualium numero Chryſantas ſurgens, vir neque ſtatura magnus, neque ſpecie robuſtus, ſed excellente prudentia, in hunc modum loquutus eſt: Ego vero te Cyre arbitror, ait, de hoc ad nos retuliſſe, non quod apud animum exiſtimares, æqualia fortibus & ignauis deberi: ſed vti periculum faceres,

Cyri Oratio.

Chryſanta Oratio.

» an quiſquam ſit, qui declarare velit hoc
» eſſe ſe animo, vt tametſi nihil ipſe præcla-
» re faciat, parem tamen ex iis fructum ca-
» piat, quæ aliorum virtute parta fuerint. At
» ego neque pedum celeritate, neque ma-
» nuum robore valeo: & futurum intelligo,
» vt propter illa, quæ meo corpore geram,
» neque primum, neque ſecundum, neque
» milleſimum, vt arbitror, immo ne quidem
» inter alios decies mille, iudicio de me fa-
» cto, locum ſim habiturus. Sed nihilominus
» hoc quoque certo futurum ſcio, vt ſi præ-
» ſtantes viribus alij rem fortiter geſſerint,
» etiam ipſe boni alicuius in partem veniã,
» quantum quidem iure merebor. Sin & de-
» ſides nihil facient, & fortes ac robuſti mi-
» nus animis alacres erunt: vereor, inquit, ne
» potius alterius alicuius rei, quam boni cu-
» iuſpiam, futurus ſim particeps, & quidem
» maiorem eius portionem conſequuturus,
» quam ipſe velim. Hunc in modum Chry-
Oratio Pheraulis. ſantas quum loquutus eſſet, Pheraulas Per-
ſa poſt eum ſurrexit, homo plebeus, Cyro
quodammodo de conſuetudine domeſtica
familiaris & acceptus, corporis habitu non
ineleganti, nec degeneris animi viro ſimi-
» lis: atque is orationem hanc habuit. Equi-
» dem Cyre, ac vos Perſæ, quotquot adeſtis,
» exiſtimo nos omnes iam æquali ſtudio vir-
» tutis ad certamen contendere. Quippe
» conſimili nos vniuerſos victu curare cor-
» pora, & vniuerſos pariter ad congreſſus fa-
» miliares admiſſos eſſe, & eadem nobis
» omnibus eſſe propoſita virtutis & honeſti
» decora, video. Nam iis parendum eſſe,
» qui cum imperio ſunt, communiter omni-
» bus eſt propoſitum; & quiſquis hoc ſine
» recuſatione in oculis omnium præſtat,
» hunc ornari à Cyro animaduerto. Itidem
» fortiter & animoſe aduerſus hoſtem ſe ge-
» rere, non huic conuenir, illi non conuenit:
» ſed eſt iam ante iudicatum, cuivis hoc ho-
» neſtiſſimũ eſſe. At nunc, ait, etiam pugna
» nobis indicatur. Hanc homines equidem
» vniuerſos à natura noſſe video, quemad-
» modum & aliorum animalium quælibet
» aliquam pugnam norunt, quam non aliun-
» de atque ab ipſa natura didicerunt. Verbi
» gratia, bos cornu ferire nouit, equus vngu-
» la, canis ore, dente aper. Atque etiam o-
» mnia hæc animalia cauere ſibi ab iis no-
» runt, à quibus eſt cauendum maxime, ta-
» metſi nullius vmquam magiſtri ludum fre-
» quentarint. Ego etiam ſtatim à puero no-
» ram aliquid ei obiicere, à quo percuſſum
» iri me putabam: ac ſi nihil aliud habebam,
» percutientem obiectis manibus, quantum

A εἴ τις ἄρα ἔσται ἀνήρ, ὅστις ἐθελήσει ἐπιδεῖξαι ἑαυτόν, ὡς διανοεῖται μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ποιῶν, ἃ δ' ἂν ἄλλοι τῇ ἀρετῇ κατεργάσωνται, τούτων ἰσομοιρεῖν. ἐγὼ δέ, ἔφη, εἰμὶ μὲν οὔτε ποσὶ ταχὺς, οὔτε χερσὶν ἰσχυρός· γιγνώσκω δὲ, ὅτι ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ποιήσω, οὐκ ἂν κριθείην οὔτε πρῶτος, οὔτε δεύτερος, οἴομαι δὲ οὐδὲ χιλιοστὸς, ἴσως δὲ οὐδὲ μυριοστός. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο σαφῶς ἐπί-
B σταμαι, ὅτι εἰ μὲν οἱ δυνατοὶ ἐρρωμένως ἀντιλήψονται τῶν πραγμάτων, ἀγαθοῦ τινός μοι μετέσται * μέρος, ὅσον ἂν δίκαιον ᾖ· εἰ δ' οἱ μὲν κακοὶ μηδὲν ποιήσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ * καὶ δυνατοὶ ἀθύμως ἕξουσι, δέδοικα, ἔφη, μὴ ἄλλου τινὸς μᾶλλον, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, μεθέξω πλέον μέρος ἢ ἐγὼ βούλομαι. Χρυσάντας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Φεραύλας Πέρσης τῶν δημοτῶν, Κύρῳ πως ἔτι οἴκοθεν συνήθης καὶ ἀρεστὸς ἀ-
C νήρ, καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἀφυὴς, καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἀγεννεῖ ἀνδρὶ ἐοικώς· καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἐγὼ, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες Πέρσαι, ἡγοῦμαι μὲν ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἴσου νῦν ὁρμᾶσθαι πάντας εἰς τὸ ἀγωνίζεσθαι περὶ ἀρετῆς. ὁρῶ γὰρ ὁμοίᾳ μὲν τροφῇ πάντας ἡμᾶς τὸ σῶμα ἀσκοῦντας, ὁμοίας δὲ συνουσίας πάντας ἀξιουμένους, τὰ δὲ αὐτὰ καλὰ πᾶσιν ἡμῖν προκείμενα. τό, τε γὰρ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι ἐν κοινῷ κεῖται, καὶ ὃς
D ἂν φανῇ τοῦτο ἀπροφασίστως ποιῶν, τοῦτον ὁρῶ παρὰ Κύρου τιμῆς τυγχάνοντα· τό, τ' αὖ πρὸς τοὺς πολεμίους ἄλκιμον εἶναι, οὐ τῷ μὲν προσῆκον, τῷ δ' οὔ, ἀλλὰ πᾶσι καὶ τοῦτο προκέκριται κάλλιστον εἶναι. * νῦν δὲ φημι ἡμῖν καὶ * δέδεικται μάχη, ἣν ἐγὼ ὁρῶ πάντας ἀνθρώπους φύσει ἐπισταμένους, ὥσπερ γε καὶ
E τἄλλα ζῷα ἐπίσταταί τινα μάχην ἕκαστα, οὐδὲ παρ' ἑνὸς ἄλλου μαθόντα ἢ παρὰ τῆς φύσεως· οἷον ὁ βοῦς κέρατι παίειν, ὁ ἵππος ὁπλῇ, ὁ κύων στόματι, ὁ κάπρος ὀδόντι. καὶ φυλάττεσθαί δὲ, ἔφη, ἐπίστανται ταῦτα πάντα ἀφ' ὧν μάλιστα δεῖ, καὶ ταῦτα εἰς οὐδενὸς διδασκάλου πώποτε φοιτήσαντα. Κἀγὼ ἐκ παιδίου εὐθὺς μὲν προβάλλεσθαι ἠπιστάμην πρὸ τούτου, * ὅτῳ ᾤμην πληγήσεσθαι, καὶ εἰ μὴ ἄλλο μηδὲν ἔχοιμι, τὼ χεῖρε προέχων, ἐνεπόδιζον ὅ,τι

* ποσόν μέρος,
* & δυναμένου
* ταῦθ', ἔφη, δείκνυται
* ὅ,τι ἐπιστάμην

ἠδυνάμην, τὸν παίοντα. καὶ τοῦτο ἐποίουν οὐ διδασκόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παιόμενος εἰ προβαλοίμην. μάχαιράν γε μὴν εὐθὺς παιδίον ὢν ἥρπαζον ὅπου ἴδοιμι, οὐδὲ παρ' ἑνὸς οὐδὲ τοῦτο μαθὼν ὅπως δέοι λαμβάνειν [ἀλλ' * ἢ παρὰ τῆς φύσεως, ὡς ἐγώ φημι. ἐποίουν γοῦν καὶ τοῦτο κωλυόμενος, οὐ διδασκόμενος, ὥσπερ καὶ ἄλλα ἐστὶν, ἃ εἰργόμενος καὶ ὑπὸ πατρὸς καὶ ὑπὸ μητρὸς, ὑπὸ τῆς φύσεως πράττειν ἠναγκαζόμην. καὶ ναὶ μὰ Δία ἔπαιόν γε τῇ μαχαίρᾳ πᾶν ὅ,τι δυναίμην λανθάνειν. οὐ γὰρ μόνον φύσει ἦν, ὥσπερ τὸ βαδίζειν καὶ τρέχειν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, πρὸς *τὸ πεφυκέναι, τοῦτο ποιεῖν ἐδόκει μοι εἶναι. ἐπεὶ οὖν, ἔφη, αὕτη ἡ μάχη καταλείπεται, ἐν ᾗ προθυμίας μᾶλλον ἢ τέχνης ἔργον ἐστὶ, πῶς ἡμῖν οὐχ ἡδέως πρὸς τοὺς ὁμοτίμους ἀγωνιστέον; ὅπου γε τὰ μὲν ἆθλα τῆς ἀρετῆς ἴσα πρόκειται, *παραβαλλόμενοι δὲ οὐκ ἴσα εἰς τὸν κίνδυνον ἴσμεν, ἀλλ' οὗτοι μὲν ἔντιμον βίον, *ὃς βίων ἥδιστος [ὃς] μόνος· ἡμεῖς δὲ ἐπίπονον μὲν, ἄτιμον δὲ, ὅσπερ οἶμαι χαλεπώτατος. *μάλιστα, ὦ ἄνδρες, τοῦτό με εὐθύμως εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς τούσδε παρορμᾷ, ὅτι Κῦρος ἔσται ὁ κρίνων, ὃς οὐ φθόνῳ κρίνει, ἀλλὰ σὺν θεῶν ὅρκῳ λέγω, ἦ μὴν ἐμοὶ δοκεῖ *Κῦρος, οὕς τινας ἂν ὁρᾷ ἀγαθοὺς φιλεῖν οὐδὲν ἧττον ἑαυτοῦ· τούτοις γοῦν ὁρῶ αὐτὸν ὅ,τι ἂν ἔχοι ἥδιον διδόντα μᾶλλον, ἢ αὐτὸν ἔχοντα. καί τοι, ἔφη, οἶδα ὅτι οὗτοι μέγα φρονοῦσιν, ὅτι πεπαίδευνται δὴ καὶ πρὸς λιμὸν καὶ πρὸς δίψος καὶ πρὸς ῥῖγος καρτερεῖν, κακῶς εἰδότες ὅτι καὶ ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείττονος διδασκάλου πεπαιδεύμεθα, ἢ οὗτοι. οὐ γάρ ἐστι διδάσκαλος τούτων οὐδεὶς κρείττων τῆς ἀνάγκης, ἣ ἡμᾶς καὶ λίαν ἀκριβοῦν ταῦτα ἐδίδαξε. καὶ πονεῖν μὲν οὗτοι δὴ τὰ ὅπλα φέροντες ἐμελέτων, ἅ ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις εὑρημένα, ὡς ἂν εὐφορώτατα εἴη· ἡμεῖς δέ γε, ἔφη, ἐν μεγάλοις φορτίοις καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν ἠναγκαζόμεθα· ὥστε νῦν ἐμοὶ δοκεῖν τὰ τῶν ὅπλων φορήματα πτεροῖς μᾶλλον ἐοικέναι, ἢ φορτίοις. ὡς οὖν ἐμοῦ γε καὶ ἀγωνιουμένου, καὶ ὁποῖός τις ἂν ὦ, κατὰ τὴν ἀξίαν τιμᾶσθαι ἀξιώσοντος, οὕτως, ἔφη, ὦ Κῦρε, γίγνωσκε. καὶ ὑμῖν δὲ, ὦ ἄνδρες δημόται, παραινῶ ὁρμᾶσθαι εἰς ἔριν ταύτης τῆς μάχης πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους τούσ-

(Margin: τῷ — συμβαλλόμενοι, & ἴσα ἴσμεν. — : μόνος ἥδιστος ὤν. — εἶναι &, ... — Κῦριν,)

A poteram, impediebam: atque hoc faciebã non modo docente nemine, ſed etiam vapulans ea parte quam obieciſſem. Gladium quidem puer adhuc ſtatim, vbi vidiſſem, arripiebam; edoctus à nemine, quo pacto præhendendus eſſet, extraquam à natura, vt equidem cenſeo. Nimirum hoc quoque faciebam, quum facere vetarer, non docerer: quemadmodum & alia quædam ſunt, quæ patre matreque vetantibus, facere tamen à natura cogebar. Ac B gladio profecto cædebam, quidquid clanculum poteram. Non enim in hoc naturæ ductum modo ſequebar, ſicvt in inceſſu curſuque: ſed præterquam quod ingenitum erat, etiam volupe mihi factu videbatur. Quando igitur hæc nobis dimicatio reſtat, in qua plus alacritas animorũ, quam ars effectura eſt: cur hoc aduerſus iſtos Æquales certamen cum voluptate non ſuſcipiamus, quum paria fortitudinis præmia ſint vtriſque propoſita, & à nobis tamen *haudquaquam paria ſciamus in diſcri- C men poni? nimirum ab illis, vitam honoratam, quæ vna eſt omnium iucundiſſima: à nobis vero laborioſam quidem illam, ſed honorum expertem, quam equidem moleſtiſſimam duco. Maxime autem, commilitones, hoc me ad ſuſcipiendum alacriter adverſus hoſce certamen excitat, quod Cyrum habituri iudicem ſumus, ab omni alienum inuidia; quem ego iuratus aio, vere mihi videri, quoſcumque fortiter gerere ſe animaduertat, nihilo minus quam ſe ipſum diligere. Nam equi- D dem eum video, quidquid habet, iucundius his ipſis dare, quam ſibi retinere. At enim Æquales iſtos, non ignoro elatis eſſe animis, quod inſtituti ſint ad famem, ſitim, frigus tolerandum: quum ipſis parum compertum ſit, nos eadem à magiſtro etiam potiori, quam ipſos, didiciſſe. Nullus enim magiſter in his potior eſt neceſſitate, quæ nos hæc vt accurate admodum diſceremus, docuit. Hi ſe ad labores conſuefaciebant ferendis armis, quæ omnes E homines eiuſmodi excogitarunt, vt geſtatu quam commodiſſima ſint: nos ſub magnis oneribus & incedere cogebamur, & currere: vt iam mihi quidem armorum geſtamina ſimiliora videantur alis, quam oneribus. Quamobrem, Cyre, me ſcito & in certamen hoc deſcenſurum, & (qualis qualis tamdem ſum) vt ex dignitate præmiis orner, poſtulaturum. Vos quoque populares, hortor ad pugnam hanc aduerſus bene inſtitutos hoſce magna contentione ſuſci-

(Margin: vel. haudquaquam paria periclitantibus in diſcrimé eatur? nimirum illis, vitam &c.)

» piendam. Nimirum nunc hi homines in hoc populari certamine capti ſunt. Hæc Pheraulæ fuit oratio. Surrexerunt autem & complures alij, qui amborum ſententiã oratione ſua comprobabant. Itaque decretum fuit, ornandum quemque ex dignitate, iudiciumque Cyro permittendum eſſe. Atque hæc ſane in hunc modum ceſſerũt. Cyrus autem aliquando totam quoque cohortem, vna cum eius præfecto vocauit ad cœnam, quum videret eum diuiſam duas in partes cohortem vtrimque ex aduerſo ad conflictum inſtruere, geſtantibus vtriſque loricas & crates in manibus ſiniſtris: in dextras vero parti dimidiæ ferulas craſſas dederat, alteram glebas ſublatas eiaculari iuſſerat. Hoc modo inſtructi quum ſtarẽt, prœlio ſignum dabat. Ibi pars altera glebas eiaculabatur, ac tum loricas crateſque feriebat, tum femur & tibias. Vbi vero ad manus ventum eſſet, tum illi, quibus erant ferulæ, aduerſis pleriſque femora, manus aliis, & aliis item ſuras, ac ſi qui ad glebas ſe deorſum inclinaſſent, tam ceruices quam dorſum cædebant. Tamdem iſti feruligeri actos in fugam aduerſarios perſequebantur, multoque cum riſu & hilaritate feriebant. Verum & alteri viciſſim ſumtis ipſi quoque ferulis, eadem in illos, qui glebas iaculabantur, perpetrabant. Cyrus autem, & præfecti cohortis illius ſollers inuentum, & obedientiam militum admiratus, quod ſimul & exercerentur, & ſe ipſos exhilararent, atque etiam quod illi, qui arma Perſica imitati eſſent, vincerent: his ergo delectatus, ad cœnam eos inuitat. Quumque in tabernaculo quoſdam ipſorum videret, quorum alij tibia, manus alij obligata eſſet; quid ipſis accidiſſet, rogabat. Illi ſe glebis ictos aiebant. Et Cyro iterum quærente, vtrum poſtquam congreſſi fuiſſent, an quum abeſſent procul; reſpondebant feruligeri, tum id ſe perpeſſos, quum procul abeſſent: at quum ventum fuiſſet ad manus, tum vero ludum fuiſſe pulcherrimum. Heic contra, qui conciſi ferulis erant, non ludum ſibi videri clamabant, comminus feriri: ſimulque plagas in manibus & ceruicibus atque etiam in facie nonnulli oſtendebant, quas à feruligeris accepiſſent. Ac tum quidem, vt fieri conſueuit, ſeſe mutuo ridebant. Poſtridie vero totus ille campus hominibus hos imitantibus plenus erat: atque adeo niſi quid rei magis ſeriæ tractarent, numquam non hoc ludo vtebantur. Etiam alium cohortis cuiuſdam præfectum aliquando vidit, qui

A δε. νῦν γὰρ, [ἔφη*, ἄνδρες εἰλημμένοι εἰσὶν ἐν δημοτικῇ ἀγωνίᾳ. Φεραύλας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. ἀνίσταντο δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἑκατέροις συναγορεύοντες. ἔδοξε δὲ οὖν κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστον τιμᾶσθαι, Κῦρον δὲ τὸν κρίνοντα εἶναι. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω προὐκεχωρήκεσαν. ἐκάλεσε δὲ ἐπὶ δεῖπνον ὁ Κῦρος καὶ ὅλην ποτὲ τάξιν σὺν τῷ ταξιάρχῳ· * ἰδὼν δ' αὐτὸν τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς τάξεως ἀντιτάξαντα ἑκατέρωθεν εἰς ἐμβολήν, θώρακας μὲν δὴ ἀμφοτέρους ἔχον-

ἰδὼν αὐτὸν

B τας καὶ γέρρα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς· εἰς δὲ τὰς δεξιὰς νάρθηκας παχεῖς τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δ' ἑτέροις εἶπεν, ὅτι βάλλειν δεήσοι ἀναιρουμένους ταῖς βώλοις. ἐπεὶ δὲ παρεσκευασμένοι οὕτως ἔστησαν, ἐσήμηνεν αὐτοῖς μάχεσθαι. ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βώλοις, καὶ ἔστιν οἳ ἐτύγχανον καὶ θωράκων καὶ γέρρων, οἱ δὲ καὶ μηροῦ καὶ κνημῖδος· ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, οἱ τοὺς νάρθηκας ἔχοντες ἔπαιον τῶν μὲν μηρούς, τῶν δὲ χεῖρας, τῶν δὲ κνή-

C μας, τῶν δὲ ἐπικυπτόντων ἐπὶ βώλους, ἔπαιον τοὺς τραχήλους καὶ τὰ νῶτα. τέλος δὲ τρεψάμενοι ἐδίωκον οἱ ναρθηκοφόροι, παίοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ παιδιᾷ. ἐν μέρει γε μὴν οἱ ἕτεροι πάλιν λαβόντες τοὺς νάρθηκας, ταὐτὰ ἐποίησαν τοὺς ταῖς βώλοις βάλλοντας. Ταῦτα δ' ἀγασθεὶς ὁ Κῦρος, τοῦ μὲν ταξιάρχου τὴν ἐπίνοιαν, τῶν δὲ τὴν πειθώ, ὅτι ἅμα μὲν ἐγυμνάζοντο, ἅμα δὲ εὐθυμοῦντο, ἅμα δὲ ἐνίκων οἱ εἰ-

D κασθέντες τῇ τῶν Περσῶν ὁπλίσει· τούτοις δὴ ἡσθεὶς ἐκάλεσέ τε ἐπὶ δεῖπνον αὐτούς, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ἰδών τινας αὐτῶν ἐπιδεδεμένους, τὸν μέν τινα * ἀντικνήμιον, τὸν δὲ χεῖρα, ἠρώτα τί πάθοιεν. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι πληγεῖεν ταῖς βώλοις. ὁ δὲ πάλιν ἐπηρώτα, πότερον ἐπεὶ ὁμοῦ ἐγένοντο, ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτε πρόσω ἦσαν. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, παιδιὰν ἔφασαν εἶναι καλλίστην οἱ ναρθηκοφόροι· οἱ δ' αὖ συγκεκομμέ-

ἐπικνήμι

E νοι τοῖς νάρθηξιν, ἀνέκραγον ὅτι οὐ σφίσι γε δοκοίη παιδιὰν εἶναι τὸ ὁμόθεν παίεσθαι. ἅμα δὲ ἐπεδείκνυσαν τῶν * ναρθηκοφόρων τὰς πληγὰς καὶ ἐν χερσὶ καὶ ἐν τραχήλοις, ἔνιοι δὲ καὶ ἐν προσώποις· καὶ τότε μέν, ὥσπερ εἰκός, ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ μεστὸν ἦν τὸ πεδίον *πάντων τούτους μιμουμένων· καὶ ἀεὶ ὁπότε μὴ ἄλλο τι σπουδαιότερον πράττοιεν, ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἐχρῶντο. ἄλλον δέ ποτε ἰδ[illegible]

ναρθη[illegible]

τοῦ [illegible]

ἄγοντα τὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τὸ * ἄ-ριστον ἐπὶ ἑνός, καὶ ὁπότε δοκοίη αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον λόχον παράγειν καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον εἰς μέτωπον· ἐπεὶ δὲ ἐν μετώπῳ οἱ λοχαγοὶ ἐγένοντο, παρηγγύησεν εἰς δύο ἄγειν τὸν λόχον· ἐκ τούτου δὴ παρῆσαν οἱ δεκάδαρχοι εἰς μέτωπον· ὁπότε δὲ αὖ ἐδόκει αὐτῷ καιρὸς εἶναι, * παρήγγειλεν εἰς τέτταρας [ἄγειν * τὸν λόχον. * οὕτω δὴ οἱ πεμπάδαρχοι αὖ παρῆσαν, ὡς εἰς τέτταρας] ἴοι ὁ λόχος *. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς ἐγένοντο, παραγγείλας * δύο εἰς ἕνα * ἰόντων, εἰσῆγε τὸν πρῶτον λόχον, καὶ τὸν δεύτερον τούτου κατ' οὐρὰν ἕπεσθαι ἐκέλευε· καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον ὡσαύτως παραγγείλας, ἡγεῖτο εἴσω. οὕτω δὴ εἰσαγαγὼν κατέκλινεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ ὥσπερ * εἰσεπορεύοντο. τοῦτον ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς τῆς τε πρᾳότητος καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιμελείας, ἐκάλεσεν αὖ καὶ ταύτην τὴν τάξιν ἐπὶ τὸ δεῖπνον σὺν τῷ ταξιάρχῳ. παρὼν δέ τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον κεκλημένος ἄλλος ταξίαρχος, τὴν δ' ἐμὴν, ἔφη, ὦ Κῦρε, τάξιν οὐ * καλεῖς εἰς τὴν σκηνήν; καὶ μὴν ὅταν γε παρῇ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ταῦτα πάντα ποιεῖ· καὶ ὅταν τέλος ἡ σκηνὴ ἔχῃ, ἐξάγει μὲν ὁ οὐραγὸς τοῦ τελευταίου λόχου τὸν λόχον, ὑστάτους ἔχων τοὺς πρώτους εἰς μάχην τεταγμένους· ἔπειτα δὲ ὁ οὐραγὸς τοῦ ἑτέρου λόχου ἐπὶ τούτοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ὡσαύτως· ὅπως καὶ ὅταν δέῃ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἐπίστωνται ὡς δεῖ ἀπιέναι. ἐπειδὰν δὲ καταστῶμεν εἰς τὸν δρόμον ἔνθα περιπατοῦμεν, ὅταν μὲν πρὸς ἕω ἴωμεν, ἐγὼ ἡγοῦμαι· καὶ ὁ πρῶτος λόχος πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος ὡς δεῖ, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, καὶ αἱ τῶν * λοχαγῶν δεκάδες καὶ * πεμπάδες, ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ· ὅταν δ', ἔφη, πρὸς ἑσπέραν ἴωμεν, ὁ οὐραγός τε καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι ἀφηγοῦνται· ἐμοὶ μέντοι ὅμως πείθονται ὑστέρῳ ἰόντι, ἵνα ἐθίζωνται καὶ ἕπεσθαι καὶ ἀφηγεῖσθαι ὁμοίως πειθόμενοι. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, ἦ καὶ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖτε; ὁποσάκις γε, ἔφη, καὶ δειπνοποιούμεθα νὴ Δία. καλῶ τοίνυν, ἔφη, ὑμᾶς, ἅμα μὲν ὅτι τὰς τάξεις μελετᾶτε καὶ προσιόντες καὶ ἀπιόντες, ἅμα δ' ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἅμα δὲ ὅτι τά τε σώματα περιπατοῦντες ἀσκεῖτε, καὶ τὰς ψυχὰς * ὠφελεῖν διδάσκοντες.

A cohortem ſuam à fluuio ſingulis ſingulos ſubſequentibus ad prandium ducebat, & vbi tempeſtiuum ei videbatur, poſteriorem manipulum præterito tertio, & quarto, in frontem procedere iubebat. Quumque iam in fronte manipularij duces eſſent, mandabat in binos explicatum manipulum ducerent. Itaq. deinde decuriones in frontem perveniebant. Rurſus quum opportunum ipſi viſum eſſet, imperabat in quaternos explicatum manipulum duce-
B rent. Atque ita quinarij procedebant, vt in quaternos explicatus manipulus iret. Poſtquam vero peruentum eſſet ad fores tabernaculi, tum ſigno dato iubens, vt rurſus ſingulatim incederent, manipulũ primum introducebat, & alterum iubebat hunc pone ſubſequi, itidẽque tertio & quarto præcipiens, ducebat intro: & hunc in modum introductos in cœna diſcumbere volebat, ſicuti videlicet ingreſſi eſſent. Hunc ergo Cyrus admiratus, ob manſuetudinem, &
C inſtitutionem hanc, & diligentiam; vna cum præfecto cohortem ad cœnam inuitat. Ibi quum & alius quidã cohortis præfectus, ad cœnam vocatus adeſſet: Meam vero, inquit, cohortem ad tuum hoc tabernaculum Cyre, non inuitas? Illa tamẽ quoties ad cœnam venit, hæc omnia facit; & vbi contubernij finis eſt, extremus vltimi manipuli ductor ſuum manipulum educit, qui quidem poſtremos habet primo ad pugnam loco diſpoſitos: deinde poſt hos,
D qui alterum manipulum cogit: ſimilique ratione tertius & quartus: nimirũ vt quum ab hoſtibus reducendi ſunt, quo pacto ſit abeundum, norint. Poſtquam vero iam conſtitimus in curriculo, vbi deambulamus; ſiquidem verſus ortum progredimur, ego præire ſoleo, & primus manipulus locum primum habet, alter itidem ſuum, & tertius, & quartus, ac manipulorum etiam
E tum decuriæ tum quiniones, donec ſignum à me detur. Quum vero verſus occidentem recedimus, tum qui vltimum agmẽ cogit, & cum eo poſtremi primo loco duces in abitu ſunt: ac nihilominus mihi, qui ſum vltimus, parent: vt & ſequi & præcedere pari cum obedientia conſueſcant. Et Cyrus: Hoccine ſemper, ait, facitis? Profecto, reſpondit ille, quoties cœnam inſtruimus. Vos igitur, inquit, ad cœnam inuito, partim quod & in accedendo & in abeundo ſtudioſe ſeruatis ordines, partim quod illud & interdiu & noctu facitis, partim quod & corpora deambulãdo exercetis, & animos docendo meliores redditis.

Inſignis Cyri ſollertia in excitandis militum animis.

Et vero quum omnia duplicia faciatis, æquum eſt vobis etiam duplex epulum præberi. Minime profecto ait cohortis illius præfectus, vno quidem die: niſi nobis duplices etiam vẽtres dabis. Ac tum quidem hoc pacto finis contubernio huic impoſitus fuit. Cyrus vero illum ordinem, quemadmodum dixerat, & poſtridie, & ſequenti etiam hunc die vocauit. Quæ quum & ceteri animaduerterent, vniuerſi deinceps hos imitabantur. Quum autem Cyrus aliquãdo militẽ vniuerſum in armis luſtraret & inſtrueret, venit ab Cyaxare nuntius, qui diceret, ab Indis legatos adeſſe: iubere Cyaxarẽ, quamprimũ ad ſe veniret. Quin & veſtem, inquit ille nuntius, pulcherrimã ab Cyaxare tibi fero. Cupit enim te quam ornatiſſime ſplẽdidiſſimeq. venire: quippe quẽ accedẽtẽ, Indi ſint ſpectaturi. Quæ quũ Cyrus audiſſet, imperat præfecto cohortis loco primo in acie conſtituto, vt in frõte cõſiſteret, cohorte ſingulatim ducta, latus ipſe dextrũ tenens; & iuſſit hũc idem ſecundo imperare, vt ita imperatũ per vniuerſos traderetur. Illi dicto audiẽtes, & imperant hæc celeriter, & celeriter imperata faciunt: breuiq. tempore frons ad * ducentos, (tot enim præfecti cohortium erant) denſitas agminis ad centũ habuit. Quumque iã hoc ordine cõſtitiſſent, ſequi eos ita iuſſit, vt ipſe præcederet: & mox citato gradu præcedebat. Quia vero viam, quæ tendebat ad regiam, artiorem animaduertit eſſe, quam vt omnes in fronte progredi poſſent: iuſſit primos in ordine millenos milites ita ſe ſequi, vt collocati fuerant; & millenos alteros à tergo ſequi hos primos, idemque per totum agmẽ ita ſeruari præcepit. Igitur præibat ipſe ſine remiſſione, militesque milleni ſemper totidem præcedẽtibus à tergo ſuccedebant. Miniſtros etiam duos ad ipſius aditum viæ miſit, qui ſignificarent ignorantibus, quid facto eſſet opus. Quum autẽ Cyaxaris ad portam peruẽtum eſſet, præfecto primæ cohortis imperat, ſic cohortem inſtrueret, vt eius denſitas duodenos cõtineret: præfectos autem duodenũ militum propter regiã in frontẽ conſtitueret. Eadem ſecundo iubet imperari, & ſic deinceps omnibus. Atq. hæc illi faciebant. Cyrus autẽ ipſe quũ ad Cyaxarem veſte indutus Perſica, minime ornatu alieno contaminata, ingreſſus eſſet: Cyaxares eo conſpecto, celeritate quidẽ delectabatur, at vilitate veſtis offenſus: Quid hoc, inquit, eſt Cyre? cuiuſmodi rem facis, qui habitu tali in conſpectũ Indorũ venis?

Cyrus ob Indorum legatos arceſſitur.

tercentos,

A ἐπεὶ οὖν πάντα διπλᾶ ποιεῖτε, διπλῆν ὑμᾶς δίκαιον καὶ τὴν εὐωχίαν παρέχειν. μὰ Δί', ἔφη ὁ ταξίαρχος, μήτοι γε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰ μὴ καὶ διπλᾶς τὰς γαστέρας ἡμῖν παρέξεις. καὶ τότε μὲν [δὴ *οὕτω τὸ τέλος τῆς σκηνῆς ἐποιήσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος ἐκάλεσε ταύτην τὴν τάξιν, ὥσπερ ἔφη, καὶ τῇ ἄλλῃ. αἰσθανόμενοι δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι, τὸ λοιπὸν πάντες αὐτοὺς ἐμιμοῦντο. ἐξέτασιν δέ ποτε τοῦ Κύρου πάντων ποιουμένου ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ σύνταξιν, ἦλθε παρὰ Κυαξάρου B ἄγγελος, λέγων ὅτι Ἰνδῶν πάρειη πρεσβεία. κελεύει οὖν σε ἐλθεῖν ὡς τάχιστα. φέρω δέ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος, καὶ στολὴν τὴν καλλίστην παρὰ Κυαξάρου. βούλεται γάρ σε εὐκοσμιότατα καὶ λαμπρότατα προσελθεῖν, ὡς ὀψομένων τῶν Ἰνδῶν ὅπως ἂν προσίῃς. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τεταγμένῳ ταξιάρχῳ εἰς μέτωπον στῆναι, ἐφ' ἑνὸς ἄγοντα τὴν τάξιν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντα ἑαυτόν· καὶ τῷ δευτέρῳ ἐκέλευσε *ταῦτα ταὐτὰ C τοῦτον παραγγεῖλαι, καὶ διὰ πάντων οὕτω παραδιδόναι ἐκέλευσεν. οἱ δὲ πειθόμενοι ταχὺ μέν τοι παρήγγελλον, ταχὺ δὲ τὰ παραγγελλόμενα ἐποίουν· ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἐγένετο τὸ μὲν μέτωπον ἐπὶ *διακοσίων (τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν οἱ ταξίαρχοι) τὸ δὲ τριακοσίων. βάθος ἐφ' ἑκατόν. ἐπεὶ δὲ κατέστησαν, ἕπεσθαι ἐκέλευσεν ὡς ἂν αὐτὸς ἡγῆται· καὶ εὐθὺς τροχάζων ἡγεῖτο. ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν ἀγυιὰν τὴν πρὸς τὸ βασίλειον φέρουσαν στενοτέραν οὖσαν ἢ ὡς ἐπὶ μετώ- D που πάντας ἰέναι, παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὺν ἕπεσθαι κατὰ χώραν, τὴν δευτέραν κατ' οὐρὰν ταύτης ἀκολουθεῖν ἔταξε, καὶ διὰ παντὸς *οὕτως. αὐτὸς μὲν ἡγεῖτο οὐκ ἀναπαυόμενος, αἱ δ' ἄλλαι χιλιοστύες κατ' οὐρὰν ἑκάστη τοῖς ἔμπροσθεν εἵποντο. ἔπεμψε δὲ καὶ ὑπηρέτας δύο ἐπὶ τὸ στόμα τῆς ἀγυιᾶς, ὅπως εἴ τις ἀγνοοίη, σημαίνοιεν τὸ δέον ποιεῖν. ὡς δ' ἀφίκοντο ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας, παρήγγελλε τῷ πρώτῳ ταξιάρχῳ τὴν τάξιν εἰς E δώδεκα τάττειν βάθος, τοὺς δὲ δωδεκάρχας ἐν μετώπῳ καθιστάναι περὶ τὸ βασίλειον· καὶ τῷ δευτέρῳ ταὐτὰ ἐκέλευσε παραγγεῖλαι, καὶ διὰ πάντων οὕτως. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δ' εἰσῄει πρὸς τὸν Κυαξάρην ἐν τῇ Περσικῇ στολῇ οὐδέν τι ὑβρισμένῃ. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κυαξάρης, τῷ μὲν τάχει ἥσθη, τῇ δὲ φαυλότητι τῆς στολῆς ἠχθέσθη, καὶ εἶπε· τί τοῦτο, ὦ Κῦρε, οἷον πεποίηκας οὕτω φανεὶς τοῖς Ἰνδοῖς;

οὕτως. καὶ αὐτὸς

ἐγὼ δ', ἔφη, ἐβουλόμην σε ὡς λαμπρότατον φανῆναι. καὶ γὰρ ἐμοὶ κόσμος ἂν ἦν τοῦτο, ἐμῆς ὄντα ἀδελφῆς υἱὸν ὅτι μεγαλοπρεπέστατον φαίνεσθαι. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε· καὶ ποτέρως ἄν, ὦ Κυαξάρη, μᾶλλόν σε ἐκόσμουν, εἴπερ πορφυρίδα ἐνδὺς, καὶ ψέλλια λαβὼν, καὶ στρεπτὸν περιθέμενος, σχολῇ κελεύοντι ὑπήκουόν σοι, ἢ νῦν, ὅτε σὺν τοσαύτῃ καὶ τοιαύτῃ δυνάμει οὕτως ὀξέως σοι ὑπακούω, διὰ τὸ σὲ τιμᾶν, ἱδρῶτι καὶ σπουδῇ καὶ αὐτὸς κεκοσμημένος, καὶ σὲ κοσμῶν, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιδεικνὺς σοι οὕτω πειθομένους; Κῦρος μὲν οὖν ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ Κυαξάρης νομίσας αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, * ἐκέλευσεν ἄγειν τοὺς Ἰνδούς. οἱ δ' Ἰνδοὶ εἰσελθόντες ἔλεξαν ὅτι πέμψειε σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, καὶ κελεύσειεν ἐρωτᾶν, ἐξ ὅτου ὁ πόλεμος εἴη Μήδοις τε καὶ τῷ Ἀσσυρίῳ. ἐπεὶ δὲ σοῦ ἀκούσαιμεν, ἐκέλευσεν αὖ ἐλθόντας πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ ἐκείνου τὰ αὐτὰ ταῦτα πυθέσθαι. τέλος δ' αὖ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰπεῖν ὅτι ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, τὸ δίκαιον σκεψάμενος, φαίη μετὰ τοῦ * ἀδικουμένου ἔσεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Κυαξάρης εἶπεν· ἐμοῦ τοίνυν ἀκούετε, ὅτι οὐκ ἀδικοῦμεν τὸν Ἀσσύριον οὐδέν· ἐκείνου δ' ἐλθόντες πυνθάνεσθε, ὅ, τι λέγει. παρὼν δὲ ὁ Κῦρος ἤρετο τὸν Κυαξάρην, ἦ καὶ ἐγώ, ἔφη, εἴπω ὅ, τι γιγνώσκω; καὶ ὁ Κυαξάρης ἐκέλευσεν. ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπαγγείλατε τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ τάδε, (εἰ μή τι ἄλλο δοκεῖ Κυαξάρῃ) ὅτι φαμὲν ἡμεῖς, εἴ τι φησὶν ὑφ' ἡμῶν ἀδικεῖσθαι ὁ Ἀσσύριος, * αἱρούμεθα αὐτὸν τὸν τῶν Ἰνδῶν βασιλέα δικαστήν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἰνδοὶ ἐξῆλθον, ὁ Κῦρος πρὸς τὸν Κυαξάρην ἤρχετο λόγου τοιοῦδε· ὦ Κυαξάρη, ἐγὼ μέν τοι ἦλθον οὐδέν τι πολλὰ ἔχων ἴδια χρήματα οἴκοθεν· ὁπόσα δ' ἦν, τούτων πάνυ ὀλίγα λοιπὰ ἔχω. ἀνήλωκα δὲ, [ἔφη, * εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοῦτο [ἴσως * θαυμάζεις σύ, πῶς ἀνήλωκα ἐγὼ, σοῦ αὐτοὺς τρέφοντος. εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν, ἢ τιμῶν καὶ χαριζόμενος, ὅταν τινὰ ἀγασθῶ τῶν στρατιωτῶν. δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, πάντας μὲν οὓς ἄν τις βούληται ἀγαθοὺς συνεργοὺς ποιεῖσθαι ὁποιουτινοσοῦν πράγματος, ἥδιον εἶναι εὖ τε λέγοντα καὶ εὖ ποιοῦντα παρορμᾶν μᾶλλον, ἢ λυποῦντα καὶ ἀναγκάζοντα. οὓς δὲ δὴ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων ποιήσασθαί τις βούλοιτο συνεργοὺς προθύμους, τούτους παντάπασιν ἔμοιγε δοκεῖ ἀγαθοῖς θηρατέον εἶναι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις.

Margin: ἐκέλευσε ναί · ἠδικημένου · αἱρεῖσθαι

A Ego vero te quam ſplendidiſſimum conſpici volebam. Nam hoc ipſum ornamento mihi fuiſſet, ſi tu, meæ ſororis filius, multo magnificentiſſimus viſus eſſes. Et Cyrus ad hæc: Vtro te modo, inquit, magis ornaſſem, mi Cyaxares, ſi purpura indutus, adhibitis armillis, torquatus etiam, tibi mandanti lente paruiſſem: an nunc potius, quum tali tantoque ſtipatus exercitu, tam velociter, honoris tui cauſa, tibi pareo; & ſudore celeritateque cum ipſe ornatus adſum, B tum te orno, & cæteros etiam tibi tantopere obſequentes exhibeo? Hæc Cyrus vbi dixiſſet, viſus eſt Cyaxari recte loquutus. itaque iuſſit, vt Indi adducerentur. Illi vero ingreſſi, ſe miſſos ab rege Indorum aiebant, ac iuſſos interrogare, qua de re bellum inter Medos & Aſſyrium ſuſceptum eſſet. Ac te quidem poſtquam audiſſemus, vt ad Aſſyrium quoque profecti, de his ipſis etiam ex illo quæreremus, iuſſit. Tandem vtrique veſtrum indicaremus, regem Indo- C rum dicere, ſe iuris & æqui ratione habita, ſtaturum ab illo cui fieret iniuria. Ad hæc Cyaxares: Me igitur auditis, inquit, nulla nos Aſſyrium iniuria adficere. Quid ipſe dicat, profecti ad eum, exquirite. Cyrus autem, qui aderat, Cyaxarem interrogans: Num & ipſe dicam, ait, quod ſentio? Quumque is iuſſiſſet: Indorum, inquit, regi hæc nuntiate, niſi quid aliud Cyaxari videtur: dicere nos, ſi quam à nobis ſibi factam iniuriam dicat Aſſyrius, ipſum nos Indorum regem arbitrum D accipere. His illi auditis abierunt. Quum autem egreſſi eſſent, Cyrus ad Cyaxarem hoc vti ſermone cœpit: Equidem ad te, Cyaxares, ita veni; vt multas mecum pecunias meas domo non adferrem: quas autem habebam, de iis perpuſillum aliquid mihi reliquum eſt, quod eas in militem expenderim. Ac tu fortaſſe miraris, quo pacto expenderim, quum tu militem alas. Verum ſcire te volo, non aliter expenſas, quam tribuendis præmiis, E & largiendo, quoties aliquem militum ſuſpicerem. Nam hæc mea ſententia eſt, quoſcumque ſibi quis ex animo adiungere quocumque in negotio conficiundo velit, eos ſuauius eſſe, bene tum dicendo tum faciundo potius excitari quam offendendo, & cogendo. Ad res quidem bellicas ſi quiſpiam conciliare ſibi ſocios alacres ſtudeat, eos omnino & dictis bonis & factis captandos arbitror.

Indorum Regis legati audiuntur.

Cyri cum Cyaxare de conficienda pecunia colloquium.

Amicos enim, non hoſtes, oportet eſſe, qui nobiſcum ſine recuſatione ſint pugnaturi, nec in ſecundis Imperatoris rebus inuidi, nec in aduerſis futuri ſint *formidoſi. Hæc igitur ego quum animaduertam, pecuniis mihi pluribus opus eſſe puto. Vt autem in omnibus vnum ad te reſpiciã, quem ſumtus graues facere ſatis intelligo, mihi quidem abſurdum videtur. Itaque communi conſilio prouidendum vtrique arbitror, ne pecunia te deficiat. Nam ſi eius tibi ſit copia, ſcio mihi quoque facultatem accipiendi non defuturam, quum opus erit: præſertim ſi eam in eiuſmodi quemdam vſum accepero, in quem expenſa tibi quoque maius commodum adferat. Nuper igitur audire de te memini, Armenium te modo contemnere, qui hoſtes aduerſum nos aduentare audiat; ac neque copias mittere, neque tributum debitum adferre. Nimirum, inquit, facit hæc ille, mi Cyre: vt equidẽ dubius ſim animi, an expediat hominem bello adgredi, & ad cogendum vim adhibere; an magis profuerit, in hoc quidem tempore miſſum eum facere, ne hunc etiam ceteris hoſtibus noſtris adiungamus. Tum Cyrus iterum interrogabat: Num vero domicilia munitis in locis habent, an iis, quæ adiri facile poſſint? Habent domicilia, reſpondit Cyaxares, non admodum munitis in locis. Nam illam ego rem non neglexi. Sunt tamen montes, in quos ſi ſe recipiat, ſic eſſe tut[us] poſſit, vt nec ſe ipſum ſtatim hoſti dedere, nec quæcũq. in illos ſubvexerit, neceſſe habeat: niſi quis eum diutius ibidem hærendo obſideat, quemadmodum pater meus olim fecit. Tum Cyrus: Si mittere me voles, inquit, tanta equitum manu mihi adiuncta, quanta tibi ſubſectura videbitur: arbitror me, Diis bene iuuantibus, effecturum, vt & copias mittat, & tributum pẽdat. Immo præter hæc ſpero conſore, vt multo nobis, quã nũc eſt, ſit amicior. Et Cyaxares: Ego quoque ſpero, inquit, ad te lubentius illos acceſſuros, quam ad nos. Nam quoſdam ex ipſius liberis tecum olim venari ſolitos audio, qui fortaſſis ad te rurſus acceſſerint. Eorum vero ſi quos in poteſtatem redegeris, omnia confici ex animi noſtri ſentẽtia poterunt. Ergone tibi conducere videtur, inquit Cyrus, vt hæc noſtra cõſilia celentur? Nimirum hoc pacto, ait Cyaxares, & facilius ipſorum aliquis in poteſtatem noſtram venerit: & ſi quis eos inuadat, minus paratos deprehenderit. Audi igitur, inquit Cyrus, an aliquid dicere tibi videbor.

al. deſertores futuri ſint.

Conſultatio Cyri & Cyaxaris de Armenio in ordinem redigendo.

A φίλους γάρ, οὐκ ἐχθρούς, δεῖ εἶναι, τοὺς μέλλοντας ἀπροφασίστους συμμάχους ἔσεσθαι, καὶ μήτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ ἄρχοντος φθονήσοντας, μήτε ἐν τοῖς κακοῖς *προδώσοντας. ταῦτ' οὖν ἐγὼ οὕτως προγινώσκων, χρημάτων δοκῶ προσδεῖσθαι. πρὸς μὲν οὖν σὲ πάντα ὁρᾶν, ὃν αἰσθάνομαι δαπανῶντα πολλά, ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι· σκοπεῖν δ' ἀξιῶ κοινῇ καὶ σὲ καὶ ἐμέ, ὅπως σε μὴ ἐπιλείψῃ χρήματα. ἢν γὰρ σὺ ἄφθονα ἔχῃς, B οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ εἴη λαμβάνειν ὁπότε δεοίμην, ἄλλως τε καὶ εἰ εἰς τοιοῦτόν τι λαμβάνοιμι, ὃ μέλλει καὶ σοὶ δαπανηθὲν βέλτιον εἶναι. ἔναγχος οὖν ποτέ σου μέμνημαι ἀκούσας ὡς ὁ Ἀρμένιος καταφρονοίη σου νῦν, ὅτι ἀκούει τοὺς πολεμίους προσιόντας ἐφ' ἡμᾶς, καὶ οὔτε στράτευμα πέμποι, οὔτε τὸν δασμόν, ὃν ἔδει, ἀπάγοι. ποιεῖ γὰρ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐκεῖνος· ὥστε ἐγώ τε ἀπορῶ πότερόν μοι κρεῖττον στρατεύεσθαι καὶ πειρᾶσθαι ἀνάγκην C αὐτῷ προσθεῖναι, ἢ λυσιτελεῖ ἐᾶσαι ἐν τῷ παρόντι, μὴ καὶ τοῦτον πολέμιον πρὸς τοῖς ἄλλοις προσθώμεθα. καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο, αἱ δ' οἰκήσεις αὐτῶν πότερον ἐν ἐχυροῖς χωρίοις εἰσίν, ἢ ἐν εὐεφόδοις; καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπεν· αἱ μὲν οἰκήσεις οὐ πάνυ ἐν ἐχυροῖς· ἐγὼ γὰρ * τούτου οὐκ ἠμέλουν· ὄρη μέντοι ἐστίν, ἔνθα δύναιτ' ἂν ἀπελθὼν ἐν τῷ παραχρῆμα ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι τοῦ μήτ' αὐτός γε ὑποχείριος γενέσθαι, μηδὲ ὅσα ἐνταῦθα D δύναιτο ὑπεκκομίσασθαι, εἰ μή τις πολιορκοίη προσκαθήμενος, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατήρ ποτε ἐποίησεν. ἐκ τούτου δὲ ὁ Κῦρος λέγει τάδε· ἀλλ' εἰ θέλεις ἐμὲ πέμψαι ἱππέας μοι προσθεὶς ὁπόσοι δοκοῦσιν ἱκανοὶ εἶναι, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ποιῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ στράτευμα πέμπειν, καὶ ἀποδοῦναι τὸν δασμόν σοι· ἔτι δὲ ἐλπίζω καὶ φίλον E αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν ἔσεσθαι, ἢ νῦν ἐστι. καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπεν· καὶ ἐγὼ ἐλπίζω ἐκείνους ἐλθεῖν πρός σε μᾶλλον, ἢ πρὸς ἡμᾶς. ἀκούω γὰρ καὶ συνθηρευτάς τινας τῶν παίδων αὐτοῦ σοι γενέσθαι, ὥστε ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρός σε. ὑποχειρίων δὲ γενομένων τινῶν αὐτῶν, πάντ' ἂν πραχθείη *ᾗ ἡμεῖς βουλόμεθα. οὐκοῦν δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, σύμφορον εἶναι τὸ λεληθέναι ἡμᾶς ταῦτα βουλεύοντας; μάλιστα μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καὶ ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ εἴ τις ὁρμῷτο ἐπ' αὐτούς, *ἀπαρασκευαστότεροι ἂν λαμβάνοιντο. ἄκουε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἤν τι [σοι* δόξω λέγειν.

ὀρρωδή- σοντας.

τοῦ τι εἰδώς;

ᾗ ἡμεῖς βουλόμεθα.

ἀπαρα- σκεύαστοι

ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' ἐμοῦ Πέρσαις τεθήρακα ἀμφὶ τὰ ὅρια τῆς σῆς χώρας καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας δὲ ἤδη τινὰς προσλαβὼν τῶν ἐνθένδε ἑταίρων ἀφικόμην. τὰ μὲν τοίνυν ὅμοια ποιῶν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, οὐκ ἂν ὑποπτεύοιο· εἰ δὲ πολὺ πλείων ἡ δύναμις φαίνοιτο *ἧς εἰώθεις ἔχων θηρᾶν, τοῦτο ἤδη ὕποπτον ἂν γίγνοιτο. ἀλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ πρόφασιν κατασκευάσαι καὶ ἐνθάδε οὐκ *ἀπίθανον, καὶ ἐάν τις ἐκεῖσε ἐξαγγείλῃ, ὡς ἐγὼ βούλομαι μεγάλην θήραν ποιῆσαι, καὶ ἱππέας, ἔφη, αἰτοίην ἄν σε ἐκ τοῦ φανεροῦ. κάλλιστ', ἔφη, λέγεις, ὁ Κυαξάρης. ἐγὼ δέ σοι οὐκ ἐθελήσω διδόναι πλὴν μετρίους τινάς, ὡς βουλόμενος πρὸς τὰ φρούρια ἐλθεῖν τὰ πρὸς τῇ Ἀσσυρίᾳ. καὶ γὰρ τῷ ὄντι, ἔφη, βούλομαι ἐλθὼν κατασκευάσαι αὐτὰ ὡς ἐχυρώτατα. ὁπότε δὲ σὺ *προεληλυθοίης σὺν ᾗ ἔχεις δυνάμει, καὶ θηρῴης, καὶ δὴ δύο ἡμέρας, πέμψαιμι ἄν σοι ἱκανοὺς ἱππέας καὶ πεζοὺς τῶν παρ' ἐμοὶ ἡθροισμένων, οὓς σὺ λαβὼν εὐθὺς ἂν ἴοις· καὶ αὐτὸς δὲ ἔχων τὴν ἄλλην δύναμιν πειρῴμην ἂν μὴ πρόσω ὑμῶν εἶναι, ἵνα εἴπου καιρὸς εἴη, ἐπιφανείην. οὕτω δὴ ὁ μὲν Κυαξάρης εὐθέως πρὸς τὰ φρούρια ἤθροιζεν ἱππέας τε καὶ πεζούς, καὶ ἁμάξας δὲ σίτου προέπεμπε τὴν ἐπὶ τὰ φρούρια ὁδόν. ὁ δὲ Κῦρος [εὐθέως *ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ ἅμα πέμπων ᾔτει τὸν Κυαξάρην [ἐπὶ *τῶν νεωτέρων ἱππέων. ὁ δέ, πάνυ πολλῶν βουλομένων ἕπεσθαι, οὐ πολλοὺς ἔδωκεν αὐτῷ. *προεληλυθότος δ' ἤδη τοῦ Κυαξάρου σὺν δυνάμει καὶ πεζικῇ καὶ ἱππικῇ τὴν πρὸς τὰ φρούρια ὁδόν, γίγνεται τῷ Κύρῳ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἰέναι καλά, καὶ οὕτως ἐξάγει δὴ ὡς εἰς θήραν παρεσκευασμένος. πορευομένῳ δ' αὐτῷ εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὑπανίσταται λαγώς· ἀετὸς δ' ἐπιπτάμενος αἴσιος ὡς κατεῖδε τὸν λαγῶ φεύγοντα, ἐπιφερόμενος ἔπαισέ τε αὐτόν, καὶ συναρπάσας ἐξῆρε, καὶ ἀπενεγκὼν ἐπὶ λόφον τινὰ οὐ πρόσω, ἐχρῆτο τῇ ἄγρᾳ ὅ,τι ἤθελεν. ἰδὼν οὖν ὁ Κῦρος τὸ σημεῖον, ἥσθη τε καὶ προσεκύνησε Δία βασιλέα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· ἡ μὲν θήρα καλὴ ἔσται, ὦ ἄνδρες, ἢν θεὸς θέλῃ. ὡς δὲ πρὸς τοῖς ὁρίοις ἐγένοντο, εὐθὺς ὥσπερ εἰώθει ἐθήρα· καὶ τὸ μὲν πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων *ὤγμευον αὐτῷ, ὡς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξανισταῖεν· οἱ δὲ ἄριστοι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέστησαν,

ἄπιστον

Frequenter ego cum omnibus, qui mecum ſunt, Perſis, tam ad tuæ quam Armeniorum regionis fines venatus ſum, atque etiam aliquādo quibuſdam equitibus hinc è numero ſociorum noſtrorum mecum ſumtis, illuc acceſſi. Ergo minime ſuſpectus fueris, ait Cyaxares, ſi his conſimilia nunc facias. Sin multo maiores copiæ conſpiciantur, quam quibus vti ad venandum conſueuiſti: tum vero res in ſuſpicionem veniet. Sedenim licet, inquit Cyrus, cauſam quandam non ineptam ad perſuadendum & heic prætexere, & iſtic, ſi quis indicium faciat, velle me magnam venationem inſtituere, etſi palam equites ego abs te petam. Perbelle narras, inquit Cyaxares: atque ego tibi non volam præter modicos quoſdam concedere, quaſi qui ad caſtella regioni Aſſyriorum finitima ſim profecturus. Nam reuera decreui ad ea proficiſci, vt quam munitiſſima reddam. Tu vero tuis cum copiis vbi progreſſus fueris, ac iam biduum venando conſumſeris; mittam ego tibi & equitum, & peditum apud me collectorum, quantum ſatis fuerit; quibus tecum ſumtis, ſtatim pergas. Ego vero reliquis cum copiis, ne procul à vobis abſim, enitar: vt conſpiciendum, vbi opportunum fuerit, me præbeam. Hoc igitur modo Cyaxares ſtatim & equites & pedites ad caſtella cogebat, atque etiam currus cum commeatu ea via, quæ ad caſtella duceret, præmittebat. Cyrus autem, profectionis cauſa, rem diuinam faciebat, ac ſimul ad Cyaxarem mittens, equites iuniores [ab eo] petebat. Ille vero, licet admodum multi ſequi vellent, paucos ſolum conceſſit. Et Cyaxare iam cum copiis equitum peditumque via, quæ ad caſtella ducebat, progreſſo: Cyro ſacra de ſuſcipienda in Armenium expeditione auſpicata fuerunt. Itaque ſuos educit, quaſi ad venandum ſe paraſſet. Quumque iam iter faceret, mox primo in agro lepus ſurgit, & advolans aquila dextra, quum leporem fugientem deſpexiſſet, & irruit, & percuſſit eum, raptumq. ſuſtulit, ac proximum in collem quum deportaſſet, pro libidine præda eſt vſa. Cyrus autem hoc augurio delectatus, adoratoque Ioue rege, ad eos qui aderant, dixit: Venatio nobis hæc, amici, volente Deo, proſpera futura eſt. Quum autem ad fines peruentū eſſet, ſtatim more ſuo venabatur. Ac peditum quidē equitumq. vulgus * in hoc prouebat, vt feras aduentu ſuo excitaret: præſtantiſſimi vero quique tam peditum quam equitum hinc inde conſtiterunt;

Cyrus per ſimulationem venationis Armenium inuadit.

Al. procedebat ante ipſum.

excitataſq. feras & exceperunt, & inſecuti ſunt. Itaque multos & apros, & ceruos; & capreas, & aſinos ſylueſtres ceperũt. Sunt enim hac etiam tempeſtate illis in locis aſini ſylueſtres permulti. Deinde intermiſſa venatione, propius ad Armeniorum fines delatus, cœnam inſtrui iuſſit: ac poſtridie rurſum venari cœpit, eos ad montes progreſſus, quos adpetebat. Heic rurſum facto venãdi fine, cœnauit. Quum autẽ perſentiſceret, exercitum Cyaxaris aduentare: clã miſſis ad eos ſuis, vt ab ſe ad duarũ fere paraſangarũ interuallũ cœnarent, edixit. Prouidebat enim futurũ vt hoc ipſum ad fallendum aliquid conduceret. Poſtquã vero cœnaſſent, vt ipſorum præfectus ad ſe veniret, iuſſit. A cœna præfecti cohortiũ aduocati quum aduenissent, in hunc modũ loquutus eſt: Antehac, amici, Armenius Cyaxari & ſocietate iunctus fuit, & imperio ſubiectus. Nunc poſtquam hoſtes inaudiit aduentare, ſpreto Cyaxare, neq. copias nobis mittit, neque tributum perſoluit. Itaq. iam nobis hic venandus eſt, ſi quidem poterimus: ac mihi ſane res in hunc modum gerenda videtur. Tu Chryſanta, poſtquam ſomnum modicũ ceperis, dimidiam Perſarum, qui nobiſcum ſunt, partem ſumito: viam montanam ingreditor: montes occupato, ad quos eũ confugere aiunt, quum * aliquem metuit. Duces ipſe tibi dabo. Atque hos ſane montes etiam ſaltuoſos & ſpiſſos eſſe perhibent, vt ſpes ſit minime vos conſpectum iri. Si tamen ante exercitum expeditos homines, qui & numero & veſtimentis ſint latronibus ſimiles, præmiſeris; nimirum hi Armeniis occurrentes, partim comprehenſos impedire poterunt, ne quod indicium faciant: partim quos comprehendere nequiuerint, abſterritos procul arcẽdo, ne totum exercitum videãt, obſtabũt: ideoque de vobis haud aliter atque latrunculis conſilium capient. Ac tu quidẽ ita facito. Ego vero cum prima luce, peditum altera cum parte dimidia, & vniuerſis cum equitibus, itinere campeſtri ad regiam recta proficiſcar. Tum ſi quidem ſe nobis oppoſuerit, planum eſt, neceſſario pugnam conferendam eſſe: ſin campo cedat, curſu nobis perſequendum eſſe patet: ad montes ſi denique fugiat, heic ſcilicet, inquit, tui muneris fuerit, neminem eorũ, ad te qui peruenient, dimittere. Perinde ſcilicet exiſtimabis, atq. in venatione, nos quidem eos fore, qui indagabunt: te autem illum qui ſit ad plagas. Quamobrem memineris, obſtruenda prius eſſe itinera,

Singularis in fallendo induſtria.

Cyri Oratio de ratione rei gerenda.

al. aliquid

A καὶ τὰ ἀνιστάμενα ὑπεδέχοντο καὶ ἐδίωκον, καὶ ᾕρουν πολλοὺς καὶ σῦς καὶ ἐλάφους καὶ δορκάδας, καὶ ὄνους ἀγρίους· πολλοὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἔτι γίγνονται. ἐπεὶ δ' ἔληξαν τῆς θήρας, προσμίξας πρὸς τὰ ὅρια τῶν Ἀρμενίων ἐδειπνοποιήσατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὖθις ἐθήρα, προσελθὼν πρὸς τὰ ὄρη ὧν ὠρέγετο. ἐπεὶ δ' αὖ ἔληξεν, ἐδειπνοποιεῖτο. τὸ δὲ παρὰ Κυαξάρου στράτευμα ὡς ᾔσθετο προσιὸν, ὑποπέμψας πρὸς αὐτοὺς, εἶπεν ἀπέχοντας αὐτοῦ B δειπνοποιεῖσθαι ὡς δύο παρασάγγας, τοῦτο προϊδὼν ὡς συμβαλεῖται πρὸς τὸ λανθάνειν. ἐπεὶ δὲ δεδειπνήκεσαν, εἶπε τῷ ἄρχοντι αὐτῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον δὲ τοὺς ταξιάρχους ἐκάλει· ἐπεὶ δὲ παρῆσαν, ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύμμαχος ἦν, καὶ ὑπήκοος Κυαξάρει· νῦν δ', ὡς ᾔσθετο τοὺς πολεμίους ἐπιόντας, καταφρονεῖ, καὶ οὔτε στράτευμα πέμπει * ἡμῖν, οὔτε τὸν δασμὸν ἀποδίδωσι· C νῦν οὖν τοῦτον δεῖ θηρᾶσαι, ἂν δυνώμεθα. ὧδέ μοι οὖν δοκεῖ, ἔφη, ποιεῖν. σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα, ἐπειδὰν ἀποκοιμηθῇς ὅσον μέτριον, * λαβὲ τοὺς ἡμίσεις Περσῶν τῶν σὺν ἡμῖν, ἴθι τὴν ὀρεινὴν, καὶ κατάλαβε τὰ ὄρη εἰς ἅ φασιν αὐτὸν, * ὅταν τινὰ φοβηθῇ, καταφεύγειν. ἡγεμόνας δέ σοι ἐγὼ δώσω. φασὶ μὲν οὖν καὶ δασέα ταῦτα τὰ ὄρη εἶναι, ὥστ' ἐλπὶς ὑμᾶς μὴ ὀφθῆναι· ὅμως δὲ εἰ προπέμποις πρὸ τοῦ στρατεύματος εὐζώνους ἄνδρας, λῃσταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς στολὰς, D οὗτοι ἄν σοι, εἴ τισιν ἐντυγχάνοιεν τῶν Ἀρμενίων, οὓς μὲν ἂν συλλαμβάνοντες αὐτῶν κωλύοιεν τῶν ἐξαγγελιῶν, οὓς δὲ μὴ δύναιντο λαμβάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν, ἐμποδὼν γίγνοιντο τοῦ μὴ ὁρᾶν αὐτοὺς τὸ ὅλον στράτευμα, ἀλλ' ὡς περὶ κλωπῶν βουλεύεσθαι. καὶ σὺ μὲν, ἔφη, οὕτω ποίει· ἐγὼ δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς ἡ- E μίσεις μὲν τῶν πεζῶν ἔχων, ἅπαντας δὲ τοὺς ἱππέας, πορεύσομαι διὰ τοῦ πεδίου εὐθὺς πρὸς τὰ βασίλεια. καὶ ἢν μὲν ἀνθιστῆται, δῆλον ὅτι μάχεσθαι δεήσει· ἢν δ' αὖ ὑποχωρῇ τοῦ πεδίου, δῆλον ὅτι μεταθεῖν δεήσει· ἢν δ' εἰς τὰ ὄρη φεύγῃ, ἐνταῦθα δὴ, ἔφη, σὸν ἔργον μηδένα ἀφιέναι τῶν πρὸς σὲ ἀφικνουμένων. νόμιζε δ' ὥσπερ ἐν θήρᾳ, ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἔσεσθαι, * σὲ δὲ τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρκυσι. μέμνησο οὖν ἐκεῖνο, ὅτι φθάνειν δεῖ πεφραγμένους σ

quam

τὴν θέαν. — τοὺς πόρους πρὶν κινεῖσθαι * τὴν θήραν· καὶ λεληθέναι δὲ δεῖ * τοὺς ἐπὶ τούτοις τεταγμένους, εἰ μέλλουσι μὴ ἀποτρέψειν τὰ προσφερόμενα. μὴ μέντοι, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, οὕτως αὖ ποίει, ὥσπερ ἐνίοτε διὰ τὴν φιλοθηρίαν. πολλάκις γὰρ ὅλην τὴν νύκτα * ἄυπνος πραγματεύῃ. ἀλλὰ νῦν ἐᾶσαι χρὴ τοὺς ἄνδρας τὸ μέτριον ἀποκοιμηθῆναι, ὡς δύνωνται * ὑπνομαχεῖν. μηδέ γε σύ, ὅτι οὐχ ἡγεμόνας ἔχων ἀνθρώπους πλανᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπῃ ἂν τὰ θηρία ὑφηγῆται, * ταύτῃ μεταθεῖς, μή τι καὶ νῦν οὕτω τὰ δύσβατα πορεύου, ἀλλὰ κέλευε σὺ τοὺς ἡγεμόνας, ἐὰν μὴ πάνυ πολὺ ἐλάττων ἡ ὁδὸς ᾖ, τὴν ῥᾴστην ἡγεῖσθαι. στρατιᾷ γὰρ ἡ ῥᾴστη, ταχίστη. μηδέ γε ὅτι σὺ εἴθισαι τρέχειν ἀνὰ τὰ ὄρη, μή τοι δρόμῳ ἡγήσῃ, ἀλλ' ὡς ἂν δύνηταί σοι ὁ στρατὸς ἕπεσθαι, τῷ μέσῳ τῆς σπουδῆς ἡγοῦ. ἀγαθὸν δὲ καὶ τῶν δυνατωτάτων καὶ προθύμων ὑπομένοντάς τινας ἐνίοτε παρακελεύεσθαι· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ τὸ κέρας, παροξυντικὸν εἰς τὸ σπεύδειν, πάντας παρὰ τοὺς βαδίζοντας τρέχοντας ὁρᾶσθαι. Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας, καὶ ἐπιγαυρωθεὶς τῇ ἐντολῇ Κύρου, λαβὼν τοὺς ἡγεμόνας, ἀπελθών, καὶ παραγγείλας ἃ ἔδει τοῖς σὺν αὐτῷ μέλλουσι πορεύεσθαι, ἀνεπαύετο. ἐπεὶ δὲ ἀπεκοιμήθησαν ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὰ ὄρη. Κῦρος δέ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἄγγελον προέπεμπε πρὸς τὸν Ἀρμένιον, προειπὼν αὐτῷ λέγειν ὧδε· Κῦρος, ὦ Ἀρμένιε, κελεύει οὕτω ποιεῖν σε, ὅπως ὡς τάχιστα * ἔχων ἄπεις καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στράτευμα. ἢν δ' ἐρωτᾷ ὅπου εἰμί, λέγε τἀληθῆ, ὅτι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις. ἢν δ' ἐρωτᾷ εἰ καὶ αὐτὸς ἔρχομαι, λέγε κἀνταῦθα τἀληθῆ, ὅτι οὐκ οἶδα. ἢν δ' ὁπόσοι ἐσμὲν πυνθάνηται, συμπέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν. τὸν μὲν δὴ ἄγγελον ἐπιστείλας ταῦτα, ἔπεμψε, νομίζων φιλικώτερον εἶναι οὕτως, ἢ μὴ προειπόντα πορεύεσθαι. αὐτὸς δὲ συνταξάμενος ᾗ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύτειν τὴν ὁδὸν καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴ τι δέοι, ἐπορεύετο. προεῖπε δὲ τοῖς στρατιώταις μηδένα ἀδικεῖν· καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῳ ἐντυγχάνοι, θαρρεῖν τε παραγγέλλειν, καὶ ἀγορὰν τὸν βουλόμενον ἄγειν ὅπου ἂν ὦσιν, εἴ τις σιτία ἢ ποτὰ τυγχάνοι πωλεῖν βουλόμενος.

Left margin (Greek variants): τὴν θέαν. καὶ ἐπὶ τοῖς ... σι, ... ἐργάζῃ ... ἵνα ὑπο-μάχῃ ... ταύτῃ μα-θὼν ... ἥκειν ... ἔχει

A quam * fera ſe loco moueat. Quin & occulti ſint neceſſe eſt, quicumque ad ea collocati fuerint, ſi quidem ad ſe procurrentes feras nolint auertere. Tu tamen, mi Chryſanta, inquit, ita iam ne feceris, quemadmodum nõnumquam venandi ſtudio facere conſueuiſti. Nam inſomnis totam ſæpe noctem in hoc negotio exigis. At nunc militi modice capiundi ſomni facultas eſt concedẽda, * ne ſomni ſint expertes. Neq; vero, quia tu montes pererras, etiamſi neminem hominũ ducẽ itineris habeas, curB ſu ſequi ſolitus quacũq. feræ proceſſerint, idcirco nunc etiã per loca penetratu difficilia ſic iter feceris: ſed impera ducibus, vt niſi aliqua longe breuiſſima via fuerit, per facillima ducant. Nam exercitui via facillima celerrima eſt. Neve itẽ, quia tu mõtes curſu pervagari es adſuefactus, iam quoq; curriculo præiueris: ſed feſtinatione mediocri præcedito, quo ſequi te poſſit exercitus. Etiam bonum fuerit, quoſdam ex robuſtiſſimis, & inprimis alacribus, interdum cohortandi cauſa ſubſiſtere: quumq; corC nu proceſſerit, incitandis ad feſtinandum aliis multum momenti adferet, ſi gradatim incedentibus his, omnes illi currere videãtur. Hæc quum Chryſantas audiſſet, ad elationem incenſo Cyri mãdatis animo duces itineris accipit; atque abiens, quum iis, qui profecturi cum ipſo erant, faciunda imperaſſet, quieti ſe dedit. Quumque tantum ſomni cepiſſent, quantum ad mediocritatem ſatis eſſe videbatur, ad montes perrexit. Cyrus autẽ, quum illuxiſſet, nuntium ad Armenium præmiſit, cui prius inD dicarat, vt in hunc modũ hominem adloqueretur: Cyrus, Armenie, ſic agas imperat, vt * quamprimum ad ipſum cum tributo exercituque venias. Quod ſi te interroget, vbi ſim; vera dicito, eſſe me nimirum in finibus. Sin roget, an & ipſe veniam: heic quoque vera loquitor, te neſcire. Sin quam multi numero ſimus, quæret; iube tecum aliquem mittat, ac rem cognoſcat. Itaque nuntium Cyrus cum his mandatis miſit, quod exiſtimaret, hoc modo ſe humanius facturum, quam ſi nihil prædicens pergeE ret. Ipſe vero quam optime cum ad perficiendum iter tum etiam ad pugnandum, ſi foret opus, inſtructis ſuis progrediebatur: edicens militi, ne iniuria quẽquã adficerent; ac ſi quis obuium aliquem Armeniũ haberet, eum vt bono eſſe animo iuberet; atq; vt ad ea loca, quibus ipſi eſſent, res venales, qui vellent, adveherent; ſiue quis eſculenta ſiue potulenta vendere cuperet.

Right margin: Lectio marginis. — lectio i. marginis al. ne cum ſomno pugnandum eis ſit. — al. vt quamprimum & tributum & exercitũ adferas.

F

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, Βιβλίον Τρίτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI INSTITVTIONE, LIBER TERTIVS.

A ET Cyrus quidem hæc agebat. Quum autem Armenius, de nũtij ſermone, mandata Cyri accepiſſet, perterritus eſt: quod cum animo ſuo cogitaret, iniuſte ſe facere, qui neque tributum penderet, neque exercitum mitteret. Maxime vero metum augebat, quod futurum erat vt manifeſtum fieret, feciſſe initium ſtruendæ regiæ, quo ad propulſandos hoſtes illa ſufficeret. Atque omnes has ob B cauſſas trepidans, ſimul hinc inde dimiſſis nonnullis, copias ſuas cogebat, & in montes minorem natu filium Sabarim, & ſuam atque filij vxorem, & filias, & cum his mundum apparatumque maximi pretij mittebat, additis etiam, qui deducerent. Præterea mittebat, qui ſpecularẽtur quidnam rerum Cyrus ageret: Armenios, qui aderant, inſtruebat: quum mox adeſſent alij, qui Cyrum ipſummet adventare vna dicerent. Tum vero conſerere manum nõ amplius auſus, ſe ſubducebat. Id quum C hominem Armenij facere viderent, quiſque ſuas ad ædes diffugiunt, vt qui res ſuas ſubmouere longius vellent. Et Cyrus cãpum videns palantibus & abigentibus plenum, ſubmittit qui dicerent; nemini ſe hoſtem futurum, qui remaneret: ſin fugientem aliquem caperet, eum ſe pro hoſte habiturum prædixit. Itaque complures remanebant, quum nonnulli eſſent qui cum rege ſe ſubducerent. At vero qui cum mulieribus anteceſſerãt, in eos quum incidiſſent, qui erant in monte: ſtatim ſublato D clamore, arreptaque fuga, complures capiuntur. Tamdem & filius, & vxores, & filiæ captæ ſunt iis cum opibus, quaſcumque ſecum vehebant. Rex vbi quæ acciderent, perſentiſceret; quo ſe verteret ambigens, in collẽ quemdã fuga ſe recipit. Quę Cyrus itẽ videns, cũ iis, quas ſecũ habebat, copiis collẽ circũdat; & mittit ad Chryſantã, iubẽs vt mõtis cuſtodia relicta veniret,

Armenius, ad ea ſe cõſilia confert, quæ Cyrus animo præceperat.

Armenius ſuis captis, in quemdã ſe collem recipit.

A ΟΜΕΝ δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου τὰ παρὰ τοῦ Κύρου, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας ὅτι ἀδικοίη, καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ στράτευμα οὐ πέμπων. καὶ τὸ μέγιστον ἐφοβεῖτο, ὅτι ὀφθήσεσθαι ἔμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος, ὡς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχεσθαι εἴη. διὰ πάντα δὴ ταῦτα ὀκνῶν, ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων B τὴν αὑτοῦ δύναμιν, ἅμα δ᾽ ἔπεμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν καὶ τὰς γυναῖκας, τήν τε ἑαυτοῦ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευὴν τὴν πλείστου ἀξίαν συναπέπεμπε, προπομποὺς δοὺς αὐτοῖς· αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν κατασκεψομένους ἔπεμπε, τί πράττοι Κῦρος, ἅμα δὲ συνέταττε τοὺς παραγινομένους τῶν Ἀρμενίων. καὶ ταχὺ παρῆσαν ἄλλοι λέγοντες, ὅτι καὶ δὴ [αὐτὸς* ἐστὶ] μήν· ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι ἔτλη εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλ᾽ ὑπεχώρει. ὡς δὲ τοῦτο εἶδον αὐτὸν C ποιήσαντα οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἤδη ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ, βουλόμενοι τὰ ὄντα ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἑώρα διαθεόντων καὶ ἐλαυνόντων τὸ πεδίον μεστὸν, ὑποπέμπων ἔλεγεν, ὅτι οὐδενὶ πολέμιος εἴη τῶν μενόντων. εἰ δέ τινα φεύγοντα λήψοιτο, προηγόρευσεν ὅτι ὡς πολεμίῳ χρήσοιτο. οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον· ἦσαν δὲ οἳ ὑπεχώρουν σὺν τῷ βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ αἱ σὺν ταῖς γυναιξὶ* προσιόντες ἐνέπεσον εἰς τοὺς ἐν τῷ D ὄρει, κραυγήν τε εὐθὺς ἐποίουν, καὶ φεύγοντες ἡλίσκοντο πολλοὶ αὐτῶν. τέλος* δὲ καὶ ὁ παῖς καὶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες ἑάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα ἐτύγχανον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς ὡς ᾔσθετο τὰ γιγνόμενα, ἀπορῶν ποῖ τράποιτο, ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύγει. ὁ δ᾽ αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν, περιΐσταται τὸν λόφον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάνταν πέμψας, ἐκέλευε φυλακὴν τοῦ ὄρους καταλιπόντα ἥκειν.

προσιόντες ἐνέπεσον τοῖς ἐν

δὲ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυ

τὸ μὲν δὴ στράτευμα ἠθροίζετο τῷ Κύρῳ, ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πότερα βούλει αὐτοῦ μένων τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβὰς ἡμῖν διαμάχεσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος, ὅτι * οὐδετέροις βούλοιτο μάχεσθαι. πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἠρώτα· τί οὖν κάθησαι αὐτόθι, καὶ οὐ καταβαίνεις; ἀπορῶν, ἔφη, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. ἀλλ᾽ οὐδέν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ. ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ * δίκην καταβαίνειν. * τίς δ᾽, ἔφη, ὁ δικάζων; * δηλονότι ᾧ ὁ θεὸς ἔδωκε καὶ ἄνευ δίκης σοι χρήσασθαι ὅ,τι καὶ βούλοιτο. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀρμένιος γιγνώσκων τὴν ἀνάγκην, καταβαίνει· καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον κἀκεῖνον καὶ τὰ ἄλλα πάντα, περιεστρατοπεδεύσατο, ὁμοῦ * δὴ πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ ὁ πρεσβύτατος παῖς τοῦ Ἀρμενίου Τιγράνης ἐξ ἀποδημίας τινὸς προσῄει, ὃς καὶ συνθηρός ποτε ἐγεγένητο τῷ Κύρῳ· καὶ ὡς ἤκουσε τὰ γιγνόμενα, εὐθὺς πορεύεται πρὸς τὸν Κῦρον ὥσπερ εἶχεν· ὡς δὲ εἶδε πατέρα καὶ μητέρα καὶ * ἀδελφοὺς καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγενημένους, ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. ὁ δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δ᾽ ὅτι εἰς καιρὸν ἥκεις, ὅπως σὺ τῆς δίκης ἀκούσῃς παρὼν τῆς ἀμφὶ τοῦ πατρός. καὶ εὐθὺς συνεκάλει τοὺς ἡγεμόνας τούς τε τῶν Περσῶν καὶ τοὺς τῶν Μήδων· * προσεκάλει δὲ καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων παρῆν, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις παρούσας οὐκ ἀπήλασεν, ἀλλ᾽ εἴα ἀκούειν. ὁπότε δὲ καλῶς εἶχεν, ἤρχετο τοῦ λόγου· καὶ, ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον μέν σοι συμβουλεύω ἐν τῇ δίκῃ τἀληθῆ λέγειν, ἵνα σοι ἕν γε ἀπῇ τὸ εὐμισητότατον. τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, εὖ ἴσθι ὅτι καὶ τοῦ συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα ἀνθρώποις * γίγνεται. ἔπειτα δὲ, ἔφη, συνίσασι [μέν σοι * καὶ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες αὗται πάντα ὅσα ἔπραξας, καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἢν δὲ αἰσθάνωνταί σε ἄλλα ἢ τὰ * γιγνόμενα λέγοντα, νομιοῦσί σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σαυτοῦ πάντα τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἢν ἐγὼ τἀληθῆ πύθωμαι. ἀλλ᾽ ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅ,τι βούλει, ὡς τἀληθῆ ἐροῦντος. τούτου ἕνεκα καὶ γιγνέσθω ὅ,τι βούλεται. λέγε δή μοι, ἔφη, ἐπολέμησάς ποτε Ἀστυάγει τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις Μήδοις; ἔγωγ᾽, ἔφη.

οὐδενὶ | δίκη | τίς δ᾽, ἴσως ἐπεί. | δῆλον ὅτι | ἤδη | ἀδελφὰς | ἐκάλει | ἴσως γίνεται. | γιγνόμενα

A Atque interea dum copias Cyrus cogeret, miſſo ad Armenium caduceatore, ſic eum interrogabat: Dic mihi, ait, Armenie, vtrum iſtic manens cum fame ac ſiti pugnare mauis, an in campum apertum deſcendere, ac nobiſcum prœlio decernere? Cum neutris pugnare ſe velle, reſpondit Armenius. Cyrus iterum miſit qui quærerent: Cur igitur iſtic deſides, ac non deſcendis? Quia quid agendum ſit, inquit, ambigo. Sed enim, ait Cyrus, minime debes ambigere. Nam licet ad agen- B dam cauſſam tibi deſcendere. Et quis, inquit, iudex erit? Nimirum is, cui Deus poteſtatem fecit ex arbitrio ſuo tecum agendi, etiam indicta cauſſa. Heic Armenius neceſſitate conſiderata, deſcendit. Cyrus & ipſo, & cæteris omnibus in medium receptis, eos caſtris circumdedit; quum copias iam ſecum omnes haberet. Hoc ipſo tempore Tigranes, natu maximus Armenij filius, peregre adueniebat; quem Cyrus aliquando venationis ſocium habuerat. Is quum ea, quæ acciderant, C audiſſet: ſtatim ad Cyrum ita contendit, vti tum comparatus erat. Vbi vero patrem, matrem, fratres, vxoremque ſuam, captiuos omnes vidit; vt par erat, illacrumauit. Et Cyrus hominem intuitus, comitate in ipſum alia nulla eſt vſus, quã quod diceret: Opportune ades, coram futurus auditor in iudicio patris. Statimque duces Perſarum & Medorum conuocat, accitis etiam Armeniis, ſi qui dignitate præſtantes aderant. Quin & feminas, quæ in carpentis aderant, non repulit; ſed au- D diendi facultatem eis conceſſit. Quumque opportunum viſum eſſet, dicendi principium fecit. Primum, ait, Armenie, conſulo tibi, vt in hac cauſſæ cognitione vera dicas, quo vnum illud ſaltem abſit à te, quod odium maximum meretur. Nam certo ſcire te volo, eſſe hominibus impedimento ad conſequendam veniam maximo, ſi in mendacio deprehendantur. Præterea liberi tui, & hæ mulieres, & Armenij qui adſunt, omnium abs te actorum tibi ſunt conſcii: qui ſi te E ſenſerint alia dicere, quam facta ſint, arbitrabuntur te tuamet ipſius ſententia ſuppliciis extremis addici, ſi veritatem ego reſciuero. Tu vero Cyre, quodcumque voles, inquit, interrogato vera dicturum: quidvis tamdem ea de cauſſa mihi euenerit. Dic igitur, inquit, mihi, bellumne geſſiſti aliquando cum matris meæ parẽte Aſtyage, Mediſque ceteris? Geſſi vero, in-

Tigranes Armenij filius.

Armenius iudicio ſiſtitur.

quit. Victus autem ab ipſo, nonne conditiones his accepiſti, tributum te adlaturum, & vna cum ipſo militaturum, vbicumque denuntiaſſet, & munitiones habiturum nullas? Ita eſt. Iam ergo quamobrem neque tributum attuliſti, neque miſiſti exercitum, & munitiones cœpiſti exſtruere? Libertatis, inquit, cupiditate tenebar. Nam præclarum mihi viſum eſt, & me liberum eſſe, & libertatem liberis meis relinquere. Certe præclarum eſt, inquit Cyrus, ita pugnare, ne quis vmquam ſeruus fiat. At ſi quis vel bello victus, vel quodam alio modo redactus in ſeruitutem, id moliri deprehendatur, vt dominorum ſe poteſtate eximat: huic primus ipſe mihi dicito, vtrum ceu viro bono, & recte ſe gerenti honorem habeas; an eo potius, vt iniuſte agentem plectas? Plecto, inquit. non enim concedis mihi vt mentiar. Reſponde mihi liquido, ait Cyrus, & ſingulatim in hunc modum: Si quis cum imperio ſit, ac delinquat, vtrum eſſe illum cum poteſtate pateris, an eius loco conſtituis alium? Alium conſtituo. Quid vero, ſi magnas opes habeat, diuitem ne permittis eſſe, an ad paupertatem redigis? Eripio, inquit, homini, quæ poſſidet. Si ad hoſtes etiam ipſum deficere animaduertas, quid facis? Occido, inquit. Cur enim potius mendacij conuictus moriar, quam veritatem faſſus? Heic Armenij filius, auditis hiſce, auulſa tiara, veſtes etiam diſcerpſit. Fœminæ vero ſublato eiulatu ora ſua dilaniabãt, quaſi & pater iã periiſſet, & actum de omnibus ipſis eſſet. Quibus Cyrus indicto ſilentio, rurſus inquit: Eſto ſane, hæc iura tua ſint Armenie. Nobis autem quid ſecundum hæc faciundum conſulis? Tacebat Armenius, dubius ſecum, an ſui necandi conſilium Cyro daret, an iis contraria doceret, quæ ſe facturum fuiſſe dixerat. At filius eius Tigranes, Cyrum interrogans: Quando pater ambigere videtur, inquit, dic mihi Cyre, an conſilium de ipſo dare debeam tibi quod ex vſu maxime futurum arbitrer? Cyrus qui animaduerterat, id temporis, quo venari cum ipſo Tigranes ſolebat, quemdam hominem ei, doctum, familiarem & admirationi magnæ fuiſſe, quid tamdem dicturus eſſet, audire percupiebat. Itaque iubebat alacriter, quod ſentiret, proferret. Ego igitur, inquit Tigranes, ſi tu quæcumque pater vel deliberando inſtituit, vel patrauit, probas: ſic auctor tibi ſum, vt qui maxime, quo ipſum imiteris.

Cyrus Armenium Socratice deducit vt ſeipſum damnet.

Tigranes patris cauſſam agit.

Ἀκρατηθεὶς δ' ὑπ' αὐτοῦ, συνωμολόγησας δασμὸν οἴσειν, καὶ συστρατεύσεσθαι *ὅπου ἐπαγγέλλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἕξειν; ἦν ταῦτα. νῦν οὖν διὰ τί οὔτε τὸν δασμὸν ἀπήγαγες, οὔτε στράτευμα ἔπεμψας, ἐτείχιζές τε τὰ *ἐρύματα; καὶ ὃς ἔφη, ἐλευθερίας ἐπεθύμουν. καλὸν γάρ μοι *ἐδόκει εἶναι καὶ αὐτὸν ἐλεύθερον εἶναι καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν. καὶ γὰρ ἔστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καλὸν μάχεσθαι, ὅπως μήποτέ τις δοῦλος μέλλοι γενήσεσθαι. ἢν δὲ δὴ ἢ πολέμῳ κρατηθεὶς, B ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον *δουλωθεὶς, ἐπιχειρῶν τις φαίνηται τοὺς δεσπότας ἀποστερεῖν ἑαυτοῦ, τοῦτον σὺ *πρῶτος εἰπὲ, πότερον ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ καλὰ πράττοντα τιμᾷς, ἢ ὡς ἀδικοῦντα, ἢν λάβῃς, κολάζεις; κολάζω, ἔφη. οὐ γὰρ ἐᾷς σὺ ψεύδεσθαι. λέγε δὴ σαφῶς, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε καθ' ἓν ἕκαστον, ἢν ἄρχων τις τύχῃ καὶ ἁμάρτῃ, πότερον ἐᾷς ἄρχειν, ἢ ἄλλον καθίστης ἀντ' αὐτοῦ; ἄλλον καθίστημι, ἔφη. τί δὲ, ἢν C χρήματα [πολλὰ *ἔχῃ, ἐᾷς πλουτεῖν, ἢ πένητα ποιεῖς; ἀφαιροῦμαι, ἔφη, ἃ ἂν ἔχων τυγχάνῃ. ἢν δὲ καὶ πρὸς πολεμίους αὐτὸν γιγνώσκῃς ἀφιστάμενον, τί ποιεῖς; κατακαίνω, [ἔφη*. τί γὰρ δεῖ ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ τἀληθῆ λέγοντα; ἐνταῦθα δὴ ὁ μὲν παῖς αὐτοῦ ὡς ἤκουσε ταῦτα, περιεσπάσατο τὴν τιάραν, καὶ τοὺς πέπλους κατερρήξατο. αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι *ἐδρύπτοντο, ὡς οἰχομένου τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπολωλότων πάν-D των σφῶν ἤδη. καὶ ὁ Κῦρος σιωπῆσαι κελεύσας, πάλιν εἶπεν· εἶεν, τὰ μὲν δὴ σὰ δίκαια ταῦτα, ὦ Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβουλεύεις ἐκ τούτων [ποιεῖν; *ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος ἐσιώπα, ἀπορῶν πότερα συμβουλεύοι τῷ Κύρῳ, κατακαίνειν ἑαυτὸν, ἢ τἀναντία διδάσκοι, ὧν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ Τιγράνης ἐπήρετο τὸν Κῦρον· εἰπέ μοι, ὦ Κῦρε, ἔφη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀπορουμένῳ τι ἔοικεν, ἢ συμβουλεύσω περὶ αὐτοῦ ἃ οἶμαί σοι βέλτιστα εἶναι; καὶ ὁ Κῦ-E ρος, ᾐσθημένος ὅτε συνεθήρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, σοφιστήν τινα αὐτῷ συνόντα καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ τοῦ Τιγράνου, πάνυ ἐπεθύμει αὐτοῦ ἀκοῦσαι, ὅ,τι ποτὲ ἐροίη, καὶ προθύμως ἐκέλευε λέγειν ὅ,τι γιγνώσκοι. ἐγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τοῦ πατρὸς ἢ ὅσα βεβούλευται, ἢ ὅσα πέπραχε, τοῦ πάνυ σοι συμβουλεύω τοῦτον μιμεῖσθαι.

ὅπου καὶ παραγγέλλοι,
ὁ
ἐρύματα;
ἐλευθερίας ἐπεθύμουν,
ἔφη. καλ.
ἐδόκει,
χειρωθεὶς
πρῶτον
κατεδρύπτοντο,

εἰ δ' αὖ σοι δοκεῖ πάντα ἡμαρτηκέναι, συμβουλεύω σοι αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποιῶν ἥκιστ' ἂν τὸν ἁμαρτάνοντα μιμοίμην. ἔστιν, ἔφη, ταῦτα. κολαστέον ἄρ' ἂν εἴη, κατά γε τὸν σὸν λόγον, τὸν πατέρα, εἴπερ τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. πότερα δ' ἡγῇ, ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ τὰς τιμωρίας ποιεῖσθαι, ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; ἐμαυτὸν ἄρα, ἔφη, οὕτω γ' ἂν τιμωροίμην. ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μεγάλα γ' ἂν ζημιοῖο, εἰ τοὺς σεαυτοῦ κατακαίνοις [τότε* ὁπότε σοι πλείστου ἄξιοι εἶεν κεκτῆσθαι. πῶς δ' ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείστου ἄξιοι γίγνοιντο ἄνθρωποι ὁπότε ἀδικοῦντες ἁλίσκοιντο; εἰ τότε, οἶμαι, σώφρονες γίγνοιντο. δοκεῖ γάρ μοι, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν, ἄνευ μὲν σωφροσύνης οὐδ' ἄλλης ἀρετῆς οὐδὲν ὄφελος εἶναι. τί γὰρ ἄν, ἔφη, χρήσαιτ' ἄν τις ἰσχυρῷ ἢ ἀνδρείῳ μὴ σώφρονι, ἢ ἱππικῷ; τί δὲ πλουσίῳ; τί δὲ δυνάστῃ ἐν πόλει; σὺν δὲ σωφροσύνῃ καὶ φίλος πᾶς χρήσιμος, καὶ θεράπων πᾶς ἀγαθός. τοῦτ' οὖν, ἔφη, λέγεις ὡς καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἐν τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γεγένηται. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πάθημα ἄρα σὺ λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, οὐ μάθημα. οὐ γὰρ ἂν δήπου, εἴγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, παραχρῆμα ἐξ ἄφρονος σώφρων ἄν τις γένοιτο. τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, οὔπω ᾔσθου καὶ ἕνα ἄνδρα δι' * ἀφροσύνης μὲν ἐπιχειροῦντα κρείττονι ἑαυτοῦ μάχεσθαι, ἐπειδὰν δὲ ἡττηθῇ, εὐθὺς πεπαυμένον τῆς πρὸς τοῦτον ἀφροσύνης; πάλιν δ', ἔφη, οὔπω ἑώρακας πόλιν ἀντιταττομένην πρὸς πόλιν ἑτέραν, ἥτις ἐπειδὰν ἡττηθῇ, παραχρῆμα ταύτῃ, ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι, πείθεσθαι θέλει; ποίαν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ τοῦ πατρὸς ἧτταν λέγων, οὕτως ἰσχυρίζῃ σεσωφρονίσθαι αὐτόν; ἣν νὴ Δί' ἑαυτῷ σύνοιδεν ἐλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δοῦλος δ' ὡς οὐδεπώποτε γενόμενος, ἃ δὲ ᾠήθη χρῆναι λαθεῖν, ἢ φθάσαι, ἢ ἐπιβιάσασθαι, οὐδὲν τούτων ἱκανὸς γενόμενος διαπράξασθαι. σὲ δὲ οἶδεν ἃ μὲν ἐβουλήθης ἐξαπατῆσαι αὐτόν, οὕτως ἐξαπατήσαντα, ὥσπερ ἄν τις τυφλοὺς ἢ κωφοὺς, καὶ μηδ' ὁτιοῦν φρονοῦντας ἐξαπατήσειεν· ἃ δὲ ᾠήθης λαθεῖν χρῆναι, οὕτως σε οἶδε λαθόντα, ὥστε ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἐχυρὰ χωρία ἀποκεῖσθαι,

A Sin eum deliquiſſe omnino ſtatuis, hoc tibi conſilij do, ne eum imiteris. Ergo minime delinquentem imitabor, ait Cyrus, ſi quod iuſtum eſt, egero. Ita eſt, inquit ille. Erit igitur animaduertendum, de tua quidem ratione, in patrem tuum: ſiquidẽ iuſtum eſt, in hominem iniuſte agentem animaduertere. Vtrum igitur, mi Cyre, melius eſſe ducis, tuo cum commodo pœnas te ſumere, an tuo cum detrimento? Nimirum hoc pacto, ſubiecit ille, ſupplicio me ipſum adfecero. At tu plurimum ipſe tibi

B damni adtuleris, ait Tigranes, ſi tum occidas tuos, quum tibi quãtivis pretij fuerint, ſi tua ſint in poteſtate. Verum qui poſſint eſſe homines, inquit Cyrus, id temporis maximi pretij, quo deprehenſi fuerint in facinoribus improbis? Si tum, vt equidem arbitror, frugi fiant. Nam mihi, Cyre, ſic eſſe res comparata videtur, ſine ſanitate mentis ne quidem virtutis cuiuſvis alterius vſum vllum eſſe. quis enim fuerit vſus hominis robuſti, vel fortis, vel equeſtris rei periti, ſi ſanus mente non ſit? quis diuitis?

C quis hominis in ciuitate potẽtis? at ſi mẽte ſit ſanus, & amicus omnis vtilis eſt, & omnis ſeruus bonus. Hoc igitur, inquit, dicis: etiam patrem tuum hoc ipſo die de inſano frugi hominem factum eſſe. Omnino, ait. Ergo tu ſanitatem hãc eſſe dicis adfectionem animi, ſicut eſt ægritudo, non quiddam diſciplina parabile. Verũ ſi prudentem eſſe neceſſe eſt eum, qui mente ſanus ſit homo futurus: nequaquam ſubito quis ex inſano frugi evaſerit. Quid autem, mi Cyre, inquit, numquam adhuc ani-

Vtile, bonã ad mentem redire, qui deliquerit.

D maduertiſti, hominẽ etiam vnum ex inſania mentis conantem pugnare cum alio ſe potiori, quum victus eſſet, mox dementiæ aduerſus hũc ſuæ finem feciſſe? Non item, ait, ciuitatem vnam aduerſus aliam ſe opponentem vidiſti, quæ victa confeſtim alteri parere, quam repugnare mallet? Quam vero, ſubiecit Cyrus, etiam tu patris victi cladem narras, qua mentis eum ad ſanitatem revocari adfirmes? Quod ſibi profecto conſcius eſt, ſe libertatem adpetendo, ad

E eam ſeruitutem redactum, in qua numquã antehac fuerit: atq. etiam nihil eorum perficere potuiſſe, quæ habenda clam, vel furtim agenda, vel conficiunda per vim exiſtimarat. Te vero ſcit in iis, in quibus ipſũ fallere volueris, ſic fefelliſſe; ac ſi quis cæcos, aut ſurdos, & nullius etiam mentis homines fallat. Quæ autẽ occultanda putaris, ea ſic te clam habuiſſe ſcit; vt quæ loca ſibi parata eſſe tutiſſima exiſtimabat,

hęc ei tu ſepta prius effeceris, quã ipſe perſentiſceret. Celeritate vero tantum eum ſuperaſti, vt è locis procul diſſitis magno cum exercitu profectus ipſum anteuerteris prius quam copias ſibi proximas cogeret. At vero tibine videtur, inquit Cyrus, hominis ita victi clades ſufficere ad efficiendum vt frugi ſit, atque alios ſe potiores adgnoſcat? Multo ſane magis, ait Tigranes, quam quum in pugna quis inferior diſcedit. Quippe nõ nemo robore inferior, rurſus exercito corpore, ſe pugnam inſtauraturum putat: & captę ciuitates, adſcitis belli ſociis, denuo poſſe pugnari exiſtimant. Verum quos aliquis ſeipſis prę ſtãtiores arbitrantur, iis nõnumquam nulla etiam adacti neceſſitate parere volunt. Videris tu, ſubiecit Cyrus, non exiſtimare, hominibus petulantibus alios ſe continentiores eſſe notos: nec furibus illos qui non furantur: nec mendacibus eos qui vera dicunt: nec iniuriarum auctoribus eos qui iuſte agunt. An ignoras, inquit, nunc etiam patrem tuum nos fefelliſſe, neque pactis inter nos conuentis ſtetiſſe, quamvis ſciret nos nihil eorum, quæ Aſtyages pepigit, violaſſe? Equidem nec ipſe dico, ſolum hoc homines frugi reddere, quod ſe meliores norint; ſi non hoc etiam accedat, vt ſe potioribus pœnas dent, quemadmodum patri meo nunc vſu venit. At enim, ait Cyrus, tuus pater nihil adhuc mali perpeſſus eſt omnino: metuit quidẽ, ſat ſcio, ne grauiſſima queq. patiatur. Ergo tu quidquam exiſtimas, inquit Tigranes, vehemẽte metu magis homines ſeruilem in modum demiſſos reddere? Num ignoras, eos qui ferro cæduntur, quod animaduerſionis genus grauiſſimum exiſtimatur, tamen aduerſus eoſdem pugnare velle? At quos admodum metuunt homines, eos ne quidem benigne adloquentes audẽt intueri. Hoccine dicis, inquit, metum hominibus maiori eſſe ſupplicio, quam ſi reabſe adfligãtur? Tu quoque verum me dicere, ait, noſti. Scis enim, eos qui metuunt ne in exſiliũ è patria pellantur, & qui pugnaturi metuunt ne ſuccumbant, in mœrore degere. Itidem qui inter nauigandum metuunt ne naufragium faciãt, & qui ſeruitutem ac vincula timent, ne cibo quidem ac ſomno præ metu frui poſſunt. At qui iam ſunt exſules, quique iam victi ſunt, ac ſeruitutem qui ſeruiunt, nonnumquam poſſunt etiam magis quam fortunati homines, cibo, potu, ſomno vti. Præterea manifeſtius eſt etiam in his, quale onus ſit metus. Quippe

Metus, omnium grauiſſimũ ſupplicium.

A ταῦτα εἴργασαι αὐτὸν λαθὼν προκατασκευάσας. τάχει δὲ τοσοῦτον προεγένου αὐτοῦ, ὥστε *πρόσθεν ἔφθασας ἐλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ, πρὶν τοῦτον τὴν παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἀθροίσασθαι. ἔπειτα δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἧττα σωφρονίζειν ἱκανὴ εἶναι ἀνθρώπους, τὸ γνῶναι ἄλλους ἑαυτῶν βελτίονας ὄντας; πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράνης, ἢ ὅταν μάχῃ τις ἡττηθῇ. ὁ γὰρ ἰσχύι κρατηθεὶς ἔστιν ὅτε ᾠήθη τὸ σῶμα ἀσκήσας ἀναμαχεῖσθαι, καὶ πόλεις γε ἁλοῦσαι, B συμμάχους προσλαβοῦσαι, οἴονται ἀναμαχέσασθαι ἄν· οὓς δ' ἂν βελτίους τινὲς ἑαυτῶν ἡγήσωνται, τούτοις πολλάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐθέλουσι πείθεσθαι. σύ, ἔφη, ἔοικας οὐκ οἴεσθαι τοὺς ὑβριστὰς γιγνώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονεστέρους, οὐδὲ τοὺς κλέπτας τοὺς μὴ κλέπτοντας, οὐδὲ τοὺς ψευδομένους τοὺς ἀληθῆ λέγοντας, οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας τοὺς τὰ δίκαια ποιοῦντας. οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι καὶ νῦν ὁ σὸς πατὴρ ἐψεύσατο, καὶ C οὐκ ἐξημπέδου τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς οὐδ' ὁτιοῦν ὧν Ἀστυάγης συνέθετο, παραβαίνομεν; ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ τοῦτο λέγω ὡς τὸ γνῶναι μόνον τοὺς βελτίονας, σωφρονίζει, ἄνευ τοῦ δίκην διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων, ὥσπερ ὁ ἐμὸς νῦν πατὴρ δίδωσιν. ἀλλ', ἔφη ὁ Κῦρος, ὅ γε σὸς πατὴρ πέπονθε μὲν οὐδ' ὁτιοῦν πω κακόν, φοβεῖται μέντοι, εὖ οἶδ', ὅτι μὴ πάντα τὰ ἔσχατα πάθῃ.* οἴει οὖν τι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον D καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους τοῦ ἰσχυροῦ φόβου; οὐκ οἶσθ' ὅτι οἱ μὲν τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσματι νομιζομένῳ σιδήρῳ παιόμενοι, ὅμως ἐθέλουσι καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; οὓς δ' ἂν σφόδρα φοβηθῶσιν ἄνθρωποι, τούτοις οὐδὲ παραμυθουμένοις ἀντιβλέπειν δύνανται; λέγεις σύ, ἔφη, ὡς ὁ φόβος τοῦ ἔργῳ κακοῦσθαι μᾶλλον κολάζει τοὺς ἀνθρώπους; καὶ σύ γε, ἔφη, οἶσθα ὅτι ἀληθῆ λέγω. ἐπίστασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φοβούμενοι μὴ φύγωσι πατρίδα, καὶ οἱ μέλλοντες E μάχεσθαι, δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, * ἀθύμως διάγουσι· καὶ οἱ πλέοντες, μὴ ναυαγήσωσι, καὶ οἱ δουλείαν καὶ δεσμὸν φοβούμενοι, οὗτοι μὲν οὔτε σίτου οὔθ' ὕπνου δύνανται τυγχάνειν διὰ τὸν φόβον. οἱ δὲ ἤδη μὲν φυγάδες, ἤδη δ' ἡττημένοι, ἤδη δὲ δουλεύοντες, ἔστιν ὅτε δύνανται μᾶλλον τῶν εὐδαιμόνων ἐσθίειν τε * καὶ καθεύδειν. ἔτι δὲ φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε, οἷον φόρημα ὁ φόβος. ἔνιοι γὰρ

πόῤῥωθεν

οἴει οὖν τι

ῥαθύμως

ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ καθ.

φοβούμενοι μὴ ληφθέντες ἀποθάνωσι, προαποθνήσκουσιν ὑπὸ τοῦ φόβου, οἱ μὲν, ῥιπτοῦντες ἑαυτοὺς, οἱ δ', ἀπαγχόμενοι, οἱ δὲ, ἀποσφαττόμενοι. οὕτω πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μάλιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. τὸν δ' ἐμὸν πατέρα, ἔφη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, ὃς οὐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμοῦ, καὶ περὶ γυναικὸς καὶ περὶ πάντων τῶν τέκνων δουλείας φοβεῖται; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλὰ νῦν μὲν ἔμοιγε οὐδὲν ἄπιστον οὕτω τοῦτον διακεῖσθαι. δοκεῖ μέντοι μοι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι καὶ εὐτυχοῦντα ἐξυβρίσαι, καὶ πταίσαντα ταχὺ πτῆξαι, καὶ ἀνεθέντα πάλιν αὖ μέγα φρονῆσαι, καὶ πάλιν αὖ πράγματα παρασχεῖν. ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχει μὲν προφάσεις τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἔξεστι δέ σοι καὶ φρούρια ἐντειχίζειν, καὶ τὰ ἐχυρὰ κατέχειν, καὶ ἄλλο ὅ,τι ἂν βούλῃ πιστὸν λαμβάνειν. καὶ μέντοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἕξεις οὐδέν τι τούτοις μέγα λυπουμένους. μεμνησόμεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἴτιοι ἐσμέν. εἰ δέ τινι τῶν ἀναμαρτήτων παραδιδοὺς τὴν ἀρχὴν, ἀπιστῶν αὐτοῖς φανείης, ὅρα μὴ ἅμα τε εὖ ποιήσῃς, καὶ ἅμα οὐ φίλον νομίσωσί σε. εἰ δ' αὖ φυλαττόμενος τὸ ἀπεχθάνεσθαι, μὴ ἐπιθήσεις αὐτοῖς ζυγὰ τοῦ μὴ ὑβρίσαι, ὅρα μὴ ἐκείνους αὖ δεήσῃ σε σωφρονίζειν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς νῦν ἐδέησεν. ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοιούτοις μὲν ἔγωγε ὑπηρέταις, οὓς εἰδείην ἀνάγκῃ ὑπηρετοῦντας, ἀηδῶς ἄν μοι δοκῶ χρῆσθαι· οὓς δὲ γιγνώσκειν δοκοίην ὅτι εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνοιεν, τούτους ἄν μοι δοκῶ καὶ ἁμαρτάνοντας ῥᾷον φέρειν ἢ τοὺς μισοῦντας μὲν, ἐκπλέω δὲ πάντα ἀνάγκῃ διαπονουμένους. καὶ ὁ Τιγράνης πρὸς ταῦτα, φιλίαν δὴ, ἔφη, παρὰ τίνων ἄν ποτε λάβοις τοσαύτην ὅσην σοι παρ' ἡμῶν ἔξεστι κτήσασθαι νῦν; παρ' ἐκείνων οἶμαι, ἔφη, παρὰ τῶν μηδεπώποτε [οὕτως * πολεμίων γεγενημένων, εἰ ἐθέλοιμι εὐεργετεῖν αὐτοὺς, ὥσπερ σὺ κελεύεις με νῦν εὐεργετεῖν ὑμᾶς. ἦ καὶ δύναιο ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ παρόντι εὑρεῖν νῦν ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσα περ τῷ ἐμῷ πατρί; αὐτίκα, ἔφη, ἢν τινα ἐᾷς ζῆν τῶν σε μηδὲν ἠδικηκότων, τίνα σοι τούτου χάριν οἴει αὐτὸν εἴσεσθαι; τί δὲ, ἂν αὐτοῦ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, τίς σε τούτου ἕνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων προσήκειν ἑαυτῷ ἀφαιρεθῆναι;

A nonnulli dū metuunt ne capti morte multentur; præ metu mortem prius oppetunt, vel in præcipitium acti, vel ſtrangulati, vel ſibi ipſis manus adferētes. Vſqueadeo metus inter omnes res terribiles maximo impetu animos percellit. Ac patri quidem meo, ait, quid eſſe nunc animi putas, qui non ſolum ſua, ſed etiam mea, & vxoris, & omnium liberum cauſſa ſeruitutem metuit? Et Cyrus: Credo equidem, inquit, haud difficulter, ſic modo hunc affectum animo eſſe. Verum arbitror eiuſdem hominis eſſe, B proſperis rebus inſolenter agere, aduerſis ſubito conſternari, & libertatem nanctum rurſus efferri animo, deque integro negotium faceſſere. Eſt ita profecto, inquit, Cyre: delicta noſtra ſuggerunt illa quidem cauſſas, ne fides nobis habeatur. Sed enim tua eſt in poteſtate, præſidia caſtellis imponere, locaque munita tenere, atque aliud quodcunque voles fidei pignus capere. Nos quidem ij erga te erimus, qui rebus his magnopere non offendātur. C Nam recordaturi ſumus, horum nos auctores exiſtere. Quod ſi ex iis alicui tradito imperio, qui nihil in te deliquerint, fidem ipſe non habere videberis, caue, ne ſimul & beneficium præſtes & amicus illis haud eſſe puteris. Rurſus ſi, dum cauebis, ne odio graueris, iuga ipſis non impoſueris, quominus inſolenter ſe gerant: vide, ne illi magis etiam quam nos modo, tibi ſint ad mentem ſanam reuocandi. At ego me profecto, inquit Cyrus, eiuſmodi miniſtris, quos ſciam adductos neceſſitate D ſuas præſtare mihi operas, illubenter vſurum arbitror. Quos autem animaduertere viderer, ex beneuolentia, & mei amore, quod facto ſit opus, mecum adgredi: hos ego delinquentes etiam laturum me facilius exiſtimo, quam eos qui, tametſi me oderint, abunde tamen omnia coacti facere ſtudeant. Ad quæ Tigranes: A quibus autem, inquit, amorem tantū vmquam cōſequeris, quantū modo tibi licet à nobis adipiſci? Ab iis arbitror, ait Cyrus, qui nunquā hoſtili fuerint in me animo: ſi hos adficere E beneficio velim, quemadmodū tu iam, vt in vos beneficium conferā, hortaris. Num, mi Cyre, poſſis, inquit, quemquā hoc tempore reperire, cui tāta largiri queas, quanta patri meo? Primum ſi aliquem viuere ſinas, qui numquam in te fuerit iniurius; quam illum exiſtimas tibi gratiam habiturum? Quid item, ſi liberos ipſi, & vxorem non adimas? quis eo te nomine magis diliget, quam qui arbitratur, iure ſibi ſuos eripi?

An vllum noſti qui grauius laturus ſit, in Armenios ſe regnum non obtinere, quam nos? Quapropter etiam de hoc, ait, perſpicuum eſt; eum, qui moleſtiſſime fert, ſe regem non eſſe, maximam tibi gratiam habiturum, ſi abs te imperium impetrauerit. Quod ſi etiam curæ tibi eſt, inquit, vt res heic quamminime turbatas, vbi diſceſſeris, relinquas: conſidera, num tranquilliora futura ſint omnia, nouato imperio, an vſitato remanente. Itidem ſi curæ tibi eſt, vt exercitum ampliſſimum educas; quem exiſtimas huius delectum rectius habiturum, quam qui eo ſæpius eſt vſus? Si pecunia quoque tibi ſit opus, quem rectius illo cōfecturum hæc putas, qui & nouit, & habet, quidquid eius heic eſt? Mi Cyre, vir optime, caue ne nobis amiſſis, maiori te detrimento adficias, quam quo adficere te pater hic meus potuiſſet. Huiuſmodi quædam Tigranes proferebat. Cyrus autem hæc audiens, mirifice delectabatur, quod arbitraretur omnia ſibi confecta iam eſſe, quæ Cyaxari facturum ſe receperat. Nam dixiſſe meminerat, exiſtimare ſe, futurum vt maiori Armenius amicitia ipſis adiungeretur opera ſua, quam inter eos antea fuiſſet. Itaque deinceps Armenium ipſum compellat. Si vobis, inquit, in his morem geſſero, dic mihi Armenie, quantum miſſurus es exercitum mecum, quantumque pecuniæ ad bellum hoc conferes? Ad quæ Armenius: Nihil tibi, mi Cyre, ait, nec ſimplicius nec æquius dicere poſſum, quam vt copias vniuerſas, quas quidem habeo, commonſtrem: eas vbi tu videris, quantum tibi viſum fuerit, exercitum abducito; illo relicto, qui agro noſtro præſidio ſit. Itidem de pecuniis; æquum eſt, vt quas habeam, tibi ſignificem: tu deinde ſtatuas, quantum ex his auferre velis, & quantū relinquere. Cyrus autē: Age igitur, inquit, oſtendito mihi quantæ tibi ſint copiæ, quantūq; pecuniæ habeas, dicito. Heic Armenius: Equites quidem, ait, Armeniis fere ſunt octies mille, quadragies mille pedites. Pecuniæ vero ſumma, cum theſauris, quos pater reliquit, ad argentū redacta, tribus talentorum millibus maior eſt. Et Cyrus nihil cunctatus: De exercitu ſane, inquit, partem dimidiā adiungito mihi, quandoquidem Chaldæi finitimi bellū tibi faciunt: de pecunia vero, pro talentis quinquaginta, quæ tributi nomine pēdebas, duplū Cyaxari ſoluito, propterea quod ſolutionem neglexeris. Item mutuo mihi centū altera dato. pro quibus ego mutuo datis tibi polliceor, vel alia me,

Cyrus apud Armenium, quæ Cyaxari pollicitus erat, efficit.

A τὴν δ' Ἀρμενίων βασιλείαν εἰ μὴ ἕξει, οἶσθά τινα λυπούμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς; οὐκοῦν* καὶ τούτου, ἔφη, δηλονότι ὁ μάλιστα λυπούμενος εἰ μὴ *βασιλεὺς εἴη, οὗτος καὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν, μεγίστην ἂν σοι χάριν εἰδείη. εἰ δέ τι σοι, ἔφη, μέλει καὶ τοῦ ὡς ἥκιστα τεταραγμένα τάδε καταλιπεῖν ὅταν ἀπίῃς, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἴει ἠρεμεστέρως ἔχειν τὰ ἐνθάδε καινῆς γιγνομένης ἀρχῆς, ἢ τῆς εἰωθυίας καταμενούσης. εἰ δέ τι σοι μέλει καὶ B τοῦ ὡς πλείστην στρατιὰν ἐξάγειν, τίνα ἂν οἴει μᾶλλον ἐξετάσαι ταύτην ὀρθῶς τοῦ πολλάκις αὐτῇ κεχρημένου; εἰ δὲ καὶ χρημάτων δεήσῃ, *τίνας ἂν ταῦτα νομίζεις ἐκποιῆσαι κρεῖττον τοῦ καὶ εἰδότος καὶ ἔχοντος πάντα τὰ ὄντα; ὦ ἀγαθέ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν σαυτὸν ζημιώσῃς πλείω ἢ ὁ πατὴρ ἠδυνήθη σε βλάψαι. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν· ὁ δὲ Κῦρος ἀκούων ὑπερήδετο, ὅτι ἐνόμιζε περαίνεσθαι πάντα αὐτῷ ὅσα περ ὑπέσχετο Κυαξάρῃ πράξειν. ἐμέμνητο C γὰρ εἰπὼν ὅτι καὶ φίλον οἴοιτο μᾶλλον αὐτὸν ἢ πρόσθεν ποιήσειν. ἐκ τούτου δὴ τὸν Ἀρμένιον ἐρωτᾷ· ἢν δὴ ταῦτα πειθώμεθα ὑμῖν, λέγε μοι σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πόσην μοι στρατιὰν συμπέμψεις, πόσα δὲ χρήματα συμβαλῇ εἰς τὸν πόλεμον; πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, οὐδὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχω ἁπλούστερον εἰπεῖν οὐδὲ δικαιότερον ἢ δεῖξαι μὲν ἐμὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν τὴν οὖσαν, σὲ δὲ ἰδόντα, ὅσην μὲν ἂν σοι δοκῇ στρατιὰν ἄγειν, D τὴν δὲ καταλιπεῖν τῆς χώρας φυλακήν. *ὡσαύτως δὲ περὶ χρημάτων, δηλῶσαι μὲν ἐμὲ δίκαιόν σοι πάντα τὰ ὄντα· σὲ δὲ τούτων αὐτὸν γνόντα ὁπόσα τε ἂν βούλῃ φέρεσθαι, καὶ ὁπόσα ἂν βούλῃ καταλιπεῖν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· *ἴθι, δεῖξόν μοι ὁπόση σοι δύναμις ἐστί, λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα. E ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος· ἵπποι μὲν τοίνυν τῶν Ἀρμενίων εἰσὶν εἰς ὀκτακισχιλίους, πεζοὶ δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας· χρήματα δ', ἔφη, σὺν τοῖς θησαυροῖς οἷς ὁ πατὴρ κατέλιπεν, ἐστὶν, εἰς ἀργύριον λογισθέντα, τάλαντα πλείω τῶν τρισχιλίων. καὶ ὁ Κῦρος *οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ' εἶπε, τὴν μὲν τοίνυν στρατιὰν, ἐπεί σοι, ἔφη, οἱ ὅμοροι Χαλδαῖοι πολεμοῦσι, τὴν ἡμίσειαν μοι σύμπεμπε· τῶν δὲ χρημάτων ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα ταλάντων, ὧν ἔφερες δασμὸν, διπλάσια Κυαξάρει ἀπόδος, ὅτι ἔλιπες τὴν φοράν· ἐμοὶ δ', ἔφη, ἄλλα ἑκατὸν δάνεισον. ἐγὼ δέ σοι ὑπισχνοῦμαι,

καὶ ἐκ τούτου, ἔφη, δῆλον, ὅτι βασιλεύσει,

τίνα δὲ ταῦτα

ὡς δὲ αὔτως

ἴθι δὴ λέξον

οὐκ ἐμέλλησεν,

ἂν θεοὶ διδῶσιν, ἀνθ' ὧν ἂν σὺ ἐμοὶ δανείσῃς, ἢ ἄλλα πλείονος ἄξια εὐεργετήσειν, ἢ τὰ χρήματα ἀπαριθμήσειν, ἢν δύνωμαι· ἢν δὲ μὴ δύνωμαι, ἀδύνατος ἂν φαινοίμην, οἶμαι, ἄδικος δ' οὐκ ἂν δικαίως κρινοίμην. καὶ ὁ Ἀρμένιος, πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ οὕτω λέγε, εἰ δὲ μή, οὐ θαρροῦντά με ἕξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη, ἃ ἂν καταλίπῃς, μηδὲν ἧττον σὰ εἶναι ὧν ἂν ἔχων ἀπίῃς. εἶεν, ἔφη ὁ Κῦρος. ὥστε δὲ τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν, πόσα ἄν μοι χρήματα δοίης; ὁπόσα ἂν δυναίμην, ἔφη· τί δὲ ὥστε τοὺς παῖδας;* καὶ τούτων, ἔφη, ὁπόσα ἂν δυναίμην. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ταῦτα μὲν ἤδη διπλάσια τῶν ὄντων. σὺ δέ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον μοι, ὁπόσου ἂν πρίαιο, ὥστε τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν; ὁ δὲ ἐτύγχανε νεόγαμός τε ὤν, καὶ ὑπερφιλῶν τὴν γυναῖκα. ἐγὼ μέν, ἔφη, ὦ Κῦρε, κἂν τῆς ψυχῆς πριαίμην, ὥστε μήποτε λατρεῦσαι ταύτην. σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπάγου τὴν σήν. οὐδὲ γὰρ εἰλῆφθαι* ἔγωγε αἰχμάλωτον ταύτην νομίζω, σοῦ γε μὴ πώποτε φυγόντος ἡμᾶς. καὶ σὺ δέ, ὦ Ἀρμένιε, ἀπάγου τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας, μηδὲν* αὐτῶν καταθείς, ἵνα εἰδῶσιν ὅτι ἐλεύθεροι πρὸς σὲ ἀπέρχονται. καὶ νῦν μέν, ἔφη, δειπνεῖτε παρ' ἡμῖν· δειπνήσαντες δὲ ἀπελαύνετε ὅποι ὑμῖν θυμός. οὕτω δὴ κατέμειναν. διασκηνούντων δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐπήρετο ὁ Κῦρος, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Τιγράνη, ποῦ δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνὴρ ὃς συνεθήρα ἡμῖν, καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμάζειν αὐτόν. οὐ γάρ, ἔφη, ἀπέκτεινεν αὐτὸν οὗτος ὁ ἐμὸς πατήρ; τί λαβὼν ἀδικοῦντα; διαφθείρειν αὐτὸν ἔφη ἐμέ. καίτοι, ὦ Κῦρε, οὕτω καλὸς κἀγαθὸς ἐκεῖνος, ὡς καὶ ὅτε ἀποθνήσκειν ἔμελλε, προσκαλέσας με, εἶπε, μή τι σύ, ὦ Τιγράνη, ἔφη, ὅτι ἀποκτείνει με, χαλεπήνῃς τῷ πατρί. οὐ γὰρ κακονοίᾳ τινὶ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀγνοίᾳ. ὁπόσα δὲ ἀγνοίᾳ ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνουσι, πάντα ἀκούσια ταῦτ' ἔγωγε νομίζω. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐπὶ τούτοις εἶπε, φεῦ τοῦ ἀνδρός. ὁ δὲ Ἀρμένιος ἔλεξεν οὕτως· ὦ Κῦρε, οὐδ' οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ λαμβάνοντες συνόντας ἀλλοτρίους ἄνδρας, οὐ τοῦτο αἰτιώμενοι αὐτοὺς κατακαίνουσιν ὡς * σωφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναῖκας· ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι * αὐτοὺς τὴν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν, διὰ τοῦτο ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῶνται. καὶ ἐγὼ* ἐκείνῳ, ἔφη, ἐφθόνουν, ὅτι μοι ἐδόκει

A Deo bene iuuante, beneficia maiora in te collaturum, vel ipſam pecuniam dinumeraturum, ſi quidem potero. Sin autem, videri quidem, vt arbitror, potero deſtitutus à facultate reddendi, ſed iniuſtus tamen merito meo non cenſebor. Et Armenius: Obſecro te profecto, mi Cyre, inquit, noli hoc pacto loqui: ceteroqui minus bono in te animo ero. Exiſtimabis ſcilicet, quaſcumque pecunias nobis reliqueris, nihilo minus tuas eſſe atque illæ ſint quas hinc tecum aufers. Eſto, ſubiecit Cyrus. B Verum vt vxorem recipias, quantum mihi pecuniæ dederis? Quantum mea in facultate fuerit, inquit. Quid? vt liberos? etiam pro his, ait, quantum mea in facultate fuerit. Ergo iam hæ, ſubiecit Cyrus, duplo ampliores fuerint iis quas tu poſſides. Et tu Tigranes, ait, dic mihi, quanti redimeres, vt vxorem tibi recipere liceret? Is vero nouus tūc forte maritus erat, & ſummo hāc amore cōplectebatur. Equidē, inquit, vel animę pretio meæ redemerim, ne vmquā hęc ſeruitutē ſeruiat. Tu igitur, inquit, tuā abducito. C Nam equidē eam in captiuitatē veniſſe nequaquam arbitror, quādo tu numquam nos deſeruiſti. Tu quoq; Armenie, tā vxorē quam liberos abducito, nullo pro iis pretio ſoluto: vt ſe liberos ad te venire ſciant. Ac modo quidē apud nos cœnate, ſumpta vero cœna, quo libitum erit animo veſtro, diſcedite. Itaq; quū manſiſſent, atq; à cœna in tabernaculo verſarētur, interrogans Cyrus: Dic mihi Tigranes, inquit, vbi tandē eſt vir ille, qui nobiſcū venari ſolebat? tu quidē mihi videbaris hominē plurimum admirari. D An non, ait, pater hic meus eum occidit? In quo deprehēſum facinore malo? Dicebat, me ab ipſo corrūpi. At vero mi Cyre, adeo præclarus & honeſtus vir erat, vt tum etiam, quum moriturus eſſet, arceſſito mihi diceret: Ne tu patri, Tigranes, quidquam ſuccēſueris, quod me morte multabit. Non enim hoc ex maleuolentia, ſed ignorantia, facit. E Quęcumque vero per ignorantiam peccant homines, ea præter animi ſententiam committi, equidem arbitror. Ad quę verba Cyrus ait: Hē qualem virum. Armenius autē hoc modo loquutus eſt: Nec illi, mi Cyre, qui viros alios cum vxoribus ſuis familiarius verſātes deprehendunt, ob hanc culpam eos interficiunt, quod * magis intelligentes reddant vxores ſuas: ſed quod exiſtimant amorem eos ſibi debitum pręripere, idcirco pro hoſtibus illos habēt. Itidem & ipſe illi homini invidi, quod facere mihi videbatur,

Cyrus captiuos ſine pretio reddit.

Hominis innocentis, quum occideretur, vox præclara.

hoc eſt, magis ciuiles & politas. Scholion marginis.

vt filius meus ipſum magis quam me, admiraretur. Et Cyrus: Profectò, inquit, mi Armenie, humanitus quid deliquiſſe videris, tuque adeo, mi Tigranes, ignoſcito patri. Huiuſmodi quum in hoc tempore inter ſe diſſeruiſſent, amanter, vt par erat, ſe complexi eſſent à reconciliatione: carpentis vna cum vxoribus conſcenſis, auecti ſunt. Quum autem domum veniſſent, Cyri alius ſapientiam cõmemorabat, fortitudinem alius, alius manſuetudinem, atque etiam non nemo pulchritudinem ac proceritatem. Atque heic ſane Tigranes vxorem interrogabat: Nũ & tibi, mea Armenia, pulcher eſſe viſus eſt Cyrus? Profectò, ait illa, non adſpectabam hunc equidem. Quem igitur? inquit Tigranes. Eum profectò, qui aiebat animæ ſuæ pretio ſe redempturum, ne ſeruitutem ego ſeruirẽ. Ac tum quidem, vt par erat, rebus huiuſmodi tranſactis quieti vtrimque ſe dederũt. Póſtridie vero Armenius, Cyro, & exercitui vniuerſo munera tamquam hoſpitibus miſit; ac ſuis edixit, quibus in militiã eundum erat, vt tertium ad diem adeſſent; & pecuniã de qua Cyrus egerat, duplicatã dinumerauit. Cyrus accepta ſumma, quam popoſcerat, reliquam remiſit; ſimul interrogans, vter exercitum ducturus eſſet; filius an ipſe. Ad quæ reſpondit vterque, ac pater quidem, Quemcumq; tu iuſſeris: filius vero: Equidem abs te, mi Cyre, non abero: non ſi etiam comitari te calonis inſtar ſarcinarij debeã. Et Cyrus ad hoc riſu ſublato: Quanti abs te redimerem, inquit, vt vxor tua ſarcinas te geſtare audiret? At non opus erit vt audiat, inquit. adducam enim illam, vt videre liceat, quidquid egero. Verum iam, ait, tempus fuerit, vt collectis ſarcinis ad iter vos comparetis. Exiſtimes velim, inquit Tigranes, nos conuaſatis iis, quæcumq; pater dederit, adfuturos. Ac tum quidẽ hoſpitum more milites excepti, quieti ſe dederunt. Poſtridie Cyrus ſumto ſecum Tigrane, ac Medorũ equitum præſtantiſſimis, deque ſuis etiam amicis, quoſcumq. commodum ei viſum eſſet, regionem obequitans contemplabatur; vt quo loco caſtellum muniendum eſſet, cõſideraret. Quumque ad iugũ quoddam veniſſet, Tigranem interrogat, quinam illi montes eſſent, vnde Chaldæi decurrentes, prædas agerent? Quos Tigranes quũ ei monſtraſſet, rurſum interrogat: an ij mõtes tunc deſerti eſſent? Minime vero, inquit: ſemper enim ſpeculatores ſuos habent, qui ceteris ſignificãt, quidquid vide-

[*Pudica mulieris vox & virum amãtis.*]

[*Montes inter Chaldæos & Armenios.*]

A τὸν ἐμοὶ υἱὸν ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θαυμάζειν ἢ * ἐμέ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἀνθρώπινά μοι δοκεῖς ἁμαρτεῖν· καὶ σύ, ὦ Τιγράνη, συγγίνωσκε τῷ πατρί. τότε μὲν δὴ τοιαῦτα διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκός, ἐκ συναλλαγῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἁρμαμάξας σὺν ταῖς γυναιξὶν, ἀπήλαυνον εὐφραινόμενοι. ἐπεὶ δ᾽ ἦλθον οἴκαδε, ἔλεγον τοῦ Κύρου ὁ μέν τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν πραότητα, ὁ δέ τις B [καὶ] * τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. ἔνθα δὴ ὁ Τιγράνης ἐπήρετο τὴν γυναῖκα· καί σοι, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; ἀλλὰ μὰ Δί᾽, ἔφη, οὐκ ἐκεῖνον * ἐθεώμην. ἀλλὰ τίνα μήν; ἔφη ὁ Τιγράνης. τὸν εἰπόντα νὴ Δία, ὡς τῆς αὑτοῦ ψυχῆς ἂν πρίαιτο ὥστε μή με δουλεύειν. τότε μὲν δή, ὥσπερ εἰκός, ἐκ τοιούτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλοις. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κύρῳ μὲν καὶ τῇ στρατιᾷ πάσῃ ξένια ἔπεμπε· C προεῖπε δὲ τοῖς ἑαυτοῦ οὓς δεήσοι στρατεύεσθαι, εἰς τρίτην ἡμέραν παρεῖναι. τὰ δὲ χρήματα, ὧν εἶπεν ὁ Κῦρος, διπλάσια * ἀπηρίθμησεν. ὁ δὲ Κῦρος ὅσα εἶπε λαβών, τὰ ἄλλα ἔπεμψεν. ἤρετο δὲ πότερος ἔσται ὁ τὸ στράτευμα ἄγων, ὁ παῖς, ἢ αὐτός. εἰπέτην δὲ ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ οὕτως, ὁπότερον ἂν σὺ κελεύῃς· ὁ δὲ παῖς οὕτως· ἐγὼ μὲν οὐκ ἀπολείψομαί σου, ὦ Κῦρε, οὐδ᾽ ἂν σκευοφόρον με δέῃ σοι συνακολουθεῖν. καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπε, καὶ ἐπὶ πόσῳ ἂν D ἐθέλοις, ἔφη, τὴν γυναῖκά σου ἀκοῦσαι, ὅτι σκευοφορεῖς; ἀλλ᾽ οὐδέν, ἔφη, ἀκούειν δεήσει αὐτήν. ἄξω γάρ· ὥστε ὁρᾶν ἐξέσται αὐτῇ ὅ,τι ἂν ἐγὼ πράττω. ὥρα ἂν, ἔφη, συσκευάζεσθαι ὑμῖν εἴη. * νομίζω, ἔφη, συνεσκευασμένους, παρέσεσθαι, ὅ,τι ἂν ὁ πατὴρ δῷ. τότε μὲν δὴ ξενισθέντες οἱ στρατιῶται ἐκοιμήθησαν. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ λαβὼν ὁ Κῦρος τὸν Τιγράνην, καὶ τῶν Μήδων ἱππέων τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν ἑαυτοῦ φίλων ὁπόσους καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελαύνων τὴν χώραν κα- E τεθεᾶτο, σκοπῶν οὗ τειχισθείη φρούριον· καὶ ἐπ᾽ ἄκρον τι ἐλθὼν, ἐπηρώτα τὸν Τιγράνην, ποῖα ἂν εἴη τῶν ὀρέων ὁπόθεν οἱ Χαλδαῖοι καταθέοντες λῄζονται; καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυεν. ὁ δὲ πάλιν ἤρετο, νῦν δὲ ταῦτα τὰ ὄρη ἐρῆμά ἐστιν; οὐ μὰ Δί᾽, ἔφη, ἀλλ᾽ ἀεὶ σκοποί εἰσιν ἐκείνων, οἳ σημαίνουσι τοῖς ἄλλοις ὅ,τι ἂν ὁρῶσι.

[ἐθεώρουν.] [ἀπέπεμψεν.] [νόμιζε.]

τί ἂν, ἔφη, ποιοῦσιν ἐπὴν αἴσθωνται; Βοηθοῦσιν, ἔφη, ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἕκαστος δύνηται. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἠκηκόει. σκοπῶν δὲ κατενόει πολλὴν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις ἔρημον καὶ ἀργὸν οὖσαν διὰ τὸν πόλεμον. καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὐτός τε ὁ Τιγράνης παρῆν συνεσκευασμένος, καὶ εἰς τετρακισχιλίους ἱππεῖς συνελέγοντο αὐτῷ, καὶ τοξόται εἰς τοὺς μυρίους, καὶ πελτασταὶ ἄλλοι τοσοῦτοι. ὁ δὲ Κῦρος, ἐν ᾧ συνελέγοντο, ἐθύετο. ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ ἱερὰ αὐτῷ, συνεκάλεσε τούς τε τῶν Περσῶν ἡγεμόνας καὶ τοὺς τῶν Μήδων. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε. Ἄνδρες φίλοι, ἔστι μὲν τὰ ὄρη ταῦτα, ἃ ὁρῶμεν, Χαλδαίων. εἰ δὲ ταῦτα καταλάβοιμεν, καὶ ἐπ' ἄκρου γένοιτο τὸ ἡμέτερον φρούριον, σωφρονεῖν ἀνάγκη ἂν εἴη πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀμφοτέροις, τοῖς τε Ἀρμενίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. τὰ μὲν οὖν ἱερὰ καλὰ * ἡμῖν. ἀνθρωπίνη δὲ προθυμία εἰς τὸ πραχθῆναι ταῦτα οὐδὲν οὕτω μέγα σύμμαχον ἂν γένοιτο, ὡς τάχος. ἢν γὰρ φθάσωμεν πρὶν τοὺς πολεμίους συλλεγῆναι ἀναβάντες, ἢ παντάπασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον, ἢ ὀλίγοις τε καὶ ἀσθενέσι χρησαίμεθα ἂν πολεμίοις. τῶν οὖν πόνων οὐδεὶς ῥᾴων οὐδὲ ἀκινδυνότερος, ἔφη, ἐστὶ τοῦ νῦν καρτερῆσαι σπεύδοντας. ἴτε οὖν ἐπὶ τὰ ὅπλα. καὶ ὑμεῖς μὲν, ὦ Μῆδοι, ἐν ἀριστερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε. ὑμεῖς δὲ, ὦ Ἀρμένιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις ἐν δεξιᾷ, οἱ δὲ ἡμίσεις ἔμπροσθεν ἡμῶν ἡγεῖσθε. ὑμεῖς δὲ, ὦ ἱππεῖς, ὄπισθεν ἕπεσθε, * διακελευόμενοι καὶ ὠθοῦντες ἄνω ἡμᾶς. ἢν δέ τις * μαλακύνηται, μὴ ἐπιτρέπετε. Ταῦτ' εἰπὼν ὁ Κῦρος, ἡγεῖτο, ὀρθίους ποιησάμενος τοὺς λόχους. οἱ δὲ Χαλδαῖοι, ὡς ἔγνωσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω οὖσαν, εὐθὺς ἐσήμαινόν τε τοῖς ἑαυτῶν, καὶ συνεβόων ἀλλήλοις, καὶ συνηθροίζοντο. ὁ δὲ Κῦρος παρηγγύα, Ἄνδρες Πέρσαι, ἡμῖν σημαίνουσι σπεύδειν. ἢν γὰρ φθάσωμεν ἄνω γενόμενοι, οὐδὲν τὰ τῶν πολεμίων δυνήσεται. εἶχον δὲ οἱ Χαλδαῖοι γέρρα τε καὶ παλτὰ δύο. καὶ πολεμικώτατοι δὲ λέγονται οὗτοι τῶν περὶ ἐκείνην τὴν χώραν εἶναι, καὶ μισθοῦ στρατεύονται, ὁπόταν τις αὐτῶν δέηται, διὰ τὸ * πολεμικώτατοι καὶ πένητες εἶναι. καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινή τέ ἐστι, καὶ ὀλίγη ἡ τὰ χρήματα ἔχουσα. ὡς δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον τῶν ἄκρων,

A rint. At quid faciunt, ait, quum aliquid ſenſerint? Ad vertices, inquit, defenſionis cauſa, pro ſuis quiſque viribus, adcurrunt. Hæc Cyrus vbi audiſſet, luſtrando paſſim animaduertebat, magnam regionis partem Armeniis propter bellum deſertã & incultam eſſe. Ac tum quidem reuerſi ad exercitum, quum cœnaſſent, quieti ſe dederunt. Poſtridie Tigranes ipſe paratis rebus ſuis aderat, atque interim equitum ei quatuor millia cogebantur, cum decies mille ſagittariis, totidemque cetratis.

Cyri de Chaldæorũ occupandis montibus conſilium.

B Cyrus, dum eæ copiæ cogerentur, mactatis hoſtiis, quum ſacra perlitata cerneret; Perſicorum ducum Medorumque cõcilio advocato, præſentibus vniuerſis hæc verba fecit. Hi montes, amici, quos adſpicimus, Chaldæorum ſunt; eos ſi occupauerimus, & caſtellum in vertice noſtrum fuerit: neceſſe eſt vtrique, tam Armenij quam Chaldæi, erga nos in officio maneant. Et ſacris quidem pulchre litatum: humanam vero contentionem adhæc perficiunda nihil adeo iuuare poterit, C atque celeritas. Nam ſi montes prius, quã hoſtes ſe colligant, adſcenderimus: vel omnino verticem ſine vllo prœlio capiemus, vel cum paucis & imbellibus aduerſariis res nobis erit. Itaque nullus facilior, magiſque periculi expers fuerit labor, quam ſi iam in accelerando tolerantes erimus. Ite igitur ad arma, & vos quidem Medi ad ſiniſtrum latus incedite: vos autem Armenij parte dimidia dextrum tenete, cum dimidia reliqua duces nobis i- D tineris eſtote: vos equites à tergo ſequimini, vt nos cohortemini, ſurſumque protrudatis; neque permittite vt aliquis remiſſius ſe gerat. Hæc quum Cyrus dixiſſet, in manipulos ſiue ſeries rectas inſtructum exercitum anteibat. Chaldæi poſtquam ſurſum tendi cum impetu animaduerterunt, mox ſuis ſigna dant, & mutuis clamoribus ſe conuocando, colliguntur. Cyrus autem ſuos excitans: Hi quidem, ait, ſignum dant nobis, ô Perſæ, vt properemus. Nam ſi in adſcendendo hos ante- E uerterimus, nihil hoſtium conatus efficere poterunt. Geſtabant autem Chaldæi crates, & tragulas binas: ac bellicoſiſſimi feruntur eſſe inter eius regionis incolas. Etiam ſtipendia faciunt, quum ipſorum opera quis eget; quod & periti rei militaris ſint, & pauperes. Quippe ſolum incolunt montuoſum, & cuius exigua pars opulenta eſt. Quum autem Cyri milites iam propius à iugis montium abeſſent,

Chaldæorũ natio bellicoſa.

,, Tigranes in itinere Cyro proximus, ait:
,, An noſti, Cyre, mox pugnandum nobis
,, ipſis eſſe? Nam Armenij quidem certe
,, vim hoſtium non excipient. Cyrus id ſe
non ignorare reſpondens, ſtatim edixit
Perſis vt ſe pararent. Nam mox inſe-
quendum eſſe, poſteaquam Armenij fu-
ga inita propius ad nos hoſtem adduxe-
rint. Sic ergo præcedebant Armenij. De
Chaldæis vero qui aderant, vbi propius
Armenij acceſſiſſent, celeriter ſublato,
more ſuo, clamore, curſu in eos feruntur.
Armenij more itidem ſuo illos non exci-
piunt. Verum vbi Chaldæi, qui hos per-
ſequebantur, viderunt homines gladiis
inſtructos aduerſus ſe ſurſum tendere,
partim congreſſi propius, ſtatim inter-
fecti ſunt, partim fuga dilabuntur, non-
nulli hoſtium in poteſtatem veniunt: Si-
mul iuga montium celeriter occupantur.
Ea quum Cyri milites tenerent, & Chal-
dæorum ad domicilia deſpicerent; ani-
maduertunt eos proximis domiciliis au-
fugere. Cyrus quum milites omnes con-
ueniſſent, vt pranderent, edixit. Pranſi
quum eſſent, animaduerſo locum eſſe
munitum, & aquis irriguum, vbi ſpecu-
læ Chaldæorum erant; ſtatim ibi caſtel-
lum exſtruere cœpit. Simul Tigrani man-
dat, ad patrem mitteret, eumque ſtatim
adeſſe iuberet, & omnes fabros ac lapi-
cidas, quotquot haberet, ſecum adduce-
re. Dum hic nuntius ad Armenium
pergit, interea Cyrus cum iis, qui ade-
rant, ſtructuræ intentus erat. Ibi tum ca-
ptiui ad eum vincti deducuntur, nonnullis
inter eos vulneratis. Hos vt vidit, mox vin-
ctos ſolui, vulneratos arceſſitis medicis
curari præcipit. Deinde Chaldæos adlo-
„ quitur, Non ſe veniſſe, quod cuperet eos
„ perditos, nec idem bello ſibi eſſe opus: ſed
„ inter Armenios Chaldæoſque pacem velle
„ facere. Prius autem, quam à nobis hæc iu-
„ ga tenerentur, ſcio vos pacem non expe-
„ tiuiſſe. Nam veſtræ in tuto poſitæ res e-
„ rant, & Armeniorum facultates agere ferre
„ ſolebatis. Nunc quo ſitis loco, perſpicitis.
„ Itaque vos ego, qui capti eſtis, domum di-
„ mitto; vobiſque poteſtatem facio cæteris
„ cum Chaldæis deliberandi, bellumne ge-
„ rere nobiſcum velitis, an amicitiam co-
„ lere. Bellum quidem ſi præferetis, iner-
„ mes huc ne revertimini, ſi quidem ſapitis:
ſin pacis egere vos putabitis, inermeis ac-
cedite. Quod ſi nobiſcum amicitiam inie-
ritis, equidem curabo, vt bene res veſtræ ſe
habeant. Ea Chaldæi quum audiſſent,

Cyrus Chaldæos de iugis montium deturbat.

Cyri erga vinctos humanitas.

Cyrus benignitate ſua Chaldæos ſibi conciliat.

A ὁ Τιγράνης σὺν τῷ Κύρῳ πορευόμενος εἶπεν· ὦ
Κῦρε, ἆρ᾽ οἶσθ᾽, ἔφη, ὅτι αὖθις ἡμᾶς αὐτίκα
μάλα δεήσει μάχεσθαι; ὡς οἵ γε Ἀρμένιοι οὐ μὴ
δέξωνται τοὺς πολεμίους; καὶ ὁ Κῦρος *εἶπεν, ὅτι ἤ-
δη τοῦτο παρηγγύησε τοῖς Πέρσαις παρασκευά-
ζεσθαι, ὡς αὐτίκα δεῆσον ἐπιδιώκειν, ἐπειδὰν ὑ-
πάγωσι τοὺς πολεμίους ὑποφεύγοντες οἱ Ἀρ-
μένιοι, ὥστ᾽ ἐγγὺς ἡμῖν γενέσθαι. οὕτω δὴ ἡγοῦντο
μὲν οἱ Ἀρμένιοι· τῶν δὲ Χαλδαίων οἱ παρόντες, ὡς
B ἐπλησίαζον οἱ Ἀρμένιοι, ταχὺ ἀλαλάξαντες
ἔθεον, ὥσπερ εἰώθασιν ἐπ᾽ αὐτούς· οἱ δὲ Ἀρμένιοι,
ὥσπερ εἰώθεσαν, οὐκ ἐδέχοντο. ὡς δὲ διώκοντες οἱ
Χαλδαῖοι εἶδον ἐναντίους μαχαιροφόρους ἱεμέ-
νους ἄνω, οἱ μέν τινες αὐτοῖς πελάσαντες ταχὺ
ἀπέθνησκον, οἱ δ᾽ ἔφευγον, οἱ δέ τινες καὶ ἑάλωσαν
αὐτῶν. ταχὺ δὲ *εἴχον τὰ ἄκρα. ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα
εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον, καθεώρων τε τῶν Χαλ-
δαίων τὰς οἰκήσεις, καὶ ᾐσθάνοντο φεύγοντας αὐ-
τοὺς ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκήσεων. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς πάντες
C οἱ στρατιῶται ὁμοῦ ἐγένοντο, ἀριστοποιεῖσθαι παρήγ-
γελλεν. ἐπεὶ δὲ ἠριστήκεσαν, καταμαθὼν ἔνθα
*σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν Χαλδαίων, ἐρυμνόν τε ὂν καὶ
*ἔνυδρον εὐθὺς ἐτείχιζε φρούριον· καὶ τὸν Τιγράνην
ἐκέλευσε πέμπειν ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ κελεύειν
παραγενέσθαι ἔχοντα ὁπόσοι εἶεν τέκτονές τε καὶ
*λιθοδόμοι. ἐπὶ μὲν δὴ τὸν Ἀρμένιον ᾤχετο ἄγγε-
λος· ὁ δὲ Κῦρος τοῖς παροῦσιν ἐτείχιζεν. ἐν δὲ τού-
τῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους
D δεδεμένους, τοὺς δέ τινας καὶ τετρωμένους. ὡς δὲ εἶ-
δεν, εὐθὺς λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς δεδεμένους, τοὺς
δὲ τετρωμένους, ἰατροὺς καλέσαι, θεραπεύειν ἐκέ-
λευσεν. ἔπειτα ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι αὖ ἥκοι
οὔτε *ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους, οὔτε πολεμεῖν
δεόμενος, ἀλλ᾽ εἰρήνην ποιῆσαι βουλόμενος Ἀρ-
μενίοις καὶ Χαλδαίοις. πρὶν μὲν οὖν ἔχεσθαι τὰ
ἄκρα, οἶδ᾽ ὅτι οὐδὲν ἐδεῖσθε εἰρήνης. τὰ μὲν γὰρ
*ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἤ-
γετε καὶ ἐφέρετε· νῦν δ᾽ ὁρᾶτε δὴ ἐν οἵῳ ἐστέ. ἐ-
E γὼ οὖν ἀφίημι ὑμᾶς οἴκαδε τοὺς εἰλημμένους, καὶ
δίδωμι ὑμῖν σὺν τοῖς ἄλλοις Χαλδαίοις βουλεύ-
σασθαι, εἴτε βούλεσθε πολεμεῖν ἡμῖν, εἴτε φίλοι
εἶναι. καὶ ἂν μὲν πόλεμον αἱρῆσθε, μηκέτι ἥκετε
δεῦρο ἄνευ ὅπλων εἰ σωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης
δοκῆτε δεῖσθαι, ἄνευ ὅπλων ἥκετε. ὡς δὲ κα-
λῶς ἕξει τὰ ὑμέτερα, ἢν φίλοι γένησθε, ἐμοὶ
μελήσει. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι,

εἶπεν ὅτι ἤδη παρ... ρων. — *ἔχη* — *σκοπαὶ* — *εὔυδρον,* — *λιθοτόμοι.* — *ἀπολέσαι* — *ἡμέτερα*

multis

A πολλὰ μὲν ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσάμενοι τὸν Κῦρον ᾤχοντο οἴκαδε. ὁ δὲ Ἀρμένιος ὡς ἤκουσε τήν τε κλῆσιν τοῦ Κύρου καὶ τὴν πρᾶξιν, λαβὼν τοὺς τέκτονας καὶ τἆλλα, ὅσων ᾤετο δεῖν, ἧκε πρὸς τὸν Κῦρον ὡς ἐδύνατο τάχιστα. ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν· ὦ Κῦρε, ὡς ὀλίγα δυνάμενοι προορᾶν ἄνθρωποι περὶ τοῦ μέλλοντος, πολλὰ ἐπιχειροῦμεν πράττειν. νῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ ἐλευθερίαν μὲν μηχανᾶσθαι ἐπιχειρήσας, δοῦλος ὡς οὐδεπώποτε ἐγενόμην· B ἐπεὶ δ᾽ ἑάλωμεν, [σαφῶς * ἀπολωλέναι νομίσαντες, νῦν ἀναφαινόμεθα σεσωσμένοι ὡς οὐδεπώποτε. οἳ γὰρ οὐδεπώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμᾶς ποιοῦντες, νῦν ὁρῶ τούτους ἔχοντας ὥσπερ ἐγὼ ηὐχόμην. καὶ τοῦτο ἐπίστω, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅτι ἐγὼ ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἄκρων, πολλαπλάσια ἂν ἔδωκα χρήματα, ὧν σὺ νῦν ἔχεις παρ᾽ ἐμοῦ. καὶ ἃ ὑπισχνοῦ ποιήσειν ἀγαθὰ ἡμᾶς ὅτ᾽ ἐλάμβανες τὰ χρήματα, ἀποτετέλεσταί σοι ἤ- C δη. ὥστε καὶ προσοφείλοντές σοι ἄλλας χάριτας ἀναπεφήναμεν. ἃς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοί ἐσμεν, αἰσχυνοίμεθ᾽ ἂν σοι μὴ ἀποδιδόναι. ὦ καὶ ἀποδιδόντες, οὐδὲν ἄξιον οὐδ᾽ οὕτως πρὸς εὐεργέτην καταλαμβανόμεθα τοσοῦτον ποιοῦντες. Ὁ μὲν Ἀρμένιος ταῦτ᾽ ἔλεξεν· οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἧκον, δεόμενοι τοῦ Κύρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτούς, ἄλλου του, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἢ τούτου γε ἕνεκα εἰρήνης D νῦν ἐπιθυμεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον δύνασθαι ζῆν εἰρήνης γενομένης ἢ * πολεμοῦντες; ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ταῦτ᾽ ἐλέγομεν. τἆλλα ἐχόμεν, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. καὶ ὅς, τί οὖν, ἔφη, εἰ καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσγένοιτο διὰ τὴν εἰρήνην; ἔτι ἄν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραινοίμεθα. ἄλλο τι οὖν, ἔφη, ἢ διὰ τὸ γῆς σπανίζειν ἀγαθῆς, νῦν πένητες νομίζετ᾽ εἶναι; συνέφα- E σαν καὶ τοῦτο. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, βούλοισθ᾽ ἂν ἀποτελοῦντες ἴσα περ οἱ [ἄλλοι * Ἀρμένιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι ὁπόσην ἂν βούλησθε; ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, εἰ πιστεύοιμεν μὴ ἀδικήσεσθαι. τί δὲ σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, βούλοιο ἂν τὴν νῦν ἀργὸν οὖσαν γῆν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ νομιζόμενα παρὰ σοὶ ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζόμενοι; ἔφη ὁ Ἀρμένιος, πολλοῦ ἂν τοῦτο πρίασθαι·

αμῦντες, ιὶ ὑμεῖς ἄκρα ἔ- μεν, ἔφα- ν, &c. ide Not.

multis verbis collaudato Cyro, eiuſque dextram amplexi, domum diſceſſerunt. Armenius, vt à Cyro ſe arceſſi, quaſque res ille gereret, audiſſet: adſumtis fabris, rebuſque ceteris, quaſcumque putabat vſui futuras, quam poterat celerrime ad Cyrum contendit. Eum vbi vidit: Mi “ Cyre, ait, quam multas res nos homines “ adgredimur, quum tamen euentus futu- “ rorum pauciſſimos proſpicere poſſimus. “ Nam & ego nunc in conatu parandæ li- “ bertatis, maiorem in ſeruitutem, quam “ antehac vmquam, incidi: poſtquam vero “ capti ſumus, iamque certo nos periiſſe “ putauimus; maiorem nos, quam hactenus “ vmquam, incolumitatem adeptos vide- “ mus. Etenim qui numquam multis nos detrimentis adficere deſinebant, hos ego iam illo in ſtatu eſſe video, quo hactenus “ optabam. Tuque ſcias velim, mi Cyre, “ multo me maiorem daturum fuiſſe pecu- “ niam, vt iugis hiſce Chaldæi depelleren- “ tur, quam tu nunc à me acceperis. Ad- “ eoque iam præſtitiſti, quæ nobis te præſta- “ turum beneficia pollicebare, quum pecu- “ niam illam acciperes. Itaque præterea de- “ bere nos alias etiam tibi gratias manife- “ ſtum eſt, quas ſane nos, ſi homines impro- “ bi eſſe nolimus, turpe fuerit tibi non re- “ ferre: cui licet referamus, tamen ne ſic qui- “ dem ex dignitate gerere nos erga virum “ præclare de nobis merentem reperiemur. “ Hæc Armenij verba fuerunt. Chaldæi vero ad Cyrum venientes, vt pacem ſibi conficeret, orabant. Eos ille interrogabat: Ec- “ qua de cauſſa, Chaldæi, alia, nunc pacem “ cupitis, niſi quod exiſtimatis, ſecurius vos “ in pace quam bello victuros? quando nos “ etiam pacis hanc ipſam cauſam adferimus, “ qui tamen hæc iuga nunc tenemus. Ad- “ ſenſi ſunt Chaldæi. Et ille, Quid igitur, “ inquit, ſi alia vobis commoda ex pace præ- “ terea proueniant? Maiori etiam, aiunt illi, “ gaudio adficiemur. Verum quid eſt aliud, “ cur eſſe vos iam pauperes arbitremini, niſi “ quod fertilis ſoli vobis copia non eſt? In “ hoc etiam quum adſenſi eſſent: Quid er- “ go? ſubiecit Cyrus, velletis ne vobis, pen- “ dentibus ea quæ ceteri Armenij pendunt, liceret tantum agri Armenij colere, quantum vobis ipſis liberet? Si fidem habeamus, aiebant Chaldæi, nullam nobis iniuriam illatum iri. Tu vero Armenie, inquit, an velles ſolum id, quod modo incultum eſt, cultum reddi, ſi cultores id, quod apud te conſuetum eſt, penderent? Magno ſe hoc redempturum ait Armenius, ”

Armenius Cyro gratias agit.

quod ea ratione reditus longe ſibi futurus eſſet auctior. Et quid, inquit, vos Chaldæi, quum montes fertiles habeatis, an etiam velletis Armeniis permittere, vt paſcua in his haberent, ſi vobis illi, quod æquum eſſet, penderent? Aſſentiebantur Chaldæi; quod magnas ſe capturos vtilitates ſine vllo ſuo labore dicerent. At tu Armenie, velles ne paſcuis horum vti, ſi pro paruo Chaldæorum commodo multo maiores ipſe vtilitates caperes? Et valde quidem, ait, ſi paſcuis tuto frui liceret. Nimirum, ait, tuto his fruemini, ſi vobis in hiſce iugis auxilia præſto ſint? Aſſentiebatur Armenius. At nos profecto, inquiunt Chaldæi, nequaquam tuto, non modo iſtorum, ſed ne noſtrum quidem, agrum culturi ſimus, ſi iuga montium iſti teneant. Quid vero ſi vobis, inquit, auxilio ſint iſta iuga? Nimirum ita, reſpondebant illi, bene nobiſcum ageretur. Sed profecto, ait Armenius, non bene nobiſcum ageretur, ſi iuga montium hi reciperent, præſertim caſtello munita. Et Cyrus: Ego vero ſic faciam, inquit, neutris veſtrum hæc iuga tradam, ſed nos ea cuſtodiemus: ac ſi altervtri veſtrum auctores iniuriæ fuerint, à læſis ſtabimus. Hæc quum vtrique audiſſent, collaudarunt; ſolaque hac ratione pacem firmam fore dixerunt. Atque his adeo conditionibus fides vltro citroque data eſt ab vniuerſis, quum conueniſſet, vt per vtroſque libertas vtriſque ſua conſtaret; vt connubia, cultus agrorum, paſtiones vtriſque communes eſſent; vt communibus copiis ſeſe iuuarent, ſi quis altervtros læderet. Ad hunc modum illa tunc geſta ſunt, & hæc ſane pacta, inter Chaldæos & eum qui Armeniam tenet, id temporis inita, hodieque durant. Poſtquam ita conveniſſet, ſtatim vtrique caſtellum, quaſi quod eſſet commune, coniunctis alacriter operis exſtruunt, & vna res in id neceſſarias important. Adpetente autem veſpera, Cyrus vtroſque, velut amicos iam inter ſe, conuiuas in cœna ſuos eſſe voluit. Inter cœnandum autem, quidam ex Chaldæis inquit, ceteris quidem ſuæ gentis omnibus hæc optabilia accidere: verum quoſdam Chaldæos eſſe, qui rapto viuerent, ac terram neque ſcirent colere, neque poſſent: quippe qui victum armis quærere conſueſſent. Semper enim latrocinari ſolitos, ſtipendiaque crebro meruiſſe partim apud Indorum regem, (quem illi auro abundare dicebant,) partim apud Aſtyagem.

Cyrus pacē inter Armenios & Chaldæos facit.

Pacis conditiones.

A πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὴν πρόσοδον. τί δὲ ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἐπεὶ ὄρη ἀγαθὰ ἔχετε, ἐθέλοιτ᾽ ἂν ἐᾶν νέμειν ταῦτα τοὺς Ἀρμενίους, εἰ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν; ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι· πολλὰ γὰρ ἂν ὠφελεῖσθαι οὐδὲν πονοῦντας. σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἐθέλοις ἂν τῆς τούτων νομῆς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις μικρὰ ὠφελῶν Χαλδαίους, πολὺ πλείω ὠφελήσεσθαι; καὶ σφόδρα ἂν, ἔφη, * εἰ

B οἰοίμην ἀσφαλὲς νέμειν. οὐκοῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε, εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; ἔφη ὁ Ἀρμένιος· ἀλλὰ μὰ Δί᾽, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, οὐκ ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐργαζοίμεθα μὴ ὅτι τὴν τούτων, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἂν τὴν ἡμετέραν, εἰ οὗτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν. Εἰ δ᾽ ὑμῖν * ἂν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; οὕτως ἂν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. ἀλλὰ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Ἀρμένιος, οὐκ ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι, εἰ οὗτοι παραλήψονται [πάλιν * τὰ ἄκρα, ἄλλως τε

C καὶ τετειχισμένα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· οὑτωσὶ τοίνυν ἐγὼ ποιήσω, ἔφη, οὐδετέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμεῖς φυλάξομεν αὐτά· κἂν ἀδικῶσιν ὑμῶν ὁποτεροιοῦν, σὺν τοῖς ἀδικουμένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς. ὡς δ᾽ ἤκουσαν ταῦτα ἀμφότεροι, ἐπῄνεσαν, καὶ ἔλεγον, * οὕτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. καὶ ἐπὶ τούτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστὰ, καὶ ἐλευθέρους μὲν ἀμφοτέρους ἀπ᾽ ἀλλήλων εἶναι συνετίθεντο,

D ἐπιγαμίας δ᾽ εἶναι καὶ ἐπεργασίας καὶ ἐπινομίας, καὶ * συμμαχίαν δὲ κοινὴν, εἴ τις ἀδικοίη ὁποτερουσοῦν. οὕτω μὲν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ ἔτι οὕτω διαμένουσιν αἱ τότε γενόμεναι συνθῆκαι Χαλδαίοις καὶ τῷ τὴν Ἀρμενίαν ἔχοντι. ἐπεὶ δὲ αἱ συνθῆκαι ἐγένοντο, εὐθὺς συνετείχιζόν τε ἀμφότεροι προθύμως ὡς κοινὸν φρούριον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια συνεισῆγον. ἐπεὶ δὲ ἑσπέρα προσῄει, συνδείπνους ἔλαβεν ἀμφοτέρους πρὸς ἑαυτὸν, ὡς φίλους ἤδη. * συν-

E δειπνούντων δὲ, εἶπέ τις τῶν Χαλδαίων, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις σφῶν πᾶσιν εὐκτὰ ταῦτα εἴη, εἰσὶ δέ τινες τῶν Χαλδαίων, οἱ λῃζόμενοι ζῶσι, καὶ οὐδ᾽ ἂν ἐπίσταιντο ἐργάζεσθαι, οὐδ᾽ ἂν δύναιντο, εἰθισμένοι ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν. ἀεὶ γὰρ ἐλῄζοντο καὶ ἐμισθοφόρουν, καὶ πολλάκις μὲν παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ (καὶ γὰρ, ἔφασαν, πολύχρυσος ὁ ἀνὴρ) πολλάκις δὲ καὶ παρ᾽ Ἀστυάγει.

εἴπερ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν.

αὖ, ἔφη,

ὅτι οὕτως

ἐπισυμμαχίαν

συσκηνούντων

A καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, τί οὖν οὐ καὶ νῦν παρ' ἐμοὶ μισθοφοροῦσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω ὅσον τις καὶ ἄλλος πλεῖστον δή ποτε ἔδωκε. συνέφασάν οἱ, καὶ πολλούς γε ἔσεσθαι ἔλεγον τοὺς ἐθελήσοντας. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω συνωμολογεῖτο. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἤκουσεν ὅτι πρὸς τὸν Ἰνδὸν πολλάκις οἱ Χαλδαῖοι ἐπορεύοντο, ἀναμνησθεὶς ὅτι ἦλθον παρ' αὐτοῦ * κατασκεψάμενοι εἰς Μήδους τὰ αὐτῶν πράγματα, καὶ ᾤχοντο πρὸς τοὺς πολεμίους ὅπως αὖ καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβούλετο μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα. B ἤρξατο οὖν λόγου τοιοῦδε· Ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, καὶ ὑμεῖς οἱ Χαλδαῖοι, εἴπατέ μοι, εἴ τινα ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀποστέλλοιμι πρὸς τὸν Ἰνδόν, συμπέμψαιτ' ἄν μοι τῶν ὑμετέρων, οἵτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν ἡγοῖντο ἄν, καὶ συμπράττοιεν ὥστε γενέσθαι ἡμῖν παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ ἃ ἐγὼ βούλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν προσγενέσθαι ἔτι ἂν βουλοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι οἷς C ἂν δέῃ, καὶ τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι τῶν * στρατευομένων τοὺς ἀξίους. τούτων μὲν δὴ ἕνεκα βούλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν, δεῖσθαι δὲ τούτων * νομίζω. τῶν μὲν ὑμετέρων, ἡδύ μοι * φείδεσθαι· (φίλους γὰρ ὑμᾶς ἤδη νομίζω) παρὰ δὲ τοῦ Ἰνδοῦ ἡδέως ἂν λάβοιμι, εἰ διδοίη. ὁ οὖν ἄγγελος, ᾧ κελεύω ὑμᾶς ἡγεμόνας δοῦναι, καὶ συμπράκτορας γενέσθαι, ἐλθὼν ἐκεῖσε λέξει ὧδε· Ἔπεμψέ με Κῦρος, ὦ Ἰνδέ, πρὸς σέ, φησὶ δὲ προσδεῖσθαι χρημάτων, προσδε- D χόμενος καὶ ἄλλην στρατιὰν οἴκοθεν ἐκ Περσῶν. (καὶ γὰρ προσδέχομαι, ἔφη.) ἢν οὖν αὐτῷ πέμψῃς ὁπόσα σοι προχωρεῖ, φησίν, ἢν θεὸς ἀγαθὸν τέλος διδῷ αὐτῷ, πειράσεσθαι ποιῆσαι, ὥστε σε νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι χαρισάμενον αὐτῷ. ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμοῦ λέξει· τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμεῖς αὖ ἐπιστέλλετε ὅ,τι ὑμῖν δοκεῖ συμφέρον εἶναι. καὶ ἢν μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτοῦ, ἀφθονωτέροις χρησόμεθα· ἢν δὲ E μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι οὐδεμίαν αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξέσται ἡμῖν ἐκείνου ἕνεκα πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. ταῦτ' εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τοὺς ἰόντας Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων τοιαῦτα λέξειν περὶ αὐτοῦ, οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πάντας ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ. καὶ τότε μὲν δὴ ὁπότε καλῶς εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκηνήν, ἀνεπαύοντο.

ἐπισκε-ψάμενοι

ἐργαζο-μένων

μᾶλλον, τὸ

ἐπιχαίρειν

Et Cyrus: Cur igitur non etiam modo apud me ſtipendia faciunt? Nam ego tantum eis dabo, quantum aliquis alius vnquam dedit. Adſtipulati ſunt ei, multoſque fore dixerunt, qui hoc facere vellent. Et de his quidem ita conuenit. Cyrus autem, qui audiſſet, Chaldæos ad Indum ſæpe proficiſci, recordatus veniſſe ad Medos ab hoc quoſdam, qui, quid rerum apud ipſos gereretur, explorarent; eoſdemque deinde ad hoſtes etiam abiiſſe, vt illorum quoque res ſpecularentur: ſcire volebat Indum, quæ ab ſe geſta fuiſſent. Itaque ſic orſus eſt: Dicite mihi, tu Armenie, voſque Chaldæi, ſi quem ego meorum ad Indum mitterem, veſtrumne aliquos adiungeretis, qui & itineris duces ipſi, & adiumento eſſent, ad impetrandum ab Indo ea quæ ipſe cupio? Nam equidem accedere nobis adhuc aliquid pecuniæ velim, vt & iis ſtipendia numerare, quibus opus eſt, abundè poſſim; & alios militiæ ſocios pro meritis & dignitate largiendo cohoneſtare. His ego de cauſſis quammaximam pecuniæ mihi copiam eſſe volo. Quamvis * autem ſtatuam, mihi opus eis eſſe; libenter tamen veſtris parco (nam vos ego nunc amicorum in numero pono) non illibenter ab Indo has accepturus, ſi daret. Itaque nuntius, cui duces vt detis, atque adiumento ſitis, hortor, quum eo venerit, in hunc modum loquetur: Cyrus ad te me miſit, Inde, pecunia ſibi opus eſſe dictitans, quod à Perſis alium etiam domo exercitum exſpectet. omnino enim exſpecto, inquit. Quapropter ſi tantum pecuniæ, quantum tibi conceditur, miſeris; ait ſe, ſi felicem rerum exitum Deus dederit, effecturum ſtudio ſuo, vt exiſtimes, bene de rebus tuis conſuluiſſe, qui ſis ipſis gratificatus. Hæc qui à me mittetur nuntius, dicet: quos autem vos ablegabitis, eis ipſi, quod ex vſu fore putatis, imperate. Pecuniam quidem, inquit, ab eo ſi acceperimus, maior nobis illius copia fuerit: ſin autem, ſciemus nullam à nobis ipſi gratiam deberi; adeoque nobis integrum erit, quod ipſum adtinet, omnia noſtro ex vſu adminiſtrare. Hæc Cyrus aiebat, quum quidem exiſtimaret, Armeniorum Chaldæorumque nuntios eiuſmodi de ſe dicturos, qualia de ſe vniuerſos homines & dicere cupiebat, & audire. Actum quidem, vbi viſum fuiſſet opportunum, contubernio ſoluto, quieti ſe dederunt.

Cyrus de mittendo ad Indum legato conſilium capit.

Lectio marginis.

Cyrus laudis & gloriæ cupidus.

Poſtridie Cyrus hunc nuntium ablegabat, A quum in mandatis ipſi dediſſet ea quæ dixerat; & Armenius ac Chaldæi cum hoc ſuos mittebāt homines, quos ad agendum hoc negotium maxime idoneos arbitrabantur, & ad prædicandū ea de Cyro quæ conueniret. Secundum hæc Cyrus, quum & præſidiariis militibus impoſitis, quot ſatis eſſent, & rebus neceſſariis omnibus, caſtellum abſoluiſſet, ac Medum eis præfeciſſet, quem ſi præficeret, maxime Cyaxari gratā ſe rem facturum exiſtimabat; diſceſſit, ſumto ſecum exercitu, quem adduxerat; B & eo, quem ab Armeniis acceperat; vnaque illis etiam, qui à Chaldæis acceſſerant, hominum ad quatuor millia, qui ſane reliquorum omnium ſe præſtātiſſimos arbitrabantur. Vbi autem in regionis loca culta deſcendiſſet, Armeniorum nemo ſe domi cōtinuit, nec vir, nec femina: ſed obuiam proceſſerunt omnes, ex pace voluptatem capientes; ac ſecum quidquid alicuius pretij quilibet haberet, ferebant, agebant. Atque his Armenius minime offendebatur, quod Cyrum magis hoc modo dele- C ctatum iri, delato ab omnibus honore, putaret. Tandem & vxor Armenij occurrit, filias ac minorē natu filium ſecum ducens: ac præter alia munera, illud aurum quoque adferebat, quod Cyrus accipere pridē noluerat. Hoc Cyrus vbi vidiſſet:

» Vos effecturi non eſtis, inquit, vt mercedis cauſa
» hinc inde proficiſcar, ac bene merear. Re-
» tine tu mulier, hanc pecuniam tibi, quam
» adfers, neq. poſthac Armenio dederis eam
» defodiendam: ſed filium tuum potius his
» exornatum quam pulcherrime, in militiā D
» mittito. De reliquis, & tibi, & marito, &
» ſexus vtriuſque liberis id parato; quod cō-
» ſequuti, & quo ornati, elegantius atque iu-
» cundius vitam agatis. Vbi vero quiſque vi-
» ta defunctus erit, ſatis eſto, corpora ſub ter-
» ra condi.

His dictis Cyrus prætervectus eſt, deducētibus ſimul & Armenio, & reliquis hominibus vniuerſis; qui quidem eum & benefactorem adpellabant, & virum illum E bonū: idq. continuo faciebant, donec extra regionem ſuam deduxiſſent. Armenius vero etiam maiorē exercitum ei adiunxit, quia domi pacem haberet. Sic ergo Cyrus abiit, non ſolum ea pecunia ditatus, quam acceperat: ſed etiā ad multo maiorē, quam hæc eſſet, aditu morū elegantia parato; vt eas, quoties eſſet opus, ſumere poſſet. Ac tū quidē in finibus caſtra metati ſunt. Poſtridie copias & pecuniæ partem, Cyaxari miſit; (& aberat is prope, quemadmodū dixe-

Armenij Cyrum redeuntem excipiunt.

A τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὅ,τε Κῦρος ἔπεμπε τὸν ἄγγελον, ἐπιστείλας ὅσαπερ ἔφη· καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ Χαλδαῖοι συνέπεμπον οὓς ἱκανωτάτους ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπρᾶξαι καὶ εἰπεῖν περὶ Κύρου τὰ προσήκοντα. ἐκ δὲ τούτου ὁ Κῦρος *ἐπιτελέσας τὸ φρούριον καὶ φύλαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον, ὃν ᾤετο Κυαξάρει ἂν μάλιστα χαρίσασθαι, ἀπῄει συλλαβὼν τὸ *ἕτερον] στράτευμα B ὅσον τε ἦλθεν ἔχων, καὶ ὃ παρ' Ἀρμενίων προσέλαβε, καὶ τοὺς παρὰ Χαλδαίων, εἰς τετρακισχιλίους, οἳ ᾤοντο καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κρείττονες εἶναι. ὡς δὲ κατέβη εἰς τὴν οἰκουμένην, οὐδεὶς ἔμεινεν ἔνδον Ἀρμενίων, οὔτε ἀνὴρ, οὔτε γυνή, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων, ἡδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες *εἴ τι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. καὶ ὁ Ἀρμένιος τούτοις οὐκ ἤχθετο, οὕτως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἥδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ. τέλος δὲ συνυπήντησε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ C Ἀρμενίου, τὰς θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τὸν νεώτερον υἱόν· καὶ σὺν ἄλλοις δώροις καὶ τὸ χρυσίον ἐκόμιζεν, ὃ πρότερον οὐκ ἤθελε λαβεῖν ὁ Κῦρος. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν εἶπεν· ὑμεῖς ἐμὲ οὐ ποιήσετε μισθοῦ περιιόντα εὐεργετεῖν, ἀλλὰ σύ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα ἃ φέρεις, ἄπιθι, καὶ τῷ Ἀρμενίῳ μηκέτι δῷς αὐτὰ κατορίξαι. ἔκπεμψον δὲ τὸν σὸν υἱὸν ὡς κάλλιστα *ἀπ' αὐτῶν κατασκευάσασα ἐπὶ τὴν στρατιάν· ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ D ταῖς θυγατράσι, καὶ τοῖς υἱοῖς ὅ,τι κεκτημένοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τὸν αἰῶνα διάξετε. εἰς δὲ τὴν γῆν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ, κατακρύπτειν. ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν παρήλαυνεν. ὁ δὲ Ἀρμένιος συμπροὔπεμπε, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, ἀνακαλοῦντες τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν E ἀγαθόν· καὶ ταῦτ' ἐποίουν *ἕως ἐκ τῆς χώρας ἐξέπεμψαν. συναπέστειλε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀρμένιος καὶ στρατιὰν πλείονα, ὡς εἰρήνης οἴκοι οὔσης. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος ἀπῄει κεχρηματισμένος, οὐχ ἃ ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείονα τούτων ἑτοιμασάμενος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν ὁπότε δέοιτο. καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν τοῖς μεθορίοις· τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸ μὲν στράτευμα καὶ τὰ χρήματα ἔπεμψε πρὸς Κυαξάρην, (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὥσπερ ἔφησεν)

περιελάσας

ὅ,τι

ἐπαινῶν

ἕως ἐκ τῆς χώρας ἀπ. ϛ.

A αὐτὸς δὲ σὺν Τιγράνῃ καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἐθήρα, ὅπου ἐπιτυγχάνοιεν θηρίοις, καὶ εὐφραίνετο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Μήδους, * τὰ χρήματα ἔδωκε τοῖς ἑαυτοῦ ταξιάρχοις, ὅσα ἐδόκει ἑκάστῳ ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν εἴ τινας * ἄγοιντο τῶν ἐφ' ἑαυτούς. ἐνόμιζε γὰρ, εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιέπαινον ποιήσειε, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἔχειν. καὶ αὐτὸς δὲ, εἴ τί που καλὸν ἴδοι εἰς τὴν στρατιάν, τοῦτο κτώμενος * ἐδωρεῖτο τοῖς ἀξιωτάτοις, νομίζων B * ὅ,τι καλὸν κἀγαθὸν ἔχοι τὸ στράτευμα, τούτοις ἅπασιν αὐτὸς κεκοσμῆσθαι. ἡνίκα δὲ αὐτοῖς διεδίδου ὧν ἔλαβεν, ἔλεξεν ὧδέ πως εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν καὶ πάντων οὓς ἐτίμα· Ἄνδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐφροσύνη τις νῦν παρεῖναι, καὶ ὅτι εὐπορία τις προσγεγένηται, καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν τιμᾶν ἕξομεν οὓς ἂν βουλώμεθα, καὶ τιμᾶσθαι * ὡς ἂν ἕκαστος ἄξιος ᾖ. πάντως δὴ ἀναμιμνησκώμεθα τὰ ποῖα ἄττα ἔργα τούτων τῶν ἀγαθῶν C ἐστιν αἴτια. σκοπούμενοι γὰρ εὑρήσετε τό, τε ἀγρυπνῆσαι ὅπου ἔδει, καὶ τὸ πονῆσαι, καὶ τὸ σπεῦσαι, καὶ τὸ μὴ εἶξαι τοῖς πολεμίοις. οὕτως οὖν χρὴ καὶ τὸ λοιπὸν ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, γιγνώσκοντας ὅτι τὰς μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ μεγάλα ἡ πειθὼ καὶ ἡ καρτερία καὶ οἱ ἐν τῷ καιρῷ πόνοι καὶ κίνδυνοι παρέχονται. κατανοῶν δὲ ὁ Κῦρος, ὡς εὖ μὲν αὐτῷ εἶχον τὰ σώματα οἱ στρατιῶται πρὸς τὸ δύνασθαι στρατιωτικοὺς πόνους φέρειν, D εὖ δὲ τὰς ψυχὰς, πρὸς τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων, ἐπιστήμονες δὲ ἦσαν τὰ προσήκοντα τῇ ἑαυτῶν ἕκαστος ὁπλίσει, καὶ πρὸς τὸ πείθεσθαι δὲ τοῖς ἄρχουσιν ἑώρα πάντας εὖ παρεσκευασμένους· ἐκ τούτων οὖν ἐπεθύμει τι ἤδη τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους πράττειν, γιγνώσκων ὅτι ἐν τῷ μέλλειν πολλάκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιοῦταί τι. ἔτι δὲ ὁρῶν ὅτι φιλοτίμως ἔχοντες ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο πολλοὶ, καὶ ἐπιφθόνως εἶχον πρὸς ἀλλήλους τῶν E στρατιωτῶν· καὶ τῶνδε ἕνεκα ἐξάγειν αὐτοὺς ἐβούλετο εἰς τὴν πολεμίαν ὡς τάχιστα, εἰδὼς ὅτι οἱ κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρόνως ποιοῦσιν ἔχειν τοὺς συμμάχους πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐκέτι ἐν τούτῳ οὔτε τοῖς ἐν ὅπλοις κοσμουμένοις φθονοῦσιν, οὔτε τοῖς δόξης ἐφιεμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαινοῦσι καὶ ἀσπάζονται οἱ τοιοῦτοι τοὺς ὁμοίους,

Margin: χρήματα · ἠγάσαιντο · διεδωρεῖτο · εἴ τι · ᾗ ἄν

A rat) ipſe cum Tigrane ac Perſarũ optimatibus venabatur, vbicumq. in feras incidiſſet, atq. ita ſe oblectabat. In Medorũ vero regionem quũ perueniſſet, ſuis cohortium præfectis pecunias dedit, quantũ cuiq. ſatis eſſe arbitrabatur: vt illis etiam non deeſſet, vnde honoris ergo ſuos ornarent, ſi quos magni faceret. Exiſtimabat enim, ſi quiſq. partem exercitus ſibi mandatam efficeret talem, vt laudari mereretur: etiã futurum, vt totus exercitus egregie cõparatus eſſet. Quin & ipſe, ſi quid videret quod exerci- B tui poſſet eſſe ornamento, id vbi adquiſiuiſſet, digniſſimis quibuſq. donabat. Nam arbitrabatur, quidquid in exercitu pulchrũ eſſet ac præclarũ, id omne ſibi ornamẽto cedere. Quando autẽ accepta diſtribuebat, huiuſmodi verbis inter cohortium præfectos, & manipularios, & omnes illos, qui erant apud ipſum in honore, vtebatur: «Frui quadã, amici, lætitia in hoc temporẽ «videmur, tum quod opum copia quædam «nobis acceſſerit, tum quod nobis ſit, vnde «honorẽ habere liceat iis quibus viſum fue- C «rit; & exiſtimare, quibus quiſq. præmiis ſit «dignus. Omnino autem reuocandũ nobis «eſt ad animũ, cuiuſmodi ſtudia nobis hæc «cõmoda pepererint. Nam ſi rem cõſiderabitis, «reperietis hæc vos conſequutos, & vi«gilando, quũ opus erat, & laborando, & ac«celerando, & nihil hoſti cedẽdo. Quapro«pter deinceps quoq. viri fortes ſitis neceſſe «eſt, atque etiã ſtatuatis, voluptates magnas, «& ingentia bona non niſi ab obediẽtia, & «tolerantia, & ferẽdis, vbi poſſit occaſio, la- D boribus periculiſq. proficiſci. Quia vero animaduerteret Cyrus, & corpora militum recte ad labores militares perferendos eſſe comparata, & animos itidẽ ad contẽnendum hoſtem: præterea peritos eorum eſſe, quæ vſus armorũ in vnoquoq. requireret: ac omnes etiam ad parendũ præfectis ſuis paratos eſſe videret: de cauſſis hiſce iã aliquid eorum gerere cupiebat, quæ aduerſus hoſtem ſuſcipi ſolẽt. Intelligebat enim, in cunctationibus, plerũq. ducibus copiarum etiã pręclare parata labefieri & mutari. Vi- E debat item pleroſq. milites ambitione ductos, in iis de quibus erant inter ipſos certamina, ſibi mutuo inuidere. Quare hac quoque de cauſſa quamprimũ eos in hoſticum educere volebat. Nã pericula communia beneuolentiã inter cõmilitones mutuã excitant; ad quæ vbi peruentũ eſt, nemo aliis, quibus ornatiſſima ſunt arma, nemo glorię cupidis inuidet: ſed potius, & collaudant, & complectuntur huiuſmodi, ſibi ſimiles,

Cyri liberalitas in milites.

Cyrus in hoſtem ducere cogitat.

quod eos ſecum in iuuanda publica re cōiunctos exiſtimant. Primum igitur armatum exercitum, quam poterat pulcherrime, & optime, inſtruxit: deinde duces decem millium, & tribunos, & cohortium præfectos, & manipularios ductores conuocauit. Nam hi liberi erant, vt in militarium ordinum numeris non recenſerētur. Quumque vel imperatori parendum erat, vel denuntiandum aliquid, nō idcirco pars vlla rectoris expers relinquebatur: ſed reliquæ copiæ per duodenum & ſenum militum præfectos apte inſtruebantur. Poſteaquā vero iam ad ipſum conueniſſent, quorum præſentiam res ipſa poſtulabat, deducebat eos per aciem Cyrus; & vbi recte inſtructa eſſet, oſtēdebat; & qua parte firma eſſent auxilia ſingula, docebat. Quumque in his etiam deſiderium & amorem gerendi aliquid excitaſſet, tunc quidem iuſſit, ſuos ad ordines irent, & quemlibet ſuorum edocerēt, quæ ab ipſo didiciſſent, & huius militiæ cupiditatem in omnibus accendere conarētur, vt alacri maxime animo iter omnes ingrederentur, ac mane Cyaxaris ad portam præſto eſſent. Illi tunc abeuntes, quod iuſſi erant, fecerunt. Poſtridie quum illuxiſſet, aderāt ei de ſuis ad portam, quos oportebat. Itaq. cum eis ingreſſus ad Cyaxarem Cyrus, huiuſmodi orationem orſus

Cyaxari Cyrus dat conſilium de ducendis in hoſtem copiis.

» eſt: Scio quidem ea, mi Cyaxares, quæ di-
» cturus ſum, iampridem tibi non minus
» quam nobis videri: ſed fortaſſis proferre te
» pudet, ne ſi mentionem exercitus educen-
» di facias, grauiter ferre videaris, annonas
» abs te nobis dari. Quando tu igitur taces,
» ego tam tuo quam noſtro nomine rem ex-
» ponam. Quippe nobis omnibus videtur,
» quum parati ſimus, non tunc demum pu-
» gnandum eſſe, quum tuos fines hoſtis in-
» uaſerit, nec in regione pacata reſidentibus
» illum expectandum eſſe: ſed in agrum ho-
» ſtilem quamprimum eundum eſſe. Quum
» enim modo tua in regione ſimus, multa
» tuorum per nos etiam inuitos detrimētum
» capiunt. At ſi hoſtium in regionē diſceda-
» mus, agros eorum cum voluptate popula-
» bimur. Præterea magno ſumtu tuo nunc
» alimur. Sin tuos extra fines exercitum edu
» camus, ex ipſorum ditione victum habebi-
» mus. Iam vero ſi maius nobis iſtic periculū,
» quam heic, immineret: fortaſſis id, quod
» tutiſſimum, eſſet eligendum. Nunc autem
& illi futuri ſunt iidem, ſiue adeo *heic eos
exſpectemus, ſeu in ipſorū ditionē progreſ-
» ſi obuiam eis eamus: & nos iidem futuri ſu-
» mus, ſiue ipſos aduenietes heic excipiem⁹,

Lectio marginis.

A νομίζοντες συνεργοὺς αὐτοὺς τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ εἶναι. οὕτω δὴ πρῶτον μὲν ἐξώπλισε τὴν στρατιὰν, καὶ κατέταξεν ὡς ἐδύνατο κάλλιστά τε καὶ ἄριστα, ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε μυριάρχους καὶ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους καὶ λοχαγούς. οὗτοι γὰρ * ἀπολελυμένοι ἦσαν τοῦ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς· καὶ ὁπότε δέοι ἢ ὑπακούειν τῷ στρατηγῷ, ἢ παραγγέλλειν τι, οὐδ᾽ ὡς οὐδὲν ἄναρχον κατελείπετο, ἀλλὰ δωδεκαδάρχοις καὶ ἑξαδάρχοις πάντα τὰ καταλειπόμενα διεκοσμεῖτο. B ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ * ἐπικαίριοι, παραγαγὼν αὐτοὺς, ἐπεδείκνυέ τε αὐτοῖς τὰ καλῶς ἔχοντα, καὶ ἐδίδασκεν ᾗ ἕκαστον ἰσχυρὸν ἦν τῶν συμμαχικῶν. ἐπεὶ δὲ κἀκείνους ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ ἤδη ποιεῖν τι, εἶπεν αὐτοῖς νῦν μὲν ἀπιέναι ἐπὶ τὰς τάξεις, καὶ διδάσκειν ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ ἅπερ αὐτὸς ἐκείνους, καὶ πειρᾶσθαι αὐτοῖς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν πᾶσι τοῦ στρατεύεσθαι, ὅπως C εὐθυμότατα πάντες ἐξορμῶνται, πρῲ δὲ παρεῖναι ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας. τότε μὲν δὴ ἀπιόντες * οὕτως ἐποίουν. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ τὰς θύρας. σὺν τούτοις οὖν ὁ Κῦρος εἰσελθὼν πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἤρξατο λόγου τοιοῦδε· Οἶδα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ὅτι ἃ μέλλω λέγειν, σοὶ πάλαι δοκεῖ οὐδὲν ἧττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ᾽ ἴσως αἰσχύνῃ λέγειν ταῦτα, μὴ δοκῇς ἀχθόμενος, ὅτι τρέφεις ἡμᾶς, ἐξόδου μεμνῆσθαι. ἐπεὶ D οὖν σὺ σιωπᾷς, ἐγὼ λέξω ὑπέρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. ἡμῖν γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπείπερ παρεσκευάσμεθα, μὴ ἐπειδὰν ἐμβάλλωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώραν, τότε μάχεσθαι, μηδ᾽ ἐν τῇ φιλίᾳ καθημένους ἡμᾶς ὑπομένειν, ἀλλ᾽ ἰέναι ὡς τάχιστα εἰς τὴν πολεμίαν. νῦν μὲν γὰρ ἐν τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες, πολλὰ τῶν σῶν σινόμεθα ἄκοντες· ἢν δ᾽ εἰς τὴν πολεμίαν ἴωμεν, τὰ ἐκείνων κακῶς ποιήσομεν ἡδόμενοι. ἔπειτα νῦν μὲν σὺ ἡμᾶς τρέφεις, πολλὰ δαπανῶν· ἢν δ᾽ ἐκστρατευώ- E μεθα, θρεψόμεθα ἐκ τῆς πολεμίας. ἔτι δὲ εἰ μὲν μείζων τις ἡμῖν κίνδυνος ἔμελλεν εἶναι ἐκεῖ ἢ ἐνθάδε, ἴσως τὸ ἀσφαλέστατον ἦν ἂν αἱρετέον· νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκεῖνοι ἔσονται, ἐάν τε * ἐνθάδε ἐπιόντες αὐτοῖς μαχώμεθα, ἐάν τε εἰς ἐκείνην ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχούμεθα, ἤν τε ἐνθάδε ἐρχομένους αὐτοὺς δεχώμεθα,

ἀπολελυμένοι ἦσαν τοῦ καταλέγεσθαι. lib. Budenſ.

ἐπίκουροι,

οὕτω ποιεῖν ἐκ.

ἐνθάδε ὑπομένωμεν, ἐάν τε εἰς τὴν ἐκείνων ἐπιόντες ἀπαντ.

ἤν τε ἐπ' ἐκείνους ἰόντες τὴν μάχην συνάπτωμεν. πολὺ μὲν γάρ τοι ἡμεῖς βελτίοσι καὶ ἐρρωμενεστέραις ταῖς ψυχαῖς τῶν στρατιωτῶν χρησόμεθα, ἢν ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς, καὶ μὴ ἄκοντες δοκῶμεν ὁρᾶν τοὺς πολεμίους· πολὺ δὲ κἀκεῖνοι μᾶλλον ἡμᾶς φοβήσονται, ὅταν ἀκούσωσιν, ὅτι οὐχ ὡς φοβούμενοι πτήσσομεν αὐτοὺς οἴκοι καθήμενοι, ἀλλ' ἐπεὶ αἰσθανόμεθα προσιόντας, ἀπαντῶμέν τε αὐτοῖς, ἵν' ὡς τάχιστα συμμίξωμεν, καὶ οὐκ ἀναμένομεν ἕως ἂν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶται, **B** ἀλλὰ φθάνοντες ἤδη δῃοῦμεν τὴν ἐκείνων γῆν. καίτοι, ἔφη, εἴ τι ἐκείνους μὲν φοβερωτέρους ποιησόμεθα, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς θαρραλεωτέρους, πολὺ τοῦτο ἡμῖν ἐγὼ πλεονέκτημα νομίζω, καὶ τὸν κίνδυνον οὕτως ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς δὲ πολεμίοις μείζω, πολὺ αὖ μᾶλλον. καὶ ὁ πατὴρ ἀεὶ λέγει, καὶ σὺ φῄς, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὡς αἱ μάχαι *κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς, ἢ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. Κυαξάρης δὲ ἀπεκρίνατο· **C** ἀλλ' ὅπως μέν, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, ἐγὼ ἄχθομαι τρέφων ὑμᾶς, μηδ' ὑπονοεῖτε· τό γε μέντοι ἰέναι εἰς τὴν πολεμίαν, ἤδη καὶ ἐμοὶ βέλτιον εἶναι δοκεῖ πρὸς πάντα. ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁμογνωμονοῦμεν, συσκευαζώμεθα, καὶ ἢν τὰ τῶν θεῶν ἡμῖν θᾶττον συγκαταινῇ, ἐξίωμεν ὡς τάχιστα. ἐκ τούτου τοῖς μὲν στρατιώταις εἰπὼν συσκευάζεσθαι, ὁ Κῦρος ἔθυε, πρῶτον μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς *ἄλλοις θεοῖς. καὶ ᾐτεῖτο ἵλεως καὶ εὐμενεῖς ὄντας ἡγεμόνας **D** γενέσθαι τῇ στρατιᾷ, καὶ παραστάτας ἀγαθούς, καὶ συμμάχους, καὶ συμβούλους τῶν ἀγαθῶν. συμπαρεκάλει δὲ καὶ Ἥρωας γῆς Μηδίας οἰκήτορας καὶ κηδεμόνας. ἐπεὶ δ' ἐκαλλιέρησέ τε, καὶ ἀθρόον ἦν αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὁρίοις, τότε δὴ οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις, ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν. ἐπεὶ δὲ τάχιστα διέβη τὰ ὅρια, ἐκεῖ αὖ καὶ τὴν γῆν ἱλάσκετο χοαῖς, καὶ θεοὺς θυσίαις, καὶ Ἥρωας Ἀσσυρίας οἰκήτορας εὐμενίζετο. ταῦτα δὴ **E** ποιήσας, αὖθις Διὶ πατρῴῳ ἔθυε. καὶ εἴ τις ἄλλος θεῶν *ἐφαίνετο, οὐδενὸς ἠμέλει. ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶχεν, εὐθὺς τοὺς μὲν πεζοὺς προαγαγόντες οὐ πολλὴν ὁδὸν ἐστρατοπεδεύσαντο* τοῖς δ' ἵπποις καταδρομὴν ποιησάμενοι, περιεβάλοντο πολλὴν καὶ παντοίαν λείαν. καὶ τὸ λοιπὸν δὲ μεταστρατοπεδευόμενοι, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, καὶ δῃοῦντες τὴν χώραν, ἀνέμενον τοὺς πολεμίους.

νικῶνται

A ſeu prodeuntes aduerſus eos manum conſeremus. Verum longe nos militum animos alacriores & firmiores experturi ſumus, ſi aduerſus hoſtem contendemus, & in aduerſariorum conſpectum non inuiti venire videbimur. Itidem illi multo nos magis metuent, quum nos audient, non vt formidoloſos, ipſorum metu percelli, ac domi deſidere, ſed animaduerſo eorum aduentu occurrere, vt quam celerrime pedem conferamus: non item operiri, dum regio noſtra detrimento adficiatur, ſed præcepto ipſorum conatu, terram eorum populari. Atqui formidoloſiores ipſos reddi, nos audentiores, in lucro nobis inſigni ponendum exiſtimo. Nam equidem ſtatuo, minus hoc modo nobis, hoſtibus plurimum periculi futurum. Quin & pater meus, & tu, dicere ſoletis, ceteris omnibus adſentientibus; de prœliis iudicium fieri potius ex animis quam corporum viribus. Hæc Cyri oratio fuit, cui Cyaxares reſpondit: Mihi quidem, mi Cyre, ac vos Perſæ, ne ſuſpicemini eſſe graue, vos alere. Sed in hoſtilem tamen agrum vt progrediamur, etiam mihi iam ad omnia melius eſſe videtur. Quando igitur, ait Cyrus, eadem in ſententia ſumus, colligamus vaſa; &, ſi res diuina votis noſtris confeſtim adnuerit, quam primum egrediamur. Quumque militi ſecundum hæc edixiſſet, vt vaſa colligerent: rem ſacram Ioui primum Regi, deinde Diis ceteris fecit; additis precibus, vt & propitij benignique eſſent, & exercitui ſe duces, bonoſque commilitones & ſocios, atque etiam rerum vtilium conſultores præbere vellent. Præterea Heroas Medorum terræ incolas & curatores implorauit. Quum autem rite litaſſet, & totus exercitus ad fines ſine mora perveniſſet: bonis auibus hoſtile ſolum inuaſit. Vt vero primum fines tranſierat, Tellurem libationibus propitiam ſibi reddidit, & Deos atque Heroas regionem Aſſyriorum incolentes ſacrificiis placauit. Quibus peractis, rurſum Ioui patrio rem diuinam fecit, nec ſi quis alius ſe Deorum offerret, vllum neglexit. His ita rite curatis, ſtatim peditibus itinere non magno promotis, caſtra metati ſunt: equitatu vero ad excurſionem vſi, prædam ingentem ac variam obtinuerunt. Deinde motis caſtris, à commeatu abunde inſtructi, regionem omnem depopulabantur, & hoſtem exſpectabant.

Cyrus cum exercitu Aſſyriam inuadit.

Qui quum aduenire iam, & abeſſe non amplius decem dierum itinere diceretur, tum vero Cyrus ait: Iam tempus eſt, mi Cyaxares, vt occurramus: neque committendum, vt vel hoſtibus, vel noſtris metu præpediri videamur, quominus aduerſus ipſos progrediamur: ſed palam declaremus, non illubenter nos prœlium inituros. Quæ quum Cyaxari quoque placerent, ſemper deinceps inſtructi tantum cottidie procedebant, quantum ipſis commodum videretur. Et cœnam quidem numquam non ſumebant, dum adhuc luceret, noctu vero ignes in caſtris nullos accendebant. Ante caſtra tamen excitabantur, vt ignis adiumento cernerent, ſi qui noctu accederent, atque ipſi ab iis contra non cernerentur. Sæpenumero etiam poſt caſtra fallendis hoſtibus ignes accendebant. Itaque nonnumquam exploratores in excubias ipſorum primas incidebant, quod ſe procul adhuc à caſtris abeſſe arbitrarentur, quia poſt caſtra ignes excitati eſſent.

Aſſyrij foſſa ſe cingere ſoliti.

Et Aſſyrij quidem cum iis, quos ſecum habebant, quum iam exercitus propius ad ſe invicem acceſſiſſent, foſſa ſe cingebant: quod barbari reges hodieque faciunt. Nam caſtra quum metantur, facillime ſe foſſa, ob ingentem hominum multitudinem, circumdant. Norunt enim, copias equeſtres noctu eſſe tumultuoſas, & vſum habere difficilem, præſertim ſi de barbaris coactæ ſint. Etenim hi equos habent ad præſepia compeditos. Itaque ſi quis eos inuadat, operoſum eſt noctu equos ſoluere, frenare operoſum, operoſum inſternere, operoſum induere loricas: atque vbi iam equos conſcenderint, fieri prorſus nequit, vt equites per caſtra vehantur. His omnibus de cauſſis cum alij barbari, tum illi munitionibus ſe circumdant. Simul etiam exiſtimant, ſi locis ſint munitis, habere ſe poteſtatem prœlij, quum volunt, non committendi. Dum hæc agerent, adpropinquare ſibi cœperũt. Quumque iam accedendo alteri ab alteris ad paraſangæ interuallum abeſſent, Aſſyrij hoc, quem indicauimus, modo metabantur caſtra, loco quidem foſſa munito, ſed oculis expoſito:

Cyri ſollertia in locãdis caſtris.

Cyrus autem ſic ſua locabat, quantum ſane poterat, vt minime conſpicerentur, etiam à fronte vicis & tumulis obiectis. Nam exiſtimabat, in bellis omnia, ſi ſubito conſpiciantur, aduerſariis eſſe formidabiliora. Et illa quidem nocte, quemadmodum par erat, vtrique conſtitutis excubiis, quieti ſe dederunt.

A Ἡνίκα δὲ προσιόντες ἐλέγοντο οὐκέτι δέχ' ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδόν, τότε δὴ ὁ Κῦρος λέγει· ὦ Κυαξάρη, ὥρα δὴ ἀπαντᾶν, καὶ μήτε τοῖς πολεμίοις δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις φοβουμένους μὴ ἀντιπροσιέναι· ἀλλὰ δῆλοι ὦμεν ὅτι οὐκ ἄκοντες μαχούμεθα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κυαξάρῃ, οὕτω δὴ ἀεὶ συντεταγμένοι προῄεσαν τοσοῦτον καθ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν. καὶ δεῖπνον μὲν B ἀεὶ κατὰ φῶς ἐποιοῦντο, πυρὰ δὲ νύκτωρ οὐκ ἔκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἔμπροσθεν μέντοι τοῦ στρατοπέδου ἔκαιον, ὅπως ὁρῷεν μὲν εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῷντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων· πολλάκις δὲ καὶ ὄπισθεν τοῦ στρατοπέδου ἐπυρπόλουν, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων. ὥστ' ἔστιν ὅτε καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπτον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὄπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι ἔτι πόρρω τοῦ στρατοπέδου οἰόμενοι εἶναι. οἱ μὲν οὖν Ἀ- C σσύριοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς, ἐπεὶ ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ στρατεύματα ἐγίγνετο, τάφρον περιεβάλλοντο. ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ βάρβαροι βασιλεῖς. *ἐπόταν στρατοπεδεύωνται, τάφρον περιβάλλονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν· ὅπου ἄν. ἴσασι γάρ, ὅτι ἱππικὸν στράτευμα ἐν νυκτὶ ταραχῶδές ἐστι καὶ *δύσχρηστον, ἄλλως τε καὶ δυσήνιον βάρβαρον. πεποδισμένους γὰρ ἔχουσι τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς φάτναις· καὶ εἴ τις ἐπ' αὐτοὺς D ἴοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δ' ἐπισάξαι, ἔργον δ' ἐπιθωρακίσασθαι· ἀναβάντας δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσαι διὰ τοῦ στρατοπέδου παντάπασιν ἀδύνατον. τούτων δὴ ἕνεκα πάντων καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ τὸ ἐν ἐχυρῷ εἶναι καὶ ἐξουσίαν παρέχειν ὅταν βούλωνται μὴ μάχεσθαι. τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγίγνοντο. E ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἀπεῖχον ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν Ἀσσύριοι οὕτως ἐστρατοπεδεύοντο ὥσπερ εἴρηται, ἐν περιτεταφρευμένῳ μέν, καταφανεῖ δέ. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἐδύνατο ἐν ἀφανεστάτῳ, κώμας τε καὶ γεωλόφους ἐπίπροσθεν ποιησάμενος, νομίζων πάντα τὰ *πολέμια ἐξαίφνης ὁρώμενα φοβερώτερα τοῖς ἐναντίοις εἶναι. πολεμικά. καὶ ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα, ὥσπερ *ἔπρεπε, προφυλακὰς ποιησάμενοι ἑκάτεροι, ἐκοιμήθησαν. ἔμπροσθεν

τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀσσύριος καὶ ὁ Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρατεύματα ἐν τῷ ἐχυρῷ· Κῦρος δὲ καὶ Κυαξάρης συνταξάμενοι περιέμενον, ὡς, εἰ προσίοιεν οἱ πολέμιοι, μαχούμενοι. ὡς δὲ δῆλον ἐγένετο ὅτι οὐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ τοῦ ἐρύματος, οὐδὲ μάχην ποιήσοιντο ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κυαξάρης καλέσας τὸν Κῦρον * καὶ πάντας τοὺς ἐπικαιρίους, ἔλεξε τοιάδε· Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν συντεταγμένοι, οὕτως ἰέναι πρὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔρυμα, καὶ δηλοῦν ὅτι θέλομεν μάχεσθαι. οὕτω γάρ, ἔφη, ἐπειδὰν μὴ ἀντεπεξίωσιν ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον * θαρρήσουσιν ἂν ἐπίωσιν, οἱ πολέμιοι δὲ τὴν τόλμαν ἰδόντες ἡμῶν, μᾶλλον φοβηθήσονται. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐδόκει. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη· μηδαμῶς πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κυαξάρη, οὕτω ποιήσωμεν. εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα ἣ σὺ κελεύεις, νῦν τε προσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσονται οὐδὲν φοβούμενοι, εἰδότες ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσι τοῦ μηδὲν παθεῖν· ἐπειδάν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπίωμεν, πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὸ πλῆθος πολὺ ἐνδεέστερον τοῦ ἑαυτῶν, καταφρονήσουσι, καὶ αὔριον ἐξίασι πολὺ ἐρρωμενεστέραις ταῖς γνώμαις. νῦν δ', ἔφη, εἰδότες μὲν ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὁρῶντες δὲ ἡμᾶς, εὖ τοῦτο ἐπίστω, οὐ καταφρονοῦσιν, ἀλλὰ φροντίζουσι τί ποτε τοῦτ' ἔστι, καὶ διαλεγόμενοι περὶ ἡμῶν ἐγὼ οἶδ' ὅτι οὐδὲν παύονται. ὅταν δ' ἐξίωσι, τότε δεῖ αὐτοῖς ἅμα φανερούς τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἰέναι εὐθὺς ὁμόσε, εἰληφότας αὐτοὺς ἔνθα πάλαι ἐβουλόμεθα. λέξαντος δὲ οὕτω Κύρου, συνέδοξε καὶ ταῦτα Κυαξάρῃ καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ τότε μὲν δειπνοποιησάμενοι * καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, καὶ πυρὰ [πολλὰ ** πρὸ τῶν φυλάκων καύσαντες, ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῲ Κῦρος μὲν ἐστεφανωμένος ἔθυε, παρήγγελλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις ἐστεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι. ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλέσας αὐτούς, ἔλεξεν· Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοί, ὡς οἵ τε μάντεις φασί, καὶ ἐμοὶ συνδοκεῖ, μάχην τ' ἔσεσθαι προαγγέλλουσι, καὶ νίκην διδόασι, καὶ σωτηρίαν ὑπισχνοῦνται ἐν τοῖς ἱεροῖς. ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲν παραινεῖν ὁποίους τινὰς χρὴ εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε αἰσχυνοίμην ἄν· οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα ἐπισταμένους,

[illegible] [illegible]

A Poſtridie Aſſyrius, & Crœſus, duceſque ceteri, copias intra munitiones quieſcere iuſſerunt: Cyrus & Cyaxares inſtructis ſuis, tamquam pugnaturi, ſi hoſtes accederent, exſpectabant. Quum autem iam pareret, hoſtes extra munitiones illo quidem die non prodituros, neque conſerturos manum, Cyaxares arceſſito Cyro, & omnibus, quos adeſſe oporteret, in hanc ſententiam loquutus eſt: Equidem, viri, nobis exiſtimo ſic, vti nunc in-B ſtructi ſumus, ad horum munitiones accedendum eſſe, ac declarandum nos pugnandi cupidos. Etenim hoc modo illis contra nos prodeuntibus, noſtri eos longe audentius invaſuri ſunt, & hoſtes audacia noſtra perſpecta, magis ſibi metuent. Hæc illius ſententia fuit. Verum Cyrus: Ne per Deum immortalem, mi Cyaxares, ita faciamus, inquit. Nam ſi modo, de tui conſilij ſententia, prodierimus in hoſtium conſpectum: nimirum, C nec in hoc tempore nos accedentes vllo cum metu ſpectabunt aduerſarij, qui eſſe in tuto ſe ſciant, vt accidere quid ipſis aduerſi nequeat: & deinde, quum nulla re geſta recedemus, rurſus inſpectis copiis noſtris, eaſdem vt ſuis impares numero, contemnent; craſtinoque die multo firmioribus animis prodibunt. Nunc quum adeſſe nos ſciant, neque tamen videant; crede mihi, non contemtui habent, ſed quid hoc ſibi velit, ſollicite cogitant; atque etiam, ſat ſcio, D colloqui de nobis non deſinunt. Sed vbi prodierint ipſi, tum vero & conſpiciendos eis nos exhibere debebimus, & manum cum eis conſerere, deprehenſis illic vbi iamdudum cupiebamus. Hæc quum Cyrus dixiſſet, tam Cyaxares, quam alij adſenſi ſunt. Itaque tunc cœnati, conſtitutis excubiis, & ignibus ante has excitatis, quieti ſe de-E derunt. Poſtridie diluculo Cyrus coronatus rem ſacram faciebat, iuſſis etiam ceteris Perſarum æqualibus adeſſe rei diuinæ coronatis. Peracto autem ſacrificio, conuocatis illis, hanc orationem habuit: Dij quidem, milites, quemadmodum & haruſpices aiunt, & mihi quoque videtur, prœlium fore denuntiant, & victoriam largiuntur, & incolumitatem per exta pollicentur. Me vero pudeat vos commonefacere velle, quo pacto in huiuſmodi negotio gerere voſmet debeatis: Nam huiuſmodi æque vos tenere noui, ac meipſum;

Cyrus Cyaxare prudentior.

Cyri ad homotimos exhortatio.

» eademq. nō aliter ac mihi ipſi & meditata
» & audita vobis eſſe, atq. etiam adhuc per-
» petuo vos audire; vt non abs re doctores
» aliorū in his eſſe poſſe videamini. Si tamen
» hæc necdum animi conſideratione com-
» plexi eſtis, me audite. Noſtris ſcilicet hiſce
» ſociis, quos recens adſciuimus, & nobis ipſi
» ſimiles efficere conamur, redigendum in
» memoriam erit, quem ad finem Cyaxares
» nos aluerit, quæ exercitationes noſtræ fue-
» rint, ad quæ illos ita cohortati ſimus, & li-
» benter etiam ſe contendere nobiſcum vel-
» le dixerint. Hoc quoque in memoriam eis
» reuocate, hodiernum diē declaraturū eſſe,
» quibus quiſque præmiis dignus ſit. Nam
» quas res ſero mortales diſcunt, in iis mirum
» videri non debet, quoſdā monitoris opera
» egere. Nimirum æqui boni faciendū eſt,
» ſi etiam aliorum inſtinctu viri fortes eſſe
» poſſint. Atque hæc dū agetis, ſimul de vo-
» bis etiam periculū facietis. Nam qui alios
» tali tempore nouit reddere fortiores, is ſibi
» quoque procul dubio conſcius fuerit, ad
» perfectionem virtutis ſe perveniſſe. Qui
» vero hæc ſibi ſoli ſuggerere poteſt, atque
» hoc adeo ſatis eſſe ſibi ducit: is merito ſe
» perfectum ex ſemiſſe dumtaxat arbitretur.
» Atque hæc equidem ipſis non expono, ſed
» eam ob rem vobis exponenda mando; vt ſe
» vobis quoque probare ſtudeant. Vos enim
» eſtis eis proximi, ſuæ nimirum parti quili-
» bet. Hoc etiam ſcire vos volo, cum his tum
» multis aliis vos non verbis, ſed reabſe futu-
» ros fiduciæ magiſtros, quamdiu voſmet fi-
» duciæ plenos eis oſtenderitis. Tamdē ſub-
iecit, irent pranſum coronati, peractiſque
libationibus, cū ipſis ſertis ad ordines ve-
nirent. His abeuntibus, arceſſitos illos, qui
vltimis in cohortium partibus curabant, in
» hunc modum compellauit: Vos æqualium
» in ordinem cooptati, viri Perſæ, atq. etiam
» delecti quidam eſtis, qui vt rebus ceteris,
» vel præſtantiſſimis pares eſtis: ſic per æta-
» tem etiam prudētia excellitis. Quæ cauſſa
» eſt, vt loco non minus, quam antiſtites, ho-
» neſto ſitis. Nam quum extremo in agmine
» curetis, facile viros fortes intuendo, & co-
» hortando, fortiores etiam efficitis: & ſi quis
» remiſſior fuerit, eum itidem obſeruando,
» ignauū eſſe nō ſinitis. Quod ſi cuiquā alij,
» vobis expedit certe, ſuperiores vt ſitis; tum
» ob ætatē, tum ob armaturæ pōdus. Itaq. ſi
» anteriores forte vos inclamauerint, & ad
» ſequendū hortati fuerint; velim ipſis obtē-
» pereтis: atq. vti hac in parte non ſitis eis in-
» feriores, viciſſim & ipſos cohortamini, quo
» vobis præeundo celeriter in hoſtē ducant.

A καὶ ταῦτα μεμελετηκότας τε καὶ ἀκηκοότας καὶ ἀκούοντας διὰ τέλους ἀπ' ἐμοῦ, ὥστε καὶ ἄλλους εἰκότως ἂν διδάσκοιτε τάδε. εἰ δὲ μὴ τυγχάνετε κατανενοηκότες, ἀκούσατε. οὓς γὰρ νεωστὶ συμμάχους τε ἔχομεν καὶ πειρώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοίους ποιεῖν, τούτους δεῖ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν, ἐφ' οἷς τε ἐτρεφόμεθα ὑπὸ Κυαξάρου, ἅ τε ἠσκοῦμεν, ἐφ' ἅ τε αὐτοὺς παρακεκλήκαμεν, ὥστε ἄσμενοι ἀνταγωνιεῖσθαι ἡμῖν ἔφασαν

B ἔσεσθαι. καὶ τοῦτο δὲ αὐτοὺς ὑπομιμνήσκετε, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα δείξει ὧν ἄξιος ἕκαστός ἐστιν. ὧν γὰρ ἂν ἄνθρωποι ὀψιμαθεῖς γένωνται, οὐδὲν θαυμαστὸν εἴ τινες αὐτῶν καὶ τοῦ ὑπομνήσοντος δέονται· ἀλλ' ἀγαπητὸν εἰ καὶ ἐξ ὑποβολῆς δύναιντο ἄνδρες ἀγαθοὶ εἶναι. καὶ ταῦτα μέντοι πράττοντες, ἅμα καὶ ὑμῶν αὐτῶν πεῖραν λήψεσθε. ὁ μὲν γὰρ δυνάμενος ἐν τῷ τοιῷδε καὶ ἄλλους βελτίους ποιεῖν, εἰκότως ἂν ἤδη καὶ ἑαυτῷ συνειδείη τελέως ἀγαθὸς ἀνὴρ ὤν. ὁ δὲ τὴν τούτων

C ὑπόμνησιν αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τοῦτο ἀγαπῶν, εἰκότως ἂν ἡμιτελῆ αὑτὸν νομίζοι. τούτου δ' ἕνεκεν οὐκ ἐγώ, ἔφη, αὐτοῖς λέγω, ἀλλ' ὑμᾶς κελεύω λέγειν, ἵνα καὶ ἀρέσκειν ὑμῖν πειρῶνται. ὑμεῖς γὰρ καὶ πλησιάζετε αὐτοῖς, ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ μέρει. εὖ δ' ἐπίστασθε, ἔφη, ὡς ἂν θαρροῦντας τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύετε, καὶ τούτους καὶ ἄλλους πολλοὺς οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ, θαρρεῖν διδάξετε. τέλος εἶπεν, ἀπιόντας ἀριστᾶν ἐστεφα-

D νωμένους, καὶ σπονδὰς ποιησαμένους ἥκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς στεφάνοις. ἐπεὶ δ' οὗτοι ἀπῆλθον, αὖθις τοὺς οὐραγοὺς προσεκάλεσε, καὶ * τούτοις αὖ τοιάδε ἔλεξεν· Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ τῶν ὁμοτίμων γεγόνατε, καὶ ἐπιλελεγμένοι ἐστέ, οἳ δοκεῖτε τὰ μὲν ἄλλα τοῖς κρατίστοις ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ' ἡλικίᾳ καὶ φρονιμώτεροι. καὶ τοίνυν χώραν ἔχετε οὐδὲν * ἧττον ἔντιμον τῶν πρωτοστατῶν. ὑμεῖς γὰρ ὄπισθεν ὄντες τούς τ' ἀγαθοὺς ἂν ἐφορῶντες καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς, ἔτι κρείττους

E * ποιεῖτε * εἴτε τις μαλακίζοιτο, καὶ τοῦτον ὁρῶντες οὐκ ἂν ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. συμφέρει δ' ὑμῖν, εἴπερ τῳ καὶ ἄλλῳ, τὸ νικᾶν, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὸ βάρος τῆς στολῆς. ἂν δ' ἄρα ὑμᾶς καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀνακαλοῦντες ἕπεσθαι παρεγγυῶσιν, ὑπακούετε αὐτοῖς· καὶ ὅπως μηδ' ἐν τούτῳ αὐτῶν ἡττηθήσεσθε, ἀντιπαρακελευόμενοι αὐτοῖς, θᾶττον * ἡγεῖσθε ἐπὶ τοὺς πολεμίους.

τούτοις πα- ἀδὲ ἀπέλ- λετο.

ἧττον ἡμῶν τῶν πρ.

ποιοῖτε

καὶ εἴπε μαλ.

ἡγεῖσθαι

καὶ ἀπιόντες, ἔφη, ἀριστήσαντες καὶ ὑμεῖς, ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστεφανωμένοι ἐς τὰς τάξεις. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ἐν τούτοις ἦσαν. οἱ δ᾽ Ἀσσύριοι καὶ δὴ ἠριστηκότες ἐξῄεσάν τε θρασέως, καὶ παρετάττοντο ἐρρωμένως. παρέταττε δὲ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἐφ᾽ ἅρματος παρελαύνων, καὶ τοιάδε παρεκελεύετο· Ἄνδρες Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι. νῦν γὰρ περὶ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγὼν, καὶ περὶ γῆς ἐν ᾗ ἔφυτε, καὶ περὶ οἴκων ἐν οἷς ἐτράφητε, καὶ περὶ γυναικῶν B
ἃ δὲ καὶ τέκνων, καὶ περὶ πάντων ὧν* πέπασθε ἀγαθῶν. νικήσαντες μὲν γὰρ, ἁπάντων τούτων ὑμεῖς, ὥσπερ πρόσθεν, κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ᾽ ἡττηθήσεσθε, εὖ ἴστε ὅτι παραδώσετε ταῦτα πάν-
ἴπ τα τοῖς πολεμίοις.* ἅτε οὖν νίκης ἐρῶντες, μένοντες μάχεσθε. μῶρον γὰρ, τὸ κρατεῖν βουλομένους τὰ τυφλὰ τοῦ σώματος καὶ ἄοπλα καὶ ἄχειρα ταῦτα ἐναντία τάττειν τοῖς πολεμίοις φεύγοντας. μῶρος δὲ καὶ εἴ τις ζῆν βουλόμενος φεύγειν ἐπιχειροίη, εἰδὼς ὅτι οἱ μὲν νικῶντες C σῴζονται, οἱ δὲ φεύγοντες ἀποθνήσκουσι μᾶλλον τῶν μενόντων. μῶρος δὲ καὶ εἴ τις χρημάτων ἐπιθυμῶν, ἧτταν προσίεται. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νικῶντες τά τε ἑαυτῶν σῴζουσι, καὶ τὰ τῶν [πολεμίων* ἡττωμένων προσλαμβάνουσιν· οἱ δ᾽ ἡττώμενοι ἅμα ἑαυτούς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα ἀποβάλλουσιν; ὁ μὲν δὴ Ἀσσύριος ἐν τούτοις ἦν. ὁ δὲ Κυαξάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦρον ἔλεγεν, ὅτι ἤδη καιρὸς [εἴη* ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλί- D γοι εἰσὶν οἱ ἔξω τοῦ ἐρύματος, ἐν ᾧ ἂν προσίωμεν, πολλοὶ ἔσονται. μὴ οὖν ἀναμένωμεν ἕως ἂν πλείους ἡμῶν γένωνται, ἀλλ᾽ ἴωμεν ἕως ἔτι οἰόμεθα εὐπετῶς αὐτῶν κρατήσειν ἄν. ὁ δ᾽ αὖ Κῦρος ἀπεκρίνατο· ὦ Κυαξάρη, εἰ μὴ ὑπὲρ ἥμισυ αὐτῶν ἔσονται οἱ ἡττηθέντες, εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐροῦσι φοβουμένους τὸ πλῆθος, τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆσαι· αὐτοὶ δὲ οὐ νομίσουσιν ἡττῆσθαι,
ἑ ὑπὸ μεγίας πην, *ἀλλ᾽ ἄλλης σοι μάχης δεήσει, ἐν ᾗ ἂν ἄμεινον ἴσως E βουλεύσαιντο ἢ νῦν βεβούλευνται, παραδόντες ἑαυτοὺς ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥσθ᾽ ὁπόσοις ἂν βουλώμεθα αὐτῶν μάχεσθαι. οἱ μὲν δὴ ἄγγελοι ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο. ἐν τούτῳ δ᾽ ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁμοτίμων, αὐτομόλους ἄγοντες. καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἰκὸς, ἠρώτα τοὺς αὐτομόλους τὰ ἐκ τῶν πολεμίων.

A Nunc quidem abite, inquit, & pranſi quum eritis, ad ordines vna cum aliis coronati accedite. Dum his rebus Cyri milites occuparentur, Aſſyrij iam ante pranſi, audacter è caſtris prodibant, & in aciem præſentibus animis ſe componebant. Inſtruebat autem eos Rex ipſe curru vectus, & verbis huiuſmodi cohortabatur: Nunc vos, Aſſyrij, viros eſſe fortes oportet. Iam enim & de vita certamen propoſitum vobis eſt, & de ſolo, in quo eſtis orti: de domiciliis, in quibus educati; de vxoribus, liberis, bonis, quæ poſſidetis vniuerſis. Nam ſi victoria potiemini, horum omnium, vt antea, domini futuri eſtis: ſin victi fueritis, certo vos ſcire volo, hoſtibus iſtæc omnia vos eſſe prodituros. Itaque ſtandum vobis, & pugnandum erit, quotquot apiſcendæ victoriæ ſtudio flagratis. Quippe ſtultum eſt, eos qui ſuperiores eſſe velint, cæcas corporis partes, & armis ac manibus deſtitutas, per fugam hoſtibus obvertere. Stultus item, quicumque vitæ cupidus, fugæ ſe committit: quum ſciat victores ſalutem conſeruare, ac fugientes citius interire quam reſiſtentes. Eſt & is ſtultus, qui opum cupiditate accenſus, vinci ſe patitur. Nam quis ignorat, & ſuas res ſaluas eſſe victoribus, & eoſdem præterea fortunis illorum quos vicerint, potiri? quum victi & ſeipſos, & omnia ſua ſimul amittant. Hæc dum Aſſyrius ageret, Cyaxares miſſo ad Cyrum quodam, tempus eſſe dicebat in hoſtem ducendi. Licet enim pauci iam, ait, extra munitiones progreſſi ſunt, tamen interea, dum nos ad eos accedemus, permulti erunt. Itaque non expectemus, donec ipſi plures nobis ſint; ſed eamus dum adhuc facile ſuperiores eis nos futuros arbitramur. Ad ea reſpondebat Cyrus: Certo te ſcire velim, mi Cyaxares, niſi eorum plures parte dimidia victi fuerint; dicturos eſſe, nos multitudinis metu paucos è ſuis invaſiſſe. Idcirco ſe minime victos exiſtimabunt, ſed aliud tibi prœlium ſubeundum erit, in quo melius fortaſſe ſibi conſuluerint, quam hoc tempore, quo ſeipſos nobis offerunt, velut è penu promendos, vt cum quanto velimus eorum numero pugnemus. His auditis nuntij diſcedebant. Interea Chryſantas Perſa venit, & alij nonnulli ex æqualium ordine, ſecumque transfugas adducebant. Eos Cyrus, vt par erat, de rebus hoſtium interrogabat.

Aſſyrij regis ad ſuos exhortatio.

Illi vero narrabant, armatos iam è caſtris prodire, atque à rege inſtrui, qui & ipſe progreſſus extra caſtra, cohortatione copioſa & vehementi ad eos vteretur, quotquot continuo prodirent, vti quidem adfirmaretur ab illis, qui eum audiſſent. Heic Chryſantas: Quid vero, inquit, ſi & tu, Cyre, militem conuoces, dum adhuc exhortandi facultas conceditur? an non & ipſe redderes eos animoſiores? Cui Cyrus: Ne tibi moleſtæ ſint, ait, exhortationes iſtæ Aſſyrij, mi Chryſanta. Nam admonitio nulla tam præclara futura eſt, quæ homines minime fortes eodem, quo auditur, die fortes ſit effectura: non ſagittarios, niſi eam artem prius exercuerint: non iaculatores, nec equites: immo ne id quidem efficiet, vt corporibus in labore perferendo valeant, niſi ſe prius exercuerint. Et Chryſantas: Satis eſt, mi Cyre, inquit, animos eorum cohortando meliores reddi. Num queat, ait Cyrus, vna oratio pronunciata, eodem die, non pudore dumtaxat audientium animos implere, vel à turpitudine reuocare; ſed etiam excitare, vt laudis gratia laborem omnem, omneque periculum ſubeundum ſtatuant, ac mentibus ſuis infixum habeant, optabilius eſſe pugnando mori, quam fugiendo ſalutem apiſci? Nonne ſi huiuſmodi cogitationes hominum animis inſeri debeant, & durabiles eſſe, primum leges ſint tales oportet, vt earum beneficio viris fortibus honeſta & liberalis vita paretur; ignauis abiecta, plena doloris, acerba victu vita incumbat? deinde præceptores, vt equidem arbitror, & magiſtros neceſſe eſt accedere, qui eis præficiantur, & tam exemplo, quam doctrina eos ad actiones illas adſuefaciant; donec inſitum hoc ipſis fuerit, vt viros fortes & laudatos reabſe ducant feliciſſimos; ignauos & infames omnium miſerrimos exiſtiment. Sic enim animati eſſe debent, apud quos potior futura ſit diſciplina, quam metus hoſtilis. Quod ſi quis militibus armatis ad pugnam prodeuntibus, quo tempore multi etiam diſciplinæ prioris obliuiſcuntur, oratione ſubito concinnata poſſit homines extemplo bellicoſos efficere: nimirum facillima res omnium fuerit, eam virtutem tum diſcere, tum docere, quæ in hominum vita longe maxima eſt. Nam equidem ne hos quidem ipſos, qui

Quid exhortationibus militaribus ſit tribuendũ.

A οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξίοιέν τε ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ παρατάττοι αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἔξω ὢν, καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ τοῖς ἀεὶ ἔξω * οὖσι πολλά τε καὶ ἰσχυρά, ὡς ἔφασαν λέγειν τοὺς ἀκούοντας. ἔνθα δὴ εἶπεν ὁ Χρυσάντας, Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ καὶ σὺ συγκαλέσας, ἕως ἔτι ἔξεστι, παρακελεύσαι, εἰ ἄρα καὶ σὺ ἀμείνους ποιήσαις τοὺς στρατιώτας; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ὦ Χρυσάντα, μηδέν σε λυπούντων αἱ τοῦ Ἀσσυρίου παρακελεύσεις. οὐδεμία γὰρ οὕτως ἔσται καλὴ B παραίνεσις ἥτις τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθημερὸν ἀκούσαντας ἀγαθοὺς ποιήσει· οὐκ ἂν οὖν τοξότας γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τοῦτο μεμελετηκότες εἶεν· οὐδ' ἀκοντιστάς, οὐδὲ μὴν ἱππέας γε. οὐδὲ μὴν τά γε σώματα ἱκανοὺς πονεῖν, ἢν μὴ πρόσθεν ἠσκηκότες ὦσι. καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν· ἀλλ' ἀρκεῖ τοι, ὦ Κῦρε, ἐὰν τὰς ψυχὰς αὐτῶν παρακελευσάμενος ἀμείνους ποιήσῃς. ἦ καὶ δύναιτ' ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἷς λόγος ῥηθεὶς C αὐθημερὸν αἰδοῦς μὲν ἐμπλῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουσάντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν κωλῦσαι, προτρέψαι δ' ὡς χρή, ἐπαίνου μὲν ἕνεκα πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι, λαβεῖν δ' ἐν ταῖς γνώμαις βεβαίως τοῦτο, ὡς αἱρετώτερόν ἐστι μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας σώζεσθαι; ἆρ' οὐκ, ἔφη, εἰ μέλλουσι τοιαῦται διάνοιαι * ἐγγενήσεσθαι ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι, πρῶτον μὲν νόμους ὑπάρξαι D δεῖ τοιούτους, δι' ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔντιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος παρασκευασθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανακείσεται; ἔπειτα διδασκάλους, οἶμαι, δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τούτοις γενέσθαι, οἵτινες δείξουσί τε ὀρθῶς καὶ διδάξουσι καὶ ἐθιοῦσι ταῦτα δρᾶν, ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς τοὺς μὲν ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς εὐδαιμονεστάτους τῷ ὄντι νομίζειν, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ δυσκλεεῖς ἀθλιωτάτους πάντων ἡγεῖσθαι. οὕτω γὰρ * διατεθῆναι τοὺς μέλλοντας τὴν E ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβου τὴν μάθησιν κρείττονα παρέξεσθαι. εἰ δέ τοι ἰόντων εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν μαθημάτων ἐξίστανται, ἐν τούτῳ δυνήσεταί τις ἀπορραψῳδήσας παραχρῆμα ἄνδρας πολεμικοὺς ποιῆσαι, πάντων ἂν ῥᾷστον εἴη καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι τὴν μεγίστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀρετήν. ἐπεί γ' ἔγωγ', ἔφη, οὐδ' ἂν τούτοις ἐπίστευον ἐμμόνοις ἔσεσθαι,

* ἰοῦσι

* ἐγγραφήσεσθαι, & ἐγχαράξεσθαι, vitioſe.

* δεῖ διατεθῆναι

nobis

ἡμῖν αὐτοῖς

οὓς νῦν ἔχοντες παρ' * ἡμῖν αὐτοῖς ἠσκήσαμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἑώρων παρόντας, οἳ καὶ παράδειγμα αὐτοῖς ἔσεσθε, οἵους χρὴ εἶναι, καὶ ὑποβάλλειν δυνήσεσθε ἤν τι ἐπιλανθάνωνται. τοὺς δ' ἀπαιδεύτους παντάπασιν ἀρετῆς θαυμάζοιμ' ἄν, ἔφη ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ἢ τοὺς ἀπαιδεύτους * μουσικῆς ᾆσμα καλῶς ᾀσθὲν εἰς μουσικήν. οἱ μὲν τοιαῦτα διελέγοντο. ὁ δὲ Κυαξάρης πάλιν πέμπων ἔλεγεν, ὅτι ἐξαμαρτάνοι διατρίβων, καὶ οὐκ ἄγων ὡς τάχιστα ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις, ἀλλ' εὖ μὲν ἴστω, ἔφη, ὅτι οὔπω εἰσὶν ἔξω ὅσους δεῖ· καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλετε αὐτῷ ἐν ἅπασιν. ὅμως δὲ ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ, ἄξω ἤδη. ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσευξάμενος τοῖς θεοῖς, ἐξῆγε τὸ στράτευμα. ὡς δ' ἤρξατο ἄγειν ἔτι θᾶττον, ὁ μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο, εὐτάκτως μὲν, διὰ τὸ ἐπίστασθαί τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πορεύεσθαι· ἐρρωμένως δὲ, διὰ τὸ φιλονείκως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τὸ τὰ σώματα ἐκπεπονῆσθαι, καὶ διὰ τὸ πάντας ἄρχοντας τοὺς πρωτοστάτας εἶναι· ἡδέως δὲ, διὰ τὸ φρονίμως ἔχειν. ἠπίσταντο γὰρ, καὶ ἐκ πολλοῦ οὕτως ἐμεμαθήκεσαν, ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ῥᾷστον τὸ ὁμόσε ἰέναι τοῖς πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξόταις καὶ ἀκοντισταῖς καὶ ἱππεῦσιν. ἕως δ' ἔτι βελῶν ἔξω ἦσαν, παρηγγύα ὁ Κῦρος σύνθημα, Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμών. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἧκε τὸ σύνθημα ἀνταποδιδόμενον, ἐξῆρχεν * αὐτοῖς Διοσκούροις παιᾶνα τὸν νομιζόμενον· οἱ δὲ θεοσεβῶς πάντες συνεπήχησαν μεγάλῃ τῇ φωνῇ. ἐν τῷ τοιούτῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἧττον τοὺς ἀνθρώπους φοβοῦνται. ἐπεὶ δ' ὁ παιὰν ἐγένετο, ἅμα πορευόμενοι οἱ ὁμότιμοι * φαιδροὶ, [καὶ * πεπαιδευμένοι, παρορῶντες εἰς ἀλλήλους, ὀνομάζοντες παραστάτας, ἐπιστάτας, λέγοντες πολὺ τὸ, ἄγετ' ἄνδρες φίλοι, ἴτ' ἄνδρες ἀγαθοὶ, παρεκάλουν ἀλλήλους ἕπεσθαι. οἱ δ' ὄπισθεν αὐτῶν ἀκούσαντες ἀντιπαρεκελεύοντο τοῖς πρώτοις ἡγεῖσθαι ἐρρωμένως. ἦν δὲ μεστὸν τὸ στράτευμα τῷ Κύρῳ προθυμίας, φιλοτιμίας, ῥώμης, θάρρους, παρακελευσμοῦ, σωφροσύνης, πειθοῦς, ὅπερ οἶμαι δεινότατον τοῖς ὑπεναντίοις.

μουσικῆς ᾆσμα καλῶς, &c. μουσικοὶ ᾆσμα

ὁ Κῦρος

φαιδροί τε

A nobis adſunt exercitati ſtudio noſtro, firmos futuros eſſe, polliceri mihi auſim: niſi vos heic præſentes intuerer, qui & exemplo inſtruere, quales eſſe oporteat, & ſuggerere poteritis, ſi quid exciderit. Apud eos vero, qui ad virtutem prorſus inſtituti non ſunt, mirũ mihi ſane videatur, ô Chryſanta, præclare habitam orationem plus ad virtutem & fortitudinem adferre momẽti; quam apud muſicæ imperitos bene cantatum carmen ad muſicam percipiendam conferat. Dum huiuſmodi ſermones inter B ſe haberent, mittit denuo Cyaxares, Cyrum non recte facere ſignificans, qui tempus tereret, & non quã primum in hoſtem duceret. Tum vero Cyrus nuntiis reſpondit: Sciat plane Cyaxares, inquit, nondum hoſtes eo numero caſtris egreſſos eſſe, quo oporteat, atque hoc cunctis audientibus ei renuntiate. Quãdo tamen ei ſic videtur, iam copias ducturus ſum. Hæc loquutus, ac Diis adoratis, exercitũ produxit. Quũque celerius etiam ducere cœpiſſet, pręibat ipſe, milites ſequebantur, ſeruatis illi quidem C ordinibus, quod vſu diuturno exercitati, ordines in progrediendo ſeruare ſcirent; & præſentibus animis, quod æmulationes inter eos exiſterent, corporaque roborata laboribus haberent, & antiſtites in ordinum principiis extra ſolos præfectos nulli eſſent; & libenter denique, quia prudentia valerent. Sciebãt enim, iamdudum edocti, tutiſſimum eſſe, facillimumque, comminus hoſtes invadere, præſertim qui ſagittarij ſint, & iaculatores, & equites. Quumque adhuc extra ictum telorum eſ- D ſent, Cyrus hanc teſſeram militarem eis ſignificari iuſſit: *Iupiter auxiliaris & dux.* Ea quum reddita viciſſim, ad Cyrũ rediiſſet; ibi tũ pæana Caſtoribus pro more primus exorſus eſt, & milites vniuerſi religioſe magna voce ſimul inſonuerunt. Nam tali rerum momento, qui religioſi ſunt erga deum, minus homines metuunt. Pæane abſoluto, æquales illi Perſici vna pergebãt, hilari vultu, periti ex inſtitutione, mutuo conuerſis in ſe oculis, adſtites ſubſtiteſque nominatim compellantes, atque hæc ite- E rãtes verba: Heus viri cari, heus viri fortes: ad ſequendum ſemet exhortabantur. Quę quũ audiiſſent, qui pone ſequebantur; viciſſim primos, vt pręſẽtibus animis pręirẽt, clara voce incitabãt: adeoq. totus Cyri exercitus, alacritatis, cupiditatis gloriæ, roboris, fiduciæ, cohortationis, intelligẽtię prudẽtis, obediẽtiæ plenus erat; quod equidẽ maxime aduerſariis formidabile arbitror.

Cyrus feſtinantem ad ineundum prœlium Cyaxarem impedit.

Laus militum Cyri.

Apud Aſſyrios autem, qui de curribus ante aciem primi pugnare ſolebant, poſtquam propius acceſſit agmen Perſicum, conſcenſis curribus, ad copias ſuas receſſerunt. Sagittarij vero, & iaculatores, & funditores tela ſua multo prius emiſere quam ad hoſtem pervenire poſſent. Vbi Perſæ accedentes emiſſa iam tela conculcarent, tum Cyrus ita locutus eſt: Iam viri fortiſſimi, celerius aliquis veſtrum procedens ſui ſpecimen edat, & aliis hæc eadem ſignificet. Quæ illi verba dũ aliis rurſum traderent, quidam præ alacritate atque impetu animi, præque ſtudio conſerendi manum, currere cœperunt: eoſque tota ſimul phalanx curriculo ſecuta eſt. Ipſe adeo Cyrus gradatim incedere oblitus, curſu præibat, ſimul hæc proferens: Ecquis ſequitur? ecquis vir fortis? ecquis primus virum proſternet? Quibus illi auditis, idem proferebant, adeoque per vniuerſos, vt ipſe cohortabatur, ita vox hæc didita fuit: Ecquis ſequetur? ecquis fortis? Hoc igitur Perſæ cum impetu in hoſtem ferebantur. Is vero non amplius ſubſiſtere poterat, ſed terga dans ad munitiones ſe fuga recipiebat. Perſæ ad ipſos caſtrorum aditus eos inſequuti, dum illi ſe protrudendo premerent, multos occiderunt. Si qui in foſſas delaberentur, in eos inſilientes, vna cum hominibus equos etiam interfecerunt. Nam currus quidam in fuga coacti ſunt in foſſas decidere. Quæ quum Medorum equites cernerent, in hoſtium equitatum invecti ſunt: qui quum eorum impetum declinaret, tũ vero & equorum & hominum fugientium perſecutio, & cædes vtrorumque fieri. Qui Aſſyriorum intra munitionem ſupra caput editave loca foſſæ conſtiterant, de ſagittis & iaculis in eos emittendis, qui ſuos occidebant, ne cogitabant quidem; vti nec facere poterant, cum ob iſta terribilia ſpectacula, tum quia metu perculſi eſſent. Quumque mox etiam animaduertiſſent, quoſdam Perſas ad munitionis aditus vi perrupiſſe, terga vertebant, & à partibus foſſa ũ editioribus diffugiebant. Vbi vero & Aſſyriorum & ſociorũ vxores viderunt, etiã in caſtris iã fugã fieri; clamore ſublato diſcurrebãt hinc inde territæ, partim liberum matres, partim iuuenculæ: veſtibuſq. diſcerptis, etiam vnguibus ora dilaniabãt; obſecrãtes eos, quibuſcũq; occurrerent, ne ſe fugiendo deſererent; ſed liberos, vxores, ſeipſos tuerẽtur. Atq. heic demũ reges ipſi cum fidiſſimis ad portas caſtrorum cõſtiterunt, & conſcenſis eminentioribus locis,

Ardor militum Cyri in cõflictu.

Cyri victoria.

A τῶν δ᾽ Ἀσσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ τῶν *ἐρυμάτων προμαχοῦντες, ὡς ἐγγὺς ἤδη προσεμίγνυε τὸ Περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ ἅρματα, καὶ *ἀνεχώρουν πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος· οἱ δὲ τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ καὶ σφενδονῆται αὐτῶν ἀφίεσαν τὰ βέλη *πολλῷ πρὶν ἐξικνεῖσθαι. ὡς δ᾽ ἐπιόντες οἱ Πέρσαι ἐπέβησαν τῶν ἀφειμένων βελῶν, ἐφθέγξατο *δὴ ὁ Κῦρος· Ἄνδρες ἄριστοι, ἤδη θᾶττόν τις ἰὼν ἐπιδεικνύτω ἑαυτὸν καὶ παρεγγυάτω. οἱ μὲν δὴ παρεδίδοσαν τοῦτο· ὑπὸ δὲ B προθυμίας καὶ μένους καὶ τοῦ σπεύδειν συμμῖξαι, δρόμου τινὲς ἦρξαντο. συνεφείπετο δὲ καὶ πᾶσα ἡ φάλαγξ δρόμῳ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἐπιλαθόμενος τοῦ βάδην, δρόμῳ ἡγεῖτο. καὶ ἅμα ἐφθέγγετο, τίς *ἐφέπεται; τίς ἀγαθός; τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ; οἱ δὲ ἀκούσαντες, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐφθέγγοντο. καὶ διὰ πάντων δὲ ὥσπερ παρηγγύα, οὕτως ἐχώρει· τίς ἕψεται; τίς ἀγαθός; οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτως ἔχοντες ὁμόσε ἐφέροντο. οἵ γε μὴν πολέ- C μιοι οὐκέτι ἐδύναντο μένειν, ἀλλὰ στραφέντες ἔφευγον εἰς *τὸ ἔρυμα. οἱ δ᾽ αὖ Πέρσαι κατὰ τὰς εἰσόδους ἐπόμενοι, ὠθουμένων αὐτῶν, πολλοὺς *κατεστρώννυσαν. τοὺς δ᾽ εἰς τὰς τάφρους ἐμπίπτοντας ἐπεισπηδῶντες ἐφόνευον, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ ἵππους. ἔνια γὰρ τῶν ἁρμάτων εἰς τὰς τάφρους ἠναγκάσθη φεύγοντα συνεμπεσεῖν. καὶ οἱ τῶν Μήδων δὲ ἱππεῖς ὁρῶντες ταῦτα, ἤλαυνον εἰς τοὺς *ἵππους τῶν πολεμίων· οἱ δ᾽ ἐνέκλιναν καὶ οὗτοι. ἔνθα δὴ καὶ ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἐξ ἀμφο- D τέρων. οἱ δ᾽ ἐντὸς τοῦ ἐρύματος τῶν Ἀσσυρίων ἑστηκότες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς τάφρου, τοξεύειν μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς ἀποκτείνοντας οὔτε ἐφρόνουν οὔτ᾽ ἐδύναντο, διά τε τὰ δεινὰ θεάματα, καὶ διὰ τὸν φόβον. *τάχα δὲ καὶ καταμαθόντες τῶν Περσῶν τινὰς *διακεκοφότας πρὸς τὰς εἰσόδους τοῦ ἐρύματος, ἐτράποντο, καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἔφευγον. ἰδοῦσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγὴν ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνέκραγον, καὶ ἔθεον ἐκπεπληγμέναι, αἱ μὲν καὶ E τέκνα ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ νεώτεραι, καταρρηγνύμεναι τοὺς πέπλους, καὶ δρυπτόμεναι, καὶ ἱκετεύουσαι πάντας, ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν, μὴ φεύγειν καταλιπόντας αὐτὰς, ἀλλ᾽ ἀμῦναι καὶ τέκνοις καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. ἔνθα δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτάτοις στάντες ἐπὶ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς,

ἁρμάτων

ὑπεξῆγον

πολὺ πρὶν

ἤδη

ἕψεται

τὰ ἐρύματα.

ἀπέκτεινο

ἱππεῖς

ταχὺ

διακεκοφότας;

καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. ὡς δ᾽ ἔγνω ὁ Κῦρος * τὸ γινόμενον, δείσας μὴ εἰ καὶ βιάσαιντο εἴσω, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖέν τι, παρηγγύησεν ἐπὶ πόδα ἀνάγειν ἔξω βελῶν, καὶ πείθεσθαι. ἔνθα δὴ ἔγνω τις ἂν τοὺς ὁμοτίμους καὶ πεπαιδευμένους ὡς δεῖ. ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπείθοντο, ταχὺ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. ὡς δ᾽ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, ἔστησαν κατὰ χώραν * πολλῷ μᾶλλον χοροῦ, ἀκριβῶς εἰδότες ὅπου ἔδει * ἕκαστον γενέσθαι.

γιγνόμε-

πολὺ

ἕκαστον αὐτῶν γεν.

A partim ipſi pugnabant, partim excitabant alios cohortando. Cyrus, vbi quid agere-tur, animadvertit; veritus, ne ſi etiam intro vi perrumperent, pauci tamen à multis detrimenti aliquid caperent: extra telorum ictus pedem referrent, & dicto audientes eſſent, edici iuſſit. Ibi tum adgnouiſſet aliquis æquales Perſicos etiam ita inſtitutos, vt oporteret. Nam & ipſi celeriter obediebant, & aliis idem celeriter denuntiabant. Quumque iam extra telorum ictus eſſent, ſuo quiſque loco conſtiterunt aptius, quā quiſquam muſicorum chorus; quod accurate locus vnicuique ſuus notus eſſet.

Cyrus à caſtrorum oppugnatione ſuos reuocat.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Τέταρτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI

INSTITVTIONE, LIBER QVARTVS.

ΜΕΙΝΑΣ δὲ ὁ Κῦρος μέ- B τριον χρόνον αὐτοῦ σὺν τῷ στρατεύματι, καὶ δηλώσας ὅτι ἕτοιμοί εἰσι μάχεσθαι, εἴ τις ἐξέρχοιτο* ὡς οὐδεὶς ἐξῄει, ἀπήγαγεν ὅσον ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ κατεστρατοπεδεύσατο· φυλακάς τε καταστησάμενος, καὶ σκοποὺς προπέμψας. στὰς εἰς τὸ μέσον συνεκάλεσε τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, πρῶτον μὲν τοὺς θεοὺς ἐγώ τε ἐπαινῶ ὅσον δύναμαι καὶ ὑμεῖς πάντες, οἶμαι· νίκης τε γὰρ τετυχήκαμεν καὶ σωτηρίας. τούτων μὲν οὖν χρὴ χαριστήρια, ὧν ἂν ἔχωμεν, τοῖς θεοῖς ἀποτελεῖν· ἐγὼ δὲ σύμπαντας μὲν ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ, (τὸ γὰρ γεγενημένον ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλὸν ἀποτετέλεσται) ὧν δ᾽ ἕκαστος ἄξιος, ἐπειδὰν παρ᾽ ὧν προσήκει, πύθωμαι, τότε τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειράσομαι ἀποδιδόναι. τὸν δ᾽ ἐμοῦ ἐγγύτατα ταξίαρχον Χρυσάνταν οὐδὲν παρ᾽ ἄλλων δέομαι πυνθάνεσθαι, ἀλλ᾽ αὐτὸς οἶδα οἷος ἦν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὅσαπερ οἶμαι καὶ ὑμεῖς πάντες, ἐποίει· ἐπεὶ δ᾽ ἐγὼ παρηγγύησα ἐπανάγειν, καλέσας ὀνομαστὶ αὐτὸν, ἀνατεταμένος οὗτος τὴν μάχαιραν, ὡς παίσων πολέμιον,

ὐδεὶς

CYrvs, quum paulliſper iſtic exercitum cōtinuiſſet, ac ſuos paratos eſſe declaraſſet ad pugnādum, ſi quis egredi caſtris vellet: exeunte nemine, tanto ſuos interuallo, quantum ex re fore putabat, abduxit: caſtraque metatus, & locatis excubiis, atque præmiſſis etiam exploratoribus, ipſe in medio conſiſtens, ad militem conuocatum huiuſmodi orationem habuit: Primum equidem, Perſæ, Deos laudibus proſequor, atque idem vos C facere arbitror: quod victoriam ſalui & incolumes adepti ſimus. Et ob hæc quidem Diis gratias, quibuſcumque rebus poſſumus, perſoluere nos oportet. Vos autem non poſſum non equidem omnes collaudare. Nam quod geſtum eſt rei, cum magno veſtrum omnium decore patratum eſt. Verum vbi ab iis à quibus par eſt, ſciſcitatus fuero, quænam quiſque promeritus ſit; tunc ex dignitate cuiuſque conabor & verbis & ipſa re præmia vobis tribuere. De Chryſanta quidē cohortis præfecto mihi proximo, ſciſcitari alios nō neceſſe habeo: quum ipſe norim, qualem ſe geſſerit. Nam & alia, quæcunque vos etiā feciſſe arbitror, prĕſtitit: & quū ego pedem referre iuſſi, cōpellato nominatim ipſo, tāetſi gladium ſuſtulerat, vt percuſſurus ho-

Cyrus erga Deos & homines gratū ſe declarat.

„ ſtem; ſtatim tamen mihi paruit, eoque o„ miſſo quod facturus erat, id fecit quod „ imperabatur. Nam & ipſe ſuos abduxit, „ & aliis idem faciundum magna diligen„ tia ſignificauit. Adeoque prius extra tela „ cohortem abduxit, quam hoſtes animad„ uerterent, nos pedem referre; quamque „ arcus tenderent, & tragulas in nos iacu„ larentur. Vnde fit vt & ſeipſum, & mili„ tes ſuos per obedientiam incolumes ſer„ uet. Equidem alios quoſdam vulneratos „ video, de quibus, vbi conſiderauero, quo „ tempore vulnera acceperint, tum deinde „ ſententiam meam aperiam. Hunc vero „ Chryſantam, vt bellicis in rebus ſtrenuum, „ & prudentem, & ad parendum & imperā„ dum idoneum, in præſentia quidem hono„ re tribunatus adficio; & quum Deus ali„ quid aliud boni largietur, ne tunc quidem „ eius obliuiſcar. Quin vos etiam vniuerſos, „ ait, admonitos volo. Nam quæ modo in „ hac pugna vidiſtis, ea vobis apud animos „ veſtros nunquam non cogitanda ſunt; vt „ vobiſcum ipſi ſtatuatis, vtrum virtute vita „ conſeruetur, an fuga: vtrum cum iis, qui „ pugnare volūt, melius agatur, an cum illis, „ qui pugnare nolunt: cuiuſmodi voluptatē „ adferat victoria. Nā de his optime iam ſta„ tuetis, quum & periculum feceritis, & res „ ipſa recens geſta ſit. Atq. hæc ſi cogitabitis, „ nimirū meliores evaſuri eſtis. Nunc vt ac„ cepti Deo, & fortes, & moderati viri cœnā „ inſtruite, Diis libate, pæana præcinite, ſi„ mul vt fiat id quod imperatū eſt, prouide„ te. Hæc quū dixiſſet, equo conſcenſo avectus eſt, & ad Cyaxarem venit. Cum hoc vbi cōmunem ex gratulatione mutua, ceu par erat, voluptatem cepiſſet; quæq. gererentur ibi, vidiſſet; ac nū aliqua ipſi re opus eſſet, rogaſſet; ſuum ad exercitum revectus eſt. Milites eius, poſteaquā cœnati eſſent, & excubias locaſſent, vti cōueniebat, quieti ſe dederūt. Aſſyrij vero, quorū & princeps, & cum hoc fere fortiſſimus quiſque occubuerat, vniuerſi magno erant in mœrore: multi etiam fuga noctu è caſtris dilabebantur. Quæ quum Crœſus, & reliqui ſocij viderent, animis angebantur. nam erant omnia dira. præſertim vero maximum mœrorem vniuerſis adferebat, quod ea natio, cuius in exercitu principatus eſſet, nec animis nec conſiliis amplius ſibi conſtare videretur. Itaque nocturna fuga caſtra deſerunt. Quum vero illuxiſſet, & ſolitudo in caſtris hoſtium cerneretur: mox Cyrus Perſas primos eo traduxit. Reliquerant autem hoſtes permultas oues,

Regem ipſū intelligit, vt infra.

Aſſyrij, & ipſorum ſocij fugiunt noctu.

A ὑπήκουσε * τέ μου εὐθύς, καὶ ἀφεὶς ὃ ἔμελλε ποιεῖν, τὸ κελευόμενον ἐποίησεν. αὐτός τε γὰρ ἐπανῆγε, καὶ τοῖς ἄλλοις μάλα ἐπισπέρχως παρηγγύα. ὥστ' ἔφθασεν ἔξω βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας, πρὶν τοὺς πολεμίους κατανοῆσαι τε ὅτι ἀναχωροῦμεν, καὶ τόξα ἐντείνασθαι, καὶ τὰ παλτὰ ἐπαφιέναι. ὥστε αὐτός τε * ἀβλαβής, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἄνδρας ἀβλαβεῖς διὰ τὸ πείθεσθαι παρέχει. ἄλλους δ', ἔφη, ὁρῶ τετρωμένους, περὶ ὧν ἐγὼ σκεψάμενος, ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐτρώθησαν, τότε τὴν B γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφανοῦμαι. Χρυσάνταν * καὶ ἐργάτην τῶν πολεμικῶν, καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχεσθαι ἱκανὸν καὶ ἄρχειν, χιλιαρχίᾳ μὲν ἤδη τιμῶ· ὅταν δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ θεὸς διδῷ, οὐδὲ τότε ἐπιλήσομαι αὐτοῦ. καὶ πάντας δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἔφη, ὑπομνῆσαι. ἃ γὰρ νῦν εἴδετε ἐν τῇ μάχῃ τῇδε, ταῦτα ἐνθυμούμενοι μή ποτε παύσησθε, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐτοῖς ἀεὶ κρίνητε, πότερον ἡ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ φυγὴ σώζει τὰς ψυχάς, καὶ πότερον C οἱ μάχεσθαι θέλοντες ῥᾷον ἀπαλλάττουσιν, ἢ οἱ οὐκ ἐθέλοντες, καὶ ποίαν τινὰ ἡδονὴν τὸ νικᾶν παρέχει. ταῦτα γὰρ νῦν ἄριστα κρίναιτ' ἄν, πεῖράν τε αὐτοῦ ἔχοντες, καὶ ἄρτι γεγενημένου τοῦ πράγματος. καὶ ταῦτα μέν, ἔφη, [ἀεὶ * διανοούμενοι βελτίους ἂν εἴητε·] νῦν δὲ ὡς καὶ θεοφιλεῖς καὶ ἀγαθοὶ καὶ σώφρονες ἄνδρες, δειπνοποιεῖσθε, καὶ σπονδὰς τοῖς θεοῖς ποιεῖσθε, καὶ παιᾶνα ἐξάρχετε, καὶ ἅμα τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖτε. εἰπὼν ταῦτα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἤλασε, καὶ πρὸς Κυαξάρην ἐλ- D θών, καὶ συνησθεὶς ἐκείνῳ κοινῇ ὡς εἰκός, καὶ ἰδὼν τἀκεῖ, καὶ ἐρόμενος εἴ τι δέοιτο, ἀπήλαυνεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ὡς ἔδει, ἐκοιμήθησαν. οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ἅτε καὶ τεθνηκότος τοῦ ἄρχοντος, καὶ σχεδὸν σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων, E ἠθύμουν μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπεδίδρασκον αὐτῶν τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. ὁρῶντες δὲ ταῦτα ὅ,τε Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτῶν * πάντες] ἠθύμουν. πάντα μὲν γὰρ ἦν χαλεπά. ἀθυμίαν δὲ πᾶσι πλείστην παρεῖχεν, ὅτι τὸ ἡγούμενον φῦλον τῆς στρατιᾶς * διεφθάρθαι ἐδόκει τὴν γνώμην. οὕτω δὴ ἐκλείπουσι τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπέρχονται νυκτός. ὡς δ' ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔρημον ἀνδρῶν ἐφάνη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, εὐθὺς διαβιβάζει ὁ Κῦρος τοὺς Πέρσας πρώτους. κατελέλειπτο δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν πρόβατα,

πείνοι

ἀπολαβὼς

καὶ ὡς ἐργάτην τῶν ἐν πολέμῳ

διέφθαρτο τὰς γνώμας.

πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δ' ἅμαξαι πολλῶν ἀγαθῶν μεσταί. ἐκ δὲ τούτου διέβαινον ἤδη καὶ οἱ ἀμφὶ Κυαξάρην Μῆδοι πάντες, καὶ ἠριστοποιοῦντο ἐνταῦθα. ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἑαυτοῦ ταξιάρχους, καὶ ἔλεξε τοιαῦτα· οἷά μοι δοκοῦμεν καὶ ὅσα ἀγαθά, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι, θεῶν ἡμῖν ταῦτα διδόντων. νῦν γὰρ ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι φοβούμενοι ἡμᾶς ἀποδεδράκασιν, αὐτοὶ ὁρᾶτε· οἵτινες δὲ ἐν ἐρύματι ὄντες, ἐκλιπόντες τοῦτο φεύγουσι, πῶς τούτους οἴεταί ἄν τις μεῖναι ἰδόντας ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; οἵτινες δὲ ἄπειροι ἡμῶν ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομείνοιεν, ἐπεὶ ἥττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ' ἡμῶν πεπόνθασιν; ὧν δ' οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς οἱ * φαυλότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐθέλοιεν; καί τις εἶπε· τί οὖν οὐ διώκομεν ὡς τάχιστα, καταδήλων γε οὕτω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; καὶ ὃς εἶπεν, ὅτι ἵππων προσδεόμεθα. οἱ μὲν γὰρ κράτιστοι τῶν πολεμίων, οὓς μάλιστα καιρὸς ἦν ἢ λαβεῖν ἢ ἀποκτεῖναι, οὗτοι ἐφ' ἵππων * νέονται· οὓς ἡμεῖς τρέψασθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκανοί, διώκοντες δὲ αἱρεῖν οὐχ ἱκανοί. τί οὖν, ἔφασαν, οὐκ ἐλθὼν Κυαξάρῃ ταῦτα λέγεις; καὶ ὃς εἶπε· συνέπεσθέ τοίνυν μοι πάντες, ὡς εἰδῇ ὅτι πᾶσιν ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ. ἐκ τούτου εἵποντό τε πάντες, καὶ ἔλεγον, οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκουν εἶναι, ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο. καὶ ὁ Κυαξάρης ἅμα μέν, ὅτι ἐκεῖνοι ἦρχον τοῦ λόγου, ὥσπερ ὑπεφθόνει· ἅμα δὲ ἴσως καλῶς ἐδόκει ἔχειν αὐτῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν, (καὶ γὰρ αὐτός τε περὶ εὐθυμίαν ἐτύγχανεν ὤν, καὶ τῶν ἄλλων Μήδων ἑώρα πολλοὺς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντας) εἶπε δ' οὖν ὧδε· ἀλλ', ὦ Κῦρε, * ὅτι μὲν μάλιστα ἀνθρώπων μελετᾶτε ὑμεῖς οἱ Πέρσαι πρὸς μηδεμίαν ἡδονὴν ἀπλήστως διακεῖσθαι, καὶ ὁρῶν καὶ ἀκούων οἶδα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τῆς μεγίστης ἡδονῆς πολὺ μᾶλλον συμφέρειν ἐγκρατῆ εἶναι. μείζω δὲ ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις εὐτυχίας, ἣ νῦν ἡμῖν παραγεγένηται; ἢν μὲν τοίνυν, ἐπεὶ εὐτυχοῦμεν, σωφρόνως διαφυλάττωμεν αὐτήν, ἴσως δυναίμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονοῦντες γηρᾶν· εἰ δ' ἀπλήστως χρώμενοι ταύτῃ, ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν, ὁρᾶτε μὴ πάθωμεν, ἅπερ πολλοὺς μὲν λέγουσιν ἐν θαλάττῃ πεπονθέναι, διὰ τὸ εὐτυχεῖν οὐκ ἐθέλοντας παύεσθαι * πλέοντας ἕως ἂν ἀπόλλωνται.

[Marginal notes: [illegible] — ἴονται — μὲν τῶν ἄλλων ἀν- — πλέοντας πλεῖσθαι.]

& boues multos, & multa multis bonis referta plauſtra. Deinde Medi etiam, qui erant cum Cyaxare, omnes tranſierunt, & hoſtium in caſtris prandium pararũt. Quo peracto, Cyrus conuocatis ſuis cohortium præfectis, in hunc modum loquutus eſt: Qualia, milites, quantaque bona, diuinitus nobis oblata, dimittere videmur? Nam videtis ipſi, metu noſtri perculſos hoſtes fuga ſibi conſuluiſſe. Qui autem munitionibus, in quibus erant, deſertis aufugiunt; hos quonam modo poſſit exiſtimare quiſquã ſubſtituros, vbi nos in planitie viderint? Qui nos item minime ſuſtinuerunt, quum necdum experti nos eſſent; quo pacto nũc ſuſtinebunt, quum & victi ſunt, & multis à nobis incommodis adfecti? Quorum fortiſſimi quique ceciderunt, quomodo viliſſimi pugnare nobiſcum velint? Heic quidam: Cur igitur non quã celerrime, inquit, nos perſequimur, quũ tãta nobis bona maniſeſte offerantur? Et Cyrus: Equis ad hoc nobis opus eſſet, ait. Hoſtiũ vero qui præſtantiſſimi ſunt, & quos eſſet iã opportunũ maxime vel capere, vel occidere, domum equites redeunt. Eos deorũ ope nos in fugam quidẽ vertere potuimus, at idonei nõ ſumus ad capiendũ eos perſequẽdo. Cur igitur, inquiunt, non Cyaxarẽ accedis, atq; hæc ipſi exponis? Vos vero, ait, omnes vna me ſequimini, vt omnibus nobis hæc placere videat. Itaq; vniuerſi tũ Cyrũ ſequebantur, & quæ viderentur ad rẽ, quam poſtulabant, accõmodata, dicebant. Cyaxares parti, quod ipſi primi de hoc retuliſſẽt, quaſi ſubinvidebat: partim, quod recte ſe fortaſſe facturũ exiſtimaret, ſi rurſum periculo ſe non exponeret, (nam & ipſe hilaritati tunc indulgebat, & complures Medos idem facere videbat) in hunc modum reſpondit: Inter homines ceteros, Cyre, vos Perſas maxime hoc operam dare, vt immodice nulli voluptati addicti ſitis, equidem & oculis & auribus cognoui. Mihi vero multo magis expedire videtur, vt in maxima voluptate continentiam aliquis ſuam declaret. Quid vero voluptatem hominibus maiorẽ cõciliauerit, quã fortuna proſpera? quæ quidẽ hoc tẽpore nobis obtigit. Si ergo quum res nobis ſecundæ ſint, prudenter hanc conſeruemus; fortaſſis in vita beata ſine periculis ſeneſcere poſſimus. Sin eius nulla nos capiet ſatietas, ſed aliã ex alia perſequi conabimur: videte, ne idẽ nobis accidat, quod accidiſſe multis in mari dicitur, vt elati fortuna proſpera finem nauigãdi facere nollent, donec inter-

Cyri de perſequendis hoſtibus conſilium.

Cyaxares negat perſequendos.

irent: itidemque multis, qui victoriam adepti, dum alteram expeterent, priorem quoque amiſerunt. Nam ſi hoſtes, qui ſunt in fuga, pauciores nobis eſſent, fortaſſe tutũ eſſet pauciores perſequi. Nunc vero conſideres velim, cum quantula ipſorum parte nos omnes prœlio congreſſi, vicerimus, ceteri pugna abſtinuerunt, quos ſi ad pugnandum non cogemus, & noſtrum & ſui ipſorum ignari, propter imperitiam, & animi mollitiem, diſcedent: Sin animaduertent, nihilo ſe minus in periculo fore, ſi abeant, quam ſi reſiſtant: vide, ne cogamus eos, vt præter animi ſententiam fortiter ſe gerant. Nam ſcire debes, non tam illorum vxores ac liberos capiundi te cupidum eſſe, quam illi ſeruandi ſint cupidi. Etiam ſues cogita, poſteaquam conſpectæ ſunt, cum ſubole ſua fugere, tametſi multæ numero ſint. At ſi quis ſubolem venetur, non iam amplius, ne ſi vna quidem ſit, fugit: ſed eum, qui capere conatur, invadit. Nunc quidem intra munitionem occluſi, poteſtatem nobis fecere velvt è penu quodam promendi, & pugnandi cum tanto ipſorũ numero, quando nobis viſum eſſet. At ſi lata in planitie cum ipſis congredimur, diuiſiſque copiis, diſcent, partim nobis à fronte, quemadmodum modo accidit, obſiſtere; partim ab latere vno, partim ab altero, partim denique à tergo: vide, ne cuique noſtrum multis & oculis & manibus futurum ſit opus. Præterea nolim, inquit, Medos equidem, quos nunc hilaritati indulgere video, ſurgere iuſſos ad periculoſum iter cogere. Cuius ſermonem Cyrus excipiens: Neminem vero cœgeris, ait: ſed illos mihi tantum concedito, qui lubentes ſequentur. Fortaſſis etiam ita redibimus, vt & tibi, & amicis hiſce tuis ſingulis adferamus ea, quæ grata omnibus futura ſint. Nos enim totas hoſtium copias non perſequemur. nam quo pacto poſſimus eas adſequi? verum ſiquid vel auulſum ab exercitu nancti erimus, vel à tergo relictum; id ad te redeũtes adducemus. Enimvero tu quoque cogita, nos rogatu tuo veniſſe longo itinere, vt tibi rem gratam faceremus. Itaque te viciſſim nobis gratificari æquum eſt, vt & ipſi aliquo cum emolumento domum redeamus, & omnes ad theſaurum tuum nõ reſpiciamus. Heic Cyaxares: Si quis, inquit, ſponte ſua te ſequatur, equidem tibi gratiam quoque habiturus ſim. Mitte igitur mecum quemdã de tuis hiſce fide dignis, vt quæ iuſſeris, exponat. Age vero,

Callidum Cyri conſilium fallẽdo Cyaxari.

A πολλοὺς δὲ νίκης τυχόντας, ἑτέρας ἐφιεμένους, καὶ τὴν πρόσθεν ἀποβαλεῖν. καὶ γὰρ εἰ μὲν οἱ πολέμιοι ἥττους ὄντες ἡμῶν ἔφευγον, ἴσως ἂν καὶ διώκειν τοὺς ἥττους ἀσφαλῶς εἶχε· νῦν δὲ κατανόησον πόστῳ αὐτῶν μέρει πάντες μαχεσάμενοι νενικήκαμεν· οἱ δὲ ἄλλοι ἄμαχοι εἰσίν· οὓς εἰ μὲν μὴ ἀναγκάσοιμεν μάχεσθαι, ἀγνοοῦντες καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς, δι' ἀμαθίαν καὶ μαλακίαν ἀπίασιν· εἰ δὲ γνώσονται ὅτι καὶ ἀπιόντες B οὐδὲν ἧττον κινδυνεύουσιν ἢ μένοντες, ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν αὐτοὺς, καὶ εἰ μὴ βούλονται, ἀγαθοὺς γενέσθαι. ἴσθι γὰρ, ὅτι οὐ σὺ μᾶλλον τὰς ἐκείνων γυναῖκας καὶ παῖδας ἐπιθυμεῖς λαβεῖν, ἢ ἐκεῖνοι σῶσαι. ἐννόει δ' ὅτι καὶ αἱ σύες ἐπειδὰν ὀφθῶσι, φεύγουσι καὶ πολλαὶ οὖσαι σὺν τοῖς τέκνοις· ἐπειδὰν δέ τις αὐτῶν θηρᾷ τι τῶν τέκνων, οὐκέτι φεύγει οὐδ' ἢν μία τύχῃ οὖσα, ἀλλ' ἵεται ἐπὶ τὸν λαμβάνειν πειρώμενον. καὶ νῦν μὲν ἐπικατακλείσαντες ἑαυτοὺς εἰς ἔρυμα, παρέσχον C ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥστε ὁπόσοις ἐβουλόμεθα αὐτῶν μάχεσθαι. εἰ δ' ἐν εὐρυχωρίᾳ πρόσιμεν αὐτοῖς, καὶ * μαθήσονται χωρὶς γενόμενοι, οἱ μὲν κατὰ πρόσωπον ἡμῖν, ὥσπερ νῦν, ἐναντιοῦσθαι, οἱ δ' ἐκ πλαγίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου πλαγίου, οἱ δὲ καὶ ὄπισθεν· ὅρα μὴ πολλῶν ἑκάστῳ ἡμῶν καὶ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν δεήσοι. πρὸς δ' ἔτι, ἔφη, οὐ βουλοίμην ἂν ἔγωγε νῦν ὁρῶν Μήδους εὐθυμουμένους, ἐξαναστήσας ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι. καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν D εἶπεν· ἀλλὰ μηδένα σύ γε ἀναγκάσῃς, ἀλλὰ τοὺς ἐθέλοντάς μοι ἕπεσθαι δός· καὶ ἴσως ἂν σοὶ καὶ τῶν σῶν φίλων τούτων ἑκάστῳ ἥκοιμεν ἄγοντες ἐφ' οἷς πάντες εὐθυμήσεσθε. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πολεμίων * οὐ διωξόμεθα· (πῶς γὰρ ἂν καὶ καταλάβοιμεν;) ἢν δέ τι ἢ ἀπεσχισμένον τοῦ στρατεύματος λάβωμεν, ἤ τι ὑπολειπόμενον, ἥξομεν πρός σε ἄγοντες. ἐννόει δ', ἔφη, ὅτι καὶ ἡμεῖς, ἐπεὶ σὺ ἐδέου, ἤλθομεν, σοὶ χαριζόμενοι, μακρὰν ὁδόν· E καὶ σὺ οὖν ἡμῖν δίκαιος εἶ ἀντιχαρίζεσθαι, ἵνα καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφικώμεθα, καὶ μὴ εἰς τὸν σὸν θησαυρὸν πάντες ὁρῶμεν. ἐνταῦθα δὴ ἔλεξεν ὁ Κυαξάρης, Ἀλλ' εἴ γε μέντοι ἐθέλων τις ἕποιτο, καὶ χάριν ἔγωγέ σοι εἰδείην ἄν. σύμπεμψον τοίνυν μοι τῶν ἀξιοπίστων τούτων τινὰ, ὃς ἐρεῖ ἃ ἂν σὺ ἐπιστείλῃς. λαβὼν δὴ ἴθι,

μαχήσονται χω. γ. οἱ μ. κατὰ πρ. ἡμῖν ὥσπερ καὶ νῦν αὐτοῖς ἐξ ἐναντ. οἱ δ' ἐκ πλ.

οὐδὲ διωξ.

A ἔφη, ὅντινα ἐθέλῃς τούτων. ἔνθα δὴ ἐτύγχανεν ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς αὐτοῦ εἶναι, καὶ φιληθεὶς *πρῴην. εὐθὺς οὖν ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀρκεῖ, ἔφη, ἔμοιγε οὑτοσί. καὶ οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοὶ ἑπέσθω, καὶ λέγε [σὺ*, ἔφη, τὸν θέλοντα ἰέναι μετὰ Κύρου. οὕτω δὴ λαβὼν τὸν ἄνδρα ἐξῄει. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, εὐθὺς ὁ Κῦρος εἶπε· νῦν δὴ σὺ δηλώσεις, εἰ ἀληθῆ ἔλεγες, *ὅτε ἔφης ἥδεσθαί με θεώμενος. οὔκουν ἀπολείψομαί σου, ἔφη ὁ Μῆδος, εἰ τοῦτο λέγεις. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, οὐκοῦν* καὶ B ἄλλους προθύμως ἐξάξεις; κἀκεῖνος ἐπομόσας, νὴ τὸν Δί', ἔφη, *ἔς τε γ' ἂν ποιήσω καὶ σὲ ἡδέως ἐμὲ θεᾶσθαι. τότε δὴ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυαξάρου τά τε ἄλλα προθύμως ἀπήγγελλε τοῖς Μήδοις, καὶ προσετίθει, ὅτι αὐτός γε οὐκ ἀπολείψοιτο ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ καλλίστου, καί, τὸ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος. πράττοντος δὲ ταῦτα τοῦ Κύρου, θείως πως ἀφικνοῦνται ἀπὸ Ὑρκανίων ἄγγελοι. οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ὅμοροι μὲν τῶν Ἀσσυρίων εἰσίν, ἔθνος δ' οὐ πο- C λύ· διὸ καὶ ὑπήκοοι τῶν Ἀσσυρίων ἦσαν· ἔφιπποι δὲ καὶ τότε ἐδόκουν εἶναι, καὶ νῦν ἔτι δοκοῦσι. διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι ὥσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Σκιρίταις, οὐδὲν φειδόμενοι αὐτῶν οὔτ' ἐν πόνοις, οὔτ' ἐν κινδύνοις. καὶ δὴ καὶ τότε ὀπισθοφυλακεῖν αὐτοὺς ἐκέλευον ὡς χιλίους ὄντας ἱππέας, ἵνα εἴ τι ὄπισθεν *δεινὸν ἴοι, ἐκεῖνοι πρὸ ἑαυτῶν τοῦτ' ἔχοιεν. οἱ δὲ Ὑρκάνιοι, ἅτε μέλλοντες ὕστατοι πορεύεσθαι, D καὶ τὰς ἁμάξας τὰς ἑαυτῶν καὶ τοὺς οἰκέτας ὑστάτους εἶχον. στρατεύονται γὰρ [δὴ* οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔχοντες οἱ πολλοὶ μεθ' ὧνπερ καὶ οἰκοῦσι. καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Ὑρκάνιοι οὕτως. ἐννοηθέντες δὲ οἷά τε πάσχουσιν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ὅτι νῦν τεθναίη μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἡττημένοι δ' εἶεν, *φόβος δὲ πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατεύματι, οἵ τε σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀ- E θύμως ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν· ταῦτα ἐνθυμουμένοις ἔδοξεν αὐτοῖς νῦν καλὸν εἶναι ἀποστῆναι, εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιθέσθαι. καὶ πέμπουσιν ἀγγέλους πρὸς Κῦρον. ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης τὸ τούτου ὄνομα μέγιστον ηὔξητο. οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι μισοῖεν τοὺς Ἀσσυρίους δικαίως, νῦν τε* εἰ βούλοιντο ἰέναι ἐπ' αὐτούς, καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρξειαν, καὶ ἡγήσαιντο. ἅμα δὲ πρὸς τούτοις διηγοῦντο τὰ τῶν πολεμίων ὡς ἔχοι,

παρ' αὐτοῦ

ἴσα

καὶ ἄλλους προθύμως ἐξάξεις; ἕως ἄν γε

δεινὸν εἴη,

φόβος δ' εἴη ἐν τῷ στρατεύμ.

εἰ βούλοιτο ἰέναι ἐπ' αὐ. καὶ σφεῖς σύμμαχ. ὑπάρχοιεν καὶ ἡγήσοιντο.

inquit, quemcumque horum volueris, accipe. Forte Medus ille aderat, qui aliquando cognatum ſe Cyri dixerat, & oſculum ab eo tulerat. Itaque mox Cyrus: Sufficit, ait, hic mihi. Licet ergo, inquit, ſequatur. Tuque adeo dicito, ait, vt eat cum Cyro, qui volet. Ita recepto Cyrus ad ſe homine, quum exiſſet, ſtatim dixit: Iam ſane declarabis, verum ne loquutus ſis, quum te diceres voluptatem ex adſpectu mei capere. Equidem te non deſeram, inquit Medus ille, ſi quidem hoc dicis. Et Cyrus: Ergone ceteris itidem, ait, hæc ſtudioſe expones? Ille Iouem teſtatus: Profecto, inquit, donec efficiam, vt etiam tu me libenter adſpicias. Miſſus igitur à Cyaxare, cum alia Medis animo promto denuntiauit, tum etiam addidit, ſe à viro præſtantiſſimo & pulcherrimo, atque etiam, quod maximum eſſet, à Diis oriundo, abeſſe nolle. Dum hæc à Cyro geruntur, diuinitus quodammodo accidit, vt ab Hyrcaniis nuntij venirent. Sunt autem Aſſyriis Hyrcanij finitimi, natio non illa quidem magna; qua etiam de cauſa imperio Aſſyriorum ſubiecti erant; ſed equeſtris tamen & tunc fuit habita, & adhuc habetur. Idcirco vtebantur opera ipſorum Aſſyrij, quemadmodum Lacedæmonij Sciritarum: nec in laboribus, nec in periculis eis parcebant. Atque hoc ipſo tempore iuſſerant, vt agmen ipſi extremum tuerentur, qui erant equites circiter mille numero: vt quod à tergo periculum immineret, id ante ſe ſubirent. Et Hyrcanij, quod vltimo loco iter facturi erant, etiam currus ſuos, & domeſticos, vltimos habebant. Nam pleræque nationes Aſiaticæ in expeditionibus, eos quos habent in familia, ſecum ducunt: quem morem Hyrcanij hac etiam in expeditione ſeruabant. Quumque ad animos eis accidiſſet, cuiuſmodi quædam ab Aſſyriis perpeterentur, & horum principem è viuis exceſſiſſe, victos ipſos eſſe, magno exercitum metu teneri, ſocios deiectis eſſe animis, ac deficere: hæc quum ſecum ipſi cogitarent, viſum eſt opportune, hoc tempore defectionem fieri poſſe, ſi ſecum Cyri exercitus hoſtes adoriri vellet. Itaque nuntios ad Cyrum mittunt, cuius nomini à prœlio maxima celebritas acceſſerat. Qui miſſi erant, exponunt Cyro, iure ſe Aſſyrios odiſſe: ac ſi quidem eos hoc tempore adgredi vellet, ſe quoque ſocios ac duces itineris futuros: ſimulque commemorabant, quo loco res hoſtium eſſent,

Cyrus Medi opera, de quo libro primo, vtitur.

Hyrcaniorũ ad Cyrum legatio.

quod cum excitari maxime ad expeditionem hanc ſuſcipiẽdam cuperent. Et Cyrus eos interrogans: An exiſtimatis, inquit, nos adhuc eos adſequuturos prius quam intra munitiones ſe recipiant? Nam hoc ipſum nos magnæ cladis loco ducimus, quod clã nobis aufugerint. Ea vero dicebat, quod illos fiducia ſui maxime confirmari vellet. At illi reſponderunt, etiam poſtridie fieri poſſe, ſi ſtatim à diluculo expediti pergerent, vt eos adſequerentur. Nam præ turba & plauſtris eos tarde iter facere; ac pręterea, quod nocte ſuperiore vigilaſſent, idcirco iam paullũ progreſſos caſtra feciſſe. Ergo ne fidei pignus aliquod habetis, quo planum nobis fiat, vos in eis quæ dicitis, veraces eſſe? Obſides, inquiunt, actutum hinc profecti, hac nocte vobis adducere volumus. Tu modo Diis teſtibus fidem nobis dato, dextraſque iungito, vt quæ abs te acceperimus, ad alios etiam adferamus. Secundum hæc fidem eis dedit, ſi præſtent ea quæ polliceantur, ita ſe illos omnino & amicorum & fidorum hominũ loco habiturũ; vt deteriori apud ſe conditione nõ eſſent, quã vel Perſæ vel Medi. Atq; hac etiã tempeſtate videre eſt, & fidẽ Hyrcaniis haberi, & eoſdẽ nihilo ſequius ad magiſtratus gerendos admitti, quam qui de natione Perſarum & Medorũ iiſdem digni videntur eſſe. Cyrus, poſteaquam cœnati eſſent, copias eduxit, quum adhuc luceret, iuſſitque Hyrcanios opperiri, vt vna proficiſcerentur. Ac Perſæ quidem vniuerſi, ceu par erat, ſtatim caſtris egrediebantur, itidemq. Tigranes ſuis cum copiis. Medorum autẽ alij prodiere, quod pueri cum Cyro puero amicitiam contraxerant; alij, quod eius conſuetudine in venationibus vſi mores ipſius admirati fuiſſent: alij, quod gratiam ipſi haberent, qui metum eis ingentem depuliſſe videretur: alij, ſpe concepta, quod Cyrum virtute præſtare pareret, etiam valde felicem & magnum aliquando futurũ: alij, quod viciſſim gratã ei rõ facere vellent pro collatis in ſe beneficiis, dum apud Medos educaretur. Et multis ſane multa cõmoda, quæ humanitas eius erat, apud auũ cõfecerat. Multi etiam, quũ & Hyrcanios cernerẽt, & rumor eſſet diditus, hos ad optimã prædam eis duces futuros, illa ipſa de cauſſa proficiſcebãtur, vt aliquid cõſequerentur. Ita factũ, vt & Medi prope vniuerſi prodirent, extra eos, quicumque Cyaxaris forte in cõtubernio erant. Nã hi, cum ſubiectis imperio ſuo, manebãt. Ceteri omnes lætis & alacribus animis illinc mouere,

A οἷα δὴ ἐπαίρειν βουλόμενοι ὡς μάλιστα στρατεύεσθαι αὐτόν. καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτούς· ἦ δοκεῖτε ἄν, ἔφη, ἡμᾶς ἔτι καταλαβεῖν αὐτοὺς πρὶν ἐν τοῖς ἐρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, μάλα συμφορὰν τοῦτο ἡγούμεθα εἶναι, ὅτι ἔλαθον ἡμᾶς ἀποδράντες. ταῦτα δὲ ἔλεγε, βουλόμενος αὐτοὺς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ σφίσιν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι καὶ αὔριον, ἕωθεν εἰ εὔζωνοι πορεύοιντο, καταλήψοιντο· ὑπὸ γὰρ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν ἁμαξῶν σχολῇ πορεύεσθαι αὐτούς. καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε B τὴν προτεραίαν νύκτα ἀγρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν προελθόντες, ἐστρατοπεδεύκασι. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· ἔχετε οὖν ὧν λέγετε πιστόν τι ἡμᾶς διδάσκειν, ὡς ἀληθεύετε; ὁμήρους γ', ἔφασαν, ἐθέλομεν ἐλάσαντες αὐτίκα τῆς νυκτὸς ἀγαγεῖν. μόνον καὶ σὺ ἡμῖν θεῶν τε πιστὰ ποίησον, καὶ δεξιὰν δός, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταὐτά, ἅπερ ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σοῦ. ἐκ τούτου τὰ πιστὰ δίδωσιν αὐτοῖς, ἦ μήν, ἐὰν ἐμπεδῶσιν ἃ λέγουσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς *χρήσασθαι αὐτοῖς, ὡς μήτε C Περσῶν μήτε Μήδων μεῖον ἔχειν παρ' αὐτῷ. καὶ νῦν δ' ἔτι ἰδεῖν ἔστιν Ὑρκανίους καὶ πιστευομένους καὶ ἀρχὰς ἔχοντας, ὥσπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων οἳ ἂν δοκῶσιν ἄξιοι εἶναι. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα ἔτι φωτὸς ὄντος, καὶ τοὺς Ὑρκανίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴοιεν. οἱ μὲν δὴ Πέρσαι πάντες, ὥσπερ εἰκός, εὐθὺς ἔξω ἦσαν, καὶ Τιγράνης ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. τῶν δὲ Μήδων ἐξῄεσαν οἱ μέν, διὰ τὸ παιδὶ Κύρῳ D ὄντι παῖδες ὄντες φίλοι γενέσθαι, οἱ δέ, διὰ τὸ ἐν θήραις συγγενόμενοι ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὸν τρόπον, οἱ δέ, διὰ τὸ χάριν εἰδέναι ὅτι μέγαν αὐτοῖς φόβον ἀπεληλακέναι ἐδόκει, οἱ δέ, καὶ ἐλπίδας ἔχοντες, διὰ τὸ ἄνδρα φαίνεσθαι ἀγαθόν, καὶ εὐτυχῆ καὶ μέγαν ἔτι ἰσχυρῶς ἔσεσθαι αὐτόν. *οἱ δέ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν Μήδοις, *εἴ τινι ἀγαθὸν συνέπραξεν, ἀντιχαρίζεσθαι ἐβούλοντο, (πολλοῖς δὲ πολλὰ διὰ φιλανθρωπίαν παρὰ τοῦ πάππου ἀγαθὰ διεπέ- E πρακτο) πολλοὶ δ' ἐπεὶ τοὺς Ὑρκανίους εἶδον, καὶ λόγος *διεδόθη, ὡς ἡγήσοιντο ἐπὶ πολλὰ ἀγαθά, ἐξῄεσαν καὶ τοῦ λαβεῖν τι ἕνεκα. οὕτω δὴ καὶ Μῆδοι σχεδὸν ἅπαντες ἐξῆλθον, πλὴν ὅσοι σὺν Κυαξάρῃ ἔτυχον σκηνοῦντες· οὗτοι δὲ κατέμειναν, καὶ οἱ τούτων ὑπήκοοι. οἱ δ' ἄλλοι πάντες φαιδρῶς καὶ προθύμως ἐξωρμῶντο,

ἀτεχνῶς ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἐθελούσιοι καὶ χάριτος ἕνεκα. ἐξιόντων δ' ἐπεὶ ἔξω ἦσαν, πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Μήδους ἐξελθὼν ἐπῄνεσέ τε αὐτούς, καὶ ἐπηύξατο, μάλιστα μὲν θεοὺς αὐτοῖς ἵλεως ὄντας ἡγεῖσθαι καὶ σφίσιν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς δυνηθῆναι χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς προθυμίας ἀποδοῦναι. τέλος δ' οὖν εἶπεν ὅτι ἡγήσοιντο μὲν αὐτοῖς οἱ πεζοί, ἐκείνους δ' ἕπεσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπου ἂν ἢ ἀναπαύωνται ἢ ἐπίσχωσι τῆς πορείας, * ἐνετείλατο αὐτοῖς πρὸς ἑαυτὸν παρελαύνειν τινάς, ἵνα εἰδῶσι τὸ ἀεὶ καίριον. ἐκ τούτου ἡγεῖσθαι ἐκέλευσε τοὺς Ὑρκανίους. καὶ οἱ ἠρώτων, * τί δὲ οὐκ ἀναμένεις, ἔφασαν, τοὺς ὁμήρους ἕως ἂν ἀγάγωμεν, ἵνα καὶ σὺ ἔχων τὰ πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι λέγεται, ἐννοῶ γάρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν πάντες τὰ πιστὰ * ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καὶ ταῖς ἡμετέραις χερσίν. οὕτω γὰρ δοκοῦμεν παρεσκευάσθαι, ὡς ἐὰν μὲν ἀληθεύητε, ἱκανοὶ εἶναι ὑμᾶς εὖ ποιεῖν· ἐὰν δὲ ἐξαπατᾶτε, οὕτω νομίζομεν ἔχειν, ὡς μὴ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν γενέσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον, ἐὰν οἱ θεοὶ βούλωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν γενήσεσθαι. καὶ μέντοι, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ἐπειδὴ περ φατὲ ὑστάτους * πορεύεσθαι τοὺς ὑμετέρους, ἐπειδὰν ἴδητε αὐτούς, σημαίνετε ἡμῖν ὅτι [οἱ * ὑμέτεροί εἰσιν, ἵνα φειδώμεθα αὐτῶν. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ὑρκάνιοι, τὴν μὲν ὁδὸν ἡγοῦντο, ὥσπερ ἐκέλευε, τὴν δὲ ῥώμην τῆς ψυχῆς ἐθαύμαζον, * καὶ οὐχὶ τοὺς Ἀσσυρίους, οὐδὲ τοὺς Λυδούς, οὐδὲ τοὺς συμμάχους * ἑαυτῶν ἐπεφοβοῦντο, ἀλλὰ μὴ παντάπασιν ὁ Κῦρος μικράν τινα ἑαυτῶν οἴοιτο ῥοπὴν εἶναι, καὶ * παρόντων καὶ ἀπόντων. πορευομένων δέ, ἐπεὶ νὺξ ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προφανὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φρίκην μὲν πρὸς τὸ θεῖον ἐγγίγνεσθαι, θάρσος δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ εὔζωνοί τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εἰκότως πολλήν τε ὁδὸν διήνυσαν, καὶ ἅμα κνέφᾳ πλησίον γίγνονται τοῦ τῶν Ὑρκανίων στρατεύματος. ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἄγγελοι, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ σφέτεροι. τῷ τε γὰρ ὑστάτους εἶναι γιγνώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. ἐκ τούτου πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν πρὸς αὐτούς, προστάξας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσίν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν, τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας. συμπέμπει δέ τινας καὶ τῶν σὺν ἑαυτῷ, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς Ὑρκανίοις,

Margin: ἐκέλευσεν · δεῖ· οὐ γὰρ ἀμήνεις, · ἄλλως οὐ- ἢ, ἢ ὡς ἦ · ἰέναι · οὔτε τούς · αὐτῶν · κρατούντων

A velvti qui non coacti, ſed ſponte ſua, gratificandique ſtudio prodirent. Quum vero iam egreſſi eſſent, primum Medos adit, iiſque collaudatis precatus eſt; maxime quidem, vt Dij propitij, & ipſis, & ſibi duces eſſent: deinde, vt & ipſe gratiam eis pro hoc ſtudio referre poſſet. Tandem pedites præituros dixit, vtque cum equis ipſi ſequerentur, iuſſit. Ac ſicubi vel requieſcerent, vel in itinere ſubſiſterent; mandauit, ad ſe quidam equis adveherentur, vt quid pro tempo- B te fieri oporteret, cognoſcerent. Secundum hæc iuſſit vt duces itineris Hyrcanij præirent. Illi vero interrogantes: Cur non exſpectas, inquiunt, donec obſides adducamus, vt & tu fide prius à nobis accepta, progrediaris? Reſpondiſſe tum Cyrus fertur: Equidem cogito, habere nos omnes fidei pignus in animis & manibus noſtris. Sic enim inſtructi nobis videmur, vt abunde nobis ſuppetat facultas adficiendi vos beneficiis, ſi veraces inueniamus: ſin vti fraude velitis, C ita nos comparatos exiſtimamus, vt minime nos in poteſtate veſtra, ſed vos potius in noſtra, Diis volentibus, futuri ſitis. Et vero, Hyrcanij, quia poſtremo loco veſtros proficiſci dicitis; vbi eos videritis, ſignificate nobis, illos eſſe veſtros, vt eis parcamus. His auditis, Hyrcanij, & præibant vt duces itineris, quemadmodum Cyrus mandarat, & animi robur admirabantur. neque iam Aſſyrios, neque Lydos, neque ſocios horum amplius metuebant: ſed vnum D hoc ne Cyrus vllo modo parum in ipſis eſſe momenti ſitum exiſtimaret, ſiue ſecum eos haberet, ſiue non haberet. Quum autem progrederentur, & nox adpetiiſſet, proditum eſt, Cyro & exercitui lucem clariſſimam cœlitus oblatam fuiſſe: quo factum vt in animis omnium quidam horror erga numen diuinum, & in hoſtes confidentia exiſteret. Et quia expediti celeriterque pergerent, par eſt credi, magnum ab ipſis iter confectum E eſſe. adeoque cum ipſo crepuſculo prope ab Hyrcaniorum copiis aberant. Id quum nuntij animaduertiſſent, referunt Cyro, hos eſſe ſuos. Nam hoc & inde ſe intelligere, quod eſſent vltimi, & de ignium copia. Tum ille, miſſo ad ipſos altero, iubet, eis dicat, ſi quidem eſſent amici, ſtatim elatis in ſublime dextris occurrerent. Quoſdam etiam ſuorum adiungit, quibus mandat, Hyrcaniis dicerent,

Margin: Magnanima Cyri oratio.

futurum, vt in ipſos ita ſe ſui gererent, A
quemadmodum eos in ſe ferri viderent.
Ita nuntius alter apud Cyrum remanet,
alter ad Hyrcanios provehitur. Interea
vero, dum quid Hyrcanij facturi eſſent,
conſiderabat Cyrus, exercitum ſubſiſte-
re iuſſit. Tum advecti ad eum principes
Medorum, ac Tigranes, quid facien-
dum eſſet, interrogabant. Quibus ille:
,, Agmen hoc proximum, inquit, Hyrca-
,, niorum eſt, ad quos nuntiorum alter ab-
,, iit, cumque hoc de noſtris aliqui, ſigni-
,, ficaturi eis, vt ſi quidem amici ſint, ela- B
,, tis in altum dextris omnes occurrant.
,, Quapropter ſi hoc pacto acceſſerint; dex-
,, tris eos ſuo quiſque loco excipite, ſimul-
,, que animum ipſis addite: ſin arma ex-
,, pedierint, aut fugæ conſilium ceperint,
,, date operam, ne quis ex hoſtium primis
,, hiſce ſuperſit. Huiuſmodi Cyrus præ-
,, cipiebat. Interea nuntiis auditis, Hyr-
canij gaudio efferri, equiſque celeriter
conſcenſis, adeſſe; dextras, vti denun-
tiatum fuerat, protendere. Medi ac Per-
ſæ viciſſim porrectis dextris eos excipere, C
atque etiam animos eorum confirmare.
,, Deinde Cyrus: Nos quidem, inquit, vo-
,, bis iam fidem habemus, Hyrcanij, ac
,, vos itidem erga nos adfici convenit. Sed
,, hoc primum nobis dicite, quantum di-
,, ſtet hinc is locus, vbi hoſtium magiſtra-
,, tus, & totæ copiæ ſunt? Reſponderunt
,, illi, paullo maius interuallum eſſe para-
,, ſanga. Heic Cyrus: Agite ergo, inquit,
,, vos Perſæ, Medi, Hyrcanij, (nam vos
,, etiam modo tamquam auxiliares & ſo- D
,, cios adpello) plane ſciendum nobis eſt,
,, eo res noſtras eſſe loco, vt ſi molliter &
,, remiſſe agamus, grauiſſima quæque ma-
,, la nobis euentura ſint. non enim igno-
,, rant hoſtes, quarum rerum cauſſa huc
,, advenerimus. ſin totis viribus irruen-
,, tes, fortiter animoſeque hoſtem aggre-
,, diemur: illico videbitis, eos, ſeruorum
,, fugitiuorum more, qui reperiuntur, a-
,, lios ritu ſupplicum vti, alios aufugere,
,, alios ne ad hæc quidem poſſe animos in-
,, tendere. Nam victi nos adſpicient, ac E
,, nihil minus exiſtimabunt, quam nos
,, adventare: non in ordines diſpoſiti,
,, non ad pugnam parati deprehenden-
,, tur. Quamobrem ſi ſuauiter & cœna-
,, re, & noctem hanc exigere, & viuere
,, deinceps volumus: nec ſpatium eis
,, conſultandi conceſſerimus, nec parandi,
,, quod ipſis ex vſu ſit, adeoque ne animad-
,, vertendi quidem, quod homines ſimus:

Hyrcanij ad caſtra Cyri tranſeunt.

A ὅτι ὡς ἂν ὁρῶσιν αὐτοὺς προσφερομένους, οὕτω καὶ αὐτοὶ ποιήσουσιν. οὕτω δὴ ὁ μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ Κύρῳ, ὁ δὲ προσελαύνει* πρὸς τοὺς Ὑρκανίους. ἐν ᾧ δ' ἐσκόπει τοὺς Ὑρκανίους ὁ Κῦρος ὅ,τι ποιήσουσιν, ἐπέστησε τὸ στράτευμα· καὶ παρελαύνουσι πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν Μήδων προεστηκότες καὶ ὁ Τιγράνης, καὶ ἐρωτῶσι, τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· τοῦτ' ἐστὶ τὸ πλησίον Ὑρκανίων στράτευμα, καὶ οἴχεται ἕτερος τῶν ἀγγέλων πρὸς αὐτούς, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἐροῦν-B τες, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας πάντας. ἐὰν μὲν οὖν* οὕτως ἴωσι, δεξιοῦσθε αὐτοὺς καθ' ὃν ἂν ᾖ ἕκαστος, καὶ ἅμα θαρρύνετε· ἐὰν δὲ ὅπλα αἴρωνται, ἢ φυγὴν ἐπιχειρῶσι, τούτων, ἔφη, πρώτων* εὐθὺς πειρᾶσθε μηδένα λείπειν. ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγειλεν. οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ἀκούσαντες τῶν ἀγγέλων, ἥσθησάν τε, καὶ ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς ἵππους παρῆσαν, τὰς δεξιάς, ὥσπερ εἴρητο, προτείνοντες. οἱ C δὲ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἀντεδεξιοῦντό τε αὐτοὺς καὶ ἐθάρρυνον. ἐκ τούτου δὴ λέγει ὁ Κῦρος· ἡμεῖς μὲν δή, ὦ Ὑρκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιστεύομεν, καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχειν. τοῦτο δ', ἔφη, ἡμῖν πρῶτον εἴπατε, ὁπόσον ἀπέχει ἐνθένδε ἔνθα αἱ ἀρχαί εἰσι τῶν πολεμίων, καὶ τὸ ἄθροον αὐτῶν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι ὀλίγῳ πλέον ἢ παρασάγγην. ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος· ἄγετε δή, ἔφη, ὦ ἄνδρες Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ ὑμεῖς ὦ Ὑρκάνιοι, (ἤδη γὰρ καὶ πρὸς ὑ-D μᾶς ὡς συμμάχους καὶ κοινωνοὺς διαλέγομαι) εὖ χρὴ εἰδέναι νῦν, ὅτι ἐν τούτῳ ἐσμέν, ἔνθα μαλακισάμενοι μέν, πάντων ἂν τῶν χαλεπωτάτων τύχοιμεν· (ἴσασι γὰρ οἱ πολέμιοι ἐφ' ἃ ἥκομεν) ἢν δὲ κατὰ τὸ καρτερὸν ἐμβαλόμενοι ἴωμεν ῥώμῃ καὶ θυμῷ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, αὐτίκα μάλα ὄψεσθε ὥσπερ δούλων ἀποδιδρασκόντων καὶ εὑρημένων, τοὺς μὲν ἱκετεύοντας αὐτῶν, τοὺς δὲ φεύγοντας, τοὺς δ' οὐδὲ ταῦτα E φρονεῖν δυναμένους. ἡττημένοι τε γὰρ ὄψονται ἡμᾶς, καὶ οὔτε οἰόμενοι ἥξειν, οὔτε συντεταγμένοι, οὔτε μάχεσθαι παρεσκευασμένοι, *κατειλημμένοι ἔσονται). εἰ οὖν ἡδέως βουλοίμεθα καὶ δειπνῆσαι καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βιοτεύειν τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δῶμεν αὐτοῖς σχολὴν μήτε βουλεύσασθαι μήτε παρασκευάσασθαι μηδὲν ἀγαθὸν ἑαυτοῖς, μηδὲ γνῶναι παράπαν ὅτι ἄνθρωποι ἐσμέν·

πρὸς τοὺς Ὑρκανίους· ὅ,τι ποιήσουσιν ἐπέστησε τὸ στράτευμα. προσελαύνουσι πρὸς αὐτὸν

οὕτω ποιῶσι,

αὐτοὺς δὲ πειρᾶσθε

ἐπιλελημμένοι

A ἀλλὰ γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἅπαντα καὶ πληγὰς ἥκειν νομιζόντων. καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ὑμᾶς αὐτοὺς * προπετάσαντες ἡμῶν πορεύεσθε ἔμπροσθεν, ὅπως τῶν ὑμετέρων ὅπλων ὁρωμένων λανθάνωμεν ὅτι πλεῖστον χρόνον. ἐπειδὰν δ' ἐγὼ πρὸς τῷ στρατεύματι γένωμαι τῶν πολεμίων, παρ' ἐμοὶ μὲν καταλείπετε ἕκαστοι τάξιν * ἱππέων, ὡς, ἐάν τι δέῃ, χρῶμαι μένων παρὰ τὸ στρατόπεδον. ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες καὶ οἱ πρεσβύτεροι B ἐν τάξει ἐλαύνετε ἀθρόοι, εἰ σωφρονεῖτε, ἵνα μή ποτε ἀθρόῳ τινὶ ἐντυχόντες ἀποβιασθῆτε· τοὺς δὲ νεωτέρους ἀφίετε διώκειν. οὗτοι δὲ * καινόντων. τοῦτο γὰρ ἀσφαλέστατον νῦν ὡς ἐλαχίστους τῶν πολεμίων λείπειν. ἢν δὲ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατοῦσι, τὴν τύχην ἀνατρέψαι γίγνηται, φυλάξασθαι δεῖ τὸ ἐφ' ἁρπαγὴν τραπέσθαι· ὡς ὁ τοῦτο ποιῶν οὐκέτι ἀνήρ ἐστιν, ἀλλὰ σκευοφόρος, καὶ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἤδη χρῆσθαι τούτῳ ὡς ἀνδραπόδῳ. ἐκεῖνο δὲ χρὴ γνῶναι, ὅτι οὐδέν C ἐστι κερδαλεώτερον τοῦ νικᾶν. ὁ γὰρ κρατῶν ἅμα πάντα συνήρπακε, καὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ χρήματα, καὶ πᾶσαν ἅμα τὴν χώραν. πρὸς ταῦτα τοῦτο μόνον ὁρᾶτε ὅπως τὴν νίκην διασώσωμεν. ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἁρπάζων ἔχεται. καὶ τοῦτο ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν ὡς ἐμὲ ἔτι φωτὸς ὄντος· ὡς σκότους γενομένου οὐδένα ἔτι προσδεξόμεθα. ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμπεν εἰς τὰς τάξεις ἑκάστους. καὶ ἐκέλευσεν ἅμα πορευομένους τοῖς αὑτοῦ ἕκαστον δεκαδάρ- D χοις ταῦτα σημαίνειν. ἐν μετώπῳ γὰρ οἱ δεκάδαρχοι ἦσαν, ὥστε ἀκούειν· τοὺς δὲ δεκαδάρχους τῇ δεκάδι ἕκαστον κελεύειν παραγγέλλειν. ἐκ τούτου προηγοῦντο μὲν οἱ Ὑρκάνιοι, αὐτὸς δὲ τὸ μέσον ἔχων σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπορεύετο. τοὺς δὲ ἱππέας ἑκατέρωθεν, ὥσπερ εἰκός, παρέταξε. τῶν δὲ πολεμίων, * ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν, E ἐθαύμαζον * τὰ ὁρώμενα, οἱ δὲ ἐγίγνωσκον ἤδη, οἱ δ' ἤγγελλον, οἱ δ' ἐβόων, οἱ δ' ἔλυον ἵππους, οἱ δὲ συνεσκευάζοντο, οἱ δ' ἐρρίπτουν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δὲ ὡπλίζοντο, οἱ δὲ ἀνεπήδων ἐπὶ τοὺς ἵππους, οἱ δὲ ἐχαλίνουν, οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὀχήματα, οἱ δὲ τὰ πλείστου ἄξια ἐλάμβανον, ὡς διασωσόμενοι, οἱ δὲ κατορύττοντες τὰ τοιαῦτα ἡλίσκοντο, οἱ δὲ πλεῖστοι εἰς φυγὴν ὥρμων.

προπεπλά- σαντες

ἱππέων, ἐκ- ι δέωμαι, ὶ χρῶμαι

κατακαινόν- των

φῶς ἐ- ; φάος ρώμενα

ſed non niſi crates, & copidas, & ſecures, & ictus ac vulnera veniſſe putent. Et vos quidem Hyrcanij ait, voſmet nobis prætendendo, anteriore loco pergite, quo veſtris armis conſpectis quam longiſſimo tempore hoſtes fallere poſſimus. Verum vbi ad hoſtium ego copias pervenero, cohortem equitum apud me ſinguli relinquite, quibus ipſe apud exercitum manens vtar, ſicubi opus fuerit. Vos autem, qui principes eſtis, & ætate provectiores, ordinibus ſeruatis cateruatim procedite, ſi ſapitis; ne in confertas hoſtium copias delati, per vim repellamini: iunioribus perſequendi poteſtatem facite, qui hoſtes obtruncent. Nam id tutiſſimum hoc tempore fuerit, vt ex hoſtibus quam pauciſſimos ſuperſtites relinquamus. Quod ſi accidat id quod multis vſuvenit, qui rerum potiuntur, vt euertamus ipſorum fortunam; cauendum erit, ne ad prædam nos conferamus. Nam qui hoc facit, non miles & vir eſt, ſed ſarcinarius calo: quem vti mancipium tractare cuivis licet. Illud autem ſciamus oportet, victoria nihil eſſe quæſtuoſius. Nam qui victor eſt, is ſimul omnia corripit, viros, mulieres, opes, regionem vniuerſam. Ad hæc vnicum illud videndum, vt victoriam conſeruemus: quippe qua etiam raptor ipſe continetur. Denique memineritis inter perſequendum, vt ad me, dum adhuc lucebit, redeatis. poſtquam enim tenebræ acceſſerint, neminem admiſſuri ſumus. Hæc loquutus vnumquemque ſuos ad ordines dimiſit, ſimulque iuſſit vt quum ad ſuos veniſſent, quilibet decurionibus ſuis hæc ſignificaret. Nam quia in fronte decuriones erant, audire poterant. Decurionum vero quemque iuberent eadem decuriæ ſuæ denuntiare. Secundum hæc antecedebant Hyrcanij, & Cyrus cum Perſis medium agmen tenens iter faciebat. Equites ex vtroque latere, ceu par erat, diſpoſuit. Quum autem illuxiſſet, hoſtium alij ad ea quæ cernebantur, obſtupeſcebant: alij iam quid ageretur, animaduertebant: alij nuntiabant: vociferabantur alij: alij ſoluebant equos: alij vaſa colligebant: alii de iumentis arma deiiciebãt: alii ea induebant: alii in equos inſiliebant: alii fræna eis iniiciebant: alii vehiculis vxores imponebant: alii res maximi pretii ſumebant, tanquam eas conſeruaturi: deprehendebantur alii, qui huiuſmodi defodiebant: maxima vero pars fugã inibat,

Altera victoria, Cyri ſollertia parta.

Etiam alia multa variaque feciſſe tunc eos exiſtimare licet, extra illud vnum, quod nemo pugnabat, ſed ſine prœlio peribant. Crœſus Lydorum rex, mulieres, quod æſtas eſſet, noctu carpentis præmiſerat, vt in frigore facilius iter facerent: ipſo cum equitatu ſubſequebatur. Eadem feciſſe perhibent etiam Phrygem illum, qui ſitæ ad Helleſpontum Phrygiæ imperabat. Verum vbi fugere quoſdam, & ad ſe iam pervenire ſenſerunt; comperto quid fieret, etiam ipſi ſumma virium contentione fugerunt. Cappadocum regem, & Arabum, qui prope adhuc erant, & abſque loricis reſiſtebant, Hyrcanij trucidant. Itidem qui interficiebantur, maxima ex parte Aſſyrij & Arabes erant. Nam quod ſuam in regionem veniſſent, perquam lente progrediebantur. Dum Medi & Hyrcanij patrarent huiuſmodi quædam inter perſequendum, qualia conſentaneum eſt victores facere; Cyrus equitibus apud ſe relictis mandat, vt circum caſtra obequitarent, ac ſi quos armatos exire viderent, eos occiderent: remanentibus per præconem edicebat, vt quicumque milites hoſtium vel equites eſſent vel cetrati, vel ſagittarij; arma colligata adferrent, equis ad tabernacula relictis. Hæc quicumque non faceret, mox capite plecteretur . . . .

Crœſi fuga.

. . . . & cum copidibus ſtrictis in ordine circumſtabant. Itaque ij, quibus erant arma, vnum in locum illa delata abiiciebant, vbi Cyrus iuſſerat: quæ deinde concremabant illi, quibus hoc negotij dederat. Quumvero in mentem Cyro veniſſet, neque ſe ab eſculentis, neque à potulentis inſtructos acceſſiſſe, ſine quibus nec vlla ſuſcipi expeditio, nec fieri quicquam aliud queat; conſideraret autem quo pacto & celerrime copiam horum, & rectiſſime parare poſſet: animaduertit, omnibus militantibus opus eſſe quodam qui & tabernaculi & rerum neceſſariarum, vt eæ paratæ militi adventanti eſſent, curam gereret. Itaque intelligens, eſſe vero conſentaneum, maxime tunc illos in caſtris depreñſos ac repertos eſſe, colligendis videlicet vaſis intentos: per præcones edixit, vt procuratores Caſtrenſes omnes adeſſent, & ſicvbi procurator nullus eſſet, maximus natu è tabernaculo veniret: grauiſſima quæque interminatus iis qui non paruiſſent. Illi quum etiam dominos obtemperare cernerent, ſtatim paruerunt.

Cyrus de procuratione commeatus conſiliũ capit.

A οἴεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ παντοδαπὰ
ποιεῖν αὐτούς· πλὴν ἐμάχετο οὐδείς, ἀλλ' ἀμα-
χεὶ ἀπώλοντο. Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεύς,
ὡς θέρος ἦν, τάς τε γυναῖκας ἐν ταῖς ἁρμα-
μάξαις προαπεπέμψατο τῆς νυκτός, ὡς ἂν
ῥᾷον πορεύοιντο κατὰ τὸ ψῦχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς
ἱππέας ἐπηκολούθει. καὶ τὸν * Φρύγα ταῦτα φασὶ
ποιῆσαι, τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἄρχοντα Φρυ-
γίας. ὡς δὲ παρῄσθοντο τῶν φευγόντων, καὶ κατα-
λαμβανόντων ἑαυτούς, πυθόμενοι τὸ γιγνόμενον,
B ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ * κατὰ κράτος. τὸν δὲ τῶν Καπ-
παδοκῶν βασιλέα καὶ * Ἀραβίων ἔτι ἐγγὺς ὄν-
τας καὶ ὑποστάντας ἀθωρακίστους * κατακαίνου-
σιν οἱ Ὑρκάνιοι. τὸ δὲ πλεῖστον ἦν τῶν ἀποθανόν-
των Ἀσσυρίων καὶ Ἀραβίων. ἐν γὰρ τῇ ἑαυτῶν
ὄντες χώρᾳ, * ἀσυντονώτατα πρὸς τὴν πορείαν
εἶχον. οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι, οἷα δὴ εἰ-
κὸς κρατοῦντες, τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. ὁ δὲ
Κῦρος τοὺς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας καταλειφθέν-
τας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, καὶ
C εἴ τινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, * κατακαί-
νειν· τοῖς δ' ὑπομένουσιν ἐκήρυξεν, ὁπόσοι τῶν
πολεμίων στρατιωτῶν ἦσαν ἱππεῖς, ἢ πελτασταί,
ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ ὅπλα συνδεδεμένα,
τοὺς δὲ ἵππους ἐπὶ ταῖς σκηναῖς καταλιπεῖν.
ὅστις δὲ μὴ ταῦτα ποιήσῃ, αὐτίκα τῆς κεφα-
λῆς στερηθήσεσθαι . . . .
τὰς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχοντες, ἐν τάξει
περιεστάσαν. οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἔχοντες, ἐρ-
ρίπτουν ἀποφέροντες εἰς ἓν χωρίον ὅποι ἐκέ-
D λευσε· καὶ ταῦτα μὲν οἷς ἐπέταξεν, ἔκαιον. ὁ
δὲ Κῦρος ἐνενόησεν, ὅτι ἦλθον μὲν οὔτε σῖτα
οὔτε ποτὰ ἔχοντες, ἄνευ δὲ τούτων οὔτε στρα-
τεύεσθαι δυνατόν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ποιεῖν.
σκοπῶν δὲ ὡς ἂν ταῦτα τάχιστα καὶ κάλλιστα
γένοιτο, ἐνθυμεῖται ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρα-
τευομένοις ἐστὶν εἶναί τινα, ὅτῳ καὶ σκηνῆς με-
λήσει, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμέ-
να τοῖς στρατιώταις εἰσιοῦσιν ἔσται. καὶ * τοίνυν ἔγνω,
E ὅτι τούτους εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρα-
τοπέδῳ νῦν κατειλῆφθαι αὖ ἦν, διὰ τὸ ἀμφὶ
συσκευασίαν ἔχειν. ἐκήρυξε δὴ παρεῖναι πάν-
τας τοὺς ἐπιτρόπους· εἰ δέ που μὴ εἴη ἐπίτρο-
πος, τὸν πρεσβύτατον ἀπὸ σκηνῆς. τῷ δὲ ἀπειθοῦν-
τι πάντα τὰ χαλεπὰ ἀνεῖπεν. οἱ δὲ ὁρῶντες
καὶ τοὺς δεσπότας πειθομένους, ταχὺ ἐπείθοντο.

Φρύγα τὰ αὐτὰ ταῦτα

ἀνὰ κράτος

καὶ τὸν τῶν Ἀραβ.

ἀποκτείνουσι

συντονώτατα, ἢ συντομώτατα

ἀποκτείνειν

ἢ πάνυ γνούς

Quum

A ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν ἐκέλευσε καθίζεσθαι αὐτῶν οἷς ἔστι πλέον ἢ δυοῖν μηνοῖν ἐν τῇ σκηνῇ τὰ ἐπιτήδεια. ἐπεὶ δὲ τούτοις εἶδεν, αὖθις ἐκέλευσεν οἷς μηνὸς ἦν· ἐν δὲ τούτῳ σχεδὸν σύμπαντες ἐκαθίζοντο. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶπεν ὧδε αὐτοῖς· ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οἵτινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ μισεῖτε, ἀγαθοῦ δέ τινος παρ' ἡμῶν βούλεσθ' ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελήθητε προθύμως, ὅπως διπλάσια ἐν τῇ σκηνῇ ἑκάστῃ σιτία καὶ ποτὰ παρ-
B εσκευασμένα ἢ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἃ καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε. καὶ τἆλλα δὲ πάντα, ὁπόσα καλὴν δαῖτα παρέξει, ἕτοιμα ποιεῖτε. ὡς αὐτίκα μάλα παρέσονται * ὁπότεροι ἂν κρατῶσι, καὶ * ἀξιώσωσιν ἐκ πλέω ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτήδεια. ἴστε οὖν ὅτι * συμφέρει ἂν ὑμῖν ἀμέμπτως δέχεσθαι τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες, πολλῇ σπουδῇ τὰ παρηγγελμένα ἔπραττον. ὁ δὲ αὖ συγκαλέσας τοὺς ταξιάρχους, ἔλεξε τοιάδε· ἄνδρες φίλοι, γιγνώσκομεν ὅτι νῦν
C ἔξεστιν ὑμῖν προτέροις τῶν ἀπόντων συμμάχων ἀρίστου τυχεῖν, καὶ τοῖς μάλα ἐσπουδασμένοις σιτίοις καὶ ποτοῖς χρῆσθαι· ἀλλ' οὔ μοι δοκεῖ τοῦτ' ἂν τὸ ἄριστον πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς, ἢ τὸ τῶν συμμάχων ἐπιμελεῖς φανῆναι * οὐδ' ἂν αὕτη ἡ εὐωχία ἰσχυροτέρους [τοσοῦτον * ποιῆσαι, ὅσον εἰ δυναίμεθα τοὺς συμμάχους προθύμους ποιεῖσθαι. εἰ δὲ τῶν νυνὶ διωκόντων καὶ κατακαινόντων τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, καὶ μαχομένων εἴ τις
D ἐναντιοῦται, τούτων δόξομεν οὕτως ἀμελεῖν, ὥστε καὶ πρὶν εἰδέναι, ὅ, τι πράττουσιν, ἠριστηκότες φαίνεσθαι· ὅπως μὴ αἰσχροὶ μὲν φανούμεθα, ἀσθενεῖς δ' ἐσόμεθα, συμμάχων ἀποροῦντες. τὸ δὲ τῶν πονούντων καὶ κινδυνευόντων ἐπιμεληθῆναί τινα, ὅπως εἰσιόντες τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσιν, αὕτη ἂν ἡμᾶς ἡ θοίνη πλείω εὐφράνειεν, ὡς ἐγώ φημι, ἢ τὸ παραχρῆμα τῇ γαστρὶ χαρίσασθαι. ἐννοήσατε δ', ἔφη, ὡς εἰ μηδ' ἐκείνους
E αἰσχυντέον ἦν, οὐδ' ὣς ἡμῖν προσήκει οὔτε πλησμονῆς ποτε, οὔτε μέθης. οὐ γάρ πω διαπέπρακται ἡμῖν ἃ βουλόμεθα, ἀλλ' αὐτὰ πάντα νῦν ἀκμάζει ἐπιμελείας δεόμενα. ἔχομεν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολεμίους πολλαπλασίους ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τούτους λελυμένους, οὓς καὶ φυλάττεσθαι [ἴσως * ἔτι προσήκει, καὶ φυλάττειν ὅπως ὦσι καὶ οἱ ποιήσοντες ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια.

ὁπότεροι ἂν | ἀξιώσουσιν | συμφέροι | δ' αὖ τὸν ... ἰσχυροτέρους τοσοῦτον ἔσεσθαι

A Quum adeſſet, primum ſedere iuſſit illos, quibus eſſet plus in tabernaculo commeatus, quam pro duobus mẽſibus. Hos quum adſpexiſſet, rurſus imperat vt ſederent quibus eſſet vnius menſis commeatus. Ibi tũ fere omnes adſederunt. Quumque hæc compeririſſet, his eos verbis adlocutus eſt: Agite vero, inquit, ô viri quicumque veſtrum mala exoſi eſtis, & boni quidpiam à nobis cõſequi cupitis, promtis animis procurate vt quolibet in tabernaculo cibi ac potus plus duplo paratum ſit & dominis &
B famulis, quam cottidie parare conſueuiſtis. Quin & alia parata ſint omnia facite, quæcumque dapes effectura ſunt bonas. Quippe mox aderunt, vtricumque vicerint, æquumque putabunt eſſe, vt res neceſſarias omnes adfatim habeant. Itaque ſcire vos volo è re veſtra futurum, ſi eos ſine querela exceperitis. Hæc illi quum audiſſent, magno ſtudio imperata faciebant. Cyrus autẽ conuocatis cohortium præfectis, huiuſmodi quædã ad eos protulit: Non ignoramus,
C amici, licere iam vobis, vt priores prandeatis, ante commilitones illos noſtros, qui abſunt, adeoque paratis exquiſite cibis ac potu fruamini: Verum arbitror equidem, plus ex hoc prandio nos vtilitatis minime percepturos; quam ſi pareat, de ſociis nos eſſe ſollicitos: neque tantum viriũ nobis additurum eſſe hoc conuiuium, quãtum ſi perficere poſſimus, vt horum commilitonum noſtrorum ſtudia nobis conſtent. Quod ſi eos, qui iam perſequuntur & interficiunt hoſtes noſtros, & cum reſiſtẽtibus prœlio
D decertant, vſq. adeo negligere videbimur, vt etiam prius quam cognouerimus quid rerũ agant, prandeamus: vereor ne turpitudinis manifeſtæ macula noſmet adſpergamus, & in penuria ſociorũ vires noſtræ debilitẽtur. At vero curam eorum gerere, qui & labores perferunt, & periculis ſemet exponũt, vt aduentantes ſcilicet res habeant neceſſarias; hoc vero epulum multo nos magis exhilarauerit, de mea quidem ſententia, quam ſi ſtatim ea quæ gulæ grata ſunt, faciamus. Etiã hoc cogitetis velim, vt
E ipſos maxime revereri nõ debeamus; nihilo tamẽ minus alienam à nobis & ſatietatem nimiã & temulẽtiã eſſe debere. Necdum enim confecimus ea quæ volumus; ſed conſtituta nunc in acie diſcriminis omnia ſtudium diligentiæ requirunt. Nam in caſtris hoſtes habemus numero longe plures nobis ipſis, eoſq. ſolutos; à quib. adhuc cauere nos cõuenit, & eoſdẽ cuſtodire, vt ſint qui nobis res neceſſarias parent.

Cyrus ad temperantiam continentiamque ſuos hortatur.

Abſunt præterea nobis equites, qui quidē ſollicitudinē nobis adferūt, vbinā ſint; ac ſi redeāt, māſuri ne ſint nobiſcum. Quapropter, mea quidem ſentētia, cibus eiuſmodi hoc tēpore potuſq. nobis eſt ſumēdus, cuiuſmodi quis exiſtimet ad hoc idoneū maxime, vt nec ſōno nec demētia repleamur. Scio itidē magnā in hiſce caſtris pecuniæ copiā eſſe, de qua non ignoro fieri poſſe vt nos auertamus, quantā voluerimus; vt vt illa nobis ſit cū iis qui nobiſcū eam cepere, cō munis. Verū nō tā nobis futurū ego fructuoſum arbitror, ſi has ipſi ſumamus, quā ſi iuſtos illis nos declaremus; atq. hoc ipſo id cōparemus, vt nos maiori, quā modo, beneuolētia cōplectātur. Etiam ipſarū pecuniarū diuiſionē Medis, & Hyrcanis, & Tigrani poſtquā advenerint, permittendā arbitror: ac ſi minus quoq. nobis tribuerint, id ipſum in lucro ponendū eſſe. Nā ob hæc lucra lubētius nobiſcū manebūt. Nos quidē hoc tēpore cōmodi proprij rationē habere, parum duraturas opes nobis cōciliarit. Verū his neglectis illa parare, vnde diuitiæ naſcūtur: hoc nimirum meo iudicio nobis ac noſtris omnib. opes ſuppeditare magis perēnes poſſit. Arbitror autem propterea domi quoq. nos adſuefactos ad frænandā libidinem gulæ pariter, & intempeſtiui quæſtus: vt vtroque, quū ita res exigit, commode poſſimus vti. Quibus autem in rebus potioribus, quam præſentibus, edere queamus diſciplinæ ſpecimē; equidē non video. Hæc Cyri fuit oratio, quā Hyſtaſpas Perſa, vnus ex æqualiū numero, huiuſmodi verbis comprobauit: Abſurdum nempe fuerit, Cyre, nos in venatione quidē ſæpenumero ciborū ab vſu tolerāter abſtinere, quadam vt fera potiamur, eaq. non admodum magni pretij: at in conatu venādi ſolidam felicitatem & opulentiam, ſi nobis ea patiamur eſſe impedimēto, quæ prauis illa quidē hominibus imperioſe dominantur, ſed bonis ac fortibus cedunt, nō exiſtimari debere, fieri quiddā à nobis, quod minime deceat. Hoc modo Cyri ſentētiam Hyſtaſpas adprobauit, omnibus etiā aliis adſentiētibus. Et Cyrus: Agite vero, inquit, quādo de his eadem eſt omnium noſtrum ſentētia; mittite de ſuo quiſq. manipulo viros quinque in primis ſerios qui per caſtra circūeuntes collaudent eos, quoſcunq. res neceſſarias parare viderint: in negligentes autem nihilo parcius, quam ſi eſſent ipſorum domini, animaduertant. Et hæc quidem illi faciebant. Medorum vero quidam, quum partim plauſtra rebus exercitui neceſſariis referta quæ dudum è caſtris hoſtiū exceſſerant, adſequendo reuerti coëgiſſent, advehebantur,

A ἔτι δ' οἱ ἱππεῖς ἡμῖν ἄπεισι, φροντίδα παρέχοντες ὅπου εἰσὶ, κἂν ἔλθωσιν, εἰ παραμενοῦσιν. ὥστε, ὦ ἄνδρες, νῦν μοι δοκεῖ τοιοῦτον σῖτον προσφέρεσθαι δεῖν ἡμᾶς, καὶ τοιοῦτον ποτὸν, * ὁποῖόν τις οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι, πρὸς τὸ μήτε ὕπνου μήτε ἀφροσύνης ἐμπίπλασθαι. ἔτι δὲ καὶ χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐστὶν, * ὧν οὐκ ἀγνοῶ ὅτι δυνατὸν ἡμῖν, κοινῶν αὐτῶν ὄντων τοῖς συγκατειληφόσι, νοσφίσασθαι ὁπόσα ἂν βουλώμεθα. ἀλλ' οὔ μοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτερον B εἶναι τοῦ δικαίους φαινομένους ἐκείνοις, τούτῳ πειρᾶσθαι, ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ἢ νῦν ἀσπάζεσθαι ἡμᾶς. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ νεῖμαι τὰ χρήματα, ἐπειδὰν ἔλθωσι, Μήδοις καὶ Ὑρκανίοις καὶ Τιγράνῃ ἐπιτρέψαι. κἄν τι μεῖον ἡμῖν δάσωνται, κέρδος ἡγήσασθαι. διὰ γὰρ τὰ κέρδη ἥδιον ἡμῖν παραμενοῦσι. τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτῆσαι, ὀλιγοχρόνιον ἂν ἡμῖν τὸν πλοῦτον παράσχοι· τὸ δὲ ταῦτα προεμένους ἐκεῖνα κτήσασθαι, ὅθεν ὁ πλοῦτος φύεται, C τοῦθ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀεναώτερον ἡμῖν δύναιτ' ἂν τὸν πλοῦτον, καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις παρέχειν. οἶμαι δ', ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τούτου ἕνεκεν ἀσκεῖν καὶ γαστρὸς κρείττους εἶναι, καὶ ἀκαίρων κερδῶν, ἵν' ὁπότε δέοι, δυναίμεθα αὐτοῖς συμφόρως χρῆσθαι. * ποῦ δ' ἂν ἐν μείζοσι τῶν νῦν παρόντων ἐπιδειξαίμεθα τὴν παιδείαν, ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. συνεῖπε δ' αὐτῷ Ὑστάσπας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ὁμοτίμων, ὧδε· δεινὸν γάρ τ' ἂν εἴη, ὦ Κῦρε, εἰ ἐν θή- D ρᾳ μὲν πολλάκις ἄσιτοι καρτεροῦμεν, ὅπως θηρίον τι ὑποχείριον ποιησώμεθα, καὶ μάλα μικροῦ ἴσως ἄξιον· ὄλβον δὲ ὅλον πειρώμενοι θηρᾶν, εἰ ἐμποδὼν τι ποιησαίμεθα γενέσθαι ἡμῖν, ἃ τῶν μὲν κακῶν ἀνθρώπων ἄρχει, τοῖς δ' ἀγαθοῖς πείθεται, οὐκ ἂν * πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν. ὁ μὲν Ὑστάσπας δὴ οὕτω συνεῖπεν· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ταῦτα συνῄνουν. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, ἄγετε δὴ, ἔφη, ἐπεὶ δὴ ὁμονοοῦμεν ταῦτα, πέμψατε ἀπὸ λόχου πέντε ἄνδρας ἕκαστος τῶν σπουδαιοτάτων. οὗτοι δὲ περι- E ιόντες οὓς μὲν ἂν ὁρῶσι πορσύνοντας τὰ ἐπιτήδεια, ἐπαινούντων· οὓς δ' ἂν ἀμελοῦντας, κολαζόντων ἀφειδέστερον, ἢ ὡς δεσπόται. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν. τῶν δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν ἁμάξας προωρμημένας καταλαμβάνοντες καὶ ἀποστρέψαντες προσήλαυνον, μεστὰς ὧν * ἐδεῖτο ἡ στρατιά,

ὁποῖον ἄν τις συμφορώτατον ἡγῆται πρὸς

ὧν ἀγνοῶ ὅτι

ὅπου δ' ἂν ἐπὶ μείζοσι

μὴ πρέποντα

δεῖται

οἱ δὲ καὶ ἁρμαμάξας γυναικῶν τῶν βελτίστων, τῶν μὲν γνησίων, τῶν δὲ καὶ παλλακίδων διὰ τὸ κάλλος συμπεριαγομένων, καὶ ταύτας εἰληφότες προσῆγον. πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν στρατευόμενοι ἔχοντες τὰ πλείστου ἄξια στρατεύονται, λέγοντες ὅτι μᾶλλον μάχοιντ' ἄν, εἰ τὰ φίλτατα παρείη. τούτοις γάρ φασιν ἀνάγκην εἶναι προθύμως ἀλέξειν. ἴσως μὲν οὖν οὕτως ἔχει. ἴσως δὲ καὶ ποιοῦσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι. ὁ δὲ Κῦρος, ὁρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ὑρκανίων, ὥσπερ εἰ κατεμέμφετο αὑτὸν καὶ τοὺς σὺν αὑτῷ, * ὅτι οἱ ἄλλοι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκουν, καὶ προσκτᾶσθαί τι, αὐτοὶ δ' ἐν ἀργοτέρᾳ χώρᾳ ὑπομένειν. καὶ γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες, ἀποδεικνύντες Κύρῳ ἃ ἦγον, πάλιν ἀπήλαυνον μεταδιώκοντες τοὺς ἄλλους. ταῦτα γὰρ ἔφασαν σφίσι προστετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. δακνόμενος δὴ ὁ Κῦρος ἐπὶ τούτοις, ταῦτα μὲν ὅμως κατεχώριζε· συνεκάλει δὲ πάλιν τοὺς ταξιάρχους, καὶ στὰς ὅπου ἔμελλεν αὖ ἐξακούεσθαι τὰ λεγόμενα, εἶπε τάδε· ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰ κατάσχοιμεν τὰ νῦν προφαινόμενα, μεγάλα μὲν ἂν ἅπασι Πέρσαις ἀγαθὰ γένοιτο, μέγιστα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν δι' ὧν πράττεται, πάντες, οἶμαι, γινώσκομεν. ὅπως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γενοίμεθα, μὴ αὐτάρκεις ὄντες κτήσασθαι αὐτά, εἰ μὴ ἔσται οἰκεῖον ἱππικὸν Πέρσαις, τοῦτο οὐκέτι ἐγὼ ὁρῶ. ἐννοεῖτε γὰρ δή, ἔφη, ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Πέρσαι ὅπλα οἷς δοκοῦμεν τοὺς πολεμίους τρέπεσθαι ὁμόσε ἰόντας· καὶ δὴ τρεπόμενοι, ποίους ἢ ἱππέας, ἢ τοξότας, ἢ πελταστάς, ἢ ἀκοντιστὰς ἄνευ ἵππων ὄντες δυναίμεθα ἂν φεύγοντας ἢ λαβεῖν, ἢ * κατακαίνειν; τίνες δ' ἂν φοβοῖντο ἡμᾶς προσιόντες * κακουργεῖν ἢ τοξόται, ἢ ἀκοντισταί, ἢ ἱππεῖς, εὖ εἰδότες ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς κίνδυνος ὑφ' ἡμῶν κακόν τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πεφυκότων δένδρων; εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἄδηλον, ἔφη, ὅτι οἱ νῦν παρόντες ἡμῖν ἱππεῖς * νομίζουσι ταῦτα πάντα ὑποχείρια γιγνόμενα οὐχ ἧττον ἑαυτῶν εἶναι, ἢ ἡμέτερα; ἴσως δὲ νὴ Δία καὶ μᾶλλον. νῦν μὲν οὖν οὕτω ταῦτα ἔχει κατ' ἀνάγκην. εἰ δὲ ἡμεῖς ἱππικὸν κτησαίμεθα μὴ χεῖρον τούτων, * οὐ παντάπασιν ὑμῖν καταφανές, ὅτι τούς τ' ἂν πολεμίους δυναίμεθα ἄνευ τούτων ποιεῖν, ἃ πρὸς καὶ νῦν σὺν τούτοις, τούτους τε ἔχοιμεν ἂν τότε μετριωτέ-

ἢ οἱ ἄλλοι

ἀποκτεῖναι;

κακῶς

νομίζουσι πάντα τὰ ὑποχείρ.

οὐ πᾶσιν ὑμῖν

A partim intercepta carpēta cū præſtantiſſimis mulieribus, quas vel coniuges legitimas, vel cōcubinas ſuas, formæ cauſſa viri ſecū ſumſerant, ad caſtra adducebāt. Nam Aſiatici quū expeditiones inſtituūt, ſic eas hodieq. ſuſcipiunt: vt res maximi pretij ſecū ſumāt. Aiunt enim, ſe pugnādi auidiores eſſe, quum eæ res adſunt, quas ſibi cariſſimas habēt: quaſi has animoſe defendendi neceſſitas eis imponatur. Ac fortaſſis ita ſe res habet, aut etiā fortaſſis hæc, vt voluptati indulgeant, faciūt. Cyrus, quū Medorū & B Hyrcaniorū facinora cerneret; ipſe ſibi ac ſuis quaſi ſuccenſebat; quod alij viderētur ipſos hoc tempore vigore quodā ſuperare, atq. etiā aliquid adquirere, dum ipſi loco ab exercēda induſtria remotiori hærerent. Nam qui prædam adducebant, commonſtratis Cyro rebus iis, quas adferebant; rurſum perſequuturi ceteros hoſtes auehebātur. Id enim vti facerent, imperatū ſibi ſuis ab præfectis aiebāt. Quæ res tametſi morderet Cyrū, ſuis tamē ille locis ſingula reponere. Cōuocatis autem denuo cohortiū C præfectis, quū ita cōſtitiſſet, vt audiri, quæ dicerentur, poſſent; hæc protulit: Arbitror ego vos omnes animaduertere, amici, Perſas vniuerſos bonis ingentibus collocupletatū iri, maximiſque adeo nos ceu par eſt, « quorum adquiūtur opera; ſi quidem illis, « quæ iā ante nobis in cōſpectu ſunt, potiemur. « Verū quo pacto nos his potiri queamus, « quum à nobis ad ea cōparanda nō ſatis viriū nobis ſuppetat, niſi propriū equitatum Perſæ habeāt, equidem non video. « Nam velim vobis in mentē veniat, ait, nos « D Perſas inſtructos iis armis eſſe, quibus hoſtes cōminus nobiſcū congreſſos videmur « in fugam vertere poſſe. Verū vbi iā eos in « fugā verterimus, quoſnā vel equites, vel ſagittarios, vel cetratos, vel iaculatores fugiētes aut capere poſſim⁹, aut interficere, quū « ab equis deſtituamur? Quinam itidē contra nos tendere formidēt, ac maleficiis nos « infeſtare, ſiue ſagittarij ſiue iaculatores, ſiue « equites: quum certo ſciant, nihil eſſe periculi, ne plus à nobis detrimenti accipiant, « quam à conſitis arboribus? Quæ quum ita E ſint, annon perſpicuū eſt, illos equites qui « modo nobiſcū ſūt, exiſtimare vniuerſa hæc « quæ capta ſunt, nō minus eſſe ſua, quā noſtra? Immo profecto magis etiam fortaſſe. « Sic ergo res iam neceſſario cōparatæ ſunt. « At vero ſi nos equitatum paremus nihilo « deteriorem horum equitatu, an nō clariſſime paret omnibus, futurum, vt aduerſus « hoſtem ea ſine his geramus, quæ cum his modo gerimus, & vt hos ipſos erga nos modeſtio- «

Cyri de instituendo Perſarum equitatu conſilium.

res experiamur? Minus enim curæ nobis erit, velintne illi adeſſe, vel abeſſe; ſi nobis ipſis, etiã abſq. his, ſuffecturi noſmet ſim⁹. Verũ mittamus hęc. Meo certe iudicio nemo ſentẽtię huic aduerſabitur, quin omnino præſtet, Perſas propriũ equitatũ ſibi parare. Sed vos fortaſſe, quo pacto cõfieri hoc poſſit, cogitatis. Cõſiderem⁹ ergo, ſi quidẽ equitatũ inſtituere volum⁹, quid nobis adſit, & à quo deſtituamur. Sunt igitur hi nobis equi multi numero, capti in caſtris; ſunt fræna, quibus ad parẽdũ adſueſiũt; ſũt alia, quib. op⁹ eſt ad vſum equorũ. Quin & illa nobis ſuppetũt, quibus vti eques debet, nimirũ loricæ muniẽdis corporib⁹, & tragulæ, quib. & eiaculãdis, & retẽtis, vti poſſumus. Quid ergo reliquũ? Palã eſt, viris eſſe nobis opus: quod quidẽ potiſſimũ habem⁹. Nihil enim adeo noſtrũ eſt, atque noſmet nobis ſumus. At enim dixerit fortaſſe quidam, nos imperitos eſſe. Ne quidẽ illorum quiſquã profecto, qui iã periti ſunt, prius, quã diſceret, peritus erat. Forte quis obiecerit, eos, dũ pueri eſſent, didiciſſe. An ergo pueri plus mẽtis habẽt ad diſcẽdum ea quæ dictãtur, & mõſtrãtur, quã viri? Vtris, poſtquã didicerint, ad exercẽdũ ea, magis idonea corpora ſunt; pueris, an viris? Quinetiã tantũ nobis eſt ad diſcendũ opportunitatis & otij, quantũ nec pueris, nec aliis virilis ætatis. Nõ enim ſagittãdi nobis eſt ars diſcẽda, ſicvt pueris, quũ hãc iã ante teneamus: neque iaculãdi, quod illã quoque nõ ignoremus. Nec itẽ nobis accidit, quod hominibus ceteris; quibus negotiũ partim agrorũ cultura, partim artificia, partim aliæ domeſticæ res exhibẽt: Nobis ad tractandã rẽ militarẽ non otiũ duntaxat eſt, ſed etiam neceſſitas imponitur. Præterea nõ heic eſt, quod in aliis multis reb⁹, ad bellũ neceſſariis; quæ ſunt illæ quidẽ vtiles, ſed difficultatẽ habent. An non equitatio iucũdior eſt in itinere, quam pedes incedere? an non in feſtinando iucundũ eſt celeriter, ſi ſit opus, amicũ cõuenire: celeriterq. vel hominem, vel ferã, ſi poſcat vſus, perſequẽdo intercipere? An non eſt cõmodũ ac leue, quodcũque armorũ genus ferẽdũ ſit, id vna geſtari ab equo? Nimirũ idem eſt, & habere illa, & geſtare. Quod autẽ maxime quis vereri poſſit, ne ſi neceſſe ſit in equo prius nos periculũ prœlij ſubire, quam equitandi rationem accurate teneamus, tum deinde neq. pedites amplius ſimus, neq. ſatis idonei equites: hoc ipſum adeo nõ omnino eſt explicatu difficile. Nã vbicũq. voluerimus, mox nobis licebit, vt pedites dimicemus.

A ἔρου πρὸς ἡμᾶς φρονοῦντας; ὁπότε γὰρ* ἢ παρεῖναι ἢ ἀπεῖναι βούλοιντο, ἧττον ἂν ἡμῖν* μέλοι, εἰ αὐτοὶ ἄνευ τούτων ἀρκοῖμεν ἡμῖν αὐτοῖς. εἶεν. ταῦτα μὲν δή, οἶμαι, οὐδεὶς ἂν ἀντιγνωμονήσειε, μὴ οὐχὶ τὸ πᾶν διαφέρειν τῶν Περσῶν γενέσθαι οἰκεῖον ἱππικόν. ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε, πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο. ἆρ' οὖν σκεψώμεθα, εἰ βουλοίμεθα καθιστάναι ἱππικόν, τί ἡμῖν ὑπάρχει, καὶ τίνος ἐνδεῖ. οὐκοῦν ἵπποι μὲν οὗτοι πολλοὶ ἐν τῷ
B στρατοπέδῳ κατειλημμένοι, καὶ χαλινοὶ οἷς πείθονται, καὶ τἆλλα ὅσα δεῖ* ἵπποις ἔχουσι χρῆσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ οἷς γε δεῖ ἄνδρα ἱππέα χρῆσθαι, ἔχομεν, θώρακας μὲν, ἐρύματα τῶν σωμάτων, παλτὰ δέ, οἷς καὶ μεθιέντες καὶ ἔχοντες χρώμεθα ἄν. τί δὴ τὸ λοιπόν; *δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. οὐκοῦν τοῦτο μάλιστα ἔχομεν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡμέτερόν ἐστιν, ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως, ὅτι οὐκ ἐπιστάμεθα. [μὰ Δί' *οὐδὲ γὰρ τῶν ἐπισταμένων νῦν, πρὶν μαθεῖν, οὐ-
C δεὶς ἠπίστατο. ἀλλ' εἴποι ἄν τις, ὅτι παῖδες ὄντες ἐμάνθανον· καὶ πότερον οἱ παῖδές εἰσι φρονιμώτεροι, ὥστε μαθεῖν τὰ φραζόμενα καὶ δεικνύμενα, ἢ οἱ ἄνδρες; πότεροι δέ, ἐὰν μάθωσιν, ἱκανώτεροι τοῖς σώμασιν ἐκπονεῖν, οἱ παῖδες ἢ οἱ ἄνδρες; ἀλλὰ μὴν σχολή γε ἡμῖν μανθάνειν ὅση οὔτε παισίν, οὔτε ἄλλοις ἀνδράσιν. οὔτε γὰρ τοξεύειν ἡμῖν μαθητέον ὥσπερ τοῖς παισί. προεπιστάμεθα γὰρ τοῦτο· οὔτε μὴν ἀκοντίζειν.
D [ἐπιστάμεθα γὰρ τοῦτο. *ἀλλ' οὐδὲ μὴν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνδράσι τοῖς μὲν γεωργίαι ἀσχολίαν παρέχουσι, τοῖς δὲ τέχναι, τοῖς δὲ ἄλλα οἰκεῖα. ἡμῖν δὲ στρατεύεσθαι οὐ μόνον σχολή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. ἀλλὰ μὴν οὐχ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν πολεμικῶν, χαλεπὰ μέν, χρήσιμα δέ· ἱππικὴ δὲ οὐκ ἐν ὁδῷ μὲν ἡδίων, ἢ αὐτοῖς τοῖν ποδοῖν πορεύεσθαι; ἐν δὲ σπουδῇ οὐχ ἡδύ, ταχὺ μὲν φίλῳ παραγενέσθαι εἰ δέοι, ταχὺ δέ, εἴτε ἄνδρα, εἴτε θῆρα δέοι διώκοντα καταλαβεῖν; ἐκεῖνο δὲ
E οὐκ εὐπετές, τό, ὅτι ἂν δέῃ ὅπλον φέρειν, τὸν ἵππον τοῦτο συμφέρειν; οὐκοῦν ταυτόν ἐστιν ἔχειν τε καὶ *συμφέρειν. ὅ γε μὴν μάλιστ' ἄν τις φοβηθείη, μὴ εἰ δεήσει ἐφ' ἵππου κινδυνεύειν πρότερον ἡμᾶς, πρὶν ἀκριβοῦν τὸ ἔργον τοῦτο, κἄπειτα μήτε πεζοὶ ἔτι ὦμεν, μήθ' ἱππεῖς ἱκανοί· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀμήχανον. ὅπου γὰρ ἂν βουλώμεθα, ἐξέσται ἡμῖν πεζοῖς εὐθὺς μάχεσθαι.

ἢ ἱέναι ἢ ἀπιέναι

μέλοι· καὶ γὰρ αὐτοὶ

ἵπποις

δῆλον ὅτι

φέρειν.

οὐδὲν γὰρ τῆς * πεζικῆς ἀπομαθησόμεθα, ἱππεύειν μαθόντες. Κῦρος μὲν οὕτως εἶπε· Χρυσάντας δὲ συναγορεύων αὐτῷ ὧδε ἔλεξεν· ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, οὕτως ἐπιθυμῶ ἱππεύειν μαθεῖν, ὡς νομίζω, ἐὰν ἱππεὺς γένωμαι, ἄνθρωπος πτηνὸς ἔσεσθαι. νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῴην ἐξ ἴσου τῷ θεῖν ὁρμηθεὶς ἀνθρώπῳ, μόνον τῇ κεφαλῇ προσχὼν, ἤν τε θηρίον παραθέον ἰδὼν δυνηθῶ διατεινόμενος φθάσαι, ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεῦσαι πρὶν πάνυ * πρόσω αὐτὸ γενέσθαι. ἢν δὲ ἱππεὺς γένωμαι, δυνήσομαι μὲν ἄνδρα ἐξ ὄψεως μήκους καθαιρεῖν, δυνήσομαι δὲ, θηρία διώκων, τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν καταλαμβάνων, τὰ δὲ ἀκοντίζων ὥσπερ ἑστηκότα. καὶ γὰρ ἐὰν ἀμφότερα ταχέα ᾖ, ὅμως * δὲ πλησίον γίγνηται ἀλλήλων, ὥσπερ τὰ ἑστηκότα ἐστί. * ὃ δὲ δὴ μάλιστα δοκῶ, ἔφη, ζώων ἐζηλωκέναι, ἱπποκενταύρους, εἰ ἐγένοντο· ὥστε προβουλεύεσθαι μὲν ἀνθρώπου φρονήσει, ταῖς δὲ χερσὶ τὸ δέον παλαμᾶσθαι, ἵππου δὲ τάχος ἔχειν καὶ ἰσχὺν, ὥστε τὸ μὲν φεῦγον αἱρεῖν, τὸ δὲ ὑπομένον ἀνατρέπειν· οὐκοῦν πάντα κἀγὼ ταῦτα ἱππεὺς γενόμενος συγκομίζομαι πρὸς ἐμαυτόν. προνοεῖν μὲν γε ἕξω πάντα τῇ [ἐμῇ * ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς δὲ χερσὶν ὁπλοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ, τὸν δ' ἐναντίον ἀνατρέψομαι τῇ τοῦ ἵππου ῥώμῃ. ἀλλ' οὐ συμπεφυκὼς δεδήσομαι, ὥσπερ οἱ ἱπποκένταυροι· οὐκοῦν τοῦτό γε κρεῖττον ἢ συμπεφυκέναι. τοὺς μὲν γὰρ ἱπποκενταύρους οἴομαι ἔγωγε πολλοῖς μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀνθρώποις ηὑρημένων ἀγαθῶν ὅπως δεῖ χρῆσθαι, πολλοῖς δὲ τῶν ἵπποις ἡδέων πεφυκότων, πῶς αὐτῶν χρὴ ἀπολαύειν. ἐγὼ δὲ, ἢν ἱππεύειν μάθω, ὅταν μὲν ἐπὶ τοῦ ἵππου γένωμαι, τὰ τοῦ ἱπποκενταύρου δήπου διαπράξομαι· ὅταν δὲ καταβῶ, δειπνήσω, καὶ ἀμφιέσομαι, καὶ καθευδήσω, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε τί ἄλλο, ἢ διαιρετὸς ἱπποκένταυρος καὶ πάλιν σύνθετος γίγνομαι; ἔτι δ', ἔφη, γὰρ τόδε πλεονεκτήσω τοῦ ἱπποκενταύρου· ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν προεωρᾶτο, καὶ δυοῖν ὤτοιν ἤκουεν· ἐγὼ δὲ τέτταρσι μὲν ὀφθαλμοῖς τεκμαροῦμαι, τέτταρσι δὲ ὠσὶ προαισθήσομαι. πολλὰ γάρ φασιν ἀνθρώποις καὶ ἵππον τοῖς ὀφθαλμοῖς προορῶντα δηλοῦν, πολλὰ δὲ τοῖς ὠσὶ προακούοντα σημαίνειν.

μεῖον. πόῤῥω. αὐτῶν. ἰδὲ δὴ.

A Quippe diſciplinam equeſtrem edocti, nihil eorum, quæ pedites ſciunt, dediſcemus. Hæc Cyri fuit oratio, quam Chryſantas adprobans, in hunc modum loquutus eſt: Equidem, inquit, vſque adeo equitandi artem diſcere cupio, vt exiſtimem, me hominem volatilem fore, ſi eques factus fuero. Nam modo ſatis mihi fuerit, ſi cum aliquo currere pariter adgreſſus, ſolo capite antevertam: & ſi feram prætercurrentem videam, ita contento curſu prævertere poſſim, vt prius B eam vel iaculo vel ſagitta feriam, quam procul admodum euaſerit. At eques ſi factus ero, virum interficere tanto ex interuallo potero, quanto conſpectus à me fuerit: & feras perſequens, partim eas potero comminus interceptas, partim quaſi ſtantes iaculando ferire. Nam ſi velocia duo ſint, propius ad ſe delata, quodam modo ſtare videbuntur. Quo autem nomine, inquit, maxime cunctis ex animalibus hippocentauros, ſi qui fuerunt, admirari C ſoleo, quod & humana prudentia conſilium caperent prius; & quod opus eſſet manibus efficerent, & equi celeritatem ac robur haberent ad capiendum id quod fugeret, & proſternendum, quod ſubſiſteret: hæc vniuerſa & ipſe factus eques, in me conferam. Mente humana providere cuncta potero, manibus arma geram, perſequar equo, & eiuſdem robore aduerſarium proſternam. Neque tamen vt hippocentauri concretus equo adligabor; quod quidem melius eſt, quam D à natura equo adhæreſcere. Nam hippocentauros equidem ignoraſſe arbitror, quo pacto pleriſque commoditatibus ab hominibus inuentis vtendum eſſet; quoque pacto multis rebus iucundis, quas equis natura conceſſit, frui conueniret. Ego vero ſi equitare didicero, quum in equo conſedero, quæ hippocentauri ſunt, faciam: quum deſcendero, hominum reliquorum more & cœnabo, & veſtiar, & dormiam. Quare quid aliud futurus E ſim, quam hippocentaurus, qui & diuidi & rurſum componi poterit? Ero prætarea hac etiam in parte meliori conditione, quam hippocentaurus. Nam oculis ille duobus proſpiciebat, & auribus duabus audiebat. Ego vero quatuor oculis vtar in explorando, & auribus quatuor præſentiam. Aiunt enim, equum oculis multa proſpicientem homini ſignificare, & indicare itidem multa quæ auribus ipſe prius percipiat.

Chryſantas idem, quod Cyrus, ſuadet.

79856

» Itaque me illorum in numerum refer, qui
» equitare cupiunt. Et nos quoque profecto,
» inquiunt reliqui omnes. Tum Cyrus:
» Quid igitur? ait, quando nobis hæc miri-
» fice probantur, legemne nobis ipſis fere-
» mus, vt turpe ſit quemquam eorum, qui-
» bus equos ego ſuppeditauero, peditem in
» profectione conſpici, ſiue adeo magnum
» ſiue paruum iter faciendum ſit; vt omni-
» no nos hippocentauros, eſſe homines ar-
» bitrentur? Hæc illo rogante, ſimul adſenſi
ſunt omnes. Quo fit, vt hoc ipſum inde vſque ab eo tempore Perſis nunc etiam in more ſit, neque quiſquam è Perſis elegantioribus vſquam pedes incedere, ſua quidem ſponte, conſpiciatur. His igitur illi tum ſermonibus intenti erãt. Poſteaquam vero iam meridies præteriiſſet, aduentabant equites Medi & Hyrcanij, ſecumque tum equos tum homines adducebant. Non enim occiderant quemquam eorum, qui arma tradiderant. Quum adueniſſent, primum eos interrogabat Cyrus, an omnes ſibi ſalui adeſſent. Quum adnuiſſent, ita deinde quid rerum geſſiſſent, quærebat. Illi quæ perpetraſſent, narrabant; & quam fortiter ſingula, magnifice prædicabant. Et Cyrus, quum omnia, quæ dicere volebant, lubenter audiſſet; hunc
» eos in modum etiam collaudauit. Satis
» adparet, inquit, quod fortiter voſmet
» geſſeritis. Nam & grandior, & pulchrior,
& acrior eſt ſpecies veſtra, quam prius. Inde quantum itineris confeciſſent, interrogabat; & an incolas regio haberet. Reſpondebant illi, ſe * per maiorem eius partem prouectos, totamque regionem habere incolas, & eſſe refertam ouibus, capris, bobus, equis, frumento, & com-

Lectio marginis.

» modis omnibus. Duo nobis, inquit, cu-
» randa ſunt, tum vt ſuperiores ſimus iis,
» qui hæc poſſident; tum vt illi maneant.
» Nam, quæ incolas habet, regio magni pre-
» tij poſſeſſio eſt; eademque ſi ab hominibus
» deſerta ſit, etiam commodis ipſis caret.
» Scio trucidatos à vobis eos, qui ſe defen-
» debant; ac recte quidem à vobis factum.
» Nam hoc victoriam imprimis conſeruat.
Qui autem ….….. tradiderunt, eos captiuos feciſtis: quos ſi quidem dimitti-

Cyri de captiuis ſententia.

mus, facturi hoc, vt equidem aio, no-
» ſtro cum commodo ſumus. Primum
» neque cauere ab his, neque cuſtodire
» nos eos neceſſe fuerit, neque cibos eis
» parare. Non enim certe fame eos neca-
» bimus. Deinde his dimiſſis, pluribus etiam
» captiuis vtemur. Nam ſi regione po-

A ἐμὲ μὲν οὖν, ἔφη, γράφε τῶν ἱππεύειν * ἐπιθυμούντων. νὴ Δί', ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάντες, καὶ ἡμᾶς γε. ἐκ τούτου δὴ ἔφη ὁ Κῦρος, τί οὖν, ἔφη, ἐπεὶ σφόδρα ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ, εἰ καὶ νόμον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησαίμεθα, αἰσχρὸν εἶναι οἷς ἂν ἵππους ἐγὼ πορίσω, ἄν τις φανῇ πεζῇ ἡμῶν πορευόμενος, ἐάν τε πολλὴν ἐάν τε ὀλίγην ὁδὸν δέῃ διελθεῖν, ἵνα καὶ παντάπασιν ἱπποκενταύρους οἴωνται ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι εἶναι; ὁ μὲν B οὕτως ἐπήρετο· οἱ δὲ πάντες * συνεπῄνεσαν. ὥστε ἔτι καὶ νῦν ἐξ ἐκείνου οὕτω χρῶνται Πέρσαι, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἑκὼν ὀφθείη Περσῶν οὐδαμοῦ πεζὸς ἰών. οἱ μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν. ἡνίκα * δ' ἦν ἔξω μέσου ἡμέρας, προσήλαυνον οἱ Μῆδοι ἱππεῖς καὶ οἱ Ὑρκάνιοι, ἵππους τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας. ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν, οὐκ ἀπέκτεινον. ἐπεὶ δὲ προσήλασαν, πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐπυνθάνετο ὁ Κῦρος εἰ σῷοι πάντες C εἶεν αὐτῷ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔφασαν, ἐκ τούτου ἠρώτα ὅ,τι ἔπραξαν. οἱ δὲ διηγοῦντο ἅ τε ἐποίησαν, καὶ ὡς ἀνδρείως ἕκαστα, ἐμεγαληγόρουν. ὁ δὲ διήκουε πάντα ἡδέως ὅσα ἐβούλοντο λέγειν. ἔπειτα δὲ καὶ ἐπῄνεσεν αὐτοὺς οὕτως· ἀλλὰ καὶ δῆλοι, ἔφη, ἐστὲ ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγένεσθε. καὶ γὰρ μείζους φαίνεσθε καὶ καλλίους καὶ γοργότεροι ἢ πρόσθεν ἰδεῖν. ἐκ δὲ τούτου ἐπυνθάνετο [ἤδη * αὐτῶν καὶ πόσην ὁδὸν διήλασαν, καὶ εἰ οἰκοῖτο D ἡ χώρα. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι καὶ πολλὴν * δὴ ἐλάσειαν, καὶ πᾶσα οἰκοῖτο ἡ χώρα, καὶ μεστὴ εἴη καὶ οἰῶν καὶ αἰγῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ σίτου, καὶ πάντων ἀγαθῶν. δυοῖν ἄν, ἔφη, ἐπιμελητέον ἡμῖν εἴη, ὅπως τε κρείττους ἐσόμεθα τῶν ἐχόντων ταῦτα, καὶ ὅπως αὐτοὶ μενοῦσιν. οἰκουμένη μὲν γὰρ χώρα πολλοῦ ἄξιον κτῆμα, ἐρήμη δ' ἀνθρώπων οὖσα, ἐρήμη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείνατε, ὀρθῶς ποιοῦντες· (τοῦτο γὰρ μά- E λιστα σῴζει τὴν νίκην) τοὺς δὲ παραδιδόντας …. αἰχμαλώτους * ἐλάβετε. οὓς εἰ ἀφείημεν, τοῦτ' αὖ σύμφορον ἄν, ὡς ἐγώ φημι, ποιήσαιμεν. πρῶτον μὲν γὰρ νῦν οὐκ ἂν φυλάττεσθαι οὐδὲ φυλάττειν τούτους ὑμᾶς δέοι, οὐδ' ἂν σιτοποιεῖν * τούτοις· (οὐ γὰρ λιμῷ γε δήπου ἀποκτενοῦμεν αὐτούς) ἔπειτα δὲ καὶ τούτους ἀφέντες, πλείοσιν αἰχμαλώτοις χρησόμεθα. ἐὰν γὰρ κρα-

ὑπηρετηθυμούντων.

συνῄνεσαν.

δ' ἔξω μέσου ἡμέρας ἐγένετο, προσήλ.

διελάσ.

ἠγάγ

πύπ

πόλιν τῆς χώρας, ἅπαντες ἡμῖν οἱ ἐν ταύτῃ οἰκοῦντες αἰχμάλωτοι ἔσονται. μᾶλλον δὲ τούτους ζῶντας ἰδόντες καὶ ἀφεθέντας μένουσι καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ πείθεσθαι αἱρήσονται μᾶλλον ἢ μάχεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτω γιγνώσκω· * εἰ δ' ἄλλος τις ὁρᾷ ἄμεινον, λεγέτω. οἱ δὲ, ἀκούσαντες συνῄνουν ταῦτα ποιεῖν. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καλέσας τοὺς αἰχμαλώτους, λέγει τάδε· Ἄνδρες, ἔφη, νῦν τε ὅτι ἐπείθεσθε, τὰς ψυχὰς περιεποιήσασθε· τοῦ τε λοιποῦ, ἢν οὕτω ποιῆτε, οὐδ' ὁτιοῦν καινὸν ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς ἄρξει ὑμῶν, ὅσπερ καὶ πρότερον. οἰκήσετε δὲ τὰς αὐτὰς οἰκίας, καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἐργάσεσθε, καὶ γυναιξὶ ταῖς αὐταῖς συνοικήσετε, καὶ παίδων τῶν ὑμετέρων ἄρξετε, ὥσπερ νῦν. ἡμῖν μέντοι οὐ μαχεῖσθε οὐδὲ ἄλλῳ οὐδενί. * ἢν δὲ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδικῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχούμεθα. * ὅπως μηδ' ἐπαγγέλλῃ μηδεὶς ὑμῖν στρατεύειν, τὰ ὅπλα πρὸς ἡμᾶς κομίσατε. καὶ τοῖς μὲν κομίζουσιν ἔσται εἰρήνη καὶ ἃ λέγομεν, ἀδόλως· ὁπόσοι δ' ἂν τὰ πολεμικὰ μὴ * ἀποτίθωνται ὅπλα, ἐπὶ τούτους ὑμεῖς * καὶ δὴ στρατευσόμεθα. ἐὰν δέ τις ὑμῶν, καὶ ἰὼν ὡς ἡμᾶς εὐνοϊκῶς, καὶ πράττων τι καὶ διδάσκων φαίνηται, τοῦτον ἡμεῖς ὡς εὐεργέτην καὶ φίλον, οὐχ ὡς δοῦλον, * περιέψομεν. ταῦτ' οὖν, ἔφη, αὐτοί τε ἴστε, καὶ τοῖς ἄλλοις διαγγέλλετε. ἢν δ' ἄρα, ἔφη, ὑμῶν βουλομένων ταῦτα μὴ πείθωνταί τινες, ἐπὶ τούτους ἡμᾶς ἄγετε, ὅπως * ἡμεῖς ἐκείνων, μὴ ἐκεῖνοι ὑμῶν ἄρχωσιν. ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ προσεκύνησάν τε, καὶ ταῦτα * ἔφασαν ποιήσειν. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶπεν, ὥρα δή, ὦ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι, δειπνεῖν πᾶσιν ἡμῖν. παρεσκεύασται δὲ ὑμῖν τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἐδυνάμεθα· ἀλλ' ἴτε καὶ ἡμῖν πέμπετε τοῦ πεποιημένου σίτου τὸ ἥμισυ· ἱκανὸς δὲ ἀμφοτέροις πεποίηται. ὄψον δὲ μὴ πέμπετε, μηδὲ πιεῖν· ἱκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς παρεσκευασμένα. καὶ ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, * διαγάγετε αὐτοὺς ἐπὶ τὰς σκηνάς, τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐπὶ τὰς μεγίστας, (γιγνώσκετε δὲ) τοὺς δ' ἄλλους ὡς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ δειπνεῖτε, ὅπου ἥδιον ὑμῖν· καὶ [γὰρ] * * ἀκέραιοι αἱ σκηναί. παρεσκεύασται δὲ καὶ ἐνθάδε ὥσπερ καὶ τούτοις.

[Left margin: ἢ εἴ τις ἄλλος ὁρᾷ ἀμείνω. — ὑμεῖς δ' ἂν ἡμᾶς — ὅπως δὲ μή — ἀποφέρωσι — ἢ ἤδη στρατ. — περιέψομεν. — ἡμεῖς ἐκείνων, μὴ ὑμεῖς ὑπ' ἐκείνων ἄρχησθε. — ὑπηρετεῖν. — ἥδιον]

A titi fuerimus, omnes eius incolas captiuos habebimus. Magisque adeo ceteri, quum hos viuos dimiſſosque videbunt, manſuri ſunt; & parere potius volent, quam prœlio decernere. Hæc mea ſententia eſt. Si quid alius quiſquam melius videt, proferat. Illi hæc audita faciunda conſentiebant. Itaque Cyrus aduocatos captiuos his verbis alloquitur: Animas veſtras conſeruaſtis, viri, eo ipſo, quod paruiſtis; ac ſi dein-
B ceps vos ita geſſeritis, nihil mali vobis accidet, extraquam quod idem, qui ante hac, vobis non imperabit. Incoletis autem domos eaſdem, & idem ſolum excoletis, & earumdem mulierum conſuetudine domeſtica vtemini, & itidem vti modo, in liberos veſtros vobis erit imperium. Neque tamen aduerſus nos vel quemquam alium pugnabitis. Ac ſi quis alius iniuriam vobis intulerit, nos ipſi pro vobis pugnabimus. Ne quis
C vero militiam vobis imperet, ad nos arma deferte. Ea qui detulerint, tum pacem, tum cetera, quæ dicimus, ſine fraude habebunt: quotquot autem arma bellica non depoſuerint, aduerſus eos etiam expeditionem ſuſcepturi ſumus. Quod ſi quis veſtrum animo beneuolo ad nos acceſſerit, & agere quid ipſum noſtra cauſſa, noſque docere paruerit: eum nos vt bene de nobis promerentem, atque amicum, non vt ſeruum tra-
D ctabimus. Hæc vos & ſcire volo, & ceteris denuntiare. Quod ſi quidam, voluntati noſtræ refragando, parere noluerint: aduerſus eos nos ducite, quo nobis in illos, non illis in nos ſit imperium. Hæc quum dixiſſet, illi eo adorato, ſe præſtaturos hæc dixerunt. Quumque diſceſſiſſent: Tempus iam fuerit, inquit Cyrus, ô Medi & Armenij, vt
E omnes prandeamus. Res quidem neceſſarias vobis ſtudio, quo potuimus, maximo parauimus. Ite ergo, nobiſque partem parati panis dimidiam mittite, quandoquidem ſatis pro vtriſque paratum eſt; obſonij vero, ac potus, nihil mittite. Hæc enim ipſi, quantum ſatis eſt, parata habemus. Vos autem Hyrcanij deducite ipſos ad tabernacula, & principes quidem ad maxima, quæ nota vobis ſunt; ceteros, vt viſum fuerit commodiſſimum. Quin & ipſi prandere, vbi iucundiſſimum vobis fuerit. Nam tabernacula vobis integra ſunt, in quibus itidem parata ſunt omnia, ſicut & iſtis.

Cyrus certas captiuis conditiones proponit.

„ Illud vtrique ſcitote, nocturnas excubias „ nos obituros vobis eſſe, quod ea, quæ „ foris ſunt, adtinet: vos ea, quæ in tabernaculis fiunt, ipſi curate, atque arma eis „ inferte. Nec dum enim amici nobis ſunt, „ quos in tabernaculis habemus. Itaque Medi Tigraniſque milites lauabant, quod parata eſſent omnia; mutatiſque veſtibus, cœnabant. Etiam ipſorum equi neceſſaria habebant, mittebantque Perſis de panibus dimidios ſingulis, nullo nec obſonio, nec vino addito; quod Cyri milites hæc habere putarent, quia Cyrus eſſe ipſis hæc adfatim dixerat. Is vero famem dixerat obſonium, & potum eum, qui de præterfluente amne hauriretur. Itaque Cyrus præbita Perſis cœna, quum tenebræ iam eſſent; complures eorum, quinos ac denos, hinc inde miſit, vtque ſe circum caſtra occultarent, iuſſit. Exiſtimabat enim ſimul hanc cuſtodiam fore, ſi quis extrinſecus accederet; ſimul futurum, vt ſi quis pecunias auferens, extra caſtra fugeret, caperetur. quod quidem ita accidit. Nam & aufugiebant multi, & multi fuere capti. Cyrus autem pecunias quidem iis, qui hos cepiſſent, relinquebat: ſed homines ipſos mactari iuſſit. Quo factum eſt, vt deinceps ne ſi cuperes quidem, quemquam noctu obuerſantem reperiſſes. Et Perſæ quidem hoc modo degebant. Medi vero & potabant, & epulabantur, & tibiarum cantu ſemet oblectabant, & omni hilaritate ad ſatietatem fruebantur. Nam eiuſmodi multa capta fuerant, vt vigilantibus, quod agerent, minime deeſſet. Medorum vero Rex Cyaxares, ea nocte qua Cyrus abierat, & ipſe cum contubernalibus ebrius erat, velvti, re bene geſta; & Medos ceteros in caſtris, exceptis paucis adeſſe putabat, quod ingentem ſtrepitum audiret. Nam Medorum familia, quia domini diſceſſiſſent, & perpotabant, & perſtrepebant: præſertim quod ab Aſſyriorum exercitu vinum, & alia multa huiuſmodi accepiſſent. Quum autem illuxiſſet, atque ad portam nemo veniret præter eos, qui cum ipſo cœnati fuerant, audiretque caſtra Medis & * equitibus eſſe vacua, & egreſſus ipſe rem ita ſe habere cerneret: tum vero cum fremitu & contra Cyrum & contra Medos excanduit, quod ſe relicto ſolo diſceſſiſſent: ſtatimque iuſſit, vti ſane crudelis & amens fuiſſe perhibetur, vnum ex iis qui aderant, equitibus ſuis ſecum ſumtis,

Cyri obſonia & potus.

Cyaxaris temulentia.

al. equis

Cyaxaris inhumanitas.

A τοῦτο δ' ἴστε ἀμφότεροι, ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὑμῖν ἡμεῖς νυκτοφυλακήσομεν, τὰ δ' ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοὶ ὁρᾶτε, καὶ τὰ ὅπλα ἐντίθεσθε. οἱ γὰρ ἐν ταῖς σκηναῖς οὔπω φίλοι ἡμῖν. οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τιγράνην ἐλοῦντο, (ἦν γὰρ παρεσκευασμένα) καὶ ἱμάτια μεταλαβόντες ἐδείπνουν. καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τοῖς Πέρσαις διέπεμπον τῶν ἄρτων ἑκάστοις τοὺς ἡμίσεις. ὄψον δὲ οὐκ ἔπεμπον, οὐδὲ οἶνον, B οἰόμενοι ἔχειν τοὺς ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ἔφη ἄφθονα ταῦτα ἔχειν. ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὄψον μὲν τὸν λιμόν, πιεῖν δ' ἀπὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ. ὁ μὲν οὖν Κῦρος δειπνήσας τοὺς Πέρσας, * ἐπεὶ συνεσκότασε, κατὰ * πεμπάδας καὶ κατὰ δεκάδας πολλοὺς αὐτῶν διέπεμπε· καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου κρύπτεσθαι, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι, ἐάν τις ἔξωθεν προσίῃ, ἅμα δὲ, ἐάν τις ἔξω χρήματα φέρων ἀποδιδράσκῃ, ἁλώσεσθαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο οὕτως. C πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδίδρασκον, πολλοὶ δὲ ἑαλώσαν. ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τοὺς λαβόντας εἴα ἔχειν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐκέλευσεν ἀποσφάξαι. ὥστε τοῦ λοιποῦ οὐδὲ βουλόμενος ἂν εὗρες ῥᾳδίως τὸν νύκτωρ πορευόμενον. οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτω διῆγον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ * ἔπινον καὶ εὐωχοῦντο καὶ ηὐλοῦντο, καὶ πάσης εὐθυμίας ἐνεπίμπλαντο. πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἑάλω, ὥστε μὴ ἀπορεῖν ἔργου τοὺς ἐγρηγορότας. ὁ δὲ D Κυαξάρης ὁ τῶν Μήδων βασιλεὺς τὴν μὲν νύκτα ἐν ᾗ ἐξῆλθεν ὁ Κῦρος, αὐτός τε ἐμεθύσκετο μεθ' ὧν περ ἐσκήνου, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ Μήδους ᾤετο παρεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ πλὴν ὀλίγων, ἀκούων θόρυβον πολύν. οἱ γὰρ οἰκέται τῶν Μήδων, ἅτε τῶν δεσποτῶν ἀπεληλυθότων, ἀνειμένως καὶ ἔπινον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ Ἀσσυρίου στρατεύματος καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα εἰληφότες. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἐπὶ θύρας οὐδεὶς E ἧκε, πλὴν οἵπερ καὶ συνεδείπνουν, καὶ τὸ στρατόπεδον κενὸν ἤκουεν εἶναι τῶν Μήδων καὶ τῶν * ἱππέων, ἑώρα δὲ, ἐπεὶ ἐξῆλθεν οὕτως ἔχοντα· ἐνταῦθα δὴ ἐβριμοῦτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις, τῷ καταλιπόντας αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι· καὶ εὐθὺς, ὥσπερ λέγεται ὠμὸς εἶναι καὶ ἀγνώμων, κελεύει τῶν παρόντων τινὰ, λαβόντα τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἱππέας, πορεύεσθαι,

ἐπιδὴ συνεστηκότες ἔδε κατὰ πεμπάδας

ἔπινον, καὶ ᾖδοντο, καὶ πάσης

ἵππων

ὡς τάχιστα [ἰέναι εἰς] τὸ ἀμφὶ Κῦρον στράτευμα, A καὶ λέγειν τάδε· ᾤμην μὲν ἔγωγε οὐδ' ἂν σέ, ὦ Κῦρε, οὕτως ἀπρονοήτως περὶ ἐμοῦ βουλεύεσθαι. εἰ δὲ Κῦρος οὕτω γιγνώσκει, οὐκ ἂν ὑμᾶς γε, ὦ Μῆδοι, ἐθελῆσαι οὕτως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. καὶ νῦν ἐὰν μὲν Κῦρος βούληται· εἰ δὲ μή, ὑμεῖς γε τὴν ταχίστην πάρεστε. ταῦτα ἐπέστελλεν. ὁ δὲ ταττόμενος πορεύεσθαι, ἔφη· καὶ πῶς, ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὑρήσω ἐκείνους; πῶς δὲ Κῦρος, ἔφη, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφ' οὓς B ἐπορεύοντο; ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ἀκούω ἀφεστηκότας τῶν πολεμίων Ὑρκανίους τινάς, καὶ ἐλθόντας δεῦρο, οἴχεσθαι ἡγουμένους αὐτῷ. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κυαξάρης, πολὺ μᾶλλον ἔτι τῷ Κύρῳ ὠργίζετο, μηδ' εἰπεῖν αὐτῷ ταῦτα· καὶ πολλῇ σπουδῇ μᾶλλον ἔπεμπεν ἐπὶ τοὺς Μήδους, ὡς ψιλώσων αὐτὸν, καὶ ἰσχυρότερον ἔτι ἢ πρόσθεν, τοῖς Μήδοις ἀπειλῶν * ἐπεκάλει. καὶ τῷ πεμπομένῳ δὲ ἠπείλησεν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ταῦτα ἀπαγγείλοι. ὁ μὲν δὴ πεμπόμενος ἐπορεύετο, ἔχων τοὺς ἑαυτοῦ ἱπ- C πέας ὡς ἑκατὸν, ἀνιώμενος * ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Κύρου. ἐν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι * διασχιζομένων ὁδῶν τρίβῳ τινὶ ἐπλανῶντο, καὶ οὐ πρόσθεν ἀφίκοντο εἰς τὸ τοῦ Κύρου στράτευμα, πρὶν ἐντυχόντες [ἀποχωροῦσι * τισὶ τῶν Ἀσσυρίων, ἠνάγκασαν αὐτοὺς ἡγεῖσθαι. * καὶ οὕτοι ἀφικνοῦνται τὰ πυρὰ κατιδόντες, περὶ μέσας νύκτας. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο πρὸς τῷ στρατοπέδῳ οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρου, οὐκ εἰσαφῆκαν αὐτοὺς πρὸ ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπε- D φαίνετο, πρῶτον μὲν τοὺς Μάγους καλέσας, τὰ τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς ἐξαιρεῖσθαι ἐκέλευσε. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. ὁ δὲ, συγκαλέσας τοὺς ὁμοτίμους, εἶπεν· Ἄνδρες, ὁ μὲν θεὸς προφαίνει πολλὰ ἀγαθὰ, ἡμεῖς δὲ, ὦ Πέρσαι, ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμὲν, ὥστε ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν. * εἴτε γὰρ ὅσα ἂν κα- E ταπραξώμεθα, μὴ φυλάξομεν ταῦτα, πάλιν ἀλλότρια ἔσται· εἴτε καταλείψομέν τινας ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἡμῖν γιγνομένοις, αὐτίκα οὐδεμίαν ἔχοντες ἰσχὺν ἀναφανούμεθα. δοκεῖ οὖν μοι ὡς τάχιστα ἰέναι τινὰ ὑμῶν εἰς Πέρσας, καὶ διδάσκειν ἅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν ὡς τάχιστα * πέμπειν στράτευμα, εἴπερ ἐπιθυμοῦσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς * Ἀσίας καὶ τὴν κάρπωσιν γενέσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς.

[Margin: ἐνεκάλει. | ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ ἐπορεύθη. | διασχισθείσης, τρίβῳ | ὅτι οὕτως ἀφίκ. | ὅτι γὰρ ἐπεὶ ἂν προσκατασώμεθα | ἐπιπέμπειν | Ἀσίας αὐτοῖς καὶ τὴν κάρπωσιν γίνεσθαι.]

quam celerrime ad copias Cyrum ſecutas proficiſci, atq. hæc dicere: Ne te quidem, Cyre, arbitrabar adeo imprudens conſilium de me capturum fuiſſe. Si tamen eſſet ea Cyri ſententia, ſaltem vos, Medi, minime putatam voluiſſe ſic me ſolum relinquere. Nunc adeo Cyrus quidem veniat, ſi volet; vos autem quam celerrime adeſte. Hæc eis mandabat. Is autem, cui profectio hæc imperabatur: Ego vero, ait, mi domine, quonam modo eos inveniam? Quonam, inquit Cyaxares, modo Cyrus cum iſtis, qui eum ſecuti ſunt, illos in venit aduerſus quos profectus eſt? Quoniam profecto, ait, quoſdam Hyrcanios ab hoſtibus defeciſſe; audio, quumque huc veniſſent, abiiſſe ita, vt Cyri copiarum duces eſſent. Quibus auditis, Cyro Cyaxares multo magis ſuccenſere, qui hæc ei non indicaſſet; maiorique ſtudio ad Medos mittere, quo Cyri vires adtenuaret. Quin etiam grauioribus cum minis, quam antea, Medos auocare; additis ad eum quoque minis, qui ablegabatur, ſi non hæc acri cum vehementia nuntiaſſet. Proficiſcebatur ille cum ſuis plus minus centum equitibus, grauiterque ferebat, quod non & ipſe cum Cyro diſceſſiſſet. Quumque in itinere pergerent, ac viæ diuiderentur; quamdam in ſemitam delati oberrarunt; neque prius ad Cyri exercitum peruenere, quam in Aſſyrios quoſdam à caſtris digreſſos incidiſſent, atque illos, vt ſibi duces eſſent, vi coëgiſſent. Hoc modo conſpectis ignibus, peruenerunt eo circa noctem mediam. Quum vero ad caſtra acceſſiſſent, excubitores, eos, quemadmodum mandatum à Cyro fuerat, ante lucem non intromiſerunt. Die vero iam illuceſcente, Cyrus primum arceſſitis Magis iubet vt Diis rite, quæ fas eſſet, ob res adeo proſperas, eximerent. Qui dum in hoc erant occupati, conuocatis æqualibus Perſicis dixit: Multa bona, commilitones, Deus nobis oſtendit. At nos, ô Perſæ, pauciores hoc tempore ſumus, quam vt illa tenere in poteſtate poſſimus. Nam ſiue ea, quæcumque laboribus noſtris adipiſcimur, non conſeruabimus, rurſus aliena erunt: ſiue quoſdam ex noſtris cuſtodes adquiſitorum relinquamus; ſtatim nullas nobis eſſe vires, parebit. Quamobrem mihi videtur, cuidam è vobis quamprimum in Perſiam eumdum eſſe, qui doceat ea quæ à me dicuntur, & vt quam celerrime mittatur exercitus, iubeat; ſi quidem Perſæ & imperium, & fructum Aſiæ, ſuam in poteſtatem venire cupiant.

[Margin: *Eiuſdem importunitas.* | *Cyri conſilium de arceſſendis aliis è Perſia militibus.*]

Ito ergo tu, qui natu maximus es, inquit, ac poſtquam eo veneris, hæc exponito. Adde, mihi curæ futurum, vt milites, quos miſerint, vbi ad me peruenerint, annonas habeant. Vides ipſe, quæ habeamus; eorumque nihil celaueris: ex quibus ſane quidnam potiſſimum in Perſiam mittendo, recte atque ordine fecero, Deos quod attinet, patrem meum: quod rempublicam, magiſtratus interroga. Etiam inſpectores eorum quæ gerimus, & conſultores in iis quæ interrogaturi ſumus, huc mittant. Ac tu quidem, ait, ad iter te para; manipulumque tuum, qui te deducat, tecum ſumito. Secundum hæc Medos arceſſit, quum ſimul Cyaxaris nuntius adeſſet, & coram omnibus iram eius aduerſus Cyrum, & minas aduerſus Medos indicaret, tandemque diceret; mandare Cyaxarem, vt Medi diſcederent, etiamſi manere Cyrus vellet. Quæ nuntij verba quum Medi audiiſſent, ſilebant; vt inopes conſilij quo pacto arceſſenti non parerent; atque etiam præ metu, neſcientes quo pacto minanti obtemperarent, præſertim quod ipſius crudelitatem noſſent. Cyrus autem: Minime miror equidem, ait, tu nuntie, ac vos Medi, Cyaxarem & de nobis, & de ſeipſo ſollicite trepidare; quum multos id temporis hoſtes viderit, & quid nos agamus, ignoret. Verum vbi ſenſerit, multos ex hoſtium copiis periiſſe, fugatos vniuerſos: primum metuere deſinet, deinde adgnoſcet, minime ſe iam deſertum eſſe, quum amici, hoſtes ipſius interimũt. Et quonam modo queri de nobis iure poſſit, quum bene de ipſo promereamur, & quidem nihil ex arbitrio noſtro temere faciamus? Nam ego ei ſuaſi permitteret mihi, vt vobis adſumtis digrederer: vos non vt cupidi profectionis, an exeundum eſſet, interrogaſtis, atque ita iam huc veniſtis: ſed iuſſi eſtis ab ipſo prodire, ſi cui veſtrum graue non eſſet. Quapropter hæc ira, ſat ſcio, ſecundis hiſce rebus mitigabitur, & vna cum metu deſinente abibit. Ac tu quidem modo, nuntie, quia laboribus confectus es, quietem capito: nos autem Perſæ, quia ſic hoſtes adfuturos exſpectamus, vt vel pugnent, vel imperium accipiant; ordines elegantiſſime inſtructos habeamus. Nam ita ſi conſpiciamur, fortaſſe citius ea ſumus effecturi quæ deſideramus. Tu vero princeps Hyrcaniorum, heic operire, militumque tuorum ducibus impera, vt ſuos arma capere iubeant.

Cyri prudens ad Cyaxaris nuntium reſponſio.

A Ἴθι μὲν οὖν, ἔφη, σὺ ὁ πρεσβύτατος, καὶ ἐλθὼν ταῦτα λέγε, καὶ ὅτι οὓς ἂν πέμπωσι στρατιώτας, ἐπειδὰν ἔλθωσι παρ' ἐμέ, ἐμοὶ μελήσει περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν. ἃ δ' ἔχομεν ἡμεῖς, ὁρᾷς μὲν αὐτά, κρύπτε δὲ τούτων μηδέν. ὅ,τι δὲ τούτων *ἐγὼ καλῶς καὶ νομίμως πέμπων εἰς Πέρσας ποιοίμην ἄν, τὰ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς τὸν πατέρα ἐρώτα, τὰ δὲ πρὸς τὸ κοινόν, τὰς ἀρχάς. πεμψάντων δὲ καὶ ὀπτῆρας ὧν πράττομεν, καὶ φραστῆρας ὧν ἐρωτῶμεν. B καὶ σὺ μέν, ἔφη, συσκευάζου, καὶ τὸν λόχον *προπομπὸν ἄγε. ἐκ τούτου δὲ καὶ τοὺς Μήδους ἐκάλει, καὶ ἅμα *ὁ τοῦ Κυαξάρου ἄγγελος παρίσταται, καὶ ἐν πᾶσι τήν τε πρὸς τὸν Κῦρον ὀργὴν καὶ τὰς πρὸς τοὺς Μήδους ἀπειλὰς αὐτοῦ ἔλεγε. καὶ τέλος εἶπεν, ὅτι ἀπιέναι Μήδους κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κῦρος μένειν βούλεται. οἱ μὲν δὴ Μῆδοι ἀκούσαντες τοῦ ἀγγέλου, ἐσίγησαν, ἀποροῦντες μὲν πῶς χρὴ καλοῦντος ἀ- C πειθεῖν, φοβούμενοι δὲ *πῶς ἀπειλοῦντι ὑπακούσωσιν, ἄλλως τε καὶ εἰδότες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, ἀλλ' ἐγώ, ὦ ἄγγελε καὶ Μῆδοι, οὐδέν, ἔφη, θαυμάζω εἰ Κυαξάρης πολλοὺς μὲν πολεμίους τότ' ἰδών, ἡμᾶς δὲ οὐκ εἰδὼς ὅ,τι πράττομεν, ὀκνεῖ περί τε ἡμῶν καὶ περὶ ἑαυτοῦ. ἐπειδὰν δὲ αἴσθηται πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δὲ ἀπεληλαμένους, πρῶτον μὲν παύσεται φοβούμενος, ἔ- D πειτα γνώσεται ὅτι νῦν ἔρημος οὐ γίγνεται, ἡνίκα οἱ φίλοι αὐτοῦ τοὺς ἐκείνου ἐχθροὺς ἀπολλύουσιν. ἀλλὰ μὴν μέμψεώς γε πῶς ἐσμὲν ἄξιοι, εὖ τε ποιοῦντες ἐκεῖνον, καὶ οὐδὲ ταῦτα αὐτοματίσαντες; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκεῖνον *ἔπεισα ἐᾶσαί με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμεῖς δὲ οὐχ ὡς ἐπιθυμοῦντες τῆς ἐξόδου ἠρωτήσατε, εἰ ἐξίοιτε, E καὶ νῦν δεῦρο ἥκετε, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνου κελευσθέντες ἐξιέναι, ὅτῳ ὑμῶν μὴ ἀχθομένῳ εἴη. καὶ ἡ ὀργὴ οὖν αὕτη σαφῶς οἶδ' ὅτι ὑπό τε τῶν ἀγαθῶν πεπανθήσεται, καὶ σὺν τῷ φόβῳ λήγοντι ἄπεισι. νῦν μὲν οὖν, ἔφη, σὺ ὦ ἄγγελε ἀνάπαυσαι, ἐπεὶ πεπόνηκας· *ὑμεῖς τε ὦ Πέρσαι, ἐπεὶ καὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἤτοι μαχουμένους γε ἢ πεισομένους παρέσεσθαι, ταχθῶμεν ὡς κάλλιστα. οὕτω γὰρ ὁρωμένους εἰκὸς πλέον προανύτειν ὧν χρῄζομεν. σὺ δ', ἔφη, ὁ τῶν Ὑρκανίων ἄρχων, ὑπόμεινον προστάξας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς.

ἐγὼ πέμπων εἰς Πέρσας καλῶς καὶ νομίμως ποιοίμην

πρῶτον

ὁ παρὰ Κυαξ.

μάλιστα ... τὰ δὲ ... πα... ...

πῶς χρὴ ἀπειλοῦντι ὑπακοῦσαι,

πείσας ἐᾶσαί με λαβ. ὑ. ἐξελθεῖν, τὸ δὲ ποιεῖν. ὑμεῖς δὲ

ἡμεῖς τε

ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσας ὁ Ὑρκάνιος προσῆλθε, λέγει ὁ Κῦρος, ἐγὼ δή, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιε, ἥδομαι αἰσθανόμενος, ὅτι οὐ μόνον φιλίαν ἐπιδεικνύμενος πάρει, ἀλλὰ καὶ ξύνεσιν φαίνῃ μοι ἔχειν. καὶ νῦν ὅτι συμφέρει ἡμῖν τὰ αὐτά, δῆλον. ἐμοί τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθίονές εἰσιν, ἢ ἐμοί. οὕτως οὖν ἡμῖν ἀμφοτέροις βουλευτέον, ὅπως τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀποστατήσει ἡμῖν συμμάχων, ἄλλους δέ, ἐὰν δυνώμεθα, προσληψόμεθα. τοῦ δὲ Μήδου ἤκουσας ἀποκαλοῦντος τοὺς ἱππέας· εἰ δὲ οὗτοι ἄπιασι, πῶς ἡμεῖς μόνοι πεζοὶ μενοῦμεν; οὕτως οὖν δεῖ ποιεῖν ἐμὲ καὶ σέ, ὅπως ὁ ἀποκαλῶν οὗτος καὶ αὐτὸς μένειν βουλήσεται παρ' ἡμῖν. σὺ μὲν

κα ἱ- διά- γοι πο. ἢ αὖ

οὖν σκηνὴν εὑρών, δὸς αὐτῷ ὅπου * κάλλιστα διάξει πάντα τὰ δέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ πειράσομαι ἔργον τι αὐτῷ προστάξαι, ὅπερ ἥδιον πράξει ἢ ἄπεισι· καὶ διαλέγου δὲ αὐτῷ ὁπόσα ἐλπὶς γενέσθαι ἀγαθὰ πᾶσι τοῖς φίλοις, ἂν ταῦτα εὖ γένηται. ποιήσας μέντοι ταῦτα ἧκε πάλιν παρ' ἐμέ. ὁ μὲν δὴ Ὑρκάνιος ᾤχετο τὸν Μῆδον ἐπὶ σκηνὴν ἄγων. ὁ δὲ εἰς Πέρσας ἰὼν, παρῆν συνεσκευασμένος. ὁ δὲ Κῦρος αὐτῷ ἐπέστειλε πρὸς μὲν Πέρσας λέγειν ἃ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κυαξάρῃ δὲ ἀποδοῦναι τὰ γράμματα. ἀναγνῶναι δέ σοι, ἔφη, * καὶ ἃ ἐπιστέλλω, βούλομαι, ἵνα εἰδὼς αὐτὰ ὁμολογῇς, ἐάν τίς σε πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. ἐνῆν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τάδε· Κῦρος Κυαξάρῃ χαίρειν. Ἡμεῖς σε οὔτε ἔρημον κατελίπομεν, (οὐδεὶς γὰρ ὅταν [τῶν * ἐχθρῶν κρατῇ, τότε [τῶν * φίλων ἔρημος γίγνεται) οὐδὲ μὲν ἀποχωροῦντές γε ἀπὸ σοῦ οἰόμεθα ἐν κινδύνῳ σε * καθεστάναι· ἀλλ' ὅσῳ πλέον σου ἀπέχομεν, τοσούτῳ πλείονά σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν νομίζομεν. οὐ γὰρ οἱ ἐγγύτατα τῶν φίλων καθήμενοι μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν παρέχουσιν, ἀλλ' οἱ τοὺς ἐχθροὺς μήκιστον ἀπελαύνοντες, μᾶλλον τοὺς φίλους ἐν ἀκινδύνῳ καθιστᾶσι. σκέψαι δὲ καὶ οἵῳ ὄντι μοι περὶ σέ, οἷος ὢν περὶ ἐμέ, ἔπειτα μοι μέμφῃ. ἐγὼ μέν γέ σοι ἤγαγον συμμάχους, οὐχ ὅσους σὺ ἔπεισας, ἀλλ' ὁπόσους ἐγὼ πλείστους ἐδυνάμην. σὺ δέ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ ὄντι ὁπόσους πεῖσαι δυναίμην. νῦν δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, οὐ τὸν θέλοντα, ἀλλὰ πάντας ἀποκαλεῖς.

ἃ ἐπι- γράφω

ἐχθρῶν … φίλων … καθιστάναι

A Quibus effectis, quum Hyrcanius acceſſiſſet, inquit Cyrus: Periucundum mihi „ eſt, Hyrcanie, quod animaduerto, te non „ ſolum ita nobis adeſſe, vt factis amicitiam „ declares; ſed etiam indicia mihi præbere „ acris, quo præditus es, ingenij. Ac nunc „ quidem nobis eadem conducere, perſpi- „ cuum eſt. Nam & mihi ſunt hoſtes Aſ- „ ſyrij, & tibi iam infeſtiores ſunt, quam „ mihi. Quare ſic vtrique conſultandum eſt, „ vt eorum ſociorum, qui iam nobis adſunt, „ nemo deficiat; & alios quoque, ſi poſſi- „ B mus, adiungamus. Audiſti vero, Medum „ hunc equites auocare; qui ſi diſcedant, „ quo pacto nos pedites ſoli manebimus? „ Itaque hoc agendum eſt & tibi & mihi, „ vt hic ipſe, qui ſuos auocat, nobiſcum ma- „ nere velit. Tu igitur repertum aliquod ei „ tabernaculum tradito, vbi commodiſſi- „ me degat, & omnia, quibus opus fuerit, „ habeat. Ego vero daturus ſum operam, vt „ homini laboris aliquid imperem, quem „ lubentius ſuſcepturus ſit, quam hinc abi- „ C turus. Præterea cum ipſo de bonis iis diſ- „ ſerito, quæ ſpes ſit euentura noſtris omni- „ bus ſi recte gerantur ea quæ fieri oporteat. „ Hæc vbi feceris, ad me redito. Itaque abiit „ Hyrcanius vt Medum ad tabernaculum deduceret; & qui proficiſci debebat in Perſiam, paratus aderat. Ei Cyrus mandauit, vt Perſis diceret, quæ oratione ſuperiori ſunt indicata: Cyaxari vero litteras redderet. Volo autem, ait, tibi recitare, „ quæcumque perſcribo: quo & ſcias ea, & „ profitearis, ſi quis te de his interroget. „

Epiſtola Cyri ad Cyaxarem.

D Hæc autem litteris inerant: Cyrus Cyaxari ſalutem. Nos neque te ſolum reliquimus, quum nemo tunc ab amicis ſolus re- „ linquatur, quum hoſtes per eos vincit; ne- „ que propterea, quod abs te diſceſſimus, in „ periculo te nos conſtituiſſe arbitramur: „ ſed quo maiori abs te interuallo abſumus, „ tanto tibi plus ſecuritatis à nobis parari „ exiſtimamus. Nam qui apud amicos pro- „ xime deſident, non eos maxime tutos effi- „ ciunt: ſed qui hoſtes quam longiſſime re- „ E pellunt, ij potius amicos extra periculum „ collocant. Conſidera vero, quem me erga „ te expertus, ipſe viciſſim quem erga me te „ geras, dum modo de me quereris. Equi- „ dem auxilia ſociorum adduxi tibi, non „ quibus tu perſuaſiſſes, vt venirent; ſed „ quam maxima potui. Tu mihi, dum adhuc „ pacato in ſolo eſſem, tot conceſſiſti, quot „ perſuadendo adducere poſſem: & nunc „ me in hoſtium regione conſtituto, non „ eos, qui redire velint, ſed vniuerſos auocas. „

„ Itaque tunc quidem arbitrabar, me vobis vtriſque gratiam debere: nunc tu me cogis, vt tui obliuiſcar, & illis, qui me ſequuti ſunt, omnem gratiam referre ſtudeam. Verum facere non poſſum, vt tibi ſimilis fiam; ſed hoc ipſo tempore copiarum cauſſa miſſo in Perſiam nuntio, mandatum dedi, vt quotquot ad me venturi ſunt, ſi quidem eorum opera tibi ſit opus, ante quam ad nos veniant, eis tibi poteſtas ſit, non ex ipſorum arbitrio, ſed vti tu voles, vtendi. Conſilium autem tibi do, quamquam ipſe iunior, ne quæ conceſſeris, auferas; vt inimicitiæ tibi gratiarum loco non debeantur: nec minitabundus arceſſas, quum aliquem ad te celeriter venire vis: nec ſimul te ſolum eſſe dixeris, & multis miniteris: ne doceas eos, nihili te facere. Nos autem vt adſimus, operam dabimus, vbi primum ea confecerimus, quæ confecta tibi ac nobis ex æquo fore fructuoſa cenſemus. Vale. Hanc epiſtolam ei reddito & de quocunque horum interrogarit, id ita ſe habere dicito, vt in epiſtola perſcriptum eſt. Nam & de Perſis itidem tibi mando, quemadmodum eſt perſcriptum. Atque hunc quidem, iſta loquutus, & tradita epiſtola, dimiſit; addito mandato, vt ita feſtinaret, quemadmodum ipſe reditum celerẽ haud parum commodi adlaturum, non ignoraret. Secundum hæc armatos iam omnes, tam Hyrcanios quam Tigranis milites ſpectabat. Aderant & Perſæ armis inſtructi. Tunc etiam finitimi quidam equos adducebant, & adferebant arma. Hos ille tragulas eum in locum vbi & ceteros antea, iuſſit abiicere: vtque concremarent eas, quibus id negotij dederat, ſi quibus ipſi nõ egerent. Equos autem vt illi remanentes in caſtris cuſtodirent, qui eos adduxerant, edixit; donec aliquid eis ſignificatum eſſet. Conuocatis autem præfectis equitum & Hyrcaniorum, huiuſmodi orationem habuit: Ne mirum vobis ſit, amici & ſocij, quod ſæpius vos conuenire iubeo. Nam quum res præſentes nouæ ſint, pleræque adhuc ordine carent. Quæ vero nec dum in ordinẽ reuocata, & adhuc confuſa ſunt, ea, ſemper negotia faceſſere neceſſe eſt, donec ſuum quęque locũ acceperint. Multa iam bona, multi à vobis homines capti ſunt: ſed quoniam & ignoramus ipſi, quæ nam horum cuiuſque noſtrum ſint, neque his ipſis conſtat, quem quiſque dominum habeat; idcirco non admodum multos ex eis videre eſt officium facere, fereque ambigere omnes, quid abs ſe fieri oporteat.

Cyrus de præda diuidenda agit.

A τοιγαροῦν τότε μὲν ᾤμην ἀμφοτέροις ὑμῖν χάριν ὀφείλειν, νῦν δ᾽ ἀναγκάζεις με σοῦ μὲν ἐπιλαθέσθαι, τοῖς δ᾽ ἀκολουθήσασι πειρᾶσθαι πᾶσαν τὴν χάριν ἀποδιδόναι. οὐ μέντοι ἔγωγε σοὶ δύναμαι ὅμοιος γενέσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπὶ στράτευμα εἰς Πέρσας, ἐπιστέλλω ὁπόσοι ἂν ἴωσιν ὡς ἐμέ, ἤν τι σὺ αὐτῶν δέῃ * πρὶν ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχειν οὐχ ὅπως ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλ᾽ ὅπως ἂν σὺ βούλῃ χρῆσθαι αὐτοῖς. συμβουλεύω δέ σοι, B καίπερ νεώτερος ὤν, μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἃ ἂν δῷς, ἵνα μή σοι ἔχθραι ἀντὶ χαρίτων ὀφείλωνται· μηδ᾽ * ὅταν τινὰ βούλῃ πρὸς σὲ ταχὺ ἐλθεῖν, ἀπειλοῦντα μεταπέμπεσθαι· μηδὲ φάσκοντα ἔρημον εἶναι ἅμα πολλοῖς ἀπειλεῖν, ἵνα μὴ διδάσκῃς αὐτοὺς σοῦ μὴ φροντίζειν. ἡμεῖς δὲ πειρασόμεθα παρεῖναι, ὅταν τάχιστα διαπραξώμεθα, ἃ σοί τ᾽ ἂν νομίζομεν καὶ ἡμῖν πραχθέντα κοινὰ γενέσθαι ἀγαθά. ἔρρωσο. Ταύτην αὐτῷ ἀπόδος, καὶ ὅ,τι ἄν σε τούτων ἐρωτᾷ, ᾗπερ γέγραπται, C σύμφαθι. καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπιστέλλω σοι περὶ τῶν Περσῶν, ᾗπερ γέγραπται. τούτῳ μὲν οὖν οὕτως εἰπών, καὶ δοὺς τὴν ἐπιστολήν, ἀπέπεμψε, προσεντειλάμενος οὕτω σπεύδειν, ὥσπερ οἶδεν, ὅτι συμφέρει ταχὺ παρεῖναι. ἐκ τούτου δὴ ἑώρα μὲν ἐξωπλισμένους ἤδη πάντας καὶ τοὺς Ὑρκανίους καὶ τοὺς ἀμφὶ Τιγράνην· καὶ οἱ Πέρσαι δ᾽ ἐξωπλισμένοι ἦσαν. ἤδη δέ τινες τῶν * προσχώρων καὶ ἵππους ἀπῆγαγον, καὶ ὅπλα ἔφερον. ὁ δὲ τὰ μὲν παλτά, ὅπουπερ καὶ τοὺς πρόσθεν καταβάλλειν ἐκέ- D λευσε, καὶ κατακαίειν, οἷς τοῦτο ἔργον ἦν, ὁπόσων μὴ αὐτοὶ δέοιντο. τοὺς δὲ ἵππους ἐκέλευσε φυλάττειν μένοντας τοὺς ἀγαγόντας, ἕως ἄν τι * σημανθείη αὐτοῖς· τοὺς δ᾽ ἄρχοντας τῶν ἱππέων καὶ Ὑρκανίων καλέσας, τοιάδε ἔλεξεν. Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαυμάζητε, ἔφη, ὅτι πολλάκις ὑμᾶς συγκαλῶ. E καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ παρόντα, πολλὰ [αὐτῶν * ἀσύντακτά ἐστιν· ἃ δ᾽ ἂν ἀσύντακτα ᾖ, ἀνάγκη ταῦτα ἀεὶ πράγματα παρέχειν, ἕως ἂν χώραν λάβῃ. καὶ νῦν ἔστι μὲν ἡμῖν πολλὰ τὰ αἰχμάλωτα χρήματα, καὶ ἄνδρες ἐφ᾽ αὐτοῖς, διὰ δὲ τὸ μήθ᾽ ἡμᾶς εἰδέναι ποῖα τούτων ἑκάστου ἐστὶν ἡμῶν, μήτε τούτους εἰδέναι ὅστις ἑκάστῳ αὐτῶν δεσπότης, περαίνοντας μὲν δὴ τὰ δέοντα οὐ πάνυ ἐστὶν ὁρᾶν αὐτῶν πολλούς, ἀποροῦντας δὲ ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, σχεδὸν πάντας.

πρὶν ἐς ἡμᾶς ἐλθ.

ὃν τινα βούλῃ

πλησιοχώρων

σημαίνῃ

Quapropter

ἵνα οὖν ... οὕτως ἔχῃ, διαιρεῖσθε αὐτά. καὶ ὅστις μὲν ἔλαβε σκηνὴν ἔχουσαν ἱκανὰ καὶ σῖτα καὶ ποτὰ καὶ τοὺς ὑπηρετήσοντας, καὶ στρωμνὴν καὶ ἐσθῆτα, καὶ τἆλλ' οἷς οἰκεῖται σκηνὴ καλῶς στρατιωτική, ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν ἄλλο δεῖ προσγενέσθαι ἢ τὸν λαβόντα εἰδέναι ὅτι τούτων, ὡς οἰκείων, ἐπιμελεῖσθαι δεῖ· ὅστις δὲ εἰς* ἐνδεόμενά που κατεσκήνωσε, τούτοις ὑμεῖς σκεψάμενοι, τὸ ἐλλεῖπον *ἐκπληρώσατε. πολλὰ δὲ καὶ περιττὰ οἶδα ὅτι ἔσται· πλείω γὰρ ἅπαντα ἢ κατὰ τὸ ἡμέτερον πλῆθος εἶχον οἱ πολέμιοι. ἦλθον δὲ πρός με καὶ χρημάτων ταμίαι οἵ τε τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως καὶ ἄλλων δυναστῶν, οἳ ἔλεγον ὅτι χρυσίον εἴη παρὰ σφίσιν ἐπίσημον, δασμούς τινας λέγοντες. καὶ ταῦτα οὖν κηρύττετε πάντα ἀποφέρειν πρὸς ὑμᾶς, ὅπου ἂν καθέζησθε· καὶ φόβον ἐπιτίθεσθε τῷ μὴ ποιοῦντι τὸ παραγγελλόμενον. ὑμεῖς δὲ λαβόντες διάδοτε, ἱππεῖ μὲν τὸ διπλοῦν, πεζῷ δὲ τὸ ἁπλοῦν, ἵνα ἔχητε, *ἢν τινων προσδέησθε, καὶ ὅτου ὠνήσεσθε. τὴν δ' ἀγορὰν τὴν οὖσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρυξάτω μὲν ἤδη, ἔφη, μὴ ἀδικεῖν μηδένα, πωλεῖν δὲ τοὺς καπήλους [καὶ ἐμπόρους *ὅ,τι ἔχει ἕκαστος πράσιμον· [καὶ ταῦτα διαθεμένους ἄλλα ἄγειν, ὅπως οἰκῆται ἡμῶν τὸ στρατόπεδον.* καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον. οἱ δὲ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι εἶπον ὧδε· καὶ πῶς ἄν, ἔφασαν, ἡμεῖς ἄνευ σοῦ καὶ τῶν σῶν διανεμοίμεθα ταῦτα; *ὁ δ' οὖν Κῦρος πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ὧδε προσηνέχθη· ἦ γὰρ οὕτως, ἔφη, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκετε, ὡς ὅ,τι ἂν δέῃ πραχθῆναι, ἐπὶ πᾶσι πάντας ἡμᾶς δεήσει παρεῖναι, καὶ οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω [ὑμῖν* πράττων περὶ ὑμῶν ὅ,τι ἂν δέῃ, οὔτε ὑμεῖς περὶ ἡμῶν; καὶ πῶς ἂν ἄλλως πλείω μὲν πράγματα ἔχοιμεν, μείω δὲ διαπραττοίμεθα, ἢ οὕτως; ἀλλ' ὁρᾶτε, ἔφη· ἡμεῖς μὲν γὰρ διεφυλάξαμεν ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν ἐπιστεύσατε καλῶς διαπεφυλάχθαι. ὑμεῖς δ' αὖ διανείματε, καὶ ἡμεῖς πιστεύσομεν ὑμῖν καλῶς διανενεμηκέναι, *καὶ ἐν ἄλλοις δέ γε αὖ ἄλλο τι ἡμεῖς πειρασόμεθα κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν. ὁρᾶτε γὰρ δή, ἔφη, νυνὶ πρῶτον ἵπποι ὅσοι ἡμῖν πάρεισιν, οἱ δὲ προσάγονται. τούτους οὖν εἰ μὲν ἐάσομεν ἀνεμβάτους, ὠφελήσουσι μὲν οὐδὲν ἡμᾶς, πράγματα δὲ παρέξουσιν ἐπιμελεῖσθαι. ἢν δ' ἱππέας ἐπ' αὐτοὺς κα-

ἐλλείμμενά που

ἀπλήσατε

ἢν τινος προσδέησθε, καὶ

εἰ δ' αὖ

ἢ ἄλλως δὲ ἢ αὖ ἡμεῖς

A Quapropter itane comparata ſint, vos iſta diſcernite. quumque adeo tabernaculum aliquis adeptus eſt, quod ſatis & ab eſculentis eſt inſtructum, & à potulentis, & famulitio, & ſtragula, & alia veſte, rebuſque ceteris, quæ requiruntur, vt in tabernaculo militari commode degi poſſit; huic ſane nulla opus eſt acceſſione alia, niſi vt is, cui obtigit, ſciat horum curam ſibi, tamquam ſuorum gerendam eſſe. Qui vero in ea divertit tabernacula, quibus pleraque deſunt; his B vos inſpectis, quod deeſt, ſupplete. Scio equidem, multa etiam ſuperatura eſſe. Nam hoſtibus omnia fuere copioſiora quam pro multitudine noſtra. Venerunt etiam ad me Aſſyriorum regis, aliorumque præpotentium quæſtores, & penes ſe aurum ſignatum eſſe dixerunt, ac tributorum quorumdam mentionem fecerunt. Itaque per præconem imperate, vt iſtæc ad vos omnia deferant, vbicumque conſederitis: & terrorem incutite, ſi quis id, quod imperatum eſt, non C fecerit. Quumque acceperitis ea, duplum quidem equiti, pediti ſimplum tribuite; vt habeatis, ſi quibus indigueritis, atque etiam vt aliquid emere poſſitis. Forum vero caſtrẽſe, inquit, ab vllo violari ſtatim præco prohibeat, iubeatque caupones ac mercatores vendere merces ſuas venales, iiſque diſtractis alias advehere, vt caſtra noſtra frequentiam hominum habeant. Hæc illi ſtatim proclamabant. Medi vero, & Hyrcanij: Quo pacto nos, inquiunt, abſque te ac tuis hæc diſtri- D buerimus? Quæ ipſorum verba Cyrus ita excepit: Eane veſtra ſententia eſt, vt quidquid tamdem agatur, rebus omnibus nos omnes intereſſe oporteat? neque ſatis ego facturus ſim vobis, agens pro vobis, quod vſus poſtulet; neque vos, pro nobis? Quanam alia ratione, ſi non hac, plus habituri negotij ſimus, & minus effecturi? Enimvero videte obſecro, ait: Nos hæc vobis cuſtodiuimus, & vos creditis, à nobis eſſe recte cuſtodita: Vos igitur itidem diſtri- E buite, noſque credemus vobis, recte diſtributa eſſe: ac viciſſim nos aliis in rebus quiddam, quod ſit ex vſu publico, peragemus. Primum videte, quot nobis partim adſint equi, partim adducantur: Eos ita ſi relinquemus, vt inſideat nemo; neque quidquam nobis proderunt, & ob curam ipſorum moleſti etiam nobis erunt: Sin equites eis im-

ponemus, eadem opera tum negotiorum moleſtia liberabimur, tum virium acceſſione nos confirmabimus. Iam ſi ſunt alij, quibus eos detis, & quibuſcum, ſi ſit opus, pericula libentius adeatis, quam nobiſcum; nimirum his eos tradite. Sin nos in primis adſtites habere vultis, nobis eos date. Nam modo, quum provecti abſque nobis ad hoſtes, prœlij diſcrimen adiretis, magnum nobis metum incuſſiſtis, ne quid vobis accideret: atque etiam magno pudore nos adfeciſtis, quod iſtic non eſſemus, vbi vos eratis. Verum ſi accipiemus equos, ſequuturi vos ſumus: ac ſi quidem vna vobiſcum in equis dimicantes, maiores adferre vtilitates videbimur, nihil ad alacritatem ſummam reliqui faciemus: ſin pedites putabimur opportunius vobis adeſſe, procliue fuerit deſcendere, ſtatimque adeo vobis pedites adfuturi ſumus, & quibus equos tradamus, excogitabimus. Hæc Cyrus dixit: ad quæ illi reſponderunt: Nos, Cyre, neque viros habemus, quos equis hiſce imponamus; neque ſi haberemus, quum tu hoc velis, aliud ſententiæ tuæ præferremus. Itaque nunc equos ipſos accipe, & quod optimum facto putabis, facito. Ego vero accipio, inquit, adeoque nos, quod felix & fauſtum ſit, equites efficiamur; & vos, quæ communia ſunt, diuidite. Ac primum quidem, ait, Diis eximite, quodcumque Magi è diſciplina ſua indicarint. Deinde Cyaxari ſeligite, quæ ſeligendo maxime rem gratam vos ipſi facturos arbitramini. Illi cum riſu, mulieres formoſas deligendas huic aiebant. Ergo mulieres, inquit, deligite, & quidquid aliud viſum vobis fuerit. Poſtea vero, quam huic ſelegeritis, Hyrcanij, facite, quantum poteſtis, vt omnes hi Medi, qui me vltro ſequuti ſunt, nihil habeant quod querantur. Et vos item Medi primos hoſce ſocios noſtros honoribus & præmiis ornate, quo recte ſe conſuluiſſe ſuis rebus exiſtiment, quum noſtræ ſe amicitiæ adiungerent. Etiam de omnibus partem nuntio tribuite, qui à Cyaxare venit; nec ipſi ſolum, ſed iis quoque quos ſecum habet: atque etiam hunc obſecrate, vt nobiſcum maneat, idque mihi probari dicite, vt quum rectius intellexerit ſingula, vera renuntiare Cyaxari poſſit. Perſis autem, qui mecum ſunt, quæcumque vobis præclare inſtructis ſuperarint, ſufficiet. Quippe nos in deliciis non admodum educati ſumus, ſed populari ratione quadam.

Cyrus ſuadet, vt Perſis equi ab hoſtibus capti tradantur.

Cyri de partienda reliqui præda conſilium.

Ἀναστήσωμεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ ἰσχὺν ἡμῖν αὐτοῖς προσθησόμεθα. εἰ μὲν οὖν ἄλλους ἔχετε, οἷς τισιν ἂν δοίητε αὐτούς, μεθ' ὧν ἂν καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι δέοι) ἢ μεθ' ἡμῶν, ἐκείνοις δίδοτε. εἰ μέντοι ἡμᾶς βούλεσθε παραστάτας μάλιστα ἔχειν, ἡμῖν αὐτοὺς δότε. καὶ γὰρ νῦν ὅτε ἄνευ ἡμῶν προσελάσαντες ἐκινδυνεύσατε, πολὺν μὲν φόβον ἡμῖν παρείχετε μή τι πάθητε, μάλα δὲ αἰσχύνεσθαι ἡμᾶς ἐποιήσατε, ὅτι οὐ παρῆμεν ὅπουπερ ὑμεῖς. B ἢν δὲ λάβωμεν τοὺς ἵππους, ἑψόμεθα ὑμῖν. κἂν μὲν δοκῶμεν * ὠφελεῖν πλείονα ἐπὶ τῶν ἵππων συναγωνιζόμενοι, οὕτω προθυμίας οὐδὲν ἐλλείψομεν· ἢν δὲ πεζοὶ γενόμενοι δοκῶμεν καιριώτερος ἂν παρεῖναι, τὸ καταβῆναι ἐν μέσῳ, καὶ εὐθὺς πεζοὶ ὑμῖν παρεσόμεθα· τοὺς δ' ἵππους * μηχανησόμεθα οἷς ἂν παραδοίημεν. ὁ μὲν οὕτως ἔλεξεν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο· Ἀλλ' ἡμεῖς μέν, ὦ Κῦρε, οὔτε ἄνδρας ἔχομεν, οὓς ἀναβιβασαίμεθ' ἂν ἐπὶ τοὺς ἵππους τούτους, C οὔτε εἰ ἔχοιμεν, σοῦ ταῦτα βουλομένου οὐκ ἂν ἄλλο ἀντὶ τούτων ᾑρούμεθα. καὶ νῦν, ἔφασαν, * λαβὼν τοὺς ἵππους, ποίει ὅπως ἄριστον δοκεῖ σοι εἶναι. ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἡμεῖς τε ἱππεῖς γενοίμεθα, καὶ ὑμεῖς διέλοιτε τὰ κοινά. πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖτε ὅ,τι ἂν οἱ Μάγοι ἐξηγῶνται, ἔπειτα δὲ Κυαξάρῃ * ἐξέλετε ὁποῖ' ἂν οἴεσθε αὐτῷ μάλιστα D χαρίζεσθαι. καὶ οἱ γελάσαντες εἶπον, ὅτι γυναῖκας [ἂν καλὰς * ἐξαιρετέον [ἂν * εἴη. γυναῖκάς τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἂν δοκῇ ὑμῖν. ἐπειδὰν δὲ ἐκείνῳ ἐξέλητε, ὦ Ὑρκάνιοι, τοὺς ἐμοὶ ἐθελουσίους τούτους * ἐπισπομένους πάντας ἀμέμπτους ποιεῖτε εἰς δύναμιν. ὑμεῖς δ' αὖ, ὦ Μῆδοι, τοὺς πρώτους συμμάχους γενομένους τούτους τιμᾶτε, ὅπως εὖ βεβουλεῦσθαι ἡγήσωνται ἡμῖν φίλοι γενόμενοι. νείματε δὲ πάντων τὸ μέρος καὶ τῷ παρὰ Κυαξάρου ἥ-E κοντι [ἀγγέλῳ * αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. καὶ συμμένειν δὲ παρακαλεῖτε, ὡς καὶ ἐμοὶ * τοῦτο συνδοκοῦν, ἵνα καὶ Κυαξάρῃ μᾶλλον εἰδὼς περὶ ἑκάστου ἐπαγγείλῃ τὰ ὄντα. Πέρσαις δ', ἔφη, τοῖς μετ' ἐμοῦ, ὅσα ἂν περιττὰ γένηται, ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἀρκέσει. καὶ γάρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς οὐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα, ἀλλὰ χωριτικῶς.

ἀφελεῖν πλεῖον τὸ αὐτῶν συναγ.

μηχανησόμεθα

λαβὼν τοὺς, ποίει

ἐκλέξασθε

ἐπισπομένους Μήδους ἀμέμπτους ποιεῖτε. καὶ εἶθισμένους

τούτου συνδοκοῦντος,

ὥστε ἴσως ἂν ἡμῖν * καταγελῴητε, εἴ τι σεμνὸν ἡμῖν περιθείητε. ὥσπερ, ἔφη, οἶδα ὅτι πολὺ γέλωτα ὑμῖν παρέξομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καθήμενοι, οἶμαι δ', ἔφη, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καταπίπτοντες. ἐκ τούτου οἱ μὲν ᾔεσαν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν, μάλα ἐπὶ τῷ ἱππικῷ γελῶντες· ὁ δὲ τοὺς ταξιάρχους καλέσας, ἐκέλευσε τοὺς ἵππους λαμβάνειν, καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη, καὶ τοὺς ἱπποκόμους, [καὶ * ἀριθμήσαντας λαβεῖν κληρωσαμένους εἰς τάξιν ἴσους ἑκάστοις. αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος αὖ κηρῦξαι ἐκέλευσεν, εἴ τις εἴη ἐν τῷ Ἀσσυρίων ἢ Σύρων ἢ Ἀραβίων στρατεύματι ἀνὴρ δοῦλος, ἢ Μήδων, ἢ Περσῶν, ἢ Βακτριανῶν, ἢ Καρῶν, ἢ Κιλίκων, ἢ Ἑλλήνων, ἢ ἄλλοθέν ποθεν βεβιασμένος, ἐκφαίνεσθαι. οἱ δ' ἀκούσαντες τοῦ * κηρύγματος, ἄσμενοι πολλοὶ προὐφάνησαν. ὁ δὲ ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς τὰ εἴδη * βελτίστους, ἔλεγεν ὅτι ἐλευθέρους αὐτοὺς ὄντας δεήσει ὅπλα ὑποφέρειν ἃ ἂν αὐτοῖς διδῶσι· τὰ δὲ ἐπιτήδεια ὅπως ἂν ἔχωσιν, ἔφη αὐτῷ μελήσειν. καὶ εὐθὺς ἄγων πρὸς τοὺς ταξιάρχους, συνέστησεν αὐτούς, καὶ ἐκέλευσε τὰ γέρρα καὶ τὰς ψιλὰς μαχαίρας τούτοις δοῦναι, ὅπως ἔχοντες [σὺν * τοῖς ἵπποις ἕπωνται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τούτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτῶν Πέρσαις λαμβάνειν· αὐτοὺς δὲ τοὺς θώρακας καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι. καὶ αὐτὸς οὕτω ποιῶν κατῆρχεν. ἐπὶ δὲ τοὺς πεζοὺς τῶν ὁμοτίμων * ἀνθ' ἑαυτοῦ [ἕκαστον * καθιστάναι ἄλλον ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. Γωβρύας δ' ἐν τούτῳ παρῆν ὁ Ἀσσύριος, πρεσβύτης ἀνήρ, ἐφ' ἵππου, σὺν ἱππικῇ θεραπείᾳ· εἶχον δὲ * πάντες τὰ ἐφ' ἵππων ὅπλα. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τὰ ὅπλα παραλαμβάνειν τεταγμένοι ἐκέλευον παραδιδόναι τὰ ξυστά, ὅπως κατακαίοιεν ὥσπερ καὶ τἆλλα. ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν, ὅτι Κῦρον πρῶτον βούλοιτο ἰδεῖν· καὶ οἱ ὑπηρέται τοὺς μὲν ἄλλους ἱππέας αὐτοῦ κατέλιπον, τὸν δὲ Γωβρύαν ἄγουσι πρὸς τὸν Κῦρον. ὁ δ', ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν ὧδε· ὦ δέσποτα, ἐγώ εἰμι τὸ μὲν γένος * Ἀσσύριος· ἔχω δὲ καὶ τεῖχος ἰσχυρόν, καὶ χώρας ἐπάρχω πολλῆς· καὶ ἵππον εἰς χιλίαν τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ παρειχόμην, καὶ φίλος ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τέθνηκεν ὑφ' ὑμῶν, ἀνὴρ ἀγαθὸς ὤν, ὁ δὲ παῖς ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἔχει, ἔχθιστος ὢν ἐμοί, ἥκω πρὸς σὲ καὶ ἱκέτης προσπίπτω.

καταγελάσαιτε. — *ἄσμενοι, ἄτ. πολλοὶ προσεφάνησαν.* — *καλλίστους.* — *ἀνθ' ἑαυτοῦ* — *πάντες τὰ ἐφ' ἵππου* — *Ἀσσύριος, ἔχω δὲ κ. τ. ἰσχυρὸν, καὶ χ. ἐπάρχω, κ. ἵππ. εἰς χ. παρεῖχον τῷ* (margin notes)

Itaque fortaſſis etiam riſui vobis eſſemus, ſi quid ſplendidius nobis adtribueretur: ſicuti futurum ſcio, vt equis inſidentes admodum noſmet vobis ridendos præbeamus; ac fortaſſis, vt arbitror, etiam in terram decidentes. Secundum hæc illi ad prædæ diuiſionem acceſſere, quum ob equitatus huius mentionem valde riderent. Cyrus arceſſitis cohortium præfectis, iuſſit vt equos reciperent, & inſtrumenta equeſtria, cum equorum curatoribus; & quidem ad numerum acciperent, pares videlicet militum ſingulorum numero, ſorte quamlibet in cohortem ducta. Proclamari etiam per præconem iuſſit, vt ſi quod in Aſſyriorum, aut Syrorum, aut Arabum exercitu mancipium eſſet, vel è Media, vel Perſia, ſiue Bactriana, ſiue Caria, ſiue Cilicia, ſiue Græcia, ſiue aliunde vi abductum, ſe conſpiciendum exhiberet. Quo quidem audito præconio, multi ſe lubenter exhibuerunt. Cyrus ex eorum numero ſelectis, qui forma præſtabant, vt liberis hominibus arma eſſe geſtanda dixit, ab ſe data: ſibi autem curæ futurum vt res neceſſarias haberent. Simul eos ad præfectos cohortium mox deducens, iiſdem commendat; & iubet, vt crates, ac gladios exiles eis darent; quibus inſtructi, ſequerentur equitatum; atque vt pro eiſdem commeatum perinde ac pro Perſis ſuis, acciperent: Ipſi vero cohortium præfecti, loricati & haſtati ſemper equis veherentur, quod quidem primus orſus eſt facere; ac ſinguli ſuo loco peditibus æqualium præfectum ex æqualibus alium conſtituerent. His illi rebus intenti quum eſſent, interea Gobryas Aſſyrius, ſenex, cum equeſtri famulatu, eques & ipſe aderat. Geſtabant autem omnes arma equeſtria. Quibus vero datum hoc erat negotij vt arma reciperent, iubebant haſtas tradi; vt eas perinde, atque arma cetera, comburerent. Gobryas, velle ſe primum videre Cyrum, ait. Itaque miniſtri ceteris ipſius equitibus relictis, ad Cyrum Gobryam deducunt. Is vbi Cyrum conſpexit, his verbis vſus eſt: « Equidem, domine, natione ſum Aſſyrius, & caſtellum munitum habeo, & amplæ regioni cum imperio præſum, & equos circiter mille regi Aſſyriorum exhibere ſolebam: cui quidem carus eram, vt qui maxime. Sed quādo cæſus ille à vobis diem obiit, vir ſane fortis & bonus, illiuſq; filius rerū modo potitur, inimiciſſimus mihi; ad te venio, meq; ſupplex ad pedes tuos proſterno.

Cyrus ingenues homines in libertatem vindicat.

Gobryas Aſſyrius ad Cyrum venit.

Trado autem me tibi ſeruum, & belli ſocium; ac te rogo vt iniurias meas vlciſcaris; teque pro eo ac poſſum, filium mihi adopto. Nam orbus ſum liberis ſexus virilis. Quem enim, domine, ſolum habebam, forma & virtute præſtantem, & amantem mei, & eum honorem mihi deferentem, quo filius patrem perſequendo maxime beare poſſit: hunc rex ille nunc meus, arceſſitum ab illius temporis rege, huius patre, vt qui vellet filio meo filiam ſuam vxorem dare: (atque equidem eum ſic à me dimittebam, vt elato eſſem animo, qui filium meum regis filiæ maritum viſurus eſſem) hunc inquam rex iſte nunc imperans, ad venationem inuitauit, & poteſtatem ei fecit venandi totis viribus, quod longe ſe illo meliorem equitem duceret. Itaque venatus eſt cum eo, tamquam amico; quumque prodiiſſet in conſpectum vrſa, & vterque hanc perſequeretur: noſter iſte modo princeps emiſſo iaculo aberrat, quod vtinam ne vmquam accidiſſet: at meus ille filius, telo coniecto, quod minime factum oportuit, vrſam ſternit. Et tunc quidem ille dolore adfectus, inuidiam occulte repreſſit. Quum autem interueniſſet leo, atque hic rurſus aberraſſet, quod ei accidiſſe mirum opinione mea videri non debuit, filius vero meus ictu * denuo non aberrante leonem conficiés, feram vtramque ſe ictu gemino diceret, vno alterum ſequuto, ſtrauiſſe: tum vero ſceleratus ille non amplius inuidiam cohibuit, ſed ereptam vni comitum cuſpidem in pectus adegit, atque ita meo illi vnico caroque filio animam abſtulit. Ego vero miſer mortuum pro ſponſo retuli, ac tam grandis berbeſcentem tunc prima lanugine filium optimum & dilectiſſimum ſepelij. At interfector ille, quaſi hoſtem aliquem peremiſſet, neque pœnitere viſus eſt vmquam, neque pro atroci hoc facinore terra conditum honore vllo dignatus eſt. Pater quidem eius miſertus mei fuit, ac palam declarauit, ſibi quoque calamitatem meam moleſtam accidiſſe. Itaque ſi ille viueret, nunquam ego ad te cum ipſius damno veniſſem. Nam & multa extiterunt eius in me officia plena amoris, & ipſe viciſſim ei mea præſtiti. Quia vero ad interfectorem filij mei rerum ſumma peruenit, non equidem animo in illum vmquam eſſe beneuolo poſſim; nec ipſe me vmquam, ſat ſcio, amicum duxerit. Non enim ignorat, quæ mens in eum mea ſit: atque vti antehac hilariter viuere ſolitus,

Aſſyriorum regis filius vt Gobryæ filium interfecerit.

al. ictu infeliciter felici

A καὶ δίδωμί σοι ἐμαυτὸν δοῦλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ τιμωρὸν αἰτοῦμαι μοι γενέσθαι, καὶ παῖδα οὕτως, ὡς δυνατόν, σε ποιοῦμαι. ἄπαις δέ εἰμι ἀρρένων παίδων. ὃς γὰρ ἦν μοι μόνος καλός, ὦ δέσποτα, καὶ ἀγαθός, καὶ ἐμὲ φιλῶν καὶ τιμῶν ὥσπερ ἂν εὐδαίμονα πατέρα παῖς τιμῶν τιθείη, τοῦτον ὁ νῦν βασιλεὺς οὗτος, καλέσαντος τοῦ τότε βασιλέως, πατρὸς δὲ τοῦ νῦν, ὡς δώσοντος τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί, (ἐγὼ μὲν
B ἀπεπεμψάμην, μέγα φρονῶν ὅτι δῆθεν τῆς βασιλέως θυγατρὸς ὀψοίμην τὸν ἐμὸν υἱὸν γαμέτην) ὁ δὲ νῦν βασιλεὺς ἐπὶ θήραν αὐτὸν παρακαλέσας, καὶ ἀνεὶς * αὐτῷ θηρᾶν ἀνὰ κράτος, ὡς πολὺ κρείττων αὐτοῦ ἱππεὺς ἡγούμενος εἶναι· ὁ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα, φανείσης δ' ἄρκτου, διώκοντες ἀμφότεροι, ὁ μὲν νῦν * ἄρχων οὗτος ἀκοντίσας ἥμαρτεν· (ὡς μή ποτ' ὤφελεν) ὁ δ' ἐμὸς παῖς βαλών, (οὐδὲν δέον) καταβάλλει τὴν ἄρκτον. καὶ τότε μὲν
C ἀνιαθεὶς ἄρα κατέσχεν οὕτως ὑπὸ σκότου τὸν φθόνον· ὡς δὲ πάλιν λέοντος παρατυχόντος ὁ μὲν αὖ ἥμαρτεν, (οὐδέν, οἶμαι, θαυμαστὸν παθών) ὁ δ' αὖ ἐμὸς παῖς * αὖθις τυχὼν κατειργάσατο τὸν λέοντα, καὶ εἶπεν, ἄρα βέβληκα μιᾷ * δὶς ἐφεξῆς, καὶ καταβέβληκα * θῆρας ἑκατεράκις· ἐν τούτῳ δὴ οὐκέτι κατέσχεν ὁ ἀνόσιος τὸν φθόνον, ἀλλ' αἰχμὴν παρά τινος τῶν ἑπομένων ἁρπάσας, παίσας εἰς τὰ στέρνα, τὸν μόνον μοι καὶ φίλον παῖδα ἀφείλετο
D τὴν ψυχήν. κἀγὼ μὲν ὁ τάλας νεκρὸν ἀντὶ νυμφίου ἐκομισάμην, καὶ ἔθαψα τηλικοῦτος ὢν ἄρτι γενειάσκοντα ἄριστον παῖδα τὸν ἀγαπητόν. ὁ δὲ * κατακτανών, ὥσπερ ἐχθρὸν ἀπολέσας, οὔτε μεταμελόμενος πώποτε φανερὸς ἐγένετο, οὔτε ἀντὶ τοῦ κακοῦ ἔργου τιμῆς τινὸς ἠξίωσε τὸν κατὰ γῆς. ὅ γε μὴν πατὴρ αὐτοῦ καὶ συνῴκτισέ με, καὶ δῆλος ἦν συναχθόμενός μου τῇ συμφορᾷ. ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ μὲν ἔζη ἐκεῖνος, οὐκ ἄν ποτε ἦλθον πρὸς σὲ ἐπὶ
E τῷ ἐκείνου κακῷ. πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου, καὶ ὑπηρέτησα ἐκείνῳ· ἐπεὶ δὲ εἰς τὸν τοῦ ἐμοῦ παιδὸς φονέα ἡ ἀρχὴ [αὕτη * περιήκει, οὐκ ἂν ποτε ἐγὼ τούτῳ δυναίμην εὔνους γενέσθαι, οὐδὲ οὗτος με εὖ οἶδ' ὅτι φίλον ἄν ποτε ἡγήσαιτο. οἶδε γὰρ ὡς ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἔχω, καὶ ὡς πρόσθεν * φαιδρὸς βιοτεύων,

αὐτὴν

δυστυχῶς τυχὼν

θῆρα

κατακαίνων,

φαιδρὸς

νυνὶ δὲ διάκειμαι ἔρημος ὢν, καὶ διὰ πένθους τὸ γῆρας διάγων. Εἰ μὲν οὖν ἐμὲ σὺ δέχῃ, καὶ ἐλπίδα τινὰ λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδὶ τιμωρίας ἄν τινος μετὰ σοῦ τυχεῖν, καὶ ἀνηβῆσαι πάλιν δοκῶ μοι, καὶ * οὔτ᾽ ἂν ζῶν ἔτι αἰσχυνοίμην, οὔτε ἀποθνήσκων, ἀνιώμενος ἂν τελευτᾶν δοκῶ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. Κῦρος δ᾽ ἀπεκρίνατο, ἀλλ᾽ ἤνπερ, ὦ Γωβρύα, καὶ φρονῶν φαίνῃ ὅσαπερ λέγεις πρὸς ἡμᾶς, δέχομαί τε ἱκέτην σε, καὶ * τιμωρήσειν τὸν φονέα σοι σὺν θεοῖς ὑπισχνοῦμαι. λέξον δέ μοι, ἔφη, ἐάν σοι ταῦτα ποιῶμεν, καὶ τὰ τείχη ἐῶμεν ἔχειν σε, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὴν δύναμιν ἥνπερ πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν τί ἀντὶ τούτων ὑπηρετήσεις; ὁ δὲ εἶπε· τὰ μὲν τείχη, * ὅταν θέλῃς οἶκόν σοι παρέξω· δασμόν τε τῆς χώρας, ὅνπερ ἔφερον ἐκείνῳ, σοὶ ἀποίσω· καὶ * ὅπου ἂν δέῃ σοι στρατεύειν, συστρατεύσομαί σοι, τὴν ἐκ τῆς χώρας δύναμιν ἔχων. ἔστι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυγάτηρ παρθένος ἀγαπητὴ, γάμου ἤδη ὡραία, ἣν ἐγὼ πρόσθεν μὲν ᾤμην τῷ νῦν βασιλεύοντι γυναῖκα τρέφειν, νῦν δέ με αὐτή τε ἡ θυγάτηρ πολλὰ γοωμένη ἱκέτευσε, μὴ δοῦναι αὐτὴν τῷ τοῦ ἀδελφοῦ φονεῖ, ἐγώ τε ὡσαύτως γιγνώσκω. νῦν δέ σοι δίδωμι βουλεύσασθαι καὶ περὶ ταύτης οὕτως, ὥσπερ ἂν καὶ ἐγὼ βουλεύων περὶ σοῦ φαίνωμαι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἐπὶ τούτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀληθευόμενος δίδωμί τέ σοι τὴν ἐμὴν, καὶ λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν. θεοὶ δὲ ἡμῖν μάρτυρες ἔστωσαν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε ἐκέλευσε τὸν Γωβρύαν ἔχοντα τὰ ὅπλα, καὶ ἐπήρετο πόση τις ὁδὸς ὡς αὐτὸν εἴη, ὡς ἥξων. ὁ δ᾽ ἔλεγεν· ἢν αὔριον ἴῃς πρῲ, τῇ ἑτέρᾳ ἂν αὐλίζοιο παρ᾽ ἡμῖν. * ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ᾤχετο, ἡγεμόνα καταλιπών. οἱ δὲ Μῆδοι παρῆσαν, * τὰ μὲν σιγῇ ἔφασαν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν, ἀποδόντες τοῖς Μάγοις· Κύρῳ δ᾽ ἐξῃρηκότες τὴν καλλίστην σκηνὴν, καὶ τὴν Σουσίδα γυναῖκα, ἣ καλλίστη δὴ λέγεται τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γενέσθαι, καὶ μουσουργοὺς δὲ δύο τὰς κρατίστας· δεύτερα δὲ, Κυαξάρει τὰ δεύτερα· τοιαῦτα δ᾽ ἄλλα, ὧν ἐδέοντο, ἐκπληρώσαντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδενὸς δεόμενοι στρατεύοιντο. πάντα γὰρ ἦν πολλά. προσέλαβον δὲ καὶ οἱ Ὑρκάνιοι ὧν ἐδέοντο. ἰσόμοιρον δ᾽ * ἐποιήσαντο καὶ τὸν Κυαξάρου ἄγγελον.

Margin: ζῶν ἂν αἰσχυνοίμην · τιμωρήσειν … σοῦ · ὅταν θέλῃς · ὅποι ἂν … · ἐπειδὴ δὲ … ᾤχετο · ἃ μὲν οἱ μάγοι … · ἐπαίνεσαν τὸν παρὰ Κυαξάρου

A nunc in hac orbitate adfectus ſim, ſenectam in luctu exigens. Quapropter ſi tu me receperis, & aliqua mihi vindicandæ per te mortis cari filij ſpes fiat: etiam repubeſcere mihi videbor, neque me cum dedecore viuere, neque cum dolore mori putabo. Sic Gobryas quum loquutus eſſet, reſpondit Cyrus: Si conſtet, ea te ſentire, mi Gobrya, quæ dicis; equidem te ſupplicem recipio, & de interfectore me pœnas ſumturum, Diis iuuantibus, polliceor. B Verum dic mihi, ait, ſi hæc à nobis tibi contingant, & caſtella retinere te ſinamus, & regionem, & arma, & poteſtatem, cum qua fuiſti hactenus, quidnam pro his obſequij nobis præſtabis? Munitionem, inquit, vbi voles, tradam tibi, vt domus tua ſit: & tributum, quod illi ex agro meo pendebam, ad te deferam: & vbi neceſſe fuerit expeditionem ſuſcipere, ſigna tua ſequar, adductis meæ regionis viribus. Præterea mihi filia eſt, C eaque virgo, quam vnice diligo, ætate iam nubili. Eam me antehac regi nunc rerum potienti putabam coniugem futuram educare. Verum modo me ipſa filia multis cum lacrumis ſuppliciter orat, ne ſe fratris interfectori tradam: quæ quidem mea quoque ſententia eſt. De hac etiam tibi nunc permitto vt ita conſulas, quemadmodum me re ipſa de te conſulere manifeſtum eſt. Itaque Cyrus: His conditionibus, ait, ego vere & ex animo dextram tibi meam do, & tuam D accipio. Dij teſtes nobis ſunto. Quibus actis, Gobryam arma retinentem abire iuſſit; ſciſcitatus, quantum itineris ad ipſum eſſet, quod eo venire vellet. Si cras mane, inquit, proficiſcaris: poſtridie nobiſcum degere poteris. Itaque Gobryas, itineris duce relicto, diſceſſit. Iam & Medi aderant, quæque Magi Diis eximia ſeruanda dixerant, ea Magis tradiderunt. Cyro pulcherrimum ſelegerant tabernaculum, & mulierem Suſianam, E quæ omnium in Aſia fuiſſe formoſiſſima perhibetur: & inſigniter peritas muſicæ duas. Secundo autem loco, Cyaxari ſecundaria. Simul aliis talibus ipſimet ſibi ſupplebant ea quibus deficiebantur; vt rei nullius indigi militarent. Nam magna omnium erat copia. Itidem & Hyrcanij acceperunt ea quibus ipſis opus erat. Etiam Cyaxaris nuntium ad æquales cum ceteris partes admiſerunt.

Gobryas Cyrum orat, vt filij mortem vlciſcatur.

A Tabernacula vero, quæ ſuperabant, Cyro tradiderunt, vt ea Perſæ haberent. Nummos tum ſe diſtributuros aiebant, vbi collegiſſent vniuerſos: idque deinde præſtitum. * Hæc ab eis & acta tūc, & dicta. Cyrus autem Cyaxari ſelecta vt illi acciperent atque cuſtodirent, iuſſit; quos ei maxime familiares eſſe norat: Ac mihi quidem quæ datis, ait, lubens accipio. Vtetur autem his veſtrum quilibet, qui eis potiſſimum indigebit. Et Medus quidam, muſicæ ſtudioſus: Ego vero, inquit, mi Cyre, quum audirem veſpere muſicas mulieres B iſtas quas tu nunc habes, voluptatem audiendo percepi: ac ſi quidem harum vnam tu mihi dederis, exiſtimabo iucundius eſſe, verſari in caſtris, quam domi manere. Ego vero, ſubiecit Cyrus, dono hanc tibi, & maiorem tibi videor habere gratiam, qui petieris: quam tu mihi, qui eam acceperis: Vſque adeo vobis gratificari ſitio. Atque ita mulierem accepit is qui petierat.

Heic multi libri veteres quintum librum ordiuntur.

ταῖς δὲ περιτταῖς σκηναῖς ὅσαι ἦσαν, Κύρῳ παρέδοσαν, ὡς τοῖς Πέρσαις γένοιντο. τὸ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὰν ἅπαν συναχθῇ, διαδώσειν, καὶ διέδωκαν. * οἱ μὲν [δὴ * ταῦτα ἔπραξάν τε καὶ ἔλεξαν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσε τὰ μὲν Κυαξάρους διαλαβόντας φυλάττειν, οὓς ᾔδει οἰκειοτάτους αὐτῷ ὄντας. καὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρήσεται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ μάλιστα δεόμενος. φιλόμουσος δέ τις τῶν Μήδων εἶπε· καὶ μὴν ἐγώ, ὦ Κῦρε, τῶν μουσουργῶν ἀκούσας ἑσπέρας, ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἤκουσά τε ἡδέως, καὶ ἤν μοι δῷς αὐτῶν μίαν, στρατεύεσθαι ἄν μοι δοκῶ ἥδιον, ἢ οἴκοι μένειν. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, καὶ δίδωμι, καὶ χάριν οἴομαί σοι πλείω ἔχειν, ὅτι με ᾔτησας, ἢ σὺ ἐμοί, ὅτι λαμβάνεις. οὕτως ἐγὼ ὑμῖν διψῶ χαρίζεσθαι. ταύτην μὲν οὖν ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ ε' βιβλίον ἐν πολλοῖς τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, Βιβλίον Πέμπτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI INSTITVTIONE, LIBER QVINTVS.

CYRVS autem arceſſito C Araſpe Medo (qui erat ei ſodalis à puero, & cui veſtem quoque Medicam exuens, quum in Perſiam diſcederet ab Aſtyage, dederat;) iubet vt ſibi & mulierem illam, & tabernaculum adſeruaret. Erat autem * mulier ea Suſorum regis Abradatæ vxor. Quo vero tempore capiebantur Aſſyriorum caſtra, forte maritus eius non adfuit, ſed ad Bactrianorum regem legatus abiuerat, ab Aſſyrio ſocietatis ineundæ D gratia miſſus, quod huic cum Bactrianorum rege ius eſſet hoſpitij. Hanc igitur vt adſeruaret Araſpes, donec eam ad ſe reciperet, Cyrus iuſſit. Et Araſpes, quum id facere iuberetur, Cyrum interrogans: Vidiſtine, inquit, mulierem hanc, Cyre, quam adſeruare me iubes?

al. mulier ea coniux Abradatæ Suſiani.

ΚΑΛΕΣΑΣ δὲ ὁ Κῦρος Ἀράσπην Μῆδον (ὃς ἦν αὐτοῦ ἐκ παιδὸς ἑταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδὺς ἔδωκε τὴν Μηδικήν, ὅτε παρ' Ἀστυάγους εἰς Πέρσας ἀπῄει) τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν. ἦν δὲ αὕτη ἡ * γυνὴ Ἀβραδάτου τοῦ Σούσων βασιλέως. ὅτε δὲ ἡλίσκετο τὸ τῶν Ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὤν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Βακτριανῶν βασιλέα πρεσβεύων ᾤχετο. ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτριανῶν βασιλεῖ. ταύτην οὖν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Ἀράσπην, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. κελευόμενος δὲ ὁ Ἀράσπης ἐπήρετο, ἑώρακας δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, τὴν γυναῖκα ἥν με κελεύεις φυλάττειν;

γυνὴ Ἀβραδάτου τοῦ Σ... ὄντι

A μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἔγωγε. ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἡνίκα ἐξῃρούμεν σοι αὐτήν. καὶ δῆτα ὅτε μὲν εἰσήλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς, τὸ πρῶτον, οὐ διέγνωμεν αὐτήν· χαμαί τε γὰρ ἐκάθητο, καὶ αἱ θεράπαιναι πᾶσαι περὶ αὐτήν. καὶ τοίνυν ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα. ἐπεὶ δέ, γνῶναι βουλόμενοι ποία εἴη ἡ δέσποινα, πάσας περιεβλέψαμεν, ταχὺ [πάνυ * καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρουσα τῶν ἄλλων, καίπερ καθημένη, κεκαλυμμένη τε καὶ εἰς γῆν ὁρῶσα. ὡς δὲ ἀναστῆναι αὐτὴν ἐκελεύσαμεν, B συνανέστησαν μὲν αὐτῇ πᾶσαι αἱ ἀμφ' αὐτήν, διήνεγκε δὲ ἐνταῦθα, πρῶτον μὲν τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ τῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ εὐσχημοσύνῃ, καίπερ ἐν ταπεινῷ σχήματι ἑστηκυῖα. δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα καταστάζοντα τὰ μὲν κατὰ τῶν πέπλων, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας. ὡς δ' ἡμῶν ὁ γεραίτερος εἶπε, θάρρει ὦ γύναι· καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἀκούομεν καὶ τὸν σὸν ἄνδρα εἶναι· νῦν μέντοι ἐξαιρούμεν ἀνδρί σε εὖ ἴσθι ὅτι οὔτε τὸ εἶδος C ἐκείνου χείρονι, οὔτε τὴν * γνώμην, οὔτε τὴν δύναμιν· ἀλλ', ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνήρ, καὶ ὁ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, οὗ σὺ ἔσῃ τὸ ἀπὸ τοῦδε. ὡς οὖν τοῦτο ἤκουσεν ἡ γυνή, περικατερρήξατό τε τὸν ἄνωθεν πέπλον, καὶ ἀνωδύρατο· συνανεβόησαν δὲ αὐτῇ καὶ αἱ δμωαί. ἐν τούτῳ δ' ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ προσώπου, ἐφάνη δὲ ἡ δέρη καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἔδοξε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι μήπω φῦ- D ναι μηδὲ γενέσθαι * γυναῖκα ἀπὸ θνητῶν τοιαύτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ * θεάσῃ αὐτήν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, ναὶ μὰ Δία πολύ γε ἧττον εἰ τοιαύτη ἐστίν, οἵαν σὺ λέγεις. τί δαί; ἔφη ὁ νεανίσκος. ὅτι, * ἔφη, καὶ νῦν σοῦ ἀκούσας ὅτι καλή ἐστιν, εἰ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θεασόμενος, οὐ πάνυ μοι σχολῆς οὔσης, δέδοικα μὴ πολὺ θᾶττον ἐκείνη με αὖθις ἀναπείσῃ καὶ πάλιν ἐλθεῖν θεασόμενον· ἐκ δὲ τούτου ἴσως ἂν ἀμελή- E σας ὧν με δεῖ πράττειν, καθήμην ἐκείνην θεώμενος. καὶ ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν, οἴει γάρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι κάλλος * ἀνθρώπου, ἀναγκάζειν τὸν μὴ βουλόμενον πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον; Εἰ μέντοι τοῦτο, ἔφη,] οὕτως ἐπεφύκει, πάντας ἂν ἠνάγκαζεν ὁμοίως. * ὁρᾷς, ἔφη, τὸ πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει.

γνώμην ὅτι δύναμιν ἧττον ἔχοντ' ἀλλ'

γυνὴ ἀπὸ θν. τοιαύτη

θεάσῃ

ἔφη, ἄρτι σοῦ ἀκ. ὅτι κ. ἐστι, πυ- θῶ.

ἀνθρώπου

ὁρᾷς,

A Non profecto, ait Cyrus. Ego vero, inquit Araſpes, hanc vidi, quum eam tibi ſeligerem. Ac ſane quum tabernaculum eius ingrederemur, primum eam non adgnouimus: Nam & humi ſedebat, & circum eam ſedebant ancillæ omnes, habebatque veſtem illarum veſtibus ſimilem. Quum autem ſtudio cognoſcendi, quænam eſſet hera, circumſpectaremus vniuerſas; mox alias omnes excellere viſa eſt, tametſi ſederet, ac velata terram intueretur. Poſtquam vero B ſurgere eam iuſſimus, conſurrexere cum ea cunctæ, quæ aderant. Tum vero præſtabat hæc primum proceritate, deinde robore, virtute, geſtuum elegantia, licet habitu vili veſtita conſtitiſſet. Etiam lacrumas videre erat deſtillantes partim in veſtem, partim ad ipſos vſque pedes. Quumque natu maximus inter nos diceret: Bono animo ſis, mulier: nam tametſi præſtare virum tuum corporis & animi bonis audiamus, tamen ei te modo ſeligimus, quem ſcire C debes neque formæ elegantia illi cedere, neque ingenio, neque poteſtate. Nimirum ſi quiſquam alius, Cyrus certe noſtra ſententia dignus eſt admiratione, cuius tu deinceps eris. Id vbi mulier audiuit, dilacerata ſuperiori veſte cœpit eiulari, ancillis vna vociferantibus. Atque heic iam maxima ex parte facies eius adparuit, & collum & manus adparuerunt. Adeoque ſcito, mi Cyre, tam mihi quam aliis eam intuentibus viſum eſſe, numquam mulierem in A- D ſia vel eſſe natam, vel exſtitiſſe talem ex mortalibus. Sed enim, inquit, omnino tu eam ſpectabis. Et Cyrus: Immo vero multo minus, ait, ſi talis eſt, qualem tu prædicas. Quid ita? inquit adoleſcens ille. Quia ſi nunc, ait, poſtquam de te audiui, eam eſſe formoſam, perſuaderi mihi patiar, vt ad ſpectandum illam abeam, non admodum otioſus: vereor, ne multo citius illa mihi rurſum perſuadeat, vt ſpectatum redeam, ac deinde neglectis fortaſſe re- E bus iis, quæ mihi gerendæ ſunt, oculis in hanc fixis deſideam. Et adoleſcens ille cum riſu inquit: Exiſtimaſne, mi Cyre, formam humanam tantum habere virium, vt nolentem cogat facere, quod facto non ſit optimum? Nam ſi hoc ita comparatum eſſet à natura, omnes eodem modo cogeret. Ignem, inquit, adſpice, vt omnes itidem vrat.

Panthea excellens forma.

Panthea virtus.

Poſſitne cogere homines etiam invitos amor.

,, Nam talis à natura eſt. At ex formoſis alii
,, amãtur, alij nõ: & alius alios amores habet.
,, Eſt enim hæc res in volũtate poſita, & vnus
,, quiſque quos vult amat. Iam neque fra-
,, ter ſororis amore tenetur, ſed alius; ne-
,, que pater filiam, ſed alius amat. Etenim
,, metus & lex ad coërcendum amorem vi-
,, rium ſatis habent. At vero ſi lex promul-
,, garetur, vt qui non comedunt, non eſu-
,, riant; & qui non bibunt, non ſitiant; vt-
,, que nec hyeme algeant, nec æſtate ca-
,, leant: in his vt homines parerent, lex nul-
,, la poſſet efficere. Sunt enim à natura ſic
,, comparati, vt his ſint inferiores. Amare
,, vero, in voluntate poſitum eſt. Vnuſquiſ-
,, que ſane amat, quæ ſibi conueniunt, vt
,, veſtes & caligas. Qui fit igitur, inquit
,, Cyrus, ſi voluntarium quiddam eſt amor,
,, quod fieri nequit, vt aliquis deſinat, quum
,, vult? Vidi ego, qui præ dolore, quem ex
,, amore percipiebant, flerent; & iis, quos
,, amabant, ſeruirent; tametſi prius, quam
,, amarent, ſeruitutem rem malam eſſe ar-
,, bitrarentur: quique multa largirentur,
,, quibus carere ſuo ſine incommodo non
,, poterant. Tum qui optarent, vt amore non
,, ſecus atque morbo quodam alio libera-
,, rentur, neque tamen liberari poſſent; ſed
,, validiore neceſſitate vincti eſſent, quam
,, ſi ferro fuiſſent conſtricti. Itaque etiam ſe
,, ſuis amoribus exhibent amantes ad obſe-
,, quia multa ſine fructu, ac ne quidem au-
,, fugere conantur, quum eiuſmodi habeant
,, mala: ſed potius amores ſuos ipſi, ne aufu-
,, giant, obſeruant. Et adoleſcens ille ad hęc:
,, Faciunt vero, quæ dicis, ait. Et ſunt profe-
,, cto huiuſmodi homines ſecordes & futi-
,, les. Quo fit, mea quidem ſententia, ſem-
,, per vt optent mori, tamquam miſeri:
,, quumque rationes infinitæ ſint è vita ex-
,, cedendi, non tamen excedunt. Iidem fu-
,, rari quoque conantur, & ab alienis haud
,, abſtinent. Verum vbi quid vel rapuere,
,, vel furto ſubtraxere, vides ipſe, inquit, te
primum increpare furantem & rapientem,
quum nulla neceſſitas eos ad furtũ adigat;
neque veniam dare, ſed pœnas ſumere. Sic
ergo neque formoſi ad amandum ſe co-
gunt, nec ad adpetendum ea quæ adpe-
tenda non ſunt: ſed nullius momenti ho-
munciones in omnibus cupiditatibus ſunt
impotentes, ac deinde in amorem culpam
conferunt. At honeſti probique viri tam-
etſi & aurum, & equos bonos, & mulieres
formoſas, expetant: nihilo tamen minus
ab his omnibus, facile ſemet abſtinere
poſſunt, vt per iniuriam ea non adtingant.

A πέφυκε γὰρ τοιοῦτον. τῶν δὲ καλῶν τῶν μὲν ἐρῶσι, τῶν
δ' οὔ· καὶ ἄλλος γε ἄλλου. ἐθελούσιον γάρ, ἔφη,
ἐστί, καὶ ἐρᾷ ἕκαστος ὧν ἂν βούληται. αὐτίκα δ'
οὐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύτης·
οὐδὲ πατὴρ θυγατρός, ἄλλος δὲ ταύτης. καὶ γὰρ
φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρωτα κωλύειν. εἰ δέ
γ', ἔφη, νόμος τεθείη μὴ ἐσθίοντας μὴ πεινῆν, καὶ
μὴ πίνοντας μὴ διψῆν, μηδὲ ῥιγοῦν τοῦ χει-
μῶνος, μηδὲ θάλπεσθαι τοῦ θέρους, οὐδεὶς ἂν
B νόμος δυνηθείη διαπράξασθαι ἀνθρώποις
ταῦτα πείθεσθαι· πεφύκασι γὰρ ὑπὸ τούτων
κρατεῖσθαι. τὸ δ' ἐρᾶν ἐθελούσιόν ἐστιν. ἕκαστος
γοῦν τῶν καθ' αὑτὸν ἐρᾷ, ὥσπερ ἱματίων καὶ ὑπο-
δημάτων. πῶς οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἐθελούσιόν ἐστι
* τὸ ἐρασθῆναι, οὐ καὶ παύσασθαι ἔστιν ὅταν τις *τὸ ἐρᾶσθαι,*
βούληται; ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἑώρακα καὶ κλαίοντας
ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα, καὶ δουλεύοντάς γε τοῖς
ἐρωμένοις, καὶ μάλα κακὸν νομίζοντας πρίν γε
ἐρᾶν, τὸ δουλεύειν, καὶ διδόντας γε πολλά, ὧν οὐ
C βέλτιον αὐτοῖς στέρεσθαι· καὶ εὐχομένους ὥσπερ καὶ
τινὸς ἄλλης νόσου ἀπαλλαγῆναι, καὶ οὐ δυναμέ-
νους μέντοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ δεδεμένους
ἰσχυροτέρᾳ τινὶ ἀνάγκῃ, ἢ εἰ σιδήρῳ ἐδέδεντο.
παρέχουσι γοῦν ἑαυτοὺς τοῖς ἐρωμένοις πολλὰ καὶ
εἰκῆ ὑπηρετοῦντας· καὶ μέντοι οὐδ' ἀποδιδράσκειν
ἐπιχειροῦσι τοιαῦτα κακὰ ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ φυ-
λάττουσι τοὺς ἐρωμένους, μή ποι ἀποδρῶσι. καὶ ὁ
νεανίσκος εἶπε πρὸς ταῦτα, ποιοῦσι γάρ, ἔφη,
ταῦτα· εἰσὶ μέντοι οἱ τοιοῦτοι, ἔφη, μοχθηροί· διό-
D περ, οἶμαι, καὶ εὔχονται μὲν ἀεὶ [ὡς *ἄθλιοι ὄντες,
ἀποθανεῖν, μυρίων δ' οὐσῶν μηχανῶν ἀπαλ-
λαγῆς τοῦ βίου, οὐκ ἀπαλλάττονται. οἱ αὐτοὶ
δέ γε οὗτοι καὶ κλέπτειν ἐπιχειροῦσι, καὶ οὐκ
ἀπέχονται τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλ' ἐπειδάν τι ἁρ-
πάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι σὺ πρῶ-
τος, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον τὸ κλέπτειν, αἰτιᾷ τὸν κλέ-
πτοντα καὶ ἁρπάζοντα, καὶ οὐ συγγινώσκεις, ἀλλὰ
κολάζεις; οὕτω μέντοι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ οὐκ
E ἀναγκάζουσιν ἐρᾶν ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐφίεσθαι ἀν-
θρώπους ὧν μὴ δεῖ, ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀν-
θρώπια πασῶν, οἶμαι, ἐπιθυμιῶν ἀκρατῆ ἐ-
στι, κᾄπειτα ἔρωτα αἰτιῶνται· οἱ δὲ καλοὶ
κἀγαθοί, ἐπιθυμοῦντες καὶ χρυσίου καὶ ἵπ-
πων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως ἁ-
πάντων τούτων ῥᾳδίως δύνανται ἀπέχεσθαι,
ὥστε μὴ ἅπτεσθαι αὐτῶν παρὰ τὸ δίκαιον.

ἐγὼ δ' οὖν, ἔφη, ταύτην ἑωρακὼς, καὶ πάνυ μοι καλῆς δοξάσης εἶναι, ὅμως πάρειμί σοί, εἰμὶ καὶ ἱππεύω, καὶ τἆλλα *τὰ ἐμοὶ προσήκοντα ἀποτελῶ. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως γὰρ θᾶττον ἀπῆλθες ἢ ἐν ὅσῳ χρόνῳ ὁ ἔρως πέφυκε συσκευάζεσθαι ἄνθρωπον. καὶ πυρὸς γάρ τοι ἔστιν ἁψάμενον μὴ εὐθὺς κάεσθαι, καὶ τὰ ξύλα οὐκ εὐθὺς ἀναλάμπει. ὅμως δ' ἔγωγε οὔτε πυρὸς ἑκὼν εἶναι ἅπτομαι, οὔτε τοὺς καλοὺς εἰσορῶ. οὐδέ γε σοὶ συμβουλεύω, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, ἐν τοῖς καλοῖς [ἐᾶν *τὴν ὄψιν ἐνδιατρίβειν. ὡς τὸ μὲν πῦρ τοὺς ἁπτομένους καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ τοὺς ἄπωθεν θεωμένους ὑφάπτουσιν, ὥστε αἴθεσθαι τῷ ἔρωτι. θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδ' ἐὰν μηδέποτε παύσωμαι θεώμενος, οὐ μὴ κρατηθῶ, ὥστε ποιεῖν τι ὧν μὴ χρὴ ποιεῖν. κάλλιστα, ἔφη, λέγεις. φύλαττε τοίνυν, ἔφη, ὥσπερ σε κελεύω καὶ ἐπιμελοῦ αὐτῆς. ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάνυ ἡμῖν ἐν καιρῷ γένοιτο αὕτη ἡ γυνή. τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν. ὁ δὲ νεανίσκος ἅμα μὲν ὁρῶν *καλλίστην τὴν γυναῖκα, ἅμα δὲ αἰσθόμενος τὴν καλοκἀγαθίαν αὐτῆς, ἅμα δὲ θεραπεύων αὐτὴν, καὶ οἰόμενος χαρίζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ αἰσθανόμενος οὐκ ἀχάριστον οὖσαν, ἀλλ' ἀντεπιμελουμένην διὰ τῶν αὑτῆς οἰκετῶν, ὡς καὶ εἰσιόντι εἴη αὐτῷ τὰ δέοντα, καὶ εἴ ποτε ἀσθενήσειεν, ὡς μηδενὸς ἂν δέοιτο· ἐκ πάντων τούτων ἡλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν ἔπαθε. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐπράττετο. βουλόμενος δὲ ὁ Κῦρος ἐθελοντὰς μένειν μεθ' ἑαυτοῦ τούς τε Μήδους καὶ τοὺς συμμάχους, συνεκάλεσε πάντας τοὺς *ἐπικαιρίους· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες Μῆδοι καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ ὑμᾶς οἶδα σαφῶς ὅτι οὔτε χρημάτων δεόμενοι σὺν ἐμοὶ ἐξήλθετε, οὔτε Κυαξάρῃ νομίζοντες τοῦτο ὑπηρετεῖν· ἀλλ' ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι, καὶ ἐμὲ τιμῶντες [καὶ* νυκτοπορεῖν καὶ κινδυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἠθελήσατε. καὶ χάριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μὲν, εἰ μὴ ἀδικῶ, ἀποδιδόναι δὲ οὔπω ἀξίαν δύναμιν ἔχειν μοι δοκῶ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ αἰσχύνομαι λέγων. τὸ δὲ, ἐὰν μένητε παρ' ἐμοὶ, ἀποδώσω, εὖ ἴστε ὅτι τοῦτο αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν· νομίζοιμι γὰρ ἐμαυτὸν ἐοικέναι *λέγοντα ταῦτα [τούτου *ἕνεκα τοῦ ὑμᾶς ἐθέλειν μᾶλλον παρ' ἐμοὶ καταμένειν. ἀντὶ δὲ τούτου τάδε λέγω.

*τὰ ἐμοὶ συνήκοντα. *καλὴν. *ἐπικαίρους. *λέγοντι.

A Ego quidem certe, tametſi hanc conſpexerim, perque mihi venuſta viſa ſit: tibi tamē adſum, & equito, & cetera, quæ mei ſunt officij, præſto. Profecto, inquit Cyrus, diſceſſiſti fortaſſe citius, & ante id tempus, quo ſolet à natura machinis ſuis amor homines occupare. Nam fieri poteſt, vt etiam ignem quis tangens, non ſtatim vratur: & è lignis flamma non ſtatim emicat. Ego tamen nec ignem vltro tangere, nec formoſos adſpicere ſoleo. Ne tibi quidem conſulo, mi Araſpa, vt oculos formoſis diutius B immorari ſinas. Nam ignis quidem non niſi tangentes vrit, ac formoſi etiam eos, qui è longinquo ſpectant, ſic accendunt, vt amore flagrent. Bono animo ſis, ait, mi Cyre. non enim futurum, vt ita capiar: ne quidem, ſi numquam hanc ſpectare deſinam, vt aliquid præter decori rationem admittam. Rectiſſime, inquit, ais. atque adeo hanc mihi adſeruato, quemadmodum iubeo, eiuſque curam gerito. Nā fortaſſe mulier hæc opportune nobis vſui magno fuerit. His dictis ab ſe invicem tūc C diſceſſerunt. Adulescens autem ille, tum quod ſupra modum formoſam mulierem videret, tum quod eius honeſtām bonitatem animaduerteret, tum etiam, quod coleret eam, ſeque putaret ei gratificari, & illam non ingratam eſſe ſentiret, quæ viciſſim per famulos ſuos curam adhiberet, vt venienti neceſſaria ſuppeterent, ac ſi quando ægrotaret, nihil vt ei deeſſet: his igitur omnibus factum, vt amore caperetur: nec mirum aliquid ei fortaſſis accidit. Atque hæc quidem hoc modo gere-D bantur. Quum autem Cyrus & Medos & ceteros ſocios vltro ſecum manere vellet, conuocauit omnes, quos adeſſe duceret opportunum; & vbi conueniſſent, huiuſmodi protulit: Equidem, Medi, voſque omnes qui adeſtis, certo ſcio, non ob penuriam pecuniæ vos mecū profectos eſſe, nec quod exiſtimaretis in hoc voluntati Cyaxaris inſeruiri, ſed quia mihi gratificari, E meque honore proſequi velletis, libitum vobis eſt mecum & nocturnum iter ingredi, & ſalutem in diſcrimen conijcere. Quas ob res equidem vobis gratiam habere debeo, ni eſſe iniuſtus velim; nec dum tamē ex dignitate referēdi facultatē habere mihi videor: quod quidē me minime pudet dicere: Sed quo minus dicam, ſi mecum manſeritis, me relaturum; pudore præpedior. nam exiſtimarem videri poſſe, me dicere hoc eam ob cauſſam vt libētius apud me remanere velletis. Itaq; pro eo hęc dico.

Araſpes erga Pantheā amore captus.

» Ego apud vos, etiamſi nunc Cyaxari mo-
» rem gerendo diſceſſeritis, id efficere co-
» nabor, ſi quid proſpere geſſero; vt vos ipſi
» me laudetis. Non enim iam diſcedo, ſed
» Hyrcaniis, quibus & iuſiurandum, &
» dextram dedi, fidem ſeruabo; neque vm-
» quam committam, vt hos deſeruiſſe con-
» uincar. Atque etiam facere conabor, ne
» Gobryam, qui modo & munitiones, &
» regionem, & copias nobis tradidit, vm-
» quam itineris ad me ſuſcepti pœniteat.
» Quod denique maximum eſt, quum
» Dij tam manifeſto bona nobis largiantur,
» & metus eorum, & pudor retinere me
» debet, quominus relictis his temere diſ-
» cedam. Hoc equidem, ait, facturus ſum.
» Vos quod ex animi veſtri ſententia viſum
» vobis fuerit, agite; & mihi, quæ veſtra
» ſententia ſit, indicate. Hæc eius verba
fuerunt. At is, qui Cyri ſe cognatum eſ-
» ſe dixerat aliquando, primus ad hæc: E-
» go vero ſic aio, mi rex, inquit. Nam re-
» gem natura nihilo te minus ortum arbi-
tror; quam ille rex eſt, qui dux apum in
alueo naſcitur. Illi enim ſemper apes vl-
,, tro parent, ac quocumque loco manſerit,
,, ab eo nulla earum diſcedit. Quod ſi ali-
,, quo prodierit, nulla ipſum deſerit: tam
,, mirificus eis amor erga principem hunc
,, ſuum innaſcitur. Itidem erga te mihi
,, quodam modo videntur hi homines ad-
,, fecti eſſe. Nam quo tempore à nobis in
,, Perſiam proficiſcebare, quiſnam Medo-
,, rum vel iuuenis vel ſenex abfuit, quo
,, minus te ſequeretur, donec Aſtyages nos
retrogredi iuſſit? Poſtquam vero domo
nobis è Perſide opitulator adveniſti, vi-
,, debamus iterum amicos tuos prope o-
,, mnes ſponte ſua te ſequi. Quum rurſus
,, expeditionem in hæc loca ſuſcipere cu-
,, piuiſti, omnes te Medi lubentes ſequuti
,, ſunt. Et nunc adeo ſic adfecti ſumus, vt
,, te præſente etiam in hoſtico ſimus ani-
,, moſi, & abſque te domum reuerti formi-
,, demus. Itaque ceteri quid facturi ſint, i-
,, pſi exponent: ego vero, mi Cyre, atque
,, illi qui mea in poteſtate ſunt, manebi-
,, mus apud te: te intuendo, quævis ſuſtine-
,, bimus: te beneficiis nos adficiente, tole-
,, rantes erimus. Poſt hæc Tigranes ita lo-
,, quutus eſt: Nolim mireris, ait, mi Cyre,
,, quod taceam. Animus enim meus non ad
,, conſultandum paratus eſt, ſed ad faciun-
,, dū quidquid imperaueris. Hyrcanius au-
,, tem: Dicere ego, inquit, ſi iam diſcedere-
,, tis Medi, numinis id alicuius voluntate fie-
,, ri, quod valde beatos vos fieri non ſineret.

Apum erga regem ſuum ſtudia

Hominum erga Cyrum ſtudia.

A ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, κἂν ἤδη ἀπίητε Κυαξάρῃ πειθόμενοι, ὅμως ἢν τι ἀγαθὸν πράξω, πειράσομαι οὕτω ποιεῖν, ὥστε καὶ ὑμᾶς ἐμὲ ἐπαινεῖν. οὐ γὰρ δὴ αὐτός γε ἄπειμι· ἀλλὰ καὶ Ὑρκανίοις, οἷς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω, καὶ οὔποτε τούτους προδιδοὺς ἁλώσομαι. καὶ τῷ μὲν νῦν ταῦτα διδόντι ἡμῖν Γωβρύᾳ, καὶ τείχη, καὶ χώραν, καὶ δύναμιν, πειράσομαι ποιεῖν μή ποτε μεταμελῆσαι τῆς πρὸς ἐμὲ ὁδοῦ. καὶ τὸ μέγιστον δή, οὕτω περιφανῶς τῶν θεῶν διδόντων ἀγα-
B θά, καὶ φοβοίμην ἂν αὐτούς, καὶ αἰσχυνοίμην, ἀπολιπὼν ταῦτα εἰκῇ ἀπελθεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη, οὕτω ποιήσω. ὑμεῖς δὲ ὅπως [καὶ* γινώσκητε, οὕτω καὶ ποιεῖτε. καὶ ἐμοὶ εἴπατε ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. πρῶτος δὲ ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς τοῦ Κύρου εἶναι, πρὸς ταῦτα ἔλεξεν· ἀλλ᾽ ἐγὼ *μέν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ· βασιλεὺς μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι οὐδὲν ἧττον ἢ ὁ ἐν τῷ σμήνει φυόμενος τῶν με-
C λιττῶν ἡγεμών· ἐκείνῳ τε γὰρ ἀεὶ αἱ μέλιτται ἑκοῦσαι πείθονται· ὅπου δ᾽ ἂν μένῃ, καὶ οὐδεμία ἐντεῦθεν ἀπέρχεται· ἢν δέ που ἐξίῃ, οὐδεμία αὐτοῦ ἀπολείπεται· οὕτω δεινός τις αὐταῖς ἔρως τοῦ ἄρχεσθαι ὑπ᾽ ἐκείνου *ἐγγίγνεται. καὶ πρὸς σὲ δέ μοι δοκοῦσι παραπλησίως πως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι διακεῖσθαι. καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ᾽ ἡμῶν ἀπῄεις, τίς Μήδων ἢ νέος ἢ γέρων σοῦ ἀπελείφθη τοῦ μὴ σοὶ ἀκολουθεῖν, *ἕως ὅτε Ἀστυάγης ἡμᾶς *ἀπέστρεψεν; ἐπεὶ
D δὲ ἐκ Περσῶν βοηθὸς ἡμῖν ὡρμήθης, σχεδὸν αὖ *ἑωρῶμεν τοὺς φίλους σοῦ πάντας ἐθελουσίους συνεπομένους. ὅτε δ᾽ αὖ τῆς δεῦρο στρατείας ἐπεθύμησας, πάντες σοι Μῆδοι ἑκόντες ἠκολουθήσαμεν. νῦν δ᾽ αὖ οὕτως ἔχομεν, ὡς σὺν σοὶ μὲν *ὅμως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαρροῦμεν, ἄνευ δὲ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπιέναι φοβούμεθα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὅπως ποιήσουσιν, αὐτοὶ ἐροῦσιν· ἐγὼ δέ, ὦ Κῦρε, καὶ ὧν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μενοῦμεν παρὰ σοί, καὶ ὁρῶντές σε ἀνεξόμεθα, καὶ καρτερήσομεν ὑπὸ σοῦ εὐεργετούμενοι.
E ἐπὶ τούτοις ὁ Τιγράνης ἔλεξεν ὧδε· σύ, ἔφη, ὦ Κῦρε, μήτι θαυμάσῃς, ἂν ἐγὼ σιγῶ. *ἡ γὰρ [μοι* ψυχή, ἔφη, οὐχ ὡς βουλεύσουσα παρεσκεύασται, ἀλλ᾽ ὡς ποιήσουσα ὅ,τι ἂν παραγγέλλῃς. ὁ δὲ Ὑρκάνιος εἶπεν· ἀλλ᾽ ἐγὼ μέν, ὦ Μῆδοι, εἰ νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τὴν *βούλησιν εἶναι, ὅπως μὴ ἐάσῃ ὑμᾶς μέγα εὐδαίμονας γενέσθαι.

μέν φημι, συγγίγνεται. ἕως ἐπ ἀπέτρεψεν ἑωρῶμεν ἑκουσίως ἡ γάρ μου ψυχή. ἐπιβουλήν

ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ τίς ἂν ἢ φευγόντων πολεμίων ἀποτρέποιτο, ἢ ὅπλα παραδιδόντων οὐκ ἂν λαμβάνοι, ἢ ἑαυτοὺς παραδιδόντων καὶ τὰ ἑαυτῶν οὐκ ἂν δέχοιτο; ἄλλως τε καὶ τοῦ ἡγεμόνος ἡμῖν ὄντος τοιούτου, ὃς ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ὄμνυμι ὑμῖν τοὺς θεοὺς) εὖ ποιῶν ἡμᾶς μᾶλλον ἥδεσθαι, ἢ ἑαυτὸν πλουτίζων. ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ Μῆδοι τοιαῦτα ἔλεγον· σὺ ὦ Κῦρε ἐξήγαγες ἡμᾶς· καὶ οἴκαδε ὅταν ἀπιέναι * καιρὸς σοὶ δοκῇ εἶ), σὺν σοὶ ἡμᾶς ἀπάγαγε. ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἀκούσας, ἐπηύξατο· ἀλλ' ὦ Ζεῦ μέγιστε, αἰτοῦμαί σε, δός μοι τοὺς ἐμὲ τιμῶντας νικῆσαι εὖ ποιοῦντα. ἐκ τούτου ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἄλλους φυλακὰς καταστήσαντας, ἀμφ' αὑτοὺς ἤδη ἔχειν, τοὺς δὲ Πέρσας διαλαβεῖν τὰς σκηνάς, τοῖς μὲν ἱππεῦσι τὰς τούτοις πρεπούσας, τοῖς δὲ πεζοῖς τὰς τούτοις ἀρκούσας· καὶ οὕτω καταστήσασθαι, ὅπως ποιοῦντες οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς ἅπαντα τὰ δέοντα φέρωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῖς Πέρσαις, καὶ τοὺς ἵππους * τεθεραπευμένους παρέχωσι. Πέρσαις δὲ μηδὲν ἄλλο [ἢ] * ἔργον ἢ τὰ πρὸς πόλεμον ἐκπονεῖν. ταύτην μὲν οὕτω τὴν ἡμέραν διήγαγον· πρωῒ δ' ἀναστάντες ἐπορεύοντο πρὸς τὸν Γωβρύαν, Κῦρος μὲν ἐφ' ἵππου, καὶ οἱ Περσῶν ἱππεῖς, γεγενημένοι ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους· οἱ δὲ τὰ τούτων γέρρα καὶ τὰς κοπίδας ἔχοντες ἐπὶ τούτοις εἵποντο, ἴσοι ὄντες τὸν ἀριθμόν. καὶ ἡ ἄλλη δὲ στρατιὰ ἐπορεύετο τεταγμένη. ἕκαστον δὲ ἐκέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπουσιν εἰπεῖν, ὅτι ὅστις ἂν αὐτῶν ἢ τῶν ὀπισθοφυλάκων φαίνηται ὄπισθεν, ἢ τοῦ μετώπου * πρόσθεν, ἢ κατὰ τὰ πλάγια ἔξω τῶν ἐν τάξει ὄντων ἁλίσκηται, κολασθήσεται. δευτεραῖοι δὲ ἀμφὶ δείλην γίγνονται πρὸς τῷ Γωβρύου χωρίῳ, καὶ ὁρῶσιν ὑπερισχυρόν τε τὸ ἔρυμα, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν πάντα παρεσκευασμένα, ὡς ἂν κράτιστα ἀπομάχοιντο. καὶ βοῦς δὲ πολλοὺς καὶ πάμπολλα πρόβατα ὑπὸ τὰ * ἐρύματα προσηγμένα ἑώρων. πέμψας δὲ ὁ Γωβρύας ἐκέλευσε τὸν Κῦρον περιελάσαντα ἰδεῖν * εἰ ἡ πρόσοδος εὐπετεστάτη, εἴσω δὲ πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν τινας, οἵτινες * αὐτῶν τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βουλόμενος ἰδεῖν, εἴπῃ εἴη αἱρέσιμον τὸ τεῖχος, ἢ ψευδὴς * φαίνοιτο ὁ Γωβρύας, περιήλαυνε πάντοθεν, ἑώρα τε ἰσχυρότερα πάντα * ἢ προσελθεῖν. οὓς δ' ἔπεμψε πρὸς Γωβρύαν,

Margin: καιρὸς δο-κῇ, σὺν σοὶ ἡμᾶς ἄγε. — τεθραμμένους — πρόσθεν ἢ, ἢ κατὰ — ἐρύματα, — ᾗ ἡ πρόσ-οδος. — αὐτῷ — φαίνοιτο — ἢ προσεῖπεν, ἀλέξω, πάμ-μαθεν

A Humanæ quidem mentis iudicium quod adtinet, quis vel hoſte fugiente ſe patiatur auerti, vel arma tradente non ea capiat, vel ſe cum ſuis rebus dedente non recipiat? Præſertim quum eiuſmodi ducem habeamus, qui mihi videtur (quod iuratus equidem deos omnes teſtor) maiorem ex eo voluptatem capere, ſi bene de vobis mereatur, quam ſi ſeipſum locupletet? Tum deinde Medi omnes hæc dixerunt: Tu nos eduxiſti, Cyre. Tu domum nos, vbi tibi viſum erit commodum, tecum B abducito. Cyrus his auditis, hoc votum adiecit: Te vero maxime Iupiter oro, fac vt eos, qui honore me proſequuntur, beneficiis ſuperem. Ex eo iuſſit vt ceteri quidem, locatis excubiis, corpora curarent: Perſæ vero tabernacula diſtribuerent; in equites, ea quæ equitibus convenirent: in pedites, quæ his ſufficerent. Vt item hoc modo res conſtituerent, quo vniuerſi, qui eſſent in tabernaculis, neceſſaria conficerent, ac Perſis ad ordines ipſorum adferrent, & equos etiam curatos eis ex- C hiberent: Perſis autem nihil aliud negotij relinqueretur, quam vti res bellicas elaborarent. Hoc modo diem hunc exegerunt. Mane autem quum ſurrexiſſent, iter ad Gobryam ingreſſi ſunt, Cyrus quidem in equo, cum Perſarum equitibus, qui iam ad duo millia excreuerant. Hos ſequebantur, qui crates & copides eorum habebant, numero eis pares. Itidem exercitus reliquus inſtructus iter faciebat. Et iuſſit Cyrus, vti quiſque famulis ſuis nouitiis futurum diceret, vt quiſquis eorum D vel poſt agminis poſtremi cuſtodes conſpiceretur, vel ante frontem, vel ab vtroque latere, extra eos qui eſſent in ordine, deprehenderetur, pœnas daret. Poſtridie circa veſperam ad locum Gobryæ perueniunt, & munitionem ſupra modum firmam vident, & in mœnibus parata omnia quibus egregie locus propugnaretur. Quin etiam multos boues, & permultas pecudes ſubter munitiones adductas cernebant. Gobryas autem miſſo ad Cyrum quodam, dici iuſſit, vt Cyrus cir- E cumvectus diſpiceret, vbinam acceſſus eſſet facillimus; atque etiam fidos quoſdã homines intro ad ſe mitteret, qui renũtiarent ei, quę intus vidiſſent. Itaq. Cyrus reipſa videre volẽs, num alicubi caſtellũ capi poſſet, an Gobryas mendax eſſe deprehenderetur; vndiq. obequitabat, & omnia munitiora videbat * eſſe, quã vt accedi poſſet. Illi vero, quos Cyrus ad Gobryam miſerat,

Margin: *Cyrus ad Gobryam iter facit.* — *ἢ προσελθεῖν, ſententia eſt, Vidit omnia munitiora eſſe, quam Gobryas prædixerat. Si πρόσωθεν, munitiora quam eloqui æquo*

renuntiant Cyro; tantam intus bonorum eſſe copiam, quanta in hominum ætatem, de ſuo quidem iudicio, ſuffectura iis, qui eſſent in caſtello, videretur. Cogitabat ſecum Cyrus, quænam illæ res eſſent; quum Gobryas ipſe ad eum egreditur, & omnes, quotquot intus erant, educit; alios quidem ferentes vinum & farinas, alios vero agentes boues, & ſues, oues, capras: & quidquid eſculenti requireretur, id omne adferebant, vt totus Cyri exercitus egregia cœna exciperetur. Quapropter ij, quibus id erat datum negotij, diſtribuebant hæc, & cœnam adparabant. Gobryas vero, quum ſuos omnes eduxiſſet; Cyrum ingredi iuſſit, eo modo quem arbitraretur ipſe tutiſſimum. Itaque Cyrus præmiſſis ſpeculatoribus & agmine ſuorum, tamdem & ipſe ingreditur. Quum eſſet ingreſſus, portas tenens apertas, amicos omnes & præfectos militum aduocabat. Poſtquam hi iam intus erant, Gobryas depromtis pateris aureis, & gutturniis, vrnulis, & omnis generis ornamentis, & immenſa vi Daricorum, & vniuerſis rebus pulchris; ad extremum etiam filia (quæ quidem erat admiranda forma & proceritate, lugubri habitu, propter mortem fratris) producta, dixit: Pecunias haſce tibi trado, mi Cyre, ac filiam hanc tibi committo; vt de ea, ſicvt ipſe voles, ſtatuas. Obſecramus vero te ſupplices, ego quidem etiam antea, vt filij; hæc vero nunc, vt fratris ipſius vltor ſis. Ad quæ Cyrus inquit: At ego tibi tunc quoque pollicitus ſum, me vltorem tibi futurum pro viribus, ſi minime nos mendacio falleres. Nunc quia te veracem video, reus ſum promiſſi. Quin & huic polliceor eadem me Diis iuuantibus, facturum. Ac pecunias quidem iſtas accipio, & huic puellæ, atque illi, cum quo nuptura eſt, dono. Munus tamen vnum abs te accipiens, diſcedam; pro quo mihi donato ne quidem ea, quæ Babylone ſunt, tametſi plurima, nec quæ ſunt vſpiam, lubentius habiturus ſim, ac diſceſſurus. Et Gobryas miratus, quid tamdem illud eſſet, ac ſuſpicatus, an filiam diceret, interrogauit: Quid iſtud eſt, mi Cyre? Tum reſpondens Cyrus: Multos arbitror eſſe homines, ait, mi Gobrya, qui nec impij, nec iniuſti eſſe velint, ac ſponte ſua ne quidem mentiantur aut fallant.

Gobryas Cyrum cum exercitu excipit.

A ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθά, ὅσα ἐπ' ἀνθρώπων * γενεάς, ὡς σφίσι δοκεῖν, μὴ ἂν ἐκλείπειν τοὺς ἔνδον ὄντας. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν φροντίδι ἦν ὅ, τι ποτε εἴη ταῦτα. ὁ δὲ Γωβρύας αὐτός τε ἐξῄει πρὸς αὐτόν, καὶ τοὺς ἔνδοθεν πάντας ἐξῆγε, ... φέροντας οἶνον, ἄλευρα· ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας * βοῦς καὶ σῦς, οἶας, αἶγας· καὶ εἴ τι βρωτόν, πάντα ἱκανὰ προσῆγον, ὡς δειπνῆσαι καλῶς ἅπασαν τὴν σὺν Κύρῳ στρατιάν. B οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες * διῄρουν τε ταῦτα καὶ ἐδειπνοποίουν. ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἔξω ἦσαν, εἰσιέναι ἐκέλευσε τὸν Κῦρον ὅπως * νομίζει ἀσφαλέστατα. προεισπέμψας οὖν ὁ Κῦρος προδρόμους καὶ δύναμιν, καὶ αὐτὸς οὕτως εἰσῄει. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς πύλας, παρεκάλει πάντας τοὺς φίλους καὶ ἄρχοντας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας φιάλας χρυσᾶς, καὶ πρόχους, καὶ κάλπιδας, καὶ C κόσμον παντοῖον, καὶ δαρεικοὺς ἀμέτρους τινάς, καὶ πάντα καλά, καὶ τέλος τὴν θυγατέρα (* δεινόν τι κάλλος καὶ μέγεθος, πενθικῶς δὲ ἔχουσαν τοῦ ἀδελφοῦ τεθνηκότος) * ἐξαγαγών, τάδε εἶπεν· Ὦ Κῦρε, ἐγώ σοι τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δίδωμι· τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ἐπιτρέπω διαθέσθαι ὅπως ἂν σὺ βούλῃ· ἱκετεύομεν δέ, ἐγὼ μὲν καὶ πρόσθεν, τοῦ υἱοῦ, αὕτη δὲ νῦν, τοῦ ἀδελφοῦ τιμωρὸν γενέσθαι σε. D ὁ δὲ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν, ἀλλ' ἐγώ σοι μὲν καὶ * τότε ὑπεσχόμην, ἀψευδοῦντός σου, τιμωρήσειν εἰς δύναμιν· νῦν δὲ ὅτε σε ἀληθεύοντα ὁρῶ ἤδη, ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν· καὶ ταύτῃ ὑπισχνοῦμαι τὰ αὐτὰ [ταῦτα * σὺν θεοῖς ποιήσειν. καὶ τὰ μὲν χρήματα, ἔφη, ἐγὼ ταῦτα δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδὶ ταύτῃ, καὶ ἐκείνῳ, ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. ἓν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων παρὰ σοῦ, ἀνθ' οὗ ἐγὼ οὐδ' ἂν τὰ ἐν * Βαβυλῶνι, ἐν ᾗ πλεῖστά ἐστιν, οὐδὲ E τὰ πανταχοῦ, ἀντὶ τούτου, οὗ σύ μοι δεδώρησαι, ἥδιον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. καὶ ὁ Γωβρύας, θαυμάσας τί ποτε τοῦτο εἴη, καὶ ὑποπτεύσας μὴ τὴν θυγατέρα λέγοι, οὕτως ἤρετο, καὶ τί τοῦτ' ἐστιν, ἔφη, ὦ Κῦρε; καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο, ὅτι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πολλοὺς μὲν οἶμαι εἶναι ἀνθρώπους, οἳ οὔτε ἀσεβεῖν ἂν θέλοιεν, οὔτε ἀδικεῖν, οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἑκόντες εἶναι·

γενεαί, vel γενεαῖς,

βοῦς, αἶγας, οἶς, σῦς καὶ, τι βρωτ.

διῄρουν τε

νομίζοι

δεινόν τι κάλλος

ἐξάγων, τάδε εἶπεν,

καὶ πρόσθεν

Βαβυλῶνι, ἐν ᾗ ἐκεῖ τὰ.

Sed

διὰ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἐθεληκέναι προέσθαι μήτε χρήματα πολλά, μήτε τυραννίδα, μήτε τείχη ἐρυμνά, μήτε τέκνα ἀξιέραστα, ἀποθνήσκουσι πρότερον, πρὶν δῆλοι γενέσθαι, οἷοι ἦσαν. ἐμοὶ δὲ σὺ νῦν καὶ τείχη ἐρυμνά, καὶ πλοῦτον παντοδαπόν, καὶ δύναμιν τὴν σήν, καὶ θυγατέρα ἀξιόκτητον ἐγχειρίσας, πεποίηκάς με δῆλον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι οὔτ᾽ ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους ἐθέλοιμι, οὔτ᾽ ἂν ἀδικεῖν χρημάτων ἕνεκεν, οὔτε συνθήκας ψευδοίμην ἂν ἑκὼν εἶναι. τούτων οὖν ἐγώ σοι, εὖ ἴσθι, ἕως ἀνὴρ δίκαιος ὦ, καὶ δοκῶν εἶναι τοιοῦτος ἐπαινῶμαι ὑπ᾽ ἀνθρώπων, οὔποτ᾽ ἐπιλήσομαι· ἀλλὰ πειράσομαί σε ἀντιτιμῆσαι πᾶσι τοῖς καλοῖς. καὶ ἀνδρὸς δ᾽, ἔφη, τῇ θυγατρὶ μὴ φοβοῦ ὡς ἀπορήσεις, ἀξίου ταύτης. πολλοὶ γὰρ καὶ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοί, ὧν ὅστις γαμεῖ αὐτήν, εἰ μέντοι χρήματα ἕξει τοσαῦτα, ὅσα δίδως, ἢ καὶ ἄλλα πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μέντοι εὖ ἴσθι, ὅτι εἰσί τινες αὐτῶν, οἳ ὧν μὲν σὺ δίδως χρημάτων, οὐδὲ μικρὸν τούτων ἕνεκα σὲ μᾶλλον θαυμάσουσιν. ἐμὲ δὲ ζηλοῦσι νυνί, καὶ εὔχονται πᾶσι θεοῖς γενέσθαι ποτὲ καὶ ἑαυτοῖς ἐπιδεῖξαι, ὡς πιστοὶ μέν εἰσιν οὐδὲν ἧττον ἐμοῦ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις * οὐδέποτ᾽ ἂν ὑφεῖντο ζῶντες, εἰ μὴ θεὸς βλάπτοι· ἀντὶ δ᾽ ἀρετῆς καὶ δόξης ἀγαθῆς ὅτι οὐδ᾽ ἂν τὰ Σύρων, πρὸς τοῖς σοῖς, καὶ Ἀσσυρίων πάντα προέλοιντο· τοιούτους ἄνδρας εὖ ἴσθι ἐνταῦθα καθημένους. καὶ ὁ Γωβρύας ἐπιγελάσας, πρὸς θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, δεῖξόν μοι ποῦ οὗτοί εἰσιν, ἵνα σε τούτων τινὰ αἰτήσωμαι παῖδά μοι γενέσθαι. ἀμέλει, ἔφη, οὐδὲν ἐμοῦ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ᾽ ἐὰν σὺν ἡμῖν ἕπῃ, αὐτὸς σὺ ἕξεις καὶ ἄλλῳ δεικνύναι αὐτῶν ἕκαστον. τοσαῦτα δ᾽ εἰπὼν δεξιάν τ᾽ ἔλαβε τοῦ Γωβρύα, καὶ ἀναστὰς ἐξῄει, καὶ * τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐξήγαγε· καὶ πολλὰ δεομένου τοῦ Γωβρύα ἔνδον δειπνεῖν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείπνει, καὶ τὸν Γωβρύαν σύνδειπνον παρέλαβεν. ἐπὶ στιβάδος δὲ κατακλιθεὶς ἤρετο αὐτὸν ὧδε· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πότερον οἴει εἶναί σοι πλείω, ἢ ἡμῶν ἑκάστῳ στρώματα; καὶ ὃς εἶπεν· ὑμῖν νὴ τὸν Δί᾽ εὖ οἶδ᾽ ὅτι στρώματα πλείω ἐστὶ καὶ κλῖναι, καὶ οἰκία γε πολλῷ μείζων ἡ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς, οἷς γε οἰκίᾳ μὲν χρῆσθε γῇ τε καὶ οὐρανῷ· κλῖναι δ᾽ ὑμῖν εἰσιν,

* ἱεῖντ᾽ ἂν

* καὶ μεθ᾽ αὑτοῦ ἐξιὼν ἅπαντας.

A Sed quia nemo poteſtati eorum permittere voluerit nec pecuniæ vim magnam, nec regnum, nec caſtella munita, nec amabiles liberos; eo fit vt prius moriantur, quam quales ſint, cognoſci poſſit. Tu vero, quum mihi iam mœnia munita, & omnis generis opes, & copias tuas, & filiam dignam ſane, quam ſibi quis adquirat, in manus tradideris: feciſti ſane vt apud omnes homines conſtet, eum me eſſe, qui nec in hoſpites impius eſſe velim, nec pecuniæ cauſſa iniuſtus, nec in præſtandis pactis, quod me B quidem volente ſit, fallax. Igitur huius ego tibi, ſat ſcio, donec vir iuſtus ero, & ob exiſtimationem eiuſmodi laudem mortalium promerebor, nunquam obliuiſcar: ſed omnibus te rebus honeſtis ac bonis viciſſim ornare conabor. Neque verendum eſt tibi, filiam quod adtinet, ne viro ſis cariturus, qui hac dignus ſit. Nam multos ego, & egregios amicos habeo, quorum quiſquis tandem hanc duxerit, an eas quidem pecunias ſit habiturus, quantæ abs te dantur; vel etiam alias multo iis plures; equidem C dicere nequeo. Te quidem certo ſcire volo, eſſe quoſdam inter eos, qui ob pecuniam, quam tu largiris, ne tantillo quidem magis te ſint admiraturi. Me autem hoc tempore ſuſpiciunt, & omnes deos precantur, vt declarare poſſint, ſe quoque nihilo minus, quam me, fideles amicis eſſe, hoſtibus nunquam cedere, dum vita ſit eis ſuperſtes, niſi numen obſtet. Virtuti vero, & exiſtimationi bonæ, ne Syrorum quidem, & Aſſyriorum omnia bona, tuis addita, prætulerint. Tales viros certo ſcias heic D iam conſediſſe. Ad ea Gobryas quum adriſiſſet: Per Deos immortales, inquit, indica mihi mi Cyre, vbinam illi ſint, vt abs te petam, liceat mihi horum aliquem adoptare filium. Nihil profecto, ait, opus eſt ex me ſciſcitari, ſed ſi nobiſcum ſequaris, poteris ipſemet etiam alij quemlibet horum oſtendere. Hæc loquutus, prehendit Gobryæ dextram, & ſurgens abiit, ſuis omnibus ſecum eductis. Quumque multum à Gobrya rogaretur, vt intus cœnaret, noluit: ſed in caſtris cœnauit, & Go- E bryam in cœna conuiuam adhibuit. Accumbens autem ſtramineo in toro, ſic eum interrogauit. Dic mihi mi Gobrya, inquit, vtrum exiſtimas plura tibi eſſe toralia, quam cuiq. noſtrum? Profecto, inquit, vobis plura ſunt, ſat ſcio, tum ſtragula, tum lecti: & domus veſtra longe amplior eſt, quam mea, quibus terra & cælum domus vſum præbent: Etiam tot vobis lecti ſunt,

» quot ſupra terram cubilia. Præterea lanas ouium non habetis pro ſtragulis, ſed quæcumque ſarmenta tum montes tum campi ſuppeditant. Ac Gobryas quidem tunc primum apud eos cœnans, quum ciborum, qui adponerentur, vilitatem cerneret; multo illos liberalius ſuis degere iudicauit, corúm in veſcendo moderatione conſiderata. Etenim ad nullum neque cibum neque potum Perſam diſciplina inſtitutum gentilitia, ſic commoueri vel oculis adparet, vel rapacitate, vel animo; minus vt prouidus ſit, quam ſi cibus non adeſſet: ſed vt homines equeſtres, propterea quod in equis non perturbantur, inter equitandum & cernere, & audire, & dicere, quæ ſit neceſſe, poſſunt: ita & illi prudentiam ac moderationem in veſcendo exhibendam cenſent, ac prorſus caninum belluinumque ducunt, à cibis & potu commoueri. Animaduertit etiam eos de rebus eiuſmodi ſeſe interrogare, de quibus iucundius eſſet interrogari, quam non interrogari: & ſalſe quædam dicere, quibus perſtringi iucundius eſſet, quam non perſtringi: & ita iocari, vt omnis contumelia longe abeſſet, longe turpis actio, longe animorum ex indignatione contra ſe inuicem commotio. Maximum vero ei viſum eſt, quod quum eſſent in expeditione, nemini eorum qui periculum idem adibant, plura putarent adponenda: ſed epulum id lautiſſimum ducerent, ſi eos, quos belli ſocios habituri eſſent, quam fortiſſimos & optimos efficerent. Quum autem Gobryas domum iturus ſurgeret, dixiſſe perhibetur: » Equidem, mi » Cyre, non amplius miror nos copiam » maiorem poculorum, veſtium, auri » poſſidere, quam vos: ſed vobis tamen » multo eſſe minoris æſtimandos. Quippe » nobis eſt curæ, vt copia illorum » adfluamus: vos id eniti ſtudioſe mihi » videmini, vt longe præſtantiſſimi ſitis. Hæc Gobryas quum dixiſſet, ſubiecit Cyrus: » Vide mi Gobrya, cras mane » cum equitibus armatis adſis, vt copias » etiam tuas inſpiciamus: ſimulque » per agrum tuum ad nos ducas, vt ſciamus, » quæ pro amicorum, quæ hoſtium » rebus nobis habenda ſint. At tunc quidem his dictis, vterque ad ſua diſceſſit. Quum autem illuxiſſet, aderat cum equitibus Gobryas, & præibat. At Cyrus, velvt eum facere par eſt, qui cum imperio ſit,

Perſarum temperantia.

Boni imperatoris munus in perſona Cyri declaratur.

A ὁπόσαι γένοιντ᾽ ἂν εὐναὶ ἐπὶ γῆς. στρώματα δὲ νομίζετε οὐχ ὁπόσα προβάτων φύει ἔρια, ἀλλ᾽ ὁπόσα φρύγανα ὄρη τε καὶ πεδία ἀνίησι. τότε μὲν δὴ πρῶτον ὁ Γωβρύας συνδειπνῶν αὐτοῖς, ὁρῶν τὴν φαυλότητα τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων, πολὺ σφᾶς ἐνόμιζεν εἶναι ἐλευθεριωτέρους αὐτῶν, * ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων. ἐπ᾽ οὐδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πόματι Πέρσης ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων, οὔτε B ὄμμασιν ἂν ἐκπεπληγμένος καταφανὴς γένοιτο, οὔτε ἁρπαγῇ, οὔτε νόῳ, μὴ οὐχὶ προνοεῖν ἅπερ ἂν καὶ μὴ ἐν σίτῳ ὤν· ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ, διὰ τὸ μὴ ταράττεσθαι ἐπὶ τῶν ἵππων, δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι. τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ * τῆς πόσεως, πάνυ αὐτοῖς * κυνικὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι. ἐνενόησε δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπηρώτων C ἀλλήλους τοιαῦτα, οἷα ἐρωτηθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μὴ, καὶ ὡς ἔσκωπτον οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μὴ, ἅ τε ἔπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τοῦ χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους. μέγιστον δὴ αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι, τὸ ἐν στρατείᾳ ὄντας τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων * μηδενὸς οἴεσθαι δεῖν πλείω * παρατίθεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο νομίζειν * μεγίστην εὐωχίαν εἶναι, τοὺς συμμάχεσθαι D μέλλοντας ὅτι βελτίστους παρασκευάζειν. ἡνίκα δὲ ὁ Γωβρύας εἰς οἶκον ἀπιὼν ἀνίστατο, εἰπεῖν λέγεται· οὐκέτι θαυμάζω, ὦ Κῦρε, εἰ ἐκπώματα μὲν καὶ ἱμάτια καὶ χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐτοὶ δ᾽ ἐλάττονος ὑμῶν ἄξιοι ἐσμέν. ἡμεῖς γὰρ ἐπιμελούμεθα ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὡς πλεῖστα ἔσται, ὑμεῖς δέ μοι δοκεῖτε ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως αὐτοὶ ὡς * κράτιστοι ἔσεσθε. ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος, ἄγ᾽, ἔφη, ὦ Γωβρύα, ὅπως E πρῳὶ παρέσῃ ἔχων τοὺς ἱππέας ἐξωπλισμένους, ἵνα καὶ τὴν δύναμίν σου ἴδωμεν, καὶ ἅμα διὰ τῆς σῆς χώρας ἄγῃς ἡμᾶς, ὡς ἂν εἰδῶμεν ἅ τε δεῖ φίλια καὶ πολέμια ἡμᾶς νομίζειν. τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες ἀπῆλθον ἑκάτερος ἐπὶ τὰ προσήκοντα. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γωβρύας ἔχων τοὺς ἱππέας, καὶ ἡγεῖτο. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσήκει ἀνδρὶ ἄρχοντι,

ἐπειδὴ κατεν.

ἡ πόσις, συικὸν

μηδενὶ παρασκευ-ἀξιοῦσθαι, ἡδίστην

βέλτιστοι

οὐ μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν προσεῖχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ἅμα * προϊὼν ἀπεσκοπεῖτο, εἴ τι δυνατὸν εἴη τοὺς μὲν πολεμίους ἀσθενεστέρους ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ ἰσχυροτέρους. καλέσας οὖν τὸν Ὑρκάνιον καὶ τὸν Γωβρύαν, (τούτους γὰρ ἐνόμιζε μάλιστα εἰδέναι ὧν αὐτὸς ᾤετο δεῖσθαι μαθεῖν) ἐγώ τοι, ἔφη, ἄνδρες φίλοι, οἴομαι σὺν ὑμῖν ὡς πιστοῖς βουλευόμενος περὶ τοῦ πολέμου τοῦδε οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνειν. ὁρῶ γὰρ ὑμῖν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐμοὶ σκεπτέον [ὄν, * ὅπως ὁ Ἀσσύριος ἡμῶν μὴ ἐπικρατήσῃ. ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἔφη, τῶνδε ἀποσφαλέντι ἔστιν ἴσως καὶ ἄλλη ἀποστροφή· ὑμῖν δὲ εἰ οὗτος ἐπικρατήσῃ, ὁρῶ ἅπαντα τὰ ὄντα ἀλλότρια γιγνόμενα. καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστιν, οὐκ ἐμὲ μισῶν, ἀλλ' οἰόμενος * ἀσύμφορον εἶναι αὐτῷ, ἡμᾶς μεγάλους εἶναι· καὶ * στρατεύει διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ μισεῖ, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ὑμῶν. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο ἀμφότεροι, * καὶ τὰ αὐτὰ περαίνειν ὅτι * μέλλει ὡς ταῦτα εἰδόσι σφίσι, καὶ μέλον αὐτοῖς ἰσχυρῶς, ὅπῃ τὰ νῦν παρόντα ἀποβήσοιτο. ἐνταῦθα δὴ ἤρχετο ὧδε· λέξατέ μοι, ἔφη, ὑμᾶς μόνους ἐνόμιζε πολεμικῶς ἔχειν ὁ Ἀσσύριος πρὸς ἑαυτὸν, ἢ ἐπίστασθε καὶ ἄλλον [τινὰ * αὐτῷ πολέμιον; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑρκάνιος, πολεμιώτατοι μέν εἰσιν αὐτῷ Καδούσιοι, ἔθνος μάλα πολὺ καὶ ἄλκιμον· Σάκαι γε μὴν, ὅμοροι ἡμῖν, οἳ πολλὰ κακὰ πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου. ἐπειρᾶτο γὰρ καὶ ἐκείνους, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς, καταστρέψασθαι. οὐκοῦν οἴεσθε, ἔφη, νῦν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι σὺν ἡμῖν τῷ Ἀσσυρίῳ; ἔφασαν, καὶ σφόδρα γε, εἴ πῃ δύναιντο συμμῖξαι. τί δ' ἐν μέσῳ, ἔφη, ἐστὶ τοῦ συμμῖξαι; Ἀσσύριοι, ἔφασαν, τὸ αὐτὸ ἔθνος δι' οὗπερ νῦν πορεύῃ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, τί γὰρ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, οὐ σὺ τοῦ νεανίσκου τούτου, ὃς νῦν εἰς τὴν βασιλείαν καθέστηκεν, ὑπερηφανίαν πολλήν τινα τοῦ τρόπου κατηγόρεις; τοιαῦτα γὰρ [οἶμαι *, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον ὑπ' αὐτοῦ. πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς σὲ μόνον ἐγένετο τοιοῦτος, ἢ καὶ εἰς * ἄλλους τινάς; νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ εἰς ἄλλους πολλούς. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας οἷα ὑβρίζει, τί δεῖ λέγειν; ἑνὸς δ' ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου ἢ ἐγὼ υἱὸν, καὶ * ἐκείνου ἑταῖρον ὄντα, ὥσπερ τὸν ἐμὸν, συμπίνοντα παρ' ἑαυτῷ συλ-

ηγειών

ἀσύμφορον ἑαυτῷ ἡμᾶς

ἐστράτευσεν δι' ἃ καὶ ταῦτα καὶ

εἰδέναι

ἄλλους τινάς;

ἐκ τῆς

A non ſolum itineri faciundo intentus erat, ſed inter progrediendum conſiderabat, fierine poſſet, vt hoſtes imbecilliores redderentur, ipſi firmiores. Itaque arceſſito Hyrcanio & Gobrya, quos inprimis ea ſcire putabat, quibus ſibi cognitis opus eſſet: Arbitror, inquit, amici me nequaquam in conſiliis de hoc bello meis aberraturum; ſi vos, homines fidos, eis adhibeam. Vobis enim magis etiam cogitandum eſſe video, quam mihi, ne ſuperior nobis Aſſyrius euadat.
B Nam me quod attinet, ſi fruſtratus in his fuero, fortaſſis aliud eſt quo me vertam: à vobis, ſi ſuperior hic euaſerit, omnia quæ poſſidetis, alienatum iri video. Etenim meus hoſtis eſt, non quod me oderit: ſed quod ſibi non expedire arbitratur, nos magnos eſſe; eaque vna cauſſa eſt, cur bellum nobis faciat. At vos & odit, & adfectum ſe à vobis iniuria ducit. Ad quæ reſpondit vterque, curæ ſibi eſſe res iſtas vt ita peragerent,
C quod ipſi hæc non ignorarent: ac præterea ſibi vehementer eſſe curæ, qui negotiorum præſentium futurus ſit exitus. Ibi tum ipſe ſic orſus eſt dicere: Velim mihi ſignificetis, ait, an vos ſolos Aſſyrius exiſtimarit erga ſe hoſtiliter adfectos, an & alium quemdam infeſtum ei nouiſtis? Immo, inquit Hyrcanius, maximi profecto eius hoſtes ſunt Caduſij populoſa gens & robuſta: itidemque finitimi nobis ſunt Sacæ, quos Aſſyrius iſte multis maleficiis infeſtauit. Nam
D & illos æque, ac nos, conatus eſt ſibi ſubiicere. Ergo exiſtimatis, ait, iam libenter hos vtroſque nobiſcum inuaſuros Aſſyrium? Immo etiam acriter, inquiunt, ſi quo modo coniungere ſe nobiſcum poſſent. At quid obſtat, ait, quominus coniungantur? Nimirum Aſſyrij, dixere, gens ea, per quam nunc pergis. Quum hæc audiſſet Cyrus: Quid enim mi Gobrya, inquit, an non tu adoleſcentem hunc, qui modo regno potitur, ita
E accuſas, vt qui moribus & indole ſupra modum ſuperba ſit? Nimirum talem, ait, eum expertus ſum. Vtrum vero, ſubiecit Cyrus, in te ſolum ſe talem geſſit, an etiam erga quoſdam alios? Profecto, inquit Gobryas, erga multos etiam alios. Et quibus ſane contumeliis imbecilliores adficiat, quid adtinet dicere? Etiam viri cuiuſdam longe me potentioris filium, ſodalem à iuuentute ſuum, ſicut & meus erat, compotantem apud ſe com-

Cyrus conſilium capit de ſociis pluribus adiungendis.

prehendit & caſtrauit: idque propterea, quemadmodum nonnulli narrant, quod concubina regis eum laudauerat à formæ præſtantia, felicemq. futurã dixerat, quam ille coniugem habiturus eſſet: vt autẽ iſte nunc ait, quod eius concubinæ pudicitiam tentaſſet. Itaque iam ille caſtratus eſt, & patre mortuo, imperiũ obtinet. Ergo, ſubiecit Cyrus, exiſtimas hunc quoque nos libenter conſpecturum, ſi nos arbitraretur opem ſibi laturos? Id vero ſat equidẽ ſcio, ait Gobryas. Verum difficile eſt, mi Cyre, in conſpectum eius venire. Quid ita? inquit Cyrus. Quia ſi quis cum eo coniungere ſe velit, eum neceſſe eſt præter ipſam Babylonẽ tranſire. Quid autem in hoc, ait Cyrus, difficultatis eſt? Quia profecto, inquit Gobryas, ſcio copias ex ea multo maiores his, quas tu nunc habes, prodiiſſe: atque adeo plane tibi conſtare volo, hanc ipſam ob cauſſam minus Aſſyrios nunc & adferre arma, & equos adducere, quam antea: quod exercitus tuus exiguus eſſe viſus ſit iis, qui eum conſpexerũt, quodq. paſſim rumor hic iam ſparſus ſit. Quamobrẽ conſultius arbitror eſſe, vt caute proficiſcamur. Huiuſmodi quum ex Gobrya Cyrus audiſſet, ita reſpondit; Recte, mi Gobrya dicere videris, qui profectionem nos inſtituere tutiſſimam iubes. Mihi vero negotiũ hoc conſideranti nullum tutius iter ad animum accidit, quam ſi ad Babylonẽ ipſam tendamus, ſi quidem ibi robur hoſtium maximum eſt. Nam multos iſtic eſſe, fateris ipſe: qui ſi fidentibus animis ſint, etiam terrori nobis erunt, vt equidem arbitror. Iam vero ſi nuſquam nos conſpiciant, ſed deliteſcere nos in obſcuro exiſtiment, quaſi eos metuamus: certo futurum ſcias, inquit, vt metu liberentur, quem conceperunt; proque hoc tanto maior in eis fiducia exiſtat, quanto nos diutius non conſpexerint: Sin iam in eos pergemus, multos inueniemus, plorantes adhuc illos, qui à nobis interfecti ſunt; multos, quibus erunt obligata vulnera, quæ à noſtris acceperunt; omnes denique recenti habebunt in memoria noſtri huius exercitus audaciam, & fugam calamitatemq. ſuam. Scire autem plane debes, mi Gobrya, ſic comparatum eſſe; vt plerique mortales, quum fiduciæ pleni ſunt, ea ſint animorum elatione, quæ ſuſtineri nequeat. Verum vbi ſibi metuunt, tãto maiori ſtupidioriq. formidine tenẽtur, quanto plures numero fuerint Nã de multis & aduerſis rumoribus is terror eis adauctus adeſt, deque multis & triſtibus rebus,

Cyri conſilium de adeunda Babylone.

A λαβὼν ἐξέτεμεν, ὡς μὲν τινες ἔφασαν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἐπῄνεσεν αὐτὸν ὡς καλὸς εἴη, καὶ ἐμακάριζε τὴν μέλλουσαν αὐτῷ γυναῖκα ἔσεσθαι· ὡς δὲ αὐτὸς νῦν λέγει, ὅτι ἐπείρασεν αὐτοῦ τὴν παλλακίδα. καὶ νῦν αὐτὸς εὐνοῦχος μέν ἐστι, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. οὐκοῦν, ἔφη, οἴει ἂν καὶ τοῦτον ἡμᾶς ἰδεῖν ἡδέως, εἰ οἴοιτο αὐτῷ βοηθοὺς ἂν γενέσθαι; εὖ μὲν οὖν οἶδα, ἔφη ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοι αὐτὸν χαλεπόν ἐστιν, ὦ Κῦ- B ρε. πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος. ὅτι εἰ μέλλοι τις ἐκείνῳ συμμίξειν, παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα δεῖ παριέναι. τί οὖν, ἔφη, τοῦτο χαλεπόν; ὅτι νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξελθοῦσαν δύναμιν *αὐτόθεν πολλαπλασίαν ἧς σὺ νῦν ἔχεις. εὖ δ' ἴσθι ὅτι διὰ ταῦτα ἧττον σοι νῦν ἢ τὸ πρότερον, οἱ Ἀσσύριοι καὶ τὰ ὅπλα ἀποφέρουσι, καὶ τοὺς ἵππους ἀπάγουσιν, ὅτι τοῖς ἰδοῦσιν *αὐτὴν ὀλίγη ἔδοξεν ἡ σοῦ *δύναμις, καὶ αὐτὸς ὁ λόγος πολὺς ἤδη ἐνέσπαρται. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι C *φυλαττομένους πορεύεσθαι. καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τοῦ Γωβρύου τοιαῦτα, τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἔλεξε· καλῶς μοι δοκεῖς ὦ Γωβρύα λέγειν, κελεύων ὡς ἀσφαλέστατα τὰς πορείας ποιεῖσθαι. ἐγὼ γ' οὖν σκοπῶν οὐ δύναμαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν οὐδεμίαν πορείαν ἡμῖν τῆς πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα πορείας ἰέναι, εἰ ἐκ τῶν πολεμίων ἐστὶ τὸ κράτιστον. πολλοὶ μὲν γάρ εἰσιν, ὡς σὺ φής. εἰ δὲ καὶ θαρρήσουσι, καὶ *δεινοὶ ἡμῖν, ὡς ἐγώ φημι, D ἔσονται. μὴ ὁρῶντες μὲν οὖν ἡμᾶς, ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι διὰ *φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι τοῦ μὲν φόβου ἀπαλλάξονται, ὃς αὐτοῖς ἐγένετο, θάρσος δὲ ἐμφύσεται ἀντὶ τούτου, τοσούτῳ μεῖζον, ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον ἡμᾶς μὴ ὁρῶσιν. ἢν δὲ καὶ ἤδη ἴωμεν ἐπ' αὐτούς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν εὑρήσομεν ἔτι κλαίοντας τοὺς ἀποθανόντας ὑφ' ἡμῶν, πολλοὺς δ' ἔτι τραύματα ἐπιδεδεμένους, ἃ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἔλαβον, πάντας δ' ἔτι E μεμνημένους τῆς τοῦδε μὲν τοῦ στρατεύματος τόλμης, τῆς δ' αὐτῶν φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς. εὖ δ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, εἶναι καὶ τοῦτο ἤδη, ὡς οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν θαρρήσωσιν, ἀνυπόστατον τὸ φρόνημα παρέχονται· ὅταν δὲ δείσωσιν, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσούτῳ μείζω καὶ ἐκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. ἐκ πολλῶν μὲν γὰρ καὶ κακῶν λόγων ηὐξημένος αὐτοῖς πάρεστιν, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ πονηρῶν *χρημάτων,

ἐξ αὐτῆς
αὐτῶν
φυλαττόμενος
δῆλοι
σχημάτων

ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δεδυθυμωμένων τε καὶ ἐξεστηκότων περιεσπασμένη ἠθροῖσθαι. ὥστε ὑπὸ τοῦ μεγέθους οὐ ῥᾴδιον αὐτὴν ἐστὶν οὔτε λόγοις καταβέσαι, οὔτε προσάγοντα* πολεμίοις μένος ἐμβαλεῖν, οὔτ' ἀπάγοντα* ἀναστρέψαι τὸ φρόνημα· ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρρεῖν παρακελεύῃ, τοσούτῳ ἐν δεινοτέροις ἡγοῦνται εἶναι. ἐκεῖνο μέντοι ἤδη σκεψώμεθα ἀκριβῶς, ὅπως ἔχει. εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦδε αἱ νῖκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ὁπότεροι ἂν πλείονα ὄχλον ἀπαριθμήσωσιν, ὀρθῶς καὶ σὺ φοβῇ περὶ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι* ἐν δεινοῖς ἐσμεν. εἰ μέντοι ὥσπερ πρόσθεν διὰ τοὺς εὖ μαχομένους, ἔτι καὶ νῦν αἱ μάχαι κρίνονται, θαρρῶν οὐδὲν ἂν σφαλείης. πολὺ μὲν γὰρ σὺν θεοῖς παρ' ἡμῖν πλείονας εὑρήσεις τοὺς θέλοντας μάχεσθαι, ἢ παρ' ἐκείνοις. ὡς δὲ ἔτι μᾶλλον θαρρῇς, καὶ τόδε κατανόησον. οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν ἐλάττονές εἰσι νῦν, ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δὲ ἐλάττονες, ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς. ἡμεῖς δὲ καὶ *μείζονες νῦν, ἐπεὶ ἐνικήσαμεν· καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε. μὴ γὰρ ἔτι ἀτίμαζε μηδὲ τοὺς σοὺς, ἐπεὶ σὺν ἡμῖν εἰσι. σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι σάφ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, θαρροῦντες καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἕπονται. μὴ λανθανέτω δέ σε μηδὲ τοῦτ', ἔφη, ὅτι ἔξεστι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῦν ἰδεῖν ἡμᾶς· γοργότεροι δὲ φ' ἴσθι, οὐδαμῶς ἂν αὐτοῖς φανείημεν, ἢ ἰονς ἐπ' ἐκείνους. ὡς οὖν ἐμοῦ ταῦτα γιγνωσκον-ς, ἄγε ἡμᾶς εὐθὺ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος. οὔν μὲν δὴ πορευόμενοι, τεταρταῖοι ἐπὶ τοῖς ίοις τῆς Γωβρύου χώρας ἐγένοντο. ὡς δ' ἐν τῇ πλεμίᾳ ἦν, κατέστησε λαβὼν ἐν τάξει μεθ' ἑυτοῦ τούς τε πεζοὺς καὶ τῶν ἱππέων ὅσους ἐδόκει ὑτῷ καλῶς ἔχειν. τοὺς δ' ἄλλους ἱππέας ἀῆκε καταθεῖν, καὶ ἐκέλευσε τοὺς μὲν ὅπλα ἔοντας κατακαίνειν. τοὺς δ' ἄλλους καὶ πρόβατα ὅσα ἂν λάβωσιν ἄγειν πρὸς αὐτόν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας συγκαταθεῖν· καὶ ἧκον πολλοὶ μὲν αὐτῶν καταχεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ καὶ λείαν πλείστην ἄγοντες. ὡς δὲ παρῆν ἡ λεία, συγκαλέσας τούς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν Ὑρκανίων, καὶ τοὺς ὁμοτίμους, ἔλεξεν ὧδε· ἄνδρες φίλοι, ἐξένισεν ἡμᾶς ἅπαντας πολλοῖς ἀγαθοῖς ὁ Γωβρύας. εἰ οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξελόντες τὰ νομιζόμενα,

Margin: καὶ ἐμβαλεῖν ins ἀναρρίψαι — ἐν δεινῷ — μείζονες νῦν ἢ πρὶν, ἐπεὶ νενικήκαμεν· καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ εὐτυχήκαμεν· καὶ πλείονες δὲ, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν.

A ac multis etiam conſternatis exanimatiſque vultibus collectus. Adeoque ob magnitudinem terroris huius facile fieri nequit, vt vel ille verbis extinguatur, vel in hoſtem ducendo robur animis addatur, vel ab eiſdem abducendo, militum ſpiritus excitentur: ſed quo magis hortere præſentibus vt animis ſint, tanto ſe grauioribus in periculis eſſe putant. Quin & illud quo pacto ſe habeat, accurate conſideremus. Nam ſi deinceps in rebus bellicis apud eos futuræ ſunt victoriæ, B qui maiorem hominum turbam adnumerabunt; recte tu nobis metuis, & nos reabſe in periculo verſamur: Sin vt antea, ſic etiam adhuc, ex virtute dimicantium de prœliis decernitur; recte feceris, ſi bono ſis animo. Nam Diis iuuantibus multo plures apud nos inuenies, qui pugnare velint, quam apud illos. Atque vti plus etiam fiduciæ ſumas, hoc quoque tecum cogita. Sunt hoſtes iam multo minores, quam prius, poſtquam à nobis victi ſunt; & multo nunc item minores, quam quum C aufugerunt. Nos* autem & maiores nunc ſumus, quam prius, quum vicerimus: & firmiores quum fortuna vſi proſpera ſimus: & plures, quum veſtrum acceſſione ſimus aucti. Noli enim deinceps ne de tuorum quidem honore detrahere, quando iam nobiſcum ſunt. Nam cum victoribus certo ſcire debes, mi Gobrya, etiam cos, qui ſequuntur exercitum, fidentibus animis pergere. Ne id quidem te lateat, inquit, poſſe hoſtes hoc etiam tempore nos videre: ſed magis illis ſtrenui nequaquam parebimus, quam ſi ad- D uerſus ipſos progrediamur. Quum igitur hæc mea ſententia ſit, Babylonem nos recta ducito. Itaque ſic pergentes, die quarto ad fines agri Gobryæ peruenerunt. Quumque iam eſſet in hoſtico, ſecum inſtructos conſiſtere iuſſit tum pedites, tum equites, quot ipſi ſufficere viderentur. Reliquis equitibus excurrendi poteſtatem fecit, hoc etiam præcipiens, vt armatos occiderent; reliquos cum pecudibus, quaſcumque cepiſſent, ad ſe deducerent. Iuſſit & E Perſas cum ceteris populatum excurrere, quorum multi redierunt ab equis delapſi, multi etiam prædam ampliſſimam adduxerunt. Ea quum adeſſet, conuocatis Medorum Hyrcaniorumque principibus, & æqualibus Perſicis, ſic eos adloquutus eſt: Gobryas, amici, nos vniuerſos hoſpitio exceptos liberaliter habuit. Itaque ſi rite Diis eximia pro more ſelegerimus,

Lectio marginis.

Cyrus Babyloniorum fines inuadit.

» & reliquo exercitui, quantum ſatis erit, ac
» deinde prædam aliam huic dabimus: recte
» facturi ſumus, vt ſtatim conſtet, conari nos
» bene de nobis promerentes, viciſſim bene-
» faciendo vincere. Quod vbi auditum eſ-
ſet, & comprobatum & celebratum fuit id
quidem ab omnibus: ſed vnus tamen hu-
Liberalis cuiuſdam hominis vox.
iuſmodi quiddam protulit: Maxime, mi
Cyre, faciendum hoc nobis eſt. Nam mea
quidem ſententia, Gobryas hic nos men-
» dicos quoſdam eſſe arbitratus eſt, quia
» Daricis onuſti non venimus, nec aureis è
» pateris bibimus. At ſi hoc fecerimus, for-
» taſſis adgnouerit, poſſe homines etiam abſ-
» que auro liberales eſſe. Ite igitur, inquit, at-
» que vbi Diis debita, Magis tradideritis, &
» quæ exercitui ſuffecerint, ſelegeritis; cete-
» ra Gobryæ arceſſito donate. Quamobrem
» acceptis illi rebus omnibus, quibus opus
» erat, cetera Gobryæ dederunt. Secundum
hæc ad ipſam Babylonem progreſſus eſt
Cyrus, inſtructo exercitu eodem modo,
quo inſtructus pugnæ tempore fuerat.
Quum vero Aſſyrij contra non prodirent,
Cyrus Aſſyrio duellum offert.
Gobryam Cyrus adequitantem dicere iuſ-
ſit, Vel ſeipſum cum rege dimicaturum, ſi
Rex egreſſus pro regione dimicare vellet.
» Sin regionem ſuam non defenderet, ne-
» ceſſario victoribus parendum ſciret. Ita-
que Gobryas eo profectus, vbi dicere tu-
tum erat, hæc dixit. Is vero quemdam pro-
dire iuſſit, qui verbis huiuſmodi reſponde-
» ret. Hæc ait dominus tuus, Gobrya: Non
» me pœnitet, quod filium tuum interfeci:
» ſed quod præter ipſum, non etiam te occi-
» derim. Quod ſi pugnare vultis, ad diem ab
» hoc trigeſimum adeſte. Nunc enim nobis
» haud vacat, adparatu belli occupatis. Go-
» bryas autem: Vtinam perpetuo te horum
» pœniteat, inquit. Satis enim adparet, te ab
» illo tempore, quo eorum pœnitere cepit, à
» me cruciari. Deinde renuntiat Cyro re-
ſponſum Aſſyrij Gobryas: quo ille audito,
» copias abduxit: & arceſſito Gobrya: Dic
» mihi, ait, an non perhibebas, exiſtimare te
» futurum, vt ille caſtratus ab Aſſyrio no-
» biſcum ſe coniungeret? Equidem hoc,
Cyrus conſilium capit de ineunda noua ſocietate.
ait, certo mihi perſuaſum habeo. Nam
multa iam pridem nos inter nos libere
colloquuti ſumus. Quando igitur com-
modum tibi videtur, hominem acce-
Lectio marginis.
dito, ac primum quidem ſic facito, *
quemadmodum ipſe tibi ſignificabit. Vbi
» vero cum eo congreſſus fueris, ſi qui-
» dem animaduertes, eum nobis amicum
» eſſe velle; prorſus hoc ſtruendum erit,
» vt clam ſit, eum à nobis amicum eſſe.

A καὶ τῇ [ἄλλῃ * στρατιᾷ τὰ ἱκανά, δοίημεν τὴν ἄλλην τούτῳ λείαν, ἆρ' ἄν, ἔφη, * καλὸν ποιήσαιμεν * τοῦ δῆλοι; φανεροὶ εἶναι ὅτι καὶ τοὺς εὖ ποιοῦντας πειρώμεθα νικᾶν εὖ ποιοῦντες. ὡς δ' ταῦτ' ἤκουσαν, πάντες μὲν ἐπῄνουν, πάντες δ' ἐνεκωμίαζον. εἷς δὲ καὶ ἔλεξεν ὧδε· πάνυ, ἔφη, ὦ Κῦρε, τοῦτο ποιήσομεν. καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γωβρύας πτωχούς τινας νομίζειν ἡμᾶς, ὅτι οὐ Δαρεικῶν μεστοὶ ἥκομεν, οὐδ' ἐκ χρυσῶν φιαλῶν πίνομεν· εἰ δὲ τοῦτο ποιήσαιμεν, γνοίη ἄν, B ἔφη, ὅτι ἐλευθερίους εἶναι καὶ ἄνευ χρυσίου ἔστιν. ἴτε δή, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς Μάγοις, καὶ ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες, τὰ ἄλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν, δότε αὐτῷ. οὕτω δὴ λαβόντες ἐκεῖνοι ὅσα ἔδει, τὰ ἄλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ. ἐκ τούτου δὴ ἤει πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα, παραταξάμενος ὥσπερ ὅτε ἡ μάχη ἦν. ὡς δ' οὐκ ἀντεξῄεσαν οἱ Ἀσσύριοι, ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαντα C εἰπεῖν, ὅτι εἰ βούλεται ἐξιὼν ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, κἂν αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο· εἰ δὲ μὴ ἀμυνεῖ τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι πείθεσθαι. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας προσελάσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν, ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ αὐτῷ ἐξέπεμψεν ἀποκρινόμενον τοιάδε· δεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύα, οὐχ ὅτι ἀπέκτεινά σου τὸν υἱόν, μεταμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι οὐ καὶ σὲ προσαπέκτεινα. μάχεσθαι δ' ἂν D βούλησθε, ἥκετε εἰς τὴν τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' ἡμῖν οὔπω σχολή. ἔτι γὰρ παρασκευαζόμεθα. ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν· ἀλλὰ μήποτέ σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια. δῆλον γάρ, ὅτι ἀνιῶ σε ἐγώ, ἐξ οὗ αὕτη σε ἡ μεταμέλεια ἔχει. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ἀπήγγειλε τὰ τοῦ Ἀσσυρίου. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα, καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν· εἰπέ μοι, ἔφη, οὐκ ἔλεγες μέντοι σύ, ὅτι τὸν ἐκτμηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου οἴει ἂν σὺν ἡμῖν γε- E νέσθαι; εὖ μέν τοι, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι. πολλὰ γὰρ ἤδη ἔγωγε καὶ ἐκεῖνος ἐπαρρησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους. ὁπότε οὖν καλῶς σοι δοκεῖ ἔχειν, πρόσιθι πρὸς αὐτόν· καὶ πρῶτον μὲν οὕτω ποίει, ὅπως ἂν * αὐτοὶ ὅ,τι ἂν λέγῃ, εἰδῆτε· ἐπειδὰν δὲ συγγένῃ αὐτῷ, ἐὰν μὲν γνῷς αὐτὸν φίλον ἡμῖν βουλόμενον εἶναι, τοῦτ' ἤδη μηχανᾶσθαι, ὅπως λάθῃ φίλος ὢν ἡμῖν.

καλῶς
τῷ
αὐτὸς λέγῃ
ἐπειδάν

A οὐ γὰρ ἂν φίλους τις ποιήσειεν ἄλλως πως πλείω ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ, ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι· οὔτ᾽ ἂν ἐχθροὺς πλείω τις βλάψειεν ἄλλως πως ἢ φίλος δοκῶν εἶναι. καὶ μήν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδ᾽ ὅτι κἂν πρίαιτο Γαδάτας τὸ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὸν νῦν βασιλέα Ἀσσυρίων· ἀλλ᾽ ὅ,τι ἂν δύναιτο, τοῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν. λέγε δή μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τοῦτο τὸ φρούριον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὅ φατε Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις ἐπιτετειχίσθαι τῇδε τῇ χώρᾳ, πρόβολον εἶναι τοῦ πολέμου, ἆρ᾽ ἂν οἴει, ἔφη, ὑπὸ τοῦ B φρουράρχου παρεθῆναι τὸν εὐνοῦχον ἐλθόντα σὺν δυνάμει; σαφῶς γε, ἔφη ὁ Γωβρύας, εἴπερ ἀνύποπτος ὤν, ὥσπερ νῦν ἐστιν, ἀφίκοιτο πρὸς αὐτόν. οὐκοῦν, ἔφη, ἀνυποπτότατος ἂν εἴη, εἰ προσβάλοιμι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτοῦ, ὡς λαβεῖν βουλόμενος, ἀπομάχοιτο δ᾽ ἐκεῖνος ἀνὰ κράτος· καὶ λάβοιμι μέν τι ἐγὼ αὐτοῦ, ἀντιλάβοι δὲ κἀκεῖνος ἢ μὲν ἢ ἄλλους τινάς, ἢ καὶ ἀγγέλους πεμπομένους ὑπ᾽ ἐμοῦ πρὸς τούτους C οὕς φατε πολεμίους τοῦ Ἀσσυρίου εἶναι· καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν ὅτι ἐπὶ στράτευμα ἔρχονται, καὶ κλίμακας * ὡς τὸ φρούριον ἄξοντες· ὡς δὲ εὐνοῦχος ἀκούσας προσποιήσαιτο προαγγεῖλαι βουλόμενος ταῦτα παρεῖναι. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν· οὕτω μὲν γιγνομένων σαφῶς οἶδα ὅτι παρείη ἂν αὐτόν, καὶ δέοιτό γ᾽ ἂν αὐτοῦ μένειν ἔστε σὺ ἀπέλθῃς. οὐκοῦν ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴγε ἅπαξ εἰσέλθοι, δύναιτ᾽ ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; εἰκὸς γοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲν ἔνδον ἐκείνου συμπαρασκευάζοντος, τὰ δὲ ἔξωθεν σοῦ ἰσχυρότερα προσάγοντος. ἴθι οὖν, ἔφη, καὶ πειρῶ ταῦτα διδάξας καὶ διαπραξάμενος παρεῖναι. πιστὰ δὲ αὐτῷ οὐκ ἂν μείζω οὔτε εἴποις ἄν, οὔτε δείξαις, ὧν αὐτὸς σὺ τυγχάνεις παρ᾽ ἡμῶν εἰληφώς. ἐκ τούτου ᾤχετο μὲν ὁ Γωβρύας. ἄσμενος δὲ ἰδὼν αὐτὸν ὁ εὐνοῦχος, E συνωμολόγει τε πάντα, καὶ συνέθετο ἃ ἔδει. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ Γωβρύας ὅτι πάντα δοκοίη ἰσχυρῶς τῷ εὐνούχῳ ἔχειν τὰ ἐπισταλέντα, ἐκ τούτου τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμάχετο δὲ ὁ Γαδάτας. [ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος, ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας.]* τῶν δὲ ἀγγέλων, οὓς ἔπεμψεν ὁ Κῦρος, προφράσας οἷ πορευθεῖεν, τοὺς μὲν εἴασεν ὁ Γαδάτας διαφυγεῖν, ὅπως ἄγοιεν τὰ στρατεύματα, καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν·

(* οἴσοντες vel [illegible])

Nec enim aliquis in bello amicos vlla ratione alia pluribus beneficiis adfecerit, quam ſi hoſtis eſſe putetur: nec inimicos vlla ratione alia quis adfecerit detrimentis pluribus, quam ſi amicus eſſe videatur. Noui equidem, ait Gobryas, id empturum quoque Gadatam, vt magno aliquo malo regem hunc Aſſyriorum adficere poſſet. Sed nobis conſiderandum eſt, quid poſſit. Dic igitur, ait Cyrus, an in caſtellum hoc, quod eſt ante regionem hanc, & quod ipſi dicitis aduerſus Hyrcanios & Sacas ad eum vſum, vt belli propugnaculum huic regioni ſit, exſtructum eſſe; in hoc inquam caſtellum exiſtimas admiſſum iri à præſidij magiſtro caſtratum illum, ſi cum copiis accedat? Prorſus, inquit Gobryas, ſi quidem haud ſuſpectus, vti nunc eſt, ad eum veniat. Ergo, ait, quamminime ſuſpectus fuerit, ſi ego caſtella ipſius adoriar, tamquam ea capere velim, & ille totis viribus defendat: & capiam ego quiddam, quod ipſius ſit; ille contra vel quoſdam alios noſtrum capiat, vel etiam nuntios eos, qui mittentur à me ad illos, quos regi Aſſyriorum infeſtos dicitis. Ex his qui capti fuerint, ad exercitum ſe proficiſci dicant, vt ſcalas ad illud caſtellum deportent. At iſte caſtratus, his auditis, adeſſe ſe ſimulet, velut hæc indicaturum. Et Gobryas: Si res ita geratur, ait, certo ſcio recepturum, atque etiam eum rogaturum, vt ſecum maneat, donec tu recedas. Ergo ait Cyrus, ſi ſemel caſtellum ingrediatur, an noſtram illud in poteſtatem redigere poſſit? Ita videtur, inquit Gobryas, ſiquidem intus ille ad parando iuuet, ac tu foris impetu vehementiori exercitum admoueas. Ita igitur, inquit Cyrus, & enitere, caſtratum vt iſtum hæc edoceas, & re confecta nobis præſto ſis. Fidem vero neque dederis, neque oſtenderis ei maiorem illa quam à nobis ipſe accepiſti. Secundum hæc diſceſſit Gobryas: cuius conſpectus quum gratus illi caſtrato fuiſſet; ita cum eo conuenit & pactus eſt, vt oportuit. Quumq. renuntiaſſet Cyro Gobryas, videri ſibi apud eunuchũ certa iam & firma eſſe omnia, quæ mandaſſet; tum deinde copias poſtero die Cyrus admouit, Gadata ex aduerſo ſua propugnante. Caſtellum à Cyro captum, id erat quod Gadatas iuſſerat oppugnari. Nuntios autem, quos Cyrus miſerat, prædicẽs eis, quo proficiſci deberent, alios Gadatas elabi ſinit, vt copias adducerent, & ſcalas adferrent;

Strategema Cyri.

quos vero cepit, quæſtionibus in multorum præſentia ſubiecit. Quumque audiſſet, ad quæ proficiſci ſe dicerent; ſtatim rebus ad iter adparatis, tamquam hæc enunciaturus, noctu profectus eſt. Tamdem quum ei fides habita eſſet, velut opem laturus caſtellum ingreditur: ac primum quidem vna cum eo, qui caſtello præfectus erat, omnia pro viribus adparabat. Poſteaquam vero Cyrus acceſſit, caſtellum Gadatas occupat, vſus ad hoc etiam captiuorum de Cyri copiis opera. Quo confecto, ſtatim Gadatas eunuchus rebus in eo conſtitutis ad Cyrum egreditur, quem vbi pro more adoraſſet: *Gaudere, inquit, te Cyre iubeo. Gaudeo vero, ſubiecit ille. Nam tu cum Diis non ſolum me iubes, ſed etiam cogis gaudere. Nam planè ſcias, magni me facere, quod ſociis heic noſtris caſtellum hoc pacatum relinquo. Tibi vero Gadata, liberum quidem procreandorum, vti videtur, facultatem Aſſyrius ademit, amicos parandi facultatem non abſtulit. ſed velim tibi perſuadeas, te nos hoc facto tibimet amicos adiunxiſſe; qui tibi conabimur, ſi poterimus, haudquaquam deteriores opitulatores eſſe, quam ſi vel filios, vel nepotes haberes. Huiuſmodi verba Cyri fuerunt. Atque heic Hyrcanius, qui iam primum animaduerteret, quid eſſet geſtum, adcurrit ad Cyrum, prehenſaque ipſius dextra, inquit: O ingens tu bonum amicis, Cyre, quantam vt Diis gratiam modo debeam, effeciſti; quod tibi me coniunxerunt. Tu vero abito, inquit Cyrus, & recepto in poteſtatem tuam caſtello, cuius cauſa me tantopere complecteris, ita res eius componito; vt ' & tibi amico noſtro, quamtiuis pretij ſit; & reliquis ſociis, inque primis huic Gadatæ, qui captum nobis tradit. Quid igitur? inquit Hyrcanius, an vbi Caduſij Sacæque venerint, & ciues mei, hunc etiam vocabimus; vt omnes, ad quos res pertinet, in commune conſulamus, quo pacto maxima cum vtilitate noſtra caſtello fruamur? Placuit hoc Cyro. quumque conueniſſent, ad quos caſtelli cura pertinebat, hoc conſilij ceperunt; vt communiter ab iis cuſtodiretur, quibus expediret illud habere pacatum: quo ipſis belli propugnaculum eſſet, ac aduerſus Aſſyrios munimentum. Id vbi factum eſſet, multo alacrius Caduſij, Sacæ, Hyrcanij militiæ ſocietatem amplectebantur. Coactuſque hinc eſt exercitus, ex Caduſiis, ad vicies mille cetrati,

Salutatio Græca. Sic & Horatius: Celſo gaudere.

i's & nationi veſtra,

Cyrus exercitum auget induſtria ſingulari.

A οὓς δ' ἔλαβε, βασανίζων ἐναντίον πολλῶν. ὡς δ' ἤκουσεν ἐφ' ἃ ἔφασαν πορεύεσθαι, εὐθέως * συνεσκευασμένος ὡς ἐξαγγελῶν, τῆς νυκτὸς ἐπορεύετο. τέλος δὲ πιστευθεὶς, ὡς βοηθὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ φρούριον· καὶ τέως μὲν * συμπαρεσκεύαζεν ὅ,τι ἐδύνατο τῷ φρουράρχῳ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος εἰσῆλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον, συνεργοὺς ποιησάμενος καὶ τοὺς παρὰ Κύρου αἰχμαλώτους. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, εὐθὺς B Γαδάτας ὁ εὐνοῦχος τὰ ἔνδον καταστήσας ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ τῷ νόμῳ προσκυνήσας, εἶπε, χαῖρε ὦ Κῦρε. ἀλλὰ ποιῶ ταῦτ', ἔφη· σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς οὐ κελεύεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέγα ποιοῦμαι φίλον τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμμάχοις * καταλιπεῖν. σὲ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ Ἀσσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ * ποιεῖν ἀφείλετο, οὐ μέντοι τό γε φίλους κτᾶσθαι [σε * δύνασθαι ἀπεστέρησεν. ἀλλ' εὖ ἴσθι C ὅτι ἡμᾶς τῷ ἔργῳ τούτῳ φίλους πεποίησαι, οἵ σοι, ἐὰν δυνώμεθα, πειρασόμεθα μὴ χείρους βοηθοὶ παραστῆναι, ἢ εἰ παῖδας ἢ ἐκγόνους ἐκέκτησο. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεξεν· ἐν δὲ τούτῳ ὁ Ὑρκάνιος, ἄρτι ᾐσθημένος * τοῦ γεγενημένου, προσθεῖ τῷ Κύρῳ, καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, εἶπεν· ὦ μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις Κῦρε, ὡς πολλήν με τοῖς θεοῖς ποιεῖς χάριν ὀφείλειν ὅτι σοί με συνήγαγον. ἴθι νῦν [τοίνυν *, ἔφη ὁ Κῦρος, D καὶ λαβὼν τὸ χωρίον οὗπερ ἕνεκά με ἀσπάζῃ, διατίθει αὐτὸ [οὕτως * ὡς ἂν * τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ πλείστου ἄξιον ᾖ, καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιστα δ', ἔφη, Γαδάτᾳ τούτῳ, ὃς ἡμῖν λαβὼν αὐτὸ παραδίδωσι. τί οὖν, ἔφη ὁ Ὑρκάνιος, ἐπειδὰν Καδούσιοι ἔλθωσι, καὶ Σάκαι, καὶ οἱ ἐμοὶ πολῖται, καλέσωμεν καὶ τοῦτον, ἵνα κοινῇ βουλευσώμεθα πάντες, ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφορώτατα χρώμεθα τῷ φρουρίῳ; ταῦτα μὲν οὕτως συνῄνεσε καὶ ὁ Κῦρος. ἐπεὶ δὲ E συνῆλθον οἷς ἔμελε περὶ τοῦ φρουρίου, ἐβουλεύσαντο κοινῇ φυλάττειν οἷσπερ ἀγαθὸν ἦν φίλιον ὄν, ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πρόβολος εἴη πολέμου, τοῖς δ' Ἀσσυρίοις * ἐπιτετειχισμένον. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολὺ δὴ προθυμότερον καὶ Καδούσιοι συνεστρατεύοντο, καὶ Σάκαι, καὶ Ὑρκάνιοι· καὶ συνελέγη ἐντεῦθεν στράτευμα Καδουσίων μὲν πελτασταὶ εἰς δισμυρίους,

συσκευασάμενος

συμπαρεσκεύαζεν ὅ,τι δύναιτο τῷ φρουράρχῳ

καταλιπών. σοὶ δ', ἔφη,

ποιεῖσθαι

τὸ γεγενημένον.

τῷ ὑμετέρῳ φίλῳ

ἐπιτετειχισμένον εἴη. τούτων γενομένων πολὺ προθυμότερον καὶ πλείους Καδουσίων

καὶ ἱππέας εἰς πεντακισχιλίους, Σάκαι δὲ τοξότας εἰς μυρίους, καὶ ἱπποτοξότας εἰς δισχιλίους· Ὑρκάνιοι δὲ πεζούς τε ὅσους ἐδύναντο προσεξέπεμψαν, καὶ ἱππέας * προσεπλήρωσαν εἰς δισχιλίους. τὸ γὰρ πρόσθεν καταλελειμμένοι ἦσαν πλείους οἴκοι αὐτῶν ἱππεῖς, ὅτι οἱ Καδούσιοι καὶ οἱ Σάκαι τῶν Ἀσσυρίων πολέμιοι ἦσαν. ὅσον δὲ χρόνον ἐκαθέζετο ὁ Κῦρος ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ φρούριον οἰκονομίαν, τῶν Ἀσσυρίων τῶν κατὰ ταῦτα τὰ χωρία πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέφερον ὅπλα, φοβούμενοι ἤδη πάντας τοὺς προσχώρους. ἐκ δὲ τούτου προσέρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας, καὶ λέγει ὅτι ἥκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι, ὡς ὁ Ἀσσύριος, ἐπεὶ * πύθοιτο τὰ περὶ τοῦ φρουρίου, χαλεπῶς τε ἐνέγκοι, καὶ συσκευάζοιτο ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν. ἢν οὖν ἀφῇς με, ὦ Κῦρε, τὰ τείχη μὲν πειραθείην διασῶσαι· τῶν δὲ ἄλλων μείων λόγος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἢν οὖν ἴῃς νῦν, πότε ἔσῃ οἴκοι; καὶ ὁ Γαδάτας εἶπεν, εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ. ἦ καὶ τὸν Ἀσσύριον, ἔφη, οἴει ἐκεῖ ἤδη καταλήψεσθαι; εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα· σπεύσει * γὰρ ἕως σὺ πρόσω δοκεῖς εἶναι. ἐγὼ δὲ, ἔφη ὁ Κῦρος, ποσταῖος ἂν σὺν τῷ στρατεύματι ἐκεῖσε ἀφικοίμην; πρὸς τοῦτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει· πολὺ ἤδη, ὦ δέσποτα, ἔχεις τὸ στράτευμα, καὶ οὐκ ἂν δύναιο [μεῖον ἢ * ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἴκησιν. σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἄπιθι ὡς τάχιστα· ἐγὼ δὲ ὡς ἂν δυνατὸν ᾖ, πορεύσομαι. ὁ μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχετο. ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν συμμάχων· καὶ ἤδη πολλοί τε ἐδόκουν καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ παρεῖναι· ἐν οἷς δὴ ὁ Κῦρος λέγει τάδε· ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διεπράξατο, ἃ δοκεῖ πᾶσιν ἡμῖν πολλοῦ ἄξια εἶναι, καὶ ταῦτα πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἀγαθὸν ὑφ' ἡμῶν παθεῖν. νῦν δὲ ὁ Ἀσσύριος εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐμβάλλειν ἀγγέλλεται· δῆλον ὅτι ἅμα μὲν τιμωρεῖσθαι αὐτὸν βουλόμενος, ὅτι δοκεῖ μέγα βεβλάφθαι ὑπ' αὐτοῦ· ἅμα δ' ἴσως καὶ ἐκεῖνο ἐννοεῖται, ὡς εἰ οἱ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἀφιστάμενοι μηδὲν ὑπ' ἐκείνου κακὸν πείσονται, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῳ ὄντες ὑφ' ἡμῶν ἀπολοῦνται, ὅτι ὡς τάχιστα οὐδένα εἰκὸς σὺν αὐτῷ * βούλεσθαι εἶναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες, καλόν τι ἄν μοι δοκῶ ποιῆσαι,

[Marginal notes: * ἀνεπλήρωσαν. * ἐπύθετο. * ἕως ἐν πρόσω δοκεῖς ἀπεῖναι. * ἑκόντα.]

A quatuor circiter equitum millia: de Sacies, decies mille ſagittarij, & duo ſagittariorum equitum millia: & Hyrcanij quantum poterant, peditum ſuorum numerum auxerunt, & equitum numerum expleuerunt ad duo millia. Nam domi antehac ab eis maior equitum pars relicta erat, quod Caduſij & Sacæ hoſtes Aſſyriorum eſſent. At toto illo tempore, quo Cyrus hærebat heic, vt caſtelli res conſtitueret, multi Aſſyriorum, qui his locis erant vicini, equos B adducebant, multi deferebant arma, quod iam finitimos omnes metuerent. Poſtea venit ad Cyrum Gadatas, & nuntios ad ſe veniſſe dicit, qui narrarent, Aſſyrium, poſteaquam de caſtello inaudiuiſſet, grauiter moleſteque tuliſſe, ſeque ad incurſionem in Gadatæ agrum parare. Quamobrem ſi me Cyre dimiſeris, ait, ſaltem tueri munitiones enitar: quippe res ceteras minoris facio. Et Cyrus: Si ergo iam diſceſſeris, inquit, C quando futurus es domi? Nimirum die tertio mea in ditione cœnabo, inquit Gadatas. An & Aſſyrium iſtic, ait Cyrus, offenſurum te iam arbitraris? Sat ſcio, inquit Gadatas. Tanto magis enim feſtinabit, quanto tu abiiſſe longius videris. Verum ego, ſubiecit Cyrus, quoto die cum copiis eo peruenire poſſim? Et Gadatas ad hæc: Magnæ iam tibi, mi domine, copiæ ſunt; vixque poteris ſex ſeptemve diebus meum ad domicilium peruenire. Tu ſane, ait Cyrus, D quam celerrime te eo confer: ego pro viribus iter faciam. Diſceſſit ergo Gadatas. Cyrus autem coactis omnibus ſociorum principibus, qui iam multi, ac præclari forteſque viri videbantur adeſſe, huiuſmodi orationem in eorum cœtu habuit; Perfecit nobis Gadatas, ſocij, quæ nos omnes magni æſtimanda duximus, atque etiam prius quam vllo à nobis beneficio eſſet adfectus. At nunc Aſſyrius fines eius inuadere nuntiatur, E qui nimirum eadem vult opera ſupplicium de illo ſumere, à quo ſe magnum accepiſſe detrimentum putat: & fortaſſis etiam cogitat, ſi nihil ab ipſo accidat illis mali, qui ad nos deficiunt, & ipſius ſocij ad internecionem à nobis deleantur; par eſſe creditu, breuiſſimo tempore neminem ab ipſo futurum. Præclarum ergo quiddam facere videbimur,

Aſſyrius Gadatæ agrum inuadit.

Cyrus ad defendendum Gadatam ſe parat.

» ſi alacribus animis opem Gadatæ tule-
» rimus, homini bene de nobis prome-
» renti : & iuſte fecerimus, ſi gratiam re-
» feramus : atque etiam, mea ſententia,
» rebus noſtris recte conſuluerimus. Nam
» ſi videbimur in oculis omnium eniti, vt
» eos, qui nos lædunt, lædendo vincamus;
» & bene merentes beneficiis ſuperemus:
» conſentaneum eſt, multos amicitiæ ſe
» noſtræ libenter adiuncturos, & neminem
» futurum, qui nos ſibi hoſtes eſſe cupiat.
» Sin Gadatam negligere videamur, quo
» ore, per Deos immortales, aliis perſua-
» ſerimus, vt nobis gratificentur? qui noſ-
» met audeamus laudare? qui poſſit aliquis
» noſtrum Gadatam intueri, ſi tot ipſi nu-
» mero, beneficiis ab vno ſuperemur, &
» quidem hoc modo rebus ipſius compa-
» ratis? Hæc Cyrus dixit, eaque conſen-
ſerunt omnes acriter eſſe facienda. Agite igitur, inquit, quando vobis hæc etiam placent, relinquamus ſinguli eos apud iumenta & vehicula, qui quam maxime ſint ad iter cum his faciundum idonei: & Gobryas his præfectus ſit, qui eos præcedat: Eſt enim peritus itinerum, & ad quævis alia idoneus. Nos autem cum equis & viris quibuſque valentiſſimis, trium dierum commeatu inſtructi, pergamus. Quanto quidem leuius & vilius nos onerauerimus, tanto ſequentibus hiſce diebus proximis iucundius & pranſuri, & cœnaturi, & dormituri ſumus. Nunc vero iter hoc modo inſtituamus: Primum tu Chryſanta loricatos ducito, quando plana & lata via eſt; cohortiumque præfecti omnes in fronte tibi ſunto, & cohors quælibet ita procedito, vt ſinguli ſingulis ſuccedant. Quippe cateruatim & celerrime & tutiſſime iter fecerimus. Loricatos ea de cauſſa præire iubeo, quod exercitus ea pars maxime grauis ſit. Grauiſſima vero ſi præeant, facilius omnia ſequantur neceſſe eſt, quæ leuiora ſunt. Quod ſi pars expeditiſſima noctu præeat, mirum non eſt, divelli copias. Tunc enim id, quod prima eſt in acie, celerius aufugit. Poſt hos * Artabazus Perſas, qui cetrati ſunt & ſagittarij, ducat: poſt eos Andramias Medus, peditatum Medicum: poſt eos peditatum Armeniorum, * Embas: poſt eos, Artuchas Hyrcanios: poſt eos, * Thambradas peditatum è Sacis: poſt eos,

Cyrus exercitum quibus modis expeditiſſimum reddiderit.

al. Artabatas

Embatas:

Sambacas

A εἰ προθύμως Γαδάτῃ βοηθήσαιμεν, ἀνδρὶ εὐεργέτῃ· καὶ ἅμα δίκαια ποιοῖμεν ἄν, χάριν ἀποδιδόντες. ἀλλὰ μὴν καὶ * σύμφορόν γ' ἄν, ὡς ἐγὼ δοκῶ, πράττοιμεν ἡμῖν αὐτοῖς. εἰ γὰρ πᾶσι φαινοίμεθα τοὺς μὲν κακῶς ποιοῦντας νικᾶν πειρώμενοι κακῶς ποιοῦντες, τοὺς δ' εὐεργετοῦντας ἀγαθοῖς ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς ἐκ τῶν τοιούτων φίλους μὲν ἡμῖν πολλοὺς βούλεσθαι γίγνεσθαι, ἐχθρὸν δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν
B εἶναι. εἰ δὲ ἀμελῆσαι δόξαιμεν Γαδάτα, πρὸς τῶν θεῶν ποίοις λόγοις ἄλλους πείθοιμεν ἂν χαρίζεσθαί τι ἡμῖν; πῶς δ' ἂν τολμῷμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαινεῖν; πῶς δ' ἂν ἀντιβλέψαι τις ἡμῶν δύναιτο Γαδάτᾳ, εἰ ἡττῴμεθα αὐτοῦ εὖ ποιοῦντος, τοσοῖδε ὄντες ἑνὸς ἀνδρός, καὶ τούτου οὕτω διακειμένου; ὁ μὲν οὖν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες συνεπῄνουν ἰσχυρῶς ταῦτα ποιεῖν. ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ἐπείπερ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ
C ταῦτα, ἐπὶ μὲν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ * ὀχήμασι καταλείπωμεν ἑκάστοι τοὺς μετὰ τούτων ἐπιτηδειοτάτους πορεύεσθαι· Γωβρύας δ' ἡμῖν ἀρχέτω αὐτῶν, καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς. καὶ γὰρ ὁδῶν ἔμπειρος, καὶ τἆλλα ἱκανός. ἡμεῖς δέ, ἔφη, σὺν ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἀνδράσι πορευώμεθα, τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες. ὅσῳ δ' ἂν κουφότερον συσκευαζώμεθα καὶ εὐτελέστερον, τοσούτῳ τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἥδιον ἂν ἀριστήσομέν τε, καὶ δει-
D πνήσομεν, καὶ καθευδήσομεν. νῦν δ', ἔφη, πορευώμεθα ὧδε. πρῶτον μὲν ἄγε σὺ Χρυσάντα τοὺς θωρακοφόρους, (ἐπεὶ ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἡ ὁδός ἐστι) τοὺς ταξιάρχους ἔχων ἐν μετώπῳ πάντας. ἡ δὲ τάξις ἑκάστη ἐφ' ἑνὸς ἴτω. ἀθρόοι γὰρ ὄντες, καὶ τάχιστα καὶ ἀσφαλέστατα
E ἂν πορευοίμεθα. τούτου δὲ ἕνεκα, ἔφη, τοὺς θωρακοφόρους κελεύω ἡγεῖσθαι, ὅτι τοῦτο βαρύτατόν ἐστι τοῦ στρατεύματος. τοῦ δὲ βαρυτάτου ἡγουμένου, ἀνάγκη ῥᾳδίως ἕπεσθαι * πάντα τὰ ἐλάττονα. ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῆται ἐν νυκτί, οὐδέν ἐστι θαυμαστὸν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύματα. * τὸ γὰρ προταχθὲν ἀποδιδράσκει. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἔφη, * Ἀρτάβαζος τοὺς Περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας ἀγέτω, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀνδραμίας ὁ Μῆδος τὸ Μήδων πεζικόν, ἐπὶ δὲ τούτοις * Ἔμβας τὸ Ἀρμενίων πεζικόν, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀρτούχας Ὑρκανίους, ἐπὶ δὲ τούτοις * Θαμβράδας τὸ Σακῶν πεζικόν, ἐπὶ δὲ τούτοις

συμφέρει

χρήμασι

πάντα τὰ θᾶττον ἰόντα.

τὰ γὰρ προταχθέντα

Ἀρτάβατας

Ἐμβάτας

Σαμβάκας

Δατάμας

*Δαμάτας Καδουσίους. ἀγόντων δὲ καὶ οὗτοι πάντες, ἐν μετώπῳ μὲν τοὺς ταξιάρχους ἔχοντες, δεξιοὺς δὲ τοὺς πελταστάς, ἀριστεροὺς δὲ τοὺς τοξότας τοῦ ἑαυτοῦ πλαισίου. οὕτω γὰρ πορευόμενοι καὶ εὐχρηστότεροι γίγνονται. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἔφη, οἱ σκευοφόροι πάντων ἑπέσθωσαν. οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπιμελείσθωσαν πάντων, ὅπως ἂν συνεσκευασμένοι τε ὦσι πάντα πρὶν καθεύδειν, καὶ πρωῒ σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὴν τεταγμένην χώραν, καὶ ὅπως κοσμίως ἕπωνται. ἐπὶ δὲ (B) τοῖς σκευοφόροις, ἔφη, τοὺς Πέρσας ἱππέας *Μαδάτας ὁ Πέρσης ἀγέτω, ἔχων καὶ οὗτος τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ. ὁ δ᾽ ἑκατόνταρχος τὴν τάξιν ἀγέτω εἰς ἕνα, ὥσπερ οἱ πέζαρχοι. *ἐπὶ δὲ τούτοις Ῥαμβάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ἐπὶ δὲ τούτοις σύ, ὦ Τιγράνη, τὸ σαυτοῦ ἱππικόν. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἵππαρχοι, μεθ᾽ ὧν *ἕκαστος ἀφίκετο πρὸς *ἡμᾶς, ἐπὶ τούτοις καὶ ἄγετε. ἔσχατοι δ᾽ ὥσπερ ἦλθον Καδούσιοι ἀγόντων στράτευμα. *σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐτούς, ἐπιμελοῦ (C) τὸ νῦν εἶναι πάντων τῶν ὄπισθεν, καὶ μηδένα ἔα ὕστερον τῶν σῶν ἱππέων γίγνεσθαι. ἐπιμελεῖσθε δὲ τοῦ σιωπῇ πορεύεσθαι οἵ τε ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ σωφρονοῦντες· διὰ γὰρ τῶν ὤτων ἐν τῇ νυκτὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστα καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ πράττεσθαι· καὶ τὸ ταραχθῆναι δ᾽ ἐν νυκτὶ πολὺ μεῖζόν ἐστι πρᾶγμα, ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ δυσκαταστατώτερον· οὗ ἕνεκα ἥ τε σιωπὴ ἀσκητέα, καὶ ἡ τάξις διαφυλακτέα. τὰς δὲ νυκτερινάς, ἔφη, φυλακάς, ὅταν μέλλητε νυ- (D) κτὸς ἐξανίστασθαι, ἀεὶ χρὴ ὡς βραχυτάτας καὶ ὡς πλείστας ποιεῖσθαι, ὡς μηδένα ἡ ἐν τῇ φυλακῇ ἀγρυπνία πολλὴ οὖσα λυμαίνηται ἐν τῇ πορείᾳ. ἡνίκα δ᾽ ἂν ὥρα ᾖ πορεύεσθαι, σημαινέτω τῷ κέρατι. ὑμεῖς δ᾽ ἔχοντες ἃ δεῖ *ἕκαστον, πάρεστε εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ὁδόν. ὁ δὲ ὁρμώμενος, ἀεὶ τῷ κατ᾽ οὐρὰν *παρεγγυά- (E) τω ἕπεσθαι. ἐκ τούτου δὴ ᾤχοντο ἐπὶ τὰς σκηνάς, καὶ ἅμα ἀπιόντες διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους, ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, ὁπόσοις συνέταττε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο. ὁ δὲ Κῦρος ἐπιμελείᾳ τοῦτο ἐποίει. πάνυ γὰρ αὐτῷ θαυμαστὸν ἐδόκει εἶναι, εἰ οἱ μὲν βάναυσοι ἴσασι τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα, καὶ ἰατρὸς δὲ οἶδε καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν φαρμάκων οἷς χρῆται πάντων τὰ ὀνόματα·

Δαμάτας

ἐπὶ τούτῳ Ῥαμβάκας ὁ Μ.

ἱκανοὶ ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς. ἐπὶ δὲ τούτοις Σάκαι ἀγόντων. τὸ δὲ Ἀλκαύνα ὁ ἄγων

ἕκαστοι

ἐγγυτάτῳ ἑπέσθω.

(A) * Damatas Caduſios. Atque omnes hi ſic ducant, vt cohortium præfectos in fronte habeant, cetratos ad dextram, ad læuam agminis ſui ſagittarios. Nam ſi hoc modo incedant, etiam paratiores quemlibet ad vſum fuerint. Poſt hos, inquit, calones cum impedimentis omnium ſequantur, quorum præfecti dent operam vt omnes conuaſent prius omnia, quam ſomnum capiant, ac mane cum impedimentis loco conſtituto adſint, & ordine ſequantur. (B) Poſt impedimenta Perſas equites *Madatas Perſa ducat, & centuriones equitum itidem in fronte habeat. Quilibet autem centurio cohortem ducat ſingillatim, perinde atque peditum etiam præfecti faciunt. Poſt hos Rambacas Medus equites itidem ſuos, & poſt eos tu Tigranes tuas equeſtres copias. Reliqui deinde magiſtri equitum ducant eos, cum quibus ad nos quiſque venit.* Secundum hos Sacæ ducunto. Caduſij quemadmodum vltimi venerunt, ita etiam poſtremo ſint in agmine: tuque Alceuna ductor eorum, ſtudioſe cu- (C) ram gerito, in hoc quidem tempore, omnium qui vltimo ſunt in agmine: neque permittito vt quiſquã equites tuos ſequatur. Date vero etiam operam vos præfecti, & omnes qui ſapitis, vt cum ſilentio progrediamini. Quippe noctu magis auribus quam oculis, ſingula tum percipi tum agi oportet. Quin & maioris res eſt negotij ſedatuque difficilior, ſi perturbatio noctu incidat, quam interdiu. Quapropter & ſilentium teneri diligenter, & ordines ſeruari neceſſe eſt. Nocturnæ vero excubiæ, quo- (D) ties noctu caſtra mouenda vobis erũt, ſemper quam breuiſſimæ conſtituendæ ſunt, & frequentes; ne cui vigiliæ in excubiis, ſi diuturniores ſint, in itinere noceãt. Quum autem proficiſcendi tempus erit, cornu ſignum eſt dandum. Denique ſinguli à neceſſariis rebus inſtructi, ad viam Babylonem verſus ineundam adeſte. Quiſquis vero progredi cœperit, * ſemper à tergo iter (E) facientem ad ſequendũ hortetur. Secundum hæc ibant ad tabernacula, & inter eũdum colloquebantur inter ſe, quãtum memoria valeret Cyrus, ſi quid cum aliquibus eſſet conſtituendum, quo modo nominatim adpellatis ſuis præciperet. At Cyrus hoc ſtudioſe faciebat: cui perquam mirum videbatur, eos, qui opificia ſordida profiterentur, tenere ſingulos inſtrumentorum opificij ſui adpellationes: ſicut medicus, & inſtrumentorum & medicamentorum omnium, quibus vtitur, nomina nouit:

al. Datamas.

al. Damatas

Lectio marginis.

al. ſemper vltimum ante ſe, proximum ſibi, ſequitor.

Cyri memoria.

Cur imperator nomina ſuorum tenere debeat.

imperatorem vero tam ſtolidum eſſe, vt A ducum ſub ſe nomina ignoraret, quibus ei tamquam inſtrumentis neceſſario eſſet vtendum, ſiue quid occupare, ſiue cuſtodire, ſiue aliquibus animos addere, ſiue terrere cuperet. Quinetiam ſi quem honore adficere aliquando vellet, decori rationem poſtulare putabat, vt nominatim hunc compellaret. Præterea exiſtimabat, eos qui principi ſe notos eſſe arbitrarentur, magis hoc expetere, vt præclarum aliquid gerentes conſpicerentur, B & à facinore turpi maiore ſtudio abſtinerent. Hoc quoque ſtolidum eſſe ſtatuebat, imperatorem, quum aliquid geri vellet, ita præcipere, quemadmodum domini quidam domi ſuæ imperant: Eat aliquis ad aquam, ligna quis findat. Nam ſi hoc modo iubeant, mutuo ſe reſpicere putabat omnes, neminemque imperata facere, & omnes eadem culpa teneri, neque tamen quemquam vel pudore ob culpam adfici, vel ſibi metuere, quod ea cum multis ipſi communis eſſet. Has ob C cauſſas quoties aliquid imperaret, omnes adpellabat nominatim. Atque hæc Cyri erat de his ſententia. Milites vero tum cœnati, locatis excubiis, & neceſſariis rebus omnibus convaſatis, quieti ſe dederunt. Nocte media cornu ſignum eſt datum. Quumque Cyrus Chryſantæ dixiſſet, illum in itinere manſurum ante exercitum; adparitoribus ſuis ſecum ſumptis, egrediebatur. Paulo poſt aderat Chryſantas, & loricatos ducebat. Itaque D Cyrus datis ei ducibus itineris, pedetentim vt pergeret, iuſſit; donec nuntius adeſſet. necdum enim viam omnes ingreſſi erant. Ipſe conſiſtens eodem in loco, quemlibet aduenientem ordine progredi iubebat; cunctantem vero, miſſis nuntiis arceſſebat. Quum omnes eſſent in itinere, miſit equites ad Chryſantam, qui omnes in via iam eſſe nuntiarent; vtque propterea celerius ducendo progrederetur. Ipſe profectus equo ad partem anteriorem, tacitus ordines inſpe- E ctabat: & quos quidem compoſite & cum ſilentio videbat incedere, ad eos adequitans, quinam eſſent, interrogabat; eoque cognito, illos collaudabat: ſin quoſdam tumultuari animaduerteret, comperta rei cauſſa, motum ſedare nitebatur. Reſtat indicanda eius adhuc vna cura diligentiaque nocturna, quod ante copias vniuerſas pedites quoſdam expeditos, eoſque non multos præmiſit,

Cyri nocturno in itinere ſingularis induſtria.

A *ὁ καὶ στρατηγὸς οὕτως ἠλίθιος ἔσοιτο, ὥστε οὐκ εἰδείη τὰ ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι, καὶ ὅταν *προκαταλαβεῖν τι βούληται, καὶ ὅταν φυλάξαι, καὶ ὅταν θαρρῦναι, καὶ ὅταν φοβῆσαι. καὶ ἔτι τιμῆσαι δέ ποτε τινὰ βούλοιτο, πρέπον αὐτῷ ἐδόκει εἶναι ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. ἐδόκουν δὲ αὐτῷ οἱ γιγνώσκεσθαι δοκοῦντες ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ καλόν τι ποιοῦντες ὁρᾶσθαι μᾶλλον B ὀρέγεσθαι, καὶ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμεῖσθαι ἀπέχεσθαι. ἠλίθιον δὲ [καὶ *τοῦτο αὐτῷ ἐδόκει εἶναι τὸ, ὁπότε βούλοιτό τι πραχθῆναι, οὕτω προστάττειν, ὥσπερ ἐν οἴκῳ ἔνιοι προστάττουσι δεσπόται, ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις σχισάτω. οὕτω γὰρ προσταττομένων, εἰς ἀλλήλους τε ὁρᾶν ἅπαντες ἐδόκουν αὐτῷ, καὶ οὐδεὶς περαίνειν τὸ προσταχθέν· καὶ πάντες ἐν αἰτίᾳ εἶναι, καὶ οὐδεὶς τῇ αἰτίᾳ οὔτε αἰσχύνεσθαι, οὔτε φοβεῖσθαι *ὁμοίως, διὰ τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν. διὰ C ταῦτα δὴ αὐτὸς πάντας ὠνόμαζεν ὁπότε προστάττοι. καὶ ὁ Κῦρος μὲν δὴ οὕτω περὶ τούτων ἐγνώκει. οἱ δὲ στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες, καὶ *φυλακὰς καταστησάμενοι, καὶ συσκευασάμενοι πάντα ἃ ἔδει, ἐκοιμήθησαν. ἡνίκα δ' ἦν ἐν μέσῳ νυκτῶν, ἐσήμηνε τῷ κέρατι. Κῦρος δ' εἰπὼν τῷ Χρυσάντᾳ, ὅτι ἐπὶ τῇ *ὁδῷ ἐπιμενοῖ δὴ [ἐν τῷ *πρόσθεν τοῦ στρατεύματος, ἐξῄει λαβὼν τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὑπηρέτας. βραχεῖ D δὲ χρόνῳ ὕστερον παρῆν Χρυσάντας ἄγων τοὺς θωρακοφόρους. τούτῳ μὲν οὖν ὁ Κῦρος δοὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ, πορεύεσθαι ἐκέλευεν ἡσύχως, ἕως ἄγγελος ἔλθοι· (οὐ γάρ πω ἐν ὁδῷ πάντες ἦσαν) αὐτὸς δὲ ἑστηκὼς *ἐν τῷ αὐτῷ τὸν μὲν προσιόντα παρέπεμπεν ἐν τάξει, ἐπὶ δὲ τὸν ὑστερίζοντα ἔπεμπε καλῶν. ἐπεὶ δὲ πάντες ἐν ὁδῷ ἦσαν, πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἱππέας ἔπεμψεν, ἐροῦντας ὅτι ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες· ἄγε δὴ οὖν θᾶττον. E αὐτὸς δὲ παρελαύνων τὸν ἵππον *εἰς τὸ πρόσθεν, ἥσυχος κατεθεᾶτο τὰς τάξεις. καὶ οὓς μὲν ἴδοι εὐτάκτως καὶ σιωπῇ ἰόντας, προσελαύνων *αὐτοῖς, οἵτινες εἶεν, ἠρώτα, καὶ ἐπεὶ πύθοιτο, ἐπῄνει· εἰ δέ τινας θορυβουμένους αἴσθοιτο, τὸ αἴτιον τούτου σκοπῶν, κατασβεννύναι τὴν ταραχὴν ἐπειρᾶτο. ἓν μόνον *παραλέλειπται τῆς ἐν νυκτὶ ἐπιμελείας αὐτοῦ, ὅτι πρὸ παντὸς τοῦ *στρατοπέδου πεζοὺς εὐζώνους οὐ πολλοὺς προέπεμπεν,

ὁ δὲ
καταλαβεῖν
ὅμως
φυλακὰς
ἐφ
ἐν τῇ ὁδῷ
εἰς τὸ πρόσθεν, ἡσύχως, κατεθ.
αὐτοὺς, οἵτινες εἶεν, ἠρώτα, καὶ
παραλέλειπται
στρατεύματος

qui &

ἐφορώμενοις ὑπὸ Χρυσάντα, καὶ ἐφορῶντας αὐτὸν, ὡς ἀντακουσομένοις, καὶ εἴπως ἄλλως δύναιντο αἰσθάνεσθαί τι, σημαίνοιεν τῷ Χρυσάντα ὅ,τι καιρὸς δοκοίη εἶναι. ἄρχων δὲ καὶ * ἐπὶ ταύτων εἷς ἦν, ὃς καὶ τούτους ἐκόσμει. καὶ τὸ μὲν ἄξιον λόγου ἐσήμαινε, τὸ δὲ μὴ, οὐκ ἠνώχλει λέγων. τὴν μὲν δὲ νύκτα οὕτως ἐπορεύοντο· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τοὺς μὲν τῶν Καδουσίων ἱππέας, ὅτι αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἔσχατοι ἐπορεύοντο, παρὰ τούτοις κατέλιπεν, ὡς μηδ' οὗτοι ψιλοὶ ἱππέων ἴοιεν. τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευσεν, ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν· ὅπως * εἴ τι που ἐναντίον αὐτῷ ὑπαντῴη, ἐφ' αὐτῷ ἔχων ἐν τάξει τὴν ἰσχὺν, μάχοιτο· εἴτε τι που φεῦγον ὀφθείη, ὅπως ἐξ ἑτοιμοτάτου διώκοι. ἦσαν δὲ αὐτῷ ἀεὶ τεταγμένοι, [εἰ δέοι διωγμοῦ,* οὕς τε διώκειν δέοι, καὶ οὓς παρ' ἑαυτῷ μένειν. πᾶσαν δὲ τὴν τάξιν * λυθῆναι οὐδέποτε εἴα. Κῦρος μὲν δὴ οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα· οὐ μέντοι αὐτός γε μιᾷ χώρᾳ ἐχρῆτο, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλαχῇ περιελαύνων ἐφεώρα τε καὶ ἐπεμελεῖτο εἴ του δέοιντο. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον οὕτως ἐπορεύοντο. ἐκ δὲ τοῦ Γαδάτα ἱππικοῦ τῶν * δυνατῶν τις ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἑώρα αὐτὸν ἀφεστηκότα ἀπὸ τοῦ Ἀσσυρίου, ἐνόμισεν, εἴ τι οὗτος πάθοι, αὐτὸς ἂν λαβεῖν παρὰ τοῦ Ἀσσυρίου πάντα * τὰ Γαδάτα· οὕτω δὴ πέμπει τινὰ τῶν ἑαυτοῦ πιστῶν πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ τὸ Ἀσσύριον στράτευμα, λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, ὅτι, εἰ βούλοιτο ἐνεδρεῦσαι, λάβοι ἂν τὸν Γαδάταν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. δηλοῦν δὲ ἐνετέλλετο ὅσην τε εἶχε δύναμιν ὁ Γαδάτας, καὶ ὅτι Κῦρος οὐ συνείπετο αὐτῷ· καὶ τὴν ὁδὸν ᾗ μέλλει προσιέναι, ἐδήλωσε. προσεπέστειλε δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ οἰκέταις, ὡς πιστεύοιτο μᾶλλον, καὶ τὸ τεῖχος ὃ ἐτύγχανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ, παραδοῦναι τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ τὰ ἐνόντα· ἥξειν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη, εἰ μὲν δύναιτο, ἀποκτείνας Γαδάταν, εἰ δὲ μὴ, ὡς σὺν τῷ Ἀσσυρίῳ τὸ λοιπὸν ἐσόμενος. ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ ταῦτα ταχθεὶς ἐλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν τάχιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ ἐδήλωσεν ἐφ' ἃ ἥκοι, ἀκούσας ἐκεῖνος, τό, τε χωρίον * εὐθὺς καταλαμβάνει, καὶ πολλὴν ἵππον ἔχων καὶ ἅρματα, ἐνήδρευεν ἐν κώμαις ἀ-

καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν, ὃς, [illegible]

ἐν τοῦ ἐναντιοῖτο αὐτῷ, ὑπαντῴη ἔχων ἐν τάξει τὴν ἰσχὺν μαχούμενος,

χυθῆναι

δυνατῶν

ὁ ἐμὸς·

εὐθὺς παραλαμβάνει, καὶ

A qui & conſpicerentur à Chryſanta, & Chryſantam conſpicerent: vt auribus captando, & alio quodam modo ſi perſentiſcere aliquid poſſent, Chryſantæ ſignificarent, quidquid offerre occaſio videretur. Erat autem quidam, qui his præfectus imperabat, & eos inſtruebat. Ac ſi quid eſſet operæ pretium, ſignificabat: ſin autem, indicando minime moleſtus erat. Et nocte quidem hac iter hoc modo fecerunt. Quum vero illuxiſſet, quoſdam Caduſiorum equites, propterea, quod B eorum pedites vltimi pergerent, apud eoſdem reliquit, ne ab equitibus hi nudi progrederentur: reliquos in anteriorem partem prætervehi iuſſit, verſus quam & hoſtes erant; vt ſi quid vſpiam ei ſe opponeret, cum inſtructo robore occurrens dimicaret. ſin alicubi conſpecti eſſent, qui fugerent, vt quam expeditiſſime perſequeretur. Et erant apud eum ſemper inſtructi, ſi perſequendum eſſet, qui perſequi deberent; & quibus eſſet apud eum manendum. Nam vniuerſos ordines * diſ- C ſolui nunquam patiebatur. Hoc modo Cyrus exercitum ducebat. Neque tamen ipſe vno tantum loco vtebatur, ſed alias alibi circumvectus inſpectabat, ac ſi quo eſſet opus, id curabat. Sic ergo Cyri agmen pergebat. Quidam vero in equitatu Gadatæ vir potens, quod eum defeciſſe ab Aſſyrio videbat; arbitrabatur ſe, ſi quid illi accidiſſet, omnia quæ poſſideret Gadatas, ab Aſſyrio impetraturum. Itaque de ſuis hominem quendam fidum ad Aſſyrium mittit, & eunti mandat, vt D ſi iam in agro Gadatæ Aſſyriorum copias offenderet, diceret Aſſyrio; poſſe ab eo & Gadatam, & qui eſſent cum illo, capi; ſi quidem inſidias tendere vellet. Præterea ſignificare iubet, quem copiarum numerum Gadatas duceret, quodque Cyrus cum eo non veniret; indicata etiam via, qua eſſet acceſſurus. Dedit & familiæ ſuæ mandata, quo plus ei fidei haberetur, vt caſtellum, quod in agro Gadatæ poſſidebat, Aſſyrio cum vniuerſis in eo rebus traderent. Se quidem venturum aiebat occiſo Gadata, ſi poſ- E ſet: ſin autem, velle ſe tamen deinceps apud Aſſyrium eſſe. Is vero, cui datum hoc erat negoti), quum equitando quam fieri poterat celerrime ad Aſſyrium perueniſſet, & cuius rei cauſſa veniret, expoſuiſſet; audita re, mox caſtellum Aſſyrius occupat, & numeroſo cum equitatu, multiſque curribus, in vicis illic frequentibus in-

Si legas χυθῆναι, ſententia eſt, In perſequendo diſpergi non patiebatur.

Quidam ex Gadatæ ſubditis herum prodere conatur.

Gadatas delatus in inſidias, pene opprimitur.

ſidias locat. Gadatas, quum prope ab his A vicis abeſſet, exploratum quoſdam præmittit. Aſſyrius, animaduerſo, exploratores advenire, currus quoſdam productos caſtris, duos treſve, cum paucis equitibus, fugere iubet; quaſi qui & territi, & numero pauci eſſent. Ea quum exploratores viderent, non ipſi ſolum perſequebantur, ſed etiam Gadatæ innuebant. Is deceptus, totis viribus inſequitur. Aſſyrij quum Gadatam capi iam poſſe putarent, ſtatim ex inſidiis ſurgunt. His Gadatæ milites conſpectis, vt par erat, fu- B giunt: illi contra, quemadmodum fieri ſolet, inſequebantur. Atque heic Gadatam is feriens qui has ei ſtruxerat inſidias, aberrat ille quidem à vulnere letali: ſed icto tamen humero, vulnus homini inflixit. Ea re patrata diſcedit, vt perſequentibus ſe coniungeret. Adgnitus autem quis eſſet, alacriter vna cum Aſſyriis equo concito, regem in perſequendo iuuat. Atque heic iam illi ſcilicet, quibus erant equi tardiſſimi, ab iis capiebantur, qui velociſſimos habebant. Quumque C iam equites Gadatæ omnes valde premerentur, quod itinere confecti eſſent; Cyrum cum exercitu aduenientem conſpiciunt. Tum vero credi par eſt eos tamquam in portum ex tempeſtate libenter & cum voluptate adpuliſſe. Cyro primum res admirationi eſſe. verum vbi quid ageretur, animaduertit: quam quidem diu illi aduerſi contra ſe ferebantur, & ipſe copias inſtructas in eos ducebat. Quum autem hoſtes eo, quod erat, co- D gnito in fugam verſi ſunt: ibi tum Cyrus illos, quibus hoc negotij dederat, perſequi iuſſit, & ipſe cum ceteris ſubſequebatur, provt expedire putabat. Itaque tunc & currus aliqui capti ſunt, de quorum nonnullis aurigæ delabebantur, partim dum conuerterentur, partim aliis modis; aliqui etiam in poteſtatem ab equitibus intercepti venerunt. Interficiunt etiam cum alios multos, tum illum ipſum, qui Gadatam vulnerarat. Pedites autem

Gadata proditor interficitur.

Aſſyrii, qui forte tunc Gadatæ caſtellum E oppugnabãt, partim in illam munitionem ſe fuga recipiunt, quæ à Gadata defecerat; partim aduentu hoſtium anteverſo in magnam quamdam Aſſyrij regis vrbem ſe conferunt, in quam & ipſe cum curribus & equis aufugerat. His rebus confectis, Cyrus in regionem Gadatæ recedit; datiſque mandatis, ad eos quorum intererat, vt captiuorum curã gererent, recta pergit, vt

A ἐνέδραις. ὁ δὲ Γαδάτας ὡς ἐγγὺς ἦν τούτων τῶν κωμῶν, πέμπει τινὰς *προερευνησομένους. ὁ δὲ Ἀσσύριος ὡς ἔγνω προσιόντας τοὺς *διερευνήσοντας, φεύγειν κελεύει ἅρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία καὶ *ἱππέας ὀλίγους ὡς δὴ φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄντας. οἱ δὲ διερευνηταὶ ὡς εἶδον ταῦτα, αὐτοί τε ἐδίωκον, καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσειον. καὶ ὃς ἐξαπατηθεὶς διώκει ἀνὰ κράτος. οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ὡς ἐδόκει ἁλώσιμος εἶναι ὁ Γαδάτας, [εὐθέως *ἀνίστανται ἐκ τῆς ἐνέδρας. B καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἰδόντες, ὥσπερ εἰκός, ἔφευγον· οἱ δ' αὖ, ὥσπερ εἰκός, ἐδίωκον. καὶ ἐν τούτῳ ὁ ἐπιβουλεύων τῷ Γαδάτᾳ παίει αὐτόν, καὶ καιρίας μὲν πληγῆς ἁμαρτάνει, τύπτει δ' αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον, καὶ τιτρώσκει. ποιήσας δὲ *τοῦτο, ἐξανίσταται), ὡς σὺν τοῖς διώκουσι γένοιτο. ἐπεὶ δὲ ἐγνώσθη ὅς ἦν, ὁμοῦ *δὴ σὺν Ἀσσυρίοις προθύμως ἐκτείνων τὸν ἵππον, σὺν τῷ βασιλεῖ ἐδίωκεν. ἐνταῦθα δὴ ἡλίσκοντο μὲν δηλονότι οἱ C βραδυτάτους ἵππους ἔχοντες ὑπὸ τῶν ταχίστων· ἤδη δὲ μάλα πάντες πιεζόμενοι, διὰ τὸ κατατετρῦσθαι ὑπὸ τῆς πορείας, οἱ τοῦ Γαδάτα ἱππεῖς, καθορῶσι δὲ τὸν Κῦρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι. δοκεῖν δὲ χρὴ ἀσμένως καὶ ἡδέως, ὥσπερ εἰς λιμένα ἐκ χειμῶνος, προσφέρεσθαι αὐτούς. ὁ δὲ Κῦρος τὸ μὲν πρῶτον ἐθαύμασεν· ὡς δ' ἔγνω τὸ πρᾶγμα, *ἔστε μὲν πάντες *ἐναντίοι ἤλαυνον, ἐναντίος καὶ αὐτὸς ἦγεν ἐν τάξει D τὴν στρατιάν· ὡς δὲ γνόντες οἱ πολέμιοι τὸ ὂν ἐτράποντο εἰς φυγήν, ἐνταῦθα δὴ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε διώκειν τοὺς πρὸς τοῦτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ εἵπετο σὺν τοῖς ἄλλοις ὡς ᾤετο συμφέρειν. ἔνθα δὴ καὶ ἅρματα ἡλίσκετο, ἔνια μὲν καὶ ἐκπιπτόντων τῶν ἡνιόχων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως· ἔνια δὲ καὶ περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἡλίσκετο. καὶ ἀποκτείνουσιν ἄλλους τε πολλούς, καὶ τὸν παίσαντα τὸν Γαδάταν. τῶν μέντοι πεζῶν Ἀσσυρίων οἳ ἔτυχον τὸ Γα- E δάτα χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ τεῖχος κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀποστάν· οἱ δέ, φθάσαντες εἰς πόλιν τινὰ τοῦ Ἀσσυρίου μεγάλην, ἔνθα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἅρμασι καὶ τοῖς ἵπποις κατέφυγεν ὁ Ἀσσύριος. Κῦρος μὲν δὴ διαπραξάμενος ταῦτα ἐπαναχωρεῖ εἰς τὴν Γαδάτα χώραν. καὶ προστάξας οἷς ἔδει ἀμφὶ τὰ αἰχμάλωτα ἔχειν, εὐθὺς ἐπορεύετο ὡς ἐπισκέψαιτο

προδιερευνησομένους. διερευνη-τάς, ἱππεῖς

τοῦτο, ἐξίσταται ἴσως σύν, τῷ, σὺν τοῖς διώκουσιν ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀσσύριος προθ. ταχίστων, ἥττον δὲ

ἴσως αὐτοὶ ἤλαυνον, ἀντίος

τῇ Γαδάτᾳ, ὅπως ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος. πορευομένῳ δ' αὐτῷ ἤδη ὁ Γαδάτας ἐπιδεδεμένος τὸ τραῦμα ἀπήντα. ἰδὼν δὲ ὁ Κῦρος αὐτὸν ἥσθη τε καὶ εἶπεν· ἐγὼ πρὸς σὲ ᾖα ἐπισκεψόμενος πῶς ἔχεις. ἐγὼ δέ, εἶπεν ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς σὲ ἐπιθεασόμενος ᾖα, ὁποῖός τις ποτὲ φαίνῃ ἰδεῖν, ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων, ὅστις οὔτ' οἶδ' ἔγωγε, τίνος νῦν ἐμοῦ δεόμενος, οὔτε μὴν ὑποσχόμενός γέ μοι ταῦτα πράξειν, οὔτε μὴν εὖ πεπονθὼς ὑπ' ἐμοῦ (εἴς γε τὸ ἴδιον) οὐδ' ὁτιοῦν, ἀλλ' ὅτι τοὺς φίλους σοι ἔδοξά τι ὀνῆσαι, οὕτως ἐμοὶ προθύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὲν ἐπ' ἐμοί, οἴχομαι, τὸ δ' ἐπὶ σοί, σέσωσμαι. οὐ μὰ τοὺς θεούς, ὦ Κῦρε, εἰ ἦν οἷος ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπαιδοποιησάμην, οὐκ οἶδα εἰ ἐκτησάμην παῖδα ποτ' ἂν τοιοῦτον περὶ ἐμέ. ἐπεὶ ἄλλους τε οἶδα παῖδας, καὶ τοῦτον τὸν νῦν Ἀσσυρίων βασιλέα, πολὺ πλείω ἤδη τὸν αὐτοῦ πατέρα ἀνιάσαντα, ἢ σὲ νῦν δύναται ἀνιᾶν. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν ὧδε· ὦ Γαδάτα, ἦ πολὺ μεῖζον παρεὶς θαῦμα, ἐμὲ νῦν θαυμάζεις. καὶ τί δὴ τοῦτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Γαδάτας. ὅτι τοσοῦτοι μὲν Περσῶν, ἔφη, ἐσπουδάκασι περὶ σέ, τοσοῦτοι δὲ Μήδων, τοσοῦτοι δὲ Ὑρκανίων· πάντες δὲ οἱ παρόντες Ἀρμενίων καὶ Σακῶν καὶ Καδουσίων. καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο, ἀλλ' ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πολλὰ ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοί, καὶ πλεῖστα τῷ αἰτίῳ τοῦ καὶ τούτους τοιούτους εἶναι. [καὶ * ὅπως μέντοι οὓς ἐπαινεῖς, τούτους, ὦ Κῦρε, καὶ * ξενίσωμεν καλῶς, δέχου τὰ ξένια, οἷα ἐγὼ δύναμαι. ἅμα δὲ προσῆγε πάμπολλα, ὥστε καὶ θύειν τὸν βουλόμενον, καὶ ξενίζεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα ἀξίως τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμβάντων. ὁ δὲ Καδούσιος ὠπισθοφυλάκει, καὶ οὐ μετέσχε τῆς διώξεως· βουλόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρόν τι ποιῆσαι, οὔτε ἀνακοινωσάμενος οὔτε εἰπὼν οὐδὲν τῷ Κύρῳ, καταθεῖ τὴν πρὸς Βαβυλῶνα χώραν. διεσπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτοῦ * ἐπιὼν ὁ Ἀσσύριος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὗ [δὴ * κατέφυγε, συντυγχάνει [μάλα δὴ * συντεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. ὡς δ' ἔγνω * μόνους εἶναι τοὺς Καδουσίους, ἐπιτίθεται, καὶ τόν τε ἄρχοντα τῶν Καδουσίων ἀποκτείνει, καὶ ἄλλους πολλούς. καὶ ἵππους * δὲ πολλοὺς λαμβάνει τῶν Καδουσίων, καὶ ἣν ἄγοντες λείαν ἐτύγχανον, ἀφαιρεῖται·

ξενίσομεν ἂν ἅπας, δέχου τὰ ξένια. Ϲ, ξενίσομεν ἢ καὶ ἅπας. ... ξενίσομαι

ἐκεῖνος

εἴ τις ἴσ... τις τὰς

ἃ τότε ἐλαμβ.

A Gadatam viſeret, & quo pacto ſe is ex vulnere haberet, cognoſceret. Illi pergenti Gadatas obligato iam vulnere occurrit. Quem Cyrus vt vidit, lætus ait: Ad te ibam viſurus, qui valeres. Ego vero, inquit Gadatas, iterum te profecto ſpectatum veni, vt videam quæ vultus tui ſpecies ſit, tali animo præditi viri; qui ſane, quum ipſe neſciam, qua nunc in re mei indigeas, nec facturum hæc te receperis, nec adfectus vllo à me vel tantillo ſis beneficio priuatim, ſed
B ideo duntaxat, quod tibi viſus ſum aliquid amicis vtilitatis adferre, vſque adeo alacriter opem tuliſti, vt iam me quod adtinet, perierim; quod te, ſaluus ſim. Deos teſtor, mi Cyre, etiam ſi talis eſſem, qualis initio natus ſum, liberoſque procreaſſem; haud ſcio, an filium ſic erga me adfectum habiturus fuerim. Nam & alios aliorum filios noui, & hunc ipſum Aſſyriorum modo regem, multo plus doloris & moleſtiæ patri ſuo creaſſe, quam tibi iam creare poſſit. Ad
C quæ Cyrus reſpondit: Mi Gadata, multo maiori certe miraculo prætermiſſo, iam me admiraris. Et quidnam illud eſt? ait Gadatas. Quod, inquit, tot Perſæ tibi nauarunt operam; tot Medi, tot Hyrcanij, atque adeo quotquot adſunt Armenij, Sacæ, Caduſij. Et Gadatas adiecto voto: Verum his, ait, ô Iupiter, multa Dij bona largiantur, & illi plurima, qui auctor eſt, vt & hi tales ſint. Vt tamen eos, quos tu prædicas Cyre, egre-
D gie hoſpitio excipiamus: accipe hæc munera, qualia quidem dari à me poſſunt. Simulque permulta adduxit, vt & rem ſacram facere, qui vellet, poſſet; & vniuerſus exercitus hoſpitio exciperetur pro rerum illarum dignitate, quæ res & præclare geſtæ erant, & ſucceſſerant. Caduſius autem, extremi cuſtos agminis, quia perſequendi non fuerat particeps, ac vellet etiam ipſe facinus illuſtre quoddam edere: neque communicata re cum Cyro, neque ad eum delata, in re-
E gionem verſus Babylonem ſitam excurrit. Diſperſis vero ipſius equitibus, rex Aſſyrius ab vrbe ſua, quo confugerat, ſuperveniens; cum inſtructis egregie copiis occurrit. Quumque ſolos eſſe hos Caduſios percepiſſet, impetum in eos facit, & tum Caduſiorum principem interficit, tum multos alios. Quin & complures Caduſiorum equos capit, quamque forte prædam illi tunc agebant, aufert,

Gadatas Cyro gratias agit.

Caduſius excurrens temere, occiditur.

Cyri erga Cadusios commiseratio.

Atque hoc modo Aſſyrius Caduſios eo vſque perſequutus, quo tutum eſſe putabat, reuertit. Caduſij vero primi ad caſtra circa veſperam ſalui peruenerunt. Cyrus, vbi rē ſic vti geſta fuerat, cognouit: & obuiam Caduſiis prodiit, & quem vulneratum videret, eum recipiens, ad Gadatā mittebat, vt curaretur: Ceteros in eadem tabernacula diſtribuebat, ſtudioſeq. cum aliis & ipſe dabat operam vt eis neceſſaria ſuppeterent, adſumtis in partem curationis huius nonnullis de Perſarum æqualibus. Nam in huiuſmodi rebus viri boni libenter operas ſuas coniungunt. Adeo vero moleſtum hoc ſibi accidiſſe declarabat, vt quum iam cœnarent alij, nimirum opportuno cœnæ tempore, Cyrus cum adparitoribus ac medicis neminē ſua quidem ſponte neglectū relinqueret: ſed vel ipſemet inſpectoris munere fungeretur, vel ipſe ſi hoc perficere non poſſet, palam mitteret qui curā eorum gererent. Ac tum quidem ita ſe quieti dederunt. Vbi primum autem illuxiſſet, ſignificari præconū opera iuſſit, vt reliquorum quidem principes, Caduſij vero vniuerſi conuenirent, & huiuſmodi quædam in medium adtulit:

Cyrus Cadusios consolatur.

Humanum eſt, quod nobis accidit, ſocij. Nam eos, qui homines ſint, errare; mirum videri, mea quidē ſententia, non debet. Merito autē ex eo, quod contigit, boni alicuius fructus ad nos redit: nimirū vt diſcamus, imbecilliores copias, quam hoſtium copiæ ſint, ab exercitu toto numquā auellendas eſſe. Neque hoc à me dicitur, ait, non debere aliquem etiam minori cum agmine illuc proficiſci, quo ſit opus, quam illud fuerit, cum quo Caduſius modo exiit: ſed ſi quis re cum illo communicata egrediatur, qui ſatis virium ad opem ferēdam habeat, fieri quidem poſſe, vt decipiatur; at illud etiā poſſe fieri, vt per eos, qui remanent, hoſtes deceptos auertat ab iis qui ſunt egreſſi. Quin & alia negotia quis hoſti faceſſere poteſt, eoq; modo amicos in tuto collocare. Atque ita fiet, vt ne quidē is, qui diſceſſerit, abſit; ſed ab exercitus robore pēdeat. Qui vero diſcedit, neque cōmunicat prius, quo iturus ſit: illi nihil admodū diuerſi accidit ab eo, ſi ſolus aliquis expeditionē ſuſcipere velit. Sed enim huius facinoris cauſa, volēte Deo, non lōgo tamdē ex interuallo in hoſtē vindicabimus: ſed vbi primū pranſi fueritis, eo vos equidē ducā, vbi res eſt geſta, ſimulq. mortuos ſepeliemus, ſimul hoſtibus, ſi Deus volet, oſtendemus; illic alios lōge ipſis eſſe potiores, vbi ſe ſuperiores euaſiſſe cenſent:

A καὶ ὁ μὲν Ἀσσύριος διώξας ἄχρις οὗ ἀσφαλὲς ᾤετο εἶναι, ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδούσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀμφὶ δείλην οἱ περιόντες. Κῦρος δὲ ὡς ᾔσθετο τὸ γεγονός, ὑπήντα τε τοῖς Καδουσίοις, καὶ ὅν τινα ἴδοι τετρωμένον, ἀναλαμβάνων, τοῦτον μὲν ὡς Γαδάταν *ἀπέπεμπεν ὅπως θεραπεύοιτο, τοὺς δ' ἄλλους συγκατεσκήνου, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔχοιεν, συνεπεμελεῖτο, παραλαμβάνων τῶν ὁμοτίμων Περσῶν συνεπιμελητάς. B (ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις οἱ ἀγαθοὶ συνεπιπονεῖν ἐθέλουσι) καὶ ἀνιώμενος μέντοι [αὐτοῖς *ἰσχυρῶς δῆλος ἦν· ὡς καὶ τῶν ἄλλων δειπνούντων, ἡνίκα ἤδη ὥρα ἦν, Κῦρος ἔτι σὺν τοῖς ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς, οὐδένα ἑκὼν ἀτημέλητον παρέλιπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπτης ἐφεώρα, ἢ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμπων φανερὸς ἦν τοὺς *θεραπεύοντας. καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύξας συνιέναι τῶν C μὲν ἄλλων τοὺς ἄρχοντας, τοὺς δὲ Καδουσίους πάντας, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες σύμμαχοι ἀνθρώπινον [μὲν * τὸ γεγενημένον [πάθος*. τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας, οὐδέν, οἶμαι, θαυμαστόν. ἄξιοί γε μέντοι ἐσμὲν τοῦ γεγενημένου τούτου πράγματος ἀπολαῦσαί τι ἀγαθόν, τὸ μαθεῖν μήποτε διασπᾶν ἀπὸ τοῦ ὅλου δύναμιν ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως. *καὶ τοῦτ', ἔφη, λέγω, ὡς οὐ δεῖ ποτε καὶ ἐλάσσονι D ἔτι μορίῳ ἰέναι ὅπου ἂν δέῃ, ἢ νῦν ὁ Καδούσιος ᾤχετο· ἀλλ' ἐάν τι *κινούμενος ὁρμᾶται τῷ ἱκανῷ βοηθῆσαι, ἔστι μὲν ἀπατηθῆναι, ἔστι δὲ τῷ ὑπομένοντι, ἐξαπατήσαντι τοὺς πολεμίους, ἄλλοσε τρέψαι ἀπὸ τῶν ἐξεληλυθότων· ἔστι δὲ ἄλλα παρέχοντα πράγματα τοῖς πολεμίοις, τοῖς φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν. καὶ οὕτω μὲν οὐδ' ὁ χωρὶς ὢν ἀπέσται, ἀλλ' ἐξαρτήσεται τῆς ἰσχύος· ὁ δὲ ἀπελθών, μὴ διακοινωσάμενος ὅπου ἂν ᾖ, οὐδέν τι διά-E φορον πάσχει ἢ εἰ μόνος ἐστρατεύετο. ἀλλ' ἀντὶ μὲν τούτου, ἔφη, ἐὰν θεὸς θέλῃ, ἀμυνούμεθα τοὺς πολεμίους οὐκ εἰς μακράν· ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα ἀριστήσητε, ἄξω ὑμᾶς ἐγὼ ἔνθα τὸ πρᾶγμα ἐγένετο· καὶ ἅμα μὲν θάψομεν τοὺς τελευτήσαντας, ἅμα δὲ δείξομεν τοῖς πολεμίοις, ἔνθα κρατῆσαι νομίζουσιν, ἐνταῦθα ἄλλους αὐτῶν κρείττους, ἐὰν θεὸς θέλῃ·

ἔπεμπεν ὡς θεραπεύσοιτο,

θεραπεύσοντας. &, θεραπεύοντας.

ἐλάχιστ', ἔφη, λέγω,

κοινούμενος

καὶ ὅπως γε μηδὲ τὸ χωρίον ἡδέως ὁρῶσιν, ἔνθα κατέκανον ἡμῶν τοὺς συμμάχους· ἢν δὲ μὴ ἀντεξίωσι, * καύσομεν αὐτῶν τὰς κώμας, καὶ * δῃώσομεν τὴν χώραν, ἵνα μὴ ἃ ἡμᾶς ἐποίησαν ὁρῶντες εὐφραίνωνται, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν κακὰ θεώμενοι ἀνιῶνται. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, ἔφη, ἀριστᾶτε ἰόντες· ὑμεῖς δὲ ὦ Καδούσιοι πρῶτον μὲν ἀπελθόντες ἄρχοντα ὑμῶν αὐτῶν ἕλεσθε, ᾗπερ ὑμῖν νόμος, ὅστις ὑμῶν ἐπιμελήσεται σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ἤν τι προσδέησθε· ἐπειδὰν δὲ ἕλησθε, καὶ ἀριστήσητε, πέμψατε πρὸς ἐμὲ τὸν αἱρεθέντα. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξαν. ὁ δὲ Κῦρος, ἐπεὶ ἐξήγαγε τὸ στράτευμα, κατέστησεν εἰς τάξιν τὸν ᾑρημένον ὑπὸ τῶν Καδουσίων, ἐκέλευσε πλησίον αὐτοῦ ἄγειν τὴν τάξιν, ὅπως, ἔφη, ἢν δυνώμεθα, ἀναθαρρύνωμεν τοὺς ἄνδρας. οὕτω δὴ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες ἔθαπτον μὲν τοὺς Καδουσίους, ἐδῄουν δὲ τὴν χώραν. ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ἀπῆλθον, τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῆς πολεμίας ἔχοντες, πάλιν εἰς τὴν Γαδάτα. ἐννοήσας δέ, ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότες, ὄντες πλησίον Βαβυλῶνος, κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτὸς ἀεὶ παρῇ, οὕτως ὅσους τε τῶν πολεμίων ἀφίει, καὶ τούτους ἐκέλευε λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἔπεμψε πρὸς αὐτόν, λέγοντα ταῦτα, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἐᾶν τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν, καὶ μὴ ἀδικεῖν, εἰ καὶ ἐκεῖνος βούλοιτο ἐᾶν ἐργάζεσθαι τοὺς τῶν πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότων ἐργάτας. καίτοι, ἔφη, σὺ μέν, ἢν καὶ δύνῃ κωλύειν, ὀλίγους τινὰς κωλύσεις (ὀλίγη γάρ ἐστι γῆ ἡ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφεστηκότων) ἐγὼ δὲ πολλήν ἄν σοι γῆν ἐῴην ἐνεργὸν εἶναι. εἰς δὲ τὴν τοῦ καρποῦ κομιδήν, ἢν μὲν πόλεμος ᾖ, * ὁ κρατῶν μέν, οἶμαι, κομιεῖται· ἢν δὲ εἰρήνη γένηται, δῆλον ὅτι σύ, ἔφη. ἢν μέντοι τις ἢ τῶν ἐμῶν * ὅπλα ἀνταίρηται σοί, ἢ τῶν σῶν ἐμοί, τούτους, ἔφη, ὡς ἂν δυνώμεθα ἑκάτεροι ἀμυνούμεθα. ταῦτα ἐπιστείλας τῷ κήρυκι ἀπέπεμψεν. οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ἐπεὶ ἤκουσαν * ταῦτα, πάντα ἐποίουν πείθοντες τὸν βασιλέα συγχωρῆσαι ταῦτα, καὶ ὅτι σμικρότατον τοῦ πολέμου λιπεῖν. καὶ ὁ Ἀσσύριος μέντοι, εἴτε ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων πεισθείς, εἴτε καὶ αὐτὸς οὕτω βουληθείς, συνῄνεσε ταῦτα. καὶ ἐγένοντο συνθῆκαι, τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δ' ὁπλοφόροις πόλεμον. ταῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν ἐργα-

κατακαύσομεν
δῃώσομεν

ὁ κρατῶν μέν, οἶμαι, καρπώσεται

ἐπαίρῃ

ταῦτα πάντα, ἐποίουν πάντας.

A atque etiam efficiemus vt ne locum quidem illum lubenter intueantur, quo loco ſocios noſtros interemerunt. Sin aduerſi non prodierint, incendemus eorum vicos, agrumque populabimur, ne lætitiam de conſpectu eorum, quæ in nos patrarunt, capiant; ſed intuendo mala propria, dolorem ſentiant. Itaque vos, inquit, alij pranſum ite: vos autem Caduſij primum hinc digreſſi, more veſtro aliquem deligite, qui cum imperio vobis præſit, & cum Diis ac nobis curam veſtri gerat, vbi- B cumque opus fuerit. Hunc vbi delegeritis, ac pranſi fueritis, delectum ad me mittite. Atque hæc illi fecerunt. Cyrus autem eductis copiis, poſtquam illi, quē Caduſij legerant, ſuum in acie locum tribuiſſet, iuſſit vt propter ſe ſuorum aciem duceret, quo Caduſiorum, inquit, animos iterum excitemus, ſi quidem poterimus. Hoc modo profecti, quum ad locum perueniſſent; & Caduſios ſepeliebant, & agrum populabantur. Quod vbi factum ab eis eſſet, commeatum ex hoſti- C co ſecum ferentes, in regionem Gadatæ reuerſi ſunt. Quum autem ad animum Cyro accidiſſet, futurum, vt qui ad ſe defecerant, quod à Babylone non procul remoti eſſent, miſere adfligerentur, niſi præſens ipſe ſemper adeſſet: non ſolum eos, quotquot ex hoſtibus dimittebat, Aſſyrio dicere iuſſit, ſed miſſo etiam caduceatore denuntiauit; ſe paratum, vt agricolis parceret, nullaque hos adficeret iniuria, ſiquidem & ipſe illorum, qui ad ſe defeciſſent, agricolis permiſſurus eſſet, ſuas vt D operas facerent. Ac tu quidem, ait, etiamſi prohibere poſſis, non niſi paucos prohibebis; quod eorum, qui ad me defecerunt, exiguus ſit ager: ego vero permitterem, amplam tibi ditionem cultam eſſe. Iam eo tempore, quo fructus colligendi ſunt, ſiquidem bellum fuerit, is qui potentior eſt, hos mea ſententia colliget: ſin pacē inuenerimus, tu ſcilicet id facies. Quod ſi quis vel meorum aduerſus te arma ſumſerit, vel tuorum aduerſus me: in hos, inquit, pro virili vterque vindicabimus. Cum his mandatis caduceatorem ablegauit. Aſ- E ſyrij vero, quum hæc audiiſſet, omnia mouebant ad perſuadendum regem, vt hæc admitteret, ac quam minimum belli reliquum faceret. Aſſyrius vero, ſiue genti ſuæ obſequutus, ſiue quod idem & ipſe vellet, hæc comprobauit. Itaque pactis initis cōuenit, vt cum agricolis pax eſſet, cum armatis bellum. Hæc igitur de agricolis

Cyrus Caduſiorum cædem vlciſcitur.

Cyrus agricolis parcendum cenſet.

Cyrus perfecit; iumẽtorum paſcua ſuos ſi vellent in ditione ſua collocare iuſſit: hoſtium vero ditionem populari vndecũque poſſent, vt militia ſociis iucundior eſſet. Nam tametſi commeatus nullus pararetur, tamen eadem pericula propoſita erant: at ipſam militiã leuiorem efficere videbatur, quod ex hoſtium regione annonas haberent. Quum autem Cyrus ſe iam ad diſceſſum pararet, aderat Gadatas, & cum alia dona multa variaque ſecũ adferebat & adducebat, velut ex ampla copioſaque domo; tum permultos equos, ſuis equitibus ademtos, quibus iam propter illas inſidias fidem non habebat. Vbi propius acceſſiſſet, ita loquutus eſt: Hæc ego iam adduco tibi, mi Cyre, quibus in hoc tempore velim vtaris, ſi quidem horum aliquo tibi ſit opus. Exiſtimare vero debes, etiam alia, quę mea ſunt, eſſe tua. Quippe nemo eſt, nec vmquam erit, cui ex me nato domum meam ſim relicturus: ſed neceſſe eſt, inquit, me moriente, mecum & genus noſtrum, & nomen extingui. Atque hæc perpeſſus ſum, mi Cyre, (Deos iuratus teſtor, qui & vident & audiunt omnia) quum tamen nihil iniuſtum, nihil turpe, neque dixerim, neque fecerim. Simulque hęc dicẽs, fortunam ſuam cum lacrumis deplorauit, neq. loqui plura potuit. Quibus auditis Cyrus, commiſeratus hominis calamitatẽ, dixit: Equidem equos accipio. Nã vtile tibi hoc erit, quod eos daturus ſum hominib. maiori te ſtudio proſequẽtibus, quam quorum modo erant, vti quidem adparet: & Perſicum equitatum, cuius deſiderio iamdudũ incẽſus ſum, celeriter explebo ad decem equitũ millia. Reliquas illas pecunias & opes tecũ auectas ſeruato, donec tãtũ habere me videris, vt remunerãdo te nõ ſim inferior. Quod ſi ita abeas, vt plura mihi des, quã à me acceperis; neſcio profecto, quo pacto facere poſſim, vt pudore nõ adficiar. Ad ea Gadatas: Equidẽ hæc tibi credo, ait. nã ingeniũ tuũ video. Verum cõſideres, an ſatis ad hæc conſeruanda ſim idoneus. Etenim quãdiu inter nos & Aſſyriũ amicitia conſtabat, paterna ditio pulcherrima videbatur eſſe. Quippe quum ab vrbe maxima Babylone prope abſit, quicumq. fructus ex vrbe ampla capi poteſt, eũ nos capiebamus: quidquid autẽ moleſtum eſſe poterat, ab eo nos domum profecti longe aberamus. Nunc quum hoſtes ſimus, planum eſt, vbi tu diſceſſeris, futurum, vt & nobis, & toti domui noſtræ inſidiæ ſtruantur: adeoque, mea ſententia, triſtis erit & miſera vita no-

Cyrus equitatum Perſicum mirifice auget.

A τῶ διεπέπρακτο ὁ Κῦρος· τὰς μέν τι νομὰς τῶν κτηνῶν τοῖς μὲν ἑαυτοῦ φίλοις ἐκέλευσε καταθέσθαι, εἰ βούλοιντο, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ· τὴν δὲ τῶν πολεμίων, λείαν *ἦγεν, ὁπόθεν δύναιντο, ὅπως εἴη *ἡ στρατιὰ ἡδίων τοῖς συμμάχοις. οἱ μὲν γὰρ κίνδυνοι οἱ αὐτοὶ, καὶ ἄνευ τοῦ λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια· ἡ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων τροφὴ κουφοτέραν *τὴν στρατιὰν ἐδόκει παρέχειν. ἐπεὶ δὲ παρεσκευάζετο ὁ Κῦρος ἤδη ὡς ἀπιὼν, παρῆν ὁ Γαδάτας, ἄλλα τε δῶρα πολλὰ καὶ παντοῖα φέρων B καὶ ἄγων, ὡς ἂν ἐξ οἴκου μεγάλου, καὶ *ἵππους γε πολλοὺς ἀφελόμενος τῶν ἑαυτοῦ ἱππέων, οἷς ἠπιστήκει διὰ τὴν ἐπιβουλήν. ὡς δ' ἐπλησίασεν, ἔλεξεν ὧδε· ὦ Κῦρε, νῦν μέν σοι ἐγὼ *ἄγω ταῦτα, ἵνα ἐν τῷ παρόντι χρῇ αὐτοῖς ἄν τι δέοι. νόμιζε δ', ἔφη, καὶ τἄλλα πάντα τὰ ἐμὰ, σὰ εἶναι. οὔτε γάρ ἐστιν, οὔτ' ἔσται ποτὲ, ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φύντι καταλείψω τὸν ἐμὸν οἶκον, ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σὺν ἐμοὶ τελευτῶντι πᾶν ἀποσβῆναι τὸ ἡμέτερον C γένος καὶ ὄνομα. καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε (ὄμνυμί σοι τοὺς θεοὺς, οἳ καὶ ὁρῶσι πάντα καὶ ἀκούουσιν) οὔτε ἄδικον, οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν οὔτ' εἰπὼν οὔτε ποιήσας ἔπαθον. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων κατεδάκρυσε τὴν αὐτοῦ τύχην, καὶ οὐκέτι ἠδυνήθη πλείω εἰπεῖν. καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας, τοῦ μὲν πάθους ᾤκτειρεν αὐτὸν, ἔλεξε δὲ ὧδε· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἵππους δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω, εὐνουστέροις δοὺς αὐτοὺς ἢ νῦν σοι εἶχον, ὡς ἔοικεν *ἐγώ τε (οὗ δὴ πάλαι ἐπιθυμῶ) τὸ Περσῶν ἱππικὸν θᾶττον D ἐκπληρώσω εἰς τοὺς μυρίους ἱππέας. τὰ δὲ ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαγαγὼν φύλαττε, ἔφη, ἔστ' ἂν ἐμὲ ἴδῃς ἔχοντα, ὥστε σοῦ μὴ ἡττᾶσθαι ἀντιδωρούμενον. εἰ δὲ πλείω μοι δοὺς ἀπίοις, ἢ λαμβάνων παρ' ἐμοῦ, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν δυναίμην μὴ αἰσχύνεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Γαδάτας εἶπεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιστεύω σοι· (ὁρῶ γάρ σου τὸν τρόπον) φυλάττειν μέντοι *ὅρα, εἰ ἐπιτήδειός εἰμι. ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἦμεν τῷ Ἀσσυρίῳ, καλλίστη δὴ ἐδόκει εἶναι ἡ τοῦ E ἐμοῦ πατρὸς κτῆσις. τῆς γὰρ μεγίστης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς οὖσα, ὅσα μὲν ὠφελεῖσθαί ἐστιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπελαύομεν· ὅσα δὲ ἐνοχλεῖσθαι, οἴκαδε δεῦρο ἀπιόντες τούτων ἐκποδὼν ἦμεν. νῦν δ' ἐπεὶ ἐχθροί ἐσμεν, *δῆλον ὅτι ἐπειδὰν σὺ ἀπέλθῃς, καὶ αὐτοὶ ἐπιβουλευσόμεθα, καὶ ὁ οἶκος ὅλος, καὶ, οἶμαι, λυπηρῶς βιω-

ἄγει, / ἡ στρατεία / τὴν στρατείαν / ἵππους δὲ ἤδη πολ. / δίδωμι ταῦτα, / ἐγώ τε τοῦ δὴ πάλαι ἐπιθυμητοῦ Περσῶν ἱππικοῦ ἐκπλήσω εἰς / ὅρα, εἰ / δῆλον ὅτι

σόμεθα, ὅλως τοῖς ἐχθροῖς καὶ πλησίον ἔχοντες, καὶ κρείττους μὲν αὐτῶν ὁρῶντες. τάχ' οὖν *εἴποις, [illegible] καὶ τί δὴ ταῦτα οὐκ ἐνενόουν, πρὶν ἀποστῆναι; ὅτι, ὦ Κῦρε, ἡ ψυχή μου, διὰ τὸ ὑβρίσθαι καὶ ὀργίζεσθαι, οὐ τὸ ἀσφαλέστατον σκοπουμένη διῆγεν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦτο κυοῦσα, ἆρά ποτε ἔσται ἀποτίσασθαι τὸν καὶ θεοῖς ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὃς διατελεῖ μισῶν οὐκ ἤν τίς τι αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἤν τινα ὑποπτεύσῃ βελτίονα ἑαυτοῦ εἶναι; τοιγαροῦν, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὢν, πᾶσι πονηροτέροις ἑαυτοῦ συμμάχοις χρήσεται· ἢν δέ τις ἄρα καὶ βελτίων αὐτοῦ φανῇ, θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδέν σε δεήσει τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀρκέσει τοῦτο μηχανώμενος, *ἕως ἂν ἕλῃ τὸν αὐτοῦ [illegible] βελτίονα. *τοῦ μέντοι ἐμὲ ἀνιᾶν, καὶ σὺν τοῖς [illegible] πονηροῖς ῥᾳδίως, οἶμαι, κρείττων ἔσται. ἀκούσαντι τῷ Κύρῳ ταῦτα ἔδοξεν ἄξια ἐπιμελείας λέγειν, καὶ εὐθὺς εἶπε, τί οὖν, ἔφη, ὦ Γαδάτα, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἰσχυρὰ ἐποιήσαμεν, ὅπως ἂν σοι εἴη ἀσφαλῶς χρῆσθαι, ὁπότε εἰς αὐτὰ ἴῃς; αὐτὸς δὲ σὺν ἡμῖν στρατεύῃ, ἵνα ἐὰν οἱ θεοὶ ὥσπερ νῦν σὺν ἡμῖν ὦσιν, οὗτος σε φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σὺ τοῦτον; ὅ, τι δὲ ἡδύ σοι ὁρᾶν τῶν σῶν, ἢ οἷστισι συνὼν χαίρεις ἔχων, σὺν ἐμοὶ πορεύου. καὶ σύ τ' ἂν ἐμοί, ὥς γε μοι δοκῶ, πάνυ χρήσιμος εἴης, ἐγώ τε σοὶ ὡς ἂν δύνωμαι πειράσομαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Γαδάτας ἀνέπνευσέ τε καὶ εἶπεν, ἆρ' οὖν, ἔφη, δυναίμην ἂν συσκευασάμενος φθάσαι, πρὶν σε ἐξιέναι; βούλομαι γάρ τοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα ἄγειν μετ' ἐμαυτοῦ. ναὶ μὰ Δί', ἔφη, φθάσεις μέντοι. ἐγὼ γὰρ ἐπισχήσω ἔστ' ἂν καλῶς σὺ φῇς ἔχειν. οὕτω δὴ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν, φυλακαῖς μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ὠχυρώσατο, συνεσκευάσατο δὲ πάντα, ὁπόσοις ἂν οἶκος μέγας καλῶς οἰκοῖτο. ἤγετο δὲ καὶ τῶν ἑαυτοῦ τῶν τε πιστῶν οἷς ἥδετο, καὶ ὧν ἠπίστει πολλούς, ἀναγκάσας τοὺς [illegible] μὲν [αὐτῶν] *καὶ γυναῖκας ἄγειν, τοὺς δὲ *καὶ ἀδελφούς, ὡς δεδεμένους τούτοις κατέχοι αὐτούς. καὶ τὸν μὲν Γαδάταν ὁ Κῦρος ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔχων ᾔει, καὶ ὁδῶν φραστῆρα, καὶ ὑδάτων, καὶ χιλοῦ, καὶ σίτου, ὡς ἀεὶ ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις [illegible] *στρατεύοιτο. ἐπεὶ δὲ πορευόμενος καθεώρα τὴν τῶν Βαβυλωνίων πόλιν, καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδός, ἣν ᾔει, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος φέρειν,

A ſtra, qui & omnino vicinos habituri ſimus hoſtes, & eoſdem nobis etiam potentiores conſpecturi. Fortaſſe dixeris, cur iſta non cogitarim prius, quam deficerem? Quia, mi Cyre, animus meus, propter acceptam iniuriam, & propter iram, non quod eſſet tutiſſimum, conſiderabat, ſed huiuſmodi quiddam perpetuo parturiebat: Ecquando licebit vlciſci hunc & Diis & hominibus inuiſum, qui non deſinit odiſſe, non ſi quis eum lædat; ſed ſi quem ſe præſtantiorem ſuſpicetur? Itaque quum i-
B gnauus ipſe ſit, omnes etiam mea ſententia ſe deteriores ſocios habebit. Quod ſi quis inter hos eo præſtantior eſſe viſus fuerit, certus eſto, mi Cyre, nequaquam tibi aduerſus eiuſmodi virum egregium dimicãdum eſſe; ſed ipſius Aſſyrij machinationes ſufficient, vt illum præſtantiorem ſe perimat. Verum vt mihi moleſtus ſit, in eo, quamvis ignauis & improbis hiſce ſociis vtatur, facile ſuperior eſt, vt opinor, futurus. Hæc quum Cyrus audiiſſet, viſus eſt ei digna conſideratione dicere. Itaque ſta-
C tim: Quid ais, inquit, mi Gadata, nonne caſtella præſidiis muniſti, quibus eſſe tutus poſſis, quum ea fueris ingreſſus? Ipſe vero nonne nobiſcum es in expeditione, vt ſi Dij perinde nobiſcum fuerint, ac modo, hic te metuat, non tu ipſum? Quin tu mecum proficiſcitor, & quidquid tuorum adſpectu tibi iucundum eſt, aut cuius conſuetudine delectaris, id tecum habeto. Nimirum & tu mihi, vt arbitror, admodum vſui fueris, & eſſe tibi ego conabor, vt potero. Quæ Gadatas quum audiiſſet, reſpi-
D rauit, ac dixit: Num poſſim res meas citius colligere, quam tu diſcedas? Nã & matrem mecum abducere volo. Poſſis, inquit, profecto citius. Etenim ſubſiſtam, donec tibi commodum eſſe dixeris. Itaque digreſſus inde Gadatas, caſtellis, quæ communierat, vna cum Cyro præſidia impoſuit, & omnia, quibus ampla domus inſtrui commode poſſet, collegit. Præterea ſuorum pleroſque ſecum abducebat, tum fidos, quibus delectabatur, tum quibus diffide-
E bat; quorum alios cogebat ſecum vxores ducere, alios ſorores, vt his quaſi vinculis eos conſtrictos teneret. Itaque Cyrus cum Gadata, & quos ille ſecum haberet, abibat; qui & index ei viarum eſſet, & aquarum, & pabuli, & frumenti; quo caſtra ſemper vberrimis in locis haberet. Quum vero pergens in itinere Babyloniorum vrbem adſpiceret, atq; ei via, qua incedebat, ducere propter vrbis ipſa mœnia videretur; *Cyrus Babylonem adit iterum.*

,, arceſſito Gobrya Gadataque, aliane via
,, eſſet, interrogabat; vt tam prope ad mœ-
,, nia non accederent. Et Gobryas: Sunt,
,, inquit, mi domine, permultæ quidem
,, viæ: ſed exiſtimabam equidem, te quam
,, proxime iam ad vrbem ducere velle, quo
,, ipſis commonſtrares, exercitum tibi nunc
,, & numeroſum eſſe, & præclarum. Nam
,, quum is etiam minor eſſet, ad murum
,, ipſum acceſſiſti, & nos illi haud multos
,, numero ſpectabant. Nunc tametſi para-
,, tus ſit Aſſyrius, quemadmodum aiebat,
,, adparatum ab ſe fieri ad pugnam; ſcio
,, futurum vt ſi copias tuas conſpexerit,
imparata ipſi ſua videantur. Ad hæc Cy-
rus ait: Videris mihi, mi Gobrya, mi-
rari; quod id temporis, quo multo cum
minori exercitu veni, ad ipſa vſque mœ-
,, nia duxerim: nunc maioribus copiis in-
,, ſtructus, ducere ſub muros nolim. Ve-
,, rum id tibi mirum ne ſit, ait. Non e-
,, nim idem eſt adducere, & præterduce-
,, re. Omnes enim ſic inſtructas copias ad-
,, ducunt, vti ſe quamoptime pugnaturos
,, arbitrantur: at qui ſapiunt, ſic abdu-
,, cunt, vt quam tutiſſime, non quam ce-
,, lerrime abſcedant. In prætereundo au-
,, tem, exporrigi plauſtra neceſſe eſt, &
,, impedimenta quoque cetera multum la-
,, xari: atque hæc omnia tegi armatis, nec
,, vſpiam impedimenta hoſtibus ab armis
,, nuda conſpici. Sic vero procedentibus
,, copiis, neceſſe eſt aptos pugnæ milites
,, iuxta debiles & imbecillos collocari. Si
,, ergo velint ex munitione conferti hoſtes
,, in aliquos prætereuntes impetum facere,
,, vbicumque tamdem manus conſerent,
,, multo validiores erunt in conflictu, quam
,, qui prætereunt. Præterea quum longum
,, agmen trahitur, etiam ſubſidia ferri non
,, niſi longo ex interuallo poſſunt: qui vero
,, extra munitionem erumpunt, breui ſpa-
,, tio ad illos, qui prope abſunt, & excur-
,, rere poſſunt, & rurſus abſcedere. Quod
,, ſi non minori ex interuallo prætcribi-
,, mus, quam ex quo nos conſpecturi
,, ſunt, & vti nunc extenſis ordinibus
,, procedimus: multitudinem illi noſtram
,, conſpicient, & omnis multitudo pro-
,, pter armatos adtextos formidabilis ad-
,, paret. Quod ſi nobis hoc modo ince-
,, dentibus, tacite nos inuadent: quia mul-
,, to eos ante proſpicimus, imparati mini-
,, me deprehendemur. Quin potius ne qui-
,, dem nos adgredientur, quum ipſis pro-
,, cul à muro erit recedendum; niſi ſecum
vniuerſis copiis ſuis futuros toto exercitu

Cur Cyrus ad mœnia propius iam nollet accedere.

A καλέσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν Γαδάταν, ἠρώτα εἰ
ἄλλη ὁδὸς εἴη, ὥστε μὴ πάνυ πλησίον ἄγειν τοῦ
τείχους. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν· Εἰσὶ μέν, ὦ δέσποτα,
καὶ πολλαὶ ὁδοί, ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ᾤμην καὶ βού-
λεσθαι ἄν σε νῦν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς πόλεως,
ἵνα καὶ ἐπιδείξῃς αὐτοῖς τὸ στράτευμα, ὅτι σοι ἤδη
πολύ τε ἐστὶ καὶ καλόν. ἐπεὶ καὶ ὅτε ἔλαττον εἶχες,
προσῆλθές τε πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος, καὶ *ἐθεῶντο
ἡμᾶς οὐ πολλοὺς ὄντας· νῦν δὲ καὶ εἰ παρεσκευα-
σμένος τε ἐστίν, ὥσπερ *πρὸς σὲ εἶπεν, ὅτι πα-
B ρεσκευάσοιτο ὡς μαχούμενος, οἶδα ὅτι ἰδόντι
αὐτῷ τὴν σὴν δύναμιν, πάλιν *ἀπαρασκεύα-
στα τὰ αὐτοῦ φανεῖται. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα
εἶπε· δοκεῖς μοι, ὦ Γωβρύα, θαυμάζειν ὅτι ἐν
ᾧ μὲν χρόνῳ πολὺ μείονα ἔχων στρατιὰν ἦλθον,
πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσήγαγον· νῦν δὲ πλείω
δύναμιν ἔχων οὐκ ἐθέλω ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη
ἄγειν. ἀλλὰ γὰρ μὴ θαύμαζ', ἔφη. οὐ γὰρ τὸ
αὐτό ἐστι προσάγειν τε καὶ παράγειν. προσά-
C γουσι μὲν γὰρ ἅπαντες, οὕτω ταξάμενοι, *ὡς
ἂν οἴωνται ἄριστα μάχεσθαι· ἀπάγουσι μέν τοι
οἱ σώφρονες ᾗ ἂν ἀσφαλέστατα, οὐχ ᾗ ἂν τά-
χιστα ἀπέλθοιεν. παριέναι δὲ ἀνάγκη ἐστὶν ἐκ-
τεταμέναις μὲν ταῖς ἁμάξαις, *ἀνειργμένοις δὲ
καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπιπολύ. ταῦτα δὲ
δεῖ πάντα προκεκαλύφθαι τοῖς ὁπλοφόροις,
καὶ μηδαμῇ τοῖς πολεμίοις γυμνὰ ὅπλων τὰ
σκευοφόρα φαίνεσθαι. ἀνάγκη οὖν οὕτω πο-
ρευομένων, ἐπὶ λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς τὸ μάχιμον
D τετάχθαι. Εἰ οὖν βούλοιντο ἐκ τοῦ τείχους ἀ-
θρόοι πῃ προσπεσεῖν, ὅπῃ προσμίξαιεν, πολ-
λῷ ἂν ἐρρωμενέστεροι συμμιγνύοιεν τῶν παρ-
ιόντων. καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευομένοις
μακραὶ καὶ αἱ ἐπιβοήθειαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ
τείχους βραχὺ πρὸς *τοὺς ἐγγὺς καὶ προσ-
δραμεῖν καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. ἢν δὲ μὴ μεῖον
ἀπέχοντες παρίωμεν ἢ ἐφ' ὅσον [κατόψονται
ἡμᾶς*, καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα,
τὸ μὲν πλῆθος κατόψονται ἡμῶν, ὑπὸ δὲ
E τῶν προυφασμένων ὅπλων πᾶς ὄχλος δεινὸς
φαίνεται. *ἢν δ' ἄρα καὶ οὕτως ἰόντων ἐπε-
ξίωσι σιωπῇ, ἐκ πολλοῦ προορῶντες αὐτοὺς
οὐκ ἂν ἀπαράσκευοι λαμβανοίμεθα. μᾶλ-
λον δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδ' ἐπιχειρήσουσιν,
ὁπόταν πρόσω δέοι ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπιέ-
ναι, ἢν μὴ τῷ ὅλῳ ὑπολάβωσι τοῦ παντὸς

ἐθεᾶτο
προεῖπε,
ἀπαρα-σκευασ-τατα τὰ ἑαυτοῦ
ὡς ἂν ἄρι-στα ἂν μά-χωνται· ἢ ἀπάγουσι ᾗ ἀσφ.
αἰωρουμένοις
τὸ ἴσ-
ἂν οὖν δ' ὅτι ἐπεξίωσί πη, ἐκ τ.

κρείττους εἶναι. φοβερὸν γὰρ ἡ ἀποχώρησις. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἔδοξέ τε ὀρθῶς τοῖς παροῦσι λέγειν, καὶ ὁ Γωβρύας ὥσπερ ἐκέλευσεν ἡγεῖτο. παραμειβομένου δὲ τὴν πόλιν τοῦ στρατεύματος, ἀεὶ τὸ ὑπολειπόμενον ἰσχυρότερον ποιούμενος ἀπεχώρει. ἐπεὶ δὲ οὕτω πορευόμενος ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφικνεῖται πρὸς τὰ μεθόρια τῶν * Ἀσσυρίων καὶ Μήδων, ὅθεν περ ὡρμᾶτο. ἐνταῦθα δὴ τρία ὄντα τῶν * Ἀσσυρίων φρούρια, ἓν μὲν αὐτῶν τὸ ἀσθενέστατον προσβαλὼν βίᾳ ἔλαβε, * τῶν δὲ δύο φρουρίων φοβῶν μὲν Κῦρος, πείθων δὲ Γαδάτας ἔπεισε παραδοῦναι τοὺς φυλάττοντας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπέπρακτο, πέμπει πρὸς Κυαξάρην, καὶ ἐπέστελλεν ἥκειν αὐτὸν ἐπὶ τὸ στράτευμα, ὅπως περί τε τῶν φρουρίων ὧν εἰλήφεσαν βουλεύσαιντο ὅ,τι χρήσαιντο, καὶ ὅπως θεασάμενος τὸ στράτευμα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβουλος γίγνοιτο ὅ,τι δοκοίη ἐκ τούτου πράττειν. ἐὰν δὲ κελεύῃ, εἰπέ, ἔφη, ὅτι ἐγὼ ἂν ὡς ἐκεῖνον ἴοιμι στρατοπεδευσόμενος. ὁ μὲν δὴ ἄγγελος ᾤχετο ταῦτ' ἀπαγγελῶν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσεν ἐν τούτῳ τὸν Γαδάταν τὴν τοῦ Ἀσσυρίου σκηνήν, ἣν Κυαξάρῃ οἱ Μῆδοι ἐξεῖλον, ταύτην κατασκευάσαι ὡς κάλλιστα, τῇ τε ἄλλῃ κατασκευῇ, ἣν εἶχε, καὶ τὼ γυναῖκε εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν γυναικωνῖτιν τῆς σκηνῆς, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς μουσουργούς, αἵπερ ἐξῃρημέναι ἦσαν Κυαξάρῃ. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἐντεταλμένα, ἀκούσας ὁ Κυαξάρης αὐτοῦ, ἔγνω βέλτιον εἶναι τὸ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς μεθορίοις. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι, οὓς μετεπέμψατο ὁ Κῦρος, ἧκον. ἦσαν δὲ μυριάδες τέτταρες τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. ὁρῶν οὖν καὶ τούτους πολλὰ σινομένους τὴν Μηδικήν, τούτων ἂν ἐδόκει ἡδέως ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον, ἢ ἄλλον ὄχλον εἰσδέξασθαι. ὁ μὲν δὴ ἐκ Περσῶν ἄγων τὴν στρατιάν, ἐρόμενος τὸν Κυαξάρην, κατὰ τὴν Κύρου * ἐκστολήν, εἴ τι δέοιτο τοῦ στρατεύματος, ἐπεὶ οὐκ ἔφη δεῖσθαι, αὐθημερόν, ἐπεὶ ἤκουσε παρόντα Κῦρον, ᾤχετο πρὸς αὐτὸν ἄγων τὸ στράτευμα. ὁ δὲ Κυαξάρης τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύετο σὺν τοῖς παραμείνασι Μήδων ἱππεῦσιν. ὡς δ' ᾔσθετο ὁ Κῦρος προσιόντα αὐτόν, λαβὼν * τοὺς Πέρσας ἱππέας, πολλοὺς ἤδη ὄντας,

Σύρων
Σύρων
τὼ δὲ δύο φρουρίω
ἐπιστολήν
τε τῶν Περσῶν ἱππέας

A noſtro ſuperiores, exiſtimauerint. Nam receptus, res quædam eſt plena formidinis. Quæ quum dixiſſet, viſus eſt iis qui aderant, recte dicere, & Gobryas, ita vti iuſſerat, ducebat. Quumque præteriret vrbem exercitus, ſic abſcedebatur, vt ſemper Cyrus poſtremum agmen firmius efficeret. Hoc modo pergens, diebus inſequentibus ad Aſſyriorum Medorumque limites peruenit, vnde initium expeditionis fecerat. Ibi quum eſſent Aſſyriorum caſtella tria, B vnum, quod erat infirmiſſimum, vi adortus cepit: reliqua duo, Cyro metum incutiente, ſuadente Gadata, perfectum eſt vt præſidiarij dederent. Quibus rebus confectis, ad Cyaxarem miſit, atque vti ad exercitum adeſſet, per epiſtolam petiit: quo & de caſtellis captis quid eſſet agendum, deliberarent; & exercitum ipſe contemplatus, de ceteris etiam rebus conſuleret, quid deinceps agendum arbitraretur. Quod ſi iuſſerit, ait, dicito me ad ipſum venturum, & iſtic C caſtra locaturum. Itaque nuntius, qui hæc exponeret, abibat. Cyrus interea Gadatæ mandat, vt tabernaculum Aſſyrij, quod Cyaxari Medi ſelegerant, cum adparatu reliquo, quem habebat, inſtrueret elegantiſſime: tum vtramque mulierem in conclaue tabernaculi muliebre deduceret, & cum his etiam muſicas illas, quæ Cyaxari exemtæ fuerant. Hæc illi exſequebantur. Qui vero miſſus erat ad Cyaxarem, quum D mandata expoſuiſſet, eaque Cyaxares audiſſet: viſum eſt ei potius, vt iſtic in finibus exercitus maneret. Nam & Perſæ, quos Cyrus arceſſiuerat, aderant: qui quidem erant numero ad quadragies mille ſagittarij & cetrati. Quamobrem quum videret, hos etiam magnum Medorum agro detrimentum adferre; libentius his quoque liberari velle videbatur, quam vt aliam turbam inſuper admitteret. Quumque is, qui è Perſis copias haſce ducebat, Cyaxarem in- E terrogaret, quemadmodum Cyrus præceperat, an opus ipſi hoc exercitu eſſet, atque is opus eſſe ſibi negaret: eodem die ad Cyrum pergebat, exercitum ductitans, quo illum adeſſe audierat. Cyaxares poſtridie cum iis, qui ſecum manſerant, equitibus Medis, iter eſt ingreſſus: quem vbi Cyrus aduenire ſenſit, ſumtis ſecum & Perſicis equitibus, qui iam multi erant,

Cyaxares à Cyro ad exercitum arceſſitur.

& Medis omnibus, & Armeniis, & Hyrcaniis, & qui reliquorum ſociorum equis & armis inſtructiſſimi erant, obuiam prodiit, & copias ei ſpectandas exhibuit. Cyaxares, vbi multos & egregios forteſque viros in Cyri comitatu conſpexit, ſecum vero & exiguam, & non magni æſtimandam famulorum manum: id ſibi dedecori eſſe putauit, adeoque dolorem ex eo cepit. Quumque Cyrus ab equo iam deſcendiſſet, ac de more oſculaturus ipſum accederet: deſcendit ille quidem ex equo, ſed auertit ſeſe: nec oſculatus eſt eum, ſed lacrumas palam profudit. Tum vero Cyrus alios quidem omnes ſecedere iuſſit & quieſcere: ipſe dextra Cyaxaris prehenſa, de via ſub palmas quaſdam eum abduxit, & ſtragula quædam ei Medica ſubſterni iuſſit, in quæ cum eum collocaſſet, & adſediſſet ipſe, ſic interrogauit: Dic mihi, per Deos immortales, mi auuncule, quamobrem iraſceris mihi? quid rei moleſtæ vides, quod vſque adeo fers grauiter? Heic Cyaxares huiuſmodi quædam reſpondit: Quia quum, Cyre, exiſtimer inde vſque ab omni hominum memoria tum maioribus iam olim regibus, tum patre rege procreatus eſſe, atque etiam ipſe rex habear, me quidem adeo viliter indigneque advehi conſpicio, te vero famulitio meo, ceteriſque copiis magnum & magnificum adeſſe. Atque hæc, mea ſententia, vel ab hoſtibus pati graue eſt; ſed multo, pro Iupiter, grauius ab illis à quibus perpeti minime decebat. Equidem arbitror eſſe ſatius, decies ſub terram condi, quam adeo vilem me conſpici, meorumque neglectionem & irriſionem cernere. Non enim neſcius ſum, non te ſolum me maiorem eſſe: ſed etiam ſeruos meos maioribus cum copiis, quam meæ ſint, mihi occurrere, atque ita paratos eſſe, vt facilius me lædere poſſint, quam à me lædi. Quæ dum proferret, multo etiam magis eum ſuperabant lacrumæ: adeoque Cyrum ipſum eo pertraxit vt oculi eius lacrumis implerentur. Quum autem paullum ſe cohibuiſſet, ita Cyrus loquutus eſt: Tu vero, mi Cyaxares, nec vera dicis, nec recte iudicas, quum Medos exiſtimas propterea, quod adfuerint mihi, ſic inſtructos eſſe, vt ad te lædendũ ſatis virium habeãt. Te quidẽ & iraſci, & in metu eſſe, non miror.

Cyaxaris inuidia.

Cyri excuſatio:

καὶ τοὺς Μήδους πάντας καὶ τοὺς Ἀρμενίους, καὶ τοὺς Ὑρκανίους, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς * εὐιπποτάτους τε καὶ εὐοπλοτάτους, ἀπήντα καὶ ἐπεδείκνυε τῷ Κυαξάρῃ τὴν δύναμιν. ὁ δὲ Κυαξάρης, ἐπεὶ εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολλούς τε καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς συνεπομένους, σὺν ἑαυτῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγου ἀξίαν θεραπείαν, ἄτιμόν τι ἔδοξεν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἄχος αὐτὸν ἔλαβεν. ἐπεὶ δὲ καταβὰς ὁ Κῦρος ἀπὸ τοῦ ἵππου προσῆλθεν ὡς φιλήσων αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κυαξάρης κατέβη μὲν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπεστράφη δέ· καὶ ἐφίλησε μὲν οὔ, δακρύων δὲ φανερὸς ἦν. ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας * ἀποστάντας ἐκέλευσεν ἀναπαύσασθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ Κυαξάρου, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοίνικάς τινας, τῶν τε Μηδικῶν πίλων ὑποβαλεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ, καὶ καθίσας αὐτὸν καὶ παρακαθισάμενος * ἤρετο ὧδε· εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ; καὶ τί χαλεπὸν ὁρῶν οὕτω χαλεπῶς φέρεις; ἐνταῦθα δὴ ὁ Κυαξάρης ἀπεκρίνατο τάδε· ὅτι, ἔφη, ὦ Κῦρε, δοκῶν γε δὴ ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνεῖται, καὶ τῶν πάλαι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφυκέναι, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἐμαυτὸν μὲν ὁρῶ οὕτω ταπεινῶς καὶ ἀναξίως ἐλαύνοντα, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει μέγαν τε καὶ μεγαλοπρεπῆ παρόντα. καὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺ δὲ, ὦ Ζεῦ, χαλεπώτερον, ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι. ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεκάκις ἂν κατὰ τῆς * γῆς ἥδιον δῦναι, ἢ ὀφθῆναι οὕτω ταπεινός, καὶ ἰδεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐμοῦ ἀμελήσαντας καὶ ἐπεγγελάσαντας ἐμοί. οὐ γὰρ ἀγνοῶ τοῦτ', ἔφη, ὅτι οὐ σύ μου μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ δοῦλοι ἰσχυρότεροι ἐμοῦ * ὑπαντιάζουσί μοι, καὶ κατεσκευασμένοι εἰσὶν ὥστε δύνασθαι ποιῆσαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς, ἢ παθεῖν ὑπ' ἐμοῦ. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν δακρύων ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρύων τὰ ὄμματα. ἐπισχὼν δὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κῦρος· ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, οὔτε λέγεις * ἀληθῶς, οὔτε ὀρθῶς γιγνώσκεις, εἰ οἴει τῇ ἐμῇ παρουσίᾳ Μήδους κατεσκευάσθαι, ὥστε ἱκανοὺς εἶναι σὲ κακῶς ποιεῖν. τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖσθαι, οὐ θαυμάζω·

εὐιπποτά-της, κτ.

ἀναστάντας

ἤρετο ὧδε,

γῆς καταδῦναι ἥδιον ἢ ὀφ.

ἀπαντῶσί μοι,

ἀληθῶς

Εἰ μὲν τοίνυν δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτοῖς χαλεπαίνεις, παρήσω τοῦτο. οἶδα γὰρ ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκούων ἐμοῦ ἀπολογουμένου ὑπὲρ αὐτῶν. τὸ μέντοι ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἁμάρτημα εἶναι. ἀνάγκη γάρ. * διὰ τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν, πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι· διὰ δὲ ἅμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. ὧν ἕνεκα, εὖ ἴσθι, ἐγὼ οὐκ ἀπέπεμπον ἄνευ ἐμαυτοῦ τούτους, φοβούμενος μή τι γένοιτο διὰ τὴν σὴν ὀργὴν [ὅ, τι πάντας ἡμᾶς λυπήσοι.* ταῦτα μὲν οὖν σὺν τοῖς θεοῖς ἐμοῦ παρόντος ἀσφαλῶς * ἔξει σοι. τὸ μέντοι σὲ νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτ' ἐγὼ χαλεπῶς πάνυ φέρω, εἰ ἀσκῶν ὅσον δύναμαι τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν, ἔπειτα τἀναντία τούτου δοκῶ ἐργάζεσθαι. ἀλλὰ γάρ, ἔφη, μὴ οὕτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα· ἀλλ', εἰ δυνατὸν, σαφέστατα καταθεασώμεθα ὁποῖόν ἐστι τὸ παρ' ἐμοῦ ἀδίκημα. καὶ τὴν ἐν φίλοις δικαιοτάτην ὑπόθεσιν * ἐγὼ ὑποτίθεμαι· ἢν γάρ τι ἐγὼ φανῶ κακὸν πεποιηκώς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἢν μέντοι μηδὲν φαίνωμαι κακὸν πεποιηκώς, μηδὲ βουληθείς, οὐ καὶ σὺ αὖ ὁμολογήσεις μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; Ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη. ἢν δὲ δὴ καὶ ἀγαθὰ πεπραγὼς σοι δῆλος ὦ, καὶ προθυμούμενος πρᾶξαι ὁπόσα πλεῖστα ἠδυνάμην, οὐκ ἂν ἐπαίνου σοι ἄξιος εἴην μᾶλλον, ἢ μέμψεως; Δίκαιον γοῦν, ἔφη. Ἄγε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, σκοπῶμεν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα καθ' ἓν ἕκαστον. οὕτω γὰρ δὴ μάλιστα δῆλον ἔσται ὅ,τι αὐτῶν ἀγαθόν ἐστι, καὶ ὅ,τι κακόν. ἀρξώμεθα δέ, ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς ἀρχῆς, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ ἀρκούντως ἔχειν. σὺ γὰρ δήπου ἐπεὶ ᾔσθου πολλοὺς πολεμίους ἠθροισμένους, καὶ τούτους ἐπὶ σὲ καὶ τὴν σὴν χώραν ὁρμωμένους, εὐθὺς ἔπεμπες πρός τε τὸ Περσῶν κοινὸν, συμμάχους αἰτούμενος, καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ, δεόμενος πειρᾶσθαι αὐτόν με ἐλθεῖν ἡγούμενον, εἴ τινες Περσῶν ἴοιεν. οὐκοῦν ἐγὼ ἐπείσθην τε ταῦτα ὑπὸ σοῦ, καὶ παρεγενόμην, ἄνδρας ἄγων σοι * ὡς ἐδυνάμην πλείστους τε καὶ ἀρίστους; Ἦλθες γὰρ οὖν, ἔφη. Ἐν τούτῳ τοίνυν μοι πρῶτον εἰπέ, ἔφη, πότερον ἀδικίαν ἐμοῦ πρὸς σὲ κατέγνως, ἢ μᾶλλον εὐεργεσίαν;

A Vtrum autem iure an iniuria eis ſuccenſeas, equidem omittam. Quippe ſcio te grauiter laturum, ſi me agere cauſſam horum audias. Sed enim hominem, qui cum imperio ſit, ſubiectis ſibi pariter omnibus ſuccenſere, magnum equidem errorem arbitror. Eſt enim neceſſe, multos infeſtos fieri, quum quis terrorem multis incutit: & omnibus ineundæ concordiæ occaſiones ſuggerit, quum quis omnibus ſuccenſet. His de cauſſis me ſcire debes hos ad te ſine me non remi- B ſiſſe, quod metuerem, ne quid ob iracundiam tuam accideret, quod nobis vniuerſis dolorem adferret. Itaque Deum ope nullum hæc tibi me præſente periculum creabunt. Quod vero exiſtimas, iniuria te adfectum à me eſſe: grauiter admodum fero, ſi dum in eo pro virili laboro, vt in amicos plurima beneficia conferam, contrarium huic facere videar. Verumenimvero ne noſmet, ait, adeo temere criminemur & inſimulemus: ſed, ſi fieri poteſt, planiſſime videamus qua- G lis illa ſit à me illata iniuria. Atque equidem æquiſſimam inter amicos conditionem fero. Nam ſi me pareat quidquam mali feciſſe, iniuſtum me fatebor: ſin me nihil admiſiſſe pareat, ac ne cogitaſſe quidem, an non & ipſe fatebere, nulla te adfectum à me iniuria? Id vero neceſſe fuerit, ait. Quod ſi autem pareat, etiam boni me auctorem exſtitiſſe tibi, ſtudioſeque in id incubuiſſe, vt quamplurima beneficia poſſem, in te conferrem; an non potius laude tibi dignus ha- D bear, quam reprehenſione? Æquum ſcilicet, ait. Age igitur, inquit Cyrus, conſideremus ſingillatim omnia quæ à me geſta ſunt. Sic enim maxime parebit, quid in iis boni ſit, quid mali. Atque ordiamur ſane ab hoc principio, ſi quidem tibi ſufficere videtur. Tu enim, quum animaduerteres, multos hoſtes coiuiſſe, & quidem aduerſus te, tuamque ditionem, domo progreſſos eſſe: illico tum ad Perſas publice miſiſti, qui ſubſidiarias copias poſcerent, tum ad me priuatim; E rogans, vt operam darem, quo venirem ipſe, copiarumque Perſicarum, ſi quæ ad te irent, ductor eſſem. An igitur in his non abs te perſuaſus ſum, non adfui, non militem adduxi numero, quam potui, maximo, & eundem præſtantiſſimum? Veniſti vero, inquit. Ergo, ait, mihi primum dicito, vtrum in hoc iniuriam aduerſum te meam deprehenderis, an beneficium?

Cyrus Cyaxarem refutat.

Cyri erga Cyaxarem meritorum commemoratio.

" Planum eſt, inquit Cyaxares, ex his beneficium me tuum cognouiſſe. Quid vero, vbi venerunt hoſtes, & dimicandum aduerſus eos erat, an tum animaduertiſti, me vel laborem vllum detrectaſſe, vel pepercisse periculo? Non profecto, non equidem. Quid? vbi Deum ope victoria penes nos ſtetit, hoſteſque iam cederent, atque ego te rogarem, vt communibus eos copiis inſequeremur, communi opera in eos vindicaremus, communem denique ſiue boni, ſiue mali fructum caperemus, quidquid tamdem accidiſſet; in his an accuſare me poſſis, quaſi proprij emolumenti plus æquo cupidus fuerim? Ad hæc Cyaxares ſubticuit. Et Cyrus rurſum ita locutus eſt: Quando tibi ad hoc tacere potius lubet, quam reſpondere: id mihi dicito, adfectumne te ſis arbitratus iniuria, quod, quum tibi tutum non eſſe videretur perſequi, te quidem ipſum periculi huius participem fieri non ſum paſſus, ſed vt equites mihi quoſdam de tuis mitteres, rogaui? Num enim id abs te petens, iniuſte fecerim, præſertim qui iam ante me me tibi ſocium belli præbuiſſem, abs te, inquit, demonſtretur. Ad quæ Cyaxares quum itidem taceret: Quod ſi ne ad hoc quidem, inquit, reſpondere vis, deinceps dicito, an iniurius fuerim; quod quum tu mihi reſponderes, nolle te, qui Medos hilaritati operam dare videres, ab hac reuocatos cogere tunc ad profectionem cum periculo coniunctam: an inquam videar moleſtum aliquid tibi feciſſe, quod iraſci tibi noluerim; ſed poſt hæc rurſum abs te id petiuerim, quo ſciebam nihil à te mihi tribui poſſe leuius, neque Medis imperari facilius? Rogabam enim vt eos mihi dares, qui ſequi vellent. Quod quum abs te impetraſſem, perfeci nihil, extraquam perſuadendo. Itaque eos acceſſi, perſuaſi, perſuaſos accepi atque abij, tuo permiſſu. Quod ſi hoc merito culpandum exiſtimas, ne quidem culpa vacat, vti videtur, aliquid abs te accipere, quod dederis. Sic igitur profecti ſumus. At poſtquam diſceſſimus, quid geſtum à nobis eſt, quod omnibus notum non ſit? an non hoſtium caſtra capta ſunt? non plures eorum interfecti ſunt, qui contra te venerant? Quin & viuis adhuc hoſtibus an non pleriſque ademta ſunt arma, pleriſque equi? Fortunas quidem eorum, qui antehac ferebant, agebant res tuas, iã vides amicos tuos & poſſidere, & ſecum adferre partim tibi, partim ſibi, qui tuo tamen imperio cõtinentur.

A δῆλον, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὅτι ἔκ γε τούτων εὐεργεσίαν. τί γὰρ, ἔφη, ἐπεὶ οἱ πολέμιοι ἦλθον, καὶ διαγωνίζεσθαι ἔδει πρὸς αὐτούς, ἐν τούτῳ κατενόησάς με ἢ πόνου τινὸς ἀποστάντα, ἢ κινδύνου φεισάμενον; οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή. τί γὰρ, ἐπεὶ νίκης γενομένης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας, καὶ ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων, παρεκάλουν σε ἐγὼ, ὅπως κοινῇ μὲν αὐτοὺς διώκοιμεν, κοινῇ δὲ τιμωροίμεθα, κοινῇ δὲ * εἴ τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν (εἴ τι καλὸν κἀγαθὸν συμ.) B συμβαίνοι, τοῦτο καρποίμεθα, ἐν τούτοις ἔχεις τινὰ πλεονεξίαν ἐμοῦ κατηγορῆσαι; ὁ μὲν δὴ Κυαξάρης πρὸς * ταῦτα ἐσίγα (τοῦτο). ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν ὧδε, * ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τοῦτο σιωπᾶν (ἀλλ' εἰ) ἥδιόν σοι ἢ ἀποκρίνασθαι, τόδε γε, ἔφη, εἰπέ, εἴ τι ἀδικεῖσθαι ἐνόμισας, ὅτι, ἐπεί σοι ἐδόκει οὐδὲ ἀσφαλὲς εἶναι τὸ διώκειν, σὲ μὲν αὐτὸν οὐκ ἀφῆκα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν, ἱππέας δὲ τῶν σῶν πέμψαι ἐδεόμην σου; εἰ γὰρ καὶ τοῦτο αἰτῶν ἠδίκουν, ἄλλως τε καὶ προπαρεσχηκὼς C ἐμαυτόν σοι σύμμαχον, τοῦτ' αὖ παρὰ σοῦ, ἔφη, ἐπιδεικνύσθω. ἐπεὶ δ' αὖ καὶ πρὸς * ταῦτα ἐσίγα ὁ Κυαξάρης, ἀλλ' εἰ μηδὲ τοῦτ' ἔφη (τοῦτο), βούλει ἀποκρίνασθαι, σὺ τοῦτο τοὐντεῦθεν λέγε, εἴ τι αὖ ἠδίκουν, ὅτι σοῦ ἀποκριναμένου ἐμοί, ὡς οὐκ ἂν βούλοιο, εὐθυμουμένους ὁρῶν * Μήδους τούτους, παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι (Μήδους, τούτους παύσας), εἴ τι αὖ σοι δοκῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαί σοι, D ἐπὶ τούτοις πάλιν ᾔτουν * σε ὃ ᾔδειν οὔτε σοὶ δοῦναί μοι οὐδὲν, οὔτε ῥᾷον Μήδοις ἐπιταχθῆναι οὐδέν (σε ὃ ᾔδειν ἐπ' αὐτῷ σοι ἔλαττον δοῦναι οὐδέν, οὐδὲ ῥᾷον). τὸν γὰρ βουλόμενον δήπου ἕπεσθαι ᾔτησά σε δοῦναί μοι. οὐκοῦν τούτου τυχὼν παρὰ σοῦ, * οὐδὲν ἤνυον εἰ μὴ τούτους πείσαιμι (οὐδὲν ἦν). ἐλθὼν οὖν ἔπειθον αὐτούς, καὶ οὓς ἔπεισα, τούτους λαβὼν ἐπορευόμην, σοῦ ἐπιτρέψαντος. εἰ δὲ τοῦτό γε αἰτίας ἄξιον νομίζεις, οὐδ' ὅ τι ἂν διδῷς, ὡς ἔοικε, δέχεσθαι παρὰ σοῦ ἀναίτιόν ἐστιν. οὐκοῦν ἐξωρμήσαμεν οὕτως. ἐπεὶ δ' ἐξήλθομεν, E τί ἡμῖν πεπραγμένον οὐ φανερόν ἐστιν; οὐ τὸ στρατόπεδον ἥλωκε τῶν πολεμίων; οὐ τεθνᾶσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ ἐλθόντων; ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων ἐχθρῶν οὐ πολλοὶ μὲν ὅπλων ἐστέρηνται, πολλοὶ δὲ ἵππων; χρήματά γε μὴν τὰ τῶν φερόντων καὶ * ἀγαγόντων τὰ σὰ πρότερον (ἀγόντων) νῦν ὁρᾷς τοὺς σοὺς φίλους καὶ ἔχοντας καὶ ἄγοντας, τὰ μὲν σοί, τὰ δ' αὐτοὺς ὑπὸ τὴν σὴν ἀρ-

χειρῶ. ὃ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον, τὴν A
μὲν σὴν χώραν αὐξανομένην ὁρᾷς, τὴν δὲ τῶν
πολεμίων μειουμένην· καὶ τὰ μὲν τῶν πολε-
μίων φρούρια ἐχόμενα, τὰ δὲ σὰ, τὰ πρότε-
ρον εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν συγκατασπα-
σθέντα, νῦν τἀναντία σοι προσκεχωρηκότα. τού-
ἴσ. μὴ ἀ. των δὲ εἴ τι κακόν σοι ἢ * εἴ τι ἀγαθὸν, μαθεῖν μὲν
ἔγωγε βούλεσθαι οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν εἴποιμι· ἀ-
κοῦσαι μέντοι, ἔφη, οὐδὲν κωλύει. ἀλλὰ λέγε
ὅ,τι γιγνώσκεις περὶ αὐτῶν. ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὑ- B
τως εἰπὼν, ἐπαύσατο. ὁ δὲ Κυαξάρης ἔλεξε
πρὸς ταῦτα τάδε· ἀλλ' ὦ Κῦρε, ὡς μὲν ταῦτα,
ἃ σὺ πεποίηκας, κακά ἐστιν, οὐκ οἶδα ὅπως χρὴ
λέγειν· εὖ γε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι ταῦτα τὰ ἀ-
ἴσ. ἂν μᾶλ- γαθὰ τοιαῦτά ἐστιν, οἷα * ὅσῳ πλείω φαίνεται,
λον πλείονα τοσούτῳ μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. τήν τε γὰρ χώραν,
φαίνεται, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν σὴν ἐβουλόμην τῇ ἐμῇ δυνάμει
μείζω ποιεῖν μᾶλλον, ἢ τὴν ἐμὴν ὑπὸ σοῦ ὁρᾷν
οὕτως αὐξανομένην. σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποιοῦντι C
του καλά, ἐμοὶ δέ γε ἐστί * πῃ ταῦτα ἀτιμίαν φέρον-
ἴσ., ὅπως τα. καὶ χρήματά τε, * ἔφη, ἐγὼ ἂν σοι δοκῶ ἥδιον
ἐμοὶ δο- οὕτω δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβάνειν, ὧν σὺ νῦν
κῶ ἥδιόν σοι ἐμοὶ δίδως. τούτοις γὰρ πλουτιζόμενος ὑπὸ σοῦ
ἢ π. σοῦ καὶ * μᾶλλον αἰσθάνομαι, οἷς πενέστερος γίγνομαι.
ἂν λαμ. καὶ τούς γε ἐμοὺς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γε ἀδι-
ὡς σὺ κουμένους ὑπὸ σοῦ, ἧττον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι, ἢ
μᾶλλον νῦν ὁρῶν ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ
σοῦ. εἰ δέ σοι ταῦτα, ἔφη, δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνθυ- D
μεῖσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ ταῦτα, ἀλλ' ἐν σοὶ τρέψας
πάντα, κατάθεασαι οἷα σοὶ φαίνεται. τί γὰρ ἂν, ἔφη,
εἴ τις κύνας, ἃς σὺ τρέφεις φυλακῆς ἕνεκα σαυτοῦ
τε καὶ τῶν σῶν, ταύτας θεραπεύων, ἑαυτῷ γνωριμω-
τέρας ἢ σοὶ ποιήσειεν, ἆρ' ἄν εὐφραίνοι σε τούτῳ
τῷ θεραπεύματι; εἰ δὲ τοῦτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι,
κἀκεῖνο κατανόησον, εἴ τις τούς σε θεραπεύοντας, E
στρατιᾶς οὓς σὺ καὶ φρουρᾶς καὶ * θεραπείας ἕνεκα κέκτησαι,
τούτους οὕτω διαθείη, ὥστ' ἐκείνου μᾶλλον ἢ σοῦ
βούλεσθαι εἶναι, ἆρ' ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χά-
ριν αὐτῷ εἰδείης; τί δὲ (ὃ μάλιστα ἄνθρωποι ἀ-
σπάζονταί τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα) εἴ τις
γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω θεραπεύσειεν, ὥστε αὐτὴν
φιλεῖν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σὲ, ἆρ' ἄν σε τῇ
εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφραίνοι; πολλοῦ γ' ἂν, ἔφη, οἴ-
μαι, καὶ δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀ-
δικοίη σε τοῦτο ποιήσας. ἵνα δὲ εἴπω καὶ ὃ μάλιστα
τῷ ἐμῷ πάθει ἐμφερὲς, εἴ τις οὓς σὺ ἤγαγες Πέρσας

A tinentur. Quod vero longe omnium "
maximum eſt & præclariſſimum, vi- "
des ditionem tuam ampliorem fieri, "
hoſtium imminui: vides illorum ca- "
ſtella teneri, ac tua, quæ auulſa Syri "
ſuam in poteſtatem redegerant, nunc "
è contrario tibi ceſſiſſe. An horum "
aliquid vel bonum, vel malum ſit, co- "
gnoſcere velle, equidem quid ſibi velit, "
dicere nequeo: quominus tamen au- "
diam, nihil impedit. Dic igitur, quæ "
B tua de his ſententia ſit. Hæc quum di- "
xiſſet Cyrus, finem fecit: Cyaxares ve-
ro ad hæc reſpondit: Neſcio qui dici
poſſit, Cyre, ea quæ feciſti, mala eſſe.
Verum ſcire te volo, hæc bona eiuſ-
modi eſſe, vt quanto plurium ſpeciem "
habent, tanto magis mihi ſint oneri. "
Nam malim equidem ditionem tuam "
copiis meis ampliorem facere, quam vi- "
dere tali modo abs te augeri meam. "
Quippe tibi hæc gerenti honeſta & lau- "
C dabilia ſunt, mihi quodammodo igno- "
miniæ notam inurunt. Etiam opes, ait, "
tibi me donare malim, quam abs te ac- "
cipere, quæ tu nunc mihi tribuis. Nam "
iis abs te locupletari me plane ſentio, "
quibus ipſe pauperior fio. Quod ſi ſub- "
iectos mihi viderem modica quadam "
abs te adfectos iniuria, minus dolerem, "
mea ſententia, quam nunc, vbi magnis "
abs te adfecti ſunt beneficiis. Ac ſiqui- "
dem hæc parum humaniter & abſque "
D iudicio tibi cogitare videor, non ea in "
me, ſed in te conuerſa, qualia tibi vi- "
deantur, conſidera. Quid enim, ſi quis "
canes, quos tu aleres cuſtodiæ tuæ tuo- "
rumque cauſſa, tales commode curando "
reddat, vt illum magis, quam te norint; "
an hoc curationis genere te delectaturus "
ſit? Quod ſi exiguum hoc tibi videtur; "
id etiam conſidera; ſi quis tuos è familia "
E miniſtros, quos & cuſtodiæ & præſidij "
cauſa, & vt te colant, tecum habes, eiuſ- "
modi efficiat, vt ipſius eſſe malint, quam "
tui; an pro eo beneficio gratiam illi ſis "
habiturus? Quid vero, (quod vnum amo- "
re maximo complectuntur homines, & "
curæ inprimis vt ſibi proprium habent,) "
ſi quis vxorem tuam ſic obſequiis de- "
mereretur, vt tandem efficeret eam "
ſui magis amantem, quam tui; num "
hoc beneficio te delectaret? Nihil, "
mea quidem ſententia, minus. Immo "
iniuriam tibi hoc facto maximam in- "
ferret. Vt autem quod dolori meo "
ſimillimum eſt, dicam; ſi quis Perſas "

Cyaxares inuidiam animi ſui prodit.

cos, quos tu ad nos duxiſti, ſic demererentur, vt ipſum lubentius, quam te ſequerentur, an hunc tibi amicum duceres? Equidem haud arbitror, ſed infeſtiorem putares, quam ſi multos eorum occideret. Quid ſi amicus quiſpiam tuus, te amanter dicente, Accipe de rebus meis, quantum voles; poſteaquam id audiſſet, iret, atque omnia, quæ poſſet, acciperet; tuiſque adeo rebus ditaretur, quum tu modicum quidem earum fructum perciperes: an poſſes expertem culpæ amicum hunc exiſtimare? Nunc autem abs te, mi Cyre, ſi non hæc, tamen his ſimilia perpeſſum me arbitror. Nam vera narras, quum ego dixiſſem, poſſe volentes abduci, diſceſſiſſe te ita; vt omnes meas copias acciperes, & me ſolum relinqueres. Iam autem, quæ opera mei exercitus cepiſti, adfers ſane mihi, ac meis viribus ditionem hanc auges: atque equidem nullius boni tecum auctor, inſtar fœminæ me offerre videor, & exhibere, vt beneficia tum ab aliis hominibus, tum etiam ab his imperio meo ſubiectis accipiam. Tu viri ſpeciem habes, ego indignus iudicor imperio. Hæccine tibi, Cyre, videntur eſſe beneficia? Ignorare profecto non debebas, ſi te vlla mei cura tangeret, in primis tibi cauendum, vt nulla re minus me ſpoliares, quam auctoritate ac dignitate. Nam quid accedit ex eo mihi, ſi maxime regio mea dilatetur, ipſe per ignominiam contemtui ſim? Nec enim idcirco Medorum ego potitus ſum imperio, quod vnus præſtantior vniuerſis eſſem; ſed potius, quia ducerent illi, nos in omnibus ſe meliores eſſe. Tum Cyrus, adhuc loquente Cyaxare, ſermonem ipſius excipiens, ait: Per Deos immortales, mi auuncule, ſi quid ego tibi antehac feci, quod gratum eſſet; etiam tu in his mihi gratificare, quæ petam. Finem ſcilicet de me querendi hoc tempore facito. Vbi vero periculum de nobis feceris, quo pacto adfecti erga te ſimus: ſi quidem patuerit, ea quæ ſunt à me geſta, tui boni cauſſa geſta eſſe, me amplectentem te viciſſim amplectere, beneque de te promeritum exiſtima: ſin aliter, de me queritor. Fortaſſis, ait Cyaxares, recte dicis; atque equidem hoc faciam. Quid igitur, ait Cyrus, an etiam te oſculabor? Si voles, inquit. Neque me auerſaberis, vt modo? Non auerſabor, ait. Itaque Cyrus eum eſt oſculatus. Quod quum Medi, Perſæ, ceteri viderent, (erant enim omnes ſolliciti quid de his futurum eſſet) ſtatim adfecti lætitia, & exhilarati ſunt.

Cyrus querelas Cyaxaris abrumpit.

Cyaxares cum Cyro redit in gratiam.

A οὕτω θεραπεύσειεν ὥστε αὐτῷ ἥδιον ἕπεσθαι ἢ σοί, ἆρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; οἶμαι μὲν οὔ, ἀλλὰ πολεμιώτερον ἂν ἢ εἰ πολλοὺς αὐτῶν κατέκανοι. τί δέ, εἴ τις τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως σου * εἰπόντος, λάμβανε τῶν ἐμῶν ὁπόσα ἐθέλῃς, εἰ τοῦτο ἀκούσας οἴχοιτο λαβὼν πάντα ὁπόσα δύναιτο, καὶ αὐτὸς μὲν τοῖς σοῖς γε πλουτοίη, σὺ δὲ [μηδὲ * μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι· ἆρ' ἂν δύναιο τὸν τοιοῦτον ἄμεμπτον B φίλον νομίζειν; νῦν μέντοι ἐγώ, Κῦρε, εἰ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τοιαῦτα ὑπὸ σοῦ δοκῶ πεπονθέναι. σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις, εἰπόντος ἐμοῦ τοὺς ἐθέλοντας ἄγειν, λαβὼν ᾤχου πᾶσαν μου τὴν δύναμιν, ἐμὲ δὲ ἔρημον κατέλιπες· καὶ νῦν ἃ ἔλαβες τῇ ἐμῇ δυνάμει ἄγεις δή μοι, καὶ τὴν ἐμὴν χώραν αὔξεις σὺν τῇ ἐμῇ * δυνάμει· ἐγὼ δὲ δοκῶ, οὐδὲν συναίτιος ὢν τῶν ἀγαθῶν, παρέχειν ἐμαυτὸν ὥσπερ γυνὴ εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις. C σὺ μὲν γὰρ ἀνὴρ φαίνῃ, ἐγὼ δ' οὐκ ἄξιος ἀρχῆς. ταῦτα [οὖν * σοι δοκεῖ εὐεργετήματα εἶναι, ὦ Κῦρε; εὖ ἴσθ', ὅτι, εἴ τι ἐμοῦ ἐκήδου, οὐδενὸς ἂν οὕτω με ἀποστερεῖν ἐφυλάττου, ὡς ἀξιώματος καὶ τιμῆς· τί γὰρ ἐμοὶ πλέον τὸ τὴν γῆν πλατύνεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀτιμάζεσθαι; οὐ γάρ τοι ἐγὼ Μήδων ἦρχον, διὰ τὸ κρείττων πάντων αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον * διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς τούτους ἀξιοῦν ἡμᾶς αὐτῶν πάντα βελτίονας D εἶναι. καὶ ὁ Κῦρος ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ὑπολαβὼν εἶπε· πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ θεῖε, εἴ τι κἀγώ σοι πρότερον ἐχαρισάμην, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ὧν ἂν σου δεηθῶ. παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν εἶναι μεμφόμενός μοι· ἐπειδὰν δὲ πεῖραν ἡμῶν λάβῃς, ὅπως ἔχομεν πρὸς σέ, ἐὰν μέν σοι φαίνηται τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα * ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ τῷ σῷ πεποιημένα, ἀσπαζομένου τε ἐμοῦ σε ἀντασπάζου με, εὐεργέτην τε νόμιζε [εἶναι]. * ἐὰν δ' ἐπὶ θάτερα, E τότε μοι μέμφου. ἀλλ' ἴσως τοι, ἔφη, ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις· * κἀγὼ ποιήσω ταῦτα. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἦ καὶ φιλήσω σε; εἰ σὺ βούλει, ἔφη. καὶ οὐκ * ἀποστρέψῃ με ὥσπερ ἄρτι; οὐκ ἀποστρέψομαι, ἔφη. καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν. ὡς δὲ εἶδον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλοι [πολλοί,* (πᾶσι γὰρ ἔμελεν ὅ,τι ἐκ τούτων ἔσοιτο) εὐθὺς ἥσθησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν.

ἀπόντος λαμβάνειν ὁπόσα ἐθέλῃ, ἤτ' αὐτὸς σὺν

ῥώμῃ.

διὰ τὸ αὐτοὺς πάντας ἀξιοῦν ἡμᾶς ἑαυτῶν π.

ἐπὶ τῷ σῷ ἀγαθῷ, ἀσπαζομένου

κἀγὼ οὕτω ποιήσω. τί

ἀποστρέψῃ

A καὶ ὁ Κυαξάρης δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἡγοῦντο· καὶ ἐπὶ μὲν τῷ Κυαξάρῃ οἱ Μῆδοι εἵποντο, (Κῦρος γὰρ αὐτοῖς οὕτως ἐπένευσεν) ἐπὶ δὲ τῷ Κύρῳ οἱ Πέρσαι, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ ἄλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ κατέστησαν τὸν Κυαξάρην εἰς τὴν κατεσκευασμένην σκηνήν, οἷς μὲν ἐπετέτακτο, παρεσκεύαζον τὰ ἐπιτήδεια τῷ Κυαξάρῃ, οἱ δὲ Μῆδοι ὅσον χρόνον σχολὴν πρὸ δείπνου ἦγεν ὁ Κυαξάρης, ᾔεσαν

B πρὸς αὐτόν, οἱ μὲν καὶ * αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, οἱ δὲ πλεῖστοι ὡς κεκέλευστο ὑπὸ Κύρου, δῶρα ἄγοντες, ὁ μέν τις οἰνοχόον καλόν, ὁ δὲ ὀψοποιὸν ἀγαθόν, ὁ δὲ ἀρτοποιόν, ὁ δὲ μουσουργόν, ὁ δὲ ἐκπώματα, ὁ δὲ ἐσθῆτα καλήν· πᾶς δέ τις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἕν γέ τι ὧν εἰλήφει, ἐδωρεῖτο αὐτῷ· ὥστε τὸν Κυαξάρην μεταγινώσκειν, ὡς οὔτε Κῦρος ἀφίστη αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, οὔτε οἱ Μῆδοι ἧττόν τι αὐτῷ προσεῖχον τὸν νοῦν, ἢ καὶ πρόσθεν. ἐπεὶ δὲ δείπνου ὥρα ἦν, καλέσας ὁ Κυαξάρης ἠξίου τὸν Κῦρον, διὰ χρόνου ἰδόντα αὐτόν, συνδειπνεῖν. ὁ δὲ Κῦρος εἶπε·

C μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαξάρη. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες * ἐπηρμένοι πάρεισιν; οὔκουν καλῶς ἂν πράττοιμι, εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν δοκοίην. ἀμελεῖσθαι δὲ δοκοῦντες οἱ στρατιῶται, οἱ μὲν ἀγαθοὶ πολὺ ἂν ἀθυμότεροι γίγνοιντο, οἱ δὲ πονηροὶ πολὺ ὑβριστότεροι. ἀλλὰ σὺ μέν, ἔφη, ἄλλως τε καὶ ὁδὸν μακρὰν ἥκων, δείπνει ἤδη· καὶ εἴ τινές σε τιμῶσιν, ἀντασπάζου καὶ εὐώχει αὐτούς, ἵνα σε καὶ

D θαρρήσωσιν. ἐγὼ δὲ ἀπιών, ἐφ' ἅπερ * ἔλεγον τρέψομαι. αὔριον δ', ἔφη, πρῲ [δεῦρο * ἐπὶ τὰς σὰς θύρας παρέσονται πάντες οἱ ἐπικαίριοι, ὅπως βουλευσώμεθα σὺν σοί, τί χρὴ ποιεῖν τὸ ἐκ τοῦδε. σὺ δὲ ἡμῖν ἔμβαλε παρὼν περὶ τούτου, πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι, ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν τὴν στρατιάν. ἐκ τούτου ὁ μὲν Κυαξάρης ἀμφὶ

E δεῖπνον εἶχεν· ὁ δὲ Κῦρος, συλλέξας τοὺς * ἱκανωτέρους τῶν φίλων καὶ φρονεῖν καὶ συμπράττειν εἴ τι δέοι, ἔλεξε τοιάδε· ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα ηὐξάμεθα, σὺν θεοῖς πάρεστιν ἡμῖν. ὅποι γὰρ ἂν πορευώμεθα, κρατοῦμεν τῆς χώρας· καὶ μὲν δὴ [καὶ * τοὺς πολεμίους ὁρῶμεν μειουμένους, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς πλείονάς τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγνομένους. εἰ δὲ ἡμῖν ἔτι θελήσειαν οἱ νῦν προσγενόμενοι σύμμαχοι παραμεῖναι, [καὶ * πολλῷ ἂν μᾶλλον ἀνύσαι δυναίμεθα καὶ εἴ τι βιάσασθαι καιρὸς,

αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς, οἱ δὲ πλεῖστοι ὑπὸ Κύρου ἐγκελευσθέντες, δῶρα

ἐπαιρόμενοι

λέγω

ἱκανωτάτους

Cyaxares & Cyrus conſcenſis equis præibant, Medis Cyaxarem ſequentibus, (ſic enim nutu Cyrus eis ſignificarat) Perſis Cyrum: poſt alij ſequebantur. Vbi ad caſtra peruentum eſſet, Cyaxarem in tabernaculum paratum collocarunt; & ei, quibus hoc datum erat negotij, neceſſaria parabant: Medi ceteri, quamdiu ante cœnam otioſus Cyaxares erat, accedebant eum, partimque ſponte ſua, partim mandato Cyri, quorum erat maximus numerus, munera ferebant; alius bellum pocillatorem, alius bonum coquum, alius piſtorem, muſicæ artificem alius, alius pocula, veſtem alius elegantem. Maxima quidem ex parte quilibet vnum quiddam eorum, quæ ceperat, ei donabat: vt Cyaxares adeo ſententiam deinde mutaret, ac neque Cyrum eos ab ſe auertiſſe, neque minus, quam ante, à Medis ſe obſeruari duceret. Quum autem cœnæ tempus adpetiiſſet, arceſſit Cyrum Cyaxares, ac rogat; vt, quando iam longo temporis ex interuallo eum videret, ſecum cœnaret. Cui Cyrus: Ne iuſſeris hoc, inquit, mi Cyaxares. An non vides, hos omnes qui adſunt, à nobis impulſos adeſſe? Quamobrem non recte fecero, ſi hos negligens, voluptati meæ indulgere videar. Nimirum vbi ſe negligi putant milites, tum & fortes qui ſunt, multo animis deiectiores euadunt, & improbi petulantiores. Verum tu, qui præſertim longo itinere confecto aduenisti, cœnato iam; & ſi qui te colunt, illos viciſſim complectere, cœnaque excipito, vt per eos animo bono ſis. Ego vero ad ea me conuertam, quæ dixi. Cras autem mane heic ad portam tuam omnes, quos conuenit, aderunt; vt tecum deliberemus, quidnam deinceps agendum ſit. Tu vero præſens de hoc referto, videaturne amplius bellum eſſe gerendum, an opportunum ſit iam dimittere exercitum. Poſt hæc Cyaxares cœnabat. Cyrus vero conuocatis amicis, qui maxime & ad intelligendum, & ad nauandum operam, ſi quid vſus poſtularet, idonei erant, huiuſmodi eos oratione compellauit: QVÆ primum optauimus, amici, ea Deum benignitate nobis adſunt. Nam quocumque tandem pergimus, hoſtium agro potimur: atque etiam hoſtes imminui videmus, quum nos & numero & robore augeamur. Quod ſi manere nobiſcum ſocij velint, qui ad nos iam acceſſerunt: multo magis pleraque perficere poterimus, ſiue quid opportuna vi agendum,

Medi Cyaxari dant munera.

Cyrus delicatam cœnã reſpuit.

Cyrus expeditionem vult continuari.

» ſiue perſuadendo ſit obtinendum. Qua-
» propter non tam mei quam veſtri muneris fuerit moliri, vt maximæ ſociorum parti nobiſcum manere placeat.
» Quemadmodum vero, quum pugnandum eſt, is qui plurimos capit, fortiſſimus exiſtimatur; ita qui plurimos noſtram in ſententiam adducit, quum conſilium ineundum eſt, is iure tam dicendi quam agendi periciſſimus haberi debet. Neque tamen in hoc vos exercueritis, vt orationem nobis oſtentetis, qua vſuri ad quemque ſitis: ſed ita eos parate, vt ſe perſuaſos à quolibet veſtrum, factis declarent. Ac vobis quidem hæc curæ ſint. Ego pro mea virili curare conabor, vt milites à commeatu inſtructi, de expeditione delibe-
» rent.

A ἢ πεῖσαι δέοι. ὅπως οὖν τὸ μὲν ὡς πλείστους συνδοκῇ τῶν συμμάχων, οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἐμὸν ἔργον ἢ καὶ ὑμέτερον μηχανᾶσθαι. ἀλλ' ὥσπερ [ἢ *ὅταν μάχεσθαι δέῃ, ὁ πλείστους χειρωσάμενος, ἀλκιμώτατος δοξάζεται εἶναι, οὕτω καὶ *ὅταν περὶ δὴ βουλῆς, ὁ πλείστους ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας, οὗτος δικαίως ἂν λεκτικώτατός τε καὶ πρακτικώτατος κρείνοιτο ἂν εἶναι]. μὴ μέντοι ὡς λόγον ἡμῖν ἐπιδειξόμενοι, οἷον ἂν εἴποιτε πρὸς ἕκαστον αὐτῶν, τοῦτο μελετᾶτε, ἀλλ' ὡς τοὺς πεπεισμένους ὑφ' ἑκάστου, δήλους ἐσομένους οἷς ἂν πράττωσιν, οὕτω B παρασκευάζεσθε. καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δὲ, ὅπως ἂν ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἂν ἐγὼ δύνωμαι, οἱ στρατιῶται περὶ τοῦ στρατεύεσθαι βουλεύωνται, τούτου πειράσομαι ἐπιμεληθῆναι.

ὅταν πεῖσαι δέῃ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Ἕκτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI INSTITVTIONE, LIBER SEXTVS.

QVum hoc modo diem hunc exegiſſent, cœnati quieuerunt. Poſtridie mane ad Cyaxaris portam ſocij omnes conueniunt. Itaque dum Cyaxares ornaretur, qui audiret magnam multitudinem ad portam adeſſe; interea adducebant amici ad Cyrum, alij quidem Caduſios, rogantes vti maneret; alij Hyrcanios; Gobryam hic, ille Sacam: Gadatam caſtratum adducebat Hyſtaſpas, orantem Cyrum, vti maneret. Ibi Cyrus, qui Gadatam iam dudum interiiſſe noſſet præ metu ne exercitus dimitteretur, cum riſu ait: Mani-
» feſto patet, Gadata, te ab hoc Hyſta-
» ſpa perſuaſum ea ſentire quæ dicis. Ibi ſublatis ad cælum manibus, Gadatas ſancte deierauit, ab Hyſtaſpa ſibi hæc perſuaſa non eſſe, quæ ſentiret: ſed ſcio futurum, inquit, vt ſi vos diſcedatis, meæ res prorſus perierint. Propterea, inquit, hunc egomet conueni, vt interro-

Cyri iocus.

C ΤΑΥΤΗΝ μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διαγαγόντες, καὶ δειπνήσαντες, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ ἧκον ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. *ἐν ᾧ οὖν ὁ Κυαξάρης ἐκοσμεῖτο, ἀκούων ὅτι πολὺς ὄχλος ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον· οἱ μὲν Καδουσίους δεομένους αὐτοῦ μένειν, οἱ δὲ Ὑρκανίους, ὁ δέ τις Γωβρύαν, ὁ δέ τις Σάκαν· Ὑστάσπης δὲ Γαδάταν τὸν εὐ- D νοῦχον προσῆγε, δεόμενον τοῦ Κύρου μένειν. ἔνθα δὴ ὁ Κῦρος γιγνώσκων ὅτι ὁ Γαδάτας πάλαι ἀπολώλει τῷ φόβῳ μὴ λυθείη ἡ στρατιὰ, ἐπιγελάσας εἶπεν· Ὦ Γαδάτα, δῆλος, ἔφη, εἶ ὑπὸ Ὑστάσπου τοῦδε πεπεισμένος ταῦτα γιγνώσκειν, ἃ λέγεις. καὶ ὁ Γαδάτας ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπώμοσεν ἦ μὴν μὴ ὑπὸ τοῦ *Ὑστάσπου ταῦτα πεπεῖσθαι, ἃ γιγνώσκει· ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι, ἢν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰ ἐμὰ παντελῶς. διὰ τοῦτ', ἔφη, καὶ * τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, ἐρω-

ἕως ᾧ

Ὑστάσπου πείσαντος ταῦτα γιγνώσκειν. τούτῳ αὐτὸς διελεγόμην,

τὴν εἰ εἰδείη τινὰ γνώμην ἔχοις περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ στρατεύματος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· *ἀδίκως γὰρ ἐγώ, ὡς ἔοικεν, Ὑστάσπην αἰτιῶμαι. καὶ ὁ Ὑστάσπης εἶπε, ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀδίκως μὲν δή· ἐπεὶ ἔγωγε καὶ ἀντέλεγον Γαδάτᾳ, ὡς οὐχ οἷόν τέ σοι μένειν, λέγων ὅτι ὁ πατήρ σε μεταπέμποιτο. καὶ ὁ Κῦρος, τί λέγεις; ἔφη, καὶ τοῦτο σὺ ἐτόλμησας ἐξενεγκεῖν, εἴτ' ἐγὼ ἐβουλόμην, εἴτε μή; μὰ Δί', ἔφη. ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπιθυμοῦντα ἐν Πέρσαις περίβλεπτον περιελθεῖν, καὶ τῷ πατρὶ ἐπιδείξασθαι ᾗ ἕκαστα διεπράξω. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, σὺ δὲ οὐκ ἐπιθυμεῖς οἴκαδε ἀπελθεῖν; μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑστάσπης, οὐδ' ἄπειμί γε, ἀλλὰ μένων στρατηγήσω ἔστ' ἂν ποιήσω Γαδάταν τουτονὶ δεσπότην τοῦ Ἀσσυρίου. οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔπαιζον σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους. ἐν δὲ τούτῳ ὁ Κυαξάρης σεμνῶς κεκοσμημένος ἐξῆλθε, καὶ ἐπὶ θρόνου Μηδικοῦ ἐκαθέζετο. ὡς δὲ πάντες συνῆλθον οὓς ἔδει, καὶ σιωπὴ ἐγένετο, Κυαξάρης εἶπεν ὧδε· ἄνδρες σύμμαχοι, ἴσως ἐπειδὴ παρὼν τυγχάνω, καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρου, εἰκός με ἄρχειν λόγου. νῦν οὖν μοι δοκεῖ καιρὸς, ἔφη, εἶναι περὶ τούτου *διαλέγεσθαι πρῶτον, πότερον στρατεύεσθαι καιρὸς δοκεῖ εἶναι ἔτι, ἢ διαλύειν ἤδη τὴν στρατιάν. λεγέτω οὖν τις, ἔφη, περὶ αὐτοῦ τούτου ᾗ γινώσκει. ἐκ τούτου πρῶτος μὲν εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος· Ἄνδρες σύμμαχοι, οὐκ οἶδα μὲν ἔγωγε, εἴ τι δεῖ λόγων, ὅπου αὐτὰ τὰ ἔργα δεικνύει τὸ κράτιστον. πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα ὅτι ὁμοῦ μένοντες πλείω κακὰ ποιοῦμεν τοὺς πολεμίους, ἢ πάσχομεν· ὅτε δὲ χωρὶς ἦμεν ἀλλήλων, ἐκεῖνοι ἡμῖν ἐχρῶντο ὡς ἐκείνοις μὲν ἥδιστον, ἡμῖν γε μὴν ὡς χαλεπώτατον. ἐπὶ τούτῳ ὁ Καδούσιος εἶπεν· ἡμεῖς δὲ τί ἂν λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τοῦ οἴκαδε ἀπελθόντας ἑκάστους χωρὶς εἶναι, *ὅπου γε οὐδὲ στρατευομένοις, ὡς ἔοικε, χωρίζεσθαι συμφέρει; ἡμεῖς γοῦν οὐ πολὺν χρόνον δίχα τοῦ ἡμετέρου πλήθους στρατευσάμενοι, δίκην ἔδομεν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε. ἐπὶ τούτῳ Ἀρτάβαζος, ὁ συγγενὴς εἶναί ποτε φήσας Κύρῳ, εἶπε τάδε· ἐγὼ δέ, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, τοσοῦτον διαφέρομαι τοῖς πρόσθεν λέγουσιν· οὗτοι μὲν γάρ φασιν, *ὅτι δεῖ μένοντας στρατεύεσθαι. ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ὅτε οἴκοι ἦμεν, ἐστρατευόμεθα. καὶ γὰρ ἐβοηθοῦμεν πολλάκις, τῶν ἡμετέρων ἀγομένων,

*ἀδίκως ἄρα ἐγὼ Ὑστάσπου τουτὶ καταιτιῶμαι. νὴ Δία, ἔφη Ὑστάσπης, ὦ Κῦρε· ἐγὼ γὰρ ἔλεγον τῷ Γαδάτᾳ τάδε τοσοῦτο μόνον ὡς οὐχ οἷόν τε

*κίνηθαι

*ἐπεί γε

*ὅτι δεῖν

garem, quæ tua de copiis dimittendis eſſet ſententia. Et Cyrus: Ergo iniuſte in Hyſtaſpen, vti quidem adparet, culpam ego confero. Profecto Cyre, ait Hyſtaſpes, iniuſte. Nam equidem Gadatæ etiam contradicebam, fieri non poſſe, vt maneas; quod arceſſi te à patre dicerem. Tum Cyrus, quid ais? inquit. Et tu hoc efferre auſus es, ſiue ego vellem, ſiue non? Vero, inquit. Nam te ſupramodum adfectare video, vt illuſtris in Perſia circumeas, ac patri demonſtres, quo pacto ſingula peregeris. At tu, ſubiecit Cyrus, non domum redeundi cupidus es? equidem, inquit Hyſtaſpas, non diſcedam; ſed heic manens, imperatorio munere fungar, donec hunc Gadatam Aſſyrij dominum fecero. Huiuſmodi quædam illi dum ſerio iocarentur, interea Cyaxares auguſto cultu ornatus prodiit, inque Medico ſolio conſedit. Quumque iam conueniſſent omnes, quos oportebat, & ſilentium factum eſſet, Cyaxares in hanc ſententiam loquutus eſt: Quia præſens, ſocij, & Cyro maior natu ſum, par fortaſſis eſt me dicendi principium facere. Videtur autem mihi nunc tempus eſſe, vt de eo primum diſſeramus, vtrum adhuc ſit è re noſtra, bellum geri, an copias dimitti. De hoc ipſo, ait, dicat aliquis ſententiam ſuam. Hinc primus Hyrcanius dixit: Equidem neſcio, ſocij, num verbis ſit opus, vbi res ipſæ, quod optimum eſt, demonſtrant. Omnes enim intelligimus, plus hoſtibus detrimenti nos adferre, ſi maneamus vna, quam ipſi accipiamus. Quo vero tempore ſeiuncti eramus inter nos, agebant illi nobiſcum, provt ipſis iucundiſſimum, nobis ſane grauiſſimum erat. Poſt hunc Caduſius: Nos autem quid dicamus, ait, de eo, vt domum profecti ſeparatim ſinguli viuamus, quum ne modo quidem militantibus adhuc, vt adparet, conducat diſtractio? Nimirum nos Caduſij, quum non magno temporis ſpatio ſeorſum à copiis vniuerſis ſeiuncti militaremus, pœnas dedimus, quemadmodum & vobis conſtat. Poſt hunc Artabazus, qui ſe cognatum Cyri aliquando dixerat, hæc protulit: Ego vero hactenus, mi Cyaxares, ab his, qui ante me dixere, diſſentio. Aiunt hi, oportere nos heic manentes in expeditione verſari: ego autem dico me, quum eſſem domi, in expeditione verſatum eſſe. Nam perſæpe ſuccurrendo ferebam opem, quum res noſtræ ferrentur & agerentur,

Deliberatio de bello, ſit ne finis huic imponendus, nec ne.

atque etiam pro caſtellis noſtris, vti quibus inſidiæ ſtruerentur; ſæpe mihi negotium eſt exhibitum, quum & metuerem, & in præſidio eſſem, atque idipſum meo ſumptu facerem. Nunc & caſtella eorum teneo, & ipſos non metuo, & de iis quæ hoſtium ſunt, tum epulor, tum bibo. Itaque non aliter, ac ſi vita domeſtica, militia ſit; hæc vero militaria, feriæ: conuentum hunc equidem frequentiſſimum minime dimittendum arbitror. Poſt hunc Gobryas ait: Ego vero, ſocij, hactenus Cyri dextram laudo. Nihil enim eorum, quæ promiſit, mentitur. At ſi ex hac regione diſceſſerit, planum eſt, Aſſyrium quietem habiturum, nec pœnas earum iniuriarum, quas vobis inferre conatus eſt, nec illorum, quæ in me patrauit, luiturum. Ego autem viciſſim ei pœnas iterum dabo, quod amicitiæ veſtræ me adiunxerim. Poſt omnes hos Cyrus inquit: Nec ego ſum neſcius, commilitones, ſi copias dimittamus, noſtras quidem imbecilliores futuras, hoſtium vero res rurſus habituras incrementum. Nam quibuſcumque ipſorum arma ſunt adempta, ij celeriter alia facturi ſunt: quicumque ſpoliati ſunt equis, celeriter alios ſibi de integro comparabunt: pro interfectis alij pubeſcent, & iis naſcendo ſuccedent: vt mirum adeo videri non debeat, ſi celeriter nobis rurſum faceſcere negotia poterunt. Cur ergo Cyaxari, vt de dimiſſione copiarum ad vos referret, auctor fui? Nempe quia quod futurum eſt, metuo. Video enim tendere aduerſum nos eos aduerſarios, cum quibus nos, in iſta tali militia, dimicare non poterimus. Nam hyems adpetit, ac tametſi tecta nos habeamus, non tamen equis ea, non miniſtris, non militum vulgo ſuppetunt: abſque quibus ſit, bellum hoſti facere non poterimus. Commeatus autem iis in locis in quæ nos venimus, à nobiſmet abſumtus eſt: quo non acceſſimus, noſtri metu in munitiones eſt conuectus. Itaque hoſtes hunc habent, neque his eripi à nobis poteſt. Quis ergo tam fortis eſt, quis tam robuſtus, vt aduerſus famem & frigus pugnando, bellum gerere poſſit? Quapropter ſi hoc modo militaturi ſumus, aio nos vltro dimittere potius exercitum, quam inuitos à difficultate rerum profligari debere. Sin hac in militia perſeuerare volumus, cenſeo ſic nobis agendum eſſe, vt quamprimum loca munita complura hoſtibus adimere conemur,

Cyri poſt omnes ſententia.

καὶ περὶ τῶν σφετέρων φρουρίων, ὡς ἐπιβουλευομένων, πολλάκις πράγματα εἶχον, φοβούμενός τε καὶ φρουρῶν· καὶ ταῦτα ἔπραττον τὰ οἰκεῖα δαπανῶν. νῦν δὲ ἔχω μὲν τὰ ἐκείνων φρούρια, καὶ οὐ φοβοῦμαι ἐκείνους, εὐωχοῦμαι δὲ τὰ ἐκείνων, πίνω δὲ τὰ τῶν πολεμίων. ὡς οὖν τὰ μὲν οἴκοι * στρατιὰν οὖσαν, τὰ δ᾽ ἑορτήν, ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ἔφη, διαλύειν τήνδε τὴν πανήγυριν. ἐπὶ τούτῳ ὁ Γωβρύας εἶπεν· ἐγὼ δ᾽, ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, μέχρι μὲν τοῦδε ἐπαινῶ τὴν Κύρου δεξιάν· οὐδὲν γὰρ ψεύδεται, ὧν ὑπέσχετο. εἰ δ᾽ ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, * δηλονότι ὁ μὲν Ἀσσύριος ἀναπαύσεται, οὐ τίνων ποινὰς ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχείρησεν ἀδικεῖν, καὶ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν· ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μέρει πάλιν ἐκείνῳ δώσω δίκην, ὅτι ὑμῖν φίλος ἐγενόμην. ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν· Ω ἄνδρες, οὐδ᾽ ἐμὲ λανθάνει ὅτι ἐὰν διαλύωμεν τὸ στράτευμα, τὰ μὲν ἡμέτερα ἀσθενέστερα γίγνοιτο ἄν, τὰ δὲ τῶν πολεμίων πάλιν αὐξήσεται. ὅσοι μὲν γὰρ αὐτῶν ὅπλα ἀφῄρηνται, ταχὺ ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵππους ἀπεστέρηνται, ταχὺ πάλιν ἄλλους κτήσονται. ἀντὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων ἕτεροι καὶ ἐφηβήσουσι καὶ ἐπιγενήσονται· ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ ἐν τάχει πάλιν ἡμῖν πράγματα παρέχειν δυνήσονται. τί δῆτα ἐγὼ Κυαξάρην λέγειν ἐκέλευσα ἐμβαλεῖν περὶ καταλύσεως τῆς στρατιᾶς; εὖ ἴστε, ἔφη, ὅτι φοβούμενος τὸ μέλλον. ὁρῶ γὰρ ἡμῖν ἀντιπάλους προσιόντας, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὧδε στρατευσόμεθα, οὐ δυνησόμεθα μάχεσθαι. προσέρχεται μὲν γὰρ δή που χειμὼν, στέγαι δ᾽ εἰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς εἰσιν, ἀλλὰ μὰ Δία οὐχ ἵπποις, οὐδὲ θεράπουσιν, οὐδὲ τῷ δήμῳ τῶν στρατιωτῶν· ὧν ἄνευ ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα στρατεύεσθαι. τὰ δ᾽ ἐπιτήδεια ὅπου μὲν ἡμεῖς ἐληλύθαμεν, ἐφ᾽ ἡμῶν ἀνάλωται, ὅποι δὲ οὐκ ἀφίγμεθα, διὰ τὸ ἡμᾶς φοβεῖσθαι*, ἀνακεκομισμένοι εἰσὶν εἰς ἐρύματα· ὥστε αὐτοὺς μὲν ἔχειν, ἡμᾶς δὲ ταῦτα μὴ δύνασθαι λαμβάνειν. τίς οὖν οὕτως ἀγαθὸς, ἢ τίς οὕτως ἰσχυρὸς, ὃς λιμῷ καὶ ῥίγει δύναιτ᾽ ἂν μαχόμενος στρατεύεσθαι; εἰ μὲν οὖν οὕτω στρατευσόμεθα, ἐγὼ μέν φημι χρῆναι ἑκόντας ἡμᾶς καταλῦσαι τὴν στρατιὰν μᾶλλον, ἢ ἄκοντας ὑπ᾽ ἀμηχανίας ἐξελαθῆναι. εἰ δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεύεσθαι, τόδ᾽ ἐγώ φημι ἔτι χρῆναι ποιεῖν, πειρᾶσθαι ὡς τάχιστα τῶν μὲν ἐκείνων ὀχυρῶν ἡμᾶς ὡς πλεῖστα παραιρεῖν,

στρατιάν

δῆλον ὅτι

ἀνακομισμένα

A ἡμῖν δ' αὖ τοῖς ὡς πλεῖστα ἰσχυρὰ ποιεῖσθαι. ἐὰν γὰρ ταῦτα γένηται, τὰ μὲν ἐπιτήδεια πλείονα ἕξουσιν ὁπότεροι ἂν πλείω δύνωνται λαμβάνοντες ἀποτίθεσθαι, πολιορκήσονται δὲ ὁπότεροι ἂν * ἥττους ὦσι. νῦν δ' οὐδὲν διαφέρομεν τῶν ἐν πελάγει πλεόντων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλέουσι μὲν ἀεί, τὸ δὲ πεπλευσμένον οὐδὲν οἰκειότερον τοῦ ἀπλεύστου καταλείπουσιν. ἢν δὲ φρούρια ἡμῖν γένηται, ταῦτα δὴ τοῖς μὲν πολεμίοις ἀλλοτριώσει τὴν χώραν, ἡμῖν δὲ * ὑπ' εὐδίας B μᾶλλον ἔσται πάντα. ὃ δὲ ἴσως ἄν τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεήσει πόρρω τῆς ἑαυτῶν φρουρεῖν, μηδὲ τοῦτο ὀκνήσητε. ἡμεῖς μὲν γὰρ, * ἐπείπερ ὡς οἴκοθεν ἀποδημοῦμεν, φρουρήσειν ὑμῖν ἀναδεχοίμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δὲ τὰ * πρόσορα ὑμῖν αὐτοῖς τῆς Ἀσσυρίας ἐκεῖνα κτᾶσθε καὶ ἐργάζεσθε. ἢν γὰρ ἡμεῖς τὰ * πλησίον αὐτῶν δυνώμεθα φρουροῦντες σώζεσθαι, ἐν πολλῇ ὑμεῖς εἰρήνῃ, οἱ τὰ πρόσω αὐτῶν ἔχοντες, * βιοτεύσοιτε· οὐ γὰρ, οἶμαι, δυ- C νήσονται τῶν ἐγγὺς ἑαυτῶν ὄντων κακῶν ἀμελοῦντες τοῖς πρόσω ὑμῖν ἐπιβουλεύειν. ὡς δὲ ταῦτα ἐρρήθη, οἵ τε ἄλλοι πάντες ἀνιστάμενοι συμπροθυμήσεσθαι ταῦτ' ἔφασαν, καὶ Κυαξάρης. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας, καὶ τείχη αὐτῶν ἑκάτερος, ἢν ἐπιτρέψωσιν οἱ σύμμαχοι, τειχιεῖσθαι ἔφασαν, ὥστε καὶ ταῦτα φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπάρχειν. ὁ οὖν Κῦρος, ἐπεὶ ἑώρα πάντας προθύμους ὄντας πράττειν ὅσα ἔλεξε, τέλος ἔφη· Εἰ τοίνυν περαίνειν βουλόμεθα D ὅσα φαμὲν * χρῆναι, ποιεῖν ὡς τάχιστα, ἂν δέοι γενέσθαι, μηχανὰς μὲν εἰς τὸ καθαιρεῖν τὰ τῶν πολεμίων τείχη, τέκτονας δὲ εἰς τὸ ἡμῖν ὀχυρὰ πυργοῦσθαι. ἐκ τούτου ὑπέσχετο μὲν Κυαξάρης μηχανὴν αὐτὸς ποιησάμενος παρέξειν, ἄλλην δὲ Γαδάτας τε καὶ Γωβρύας, ἄλλην Τιγράνης· * ἄλλην δὲ αὐτὸς ὁ Κῦρος ἔφατο E πειράσεσθαι ποιήσασθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔδοξεν, ἐπορίζοντο μὲν μηχανοποιούς, παρεσκευάζοντο δ' ἕκαστοι εἰς τὰς μηχανὰς ὧν ἔδει. ἄνδρας δ' ἐπέστησαν, οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχειν. Κῦρος δ', ἐπεὶ ἔγνω ὅτι διατριβὴ ἔσται ἀμφὶ ταῦτα, ἐκάθισε μὲν τὸ στράτευμα ἔνθα ᾤετο ὑγιεινότατον εἶναι, καὶ εὐπροσοδώτατον ὅσα ἔδει προσκομίζεσθαι· ὅσα τε ἐρυμνότητος προσεδεῖτο, ἐποιήσατο ὡς ἐν ἀσφαλεῖ οἱ ἀεὶ μένοντες εἶεν,

Marginalia: * κρείττους. * ὑπ' εὐδίᾳ, ἢ ἐπ' εὐδίας. * ἐπείπερ καὶ ὡς. * προσόρια. * πλησίω. * ἔσεσθε. * χρὴ. * αὐτὸς δὲ Κῦρος ἔφη δύο πειρᾶσθαι.

ac nobiſmet complura munire. Nam id ſi fiat, commeatus maiorem habituri ſunt copiam qui ereptam alteris recondent: & obſidebũtur, qui fuerint ex altervtris inferiores. Iam quidem nihil inter nos & in mari nauigantes, diſcriminis eſt. Quippe nauigant illi quidem ſemper, ſed nihilo magis id quod nauigando confecerunt, ſibi proprium relinquunt, quam quod confectum nauigando non eſt. At ſi caſtella nobis acceſſerint, ab hoſtibus ea regionem alienabunt, & nobis omnia magis erunt in tranquillo. Quod vero nonnulli veſtrum fortaſſe metuerint, ne procul à ſolo patrio collocentur in præſidiis, id minime vobis formidandum eſt. Nos enim, qui ſic quoque domo peregrinantes abſumus, cuſtodienda recipiemus loca hoſtibus proxima: vos Aſſyriæ loca vobis finitima poſſidete & colite. Nam ſi nos ea quæ ab ipſis prope abſunt, tueri cuſtodiendo præſidiis noſtris poterimus, alta vos in pace, qui loca poſſidotis procul ab ipſis diſſita, victuri eſtis. Neque enim, vt arbitror, neglectis malis ſibi proximis, inſidiari vobis procul remotis poterunt. Hæc vbi dicta fuerunt, cum alij ſurgentes, ad ea ſuas operas & ſtudia promtis animis obtulere, tum etiam Cyaxares. Gadatas vero, & Gobryas, munitionem vterque ſe exſtructuros aiebant, ſi poteſtatem eius ſibi facerent ſocij; vt etiam illæ à ſociis eſſent. Cyrus ergo, quum videret impigre facturos omnes, quæcumque dixiſſet, tamdem ait: Quod ſi igitur perficere, quæcumque dicimus, animus eſt: quamprimum confici, quæ vſus poſcit, neceſſe eſt; nimirum machinas ad muros hoſtium demoliendos: & fabros, qui munitiones nobis excitent. Tum vero Cyaxares machinam ſe fabricaturum & ſuppeditaturum pollicitus eſt, aliam Gadatas & Gobryas, aliam Tigranes; aliam Cyrus ipſe curaturum ſe, vti fieret, dixit. Quæ vbi decreta eſſent, machinarum opifices conquirebant, & adparabant ſinguli quæ ad machinas requirerentur, præfectis etiam nonnullis operi, qui ad hæc curanda maxime viderentur eſſe idonei. Cyrus vero, quod animaduerteret, hæc ſine mora perfectum non iri; eo loco caſtra metatus eſt, quem putabat & ſaluberrimum eſſe, & propter illa, quæ advehi oporteret, acceſſu facillimum: & quæcumque munitionis egebant, ſic perficiebat, vt quovis tempore qui remanerent in caſtris, in tuto eſſent,

Cyri ſolertia ſingularis.

quamvis exercitus robur aliquando longius à caſtris abduceretur. Præterea interrogans eos, quibus regionem maxime notam arbitrabatur, è quibus locis plurimum emolumenti exercitus capere poſſet; ſemper ad quærendum commeatum educebat, tum vt res exercitui neceſſarias maxima copia pararet, tum vt rectius valerent, & robuſti eſſent, ex itinerum laboribus; tum etiam vt inter ducendum ordinis ſeruandi recordarentur. His rebus Cyri occupata erat opera. Ceterum è Babylone transfugæ & captiui narrabant, Aſſyrium in Lydiam multis cum talentis argenti & auri, opibuſque aliis, & omnis generis ornamentis, profectum eſſe. Quamobrem militum vulgus ſuſpicabatur, adductum metu iam pecunias alibi deponendas exportaſſe. Cyrus vero, qui hominem intelligeret ea de cauſſa diſceſſiſſe, vt ſi quos poſſet, aduerſarios eis excitaret; etiam ipſe præſenti animo ſe parabat, ad id prœlium, quod adhuc pugnandum eſſet. Explebat quoque Perſarum equitatum, partim à captiuis, partim ab amicis acceptis equis. Nam hæc ab omnibus admittebat, neque reiiciebat eorum quidquam; ſiue quis arma ipſi elegantia daret, ſeu equum. Præterea currus parabat, cum de iis quos ceperat, tum vndecumque poterat. Ac ſuperiorum quidem temporum agitationem curruum Troianam, & qua hodieque Cyrenaici vtuntur, quadrigis inuehendi, rationem ſuſtulit & abrogauit. Nam ſuperioribus ſæculis Medi, & Syri, & Arabes, & omnes Aſiatici curribus ſic vtebantur, vt nunc Cyrenaici. Exiſtimauit autem Cyrus, partem in exercitu eam quam eſſe præſtantiſſimam ſit veriſimile, quum fortiſſimi quique ſint in curribus, ita velitum vicem explere, neque magnum ad victoriam momentum adferre. Nam trecenti currus, pugnantes quidem ſuppeditant trecentos, equos autem mille ducentos requirunt; ac præter hos, aurigas habent, vt par eſt, quibus illi optimi in exercitu maxime fidunt, ad trecentos. At hi ſunt ij qui nihil hoſtibus detrimenti adferunt. Hanc igitur curruum agendorum rationem ſuſtulit, proque ea bello aptos currus inſtruit, rotis firmis, ne facile comminuerentur, & axibus longis, quod minus euertantur omnia quæ lata ſunt. Sellam vero aurigis ſtruxit, velvti turrim, ex lignis firmis. Atque harum ſellarum altitudo pertinebat * ad aurigæ cubitos,

Aſſyrius in Lydiã proficiſcitur.

Cyrus ſolus Aſſyrij conſilium intelligit.

Cyrus vſũ veterem currũum tollit.

Cyrus nouos currus excogitat.

Lectio marginis è libro Budenſi.

A εἴποτε καὶ πρόσω τῇ ἰσχύϊ ἀποστρατοπεδεύοιντο. πρὸς δὲ τούτοις, ἐρωτῶν οὓς ᾤετο μάλιστα εἰδέναι τὴν χώραν, ὁπόθεν ἂν ὡς πλεῖστα ὠφελοῖτο τὸ στράτευμα, ἐξῆγεν ἀεὶ εἰς προνομάς, ἅμα μὲν ὅπως ὅτι πλεῖστα λαμβάνοι τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δ' ὅμως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν διαπονούμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δ' ὅπως ἐν ταῖς ἀγωγαῖς τὰς τάξεις ὑπομιμνήσκοιντο. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν. ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι [καὶ οἱ * ἁλισκόμενοι B ταὐτ' ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἴχοιτο ἐπὶ Λυδίας, πολλὰ τάλαντα ἀργυρίου καὶ χρυσίου ἄγων, καὶ ἄλλα κτήματα καὶ κόσμον παντοδαπόν. ὁ μὲν οὖν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν * ὑπελάμβανεν, ὡς ὑπεκτίθοιτο ἤδη τὰ χρήματα φοβούμενος· ὁ δὲ Κῦρος, γιγνώσκων ὅτι οἴχοιτο συστήσων εἴ τι δύναιτο ἀντίπαλον, ἑαυτὸν ἀντιπαρεσκευάζετο ἐρρωμένως, ὡς μάχης ἔτι δεῆσον· καὶ ἐξεπίμπλα μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἱππικόν, τοὺς μὲν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς δέ τινας καὶ παρὰ τῶν φίλων C λαμβάνων ἵππους. ταῦτα γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετο, καὶ ἀπεωθεῖτο * οὐδέν, οὔτε εἴ τις ὅπλον ἐδίδου καλόν, οὔτε ἵππον. κατεσκευάζετο δὲ καὶ ἅρματα ἔκ τε τῶν αἰχμαλώτων ἁρμάτων, καὶ ἄλλοθεν ὁπόθεν δύναιτο. καὶ τὴν μὲν [Τρωϊκὴν * διφρείαν πρόσθεν οὖσαν, καὶ τὴν Κυρηναίων ἔτι νῦν [οὖσαν * ἁρματηλασίαν κατέλυσε. τὸ γὰρ πρόσθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Συρίᾳ D καὶ Ἀραβίᾳ, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τοῖς ἅρμασιν οὕτως ἐχρῶντο, ὥσπερ νῦν οἱ Κυρηναῖοι. ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κράτιστον εἰκὸς ἦν εἶναι τῆς δυνάμεως, ὄντων τῶν βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, τοῦτο ἐν ἀκροβολιστῶν μέρει εἶναι, καὶ εἰς τὸ κρατεῖν οὐδὲν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι. ἅρματα γὰρ τριακόσια τοὺς μὲν μαχομένους παρέχεται τριακοσίους, ἵπποις δ' οὗτοι χρῶνται διακοσίοις καὶ χιλίοις· ἡνίοχοι δ' αὐτοῖς εἰσὶ μέν, ὡς εἰκός, οἷς μάλιστα πιστεύουσιν οἱ βέλτιστοι, [ἄλ- E λοι δὴ * εἰς τριακοσίους· οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ οὐδ' ὁτιοῦν τοὺς πολεμίους βλάπτουσιν. ταύτην μὲν οὖν τὴν διφρείαν κατέλυσεν· ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια κατεσκεύασεν ἅρματα τροχοῖς τε ἰσχυροῖς, ὡς μὴ ῥᾳδίως συντρίβηται, ἄξοσί τε μακροῖς· ἧττον γὰρ ἀνατρέπεται πάντα τὰ πλατέα. τὸν δὲ δίφρον τοῖς ἡνιόχοις ἐποίησεν, ὥσπερ πύργον, ἰσχυρῶν ξύλων. ὕψος δὲ τούτων ἐπὶ μέχρι * τῶν ἀγκώνων,

ἐλάμβ

οὐδέν, οὐδ' ἂν ὅπλον διδοίη καλόν, οὐδ' ἵππον.

τῶν ἀγκώνων τῶν ἡνιόχων,

ὡς διώκοντες ἡνιοχεῖσθαι οἱ ἵπποι ὑπὸ τῶν δί-φρων. τοὺς δ' ἡνιόχους ἐθωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. προσέθηκε δὲ καὶ δρέπανα σιδηρᾶ ὡς διπήχη πρὸς τοὺς ἄξονας, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροχῶν, καὶ ἄλλα κάτω ὑπὸ τῷ ἄξονι εἰς γῆν βλέποντα, ὡς ἐμβαλούντων εἰς τοὺς ἐναντίους τοῖς ἅρμασιν. ὡς δὲ τότε Κῦρος ταῦτα κατεσκεύασεν, οὕτω καὶ ἔτι νῦν τοῖς ἅρμασι χρῶνται καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ κάμηλοι πολλαὶ παρά τε τῶν φίλων συνειλεγμέναι, καὶ αἰχμάλωτοι πᾶσαι συνηθροισμέναι. καὶ ταῦτα μὲν * οὕτως ἐπεραίνετο. βουλόμενος δέ τινα κατάσκοπον πέμψαι ἐπὶ Λυδίας, καὶ μαθεῖν ὅ,τι πράττει ὁ Ἀσσύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτήδειος εἶναι Ἀράσπας ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο, ὁ φυλάττων τὴν καλὴν γυναῖκα. συνεβεβήκει γὰρ τῷ Ἀράσπᾳ τοιάδε· ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς, ἠναγκάσθη προσενεγκεῖν λόγους αὐτῇ περὶ * συνουσίας· ἡ δὲ ἀπέφηκε μὲν, καὶ ἦν πιστὴ τῷ ἀνδρὶ, καίπερ ἀπόντι· (ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς) οὐ μέντοι κατηγόρησε τοῦ Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ὀκνοῦσα συμβαλεῖν φίλους ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν * ὑπηρετεῖν, ἀπετύγχανεν ἃ ἐβούλετο, ἠπείλησε τῇ γυναικὶ, ὅτι εἰ μὴ βούλοιτο ἑκοῦσα, ἄκουσα * ποιήσοιτο ταῦτα· ἐκ τούτου ἡ γυνὴ, ὡς ἔδεισε τὴν βίαν, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. ὁ δ' ὡς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ἐπὶ τῷ κρείττονι τοῦ ἔρωτος φάσκοντι εἶναι, πέμπει Ἀρτάβαζον σὺν τῷ εὐνούχῳ, καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν, βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ εἰ δύναιτο, οὐκ ἔφη κωλύειν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ἀρτάβαζος πρὸς τὸν Ἀράσπαν, ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, παρακαταθήκην τε ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτοῦ λέγων, ἀδικίαν τε καὶ * ἀκράτειαν· ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολωλέναι δὲ τῷ φόβῳ μή τι [καὶ * πάθῃ ὑπὸ Κύρου. ὁ οὖν Κῦρος καταμαθὼν ταῦτα, ἐκάλεσέ τε αὐτὸν, καὶ μόνος μόνῳ ἔλεξεν· ὁρῶ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τε ἐμὲ, καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. παῦσαι οὖν τούτων· ἐγὼ γὰρ θεούς τε ἀκούω ἔρωτος * ἡττῆσθαι, ἀνθρώπους τε οἶδα καὶ μάλα φρονίμους δοκοῦντας εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἔρωτος.

ἴσω συνεπεραίνετο.

φιλίας.

ὑπηρετήσειν τῷ χρόνῳ ἰδεῖν.

πείσειν

ἀκρασίαν

ἡττᾶσθαι,

A ut equi ſupra ſellas habenis regi poſ-ſent. Aurigas ipſos totos, exceptis oculis, loricis armauit. Præterea falces ferreas duum fere cubitorum ad axes ab vtraque rotarum parte adpoſuit, & alias infra axem, quæ terram reſpicerent: tanquam his in aduerſos cum curribus impetum facturis. Atque vt Cyrus id temporis hæc inſtituit, ſic etiam hac tempeſtate curribus hiſce vtuntur ij qui regis in ditione degunt. Habebat Cyrus etiam permultas camelos tum ab amicis colle-B ctas, tum omnes illas, quæ captæ fuerant, congregatas. Et hæc quidem ita peragebantur. Quum autem in Lydiam exploratorem quemdam mittere vellet, ac quid rerum Aſſyrius ageret, cognoſcere: viſus ei fuit idoneus, qui hanc profectionem ſuſciperet, illius formoſæ fœminæ cuſtos Araſpas. Nam huic Araſpæ huiuſmodi quiddam euenerat. Quum mulieris eius amore captus eſſet, coactus eſt eam adpellare de conſuetudine. Ac negabat quidem illa, viroque ſuo C fidem ſeruabat, tametſi abeſſet, quod vehementer eum amaret: non tamen Araſpam apud Cyrum accuſabat, amicos inter ſe committere verita. Sed vbi Araſpas exiſtimans * momentum aliquod ſe adlaturum ad hoc, vt ea conſequeretur, quæ vellet, mulieri minatus eſt, ni lubens faceret, inuitam eſſe facturam: tum vero mulier vim verita, rem non amplius occultat, ſed ad Cyrum, eunuchum mittit, eique mandat, vt exponat omnia. Cyrus vbi rem audiuit, edito riſu, quod ab amore D ſe nuper inuictum ille dixerat, Artabazum cum eunucho mittit, & dici Araſpæ iubet, vim quidem tali fœminæ adferri non debere; quominus autem perſuadeat, ſi poſſit, non ſe vetare. Et Artabazus, quum ad Araſpam veniſſet, conuitiis eum inſectatus eſt, quod mulierem illam eſſe depoſitum diceret, & ipſum impium, iniurium, intemperantem; adeo quidem, vt Araſpes præ dolore multum lacrumarum profunderet, pudore opprimeretur, atque etiam metu exanimaretur, ne E quid ipſi grauius à Cyro accideret. Quæ vbi Cyrus cognouiſſet, arceſſit eum, & ſolus cum ſolo loquitur. Video te, inquit, Araſpa, metuere me, & maximo pudore adfici: verum ab his deſiſte: Nam audio equidem, Deos etiam ab amore victos fuiſſe; & non ignoro, cuiuſmodi ab amore iis etiam hominibus, qui prudentia ſingulari prædıti viderentur, acciderin-

Araſpas amore incenditur erga Pantheam.

Lectio marginis.

Cyrus Araſpam conſolatur.

A Atque etiã ipſe de meipſo animaduerti, ita me continentẽ non eſſe, vt ſi formoſis adſim, ab eis abſtinere negligẽdo queã. Quin huius ego tibi rei ſum auctor, qui te cũ illa re inexpugnabili concluſerim. Et Araſpas ſermonẽ ipſius excipiẽs: Enimvero tu, Cyre, in his etiam ſic te geris, vt in aliis; qui & clemens ſis, & delictis humanis ignoſcas. Me vero ceteri homines mœrore obruũt. Nam ex quo rumor de calamitate mea di- B ditus eſt, inimici de me voluptatẽ capiunt, amici me conueniẽtes, vt è medio me ſubducam, conſulunt; ne quid à te mihi accidat, qui graui ſis à me adfectus iniuria. Et Cyrus: Certo ſcias, inquit, Araſpa, poſſe te per hanc hominum de te opinionem vehementer gratam mihi rem facere, & ſociis vtilitates maximas adferre. Vtinã vero fiat, inquit Araſpas, vt aliquid ego tibi ruſus opportune commodem. Quod ſi ergo voluceris, ait, ſimulare quaſi me fugias, atq. ad hoſtes tranſire; arbitror fore, vt ab hoſtibus tibi fides habeatur. Profecto, inquit Ara- C ſpas, ſcio futurum equidem, vt etiam per amicos rumor excitetur, quaſi te fugerim. Itaq. nobis redires; ait, rebus omnibus hoſtium cognitis. Quinetiã arbitror ita tibi fidem habituros, vt & rationũ & conſiliorum ſuorum te participẽ facturi ſint: nihil vt adeo latere te poſſit eorũ omnium quæ ſcire nos cupimus. Proficiſcar igitur nunc, inquit Araſpas. Nam ſcire debes, etiam vnum hoc fidei argumentũ fore; quod effugiſſe videbor, ne quid abs te mihi accideret. An & formoſam illam Pantheã relin- D quere poteris? Duæ mihi, Cyre, inquit, liquido ſunt animę. Hanc Philoſophiã didici modo apud improbum illum magiſtrũ, amorem. Nam vna ſi eſſet anima, non & bona ſimul eſſet, & mala; neque res pariter honeſtas & turpes amaret, neque ſimul eadẽ & vellet & nollet facere: ſed eſt manifeſtum, duas eſſe animas, & vbi ſane penes animã bonam imperium eſt, honeſtæ res ſuſcipiuntur: vbi vero penes malam, res illa turpes adgreditur. Nunc quia te ſocium & adiutorem nancta eſt anima bona, potior E hæc viribus, & longe quidem ſuperior eſt. Quod ſi ergo, inquit Cyrus, tibi quoq. hoc iter inſtituendũ videtur: ſic erit agendũ, vt apud illos etiã maiorẽ fidem inuenias. Nimirũ enuntiato ipſis, quæ à nobis gerãtur, & quidem ſic enuntiato; vt quæ abs te dicentur, maximo ſint ipſis impedimento ad ea quæ facere voluerint. Fuerit autem impedimento, ſi nos adparatum facere dixeris, vt alicubi agrum ipſorum invadamus.

Cyri conſiliũ ſollers.

A καὶ αὐτὸς δὲ ἐμαυτοῦ κατέγνων μὴ ἂν κ[illegible] ὥστε συνὼν καλοῖς * ἀμελῆσαι αὐτῶν. καὶ σοὶ δὲ τούτου τοῦ πράγματος ἐγὼ αἴτιός εἰμι· ἐγὼ γάρ σε συγκαθεῖρξα τούτῳ τῷ ἀμάχῳ πράγματι. καὶ ὁ Ἀράσπας ὑπολαβὼν εἶπεν, ἀλλὰ σὺ μὲν ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ὅμοιος εἶ οἷόσπερ καὶ τἆλλα, πρᾷός τε καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων. ἐμὲ δ', ἔφη, καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καταδύουσι τῷ ἄχει. ὡς γὰρ ὁ θροῦς διῆλθε τῆς ἐμῆς B συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφήδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι προσιόντες συμβουλεύουσιν ἐκποδὼν ἔχειν ἐμαυτόν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὡς ἠδικηκότος ἐμοῦ μεγάλα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, εὖ τοίνυν ἴσθι, ὦ Ἀράσπα, ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἷός τ' εἶ ἐμοί τε ἰσχυρῶς χαρίσασθαι, καὶ τοὺς συμμάχους μεγάλα ὠφελῆσαι. * εἰ γὰρ γένοιτο, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὅ,τι ἐγὼ σοὶ ἐν καιρῷ ἂν γενοίμην αὖ χρήσιμος. εἰ τοίνυν, ἔφη, προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐθέλοις εἰς τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, οἶμαι C ἄν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν πολεμίων. ἔγωγε ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὁ Ἀράσπας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὡς σὲ πεφευγὼς λόγον ἂν παρέχοιμι. ἔλθοις ἂν τοίνυν, ἔφη, ἡμῖν, πάντα εἰδὼς τὰ τῶν πολεμίων. οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βουλευμάτων κοινωνόν ἄν σε ποιοῖντο, διὰ τὸ πιστεύειν, ὥστε μηδὲ ἕν σε λεληθέναι ὧν βουλόμεθα εἰδέναι. ὡς πορεύσομαι οὖν, ἔφη, ἤδη νυνί. καὶ γὰρ τοῦτο, * ἴσθι, ἓν τῶν πιστῶν ἔσται, τὸ δοκεῖν με ὑπὸ σοῦ * μελλήσοντά τι D παθεῖν ἐκπεφευγέναι. ἦ καὶ δυνήσῃ, ἔφη, ἀπολιπεῖν τὴν καλὴν Πάνθειαν; δύο γάρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς. νῦν τοῦτο πεφιλοσόφηκα μετὰ τοῦ ἀδίκου σοφιστοῦ τοῦ ἔρωτος. οὐ γὰρ δὴ μία γε οὖσα ἅμα ἀγαθή τέ ἐστι καὶ κακή, οὐδ' ἅμα καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν ἔργων ἐρᾷ, καὶ ταὐτὰ ἅμα βούλεταί τε καὶ οὐ βούλεται πράττειν· ἀλλὰ * δηλονότι δύο ἐστὸν ψυχά, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράττεται· ὅταν δὲ ἡ πονηρά, τὰ αἰσχρὰ ἐπιχειρεῖται. νῦν δέ, ὡς σὲ σύμμα- E χον ἔλαβε, κρατεῖ ἡ ἀγαθὴ καὶ πάνυ πολύ. Εἰ τοίνυν καὶ σοὶ δοκεῖ πορεύεσθαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κἀκείνοις πιστότερος ἦς· ἐξάγγελλέ τε αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν, οὕτω τε ἐξάγγελλε ὡς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα ἐμποδὼν μάλιστ' ἂν εἴη ὧν βούλονται πράττειν. εἴη δ' ἂν ἐμποδών, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι ἐμβαλεῖν που τῆς ἐκείνων χώρας.

ἀμελεῖν

ἦ γὰρ

ἴσως

μελλήσαντα

δῆλον ὅτι

A ταῦτα γὰρ ἀκούοντες ἧττον ἂν πολύ τι σθένει ἀθροίζοιντο, ἕκαστός τις φοβούμενος καὶ περὶ τῶν οἴκοι. καὶ μένε, ἔφη, παρ' ἐκείνοις ὅτι πλεῖστον χρόνον. ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν, ὅταν ἐγγύτατα ἡμῶν ὦσι, ταῦτα μάλιστα ἡμῖν καιρὸς εἰδέναι ἔσται. συμβούλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάττεσθαι ὅπῃ ἂν δοκῇ κράτιστον εἶναι. ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς, εἰδέναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον οὕτω τετάχθαι αὐτούς. μετατάττεσθαι γὰρ ὀκνήσουσι· καὶ ἤν πῃ ἄλλῃ μετατάττωνται, ἐξ ὑπογύου ταράξονται. Ἀράσπας B μὲν δὴ οὕτως ἐξελθὼν, συλλαβὼν τοὺς πιστοτάτους θεράποντας, καὶ εἰπὼν πρός τινας οἷα ᾤετο συμφέρειν τῷ πράγματι, ᾤχετο. ἡ δὲ Πάνθεια, ὡς ᾔσθετο οἰχόμενον τὸν Ἀράσπαν, πέμψασα πρὸς τὸν Κῦρον, εἶπε· μὴ λυποῦ, ὦ Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους. ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἐάσῃς πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἐγώ σοι ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺ Ἀράσπου πιστότερόν σοι φίλον, καὶ δύναμιν δὲ οἶδ' ὅτι ὁπόσην C ἂν δύνηται ἔχων παρέσεσθαί σοι. καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ τοῦ νῦν βασιλεύοντος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχείρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ' ἀλλήλων. ὑβριστὴν οὖν νομίζων αὐτὸν, οἶδ' ὅτι ἀσμένως ἂν πρὸς ἄνδρα, οἷος σὺ εἶ, ἀπαλλαγείη. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος κελεύει πέμπειν πρὸς τὸν ἄνδρα. ἡ δ' ἔπεμψεν. ὡς δ' ἔγνω ὁ Ἀβραδάτης τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, καὶ τἆλλα δὲ ᾔσθετο ὡς εἶχεν, ἄσμενος πορεύεται πρὸς Κῦρον, ἵππους ἔ- D χων ἀμφὶ τοὺς * δισχιλίους. ὡς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον, εἰπὼν ὃς ἦν. ὁ δὲ Κῦρος [εὐθὺς * ἄγειν κελεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναῖκα. ὡς δ' ἰδέτην ἀλλήλους ἡ γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτης, ἠσπάσαντο ἀλλήλους ὡς εἰκὸς ἐκ δυσελπίστου. ἐκ τούτου δὴ λέγει ἡ Πάνθεια τοῦ Κύρου τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοίκτισιν. ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀκούσας εἶπε· τί ἂν οὖν ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάνθεια, E χάριν Κύρῳ ὑπέρ τε σοῦ καὶ ἐμαυτοῦ ἀποδιδοίην; τί δὲ ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ * πειρώμενος ὅμοιος περὶ ἐκεῖνον εἶναι, οἷόσπερ καὶ ἐκεῖνος περὶ σέ; ἐκ τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀβραδάτης· καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εἶπεν· ἀνθ' ὧν σὺ εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, οὐκ ἔχω τί μεῖζον εἴπω ἢ ὅτι φίλον σοι ἐμαυτὸν δίδωμι καὶ θεράποντα καὶ σύμμαχον·

χιλίους.

πειρώμενος εἶναι περὶ ἐκεῖνον οἷόσπερ ἐκεῖνος

Nam ſi hæc audient, minus vires vniuerſas in vnum locum colligent, metuente quolibet etiam domeſticis rebus. Præterea maneto, inquit, apud ipſos diutiſſime. Nam maxime nobis opportunum fuerit ea reſcire quæ facient, vbi proxime à nobis aberunt. Da item conſilium vt quocumque modo fuerit optimum, aciem inſtruant. Etenim poſteaquam tu diſceſſeris, qui noſſe ipſorum aciei ſtructuram videbere, neceſſe erit vt eamdem ordinum rationem retineant. Nam verebuntur aciem mutare, ac ſi quo alio modo eam ſunt immutaturi, ſubito perturbabuntur. Hoc modo digreſſus Araſpas, ſumtis ſecum fidiſſimis famulis, & ad quoſdam prolatis iis, qualia maxime profutura negotio putabat, diſceſſit. Quum autem Panthea diſceſſiſſe Araſpam ſenſiſſet, mittit ad Cyrum, qui diceret: Ne tibi moleſtum ſit, Cyre, quod Araſpas ad hoſtes tranſierit. Nam ſi poteſtatem mihi feceris mittendi ad maritum meum, recipio tibi, venturum amicum longe Araſpa fideliorem: atque etiam ſcio futurum, vt tibi cum quantis maximis poterit copiis adſit. Nam huius quidem regis, qui modo imperat, pater ei amicus erat; at is, qui iam rerum potitur, etiam conatus eſt aliquando me ac maritum meum diuellere. Quamobrem ſat ſcio, quum ipſum inſolenter iniurium eſſe ducat, lubens ad virum talem, qualis tu es, diſceſſerit. Hæc vbi Cyrus audiſſet, mandat vt ad maritum mittat: quod quidem ipſa fecit. Quum vero ab vxore ſigna cognouiſſet Abradatas, atque etiam animaduerteret, qui ceterarum rerum ſtatus eſſet: lubens ad Cyrum cum duobus circiter equorum millibus profectus eſt. Ad Perſarum vero ſpeculatores vbi perueniſſet, mittit ad Cyrum, & quisnam eſſet, ſignificat. Cyrus ſtatim deduci hominem ad vxorem iubet. Illi quum ſe mutuo vidiſſent, ſe complexi ſunt, vti par erat, ex inſperato. Deinde Panthea Cyri pietatem, temperantiam, commiſerationem erga ſe recenſet. Quibus Abradatas auditis, ait: Quid igitur faciam, mea Panthea, quo gratiam Cyro, cum tuo tum meo nomine referam? Quid aliud, inquit Panthea, quam vt perinde erga ipſum te gerere coneris, atque ſe ipſe erga te geſſit? Poſt hæc ad Cyrum Abradatas venit. quem vbi cōſpexit, prehēſa ipſius dextra: Pro iis beneficiis, ait, mi Cyre, quibus nos adfeciſti, non habeo quod dicam maius, quam quod amicum me tibi, & miniſtrum, & ſocium trado.

Araſpas tranſit ad hoſtes per ſimulationem.

Abradatas ad Cyrum tranſit.

Cuiuſcumque rei ſtudio teneri te videro, in ea conabor operam tibi meam exhibere quam potero præclariſſimam. Et Cyrus: Ego vero accipio, inquit. ac nunc te quidem dimitto, vt cum vxore cœnes: deinceps autem tibi etiam meo, cum tuis ac meis amicis, tabernaculo vtendum erit. Secundum hæc quum Cyrum Abradatas videret falcatorum curruum, ac tum equorum, tum equitum loricatorum ſtudio teneri: operam dabat, vt ex equeſtribus copiis ſuis currus centum conficeret, ſimiles ipſius curribus: ac ſeipſum etiam parabat, vt in curru dux eorum eſſet. Iunxit autem currum ſuum ita, vt è temonibus quatuor, & equis octo conſtaret. Vxor vero ipſius Panthea de facultatibus ſuis ei loricam auream, & auream galeam, & tegumenta brachiorum confecit. Equos, quibus vtebatur in curru, totos æreis tegumentis inſtruxit. His ſane rebus Abradatas occupabatur. Cyrus autem currum ipſius cum temonibus quatuor intuitus, animaduertit fieri poſſe currum etiam octo temonum, vt octo boum iugis machinarum infima ſtructura veheretur. Et aberat hic currus cum rotis à terra tribus vlnis. Huiuſmodi turres, ſi cum ordinibus ſequerentur, videbantur ei ſimul phalangi ſuæ magno adiumento, & hoſtium aciei magno damno futuri. Etiam ſtructuris in hiſce tum circuitus fecit, tum propugnacula; & in turrim quamlibet viginti viros impoſuit. Poſtea vero quam omnia quæ ad currus pertinebant, confecta eſſent; periculum vecturæ fecit: & multo facilius octo illa iuga turrim cum impoſitis ei militibus trahebant, quam iugale vehiculum vnum id onus ferret, quod ei ex impedimentis imponebatur. Nam iugo impedimentorum onus, quod fere talenta quinque ac viginti æquabat, imponi ſolebat. At quum in turri materia tragicæ ſcenæ craſſitudinem haberet, & viri eſſent viginti, & arma: fiebat, vt hæc in vnumquodque iugum * oneris minus, quam talenta quindecim, conficerent. Poſtquam animaduertit, nullo negotio currus hos agitari poſſe; parabat ſeſe, vt turres vna cum exercitu in hoſtem duceret. Nam in bello captationem conditionis potioris exiſtimabat & ſalutarem, & iuſtam, & plenam proſperitatis eſſe. Id temporis etiam illi venere, qui pecuniam ab Indo adferebant; ac renuntiarunt, Indum ei talia quædam mandare: Gratum mihi eſt, Cyre, te mihi ſignificaſſe, quibus tibi rebus opus eſſet.

Cyrus octoiuges currus facit.

h. e. ponderis quod plauſtro vehitur.

Indorum Rex Cyro pecunias mittit.

A καὶ ὅσα ἂν ὁρῶ σε σπουδάζοντα, συνεργὸς σοι πειράσομαι γίγνεσθαι ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἐγὼ δὲ δέχομαι· καὶ νῦν μέν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ δειπνεῖν, αὖθις δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δεήσει σε σκηνοῦν σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις. ἐκ τούτου ὁρῶν ὁ Ἀβραδάτης σπουδάζοντα τὸν Κῦρον περὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα καὶ περὶ τοὺς τεθωρακισμένους ἵππους τε καὶ ἱππέας, ἐπειρᾶτο συντελεῖν αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν ἅρματα ἐκ τοῦ ἱππικοῦ B τοῦ ἑαυτοῦ, ὅμοια ἐκείνῳ· αὐτὸς δὲ ὡς ἡγησόμενος αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ ἅρματος παρεσκευάζετο. συνεζεύξατο δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἅρμα τετράρρυμόν τε καὶ ἐξ ἵππων ὀκτώ. ἡ δὲ Πάνθεια ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων χρυσοῦν τε αὐτῷ θώρακα ἐποιήσατο καὶ χρυσοῦν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περιβραχιόνια· τοὺς δ' ἵππους τοῦ ἅρματος χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκευάσατο. Ἀβραδάτης μὲν ταῦτα ἔπραττε. Κῦρος C δὲ ἰδὼν τὸ τετράρρυμον αὐτοῦ ἅρμα, κατενόησεν ὡς οἷόν τε εἴη καὶ ὀκτάρρυμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἄγειν τῶν μηχανῶν τὸ κατώτατον οἴκημα. ἦν δὲ τοῦτο τριόργυιον μάλιστα ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς τροχοῖς. τοιοῦτοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκολουθοῦντες ἐδόκουν αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπικουρία γενέσθαι τῇ ἑαυτοῦ φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει. ἐποίησε δὲ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμους καὶ ἐπάλξεις· ἀνεβίβαζε D δὲ ἐπὶ τῶν πύργων ἕκαστον ἄνδρας εἴκοσιν. ἐπεὶ δὲ πάντα συνειστήκει αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύργους, πεῖραν ἐλάμβανε * τοῦ ἀγωγίμου. καὶ πολὺ ῥᾷον ἦγε τὰ ὀκτὼ ζεύγη τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας, ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ζεῦγος. σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε τάλαντα * ἦν ζευγίτου δὲ πύργου, ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς, τῶν ξύλων * πάχος ἐχόντων καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὅπλων, τούτοις ἐγένετο E ἔλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἑκάστῳ ζεύγει τὸ * ἀγώγιον. ὡς δ' ἔγνω εὔπορον οὖσαν τὴν ἀγωγήν, παρεσκευάζετο ὡς ἅμα ἄξων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι, νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν, ἅμα σωτηρίαν τε εἶναι καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐδαιμονίαν. ἦλθον δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ χρήματα ἄγοντες, καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ, ὅτι ὁ Ἰνδὸς ἐπιστέλλει τοιάδε· ἐγώ, ὦ * Κῦρε, ἥδομαι ὅτι μοι ἐπήγγειλας ὧν ἐδέου,

τ ἀγωγί.

ἦν ζεύγει τοῦ δὲ πύργου πάχος ὄντων

πονήσει, ἢ ἀγώγιμον ἢ τὸ τῆς ἁμάξης βάρος. Suidas.

Κῦρε, ὅτι ἀπήγγειλας

Equidem

καὶ βούλομαί σοι ξένος εἶναι, καὶ πέμπω σοι χρήματα· κἂν ἄλλων δέῃ, μεταπέμπου. ἐπέσταλται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ὅ,τι ἂν σὺ κελεύῃς. ἀκούσας δ' ὁ Κῦρος εἶπε· κελεύω τοίνυν ὑμᾶς τοὺς μὲν ἄλλους μένοντας ἔνθα κατεσκηνώκατε, φυλάττειν τὰ χρήματα, καὶ ζῆν ὅπως ὑμῖν ἥδιστον [ἐστι· * τρεῖς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους, ὡς παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ περὶ συμμαχίας, καὶ τὰ ἐκεῖ μαθόντες ὅ,τι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὡς τάχιστα ἀπαγγείλατε ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ. κἂν ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετήσητε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἴσομαι τούτου ἢ ὅτι χρήματα πάρεστε ἄγοντες. καὶ γὰρ οἱ μὲν δούλοις ἐοικότες κατάσκοποι οὐδὲν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπαγγέλλειν ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι οἷοί περ ὑμεῖς ἄνδρες πολλάκις καὶ τὰ *βουλεύματα καταμανθάνουσιν. οἱ μὲν δὴ Ἰνδοὶ, ἀκούσαντες ἡδέως καὶ ξενισθέντες τότε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ὑποσχόμενοι ἦ μὴν καταμαθόντες ὅσα ἂν δύνωνται πλεῖστα ἐκ τῶν πολεμίων, ἥξειν * ὡς δυνατὸν τάχιστα. ὁ δὲ Κῦρος τά τε ἄλλα περὶ τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὡς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν * ὑπονοῶν πράττειν· ἐπεμελεῖτο δὲ οὐ μόνον ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανοῦνται καὶ εὐοπλότατοι καὶ ἱππικώτατοι καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. ταῦτα δ' ἐξηργάζετο ἐπί τε τὰς θήρας ἐξάγων, καὶ τιμῶν τοὺς κρατίστους ἑκάστα· καὶ τοὺς ἄρχοντας δ' οὓς ἑώρα ἐπιμελουμένους τούτου ὅπως * αὐτῶν κράτιστοι ἔσονται στρατιῶται, καὶ τούτους ἐπαινῶν τε παρώξυνε καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς ὅ,τι δύναιτο. εἰ δέ ποτε θυσίαν ποιοῖτο, καὶ ἑορτὴν ἄγοι, καὶ ἐν ταύτῃ ὅσα πολέμου ἕνεκα μελετῶσιν οἱ ἄνθρωποι, πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει. καὶ ἆθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι. τῷ δὲ Κύρῳ σχεδὸν τι ἤδη ἀποτετελεσμένα ἦν, ὁπόσα ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι, πλὴν τῶν μηχανῶν. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ἐκπλέῳ ἤδη ἦσαν εἰς τοὺς μυρίους· καὶ τὰ ἅρματα τὰ δρεπανηφόρα ἅ τε αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἐκπλέα ἤδη ἦν εἰς τὰ ἑκατόν· ἅ τε Ἀβραδάτης ὁ Σούσιος ἐπεχείρησε κατασκευάζειν ὅμοια τοῖς Κύρου,

βουλεύματα

ὡς ἂν δύνωνται

ἐπινοῶν

αὐτοὶ

A Equidem mihi tecum hoſpitij ius eſſe volo, & pecunias tibi mitto. Quod ſi etiam aliis tibi ſit opus, mitte qui adferant. Præterea mandatum eſt iis, qui à me ad te veniunt, vt quidquid tu iuſſeris, faciant. Quæ quum audiſſet Cyrus: Iubeo igitur, ait, vt alij veſtrum iis in tabernaculis heic remaneant, in quæ vos recepiſtis; atque harum pecuniarum cuſtodes ſint, & iucundiſſimam ſibi vitam agant: tres autem veſtrum ad hoſtes profecti, quaſi adſint ab Indo ſocietatis ineundæ gratia, cognitis iſtic rebus omnibus, quid dicant, quidve faciant, B quamprimum & mihi & Indo renuntient. Atque in his ſi mihi egregiam operam nauabitis, maiores etiam vobis gratias habebo, quam quod pecunias adtuleritis. Nam exploratores ſeruis ſimiles nihil aliud, quod ſciant, renũtiare poſſunt, quam quæ nota ſunt vniuerſis. At eiuſmodi homines, quales vos eſtis, ſæpenumero etiam conſilia cognoſcunt. Quæ quum Indi lubenter audiiſſent, & hoſpitio tunc à Cyro liberaliter accepti fuiſſent: paratis rebus ſuis, C poſtridie proficiſcebantur, ſancte polliciti ſe, vbi de hoſtibus quantum maxime liceret, didiciſſent, quam fieri poſſet celerrime redituros. Et Cyrus cum alia parabat ad pugnam magnifice, vt erat ſane vir talis, qui nihil exiguum gerere cogitaret; tũ non ſolum ea curabat, quæ ſocij cẽſuiſſent, ſed etiam contentionem inter amicos excitabat, vt armati ſinguli pulcherrime, & equitandi, iacula vibrandi, ſagittis feriendi peritiſſimi, laborumque patientiſſimi con- D ſpicerentur. Atque hęc effecit, tum ad venationes eos educendo, tum præſtantiſſimos vbique præmiis & honoribus ornando. Quin & præfectos, quos videret ſtudioſe operam dare, vt milites ipſorum quã optimi eſſent, partim collaudando excitabat, partim eis gratificando, quacumque in re poſſet. Quod ſi rem ſacram aliquando faceret, feſtumve diem ageret: tũ quoque de iis omnibus, quæ homines belli cauſſa exercent, ludos & certamina inſtituebat, & præmia victoribus magnifice E largiebatur: vt multa iam in exercitu eſſet hilaritas. Erant autẽ Cyro perfecta propemodũ omnia, quibus ad expeditionẽ erat vſurus, extra machinas. Nam Perſicorum equitum numerus ad decem millia plene iam excreuerat, & falcati currus, quos ipſe parauerat, prope centum erant confecti; & totidem alij, quos Abradates ille Suſius Cyri curribus ſimiles parandos ſuſceperat.

A Etiam Cyaxari Cyrus auctor fuerat, vt currus Medicos ad eundem modum ex Troiana Libycaque curruum forma immutaret; qui & ipſi numerum ad centum alios plenum habebant. Præterea delecti erant pro camelis milites, in ſingulos duo ſagittarij. Maxima vero pars exercitus hoc erat animo, quaſi qui omnino iam viciſſent, & quaſi hoſtium adparatus nullius eſſent momenti. B Quum autem illis ſic adfectis, Indi ab hoſtibus rediiſſent, quos ſpeculandi cauſſa Cyrus miſerat; ac dicerent, Crœſum lectum eſſe ducem & imperatorem omniũ hoſtium: & decretum, vt omnes reges ſocij, ſuis quiſque cum copiis vniuerſis, adeſſent: vt maximam pecuniæ ſummã conferrent, impendendam partim ad conducendos milites, quoſcumque poſſent, partim ad danda munera, quibus oporteret: præterea conductos iam permultos eſſe Thracas, qui machæras geſtarent: Ægyptios nauigiis aduehi, quos C aiebant eſſe numero ad centum viginti millia, cum ſcutis ad pedes vſque pertinentibus, haſtiſque magnis, quales nunc etiam habent, & copidibus: Cypriorum quoque copias nauigiis advehi, iamque adeſſe Cilicas omnes & Phrygas vtroſque, & Lycaonas, & Paphlagonas, & Cappadoces, & Arabes, & Phœnices, & cum Babylonio rege Aſſyrios, & Iones, & Æolenſes, propeque Græcos omnes Aſiam incolentes, Crœſum ſequi coactos eſſe; & eumdem ſocietatis ineundæ cauſa legatos etiam Lacedæmonem miſiſſe: D exercitum ipſum propter Pactolum amnem cogi, ac progreſſuros deinde verſus* Thybarra, vbi nunc quoque barbari* Syriæ inferioris incolæ, qui regis imperio continentur, cogi ſolent: omnibuſque denuntiatum eſſe, vt rerum venalium forum eo conferrent: quumque prope his gemina captiui etiam dicerent: (dabat enim operam Cyrus, vt caperentur aliqui, de quibus nonnihil exquirere poſſet, atque etiam mittebat exploratores, ſeruorum ſpecie, quaſi ſi transfugæ eſſent) E hæc igitur quum Cyri exercitus audiiſſet, ſollicitus eſſe quiſque cœpit, vti conſentaneum erat; & incedebant maiori cum ſilentio, quam conſueuiſſent; magnaque pars eorum non admodum hilaris cernebatur. Præterea in circulis congregabantur, & omnia plena erãt interrogantium de his rebus, & colloquentium.

Hoſtilium copiarum multitudo.

al. Thymbarra, & Thymbraiam, & Thymbraidem, & Thymbriã, infra.
Aſia

Triſtitia in exercitu Cyri.

καὶ ταῦτα ἔκπλεα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ τὰ Μηδικὰ δὲ ἅρματα ἔπεισε Κῦρος Κυαξάρην εἰς τ̃ αὐτὸν τρόπον [τύπον* μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωϊκῆς καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἔκπλεα καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δὲ ἐκτεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκάστην τοξόται· καὶ ὁ μὲν πλεῖστος στρατὸς οὕτως εἶχε τὴν γνώμην, ὡς ἤδη παντελῶς κεκρατηκὼς, καὶ οὐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ οὕτω διακειμένων ἦλθον οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολεμίων, οὓς ἐπεπόμφει Κῦρος ἐπὶ * κατασκοπῇ, καὶ ἔλεγον, ὅτι Κροῖσος μὲν, ἡγεμὼν καὶ στρατηγὸς πάντων ᾑρημένος εἴη τῶν πολεμίων, δεδογμένον δ' εἴη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ δυνάμει ἕκαστον παρεῖναι, χρήματα δὲ εἰσφέρειν παμπολλὰ, ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθουμένους οὓς δύναιντο, καὶ δωρουμένους οἷς δέοι. ἤδη δὲ καὶ μεμισθωμένους εἶναι πολλοὺς μὲν Θρᾳκῶν μαχαιροφόρους, Αἰγυπτίους δὲ προσπλεῖν· καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας σὺν ἀσπίσι ταῖς ποδήρεσι, καὶ δόρασι μεγάλοις, οἷάπερ καὶ νῦν ἔχουσι, καὶ κοπίσι· προσπλεῖν δὲ καὶ Κυπρίων στράτευμα ἔτι, παρεῖναι δὲ ἤδη καὶ Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ Λυκάονας καὶ Παφλαγόνας καὶ Καππαδόκας καὶ Ἀραβίους καὶ Φοίνικας· καὶ σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἴωνας δὲ καὶ Αἰολέας, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐποικοῦντας σὺν Κροίσῳ ἠναγκάσθαι ἕπεσθαι· πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ εἰς Λακεδαίμονα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, προϊέναι δὲ μέλλειν αὐτοὺς εἰς * Θύβαρρα, ἔνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν ὑπὸ βασιλέα βαρβάρων * τῶν κάτω Συρίας, καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλθαι ἐνταῦθα κομίζειν· σχεδὸν δὲ τούτοις ταὐτὰ ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι· (ἐπεμέλετο γὰρ ὁ Κῦρος, ὅπως ἁλίσκοιντο παρ' ὧν ἔμελλε πεύσεσθαί τι· ἔπεμπε δὲ καὶ δούλοις ἐοικότας κατασκόπους, ὡς αὐτομόλους) ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐν φροντίδι τε ἕκαστος ἐγίγνετο, ὥσπερ εἰκὸς, ἡσυχαίτεροί τε ἢ ὡς εἰώθεσαν διεφοίτων, φαιδροί τε οἱ πολλοὶ οὐ πάνυ ἐφαίνοντο, * ἐκυκλοῦντό τε, καὶ μεστὰ ἦν πάντα ἀλλήλους ἐρωτώντων περὶ τούτων, καὶ διαλεγομένων,

κατασκοπήν,

Θύμβαρα, & Θυμβραία, & Θυμβραΐδα, & Θυμβρείαν, τῆς κάτω Ἀσίας,

ἐλυποῦντο

A ὡς δὲ ᾔσθετο ὁ Κῦρος φόβον διαθέοντα ἐν τῇ στρατιᾷ, συγκαλεῖ τούς τε ἄρχοντας τῶν στρατευμάτων, καὶ πάντας ὁπόσων ἀθυμούντων βλάβη ἐδόκει τις γίγνεσθαι, καὶ προθυμουμένων ὠφέλεια. προεῖπε δὲ τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ἄλλος εἴ τις βούλοιτο τῶν ὁπλοφόρων * προσίστασθαι ἀκουσόμενος τῶν λόγων, μὴ κωλύειν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε· Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγώ τοι ὑμᾶς συνεκάλεσα, ἰδών τινας ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πάνυ ἐοικότας πεφοβημένοις ἀνθρώποις. δοκεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι, εἴ τις ὑμῶν ὅτι μὲν οἱ * πολέμιοι λέγονται συλλέγεσθαι δέδοικεν, ὅτι δὲ ἡμεῖς πολὺ μὲν πλείους συνειλέγμεθα νῦν, ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνους, πολὺ δὲ ἄμεινον σὺν * θεῷ παρεσκευάσμεθα νῦν ἢ πρόσθεν· ταῦτα δὴ ὁρῶντες οὐ θαρρεῖτε; ὦ πρὸς θεῶν, ἔφη, τί δῆτ' ἂν ἐποιήσατε οἱ νῦν δεδοικότες, εἰ ἤγγελλόν τινες τὰ παρ' ἡμῖν νῦν ὄντα ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσιόντα; καὶ πρῶτον μὲν ἠκούετε, ἔφη, ὅτι οἱ πρόσθεν νικήσαντες ἡμᾶς, οὗτοι πάλιν ἔρχονται, ἔχοντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἣν ποτε νίκην ἐκτήσαντο· ἔπειτα δὲ, οἱ τότε ἐκκόψαντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν τὰς * ἀκροβολίσεις, νῦν οὗτοι ἔρχονται, καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις πολλαπλάσιοι; ἔπειτα δὲ ὥσπερ οὗτοι ὁπλισάμενοι τοὺς πεζοὺς τότε ἐνίκων, νῦν οὕτως καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι πρὸς τοὺς ἱππέας προσέρχονται· καὶ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόντια ἀποδεδοκιμάκασι, παλτὸν δὲ ἓν ἰσχυρότερον ἕκαστος λαβὼν προσελαύνειν διανενόηται, ὡς ἐκ χειρὸς τὴν μάχην ποιησόμενος; ἔτι δὲ ἅρματα ἔρχεται, ἃ οὐχ οὕτως ἑστήξεται, ὥσπερ πρόσθεν ἀποστραφέντα ὡς εἰς φυγήν, ἀλλ' οἵ τε ἵπποι εἰσὶ κατατεθωρακισμένοι οἱ ἐν τοῖς ἅρμασιν, οἵ τε ἡνίοχοι ἐν πύργοις ἑστᾶσι ξυλίνοις, τὰ ὑπερέχοντα ἅπαντα συνεστεγασμένοι θώραξι καὶ κράνεσι· δρέπανά τε σιδηρᾶ περὶ τοῖς ἄξοσι * προσήρμοσται, ὡς ἐλῶντες καὶ οὗτοι εὐθὺς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων. πρὸς δ' ἔτι κάμηλοι εἰσὶν αὐτοῖς, ἐφ' ὧν προσελῶσιν, ὧν μίαν ἑκάστην ἑκατὸν ἵπποι οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἰδόντες. ἔτι δὲ πύργους ἔχοντες προσίασιν, ἀφ' ὧν τοῖς μὲν αὐτῶν ἀρήξουσιν, ὑμᾶς δὲ βάλλοντες κωλύσουσιν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχεσθαι; εἰ δὴ ταῦτα ἤγγελλέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν φοβούμενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελλομένων, ὅτι Κροῖσος μὲν ἥρηται τοῖς πολεμίοις

προσίστασθαι

πολέμιοι συλλέγονται δεδ.

θεοῖς

ἀκροπόλεις

προσήλωνται, adfixos eſſe clauu. Scholion lib. m ſ.

A Cyrus, vbi metum pervagari exercitum animaduertit; tum copiarum præfectos conuocat, tum eos omnes, qui ſi deiectis eſſent animis, damnum; ſi alacribus, vtilitatem adlaturi viderentur. Prædixit etiam adparitoribus, vt ſi quis alius quoque grauis armaturæ militum adſtare vellet; hanc orationem auditurus, ne prohiberent. Vbi conueniſſent, in hanc ſententiam loquutus eſt: Conuocaui ego vos, ſocij, quia nonnullos veſtrum video, poſteaquam ab hoſtibus venere
B nuntij, ſimillimos eſſe hominibus perterritis. « Equidem miror, quemquam « veſtrum formidine corripi, quia dicantur « hoſtes colligi: ac non potius vos animis « eſſe fidentibus, quum videatis & multo « maiore numero nos iam collectos, quam « id temporis, quum eos vinceremus; & « multo nunc Dei ope, quam antea, me- « lius inſtructos. Dij immortales, ait, quid « facturi tandem fuiſſetis, qui iam metu « eſtis perculſi, ſi qui nuntium adtuliſ- « ſent, aduentare copias aduerſarias, ab iis «
C rebus inſtructas, quæ apud nos ſunt? ſi « primum audiretis, eos, qui prius nos vi- « ciſſent, rurſum venire, ac victoriam in « animis habere, quam aliquando adepti eſ- « ſent: deinde eos, qui tum & ſagittario- « rum, & iaculatorum velitationes fregiſ- « ſent, nunc aduenire cum aliis ſibi ſimili- « bus multo pluribus? Præterea quemad- « modum hi tunc armati viciſſent pedites, « ſic nunc equites ipſorum inſtructos, ad « equites accedere: reiectiſque arcubus & « iaculis, & accepta quemque tragula vna, «
D eaque firmiore, apud animum ſtatuiſſe « adequitare, vt comminus pugnam ineat? « Venire item currus, qui non ita conſti- « tuendi ſint auerſi velut ad fugam, ſicut « prius: ſed tum equos in curribus cata- « phractos eſſe, tum aurigas in turribus « ligneis ſtare, quorum partes corporis emi- « nentes omnes loricis ac galeis tectæ ſint: « & falces ferreas ad axes aptatas eſſe, quo « & illi ſtatim in aduerſariorum ordines « impetum faciant. Præter hæc habere ip- « ſos, camelos, quibus aduehantur, quorum «
E vnum vel centum equi videre non ſu- « ſtineant. Aduentare item eos cum cur- « ribus, de quibus ſint opem laturi ſuis, « & vos eiaculando impedituri, quomi- « nus in planitie dimicetis? Hæc igitur ſi « quis vobis, qui iam in metu eſtis, nuntia- « ret hoſtibus adeſſe, quid facturi eſſetis? « quando iam adeo perturbamini adlatis « nūtiis, quod Crœſum hoſtes imperatorem «

Cyrus ſuis terrorem eximit.

» legerint, qui tanto Syris imbellior fuit, vt quum Syri prœlio victi fugerent, ipſe victos eſſe videns, quibus opem, vt ſociis, ferre debebat, fuga ſe ſubduceret? Deinde nuntiatur ſane, hoſtes ipſos ſe non idoneos ac pares arbitrari, qui nobiſcum pugnent, ſed alios conducere, quaſi pro eis melius illi prœliaturi ſint, quam ipſimet. Hæc igitur quum ita ſe habeant, ſi quibus terribilia videntur eſſe, noſtra vero futilia: hos equidem aio, milites, ad hoſtes ablegandos eſſe. Nam multo magis nobis profuerint, ſi cum illis ſint, quam ſi nobis adſint. Poſteaquam hæc Cyrus protulit, Chryſantas ille Perſa ſurgens, hoc modo loquutus eſt: » Ne tibi mirum ſit, mi Cyre, quoſdam auditis hiſce, quæ nuntiantur, triſtes viſos eſſe: Quippe non eo ſic adfecti fuere, quaſi metu percellerentur; ſed propter indignationem. Perinde ac ſi aliquibus iam & prandere cupientibus, & exiſtimantibus id futurum, opus aliquod denuntietur, quod neceſſe ſit ante prandium abſolui: neminem, opinor, hoc audito delectatum iri: Sic nos etiam, qui fore putabamus vt opes conſequeremur, poſteaquam inaudiuimus, reſtare quoddam opus, quod abſoluendum ſit; vultus noſtros contraximus, non qui metu percelleremur, ſed illud etiam vellemus effectum eſſe. Verumenimvero quia non de Syria ſolum dimicabimus, quæ & frumenti, & pecudum, & palmarum feracium copiam habet; ſed etiam de Lydia, in qua vini, ficorum, olei magna eſt copia, & quam mare adluit, quo bona plura, quam quiſquam viderit, aduehuntur: hæc igitur cogitantes, non iam amplius indignamur, ſed quammaxime confirmatis animis ſumus, vt quamprimum etiam iſtis Lydiæ bonis fruamur. Hæc illius verba fuerunt: quibus vniuerſi ſocij delectati, eadem comprobarunt. Et Cyrus: Equidem, ait, arbitror, quam celerrime aduerſus eos pergendum eſſe; vt primum ipſos eo veniendo anteuertamus, ſi quidem poterimus, vbi commeatum colligunt. Deinde quanto celerius iuerimus, tanto pauciora in promptu habebunt, ac plura deſiderabunt. Equidem ita cenſeo. Quod ſi quis vel tutius, vel facilius aliquid alia ratione facturos nos ſentit, ſane id doceat. Quum autem multi ſententiis & ipſi dictis oſtenderent, neceſſarium eſſe, vt quamprimum in hoſtem pergerent, ac nemo contradiceret;

A στρατηγός, ὃς τοσούτῳ Σύρων κακίων ἐγένετο, ὅσῳ Σύροι μὲν μάχῃ ἡττηθέντες ἔφυγον, Κροῖσος δὲ ἰδὼν ἡττημένους, ἀντὶ τοῦ ἀρήγειν τοῖς συμμάχοις, φεύγων ᾤχετο; ἔπειτα δὲ διαγγέλλεται δήπου, ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ πολέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἡγοῦνται ἡμῖν εἶναι μάχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθοῦνται ὡς ἄμεινον μαχουμένους ὑπὲρ σφῶν, ἢ αὐτοί. εἰ μέντοι τισὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα φαῦλα, B *τούτους ἐγώ φημι χρῆναι, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι εἰς τοὺς ἐναντίους. πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖεν ἢ παρόντες. ἐπεὶ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέστη Χρυσάντας ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ὦ Κῦρε, μὴ θαύμαζε εἴ τινες ἐσκυθρώπασαν ἀκούσαντες τῶν ἀγγελλομένων· οὐ γὰρ φοβηθέντες οὕτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες. ὥσπερ γε ἔφη, εἴ τινων βουλομένων τε καὶ οἰομένων ἤδη ἀριστήσειν, ἐξαγγελθείη τι ἔργον, ὃ ἀνάγκη εἴη πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐξεργάσασθαι, οὐδεὶς C ἂν, οἶμαι, ἡσθείη [τοῦτο*ἀκούσας. οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ἤδη οἰόμενοι πλουτήσειν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν ὅτι * ἐστί τι λοιπὸν ἔργον ὃ δεῖ ἐξεργάσασθαι, συνεσκυθρωπάσαμεν, οὐ φοβούμενοι, ἀλλὰ πεποιῆσθαι ἂν ἤδη καὶ τοῦτο βουλόμενοι. ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ οὐ περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιούμεθα, ὅπου σῖτος πολὺς, καὶ πρόβατά ἐστι, καὶ φοίνικες οἱ καρποφόροι· ἀλλὰ καὶ περὶ Λυδίας, ἔνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θάλαττα δὲ προσ- D κλύζει, καθ' ἣν πλείω ἔρχεται ἢ ὅσα τις ἑώρακεν ἀγαθά· ταῦτα, ἔφη, ἐννοούμενοι, οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ θαρροῦμεν ὡς μάλιστα, ἵνα θᾶττον καὶ τούτων τῶν Λυδίων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες ἥσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπῄνεσαν· καὶ μὴν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ μοι καὶ ἰέναι ἐπ' αὐτοὺς ὡς τάχιστα· ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὺς φθάσωμεν ἀφικόμενοι, ἢν E δυνώμεθα, ὅπου τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται· ἔπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θᾶττον ἴωμεν, τοσούτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα αὐτοῖς εὑρήσομεν, πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. ἐγὼ μὲν δὴ οὕτω λέγω. εἰ δέ τις * ἄλλως πως γιγνώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι, ἢ ῥᾷον ἡμῖν, διδασκέτω. ἐπεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν πολλοὶ ὡς χρεὼν εἴη ὅτι τάχιστα πορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀντέλεγε δὲ οὐδεὶς,

πύπις

ἐστὶ ἔτι λοιπον

ἄλλη τι

A Ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος ἤρχετο λόγου τοιοῦδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ὅπλα, οἷς δεήσει χρῆσθαι, ἐκ πολλοῦ ἡμῖν σὺν θεῷ παρεσκεύασται· νῦν δὲ τὰ ἐπιτήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι αὐτοῖς τε ἡμῖν, καὶ ὁπόσοις τετράποσι χρώμεθα, μὴ μεῖον εἴκοσιν ἡμερῶν. ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὑρίσκω, πλειόνων ἢ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδόν, ἐν ᾗ οὐδὲν εὑρήσομεν τῶν ἐπιτηδείων. ἀνεσκευάσται γάρ, τὰ μὲν ὑφ᾽ ἡμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅσα B ἐδύναντο. συσκευάζεσθαι οὖν χρὴ σῖτον μὲν ἱκανόν· (ἄνευ γὰρ τούτου οὔτε μάχεσθαι οὔτε ζῆν δυναίμεθα ἄν) οἶνον δὲ τοσοῦτον χρὴ ἔχειν ἕκαστον *ὅσος ἱκανὸς ἔσται ἐθίσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ὑδροποτεῖν. πολλὴ γάρ ἐστι τῆς ὁδοῦ ἄοινος, εἰς ἣν οὐδ᾽ ἂν πάνυ πολὺν οἶνον συσκευασώμεθα, διαρκέσει. ὡς οὖν μὴ ἐξαπίνης ἄοινοι γενόμενοι νοσήματι περιπίπτωμεν, ὧδε χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ νῦν εὐθὺς ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ. τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες οὐ πολὺ μεταβαλοῦ- C μεν. καὶ γὰρ ὅστις ἀλφιτοσιτεῖ, ὕδατι μεμιγμένην ἀεὶ τὴν μᾶζαν ἐσθίει· καὶ ὅστις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδευμένον τὸν ἄρτον. καὶ τὰ ἑφθὰ δὴ πάντα μεθ᾽ ὕδατος τοῦ πλείστου ἐσκεύασται. μετὰ δὲ τὸν σῖτον εἰ οἶνον *ἐπιπίνοιμεν, οὐδὲν μεῖον ἔχουσα ἡ ψυχὴ ἀναπαύσεται. ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀφαιρεῖν χρή, ἕως ἂν *μάθωμεν ὑδροπόται γενόμενοι. ἡ γὰρ κατὰ μικρὸν *μετάλλαξις πᾶσαν ποιεῖ φύσιν ὑποφέρειν τὰς μετα- D βολάς. διδάσκει δὲ καὶ ὁ θεός, ἀπάγων ἡμᾶς κατὰ μικρὸν ἔκ τε τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἀνέχεσθαι ἰσχυρὰ θάλπη, καὶ ἐκ τοῦ θάλπους εἰς τὸν ἰσχυρὸν χειμῶνα· ὃν χρὴ μιμουμένους, εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν προεθισμένους ἡμᾶς ἀφικνεῖσθαι. καὶ τὸ τῶν στρωμάτων δὲ βάρος εἰς τὰ ἐπιτήδεια *καταδαπανᾶται. τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια περιττεύοντα, οὐκ ἄχρηστα ἔσται· στρωμάτων δὲ ἐνδεηθέντες μὴ δείσητε, ὡς οὐχ ἡδέως καθευδήσετε. εἰ δὲ μή, ἐμὲ αἰτιᾶσθε. ἐσθὴς μέντοι ὅτῳ ἐστὶν ἀφθονωτέρα παροῦσα, πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ κάμνοντι ἐπικουρεῖ. ὄψα δὲ χρὴ συνεσκευάσθαι, ὅσα ἐστὶν ὀξέα ἐπιπλῆξαι, καὶ δριμέα, καὶ ἁλμυρά· ταῦτα γὰρ ἐπὶ σῖτόν τε ἄγει, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀρκεῖ. ὅταν δ᾽ ἐκβαίνωμεν εἰς ἀκέραια, ὅπου ἡμᾶς εἰκὸς ἤδη σῖτον λαμβάνειν, χειρομύλας χρὴ αὐτόθεν παρασκευάσασθαι,

ὅσῳ ἱκανὸν ἔσται

μὴ ἐπιπίνωμεν, μᾶλ.

λάθωμεν

παράλλαξις ἢ ὑπάλλαξις

καταδαπανᾶτε.

tum vero Cyrus huiuſmodi orationem eſt orſus: Iam dudum, ſocij, tum animi, tum corpora, tum arma, quibus vtendum erit, ope Dei nobis parata ſunt. Nunc vero commeatus ad iter comportandus eſt, tam noſtra, quam iumentorum, quæcumque habemus, opera: iſque non minor quam viginti dierum. Etenim ratiocinando reperio, nos plurium quam quindecim dierum, viam habituros, in qua nihil commeatus inueniemus. Nam auectus eſt partim à nobis, partim ab hoſtibus, quantum quidem illi potuerunt. Quamobrem conuaſari neceſſe eſt, quantum ſatis ſit cibi; (nam abſque hoc ſit, nec prœliari, nec viuere poſſimus) & vini tantum habere quemvis oportet, quantum ſatis fuerit ad conſuefaciendum nos vt aquam bibamus. Nam pleraque viæ pars vino caret, in quam ſi vel plurimum vini comportemus, non tamen illud ſuffecerit. Quare ne, ſi ſubito vinum nos deficiat, in morbos incidamus, ſic faciundum erit: ad cibum iam ſtatim aquam bibere incipiamus. Nam id ſi modo fecerimus, mutationem non magnam ſentiemus. Etenim quicumque polenta veſcitur, is ſemper offam aqua miſtam; qui pane, aqua ſubactum panem comedit. Quin & elixa omnia multa cum aqua parantur. Poſt cibum vero ſi vini potus accedat, nihilo ſequius animus adquieſcet. Deinde vinum etiam illud imminui debebit, quod à cœna ſumitur, donec conſuefaciendo aquam bibere poſſimus. Nam quæ mutatio paullatim declinando fit, ea facit vt quælibet natura mutationes ferat. quod quidē Deus ipſe nos docet, qui paullatim ab hyeme nos ad perferendum vehementes calores abducit, & ab æſtu ad acrem hyemem: quem imitando peruenire ad id, quod neceſſe eſt, iam ante cōdocefacti debemus. Quin & ſtragulorum pondus in commeatum inſumite. Nam tametſi commeatus vobis ſuperet, non tamen erit inutilis: at ſtragula ſi vobis deſint, metuendum non erit, quin ſuauiter dormituri ſitis: ſin autem, in me culpam conferte. Enimvero cui veſtis eſt copia, is ſciat hanc permultum & recte valenti & ægrotanti prodeſſe. Obſonia conuaſanda ſunt, quæcumque plurimum acida, & acria, & ſalſa fuerint. Nam hæc ad cibum inuitant, & quamdiutiſſime ſufficiunt ac durant. Poſteaquam vero ad intacta loca peruenerimus, vbi cōſentaneum eſt frumentum nos habituros; manuariæ molæ parandæ deinceps erunt,

,, quibus panem conficiamus. Nam id ex
,, illis inſtrumentis, quibus fit panis, le-
,, uiſſimum eſt. Præterea conuaſari ne-
,, ceſſe eſt etiam illa, quibus homines infir-
,, mæ valetudinis indigent. Nam horum
,, moles per eſt exigua, & ſi quid tale vſu-
,, veniat, maxime requiruntur. Oportet et-
,, iam habere lora. Nam plurima tum ho-
,, minibus, tum equis à loris dependent &
,, connectuntur: itaque ſi adterantur & rū-
,, pantur, ceſſari neceſſe eſt, niſi vincula
,, quis habeat. Quod ſi quis tragulam po-
,, lire didicit, huic vtile fuerit, aſciæ non
,, obliuiſci. Profuerit etiam limam ſecum
,, ferre. Nam qui haſtam acuit, is animum
,, quoque præterea nonnihil exacuit. Pro-
,, hibet enim pudor & verecundia quædam,
,, quominus is, qui haſtam acuit, ſit igna-
,, uus. Etiam lignorum habere copiam &
,, curribus & plauſtris conuenit. Nam mul-
,, tis in negotiis & operibus, neceſſe eſt
,, multa quoque deficere. Simul ad hæc
,, omnia habere oportet inſtrumenta maxi-
,, me neceſſaria. Non enim vbique opifices
,, adſunt. Quod autem toto die ſuffectu-
,, rum ſit, ad id efficiundum pauci quidam
,, non ſufficiunt. Conuenit & ſarculum &
,, ligonem in curru quouis habere, & in
,, iumento doſſuario dolabram & falcem.
,, Nam hæc & cuique priuatim vſui ſunt,
,, & publice frequenter vtilitatem adferunt.
,, Quibus quidem ad cibos opus eſt, de iis
,, vos duces militum grauis armaturæ illos
,, interrogate, qui vobis parent. Non enim
,, prætermittendum eſt quidquam horum,
,, quo indigere quiuis poterit. Nam alio-
,, quin eorum penuria nos ipſos tanget.
,, Quæcumque vero habere iumenta iu-
,, beo, vos impedimentorum præfecti in-
,, quirite, & qui non habet, hunc ad paran-
,, dum ea cogite. Vos autem, qui vias exer-
,, citui ſternentibus præeſtis, habetis à me
,, deſcriptos eos, qui ex iaculatoribus, &
,, ſagittariis, & funditoribus loco moti ſunt.
,, Itaque cogetis reiectos ex iaculatoribus,
,, vt ſumta ſecuri lignaria militent: qui ex ſa-
,, gittariis, ligone: qui ex funditoribus, ſarcu-
,, lo. Atque hos ipſos iis inſtructos, ante plau-
,, ſtra turmatim incedere cogetis. vt ſi mu-
,, nienda via ſit, ſtatim opus adgrediamini:
,, & ipſe ſciam, ſi mihi aliquorum opera ne-
,, ceſſaria ſit, vnde ad vſum meum mihi ſu-
,, mendi ſint. Ducam vero nobiſcum & fa-
,, bros ærarios militaris ætatis, & fabros ti-
,, gnarios, & ſutores, cum inſtrumentis ſuis:
,, vt ſi qua in re his etiam artificiis opus ſit in
,, exercitu, nihil deficiat. Atque hi ſane ab

A αἷς σιτοποιησόμεθα. τοῦτο γὰρ κουφότατον τῶν σι-
τοποιικῶν ὀργάνων. συνεσκευάσθαι δὲ χρὴ καὶ ὧν
ἀσθενοῦντες δέονται ἄνθρωποι. τούτων γὰρ ὁ μὲν
ὄγκος μικρότατος, ἢν δὲ τύχῃ τιάδε γένηται,
μάλιστα* δεήσει. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἱμάντας. τὰ δεήσειν.
γὰρ πλεῖστα καὶ ἀνθρώποις καὶ ἵπποις ἱμᾶσιν ἤρ-
τηνται· ὧν κατατριβομένων καὶ καταρρηγνυ-
μένων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἢν μή τις ἔχῃ περιζύ-
γα. ὅστις δὲ πεπαίδευται καὶ παλτὸν ξύσασθαι,
B ἀγαθὸν καὶ ξυήλης μὴ ἐπιλαθέσθαι· ἀγαθὸν δὲ καὶ
ῥίνην φέρεσθαι. ὁ γὰρ λόγχην ἀκονῶν, ἐκεῖνος καὶ
τὴν ψυχήν τι παρακονᾷ. ἔπεστι γάρ τις αἰ-
σχύνη λόγχην* ἀκονῶντα κακὸν εἶναι. ἔχειν δὲ ἀκονῶντι,
χρὴ καὶ ξύλα περίπλεα καὶ ἅρμασι καὶ ἁμάξαις.
ἐν γὰρ πολλαῖς πράξεσι πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ
ἀπαγορεύοντα εἶναι. ἔχειν δὲ δεῖ καὶ τὰ ἀναγ-
καιότατα ὄργανα ἐπὶ ταῦτα πάντα. οὐ γὰρ ἁ-
πανταχοῦ χειροτέχναι παραγίνονται· τὸ δ' ἐφ'
ἡμέραν ἀρκέσον ὀλίγοι τινὲς οὐχ ἱκανοὶ ποιῆ-
C σαι. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμην καὶ σμινύην κατὰ ἅ-
μαξαν ἑκάστην, καὶ κατὰ τὸν νωτοφόρον δὲ ἀξίνην
καὶ δρέπανον. ταῦτα γὰρ καὶ ἰδίᾳ χρήσιμα
ἑκάστῳ, καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πολλάκις ὠφέλιμα
γίνεται. τὰ μὲν οὖν εἰς τροφὴν δέοντα οἱ ἡγε-
μόνες τῶν ὁπλοφόρων ἐξετάζετε* τοὺς ἐφ' ὑ- τοὺς ὑφ' ὑ-
μῖν αὐτοῖς. οὐ γὰρ δεῖ παριέναι ὅπου ἄν τις μῖν
δέηται τούτων. ἡμεῖς γὰρ τούτων ἐνδεεῖς ἐσό-
μεθα. ὅσα δὲ καὶ τὰ ὑποζύγια κελεύω ἔχειν,
D ὑμεῖς οἱ τῶν σκευοφόρων ἄρχοντες ἐξετάζε-
τε, καὶ τὸν μὴ ἔχοντα κατασκευάζεσθαι ἀναγ-
κάζετε. ὑμεῖς δ' αὖ οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες,
ἔχετε μὲν ἀπογεγραμμένους παρ' ἐμοῦ τοὺς
ἀποδεδοκιμασμένους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀκοντι-
στῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν τοξοτῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν
σφενδονητῶν. *τούτους οὖν χρὴ τοὺς μὲν ἀπὸ τούτων δὲ
τῶν ἀκοντιστῶν πέλεκυν ἔχοντας* ξυλοκόπον ξυλοτόμον
ἀναγκάζειν στρατεύεσθαι, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν το-
ξοτῶν, σμινύην, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν,
E ἄμην. τούτους δ' ἔχοντας ταῦτα πρὸ τῶν ἁ-
μαξῶν κατ' ἴλας πορεύεσθαι, ὅπως ἤν τι δέῃ
ὁδοποιΐας, εὐθὺς ἐνεργοὶ ἦτε, καὶ ἐγώ, ἤν τι δέω-
μαι, ὅπως εἰδῶ ὁπόθεν δεῖ λαβόντα τούτοις χρῆ-
σθαι. ἄξω δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡλικίᾳ ξὺν
τοῖς ὀργάνοις χαλκέας τε καὶ τέκτονας καὶ σκυτο-
τόμους, *ὅπως ὁπόσα μὲν δέηται καὶ τοιούτων τε- ὅπως ἄν τι
χνῶν ἐν τῇ στρατιᾷ, μηδὲν ἐλλίπηται. οὗτοι δὲ δέῃ

ὁπλοφόρων μὲν τάξεως ἀπολελύσονται, ἃ δ' ἐπίστανται τοῖς βουλομένοις μισθοῦ ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ τεταγμένῳ ἔσονται. ἢν δέ τις καὶ ἔμπορος βούληται ἕπεσθαι πωλεῖν τι βουλόμενος, τῶν μὲν προειρημένων ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· ἢν δέ τι πωλῶν ἁλίσκηται, πάντων στερήσεται. ἐπειδὰν δ' αὗται παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι, πωλήσει ὅπως ἂν βούληται. ὅστις δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλείστην ἀγορὰν παρέχων φαίνηται, οὗτος καὶ παρὰ τῶν συμμάχων καὶ παρ' ἐμοῦ δώρων καὶ τιμῆς τεύξεται. εἰ δέ τις χρημάτων προσδεῖσθαι νομίζει εἰς ἐμπολὴν, γνωστῆρας ἐμοὶ προσαγαγὼν τοὺς εἰδότας, ἦ μὴν πορεύεσθαι σὺν τῇ στρατιᾷ, λαμβανέτω ὧν ἡμεῖς ἔχομεν. ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα προαγορεύω· εἰ δέ τις τι καὶ ἄλλο δέον ἐξορᾷ, πρὸς ἐμὲ σημαινέτω. καὶ ὑμεῖς μὲν ἀπιόντες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύσομαι ἐπὶ τῇ ὁρμῇ. ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔχῃ, σημανοῦμεν. παρεῖναι δὲ χρὴ ἅπαντας τὰ προειρημένα ἔχοντας εἰς τὴν τεταγμένην χώραν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. ὑμεῖς δὲ ὦ ἡγεμόνες, τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος τάξιν εὐτρεπισάμενος πρὸς ἐμὲ πάντες * συμβάλετε, ἵνα τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι χώρας * καταλάβητε. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο· ὁ δ' ἐθύετο. ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν, ὡρμᾶτο σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐξεστρατοπεδεύσατο ὡς * δυνατὸν ἐγγύτατα, ὅπως εἴ τις τι ἐπιλελησμένος εἴη, μετέλθοι, καὶ εἴ τις * τι ἐνδεόμενος γνοίη, τοῦτο ἐπιπαρασκευάσαιτο. Κυαξάρης μὲν οὖν τῶν Μήδων ἔχων τὸ τρίτον μέρος, κατέμενεν ὡς μηδὲ τὰ οἴκοι ἔρημα εἴη. ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὡς ἐδύνατο τάχιστα, τοὺς ἱππέας μὲν πρώτους ἔχων, καὶ πρὸ τούτων διερευνητὰς καὶ σκοποὺς ἀεὶ ἀναβιβάζων ἐπὶ τὰ πρόσθεν εὐσκοπώτατα· μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὅπου μὲν * πεδινὸν εἴη, πολλοὺς ὁρμαθοὺς ποιούμενος τῶν * ἁμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων. ὄπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη εἴ τι τῶν σκευοφόρων ὑπολείποιτο, οἱ προστυγχάνοντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέλοντο, ὡς μὴ κωλύοιντο πορεύεσθαι. ὅπου δὲ στενοτέρα εἴη ἡ ὁδὸς, διὰ μέσου ποιούμενοι τὰ σκευοφόρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπορεύοντο οἱ ὁπλοφόροι· καὶ εἴ τι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι αὐτῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο.

συμβάλλετε, καταμάθητε.

ἐδύνατο

πιὸς

πεδίον ἁμαξῶν ᾖ τῶν σκευ. εἰ τι ὑπολείποιτο, οἱ προσιτυγ. κατὰ τὸ, εἴ τῳ ὑπολ.

A armatorum militum ordinibus ſoluti erunt, & ſuo conſtituti loco, mercenarias operas, quarum periti ſunt, iis facient, qui eas requirent. Quod ſi quis etiam mercator ſequi caſtra voluerit, vt aliquid vendat, is illorum dierum, quos ante ſignificauimus, commeatum habere debet: ſin aliquid vendere deprehendatur, omnibus ſpoliabitur. Poſteaquam vero dies hi præterierint, quo pacto volet, vendet; & quiſquis è mercatoribus quam maxime rerum venalium forum augere videbitur, B is & à ſociis, & à me muneribus & honore adficiatur. Quod ſi quis exiſtimat, pecunia ſibi ad coemtionem rerum opus eſſe: is illos, quibus eſt notus, & fideiuſſores, quibus recte caueat, ſe cum exercitu profecturum, adducat; & quam nos habemus, accipiat. Et hæc à me prædicta ſunto. Si quis vero aliud quippiam, quod facto ſit opus, perſpicit; mihi ſignificet. Ac vos quidem hinc digreſſi vaſa colligite, ego profectionis cauſſa rem ſacram C faciam; atque vbi perlitatum erit, ſignum dabimus. Debent autem adeſſe omnes cum iis, quæ prædicta ſunt, loco conſtituto, apud duces ſuos. Vos vero duces, vbi ſuum quiſque ordinem inſtruxeritis, ad me omnes conuenietis, vt ſuus cuique locus adtribuatur. Quibus illi auditis, ad iter ſe comparabant: Cyro ſacris operam dante. His vbi rite litatum eſſet, motis caſtris, cum exercitu progredi cœpit. Ac primo quidem die metatus eſt caſtra, loco, quam potuit, proximo; vt ſi quis D alicuius rei eſſet oblitus, eā inquireret: & ſi quis eſſe ſibi re aliqua opus animaduerteret, eā adhuc ſibi compararet. Et Cyaxares quidem cum tertia parte Medorum remanſit, vt domi ſolitudo non eſſet. Cyrus quam celerrime poterat, faciebat iter, primo equitibus loco tributo; ante quos & exploratores & ſpeculatores ſemper vlteriora in loca, quæ ad ſpeculādum eſſent commodiſſima, præmittebat. Hos impedimenta ſequebantur, & in planitie quidem multos plauſtrorum & impedimen- E torum globos faciebat. Hos à tergo ſequebatur phalanx, vt ſi quid impedimentorum à tergo relinqueretur, præfecti ſuperuenientes curarent, vt in progreſſu non impedirentur. Sicubi vero anguſtior erat via, milites armati receptis in medium impedimentis, hinc & illinc incedebant: ac ſi quod his obſtaculum alicubi obiiceretur, milites alij ad ea loca delati ſua his opera non deerant.

Cyrus aduerſus hoſtē pergit.

Plerumque vero ſic cohortes iter faciebant, vt impedimenta ſua apud ſe haberēt. Nam clitellariis omnibus erat imperatū, vt quiſque propter cohortem ſuam progrederetur, niſi quid rei neceſſariæ impediret. Atque etiam clitellarius quiſq. præibat, ac ſignum centurionis ſui habebat, quod militibus eiuſdem cohortis notum eſſet. Itaque cateruatim faciebant iter, & vehementer in hoc intentus erat quilibet, ne qui ſuorum à tergo relinquerentur. Quod quum facerent, neceſſe non erat, vt mutuo ſe quærerent; & omnia præſto, magiſque ſalua erant; & ea, quibus eſſet opus, citius milites habebant. Ceterum ſpeculatores antegreſſi, quum viderentur in planitie videre quoſdam, qui pabulum & ligna ſumerent, & adſpicerent itidem iumenta, quæ huiuſmodi alia portarent, atque interim paſcerentur: & remotiora loca intuendo, animaduertere ſibi viderentur vel fumum, vel puluerem in ſublime ferri; de his omnibus intelligebant, hoſtium copias alicubi eſſe in propinquo. Itaque ſpeculatorum præfectus ſtatim quemdam mittit, qui Cyro iſta nuntiaret. Is vbi hæc audiiſſet, iuſſit, vt illis ipſis in ſpeculis manerent, ac quidquid ſemper noui conſpicerent, ſibi renuntiarent. Præterea equitum cohorte vlterius miſſa, darent operam mandat, vt quoſdam illorum in ea planitie comprehenderent, quo certius id quod eſſet, cognoſci poſſet. Ac faciebant hoc illi, quibus id erat negotij datum: *Cyrus ad pugnam ſe comparat.* Cyrus ipſe copias reliquas ibidem ſubſiſtere iuſſit, vt præpararent ea quibus opus eſſe arbitrabatur, antequam omnino congrederentur. Primum vero edixit, vti pranderent; deinde vt ſuis in ordinibus manerent, ac prouiderent, quid imperaretur. Pranſi quum eſſent, equitum, peditum, curruum duces, atque etiam machinarum, impedimentorum, plauſtrorum præfectos conuocauit. Hi dum conuenirent, interea qui in planitiem excurrerant, homines comprehenſos adducebant. Quumque à Cyro interrogarentur ij, qui capti erant; aiebant ſe hoſtium ex caſtris eſſe, ac proceſſiſſe, partim pabulatum, partim lignatum, prætergreſſos primas excubias. Etenim propter exercitus multitudinē omniū
» eſſe penuriam. Quibus auditis Cyrus: Et
» quanto, inquit, interuallo hinc exercitus
» abeſt; Paraſangas duas, aiunt illi. Hinc Cy-
» rus: An de nobis erat, inquit, apud ipſos
» aliquis rumor? Erat profecto, inquiunt, &
» quidem magnus; nimirū ita vos aduenire,

A ἐπορεύοντο δὲ ὡς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις παρ' ἑαυταῖς ἔχουσαι τὰ σκευοφόρα. ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἕκαστον ἰέναι, εἰ μή τι ἀναγκαῖον ἀποκωλύοι. καὶ σημεῖον δὲ ἔχων * τοῦ ταξιάρχου ὁ σκευοφόρος (ὁ τοῦ ταξιάρχου σκ.) ἡγεῖτο γνωστὸν τοῖς τῆς ἑαυτῶν τάξεως· ὥστε ἀθρόοι ἐπορεύοντο, ἐπεμελοῦντό τε ἰσχυρῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ, ὡς μὴ ἀπολείποιντο. καὶ οὕτω ποιούντων, οὔτε ζητεῖν ἔδει ἀλλήλους, ἅμα τε παρόντα ἅπαντα, B καὶ σωώτερα ἦν, καὶ θᾶττον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται. ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἔδοξαν ἐν τῷ πεδίῳ ὁρᾶν ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ὑποζύγια δὲ ἑώρων ἕτερα τοιαῦτα ἄγοντά τε καὶ νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω αὖ ἐφορῶντες ἐδόκουν καταμανθάνειν μετεωριζόμενον ἢ καπνὸν ἢ κονιορτόν· ἐκ τούτων ἁπάντων ἐγίγνωσκον, ὅτι εἴη [που* πλησίον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. εὐθὺς οὖν πέμπει ὁ σκοπάρχης τινὰ ἀγγελοῦντα ταῦτα C τῷ Κύρῳ. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ἐπὶ ταύταις ταῖς σκοπαῖς, ὅ,τι ἂν ἀεὶ καινὸν ὁρῶσιν, ἐξαγγέλλειν· τάξιν δ' ἔπεμψεν ἱππέων εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐκέλευσε πειραθῆναι συλλαβεῖν τινας τῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἀνθρώπων, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ ὄν. οἱ μὲν δὴ ταχθέντες τοῦτο ἔπραττον· αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατεχώριζεν, ὅπως παρασκευάσαιντο, ὅσα ᾤετο χρῆναι, πρὶν πάνυ ὁμοῦ εἶναι. καὶ πρῶτον μὲν ἀριστᾶν παρηγγύησεν, D ἔπειτα δὲ μένοντας ἐν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον προσνοεῖν. ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ἁρμάτων τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τοὺς ἄρχοντας καὶ τῶν ἁρμαμαξῶν. καὶ οὗτοι μὲν συνῄεσαν. οἱ δὲ καταδραμόντες εἰς τὸ πεδίον, συλλαβόντες ἀνθρώπους ἤγαγον. οἱ δὲ * ληφθέντες (συλληφθ.), ἀνερωτώμενοι ὑπὸ τοῦ Κύρου ἔλεγον ὅτι ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου * εἶεν, (εἶεν προεληλυθότες ἐπὶ) E προεληλύθοιεν δὲ . . . . ἐπὶ χιλὸν, οἱ δ' ἐπὶ ξύλα, παρελθόντες τὰς προφυλακάς. διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ σπάνια πάντα εἶναι. καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα ἀκούσας, πόσον δὴ, ἔφη, ἄπεστιν ἐνθένδε τὸ στράτευμα; οἱ δ' * ἔλεγον (ἔλεγον ὅτι ἐπὶ δύο) ὡς δύο παρασάγγας. ἐπὶ τούτοις ἤρετο ὁ Κῦρος· ἡμῶν δὴ, ἔφη, λόγος τις ἦν παρ' αὐτοῖς; ναὶ μὰ Δί', ἔφασαν, καὶ πολύς γε,

ὡς ἐγγὺς ἤδη ἦτε προσιόντες. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἦ καὶ ἔχαιρον ἀκούοντες; (τοῦτο δ᾽ ἐπήρετο τῶν παρόντων ἕνεκα) οὐ μὰ Δία, εἶπον ἐκεῖνοι, οὐ μὲν δὴ ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἠνιῶντο. νῦν δ᾽, ἔφη ὁ Κῦρος, τί ποιοῦσιν; ἐκτάττονται, ἔφασαν. καὶ χθὲς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν ὁ αὐτὸ τοῦτο ἔπραττον. ὁ δὲ τάττων, ἔφη, ὁ Κῦρος, τίς ἐστιν; οἱ δ᾽ ἔφασαν, αὐτός τε Κροῖσος καὶ σὺν αὐτῷ Ἕλλην τις ἀνήρ, καὶ ἄλλος δέ τις Μῆδος· οὗτος μέντοι ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ᾽ ὑμῶν. καὶ ὁ Κῦρος B εἶπεν· ἀλλ᾽ ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι αὐτὸν γένοιτο, ὡς ἐγὼ βούλομαι. ἐκ τούτου τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς δὲ τοὺς παρόντας ὡς λέξων τι ἀνήγετο. ἐν τούτῳ δὲ παρῆν ἄλλος αὖ παρὰ τοῦ σκοπάρχου, λέγων ὅτι ἱππέων τάξις μεγάλη ἐν τῷ πεδίῳ προφαίνοιτο. καὶ ἡμεῖς μέν, ἔφη, εἰκάζομεν ἐλαύνειν αὐτοὺς βουλομένους ἰδεῖν τόδε τὸ στράτευμα. καὶ γὰρ πρὸ τῆς τάξεως [ταύτης * ἄλλοι ὡς τριάκοντα ἱππεῖς * συχνῶς * προσελαύνουσι, καὶ * μέντοι κατ᾽ C αὐτοὺς ἡμᾶς, ἴσως βουλόμενοι λαβεῖν, ἂν δύνωνται, τὴν σκοπήν. ἡμεῖς δ᾽ ἐσμὲν μία δεκὰς οἱ ἐπὶ * ταύτῃ τῇ σκοπῇ. καὶ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε τῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ ὄντων ἱππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπὴν ἀδήλους τοῖς πολεμίοις ἀτρεμίαν ἔχειν. ὅταν δ᾽, ἔφη, ἡ δεκὰς ἡ ἡμετέρα λείπῃ τὴν σκοπήν, ἐξαναστάντες ἐπίθεσθε τοῖς ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν σκοπήν. ὡς δ᾽ ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης τάξεως, ἀντέξελθε σύ [ἔφη * ὦ Ὑστάσπα, τὴν χιλιοστὺν τῶν ἱππέων λαβών, καὶ D ἐπιφάνηθι * ἀντίος τῇ τῶν πολεμίων τάξει. διώξῃς δὲ μηδαμῇ ἐς ἀφανές, ἀλλ᾽ ὅπως αἱ σκοπαί σοι διαμένωσιν ἐπιμεληθεὶς πάρειθι. ἂν δ᾽ ἄρα ἀνατείνοντες τὰς δεξιὰς προσελαύνωσιν ὑμῖν τινες, δέχεσθε φιλίως τοὺς ἄνδρας. ὁ μὲν δὴ Ὑστάσπας ἀπιὼν ὡπλίζετο· οἱ δὲ ὑπηρέται ἤλαυνον εὐθύς, ὡς ἐκέλευσεν. ἀπαντᾷ δ᾽ αὐτοῖς καὶ δὴ ἐντὸς τῶν σκοπῶν Ἀράσπας σὺν τοῖς θεράπουσιν, ὁ πεμφθεὶς πάλαι κατάσκοπος, ὁ φύλαξ τῆς Σουσίδος γυναικός. E ὁ μὲν οὖν Κῦρος, ὡς * εἶδεν, ἀναπηδήσας ἐκ τῆς ἕδρας ὑπήντα τε αὐτῷ καὶ ἐδεξιοῦτο· οἱ δ᾽ ἄλλοι, ὥσπερ εἰκός, μηδὲν εἰδότες, ἐκπεπληγμένοι ἦσαν τῷ πράγματι· ἕως ὁ Κῦρος εἶπεν· ἄνδρες φίλοι, ἥκει ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. νῦν γὰρ ἤδη πάντας ἀνθρώπους δεῖ εἰδέναι τὰ τούτου ἔργα.

σχεδὸν | προσελαύνουσι | μένοι, ἔφη, καὶ αὐτῆς | ταύτης τῆς σκοπῆς | ἐναντίος | ἤκουσεν,

A vt iam prope abeſſetis. Quid igitur? ait Cyrus, quum id audirent, an gaudebant? Quod quidem eorum cauſa quærebat, qui aderant. Non profecto, reſpondent illi, non ſane gaudebant, ſed admodum etiam anxij erant. Iam vero, ait Cyrus, quid rerum agunt? Delectus eorum habetur, inquiunt, atque in hoc tum heri tum nudiuſtertius etiam occupati fuerunt. Et quis eos inſtruit? Crœſus ipſe, inquiunt, & cum eo Græcus quidam, & alius quidam Medus, qui à vobis B veniſſe transfuga dicebatur. Verum ô maxime Iupiter, ait Cyrus, vtinam eum capiam, vti deſidero. Secundum hæc abduci captiuos iuſſit, & ad eos, qui aderant, quaſi aliquid dicturus, ſe conuertit. Interea quidam alius à ſpeculatorum præfecto aderat, qui magnum equitum agmen in planicie dicebat conſpici. Ac nos quidem, inquit, ſuſpicamur eos prouehi ſtudio contemplandi hunc exercitum. Nam ante hanc turmam alij equites fere triginta celeriter aduehuntur, & quidem verſus nos ipſos; fortaſſe quod hanc ſpeculam occupare velint, ſi quidem poſſint. C Nos autem in iſta ſpecula tantummodo decem ſumus. Et Cyrus nonnullos equites ex iis quos ſemper circum ſe habebat, prouehi ſub ipſam vſque ſpeculam iubet, atque ita quieſcere, vt ab hoſtibus non conſpicerentur. Vbi vero, ait, decuria noſtra ſpeculam deſeruerit, tum vos erumpentes ex inſidiis, eos inuadite, qui ſpeculam conſcenderint. Atque vt vos magnum illud agmen non lædat, egredere tu, inquit, aduerſus hos Hyſtaſpa, cum D mille his equitibus, & in conſpectum hoſtilis agminis aduerſo agmine pergito. Nequaquam vero perſequaris eos vſque ad loca tibi non perſpecta, ſed vbi curaueris vt ſpeculæ conſeruentur, abſcedito. Quod ſi qui ſublatis dextris ad nos aduehantur, eos amanter excipite. Hyſtaſpas itaque diſcedens arma ſumebat, & adparitores Cyri ſtatim, quemadmodum imperarat, auehebantur: quibus Araſpas cum famulis eis ipſas ſpe- E culas occurrit, is qui dudum explorator miſſus fuerat, Suſiæ mulieris cuſtos. Eum Cyrus vt vidit, exſiliens de ſella, progreſſus eſt ei obuiam, & dextra hominem excepit. Ceteris, qui nihil horum ſcirent, ſtupori res erat, vti par eſt credi: donec Cyrus ait: Vir optimus nobis aduenit, amici. Nam ſcire iam vniuerſi homines, quid fecerit, debent.

Araſpas ab hoſtibus reuertitur.

Hic neque vlla turpitudine victus, neque formidine mei permotus, diſceſſit: ſed à me fuit ablegatus, vt hoſtium rebus liquido cognitis, vera nobis referret. Tibi quidē, mi Araſpa, quæ pollicitus ſum, memini; & ea tibi, cum his omnibus, præſtabo: vos autem æquum eſt, milites, hunc, vt virum fortem, honore proſequi. Nam commodi noſtri cauſſa tum periculo ſe expoſuit, tum criminis, quo grauabatur, culpam ſuſtinuit. Heic vero Araſpam vniuerſi ſalutantes amplectebantur, & dextris excipiebant. Quum autem dixiſſet Cyrus, ſatis iam iſtorum eſſe: quæ ſcire nos refert, inquit, narra nobis, Araſpa, neque res hoſtium præter veritatem extenua. Nam melius fuerit, nos arbitratos maiora, deinde minora videre; quam auditis minoribus, maiora reperire. Enimvero, inquit Araſpas, operam dedi, vt rem quam certiſſime cognoſcerem. Nam præſens ipſe cum aliis delectum eorum habui. Tu igitur, inquit Cyrus, non eorum modo numerum, ſed etiam aciei rationem tenes? Teneo profecto, inquit Araſpas, atque etiam, quo pacto prœlium inire cogitent. Tu tamen, ait Cyrus, primum nobis eorum multitudinem ſummatim exponito. Sunt, inquit, omnes & pedites, & equites, ſic inſtructi; vt aciei denſitas tricenos contineat, exceptis Ægyptiis. Occupant autem fere ſpatium quadraginta ſtadiorum. Etenim admodum mihi curæ fuit, vt quantum loci occuparent, ſcirem. Ægyptij vero, ſubiecit Cyrus, quo pacto inſtructi ſint, dicito. Aiebas enim, exceptis Ægyptiis. Nimirum hos denum millium præfecti ſic inſtruebant, vt quælibet denum millium acies in centenos eſſet diſpoſita. Nam domi quoque ſibi hanc ordinum legem eſſe dicebant. Crœſus ſane perquam inuitus eis conceſſit vt hoc modo inſtruerentur: Quippe phalangem ſuam ſic extēdere volebat, vt tuum vltra exercitum longiſſime porrigeretur. At quamobrem, ait Cyrus, id cupiebat? Ea profecto de cauſſa, vt exſuperāte copias tuas multitudine circumdaret. Et Cyrus: At iſti viderint, ait, ne dum circumdare volunt, ipſimet circumdētur. Sed enim quæ de te audiri ex re erat, audiuimus. Vobis autem, commilitones, ita faciendum erit: Poſteaquam hinc iam abieritis, tum equorum arma, tum veſtra inſpicite. Nam ſæpenumero exigua re deficiente, & vir, & equus, & currus inutilis redditur. Cras autem mane, dum ſacram ego rem peragam, primum & viris & equis ve-

Hoſtium quanta fuerint copia.

A ἐστιν οὔτε αἰσχροῦ ἡττηθεὶς οὐδενὸς ᾤχετο, οὔτε ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ πεμφθεὶς, ὅπως ἡμῖν μαθὼν τὰ τῶν πολεμίων, σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγείλειεν. ἃ μὲν οὖν ἐγώ σοι ὑπεσχόμην, ὦ Ἀράσπα, μέμνημαί τε καὶ ἀποδώσω σὺν τούτοις πᾶσι. δίκαιον δὲ καὶ ὑμᾶς ἅπαντας, ὦ ἄνδρες, τοῦτον τιμᾶν ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα· ἐπὶ γὰρ τῷ ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ ἐκινδύνευσε καὶ αἰτίαν ὑπέσχεν ἣ ἐβαρύνετο. ἐκ τούτου δὴ πάντες ἠσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν, καὶ ἐδεξιοῦντο. εἰ-
B πόντος δὲ Κύρου, ὅτι τούτων μὲν ἅλις εἴη· ἃ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγοῦ, ὦ Ἀράσπα, καὶ * μηδὲν μείου τοῦ ἀληθοῦς τὰ τῶν πολεμίων. κρεῖττον γὰρ, μείζονα οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν, ἢ μείω ἀκούσαντας * μείζονα εὑρεῖν. καὶ μὴν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, * ὡς σαφέστατά γ' ἂν εἰδείην, ἐποίουν· συνεξέταττον γὰρ παρὼν * αὐτός. σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ τὸ πλῆθος μόνον οἶσθα, ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν αὐ-
C τῶν; ἐγὼ μὰ ναὶ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὡς διανοοῦνται τὴν μάχην ποιεῖσθαι. ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλῆθος ἡμῖν πρῶτον εἰπὲ ἐν κεφαλαίῳ. ἐκεῖνοι τοίνυν [ἔφη*, πάντες τεταγμένοι εἰσὶν ἐπὶ τριάκοντα τὸ βάθος καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. οὗτοι δ' * ἀπέχουσιν ἀμφὶ τὰ τετταράκοντα στάδια. πάνυ γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν, ὥστε εἰδέναι ὁπόσον κατεῖχον χωρίον. οἱ δ' Αἰγύπτιοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπὲ πῶς εἰσι τεταγμένοι; ὅτι εἶπας,
D πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. τούτους δ' οἱ μυρίαρχοι ἔταττον εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τὴν μυριοστὺν ἑκάστην. τοῦτον γὰρ σφίσι καὶ οἴκοι νόμον * ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων. καὶ ὁ Κροῖσος μέντοι μάλα ἄκων συνεχώρησεν αὐτοῖς οὕτω τάττεσθαι. ἐβούλετο γὰρ ὅτι πλεῖστον ὑπερφαλαγγῆσαι τοῦ σοῦ στρατεύματος. πρὸς τί δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, τοῦτο ἐπιθυμῶν; ὡς ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τῷ περιττῷ κυκλωσόμενος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλ' ἔτι ἂν εἰδεῖεν, εἰ [οἱ * κυκλούμενοι κυκλωθεῖεν. ἀλλ' ἃ
E μὲν παρὰ σοῦ καιρὸς μαθεῖν, ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὦ ἄνδρες, οὕτω ποιεῖν· νῦν μὲν ἐπειδὰν ἐνθένδε ἀπέλθητε, ἐπισκέψασθε καὶ τὰ τῶν ἵππων, καὶ τὰ ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα. πολλάκις γὰρ μικροῦ ἐνδείᾳ καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἅρμα ἀχρεῖον γίνεται. αὔριον δὲ πρῷ, ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, πρῶτον μὲν χρὴ ἀριστῆσαι καὶ ἄνδρας καὶ ἵπ-

μηδὲν ἐλάττου

ἰσχυρίσεσθαι

ὡς ἂν ἀσφαλέστατα εἰδείην ὁπόσον τὸ στράτευμά ἐστιν, ἐπ. αὐτοῖς.

ἐπέχουσι

εἶναι

του, ὅπως ὅ, τι ἂν περὶ τὰς χεῖρας ἀεὶ ᾖ, μὴ τούτου ἡμῖν ἐνδέῃ. ἔπειτα δὲ αὖ, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε ὥσπερ καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυρίαρχοι ᾗπερ νῦν ἔχετε. ὁμοῦ γὰρ τοῦ ἀγῶνος ὄντος, οὐδενὶ ἅρματι ἔτι καιρὸς τοὺς ἵππους μεταζευγνύναι. παραγγέλλετε δὲ τοῖς ταξιάρχαις καὶ λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίστασθαι, εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον. ὁ δὲ λόχος ἦν ἕκαστος εἰκοσιτέτταρες. καί τις εἶπε τῶν μυριάρχων· καὶ δοκοῦμέν σοι, ἔφη, ὦ Κῦρε ἱκανῶς ἕξειν εἰς τοσούτους τεταγμένοι πρὸς οὕτω βαθείας φάλαγγας; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· αἱ δὲ βαθύτεραι φάλαγγες ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων, * τί σοι δοκοῦσιν, ἔφη, τοὺς πολεμίους βλάπτειν ἢ τοὺς συμμάχους ὠφελεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, τοὺς εἰς ἑκατὸν τούτους ὁπλίτας εἰς μυρίους ἂν βουλοίμην μᾶλλον τετάχθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις μαχοίμεθα. ἐξ ὅσων μέντοι ἐγὼ τὴν φάλαγγα βαθυνῶ, οἴομαι ὅλην ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσειν αὐτὴν ἑαυτῇ. ἀκοντιστὰς μὲν ἐπὶ τοῖς θωρακοφόροις τάξω, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκοντισταῖς τοξότας. τούτους γὰρ προτοστάτας μὲν * ἄν τις τάττοι, οἳ καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός; προβεβλημένοι δὲ τοὺς θωρακοφόρους, μενοῦσί τε, καὶ οἱ μὲν ἀκοντίζοντες, οἱ δὲ τοξεύοντες ὑπὲρ τῶν πρόσθεν πάντων, λυμανοῦνται τοὺς πολεμίους. ὅ, τι δ' ἂν κακουργῇ τις τοὺς ἐναντίους, δῆλον ὅτι παντὶ τούτῳ τοὺς συμμάχους κουφίζει. τελευταίους μέντοι στήσω τοὺς ἐπὶ πᾶσι καλουμένους. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔτε ἄνευ λιθολογήματος ὀχυροῦ, οὔτε ἄνευ τῶν στέγην ποιούντων οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ φάλαγγος οὔτε ἄνευ τῶν πρώτων οὔτε ἄνευ τῶν τελευταίων, * ἂν μὴ ἀγαθοὶ ὦσιν, ὄφελος οὐδέν. ἀλλ' ὑμεῖς τε, ἔφη, ὡς παραγγέλλω, τάττεσθε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν πελταστῶν ἄρχοντες ἐπὶ τούτοις τοὺς λόχους ὡσαύτως καθίστατε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν, ἐπὶ τοῖς πελτασταῖς ὡσαύτως. σὺ δὲ ὃς τῶν ἐπὶ πᾶσιν ἄρχεις, τελευταίους ἔχων τοὺς ἄνδρας, παράγγελλε τοῖς ἐμοῖς ἐφορᾶν τε ἑκάστῳ τοὺς καθ' ἑαυτὸν, καὶ τοῖς μὲν τὸ δέον ποιοῦσιν ἐπικελεύειν, τοῖς δὲ * κακυνομένοις ἀπειλεῖν ἰσχυρῶς· ἂν δέ τις στρέφηται, προδιδόναι θέλων, θανάτῳ ζημιοῦν. ἔργον γάρ ἐστι τοῖς μὲν προτοστάταις * θαρρύνειν τοὺς ἑπομένους, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ·

Margin: Ἀρίσβα. — ἴσαι, ἔφη, ἐνδῶσι τῶν πολ. — ὅ τις τάτ. — ἐὰν μὴ ἀγαθοὶ ὦνται. — hoc eſt, malacunome-nois. — θρασύνειν.

A ſcendum erit: vt quidquid tamdem fieri opportunum fuerit, in eo ne deficiamus. Deinde tu, inquit, * Araſpa, cornu dextrū obtineto, vti nunc obtines; itidemque ceteri denum millium præfecti ſeruate, quē nunc locū obtinetis. Nam vbi prœlio congrediundum eſt, non iuncti iam equi vllo in curru cōmode mutari poſſunt. Denuntiate vero cohortium ductoribus & præfectis manipulariis, vt in phalange conſiſtāt, ſingulis manipulis denis ad duos. Erant autem iſti manipuli ſinguli militum viginti quatuor. B Et quidam è denum millium præfectis, inquit: An videmur tibi Cyre, ſiquidē in tot ordinati ſimus, aduerſus tam denſam phalangem ſuffecturi? Tum Cyrus: Si denſiores ſint phalanges, ait, quam vt armis ad hoſtes poſſint pertingere, quid tibi videntur hoſtibus adferre damni, quid ſociis commodi? Equidem, ait, hos in centenos ordinatos grauis armaturæ milites mallem in decies millenos eſſe diſpoſitos. Nam hoc modo cum pauciſſimis dimicaremus. C At quo militum numero phalangis meæ denſitas conſtabit, futurum arbitror, vt tota ſtrenua reddatur, & ad opem mutuo ferendam prompta. Iaculatores quidem poſt loricatos diſponam, & poſt iaculatores, ſagittarios. Quis enim eos in principiis conſtituat, qui fateantur ipſi, nullā ſe comminus pugnam ſuſtinere poſſe? At ſi loricatos ante ſe hoſtibus oppoſitos habeant, ſubſiſtent: & illi quidem tela vibrando, hi ſagittas emittēdo ſuper omnes ante ſe collocatos, hoſti damnū inferent. Quocumque vero maleficio quis hoſtem infeſtat, D eo nimirum ipſo ſocios ſubleuat. Poſtremos collocabo, qui omnium vltimi vocantur. Nam quemadmodum domus nec ſine lapidum compoſitione firma, nec abſque iis, qui tectum faciant, vllam ad rem vtilis eſt: ſic neq; phalangis vel abſque primis, vel abſque vltimis, ſi ſtrenui non fuerint, vllus eſt vſus. Enimvero veſtros ordines, vti præcipio, inſtruite; ac vos cetratorum præfecti poſt ordines horum, veſtros itidem manipulos diſponite; voſque præfe-E cti ſagittariorum, itidem poſt cetratos. At tu, qui præfectus es vltimis omnium, extrema eſto in acie cum tuis, eiſque præcipito, vt quiſque reſpiciendo ſuos obſeruet, & officium facientes vlterius cohortetur, ignauiores minitabundus acriter increpet. Quod ſi quis tergum vertat, deſerendi cōſilio, morte multetur. Eſt enim hoc principe conſtitutorum loco munus, vt ſequentes verbis & factis animoſos efficiant.

Margin: al. Ariſba. — Quo pacto Cyrus copias ſuas inſtrui voluerit.

» Vos autem, qui poſt omnes eſtis collocati, etiam metum hoſtili maiorem ignauis incurere debetis. Ac vos quidem hæc facite. Tu vero * Abradata, qui præfectus es machinis, fac vt vehicula iugalia,

al. Euphrata.

» quæ adparitores ac turres vehunt, quamproxime phalangem ſequantur. Tu Dauche, qui præfectus es plauſtris impedimenta vehentibus, poſt turres copias eiuſmodi omnes ducito, & adparitores tui vehementer in eos animaduertant, qui vel intempeſtiue præceſſerint, vel à tergo manſerint. Tu Carduche, qui carpentis mulieres vehentibus es præfectus, poſtremo ea loco poſt impedimenta conſtitue. Nam ſi hæc omnia ſequantur, & multitudinis opinionem præbebunt, & inſidias ſtruendi facultatem nobis ſuppeditabunt, & cogent hoſtes, ſi quidem circumdare nos velint, vt maiorem ambitum faciant. Quanto autem maius ſpatium circumdando complectentur, tanto neceſſe eſt imbecilliores fiant. Ac vos quidem ita facite. Tu vero Artabaze, & tu Artagerſa, mille pedites, quibus ſinguli vterque præeſtis, poſt hos ducite. Tuque Pharnuche, ac tu Aſiadata, equites illos mille, quibus præeſtis vterque, ne intra phalangem diſponite: ſed armis inſtructi pone plauſtra ſeorſum conſiſtite, ac deinde cum ducibus ceteris ad nos accedite. Sic autem paratos vos eſſe neceſſe eſt, ac ſi primi prœlium ſitis inituri. Tu quoque camelis impoſitorum præfecte pone plauſtra locum tuum obtineto, & quidquid Artagerſas imperarit, facito. Vos autem curruum duces ſortimini, & cuicumque ſors obvenerit, is ante phalangem ſuos centum currus conſtituat. De ceteris curruum centuriis altera quidem ad latus dextrum exercitus procedens, phalangem ad cornu ſequatur, ad læuum altera. Sic adeo Cyrus omnes diſponebat. Abradatas autem Suſorum rex: Equidem, ait, vltro in me recipio, mi

Abradatæ magnanimitas.

» Cyre, vt hunc è regione phalangis aduerſæ locum obtineam, niſi quid aliud tibi videtur. Et Cyrus hominem admiratus dextra prehendit, ac Perſas, qui ceteris erant in curribus, interrogat: An & vos hæc conceditis? Illis reſpondentibus, honeſtum non eſſe, hæc permittere: forte ducta rem inter ipſos componit, & Abradatæ ſors id conceſſit, quod ipſe in ſe receperat, & Ægyptiis oppoſitus fuit.

A ὑμᾶς δὲ δεῖ, τοὺς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένους, πλείω φόβον παρέχειν τοῖς κακοῖς τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων. καὶ ὑμεῖς μὲν ταῦτα ποιεῖτε. σὺ δὲ ὦ * Ἀβραδάτα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς, οὕτω ποίει, ὅπως τὰ ζεύγη * τὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ τοὺς πύργους φέροντα ἕψεται ὡς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος. σὺ δὲ ὦ Δαοῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν * σκευοφόρων, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοιοῦτον στρατόν. οἱ δὲ ὑπηρέται * σου ἰσχυρῶς κολαζόντων τοὺς προϊόντας τοῦ καιροῦ ἢ λειπομένους. σὺ δὲ ὦ Καρδοῦχε, ὃς B ἄρχεις τῶν ἁρμαμαξῶν, αἳ ἄγουσι τὰς γυναῖκας, κατάστησον αὐτὰς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. ἑπόμενα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ πλήθους δόξαν παρέξει, καὶ ἐνεδρεύειν ὑμῖν ἐξουσία ἔσται, καὶ τοὺς πολεμίους, ἢν κυκλοῦσθαι * βούλωνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει ποιεῖσθαι. ὅσῳ δ' ἂν μεῖζον χωρίον περιβάλλωνται, τοσούτῳ αὐτοὺς ἀσθενεστέρους ἀνάγκη γίγνεσθαι. καὶ ὑμεῖς μὲν οὕτω ποιεῖτε. σὺ δὲ ὦ Ἀρτάβαζε, καὶ Ἀρταγέρσα, τὴν χιλιο- C στὺν ἑκάτερος τὴν σὺν ὑμῖν ἐπὶ τούτοις ἔχετε πεζῶν. καὶ σὺ ὦ Φαρνοῦχε καὶ Ἀσιαδάτα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοστύν, ἧς ἑκάτερος ὑμῶν ἄρχει, μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ' ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐξοπλίσθητε καθ' ὑμᾶς αὐτούς· ἔπειτα πρὸς ἡμᾶς ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. οὕτω δὲ δεῖ ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, ὡς πρώτοις δέον ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. καὶ σὺ δέ, * ὦ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὄπισθεν D τῶν ἁρμαμαξῶν ἐκτάττου· ποίει δ' ὅ,τι ἄν σοι παραγγέλλῃ Ἀρταγέρσας. ὑμεῖς δ' οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες διακληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν ὑμῶν πρὸ τῆς φάλαγγος, τὰ μεθ' ἑαυτοῦ ἑκατὸν ἔχων ἅρματα καταστησάτω· αἱ δ' ἕτεραι ἑκατοστύες τῶν ἁρμάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιᾶς στοιχοῦσα, ἑπέσθω τῇ φάλαγγι ἐπὶ * κέρας, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. Κῦρος μὲν οὕτω διέταττεν. Ἀβραδάτης δὲ ὁ Σούσων βασιλεὺς εἶπεν· ἐγώ σοι, ὦ Κῦρε, ἐθελούσιος ὑφίσταμαι τὴν κατὰ πρόσωπον τῆς ἀντίας φάλαγγος τάξιν ἔχειν, εἰ μή τι σοι ἄλλο δοκεῖ. καὶ ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος, ἐπήρετο τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅρμασι Πέρσας· εἰ καὶ ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐ καλὸν εἴη ταῦτα ὑφίεσθαι, διεκλήρωσεν αὐτούς, καὶ ἔλαχεν Ἀβραδάτης ἥπερ ὑφίστατο· καὶ ἐγένετο κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους.

Εὐφράτα;
τὰ τοὺς πύργους ἄγοντα ἕψ.
σκευοφόρων ἐπὶ τοῖς πύργοις, ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς ἄγε πάντα
σοῦ τῶν ὄχλων ἰσχυρῶς
Καρδοῦχε
πειρῶνται
ὁ ἄρχων
κέρως

Ac tum

Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες, καὶ ἐπιμεληθέντες ὧν A προεῖπον, ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῲ μὲν ὁ Κῦρος ἐθύετο, ὁ δ' ἄλλος στρατὸς ἀριστήσας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος ἐξωπλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὥπλιζον δὲ καὶ ἵππους προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις, καὶ τοὺς μὲν μονίππους παραμηριδίοις, τοὺς δ' *ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, παραπλευριδίοις· ὥστε ἤστραπτε μὲν B χαλκῷ, ἤνθει δὲ φοινικίσι πᾶσα ἡ στρατιά. καὶ τὸ Ἀβραδάτου δὲ τετράρυμον ἅρμα καὶ ἵππων ὀκτὼ παγκάλως ἐκεκόσμητο. ἐπεὶ δ' ἔμελλε τὸν λινοῦν θώρακα, ὃς ἐπιχώριος ἦν αὐτοῖς, ἐνδύεσθαι, προσφέρει αὐτῷ ἡ Πάνθεια χρυσοῦν κράνος, καὶ περιβραχιόνια, καὶ ψέλλια πλατέα περὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν, καὶ χιτῶνα πορφυροῦν ποδήρη στολιδωτὸν τὰ κάτω, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ. ταῦτα δ' ἐποιήσατο λάθρα τοῦ ἀνδρὸς ἐκμετρησαμένη τὰ ἐκείνου ὅπλα. ὁ δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε, καὶ ἐπήρετο τὴν C Πάνθειαν· οὐ δή που, ὦ γύναι, συγκόψασα τὸν σαυτῆς κόσμον, τὰ ὅπλα μοι ἐποιήσω; μὰ Δί', ἔφη ἡ * Πάνθεια, τόν γε πλείστου ἄξιον. σὺ γὰρ ἔμοιγ', ἢν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῇς οἷος ἐμοὶ δοκεῖς εἶναι, μέγιστος κόσμος ἔσῃ. ταῦτα δὲ λέγουσα ἐνέδυέ τε τὰ ὅπλα· καὶ λανθάνειν μὲν ἐπειρᾶτο, ἐλείβετο δὲ αὐτῆς τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὢν ἀξιοθέατος ὁ Ἀβραδάτης, D ὡπλίσθη τοῖς ὅπλοις τούτοις, ἐφάνη μὲν κάλλιστος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τῆς φύσεως ὑπαρχούσης· λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ ὑφηνιόχου τὰς ἡνίας, παρεσκευάζετο ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἅρμα. ἐν δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια, ἀποχωρῆσαι κελεύσασα τοὺς παρόντας πάντας, ἔλεξεν· ἀλλ' ὅτι μέν, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν αὑτῆς ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἶμαί σε γιγνώσκειν ὅτι καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμί. τί οὖν με E δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγειν; τὰ γὰρ ἔργα οἶμαί σοι πιθανώτερα παρεσχῆσθαι τῶν νῦν λεχθέντων λόγων. ὅμως δ' οὕτως ἔχουσα πρὸς σέ, ὥσπερ σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν, ἦ μὴν ἐγὼ βούλεσθαι ἂν μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένου κοινῇ γῆν *ἐπιέσασθαι μᾶλλον ἢ ζῆν μετ' αἰσχυνομένου αἰσχυνομένη·

ὑπὸ

Πάνθεια, οὔκουν τόν γε

ἐπιέσασθαι

A Ac tum quidem diſcedentes, curatis iis, quæ prædicta ſunt, cœnabant; & conſtitutis excubiis, quieti ſe dabant. Poſtridie mane Cyrus rem diuinam faciebat. At omnis exercitus, quum pranſus eſſet, ac libaſſet, armabat & inſtruebat ſe; multas induens elegantes tunicas, multas & elegantes loricas, & galeas: itidemque armabant equos frontium pectorumque tegumentis: & celetes quidem equos illis armis, quæ femora; curribus vero iunctos, armis aliis, quæ latera tegerent. Itaque totus exercitus ære fulgebat, & florido veſtium punicearum colore nitebat. Erat & Abradatæ currus temonum quatuor, & equorum octo, pereleganter exornatus. Quumque iam thoracem more patrio lineum induere vellet, adfert ei Panthea galeam auream, & tegumenta brachiorum, & armillas latas circum internodia manuum, & purpuream ad pedes vſque demiſſam tunicam, pallæ plicas habenti ſimilem inferius, & coloris hyacinthini criſtam. Hæc illa clam viro, ad armorum eius menſuram fabricanda curauerat. Quibus ille conſpectis, cum admiratione Pantheam interrogauit: Tune vero, mea mulier, mundo tuo conciſo hæc mihi arma confeciſti? Non profecto, ait Pāthea, mundo illo, qui mihi maximi pretij eſt. Nam tu, ſi quidem talem etiam te declaraueris, qualis eſſe mihi videris, maximus mihi mundus & ornamentum futurus es. Hæc dicens, armis eum induebat: & quamquam id occultare conaretur, lacrumæ tamen ei per genas deſtillabant. Abradatas iam ante ſpectatu dignus, poſteaquam his armis erat ornatus, pulcherrimus adparebat, & maxime liberali forma præditus: quippe qui talis eſſet etiam à natura. Quumque ab auriga inferiore habenas accepiſſet, iam ſe parabat, vt in currum adſcenderet. Ibi tum Panthea ſecedere iuſſis omnibus, qui aderant, dixit: Mi Abradata, ſi qua mulier vmquam maritum ſuum pluris quam ſuam æſtimauit animam; adgnoſcere te arbitror, etiam me harum vnam eſſe. Quid ergo neceſſe eſt omnia ſingillatim commemorare? Nam factis ea me tibi præſtitiſſe exiſtimo, quæ plus apud te fidei mereantur, quam verba iſta meo nunc ex ore prodeuntia. Sed enim tametſi hoc ſim erga te animo, quem ipſe noſti: iurata tamen & meum, & ſuum amorem ſancte teſtor, malle me tecum, ſtrenue ſe gerente, ſimul terra obrui; quam cum infami, & ipſa infamis viuere,

Panthea maritum ornat, & ad fortitudinem hortatur.

» Vſque adeo equidem & te, & meipſam
» honeſtiſſimis quibuſque dignos iudico.
» Quinetiam Cyro, mea ſententia, magnas
» quaſdam gratias debemus, quod reda-
» ctam me ad captiuæ fortunam, & ſibi ſe-
» lectam, nec vt ſeruilis femina conditio-
» nis, nec vt libera ſub ignominioſo nomi-
» ne voluerit vti: ſed poſteaquam me ac-
» cepit, tibi tanquam fratris vxorem cuſto-
» diuerit. Præterea quum Araſpas, cu-
» ſtos ille meus, ab ipſo deficeret: pollicita
» ſum ei, ſi mihi facultatem ad te mitten-
» di concederet, venturum te ad ipſum,
» longe Araſpa tum fideliorem, tum me-
liorem. Hæc illa eſt proloquuta: cuius
verbis cum admiratione delectatus Ab-
radatas; & caput eius tangens, & in cœ-
» lum ſuſpiciens, precatus eſt: Tu vero Iu-
» piter maxime, fac vt dignum me Panthea
» maritum, & amicum Cyro dignum de-
» clarem, qui nobis honorem habuit. Ea
loquutus, per oſtium ſellæ curulis in cur-
rum adſcendit. Et quum inferior auriga,
poſt ipſius adſcenſum, ſellam iſtam oc-
cluſiſſet; Panthea, quæ alia ratione non
poſſet amplius ipſum amplecti, ſellam eſt
oſculata. Itaque iam currus Abradatæ
procedebat, & illa clam viro ſubſeque-
batur; donec conuerſus Abradatas, ea
» conſpecta, dixit: Bono ſis animo mea Pan-
» thea, & ſalue, & abi iam. Tum deinde
eunuchi atque ancillæ receptam ad car-
pentum deduxerunt, & in lecto compo-
ſitam tentorio texerunt. Tametſi vero &
Abradatas, & currus eius ſane pulchrum
ſpectaculum exhiberent; prius tamen
homines eum contemplari non potuere,
quam Panthea diſceſſiſſet. Quum autem
Cyrus rite rem diuinam feciſſet, & iam
inſtructus eſſet exercitus, vti mandarat,
& ſpeculas alias ante alias teneret: duci-
bus conuocatis, huiuſmodi verba fecit:
» Dij nobis, amici ac ſocij, mactatarum in
» hoſtiarum extis ea demonſtrant, quæ pri-
» dem, quum victoriam nobis illam prio-
» rem largiti ſunt. Ego vero commonefa-
» cere vos eorum volo, quæ ſi memoria te-
» neatis, longe mea quidam ſententia ſi-
» tis ad prælium alacrius acceſſuri. Nam
» bellicis in rebus multo quam hoſtes, ma-
» gis eſtis exerciti: & tum educati ſimul
» viuendo, tum inſtructi eſtis longe diu-
» tius quam hoſtes: & victoria potiri ſi-
» mul eſtis. At ex hoſtibus multi cum ſuis
» victi ſunt. Qui autem ex vtraque parte
» prœlio nondum interfuerunt, eorum
» quotquot in hoſtium exercitu ſunt,

Imago amoris inter coniuges.

A οὕτως ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυτὴν ἠξίωκα. καὶ Κύρῳ δὲ δοκῶ μεγάλην τινὰ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με αἰχμάλωτον γεγενημένην, καὶ ἐξαιρεθεῖσαν ἑαυτῷ, οὔτε με ὡς δούλην ἠξίωσε κεκτῆσθαι, οὔτε ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτίμῳ ὀνόματι· διεφύλαξε δέ σοι ὥσπερ ἀδελφοῦ γυναῖκα λαβών. πρὸς δέ, καὶ ὅτε ὁ Ἀράσπας ἀπέστη αὐτοῦ, ὁ ἐμὲ φυλάττων, ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἴ με ἐάσειε πρὸς σὲ πέμψαι, ἥξειν αὐτῷ σὲ πολὺ * Ἀράσπου πιστότερον καὶ B ἀμείνονα. ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀγασθεὶς τοῖς λόγοις, καὶ θιγὼν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐπηύξατο· ἀλλ᾽, ὦ Ζεῦ μέγιστε, δός μοι φανῆναι ἀξίῳ μὲν Πανθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κύρου φίλῳ τοῦ ἡμᾶς τιμήσαντος. ταῦτα εἰπὼν, κατὰ τὰς θύρας τοῦ ἁρματείου δίφρου ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἅρμα. ἐπεὶ δὲ ἀναβάντος αὐτοῦ κατέκλεισε τὸν δίφρον ὁ ὑφηνίοχος, οὐκ ἔχουσα ἡ Πάν- C θεια πῶς ἂν ἔτι ἄλλως ἀσπάσαιτο αὐτὸν, κατεφίλησε τὸν δίφρον· καὶ τῷ μὲν προῄει ἤδη τὸ ἅρμα, ἡ δὲ λαθοῦσα αὐτὸν συνεφείπετο, ἕως ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἀβραδάτης, εἶπε· θάρρει Πάνθεια, καὶ χαῖρε, καὶ ἄπιθι ἤδη. ἐκ τούτου δὴ οἱ εὐνοῦχοι καὶ αἱ θεράπαιναι λαβοῦσαι αὐτὴν ἀπῆγον εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, καὶ κατακλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. οἱ δὲ ἄνθρωποι, καλοῦ ὄν- D τος τοῦ θεάματος τοῦ Ἀβραδάτου καὶ τοῦ ἅρματος, οὐ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν πρὶν ἡ Πάνθεια ἀπῆλθεν. ὡς δ᾽ ἐκεκαλλιερήκει μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ παρετέτακτο αὐτῷ ὥσπερ παρήγγειλε, * κατέχων σκοπὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων, συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τὰ μὲν ἱερὰ ἡμῖν οἱ θεοὶ φαίνουσιν, οἷά περ ὅτε τὴν πρόσθεν νίκην ἔδοσαν· ὑμᾶς δ᾽ ἐγὼ βούλομαι ἀναμνῆσαι, E ὧν μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐθυμότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα ἰέναι. ἠσκήκατε μὲν γὰρ τὰ εἰς τὸν πόλεμον πολὺ μᾶλλον τῶν πολεμίων, συντέτραφθε δὲ καὶ συντέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἤδη χρόνον, ἢ οἱ πολέμιοι, καὶ συννενικήκατε μετ᾽ ἀλλήλων· τῶν δὲ πολεμίων πολλοὶ μὲν συνήττηνται * καὶ αὐτῶν οἱ μετ᾽ δὲ ἀμάχητοι ἑκατέρων, οἱ μὲν τῶν πολεμίων

Ἀράσπου ἄνδρα πιστότερον

ἢ ἔχων, rectius ἔχων δὲ

ἴσασιν, ὅτι προδότας τοὺς παραστάτας ἔχουσιν· ὑμεῖς δὲ οἱ μεθ' ἡμῶν, ἴστε ὅτι μετὰ θελόντων τοῖς συμμάχοις ἀρήγειν μαχεῖσθε. εἰκὸς δὲ τοὺς μὲν πιστεύοντας ἀλλήλοις ὁμονόως μάχεσθαι μένοντας, τοὺς δὲ ἀπιστοῦντας ἀναγκαῖον βουλεύεσθαι, πῶς ἂν ἕκαστοι τάχιστα ἐκποδὼν γένοιντο. ἴωμεν δή, ὦ ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἅρματα μὲν ἔχοντες ὡπλισμένα πρὸς ἄοπλα τὰ τῶν πολεμίων, ὡς δ' αὔτως καὶ ἱππέας καὶ ἵππους ὡπλισμένους πρὸς ἀόπλους, ὡς ἐκ χειρὸς μάχεσθαι. πεζοῖς δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις *οἵοις καὶ πρόσθεν μαχεῖσθε· Αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως μὲν ὡπλισμένοι εἰσίν, ὁμοίως δὲ τεταγμένοι· τάς τε γὰρ ἀσπίδας μείζους ἔχουσιν, ἢ ὡς ποιεῖν τι, καὶ ὁρᾶν· τεταγμένοι δὲ εἰς ἑκατὸν δῆλον ὅτι κωλύσουσιν ἀλλήλους μάχεσθαι, πλὴν πάνυ ὀλίγων. Εἰ δὲ ὠθοῦντες ἐξώσειν πιστεύουσιν, ἵπποις αὐτοὺς πρῶτον δεήσει ἀντέχειν, καὶ σιδήρῳ ὑφ' ἵππων *ἰσχυριζομένων. ἢν δέ τις αὐτῶν καὶ ὑπομένη, πῶς ἅμα δυνήσεται ἱππομαχεῖν τε, καὶ φαλαγγομαχεῖν, [καὶ πυργομαχεῖν*; καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν πύργων ἡμῖν μὲν ἐπαρήξουσι, τοὺς δὲ πολεμίους παίοντες ἀμηχανεῖν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ποιήσουσιν. Εἰ δέ τινος ἔτι ἐνδεῖσθαι δοκεῖτε, πρὸς ἐμὲ λέγετε. σὺν γὰρ θεοῖς οὐδενὸς ἀπορήσομεν. καὶ εἰ μέν τις εἰπεῖν τι βούλεται, λεξάτω· εἰ δὲ μή, ἐλθόντες πρὸς τὰ ἱερὰ καὶ προσευξάμενοι οἷς ἐθύσαμεν θεοῖς, ἴτε ἐπὶ τὰς τάξεις. καὶ ἕκαστος ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεικνύτω τις τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς, ἄφοβον δεικνὺς καὶ σχῆμα, καὶ πρόσωπον, καὶ λόγους.

οἷς

ἰσχυριζομένῳ.

A ſe norunt adſtites habere deſertores: vos vero, qui à nobis eſtis, cum iis aleam prœlij vos ſubituros noſtis, qui ſociis opem ferre cupiant. Eſt autem conſentaneum, concordibus animis in pugna ſubſtituros eos, qui mutuo ſibi fidunt: qui vero diffidunt, hos conſultare neceſſe eſt, quo pacto ſinguli quamprimum ſubducere ſe poſſint. Eamus igitur in hoſtem, commilitones, cum armatis curribus, aduerſus hoſtium currus inermes: itidemque cum equitibus & equis armatis, aduerſus inermes comminus pugnaturi. B Pedites quidem aduerſarios habituri eſtis eos, quos antehac: & Ægyptij quo armati ſunt modo, eodem & in acie diſpoſiti ſunt. Nam maiores eis clupei ſunt, quam vt aliquid vel efficere, vel proſpicere poſſint: & in centenos ordinati, ſeipſos haud dubie in prœlio ſunt impedituri, paucis admodum exceptis. Quod ſi nos impellendo protruſuros ſe crediderint, primum equi ſuſtinendi eis erunt; & ferrum, cui robur ab equis accedit. Iam ſi quis illorum etiam non cedendo ſubſiſtet, quo pacto ſimul C & aduerſus equitatum, & phalangem, & turres pugnare poterit? Nam in turribus collocati noſtri, nobis auxilio futuri ſunt; & hoſtes feriendo, potius vt de ſuis rebus deſperent, quam prœlientur, efficient. Quod ſi re quapiam vobis adhuc opus eſſe putatis, ad me referte. Nam Diis adiuuantibus, nullius inopia laboraturi ſumus. Si quis etiam dicere aliquid volet, dicat: ſin autem, ad rem diuinam diſcedite, ac Deos comprecati, quibus rem ſacram fecimus, ad ordines voſmet conferte. Redi- D gat autem ea quiſque veſtrum in memoriam ſuis, de quibus à me admoniti eſtis: adeoque ſubiectis ſibi quilibet, intrepidum & geſtu, & vultu, & oratione ſemet oſtendendo, imperio ſe dignum declaret.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,
Βιβλίον Ἕβδομον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI INSTITVTIONE, LIBER SEPTIMVS.

ILLI ergo precati Deos, ad ordines abierunt. Et miniſtri, Cyro, atque iis qui cum ipſo erant, cibum ac potum adtulere, quum adhuc rem ſacram facerent. Cyrus ita, vti conſtiterat, delibatis cibis prandebat; & ſemper ei, qui maxime indigeret, impertiebatur: quumque poſt libationem precatus eſſet, tum ipſe bibit, tum ceteri, qui aderant. Secundum hæc implorato Ioue patrio, vt & dux & ſocius eſſet; equum adſcendit, idemque ſibi proximos facere iuſſit. Erant autem omnes illi cum Cyro iiſdem armis inſtructi, quibus ipſe Cyrus: tunicis puniceis, loricis æreis, æreis galeis, criſtis albis, gladiis, & vna cornea quiſque tragula. Equi tegumentis frontium, & pectorum, & laterum æreis muniti erant. Eiuſdem generis tegumenta equitis cuiuſque femora muniebant. Tantum Cyri arma differebant in hoc, quod reliqua colore aureo illita erant: at Cyri arma inſtar ſpeculi reſplendebant. Poſteaquam conſcendit equum, ac ſubſtitit, vt reſpiceret, qua perrecturus eſſet; tonitru dextrum inſonuit. Itaque dixit: » Sequemur te maxime Iupiter. » Tum progredi cœpit, Chryſanta equitum præfecto, cum equitibus, dextrum: * Araſamba cum pedeſtribus copiis latus læuum obtinentibus. Præcepit etiam, vt ad ſignum reſpicerent, & æquali gradu ſequerentur. Erat autem ei ſignum, aquila aurea in haſta ſublimi extenſa. Et hodieque ſignum hoc à rege Perſarum adhuc retinetur. Prius vero, quam in hoſtium conſpectum venirent, ter exercitum quieſcendo refecit. Vbi iam ad ſtadia viginti acceſſiſſent, hoſtium copias aduentantes contra ſe cernere cœperunt. Quum autem

al. Ariſba, & Ariſma, & Arſama

Aquila aurea ſignum Perſici Imperij, ſicut & deinceps Byzantini.

A Οἱ μὲν δὴ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς, ἀπῄεσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν προσήνεγκον οἱ θεράποντες ἐμφαγεῖν καὶ ἐμπιεῖν, ἔτι οὖσιν ἀμφὶ τὰ ἱερά. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ εἶχεν ἑστηκώς, ἀπαρξάμενος ἠρίστα, καὶ μετεδίδου ἀεὶ τῷ μάλιστα δεομένῳ· καὶ σπείσας καὶ εὐξάμενος, ἔπιε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ περὶ αὐτὸν οὕτως B ἐποίουν. μετὰ δὲ ταῦτα αἰτησάμενος Δία πατρῷον ἡγεμόνα εἶναι καὶ σύμμαχον, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. ὡπλισμένοι δὲ πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, χιτῶσι φοινικοῖς, θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, παλτῷ κρανείνῳ ἑνὶ ἕκαστος· οἱ δὲ ἵπποι προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις καὶ παραπλευριδίοις χαλκοῖς· τὰ δ' αὐτὰ C ταῦτα καὶ παραμηρίδια ἦν τῷ ἀνδρί. τοσοῦτο δὲ μόνον διέφερον τὰ Κύρου ὅπλα, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐκέχριστο τῷ χρυσοειδεῖ χρώματι, τὰ δὲ Κύρου ὅπλα ὥσπερ κάτοπτρον ἐξέλαμπεν. ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, καὶ ἔστη ἀποβλέπων, ᾗπερ ἔμελλε πορεύεσθαι, βροντὴ δεξιὰ ἐφθέγξατο. ὁ δ' εἶπεν· ἑψόμεθά σοι ὦ Ζεῦ μέγιστε. καὶ ὡρμᾶτο μὲν, ἐν δεξιᾷ ἔχων Χρυσάνταν τὸν ἵππαρχον καὶ τοὺς ἱππέας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ * Ἀρασάμβαν καὶ τοὺς πεζούς. παρηγγύησε δὲ παρορᾶν πρὸς D τὸ σημεῖον, καὶ ἐν ἴσῳ ἕπεσθαι· ἦν δ' αὐτῷ τὸ σημεῖον, ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένος. καὶ νῦν δ' ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. πρὶν δὲ ὁρᾶν τοὺς * πολεμίους, εἰς τρὶς ἀνέπαυσε τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δὲ προσεληλύθεσαν ὡς εἴκοσι σταδίους, ἤρχοντο ἤδη τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα ἀντιπροσιὸν παρορᾶν. ὡς

Ἀρίσβαν

πολεμίους, καὶ τρὶς

δ' ἐν τῷ καταφανεῖ πάντες ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἑκατέρωθεν ὑπερφαλαγγοῦντες, στήσαντες τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα, (οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως κυκλοῦσθαι) ἀπέκαμπτον εἰς * κύκλωσιν, ὅπως ὥσπερ γάμμα ἑκατέρωθεν τὴν ἑαυτῶν τάξιν ποιήσαντες, πάντοθεν ἅμα μάχοιντο. Κῦρος δὲ ὁρῶν ταῦτα, οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὡσαύτως ἡγεῖτο. κατανοῶν δὲ ὡς πρόσω τὸν καμπτῆρα ἑκατέρωθεν ἐποιήσαντο, περὶ ὃν κάμπτοντες ἀνέτεινον B τὰ κέρατα· ἐννοεῖς, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἔνθα τὴν ἐπικαμπὴν ποιοῦνται; πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε. πολὺ γάρ μοι δοκοῦσιν ἀποσπᾶν τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀπό γε τῆς ἡμετέρας. τί δὴ τοῦτο; * δηλονότι, ἔφη, φοβούμενοι, μὴ ἢν ἐγγὺς ἡμῶν γένηται τὰ κέρατα, τῆς φάλαγγος * ἔτι πρόσω οὔσης, ἐπιθώμεθα αὐτοῖς. ἔπειτα, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δυνήσονται ὠφελεῖν οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους, C οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι ἡνίκα ἂν γένηται τὰ κέρατα * ἀναβαίνοντα κατ' ἀντιπέρας τῶν πλαγίων τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος, * στραφέντες ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάντοθεν ἡμῖν προσίασιν, ὡς ἅμα πάντοθεν μαχούμενοι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εὖ σοι δοκοῦσι βουλεύεσθαι; πρός γε ἃ ὁρῶσι· πρὸς δέ γε ἃ οὐχ ὁρῶσιν, ἔτι κάκιον, ἢ εἰ κατὰ κέρας προσῄεσαν. D ἀλλὰ σὺ μέν, ἔφη, ὦ Ἀρσάμα, ἡγοῦ τῷ πεζῷ ἠρέμα, ὥσπερ ἐμὲ ὁρᾷς· καὶ σὺ ὦ Χρυσάντα ἐν ἴσῳ τούτῳ τὸ ἱππικὸν ἔχων συμπαρέπου. ἐγὼ δὲ ἄπειμι ἐκεῖσε ὅθεν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ἄρχεσθαι τῆς μάχης· ἅμα δὲ παριὼν ἐπισκέψομαι ἕκαστα πῶς ἡμῖν ἔχει. ἐπειδὰν δ' ἐκεῖ γένωμαι, ὅταν ἤδη ὁμοῦ προσιόντες ἀλλήλοις γιγνώμεθα, παιᾶνα ἐξάρξω, ὑμεῖς δ' * ἐφέπεσθε. ἡνίκα δ' ἂν ἡμεῖς ἐγχειρῶμεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθήσεσθε μέν, (οὐ γὰρ οἴομαι ὀλίγος θόρυβος E ἔσται) ὁρμήσεται δὲ τηνικαῦτα Ἀβραδάτης ἤδη σὺν τοῖς ἅρμασιν εἰς τοὺς ἐναντίους. οὕτω γὰρ αὐτῷ εἰρήσεται. ὑμᾶς δὲ χρὴ ἕπεσθαι ἐχομένους ὅτι μάλιστα τῶν ἁρμάτων. οὕτω γὰρ μάλιστα τοῖς πολεμίοις τεταραγμένοις ἐπιπεσούμεθα. παρέσομαι δὲ καὶ ἐγώ, ᾗ ἂν δύνωμαι τάχιστα, διώκων τοὺς ἄνδρας, ἢν οἱ θεοὶ ἐθέλωσι.

Margin: κύκλωσιν, ὥσπερ γάμμα ἑκ. τὴν ἑ. τάξ. ποιήσαντες, ὡς πάντοθεν — δῆλον ἐστι, ἔφη — ἐν πρόσω — ἀναβαίνοντα κατ' ἀντιπέρας στραφέντες ὡς εἰς φάλαγγα, ἅμα πάντοθεν ἡμῖν μαχούμενοι. — ἐπιέναι.

A vtrique iam ſe mutuo in conſpectu haberent, & hoſtes decreuiſſent ab vtroque latere phalangem aduerſam circumvenire: ſtiterunt phalangem ſuam, quod aliter circumdare non liceat: & inflexerunt ad intercipiendum in medio hoſtem, vt inſtructo agmine ſuo vtrimque inſtar litteræ gamma, vndique ſimul dimicarent. Quæ Cyrus tametſi videret, nihilo tamen magis reſtitit; ſed eodem modo præibat. Quum autem animaduerteret, procul ab ipſis vtrimque flexum fieri, quo cornua flectendo extendebant: Animaduertis, inquit, Chryſanta, vbi hoſtes flexionem inſtituant? Prorſus, ait Chryſantas, atque adeo res mihi mira videtur. Nam cornua, mea quidem ſententia, longe à ſua phalange abſtrahunt. Sic eſt profecto, ait Cyrus, ac longe etiam à noſtra. Cur id? Nimirum, ait, metuunt, ne, ſi cornua nobis propiora ſint, phalange procul adhuc remota, nos ipſos inuadamus. At qui poterunt deinde, inquit Chryſantas, aliis alij adiumento eſſe, quum tam procul ab ſe inuicem abſint? Manifeſtum eſt, ait Cyrus, quod vbi cornua è regione laterum exercitus noſtri adſcendendo conſtiterint: quaſi in phalangem conuerſi pariter ex omni parte nos adgredientur, ſimul vndique aduerſum nos pugnaturi. Ergone tibi, ait Chryſantas, recte hoc conſilij capere videntur? Vero, ad ea quæ proſpiciunt, inquit: quod autem adtinet ea, quæ non proſpiciunt; etiam peius ſibi conſulunt, quam ſi aduerſis cornibus nos inuaderent. Sed tu Arſama, inquit, peditatui modice præito, ſicvti me præire vides: ac tu Chryſanta pari gradu cum hoc copias equeſtres ducens ſequitor. Ego vero illuc abeo, vnde mihi tempeſtiuum videtur, ordiri prœlium: & ſimul in tranſitu ſingula conſiderabo, quo pacto nobis iſta ſe habeant. Illuc vbi venero, & congreſſuri iam inter nos erimus; pæanem exordiar, ac vos ſubſequimini. Quando autem manus cum hoſte nos conſerturi ſimus, facile vos ſentietis, quum non exiguus tumultus futurus ſit: ac deinde cum curribus Abradates in aduerſos impetum faciet: Sic enim ipſi ſignificabitur. Vos autem ſequi oportebit quammaxime contiguos curribus. Nam hoc modo in hoſtes plurimum perturbatos incidemus. Adero etiam ipſe, & quam celerrime potero, Diis volentibus, eos perſequar.

A Hæc loquutus, quum teſſeram militarem hanc dediſſet, Iupiter ſeruator & dux, progreſſus eſt. Quumque inter currus & loricatos pergeret, quoties aliquos in ordinibus adſpiceret, aiebat modo: Quam iucundum eſt, milites, vultus veſtros intueri: modo apud alios dicebat: An intelligitis, milites, certamen iam propoſitum eſſe non ſolum de hodierna victoria; ſed etiam de ea, quam prius obtinuiſtis, adeoque de felicitate vniuerſa? Hinc ad alios accedens: Deinceps, aiebat, numquam Dij nobis accuſandi erunt, commilitones. Nam facultatem conceſſere multa & egregia nobis adquirendi. Saltem nos, milites, fortiter noſmet geramus. Rurſus ad alios huiuſmodi: Quaſnam ad communes epulas lautiores noſmet inuitare poſſemus, quam ad has ipſas? Nam modo facultas vobis eſt, ſi viri fortes eſſe volueritis, multa & egregia commoda mutuo vobis conferendi. Rurſus ad alios: Noſtis, opinor, milites, propoſita iam eſſe præmia; vincentibus quidem, vt perſequantur, feriant, occidant, bona poſſideant, præclare audiant, liberi ſint, imperent; ignauis autem, his contraria ſcilicet. Quiſquis ergo ſeipſum diligit, mecum prœlium ineat. Nam nihil equidem ignauiæ, nihil turpitudinis volens admittam. Rurſus vbi ad quoſdam acceſſiſſet, qui prœlio ſuperiori interfuiſſent, aiebat: Ad vos vero, milites, quid verbis opus eſt? Noſtis enim, cuiuſmodi diem viri fortes in prœliis agant, & qualem ignaui. Deinde diſcedens, ad Abradatam quum acceſſiſſet, reſtitit: & Abradatas habenis inferiori aurigæ traditis, adiit eum, ſimul adcurrentibus etiam aliis, qui prope ab ipſo in acie collocati erant, tum pedites, tum curruum agitatores. Hi quum ad Cyrum veniſſent, in hanc ſententiam inquit: Deus, Abradata, quemadmodum tu petebas, & te & tuos dignos cenſuit, qui ſociorum eſſetis in acie principes. Tu vero memineris, vbi iam tibi prœliandum erit, Perſas, eos futuros qui vos & ſpectabunt, & ſequentur: neque committent, vt ſoli deſertique dimicetis. Et Abradates ait: Equidem res noſtras, Cyre, habere ſe recte exiſtimo: Verum latera me ſollicitum habent. Nam hoſtium cornua video porrigi firma tum propter currus, tum propter omnis generis copias. His nihil nos oppoſuimus aliud quam currus. Quapropter.

Ταῦτα εἰπὼν καὶ σύνθημα παρεγγυήσας, Ζεὺς σωτὴρ καὶ ἡγεμών, ἐπορεύετο. μεταξὺ δὲ τῶν ἁρμάτων καὶ τῶν θωρακοφόρων διαπορευόμενος, ὁπότε προσβλέψειέ τινας τῶν ἐν ταῖς τάξεσι, τοτὲ μὲν εἶπεν ἄν· Ὦ ἄνδρες, ὡς ἡδὺ ὑμῶν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι· τοτὲ δ' αὖ ἐν ἄλλοις ἂν ἔλεξεν· ἆρα ἐννοεῖτε, ἄνδρες, ὅτι ὁ νῦν ἀγών ἐστιν οὐ μόνον περὶ τῆς τήμερον νίκης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πρόσθεν ἣν ἐνικήσατε, καὶ B περὶ πάσης εὐδαιμονίας; ἐν ἄλλοις δὲ προσιὼν εἶπεν· ὦ ἄνδρες, τὸ ἀπὸ τοῦδε οὐδέν ποτε θεοὺς αἰτιατέον ἔτι ἔσται. παραδεδώκασι γὰρ ἡμῖν πολλά τε καὶ ἀγαθὰ κτήσασθαι. ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἀγαθοὶ γενώμεθα. καὶ ἄλλοις δ' αὖ τοιάδε, ὦ ἄνδρες, εἰς τίνα ποτ' ἂν καλλίονα ἔρανον ἀλλήλους παρακαλέσαιμεν, ἢ εἰς τόνδε; νῦν γὰρ ἔξεστιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γενομένοις πολλὰ κἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν. κατ' ἄλλους δ' αὖ· ἐπίστασθε μέν, οἶμαι, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν ἆθλα C πρόκειται, τοῖς νικῶσι μέν, * διώκειν, παίειν, κατακαίνειν, ἀγαθὰ ἔχειν, καλὰ ἀκούειν, ἐλευθέροις εἶναι, ἄρχειν· τοῖς δὲ κακοῖς, δηλονότι τἀναντία τούτων. ὅστις οὖν ἑαυτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ μαχέσθω. ἐγὼ γὰρ οὐδὲν κακὸν οὐδ' αἰσχρὸν ἑκὼν εἶναι προσήσομαι. ὁπότε δ' αὖ γένοιτο κατά τινας τῶν πρόσθεν συμμαχεσαμένων, εἶπεν ἄν· πρὸς δὲ ὑμᾶς τί δεῖ λέγειν, ὦ ἄνδρες; ἐπίστασθε γάρ, οἵαν τε οἱ ἀγαθοὶ ἐν ταῖς D μάχαις ἡμέραν ἄγουσι, καὶ οἵαν οἱ κακοί. ὡς δὲ * ἀπιὼν κατὰ Ἀβραδάτην ἐγένετο, ἔστη· καὶ ὁ Ἀβραδάτης παραδοὺς τῷ ὑφηνιόχῳ τὰς ἡνίας, προσῆλθεν αὐτῷ, προσέδραμον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πλησίον τεταγμένων καὶ πεζῶν καὶ ἁρματηλατῶν· ὁ δ' αὖ Κῦρος ἐν τοῖς παραγεγενημένοις ἔλεξε τοιάδε· ὁ μὲν Θεός, ὦ Ἀβραδάτα, ὥσπερ σὺ ἠξίους, συνηξίωσέ σε καὶ τοὺς σὺν σοὶ πρωτοστάτας εἶναι τῶν συμμάχων· σὺ δὲ τοῦτο μέμνησο, ὅταν δέῃ σε ἤδη ἀγωνίζεσθαι, ὅτι Πέρσαι E οἵ τε θεασόμενοι ὑμᾶς ἔσονται καὶ οἱ ἑψόμενοι ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐάσοντες ἐρήμους ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. καὶ ὁ Ἀβραδάτης εἶπεν· ἀλλὰ τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Κῦρε, καλῶς ἔχειν· ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ με, ὅτι τὰ μὲν [πλάγια * τῶν πολεμίων κέρατα ἰσχυρὰ ὁρῶ ἀνατεινόμενα καὶ ἅρμασι καὶ παντοδαπῇ στρατιᾷ· ἡμέτερον δ' οὐδὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντιτέτακται ἢ ἅρματα. ὥστ'

διώκειν ἢ κατακαίνειν,

παριών

ἔγωγ', ἔφη, εἰ μὴ ἔλαχον τήνδε τὴν τάξιν, ἠσχυνόμην ἂν ἐνθάδε ὤν· οὕτω πολύ μοι δοκῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλ' εἰ τὰ παρὰ σοὶ καλῶς ἔχει, θάῤῥει ὑπὲρ ἐκείνων. ἐγὼ γάρ σοι σὺν θεοῖς ἔρημα τῶν πολεμίων τὰ πλάγια ταῦτα ἀποδείξω. καὶ σὺ μὴ πρότερον * ἔμβαλλε τοῖς πολεμίοις, διαμαρτύρομαι, πρὶν ἂν φεύγοντας τούτους οὓς νῦν φοβῇ, θεάσῃ. (τοιαῦτα δ' ἐμεγαληγόρει μελλούσης τῆς μάχης γίγνεσθαι· ἄλλως δ' οὐ μάλα μεγαλήγορος ἦν.) ὅταν μέντοι τούτους ἴδῃς φεύγοντας, ἐμέ τε ἤδη παρεῖναι νόμιζε, καὶ ὅρμα εἰς τοὺς ἄνδρας. καὶ σὺ γὰρ τότε τοῖς μὲν ἐναντίοις κακίστοις ἂν χρήσαιο, τοῖς δὲ μετὰ σαυτοῦ, ἀρίστοις. ἀλλ' ἕως * ἐπί σοι σχολή, ὦ Ἀβραδάτα, πάντως παρελάσας παρὰ τὰ σαυτοῦ ἅρματα, παρακάλει τοὺς σὺν σοὶ εἰς τὴν ἐμβολήν, τοὺς μὲν προσώπῳ παραθαῤῥύνων, τοὺς δ' ἐλπίσιν ἐπικουφίζων. ὅπως δὲ κράτιστοι φανῆσθε τῶν ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, φιλονεικίαν αὐτοῖς ἔμβαλλε. καὶ γάρ, εὖ ἴσθι, ἢν τάδε εὖ γένηται, πάντες ἐροῦσι τὸ λοιπὸν μηδὲν εἶναι κερδαλεώτερον ἀρετῆς. ὁ μὲν δὴ Ἀβραδάτης ἀναβὰς παρήλαυνε, καὶ ταῦτα ἐποίει. ὁ δ' αὖ Κῦρος παριών, ὡς ἐγένετο πρὸς τῷ εὐωνύμῳ, ἔνθα Ὑστάσπας τοὺς ἡμίσεις ἔχων ἦν τῶν Περσῶν ἱππέων, ὀνομάσας αὐτόν, εἶπεν· ὦ Ὑστάσπα, νῦν ὁρᾷς ἔργον τῆς σῆς ταχυεργίας. νῦν γὰρ ἢν φθάσωμεν τοὺς πολεμίους κατακτείναντες, οὐδεὶς ἡμῶν ἀποθανεῖται. καὶ ὁ Ὑστάσπας ἐπιγελάσας εἶπεν· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐξ ἐναντίας ἡμῖν μελήσει· τοὺς δ' ἐκ πλαγίου σὺ ἄλλοις πρόσταξον, ὅπως μηδ' οὗτοι σχολάζωσι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλ' ἐπί γε τούτους ἐγὼ αὐτὸς ἀπέρχομαι. ἀλλ', ὦ Ὑστάσπα, τόδε μέμνησο, ὅτῳ ἂν ἡμῶν ὁ Θεὸς νίκην διδῷ, ἤν τί που μένῃ πολέμιον, πρὸς τὸ μαχόμενον ἀεὶ συμβάλλωμεν. ταῦτα εἰπὼν προῄει. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ πλευρὸν παριὼν ἐγίγνετο, καὶ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν ταύτῃ ἁρμάτων, πρὸς τοῦτον ἔλεξεν· ἐγὼ ἔρχομαι ὑμῖν ἐπικουρήσων· ἀλλ' ὁπόταν αἰσθάνησθε ἡμᾶς ἐπιτιθεμένους κατ' ἄκρων, τότε καὶ ὑμεῖς πειρᾶσθε ἅμα διὰ τῶν πολεμίων ἐλαύνειν. πολὺ γὰρ ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε ἔξω γενόμενοι ἢ ἔνδον ἀπολαμβανόμενοι. ἐπεὶ δ' αὖ παριὼν ἐγένετο ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν, Ἀρταγέρσαν μὲν καὶ Φαρνοῦχον

ἐμβάλλε τοῖς αἰγυπτίοις εἰ ἐασ- πιῃσθ.

ἔτι

A me quidem, niſi forte locus hic mihi obtigiſſet, eius ſane puderet: adeo mihi videor eſſe in tuto. Cyrus autem ad hæc: Si res apud te recte habent, inquit, bono ſis animo, quod illos adtinet. Nam equidem Deum ope tibi palam hæc hoſtium latera nudabo. Teque obteſtor, ne prius in hoſtes iſtos impetum facias, quam hos *ipſos*, quos modo metuis, fugere cernas: (Et huiuſmodi verba Cyrus magnifice iactabat, inſtante pugna; quum ceteroqui non admo- B dum iactabundus eſſet:) Vbi vero fugientes hos conſpexeris, tum & me iam adeſſe putato, & impetum in hoſtes facito. Quippe tunc aduerſarios ignauiſſimos, & tuos fortiſſimos experieris. Enimvero dum tibi vacat, Abradata, currus tuos vtique prætervectus, cohortare tuos ad invadendum, ac partim eis vultu animos addito, partim ſpe ſubleuato. Atque vti longe præſtantiſſimi omnium, qui ſunt in curribus, videamini; æmulationem inter ipſos excitato. Nam certo C ſcias, dicturos omnes deinceps, ſi hoc fiat, virtute nihil eſſe fructuoſius. Itaque conſcenſo curru prætervehebatur Abradates, & hæc faciebat. Cyrus progreſſus, vbi ad læuam peruenit, quo loco Hyſtaſpas erat, cum equitatus Perſici parte dimidia: nominatim eum compellans, ait: Vides iam, Hyſtaſpa, dignum opus celeritate in conficiundis rebus tua. Nam ſi modo anteuertemus hoſtes interficiendo, nemo noſtrum peribit. Et Hyſtaſpas cum riſu ait: Enimvero de D aduerſis curæ nobis erit. Tu autem de illis, qui ſunt à latere, aliis mandata dederis, ne otioſi ſint. Equidem ad hos, ait Cyrus, ipſe pergo. Tu tamen memineris, Hyſtaſpa, cuicumque noſtrum tamdem victoriam Deus conceſſerit, ſi quid alicubi reliquum ex hoſtibus manſerit, ſemper cum iis qui pugnabunt, manus conſerendas eſſe. His dictis, procedebat. Quumque progrediendo ad latus veniſſet, & ad præfectum curribus, qui iſtic erant, ſic eum adpellans ait: Equi- E dem vobis opem laturus venio. Vos vbi ſenſeritis, nos ad partes extremas hoſtem inuadere; tum & ipſi per medios hoſtes inuehendo perrumpere conamini. Nam tutiores futuri eſtis, ſi pervadendo foras eruperitis, quam ſi ab eis in medio intercipiamini. Poſtquam autem pergendo, pone plauſtra venit: iuſſit, vt Artagerſas & Pharnuchus

Al. Perſis, cum mille * peditibus, ac totidem equitibus, ibidem manerent. Vbi vero, inquit, me animaduerteritis, eos qui ad latus dextrum ſunt, adoriri: tunc & ipſi vobis oppoſitos inuadite. Pugnabitis enim aduerſus cornu, quo loco imbecillior eſt exercitus: & phalangem habebitis, vt firmiores ſitis. Sunt etiam, vti videtis, equites hoſtium vltimi, aduerſus quos omnino camelorum ordines immittite. Nam certo ſcitote, prius vos hoſtes ridiculos eſſe conſpecturos, quam manus conſeratis. His Cyrus peractis, ad latus dextrum ſe contulit. Crœſus autem ratus iam phalangem, cum qua ipſe procedebat, ab hoſtibus abeſſe propius, quam illa cornua, quæ protendebantur: ſignum extulit, quo cornua monerentur, ne longius ſurſum progrederentur, ſed eo loco ſe conuerterent. Quumque ſubſiſterent omnes, & Cyri copias intuerentur; ſignum eis dedit, vt in hoſtem pergerent. Hoc modo tres phalanges aduerſus exercitum Cyri tendebant, vna ex aduerſo, ex reliquis duabus ad dextrum altera latus, ad læuum altera: ita quidem, vt totus exercitus Cyri magno in metu verſaretur. Nam inſtar exigui laterculi, qui collocatus eſt in magno, Cyri copiæ cingebantur vndique ab hoſtium equitibus & cataphractis, & cetratis, & ſagittariis, & curribus, extraquam à tergo. Sed vbi tamen Cyrus imperauit, omnes ore aduerſo in hoſtem ſe conuerterunt. Et erat altum vbique ſilentium, præ futuri euentus formidine. *Cyri aduerſus maximas hoſtiũ copias prælium.* Quum autem Cyro iam tempus eſſe videretur, pæanem exorſus eſt, & exercitus vniuerſus ſimul inſonuit. Deinde Martem alta voce conclamabant, & Cyrus erupit, ſtatimque cum equitibus hoſtes adgreſſus ex obliquo, quamprimum cum eis manum conſeruit. Pedites autem ſeruatis ordinibus ſuis celeriter ſubſequebantur, & hoſtibus hinc atque inde circumfundebantur, vt multo iam potiori conditione, quam illi, eſſent. Nam cum phalange ad cornu inferebantur. quo factum eſt, vt celeriter vehemens hoſtium fuga fieret. Artagerſes vt Cyrum iam rem adgreſſum animaduertit, & ipſe ad ſiniſtrum latus immiſſis camelis hoſtes inuadit, quemadmodum Cyrus iuſſerat. *Equi camelos fugiunt.* Hos equi magno admodum ex interuallo non expectabant, ſed alij conſternati fugiebant,

A ἐκέλευσεν ἔχοντας τήν τε τῶν * πεζῶν χιλιοστὺν, καὶ τὴν τῶν ἱππέων, μένειν αὐτοῦ· ἐπειδὰν δέ, ἔφη, αἰσθάνησθε ἐμοῦ ἐπιτιθεμένου τοῖς κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, τότε καὶ ὑμεῖς τοῖς καθ' ὑμᾶς ἐπιχειρεῖτε· μαχεῖσθε δ', ἔφη, πρὸς κέρας, * ὥσπερ ἀσθενέστερον στράτευμα γίγνεται· φάλαγγα δ' ἔχοντες, ὥσπερ ἰσχυρότεροι ἂν εἴητε. καὶ εἰσὶ μέν, ὡς ὁρᾶτε, τῶν πολεμίων ἱππεῖς οἱ ἔσχατοι· πάντως δὲ πρόετε πρὸς αὐτοὺς τὴν B τῶν καμήλων τάξιν· καὶ εὖ ἴστε ὅτι καὶ πρὶν μάχεσθαι γελοίους τοὺς πολεμίους θεάσεσθε. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ταῦτα διαπραξάμενος, ἐπὶ τὸ δεξιὸν παρῄει. ὁ δὲ Κροῖσος, νομίσας ἤδη ἐγγύτερον εἶναι τῶν πολεμίων τὴν φάλαγγα, σὺν ᾗ αὐτὸς ἐπορεύετο, * ..... ἐπανατεινόμενα τὰ κέρατα, ἦρε τοῖς κέρασι σημεῖον, μηκέτι ἄνω πορεύεσθαι, * ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ στραφῆναι. ὡς δ' * ἔστησαν πάντες πρὸς τὸ τοῦ Κύρου στράτευμα ὁρῶντες, ἐσήμαινεν αὐτοῖς πορεύεσθαι C πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ οὕτω προσῄεσαν τρεῖς φάλαγγες ἐπὶ τὸ Κύρου στράτευμα, ἡ μὲν μία κατὰ πρόσωπον, τὼ δὲ δύο, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιόν, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. * ὥστε πολὺν φόβον παρεῖναι πάσῃ τῇ Κύρου στρατιᾷ. ὥσπερ γὰρ μικρὸν πλινθίον ἐν μεγάλῳ τεθὲν, οὕτω καὶ τὸ Κύρου στράτευμα πάντοθεν περιείχετο ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἱππεῦσι, καὶ ὁπλίταις, καὶ πελτοφόροις, καὶ τοξόταις, καὶ ἅρμασι, πλὴν ἐξόπισθεν. D ὅμως δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἐπεὶ παρήγγειλεν, ἐστράφησαν πάντες ἀντιπρόσωποι τοῖς πολεμίοις· καὶ ἦν μὲν πανταχόθεν πολλὴ σιγὴ ὑπὸ τοῦ τὸ μέλλον ὀκνεῖν. ἡνίκα δὲ ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς ἤδη εἶναι, ἐξῆρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. μετὰ δὲ τοῦτο τῷ Ἐνυαλίῳ τε ἅμα ἐπηλάλαξαν, καὶ ἐξανίσταται ὁ Κῦρος, καὶ εὐθὺς μὲν μετὰ τῶν ἱππέων * λαβὼν πλαγίους τοὺς πολεμίους, ὁμόσε αὐτοῖς τὴν ταχίστην συνεμίγνυεν. E οἱ δὲ πεζοὶ αὐτῷ συντεταγμένοι ταχὺ ἐφείποντο, καὶ περιεπτύσσοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥστε πολὺ * ἐπλεονέκτουν. φάλαγγι γὰρ κατὰ κέρας προσέβαλλον· ὥστε ταχὺ ἰσχυρὰ φυγὴ ἐγένετο τοῖς πολεμίοις. ὡς δ' ᾔσθετο ὁ Ἀρταγέρσης * ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κῦρον, ἐπιτίθεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ εὐώνυμα, προεὶς τὰς καμήλους, ὥσπερ Κῦρος ἐκέλευσεν. οἱ δ' ἵπποι αὐτὰς ἐκ πάνυ πολλοῦ οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔκφρονες γιγνόμενοι ἔφυγον,

Πεζῶν

ὥσπερ

ἢ τὰ ἐπαν. κέρατα,

ἀλλ' αὐτοῦ ἐν τῇ χ.

ἔστησαν αὐτίκα πρὸς τὸ Κ.

ὥστε πολὺν φόβον

λαθὼν

ἐπλεονέκτει. φ. γ. κ. κ. προσέβαλλεν,

ἐν ἴσῳ ὄντα

οἱ δ᾽ ἐξήλλοντο, οἱ δ᾽ ἐνέπιπτον ἀλλήλοις. A τοιαῦτα γὰρ πάσχουσιν οἱ ἵπποι ὑπὸ καμήλων. ὁ δὲ Ἀρταγέρσης συντεταγμένους ἔχων τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ, ταραττομένοις ἐπέκειτο τεταγμένος· καὶ τὰ ἅρματα δὲ τὰ κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον ἅμα ἐνέβαλλε. καὶ πολλοὶ μὲν τὰ ἅρματα φεύγοντες ὑπὸ τῶν κατὰ κέρας ἑπομένων ἀπέθνησκον, πολλοὶ δὲ τούτους φεύγοντες, ὑπὸ τῶν ἁρμάτων ἡλίσκοντο. καὶ ὁ Ἀβραδάτας δὲ οὐκέτι ἔμελλεν, ἀλλ᾽ ἰσχυρῶς ἀναβοήσας, ἄνδρες φίλοι B ἕπεσθε [μοι*, ἐνίει οὐδὲν φειδόμενος τῶν ἵππων, ἀλλὰ *ἐξαιματῶν * κατὰ πολὺ τῷ κέντρῳ. συνεξώρμησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἁρματηλάται. καὶ τὰ μὲν ἅρματα ἔφευγεν αὐτοὺς εὐθύς, τὰ μὲν καὶ ἀναλαβόντα τοὺς παραβάτας, τὰ δὲ καὶ ἀπολιπόντα. ὁ δὲ Ἀβραδάτας ἀντικρὺ δι᾽ αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων φάλαγγα ἐμβάλλει· συνεισέβαλον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἐγγύτατα C τεταγμένοι. πολλαχοῦ μὲν οὖν καὶ ἄλλοθι δῆλον, ὡς οὐκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φάλαγξ, ἢ ὅταν ἐκ φίλων συμμάχων ἠθροισμένη ᾖ, καὶ ἐν τούτῳ δὲ ἐδήλωσεν. οἱ μὲν γὰρ ἑταῖροί τε αὐτοῦ καὶ ὁμοτράπεζοι συνεισέβαλον· οἱ δὲ ἄλλοι ἡνίοχοι, ὡς εἶδον ὑπομένοντας πολλῷ στίφει τοὺς Αἰγυπτίους, ἐξέκλιναν κατὰ τὰ φεύγοντα ἅρματα, καὶ τούτοις ἐφείποντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀβραδάταν, ᾗ μὲν ἐνέβαλον, ἅτε οὐ δυναμένων *διαχωρῆσαι τῶν Αἰγυπτίων, διὰ τὸ μένειν τοὺς ἔνθεν D καὶ ἔνθεν αὐτῶν, τοὺς μὲν ὀρθοὺς τῇ ῥύμῃ τῇ τῶν *ἵππων παίοντες ἀνετρέποντο, τοὺς δὲ πίπτοντας κατηλόων, καὶ αὐτοὺς καὶ ὅπλα καὶ ἵππους καὶ τροχούς. ὅτου δὲ ἐπιλάβοιτο τὰ δρέπανα, πάντα βίᾳ διεκόπτετο, καὶ ὅπλα καὶ σώματα. ἐν δὲ τῷ ἀδιηγήτῳ τούτῳ ταράχῳ ὑπὸ τῶν παντοδαπῶν σωρευμάτων ἐξαλλομένων τῶν E τροχῶν ἐκπίπτει ὁ Ἀβραδάτας, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συνεισβαλόντων· καὶ οὗτοι μὲν ἐνταῦθα ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, κατεκόπησαν καὶ ἀπέθανον· οἱ δὲ Πέρσαι *συνεπισπώμενοι, ᾗ μὲν ὁ Ἀβραδάτας ἐνέβαλε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ταύτῃ *ἐπεισπεσόντες τεταραγμένους ἐφόνευον· ᾗ δὲ ἀπαθεῖς ἐγένοντο οἱ Αἰγύπτιοι (πολλοὶ δὲ οὗτοι ἦσαν) ἐχώρουν ἐναντίοι τοῖς Πέρσαις. ἔνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν καὶ δοράτων καὶ ξυστῶν καὶ μαχαιρῶν· ἐπλεονέκτουν μέντοι οἱ Αἰγύπτιοι καὶ πλήθει καὶ τοῖς ὅπλοις.

ἐξαιμάττων ἰσχυρῶς

διαχώρη-σαι, ἢ, δι-αχωρῆσαι

ἱππίων

συνεπισπό-μενοι,

συνεισπε-σόντες

alij ſaltu efferebantur, alij ſuper ſe inuicem irruebant. Nam ſolent equis huiuſmodi à camelis accidere. Artagerſes ſuos ordinatos retinens, perturbatos vrgebat integris ordinibus: & currus, qui ad dextram & læuam erant, ſimul immittebat. Multi autem, quum currus fugerent, ab iis, qui cornu directo ſequebantur, ſunt interemti: multi, quum hos fugerent, à curribus intercipiebantur. Et Abradates haud amplius cunctatus, ſed altum clamans, Sequimini me amici; equos immittebat in hoſtes, quum quidem eis minime parceret, ſed ita ſtimulo foderet, vt multo ſanguine reſpergerentur. Cum hoc etiam ceteri curruum agitatores eruperunt. Hos oppoſiti currus ſtatim fugere, partim receptis qui ex eis pugnarent, partim relictis. Abradates recta per eos in Ægyptiorum phalangem impetum facit, illis cum eo ſimul irruentibus, qui proxime apud ipſum in acie collocati erant. Cum aliunde vero perſpicuum eſt, non eſſe firmiorem phalangem, quam quæ ex amicis commilitonibus eſt collecta: tum illud hæc phalanx hoc tempore declarauit. Nam & ſodales ipſius, & menſæ participes eiuſdem, hoſtes vna cum ipſo ſunt adgreſſi. Et alij quidem aurigæ, quum viderent Ægyptios agmine denſo impetum ſuſtinere; verſus fugientes currus deflexerunt, & illos inſecuti ſunt. At vero qui erant cum Abradata, quia nuſquam illic, vbi proruerant in hoſtem, diuiſi Ægyptij cedere poterant, omnibus vtrinque ſuo loco manentibus; equorum impetu ſtantes impellendo euerterunt, cadentes obtriuere; nec ipſos tantummodo, ſed etiam ipſorum arma, & equos, & rotas. Quidquid autem falces corripuiſſent, id totum violento concidebatur impetu; ſiue arma eſſent, ſiue corpora. Atque in hoc tumultu, qui exponi dicendo nequit, rotis propter multiplices aceruos ſubſultantibus, accidit vt curru Abradates excideret, atque illorum alij qui cum ipſo in hoſtes impetum fecerant. Et hi quidem heic, officio functi virorum fortium, conciſi vulneribus interierunt. At hos vna ſecuti Perſæ, quum eo loco, quo Abradates hoſtem cum ſuis inuaſerat, irruiſſent; perturbatos occidebant. Ægyptij, qua parte cladis expertes manſerant, (& erant hi multi numero) recta tendebant aduerſus Perſas. Ibi tum atrox pugna lanceis, iaculis, gladiis committebatur: & Ægyptij ſane tam numero quam armis ſuperiores erant.

Perſarum & Ægyptiorum pugna.

Etenim haſtæ ipſis erant firmæ ac longæ, quas nunc etiam geſtant; & ſcuta multo, quam vel loricæ vel crates, magis corpora tegunt, & ad propellendum aliquid adiumenti adferunt, humeris adfixa. Quamobrem clupeis conſertis procedebant ac propellebant. Perſæ vero ſuſtinere ipſos haud poterant, velvti qui manibus extremis crates ſiue parmas tenerent. Itaque pedetentim cedebant, quum & ferirent alios ipſi, & ferirentur, donec ſub machinas ſe receperunt. Eo quum veniſſent, viciſſim Ægyptij de turribus feriebantur. Et vltimi omnium neque ſagittariis, neque iaculatoribus fugiendi poteſtatem faciebant; ſed ſtrictis gladiis eos & ſagittas & tela emittere cogebant. Erat autem ingens hominum cædes, ingens armorum telorumque omnis generis ſtrepitus, ingens vociferatio, aliis mutuo ſibi adclamantibus, aliis cohortantibus, aliis

Cyri ſtrategema.

Deos implorantibus. Interea Cyrus hoſtes oppoſitos ſibi perſequens, aduenit; quumque Perſas loco pulſos videret, indoluit: & animaduertens, nulla ratione citius hoſtes reuocari poſſe, quominus progrederentur vlterius, quam ſi ad eorum terga circumveheretur; imperat iis quos ſecum habebat, vti ſe ſequerentur, & ad ipſorum terga circumvehitur. Heic irruentes auerſos cædunt, ac multos perimunt. Quod quum Ægyptij ſentirent, hoſtes à tergo eſſe clamabant, & inter ipſos ictus ſe vertebant. Tum vero & equites & pedites promiſcue prœliabantur. Et quidam, quum ſubter equum Cyri cecidiſſet, & conculcaretur, gladio ventrem equi ferit. Equus autem ſaucius quum nutaret, Cyrum excutit. Tum vero perſpicere potuiſſes, quanti ſit æſtimandum, principem à ſubiectis ſibi diligi. Nam ſtatim vniuerſi clamorem tollunt, & impetu facto pugnant: pellunt, pelluntur: feriunt, feriuntur. Vnus autem ex adparitoribus Cyri quum ex equo deſiliiſſet, Cyrum in equum ſuum ſuſtulit. Ac Cyrus vbi conſcendiſſet, vndique iam Ægyptios cædi vidit. Nam Hyſtaſpas cum equitatu Perſico iam aderat, itemque Chryſantas. Verum hos in Ægyptiorum phalangem amplius irruere non ſiuit, ſed vt extrinſecus ſagittas ac tela conicerent, iuſſit. Poſteaquam autem circumvectus ad machinas pervenit, viſum eſt ei

A τά τε γὰρ δόρατα ἰσχυρὰ καὶ μακρὰ, (ἃ ἔτι καὶ νῦν ἔχουσι) αἵ τε ἀσπίδες πολὺ μᾶλλον τῶν θωράκων καὶ τῶν γέρρων καὶ * στέγουσι τὰ σώματα, καὶ πρὸς τὸ ὠθεῖσθαι συνεργάζονται, πρὸς τοῖς ὤμοις οὖσαι. συγκλείσαντες οὖν τὰς ἀσπίδας ἐχώρουν καὶ ὤθουν. οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ ἐδύναντο ἀντέχειν, ἅτε ἐν ἄκραις ταῖς χερσὶ τὰ γέρρα ἔχοντες, ἀλλ' ἐπὶ πόδα ἀνεχάζοντο παίοντες καὶ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ ταῖς μηχαναῖς ἐγένοντο. B ἐπεὶ μέντοι ἐνταῦθα ἦλθον, ἐπαίοντο αὖθις οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν πύργων. καὶ οἱ ἐπὶ πᾶσι δὲ οὐκ εἴων φεύγειν οὔτε τοὺς τοξότας οὔτε τοὺς ἀκοντιστὰς, ἀλλ' ἀνατεταμένοι τὰς μαχαίρας ἠνάγκαζον καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. ἦν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος ὅπλων καὶ βελῶν παντοδαπῶν, πολλὴ δὲ βοὴ, τῶν μὲν ἀνακαλούντων ἀλλήλους, τῶν δὲ παρακελευομένων, τῶν δὲ θεοὺς ἐπικαλουμένων. ἐν δὲ τούτῳ Κῦρος διώκων τοὺς καθ' ἑαυτὸν, παραγίνεται. C ὡς δὲ εἶδε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας ἐωσμένους, ἤλγησέ τε, καὶ γνοὺς ὅτι οὐδαμῶς ἂν θᾶττον σχοίη τοὺς πολεμίους τῆς εἰς τὸ πρόσθεν * προσόδου, εἰ μὴ εἰς τὸ ὄπισθεν περιελάσειεν αὐτῶν, παραγγείλας ἕπεσθαι τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ, περιήλαυνεν εἰς τὸ ὄπισθεν· καὶ εἰσπεσόντες παίουσιν ἀφορῶντας, καὶ πολλοὺς κατακαίνουσιν. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ὡς ᾔσθοντο, ἐβόων τε ὅτι ὄπισθεν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐστρέφοντο ἐν ταῖς πληγαῖς. καὶ D ἐνταῦθα δὴ φύρδην ἐμάχοντο καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. πεπτωκὼς δέ τις ὑπὸ τῷ Κύρου ἵππῳ, καὶ πατούμενος, παίει εἰς τὴν γαστέρα τῇ μαχαίρᾳ τὸν ἵππον αὐτοῦ· ὁ δὲ ἵππος πληγεὶς, σφαδάζων ἀποσείεται τὸν Κῦρον. ἔνθα δὴ ἔγνω ἄν τις, ὅσου ἄξιον εἴη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ * τῶν ἀρχομένων· εὐθὺς γὰρ ἀνεβόησάν τε πάντες, καὶ προσπεσόντες ἐμάχοντο· ἐώθουν, ἐωθοῦντο· ἔπαιον, ἐπαίοντο. καταπηδήσας δέ τις ἀπὸ τοῦ ἵππου, τῶν τοῦ Κύρου ὑπηρετῶν, * ἀναβάλλει E αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἵππον· ὡς δὲ ἀνέβη ὁ Κῦρος, κατεῖδε πάντοθεν ἤδη παιομένους τοὺς Αἰγυπτίους. καὶ γὰρ Ὑστάσπας ἤδη παρῆν σὺν τοῖς Περσῶν ἱππεῦσι, καὶ Χρυσάντας. ἀλλὰ τούτους ἐμβάλλειν μὲν οὐκέτι εἴα εἰς τὴν φάλαγγα τῶν Αἰγυπτίων, ἔξωθεν δὲ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐκέλευεν. ὡς δὲ ἐγένετο * περιελαύνων παρὰ τὰς μηχανὰς, ἔδοξεν αὐτῷ

σκέπουσι

περισ... εἰς τ...

τῶν περὶ αὐτὸν

ἀναλαμβάνει

παρελαύνων

ἀναβῆναι * ἐπὶ πύργον τινὰ κατασκέψασθαι εἴπῃ καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πολεμίων, καὶ μάχοιτο. ἐπεὶ δ' ἀνέβη, κατεῖδε μεστὸν τὸ πεδίον ἵππων, ἀνθρώπων, ἁρμάτων· φευγόντων, διωκόντων· κρατούντων, κρατουμένων· τῶν μὲν πολεμίων φευγόντων, τῶν δ' ἑαυτοῦ κρατούντων· κρατουμένων δ' οὐδαμοῦ οὐδὲν ἔτι ἠδύνατο κατιδεῖν, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. οὗτοι δ' ἐπεὶ ἠποροῦντο, κύκλῳ πάντοθεν ποιησάμενοι, ὥστε ὁρᾶσθαι τὰ ὅπλα, ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν ἐκάθηντο· καὶ ἐποίουν μὲν οὐδὲν ἔτι, ἔπασχον δὲ πολλὰ καὶ δεινά. ἀγασθεὶς δ' ὁ Κῦρος αὐτούς, καὶ οἰκτείρων, ὅτι ἀγαθοὶ ἄνδρες ὄντες ἀπώλλυντο, ἀνεχώρισέ τε πάντας τοὺς περιμαχομένους, καὶ μάχεσθαι οὐδένα ἔτι εἴα. πέμπει δὲ πρὸς αὐτοὺς κήρυκα, ἐρωτῶν πότερα βούλονται ἀπολέσθαι πάντες * ὑπὸ τῶν προδεδωκότων αὐτούς, ἢ σωθῆναι ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο· πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν, ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι; ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν· ὅτι ἡμεῖς ὑμᾶς ὁρῶμεν μόνους καὶ μένοντας καὶ μάχεσθαι θέλοντας. ἀλλὰ τοὐντεῦθεν, ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι, * τί καὶ καλὸν ἂν ποιοῦντες σωθείημεν; καὶ ὁ Κῦρος αὖ πρὸς τοῦτο εἶπεν· εἰ τῶν τε * συμμάχων μηδένα προδόντες σωθείητε, τά τε ὅπλα ἡμῖν παραδόντες, φίλοι τε γιγνόμενοι τοῖς αἱρουμένοις ὑμᾶς σῶσαι, ἐξὸν ἀπολέσαι. ἀκούσαντες ταῦτα ἐπήροντο· ἢν δὲ γενώμεθά σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Κῦρος, εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν. ἐπηρώτων πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι· τίνα εὐεργεσίαν; πρὸς τοῦτο εἶπεν ὁ Κῦρος· μισθὸν ὑμῖν δοίην πλείονα ἢ νῦν ἐλαμβάνετε, ὅσον ἂν χρόνον πόλεμος ᾖ· εἰρήνης δὲ γενομένης, τῷ βουλομένῳ ὑμῶν μένειν παρ' ἐμοὶ χώραν τε δώσω, καὶ πόλεις καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Αἰγύπτιοι, τὸ μὲν ἐπὶ Κροῖσον συστρατεύειν ἀφελεῖν σφίσιν ἐδεήθησαν· τούτῳ γὰρ μόνῳ συγγιγνώσκεσθαι ἔφασαν. τὰ δ' ἄλλα συνομολογήσαντες, ἔδοσαν πίστιν καὶ ἔλαβον. καὶ οἱ Αἰγύπτιοί τε οἱ καταμείναντες τότε, ἔτι καὶ νῦν βασιλεῖ πιστοὶ διαμένουσι· Κῦρός τε πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε, τὰς μὲν ἄνω, αἳ ἔτι καὶ νῦν πόλεις Αἰγυπτίων καλοῦνται, Λάρισσάν τε καὶ Κυλλήνην παρὰ Κύμην πλησίον θαλάσσης, ἃς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Κῦρος,

A quandam in turrim adſcendere, quo circumſpiceret, an alicubi aliæ quoque hoſtium copiæ ſubſiſterent, ac prœliarentur. Vt adſcendit, campum refertum vidit equis, hominibus, curribus: fugientibus, perſequentibus: vincentibus, ſuccumbentibus: hoſtibus quidem fugientibus, ſuis autem vincentibus. Ex iis vero, qui vincerentur, nuſquam alios amplius conſpicere poterat, præter Ægyptios. Hi quum ad inopiam conſilij redacti eſſent, ſic armis vndique circumdati, vt ea conſpicerentur, B ſubter clupeos conſederunt; & faciebant illi quidem nihil amplius, multa vero grauiaque perpetiebantur. Quos Cyrus admiratus, & dolens viros fortes interire, ſuos omnes pedem referre iuſſit, qui dimicabant aduerſus eos vndique; nec vlli amplius, vt in eos pugnaret, conceſſit. Miſſo etiam caduceatore, interrogauit eos, vtrum omnes interire mallent propter eos, à quibus proditi fuiſſent; an bona cum exiſtimatione conſeruari, quod eſſent viri fortes? Ad hæc illi reſponderunt: Quo pacto poſ- C ſimus eſſe ſalui cum exiſtimatione bona, quod viri fortes ſimus? & Cyrus iterum: Quia nos, ait, vos ſolos conſpicimus, qui & ſubſiſtant, & dimicare velint. Quid vero deinceps, aiunt Ægyptij, recte agendo ſeruari poſſimus? Ad hoc Cyrus: Salui eſſe poteritis, inquit, nemine ſociorum prodito, traditis armis, & eorum amplexi amicitiam, qui vos conſeruare malunt, quum liceat interimere. His illi auditis, rurſum interrogant: Si tuam fuerimus amplexi amicitiam, quas ad res vti nobis voles? Benefi- D cia, reſpondit Cyrus, conferam, & viciſſim accipiam. Et Ægyptij rurſum: Quæ beneficia narras? inquiunt. Ad ea Cyrus: Stipendium vobis, ait, illo maius dedero, quo nunc meretis; quam quidem diu bellum geretur. Pace vero facta, cuicumque veſtrum mecum manere lubuerit, eum & agro, & oppidis, & vxoribus, & ſeruitiis donabo. Quibus auditis orauerunt Ægyptij, hoc vnum exciperetur, ne aduerſus Crœſum ſub ſignis eorum militarent; quod illi ſoli ſe ignoſcere dicerent. In ceteris & E conuentum, & data fides acceptaque fuit. Et qui tunc manſerunt Ægyptij, nunc quoque regis in fide permanent; deditque Cyrus eis vrbes in regione ſuperiori, quæ hac etiam tempeſtate vrbes Ægyptiorum adpellantur; & Lariſſam & Cyllenen, propter Cumam, haud procul à mari; quas etiam nunc illorum poſteri poſſident. His rebus confectis Cyrus

Ægyptij ſe Cyro adiungunt.

iam ſub ipſas noctis tenebras reuerſus, * Thyribaris caſtra locauit. In hoc autem prœlio ſoli ex hoſtibus Ægyptij gloriam conſequuti ſunt, & ex iis, qui Cyro militabant, equeſtres Perſarum copiæ viſæ ſunt eſſe præſtantiſſimæ: adeo quidem vt illa nunc etiam armatura duret, qua tunc equites à Cyro inſtructi fuere. Præterea currus illi falcati laudem adeo inſignem adepti ſunt, vt hoc etiam tempore bellicum illud curruum genus is Rex, qui rerum potitur, retineat. Cameli dumtaxat equis terrori fuerunt. Nam vt illis inſidentes neminem ex equitibus interemerunt, ita nec ipſi ab equitibus occiſi ſunt; quod nullus ad eos equus propius acceſſiſſet. Idque tum quidem viſum eſt eſſe vtile: ſed nemo tamen virorum fortium & egregiorum vel alere camelum vult, vt eo vehatur; vel ad pugnandum ex his, ſemet exercere. Itaque recepta forma cultuque ſuo priſtino, inter impedimenta iam degunt. Et Cyri quidem milites, vbi cœnaſſent, & excubias conſtituiſſent, vti par erat, quieti ſe dederunt. Crœſus autem recta Sardes cum exercitu profugit. Ceteræ nationes, quam remotiſſime quiſque poterat, domum ea nocte diſcedebant. Quum autem illuxiſſet, recta Sardes Cyrus duxit; atque vbi ad Sardium mœnia peruenit, & machinas erexit, quaſi facturus in muros impetum, & ſcalas parauit: Interea dum id faceret, vt in municiones Sardianorum, qua parte maxime præcipites videbantur, ſequenti nocte Chaldæi ac Perſæ adſcenderent, effecit. His ductor erat Perſa quidam, qui cuiuſdam in arce cuſtodis præſidiarij ſeruus fuerat, ac deſcenſum ad flumen, & adſcenſum itidem didicerat. Quum cognitum eſſet, arcem eſſe occupatam: Lydi omnes à muris diffugiunt, quo quiſque poterat. Cyrus cum prima diei luce oppidum ingreſſus, ne quis ordines deſereret, edixit. Crœſus autem, ſeipſo intra regiam occluſo, Cyrum inclamabat. Cui Cyrus cuſtodibus relictis, ad arcem occupatam contendit: vbi quum Perſas, arcem, vt oportebat, cuſtodire videret, Chaldæorum vero arma ſola conſpiceret, quod illi decurriſſent, vt ex ædibus prædam facerent: mox, præfectos eorum conuocauit, & ab exercitu quamprimum vt diſcederent, iuſſit. Non enim, ait, tolerare poſſim, vt qui ordines deſerunt, maioribus quam alij, com-

al. Thymbraria

Crœſus Sardes fugit.

Sardes à Cyro capiuntur.

Cyrus Chaldæos prædæ cupidos mulctat.

A ἤδη σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν *Θυρειβάρεσιν. ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῶν μὲν πολεμίων Αἰγύπτιοι μόνοι εὐδοκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ τὸ Περσῶν ἱππικὸν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι. ὥστε καὶ νῦν διαμένει ἡ ὅπλισις, ἣν τότε Κῦρος τοῖς ἱππεῦσι κατεσκεύασεν. εὐδοκίμησε δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα. ὥστε καὶ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν διαμένει τὸ πολεμιστήριον τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι. αἱ μέντοι κάμηλοι ἐφόβουν μόνον τοὺς ἵππους· οὐ B μέντοι κατέκαινόν γε οἱ ἐπ' αὐτῶν ἱππεῖς, οὐδ' αὐτοί γε ἀπέθνησκον ὑπὸ ἱππέων· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἐπέλαζε. καὶ χρήσιμον μὲν ἐδόκει εἶναι· ἀλλὰ γὰρ οὔτε τρέφειν οὐδεὶς ἐθέλει καλὸς κἀγαθὸς καμήλους, ὥστ' ἐποχεῖσθαι, οὔτε μελετᾶν ὡς πολεμήσων ἀπὸ τούτων. οὕτω δὴ ἀπολαβοῦσαι πάλιν τὸ ἑαυτῶν σχῆμα ἐν τοῖς σκευοφόροις διάγουσι. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον, δειπνοποιησάμενοι καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, ὥσπερ ἔδει, ἐκοιμήθη- C σαν. Κροῖσος μέντοι εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεων ἔφυγε σὺν τῷ στρατεύματι. τὰ δ' ἄλλα φῦλα ὅποι ἐδύνατο προσωτάτω ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἐπ' οἶκον ὁδοῦ ἕκαστος ἀπεχώρει. ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεις ἦγεν ὁ Κῦρος. ὁ δ' ἐγένετο πρὸς τῷ τείχει τῷ ἐν Σάρδεσι, τάς τε μηχανὰς ἀνίστη ὡς προσβαλῶν πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ κλίμακας παρεσκευάζετο. ταῦτα δὲ ποιῶν ... τὰ ἀποτομώτατα δοκοῦντα εἶναι *τῶν Σαρδιανῶν D ἐρύματα, τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀναβιβάζει Χαλδαίους τε καὶ Πέρσας. ἡγήσατο δ' αὐτοῖς ἀνὴρ Πέρσης, δοῦλος γεγενημένος τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τινὸς φρουρῶν, καὶ καταμεμαθηκὼς κατάβασιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνάβασιν τὴν αὐτήν. ὡς δὲ ἐγένετο τοῦτο δῆλον, ὅτι εἴχετο τὰ ἄκρα, πάντες δὴ ἔφευγον οἱ Λυδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν, ὅ- E πη ἐδύνατο *ἕκαστος. Κῦρος δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰσῄει εἰς τὴν πόλιν, καὶ παρήγγελεν ἐκ τῆς τάξεως μηδένα κινεῖσθαι. ὁ δὲ Κροῖσος κατακλεισάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις, Κῦρον ἐβόα· ὁ δὲ Κῦρος τοῦ μὲν Κροίσου φύλακας κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν πρὸς τὴν ἐχομένην ἄκραν, ὡς εἶδε τοὺς μὲν Πέρσας φυλάττοντας τὴν ἄκραν ὥσπερ ἔδει, τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὅπλα ἔρημα, (καταδεδραμήκεσαν γὰρ ἁρπασόμενοι τὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν) εὐθὺς συνεκάλεσεν αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἀπιέναι ἐκ τοῦ στρατεύματος τάχιστα. οὐ γὰρ ἂν, ἔφη, ἀνασχοίμην πλεονεκτοῦ-

Θυμβράροις.

τῶ Σαρδ. τῶν ἐρύματα

ἕκαστος τῆς πόλεως. Κῦρος

modis

τὰς ὁρῶν τοὺς ἀτακτοῦντας. καὶ ὑμεῖς μέν, ἔφη, ἐπίστασθε ὅτι παρεσκευαζόμην ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς ἐμοὶ συστρατευομένους πᾶσι Χαλδαίοις μακαριστοὺς ποιῆσαι· νῦν δ', ἔφη, μὴ θαυμάζετε, ἤν τις καὶ ἀπιοῦσιν ἡμῖν κρείττων ἐντύχῃ. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι ἐδέοντό τε καὶ ἱκέτευον παύσασθαι ὀργιζόμενον, καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀποδώσειν ἔφασαν. ὁ δὲ εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῶν δέοιτο· ἀλλ' εἴ με, ἔφη, βούλεσθε παύσασθαι ἀχθόμενον, ἀπόδοτε πάντα, ὅσα ἐλάβετε, τοῖς διαφυλάξασι τὴν ἄκραν. ἢν γὰρ αἴσθωνται οἱ ἄλλοι στρατιῶται, ὅτι πλεονεκτοῦσιν οἱ εὔτακτοι γενόμενοι, πάντα μοι καλῶς ἕξει. οἱ μὲν δὴ Χαλδαῖοι οὕτως ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος· καὶ ἔλαβον οἱ πειθόμενοι πολλὰ καὶ παντοῖα χρήματα. ὁ δὲ Κῦρος καταστρατοπεδεύσας τοὺς ἑαυτοῦ ὅπου ἐδόκει τὸ ἐπιτηδειότατον [εἶ]* τῆς πόλεως, μένειν *ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, παρήγγειλεν ἀριστοποιεῖσθαι. ταῦτα δὲ διαπραξάμενος, ἀγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Κροῖσον. ὁ δὲ Κροῖσος ὡς εἶδε τὸν Κῦρον· χαῖρε, ὦ δέσποτα, ἔφη. τοῦτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε δίδωσί σοι, καὶ ἐμοὶ προσαγορεύειν. καὶ σύ γε, ἔφη, Κροῖσε, ἐπείπερ ἄνθρωποι ἐσμὲν ἀμφότεροι. ἀτάρ, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἆρ' ἄν τι μοι ἐθελήσαις συμβουλεῦσαι; καὶ βουλοίμην γ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε. ἀγαθόν τι σοι εὑρεῖν. τοῦτο γὰρ ἂν οἶμαι ἀγαθὸν κἀμοὶ γενέσθαι. ἄκουσον τοίνυν, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γὰρ ὁρῶν τοὺς στρατιώτας πολλὰ πεπονηκότας, καὶ πολλὰ κεκινδυνευκότας, καὶ νῦν νομίζοντας πόλιν ἔχειν τὴν πλουσιωτάτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ μετὰ Βαβυλῶνα, ἀξιῶ ὠφεληθῆναι τοὺς στρατιώτας. γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι εἰ μή τινα καρπὸν λήψονται τῶν πόνων, οὐ δυνήσομαι αὐτοὺς πολὺν χρόνον πειθομένους ἔχειν. διαρπάσαι μὲν οὖν αὐτοῖς ἐφεῖναι τὴν πόλιν οὐ βούλομαι· τήν τε γὰρ πόλιν νομίζω ἅμα διαφθαρῆναι, ἔν τε τῇ ἁρπαγῇ εὖ οἶδ' ὅτι οἱ *πονηροὶ πλεονεκτήσειαν ἄν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κροῖσος, ἔλεξεν· ἀλλ' ἐμέ, ἔφη, ἔασον λέξαι πρὸς οὓς ἂν ἐγὼ Λυδῶν ἐθέλω, ὅτι διαπέπραγμαι παρὰ σοῦ μὴ ποιῆσαι ἁρπαγήν, μηδὲ ἐᾶσαι ἀφανισθῆναι παῖδας καὶ γυναῖκας· ὑπεσχόμην δέ σοι ἀντὶ τούτων ἦ μὴν παρὰ ἑκόντων Λυδῶν ἔσεσθαι πᾶν ὅ,τι καλὸν κἀγαθόν ἐστιν ἐν Σάρδεσιν. ἢν γὰρ ταῦτα ἀκούσωσιν, οἶδ' *ὅτι ἥξουσι πᾶν ὅ,τι ἐστὶν ἐνθάδε κα-

ἐπὶ τοῖς ὅπλοις παρήγγελε, καὶ εἶπε.

πονηρότατοι

ὅτι ἄξουσι πᾶν

modis potiantur. Adeoque vos certo ſcire volo, iam in hoc me fuiſſe, vt vos, qui ſigna mea ſequimini, tales efficerem, quos vniuerſi Chaldæi felices prædicarent. Verum iam vobis mirum non videatur, ſi quis vos hinc diſcedentes viribus potior adoriatur. Quæ Chaldæi quum audiiſſent, metu perculſi orabant vt iraſci deſineret: aiebantque, ſe pecunias & opes omnes velle reſtituere. Cyrus his ſibi non opus eſſe dixit, Sed ſi me vultis, ait, ab indignatione deſiſtere, date illis omnia, quæ cepiſtis, qui arcis in cuſtodia manſere. Nam ſi milites ceteri animaduertent, eos qui ordines ſeruarunt, maiora commoda conſequi; præclare ſe meæ res habebunt. Itaque Chaldæi ſic, vti Cyrus edixerat, fecerunt: & qui obedienter ſeſe geſſerant, magnam rerum opumque variarum copiam conſequuti ſunt. Cyrus autem, quum caſtra pro milite ſuo metatus eſſet, eo vrbis loco qui maxime opportunus ei videbatur; ſuos in armis manere, ac prandere iuſſit. Quibus perfectis, adduci Crœſum ad ſe præcepit. Is vbi Cyrum vidit: Salue, inquit, domine. Nam id nomen deinceps fortuna tibi tribuit, quo ego te compellem. Salue tu quoque, ait, Crœſe, quandoquidem homines ambo ſumus. Verum mi Crœſe, veliſne mihi conſilium dare? Etiam mi Cyre, inquit, aliquid boni tibi reperire velim. Nam idem arbitrarer etiam mihi fructuoſum fore. Audi ergo, Crœſe: Quia video milites multis laboribus exhauſtos, multiſque verſatos in periculis, nunc etiam putare, ſe vrbe totius Aſiæ, poſt Babylonem, opulentiſſima potitos: æquum iudico, vt aliquid vtilitatis ad eos perueniat. Nam futurum intelligo, vt niſi quem laborum ſuorum fructum percipiant, dicto eos audientes diu non ſim habiturus. Sed vrbem tamen eis diripiendam concedere, non eſt animus. Nam & vrbs, mea ſententia, prorſus interiret: & in direptione plurimum vtilitatis caperent, qui maxime ſunt improbi. Quæ vbi Crœſus audiſſet: Me vero dicere ſinito Lydis, ait, quibus ego voluero, impetraſſe me abs te, ne direptio fiat, neve permittatur, vt liberi & coniuges ex oculis eorum abſtrahantur: proque hoc tibi pollicitum eſſe, futurum omnino, vt Lydi lubentes offerant tibi, quidquid Sardibus pulchrum & præclarum ſit. Nam ſi hæc audierint, adlaturos ſcio quidquid pul-

Cyrus Crœſum ad ſe deduci iubet.

chræ rei vir aut mulier heic habuerit. Itidemque alterum in annum multis ac pulchris rebus iterum vrbs tibi referta erit. Quod ſi eam diripueris, etiam artificia tibi, quæ bonorum fontes eſſe perhibent, perierint. Præterea licet tibi, poſtquam hæc intuitus ſis, etiam ita pergere, deque direptione adhuc conſultare. Primum autem, inquit, ad meos theſauros mittito, atque hos à cuſtodibus meis tui cuſtodes accipiant. Atque hæc omnia ſic fieri cenſuit oportere Cyrus, vti Crœſus dixerat. At iſta mihi, Crœſe, inquit, vtique memorato; quonam euaſerint, quæ Delphico tibi ſunt oraculo prodita. Nam fertur is Apollo admodum abs te cultus, atque omnia ſic agere, vt illi obtemperes. Vellem, inquit, mi Cyre, ſic comparatæ res eſſent. Ego vero Apollinem offendi, dum omnia contraria ſtatim ab initio facerem. Quomodo vero? ait Cyrus, edoce. Nam valde quidem mira refers. Primum, inquit, poſt habitacura interrogandi Deum de iis quibus mihi eſſet opus, periculum feci, an vera reſpondere poſſet. At vero non dicam Deus, ſed homines etiam honeſti ac boni, quum fidem non adhiberi ſibi animaduertunt, haud amant diffidentes. Quum autem animaduerterem, me perabſurde agere, ac procul Delphis abeſſem: mitto de liberis interrogatum. Ille mihi primum ne reſpondit quidem. Vbi vero miſſis compluribus donariis, partim aureis, partim argenteis, permultisque cæſis hoſtiis, tamdem eum aliquando placaui, vti quidem ipſe arbitrabar: tunc mihi quærenti, quid faciundum eſſet, vt liberi mihi naſcerentur? reſpondit, habiturum me liberos. Ac nati quidem mihi ſunt (quippe nec in hoc mentitus eſt) ſed nati, nulli vſui fuere. Nam alter eorum mutus manſit, alter præſtantiſſimus in ipſo ætatis flore periit. Quum his liberum calamitatibus premerer, iterum mitto, Deumque interrogo: quid à me fieri oporteret, vt id, quod eſſet vitæ reliquum, exigere quam feliciſſime poſſem. Reſpondit ille mihi:

Artes bonorum fontes ſunt.

Crœſus Apollinem tentat.

Oraculum Crœſo datum.

Tranſibis, modo ſi noſcas te Crœſe, beatus.

Hoc oraculo audito, gauiſus ſum. Arbitrabar enim, Deum felicitatem mihi tribuere, qui rem facillimam imperaret. Nam alios partim cognoſci poſſe, partim non poſſe: quis vero ſit ipſemet, quemlibet hominem ſcire putabam.

A λὸν κτῆμα ἀνδρὶ καὶ γυναικί, καὶ ὁμοίως εἰς νέωτα πολλῶν καὶ καλῶν πάλιν σοι πλήρης ἡ πόλις ἔσται. ἢν δὲ διαρπάσῃς, καὶ αἱ τέχναι σοι, ἅς πηγάς φασι τῶν καλῶν εἶναι, διεφθαρμέναι ἔσονται. * ἔξεσι δέ σοι ἰδόντι ταῦτα, ἐλθόντι ἔτι καὶ περὶ τῆς ἁρπαγῆς βουλεύσασθαι. πρῶτον δέ, ἔφη, ἐπὶ τοὺς ἐμοὺς θησαυροὺς πέμπε, καὶ παραλαμβανέτωσαν οἱ σοὶ φύλακες παρὰ τῶν ἐμῶν φυλάκων. ταῦτα μὲν δὴ ἅπαντα οὕτω B συνῄνεσε ποιεῖν ὁ Κῦρος, ὥσπερ ἔλεξεν ὁ Κροῖσος. τάδε δέ μοι, ἔφη, πάντως ὦ Κροῖσε λέξον, πῶς ἀποβέβηκε τὰ ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖς χρηστηρίου. σοὶ γὰρ δὴ λέγεται πάνυ τεθεραπεῦσθαι ὁ Ἀπόλλων, καὶ σὲ πάντα ἐκείνῳ πειθόμενον πράττειν. ἐβουλόμην * δ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν· νῦν δὲ πάντα τἀναντία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προπράττων προσηνέχθην τῷ Ἀπόλλωνι. πῶς δέ; ἔφη ὁ Κῦρος, δίδασκε. πάνυ γὰρ παράδοξα λέγεις. ὅτι πρῶτον μέν, ἔφη, ἀμελήσας ἐρωτᾶν C τὸν θεὸν εἴ τι ἐδεόμην, ἀπεπειρώμην αὐτοῦ, εἰ δύναιτο ἀληθεύειν. τοῦτο δὲ μὴ ὅτι ὁ θεός, ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοί, ἐπειδὰν γνῶσιν ἀπιστούμενοι, οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας. ἐπεὶ μέντοι * ἔγνω καὶ μάλα ἄτοπα ἐμοῦ ποιοῦντος, καὶ πρόσω Δελφῶν ἀπέχοντος, οὕτω δὴ πέμπω περὶ παίδων. ὁ δέ μοι τὸ μὲν πρῶτον οὐδ' ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ δὲ ἐγώ, πολλὰ μὲν πέμπων ἀναθήματα χρυσᾶ, πολλὰ δ' ἀργυρᾶ, πάμπολλα δὲ θύων, ἐξιλασάμην ποτὲ D αὐτόν, ὡς ἐδόκουν, τότε δή μοι ἀποκρίνεται ἐρωτῶντι, τί ἄν μοι ποιήσαντι παῖδες γένοιντο. ὁ δὲ εἶπεν ὅτι ἔσοιντο. καὶ ἐγένοντο μέν, (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἐψεύσατο) γενόμενοι δὲ οὐδὲν ὤνησαν. ὁ μὲν γάρ, κωφὸς ὢν διετέλει, ὁ δέ, ἄριστος γενόμενος, ἐν ἀκμῇ τοῦ βίου ἀπώλετο. πιεζόμενος δὲ ταῖς περὶ τοὺς παῖδας συμφοραῖς, πάλιν πέμπω, καὶ ἐπερωτῶ τὸν θεὸν τί ἂν ποιῶν τὸν λοιπὸν βίον εὐδαιμονέστατα διατελέσαιμι.

E ὁ δέ μοι ἀπεκρίνατο,

Σαυτὸν γινώσκων, εὐδαίμων Κροῖσε περάσεις.

* ἐπεὶ δὲ ἀκούσας τὴν μαντείαν, ἥσθην. ἐνόμιζον γὰρ τό γε ῥᾷστόν μοι αὐτὸν προστάξαντα, τὴν εὐδαιμονίαν διδόναι. ἄλλους μὲν γὰρ γινώσκειν τοὺς μὲν οἷόν τ' εἶναι, τοὺς δ' οὔ· ἑαυτὸν δέ, ὅστις ἐστὶ πάντα τινὰ ἐνόμιζον ἄνθρωπον εἰδέναι.

ἐξέσται

ἔγνων

ἔπειτα δ'

καὶ τὸν μετὰ ταῦτα δὴ χρόνον, ἕως μὲν εἶχον ἡσυχίαν, οὐδὲν ἐνεκάλουν μετὰ τὸν τοῦ παιδὸς θάνατον ταῖς τύχαις. ἐπεὶ δ' ἀνεπείσθην ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου ἐφ' ὑμᾶς στρατεύεσθαι, εἰς πάντα κίνδυνον ἦλθον· ἐσώθην μέντοι οὐδὲν κακὸν λαβών. Οὐκ αἰτιῶμαι δ' οὐδὲ τάδε τὸν θεόν. ἐπεὶ γὰρ ἔγνων ἐμαυτὸν μὴ ἱκανὸν ὑμῖν μάχεσθαι, ἀσφαλῶς σὺν τῷ θεῷ ἀπῆλθον, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν ἐμοί. νῦν δ' αὖ πάλιν ὑπό τε πλούτου τοῦ παρόντος διαθρυπτόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν δεομένων μου B προστάτην γενέσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν δώρων ὧν ἐδίδοσάν μοι, καὶ ὑπ' ἀνθρώπων, οἵ με κολακεύοντες ἔλεγον ὡς εἰ ἐγὼ ἐθέλοιμι ἄρχειν,

πάντ' ἂν *πάντες ἂν ἐμοὶ πείθοιντο, καὶ μέγιστος ἂν εἴην ἀνθρώπων· ὑπὸ τοιούτων δὴ λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς εἵλοντό με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προστάτην τοῦ πολέμου, ὑπεδεξάμην τὴν στρατηγίαν, ὡς ἱκανὸς ὢν μέγιστος γενέσθαι· ἀγνοῶν ἄρα ἐμαυτόν, ὅτι σοὶ ἀντιπολεμεῖν ἱκανὸς ᾤμην εἶναι, πρῶτον μὲν ἐκ θεῶν γεγονότι, ἔπειτα δὲ διὰ C βασιλέων πεφυκότι, ἔπειτα δ' ἐκ παιδὸς ἀρετὴν ἀσκοῦντι· τῶν δ' ἐμῶν προγόνων ἀκούω τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα ἅμα τε βασιλέα καὶ ἐλεύθερον γενέσθαι. ταῦτ' οὖν ἀγνοήσας, δικαίως, ἔφη, ἔχω τὴν δίκην. ἀλλὰ νῦν δή, ἔφη, ὦ Κῦρε, γινώσκω μὲν ἐμαυτόν· σὺ δ' ἔτι δοκεῖς ἀληθεύειν τὸν Ἀπόλλω, ὡς εὐδαίμων ἔσομαι γινώσκων ἐμαυτόν; σὲ δ' ἐρωτῶ διὰ τοῦτο, ὅτι ἄριστ' ἄν μοι δοκεῖς εἰκάσαι τοῦτο ἐν τῷ παρόντι· D καὶ γὰρ δύνασαι ποιῆσαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε· Βουλήν μοι δὸς περὶ τούτου, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γάρ σου ἐννοῶν τὴν πρόσθεν εὐδαιμονίαν, οἰκτείρω τέ σε καὶ

ἔχεις ἀποδίδωμι ἤδη γυναῖκά τε ἔχειν ἣν *εἶχες, καὶ τὰς θυγατέρας, (ἀκούω γάρ σοι εἶναι) καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς θεράποντας, καὶ τράπεζαν σὺν οἵᾳ περ

ἐζῶτε· *ἔζητε· μάχας δέ σοι καὶ πολέμους ἀφαιρῶ. Μὰ Δία μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κροῖσος, σὺ ἐμοὶ ἔτι βουλεύου ἀποκρίνασθαι περὶ τῆς ἐμῆς εὐδαιμονίας. ἐγὼ γὰρ ἤδη σοι λέγω, ἢν ταῦτά μοι ποιήσῃς ἃ σὺ λέγεις, ὅτι ἣν ἄλλοι τε μακαριωτάτην ἐνόμιζον εἶναι βιοτήν, καὶ ἐγὼ συνεγίνωσκον αὐτοῖς, ταύτην καὶ ἐγὼ νῦν ἔχων διάξω. καὶ ὁ Κῦρος εἶ-

τίς ἦν ὁ πε· *τίς δὴ ὁ ἔχων ταύτην τὴν μακαρίαν βιοτήν; Ἡ ἐμὴ γυνή, εἶπεν, ὦ Κῦρε. ἐκείνη μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν μαλακῶν καὶ εὐφροσυνῶν πασῶν ἐμοὶ τὸ ἴσον μετεῖχε· φροντίδων δέ, ὅπως

Omniqueadeo deinceps tempore, quamdiu quietem colui, nihil erat poſt mortem filij, quamobrem caſus fortuitos culparem. Verum poſteaquam ab Aſſyrio ſum perſuaſus, vt expeditionem aduerſus vos ſuſciperem; omnis generis adij pericula, nec vllo tamen accepto malo conſeruatus ſum. Ac ne de his quidem Apollinem incuſo. Nam vbi me ad pugnandum aduerſus vos idoneum non eſſe, animaduerti: tuto, Dei ope, tum ipſe, tum mei mecum, euaſimus. Sed rurſum nunc deliciis opulentiæ præſētis diffluens, & ob eorum preces, qui me rogabant vt eis præeſſem; & ob illa munera quæ mihi donabant; & illorum hominum opera, qui mihi adſentando futurum dicebant vt omnes mihi parerent, & omnium ego mortaliū maximus euaderem, modo imperium accipere vellem: his inquam verbis inflatus, vbi reges omnes vndique belli me præſidem legerunt, accepi munus imperatorium, quaſi eſſem is, qui maximus euadere poſſem; meipſum certe ignorans, qui bello aduerſus te gerendo parem me tibi arbitrarer: primum à Diis orto, deinde à regibus genito, atque etiam à puero ad virtutem exercitato. At ex maioribus meis eum qui primus regno potitus eſt, audio ſimul & regnum & libertatem eſſe conſequutum. Hæc ergo quum ignorauerim, merito pœnam fero. Nunc autem, mi Cyre, quum meipſum norim, an adhuc veracem Apollinem exiſtimas, qui beatum me fore dixit, ſi meipſum noſſem? Ac te quidem propterea interrogo, quod optime coniecturam mihi de hoc facturus in præſentia videris. Potes enim id facere. Tum Cyrus ait: Da vero tu mihi de hoc conſilium, Crœſe. Nam equidem apud animum repetens felicitatem tuam priſtinam, miſericordia tangor erga te, coniugemque tibi tuam habere permitto, quam habes; & filias, (audio enim eſſe tibi quaſdam) & amicos, & famulos, & menſam, quali hactenus eſtis vſi. Pugnas autē & bella tibi adimo. Ergo, ait Crœſus, nihil tu profecto amplius deliberes, quid mihi de mea felicitate reſpondeas. Etenim ipſe iā tibi dico, ſi hæc, quæ nunc ais, feceris; fore, vt quam alij vitam beatiſſimam ducunt, etiam me adſentiente, hanc modo conſequutus agam. Tum Cyrus ſubiecit: Et quis beatæ iſtius vitæ compos eſt? Vxor mea, mi Cyre, ait. Nam ea mecum bonorum omnium, & vitæ mollis ac delicatæ, & gaudiorum particeps fuit: curarum vero, quo pacto

Crœſus aduerſus oraculum diſputat.

Quæ putari felicitas vitæ debeat.

hæc contingerent, & belli, & pugnæ nihil mecum ei commune fuit. Ac tu quoque me talem efficere velle videris, qualem ego illam, quam omnium hominum maxime diligebam. Quo fit, vt Apollini etiam alia munera debere mihi videar, quibus grati erga ipſum animi ſignificationem edam. His Crœſi verbis auditis Cyrus, in eo tranquillitatem animi eſt admiratus. Ac deinceps ille, quocumque Cyrus proficiſceretur, vna ducebatur: ſiue adeo propterea quod eum ſibi vtilem eſſe crederet, ſeu quod ita tutius arbitraretur. Ac tum quidem hoc modo quieti ſe dederunt. Poſtridie Cyrus amicis & ducibus copiarum cõuocatis, alios quidem conſtituit, qui theſauros acciperent; aliis hoc negotij dedit, vt de iis pecuniis, quaſcumque Crœſus traderet, primum Diis ſeligerent, quas magi ſumendas declararent: deinde reliquas pecunias acceptas in arcis locarent, ac plauſtris imponerent, iiſdemque plauſtris ſorte diſtributis, ſecum eas portarent, quocumque proficiſcerentur; vt opportuno tempore, ſua pro meritis cuiq; tribuerentur. Et hi quidem iſta exſequebantur. Cyrus autem quibuſdam ex adparitorum numero, qui aderant, arceſſitis: Dicite mihi, ait, an aliquis veſtrum Abradatam vidit? Miror enim, quod antehac frequenter nos accedere ſolitus, modo nuſquam adpareat. Ei quidam adparitorum reſpondit: Is vero, domine, non viuit, ſed in pugna mortuus eſt; quum in Ægyptios currum ſuum immiſiſſet. Ceteri, ſodalibus eius exceptis, deflexerunt, vti quidem perhibetur, poſteaquam Ægyptiorum agmen cõſpexiſſet. Et vxor ipſius iam mortuum ſuſtuliſſe dicitur, atque impoſitum in carpẽtum, quo ipſa vehi ſolita eſt, adtuliſſe huc aliquo ad Pactolum fluuium. Aiunt & eunuchos & famulos ipſius quodam in tumulo fodere locum mortuo, quo condatur, & vxorem humi ſedere, quæ maritum rebus iis ornarit, quaſcumq; habuerit, eiuſque caput impoſitum genibus teneat. Hæc vbi Cyrus audiuit, femur ſane ſuum percuſſit, ſtatimq; in equum inſiliens, ſumtis ſecum equitibus mille, ad illum triſtem caſum aduehitur. Gadatæ vero Gobryæque mandat, vt ſecum ſumerent, quidquid ornamenti mortuo viro forti & amico conueniret, ſtatimque ſubſequerentur. Præterea ſi quis greges, & boues, & equos ſecum duceret, mandabat, vt alias etiã pecudes eo multas ageret, vbicumq; ſe reſciret eſſe, ...

Cyrus de Abradatæ morte primum cognoſcit.

A ταῦτα ἔσαι, καὶ πολέμου καὶ μάχης οὐ μετῆν αὐτῇ. οὕτω δὴ καὶ σὺ δοκεῖς ἐμὲ κατασκευάζειν, ὥσπερ ἐγὼ ἣν ἐφίλουν μάλιστ' ἀνθρώπων. ὥστε τῷ Ἀπόλλωνι ἄλλα μοι δοκῶ χαριστήρια ὀφειλήσειν. ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐθαύμασε μὲν τὴν εὐθυμίαν. * ἦγετο δὲ τὸ λοιπὸν, ὅποι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο, εἴτ' ἄρα καὶ χρήσιμόν τι νομίζων αὐτὸν εἶναι, εἴτε καὶ ἀσφαλέστερον οὕτως ἡγούμενος. καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν. B τῇ δ' ὑστεραίᾳ καλέσας ὁ Κῦρος τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατεύματος, τοὺς μὲν αὐτῶν ἔταξε τοὺς θησαυροὺς παραλαμβάνειν, τοὺς δ' ἐκέλευσεν ὁπόσα παραδιδοίη Κροῖσος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν ὁποῖα ἂν οἱ μάγοι ἐξηγῶνται, ἔπειτα τὰ ἄλλα χρήματα παραδεχομένους, ἐν ζυγάστροις στήσαντας ἐφ' ἁμαξῶν ἐπισκευάσαι, καὶ διαλαχόντας τὰς ἁμάξας κομίζειν, ὅποι περ ἂν αὐτοὶ πορεύωνται· ἵνα ὅποι καιρὸς εἴη, δια- C λαμβάνοιεν ἕκαστοι τὰ * ἄξια. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν. ὁ δὲ Κῦρος καλέσας τινὰς τῶν παρόντων ὑπηρετῶν· εἴπατέ μοι, ἔφη, ἑώρακέ τις ὑμῶν Ἀβραδάτην; θαυμάζω γάρ, ἔφη, ὅτι πρόσθεν θαμίζων ἐφ' ἡμᾶς, νῦν οὐδαμοῦ φαίνεται. τῶν οὖν ὑπηρετῶν τις ἀπεκρίνατο· ὅτι ὦ δέσποτα, οὐ ζῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανεν, ἐμβαλὼν τὸ ἅρμα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους· οἱ δ' ἄλλοι πλὴν τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, ἐξέκλιναν, ὡς φασίν, ἐπεὶ τὸ στῖφος εἶδον τὸ τῶν Αἰγυπτίων. D καὶ νῦν γε, ἔφη, λέγεται αὐτοῦ ἡ γυνή, ἀνελομένη τὸν νεκρόν, καὶ ἐνθεμένη εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, ἐν ᾗπερ αὐτὴ ὠχεῖτο, προσκεκομικέναι αὐτὸν ἐνθάδε πῃ πρὸς τὸν Πακτωλὸν ποταμόν. καὶ τοὺς μὲν εὐνούχους, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ ὀρύττειν φασὶν ἐπὶ λόφου τινὸς θήκην τῷ τελευτήσαντι, τὴν δὲ γυναῖκα λέγουσιν ὡς κάθηται χαμαί, κεκοσμηκυῖα οἷς εἶχε τὸν ἄνδρα, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔχουσα ἐπὶ τοῖς γόνασι. ταῦτα ἀκούσας ὁ Κῦρος ἐπαίσατο ἄρα τὸν μηρόν, καὶ εὐθὺς E ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, λαβὼν χιλίους ἱππέας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸ πάθος. Γαδάταν δὲ καὶ Γωβρύαν ἐκέλευσεν ὅ, τι δύναιντο λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρὶ φίλῳ καὶ ἀγαθῷ τετελευτηκότι, μεταδιώκειν. καὶ ὅστις εἶχε τὰς ἑπομένας ἀγέλας καὶ βοῦς καὶ ἵππους, εἶπε τούτῳ καὶ * ἄλλα προσβατα πολλὰ ἐλαύνειν, ὅποι ἂν αὐτὸν * πυ- ...

δεξιά.

ἅμα πυνθάνηται

ἐπεὶ δὲ εἶδε τὴν γυναῖκα χαμαὶ καθημένην, καὶ τὸν A
νεκρὸν κείμενον, ἐδάκρυσέ τε ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ εἶ-
πε· φεῦ ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχή, οἴχῃ δὴ ἀπολι-
πὼν ἡμᾶς. καὶ ἅμα ἐδεξιοῦτο αὐτόν, καὶ ἡ χεὶρ τοῦ
νεκροῦ ἐπηκολούθησεν. ἀποκέκοπτο γὰρ κοπίδι
*ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. ὁ δέ, ἰδών, πολὺ ἔτι μᾶλλον
ἤλγησε· καὶ ἡ γυνὴ δὲ ἀνωδύρετο, καὶ δεξαμένη δὴ
παρὰ τοῦ Κύρου ἐφίλησέ τε τὴν χεῖρα, καὶ πάλιν
ὡς οἷόν τ' ἦν προσήρμοσε, καὶ εἶπε· καὶ τἄλλα τοι,
ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχει. ἀλλὰ τί δεῖ σε ὁρᾶν; καὶ ταῦ-
B τα, ἔφη, οἶδ' ὅτι δι' ἐμὲ οὐχ ἥκιστα ἔπαθεν, ἴσως
δὲ καὶ διὰ σέ, ὦ Κῦρε, οὐδὲν ἧττον. ἐγώ τε γὰρ ἡ
μωρὰ πολλὰ διεκελευόμην αὐτῷ [οὕτω* ποιεῖν
ὅπως σοι φίλος ἄξιος λόγου φανείη· αὐτός τε
οἶδ' ὅτι οὗτος οὐ τοῦτο ἐνενόει ὅ,τι * ποιήσοιτο,
ἀλλὰ τί ἂν σοι ποιήσας χαρίσαιτο. καὶ γὰρ οὖν,
ἔφη, αὐτὸς μὲν ἀμέμπτως τετελεύτηκεν, ἐγὼ
δ' ἡ παρακελευομένη ζῶσα παρακάθημαι. καὶ
ὁ Κῦρος χρόνον μέν τινα σιωπῇ κατεδάκρυ-
σεν, ἔπειτα δὲ ἐφθέγξατο, ἀλλ' οὗτος μὲν δή, ὦ C
γύναι, ἔχει τὸ κάλλιστον τέλος. νικῶν γὰρ τετε-
λεύτηκε. σὺ δὲ λαβοῦσα τοῖσδε ἐπικόσμει αὐτὸν
τοῖς παρ' ἐμοῦ. (παρῆν δὲ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδά-
τας, πολὺν καὶ καλὸν κόσμον φέροντες) ἔπειτα
δ', ἔφη, ἴσθι ὅτι οὐδὲ τἄλλα ἄτιμος ἔσται, ἀλ-
λὰ καὶ τὸ μνῆμα πολλοὶ χώσουσιν ἀξίως * ἡμῶν,
καὶ ἐπισφαγήσεται αὐτῷ ὅσα εἰκὸς ἀνδρὶ ἀγα-
θῷ. καὶ σὺ δέ, ἔφη, οὐκ ἔρημος ἔσῃ, ἀλλ' ἐγώ σε
καὶ σωφροσύνης ἕνεκα καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ τἄλ-
λα τιμήσω, καὶ συστήσω ὅστις ἀποκομιεῖ σε, ὅποι D
ἂν αὐτὴ ἐθέλῃς. μόνον, ἔφη, δήλωσον πρὸς ὅν τι-
να χρῄζεις κομισθῆναι. καὶ ἡ Πάνθεια εἶπεν· ἀλ-
λὰ θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐ μή σε κρύψω, πρὸς
ὅν τινα βούλομαι ἀφικέσθαι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν
ἀπῄει, κατοικτείρων τήν τε γυναῖκα, οἵου ἀνδρὸς
στέροιτο, καὶ τὸν ἄνδρα, οἵαν γυναῖκα καταλιπὼν
οὐκέτ' ὄψοιτο. ἡ δὲ γυνὴ τοὺς μὲν εὐνούχους ἐκέ-
λευσεν ἀποστῆναι, ἕως ἄν, ἔφη, τόνδε ἐγὼ ὀδύρω-
μαι ὡς βούλομαι· τῇ δὲ τροφῷ εἶπε παραμένειν,
E καὶ ἐπέταξεν αὐτῇ, ἐπειδὰν ἀποθάνῃ, περικα-
λύψαι αὐτήν τε καὶ τὸν ἄνδρα ἐν ἑνὶ ἱματίῳ. ἡ δὲ
τροφὸς πολλὰ ἱκετεύουσα μὴ ποιεῖν τοῦτο, ἐπεὶ οὐδὲν
ἤνυε, καὶ χαλεπαίνουσαν ἑώρα, ἐκάθητο κλαίουσα.
ἡ δέ, ἀκινάκην πάλαι παρεσκευασμένη, σφάττει
ἑαυτήν, καὶ ἐπιθεῖσα ἐπὶ τὰ στέρνα τοῦ ἀνδρὸς τὴν
ἑαυτῆς κεφαλήν, ἀπέθνησκεν. ἡ δὲ τροφὸς ἀνω-

Vt humi ſedenrem mulierem vidit, & ia-
centem mortuum, lacrumas ob caſum tri-
ſtem profudit: ac dixit: Heu fortem ac fi-
dam animam, itane nobis relictis abiiſti?
ſimul dextram mortui prehendit, atque ea
ſubſequuta eſt; quod ab Ægyptio quodam
copide fuiſſet amputata. Id cernens Cyrus
multo maiori dolore adfectus eſt: mulier
ipſa ſublato eiulatu, acceptam à Cyro ma-
num oſculabatur, & ruſſus eam, vti qui-
dem poterat, adaptabat, quum diceret;
Etiam cetera, Cyre, perinde læſa ſunt. Ve-
rum quid attinet ea te adſpicere? Atque
hęc, ait, ſcio propter me maxime ipſi acci-
diſſe, ac fortaſſis propter te, Cyre, nihilo
minus. Etenim ſtulta ego multis eum co-
hortata ſum, efficeret, vt amicum in aliquo
numero habendum tibi ſe declararet: &
ipſe, ſat ſcio, non quid ſibi accideret, cogi-
tabat; ſed quibus facinoribus editis, tibi
gratificaretur. Quamobrē ipſe quidem ex-
tremū vitæ diē expers omnis de ſe quere-
lę clauſit, ego vero cohortatrix ei viua heic
adſideo. Cyrus vbi aliquamdiu cum ſilen-
tio lacrumas fudiſſet: Hic vero finem in-
quit, præclariſſimum ſortitus eſt, mulier.
Nam victor diem obiit. Tu vero hæc à me
accipito, quibus eum ornes: (& Gobryas
Gadataſque iam aderant, adlato copioſo
& elegante ornatu) deinde ſcito, inquit,
ne quidem alios honores ei defuturos: ſed
& monumentum illi complures ex digni-
tate veſtra tumulo adgeſto conficient, &
mactabuntur ei, quæcumque viro forti æ-
quum eſt mactari. Tu quoque deſerta non
eris, ſed ego te propter pudicitiam, virtu-
teſque tuas ceteras, cum aliis rebus colam,
tum alicui commendabo; qui te, quocum-
que voles, deportabit. Tantum, ait, indica-
to, ad quē deportari te cupias. Et Panthea:
Securo ſis animo, inquit, Cyre. nō enim te
celabo, ad quem pervenire velim. Cyrus
hæc loquutus diſceſſit; tum mulieris mi-
ſertus, quæ virum talem amiſiſſet; tum vi-
ri, qui relictam vxorem talem non amplius
adſpiceret. Mulier autem eunuchis ſecce-
dere iuſſis, donec iſtum ego, inquit, ex a-
nimi ſententia lamentando defleuero: nu-
trici dixit, vt ſecum maneret; eidemq; præ-
cepit, vt ſe mortuam, & virum, vna veſte
velatos obtegeret. Nutrix multis eam pre-
cata ſuppliciter, ne facinus id perpetraret,
quum nihil proficeret, ipſamq; videret in-
dignari, lacrumans adſedit. Tum mulier,
quæ acinacem dudum ad hoc paratum ha-
beret, ſeipſam iugulat: & capite in mariti
pectus impoſito moritur. Nutrix, cum eiu-

Cyrus Abradatæ mortem deplorat.

Panthea ſibi manum adfert.

ὑπὸ τῷ Αἰγυπτίων, vel ὑπό του

πείσοιτο,

ὑμῶν

latu ambos obtegit, quemadmodum Panthea iuſſerat. Cyrus autem, vbi mulieris facinus reſciuit, exterritus acceſſit, ſi quid auxilij ferre poſſet. Eunuchi, qui tres erāt, quum quid factum eſſet, viderent: & ipſi ſtrictis acinacibus, quo loco ſtare iuſſi ab ea fuerant, ſtantes ſe iugularunt. Et nunc quoque monumentum iſtorum vſque ad eunuchos adgeſto tumulo porrigi dicitur. Ac ſuperiore quidem in pila, huius viri & mulieris huius nomina feruntur inſcripta litteris Syriacis: inferius autem pilas eſſe tres aiunt, & eis inſcriptum, SCEPTRIGERORVM. Cyrus vbi propius ad illum triſtem caſum acceſſiſſet, & admiratus iſtā mulierem, & lamentis proſequutus, diſceſſit: fuitque, ceu par erat, ei curæ, præclara vt illis omnia contingerent. Ingens etiam monumentum, vt perhibent, adgeſto tumulo factum fuit. Secundum hæc quum ſeditionibus inter Cares ortis, bellum inuicem ſibi facerent, qui domicilia munitis in locis haberent; vtrique Cyrum implorabant. Is Sardibus quidem ipſe manebat, machinaſq; fabricabatur, & arietes, vt eorum, qui parere nollent, mœnia ſolo æquaret: Aduſium vero Perſam, hominem ceteroqui nec imprudentem, reive militaris rudem, ac valde etiam elegantis ingenij, cum exercitu in Cariā mittit; perlubenter hac in expeditione tum Cilicibus, tū Cypriis, eius ſigna ſequentibus. Quæ cauſſa fuit cur nullum ſatrapam Perſicum Cilicibus & Cypriis vmquā miſerit, cōtentus indigenis eorum regibus. Tributum tamē ab iſtis exigebat; & militiam, quum erat opus, eis imperabat. Aduſius autē, qui ducebat exercitum, poſteaquam in Cariā peruenit; aderāt ab vtraq; Carum parte quidam, parati eum ſuas intra munitiones, ad contrariæ actionis detrimentum, recipere. Aduſius erga vtroſque faciebat eadem, quum diceret, illos, quibuſcū loquebatur, æquiora proponere, & occultādā eſſe rē, quominus aduerſarij amicitiam cū ipſis initā reſciſcerēt, quaſi hoc pacto magis imparatos aduerſarios adgreſſurus eſſet. Præterea fidem vtrimq; dari petebat, & Cares quidē ſacramentum præſtare, quod abſque fraude, & Cyri Perſarumq; bono, intra munitiones Perſas eſſent admiſſuri: ſe vero iurare velle, quod abſque dolo malo, & quidē admittentium commodo, munitiones ingreſſurus eſſet. Hæc vbi confeciſſet, vtriſq; noctem clam alteris eamdem pactus eſt, qua caſtella cum equitatu eſt ingreſſus, & munitiones amborum accepit. Quum il-

Monumentum Abradata, Panthea, & Eunuchorum.

Cyrus in Cariā mittit copias.

Aduſius in Cariā miſſus.

A ἀμφιέσατό τε καὶ περιεκάλυψεν ἄμφω, ὥσπερ ἡ Πάνθεια ἐπέστελλεν. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ᾔσθετο τὸ ἔργον τῆς γυναικός, ἐκπλαγεὶς* ἵεται εἴ τι δύναιτο βοηθῆσαι. οἱ δὲ εὐνοῦχοι ἰδόντες τὸ γεγενημένον, τρεῖς ὄντες, σπασάμενοι κἀκεῖνοι τοὺς ἀκινάκας, ἀποσφάττονται οὗπερ ἔταξεν αὐτούς, ἑστηκότες. καὶ νῦν τὸ μνῆμα* μέχρι τοῦ νῦν τῶν εὐνούχων κεχῶσθαι λέγεται· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἄνω στήλῃ, τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐπιγεγράφθαι φασὶ τὰ B ὀνόματα, Σύρια γράμματα· κάτω δὲ εἶναι τρεῖς λέγουσι στήλας, καὶ ἐπιγεγράφθαι *ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐπλησίασε τῷ πάθει, ἀγασθείς τε τὴν γυναῖκα καὶ κατολοφυράμενος ἀπῄει. καὶ τούτων μὲν ἧ εἰκὸς ἐπεμελήθη, ὡς τύχοιεν πάντων τῶν καλῶν. καὶ τὸ μνῆμα ὑπερμέγεθες ἐχώσθη, ὥς φασιν. ἐκ δὲ τούτου στασιάζοντες οἱ Κᾶρες καὶ πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἅτε τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ἐν ἐχυροῖς χωρίοις, ἑκάτεροι ἐπεκαλοῦντο τὸν Κῦρον. ὁ Κῦρος αὐτὸς μέ- C νων ἐν Σάρδεσι, μηχανὰς ἐποιεῖτο καὶ κριούς, ὡς τῶν μὴ πειθομένων* ἐρείψων τὰ τείχη. *Ἀδούσιον δὲ ἄνδρα Πέρσην, καὶ τἆλλα οὐκ ἄφρονα οὐδ' ἀπόλεμον, καὶ πάνυ δὴ εὔχαριν, πέμπει ἐπὶ τὴν Καρίαν, στράτευμα δούς· καὶ Κίλικες δὲ καὶ Κύπριοι πάνυ προθύμως αὐτῷ συνεστράτευσαν. ὧν ἕνεκα οὐδ' ἔπεμπε πώποτε Πέρσην σατράπην οὔτε Κιλίκων οὔτε Κυπρίων, ἀλλ' ἤρκουν αὐτῷ ἀεὶ οἱ ἐπιχώριοι βασιλεύοντες· δασμὸν μέντοι ἐλάμβανε· καὶ στρατιάς, ὁπότε δέοιτο, ἐπήγγελλεν D αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἀδούσιος ἄγων τὸ στράτευμα, ἐπὶ τὴν Καρίαν ἦλθε, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν Καρῶν παρῆσαν πρὸς αὐτόν, ἑτοιμοι ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τείχη ἐπὶ κακῷ τῶν ἀντιστασιαζόντων. ὁ δὲ Ἀδούσιος πρὸς ἀμφοτέρους ταὐτὰ ἐποίει, δικαιότερά τε ἔφη λέγειν τούτους, ὁποτέροις διαλέγοιτο, λαθεῖν τε ἔφη δεῖν τοὺς ἐναντίους, φίλους σφᾶς γενομένους, ὡς δὴ οὕτω μᾶλλον ἐπιπεσὼν ἀπαρασκεύοις τοῖς ἐναντίοις. πιστὰ δ' ἠξίου γε- E νέσθαι, καὶ τοὺς μὲν Κᾶρας ὀμόσαι ἀδόλως τε δέξασθαι εἰς τὰ τείχη σφᾶς καὶ ἐφ' ἀγαθῷ τῷ Κύρου καὶ Περσῶν, αὐτὸς δὲ ὀμόσαι θέλειν, ἀδόλως ἰέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀμφοτέροις λάθρα ἑκατέρων νύκτα συνέθετο τὴν αὐτήν, καὶ ἐν ταύτῃ* εἰσήλασεν εἰς τὰ τείχη, καὶ παρέλαβε τὰ ἐρύματα ἀμφοτέρων· ἅμα δὲ τῇ

ἵετο

μέχρι τῶν εὐνούχων

εὐνούχων

κατερείψων

Καδούσιον

εἰσῆλθε, & εἰσήλασε, male.

ἡμέρᾳ καθεζόμενος εἰς τὸ μέσον σὺν τῇ στρατιᾷ, ἐκάλεσεν ἑκατέρων τοὺς ἐπικαιρείους. οἱ δὲ, ἰδόντες ἀλλήλους, ἠχθέσθησαν, νομίζοντες ἐξηπατῆσθαι ἀμφότεροι. ὁ μέντοι Ἀδούσιος ἔλεξε τοιάδε· ἐγὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὤμοσα ἀδόλως εἰσιέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. εἰ μὲν οὖν ἀπολῶ ὁποτέρους ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσεληλυθέναι Καρῶν· ἢν δὲ εἰρήνην ὑμῖν ποιήσω, καὶ ἀσφάλειαν ἐργάζεσθαι ἀμφοτέροις τὴν γῆν, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι. *νῦν δὲ χρὴ ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπιμίγνυσθαί τε ἀλλήλοις φιλικῶς, ἐργάζεσθαί τε τὴν γῆν ἀδεῶς, διδόναι τε τέκνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων. ἢν δὲ παρὰ ταῦτα ἀδικεῖν τις ἐπιχειρῇ, τούτοις Κῦρός τε καὶ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. ἐκ τούτου πύλαι μὲν ἀνεῳγμέναι ἦσαν τῶν τειχῶν, μεσταὶ δὲ αἱ ὁδοὶ πορευομένων παρ' ἀλλήλους, μεστοὶ δὲ οἱ χῶροι ἐργαζομένων· ἑορτὰς δὲ κοινῇ ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐφροσύνης πάντα πλέα ἦν. ἐν δὲ τούτῳ ἧκον οἱ παρὰ Κύρου, ἐρωτῶντες εἴτι *στρατιᾶς *προσδέοιτο ἢ μηχανημάτων. ὁ δὲ Ἀδούσιος ἀπεκρίνατο ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἔξεστιν ἀλλαχόσε χρῆσθαι στρατιᾷ. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἀπῆγε τὸ στράτευμα, φρουροὺς ἐν ταῖς ἄκραις καταλιπών· οἱ δὲ Κᾶρες ἱκέτευον μένειν αὐτόν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἤθελεν, *ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κῦρον, δεόμενοι πέμψαι Ἀδούσιον σφίσι σατράπην. ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἀπεστάλκει Ὑστάσπην, στράτευμα ἄγοντα ἐπὶ Φρυγίαν τὴν *περὶ Ἑλλήσποντον. ἐπεὶ δ' ἧκεν ὁ Ἀδούσιος, μετάγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν ᾗπερ ὁ Ὑστάσπης προῴχετο, ὅπως μᾶλλον πείθοιντο τῷ Ὑστάσπῃ, ἀκούσαντες ἄλλο στράτευμα προσιόν. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες οἱ ἐπὶ θαλάττῃ οἰκοῦντες, πολλὰ δόντες δῶρα διεπράξαντο, ὥστε εἰς μὲν τὰ τείχη βαρβάρους μὴ δέχεσθαι, δασμὸν δὲ *ὑποφέρειν, καὶ στρατεύειν ὅπῃ Κῦρος ἐπαγγέλλοι. ὁ δὲ τῶν Φρυγῶν βασιλεὺς παρεσκευάζετο μὲν, ὡς καθέξων τὰ ἐρυμνὰ, καὶ οὐ πεισόμενος, καὶ παρήγγελλεν οὕτως· ἐπεὶ δὲ ἀφίσταντο αὐτοῦ οἱ ὕπαρχοι, καὶ ἔρημος ἐγίγνετο, τελευτῶν εἰς χεῖρας ἦλθεν Ὑστάσπᾳ ἐπὶ τῇ Κύρου δίκῃ. καὶ ὁ Ὑστάσπας καταλιπὼν ἐν ταῖς ἄκραις ἰσχυρὰς Περσῶν φρουρὰς, ἀπῄει ἄγων σὺν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ Φρυγῶν πολλοὺς ἱππέας καὶ πελταστάς. ὁ δὲ Κῦρος ἐπέστελλε Ἀδουσίῳ, συμμίξαντα πρὸς Ὑστάσπην, τοὺς μὲν ἑλομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα, σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν·

Margin: νῦν οὖν χρὴ — στρατιᾶς — προσδέοιτο ἢ μηχ. — προσέπεμ- — ὑποφέρειν,

A luxiſſet, in medio cũ exercitu conſedit, & ab vtriſque rebus componendis opportunos adeſſe iuſſit. Illi ſe mutuo intuiti, grauiter rẽ tulere, qui partẽ vtramq. dolo circũventam exiſtimarent. Aduſius autem in hanc ſententiã verba fecit: Iuſiurandũ vobis ego, Cares, præſtiti: ingreſſurum veſtra me caſtella ſine dolo malo, & eorũ cõmodo qui me admitterent. Quamobrem ſi alterutros veſtrũ euertere velim, ipſe me damno Carũ hæc caſtella ingreſſum eſſe ſtatuam: Sin pacem inter vos conciliauero, & B vtriſq. cõfecero, vt agrum tuto colere poſſitis; veſtra cũ vtilitate vobis adeſſe me arbitrabor. Oportet igitur ex hoc die vos amice inter vos vna verſari, & agros colere ſine metu, & inter liberos veſtros hinc inde matrimonia cõtrahi. Quod ſi contra hæc iniuriam facere conatus aliquis fuerit, iis & Cyrus & nos hoſtes erimus. Hinc iam & portæ caſtellorum erant apertæ, & itinera plena cõgredietiũ inter ſe, & agri pleni cultoribus. Vtraq. ex parte feſtos dies agebãt, & pacis ac lętitię cũcta erãt plena. Interea C quidam à Cyro veniũt, qui Aduſium interrogarẽt, ecquo exercitu alio vel machinis egeret. Quibus Aduſius reſpondit, ſe præsẽti exercitu etiam alibi vti poſſe. Ac ſimul cum hiſce verbis copias abducit, relictis ad arces militib. præſidiariis. Cares autẽ ſupplices orabant vt maneret: quod quũ facere nollet, miſſis ad Cyrũ ſuis rogabãt, vt Aduſium ſibi ſatrapam mitteret. Cyrus autem Hyſtaſpam interim ablegarat, qui exercitũ in Phrygiam Helleſponto finitimam duceret. Poſteaquã igitur Aduſius venit, ſe- D qui Cyrus eum cũ exercitu iuſſit, qua Hyſtaſpes præceſſerat, vt Hyſtaſpæ magis parerẽt, vbi audiiſſent, alias etiam copias accedere. Græci maris adcolæ, multis munerib. datis, id cõſecuti ſunt; vt intra mœnia barbaros admittere neceſſe nõ haberẽt, ſed tributum tamen pẽderent, & militatũ irẽt, quo Cyrus iuſſiſſet. Phrygiæ vero rex ſe parabat, quaſi loca munita tueri, nec imperata facere vellet, itaq. ſe facturum denuntiabat. Sed poſtquã cõſtituti ſub ipſius imperio præfecti, ab eo defecerũt, & ſolus eſt E relictus; tãdem in manus Hyſtaſpæ venit, cauſſa Cyri iudicio permiſſa. Hyſtaſpas relictis in arcibus firmis Perſarum præſidiis diſceſſit, ac ſecum præter ſuos, Phryges complures tum equites, tum cetratos duxit. Cyrus autem Aduſio mandata dederat, vt poſteaquam ſe cum Hyſtaſpa coniunxiſſet, Phryges eos, qui partes ſuas amplexi fuiſſent, armatos adduceret:

Margin: Aduſius Carũ controuerſiam componit. — Græci tributarij Cyro fiunt. — Phrygiæ rex capitur.

qui vero bellum gerere contra Cyrum ſtu- A
duiſſent, illis & equos adimerent, & arma,
omneſque cum fundis ſequi iuberent.
Hæc illi tunc exſequebantur. Cyrus au-
tem Sardibus mouit, & numeroſo iſtic * *Al. Perſico præſidio*
peditum præſidio relicto, Crœſum quo-
que ſecum retinens, multa multis & variis
opibus onuſta plauſtra ſecum auexit. Ac-
ceſſit autem Crœſus ad Cyrum, ferens ac-
curate deſcripta, quæcumque ſingulis in
plauſtris eſſent: eaſque ſcripturas, Cyro
» tradens, ait: Hos libellos, mi Cyre, ſi ha-
» beas; ſcies, quinam recte ſit reddirurus B
quæ vehit, & qui non recte. Ad ea Cy- *Cyrus ſe ſordide auarũ non eſſe declarat.*
rus: Facis tu quidem probe, ait, mi Crœ-
ſe, qui prouideas. Sed mihi ſane has opes
» vehent, qui digni ſunt vt etiam eas poſ-
» ſideant. Quamobrem ſi quid ſuffurabun-
» tur, ſua furto ſubtrahent. Quæ quum di-
xiſſet, amicis & præfectis libellos iſtos tra-
didit; vt ſcirent, quinam ex iis, quibus
eſſent eæ res creditæ, ſaluas & integras
redderent, qui non redderent. Ducebat
etiam ſecum Lydos, quibus eſſe curæ cer-
neret elegantiam armorum, & equorum, C
& curruum; & quos eniti videret, vt omnia
facerent, quibus ipſi gratificaturos ſe pu-
tabant; & ducebat hos ſecum armatos:
quos autem cerneret quadam cum mole-
ſtia ſe comitari, eorum equos Perſis, qui
primi cum eo militatum profecti fuerant,
tradidit; & arma excuſſit, ac ipſos fundis
inſtructos ſequi coëgit. Omneſque adeo
inermes, qui eius in poteſtatem venerant,
ad vſum fũdarum exercere ſe coegit; quod
hoc armorum genus maxime ſeruile duce-
ret. Eſt enim, vbi funditores, ſi copiis a- D
liis adſint, mirum quantum vtilitatis ad-
ferunt: ipſi vero ſeorſum, ne quidem
omnes, admodum paucos, iis cum armis
quibus comminus pugnatur, cõgreſſos ſu-
ſtinuerint. Quum autem via Babylonem
ducente progrederetur, ſubegit Phrygas il- *Cyrus multas regiones imperio ſuo ſubiicit.*
lius maioris Phrygiæ, ſubegit Cappadocas:
Arabes in poteſtatem redegit: quorum
omnium armis Perſas quidem equites in-
ſtruxit, non pauciores quadragies milli-
bus: multos vero captiuorum equos in
ſocios vniuerſos diſtribuit. Babylonem E
permagno cum equitatu, perquam mul-
tis cum ſagittariis, & iaculatoribus ve-
nit, cum funditoribus autem innumeris.
Quumque iam apud Babylonem eſſet, ex- *Babylonem rurſus adit.*
ercitum omnem circum vrbem conſtituit:
inde cum amicis, & iis, qui è ſociis op-
portune aderant, vrbem ipſe circum-
uectus eſt. Poſtquam muros contemplatus

A τοὺς δ᾽ ἐπιθυμήσαντας πολεμεῖν, τούτων ἀφε-
λομένους τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα, σφενδόνας
ἔχοντας πάντας ἐκέλευον ἕπεσθαι. οὗτοι μὲν δὴ
ταῦτ᾽ ἐποίουν. Κῦρος δὲ ὡρμᾶτο ἐκ Σαρδέων,
φρουρὰν μὲν * πεζὴν καταλιπὼν πολλὴν ἐν Περσικὴν
Σάρδεσι, Κροῖσον δὲ ἔχων, ἄγων δὲ πολλὰς ἁ-
μάξας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων. ἧκε δὲ
καὶ ὁ Κροῖσος γεγραμμένα ἔχων ἀκριβῶς, ὅσα
ἐν ἑκάστῃ ἦν τῇ ἁμάξῃ, καὶ διδοὺς τῷ Κύρῳ τὰ
γράμματα, εἶπε, ταῦτα, ἔφη, ἔχων, ὦ Κῦρε, εἴ-
B σῃ τόν τε ὀρθῶς ἀποδιδόντα ἃ ἄγει, καὶ τὸν μή.
καὶ ὁ Κῦρος ἔλεξεν· ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς,
ὦ Κροῖσε, προνοῶν· ἔμοιγε μέντοι ἄξουσι τὰ
χρήματα, οἵπερ καὶ ἔχειν αὐτὰ ἄξιοι εἰσίν· ὥστε
ἤν τι καὶ κλέψωσι, τὰ ἑαυτῶν κλέψονται. καὶ ἅμα
ταῦτα λέγων ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς φίλοις
καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως εἰδεῖεν τῶν ἐπιτρόπων * εἴτε εἴτε σῶα
σῶα αὖθις ἀποδιδοῖεν, * εἴτε μή. ἦγε δὲ καὶ Λυ- οἵ τε
δῶν οὓς μὲν ἑώρα καλλωπιζομένους καὶ ὅπλοις
C καὶ ἵπποις καὶ ἅρμασι, καὶ πάντα πειρωμένους
ποιεῖν * ὅ,τι ᾤοντο αὐτῷ χαριεῖσθαι, τούτους μὲν ὅ τι
σὺν τοῖς ὅπλοις· οὓς δὲ ἑώρα ἀχαρίστως ἑπομέ-
νους, τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε Πέρσαις
τοῖς πρώτοις συστρατευσαμένοις, τὰ δὲ ὅπλα
κατέκαυσε. σφενδόνας δὲ καὶ τούτους ἠνάγκασεν
ἔχοντας ἕπεσθαι. καὶ πάντας δὲ τοὺς ἀόπλους τῶν
ὑποχειρίων γενομένων σφενδονᾶν ἠνάγκαζε
μελετᾶν, νομίζων τοῦτο τὸ ὅπλον * δουλικώτε- δουλικώτατον
ρον εἶναι. σὺν μὲν γὰρ ἄλλῃ δυνάμει μάλα ἐστὶν
D ἔνθα ἰσχυρῶς ὠφελοῦσι σφενδονῆται παρόντες·
αὐτοὶ δὲ καθ᾽ αὑτοὺς οὐδ᾽ ἂν οἱ πάντες σφενδονῆ-
ται μείνειαν πάνυ ὀλίγους ὁμόσε ἰόντας σὺν ὅπλοις
ἀγχεμάχοις. προϊὼν δὲ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος, κα-
τεστρέψατο μὲν Φρύγας τοὺς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Φρυ-
γίᾳ, κατεστρέψατο δὲ Καππαδόκας, ὑποχει-
ρίους δ᾽ ἐποιήσατο Ἀραβίους. * ἐξώπλισε δ᾽ ἀπὸ ἐξώπλισε
πάντων τούτων Περσῶν μὲν ἱππέας οὐ μεῖον ἢ
τετρακισμυρίους, πολλοὺς δὲ ἵππους τῶν αἰχμα-
λώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμάχοις διέδωκε. καὶ πρὸς
E Βαβυλῶνα ἀφίκετο, * παμπόλλους μὲν ἱπ- μάλα πολλοὺς
πέας ἄγων, παμπόλλους δὲ τοξότας καὶ ἀκον-
τιστάς, σφενδονήτας δὲ ἀναριθμήτους. ἐπεὶ δὲ πρὸς
Βαβυλῶνι ἦν ὁ Κῦρος, περιέστησε μὲν πᾶν τὸ
στράτευμα ἐπὶ τὴν πόλιν, ἔπειτα αὐτὸς περιή-
λαυνε τὴν πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ἐπικαι-
ρίοις τῶν συμμάχων· ἐπεὶ δὲ κατεθεάσατο τὰ τεί-

A χειν, ἀπάγειν παρεσκευάσατο τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δέ τις αὐτόμολος εἶπε, ὅτι ἐπιτίθεσθαι μέλλοιεν αὐτῷ ὁπότε ἀπάγοι τὸ στράτευμα. κατιδοῦσι γὰρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους ἀσθενὴς ἐδόκει εἶναι ἡ φάλαγξ. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἦν οὕτως ἔχειν. περὶ γὰρ πολὺ τεῖχος κυκλουμένους ἀνάγκη ἦν ἐπ' ὀλίγων τὸ βάθος γενέσθαι * τὴν φάλαγγα. ἀκούσας οὖν ὁ Κῦρος ταῦτα, στὰς κατὰ μέσον τὸ αὐτοῦ στρατιᾶς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, παρήγγειλεν ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἑκατέρωθεν τοὺς ὁπλίτας ἀναπτύσσοντας τὴν φάλαγγα ἀπιέναι παρὰ τὸ ἑστηκὸς τοῦ στρατεύματος, ἕως γένοιτο ἑκατέρωθεν τὸ ἄκρον καθ' ἑαυτὸν καὶ κατὰ τὸ μέσον. οὕτως οὖν ποιούντων, οἵ τε μένοντες εὐθὺς θαρραλεώτεροι ἐγίγνοντο, ἐπὶ διπλάσιον τὸ βάθος γιγνόμενοι, οἵ τ' ἀπιόντες, ὡσαύτως θαρραλεώτεροι. εὐθὺς γὰρ οἱ μένοντες αὐτοὺς, πρὸς τοῖς πολεμίοις ἐγίγνοντο. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἑκατέρωθεν συνῆψαν τὰ ἄκρα, ἔστησαν ἰσχυρότεροι γεγενημένοι, οἵ τε ἀπεληλυθότες, διὰ τοὺς ἔμπροσθεν, οἵ τ' ἔμπροσθεν, διὰ τοὺς ὄπισθεν προσγεγενημένους. ἀναπτυχθείσης δ' οὕτω τῆς φάλαγγος, ἀνάγκη τοὺς πρώτους ἀρίστους εἶναι καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς κακίστους τετάχθαι. ἡ δ' οὕτως ἔχουσα τάξις καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐδόκει εὖ παρεσκευάσθαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ φεύγειν. καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ καὶ οἱ γυμνῆται ἀπὸ τῶν κεράτων ἀεὶ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο τοῦ ἄρχοντος, τοσούτῳ ὅσῳ ἡ φάλαγξ * βαθυτέρα ἐγίγνετο ἀναδιπλουμένη. ἐπεὶ δὲ οὕτω συνεσπειράθησαν, ἀπῆσαν ἕως μὲν ἐξικνεῖτο τὰ βέλη ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπὶ πόδα. ἐπεὶ δὲ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, στραφέντες· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγα βήματα προϊόντες μετεβάλλοντο ἐπὶ ἀσπίδα, καὶ ἵσταντο πρὸς τὸ τεῖχος βλέποντες· ὅσῳ δὲ προσωτέρω ἐγίγνοντο, τοσῷδε μανώτερον μετεβάλλοντο. ἐπεὶ δ' ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐδόκουν εἶναι, συνείροντες ἀπῇσαν ἔστε ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἐγένοντο. ἐπεὶ δὲ κατεστρατοπεδεύσαντο, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἐπικαιρίους, καὶ ἔλεξεν· ἄνδρες σύμμαχοι, τεθεάμεθα μὲν κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ ὅπως μὲν ἄν τις τείχη οὕτως ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ προσμαχόμενος ἕλοι, οὐκ ἐνορᾶν μοι δοκῶ· ὅσῳ δὲ πλείονες ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει εἰσὶν, ἐπείπερ οὐ μάχονται ἐξιόντες, τοσούτῳ ἂν θᾶττον λιμῷ αὐτοὺς ἡγοῦμαι ἁλῶναι. εἰ μή τινα οὖν ἄλλον τρόπον ἔχετε λέγειν, τούτῳ πολιορκητέους φημὶ εἶναι τοὺς ἄνδρας.

Margin (Greek): * περιφάλαγγι — * ἀναχυθεῖσα

A eſſet, ab vrbe copias abducere parabat: quum transfuga quidam ex vrbe egreſſus, ait Babylonios ipſum adoriri velle, quando copias abducturus eſſet. Nam de muro phalangem hanc deſpectantibus, inquit, viſa eſt imbecilla eſſe: quod quidem ita ſe habuiſſe, mirum non erat. Quia enim murum amplum circundarent, neceſſe erat phalangem ad exiguam denſitatem redigi. Quæ Cyrus quum audiiſſet, ſtans in medio exercitus ſui, cum iis quos circum ſe habebat, præcepit vt grauis armaturæ B milites ab vtraque extremitate phalangem explicantes abirent propter eam partem exercitus, quæ ſubſiſteret: donec vtraque extremitas ad ſe, atque ad medium perueniret. Id quum facerent, tum iis, qui ſubſiſtebant, fiducia quædam accedebat, quod duplicata iam eſſet aciei denſitas: tũ illis quoque confidentia ſimiliter augebatur, qui abſcedebant. Mox enim illi, qui ſubſiſtebant, prope ab hoſtibus aberant. Quum autem progrediendo extremitates C vtrimque coniunxiſſent, conſtitere iam facti firmiores, tum qui abſceſſerant, propter anteriores: tum anteriores, propter eos qui à tergo acceſſerant. Hoc modo explicata phalange, neceſſe eſt primos & vltimos fortiſſimos eſſe; ignauiſſimos in medio collocari: quæ quidem acies & ad dimicandum, & ad prohibendam fugam inſtructa commode videbatur. Præterea equites, & armatura leuis, à cornibus ſemper eo propius ad imperatorem accedebant, quo phalanx duplicata denſior effi- D ciebatur. Hoc modo per cohortes conglobati, pedetentim inde recedebant, quo tela de muro pertinebãt. Quum extra telorum ictus eſſent, cõuerterũt ſeſe: ac primũ quidem modicos paſſus progreſſi, ſtatũ mutabant clupeum verſus, atque ita conſiſtebãt, vt murum intuerentur. Quanto autem lõgius abſcederent, tanto rarius fiebat mutatio. Poſteaquam in tuto ſibi eſſe videbantur, conſerti recedebant, donec ad tabernacula pervenirent. Vbi iam in caſtris eſ- E ſent, Cyrus iis, quos oporteret, cõnuocatis, dixit: Vrbem, ſocij vndiq; contemplati ſumus; atque equidem, quo pacto quis adeo firmos & excelſos muros oppugnando capere poſſit, videre mihi non videor. Quanto autem plures homines in vrbe ſunt, quando ad pugnandum non exeunt, tanto citius fieri arbitror, vt fame in poteſtatem redigantur. Niſi igitur aliquem alium modum habetis, quem nobis oſtendatis, hoc ipſo nobis iſtos expugnandos eſſe aio.

Margin: Cyri ſtrategema. — Cyrus obſidendæ Babylonis rationem oſtendit.

Altera Chryſanta ratio, quæ reiicitur.

Et Chryſantas inquit: Hiccine fluuius per
vrbem mediam labitur, cuius latitudo ſta-
dia duo ſuperat? Ita profectò, ait Gobryas,
,, ac tanta quoque profunditas eius eſt, vt
,, ne duo quidem viri, alter alteri inſiſtentes,
,, ſupra aquam extare poſſint. Quo fit, vt
,, fluuio ſit vrbs etiam munitior, quam mœ-
,, nibus. Et Cyrus: Miſſa faciamus hæc, ait,
,, mi Chryſanta, quæ viribus noſtris potio-
,, ra ſunt. Adhibita vero menſura, quampri-
,, mum foſſa latiſſima profundiſſimaque vo-
,, bis erit agenda, pro parte cuique ſua; quo
,, pauciſſimis cuſtodibus vobis ſit opus. Sic
igitur vndique circa murum ſpatia dimẽ-
ſus relicto à flumine interuallo, quantum
ſufficeret magnis propugnaculis, ingen-
tem foſſam circum murum vndique egit,
terra verſus ſeipſos adgeſta. Ac primum
quidem turres propter flumen exſtruebat,
palmis fundatas, quarum non minor erat,
quam * iugeri longitudo. Nam hæc ma-
iorem etiam in longitudinem excreſcunt.
Palmæ vero, quum aliquo pondere pre-
muntur, ſurſum velut in gibbum quemdã
incuruantur, quemadmodum & aſini cli-
tellarij. Has autem palmas operi propterea
ſubiiciebat. vt quammaxime videretur id
facere, quod ſolent qui ad vrbem obſi-
dendam ſeſe comparant: vt tametſi flu-
men in foſſam dilaberetur, ipſas turres nõ
euerteret. Etiam multas alias turres ſupra
terram egeſtam excitabat, vt quam pluri-
ma eſſent excubiarum loca. Et has quidẽ
illi res agebant. Qui autem in muro ſta-
bant, obſidionem hanc irridebant; quod
eis commeatus eſſet copioſior, quam in
annos viginti. Quæ Cyrus quum audiiſ-
ſet, in partes duodecim exercitum diuiſit,
vt pars quælibet vnum anni menſem in
excubiis eſſet. Quibus iterum auditis,
multo etiam Babylonij magis irridebant,
qui cogitarent ſecum, Phryges ac Lycios,
& Arabas, & Cappadoces futuros contra
ſe in excubiis; quos omnes arbitrabantur
animis erga ſe magis eſſe beneuolis, quam
erga Perſas. Ac foſſæ quidem iam actæ e-
rant. Cyrus vero quum audiiſſet, celebra-
ri Babylone feſtum quemdam eiuſmodi
diem, quo Babylonij omnes nocte tota
potarent & comeſſarentur: quamprimum
eo die tenebræ acceſſiſſent, magna mor-
talium multitudine adhibita, foſſarum o-
ſtia verſus amnem aperuit. Hoc quum fa-
ctũ eſſet, aqua noctu in foſſas manabat, &
alueus fluuij per vrbem tendens, homini-
b. permeabilis eſſe cœpit. Id vbi de flumi-
ne hoc modo ei ſucceſſiſſet, Perſicis Cyrus

Hoc eſt, centum pedum.

Al. Lydos.

A καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν· ὁ δὲ ποταμὸς, ἔφη, ὅστ' οὐ διὰ μέσης τῆς πόλεως ῥεῖ, πλάτος ἔχων πλεῖον ἢ ἐπὶ δύο στάδια; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας. καὶ βάθος γε ὡς οὐδ' ἂν δύο ἄνδρες ὁ ἕτερος ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἑστηκὼς, τοῦ ὕδατος ὑπερέχοιεν· ὥστε τῷ ποταμῷ ἔτι ἰσχυροτέρα ἐστὶν ἡ πόλις ἢ τοῖς τείχεσι. καὶ ὁ Κῦρος· ταῦτα μὲν ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἐῶμεν ὅσα κρείττω ἐστὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως· διαμετρησαμένους δὲ
B χρὴ ὡς τάχιστα τὸ μέρος * ἑκάστου ὑμῶν ὀρύττειν τάφρον ὡς πλατυτάτην καὶ βαθυτάτην, ὅπως ὅτι ἐλαχίστων ὑμῖν τῶν φυλάκων δέοι. οὕτω δὴ κύκλῳ διαμετρήσας περὶ τὸ τεῖχος, ἀπολιπὼν ὅσον τύρσεσι μεγάλαις ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ὤρυσσεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ τείχους τάφρον ὑπερμεγέθη, καὶ τὴν γῆν ἀνέβαλλον πρὸς ἑαυτούς. καὶ πρῶτον μὲν πύργους ἐπὶ τῷ ποταμῷ ᾠκοδόμει, φοίνιξι θεμελιώσας οὐ μεῖον ἢ πλεθριαίοις· (εἰσὶ γὰρ καὶ μείζονες ἢ τοσοῦτοι τὸ μῆκος πεφυκότες) καὶ γὰρ
C δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρους ἄνω κυρτοῦνται, ὥσπερ οἱ ὄνοι οἱ κανθήλιοι. τούτους δ' ὑπετίθει τούτου ἕνεκα, ὅπως ὅτι μάλιστα ἐοίκοι πολιορκήσειν παρασκευαζομένῳ, ὡς εἰ καὶ διαφύγοι ὁ * ποταμὸς εἰς τὴν τάφρον, μὴ ἂν ἕλοι τοὺς πύργους. ἀνίστη δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς πύργους ἐπὶ τῆς ἀμφολάδος γῆς, ὅπως ὅτι πλεῖστα φυλακτήρια εἴη. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· οἱ δὲ ἐν τῷ τείχει, κατεγέλων τῆς πολιορκίας, ὡς ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια πλέον ἢ εἴκοσιν ἐτῶν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ
D Κῦρος, τὸ στράτευμα κατένειμε δώδεκα μέρη, ὡς μῆνα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἕκαστον τὸ μέρος φυλάξον. οἱ δ' αὖ Βαβυλώνιοι, ἀκούσαντες ταῦτα, πολὺ ἔτι * μᾶλλον κατεγέλων, ἐννοούμενοι εἰ σφᾶς Φρύγες καὶ * Λύκιοι καὶ Ἀράβιοι καὶ Καππαδόκαι φυλάξοιεν, οὓς σφίσιν ἐνόμιζον πάντας εὐμενεστέρους εἶναι, ἢ Πέρσαις. καὶ αἱ μὲν τάφροι ἤδη ὀρωρυγμέναι ἦσαν. ὁ δὲ Κῦρος, ἐπεὶ * ἑορτὴν τοιαύτην ἐν Βαβυλῶνι ἤκουσεν εἶναι, ἐν ᾗ πάντες
E Βαβυλώνιοι ὅλην τὴν νύκτα πίνουσι καὶ κωμάζουσιν, ἐν ταύτῃ ἐπειδὴ τάχιστα συνεσκότασε, λαβὼν πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀνεστόμωσε τὰς τάφρους τὰς πρὸς τὸν ποταμόν. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί· ἡ δὲ διὰ τῆς πόλεως τοῦ ποταμοῦ ὁδὸς πορεύσιμος ἀνθρώποις ἐγίγνετο. ὡς δὲ τὸ τοῦ ποταμοῦ οὕτως ἐπορσύνετο, παρηγγύησεν ὁ Κῦρος Πέρσαις

ἑκάστῳ

ποταμὸς ἐκχυθεὶς ἐς τὴν τάφ. μὴ ἀνέλοι

μᾶλλον πρότον κατηγ.

Λυδοὶ

ἑορτὴ αὐτῶν ἐν τῇ Βαβυλῶνι ἦν,

A χιλιάρχοις καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων, εἰς δύο ἄγοντας τὴν χιλιοστὺν παρεῖναι πρὸς αὐτὸν, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους κατ' οὐρὰν τούτων ἕπεσθαι ᾗπερ πρόσθεν τεταγμένους. οἱ μὲν δὴ παρῆσαν· ὁ δὲ καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν τοῦ ποταμοῦ τοὺς ὑπηρέτας, καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορεύσιμον εἴη τὸ ἔδαφος τοῦ ποταμοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν, ὅτι πορεύσιμον εἴη, ἐνταῦθα δὴ συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἔλεξε * τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ποταμὸς ἡμῖν B παρακεχώρηκε τῆς εἰς τὴν πόλιν ὁδοῦ. ἡμεῖς δὲ θαῤῥοῦντες εἰσίωμεν, [μηδὲν φοβούμενοι * εἴσω, ἐννοούμενοι ὅτι οὗτοι, ἐφ' οὓς νῦν πορευσόμεθα, ἐκεῖνοί εἰσιν οὓς ἡμεῖς καὶ συμμάχους πρὸς ἑαυτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐγρηγορότας ἅπαντας, καὶ νήφοντας, καὶ ἐξωπλισμένους, καὶ συντεταγμένους ἐνικῶμεν· νῦν δ' ἐπ' αὐτοὺς * ἴωμεν, ἐν ᾧ πολλοὶ μὲν αὐτῶν καθεύδουσι, πολλοὶ δ' αὐτῶν μεθύουσι, πάντες δὲ ἀσύντακτοί εἰσιν. ὅταν δὲ καὶ αἴσθωνται ἡμᾶς ἔνδον ὄντας, πολὺ ἂν ἔτι μᾶλ- C λον ἢ νῦν ἀχρεῖοι ἔσονται, ὑπὸ τοῦ ἐκπεπλῆχθαι. εἰ δέ τις τοῦτο ἐννοεῖται, ὃ δὴ λέγεται φοβερὸν εἶναι τοῖς εἰς πόλιν εἰσιοῦσι, μὴ ἐπὶ τὰ τέγη ἀναβάντες βάλλωσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, τοῦτο μάλιστα θαῤῥεῖτε. ἢν γὰρ ἀναβῶσί τινες ἐπὶ τὰς οἰκίας, ἔχομεν σύμμαχον [θεὸν * Ἥφαιστον. εὔφλεκτα δὲ τὰ πρόθυρα αὐτῶν, φοίνικες μὲν αἱ θύραι πεποιημέναι, ἀσφάλτῳ δὲ ὑπεκκαύματι κεχρισμέναι. ἡμεῖς δ' αὖ πολλὴν δᾷδα D ἔχομεν, ἣ ταχὺ πολὺ πῦρ τέξεται, πολλὴν δὲ πίτταν καὶ στυππεῖον, ἃ ταχὺ παρακαλεῖ πολλὴν φλόγα· ὥστε ἀνάγκην εἶναι ἢ φεύγειν ταχὺ * τοὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἢ ταχὺ κατακεκαῦσθαι. ἀλλ' ἄγετε, λαμβάνετε ὅπλα· ἡγήσομαι δὲ ἐγὼ σὺν τοῖς θεοῖς. ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα καὶ Γωβρύα, δείκνυτε τὰς ὁδούς· ἴστε γάρ. ὅταν δὲ ἐντὸς γενώμεθα, τὴν ταχίστην ἄγετε ἐπὶ τὰ βασίλεια. καὶ μὴν, ἔφασαν οἱ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν, οὐδὲν ἂν * εἴη θαυμαστόν. καὶ γὰρ ἄκλειστοι E αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλέως. ὡς ἐν κώμῳ * δοκεῖ γὰρ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε τῇ νυκτί. φυλακῇ μέντοι πρὸ τῶν πυλῶν ἐντευξόμεθα. ἔστι γὰρ ἀεὶ τεταγμένη. οὐκ ἂν ἀμελεῖν δέοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ' ἰέναι, ἵνα ἀπαρασκεύους ὡς μάλιστα λάβωμεν τοὺς ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐῤῥήθη, ἐπορεύοντο. τῶν δὲ ἀπαντώντων οἱ μὲν ἀπέθνησκον παιόμενοι,

Margin: τοιάδε· — ἡμῶν — αὐτοὺς — ἢ θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄκλεις. — γὰρ δοκεῖ

& peditum & equitum tribunis imperat, apud ſe adeſſent, & mille ſuos in binos explicatos ſinguli ducerent: reliqui ſocij hos à tergo ſubſequerentur, inſtructi quemadmodum prius. Et hi quidem aderant, quum Cyrus in fluminis partem ſiccam ſuis adparitoribus, tam peditibus, quam equitibus immiſſis, explorare iuſſit an vadum fluminis permeari poſſet. Poſteaquam illi poſſe permeari renuntiarunt, tum vero peditum equitumque ducibus conuocatis, huiuſmodi verbis ad eos eſt vſus: Flumen hoc nobis, amici, viam in vrbem conceſſit. Itaque præſentibus animis ingrediamur in vrbem, nihilque metuamus: ſed cogitemus, hos, quos adgreſſuri nunc ſumus, eoſdem eſſe; quos & à ſociis inſtructos, & omnes vigilantes, & ſobrios, & armatos, & in acie diſpoſitos vicimus. Iam vero aduerſus eos tendimus, quo tempore multi eorum dormiunt, multi ſunt ebrij, vniuerſi nullos in ordines diſpoſiti. Poſteaquam autem ſenſerint, etiam nos intus eſſe; multo magis, quam nunc, vſui nulli futuri ſunt, quia exanimati erunt. At ſi hoc in mentem alicui venit, quod fertur eſſe formidabile vrbem intrantibus, ne tectis illi conſcenſis hinc inde tela in nos conijciant: id ipſum maxime vobis animos addat. Nam ſi qui conſcendent ædes, opitulator nobis eſt Deus Vulcanus. Et ſunt eorum veſtibula crematu facilia. Nam ianuæ palmarum è materia fabricatæ ſunt, & bitumine ſunt inunctæ, quod ignem facile concipit. Nobis autem & faces plurimæ ſunt, quæ ingens incendium cito parient; & copia picis ac ſtuppæ, quæ cito magnam flammam eliciunt. Quo fiet, vt vel celeriter neceſſe ſit hos ab ædibus aufugere, vel celeriter exuri. Verum agite, arma capite; Diis equidem iuuantibus præibo. Vos autem Gadata & Gobrya, demonſtrate nobis itinera, quum vobis ea cognita ſint: & vbi iam intus erimus, quamprimum ad regiam ducite. Atqui, aiebant illi, qui erant cum Gobrya, non mirum fuerit, ſi quidem nec portæ ipſius regiæ clauſæ ſint. Vrbs enim tota videtur hac nocte comeſſationi eſſe intenta. Sed in excubias tamen ante regiæ portas incidemus, quod eæ ſemper iſtic collocentur. Non negligenda res eſt, ait Cyrus, ſed eundum, vt quammaxime imparatos offendamus. Quæ quum eſſent dicta, pergebant. Si qui eis obuiam venirent, partim cæſi peribant,

Babylonem Cyrus in comeſſatione capit. quod cum Danielis hiſtoria conuenit.

partim retro viciſſim fugiebant, partim clamorem edebant. Cum his & Gobryani clamores edebant eoſdem, velut ipſi quoque comeſſationum ſocij. Simul pergentes, qua celerrime progredi poterant, ad regiam perueniunt. Et hi quidem Gobryæ Gadatæque adiuncti, portas regiæ clauſas inueniũt: qui vero aduerſus regiæ cuſtodes ire iuſſi fuerant, irruunt in eos ad ignem luculentum potantes, ſtatimque hoſtili cum eis more agunt. Orto autem clamore ac ſtrepitu, quum ij, qui erant intus, tumultum ſentirent, & inſpici rex iuberet, quid illud eſſet rei: apertis aliqui portis, foras procurrunt. Eas quum patefactas Gadatæi conſpicerent, irruunt; & illos rurſus fugientes intro ſequuti, ac ferientes, ad regem accedunt: eumque iam erectum cum acinace, quem ſtrictum tenebat, inueniunt. Hunc Gadatæi & Gobryani numero plures opprimunt, interfectis etiam iis, qui regi aderant, ac partim aliquid obiiciebant, partim fugiebant, partim ſe quacumque re poterant, tuebantur. Cyrus autem cohortes equitum per vias paſſim dimittebat, edicens, vt ſi quos extra domos inuenirent, occiderent: at illis, qui adhuc in ædibus eſſent, per Syriacæ linguæ peritos denuntiari præconio iuſſit, vt intus manerent. Quod ſi quis foris deprehenderetur, eum morte multandum. Et hi quidem hæc exſequebantur. Gadatas autem & Gobryas quum acceſſiſſent, Deos primum venerati ſunt, quod de impio rege pœnas ſumſiſſent: deinde manus & pedes Cyri deoſculabantur, quum præ gaudio, ſimul & lacrumas copioſe profunderent, & lætitiæ ſigna darent. Poſteaquam illuxiſſet, ac ſenſiſſent illi, qui arces tenebant, tum vrbem eſſe captam, tum regem occiſum; arces etiam tradunt. Cyrus eas ſtatim occupat, & præſidiorum magiſtros cum præſidiariis in illas immittit. Mortuos ſepeliendi poteſtatem propinquis facit: & præcones proclamare iubet, vt omnes Babylonij arma deferrent. In quacumque vero domo arma deprehenderentur, in ea denuntiabant omnibus eſſe moriendum. Et illi quidem arma deportabant: quæ Cyrus in arces impoſuit; vt in promtu eſſent, ſi quando eis eſſet vtendum. Quæ vbi peracta fuerunt, primum arceſſitis Magis, quia bello capta vrbs eſſet, iuſſit vt diis primitiæ manubiarum, & fana ſeligerentur. Poſtea

A οἱ δ' ἔφευγον πάλιν * εἴσω, οἱ δ' ἐβόων. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν συνεβόων αὐτοῖς, ὡς κωμασταὶ ὄντες καὶ αὐτοί. καὶ ἰόντες ᾗ ἐδύναντο ὡς τάχιστα, περὶ τοῖς βασιλείοις ἐγένοντο. καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτᾳ τεταγμένοι κεκλεισμένας εὑρίσκουσι τὰς πύλας τοῦ βασιλείου. οἱ δ' ἐπὶ τοὺς φύλακας ταχθέντες ἐπεισπίπτουσιν αὐτοῖς πίνουσι πρὸς φῶς πολύ, καὶ εὐθὺς ὡς πολεμίοις ἐχρῶντο αὐτοῖς. ὡς δὲ κραυγὴ καὶ κτύπος ἐγίγνετο, αἰσθόμενοι οἱ ἔνδον τοῦ θορύβου, κελεύ- B σαντος τοῦ βασιλέως σκέψασθαι τί εἴη τὸ πρᾶγμα, ἐκθέουσί τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γαδάταν ὡς εἶδον τὰς πύλας χαλώσας, * εἰσπίπτουσι, καὶ τοῖς πάλιν φεύγουσιν εἴσω ἐφεπόμενοι, καὶ παίοντες ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἤδη ἑστηκότα αὐτὸν καὶ * ἐσπασμένον ὃν εἶχεν ἀκινάκην, εὑρίσκουσι· καὶ τοῦτον μὲν οἱ σὺν Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχειροῦντο. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δὲ ἀπέθνησκον, ὁ μὲν, C προβαλλόμενός τι, ὁ δὲ, φεύγων, ὁ δέ γε καὶ ἀμυνόμενος ὅτῳ ἐδύνατο. ὁ δὲ Κῦρος διέπεμπε τὰς τῶν ἱππέων τάξεις κατὰ τὰς ὁδούς. καὶ προεῖπεν οὓς μὲν ἔξω λαμβάνοιεν, κατακαίνειν, τοὺς δ' ἐν ταῖς οἰκίαις κηρύττειν τοὺς Συριστὶ ἐπισταμένους ἔνδον μένειν· εἰ δέ τις ἔξω ληφθείη, ὅτι θανατώσοιτο. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας ἧκον· καὶ θεοὺς μὲν πρῶτον προσεκύνουν, ὅτι τετιμωρημένοι ἦσαν τὸν ἀνόσιον βασιλέα, ἔπειτα δὲ Κύρου κατεφίλουν D καὶ χεῖρας καὶ πόδας, πολλὰ δακρύοντες ἅμα χαρᾷ καὶ εὐφραινόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο καὶ ᾔσθοντο οἱ τὰς ἄκρας ἔχοντες ἑαλωκυῖάν τε τὴν πόλιν, καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα, παραδιδόασι καὶ τὰς ἄκρας. ὁ δὲ Κῦρος τὰς μὲν ἄκρας εὐθὺς παρελάμβανε, καὶ φρουράρχους τε καὶ φρουροὺς εἰς ταύτας ἀνέπεμπε· τοὺς δὲ τεθνηκότας [θάπτειν * ἐφῆκε τοῖς προσήκουσι· τοὺς δὲ κήρυκας κηρύττειν ἐκέλευσεν, ἀποφέρειν πάντας τὰ ὅπλα Βαβυλωνίους· ὅπου δὲ E * ληφθήσοιτο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προηγόρευεν ὡς πάντες οἱ ἔνδον ἀποθανοῦνται. οἱ μὲν δὴ ἀπέφερον· ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα μὲν εἰς τὰς ἄκρας κατέθετο, ὡς εἴη ἕτοιμα εἴ τι ποτὲ δέοι χρῆσθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πρῶτον μὲν τοὺς Μάγους καλέσας, ὡς δορυαλώτου τῆς πόλεως οὔσης, ἀκροθίνια τοῖς θεοῖς καὶ τεμένη ἐκέλευσεν ἐξελεῖν. ἐκ τού-

Marg.: ἔσω, — ἐπεισπίπτουσι, — σπασάμενον — φίλοις — ληφθείη ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προηγόρευεν

tum

A του δὲ καὶ οἰκίας διεδίδου καὶ ἀρχεῖα τούτοις, οὕσπερ κοινωνοὺς ἐνόμιζε τῶν κατεπεπραγμένων. οὕτω διένειμεν, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τὰ κράτιστα τοῖς ἀρίστοις. εἰ δέ τις οἴοιτο μεῖον ἔχειν, διδάσκειν προσιόντα ἐκέλευε. προεῖπε δὲ, Βαβυλωνίοις μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς δασμοὺς ἀποφέρειν, καὶ θεραπεύειν τούτοις οἷς ἕκαστοι αὐτῶν ἐδόθησαν· Πέρσας δὲ, καὶ τοὺς κοινωνοῦντας, καὶ τῶν συμμάχων ὅσοι μένειν ᾑροῦντο παρ᾽ αὐτῷ, ὡς δεσπότας ὧν ἔλαβον προηγόρευε διαλέγεσθαι. B ἐκ δὲ τούτου ἐπιθυμῶν ὁ Κῦρος ἤδη κατασκευάσασθαι καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεῖ ἡγεῖτο πρέπειν, ἔδοξεν αὐτῷ τοῦτο σὺν τῇ τῶν φίλων γνώμῃ ποιῆσαι, ὡς ὅτι ἥκιστα * ἀνεπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς φανείη. ὧδε οὖν ἐμηχανᾶτο τοῦτο. ἅμα τῇ ἡμέρᾳ στὰς, ὅπου ἐδόκει ἐπιτήδειον εἶναι, προσεδέχετο τὸν βουλόμενον λέγειν τι, καὶ ἀποκρινόμενος ἀπέπεμπεν. οἱ δ᾽ ἄνθρωποι ὡς ἔγνωσαν ὅτι προσδέχοιτο, ἧκον ἀμήχανοι τὸ πλῆθος. καὶ ὠθουμένων C περὶ τοῦ προσελθεῖν, μηχανή τε πολλὴ καὶ μάχη ἦν. οἱ δὲ ὑπηρέται ὡς ἠδύναντο διακρίναντες, * προσίεσαν. ὁπότε δέ τις καὶ τῶν φίλων διωσάμενος τὸν ὄχλον προφανείη, προτείνων ὁ Κῦρος τὴν χεῖρα προσήγετο αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἔλεγεν· ἄνδρες φίλοι, περιμένετε ἕως τὸν ὄχλον διωσώμεθα· ἔπειτα δὲ καθ᾽ ἡσυχίαν συγγενησόμεθα. οἱ μὲν δὴ φίλοι περιέμενον· ὁ δ᾽ ὄχλος πλείων [καὶ πλείων * ἐπέρρει, * ἕως προέφθασεν ἑσπέρα D γενομένη πρὶν τοῖς φίλοις αὐτὸν σχολάσαι καὶ συγγενέσθαι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος λέγει· ὥρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν καιρὸς διαλυθῆναι· αὔριον δὲ πρῲ ἔλθετε. καὶ γὰρ ἐγὼ βούλομαι ὑμῖν τι διαλεχθῆναι. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ φίλοι, ἄσμενοι ᾤχοντο ἀποθέοντες, δίκην δεδωκότες * ἀπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Κῦρος παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον. ἀνθρώπων δὲ πολὺ πλεῖον πλῆθος περιειστήκει βουλομένων προσιέναι, καὶ πολὺ E πρότερον ἢ οἱ φίλοι παρῆσαν. ὁ οὖν Κῦρος περιστησάμενος τῶν ξυστοφόρων Περσῶν κύκλον μέγαν, εἶπε μηδένα παριέναι ἢ τοὺς φίλους τε καὶ ἄρχοντας τῶν Περσῶν τε καὶ τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον αὐτοὶ, ἔλεξεν ὁ Κῦρος αὐτοῖς τοιάδε·

Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν μέμψασθαι, τὸ μὴ οὐχὶ μέχρι τοῦδε πάντα ὅσα εὐχόμεθα καταπεπραχέναι.

ἀφθόνως

προσιέναι.

ἐπεὶ ἔφθασε

ὑπὸ πάντ.

A tũ alias domos, tum principũ ædificia diuidebat in eos; quos illorũ, quæ geſta fuerãt, ſocios exiſtimabat. Atque hoc modo tribuit, vti dudũ fuerat decretũ, optima quæque præſtãtiſſimis. Quod ſi putaret aliquis ſibi minus obtigiſſe, mandabat, vt accedẽs id ipſum doceret. Edixit etiã, Babyloniis agros eſſe colendos, & tributũ pendendũ, & iis obſequia præſtãda, quibus ſinguli traditi eſſent. Perſas vero & Perſarũ participes, & quotquot ex ſociis apud eum remanere vellent, iuſſit, tãquam dominos, cũ iis quos B ſibi traditos accepiſſent, loqui. Secundum hæc ita iam ſe parare cupiebat Cyrus, quẽadmodum decere regẽ exiſtimaret: idque de amicorũ ſententia faciũdum ſtatuit, vt quamminima cum inuidia & rarius conſpiceretur, & auguſtiori ſpecie. Quapropter id in hunc modũ machinatus eſt. Prima luce ſtabat in loco, quo putabat eſſe cõmodum, & admittebat quẽlibet aliquid dicere volentẽ; ac poſteaquã reſpondiſſet, dimittebat. Quum autem intellexiſsẽt hoC mines, aditum ſibi ad Cyrum patere: nimia quanta multitudo ad eum cõfluxit. Iamque adeo cõueniendi eius cauſa ſemet impellentium molitiones & rixæ multiplices erãt. Adparitores quidẽ ipti⁹ adhibito diſcrimine, prout poterãt, accedẽdi poteſtatẽ faciebãt. Quod ſi aliquãdo quiſpiã ex amicis, impellendo diſiecta hominũ turba præ aliis cõſpectus eſſet; tum vero manum protẽdebat Cyrus, & iſtos adtrahebat, atq. his verbis vtebatur: Exſpectate, amici, donec " turbam hanc dimoueamus; ac deinde per " D otium congrediemur. Quamobrem oppe- " riebantur amici, & turba maior adfluebat; donec opprimeret eum veſpera, priusquã per otium cõgredi cum amicis & colloqui poſſet. Itaq. dicebat Cyrus: Modo quidem " amici, tẽpus eſt diſcedendi: cras mane ad- " eſte: nam eſt quod vobiſcum colloquar. " His auditis, libenter amici diſcedebant etiam curſitãtes, rerum omnium neceſſariarum neglectione multati. Ac tum quidem ita quieti ſe dedere. Poſtridie Cyrus eodẽ aderat loco, quẽ iam multo maior hominũ E adire volentium turba circumſtabat, qui multo prius etiã, quam illi amici, aduenerant. Cyrus igitur Perſis haſtas geſtantibus ambitu magno circum ſe collocatis, neminem admitti iuſſit, præter amicos & Perſarum ſociorumq. principes. Illi vero quum conueniſſent, hanc Cyrus orationem habuit: Nihil eſt, amici ac ſocij, quod de Diis queramur, quaſi non perfecerimus hacte- " nus omnia, quæcumque liceret optare. "

Cyrus maieſtatem regiam quo pacto ſit conſequutus.

» *Sedenim ſi huiuſmodi quiddam eſt, res
» magnas gerere, vt neque poſſis ipſi tibi va-
» care, neque cum amicis hilariter viuere;
» beatam ſane vitam hanc equidem valere
» iubeo. Nam & heri animaduertiſtis, à pri-
» ma nos aurora cœpiſſe audire accedentes,
» neque deſiiſſe ante veſperam: & nunc vi-
» detis hos, atque alios multo plures iis, qui
» heri aderant, præſto eſſe, vt nobis negotia
» faceſſant. Itaque ſi quis iſtis ſe ſummittere
» velit, futurum equidem cogito, vt exigua
» parte vos mei copiã habeatis, & ego veſtri.
» Mei quidem ipſius mihi, ſat ſcio, ne tãtilla
» quidem erit copia. Præterea rem, inquit,
» aliam quoque ridiculã animaduerto. Nam
» equidem ita ſum erga vos adfectus, vt par
» eſt: at eorum, qui heic circumſtant, vel vnũ
» aliquem, vel neminem noui: & hi tamen
» omnes ita parati ſunt, vt ſi vos impellendo
» vincant, priores etiam vobis à me quæ vo-
» luerint, impetraturi ſint. Ego vero æquum
» arbitrarer, hos, ſi quis à me petere aliquid
» vellet, amicos meos vos demereri, atque
» orare, vt eos adduceretis. Fortaſſe dixerit
» quiſpiam, cur ita non ab initio me compa-
» rauerim, ſed omnibus in medio me potius
» exhibuerim? Nimirum intelligebam, res
» bellicas eiuſmodi eſſe, vt imperatorem nõ
» oporteat eſſe poſtremum, vel intelligendis
» iis, quæ neceſſe eſt; vel gerendis quæ vſus
» poſtulat. Et imperatores ſi raro conſpice-
» rentur, exiſtimabam prætermittere multa,
» quæ fieri debuerant. Nunc poſteaquam
» bello maximi laboris confecto quieſci-
» mus, etiam meus animus æquum cenſet, vt
» requiete aliqua potiatur. Quare quum ipſe
» ambigam, quid faciundum mihi ſit, vt &
» res noſtræ, & aliorum, quos curæ nobis
» eſſe oportet, recte ſe habeant; conſulat ali-
» quis in medium, quid maxime conductu-
» rum perſpiciat. Hæc Cyri verba fuerunt.
Poſt eum ſurgens Artabazus, qui ſe ali-
» quando cognatum Cyri dixerat: Profecto,
» ait, recte factum abs te Cyre, qui hac de re
» dicere cœperis. Nam equidem te admo-
» dum iuuene, cœpi amicitiam tuam expete-
» re: ſed quum te mei non egere viderem,
» adire te ſum veritus. Poſtquam vero me
» forte rogaſſes, vt quæ Cyaxares mandarat,
» ſtudioſe Medis exponerem: mecum ipſe
» cogitabam, ſi prompto te iuuiſſem in illis a-
» nimo, futurum me tibi familiarem, & ha-
» biturum copiam colloquẽdi tecum, quam-
» diu vellem. Et ſunt illa certe ſic effecta, vt
» etiã tu me prædicares. Deinde primi am-
» plexi ſunt amicitiã noſtrã Hyrcanij, quum
» magna ſociorum apud nos eſſet penuria.

A Εἰ μέντοι τοιοῦτον ἔσται τὸ μεγάλα πράττειν,
ὥστε μὴ οἷόν τε εἶναι μήτε ἀμφ' αὑτὸν σχολὴν ἔ-
χειν, μήτε μετὰ τῶν φίλων εὐφρανθῆναι, ἐγὼ μὲν
χαίρειν ταύτην τὴν εὐδαιμονίαν κελεύω. ἐνενοήσα-
τε γὰρ ἔφη, καὶ χθὲς δήπου, ὅτι ἕωθεν ἀρξάμενοι ἀ-
κούειν τῶν προσιόντων, οὐκ ἐλήξαμεν πρόσθεν ἑ-
σπέρας· καὶ νῦν ὁρᾶτε τούτους, καὶ ἄλλους πλείονας τῶν
χθὲς παρόντων, ὡς πράγματα ἡμῖν παρέξοντας.
εἰ οὖν τις τούτοις ὑφέξει ἑαυτὸν, λογίζομαι μικρὸν
B μέν τι ὑμῖν μέρος ἐμοῦ μετεσόμενον, μικρὸν
δέ τι ἐμοὶ ἐμοῦ. ἐμαυτοῦ μέντοι σαφῶς οἶδ' ὅτι
οὐδ' ὁτιοῦν μοι μετέσται. ἔτι δ', ἔφη, καὶ ἄλλο ὁρῶ
γελοῖον πρᾶγμα· ἐγὼ γὰρ δήπου ὑμῖν μὲν ὥσ-
περ εἰκὸς, διάκειμαι· τούτων δὲ τῶν περιεστηκότων
*ἤ τινα, ἢ οὐδένα * οἶδα, καὶ οὗτοι πάντες οὕτω — ἢ ἕνα καὶ
παρεσκευασμένοι εἰσὶν, ὡς, ἢν νικῶσιν ὑμᾶς ὠ- — γιγνώσκω
θοῦντες, πρότεροι ἃ βούλονται ἐμοῦ παρ' ἐμοῦ διαπρα-
ξόμενοι. ἐγὼ δὲ ἠξίουν, τούτους, εἴ τίς τι ἐμοῦ
δέοιτο, θεραπεύειν ὑμᾶς τοὺς ἐμοὺς φίλους, * δεο- — δεομένους
C μένους προσαγωγῆς. ἴσως ἂν οὖν, εἴποι τις, τί δῆ-
τα οὐχ οὕτως ἐξ ἀρχῆς παρεσκευασάμην, ἀλλὰ
παρεῖχον ἐν τῷ μέσῳ ἐμαυτόν; ὅτι τὰ τοῦ πολέμου
τοιαῦτα * ἐγίγνωσκον ὄντα, ὡς μὴ ὑστερίζειν δέον — γιγνώσκω
τὸν ἄρχοντα, μήτε τοῦ εἰδέναι ἃ δεῖ, μήτε τοῦ πρά-
ττειν ἃ ἂν καιρὸς ᾖ. * τοὺς δὲ σπανίους ἰδεῖν στρατηγοὺς, — τὸ δὲ
πολλὰ ἐνόμιζον, ὧν δεῖ πραχθῆναι, παριέναι.
νῦν δ' ἐπεὶ ὁ φιλοπονώτατος πόλεμος ἀναπέ-
παυται, δοκεῖ μοι καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ ἀναπαύσεως
D τινὸς ἀξιοῦν τυγχάνειν. ὡς οὖν ἐμοῦ ἀποροῦντος,
ὅ, τι ἂν τύχοιμι ποιῶν, ὥστε καλῶς ἔχειν τά τε ἡ-
μέτερα, καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ὧν ἡμᾶς δεῖ ἐπιμελεῖ-
σθαι, συμβουλευέτω τις ὅ, τι ὁρᾷ συμφορώτατον.
Κῦρος μὲν οὕτως εἶπεν. ἀνίσταται δ' ἐπ' αὐτῷ
Ἀρτάβαζος, ὁ συγγενής ποτε φήσας εἶναι· καὶ εἶπεν·
ἦ καλῶς, ἔφη, ἐποίησας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τοῦ
λόγου. ἐγὼ γὰρ, ἔτι νέου μὲν ὄντος σοῦ πάνυ, ἀρξά-
μενος ἐπεθύμουν φίλος γενέσθαι, ὁρῶν δέ σε
E οὐδὲν δεόμενον ἐμοῦ, κατώκνουν σοι προσιέ-
ναι. ἐπεὶ δὲ ἔτυχές ποτε καὶ ἐμοῦ δεηθεὶς, προ-
θύμως ἐξαγγεῖλαι πρὸς Μήδους τὰ παρὰ Κυ-
αξάρους, ἐλογιζόμην, εἰ ταῦτα προθύμως
σοι συλλάβοιμι, ὡς οἰκεῖός τέ σοι ἐσοίμην, καὶ
ἐξέσοιτό μοι διαλέγεσθαί σοι, ὁπόσον ἂν χρό-
νον βουλοίμην. καὶ ἐκεῖνα μὲν δὴ ἐπράχθη, ὥστε
σε ἐπαινεῖν. μετὰ δὲ τοῦτο Ὑρκάνιοι μὲν πρῶτοι, φί-
λοι ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ μάλα πεινῶσι συμμάχων·

ὥστε μονονουχὶ ἐν ταῖς ἀγκάλαις περιεφερόμεθα αὐτοὺς ἀγαπῶντες. μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπεὶ ἑάλω τὸ πολέμιον στρατόπεδον,* οὐκ οἶμαι σχολὴν σοι εἶναι ἀμφ' ἐμὲ ἔχειν· καὶ ἐγώ σοι συνεγίγνωσκον. ἐκ δὲ τούτου Γωβρύας ἡμῖν φίλος ἐγένετο, καὶ ἐγὼ ἔχαιρον· καὶ αὖθις Γαδάτας· καὶ *δὴ ἔργον σου ἦν μεταλαβεῖν. ἐπεί γε μέντοι καὶ Σάκαι καὶ Καδούσιοι σύμμαχοι ἐγεγένηντο, θεραπεύειν εἰκότως ἔδει τούτους· καὶ γὰρ οὗτοί σε ἐθεράπευον. ὡς δ' ἤλθομεν πάλιν, ἔνθεν ὡρμήθημεν, ὁρῶν σε ἀμφ' ἵππους ἔχοντα, ἀμφ' ἅρματα, ἀμφὶ μηχανάς, ἡγούμην, ἐπεὶ ἀπὸ τούτου σχολάσαις, τότε σε καὶ ἀμφ' ἐμὲ ἕξειν σχολήν. ὥς γε μέντοι ἦλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς συλλέγεσθαι, ἐγίγνωσκον ὅτι ταῦτα μέγιστα εἴη· εἰ δὲ ταῦτα καλῶς γένοιτο, εὖ ἤδη ἐδόκουν εἰδέναι, ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθονία τῆς ἐμῆς καὶ τῆς σῆς συνουσίας. καὶ νῦν δὴ νενικήκαμέν τε τὴν μεγάλην μάχην, καὶ Σάρδεις καὶ Κροῖσον ὑποχειρίους ἔχομεν, καὶ Βαβυλῶνα ᾑρήκαμεν, καὶ *πάντας κατεστράμμεθα. καὶ μὰ τὸν Μίθρην ἐγώ τοι ἐχθές, εἰ μὴ πολλοῖς διεπύκτευσα, οὐκ ἄν σοι ἐδυνάμην προσελθεῖν. ἐπεί γε μέντοι *ἐδεξιώσω με, καὶ παρὰ σοὶ ἐκέλευσας μένειν, ἤδη περίβλεπτος ἦν, ὅτι μετὰ σοῦ ἄσιτος καὶ ἄποτος διημέρευον. νῦν οὖν, εἰ μὲν ἔσται πῃ ὅπως οἱ πλείστου ἄξιοι γεγενημένοι πλεῖστον *σου μέρος μεθέξομεν, [εὖ ἔχει·] *εἰ δὲ μή, πάλιν αὖ ἐγὼ ἐθέλω παρὰ σοῦ ἐξαγγέλλειν, ἀπιέναι πάντας ἀπὸ σοῦ, πλὴν ἡμῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς φίλων. ἐπὶ τούτῳ ἐγέλασε μὲν ὁ Κῦρος, καὶ ἄλλοι πολλοί. Χρυσάντας δὲ ἀνέστη ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε· ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσθεν, ὦ Κῦρε, εἰκότως ἐν τῷ φανερῷ σαυτὸν παρεῖχες, δι' ἅ τε αὐτὸς εἶπες, καὶ ὅτι οὐχ ἡμᾶς σοι μάλιστα ἦν θεραπευτέον. ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα παρῆμεν· τὸ δὲ πλῆθος ἀνακτᾶσθαι ἔδει ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως ὅτι ἥδιστα συμπονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν ἡμῖν ἐθέλοιεν. νῦν δ' ἐπεὶ οὐχ οὕτω τρόπῳ μόνον ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνακτᾶσθαι δύνασαι, οὓς καιρὸς εἴη, ἤδη καὶ οἰκίας σε τυχεῖν ἄξιον. *ἢ τί ἀπολαύσαις ἂν τῆς ἀρχῆς, εἰ μόνος ἄμοιρος εἴης ἑστίας, οὗ οὔτε ὁσιώτερον χωρίον ἐν ἀνθρώποις, οὔτε ἥδιον, οὔτε οἰκειότερόν ἐστιν οὐδέν; ἔπειτα δ', ἔφη, οὐκ ἂν οἴει καὶ ἡμᾶς αἰσχύνεσθαι, εἰ σὲ μὲν *ὁρῷμεν ἔξω καρτεροῦντα, αὐτοὶ δ' ἐν οἰκίαις εἴημεν, καὶ σοῦ δοκοίημεν πλεονεκτεῖν; ἐπεὶ δὲ Χρυσάντας ταῦτα ἔλεξε, συνηγόρευον αὐτῷ κατὰ ταῦτα πολλοί.

ἦν ᾤμην
ἰδὼν
πάντα
ἐξιδιώσω
—
ἢ ἀπολαύσαις γ' ἂν οὐδὲν τῆς
ὁρώμεθα

A Itaq. tātum nō eos in gremio præ caritate geſtabam*. Poſtea quū hoſtiū caſtra capta eſſēt,otiū tibi nō eſſe putabā,vt mihi operā dares,atq. ipſe tibi ignoſcebā.Hinc Gobryas nobis amicus acceſſit,quod mihi voluptati erat: itidēq. Gadatas: vnde factū vt eſſet difficile tui habere copiā. Quū autē Sacæ & Caduſij ſocietatē nobiſcū coiniſſent,nimirū par erat hos colere, qui & ipſi te colerēt.Poſteaquā eo reuerſi ſumus,vnde profectionis initiū factū erat;quia te videbā occupatū inſtruēdis equis, curribus, B machinis;exiſtimabā,te,vbi hac cura liberatus eſſes,otiū habiturū vt mihi quoque operā dares. Sed vbi nuntius ille terribilis venit,homines vniuerſos cōtra nos colligi: maxima eſſe illa intelligebā,quæ ſi proſpere cederēt,certò me iam ſcire putabā, fore magnā inter nos ambos cōſuetudinis mutuæ copiā. Nunc tandē & ingenti prœlio victoriā adepti ſumus, & Sardes cum ipſo Crœſo nobis ſubiectas tenemus,& Babylonē cepimus, & omnia noſtrā in poteſtatē redegimus:nec heri tamē,ita me *Mithres C amet,accedere te potuiſſem, niſi cū multis luctatus fuiſſē. Verum vbi tu me prehēdiſti dextra,& apud te manere iuſſiſti;tū ſcilicet in oculis omniū erā, qui ſine cibo ac potu totum apud te diē cōſumere cogerer. Nūc igitur,ſi quo fieri modo poteſt, vt qui plurimū tibi cōmodauerimus, plurimum etiam te fruamur,bene eſt:,ſin autē, rurſus ego nuntiabo verbis tuis,vt omnes à te diſcedant, exceptis nobis,qui amici ab initio tui fuimus.Ibi tū & Cyrus, & cōplures alij riſere. Chryſantas autem Perſa ſurgēs. hoc D modo loquutus eſt:Antehac, Cyre,cōſentanea quadā ratione te in oculis omniū exhibebas,cum illis de cauſſis,quas expoſuiſti;tū quod nos ij nō eramus, quos tu colere maxime deberes. Quippe nos etiam noſtra cauſſa tūc aderamus. At erat neceſſe tibi,quovis vt pacto multitudinē tibi conciliares; vt quā lubētiſſime nobiſcū eoſdem ſuſcipere labores, & eadem adire pericula vellet.Nunc quū non modo talis ſis,ſed etiā cōciliare poſſis alios, quos opportunum fuerit:æquum eſt,vt tibi quoq. iam domus E contingat. Quippe quē alioquin ex imperio fructū perciperes, ſi careres ſolus foco domeſtico,quo nullus neque ſanctior fundus eſt inter homines, neq. gratior ,neque magis noſter & peculiaris: Præterea nō adfici nos etiam pudore putas, ſi te videamus foris toleranter viuere : nos in ædibus degere, ac videri conditione, quam tua ſit, eſſe potiori? Hæc vbi Chryſantas protuliſſet,eadem & ab aliis adprobantibus fuere dicta.

Hoc nomine Solem Perſæ appellant.

Tũ deinde Cyr⁹ regiã ingreditur, & qui pecunias Sardibus advexerãt, heic eas tradebãt. Quũ ingreſſus eſſet, primũ Veſtæ rem ſacrã fecit, deinde Ioui regi, & ſi cui alteri Deo magi ſacrificandũ ſuis è ritib⁹ indicarẽt. Quib. peractis, iã alia quoq. cœpit adminiſtrare. Quũq. in mẽtẽ ei veniret, quid in ſe negotij ſuſcepiſſet, qui multis mortalib. imperare niteretur, & habere domiciliũ in vrbe inter illuſtres ampliſſima inſtitueret, quæ ſic adfecta in eũ eſſet, vt vrbs alicui maxime infeſta: quũ hæc inquã expẽderet, corporis ſibi cuſtodia op⁹ eſſe exiſtimauit. Quod itẽ ſciret, homines opprimi facilius nõ poſſe, quã inter veſcẽdũ, bibẽdũ, lauãdũ, in cubili & sõmno: circũſpiciebat, quoſnã in his ſibi maxime fidos habere poſſet. Arbitrabatur autẽ, nõ poſſe fidũ hominẽ vnquã eſſe, qui magis amaret alium, quã illũ qui eius cuſtodia indigeret. Quãobrẽ alios, quib. eſſent liberi, vel coniuges genio congruentes, vel amores alij, naturæ quadã coactione iudicabat ad eos maxime diligẽdos impelli. At eunuchos omnib. his carere cernẽs, maximi facturos putabat illos, à quib. locupletari plurimũ poſſent, & opẽ habere, ſi iniuriis adficerẽtur, atq. etiã honorib. ornari. A quo autẽ beneficiis in hos cõferendis ipſe ſuperari poſſet, neminẽ fore cenſebat. Præterea quum ignobiles & pretij nullius ſint apud homines cæteros eunuchi, hãc ipſã ob cauſſã domino indigent, qui ſuppetias eis ferat. Quippe nemo nõ potior eſſe velit in omnib⁹ eunucho, ſi nõ obſtet aliquid, cui vires ſint maiores. Iã qui domino fidelis eſt, eum nihil impedit, quo min⁹ locũ principẽ teneat, licet eunuch⁹ ſit. Quod autẽ maxime quis exiſtimet, eunuchos imbelles effici: ne id quidẽ Cyro videbatur. Et heic ei argumẽto erãt animalia quoq. cætera. Nimirũ feroces & inſolẽtes equi ſi caſtrentur, deſinũt illi quidẽ mordere, ac inſolẽtes eſſe, ſed nihilominus ad res bellicas idonei sũt: & tauri ſi caſtrentur, nõnihil de ferocia & cõtumacia remittũt, ſed robore ſuo tamẽ, & virib⁹ ad laborãdũ, haud deſtituũtur: eodẽq. modo canes caſtrati nõ ampli⁹ dominos illi quidẽ deſerũt, ſed ad cuſtodiã & venationẽ nihilo reddũtur deteriores. Sic & homines magis ſedati fiũt, vbi hæc cupiditas eis eſt adẽta: neq. tamẽ vel negligẽtiores sũt in exſequẽdis iis, quæ imperãtur, vel minus ad equitãdũ, vel iaculandũ idonei, vel minus honoris & gloriæ cupidi. Immo tũ in bellis, tũ in venando manifeſte declarãt, in animis ipſorũ quoddã * contentionis ſtudiũ ſupereſſe.

Cyrus corporis custodes accipit.

Cur eunuchos ad hoc munus delegerit.

Si leges τὸ φιλόνικον, ſententia erit hæc: Ineſſe animis eorum ſtudium vincendi alios recte.

A ἐκ τούτου δὴ εἰσέρχεται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὰ ἐκ Σάρδεων χρήματα ἐνταῦθ' οἱ ἄγοντες ἀπεδίδοσαν. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Κῦρος, πρῶτον μὲν Ἑστίᾳ ἔθυσεν, ἔπειτα Διὶ βασιλεῖ, καὶ * εἴ τινι ἄλλῳ θεῷ οἱ Μάγοι ἐξηγοῦντο. ποιήσας δὲ ταῦτα, τὰ ἄλλα ἤδη ἤρχετο διοικεῖν. συννοῶν δὲ αὑτοῦ τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἐπιχειροίη μὲν ἄρχειν πολλῶν ἀνθρώπων, παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πόλει τῇ μεγίστῃ τῶν φανερῶν, αὕτη δὲ οὕτως ἔχοι αὐτῷ, ὡς ἂν πολε-
B μιωτάτη γένοιτο ἀνδρὶ πόλις· ταῦτα δὴ λογιζόμενος, φυλακῆς περὶ τὸ σῶμα ἡγήσατο δεῖσθαι. γνοὺς δ' ὅτι οὐδαμοῦ ἄνθρωποι εὐχειρωτότεροί εἰσιν, ἢ ἐν σίτοις καὶ ποτοῖς καὶ λουτρῷ καὶ κοίτῃ καὶ ὕπνῳ, ἐσκόπει τίνας ἂν ἐν τούτοις περὶ ἑαυτὸν πιστοτάτους ἔχοι. ἐνόμισε δὲ μὴ ἂν γενέσθαι ποτὲ πιστὸν ἄνθρωπον ὅστις ἄλλον μᾶλλον φιλήσοι τοῦ τῆς φυλακῆς δεομένου. τοὺς μὲν οὖν ἔχοντας παῖδας, ἢ γυναῖκας συναρμοζούσας, ἢ παιδικά, ἔγνω φύσει ἠναγκάσθαι ταῦτα μάλιστα φιλεῖν. τοὺς
C δ' εὐνούχους ὁρῶν πάντων τούτων στερομένους, ἡγήσατο τούτους ἂν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, οἵτινες δύναιντο πλουτίζειν μάλιστα αὐτοὺς, καὶ βοηθεῖν εἴ τι ἀδικοῖντο, καὶ τιμὰς περιάπτειν αὐτοῖς. τούτοις δὲ * εὐεργετοῦντας ὑπερβάλλειν αὐτὸν οὐδένα ἡγεῖτο δύνασθαι. πρὸς δὲ τούτοις, ἄδοξοι ὄντες οἱ εὐνοῦχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ διὰ τοῦτο δεσπότου ἐπικούρου προσδέονται. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἦν, ὅστις οὐκ ἂν ἀξιώσειεν εὐνούχου πλέον ἔχειν ἐν παντί, εἰ μή τι ἄλλο κρεῖττον ἀπείργοι. δεσπότῃ δὲ πιστὸν
D ὄντα οὐδὲν κωλύει πρωτεύειν καὶ εὐνοῦχον. ὃ δ' ἂν μάλιστά τις οἰηθείη, ἀνάλκιδας τοὺς εὐνούχους γίγνεσθαι, οὐδὲ τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῷ. ἐτεκμαίρετο δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ζῴων, ὅτι οἵ τε ὑβρισταὶ ἵπποι ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲν δάκνειν καὶ ὑβρίζειν ἀποπαύονται, πολεμικοὶ δὲ οὐδὲν ἧττον γίγνονται· οἵ τε ταῦροι ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲν μέγα φρονεῖν καὶ ἀπειθεῖν
E ὑφίενται, τοῦ δ' ἰσχύειν καὶ ἐργάζεσθαι οὐ στερίσκονται· καὶ οἱ κύνες δὲ ὡσαύτως, τοῦ μὲν ἀπολείπειν τοὺς δεσπότας ἀποπαύονται ἐκτεμνόμενοι, φυλάττειν δὲ καὶ εἰς θήραν οὐδὲν κακίονες γίγνονται. καὶ οἵ γε ἄνθρωποι ὡσαύτως ἠρεμέστεροι γίγνονται, στερισκόμενοι ταύτης τῆς ἐπιθυμίας, οὐ μέντοι ἀμελέστεροί γε τῶν προσταττομένων, οὐδ' ἧττόν τι ἱππικοί, οὐδὲ ἧττόν τι ἀκοντιστικοί, οὐδὲ ἧττον φιλότιμοι. κατάδηλοι δὲ ἐγίγνοντο καὶ ἐν τοῖς * πολεμίοις, καὶ ἐν ταῖς θήραις, ὅτι ἔσωζον τὸ * φιλόνικον ἐν ταῖς ψυχαῖς.

ἤ τινα ἄλλοι θεῶν

εὐεργο ποιῶν

πολέμο.

φιλόνικ

τοῦ δὲ πιστοὶ εἶναι, ἐν τῇ φθορᾷ τῶν δεσποτῶν μάλιστα βάσανον ἐδίδοσαν. οὐδένες γὰρ πιστότερα ἔργα ἐπεδείκνυντο ἐν ταῖς δεσποτικαῖς συμφοραῖς τῶν εὐνούχων. εἰ δέ τι ἄρα τῆς τοῦ σώματος ἰσχύος μειοῦσθαι δοκοῦσιν, ὁ σίδηρος * ἂν ἰσοῖ τοὺς ἀσθενεῖς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς ἰσχυροῖς. ταῦτα δὲ γιγνώσκων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν θυρωρῶν, πάντας τοὺς περὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα θεραπευτῆρας, ἐποιήσατο εὐνούχους. ἡγησάμενος δὲ οὐχ ἱκανὴν εἶναι τὴν φυλακὴν ταύτην πρὸς τὸ πλῆθος τῶν δυσμενῶς ἐχόντων, ἐσκόπει τίνας τῶν ἄλλων ἂν πιστοτάτους περὶ τὸ βασίλειον φύλακας λάβοι. εἰδὼς οὖν Πέρσας τοὺς οἴκοι, κακοβιωτάτους μὲν ὄντας διὰ πενίαν, ἐπιπονώτατα δὲ ζῶντας διὰ τὴν τῆς χώρας τραχύτητα, καὶ διὰ τὸ αὐτουργοὺς εἶναι, τούτους ἐνόμισε μάλιστ' ἂν ἀγαπᾶν τὴν παρ' ἑαυτῷ δίαιταν. λαμβάνει οὖν τούτων μυρίους δορυφόρους, οἳ κύκλῳ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐφύλαττον περὶ τὰ βασίλεια, * ὁπότε ἔσω ῥᾳΐσειεν· ὁπότε δὲ ἐξίοι που, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τεταγμένοι ἐπορεύοντο. νομίσας δὲ καὶ Βαβυλῶνος ὅλης φύλακας δεῖν εἶναι ἱκανούς, εἴτ' ἐπιδημῶν αὐτὸς τυγχάνοι, εἴτε καὶ ἀποδημῶν, κατέστησε καὶ ἐν Βαβυλῶνι φρουροὺς ἱκανούς· μισθὸν δὲ καὶ τούτοις Βαβυλωνίους ἔταξε παρέχειν, βουλόμενος αὐτοὺς ὡς ἀμηχανωτάτους εἶναι, ὅπως ὅτι ταπεινότατοι καὶ εὐκαθεκτότατοι εἶεν. αὕτη μὲν δὴ περὶ αὐτόν τε φυλακή, καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε κατασταθεῖσα, καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσα διαμένει. σκοπῶν δὲ ὅπως ἂν καὶ ἡ πᾶσα ἀρχὴ κατέχοιτο, καὶ ἄλλη ἔτι προσγίγνοιτο, ἡγήσατο τοὺς μισθοφόρους τούτους οὐ τοσοῦτον βελτίονας τῶν ὑπηκόων εἶναι, ὅσον ἐλάττονας· τοὺς δὲ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγίγνωσκε συνεκτέον εἶναι, οἵπερ σὺν τοῖς θεοῖς τὸ κρατεῖν παρέσχον· καὶ ἐπιμελητέον, ὅπως * μινύσωσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν. ὅπως δὲ μὴ ἐπιτάττειν αὐτοῖς δοκοίη, ἀλλὰ γνόντες καὶ * αὐτοὶ ταῦτα ἄριστα εἶναι, οὕτως ἐμμένοιέν τε καὶ ἐπιμελοῖντο τῆς ἀρετῆς, συνέλεξε τούς τε ὁμοτίμους καὶ πάντας ὁπόσοι ἐπικαίριοι ἦσαν καὶ * ἀξιοχρεώτατοι αὐτῷ ἐδόκουν κοινωνοὶ εἶναι καὶ πόνων καὶ ἀγαθῶν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγίστη χάρις, ὅτι ἔδοσαν ἡμῖν τυχεῖν, ὧν ἐνομίζομεν ἄξιοι εἶναι. νῦν μὲν γὰρ δὴ ἔχομεν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθήν,

ἀνισοῖ

ἐπὶ χώρας εἴη

ἀνύσωσι, rectius μὴ ἀνήσωσι

αὐτοὶ ταῦτα ἄριστα, σ, αὐτὰ

ἀξιολογώτατοι

A Documēta vero fidelitatis in dominorum interitu maxima dedere. Nulli enim alij magis ſpectatæ fidei facinora deſignarũt in dominorũ ſuorũ calamitatibus, quã eunuchi. Quod ſi maxime nonnihil de viribus corporis exiſtimetur in eis decedere, ferrũ tamẽ in bello valẽtibus imbelles exæquat. Hæc igitur quũ animaduerteret, facto ab ianitoribus initio, illos omnes, quibus corporis ſui curã cõmittebat, ex eunuchis delegit. Quod etiã exiſtimaret, non ſufficere cuſtodiã hãc aduerſus eorum multitudinẽ, B qui hoſtiliter adfecti eſſẽt: circũſpiciebat, quos è ceteris maxime fidos regiæ cuſtodes ſumeret. Quod ergo ſciret Perſas domi relictos, peſſime propter inopiã victitare, laboreſq. tota vita ſuſtinere grauiſſimos, tũ ob agri Perſici aſperitatẽ, tũ quod opus ipſi faciant: hos potiſſimũ iſtam viuẽdi apud ſe rationẽ amplexuros arbitratus eſt. Itaq. decies mille ſatellites haſtatos ex his ſibi legit, qui & noctu & interdiu in excubiis vndiq. circũ regiam eſſent, quandocunq. int* C ipſe quieſceret: ſin aliquo prodiret, hinc & illinc inſtructi circum ipſum incederent. Quia vero exiſtimabat etiã totam Babylonem præſidiarios requirere, qui cuſtodiẽdæ ſufficerent, ſiue adeo ad vrbẽ eſſet ipſe, ſeu abeſſet peregre: idoneũ Babyloni quoque præſidiũ impoſuit, cui ſtipendiũ à Babyloniis numerari iuſſit; quod eos quã maxime inopes eſſe vellet, vt abiectiſſimi fierẽt, ac in officio cõtineri facillime poſſent. Atq. hæc, quæ tunc & circũ ipſum, & Babylone collocata fuit cuſtodia, nũc etiã in D eodẽ ſtatu manet. Præterea quũ conſideraret, quo pacto vniuerſum imperiũ cõſeruari, atque etiã aliqua principatus alterius acceſſione augeri poſſet: exiſtimabat hoſce ſtipendiarios non tã meliores eſſe reliquis ſubditis, quã numero inferiores: ideoq. viros fortes ſecum retinendos iudicabat, qui Diis iuuãtibus, ſibi potentiam iſtam cõciliaſſent; & curandũ, vt virtutis exercitationẽ * perficerent. Ne vero videretur hoc eis imperare, ſed vt ipſi cenſerẽt, hæc eſſe optima, E & in eis perſeuerarent, ac virtutem ſtudioſe colerent: tum Perſicos æquales conuocauit, tum ceteros omnes, quos opportunum eſſet, quique viderentur inprimis idonei, vt tam in laborum quam commodorũ ſocietatem admitterentur. Vbi conueniſſent, orationem huiuſmodi habuit: « Maximam Diis gratiã habemus, amici & ſocij, quod ea nobis apiſci conceſſerint, quibus arbitrabamur nos eſſe dignos. Eſt enim iã noſtra in poteſtate ſolum amplũ ac fertile,

Cyrus Perſas ſibi ſatellites legit.

Cyrus Perſas etiam reliquos ſecum retinere cupit.

Rectius, non intermittent.

nec deſunt, qui hoc colendo nos alent. Sunt etiam nobis ædes, & eæ quidem inſtructæ. Nec eſt cur quiſquam veſtrum hæc poſſidens, aliena ſe poſſidere exiſtimet. Eſt enim æterna lex inter omnes homines, capta eorum vrbe, qui bellum aliis faciunt, tam corpora illorum, qui ſunt in vrbe, quam fortunas iis vindicari, qui vrbem capiunt. Quamobrem iniuſte non poſſidebitis, quæ tenetis: ſed ſiquid hoſtes retinere permiſeritis, id ablatum non eſſe, clementiæ veſtræ acceptum referri debet. Quod adtinet illa, quæ agenda deinceps erunt, hæc mea ſententia eſt: Si deflectamus ad inertiæ deſidiam, & ad vitam ignauorum hominum voluptariam, qui laborem pro re miſerrima, vitam laboris expertem pro voluptaria ducunt; cito nos equidem nobis ipſis aio parum vtiles futuros, adeoque bona hæc vniuerſa cito amiſſuros. Non enim viros fortes fuiſſe ſufficit ad hoc, vt fortes permaneant, niſi quis perpetuo diligentiam, vt talis ſit, adhibeat; ſed vt artes etiam aliæ per neglectionem minoris æſtimantur, & vt ipſa corpora bene adfecta, per deſidiæ remiſſionem male ſe rurſum habere incipiunt: ſic & temperantia, & continentia, & fortitudo, quum quis exercitationem horum remittit, exinde rurſus ad improbitatem deflectunt. Non igitur per inertiam ceſſandum nobis, nec in id, quod in præſentia ſuaue eſt, proruendum. Quippe magnum equidem aliquid eſſe arbitror, imperium parare: ſed multo maius id, quod ſis adeptus, conſeruare. Nam adipiſci ſæpius etiam illi contigit, qui audaciam dumtaxat adhiberet: ſed retinere, quod adeptus ſis, id vero non iam ſine temperantia, nec ſine continentia, nec ſine multo ſtudio fieri ſolet. Quæ quum intelligamus, multo iam magis virtutem exercere debemus, quam antea, bonis hiſce nec dum partis: atque etiam ſcire nos oportet, tum plurimos & inuidere, & inſidiari, & hoſtes fieri, quum plurima quis poſſidet: præſertim ſi ab inuitis & opes, & obſequium, quod nobis vſu venit, habeat. Deos quidem certe nobiſcum futuros, exiſtimandum eſt. Non enim inſidiis vſi, hæc iniuſte poſſidemus; ſed inſidiis petiti pœnas ſumſimus. Quod vero ſecundum hoc optimum eſt, à nobis ipſis parari debet: Eſt autem illud, vt ſubditis ipſi meliores, imperio nos dignos æſtimemus. Caloris ſane, & frigoris, & ciborũ, & potus, & laborum, & ſomni partem ſeruis etiam concedi neceſſe eſt, ſed ita tamen hæc cum ipſis com-

A καὶ εἴ τινες ταύτην ἐργαζόμενοι θρέψουσιν ἡμᾶς. ἔχομεν δὲ καὶ οἰκίας, καὶ ἐν ταύταις κατασκευάς. καὶ μηδείς γε ὑμῶν ἔχων ταῦτα νομισάτω ἀλλότρια ἔχειν. νόμος γὰρ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀΐδιός ἐστιν, ὅταν πολεμούντων πόλις ἁλῷ, τῶν ἑλόντων εἶναι καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα. * οὔκουν ἀδικίᾳ γε ἕξετε ὅ,τι ἂν ἔχητε, ἀλλὰ φιλανθρωπίᾳ οὐκ ἀφαιρήσεσθε, ἤν τι ἐᾶτε ἔχειν αὐτούς. τὸ μέντοι ἐκ τοῦδε οὕτως ἐγὼ [*οὐκοῦν καὶ ἀδικ.*]
B γιγνώσκω, ὅτι εἰ μὲν τρεψόμεθα ἐπὶ ῥᾳδιουργίαν καὶ τὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων ἡδυπάθειαν, (οἳ νομίζουσι τὸ μὲν πονεῖν ἀθλιώτατον, τὸ δὲ ἀπόνως βιοτεύειν, ἡδυπάθειαν) ταχὺ ἡμᾶς φημὶ ὀλίγου ἀξίους ἡμῖν αὐτοῖς ἔσεσθαι, καὶ ταχὺ πάντων τῶν ἀγαθῶν στερήσεσθαι. οὐ γάρ τοι τὸ ἀγαθοὺς ἄνδρας γενέσθαι, τοῦτο ἀρκεῖ, ὥστε καὶ διατελεῖν ὄντας ἀγαθούς, ἢν μή τις αὐτοῦ διὰ τέλους ἐπιμελῆται· ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἀ-
C μεληθεῖσαι μείονος ἄξιαι γίγνονται, καὶ τὰ σώματά γε αὖ τὰ εὖ ἔχοντα, ὁπόταν τις αὐτὰ ἀνῇ ἐπὶ ῥᾳδιουργίαν, πονήρως πάλιν ἔχει· οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη, καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ ἀλκή, ὁπόταν τις αὐτῶν ἀνῇ τὴν ἄσκησιν, ἐκ τούτου εἰς τὴν πονηρίαν πάλιν τρέπεται. οὔκουν δεῖ μέλλειν, οὐδ᾽ ἐπὶ τὸ αὐτίκα ἡδὺ προϊέναι αὐτούς. μέγα μὲν γάρ, οἶμαι, ἔργον καὶ * τὸ ἀρχὴν καταπρᾶξαι, πολὺ δ᾽ ἔτι μεῖζον τὸ λα- [*τὸ ἔχειν [illegible]*]
D βόντα διασώσασθαι. τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν, πολλάκις τῷ τόλμαν μόνον παρασχομένῳ ἐγένετο· τὸ δὲ λαβόντα κατέχειν, οὐκέτι τοῦτο ἄνευ σωφροσύνης, οὐδ᾽ ἄνευ ἐγκρατείας οὐδ᾽ ἄνευ πολλῆς ἐπιμελείας γίγνεται. ἃ χρὴ γιγνώσκοντας, νῦν πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἀρετὴν ἢ πρὶν τάδε τἀγαθὰ κτήσασθαι, εὖ εἰδότας ὅτι ὅταν
E πλεῖστά τις ἔχῃ, τότε πλεῖστοι καὶ φθονοῦσι καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ πολέμιοι γίγνονται, ἄλλως τε κἂν παρ᾽ ἀκόντων τά τε κτήματα καὶ τὴν θεραπείαν, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχῃ. τοὺς μὲν οὖν θεοὺς οἴεσθαι χρὴ σὺν ἡμῖν ἔσεσθαι. οὐ γὰρ ἐπιβουλεύσαντες ἀδίκως ταῦτα ἔχομεν, ἀλλ᾽ ἐπιβουλευθέντες ἐτιμωρησάμεθα. τὸ μέντοι μετὰ τοῦτο κράτιστον, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευαστέον· τοῦτο δέ ἐστι, τὸ βελτίονας ὄντας τῶν ἀρχομένων, ἄρχειν ἀξιοῦν. θάλπους μὲν οὖν, καὶ ψύχους, καὶ σίτων, καὶ ποτῶν, καὶ πόνων, καὶ ὕπνου ἀνάγκη καὶ τοῖς δούλοις μεταδιδόναι· μεταδιδόν-

τάς γε μέντοι, πειρᾶσθαι δεῖ ἐν τούτοις προέχοντας A βελτίονας αὐτῶν φαίνεσθαι. πολεμικῆς δ' ἐπιστήμης καὶ μελέτης παντάπασιν οὐ μεταδοτέον τούτοις, οὓς τινας ἐργάτας τε ἡμετέρους, καὶ δασμοφόρους βουλόμεθα * κτήσασθαι, ἀλλ' αὐτοὺς δεῖ τούτοις τοῖς ἀσκήμασι πλεονεκτεῖν, γιγνώσκοντας ὅτι ἐλευθερίας ταῦτα ὄργανα καὶ εὐδαιμονίας οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπέδειξαν· καὶ ὥσπερ γε ἐκείνους τὰ ὅπλα ἀφῃρήμεθα, οὕτως ἡμᾶς αὐτοὺς δεῖ μήποτ' ἐρήμους ὅπλων γί- B γνεσθαι, εὖ εἰδότας ὅτι τοῖς ἀεὶ ἐγγυτάτω τῶν ὅπλων οὖσι, τούτοις καὶ οἰκειότατά ἐστιν, ἃ ἂν βούλωνται. εἰ δέ τις τοιαῦτα ἐννοεῖται, τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος καταπρᾶξαι, ἃ ἐπεθυμοῦμεν, εἰ ἔτι δεήσει καρτερεῖν καὶ πεινῶντας καὶ διψῶντας καὶ ἐπιμελομένους καὶ πονοῦντας; ἐκεῖνο δεῖ καταμαθεῖν, ὅτι τοσούτῳ τἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει, ὅσῳ ἂν μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ * ἀπίοι. οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς. ἄνευ δὲ τοῦ δεόμενον τυγχάνειν τινὸς, οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευ- C ασθείη ἂν, ὥσθ' ἡδὺ εἶναι. εἰ δὲ ὧν μὲν μάλιστα ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσιν, ὁ δαίμων ἡμῖν ταῦτα συμπαρεσκεύακεν· ὡς δ' ἂν ἥδιστα ταῦτα φαίνοιτο, αὐτός τις αὑτῷ ταῦτα παρασκευάσει· ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ τοσοῦτον πλεονεκτήσει τῶν ἐνδεεστέρων βίου, ὅσῳ πεινήσας τῶν ἡδίστων σίτων τεύξεται, καὶ διψήσας τῶν ἡδίστων ποτῶν ἀπολαύσεται, καὶ δεηθεὶς ἀναπαύσεως, ἥδιστον ἀναπαύσεται. ὧν ἕνεκά φημι, χρῆναι νῦν ἐπιταθῆναι D ἡμᾶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ὅπως τῶν τε ἀγαθῶν ᾗ ἄριστον καὶ ἥδιστον ἀπολαύσωμεν, καὶ ὅπως τοῦ πάντων χαλεπωτάτου ἄπειροι γενώμεθα. οὐ γὰρ τὸ μὴ λαβεῖν τὰ ἀγαθὰ οὕτω χαλεπὸν, ὥσπερ τὸ λαβόντα στερηθῆναι λυπηρόν. ἐννοήσατε δὲ κἀκεῖνο, τίνα πρόφασιν ἔχοντες ἂν * προελόμεθα κακίονες, ἢ πρόσθεν, γίνεσθαι. πότερον ὅτι ἄρχομεν; ἀλλ' οὐ δήπου τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων πονηρότερον προσήκει εἶναι. E ἀλλ' ὅτι εὐδαιμονέστεροι δοκοῦμεν νῦν, ἢ πρότερον εἶναι· ἔπειτα τῇ εὐδαιμονίᾳ φήσει τις πρέπειν κακίαν ἐπιτρέπειν; ἀλλ' ὅτι ἐπεὶ κεκτήμεθα δούλους, τούτους κολάσομεν, ἢν πονηροὶ ὦσι· καὶ τί προσήκει αὐτὸν ὄντα πονηρὸν, πονηρίας ἕνεκα, ἢ βλακείας ἄλλους κολάζειν; ἐννοεῖτε δ' ἔτι καὶ τοῦτο, ὅτι τρέφειν μὲν παρεσκευάσμεθα πολλοὺς καὶ τῶν ἡμετέρων οἴκων φύλακας, καὶ τῶν σωμάτων.

καταστήσασθαι

ἴοι.

προσιοίμεθα

munia nobis eſſe debent, vt declarare nos in his primum præſtantiores eis conemur. Militaris vero ſcientiæ atque exercitationis omnino nihil cum iis communicandum eſt, quos adquirere volumus, vt nobis & laboribus operiſque ſuis inſeruiant, & tributum pendant: ſed his exercitiis nos ſuperiores iſtis eſſe debemus, atque adeo ſcire, Deos ipſos hominibus hæc inſtrumenta libertatis & felicitatis exhibuiſſe. Et quemadmodum arma iſtis ademimus, ita nos ipſos nunquam ab armis deſtitui oportet; idque pro certo habere perſuaſum, illis omnia, quæcunque velint, maxime ſua & propria eſſe, qui quamproxime ab armis abſint. Quod ſi quis huiuſmodi quædam cogitat: Quid ergo conducit nobis, quod ea, quæ cupiebamus, perfecerimus; ſi quidem adhuc neceſſe erit famem, ſitim, curas, labores tolerare? Nimirum hoc cognoſci oportet, tanto plus adferre lætitiæ bona, quanto maiori labore præcedente ad ea perueniatur. Labores enim fortibus viris obſonij loco ſunt. At abſque eo, vt aliquis indigeat eius, quod conſequitur; nihil tam ſumtuoſe parari poſſit, vt ſuaue ſit. Quod ſi ea, quæ maxime homines expetunt, diuinitus nobis parata ſunt; vt autem illa quam ſuauiſſima videantur, ipſe ſibi quiſque parat: ſane vir talis in hoc meliori erit conditione, quam alij victus indigentes; quod eſuriens ſuauiſſimis cibis veſcetur, & ſitiens fruetur ſuauiſſimo potu, & requietis egẽs, ſuauiſſime quieſcet. Quapropter equidem, cenſeo, debere iam nos contentis viribus bonorum virorum officio fungi; vt bonis quam optime ſuauiſſimeque fruamur, &, quod omnium eſt grauiſſimum, non experiamur. Nec enim adeo graue ac moleſtum eſt, bona non apiſci; quam acerbum, quæ ſis adeptus, amittere. Quin hoc etiam conſideretis, quam prætexere cauſſam velimus, cur nunc potius vitam ignauiorem ſectemur, quam ante hac. An propterea, quod cum imperio ſumus? At vero non cõuenit, eum, qui cum poteſtate ſit, ſubiectis ſibi peiorem eſſe. An quod eſſe iam feliciores videamur, quã prius; idcircone fortunæ proſperæ dicet aliquis indulgendam eſſe ignauiam? An quia ſeruos adepti nunc habemus, in eos animaduertem⁹, ſi fuerint improbi? At quo pacto conuenit, eũ, qui ſit ipſemet improbus, alios improbitatis aut diſſolutionis cauſſa plectere? Præterea cogitetis velim, inſtituiſſe nos multos alere, tã ædium noſtrarũ quam corporũ cuſtodes.

» At quomodo turpe non fuerit, nos alios ſa-
» lutis noſtræ ſatellites parandos nobis exi-
» ſtimare, ipſos autem nos minime nobis ſa-
» tellites eſſe? Atqui certo ſciendum eſt, non
» eſſe vllum aliud tale præſidium vel cuſto-
» diam, qualis eſt iſta, ſi virtute quis præſtet.
» Hoc enim vna comitari neceſſe eſt. Ei ve-
» ro, qui virtute deſtituitur, nec aliud quid-
» quam recte ſuccedere conuenit. Quid igi-
» tur eſſe faciundum aio? & vbi virtutem
» exercendam? vbi ſtudium & operam ad-
» hibendam? Nihil noui proferam: ſed ſicvt
» illi æquales dignitate in Perſia degunt ac
» verſantur ad curias; ſic aio vobis æquali-
» bus vniuerſis, quotquot heic adeſtis, iiſ-
» dem ſtudiis operam dandam, quibus illic
» occupati fuimus: ac vos quidem me præ-
» ſentes intueri debetis, & animaduertere,
» num in iis curandis adſiduus ſim, quæ cu-
» rari à me neceſſe eſt: ego viciſſim animum
» aduertens vos contemplabor, & quos qui-
» dem videro præclaris & honeſtis rebus
» operam dare, honoribus & præmiis orna-
» bo. Quinetiam liberos, qui nobis naſcen-
» tur, liberaliter heic inſtituamus. Nam &
» ipſi meliores erimus, ſi liberis noſtris nos
» ipſos tamquam exempla longe optima ex-
» hibere volemus: & liberi noſtri, etiamſi
» velint, non facile improbi euadent; quan-
» do nihil, quod turpe ſit, vel conſpecturi,
» vel audituri ſunt: ſed in virtutis & honeſti
» ſtudio dies totos conſument.

A αἰσχρὸν δὲ πῶς οὐκ ἂν εἴη, εἰ δὴ ἄλλους μὲν δορυφόρους τῆς σωτηρίας οἰησόμεθα χρῆναι τυγχάνειν, αὐτοὶ δὲ ἡμῖν αὐτοῖς οὐ δορυφορήσομεν; καὶ μὴν εὖ γε δεῖ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἔστι ἄλλη φυλακὴ τοιαύτη, οἵα αὐτόν τινα καλὸν κἀγαθὸν ὑπάρχειν. τοῦτο γὰρ * δεῖ συμπαρομαρτεῖν. (δὴ συμπαρομαρτεῖ.) τῷ δ' ἀρετῆς ἐρήμῳ οὐδὲ ἄλλο καλῶς ἔχειν οὐδὲν προσήκει. τί οὖν φημι χρῆναι ποιεῖν, καὶ ποῦ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν, καὶ ποῦ τὴν μελέτην ποιεῖσθαι; οὐδὲν καινόν, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. B ἀλλ' ὥσπερ ἐν Πέρσαις ἐπὶ τοῖς ἀρχείοις οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, οὕτω καὶ * ἡμᾶς (al. ὑμᾶς) φημὶ χρῆναι ἐνθάδε ὄντας τοὺς ὁμοτίμους πάντας, ἅπερ καὶ ἐκεῖ ἐπιτηδεύειν, καὶ ὑμᾶς γε ἐμὲ ὁρῶντας κατανοεῖν παρόντας εἰ ἐπιμελόμενος ὧν δεῖ διάξω· ἐγώ τε ὑμᾶς κατανοῶν θεάσομαι, καὶ οὓς ἂν * ὁρῶ (εὕρω) τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπιτηδεύοντας, τούτους τιμήσω. καὶ τοὺς παῖδας δέ, οἳ ἂν ἡμῖν γίγνονται, ἐνθάδε C παιδεύωμεν. αὐτοὶ γὰρ βελτίονες ἐσόμεθα, βουλόμενοι τοῖς παισὶν ὡς βέλτιστα παραδείγματα ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχειν· οἵ τε παῖδες οὐδ' ἂν εἰ βούλοιντο ῥᾳδίως πονηροὶ γένοιντο, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν μήτε ὁρῶντες μήτε ἀκούοντες, ἐν δὲ καλοῖς κἀγαθοῖς ἐπιτηδεύμασι διημερεύοντες.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Ὄγδοον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI *EXPEDITIONE, LIBER OCTAVVS.

HVIVSMODI Cyrus oratione tunc vſus fuit: poſt quem Chryſantas adſurgens, hoc modo loquutus eſt:
» Etiam aliis in rebus, commilitones,
» animaduerti ſæpius; nihil inter princi-
» pem bonum, & patrem bonum, intereſſe.
» Nam & patres liberis proſpiciunt, ne vm-
» quam eos bona deficiant: & Cyrus iam
» mihi videtur ea nobis conſulere, de qui-
» bus felicitatem perpetuam maxime con-

D ΚΥΡΟΣ μὲν οὖν οὕτως εἶπεν· ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυσάντας, καὶ εἶπεν ὧδε· Ἀλλὰ πολλάκις μὲν δή, ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. οἵ τε γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων ὅπως μή ποτε αὐτοὺς τἀγαθὰ ἐπιλείψει· Κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν ἡμῖν, ἀφ' [ὧν μάλιστ' ἂν εὐδαιμονοῦντες δια-

A τελοῦμεν. ὃ δέ μοι δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἔχει δηλῶσαι, τοῦτο ἐγὼ πειράσομαι τοὺς μὴ εἰδότας διδάξαι. ἐννοήσατε γὰρ δή, τίς ἂν πόλις πολεμία ὑπὸ μὴ πειθομένων ἁλοίη; τίς δ' ἂν φιλία ὑπὸ μὴ πειθομένων διαφυλαχθείη; ποῖον δ' ἂν ἀπειθούντων στράτευμα νίκης τύχοι; * πῶς δ' ἂν μᾶλλον ἐν μάχαις ἡττῷντο ἄνθρωποι, ἢ ἐπειδὰν ἄρξωνται ἰδίᾳ ἕκαστοι περὶ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας βουλεύεσθαι; τί δ' ἂν ἄλλο ἀγαθὸν τελεσθείη ὑπὸ τῶν μὴ πειθομένων τοῖς κρείττοσι; ποῖαι δὲ πόλεις νομίμως ἂν οἰκήσαιεν; ἢ ποῖοι οἶκοι σωθείησαν; πῶς δ' ἂν νῆες ὅποι δεῖ ἀφίκοιντο; ἡμεῖς δ' ἃ νῦν ἀγαθὰ ἔχομεν, διὰ τί ἄλλο μᾶλλον κατεπράξαμεν, ἢ διὰ τὸ πείθεσθαι τῷ ἄρχοντι; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ταχὺ μὲν ὅποι ἔδει παρεγινόμεθα, ἀθρόοι δὲ τῷ ἄρχοντι ἑπόμενοι, ἀνυπόστατοι ἦμεν, τῶν δ' ἐπιταχθέντων οὐδὲν ἡμιτελὲς κατελείπομεν. εἰ τοίνυν μέγιστον ἀγαθὸν τὸ πειθαρχεῖν φαίνεται εἰς τὸ καταπράττειν τἀγαθά. [οὕτως* εὖ ἴστε, ὅτι αὐτὸ τοῦτο καὶ εἰς τὸ διασώζειν, ἃ δεῖ, μέγιστον ἀγαθόν ἐστι. καὶ πρόσθεν μὲν δὴ πολλοὶ ἡμῶν ἦρχον, οὐδενὸς δ' ἤρχομεν· νῦν δὲ κατεσκεύασθε οὕτω πάντες οἱ παρόντες, ὥστε ἄρχετε οἱ μὲν πλειόνων, οἱ δὲ μειόνων. ὥσπερ τοίνυν αὐτοὶ ἀξιώσετε ἄρχειν τῶν ὑφ' ὑμῖν, οὕτω καὶ αὐτοὶ πειθώμεθα οἷς ἂν ἡμῖν καθήκοι. τοσοῦτον δὲ διαφέρειν ἡμᾶς δεῖ τῶν δούλων, ὅσον οἱ μὲν δοῦλοι, ἄκοντες τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦσιν· ἡμᾶς δὲ εἴπερ ἀξιοῦμεν ἐλεύθεροι εἶναι, ἑκόντας δεῖ ποιεῖν ὅ,τι πλείστου ἄξιον φαίνεται εἶναι. εὑρήσετε δέ, ἔφη, καὶ ἔνθα ἄνευ μοναρχίας πόλις οἰκεῖται, τὴν μάλιστα τοῖς ἄρχουσιν ἐθέλουσαν πείθεσθαι, ταύτην ἥκιστα τῶν πολεμίων ἀναγκαζομένην ὑπακούειν. παρῶμέν τε οὖν, ὥσπερ Κῦρος κελεύει, ἐπὶ τόδε τὸ ἀρχεῖον, ἀσκῶμέν τε δι' ὧν μάλιστα δυνησόμεθα κατέχειν ἃ δεῖ. παρέχωμέν τε ἡμᾶς αὐτοὺς χρῆσθαι Κύρῳ ὅ,τι ἂν δέῃ. καὶ τοῦτο γὰρ εὖ εἰδέναι χρή, ὅτι οὐ μὴ δυνήσεται Κῦρος εὑρεῖν ὅ,τι αὐτῷ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ χρήσεται, ἡμῖν δ' οὔ. ἐπείπερ ταὐτὰ ἡμῖν συμφέρει, καὶ οἱ αὐτοὶ εἰσὶν ἡμῖν πολέμιοι. ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε Χρυσάντας, οὕτω δὴ καὶ ἄλλοι ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ Περσῶν καὶ *τῶν συμμάχων συνεροῦντες· καὶ ἔδοξε, τοὺς ἐντίμους ἀεὶ παρεῖναι ἐπὶ θύρας, καὶ παρέχειν αὐτοὺς χρῆσθαι ὅ,τι βούληται, ἕως ἂν ἀφῇ Κῦρος.

πῶς δ' ἂν μᾶλλον ἐν μάχαις ἡττῷντο

τῶν ἄλλων

ſequuturi ſimus. Quod autẽ minus mihi, quã oporteret, declaraſſe videtur: id equidem ignaros edocere conabor. Cogitate enim, quænã vrbs hoſtiũ ab iis capi poſſit, qui nolint imperio parere? quæ amicorum vrbs conſeruari poſſit ab iis qui nolint imperio parere? qui militũ contumaciũ exercitus victoria potiri poſſit? quonã modo facilius poſſint in prœliis homines vinci, quã vbi cœperint ſeorsũ ſinguli ſalutis propriæ cõſilia capere? quid aliud rei præclaræ perfici poſſit ab iis qui ſe potioribus haud B parẽt? quæ vrbes legitime adminiſtrētur? quæ domus ſeruari queant? quo pacto naues eo perueniãt, quo tendunt? Nos ipſi ea cõmoda, quæ modo nobis adſunt, quanã alia re magis cõparauimus, quã principi parendo? Nã ita factũ eſt, vt celeriter, & noctu & interdiu, quo erat neceſſe, perueniremus: & dũ repente totis copiis principem ſequeremur, nemo vim & impetũ noſtrũ ſuſtinere potuerit: eorũ denique nihil ſemiperfectũ reliquerimus, quæ nobis erãt imperata. Ergo ſi parere imperio, maximũ eſſe bonum C manifeſte paret, ad cõparandũ bona cetera; certo ſciendũ vobis eſt, etiã idẽ hoc bonũ eſſe maximũ ad conſeruandum ea quæ cõſeruari neceſſe ſit. Et antea quidẽ multi nobis imperabãt, quũ nullis nos imperaremus: nunc res omniũ, quotquot adeſtis, ſic comparatæ ſunt, vt imperetis alij pluribus, alij paucioribus. Quemadmodum igitur æquũ exiſtimatis eſſe, vos poteſtati veſtræ ſubiectis imperare: ſic & ipſi pareamus eis quib. officij ratio parere nos iubet. Tãtum D autẽ inter nos & ſeruos intereſſe oportet, quod illi quidẽ inuiti ſuas heris operas exhibẽt: nos vero, ſiquidem liberi eſſe volumus, ſponte noſtra facere conuenit, quod maxime dignũ laude videatur. Inuenietis autẽ, inquit, etiã ciuitatẽ, quæ vnius imperio nõ adminiſtratur, ſi magiſtratib⁹, omni ſtudio parere velit, minime per vim eo poſſe adigi, vt hoſtiũ imperiũ accipiat. Quamobrem ad hanc, vti Cyrus præcipit, curiam præſto ſimus, noſq. in iis exerceamus, qui- E bus retinere potiſſimum queamus ea quæ conſeruari neceſſe eſt; & operam Cyro noſtram exhibeamus, vt ea, quamcumque ad rem opus hac fuerit ipſi, vtatur. Nam id quoque ſcire debemus, non poſſe Cyrum quidquam reperire, cuius vſus ad ſua tantum, non etiam noſtra commoda pertineat. Etenim eadem nobis conducunt, & iidem nobis hoſtes ſunt. Quæ Chryſantas vbi dixiſſet, alij tum Perſæ, tum ſocij complures adſurgebant, qui hæc oratione ſua quoque comprobarent. Eſtque decretum, vt honorati ſemper ad portas præſto eſſent, & Cyro ſuam operam offerrent, quamcumque ad rem illi viſum eſſet, donec eos dimitteret.

Quod quidẽ ita, vt tũc decretũ fuit, etiam hodieq. faciũt ij qui regis imperio in Aſia parẽt: dum portas principum officioſe frequentãt. Atq. vt hoc toto libro declaratum eſt, Cyrũ ſic cõſtituiſſe imperiũ vt illud & ſibi & Perſis conſeruaret; ita reges eum ſequuti nunc quoq. conſtanter inſtitutis iiſdem inhærent. Accidit autem in his, quod etiã in aliis. Quum is, qui præeſt rerũ ſummæ, vir aliquanto melior eſt, etiã ſincerius puriuſque legitima inſtituta maiorũ obſeruãtur: quum deterior aliquis, ſegnius. Frequentabãt igitur illi honorati cum equis & haſtis Cyri portas, quãdo ita decretũ eſſet à præſtantiſſimis auctoritate viris, qui vna cum ipſo imperiũ illud euerterunt. Ceterũ aliis aliarũ rerum curam Cyrus mandabat, quum quidẽ & eos haberet, qui vectigalia reciperent, & qui ſumtuũ expẽſas facerent, & præſides operum, & facultatũ cuſtodes, & rerũ ad victũ neceſſariarũ procuratores. Etiã nonnullis equorũ & canum curã cõmittebat, quos exiſtimabat effecturos hæc animalia ſuum ad vſum accõmodatiſſima. Vt autem illi, quos ſecum habere vellet, in ſocietatem conſeruandæ felicitatis admittendos, longe optimi euaderent; * mediãdum ſibi ſumebat, nec aliis eam curã mandabat, ſed eſſe munus hoc ſuum arbitrabatur. Norat enim, ſi pugnandũ aliquando eſſet, ex illorũ numero ſibi & adſtites & ſubſtites ſumẽdos eſſe, qui maximis in periculis exerciti fuiſſent; itidemq. præfectos cohortiũ tam pedeſtriũ quam equeſtrium ex iiſdẽ conſtituẽdos eſſe intelligebat. Quod ſi copiarũ prætoribus aliis, præter ſe, opus eſſet; ex his ipſis mittendos eſſe ſciebat. Quinetiã norat, quorumdã ex his opera vtendũ eſſe, vt & vrbiũ & totarũ nationum tũ cuſtodes eſſent, tũ ſatrapæ, legatiq. nõnulli mitterẽtur: quod quidẽ inter res maximi momẽti ponebat, vt abſq. bello impetraret id quod cuperet. Quod ſi tales ij nõ eſsẽt, quales eſſe cõueniret, quorũ opera maxima plurimaq. negotia eſſent conficiũda, male rebus ſuis proſpectũ fore arbitrabatur. Sin illi tales eſſent, quales oporteret; præclare ſecũ actum iri ducebat. Qua in ſententia quum eſſet, totus in hanc curã incubuit. Exiſtimabat ſibi quoq. virtutem

„ exercendã eſſe. Nec enim fieri poſſe puta-
„ bat, vt qui talis ipſe non eſſet, qualem eſſe
„ oporteret, is alios ad præclaras & laudabiles actiones incitaret. Quę quum apud animum expendiſſet, otio primũ eſſe ſibi opus ſtatuit, ſiquidem efficere vellet, vti res eximias cura complecti poſſet. Fieri quidem haud poſſe iudicabat, vt proventuum curam negligeret, quod proſpiceret multa in magno

Cyrus ſtabile imperium conſtituere voluit.

Lectio marginis

Legatorum officium maxime neceſſarium.

A ὡς δὲ τότε ἔδοξεν, οὕτω καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες· *θεραπεύουσι τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. ὡς δ' ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κῦρος καταστησάμενος εἰς τὸ διαφυλάττειν ἑαυτῷ τε καὶ Πέρσαις τὴν ἀρχήν, ταῦτα καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον βασιλεῖς νόμιμα ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι ποιοῦντες. οὕτω δ' ἔχει καὶ ταῦτα ὥσπερ καὶ τἄλλα. ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης βελτίων γένηται, καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττεται· ὅταν B δὲ χείρων, φαυλότερον. ἐφοίτων μὲν οὖν ἐπὶ τὰς θύρας Κύρου οἱ ἔντιμοι σὺν τοῖς ἵπποις καὶ ταῖς αἰχμαῖς, συνδόξαν πᾶσι τοῖς ἀρίστοις τῶν συγκαταστρεψαμένων τὴν ἀρχήν. Κῦρος δ' ἐπὶ μὲν τἄλλα καθίστη ἄλλους ἐπιμελητάς· καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ προσόδων ἀποδεκτῆρες, καὶ δαπανημάτων δοτῆρες, καὶ ἔργων ἐπιστάται, καὶ κτημάτων φύλακες, καὶ τῶν εἰς τὴν δίαιταν ἐπιτηδείων ἐπιμεληταί. καὶ ἵππων δὲ καὶ κυνῶν ἐπιμελητὰς καθίστη, οὓς ἐνόμιζε καὶ ταῦτα τὰ βοσκήματα βέλτιστ' ἂν C παρέχειν αὐτῷ χρῆσθαι. οὓς δὲ συμφύλακας τῆς εὐδαιμονίας οἱ ᾤετο χρῆναι ἔχειν, τούτους ὅπως ὡς βέλτιστοι *ἔσονται, οὐκέτι τούτου τὴν ἐπιμέλειαν ἄλλοις προσέταττεν, ἀλλ' αὐτοῦ ἐνόμιζε τοῦτο ἔργον εἶναι. ᾔδει γάρ, ὅτι *εἴ τι μάχης ποτὲ δεήσοι, ἐκ τούτων αὐτῷ καὶ παραστάτας, καὶ ἐπιστάτας ληπτέον εἴη, σὺν οἷσπερ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ ταξιάρχους δὲ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐγίγνωσκεν ἐκ τούτων καταστατέον εἶναι. εἰ δέοι δὲ καὶ στρατηγῶν D που ἄνευ αὐτοῦ, ᾔδει ὅτι ἐκ τούτων πεμπτέον εἴη· καὶ πόλεων δὲ καὶ ὅλων ἐθνῶν φύλαξι καὶ σατράπαις ᾔδει ὅτι τούτων τισὶ χρηστέον, καὶ πρέσβεις γε τούτων τινὰς πεμπτέον· ὅπερ ἐν τοῖς μεγίστοις ἡγεῖτο εἶναι, εἰς τὸ ἄνευ πολέμου τυγχάνειν, ὧν δέοιτο. μὴ ὄντων μὲν οὖν, οἵων δεῖ, δι' ὧν αἱ μέγισται καὶ πλεῖσται πράξεις ἔμελλον εἶναι, κακῶς ἡγεῖτο τὰ αὐτοῦ ἕξειν· εἰ δ' οὗτοι εἶεν, οἵους δέοι, πάντα *ἐνόμιζε καλῶς ἔσεσθαι. ἐνέδυ μὲν οὖν οὕτω γνοὺς εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν. E ἐνόμιζε δὲ τὴν αὐτὴν καὶ αὐτῷ ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. οὐ γὰρ ᾤετο οἷόν τε εἶναι, μὴ αὐτόν τινα ὄντα, οἷον δεῖ, ἄλλους παρορμᾶν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα. ὡς δὲ ταῦτα διενοήθη, ἡγήσατο σχολῆς πρῶτον δεῖν, εἰ μέλλοι δυνήσεσθαι τῶν κρατίστων ἐπιμελεῖσθαι. τὸ μὲν οὖν προσόδων ἀμελεῖν οὐχ οἷόν τε ἐνόμισεν εἶναι, προνοῶν ὅτι πολλὰ καὶ τελεῖν ἀνάγκη ἔσοιτο εἰς μεγάλην

θεραπεύουσι τὰς

ἔσοιντο, αὐτὸς ἐσκόπει. ἢ κ. εἴη

ἐλογίζετο

ἀρχήν. ὁ δ᾽ αὖ, πολλῶν κτημάτων ὄντων, ἀμφὶ ταῦτα αἰεὶ αὐτὸν ἔχειν, ᾔδει ὅτι ἀσχολίαν παρέξει τῆς τῶν ὅλων σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. οὕτω δὴ σκοπῶν, ὅπως ἄν τά τε οἰκονομικὰ καλῶς ἔχοι, καὶ ἡ σχολὴ γίγνοιτο, κατενόησέ πως τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν. ὡς γὰρ τὰ πολλά, δεκάδαρχοι μὲν δεκάδων ἐπιμέλονται, λοχαγοὶ δὲ δεκαδάρχων, χιλίαρχοι δὲ λοχαγῶν, μυρίαρχοι δὲ χιλιάρχων· καὶ οὕτως οὐδεὶς ἀτημέλητος γίγνεται, οὐδ᾽ ἂν πάνυ πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων ὦσι. καὶ ὅταν ὁ στρατηγὸς βούληται χρήσασθαί τι τῇ στρατιᾷ, ἀρκεῖ ἂν τοῖς μυριάρχοις παραγγείλῃ. ὥσπερ οὖν ταῦτα ἔχει, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος συνεκεφαλαιώσατο τὰς οἰκονομικὰς πράξεις. ὥστε καὶ τῷ Κύρῳ ἐγίγνετο ὀλίγοις διαλεγομένῳ μηδὲ τῶν οἰκείων ἀτημελήτως ἔχειν· καὶ ἐκ τούτου ἤδη σχολὴν ἦγε πλείω, ἢ ἄλλος, μιᾶς οἰκίας καὶ μιᾶς νεὼς ἐπιμελούμενος. οὕτω δὴ καταστησάμενος τὰ αὑτοῦ, ἐδίδαξε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ταύτῃ τῇ καταστάσει χρῆσθαι. τὴν μὲν δὴ σχολὴν οὕτω κατεσκευάσατο ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. ἤρχετο δ᾽ ἐπιστατεῖν τοῦ οἵους δεῖ εἶναι τοὺς * κοινῶνας. πρῶτον μὲν ὁπόσοι ὄντες ἱκανοὶ ἄλλων ἐργαζομένων τρέφεσθαι μὴ παρεῖεν ἐπὶ τὰς θύρας, τούτους ἐπεζήτει· νομίζων τοὺς μὲν παρόντας οὐκ ἂν ἐθέλειν οὔτε κακὸν οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν ἂν πράττειν, καὶ διὰ τὸ παρὰ ἄρχοντι εἶναι, καὶ διὰ τὸ εἰδέναι, ὅτι * ὁρῷντο, ὅ,τι πράττοιεν, ὑπὸ τῶν βελτίστων· οἳ δὲ μὴ παρεῖεν, τούτους ἡγεῖτο ἢ ἀκρατείᾳ τινὶ, ἢ ἀδικίᾳ, ἢ ἀμελείᾳ ἀπεῖναι. τοῦτο οὖν πρῶτον ἡγησάμενος, προσηνάγκαζε τοὺς τοιούτους παρεῖναι. τῶν γὰρ παρ᾽ ἑαυτῷ μάλιστα φίλων * ἐκέλευσεν ἄν τινα λαβεῖν τὰ τοῦ μὴ φοιτῶντος, φάσκοντα λαμβάνειν τὰ ἑαυτοῦ. ἐπεὶ οὖν τοῦτο γίγνοιτο, ἧκον ἂν εὐθὺς οἱ στερόμενοι, ὡς ἠδικημένοι. ὁ δὲ Κῦρος πολὺν μὲν χρόνον οὐκ ἐσχόλαζε τοῖς τοιούτοις ὑπακούειν· ἐπεὶ δὲ ἀκούσειεν αὐτῶν, πολὺν χρόνον ἀνεβάλλετο τὴν διαδικασίαν. ταῦτα δὲ ποιῶν, ἡγεῖτο προσεθίζειν αὐτοὺς θεραπεύειν, ἧττον δὲ * ἐχθροὺς, ἢ εἰ αὐτὸς κολάζων ἠνάγκαζε παρεῖναι. εἷς μὲν διδασκαλίας τρόπος ἦν αὐτῷ οὗτος τοῦ παρεῖναι· ἄλλος δέ, τὸ τὰ ῥᾷστα καὶ * κερδαλεώτατα τοῖς παροῦσι προστάττειν· ἄλλος δέ, τὸ μηδέν ποτε τοῖς ἀποῦσι νέμειν. ὁ δὲ δὴ μέγιστος τρόπος τῆς ἀνάγκης ἦν, εἴ τις τούτων μηδενὸς ὑπακούοι, ἀφελόμενος ἂν τοῦτον ἃ ἔχοι,

Margin: κοινωνούς. lessa.

Margin: ὁρῷντ᾽ ἄν, ἃ

Margin: ἐκέλευεν ἀνταλαβεῖν

Margin: ἐχθρῶς,

Margin: κερδαλεώτερα

A imperio expendi. Rurſus autem, quum magnam opum copiam poſſideret, harum cura ſemper ipſum occupari; id vero auocaturum ſe ſciebat à cura totius ſummæ rerum conſeruandæ. Quare conſiderans, quo pacto & res familiaris recte adminiſtrari, & ipſe frui otio poſſet; rei militaris ordinẽ intuebatur. Nam plerumque decuriones curam decuriarum gerunt, ductores manipularij, decurionum; tribuni, manipulariorum ducum; decem millium præfecti, tribunorum: quo quidem ipſo contingit, vt B nemo ſit, cuius cura non geratur, tametſi valde multæ ſint hominum myriades. Quumque vult imperator exercitus opera vti, ſatis eſt, decem millium præfectis mãdata dediſſe. Quæ igitur horum eſt ratio, eadem Cyrus etiam res domeſticas ſummatim complexus eſt. Quo factum, vt ipſo cum paucis colloquente, domeſtica minime negligerentur. Itaque deinceps ei plus erat otij, quam alij, qui vel vnius domus, vel C nauis vnius curam gereret. Sic adeo rebus ſuis conſtitutis, ſuos etiam docuit eadem ratione vti. Atq. hoc modo tam ſibi quam ſuis otiũ parauit. Cœpit deinde ſibi ſumere magiſteriũ efficiundi participes rerũ tales, quales eſſe oporteret. Primũ requirebat illos, quotquot aliis terrã colentibus victũ habere poſſent, ſi ad portas præſto non eſſent: quod exiſtimaret, eos qui adeſſent, nihil neq. ſceleris, neq. rei turpis admiſſuros; partim quod ipſi principi adeſſent, par- D tim quod intelligerẽt, omnes actiones ſuas à viris præſtantiſſimis conſpici. Qui vero non adeſſent, eos vel intemperãtiæ, vel iniuſtitiæ, vel negligentiæ cauſſa putabat abeſſe. Quamobrem quum hoc primum exiſtimaret, etiam cogebat tales, vt adeſſent. Etenim aliquẽ illorum, quos maxime caros habebat, bona eius, qui portas non frequẽtaret, occupare iubebat, ac dicere, Res E ab ſe ſuas occupari. Hoc quum fieret, ſtatim ſpoliati veniebant, quaſi quibus eſſet illata iniuria. Cyro autem longo tempore non vacabat, vt huiuſmodi homines audiret: & poſteaquam audierat, diu cõtrouerſiæ cognitionem differebat. Quæ faciens, arbitrabatur eos ſe ad obſeruandum & colendum adſuefacere; ſed minus * odioſe, quam ſi pœnis irrogandis cos adeſſe cogeret. Hæc vna docẽdi ratio erat, vt adeſſent: alia, quod & facillima, & maxime fructuoſa præſentib⁹ imperaret: itẽ alia, quod nihil vmquam abſentibus tribueret. Præcipuus vero cogendi modus erat, vt ſi nihil horum aliquem moueret, ei facultates adimeret,

Margin: Quo pacto Cyrus ſuos conſuefecerit, vt frequenter ipſi adeſſent.

Margin: Lectio marginis.

ac donaret alij,quem exiſtimaret poſſe ſibi opportune præſto eſſe. Hoc modo amicũ vtilem pro invtili conſequebatur. Inquirit autem etiã is Rex,qui nunc rerũ potitur,in eos,qui quum adeſſe ex officio debeãt,abſunt. Ad hunc ſane modũ Cyrus in abſentes ſe gerebat. Illos autẽ qui ſe offerrent ac exhiberent,maxime ſe putabat ad præclaras & laudabiles actiones excitaturũ;ſiquidẽ ipſe,qui princeps eorum eſſet, ſubiectis imperio declarare ſe niteretur virtute imprimis ornatum. Videbatur enim animadvertere,meliores quidẽ effici homines etiã legibus ſcriptis:ſed principẽ bonũ arbitrabatur hominibus eſſe legẽ oculis præditã: velvti qui & ordinando iubere, & ordinis negligentem cernere ac punire poſſet. Ita quũ ſentiret, primũ ſe cultus diuini magis hoc tẽpore ſtudioſũ declarabat, quia felicior euaſiſſet. Atq. tunc primũ Magi cõſtituti ſunt,qui ſemper cum prima luce Deos hymnis celebrarent,& cottidie ſacrificarẽt Diis illis,quib9 ipſi ſacrificãdum dicerent. Ita quidẽ id tẽporis cõſtituta, nunc quoq. permanẽt apud eũ regẽ,qui quovis tẽpore rerum potitur. Imitabãtur autẽ eũ in hoc, primũ Perſæ ceteri,quod & ipſi beatiores ſe fore arbitrarentur,ſi Deos ita colerẽt,vt is qui & feliciſſimus eſſet, & imperaret. Præterea ſe gratiores Cyro futuros putabãt,ſi hæc facerẽt.Cyrus ipſe religioſã ſuorũ pietatẽ ſibi quoq. vtilem ducebat eſſe, quũ rationẽ eamdẽ ſequeretur,quã illi qui certo iudicio cũ religioſis potius quã cum iis qui cõmiſiſſe aliquid impie videntur,nauigare malũt.Pręterea futurũ ratiocinabatur,vt ſi omnes illi rerũ participes religioſi eſſent,minus aliquod impium facinus tum contra ſe inuicẽ,tũ contra Cyrũ ipſum deſignare vellent:qui bene ſe de participum collegio promeritum eſſe arbitrabatur. Itidem quũ declararet,id maximi ſe facere, ſi nec amicus,nec ſocius læderetur, & quum id ante oculos haberet,quod iuſtũ eſſet;futurum putabat,vt alij quoque ſe turpibus à lucris magis abſtinerent,ac ratione iuſta rẽ facere mallent. Etiã pudore ac verecundia putabat omnes magis impletum iri,ſi palã ipſe declararet,ita ſe omnes revereri,vt nihil fœdum ac turpe nec diceret,nec perpetraret. Atq. hoc ita futurum, iſto argumẽto colligebat. Etenim nõ dicam principẽ, ſed illos etiam quos alioqui non metuunt, magis reuerentur homines ſi verecũdi ſint, quam ſi inverecundi: & mulieres,quas eſſe verecundas animaduertunt, homines intuentes viciſſim revereri magis volunt.

Lectio marginis. Cyri pietas.

Totus componitur orbis Regis ad exemplum.

A ἄλλῳ ἐδίδου, ὃν ᾤετο δύνασθαι ἂν ἐν τῷ δέοντι ἀρκέσαι· καὶ οὕτως ἐγίγνετο αὐτῷ φίλος χρήσιμος ἀντὶ ἀχρήστου. ἐπιζητεῖ δὲ καὶ ὁ νῦν βασιλεὺς ἤν τις ἀπῇ, οἷς παρεῖναι καθήκει. τοῖς μὲν δὴ μὴ παροῦσιν οὕτω προσεφέρετο. τοὺς δὲ παρόντας ἑαυτοῖς ἐνόμισε μάλιστ᾽ ἂν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ παρορμᾶν ἔργα, * ἐπείπερ ἄρχων αὐτῶν, εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιδεικνύειν πειρῷτο τοῖς ἀρχομένοις πάντων μάλιστα κεκοσμημένον B τῇ ἀρετῇ. αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἐδόκει, καὶ διὰ τοὺς γραφομένους νόμους, βελτίους γιγνομένους ἀνθρώπους· τὸν δὲ ἀγαθὸν ἄρχοντα, βλέποντα νόμον ἀνθρώποις ἐνόμιζεν, ὅτι καὶ τάττειν ἱκανός ἐστι, καὶ ὁρᾶν τὸν ἀτακτοῦντα, καὶ κολάζειν. οὕτω δὴ γιγνώσκων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον ἐπεδείκνυεν ἑαυτὸν ἐκπονοῦντα ἐν τούτῳ * τῷ χρόνῳ. ἐπεὶ δὲ εὐδαιμονέστερος ἦν, καὶ τότε πρῶτον κατεστάθησαν οἱ μάγοι ὑμνεῖν τε ἀεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς * θεούς, καὶ θύειν ἀν᾽ C ἑκάστην ἡμέραν οἷς οἱ μάγοι θεοῖς εἴποιεν. οὕτω δὴ τὰ τότε κατασταθέντα ἔτι καὶ νῦν διαμένει παρὰ τῷ * ἀεὶ ὄντι βασιλεῖ. ταῦτα οὖν πρῶτον ἐμιμοῦντο αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, νομίζοντες καὶ αὐτοὶ εὐδαιμονέστεροι ἔσεσθαι, ἢν θεραπεύωσι τοὺς θεούς, ὥσπερ ὁ εὐδαιμονέστατός τε ὢν καὶ ἄρχων. καὶ Κύρῳ δ᾽ ἂν ἡγοῦντο ταῦτα ποιοῦντες ἀρέσκειν. ὁ δὲ Κῦρος τὴν τῶν μεθ᾽ αὑτοῦ εὐσέβειαν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ἐνόμιζε, λογιζόμενος, ὥσπερ οἱ πλεῖν αἱρούμενοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν μιλλον, ἢ μετὰ D τῶν ἠσεβηκέναι τι δοκούντων. πρὸς δὲ τούτοις ἐλογίζετο, εἰ πάντες οἱ κοινῶνες θεοσεβεῖς εἶεν, ἧττον ἂν αὐτοὺς ἐθέλειν περί τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι ποιεῖν καὶ περὶ αὐτὸν, εὐεργέτης νομίζων εἶναι τῆς κοινωνίας. ἐμφανίζων δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο μηδένα μήτε φίλον ἀδικεῖν, μήτε σύμμαχον, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἰσχυρῶς ὁρᾶν, μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλλους ᾤετ᾽ ἂν τῶν μὲν αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι, E διὰ τοῦ δικαίου δ᾽ ἐθέλειν * ποιεῖσθαι. καὶ αἰδοῦς δ᾽ ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον πάντας ἐμπιπλάναι, εἰ αὐτὸς φανερὸς εἴη πάντας οὕτως αἰδούμενος, ὡς μήτ᾽ εἰπεῖν ἂν μήτε ποιῆσαι μηδὲν αἰσχρόν. ἐτεκμαίρετο δὲ τοῦτο οὕτως ἕξειν ἐκ τῶνδε. μὴ γὰρ ὅτι ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ οὓς οὐ φοβοῦνται, μᾶλλον τοὺς αἰδουμένους αἰδοῦνται τῶν ἀναιδῶν οἱ ἄνθρωποι· καὶ γυναῖκας δὲ ἃς ἂν αἰδουμένας αἰσθάνωνται, ἀνταιδεῖσθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν ὁρῶντες.

ἐπείπερ ὢν ἄρχων

χρόνῳ, ἐπειδὴ εὐδαιμονέστερος

θεοὺς ἅπαντας, καὶ θ.

ἀεὶ βασιλεύοντι

πορεύεσθαι. non recte.

A τὸ δ' αὖ πειθαρχεῖν οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἐμμένον εἶναι τοῖς περὶ αὐτὸν, εἰ τοὺς ἀπροφασίστως πειθομένους φανερὸς εἴη μᾶλλον τιμῶν τῶν τὰς μεγίστας ἀρετὰς καὶ ἐπιπονωτάτας δοκούντων παρέχεσθαι. γιγνώσκων δ' οὕτω καὶ ποιῶν διετέλει. καὶ σωφροσύνην δ' αὑτοῦ ἐπιδεικνὺς, μᾶλλον ἐποίει καὶ ταύτην πάντας ἀσκεῖν. ὅταν γὰρ ὁρῶσιν, ᾧ μάλιστα ἔξεστιν ὑβρίζειν, τοῦτον σωφρονοῦντα, οὕτω μᾶλλον οἵ γε ἀσθενέστεροι ἐθέλουσιν οὐδὲν ὑβριστικὸν ποιοῦντες φανεροὶ
B εἶναι. διῄρει δὲ αἰδῶ καὶ σωφροσύνην τῇδε, ὡς τοὺς μὲν αἰδουμένους, τὰ ἐν τῷ φανερῷ αἰσχρὰ φεύγοντας, τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀφανεῖ. καὶ ἐγκράτειαν δὲ οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἀσκεῖσθαι, εἰ αὐτὸς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ ὑπὸ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἑλκόμενον ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ προπονεῖν ἐθέλοντα πρότερον σὺν τῷ καλῷ τῶν εὐφροσυνῶν. τοιγαροῦν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων εὐταξίαν ὑπεικόντων τοῖς
C ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. ἐπέγνως δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον κραυγῇ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῷ γέλωτι· ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτοὺς, ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ζῆν. τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ἐπὶ θύραις διῆγον. τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι, ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς
D δὲ ἀληθεστάτην. καὶ γὰρ ἐπόχους ἐν παντοδαποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδείκνυσι, διὰ τὸ θηρίοις φεύγουσιν * ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργοὺς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὴν τοῦ λαμβάνειν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν· καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ, καὶ πόνους, καὶ ψύχη, καὶ θάλπη, καὶ λιμὸν, καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσείθιζε τοὺς κοινῶνας. καὶ νῦν δ' ἔτι
E βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ᾤετο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς, ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς προειρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι οὕτως ἀσκῶν τοὺς περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει * καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. καὶ γὰρ ἐπὶ θήραν τοὺς μὲν ἄλλους ἐξῆγεν, ὁπότε μὴ * μένειν ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη οἴ-

Margin: * ἰσχυρῶς; * πρὸς ἐγκράτειαν; * μὴν οἴκοι ἀνάγκη

Putabat etiam ſuos cōſtantius imperio parituros, ſi eos, qui ſine recuſatione parerēt, in oculis omnium magis ornaret; quam alios, quorum vel maximæ laborioſiſſimæque virtutes exſtare viderentur. Et hoc quidem vti ſentiebat, ita etiā facere perſeuerabat. Præterea moderationem ſuam oſtendendo, efficiebat vt hanc etiam alij magis exercerent. Nā quum vident homines, eū cui maxima facultas eſt inſolenter agendi, modeſte ſe gerere; nolunt imbecilliores alij quidquam inſolentius palam agere. Sic autem verecūdiam ac moderationem cernebat, vt diceret, verecundos palā turpia fugere; moderatos, etiam illa quæ occulte fiant. Continentiam ſic exercitatum iri à ſuis maxime putabat, ſi ipſe declararet, ſe per occaſiones oblatarum voluptatum ab iis quę honeſta & bona eſſent, non abſtrahi: ſed velle potius ante voluptatum gaudia laborem cum honeſtate cōiunctum ſuſcipere. Enimvero quum talis eſſet, perfecit vt ad portā magna inferiorum eſſet modeſtia, præſtātioribus cedētium, magnus erga ſe inuicem amborum pudor & compoſita morum grauitas. Neminē ibi animaduertiſſes vel iraſcentem cum vociferatione, vel inſolente riſu gaudentem: ſed eos adſpiciens, exiſtimaſſes reabſe ad honeſti decorique normam viuere. Huiuſmodi ergo quædam & faciebant, & conſpiciebant, qui ad portam verſabantur. Ceterum exercitationis bellicæ cauſa venatū eos educebat, quos in his exercendos arbitrabatur; quod venationem duceret tum bellicę rei totius optimam exercitationem eſſe, tum equeſtris lōge veriſſimam. Nam ad inſidendum equis in locis quibuſlibet, maxime reddit aptos, quod fugientes feras ſequi neceſſe ſit: & agiles efficit maxime ad quoduis opus ex equis perficiendū, propter honoris ſtudiū, & cupiditatem capiēdi. Heic etiā maxime ſuos illos participes adſuefaciebat ad continētiam, & labores, & frigora, & calores, & famem, & ſitim tolerādam. Ac modo quoque tum rex, tū qui cum rege viuunt, hæc facere non ceſſant. Quod igitur arbitraretur, nemini cōuenire imperium, qui non eſſet ſubiectis ſibi melior; id de iis, quę antehac expoſuimus, nulli non patet; ſicut illud etiam, quod ſuos in hunc modum exercēdo, multo maxime tū ad continētiam, tum bellicas artes & exercitationes ipſe laborando ſe conſuefaceret. Nam venatum quidem alios educebat, vbi nulla neceſſitas * domi manere cogebat: ipſe vero etiam retinente domi ne- ¶ Lectio marginis.

ceſſitate,feras venari ſolebat, quæ in ſeptis hortorũ alerẽtur:nec vel ipſe prius,quã ſudaſſet,ſumebat cœnã; nec equis prius, quã eſſent exerciti,pabulũ obiiciebat. Ad hanc venationem ſceptrigeros etiã ſuos inuitabat. Itaque multum in omnibus præclaris actionibus & ſtudiis ipſe præſtabat, multũ qui cum eo verſabantur, ob exercitationẽ illam perpetuam. Atque huiuſmodi ſane exẽplum ipſe ſe præbuit. Præterea ſi quos alios videret maxime rerum honeſtarum ſectatores, eos & donis, & imperiis, & ſedendi loco, & omnibus honoribus ornabat. Quo factum eſt, vt in omnibus ingens ſtudium excitaret, quo quiſque Cyro pręſtantiſſimus videretur. Animaduertiſſe vero nos in Cyro id quoque putamus, quod nõ eo dumtaxat principes exiſtimarit præſtare ſubiectis ſibi debere, vt iis meliores eſſent: verumetiam blanditiis quibuſdam demulcendos arbitraretur. Itaque tum ſibi veſtitum Medicũ geſtãdum eſſe, certo iudicio ſtatuit; tum illi ſuo participum collegio perſuaſit, vt eundem induerẽt. Nam ſi quid in alicuius corpore vitij eſſet, id occultare veſtitus is Cyro videbatur; & illos, qui eum geſtarent, quampulcherrimos, & maximos exhibere. Habẽt enim eiuſmodi calceos, in quibus maxime ſubiici clam aliquid poteſt; vt grandiores, quam ſint, eſſe videãtur. Hoc etiam admittebat, vt oculis pigmẽta quædã ſublinerentur, quo viderẽtur oculos habere pulchriores, quã eſſent: & vt fucus infricaretur, quo præditi, colore meliori cernerentur, quam natura conceſſiſſet. Ad hæc eos exercuit, vt palam nec exſpuerẽt, nec emungerẽt ſe, nec ad vllam rẽ ſpectandam ſe cõuerterent, quaſi nihil admirarentur. Hæc adeo vniuerſa putabat aliquid adferre momenti ad hoc, vt ſubiectorũ imperio ſuo contemtui minus expoſiti viderentur. Et ad hũc ſane modum inſtruxit eos, quos beneficio ſuo magiſtratus gerere volebat; tũ exercẽdo, tum illo ipſo, quod eis cũ maieſtate præeſſet. Quos autẽ ad ſeruiendũ inſtruebat, eos nec ad labores vllos liberales excitabat, nec habere arma ſinebat: ſtudioſeque dabat operam, ne vmquã liberalium exercitiorũ cauſſa vel cibo vel potu carerent. Permittebat enim ſeruis, quoties equitibus feras in cãpos adigerẽt, vt cibum ad venationem ſecũ ſumerẽt; ingenuorũ vero nemini. Quando item faciũdũ erat iter, ad aquas eos perinde, ac iumenta ducebat. Quum prandij tẽpus erat, exſpectabat eos, donec aliquid comediſſet, ne furcilla ſiue fames acrior eos adfligeret.

Quo pacto Cyrus ſeruos habere ſolitus.

A κης, ἐθήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα· καὶ οὔτε αὐτός ποτε πρὶν ἱδρῶσαι, δεῖπνον ᾕρει, οὔτε ἵπποις ἀγυμνάστοις σῖτον ἐνέβαλλε· συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους. τοιγαροῦν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκεῖνον, διὰ τὴν ἀεὶ μελέτην. παράδειγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρείχετο. πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ τῶν ἄλλων οὕς τινας μάλιστα ὁρῴη τὰ καλὰ διώκοντας, τούτους καὶ δώ- B ροις, καὶ ἀρχαῖς, καὶ ἕδραις, καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν. ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλλεν ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ. καταμαθεῖν δὲ τοῦ Κύρου δοκοῦμεν, ὡς οὐ τούτῳ μόνῳ ἐνόμιζε χρῆναι τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέρειν, τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ καταγοητεύειν ᾤετο χρῆναι αὐτούς. στολήν τε γοῦν εἵλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τοὺς κοινωνὰς ταύτην ἔπεισεν ἐνδύε- C σθαι. αὕτη γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδόκει εἴ τις τὶ ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίστους καὶ μεγίστους ἐπιδεικνύναι τοὺς φοροῦντας. καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν, ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν ἔστι καὶ ὑποτιθεμένους τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι ἢ εἰσί. καὶ ὑπογράφεσθαι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσίετο, ὡς εὐοφθαλμότεροι φαίνοιντο ἢ εἰσί· καὶ ἐντρίβεσθαι, ὡς εὐχροώτεροι ὁρῷντο ἢ πεφύκασιν. ἐμελέτησε δὲ καὶ ὡς D μηδὲ πτύοντες, μηδὲ ἀπομυττόμενοι φανεροὶ εἶεν, μηδὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ θέαν μηδενός, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες. πάντα δὲ ταῦτα ᾤετο φέρειν τι εἰς τὸ δυσκαταφρονητοτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. οὓς μὲν δὴ ἄρχειν ᾤετο χρῆναι δι᾽ ἑαυτοῦ, οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ, καὶ τῷ σεμνῶς προεστάναι αὐτῶν· οὓς δ᾽ αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτους οὔτε μελετᾶν τῶν ἐλευθερίων πόνων οὐδένα παρώρμα, οὔτε ὅπλα κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν· ἐπεμελεῖτο E δ᾽ ὅπως μήποτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοι [ποτὲ * ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μελετημάτων. καὶ γὰρ ὁπότε ἐλαύνοιεν τὰ θηρία τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σῖτον εἰς θήραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἐλευθέρων οὐδενί· καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἦγεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὕδατα ὥσπερ τὰ ὑποζύγια· καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστου, ἀνέμενεν αὐτοὺς ἔστ᾽ ἂν ἐμφάγοιέν τι, ὡς μὴ βουλιμιῷεν.

A ὥστε καὶ οὗτοι αὐτὸν, ὥσπερ οἱ ἄριστοι, πατέρα ἐκάλουν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν, ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ ἀνδράποδα διατελοῖεν. τῇ μὲν δὴ ὅλῃ Περσῶν ἀρχῇ οὕτω τὴν ἀσφάλειαν κατεσκεύαζεν· ἑαυτῷ δὲ ὅτι μὴ ὑπὸ τῶν καταστραφέντων κίνδυνος εἴη παθεῖν τι, ἰσχυρῶς ἐθάῤῥει. καὶ γὰρ ἀνάλκιδας ἡγεῖτο εἶναι αὐτοὺς, καὶ ἀσυντάκτους ὄντας ἑώρα, καὶ πρὸς τούτοις οὐδὲ ἐπλησίαζε τούτων οὐδεὶς αὐτῷ οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας. οὓς δὲ κρατίστους τε ἡγεῖτο, καὶ ὡπλισμένους καὶ ἀθρόους ὄντας ἑώρα, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ᾔδει ἱππέων ἡγεμόνας ὄντας, τοὺς δὲ, πεζῶν, πολλοὺς δὲ αὐτῶν καὶ φρονήματα ἔχοντας ᾐσθάνετο, ὡς ἱκανοὺς ὄντας ἄρχειν· καὶ τοῖς φύλαξι δὲ αὐτοῦ οὗτοι μάλιστα ἐπλησίαζον, καὶ αὐτῷ δὲ Κύρῳ τούτων πολλοὶ πολλάκις συνεμίγνυσαν· (ἀνάγκη γὰρ ἦν, ὅτι * καὶ χρῆσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς) ὑπὸ τούτων οὖν καὶ κίνδυνος ἦν αὐτὸν μάλιστα παθεῖν τι κατὰ πολλοὺς τρόπους. σκοπῶν οὖν ὅπως ἂν αὐτῷ καὶ τὰ ἀπὸ τούτων ἀκίνδυνα γένοιτο, τὸ μὲν * περιελέσθαι αὐτῶν τὰ ὅπλα, καὶ ἀπολέμους ποιῆσαι ἀπεδοκίμασε, καὶ ἄδικον ἡγούμενος, καὶ κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τοῦτο νομίζων· τὸ δ' αὖ μὴ προσίεσθαι αὐτοὺς, καὶ τὸ ἀπιστοῦντα φανερὸν εἶναι, ἀρχὴν ἡγήσατο πολέμου. ἓν δὲ ἀντὶ πάντων τούτων ἔγνω καὶ κράτιστον εἶναι πρὸς τὴν αὐτοῦ ἀσφάλειαν καὶ κάλλιστον, εἰ δύναιτο ποιῆσαι τοὺς κρατίστους ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους ἢ ἀλλήλοις. ὡς οὖν ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι δοκεῖ ἡμῖν ἐλθεῖν, τοῦτο πειρασόμεθα διηγήσασθαι. πρῶτον μὲν γὰρ διὰ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου φιλανθρωπίαν τῆς ψυχῆς ὡς ἠδύνατο μάλιστα ἐνεφάνιζεν, ἡγούμενος, ὥσπερ οὐ ῥᾴδιόν ἐστι φιλεῖν τοὺς μισεῖν δοκοῦντας, οὐδ' εὐνοεῖν τοῖς κακονόοις· οὕτω καὶ τοὺς γνωσθέντας ὡς φιλοῦσι καὶ εὐνοοῦσιν, οὐκ ἂν δύνασθαι μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλεῖσθαι ἡγουμένων. ἕως μὲν οὖν χρήμασιν ἀδυνατώτερος ἦν εὐεργετεῖν, τῷ τε προνοεῖν τῶν συνόντων, καὶ τῷ προπονεῖν, καὶ τῷ συνηδόμενος μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φανερὸς εἶναι, συναχθόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τούτοις ἐπειρᾶτο τὴν φιλίαν θηρεύειν· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο αὐτῷ, ὥστε χρήμασιν εὐεργετεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γνῶναι, πρῶτον μὲν, ὡς εὐεργέτημα ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους οὐδέν ἐστιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς δαπάνης ἐπιχαριτώτερον,

εἶναι

μεῖσθαι

A Quo fiebat vt non aliter ac optimates, etiam hi Cyrum patrem adpellarent; qui curam ipſorum gereret, vt ſemper ſine dubio mãcipia manerent. Ac totum quidem imperium Perſicum hoc modo firmum vt eſſet ac ſtabile, Cyrus effecit. At ſibi nihil ab iis quos in poteſtatẽ redegiſſet, periculi futurum, vt aliquid perpeteretur, magno animi robore confidebat. Nam & imbelles eos exiſtimabat, & nullo inter ſe coniunctos ordine videbat, ac præterea nemo illorum propius ad ipſum neq; noctu, neque interdiu accedebat. B Quos vero præſtantiſſimos ducebat, & ab armis inſtructos, & magno coniunctos numero cõſpiciebat, ac partim ſciebat, equitum duces eſſe, partim peditũ; quorumque cõplures animaduertebat eſſe animis elatis, quaſi qui ad imperandum eſſent idonei, quique propius ad cuſtodes ipſius Cyri accedere poſſet, ac plerique Cyrum ipſum ſæpenumero cõuenirent; quod fieri neceſſe erat, ſiquidem opera ipſorum vti vellet: ab his igitur ne quid ei mali accideret, periculum erat, idque multis modis. C Quamobrem diſpiciens quo pacto ab iis quoque tutus eſſet; arma quidem illis adimi, & reddi ad bellum ineptos, minime probauit: quod eſſe illud & cum iniuria, & cum imperij euerſione coniunctum duceret: Rurſus eos non admittere, ac palã declarare, quod fidem eis non haberet; id belli arbitrabatur eſſe initium. Itaque hoc vnum iſtorum omnium loco iudicabat & optimum eſſe ad ſecuritatem ſuã & honeſtiſſimum; ſi præſtãtiſſimos illos ſibi redderet amiciores, quam inter ſe ipſos eſſent. D Quo igitur modo perueniſſe nobis eo videatur, vt amaretur; exponere conabimur. Primũ quouis tempore quã poterat maxime clemẽtiam & humanitatem animi declarabat, quum exiſtimaret, perinde ac facile non ſit eos diligere qui odiſſe videantur, neque male erga nos adfectos beneuolentia complecti; ſic fieri non poſſe vt illi quorum ſemel cognitus ſit amor & beneuolentia, iis odio ſint qui ab ipſis diligi videantur. Igitur quam quidem diu facultas ei deerat conferendi beneficia, donatis opibus; E tum illis proſpiciendo, quos ſecum haberet, tum pro eis laborando, & palam declarando, ſe proſperis ipſorum rebus lætari, aduerſas grauiter ferre, venari amorẽ eorum nitebatur. Verum poſteaquam hoc adeptus eſt, vt beneficus eſſe largiendis opibus poſſet: animaduertiſſe nobis videtur, primo quidem beneficium hominibus ex eadem impenſa nullum eſſe gratius,

De Cyri liberalitate.

quam ſi quis cibum ac potũ impertiatur. Id quum ita ſe habere ſtatuiſſet, primum de menſa ſua mandatum dedit, vt quibus ipſe cibis veſceretur, iis ſimiles ſibi ſemper adponerentur, permultis hominibus ſuffecturi. Quæcumque vero adponebãtur, ea ſemper omnia diſtribuebat in amicos, quos viſum eſſet, quo ſe memorem ipſorum eſſe oſtenderet, vel beneuolentiã declararet; extra cibos illos, quibus ipſe atque conuiuæ veſcerentur. Præterea mittebat cibos iis quorum vel in excubiis diligentiam ſuſpiciens probaret, vel in præſtandis obſequiis & cultu, vel aliis in actionibus: ſimul ſignificans, nõ eſſe ignotam ſibi voluntatẽ eorum, gratificari ſibi cupiẽtium. Eodem honore ciborum è menſa ſua donatorum domeſticos ſuos adficiebat; ſi quando laudare aliquem vellet: atque etiam cibos omnes horum domeſticorum in mẽſam ſuam adponi curabat, quod putaret hoc eis beneuolentiam quamdam inditurum, ſicut vſu venire * pueris ſolet. Quod ſi amicos aliquos à multis coli vellet, his ipſis etiam aliquid de mẽſa ſua mittebat. Hodieque adeo ſi quibus de menſa regia mitti aliqua vident, eos vniuerſi magis colunt: quod illos & honoratos eſſe arbitrentur, & auctoritate valere ad impetrandum aliquid, ſi ſit opus. Nec his ſolum de cauſſis, quas indicauimus, lætitiam adferunt ea quæ à rege mittuntur: ſed reabſe præſtant ſuauitate, quæ de menſa regis veniunt. Atque hoc ita eſſe, non eſt mirãdum. Etenim vt aliorum quoque artificiorum opera magnis in vrbibus excellentia fiunt, ſic etiam cibi regii longe præſtantius elaborantur. Nam paruis in oppidis iidem ſpondam, ianuam, , aratrum, menſam fabricantur: atque ſæpenumero idem etiam domum exſtruit, & bene ſecum agi putat, ſi vel hoc modo conſequatur aliquos, qui opus ei faciundum locent, quod ipſi alendo ſufficiat. Fieri quidem certe nequit, vt qui multis artificiis occupatur, omnia recte faciat. At magnis in vrbibus, quia multi ſingulis egent, vel vnum cuique ſufficit artificium, vt eo ſe alat: ſæpenumero ne vnum quidem totũ, ſed calceos alius viriles, alius muliebres facit. Eſt vbi quis ſe calceis dumtaxat conſuendis alit, quum alius tantum eos ſcindat. Itidem alius tantummodo tunicas ſcindit, alius nihil horum facit, ſed eas conſarcit. Quamobrem neceſſe eſt, eum, qui occupatur opere minime longo, etiam id quam optime cogi perficere. Hoc ipſum & in victu accidit.

Philelphus recte legit non κυσὶ, ſed παισὶ

A ἡ σίτων καὶ ποτῶν μετάδοσις. τοῦτο δ' οὕτω νομίσας, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν συνέταξεν, ὅπως οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τούτοις ὅμοια ἀεὶ παρατίθοιτο αὐτῷ, ἱκανὰ παμπόλλοις ἀνθρώποις· ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα, πλὴν οἷς αὐτὸς καὶ οἱ σύνδειπνοι χρήσαιντο, διεδίδου οἷς ἀεὶ βούλοιτο τῶν φίλων μνήμην ἐνδείκνυσθαι, ἢ φιλοφροσύνην. διέπεμπε δὲ καὶ τούτοις, οὓς ἀγασθείη, ἢ ἐν φυλακαῖς, ἢ ἐν θεραπείαις, ἢ ἐν ἄλλαις τισὶ πράξεσιν· ἐνσημαινόμενος τοῦτο, ὅτι οὐχὶ λανθάνοι χαρίζεσθαι βουλόμενος. ἐτίμα δὲ καὶ τῶν οἰκετῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης, ὁπότε τινὰ ἐπαινέσειε. καὶ τὸν πάντα δὲ σῖτον τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν ἐπετίθετο, οἰόμενος ὥσπερ καὶ τοῖς * κυσὶν ἐμποιεῖν [τινὰ * καὶ τοῦτο εὔνοιαν. εἰ δὲ καὶ θεραπεύεσθαι τινὰς βούλοιτο τῶν φίλων ὑπὸ πολλῶν, καὶ τούτοις ἔπεμπεν ἀπὸ τραπέζης. καὶ νῦν γὰρ ἔτι οἷς ἂν ὁρῶσι πεμπόμενα ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης, τούτους πάντες μᾶλλον θεραπεύουσι, νομίζοντες αὐτοὺς ἐντίμους εἶναι, καὶ ἱκανοὺς διαπράττειν ἤν τι δέωνται. ἔτι δὲ καὶ οὐ τούτων μόνον ἕνεκα τῶν εἰρημένων εὐφραίνει τὰ πεμπόμενα παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ τῷ ὄντι καὶ ἡδονῇ πολὺ διαφέρει τὰ ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης. καὶ τοῦτο μέντοι οὕτως ἔχειν, οὐδέν τι θαυμαστόν. ὥσπερ γὰρ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι διαφερόντως ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν ἐξειργασμέναι εἰσί, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ παρὰ βασιλεῖ σῖτα πολὺ διαφερόντως ἐκπεπόνηται. ἐν μὲν γὰρ ταῖς μικραῖς πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ποιοῦσι κλίνην, θύραν, ἄροτρον, τράπεζαν· πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ ἀγαπᾷ ἢν καὶ οὕτως ἱκανοὺς αὐτὸν τρέφειν ἐργοδότας λαμβάνῃ. ἀδύνατον οὖν πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν. ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πόλεσι, διὰ τὸ πολλοὺς ἑκάστου δεῖσθαι, ἀρκεῖ καὶ μία ἑκάστῳ τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι· πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλη μία, ἀλλ' ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν * ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα. ἔστι δὲ ἔνθα καὶ ὑποδήματα ὁ μὲν νευρορραφῶν μόνον τρέφεται, ὁ δὲ σχίζων· ὁ δὲ χιτῶνας μόνον συντέμνων, ὁ δέ γε, τούτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλλὰ συντιθεὶς ταῦτα. ἀνάγκη οὖν τὸν ἐν βραχυτάτῳ διατρίβοντα ἔργῳ, τοῦτον καὶ ἄριστα διηναγκάσθαι τοῦτο ποιεῖν. τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο πέπονθε καὶ τὰ ἀμφὶ τὴν δίαιταν.

παισὶ

ἀνδρῷα.

ᾧ μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνην στρώννυσι, τράπεζαν A κοσμεῖ, μάττει, ὄψα ἄλλοτε ἀλλοῖα ποιεῖ, ἀνάγκη, οἶμαι, τούτῳ ὡς ἂν ἕκαστον προχωρῇ, οὕτως ἔχειν. ὅπου δὲ ἱκανὸν ἔργον ἑνὶ ἕψειν κρέα, ἄλλῳ ὀπτᾶν, ἄλλῳ δὲ ἰχθὺν ἕψειν, ἄλλῳ ὀπτᾶν, ἄλλῳ ἄρτους ποιεῖν, καὶ μηδὲ τούτους παντοδαπούς, ἀλλ' ἀρκεῖ ἂν ἓν εἶδος εὐδοκιμοῦν * παρέχῃ, ἀνάγκη, οἶμαι, ταῦτα οὕτω ποιούμενα πολὺ διαφερόντως ἐξειργάσθαι ἕκαστον. τῇ μὲν δὴ τῶν σίτων θεραπείᾳ τοιαῦτα ποιῶν, πολὺ ὑπερεβάλετο πάντας. B ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεραπεύων, πολὺ ἐκράτει, τοῦτο νῦν διηγήσομαι. πολὺ γὰρ διενεγκὼν ἀνθρώπων τῷ πλείστας προσόδους λαμβάνειν, πολὺ ἔτι πλέον διήνεγκε τῷ πλεῖστα ἀνθρώπων δωρεῖσθαι. κατῆρξε μὲν οὖν τούτου Κῦρος, διαμένει δ' ἔτι καὶ νῦν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ πολυδωρία. τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλουσιώτεροι ὄντες φανεροὶ, ἢ Περσῶν βασιλεῖ; τίς δὲ κοσμῶν κάλλιον φαίνεται στολαῖς τοὺς περὶ αὐτὸν, ἢ βασιλεύς; τίνος δὲ δῶρα γιγνώσκεται ὥσπερ ἔνια τῶν C βασιλέως; ψέλια, καὶ στρεπτοὶ, καὶ ἵπποι χρυσοχάλινοι; οὐ γὰρ δὴ ἔξεστιν ἐκεῖ ταῦτα ἔχειν ᾧ ἂν μὴ βασιλεὺς δῷ. τίς δ' ἄλλος λέγεται δώρων μεγέθει ποιεῖν αἱρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἀντ' ἀδελφῶν, καὶ ἀντὶ πατέρων, καὶ ἀντὶ παίδων; τίς δ' ἄλλος ἐδυνάσθη ἐχθροὺς ἀπέχοντας πολλῶν * μηνῶν ὁδὸν τιμωρεῖσθαι ὡς Περσῶν βασιλεύς; τίς δ' ἄλλος, καταστρεψάμενος ἀρχὴν, ὑπὸ τῶν ἀρχομένων πατὴρ καλούμενος ἀπέθανεν, ἢ Κῦ- D ρος; τοῦτο δὲ τοὔνομα δῆλον ὅτι εὐεργετοῦντός ἐστι μᾶλλον, ἢ ἀφαιρουμένου.* κατεμάθομεν δὲ, ὡς καὶ τοὺς βασιλέως καλουμένους ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βασιλέως ὦτα οὐκ ἄλλως ἐκτήσατο, ἢ τῷ δωρεῖσθαί τε καὶ τιμᾶν. τοὺς γὰρ ἀπαγγείλαντας ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πεπύσθαι, μεγάλως εὐεργετῶν, πολλοὺς ἐποίησεν ἀνθρώπους καὶ ὠτακουστεῖν καὶ κατοπτεύειν, τί ἂν ἀγγείλαντες ὠφελήσειαν βασιλέα. ἐκ τούτου δὴ καὶ πολλοὶ ἐνομίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ πολλὰ ὦτα. εἰ δέ τις E οἴεται ἕνα αἱρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλεῖ, οὐκ ὀρθῶς οἴεται. ὀλίγα γὰρ εἷς ἂν ἴδοι, καὶ εἷς ἀκούσειε. καὶ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ ἀμελεῖν ἂν παρηγγελμένον εἴη, εἰ ἑνὶ τοῦτο προστεταγμένον εἴη. πρὸς δὲ, καὶ ὅντινα γιγνώσκοιεν ὀφθαλμὸν

Marg.: ζάρχῃ τι παρέχῃ — ἡμερῶν — τιμῶντος

Nam cui vnus & idem lectũ ſternit, menſam inſtruit, farinam ſubigit, alias alia obſonia parat; eum neceſſe eſt, mea quidem ſententia, ſic habere ſingula, vti ceſſerunt. Verum vbi ſatis eſt vni quod agat coquẽdis carnibus elixis, aſſandis alij; alij piſcibus elixandis, alij aſſandis; alij faciẽdis panibus, ac ne his quidem omnis generis, ſed effici panis vnam ſpeciem probatam ſatis eſt: tum vero hæc in hũc modum facta, neceſſe eſt, opinione mea, perquam excellẽter eſſe à ſingulis elaborata. Et cibis quidem ita ſuos demerendo, longe Cyrus omnes ſuperabat. Vt autem ad homines demerendos aliis etiam rebus omnibus longe præſtiterit, id equidem modo ſum narraturus. Nam tametſi mortales ceteros eo ipſo excelleret, quod prouentus plurimos perciperet: multo tamen in hoc magis excelluit, quod vnus inter omnes homines plurima largiretur. Atque hoc ita cœptum à Cyro fuit, ac permanet etiam nunc apud illos reges multa munifice donandi conſuetudo. Quem enim nouimus opulentiores amicos habere, quam habeat rex Perſarum? quis illo rege ſuos elegantius ornare veſtitu videtur? cuius munera eiuſmodi eſſe cognoſcũtur, qualia ſunt pleraque regis illius, armillæ, torques, equi frænis aureis inſignes? Non enim apud Perſas hæc habere cuiquam licet, cui rex ea non donarit. Quis alius magnitudine munerum efficere dicitur, vt fratribus ipſe ante feratur, & parentibus, & liberis? Quis alius hoſtes ſuos, multorum menſium itineris interuallo diſtãtes, ſic vlciſci & plectere potuit, vt rex Perſarum? Quis alius euerſo aliorum imperio, ſic diem extremum obiit, vt à ſubiectis ſibi pater adpellaretur, præter Cyrum? At nomẽ illud magis ei tribui, qui beneficia confert, quam qui rapit aliena, conſtat. Etiam hoc accepimus, Cyrum, illos, qui & oculi & aures regis adpellantur, non alia ratione ſibi conciliaſſe; quam munera largiendo, & honoribus ac præmiis ornando. Quippe dum eos, qui nuntiabant, quæcumque ipſius intereſſet in tempore cognoſci, magnis beneficiis coleret; efficiebat, vt homines permulti & auribus id captarent, & notarent oculis, quo nuntiato, regi aliquid vtilitatis adferrẽt. Hinc multos eſſe regis oculos, & aures multas, exiſtimatum fuit. Quod ſi quis arbitratur, vnũ potius eſſe regi oculum eximium; is rem nõ recte æſtimat. Nam vnus aliquis & cernere pauca, & audire poſſet: & quædam quaſi negligẽtia ceteris eſſet indicta, ſiquidẽ ea de re mandata dũtaxat vni darentur. Præterea quemcumque regis oculum eſſe

Regis apud Perſas oculi & aures.

animaduerteret, ab eo cauendum ſcirent. A Verum ita ſe res non habet, ſed audit rex quemlibet, qui ſe vel audiuiſſe vel vidiſſe quippiam adfirmat, quod adtentione dignum ſit. Ita multæ regis aures, multi eſſe oculi exiſtimãtur: & vbique proferre metuunt, ea quę regi nõ expediant, tamquam ſi audiret ipſemet; & reformidãt facere nõ conducẽtia regi, tamquam ſi præſens ipſe adeſſet. Tantum igitur aberat, vt ad quempiam aliquis ſiniſtram Cyri mẽtionem facere fuerit auſus; vt etiam ita quilibet adfectus eſſet, q aſi omnes, quibus cum quouis tẽpore verſaretur, & oculi regis, & aures eſſent. B Quod vero ſic in ipſum adfecti eſſent homines, eius rei cauſſam equidem ignoro quã potiorem quis putet, niſi quia pro exiguis ipſe meritis beneficia repẽdere magna vellet. Ac munerum quidẽ amplitudine ſuperatos ab eo fuiſſe alios, mirum videri non debet, quum opulentiſſimus eſſet: at vero eum, qui eſſet regia cum dignitate, amicos officiis ſtudioſe colendo ſuperaſſe, id ſane magis prędicari meretur. C Enimvero traditum eſt, Cyrum in nulla re adeo manifeſta pudoris ſigna dediſſe, poſteaquam ſuperatus eſſet, atque in amicorum obſequiis & cultu. Ac dictũ quoddam eius memoratur, quo ſimilia perhibuerit eſſe boni paſtoris & boni regis opera. Nã paſtoris eſſe munus, vt poſteaquam iumentis felicitatem conciliaſſet, ita deinde illis vteretur: quę quidem pecudum eſſet felicitas: Itemque regem vrbibus & hominibus, quos ipſe beaſſet, vti debere. Nihil mirum igitur, quum hac eſſet in ſentẽ- D tia, ſingulari eum contentione conatum eſſe homines vniuerſos obſequiis & demerendo ſuperare. Præclarum certe documentum dediſſe Crœſo perhibetur, quum is futurum admoneret, vt multa largiendo pauper fieret; cui tamẽ liceret, vni quidem homini, plurimos auri domi ſuæ theſauros recondere. Quæ fuiſſe tum Cyrus dicitur: Et quantam pecunię ſummam habiturum me iam fuiſſe arbitraris, ſi quemadmodum " tu iubes, aurum collegiſſem ab eo tempo- " re quo cum imperio ſum? E Ibi Crœſum indicaſſe magnam quandam ſummam, & " ſubieciſſe Cyrum: Age vero, Crœſe, mitte " quemdam cum hoc Hyſtaſpa, cuicunque " fidei plurimum habes. Tu autẽ Hyſtaſpa, inquit, circumito profectus ad amicos, ac dicito mihi quoddam ad negotium eſſe opus auro (& reuera mihi eo eſt opus) iube copiam pecuniæ mihi quiſque ſuppeditet, quãtam poſſit: eamq; deſcriptam, & obſi-

Cyrus paſtorem & regem bonũ inter ſe cõparabat.

Cyrus opes ſuas Crœſo demonſtrat.

A ὄντα, τοῦτον ἂν εἰδεῖεν ὅτι φυλάττεσθαι δεῖ. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τοῦ φάσκοντος ἀκοῦσαί τι, ἢ ἰδεῖν ἄξιον ἐπιμελείας, πάντως βασιλεὺς ἀκούει. οὕτω δὴ πολλὰ μὲν βασιλέως ὦτα, πολλοὶ δὲ ὀφθαλμοὶ νομίζονται. καὶ φοβοῦνται πανταχοῦ λέγειν τὰ μὴ σύμφορα βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτοῦ ἀκούοντος, καὶ ποιεῖν ἃ μὴ σύμφορα, ὥσπερ αὐτοῦ παρόντος. οὔκουν ὅπως μνησθῆναι ἄν τις ἐτόλμησε πρός τινα περὶ Κύρου φλαυ- B ρόν τι, ἀλλ' ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς πᾶσι καὶ ὠσὶ βασιλέως τοῖς ἀεὶ παροῦσιν, οὕτως ἕκαστος διέκειτο. τὸ δὲ οὕτω διακεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς αὐτόν, ἐγὼ μὲν * οὐκ οἶδα ὅ,τι ἄν τις αἰτιάσαιτο μᾶλλον, ἢ ὅτι μεγάλα ἤθελεν ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν. καὶ τὸ μὲν δὴ μεγέθει δώρων ὑπερβάλλειν, πλουσιώτατον ὄντα, οὐ θαυμαστόν· τὸ δὲ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα περιγενέσθαι, τοῦτο ἀξιολογώτερον. ἐκεῖνος τοίνυν λέγεται κατάδηλος εἶναι μηδενὶ C ἂν οὕτως αἰσχυνθεὶς ἡττώμενος, ὡς φίλων θεραπείᾳ. καὶ λόγος δὲ αὐτοῦ ἀπομνημονεύεται, ὡς λέγοι παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ. τόν τε γὰρ νομέα χρῆναι ἔφη εὐδαίμονα τὰ κτήνη ποιοῦντα χρῆσθαι αὐτοῖς, ἡ δὴ προβάτων εὐδαιμονία· τόν τε βασιλέα ὡσαύτως εὐδαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιοῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἴπερ ταύτην εἶχε τὴν D γνώμην, τὸ φιλονείκως ἔχειν πάντων ἀνθρώπων θεραπείᾳ περιγίγνεσθαι. καλὸν δὲ ἐπίδειγμα καὶ τοῦτο λέγεται Κῦρος ἐπιδεῖξαι Κροίσῳ, ὅτε ἐνουθέτει αὐτόν, ὡς διὰ τὸ πολλὰ διδόναι, πένης ἔσοιτο, ἐξὸν αὐτῷ θησαυροὺς χρυσοῦ πλείστους ἑνί γε ἀνδρὶ ἐν τῷ οἴκῳ καταθέσθαι. καὶ τὸν Κῦρον λέγεται ἐρέσθαι· καὶ πόσα ἂν ἤδη οἴει μοι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυσίον, ὥσπερ σὺ κελεύεις, ἐξ ὅτου ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμι; καὶ τὸν Κροῖσον εἰπεῖν πολλύν τινα ἀ- E ριθμόν. καὶ τὸν Κῦρον πρὸς ταῦτα· ἄγε δή, φάναι, ὦ Κροῖσε, * σύμπεμψον ἄνδρα σὺν Ὑστάσπᾳ τούτῳ, ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. σὺ δέ, ὦ Ὑστάσπα, ἔφη, περιελθὼν πρὸς τοὺς φίλους, λέγε αὐτοῖς ὅτι * δέομαι χρυσίου πρὸς πρᾶξίν τινα· (καὶ γὰρ τῷ ὄντι προσδέομαι) καὶ κέλευε, αὐτούς, ὁπόσα ἂν ἕκαστος δύναιτο, πορίσαι μοι χρήματα, γράψαντας δὲ καὶ κατασημ-

οὐκ οἶμαι ὅτι

οὐ πέμψον

προσδεήσομαι

μηνάμενος δῦναι τῷ ἐπιστολὴν πρὸς Κροίσου θεράποντι φέρειν. ταῦτα δὲ, ὅσα ἔλεγε, [καὶ * γράψας καὶ σημηνάμενος, ἐδίδου τῷ Ὑστάσπᾳ φέρειν πρὸς τοὺς φίλους. ἐνέγραψε δὲ πρὸς πάντας, καὶ Ὑστάσπην ὡς φίλον αὐτοῦ δέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ περιῆλθε, καὶ ἤνεγκεν ὁ Κροίσου θεράπων τὰς ἐπιστολὰς, ὁ δὴ Ὑστάσπας εἶπεν, ὦ Κῦρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλουσίῳ χρῆσθαι· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρειμι δῶρα διὰ τὰ σὰ γράμματα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, εἷς μὲν τοίνυν καὶ οὗτος ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὦ Κροῖσε· τοὺς δὲ ἄλλους καταθεῶ, καὶ λόγισαι πόσα ἐστὶν ἕτοιμα χρήματα, ἤν τι δέωμαι χρῆσθαι. λέγεται δὴ λογιζόμενος ὁ Κροῖσος πολλαπλάσια εὑρεῖν, ἢ ἔφη Κύρῳ ἂν εἶναι ἐν τοῖς θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνέλεγεν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο φανερὸν ἐγένετο, εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος· ὁρᾷς, φάναι, ὦ Κροῖσε, ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ θησαυροί· ἀλλὰ σὺ μὲν κελεύεις με παρ' ἐμοὶ αὐτοὺς συλλέγοντα φθονεῖσθαί τε δι' αὐτοὺς καὶ μισεῖσθαι, καὶ φύλακας αὐτοῖς ἐφιστάντα * μισθοφόρους, τούτοις πιστεύειν. ἐγὼ δὲ τοὺς φίλους πλουσίους ποιῶν, τούτους μοι νομίζω θησαυροὺς καὶ φύλακας ἅμα ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν πιστοτέρους εἶναι, ἢ εἰ φρουροὺς [μισθοφόρους * ἐπεστησάμην. καὶ ἄλλο δέ σοι ἐρῶ· ἐγὼ γὰρ, ὦ Κροῖσε, ὃ μὲν οἱ θεοὶ δόντες εἰς τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις ἐποίησαν ὁμοίως πένητας πάντας, τούτου μὲν οὐδ' αὐτὸς δύναμαι περιγενέσθαι, ἀλλ' εἰμὶ ἄπληστος κἀγὼ ὥσπερ οἱ ἄλλοι, χρημάτων· τῇδέ γε μέντοι διαφέρειν μοι δοκῶ τῶν πλείστων, ὅτι οἱ μὲν ἐπειδὰν τῶν ἀρκούντων περιττὰ κτήσωνται, τὰ μὲν αὐτῶν κατορύττουσι, τὰ δὲ κατασήπουσι, τὰ δὲ ἀριθμοῦντες καὶ μετροῦντες καὶ ἱστάντες καὶ διαψύχοντες καὶ φυλάττοντες πράγματα ἔχουσι· καὶ ὅμως ἔνδον ἔχοντες αὐτὰ, οὔτε ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν (διαρραγεῖεν γὰρ) οὔτ' ἀμφιέννυνται πλείω ἢ δύνανται φέρειν (ἀποπνιγεῖεν γὰρ ἄν) ἀλλὰ τὰ περιττὰ χρήματα πράγματα ἔχουσιν. ἐγὼ δ' ὑπηρετῶ μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ὀρέγομαι ἀεὶ πλειόνων· ἐπειδὰν δὲ κτήσωμαι, ἃ ἂν ἴδω περιττὰ ὄντα τῶν ἐμοὶ ἀρκούντων, τούτοις τάς τ' ἐνδείας τῶν φίλων * ἐξαρκοῦμαι, καὶ πλουτίζων καὶ εὐεργετῶν ἀνθρώπους εὔνοιαν ἐξ αὐτῶν κτῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ τούτων καρποῦμαι ἀσφάλειαν καὶ εὔκλειαν· ἃ οὔτε κατασήπεται, οὔτε ὑπερπληροῦντα λυμαίνεται· ἀλλ' ἡ εὔκλεια ὅσῳ ἂν πλείων ᾖ, τοσούτῳ καὶ μείζων καὶ καλλίων καὶ κουφοτέρα φέρειν γίγνεται.

μισθοφόρους φύλακας

ἐξακοῦμαι

A gnatã litteris, Crœſi miniſtro ferẽdam tradat. Quumque hæc, quæcumque dixerat, etiam mandaſſet litteris, atque obſignaſſet; dedit eas Hyſtaſpæ ad amicos ferẽdas, adſcribens ad omnes, etiã Hyſtaſpam ipſum, tamquam amicum ſuum, exciperent. Is quum circuiſſet, & Crœſi miniſter litteras adferret, inquit Hyſtaſpas: Etiã mecũ, rex Cyre, tibi agendum erit vt cum diuite: Nã multis tibi cum muneribus adſum, propter litteras tuas. Et Cyrus: Ergo iam hic quoq; theſaurus vnus nobis eſt, Crœſe: tu ceteros
B conſiderato, ac rationes ſubducito, quantæ nobis pecuniæ paratæ ſint, ſi ad vſum aliquem eis mihi ſit opus. Crœſus initis rationibus, multo plures reperiſſe fertur, quam habiturum in theſauris fuiſſe Cyrũ dixerat, ſi eas collegiſſet. Quod vbi patuit, dixiſſe Cyrus traditur: Videſne Crœſe, mihi quoque theſauros eſſe? Tu vero me iubes colligendo inuidiæ me atque odio exponere, ac mercenariis cuſtodibus præfectis fidem habere. Sed ego amicos locu-
C pletatos arbitror mihi theſauros eſſe, cuſtodeſque tum mei ipſius, tum bonorũ noſtrorũ fideliores, quam ſi præſidiarios mercede conductos eis præficerem. Etiam aliud quiddam tibi dicam. Ego id, Crœſe, quo indito in hominũ animos, Dii pariter omnes fecere pauperes, ne ipſe quidẽ vincere poſſum: ſed expleri pecuniis nequeo, perinde atque ceteri. Verum hoc diſcrimẽ inter me atque alios plurimos eſſe puto, quod illi pecuniæ copia potiti, ſuperante ſufficientem, partim eam defodiãt, partim
D ſitu & putredine corrũpi ſinant, partim numerando, metiendo, ponderando, ventilãdo, cuſtodiendo ſibi negotium faceſſant. Neque tamen interea, dum eam domi habẽt, plus comedũt, quã ferre poſſint, quod alioqui creparent; neque plures induũt veſtes, quã geſtare poſſint, quod alioqui ſuffocarentur; ſed opes illæ nimiæ nihil eis ſunt aliud quam negotiorum moleſtiæ. Ego & Diis inſeruio, & plura ſemper adpeto: verum vbi eas comparaui; quas vſum mihi ſufficientem excedere video, his i-
E pſis amicorum penuriæ medeor, & homines ditando, ac beneficiis adficiendo, beneuolentiam ex eis amoremque mihi paro: de quibus & ſecuritatis & gloriæ fructum capio. Ea vero neque putredine corrumpuntur, neque nimium excreſcendo vitiantur: ſed gloria quo auctior eſt, eo fit maior, & pulchrior, & portatu leuior,

Cyri αὐτάρκεια

» ac ſæpenumero etiam illos, qui eã geſtant,
» expeditiores reddit. Atque vt hoc quoque
» ſcias, Crœſe, non equidem eos, qui pecu-
» nias plurimas poſſident, & ſeruant pluri-
» mas, feliciſſimos duco; quod hoc pacto
» qui muros cuſtodiunt, fortunatiſſimi eſ-
» ſent, quum omnia, quæ sũt in vrbibus, cu-
» ſtodiant: ſed qui parare quamplurimas iu-
ſte poteſt, & plurimis honeſte vti, hunc
ego feliciſſimum arbitror, etiam opum
reſpectu. Et hæc Cyrus vti verbis profe-
rebat, ita etiam in oculis omnium faciebat.
Præterea quum animaduertiſſet, hominũ
pleroſque, dum bona valetudine conti-
nuo fruuntur, operam dare, vt à rebus
neceſſariis inſtructi ſint, & quæ victui re-
cte valentium vſui ſint, reponere; verum,
vt, poſteaquam in morbum inciderint, v-
tilia ſuppetant, id quia non admodum eis
eſſe curæ cernebat: viſum eſt ei, hac quo-
que in parte elaborandum eſſe. Itaque
medicos præſtantiſſimos ad ſe collegit,
quod * nulli parcere ſumtui vellet: ac quæ-
cumque inſtrumenta quis vtilia eſſe ipſi
diceret, vel medicamenta, vel cibos, vel
potum, eorum nihil erat, cuius non para-
tam apud ſe copiam reconderet. Quod ſi
aliquando quiſpiam ex iis æger eſſet, quos
curari conueniret: & inſpiciebat & ſup-
peditabat omnia, quibus eſſet opus. Etiam
medicis gratiam habebat, quum quis ſa-
naſſet aliquem, ſumtis iis quæ haberet
ipſe recõdita. Et his, atq; aliis multis artib.
huiuſmodi Cyrus efficiebat, vt apud eos
primas obtineret, à quibus diligi ſe vellet.
Quibus autem in rebus & certamina Cy-
rus indicebat & proponebat præmia, quũ
contentiones inter ſuos excitare de ſtudiis
præclaris & honeſtis vellet; eæ res Cyro
laudem adferebant, quod curæ ipſi eſſet,
vt virtus coleretur: & præſtantiſſimis qui-
buſque certamina hæc, inter ipſos ſuſce-
pta, tum contentiones tum altercationes
iniiciebant. Præterea Cyrus quaſi legem
conſtituit, vt quidquid tandem eſſet diiu-
dicari neceſſe, ſiue aliqua in lite, ſeu certa-
mine, ad iudices vna currerent illi quibus
diiudicatione opus eſſet. Itaq; manifeſtum
eſt, aduerſarios vtroſque coniectando re-
ſpicere ſolitos ad iudices optimos, ſibique
amiciſſimos. Victus autem victoribus in-
uidebat, & eos, qui ſententiam ſecundum
ſe non tuliſſent, odio proſequebatur: Vi-
ctor contra, iure ſe viciſſe præferebat, ad-
eoque nemini ſe gratiam debere putabat.
Itidem qui primas inter amicos Cyri te-
nere volebant, perinde ſibi inuidebant,

Lectio marginis.

A πολλάκις δὲ καὶ τοὺς φέροντας * αὐτὴν κουφοτέρους παρέχεται. ὅπως δὲ καὶ τοῦτο εἰδῇς, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἐγὼ οὐ τοὺς πλεῖστα ἔχοντας, καὶ φυλάττοντας πλεῖστα, εὐδαιμονεστάτους ἡγοῦμαι· (οἱ γὰρ τὰ τείχη φυλάττοντες, οὕτως ἂν εὐδαιμονέστατοι εἶεν. πάντα γὰρ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι φυλάττουσιν) ἀλλ' ὃς ἂν κτᾶσθαί τε πλεῖστα δύνηται σὺν τῷ δικαίῳ, χρῆσθαί τε πλείστοις σὺν τῷ καλῷ, τοῦτον ἐγὼ εὐδαιμονέστατον νομίζω καὶ τὰ χρήματα. B καὶ ταῦτα μὲν δὴ φανερὸς ἦν ὥσπερ καὶ ἔλεγε πράττων. πρὸς δὲ τούτοις, κατανοήσας τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἢν μὲν ὑγιαίνοντες διατελῶσι, παρασκευάζονται ὅπως ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ κατατίθενται τὰ χρήσιμα εἰς τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν· ὅπως δὲ, ἢν ἀσθενήσωσι, τὰ σύμφορα παρέσται, τούτου οὐ πάνυ ἐπιμελουμένους ἑώρα. ἔδοξεν οὖν καὶ ταῦτα ἐκπονῆσαι αὐτῷ, τούς τε ἰατροὺς τοὺς ἀρίστους συνεκομίσατο πρὸς C αὐτὸν,* τῷ τε λέγειν ἐθέλειν, καὶ ὁπόσα ἢ ὄργανα ἔφη τις ἂν * αὐτῷ χρήσιμα γενέσθαι, ἢ φάρμακα, ἢ σῖτα, ἢ ποτὰ, οὐδὲν τούτων ὅ,τι οὐχὶ παρασκευάσας ἐθησαύριζε παρ' αὐτῷ. καὶ ὁπότε δέ τις ἀσθενήσειε τῶν θεραπεύεσθαι ἐπικαιρίων, ἐπεσκόπει καὶ παρεῖχε πάντα, ὅτου ἔδει. καὶ τοῖς ἰατροῖς δὲ χάριν ᾔδει, ὁπότε τις ἰάσαιτο τινὰ τῶν παρ' ἐκείνου λαμβάνων. ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμηχανᾶτο πρὸς τὸ πρωτεύειν παρ' οἷς ἐβούλετο ἑαυτὸν φιλεῖ- D σθαι. ὧν δὲ προηγόρευέ τε ἀγῶνας καὶ ἆθλα προυτίθει, φιλονεικίας ἐμποιεῖν βουλόμενος περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ταῦτα τῷ μὲν Κύρῳ ἔπαινον παρεῖχεν, ὅτι ἐπεμέλετο, ὅπως ἀσκοῖτο ἡ ἀρετή· τοῖς μέν τοι ἀρίστοις οἱ ἀγῶνες οὗτοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔριδας καὶ φιλονεικίας ἐνέβαλλον. πρὸς δὲ τούτοις ὥσπερ νόμον κατεστήσατο ὁ Κῦρος, ὅσα διακρίσεως δέοιτο, εἴτε δίκῃ εἴτε ἀγωνίσματι, τοὺς δεομέ- E νους διακρίσεως συντρέχειν τοῖς κριταῖς. δῆλον οὖν ὅτι ἐστοχάζοντο μὲν οἱ ἀνταγωνιζόμενοι τι ἀμφότεροι τῶν κρατίστων καὶ τῶν μάλιστα φίλων κριτῶν· ὁ δὲ μὴ νικῶν, τοῖς μὲν νικῶσιν ἐφθόνει, τοὺς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίνοντας ἐμίσει· ὁ δ' αὖ νικῶν, τῷ δικαίῳ προσεποιεῖτο νικᾶν, ὥστε χάριν οὐδενὶ ἡγεῖτο ὀφείλειν. καὶ οἱ πρωτεύειν δὲ βουλόμενοι φιλίᾳ παρὰ Κύρῳ,

τῷ τελεῖν ἐθ. αὐτῷ

A ὥσπερ ἄλλοι ἐν πόλεσιν, καὶ οὗτοι ἐπιφθόνως πρὸς ἀλλήλους εἶχον. ὥσθ' οἱ πλέονες ἐκποδὼν ἐβούλοντο ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον γενέσθαι μᾶλλον, ἢ συμπράξαι ἄν τι ἀλλήλοις ἀγαθόν. καὶ ταῦτα μὲν δεδήλωται, ὡς ἐμηχανᾶτο τοὺς κρατίστους αὐτὸν μᾶλλον πάντας φιλεῖν, ἢ ἀλλήλους. νῦν δὲ ἤδη διηγησόμεθα, ὡς τὸ πρῶτον ἐξήλασε Κῦρος ἐκ τῶν βασιλείων. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἐξελάσεως ἡ σεμνότης ἡμῖν δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν μεμηχανημένων τὴν ἀρχὴν μὴ B εὐκαταφρόνητον εἶναι. πρῶτον μὲν οὖν πρὸ τῆς ἐξελάσεως εἰσκαλέσας πρὸς αὐτὸν τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ * τῶν ἄλλων, διέδωκεν αὐτοῖς τὰς Μηδικὰς στολάς (καὶ τότε Πέρσαι πρῶτον Μηδικὴν στολὴν ἐνέδυσαν) διαδιδούς τε ἅμα τόδε, ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ἐλάσαι βούλοιτο εἰς τὰ τεμένη τὰ τοῖς θεοῖς ἐξῃρημένα, καὶ θῦσαι μετ' ἐκείνων. πάρεστε οὖν, * ἔφη, ἐπὶ τὰς θύρας κοσμηθέντες ταῖς στολαῖς ταύταις, πρὶν ἥλιον ἀνατέλλειν, καὶ καθίστασθε ὡς ἂν ὑμῖν C Φεραύλας ὁ Πέρσης ἐξαγγείλῃ παρ' ἐμοῦ. καὶ ἐπειδὰν, ἔφη, ἐγὼ ἡγῶμαι, ἕπεσθε ἐν τῇ ῥηθείσῃ χώρᾳ. ἢν δ' ἄρα τινὶ δοκῇ ὑμῶν ἄλλῃ κάλλιον εἶναι, ἢ ὡς ἂν νῦν ἐλαύνωμεν, ἐπειδὰν πάλιν ἔλθωμεν, διδασκέτω με. ὅπῃ γὰρ ἂν κάλλιστον καὶ ἄριστον ὑμῖν δοκῇ εἶναι, ταύτῃ ἕκαστα δεῖ καταστήσασθαι. ἐπεὶ δὲ τοῖς κρατίστοις διέδωκε τὰς καλλίστας στολάς, ἐξέφερε δὴ καὶ ἄλλας Μηδικὰς στολάς. παμπόλλας γὰρ παρεσκευάσατο, οὐ- D δὲν φειδόμενος οὔτε πορφυρίδων, οὔτε ὀρφνίνων, οὔτε φοινικίδων, οὔτε καρυκίνων ἱματίων. νείμας δὲ τούτων τὸ μέρος ἑκάστῳ τῶν ἡγεμόνων, ἐκέλευσεν αὐτοὺς τούτοις κοσμεῖν τοὺς αὐτῶν φίλους, ὥσπερ, ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμῶ. καί τις τῶν παρόντων ἐπήρετο αὐτόν· σὺ δὲ, ὦ Κῦρε, ἔφη, πότε κοσμήσῃ; ὁ δ' ἀπεκρίνατο· οὐ γὰρ νῦν, ἔφη, δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι, ὑμᾶς κοσμῶν; ἀμέλει, ἔφη, ἢν δύνωμαι ὑμᾶς τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, ὁποίαν ἂν ἔχων στολὴν τυγχάνω, ἐν ταύτῃ E καλὸς φανοῦμαι. οὕτω δὴ οἱ μὲν ἀπελθόντες, μεταπεμπόμενοι τοὺς φίλους ἐκόσμουν ταῖς στολαῖς. ὁ δὲ Κῦρος, νομίζων Φεραύλαν τὸν ἐκ τῶν δημοτῶν, καὶ συνετὸν εἶναι, καὶ φιλόκαλον, καὶ εὔτακτον, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι αὐτῷ οὐκ ἀμελεῖν, ὅς ποτε καὶ περὶ τοῦ τιμᾶσθαι ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν συνεῖπε· τοῦτον δὴ καλέσας, συνεβουλεύετο αὐτῷ,

ἄλλων συμμάχων, διέδωκε.

ἴτε, αὔριον ἐπὶ τὰς

atque alij ſolent, qui deguntin vrbibus. Itaque complures malebant alius alium è medio ſublatum potius, quam vt inuicem adiuuando commodum aliquod ſibi procurarent. Et hæc quidem indicata ſunt, quo pareat, quibus artibus Cyrus effecerit, vt præſtantiſſimi quique magis ipſum amarent, quam ſe mutuo. Iam vero narrabimus, quo pacto Cyrus primum è regia prouectus ſit. Nam ipſa maieſtas huius prouectionis vna nobis videtur ex iis eſſe artibus, quæ perfecerunt vt imperium ipſius facile contemni non poſſet. Primum igitur, antequam prodiret, arceſſitis tam Perſis, quam aliis, qui eſſent cum imperio, veſtes inter eos Medicas diſtribuit. Et amictum ſane Medicum Perſæ tunc primum induerunt. Simul inter diſtribuendum dicebat, velle ſe prouehi ad fana Diis ſelecta, & vna cum ipſis rem ſacram facere. Quamobrem ad portas adeſte, ornati veſtibus iſtis, prius quam ſol oriatur, & ſic conſiſtite, quemadmodum Pheraulas Perſa vobis ex me denuntiabit; quumque ipſe præceſſero, vos loco vobis indicato ſequimini. Quod ſi cui veſtrum alia quæpiam ratio videbitur elegantior, quam ea qua modo prodimus; is illam mihi, quum redierimus, oſtendat. Nam vti vobis pulcherrimum optimumque viſum fuerit, ita ſingula conſtitui debent. Poſteaquam in præſtantiſſimos veſtes elegantiſſimas diſtribuit, etiam alias veſtes Medicas protulit. Plurimas enim parari curauerat, nullis parcens, ſiue purpurei, ſeu fuſci, ſeu punicei, ſeu caryccini vel ſanguinei coloris veſtes eſſent. Has autem ſingulos in duces diſpertitus, iuſſit, vt eis ornarent amicos ſuos; Sicut & ego, inquit, vos orno. Tum quidam ex iis qui aderant, eum interrogans: Tu vero, ait, Cyre, quando exornaberis? Cui Cyrus reſpondens: An modo, inquit, non etiam ipſe vobis ornari videor, dum vos orno? Nimirum ſi poſſim in vos, amicos meos, eſſe beneficus; quamcumque tandem habeam veſtem, in ea videbor elegans. Sic illi digreſſi, veſtibus iſtis amicos arceſſitos ornabant. Cyrus vero, quod exiſtimaret, Pheraulam, hominem ceteroqui plebeium, & ingenio valere, & omnis elegantiæ atque ordinis eſſe ſtudioſum, minimeque negligentem in iis quæ Cyro grata facere poſſet, & illum ipſum, qui aliquando ſententiam de ſingulis pro dignitate ornandis oratione ſua comprobauerat: hunc arceſſit, & cum eo deliberat,

Cyri è regia prodeuntis pompa.

quo pacto effecturus eſſet, vt ipſorum pro-
vectio ſpectatu beneuolis pulcherrima,
infeſtis maxime formidabilis eſſet. Quũ-
que diſpiciẽtibus ipſis eadem viſa fuiſſent,
Pheraulam diligenter operam dare iubet,
vt in craſtinum ita fieret provectio, quem-
» admodum ipſis pulchra fore paruiſſet. E-
» quidem, ait, quod ordinem in provectio-
» ne ſeruandum attinet, omnes tibi parere
» iuſſi. Verum vt eo lubentius imperanti tibi
» obtẽperent, age tunicas has pro ſatellitum
» haſtatorum ducibus ſumito: atque etiam
» ſaga iſta equeſtria ducibus equitum dato,
» & curruũ ducibus alias haſce tunicas. Ac
Pheraulas quidem has acceptas perfere-
bat. Eum vbi duces conſpexiſſent, aiebant:
» Magnus tu ſane quidã es, Pheraula, quum
» nobis etiam ſis indicaturus quæ facienda
» ſint. Nõ profecto, inquit Pheraulas, non id
» ſolũ, vti quidem videtur; ſed vna ſarcinas
» etiam portabo. Itaque duo iſta ſaga nunc
» affero, alterum tibi, & huic alterum: quo-
» rum tu, vtrum volueris, accipito. Tum de-
inde is, qui ſagum accipiebat, inuidiæ obli-
uiſcebatur; ſtatimque ipſum in conſilium
adhibebat, vtrum ſumeret. Pheraulas, vbi
» de meliore ſago conſilium dediſſet: Si tu
» indicaueris, ait, quod optionem tibi dede-
» rim; deinceps, vbi rurſus aliquid admini-
» ſtrabo, diſſimilem adminiſtrum inuenies.
Atque in hunc modum Pheraulas his diſ-
tributis, vt iuſſus erat; ſtatim curabat ea
quę ad provectionem Cyri pertinerent, vt
ſingula quã elegantiſſime inſtructa eſſent.
Poſtridie prius erant omnia liquida & in-
tegra, quam illuxiſſet; & ſeries ex vtraque
viæ parte ſtabant: quemadmodũ iam quo-
que ſubſiſtunt, qua rex equitaturus eſt: at-
que inter has ſeries nemini licet ingredi,
qui non ſit honoratorum in numero. Ad-
ſtabant & flagelliferi quidã, cædentes eos,
qui moleſti eſſe vellent. Ac primum qui-
dem ſatellites ad quater mille ſtabant an-
te portas, in quaternos explicati: ex vtra-
que vero portarum parte millia duo. Ade-
rant itẽ equites omnes, & ex equis deſcen-
derant, exſertis per * candyas manibus,
quemadmodum hac eas etiam tempeſtate
exſerunt, quoties ipſos rex adſpicit. Sta-
bant vero ad dextram Perſæ, ſocij ceteri
ad læuam viæ partem, eodemque modo
curruum pars vtrimque dimidia. Poſtea-
quam regiæ fores aperirentur, primum Io-
ui quaterni pulcherrimi tauri duceban-
tur, & Diis ceteris, quibus Magi ducen-
dos ſuis è ritibus indicarant. Nam Perſæ
multo magis exiſtimãt diuinis in rebus ar-

Candys Perſica veſtis nomen, quam milites fibula nectunt.

A πῶς ἂν τοῖς μὲν εὔνοις κάλλιστα ἰδεῖν ποιοῖτο τὴν
ἐξέλασιν, τοῖς δὲ δυσμενέσι φοβερώτατα. ἐπεὶ
δὲ σκοποῦντοιν αὐτοῖν ταὐτὰ ἔδοξεν, ἐκέλευσε
τὸν Φεραύλαν ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν οὕτω
* γένηται αὔριον ἡ ἐξέλασις, ὥσπερ ἔδοξε κα- γένοιτο
λῶς ἔχειν. εἴρηκα δέ, ἔφη, ἐγὼ πάντας πείθε-
σθαί σοι περὶ τῆς ἐν τῇ ἐξελάσει τάξεως. ὅπως
δ' ἂν ἥδιον παραγγέλλοντός σου ἀκούωσι, φέρε
λαβών, ἔφη, χιτῶνας μὲν τουτουσὶ τοῖς τῶν δο-
ρυφόρων ἡγεμόσι.* καλέσας δὲ τούσδε ἐφιππείους, κάνδυς δὲ
B τοῖς τῶν ἱππέων ἡγεμόσι δός, καὶ τῶν ἁρμάτων τοῖς τουσδὲ τοὺς
ἡγεμόσιν ἄλλους τούσδε χιτῶνας. ὁ μὲν δὴ ἔ-
φερε λαβών· οἱ δὲ ἡγεμόνες ἐπεὶ ἴδοιεν αὐτόν,
ἔλεγον· μέγας δὲ σύγε, ὦ Φεραύλα, ὁπότε γε
καὶ ἡμῖν τάξεις, ἃ ἂν δέοι ποιεῖν· οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ
Φεραύλας, οὐ μόνον γε ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ συ-
σκευοφορήσω. νῦν γοῦν φέρω τώδε δύω κάνδυε,
τὸν μὲν σοί, τὸν δὲ ἄλλῳ· σὺ μέντοι τούτων λά-
βε ὁπότερον βούλει. ἐκ τούτου δὴ ὁ μὲν λαμ-
C βάνων τὸν κάνδυν, τοῦ μὲν φθόνου ἐπελέληστο, εὐ-
θὺς δὲ συνεβουλεύετο αὐτῷ, ὁπότερον λαμβά-
νοι. ὁ δὲ συμβουλεύσας,* ἂν ὁπότερος βελτίων ὁπότερος ἂν
εἴη, καὶ εἰπών· ἢν μου κατηγορήσῃς, ὅτι αἵρεσίν
σοι δέδωκα, εἰσαῦθις ὅταν διακονῶ, ἑτέρῳ χρήσῃ
μοι διακόνῳ. ὁ μὲν δὴ Φεραύλας οὕτω διαδούς,
ᾗ ἐτάχθη, εὐθὺς ἐπεμέλετο τῶν εἰς τὴν ἐξ-
έλασιν, ὅπως ὡς κάλλιστα ἕκαστα * ἕξοι. ἡνίκα
δ' ἡ ὑστεραία ἧκε, καθαρὰ μὲν ἦν πάντα πρὸ
ἡμέρας,* σῖχοι δὲ εἱστήκεσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁ- στῖχοι
D δοῦ, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι ἵστανται ᾗ ἂν βασιλεὺς μέλ-
λῃ ἐλαύνειν, ὧν ἐντὸς οὐδενὶ ἔστιν εἰσιέναι τῶν μὴ
τετιμημένων· μαστιγοφόροι δὲ καθέστασαν, οἳ
ἔπαιον εἴ τις ἐνοχλοίη. ἕστασαν δὲ πρῶτον μὲν
τῶν δορυφόρων εἰς τετρακισχιλίους, ἔμπροσθεν δὲ
τῶν πυλῶν εἰς τέτταρας, δισχίλιοι δὲ ἑκατέρωθεν
τῶν πυλῶν. καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ πάντες παρῆσαν, κα-
ταβεβηκότες ἀπὸ τῶν ἵππων,* καὶ διηρκότες τὰς διειρκότες
χεῖρας διὰ τῶν κανδύων, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι διείρου-
σιν, ὅταν ὁρᾷ βασιλεύς. ἕστασαν δὲ Πέρσαι μὲν ἐκ
E δεξιᾶς, οἱ δὲ ἄλλοι σύμμαχοι ἐξ ἀριστερᾶς τῆς
ὁδοῦ, καὶ τὰ ἅρματα ὡσαύτως τὰ ἡμίσεα ἑ-
κατέρωθεν. ἐπεὶ δὲ ἀνεπετάννυντο αἱ τοῦ βα-
σιλείου πύλαι, πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ Διὶ ταῦ-
ροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας, καὶ οἷς τῶν ἄλλων θεῶν
οἱ Μάγοι ἐξηγοῦντο.* πολλοὶ γὰρ οἴονται Πέρ- πολλῷ, vel πολὺ
σαι χρῆναι τοῖς περὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον τεχνί-

τοῖς χρῆσθαι, ἢ περὶ τἆλλα. μετὰ δὲ τοὺς βοῦς ἵπποι ἤγοντο,* θῦμα τῷ ἡλίῳ· μετὰ δὲ τούτους ἐξήγετο ἅρμα λευκὸν, χρυσόζυγον, ἐστεμμένον, Διὸς ἱερόν. μετὰ δὲ τοῦτο, ἡλίου ἅρμα λευκὸν, καὶ τοῦτο ἐστεμμένον ὥσπερ τὸ πρόσθεν. μετὰ δὲ τοῦτο, ἄλλο τρίτον ἅρμα ἐξήγετο, φοινικίσι καταπεπταμένοι οἱ ἵπποι, καὶ πῦρ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἤδη αὐτὸς ἐκ τῶν πυλῶν προυφαίνετο ὁ Κῦρος ἐφ' ἅρματος, ὀρθὴν ἔχων τὴν τιάραν, καὶ χιτῶνα πορφυροῦν μεσόλευκον, (ἄλλῳ δ' οὐκ ἔξεστι μεσόλευκον ἔχειν) καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν ἀναξυρίδας* ὑσγινοβαφεῖς, καὶ κάνδυν ὁλοπόρφυρον. εἶχε δὲ καὶ διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ. καὶ οἱ συγγενεῖς δὲ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔχουσι. τὰς δὲ χεῖρας ἔξω τῶν χειρίδων εἶχε. παρωχεῖτο δὲ αὐτῷ ἡνίοχος μέγας μὲν, μείων δ' ἐκείνου, εἴτε καὶ τῷ ὄντι, εἴτε καὶ ὁπωσοῦν. μείζων δὲ ἐφάνη πολὺ Κῦρος. ἰδόντες δὲ, πάντες προσεκύνησαν, εἴτε καὶ ἄρξαι τινὲς κεκελευσμένοι, εἴτε καὶ ἐκπλαγέντες τῇ παρασκευῇ, καὶ τῷ δόξαι μέγαν τε καὶ καλὸν φανῆναι τὸν Κῦρον. πρόσθεν δὲ Περσῶν οὐδεὶς Κῦρον προσεκύνει. ἐπεὶ δὲ προῄει τὸ τοῦ Κύρου ἅρμα, προηγοῦντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δορυφόροι, παρείποντο δὲ οἱ δισχίλιοι ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος, ἐφείποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτοῦχοι ἐφ' ἵππων κεκοσμημένοι σὺν τοῖς παλτοῖς ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους. οἱ δ' αὖ τῷ Κύρῳ τρεφόμενοι ἵπποι παρήγοντο χρυσοχάλινοι,* ῥαβδωτοῖς ἱματίοις καταπεπταμένοι, ἀμφὶ τοὺς διακοσίους. ἐπὶ δὲ τούτοις δισχίλιοι ξυστοφόροι. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἱππεῖς οἱ πρῶτοι γενόμενοι, μύριοι, εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τεταγμένοι. ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Χρυσάντας. ἐπὶ δὲ τούτοις μύριοι ἄλλοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ὑστάσπας. ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι* μύριοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Δατάμας. ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Γαδάτας. ἐπὶ δὲ τούτοις Μῆδοι ἱππεῖς, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀρμένιοι, μετὰ δὲ τούτους Ὑρκάνιοι, μετὰ δὲ τούτους Καδούσιοι, [ἐπὶ δὲ τούτοις Σάκαι.* μετὰ δὲ τοὺς ἱππέας ἅρματα ἐπὶ τεττάρων τεταγμένα. ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρταβάτης Πέρσης. πορευομένου δὲ αὐτοῦ, παρείποντο πάμπολλοι ἄνθρωποι ἔξω τῶν σημείων, δεόμενοι Κύρου ἄλλος ἄλλης πράξεως. πέμψας οὖν πρὸς αὐτοὺς τῶν σκηπτούχων τινὰς, οἳ παρείποντο αὐτῷ τρεῖς ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος αὐτοῦ,

Margin: ὑσγινοβαφεῖς, *Hyſginum vero volunt herbam eſſe quidam, cuius color hic intelligatur.*

Margin: ῥαβδωτοῖς

Margin: μύριοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως,

A tificum opera vtendum eſſe, quàm in aliis. Secundum boues, equi ducebantur, ad ſacrificium Solis: poſt eos producebatur currus albus, cum aureo iugo, & coronatus, Ioui ſacer. Pone hunc Solis currus albus, itidem vti prior ille, coronatus. Poſt illum currus alius tertius producebatur, cuius equi puniceis ſtragulis conteċti erāt; & poſt eum viri quidam ſequebantur, qui magno in foco ignem geſtabant. Poſt quos iam Cyrus ipſe prodibat in conſpeċtum è portis in curru, cum tiara reċta, &
B tunica purpurea * ſemi alba, (alij vero ſemialbam*geſtare non licet) & ſubligaculis circum crura colore *byſſino tinċtis, & toto purpureo candye. Habebat & circum tiaram diadema ſiue faſciam, idemque inſigne cognatis ipſius erat, ſicut & hoc tempore illud retinent. Manus extra manicas tenebat. Præter ipſum curru vehebatur auriga, procerus quidem ille, ſed Cyro tamen minor; ſiue hoc reipſa ſic eſſet, ſeu quocumque modo: multo quidem certe grandior viſus eſt Cyrus. Eum vbi conſpe-
C xiſſent, omnes adorando ſummiſſe venerati ſunt: ſiue quia fuiſſet imperatum, vt aliqui venerationis huius initium facerent, ſeu quod adparatus eos ſtupore quodam adfeciſſet, ſeu quod procerus & pulcher Cyrus ipſe viſus eſſet. Anteid quidem tempus Perſarum nemo Cyrum ita veneratus fuerat. Quū autem currus Cyri proveheretur, præibant illi quater mille ſatellites, bis mille ad currus vtrūque latus comitabātur, ſceptrigeris ad paritoribus eum
D in equis ſubſequentibus, qui & ornati erāt, & geſtabant tragulas, numero fere trecēti. Præterea ducebātur equi frænis aureis inſignes, qui Cyro nutriebantur, virgatis veſtibus inſtrati, ad ducentos. Secūdum hos cōtati bis mille: poſt eos primi decies mille facti equites, vbiq; per centenos ordinati, quorum dux erat Chryſantas. Poſt hos alij decies mille Perſici equites, eodem modo inſtructi, quorum dux erat Hyſtaſpas. Poſt eos itidem alij decies mille, quos Datamas ducebat. Rurſum poſt hos alij, duce Gada-
E ta. Poſt eos erant equites Medi, ac poſt hos Armenij, poſt illos Hyrcanij, poſt quos Cadufij, ac poſt Caduſios Sacæ. Equites à tergo currus in quaternos ordinati ſequebātur, quos Artabates Perſa ducebat. Quūq; iā pergeret, homines permulti extra ſigna ſequebantur, quorum alius aliud quiddam à Cyro petebat. Itaque miſſis ad eos quibuſdā ex ſceptriferis, qui terni ab vtroque currus latere nuntiorū perferēdorū cauſſa

Margin: ſubalbicāte.

Margin: Lectio marginis.

Margin: Byſſinus color, aureo proximus, vt in crudis filis ſericis.

Margin: Perſæ primum adorationis ritu Cyrum colunt.

comitabantur, dici eis iuſſit; ſi quid aliquis ab ſe poſceret, is præfectis inferioribus, quidcumque vellet, indicaret: Eos aiebat rem ad ſe delaturos. Quamobrẽ illi diſcedentes, mox ad equites ſe conuertebant, & quem quiſque potiſſimum adiret, deliberabant. Cyrus autem, quos ex amicis coli maxime ab hominibus vellet; eos, miſſo quodam, ad ſe ſingillatim arceſſebat, & his verbis compellabat: Si quis iſtorum, qui adſectantur, vobis aliquid indicarit; ſi quidem nihil dicere videbitur, non adtẽdite: Qui vero iuſta poſtulare viſus fuerit, de hoc ad me referte, vt communi conſultatione res eas expediamus. Et ceteri quidem, vocante Cyro, totis viribus adequitantes obtemperabant, ſuoque ſtudio quoddam incrementum imperio Cyri adiungebant, & ſe promtiſſimos ad parendũ demonſtrabant. Vnus * Daipharnes erat, minus culta vir indole, qui ſe, ſi minus celeriter pareret, viſum irí magis ingenuum ac liberum exiſtimabat. Id quum animaduerteret Cyrus, priuſquam accederet, ſecumque colloqueretur, quemdam è ſceptrigeris ſummiſit, ac dicere homini iuſſit, nihil amplius eo ſibi opus eſſe; nec deinceps eum arceſſebat. Qui autem poſterior illo vocatus fuerat, equo prior advectus eſt; eiq; Cyrus equum donauit ex illorum numero, qui vna ſequebantur, & ex ſceptrigeris quemdam hunc deducere iuſſit, quo ille mandaſſet. Hoc vero qui cernerent, eſſe putabãt honorificum quiddam, ac multo plures iſtum deinceps colebant. Quum ad delubra perueniſſent, ſacrum Ioui fecere, tauris integris combuſtis: deinde Soli, combuſtis huic equis integris. Hinc Telluri mactatis hoſtiis, id fecere, quod Magi docuerant: poſt iis heroibus, qui terram Syriam tenerent. Quibus peractis, quia locus amœnus erat, metam deſignauit ad ſtadiorum quinque ſpatium; iuſſitque, vt tributim heic equos totis viribus ad curſum emitterent. Ipſe cum Perſis invectus vicit, quippe cui multo maxime res equeſtris curæ fuerat. Inter Medos* Artabates victoriam adeptus eſt. Huic enim Cyrus equum donauerat. Inter Syros is, qui Syris præerat. Inter Armenios, Tigranes. Inter Hyrcanios, equitum præfecti filius. Inter Sacas autem priuatus quidam miles equo ſuo ceteros equos à tergo reliquit, prope dimidio ſpatio curriculi. Atq; heic Cyrus interrogaſſe iuuenem dicitur, an hunc equum commutare cum regno vellet: Illum reſpõdiſſe: Nollem equidem

Al. Datines · *Artabazus.*

A τούτου ἕνεκα τοῦ διαγγέλλειν, ἐκέλευσεν εἰπεῖν αὐτοῖς, εἴ τις τι αὐτοῦ δέοιτο, διδάσκειν τῶν ὑπάρχων τινὰ ὅ,τι τις βούλοιτο· ἐκείνους δ' ἔφη πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν. οἱ μὲν δὴ ἀπιόντες εὐθὺς κατὰ τοὺς ἱππέας ἐπορεύοντο, καὶ ἐβουλεύοντο τίνι ἕκαστος προσίοι. ὁ δὲ Κῦρος οὓς ἐβούλετο μάλιστα θεραπεύεσθαι τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τούτους, πέμπων τινὰ, πρὸς αὐτὸν ἐκάλει* καθ' ἕκαστον, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς [οὕτως· *ἤν τις ὑμᾶς B διδάσκῃ τι τούτων τῶν παρεπομένων, ὃς μὲν ἂν μηδὲν δοκῇ ὑμῖν λέγειν, μὴ προσέχετε αὐτῷ τὸν νοῦν· ὃς δ' ἂν δικαίων δεῖσθαι δοκῇ, εἰσαγγέλλετε πρὸς ἐμὲ, ἵνα κοινῇ βουλευόμενοι διαπράττοιμεν αὐτοῖς. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ἐπεὶ καλέσειεν, ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντες ὑπήκουον, συναύξοντες τὴν ἀρχὴν τῷ Κύρῳ, καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι σφόδρα πείθοιντο.* Δαϊφάρνης δέ τις ἦν, σολοικότερος ἄνθρωπος τῷ τρόπῳ, ὃς ᾤετο, * εἰ μὴ ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτερος ἂν φαίνεσθαι. C αἰσθόμενος οὖν ὁ Κῦρος τοῦτο, πρὶν προσελθεῖν αὐτὸν καὶ διαλεχθῆναι αὐτῷ, ὑποπέμψας τινὰ τῶν σκηπτούχων, εἰπεῖν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐδὲν ἔτι δέοιτο· καὶ τὸ λοιπὸν οὐκ ἐκάλει.* ὡς δ' ὁ ὕστερον κληθεὶς αὐτοῦ, πρότερος αὐτῷ ὑπήκουσε, προσήλασεν ὁ Κῦρος, καὶ ἵππον αὐτῷ ἔδωκε τῶν παρεπομένων, καὶ ἐκέλευσε τῶν σκηπτούχων τινὰ συναπαγαγεῖν αὐτῷ, ὅπου κελεύσειε. τοῖς δὲ ἰδοῦσιν, ἔντιμόν τι τοῦτο ἔδοξεν εἶναι· καὶ πολὺ πλείο- D νες ἐκ τούτου αὐτὸν ἐθεράπευον ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πρὸς τὰ τεμένη, ἔθυσαν τῷ Διῒ, καὶ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ταύρους· ἔπειτα τῷ Ἡλίῳ, καὶ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ἵππους. ἔπειτα Γῇ σφάξαντες, ὡς ἐξηγήσαντο οἱ Μάγοι, ἐποίησαν· ἔπειτα δὲ, ἥρωσι τοῖς Συρίαν ἔχουσι. μετὰ δὲ ταῦτα, καλοῦ ὄντος τοῦ χωρίου, ἔδειξε τέρμα ὡς ἐπὶ πέντε σταδίων χωρίου, καὶ εἶπε κατὰ φυλὰς ἀνὰ κράτος ἐνταῦθα ἀφεῖναι τοὺς ἵππους. σὺν μὲν οὖν τοῖς Πέρσαις αὐτὸς ἤλασε, καὶ ἐνίκα. πολὺ μάλιστα γὰρ ἐ- E μεμελήκει αὐτῷ ἱππικῆς. Μήδων δὲ * Ἀρταβάτης ἐνίκα· (Κῦρος γὰρ αὐτῷ τὸν ἵππον ἐδεδώκει) Σύρων δὲ, ὁ προστάτης· Ἀρμενίων δὲ, Τιγράνης· Ὑρκανίων δὲ, ὁ υἱὸς τοῦ ἱππάρχου· Σακῶν δὲ, ἰδιώτης ἀνὴρ, ἀπέλιπεν ἄρα τῷ ἵππῳ τοὺς ἄλλους * ἵππους ἐγγὺς τῷ ἡμίσει τοῦ δρόμου. ἔνθα δὴ λέγεται ὁ Κῦρος ἐρέσθαι τὸν νεανίσκον, εἰ δέξαιτ' ἂν βασιλείαν ἀντὶ τοῦ ἵππου. τὸν δ' ἀποκρίνασθαι, ὅτι βασιλείαν μὲν

καθ' ἕνα ἕκαστον, · Δαπίνης · ἡ ταχὺ ὑπακούειν, ἀνελεύθ. · Consule Notas. · Ἀρτάβαζος · ἵππῳ

accipere

οὐκ ἂν δεξαίμην, χάριν δὲ ἀνδρὶ ἀγαθῷ καταθέσθαι δεξαίμην ἄν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε· καὶ μὴν ἐγὼ δεῖξαί σοι θέλω, ἔνθα * κἂν μύων βάλῃς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. πάντως τοίνυν, ὁ Σάκας ἔφη, [ἀνελόμενος * δεῖξόν μοι· ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ ἀνελόμενος. καὶ ὁ μὲν Κῦρος δείκνυσιν αὐτῷ, ὅπου ἦσαν πλεῖστοι τῶν φίλων. ὁ δὲ * καταμύων ἵησι τῇ βώλῳ, καὶ παρελαύνοντος Φεραύλα τυγχάνει. ἔτυχε γὰρ ὁ Φεραύλας παραγγέλλων τι * τεταγμένον παρὰ τοῦ Κύρου. βληθεὶς δὲ οὐδὲ μετεστράφη, ἀλλ' ᾤχετο ἐφ' ὅπερ ἐτάχθη. ἀναβλέψας δὲ ὁ Σάκας, ἐρωτᾷ τίνος ἔτυχεν. οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδενὸς τῶν παρόντων. ἀλλ' οὐ μέντοι, ἔφη ὁ νεανίσκος, τῶν γε ἀπόντων. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, σύ γε ἐκείνου τοῦ παρὰ τὰ ἅρματα ταχὺ ἐλαύνοντος τὸν ἵππον. καὶ πῶς, ἔφη, οὐ μεταστρέφεται; καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· μαινόμενος γάρ τίς ἐστιν, ὡς ἔοικεν. ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος ᾤχετο, σκεψόμενος, τίς εἴη, καὶ εὑρίσκει τὸν Φεραύλαν γῆς τε κατάπλεον τὸ γένειον, καὶ αἵματος· ἐρρύη γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς ῥινὸς, βληθέντι. ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, ἤρετο αὐτὸν εἰ βληθείη. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὡς ὁρᾷς. δίδωμι τοίνυν σοι, ἔφη, τοῦτον τὸν ἵππον. ὁ δ' ἐπήρετο, ἀντὶ τοῦ; ἐκ τούτου δὴ διηγεῖτο ὁ Σάκας τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλος εἶπε [καὶ * οἶμαί γε οὐχ ἡμαρτηκέναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν· ἀλλὰ πλουσιωτέρῳ μὲν ἄν, εἰ ἐσωφρόνεις, ἢ ἐμοὶ, ἐδίδους· νῦν δὲ κἀγὼ δέξομαι. ἐπεύχομαι δὲ, ἔφη, τοῖς θεοῖς, οἵπερ με ἐποίησαν βληθῆναι ὑπὸ σοῦ, δοῦναί μοι ποιῆσαι, μὴ μεταμέλειν σοὶ * τῆς ἐμῆς δωρεᾶς. καὶ νῦν μὲν, ἔφη, * ἀπέλα ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἐμὸν ἵππον * αὖθις δὲ ἐγὼ παρέσομαι πρὸς σέ. οἱ μὲν δὴ οὕτω διηλλάξαντο. Καδουσίων δὲ ἐνίκα * Ῥαθονίκης. ἀφίει δὲ καὶ τὰ ἅρματα καθ' ἕκαστον. τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἐδίδου βοῦς τε, ὅπως ἂν θύσαντες ἑστιῷντο, καὶ ἐκπώματα. τὸν μὲν οὖν βοῦν ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸ νικητήριον, τῶν δὲ ἐκπωμάτων τὸ αὐτοῦ μέρος Φεραύλᾳ ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ βασιλείου ἔλασιν * διατάξαι. οὕτω δὴ ἡ τότε ὑπὸ Κύρου καταστᾰθεῖσα ἔλασις, οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ βασιλέως ἔλασις· πλὴν τὰ ἱερὰ ἄπεστιν, ὅταν μὴ θύῃ. ὡς δὲ ταῦτα τέλος εἶχεν, ἀφικνοῦνται πάλιν ἐς τὴν πόλιν, καὶ ἐσκήνωσαν οἷς μὲν ἐδόθησαν οἰκίαι,

κἂν καμμύων

καμμύων

προσταχθὲν ὑπὸ Κύρ.

τῆς δὲ σῆς

ἀπέλασον

αὐτὸς

Ῥαθινίκης.

διαπρᾶξαι.

A accipere regnum, verum gratiam apud virum bonum inire nō recuſarem. Et Cyrus: Equidem, ait, oſtendere locum tibi volo, quo ſi vel conniuentibus oculis aliquid coniicias, à viro bono non ſis aberraturus. Omnino, inquit Sacas ille, oſtendito eos mihi, vt poſteaquam hanc glebam ſuſtulero, in iſtos coniiciam. Tum Cyrus ei demonſtrat, quo loco amici ipſius plurimi erāt. Is vero conniuentibus oculis ictu glebæ locum petit, & Pheraulam caſu adtingit, qui prætervehebatur. Nā is forte quid-B dam à Cyro imperatū renūtiabat. Quumque ictu percuſſus eſſet, ne ſe quidem conuertit, ſed id acturus perrexit, quod imperatum erat. Sacas, apertis oculis, quem adtigiſſet, interrogat. Neminem profecto, ait Cyrus, ex iis qui adſunt. At ne quidem, inquit adoleſcens ille, quemquam abſentiū. Immo vero, inquit Cyrus, adtigiſti profecto illum, qui præter iſtos currus celeriter equū agitat. Qui fit igitur, ait, quod ſe non conuertit? Nimirum furioſus quiſpiam eſt, ait Cyrus, vti quidem adparet. His adule-C ſcens auditis, quinam is eſſet, inſpecturus ibat; ac Pheraulā reperit, qui mentū cum barba terra & ſanguine plenum haberet: Is enim percuſſo è naribus fluebat. Quumque acceſſiſſet, an ictu percuſſus fuiſſet, interrogauit: Vt vides, reſpondit ille. Hunc ergo tibi, ait, equum dono. Cuius rei gratia? quærebat Pheraulas. Heic iam Sacas rem narrabat, ac tamdem aiebat: Arbitror equidem me à viro bono non aberraſſe. Et Pheraulas: Opulentiori, quam ego ſum, ait, ſi quidem ſaperes, eum dediſſes. ſed ta-D men eum accipio, & Deos precor, quorū volūtate factum eſt vt tu me ferires; facultatem mihi dent perficiundi, vt huius tui te muneris haud pœniteat. Et nunc quidē, ait, hoc equo meo conſcenſo diſcede: ego vero ſtatim apud te adero. Atque ita inter ſe illi permutatione vtebātur. Ex Caduſiis autem Rathonices vicit. Etiam currus ſingulos Cyrus ad curſum emiſit. Omnibus autem victoribus & boues donabat, vt eis mactatis epularētur, & pocula. Ipſe victor bouem, victoriæ præmium, accepit: pocu-E lorum partē ſuam Pheraulæ donauit, quia viſus eſſet ipſi prouectionem è regia præclare ordinaſſe. Atque vt iſta tunc à Cyro fuit inſtituta prouectio, ita etiam hoc tempore prouectio regis adhuc in vſu eſt; extra quā quod abſunt victimæ, quoties rem ſacram non facit. Poſteaquam his eſſet impoſitus finis, ad vrbem redibant, & quibus ædes erant datæ, ſuas in ædes diuerte-

Pheraulæ ſtudium in parendo mandatis Cyri.

bant; quibus datæ non erant, ad ordi-
nes. Pheraulas autem arceſſitum Sacam,
qui equum ei donauerat, hoſpitio exce-
pit; & cum alia præbuit adfatim, tum
vbi cœnati eſſent, quæ à Cyro accepe-
rat, impleta propinabat ei, donabatque
pocula. Sacas vero iſte quum copioſam
& elegantem veſtem ſtragulam videret,
copioſumque & elegantem adparatum,
» & multos famulos: Dic mihi, Pheraula,
» inquit, an etiam domi vnus ex opulentis
» eras? Quibus opulentis? ait Pheraulas.
» Immo prorſus ex iis qui manibus ſuis
» victum quærunt. Etenim pater meus ſuis
» me laboribus tenuiter alens, in diſcipli-
» na puerili educauit. Poſteaquam vero
» adoleſcentulus factus ſum, quia me in
» otio non poterat alere, rus abduxit, &
» opus illic facere iuſſit: vbi ego ſane vi-
» ciſſim eum, dum viueret, alui tum ipſe
» paſtinando, tum conſerendo agellum per-
» exiguum, non improbum tamen, ſed
» omnium iuſtiſsimum. Nam quidquid
» ſeminis accepiſſet, idipſum recte ac iu-
» ſte reddebat, ac fœnus non valde copio-
» ſum. Atque etiam aliquando ſingulari
» quadam naturæ bonitate, duplum reddi-
» dit eius quod acceperat. Hoc pacto
» igitur equidem domi viuebam. Iam ve-
» ro hæc vniuerſa, quæ vides, Cyrus mihi
» dedit. Et Sacas ille: Felicem vero te,
» cum alias ob res, inquit, tum ob id
» ipſum, quod ex paupere diues factus ſis.
» Nam arbitror tibi propterea multo iu-
» cundiores eſſe diuitias, quod quum pe-
cunias * vehementer expeteres, diuitias
» adeptus ſis. Et Pheraulas: Itane vero,
» inquit, exiſtimas, mi Saca, eo me nunc
» iucundius viuere, quo plura poſsideam?
» Neſcis, ait, me & edere, & bibere, &
» dormire ne tantillo quidem nunc ſua-
» uius, quam eo tempore quo pauper
» eram? Hoc lucri ex iſtorum copia facio,
quod plura mihi cuſtodienda ſunt, plura
diſtribuenda in alios, plurium habenda
cura, cum negotiorum moleſtiis. Nam
multi à me iam famuli cibum petunt,
» multi potum, multi veſtem: egent me-
» dicis alij: quidam vel oues à lupis lania-
» tas adfert, vel boues in præcipitium a-
» ctos, vel morbum pecudes inuaſiſſe nar-
» rat. Quo fit, vt exiſtimem, ait Pheraulas,
» plus me iam doloris ex eo percipere, quod
» multa poſsideam; quam prius, quod habe-
» rem pauca. Profecto, inquit ille Sacas,
» quum ſalua ſunt, plura cernens, longe
» maiori voluptate quam ego, adficeris.

Pheraulas gratum ſe declarat.

esurires,

Pheraula generoſus animus in ſpernendis opibus.

A κατ' οἰκίας· οἷς δὲ μή, ἐν πεζῷ. καλέσας δὲ καὶ ὁ Φεραύλας τὸν Σάκαν τὸν δόντα τὸν ἵππον, ἐξένιζε· καὶ τἆλλα τε παρεῖχεν ἔκπλεω, καὶ ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, τὰ ἐκπώματα αὐτῷ, ἃ ἔλαβε παρὰ Κύρου, * ἐκπιμπλὰς προὔπινε καὶ ἐδωρεῖτο. καὶ ὁ Σάκας ὁρῶν πολλὴν μὲν καὶ καλὴν στρωμνήν, πολλὴν δὲ καὶ καλὴν κατασκευήν, καὶ οἰκέτας δὲ πολλούς· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Φεραύλα, ἦ καὶ οἴκοι τῶν πλουσίων ἦσθα; καὶ B ὁ Φεραύλας εἶπε· ποίων πλουσίων; τῶν μὲν οὖν σαφῶς ἀποχειροβιώτων. ἐμὲ γάρ τοι ὁ πατὴρ τὴν μὲν τῶν παίδων παιδείαν, γλίσχρως αὐτὸς ἐργαζόμενος καὶ τρέφων, ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μειράκιον * ἐγιγνόμην, οὐ δυνάμενος τρέφειν ἀργόν, εἰς ἀγρὸν ἀπαγαγών, ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. ἔνθα δὴ ἐγὼ * ἀντέτρεφον ἐκεῖνον ἕως ἔζη, αὐτὸς σκάπτων καὶ σπείρων μάλα μικρὸν γήδιον, οὐ μέντοι πονηρόν γε, ἀλλὰ πάντων δικαιότατον· ὅ,τι γὰρ ἂν λάβοι C σπέρμα, καλῶς καὶ δικαίως ἀπεδίδου αὐτό τε καὶ τόκον οὐδέν τι * πολύν. ἤδη δή ποτε ὑπὸ γενναιότητος καὶ διπλάσια ἀπέδωκεν, ὧν ἔλαβεν. οἴκοι μὲν οὖν οὕτως ἔγωγε ἔζων. νῦν δὲ ταῦτα πάντα, ἃ ὁρᾷς, Κῦρός μοι ἔδωκε. καὶ ὁ Σάκας εἶπεν· ὦ μακάριε σὺ τά τε ἄλλα, καὶ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐκ πένητος πλούσιος γεγένησαι. πολὺ γὰρ οἶμαί σε καὶ διὰ τοῦτο ἥδιον πλουτεῖν, ὅτι πεινήσας χρημάτων πεπλούτηκας. καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν· ἦ γὰρ οὕτως, ὦ Σά- D κα, ὑπολαμβάνεις, ὡς ἐγὼ νῦν τοσούτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκτημαι; οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι ἐσθίω μὲν, καὶ πίνω, καὶ καθεύδω οὐδ' ὁτιοῦν νῦν ἥδιον, ἢ [τότε * ὅτε πένης ἦν; ὅτι δὲ ταῦτα πολλά ἐστι, τοσοῦτον κερδαίνω, πλείω μὲν φυλάττειν δεῖ, πλείω δὲ ἄλλοις διανέμειν, * πλείονα δὲ ἐπιμελούμενον πρά- E γματα ἔχειν. νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ πολλοὶ μὲν οἰκέται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πιεῖν, πολλοὶ δὲ ἱμάτια· οἱ δὲ ἰατρῶν δέονται· ἥκει δέ τις ἢ τῶν προβάτων * λελυκωμένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν κατακεκρημνισμένα, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεπτωκέναι τοῖς κτήνεσιν· ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη Φεραύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν, πλείω λυπεῖσθαι, ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα ἔχειν. καὶ ὁ Σάκας· ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὅταν σῶα ᾖ, πολλὰ ὁρῶν, πολλαπλάσια ἐμοῦ εὐφραίνῃ.

ἐγιγνόμην,

ἰῶ τρέφων

πολύ.

πλειόνων

ὑπὸ λύκων λελυμασμένα, ἢ λυκόσπαστα.

καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν· οὔτοι, ὦ Σάκα, οὕτως ἡδύ ἐστι τὸ ἔχειν χρήματα, ὡς ἀνιαρὸν τὸ ἀποβάλλειν. γνώσῃ δ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· τῶν μὲν γὰρ πλουτούντων οὐδεὶς ἀναγκάζεται ὑφ' ἡδονῆς ἀγρυπνεῖν, τῶν δὲ ἀποβαλλόντων τι* οὐδένα ἂν ἴδοις δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπης. μὰ Δί', ἔφη, ὁ Σάκας, οὐδέ γε τῶν λαμβανόντων τι νυστάζοντα οὐδένα ἂν ἴδοις, ὑφ' ἡδονῆς. * ἀληθῆ ἔφη, λέγεις. εἰ γάρ τοι τὸ ἔχειν οὕτως, ὥσπερ τὸ λαμβάνειν ἡδὺ ἦν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονίᾳ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. καὶ ἀνάγκη δέ τοί ἐστιν, ἔφη, ὦ Σάκα, τὸν πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν, καὶ εἰς θεοὺς, καὶ εἰς φίλους καὶ εἰς ξένους ὅστις οὖν ἰσχυρῶς χρήμασιν ἥδεται), εὖ ἴσθι τοῦτον καὶ δαπανῶντα, ἰσχυρῶς ἀνιᾶσθαι. μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας· ἀλλ' οὐκ ἐγὼ τούτων εἰμί. ἀλλὰ καὶ εὐδαίμονα ἂν τοῦτο νομίζω, τὸ πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν. τί οὖν, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὁ Φεραύλας, οὐχὶ σύ γε αὐτίκα μάλα εὐδαίμων ἐγένου, καὶ ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν γάρ, ἔφη, ταῦτα πάντα κέκτησο, καὶ χρῶ* ὅπως βούλει, αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένον, τρέφε, καὶ ἔτι εὐτελέστερον ἢ ξένον. * ἀρκέσει γάρ μοι ὅ, τι ἂν καὶ σὺ ἔχῃς τούτων μετέχειν. παίζεις, ἔφη ὁ Σάκας. καὶ ὁ Φεραύλας ὀμόσας, εἶπεν, ἦ μὴν σπουδῇ λέγειν· καὶ ἄλλα γέ σοι, ὦ Σάκα, προσδιαπράξομαι παρὰ Κύρου, μήτε θύρας τὰς Κύρου θεραπεύειν, μήτε στρατεύεσθαι. ἀλλὰ σὺ μὲν πλουτῶν οἴκοι* μένε· ἐγὼ δὲ ταῦτα ποιήσω καὶ ὑπὲρ σοῦ, καὶ ὑπὲρ* ἐμοῦ. καὶ ἐάν τι ἀγαθὸν προσλαμβάνω διὰ τὴν Κύρου θεραπείαν ἢ καὶ ἀπὸ στρατείας τινὸς, οἴσω πρὸς σὲ, ἵνα ἔτι πλειόνων ἄρχῃς. μόνον, ἔφη, ἐμὲ ἀπόλυσον ταύτης τῆς ἐπιμελείας. ἢν γὰρ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τούτων, ἐμοί τε οἶμαι πολλὰ, καὶ Κύρῳ χρήσιμον ἔσεσθαι. τούτων οὕτω ῥηθέντων, ταῦτα συνέθεντο, καὶ ταῦτα ἐποίουν. καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο εὐδαίμων γεγενῆσθαι, ὅτι πολλῶν ἦρχε χρημάτων· ὁ δ' αὖ ἐνόμιζε μακαριώτατος εἶναι, ὅτι ἐπίτροπον ἕξοι σχολὴν* παρέχοντα πράττειν ὅ, τι ἂν αὐτῷ ἡδὺ εἴη. ἦν δὲ τοῦ Φεραύλα ὁ τρόπος φιλέταιρός τε καὶ θεραπεύειν οὐδὲν ἡδὺ αὐτῷ οὕτως ἐδόκει εἶναι, οὐδ' ὠφέλιμον ὡς ἀνθρώπους. καὶ γὰρ βέλτιστον πάντων τῶν ζώων ἡγεῖτο ἄνθρωπον εἶναι καὶ εὐχαριστότατον· ὅτι ἑώρα τούς τε ἐπαινουμένους ὑπό τινος ἀντεπαινοῦντας τούτους προθύμως,

Marginal notes: ὀφθ' οὐδένα ἴδ. — ἀληθῆ σαφῶς λέγεις. — ὥσπερ — ἀρκέσοι — μένε· ἐγὼ — ἐμαυτοῦ. — παρέξοντα

A Et Pheraulas: Nequaquam, ait, adeo iucundum eſt, opes poſſidere; quam moleſtum, amittere. Verum autem dicere me intelliges. Nam illorum, qui opulenti ſunt, nemo præ voluptate vigilare cogitur: at eorum qui aliquid amittunt, neminem videas, qui præ mœrore dormire poſſit. Ne quidem profecto corũ etiam quemquam, ait Sacas, qui aliquid accipiunt, præ voluptate dormitantem videas. Vera, inquit, narras. Nam ſi tam iucundum eſſet aliquid habere, quam accipere; longe diuites pauperibus beatiores eſſent. B Enimvero neceſſe eſt, eum, mi Saca, qui multa poſſidet, etiam multa tum in Deos, tum in amicos, tũ in hoſpites impendere. Quiſquis ergo pecuniis vehementer delectatur, eum certo ſcias etiam vehementer angi, quum ſumtũ facit. At ego non ſum profecto, inquit Sacas, ex eorum numero, ſed etiam felicitatẽ quamdam hanc eſſe arbitror, vt qui multa poſſidet, multa expendat. Nõ tu igitur per Deos immortales, ait Pheraulas, iã ſtatim felix admodum factus es, & me beaſti? C Accepta enim hæc vniuerſa poſſideto, & vtitor iis ex animi ſententia: me non aliter atque hoſpitem paſcito; vel etiã vilius quam hoſpitem. Quippe mihi ſufficiet, illorũ eſſe participem, quæcumq. tu habeas. Ludis vero, inquit Sacas. Et Pheraulas iuratus ait, ſe iſta ſerio dicere. Quin & alia tibi, mi Saca, præter hæc à Cyro impetrabo, vt neque per obſequium frequentare te portas ipſius neceſſe ſit, neque militare: ſed domi tu manebis opulentus: ego hæc & tua, & D mea cauſſa faciam. Quod ſi etiam aliquid boni, vel Cyro ſtudioſe operam nauando præterea cõſequar, vel ex militia quadam; id ad te perferã, quo plura in poteſtate habeas. Tantum, ait, hac tu me cura liberato. Nam ſi ab his rebus eſſe mihi otioſo liceat, arbitror te & mihi, & Cyro, magno vſui futurum. His dictis, & paciſcebãtur hæc inter ſe, & pactis ſtabãt. Ac alter quidem eorum ſe iam felicẽ exiſtimabat, quod multarum opum dominus eſſet: alter etiam feliciſſimum, quod eſſet procuratorem ha- E biturus, qui otium ei ſuppeditaret ad agẽdum quidquid animo collibuiſſet. Erat autem ea Pheraulis indoles, vt ſodalitiis delectaretur; nec arbitrabatur ex vllius rei cultu tantum voluptatis commodive percipi, quantum ex hominis cultu & obſeruantia. Nam exiſtimabat, hominem inter omnes animantes optimum eſſe, ac gratiſſimum; quia videret, eos qui ab aliquo laudarentur, viciſsim hos ſtudioſe laudare;

Qualis à natura Pheraulas fuerit.

operamq. dare, vt gratificantibus viciſſim gratificentur: & quos beneuolo eſſe erga ſe animo cognoſcerent, eos viciſſim beneuolentia cõplecti: quos amare ſe perſpicerẽt, eos odiſſe nequaquam poſſe: parentes denique multo magis obſequiis & cultu viciſſim demereri velle, quam animalia cetera; ſiue illi ſuperſtites eſſent, ſeu mortem obiiſſent. Ceteras vero animãtes vniuerſas & magis ingratas, & minus beneficij memores eſſe, quam homines, ſentiebat. Sic igitur & Pheraulas mirifice gaudebat, quod facultatẽ habiturus eſſet, vt, aliarum rerum ſuarũ cura liberatus, amicis ceteris operam daret: itidemq. Sacas, quod multa poſſidens, multis fruiturus eſſet. Ac Sacas quidem hic Pheraulã diligebat, qui ſemper aliquid adferret: Pheraulas Sacã, quod accipere omnia vellet: ac tametſi plura ſemper ei curanda venirent, nõ tamen propterea plus ſibi negotij exhiberet. Et hi quidẽ hoc pacto degebãt. At Cyrus etiam facta re ſacra, epulo victoriæ inſtituto, illos amicos inuitauit, quos aperte conſtaret & auctum eum maxime cupere, & animis ei ſummopere beneuolis honorem habere. Cum his inuitauit & Medum illum Artabazum, & Tigranem Armenium, & equitum præfectum Hyrcanium, & Gobryã. Gadatas autem ſceptrigeris eius præerat: totaque victus ratio domeſtica ſic erat inſtituta, quemadmodum Gadatas ordinauerat. Et quoties cœnabant apud Cyrũ aliqui, ne ſedebat quidẽ Gadatas, ſed muneris ſui curam gerebat: ſin adeſſet nemo, & ipſe cũ Cyro cœnabat. Delectabatur enim Cyrus conſuetudine Gadatæ, qui propter hæc à Cyro multis & magnis honoribus adficiebatur, ac propter Cyrũ etiã ab aliis. Ad cœnã inuitati quum veniſſent, non fortuito vnumquemque collocabat; ſed quẽ honore maximo dignabatur, ad læuam, quod hæc inſidiis obnoxia magis ſit, quam dextra: ſecundum ab hoc ad dextram, tertium rurſus ad læuam, quartum ad dextrã: ac ſi plures etiã eſſent, eadem eos ratione collocabat. Arbitrabatur autem vtile eſſe, quo honore ſingulos ornaret, planum fieri. Nã vbi exiſtimant homines, eum qui præſtet aliis, neque præconia, neque præmia accepturum; liquido patet, inter eos æmulationem nullã exiſtere. Vbi vero præſtantiſſimi cuiuſque cõditio cernitur eſſe optima, ibi ſumma cũ alacritate vniuerſi certamina ſe ſuſcipere declarant. Et Cyrus quidem hoc modo, quinam apud ſe maxima eſſent auctoritate, ſtatim planum faciebat,

Cyrus in collocatione conuiuarũ certam rationem ſequitur.

A τοῖς τε χαριζομένοις πειρωμένους ἀντιχαρίζεσθαι· καὶ οὓς γνοῖεν εὐνοϊκῶς ἔχοντας, τούτοις ἀντευνοοῦντας· καὶ οὓς εἰδεῖεν φιλοῦντας αὐτούς, τούτους μισεῖν οὐ δυναμένους· καὶ γονέας δὲ πολὺ μᾶλλον ἀντιθεραπεύειν πάντων τῶν ζώων ἐθέλοντας, καὶ ζῶντας καὶ τελευτήσαντας. τὰ δ' ἄλλα πάντα ζῷα καὶ ἀχαριστότερα καὶ ἀγνωμονέστερα ἀνθρώπων ἐγίγνωσκεν εἶναι. οὕτω δὴ ὅ,τε Φεραύλας ὑπερήδετο ὅτι ἐξέσοιτο αὐτῷ, B ἀπαλλαγέντι τῆς τῶν ἄλλων κτημάτων ἐπιμελείας, ἀμφὶ τοὺς ἄλλους φίλους ἔχειν· ὅ,τε Σάκας, ὅτι ἔμελλε πολλὰ ἔχων πολλοῖς χρήσεσθαι. ἐφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φεραύλαν, ὅτι προσέφερέ τι ἀεί· ὁ δὲ, τὸν Σάκαν, ὅτι παραλαμβάνειν πάντα ἤθελε, καὶ ἀεὶ πλειόνων ἐπιμελούμενος, οὐδὲν μᾶλλον αὐτῷ ἀσχολίαν παρεῖχε. καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διῆγον. θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος, [καὶ *νικητήρια ἑστιῶν, ἐκάλεσε τῶν φίλων οἳ μάλιστ' αὐτὸν αὔξειν τε βουλόμενοι C φανεροὶ ἦσαν, καὶ τιμῶντες εὐνοϊκώτατα. συνεκάλεσε δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀρτάβαζον τὸν Μῆδον, καὶ Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον, καὶ τὸν Ὑρκάνιον *ἵππαρχον, καὶ Γωβρύαν. Γαδάτας δὲ τῶν σκηπτούχων ἦρχεν αὐτῷ, καὶ ὅπῃ ἐκεῖνος διεκόσμησεν, ἡ πᾶσα ἔνδον δίαιτα καθειστήκει· καὶ ὁπότε μὲν συνδειπνοῖέν τινες, οὐδ' ἐκάθιζε Γαδάτας, ἀλλ' ἐπεμελεῖτο· ὁπότε *δὲ μὴ αὐτοὶ εἶεν, καὶ συνεδείπνει. ἥδετο γὰρ αὐτῷ ξυνών. ἀντὶ δὲ τούτων D πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Κύρου, διὰ δὲ Κῦρον καὶ ὑπ' ἄλλων. ὡς δ' ἦλθον οἱ κληθέντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὐχ ὅπου ἔτυχεν, ἕκαστον ἐκάθιζεν· ἀλλ' ὃν μὲν μάλιστα ἐτίμα, παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ὡς εὐεπιβουλευτοτέρας ταύτης οὔσης, ἢ τῆς δεξιᾶς· τὸν δὲ δεύτερον παρὰ τὴν δεξιάν, τὸν δὲ τρίτον πάλιν παρὰ τὴν ἀριστεράν, τὸν δὲ τέταρτον παρὰ τὴν δεξιάν· καὶ ἢν πλέονες ὦσιν, ὡσαύτως. E σαφηνίζεσθαι δέ, ὡς ἕκαστον ἐτίμα, τοῦτο ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι· ὅτι ὅπου μὲν οἴονται οἱ ἄνθρωποι τὸν κρατιστεύοντα μήτε κηρυχθήσεσθαι, μήτε ἆθλα λήψεσθαι, δῆλοί εἰσιν ἐνταῦθα οὐ φιλονείκως πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες· ὅπου δὲ μάλιστα πλεονεκτῶν ὁ κράτιστος φαίνεται, ἐνταῦθα προθυμότατα φανεροί εἰσιν ἀγωνιζόμενοι πάντες. καὶ ὁ Κῦρος οὕτως ἐσαφήνιζε μὲν τοὺς κρατιστεύοντας παρ' ἑαυτῷ,

ὕπαρχον.

δὲ αὐτοὶ ἦσαν, hoc eſt, ſoli,

εὐθὺς ἀρξάμενος ἐξ ἕδρας καὶ παραστάσεως. οὐ μέντοι ἀθάνατον τὴν ταχθεῖσαν ἕδραν κατεστήσατο, ἀλλὰ νόμιμον ἐπεποιήσατο, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις προβαίνειν εἰς τὴν * τιμιωτέραν ἕδραν, καὶ * εἴ τις ῥᾳδιουργοίη, ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν ἀτιμοτέραν. τὸν δὲ πρωτεύοντα ἐν * ἕδρᾳ ᾐσχύνετο μὴ πλεῖστα καὶ ἀγαθὰ ἔχοντα παρ' αὐτοῦ φαίνεσθαι. καὶ ταῦτα δὲ ἐπὶ Κύρου γενόμενα οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένοντα αἰσθανόμεθα. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνουν, ἐδόκει τῷ Γωβρύᾳ τὸ μὲν πολλὰ ἕκαστα εἶναι, οὐδὲν θαυμαστὸν παρ' ἀνδρὶ πολλῶν ἄρχοντι· τὸ δὲ, τὸν Κῦρον οὕτω μεγάλα πράττοντα, εἴ τι ἡδὺ δόξειε λαβεῖν, μηδὲν τοῦτον μόνον καταδαπανᾶν, ἀλλὰ ἔργον ἔχειν δεόμενον τούτου κοινωνεῖν τοὺς παρόντας· πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων ἔστιν οἷς ἑώρα πέμποντα ταῦτα αὐτὸν, οἷς ἡσθεὶς τύχοι· ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, καὶ τὰ πάντα * πολλὰ ὄντα διαπεπόμφει ὁ Κῦρος ἀπὸ τῆς τραπέζης, εἶπεν ἄρα ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἐγὼ, ὦ Κῦρε, πρόσθεν μὲν ἡγούμην τούτῳ σε πλεῖστον διαφέρειν ἀνθρώπων, τῷ στρατηγικώτατον εἶναι· νῦν δὲ θεοὺς ὄμνυμι ἦ μὴν ἐμοὶ δοκεῖν πλέον σε διαφέρειν φιλανθρωπίᾳ, ἢ στρατηγίᾳ. νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος. καὶ μὲν δὴ καὶ * ἐπιδείκνυμαι τὰ ἔργα πολὺ ἥδιον φιλανθρωπίας, ἢ στρατηγίας. πῶς δή; ἔφη ὁ Γωβρύας. ὅτι, ἔφη. τὰ μὲν, κακῶς ποιοῦντα ἀνθρώπους δεῖ ἐπιδείκνυσθαι, τὰ δὲ, εὖ. ἐκ τούτου δὴ ἐπεὶ ὑπέπινον, ἤρετο ὁ Ὑστάσπας τὸν Κῦρον, ἆρ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀχθεσθείης μοι, εἴ σε ἐροίμην, ὃ βούλομαί σου πυθέσθαι; ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς Θεοὺς, ἔφη, τοὐναντίον τούτου, ἀχθοίμην ἄν σοι, εἰ αἰσθοίμην σιωπῶντα, ἃ ἂν βούλοιο ἐρέσθαι. λέγε δή μοι, ἔφη, ἤδη πώποτε καλέσαντός σου οὐκ ἦλθον; εὐφήμει, ἔφη ὁ Κῦρος. ἀλλ' ὑπακούων σχολῇ ὑπήκουσα; οὐδὲ τοῦτο. προσταχθὲν δέ τι ἤδη σοι οὐκ ἔπραξα; οὐκ αἰτιῶμαι, ἔφη. * ὃ δὲ πράττοιμι, ἔστιν ὅ,τι πώποτε οὐ προθύμως, ἢ οὐχ ἡδομένως πράττοντά με κατέγνως; τοῦτο δὴ πάντων ἥκιστα, ἔφη ὁ Κῦρος. τίνος μὴν ἕνεκα, ἔφη, πρὸς τῶν Θεῶν, ὦ Κῦρε, * Χρυσάντας σε ἔπεισεν, ὥστε εἰς τὴν τιμιωτέραν ἐμοῦ * ἕδραν ἱδρυθῆναι; ἢ λέγω; ἔφη ὁ Κῦρος. πάντως, ἔφη ὁ Ὑστάσπας. καὶ σὺ αὖ οὐκ ἀχθεσθήσῃ μοι ἀκούων τἀληθῆ; ἡσθή-

Margin: τιμιωτέραν · ἐν ἕδραις · πέμμα · ἐπιδείκνυμαι γε τὰ · ἃ δὲ προσταχθείμην, ἐστιν · Χρυσάνταν ἔταξας ὥστε χώραν

A exorſus à ſeſſionis & adſiſtẽdi loco. Neque tamẽ eſſe cuique perpetuum locũ volebat eum, quo ſedere iuſſus fuiſſet; ſed lege cauit, vt præclaris facinoribus progreſſio fieret ad locum honoratiorẽ: ac ſi quis ignaue nequiterque ſe gereret, ad minus honorificũ retrocederet. Putabat autẽ ſibi pudẽdum Cyrus, eum hominem, qui locum in conſeſſu principẽ obtineret, non etiã conſpici plurimis ab ſe bonis ornatum. Atque hæc vt Cyri tempore fuerunt, ita nũc quoque ſeruari animaduertimus. Inter cœnãB dum, minime viſum eſt Gobryæ mirum, magna copia res ſingulas eſſe apud hominẽ multis imperantem; ſed id potius, quod Cyrus in tanta rerum magnitudine, ſi quid ſuaue viſus eſſet conſecutus, id non ſolus abſumeret: ſed etiam laborẽ ſuſciperet rogando, vt amici præſentes eo communiter veſcerentur. Quinetiã ſæpenumero videbat eũ nonnullis amicis abſentibus ea mittere, quibus forte delectatus eſſet. Quo fiebat, vt poſteaquam ipſi cœnati eſſent, & oC mnia, permulta quidẽ illa, Cyrus ex mẽſa huc illuc miſiſſet, Gobryas diceret: Exiſtimabam antehac equidem, Cyre, plurimũ eo præſtare te ceteris hominibus, quod imperatoriæ diſciplinæ peritiſſimus eſſes. At nunc Deos iureiurãdo ſanctè teſtor, videri mihi longe te clementia quam imperatoria laude præſtare. Sic eſt profectò, ait Cyrus, & quidẽ clementiæ, quam artis imperatoriæ opera demonſtrare, multo eſt gratius. Quinam iſtuc? ait Gobryas. Quod, inquit, hæc demonſtrando, male mortalibus D facere neceſſe eſt: illa cũ beneficio coniũcta ſunt. Deinde quũ largius biberẽt, Cyrũ Hyſtaſpas interrogat: Num mihi ſuccẽſurus ſis, Cyre, ſi te interrogem, quod reſcire cupio? Immo vero per Deos immortales, ait, è cõtrario ſuccenſerẽ tibi, ſi te reticere animaduerterẽ, de quibus interrogare velles. Dic mihi quæſo, inquit, an vnquam arceſſitus abs te, nõ acceſſi? Bona verba, ſubiecit Cyrus. Nũ vero lente tibi parui? Ne id quidẽ. Nũ aliquid mihi abs te imperatum, E nõ effectũ dedi? nihil habeo, quod querar, ait. Quidquid autem facerẽ, eorum omniũ an aliquid eſt, quod vmquam non ſatis alacriter, neq. cum voluptate facere me animaduerteris? Id vero minime omnium, ait Cyrus. Quid igitur eſt, per Deos immortales, Cyre, quo Chryſantas te mouit, vt ſede honoratiori, quam ego, collocaretur? Dicamne? inquit Cyrus. Omnino, ſubiecit Hyſtaſpas. Tu vero mihi rurſum non ſuccẽſebis, vbi quod verum eſt, audies? Immo

Gobryas humanitatem Cyri admiratur.

Cur Hyſtaſpæ Chryſantam Cyrus prætulerit.

voluptatem capiam, inquit, ſi me nulla iniuria adfici ſciã. Hic ergo Chryſantas primum, ait, non exſpectabat, donec arceſſeretur: ſed rerum noſtrarum cauſa prius etiam, quam arceſſeretur, aderat. Præterea non id ſolum faciebat, quod imperaretur: ſed quidquid animaduerteret ipſe, quod effectum nobis conduceret, agebat. Quoties autem ad ſocios aliquid dicendum erat, quæcumque debere dici à me decori ratione putabat, de iis cõſilium mihi ſuum dabat: quæ vero perſentiſceret me quidem ſcire ſocios cupere, ſed pudore præpediri, quominus ipſe exponerem; ea ſic proferebat, quaſi ſuam ipſius ſententiam pronuntiaret. Quid igitur vetat, quominus in his mihi meipſo potior fuerit? Præterea ſibi ſemper ea, quæ adſunt, ſufficere ait; mihi proſpicere ſe declarat ad omnes, ecquid accedere poſſit amplius, quod vtilitatem adferat. Denique de meis commodis plus ipſe voluptatis ac lætitiæ capit, quam egomet capiam. Ad ea Hyſtaſpas: Lætor, ita me Iuno amet, inquit, me de his te interrogaſſe. Cur id potiſſimum? ait Cyrus. Nam & ipſe, inquit, hæc enitar facere. Vnum modo ignoro, quo pacto efficere poſſim, vt manifeſtum ſit, me tuis commodis gaudere. Num manibus mihi plaudendum, an ridendum, vel quid agendum eſt? Et Artabazus: Saltãdum tibi eſt, ait, more Perſico. Quæ verba riſus conſequutus eſt. Quum autẽ compotatio produceretur, Gobryam Cyrus interrogabat: Dic mihi, Gobrya, modone tibi videare lubentius horum alicui filiam daturus, quam id temporis, quo primum nobiſcum congreſſus es? Num & mihi, ſubiecit Gobryas verum licet dicere? Licet profecto, ait Cyrus. Quippe nulla interrogatio mendacium deſiderat. Itaque certo ſcias, inquit, multo me iam lubentius id facturum. Poſſisne mihi dicere, ait Cyrus, quamobrem? Poſſim vero. Dic igitur. Quia cernebam eos id temporis tum labores, tum pericula, præſentibus & æquis animis tolerare: nunc etiam res ſecundas moderate ferre video. Arbitror autem, Cyre, difficilius eſſe reperire hominem, qui res ſecundas, quam qui aduerſas recte ferat. Nam illæ in plerisque inſolẽtiam, hæ modeſtiam in omnibus excitãt. Et Cyrus: Audiuiſtine, inquit, hoc Gobryæ verbum Hyſtaſpa? Audiui profecto, ait, ac ſi quidem eiuſmodi plura dixerit, multo me magis filiæ procum habiturus eſt, quam ſi multa mihi pocula oſtẽtet. Profecto, inquit Gobryas, multa mihi ſũt huiuſmodi litteris cõ-

A σομαι μὲν οὖν, ἔφη, ἐὰν εἰδῶ ὅτι οὐκ ἀδικοῦμαι. Χρυσάντας τοίνυν, ἔφη, οὑτοσὶ πρῶτον μὲν οὐ κλῆσιν ἀνέμενεν, ἀλλὰ πρὶν καλεῖσθαι, παρῆν τῶν ἡμετέρων ἕνεκα· ἔπειτα δὲ οὐ τὸ κελευόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι αὐτὸς γνοίη ἄμεινον εἶναι πεπραγμένον ἡμῖν, τοῦτο ἔπραττεν. ὁπότε δ' εἰπεῖν τι δέοι εἰς τοὺς συμμάχους, ἃ μὲν ἐμὲ ᾤετο πρέπειν λέγειν, ἐμοὶ συνεβούλευεν· ἃ δὲ ἐμὲ αἴσθοιτο βουλόμενον

B μὲν εἰδέναι τοὺς συμμάχους, αὐτὸν δέ με αἰσχυνόμενον περὶ ἐμαυτοῦ λέγειν, ταῦτα οὗτος λέγων, ὡς ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο· ὥστ' ἔν γε τούτοις τί κωλύει αὐτὸν καὶ ἐμοῦ ἐμοὶ κρείττονα εἶναι; καὶ ἑαυτῷ μὲν ἀεί φησι πάντα τὰ παρόντα ἀρκεῖν, ἐμοὶ δὲ ἀεὶ φανερός ἐστι σκοπῶν, τί ἂν προσγενόμενον * ὀνήσειεν. ὅτι τε τοῖς ἐμοῖς * καλοῖς μᾶλλον ἐμοῦ ἀγάλλεται καὶ ἥδεται. πρὸς ταῦτα ὁ Ὑστάσπας εἶπε· νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Κῦρε, ἥδομαί γε ταῦτά σε ἐρωτήσας.

ὀνήσειε. καλοῖς πολὺ μᾶλλον

C τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος. ὅτι κἀγὼ πειράσομαι ταῦτα ποιεῖν. ἓν μόνον, ἔφη, ἀγνοῶ, πῶς ἂν εἴην δῆλος χαίρων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς· πότερον κροτεῖν δεῖ τὼ χεῖρε, ἢ γελᾶν, ἢ τί ποιεῖν; καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπεν· ὀρχεῖσθαι δεῖ τὸ Περσικόν. ἐπὶ τούτοις μὲν δὴ γέλως ἐγένετο. προϊόντος δὲ τοῦ συμποσίου, ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, νῦν ἂν δοκεῖς ἥδιον τῶνδέ τῳ τὴν θυγατέρα

D δοῦναι, ἢ ὅτε τὸ πρῶτον ἡμῖν συνεγένου; οὐκοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, κἀγὼ τἀληθῆ λέγω; νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ὡς ψεύδους γε οὐδεμία ἐρώτησις δεῖται. εὖ τοίνυν, ἔφη, ἴσθι ὅτι νῦν ἂν πολὺ ἥδιον. ἦ καὶ ἔχοις ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπεῖν διότι; ἔγωγε. λέγε δή. ὅτι τότε μὲν ἑώρων τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους εὐθύμως αὐτοὺς φέροντας, νῦν δὲ ὁρῶ αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως φέροντας. δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε,

E χαλεπώτερον εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακά. τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἤκουσας, ὦ Ὑστάσπα, Γωβρύου τὸ ῥῆμα; καὶ μὰ Δί', ἔφη· καὶ ἐὰν πολλά τοιαῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλόν με τῆς θυγατρὸς μνηστῆρα λήψεται, ἢ ἐὰν ἐκπώματα πολλά μοι ἐπιδεικνύῃ. ἦ μήν, ἔφη ὁ Γωβρύας, πολλά γέ μοι ἐστὶ τοιαῦτα συγ-

γεγραμμένα, ὧν ἐγώ σοι οὐ φθονήσω, ἢν τὴν θυγατέρα μου γυναῖκα λαμβάνῃς. τὰ δὲ ἐκπώματα, ἔφη, ὅπου οὐκ ἀνέχεσθαί μοι φαίνῃ, οὐκ οἶδ' εἰ Χρυσάντᾳ τούτῳ * δῶ, ἐπεὶ καὶ τὴν ἕδραν σου ὑφήρπασε. καὶ μὴν δή, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ Ὑστάσπα, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ παρόντες, ἢν ἐμοὶ λέγητε, ὅταν τις ὑμῶν γαμεῖν ἐπιχειρήσῃ, γνώσεσθε ὁποῖός τις κἀγὼ συνεργὸς ὑμῖν ἔσομαι. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν· ἢν δέ τις ἐκδοῦναι βούληται θυγατέρα, πρὸς τίνα δεῖ λέγειν; πρὸς ἐμέ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ τοῦτο· πάνυ γάρ, ἔφη, δεινός εἰμι ταύτην τὴν τέχνην. ποίαν; ἔφη ὁ Χρυσάντας. τὸ γνῶναι ὁποῖος γάμος ἑκάστῳ συναρμόσει. καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη· λέγε δὴ πρὸς τῶν θεῶν ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἴει συναρμόσειν κάλλιστα; πρῶτον μέν, ἔφη, μικράν· μικρὸς γὰρ καὶ αὐτὸς εἶ. ἢν δὲ μεγάλην γαμήσεις, ἤν ποτε βούλῃ αὐτὴν ὀρθὴν φιλῆσαι, προσάλλεσθαί σε δεήσει ὥσπερ τὰ κυνάρια. τοῦτο μὲν δή, ἔφη, ὀρθῶς προνοεῖς. καὶ γὰρ οὐδ' ὁπωστιοῦν ἁλτικός εἰμι. ἔπειτα δ', ἔφη, σιμὴ ἄν σοι ἰσχυρῶς συμφέροι. πρὸς τί δὴ αὖ τοῦτο; ὅτι, ἔφη, σὺ γρυπὸς εἶ. πρὸς οὖν τὴν σιμότητα σάφ' ἴσθι ὅτι ἡ γρυπότης ἄριστα προσαρμόσειε. λέγεις σύ, ἔφη, ὡς καὶ τῷ εὖ δεδειπνηκότι, ὥσπερ καὶ ἐγὼ νῦν, ἄδειπνος ἂν συναρμόζοι; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος. τῶν μὲν γὰρ μεστῶν γρυπὴ ἡ γαστὴρ γίγνεται, τῶν δὲ ἀδείπνων, σιμή. καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη· ψυχρῷ δ' ἄν, πρὸς τῶν θεῶν, βασιλεῖ ἔχοις ἂν εἰπεῖν ποία τις συνοίσει; ἐνταῦθα μὲν δὴ ὅ, τε Κῦρος ἐξεγέλασε, καὶ οἱ ἄλλοι ὁμοίως. γελώντων δὲ ἅμα εἶπεν ὁ Ὑστάσπας· πολύ γε, ἔφη, μάλιστα τούτου σε, ὦ Κῦρε, ζηλῶ ἐν τῇ βασιλείᾳ. τίνος; ἔφη ὁ Κῦρος. ὅτι δύνασαι καὶ ψυχρὸς ὢν γέλωτα παρέχειν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· * ἔπειτ' οὐκ ἂν πρίαιό γε παμπόλλου, ὥς τέ σοι ταῦτα εἰρῆσθαι, καὶ ἀπαγγελθῆναι παρ' ᾗ εὐδοκιμεῖν βούλει, ὅτι ἀστεῖος εἶ; καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω διεσκώπτετο. μετὰ δὲ ταῦτα Τιγράνῃ μὲν ἐξήνεγκε γυναικεῖον κόσμον, καὶ ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ δοῦναι, ὅτι ἀνδρείως συνεστρατεύετο τῷ ἀνδρί. Ἀρταβάζῳ δὲ χρυσοῦν ἔκπωμα, τῷ δὲ Ὑρκανίῳ ἵππον, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ ἐδωρήσατο. σοὶ δέ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, δώσω ἄνδρα τῇ θυγατρί. οὐκοῦν ἐμέ, ἔφη ὁ Ὑστάσπας, δώσεις, ἵνα καὶ τὰ συγγράμματα λάβω; ἦ καὶ ἔστι σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐσία ἀξία τῶν τῆς παιδός; νὴ Δί', ἔφη, πολλαπλασίων μὲν οὖν χρημάτων.

A ſignata, quæ tibi ego non invidebo, ſi filiam meam vxorem duxeris. Pocula vero, ait, quia mihi non videris admittere, haud ſcio an Chryſantæ huic dare debeam, quando is tibi ſedem tuam ſurripuit. Enimvero, ait Cyrus, mi Hyſtaſpa, & ceteri qui adeſtis, ſi mihi rem indicaueritis; quando quis veſtrum vxorem ducere conabitur; qualem & ipſe vobis operam nauaturus ſim, cognoſcetis: Et Gobryas: Cui vero indicandum erit, inquit, ſi quis filiam nuptum dare velit? Etiam illud mihi ſignificate, ait Cyrus. B Nam hanc artem mirifice calleo. Quam? ait Chryſantas. Cognoſcendi, inquit, quod coniugium cuique congruat. Et Chryſantas: Dic mihi per Deos immortales, ait, cuiuſmodi vxorem mihi pulcherrime congruituram arbitreris. Primum, inquit, paruam. nam & tu paruus es. Quod ſi grandem ducas, adſilire te neceſſe fuerit, catellorum more, ſi forte rectam oſculari velis. Id vero, inquit, recte abs te prouidetur. Nam ne tantillum quidem ad ſaltandum idoneus ſum. C Deinde, ait, admodum tibi ſima conduceret. Cur illud? Quia tu, inquit, naſum aduncum habes. Optime igitur ſima naſi forma congruerit aduncæ. Tu ne ais, inquit, bene cœnato, quemadmodum iam ego ſum, incœnatam ieiunamque congruere? Ita profecto, ait Cyrus. nam eorum, qui pleni ſunt, venter aduncus eſt; cœnatorum, ſimus. Et Chryſantas: Obſecro te, inquit, poſſisne dicere, cuiuſmodi vxor regi frigido ſit commoda? Heic riſum & Cyrus edidit, & alij. Quibus ſimul ridentibus, D Hyſtaſpas dixit: Equidem te, Cyre, multo maxime ceu felicem ob hoc in iſto regno tuo admiror. Quid illud eſt? ait Cyrus. Quod quum frigidus ſis, riſum mouere poſſis. Et Cyrus: Tu vero non magno redimeres, inquit, vt hæc abs te dicta eſſent; atque vt illi renuntiaretur, apud quam eſſe cupis in exiſtimatione, quod ſis vrbanus? Et his quidem iocis inter eos ludebatur. Secundum illa Cyrus mundum muliebrem Tigrani protulit, quem vt vxori daret, iuſſit; quod ea virili animo militiæ mariti comes fuiſſet. E Artabazo poculum aureum, Hyrcanio equum, cum aliis multis ac pulchris rebus donauit. Tuæ vero, mi Gobrya, inquit, filiæ virum dabo. Me igitur dabis, ait Hyſtaſpas, vt etiam illa Gobryæ ſcripta conſequar. Et Cyrus; Num tibi ſunt, inquit, facultates, quæ ſint puellæ fortunis dignæ? Sunt profecto, ait, & multo quidem maioribus etiam opibus.

Cyrus iocatur cũ ſuis.

Cyrus Hyſtaſpę dat vxorẽ Gobryę filiam.

Et vbinam,inquit Cyrus,has facultates habes? Heic,ait, vbi tu conſediſti, qui mihi amicus es. Id vero ſufficit mihi, ſubiecit Gobryas: ſtatimque porrecta dextra, Da mihi Cyre,ait. Nam equidem accipio. Et prehenſam Cyrus Hyſtaſpæ dextram Gobryæ dedit,& is accepit. Multa deinde munera,& elegantia quidem,Hyſtaſpæ dedit, quæ puellæ mitteret. Chryſantam vero, admotum ſibi,oſculatus eſt. Et Artabazus: Profecto Cyre,inquit,non ex eodem auro mihi poculum, & Chryſantæ munus hoc dediſti. At enim,ait Cyrus,etiam tibi daturus ſum. Quando? quærebat ille. Ad annum,inquit,trigeſimum. Tu vero ſic te parato, ait Hyſtaſpas, vt me tempus illud exſpectaturum,nec mortem prius obiturum, ſcias. Hoc modo tum illi contubernio finis eſt impoſitus. Quum autem ipſi ſurgerent, etiam Cyrus ſurrexit, & eos ad fores vſque proſequutus eſt. Poſtridie ſocios,qui ſponte ſe coniunxerant,ſingulos domum remiſit,exceptis iis,qui apud ipſum habere domicilia vellent. His & agros,& ædes dedit; quas etiam nunc poſteri eorum, qui tunc remanſere, poſſident. Sunt autem plurimi ex Medis & Hyrcaniis. Diſcedentibus multa largitus, quum perfeciſſet, vt nihil tum præfecti tum milites quererentur; ſic eos dimiſit. Hinc militibus etiam ſuis pecunias, quaſcumque Sardibus acceperat, diſtribuit:ac decem quidem millium præfectis, & adparitoribus ſuis eximia quædam, pro dignitate cuiuſque largiebatur, cetera hinc inde diuidebat. Data enim parte certa cuique decem millium præfecto,commiſit eos,vt perinde ac ipſe diſtribuiſſet in eos,ita & aliis ipſi diſtribuerent. Ac pecuniæ quidem ceteræ ſic ab eis diſtributæ ſunt, vt præfectus quiſque in præfectos inferiores, ſibi parentes, explorando inquireret:tandemque ſex militibus præfecti, gregariis ſub ſe militibus exploratis, pecunias vltimas pro cuiuſque merito diſtribuerunt. Atque hoc modo iuſtam vniuerſi portionem conſecuti ſunt. Acceptis autem pecuniis hiſce,tunc diſtributis, plerique de Cyro aiebant: Nimirum multa poſſidet ipſe, quum tam multa cuique noſtrum dederit:alij dicebant: Quæ ſunt illa multa quæ poſſidet?non is vllo modo Cyri mos eſt, vt rem facere velit: ſed maiorem voluptatem dando quam poſſidendo percipit. Hos ſermones, hominumque de ſe ſententias, quum Cyrus animaduertiſſet; conuocatis amicis, & omnibus illis, quos intereſſet arceſſiri, in hanc ſententiam

Cyrus milites ſuos præmiis ornat.

A καὶ ποῦ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἐστί σοι αὕτη ἡ οὐσία; ἐνταῦθ', ἔφη, ὅπου περ καὶ σὺ κάθησαι, φίλος ὢν ἐμοί. ἀρκεῖ μοι, ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ εὐθὺς ἐκτείνας τὴν δεξιὰν, δίδου, ἔφη, ὦ Κῦρε· δέχομαι γάρ. καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν τὴν τοῦ Ὑστάσπου δεξιὰν, ἔδωκε τῷ Γωβρύᾳ· ὁ δὲ ἐδέξατο. ἐκ δὲ τούτου πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκε δῶρα τῷ Ὑστάσπᾳ, ὅπως τῇ παιδὶ πέμψειε. Χρυσάντην δὲ ἐφίλησε προσαγαγόμενος. καὶ ὁ Ἀρτάβαζος B εἶπε μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐχ ὁμοίου γε χρυσοῦ ἐμοί τε τὸ ἔκπωμα δέδωκας, καὶ Χρυσάντᾳ τὸ δῶρον. ἀλλὰ καὶ σοὶ, ἔφη, δώσω. ἐπήρετο ἐκεῖνος, πότε; εἰς τριακοστὸν, ἔφη, ἔτος. ὡς ἀναμενοῦντος, ἔφη, καὶ οὐκ ἀποθανουμένου, οὕτω παρασκευάζου. καὶ τότε μὲν δὴ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνή. ἐξανισταμένων δ' αὐτῶν * ἐξανέστη καὶ ὁ Κῦρος, καὶ ξυμπροὔπεμψεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰς θύρας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοὺς ἐθελουσίους συμμάχους γενομένους ἀπέπεμπεν οἴκαδε ἑκάστους, πλὴν ὅσοι αὐτῶν C οἰκεῖν ἐβούλοντο παρ' αὐτῷ· τούτοις δὲ χώραν καὶ οἴκους ἔδωκε· καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν οἱ τῶν καταμεινάντων τότε ἀπόγονοι· πλεῖστοι δ' εἰσὶ Μήδων καὶ Ὑρκανίων. τοῖς δ' ἀπιοῦσι δωρησάμενος πολλὰ, καὶ ἀμέμπτους ποιησάμενος καὶ ἄρχοντας, καὶ στρατιώτας, ἀπεπέμψατο. ἐκ τούτου δὴ διέδωκε καὶ τοῖς * περὶ αὐτὸν στρατιώταις τὰ χρήματα, ὅσα ἐκ Σάρδεων ἔλαβε, καὶ τοῖς μὲν μυριάρχοις, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέταις ἐξαίρετα ἐδίδου πρὸς τὴν ἀξίαν * ἑκά- D στῳ, τὰ δ' ἄλλα διένειμε· καὶ τὸ μέρος ἑκάστῳ δοὺς τῶν μυριάρχων, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς διανέμειν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκείνοις διένειμεν. * ἐδίδοσαν δὲ τὰ μὲν ἄλλα χρήματα, ἄρχων ἄρχοντας τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ δοκιμάζων· τὰ δὲ τελευταῖα οἱ ἑξάδαρχοι, τοὺς ὑφ' ἑαυτοῖς ἰδιώτας δοκιμάσαντες, πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ * ἐδίδοσαν· καὶ οὕτω πάν- E τες εἰλήφεσαν τὸ * δίκαιον μέρος. ἐπεὶ δὲ εἰλήφεσαν τὰ τότε δοθέντα, οἱ μὲν τινες ἔλεγον περὶ τοῦ Κύρου τοιάδε· ἦ που αὐτός γε πολλὰ ἔχει, ὅπου γε καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν. οἱ δὲ τινες αὐτῶν ἔλεγον, ποῖα πολλὰ ἔχει; οὐχ ὁ Κύρου τρόπος τοιοῦτος * ὅλως χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ διδοὺς μᾶλλον ἢ κτώμενος ἥδεται. αἰσθανόμενος δὲ ὁ Κῦρος τούτους τοὺς λόγους καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτοῦ, συνέλεξε τοὺς φίλους τε, καὶ τοὺς ἐπικαιρίους ἅπαντας, καὶ ἔλεξεν

συνεξανίστη

περὶ ἑαυτὸν

ἑκάστου

διεδίδοσαν

διεδίδοσαν

δόκιμον

οἷος

ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ἑώρακα μὲν ἤδη ἀνθρώπους, οἳ βούλονται δοκεῖν πλείω κεκτῆσθαι ἢ ἔχουσιν, ἐλευθεριώτεροι ἂν οἰόμενοι οὕτω φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ἔφη, οὗτοι τοὔμπαλιν, οὗ βούλονται, ἐφέλκεσθαι. * τὸν γὰρ πολλὰ δοκοῦντα ἔχειν, μὴ κατ' ἀξίαν τῆς οὐσίας φαίνεσθαι ὠφελοῦντα τοὺς φίλους, ἀνελευθερίαν ἔμοιγε δοκεῖ περιάπτειν. Εἰσὶ δ' αὖ, ἔφη, οἳ λεληθέναι βούλονται ὅσα ἂν ἔχωσι. πονηροὶ οὖν καὶ οὗτοι τοῖς φίλοις ἔμοιγε δοκοῦσιν εἶναι. διὰ γὰρ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ ὄντα, πολλάκις δεόμενοι οὐκ ἐπαγγέλλουσιν οἱ φίλοι τοῖς ἑταίροις, ἀλλ' ἀπατῶνται. ἁπλουστάτου δέ μοι, ἔφη, δοκεῖ εἶναι, ὃ τὴν δύναμιν φανερὰν ποιήσαντα, ἐκ ταύτης ἀγωνίζεσθαι περὶ καλοκἀγαθίας. κἀγὼ οὖν, ἔφη, βούλομαι ὑμῖν, ὅσα μὲν οἷόν τ' ἐστὶν ἰδεῖν τῶν ἐμοὶ ὄντων δεῖξαι, ὅσα δὲ μὴ οἷόν τε ἰδεῖν, διηγήσασθαι. Ταῦτα εἰπών, τὰ μὲν ἐδείκνυε πολλά τε καὶ καλὰ κτήματα, τὰ δὲ κείμενα ὡς μὴ ῥᾴδια εἶναι ἰδεῖν, διηγεῖτο· τέλος δὲ εἶπεν ὧδε· Ταῦτα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἅπαντα δεῖ ὑμᾶς οὐδὲν μᾶλλον ἐμὰ ἡγεῖσθαι ἢ καὶ ὑμέτερα. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ταῦτα ἀθροίζω, οὔθ' ὅπως αὐτὸς καταδαπανήσω, οὔθ' ὅπως αὐτὸς κατατρίψω· (οὐ γὰρ ἂν δυναίμην) ἀλλ' ὅπως ἔχω τῷ τε ἀεὶ ὑμῶν καλόν τι ποιοῦντι διδόναι, καὶ ὅπως ἤν τις ὑμῶν τινὸς ἐνδεῖσθαι νομίσῃ, πρὸς ἐμὲ ἐλθὼν λάβῃ, οὗ ἂν ἐνδεὴς τυγχάνῃ ὤν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐλέχθη. ἡνίκα δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, ὡς καὶ ἀποδημεῖν, συνεσκευάζετο τὴν εἰς Πέρσας πορείαν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγειλεν. ἐπεὶ δὲ ἐνόμισεν ἱκανὰ ἔχειν ὧν ᾤετο δεήσεσθαι, οὕτω δὴ ἀνεζεύγνυε. διηγησόμεθα δὲ καὶ ταῦτα, ὡς * πολὺς στόλος ὤν, εὐτάκτως μὲν κατεσκευάζετο, καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο, κατεχωρίζετο δὲ ταχὺ, ὅπου δέοιτο. ὅπου γὰρ ἂν στρατοπεδεύηται βασιλεύς, σκηνὰς μὲν δὴ ἔχοντες πάντες οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατεύονται, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος. εὐθὺς δὲ τοῦτο ἐνόμιζε Κῦρος, πρὸς ἕω βλέπουσαν ἵστασθαι τὴν σκηνήν· ἔπειτα ἔταξε πρῶτον μὲν πόσον δεῖ ἀπολιπόντας σκηνοῦν τοὺς δορυφόρους τῆς βασιλικῆς σκηνῆς· ἔπειτα σιτοποιοῖς μὲν χώραν ἀπέδειξε τὴν δεξιάν, ὀψοποιοῖς δὲ τὴν ἀριστεράν,

ἢ τὸ

πολύςολος

A loquutus eſt: Vidi equidem nonnullos, amici, qui exiſtimari vellẽt, plura poſſidere, quam haberent reipſa: quod hoc modo futurum arbitrarentur, vt magis liberales viderẽtur. Verum illi vergere mihi videntur in partem inſtituto ſuo contrariã. Nam eum, qui multa poſſidere credatur, nõ pro ratione facultatum amicis palam commodare, id vero mihi notam illiberalitatis irrogare videtur. Rurſus alij quantum poſſideant, ceteros ignorare volunt: qui & ipſi, B meo iudicio, male de amicis merentur: nam quia facultates eorum ignorantur, ſæpe amici egentes aliquid petendo ſodales hoſce non adpellant, ſed decipiuntur. Id mihi ſimpliciſſimi videtur hominis eſſe, vt oſtenſis facultatibus ſuis, pro earum ratione benignitatis laudem ſibi parare contendat. Quamobrem & ipſe mõſtrare vobis volo, quaſcumque facultates meas videre licet; & quas videre non licet, eas oratione vobis exponam. Quæ loquutus, alias C quidem opes, & multas, & inſignes, eis cõmonſtrabat; alias vero ſic collocatas, vt cõſpici non poſſent, commemorabat. Tamdem dixit: Hæc omnia vos non tam mea quam veſtra ducere conuenit. Nam equidem ea colligo, non vt ipſe abſumam, nec vt deterendo imminuam, quod à me quidem fieri nõ poſſet: ſed partim vt habeam, quod alicui veſtrum, quouis tempore præclarum aliquod facinus edẽti, largiar; partim vt ſi quis veſtrum egere ſe aliqua re ar- D bitretur, ad me veniat, & quidquid forte deſiderat, accipiat. Hæc in hunc modum dicta fuere. Quum autem res ita Babylone conſtitutas exiſtimaret, vt etiam inde abeſſe poſſet, ad iter Perſicum ſe parabat, cõuaſando, idemq. ceteris imperabat. Poſteaquam ſatis eorum habere ſe putaret, quibus opus ſibi fore exiſtimabat, Babylone mouit. Nos autem & hæc cõmemoraturi E ſumus, quantum ſcilicet agmen in deponendis impedimentis, quam bono ſe ordine gereret, ac rurſum vaſa colligeret, celeriterque ſuo ſe loco ſiſteret, quo neceſſe erat. Nam vbicumque caſtra Rex habet, ibi omnes illi, qui circum regem verſantur, ſub tentoriis, tam æſtate quam hyeme, militant. Et ſtatim quidem ipſe Cyrus hoc inſtituit, vt tentorium ita figeretur, quo ſolem orientem ſpectaret. Deinde primum, quanto ex interuallo à tabernaculo regio abeſſe ſatellitum tentoria deberent, ordinauit. Poſt hos locum dextrum iis quibus eſſet mandata panis conficiundi cura, adſignauit; quibus obſoniorum, ſiniſtrum;

Cyrus ordinis aptaque collocationis omnium ſtudioſus.

equis item dextrum, ſiniſtrum iumentis ceteris. Erant ſic etiam diſtincta cetera, vt quiſque ſtationem ſuam, tum menſura tum loco noſſet. Quum vero vaſa colligunt, quiſque vaſa illa componit, quorum ipſi adſignatus eſt vſus; ac rurſum alij iumentis ea imponunt. Quo fit, vt ſimul omnes impedimentorum vectores ad ea veniant, quibus vehendis ipſi ſunt deſtinati; & ſimul quiſque ſuis iumentis ſua imponat. Ita tempus idem, vni tabernaculo, & omnibus tollendis, ſufficit. Eadem eſt impedimenta deponendi ratio. Præterea ſingulis eſt imperatum, quid facere debeant, vt omnia neceſſaria parentur opportune. Idcirco tempus idem & vni parti, & omnibus, ad ea paranda ſufficit. Atque vti ſuus erat locus miniſtris hæc neceſſaria curantibus, ſic & armati milites in metatione caſtrorum locum illum habebant, qui armaturæ cuivis aptus eſſet, & quis eſſet is, norant; adeoque vniuerſi cum ſic occupabant, vt minime de eo ambigerent. Nimirum arbitrabatur Cyrus, etiam in familia præclarum eſſe ſtudium collocationis aptæ: quandoquidem hoc modo, ſi aliqua re quis forte indiget, planum eſt, quo ire debeat, vt eam ſumat: ſed multo pulchrius exiſtimabat eſſe, militares tribus apta collocatione diſtribui, quum in vſu rerum bellicarum quanto magis ſubitæ ſunt opportunitates occaſionum, tanto plus ab iis delinquatur, qui tardius in iis ſe gerunt. Per illos vero, qui mature adſunt, ea fieri videbat, quæ bellicis in rebus quantivis pretij ſint. Hæc cauſſa fuit, cur aptæ huius collocationis perſtudioſus eſſet. Ac primus quidem ipſe caſtrorum in medio ſe collocabat, quod is locus eſſet quammunitiſſimus. Deinde circum ſe fidiſſimos quoſque, ſicut & alias conſueuerat, habebat; atque horum in ambitu proximi tum equites tum curruum ductores erant. Etenim arbitrabatur his loco tuto eſſe opus, quod ita in caſtris agant, vt armis illis, quibus in hoſtem pugnant, expedite vti non poſſint; ſed longo tempore ad armandum ſe indigeant, ſi quidem vtiliter efferre in aciem ea velint. Parte vero tum ipſius tum equitum dextra & læua, cetratorum locus erat; ſagittariorum tam ante quam poſt ipſum, & poſt equites. Grauis armaturæ milites, & qui crates parmaſve maiores geſtabant, in ambitu ſuorum omnium habebant inſtar muri; vt, ſi neceſſe eſſet, equites

A ἵπποις δὲ τὴν δεξιάν, ὑποζυγίοις δὲ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀριστεράν. καὶ τἆλλα δὲ διετέτακτο, ὥστε εἰδέναι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ χώραν, καὶ μέτρῳ καὶ τόπῳ. ὅταν δὲ ἀνασκευάζωνται, συντίθησι μὲν ἕκαστος σκεύη, οἷσπερ τέτακται χρῆσθαι, ἀνατίθενται δ' αὖ ἄλλοι ἐπὶ τὰ ὑποζύγια. ὥσθ' ἅμα μὲν πάντες ἔρχονται οἱ σκευαγωγοὶ ἐπὶ τὰ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πάντες * ἀνατιθέασιν ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος. οὕτω δὴ ὁ αὐτὸς χρόνος (* ἐπιτιθέασι)

B ἀρκεῖ μιᾷ τε σκηνῇ καὶ πάσαις ἀνῃρῆσθαι. ὡσαύτως οὕτως ἔχει καὶ περὶ κατασκευῆς. καὶ περὶ τοῦ πεποιῆσθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐν καιρῷ, ὡσαύτως διατέτακται ἑκάστοις τὰ ποιητέα· καὶ διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ ἑνί τε μέρει καὶ πᾶσι πεποιῆσθαι. ὥσπερ δὲ οἱ περὶ τὰ ἐπιτήδεια θεράποντες χώραν εἶχον τὴν προσήκουσαν ἕκαστοι, οὕτω καὶ οἱ ὁπλοφόροι αὐτῷ ἐν τῇ στρατοπεδεύσει χώραν τε εἶχον τὴν τῇ ὁπλίσει ἑκάστῃ ἐπιτήδειαν, καὶ ᾔδεσαν ταύτην, ὁποία ἦν,

C καὶ εἰς ἀναμφισβήτητον πάντες κατεχωρίζοντο. καλὸν μὲν γὰρ ἡγεῖτο ὁ Κῦρος καὶ ἐν οἰκίᾳ εἶναι ἐπιτήδευμα τὴν * εὐθημοσύνην· ὅταν γάρ τις του δέηται, δῆλόν ἐστιν ὅπου δεῖ ἐλθόντα λαβεῖν· πολὺ δὲ ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιωτικῶν φυλῶν εὐθημοσύνην εἶναι, ὅσῳ τε ὀξύτεροι οἱ καιροὶ τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρήσεων, καὶ μείζω τὰ σφάλματα ἀπὸ τῶν ὑστεριζόντων ἐν αὐτοῖς. ἀπὸ δὲ τῶν ἐν καιρῷ παραγι- (* εὐθημοσύνην, ὥστ' ἄν τις)

D νομένων πλείστου ἄξια [ταῦτα * τὰ κτήματα] ἑώρα γινόμενα ἐν τοῖς πολεμικοῖς. διὰ ταῦτα οὖν καὶ ἐπεμέλετο ταύτης τῆς εὐθημοσύνης μάλιστα. καὶ αὐτὸς μὲν δὴ πρῶτος ἑαυτὸν ἐν μέσῳ κατετίθετο τοῦ στρατοπέδου, ὡς ταύτης τῆς χώρας ἐχυρωτάτης οὔσης· ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν πιστοτάτους, ὥσπερ εἰώθει, περὶ ἑαυτὸν εἶχε, τούτων δὲ ἐν κύκλῳ ἐχομένους ἱππέας τ' εἶχε καὶ ἁρματηλάτας. καὶ γὰρ τούτοις ἐχυρᾶς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅτι σὺν οἷς μάχονται ὅπλοις

E οὐδὲν πρόχειρον ἔχοντες τούτων στρατοπεδεύονται, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου δέονται εἰς τὴν ἐξόπλισιν, εἰ μέλλουσι χρήσιμοι * ἐξοίσειν. ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἐν ἀριστερᾷ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων πελτασταῖς χώρα ἦν· τοξοτῶν δ' αὖ χώρα ἡ πρόσθεν ἦν καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων. ὁπλίτας δὲ καὶ τοὺς τὰ μεγάλα γέρρα ἔχοντας, κύκλῳ πάντων εἶχεν, ὥσπερ τεῖχος, ὅπως καὶ εἰ δέοι τι ἐνσκευά- (* ἔξειν.)

ζεσθαι τοὺς ἱππέας, οἱ μονιμώτατοι πρόσθεν ὄντες παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τὴν καθόπλισιν. ἐκάθευδον δὲ αὐτοῦ ἐν τάξει ὥσπερ οἱ ὁπλῖται, οὕτω δὲ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται, ὅπως καὶ ἐκ τῆς νυκτός, εἰ* δέοι τι, ὥσπερ καὶ οἱ ὁπλῖται παρεσκευασμένοι εἰσὶ παίειν τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, οὕτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταί, εἴ τινες προσίοιεν, ἐξ ἑτοίμου ἀκοντίζοιεν καὶ τοξεύοιεν ὑπὲρ τῶν ὁπλιτῶν. εἶχον δὲ καὶ σημεῖα πάντες οἱ ἄρχοντες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς. οἱ δ' ὑπηρέται, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ σώφρονες ἴσασι μὲν καὶ τῶν πλείστων τὰς οἰκήσεις, μάλιστα δὲ τῶν ἐπικαιρίων· οὕτω καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις τάς τε χώρας τὰς τῶν ἡγεμόνων ἠπίσταντο οἱ Κύρου ὑπηρέται, καὶ τὰ σημεῖα ἐγίγνωσκον ἃ ἑκάστοις ἦν. ὥστε ὅτου δέοιτο Κῦρος, οὐκ ἐζήτουν, ἀλλὰ τὴν συντομωτάτην ἐφ' ἕκαστον ἔθεον. καὶ διὰ τὸ εἰλικρινῆ ἕκαστα εἶναι [τὰ φῦλα, *πολὺ μᾶλλον ἦν δῆλα καὶ ὁπότε τις εὐτακτοίη, καὶ εἴ τις μὴ πράττοι τὸ προσταττόμενον. οὕτω δὴ ἐχόντων, ἡγεῖτο, εἴ τις *ἐπιθεῖτο νυκτὸς ἢ ἡμέρας, ὥσπερ ἂν εἰς ἐνέδραν εἰς τὸ στρατόπεδον τοὺς ἐπιτιθεμένους ἐμπίπτειν. καὶ τὸ τακτικὸν δ' εἶναι οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖτο, εἴ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα εὐπόρως δύναιτο, ἢ βαθῦναι, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ ὄπισθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὀρθῶς ἐξελίξαι· ἀλλὰ καὶ διασπᾶν ὁπότε δέοι, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ τιθέναι γε τὸ μέρος ἕκαστον, ὅπου μάλιστα ἐν ὠφελείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύνειν δ', ὅπου φθάσαι δέοι· πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικοῦ ἀνδρὸς ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ἐπεμελεῖτο τούτων πάντων ὁμοίως. καὶ ἐν μὲν ταῖς πορείαις πρὸς τὸ συμπῖπτον ἀεὶ διαταττόμενος ἐπορεύετο, ἐν δὲ τῇ στρατοπεδεύσει ὡς τὰ πολλὰ ὥσπερ εἴρηται κατεχώριζεν. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι* γίγνονται κατὰ τὴν Μηδικήν, τρέπεται ὁ Κῦρος πρὸς Κυαξάρην. ἐπεὶ δ' ἠσπάσαντο ἀλλήλους, πρῶτον μὲν δὴ ὁ Κῦρος εἶπε τῷ Κυαξάρῃ, ὅτι οἶκος αὐτῷ ἐξῃρημένος εἴη ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἀρχεῖα, ὅπως ἔχῃ, καὶ ὅταν ἐκεῖσε ἔλθῃ, ὡς εἰς οἰκεῖα κατάγεσθαι, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα δῶρα ἔδωκεν αὐτῷ πολλὰ καὶ καλά. ὁ δὲ Κυαξάρης ταῦτα μὲν ἐδέξατο, προσέπεμψε δὲ αὐτῷ τὴν θυγατέρα, στέφανόν τε χρυσοῦν, καὶ ψέλια φέρουσαν, καὶ στρεπτόν,

Δέοι αὐτοὺς παρίστασθαι, ὥσπερ

ἐπίθοιτο

ἐγένοντο

A ſe prius parare, maxime ſtatarij milites ante ipſos eſſent, tutumque ſpatium eis ad arma capienda præberent. Et quemadmodum grauis armaturæ milites, ſic & cetrati & ſagittarij ſomnum inſtructi capiebant; vt noctu ſi quid vſus poſceret, perinde ac grauis armaturæ milites parati ſunt ad feriendos eos qui comminus inuadūnt, ſic & ſagittarij & iaculatores pro grauis armaturæ militibus, ſi qui hoſtes accederent, promte ſagittis & iaculis ſuis vterentur. B Præterea certa quædam ſigna præfecti omnes ad tabernacula habebāt. Adparitores vero, non aliter, ac in vrbibus illi, qui locorum periti ſunt, plurimorum domos norunt, & eorum præſertim, quos intereſt noſſe; ſic inquam & Cyri adparitores loca ducum in caſtris, & ſingulorum ſigna norant. Itaque ſi alicuius opera Cyrus egeret, hunc illi non quærebant; ſed via quammaxime cōpendiaria ad vnumquemque currebant. Et quia ſingulæ nationes ſecretæ, minimeque inter ſe confuſæ erant, multo C etiam magis parebat, ſiue quis ordinis obſeruans eſſet, ſiue, quod eſſet imperatum, nō faceret. Hoc modo ſi comparati eſſent, futurum arbitrabatur, vt ſi quis vel noctu vel interdiu ſuos adoriretur, in caſtra ſua, tanquam in inſidias, incideret. Ac peritum eſſe ſtruendæ aciei non id ſolum eſſe arbitrabatur, vt quis extendere phalangem facile poſſit, vel denſare, vel de cornu in phalangem redigere, vel prout hoſtes conſpecti fuerint dextrorſum, ſiniſtrorſum, à tergo, recte eam explicare: ſed etiam poſſe D diſtrahere, quum neceſſitas poſtulat, pertinere ad aciei ſtruendæ rationem putabat; ac partem quamlibet eo loco ponere, quo plurimū ſit profutura; & accelerare, quum opus eſt anteuertere. Hæc omnia, & his ſimilia, putabat eius eſſe viri, qui ſtruendæ aciei peritus eſſet, itidemque diligentiam his omnibus adhibebat. Ac in itineribus quidem, ſemper ad id quod accideret, aliter atque aliter inſtructis copiis pergebat: ſed in metatione caſtrorum plerumque il- E la, quam diximus, collocatione vtebatur. Quum autem progrediendo Medorum in regionem perveniſſent, Cyrus ad Cyaxarem diuertit. Quumque ſe complexi ſalutaſſent, primum Cyrus Cyaxari dixit, domum & curiam ei Babylone ſelectam eſſe; vt ſi etiam eo veniret, tanquam in ſua diuertere poſſet. Deinde munerib. aliis permultis & inſignibus eū donauit. Acceptis his Cyaxares filiā ad ipſum mittit, quæ coronam auream, & armillas, & torquem,

Cyaxares Cyro filiam vxorem offert.

& Medicam veſtem, quam fieri potuit,
pulcherrimam adferebat. Ac dum puella
Cyrum coronaret, Cyaxares ait: Equidem
hanc ipſam tibi, Cyre, vxorem trado, quæ
mea eſt filia. Nam & pater tuus patris mei
„ filiam vxorem duxit, qua tu natus es. At-
„ que hæc illa eſt, cui tu puer ſæpenumero
„ id temporis, quum apud nos eſſes, more
„ nutricis blandiebare; quumque interro-
„ gabatur ab aliquo, cuinam eſſet nuptura;
„ Cyro ſe nupturam, reſpondebat. Addo no-
„ mine dotis, Mediam vniuerſam; quum
„ natam ex me ſubolem ſexus virilis nullam
„ habeam. Hæc erant Cyaxaris verba: cui
„ reſpondens Cyrus: Equidem, ait, mi Cya-
„ xares, & genus laudo, & puellam, & mu-
nera. Sed in his tibi de ſententia patris ac
matris adſentiri volo. Et quamquam hæc
ita Cyrus diceret, puellæ tamen omnia
donabat, quæcumque grata Cyaxari fu-
tura putabat. Atque his peractis, in Per-
ſiam iter faciebat. Quumque pergendo
Perſarum ad fines perueniſſet, copias ibi-
dem ceteras reliquit: ipſe cum amicis ad
vrbem contendit, partim ſecum victimas
adducens, quæ vniuerſæ Perſarum nationi
tam ad ſacrificia, quam ad epulas ſuffice-
rent: partim munera ferens, qualia patri,
matri, amicis ceteris dari deceret; & qualia
magiſtratibus, ſenioribus, æqualibus o-
mnibus conuenirent. Præterea cunctis in
Perſia viris ac feminis ea largiebatur, quæ-
cumque ſolet hac etiam tempeſtate largi-
ri Rex, quum in Perſiam venit. Deinde
conuocatis Cambyſes Perſarum ſeniori-
bus, & illis magiſtratibus, penes quos illic
rerum maximarum poteſtas eſt, Cyrum
etiam arceſſit, & hanc in ſententiam ver-
» ba facit: MERITO ego vos, Perſæ, tuque
» itidem Cyre, beneuolentia complector
» vtroſque: Nam vti Rex vobis ſum, ita tu
» Cyre mihi filius es. Quamobrem æquum
» eſt, me, quæcumque animaduertere vi-
» debor ex re veſtra futura, in medium pro-
» ferre: Quod enim adtinet præterita, vos
» Cyrum auxiſtis, exercitu tradito, & hoc
» eius imperatore conſtituto. Cyrus ducis
» munere fungens, Diis adiuuantibus, vo-
» bis quidem, Perſæ, apud omnes homines
» celebritatem nominis gloriamque pepe-
» rit, & honorem per Aſiam vniuerſam
» conciliauit: præſtantiſſimos autem eo-
» rum, qui eius ſigna ſequuti ſunt, opulen-
» tos reddidit: vulgo militum de ſtipendiis
» & victu proſpexit. Quin & Perſarum e-
» quitatu inſtituto perfecit, vt etiam loca
» plana & campeſtria ſibi vindicare poſſint.

Parentum arbitrio permittenda matrimonia.

Cyrus in patriam redit.

Cambyſes pater Cyrũ & Perſas inter ſe perpetuo deuincit.

καὶ στολὴν Μηδικὴν ὡς δυνατὸν καλλίστην. καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστεφάνου τὸν Κῦρον. ὁ δὲ Κυαξάρης εἶπε· δίδωμι δέ σοι, ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὴν ταύτην γυναῖκα, ἐμὴν οὖσαν θυγατέρα. καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ ἔγημε τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἐγένου. αὕτη δ' ἐστὶν, ἣν σὺ πολλάκις παῖς ὢν, ὅτε παρ' ἡμῖν ἦσθα, ἐτιθηνήσω· καὶ ὁπότε τις ἐρωτῴη αὐτὴν, τίνι γαμοῖτο, ἔλεγεν ὅτι Κύρῳ. ἐπιδίδωμι δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ φερνὴν, Μηδίαν τὴν πᾶσαν· οὐδὲ γὰρ ἔστι μοι ἄρρην παῖς γνήσιος. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ὦ Κυαξάρη, τό, τε γένος ἐπαινῶ, καὶ τὴν παῖδα, καὶ δῶρα· βούλομαι δὲ, ἔφη, σὺν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆς μητρὸς ταῦτά σοι συναινέσαι. εἶπε μὲν οὕτως ὁ Κῦρος· ὅμως δὲ τῇ παιδὶ πάντα ἐδωρήσατο, ὁπόσα ᾤετο καὶ τῷ Κυαξάρῃ χαριεῖσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσας, εἰς Πέρσας ἐπορεύετο. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ Περσῶν ὁρίοις ἐγένετο πορευόμενος, τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατέλιπεν· αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο, ἱερεῖα μὲν ἄγων, ὡς πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ θύειν τε καὶ ἑστιᾶσθαι· δῶρα δ' ἦγεν, οἷα μὲν ἔπρεπε τῷ πατρὶ, καὶ τῇ μητρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δὲ ἔπρεπε ταῖς ἀρχαῖς, καὶ γεραιτέροις, καὶ τοῖς ὁμοτίμοις πᾶσιν. ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσι Πέρσαις καὶ Περσίσιν, ὅσα περ καὶ νῦν ἔτι δίδωσιν, ὅταν περ ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς Πέρσας. ἐκ δὲ τούτου συνέλεξε Καμβύσης τοὺς γεραιτέρους Περσῶν, καὶ τὰς ἀρχὰς, οἵπερ τῶν μεγίστων κύριοί εἰσι. παρεκάλεσε δὲ καὶ Κῦρον, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, καὶ σὺ * ὦ Κῦρε, ἐγὼ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰκότως εὔνους εἰμί. ὑμῶν μὲν γὰρ βασιλεύω· σὺ δὲ ὦ Κῦρε, παῖς ἐμὸς εἶ. δίκαιος οὖν εἰμι, ὅσα γιγνώσκειν δοκῶ ἀγαθὰ ἀμφοτέροις, ταῦτα εἰς τὸ μέσον λέγειν. τὰ μὲν γὰρ παρελθόντα, ὑμεῖς μὲν Κῦρον ηὐξήσατε, στράτευμα δόντες, καὶ ἄρχοντα τούτου αὐτὸν καταστήσαντες· Κῦρος δὲ ἡγούμενος τούτου, σὺν θεοῖς εὐκλεεῖς μὲν ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι, ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐποίησεν, ἐντίμους δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάσῃ· τῶν δὲ συστρατευσαμένων αὐτῷ τοὺς μὲν ἀρίστους * καὶ πεπλούτικε, τοῖς δὲ πολλοῖς μισθὸν καὶ τροφὴν παρεσκεύακεν. ἱππικὸν δὲ καταστήσας Περσῶν, πεποίηκε Πέρσαις καὶ πεδίων εἶναι μετουσίαν.

* ὦ π Κῦρι

* κατα πλύπ

Itaque

ἢν μὲν οὖν καὶ τὸ λοιπὸν οὕτω γιγνώσκητε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις ἔσεσθε· εἰ δὲ ἢ σύ, ὦ Κῦρε, ἐπαρθεὶς ταῖς παρούσαις τύχαις, ἐπιχειρήσεις καὶ Περσῶν ἄρχειν ἐπὶ πλεονεξίᾳ ὥσπερ τῶν ἄλλων, ἢ ὑμεῖς, ὦ πολῖται, φθονήσαντες τούτῳ τῆς δυνάμεως, καταλύειν πειράσεσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εὖ ἴστε ὅτι ἐμποδὼν ἀλλήλοις πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔσεσθε. ὡς οὖν μὴ ταῦτα γίγνηται, ἀλλὰ τἀγαθά, ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, θύσαντας ὑμᾶς κοινῇ, καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυραμένους συνθέσθαι, σὲ μέν, ὦ Κῦρε, ἤν τις * ἐπιστρατεύηται ἢ χώρᾳ Περσίδι, ἢ Περσῶν νόμους διασπᾶν πειρᾶται, βοηθήσειν παντὶ σθένει· ὑμᾶς δέ, ὦ Πέρσαι, ἤν τις ἢ ἀρχῆς Κῦρον ἐπιχειρῇ καταπαύειν, ἢ * ἀφίστασθαί τις τῶν ὑποχειρίων, βοηθήσειν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς καὶ Κύρῳ καθ' ὅ,τι ἂν ἐπαγγέλλῃ. καὶ ἕως μὲν ἂν ἐγὼ ζῶ, ἐμὴ γίγνηται ἡ ἐν Πέρσαις βασιλεία· ὅταν δ' ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον ὅτι Κύρου, ἐὰν ζῇ. καὶ ὅταν μὲν οὗτος ἀφίκηται εἰς Πέρσας, ὁσίως ἂν ὑμῖν ἔχοι τοῦτον θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν, ἅπερ νῦν ἐγὼ θύω· ὅταν δ' οὗτος ἔκδημος ᾖ, καλῶς ἂν οἶμαι ὑμῖν ἔχειν, εἰ ἐκ τοῦ γένους ὃς ἂν δοκῇ ὑμῖν ἄριστος εἶναι, οὗτος τὰ τῶν θεῶν ἀποτελοίη. Ταῦτα εἰπόντος Καμβύσου, συνέδοξε Κύρῳ τε καὶ τοῖς Περσῶν τέλεσι· καὶ συνθέμενοι ταῦτα τότε, καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυράμενοι, οὕτω καὶ νῦν ἔτι διαμένουσι ποιοῦντες πρὸς ἀλλήλους Πέρσαι τε καὶ βασιλεύς. τούτων δὲ πραχθέντων ἀπῄει ὁ Κῦρος· ὡς δ' ἀπιὼν ἐγένετο ἐν Μήδοις, συνδόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρί, γαμεῖ τὴν Κυαξάρου θυγατέρα· ἧς ἔτι καὶ νῦν λόγος ὡς παγκάλου γενομένης. ἔνιοι δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν, ὡς τὴν τῆς μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημεν. ἀλλὰ γραῦς ἂν καὶ παντάπασιν * ἦν ἡ παῖς. γήμας δέ, εὐθὺς ἔχων ἀνεζεύγνυεν. ἐπεὶ δ' ἐν Βαβυλῶνι ἦν, ἐδόκει αὐτῷ σατράπας ἤδη πέμπειν ἐπὶ τὰ κατεστραμμένα ἔθνη. τοὺς μέντοι ἐν ταῖς ἄκραις φρουράρχους, καὶ τοὺς χιλιάρχους τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλακῶν, οὐκ ἄλλου ἢ ἑαυτοῦ ἐβούλετο ἀκούειν. ταῦτα δὲ προεωρᾶτο, ἐννοῶν ὅπως, εἴ τις τῶν σατραπῶν ὑπὸ πλούτου καὶ πλήθους ἀνθρώπων ἐξυβρίσειε, καὶ

ἐπιστρατεύῃ. — *ἐφίστασθαι* — *ἦ, οὐ παῖς.*

A Itaque ſi deinceps quoque hac in ſententia perſtiteritis, multorum magnorumque bonorum auctores inuicem vobis eritis. Sin autem vel tu, Cyre, propter res modo proſperas elatus animo, perinde Perſis imperare tui cum captatione commodi conabere, vt ceteris; vel vos, ô ciues, poteſtati huius inuideritis, atque idcirco imperium ipſi abrogare tẽtaueritis: certo ſcitote, voſmetipſos mutuo vobis in multis & præclaris rebus futuros impedimento. Quapropter vt hæc nobis non accidant, ſed bona **B** potius contingant, viſum eſt mihi; poſteaquam rem ſacram ſolemni ritu fecerimus, Deoſque fuerimus teſtati, ſic paciſcẽdum nobis eſſe; vt tu quidem Cyre, ſi quis vel in terram Perſidem copias hoſtiles ducat, vel leges Perſarũ conuellere conetur, omnib. viribus opem feras: vos vero, Perſæ, ſi quis vel imperiũ Cyro adimere vel ſubditorum aliquos ad defectionem impellere adgrediatur, tum vobis ipſis, tum Cyro, provt denuntiarit, ſubveniatis. Atque dum equidẽ **C** vixero, meum eſto in Perſas imperium: verum vbi viuendi finem fecero, planum eſt, illud Cyri fore, ſi viuet: qui quidem in Perſiam quum veniet, religioſe fecerit, ſi pro vobis hoſtias cædet, quemadmodum ipſe iam ſacra procuro. Vbi vero peregre aberit, recte veſtra ſe res habebit, vt arbitror, ſi is ex familia noſtra, qui vobis optim⁹ eſſe videbitur, rem diuinam perfecerit. Quæ Cambyſes quum protuliſſet, eadem tum à Cyro, tum à Perſarum magiſtratibus, decreto communi facto, ſunt adprobata. Et **D** quemadmodum id tẽporis hæc pacti ſunt, Deosque conteſtati: ſic & Perſæ, & Rex inter ſe conſtanter eadem hoc etiam tempore obſeruant. Atque his rebus peractis, Cyrus diſceſſit: quumque in Mediam perueniſſet, de patris matriſq. ſententia Cyaxaris filiam vxorem ducit: de qua etiam nũc memoriæ proditur, fuiſſe perelegantem. Nonnulli autem ſcriptores hiſtoriarum aiunt, matris cum eo ſororem fuiſſe nuptam. Verum ea virgo fuiſſet omnino tunc anus. Nuptiis celebratis, mox cum ea **E** diſceſſit. Quumque eſſet Babylone, viſum eſt ei, ſatrapas iam mittendos eſſe ad nationes in ditionem redactas. Enimvero præſidiorum magiſtros in arcibus, & tribunos eorum militum, qui per regionem in excubiis erant, alij, quam ſibi, parere nolebat. Atque hæc ita proſpiciebat, quum cogitaret, eo pacto futurum, vt ſi quis ſatraparum, opibus & hominum multitudine fretus, inſolenter ſe gereret, imperiumque

Cyrus vxorem ducit, Cyaxaris filiam.

Sapiens Cyri conſiliũ.

detrectare niteretur, mox aduerſarios ſuos in ipſa regione haberet. Hæc igitur facere quum vellet, initio cõuocandos iudicabat, quos adeſſe referret, remq. his prius exponendã; vt quas ob cauſſas mitteretur ij, qui mittendi eſſent, ſcirent. Nã hac ratione laturos id æquiorib. animis arbitrabatur. Sin præfectus aliquis iam conſtitutus eſſet, atq. hæc deinde animaduerteret; grauiter laturos ducebat, velut exiſtimantes, ea non aliã ob cauſam fieri, quã quod fides ſibi nõ haberetur. Conuocatis i[illegible] huiuſmodi quædã loquutus eſt: Sũt nobis, amici, ſubactis in vrbib. & præſidiarij milites, & eorũ præfecti, quos tunc reliquimus. Illis ego diſcedẽs præcepi, nihil vt aliud curioſe inſtituerent agere; ſed munitiones & caſtella tuerentur. His igitur equidem magiſtratum non adimã, quum præclare, quæ iuſſi erãt, cõſeruarint. Verum alij mihi ſatrapæ mittendi videntur, qui regionũ incolis præſint, acceptoque tributo, tum præſidiariis ſtipẽdium perſoluãt, tum quidquid neceſſe fuerit, perficiant. Etiam mihi videtur, iis, qui è vobis heic degunt, & quibus ego negotia impono, dũ ad obeunda quædã munera ad iſtas nationes eos ablego, iſtic & agros & ædes adſignandas eſſe; vt & tributum huc illis adferatur, & quum eo venerint, ſuas in ædes poſſint diuertere. Hæc quũ dixiſſet, plerisque amicorum in omnibus ſubactis vrbibus donabat ædes ac ſubditos. Atque hac etiã tempeſtate poſteri eorum, qui tũc illa conſequuti ſunt, in agrorum, quorũ alij alia in regione ſiti ſunt, poſſeſſione manẽt: quamvis ipſi apud regem ſedes domeſticas habeãt. Neceſſe eſt autem, inquit, vt de ſatrapis, ad regiones illas mittẽdis, eiuſmodi diſpiciatis; qui meminerint huc etiam mittendum eſſe, quidquid in quovis ſolo pulchri bonive fuerit; vt etiam nos, qui heic manemus, omnium bonorum, quæ vbique prouenient, participes ſimus. Nam ſi quid vſpiam rei terribilis exiſtat, id etiam nobis propulſandum erit. Hæc loquutus, finem dicẽdi fecit; ac deinde, quos ex amicis animaduerteret eundi cupidos, ſecundum cõditiones propoſitas: habito delectu, eos, qui maxime viderentur idonei, ſatrapas miſit, in Arabiam * Megazybum: in Cappadociam, Artabatam: in Phrygiam maiorem, Artacamam: in * Lyciam & Ioniam, Chryſantam: in Cariam, * Aduſium, quem ipſi petierant: in Phrygiam, quæ propter Helleſpontum ſita, & Æolidem, Pharnuchum. Ciliciæ vero, & Cypro, & Paphlagonibus ſatrapas Perſicos nullos miſit;

al. Megabyzum:
al. Lydiam,
al. Caduſiam,

A ἐπιχειρήσειε μὴ πείθεσθαι, εὐθὺς * ἀντιπάλους ἔχοι ἐν τῇ χώρᾳ. ταῦτ' οὖν βουλόμενος πρᾶξαι, ἔγνω συγκαλέσαι πρῶτον τοὺς ἐπικαιρίους, καὶ προειπεῖν, ὅπως εἰδεῖεν, ἐφ' οἷς ἴασιν οἱ ἰόντες. ἐνόμιζε γὰρ οὕτως * ῥᾷστα φέρειν [ἂν *αὐτούς. ἐπεὶ δὲ καταστήσαιτό τις ἄρχων, καὶ αἰσθάνοιτο ταῦτα, χαλεπῶς ἂν ἐδόκουν αὐτῷ φέρειν, νομίζοντες δι' ἑαυτῶν ἀπιστίαν ταῦτα γίγνεσθαι. οὕτω δὴ συλλέξας, λέγει αὐτοῖς τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, εἰσὶν ἡμῖν ἐν ταῖς κατεστραμμέναις πόλεσι φρουροὶ καὶ φρούραρχοι, οὓς τότε κατελίπομεν, καὶ B τούτοις ἐγὼ προστάξας ἀπῆλθον, ἄλλο μὲν οὐδὲν πολυπραγμονεῖν, τὰ δὲ τείχη διασώζειν. τούτους μὲν οὖν οὐ παύσω τῆς ἀρχῆς, ἐπεὶ καλῶς διαπεφυλάχασι τὰ προσταχθέντα· ἄλλους δὲ σατράπας πέμψαι μοι δοκεῖ, οἵτινες ἄρξουσι τῶν ἐνοικούντων, καὶ τὸν δασμὸν λαμβάνοντες * τοῖς τε φρουροῖς δώσουσι μισθόν, καὶ ἄλλο τελέσουσιν ὅ,τι ἂν δέῃ. δοκεῖ δέ μοι καὶ τῶν * ἐνθάδε C ὑμῶν, οἷς ἂν ἐγὼ πράγματα * παρέχω πέμπων, πράξοντάς τι ἐπὶ ταῦτα τὰ ἔθνη, χώρας γενέσθαι καὶ οἴκους ἐκεῖ, ὅπως δασμοφορῆταί αὐτοῖς δεῦρο, ὅταν τε ἴωσιν ἐκεῖσε, εἰς οἰκεῖα ἔχωσι καταγίγνεσθαι. ταῦτα εἶπε, καὶ ἔδωκε πολλοῖς τῶν φίλων κατὰ πάσας τὰς καταστραφείσας πόλεις οἴκους, [καὶ ὑπηκόους· καὶ ἔτι νῦν εἰσιν * τοῖς ἀπογόνοις τῶν τότε λαβόντων αἱ χῶραι καταμένουσαι, ἄλλαι ἐν ἄλλῃ γῇ, αὐτοὶ δὲ οἰκοῦσι D παρὰ βασιλεῖ. δεῖ δέ, ἔφη, τοὺς ἰόντας σατράπας ἐπὶ ταύτας τὰς χώρας, τοιούτους ἡμᾶς σκοπεῖν οἵτινες ὅ,τι ἂν ἐν τῇ γῇ ἑκάστῃ καλὸν ἢ ἀγαθὸν ᾖ, μεμνήσονται καὶ δεῦρο ἀποπέμπειν, ὡς μετέχωμεν καὶ οἱ ἐνθάδε ὄντες τῶν πανταχοῦ γιγνομένων ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ἐάν τι που δεινὸν γίγνηται, ἡμῖν ἔσται ἀμυντέον. ταῦτ' εἰπών, τότε μὲν ἔπαυσε τὸν λόγον· ἔπειτα δὲ οὓς ἐγίγνωσκε τῶν φίλων ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἐπιθυμοῦντας ἰέναι, ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς δοκοῦντας ἐπιτη- E δειοτάτους εἶναι, ἔπεμπε σατράπας, εἰς Ἀραβίαν μέν, * Μεγάζυβον· εἰς Καππαδοκίαν δέ, Ἀρταβάταν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν μεγάλην, Ἀρτακάμαν· εἰς * Λυκίαν δὲ καὶ Ἰωνίαν, Χρυσάνταν· εἰς Καρίαν δέ, * Καδούσιον, ὥσπερ ᾔτουν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν παρ' Ἑλλήσποντον, καὶ Αἰολίδα, Φαρνοῦχον. Κιλικίας δέ, καὶ Κύπρου, καὶ Παφλαγόνων οὐκ ἔπεμψε Πέρσας σατράπας,

ἀντιπάλους ἔχοι τὴν χώραν.
ῥᾷον
τοῖς τε προσόποις φρουροῖς
ἐνθάδε μενόντων,
παρέχων πέμπω
Μεγάβυζον·
Λυδίαν
Ἀδούσιον, ὥσπερ ᾔτουν.

ὅτι ἑκόντες ἐδόκουν αὐτῷ συστρατεύεσθαι ἐπὶ Βαβυλῶνα· δασμοὺς μέντοι συνέταξεν ἀποφέρειν καὶ τούτοις. ὡς δὲ τότε Κῦρος κατεστήσατο, οὕτως ἔτι καὶ νῦν βασιλέως εἰσὶν αἱ ἐν ταῖς ἄκραις φυλακαί, καὶ οἱ χιλίαρχοι τῶν φυλακῶν ἐκ βασιλέως εἰσὶ καθεστηκότες, καὶ παρὰ βασιλεῖ ἀπογεγραμμένοι. προεῖπε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκπεμπομένοις σατράπαις, *ὅσα δυνατὸν ἑώρων ποιοῦντα αὐτὸν, πάντα μιμεῖσθαι. πρῶτον μὲν ἱππέας καθιστάναι ἐκ τῶν συνεπομένων Περσῶν καὶ συμμάχων, καὶ ἁρματηλάτας. ὁπόσοι δ' ἂν γῆν καὶ ἀρχεῖα λάβωσιν, ἀναγκάζειν τούτους ἐπὶ θύρας ἰέναι, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελουμένους; παρέχειν ἑαυτοὺς τῷ σατράπῃ χρῆσθαι, ἤν τι δέηται· παιδεύειν δὲ καὶ τοὺς γιγνομένους παῖδας ἐπὶ θύραις, ὥσπερ παρ' αὐτῷ. ἐξάγειν δὲ ἐπὶ τὴν θήραν τὸν σατράπην τοὺς ἀπὸ θυρῶν, καὶ ἀσκεῖν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν ἑαυτῷ τὰ πολεμικά. ὃς δ' ἂν ἐμοί, ἔφη, κατὰ λόγον τῆς δυνάμεως, πλεῖστα μὲν ἅρματα, πλείστους δὲ καὶ ἀρίστους ἱππέας ἀποδεικνύῃ, τοῦτον ἐγώ, ὡς ἀγαθὸν σύμμαχον, καὶ ὡς ἀγαθὸν συμφύλακα Πέρσαις τε καὶ ἐμοὶ τῆς ἀρχῆς, τιμήσω. *ἔστωσαν δὲ παρ' ὑμῖν καὶ ἕδραι, ὥσπερ *παρ' ἐμοί, οἱ ἄριστοι προτετιμημένοι· καὶ τράπεζα, ὥσπερ ἡ ἐμή, τρέφουσα μὲν πρῶτον τοὺς οἰκέτας· ἔπειτα δὲ, καὶ ὡς φίλοις μεταδιδόναι, ἱκανῶς κεκοσμημένη· καὶ ὡς τὸν καλόν τι ποιοῦντα καθ' ἡμέραν ἐπιγεραίρειν. κτᾶσθε δὲ καὶ παραδείσους, καὶ θηρία τρέφετε, καὶ μήτε αὐτοί ποτε ἄνευ πόνου σῖτον παραθῆσθε, μήτε ἵπποις ἀγυμνάστοις χόρτον ἐμβάλητε. οὐ γὰρ ἂν δυναίμην ἐγὼ εἷς ὢν ἀνθρωπίνῃ ἀρετῇ τὰ πάντων ὑμῶν ἀγαθὰ διασώζειν, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ μὲν ἀγαθὸν ὄντα σὺν ἀγαθοῖς τοῖς παρ' ἐμοῦ ὑμῖν ἐπίκουρον εἶναι· ὑμᾶς δὲ ὁμοίως αὐτοὺς ἀγαθοὺς ὄντας, σὺν ἀγαθοῖς τοῖς μεθ' ὑμῶν ἐμοὶ συμμάχους εἶναι. βουλοίμην δ' ἂν ὑμᾶς καὶ τοῦτο κατανοῆσαι, ὅτι τούτων, ὧν νῦν ὑμῖν παρακελεύομαι, οὐδὲν τοῖς δούλοις προστάττω· ἃ δ' ὑμᾶς φημὶ χρῆναι ποιεῖν, ταῦτα καὶ αὐτὸς πειρῶμαι [πάντα* πράττειν. ὥσπερ δ' ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοὺς ὑφ' ὑμῶν *ἀρχὰς ἔχοντας μιμεῖσθαι ὑμᾶς διδάσκετε. ταῦτα δὲ Κύρου οὕτως τότε τάξαντος, ἔτι καὶ νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πᾶσαι μὲν αἱ ὑπὸ βασιλεῖ φυλακαὶ ὁμοίως φυλάττονται),

*ἃς δυνατὸν, ἴσα ἑώρων

*ἴσων

*παρ' ἐμοί, προτετιμημένης. Vide Not.

*πρ...

*ἀρχεῖα

A quod vltro viſi eſſent aduerſus Babylonem Cyri ſigna ſequuti. Sed tamen his etiam tributa indixit adferenda. Vt autem Cyrus id temporis conſtituit, ſic etiam nunc arcium præſidia regis in poteſtate ſunt, & præſidiariorum tribuni à rege conſtituuntur, & apud regem deſcripti cenſus eorum exſtant. Præterea ſatrapis omnibus, quos emittebat, edixit; vt omnia, quæcumque ſe facere viderent, pro viribus imitarentur. Primum equites & curruum agitatores ex illis Perſis ac ſociis, qui comitarentur B ipſos, inſtituerent. Quicumque vero & agros, & domos publicas conſequuti eſſent; eos ad frequentandam portam cogerent, vtque temperantiæ ſtudioſe addicti, ſatrapæ ſemet vtendos exhiberent, ſi quid vſus poſceret. Etiam liberos, qui eis naſcerentur, ad portam educarent & inſtituerent, quemadmodum apud ipſum fieret. Itidem ſatrapam, quos haberet ad portam, venatum producere debere; ac tum ſe, tum ſuos ad res bellicas exercere. Qui C autem mihi, ait, pro ratione poteſtatis ſuæ currus plurimos, plurimos & lectiſſimos equites effecerit; hunc ego, tamquam egregium belli ſocium, & qui cuſtodiæ imperij tum Perſici, tum mei ſit particeps, honoribus ornabo. Sint apud vos etiam, ſeſſionibus, perinde atque apud me, viri præſtantiſſimi, præ ceteris honorati. Sit & menſa, quæ ſicvt & mea, primum domeſticos alat; deinde ſat bene inſtructa ſit etiam ad impertiendum amicis, honoremque illis exhibendum, qui ſin- D gulos in dies aliquid præclare gerent. Etiam ſepta vobis hortorum ſunto, ac feras alite, nec ipſi vmquam labore nullo præcedente cibum vobis adponite, neque pabulum equis non exercitis obiicite. Non enim fieri poterit, vt vnus ego virtute humana veſtrum omnium bona tuear: ſed neceſſe eſt magno me pariter animo, cum viris fortibus, à me ſummittendis, auxilio vobis eſſe: ac vos itidem fortes eſſe viros oportet, & cum veſtris, qui & ipſi viri for- E tes ſint, ſocia mecum arma coniungere. Velim hoc etiam conſideretis, nihil me horum, ad quæ iam vos cohortor, ſeruis imperare: & quæ vobis faciunda eſſe aio, hæc ipſemet exſequi omnia ſtudeo. Denique vt vos ego me imitari iubeo, ſic etiam vos magiſtratus illos, qui veſtro imperio continentur, ad imitationem veſtri condocefacite. Atque hæc vti tum Cyrus inſtituit, ſic etiam hodie cuncta regis imperio ſubiecta præſidia cuſtodiuntur,

Cyri ad ſatrapas mandata.

& omnes magiſtratuum portæ officioſe frequentantur, omneſque tum amplæ tum exiguæ domus ſimili modo adminiſtrantur: omnes ex iis, qui adſunt, præſtantiſſimi, ſeſſionibus, honoris ergo ſupra ceteros ornantur: omnia itinera eodem modo inſtituuntur, perque paucos præfectos res omnino multæ breui compendio curantur. His indicatis, quemadmodum ſe gerere ſinguli deberent; ac manu militum cuique data, ſic eos dimiſit; vt prædiceret vniuerſis, pararent ſe, quod ſuſcipienda in annum proximum eſſet expeditio, & luſtrandi milites, arma, equi, currus. Hoc etiam ab auctore Cyro profectum, vt aiunt, nunc quoque ſeruari animaduertimus. Circumit hinc inde quiſpiam regiones cum exercitu ſingulis annis: qui, ſi ſatraparum aliquis indiget auxilio, fert ei auxilium: ſi quis inſolenter ſe gerit, cum ſanam ad mentem reuocat. Quod ſi quis vel tributum adferre negligit, vel incolas tueri, vel vt terra culta ſit, vel aliquid aliud ex iis, quæ ſunt imperata, prætermittit; hæc ille corrigit omnia. Si vero nequeat facere, regi denuntiat. Is vbi rem audit, de eo, qui ſpreto imperio ſe contumaciter gerit, deliberat: ac ſæpenumero ij, de quibus dicitur, Regis filius deſcendit, Regis frater, Regis oculus: licet aliquando non conſpiciantur, circitores illi ſunt. Nam vnuſquiſque horum è via reuocatur, vbi Rex ita iubet. Etiam aliud quiddam excogitaſſe Cyrum cognouimus, quod ad magnitudinem imperij pertinet, de quo celeriter intelligeret, qui etiam rerum longe remotarum ſtatus eſſet. Quum enim conſideraſſet, quantum itineris equus agitatione diurna conficere viribus integris poſſet: equorum ſtabula parari curauit, quæ tantumdem diſtarent, & in his equos conſtituit, cum illis qui eorum curam gererent. Ordinauit & quolibet loco quemdam, qui tum ad recipiendum litteras adlatas, tum ad tradendum eas aliis idoneus eſſet; quique defatigatos equos & homines exciperet, ac recentes ſummitteret. Atque hoc in itinere ne noctu quidem interdum ceſſari dicitur, ſed nuntio diurno ſuccedere nocturnum. Quæ quidem ita quum fiunt, aiunt nonnullos iter huiuſmodi gruum volatu celerius conficere. Quod ſi vere non dicitur, ſaltem hoc manifeſtum eſt, omnium pedeſtrium itinerum, quæ homines conficiant, hoc velociſſimum eſſe. Bonum eſt autem, vt quamprimum aliquid animaduertitur, etiam cura ſine dilatione adhibeatur.

Equi veredarij primũ à Cyro diſpoſiti.

A πᾶσαι δὲ αἱ τῶν ἀρχόντων θύραι ὁμοίως θεραπεύονται, πάντες δὲ οἱ οἶκοι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκοῦνται, πάντες δ᾽ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἕδραις προτετίμηνται, πᾶσαι δὲ αἱ πορεῖαι συντεταγμέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰσί, πᾶσι δὲ συγκεφαλαιοῦνται πολλαὶ πράξεις ὀλίγοις ἐπιστάταις. ταῦτα δ᾽ εἰπών, ὡς χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ δύναμιν ἑκάστῳ προσθείς, ἐξέπεμπε, καὶ προεῖπεν ἅ-

B πασι παρασκευάζεσθαι, ὡς εἰς νέωτα στρατείας ἐσομένης, καὶ * ἀποδείξεως ἀνδρῶν, καὶ ὅπλων, καὶ ἵππων, καὶ ἁρμάτων. κατενοήσαμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι Κύρου κατάρξαντος, ὥς φασι, καὶ νῦν ἔτι διαμένει. ἐφοδεύει γὰρ ἀνὴρ κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἀεὶ, στράτευμα ἔχων· ὅς, ἢν μέν τις τῶν σατραπῶν ἐπικουρίας δέηται, ἐπικουρεῖ. ἢν δέ τις ὑβρίζῃ, σωφρονίζει· ἢν δέ τις ἢ δασμῶν φορᾶς ἀμελῇ, ἢ * τῶν ἐνοίκων φυλακῆς, ἢ

C ὅπως ἡ χώρα ἐνεργὸς ᾖ, ἢ ἄλλο τι τῶν τεταγμένων παραλείπῃ, ταῦτα πάντα κατευτρεπίζει. ἢν δὲ μὴ δύνηται, βασιλεῖ ἀπαγγέλλει. ὁ δ᾽ ἀκούων, βουλεύεται περὶ τοῦ ἀτακτοῦντος· καὶ οἱ πολλάκις λεγόμενοι, ὅτι βασιλέως υἱὸς καταβαίνει, βασιλέως ἀδελφὸς, βασιλέως ὀφθαλμὸς, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐκφαινόμενοι, οὗτοι τῶν ἐφόδων εἰσίν. ἀποτρέπεται γὰρ ἕκαστος αὐτῶν, ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ. κατε-

D μάθομεν δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλο μηχάνημα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, ἐξ οὗ ταχέως ᾐσθάνετο καὶ τὰ πάμπολυ ἀπέχοντα ὅπως ἔχοι. σκεψάμενος γὰρ, πόσην ἂν ὁδὸν ἵππος καθανύτοι τῆς ἡμέρας ἐλαυνόμενος, ὥστε διαρκεῖν, ἐποιήσατο ἱππῶνας τοσοῦτο διαλείποντας, καὶ ἵππους ἐν αὐτοῖς κατέστησε, καὶ τοὺς ἐπιμελουμένους τού-

E των· καὶ ἄνδρα ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε, τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα, καὶ παραδιδόναι καὶ παραλαμβάνειν τοὺς ἀπειρηκότας * ἵππους, καὶ ἄλλους πέμπειν νεαλεῖς. ἔστι δ᾽ ὅτε οὐδὲ τὰς νύκτας φασὶν ἵστασθαι ταύτην τὴν πορείαν, ἀλλὰ τῷ ἡμερινῷ ἀγγέλῳ τὸν νυκτερινὸν διαδέχεσθαι. τούτων δὲ οὕτως γιγνομένων, * φασί τινες θᾶττον τῶν γεράνων ταύτην τὴν πορείαν ἀνύτειν. εἰ δὲ τοῦτο ψεύδονται, ἀλλ᾽ ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων πεζῇ πορειῶν αὕτη ταχίστη, τοῦτο εὔδηλον. ἀγαθὸν δὲ, ὡς τάχιστα ἕκαστον αἰσθανόμενον, ὡς τάχιστα ἐπιμελεῖσθαι.

ἐπιδείξεως

τῶν ἐν οἴκῳ

ἵππους καὶ ἀνθρώπους, καὶ

φασί τινες

ἐπεὶ δὲ περιῆλθεν ὁ ἐνιαυτὸς, συνήγειρε στρατιὰν A εἰς Βαβυλῶνα, καὶ λέγεται αὐτῷ γενέσθαι εἰς δώδεκα μὲν ἵππων μυριάδας, εἰς δισχίλια δὲ ἅρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἑξήκοντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνεσκευάσατο αὐτῷ, ὥρμα δὴ ταύτην * τὴν στρατείαν, ἐν ᾗ λέγεται καταστρέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα Συρίαν * εἰσβάντι οἰκεῖ μέχρις ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ εἰς Αἴγυπτον στρατεία λέγεται γενέσθαι, καὶ καταστρέψασθαι Αἴγυπτον. B καὶ ἐκ τούτου τὴν ἀρχὴν ὥριζεν αὐτῷ πρὸς ἕω μὲν, ἡ ἐρυθρὰ θάλαττα· πρὸς ἄρκτον δὲ, ὁ ΕΥξεινος πόντος· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρος καὶ Αἴγυπτος· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπία. τούτων δὲ τὰ πέρατα, τὰ μὲν διὰ θάλπος, τὰ δὲ διὰ ψῦχος, τὰ δὲ διὰ ὕδωρ, τὰ δὲ δι' ἀνυδρίαν δυσοίκητα. αὐτὸς δὲ ἐν μέσῳ τούτων τὴν δίαιταν ποιησάμενος, τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διῆγεν ἐν Βαβυλῶνι ἑπτὰ μῆνας. (αὕτη γὰρ ἀλεεινὴ ἡ χώρα) τὸν δὲ ἀμφὶ C τὸ ἔαρ, τρεῖς μῆνας ἐν Σούσοις· τὴν δὲ ἀκμὴν τοῦ θέρους, δύο μῆνας ἐν Ἐκβατάνοις. οὕτω δὲ ποιοῦντ' αὐτὸν λέγουσιν ἐν ἐαρινῷ θάλπει καὶ ψύχει διάγειν ἀεί. οὕτω δὲ διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, ὡς πᾶν μὲν ἔθνος μειονεκτεῖν ἐδόκει, εἰ μὴ Κύρῳ πέμψειεν ὅ,τι καλὸν αὐτοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἢ φύοιτο, ἢ τρέφοιτο, ἢ τεχνῷτο· πᾶσα δὲ πόλις, ὡσαύτως· πᾶς δὲ ἰδιώτης πλούσιος ἂν ᾤετο γενέσθαι, εἴ τι Κύρῳ χαρίσαιτο. καὶ γὰρ D ὁ Κῦρος λαμβάνων παρ' ἑκάστων, ὧν ἀφθονίαν εἶχον οἱ διδόντες, ἀντεδίδου ὧν σπανίζοντας αὐτοὺς αἰσθάνοιτο. οὕτω δὲ τοῦ αἰῶνος προκεχωρηκότος, μάλα δὴ πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας τὸ ἕβδομον ἐπὶ τῆς αὑτοῦ ἀρχῆς. καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πάλαι δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐτετελευτήκεσαν αὐτῷ. ὁ δὲ Κῦρος ἔθυσε τὰ νομιζόμενα * ἱερὰ, καὶ τοῦ χοροῦ ἡγήσατο Πέρσαις κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διέδωκεν, E ὥσπερ εἰώθει. κοιμηθεὶς δ' ἐν τῷ βασιλείῳ, ὄναρ εἶδε τοιόνδε· ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν κρείττων τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον, εἰπεῖν, συσκευάζου ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἄπει. τοῦτο δὲ ἰδὼν τὸ ὄναρ ἐξηγέρθη, καὶ σχεδὸν ἐδόκει * εἰδέναι, ὅτι τοῦ βίου ἡ τελευτὴ παρείη. εὐθὺς οὖν λαβὼν ἱερεῖα, ἔθυε Διί τε πατρῴῳ, καὶ ἡλίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς Πέρσαι θύουσιν, ὧδε ἐπευχόμενος· Ζεῦ πατρῷε

* στρατιὰν ἔχων,

ἐκβάντι

ἱερεῖα,

ᾔδει εἰδέναι,

A Poſteaquam annus præteriiſſet, Cyrus exercitum Babylonem coegit, habuiſſeque proditur ad centum viginti equitum millia, currus falcatos bis mille, peditum millia ſexcenta. Quo adparatu facto, expeditionem illam ſuſcepit, qua nationes vniuerſas ſibi ſubieciſſe dicitur, quæ * extra Syriam ad mare rubrum vſque ſedes ſuas habent. Poſtea ſuſcepta in Ægyptum fertur expeditio, qua Ægyptum ſubegerit. Itaque deinceps imperium Cyri terminabat ad ſolem orientem mare rubrum; ad B ſeptemtrionem pontus EVxinus; occidentem verſus, Cyprus & Ægyptus; verſus meridiem, Æthiopia. Quarum regionum extremi fines partim ob calorem, partim propter frigus, partim propter aquam, partim ob aquæ inopiam habitari difficulter poſſunt. Ipſe quum in horum medio viueret, hybernum tempus ſeptem menſium Babylone degebat, quod iſta regio tepida ſit: tres vernos menſes, Suſis: ipſa æſtate vigente, menſes duos Ecbatanis. quod C quia faceret, ſemper in calore frigoreque verno vitam egiſſe dicitur. Erat autem ea hominum erga ipſum adfectio, vt natio quævis detrimentum accipere ſe duceret, ſi non Cyro mitterent, quidquid ipſis egregium in regione ſua vel naſceretur, vel aleretur, vel arte perficeretur. Itidem quævis vrbs, quivis homo priuatus opulentum ſe arbitrabatur, ſi rem Cyro gratam præſtitiſſet. Nam & accipiebat à ſingulis Cyrus ea, quorum copiam illi, qui dabant, haberent: & viciſſim eis largie- D batur, quibus eos defici animaduerteret. Poſteaquam hoc modo ad ætatem prouectiorem acceſſiſſet, admodum ſenex vice iam ſeptima, ex quo imperium adeptus erat, in Perſiam venit. Quo tempore tum pater, tum mater ipſius iamdudum, ceu credi par eſt, è viuis exceſſerant. Heic quum rite rem ſacram procuraſſet, & ex inſtituto patrio chorum Perſarum duxiſſet, ac pro more dona in omnes diſtribuiſſet: conſopitus in regia, E ſomnium huiuſmodi vidit: Accedere quiſpiam ad ipſum viſus eſt, humana ſpecie auguſtior, qui diceret: Para te, Cyre. Nam ad Deos nunc iturus es. Hoc ſomnio viſo, excitatus eſt; propeque ſcire iam videbatur, vitæ ſibi finem adeſſe. Quamobrem ſumtis mox hoſtiis, Ioui patrio, & Soli, & Diis ceteris, in ſummis montium iugis, qui Perſis ſacrificandi mos eſt, rem diuinam fecit, & huiuſmodi preces concepit: Iupiter patrie,

Cyrus variàs ſibi nationes ſubijcit.

Lectio marginis.

Quibus locis degere ſolitus fuerit.

Cyrus omnibus carus.

Cyri poſtremus in Perſiam aduentus.

Cyrus de morte diuinitus admonetur.

» tuque Sol, ac vos Dij vniuerſi, accipite
» hæc ſacra, quibus & multis præclariſque
» actionibus finem impono, & gratias vobis
» ago, quod mihi, tum extis tum ſignis cæle-
» ſtibus, tum auguriis tum ominibus ea ſi-
» gnificaſtis, quæ vel facienda vel omitten-
» da erant. Magnas etiam vobis gratias ago,
» quod & ipſe curam de me veſtram adgno-
» uerim, & numquam me rebus proſperis
» ſupra conditionem humanam extulerim.
» Rogo vos, vt nunc quoque liberis, vxori,
» amicis, patriæ felicitatem largiamini:
» mihi vero peto, vt qualem conceſſiſtis
» æuum, talem etiam exitum detis. His peractis, quum domum reuertiſſet, quieti ſe dare decreuit, & decubuit. Poſteaquam tempus ita poſceret, accedunt ij, quibus hoc erat negotij datum, atque vt lauet, hortantur. Suauiter ille ſe quieſcere dicebat. Itidem illi, quibus id erat negotii datum, quum tempus eſſet, cœnam ipſi adponunt. At Cyri animus non ille quidem cibum admittebat, ſed ſitire videbatur; itaque cum voluptate bibit. Eadem illi quum altero atque item tertio die acci-diſſent; filios arceſſiuit, qui forte tunc ſequuti patrem, in Perſia degebant. Arceſſiuit & amicos, & Perſarum magiſtratus: qui iam vniuerſi quum adeſſent, huiuſmodi orationem exorſus eſt:

Extrema Cyri & ſapientiſſima oratio.

» Inſtat modo, mei fi-
» lij, ac vos amici, qui adeſtis, vitæ meæ finis:
» quando id multis indiciis certo cognoſco.
» Vos autem, vbi vitam cum morte commu-
» tauero, de me, tanquam beato, & dicere
» omnia, & facere oportet. Nam & quum
» puer eſſem, eorum, quæ illa in ætate præ-
» clara exiſtimantur, fructum mihi conſe-
» quutus eſſe videor: & adoleſcens, eorum
» quæ habet adoleſcentia: & virilem prorſus
» ad ætatem vbi perueni, eorum quæ virilis
» ætas habet. Quin & progreſſu temporis
» vires meas auctas, animaduertere videbar.
» Itaque ſenectutem meam adoleſcentia
» nunquam imbecilliorem factam ſenſi, ne-
» que vel expetiiſſe me animo meo, vel ad-
» greſſum quidquam memini, cuius non fa-
» ctus ſim compos. Amicos quidem certe
» fortunatos per me factos vidi, hoſtes in ſer-
» uitutem à me redactos, patriam antehac
» nullo in Aſia claram imperio, nunc di-
» gnitate principe ornatam relinquo; quæ
» denique ſum conſequutus, eorum ni-
» hil non conſeruaſſe me ſcio. Et quam-
» quam præterito tempore nihil non ex
» voto mihi ſuccederet, tamen quia co-
» mes mihi metus erat, ne quid in futu-
» rum vel viderem, vel audirem, vel paterer

A καὶ ἥλιε, καὶ πάντες θεοί, δέχεσθε τάδε καὶ τελεστήρια πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων, καὶ χαριστήρια, ὅτι ἐσημαίνετέ μοι καὶ ἐν ἱεροῖς, καὶ ἐν οὐρανίοις [σημείοις* καὶ ἐν οἰωνοῖς, καὶ ἐν φήμαις ἅ τ' ἐχρῆν ποιεῖν, καὶ ἃ οὐκ ἐχρῆν. πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις, ὅτι κἀγὼ ἐγίγνωσκον τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν, καὶ οὐδὲ πώποτε ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα. αἰτοῦμαι δ' ὑμᾶς, δοῦναι καὶ νῦν παισὶ μὲν, καὶ B γυναικὶ, καὶ φίλοις, καὶ πατρίδι εὐδαιμονίαν, ἐμοὶ δὲ, οἷόνπερ αἰῶνα δεδώκατε, τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, καὶ οἴκαδε ἐλθὼν, ἔδοξεν [ἡδέως* ἀναπαύσεσθαι, καὶ κατεκλίθη. ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι, προσιόντες, λούσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον· ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο. οἱ δ' αὖ τεταγμένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, δεῖπνον παρετίθεσαν· τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο, διψῆν δ' ἐδόκει, καὶ ἔπινεν ἡδέως. ὡς δὲ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συνέβαινεν C αὐτῷ ταῦτα, καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας. οἱ δ' ἔτυχον συνηκολουθηκότες αὐτῷ, καὶ ὄντες ἐν Πέρσαις. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς. παρόντων δὲ πάντων ἤρχετο τοιοῦδε λόγου· Παῖδες ἐμοὶ, καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, ἐμοὶ μὲν τοῦ βίου τὸ τέλος ἤδη πάρεστιν· ἐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γιγνώσκω· ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὅταν τελευτήσω, * ὥσπερ εὐδαίμονος ἐμοῦ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν πάντα. ἐγὼ γὰρ παῖς τε ὢν τὰ ἐν παι- D σὶ νομιζόμενα καλὰ δοκῶ κεκαρπῶσθαι· ἐπεί τε ἥβησα, τὰ ἐν νεανίσκοις· τέλειός τε ἀνὴρ γενόμενος, τὰ ἐν ἀνδράσι. σὺν τῷ χρόνῳ τε προϊόντι ἀεὶ συναυξανομένην ἐπιγιγνώσκειν ἐδόκουν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν· ὥστε καὶ τοὐμὸν γῆρας οὐδεπώποτε ᾐσθόμην τῆς ἐμῆς νεότητος ἀσθενέστερον * γιγνόμενον, E καὶ οὔτ' ἐπιχειρήσας οὔτ' ἐπιθυμήσας οἶδα ὅτου ἠτύχησα. καὶ τοὺς μὲν φίλους ἐπεῖδον δι' ἐμοῦ εὐδαίμονας γενομένους, τοὺς δὲ πολεμίους ὑπ' ἐμοῦ δουλωθέντας· καὶ τὴν πατρίδα πρόσθεν ἰδιωτεύουσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, νῦν προτετιμημένην καταλείπω· ὧν τ' ἐκτησάμην οὐδὲν οἶδα ὅ,τι οὐ διεσωσάμην. καὶ τὸν μὲν παρελθόντα χρόνον ἔπραττον οὕτως, ὥσπερ ηὐχόμην· φόβος δέ μοι συμπαρομαρτῶν μή τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἢ ἴδοιμι ἢ ἀκούσαιμι ἢ πά-

ὡς τοῦ

γινόμενον,

θοιμι χαλεπὸν, οὐκ εἴα *τελέως μέγα φρονεῖν, οὐδ᾽ εὐφραίνεσθαι ἐκπεπταμένως. νῦν δ᾽ ἐὰν τελευτήσω, καταλείπω μὲν ὑμᾶς, ὦ παῖδες, ζῶντας, *οὕσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι, καταλείπω δὲ πατρίδα καὶ φίλους εὐδαιμονοῦντας. ὥστε πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ δικαίως μακαριζόμενος τὸν ἀεὶ χρόνον μνήμης τυγχάνοιμι; δεῖ δὲ καὶ τὴν βασιλείαν [μὲ ἤδη *σαφηνίσαντα καταλιπεῖν, ὡς ἂν μὴ *ἀμφίλογος γενομένη πράγματα ὑμῖν παράσχῃ. *ἐγὼ δὲ νῦν φιλῶ μὲν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὁμοίως, ὦ παῖδες· τὸ δὲ προβουλεύειν, *καὶ προηγεῖσθαι, ἐφ᾽ ὅ,τι ἂν καιρὸς δοκῇ εἶναι, τοῦτο προστάττω τῷ προτέρῳ γενομένῳ, καὶ πλειόνων κατὰ τὸ εἰκὸς ἐμπείρῳ. ἐπαιδεύθην δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τῆσδε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέρας πατρίδος, τοῖς πρεσβυτέροις οὐ μόνον ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ πολίταις, καὶ ὁδῶν, καὶ θάκων, καὶ λόγων ὑπείκειν. καὶ ὑμᾶς δὲ, ὦ παῖδες, οὕτως ἐξ ἀρχῆς *ἐπαίδευον, τοὺς μὲν γεραιτέρους προτιμᾶν, τῶν δὲ νεωτέρων προτετιμῆσθαι. ὡς οὖν παλαιὰ, καὶ εἰθισμένα, καὶ ἔννομα λέγοντος ἐμοῦ οὕτως ἀποδέχεσθε. καὶ σὺ μὲν, ὦ Καμβύση, τὴν βασιλείαν ἔχε, θεῶν τε διδόντων καὶ ἐμοῦ, ὅσον ἐν ἐμοί· σοὶ δὲ, ὦ Ταναοξάρη, σατράπην εἶναι δίδωμι Μήδων τε, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τρίτων Καδουσίων. ταῦτα δέ σοι διδοὺς, νομίζω ἀρχὴν μὲν μείζω, καὶ τοὔνομα τῆς βασιλείας τῷ πρεσβυτέρῳ καταλιπεῖν, εὐδαιμονίαν δέ σοι ἀλυποτέραν. ὁποίας μὲν γὰρ ἀνθρωπίνης εὐφροσύνης ἐπιδεὴς ἔσῃ, οὐχ ὁρῶ, ἀλλὰ πάντα σοι τὰ δοκοῦντα ἀνθρώπους εὐφραίνειν, παρέσται. τὸ δὲ δυσκαταπρακτοτέρων ἐρᾶν, καὶ τὸ πολλὰ μεριμνᾶν, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἔχειν, κεντριζόμενον ὑπὸ τῆς πρὸς τἀμὰ ἔργα φιλονεικίας, καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν, καὶ τὸ ἐπιβουλεύεσθαι, ταῦτα τῷ βασιλεύοντι ἀνάγκη σοῦ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν, ἃ, σάφ᾽ ἴσθι, [τοῦ εὐφραίνεσθαι *πολλὰς ἀσχολίας παρέχει. *οἶσθα μὲν οὖν καὶ σὺ ὦ Καμβύση, ὅτι οὐ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον, τὸ τὴν βασιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ᾽ οἱ *πιστοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. πιστοὺς δὲ μὴ νόμιζε φύσει φύεσθαι ἀνθρώπους, (πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοιντο, ὥσπερ καὶ τἆλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεται)

τελέως μέγα φρ. — οὓς παρέδοσάν μοι — ἀμφίβολος — ἐγὼ οὖν φιλῶ — ἢ τὸ ἡγεῖσθαι. — ἐπαίδευον, ὥστε τ. μ. γερ. πρ. ὑπὸ δὲ τῶν νεωτ. — ἔχει — πιστοὶ

A rei grauis, non is mihi conceſſit, vt prorſus elato animo eſſē, vel effuſe lætarer. Nunc, ſi moriar, vos quidem, filij, quos mihi Dij naſci voluere, ſuperſtites relinquo; & patriam, & amicos itidem relinquo fortunatos. Qui poſſit igitur fieri, vt ego non merito beatus prædicer, & æterna hominum memoria celebrer? Eſt autem mihi declarandum hoc quoque, cui regnum relinquam; ne id relictum in ambiguo, negotia vobis faceſſat. Complector equidem, filij, pari vtrumque veſtrum beneuolentia: verum & conſilio præſidere, & ducis officio B fungi, quandocunque id tempus & vſus poſtulet, eum iubeo, qui natu maior eſt, & vſum rerum maiorem de conſentanea quadam ratione habet. Equidem vt ab hac mea veſtraque patria ſum inſtitutus, natu maioribus non modo fratribus, ſed ciuibus etiam, de via, ſedibus dicendi loco cedendum eſſe; ſic & ipſe, filij, ab initio vos inſtitui, vt natu maioribus honorem principem deferatis, & viciſſim minoribus honore præeatis. Quamobrem ita, quæ à me C dicuntur, accipite; vt qui tum priſca tum moribus recepta, atque etiam legibus conſentanea proferam. Ac tuum quidē, Cambyſes, regnum eſto, Diis illud, ac me, tibi largientibus, quantum quidem in me eſt: tibi vero, Tanaoxares, hoc tribuo, vt Medorum, & Armeniorum, & tertio loco Caduſiorum ſatrapa ſis. Quæ tibi quum largior, maius quidem imperium, & regni nomen natu maiori me relinquere arbitror; tibi vero felicitatem magis omnis expertem moleſtiæ. Nam qua delectatione D humana caritutus ſis, equidem non video. Nimirum vniuerſa quæ hominibus adferre voluptatem videntur, tibi ſunt adfutura. Amorem vero illorum, quæ confectu difficilia ſunt, & multarum rerum ſollicitam occupationem, & vitæ alienam à quiete rationem, pungente animum æmulatione rerum à me geſtarum; & inſidiarum molitionem, earumdemque ſtructarum ab aliis metum; hæc inquam neceſſe eſt, illum qui regno potietur, magis quam te, comitentur. Atque hæc, ſat ſcito, multa E obiiciunt impedimenta, quominus animo læto quis eſſe poſſit. Te quoque, mi Cambyſes, ſcire volo, non aureum hoc ſceptrū eſſe, quod regnum tibi conſeruet: ſed amici fideles regibus, & veriſſimum & tutiſſimum ſceptrum ſunt. At vero non naſci homines fidos exiſtimabis (quod ita iidem omnib. fidos ſe declararēt, ſicvt & naturalia cetera conſpiciūtur eſſe omnibus eadem:)

A ſed fidi qui ſint, eos abs quouis homine tales effici neceſſe eſt. Parantur autem, non vi, ſed potius beneficentia. Quamobrem ſi voles & alios tibi adiungere, qui in conſeruandi regni quaſi ſocietatem veniant, nequaquam aliunde initium facito, quam ab eo, qui loco tecum eodē ortus eſt. Nam & ciues exteris magis ſunt nobis coniuncti, & contubernales, iis qui nobiſcum eodem in contubernio non viuunt. At vero qui eodem ſemine prognati, ab eadem nutriti matre, in eadem domo creuerunt, & ab iiſdem parentibus diliguntur, eumdemque patrem & eamdem matrem adpellāt, qui fieri poſſit vt non omnium ſint coniūctiſſimi? Ne igitur ea bona, per quæ Dij, fratres mutuam ad coniunctionem deducunt, fruſtra vobis eſſe conceſſa patiamini; ſed ſuper hæc ipſa, ſtatim ſtudia quædam alia beneuolentiæ & amoris exſtruite: quo fiet, vt amicitia veſtra ſemper inuicta ſit. Nimirum ſui ipſius curam gerit, qui fratri proſpicit. Nam cui frater magnus adeo eſt ornamento, vt fratri? Quis hominem præpotentē honore tanto proſequetur, quanto frater? quemnam aliquis magis metuat, ſi fratrem habeat virum magnum, atque ipſum fratrem? Quamobrem nemo te celerius huic obediat, nemo alacrius ad ipſum veniat. Quippe nec ſecūdæ, nec aduerſæ triſteſque res huius, ad quemquam magis proprie pertinent, quam ad te. Hoc etiam cōſideres velim, cuinam gratificando maiora te conſequuturum ſperare debeas, quam ſi gratificeris fratri? Cui opem ferendo, belli ſociū firmiorem tibi adiunges? Quem turpius eſt non amare, quam fratrem? Quemnam omnium laudabilius eſt obſeruare honorando, quam fratrem? Solus eſt frater, mi Cambyſes, qui ſi apud fratrem locum principem obtineat, nequit ad eum pertingere aliorum inuidia. Quare vos obteſtor per Deos patrios, mei filij, proſequimini voſmet honore; ſi quidem vllum vobis cordi eſt gratificandi mihi ſtudium. Non enim liquido ſcire vos arbitrari debetis, me, poſteaquam viuendi finem fecero, nihil futurum. Nam ne modo quidem animum meum cernebatis, ſed eſſe eum deprehendebatis ex iis quæ agebat. An necdum animaduertiſtis, quos terrores illorum animi, qui vim & iniuriam paſſi ſunt, homicidis incutiant? quos ſcelerum vindices nefariis immittant? Anne permanſuros fuiſſe putatis extinctorum honores, ſi nihil eorum animis iuris ac poteſtatis reliquum eſſet? Equidem, filij, ne-

Hunc locū M. Cicero in Catone Maiore interpretatur.

A ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς ποιεῖσθαι δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ. ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν ἐστὶν οὐδαμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. εἰ οὖν καὶ ἄλλους τινὰς πειράσῃ συμφύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι, μηδαμόθεν πρότερον ἄρχου, ἢ ἀπὸ τοῦ ὁμόθεν γενομένου. καὶ πολῖταί τοι ἄνθρωποι ἀλλοδαπῶν οἰκειότεροι, καὶ σύσσιτοι ἀποσκήνων. οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος φύντες, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς τραφέντες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες, καὶ B ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἀγαπώμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα προσαγορεύοντες, πῶς οὐ πάντων οὗτοι οἰκειότατοι; μὴ οὖν ἃ οἱ θεοὶ ὑφήγηνται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελφοῖς, μάταιά ποτε ποιήσητε, ἀλλ' ἐπὶ ταῦτα εὐθὺς οἰκοδομεῖτε ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ οὕτως ἀεὶ ἀνυπέρβλητος * ἄλλοις ἔσται ἡ ὑμετέρα φιλία. ἑαυτοῦ τοι κήδεται, ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ. τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς C μέγας ὢν, οὕτω καλὸν, ὡς ἀδελφῷ; τίς δ' ἄλλος τιμήσεται δι' ἄνδρα μέγα δυνάμενον οὕτως, ὡς ἀδελφός; τίνα δὲ φοβήσεταί τις ἀδικεῖν, ἀδελφοῦ μεγάλου ὄντος, οὕτως ὡς τὸν ἀδελφόν; μήτε οὖν θᾶττον μηδείς σου * τούτῳ ὑπακουέτω, μήτε προθυμότερον παρέστω. οὐδενὶ γὰρ οἰκειότερα τὰ τούτου οὔτε ἀγαθὰ, οὔτε δεινὰ, ἢ σοί. ἐννόει δὲ καὶ τάδε, τίνι χαρισάμενος ἐλπίσαις ἂν μειζόνων τυχεῖν, ἢ τούτῳ; D τίνι δ' ἂν βοηθήσας ἰσχυρότερον σύμμαχον ἀντιλάβοις; τίνα δ' αἴσχιον μὴ φιλεῖν ἢ τὸν ἀδελφόν; τίνα δὲ ἁπάντων κάλλιον προτιμᾶν, ἢ τὸν ἀδελφόν; μόνου τοι, ὦ Καμβύση, * πρώτου ὄντος ἀδελφοῦ παρ' ἀδελφῷ, οὐδὲ φθόνος παρὰ τῶν ἄλλων ἀφικνεῖται. ἀλλὰ πρὸς θεῶν πατρῴων, παῖδες, τιμᾶτε ἀλλήλους, εἴ τι καὶ τοῦ ἐμοὶ χαρίζεσθαι μέλει ὑμῖν. οὐ γὰρ δήπου τοῦτό γε σαφῶς δοκεῖτε εἰδέναι, ὡς οὐδὲν * ἔσομαι E ἐγὼ ἔτι, ἐπειδὰν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου τελευτήσω. οὐδὲ γὰρ νῦν τοι τήν γ' ἐμὴν ψυχὴν ἑωρᾶτε, ἀλλ' οἷς διεπράττετο τούτοις αὐτὴν ὡς οὖσαν κατεφωρᾶτε. τὰς δὲ τῶν ἄδικα παθόντων ψυχὰς οὔπω κατενοήσατε, οἵους μὲν φόβους τοῖς μιαιφόνοις ἐμβάλλουσιν, οἵους δὲ παλαμναίους τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμπουσι; τοῖς δὲ φθιμένοις τὰς τιμὰς διαμένειν ἔτι ἂν * δοκεῖτε, εἰ μηδενὸς αὐτῶν αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν; οὔτοι, ἔγωγε, ὦ παῖ-

ἀλλήλοις

τούτῳ

προτεύεις

εἰμί

δοκοίητε,

δες, οὐδὲ τοῦτο πώποτε ἐπείσθην, ὡς ἡ ψυχὴ ἕως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώματι ᾖ, ζῇ· ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν. ὁρῶ γὰρ ὅτι καὶ τὰ θνητὰ σώματα, ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρόνον ᾖ ἡ ψυχή, ζῶντα παρέχεται. οὐδέ γε ὅπως ἄφρων ἔσται ἡ ψυχὴ ἐπειδὰν τοῦ ἄφρονος σώματος δίχα γένηται, οὐδὲ τοῦτο πέπεισμαι· ἀλλ᾽ ὅταν ἄκρατος καὶ καθαρὸς ὁ νοῦς ἐκκριθῇ, τότε καὶ φρονιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι. διαλυομένου δὲ ἀνθρώπου, δῆλά ἐστιν ἕκαστα ἀπιόντα πρὸς τὸ ὁμόφυλον, πλὴν τῆς ψυχῆς. αὕτη δὲ μόνη οὔτε παροῦσα, οὔτε ἀπιοῦσα ὁρᾶται.* ἐννοήσατε δέ, ἔφη, ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῶν ἀνθρωπίνων θανάτῳ οὐδέν ἐστιν ὕπνου. ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τότε δήπου θειοτάτη καταφαίνεται, καὶ τότε τι τῶν μελλόντων προορᾷ. τότε γάρ, ὡς ἔοικε, μάλιστα ἐλευθεροῦται. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει ταῦτα, ὥσπερ ἐγὼ οἴομαι, καὶ ἡ ψυχὴ καταλείπει τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καταιδούμενοι, ποιεῖτε ἃ ἐγὼ δέομαι· εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλὰ μένουσα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναποθνήσκει, ἀλλὰ θεούς γε τοὺς ἀεὶ ὄντας, καὶ πάντ᾽ ἐφορῶντας, καὶ πάντα δυναμένους, οἳ καὶ τήνδε τὴν τῶν ὅλων τάξιν * συνέχουσιν ἀτριβῆ, καὶ ἀγήρατον καὶ ἀναμάρτητον, καὶ ὑπὸ * κάλλους καὶ μεγέθους ἀδιήγητον, τούτους φοβούμενοι, μήτε ἀσεβὲς μηδέν, μηδὲ ἀνόσιον, μήτε ποιήσητε, μήτε βουλεύσητε. μετὰ μέντοι θεούς, καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος τὸ ἀεὶ ἐπιγιγνόμενον αἰδεῖσθε. οὐ γὰρ ἐν σκότῳ ὑμᾶς οἱ θεοὶ ἀποκρύπτονται, ἀλλ᾽ ἐμφανῆ πᾶσιν ἀνάγκη ἀεὶ ζῆν τὰ ὑμέτερα ἔργα· ἃ ἢν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων φαίνηται, δυνατοὺς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναδείξει· εἰ δὲ ἐς ἀλλήλους ἄδικόν τι φρονήσετε, ἐκ πάντων ἀνθρώπων τὸ ἀξιόπιστοι εἶναι ἀποβαλεῖτε. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναιτο ὑμῖν, οὐδ᾽ εἰ πάνυ προθυμοῖτο, ἰδὼν ἀδικούμενον τὸν * μάλιστα φιλίᾳ προσήκοντα. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδάσκω, οἵους χρὴ πρὸς ἀλλήλους εἶναι· εἰ δὲ μή, καὶ παρὰ τῶν προγεγενημένων μανθάνετε. αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία. οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διαγεγένηνται φίλοι μὲν γονεῖς παισί, φίλοι δὲ ἀδελφοὶ ἀδελφοῖς· ἤδη δέ τινες τούτων καὶ * ἐναντία ἀλλήλοις ἔπραξαν.

al. ἀπιοῦσαν

συνέχουσιν ἀκεραῖον ἢ ἀκήρατον

τάχους

πάνυ

ἐν αἰτίᾳ

quaquam perſuaderi mihi vnquam paſſus ſum, animum, quamdiu mortali corpore contineatur, viuere: poſteaquam ab eo diremtus ſit, mori. Nam animum video his morti obnoxiis corporibus, quamdiu in eis degat, vitam impertiri. Ne id quidem perſuaderi poſſum, non ſapere animum, poſteaquam ab hoc inſipiente corpore ſeparatur: ſed quum à corpore ſecreta eſt pura mens & integra, tum eam ſapientiſſimam eſſe, vero maxime conſentaneum fuerit. Quum diſſoluitur homo, non eſt obſcurum, ad res ſui generis ſingula commigrare, extra vnum animum; qui ſolus neque dum adeſt, neque dum diſcedit, cernitur. * Animaduertiſtis, nihil eſſe morti hominis ſimilius ſomno. At per ſomnum maxime hominis animus diuinitatem ſuam declarat, atque etiam futura proſpicit: quippe qui tunc, vti quidem adparet, maxime ſit liber. Quare ſi hæc ita ſunt, quemadmodum equidem exiſtimo, & ſi animus hoc corpus relinquit; revereri animum meum, quæ vos rogo, præſtate. Sin hæc ita non ſunt, ſed animus & manet in corpore, & cum eo interit: vos tamen, Deos, qui immortales ſunt, & intuentur & poſſunt omnia, ordinemque vniuerſitatis huius, expertem detrimenti & ſenectæ, & extra omnem errorem poſitum, * præ pulchritudine atque etiam magnitudine inexplicabilem conſeruant; Deos inquam pertimeſcite, vt nihil impij, nihil nefarij vel committatis, vel deliberetis. Poſt Deos vniuerſam hominum nationem, quæ perpetua ſucceſſione continuatur, reueremini. Nam Dij vos caligine quadam non tegunt, ſed actiones veſtras ſemper in omnium mortalium luce verſari neceſſe eſt: quæ ſi puræ ſecretæque ab iniuſtitia paruerint, potentes vos inter homines vniuerſos reddent. Sin aliquid alter in alterum iniuriæ cogitaueritis, apud omnes homines fidem amittetis. Nam nemo poterit amplius vobis credere, tametſi magnopere cupiat, ſi videat adfici illum iniuria, qui ſit amicitiæ iure coniunctiſſimus. Itaque ſi ſatis ego vos doceo, quales voſmet erga vos gerere debeatis, [recte eſt:] ſin autem, ab iis ſaltem diſcite, qui ante nos exſtitere, quæ doctrinæ ratio optima eſt. Nam multi parentes erga liberos, multi erga fratres in amore conſtantes fuere; nonnulli etiam his contraria inter ſe mutuo deſignarunt.

al. Veniat vobis in mentem,

al. præ celeritate,

» Vtris igitur animaduerteritis ea, quæ perpetrarunt, profuiſſe: illorum ſi facta prætuleritis alteris, recte vobis conſulueritis. » Ac de his quidem iam fortaſſe ſatis. Ceterum corpus meum, filij, quum diem in terris ſupremum clauſero, nec in auro condite, nec in argento, nec vlla in re alia, ſed terræ quamprimum reddite. Quid enim beatius, quam in terram abdi, quæ omnia præclara, bona omnia profert ac nutrit? » Equidem ceteroqui ſtudioſus hominum fui, iamque adeo perlubenter mihi videor eius rei particeps futurus, quæ in homines eſt benefica. Enimuero deficere me videtur animus, ea parte, qua, ceu conſentaneum eſt, omnes deficere incipit. Quamobrem accedat, ſi quis veſtrum vel dextram meam vult contingere, vel in oculos viuentis adhuc intueri. » Vbi vero tectus & obvelatus fuero, ne quis hominum, mei filij, corpus meum videat, ac ne vos quidem ipſi, etiam atque etiam oro. Perſas quidem omnes, ac ſocios, meum ad monumentum euocate; quo mihi gratulentur, cui iam in tuto agenti nihil accidere mali poſſit, ſiue adeo cum numine diuino fuero, ſiue in nihilum redigar. Quotquot autem venerint, hos illis beneficiis adfectos, quæcumque in hominis fortunati funere ſolemne eſt exhiberi, dimittite. Denique hoc ex me poſtremum memineritis: Si benefici in amicos fueritis, etiam hoſtes puniendi facultatem vos habituros. Valete filij cari, atque idem matri verbis meis renuntiate. Itidem omnes amici, qui adeſtis, & abeſtis, ſaluete. Hæc quum loquutus eſſet, atque omnibus dextram porrexiſſet, obvelauit ſe, vitamque cum morte commutauit. Fuiſſe quidem regnum Cyri inter ea quæ Aſia vidit, longe præclariſſimum ac maximum, vel ipſum de ſe teſtatur. Terminis incluſum fuit, ad ſolem orientem, mari Rubro: ad ſeptentriones, Ponto EVxino: ad occaſum, Cypro & Ægypto: ad meridiem, Æthiopia. Tantum vero quum eſſet, vno tamen Cyri arbitrio gubernabatur: qui ſubiectos ſibi liberum inſtar & honore proſequebatur, & obſequiis ſibi deuinciebat; quum ſubiecti Cyrum viciſſim tamquam patrem venerarentur. Is vbi diem ſuum obiit, mox inter ipſos filios eſt coortum diſſidium, mox vrbes & nationes defecerunt, rebus vniuerſis in peius vergentibus. Quod quidem vere me dicere, primum docere de rebus diuinis incipiam.

Hiſtoriæ concluſio, quæ mores Perſarum nouos cum priſcis confert.

A *ὁποτέροις ἂν οὖν αἰσθάνησθε τὰ προαχθέντα συνενεγκόντα, ταῦτα δὴ αἱρούμενοι ὀρθῶς ἂν βουλεύοισθε. καὶ τούτων μὲν ἴσως ἤδη ἅλις. τὸ δ' ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες, ὅταν τελευτήσω, μήτε ἐν χρυσῷ θῆτε, μήτε ἐν ἀργύρῳ, μηδὲ ἐν ἄλλῳ μηδενί, ἀλλὰ τῇ γῇ ὡς τάχιστα ἀπόδοτε. τί γὰρ τούτου μακαριώτερον, τοῦ γῇ μιχθῆναι, ἣ πάντα μὲν τὰ καλά, πάντα δὲ τἀγαθὰ φύει τε καὶ τρέφει; ἐγὼ καὶ ἄλλως φιλάνθρωπος ἐγενόμην, καὶ νῦν ἡδέως ἄν μοι B δοκῶ κοινωνῆσαι τοῦ εὐεργετοῦντος ἀνθρώπους. ἀλλὰ γὰρ ἤδη, ἔφη, ἐκλείπειν μοι φαίνεται ἡ ψυχή, ὅθενπερ, ὡς ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεται ἀπολιποῦσα. εἴτις οὖν ὑμῶν ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω. ὅταν δ' ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι, αἰτοῦμαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἔτ' ἀνθρώπων τοὐμὸν σῶμα ἰδέτω, μηδ' αὐτοὶ ὑμεῖς. Πέρσας μέντοι πάντας, καὶ τοὺς C συμμάχους, ἐπὶ τὸ μνῆμα τοὐμὸν παρακαλεῖτε, συνησθησομένους ἐμοί, ὅτι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἤδη ἔσομαι, ὡς μηδὲν ἂν ἔτι κακὸν παθεῖν, μήτε ἢν μετὰ τοῦ θείου γένωμαι, μήτε ἢν μηδὲν ἔτι ὦ. ὁπόσοι δ' ἂν ἔλθωσι, τούτους εὖ ποιήσαντες, ὁπόσα ἐπ' ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται, ἀποπέμπετε. καὶ τοῦτο, ἔφη, μέμνησθέ μου τελευταῖον, τοὺς φίλους *εὐεργετοῦντες, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν. καὶ χαίρετε ὦ φίλοι παῖδες, καὶ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε D ὡς παρ' ἐμοῦ· καὶ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε. ταῦτ' εἰπών, καὶ πάντας δεξιωσάμενος, συνεκαλύψατο, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν. Ὅτι μὲν δὴ *καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ τοῦ Κύρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ. ὡρίσθη μὲν πρὸς ἕω, τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάττῃ· πρὸς ἄρκτον δέ, τῷ ΕΥξείνῳ *Πόντῳ· πρὸς ἑσπέραν δέ, Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ· πρὸς μεσημβρίαν δέ, Αἰθιοπίᾳ. τοσαύτη δὲ γενομένη, μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύ- E ρου ἐκυβερνᾶτο, καὶ ἐκεῖνός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἵ τε ἀρχόμενοι Κῦρον ὡς πατέρα ἐσέβοντο. ἐπεὶ μέντοι Κῦρος ἐτελεύτησεν, εὐθὺς μὲν *αὐτοὶ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐθὺς δὲ πόλεις καὶ ἔθνη ἀφίσταντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων.

ὁποτέροις

εὖ ποιοῦντες

ἀρίστη & καλλίστη

Πόντῳ & Προποντίδι & Εὐξείνῳ πόντῳ· πρὸς ἑσπέραν

αὐτοῦ

οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεῖς, καὶ οἱ ὑπ' αὐτῷ, καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν, εἴτε ὅρκους ὀμόσαιεν, ἠμπέδουν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, [οὐδ' ἂν εἷς αὐτοῖς ἐπίστευεν *, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πιστεύει οὐδὲ εἷς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσται ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· οὕτως οὐδὲ τότε ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί. νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐνεχείρισαν ἑαυτούς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλάς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. * πολὺ δὲ καὶ τῶνδε χείρονες νῦν εἰσι. πρόσθεν μὲν γὰρ, εἴ τις ἢ διεκινδύνευσε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλο τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, οὗτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι. * νῦν δὲ καὶ ἤν τις, ὥσπερ Λεομίθρης, τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπὼν, καὶ τοὺς μεγίστους ὅρκους παραβὰς, βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, οὗτοί εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς γεραιρόμενοι. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ἐπὶ τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν· ὁποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς * ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνονται. ἀθεμιστότεροι δὲ νῦν, ἢ πρόσθεν, ταύτῃ γεγένηνται· εἴς γε μὴν χρήματα τῇδε ἀδικώτεροι. οὐ γὰρ μόνον τοὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζουσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν. ὥστε οὐδὲν ἧττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, οὐδέ γε ἀθροίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατείαν θαρροῦσι. τοιγαροῦν ὅστις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης, ὅπως ἂν βούλωνται, διὰ τὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεοὺς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. αἱ μὲν δὴ γνῶμαι ταύτῃ τῷ παντὶ χείρους νῦν, ἢ τὸ παλαιὸν, αὐτῶν. ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται, ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγήσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ ἦν αὐτοῖς, μήτε πτύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι. δῆλον δὲ, ὅτι ταῦτα οὐ τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑγροῦ φειδόμενοι ἐνόμισαν,

Marginal notes (Greek): πολὺ δὲ καὶ ἔτι — νῦν δὲ ἄν τις, ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνην προδοὺς, ἢ ὥσπερ Λεομ. — ὡς ἐπὶ τὸ πολύ

A Equidẽ ſcio, prius regẽ, ac regi ſubiectos, etiã iis, qui vel extrema facinora deſignaſſent, ſiue iuſiurandum dediſſent, idipſum ſeruaſſe; ſiue iunxiſsẽt dextras, firmiter promiſſis ſtetiſſe. Quod ſi tales non fuiſſent, & eiuſmodi de ſe opinionẽ excitaſſent, ſicut hodieq. ne quidem vnus fidẽ eis adhibet, quod ipſorũ impietas iam perſpecta ſit, ita nec illorum militum prætores, qui expeditionẽ cum * Cyro ſuſceperunt, fidẽ eis habuiſſent. Iam vero quum priſcæ de illis opinioni credidiſſent, ſeipſos eis tradiderũt, & B ad regem deductis capita fuerũt amputata. Multi etiam barbari, qui hãc expeditionẽ vna ſuſceperãt, alij alia fidei pollicitatione decepti, perierunt. Sunt etiam, quod hæc adtinet, multo nunc deteriores. Nam olim ſi quis pro rege ſalutem in diſcrimẽ coniiceret, vel vrbem aut nationẽ eius imperio adieciſſet, vel aliquid aliud præclare fortiterque pro rege perfeciſſet; hi ſcilicet erãt, qui honoribus cumularẽtur. * Nunc ſi quis perinde ac Mithradates, patre Ariobarzane prodito, & quemadmodũ Leomithres, C vxore, liberis, & amicorum quoque liberis apud Ægyptium obſidibus relictis, & ſanctiſſimo iureiurando violato, regi quod expediat, facere videatur: hi vero ſũt, qui maximis honoribus ornantur. Quæ quum omnes Aſiatici videant, etiam ipſi ad impietatem & iniuſtitiã deflexerunt. Nã quales ſunt ij, qui præſunt; tales & illi plerumque ſolent eſſe, qui eorũ imperio ſubiecti ſunt. Hinc factũ, vt magis iam ſint nefarij, quã olim fuerint. Pecunias vero quod adtinet, hoc modo nunc magis iniuſti ſunt: Non D enim dũtaxat eos qui admodũ multa ſcelerate deſignarũt; ſed iam illos quoque qui nihil iniuſti admiſere, comprehendunt; ac præter ius & æquum pecunias ſoluere cogunt. Quo fit, vt nihilominus ij, quorũ res lauta videtur eſſe, ſibi metuant; atque alij, qui aliquid iniuſte patrarunt. Iidẽ cum potioribus congredi recuſant, neque ad expeditionis regiæ copias adiungere ſe audent. E Quapropter omnibus licet, qui bellũ ipſis faciunt, in eorum regione citra pugnam omnẽ pro lubitu vagari, tum propter ipſorum erga Deos impietatẽ, tum propter iniurias, quas hominibus inferũt. Atque hoc modo ſunt ipſorũ animi prorſus iam deteriores, quã olim. Ne corporũ quidẽ eos illa ratione, qua prius, curã habere, iã narrabo. Nam erat in eorũ inſtitutis, vt nec exſpuerẽt, nec emungerentur. Perſpicuum eſt autẽ, id ipſos non ea de cauſſa ſanxiſſe, quod corporis humori parcendum exiſtimarẽt;

Intelligẽ Cyrum minorem: de cuius expeditione, cæſiſque ducibus Græcis, libros ſequentes lege.

Lectio marginis.

ſed quod laboribus ac ſudore ſolida effici corpora vellent. Iam vero manet id quidem adhuc, ne vel exſpuant, vel emungant ſe; ſed laborum exercitia nulli vſquam curæ ſunt. Enimvero erat etiam apud illos olim hoc inſtitutum, vt ſemel tantum paſcerentur; quo tam ad expediunda negotia, quam ad laborum exercitationes die toto fruerentur: iam reſtat id quidem, vt ſemel dumtaxat cibum capiant: ſed quum eo tempore veſci incipiant, quo ſolent, qui maxime matutino prandent, tamdiu comedere ac bibere perſeuerant, quamdiu ſolent, qui ſero admodum cubitum eunt. Erat item in eorum inſtitutis, ne ad conuiuia importarentur obbæ; quod exiſtimarent minus tum corpora, tum animos debilitari, ſi quis non nimium hauriat. Nunc has non importari, reſtat id quidem; tantum vero bibunt, vt non importent, ſed ipſi exportentur: quando nimirum recto corpore non amplius exire poſſunt. Erat & illud vnum ex inſtitutis patriis, quod itinera facientes, neque comedebant, neque bibebant, neque quidquam eorum palam faciebant, quæ de his neceſſario conſequuntur: hoc tempore manet id quidem, vt ab his rebus abſtineant; verum itinera tam breuia conficiunt, vt nihil mirum ſit, à rebus illis neceſſariis eos abſtinere. Toties olim venatum ibant, vt ſolæ venationes ad exercendum tam ipſos quam equos ſufficerent: poſteaquam vero Rex Artaxerxes, & ipſius familiares, vino cœpiſſent obrui; non iam amplius ipſi, perinde ac prius, venatum prodibant, & alios ad venationes educebant. Quin & illis palam inuidebant, quaſique ſe potiores oderant, quicumque laborum amantes, cum equitibus ſuis venarentur. Eſt hodieque in vſu, pueros ad portas inſtitui; verum vt artem equeſtrem diſcant & exerceant: id ſcilicet extinctum eſt; quod iſtic non ſint, vbi ſpecimen edendo, gloriam conſequi poſſint. Eſt & illud penitus peruerſum, quod pueri audientes prius illic iudicia iuſta iudicari, iuſtitiam diſcere videbantur: Nam manifeſto vident eos ſuperiores diſcedere, qui plurimum largiuntur. Etiam illorum, quæ terra naſcuntur, vires pueri antehac diſcebant, quo vtilibus vterentur, à noxiis abſtinerent: nunc ea ſic edoceri videntur, vti quamplurimum noceant. Quo fit, vt nuſquam plures, quam illic, vel extinguantur venenis, vel pernicioſe lædantur.

A ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα στερεοῦσθαι. νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πτύειν, μηδὲ ἀπομύττεσθαι ἔτι διαμένει, τὸ δὲ * πονεῖν οὐδαμοῦ ἐπιτηδεύεται. καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ εἰς τὰς πράξεις, καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι. νῦν γε μὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει· ἀρχόμενοι δὲ τοῦ σίτου ἡνίκαπερ οἱ πρῳαίτατα ἀριστῶντες, μέχρι τούτου ἐσθίοντες καὶ πί- B νοντες διάγουσιν, ἔστε περ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι. ἦν δ᾽ αὐτοῖς νόμιμον, μηδὲ προχοΐδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἧττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρεσθαι ἔτι αὖ διαμένει, τοσοῦτον δὲ πίνουσιν, ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον, τὸ μεταξὺ πορευομένους μήτε C ἐσθίειν, μήτε πίνειν, μήτε τῶν διὰ ταῦτα ἀναγκαίων μηδὲν ποιοῦντας φανεροὺς εἶναι. νῦν δ᾽ αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς μέντοι πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται, ὡς μηδ᾽ ἂν ἔτι θαυμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαυτάκις ἐξῇσαν, ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις * γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἥττους τοῦ οἴνου ἐγέ- D νοντο, οὐκέτι ὁμοίως οὔτε αὐτοὶ ἐξῇσαν, οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ἐπὶ τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵτινες φιλόπονοι γενόμενοι καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτοὺς ἱππεῦσιν ἅμα θηρῷεν, φθονοῦντες αὐτοῖς δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν. ἀλλά τοι καὶ τοὺς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι ἐπὶ ταῖς θύραις, ἔτι διαμένει· τὸ μέντοι τὰ ἱππικὰ E μανθάνειν καὶ μελετᾶν ἀπέσβηκε, διὰ τὸ μὴ * ἰέναι ὅπου ἂν ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες ἀκούοντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως * δικαζομένας, ἐδόκουν μανθάνειν δικαιότητα, καὶ τοῦτο παντάπασιν ἀνέστραπται. σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας, ὁπότεροι ἂν * πλέον διδῶσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τὰς δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῷντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἐοίκασι ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι πλεῖστα κακοποιῶσιν· οὐδαμοῦ γοῦν πλείους, ἢ ἐκεῖ, οὔτε ἀποθνήσκουσιν, οὔτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρμάκων.

ἐκπονεῖν

εἰς γυμνάσια

ἴῃ

δικαζομένας,

πλείω διδῶσι.

Etiam

ἀλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτεροι πολὺ νῦν, ἢ ἐπὶ
Κύρου εἰσί. τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ ἐκ Περσῶν παι-
δείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων στολῇ
καὶ ἁβρότητι· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρ-
τερίαν περιορῶσιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν
Μήδων μαλακίαν διασώζονται. σαφηνίσαι δὲ
βούλομαι καὶ τὴν θρύψιν αὐτῶν. ἐκείνοις γὰρ
πρῶτον * μὲν τὰς εὐνὰς οὐ μόνον ἀρκεῖ μα-
λακῶς ὑποστρώννυσθαι, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τῶν κλινῶν
τοὺς πόδας ἐπὶ * ταπίδων τιθέασιν, ὅπως μὴ
ἀντιρείδῃ τὸ δάπεδον, ἀλλ᾽ ὑπείκωσιν αἱ * τα-
πίδες. καὶ μὴν τὰ πεττόμενα ἐπὶ τράπεζαν,
ὅσα τε πρόσθεν εὕρητο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφῄρη-
ται, ἄλλα τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται. καὶ
ὄψα γε ὡσαύτως. καὶ γὰρ καινοποιητὰς ἀμφο-
τέρων τούτων κέκτηνται. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ
χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν, καὶ σῶμα, καὶ πό-
δας ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ
ἄκραις ταῖς χερσὶ χειρῖδας δασείας, καὶ δα-
κτυλήθρας ἔχουσιν. ἔν γε μὴν τῷ θέρει οὐκ
ἀρκοῦσιν αὐτοῖς οὔθ᾽ αἱ τῶν δένδρων, οὔθ᾽ αἱ
τῶν πετρῶν σκιαὶ, ἀλλ᾽ ἐν ταύταις ἑτέρας
* σκιὰς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς παρε-
στᾶσι. καὶ μὴν ἐκπώματα ἢν μὲν ὡς πλεῖστα
ἔχωσι, τούτῳ καλλωπίζονται· ἢν δ᾽ ἐξ ἀδίκου
φανερῶς ᾖ μεμηχανημένα, οὐδὲν τοῦτο αἰσχύ-
νονται. πολὺ γὰρ ηὔξηται ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε
καὶ αἰσχροκέρδεια. ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπι-
χώριον αὐτοῖς, μὴ ὁρᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις,
οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα, ἢ τοῦ ὡς ἱππικωτάτους γί-
γνεσθαι. νῦν δὲ στρώματα πλείω ἔχουσιν ἐπὶ τῶν
ἵππων, ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν. οὐ γὰρ τῆς * ἱππείας οὕτως,
ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι, ἐπιμέλονται.
τά γε μὴν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως νῦν τῷ
παντὶ χείρους, ἢ πρόσθεν, εἰσίν; οἷς ἐν μὲν τῷ
παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον, [οἶμαι, * ὑπῆρχε
τοὺς μὲν τὴν γῆν ἔχοντας, ἀπὸ ταύτης ἱππότας
παρέχεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο· τοὺς δὲ φρου-
ροῦντας, εἰ δέοι στρατεύεσθαι πρὸ τῆς χώρας,
μισθοφόρους εἶναι]. νῦν δὲ τούς τε θυρωρούς, καὶ
τοὺς σιτοποιούς, καὶ τοὺς ὀψοποιούς, καὶ οἰνοχόους,
καὶ λουτροχόους, καὶ παρατιθέντας, καὶ ἀναιροῦν-
τας, καὶ κατακοιμίζοντας, καὶ ἀνιστάντας, καὶ τοὺς
* κοσμητάς, οἳ ὑποχρίουσί τε καὶ ἐντρίβου-
σιν αὐτούς, καὶ τὰ ἄλλα ῥυθμίζουσι· τούτους πάν-
τας ἱππέας οἱ δυνάσται πεποιήκασιν, ὅπως μι-

Margin: μὲν εὐνὰς ταῖς εὐν. — δαπίδων — δάπιδες. — σκιάδας — ἱππικῆς — κομμωτὰς & κομμωτάς,

A Etiam multo nunc ſunt addictiores deli-
ciis & vitæ voluptariæ, quam Cyri ſæculo.
Nam ea tempeſtate, Perſica quidem inſti-
tutione & continentia adhuc vtebantur;
veſtitu vero & elegantia Medorum: nunc
à Perſis profectam laborum tolerantiam
extingui patiũtur, & Medorum mollitiem
retinent. Libet autem ipſorum etiam deli-
cias & voluptatem explanare. Nam pri-
mum eis non ſatis eſt, cubilia molliter ſter-
ni; ſed iam ſpondarum quoq; pedes tape-
tibus imponunt, ne pauimentum obnita-
B tur, ſed tapetes nonnihil cedant. Præterea
quæ ad menſam coquuntur, eorum quic-
quid prius inuentum fuit, nihil eſt detra-
ctum; & alia quædam artificia noua ſem-
per excogitant. Idem in obſoniis fit. Nam
in vtroque habent, qui ſemper aliquid no-
ui conficiant. Quinetiam hyberno tempo-
re non caput ſolum, non corpus, nõ pedes
ipſis ſatis eſt tegi; ſed etiã ad extremas ma-
nus habent tegumenta quædam hirſuta, &
digitabula. Æſtate, nec arborum, nec ſpe-
cuum ipſis vmbræ ſufficiunt; ſed in his ad-
C ſtãt eis homines, qui & alia excogitant vm-
bracula. Iam ſi etiam pocula maximo nu-
mero habeant, eo ipſo tamquam orna-
mento ſemet oſtentant: Sed ea comparata
improbis eſſe artibus, nulla in turpitudinis
parte ponũt. Nam & iniuſtitia, & lucri tur-
pis cupiditas, mirifice apud eos creuerunt.
Etiam illud prius erat eis in more patrio
poſitum, vt pedites in itineribus obeundis
non cõſpicerentur; idq; alia nulla de cauſ-
ſa, quam vt equeſtris rei peritiſſimi euade-
rent: Iam vero multo plus ſtragulorum in
D equis quam in cubilibus habent: Non e-
nim tam equeſtris res ipſis eſt curæ, quam
vt molliter ſedeant. Bellica quidem ſtudia
quod adtinet, qui non in illis conſentaneũ
fuerit, nunc prorſus eos deteriores eſſe,
quam olim fuerint? quibus ſuperiori tem-
pore patrium fuit, vt quoquot agros poſſi-
derent, equites inde ſuppeditarent, qui mi-
litatum irent: qui vero in præſidiis dege-
rent, ſiquidem aliquando ſuſcipienda eſ-
ſet pro defenſione regionis expeditio, ſti-
pendiis militarent. At nunc & oſtiarii, &
E panis, & obſoniorum opifices, & pocilla-
tores, & balneatores, & qui cibos in men-
ſas adponunt, & qui eos tollunt, & qui cu-
bitum deducũt, & qui de ſomno excitant,
& qui eos pigmentis illinendis & infrican-
dis exornant, & eleganter cetera quoque
componunt; hi omnes à viris præcipua po-
tentia præditis equites facti ſunt, vt ſtipen-

dia ſibi mereant. Et hominum quidem illi multitudinem quamdam oculis exhibent, non tamen vlus eorum in bello eſt vſus: quod quidem ex illis ipſis, quæ vſu veniunt, manifeſtum eſt. Nam illorum in agro facilius hoſtes quam amici, verſantur. Enimvero quum ex ferentariorum ordine Cyrus eos eximeret, ac tum ipſos, tum equos armaret, & cuique daret in manum tragulam vnam, comminus eis in hoſtem vſus eſt. Nunc neque amplius leui certamine cum hoſte congrediuntur, neque comminus pugnam conſerunt. Itidẽ pedites habẽt illi quidem crates, & copidas, & ſecures, quibus perinde, ac ipſius Cyri tempore, prœlium ineant; verum ne illi quidem manum conſerere volunt. Nec falcatos item currus ad eos vſus, quibus à Cyro deſtinati fuerunt, adhibent. Nam is aurigas honoribus auctos & ad fortitudinem conſuefactos habuit, qui grauem in armaturam impetum facerent. Hodierni Perſæ, quum eos qui ſunt in curribus, ne quidem norint; inexercitatos arbitrantur pares futuros exercitatis Faciunt vero illi quidem impetum, ſed prius quã intra hoſtes penetrent, partim ſponte ſua delabuntur, partim deſiliunt. Quo fit, vt ab aurigis deſtituta vehicula iugalium ſæpenumero plus amicis detrimenti adferant quam hoſtibus. Enimvero quum ipſi intelligant, quales ſint ipſorum adparatus bellici; cedunt aliis: neque quiſquam amplius abſque Græcis ad bellum ſe comparat ſiue adeo ipſi bellum inter ſe gerant, ſeu contra eos Græci copias educant: quod animaduertant, etiam aduerſus Græcos non niſi cum Græcorum auxiliis ſibi bella eſſe ſuſcipienda. Et arbitror ſane me iam perfeciſſe, quod inſtitueram. Quippe demonſtratum aio, Perſas, & alios Perſis coniunctos, minus erga Deos eſſe religioſos, & erga cognatos magis impios, & iniuſtiores erga ceteros, & bellicis in rebus effeminatos iam magis quam prius. Quod ſi quis contraria ſententiæ meæ ſtatuit, ſaltem eorum facta conſideret, ac meis ea rationibus teſtimonium perhibere comperiet.

A προσφορῶσιν αὐτοῖς. πλῆθος μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων φαίνεται, οὐ μέντοι ὄφελός γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον· δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα. κατὰ τὴν χώραν γὰρ αὐτῶν * ῥᾷον οἱ πολέμιοι, ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται. καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τοῦ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύσας, θωρακίσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους, καὶ ἓν παλτὸν ἑκάστῳ δοὺς εἰς χεῖρα, ὁμόθεν τὴν μάχην ἐποιεῖτο. νῦν δὲ οὔτε ἀκροβολίζονται B ἔτι, οὔτ' εἰς χεῖρας συνιόντες μάχονται. καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν γέρρα, καὶ κοπίδας, καὶ σαγάρεις, ὥσπερ ἐπὶ Κύρου, τὴν μάχην ποιησόμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσιν. οὐδέ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἅρμασιν ἔτι χρῶνται, * ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποιήσατο. ὁ μὲν γὰρ, τιμαῖς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλοῦντας. οἱ δὲ νῦν οὐδὲ γιγνώσκοντες τοὺς ἐπὶ τοῖς ἅρμασιν, οἴονται σφίσιν ὁμοίους τοὺς C ἀνασκήτους τοῖς ἠσκηκόσιν ἔσεσθαι. οἱ δὲ, ὁρμῶσι μὲν, πρὶν δὲ ἐν τοῖς πολεμίοις εἶναι, οἱ μὲν, ἑκόντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται· ὥστε ἄνευ ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς φίλους ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ γιγνώσκουσιν, οἷα σφίσι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίενται· καὶ οὐδεὶς ἔτι ἄνευ τῶν Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, * οὔτε ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσιν, οὔτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους ἐγνώ- D κασι μεθ' Ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι. ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἅπερ ὑπεθέμην * ἀπειργάσθαι μοι. φημὶ γὰρ, Πέρσας, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, καὶ ἀσεβεστέρους περὶ θεοὺς, καὶ ἀνοσιωτέρους περὶ συγγενεῖς, καὶ * ἀδικωτέρους περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἀνανδροτέρους τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν, ἢ πρόσθεν, ἀποδεδεῖχθαι. Εἰ δέ τις τἀναντία ἐμοὶ γιγνώσκει, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὑρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα E τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

ῥᾴδιον

ἐφ' ὧν

οὔτε ὅταν π

ἀπεργάσασθαι. φημ

ἀνομωτέροις

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, Βιβλίον Πρῶτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI *EXPEDITIONE, LIBER PRIMVS.

A Δ ΑΡΕΙΟΥ καὶ Παρυσάτιδος (γίγνονται) παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν * Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος. ἐπεὶ δὲ ἠσθένει Δαρεῖος, καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβούλετο τὼ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι. ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρὼν ἐτύγχανε· Κῦρον δὲ * μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς * Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζονται). B ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς φίλον· καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔχων ὁπλίτας ἀνέβη τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν Ξενίαν Παρράσιον. ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος, καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν * Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύοι αὐτῷ. ὁ δὲ πείθεταί τε, καὶ συλλαμβάνει Κῦρον, ὡς ἀποκτενῶν. ἡ δὲ μήτηρ ἐξαιτησαμένη αὐτόν, ἀποπέμπει πάλιν C ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ὁ δ᾽ ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθείς, βουλεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ᾽ ἢν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ᾽ ἐκείνου. Παρύσατις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τὸν βασιλεύοντα * Ἀρταξέρξην. ὅστις δ᾽ ἀφικνεῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτόν, πάντας οὕτω διατιθεὶς * ἀνεπέμπετο, ὥσθ᾽ ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι, ἢ βασιλεῖ. D καὶ τῶν παρ᾽ ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο, ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν, καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ. τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἤθροιζεν, ὡς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικρυπτόμενος, ὅπως * ὅτι ἀπαρασκευαστότατον λάβοι βασιλέα. ὧδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογήν, ὁπόσας εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἑκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους ὅτι πλείστους καὶ βελτίστους,

Ἀρταξέρξης, κ. δὲ διαφόρως & ἴξης ἱερ-σχοῦ.

μεταπέμπεται

Καστωλοῦ

Ἀρταξέρξης,

Ἀρταξέρξην.

ἀπέπεμπε,

ἀπαρασκευαστότατον

A Δ ARII & Paryſatidis filij duo fuere : quorum natu maior * Artaxarxes, minor Cyrus erat. Quum autem Darius æger vitæ ſibi finem adeſſe ſuſpicaretur, filium vtrumque ad ſe venire voluit. Ac maior quidem natu forte tunc aderat, Cyrum à præfectura, quam ei cum ſatrapæ titulo conceſſerat, arceſſit; ac prætorem omnium deB ſignat, quicumque ad Caſtoli campum atque planitiem congregari ſolent. Itaque Cyrus adſcendit, Tiſſapherne tamquam amico ſibi adiuncto, cum trecentis grauis armaturæ militibus Græcis, quibus Xenias Parrhaſius præerat. Poſteaquam Darius viuendi finem fecit, & Artaxerxes regno potitus eſt; Tiſſaphernes Cyrum apud fratrem criminatur, quaſi is illi inſidiaretur. Adhibet ille calumniis fidem, & Cyrum, interficiendi conſilio, comprehendit: C ſed matre precibus intercedente liberatur, & ad præfecturam ſuam remittitur. Is vbi periculo obiectus, & adfectus contumelia, euaſit; conſilia init, quo pacto ſe deinceps è poteſtate fratris eximeret; atque etiam, ſi fieri poſſet, eius loco regno potiretur. Et Paryſatis, Cyri mater, magis hunc quam Artaxerxem regem diligebat. Ipſe, ſi quis ad ſe miſſorum à rege veniret, eos omnes ſic adfectos ab ſe remittebat; vt ei, quam D regi, eſſe amici mallent. Præterea barbaros, quos habebat ſecum, eo ſtudio condocefaciebat; vt ad gerendum bellum idonei eſſent, & ipſum beneuolentia complecterentur. Græcas copias quam poterat occultiſſime cogebat, vt regem imparatiſſimum offenderet. Quoties igitur delectum haberet eorum militum præſidiariorum, quicumque ei in vrbibus erant, toties ſingulis eorum præfectis mandabat, vt è Peloponneſo & plurimos & optimos quoſque euocarent,

Adſcenſu, videlicet, in Aſiam ſuperiorem.

Darius cognomento nothus.

Al. Artaxerxes,

Occaſio fraterni diſcidij,

Virtus Cyri minoris.

quaſi Tiſſaphernes vrbibus inſidiaretur. A Nam vrbes Ionicæ fuerant illæ quidem prius Tiſſapherni à rege traditæ, ſed hoc tempore omnes, excepta Mileto, ad Cyrum defecerant. Quum enim Tiſſaphernes Mileti præſenſiſſet, Mileſios eamdem ad Cyrum defectionem moliri; partim eos occiderat, partim eiecerat. Hos Cyrus in exſilium actos quum excepiſſet, exercitu comparato, terra marique Miletum obſidebat, & eiectos reducere conabatur. Atque hæc erat ei cauſſa cogẽdi militis altera. B Mittebat & ad regem, atque orabat, vt fratri potius quam Tiſſapherni concedere in eas vrbes imperium vellet: qua in re matris etiam ſtudio adiuuabatur. Itaque accidit, vt rex inſidias ſibi ſtrui non animaduerteret; ſed exiſtimaret Cyrum iccirco copias alere, quia Tiſſapherni bellum faceret: adeoque moleſte non ferret, bellum inter ipſos geri. Nam mittebat Cyrus tributum regi debitum iis ex vrbibus quas Tiſſaphernes habuerat. Cogebantur & aliæ copiæ Cyro in Cherroneſo, è regione C Abydi, idq; in hunc modum: Cum Clearcho Lacedæmonio exſule congreſſus Cyrus, admiratus eſt hominem, ac decem millia Daricorum nummorum ei donauit. Quo ille auro accepto, copias iiſdem pecuniis cogit, ac progreſſus è Cherroneſo, Thracibus iis, quibus ſupra Helleſpontum ſedes ſunt, bellum infert. Quæ res quia Græcis commodo erat, etiam ſponte ſua ciuitates Helleſponticæ pecunias ad alendum hunc militem conferebant. Quapropter & hæ copiæ Cyro clam alebatur. D Ariſtippus vero Theſſalus, hoſpes Cyri, quum domi factione aduerſaria premeretur, venit ad eum, externoſque milites ab eo circiter bis mille, cum trium menſium ſtipendio petit; quod ſe hoc pacto facile ſuperiorem inimicis fore conſideret. Huic Cyrus ad quatuor millia conceſſit, & in ſex menſes ſtipendium; quum illud etiam peteret, vt prius cum aduerſariæ factionis hominibus non tranſigeret, quam ſecum conſilia communicaſſet. E Atque hoc modo clam in Theſſalia quoque exercitus alebatur. Etiam Proxenum Bœotium, hominem amicum, cum quanto poſſet maximo militum numero venire iuſſit; quaſi vellet aduerſus Piſidas, agrum ipſius infeſtãtes, exercitum ducere.

ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρνους ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ἦσαν Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρνους τὸ ἀρχαῖον, ἐκ βασιλέως δεδομέναι, τότε δὲ * ἀπέστησαν πρὸς Κῦρον πᾶσαι, πλὴν Μιλήτου. ἐν Μιλήτῳ δὲ ὁ Τισσαφέρνης προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους, ἀποστῆναι πρὸς Κῦρον, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας, συλλέξας στράτευμα, ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτωκότας. αὕτη * οὖν ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν στράτευμα. πρὸς δὲ βασιλέα πέμπων, ἠξίου, ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, δοθῆναί οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον, ἢ Τισσαφέρνην ἄρχειν αὐτῶν. καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥστε βασιλεὺς τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλῆς οὐκ ᾐσθάνετο, Τισσαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν, ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν· ὥστε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμούντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων, ὧν ὁ Τισσαφέρνης ἐτύγχανεν ἔχων. ἄλλο δὲ στράτευμα συνελέγετο αὐτῷ ἐν Χερρονήσῳ τῇ κατ᾽ ἀντιπέρας Ἀβύδου, τόνδε τὸν τρόπον. Κλέαρχος ἦν Λακεδαιμόνιος φυγάς· τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος, ἠγάσθη τε αὐτὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους Δαρεικούς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον, στράτευμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων· καὶ ἐπολέμει ἐκ Χερρονήσου ὁρμώμενος τοῖς Θρᾳξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκοῦσι, καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας. ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφὴν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἑκοῦσαι. τοῦτο δ᾽ αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στράτευμα. Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θετταλὸς ἐτύγχανε ξένος ὢν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ * αἰτεῖται αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους, καὶ τριῶν μηνῶν μισθὸν, ὡς οὕτω περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους, καὶ ἓξ μηνῶν μισθὸν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσηται. οὕτω δὲ αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στράτευμα. Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον, * φίλον ὄντα αὐτῷ, ἐκέλευσε λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς ἐπὶ ξένους Πισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ.

αἰτεῖ

Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον, καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιόν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσων Τισσαφέρνῃ σὺν τοῖς φυγάσι τῶν Μιλησίων. καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι. ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποιεῖτο, ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό, τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἐνταῦθα στράτευμα· καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἥκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα, καὶ τῷ Ἀριστίππῳ, συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι, ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενίᾳ τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἥκειν παρήγγελλε, λαβόντα τοὺς ἄνδρας, πλὴν ὁπόσοι ἱκανοὶ εἶεν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσασθαι, πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε· οἱ δὲ ἡδέως ἐπείθοντο· (ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ) καὶ * λαβόντες τὰ ὅπλα, παρῆσαν εἰς Σάρδεις. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις, ὁπλίτας εἰς τετρακισχιλίους· Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὁπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνῆτας δὲ πεντακοσίους· Σοφαίνετος δὲ ὁ Στυμφάλιος, ὁπλίτας ἔχων χιλίους· Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιὸς ὁπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους· Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς * εἰς ἑπτακοσίους ἔχων ἄνδρας παρεγένετο. ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων. οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσαφέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἡγησάμενος εἶναι, ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας, τὴν παρασκευήν, πορεύεται ὡς βασιλέα ᾗ ἐδύνατο τάχιστα, ἱππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους. καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἤκουσε παρὰ Τισσαφέρνους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο. Κῦρος δὲ ἔχων * ὡς εἶπον, ὡρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο, ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν. τούτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπῆν ἐζευγμένη πλοίοις ἑπτά. τοῦτον διαβὰς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ὀκτώ, εἰς Κολοσσὰς πόλιν οἰκουμένην εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτά· καὶ ἧκε Μένων ὁ Θετταλός, ἔχων ὁπλίτας χιλίους,

ἀναλαβόντες

εἰς τετρακοσίους μὲν ὁπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων παρεγένετο.

ὡς εἴρηται,

A Sophænerum quoq; Stymphalium, & Socratem Achæum, hoſpites itidem ſuos, cum quanta maxima poſſent manu venire iuſſit, quaſi cum Mileſiis exſulibus Tiſſaphernem oppugnare vellet. Achi quidem ita faciebant. Cyrus quum in ſuperiorem Aſiam mouere ſtatuiſſet, cauſſam belli eam præ ſe ferebat, quaſi Piſidas vellet omnino ex regione ſua eiicere. Itaque aduerſus hos ſimulat ſe barbaricas & Græcas copias cogere, Clearchoque denũtiat, vt cum exercitu, quem haberet, ad ſe B pergeret; & Ariſtippo, vt poſteaquam tranſegiſſet cum ciuibus, copias ſuas ad ſe mitteret: Xeniæ Arcadi, qui præerat copiis externis, quas in ciuitatibus alebat, imperat vt ad ſe cum ſuis veniret, relictis iis, qui tuendis arcibus ſatis eſſent. Arceſſiuit & illos, qui Miletum obſidebant, ipſoſque Mileſios exſules expeditioni adeſſe iuſſit; pollicitus, ſe, ſi bellum, quod tunc ſuſciperet, ex ſententia conficeretur, non conquieturum prius quam eos domum reduxiſſet. Parebant illi perlubenter, quippe qui Cy- C ro fidem haberent; ac ſumtis armis Sardes acceſſerunt. Eodem Xenias, cum iis qui ex vrbibus colligebantur, quatuor fere peditũ grauis armaturæ millibus venit: Proxenus, cum grauis armaturę militibus mille quingentis, & quingentis expeditis: Sophænetus Stymphalius, cum grauis armaturæ mille: Socrates Achæus, cum grauis armaturæ circiter quingentis: Paſio Megarenſis cum ſeptingentis fere venit. Erat autem hic cum Sociate de illorum numero, qui Miletum oppugnabant. Atque hi D quidem Sardes ad Cyrum veniebant. Quę Tiſſaphernes quum animaduertiſſet, adparatum maiorem arbitratus, quam qui aduerſus Piſidas inſtitueretur; quam celerrime poterat, cum quingentis equitibus ad regem contendit. Rex poſteaquam de exercitu Cyri ex Tiſſapherne cognouit, & ipſe ad bellum ſe parat. Cyrus cum iis quas dixi copiis Sardibus mouet, & per Lydiam *tertiis caſtris paraſangas viginti duas progreſſus, ad Mæandrum fluuium peruenit. Is latitudinem duum * plethrorum habet, E & ponte, quem nauigia ſeptem ſuſtinebãt, erat iunctus. Hunc quum traieciſſet, per Phrygiam caſtris vnis, paraſangis octo cõfectis, Coloſſas venit, vrbem incolis frequentem, magnam & opulẽtam. Heic dies ſeptem quũ ſubſtitiſſet, Meno Theſſalus cum mille grauis armaturæ peditib. venit,

Cyri minoris copiæ.

tertia ſtatione

Plethrum, Suida ſpatium 100 pedum: Herodoto, ſexta ſtadij pars.

cetratis quingētis, qui Dolopes, & Ænianenſes, & Olynthij erant. Inde caſtris tertiis paraſangas viginti pergit Celænas, vrbem Phrygiæ frequentē incolis, magnam, opulentam. Erat heic Cyro regia, & ingens hortus, refertus feris belluis, quas eques ipſe inſectabatur, ſi quando ſeipſum & equos exercere vellet. Medium hortum Mæander fluuius perlabitur, cuius fontes ex ipſa regia oriuntur. Amnis ipſe etiam per Celænas oppidum fluit. Eſt & magni regis munita Celænis regia, ad Marſyę fluminis fontes, ſub arce. Labitur hic quoque per vrbem, & in Mæandrum ſeſe exonerat, & quinque & viginti pedum latitudinem habet. Heic Apollo Marſyā victum ab ſe, dicitur excoriaſſe, quum is de ſapientia cum ipſo contenderet; ac in antro cutem ſuſpendiſſe, ex quo ſunt amnis fontes. Ea cauſſa eſt, cur fluuius Marſyæ nomen habet. Hoc loco Xerxes, quum pugna victus retrocederet è Græcia, regiam hāc, & Celęnarum arcem, exſtruxiſſe dicitur. Cyrus heic triginta dies manſit, intra quos Clearchus Lacedæmonius exſul cum peditibus mille grauis armaturæ, & octingentis cetratis è Thracia, ducentiſque ſagittariis Cretenſibus ad eum venit. aderat & *Soſia Syracuſanus cum mille grauis armaturæ militibus, itemq; Sophænetus Arcas cum mille grauis armaturæ militibus. Heic Cyrus Græcum in horto militem recenſuit, atq; in vniuerſum cenſa ſunt armaturę grauis militum XI millia, cetratorum fere duo. Inde caſtris alteris, paraſāgas decem progreditur ad oppidum incolis frequens Peltas, vbi dies tres commoratus eſt; quibus Arcas ille Xenias Lupercalia inſtitutis ſacrificiis & ludis celebrauit: victoribus præmia erant aureæ ſtrigiles. Ludos etiā Cyrus ipſe ſpectabat. Hinc pergit alteris caſtris, duodecim paraſangas ad Forum Ceramorum, vrbem incolis frequentem, vltimam terræ Myſiæ. Inde caſtris tribus triginta paraſangas ad Cayſtri campum procedit, vrbem frequentem. Heic dies quinque commoratus eſt: & quum militi trimeſtre ſtipendium, atq; eo maius deberetur, frequens ille poſtulatum hoc ad portas aderat. Cyrus autem adeuntes non niſi ſpe propoſita conſolabatur, neque ſollicitudinem animi diſſimulare poterat. Nec enim erat is Cyri mos; vt quoties ha-

al. Socrates

A καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλυνθίους. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Κελαινὰς τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν, καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός, αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. B ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασίλεια ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνά, ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ, ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει. ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον. τοῦ δὲ Μαρσύου τὸ εὖρος [ἐστιν * εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν, νικήσας, ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ, ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταC μὸς καλεῖται Μαρσύας. ἐνταῦθα Ξέρξης ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, ἀπεχώρει λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια, καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα, καὶ ἧκε Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος φυγάς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους, καὶ πελταστὰς Θρᾷκας ὀκτακοσίους, καὶ τοξότας Κρῆτας διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ * Σωσίας παρῆν ὁ Συρακούσιος, ἔχων ὁπλίτας * χιλίους· καὶ Σοφαίνετος ὁ Ἀρκάς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους. D ἐνταῦθα Κῦρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες, ὁπλῖται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Πέλτας πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς, ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔθυσε, καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἆθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ. ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος. ἐντεῦ- E θεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δώδεκα, εἰς Κεραμῶν ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην ἐν τῇ Μυσίᾳ χώρᾳ. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς Καΰστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε, καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν· καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας, ἀπῄτουν. ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε, καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος. οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου ἔ-

Σωκράτης

τριακοσίους.

χοντα μὴ ἀποδιδόναι. ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαξα, ἡ Συεννέσιος γυνὴ τοῦ Κιλίκων βασιλέως, παρὰ Κῦρον, καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά· τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν. εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα καὶ φύλακας περὶ αὐτὴν Κίλικας, καὶ Ἀσπενδίους· ἐλέγετο δὲ Κῦρον καὶ *συγγενέσθαι τῇ Κιλίσσῃ. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα εἰς *Θύμβριον πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη, τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ᾗ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι, οἴνῳ κεράσας αὐτήν. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Τυριαῖον πόλιν οἰκουμένην· ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα, Κύρου ἐπιδεῖξαι τὸ στράτευμα ἑαυτῇ. βουλόμενος οὖν ἐπιδεῖξαι, ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι καὶ στῆναι, συντάξαι δὲ ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δ' εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. ἐθεώρει οὖν ὁ Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους, (οἱ δὲ παρήλαυνον τεταγμένοι κατ' ἴλας καὶ κατὰ τάξεις) εἶτα δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελαύνων ἐφ' ἅρματος, καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἁρμαμάξης. εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ, καὶ χιτῶνας φοινικοῦς, καὶ κνημῖδας, καὶ τὰς ἀσπίδας *ἐκκεκαθαρμένας. ἐπεὶ δὲ πάντας παρήλασε, στήσας τὸ ἅρμα πρὸ τῆς φάλαγγος [μέσης*, πέμψας Πίγρητα τὸν ἑρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων, ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὅπλα, καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπῄεσαν. ἐκ δὲ τούτου θᾶττον προϊόντων σὺν κραυγῇ, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς. τῶν δὲ βαρβάρων φόβος * πολλοῖς τε καὶ ἄλλοις, καὶ ἥ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐκ τῆς ἁρμαμάξης· καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καταλιπόντες τὰ ὤνια ἔφυγον. οἱ δ' Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἦλθον. ἡ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος, ἐθαύμαζε. Κῦρος δὲ ἥσθη, τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδών. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Ἰκόνιον τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην.

συμμῖξαι
Θυμβραῖον
ἐκκεκαλυμμένας.
πολὺς ἦν

A beret ſtipendia, non ea daret. Interim *E-pyaxa, Syenneſis Cilicum regis vxor, ad Cyrum venit, quæ illi magnam pecuniæ vim dare ferebatur. Itaque tunc exercitui Cyrus ſalarium quatuor menſium perſoluit. Habebat ſecum hæc femina Cilicum & Aſpendiorum ſatellitum comitatum, ac Cyrus conſueſcere cum ea dicebatur. Inde caſtris alteris, paraſangas decem progreditur ad oppidum frequens, cui nomen *Thymbrium. Heic propter viam fons erat, qui Midæ Phrygum regis fons dicebatur, B & ad quem Midas Satyrum illum venatus eſſe fertur, quum fontem vino miſcuiſſet. Hinc caſtris alteris, paraſāgas decem pergit ad frequēs oppidum Tyriæum, quo loco triduum manſit: rogaſſeque Cyrū Ciliciæ regina perhibetur, vt ſibi exercitum oſtenderet: quod quum ille facere cogitaret, tam Græcos quam barbaros in campo luſtrabat. Græcis autem mandabat, vt more ſuo ad pugnam inſtructi ſtarent, ac quiſque ſuos diſponeret. Itaque in quaternos diſpoſiti ſunt, & dextrum qui-C dem Meno cum ſuis obtinebat, læuū cum ſuis Clearchus, in medio ceteri duces erant. Cyrus primum barbaros ſpectabat, qui in turmas & cohortes inſtructi progrediebātur: deinde Græcos, quos ipſe in curru prætervehebatur, Ciliſſa verò in carpēto. Habebant autem omnes ęreas galeas & tunicas puniceas, & ocreas, & ſcuta deterſa. Quū prętervectus omnes eſſet, currum ante phalāgem mediā ſiſtit, ac Pigrete interprete ad Gręcorū duces miſſo, mandat; vt arma infeſta obverterent, totamq; pha-D langem promouerent. Atque illi quidem militibus hæc denuntiabant. Vbi claſſicum cecinisſet, armis obverſis, procedebant: quumque celerius cum clamore progrederentur, vltro milites ad tabernacula curſu ſe conferebant. Barbari vero cum alij terrebantur, tum Ciliſſa fugiebat è carpento, & turba forenſis relictis rebus venalibus itidem eſt dilapſa, Græcis cum riſu ad tabernacula ſe recipientibus. Ciliſſa ſplendorem atque ordinem copiarum, quem viderat, admirabatur. Cyrus verò E magnam voluptatem cepit, quum barbaris metum à Gręcis iniectū cerneret. Inde caſtris tribus, viginti paraſangas progreditur, ad vltimam Phrygiæ vrbem Iconium.

al. Epyaxa. *Epyaxa Ciliciæ regis vxor.*

Supra vocatur Thymbraid pag. 158.

Mida fons, ad quem Silenus olim captus.

Græci terrorem aliis per iocum incutiunt.

Heic triduum commoratus, per Lycaoniam caſtris quinque, triginta paraſangas progreditur. Huius regionis agrum Græcis diripiendum conceſſit, quod hoſtilis eſſet. Hinc Cyrus in Ciliciam via breuiſſima Ciliſſam, adiunctis ei militibus Menonis, & ipſo etiam Menone Theſſalo, dimittit. Cum cæteris per Cappadociam caſtris quatuor, viginti & quinque paraſangas progreditur ad frequentem incolis vrbem, eandemque tum amplam, tum opulentam, Danam. Heic triduum ſubſtitit: & interea Megaphernem, hominem Perſam, regium purpuræ tinctorem, & alium quemdam magnæ inter præfectos potentiæ, inſidiarum ab ipſis ſibi ſtructarum titulo interfecit. Hinc in Ciliciam irrumpere conabantur. Verum qua irrumpendum erat, via eſt plauſtro tantum peruia, præceps admodum, & exercitui non penetrabilis, ſi quis arceat. Et Syenneſis aditum ſummis in iugis cuſtodire ferebatur. quæ cauſſa fuit, cur in planitie diem vnum ſubſiſteret. Poſtridie nuntius venit, qui reliquiſſe vertices Syenneſim renuntiabat, poſteaquam animaduertiſſet, Menonis copias cis montes in Cilicia eſſe, ac Tamon audiſſet cum Lacedæmoniorum & ipſius Cyri triremibus in Ciliciam ex Ionia nauigare. Cyrus nemine prohibente montes conſcendit, & conſpectis tabernaculis, in quibus Cilices iuga cuſtodiuerant, magnam in planitiem deſcendit, eamque amœnam & irriguam, omnis generis arboribus ac vitibus plenam, ſeſamique, panici, milij, tritici, hordei feracem. Hanc mons vndique munitus & arduus à mari ad mare amplectitur. Quum deſcendiſſet per iſtam planitiem quatuor caſtris, paraſangas quinque & viginti progreſſus, Tarſum venit, amplam Ciliciæ opulentamque vrbem. Heic regia Syenneſis Cilicum regis erat: ac per vrbem mediam fluuius labitur, cui nomen Cydnus, duum plethrorum latitudine. Hac incolæ, vna cum Syenneſi, deſerta munitum ad locum in montes fugerunt; exceptis iis, qui ſtabula cauponasve tenerent. Nec illi fuga dilapſi erant, qui propter mare Solos & Iſſos oppida inhabitabant. Epyaxa quidem, Syenneſis vxor, quinque ante Cyrum diebus Tarſum venerat; quæ dum montes ad planitiem tendentes ſuperaret, duo de Menonis exercitu cunei periere:

Aditus Ciliciæ difficiles.

A ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν, ὡς πολεμίαν οὖσαν. ἐντεῦθεν ὁ Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδόν, καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας, οὓς Μένων εἶχε, καὶ αὐτὸν Μένωνα τὸν Θετταλόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε, πρὸς Δάναν πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην B καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς, *ἐν αἷς Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσην, Μεγαφέρνην φοινικιστὴν βασίλειον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ. ἐντεῦθεν ἐπειρῶντο εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν. ἡ δὲ εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἁμαξιτός, ὀρθία ἰσχυρῶς, καὶ ἀμήχανος εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκώλυεν. ἐλέγετο δὲ καὶ Συέννεσιν εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττοντα τὴν εἰσβολήν· δι' ὃ ἔμεινεν C ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ· τῇ ὑστεραίᾳ ἧκεν ἄγγελος, λέγων, ὅτι λελοιπὼς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ᾔσθετο τό, τε Μένωνος στράτευμα, ὅτι ἐν Κιλικίᾳ εἴη εἴσω τῶν ὀρέων, καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπὸ Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν Τάμων ἔχοντα, τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου. Κῦρος δὲ ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη, οὐδενὸς κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνάς, οὗ ἐφύλαττον οἱ Κίλικες. ἐντεῦθεν δὲ κατέβαινεν εἰς πεδίον μέγα, καλὸν καὶ ἐπίρρυτον, καὶ δένδρων παντοδαπῶν *ἔμπλεων D καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς φέρει. ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ὀχυρὸν καὶ ὑψηλὸν πάντη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν. καταβὰς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν, εἰς *Ταρσοὺς πόλιν τῆς Κιλικίας μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Συεννέσιος βασίλεια τοῦ Κιλίκων βασιλέως· διὰ μέσης δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμός, Κύ- E δνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων. ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συεννέσιος, εἰς χωρίον ὀχυρὸν * . . . . ἐπὶ τὰ ὄρη πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες. ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσσοῖς. Ἐπύαξα δὲ ἡ Συεννέσιος γυνή, προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο. ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρῶν τῶν εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπώλοντο·

σύμπλεων

φυγόντες, πλὴν οἱ

οἱ μὲν ἔφασαν ἁρπάζοντάς τι κατακοπῆναι ὑπὸ τῶν Κιλίκων· οἱ δέ, ὑπολειφθέντας, καὶ οὐ δυναμένους εὑρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα, οὐδὲ τὰς ὁδούς, εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι. ἦσαν δὲ οὗτοι ἑκατὸν ὁπλῖται. οἱ δ᾽ ἄλλοι ἐπεὶ ἧκον, τήν τε πόλιν τοὺς Ταρσοὺς διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι· καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν αὐτῇ. Κῦρος δέ, ἐπεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο Συέννεσιν πρὸς ἑαυτόν. ὁ δὲ οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη, οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε· πρὶν ἡ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε, καὶ πίστεις ἔλαβε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοις, Συέννεσις μὲν Κύρῳ ἔδωκε χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κῦρος δ᾽ ἐκείνῳ δῶρα, ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον, καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν, [καὶ ψέλλια, καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν, * καὶ στολὴν Περσικήν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι· τὰ δὲ ἡρπασμένα ἀνδράποδα, ἤν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν. ἐνταῦθ᾽ ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω. ὑπώπτευον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι, μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὑτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἰέναι. οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον, καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤρξατο προϊέναι. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε τοῦ μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δέ, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὑτοῦ στρατιωτῶν· καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἑστώς· οἱ δὲ ὁρῶντες * ἐθαύμαζον, καὶ ἐσιώπων, εἶτα ἔλεξε τοιάδε. Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε, ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν. ἐμοὶ γὰρ Κῦρος ξένος ἐγένετο, καί με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος τά τε ἄλλα ἐτίμησε, καὶ μυρίους ἔδωκε Δαρεικούς· οὓς ἐγὼ λαβών, οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἐμοί, ἀλλ᾽ οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ᾽ εἰς ὑμᾶς ἐδαπάνων. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θρᾷκας ἐπολέμησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ᾽ ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων, βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἕλληνας τὴν γῆν. ἐπεὶ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην· ἵνα εἴ τι δέοιτο, ὠφελοίην αὐτόν, ἀνθ᾽ ὧν εὖ ἔπαθον ὑπ᾽ ἐκείνου. ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι,

A quos aiebant alij quadam in direptione à Cilicibus fuiſſe cæſos: alij, relictos a tergo, quum reperire copias ceteras, & vias non poſſent, ſic deinde palantes periiſſe. Et erant hi grauis armaturæ milites centum. Reliqui, poſteaquam Tarſum venere, diripiunt vrbem, ira propter commilitonum cladem accenſi, ipſamque cum vrbe regiam. Cyrus vrbem ingreſſus eques, Syenneſim ad ſe arceſſit. Ille, quod ne antehac quidem ſe potentioris alicuius in manus veniſſe diceret, venire tum quoque B prius ad Cyrum recuſabat; quam ſuaſu vxoris adductus eſſet, & fidem ab Cyro accepiſſet. Poſt hæc congreſſi quum eſſent, Syenneſis Cyro ingentem pro exercitu pecuniam donat, & Cyrus illi viciſſim ea munera, quæ magni ſunt apud reges pretij; nimirum frænis aureis inſignem equum, & torquem aureum, & armillas, & acinacem aureum, cum veſtitu Perſico. Præterea non amplius agrum direptum iri, ac direpta mancipia, ſicubi in ea incidiſſet, recepturum. Heic Cyrus C cum exercitu dies xx ſubſtitit, quod negarent ſe milites vlterius perrecturos. Iam enim ſuſpicabantur, contra regem ſe duci, aduerſus quem ſtipendio ſe conductos negabant. Clearchus primus ſuos vi propellere, vt pergerent, volebat. At illi tum in ipſum procedere incipientem, tum ipſius iumenta, lapides coniiciunt. Quo factum, vt parum abeſſet, quin lapidibus obrueretur. Tamdem quum vi ſe nihil perfecturum animaduerteret, militem D ſuum ad concionem vocat; ac primum diu multis cum lacrumis ſtabat: quod quidem illi quum cernerent, cum ſilentio mirabantur, deinde in hunc modum eſt loquutus: NE vobis mirum ſit, milites, me præſentem rerum ſtatum grauiter moleſteque ferre. Cyrus enim hoſpitij ius mecum iniit, meque exſulantem à patria cum aliis ornauit honoribus tum Daricorum nummum x millibus donauit. Eos poſteaquam accepi, non in commodum meum, nec voluptatem meam verti, ſed E in vos expendi. Ac primum quidem Thracibus bellum intuli, & vobiſcum eos, Græciæ cauſſa ſuſcepta, ſum vltus. Nam quum Græcis colonis Cherroneſum eripere vellent, ego hoc ipſo eos agro expuli. Poſteaquam deinde me Cyrus arceſſiuit, vobiſcum ad eum veni, vt pro ipſius in me beneficiis ei, ſi ita vſus poſceret, commodarem. Nunc quum vos nobiſcum hoc iter ſuſcipere non veltis,

Clearchus penè à ſuis opprimitur.

» ac me neceſſe ſit vel vobis deſertis amici-
» tia Cyri vti, vel ſpē illius fruſtratū, vobiſ-
» cum eſſe: tametſi haud ſcio, an iuſte factu-
» rus ſim, nec ne; vos quidē certe præferam,
» vobiſcum quidquid opus erit, feram. Nec
» vnquam quiſquam dicturus eſt, me po-
» ſtea quam Græcos barbaricum in ſolum
» abduxerim, deſertis ipſis amicitiam barba-
» rorum amplexum eſſe: ſed quia vobis mo-
» rem mihi gerere, ac me ſequi nō lubet, ſe-
» quar ego vos, ac quidquid ferendum erit,
» feram. Vos ego mihi patriam, vos amicos,
» vos ſocios duco; vobiſcum, vbicumq; fue-
» ro, honoratum me fore exiſtimo: à vobis ſi
» deſtitutus ſim, nequeo vel amico quidquam
» adferre me commodi poſſe arbitror, vel
» hoſtem vlciſci. Quamobrem ea vos eſſe in
» ſententia debetis, iturum me, quocumque
» vos perrexeritis. Hęc ille ait. Quæ quū &
ipſius & ceteri milites audiiſſent, laudarūt
id quod diceret, aduerſus regem ſe non
proficiſci. A Xenia quidem, ac Paſione,
plures duobus millibus, ſumtis armis &
impedimentis, in Clearchi caſtra tranſie-
runt. Cyrus ob hęc inops cōſilij & mœſtus,
Clearchum ad ſe vocabat. Is iturum ſe qui-
dem negabat, ſed clam tamen militibus
miſſo ad ipſum nuntio, præſenti vt animo
ſit, hortatur. Nam fore, vt hæc ita, vti expe-
diat, componantur: ſe modo iterum arceſ-
ſeret, quantumvis ſe venturum negaret.
Poſt hæc conuocatis in concionem militi-
bus, tam ſuis quam qui ad ipſum ſe contu-
lerant, atq; etiam ex aliis, cuicumq; liberet,
» huiuſmodi orationem habuit: Ea nos, mei
» milites, polliceri nobis de Cyro iam debe-
» mus, quę ſibi de nobis ipſe pollicetur. Nam
» neque nos amplius Cyri milites ſumus,
» quum ipſum non ſequamur; neq; nobis ille
» ſtipendium numerat. Scio equidem illum
» exiſtimare, iniurios nos in ipſum eſſe; quo
» fit vt tametſi me arceſſat, venire tamen
» nolim; maxime, quia pudet me mihimet
» eſſe conſcium, deceptum illum à me pror-
» ſus eſſe. Deinde metuo, ne ſi me compre-
» hēderit, ob ea me multet, quæ à me per in-
» iuriam exiſtimat in ſe commiſſa. Quāob-
» rem nobis hoc tempore minime dormiē-
» dum arbitror, ne nos ipſos negligamus: ſed
» deliberandum, quid deinceps facturi ſi-
» mus. Ac ſi quidem heic manebimus, con-
» ſiderandum exiſtimo, quo pacto quamtu-
» tiſſime manſuri ſimus: ſin diſcedendum
» videtur, quo pacto quam minimo cum pe-
» riculo diſceſſerimus, etiam à commeatu
» ſatis inſtructi. Nam abſq; hoc ſit, nec impe-
» ratoris, nec priuati militis vſus vllus fuerit.

A ἀνάγκη δέ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φι-
λίᾳ χρῆσθαι, ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενον μεθ'
ὑμῶν εἶναι. εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω, οὐκ οἶδα· αἱ-
ρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς, καὶ σὺν ὑμῖν ὅ,τι ἂν δέῃ,
πείσομαι. καὶ οὔποτ' ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἕλληνας ἀ-
γαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς Ἕλλη-
νας, τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἱλόμην. ἀλλὰ ἐπεὶ
ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, οὐδὲ ἕπεσθαι,
ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἕψομαι, καὶ ὅ,τι ἂν δέῃ, πείσομαι.
νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι πατρίδα, καὶ φίλους, καὶ
B συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν εἶναι τίμιος, ὅπου
ἐὰν ὦ· ὑμῶν δ' *ἐρημωθεὶς, οὐκ ἂν ἱκανὸς εἶναι — ἐρημος ὢν,
οἶμαι οὔτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι, οὔτ' ἂν ἐχθρὸν
ἀλεξήσασθαι. ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ
ὑμεῖς, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε. ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ
στρατιῶται, οἵ τε αὐτοῦ ἐκείνου, καὶ οἱ ἄλλοι, ταῦτα
ἀκούσαντες, ὅτι οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πο-
ρεύεσθαι, ἐπῄνεσαν. παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πα-
σίωνος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὅπλα
C καὶ τὰ σκευοφόρα, ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ
Κλεάρχῳ. Κῦρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυ-
πούμενος, μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον. ὁ δ' ἰέναι
μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμ-
πων αὐτῷ ἄγγελον, ἔλεγε θαῤῥεῖν, ὡς καταστησο-
μένων τούτων εἰς τὸ δέον. μεταπέμπεσθαι δ' ἐ-
κέλευεν αὐτὸν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔφη ἰέναι. μετὰ δὲ
ταῦτα συναγαγὼν τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας, καὶ
τοὺς προσελθόντας αὐτῷ, καὶ τῶν ἄλλων τὸν βου-
D λόμενον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ
μὲν δὴ Κύρου δηλονότι οὕτως ἔχει πρὸς ἡ-
μᾶς, ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκεῖνον. οὔτε γὰρ
ἡμεῖς ἔτι ἐκείνου στρατιῶται, ἐπεί γε οὐ συνε-
πόμεθα αὐτῷ· οὔτε ἐκεῖνος ἡμῖν ἔτι μισθοδότης.
ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν, οἶδα·
ὥστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλ-
θεῖν, τὸ μὲν μέγιστον, αἰσχυνόμενος, ὅτι σύνοιδα
ἐμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν· ἔπειτα δὲ καὶ
δεδιὼς, μὴ λαβών με δίκην ἐπιθῇ ὧν νομίζει
E ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα
εἶναι *ὑμῖν καθεύδειν, οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, — ἡμῖν
ἀλλὰ βουλεύεσθαι ὅ,τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων.
καὶ *εἴτε μένομεν οὖν, σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι, — ἴως
ὅπως ἀσφαλέστατα μενοῦμεν· εἴτε *δὴ δοκεῖ — ἤδη
ἀπιέναι, ὅπως ἀσφαλέστατα ἄπιμεν, καὶ
ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἕξομεν. ἄνευ γὰρ τούτων
οὔτε στρατηγοῦ, οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν.

ὁ δὲ ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος, ᾧ ἂν φίλος ᾖ· χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς, ᾧ ἂν πολέμιος ᾖ. ἔτι δὲ δύναμιν ἔχει καὶ πεζὴν, καὶ ἱππικὴν, καὶ ναυτικὴν, ἣν πάντες ὁμοίως ὁρῶμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα. καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθέζεσθαι. ὥστε ὥρα λέγειν ὅ,τι τις γιγνώσκει ἄριστον εἶναι. ταῦτ' εἰπὼν, ἐπαύσατο. ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου, λέξοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ, καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύντες οἵα εἴη ἡ ἀπορία ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. εἷς δὲ δὴ εἶπε, προσποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγοὺς μὲν ἑλέσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἀγοράζεσθαι, (ἡ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι) καὶ συσκευάζεσθαι. ἐλθόντας δὲ Κῦρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ διδῷ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν
ἀπάξει. Κῦρον, ὅστις ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας *ἀπάξῃ. ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῷ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην· πέμψαι δὲ καὶ προκαταληψομένους τὰ
βλάψωσι ἄκρα, ὅπως μὴ *φθάσωσι μήτε ὁ Κῦρος, μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἀνηρπακότες. οὗτος μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον· Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν, μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· (πολλὰ γὰρ ἐνορῶ, δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον) ὡς δὲ τῷ ἀνδρὶ, ὃν ἂν ἕλησθε, πείσομαι ᾗ δυνατὸν μάλιστα· ἵνα εἰδῆτε, ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι ὥς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνθρώπων. μετὰ δὲ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥσπερ πάλιν στόλον Κύρου
ἐπιδείκνυσι μὴ ποιουμένου, *ἐπιδεικνὺς δὲ ὡς εὔηθες εἴη, ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου, ᾧ λυμαινόμεθα τὴν πρᾶξιν. εἰ δὲ τι καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν, ᾧ ἂν Κῦρος διδῷ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κῦρον προκαταλαμβάνειν; ἐγὼ γὰρ ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ· φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι, ᾧ δοίη, ἕπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐκ οἷόν τε ἔσται ἐξελθεῖν. βουλοίμην δ' ἂν, ἄκοντος ἀπιὼν Κύρου, λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν. ἀλλ' ἔγωγέ φημι, ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι, ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κῦρον,

Et Cyrus, cui quidem amicus eſt, quantivis eſt amicus pretij: grauiſſimus autem hoſtis illi, cũ quo inimicitias exercet. Præterea copias & pedeſtres, & equeſtres, & nauales habet, quas nos omnes pariter & videmus ante nos, & nouimus. Nam prope mihi ab ipſo videmur conſidere. Quapropter tempus eſt indicãdi, quod quiſq; factu optimũ eſſe ſtatuat. Hęc loquutus, dicendi finẽ fecit. Deinceps ſurgebant alij quidem ſua ſponte, ſententiam ſuam expoſituri: alij iuſſu Clearchi, quanta difficultas futura eſſet, demonſtrabant [illegible] Cyri voluntatem vel manere, v[illegible]dere vellent. Vnus quidam proper[illegible]em ſimulans, vt quamprimũ Græciam verſus iter faceret, ait quam primum deligendos eſſe prætores alios, ſi Clearchus ipſos recuſaret abducere: commeatum emendum eſſe, (& erat barbarorum in exercitu totũ venalium forum) ac vaſa colligenda. Eundum deinde ad Cyrum, petitũ nauigia, quibus auehrentur. Quod ſi ea non daret, poſtulandum ab Cyro ducem eſſe, qui per regionẽ pacatã eos abduceret. Quod ſi ne ducem quidem daret, quamprimum ſtruendam eſſe aciem, ac mittẽdos, qui montium vertices antecaperent: vt nec Cyrus nos anteuertat occupandis hiſce iugis, nec Cilices, quorum permultos habemus, multis cum opibus abreptos. Huiuſmodi fuit illius hominis oratio. Poſt quem Clearchus tãtum dixit: Nemo veſtrum dicat mihi de imperatorio munere ſuſcipiẽdo, quod permulta videam, quamobrem id fieri per me non debeat; ſed vt ei, quem vos delegeritis, pro viribus obtemperem: quo videatis, me alterius imperio parendi ſcientia, nemini mortalium cedere. Poſt hũc ſurrexit alius, qui partim eius ſtoliditatem commonſtrabat, qui poſcendas naues eſſe dixerat à Cyro, velut expeditionẽ aliam deinceps non ſuſcepturo; partim commonſtrabat, quam ſtultum eſſet, ducem ab eo petere, cuius nos, inquit, inſtitutum ad nihilum redigimus. Quod ſi duci fidẽ habebimus, quem nobis Cyrus dederit; quid vetat quominus etiam vertices ipſos nobis occupari ab Cyro iubeamus? Equidem naues conſcendere, quas ille nobis dederit, plane reformidauero, ne cum ipſis nos triremibus demergat. Itidẽ ſequi ducẽ metuero, quem ille nobis adiunxerit; ne nos eo ducat, vnde non ſit exeundi facultas. Mallim inuito Cyro clam diſcedere, ſed hoc fieri nequit. Quamobrem has equidem nugas eſſe cenſeo. Quin potius arbitror debere nõnullos

" homines idoneos vna cum Clearcho Cy-
" rum conuenire, qui de ipſo quærant quam
" ad rem noſtra vti opera velit. Quod ſi ni-
" hil à nobis aliud quã à conductitiis militi-
" bus antehac, petet; ſequamur cenſeo, nec iis
" ignauiores ſimus, qui prius iter hoc cũ ipſo
" ſuſceperunt. Sin erit res maior quam prior
" illa grauioriſque tum laboris tum periculi;
" petamus vt vel nos ſuam in ſentẽtiam per-
" tractos ſecum ducat, vel ipſe noſtram in
" ſententiam concedens, in regionem paca-
" tam nos dimittat. Sic enim fiet vt ſiue ſe-
" quamur ipſum, amicis & alacribus animis
" ſequuturi ſimus; ſiue diſcedamus, tuto ſi-
" mus diſceſſuri. Quicquid ad hæc reſpon-
" derit, huc renuntiandum cenſeo; quod v-
" bi nos audierimus, noſtra ad id conſilia facile
" accõmodabimus. Hæc ſentẽtia cum proba-
ta, lectos homines cum Clearcho mittunt,
qui Cyrũ de iis quæ decreuerat exercitus,
" interrogabant. Reſpõdebat ille, Audire ſe,
" hoſtem ſuum Abrocomam ad fluuiũ EV-
" phratem eſſe, ad quẽ perueniri caſtris duo-
Cyrus conſilium ſuũ diſſimulat. decimis poſſit. Aduerſus hunc velle ſe per-
gere, ac ſi quidem iſtic eum offẽdat, pœnas
" ſe de ipſo ſumturũ: ſin fugæ ſe dederit, nos
" iſtic, ait, de re tota conſultabimus. Hæc au-
dita militibus illi delecti renuntiant. Mili-
tes vero, licet ſuſpicarentur, Cyrum aduer-
ſus regem ducere; tamen ſequendum de-
cernebant. Quumque ſtipendium amplius
poſcerent, Cyrus ſe ſalarij priſtini ſeſqui-
plum daturum omnibus pollicetur, nimirũ
pro nummo Darico tres dimidiatos Dari-
cos mẽſtruos in ſingulos milites. Duci au-
tem ipſos aduerſus regem, ne quidem ibi
quiſquam audiuit publice. Hinc caſtris al-
Al. Pſarum teris, x paraſangas ad* Pharum flumen per-
git, cuius eſt trium plethrorum latitudo.
Inde caſtris vnis, paraſangas v progreditur,
ad Pyramũ fluuium, cuius æquat latitudo
ſtadium. Inde caſtris ſecũdis xv paraſangas
progreſſus, Iſſos vrbem extremam Ciliciæ,
maritimam, frequentem incolis, amplam
& opulẽtam, venit. Heic dies tres ſubſtitit,
quibus ad Cyrum ex Peloponneſo xxxv
naues venere, quarum erat nauarchus Py-
thagoras Lacedæmonius. Dux earum inde
vſq; ab Epheſo Tamos Ægyptius erat, qui
naues etiam alias Cyri xxv adducebat, qui-
bus Miletum obſederat; quod vrbs ea Tiſ-
ſapherni fauerat, aduerſus quem cũ Cyro
Tamos bellũ gerebat. Aderat itẽ iis in na-
uib. Cheriſophus Lacedæmonius, euoca-
tus à Cyro, cum ıɔcc grauis armaturæ mi-
litibus, quorum apud Cyrũ dux erat. Na-
ues ipſæ propter Cyri tentoriũ adpulerunt.

A οἵτινες ἐπιτήδειοι, σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐ-
κεῖνον, τί βούλεται ἡμῖν* χρῆσθαι. κἂν μὲν ἡ
πρᾶξις παραπλησία, οἵαπερ καὶ πρόσθεν
ἐχρῆτο τοῖς ξένοις, ἕπεσθαι καὶ ἡμᾶς, καὶ μὴ κα-
κίους εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων·
ἐὰν δὲ μείζων ἡ πρᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνηται,
καὶ ἐπιπονωτέρα καὶ ἐπικινδυνωτέρα, ἀξιοῦν ἢ
πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν, ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν
ἀφιέναι. οὕτω γὰρ καὶ ἑπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ
πρόθυμοι ἑποίμεθα, καὶ ἀπιόντες, ἀσφαλῶς
B ἂν ἀπίοιμεν. ὅ,τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ, ἀ-
παγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δὲ ἀκούσαντας πρὸς
ταῦτα βουλεύεσθαι. ἔδοξε δὲ ταῦτα. καὶ ἄνδρας
ἑλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἳ ἠρώτων
Κῦρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. ὁ δ' ἀπεκρίνα-
το, ὅτι ἀκούοι* Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ *Αβροκόμαν*
τῷ ΕΥφράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα
σταθμούς. πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν·
κἂν μὲν ᾖ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη χρῄζειν ἐπιθεῖναι
αὐτῷ· ἢν δὲ φεύγῃ, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα
C βουλευσόμεθα. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἱρετοὶ
ἀναγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις. τοῖς δὲ ὑποψία
μὲν ἦν, ὅτι ἄγει πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει
ἕπεσθαι. προσαιτοῦσι δὲ μισθὸν ὁ Κῦρος ὑπι-
σχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔ-
φερον, ἀντὶ Δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μη-
νὸς τῷ στρατιώτῃ. ὅτι δ' ἐπὶ βασιλέα ἄγοι, οὐδ'
ἐνταῦθ' ἤκουεν* οὐδεὶς, ἔν γε τῷ φανερῷ. ἐν- *οὐδεὶς ἐν τῷ φανερῷ.*
τεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέ-
D κα, ἐπὶ τὸν* Φάρον ποταμὸν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία *Ψάρον*
πλέθρα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, πα-
ρασάγγας πέντε, ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμὸν, οὗ τὸ
εὖρος στάδιον. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο,
παρασάγγας πεντεκαίδεκα, εἰς Ἰσσοὺς τῆς Κιλι-
κίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην,
μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας
τρεῖς· καὶ Κύρῳ παρῆσαν ἐκ Πελοποννήσου νῆες
τριάκοντα καὶ πέντε, καὶ ἐπὶ ταύταις ναύαρχος Πυ-
θαγόρας Λακεδαιμόνιος. ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Τα-
E μὼς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας
Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον,
ὅτι Τισσαφέρνῃ φίλη ἦν, καὶ συνεπολέμει Κύρῳ
πρὸς αὐτόν. παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοφος ὁ Λακεδαι-
μόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετάπεμπτος ὑπὸ Κύρου,
ἑπτακοσίους ἔχων ὁπλίτας, ὧν ἐστρατήγει παρὰ
Κύρῳ. αἱ δὲ νῆες ὥρμουν* παρὰ τὴν Κύρου σκηνήν. *ὥρμων.*

Hoc

ἐνταῦθα καὶ οἱ παρ᾽ * Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κῦρον τετρακόσιοι ὁπλῖται, καὶ συνεστρατεύοντο ἐπὶ βασιλέα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν πρὸ τῆς Κιλικίας Συέννεσις εἶχε καὶ Κιλίκων φυλακή· τὸ δ᾽ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ τούτων ῥεῖ ποταμὸς * Κέρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. ἅπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίᾳ. ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ὕπερθεν δ᾽ ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι· ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστήκεσαν πύλαι. ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο ὅπως ὁπλίτας ἀποβιβάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, καὶ βιασάμενοι τοὺς πολεμίους παρέλθοιεν, εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίαις πύλαις· ὅπερ ᾤετο ποιήσειν τὸν Ἀβροκόμαν ὁ Κῦρος, ἔχοντα πολὺ στράτευμα. Ἀβροκόμας δ᾽ οὐ τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἤκουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλαυνεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, εἰς Μυρίανδρον πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐν τῇ θαλάττῃ. ἐμπόριον δ᾽ ἦν τὸ χωρίον καὶ ὥρμουν αὐτόθι ὁλκάδες πολλαί. ἐνταῦθ᾽ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτά· καὶ Ξενίας ὁ Ἀρκὰς στρατηγὸς, καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεὺς, ἐμβάντες εἰς πλοῖον, καὶ τὰ πλείστου ἄξια ἐνθέμενοι ἀπέπλευσαν· ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκει, φιλοτιμηθέντες, ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας, ὡς ἀπιόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν, καὶ οὐ πρὸς βασιλέα, εἴα Κῦρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δ᾽ ἦσαν ἀφανεῖς, διῆλθε λόγος ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος τριήρεσι. καὶ οἱ μὲν ηὔχοντο ὡς * δολίους ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι· οἱ δ᾽ ᾤκτειρον εἰ ἁλώσοιντο. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς, εἶπεν· Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων· ἀλλ᾽ εὖ γε μέντοι ἐπιστάσθωσαν, ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν (οἶδα γὰρ ὅπῃ οἴχονται) οὔτε ἀποπεφεύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις, ὥστε ἑλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον. ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς, οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω, οὐδ᾽ ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγὼ, ἕως μὲν ἂν παρῇ τις, χρῶμαι·

[illegible] — δειλοὺς

Hoc loco etiam ſtipendiarij Græci cccc grauis armaturæ, qui * Abrocomæ militabant, ab eo deficiunt, & contra regem ſigna Cyri ſequuntur. Hinc vnius itinere diei paraſangas V conficit, ad portas vſque tum Ciliciæ, tum Syriæ. Erant hæ, duo caſtella: quorum citerius obverſum Ciliciæ, Syenneſis ac Cilicum præſidium tenebat: vlterius, obverſum Syriæ, dicebatur regis præſidium cuſtodire. Medio inter hæc loco * Cerſus amnis fluit, latitudine plethri. Totum vero ſpatium inter caſtella medium, trium erat ſtadiorum, neque tranſiri vi poterat. Nam tranſitus anguſtus erat, ac muri ad mare pertinebant, & ſaxa deſuper erant inacceſſa. Supra caſtellum vtrumque fauces illæ ſiue portæ prominebant. Hic erat ille tranſitus, cuius cauſſa naues Cyrus adduci iuſſerat; quo tranſmiſſi citra & vltra portas, grauis armaturæ peditibus, atque hoſtibus loco pulſis, tranſire poſſent, ſi quos forte Syriacas portas præſidio tuentes reperiſſent. Nam hoc facturum Abrocomam Cyrus, inſtructum magnis copiis, arbitrabatur. Non tamen hoc fecit Abrocomas, ſed quod Cyrum in Cilicia eſſe audierat, relicta Phœnicia, perrexit ad regem cum trecentis hominum millibus, quemadmodum quidem ferebatur. Inde per Syriam vnius itinere diei paraſangas V confecit Myriandrum vſque Phœnicum vrbem maritimam. Hic locus emporium erat, quo tunc onerariæ naues permultæ adpulerant. Heic ad ſeptimum vſque diem ſubſtiterunt: & dux ille Xenias ex Arcadia, cum Paſione Megarenſi, conſcenſa naui, & in eam maximi pretij rebus impoſitis, diſceſſerunt: æmulatione ducti, quemadmodum compluribus videbatur, quod milites ſuos, qui ad Clearchum ſe contulerant, quaſi qui eſſent in Græciam redituri, ac non aduerſus regem perrecturi, penes Clearchum manere Cyrus permitteret. Quum prorſus ex hominum ſe conſpectu ſubduxiſſent, rumor eſt diditus, quaſi triremibus eos Cyrus perſequeretur; & nonnulli optabant, vt quia fraude mala egiſſent, caperentur: alij, ne caperentur, ex commiſeratione metuebant. Cyrus autem, collectis ducibus, ait: Deſeruere nos Xenias & Paſio, verum certo ſciant, nec clam ſe fugiſſe, quum egomet, quo ſeceſſerint, norim; nec effugiſſe, quum mihi triremes ſint, quibus ipſorum nauigium capere poſſum. Sed ego ipſos profecto non perſequar, neque quiſquam dicturus eſt, me hominum opera, dum adſunt, vti;

Al. Abrocoma. quæ diuerſitas etiam deinceps reperietur.

Al. Carſus.

» poſteaquam abire voluerint, compre- » henſos & lædere, & fortunis ſuis ſpo- » liare. Abeant vero, ac ſe ſciant ini- » quius nobiſcum, quam nos cum ipſis » agere. Nam equidem ipſorum & li- » beros & vxores Trallibus præſidio ſe- » ptos habeo, quibus ipſis etiam non ca- » rebunt, ſed virtuti erga me priſtinæ » condonabuntur. Hæc Cyrus ait. At è Græcis, ſi qui erant minus ad expe- ditionem alacri animo, perſpecta ipſius virtute, lubentius & alacrius eum ſe- quebantur. Poſt hæc Cyrus caſtris quartis, paraſangas xx ad Chalum flu- uium, cuius erat vnius plethri latitu- do, progreditur. Erat is magnis man- ſuetiſque piſcibus refertus, quos Syri pro Diis habebant, neque lædi eos pa- tiebantur, ſicuti ne columbas quidem. Vici, in quibus caſtra metabantur, Pa- ryſatidi erant ad vitæ ſumtus adtribu- ti. Hinc caſtris quintis, paraſangas triginta ad Daradacis fluuij fontes per- git, cuius erat vnius plethri latitudo. Heic Beleſis erat regia, qui Syriæ cum imperio præfuerat, & ingens admodum eleganſque hortus, quo continebantur omnia, quæcumque anni tempora pro- ferunt. Hunc Cyrus excîdit, & re- giam cremauit. Inde caſtris tertiis, pa- raſangas quindecim ad EVphratem flu- uium procedit, cuius erat quatuor ſta- diorum latitudo. Ibidem vrbs ampla & locuples erat, cui nomen Thapſa- cus. Heic dies quinque ſunt commo- rati, & Cyrus arceſſitis Græcorum du- cibus, iter hoc inſtitui Babylonem aie- bat aduerſus magnum regem, idque tum dici militibus iubet, tum perſuaderi eiſdem, vt ſequerentur. Illi coacta con- cione quum hæc renuntiarent, milites ducibus ſuccenſebant, & aiebant hæc ipſos dudum perſpecta habuiſſe, atque occultaſſe. Negabant itidem progreſ- ſuros ſe, niſi data pecunia, quæ illis Græcis data fuiſſet, qui cum Cyro ad pa- trem prius iter fecerant; præſertim quum illi nullam ad pugnam exiiſſent, ſed patre Cyrum arceſſente. Hæc Cyro renuntiant duces, qui ſe in ſingulos daturum minas argenti quinque pollicetur, quampri- mum Babylonem veniſſent; itemque ſtipendium integrum, tamdiu, donec ipſos in Ioniam reduxiſſet. Huic con- ditioni bona Græcorum pars adquie- uit. Meno autem prius quam pate- ret, quid milites ceteri facturi eſſent,

Piſces pro Diis habiti.

A ἐπειδὰν δὲ ἀπιέναι βούληται, συλλαβὼν καὶ αὐ- τοὺς κακῶς ποιῶ, καὶ τὰ χρήματα ἀποσυλῶ. ἀλλὰ ἰόντων αὖ, εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡ- μᾶς, ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. καίτοι ἔχω γε αὐ- τῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρου- ρούμενα. ἀλλ' οὐδὲ τούτων στερήσονται, ἀλλ' ἀπολήψονται, τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀ- ρετῆς. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν. οἱ δ' Ἕλληνες, εἴ- τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀ- B κούσαντες τὴν Κύρου ἀρετὴν, ἥδιον καὶ προ- θυμότερον συνεπορεύοντο. μετὰ δὲ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴ- κοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πρα- έων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τὰς περιστεράς. αἱ δὲ κῶμαι ἐν αἷς ἐ- σκήνουν, Παρυσάτιδος ἦσαν, εἰς ζώνην δεδο- μέναι. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε, πα- ρασάγγας τριάκοντα, ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ *Δα- C ράδακος ποταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρου. ἐν- ταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσιος βασίλεια τοῦ Συρίας ἄρ- ξαντος, καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλὸς, ἔχων πάντα, ὅσα ὧραι φύουσι. Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε, καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαί- δεκα, ἐπὶ τὸν ΕΥφράτην ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων. καὶ πόλις αὐτόθι ᾠκεῖτο με- γάλη καὶ εὐδαίμων, Θάψακος ὀνόματι. ἐνταῦθα D ἔμειναν ἡμέρας πέντε· καὶ Κῦρος μεταπεμ- ψάμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων, ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βα- βυλῶνα, καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις, καὶ ἀναπείθειν ἕπεσθαι. οἱ δὲ, ποιή- σαντες ἐκκλησίαν, ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρα- τιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτα εἰδότας κρύπτειν. καὶ οὐκ ἔ- φασαν ἰέναι, ἐὰν μή τις αὐτοῖς χρήματα διδῷ, ὥσπερ καὶ τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι E παρὰ τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς Κῦ- ρον. [ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἀπήγγελλον.* ὁ δ' ὑπέ- σχετο ἀνδρὶ ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελῆ, μέχρις ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπείσθη. Μένων δὲ, πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται,

Δάρδητος ποτ. ἢ Δάρης

πότερον ἕψον[ται] Κύρῳ ἢ οὔ, συνέλεξε τὸ αὑτοῦ στράτευμα χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ ἔλεξε τάδε· Ἄνδρες, ἐὰν ἐμοὶ πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες, οὔτε πονήσαντες, τῶν ἄλλων πλέον προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; νῦν δεῖται Κῦρος ἕπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα. ἐγὼ οὖν φημὶ ὑμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν ΕΥφράτην ποταμὸν πρὶν δῆλον εἶναι ὅ,τι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρινοῦνται Κύρῳ. ἢν μὲν γὰρ ψηφίσωνται ἕπεσθαι, ὑμεῖς δόξετε αἴτιοι εἶναι, ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὡς προθυμοτάτοις οὖσι χάριν εἴσεται Κῦρος, καὶ ἀποδώσει· (ἐπίσταται δ' εἴτις καὶ ἄλλος) ἢν δ' ἀποψηφίσωνται οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν ἅπαντες εἰς τοὔμπαλιν· ὑμῖν δ' ὡς μόνοις πειθομένοις πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς λοχαγίας· καὶ ἄλλου οὗτινος ἂν δέησθε, οἶδα ὅτι ὡς φίλου τεύξεσθε Κύρου. ἀκούσαντες ταῦτα, ἐπείθοντο, καὶ διέβησαν, πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κῦρος δ' ἐπεὶ ᾔσθετο διαβεβηκότας, ἥσθη τε, καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν, εἶπεν· Ἐγὼ μέν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσητε, ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κῦρον νομίζετε. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται, ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες, ηὔχοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι· Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι* μεγαλοπρεπῆ. ταῦτα δὲ ποιήσας, διέβαινε. συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτῷ ἅπαν, καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. οἱ δὲ Θαψακηνοὶ ἔλεγον, ὅτι οὐ πώποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο πεζῇ, εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις· ἃ τότε Ἀβροκόμας προϊὼν κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ. ἐδόκει δὲ θεῖον εἶναι, καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὡς βασιλεύσοντι. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἐννέα, παρασάγγας πεντήκοντα, καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαί, μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας, τὸν ΕΥφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ, πεδίον, ἅπαν ὁμαλὸν ὥσπερ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πλῆρες· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἦσαν εὐώδη ὥσπερ ἀρώματα. δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν

*μεγαλοπρεπῶς.

A ſequuturi ne Cyrum, an non; copias ſuas ſeorſum cogit, & hac eos oratione compellat: Si mihi parueritis, milites, nullo nec periculo, nec labore veſtro conſequemini, vt maiori vos Cyrus honore, quam ceteros milites, adficiat. Quid ergo faciundũ cenſeo? Rogat nunc Cyrus, vt aduerſus regem ſe Græci ſequantur. Ego vero aio debere nos EVphratẽ fluuiũ traiicere, prius quam quid reliqui Græci reſponſuri Cyro ſint, conſtet. Quod ſi decreuerint, ſequendum eſſe; vos illi totius rei auctores extitiſſe vi-
B debimini, à quibus traiiciendi factũ fuerit initium: atque adeo gratiã vobis Cyrus, vt gratificandi ſibi ſtudioſiſſimis, habebit ac referet, quod quidẽ ſi quiſquam alius, ipſe certe facere nouit. Sin ceteri ſecus ſtatuerint, vniuerſi quidem domum reuertemur; ſed vos tamen, vt ſolos dicto audientes, fidiſſimorum loco habebit, & ad præſidia, & ad præfecturas cohortium; ac ſi quidem aliud etiã quid fuerit, quod requiretis, ſcio vos ab Cyro veſtri ſtudioſo impetraturos.
C Quæ quum illi audiſſent, obtemperabant; ac prius, quã alij reſpõderent, traiiciebant. Quos vbi Cyrus trãſmiſiſſe animaduerteret, magnam voluptatẽ cepit, ac ſtatim ad eas copias Glun cũ his verbis miſit: Equidẽ vos iam laudo, verũ vt vos viciſſim me laudetis, mihi curæ erit, aut pro Cyro me non amplius habebitis. Milites magna ſpe concepta, fauſta feliciaq. ipſi omnia precabãtur. Menoni etiam magnifica munera miſiſſe ferebatur. Quib. peractis, & ipſe trãſmittebat, & vniuerſus eũ exercitus ſeque-
D batur; ac nemo ex iis, qui amnem traiiciebãt, ſupra mamillas madefactus fuit, adfirmantibus Thapſacenis, nunquam alias id flumen pedibus tranſmiſſum fuiſſe, quam hoc tempore: quippe quod nauigiis tãtum traiiciatur, quæ præcedẽs ante ipſos Abrocomas exuſſerat, ne Cyrus traiiceret. Res quidẽ ipſa diuinitus accidere viſa eſt, quaſi fluuius ipſe Cyro regnaturo cederet. Deinceps per Syriam progreditur caſtris IX, paraſangas L, & ad Araxem fluuium perueniunt. Heic vici multi erant, frumento
E & vino referti. quamobrem triduum ibidem hærent, & commeatum comparant. Hinc per Arabiam, quum EVphratem haberet ad dextram, caſtris quinque, paraſangas XXXV per ſolitudinem conficit. Hoc loco planities tota maris inſtar æquabilis erat, abſinthio plena. Si quid aliud habebat vel fruticeti, vel arundinum, ea vero vniuerſa inſtar aromatum erant fragrantia. Arbor quidem certe nulla erat.

Cyrus EVphratem ſine nauigiis traiicit.

Arabiæ deſcriptio.

Aſini ſylueſtres Arabiæ.

Ex feris habebat ſylueſtres aſinos quamplurimos ac ſtruthiocamelos grādes haud paucos. Erant heic & otides & damæ. Atque has feras equites nonnunquā inſectabantur. Aſini quidem iſti ſi quis perſequeretur, præcurrebant, ac deinde reſtitabant, quod multo velocius equo currerent; & rurſus equo propius accedente, idem factitabant. Itaque capi non poterant, niſi ex interuallo diſtarent equites, atque aliis alij ſuccedentes, eos venando vrgerent. Si quæ caperentur, carnes habebant ceruinis quidem illas conſimiles, ſed aliquanto teneriores. Struthiocamelum nemo cepit, adeoque qui perſequuti eos fuerant equites, cito deſierunt. Nam volando fugiebat, quum & pedum curſu, & alis expanſis pro velo vteretur. Otidas, ſi quis celeriter ſuſcitet, licet capere. Nam breue ad interuallū tanquam perdices volant, & celeriter defatigantur. Carnes harum ſuauiſſimæ erāt. Facto per hanc regionem itinere, ad Maſcam fluuium perueniunt, cuius erat latitudo plethri vnius. Heic vrbs erat ampla quidem illa, ſed deſerta, cui nomen Corſote, & quam Maſcas vndique circumfluebat. Manſerunt hoc loco triduum, & exercitui frumentatione proſpiciebatur. Hinc caſtris decimis tertiis, per loca deſerta paraſangas nonaginta conficit, EVphratem fluuium ad dextram retinens, & ad portas ſiue fauces montium peruenit. In his ſtationibus multa iumenta fame peribant. Nam neque pabulum heic erat, neque vlla vſquam arbor; ſed regio vniuerſa nuda erat & vacua. Incolæ vero lapides molares propter flumen effodiebant, & formatos, Babylonemque vectos vendebāt; proque hoc pretio, frumēto comparato, vitam ſuſtinebant. Iam frumentum milites defecerat, neque coemendi eius facultas erat reliqua, niſi in foro Lydio, illorum barbarorum in caſtris, qui Cyrum ſequebantur: vbi farinæ capitha ſiclis quatuor vendebatur. Siclus ſeptem Atticis obolis & ſemiſſe valet, ac duos chœnices Atticos capitha continebat. Quamobrem ſe carnibus milites ſuſtentabant. Et nonnullæ ex his ſtationibus admodum longo ex interuallo diſtabant, quoties vel ad aquam, vel ad pabulū quærendum durare ſuos volebat. Quin aliquando, quum vias anguſtas, lutumque offenderent, quod à plauſtris penetrari non poſſet, Cyrus cum eis, quos ſecum habebat præſtantiſſimos & fortunatiſſimos, reſtitit; ac Glun Pigretemque cum barbarorum copiis, extrahere de luto plauſtra iuſſit.

Struthiocameli.

Cyri apud ſuos auctoritas.

A θηρία δὲ, πλεῖστοι μὲν οἱ ἄγριοι ὄνοι, οὐκ ὀλίγοι δὲ στρουθοὶ, αἱ μεγάλαι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες. ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε· καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἀνέστηκεσαν. (πολὺ γὰρ τοῦ ἵππου θᾶττον ἔτρεχον) καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος, ταὐτὰ ἐποίουν· ὥστε οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἁπαλώτερα δέ. B στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν. οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἱππέων ταχὺ ἐπαύοντο. πολὺ γὰρ ἀπέσπα ἀποφεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν αἴρουσα ὥσπερ ἱστίῳ χρωμένη. τὰς δὲ ὠτίδας, ἄν τις ταχὺ ἀνιστῇ, ἔστι λαμβάνειν. πέτονται γὰρ βραχὺ, ὥσπερ πέρδικες, καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν. πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας, ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μασκᾶν ποταμὸν, τὸ C εὖρος πλεθριαῖον. ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δὲ αὐτῇ Κορσωτή, περιερρεῖτο δὲ αὕτη ὑπὸ τοῦ Μασκᾶ κύκλῳ. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσατο τὸ στράτευμα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς ἐρήμους τρεισκαίδεκα, παρασάγγας ἐνενήκοντα, τὸν ΕΥφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ πύλας. ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος, D οὐδὲ ἄλλο δένδρον οὐδὲν, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα. οἱ δὲ ἐνοικοῦντες, ὄνους ἀλέτας * περὶ τὸν ποταμὸν ὀρύττοντες, καὶ ποιοῦντες, εἰς Βαβυλῶνα ἦγον καὶ ἐπώλουν, καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον ἔζων. τὸ δὲ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν, εἰ μὴ ἐν τῇ Λυδίᾳ ἀγορᾷ, ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων, τεττάρων E σίγλων. ὁ δὲ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιωβέλιον Ἀττικούς· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικὰς ἐχώρει. κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο. ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὓς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν, ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι, ἢ πρὸς χιλόν. καὶ δή ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος ταῖς ἁμάξαις δυσπορεύτου, ἐπέστη ὁ Κῦρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις, καὶ ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγρητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκβιβάζειν * τὰς ἁμάξας.

περὶ

ταῖς ἁμάξαις.

ἐπεὶ δὲ ἐδόκουν αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἁμάξας. ἔνθα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν θεάσασθαι. ῥίψαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κάνδυς, ὅπου ἕκαστος ἔτυχεν ἑστηκώς, ἵεντο, ὥσπερ ἂν δράμοι τις περὶ νίκης, καὶ μάλα κατὰ πρανοῦς γηλόφου, ἔχοντες τούτους τε τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας, καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας. ἔνιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς περὶ * τῷ τραχήλῳ, καὶ ψέλλια ἐπὶ τῶν χειρῶν. εὐθὺς δὲ σὺν τούτοις εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν, θᾶττον ἢ ὥς τις ἂν ᾤετο, μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἁμάξας. τὸ δὲ σύμπαν, δῆλος ἦν Κῦρος σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν, καὶ οὐ διατρίβων, ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἕνεκα, ἤ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο· νομίζων, ὅσῳ μὲν ἂν θᾶττον ἔλθοι, τοσούτῳ ἀπαρασκευαστοτέρῳ βασιλεῖ * μαχέσασθαι. ὅσῳ δὲ σχολαιότερον, τοσούτῳ πλέον βασιλεῖ συναγείρεσθαι στράτευμα. καὶ συνιδεῖν δ᾽ ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἡ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, * τῷ δὲ μήκει τῶν ὁδῶν, καὶ τῷ διεσπάσθαι τὰς δυνάμεις, ἀσθενής, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο. πέραν δὲ τοῦ ΕΥφράτου κατὰ τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Καρμάνδη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐπιτήδεια, σχεδίαις διαβαίνοντες ὧδε· διφθέρας, ἃς εἶχον στεγάσματα, ἐπίμπλασαν χόρτου κούφου· εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἅπτεσθαι τῆς * κάρφης τὸ ὕδωρ. ἐπὶ τούτων διέβαινον, καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος, καὶ σῖτον μελίνης. τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλεῖστον. ἀμφιλεξάντων δέ τι ἐνταῦθα τῶν τε τοῦ Μένωνος στρατιωτῶν καὶ τῶν τοῦ Κλεάρχου, ὁ Κλέαρχος κρίνας ἀδικεῖν * τὸν τοῦ Μένωνος, πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, ἔλεγεν. ἀκούσαντες δ᾽ οἱ στρατιῶται, ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ. τῇ δ᾽ αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐκεῖ κατασκεψάμενος τὴν ἀγορὰν, ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν αὐτοῦ σκηνὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος, σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν. Κῦρος δ᾽ οὔπω ἧκεν, ἀλλ᾽ ἔτι προσήλαυνε. τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων τις, ὡς εἶδε τὸν Κλέαρ-

περὶ τοῖς τραχήλοις, καὶ ψέλλια περὶ ταῖς χερσίν.

μάχεσθαι.

τοῖς δὲ μήκεσι

καρφῶν

τινὰ

A Quum autem ill[i] hoc lente Cyro facere viderentur, quaſi indignabundus, ſumma penes ſe auctoritate Perſas currus expedire celeriter coniūctis operis mandabat. Heic vero non omnino nullū parentis imperio modeſtiæ indicium videre licuiſſet. Nā purpureis veſtibus, quas cādyas vocāt, abiectis eo loco, quo forte quilibet ſtabat, quaſi quiſpiam de victoria curreret, cōſē admodum etiam præcipitē ſubibant; quum magni pretij tunicas haberent, & variis coloribus caligas, nonnulli etiam torques circa B collum, & circum manus armillas. Nihilominus ſtatim cum his in lutum inſilientes, citius opinione cuiuſquam plauſtra in ſublime ſublata exportabant. Ad ſummam, res ipſa declarabat, Cyrum itineri feſtinationem addere, neque diutius vſquam hærere, niſi ſi frumentationis vel alterius neceſſariæ rei cauſſa alicubi ſubſiſteret. Exiſtimabat enim, tanto ſe imparatiore cum rege dimicaturum, quanto celerius ipſe acceſſiſſet: quanto autem tardius, tanto maio- C res regi copias coactum iri. Neque non intelligere poterat, quicumq. rem adtentius conſideraret, regis imperium, regionis quidem illud amplitudine, hominumq. copia firmum eſſe: verum & ob itinerum prolixitatem, & quia copiæ hinc inde diuiſæ ſint, idem illud imbecillum eſſe, ſi quis celeriter bellum gerat. Vltra EVphratē verſus illas ſtationes deſertas, tum opulenta tū magna vrbs erat, cui nomē Carmanda. Ex hac ſibi milites commeatum comparabāt, quum ratibus opera tumultuaria confectis D in hunc modum vterentur. Pelles eas, quibus vtebantur pro tegumētis, leui fœno referciebant; ac deinde ſuturis artius iunctis prohibebant, ne aqua pertingere ad paleas poſſet. His ergo traiiciebant, commeatumque comportabāt; videlicet vinum ex palmulis factum, & panici frumentum. Nam hui⁹ in ea regione maxima erat copia. Ceterū orta inter Menonis & Clearchi milites hoc loco cōtrouerſia, Clearchus, Menonis militem, iudicio ſuo illatæ reū iniuriæ, verberibus cædi iuſſit. Is ad exercitū ſuum E reuerſus, rem exponit. Quo milites cognito, moleſte ferebant, & Clearcho ſuccenſebāt grauiter. Eodē die Clearchus, quum ad traiectum fluminis acceſſiſſet, foro venalium rerum ibidē inſpecto, ad tabernaculum ſuum per Menonis caſtra cum ſuis perpaucis equo reuehebatur. Cyrus autem nec dum venerat, ſed adhuc erat in itinere, vt accederet. Quum vero quidam è Menonis militibus ligna ſcinderet, viſo Clear-

Cyri celeritas expedita.

Lis inter Clearchi & Menonis milites orta.

cho, qui eques tranſiret, ſecurim in eum coniicit, & ab illo quidem ſic aberrat: verum alius eum lapide petebat, & itẽ alius, excitatoque clamore permulti. Clearchus ſua in caſtra fuga elabitur, ac ſtatim arma capi mandat, grauiſq. armaturæ militibus iſtic ſubſiſtere iuſſis, & ante pedes ſcuta collocare; cum Thracibus & equitib. ipſe, quos in agmine ſuo ſupra quadraginta habebat, & eos maxima ex parte Thraces, ſic aduerſus Menonis milites prouehitur, vt & illi terrore percellerentur, & Meno etiã ipſe; aliis ad arma concurrentibus, aliis ſtãtibus, & quid in re necopinata, facerent, ignorantibus. Proxenus autẽ qui tandem forte cum grauis armaturæ militum acie acceſſerat, ſtatim ductis inter vtroſque copiis, arma deponebat, & Clearchum rogabat, ne hæc faceret. Ferebat ille grauiter, quod cum parum abfuiſſet, quin lapidibus obrutus periiſſet, lenib. verbis in illo acerbo caſu ſuo vteretur. Deniq. de medio excederet, iubebat. Interea quum aduenïſſet Cyrus, ac rem totã percepiſſet, mox ſumtis in manus armis, vna cum maxima illorum manu, qui aderant, in medium aduehitur, & huiuſmodi quædã inquit: Neſcitis plane, quid agatis, Clearche, tuq. Proxene, ac Græci ceteri, qui adeſtis. Nam ſi prœlio inter vos congrediemini, exiſtimare debetis, & me hoc ipſo die, & vos non multo poſt, ad internecionem cæſum iri. Nam ſi non recte noſtræ res adfectæ fuerint, omnes hi barbari, quos cernitis, nobis infenſiores erũt; quam ij qui regis partes tuentur. Quę verba quũ Clearchus audiiſſet, ad ſe rediit; & ambo, facto iraſcẽdi fine, arma deponebant. Inde quum procederẽt, ex equorum veſtigiis & ſtercore, quæ conſpiciebantur, coniecturã faciebant, fuiſſe iſtic equorum ad duo millia. Hi pręeundo, tum pabulum, tum ſi quid aliud eſſet vſui futurum, exurebant. Erat quidam Orontas Perſa, qui genere familiam regis adtingebat, & inter Perſas rerum bellicarum peritia excellere ferebatur. Is Cyro inſidias facere inſtituit. Ac tametſi etiam ante hoc tempus arma contra Cyrum ceperat, tamen modo reconciliatus, aiebat; ſi mille ſibi equites traderet, aut ſtructis inſidiis equites illos incendiis omnia vaſtantes ſe interemturum, aut multos in poteſtatem ſuam viuos redacturum; prohibiturumque, ne accedendo reliqua incenderent; facturum denique ne vlli vmquam renuntiare regi poſſent, quod vidiſſent Cyri exercitum. Quæ quũ audiiſſet Cyrus, viſa ei ſunt è re

Cyrus litem componit.

Orontæ proditio.

A χὸν διελαύνοντα, ἵησι τῇ ἀξίνῃ. καὶ οὗτος μὲν αὐτοῦ ἥμαρτεν, ἄλλος δὲ λίθῳ, καὶ ἄλλος, εἶτα πολλοί, κραυγῆς γενομένης. ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ εὐθὺς παραγγέλλει εἰς τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐκέλευσεν αὐτοῦ μεῖναι, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας· αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θρᾷκας καὶ τοὺς ἱππέας, οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετταράκοντα, (τούτων δ᾽ οἱ πλεῖστοι Θρᾷκες) ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς Μένωνος, ὥστε ἐκείνους ἐκπεπλῆχθαι, καὶ αὐτὸν B Μένωνα, καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὅπλα. οἱ δὲ καὶ ἕστασαν ἀποροῦντες [τῷ πράγματι *. ὁ δὲ Πρόξενος, ἔτυχε γὰρ ὕστερος προσιών, καὶ τάξις αὐτῷ ἑπομένη τῶν ὁπλιτῶν· εὐθὺς οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων, ἔθετο τὰ ὅπλα, καὶ ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δὲ ἐχαλέπαινεν, ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δεήσαντος καταλευσθῆναι, πρᾴως λέγοι τὸ αὐτοῦ πάθος· ἐκέλευέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι. ἐν τούC τῳ δὲ, ἐπεὶ ἧκε Κῦρος, καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔλαβε τὰ * ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πλείστων ἧκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει ὧδε· Κλέαρχε, καὶ Πρόξενε, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ ἴστε ὅ,τι ποιεῖτε. εἰ γάρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι, καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων, πάντες οὗτοι, D οὓς ὁρᾶτε, βάρβαροι πολεμιώτεροι ὑμῖν ἔσονται τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο, καὶ παυσάμενοι ἀμφότεροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὅπλα. ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετο ἴχνη ἵππων καὶ κόπρος. εἰκάζετο δὲ εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχιλίων ἵππων. οὗτοι προϊόντες ἔκαιον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν. Ὀρόντας δὲ Πέρσης ἀνήρ, γένει τε προσήκων βασιλεῖ, καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν, ἐπιE βουλεύει Κύρῳ, καὶ πρόσθεν πολεμήσας. καταλλαγεὶς δὲ οὗτος Κύρῳ, εἶπεν· εἰ αὐτῷ δοίη ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακαίοντας ἱππέας ἢ κατακάνοι ἂν ἐνεδρεύσας, ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἕλοι, καὶ κωλύσειε τοῦ καίειν ἐπιόντας, καὶ ποιήσειεν ὥστε μή ποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στράτευμα, βασιλεῖ διαγγεῖλαι. τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει ὠφέ-

παλτὰ

λιμὰ εἶναι· καὶ ἐκέλευεν αὐτὸν λαμβάνειν μέρος παρ' ἑκάστου τῶν ἡγεμόνων. ὁ δ' Ὀρόντας, νομίσας ἑτοίμους αὐτῷ εἶναι τοὺς ἱππέας, γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα, ὅτι ἥξοι ἔχων ἱππέας, ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν, ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα, καὶ πίστεως. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο. ὁ δὲ λαβὼν, Κύρῳ * δείκνυσιν. ἀναγνοὺς δὲ αὐτὴν Κῦρος, συλλαμβάνει Ὀρόντην, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν αὐτοῦ σκηνὴν Περσῶν τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτά· καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὺς ἐκέλευεν ὁπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὅπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηνήν. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὁπλίτας. Κλέαρχον δὲ καὶ εἴσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἐξήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντου, ὡς ἐγένετο. οὐ γὰρ ἀπόρρητον ἦν. ἔφη δὲ Κῦρον ἄρχειν τοῦ λόγου ὧδε· Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὅ,τι * δικαιότατον καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντου τουτουΐ. τοῦτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον ἐμοὶ εἶναι. ἐπεὶ δὲ ταχθεὶς, ὡς ἔφη αὐτὸς, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ, οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοὶ, ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐποίησα, ὥστε δόξαι τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα. μετὰ ταῦτα, ἔφη, ὦ Ὀρόντα, ἔστιν ὅ,τι σε ἠδίκησα; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὔ. πάλιν ὁ Κῦρος ἠρώτα· οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος, ἀποστὰς εἰς Μυσοὺς, κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν χώραν ὅ,τι ἐδύνω; ἔφη ὁ Ὀρόντης. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ' αὖ ἔγνως τὴν σαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος βωμὸν, * μεταμεμέληταί σοι ἔφησθα, καὶ πείσας ἐμὲ, πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι, καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; καὶ ταῦθ' ὡμολόγει ὁ Ὀρόντης. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύων μοι φανερὸς γέγονας; εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντου ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς, ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτόν, ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἄδικος εἶναι; ἦ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ὀρόντης.

Margin: δίδωσι. — δίκαιον ὅτι — μεταμεμε-λῆσαί τοι

A ſua futura. Quamobrem iuſſit, vt à ſingulis ducibus copiarum partem acciperet. Orontes, qui exiſtimaret, paratos ſibi equites fore, literas ad regem ſcribit, venturum ſe cum equitatu quàm poſſet maximo: ſaltē dici iuberet equitibus ſuis, vt ſe tanquam amicum exciperent. Eadem in epiſtola priſtinam regi amicitiam ac fidem in memoriam reuocabat, eamq. homini, quemadmodum ipſe exiſtimabat, fideli tradebat. Is quum primum eam accepiſſet, Cyro oſtendit: qua ea lecta, comprehendit B Orontam; & ad tabernaculum ſuum Perſas ſeptem, auctoritate apud ſe præſtantiſſimos, arceſſit; Græcorumque duces iubet grauis armaturæ milites adducere, qui cum armis tabernaculum ſuum circumſiſterent. Parebant illi, circiterque militum armaturæ grauis tria millia ducebant. Clearchum intro vocatum etiam in conſilium adhibebat, quod is tum ipſi, tum ceteris Græcos longe dignitate videretur antecellere. Quumque poſt ille de tabernaculo exiiſſet, quo pacto de Oronta iudicium factum fuiſſet, amicis narrabat: quippe qui rem ſilentio tegere iuſſus non eſſet. C Aiebat autem, Cyrum feciſſe dicendi principium huiuſmodi quoddam: Equidem vos, amici, huc aduocari volui, quo de veſtri conſilij ſententia, de hoc Oronta id ſtatuam, quod & ad Deos, & ad homines æquiſſimum fuerit. Hunc primum pater meo ſub imperio eſſe voluit. Poſtea fratris mei iuſſu, quemadmodum ipſe faſſus eſt, aduerſum me arma cepit, Sardium arce occupata. Ego vero bello hominem perſequēs, D effeci vt abſtinendum ſibi à bello aduerſus me putaret; adeoque dextram ipſi & dedi, & accepi. Poſt hæc, ait, vllane te iniuria adfeci, Oronta? Quum is reſpondiſſet, Nulla; rurſus interrogabat Cyrus: Ergo deinceps, vti quidem ipſe profiteris, nihil à me læſus, nonne facta ad Myſos defectione agrum meum, quacumque ratione poteras, infeſtum habuiſti? Factum, Orontes ait. Ergo quum rurſus, quæ tuæ vires eſſent, adgnoſceres; nonne ad aram Dianæ acceſſiſti, ac pœnituiſſe te facinoris tui dixiſti, mihique perſuaſo fidem dediſti, & accepiſti? Quæ itidem quum Orontes faſſus eſſet: Quanam igitur, ait Cyrus, adfectus à me iniuria, tertium modo mihi deprehenſus es inſidias ſtruere? Quum nulla ſe adfectum Orontes iniuria diceret, Cyrus eum interrogat: Ergone te fateris in me iniurium eſſe? Id quidem neceſſe eſt, ait Orontes.

» Tum rurſum Cyrus : Etiamne deinceps
» fratri meo hoſtis fueris, mihique amicus &
» fidus? Cui ille : Tametſi maxime ſim, re-
» ſpondit : tibi tamen, Cyre, non amplius fi-
» dus videbor. Ad quæ verba Cyrus iis, qui
» aderant, ait : Hic quidem huiuſmodi tum
» fecit, tum fatetur : veſtrum vero tu primus
» dicito, Clearche, ſententiam tuam. Et Cle-
» archus : Equidem cenſeo, ait, hunc homi-
» nem quamprimum è medio tollendum
» eſſe, ne deinceps neceſſe ſit ab ipſo nos ca-
» uere ; ſed otium nobis ſit, quod hunc adti-
» net, de iis, qui amici nobis eſſe volunt, be-
» ne promerendi. Ad hanc ſententiam Cle-
archus aiebat & ceteros acceſſiſſe. Poſt hæc ſurgentes vniuerſi atque in his etiam propinqui hominis, Cyro ſic iubente, cum iudicio necis, zonam Orontæ prehenderunt. Deinde quibus hoc negotij datum erat, ipſum educebant : quem quum viderent ij, qui prius eum ſummiſſe venerabantur, etiam tunc eumdem illi venerationis honorẽ exhibebant, tametſi hominem duci ad mortem intelligerẽt. Poſteaquam introductus in Artapatæ, quo Cyrus vno ſceptrigerorũ fideliſſimo vtebatur, tabernaculum fuiſſet; nemo deinceps Orontam vel viuum vel mortuum vnquam vidit, aut dicere certo potuit, quo pacto extinctus eſſet; aliter aliis ſuſpicantibus. Ne quidẽ vnquam ſepulchri ipſius vllum veſtigium exſtitit. Inde per agrum Babylonium caſtris tertiis, paraſangas XII conficit. Quum caſtra tertia metatus eſſet, tam Græcas, quam barbaras copias in planitie luſtrabat, idque nocte media : exiſtimabat enim regem poſtridie mane ineundi prœlij cauſſa cũ copiis adfuturum. Et Clearchum quidem dextrum cornu ducere iubet : Menonem Theſſalum, ſiniſtrum. Suos ſtruebat ipſe. Poſteaquam luſtratæ copiæ fuiſſent, aderãt poſtridie magno à rege transfugæ, qui de exercitu regis Cyro nuntios adferebãt. Is, aduocatis Græcorum prætoribus, & cohortium præfectis, quo pacto pugnam inſtitueret, conſultabat; ſimulque cohortatus ipſos, huiuſmodi verbis fiduciam adde-
» bat : Ego vos, Græci, non quod barbaro-
» rum mihi deeſſet copia, ſocios belli huc
» adduxi ; ſed quod præſtare multis vos bar-
» baris exiſtimarem, idcirco mecum ſumen-
» dos putaui. Quamobrem date quæſo ope-
» ram, vt vos eos exhibeatis, qui libertate,
» quam obtinetis, & cuius gratia vos equidẽ
» beatos arbitror, digni ſitis. Nam ſcire vos
» volo, me libertatem rebus vniuerſis ante-
» ferre, quas poſſideo, multoque etiã maio-

Orontæ proditoris ſupplicium.

A ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κῦρος, ἔτι ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ καὶ φίλος καὶ πιστός; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδ᾽ εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοί γ᾽ ἂν ἔτι ποτὲ δόξαιμι. πρὸς ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν· ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην ὅ,τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε· Συμβουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι ὡς B τάχιστα· ὡς μηκέτι δέοι τοῦτον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολὴ ἡμῖν, τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι, τοὺς * ἐθέλοντας φίλους τούτους εὖ ποιεῖν. ταύτῃ δὲ τῇ γνώμῃ ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι. μετὰ ταῦτα κελεύοντος Κύρου ἐλάβοντο τῆς ζώνης τὸν Ὀρόντην ἐπὶ θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες, καὶ οἱ συγγενεῖς. εἶτα δὲ ἐξῆγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτὸν οἵπερ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ * θανάτῳ ἄγοιτο. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν * Ἀρταπάτα σκηνὴν C εἰσήχθη, τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόντην, οὔτε τεθνεῶτα οὐδεὶς πώποτε εἶδεν, οὐδ᾽ ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν. εἴκαζον δ᾽ ἄλλοι ἄλλως. τάφος δ᾽ οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ ἐφάνη. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ, περὶ μέσας D νύκτας· (ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἕω ἥξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχούμενον) καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τὸν Θετταλὸν τοῦ εὐωνύμου· αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταττε. μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἥκοντες ἀπήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλέως στρατιᾶς. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν Ἑλλήνων, συνεβούλευε τότε, πῶς ἂν τὴν μάχην ποιοῖτο, καὶ * αὐ- E τοὺς παρῄνει θαρρύνων τοιάδε· Ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας, ἧς κέκτησθε, καὶ ὑπὲρ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἑλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλα-

ἐθέλοντας εἶναι φίλους

θάνατον

Ἀρταπάτου σκ. [illegible]

ἀγῶνα, ὑμᾶς εἰδὼς δι.

πλασίων. ὅπως δὲ εἰδῆτε εἰς οἷον ἔρχεσθε * ἀγῶνα, ἐγὼ ὑμᾶς διδάξω. τὸ μὲν πλῆθος πολὺ, καὶ πολλῇ κραυγῇ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τἄλλα καὶ αἰσχύνεσθαί μοι δοκῶ, οἵους ἡμῖν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων, καὶ εὐτόλμων γενομένων, ἐγὼ ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δὲ οἶμαι ποιήσειν τὰ παρ' ἐμοὶ * αἱρήσεσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι.

ἑλέσθαι

ἐνταῦθα Γαυλίτης παρὼν, φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ, εἶπε· καὶ μὴν, ὦ Κῦρε, λέγουσί τινες, ὅτι πολλὰ ὑπισχνῇ νῦν, διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου προσιόντος· ἂν δὲ εὖ γένηταί τι, οὐ μεμνῆσθαί σε. ἔνιοι δὲ, οὐδ' εἰ μεμνῷό τε καὶ βούλοιο, δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι, ὅσα ὑπισχνῇ. ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· ἀλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἡ πατρῴα, πρὸς μὲν τὴν μεσημβρίαν, μέχρις οὗ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν οἱ ἄνθρωποι· πρὸς δὲ ἄρκτον, μέχρις ὅτου διὰ χειμῶνα. τὰ δ' ἐν μέσῳ τούτων ἅπαντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι. ἢν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, * ὑμᾶς δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι.

ἡμᾶς

ὥστε οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ,τι δῶ ἑκάστῳ τῶν φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς, οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἑκάστῳ χρυσοῦν δώσω. οἱ δὲ, ταῦτα ἀκούσαντες, αὐτοί τε ἦσαν πολὺ προθυμότεροι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον. εἰσῄεσαν δὲ παρ' αὐτὸν οἵ τε στρατηγοὶ, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς, ἀξιοῦντες εἰδέναι, τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δὲ, ἐμπιπλὰς ἁπάντων τὴν γνώμην, ἀπέπεμπε. παρεκελεύοντο δ' αὐτῷ πάντες, ὅσοι περ διελέγοντο, μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὄπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὧδέ πως ἤρετο Κῦρον· οἴει γάρ σοι, ὦ Κῦρε, μαχεῖσθαι τὸν ἀδελφόν; νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, εἴπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφὸς, οὐκ ἀμαχεὶ ταῦτα ἐγὼ λήψομαι. ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλλήνων, ἀσπὶς μυρία καὶ τετρακοσία· πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ * τετρακόσιοι· τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα διακόσια.

πεντακόσιοι.

A ribus aliis. Verum vt intelligatis, quale vobis in certamen ſit deſcendendum; rem omnẽ vobis aperiam. Hoſtium multitudo ingens eſt, & ingenti cum clamore aduerſarios inuadunt. Quæ ſi pertuleritis, ceterorum vos ipſos pudebit, ſat ſcio: tales eſſe noſtros in his terris homines experiemini. Vos ſi, vt viri eſtis, etiam audentes voſmet exhibueritis: faciam, vt quicumq. domum redire voluerit, ciuibus ſuis ſuſpiciendus redeat: quamquam etiam effecturum me arbitrer, vt multi rebus patriis oblatas à me B rationes ſint antepoſituri. Heic quũ Gaulites quidam Samius exſul adeſſet, Cyro fidus: Atqui, ait, nonnulli te dicunt, Cyre, multa polliceri hoc tẽpore, quod tali verſeris in periculo, eoq. iam imminente. Sed ſi fortuna proſpera vtare, nullius te rei memorem fore. Nonnulli etiam aiunt te, ſi & memineris, & velis, minime tamen poſſe præſtare, quæ te præſtaturum polliceare. Quæ quum Cyrus audiſſet: Nobis, inquit, paternum regnum, milites, pertingit verſus meridiem ad ea loca, in quibus caloris C cauſſa homines habitare nequeunt; verſus ſeptemtriones ad ea, in quibus nemo hyemis cauſſa habitat. Quæ his interiecta ſunt omnia, fratris amici ſatraparum cum titulo & poteſtate obtinent. Quod ſi nos vicerimus, vos amicos noſtros his per me potiri æquum eſt. Quapropter non eſt quod metuam, ne, quod amicis ſingulis largiar, ſi quidem res ſucceſſerint, habeam: ſed ne non ſatis multos habiturus ſim, quibus dẽ. Vobis quidem Græcis etiã coronam ſingulis auream dabo. Quæ quum illi audiſ- D ſent, non ſolũ ſuo nomine multo alacriores erant, ſed eadẽ aliis quoque renuntiabant. Ingreſſi deinde ad ipſum partim duces, partim quidam de Græcis ceteris, ſcire cupiebant, quid eſſent habituri, ſi vincerent. Hos omnes Cyrus, animis ſpe refertis, dimittit. Quotquot autẽ cum ipſo colloquerentur, hortabãtur eũ, ne prœliaretur ipſe, ſed poſt aciem ſuã ſubſiſteret. Atque hoc E ipſo tẽpore Clearchus eũ interrogabat, in hanc ſententiã: Exiſtimasne, Cyre, fratrem tuum prœlio tecum decertaturum? Profecto, inquit Cyrus, ſiquidẽ Darij & Paryſatidis filius eſt, & frater meus, nõ ſine prœlio equidem hæc conſequar. Ceterum quum exercitus armaretur, cenſa ſunt Græcorũ CIↃↃ & CCCC, qui ſcutati erant; cetratorum, IICIↃ &* CCCC. Barbarorũ, qui Cyro militabant, erant CCCIↃↃↃ, currus falcati fere XX. Hoſtium numerus eſſe ferebatur duodecies cẽtena millia, currus falcati CC.

al. IƆ.

al. Antagerſes

Item equitum millia ſex, quibus * Artagerſes cum imperio præerat & qui ante regem diſpoſiti erant. Regiarum copiarum imperatores, & prætores, & duces quatuor, trecentis millibus ſinguli præerant, * Abrocomas, Tiſſaphernes, Gobryas, Arbaces. Verum ex hac multitudine tantum noningenta millia prœlio interfuerunt, & currus falcati CL. Nam Abrocomas ſerius ex Phœnicia venit, nimirum die quinto à pugna. Etenim hæc Cyro renuntiabant transfugæ quidam, qui è caſtris magni regis ante prœlium exceſſerant: & qui commiſſo iam prœlio deinceps intercepti fuerunt, eadem commemorabant. Hinc Cyrus caſtris vnis paraſangas tres progreditur, quum copias omnes, tum Græcas tum barbaras inſtructas duceret. Nam hoc die regem prœlium commiſſurum exiſtimabat. Etenim non longius quam dimidij diei itinere foſſa aberat alta, latitudine quinque orgyarum, altitudine trium. Ea per campos ſurſum verſus ad paraſangas XII, nimirum vſque ad Mediæ caſtellum, porrigebatur. Quo loco ſunt aluei numero quatuor, latitudine plethri, profunditate ingenti; qui ex Tigri fluuio deriuantur, atque etiam naues in eis agi frumentariæ poſſunt. Iidem in EVphratem influunt, & paraſangæ interuallo diſtant inter ſe, pontibuſque ſtrati ſunt. Propter ipſum EVphratem tranſitus erat artus, inter fluuium ac foſſam, latitudine fere XX pedum. Hanc foſſam magnus Rex pro munimento fecit, poſteaquam inaudiiſſet, Cyrum cum exercitu aduentare. Sed tranſitum hunc Cyrus cum exercitu ſuperauit, atque intra foſſam ſeſe recepit. Ac Rex quidem eo die pugnam non commiſit, ſed tum equorum tum hominum retrocedentium multa veſtigia manifeſto cernebantur. Heic Cyrus arceſſito Silano Ambraciota vate, Daricis cum IIICIↃ donauit, quod Cyro die ante eum diem vndecimo, conſultis prius extis dixiſſet,
» regem diebus decem proximis prœlium non commiſſurum. Quo tempore Cyrus reſpondit, non amplius ſubiturum aleam prœlij, ſi diebus iis non prœliaretur. Quod ſi tu verum dixeris, decem tibi talenta polliceor.
Quapropter quum dies illi X præteriiſſent, aurum hoc ei tunc dedit. Rex vbi Cyri copias foſſam traiicere non prohiberet,

al. Acrocomas, Tiſſaphernes, Gebryas, Arcabes.

Amplitudo caſtrorum regiorum.

Silani Ambraciota vaticinium euentus cõprobat.

ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἱππεῖς, ὧν * Ἀρταγέρσης ἦρχεν. οὗτοι δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες, καὶ στρατηγοὶ, καὶ ἡγεμόνες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, * Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γωβρύας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνενήκοντα μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. Ἀβροκόμας γὰρ ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέρας πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. ταῦτα δὲ ἤγγελλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες ἐκ τῶν πολεμίων παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς μάχης· καὶ μετὰ τὴν μάχην οἳ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων, ταῦτα ἤγγελλον. ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας τρεῖς, συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι [παντὶ * καὶ τῷ Ἑλληνικῷ, καὶ τῷ βαρβαρικῷ. ᾤετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα. κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς. παρετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας, μέχρι τοῦ Μηδίας τείχους. ἔνθα δή εἰσιν διώρυχες ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσαι. Εἰσὶ δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυρῶς, καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγά. εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν ΕΥφράτην, διαλείπουσι δὲ ἑκάστη παρασάγγην, γέφυραι δὲ ἔπεισιν. ἦν δὲ παρ' αὐτὸν τὸν ΕΥφράτην πάροδος στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου, ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ εὖρος. ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς μέγας ποιεῖ ἀντὶ ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προσελαύνοντα. ταύτην δὴ τὴν πάροδον Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε, καὶ ἐγένοντο εἴσω τῆς τάφρου. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἴχνη πολλά. ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας τὸν Ἀμβρακιώτην μάντιν, ἔδωκεν αὐτῷ Δαρεικοὺς τρισχιλίους, ὅτι τῇ ἑνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας πρότερον * πυθόμενος, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν. Κῦρος δ' εἶπεν οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ μὴ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις μαχεῖται. ἐὰν δ' ἀληθεύσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. ἐπεὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στράτευμα διαβαίνειν,

Ἀρταγέρσης

Ἀκροκόμας, Τισσ. Γεβρύας, Ἀρκάβης.

θυόμενος

ἐδ ις ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μάχεσθαι, ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κῦρος ἐπορεύετο ἠμελημένως μᾶλλον· τῇ δὲ τρίτῃ ἐπί τε τοῦ ἅρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, καὶ ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ· τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ * ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο, καὶ τῶν ὅπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἁμαξῶν καὶ ὑποζυγίων ἤγετο. καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν, καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμός, ἔνθα ἔμελλε καταλύσειν, ἡνίκα Παταγύας ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον * πιστῶν προφαίνεται ἐλαύνων κατὰ κράτος ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσιν, οἷς ἐνετύγχανεν, ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ Ἑλληνικῶς, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται, ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος. ἔνθα δὴ πολὺς τάραχος ἐγένετο. αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες, καὶ πάντες δὲ, ἀτάκτοις σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι. καὶ Κῦρός τε καταπηδήσας ἐκ τοῦ ἅρματος τὸν θώρακα ἐνέδυ, καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, τὰ παλτὰ εἰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι, καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. ἔνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων, πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δ᾽ ἐχόμενος· οἱ δ᾽ ἄλλοι, μετὰ τοῦτον· Μένων δὲ, καὶ τὸ στράτευμα, τὸ εὐώνυμον κέρας εἶχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ, ἱππεῖς μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔσταν ἐν τῷ δεξιῷ, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελταστικόν· ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ, Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ὕπαρχος, καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν. Κῦρος δὲ, καὶ ἱππεῖς μετ᾽ αὐτοῦ ἑξακόσιοι * .... ὡπλισμένοι θώραξι μεγάλοις, καὶ παραμηριδίοις, καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο. λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας ψιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ διακινδυνεύειν. οἱ δ᾽ ἵπποι ἅπαντες οἱ μετὰ Κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια, καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἱππεῖς Ἑλληνικάς. καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας, καὶ οὔπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι. ἡνίκα δὲ δείλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός, ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ * δὲ συχνῷ ὕστερον ὥσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολύ. ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε, καὶ αἱ λόγχαι, καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίγνοντο. καὶ ἦσαν ἱππεῖς μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων·

διατεταγμένον

πιστὸς πρ. ἐλ. ἀνὰ κράτος

κατὰ τὸ μέσον,

ἐπισχῷ

A visum eſt Cyro & ceteris, ipſum pugnandi conſilium abiecisse. Quamobrem poſtridie Cyrus negligentius iter faciebat. Die tertio etiam in curru ſedens proficiſcebatur, paucis acie inſtructa præeuntibus. Ipſum militum vulgus, confuſis copiis pergebat, ac plerique in plauſtris & iumentis arma vehebant. Iamque adeo id temporis erat, quo forum frequenti hominum turba refertum eſſe conſueuit, & locus erat in proximo, quo metatis caſtris ſubſiſtere volebat; quum B * Patagyas Perſa, vir ex familiaribus inprimis Cyro fidus, aduehi totis viribus è longinquo conſpicitur equo ſudante, ſtatimque ad omnes, in quos incideret, clamabat tum barbaricis tum Græcis verbis, regem magno cum exercitu aduentare, paratum prœlio congredi. Tum vero tumultus ingens exortus eſt, Græcis & ceteris omnibus futurum exiſtimantibus, vt in non inſtructos irrueret. Cyrus è curru deſiliens loricam in- C duebat, equoque conſcenſo, & arreptis iaculis, denuntiabat vniuerſis, vt arma caperent, & ſuo quiſque ſe loco ſiſteret. Ibi tum impigre conſtiterunt. Clearchus quidem ad cornu dextrum propter EVphratem fluuium, cui Proxenus contiguus erat, ac poſt eum ſtabant ceteri: læuum cornu Græcarum copiarum obtinebat Meno, & ipſius agmen. De barbaris equites mille Paphlagones ad dextrum cornu propter Clearchum ſteterunt, itemque Græci, qui cetris vtebantur. In cornu ſiniſtro Ariæus, D Cyri præfectus, cum barbaricis copiis erat: Cyrus cum equitibus ıↄc in medio, qui omnes grandibus loricis muniti erant, & femorum tegumentis, & galeis: vnus Cyrus nudo capite pugnam exſpectans conſtitit. Aiunt ceteros etiam Perſas capitibus nudis aleam prœlij ſubire. Habebant & equi omnes in exercitu Cyri, frontium pectorumque munimenta, & equites ipſi gladios Græcos. Iam meridies erat, nec hoſtes adhuc conſpiciebantur. Verum E vbi poſtmeridianum tempus adpetiiſſet, puluis quidam viſus eſt, tanquam nubes albicans, & tempore non magno interiecto, tanquam nigredo quædam diu totum campum occupauit. Quum propius acceſſiſſent, ſtatim & æs fulſit, & haſtæ, & ordines palam conſpiciebantur. Ac læua quidem in parte copiarum hoſtilium equites erant loricis albis induti:

Al. Patyg.

Prœlium inter fratres.

Cyrus capite nudo in pugna.

Ordo copiarum regiarum.

quibus cum imperio præeſſe Tiſſaphernes perhibebatur. His erãt proximi, qui crates geſtabant; ſuccedebãt grauis armaturæ pedites, cum ſcutis ligneis ad pedes vſque tẽdentibus, qui eſſe ferebãtur Ægyptij. Succedebãt & alij tum equites, tum ſagittarij. Atque hi omnes per gẽtes diſpoſiti, agminibus quadratis, iiſq. plenis, ſingillatim incedebant. Præibant currus, qui magnis à ſe diſtabant interuallis, & falcati appellabantur. Ii falces habebãt ab ipſis axibus in obliquum porrectas, & ſub curruũ ſellis in terram ſpectantes, vt in quamcunq. rem incidiſſent, eam diſcinderent. Erat autem hoc ipſis conſilij, quod currus hos in ordines Græcorũ acturi eſſent, eoſque diſturbaturi. Enimvero Cyrus in eo, quod dixerat, quũ Græcos adhortaretur, vt barbarorũ clamores ſuſtinerẽt, falſus eſt. Nõ enim cum clamore, ſed quanto maxime ſilentio poterãt, ſedate, inceſſu æquabili atque etiã lente ad præliũ accedebãt. Heic Cyrus cum Pigrete interprete aliiſq. tribus aut quatuor, prætervectus equo, clamore ſignificabat Clearcho, vt aduerſus mediã hoſtium aciẽ copias ſuas duceret, quod iſtic Rex eſſet. Ea
" inquit, ſi vicerimus, omnia nobis confecta
" erunt. Clearchus, tametſi medium illũ globum videret, ac de Cyro audiret, regẽ longe vltra Græcorũ cornu læuum eſſe; (nam tanta Rex multitudine hominum ſuperabat, vt tametſi ſuorũ aciem mediam obtineret, tamen læuum Cyri cornu ex aduerſo ſibi oppoſitum non haberet) non tamẽ volebat inquam Clearchus cornu dextrum à flumine auellere, quia metueret, ne exvtraque parte circumdaretur. Cyro quidẽ reſpõdebat, curæ ſibi futurũ, vt res præclare gereretur. Interea barbari æquabiliter procedunt, & Græcorũ ordines, quamdiu adhuc eodem loco ſubſiſtebãt, ex iis, qui ſubinde accedebant, inſtruebãtur. Cyrus autẽ copias modico ex interuallo prætervectus, vtroſq. ſpectabat eminus, tum conuerſis in hoſtes oculis, tum in ſuarum partiũ milites. Quẽ de Græcorum exercitu Xenophõ Atheniẽſis vbi vidiſſet, equo nõnihil adacto, vt ei occurreret, nũ aliquid imperaret, quærit. Cyrus paulum ſubſiſtens, dici iubet ad omnes, exta & hoſtias perpulchre ſibi addicere. Quæ proferẽs, tumultum quemdã ordines pervagari audiit; & quis eſſet ille fremitus, interrogauit. Reſpondit Xenophõ, iterum iam teſſerã dari. Mirum Cyro videri, quis eam prodidiſſet. Quapropter interrogat, quænam ſit teſſera. Cui Xenophon: Iupiter, inquit, Seruator, & Victoria.

Clearchi prudentia.

Xenophon Cyrum adloquitur.

A (Τισσαφέρνης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν) ἐχόμενοι δὲ τούτων, γερροφόροι· ἐχόμενοι δὲ ὁπλῖται σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπίσιν. Αἰγύπτιοι [δὲ * οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι]· ἄλλοι δὲ ἱππεῖς· ἄλλοι τοξόται. πάντες [δὲ * οὗτοι κατὰ ἔθνη, ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον ἔθνος ἐπορεύετο. πρὸ δὲ αὐτῶν, ἅρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δρεπανηφόρα λεγόμενα. εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον
B ἀποτεταμένα, καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν. ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων καὶ διακοψόντων. ὃ μέντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐψεύσθη τοῦτο. οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ * ὡς ἀνυστόν, καὶ ἡσυχῇ, ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσῄεσαν. καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πί-
C γρητι τῷ ἑρμηνεῖ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι, τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα, ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἴη. κἂν τοῦτ', ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποίηται. ὁρῶν δὲ ὁ Κλέαρχος τὸ μέσον στῖφος, καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ Ἑλληνικοῦ εὐωνύμου βασιλέα· (τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῆν βασιλεύς, ὥστε μέσον τὸ ἑαυτοῦ ἔχων, τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν·) ἀλλ' ὅμως ὁ Κλέαρχος
D οὐκ ἤθελεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρας, φοβούμενος μὴ κυκλωθείη ἑκατέρωθεν. τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῷ μέλοι, ὅπως καλῶς ἔχοι. καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα ὁμαλῶς προῄει. τὸ δὲ Ἑλληνικόν, * ὅτ' ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον, συνετάττετο ἐκ τῶν ἔτι * προσιόντων. καὶ ὁ Κῦρος
E παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι, κατεθεᾶτο * ἑκατέρωσε ἀποβλέπων, τούς τε πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντῆσαι, ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε, καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν, ὅτι τὰ ἱερὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ εἴη. ταῦτα δὲ λέγων, θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος, καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος. ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν, ὅ, τι τὸ σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. καὶ ὃς ἐθαύμασε, τίς παραγγέλλει, καὶ ἤρετο ὅτι [καὶ * εἴη τὸ σύνθημα. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι Ζεὺς Σωτὴρ καὶ Νίκη.

ὡς αὐτοί,

ἔτ' ἐν

προσιόντων.

ἑκατέρωσε ἀποβλέπων, εἰς τὲ πολεμίους καὶ φίλους.

Quod

ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας· ἀλλὰ δέχομαί [τε, *ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἀπήλαυνε· καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια * ἀπεχέτην τὼ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, ἡνίκα ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες, καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος, τὸ ἐπιλειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν, καὶ ἅμα ἐφθέγξαντο πάντες, οἷόν περ τῷ ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ πάντες δὲ ἔθεον. λέγουσι δέ τινες, ὡς καὶ ταῖς ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα ἐδούπησαν, φόβον ποιοῦντες τοῖς ἵπποις. πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι, ἐκκλίνουσιν οἱ βάρβαροι [τοῖς ἵπποις* καὶ φεύγουσι. καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις, μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἕπεσθαι. τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ δι' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων, κενὰ ἡνιόχων· οἱ δὲ, ἐπεὶ προΐδοιεν, * ἵσταντο· ἔστι δ' ὅς τις καὶ κατελήφθη, ὥσπερ ἐν ἱπποδρόμῳ, ἐκπλαγείς. καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδὲ ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδὲν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναί τις ἐλέγετο. Κῦρος δὲ, ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας τὸ καθ' αὐτοὺς καὶ διώκοντας, ἡδόμενος καὶ προσκυνούμενος ἤδη ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτὸν, οὐδ' ὡς ἐξήχθη διώκειν· ἀλλὰ συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν ἑαυτοῦ ἑξακοσίων ἱππέων τάξιν, ἐπεμελεῖτο ὅ, τι ποιήσει βασιλεύς. καὶ γὰρ ᾔδει αὐτὸν, ὅτι μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. καὶ πάντες δὲ οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἡγοῦντο, νομίζοντες οὕτως ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι, ἢν ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἑκατέρωθεν ᾖ, καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρήζοιεν, ἡμίσει ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στράτευμα. καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς, ὅμως ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἐναντίου, οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν. ἔνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ ὄπισθεν γενόμενος κατακόψῃ τὸ Ἑλληνικὸν, ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις, νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγμένους, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους· καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

ἀπεχέτην

διΐσταντο.

A Quod vbi Cyrus audiſſet: Accipio teſſerã hãc, ait, atque ita ſane eſto. Quæ loquutus, ſuum ad locũ ſe recepit. Iamque adeo non vltra tria quatuorve ſtadia phalãges ambæ ab ſe inuicẽ diſtabãt, quum Græci pæanem canunt, & in hoſtes aduerſos incipiũt pergere. Quumq. progredientibus ipſis, pars aciei quædam fluctus inſtar prorueret; qui relicti à tergo erãt, curſu ferri cœperũt. Simul vniuerſi, dum currerẽt, conclamabãt; quemadmodũ Martię vlulatione fieri cõ-
B ſueuerunt. Nõnulli aiunt, eos etiã ſcutis ad haſtas alliſis ſtrepitum excitaſſe, quo equis terrorem incuterent. Priuſquam intra ictũ teli ventũ eſſet, barbari conuerſis equis fugiunt. Tum vero totis viribus Græci perſequendo inſtabant, & acclamãt alter alteri, ne curſu ferrentur, ſed ordine nõ perturbato ſequerentur hoſtem. Currus partim per hoſtium ipſorũ aciẽ agebãtur, partim per Græcos, aurigis vacui. Quos quia Græci nonnulli præuiderãt, ſubſiſtebant: nõnulli
C territi, ſicut in equeſtri curriculo fieri ſolet, à curribus adtacti fuere; quibus tamẽ nihil accidiſſe mali proditũ eſt; ſicuti nec quiſquam alius Græcorũ hac in pugna perpeſſus eſt aliquid, extraquã quod à latere læuo quidã ſagitta vulneratus fuiſſe dicebatur. Cyrus, quũ Græcos à parte ſua victores euaſiſſe cerneret, eoſdẽque iam hoſtes perſequi, voluptatẽ magnam capiebat: iamq. nonnulli eorũ, qui apud ipſum erant, tamquam regem eum adorabant. Neque tamẽ
D ad perſequendum propterea fuit euagatus, ſed ſtipatus conferto IↃC equitum globo, quos apud ſe habebat, quid Rex facturus eſſet, ſtudioſe obſeruabat. Norat enim, hũc mediam exercitus Perſici aciem obtinere. Quin etiam ceteri barbarorũ præfecti ſic ſuos ducebant, vt ipſi media in acie eſſent; quod exiſtimarẽt hoc pacto ſe quã tutiſſimo loco futuros, ſi ex vtraque parte robur
E ſuũ haberent, & animaduerſũ iri duplo citius ab exercitu putarent, ſi quid oporteret imperari. Rex autẽ, quamquam id temporis aciem ſuam mediã obtineret, tamen vltra Cyri læuum cornu erat. Quum autem nemo in ipſum acie pugnaret aduerſa, nec in eos, quos ante ſe collocatos habebat: inflectẽdo ſe mouit, tanquã hoſtes circumdaturus. Ibi vero metuẽs Cyrus, ne poſteaquã à tergo ſuos inuaderet, Græcũ agmẽ cæderet; aduerſus irruit, & facta cũ IↃC illis impreſſione, vincit eos, qui ante regẽ collocati erant, adeoque illa equitũ VIↃIↃ in fugã vertit. Quin & ipſe manu ſua Artagerſen, horum præfectum, interfeciſſe dicitur.

Græci victoria potiuntur.

Cyrus in fratrem irruit.

Poſteaquã illi terga vertere, Cyri etiam illi IↃC equites perſequendi ſtudio diſſipãtur, præter paucos admodum, qui reliqui apud ipſum erãt, fere qui mẽſæ participes dicebãtur. Hos quũ apud ſe haberet, regem cũ globo ſuo cõſpicit; & mox, quia ſe continere non poterat: Video, inquit, hominẽ. Itaque facto in ipſum impetu, pectus ei ferit, & per ipſam loricã fratrẽ vulnerat, quemadmodum Cteſias medicus memoriæ prodidit, qui ſe etiam vulnus illud curaſſe cõmemorat. Dum fratrẽ Cyrus ferit, quidam magna vi haſtam vibrans, ſub oculum eius adigit. Ibi dum & Rex & Cyrus inter ſe dimicant, & qui vtrumque tutabantur; quot homines ex parte regis perierint, Cteſias refert, qui apud regẽ tũc erat. Cyrus & ipſe interfectus eſt, & ſupra ipſum octo longe fortiſſimi ſtipatores eius iacuerũt. Artapatas autẽ, miniſter vnus Cyro inter ſceptrigeros fideliſſimus, poſteaquam humi cecidiſſe Cyrũ vidit, ab equo deſiliẽs, ad ipſum ſe abieciſſe fertur. Atq. hũc, ſunt qui dicãt, iuſſu regis à quodã ſupra Cyri cadauer iugulatum eſſe. Alij tradũt, eum, ſtricto, quẽ aureũ habebat, acinace, manus ipſi ſibi adtuliſſe. Nam torquem etiam geſtabat, & armillas, & alia, vt qui vis è Perſarum præſtãtiſſima dignitate viris. Erat enim apud Cyrum in honore tum ob beneuolentiã, tum fidem.

Cyri mors.

Commemoratio de Cyri indole, moribus, rebus geſtis, luculenta.

Hic Cyri fuit exitus, qui vir inter Perſas, conſentiente omnium iudicio, qui vſi eius conſuetudine fuiſſent, poſt Cyrum illum priſcum maxime regia fuit indole, ac imperio digniſſimus. Primo, quum puer adhuc eſſet, ac vna cũ fratre, ceteriſq. pueris inſtitueretur, omnium in omnib. viſus eſt eſſe præſtantiſſimus. Nã ſumma dignitate hominũ apud Perſas liberi, Regis ad portam educantur; vbi magnam continentiã animaduertere licet, nec eſt quidquam iſtic turpe vel audire, vel videre. Quinetiã ſpectãt pueri tum eos, qui à rege ornantur, deque iis audiũt; tum alios, qui ignominia notantur. Quo fit, vt mox à prima pueritia parendi & imperandi leges diſcant. Heic Cyrus primum maxime viſus eſt eſſe inter æquales * docilis, & ſenibus etiam obediẽtior, quam illi, qui fortuna longe impari eſſent. Deinde rei equeſtris ſtudioſiſſimus, equiſq. vti quam optime viſus eſt. Exiſtimabatur etiã in pertinentib. ad arma ſtudiis, ſagittis ac iaculis mittendis, admodum docilis, & in exercitationibus tolerantiſſimus. Ipſo in aduleſcẽtiæ flore, venãdi maximo deſiderio tenebatur, & in pugnando aduers⁹ belluas pericula nulla deſugiebat.

Si αἰδημονέστατος legas, ſententia eſt, Maxime verecundus erat.

A ὡς δὲ ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι, εἰς τὸ διώκειν ὁρμήσαντες· πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. σὺν τούτοις δὲ ὤν, καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στῖφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπών· Ὁρῶ τὸν ἄνδρα, *ἵετο ἐπ' αὐτόν, καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον, καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός, καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμα φησί. παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· B καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου. ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει· (παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν) Κῦρος δέ, αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δέ, ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν σκηπτούχων θεραπόντων, λέγεται, ἐπειδὴ εἶδε πεπτωκότα Κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου, περιπεσεῖν αὐτῷ. καὶ οἱ μέν φασι βασιλέα κελεῦσαί τινα ἐπι- C σφάξαι αὐτὸν Κύρῳ· οἱ δέ, ἑαυτὸν ἐπισφάξαι, σπασάμενον τὸν ἀκινάκην. εἶχε γὰρ χρυσοῦν. καὶ στρεπτὸν δὲ ἐφόρει, καὶ ψέλλια, καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ οἱ ἄριστοι τῶν Περσῶν. ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὔνοιάν τε καὶ πιστότητα. Κῦρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν Περσῶν, τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων, βασιλικώτατός τε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. πρῶτον μὲν D γὰρ παῖς ἔτι ὤν, ὅτε ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις παισί, πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο. πάντες γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες * ἐν ταῖς βασιλέως θύραις παιδεύονται, ἔνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καταμάθοι ἄν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὔτε ἀκοῦσαι οὔτ' ἰδεῖν ἐστι. θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τοὺς τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως, καὶ ἀκούουσι, καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους. ὥστ' εὐθὺς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. ἔνθα Κῦρος * εὐμαθέστατος μὲν πρῶτον E τῶν ἡλίκων ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδεεστέρων μᾶλλον πείθεσθαι· ἔπειτα δὲ φιλιππότατος, καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα χρῆσθαι. ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομαθέστατον εἶναι, καὶ μελετηρότατον. ἐπεὶ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος.

ἵει

ἐπὶ

αἰδημονέστατος μ. πρ. τῶν ἡλικιωτῶν ἐδό. κ.

καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν,
ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου· καὶ
τὰ μὲν ἔπαθεν, ὧν καὶ τὰς ὠτειλὰς φανερὰς εἶχε,
τέλος δὲ κατέκτανε. καὶ τὸν πρῶτον μέντοι βοη-
θήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν εἶναι ἐποίησεν. ἐπεὶ
δὲ παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατράπης
Λυδίας τε, καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης, καὶ Καππα-
δοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη, οἷς
καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζεσθαι, πρῶ-
τον μὲν ἐπέδειξεν αὑτὸν, ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο,
εἴ τῳ σπείσαιτο, καὶ εἴ τῳ συνθοῖτο, καὶ εἴ τῳ ὑπό-
σχοιτό τι, μηδὲν ψεύδεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν
αὐτῷ αἱ πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄν-
δρες· καὶ εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπεισαμένου Κύ-
ρου ἐπίστευε μηδὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς πα-
θεῖν. τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε,
πᾶσαι αἱ πόλεις ἑκοῦσαι Κῦρον εἵλοντο ἀντὶ Τι-
σσαφέρνους, πλὴν Μιλησίων. οὗτοι δὲ, ὅτι οὐκ ἤθελε
τοὺς φεύγοντας προέσθαι, ἐφοβοῦντο αὐτόν. καὶ γὰρ
ἐνεδείκνυτο ἔργῳ * ἐπεδείκνυε, καὶ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἄν ποτε
προοῖτο, ἐπεὶ ἅπαξ αὐτοῖς φίλος ἐγένετο, οὐδ' εἰ
ἔτι μὲν μείους γένοιντο, ἔτι δὲ καὶ κάκιον πράξειαν.
φανερὸς δ' ἦν, καὶ εἴ τις ἀγαθὸν ἢ κακὸν ποιήσειεν
αὐτὸν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δέ τινες αὐτοῦ
ἐξέφερον, ὡς εὔχοιτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν, ἔς τε
νικῴη καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξό-
μενος. καὶ γὰρ οὖν πλεῖστοι δὴ αὐτῷ ἑνί γε ἀνδρὶ
τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα, καὶ πό-
λεις, καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα προέσθαι. οὐ μὲν
δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἄν τις εἴποι, ὡς τοὺς κακούργους
καὶ ἀδίκους εἴα καταγελᾶν, ἀλλ' ἀφειδέστατα
πάντων ἐτιμωρεῖτο. πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν πα-
ρὰ τὰς στειβομένας ὁδοὺς, καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν
καὶ ὀφθαλμῶν στερουμένους ἀνθρώπους. ὥσ-
τε ἐν τῇ τοῦ Κύρου ἀρχῇ ἐγένετο, καὶ Ἕλλη-
νι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικοῦντι ἀδεῶς πο-
ρεύεσθαι, ὅποι τις ἤθελεν, ἔχοντι ὅ,τι προ-
χωροίη. τοὺς μέντοι γε ἀγαθοὺς εἰς πόλεμον ὡ-
μολόγητο διαφερόντως τιμᾶν. καὶ πρῶ-
τον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πεισίδας καὶ
Μυσούς. στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς ταύ-
τας τὰς χώρας, οὓς ἑώρα ἐθέλοντας κινδυ-
νεύειν, τούτους καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἧς κατε-
στρέφετο χώρας, καὶ ἄλλοις δώροις ἐτίμα·

A Etiam vrſum aliquando irruētem non ex- *Cyrus vrſum interficit.*
timuit, ſed cum eo cōgreſſus, & auulſus ab
equo, accepit ea vulnera, quorum in eo ci-
catrices cernebātur, quum quidem ad ex-
tremum ferā occideret. Quin & illum, qui
tum ei primus opē tulit, iis muneribus or-
nauit, vt ab omnibus fortunatus prædica-
retur. Poſteaquā à patre in Lydiam, Phry-
giam magnam, Cappadociam cum ſatra-
pæ titulo miſſus, & eorum omnium, quos
ex officio neceſſe eſt in Caſtoli campum
conuenire, prætor deſignatus fuit: primum
B declarauit, ſibi nihil antiquius eſſe, quā ne
falleret, ſi quis eſſet forte, quocū vel fœdus
iniiſſet, vel eſſet pactus, vel aliquid pollici-
tus. Quapropter & ciuitates, quæ erant
ipſius curæ creditæ, fidem habebāt ei, ſicvt
& homines ipſi. Quod ſi qui inimicitias *Cyri in fœderibus obſeruandis religio.*
etiam cum ipſo exercuerant, poſteaquam
pacta conuenta eſſent, nihil ſibi metuebāt,
ne quid præter leges conuentionis accide-
ret. Quare poſteaquam bellum aduerſus
Tiſſapherne mouiſſet, vrbes omnes, extra
C ſolos Mileſios, vltro Tiſſapherni Cyrum
prętulerunt. Nā illi metuebant eum, quod
exſulū cauſſam negligere nollet. Etenim
tum reabſe declarabat, tum verbis, nunquā
ſe cauſſam illam deſerturū, poſteaquam ſe-
mel eos in amicitiam recepiſſet; ne ſi pau-
ciores quidem forent, ac fortuna magis ad-
uerſa premerentur. Præterea palam præſe
ferebat, adniti ſe ſtudioſe, vt eis ſuperior e-
uaderet, quicunque ipſum vel adfeciſſent
beneficio, vel iniuria. Nonnulli etiam vo-
tū eius protulerunt, optare ſe, vt tamdiu vi-
D ueret, donec & bene de ſe promeritos be-
neficiis, & hoſtes vlciſcēdo vinceret. Quā-
obrem vni huic ex omnib. noſtræ memo-
riæ hominibus quāplurimi & fortunas, &
vrbes, & corpora ſua credere cupiebāt. Ne- *Cyrum in ſceleratos ſeuere animaduertiſſe.*
que tamen hoc etiam dici poteſt, quod im-
probis & ſceleratis illudere ſibi permiſerit:
ſed ita in eos animaduertebat, vt prorſus
ipſis non parceret. Ac ſępenumero tritis in
viis erat cernere quoſdā homines, qui pe-
dibus, manibus, oculis multati eſſent. Quo
E factum, vt in iis locis, vbi Cyrus imperaret,
cuivis tam Græco quam barbaro neminē
lædenti, ſecure liceret iter facere, quocun-
que vellet, & quidquid tandem ſecum ipſi
geſtare commodum eſſet. Militari quidē
certe virtute præditos omnium conſenſu
eximiis honoribus ornabat. Primum bel-
lum aduerſus Piſidas & Myſos geſſit. Ad-
uerſus has regiones ſuſceptæ expeditioni,
quoniam ipſius intererat, quoſcunque ſpōte ſua ſalutem in diſcrimen coniicere videbat, eos
partim illi agro, quem occupauerat, cum imperio præficiebat, partim aliis præmiis ornabat.

Cyrum ſuos præmiis propoſitis excitaſſe.

Qua re fiebat, vt viri fortes longe fortunatiſſimi omnium in oculis eſſent; ignaui vero, pro ſeruis horum ducerentur. Enimvero magna erat illorum copia, qui adire pericula vellent, ſicvbi quis animaduerſurum id Cyrum arbitraretur. Quod ſi qui iuſtitiæ dediſſent illuſtre documētum, eos exiſtimabat omnibus modis locupletiores reddēdos eſſe, quam ij forent, qui rationibus iniuſtis lucrum facerent. Itaque cum alia multa iuſte ab ipſo adminiſtrabantur, tum illum habebat exercitum, qui vere dici exercitus mereretur. Nā & legionū prętores, & cohortium præfecti non pecuniæ cauſſa ad ipſum nauigabant: ſed quod eſſe fructuoſius exiſtimarent, Cyri imperio recte parere, quam menſtruō lucro ditari. Quod ſi quis ipſo aliquid mandante, egregie imperata feciſſet; hanc ipſam animi promtitudinē nequaquam præmio carere patiebatur. Quapropter in rebus omnibus habuiſſe Cyrus adminiſtros longe præſtātiſſimos perhibetur. Si quem iuſta ratione rem familiarem mirifice augere videret, aut regionem, cui cum imperio præeſſet, ornando longe prouentu fructuoſiorem facere: tantum abeſt, vt huic aliquid adimeret, etiam addebat plura. Quo fiebat, vt illi cum voluptate labores perferrent, & fidenter bona pararent, & quæ quiſq. poſſideret, ea Cyrum haudquaquam celarent. Nec enim iis qui ſe diuites eſſe profitebātur, inuidere videbatur: ſed illorum vti pecuniis conabatur, qui eas occultarent. Amicos certe quoſcumq. ſibi adiungeret, ſibique beneuolos eſſe animaduerteret, ac iudicaret idoneos ad eas res ſecū efficiundas eſſe, quas confici cuperet; omnium cōſenſu obſequiis demereri ſtudioſiſſime ſolebat. Nam ea ipſa de cauſſa, ob quam ſibi exiſtimabat amicis opus eſſe, nimirum vt gerendarum rerum adiutores haberet; etiam ipſe conabatur amicis operam ſuam egregiam probare, quidquid tamen ſingulos cupere perſentiſceret. Vnus ipſe plurimis donis cumulabatur multas ob cauſſas. Verum ea potiſſimum amicis, conſiderato cuiuſq. ingenio, & quo quemque maxime videret egere, largiebatur. Præterea de iis, quæcumq. ad ornatum corporis ipſi mitterentur, vel ad vſum belli, vel ad elegantiam veſtitus, dicere ſolitū accepimus: Non poſſe ſuū corpus omnibus his ornari, ſed præclare ornatos amicos ſe maximum hominis ornamentum ducere. Et magnis quidem beneficiis quod amicos vinceret, qui longe potētior eſſet, nihil mirum erat:

Quam Cyrus ſua cum amicis communicandi cupidus fuerit.

A ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς εὐδαιμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς, δούλους τούτων * ἀξιοῦσθαι εἶναι. τοιγαροῦν πολλὴ ἦν ἀφθονία τῶν ἐθελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κῦρον * αἰσθήσεσθαι. εἴς γε μὴν δικαιοσύνην εἴ τις αὐτῷ φανερὸς γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιωτέρους ποιεῖν τῶν ἐκ τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων. καὶ γὰρ οὖν ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο, καὶ στρατεύματι ἀληθινῷ ἐχρήσατο. καὶ γὰρ στρατηγοὶ, καὶ B λοχαγοὶ οὐ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἔπλευσαν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔγνωσαν κερδαλεώτερον εἶναι Κύρῳ καλῶς πειθαρχεῖν, ἢ τὸ κατὰ μῆνα κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἴ τίς γέ τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδὲν πώποτε ἀχάριστον εἴασε τὴν προθυμίαν. τοιγαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρέται παντὸς ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν γενέσθαι. εἰ δέ τινα ὁρῴη δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου, καὶ κατασκευάζοντά C τε ἧς ἄρχοι χώρας, καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδένα ἂν πώποτε ἀφείλετο, ἀλλὰ καὶ πλείω προσεδίδου· ὥστε καὶ ἡδέως ἐπόνουν, καὶ θαρραλέως ἐκτῶντο, καὶ ἃ πέπατο αὖ τις, ἥκιστα Κῦρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος χρῆσθαι τοῖς τῶν * ὑποκρυπτομένων χρήμασι. φίλους γε μὴν ὅσους ποιήσαιτο, καὶ εὔνους γνοίη ὄντας, καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συνεργοὺς εἶναι ὅ,τι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολο- D γεῖται πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, οὗπερ αὐτὸς ἕνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς συνεργοὺς ἔχοι, καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κράτιστος εἶναι τούτου, ὅτου ἕκαστον αἰσθάνοιτο ἐπιθυμοῦντα. δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν, οἶμαι, εἷς γε ἀνὴρ ὢν, ἐλάμβανε διὰ πολλά. ταῦτα * δὲ δὴ πάντα μάλιστα τοῖς φίλοις ἐδίδου, πρὸς τὸν τρόπον ἑκάστου σκοπῶν, καὶ ὅτου μάλιστα ὁρῴη ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῷ σώματι αὐτοῦ κόσμον πέμ- E ποι τις, ἢ ὡς εἰς πόλεμον, ἢ ὡς εἰς καλλωπισμὸν, καὶ περὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναιτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους, μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ νομίζοι. καὶ τὸ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἐπειδή γε καὶ δυνατώτερος ἦν·

ἀξιοῦ

αἰσθήσεσθ.

ἀποκρυπτομένων

δὲ πάντων δὴ μαλ.

τὸ δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων, καὶ τῷ προθυμεῖσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα μᾶλλον ἔμοιγε δοκεῖ ἀγαστὰ εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδεεῖς πολλάκις, ὁπότε πάνυ ἡδὺν λάβοι, λέγων, ὅτι οὔπω δὴ πολλοῦ χρόνου τούτου * ἡδίονι οἴνῳ ἐπιτύχοι. τοῦτον οὖν σοι ἔπεμψε, καὶ δεῖταί σου τοῦτον ἐκπιεῖν τήμερον σὺν οἷς μάλιστα φιλεῖς. πολλάκις δὲ χῆνας ἡμιβρώτους ἔπεμπε, καὶ ἄρτων ἡμίσεα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέροντα· τούτοις ἥσθη Κῦρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύσασθαι. ὅπου δὲ χιλὸς σπάνιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δ' ἐδύνατο παρασκευάσασθαι, διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπηρέτας, καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς φίλους τοῖς τὰ ἑαυτῶν σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμβάλλειν τοῦτον τὸν χιλὸν, ὡς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν. εἰ δὲ δή ποτε πορεύοιτο, καὶ πλεῖστοι μέλλοιεν ὄψεσθαι, προσκαλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὡς δηλοίη οὓς τιμᾷ. ὥστε ἔγωγε ἐξ ὧν ἀκούω, οὐδένα κρίνω ὑπὸ πλειόνων πεφιλῆσθαι, οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων. τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε. παρὰ μὲν Κύρου, δούλου ὄντος, οὐδεὶς ἀπῄει πρὸς βασιλέα· πλὴν Ὀρόντας ἐπεχείρησε· καὶ οὗτος δὲ, ὃν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν εὗρε Κύρῳ φιλαίτερον, ἢ ἑαυτῷ. παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κῦρον ἀπῆλθον, ἐπεὶ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο. καὶ οὗτοι μὲν τοι, οἱ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπώμενοι, νομίζοντες παρὰ Κύρῳ ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν, ἢ παρὰ βασιλεῖ. μέγα * δὲ τεκμήριον καὶ τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου αὐτῷ γενόμενον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς, καὶ κρίνειν ὀρθῶς ἐδύνατο τοὺς πιστοὺς καὶ εὔνους καὶ βεβαίους. ἀποθνήσκοντος γὰρ αὐτοῦ, πάντες οἱ παρ' αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι, μαχόμενοι ἀπέθανον ὑπὲρ Κύρου, πλὴν Ἀριαίου. οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτύγχανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων· ὡς δ' ᾔσθετο Κῦρον πεπτωκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα πᾶν, οὗ ἡγεῖτο. ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ χεὶρ ἡ δεξιά. βασιλεὺς δὲ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἵστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὑτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν, * ἐν ᾧ ὥρμηντο. τέτταρες δὲ ἐλέγοντο παρασάγγαι τῆς ὁδοῦ εἶναι. βασιλεὺς δὲ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ,

Marginal notes (Greek): ἡδίονι ἐγὼ οἱ ἐπιτ. — ἂν — ἔνθεν ὥρμητο.

A at quod & cura de ipſis, & gratificandi cupiditate eos ſuperabat, hæc vero mihi potius admiranda videtur. Nam ſæpenumero eis orcas vini ſemiplenas mittebat, quoties vinum admodum ſuaue nanctus eſſet; addens, longo iam tempore ſe ſuauius vinum adeptum nō eſſe. Quamobrem illud tibi Cyrus miſit, teque rogat, vt illud hodie cum quibus gratiſſimū erit tibi, bibas. Sæpenumero ſemeſos etiā anſeres mittebat; & panes dimidiatos, & huius generis alia, B quum addere iuberet, eum, cui ferenda dabat: Cyrus his delectatus eſt, eaq. de cauſſa vult hæc te quoq. guſtare. Quod ſi pabuli eſſet ingens penuria, quod ipſi paratu eſſet facile, propter miniſtrorum copiam ac diligentiam; hinc inde aliquid mittens, hortabatur, vt hoc pabulum amici equis illis, quibus eorum corpora veherentur, obiicerent; ne illi amicos ſuos fame confecti geſtarēt. Si aliquando quopiam proficiſceretur, ac multos ſe ſpectaturos ſciret: arceſſitis C ad ſe amicis, data opera cum eis ſerio diſſerebat; vt quos honore maximo dignaretur, ſignificaret. Quo fit, vt neminem eorum, de quibus equidem auditione accepi pluribus tum Græcis tum barbaris carū fuiſſe iudicem. Cuius rei hoc quoque argumentum eſt, quod ab Cyro, qui alteri ſeruiebat, nemo ad regem defecerit, extra vnum Orontam, qui ſaltem hoc facere conatus fuit: quamquam illum Rex, dum ſibi fidelem putat, pæne Cyro, quam ſibi, amiciorem reperit. D at vero à rege permulti ad Cyrum tranſierunt, poſteaquā fratres hoſtiliter inuadere ſe cœperūt, & quidem ij, quos Rex maximo amore cōplectebatur. Exiſtimabant enim fore, vt virtuti ſuæ apud Cyrum plus honoris ac præmiorū deferretur, quā apud regem. Magnum & illud argumentū eſt, quod in exitu vitæ ipſi accidit, tū ipſum fuiſſe bonum, tum recte iudicare potuiſſe, E quoſnam & fideles, & beneuolos, & conſtantes haberet. Nam quum vitam amitteret, omnes apud eum amici & mēſæ participes, pro eo pugnantes mortē oppetierūt, extra vnū Ariæum. Is forte copiis equeſtribus ad læuum aciei cornu præeſſe ſuo loco iuſſus fuerat: quumq. cecidiſſe Cyrum cōperiſſet, integro cum agmine ſuo fugā arripuit. Et Cyro quidē tūc & caput & dextra præciſa fuit. Rex autē cum ſuis dum hoſtes perſequitur, in caſtra Cyriana incidit. Heic Ariæi milites nequaquā ſubſiſtunt, ſed per caſtra ſua ſtationem ad illā, vnde paulo ante diſceſſerant, diffugiunt. Id iter quatuor eſſe paraſangarum ferebatur. Rex cum ſuis

Cyri erga amicos ſtudia plena humanitatis.

Ariæi & equitum fuga.

Aſpaſia capitur.

præter alia, quæ diripiebant, etiam Cyri concubinam, patria Phocæenſem, quæ ſapiens & elegans adpellabatur, cepit. Etenim altera natu minor, Mileſia, quum eſſet & ipſa regiis à militibus capta, nuda profugit ad Græcos, qui armati apud impedimenta erant. Nam ij Perſis reſiſtentes, partim multos, qui caſtra populabantur, interficiebant; partim & ipſi occidebantur. Neque tamen terga dedere, ſed & mulierem hanc ſaluam eripuerunt, & alia, quæ intus habebant, ipſos ſcilicet cum facultatibus homines conſeruarunt. Erat heic inter Regem & Græcos XXX fere ſtadiorum interuallum, quum hi oppoſitos ſibi hoſtes perſequerentur, quaſi qui vniuerſos vicisſent: illi caſtra diriperent, quaſi totus ipſorum exercitus victoriam adeptus eſſet. Verum poſteaquam Græci regem cum copiis eſſe apud impedimenta ſua perſentiſcerent, & Rex de Tiſſapherne audiiſſet, Græcos aciem oppoſitam ſibi viciſſe, ac perſequi fuſos vlterius: tum vero ſuos Rex collectos inſtruit. Clearchus autem, vocato ad ſe Proxeno, qui ei proximus erat, num quoſdam mitteret, deliberabat, an potius omnes ad caſtrorum defenſionem pergerent. Interea Rex iterum accedere palam viſus eſt, & quidem à tergo, vti putabatur. Græci, vt acie conuerſa regem adorirentur & ſuſtinerent, ſeſe comparant. Rex autem non hac ducebat, ſed qua progreſſus vltra cornu læuum fuerat, eadem retroceſſit; receptis ad ſe iis, qui ad Græcos in prœlio perfugerant, ipſoque etiam Tiſſapherne cum ſuis. Nam Tiſſaphernes primo in conflictu non fugerat, ſed ad flumen ipſum cum equitatu penetrarat aduerſus Græcos, qui cetris vtebantur. Quo in conatu penetrandi, neminem quidem interfecit ipſe: ſed Græci duas in partes diuiſi, Tiſſaphernis copias cædebant & premebant iaculis. Cetratorum præfectus erat, Episthenes * Amphipolitanus; vir, vti ferebatur, prudens. Itaque Tiſſaphernes, qui ſe inferiorem eſſe cerneret, diſceſſit: quumque Græcorum in caſtra perueniſſet, ibidem forte in regem incidit. Quo factum, vt ambo ſimul de integro inſtructis ſuis abirent. Ad læuum Græcorum cornu quum perueniſſent, verebantur Græci, ne cornua ſua inuaderent, & vtrimque circumuentos cæderent. Quare viſum eſt ipſis, ita cornu hoc explicandum eſſe, vt à tergo flumen haberent. Hoc illi dũ conſilij capiũt, Rex,

Al. Megalopolitanus;

A τά τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι, καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα, τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι, λαμβάνει. ἡ δὲ Μιλησία ἡ νεωτέρα, ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα, ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων, οἳ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες· καὶ ἀντιταχθέντες, πολλοὺς μὲν τῶν διαρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν, καὶ τἆλλα, ὅσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο, B πάντα ἔσωσαν. ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεύς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ᾽ ἑαυτοὺς, ὡς πάντας νικῶντες· οἱ δὲ ἁρπάζοντες, ὡς ἤδη πάντες νικῶντες. ὡς δὲ ᾔσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴη, βασιλεὺς δ᾽ αὖ ἤκουσε Τισσαφέρνους, ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῷεν τὸ καθ᾽ ἑαυτοὺς, καὶ εἰς τὸ πρόσθε οἴχοιντο διώκοντες, ἔνθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τοὺς C ἑαυτοῦ, καὶ συντάττεται. ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο, Πρόξενον καλέσας, (πλησιαίτατος γὰρ ἦν) εἰ πέμποιέν τινας, ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήξοντες. ἐν τούτῳ βασιλεὺς πάλιν δῆλος ἦν προσιὼν, ὡς ἐδόκει, ὄπισθεν. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες συστραφέντες παρεσκευάζοντο, ὡς ταύτῃ προσιόντος καὶ δεξόμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς ταύτῃ μὲν οὐκ ἦγεν, ᾗ δὲ παρῆλθεν ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπήγαγεν, ἀναλαβὼν καὶ D τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτομολήσαντας, καὶ Τισσαφέρνην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ γὰρ Τισσαφέρνης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ διήλασε καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἕλληνας πελταστάς. διελαύνων δὲ κατέκτανε μὲν οὐδένα, διαστάντες δ᾽ οἱ Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς. Ἐπισθένης δὲ * Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν, καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. ὁ δ᾽ οὖν Τισσαφέρνης ὡς μεῖον ἔχων * ἀπηλλάγη· εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος E τῶν Ἑλλήνων, ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ὁμοῦ δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ᾽ ἦσαν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες, μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας, καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας, καὶ ποιήσασθαι ὄπισθεν τὸν ποταμόν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς

Μεγαλοπολίτης

ἀπαλλαχθεὶς, πάλιν μὲν οὐκ ἀνεστράφη. εἰς δὲ

παραμειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα, κατέστησεν ἐναντίαν τὴν φάλαγγα, ὥσπερ τὸ πρῶτον, * μαχούμενος συνῄει. ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὖθις παιανίσαντες ἐπῄεσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. οἱ δ᾽ αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ᾽ ἐκ πλείονος, ἢ τὸ πρόσθεν, ἔφευγον. οἱ δὲ ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός. ἐνταῦθα δὲ ἔστησαν οἱ Ἕλληνες. ὑπὲρ γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ᾽ οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἱππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γιγνώσκειν. καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν, ἀετόν τινα χρυσοῦν * ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ξύλου ἀνατεταμένον. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἱππεῖς· οὐ μέν τοι ἔτι ἀθρόοι, ἀλλ᾽ ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐψιλοῦτο δ᾽ ὁ λόφος τῶν ἱππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν. ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ᾽ ὑπὸ αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα, πέμπει Λύκιον τὸν Συρακούσιον, καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον, καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου, τί ἐστιν, ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἤλασε, καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει, ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. σχεδὸν δ᾽ ὅτε ταῦτα ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο. ἐνταῦθα δ᾽ ἔστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο, οὐδ᾽ ἄλλος ἀπ᾽ αὐτοῦ οὐδεὶς παρείη. οὐ γὰρ ᾔδεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ᾽ εἴκαζον ἢ διώκοντα οἴχεσθαι, ἢ καταληψόμενόν τι * προεληλακέναι. καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο, εἰ αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἄγοιντο, ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ * δόρπιστον ἐπὶ τὰς σκηνάς. ταύτης μὲν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα, καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἁμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα εἴ ποτε σφόδρα λάβοι τὸ στράτευμα ἔνδεια, διαδιδοίη τοῖς Ἕλλησιν. ἦσαν δ᾽ αὗται, ὡς ἐλέγοντο, τετρακόσιαι ἅμαξαι. καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν· ὥστε ἀδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι. πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

καὶ μαχούμενος

ἐπὶ παλτοῦ ἀνατεταμένον. Vide Notas.

προεληλακέναι.

δόρπηστον

A ad priſtinam aciei formam, qua primum hoſtes adortus fuerat, reducta phalange aduerſus conſtitit, iamque pugnaturus acceſſit. Quum autem Græci, hoſtes iam & inſtructos, & in propinquo cernerent, rurſum pæanem exorſi, multo alacrius quam antea, in eos pergunt. Horum impetum barbari non ſuſtinent, ſed effuſius quam prius, fugam arripiunt. Græci eos vſque ad vicum quemdam perſequuntur, vbi demum ſubſiſtunt. Nam vico quidam collis imminebat, in quo ſe conuertebant ij, qui B erant cum rege; complente collem equitatu, qui pedites ſecum nullos habebat. Quo factum, vt Græci quid rerum agerentur, haud ſcirent. Etiam ſignum regium videre ſe dicebant, auream quamdam aquilam in haſta extenſam. Quum autem Græci huc etiam tenderent, deſerunt collem equites, non confertis copiis, ſed paſſim alij alio: nudabaturque adeo collis equitum copiis, donec omnes diſceſſiſſent. Clearchus tamen non continuo militem C promouit in collem, ſed copiis ſub ipſo collocatis, Lycium Syracuſanum mittit cum alio quodam, atque imperat, vt ſpeculati, quæ eſſent in colle, omnia ſibi renuntiarent. Lycius quum adequitaſſet, & omnia vidiſſet, fugere ipſos totis viribus renuntiat. Quum hæc gererentur, ſol propemodum occidebat. Atque heic Græci ſubſiſtebant, & armis collocatis quieſcebant; neque non mirari poterant, quamobrem nec Cyrus vſquam adpareret, nec alius ab ipſo quiſquam adeſſet. Nam mortuum D eſſe ignorabant, atque adeo ſuſpicabantur, eum vel hoſtes perſequi, vel ad occupandum aliquid prouectum eſſe. Conſultabãt autem inter ſe, num illic potius manendũ eſſet, adductis eo impedimentis; an ad caſtra pergendum. Ad extremum placuit in caſtra redire, ac ſub cœnæ tempus ad tentoria perueniunt. Et hic quidem eius diei fuit exitus. Offendunt autem cum alias fortunas ſuas maxima ex parte direptas, tũ quidquid potulentum eſculentumve fuerat, & plauſtra farina vinoque onuſta, quæ E Cyrus ſibi parauerat; vt ſi quando graui in exercitu penuria rerum laboraretur, inter Græcos ea diſtribueret. Plauſtra ipſa numero fuiſſe cccc dicuntur, quæ tum regiæ copiæ diripuerant, eaque de cauſſa maxima Græcorum pars cœna carebat, quum ne quidẽ pranſi fuiſſent. Nam priuſquam ad prandendum accedere in caſtra potuiſſet exercitus, rex ſeſe oſtenderat. Atque hanc quidem noctem ſic exegerunt.

Græci iterum cum rege congrediuntur, & vincũt.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

Βιβλίον Δεύτερον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER SECVNDVS.

QVEMADMODVM igitur Græcas Cyrus copias coegerit, quo tempore aduerſus Artaxerxem fratrem expeditionem ſuſcepit, & quæ in itinere, dum adſcenderetur, geſta fuerint; quo pacto pugna fuerit commiſſa, & Cyrus occubuerit, Græcique ad caſtra ſua reuerſi quieti ſe dederint, quod viciſſe ſe omnino exiſtimarent, & Cyrum eſſe ſuperſtitem; ſuperiore libro declarauimus. Mane ſummo quum coiuiſſent duces, mirabantur, à Cyro nec alium quemquam mitti, qui ſignificaret, ecquid agendum eſſet, nec ipſum in conſpectum prodire. Quamobrem viſum eſt eis, vt collectis impedimentis armati procederent, donec cum Cyro ſe coniungerent. Quum iam progredi cœpiſſent, ſub ipſum ſolis ortum, Procles Teuthraniæ prætor, ex Damarati Lacedæmonij poſteritate ortus, & Tami filius Glus, veniunt. *Græci de morte Cyri cognoſcunt.* Narrant hi, Cyrum vitam cum morte commutaſſe. Ariæum, qui fugæ ſe dediſſet, iis eſſe in caſtris cum reliquis barbaris, è quibus pridie profecti fuiſſent. dicere hunc, velle ſe diem illum Græcos exſpectare, ſi venturi eſſent: poſtridie perrecturum in Ioniam, vnde veniſſet. Hæc quum duces perciperent, itemque Græci ceteri, grauiter ſane ferebant. Clearchus quidem certe: Vtinam Cyrus, ait, viueret: verum quia mortuus eſt, Ariæo renuntiate, viciſſe nos regem, neque quemquam amplius reſtare, quemadmodum videtis, qui aduerſus nos pugnet. Quod niſi vos veniſſetis, aduerſus ipſum regē perrexiſſemus. Simul Ariæo pollicemur, ſi huc venerit, nos ipſū regium in ſoliū collocaturos. Nam iis, qui prœlio ſuperiores euadunt, regnum etiam debetur. Quum hæc dixiſſet, nuntios ablegat, adiunctis Cheriſopho Lacedæmonio, & Theſſalo Menone. Nam Meno ipſe ſic volebat, quippe cui cum Ariæo & hoſpitij ius intercederet, & amicitiæ. Et hi quidem

A Ὡς μὲν οὖν ἠθροίσθη Κύρῳ τὸ Ἑλληνικὸν, ὁπότε ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ ἐπράχθη, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησε, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκοιμήθησαν, οἰόμενοι πάντα νικᾶν, καὶ Κῦρον ζῆν· ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ
B συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμποι σημανοῦντα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, οὔτ᾽ αὐτὸς φαίνοιτο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, συσκευασαμένοις ἃ εἶχον, καὶ ἐξοπλισαμένοις, προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν, ὡς Κύρῳ συμμίξειαν. ἤδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων, ἅμ᾽ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρανίας ἄρχων γεγονὼς, ἀπὸ Δαμαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ * Ταμών. οὗτοι ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πε- *Ταμώ.*
C φευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἴη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ὡρμῶντο· καὶ λέγοι, ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμείνειεν ἂν αὐτοὺς, εἰ μέλλοιεν ἥκειν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φαίη ἐπὶ Ἰωνίας, ὅθεν περ ἦλθε. ταῦτα * πυνθανόμενοι οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, βαρέως ἔφερον. *ἀκούοντες* Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν· ἀλλ᾽ ὤφελε μὲν Κῦρος ζῆν. ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ, ὅτι ἡμεῖς γε νικῶμεν βασιλέα, καὶ, ὡς ὁρᾶτε, οὐδεὶς ἡμῖν ἔτι μάχεται· καὶ εἰ
D μὴ ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἐὰν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασίλειον αὐτὸν καθιεῖν. τῶν γὰρ μάχην νικώντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί. ταῦτ᾽ εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους, καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα, καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀριαίου. οἱ μὲν

A ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε. τὸ δὲ στράτευμα ἐπορίζετο σῖτον, ὅπως ἐδύνατο, ἐκ τῶν ὑποζυγίων, κόπτοντες * τοὺς βοῦς καὶ ὄνους. ξύλοις δ' ἐχρῶντο, μικρὸν προϊόντες ἀπὸ τῆς φάλαγγος, οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, τοῖς τε οἰστοῖς, πολλοῖς οὖσιν (οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες ἐκβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως) καὶ τοῖς γέρροις, καὶ ταῖς ξυλίναις ἀσπίσι ταῖς Αἰγυπτίαις. πολλαὶ δὲ καὶ πέλται, καὶ ἅμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι. οἷς πᾶσι χρώμενοι, κρέα ἕψοντες ἤσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν. B καὶ ἤδη τε ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγοράν, καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες, οἱ μὲν ἄλλοι, βάρβαροι· ἦν δὲ αὐτῶν * Φαλῖνος εἷς Ἕλλην, ὃς ἐτύγχανε παρὰ Τισσαφέρνει ὤν, καὶ ἐντίμως ἔχων. καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν * περὶ τὰς τάξεις τε καὶ ὁπλομαχίαν. οὗτοι δὲ προσελθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας, λέγουσιν ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει, καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὅπλα, ἰόντας ἐπὶ C τὰς βασιλέως θύρας, εὑρίσκεσθαι ἤν τι δύνωνται ἀγαθόν. ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες. οἱ δὲ Ἕλληνες βαρέως μὲν ἤκουσαν· ὅμως δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν· ὅτι οὐ τῶν νικώντων εἴη τὰ ὅπλα παραδιδόναι· ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μέν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθε ὅ,τι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἥξω. ἐκάλεσε γάρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξῃρημένα. ἔτυχε γὰρ θυόμενος. ἔνθα δὲ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ μὲν ὁ Ἀρκάς, * πρεσβύτατος ὤν, ὅτι πρόσθεν D ἂν ἀποθάνοιεν, ἢ τὰ ὅπλα παραδοίεν. Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος, ἀλλ' ἐγώ ἔφη, ὦ Φαλῖνε, θαυμάζω πότερα ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὅπλα, ἢ ὡς διὰ φιλίαν [καὶ * δῶρα. εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν, ἀλλ' οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῷ ταῦτα χαρίσωνται; E πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· βασιλεὺς νικᾶν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτονε. τίς γὰρ αὐτῷ ἐστιν ὅστις τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς αὐτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ αὐτοῦ χώρᾳ, καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων· καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον οὐδ' εἰ παρέχοι ὑμῖν, δύναισθ' ἂν ἀποκτεῖναι. μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὁρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀγαθόν, εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή.

τοὺς

Φαλῖνος

ἀμφὶ

πρεσβύτερος

iter ſunt ingreſſi, quum Clearchus ſubſiſteret. Exercitus interea iumentis victitabat, vt poterat, ac boues & aſinos mactabat. Progreſſique parumper ab aciei loco, quo loco prœlium commiſſum fuerat, pro lignis vtebantur ſagittis, quarum magna erat copia, coactis iis, qui à rege perfugerant, vt eas euellerent; itemque cratibus, & ligneis ſcutis Ægyptiacis. Erant & cetræ paſſim, & plauſtra vacua, quibus vſi omnibus elixabant carnes, iiſque famem illo die leuabant. Etiam id erat temporis, quo forum maxima hominum multitudine frequens erat, quum à Rege ac Tiſſapherne caduceatores veniunt, alij quidem barbari, vnus Græcus Phalinus, qui apud Tiſſaphernem erat, & quidem honeſto loco, quod aciei ſtruendæ, & gladiatoriæ peritiam ſibi vindicaret. Hi quum acceſſiſſent, Græcorumque præfectos euocaſſent; mandare aiunt Regem, quia Cyro interfecto penes ſe victoria ſit, arma traderent, & regis ad portam profecti periculum facerent, ſi quid forte commodi poſſent impetrare. Hæc regij caduceatores aiebant: quę audita tametſi grauiter moleſteque Græci ferrent, Clearchus tamen id vnum reſpondit; non eſſe illorum, qui viciſſent, arma tradere. Verum vos duces, ait, hoc eis reſpondete, quod honeſtiſſimum & optimum vobis in mentem venerit: Ego mox reuertar. Nam vnus ex adparitoribus eum arceſſiuerat, vt exta iam exemta inſpiceret, quod id temporis forte rem ſacram faceret. Ibi Cleanor Arcas, natu maximus omnium, reſpondet; Prius ſe * moriturum, quam arma traderet. Proxenus vero Thebanus: Equidem miror, inquit, Phaline, vtrum ſic arma Rex poſtulet, vt qui vicerit, an amicitiæ ac munerum cauſſa. Nam ſi ea victorię nomine poſtulat, quid opus eſt ea petere? cur non potius ereptum venit? Sin perſuadendo putat ea ſe conſequuturum, dicat nobis, quid habituri milites ſint, vbi in hoc ei gratificati fuerint? Ad hæc Phalinus: Rex inquit, viciſſe ſe arbitratur, quia Cyrum occiderit. Nam quis eſt hominum, qui ſibi regnum hoc præterea vindicet? Vos etiam pro ſuis ducit, quos media in regione ſua concluſos tenet intra flumina traiectu difficillima; & aduerſus quos hominũ eam multitudinem ducere poteſt, quam vos ne perimere quidem poſſetis, ſi poteſtatẽ eius Rex vobis maxime faceret. Tum Xenophon Athenienſis: Nobis iam, inquit, Phaline, nullius boni, ceu vides, copia eſt, extra ſola hæc arma, & virtutem.

Græcos Rex arma tradere iubet.

morituros, quam arma tradituros.

Xenophon legato regio reſpondit.

» Quamobrē quamdiu arma retinebimus,
» virtutē vſui nobis fore putabimus: eadem
» ſi tradiderimus, veremur corpora nobis
» ereptum iri. Quamobrē non exiſtimes, ea
» nos bona, quæ ſola nobis reliqua ſunt, tra-
» dituros: ſed horum ipſorum ope, de bonis
» etiam veſtris pugnaturos. Quę quum Pha-
» linus audiiſſet: cum riſu: Tu quidem, ait,
» philoſophi ſpeciem præ te fers, adoleſcens,
» & non iniucunda quædam profers. Sed
» enim ſtultum te eſſe ſcito, ſi virtutem ac
» fortitudinem veſtram viribus regis ſupe-
» riorem fore ſperas. Alios autem nonnullos
ferebatur animis nonnihil remiſſis fuiſſe,
qui Cyro ſe fidos fuiſſe dicerēt; atque etiā
regi maximo cōmodo futuros, ſi recipere
ipſos in amicitiam vellet. Nam & in aliis
quibuſvis expeditionib⁹ adfuturos, in qui-
bus vſurus ipſorum eſſet opera; &, ſi debel-
lare Ægyptū vellet, vna cum ipſo eam ex-
pugnaturos. Interea Clearchus reuertēs,
ecquid iam reſpondiſſent, quærebat. Eius
ſermonem Phalinus excipiens: Horum in-
quit, alius aliud ait, Clearche. Tu quid di-
» cas, exponito. Et ille: Ego vero Phaline, ait,
» lubens te vidi, atq. itidem omnes hi, mea
» quidem ſentētia. Nam & tu perinde Græ-
» cus es, ac nos, qui tot numero ſumus, quot
» ipſe vides; & hoc rerum noſtrarum ſtatu
» conſilium abs te de eo, quod nobis agen-
» dum ſit illa in cauſſa, quam adfers, poſci-
» mus. Quamobrem per Deos immortales
» te obteſtamur, vt conſulas nobis, quod tibi
» pulcherrimum & optimum factu videbi-
» tur, & quod ſequuturis temporibus repeti-
» tum commemoratumque honorem tibi
» adferet: Phalinum videlicet, à rege miſ-
» ſum, vt Græcos arma tradere iuberet, hæc
» & illa ipſis conſuluiſſe. Scis autem neceſſa-
» rio futurum, vt eius conſilij, quod dederis,
» in Græcia mentio fiat. Hæc Clearchus ad-
iiciebat, quia vellet, illum ipſum, qui lega-
tionem regis obiret, hoc ipſis conſilij dare,
ne arma traderent, vt Græci ſpem meliorē
conciperēt. Phalinus autem ſecedens, vbi
reuertiſſet, præter ipſius opinionem hoc
» modo reſpondit: Ego, ſi vel vna ſpes de
» mille vobis eſt reliqua, fore vos ſaluos, ſi
» bellum cum rege geratis; hoc conſilij do,
» ne tradatis arma: Sin rege inuito nulla vo-
» bis ſpes ſalutis ſuperat, ſalutē amplectendā
» eſſe cōſulo, quacūque ratione poteritis. Ad
» ea Clearchus: Dicis tu quidē hæc, inquit.
» Verū noſtris verbis renuntiato, exiſtimare
» nos, ſi regi amicos eſſe oporteat, multo nos
» ipſi futuros vtiliores amicos, quum arma
» retinebimus, quā ſi alteri ea tradiderimus.

A καὶ ὅπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἰόμεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι· παραδόντες δ' ἂν ταῦτα, καὶ τῶν σωμάτων στερηθῆναι. μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἡμῖν ἀγαθὰ *ὄντα ἡμᾶς παραδώσειν· ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν *ἡμετέρων ἀγαθῶν μαχούμεθα. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε· καὶ εἶπεν· ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριστα. ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὤν, εἰ οἴει ἂν τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι τῆς βασιλέως δυνάμεως. B ἄλλους δέ τινας ἔφασαν λέγειν ὑπομαλακιζομένους, ὡς καὶ Κύρῳ πιστοὶ γένοιντο, καὶ βασιλεῖ γ' ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένοιντο, εἰ βούλοιτο φίλος γενέσθαι· καὶ εἴτε τι ἄλλο βούλεται χρῆσθαι, εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγκαταστρέψαιντ' ἂν αὐτῷ. ἐν τούτῳ καὶ Κλέαρχος ἧκε, καὶ ἠρώτησεν, εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δ' ὑπολαβὼν εἶπεν· οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπὲ, τί λέγεις; ὁ δ' εἶ- C πεν· ἐγώ σε, ὦ Φαλῖνε, ἄσμενος ἑώρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οὗτοι. σύ τε γὰρ Ἕλλην εἶ, καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες, ὅσους σὺ ὁρᾷς, ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι, συμβουλευόμεθά σοι, τί χρὴ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. σὺ οὖν πρὸς θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὅ,τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι, καὶ ὅ σοι τιμὴν οἴσει εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀναλεγόμενον, ὅτι Φαλῖνος ποτὲ πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως, κελεύ- D σων τοὺς Ἕλληνας τὰ ὅπλα *προδοῦναι, συμβουλευόμενος συνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε. οἶσθα δὲ, ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἃ ἂν συμβουλεύσῃς. ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπήγετο, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως πρεσβεύοντα συμβουλεῦσαι μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα, ὅπως εὐέλπιδες μᾶλλον οἱ Ἕλληνες εἶεν. Φαλῖνος *δὲ ὑποστρέψας, παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν ὧδε· ἐγὼ, εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σωθῆναι πολεμοῦν- E τας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα· εἰ μέντοι μηδεμιᾶς σωτηρίας ἐστὶν ἐλπὶς ἄκοντος βασιλέως, συμβουλεύω *σώζεσθαι ὅπῃ δυνατόν. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε ταῦτα, ὅτι ἡμεῖς οἰόμεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι, ἔχοντες τὰ ὅπλα, ἢ παραδόντες ἄλλῳ·

ὄντα ὑμῖν παρ.
τῶν ὑμετέρων
παραδοῦναι,
δὲ μεταστὰς καὶ ὑποστρ.
σώζεσθαι ὑμῖν ὅπῃ

εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον ἡμῖν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὅπλα, ἢ ἄλλοις παραδόντες. ὁ δὲ Φαλῖνος εἶπε· ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν. ἀλλὰ καὶ τάδε ὑμῖν ἐκέλευσεν εἰπεῖν βασιλεὺς, ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν αὐτοῦ, σπονδαὶ εἴησαν, προϊοῦσι δὲ καὶ ἀπιοῦσι, πόλεμος. εἴπατε οὖν καὶ περὶ τούτου, πότερα μενεῖτε καὶ σπονδαί εἰσιν, ἢ ὡς πολέμου ὄντος παρ᾽ ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος δ᾽ ἔλεξεν· ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτων, ὅτι καὶ ἡμῖν *ταῦτα δοκεῖ, ἅπερ βασιλεῖ. τί οὖν ταῦτ᾽ ἐστὶν, ἔφη ὁ Φαλῖνος. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· ἢν μὲν μένωμεν, σπονδαί· ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι, πόλεμος. ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε· σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέαρχος δὲ ταῦτα πάλιν ἀπεκρίνατο· σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ ἢ προϊοῦσι, πόλεμος. ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμαινε. Φαλῖνος μὲν δὴ ᾤχετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ παρὰ Ἀριαίου ἧκον, Προκλῆς καὶ Χειρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ ἔμεινε παρὰ Ἀριαίῳ. οὗτοι δ᾽ ἔλεγον, ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος. ἀλλ᾽ εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἥκειν ἤδη κελεύει τῆς νυκτός. εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς πρῲ ἀπιέναι φησίν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν· ἀλλ᾽ οὕτω χρὴ ποιεῖν, ἂν μὲν ἥκωμεν, ὥσπερ λέγετε· εἰ δὲ μὴ, πράττετε ὁποῖον ἄν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν. ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐδὲ τούτοις εἶπε. μετὰ δὲ ταῦτα, ἤδη ἡλίου δύνοντος, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς, ἔλεξε τοιάδε· Ἐμοὶ, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἰέναι ἐπὶ βασιλέα, οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ εἰκότως ἄρα οὐκ ἐγίγνετο. ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι ναυσίπορος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δ᾽ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἷόν τε. τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ *ἔστιν. ἰέναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους, πάνυ καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερὰ ἦν. ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν· ἀπιόντας δειπνεῖν, ὅ,τι τις ἔχει· ἐπειδὰν δὲ σημήνῃ τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὰν δὲ τὸ δεύτερον, ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ, ἕπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ὅπλα ἔξω. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἀπῆλθον, καὶ ἐποίουν οὕτω·

*ταυτὰ

*ἐστιν ἔχειν. ἰέναι

A Sin bellum cum ipſo gerendum erit, melius id geremus armis inſtructi, quam iiſdem alij traditis. Renuntiabimus hæc, ait Phalinus. ſed & illa dici Rex iuſſit, ſe vobis heic manentibus, fœdera; diſcedentibus ac progredientibus, bellum offerre. Quamobrem de hoc etiam reſpondete, num manendo iniri fœdera velitis, an bellum vos anteponere nuntiandum ſit? Et Clearchus: Hac etiam in parte, inquit, renuntiato, nobis eadem, quæ regi, videri. At quæ ſunt illa? ſubiecit Phalinus. Si manebimus, ait B Clearchus, fœdera nos facturos: ſin abeamus ac progrediamur, bellum. Et Phalinus iterum quærit: Fœderane, an bellum renuntiabo? Clearchus rurſum: Fœdera quidem manentibus; diſcedētibus autem, vel progredientibus, bellum eſto. Quid autem ipſe facturus eſſet, non ſignificabat. Quapropter Phalinus cum ſuis abibat. Procles vero, & Cheriſophus, ab Ariæo quum rediſſent, Menone apud Ariæum remanēte: aiebant dixiſſe Ariæum, multos Perſas ſibi C longe præſtare dignitate, qui laturi non ſint, vt rerum ipſe potiatur. Verum ſi vultis, inquiunt, cum ipſo diſcedere, noctu iam venire nos iubet: ſin autem, ſcire vos vult, prima ſe luce cras diſceſſurum. Et Clearchus: Sic faciendum eſt, inquit, ſi ad ipſum accedere volumus, quemadmodum vos dicitis: ſin autem, facite id, quod vobis maxime profuturum exiſtimatis. Ipſe quid facturus eſſet, non indicabat. Poſt hæc, ſole iam occidente, conuocatis prætoribus & cohortium præfectis, huiuſmodi quædam D loquutus eſt: Sacram mihi rem facieti, milites, expeditionis aduerſus regē ſuſcipiendæ cauſa, exta abdixerunt, & merito quidem. Nam vt ego iam comperio, medio inter regem & nos loco Tigris fluuius intereſt, qui nauibus tantum traiici poteſt: ideoq. traiici à nobis abſq. nauigiis haudquaquam poterit, quod à nauibus deſtituimur. Heic autem fieri non poteſt vt ſubſiſtamus, quod commeatus nos deficit. Ceterum de profectione ad amicos Cyri, auE ſpicata nobis exta inprimis obtigerunt. Quamobrē ſic res eſt agenda: abite, ac cœnam pro copia quiſque ſua capite: deinde quum eo modo, quo quieſcendi tempus ſignificatur, datum cornu ſignum fuerit, colligite res veſtras: quum ſignum alterū dabitur, iumentis eas imponite: ad ſignum tertium, ducentem ſic ſequimini, vt ſecundum flumen iumenta ſint, exterius armati. Quæ quū duces audiiſſent, itemq. præfecti cohortium, abeunt, & imperata faciunt.

Atque ex hoc tempore Clearchus imperium obtinebat, parebant illi, non quod eum ad hoc delegiſſent, ſed quia viderent ſolum ſic ſapere, vt principem in exercitu virum oporteat, quum alij rerũ vſum nullum haberent. Iter, quod ab Epheſo Ioniæ oppido, ad prœlij tempus vſq. confecerãt, caſtris XCIII abſoluerant, quæ paraſangæ ſunt ICXXXV, ſtadia vero XVICIↃ, & L. A pugna dicebantur Babylonem vſq. reſtare tria millia ſtadiorum & ſexaginta. Inde quum adueſperaſſet, Miltocythes Thrax cum XL equitibus, & circiter CCC è Thracia peditibus, ad regem perfugit. Ceterorum dux erat Clearchus, quemadmodum conuenerat. Qui quum eum ſequerentur, ad caſtra prima perueniũt prope Ariæum, & ipſius exercitum, circa medium noctis. Quumque armatorũ acies inſtructa eſſet, Græcorũ prætores, & præfecti cohortium, apud Ariæum conueniunt; & tam Græci, quam Ariæus, cum aliis apud hunc dignitate præſtantiſſima viris, iuramento confirmant: non proditùros ſe mutuo, ſed in ſocietate conſtanter permanſuros; addentibus hoc ſacramẽtum barbaris, ſine fraude ſe itineris duces futuros. Hæc ſacramenta ſic conceperunt, vt apro, tauro, lupo, ariete, mactatis; Græci gladium, barbari haſtã in ſcutum tingerent. Poſteaquam fidei ſacramento ſe obligaſſent, Clearchus inquit: » Age vero, mi Ariæe, quando eadem nobis » & vobis expeditio ſuſcipitur, dic mihi, » quæ ſententia tua ſit de itinere: eadem ne » redeundum nobis via ſit, qua venimus, an » aliam animaduertiſſe tibi potiorem videris? Et Ariæus: Si viã, qua venimus, inquit, fuerimus ingreſſi, omnes fame peribimus: » quippe qui commeatum nullum habea» mus. Nam totis denis ſeptenis caſtris pro» ximis ne tum quidem, quum huc pergere» mus, quidquam ex ipſa regione habere potuimus; & ſi quid ſane iſtic fuit, nos quum » iter illac faceremus, totum abſumſimus. » Iam vero cogitamus via longiore qui» dem illa proficiſci, ſed in qua commea» tus nobis haud deerit. Ac caſtra qui» dem prima, quam fieri poterit, longiſ» ſime promouenda erunt; vt quammaxi» me regiis à copiis diuellamur. Nam ſi ſe» mel bidui vel quatridui ab ipſis itinere » abfuerimus, non iam Rex amplius nos ad» ſequi poterit. Nam paruis cum copiis ſe» qui nos minime audebit, & magno cum » exercitu celeriter progredi non poterit, » atque etiam fortaſſe commeatus inopia la» borabit. Hæc mea, inquit, ſententia eſt.

Quantum iter Græci confecerint ante pugnam.

Ariæi de profectione conſilium.

A καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἦρχεν, οἱ δὲ ἐπείθοντο, οὐχ ἑλόμενοι, ἀλλ' ὁρῶντες, ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν. ἀριθμὸς δὲ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἦλθον ἐξ Ἐφέσου, τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης, σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐνενήκοντα, [παρασάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα * καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι. ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέγοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα, στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τρισχίλιοι. ἐντεῦθεν δή, B ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης μὲν ὁ Θρᾷξ, ἔχων τούς τε ἱππέας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τετταράκοντα, καὶ τῶν πεζῶν Θρᾳκῶν ὡς τριακοσίους, ηὐτομόλησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο, κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἵποντο. καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρὰ Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου στρατιὰν, ἀμφὶ μέσας νύκτας, καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὅπλα, συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρὰ Ἀριαῖον, καὶ ὤμοσαν οἵ τε Ἕλ- C ληνες, καὶ Ἀριαῖος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι, μήτε προδώσειν ἀλλήλους, σύμμαχοί τε ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν, καὶ ἡγήσεσθαι ἀδόλως. ταῦτα δ' ὤμοσαν, σφάξαντες κάπρον, καὶ ταῦρον, καὶ λύκον, καὶ κριὸν, εἰς ἀσπίδα βάπτοντες οἱ μὲν Ἕλληνες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην. ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· ἄγε δή, ὦ Ἀριαῖε, ἐπείπερ ὁ αὐτὸς ἡμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ὑμῖν, εἰπὲ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας. πότερον ἄπιμεν ἥνπερ ἤλθομεν, ἢ ἄλ- D λην τινὰ ἐννενοηκέναι δοκεῖς ὁδὸν κρείττω; ὁ δ' εἶπεν· ἣν μὲν ἤλθομεν ἀπιόντες, * πάντως ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα. ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο ἰόντες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἴχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δέ τι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. νῦν E δ' ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθμοὺς, ὡς ἂν δυνώμεθα, μακροτάτους, ἵνα ὡς πλεῖστον ἀποσπασθῶμεν τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος. ἢν γὰρ ἅπαξ δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. ὀλίγῳ μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι. [πολὺν δ' ἔχων στόλον, οὐ δυνήσεται] ταχὺ πορεύεσθαι. * ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. ταύτην, ἔφη, γνώμην * ἔχω.

παντελῶς

ἔχω ἐγνω-κ. ὤ

Ceterum

ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη, ἢ ἀποδρᾶναι, ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡλίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν. ἔτι δὲ ἀμφὶ δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὁρᾶν ἱππέας. καὶ τῶν τε Ἑλλήνων οἳ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες, εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος (ἐτύγχανε γὰρ ἐφ᾽ ἁμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέτρωτο) καταβὰς ἐθωρακίζετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. ἐν ᾧ δὲ ὡπλίζοντο, ἧκον λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποί, ὅτι οὐχ ἱππεῖς εἰσιν, ἀλλὰ ὑποζύγια νέμοιτο. καὶ εὐθὺς ἔγνωσαν πάντες, ὅτι ἐγγύς που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεύς. καὶ γὰρ ὁ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμαις οὐ πρόσω. Κλέαρχος δὲ, ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγεν· (ᾔδει γὰρ καὶ ἀπειρηκότας τοὺς στρατιώτας, καὶ ἀσίτους ὄντας· ἤδη δὲ καὶ ὀψὲ ἦν) οὐ μέντοι οὐδ᾽ ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν· ἀλλ᾽ * εὐθύωρον ἄγων, ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας τοὺς * πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα. οἱ μὲν οὖν πρῶτοι * ὁμοίως τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύοντο, οἱ δ᾽ ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες, ὡς ἐτύγχανον ἕκαστοι ηὐλίζοντο, καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν. ὥστε οἱ μὲν ἐγγύτατα τῶν πολεμίων καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων. δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὑστεραίᾳ ἐγένετο. οὔτε γὰρ ὑποζύγιον ἔτι οὐδὲν ἐφάνη, οὔτε στρατόπεδον, οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. ἐξεπλάγη δὲ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύματος· ἐδήλωσε δὲ τοῦτο, οἷς τῇ ὑστεραίᾳ ἔπραττε. προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης, καὶ τοῖς Ἕλλησι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος, καὶ δοῦπος ἦν, οἷον εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γίγνεσθαι. Κλέαρχος δὲ Τολμίδην Ἠλεῖον, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων παρ᾽ ἑαυτῷ κήρυκα, ἄριστον τῶν τότε, τοῦτον ἀνειπεῖν ἐκέλευσε, σιγὴν κατακηρύξαντα, [ὅτι * προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες, ὃς ἂν τὸν ἀφέντα * τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα καταμηνύσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον ἀργυρίου. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη, καὶ οἱ ἄρχοντες σῷοι. ἅμα δὲ ὄρ-

Margin: συνεγγὺς ἄγει. — ὁμοίως πρ. τ. ἐστρατοπεδεύοντο. — τὸν φίλον, Consule [illegible].

A Ceterum hoc de ducẽdo exercitu conſiliũ ad nihil aliud quã ad receſſum & fugã accõmodatũ erat. Verumenimvero fortuna melius ducis eſt officio functa. Nã vbi primũ illuxiſſet, ſic iter faciebãt, vt ſolẽ haberẽt ad dextrã. Exiſtimabant enim, occidẽte ſole ad vicos agri Babylonici ſe peruenturos; in quo ſane haudquaquã falſi ſunt. Verum circa veſperam hoſtiles equitũ copias videre viſi ſunt. Quare tũ Græci, qui extra ordines incedebãt, curſu ſe ad eos receperunt: tum Ariæus, qui forte curru faciebat B iter, quod vulneratus eſſet, deſcendens de eo, lorica ſe muniebat vna cũ ſuis. Interea dũ armis illi ſe induerẽt, ſpeculatores præmiſſi redeũt, ac non equites hos eſſe renũtiant, ſed iumẽta paſtum quærentia. Quapropter omnes animaduertebant, regem alicubi in propinquo habere caſtra. Nam & fumus nõ magno ex interuallo in vicis cõſpiciebatur. Ibi Clearchus, tametſi in hoſtem nõ duceret, quod norat, milites tantũ non animos deſpondiſſe, atq. etiam adfligi inedia; quum præterea dies quoq. decli- C naſſet admodum: non tamen etiã deflectebat, quod caueret, ne fugere videretur; ſed recto ducens tramite, ſole iam occidente, cũ iis, qui erant in fronte, proximis in vicis caſtra locat. Erant autẽ ex illis ab agmine regio direpta etiã ipſa ædificiorũ ligna. Ac primi quidẽ * qualiquali ſane modo caſtra ſunt metati: poſteriores quia nocte obſcura venerant, quo forte quilibet loco erat, cubabant; ac mutuo ſe adpellando tantum clamorem excitabãt, vt is ab hoſtib. etiam D audiretur. Quo factum eſt, vt hoſtiũ proximi ſuis è tẽtoriis fugerent. Satis hoc poſtridie animaduerſum fuit. Nam neq. iumentũ vllum vſquam adparuit, neque caſtra, neq. fumus vllus in proximo. Quin & rex ipſe noſtri exercitus receſſu, quemadmodũ videbatur, perterritus fuit: idq. ſatis declarauit iis quæ altero die fecit. Sed tamen eadem nocte procedente, Græcos etiam terror ac tumultus quidã inuaſit, tantusq. ſtrepitus erat, quantũ eſſe conſentaneum eſt tum, quum terror aliquis incidit. E Clearchus vero Tolmidem Eleum, quem longe præſtantiſſimum eius temporis præconem apud ſe forte tunc habebat, pronũtiare iuſſit, ſilentio prius indicto: „Significare duces omnibus, eum, qui auctorẽ * immiſſi exercitui terroris indicarit, pro mercede talentum argenti accepturum. „Id poſteaquam proclamatum per præconem fuit, intellexere milites terrorem vanum fuiſſe, ac duces ſaluos eſſe. Sub primam

Margin: Magnitudo animi in Clearcho. — Lectio marginis. — Lectio marginis.

A lucẽ Clearchus Græcis imperat, vt armati illũ in ordinẽ ſe collocarent, quo in prœlio priori conſtiterãt. Ceterũ quod paullo ante ſcripſi, regẽ hoc aduentu noſtro exterritũ fuiſſe; id ſane manifeſtũ erat. Nã miſſis ad nos quibuſdã pridie eius diei, poſtulabat arma ſibi tradi: tunc vero ſub ortũ ſolis per caduceatores de fœderibus agebat. Illi quum ad primas excubias veniſſent, duces quærere ſe aiebãt. Quod vbi renunciatũ à cuſtodib. eſſet, forte Clearchus id tẽporis ordines luſtrãs, cuſtodib. ait; mandarẽt eis, vt opperirentur, donec ſibi otiũ eſſet. Quũ autẽ ſic inſtruxiſſet exercitum, vt omni ex parte pulcherrimã denſæ phalangis ſpeciẽ exhiberet, nec quiſquã inermis eſſet in cõſpectu: nuntios arceſſit, ac tũ ipſe progreditur aliquantũ cũ parte militum ſuorum armis inſtructiſſima, viſuq. pulcherrima; tũ

Regi metus à Græcis incutitur.

» aliis hæc ducib. denuntiat. Poſteaquam ad
» nuntios peruentum eſſet, ecquid vellẽt, in-
» terrogat. Reſpõdent illi, miſſos eſſe homi-
» nes idoneos ineundorũ fœderũ cauſſa, qui
» & Græcis renuntiare mãdata regis poſſent,
» & Græcorũ mandata regi. Quibus Clear-
» chus: Ergo renuntiate regi, ait, primũ prœ-
» lio decertandum eſſe. Nam & prandium
» nuſquam nobis eſt, & nemo eſt hominum,
» qui apud Græcos mentionẽ facere fœde-
» rũ audeat, niſi ſi prandiũ præbeat. His nũtij auditis abequitant, ac ſtatim redeunt: de quo ipſo perſpici poterat, in propinquo regẽ alicubi eſſe, vel quẽdam aliũ, cui huius
» rei perficiendæ negotiũ datum eſſet. Re-
» ſpõdent autem, regi videri æqua eſſe, quæ
» proponerent: itaq. venire ſe cum ducib. iti-
» nerũ, qui eos, ſi fœdera inirẽtur, ducturi ad
» illa eſſent loca, vbi cõmeatum abunde ha-
» bituri eſſent. Quos viciſſim Clearchus
» interrogabat, an iis tãtum fœdera pollice-
» retur, qui ad ipſum ituri ac redituri eſſent:
» an futurũ ſit, vt omnes iiſdẽ fœderib. cõ-
» prehẽdantur? Reſpõdent illi, pacem omni-
bus promitti, quouſq. à vobis propoſita ad
» regem referantur. Quæ quum dixiſſent, Clearchus, nõnihil ſummotis ipſis, de tota re conſultabat; decretumq. eſt, quam primum fœdera ineunda eſſe, vt pacate perueniri ad capiendum commeatum poſſet.
„ Idem ſibi placere Clearchus aiebat. ſed ta-
„ men hoc decretũ noſtrum confeſtim ipſis
„ nõ ſignificabo, ſed cunctabor aliquamdiu,
„ donec legati vereãtur, ne fœderum ineun-
„ dorum ratio à nobis repudietur. Equidem
„ noſtros etiam milites eodem in metu futu-
„ ros arbitror. Poſteaquam viſum eſt illi eſſe commodum, percuſſurum ſe fœdus ait,

A θρῳ πρῲ ἤγγελε Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὅπλα τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας, *ὥσπερ εἶχον, ὅτε ἦν ἡ μάχη. ὃ δὲ δὴ ἔγραψα, ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ ἐφόδῳ, τῷδε δῆλον ἦν. τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων, τὰ ὅπλα παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπονδῶν. οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας, ἐζήτουν τοὺς ἄρχοντας. ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ προφύλα- ἦν

B κες, Κλέαρχος τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπισκοπῶν, εἶπε τοῖς προφύλαξι, κελεύειν τοὺς κήρυκας περιμένειν, ἄχρις ἂν σχολάσῃ. ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στράτευμα, ὥστε καλῶς ἔχειν ὁρᾶσθαι πάντῃ φάλαγγα πυκνήν, τῶν δὲ ἀόπλων μηδένα καταφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, καὶ αὐτός τε προῆλθε τούς τε εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ εὐειδεστάτους τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς ταῦτα ἔφρασεν. ἐπεὶ δὲ πρὸς τοῖς ἀγγέλοις ἦσαν, ἠρώτα

C τί βούλοιντο. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι περὶ σπονδῶν ἥκοιεν ἄνδρες, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται τά τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἕλλησιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, βασιλεῖ. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ἀπαγγέλλετε τοίνυν αὐτῷ, ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον. ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν τοῖς Ἕλλησι λέγειν, μὴ πορίσας ἄριστον. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαυνον, καὶ ἧκον ταχύ· ᾧ καὶ δῆλον ἦν, ὅτι ἐγγύς που ἦν βασιλεύς, ἢ ἄλλος τις, ᾧ ἐπετέτακτο ταῦ-

D τα πράττειν. ἔλεγον δέ, ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἥκοιεν ἡγεμόνας ἔχοντες, οἳ αὐτούς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔνθεν ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' ἠρώτα, εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσιν, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσονται σπονδαί· οἱ δὲ πᾶσιν ἔφασαν, μέχρις ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγγελθῇ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μεταστησάμενος αὐτοὺς ὁ Κλέαρχος, ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει ταχὺ τὰς σπον-

E δὰς ποιεῖσθαι, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ λαβεῖν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε· δοκεῖ μὲν καὶ ἐμοὶ ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γε ἀπαγγελῶ, ἀλλὰ διατρίψω, ἔστ' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἄγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι. οἶμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο,

καὶ εὐθὺς ἡγεῖσθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια· καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο. Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο, τὰς μὲν σπονδὰς ποιησόμενος, τὸ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὠπισθοφυλάκει. καὶ ἐνετύγχανον τάφροις καὶ αὐλῶσι πλήρεσιν ὕδατος, ὡς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οἳ ἦσαν ἐκπεπτωκότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον. καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν ὡς ἐπεστάτει, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον * ἔπαισεν ἄν, καὶ ἅμα αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων, ὥστε πᾶσιν αἰσχύνην εἶναι, μὴ οὐ σπουδάζειν. καὶ ἐτάχθησαν μὲν πρὸς αὐτὸν οἱ τριάκοντα ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἑώρων σπουδάζοντα, προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπτεύων μὴ αἰεὶ οὕτω πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· (οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἵα τὸ πεδίον ἄρδειν) ἀλλ' ἵνα πολλὰ τὰ ἄπορα φαίνοιτο τοῖς Ἕλλησιν εἶναι εἰς τὴν πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπώπτευεν ἐπὶ τὸ πεδίον τὸ ὕδωρ ἀφεικέναι. πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. ἐνῆν δὲ σῖτος πολύς, καὶ οἶνος φοινίκων, καὶ ὄξος ἑψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν. αὗται δὲ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, * οἵας μὴ ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο· αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκείμεναι, ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσιαι * τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ἡ δὲ ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε. τὰς δὲ * τινες ξηραίνοντες, τραγήματα ἀπετίθεσαν. καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἡδὺ μέν, κεφαλαλγὲς δέ. ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τό, τε εἶδος, καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς ἡδονῆς. ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγές. ὁ δὲ φοῖνιξ, ὅθεν ἐξαιρεθείη ὁ ἐγκέφαλος, ὅλος * αὐαίνετο. ἐνταῦθα δὲ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς. καὶ παρὰ μεγάλου βασιλέως ἧκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφός, καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἵποντο. ἐπεὶ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶ-

Marg.: ἔπαιεν αὐτὸς, καὶ — οἵας μὴ — κάλλους τε μεγέθους· — ἐξηραίνετο.

A ſtatimque duci ad commeatum parandum ſe iuſſit. Præibant illi. Clearchus fœdera percuſſurus, copiis inſtructis iter faciebat, quarum ipſe partem vltimam cuſtodiebat. Incidunt autẽ in foſſas & alueos aqua plenos, quos abſque pontibus tranſire nõ poterant. Sed tamẽ eos palmarum adiumento traiiciebant, quæ partim humi ſtratæ iacebant, partim ab ipſis cædebantur. Atque heic animaduerti poterat, quo pacto Clearchus præeſſet. Nam manu læua tenebat haſtam, dextra baculum: ac ſi quis ei videB retur illorum, quibus hoc negotij dederat, ignauius ſe gerere; mox idoneum eligens, illum alterum remouebat: quum quidem ipſe deſcenderet in cœnum, cum aliis manum operi admoueret. Quo fiebat, vt omnes dedecori ſibi fore ducerent, ſi non & ipſi magno ſtudio rem maturarẽt. Quamquam autem apud ſe triginta tantum annos natos conſtituiſſet, tamen etiam ætate prouectiores, poſteaquam Clearchum maturantem opus viderunt, & ipſi manus admouerunt. Multo certe magis Clearchus C feſtinabat, quod foſſas in hunc modum non ſemper aqua plenas eſſe ſuſpicaretur: quippe quum illud anni tempus non eſſet, quo campi rigari ſolerent. Exiſtimabat nimirum regem idcirco aquam campo immiſiſſe, quo multa Græcis in itinere difficultatem adlatura viderentur. Confecto itinere, ad vicos veniunt, è quibus duces viæ commeatum capiendum eſſe demonſtrauerant. Erat heic magna frumenti copia, & vinum expreſſum de palmulis, cum aceto, quod de iiſdem palmulis decoctum D erat. Hæ palmarum glandes, cuiuſmodi * [non] inuenias in Græcia, famulis reſeruabantur. Quæ autem dominorum in vſum ſeruabantur, delectæ cum cura erant, admirabili tum pulchritudine, tum magnitudine. Adſpectu nihil ab electro differebant. Nonnullas exſiccatas pro bellariis repoſuerant. Et erant ad potum ſuaues quidem illæ, ſed capitis tamen dolorem excitabant. Hoc loco primum milites etiã medulla palmæ veſci cœperunt, multis & genus ipſum, & propriam quamdam in hoc E cibo ſuauitatem admirantibus. Sed tamen idem hoc etiam capiti vehementer infeſtum erat. Palma ipſa, cui medulla eſſet ademta, prorſus exareſcebat. Tres heic dies commorati ſunt, & interea Tiſſaphernes à magno rege venit, cum coniugis regiæ fratre, ac tribus aliis Perſis, quos multi ſerui ſequebantur. His quum duces Græcorum obuiam proceſſiſſent, prior Tiſſa-

Marg.: *Clearchus qua ratione ſuos excitarit.* — *Abeſt à lectione marginis.*

phernes hæc per interpretem loquutus eſt: Equidem, Græci, proximus veſtræ ſum Græciæ, & quia videbam vos in multa & inexplicabilia mala incidiſſe; reperiũdum mihi aliquid duxi, ſi qua ratione petere à rege poſſem, vt vos per ipſum mihi liceret ſaluos in Græciã reducere. Pro quo quum intelligerem, tum vos, tum Græciam vniuerſam erga me non ingratam fore: petij hoc à rege, ſimulque dixi, iure ipſum hac in parte mihi gratificaturum, qui primus de Cyri expeditione ad ipſum retulerim, & vna cum nuntio mecum etiam adtulerim copias auxiliares; ac ſolus ex iis, qui oppoſiti Græcis fuere, nõ fugerim; ſed aciem perruperim, ac cum rege veſtris in caſtris me coniunxerim, in quæ rex Cyro iam interfecto venerat: qui denique barbaros ex parte Cyri cum iis ipſis, quas nunc mecum habeo, fidiſſimas ipſi, copiis proſequutus fuerim. Itaque mihi pollicitus eſt, ſe de his deliberaturum. Sed tamen quæri ex vobis iuſſit, quamobrem aduerſus ipſum arma ceperitis. Equidem vobis ſuadeo, moderate reſpondeatis; vt mihi facilius ſit, quantum quidem potero boni, vobis ab ipſo impetrare. Ad quæ verba Græci nonnihil ſecedentes, quum inter ſe conſultaſſent, Clearchi verbis in hanc ſententiam reſpondent; Nos neque propterea coiuimus, vt bellum regi faceremus, neque aduerſus regem profecti ſumus: ſed, quod ipſe noſti, multos Cyrus prætextus ac tergiuerſationes inueniebat, vt & vos imparatos offenderet, & nos huc perduceret. Poſteaquam vero circumuentum iam ipſum difficilibus periculis videremus, Deos atque homines reueriti ſumus, ne ipſum deſereremus; præſertim qui ſuperioribus temporibus ipſius beneficia non fuiſſemus aſpernati. Poſteaquam Cyrus è viuis exceſſit, neque de regno cum rege contendimus; neque quidquam habuimus cauſſæ, cur ipſius agrum infeſtare vellemus; nec eum tollere de medio cupimus, modo liceat domum ſine cuiuſquam moleſtia redire. Quod ſi quis iniurius erit, in hunc cum Deum ope vindicare conabimur. Si quis etiam prior beneficiis nos proſequatur, ab illo ſuperari nos benefaciendo pro viribus noſtris haud patiemur. Hæc Clearchus; quæ Tiſſaphernes quum audiiſſet, inquit: Equidem hæc regi nuntiabo, viciſſimque mandata ipſius vobis. Sunto autem induciæ, donec ego rediero. Itidem forum vobis nos ſuppeditabimus. Poſtridie non rediit: quæ res ſane ſollicitos Græcos habuit.

Excuſatio Clearchi ad Regem & Tiſſaphernem.

A τιν Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι· καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ κακὰ καὶ ἀμήχανα πεπτωκότας, εὕρημα ἐποιησάμην εἴ πως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναί μοι ἀποσῶσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑμᾶς. οἶμαι γὰρ οὐκ ἀχαρίστως μοι ἕξειν οὔτε πρὸς ὑμῶν, οὔτε πρὸς τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης. ταῦτα δὲ γνοὺς ᾐτούμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ, ὅτι δικαίως ἄν B μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ Κῦρόν τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἤγγειλα, καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμην, καὶ μόνος τῶν κατὰ τοὺς Ἕλληνας τεταγμένων οὐκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν τῷ ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτεινε· καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους ἐδίωξα σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οἵπερ αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετό μοι * βουλεύσασθαι. ἐρέσθαι δέ με ὑμᾶς C ἐκέλευσεν ἐλθόντα, τίνος ἕνεκα ἐστρατεύσατε ἐπ' αὐτόν. καὶ συμβουλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα μοι εὐπρακτότερον ᾖ, ἐάν τι δύνωμαι ἀγαθὸν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ διαπράξασθαι. πρὸς ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο, καὶ ἀπεκρίναντο. Κλέαρχος δ' ἔλεγεν· Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς βασιλεῖ πολεμήσοντες, οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα· ἀλλὰ πολλὰς προφάσεις Κῦρος εὕρισκεν, ὡς καὶ σὺ D εὖ οἶσθα, ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάστους λάβοι, καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀναγάγοι. ἐπεὶ μέντοι ἤδη ἑωρῶμεν αὐτὸν ἐν δεινῷ ὄντα, ᾐσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προδοῦναι αὐτόν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ Κῦρος τέθνηκεν, οὔτε ἀντιποιούμεθα βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς, οὔτ' ἔστιν οὗ ἕνεκ' ἂν βουλοίμεθα τὴν βασιλέως χώραν κακῶς ποιεῖν. οὐδ' αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἂν ἐθέλοιμεν, πορευοίμεθα δ' ἂν οἴκαδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυποίη. ἀδικοῦντα μέντοι E πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι. ἐὰν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εὖ ποιῶν ὑπάρχῃ, καὶ τούτου εἴς γε δύναμιν οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ἀκούσας δὲ Τισσαφέρνης, ἔφη· Ταῦτα ἐγὼ ἀπαγγελῶ βασιλεῖ, καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου. μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἥκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων. ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς παρέξομεν. καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἧκεν· ὥσθ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον·

* βουλεύσεσθαι

Τῇ δὲ τρίτῃ ἥκων ἔλεγεν, ὅτι διαπεπραγμένος ἥκοι παρὰ βασιλέως, δοθῆναι αὐτῷ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πάνυ πολλῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οὐκ ἄξιον εἴη βασιλεῖ, ἀφεῖναι τοὺς ἐφ' ἑαυτὸν * στρατευσαμένους. τέλος δ' εἶπε· καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν, ἦ μὴν φιλίαν ὑμῖν παρέξειν τὴν χώραν, καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀγορὰν παρέχοντας. ὅπου δ' ἂν μὴ παρέχωμεν ἀγορὰν, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τὰ ἐπιτήδεια. ὑμᾶς δ' αὖ ἡμῖν δεήσει ὀμόσαι ἦ μὴν * πορεύσεσθαι ὡς διὰ φιλίας ἀσινῶς, σῖτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὁπόταν μὴ παρέχωμεν ἀγορὰν· ἐὰν δὲ παρέχωμεν ἀγορὰν, ὠνουμένους ἕξειν τὰ ἐπιτήδεια. ταῦτα ἔδοξε, καὶ ὤμοσαν, καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρνης, καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς, τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς, καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων. μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε· νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὰν δὲ διαπράξωμαι ἃ δέομαι, ἥξω συσκευασάμενος, ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀρχήν. μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνην οἵ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος, ἐγγὺς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι, ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖοι, καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τινες * παραθαρρύνοντές τε καὶ δεξιὰς ἔνιοι παρὰ βασιλέως φέροντες, μὴ μνησικακήσειν βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας, μηδὲ ἄλλου μηδενὸς τῶν παροιχομένων. τούτων δὲ γιγνομένων, ἔνδηλοι ἦσαν οἱ περὶ τὸν Ἀριαῖον ἧττον τοῖς Ἕλλησι προσέχοντες τὸν νοῦν. ὥστε * καὶ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκεν, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς· τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι περὶ παντὸς ἂν ποιήσαιτο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος ᾖ ἐπὶ βασιλέα στρατεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν, διὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτῷ τὸ στράτευμα· ἐπειδὰν δὲ πάλιν ἁλισθῇ αὐτῷ ἡ στρατιὰ, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν. ἴσως δέ που ἢ * ἀποσκάπτει τι, ἢ ἀποτειχίζει, ὡς ἄπορος ᾖ ἡ ὁδός. οὐ γάρ ποτε ἑκών γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι,

στρατευομένοις.

πορεύσεσθε

παρεθάρρυνόν τε

καὶ διὰ τοῦτο τ. μ. π. τῶν Ἑλλ. οὐκ ἤρεσκον,

κατασκάπτει

A Die tertio quum veniſſet, ait perfeciſſe ſe apud regem, vt ſibi facultas Græcos incolumes domum reducendi conceſſa ſit; tametſi quamplurimi fuiſſent, qui contradicerent, non ex regis eſſe dignitate, qui aduerſus ipſum arma cepiſſent, dimittere. Ad extremum: Licet iam, ait, fidem à nobis accipiatis, certo nos ditionem regis pacatam vobis reddituros; & ſuppeditato commeatu, ſine fraude vos ducturos in Græciam: Sicubi forum non ſuppeditauerimus, poteſtatem vobis faciemus, B commeatum ex regione noſtra ſumendi: Vos viciſſim nobis iureiurãdo ſanctè pollicebimini, tamquam per regionem amicorum, ſine vllo damno vos iter facturos; ac ſi forum non præbuerimus, eſculenta & potulenta ſumturos: ſin forum inſtituatur, commeatum pretio numerato redemturos. Decreta ſunt hæc, & iureiurando ſancita; quum Tiſſaphernes, & coniugis regiæ frater, Græcorum ducibus ac præfectis cohortium manus dextras porrigerent, ac viciſſim à Græcis acciperent. C Poſt hæc Tiſſaphernes: Equidem, ait, ad regem me iam confero. Poſteaquam vero perfecero, quæ perfici neceſſe erit; redibo, paratis omnibus, deductum vos in Græciam, & meam in prouinciam memet receptum. Hinc iam & Græci, & Ariæus, caſtris in proximo locatis, Tiſſaphernem amplius xx diebus opperiebãtur. Interea veniunt ad Ariæum fratres, & propinqui ceteri, itemque nonnulli Perſarum ad ipſius milites, qui animum eis addebant, nonnullis à rege D fidem datam ſignificantibus, non fore memorem eius iniuriæ regem, quod in armis cum Cyro fuiſſent, nec vllius alterius rei præteritæ. Quæ quum ita fierent, palam animaduerti poterat, Ariæum cum ſuis minus iam Græcis addictos eſſe: vt iam illud ipſum pleriſque Græcorum non placeret, qui Clearchum quum acceſſiſſent, ac duces ceteros: Quid, inquiunt, heic exſpectamus? ac neſcimus, nihil regem malle, quam nos perditos, vt Græcis etiam ceteris metum incutiat, ne aduerſus E ipſum arma capiant? Nimirum iam dedita opera nos heic retinere conatur, quum exercitum hinc inde diſperſum habeat. Verum quamprimum is deintegro collectus fuerit, fieri non poteſt quin nos adoriatur. Fortaſſis etiam alicubi vel foſſas ſtruit, vel munimenta, vt nobis iter nullum pateat. Neque enim fiet ipſo volente, vt nos in Græciam reuerſi nuntium adferamus,

Fœdus ſancitur cum Clearcho & Græcis.

„ tam exiguas copias noſtras regiam poten-
„ tiam non procul à portis eius fregiſſe, ac il-
luſo rege rediſſe. Clearchus autem iis, qui
hæc aiebant: Equidem, reſpondebat, hæc
omnia cum animo meo perpendo: ſed ta-
mē illud etiam cogito, ſi iam diſcedamus,
„ futurum, vt videamur ita voluiſſe diſcede-
„ re, quaſi bellum expetamus, & contra fœ-
„ dera facere velimus. Deinde forum nemo
„ nobis præbebit, neque frumentandi copia
„ ſuppetet. Præterea ducem itineris nemině
„ habebimus. Etiam Ariæus mox à nobis
„ deficiet, ſi hoc fecerimus. Quo fiet, vt ne-
„ minem amicum ſimus habituri reliquum:
„ ſed illi etiam futuri ſint hoſtes, qui prius a-
„ mici erant. Fluuius quidem num traiicien-
„ dus ſit nobis alius, haud ſcio: Euphratem
„ certe ſcimus, hoſte impediente, nullo mo-
„ do tranſiri poſſe. Nec equites habemus au-
„ xiliarios, ſi pugnam res poſcat. At hoſti tū
„ ampliſſimus, tum pretij quantivis equita-
„ tus eſt. Quemnam igitur interficiemus, ſi
„ maxime ſuperiores in pugna ſimus? certe
„ ſi vincemur, nemo ſaluus euadere poterit.
„ Equidem haud ſcio, cur regē perdere nos
„ cupientem iuſiurandum præſtare neceſſe
„ fuerit, ac dare dextram, Deosq. iuriſiurādi
„ teſtes implorare, datam denique tum Græ-
„ cis tum barbaris fidem irritā facere, quum
à tā multis ipſe auxiliis inſtructus ſit. Mul-
ta in hanc ſentētiam dicebat. Interea Tiſ-
ſaphernes cū copiis ſuis aderat, quaſi do-
mum profecturus, itemque cum copiis ſuis
Orontas. Etiam regis filiam Orontas, ma-
trimonio ſibi iūctam, ſecum ducebat. Ita-
que deinceps Tiſſapherne præeūte, ac fo-
rum ſuppeditante, proficiſcebantur. Co-
mitabatur & Ariæus Tiſſaphernem ac O-
rontam, cum Cyri copiis, quas de barbaris
Cyrus conſcripſerat; & erant illi cum Tiſ-
ſapherne & Oronta caſtra cōmunia. Græ-
ci, quum eos ſuſpectos haberent, ſeorſum
cum itineris ducibus ſuis pergebant. Sem-
per ita metabantur caſtra, vt aliquanto mi-
nus vna paraſanga ab ſe inuicem diſtarent.
Præterea cauebant alterutri ſibi ab alteris
tamquam hoſtibus, quæ res ſtatim ſuſpi-
cioni anſam præbuit. Nonnumquam inter
lignādum eodem loco, vel inter pabulan-
dum, vel colligēdum eius generis alia, ver-
beribus ſeſe multabāt. Quæ res & ipſa ini-
micitias excitabat. Quū caſtra ter habuiſ-
ſent, ad Mediæ murum perueniunt, quem
& ingreſſi ſunt, exſtructum opere lateri-
cio, & bitumine, quum latitudinem habe-
ret xx pedum, altitudinem c. longitudo
ferebatur eſſe paraſangarum xx, neque

Clearchi ſtulta prudentia. Vide Plutarchū in Artaxerxe.

Murus Mediæ quantus fuerit.

A ὡς ἡμεῖς τοσοίδε ὄντες νικῶμεν * τὴν βασιλέως δύναμιν ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ, καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν. Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα. ἐννοῶ δέ, ὅτι εἰ νῦν ἄπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι, καὶ παρὰ τὰς σπονδὰς ποιεῖν. ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς ἡμῖν παρέξει, οὐδ' ὅποθεν ἐπισιτιούμεθα· αὖθις δὲ ὁ ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται. καὶ ἅμα ταῦτα ποιούντων ἡμῶν εὐθὺς Ἀριαῖος ἀφεστήξει· B ὥστε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείψεται, ἀλλ' οἱ καὶ πρόσθεν ὄντες, πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. ποταμὸς δὲ εἰ μέν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἐστι διαβατέος, οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι, κωλυόντων πολεμίων. οὐ μὲν δὴ ἂν μάχεσθαι δέῃ, ἱππεῖς εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι· τῶν δὲ πολεμίων ἱππεῖς εἰσιν οἱ πλεῖστοι καὶ πλείστου ἄξιοι. ὥστε νικῶντες μὲν τίνα ἂν ἀποκτείναιμεν; ἡττωμένων δὲ μὴν οὐδένα οἷόν C τε σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα, ᾧ πολλὰ οὕτως ἐστὶ τὰ σύμμαχα, εἴπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ,τι * δεῖ αὐτὸν ὀμόσαι, καὶ δεξιὰν δοῦναι, καὶ θεοὺς ἐπιορκῆσαι, καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἕλλησι καὶ βαρβάροις. τοιαῦτα ἔλεγε πολλά. ἐν δὲ τούτῳ Τισσαφέρνης ἧκεν, ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὡς εἰς οἶκον ἀπιών, καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως ἐπὶ γάμῳ. ἐντεῦθεν δὲ Τισσαφέρνους ἡγουμένου, καὶ ἀγορὰν παρέχοντος D ἐπορεύοντο. ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος, ἔχων τὸ Κύρου βαρβαρικὸν στράτευμα, ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντᾳ, καὶ συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. οἱ δὲ Ἕλληνες ὑφορῶντες τούτους, αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν, ἡγεμόνας ἔχοντες. ἐστρατοπεδεύοντο δὲ ἑκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην, καὶ μεῖον· ἐφυλάττοντο δὲ οἱ ἀμφότεροι ὥσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν. ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ, καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα E συλλέγοντες, πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις. ὥστε καὶ τοῦτο ἔχθραν παρεῖχε. διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμούς, ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηδείας τεῖχος, καὶ παρῆλθον αὐτοῦ εἴσω. ἦν δὲ ᾠκοδομημένον πλίνθοις ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μῆκος δ' ἐλέγετο εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπεῖχε δ'

Βαβυλῶνος οὐ πολύ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας ὀκτώ, καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν, ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ', ἐζευγμένην πλοίοις ἑπτά. αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. κατετέτμηντο δ' ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται, μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους. τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας. καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν, A πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, B ᾗ ὄνομα Σιτάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνωσαν, ἐγγὺς παραδείσου καλοῦ καὶ μεγάλου, καὶ δασέος παντοίων δένδρων. οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα, οὐ μέντοι γε καταφανεῖς ἦσαν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὅπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἠρώτησεν ἄνθρωπός τις τοὺς προφύλακας, ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον. Μένωνα δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα, C παρὰ Ἀριαίου ὢν τοῦ Μένωνος ξένου. ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτός εἰμι, ὃν ζητεῖ, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος· ἔπεμψάν με Ἀριαῖος καὶ * Ἀρτάεζος, πιστοὶ ὄντες Κύρῳ, καὶ ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι. ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ * ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακήν, * ὅτι διανοεῖται λῦσαι αὐτὴν Τισσαφέρνης τῆς νυκτός, ἐὰν δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ D ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος. ἀκούσαντες ταῦτα, ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον, καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη, καὶ ἐφοβεῖτο σφόδρα. νεανίσκος δέ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας, εἶπεν ὡς οὐκ ἀκόλουθα εἴη, τό τε ἐπιθήσεσθαι, καὶ τὸ λύσειν τὴν γέφυραν. δῆλον γάρ, ὅτι ἐπιτιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει αὐτούς, ἢ ἡττᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ αὐτοὺς λύειν τὴν γέφυραν; οὐδὲ γάρ, ἂν πολλαὶ γέφυραι ὦσιν, ἔχοιμεν ἄν, ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν. ἂν E δ' αὖ ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ ἕξουσιν ἐκεῖνοι, ὅποι ἂν φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοηθῆσαι, πολλῶν ὄντων πέραν, οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται, λελυμένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἴη χώρα ἡ ἐν μέσῳ τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος.

Ἀρτάβαζος, — παρὰ — ὡς

procul à Babylone aberat. Inde caſtris alteris, quum paraſangas confeciſſent octo, binos alueos manu factos traiecere, ponte alterum, alterum nauigiis ſeptem iunctum. Ducti erant hi à Tigri fluuio, & ab his foſſæ per totam illam regionem erant deriuatæ, primæ maiores, deinde minores, tandem etiam exigui canales, cuiuſmodi ad panici ſegetem in Græcia ducuntur. Hinc ad Tigrim fluuium perueniunt, propter quem vrbs erat ingens & populoſa, cui nomen Sitaca, interuallo ſtadiorum XV à flumine remota. Heic ad vrbem Græci non procul ab horto caſtra locant, qui & elegans erat, & amplus, & multis arboribus denſus. Barbari quum Tigrim tranſiiſſent, conſpici amplius haud poterant. A cœna forte Proxenus & Xenophon pro caſtris ambulabant, quum quidam accedens, excubias primas interrogat, vbinam vel Proxenum vel Clearchum reperiret. de Menone non quærebat, quamquam ab Ariæo veniret, Menonis hoſpite. Quum reſpondiſſet Proxenus, ſe illum eſſe, quem quæreret: Ariæus, inquit, & * Artaozus, fideles olim Cyro, & vobis beneuoli, me miſerunt; cauendumque vobis eſſe denuntiant, ne barbari noctu vos adoriantur. Etenim numeroſæ copiæ in vicino vobis horto ſunt. Præterea vos hortantur, vt ad pontem Tigris fluminis præſidium mittatis. Nam Tiſſaphernes noctu eum ſoluere cogitat, vt, ſi fieri poſſit, non tranſeatis; ſed medio inter Tigrim & alueum loco intercludamini. Quæ quum illi audiſſent, ducunt hominem ad Clearchum; & quæ diceret, exponunt. Perturbatus ille hoc nuntio, mirifico in metu erat: quum adoleſcens quidam ex iis, qui aderant, re conſiderata, nequaquam eſſe aiebat conſentanea, quod diceretur ipſos adoriturus Tiſſaphernes, & pontem etiam ſoluturus. Nam neceſſe eſt, eos, ſi nos adoriantur, vel vincere vel vinci. Si ergo vicerint, quid opus eſt pontem ſoluere? Tametſi enim complures pontes fuerint, non tamen erit, quo fugientes euadere ſalui poſſimus. Sin è contrario, nos victores fuerimus, ſoluto ponte nulla fugiendi facultas ipſis erit reliqua: ne quidem ferre quiſquam ipſis auxilium poterit, deiecto ponte, quamtumuis trans amnem multi ſint. Quæ quum Clearchus audiſſet, quærit de nuntio, quam late pateret ea regio, quæ Tigri & alueo ſit interiecta.

al. Artabazus.

Inſidiæ Perſica.

Acuta cuiuſdam adoleſcentis ratiocinatio.

Reſpondit is, amplam eſſe, multoſque vicos, multas & magnas vrbes habere. Tum verò animaduerſum eſt, clam ſummiſſum à barbaris hominem fuiſſe; qui vererentur, ne Græci pontem tranſirent, ac in inſula manerent, in qua ex parte vna Tigri fluuio, ex altera alueo pro munimentis vterentur: commeatum ex agro his interiecto haberent, qui & latus eſſet, & fertilis, præſertim non defuturis etiam, qui eum colerent. Quo fieri poſſet, vt hoc loco pro refugio vterentur, ſi qui regem petere bello vellent. Secundum hæc quieti ſe dabant, ac nihilo minus ad pontem præſidium mittunt. Verum nec vlla ex parte quiſquam eos inuaſit, nec ad pontem vllus hoſtium venit, quemadmodum ij, qui præſidij cauſſa locati ad eum fuerant, nuntiarunt. Mane prima aurora pontem XXXVII nauigiis iunctum, quam cautiſſimè fieri poſſet, tranſeunt. Nam quidam apud Tiſſaphernem Græci futuros nuntiarant, qui tranſeuntes adorirentur; quod ſane falſum fuit: niſi quod in ipſo tranſitu Glus cum quibuſdam aliis conſpectus ab eis fuit, qui num amnem tranſirent, ſpecularetur: quod quum Græcos facere videret, ſtatim abequitabat. A Tigri fluuio caſtris quartis, paraſangas XX confecerunt, vſque ad Phyſcum amnem, qui eſt latitudine plethri. Habebat & pontem, ac non procul aberat ampla ciuitas, cui nomen Opis. Ad eam quum veniſſent, obuiam habuere Cyri & Artaxerxis fratrem nothum; qui vt opem regi ferret, à Suſis & Ecbatanis numeroſas copias ducebat. Has quum ſubſiſtere iuſſiſſet, Græcos tranſeuntes ſpectabat. Ducebat exercitum in binos Clearchus, & ſic faciebat iter, vt nonnunquam inſiſteret. Quantiſper autem pars copiarum anterior ſubſiſteret, tantiſper etiam per omnem exercitum inhibitionem ab itinere fieri neceſſe erat. Quo factum eſt, vt * ipſis etiam Græcis ingentes eſſe copiæ viderentur, & hic Perſa ſpectans eas obſtupeſceret. Inde per Mediam in ſolitudine caſtris ſextis, paraſangas XXX progreſſi, ad Paryſatidis, quæ Cyri ac regis mater erat, vicos perueniunt. Tiſſaphernes, vt Cyro illuderet, eos diripiendi poteſtatem Græcis fecit, exceptis mancipiis. Erat autem in eis magna frumenti, pecudum, ceterarum rerum copia. Hinc per ſolitudinem itinere facto, caſtris quintis, paraſangas XX confecerunt, quum Ti-

al. ipſis etiam hoſtibus.

A ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι πολλή, καὶ κῶμαι ἔνεισι, καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι. τότε δὲ καὶ ἐγνώσθη, ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες διελόντες τὴν γέφυραν, μένοιεν ἐν τῇ νήσῳ, ἐρύματα ἔχοντες, ἔνθεν μὲν τὸν Τίγρητα ποταμὸν, ἔνθεν δὲ τὴν διώρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας, πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης, καὶ τῶν ἐργασομένων ἐνόντων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφὴ γένοιτο, εἴ τις βούλοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. μετὰ ταῦτα B ἀνεπαύοντο. ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὅμως φυλακὴν ἔπεμψαν. καὶ οὔτε ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμόθεν, οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. ἐπεὶ δὲ ἕως ἐγένετο, διέβησαν τὴν γέφυραν ἐζευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτά, ὡς οἷόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως. ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρνους Ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιθήσεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ C ἦν. διαβαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς αὐτοῖς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων, σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπεὶ δὲ εἶδεν, ᾤχετο ἀπελαύνων. ἀπὸ δὲ τοῦ Τίγρητος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρου. ἐπῆν δὲ γέφυρα, καὶ ἐνταῦθα ᾠκεῖτο πόλις μεγάλη, ᾗ ὄνομα Ὦπις· πρὸς ἣν ἀπήντησε τοῖς Ἕλλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφός, ἀπὸ Σούσων καὶ D Ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων, ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ * στήσας τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, παρερχομένους τοὺς Ἕλληνας ἐθεώρει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἡγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δ' ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐφιστάμενος. ὅσον δ' ἂν χρόνον τὸ ἡγούμενον τοῦ στρατεύματος * ἐπιστῇ, τοσοῦτον ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στράτευμα καὶ * αὐτοῖς τοῖς Ἕλλησι δόξαι πάμπολυ εἶναι, καὶ τὸν Πέρσην ἐκπεπλῆχθαι θεωροῦντα. ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύ-E θησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἐρήμους ἕξ, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας, τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρός. ταύτας Τισσαφέρνης Κύρῳ ἐπεγγελῶν διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ἐπέτρεψε, πλὴν ἀνδραπόδων. ἐνῆν δὲ σῖτος πολύς, καὶ πρόβατα, καὶ ἄλλα χρήματα. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας εἴκοσι, τὸν Τί-

ἐπιστήσας.

ἐπιστήσῃ, τοσ. ἂν ἀνάγκη

αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς.

Τίγρητα ποταμὸν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ, πέραν τοῦ ποταμοῦ, πόλις ᾤκειτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὄνομα Καιναί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διῆγον ἐπὶ σχεδίαις διφθερῶν ἄρτους, τυρόν, οἶνον. μετὰ ταῦτα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζάβατον ποταμόν, τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων. καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαι μὲν ἦσαν, φανερὰ δ' οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν οὖν τῷ Κλεάρχῳ συγγενέσθαι Τισαφέρνῃ, καὶ εἴ πως δύναιτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι. καὶ ἔπεμψέ τινα ἐροῦντα, ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ χρῄζοι. ὁ δ' ἑτοίμως ἐκέλευσεν ἥκειν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε· Ἐγώ, ὦ Τισαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὅρκους γεγενημένους, καὶ δεξιὰς δεδομένας, μὴ ἀδικήσειν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δέ σε ὁρῶ ὡς πολεμίους ἡμᾶς· καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ταῦτα, ἀντιφυλαττόμεθα. ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐδὲν δύναμαι οὔτε σε αἰσθέσθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακοποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδα, ὅτι ἡμεῖς γε οὐδ' ἐπινοοῦμεν οὐδὲν τοιοῦτον, ἔδοξέ μοι εἰς λόγους σοὶ ἐλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδα ἤδη ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς, τοὺς δὲ ἐξ ὑποψίας, οἳ φοβηθέντες ἀλλήλους, φθάσαι βουλόμενοι πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας οὔτε βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα ἂν παύεσθαι, ἥκω, καὶ διδάσκειν σε βούλομαι, ὡς σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον, οἱ θεῶν ὅρκοι ἡμᾶς κωλύουσι πολεμίους εἶναι ἀλλήλοις. ὅστις δὲ τούτων σύνοιδεν αὑτῷ παρημεληκώς, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι. τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ * οἶδα οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους φεύγων τις ἀποφύγοι, οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίη, οὔθ' ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίη. πάντῃ γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὕποχα, καὶ πανταχῇ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι. περὶ μὲν δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν ὅρκων οὕτω γιγνώσκω, παρ' οἷς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα. τῶν δ' ἀνθρωπίνων σὲ ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον ἡμῖν εἶναι ἀγαθόν. σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα ἡμῖν ὁδὸς εὔπορος, πᾶς ποταμὸς διαβατός, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία·

* οἶδα ὑφ' ποίου

grim amnem ad læuam haberent. Ad caſtra prima, trans flumen, vrbs ampla & opulenta erat, cui nomen Cænæ, ex qua barbari ratibus coriaceis panes, caſeum, vinum aduehebant. Deinde ad Zabatum fluuium veniũt, qui erat plethrorum quatuor latitudine. Heic dies tres ſunt commorati, quibus nonnullæ ſuſpiciones ortæ ſunt, nullæ tamen adparebant inſidiæ manifeſtæ. Quamobrem Clearcho viſum eſt conuenire Tiſſaphernem, & ſi qua ratione poſſet, ſuſpiciones prius extinguere; quam bellum ex eis oriretur. Mittit ergo, qui diceret, cupere Clearchum cum ipſo congredi. Reſpondit is promte, vt modo veniret. Quum conueniſſent, Clearchus hac oratione vſus eſt: Noui ego, Tiſſaphernes, ſacramentis nos mutuo deuinctos eſſe, dataſque dextras, ne iniuriam alter alteri faciat. Sed tamen cauere te tibimet à nobis, tamquam ab hoſtibus, video: noſque viciſſim, quum id videamus, nobis abs te cauemus. Quia vero mecum ipſe diſpicies, nihil animaduertere poſſum, in quo tu nos lædere coneris; & ipſe certo ſcio, nos nihil tale ne quidem cogitare: putaui te mihi colloquendi cauſſa conueniendum eſſe, vt ſi qua ratione poſſemus, finem mutuo diffidendi nobis faceremus. Nam noui equidem homines, qui quum vel propter criminationes, vel ſuſpicionem, mutuo ſeſe metuerent, prius quam quid ipſis accideret, anteuertendi conatu atrociſſimis malis eos adficerent, qui nihil tale nec exſpectarent, nec vellent. Quare quum huiuſmodi errores exiſtimarem maxime familiari cõſuetudine ſopiri, ad te venio, teque docere cupio, non recte nobis te diffidere. Quod enim primum eſt & maximum, ipſa nos iuriſiurandi religio nobis inuicem infeſtos eſſe non patitur: quam ſi quis parui ſe feciſſe ſibimet conſcius eſt, eum equidem beatum prædicare non poſſum. Nam haud ſcio, quo pacto quis bellum ſibi à Diis illatum vlla celeritate poſſit effugere, nec quibus ab eo ſe latebris tegere poſſit, vel propugnaculis includere. Nimirum vbiuis locorum omnia Diis ſubiecta ſunt, & vbique Dij pari ratione omnia ſua poteſtate continent. Atque hæc eſt mea de diis ac iureiurando ſententia, apud quos initam nos amicitiam depoſuimus. Quod humanas autem res adtinet, equidem te nobis in hoc tempore longe maximum eſſe bonum ſtatuo. Nam per te nobis omnis via tranſitu facilis eſt, omne flumen permeabile, nulla commeatus inopia:

Tiſſaphernis & Clearchi congreſſus.

abſque eodem ſit, iter omne caliginoſum A erit, (quippe cuius ignari plane ſimus;) flumen omne traiectu difficile, omnis turba terribilis, multoque maxime terribilis ſolitudo, quippe quæ variis difficultatibus referta ſit. Quod ſi te furore impulſi occidamus, quid aliud fecerimus, quam quod occiſo homine de nobis bene promerito, aduerſus regem maximum vindicem tuum, decertabimus? Equidē quas & quales mihi ſpes facturus ſim irritas, ſi quid aduerſus te mali ſtruere coner, exponam ipſe. Cyri amicitiam ego expetiui, quod illum vnum B arbitrarer inter homines ſui temporis idoneum maxime ad bene merēdum, de quibus ipſi viſum eſſet. Nunc te video potitū & potentia & ditione Cyri, quum nihilominus integrum tibi ſit imperium tuum, atque etiam poteſtas regia, quam Cyrus infeſtam expertus eſt, tibi præſidio ſit. Quæ quum ita ſe habeant, quis vſqueadeo inſaniat, vt eſſe tibi nolit amicus? Enimvero dicam etiam, vnde ſpem ipſe concipiam, fore te quoque nobis amicum. Scio Myſos vobis moleſtos eſſe, quos equidē bona in C ſpe ſum me harum copiarum adiumento vobis ſubiecturum. Scio idem de Piſidis, atque etiam alias nationes permultas eiuſmodi eſſe audio, quas cohibiturū me arbitror, quominus ſemper veſtræ felicitati moleſtiæ nonnihil exhibeāt. In Ægyptios quidem certe, quib. nunc maxime vos infenſos eſſe intelligo, quarum copiarum auxiliarium ope freti, quā quas ego iā habeo, facilius animaduertere poſſitis, equidem non video. Nimirum ſi cui finitimorum tu amicus eſſe velles, lōge eſſes maximus: ſin D quis aliquid tibi moleſtiæ crearet, eum tāquam dominus tibi peſſundares, idq. opera noſtra, qui non tantum voluntati tuæ ſubſeruiremus ſtipendij cauſſa; ſed etiam gratiæ, quam abs te incolumes conſeruati merito tuo tibi haberemus. Mihi quidē certe cuncta hæc cum animo meo perpendenti adeo mirū eſſe videtur, te fidem nobis non habere: vt lubentiſſime nomen eius etiam ſim auditurus, qui tātum dicendo valeat, vt oratione ſua perſuadere poſſit, tibi nos inſidiari. Hæc Clearchus: ad quæ Tiſſapher- E nes in hunc modum reſpondit: Equidem, Clearche, de prudēte tua oratione magnā voluptatem capio. Nam quum hæc intelligas, ſi quid in me mali moliris, mala mihi contra teipſum agitare conſilia videris. Verum vt intelligas, non iure vos vel à rege, vel à me deficere poſſe, me viciſſim audi. Nam ſi vos perdere vellemus,

A ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν ἡ ὁδὸς διὰ σκότους, (οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστάμεθα) πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δ᾽ ὄχλος φοβερός· φοβερώτατον δ᾽, ἐρημία. μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστίν. εἰ δὲ [δὴ * καὶ μανέντες σε κατακτείναιμεν, ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον * ἔφεδρον ἀγωνιζοίμεθα; (ἰσχυρὸν πολεμιστήν) ὅσων δὲ δὴ καὶ οἵων ἐλπίδων ἐμαυτὸν ἂν στερήσαιμι, εἴ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἱκα- B νώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν ὃν ἂν βούλοιτο. σὲ δὲ νῦν ὁρῶ τήν τε Κύρου δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα, καὶ τὴν σεαυτοῦ ἀρχὴν σώζοντα, τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν, ἣ Κῦρος πολεμίᾳ ἐχρῆτο, σοὶ ταύτην σύμμαχον οὖσαν. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων, τίς οὕτω μαίνεται, ὅστις οὐ σοὶ βούλεται φίλος εἶναι; ἀλλὰ μὴν * ἐρῶ γὰρ [καὶ * ταῦτα, ἐξ (ἐρῶ γὰρ) ὧν ἔχω ἐλπίδας, καὶ σὲ βουλήσεσθαι φίλον ἡμῖν C εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, οὓς * ἐλπίζω ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει ταπεινοὺς ὑμῖν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· (νομίζω) ἀκούω δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι ἐνοχλοῦντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυπτίοις δὲ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς νῦν γιγνώσκω τεθυμωμένοις, οὐχ ὁρῶ ποίᾳ δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσεσθε τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης. ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ, εἰ μὲν βού- D λοιό τῳ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης· εἰ δέ τίς σε λυποίη, ὡς δεσπότης ἀναστρέφοιο, ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας, * οἵ σοι οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος, ἣν (ὅστι οὐκ) σωθέντες ὑπὸ σοῦ σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως. ἐμοὶ μὲν ταῦτα πάντα ἐνθυμουμένῳ οὕτω δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἥδιστ᾽ ἂν ἀκούσαιμι τοὔνομα, τίς ἐστιν οὕτω δεινὸς λέγειν, ὥστε πεῖσαι λέγων, ὡς ἡμεῖς σοι ἐπιβουλεύομεν. Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτα E εἶπε. Τισσαφέρνης δὲ ὧδε ἀπημείφθη. Ἀλλ᾽ ἥδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους. ταῦτα γὰρ γιγνώσκων, εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις, ἅμα ἄν μοι δοκῇς καὶ σεαυτῷ κακόνους εἶναι. ὡς δ᾽ ἂν * μάθης, ὅτι οὐδ᾽ ἂν ὑμεῖς (μάθῃς) δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ᾽ ἐμοὶ ἀποσταίητε, ἀντάκουσον. εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι,

πότερά σοι δοκοῦμεν ἱππέων πλήθους ἀπορεῖν, ἢ πεζῶν, ἢ ὁπλίσεως, ἐν ᾗ ὑμᾶς μὲ βλάπτειν ἱκανοὶ ἂν εἶμεν, ἀντιπάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος; ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἄν σοι δοκοῦμεν; οὐ τοσαῦτα μὲν πεδία ὑμῖν φίλια ὄντα σὺν πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δὲ ὄρη ὑμῖν ὁρᾶτε ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι προκαταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν; τοσοῦτοι δέ εἰσι ποταμοὶ, ἐξ ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλοίμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν, οὓς οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύοιμεν. εἰ δ' ἐν πᾶσι τούτοις ἡττώμεθα, ἀλλὰ τοι τὸ πῦρ τοῦ καρποῦ κρεῖττόν ἐστιν, ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαύσαντες, λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι· ᾧ ὑμεῖς, οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε, μάχεσθαι ἂν δύνασθε. πῶς οὖν ἂν ἔχοντες τοσούτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδένα ὑμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν πρὸς θεῶν ἀσεβὴς, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρός, παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ, καὶ ἀμηχάνων, καὶ ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι' ἐπιορκίας τε πρὸς θεοὺς, καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους, πράττειν τι; οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὦ Κλέαρχε, οὔτε ἠλίθιοι, οὔτε ἀλόγιστοί ἐσμεν. ἀλλὰ* τί δεῖ ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι, οὐκ* ἐπὶ τοῦτο ἤλθομεν; εὖ ἴσθι, ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρως τούτου αἴτιος, τὸ τοῖς Ἕλλησιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κῦρος ἀνέβη ξενικῷ διὰ μισθοδοσίας πιστεύων, τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' εὐεργεσίας ἰσχυρόν. ὅσα δέ μοι ὑμεῖς χρήσιμοί ἐστε, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπες, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα. τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπετῶς ἔχοι. ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν· καὶ εἶπεν· οὐκοῦν, ἔφη, οἵτινες τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ὑπαρχόντων πειρῶνται διαβάλλοντες πολεμίους ποιῆσαι ἡμᾶς, ἄξιοί εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν. καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθέ μοι οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐν τῷ ἐμφανεῖ ἐλθεῖν, λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας ὡς σὺ ἐπιβουλεύεις ἐμοί τε καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. ἐγὼ δ', ἔφη ὁ Κλέαρχος,

ᾗ δή — *καὶ τὸ*

A num arbitraris equitum nobis defuturam copiam? num peditum? num armatorum? quibus ſane vos lædere ſine vllo periculo noſtro poſſemus. Num locorum, quæ ad inuadendum vos idonea ſint, copiam nobis deeſſe putas? Nonne vos per tot campos pacatos nobis, magno cum labore iter facietis, ac tot montes in conſpectu ſunt, qui vobis tranſeundi ſunt, & ſi à nobis pręoccupentur, intercluſi eritis? nonne tot flumina ſunt, quorum adiumento liceat nobis B velut è penu depromere, cum quantis veſtrum copiis ipſi velimus dimicare? Immo nonnulla ſunt, quæ ne tranſmittere quidem poſſitis, niſi noſtra ope traieceritis. Sed enim fac rebus hiſce omnibus inferiores ſimus, ignis certe fructibus eſt ſuperior: quibus nos concrematis, famem vobis tamquam in acie poſſemus opponere: aduerſus quam, tametſi vel fortiſſimi ſitis, pugnare tamen non poſſetis. Qui ergo, quum tot rationes nobis ſuppetant ad bellum aduerſus vos gerēdum, quarum etiam C nulla noſtro ſit cum periculo cōiuncta, ſaltem illam de omnibus eligeremus, quę vna ſit ad deos impia, turpis ad homines? quæque adeo illorum ſit, qui & conſilij ſunt inopes, & difficultatibus obiectis ac neceſſitate præpediuntur, atq. etiam ſunt improbi, quippe qui periurio erga Deos, & fidei erga homines violatione perficere aliquid cupiunt? Non adeo vecordes vel rationis expertes ſumus, Clearche. Verumenimvero* quum noſtra eſſet in poteſtate vos perdere, cur id adgreſſi nō ſumus? A meo pro- D fectum hoc ſtudio ſcito debes, vt nimirum fidum me Græcis declararem, ac viciſſim ipſe cum externis copiis, quibus Cyrus ſtipendio conductis fretus huc adſcendit, ſat beneficentia mea munitus in Aſiam inferiorem deſcenderem. Quas vero ad res veſtra mihi opportuna ſit opera, quamquam tu fere commemoraſti; tamē ego id, quod eſt maximum, noui. Nimirum vni regi fas eſt tiaram in capite rectam geſtare, verum eandē in corde gerere, ſi vos adiunctos ſibi habeat, fortaſſis alteri quoq. nō difficulter E licuerit. Quæ quū dixiſſet, verū Clearcho dicere viſus eſt. Quamobrem ſubiecit: Si ergo res huiuſmodi nobis ad amicitiā mutuam ſuppetunt, extremis ſuppliciis digni ſunt, qui criminādo nobis infeſtos mutuo noſmet reddere conātur. Et Tiſſaphernes: Equidem, ait, ſi vos prętores, & cohortium præfecti, palā ad me venire volueritis, indicabo eos, qui dicant, te mihi & exercitui meo inſidiari. Ego vero, inquit Clearchus,

Lectio marginis.

Aſtutiſſima nefarij hominis conſilium.

omnes abducã, atq; etiam ſignificabo tibi, à quib. de te audierim. Poſt hæc verba comiter Clearchum Tiſſaphernes excipiens, iuſſit apud ſe maneret, ac mẽſæ ſuæ adhibuit. Poſtridie reuerſus ille in caſtra, manifeſto præ ſe ferebat, quaſi admodũ Tiſſapherni amicus eſſet, & quæ ille nuntiaſſet, exponebat. Præter hæc aiebat, ad Tiſſaphernẽ iis eundum eſſe, quos ipſe iuſſiſſet: quiq. Græcorũ conuicti fuerint, ait, ſuſpectos & inuiſos alios velle reddere, hi tamquã ipſimet proditores, & improba cõſilia cõtra Græcos agitãtes, ſupplicijs multabũtur. Suſpicabatur vero, Menonem eſſe illũ, qui calũniis alios exponeret. Norat enim, hũc ſe cõtuliſſe ad Tiſſaphernem cum Ariæo, eũdemq. ſecũ inimicitias exercere, ac eas inſidias ſtruere, quib. exercitu vniuerſo ſuas in partes traducto, cũ Tiſſapherne amicitiã coleret. Volebat & Clearchus totius agminis animos in ſe reſpicere, ac eos, quos graues moleſtosq. ſibi experiretur, remouere. Aduerſabãtur ei milites plerique, qui dicerẽt, duces omnes, omnesq. cohortiũ præfectos, nequaquã pergere ad Tiſſaphernẽ debere, neq. illi fidẽ habendã eſſe. Verum Clearchus tã diu vehementiſſime cõtendit, donec perfecit, vt duces quinque cũ xx præfectis cohortium, ad Tiſſaphernẽ irent. Hos vna ceteris ex militibus circiter cc ſequuti ſunt, quaſi ad rerum venaliũ forum pergerẽt. Poſteaquam* ad prætoriũ Tiſſaphernis peruentum eſſet, duces intro arceſſiti ſũt, Proxenus Bœotius, Meno Theſſalus, Agias ex Arcadia, Clearchus Lacedæmonius, Socrates Achæus. Præfecti cohortiũ ad portas ſubſtiterunt. Neque multo poſt, ad idẽ ſignum tã ij qui intus erant, cõprehenſi fuere, quam qui foris, cæſi. Tum deinde barbari quidã equites per cãpum diſcurrentes, in quemcumq. Græcum, ſiue ſeruum, ſeu ingenuũ incidiſſent, omnes trucidarunt. Horũ Græcis & obequitatio admirationi erat, quam è caſtris ſpectabant; & quid illud eſſet, quod ageretur, ambigebant: donec Nicarchus Arcas fuga dilapſus venit, quum vulnere in vẽtre accepto, manibus inteſtina geſtaret. Is omnia quæ geſta erãt commemorat. Quare Græci ad arma currebant, quũ omnes exanimati eſſent, & hoſtes mox ad caſtra venturos exiſtimarẽt. At illi toto cum agmine non venerũt, ſed tãtum Ariæus, & Artaozus, & Mithradates, qui Cyro fide maxima coniuncti fuerant. Et Græcorum interprẽs vna cum eis ſe Tiſſaphernis etiam fratrem videre atque adgnoſcere aiebat.

Clearchus male rebus ſuis proſpicit.

al portas.

Græcorum duces perfide comprehendũtur.

A ἄξω πάντας· καὶ σοὶ γὰρ ἐγὼ δηλώσω, ὅθεν ἐγὼ περί σου ἀκούω. ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος, τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευσε, καὶ σύνδειπνον ἐποιήσατο. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, δῆλός τ᾽ ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος διακεῖσθαι τῷ Τισσαφέρνει, καὶ ἔλεγεν ἃ ἐκεῖνος ἀπήγγελλεν· ἔφη τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνην οὓς ἐκέλευσε, καὶ οἳ ἂν ἐξελεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὡς προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας, τιμωρηθῆναι. ὑπώπτευε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ συγγεγενημένον Τισσαφέρνει μετ᾽ Ἀριαίου, καὶ στασιάζοντα αὐτῷ, καὶ ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, ὅπως τὸ στράτευμα ἅπαν πρὸς ἑαυτὸν λαβὼν, φίλος ᾖ Τισσαφέρνει. ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην, καὶ τοὺς παραλυποῦντας ἐκποδὼν εἶναι. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀντέλεγόν τινες αὐ-
C τῷ, μὴ ἰέναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς, μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε διεπράξατο, πέντε μὲν στρατηγοὺς ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς. συνηκολούθησαν δὲ, ὡς εἰς ἀγορὰν, καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς διακόσιοι. ἐπεὶ δ᾽ ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις Τισσαφέρνους, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἴσω, Πρόξενος Βοιώτιος, Μένων Θετταλὸς, Ἀγίας Ἀρκὰς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιός. οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ θύραις ἔμενον. οὐ πολ-
D λῷ δὲ ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου οἵ τε ἔνδον συνελαμβάνοντο, καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἱππέων διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες, ᾧ τινι *ἐντυγχάνοιεν Ἕλληνι ἢ δούλῳ, ἢ ἐλευθέρῳ, πάντας ἔκτεινον. οἱ δὲ Ἕλληνες τήν τε ἱππασίαν αὐτῶν ἐθαύμαζον, ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὁρῶντες, καὶ ὅ,τι ἐποίουν ἠμφιγνόουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκὰς ἧκε φεύγων, τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα ἐν
E ταῖς χερσὶν ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα. ἐκ τούτου δὴ οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὅπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι, καὶ νομίζοντες αὐτίκα ἥξειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ, πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαῖος δὲ καὶ Ἀρτάοζος καὶ Μιθραδάτης, οἳ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι. ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἑρμηνεὺς, ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὁρᾶν καὶ γιγνώσκειν.

*ἐπύχοιεν

Præterea

συνηκολούθουν δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν τεθωρακισμένοι εἰς τριακοσίους. οὗτοι, ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, * προσελθεῖν ἐκέλευον εἴ τις εἴη τῶν Ἑλλήνων ἢ στρατηγὸς ἢ λοχαγὸς, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως. μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον τῶν Ἑλλήνων φυλαττόμενοι, στρατηγοὶ μὲν, Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, καὶ Σοφαίνετος Στυμφάλιος, σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὅπως μάθῃ τὰ περὶ Προξένου. Χειρίσοφος δ' ἐτύγχανεν ἀπὼν, ἐν κώμῃ τινὶ σὺν ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος. ἐπεὶ δ' ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, λέγει Ἀριαῖος· Κλέαρχος μὲν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπιορκῶν τε ἐφάνη, καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθνηκε· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν * αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ὑμᾶς δὲ βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ· ἑαυτοῦ γὰρ εἶναι φησὶν, ἐπείπερ Κύρου ἦσαν τοῦ ἐκείνου δούλου. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ἕλληνες· ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος· Ὦ κάκιστε ἀνθρώπων Ἀριαῖε, καὶ ἄλλοι, ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς, οὔτε ἀνθρώπους, οἵτινες ὀμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομιεῖν, προδόντες ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ, τούς τε ἄνδρας αὐτοὺς, οἷς ὤμνυτε, ὡς ἀπολωλέκατε, καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες, σὺν τοῖς πολεμίοις ἔρχεσθε ἐφ' ἡμᾶς; ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπε· Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβουλεύων φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνει τε, καὶ Ὀρόντᾳ, καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς σὺν τούτοις. ἐπὶ τούτοις δὲ Ξενοφῶν τάδε εἶπε· Κλέαρχος μὲν τοίνυν, εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλυε τὰς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔχει. δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιορκοῦντας. Πρόξενος δὲ, καὶ Μένων, ἐπείπερ εἰσὶν * ὑμέτεροί τε εὐεργέται, ἡμέτεροί τε στρατηγοὶ, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο. δῆλον γὰρ, ὅτι φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις, πειράσονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι, πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις, ἀπῆλθον, οὐδὲν ἀποκρινόμενοι. οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες, ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα, καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν. εἷς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος, ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρως αὐτοῦ ἐχόντων, δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος ἐσχάτως. καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς

* ἐλθεῖν
* αὐτῷ τ. ἐπ. εἰς μέγα τιμῆς
* ὑμέτεροι μὲν εὐεργ. ἡμέτ. δὲ στρ.

A Præterea quidam ex Perſis alij numero CCC loricati hos ſequebantur. Poſteaquam propius acceſſiſſent, venire iubebant omnes, quicumque Græcorum vel prætores, vel præfecti cohortium eſſent; vt eis, quæ à rege mandata haberent, exponerent. Prodeunt ergo Græci, quum ſibi ſatcauiſſent, duces quidem Cleanor Orchomenius, Sophænetus Stymphalius, & cum eis Xenophon Athenienſis, qui Proxeno quid accidiſſet, cognoſcere cu- B piebat. Cheriſophus forte aberat, cum aliis commeatus parandi cauſſa quemdam in vicum profectus: Poſteaquam eo loco conſtitere, de quo audiri poterant, Ariæus inquit: Clearchus ſane, viri Græci, quia palam & iusiurandum & fœdera violauit, morte pœnas meritas luit. Proxenus & Meno, quod inſidias eius detulerint, magno ſunt in honore. Ceterum à vobis Rex arma poſtulat. Nam ea ſibi deberi ſtatuit, quippe quæ Cyri ſerui ſui fuerint. Ad ea reſpōdit Græcorum nomine Cleanor Or- C chomenius: Sceleratiſſime hominum Ariæe, vosque ceteri, qui Cyro amicitia coniuncti eratis, non Deos atque homines reueremini? qui quum iureiurando voſmet obligaueritis, eoſdem vos nobiſcum & amicos & hoſtes ducturos, iam cum Tiſſapherne, homine omnium impiiſſimo, & vaferrimo, nos etiam proditis; ac poſteaquam eos, quibus ſacramento confirmabatis, vos plane periiſſe, cum nobis vniuerſis deſeruiſtis, iam cum hoſtibus etiam aduerſus nos tenditis? Ad quæ Ariæus: At- D qui Clearchus, inquit, antea deprehenſus eſt, Tiſſapherni, & Orontæ, & nobis omnibus, qui cum ipſis eramus, inſidias moliri. Heic Xenophon ait: Si ergo Clearchus præter religionem iuriſiurandi fœdera rupit, pœnas dedit. Iuſtum eſt enim, periuros interire. At Proxenum & Menonem, qui bene de vobis promeriti, ac duces noſtri ſunt, nobis huc remittite. Manifeſtum eſt enim, eos, qui vtriſque amici ſunt, conaturos, tam vobis quam nobis id dare conſilij, quod optimum facto E fuerit. Ad quæ barbari, quum diu colloquuti inter ſe eſſent, nullo reſponſo dato, diſceſſerunt. Duces quidem ipſi hoc pacto comprehenſi ad regem deducti ſunt, & capitibus abſciſſis viuendi finem fecerunt. Ex eis Clearchus omnium conſenſu, qui vſu eum norant, viſus eſt fuiſſe vir & peritus rerum bellicarum, & earumdem ſupra modum cupidus. Etenim quamdiu bellum inter ſe Lacedæmonij

Clearchi encomium & res geſta.

& Athenienſes gerebant, nō deſeruit ſuos: pace cōſtituta ciuibus ſuis perſuaſit, Thraces aduerſus Græcos iniurios eſſe; reque ab Ephoris quanto poterat conatu impetrata, claſſē Thracibus iis, qui ſupra Cherronneſum & Perinthū ſedes habent, bellū illaturus eduxit. Poſteaquā vero Ephori, mutata quodāmodo ſententia, quū iam domo profectus eſſet, ex Iſthmo reuocare ipſum niterentur; non iam amplius obtēperauit, ſed nauigare in Helleſpontū perrexit. Ex eo factū, vt Spartani magiſtratus hominē morti addicerēt, quaſi qui parere noluiſſet. Quapropter in exſilio quum ageret, Cyrū accedit, quem cuiuſmodi rationibus ſibi conciliauerit, alibi perſcriptū à nobis eſt. Cyrus quidem ei Daricorum nummorū ccIɔɔ quum donaſſet, nō ille auro accepto ſecordiæ ſe dedit; ſed collectis hac pecunia copiis, Thracibus bellū intulit, quos & prœlio vicit, & deinceps populatus eſt, continuato aduerſus eos bello, donec Cyrus exercitu eius egeret. Tunc enim diſceſſit è Thracia, vt qui vna cum Cyro ad bellū gerendū ſe coniūcturus eſſet. Hæc igitur ſatis adparet opera fuiſſe hominis ad belli ſtudia propenſi, qui quum citra ignominiā & detrimentū ſuum pacem colere poſſet, bellum gerere malebat: quū ſecordiæ ſe dare poſſet, labores ſuſcipere malebat, vt bello intereſſet: quum extra omne periculū in re lauta eſſe poſſet, potius fortunas ſuas deminuendas bellicis ſumtibus ſtatuebat. Quapropter in bellum pecunias erogabat, atq. ſi eas in amores & voluptates alias expenderet. Tantū in eo belli ſtudiū erat. Peritus autem bellicarū rerū fuiſſe viſus eſt ex eo, quod pericula non reformidaret, & noctu dieq. in hoſtē duceret, inque rebus formidoloſis prudens eſſet: quemadmodū ij, qui cum eo fuerūt, omnes vbiq. faſſi ſunt. Præterea imperādi artē egregie tenere dicebatur, pro illo ingenio, quo ipſe prœditus erat. Nā ſi quis alius, Clearchus certe procurare poterat, vt exercitus à cōmeatu inſtructus eſſet, ac ſi deficeret, eundē cōpararet. Idē militū animis hoc ipſum indere poterat, vt imperiū Clearchi minime detrectandū ſtatuerent. Atq. hoc acerba duritie ſua cōſequebatur. Nā & triſtis erat in eius vultu ſeueritas, & aſperitas in voce. Sēper puniebat grauiter nonnunquā iracunde, vt etiā aliquando ipsū ſupplicij pœniteret. Sed tamē etiam certo animi iudicio pœnas ſumebat. Nā exercitus impuniti nullum eſſe putabat vſū. Quin dicere ſolitū aiūt, militē metuere magis imperatorē debere, quā hoſtem;

Deſcriptio naturæ Clearchi.

A τοὺς Ἀθηναίους, παρέμεινεν. ἐπεὶ δ' εἰρήνη ἐγένετο, πείσας τὴν αὐτοῦ πόλιν, ὡς οἱ Θρᾶκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἕλληνας· καὶ διαπραξάμενος ὡς ἐδύνατο παρὰ τῶν Ἐφόρων, ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς ὑπὲρ Χερροννήσου καὶ Περίνθου Θραξίν. ἐπεὶ δὲ μεταγνόντες πως οἱ Ἔφοροι, ἤδη ἔξω ὄντος αὐτοῦ, ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ἰσθμοῦ, ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται, ἀλλ' ᾤχετο πλέων εἰς Ἑλλήσποντον. ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ τελῶν, ὡς ἀ-

B πειθῶν. ἤδη δὲ φυγὰς ὢν ἔρχεται πρὸς Κῦρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κῦρον, * ἀλλαχοῦ γέγραπται· δίδωσι δ' αὐτῷ Κῦρος μυρίους Δαρεικούς. ὁ δὲ λαβὼν, οὐκ ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτράπετο, ἀλλ' ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στράτευμα, ἐπολέμει τοῖς Θραξί· καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ ἀπὸ τούτου ἔφερε, καὶ ἦγεν αὐτούς· καὶ πολεμῶν διεγένετο, μέχρις οὗ Κῦρος ἐδεήθη τοῦ στρατεύματος. τότε δ' ἀπῆλ-

C θεν, ὡς σὺν ἐκείνῳ αὖ πολεμήσων. ταῦτα οὖν φιλοπολέμου δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις, ἐξὸν μὲν εἰρήνην * ἔχειν ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλάβης, αἱρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥαθυμεῖν, βούλεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν· ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως, αἱρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν. ἐκεῖνος δὲ, ὥσπερ εἰς παιδικὰ, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ ἡδονὴν, ἤθελε δαπανᾶν εἰς πόλεμον. οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν. πολεμικὸς δὲ αὖ ταύτῃ εἶναι ἐδόκει, ὅτι φιλοκίνδυνός

D τε ἦν, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος, ὡς οἱ παρόντες πανταχοῦ πάντες ὡμολόγουν. καὶ ἀρχικὸς δὲ ἐλέγετο εἶναι, ὡς δυνατὸν, ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου, οἷον καὶ ἐκεῖνος εἶχεν. ἱκανὸς μὲν γὰρ, * ὥστις καὶ ἄλλος, φροντίζειν ἦν, ὅπως * ἕξει ἡ στρατιὰ αὐτοῦ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ πα-

E ρασκευάζειν ταῦτα· ἱκανὸς δὲ καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς παροῦσιν, ὡς οὐκ * ἀπειστέον εἴη Κλεάρχῳ. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι. καὶ γὰρ ὁρᾶν στυγνὸς ἦν, καὶ τῇ φωνῇ τραχὺς, ἐκόλαζέ τε ἀεὶ ἰσχυρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥστε καὶ αὐτῷ μεταμέλειν ἔσθ' ὅτε. καὶ γνώμῃ δὲ ἐκόλαζεν. ἀκολάστου γὰρ στρατεύματος οὐδὲν ἡγεῖτο ὄφελος εἶναι. ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὡς δέοι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα, ἢ τοὺς πολεμίους,

ἄλλῃ · *ἄγειν* · *ὥσπερ τις* · *ἔχοι* · *malè ἀπιστ. ν aliis.*

εἰ μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν, ἢ φίλων ἀφέξεσθαι, * μὴ ἀπροφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους. ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα, καὶ οὐκ ἄλλον ᾑροῦντο οἱ στρατιῶται. καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι, καὶ τὸ χαλεπὸν, ἐρρωμένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι· ὥστε σωτήριον καὶ οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνετο. ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιντο, καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλους ἀρχομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον. τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν. ἀλλὰ ἀεὶ χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν· ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον. καὶ γὰρ οὖν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἑπομένους οὐδέ ποτ' εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι, ἢ ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι παρείησαν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐχρῆτο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἤρξαντο νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, μεγάλα ἤδη ἦν τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας. τό, τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους θαῤῥαλέως ἔχειν παρῆν, καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τιμωρίαν φοβεῖσθαι αὐτοὺς, εὐτάκτους ἐποίει. τοιοῦτος μὲν δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δ' ὑπὸ ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν ἐλέγετο. ἦν δὲ ὅτε ἐτελεύτα, ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη. Πρόξενος δὲ ὁ Βοιώτιος εὐθὺς μὲν μειράκιον ὢν ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἱκανὸς, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργίᾳ ἀργύριον τῷ Λεοντίνῳ. ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐκείνῳ, ἱκανὸς ἤδη νομίσας εἶναι καὶ ἄρχειν, καὶ φίλος ὢν τοῖς πρώτοις, μὴ ἡττᾶσθαι εὐεργετῶν, ἦλθεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις, καὶ ᾤετο κτήσεσθαι ἐκ τούτων ὄνομα μέγα, καὶ δύναμιν μεγάλην, καὶ χρήματα πολλά. τούτων δ' ἐπιθυμῶν, σφόδρα ἔνδηλον αὖ καὶ τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν θέλοι κτᾶσθαι μετ' ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ ᾤετο δεῖν τούτων τυγχάνειν, ἄνευ δὲ τούτων μή. ἄρχειν δὲ καλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν * ἱκανὸς ἦν· οὐ μέντοι οὐδ' αἰδῶ τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ᾐσχύνετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας, ἢ οἱ ἀρχόμενοι ἐκεῖνον, καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερὸς τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις, ἢ οἱ

ἀπροφ.

δυνατὸς

A ſiquidem vel excubias recte ſit obiturus, vel abſtinenter in amicos ſe geſturus, vel ſine recuſatione perrecturus in hoſtem. In periculoſis quidem rebus milites admodũ ipſius orationem expetebant, neq. quemquam alium ei præferebant. Nam pro ſeueritate illa triſti aiebant tum quamdam hilaritatem ex eius vultu relucere, & acerbitas videbatur aliquid habere roboris aduerſus hoſtem. Quo fiebat, vt non iam amplius acerbitas illa moleſta, ſed eſſe ſalutaris exiſtimaretur. B Verum poſteaquam periculis liberati erant, & iam ad aliorum imperia conferendi ſe poteſtatem habebant, complures eum relinquebant. Nam ſuauitas in eo morum nulla erat, ſed ſemper eſſe grauis ac ſæuus pergebat. Denique militum erat is erga Clearchum animus, qui puerorum eſt erga magiſtrum. Quippe nunquam eum ſequuti ſunt propter quamdam erga ipſum beneuolentiam & amorẽ. Qui autem vel à republica ipſi erant adtributi, C vel egerent, vel neceſſitate quadã alia coacti aderant: hos admodum in officio continere poterat. Poſteaquam vero milites etiam hoſtes vincere vna cum ipſo cœperunt, tum vero deinde permulta ipſi ſuppetebant, quibus milites ſuos frugi redderet. Nam & præſentibus aduerſus hoſtes animis, & quia ſupplicia ducis metuerent, magis obſeruantes ordinis erant. Huiuſmodi Clearchus imperator exſtitit. Ceterum alterius imperio non lubenter parere D ferebatur. Annum agebat, quum migraret è vita, circiter quinquageſimum. Proxenus autem Bœotius, mox inde à prima ætate in eum virum euadere cupiebat, qui magnis rebus gerendis idoneus eſſet. Qua cupiditate ductus, Gorgiæ Leontino mercedẽ dedit; cuius vbi conſuetudine vſus eſſet, ac ſe iam idoneũ arbitraretur, qui in alios imperium obtineret, atque etiam ſic prin- E cipibus viris amicus eſſet, vt beneficiis ſuperari ſe non pateretur: his Cyri negotiis ſeſe implicauit, paraturumque de iis clarũ ſe nomen, & potentiam inſignem, & fortunas amplas exiſtimabat. Quas res quamquam expeteret, tamẽ palam animaduerti poterat, nolle ipſum quidquã horum per iniuriam apiſci: ſed cum iuſtitia & rationibus honeſtis, nõ ſine his, conſequenda putabat. Ceterũ imperare poterat ille quidẽ bonis & egregiis militibus, ſed tamẽ pudorem vel metum incutere ſuis haud poterat, ſed magis ſubiectos im perio ſuo reuerebatur, quã illi ipſum: magiſq. metuere palam animaduertebatur, ne militum odium in-

Proxeni encomium & res geſta.

curreret, quam metuerent milites, ne parũ ei parerent. Idem exiſtimabat, ad hoc, vt imperãdi peritus & eſſet & videretur, ſufficere; ſi honeſte ſe gerentem collaudaret, iniuſtum non laudaret. Enimvero præclari & egregij milites, qui cum ipſo viuebant, propenſo erant in ipſum animo: iniuſti tanquam ei, qui circumveniri facile poſſet, inſidiabãtur. Annum agebat trigeſimũ fere, quum mortem obiret. Meno Theſſalus ingẽtem opum cupiditatem aperte præ ſe ferebat, & nõ minus imperij cupidus erat, vt plura cõſequeretur; & eſſe in honore volebat, vt plus lucri faceret. Potentiſſimis quibuſque amicus eſſe volebat, vt iniuriarum pœnas non daret. Viam maxime compendiariam arbitrabatur eſſe ad efficiundũ ea quæ concupiſceret, ſi peieraret, & mentiretur, & falleret. Simplicem & candidum eſſe, pro eo ducebat, atque ſi quis ſit ſtupidus. Neminẽ ex animo diligebat: ac ſi cui amicum ſe profiteretur, ei palam inſidiabatur. Hoſtem nullum irridebat, verum de iis, quibuſcũ eſſet, ita ſemper loquebatur, vt quos haberet ludibrio. Itidem bonis hoſtium non inſidiabatur, quod difficile putabat eſſe, facultates eorum, qui ſibi cauerent, conſequi; ſed amicorum res, quia non admodũ ſeruantur, ſolus intelligere videri volebat captu facillimas eſſe. Quoſcumq. periuros & iniuſtos eſſe animaduerteret, quaſi ſatis munitos formidabat: religionis ac pietatis ſtudioſis, tanquam minime virilibus pro libidine vtebatur. Et quemadmodum alius quiſpiam propter pietatem erga Deũ, veritatem, iuſtitiam geſtit; ſic Meno iactabat ſe, quod circũſcribere poſſet alios, quod mendacia fingere, quod amicos irridere. Si quis vafer non eſſet, eum rudem & imperitũ eſſe cẽſebat. Apud quos in amicitia loco volebat eſſe principe, hos ſibi cõciliãdos putabat, criminationibus illorum qui principes apud eos eſſent. Iniuriarũ ſocietate milites ſibi obſequentes reddebat. Adfici ſe honore atque coli propterea volebat, quod demonſtraret, & poſſe, & velle ſe plurimum iniuriæ inferre. Illis, qui ab ſe defeciſſent, obiiciebat hoc beneficij loco; quod id temporis, quum ipſorum vteretur opera, non eos perdidiſſet. Ac obſcura quidem, ficta videri poſſunt; quæ autem norunt omnes, hæc ſunt. Apud Ariſtippum forma & ætate adhuc commendatus, ſtipendiariorum præturam impetrauit. Ariæo, barbaro homini, eodem in ætatis flore maximo familiaris fuit, quod ille formoſis adoleſcentibus delectabatur.

Encomium Menonis Theſſali, ab omni fraudis & ſcelerum genere.

A στρατιῶται, τὸ * ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. ᾤετο δὲ ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν, τὸν μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν μὴ ἐπαινεῖν. τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δ᾽ ἄδικοι ἐπεβούλευον, ὡς εὐμεταχειρίστῳ ὄντι. ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν, ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα. Μένων δὲ ὁ Θετταλὸς δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν μὲν πλουτεῖν ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δὲ ἄρχειν, ὅπως πλείω B λαμβάνοι· ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τ᾽ ἐβούλετο εἶναι τοῖς * μέγιστον δυναμένοις, ἵνα ἀδικῶν μὴ διδοίη δίκην. ἐπὶ δὲ τὸ κατεργάζεσθαι, ὧν ἐπιθυμοίη, συντομωτάτην ὁδὸν ᾤετο εἶναι διὰ τοῦ ἐπιορκεῖν τε καὶ ψεύδεσθαι, καὶ ἐξαπατᾶν. τὸ δὲ ἁπλοῦν τε καὶ ἀληθὲς, τὸ αὐτὸ τῷ ἠλιθίῳ εἶναι. στέργων δὲ φανερὸς μὲν ἦν οὐδένα, ὅτῳ δὲ φαίη φίλος εἶναι, τούτῳ ἔνδηλος ἦν ἐπιβουλεύων. καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν δὲ συνόν-C των πάντων ὡς καταγελῶν ἀεὶ διελέγετο. καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ ἐπεβούλευε· (χαλεπὸν γὰρ ᾤετο εἶναι τὰ τῶν φυλαττομένων λαμβάνειν) τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾤετο * εἰδέναι ὅτι ῥᾷστον ἀφύλακτα λαμβάνειν. καὶ ὅσους μὲν ᾔσθάνετο ἐπιόρκους καὶ ἀδίκους, ὡς εὖ ὡπλισμένους ἐφοβεῖτο· τοῖς δ᾽ ὁσίοις καὶ ἀλήθειαν ἀσκοῦσιν, ὡς ἀνάνδροις ἐπειρᾶτο χρῆσθαι. ὥσπερ δέ τις ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ, D καὶ ἀληθείᾳ, καὶ δικαιότητι, οὕτω καὶ Μένων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ πλάσασθαι ψευδῆ, τῷ φίλους διαγελᾶν· τὸν δὲ μὴ πανοῦργον, ἀπαίδευτον ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ παρ᾽ οἷς μὲν ἐπεχείρει πρωτεύειν φιλίᾳ, διαβάλλων τοὺς πρώτους, τούτους ᾤετο δεῖν κτήσασθαι. τὸ δὲ πειθομένους τοὺς στρατιώτας παρέχεσθαι, ἐκ τοῦ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο. τιμᾶσθαι δὲ καὶ θεραπεύεσθαι ἠξίου, ἐπιδεικνύμενος ὅτι πλεῖστα δύναιτο καὶ ἐθέλοι ἂν ἀδι-E κεῖν. εὐεργεσίαν δὲ κατέλεγεν, ὁπότε τις αὐτοῦ ἀφίσταιτο, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ ἀπώλεσεν αὐτόν. καὶ τὰ μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψεύδεσθαι· ἃ δὲ πάντες ἴσασι, τάδ᾽ ἐστί. παρὰ Ἀριστίππῳ μὲν ἔτι ὡραῖος ὢν, στρατηγεῖν διεπράξατο τῶν ξένων. Ἀριαίῳ δὲ βαρβάρῳ ὄντι, ὅτι μειρακίοις καλοῖς ἥδετο, οἰκειότατος ἔτι ὡραῖος ὢν ἐγένετο.

ἀπειθεῖν

μέγιστα

εἰδέναι ῥᾷον ὅτι ἀφ.

συστρατηγῶν, ὅτι

αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν, ἀγένειος ὢν γενειῶντα. ἀποθνησκόντων δὲ τῶν* στρατηγῶν, ὅτι ἐστρατεύσαντο ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, ταὐτὰ πεποιηκὼς οὐκ ἀπέθανε· μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν, τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλάς, * ὅσπερ (κάλλιστος θανάτων ἔδοκεν εἶναι)· ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τελευτῆς τυχεῖν. Ἀγίας δὲ ὁ Ἀρκὰς καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς καὶ τούτω ἀπεθανέτην. τούτων δὲ οὐδεὶς οὔθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν κατεγέλα, οὔτ' ἐς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. ἤστην τὲ ἄμφω ἀμφὶ * τετταράκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

ὥσπερ κάλλιστος θάνατος δοκεῖ, & ὥσπερ τάχιστος

τὰ πέντε καὶ τριάκοντα

A Ipſe imberbis adhuc, Tharypam barbeſcentem in deliciis habebat. Quum autem duces Græci necarentur, propterea quod aduerſus regem cum Cyro expeditionem ſuſceperant, quamquam eadem culpa teneretur, non tamen eſt interfectus. Sed necatis iam ducibus ceteris, & ipſe à rege mortis pœna multatus eſt, non ille quidem, vt Clearchus, & duces ceteri, quibus præciſa ſunt capita, quæ mors eſſe videbatur honeſtiſſima; ſed vt homo conſceleratus, anno toto excruciatus viuus, tandem B exſpiraſſe dicitur. Sunt & Agias ille Arcas & Socrates Achæus interfecti, quos nemo vmquam vt ignauos in bello irriſit, vel in amicitia colenda reprehendit. Vterque XL ætatis annos fere habebat.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Τρίτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER TERTIVS.

ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει C μετὰ Κύρου οἱ Ἕλληνες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν, ἐγένετο, ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἐπεὶ δὲ οἵ τε στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν, καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπολώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, * ἐνθυμούμενοι ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, D κύκλῳ δὲ αὐτοῖς πάντη πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμιαι ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπεῖχον δὲ τῆς Ἑλλάδος * πλέον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμὼν δὲ οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, προδεδώκασι δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν, οὐδὲ ἱππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες· ὥστ' εὔδηλον ἦν, ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ' ἂν ἕνα . . . . κατα-

ἐνθυμούμενοι

ἢ μεῖον ἢ μυρ.

QVÆ Græci in expeditione, quam cum Cyro inſtituerunt, ad pugnam vſque geſſerint, quæque poſt obitum Cyri acciderint, diſcedentibus ipſis per inducias cum Tiſſapherne, ſuperiore libro eſt expoſitum. Poſteaquam vero duces comprehenſi erant, & qui eos ſequuti fuerant præfecti cohortium atque milites periiſſent: magnis rerum difficultatibus Græci vrgebantur, quum ſe prope à porta regis abeſſe cogitarent: multas vndique tum nationes, tum vrbes infeſtas eſſe, à quibus circumdarentur: annonam neminem deinceps ſuppeditaturum: ſe à Græcia ſtadiis amplius CCIↃↃ abeſſe: ducem itineris deſiderari: fluuios medio in itinere patriam verſus complures ſe arcere, qui tranſiri vado non poſſent: proditos ſe ab illis etiam barbaris eſſe, qui cum Cyro in Aſiam adſcenderant: ſolos iam relictos eſſe, ac nullas habere copias auxiliarias equeſtres: vnde manifeſto pareret, neque ſi vincerent, vel vnum . . . . . inter-

Enumeratio calamitatum, quibus vrgebantur Græci.

fecturos: & ſi vincerentur, ne vnum quidẽ viuum relictum iri. Hæc quum apud animos ſuos expenderent, ac mœrore adficerentur; pauci ſub veſperam cibum cepere, pauci accenderunt ignes, multis ea nocte ne quidem ad armatos ordines accedentibus. Quiſque requieti ſe illo dabat loco, in quẽ forte fortuna incidiſſet, quum præ animi ægritudine, ac deſiderio patriæ, parentum, vxorum, liberũ, quos nunquam ſe deinceps viſuros arbitrabãtur, ſomnum nullũ caperent. His illi tum animis omnes quieſcebant.

Qua occaſione Xenophon ad exercitum venerit.

Erat autẽ quidam in exercitu Xenophon Athenienſis, qui neque ducis, neq. cohortis alicuius præfecti, neq. militis nomine ſequutus agmẽ erat: ſed è patria Proxenus ipſum euocarat, cui iã olim erat hoſpitij iure cõiunctus. Pollicebatur hic ei, ſi ad ſe veniret, amicitiã illi ſe cum Cyro cõciliaturum, quam ipſe ſibi vtiliorẽ videri, quam patriã, diceret.

Xenophon Socratem conſulit.

Hanc epiſtolã quum Xenophon legiſſet, de hoc itinere ſuo Socratẽ Athenienſem conſulit. Socrates veritus ne ſuos apud ciues ei fraudi amicitia cũ Cyro ineunda foret, quia Cyrus alacriter Lacedæmonios in eo bello iuuerat, quod aduerſus Athenienſes illi geſſerãt: hoc dat Xenophonti cõſilij, vt Delphos profectus, Deum illũ de itinere conſuleret. Eo quum Xenophon profectus eſſet, Apollinem interrogat, cui Deum rem ſacram faceret, quem cõprecaretur, vt iter, quod apud animum inſtituiſſet, quampulcherrime ac honeſtiſſime perficeret, reque præclare geſta ſaluus rediret. Reſpondit ei per oraculum Apollo, Diis ſacrificaret, quibus id deberetur. Athenas reuerſus, oraculum Socrati aperit. Qui quum illud audiiſſet, reprehendit in eo, quod nõ ante omnia de Apolline quæſiiſſet, vtrum ſibi potius & conſultius eſſet, iter hoc ſuſcipere, an manere domi: ſed quũ ipſe prius ſtatuiſſet, eundũ eſſe, interrogaſſet; quo pacto quam pulcherrime profectionẽ inſtitueret. Sed quãdo ita quęſiiſti, ait, faciũda ſunt, quę Deus imperauit. Quare Xenophon Diis illis quũ ſacrificaſſet, quos Apollo per oraculum ſignificarat, nauẽ conſcẽdit, ac Sardibus Proxenum & Cyrũ adſequitur, qui iamiã adſcenſuri in Aſiã erant, ſtatimque Cyro cõmendatur. Quumq. contẽderet Proxenꝰ, vt ſecũ maneret; vna Cyrus magno ſtudio idẽ contẽdebat. Addebat, ſe, quãprimum expeditio deducta ad finẽ eſſet, mox cũ ablegaturũ. Expeditio ipſa ferebatur aduerſus Piſidas inſtitui.

Xenophon ſe militia dat.

Hoc modo Xenophõ militiæ dat nomẽ, deceptꝰ ille quidẽ, ſed nõ à Proxeno.

A κρατοῖεν, ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη. Ταῦτα ἐννοούμενοι, καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἔκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτῃ τῇ νυκτί. * ἀνεπαύετο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτε ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὕτω μὲν διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

ἀνεπαύοντο

B Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς, οὔτε λοχαγὸς, οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἴκοθεν, ξένος ὢν ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον Κύρῳ ποιήσειν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος. ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας, μή τι πρὸς τῆς πόλεως οἱ C ὑπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι, ἐλθόντι εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας. ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω, τίνι ἂν θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστ' ἂν καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδὸν, ἣν ἐπινοεῖ, καὶ καλῶς πράξας σωθείη. καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ D ὁ Ἀπόλλων, θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. ὁ δ' ἀκούσας ᾐτιᾶτο αὐτὸν, ὅτι οὐ τοῦτο * πρότερον ἠρώτα, πότερον λῷον αὐτῷ εἴη πορεύεσθαι, ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰτέον εἶναι, τοῦτο ἐπυνθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθείη. ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἤρου, ταῦτ', ἔφη, χρὴ ποιεῖν ὅσα ὁ Θεὸς ἐκέλευσεν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνεῖλεν ὁ Θεὸς, ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει E ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν· καὶ συνεστάθη Κύρῳ. προθυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου, καὶ ὁ Κῦρος συμπρουθυμεῖτο, μεῖναι αὐτόν· εἶπε δὲ, ὅτι ἐπειδὰν τάχιστα ἡ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν. ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πεισίδας. ἐστρατεύετο μὲν δὴ, οὕτως ἐξαπατηθεὶς, οὐχ ὑπὸ τοῦ Προξένου·

πρῶτον

A οὐ γὰρ ᾔδει ἐπὶ βασιλέα ὁρμήν, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων, πλὴν Κλεάρχου. ἐπεὶ μέντοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἐδόκει εἶναι, ὅτι ὁ στόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα. φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν, καὶ ἄκοντες, ὅμως οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν. ἐπεὶ δ' ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δὲ ὕπνου λαχὼν, εἶδεν ὄναρ· ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης B σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν. περίφοβος δ' εὐθὺς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ τῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθὸν, ὅτι ἐν πόνοις ὢν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· τῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δ' ἐδόκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναιτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπό τινων ἀποριῶν. ὁποῖόν τι μὲν δὴ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεστι C σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. γίγνεται γὰρ τάδε εὐθὺς, ἐπεὶ ἀνηγέρθη. πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει, τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νὺξ προβαίνει. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἥξειν. εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν, μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότατα παθόντας, ὑβριζομένους ἀποθανεῖν; ὅπως δ' ἀμυνούμεθα, οὐδεὶς παρασκευάζεται, οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὥσπερ ἐξὸν ἡσυ- D χίαν * ἔχειν. ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως * στρατὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις. ἐκ τούτου ἀνίσταται, καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένου πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν· Ἐγὼ, ὦ E ἄνδρες λοχαγοὶ, οὔτε καθεύδειν δύναμαι, (ὥσπερ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς) οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὁρῶν ἐν οἵοις ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι * δηλονότι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν τὰ ἑαυτῶν καλῶς παρεσκευάσθαι. ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα, καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι;

Marginal variants: ἄγειν. — στρατηγόν — δῆλον ὅτι

Nam is aduerſus regem quidquam moliri Cyrum ignorabat, quemadmodũ & Græci ceteri, extra vnum Clearchum. Verum vbi in Ciliciam peruentum eſſet, perſpicuum vniuerſis eſſe videbatur, aduerſus regem arma capi. Ac tum quidem plerique, tametſi hoc iter formidarent, & inuiti ſuſciperent; partim tamen mutua, partim Cyri reuerentia retenti, vna ſequebantur. Eorũ vnus erat Xenophon. Quum autem hæc in exercitu rerum difficultas eſſet, mœſtus quidem ille cum ceteris, dormire non poterat: ſed tamen paullum conſopitus, ſomnium vidit. Videbatur ei telum fulminis in domum paternam deferri, ac mox vniuerſam coruſcare. Exanimatus metu confeſtim excitatus eſt è ſomno, atque ipſum inſomnium partim fauſtum eſſe iudicabat: quod quum laboribus & periculis premeretur, magnam lucem à Ioue ortam videre viſus eſſet: partim infauſtum verebatur, quod ſomniũ hoc à Ioue rege profectum putaret; & quod viſus eſſet ignis vndique lucere, metuebat, ne extra ditionem regis euadere poſſet, ſed vndique difficultatibus quibuſdam præpediretur. Ceterum quale fuerit hoc ſomnium, animaduertere de euentis licet. Nam ſtatim hæc acciderunt, poſteaquam excitatus eſſet, primum cœpit ipſe ſecum cogitare: Quid heic iaces? nox progreditur, & quamprimũ illuxerit, conſentaneum eſt, hoſtes aduenturos. Quod ſi regis in poteſtatem deuenerimus, quid prohibet, quominus grauiſſima quæque adſpiciamus, & in primis terribilia perpetiamur, & contumeliis adfecti necemur? Quo pacto noſmet tutari debeamus, ad id ſe nemo comparat, neque res vlli curæ eſt: ſed heic ita iacemus, quaſi ſi nobis otioſis eſſe liceat. Atenim quanam ex vrbe ducẽ hæc facturum exſpecto? quam ætatẽ mihimet ipſi venturam opperior? nec enim maturiorem ad ætatem perueniam, ſi hoſtibus hodie me dedidero. Poſt hæc ſurgit, & primum conuocatis Proxeni cohortium præfectis, ait: Equidem, præfecti cohortium, neque dormire poſſum, quod & vobis vſuvenire arbitror; neque iacere amplius; dum qui rerum, in quibus verſamur, ſtatus ſit, video. Nimirum hoſtes non prius bellum nobis aperte denuntiarunt, quam res ſuas bene comparatas eſſe putarent. At ex aduerſo, noſtrum nemini curæ eſt, vt quampræclariſſime cum hoſtibus in certamen deſcendamus. Atqui ſi nos ſummittemus, & regi in poteſtatem trademus; quid tandem nobis euenturum exiſtimamus?

Xenophontis ſomnium. — *Xenophontis querela.* — *Xenophontis oratio prima.*

» quum iſtum germani, tum vterini fratris,
» eiusq. iam interfecti & caput abſciſſum,&
» manum,palo ſuffixerit.Nobis vero,quibus
» nullus adeſt,de nobis ſollicitus, qui aduer-
» ſus ipſum arma cepimus, qui pro rege
» ſeruũ facere voluimus, atq. etiã occidere,
» ſi licuiſſet,quid euenturum exiſtimamus?
» An nõ quodvis contra nos conſiliũ capiet,
» vt poſteaquã nos indigniſſimis modis ex-
» ceperit, vniuerſis hominibus terrorem in-
» cutiat, ne aliquando aduerſus ipſum arma
» capiant? Enimvero ne in eius poteſtate ſi-
» mus,quidvis nobis faciendum erit.Equidẽ
» quamdiu durabant induciæ, nunquam nõ
» veſtram ſortem deplorabam,regemq. cum
» ſuis felicẽ prędicabam;quum conſiderarẽ,
» qualem & quantam ipſi regionẽ haberent,
» quam commeatus copiam, quot famulos,
» quot iumenta,quantum auri,quantum ve-
» ſtium.E diuerſo ſi militum noſtrorum con-
» ditionem meo cum animo expenderẽ,nul-
» lius videlicet boni copiam nobis eſſe , niſi
» pretio redimeremus , quod quidem ipſum
» paucos habere ſcirem:ac ſi rationem aliam
» parãdi commeatus,extra emtionem, vſur-
» paremus, futurũ, vt fœderis religione pro-
» hiberemur:hęc igitur nonnunquam mecũ
» ipſe reputãs,magis tum fœdera, quã modo
» bellum metuebam. Verum poſteaquã fœ-
» dera ipſi violarunt, arbitror & ipſorum in-
» ſolentiam, & ſuſpicionem noſtram finem
» habere.Nam ea nũc bona, tamquam præ-
» mia illorum,qui fortiter vtrimq. ſe geſſe-
» rint,in medio propoſita ſunt. Ipſi Dij certa-
» minis ſunt præſides,qui quidem à partibus
» noſtris,ceu par eſt,ſtabunt.Nam hi peiera-
» runt,nos quum multa bona videremus, fir-
» miter ab eis abſtinuimus,idq. propter illa,
» quæ Diis teſtibus erant præſtita, ſacramẽ-
» ta. Quo fit, vt iure me multo maiori cum
» ſpiritu,quã hos, ad certamen deſcenſurum
» exiſtimem. Præterea nobis corpora ſunt,
» quæ multo magis,quã illorum corpora,ad
» frigora, calores, labores perferendos va-
» leant.Itidem animi noſtri, Deum benefi-
» cio,generoſiores ſunt,quam ipſorum. Mi-
» lites ipſi hoſtiũ , facilius quam nos, & vul-
» neribus & cædibus peribũt; ſi quidem Dij
» victoriã nobis ita, vt antehac, dederint. Ve-
» rum hæc fortaſſis etiam aliis in mentẽ ve-
» niunt. Per Deos immortales, nõ exſpecte-
» mus,donec ad nos alij veniant, qui nos ad
» facinora præclariſſima cohortẽtur; ſed ipſi-
» met auctores aliis ſimꝰ, vt & ipſi ad virtutẽ
» ſemet excitẽt. Exhibete vos tales,qui inter
» cohortiũ præfectos pręſtãtiſſimi ſint,& in-
» ter duces imperatorio munere digniſſimi.

A ὃς καὶ τοῦ ὁμομητρείου καὶ ὁμοπατρείου ἀδελ-
φοῦ, καὶ τεθνηκότος ἤδη, ἀποτεμὼν τὴν κε-
φαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν. ἡμᾶς δὲ,
οἷς κηδεμὼν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐστρατεύσα-
μεν δ' ἐπ' αὐτὸν, ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως
ποιήσοντες, καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμε-
θα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν; ἆρ' οὐκ *ἐπίπεδον ἐπὶ πᾶν
ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς τὰ *αἴσχιστα αἰκισάμενος, πᾶ- ἔσχατα
σιν ἀνθρώποις φόβον παράσχῃ τοῦ στρατεῦσαι
B ποτὲ ἐφ' ἑαυτόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκεί-
νῳ γενησόμεθα, πάντα ποιητέον. ἐγὼ μὲν
οὖν, ἔστ' ἂν μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὔποτε ἐ-
παυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτείρων, βασιλέα δὲ
καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεώμενος
αὐτῶν ὅσην μὲν χώραν καὶ οἵαν ἔχοιεν, ὡς δὲ
ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ θεράποντας,
ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δὲ, ἐσθῆτα δέ. τὰ
δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι
τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐδενὸς ἡμῖν με-
C τείη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δὲ ὠνησόμεθα,
ᾔδειν ὅτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δέ πως πορί-
ζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια, ἢ ὠνουμένους, ὅρκους
ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ' οὖν λογιζόμε-
νος ἐνίοτε, τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην,
ἢ νῦν τὸν πόλεμον. ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυ-
σαν τὰς σπονδὰς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ
ἐκείνων ὕβρις, καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. ἐν
μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ, ἆ-
D θλα, ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ὦσιν.
ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοί εἰσιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ
εἰκὸς, ἔσονται. οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκή-
κασιν· ἡμεῖς δὲ, πολλὰ ὁρῶντες ἀγαθὰ, στερ-
ρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὅρ-
κους. ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶ-
να πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι, ἢ τούτοις. ἔτι
δὲ ἔχομεν σώματα ἱκανώτερα τούτων καὶ ψύ-
χη, καὶ θάλπη, καὶ πόνους φέρειν· ἔχομεν τε
E καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας. οἱ δὲ ἄν-
δρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ
θεοὶ ὥσπερ τὸ πρόσθεν νίκην ἡμῖν διδῶσιν. ἀλλ'
ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτα ἐνθυμοῦνται. πρὸς
τῶν θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ' ἡμᾶς ἐλ-
θεῖν, παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα,
ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς
ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετήν. φάνητε τῶν λοχαγῶν
ἄριστοι, καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι.

A κἀγὼ δὲ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι· εἰ δὲ ὑμεῖς τάττετέ με ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά. ὁ μὲν ταῦτα ἔλεξεν. οἱ δὲ * λοχαγοὶ ἀκούσαντες ταῦτα, ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἅπαντες. πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν, βοιωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν, ὅτι φλυαροίη, ὅστις λέγοι ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν, ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναιτο· καὶ B ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας. ὁ μέντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν, ἔλεξεν ὧδε· Ὦ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σύ γε οὐδὲ ὁρῶν γιγνώσκεις, οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. ἐν ταὐτῷ γε μέντοι ἦσθα τούτοις, ὅτε βασιλεὺς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ, πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα· ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' * ἐξωπλισμένοι ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων, καὶ σπονδὰς αἰτῶν, καὶ C παρέχων τὰ ἐπιτήδεια, ἔστ' ἂν σπονδῶν ἔτυχεν; ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, ὥσπερ δὴ καὶ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς ἄνευ ὅπλων ἦλθον, πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι, κεντούμενοι, ὑβριζόμενοι, οὐδ' ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται, καὶ μάλ', οἶμαι, ἐρῶντες τούτου; ἃ σὺ πάντα εἰδὼς, τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῂς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας; ἐμοὶ δὲ, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προσ- D ίεσθαι εἰς ταὐτὸ ἡμῖν αὐτοῖς, ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν, σκεύη * ἀναθέντας, ὡς τοιούτῳ χρῆσθαι. οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει, καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλλην ὢν, τοιοῦτός ἐστιν. ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· Ἀλλὰ τούτῳ γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν, οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν· ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον, ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶ- E χεν οὕτως. τοῦτον μὲν οὖν ἀπήλασαν· οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶος εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν· ὁπόθεν δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον· ὅπου δὲ λοχαγὸς σῶος εἴη, τὸν λοχαγόν. ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ προσθεν τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο. καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ

[Margin: * ἀρχηγοὶ — * ὡπλισμένοι — * ἀνελθ.]

Equidem ſi vos ad hæc alacriter ducetis, lubens vos ſequar: ſi me ducis munere fungi iubetis, ætatis excuſatione nequaquam vtar, ſed adoleſcentiæ vigorem ad propulſandum mala mihi profuturum arbitrabor. Hæc fuit eius oratio: quam poſteaquam præfecti cohortium audiiſſent, vniuerſi cenſebant huic ducis munus eſſe tribuendum. Vnus erat Apollonides, Bœoticum quid ſonans, qui aiebat nugari eos, qui alia ratione dicerent ipſos ſalutem conſequi poſſe, quam ſi Rex perſuaderetur, modo id fieri poſſet. ſimul difficultates explicare incipiebat. Cuius ſermone interrupto, Xenophon: Vir admiratione digniſſime, inquit, tu neque quod vides, intelligis; neque quod audis, memoria tenes. Nimirum æque tu, atque hi, præſens adfuiſti; quum Rex Cyro interfecto, eam ipſam ob cauſſam magnos ſpiritus gerens, ad nos mitteret, atque arma poſceret. Verum quum nos ea non modo non traderemus, ſed etiam armati propter ipſius tabernacula caſtra locaremus, quid non ille per legatos ad nos miſſos fecit? quum & fœdus ipſe peteret, & ſuppeditaret commeatum, donec tandem fœdus à nobis impetraret? Poſteaquam vero duces ac præfecti cohortium, quemadmodum tu quoque fieri iam vis, fœderibus freti colloquutum ad eos inermes venerunt; annon plagis, vulneribus, iniuriis atrocibus adfecti, ne mortem quidem oppetere miſeri poſſunt, quod quidem inprimis, vt arbitror, expetunt? Hæc omnia quum tu noris, illos tamen, qui ad defenſionem milites hortantur, nugari dicis, ac rurſum nobis hoſtes adeundos ais, vt eos perſuadeamus? Ego vero, commilitones, exiſtimo nobis hunc hominem poſthac in communitatem hanc noſtram admittendum non eſſe, ademtaque præfectura cohortis, impedimentis eſſe onerandum. Nam & patriæ dedecus adfert, & vniuerſæ Græciæ, quum natione Græcus, ita ſe gerat. Et Agaſias Stymphalius: Huic vero, inquit, nihil omnino neque cum Bœotia, neque Græcia commune eſt. Nam vidi vtramque aurem ei perinde ac Lydo, perforatam eſſe. Quod quidem ita reuera erat. Quare quum hominem abegiſſent, ceteri per ordines incedentes; vbicumque prætor ſaluus eſſet, prætorem euocabant; vbi ille periiſſet, proprætorem; vbi præfectus cohortis ſuperſtes erat, cohortis præfectum. Quum omnes conueniſſent, prima in acie conſederunt, & erant duces

ac præfecti cohortium, qui conuenerant, fere c. Media prope nocte res gerebatur. Atque heic Hieronymus Eleus, inter Proxeni cohortium præfectos natu maximus, in hunc modum dicere cœpit: Viſum eſt nobis, duces, ac vos præfecti cohortium, præſentem rerum noſtrarum ſtatum intuentibus, conuenire ac vos arceſſere; vt deliberemus, ecquid inuenire conſilij nobis vtilis poſſimus. Etiam vero tu Xenophon, ait, ea dicito, quæ ad nos modo dicebas. Tum ille: Nouimus omnes, inquit, Regem & Tiſſaphernem, ex nobis eos quos potuerunt, comprehendiſſe: ceteris hauddubie inſidiantur, vt ſi quidem poſſint, nos interimant. Ego vero faciundum quiduis arbitror, ne vmquam barbarorum in poteſtatem veniamus: ſed illi potius, ſi fieri poſſit, noſtra ſint in poteſtate. Quamobrem ſcire vos volo, plurimum in vobis eſſe ſitum, quotquot ſane iam conueniſtis. Nam hi milites vniuerſi vos intuentur: quos ſi fractos animis eſſe viderint, omnes deſides erunt: ſin & vos in oculis omnium contra hoſtes parare ſe animaduertent, & ceteros excitare; ſcitote ſequuturos, & daturos operam, vt vos imitentur. Et vero æquum eſt, vos hiſce nonnihil præſtare. Vos enim duces eſtis, vos ordinum, vos cohortium præfecti: vos pacatis temporibus, & fortunis & honoribus potiores his fuiſtis. Quare nunc etiam pugnæ tempore vos ipſos arbitrari debetis militum vulgo præſtantiores eſſe, adeoque horum cauſſa vobis & capienda eſſe conſilia, & labores ſuſcipiendos, ſicubi vſus poſtulet. Iam quidem certe primum arbitror, magno vos exercitui commodo futuros, ſi curaueritis, vt in locum eorum, qui perierunt, prætores ac præfecti cohortium quamprimum ſubrogentur. Nam abſque iis ſit, qui imperent, nihil neque præclaræ, neque vtilis rei geri poteſt vſquam, vt ſummatim dicam, & bellica in adminiſtratione inprimis. Etenim ordinis obſeruatio ſalutaris eſt, eiuſdem perturbatio multis iam dudum perniciem adtulit. Vbi ſubrogati tot duces fuerint, quot eſſe neceſſe eſt; admodum vos opportune facturos arbitror, ſi ceteris etiam militibus collectis animos addideritis. Nam animaduertitis ipſi, quanto cum animorum languore ad arma veniant, quanta cum anxietate ad excubias. Quo fit, vt ſi hoc pacto adfecti ſint, haud ſciam, quis eorum futurus ſit vſus ſiue noctu, ſeu interdiu.

Altera Xenophontis ad duces oratio.

A καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχεδὸν ἦσαν μέσαι νύκτες. ἐνταῦθα Ἱερώνυμος Ἠλεῖος, πρεσβύτατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν, καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα, εἴ τι δυναίμεθα, ἀγαθόν. λέξον δ᾽, ἔφη, καὶ σὺ ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν· B Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισαφέρνης, οὓς μὲν ἐδυνήθησαν, συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ᾽ ἄλλοις * δηλονότι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς ἢν δύνωνται ἀπολέσωσιν. ἡμῖν δέ γ᾽ οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μήποτ᾽ ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον, ἢν δυνώμεθα, ἐκεῖνοι ἐφ᾽ ἡμῖν. εὖ τοίνυν ἐπίστασθε, ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἀπο- C βλέπουσι· κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν ἀθυμοῦντας, πάντες κακοὶ ἔσονται· ἢν δὲ ὑμεῖς αὐτοί τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε, εὖ ἴστε, ὅτι ἕψονται ὑμῖν, καὶ πειράσονται μιμεῖσθαι. ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γὰρ ἐστὲ στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν, D ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι, καὶ προβουλεύειν τούτων, καὶ προπονεῖν, ἤν που δέῃ. καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι ἂν ὑμᾶς μέγα * ὀνῆσαι τὸ στράτευμα, εἰ ἐπιμεληθείητε, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ * καταστάθωσιν. ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. ἡ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀτα- E ξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. ἐπειδὰν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἄρχοντας, ὅσους δεῖ, καὶ ἢν τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε, καὶ παραθαρρύνητε, οἶμαι ὑμᾶς πάνυ ἂν ἐν καιρῷ ποιῆσαι. νῦν μὲν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς. ὥστε οὕτω γε ἐχόντων, οὐκ οἶδα ὅ,τι ἄν τις χρήσαιτο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι τι, εἴτε καὶ ἡμέρας.

* δῆλοι ἦν

* ὠφελῆσαι

* αἰτιατικ.

A ἢν δέ τις αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται. ἐπίστασθε γὰρ δήπου, ὅτι οὔτε πλῆθός ἐστιν οὔτε ἰσχὺς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα· ἀλλ᾽ ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπιτοπολὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται. ἐντεθύμημαι δ᾽ ἔγωγε ὦ ἄνδρες καὶ τοῦτο, ὅτι ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι κακῶς τε καὶ αἰσχρῶς ὡς ἐπιτοπολὺ ἀποθνήσκουσιν. B ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἔγνωσαν πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὁρῶ μᾶλλόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους, καί, ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας. ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, (ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἐσμεν) αὐτούς τε ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν, ἐπαύσατο. C μετὰ τοῦτον δ᾽ εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον, ὅσον ἤκουον Ἀθηναῖον εἶναι. νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ᾽ οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους. κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν. καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ᾽ ἀπελθόντες ἤδη αἱρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἄγετε· ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους D στρατιώτας. παρέστω δ᾽ ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ. καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. ἐκ τούτου ᾑρέθησαν ἄρχοντες, ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Ἀρκάδος Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος. ἐπεὶ δὲ ᾕρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε, καὶ E εἰς τὸ μέσον ἧκον οἱ ἄρχοντες, ἔδοξεν αὐτοῖς προφύλακας καταστήσαντας, συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος· καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὁπότε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα, καὶ στρατιωτῶν. πρὸς δ᾽ ἔτι, καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον, οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες, προδεδώκασιν ἡμᾶς. ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἄνδρας ἀγαθούς τε ἐλθεῖν,

Sin eorum quis animos flexerit, vt non ſolum cogitent, quid perpeſſuri ſint, verumetiam quid facturi; multo alacriores erunt. Scitis enim, non multitudinem eſſe, non robur, quod victoriam in bellis parit: ſed eos, qui Diis adiuuantibus, firmioribus animis hoſtes adoriuntur, plerumque illi non ſuſtinent. Venit & hoc in mentem mihi, eos, qui bellicis in rebus quoquo modo vitam quærant, ignaue turpiterque vt plurimum mori. Qui vero mortem communem hominibus vniuerſis eſſe, ac neceſſariam ſtatuunt, tantumque de eo ſolliciti ſunt, vt præclare mortem obeant: eos equidem video magis ad ſenectam peruenire, ac quamdiu viuunt, maiore felicitate frui. Quæ vos & animaduertite, quandoquidem ita temporis ratio poſtulat: & quum ipſi viri fortes ſitis, tum alios cohortamini. Quę quum dixiſſet, finem fecit: ac poſt ipſum Cheriſophus: Ego vero antehac, inquit, ſaltem ex eo te noram, mi Xenophon, quod Athenienſem eſſe inaudieram. Nunc & orationem, & facta tua laudo, ac tui ſimiles quamplurimos eſſe opto. Nam ea res bono publico ſeruiret. Enimvero ne ceſſemus, amici, ſed diſcedite, ac quicumque magiſtratibus egetis, eos deſignate. Deſignati quum fuerint, media in caſtra reuertimini, & quos delegeritis, adducite. Nam deinde milites etiam ceteros aduocabimus. Adſit etiam nobis Tolmides præco. Hæc vbi dixiſſet, ſurrexit: vt ne differrentur ea, quæ confici neceſſe erat, ſed abſoluerentur quamprimum. Deinde prætores lecti ſunt, pro Clearcho, Timaſio Dardanenſis; pro Socrate, Xanthicles Achæus; pro Agia Arcade, Cleanor Orchomenius; pro Menone, Phileſius Achæus; Proxeni loco, Xenophon Athenienſis. Dum illi legerentur, ac prope iam illuceſceret, ac duces in medium prodirent; habito conſilio, ſtatuunt, collocatis ante caſtra excubiis, militem conuocandum eſſe: qui vbi conueniſſet, primus Cheriſophus Lacedæmonius ſurgens, in hunc modum verba fecit: Difficilis eſt, milites, rerum præſentium ſtatus, quum eiuſmodi ducibus, & cohortium præfectis, & militibus orbati ſimus. Præterea copiæ Ariæi, quæ nobis antea ſocietate coniunctæ erant, iam nos deſeruerunt. Sed tamen è præſentibus hiſce malis, vt viros fortes decet, emergendum nobis erit,

Cheriſophus Xenophontem laudat.

Subrogantur duces in mortuorum loca.

Xenophonti prætura defertur.

ac nequaquam abiiciendi animi: quin potius danda opera, vt ſi quidem poterimus, præclare vincendo ſalutem conſequamur: ſin autem, ſaltem præclare mortem obeamus, ac nunquam hoſtium in poteſtatem viui perueniamus. Etenim hoc ſi fieret, ea nos perpeſſuros arbitror, quæ in ipſos hoſtes Dij conuertant. Poſt hunc Orchomenius ille Cleanor ſurgens, in hanc ſententiam verba fecit: Videtis, inquit, milites, periurium regis & impietatem, itemque Tiſſaphernis perfidiam videtis, qui dum ſe vicinum Græciæ prædicat, ac plurimi hoc ipſum ſe facturum ait, quod incolumes nos abducere poſſit: idem nobis iureiurando ſeſe obſtrinxit, idem dextram dedit, idem in fraudem duces illexit, & comprehendit. Nec Iouem hoſpitalem reueritus, Clearchum conuiuam excepit, & his artibus omnes circumſcriptos perdidit. Etiam Ariæus, quem nos ad regnum euehere voluimus, cui nos fidem dedimus, ac viciſſim accepimus, de nobis mutuo non deſerendis, etiam hic neque Deos metuens, neque Cyrum mortuum reueritus, à quo, dum viueret, maximis erat honoribus ornatus, ad homines Cyro infeſtiſſimos defecit; ac nos, amicos Cyri, adfligere nititur. Verum de his Dij merita ſupplicia ſumant. Nos autem quum hæc videamus, cauere debemus, ne ab eis amplius decipiamur; ſed vbi fortiſſimis animis dimicauerimus, quidquid Diis viſum fuerit, feramus. Hinc Xenophon ſurgit, quam elegantiſſime potuit, ad pugnam ornatus. Exiſtimabat enim, ſi Dij victoriam largirentur, pulcherrimum ornatum victoriæ conuenire: ſin moriendum eſſet, elegantiſſimo ſe dignum cultu iudicabat, quo ornatus diem in terris extremum clauderet. Is in hunc modum exorſus eſt: Cleanor barbarorum nobis & periuria & perfidiam expoſuit, quæ quidem vobis etiam nota eſſe arbitror. Quod ſi ergo rurſum amice cum ipſis agere conſilium eſt, neceſſe eſt id magna cum indignatione animi faciamus; quum videamus, qualia ducibus, qui ſe ipſis accepta fide tradiderunt, acciderint. Sin de ipſis armata manu pœnas eorum quæ perpetrarunt, exigere cogitamus, & omni genere belli eos perſequi: multæ Diis iuuantibus, ac præclaræ ſe nobis ſpes ſalutis oſtendunt. Hæc eo loquente, quidam ſternuit. Id quum audiiſſent, vniuerſi milites vno impetu Deum adorant. Et Xenophon ait: Quando, milites, nobis de ſalute loquentibus,

A καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι, ὅπως ἢν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μή ποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν. ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ Ὀρχομένιος ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλ' ὁρᾶτε μὲν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιορκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ὅστις λέγων, ὡς γείτων τε εἴη τῆς Ἑλλάδος, καὶ περὶ
B πλείστου ἂν ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὀμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δοὺς, αὐτὸς ἐξαπατήσας, συνέλαβε τοὺς στρατηγούς· καὶ οὐδὲ Δία ξένιον ᾐδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος, αὐτοῖς τούτοις ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν. Ἀριαῖος δὲ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ, μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας, οὔτε Κῦρον τὸν τεθνη-
C κότα αἰδεσθεὶς, τιμώμενος μάλιστα ὑπὸ Κύρου ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστὰς, ἡμᾶς τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειρᾶται. ἀλλὰ τούτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ ταῦτα ὁρῶντας, μή ποτε ἐξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα, τοῦτο ὅ, τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς πάσχειν. ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται, ἐσταλμένος * εἰς πόλεμον ὡς ἐπὶ ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ θεοὶ, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρέπειν· εἴτε
D τελευτᾶν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν, τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντα, ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν. τοῦ δὲ λόγου ἤρχετο ὧδε· τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ, οἶμαι, καὶ ὑμεῖς. εἰ μὲν οὖν βουλευόμεθα πάλιν αὖθις διὰ φιλίας ἰέναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὁρῶντας τοὺς στρατηγούς, οἳ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόνθασιν. εἰ μέντοι δια-
E νοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς, καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἰέναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας. τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ, πτάρνυταί τις. ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται, πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνησαν τὸν Θεόν. καὶ Ξενοφῶν εἶπε· δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων

ſaluatoris

οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος ἐφάνη, εὔξασθαι τῷ θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα. συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ τούτου ηὔξαντο καὶ ἐπαιάνισαν. ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε· Ἐτύγχανον λέγων, ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασί τε, καὶ τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων, εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεοὺς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοί εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν, καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι, σώζειν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται. ἔπειτα δὲ, ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων κινδύνους· ἵν' εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι, σώζονταί τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων τὰς Ἀθήνας, ὑποστῆναι αὐτοὺς Ἀθηναῖοι τολμήσαντες, ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους ἂν κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύσειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκανὰς εὑρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν· καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν. ἔπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιὰν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ελλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε. οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. τοιούτων μέν ἐστε προγόνων. οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἐρῶ, ὡς ὑμεῖς καταισχύνετε αὐτούς· ἀλλ' οὔπω πολλαὶ ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις, πολλαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς. καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ', ὁπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγών ἐστι, πολὺ δή που ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι.

A ſaluatoris Iouis augurium oblatum eſt: equidem arbitror, huic Deo votum nuncupandum eſſe, mactaturos nos victimas, quibus nos gratos ob conſeruationem noſtri declarabimus, quamprimum in regionem pacatam peruenerimus. Præterea Diis ceteris votum faciamus, ſacrificaturos nos pro facultatibus noſtris. Hæc cuicumque placuerint, manum tollat. Suſtulerunt omnes, ac deinde voto concepto pæanem exorſi ſunt. Peractis rite omnibus, quæ ad Deorum cultum pertinebant, rurſus ita B cœpit dicere: Aiebam modo, multas ac præclaras ſpes ſalutis ſe nobis oſtendere. Primum enim ſacramenta, Diis teſtibus concepta, rata habuimus; quum hoſtes, peierando tum fœderum tum iuriſiurandi religionem omnem violarint. Quæ quum ita ſint, conſentaneum eſt, hoſtibus noſtris Deos infenſos eſſe, nobis præſidio. Poſſunt autem Dij tum ex magnis ſubito paruos facere, tum paruos, etiamſi periculis iactentur, facile conſeruare, quum volunt. C Libet hoc loco maiorum etiam noſtrorum pericula vobis in mentem reuocare, vt ſciatis & veſtrum eſſe, vt viri fortes ſitis, & ſtrenuos homines Deum ope grauiſſimis etiam in periculis ſeruari. Nam quum Perſæ vna cum aliis, quos adiunxerant ſibi, ingente cum exercitu venirent, vt Athenas dederent: auſi Athenienſes ipſis ſe obiicere, victoria potiti ſunt. Quumque votum Dianæ feciſſent, quot hoſtes occidiſſent, tot ſe illi Deæ capras mactaturos, quia ſatis multas inuenire non poterant: decre- D tum factum eſt, vt ſingulos in annos 10 mactarentur, quas etiam quotannis hac tempeſtate mactant. Deinde quum ſubſequentibus annis Xerxes, coacto illo innumerabili exercitu, in Græciam profectus eſſet; tum quoque maiores noſtri horum maiores terra marique vicerunt. Licet eius rei tamquam argumenta videre, quæ tum conſtituta ſunt, tropæa; longeque maximũ teſtimonium eſt ipſa libertas vrbium, in quibus vos, & in lucem editi, & alti eſtis. Nec enim vllum hominem pro domino, E ſed Deos adoratis. Huiuſmodi maioribus prognati eſtis. Neque tamen eis vos dedecori eſſe dixerim: quippe necdum multi dies abiere, quum aduerſus hos, illorum poſteros, acie congreſſi, Deum ope multo quam vos eſſetis, plures ſuperaſtis. Atque id ſane temporis, pro Cyri regno viros vos fortes præſtitiſtis: nunc quum de ſalute veſtra certamen propoſitum ſit, multo vos & meliores & alacriores eſſe par eſt,

atque etiam aduerſus hoſtem fidentiores. Nam ſi tum, quum nullum adhuc de ipſis periculum feciſſetis, conſpecta ipſorum immenſa multitudine nihilominus patrio ſpiritu pergere aduerſus eos auſi eſtis: nunc quum periculum feceritis, ipſos ne quidem multo pluribus cum copiis vos ſuſtinere velle, quid cauſſæ fuerit, cur eos adhuc metuatis? Enimvero non ideo vos deteriore loco eſſe putetis, quod Cyriani prius à veſtris partibus ſtantes, iam defecerint. Nam illi etiam his ignauiores ſunt, quos nos vicimus. Etenim nobis relictis ad ipſos fugerunt. At eos, qui facere fugæ initium velint, multo melius eſt, hoſtium in acie quam noſtra cernere. Quod ſi quis veſtrum minus præſenti eſt animo, propterea quod ab equitibus deſtituti ſimus, quorum copiam hoſtes habent: cogitetis velim, equites CCIƆƆ nihilo plus eſſe quam CCIƆƆ homines. Nam ab equi vel morſu, vel calcitratione, nemo vnquam in prœlio periit: viri ſunt, per quos in pugnis omnia geruntur: ac nos quidem multo, quam equites, tutiore vehiculo vtimur. Nam illi ab equis pendent, neque nos tantum metuunt, ſed illud etiam, ne ab equis excutiantur: nos terræ firmiter innixi, longe vehementius feriemus, ſi quis accedat, & multo magis id adtingemus, quod voluerimus. Vna tantum re nobis equites præſtant: ſecurius quam nos, fugam arripiunt. Quod ſi ad pugnam quidem animi veſtri ſatis ſunt confidentes, ſed illud vobis graue eſt, quod non amplius Tiſſaphernem ducem habituri ſitis, neque rex poſthac rerum venalium forum eſt ſuppeditaturus: conſiderate, vtrum potius ſit, Tiſſaphernem ducem habere, qui nobis inſidiari deprehenſus eſt: an eos, quos delectos noſmet duces eſſe iuſſimus, & qui ſe intelligent, ſi quid committant, aduerſus animos ſuos, ſuaque corpora committere. Item conſiderate, num commeatum ſatius ſit eo foro emere, cuius hi nobis copiam fecerunt, magna nimirum pecunia menſuras paruas, quum quidem vnde poſthac argentum ſumamus, non habeamus; an victoria potitos vti menſura, quam magna lubitum fuerit. Quod ſi intelligitis, hæc melius hoc quidem modo habitura, verum flumina eſſe quiddam, quod traiici nequeat, exiſtimatis; atque ea vos tranſiſſe, magnæ vobis eſſe fraudi ducitis: conſiderate quæſo, an non illud ipſum longe ſtultiſſime barbari fecerint.

A ἀλλὰ μὴν καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν, τό, τε πλῆθος ἄμετρον ὁρῶντες, ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ * πατρίῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δὲ, ὁπότε καὶ πεῖραν ἤδη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες μὴ δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ὑμῖν ἔτι προσήκει τούτους φοβεῖσθαι; μηδὲ μὲν τοι τοῦτο μεῖον δόξητε ἔχειν, εἰ * οἱ Κύρειοι πρόσθεν σὺν ὑμῖν ταττόμενοι, νῦν ἀφεστήκασιν. B ἔτι γὰρ οὗτοι κακιόνες εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἡττημένων. ἔφευγον οὖν πρὸς ἐκείνους, καταλιπόντες ὑμᾶς. τοὺς δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρχειν πολὺ κρεῖττον σὺν τοῖς πολεμίοις ταττομένους, ἢ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ τάξει ὁρᾶν. Εἰ δέ τις αὖ ὑμῶν ἀθυμεῖ, ὅτι ὑμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἱππεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμήθητε, ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο, ἢ μύριοι ἄνθρωποι εἰσίν. ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς C ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὅ,τι ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. οὐκοῦν τῶν γε ἱππέων πολὺ ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρου ὀχήματος ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππων κρέμανται, φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῆς γῆς βεβηκότες, πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἤν τις προσίῃ, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅτου ἂν * ἐθέλωμεν, τευξόμεθα. ἑνὶ μόνῳ προέχουσιν ἡμᾶς οἱ ἱππεῖς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν, ἢ ἡμῖν. εἰ δὲ δὴ τὰς D μὲν μάχας θαρρεῖτε, ὅτι δ' οὐκέτι ἡμῖν Τισαφέρνης ἡγήσεται, οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρέξει, τοῦτο ἄχθεσθε, σκέψασθε πότερον κρεῖττον, Τισαφέρνην ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπιβουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἳ εἴσονται, ὅτι ἤν τι περὶ ἡμᾶς ἁμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἁμαρτάνουσι. τὰ δ' ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς, E ἧς οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας, αὐτοὺς λαμβάνειν· ἢ, ἤνπερ κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους, ὁπόσῳ ἂν ἕκαστος βούληται. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γιγνώσκετε, * ὅτι οὕτω κρεῖττον, τοὺς δὲ ποταμοὺς ἄπορον νομίζετε εἶναι, καὶ μεγάλως ἡγεῖσθε ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι.

πατρῴῳ

οἱ Κύρειοι, Vide Not.

βουλώμεθα,

ὅτι κρείτ-τας,

ἂν ᾖ πάντες μὲν γὰρ οἱ ποταμοί, * ἢν πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὦσι, προϊοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίγνονται, οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες. εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσουσιν, ἡγεμών τε μηδεὶς φανεῖται, οὐδ' ὣς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. ἐπιστάμεθα γὰρ Μυσούς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, οἳ βασιλέως ἄκοντος ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ πολλάς τε, καὶ μεγάλας, καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκοῦσιν. ἐπιστάμεθα δὲ Πεισίδας ὡσαύτως. Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἴδομεν, ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες, τὴν τούτου χώραν καρποῦνται. καὶ ἡμᾶς δ' ἂν * ἔφην ἔγωγε χρῆναι μήπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδε ὡρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι, ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. οἶδα γάρ, ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν· καὶ ὁδοποιήσειέ γ' ἂν αὐτοῖς, καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βούλοιντο ἀπιέναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρισάσμενος ταῦτα ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν κατασκευαζομένους. ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μή, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν, καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μὴ ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ. δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι, πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι, καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι ἑκόντες πένονται, ἐξὸν αὐτοῖς τοὺς νῦν οἴκοι ἀκλήρους πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους πλουσίους ὁρᾶν. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτ' ἀγαθὰ δηλονότι τῶν κρατούντων ἐστί. τοῦτο δὴ δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά τε ὡς ἀσφαλέστατα, καὶ εἰ μάχεσθαι δέοι, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. πρῶτα μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἁμάξας, ἃς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅποι ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. αὗται γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι, οὔτ' εἰς τὸ ἐπιτήδεια ἔχειν. ἔτι δὲ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἕνεκεν, ἢ σίτων, ἢ ποτῶν ἔχομεν· ἵν' ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὦσιν,

φαίην

A Quamvis enim omnes fluuij procul à fontibus ſuis tranſiri nequeant, tamen ab iis, qui ad fontes ipſos progrediuntur, ſic trãſiri poſſunt, vt ne genu quidem ab aqua humectetur. Iam ſi nec amnes nos tranſmiſſuri ſint, & dux nullus vſquam compareat; non tamen ne ſic quidem animum deſpondere debemus. Scimus enim, Myſos, quos dicere nobis præſtantiores non poſſumus, inuito rege in ipſius ditione multas, & amplas, & opulentas vrbes incolere. Idem de Piſidis ſcimus. B Lycaonas ipſi vidimus occupatis munitis in planitie locis, regiæ ditionis fructus percipere. Atque equidem haudquaquam dixero, debere nos palam profiteri, quaſi domum pergamus: ſed potius ſimulandum exiſtimo, quaſi heic alicubi velimus habere ſedes ac domicilia. Scio certe regem Myſis permultos duces daturum eſſe, permultos obſides, ſine fraude ſe eos dimiſſurum. Immo etiam viam ipſis ſtrueret, etiamſi vel in quadrigis diſcedere vellent. Quæ quidem ipſa, ſat ſcio, lubentiſſime nobis etiam C præſtaret, ſi nos videret ita noſmet parare, quaſi manſuri heic eſſemus. Verum metuo, ne ſi ſemel ignauiter, & in omnium rerum copia viuere conſueſcamus, atque etiam Perſarum & Medorum proceris & elegantibus feminis ac puellis familiares eſſe cœperimus, Lotophagorum in morẽ, ſuſcipiendi in patriam itineris obliuiſcamur. Quamobrem conſentaneum & æquum mihi videtur eſſe, primum, vt in Græciam & ad propinquos redire conemur, ac Græcis oſtendamus, ſua ipſos D ſponte pauperes eſſe; quum liceat eis, qui domi iam vitam inopem agunt, ſi huc pergant, palam opulentis eſſe. Sedenim, milites, hæc omnia bona ſunt eorum qui victores euadunt. De eo iam dicendum erit, quo pacto quamtutiſſime profecturi ſimus, ac ſi prœlio decertandum ſit, quamoptime prœlium ineamus. Itaque primùm plauſtra nobis exurenda cenſeo, ne impedimentorum vehicula nobis imperent; ſed quocumque viſum erit exercitui E conducere, pergamus: Deinde etiam tabernacula concremanda eſſe. Nam eorum vectura negotium nobis faceſſit, neque quidquam vel ad pugnam, vel ad commeatum comparandum adiumenti adferunt. Præterea vaſorum reliquorum, quæ ſuperuacanea ſunt, onere noſmet liberabimus; exceptis iis, quæ vel ad bellicos vſus, vel cibi, vel potus habemus: vt quamplurimi noſtrum inter armatos ſint,

pauci admodum impedimenta vehant. Noſtis enim, fortunas omnes illorum, qui vincuntur, alienam in poteſtatem tranſire. Adeoque ſi vicerimus, exiſtimare debemus, hoſtes ipſos impedimenta noſtra vecturos. Reſtat, vt de eo dicam, quod eſſe mihi videtur maximum: Videtis etiam hoſtes non antè, bello nos auſos fuiſſe laceſſere, quam duces noſtros cepiſſent. Exiſtimabant enim, quamdiu duces habituri eſſemus, ac nos ipſis obtemperaturi; ſatis fore virium nobis ad hoc, vt ſuperiores in bello euaderemus: verum vbi duces cepiſſent, eorumdem orbitate, ac perturbatione ordinis, futurum arbitrabantur vt periremus. Quamobrem & duces iam deſignatos, neceſſe eſt iis quos antehac habuimus, multo eſſe diligentiores: & milites ordinum obſeruantiores, & ad parendum præfectis promptiores modo quam antehac. Quod ſi decreueritis, vt ſi quis dicto non fuerit audiens, ſemper liceat ei, qui è vobis forte adfuerit, in hunc vna cum præfecto exemplum ſtatuere; tum nimirum hoſtes plane ſpe ſua excident. Nam hodierno die Clearchos vel ſexcentos pro vno conſpecturi ſunt, per quos nemini eſſe ignauo liceat. Sed iam tempus eſt, vt ad finem hæc perducamus. Nam fortaſſis hoſtes mox aderunt. Quidquid autem horum vobis recte dictum videtur, quamprimum ratum habete, quo re ipſa perficiatur. Quod ſi quis aliorum meliorem hac rationem perſpicit, etiamſi priuatus gregariuſque miles ſit, tamen eam nobis commonſtrare ne vereatur. Omnes enim communiter ſalutis & incolumitatis egemus. Poſt hæc Cheriſophus: Enimvero, inquit, ſi quid aliud neceſſarium erit, quod Xenophon omiſerit, ſtatim fieri poterit. Quæ autem iam dixit, quamprimum decerni optimum eſſe duco: & vero cui probantur, is manum tollat. Mox ſuſtulerunt omnes. Et Xenophon, quum iterum adſurrexiſſet: Audite, inquit, milites, quæ nobis metuenda putem. Patet, eundum nobis eſſe ad ea loca, in quibus commeatum habeamus. Ego vero pulcherrimos audio vicos non vltra XX ſtadia hinc abeſſe. Quare nihil mirer, ſi quemadmodum timidi canes prætereuntes & inſectantur & mordent, ſi poſſunt; perſequentes fugiunt: ſic etiam hoſtes iſti nos diſcedentes à tergo ſequantur. Itaque ſecurius fortaſſis iter fecerimus, ſi in quadratum agmen diſpoſitis armatis incedamus, vt impedimenta, & omnis turba loco ſit tutiore.

A ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατούμενοι μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι *πάντα τὰ ἀλλότρια· ἢν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέρους νομίζειν. λοιπόν μοι εἰπεῖν ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. ὁρᾶτε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους, ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες, ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων, καὶ ἡμῶν πειθομένων, B ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ· λαβόντες δὲ τοὺς ἄρχοντας, ἀναρχίᾳ καὶ ἀταξίᾳ ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέρους γενέσθαι τοὺς νῦν τῶν *πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτοτέρους, καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς ἄρχουσι νῦν, ἢ καὶ πρόσθεν. ἢν δέ τις ἀπειθῇ, ἢν ψηφίσησθε τὸν ἀεὶ ὑμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν, οὕτως οἱ πολέμιοι πλεῖστον ἐψευσμένοι ἔσονται. C τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὄψονται ἀνθ᾽ ἑνὸς Κλεάρχους, τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέψοντας κακῷ. ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα. ἴσως γὰρ οἱ πολέμιοι αὐτίκα παρέσονται. *ὅ,τι μὲν οὖν τούτων δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρώσατε ὡς τάχιστα, ἵν᾽ ἔργῳ *περαίνητε. Εἰ δέ τις τι εἶδε τῶν ἄλλων βέλτιον ἢ ταύτῃ, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν. πάντες γὰρ *κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα. μετὰ δὲ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· D Ἀλλ᾽ εἰ μέν τινος ἄλλου δεῖ πρὸς τούτοις, οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἐξέσται ποιεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι ἄριστον εἶναι. καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε ὧν προσδοκᾶν δοκεῖ μοι. *δηλονότι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ, ὅπου ἕξομεν τὰ ἐπιτήδεια. ἀκούω δὲ κώμας εἶναι καλάς, οὐ πλεῖον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας. E οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι, εἰ οἱ πολέμιοι, ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες, τοὺς μὲν παριόντας διώκουσί τε καὶ δάκνουσιν, ἢν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσιν· εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν. ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον ποιησαμένους τῶν ὅπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα, καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἤ

πάντα ἀλλότρια.
τῶν προτέρων,
ὅπῃ, οὖν ταῦτα δ.
περαίνηται.
καινῆς
δῆλον ὅτι

A εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθείη, τίνα χρὴ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου, καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν, καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, καὶ τίνας ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἄν, ὁπότε οἱ πολέμιοι ἔλθοιεν, βουλεύεσθαι ἡμᾶς δέοι, ἀλλὰ χρῴμεθ' ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις. εἰ μὲν οὖν ἄλλος τις βέλτιον ὁρᾷ, * ἄλλως ἐχέτω· εἰ δὲ μή, Χειρίσοφος μὲν ἡγοῖτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιός ἐστι· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τὼ πρεσβυτάτω στρατηγὼ ἐπιμελείσθην, ὀπισθοφυλακῶμεν δὲ ἡμεῖς οἱ B * νεώτατοι, ἐγώ τε καὶ Τιμασίων τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπόν, πειρώμενοι ταύτης τῆς τάξεως, βουλευσόμεθα ὅ,τι ἂν ἀεὶ κράτιστον δοκοίη εἶναι. εἰ δέ τις ἄλλο βέλτιον ὁρᾷ, λεξάτω. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν, ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα. νῦν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα. καὶ ὅστις τε ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν. ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν. τῶν μὲν γὰρ νι- C κώντων, τὸ κατακαίνειν, τῶν δὲ ἡττωμένων, τὸ ἀποθνήσκειν ἐστί. καὶ εἴ τίς γε χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω. τῶν γὰρ νικώντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν, καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν. τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν, καὶ ἀπελθόντες κατέκαιον τὰς ἁμάξας καὶ τὰς σκηνάς. τῶν δὲ περιττῶν ὅτου μὲν δέοιτό τις, μετεδίδοσαν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπτουν. ταῦτα ποιήσαντες ἠριστοποιοῦντο. ἀριστοποιουμένων δὲ D αὐτῶν ἔρχεται Μιθραδάτης σὺν ἱππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγοὺς εἰς ἐπήκοον, λέγει ὧδε· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ Κύρῳ πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὔνους· καὶ ἐνθάδε εἰμὶ σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. εἰ οὖν ὁρῴην ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμι ἂν πρὸς ὑμᾶς, καὶ τοὺς θεράποντας πάντας * ἄγων. λέξατε οὖν, ἔφη, πρός με, τί ἐν νῷ ἔχετε, ὡς πρὸς φίλον τε καὶ εὔνουν, καὶ βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιεῖσθαι. βουλευο- E μένοις τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε, καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος, Ἡμῖν δοκεῖ, ἢν μέν τις ἐᾷ ἡμᾶς ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν, ὡς ἂν δυνώμεθα, ἀσινέστατα· ἢν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκωλύῃ, διαπολεμεῖν τούτῳ ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. ἐκ τούτου ἐπειρᾶτο Μιθραδάτης διδάσκειν, ὡς ἄπορον εἴη, βασιλέως ἄκοντος σωθῆναι. ἔνθα

ἄλλο τις · *νεώτεροι,* · *ἔχων.*

Quod ſi iam ſtatuerimus, quem à fronte curare, quem ab vtroque laterum, quem à tergo quadrati agminis eſſe oporteat; non neceſſe ſit tum nos deliberare, quum hoſtes aduenerint, ſed milite iam inſtructo licebit vti. Si quid igitur ab alio rectius perſpicitur, aliter res inſtituitor: ſin autem, Cheriſophus fronti præſit, præſertim quum ſit Lacedæmonius. Vtriuſque lateris, duo natu maximi duces, curam habeant: tergum nos ætate minores cuſtodiamus, ego ſcilicet ac Timaſio, vti nunc quidem res habet. Quod ſupereſt, poſteaquam huius ordinis periculum fecerimus, quidquid ſemper optimum facto videbitur, id conſilij capiemus. Si quis meliorem rationem perſpicit, eam exponat. Quum nemo aduerſaretur, ait: Cui probantur hæc, manum tollat. Itaque res decreta fuit. Et Xenophon: Præſtanda iam ſunt, inquit, reipſa, quæ à nobis decreta ſunt. Qui ſuos videre deſiderat, meminerit debere ſe virum fortem eſſe. Nam ceteroqui nequit hoc adipiſci. Qui item vita cupit frui, det operam vt vincat. Victoribus enim, cædes hoſtium; victis, mors eſt propoſita. Si denique opum quis cupiditate ducitur, id conetur, vt ſuperior euadat. Etenim victorum eſt, & ſua tueri; & ea, quæ victi poſſident, ſibi vindicare. Quæ quum ab Xenophonte dicta fuiſſent, ſurrexerunt omnes; & quum abiiſſent, plauſtra tentoriaque cremarunt. Deinde vaſa ſuperuacanea cum indigentibus communicant, cetera in ignem abiiciunt. Poſt hæc prandent, quo tempore Mithradates cum equitibus triginta circiter venit: ac ducibus, in locum, vnde poſſet exaudiri, vocatis, ait: Equidem Cyro, Græci, quemadmodum vobis conſtat, fidelis fui, & vobis nunc optime volo, adeoque heic magno cum metu verſor. Itaque ſi quid vos conſilij ſalutaris habere videro, ad vos me cum miniſtris omnibus conferam. Quare quid vobis animi ſit, mihi & amico, & veſtri ſtudioſo, & vobiſcum proficiſcendi cupido, exponite. Duces, re deliberata, ſtatuerunt reſpondendum eſſe verbis Cheriſophi: Decreuimus per hanc regionem quam pacatiſſime domum iter facere, ſi per alios liceat. Sin quis iter impediat, eum pro viribus fortiter bello petemus. Tum vero Mithradates oſtendere nitebatur, nullam inuito rege ſalutis iniri poſſe rationem: deque hoc intel-

Græci impedimenta exurunt.

Mithradates explorator.

lectum eſt, fidem ei non habendam. Nam & Tiſſaphernis familiaris quidam fidei cauſſa Mithradati aderat. Proinde viſum eſt ducibus, nihil ſtatui melius poſſe, quam ſi, quam diu ſint in hoſtico, bellum præconibus nullis interuenientibus gererent. Nam illi accedendo militum animos corrumpebant, atque inter alios Nicarchum Arcadem cohortis præfectum, qui noctu cum XX hominibus diſceſſit. Poſt hæc pranſi Zathen fluuium traiiciunt, & inſtructi pergunt, iumentis ac turba inermi in medium recepta. Non longe progreſſi quum eſſent, prodit iterum Mithradates hic in conſpectum cum CC equitibus, ſagittariis & funditoribus agilibus & expeditis admodum, CCCC, ſimulans ſe Græcis amicum accedere. Quum propius abeſſet, & ſubito equites ipſorum, & pedites partim emittebant tela, partim fundis noſtros vulnerabant. Qui extremo erant in agmine, feriebantur impune, quum ipſi nihil nocerent. Nam Cretenſes minus ad interuallum, quam Perſæ, ſagittas mittebant; & quia nudi eſſent, intra grauis armaturæ milites ſe recipiebant. Itidem iaculatores minus longe tela emittebant, vt adtingere funditores haud poſſent. Tum vero Xenophonti viſum eſt perſequendum eſſe hoſtem, adeoque grauis armaturæ milites, & cetrati, qui cum ipſo erant extremo in agmine, tametſi perſequerentur, nullum tamen ex hoſtibus ceperunt. Nam equites Græci nullos habebant, & pedites fugientem è longinquo peditatum hoſtium exiguo in campo capere non poterant. Non enim longe à copiis ceteris perſequi licebat. Præterea barbari equites etiam quum fugerent, nihilominus vulnerabant ſequentes, quippe qui ab equis à tergo ſagittas eiacularentur. Et quantum ſpatij perſequendo Græci progrediebantur, tantumdem eos pugnando retrocedere neceſſe erat. Quo factum eſt, vt die toto non plura quam XXV ſtadia conficerent; & ſub veſperam in vicos peruenirent. Heic vero noua erat anxietas. Cheriſophus & ij, qui inter duces maximi natu erant, Xenophontem reprehendebant, quod à phalange longius hoſtem perſequutus fuiſſet; neque id vllo cum hoſtium incommodo, & ſuo cum periculo. Quæ quum audiret Xenophon, recte ſe reprehendi aiebat, ipſa re orationi eorum teſtimonium perhibente: » Verum equidem, inquit, neceſſitate » adductus ſum, vt ipſos perſequerer,

Decretum de non admittendis porro præconibus & aliis.

Xenophontis ingenuitas.

A δὴ ἐγιγνώσκετο, ὅτι ὕποπτος εἴη. καὶ γὰρ τῶν Τισσαφέρνους τῶν οἰκείων παρηκολούθει πίστεως ἕνεκα, καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς, βέλτιον εἶναι, δόγμα ποιήσασθαι, τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔς τε ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν. διέφθειρον γὰρ προσιόντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νίκαρχον Ἀρκάδα· καὶ ᾤχετο ἀπιὼν νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι. μετὰ δὲ ταῦτα ἀριστήσαντες, καὶ διαβάντες τὸν B Ζάθην ποταμὸν, ἐπορεύοντο τεταγμένοι, τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. οὐ πολὺ δὲ προεληλυθότων αὐτῶν ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μιθραδάτης, ἱππέας ἔχων ὡς διακοσίους, καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους, μάλα ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους· καὶ προσῄει μὲν, ὡς φίλος ὢν, πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, ἐξαπίνης οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἱππεῖς καὶ πεζοὶ, οἱ δ' ἐσφενδόνων καὶ ἐτίτρωσκον. οἱ δ' ὀπισθοφύλακες τῶν C Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, ἀντεποίουν δὲ οὐδέν. οἵ τε γὰρ Κρῆτες βραχύτερα τῶν Περσῶν ἐτόξευον, καὶ ἅμα ψιλοὶ ὄντες εἴσω τῶν ὅπλων κατεκέκλειντο· οἵ τε ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν. ἐκ τούτου Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέον εἶναι, καὶ ἐδίωκον τῶν τε ὁπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν οἳ ἔτυχον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δὲ οὐδένα κατελάμβανον τῶν πο- D λεμίων. οὔτε γὰρ ἱππεῖς ἦσαν τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ πολλοῦ φεύγοντας ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ. πολὺ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν. οἱ δὲ βάρβαροι ἱππεῖς καὶ φεύγοντες ἅμα ἐτίτρωσκον, εἰς τοὔπισθεν τοξεύοντες ἀπὸ τῶν ἵππων. ὁπόσον δὲ προδιώξειαν οἱ Ἕλληνες, τοσοῦτο πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. ὥστε τῆς ἡμέρας ὅ- E λης διῆλθον οὐ πλέον πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων, ἀλλὰ δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας. ἔνθα δὴ πάλιν ἀθυμία ἦν. καὶ Χειρίσοφος καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα ᾐτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος, καὶ αὐτός τε ἐκινδύνευε, καὶ τοὺς πολεμίους οὐδὲν μᾶλλον ἐδύνατο βλάπτειν. ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι ὀρθῶς ᾐτιῶντο, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυροίη· ἀλλ' ἐγὼ ἠναγκάσθην διώκειν,

ἐπεὶ ἑωρῶν ἡμᾶς ἐν τῷ μὲν μένειν κακῶς μὲν πάσχοντας, ἀντιποιεῖν δὲ οὐδὲν δυναμένους. ἐπεὶ δὲ ἐδιώκομεν, ἀληθῆ, ἔφη, ὑμεῖς λέγετε. καὶ κακῶς μὲν γὰρ οὐδὲν ποιεῖν μᾶλλον ἐδυνάμεθα τοὺς πολεμίους, ἀνεχωροῦμεν δὲ πάνυ χαλεπῶς. τοῖς οὖν θεοῖς χάρις, ὅτι οὐ σὺν πολλῇ ῥώμῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλίγοις ἦλθον ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλῶσαι δὲ ὧν δεόμεθα. νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύουσι καὶ σφενδονῶσιν ὅσον οὔτε οἱ Κρῆτες ἀντιτοξεύειν δύνανται, οὔτε οἱ ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξικνεῖσθαι. ὅταν δὲ αὐτοὺς διώκωμεν, πολὺ μὲν οὐχ οἷόν τε χωρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος διώκειν, * ἐλίγον δέ· ἔνθα οὐδ' εἰ ταχὺς εἴη πεζὸς, πεζὸν ἂν διώκων καταλάβοι ἐκ τόξου ῥύματος. ἡμεῖς μὲν οὖν εἰ μέλλομεν τούτους εἴργειν, ὥστε μὴ δύνασθαι βλάπτειν ἡμᾶς πορευομένους, σφενδονητῶν τε τὴν ταχίστην δεῖ καὶ ἱππέων. ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ῥοδίους, ὧν τοὺς πολλούς φασιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν. ἐκεῖναι γὰρ, διὰ τὸ χειροπλήθεσι τοῖς λίθοις σφενδονᾶν, ἐπὶ βραχὺ ἐξικνοῦνται· οἱ δέ γε Ῥόδιοι καὶ ταῖς μολυβδίσιν ἐπίστανται χρῆσθαι. ἢν οὖν αὐτῶν ἐπισκεψώμεθα τίνες πέπανται σφενδόνας, καὶ * τούτων τῷ μὲν δῶμεν αὐτῶν ἀργύριον, τῷ δὲ ἄλλας πλέκειν ἐθέλοντι ἄλλο ἀργύριον τελῶμεν, καὶ τῷ σφενδονᾶν * ἐντεταγμένῳ ἐθέλοντι ἄλλην τινὰ ἀτέλειαν εὑρίσκωμεν, ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς ὠφελεῖν. ὁρῶ δὲ καὶ ἵππους ἐν τῷ στρατεύματι, τοὺς μέν τινας παρ' ἐμοὶ, τοὺς δὲ τῷ Κλεάρχῳ καταλελειμμένους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους σκευοφοροῦντας. ἂν οὖν τούτους πάντας ἐκλέξαντες, σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς δὲ ἵππους εἰς ἱππέας κατασκευάσωμεν, ἴσως καὶ οὗτοι τοὺς φεύγοντας ἀνιάσωσιν. ἔδοξε ταῦτα, καὶ ταύτης τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς διακοσίους ἐγένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἱππεῖς ἐδοκιμάσθησαν τῇ ὑστεραίᾳ εἰς πεντήκοντα, καὶ στολάδες καὶ θώρακες αὐτοῖς ἐποιήθησαν, καὶ ἵππαρχος ἐπεστάθη Λύκιος ὁ Πολυστράτου, Ἀθηναῖος. μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο, πρῳαίτερον ἀναστάντες. χαράδραν γὰρ αὐτοῖς ἔδει διαβῆναι, ἐφ' ἧ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιθοῖντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι.

ἐν ὀλίγῳ δ'· οὐδ' εἰ

τούτῳ μὲν δώσομεν αὐτῷ

ἐπιτεταγμένῳ

A Nam videbã nos grauiter adfligi, dũ conſiſteremus; quũ nihil ipſi poſſemus adferre hoſtibus detrimenti. Quum primum autẽ perſequi cœpimus, acciderunt illa ſane nobis, quæ dicitis. Etenim nulla re hoſtem lædebamus, & difficulter admodum retrocedebatur. Quare Diis habeo gratiam, quod non copioſa cum manu, ſed cum paucis venerint: vt magnum quidem rebus noſtris damnũ adferre non poſſent, quid vero nobis eſſet ex vſu, ſignificarent. Nam ſagittis B & fundis vtuntur hoſtes aduerſus nos tãto ex interuallo, vt neque Cretenſes viciſſim eos ſagittis petere poſſint, neq. ad eos pertingere alij, qui manu tela torquent. Quod ſi eos perſequi volumus, fieri non poteſt, vt lõgo ſpatio ab exercitu ipſos perſequamur. Vbi vero ſpatium exiguũ eſt, ibi pedes, ne quidẽ ſi celer fuerit, peditem perſequendo adſequi intra ſagittæ iactũ poteſt. Quare ſi hos impedire volumus, ne nobis iter faciẽtibus detrimentũ adferre poſſint; quamprimum nos & funditores & equites habere C neceſſe eſt. Ac noſtris quidẽ in caſtris eſſe Rhodios audio, quorum complures fundæ vſum habere cognitum aiunt, eorumq. telum duplo tendere lõgius perhibẽt, quam fundæ Perſicę ſoleant. Nam hæ propterea, quod lapides eiaculentur eos, qui manus implent, ad breue ſpatiũ pertingunt: Rhodij glandibus etiam plumbeis vti norunt. Quod ſi ergo conſiderauerimus, quinã eorum fundas habeant, atq. his partim argẽtum dederimus, partim alias pretio faciundas locauerimus, & receptis in funditorum D ordinem immunitatis aliam quoque rationẽ inuenerimus; fortaſſe nonnulli exhibebunt ſe, qui eſſe nobis vſui poterũt. Præterea video in caſtris equos, partim apud me, partim à Clearcho relictos, partim alios bello captos, quibus impedimenta vehuntur. Horũ igitur omnium delectu habito ſi pro eis iumenta ſubſtituemus vehendis impedimentis idonea, & equos ipſos equitibus adornabimus; fortaſſis & illi hoſtibus fugientibus aliquid moleſtiæ exhibuerint. E Probata hęc eſt ſẽtẽtia, ſtatimq. nocte illa funditores circiter cc facti ſunt, ac poſtridie tum equi, tum equites quinquaginta lecti, eiſque confectæ * ſtolades & loricæ. Equitibus præfectus datus eſt Lycius, Polyſtrati filius, Athenienſis. Quum autem hoc die, quo ſubſtiterant, loco manſiſſent; poſtridie mane, quum maturius aliquanto ſurrexiſſent, profecti ſunt. Erat enim vallis quædam eis transeunda, quam dum transirent, ne hoſtes ipſos adorirẽtur, metuebãt.

Xenophontis conſiliũ de funditoribus & equitibus inſtituẽdis.

tunica ſtriata. Cõſule Notas.

Mithradatæ iactabundi vanitas.

Quum iam tranſiiſſent, offert illis in conſpectum ſe rurſus Mithradates cum CIↃ equitibus, ſagittariis & funditoribus IIIICIↃ. Tot enim à Tiſſapherne petierat & impetrarat: quippe qui pollicitus fuerat, ſe, ſi tantas ſibi copias daret, in eius poteſtatem Græcos traditurum. Etenim iam ipſi contemtui erant, quod priore incurſu paucis inſtructus nihil detrimenti accepiſſet, ac grauiter ſe læſiſſe nos arbitraretur. Quum ergo Græci tranſita valle, ſtadia circiter IIX ab ea diſtarent; etiam Mithradates ſuis cum copiis tranſit. Erat autem præceptum noſtris, quinam perſequi hoſtem cetrati deberent, quique grauis armaturæ milites; & mandatum equitibus, vt fidenter in eos proueherentur: quippe ſequuturas ſatis magnas copias.

Mithradates ſtrategemate circũuenitur.

Iam Mithradates Græcos adſecutus erat, ac fundæ cum telis ad hoſtem pertingebant, quum ſignum Græcis tuba datum eſt: itaque mox in hoſtem illi curſu feruntur, quibus hoc mandatum erat; equitibus etiam in aduerſos ſe fundentibus. Illi vero impetum haud ſuſtinebant, ſed ad vallem ſe recipiebant fuga. Multos hac in perſequutione barbari pedites amiſerunt, equites in valle viui capti ſunt ad XIIX. Cæſos Græci, neminis iuſſu ſed ſponte ſua fœde lacerarunt; vt maiori cum terrore ab hoſtibus ſpectarentur. Atque hoſtes hoc modo re geſta, diſcedebant. Græci, quod reliquum diei erat, ſecure pergendo quum confeciſſent, ad Tigrim amnem perueniunt.

Lariſſa vrbis deſertæ deſcriptio.

Eo loco deſerta quædam vrbs erat ampla, cuius nomen Lariſſa. Habitauerant eam priſcis temporibus Medi. Murus habebat XXV pedum latitudinem, altitudinem C. Ambitus ad paraſangas II ſe explicabat. Laterculis fictilibus exſtructus erat, & fundamentum ſuberat lapideum, XX pedum altitudine. Hanc Perſarum Rex, quo tempore Medis imperium Perſæ eripiebant, obſeſſam capere nullo modo poterat. Sol vero nube tectam perdere non deſiit, donec homines defeciſſent; atque ita capta fuit. Propter vrbem ipſam pyramis erat lapidea, quæ vnius plethri latitudinem habebat, altitudinem duorum. In hac complures erant barbari, qui eo de vicinis pagis confugerant. Inde caſtris vnis paraſangas VI progreſſi, ad caſtellum quoddam magnum, idque deſertum, perueniunt, ſitum propter vrbem, cui nomen erat Meſpila, quondam à Medis habitatæ.

A Διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς ἐπιφαίνεται ὁ Μιθραδάτης πάλιν, ἔχων ἱππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους. τοσούτους γὰρ ἤτησε Τισαφέρνην, καὶ ἔλαβεν, ὑποσχόμενος, ἢν τούτους λάβῃ, παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας· καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ ἔμπροσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων ἔπαθε μὲν οὐδὲν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμισε ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπεῖχον τῆς χαράδρας ὅσον

B ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθραδάτης, ἔχων τὴν δύναμιν. παρήγγελτο δὲ τῶν τε πελταστῶν, οὓς ἔδει διώκειν, καὶ τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν εἴρητο θαῤῥοῦσι διώκειν, ὡς ἐφεψομένης ἱκανῆς δυνάμεως. ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθραδάτης κατειλήφει, καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἐξικνοῦντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθὺς ἔθεον ὁμόσε οἷς εἴρητο, καὶ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον. οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἔφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν. ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς

C βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ, καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν ὡς ὀκτωκαίδεκα. τοὺς δ' ἀποθανόντας αὐτοκέλευστοι οἱ Ἕλληνες ᾐκίσαντο, ὡς ὅτι φοβερώτερον τοῖς πολεμίοις εἴη ὁρᾷν. καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐ-

D τῇ ἦν Λάρισσα· ᾤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. τοῦ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν. τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαι. ᾠκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμίαις· κρηπὶς δὲ ὑπῆν λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μήδων ἐλάμβανον τὴν ἀρχὴν Πέρσαι, πολιορκῶν, οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύνατο ἑλεῖν. ἥλιος δὲ νεφέλην προκαλύ-

E ψας ἠφάνισε, μέχρις οἱ ἄνθρωποι ἐξέλιπον, καὶ οὕτως ἑάλω. παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἑνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον * κωμῶν ἀποπεφευγότες. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ἕξ, πρὸς τεῖχος ἔρημον μέγα πρὸς τῇ πόλει κείμενον· ὄνομα δ' ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι αὐτήν ποτε ᾤκουν.

* χωρῶν

ἦν δ' ἡ μὲν κρηπὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου, τὸ **A** εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος πεντήκοντα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπῳκοδόμητο πλίνθινον τεῖχος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν. τοῦ δὲ* κύκλου περίοδος ἓξ παρασάγγαι. ἐνταῦθα ἐλέγετο Μηδία γυνὴ βασιλέως φυγεῖν, ὅτε ἀπώλλυσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἑλεῖν, οὔτε βίᾳ. Ζεὺς δὲ ἐμβροντήτους ποιεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας, **B** καὶ οὕτως ἑάλω. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύοντο σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας τέτταρας. εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν Τισαφέρνης ἐπεφάνη, οὕς τε αὐτὸς ἦλθεν ἱππέας ἔχων, καὶ τὴν Ὀρόντου δύναμιν, τοῦ τὴν βασιλέως θυγατέρα ἔχοντος, καὶ οὓς Κῦρος ἔχων ἀνέβη βαρβάρους, καὶ οὓς ὁ βασιλέως ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ ἐβοήθει, καὶ πρὸς τούτοις, ὅσους βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτῷ· ὥστε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων ὄπισθεν καταστήσας, τὰς δὲ εἰς τὰ **C** πλάγια παραγαγὼν, ἐμβαλεῖν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν, οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν· σφενδονᾶν δὲ παρήγγελε καὶ τοξεύειν. ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν, καὶ οἱ Σκυθοτοξόται ἐτόξευσαν, καὶ οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρὸς, (οὐδὲ γὰρ εἰ πάνυ προεθυμεῖτο, ῥᾴδιον ἦν) καὶ ὁ Τισαφέρνης μάλα ταχέως ἔξω βελῶν ἀπεχώρει, καὶ αἱ ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ δ' εἵποντο, καὶ οὐκέτι* ἐπέκειντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε ἀκροβολί- **D** σει. μακρότερον γὰρ οἵ τε Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων, καὶ τῶν πλείστων τοξοτῶν. μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστιν. ὥστε χρήσιμα ἦν, ὁπόσα ἁλίσκοιτο τῶν τοξευμάτων τοῖς Κρησὶ, καὶ διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω ἱέντες μακράν. εὑρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς **E** κώμαις, καὶ μόλυβδος· ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνας. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κώμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι, μεῖον ἔχοντες ἐν τῇ τότε ἀκροβολίσει. τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἦν γὰρ πολὺς σῖτος ἐν ταῖς κώμαις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τοῦ πεδίου, καὶ Τισαφέρνης εἵπετο ἀκροβολιζόμενος. ἔνθα δὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν,

*τείχους

*ἥπτοντο

Huius crepido de polito lapide conchyliato erat, latitudine L pedum, totidemque pedum altitudine. Supra hanc murus lateritius exſtructus erat, cuius habebat latitudo pedes L, altitudo C. Ambitus erat paraſangarum VI. Huc ferebatur Media regis vxor fugiſſe, quo tempore Medis ademtum fuit à Perſis imperium. Vrbem ipſam Perſarum Rex quum obſideret, neque temporis diuturnitate, neque vi capere poterat. Tandem Iupiter habitatores eius adtonitos reddidit: atque ita capta eſt. Inde paraſangas IV vnis caſtris abſoluerunt. Ad ea caſtra Tiſſaphernes eis ſe obtulit, cum equeſtribus copiis ſuis, & Orontæ exercitu: cum quo regis erat nupta filia: itidemque cum barbaris, quos ſecum Cyrus in Aſiam ſuperiorem duxerat, & cum quibus regis frater opem fratri laturus venerat, ac præter hos cum iis etiam quoſcumque Rex ei dederat, vt ingens adeo videretur eſſe exercitus. Quum propius acceſſiſſet, nonnullos ſuorum globos à tergo conſtituebat: nonnullos ad latera transferebat: neque tamen adoriri Græcos audebat, quod periculo ſe nollet exponere: tantum fundis ſuos, & ſagittis vtî iubebat. Poſteaquam Rhodij hinc inde diſpoſiti fundis vti cœperunt, & ſagittarij Scythas imitantes, ſagittas eiaculari, quorum nemo ab hoſte aberrabat (vti ſane id facile fieri non poterat, etiamſi quis etiam magnopere cuperet:) Tiſſaphernes celerrime ſe extra iactum telorum, idem & ceteris eius globis facientibus, recepit: quodque diei reliquum erat, illi progrediebantur, ſequebantur hi; nec ſemel tunc cœpta velitatione barbari amplius eis incumbebant. Nam Rhodij longius quam Perſæ ac plurimi illi ſagittarij, tela mittebant. Sunt & Perſici arcus ingentes. Itaque ſi quæ ſagittæ hoſtium interciperentur, eæ Cretenſibus etiam vſui erant; qui numquam non ſagittis hoſtium vtebantur, eaſque ſurſum excutiendo longum ad interuallum eiaculari diſcebant. Præterea permulti nerui, & plumbi copia in vicis reperiebantur, quæ vſui ad fundas erant. Atque hoc die Græci, quum in vicos delati, caſtra in eis locaſſent; barbari diſcedebant, ea velitatione ſuperati. Poſtridie Græci eodem loco frumentationis cauſſa commorabantur, quod illis in vicis magna eſſet frumenti copia. Atque ita poſtridie per planitiem faciebant iter, ſubſequente ipſos Tiſſapherne, ac velitationibus laceſſente. Ibi tum animaduerſum à Græcis eſt;

Quo pacto vrbem Meſpila Perſicus Rex ceperit.

Qui conſilij Xenophontis ſucceſſus fuerit.

Cur agmen quadratum non ſatis commodū, hoſte ſequente.

agmen quadratum æqualium laterum non ſatis eſſe commodam aciem, ſi hoſtes pone ſequantur. Neceſſe eſt enim, vt ſi quadrati latera coierint, quum vel anguſta via eſt, vel montes ita facere cogunt, vel pontes, grauis armaturę milites loco ſuo excludantur, ægreque procedant, quum partim premantur, partim perturbentur. Quo fit, vt ordinibus turbatis neceſſario nullus eorum ſit vſus. Vbi vero cornua rurſus explicantur, diuelli eos neceſſe eſt, qui ante in artum redacti loco ſuo excludebantur; adeoque medium inter cornua ſpatium vacuum eſſe, moleſtiaque milites adfici, quibus hoc accidat hoſte ſequente. Quod ſi pons transeundus eſſet, aut alia quæpiam via difficilis; vnuſquiſque properabat, & ceteros primus anteuertere conabatur. Quo fiebat, vt tum quoque facilius inuadi ab hoſtibus poſſent. Hæc quum duces animaduertiſſet, cohortes ſex inſtituebāt, quarum ſingulæ milites c haberent, eiſque ductores præficiebant: & alios quinquagenum præfectos, & manipularios duces. Hi cohortium præfecti quum progrediebantur, ſi quidem coirent cornua, poſtremi ſubſiſtebant, vt nequid cornibus moleſtiæ crearetur. itaque etiam extra cornua ducebant. Sin quadrati agminis latera laxarentur, complebant medium, & quidem per cohortes, ſi artius eſſet id quod laxatum erat: ſin latius, per quinquagenos: ſin latiſſimum, per manipulos; vt ſemper id, quod in medio loco contineretur, confertum eſſet. Quo fiebat, vt ſi quis locus vel pons transeundus eſſet, non perturbarentur: ſed viciſſim ſinguli cohortium ductores tranſirent: itemque ſi phalange opus eſſet, aderāt. Hac ratione ad quarta caſtra progreſſi ſunt. Ad quinta quum pergerent, regiam quamdam conſpexerunt, & circum eam multos vicos: via, quæ tendebat ad hūc locum, per editos colles ducente, qui colles à monte, ſub quo vicus erat, oriebantur. Eos colles Græci lubentes videbant, vt cōſentaneum erat, qui hoſtes haberent equites: ſed tamen quum in itinere de planitie primum in collem aſcendiſſent, rurſum deſcendebant, vt in alterum adſcenderent. Tum vero barbari adeſſe, deque ſuperiore loco deorſum iacere, fundas torquere, ſagittas mittere, verberibus ad hoc compulſi. Quare multi vulnerabantur, ac Græci, qui expediti erant, diſcedebant inferiores, intra grauis armaturæ militū ordines concluſi. Adeoq. nulli eo die vſui erant funditores & ſagittarij Græci, quum intra militū

A ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ τάξις εἴη πολεμίων ἑπομένων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἐὰν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαισίου, ἢ ὁδοῦ στενοτέρας οὔσης, ἢ ὀρέων ἀναγκαζόντων, ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὁπλίτας, καὶ πορεύεσθαι πονήρως, ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους· ὥστε δυσχρήστους εἶναι ἀνάγκη, ἀτάκτους ὄντας. ὅταν δ' αὖ διάσχῃ τὰ κέρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους, B καὶ κενὸν γίγνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων, καὶ ἀθυμεῖν τοὺς ταῦτα πάσχοντας, τῶν πολεμίων ἑπομένων. καὶ ὁπότε δέοι γέφυραν διαβαίνειν, ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος, βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποιήσαντο ἓξ λόχους ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν, καὶ ἄλλους πεντηκοντῆρας, καὶ ἄλλους * ἐνωμοτάρχας. οὗτοι C δὲ πορευόμενοι οἱ λοχαγοί, ὁπότε μὲν συγκύπτοι τὰ κέρατα, ὑπέμενον ὕστεροι ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι. τότε δὲ παρῆγον ἔξωθεν τῶν κεράτων. ὁπότε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἂν ἐξεπίμπλασαν, εἰ μὲν στενότερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ * λόχους· εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοστῦς· εἰ δὲ πάνυ πλατύ, κατ' ἐνωμοτίας· ὥστε ἀεὶ ἔκπλεων εἶναι τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, D οὐκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέβαινον. καὶ εἴπου δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρῆσαν οὗτοι. τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας. ἡνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο σταθμόν, εἶδον βασίλειόν τι, καὶ περὶ αὐτὸ κώμας πολλάς, τήν τε ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομένην, οἳ καθῆκον E ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν κώμη. καὶ εἶδον μὲν τοὺς γηλόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰκός, τῶν πολεμίων ὄντων ἱππέων. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον, κατέβαινον ὡς ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαῖεν. ἐνταῦθα * παραγίνονται οἱ βάρβαροι, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἐπὶ τὸ πρανὲς ἔβαλλον, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων, καὶ πολλοὺς κατετίτρωσκον, καὶ ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνήτων, καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς εἴσω τῶν ὅπλων. ὥστε παντάπασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν, ἐν τῷ ὄχλῳ ὄντες, καὶ οἱ σφενδονῆται

* ἐνωμότας

* τοὺς λοχαγούς

* ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τὰ πρανῆ

καὶ τοξόται. ἐπεὶ δὲ πιεζόμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπιχειρήσαιεν διώκειν, σχολῇ μὲν πρὸς τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται, ὁπλῖται ὄντες· οἱ δὲ πολέμιοι ταχὺ ἀπεπήδων. πάλιν δὲ, ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα, ταυτὰ ἔπασχον. καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου γηλόφου ταυτὰ ἐγίγνετο. ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρατιώτας πρὶν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλαισίου ἀνήγαγον πελταστὰς πρὸς τὸ ὄρος. ἐπεὶ δ᾽ οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἑπομένων πολεμίων, οὐκέτι ἐπετίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖς καταβαίνουσι, δεδιότες μὴ ἀποτμηθείησαν, καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γένοιντο οἱ πολέμιοι. οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας, καὶ ἰατροὺς κατέστησαν ὀκτώ. πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ τῶν τετρωμένων ἕνεκα, καὶ ἅμα ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς ἵπποις συμβεβλημένας πολλάς. ταῦτα δὲ * συνηγμένα ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς χώρας. τετάρτῃ δ᾽ ἡμέρᾳ καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον. ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης σὺν τῇ δυνάμει, * ἐδίδαξε τοὺς Ἕλληνας τῇ ἀνάγκῃ κατασκηνῆσαι οὗ πρῶτον εἶδον κώμην, καὶ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχομένους. πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἀπόμαχοι τετρωμένοι, καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες, καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὅπλα δεξάμενοι. ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν, καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολίζεσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κώμην προσιόντες, πολὺ περιῆσαν οἱ Ἕλληνες. πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ τῆς χώρας ὁρμῶντας ἀλέξασθαι, ἢ πορευομένους ἐπιοῦσι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι. ἡνίκα δ᾽ ἦν ἤδη δείλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις. οὔποτε γὰρ μεῖον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἑξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι μὴ τῆς * νυκτὸς ἐπιθοῖντο αὐτοῖς. πονηρὸν γὰρ νυκτός ἐστι στράτευμα Περσικόν. οἵ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται, καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ πεποδισμένοι εἰσὶ, τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα, εἰ λυθείησαν. ἐάν τε τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον Πέρσῃ ἀνδρὶ, καὶ χαλινῶσαι δεῖ, καὶ θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. ταῦτα δὲ πάντα * χαλεπὸν νυκτὸς, ἅτε καὶ θορύβου ὄντος, ποιεῖν. τούτου ἕνεκα πόρρω ἀπεσκήνουν τῶν Ἑλλήνων.

ἀπεπήδων.

συνειλεγμένα ἦν σατράπῃ

ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη καί.

νυκτὸς οἱ Ἕλληνες ἐπιθ.

χαλεπὰ νύκτωρ καὶ θορύβου ὄντος.

A ſe turbam abderent. Ita quum vrgerentur Græci, ac propterea hoſtes perſequi niterentur; tarde in cliuum perueniebant, vt qui graui etiam armatura onerarentur, hoſte interim retrorſum celeriter reſiliente. Idem ipſis accidebat, quum ad aliud agmẽ hoſtium tendebant. Quumque hoc etiam altero in colle ipſis vſu veniret, viſum eſt de cliuo tertio milites mouendos non eſſe: tantum à latere dextro quadrati agminis cetratos in montem ducebant. Illi quum ſupra hoſtes euaſiſſent, qui à tergo ipſos

B ſequebantur: non iam amplius ij deſcendentes inuadebant. Metuebant enim, ne à ſuis abſciſſi, vtraque parte hoſtes haberent. Ita tum id, quod diei reliquum erat, in itinere quum conſumpſiſſent; aliis via, quæ per colles ducebat, aliis per montem proficiſcentibus, ad vicos perueniunt. Heic medicos octo conſtituunt, quod permulti vulnerati eſſent. Ibidem triduum ſunt commorati, partim vulneratorum cauſſa, partim quia commeatus magna erat his

C locis copia, farinæ, vini, hordei, quod equis congeſtum fuerat. Nam hæc vniuerſa in vſum eius, qui regionis erat ſatrapa, fuerant comportata. Die quarto in campum deſcendunt. Quumque Tiſſaphernes ſuis cum copiis eos adſequutus eſſet, docuit ipſos, vt neceſſario caſtra collocarent in primo quoque vico, qui ſe offerret, neque inter eundum prœliarentur. Permulti enim ad pugnam, propter vulnera, invtiles erant; itidemque illi, qui vulneratos geſtabant; ac rurſum, qui horum geſtabant ar-

D ma. Quum iam caſtra metati eſſent, ac barbari ad velitationes eos laceſſerent, ad ipſum vſque vicum delati longe ſuperiores erant Græci. Nam multo præſtabat, facto ex vico impetu hoſtem reprimere; quam inter proficiſcendum aduerſus eos irruentes dimicare. Quum adveſperaſceret, abeundi hoſtibus viſum eſt eſſe tempus. Non enim vmquam barbari intra LX ſtadium à Græcis caſtra metabantur. Etenim metuebant, ne Græci noctu ipſos in-

E uaderent. Sunt certe Perſarum caſtra noctu perincommoda. Nam & equi ipſorum alligantur, ac plerumque pedicis conſtricti tenentur, ne ſi ſoluti ſint, aufugiant. Quod ſi quis tumultus incidat, neceſſe eſt homini Perſico equus inſternatur, neceſſe eſt frenetur, atque vbi iam quis lorica ſe munierit, equum conſcendat neceſſe eſt. Ea vero vniuerſa noctu difficulter fiunt, quo tẽpore tumultus eſſe ſolet. Hæc erat cauſſa, quamobrẽ longe à Græcis caſtra ſua remouerent.

Idem ſupra, pag. 80. tradidit.

Quum autem Græci animaduerterent, velle ipſos diſcedere, idque denuntiari: per præcones ſuis indicabant, vt quiſque ſe pararet, idque ſic, vt audiri ab hoſtibus poſſet. Itaque barbari aliquamdiu ab itinere faciundo ſe cohibebant, verum nocte iam imminente abierunt. Non enim conducere ſibi putabant, vt noctu profecti in caſtra reuerterentur. Quum eos Græci iam certo diſcedere viderent, etiam ipſi caſtris motis pergebant, & ad LX ſtadia progrediebantur. Quo factum eſt, vt tanto ex interuallo caſtra diſtarent, vt neque die altero, neque tertio hoſtes vſquam adparerent. Quarto tamdem barbari, quum noctu eos anteuertiſſent, locum altitudine ſua peropportunum occupant, qua Græci tranſituri erant; nimirum montis iugum, ſub quo deſcenſus ad planitiem patebat. Cheriſophus vbi vidiſſet iugum montis eos antecepiſſe, Xenophontem ab agmine extremo arceſſit, eumque cum cetratis ad primam aciem adeſſe iuſſit. Verum Xenophon cetratos non duxit, quod Tiſſaphernem cum copiis oſtendere ſe videret: ſed ipſe aduectus equo ad Cheriſophum, Quamobrem me arceſſis? inquit. Id vero tibi vel videre licet, ait. Nam occupatus eſt collis ille, qui viæ imminet, qua deſcendendum erit: neque tranſire nobis licebit, ſi non hos vi deiiciemus. Tu vero cur cetratos non adduxiſti? Quod, inquit, viſum non fuiſſet relinquere poſterius agmen deſertum, quum hoſtes ſe oſtenderent. Sed enim tempus eſt conſultandi, quo pacto quis eos de colle deiiciat. Ibi tum Xenophon videt montis verticem copiis ſuis imminere, atque ab hoc ad collem illum, in quo erant hoſtes, aditum quemdam eſſe. Itaque mox: Optimum fuerit, inquit, Cheriſophe, quamprimum nos ad illud cacumen tendere. Nam illo occupato, viæ non poterunt imminere amplius. Tu, ſi ita videtur, ad exercitum maneto: equidem eo tendere cogito. Sin hoc mauis, tu in montem pergito, atque ego heic ſubſiſtam. Equidem tibi, ait Cheriſophus, optionem do, vtrum velis eligendi. Xenophon quum ſe minorem natu diceret, proficiſcendi munus ſibi popoſcit. Milites tantum quoſdam ex fronte ſibi adiungi iubet. Nam longum erat, aliquos ab agmine extremo ſumere. Et Cheriſophus vna cum ipſo cetratos, qui erant primo in agmine, mittit; atque etiam ſumptos de quadratæ aciei medio

A ἐπεὶ δὲ ἐγίγνωσκον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι, καὶ διαγγελλομένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι * παρασκευάσασθαι, ἀκουόντων τῶν πολεμίων. καὶ χρόνον μέν τινα ἐπέσχον τῆς πορείας οἱ βάρβαροι· ἐπειδὴ δὲ ὀψὲ ἐγίγνετο, ἀπῄεσαν. οὐ γὰρ ἐδόκει λυσιτελεῖν αὐτοῖς νυκτὸς πορεύεσθαι, καὶ κατάγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἤδη ἑώρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες, καὶ διῆλθον ὅσον ἑξήκοντα B σταδίους· καὶ γίγνεται τοσοῦτον μεταξὺ τῶν * στρατευμάτων, ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι, οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὸς * προσελθόντες, καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρβαροι, ᾗ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὄρους, ὑφ᾽ ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. ἐπειδὴ δὲ ἑώρα Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρωνυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς· καὶ κελεύει λαβόντα τοὺς πελταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ C πρόσθεν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἦγεν (ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρνην, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν) αὐτὸς δὲ προσελάσας ἠρώτα, τί καλεῖς; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἔξεστιν ὁρᾶν. προκατείληπται γὰρ ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ ἔστι παρελθεῖν, εἰ μὴ τούτους ἀποκόψομεν. ἀλλὰ τί οὐκ ἦγες τοὺς πελταστάς; ὁ δὲ λέγει, ὅτι οὐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὄπισθεν, ἐπιφαινομένων τῶν D πολεμίων. ἀλλὰ μὴν ὥρα γ᾽, ἔφη, βουλεύεσθαι, πῶς τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾷ τοῦ λόφου. ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὁρᾷ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος οὖσαν, καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον, ἔνθα ἦσαν οἱ πολέμιοι. καὶ λέγει· κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῖν ἵεσθαι ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον. ἐὰν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ δυνήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. ἀλλ᾽ εἰ βούλει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι· ἐγὼ δὲ ἐθέλω πορεύε- E σθαι. εἰ δὲ χρῄζεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος· ἐγὼ δὲ μενῶ αὐτοῦ. ἀλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὁπότερον βούλει ἑλέσθαι. εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι νεώτερός ἐστιν, αἱρεῖται πορεύεσθαι. κελεύει δέ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας. μακρὰν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς * οὐραγίας λαβεῖν. καὶ ὁ Χειρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελταστάς. ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου.

συσκευάσασθαι. στρατιωτῶν, προελθόντες, οὐρᾶς

Præterea

A συμπέπεσθαι δ' ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους ὁ Χειρίσοφος, οὓς αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἐδύναντο τάχιστα. οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμιοι ὡς ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον, εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὥρμησαν ἁμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον. καὶ ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος, διακελευομένων τοῖς ἑαυτῶν· πολλὴ δὲ κραυγὴ τῶν ἀμφὶ Τισσαφέρνην, B τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων. Ξενοφῶν δὲ παρελαύνων ἐπὶ τοῦ ἵππου, παρεκελεύετο· ἄνδρες, νῦν * εἰς τὴν Ἑλλάδα νομίζετε ἁμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς παῖδας καὶ γυναῖκας· νῦν ὀλίγον πονήσαντες χρόνον ἀμαχεὶ τὴν λοιπὴν πορευσόμεθα. Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπεν· οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν. σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχῇ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς κάμνω, τὴν ἀσπίδα φέρων. καὶ ὅς, ἀκούσας C ταῦτα, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὠθεῖται αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως, καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος, ὡς ἐδύνατο τάχιστα ἐπορεύετο. ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τὸν ἱππικόν, ὥστε ἐπιέζετο. καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν * ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς δὲ ὄπισθεν παριέναι μόλις ἑπομένοις. οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται παίουσι, καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδαν, ἕως ἠνάγκασαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. ὁ δέ, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ἵππου, D ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἦγεν· ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον, ἔσπευδε πεζῇ. καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους. ἔνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον, ᾗ ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρνην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ᾤχοντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον, καταβάντες εἰς τὸ πεδίον, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι E κῶμαι πολλαί, πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἡνίκα δ' ἦν δείλη, ἐξαπίνης ἐπιφαίνονται οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἁρπαγήν. καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν. ἐνταῦθα Τισσαφέρνης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καίειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας.

* ἐπὶ

* ὑπάγειν

Prætereà iuſſit, vt eum illi ccc ſequerentur, quos habebat ipſe lectos milites in fronte quadrati agminis. Inde, quam poterant celerrime, progreſſi ſunt. Hoſtes, qui erant in colle, quum iter ipſorum quod ad cacumen tenderet, animaduerterent; mox & ipſi certatim eo ſe conferre cœperunt. Ingens tum clamor Græci exercitus audiri, cohortantis ſuos: ingens eorum, qui cum Tiſſapherne erant, ac ſuos itidem excitabant. Xenophon autem obequitans, hoc modo ſuos exhortabatur: Nunc vobis, milites, de reditu in Græciam, nunc de reditu ad vxores ac liberos, propoſitum eſſe certamen exiſtimate: nunc ſi exiguum ad tempus laboris tolerantes fuerimus, deinceps ſine prœlio licebit iter facere. Heic Soteridas Sicyonius: Non æqua, inquit, noſtrum eſt conditio, Xenophon. Nam tu equo veheris, ego ſcutum portans, grauiter defatigor. Quæ quum audiiſſet Xenophon, ex equo deſilit, & homini loco proturbato clupeum adimit, quamque celerrime poterat, pergit. Forte tunc etiam lorica equeſtri indutus erat, qua licet premeretur, nihilo tamen ſequius & anteriores exhortabatur, vt procederent: & poſteriores, qui vix ſequebantur, vti pergerent. Milites cæteri Soteridam cædendo, iaciendo, conuiciis proſcindendo, tandem cogunt recepto clupeo pergere. Xenophon equo conſcenſo, quam quidem diu loca hæc equitationi idonea erant, eques præibat: quum inacceſſa fieri cœpiſſent, equo relicto pedes feſtinabat. Quo factum, vt citius, quam hoſtes, in cacumen peruenirent. Tum vero conuerſi barbari, quo quiſque poterat, fugiebant, Græcis verticem obtinentibus. Tiſſaphernis & Ariæi milites aliam ad viam ſe vertentes, abibant. Cheriſophi copiæ, quum in planitiem deſcendiſſent, quodam in vico caſtra locabant, qui copiis omnibus refertiſſimus eſſet. Erant & alij vici plures in planitie, ſecundum Tigrim fluuium ſita, omni rerum vtilium genere plane referti. Veſpere ſe hoſtes in planitie ſubito oſtendunt, ac nonnullos Græcos, ad prædam per campum hinc inde ſparſos, interficiunt. Nam pecorum agmina complura translata trans fluuium, heic capta ſunt. Tiſſaphernes cum ſuis vicos exurere conabatur.

Xenophontis illuſtre facinus.

Quo factum, vt Græci quidam m[illegible] deiectis animis eſſent, qui cogitarēt, ſi cōmeatus incenderetur, non habituros vnde alium ſumerent. Et Cheriſophi quidē milites, poſteaquam ſuis opem tuliſſent, redibant. Xenophon vero quum deſcendiſſet, ordines obequitans, Græcis ope lata redeūtibus, Videtis, inquit, concedere nobis barbaros, regionem totam noſtram eſſe. Nam quæ à nobis impetrabant id tēporis, quum fœdera nobiſcum ſancirēt, ne quis ſcilicet regis agrum exurēdo perderet: ea nunc ipſi faciunt, quaſi ſi ditionem alienam exurerent. Quod ſi alicubi commeatum vllum ſibi ipſis reliquerint, videbunt nos etiam eo proficiſci. Enimvero, mi Cheriſophe, arbitror equidem aduerſus exurentes opē ferendam eſſe, ac ſi regio hæc noſtra foret. Ego vero nō arbitror, ait Cheriſophus: ſed potius nos etiam excitemus incendia, quo fiet, vt citius ipſi deſinant. Ad tabernacula ventum quum eſſet, commeatui conquirendo reliqui intenti erant: at duces, cohortiumque præfecti, conueniebant. Erat enim magna rerum difficultas. Ex parte vna montes præardui cernebantur, ex altera flumē tantæ altitudinis, vt ne haſtæ quidem, quibus vadum tentaretur, quidquam exſtarent. Hac rerum in difficultate quum hærerent, Rhodius quidam accedens: Ego vero, inquit, traiicere ad quater mille grauis armaturæ pedites volo, ſi mihi ſuppeditaueritis ea, quib. opus erit, ac pro mercede præbueritis talētum. Interrogatus, quibus rebus egeret: Vtribus, ait, bis mille. Video autem heic permultas pecudes, & capras, & boues, & aſinos; quibus ſi coria detrahantur & inflentur, facilem nobis traiectum præſtabunt. Etiam vinculis iis mihi opus erit, quibus ad iumenta vtimini. His vbi vtres connexuero, quolibet eorum ad alterum adplicato, adpenſis lapidibus, iiſque ancorarum ritu demiſſis, deinde deductis in aquam vtribus, & vtraque parte colligatis, virgulta imponam, & terram ingeram. Statim quidem certe intelligetis, nequaquam futurum, vt mergamini. Nam vtres ſinguli binos facile ſuſtinebunt, quominus mergantur. Vt autem non vacillent, tum virgulta tum terra impedient. Quod quum duces audiiſſent, viſum eſt eis inuentum non inelegans eſſe; facinus ipſum tale, quod perfici non poſſet. Nam permulti equites trans flumen erant, qui ipſos eſſent impedituri; ac ne primis quidem conceſſuri, vt quidquam horum molirentur. Itaque poſtridie retrocedebāt

Conſilium Rhodij militu de traijciendo flumine.

A καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμησάν τινες, ἐννοούμενοι μὴ τὰ ἐπιτήδεια εἰ καύσειεν, οὐκ ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπῄεσαν ἐκ τῆς βοηθείας. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων ἐπὶ τὰς τάξεις, ἡνίκα * ἀπὸ τῆς βοηθείας ἀπήεσαν οἱ Ἕλληνες, ἔλεγεν· ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι. ἃ γὰρ ὅτε ἐσπένδοντο, διεπράττοντο, B μὴ καίειν τὴν βασιλέως χώραν, νῦν αὐτοὶ καίουσιν ὡς ἀλλοτρίαν. ἀλλ' ἐάν που καταλίπωσί γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὄψονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους. ἀλλ' ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς καίοντας, ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, καίωμεν, καὶ οὕτω θᾶττον παύσονται. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλ- C θον· καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. ἔνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἔνθεν δὲ ποταμὸς τοσοῦτος τὸ βάθος, ὡς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους. ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς προσελθών τις ἀνὴρ Ῥόδιος, εἶπεν· ἐγὼ θέλω ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι κατὰ τετρακισχιλίους ὁπλίτας, ἂν μοι ὧν δέομαι ὑπηρετήσητε, καὶ τάλαντον μισθὸν πορίσητε. ἐρωτώμενος δέ, ὅτου δέοιτο, ἀσκῶν ἔφη δισ- D χιλίων δεήσομαι. πολλὰ δὲ ὁρῶ [ταῦτα * πρόβατα, καὶ αἶγας, καὶ βόας, καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυσηθέντα, ῥᾳδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν. δεήσομαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν, οἷς χρῆσθε περὶ τὰ ὑποζύγια. τούτοις δ', ἔφη, ζεύξας τοὺς ἀσκοὺς, πρὸς ἀλλήλους ἁρμόσας ἕκαστον ἀσκὸν, λίθους ἀρτήσας, καὶ ἀφεὶς ὥσπερ ἀγκύρας, εἰς τὸ ὕδωρ διαγαγὼν, καὶ ἀμφοτέρωθεν δήσας, ἐπιβαλῶ ὕλην, καὶ γῆν ἐπιφορήσω. ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε, αὐ- E τίκα μάλα εἴσεσθε· * ὁ γὰρ ἀσκὸς δύο ἄνδρας ἕξει τοῦ μὴ καταδῦναι. ὥστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν, ἡ ὕλη καὶ ἡ γῆ σχήσει. ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δὲ ἔργον ἀδύνατον. ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες πέραν πολλοὶ ἱππεῖς, οἳ εὐθὺς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν. ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπανεχώρουν

ἐκ τῆς βοηθείας ἀπῄεσαν

πᾶς γὰρ

εἰς τοὔμπαλιν ἢ πρὸς Βαβυλῶνα, εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαντες ἔνθεν ἐξῄεσαν. ὥστε οἱ πολέμιοι οὐ προσήλαυνον, ἀλλὰ ἐθεῶντο καὶ ὅμοιοι ἦσαν * θαυμάζοντες, ὅποι ποτὲ τρέψονται οἱ Ἕλληνες, καὶ τί ἐν νῷ ἔχοιεν. ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἀμφὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ πάλιν συνῆλθον· καὶ συναγαγόντες τοὺς αἰχμαλώτους, ἤλεγχον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν τίς ἑκάστη εἴη. οἱ δὲ ἔλεγον, ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν, τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἴη καὶ Μηδίαν, δι' ἧσπερ ἥκοιεν· ἡ δὲ πρὸς ἕω, ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα φέροι, ἔνθα θερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς· ἡ δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἑσπέραν, ἐπὶ Λυδίαν, καὶ Ἰωνίαν φέροι· ἡ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς ἄρκτον τετραμμένη, ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι. τούτους δ' ἔφασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη, καὶ πολεμικοὺς εἶναι, καὶ βασιλέως οὐκ ἀκούειν· ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτε εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιὰν δώδεκα μυριάδας· τούτων δ' οὐδένα ἀπονοστῆσαι διὰ τὴν δυσχωρίαν. ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ * ἐπιμίγνυσθαι σφᾶς τε πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐκείνων πρὸς αὐτούς. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἑκασταχόσε φάσκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες, ὅποι πορεύεσθαι ἔμελλον. ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι, διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν. τούτους γὰρ διελθόντας, ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἥξειν, ἧς Ὀρόντας ἦρχε, πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. ἐντεῦθεν δὲ εὔπορον ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλοι πορεύεσθαι. ἐπὶ τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ἡνίκα δοκοίη τῆς ὥρας τὴν πορείαν ποιοῖντο. τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὀρέων ἐδεδοίκεσαν μὴ * καταληφθείη· καὶ παρήγγειλαν, ἐπεὶ δειπνήσειαν, συνεσκευασμένους πάντας ἀναπαύεσθαι, καὶ ἕπεσθαι ἡνίκ' ἄν τις παραγγείλῃ.

θαυμάζειν, ἐπιμιγνύναι. προκαταληφθείη.

A auerſa à Babylone via, non exuſtos ad pagos; quum eos, de quibus exierant, accendiſſent. Quo factum, vt hoſtes non adequitarent, ſed Græcos ſpectarent, admirantibus ſimiles, quo illi perrecturi eſſent, & quid haberent in animo. Erant tunc milites ceteri commeatu colligendo intenti; duces vero, & cohortium præfecti, rurſum conueniebant; & captiuis coactis, quænam eſſet quælibet quauis ex parte regio, percunctabantur. Aiebant illi, meridiem verſus, viam Babylonem atque in Mediam ducere, qua ipſi veniſſent: ad orientem
B Solem quæ ſit, Suſa & Ecbatana ducere; vbi rex æſtatem & ver exigere dicitur: tertiam, quæ trans fluuium ad occidentem tendat, verſus Lydiam & Ioniam ducere: Quæ denique per montes ad ſeptemtriones vergat, ad Carduchos pertinere: quos aiebant in montibus habitare, ac bellicoſos eſſe, neque regis imperio parere. Immo copias aliquando regias, quæ centies & vicies mille hominibus conſtarent, eos inuaſiſſe; quorum nemo, propter ſummam locorum difficultatem, domum redierit.
C Quod ſi fœdera inter ſatrapam regionis campeſtris & ipſos intercedant, eſſe libera inter vtroſque commercia. Quæ quum duces audiiſſent, ſeorſum collocatis, qui ſinguli ſingulos regionum tractus ſibi cognitos aiebant, & plane non indicarunt, quo profecturi eſſent. Ipſi inter ſe neceſſarium eſſe ſtatuebant, vt per montes in Carduchos pergerent. Nam poſteaquam per illorum regionem penetraſſent, peruenturos dixerant captiui in Armeniam; cui Orontas cum imperio præeſſet, regioni certe amplæ ac opulentæ. Inde dixerant pergi,
D quo quis vellet, ſine difficultate poſſe. Poſt hæc rem ſacram faciunt, vt, quamprimum videretur commodum, iter ingrederentur. Metuebant enim, ne iuga montium, per quæ pergendum eſſet, occuparentur. Imperant etiam militibus, vt poſteaquam cœnaſſent, & omnes ſua comportaſſent, ſe quieti darent; &, vbi ſignificatum eſſet, ſequerentur.

Carduchi bellicoſa natio.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Βιβλίον Τέταρτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER QVARTVS.

QVÆCVNQVE in expeditione Cyri, adſcendentis in Aſiam; vſque ad id tempus quo prœlium commiſſum fuit; geſta ſint; & quæ à prœlio, quamdiu fœdera ſeruata ſunt, inter Regem & Græcos, qui cum Cyro adſcenderant, inita; quæ aduerſus Græcos, inſequente ipſos Perſarum exercitu, hoſtiliter facta ſint, poſteaquam Rex ac Tiſſaphernes fœdera violaſſent; ſuperioribus commentariis expoſuimus. Quum autem ad Tigrim fluuium veniſſent, qua is propter altitudinem & magnitudinem tranſiri non poteſt; neque tranſitus alius eſſet, quod montes Carduchij prærupti fluuio imminerent; videbatur ducibus, eſſe per hos montes iter faciundum. Nam futurum audiebant, de iis quos ceperant, vt ſi Carduchios montes peragraſſent, Tigris fluuij fontes in Armenia, ſi ita liberet, tranſirent: ſin autem, eos circumirent. Etiam Euphratis fontes non longe à Tigris fontibus abeſſe dicebatur: Nonnullis quidem in locis anguſtias eſſe. Itaque in Carduchos hoc modo mouerunt, partim quod quamocculiſſime proficiſci vellent, partim quod anteuertere cacuminum occupationem, prius quam id ab hoſtibus fieret. Quum excubiæ poſtremæ haberentur, tantumque noctis reliquum eſſet, quantum ad id ſufficeret, vt per tenebras planitiem peragrarent; tunc & loco ſe mouent, & vti denuntiatum fuerat, iter ingreſſi prima luce ad montem perueniunt. Erat in exercitus fronte Cheriſophus cum copiis ſuis, & omnibus expeditis militibus: Xenophon agmine poſtremo cum grauis armaturæ militibus, nullis autem expeditis, ſequebatur. Nam nihil eſſe periculi videbatur, ne quis ſurſum tendentes à tergo ſequeretur. Ac Cheriſophus, prius quam quiſquam hoſtium animaduerteret, in verticem adſcendit:

A ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες Ἕλληνες * ἐσπείσαντο, καὶ ὅσα παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους * ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐπακολουθοῦντος τοῦ Περσῶν στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. B ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, ἔνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἄπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δ᾽ οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδούχια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει τοῖς * στρατιώταις διὰ τῶν ὀρέων πορευτέον εἶναι. ἤκουον γὰρ τῶν ἁλισκομένων, ὅτι εἰ διέλθοιεν τὰ Καρδούχια ὄρη ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ, τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἢν μὲν βούλωνται, διαβήσονται· ἢν δὲ μὴ βούλωνται, περιίασι. C καὶ τοῦ Εὐφράτου τε τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσω τοῦ Τίγρητος εἶναι. καὶ ἔστιν * οὕτω στενόν. τὴν δ᾽ εἰς τοὺς Καρδούχους ἐμβολὴν ὧδε ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι πρὶν τοὺς πολεμίους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα. ἡνίκα δ᾽ ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν, καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδίον, τηνικαῦτα ἀναστάντες, ἀπὸ παραγγέλσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ D ἡμέρᾳ πρὸς τὸ ὄρος. ἔνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἡγεῖτο τοῦ στρατεύματος, λαβὼν τὸ ἀμφ᾽ αὐτὸν, καὶ τοὺς γυμνῆτας πάντας· Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὁπλίταις εἵπετο, οὐδένα ἔχων * γυμνῆτα. οὐδεὶς γὰρ ἐδόκει κίνδυνος εἶναι μή τις ἄνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐπίσποιτο. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρίν τινα αἰσθέσθαι τῶν πολεμίων·

ἐποιήσαντο, ἐπεπείμηντο, στρατηγοῖς, ἔστιν τι στενόν, γυμνήτων.

ἀκρ. ἔπειτα δὲ ὑφηγεῖτο, ἐφείπετο δὲ * ἀεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος, εἰς τὰς κώμας τὰς ἐν τοῖς ἄγκεσί τε καὶ μυχοῖς τῶν ὀρέων. ἔνθα δὴ οἱ μὲν Καρδοῦχοι ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας, ἔχοντες καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας, ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. τὰ δ' ἐπιτήδεια πολλὰ ἦν λαμβάνειν. ἦσαν δὲ καὶ χαλκώμασι παμπόλλοις κατεσκευασμέναι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλληνες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι, εἴπως ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διιέναι αὐτοὺς ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπείπερ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν. ὅ,τῳ, τις τὰ μέντοι ἐπιτήδεια * ὅ,τι τις ἐπιτυγχάνοι, ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε καλούντων ὑπήκουον, οὔτε ἄλλο φιλικὸν οὐδὲν ἐποίουν. ὅτε δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι, (διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν, ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατάβασις εἰς τὰς κώμας) τότε δὴ συλλεγέντες τινὲς ἐπέθεντο, καὶ ἀπέκτειναν τῶν Καρδούχων τοῖς τελευταίοις * ἐπετίθεντο, καὶ ἀπέκτεινόν τινας, καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασι κατέτρωσαν, ὀλίγοι τινὲς ὄντες. ἐξ ἀπροσδοκήτου γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. εἰ μέντοι τότε πλείους συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφθαρῆναι πολὺ * πολλὰ τοῦ στρατεύματος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς κώμαις ηὐλίσθησαν. οἱ δὲ πυρὰ πολλὰ ἔκαον Καρδοῦχοι κύκλῳ * πυρὰ ἔκαον ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ συνεώρων ἀλλήλους. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε, τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ δυνατώτατα πορεύεσθαι ἔχοντας, καταλιπόντας τὰ ἄλλα, καὶ ὁπόσα ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ, πάντα ἀφεῖναι. σχολαίαν γὰρ ἐποίουν τὴν πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα· καὶ πολλοὶ δὴ αὐτῶν, οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες, ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι, πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων. δόξαν δὲ ταῦτα, ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ὅ,τι εὕρ. ὑποστάντες ἐν στενῷ οἱ στρατηγοὶ, * ἐπεὶ εὑρίσκοιεν τῶν εἰρημένων, μὴ ἀφιέμενον, ἀφῃροῦντο. οἱ δ' ἐπείθοντο, πλὴν εἴ τις τι ἔκλεψεν ἢ παιδὸς ἐπιθυμήσας, ἢ γυναικὸς τῶν εὐπρεπῶν. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μέν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι.

A deinde modice præibat ad vicos, qui in conuallibus & amfractibus montium ſiti erant, reliqua exercitus parte ſemper ſubſequente. Carduchi, deſertis ædibus, cum vxoribus ac liberis in montes fugiunt. magna heic erat commeatus copia, ædes ipſæ vaſis aheneis multis inſtructæ, de quibus Græci nihil auferebant, nec homines perſequebantur. Parcebant enim ipſis, vt periculum facerent, an Carduchi poteſtatem eis facturi eſſent tranſeundi per ipſorum fines, tanquam per regionem pacatam, B maxime quia regi infeſti erant. Commeatum ſolum, quocumque quis loco poterat, ſumebat; quod ita neceſſitas poſceret. At Carduchi nec vocati obtemperabant, nec vllum aliud beneuolentiæ ſignum dabãt. Quum autem Græcorũ vltimi iam tenebris obortis de vertice montis ad vicos deſcenderẽt, quandoquidem ob anguſtiam viæ diem totum adſcendendo, ac viciſſim ad vicos deſcendendo contriuerant: tum vero collecti nonnulli ex Carduchis, vltimos inuaſere, ac peremtis quibuſdam, alios C lapidibus & ſagittis ſauciabant, homines alioqui numero perpauci. Nam Græcorum exercitus nec-opinato caſu ipſorum ditionem ingreſſus erat. Quod ſi plures eorum collecti fuiſſent, res non caruiſſet periculo, ne magna pars exercitus interiiſſet. Atque hanc quidem noctem ita in vicos diuerterunt. Carduchi vndiq. in montibus ignes accendebant, ſeque mutuo adſpectabant. Quum illuxiſſet, viſum eſt Græcis ducibus & cohortium præfectis, D poſteaquam conueniſſent, ſic iter faciendum eſſe; vt tantum iumenta neceſſaria, & maxime ad iter conficiundum idonea ſecum ſumerent, cetera relinquerent, dimiſſis etiam mancipiis in exercitu recens captis. Nam multa illa iumenta & mancipia profectioni moram adferebant. Quin etiam multi, his præfecti, ad pugnandum propterea invtiles erant; quum quidem duplo quoque maior commeatus parandus eſſet, & portandus, pro tanta hominum turba. Quod vbi decretũ fuiſſet, præconis E eſt voce denuntiatum, ita eſſe faciundum. Poſteaquam pranſi iam iter facere cœpiſſent, arto quodam in loco duces ſubſiſtebant; ac ei, qui non dimitteret id, quod imperatum fuerat, auferebant. Parebant illis in omnibus milites, extraquam ſi quis furtim aliquid retineret, vel pueri cupiditate, vel formoſæ mulieris accenſus. Atque hoc modo diem hunc in itinere conſumebant, partim dimicantes, partim requieſcentes.

Græci in Carduchorum regionẽ veniunt.

Poſtridie vehemens tempeſtas erat, ſed tamen pergendum erat neceſſario, quod à cõmeatu inſtructi non eſſent. Erat in fronte Cheriſophus, & agmen vltimum Xenophõ ducebat, quum hoſtes acriter Græcos inuadunt: & quia loca per erant anguſta, propius accedebant, & tũ ſagittis petebãt, tum fundis. Quo fiebat, vt dum Græci neceſſario perſequerentur hoſtem, ac deinde rurſus cederent, tarde progrederentur. Sæpe Xenophon etiam denũtiabat exſpectandum eſſe, quoties hoſtis eum grauiter vrgeret. Forte Cheriſophus, qui alias quũ denuntiabatur, exſpectabat, tum non ſubſiſtebat, ſed ducebat celeriter, ſuiſq. vt ſequerẽtur, imperabat. Adeoque manifeſtũ erat, aliquam rem moleſtam ſuperueniſſe. Nec erat otiũ, vt ad ipſum quis pergeret, ac quæ feſtinationis eſſet cauſſa, videret. Denique fugæ ſimilis erat hæc agminis vltimi profectio. In ea vir fortis periit Cleonymus Lacedæmonius, ſagitta adacta per clupeum & indumentum in ipſas coſtas: iteq. Baſias ex Arcadia, capite transfixus. Ad locum caſtris locandis idoneum quum perueniſſent, Xenophõ ita, vt inſtructus erat, ad Cheriſophum venit, eumque incuſat, quod non ſubſtitiſſet; quo quidem factum eſſet, vt in ipſa fuga coacti fuerint dimica-
» re. Duo quidem iam, inquit, præclari ac
» fortes viri occubuerũt; quos neque nobiſ-
» cum tollere, neq. terræ mãdare potuimus.
» Ad ea reſpondens Cheriſophus: Reſpice,
» ait, ad montes, ac vide, quam ad eos omnes
» difficilis ſit aditus. Nimirum hæc vna via
» eſt, quam vides, ardua. Ad eamdem, quan-
» tam videre eſt hominum multitudinem,
» hanc occupatam præſidio tenentium, ne quis euadat? Hæc cauſſa feſtinationis meæ fuit, & cur te non expectarim: nimirum an precipere conatum hoſtium poſſem prius, quam tranſitus ille occuparetur. Duces quidem ij, quos habemus, aliam viam eſſe negant. Ego vero, inquit Xenophon, duos homines habeo. Nam quum negotia nobis faceſſerent, inſidias ſtruximus, quæ ipſa res nobis etiam reſpirandi facultatem dedit; ac nonnullos ex eis occidimus: nonnullos viuos vt caperemus, hac ipſa de cauſſa dedimus operam, vt ipſis pro itinerũ ducibus vteremur, quibus eſſet hæc regio nota. Statim adducti ſunt homines, & quæſitum ex eis ſeparatim ſumtis, ecquam viam aliã noſſent, præter eam, quæ vulgo nota eſſet. Horũ alter nihil aiebat, quamtumvis multi terrores ipſi incuterentur. Quum nihil diceret, quod in rem eſſet,

Cheriſophus cauſſam exponit, quamobrem Xenophontem deſeruiſſet.

Hominis barbari præfracta conſtantia.

A Εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν χειμὼν γίγνεται πολὺς, ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἡγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὀπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο, καὶ στενῶν ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς προσιόντες ἐτόξευον, καὶ ἐσφενδόνων· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες ἐπιδιώκοντες, καὶ πάλιν ἀναχάζοντες, σχολῇ πορεύεσθαι· καὶ θαμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπομένειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέοιντο. ἔνθα ὁ B Χειρίσοφος, ἄλλοτε μὲν, ὅτε παρεγγυῷτο, ὑπέμενε, τότε δὲ οὐχ ὑπέμενεν, ἀλλ' ἦγε ταχέως, καὶ παρηγγύα ἕπεσθαι· ὥστε δῆλον ἦν, ὅτι πρᾶγμά τι εἴη. σχολὴ δὲ οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς· ὥστε ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγίνετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι. καὶ ἐνταῦθα ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγαθὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος, τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς σπολάδος εἰς τὰς πλευρὰς, καὶ Βα- C σίας Ἀρκὰς διαμπερὲς εἰς τὴν κεφαλήν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ σταθμὸν, εὐθὺς ὥσπερ εἶχεν ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ᾐτιᾶτο αὐτὸν, ὅτι οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. καὶ νῦν δύο καλώ τε κἀγαθὼ ἄνδρε τεθνάτην, καὶ οὔτε ἀνελέσθαι, οὔτε θάψαι αὐτὼ ἐδυνάμεθα. ἀποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὁ Χειρίσοφος· βλέψον, ἔφη, εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἴδε ὡς ἄβατα πάντα ἐστί. μία δὲ αὕτη ὁδὸς, ἣν ὁ- D ρᾷς, ὀρθία· καὶ ἐπὶ ταύτῃ ὁρᾷν ἀνθρώπων ἔξεστί σοι ὄχλον τοσοῦτον, οἳ κατειληφότες φυλάττουσι τὴν ἔκβασιν. ταῦτα ἐγὼ ἔσπευδον, καὶ διὰ τοῦτό σε οὐχ ὑπέμενον, εἴπως δυναίμην φθάσαι, πρὶν κατειλῆφθαι τὴν ὑπερβολήν. οἱ δὲ ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὔ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν. ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· ἀλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἄνδρας. ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρεῖχον, ἐνεδρεύσαμεν, ὅπερ ἡμᾶς E καὶ ἀναπνεῦσαι ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναμεν μέν τινας αὐτῶν, καὶ ζῶντας προεθυμήθημεν λαβεῖν, αὐτοῦ τούτου ἕνεκεν, ὅπως ἡγεμόσιν εἰδόσι τὴν χώραν χρησώμεθα. καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους, ἤλεγχον διαλαβόντες, εἴτινα εἰδεῖεν ἄλλην ὁδὸν, ἢ τὴν φανεράν. ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη, καὶ μάλα πολλῶν φόβων προσαγομένων· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν,

ὁρῶντος τοῦ ἑτέρου κατεσφάγη. ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν, ὅτι οὗτος μὲν διὰ ταῦτα οὐ φαίη εἰδέναι, ὅτι αὐτῷ τυγχάνει θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη· αὐτὸς δ' ἔφη ἡγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις πορεύεσθαι ὁδόν. ἐρωτώμενος δ', εἰ εἴη τι ἐν αὐτῇ δύσβατον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ, εἰ μή τις προκαταλήψοιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. ἐνταῦθα ἐδόκει, συγκαλέσαντας λοχαγοὺς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν ὁπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα, καὶ ἐρωτᾶν, εἴ τις ἐστὶν, ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλοι γενέσθαι, καὶ ὑποστὰς ἐθελοντὴς πορεύεσθαι. ὑφίστανται τῶν μὲν ὁπλιτῶν Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς Ἀρκὰς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκάς. ἀντεστασίαζον δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος Παῤῥάσιος Ἀρκὰς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκάς. καὶ οὗτος ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι, προσλαβὼν ἐθελοντὰς ἐκ παντὸς τοῦ στρατεύματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἕψονται πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου. ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν, εἴ τις καὶ τῶν γυμνητῶν ἢ ταξιάρχων ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. ὑφίσταται * Ἀριστέας Χῖος, ὃς πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος τῇ στρατιᾷ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐγένετο. καὶ ἦν μὲν δείλη, ἤδη δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμφαγόντας πορεύεσθαι. καὶ τὸν ἡγεμόνα δήσαντες παραδιδόασιν αὐτοῖς, καὶ συντίθενται τὴν μὲν νύκτα, ἢν λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν· καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὴν φανερὰν ἔκβασιν· αὐτοὶ δὲ * συμβουληθεῖσιν ἐκβαίνοντες ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα * ταῦτα συνθέμενοι, οἱ μὲν ἐπορεύοντο, πλῆθος ὡς δισχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν ἐξ οὐρανοῦ. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας ἡγεῖτο πρὸς τὴν φανερὰν ἔκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν, καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ περιιόντες. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ χαράδραν οἱ ὀπισθοφύλακες ἣν ἔδει διαβάντας πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τηνικαῦτα ἐκυλίνδουν οἱ βάρβαροι ὁλοτρόχους ἁμαξιαίους, καὶ μείζους καὶ ἐλάττους [λίθους, * οἳ φερόμενοι παίοντες πρὸς τὰς πέτρας διεσφενδονῶντο· καὶ παντάπασιν οὐδὲ πελάσαι οἷόν τ' ἦν τῇ ὁδῷ. ἔνιοι δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτῃ δύναιντο, ἄλλῃ ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο.

Ἀρίσταρχος, ὃς

συμβοηθῆς εἶναι βαίνοντες

ταῦτα συμβαίνουσιν. οἱ μὲν οὖν

A alterius in cõſpectu iugulatus eſt. Alter ille ſuperſtes, aiebat, cũ propterea nihil prodidiſſe, quod iſtic filiam cum viro nuptã haberet. Se vero dicebat ducem itineris futurum, quo etiã pergere iumẽta poſſent. Interrogatus, ecquid eſſet in ea via loci difficilis tranſitu: verticem quẽdam eſſe inquit, quem niſi quis occupãdo anteuerteret hoſtes, fieri non poſſe, vt trãſiretur. Heic vero viſum eſt, cõuocatis cohortium præfectis, & cetratis, & grauis armaturæ militibus, B præſentẽ rerum ſtatum indicandũ eſſe; ac quærẽdum, ecquis ſit, qui ſe virum fortem præſtare velit, hac profectione ſpõte ſua ſuſcepta. Polliciti ſunt operã ſuam ex grauis armaturæ militibus, Ariſtonymus Methydrienſis Arcas, & Agaſias Stymphalius ex eadem Arcadia. Inprimis inter ſe contendebãt Callimachus Parrhaſius, & Agaſias Stymphalius, ambo Arcades. Et is quidem aiebat, ire ſe velle cum iis qui de toto exercitu ſe ad ipſum ſponte adgregaturi eſſent. Nã ſat ſcio, inquit, multos iuuenes ſequuturos, ſi ego dux ſim. Poſt hæc interrogant, C num quis expeditorum militũ, vel ordinibus præfectorũ vna cum his ire velit. Heic * Ariſteas Chius operã ſuam offert, qui in re eiuſmodi perſæpe fuit exercitui quamtiuis pretij homo. Iam adveſperauerat, & milites ſumto cibo proficiſci iubebantur. Itaque ducem vix conſtrictum vinculis, eis tradunt, & rem ita componũt; vt ſiquidem iugum occuparẽt, noctu illud cuſtodirent, & quamprimum illuceſceret, tuba ſignum darent: ac deinde qui ſuperiori eſ- D ſent loco, tenderẽt aduerſus eos, qui tranſitum illum manifeſtum obſiderent: ipſi cum iiſdem ſe coniungerent in montem euadẽdo, quam celerrime poſſent. His ita compoſitis, illi proficiſcebantur, numero circiter bis mille. Magni tum erãt imbres. Et Xenophon cum extremi agminis cuſtodibus ad exitum illum vulgo notũ pergebat, vt hoſtes huic duntaxat viæ intenti eſſent, ac maxime occulti eſſent ij, qui alio tendebant. Poſteaquam ad cauum quem- E dam alueum poſtremum agmen acceſſiſſet, quem vbi permeaſſent, in aduerſum montem arduum adſcendendum erat: barbari rotunda ſaxa, quæ vel ſingula plauſtrũ oneraſſent, & maiores minoreſque lapides deuoluebant. Illi delati & alliſi ad ſaxa, tãquam è funda contorquebantur: quo fiebat, vt propius ad viam ne quidem acceſſus pateret. Nonnulli cohortium præfecti quum hac non liceret, alia via pergere tentabant, idque ad obortas vſque tenebras.

al. Ariſtarchus legitur, pro vtraque voce, Ariſteas Chius.

Xenophõtis in fallendis hoſtibus ſtrategema.

Quum iam ſe diſcedentes conſpici amplius non poſſe putarent, ad cœnam abeunt. Nonnulli in extremo agmine milites ne pranſi quidem fuerant. Hoſtes noctem totam lapides deuoluere non ceſſabant: cuius rei argumentum erat ipſe fragor. At milites noſtri, qui ſecum itineris ducem habebant, poſt longos circuitus, præſidiarios hoſtium ad ignem ſedentes offendunt: quorum quum alios occidiſſent, alios perſequendo deieciſſent; ibidem ipſi manebant, quaſi verticem tenerent. Minime tamen eum tenebant, ſed erat ſupra ipſos iugum eminens quoddam montis, propter quod anguſta illa via erat, ad quam hoſtium præſidiarij ſedebant. Aditus quidem inde patebat ad hoſtes, qui ad viam manifeſtam conſederant. Eo loco illi tum pernoctabant. Quum illuxiſſet, inſtructi tacite in hoſtem pergunt: & quia caligo quædam incidebat, tamdiu occulti erant, donec iam prope abeſſent. Poſteaquam ſe mutuo intuiti eſſent, ac tuba clangeret, Græci ſublato clamore ipſos adoriebantur. At impetum illi non ſuſtinuerunt, ſed relicta via, dilapſi fuga ſunt, paucis interfectis. Erant enim homines expediti. Cheriſophi copiæ quum tubam audiiſſent, mox ſurſum via manifeſta tendebant, prætoribus ceteris per tramites non tritos, qua quiſque forte fortuna peruenerat, pro viribus ſurſum pergentibus, haſtiſque ſe mutuo ſubleuantibus. Hi primi ſe cum iis, qui locum occuparant, coniunxere. Xenophon autem, cum dimidia copiarum extremarum parte, ea via faciebat iter; qua illi, qui ducem habuerant. Etenim ea iumentis commodiſſima erat. Alteram partem dimidiam poſt iumenta diſpoſuerat. Forte hoc in itinere in collem incidunt, qui viæ imminebat, & occupatus erat ab hoſtibus; qui vel pellendi loco vi erant, vel à Græcis ceteris neceſſario ſe diuulſum iri videbant. Potuiſſent quidem viam ingredi eam, qua ingreſſi reliqui fuerant; ſed iumenta non poterant alia via, quam hac, euadere. Heic ergo mutuo ſe cohortati, cohortibus rectis in collem impetum faciunt, non omni tamen ex parte, ſed hoſtibus exitu relicto, ſi fugam arripere vellent. Barbari quum eos adſcendere, qua quiſque poterat, vidiſſent: neque ſagittis petebant, neque iaculis eos, qui prope viam accedebant, ſed locum fuga dilapſi relinquunt. Quare hunc etiam collem Græci tranſ-

A ἐπεὶ δὲ ᾤοντο ἀφανεῖς εἶναι ἀπιόντες, τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον. ἐτύγχανον δὲ καὶ ἀνάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθοφυλακήσαντες. οἱ μέντοι πολέμιοι οὐδ᾽ ἀνεπαύσαντο ὅλης τῆς νυκτὸς κυλινδοῦντες τοὺς λίθους· τεκμήρασθαι δ᾽ ἦν τῷ ψόφῳ. οἱ δὲ ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα, [κατὰ * κύκλῳ περιϊόντες, καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους· καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες, αὐτοὶ ἐνταῦθ᾽ B ἔμενον, ὡς κατέχοντες τὸ ἄκρον. οἱ δ᾽ οὐ κατεῖχον, ἀλλὰ μαστὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν, παρ᾽ ὃν ἦν ἡ στενὴ αὕτη ὁδὸς, ἐφ᾽ ᾗ ἐκάθηντο οἱ φύλακες. ἔφοδος μέντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἦν, οἳ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηντο. καὶ τὴν μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπέφαινεν, ἐπορεύοντο σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ γὰρ ὁμίχλη ἐγένετο. ὥστε ἔλαθον ἐγγὺς προσελθόντες. ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἥ τε σάλπιγξ ἐφθέγξατο, καὶ ἀλαλάξαντες οἱ C Ἕλληνες ἵεντο εἰς τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δ᾽ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ καταλιπόντες τὴν ὁδὸν, φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὔζωνοι γὰρ ἦσαν. οἱ δ᾽ ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἀκούσαντες τῆς σάλπιγγος, εὐθὺς ἵεντο ἄνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν. ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατὰ ἀτριβεῖς ὁδοὺς ἐπορεύοντο ᾗ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες, καὶ ἀναβάντες ὡς ἐδύναντο, ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι, καὶ οὗτοι μόνοι πρῶτοι συνέμιξαν τοῖς προκατα- D λαβοῦσι τὸ χωρίον. Ξενοφῶν δὲ, ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμίσεις, ἐπορεύετο ᾗπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες, (εὐοδωτάτη γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις) τοὺς δ᾽ ἡμίσεις ὄπισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. πορευόμενοι δ᾽ ἐντυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ, κατειλημμένῳ ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὓς ἢ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη, ἢ διεζεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύθησαν, ᾗπερ οἱ ἄλλοι, τὰ E δ᾽ ὑποζύγια οὐκ ἦν ἄλλῃ ἢ ταύτῃ ἐκβῆναι. ἔνθα δὴ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις, προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον ὀρθίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλῳ, ἀλλὰ καταλιπόντες * ἄμφοδον τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλοιντο φεύγειν, καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς ἀναβαίνοντας, ὅπῃ ἐδύναντο ἕκαστος, οἱ βάρβαροι, οὔτε ἐτόξευον, οὔτε ἔβαλλον ἐγγὺς ὁδοῦ προσιόντας, ἀλλὰ φυγῇ λείπουσι τὸ χωρίον. καὶ τοῦτόν τε παρεληλύθεσαν οἱ Ἑλ-

* ἄφοδον

A λῆνες, καὶ ἕτερον ὁρῶσιν ἔμπροσθεν λόφον κατεχόμενον, ἐπὶ τοῦτον * αὖθις ἐδόκει πορεύεσθαι. ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν, μή, εἰ ἔρημον καταλείποι τὸν ἡλωκότα λόφον, καὶ πάλιν λαβόντες οἱ πολέμιοι ἐπιθοῖντο τοῖς ὑποζυγίοις παριοῦσιν (ἐπὶ πολὺ δὲ ἦν τὰ ὑποζύγια, ἅτε διὰ στενῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα) καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγοὺς Κηφισόδωρον, Κηφισοφῶντος, Ἀθηναῖον, καὶ Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον φυγάδα. αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ B τὸν δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοῦτον αἱροῦσιν. ἔτι δ' αὐτοῖς τρίτος μαστὸς λοιπὸς ἦν πολὺ * ὀρθιώτατος, ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τῷ πυρὶ * καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν προσελθόντων. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς * ἦγον οἱ Ἕλληνες, λείπουσιν οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν· ὥστε θαυμαστὸν γενέσθαι πᾶσι, καὶ ὑπώπτευον δείσαντας αὐτοὺς μὴ κυκλωθέντες πολιορκοῖντο ἀπολείπειν. οἱ δὲ ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου C καθορῶντες τὰ ὄπισθεν γιγνόμενα, πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν. καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἄκρον, τοὺς δ' ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπάγειν, ὅπως οἱ τελευταῖοι * λοχαγοὶ προσμίξειαν, καὶ προσελθόντας κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὁμαλῷ θέσθαι τὰ ὅπλα εἶπεν. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πεφευγώς, καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ [πρώτου * λόφου, καὶ ὅτι τεθνᾶσι Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφι- D κράτης, καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ ἀλλόμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπισθοφύλακας ἀφίκοντο. ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ βάρβαροι, ἧκον ἐπ' ἀντίπερον λόφον τῷ μαστῷ· καὶ Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως περὶ σπονδῶν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπῄτει. οἱ δ' ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς κώμας. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα παρῄει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ E τούτου τοῦ τόπου συνερρύησαν. ἐνταῦθα ἵσταντο οἱ πολέμιοι, καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μαστοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔνθα τὰ ὅπλα ἔκειντο, ἵεντο δὴ οἱ πολέμιοι πολλῷ πλήθει καὶ θορύβῳ. καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ, ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαινεν, ἐκύλινδον πέτρας, καὶ ἑνὸς μὲν κατέαξαν τὸ σκέλος· Ξενοφῶντα δὲ ὁ ὑπασπιστὴς, ἔχων τὴν ἀσπίδα, ἀπέλιπεν·

Marginalia: αὐθὺς — ὀρθιώτερος, — καταλειφθείσης — ἐγένοντο — λόχοι

A eunt, & quum ante ſe alium quemdam conſpicerent, qui & ipſe teneretur ab hoſtibus; viſum eſt ad illum quoque recta pergendum eſſe. Xenophon autem, quum futurum animaduerteret, vt ſi verticem, quem ceperant, deſeruiſſet, hoſtes eum reciperent, ac iumenta transeuntia adorirentur: (& erant ea longius explicata, quippe quæ per iter anguſtum incederent) Cephiſodorum * Cephiſiphontis filium, Athenienſem, & Archagoram Argiuum exſulem, cohor- B tium præfectos, in eo relinquit. Ipſe cum reliquis ad verticem alterum tendit, quem quidem eodem modo capiunt. Reſtabat iugum tertium, maxime præruptum, quod imminebat excubiis, quas ad ignem deprehenderant ij qui noctu illuc contenderant. Quum autem prope Græci cum copiis abeſſent, barbari ſine prœlio iugum relinquunt. Quæ res omnibus admirationi fuit, atque adeo ſuſpicabantur, eos locum propterea relinquere, quod vererentur, ne circum- C uenti vndique obſiderentur. Verum hi ſummo de vertice deſpicientes ea quæ à tergo gererentur, omnes in extremum agmen tendebant. Xenophon cum iunioribus in iugum adſcendebat, ceteros ſubſequi iubebat, vt extremæ cohortes cum ipſis coniungere ſe poſſent: quæ vbi acceſſiſſent, edixit, vt in via loco æquabili in armis conſiſterent. Ibi tum Archagoras Argiuus elapſus fuga venit, ac ſe cum ſuis de primo colle vi D pulſum narrat, & * Cephiſidorum, Amphicratem, ceteros peremtos ait, quicumque de ſaxo non deſiliiſſent, & ad extremi agminis ſubſidia perueniſſent. Qua re confecta, barbari ad collem tendunt oppoſitum vertici. Eos Xenophon induciarum nomine per interpretem compellat, & interfectorum corpora poſcit. Aiunt illi, reddituros ea ſe, modo vicos non exurerent. Adſentitur in hoc ipſis Xenophon. Interea vero, dum co- E piæ ceteræ prætereunt, atque inter ſe de conditionibus differunt: omnes eo de loco confluxerant. Tum vero ſubſtiterunt hoſtes, quumque Græci deſcendere de iugo ad alios cœpiſſent, vbi milites in armis ſtabant, pergunt magno numero ac tumultu barbari, conſcenſoque vertice iugi, de quo Xenophon deſcenderat, ſaxa deuoluebant: quorum vi crus vni fractum fuit. Aberat à Xenophonte, cum ſcuto, ipſius ſatelles;

Marginalia: al. Cephiſophontis — al. Cephiſodorum,

verum Eurylochus Luſienſis Arcas, grauis armaturæ miles, ad ipſum accurrit, ac pro vtroque, ſcuto hoſtibus obiecto pedem referebat, ceteris etiam ad illos, qui ſtabant inſtructi, pergentibus. Ita tunc omnes Græcæ copiæ conuenerunt eodem loco, proque tabernaculis multas & elegantes domos habuerunt, cum largo commeatu. Nam tanta vini erat heic copia, vt etiam ciſternis illitis opere tectorio contineretur. Perfecerunt autem Xenophon & Cheriſophus, vt tradito itineris duce, mortuorum corpora reciperent. Eis iuſta pro viribus facta, quæ fieri viris fortibus in more eſt. Poſtridie ſine duce proficiſcebantur. Hoſtes autem partim pugnando, partim loca, ſi qua eſſent anguſta, antecapiendo, tranſitu noſtros arcebant. Quod ſi ergo primos impediebant, Xenophon à tergo montes conſcendens efficiebat, vt viæ primis obſtructæ aperirentur; quum operam daret, vt altius iis, qui arcebant, adſcenderet: ſin vltimum agmen adorirentur, Cheriſophus adſcendens, operam dabat, vt arcentibus altior euaderet, atque ita viam vltimis obſeptam aperiebat. Hoc modo ſemper opem ſibi mutuam ferebant, & nauiter admodum alter alterius curam gerebat. Nonnumquam barbari, quum iam montes ſuperaſſent, deſcendentibus negotium faciebant. Erant enim adeo expediti, vt etiam quum proxime acceſſiſſent, poſſent effugere. Neque ſane quidquam præter arcus & fundas geſtabant, quum quidem ſagittarij longe peritiſſimi eſſent. Arcus ternum fere cubitum habebant, ſagittas binis cubitis longiores. Neruos, emiſſuri ſagittas, verſus imam partem arcus tendebant, pedem ſiniſtrum adplicantes. Sagittæ ipſos clupeos & loricas penetrabant. Eas ſi Græci nancti eſſent, amentabant; & deinde loco iaculorum eis vtebantur. His in locis maximo vſui Cretenſes fuere, quibus Stratocles, ipſorum ciuis, præerat. Atque eo quidem die in vicis commorati ſunt, vltra planitiem, propter Centritem fluuium ſitam. Habet is duum plethrum latitudinem, & Armeniam à Carduchorum agro ſeparat. Hoc loco Græci ſe quieti dabant. A Carduchorum montibus amnis ipſe circiter VI vel VII ſtadiis aberat. Sunt autem heic iucundiſſimo diuerſorio vſi, quum & commeatum haberent, & præteritorum laborum multum recordarentur.

Xenophontis & Cheriſophi opera mutua.

A Εὐρύλοχος δὲ Λουσιεὺς Ἀρκὰς προσδραμὼν αὐτῷ ὁπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβεβλημένος ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον. ἐκ δὲ τούτου πᾶν ὁμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικὸν, καὶ ἐσκήνησαν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις, καὶ ἐπιτηδείοις δαψιλέσι. καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο, ὥστε λαβόντες τοὺς νεκροὺς ἀποB δοῦναι τὸν ἡγεμόνα, καὶ πάντα ἐποίησαν τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὥσπερ νομίζεται ἀνδράσιν ἀγαθοῖς. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄνευ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο. μαχόμενοι δ' οἱ πολέμιοι, καὶ ὅπῃ εἴη στενὸν χωρίον προκαταλαμβάνοντες, ἐκώλυον τὰς παρόδους. ὁπότε μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὄπισθεν ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη, ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς * παρόδου τοῖς πρώτοις, ἀνωτέρω πειρώμενος γίγνεσθαι C τῶν κωλυόντων. ὁπότε δὲ τοῖς ὄπισθεν ἐπιθοῖντο, Χειρίσοφος ἐκβαίνων, καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω γίγνεσθαι τῶν κωλυόντων, ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς ὄπισθεν. καὶ ἀεὶ * οὗτοι ἐβοήθουν ἀλλήλοις, καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμελοῦντο. ἦν δὲ ὁπότε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀναβᾶσι πολλὰ πράγματα παρεῖχον οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνουσιν. ἐλαφροὶ γὰρ ἦσαν, ὥστε καὶ ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν. οὐδὲν γὰρ ἄλD λο εἶχον, ἢ τόξα καὶ σφενδόνας. ἄριστοι δὲ τοξόται ἦσαν. εἶχον δὲ τόξα ἐγγὺς τριπήχη, τὰ δὲ τοξεύματα πλέον ἢ διπήχη. εἷλκον δὲ τὰς νευρὰς, ὁπότε τοξεύοιεν, πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου, τῷ ἀριστερῷ ποδὶ * προσβαίνοντες. τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν θωράκων. ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλλη-E νες ἐπιλαβόμενοι ἀκοντίοις ἐναγκυλῶντες. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οἱ Κρῆτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο. ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρατοκλῆς Κρής. ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ηὐλίσθησαν ἐν ταῖς κώμαις ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμὸν, εὖρος ὡς δίπλεθρον, ὃς ὁρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων χώραν. καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο. ἀπεῖχε δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ὡς ἓξ ἢ ἑπτὰ στάδια τῶν Καρδούχων. τότε μὲν οὖν ηὐλίσθησαν μάλα ἡδέως, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντες, καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες.

* ὁδοῦ

* ὄντως

* προσβάλλοντες.

ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας, ὅσας περ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων, πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ * ὅσα οὐδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους. ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τούτων, ἡδέως ἐκοιμήθησαν. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὁρῶσιν ἱππέας πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐξωπλισμένους, ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν· πεζοὺς δ' ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἱππέων, ὡς κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. ἦσαν δὲ οὗτοι Ὀρόντου καὶ Ἀρτούχου Ἀρμένιοι, καὶ Μυγδόνιοι, καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι. ἐλέγοντο δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροι καὶ ἄλκιμοι εἶναι· ὅπλα δ' εἶχον, γέρρα μακρὰ, καὶ λόγχας. αἱ δὲ ὄχθαι αὗται, ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν, τρία ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπεῖχον. ὁδὸς δὲ μία ἡ ὁρωμένη ἦν, ἄγουσα ἄνω ὥσπερ χειροποίητος. * ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες. ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό, τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαίνετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὔτε ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὅπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἥρπαζεν ὁ ποταμός· ἐπί τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὅπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ * ἐφέροντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τὰ ἄλλα βέλη· ἀνεχώρησαν, καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν. ἔνθα δὲ αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἑώρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους [* σὺν * τοῖς ὅπλοις. ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν, ὁρῶσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύσοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τοὺς Καρδούχους ὄπισθεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμενον ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δὲ ὄναρ εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὗται δὲ αὐτῷ αὐτόμαται περιρραγῆναι, ὥστε λυθῆναι, καὶ διαβαίνειν ὁπόσον ἐβούλετο. ἐπεὶ δὲ ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον, καὶ λέγει, ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς ἔσεσθαι· καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὸ ὄναρ. ὁ δὲ ἥδετό τε, καὶ ὡς τάχιστα, ἕως ὑπέφαινεν, ἐθύοντο πάντες παρόντες οἱ στρατηγοί· καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου. καὶ ἀπιόντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι. ἀριστῶντι δὲ τῷ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκω.

Marginal readings: ὅσα · ταύτῃ · ἐγένοντο · ἐν τοῖς

A Nam dies totos VII, quibus per Carduchos profecti erant, perpetuis exerciti prœliis fuerant, eaque perpeſſi mala; quæ vniuerſa ab rege & Tiſſapherne illata incommoda æquare nequeāt. Quamobrem quaſi ſi liberati ab his eſſent, iucunde ſomno ſe recrearunt. Exoriente iam die trans fluuium equites armatos vident, tamquam ſi tranſitum impedituri eſſent. Supra equites in ripis fluminis pedites inſtructi ſtabant, impedituri, ne in Armeniam deflecterent. Erant hi ab
B Oronta & Artucho conducti ſtipendio milites ex Armenia, Mygdonia, & Chaldæa. Chaldæi quidem liberi ac bellicoſi eſſe ferebantur. Cratibus oblongis, & haſtis armorum loco vtebantur. Altiores illæ ripæ, in quibus hi inſtructi ſtabant, III vel IV plethris ab amne aberant. Via, quæ quidem cerneretur, vna erat, eaque ſurſum ducebat, quaſi manu facta. Hac Græci tranſire conabantur. In hoc conatu quum aqua mamillas ſuperaſſet, ac flumen propter ingentia ſaxa, eaque
C lubrica, eſſet aſperum; armaque in aqua geſtari non poſſent, quod ceteroqui flumen eos abriperet; ac ſi quis in capite geſtare vellet, nudos incedere aduerſus ſagittas & tela reliqua oporteret; retroceſſerunt, atque ibi propter amnem caſtra metati ſunt. In monte autem, in quo nocte ſuperiore ipſi fuerant, videbant multos Carduchos collectos, eoſque armatos. Itaque tum Græci admodum exanimati erant, quum & in amne traiiciendo difficultatem cernerent, &
D cernerent eos, qui traiectum impedituri eſſent, & Carduchos denique cernerent, qui traiicientibus à tergo moleſti futuri eſſent. Quamobrem hunc diem ac noctem in tanta rerum difficultate exigunt. Interea Xenophon per ſomnium ſibi compedibus conſtrictus eſſe viſus eſt, quæ ſua ſponte deinde rumperentur. Itaque ſolutus deinde fuiſſe, ac pro lubitu per omnia euaſiſſe. Quare
E diluculo ad Cheriſophum venit, ac bona ſe cum ſpe eſſe dicit, bene rem habituram: ſimulque ſomnium commemorat. Delectatus eo Cheriſophus eſt, & mox dum necdum plane illuxiſſet, duces omnes rem ſacram faciunt. Ibi tum ſtatim ab initio perlitatum. Itaque diſcedunt à ſacrificiis duces & cohortium præfecti, militique denuntiant prandendum eſſe. Eo tempore ad Xenophontem adhuc prandentem iuuenes duo adcurrunt.

Xenophontis ſomnium.

Norant enim vniuerſi, licere militibus, vt ad ipſum accederent, ſiue adeo pranderet, ſiue cœnaret: atque etiam ſi dormiret, vt excitato dicerent, quidquid haberet aliquis, quod ſciri bellicæ rei cauſſa intereſſet. Itaque tunc illi quoque commemorabant, forte ſe, dum ad ignem ſarmenta colligerent, vltra flumen in ſaxis ad amnem ipſum pertinentibus vidiſſe ſenem, & feminam, & ancillas, quæ in ſpecu quoſdam quaſi veſtimentorum ſaccos deponerent: Quamobrem viſum ipſis fuiſſe tuto tranſiri amnem poſſe: Nec enim fieri poſſe, vt hac parte hoſtium equeſtres copiæ accederent. Igitur ſe exutos cum pugionibus nudis, quaſi qui nataturi eſſent, traiicere cœpiſſe narrant. Quum autem pergerent, prius ſe tranſiiſſe, quam pudenda madefacerent. Hoc modo quum amnem tranſiiſſent, & veſtimenta illa accepiſſent, eodem vado reuerſos. Heic Xenophon ſtatim libationem inſtituit, & infundi adoleſcentibus hiſce iubet, atque etiam votum nuncupare, aliaque perſoluere Diis, qui tum ſomnia, tum vadum amnis commonſtraſſent. Libatione facta, ducit ad Cheriſophũ adoleſcentes, eique rem narrãt. Ille cognitis omnibus, & ipſe libationes inſtituit: quibus abſolutis, denuntiãt ceteris, vt vaſa colligerent: ipſi conuocatis ducibus, quo pacto quam tutiſſime tranſirẽt, & tum aduerſos hoſtes vincerent, tum à ſubſequentibus à tergo nihil detrimenti acciperent, deliberãt. Decretum eſt tandem, Cheriſophum debere prima in fronte eſſe, ac dimidia cũ exercitus parte tranſire; reliquę parti dimidiæ cum Xenoponte à tergo manendum eſſe. Iumenta, cum imbelli turba, debere medio inter hos loco tranſiicere. His ita recte conſtitutis, pergunt; adoleſcentibus illis præeuntibus, quum quidẽ amnis ad læuam ipſis eſſet. Via, quæ ducebat ad vadum, ſtadiorũ fere IV erat. Quum proficiſci cœpiſſent, pergunt aduerſus eos equitum turmæ. Ad locum traiectus vbi peruentum eſſet, ac fluminis ripas; arma ponunt, & primus Cheriſophus redimitus ſerto, ac veſte poſita, iterum arma capit, idemque ceteris omnibus faciundum imperat. præterea cohortium præfectis mandat, vt cohortes rectas vtrimque tum ad dextram ſuam, tum ad læuam ducerẽt. Ibi vates hoſtiis ad amnem cæſis ſacrificabant. Hoſtes tametſi ſagittis & fundis vterentur, nec dum tamen ad nos pertingere poterant. Poſteaquam perlitatum fuiſſet, milites vniuerſi pæane inchoato iubilabant,

Somnio Xenophontis euentus reſpondet.

A ᾔδεσαν γὰρ πάντες, ὅτι ἐξείη αὐτῷ καὶ ἀριστῶντι καὶ δειπνοῦντι προσελθεῖν, καὶ εἰ καθεύδοι, ἐπεγείραντα εἰπεῖν, εἴ τις ἔχοι τι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τότε ἔλεγον, ὅτι τυγχάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ πῦρ, κἄπειτα κατίδοιεν ἐν τῷ πέραν ἐν ταῖς πέτραις καθηκούσαις ἐπ᾽ αὐτὸν τὸν ποταμὸν γέροντά τε, καὶ γυναῖκα, καὶ παιδίσκας, ὥσπερ μαρσίππους ἱματίων κατατιθεμένους ἐν
B πέτρᾳ ἀντρώδει. ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξαι, ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολεμίοις ἱππεῦσι προσβατὸν εἶναι κατὰ τοῦτο. ἐκδύντες δέ, ἔφασαν ἔχοντες τὰ ἐγχειρίδια * γυμνὰ ὡς νευσούμενοι διαβαίνειν· πορευόμενοι δέ, πρόσθεν διαβῆναι πρὶν βρέξαι τὰ αἰδοῖα· καὶ διαβάντες, καὶ λαβόντες τὰ ἱμάτια, πάλιν ἥκειν. εὐθὺς οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτός τε ἔσπενδε, καὶ τοῖς νεανίσκοις ἐγχεῖν ἐκέλευσε, καὶ εὔχεσθαι τοῖς
C φήνασι θεοῖς τά τε ὀνείρατα καὶ τὸν πόρον, καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι. σπείσας δέ, εὐθὺς μὲν ἦγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρίσοφον, καὶ διηγοῦνται ταῦτα. ἀκούσας δὲ ὁ Χειρίσοφος, σπονδὰς ἐποίει. σπείσαντες δέ, τοῖς μὲν ἄλλοις παρήγγελλον συσκευάζεσθαι, αὐτοὶ δὲ συγκαλέσαντες τοὺς στρατηγούς, ἐβουλεύσαντο ὅπως ἂν κάλλιστα διαβαῖεν, καὶ τούς τε πρόσθεν νικῷεν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄπισθεν μηδὲν κακὸν
D πάσχοιεν. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖσθαι, καὶ διαβαίνειν, ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ * ἥμισυ ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι· τὰ δὲ ὑποζύγια, καὶ τὸν ὄχλον, ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν. ἐπεὶ δὲ καλῶς ταῦτα εἶχεν, ἐπορεύοντο. ἡγοῦντο δὲ οἱ νεανίσκοι, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν. ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διά-
E βασιν ὡς * τέτταρα στάδια. πορευομένων δ᾽ αὐτῶν ἀντιπαρῄεσαν αἱ τάξεις τῶν ἱππέων. ἐπειδ᾽ ἦσαν κατὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὅπλα, καὶ αὐτὸς πρῶτος Χειρίσοφος * ἐστεφανωμένος καὶ ἀποδὺς ἐλάμβανε τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε· καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρθίους, τοὺς μὲν ἐν ἀριστερᾷ, τοὺς δὲ ἐν δεξιᾷ ἑαυτοῦ. καὶ οἱ μὲν μάντεις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευόν τε καὶ ἐσφενδόνων· ἀλλ᾽ οὔπω ἐξικνοῦντο. ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια, ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ ἀνηλάλαζον.

* γυμνοὶ ὡς ἀπονευσόμενοι

* ἥμισυ ἐπι- [illegible]

* τέτταρες στάδιοι.

* στεφανωσάμενος

clamitan-

συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἑταῖραι ἐν τῷ στρατεύματι. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ὁ δὲ Ξενοφῶν, λαβὼν τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς εὐζωνοτάτους, ἔθει ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη, προσποιούμενος * ταύτῃ διαβὰς ἀποκλείσειν τοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν ἱππέας. οἱ δὲ πολέμιοι, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ διαβαίνοντας, ὁρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τοὔμπαλιν, δείσαντες μὴ ἀποκλεισθείησαν, φεύγουσιν ἀνὰ κράτος πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἔκβασιν ἄνω. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ ὄρος. Λύκιος δὲ ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων, καὶ Αἰσχίνης ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἐπεὶ ἑώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἵποντο. οἱ δὲ στρατιῶται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος. Χειρίσοφος δὲ αὖ ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, εὐθὺς δὲ κατὰ τὰς προσηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξέβαινεν ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ δὲ ἄνω, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὁρῶντες δὲ ὁπλίτας ἐπιόντας σφίσιν, ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα. Ξενοφῶν δέ, ἐπεὶ τὰ πέραν ἑώρα καλῶς γιγνόμενα, ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον στράτευμα. καὶ γὰρ οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντες, ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιῶξαι, ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα, καὶ μετὰ τούτων ἐσθῆτά τε καλὴν, καὶ ἐκπώματα. καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος ἀκμὴν διέβαινε. Ξενοφῶν δὲ στρέψας * πρὸς τοὺς Καρδούχους, ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο, καὶ παρήγγελλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδας παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος. καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχας πρὸς τῶν Καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ. οἱ δὲ Καρδοῦχοι, ὡς ἑώρων τοὺς ὀπισθοφύλακας τοῦ ὄχλου ψιλουμένους, καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θᾶττον δὴ ἐπῇσαν, ᾠδάς τινας ᾄδοντες. ὁ δὲ Χειρί-

ταύτην

ἐπὶ

A clamitantibus vna mulierculis omnibus. Erant enim permulta in exercitu ſcorta. Heic quum Cheriſophus cum ſuis amnem ingrederetur, Xenophon cum expeditiſſimis in extremo agmine, velociſſimo curſu ad vadum contendit, quod erat propter aditum, ducentem Armeniorum in montes. Simulare nimirum volebat, hac ſe tranſiturum, & intercluſurum equites, qui ſecundum flumen erant. Hoſtes vbi Cheriſophi copias amnem videbant nullo nego- B tio traiicere, Xenophontis autem milites retro currere: metu perculſi, ne intercluderentur, totis viribus ad eum tramitem fugiunt, qui à fluuio ſurſum tendebat. Eam in viam quum perueniſſent, ſurſum in montem pergebant. Hos quum Lycius, equeſtris agminis præfectus, & Æſchines præfectus cetratorum, qui cum Cheriſopho erant, fugere viderent, ſequebantur. Milites ceteri clamabant, ſe illos haud deſerturos, ſed vna cum eis in montem euaſu- C ros. Cheriſophus vbi tranſiiſſet, non ille quidem equites inſequebatur; ſed ſtatim per altiores ad amnem ſe porrigentes ripas aduerſus hoſtiles copias, ſuperioribus in locis ſubſiſtentes, euadit. Illi quum equites ſuos fugere cernerent, & grauis armaturæ milites aduerſus ſe pergere; iuga fluuio imminentia deſerunt. Interim Xenophon, qui videret in aduerſa ripa rem bene ſucceſſiſſe, quam celerrime ad copias amnem tranſeuntes reuertitur. Nam Carduchi iam D lam in planitiem deſcendebant, quaſi qui extremum agmen inuaſuri eſſent. Tenebat iam ſuperiora loca Cheriſophus, & Lycius cum paucis perſequi hoſtes adgreſſus, impedimenta tardius vecta ceperat, & in his veſtes perpulchras cum poculis. Tranſibant adhuc Græcorum impedimenta & turba, quum Xenophon acie conuerſa in aduerſos Carduchos pergit, ac præfectis cohortium imperat, vt quiſque cohortem E ſuam per manipulos inſtrueret, ac * verſus clupeos manipulum in phalangem duceret: Deinde cohortium præfecti & manipularij duces in Carduchos pergerent, à tergo curantibus iuxta flumen conſtitutis. Carduchi poſteaquam cernerent agmen extremum à multitudine nudari, iamque paucos adeo videri: celerrime hos inuadunt, ſimulque neſcio quid canebant. Heic Cheriſo-

Strategemata Xenophontis.

Hoc eſt, verſus ſiniſtrã. Suidas.

phus conſtitutis in tuto ſuis, cetratos & funditores & ſagittarios ad Xenophontem mittit; vtque facerent, quidquid ille iuberet, imperat. Eos Xenophon iam tranſire quum videret, miſſo nuntio mandat, vt iſtic ad amnem ſubſiſterēt; ac poſteaquam ſe cum ſuis tranſeundi viderent initium facere, tunc etiam ipſi ex aduerſo parte vtraque pergerent, tamquam tranſituri; iaculatores amentis haſtarum prehenſis, ſagittarij cum ſagittis in neruos impoſitis: procul tamen in fluminis tranſitu non progrederentur. Eis vero, quos ſecum habebat, mandabat; vti quam primum fundæ pertingerent, & clupei comploſi creparēt, pæanem exorſi curſu ſemper in hoſtes ferrentur: Illis ſe auertentibus, ac tubicine claſſicū à fluuio canente, tunc & ipſis *verſus haſtam cōuerſis, à tergo curantes præirent, & cōcitatiſſimo curſu omnes procederent, ac ſuo quiſq. loco tranſiret, ne ſibi mutuo impedimento eſſent. Nimirum qui primus in aduerſam ripam euaderet, eū ſe pro maxime ſtrenuo habiturū. Carduchi quum paucos eſſe reliquos viderent, quandoquidem multi etiam illorum, qui fuerāt iuſſi manere, curaturi partim iumenta, partim impedimenta, partim res alias, diſcedebant; audacter in eos irruunt, fundiſque ac ſagittis incipiunt vti. Verum Græci pæanē exorſi, pleno curſu eos adoriuntur; quos illi nequaquam ſuſtinebant, quod ratione montium ſatis ad incurſiones & fugam armati eſſent: ſed ad ſuſtinendos hoſtes, qui manum cōſererent, nequaquam ſatis muniti. Atque heic tubicine claſſicum canēte, multo etiam celerius hoſtes fugam arripiunt; & Græci diuerſam in partem abeuntes, quam citiſſime per amnem aufugiunt. Re tamen à nonnullis ex hoſtibus animaduerſa, rurſus ab eis ad fluuium concurſus factus eſt, ſagittiſque nonnulli noſtrorum vulnerati. Maior quidem pars etiam tunc, quum Græci in aduerſam ripam euaſiſſent, adhuc fugere cernebatur. Qui autem è noſtris hoſti obuiam tendebant, quum ſumtis animis vlterius quam commodum eſſet, progrederentur; aliquanto poſt illos, qui cū Xenophonte traiecerant, & ipſi tranſierunt. Eorum item aliqui vulnerati ſunt. Quum autem vniuerſi iam tranſiiſſent ſub ipſam meridiem, diſpoſitis ordinibus per Armeniam via prorſus campeſtri, perque colles leniter ſurgentes iter faciunt, nō minus v paraſangis. Nec enim propius flumen vlli erant vici, propter ea, quæ cum Carduchis gerebantur, bella.

Hoc eſt, ad dextram. Suidas.

A φος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, καὶ κελεύει ποιεῖν ὅ,τι ἂν παραγγέλλῃ. ἰδὼν δὲ αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν, πέμψας ἄγγελον κελεύει αὐτοῦ μεῖναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ * διαβαίνοντας· ὅταν δ' ἄρξωνται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἔνθεν καὶ ἔνθεν σφῶν ἐμβαίνειν ὡς διαβησομένους, * διηγκυλισμένους τοὺς ἀκοντιστὰς, καὶ ἐπι- (διαβαίνοντας·) (διηγκυλωμένους)

B βεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρόσω δὲ τοῦ ποταμοῦ προβαίνειν. τοῖς δὲ παρ' ἑαυτοῦ παρήγγειλεν, ἐπειδὰν σφενδόνη ἐξικνῆται, καὶ ἀσπὶς ψοφῇ, παιανίσαντας θεῖν ἀεὶ ἐς τοὺς πολεμίους· ἐπειδὰν δὲ ἀναστρέψωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὁ σαλπικτὴς σημήνῃ τὸ πολεμικὸν, ἀναστρέψαντας ἐπὶ δόρυ ἡγεῖσθαι μὲν τοὺς οὐραγοὺς, θεῖν δὲ πάντας ὅτι τάχιστα, καὶ διαβαίνειν ᾗ ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζειν ἀλλήλους· ὅτι οὗτος ἄριστος

C ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν γένηται. οἱ δὲ Καρδοῦχοι, ὁρῶντες ὀλίγους ἤδη τοὺς λοιποὺς, (πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγμένων ᾤχοντο ἐπιμελησόμενοι οἱ μὲν ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευοφόρων, οἱ δὲ * ἑταίρων) ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο θρασέως, καὶ ἤρξαντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. οἱ δὲ Ἕλληνες παιανίσαντες ὥρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο. καὶ γὰρ ἦσαν ὡπλισμένοι, ὡς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἱκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύ- (ἑταίρων)

D γειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας δέχεσθαι, οὐχ ἱκανῶς. ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτὴς, καὶ οἱ μὲν πολέμιοι ἔφευγον πολὺ ἔτι θᾶττον· οἱ δ' Ἕλληνες τἀναντία στρέψαντες, ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅτι τάχιστα. τῶν δὲ πολεμίων οἱ μέν τινες αἰσθανόμενοι, πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν, καὶ τοξεύοντες * ὀλίγους ἔτρωσαν· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ πέραν ὄντων τῶν Ἑλλήνων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δὲ ὑπαντήσαν- (ἀλλήλους)

E τες, ἀνδριζόμενοι, καὶ προσωτέρω τοῦ καιροῦ προϊόντες, ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἐτρώθησάν τινες καὶ τούτων. ἐπεὶ δὲ διέβησαν ἀμφὶ μέσον ἡμέρας, συνταξάμενοι ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας, πεδίον ἅπαν, καὶ λείους γηλόφους, οὐ μεῖον ἢ πέντε παρασάγγας. οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κῶμαι, διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς Καρδούχους.

εἰς δὲ ἣν ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τε ἦν, καὶ βασίλειόν τε εἶχε τῷ σατράπῃ, καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· ἐπιτήδεια δ' ἦν δαψιλῆ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, μέχρις ὑπερῆλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμόν. οὗτος δ' ἦν καλὸς μὲν, μέγας δ' οὔ. κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμὸν ἦσαν. ὁ δὲ τόπος οὗτος Ἀρμενία ἐκαλεῖτο ἡ πρὸς ἑσπέραν. ὕπαρχος δ' αὐτῆς ἦν Τηρίβαζος, ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος γενόμενος· καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλέα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. οὗτος προσήλασεν ἱππέας ἔχων, καὶ προπέμψας ἑρμηνέα, εἶπεν ὅτι βούλοιτο διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι. τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι· καὶ προσελθόντες εἰς ἐπήκοον, ἠρώτων τί θέλει. ὁ δὲ ἔλεγεν ὅτι σπείσασθαι βούλοιτο ἐφ' ᾧ μήτ' αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν, μήτ' ἐκείνους καίειν τὰς οἰκίας, λαμβάνειν τε τὰ ἐπιτήδεια ὅσων δέοιντο. ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἐσπείσαντο ἐπὶ τούτοις. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς διὰ τοῦ πεδίου, παρασάγγας πεντεκαίδεκα. καὶ Τηρίβαζος παρηκολούθει, ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς δέκα σταδίους. καὶ ἀφίκοντο εἰς βασίλεια καὶ κώμας πέριξ πολλὰς, πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστάς. στρατοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίνεται τῆς νυκτὸς χιὼν πολλή· καὶ ἕωθεν ἔδοξε διασκηνῆσαι τὰς τάξεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κώμας. οὐ γὰρ ἑώρων πολέμιον οὐδένα, καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι, διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος. ἐνταῦθα εἶχον πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἐστὶν ἀγαθὰ, ἱερεῖα, σῖτον, οἴνους παλαιοὺς εὐώδεις, ἀσταφίδας, ὄσπρια παντοδαπά. τῶν δὲ ἀποσκεδαννυμένων τινὲς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον, ὅτι κατίδοιεν στράτευμα, καὶ νύκτωρ πολλὰ πυρὰ φαίνοιτο. ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηνοῦν, ἀλλὰ συναγαγεῖν τὸ στράτευμα. πάλιν ἐντεῦθεν συνῆλθον. καὶ γὰρ ἐδόκει διαιθριάζειν. νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἐνταῦθα, ἐπιπίπτει χιὼν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους. καὶ τὰ ὑποζύγια συνεπέδησεν ἡ χιὼν, καὶ πολὺς ὄκνος ἦν ἀνίστασθαι.

A Vicus autem, ad quem venere, magnus erat, & regiam continebat in vſum ſatrapæ. Domus pleræque turres habebant. Commeatus larga erat copia. Inde caſtris alteris paraſangas x conficiunt, donec Tigris fluuij fontes traiecissent. Inde caſtris tertiis, paraſangas xv progreſſi, ad Teleboam fluuium, pulchrum quidem illum, ſed non magnum, perueniunt. Multi circum amnem vici. Locus hic adpellabatur Armenia verſus occidentem. Præerat ei cum poteſtate Te-B ribazus, amicus regis. Quoties is regi aderat, nemo præter ipſum, regem in equum tollebat. Atque hic cum equeſtribus copiis adequitabat, præmiſſoque interprete, velle ſe cum ducibus colloqui ſignificabat. Illis audiendum eſſe hominem videbatur, quumque ad locum acceſſiſſent, è quo audiri, quidquid diceretur, poſſet: quid vellet, interrogabant. Reſpondet, hac ſe conditione cupidum eſſe ineundi cum ipſis fœderis, vt nec ipſe Græcos læderet, nec Græci domos exu-C rerent: ſaltem commeatum, quantum eius indigerent, caperent. Comprobata ſunt hæc à ducibus, & iis conditionibus fœdus initum. Inde caſtris tertiis paraſangarum xv iter per planitiem conficiunt, ſubſequente ſuis cum copiis Teribazo, fere x ſtadiorum ex interuallo. Atque heic ad regiam perueniunt, circum quam permulti vici erant, magno rerum omnium commeatu referti. Quum autem in caſtris degerent, magna niuis copia in eos decidit. Quare primo mane vi-D ſum eſt, militum cohortes ac duces hinc inde per vicos diſtribuendos eſſe. Nec enim hoſtem vllum cernebant, & quia magna niuis eſſet copia, tutum facto videbatur. Erant etiam heic vniuerſæ res vſibus ipſorum neceſſariæ, victimæ, frumentum, vina vetera, eaque fragrantia, vuæ paſſæ, omnis generis legumina. Quum autem nonnulli à caſtris longius palarentur, exercitum ſe videre dicebant, & noctu multos ignes lucere. Quare viſum eſt ducibus haudquaquam tu-E tum eſſe, milites hinc inde diuertere; ſed potius copias rurſus eſſe cogendas. Itaque rurſum conueniunt, quum quidem ſub dio commorandum eſſe cenſerent. Verum ita pernoctantibus ipſis, tam copioſa nix in eos cecidit; vt ab ea tum arma, tum milites ipſi, qui humi iacebant, tegerentur. Etiam iumentà nix conſtrinxerat, vt diu, ſurgere nequirent.

Teribazus fœdus cum Græcis init.

Miſerabile certe erat illos intueri, in quos iacentes delapſa nix non defluxerat. Sed poſteaquam Xenophon ſurgens nudus, auſus eſt ligna findere; tum vero & alius quiſpiam ſurgens, à Xenophonte hunc ſibi laborem depopoſcit. Itaque dein factum, vt & alij conſurgentes, igne accenſo, ſemet vngerent. Nam magnam heic vnguenti copiam reperere, quo vtebantur olei loco; nimirum ſuilli, ſeſamini, amygdalini, de amaris amygdalis facti, terebinthini. De iiſdem rebus confectum etiam vnguentum fragrans inueniebatur. Secundum hæc iterum ſub tectis per vicos hinc inde diuertendum eſſe decreuerunt. Quare milites magno cum clamore ac voluptate ad tecta & commeatum tendebant. Quotquot autem id temporis, quo prius è tectis migrarant, exuſſerant domos: hi pœnas illas dederunt, vt ſub dio miſere cubarent. Inde noctu Democratem Temeniten, adiuncta ei militum manu, in montes eos mittunt in quibus hinc inde palati milites videre ſe ignes dixerant. Nam is iam antea ſæpenumero in huiuſmodi rebus dixiſſe verum exiſtimabatur: itaque rem expoſuiſſe, vti vel erat, vel non erat. Hic quum eo profectus eſſet, ignes ſe vidiſſe negabat; hominem tamen captum ſecum adferebat, qui arcum habebat Perſicum, & pharetram, & ſecurim, quali vtuntur Amazones. Quum interrogaretur, cuias eſſet; Perſam ſe eſſe reſpondit, & è Teribazi caſtris profectum parandi commeatus cauſſa. Quærentibus iiſdem, quantæ Teribazi eſſent copiæ, quave de cauſſa collectæ: reſpondit, adeſſe ſuo cum exercitu Teribazum, militeſque ſtipendiarios Chalybes & Taochos conduxiſſe, ac paratum eſſe in montium anguſtiis, qua vnicus tantum exitus pateret, Græcos adoriri. Quæ quum duces audiiſſent, viſum eſt colligere copias. ac mox adeo relictis excubitoribus, & duce remanentibus iſtic dato Sophæneto Stymphalio, pergunt cum itineris duce, homine illo captiuo. Poſteaquam montes ſuperaſſent, cetrati progreſſi aliquantulum, quum adſpicerent caſtra; grauis armaturæ militem nequaquam exſpectant, ſed ſublato clamore, caſtra curſu inuadunt. Eo tumultu barbari percepto non ſubſiſtunt, ſed in fugam ſe coniiciunt. Nonnulli ex eis interfecti, capti equi circiter xx,

Caſtra Teribazi capiuntur.

A κατακειμένων δὲ ἐλεεινὸν ἦν, χιὼν ἐπιπεπτωκυῖα ὅτῳ μὴ παραρρυείη. ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίζειν ξύλα, τάχα ἀναστάς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιζεν. ἐκ δὲ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαιον καὶ ἐχρίοντο. πολὺ γὰρ ἐνταῦθα ηὑρίσκετο τὸ χρῖσμα, ᾧ ἐχρῶντο ἀντ' ἐλαίου, σύειον, καὶ σησάμινον, καὶ ἀμυγδάλινον, ἐκ τῶν πικρῶν, καὶ τερεβίνθινον. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον εὑρίσκετο. B μετὰ ταῦτα πάλιν ἐδόκει διασκηνητέον εἶναι τὰς κώμας εἰς στέγας. ἔνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ ἡδονῇ ᾖεσαν ἐπὶ τὰς στέγας καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ὅσοι δὲ, ὅτε τὸ πρότερον ἀπῇσαν, τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, ὑπὸ τῆς αἰθρίας δίκην ἐδίδοσαν, κακῶς σκηνοῦντες. ἐντεῦθεν ἔπεμψαν τῆς νυκτὸς Δημοκράτην Τεμενίτην, ἄνδρας δόντες, ἐπὶ τὰ ὄρη, ἔνθα ἔφασαν οἱ ἀποσκεδαννύμενοι καθορᾶν τὰ πυρά. οὗτος γὰρ ἐδόκει καὶ πρότερον C πολλὰ ἤδη ἀληθεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα τε ὡς ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς οὐκ ὄντα. πορευθεὶς δὲ, τὰ μὲν πυρὰ οὐκ ἔφη ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλλαβὼν ἧκεν ἄγων, ἔχοντα τόξον Περσικὸν, καὶ φαρέτραν, καὶ σάγαριν, οἵανπερ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν. ἐρωτώμενος δὲ τὸ, ποδαπὸς εἴη, Πέρσης μὲν ἔφη εἶναι, * πορεύεσθαι δὲ ἀπὸ τοῦ Τηριβάζου στρατεύματος, ὅπως ἐπιτήδεια λάβοι. οἱ δ' ἠρώτων αὐτὸν, D τὸ στράτευμα ὁπόσον τε εἴη, καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι Τηρίβαζος εἴη ἔχων τήν τε ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ μισθοφόρους Χάλυβας καὶ Ταόχους· παρεσκευάσθαι δὲ αὐτὸν ἔφη, ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς, ᾗπερ μοναχῇ εἴη πορεία, ἐνταῦθα ἐπιθησόμενον τοῖς Ἕλλησιν. ἀκούσασι τοῖς στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ στράτευμα συναγαγεῖν. καὶ εὐθὺς καταλιπόντες φύλακας, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον E Στυμφάλιον, ἐπορεύοντο ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν ἁλόντα ἄνθρωπον. ἐπεὶ δὲ ὑπερέβαλλον τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ προϊόντες, καὶ κατιδόντες τὸ στρατόπεδον, οὐκ ἔμειναν τοὺς ὁπλίτας, ἀλλ' ἀνακραγόντες ἔθεον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον, οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφευγον. ὅμως δὲ ἀπέθανόν τινες τῶν βαρβάρων, καὶ ἵπποι ἥλωσαν ὡς εἴκοσι,

* στρατεύεσθαι

καὶ ἡ σκηνὴ Τηριβάζου ἑάλω, καὶ ἐν αὐτῇ κλῖναι ἀργυρόποδες, καὶ ἐκπώματα, καὶ οἱ * ἀρτοποιοὶ, καὶ οἱ οἰνοχόοι φάσκοντες εἶναι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο πάντα οἱ τῶν ὁπλιτῶν στρατηγοὶ, ἐδόκει αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μή τις ἐπίθεσις γένηται τοῖς καταλελειμμένοις. καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσάμενοι τῇ σάλπιγγι ἀπήεσαν, καὶ ἀφικνοῦνται αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐδόκει πορευτέον εἶναι, ᾗ δύναιντο τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ στράτευμα πάλιν, καὶ καταλαβεῖν τὰ στενά. συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς, ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς, ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς. καὶ αὐθημερὸν ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τηρίβαζος, κατεστρατοπεδεύσαντο. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους * τρεῖς, παρὰ τὸν ΕΥφράτην ποταμόν. καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. ἐλέγοντο δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ οὐ πρόσω εἶναι. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ πεδίου σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα. ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς, καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει, παντάπασιν * ἀποκαίων καὶ πηγνὺς τοὺς ἀνθρώπους. ἔνθα δὴ τῶν μάντεών τις εἶπε σφαγιάσασθαι τῷ ἀνέμῳ· καὶ σφαγιάζεται· καὶ πᾶσι περιφανῶς ἔδοξε λῆξαι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος, ὀργυιά· ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πολλὰ ἀπώλετο, καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς πεντήκοντα. διεγένοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ καίοντες. ξύλα δ' ἦν ἐν τῷ σταθμῷ πολλά. οἱ δὲ ὀψὲ προσιόντες, ξύλα οὐκ εἶχον. οἱ οὖν πάλαι ἥκοντες, καὶ πῦρ καίοντες, οὐ προσίεσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ μεταδοῖεν αὐτοῖς πυροὺς, ἢ ἄλλο τι ὧν ἔχοιεν βρωτόν. ἔνθα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἔνθα δὲ πῦρ ἐκαίετο, διατηκομένης τῆς χιόνος, βόθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔστε ἐπὶ τὸ δάπεδον, οὗ δὴ παρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος. ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὅλην ἐπορεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβουλιμίασαν. Ξενοφῶν δὲ ὀπισθοφυλακῶν, καὶ καταλαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν ἀνθρώπων, ἠγνόει ὅ,τι τὸ πάθος εἴη. ἐπειδὴ δὲ εἶπέ τις αὐτῷ τῶν ἐμπείρων, ὅτι σαφῶς βουλι-

ὑπόχαλκοι,

τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφρ.

ἀποκαίων πάντα καὶ πηγ.

A vna cum Teribazi tentorio, in quo lectuli erant innixi pedibus argenteis, & pocula,& nonnulli,qui ſe panum conficiundorum artifices, ac pincernas eſſe dicerent. Quæ omnia quum grauis armaturæ militum duces percepiſſent, quamprimum ad caſtra pergendum ſtatuunt, ne quis relictas copias adoriretur. Itaque ſtatim tuba receptui canentes diſcedunt, eodemque die in caſtra reuertuntur. Poſtridie, quanta fieri celeritate poſſet, pergere viſum eſt prius, quam hoſtilis exercitus B de integro cogeretur, anguſtaque loca illa occuparet. Itaque mox collectis vaſis per largam niuem proficiſcuntur, quum ab itinerum ducibus multis inſtructi eſſent; eodemque die iugo illo ſuperato, in quo Teribazus ipſos adgredi voluerat, caſtra metantur. Inde habitis caſtris in ſolitudine tertiis, ad EVphratem perueniunt; cumque ſaltem ad vmbilicum vſque ſe madefacientes tranſeunt. Ferebantur ab eo loco fontes eius haud procul abeſſe. Inde per multas niues, & planitiem, caſtris C ternis paraſangas xv progreſſi ſunt. Ac tertij quidem diei perdifficile fuit iter, aduerſo borea flante, ac omnino tum vrente homines, tum congelante. Ibi tum quidam è vatibus rem ſacram vento faciendam eſſe præcipit. Quo facto, nemini non manifeſto viſum eſt, moleſtum illum & aſperum flatum deſinere. Nix altitudinem habebat * orgyæ. quo fiebat, vt & iumenta & mancipia multa interirent, atque etiam milites fere xxx. No- D ctem integram ignes accendebant, quod in caſtrorum loco, lignorum eſſet copia. Qui tamen ſerius proceſſerant, à lignis deſtituebantur. Quamobrem illi, qui iamdudum huc venerant, & habebant accenſos ignes, ſerius venientes non admittebant; niſi ſi vel triticum, vel quid aliud eſculentæ rei cum eis communicaſſent. Atque heic mutuo ſibi, quidquid habebant ſinguli, impertiebantur. Quibus locis ignes accendebantur, niue liquata ſcrobes ingentes efficiebanE tur ad ſolum vſque, de quo niuis altitudinem metiri erat. Inde toto ſubſequente die per niuem iter faciunt, multis hominibus furcillæ malo præ ingenti fame adflictis. Xenophon autem, qui extremo in agmine curabat, vbi homines offenderet, qui humi iacerent; primum, quid illud morbi eſſet, ignorabat. Quum vero quidam vſu rerum valens dixiſſet, eos homines plane furcillæ morbo labo-

Boreas ſacrificio placatus.

Menſura expanſorum vtrimque brachiorũ, cum pectore Pollux.

rare, ac ſi quid ederent, ſurrecturos: ad iumenta pergens, ſi quid vel potus, vel cibi cerneret, id partim ex fame deficientibus ipſe dabat; partim, qui hinc inde diſcurrere poſſent, & iiſdem dare, mittebat. Quam primum quid illi cibi guſtaſſent, ſurgebant, & in itinere pergebant. Hoc modo quum proficiſcerentur, Cheriſophus ſub ipſum crepuſculum ad vicum quemdam venit, ac mulieres & puellas aquam ferentes propter fontem ante munitionem ipſam offendit. Interrogant hæ, Quinam hominum eſſent: quibus interpres lingua Perſica reſpondit, à rege ſe ad ſatrapam venire. Subiiciunt illæ, non iam ipſum eſſe hoc loco, ſed abeſſe paraſangæ vnius intervallo. Quia vero ſerius veniebant, vna cum mulierculis aquam geſtantibus in munitionem ad vici præfectum ingrediuntur. Heic ergo tum Cheriſophus, tum quotquot poterant, caſtra habuerunt: ceteri milites, qui tantum * itineris conficere non poterant, abſque cibis & ignibus pernoctarunt; eoque factum eſt, vt nonnulli perirent. Præterea quidam ex hoſtibus collecti ſequebantur, & iumenta imbecilla rapiebant, deque iis inter ſe dimicabant. Relinquebantur à tergo milites etiam quidam, quibus partim ex niue corrupti erant oculi, partim ex frigore pedum digiti putruerant. Ferebat autem opem aduerſus niuem, ſi quis ita pergeret, vt nigri aliquid ante oculos haberet; pedibus, ſi quis ſe commoueret, ac numquam interquieſceret, noctuque calceamenta ſolueret. Quotquot autem calceati cubabant, iis lora in pedes imprimebantur, & calcei pedibus adhæreſcebant. Habebant enim, poſtea quam veteres calcei defeciſſent, * carbatinas factas de corio recens bobus detracto. Ob neceſſitates igitur huiuſmodi, milites quidam remanebant à tergo; quumque locum quemdam nigrum conſpexiſſent, quod iſtic niues defeciſſent, liquatas eas exiſtimabant. Et erant ſane liquatæ propter fontem quemdam, qui non procul inde exhalabat in valle quadam. Quare quum huc è via deflexiſſent, conſidebant, ac perrecturos ſe negabant. Id quum Xenophon agminis extremi ductor intellexiſſet, quovis artificio & molitione obſecrabat eos, ne à tergo manerent: addens, hoſtes collectos magno numero ſequi. Tamdem etiam indignabundus obiurgabat

Lectio marginis.

Milites Græci multi pereunt.

Calcei ſunt ruſtici, cum vna dumtaxat ſolea. Heſychius.

A μιῶσι, καὶ ἐάν τι φάγωσιν, ἀναστήσονται,* περιιὼν ἐπὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ που ποτὸν ἢ βρωτὸν ὁρῴη, ἐδίδου, καὶ διέπεμπε διδόντας τοὺς δυναμένους περιτρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. ἐπειδὴ δέ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο. πορευομένων δὲ, Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται, καὶ ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης γυναῖκας καὶ κόρας πρὸς τῇ κρήνῃ καταλαμβάνει ἔμπροσθεν τοῦ ἐρύματος. αὗται ἠρώτων αὐτοὺς τίνες εἶεν· ὁ δὲ ἑρμηνεὺς εἶ-
B πε Περσιστί· ὅτι παρὰ βασιλέως πορεύοιντο πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ἐνταῦθα εἴη, ἀλλ' ἀπέχει ὅσον παρασάγγην. οἱ δ' ἐπεὶ ὀψὲ ἦν, πρὸς τὸν κωμάρχην συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις. Χειρίσοφος μὲν οὖν, καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν τοῦ στρατεύματος, ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο· τῶν δ' ἄλλων στρατιωτῶν οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι* ἐν τῇ ὁδῷ, ἐνυκτέρευσαν ἄ-
C σιτοι καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐνταῦθα τινὲς ἀπώλοντο τῶν στρατιωτῶν. ἐφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς, καὶ τὰ μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἥρπαζον, καὶ ἀλλήλοις ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν. ἐλείποντο δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν οἵ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἵ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀποσεσηπότες. ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικούρημα τῆς χιόνος εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
D πορεύοιτο· τῶν δὲ ποδῶν, εἴ τις κινοῖτο, καὶ μηδέποτε ἡσυχίαν ἔχοι, καὶ εἰ τὴν νύκτα ὑπολύοιτο. ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο, εἰσεδύοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες, καὶ τὰ ὑποδήματα περιεπήγνυντο. καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἀπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑποδήματα, καρβάτιναι πεποιημέναι ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν. διὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀνάγκας ὑπελίποντο τινὲς τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἰδόντες μέλαν τι χωρίον, διὰ τὸ ἐκλελοιπέναι* αὐτόθεν τὴν χιόνα, εἴκα-
E ζον τετηκέναι [τὴν χιόνα*. καὶ ἐτετήκει διὰ κρήνην τινὰ, ἣ πλησίον ἦν ἀτμίζουσα ἐν νάπει. ἐνταῦθα ἐκτραπόμενοι ἐκάθηντο, καὶ οὐκ ἔφασαν πορεύεσθαι. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἔχων ὀπισθοφύλακας, ὡς ᾔσθετο, ἐδεῖτο αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ, μὴ ἀπολείπεσθαι· λέγων, ὅτι ἕπονται πολλοὶ πολέμιοι συνειλεγμένοι καὶ τελευτῶν ἐχαλέπαινεν.

περιιὼν περὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ που ὁρῴη βρωτὸν, διεδίδου,

τὴν ὁδόν,

αὐτόθι

οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον. οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιντο πορευθῆναι. ἐνταῦθα ἔδοξε, κράτιστον εἶναι τοὺς ἑπομένους πολεμίους φοβῆσαι, εἴ τις δύναιτο, μὴ ἐπιπέσοιεν τοῖς κάμνουσι. καὶ ἦν μὲν σκότος, οἱ δὲ προσῄεσαν πολλῷ θορύβῳ, ἀμφὶ* ἃ εἶχον διαφερόμενοι. ἔνθα δὴ οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες ἐξαναστάντες, ἅτε ὑγιαίνοντες, ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες, *ἀνακεκραγόντες ὅσον ἐδύναντο μέγιστον, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατα ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμιοι δείσαντες, ἧκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς ἔτι οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο. καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, εἰπόντες τοῖς ἀσθενοῦσιν ὅτι τῇ ὑστεραίᾳ ἥξουσί τινες ἐπ᾽ αὐτοὺς, πορευόμενοι, πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν, ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος τοῖς στρατιώταις ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακὴ οὐδεμία καθειστήκει. καὶ ἀνίστασαν αὐτούς. οἱ δ᾽ ἔλεγον, ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐχ ὑποχωροῖεν. ὁ δὲ παριὼν, καὶ παραπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυροτάτους, ἐκέλευε σκέψασθαι, τί εἴη τὸ κωλῦον. οἱ δὲ ἀπήγγελλον, ὅτι ὅλον οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στράτευμα. ἐνταῦθα καὶ οἱ* περὶ Ξενοφῶντα ηὐλίσθησαν αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἄδειπνοι, φυλακὰς οἵας ἐδύναντο καταστησάμενοι. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἦν, ὁ Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας τοὺς νεωτάτους, ἀναστήσοντας, ἐκέλευσεν ἀναγκάζειν προϊέναι. ἐν δὲ τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τοὺς ἐκ τῆς κώμης, πευσομένους πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. οἱ δὲ, ἄσμενοι ἰδόντες, τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας τούτοις παρέδοσαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο· καὶ πρὶν εἴκοσι στάδια διεληλυθέναι, ἦσαν ἐν τῇ κώμῃ, ἣ Χειρίσοφος ηὐλίζετο. ἐπεὶ δὲ συνεγίγνοντο ἀλλήλοις, ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλὲς εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν. καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐτοῦ *ὑπέμεινεν, οἱ δὲ ἄλλοι, διαλαχόντες ἃς ἑώρων κώμας, ἐπορεύοντο ἕκαστοι τοὺς ἑαυτῶν ἔχοντες. ἔνθα δὴ *Πολυκράτης Ἀθηναῖος λοχαγὸς ἐκέλευσεν ἀφιέναι αὐτόν· καὶ λαβὼν [αὐτὸς *τοὺς εὐζώνους, θέων ἐπὶ τὴν κώμην, ἣν *εἰλήχει Ξενοφῶν, καταλαμβάνει πάντας ἔνδον τοὺς κωμήτας καὶ τὸν κωμάρχην, καὶ πώλους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα,

ἀνακραγόντες ὅσον

ἀμφὶ

ἔμενεν,

Πολυβώτης

εἰλήφει

A Illi iugulare iubebant, quod fieri non poſſet, vt pergerent. Viſum eſt igitur optimum facto, vt ſequentibus hoſtibus terror incuteretur, ſi quidem fieri poſſet, ne illi in defatigatos irruerent. Erant iam noctis tenebræ, & hoſtes magno cum tumultu accedebant, qui de rebus, quas haberent, inter ſe diſſidebant. Ibi tum extremi agminis milites ſurgunt, qui valetudine adhuc erant integra, & curſu feruntur in hoſtes: & quotquot erant ex defatigatione debiles, ſublato clamore, quam poſ- B ſent maximo, clupeos ad haſtas pulſant. Hoſtes metu perciti, per niuem, in hanc ipſam conuallem ſe dimittunt, nec vllius deinde vſquam vox audita eſt. Xenophon, & qui aderant ei milites, vbi ſignificaſſent ægris illis, poſtridie venturos quoſdam ad ipſos: priuſquam ſtadia quatuor confeciſſent, in milites paſſim in via ſupra niues requieſcentes, eoſque tectos, incidunt, nullis excubiis conſtitutis. Hi excitati aiebant, eos qui præceſſiſſent, de via non cedere. At Xenophon tum ipſe C prætergreſſus, tum robuſtiſſimum quemque de cetratorum numero præmittens, conſiderare iubet, quid illud eſſet, à quo impedirentur. Renuntiant illi, copias vniuerſas hoc modo quieſcere. Quapropter & illi, qui circum Xenophontem erant, ibidem incœnati, abſque igne, conſtitutis, quales ſane poterant, excubiis, commorati ſunt. Quum prope dies adeſſet, mittit Xenophon ad ægrotantes, ætate quoſdam maxime vegetos, qui eos excitarent; mandans etiam, vt ad pergen- D dum cogerent. Interea Cheriſophus quoſdam ex vico mittit, qui quo pacto extremi agminis milites ſe haberent, quærerent. Hos vltimi perlubenter viderunt, & iiſdem ægrotos tradiderunt ad caſtra perferendos. Ipſi deinde pergunt in itinere, ac prius quam ſtadia XX confeciſſent, erant in vico, ad quem Cheriſophus diuerterat. Poſteaquam conueniſſent, viſum eſt ſat tutum fore, ſi cohortes per vicos locarent. Manebat eodem loco Cheriſophus, ceteri, de vicis, quos cernebant, quoſcumque E ſorte cepiſſent, ad eos quiſque pergebat. Ibi tum ' Polycrates Athenienſis cohortis ductor, abeundi poteſtatem fieri ſibi poſtulat; itaque nonnullos expeditos homines ſecum ſumens, atque ad vicum currens, qui Xenophonti ſorte obtigerat, tum vicanos omnes in eo, tum ipſum vici præfectum offendit: Præterea pullos equinos XVII, qui regi tributi nomine alebantur,

al. Polybotes.

& præfecti filiam, quæ ante diem nonum cum viro nupta fuerat. Aberat is in leporum venatione, nec in vicis vſquam captus fuit. Domus heic erant ſubterraneæ, quarum oſtia puteorum oſtiis erant conſimilia, quum in imo latæ eſſent. Iumenta per aditus foſſos ingrediebantur, homines per ſcalas deſcendebant. Ipſis in ædibus & capræ, & oues erant, & boues, & gallinæ, cum ſuis quæque fœtibus. Iumenta pabulo nutriebantur. Nec triticum, aut hordeum, aut legumina deerant, nec vinum hordeaceum in crateribus. Hordeum ipſum vaſorum labra æquabat. Iacebant heic & calami partim maiores, partim minores, enodes. Hos ſugere neceſſe erat in os ſumtos, ſi quis ſitiret: ac potus is admodum erat fortis, ſi non aquam aliquis adfunderet, & plane ſuauis, ſi ei quis adſueuiſſet. Xenophon vici præfectum menſæ ſuæ adhibitum, bono eſſe animo iubet: quippe nec liberos amiſſurum, & ſe domum eius, quum abituri eſſent, viciſſim omni commeatu refarturos; ſi quidem exercitui Græco, donec is ad nationem aliam perueniſſet, boni alicuius auctor exſtitiſſe viſus eſſet. Pollicebatur hic operam ad ea ſuam: atque vt benevolentiam ſuam declararet, quo loco vinum defoſſum eſſet, indicabat. Hac igitur nocte milites hinc inde diuerterunt, eamque in rerum omnium copia exegerunt; quum interea tam vici præfectum in cuſtodia, quam liberos eius in oculis & conſpectu haberent. Poſtridie Xenophon cum præfecto ad Cheriſophum pergit, ac quacumque vicum aliquem præteriret, ad eos, qui paſſim in vicis erant, diuertebat. Vbique milites conuiuiis ſeſe exhilarantes offendit, & quidem nuſquam eum prius dimittebant, quam prandium adpoſuiſſent. Nuſquam non eadẽ in menſa carnes agninæ, hœdinæ, ſuillæ, vitulinæ, gallinaceæ, multis cum panibus partim triticeis partim hordeaceis adponebantur. Quod ſi quis declarandæ benevolentiæ ſtudio propinare alij vellet, eum ad craterem trahebat, de quo capite demiſſo bouis inſtar ſorbentem bibere neceſſe erat. Etiam præfecto vici quidquid vellet, ſumendi poteſtatem faciebant. Is vero aliud quidem nihil accipiebat, ſed ſicubi cognatum aliquem videret, eum ad ſe recipiebat. Ad Cheriſophum quum perueniſſent, illos etiam milites ſub tectis reperiunt, ſertis ex arido gramine redi-

Xenophontis erga captiuos humanitas.

A καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ κωμάρχου, ἐννάτην ἡμέραν γεγαμημένην. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς λαγὼς ᾤχετο θηράσων, καὶ οὐχ ἥλω ἐν ταῖς κώμαις. αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὥσπερ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖαι· αἱ δ' εἴσοδοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι * κατὰ κλίμακας κατέβαινον. ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἶες, βόες, ὄρνιθες, καὶ τὰ ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῷ ἔνδον ἐτρέφετο. ἦσαν δὲ καὶ πυροί, καὶ κριθαί, καὶ
B ὄσπρια, καὶ οἶνος κρίθινος ἐν κρατῆρσιν· ἐνῆσαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ μὲν, μείζους, οἱ δὲ, ἐλάττους, γόνατα οὐκ ἔχοντες. τούτους δ' ἔδει, ὁπότε τις διψῴη, λαβόντα εἰς τὸ στόμα ἀμύζειν· καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μή τις ὕδωρ ἐπιχέοι. καὶ πάνυ ἡδὺ πόμα συμμαθόντι ἦν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν μὲν ἄρχοντα τῆς κώμης ταύτης σύνδειπνον ἐποιήσατο, καὶ θαρρεῖν ἐκέλευεν
C αὐτόν, λέγων ὅτι οὔτε τῶν τέκνων στερήσοιτο, τήν τε οἰκίαν αὐτοῦ ἀντεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίασιν, ἢν ἀγαθόν τι τῷ στρατεύματι ἐξηγησάμενος φαίνηται, ἔστ' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται. ὁ δὲ ταῦτα ὑπισχνεῖτο, καὶ φιλοφρονούμενος, οἶνον ἔφρασεν ἔνθα ἦν κατορωρυγμένος. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα διασκηνήσαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις ἀγαθοῖς οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρχην, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλ-
D μοῖς. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην, πρὸς τὸν Χειρίσοφον ἐπορεύετο. ὅπου δὲ παρίοι κώμην, ἐτρέπετο πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, καὶ κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχουμένους καὶ εὐθυμουμένους, καὶ οὐδαμόθεν ἀφίεσαν, πρὶν παραθεῖεν αὐτοῖς ἄριστον. οὐκ ἦν δ' ὅπου οὐ παρετίθεσαν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνεια, ἐρίφεια, χοίρεια, μόσχεια, ὀρνίθεια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις, τοῖς μὲν πυρίνοις, τοῖς δὲ,
E κριθίνοις. ὁπότε δέ τις φιλοφρονούμενός τῳ βούλοιτο προπιεῖν, εἷλκεν ἐπὶ τὸν κρατῆρα, ἔνθα κύψαντα ἔδει ῥοφοῦντα πίνειν ὥσπερ βοῦν. καὶ τῷ κωμάρχῃ ἐδίδοσαν λαμβάνειν ὅ, τι βούλοιτο. ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδέχετο· ὅπου δέ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι, πρὸς ἑαυτὸν ἀεὶ ἐλάμβανεν. ἐπεὶ δὲ ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμβανον κἀκείνους σκηνοῦντας, ἐστεφανωμένους τοῦ ξηροῦ χιλοῦ στε-

* ἐπὶ κλίμακος

Φαύοις,* καὶ διακονοῦντας Ἀρμενίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς. τοῖς δὲ παισὶν ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἐνεοῖς ὅ,τι δέοι ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν, κοινῇ δὲ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περσίζοντος ἑρμηνέως, τίς εἴη ἡ χώρα. ὁ δ᾽ ἔλεγεν, ὅτι Ἀρμενία. καὶ πάλιν ἠρώτων, τίνι ἵπποι τρέφοιντο. ὁ δ᾽ ἔλεγεν, ὅτι βασιλεῖ δασμός. τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χαλύβας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν, ᾗ εἴη. καὶ αὐτὸν τότε μὲν ᾤχετο ἄγων Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαίτερον δίδωσι τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ ἡλίου δεδιὼς, μὴ ἀποθάνῃ. ἐκεκάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς πορείας. αὐτὸς δὲ τῶν πώλων λαμβάνει. καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἔδωκεν ἑκάστῳ πῶλον. ἦσαν δὲ οἱ ταύτῃ ἵπποι μείονες μὲν τῶν Περσικῶν, θυμοειδέστεροι δὲ πολλῷ. ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης περὶ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακκία περιδεῖν, ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγωσιν. ἄνευ γὰρ τῶν σακκίων κατεδύοντο μέχρι τῆς γαστρός. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦν ὀγδόη, τὸν μὲν ἡγεμόνα παραδίδωσι Χειρισόφῳ, τοὺς δ᾽ οἰκέτας καταλείπει τῷ κωμάρχῃ, πλὴν τοῦ υἱοῦ ἄρτι ἡβάσκοντος. τοῦτον* δ᾽ Ἐπισθένει Ἀμφιπολίτῃ παραδίδωσι φυλάττειν, ὅπως, εἰ καλῶς ἡγήσαιτο, ἔχων καὶ τοῦτον ἀπίοι. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσεφόρησαν ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ ἀναζεύξαντες ἐπορεύοντο. ἡγεῖτο δ᾽ αὐτοῖς ὁ κωμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος, καὶ ἤδη τ᾽ ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ. καὶ ὁ Χειρίσοφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη, ὅτι οὐκ εἰς κώμας ἦγεν. ὁ δ᾽ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ὁ δὲ Χειρίσοφος αὐτὸν ἔπαισε μὲν, ἔδησε δ᾽ οὔ. ἀπὸ δὲ τούτου ἐκεῖνος τῆς νυκτὸς ἀποδρὰς ᾤχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν.* τοῦτό τε δὴ Χειρισόφῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πορείᾳ ἐγένετο, ἡ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια.* Ἐπισθένης δὲ ἠράσθη τε τοῦ παιδὸς καὶ οἴκαδε κομίσας πιστοτάτῳ ἐχρῆτο. μετὰ τοῦτο σταθμοὺς ἑπτὰ ἐπορεύθησαν, ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας, παρὰ τὸν Φᾶσιν ποταμόν. εὖρος ὡς πλεθριαῖον. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα. ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδίον ὑπερβολῇ ἀπήντησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί.

[Margin: al. Κλεισθένει — ὅπη δὴ — Κλεισθένης]

A mitos, quibus pueri Armenij barbaricis ſtolis amicti miniſtrabant. Atque hiſce pueris tamquam ſurdis, quid opus facto eſſet, oſtendebant. Poſteaquam ſe Xenophon & Cheriſophus comiter excepiſſent, communiter vici præfectum per interpretem Perſice callentem interrogant, quænam hæc eſſet regio. Qui cum Armeniam eſſe reſpondiſſet, rurſum quærunt, cuinam equi alerentur. Regi hos tributi nomine ali, reſpondet. Addit, regionem proximam eſſe Chalybum; ſimul viam, quæ illuc duceret, indicat. B Tunc Xenophon eum ad familiam ſuam reducit: equumque vetulum, quem acceperat, ei tradit paſcendum, & in ſacrificio mactandum. Inaudierat enim Soli ſacrum eſſe, ac metuebat, ne ab itinere debilitatus moreretur. Ipſe de iſtis equuleis quoſdam accipit, ac ſingulis ducibus cohortiumque præfectis equuleum donat. Erat autem equi hoc loco minores quidem illi Perſicis, ſed multo tamen animoſiores. C Docuit tunc vici præfectus eos, vt equorum & iumentorum pedes ſacculis obligarent, quoties ea per niues acturi eſſent. Nam abſque ſaccis ad ventrem vſque in niuem demergebantur. Erat iam dies IIX, quum Xenophon vici præfectum Cheriſopho ducem itineris tradit, relictis ei domeſticis, præter vnum filium iam pubeſcentem. Hunc *Epiſtheni Amphipolitano tradit adſeruandum; vt ſi recte ductoris functus eſſet officio, recepto illo domum pater rediret. Præterea in domum eius, D quam poterant plurima, congerebant: atque ita motis caſtris pergebant. Præibat per niuem præfectus vici ſolutus, iamque tertiis in caſtris erant; quum Cheriſophus ei ſuccenſet, propterea quod non ad vicos duceret. Negabat ille vicos hoc eſſe loco. Quare Cheriſophus hominem cædit, neque tamen vincit. Tum ille noctu relicto filio profugit. Hoc vnicum inter Cheriſophum & Xenophontem hoc toto itinere diſſidium exſtitit, quod nimirum ille E ducem itineris per iniuriam cæciderat, & negligenter tamen adſeruarat. Filium autem huius Epiſthenes adamauit, & vbi domum eum ſecum adduxiſſet, fideliſſimo eſt vſus. Poſt hæc caſtris ſeptimis ad Phaſin amnem perueniunt, confectis in dies ſingulos V paraſangis. Erat is latitudine plethri. Hinc caſtris alteris, X paraſangas procedunt, quo tempore conantibus ipſis in planitiem montib. ſuperatis deſcendere, Chalybes & Taochi & Phaſiani occurrũt.

[Margin: al. Cliſtheni — *Diſsidium vnicum inter Xenophontem & Cheriſophum.]

A Poſteaquam in eo loco, quo tranſeundum erat, hoſtes conſpexit Cheriſophus; deſinit progredi, quum XXX ſtadiorum interuallo abeſſet: ne ducta in cornu acie propius ad hoſtem accederet. Aliis mandat, cohortes adducerent, vt vniuerſæ copiæ in phalangem coirent. Poſteaquam extremũ agmen adeſſet, ducibus & cohortium præfectis conuocatis in hunc modum loquutus eſt: Tenent hoſtes, vti videtis, editas montis partes, & tempus ipſum poſtulat, vt deliberemus, quo pacto quam honeſtiſſime aduerſus eos dimicemus. Equidem B arbitror militi denuntiandum eſſe, vt prandeat: nobis autem conſultandum, hodiene potius, an cras hic mons ſuperandus videatur. Mihi vero, ſubiecit Cleanor, videtur, quamprimum pranſi fuerimus, ſumma celeritate capienda eſſe arma, & aduerſus eos pergendum. Nam ſi diem hodiernum cõtriuerimus, partim hoſtes, qui iam nos adſpiciunt, fidentiores erunt: partim horum exemplo animatos alios, conſentaneum eſt, plures acceſſuros. Poſt eum Xenophon: Equidem ſtatuo, inquit, ſi pugnan- C dum neceſſario ſit, ita nos parare noſmet debere, vt quam fortiſſimis animis pugnemus: ſin quam facillima ratione montem ſuperare lubet, hoc mihi conſiderandum arbitror, vt quam minimum vulneremur, & pauciſſimos amittamus. Ac mons quidem hic, quem intuemur, amplius quam ad ſtadia LX porrigitur: quum nulli vſquam homines, qui nos obſeruent, adpareant, præterquam in hac via. Quapropter multo potius fuerit, aliquam deſerti montis partem clam ipſis furtim nos occupare; quam D ſimul & aduerſus munita loca, & homines paratos dimicare. Nam longe facilius eſt, ſine prœlio in locum arduum euadere: quam per planum & æquabilem incedere, ſi hoſtes vtrimque immineant. Præterea noctu quæ ante pedes ſunt, multo cernuntur rectius, ſi abſque pugna pergere liceat; quam ſi quis interdiu iter inter dimicandũ faciat. Denique aſpera via ſine prœlio, longe pedibus æquior eſt; quam æquabilis, ſi capita iaciendo lædantur. Poſſe autem hac in parte furtim agi, mihi quidem videtur, E quum noctu pergere liceat, quo tempore nemo nos videre poterit: & liceat tanto ex interuallo ſeiunctos ab eis iter facere, vt ipſis nullum itineris noſtri indicium præbeamus. Quod ſi etiam hac parte nos eos inuaſuros ſimulemus, reliquas montis partes longe deſertiores reperiemus. Nam heic malent hoſtes conferti ſubſiſtere.

Χειρίσοφος δ', ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων ὡς * τριάκοντα σταδίους· ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίοις. παρήγγελλε δὲ τοῖς ἄλλοις παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Οἱ μὲν πολέμιοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους, ὥρα δὲ βουλεύεσθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ παραγγέλλειν μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλεύεσθαι, εἴτε τήμερον, εἴτε αὔριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος. ἐμοὶ δέ γε, ἔφη ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν ὡς τάχιστα ἀριστήσωμεν, ἐξοπλισαμένους ὡς τάχιστα ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. εἰ γὰρ διατρίψομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἵ τε νῦν ὁρῶντες ἡμᾶς πολέμιοι θαρσαλεώτεροι ἔσονται, καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαρρούντων πλείους προσγενέσθαι. μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν· ἐγὼ δ' οὕτω γιγνώσκω, εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι, ὅπως ὡς κράτιστα μαχούμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾷστα ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι, ὅπως ἐλάχιστα μὲν τραύματα λάβοιμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀνδρῶν ἀποβάλοιμεν. τὸ μὲν οὖν ὄρος ἐστὶ τὸ ὁρώμενον πλέον ἢ ἐφ' ἑξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμοῦ φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν, ἀλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ὁδόν. πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὄρους καὶ κλέψαι τι πειρᾶσθαι λαθόντας, καὶ ἁρπάσαι φθάσαντας, εἰ δυναίμεθα, μᾶλλον, ἢ πρὸς ἰσχυρὰ χωρία καὶ ἄνδρας παρεσκευασμένους μάχεσθαι. πολὺ γὰρ ῥᾷον ὄρθιον ἀμαχεὶ ἰέναι, ἢ * ὁμαλὸν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πολεμίων ὄντων· καὶ νύκτωρ ἀμαχεὶ μᾶλλον ἂν τὰ πρὸ ποδῶν ὁρῴη τις, ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος· καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς ποσὶν, ἀμαχεὶ ἰοῦσιν εὐμενεστέρα, ἢ ὁμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις. κλέψαι δ' οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν μὲν νυκτὸς ἰέναι, ὡς μὴ δύνασθαι ὁρᾶσθαι· ἐξὸν δὲ ἀπελθεῖν τοσοῦτον, ὡς μὴ αἴσθησιν παρέχειν. δοκοῦμεν δ' ἄν μοι, ταύτῃ προσποιούμενοι προσβαλεῖν, ἐρημοτέρῳ ἂν τῷ ἄλλῳ ὄρει χρῆσθαι. μένοιεν γὰρ αὐτοῦ μᾶλλον ἀθρόοι οἱ πολέμιοι.

* πεντήκοντα

* ὁμαλὲς

ἀτὰρ τί ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γὰρ ἔγωγε, ὦ Χειρίσοφε, ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων, εὐθὺς ἐκ παίδων κλέπτειν μελετᾶν· καὶ οὐκ αἰσχρὸν εἶναι, * ἀλλὰ ἀναγκαῖον κλέπτειν, ὅσα μὴ κωλύει νόμος. ὅπως δὲ ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειρᾶσθε λανθάνειν, νόμιμον ἄρα ὑμῖν ἐστιν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. νῦν οὖν μάλα σοι καιρός ἐστιν ἐπιδείξασθαι τὴν παιδείαν, καὶ φυλάξασθαι μέντοι, μὴ ληφθῶμεν * κλέπτοντες τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πολλὰς πληγὰς λάβωμεν. ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, καὶ ἐγὼ ὑμᾶς ἀκούω τοὺς Ἀθηναίους δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, (καὶ μάλα ὄντος δεινοῦ τοῦ κινδύνου τῷ κλέπτοντι) καὶ τοὺς κρατίστους μέντοι μάλιστα, εἴπερ ὑμῖν οἱ κράτιστοι ἄρχειν ἀξιοῦνται. ὥστε ὥρα καὶ σοὶ ἐπιδείκνυσθαι τὴν παιδείαν. ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἕτοιμός εἰμι, τοὺς ὀπισθοφύλακας ἔχων, ἐπειδὰν δειπνήσωμεν, ἰέναι καταληψόμενος τὸ ὄρος. ἔχω δὲ καὶ ἡγεμόνας. οἱ γὰρ γυμνῆται τῶν ἑπομένων ἡμῖν κλωπῶν ἔλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες τούτων· καὶ πυνθάνομαι, ὅτι οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ νέμεται καὶ αἰξὶ καὶ βουσίν. ὥστε, ἐάνπερ ἅπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὄρους, βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. ἐλπίζω μέντοι οὐδὲ τοὺς πολεμίους μενεῖν ἔτι, ἐπειδὰν ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ * τῶν ἄκρων. οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε· καὶ τί δεῖ σε ἰέναι καὶ λείπειν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλ' ἄλλους πέμψον, ἐὰν μή τινες ἐθελούσιοι φαίνωνται. ἐκ τούτου Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς ἔρχεται ὁπλίτας ἔχων, καὶ Ἀρισταίας Χῖος γυμνῆτας, καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος γυμνῆτας· καὶ σύνθημα ἐποιήσαντο, ὁπότε ἔχοιεν τὰ ἄκρα, πυρὰ καίειν πολλά. ταῦτα συνθέμενοι ἠρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγε * Ἀριστώνυμος τὸ στράτευμα πᾶν ὡς δέκα στάδια πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς μάλιστα δοκοίη ταύτῃ προσάξειν. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησαν, καὶ νὺξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ᾤχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος· οἱ δ' ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς ᾔσθοντο ἐχόμενον τὸ ὄρος, ἐγρηγόρεσαν, καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός.

ἀλλὰ καλὸν κλέπτειν,

κλέπτοντές τι

ὁ Χειρίσοφος

A Verũ quid ego de furto in mediũ adfero? nã vos Lacedæmonios, Cheriſophe, quotquot veſtrũ pares eſtis, ſtatim à pueris furta meditari audio: nec eſſe turpe, furto quid adimere; immo potius neceſſarium, modo ne quid lex auferre vetet. Atqui vt quã ſollertiſſime furta cõmittatis, operamq. detis, quo clã perpetretis ea; legib. apud vos ſancitũ eſt, vt in furto deprehẽſi flagris cædãtur. Quamobrẽ opportuniſſimum modo fuerit, vt inſtitutionis ſpecimẽ edas; ſic tamen, quo caueamus, ne deprehẽdamur, dũ
B partẽ aliquã mõtis furtim inuadere voluerimus. Nam grauiter ceteroqui vapularemus. Et Cheriſophus: Equidẽ, inquit, etiã vos Athenienſes audio peritiſſimos eſſe depeculandi publicas opes, quamquã graue ſit periculũ peculatorib. propoſitũ, & quidẽ hoc in optimum quemq. potiſſimũ cadere: ſiquidẽ optimi quiq. apud vos gerere rẽpublicam volunt. Quapropter tẽpus eſt oblatum iã tibi quq. edendi inſtitutionis veſtræ ſpecimen. Ego vero, ait Xenophõ, paratus ſum, vt poſteaquam praſi fue-
C rimus, cum extremo agmine pergã, ac mõtẽ occupem. Etiam duces itineris habeo. quippe milites in exercitu noſtro expediti quoſdã fures de illorũ numero, qui nos ſequũtur, ex inſidiis ceperunt. Præterea mõtem audio nõ eſſe inacceſſum adeo, ſed tũ capras, tum boues paſtum in eo quærere. Quare ſi ſemel aliquã eius partem ceperimus, iumenta etiam peragrare eum poterũt. Quamquam ego ne quidem hoſtes in eo manſuros diutius arbitrer, poſteaquam
D nos eamdem ad altitudinem conſcendiſſe viderint. Nam etiã in hoc tempore nobiscum æquo loco congredi nolunt. Et Cheriſophus: Cur autem, inquit, neceſſe ſit te ire, & agminis extremi curam relinquere? ſi nulli erũt, qui ſponte ſe obtulerint, alios quoſdã mittito. Tum vero Methydrienſis Ariſtonymus cũ grauis armaturæ militib. accedit, & Ariſtæas Chius cum expeditis, itemq. cum expeditis Nicomachus * OEtæus. Inter hos conuentũ, vt poſteaquã cacumen occupaſſent, multos ignes excita-
E rent. Quæ pacti prandent, & à prandio copias omnes Ariſtonymus producit, vt decẽ iam ſolis ſtadiis ab hoſtibus abeſſent. volebat enim exiſtimari, hac ipſum maxime copias adducturum. Cœnati quum eſſent, ac nox aduenisſet; profecti ſunt ij, quibus erat hoc datum negotij, montemque occupant. Ceteri ſub monte quieſcunt. Hoſtes vbi montem occupatum intellexere, accenſis nocte tota ignibus, excubant,

Lacedæmonios ad furandum à pueris adſuefacere ſuos.

Xenophontis & Cheriſophi ioci.

al. Telui.

Quum dies adpetiiſſet, Cheriſophus facta re ſacra pergit. Qui autem montem occuparant cum verticibus, in hoſtes contendunt. Hoſtium vero pars magna montis in ſuperiore aditu manebat, altera pars iis qui iuga tenebant, obuiam ibat. Prius vero quam hoſtes congrederentur, confligunt inter ſe cuſtodes cacuminum. Eo in prelio Græci ſuperiores euadunt, hoſteſque perſequuntur. Interea etiam de planitie Græci, qui cetris vtebantur, ad ſuos cum hoſte congreſſos, curſu feruntur; & Cheriſophus celeri paſſu cum grauis armaturæ militibus ſubſequebatur. Hoſtes, qui viam obſidebant, quum victos eſſe ſuos ſuprema in parte montis cernerent, fugam arripiũt. Multi ex eis periere, multæque crates captæ ſunt. Eas Græci gladiis cæſas effecere tales, vt hoſtibus vſui amplius non eſſent. Quumque aſcendiſſent, ac rem diuinam feciſſent, tropæo conſtituto, in planitiem & vicos rebus vtilibus refertos deſcendunt. Poſt hæc ad Taochos pergunt, confectis paraſangis xxx, caſtris v. Heic vero commeatus deficiebat. Nam Taochi munitis in locis habitabant, in quæ commeatum omnem comportauerant. Delati autem quum eſſent ad locum quemdam, in quo tametſi nullum erat oppidum, nullæ domus, tamen eo conuenerant & viri, & mulieres, & iumenta magno numero: Cheriſophus hunc, quam primum eo venit, adortus eſt ita, vt ordine primo defatigato, ſuccederet alius, ac rurſum alius. Nam conferti ſimul locum circumſiſtere non poterant, vndique præruptum. Vbi vero Xenophon cum extremo agmine, & cetratis, grauiſque armaturæ militibus venit: » Opportune, ait Cheriſophus, ades. » Nam locus hic nobis capiendus eſt, quem » niſi ceperimus, commeatum exercitus nul- » lum habiturus eſt. Itaque conſilia ſua inter ſe communicabant: quumque Xenophon interrogaret, quidnam eſſet illud, quod prohiberet, quominus caperetur, » reſpondit Cheriſophus: Nimirum hic v- » nus aditus eſt, quem vides. Per hunc ſi quis » noſtrum adſcẽdere conatur, lapides de ſa- » xo illo eminente deuoluunt; qui homines, » quos adtingunt, in hunc modũ excipiunt. Simul ei quoſdam demonſtrabat, quibus » & crura & coſtæ cõfractæ eſſent. Quod ſi lapides, ait Xenophõ, omnes inſumſerint, numquid erit aliud, quod nos quominus perueniamus, impediat? Nec enim ad- » uerſos nobis vllos videmus, præter paucos » hoſce, quorũ duo treſve tantũ armati ſunt.

Xenophontis expeditum conſilium.

A ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἦγε κατὰ τὴν ὁδόν. οἱ δὲ, τὸ ὄρος καταλαβόντες, καὶ τὰ ἄκρα, ἐπῄεσαν. τῶν δ᾽ αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους, μέρος δ᾽ αὐτῶν ἀπήντα τοῖς κατὰ τὰ ἄκρα. πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολεμίους, ἀλλήλοις συμμιγνύουσιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα, καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες, καὶ διώκουσιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους· B Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς ὁπλίταις. οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐπεὶ τὸ ἄνω ἑώρων ἡττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οἱ πολλοὶ αὐτῶν, γέρρα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες ταῖς μαχαίραις κόπτοντες, ἀχρεῖα ἐποίουν. ὡς δ᾽ ἀνέβησαν, θύσαντες, καὶ τρόπαιον στησάμενοι, κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον καὶ κώμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσας. ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους, C σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε. χωρία γὰρ ᾤκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι. ἐπεὶ καὶ ἀφίκοντο εἰς χωρίον, ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν, οὐδ᾽ οἰκίας, συνεληλυθότες δὲ ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, Χειρίσοφος μὲν πρὸς τοῦτο προσέβαλλεν εὐθὺς ἥκων. ἐπεὶ δὲ ἡ πρώτη τάξις * ἔκαμνεν, ἄλλη προσῄει, καὶ αὖθις ἄλλη. [ἀπέκαμνε] D οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆναι, ἀλλ᾽ * ἀπότομος ἦν κύκλῳ. [ἀπότομον] ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὁπλίταις, ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος· εἰς καλὸν ἥκεις. τὸ γὰρ χωρίον αἱρετέον. τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον. ἐνταῦθα δὴ κοινῇ ἐβουλεύοντο, καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἐρωτῶντος, τί τὸ κωλῦον εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· ἀλλὰ μία αὕτη ἐστὶ πάροδος, ἣν ὁρᾷς. ὅταν δέ τις ταύτῃ πειρᾶται E παριέναι, κυλινδοῦσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας. ὃς δ᾽ ἂν καταληφθείη, οὕτω διατίθεται. ἅμα δ᾽ * ἔδειξεν αὐτῷ συντετριμμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς. [ἔδειξε συν- τετ.] ἢν δὲ τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁρῶμεν εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους, καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὡπλισμένους.

ὃ δὲ χωρίον, ὡς καὶ σὺ ὁρᾷς, σχεδὸν τρία ἡμίπλεθρά ἐστιν, ἃ δεῖ βαλλομένους διελθεῖν. τούτου δὲ ὅσον πλέθρον δασὺ πίτυσι διαλειπούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν ἑστηκότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων, ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδουμένων; ὃ λοιπὸν οὖν ἤδη γίγνεται ὡς ἡμίπλεθρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφήσωσιν οἱ λίθοι, παραδραμεῖν. ἀλλ' εὐθέως, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὰν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δασὺ παριέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. αὐτὸ ἄν, ἔφη, τὸ δέον εἴη. θᾶττον γὰρ ἀληθῶς ἀναλώσουσι τοὺς λίθους. ἀλλὰ πορευώμεθα ἔνθεν ἡμῖν μικρὸν [ὕστερόν τι * παραδραμεῖν ἔσται, ἢν δυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥᾴδιον, ἢν βουλώμεθα. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος, καὶ Ξενοφῶν, καὶ Καλλίμαχος Παρράσιος λοχαγός· (τούτου γὰρ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ) οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. μετὰ τοῦτο οὖν ἀπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρωποι * εἰς τοὺς ἑβδομήκοντα, οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς ἐδύνατο. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος, καὶ Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ ἄλλοι δὲ, ἐφέστασαν ἔξω τῶν δένδρων. οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδροις ἑστάναι πλεῖον, ἢ τὸν ἕνα λόχον. ἔνθα δὴ καὶ Καλλίμαχος μηχανᾶταί τι· προέτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν αὐτός, δύο ἢ τρία βήματα. ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροιντο, ἀνεχάζετο εὐπετῶς. ἐφ' ἑκάστης δὲ προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἅμαξαι πετρῶν ἀνηλίσκοντο. ὁ δὲ Ἀγασίας, ὡς ὁρᾷ τὸν Καλλίμαχον, ἃ ἐποίει, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν θεώμενον, δείσας μὴ οὐ πρῶτος παραδράμοι εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον πλησίον ὄντα παρακαλέσας, οὐδὲ Εὐρύλοχον τὸν Λουσιέα, ἑταίρους ὄντας, οὐδ' ἄλλον οὐδένα, χωρεῖ αὐτός, καὶ παρέρχεται πάντας. ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὡς ὁρᾷ αὐτὸν παριόντα, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἴτυος. ἐν δὲ τούτῳ παρέθει αὐτοὺς Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύλοχος Λουσιεύς. πάντες γὰρ οὗτοι ἀντεποιοῦντο ἀρετῆς, καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἱροῦσι τὸ χωρίον. ὡς γὰρ ἅπαξ * εἰς ἐπέδραμον, οὐδεὶς ἔτι πέτρος ἄνωθεν ἠνέχθη. ἐνταῦθα δὴ

ὡς ἑβδ.

εἰσέδραμον, οὐδεὶς πέτρος

A Locus, vt ipſe vides, fere ſeſquiplethrum patet, per quem nobis inter hos ictus eundum erit. Eius ſpatij tantum, quantum æquet interuallum plethri, pinis ingentibus, per interualla diiunctis, denſum eſt: ad quas ſi milites conſiſtant, quid vel à iactis, vel deuolutis ſaxis incommodi tulerint? Reſtat ſemis plethri, quod quidem ſpatium, vbi lapides ceſſauerint, curſu conficiendum erit. At enim, ait Cheriſophus, vbi primum pergere ad locum illum denſum cœperimus, magna in nos lapidum co-B pia torquebitur. Immo, inquit Xenophon, fieri hoc ipſum debet. Nam eo citius lapidum copiam amittent. Verum age iam ad locum eum accedamus, à quo parum reſtet curſu conficiundum, ſi quidem poterimus: & à quo regredi facile fuerit, ſi ita libebit. Poſt hæc & Cheriſophus, & Xenophon, & Callimachus Parrhaſius cohortis ductor pergebant. (nam Callimachus eo die ducis inter extremi agminis cohortium præfectos munus obtine-C bat.) ceteri præfecti cohortium, in tuto ſubſiſtebant. Hinc igitur viri fere LXX ad arbores ſeſe conferebant, non conferti, ſed ſingulatim, cauente ſibi vnoquoque quanto ſtudio poſſet. Agaſias autem Stymphalius, & Ariſtonymus Methydrienſis, qui & ipſi poſtremi agminis cohortium ductores erant, vna cum quibuſdam aliis, remoti ab arboribus ſtabant. Non enim poterant plures vna cohorte ab arboribus tegi. Heic quiddam mollitur Callimachus. Etenim ab arbore, ad quam ſta-D bat, paſſus duos aut tres procurrebat: quamprimum vero lapides iacerentur, agiliter ſe in tutum recipiebat. Quoties autem procurreret, toties lapidum plures, quam decem currus inſumebantur. Quod vbi Callimachum facere, toto exercitu ſpectante, videret Agaſias: metuens, ne primus in locum euaderet, nec Ariſtonymo ſibi proximo aduocato, nec EVrylocho Luſienſe, qui ſodales eius erant, nec quoquam alio, progreditur & E anteuertit omnes. Quem vbi ſe prætereuntem Callimachus vidit, vmbonem clupei ipſius adprehendit: & interea Methydrienſis Ariſtonymus vtrumque curſu præcedit, ac poſt ipſum EVrylochus Luſienſis. Nam hi omnes virtutis gloriam ſibi vindicabant, deque hac inter ſe certabant: in qua quidem contentione locum capiunt. Nam poſteaquam vnus eorum ſemel irruiſſet, ex eo nullus lapis amplius deuoluebatur. Erat autem

Inſignis de gloria contentio.

Spectaculum triſte.

heic tum videre triſte ſpectaculum. Nam mulieres abiectis liberis, ſuper eos ſeipſas deinde præcipitabant, idem viris etiam factitantibus. Quo tempore cohortis præfectus Æneas Stymphalius, quum currentem quemdam videret, vt ſe præcipitem ageret, elegante indutum amictu; prehendit hominem, ne id perpetraret impediturus. Verum is ſecum Æneam impellit, & vterque per ſaxa præceps actus interiit. Capti ſunt deinde hoc loco perpauci homines; boum vero, & aſinorum, & pecudum ingens copia. Inde per Chalybum agros caſtris VII paraſangas L conficiunt. Erat ea natio omnium, per quas Græci fecerunt iter, longe fortiſſima, & quæ cum eis congredi eſt auſa. Loricis lineis ad ventrem imum vſque tendentibus vtebantur, ac pro * alis habebant funes denſos contortos. Erant eis & tibiarum tegumenta, & galeæ, ac iuxta cingulum ſica, inſtar Laconici gladioli falcati. Eo, quotquot in poteſtatem ſuam redegiſſent, iugulabant: capitaque reſecantes, & tenentes, ad ſuos cum cantu & ſaltatione reuertebantur, præſertim ſi ab hoſtibus conſpicerentur. Habebant & haſtam XV fere cubitorum, cum vno mucrone. Manebant illi quidem in oppidis, verum quamprimum Græci tranſiiſſent, ſequebantur à tergo, & continenter dimicabant. Elabebantur autem in illis natura munitis locis, in quæ commeatum etiam omnem comportauerant. Quo factum, vt nihil ex ea regione Græci acciperent; ſed iis iumentis ad cibum vterentur, quæ Taochis eripuerant. Inde ad amnem Harpaſum perueniunt, cuius erat IIII plethrorum latitudo. Hinc per Scythinos caſtris quartis paraſangas XX conficiunt, ac planicie peragrata in vicos perueniunt. In eis frumentationis cauſſa triduum permanſerunt. Inde caſtris IV paraſangas XX progreſſi, ad vrbem amplam, & opulentam, & incolis frequentem, veniunt, cui nomen erat Gymnias. Huius regionis princeps itineris ducem Græcis mittit, qui eos per agrum ſibi hoſtilem duceret. Ipſe etiam quum veniſſet, ſe ducturum eos ad locum aiebat, à quo dierum V ſpatio mare conſpecturi eſſent: id niſi præſtaret, mortem ſe perpeſſurum aiebat. Simul eos ducens, poſtquam in hoſtile ſibi ſolum immiſiſſet; hortabatur, vt igni & ferro regionem vaſtarent: de quo patuit, eum hac de cauſſa veniſſe, non propter aliquam erga Græcos beneuolentiam.

Chalybum natio fortiſſima.

Quid alæ ſint in tunicis & thoracibus, docebit te Pollux in V.

A δεινὸν ἦν θέαμα· αἱ γὰρ γυναῖκες, ῥίπτουσαι τὰ παιδία, εἶτα καὶ ἑαυτὰς ἐπικατερρίπτουν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. ἔνθα δὴ καὶ Αἰνέας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς, ἰδών τινα θέοντα ὡς ῥίψοντα ἑαυτὸν, στολὴν ἔχοντα καλὴν, ἐπιλαμβάνεται ὡς κωλύσων. ὁ δ᾽ αὐτὸν ἐπισπᾶται, καὶ ἀμφότεροι ᾤχοντο κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι, καὶ ἀπέθανον. ἐντεῦθεν ἄνθρωποι μὲν ὀλίγοι πάνυ ἐλήφθησαν, βόες δὲ

B καὶ * ὄνοι καὶ πρόβατα πολλά. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς ἑπτὰ, παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν διῆλθον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ᾖσαν. εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου· ἀντὶ δὲ τῶν πτερυγίων σπάρτα πυκνὰ ἐστραμμένα. εἶχον δὲ καὶ κνημῖδας καὶ κράνη, καὶ παρὰ τὴν ζώνην μαχαίριον, ὅσον ξυήλην Λακωνικὴν, ᾧ ἔσφαττον ὧν κρατεῖν δύναιντο· καὶ * ἀποτέ-

ὄϊες πολλοὶ ἢ πρόβατα. ἄτ.

C μνοντες ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ᾖδον, καὶ ἐχόρευον, ὁπότε οἱ πολέμιοι ὄψεσθαι αὐτοὺς ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πηχῶν, μίαν λόγχην ἔχον. οὗτοι ἐνέμενον ἐν τοῖς πολίσμασιν. ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες, εἵποντο ἀεὶ μαχούμενοι. ᾤκουν δὲ ἐν τοῖς ὀχυροῖς· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ δια-

ἀποτέμνοντες ἢ ἔχοντες τὰς κεφαλάς

D τράφησαν τοῖς κτήνεσιν, ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον. ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἅρπασον ποταμὸν, εὖρος τεττάρων πλέθρων. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθινῶν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, διὰ πεδίου εἰς κώμας, ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἐντεῦθεν * ἦλθον σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι,

διῆλθον

E πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα οἰκουμένην· ἐκαλεῖτο δὲ * Γυμνίας. ἐκ ταύτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἐπάγοι αὐτούς. ἐλθὼν δὲ αὐτὸς λέγει, ὅτι ἄξει αὐτοὺς εἰς χωρίον, ὅθεν πέντε ἡμερῶν ὄψονται θάλατταν· εἰ δὲ μὴ, τεθνάναι * ἐπηγγέλλετο καὶ ἡγούμενος. ἐπεὶ δὲ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἑαυτοῖς πολεμίαν, παρεκελεύετο αἴθειν καὶ φθείρειν τὴν χώραν. ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι τούτου ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐνοίας.

Γυμνιάς. ταύτης

ἐπηγγέλλετο. ἢ ἡγούμενος, ἐπειδὴ δὲ ἐνέβ.

καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ. ὄνομα δὲ ἦν τῷ ὄρει *Θήχης. ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, πολλὴ κραυγὴ ἐγένετο. ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ᾠήθησαν καὶ ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους. εἵποντο γὰρ *καὶ οἱ ὄπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τε τινὰς καὶ ἐζώγρησαν, ἐνέδραν ποιησάμενοι. καὶ γέρρα ἔλαβον δασέων βοῶν *ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν. ἐπειδὴ δὲ βοὴ πλείων τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον, καὶ οἱ ἀεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς ἀεὶ βοῶντας, καὶ πολλῷ μείζων ἐγίγνετο βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο, ἐδόκει δὴ μεῖζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι. καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἵππον, καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβών, παρεβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοώντων τῶν στρατιωτῶν, θάλαττα θάλαττα, καὶ παρεγγυώντων. ἔνθα δὴ ἔθεον ἅπαντες, καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο, καὶ οἱ ἵπποι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους, καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς, δακρύοντες. καὶ ἐξαπίνης *ὅτου δὴ παρεγγυήσαντος οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους, καὶ ποιοῦσι κολωνὸν μέγαν. ἐνταῦθα ἀνετίθεσαν πλῆθος δερματίνων *ὠμοβοείων, καὶ βακτηρίας, καὶ τὰ αἰχμάλωτα γέρρα· καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτός τε κατέτεμνε τὰ γέρρα, καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύετο. μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα ἀποπέμπουσιν οἱ Ἕλληνες, δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ, ἵππον, καὶ φιάλην ἀργυρᾶν, καὶ σκευὴν Περσικήν, καὶ Δαρεικοὺς δέκα. ᾔτει δὲ μάλιστα τοὺς δακτυλίους, καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην δὲ δείξας αὐτοῖς, οὗ σκηνήσουσι, καὶ τὴν ὁδόν, *ᾗ εἰς πορεύσοιντο εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἑσπέρα ἐγένετο, ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἀπιών. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ Μακρώνων σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν, ὃς ὥριζε τήν τε τῶν Μακρώνων χώραν καὶ τὴν τῶν Σκυθινῶν. εἶχον δ' ὑπερδέξιον χωρίον οἷον χαλεπώτατον, καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμόν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὁρίζων, δι' οὗ ἔδει διαβαίνειν. ἦν δὲ οὗτος δασὺς δένδροις παχέσι μὲν, οὐ πυκνοῖς δέ. ταῦτα ἐπεὶ* προσῆλθον οἱ Ἕλληνες, ἔκοπτον.

Margin notes: Τήχης. — ἢ ὄπισθεν οἱ ἐκ — ὠμοβόεια — οὕτω — ὠμοβοείων, — ἣν πορεύσοιντο — προσῆλθον

A Die quinto ſacrum ad montem veniunt, cui nomen * Teches. Quumautem primæ aciei milites iam in montem euaſiſſent, ac mare conſpicerent; magnus eorum clamor exſtitit. Eum Xenophon, & extremi agminis milites, quum audiiſſent; arbitrabantur reſtare hoſtes alios, qui à fronte premerent. Nam & à tergo nonnulli de exuſta regione ſequebantur, quorum aliquos extremi agminis cuſtodes occiderant, aliquos viuos, locatis inſidiis, ceperant; cum cratibus fere XX, ex cru-B do corio boum hirſutorum confectis. Quum creſceret clamor, ac propius accederet, & qui ſemper ſuccedebant, curſu ferrentur ad illos, qui clamare non deſinebant, ac tanto denique maior efficeretur clamor, quanto plures milites conueniſſent; res aliqua grauior eſſe Xenophonti viſa eſt. Itaque conſcenſo equo, Lycium & equites ſecum ſumit, vt opem ferret. Statim audiunt milites, mare mare inclamantes, ſeipſos cohortari. Tum vero concurſus omnium factus eſt, etiam agminis C extremi militum, quum quidem & iumenta & equi eodem agerentur. Poſteaquam vniuerſi ad verticem perueniſſent, tum vero cum lacrumis & ſe inuicem, & prætores, & cohortium ductores amplexabantur. Statimque milites, incertum cuius iuſſu, lapides congerunt, & ingentem tumulum excitant. In eum magnam ſcutorum, ex boum corio factorum, copiam imponunt, & baculos, & hoſtibus ereptas crates: quas quidem & itineris dux ipſe concidebat, & idem vt alij facerent, hor-D tabatur. Poſt hæc Græci ducem itineris ablegant, quum ei donaſſent ex communi equum, & pateram argenteam, & ornatum Perſicum, & nummos Daricos X. Inprimis anulos petebat, eorumque magnam copiam à militibus accepit. Quum vicum eis demonſtraſſet, in quo pernoctaturi eſſent, & viam, qua peruenire ad Macrones poſſent; ſub veſperam diſ-E cedit, & noctu iter facit. Inde Græci per Macrones caſtris III paraſangas X progrediuntur. Die primo ad amnem veniunt, qui Macronum & Scythinorum agros diſterminabat. Erat Græcis ad dextram locus arduus & difficillimus, ad læuam alius amnis, in quem ille, qui agros vtriuſque nationis ſeparabat, influit: atque is ſane traiiciendus erat. Spiſſus hic erat ex arboribus, quæ craſſæ quidem illæ, ſed frequentes non erant. Has Græci, quum acceſſiſſent, cædebant;

Margin notes: al. Eches — Græcorum lætitia, ob conſpectum mare.

omnique ſtudio dabant operam, vt de hoc loco celerrime euaderent. Macrones armati cratibus, & haſtis, & cilicinis tunicis è pilis, in aduerſo traiectui loco inſtructi ſtabant, ac ſe mutuo cohortabantur, coniectis etiam in flumen ſaxis: qui tamen ne ſic quidem ad Græcos pertingebant, nec ab iis quiſquam lædebatur. Accedit heic ad Xenophontem cetratorum è numero quidam, qui ſeruitutem Athenis ſe ſeruiiſſe diceret. Is horum hominum linguam intelligere ſe ait.
„ Atque equidem arbitror, inquit, hanc
„ meam eſſe patriam: ac niſi quid impedit,
„ cupio cum eis colloqui. Nihil vero im-
„ pedit, ſubiecit ille: colloquere cum eis,
„ ac primum, quinam hominum ſint, ex-
„ quirito. Interrogante illo, reſpondent; ſe
„ Macrones eſſe. Quære igitur, inquit Xe-
„ nophon, cur aciem aduerſus nos inſtruxe-
„ rint, & cur hoſtes noſtri eſſe velint? Re-
„ ſpondent illi: Quia vos quoque noſtram
„ ad regionem acceditis. Et reſponderi du-
„ ces iubent: Id non eo factum, vt vos
„ vllo damno adficiamus: ſed poſteaquam
„ aduerſus regem bellum geſſimus, redire
„ iam in Græciam cupimus, & ad mare
„ pergere. Quærunt illi, num de eo fide data ſibi cauere velint. Velle ſe Græci & dare fidem, & accipere, inquiunt. Poſt hæc Macrones haſtam barbaricam Græcis tradunt, & ipſis Græci viciſſim Græcam: quod hoc pacto fidem dari apud ſe dicerent. Simul vtrique Deos teſtes implorabant. Poſteaquam fides eſſet data, ſtatim Macrones vna cum Græcis arbores cædebant, & viam ſtruebant, velut tranſportaturi alteram in ripam, Græcis permiſti; ſuppeditato etiam rerum venalium foro, quale quidem poterant. Hoc modo triduum ducebant, donec Græcos in Colchorum montibus ſiſterent. Erat eo loco mons ingens quidem ille, ſed in quem tamen adſcendi poſſet. In eo Colchi cum inſtructis copiis ſtabant. Primum Græci phalangem & ipſi aduerſam inſtruunt, quaſi ea montem acie ſubituri. Sed deinde ducibus collectis, placuit deliberandum eſſe, quo pacto quampræclariſſime dimicaturi eſſent. Et Xenophon ſubiecit, videri ſibi, omiſſa phalange cohortes rectas inſtruendas eſſe. Nam phalangem ſtatim diuulſam iri, propterea quod alibi montem adſcendi, alibi nequaquam poſſe reperiemus, inquit. Adeoque mox idipſum moleſtiam creabit, quod noſtri in phalangem diſpoſiti, hanc ipſam diuelli videbunt.

Ritus dandi fidem porrecta vtrimque haſta.

A σπεύδοντες ὡς τάχιστα ἐκ τοῦ χωρίου ἐξελθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες, ἔχοντες γέῤῥα, καὶ λόγχας, καὶ τριχίνους χιτῶνας, κατ' ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλοις διεκελεύοντο, καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν ἐῤῥίπτουν· ἐξικνοῦντο δὲ οὐδὲ οὕτως, οὐδ' ἔβλαπτον οὐδένα. ἔνθα δὴ προσέρχεται τῷ Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν τις ἀνὴρ, Ἀθήνῃσι φάσκων δεδουλευκέναι· λέγων, ὅτι γιγνώσκοι τὴν φωνὴν τῶν
B ἀνθρώπων. καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην τὴν πατρίδα εἶναι. καὶ εἰ μή τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου, καὶ μάθε πρῶτον αὐτῶν, τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον, ἐρωτήσαντος, ὅτι Μάκρωνες. ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτοὺς, τί ἀντιτετάχασι, καὶ χρήζουσιν ἡμῖν πολέμιοι εἶναι; οἱ δ' ἀπεκρίναντο, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἔρχεσθε. λέγειν ἐκέλευον οἱ
C στρατηγοὶ, ὅτι γε οὐ κακῶς ποιήσοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθα ἀφικέσθαι. ἠρώτων ἐκεῖνοι, εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. ἐντεῦθεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς Ἕλλησιν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐκείνοις Ἑλληνικήν. ταῦτα γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι. Θεοὺς δ' ἐπεμαρτύραντο ἀμφότεροι.
D μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθὺς οἱ Μάκρωνες τὰ δένδρα συνεξέκοπτον, τήν τε ὁδὸν ὡδοποίουν, ὡς διαβιβάσοντες, ἐν μέσοις ἀναμεμιγμένοι τοῖς Ἕλλησιν, καὶ ἀγορὰν οἵαν ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ * διήγαγον τρισὶν ἡμέραις, ἕως οὗ ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν Κόλχων κατέστησαν τοὺς Ἕλληνας. ἐνταῦθα ἦν ὄρος μέγα, προσβατὸν δέ. καὶ ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρετάξαντο * φάλαγγα, ὡς οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος.
E ἔπειτα δὲ ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς συλλεγεῖσι, βουλεύσασθαι ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιοῦνται. ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν, ὅτι δοκεῖ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους ποιῆσαι. ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐθύς. τῇ μὲν γὰρ ἄνοδον, τῇ δὲ εὔοδον εὑρήσομεν τὸ ὄρος· καὶ εὐθὺς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, * ὅτι τεταγμένοι εἰς φάλαγγα, ταύτην διεσπασμένην ὁρῶσιν.

παρήγαγον ἐν τρισὶν

κατὰ φάλαγγα,

ὅπῃ

ἔπειτα δὲ ἢν μὲν ἐπὶ πολλοὺς τεταγμένοι προσάγωμεν, περιττεύσουσιν ἡμῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τοῖς περιττοῖς χρήσονται ὅ,τι ἂν βούλωνται· ἐὰν δ' ἐπ' ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ διακοπείη ἡμῶν ἡ φάλαγξ ὑπὸ ἀθρόων πολλῶν καὶ βελῶν καὶ ἀνθρώπων συμπεσόντων. εἰ δέ πη τοῦτο ἔσται, τῇ ὅλῃ φάλαγγι κακὸν ἔσται. ἀλλά μοι δοκεῖ, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους, τοσοῦτον χωρίον κατασχεῖν διαλιπόντας * τοὺς λόχους, ὅσον ἔξω τοὺς ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων· καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω οἱ ἔσχατοι λόχοι, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κράτιστοι ἡμῶν πρῶτοι προσίασιν· ᾗ τε ἂν εὔοδον ᾖ, ταύτῃ ἕκαστος ἄξει ὁ λόχος. καὶ εἴς τε τὸ διαλεῖπον οὐ ῥᾴδιόν ἐστι τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν λόχων ὄντων, διακόψαι τε οὐ ῥᾴδιον ἔσται λόχον ὄρθιον προσιόντα. ἐάν τέ τις πιέζηται τῶν λόχων, ὁ πλησίον βοηθήσει. ἤν τέ πῃ εἷς δυνηθῇ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀναβῆναι, οὐδεὶς μηκέτι μείνῃ τῶν πολεμίων. ταῦτα ἔδοξε. καὶ ἐποίουν ὀρθίους τοὺς λόχους. Ξενοφῶν δὲ ἀπιὼν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ, εἶπε τοῖς στρατιώταις· Ἄνδρες, οὗτοί εἰσιν, οὓς ὁρᾶτε, μόνοι ἔτι ἡμῖν ἐμποδὼν, τοῦ μὴ ἤδη εἶναι, ἔνθα πάλαι σπεύδομεν. τούτους, ἤν πως δυνώμεθα, καὶ ὠμοὺς δεῖ καταφαγεῖν. ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς χώραις ἕκαστοι ἐγένοντο, καὶ τοὺς λόχους ὀρθίους ἐποιήσαντο, ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ὁπλιτῶν ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν εἰς τοὺς ἑκατόν. τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς τοξότας τριχῇ ἐποιήσαντο, τοὺς μὲν τοῦ εὐωνύμου ἔξω, τοὺς δὲ, τοῦ δεξιοῦ, τοὺς δὲ κατὰ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκάστους. ἐκ τούτου παρηγγύησαν οἱ στρατηγοὶ εὔχεσθαι. εὐξάμενοι δὲ, καὶ παιανίσαντες, ἐπορεύοντο. καὶ Χειρίσοφος μὲν, καὶ Ξενοφῶν, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πελτασταὶ, ἔξω γενόμενοι τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, ἐπορεύοντο. οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς εἶδον * αὐτοὺς, ἀντιπορεύονται. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον * διεσπάσθησαν, καὶ πολὺ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος ἐν τῷ μέσῳ κενὸν ἐποίησαν. ἰδόντες δὲ αὐτοὺς διαχάζοντας οἱ κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸν πελτασταὶ, ὧν ἦρχεν Αἰσχίνης ὁ Ἀκαρνὰν, νομίσαντες φεύγειν, * ἀνὰ κράτος ἔθεον.

Marginalia: τοῖς λόχοις, — αὐτοὺς, ἀντιθέοντες, οἱ μὲν διεσπάρθησαν, — ἀνακραγόντες

A Præterea ſi acie denſa hoſtem adgredimur, ſuperaturi nos illi ſunt numero; & illorum opera, quibus nos ſuperant, vſuri ſunt ad quamcunque rem viſum fuerit. Sin aciem raram habebimus, nihil mirum fuerit, eam perrumpi à confertim irruentibus tum telis, tum hominibus. Quod ſi aliqua in aciei parte accidat, totam phalangem laborare neceſſe erit. Enimvero cohortes nobis rectas inſtruendas eſſe arbitror, tantumque complectendum eſſe ſpatij per B diſtantes à ſe inuicem cohortes, vt extremæ cohortes extra hoſtium cornua procurrant. Quo fiet, vt extremæ cohortes noſtræ ſint extra phalangem hoſtilem: & dum rectas cohortes ducemus, lectiſſimi quique noſtrum primi in hoſtem pergent: quaque via minus erit difficilis, hac quælibet cohors incedet. Ne quidem in relicta inter cohortes noſtras interualla procliue hoſti erit irrumpere, quum ex vtraque parte conſtitutæ ſint cohortes: nec erit procliue, cohortem rectam accedentem perrumpere. C Quod ſi cohors aliqua laborabit, opem feret proxima: & ſi qua poterit ex cohortibus in verticem euadere, tum vero qui ſubſiſtat amplius ex hoſtibus, futurus eſt nemo. His comprobatis, rectæ cohortes inſtructæ ſunt. Et Xenophon à latere dextro ad læuum pergens, hæc habuit ad milites verba: HI, quos cernitis, milites, ſoli nobis adhuc impedimento ſunt, quominus iſtic ſimus, quo iamdudum magno ſtudio tendimus. Eos nobis, ſi quo modo poſſimus, vel crudos deuorandos arbitror. D Poſteaquam ſuo quiſque loco conſtitit, explicata in rectas cohortes acie grauis armaturæ cohortes xxc circiter fuere, diſtributis in cohortem quamlibet centenis fere militibus. Cetratos & ſagittarios, trifariam diuiſos, partim extra læuum cornu, partim extra dextrum, partim in acie media collocarunt. Turmæ ſingulæ propemodum ſexcentos habebant. Secundum hæc imperant duces, vt milites Deos implorarent. Id vbi factum, inchoato pæane procedunt. E Cheriſophus & Xenophon cũ iis, quos ſecum habebant, cetratis, ita pergebāt, vt extra phalangem hoſtilē eſſent. Quos vbi vidiſſent hoſtes, * & ipſi contra perrexere: quumq. partim verſus latus dextrũ, partim ſiniſtrum, ſe ſcidiſſent, mediam aciem, magna ex parte vacuā reliquere. Heic * quum inſtructi Arcadico more cetrati, quibus Æſchines Acarnā præerat, hoſtes ſe duas in partes ſcindere conſpexiſſent, quod eos exiſtimarent fugere, totis viribus currebāt.

Marginalia: Xenophontis conſiliũ de inuadēdis Colchis. — Quæ ſententia ſit lectionis in margine poſitæ, quære in Notis. Vel ita reddi poteſt: Heic quum cetrati, qui Arcadico erant in agmine, quib. &c.

Quo factum, vt hi primi in montẽ euaderent. Subſequebantur hos grauis armaturę copiæ Arcadicæ, quibus Cleanor Orchomenius præerat. Hi poſteaquam currere cœperunt, non cõſtiterunt amplius hoſtes, ſed alius alio terga dederunt. Græci conſcenſo mõte, multis in vicis caſtra locarũt, in quibus magna erat commeatus copia. Et in ceteris quidem nihil erat, quod admirationẽ ipſorum mereretur: tantum illic erãt aluearia permulta, de quibus quotquot ex militibus fauos comedebant, omnes ad inſaniam redigebantur, & vomebant, & abſceſſus per inferiora fiebat, & rectus qui ſtare poſſet, erat nemo. Qui parum ederant, admodum ebriis erant ſimiles: qui multũ, furioſis: nonnulli etiam morientibus. Quãobrem ita multi iacebant, ac ſi ſtrages accidiſſet: & magna erat in exercitu militum triſtitia. Poſtridie nemo mortuus erat, ſed eadem prope hora priſtinum ad ſtatum mentis redibant. Die tertio & quarto, tanquam ſi pharmacum hauſiſſent, ſurgebãt. Inde caſtris alteris paraſangas VII progreſſi, ad mare veniunt, & ad vrbem Græcam, Trapezuntem, frequentem incolis, ad Põtum Euxinum, coloniam Sinopenſium, in regione Colchorum ſitam. Heic dies fere XXX Colchorum in agris commorati, prędas è regione Colchorum agebant. Forum in exercitu rerum venalium Trapezuntij ſuppeditabant, exceptoſque Græcos hoſpitalibus muneribus donabant: bobus, farina, vino. Iidem cum eis nomine Colchorum finitimorum, qui plerique habitabant in planicie, tranſigebant: à quibus itidem hoſpitalia dona miſſa ſunt, quę magna ex parte boues erant. Secundum hæc ſacrificium voto nuncupatum parant, & boues ad eos adlati ſunt, qui ſufficerent ad mactandas Ioui Seruatori & Herculi victimas, quibus gratam animi ſignificationem declararent, quod ipſis duces itineris extitiſſet: itidemque diis ceteris vota ſunt nuncupata. Præterea ludos gymnicos illo ipſo in monte inſtituerunt, in quo caſtra habebant. Dracontium vero Spartanum, (qui puer adhuc in exſilium abierat, quum puerum falcato gladiolo cæſum imprudens interfeciſſet,) legerunt; vt curam curſus haberet, ac ludis præeſſet. Poſteaquam ſacrificatum, Dracontio pelles dabant: ſimul eo duceret iubebant, vbi curſus ſpatium deſignaſſet. Ille vero locum, in quo forte conſtiterant, demõſtrans: Hic tumu-
» lut, inquit, ad currendum aptiſſimus eſt,
» quacunq. tandem parte quis currere velit.

Mellis Colchici natura venenata.

Trapezuntij Græcos hoſpitaliter excipiunt.

A καὶ οὗτοι πρῶτοι ἐπὶ τὸ ὄρος ἀναβαίνουσι. συνεφείπετο δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν ὁπλιτικὸν, ὧν ἦρχε Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος. οἱ δὲ πολέμιοι, ἐπεὶ ἤρξαντο θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτράπετο. οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν πολλαῖς κώμαις, καὶ τὰ ἐπιτήδεια δὲ πολλὰ ἐχούσαις. καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν ἦν ὅ,τι καὶ ἐθαύμασαν· τὰ δὲ σμήνη πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν, πάντες ἄφρονές
B τε ἐγίγνοντο, καὶ ἤμουν, καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς, καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι· ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες, σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν· οἱ δὲ πολὺ, μαινομένοις· οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν. ἔκειντο δὲ οὕτω πολλοὶ, ὥσπερ τροπῆς γεγενημένης, καὶ πολλὴ ἦν ἡ ἀθυμία. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς, ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτήν που ὥραν ἀνεφρόνουν· τρίτῃ δὲ καὶ τετάρτῃ ἀνίσταντο, ὥσπερ ἐκ φαρμα-
C κοποσίας. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν δύο σταθμοὺς, ἑπτὰ παρασάγγας, καὶ ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων ἀποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τριάκοντα, ἐν ταῖς τῶν Κόλχων χώραις. * καὶ ἐντεῦθεν μὲν ἐληΐζοντο τὴν Κολχίδα. ἀγορὰν δὲ παρεῖχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ Τραπεζούντιοι, καὶ ἐδέξαντό τε τοὺς Ἕλληνας, καὶ ξένια ἔδοσαν, βοῦς, καὶ ἄλ-
D φιτα καὶ οἶνον. συνδιεπράττοντο δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων τῶν ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούντων. καὶ ξένια καὶ παρ' ἐκείνων [ἦλθον * πλέον βόες. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν θυσίαν, ἣν εὔξαντο, παρεσκευάζοντο. ἦλθον δὲ αὐτοῖς ἱκανοὶ] βόες ἀποθῦσαι τῷ Διὶ τῷ Σωτῆρι, καὶ τῷ Ἡρακλεῖ, ἡγεμόσυνα. καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ θεοῖς
E ηὔξαντο. ἐποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ἐν τῷ ὄρει, ἔνθα περ ἐσκήνουν. εἵλοντο δὲ Δρακόντιον Σπαρτιάτην (ὃς ἔφυγε παῖς ὢν οἴκοθεν, παῖδα ἄκων κατακτανὼν, ξυήλῃ πατάξας) δρόμου τε ἐπιμεληθῆναι, καὶ τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι. ἐπειδὴ δὲ ἡ θυσία ἐγένετο, τὰ δέρματα παρέδοσαν τῷ Δρακοντίῳ, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον, ὅπου τὸν δρόμον πεποιηκὼς εἴη. ὁ δὲ, δείξας ὅπου περ ἑστηκότες ἐτύγχανον, οὗτος ὁ λόφος, ἔφη, κάλλιστος τρέχειν, ὅπου ἂν τις βούληται.

καὶ ἐνταῦθα ὁρμώμενοι ἐλῄζοντο

πλεῖστα; βόες.

A πῶς οὖν, ἔφασαν, δυνήσονται παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτω; ὁ δὲ εἶπεν, μᾶλλόν τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών. ἠγωνίζοντο δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλεῖστοι, δόλιχον δὲ Κρῆτες πλείους ἢ ἑξήκοντα ἔθεον· πάλην δὲ, καὶ πυγμὴν, καὶ * παγκράτιον, καλὴ θέα ἐγένετο. πολλοὶ γὰρ κατέβησαν, καὶ ἅτε θεωμένων τῶν ἑταίρων, πολλὴ φιλονεικία ἐγίγνετο. ἔθεον δὲ καὶ ἵπποι, καὶ ἔδει αὐτοὺς κατὰ τοῦ πρανοῦς ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ, ἀναστρέψαντας πάλιν ἄνω, πρὸς τὸν βωμὸν * ἥκειν. καὶ κάτω μὲν οἱ πολλοὶ ἐκυλινδοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι. ἔνθα πολλὴ κραυγὴ, καὶ γέλως, καὶ παρακέλευσις ἐγίγνετο αὐτῶν.

...πον ἕτεροι, ἢ καλὴ

ἄγειν.

B

At qui poterunt, reſpondēt illi, tam aſpero & ſyluis denſo loco lucta congredi? Nimirum is, ait, qui collapſus fuerit, vehemētius dolebit. Itaque decertarunt in ſtadio pueri, maxima ex parte captiui: * dolichum Cretenſes plures, quam LX currebant: lucta, cæſtu, pācratio exercebātur alij: & ſpectaculum ſane pulchrum erat. Nam multi in certamen deſcendebant, &, vt fieri conſueuit, ſpectantibus ſodalibus, magna erat ex æmulatione contentio. Decurrebāt etiam equi, quibus inſidentes oportebat in mare per loca decliuia prouectos, ita deinde ſurſum reuertēdo ad aram accedere. Ac deorſum quidem permulti deuoluebantur, ſurſum vero ad loca valde ardua vix equi lento gradu pergebant. Erat heic hominum ingens & clamor, & riſus, & cohortatio.

Eſt hoc nomen curriculi, cuius ſpatium ad xxiiij ſtadia extendebatur: auctore Suida.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Πέμπτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER QVINTVS.

C ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, καὶ ὡς ἐπὶ Τραπεζοῦντα πόλιν Ἑλληνίδα ἀφίκοντο, [καὶ ὡς ἀπέθυσαν, ἃ εὔξαντο σωτήρια θύειν, ἔνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἥκοιντο,] ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες, ἐβουλεύοντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας. ἀνέστη δὲ πρῶτος Ἀντιλέων Θούριος, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος, καὶ βαδίζων, καὶ τρέχων, καὶ τὰ ὅπλα φέρων, καὶ ἐν τάξει ἰὼν, καὶ φυλακὰς φυλάττων, καὶ μαχόμενος· ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη, παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν, καὶ ἐκταθεὶς ὥσπερ Ὀδυσσεὺς, καθεύδων ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, ἀνεθορύβησαν, ὡς εὖ λέγοι

D

HACTENVS expoſuimus hoc commentario, quas Græci res in expeditione, qua cum Cyro adſcenderant, geſſerint: quæ item geſta in itinere fuerint, donec mare, quod Pōto EVxino adiacet, adtigerunt: & quo pacto ad vrbem Græcam, Trapezuntē, peruenerint: & quo modo ſacra perfecerint, quæ votis pro ſalute cōceptis facturos ſe promiſerant, vbi primū pacatam in regionem adpuliſſent. Deinceps quum cōueniſſent, de itinere reliquo deliberabāt. Et Antileon Thurius primus ſurgens, in hanc ſententiā loquutus eſt: Equidem, cōmilitones, iam defatigat⁹ ſum colligendis vaſis, eundo, currēdo, ferendis armis, ordinibus obſeruādis, obeundis excubiis, pugnando. Itaque cupio laboribus his liberatus, quando ad mare peruenimus, deinceps nauigare: & * Vlyſſis exemplo porrectus, dormiendo in Græciam adpellere. Quæ quum milites audiiſſent, ſtrepitu excitato, recte hominem dicere ſignificabāt.

Homerus lib. Vlyſſea xiij.

Præterea repetebat eadem alius, adeoque omnes qui aderant. Poſt hæc Cheriſophus ſurgens: Amicum, inquit, Anaxibium hoc tempore nauarchũ habeo, milites. Quamobrem ſi me ablegaueritis, arbitror me cũ triremib. & nauigiis, quæ vos vectura ſint, rediturum. Vos quia nauigare decreuiſtis, exſpectate, donec rediero: & redibo quam celerrime. His milites cum voluptate auditis, vt quam celerrime nauigio diſcederet, decreuere. Poſt hunc ſurrexit Xenophon, & in hãc ſententiã verba fecit: Mittitvr ad nauigia Cheriſophus, & nos eum heic opperiemur. Quamobrem quidquid fieri rerum noſtrarum ratio poſtulat, dum heic commoramur; equidem vobis exponam. Primum copia commeatus ex hoſtico paranda nobis erit. Quippe nec forũ hoc nobis ſufficit, nec quo emamus aliquid, in promtu nobis eſt, extraquã paucis: & ipſa hæc regio nobis eſt infeſta. Quare periculum erit, ne multi pereant, ſi vel negligenter, vel non ſatis caute ad parandum commeatum perrexeritis. Mea quidẽ ſententia eſt, per excurſiones commeatum parandũ eſſe: ceteroqui minime ob vagãdum, vt ſaluti veſtræ conſulatur: adeoq. curam commeatus noſtrã eſſe debere. Quæ quum ita decreta eſſent: Audite, inquit, etiam hæc. Prædatum nonnulli veſtrum exituri ſunt. Quaprropter arbitror, optime nos facturos; ſi is, qui exiturus eſt, hoc ipsũ indicet: etiã quo pergat, ſignificet: vt & exeũtium, & in caſtris manentium numerum videamus; & vna cum ipſis noſmet paremus, ſi quidẽ ita res poſcat. Quod ſi etiam aliquando fuerit opportunum aliquibus opem ferri, vt ſciamus, quo ferendæ opis cauſſa pergendũ ſit. Præterea ſi quis min⁹ experientiũ aliquod adgredi facinus velit, vt ea res ad deliberationem noſtrã reuocetur; quibus erit dãda opera, vt eorum vires, quos illi adoriri cupiãt, exploratas habeamus. Quæ quum itidem milites ſciuiſſent: Hoc etiã velim cõſideretis, inquit, daturos operam hoſtes, vt prædas à nobis agant: & quidẽ iure nobis inſidiantur. Quippe nos ipſorum res habemus. Imminent quidẽ certe nobis. Quare mea quidem ſententia neceſſe eſt circa caſtra excubitores eſſe. Si ergo diuiſi in præſidiis & ſpeculis viciſſim erimus, minus nos venari hoſtes poterunt. Præterea videndũ vobis hoc quoque: Si certo conſtat, Cheriſophum cum ea nauium copia, quæ nobis ſufficiet, rediturum: nihil iis verbis opus fore, quæ quidem ego iam ſum prolaturus. Nunc quum illud incertum ſit, arbitror nobis operam dandam, vt ex hac ipſa regione naues comparemus. Nam ſi redeunte ipſo inſtructi à nauigiis erimus, maiorem eorum copiam habebimus, quibus ad nauigandum vtamur:

A καὶ * ἄλλως ταῦτα ἔλεγε, καὶ πάντες οἱ παρόντες. ἔπειτα Χειρίσοφος ἀνέστη, καὶ εἶπεν ὧδε· Φίλος μοι ἐστὶν, ὦ ἄνδρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ τυγχάνει. ἢν οὖν πέμψητέ με, οἴμαι ἂν ἐλθεῖν καὶ τριήρεις ἔχων, καὶ πλοῖα τὰ ὑμᾶς ἄξοντα. ὑμεῖς δὴ, ἐπείπερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετε ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἥξω δὲ ταχέως. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, ἥσθησάν τε καὶ ἐψηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τάχιστα. μετὰ τοῦτον B Ξενοφῶν ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Χειρίσοφος μὲν ἤδη ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δὲ ἀναμενοῦμεν. ὅσα οὖν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ, ταῦτα ἐρῶ. πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας. οὔτε γὰρ ἀγορά ἐστιν ἱκανὴ οὔτε * ὅτου ὠνησόμεθα, πάρεστιν, εἰ μὴ ὀλίγοις, ἥ τε χώρα πολεμία. κίνδυνος οὖν πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἢν ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως * πορεύωνται ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἀλλά μοι δοκεῖ σὺν C προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. ἄλλως δὲ μὴ πλανᾶσθαι, ὡς σώζησθε, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. ἔδοξε ταῦτα. ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε· ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν ἐκπορεύσονταί τινες. οἴμαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν εἰπεῖν τὸν μέλλοντα ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν μενόντων, καὶ συμπαρασκευάζωμεν ἐάν τι δέῃ· καὶ βοηθῆσαί τισιν ἂν καιρὸς ᾖ, εἰδῶμεν ὅποι δεήσει βοηθεῖν. καὶ ἄν D τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῇ τι ποιεῖν, συμβουλεύωμεν, πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν, ἐφ' οὓς ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. ἐννοεῖτε δὴ καὶ τόδε, ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις λῄζεσθαι, καὶ δικαίως ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν. ἔχομεν γὰρ τὰ ἐκείνων, ὑπερκάθηνται δὲ ἡμῶν. φύλακας δή μοι δοκεῖ δεῖν περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι. ἐὰν οὖν κατὰ μέρος E μερισθέντες φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἧττον δύναιντ' ἂν ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι. ἔτι τοίνυν τάδε ὁρᾶτε. Εἰ μὲν ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἥξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει, ὧν μέλλω λέγειν· νῦν δ', ἐπεὶ τοῦτ' ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρασκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἢν μὲν γὰρ ἔλθῃ ὑπαρχόντων ἐνθάδε, ἐν ἀφθονωτέροις πλευσούμεθα·

ἀγεῖς ταῦτα,

ὠνησόμεθα, εὐπορεία, εἰ μὴ

πορεύωνται

ἐὰν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ἐγὼ δ' ὁρῶ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα. εἰ οὖν αἰτησάμενοι παρὰ Τραπεζουντίων μακρὰ πλοῖα, κατάγοιμεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτά, τὰ πηδάλια παραλυόμενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν οὐκ ἀπορήσαιμεν κομιδῆς, οἵας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ ταῦτα. ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν καταγάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἕνεκα μένωσι, καὶ ναῦλον συνθέσθαι ὅπως ὠφελοῦντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἢν ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα, τὰς ὁδοὺς ἃς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκουμέναις πόλεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν. πείσονται * γὰρ καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ * βούλεσθαι ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι. ἐνταῦθα δὴ ἀνέκραγον, ὡς οὐ δέοι ὁδοποιεῖν. ὁ δὲ ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεψήφισε μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἑκούσας ἔπεισε ποιεῖν τὰς ὁδούς, λέγων, ὅτι θᾶττον ἀπαλλάξονται, ἢν εὔποροι γένωνται αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ Τραπεζουντίων, ᾗ ἐπέστησαν Δέξιππον * Λακωνικὸν περίοικον. οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλαβεῖν πλοῖα, ἀποδρὰς ᾤχετο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον. ἐν Θρᾴκῃ γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου τοῦ * Λακωνικοῦ. ἔλαβον δὲ καὶ τριακόντορον, ᾗ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος· ὃς ὁπόσα λαμβάνοι πλοῖα, κατῆγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα ἃ ἐπῆγον ἐξαιρούμενοι, φύλακας καθίστασαν, ὅπως σῶα εἴη· τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντο εἰς παραγωγήν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν, ἐπὶ λείαν ἐξῄεσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐνετύγχανον, οἱ δὲ καὶ οὔ. Κλεαίνετος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ τὸν ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπόν, αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν, ὥστε ἀπαυθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τούτου λαβὼν ὁ Ξενοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων, ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ φυλάττειν κατέλιπε τὸ στρατόπεδον. οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτε ἐκπεπτωκότες ἐκ τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι, καὶ ὑπερεκάθηντο ἐπὶ τῶν ἄκρων.

γὰρ ἐθελον- τεῖσθαι, τὸ βούλεσθαι ἡμῶν

Λάκωνα

Λάκωνος.

A ſin ille naues nullas adducat, his noſtris vtemur. Video autem frequenter hac nauigia præterire. Quamobrem ſi à Trapezuntiis naues longas poſtulabimus, & per has illa ſubducemus, ac detractis gubernaculis cuſtodiemus, donec tantum illorũ numerum habeamus, vt eis vehi poſſimus: nimirum vectura nobis haud defutura eſt talis, qualẽ nos requirimus. Quę quum decreta eſſent: conſiderandum & hoc, inquit, an æquum ſit, eos, quos cũ nauigiis ſubducturi ſumus, impenſa communi à nobis ali, quam quidem B diu noſtra cauſſa manſerint, atq. num etiam merces vecturæ ſit eis danda, vt pro opera nauata nobis vtili, & ipſi commodũ aliquod percipiant. His itidem comprobatis: Quod ſi, ait, perficere nequiuerimus vt nauigia tot habeamus, quot ſuffectura sũt: mea ſententia ciuitatibus maritimis imperandum erit, vt itinera quæ eſſe audimus difficilia, nobis muniant. Quippe parebũt nobis tum metu noſtri, tũ quod quamprimum nos diſcedere volẽt. Heic milites exclamant, non eſſe cur viæ muniantur. Xe C nophon quum eorum dementiam agnoſceret, nihil ſanxit: ſed vrbibus libenter adſentientibus vt vias ſtruerẽt perſuaſit. Aiebat enim, milites ſuos citius diſceſſuros, ſi quidem itinera faciliora redderentur. Acceperunt & L. remorum nauem à Trapezuntiis, cui Dexippum Laconem è Spartæ vicinia præficiebãt. Is neglecta capiendorum nauigiorum cura, cum naui extra Pontum profugit. Verum deinceps iuſto ſupplicio adfectus fuit. Nam quum apud Seuthem in Thracia neſcio quid rerum nouarum D moliretur, à Nicãdro Lacedæmonio eſt interfectus. Acceperunt & aliam XXX remorum nauem, cui Polycrates Atheniẽſis eſt pręfectus. Is quotquot naues caperet, ad caſtra ſubducebat. Poſtea merces, quæ illis vehebantur, eximebant milites, & cuſtodes conſtituebant, vt eæ ſaluæ dominis eſſent: nauigiis ad vectionẽ vtebãtur. Hoc ipſo tẽpore prædatũ exeunt Græci, quorũ alij præda potiebantur, alij non. Cleænetus vero, quum & cohortẽ ſuam, & quamdam aliam ad locum difficilem adduxiſſet; non E ipſe modo, ſed etiam pleraque militũ pars periit. Poſteaquam commeatus haberi amplius ita non poterat, vt eodẽ die milites in caſtra reuerterentur: Xenophon acceptis ducibus itinerũ à Trapezuntiis, dimidiam copiarũ partẽ in Drilas educit, reliquis caſtra cuſtodiẽda relinquit. Nã Colchi, quod ſedibus ſuis pulſi eſſent, cõferti magno numero in verticibus montium conſidebãt.

Dexippi perfidia, & eiuſdem pœna.

Et Trapezuntij non ducebant eos in agros, è quibus commeatum nullo negotio petere licuiſſet: quod illis hominibus amicitia coniuncti eſſent. Aduerſus Drilas perlubenter itinerũ duces erãt, quia læſi ab ipſis fuerant. Præterea loca hæc erant montuoſa, & acceſſu difficilia: & homines omniũ, qui Pontum inhabitant, bellicoſiſſimi. Drilæ poſteaquam Græcos in finibus videre, quæcumque loca poſſe capi ab hoſte putabant, iis incẽſis cedebant: neque quidquam haberi poterat, extra ſues, boues, iumenta alia, ſi quæ vim ignis effugiſſent. Vnum erat oppidum, quod Metropolim Drilarum adpellabant. in id vniuerſi confluxerant. Erat hoc profundo admodum alueo cinctum, & aditus vndique difficiles habebat. Quum autem cetrati ſtadiis V vel VI grauem armaturã curſu præceſſiſſent, traiecto alueo, & viſa ouium aliarumque rerum magna copia, propius ad oppidum pergunt. Sequebãtur hos haſtati multi, qui & ipſi commeatus cauſſa exierant. Itaque omnes, qui tranſierant alueum, duũ millium numerum ſuperabant. Poſteaquam dimicando munitionem capere non poterant, quod & à foſſa lata, quam terra egeſta fecerant hoſtes, circumdabatur; & in egeſto aggere ſudes defixerant, & turres ligneas complures excitauerãt; iam de diſceſſu cogitabant, quum hoſtes eos à tergo adgrediuntur. Quare quum non poſſent abſcedere (quòd vni tantum deſcenſus in alueum ab oppido pateret) ad Xenophontem mittunt, qui grauis armaturæ militum dux erat. Nuntius oppidum quoddam ait eſſe, refertum copia rerum variarum. id neque capi ab ipſis poſſe, quod munitum eſſet: neque procliue nobis eſt inde recedere, partim quod in nos egreſſi dimicãt, partim quod abſceſſus ſit difficilis. Ea Xenophõ quum audiiſſet, ducto ad alueum milite, grauem armaturam ibi iubet in armis conſiſtere: ipſe cum ductoribus cohortium traiicit, ac num eſſet conſultius eos abducere, qui tranſierant, an grauem etiam armaturam ſpe capiundæ munitionis traiicere, cõſiderabat. Abductio non ſine multorum cæde fieri poſſe videbatur, & capi locum poſſe cohortium quoque ductores exiſtimabant. Adſentiebatur his Xenophon, fretus ſacrificiis. Nam pugnam quidem vates ſignificarãt, ſed profectionis tamen finem præclarum fore. Itaque cohortium ductores mittit, qui grauem armaturam traducerent: ipſe ſubſiſtebat, & cetratis omnibus vnum in locum collectis,

Græcorum aduerſus Drilas expeditio.

A οἱ δὲ Τραπεζούντιοι, ὁπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια ῥᾴδιον ἦν λαβεῖν, οὐκ ἦγον. φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν. εἰς τοὺς Δρίλας δὲ προθύμως ἦγον, ὑφ' ὧν κακῶς ἔπασχον, εἰς χωρία τε ὀρεινὰ καὶ δύσβατα, καὶ ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν τῇ [ἄνω * χώρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὁποῖα τῶν χωρίων τοῖς Δρίλαις ἁλώσιμα ἐδόκει εἶναι, ἐμπιπράντες ἀπῄεσαν· οὐδὲν δὲ ἦν λαβεῖν εἰ μὴ ὗς καὶ βοῦς, ἢ ἄλλο τι κτῆνος τὸ πῦρ διαπεφευγός. B ἓν δὲ ἦν χωρίον, ὁ Μητρόπολις αὐτῶν ἐκαλεῖτο· εἰς τοῦτο πάντες συνερρυήκεσαν. περὶ δὲ τοῦτο ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα, καὶ πρόσοδοι χαλεπαὶ πρὸς τὸ χωρίον. οἱ δὲ πελτασταὶ προδραμόντες στάδια πέντε ἢ ἓξ τῶν ὁπλιτῶν, διαβάντες τὴν χαράδραν, ὁρῶντες πρόβατα πολλὰ, καὶ ἄλλα χρήματα, προσέβαλλον πρὸς τὸ χωρίον. συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ, οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξωρμημένοι. ὥστε ἐγένοντο οἱ διαβάντες πλείους, ἢ εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους. C ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὸ χωρίον, (καὶ γὰρ τάφρος ἦν περὶ αὐτὸ εὐρεῖα ἀναβεβλημένη, καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς, καὶ τύρσεις * πολλαὶ ξύλιναι πεποιημέναι) ἀπιέναι ἤδη ἐπεχείρουν· οἱ δὲ ἐπέκειντο αὐτοῖς. ὡς δ' οὐκ ἐδύναντο * ἀπελθεῖν (ἦν γὰρ ἐφ' ἑνὸς ἡ κατάβασις ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν χαράδραν) πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα, ὃς ἡγεῖτο τοῖς ὁπλίταις. ὁ δ' ἐλθὼν, λέγει ὅτι ἐστὶ χωρίον χρημάτων D πολλῶν μεστόν. τοῦτο οὔτε λαβεῖν δυνάμεθα· ἰσχυρὸν γάρ ἐστιν· οὔτε ἀπελθεῖν ῥᾴδιον. μάχονται γὰρ ἐπεξεληλυθότες, καὶ * ἡ ἄμφοδος χαλεπή. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαράδραν, τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐκέλευσε θέσθαι τὰ ὅπλα· αὐτὸς δὲ διαβὰς σὺν τοῖς λοχαγοῖς, ἐσκοπεῖτο πότερον εἴη κρεῖττον ἀπάγειν καὶ τοὺς διαβεβηκότας, ἢ καὶ τοὺς ὁπλίτας διαβιβάζειν, ὡς ἁλόντος ἂν τοῦ E χωρίου. ἐδόκει γὰρ τὸ μὲν ἀπάγειν οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νεκρῶν, ἑλεῖν δ' ἂν ᾤοντο καὶ οἱ λοχαγοὶ τὸ χωρίον· καὶ ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε, τοῖς ἱεροῖς πιστεύσας. οἱ γὰρ μάντεις ἀποδεδειγμένοι ἦσαν, ὅτι μάχη μὲν * εἴη, τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου. καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς πέμπει διαβιβάσοντας τοὺς ὁπλίτας, αὐτὸς δ' ἔμενεν ἀναχωρίσας ἅπαντας τοὺς πελταστάς,

πυκναὶ

ἀποτρέχειν

ἄφοδος

ἔσται

A καὶ οὐδένα εἴα ἀκροβολίζεσθαι. ἐπεὶ δ' ἧκον οἱ ὁπλῖται, ἐκέλευσε τὸν λόχον ἕκαστον ποιῆσαι τῶν λοχαγῶν, ὡς ἂν κράτιστα οἴηται ἀγωνιεῖσθαι. ἦσαν γὰρ οἱ λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων, οἳ πάντα τὸν χρόνον ἀλλήλοις περὶ ἀνδραγαθίας ἀντεποιοῦντο. καὶ οἱ μὲν λοχαγοὶ ταῦτα ἐποίουν· ὁ δὲ τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρήγγελλε διηγκυλισμένους ἰέναι, ὡς ὁπόταν σημήνῃ, ἀκοντίζειν δεήσον· καὶ τοὺς τοξότας ἐπιβεβλῆσθαι ἐπὶ ταῖς νευραῖς, ὡς ὁπόταν σημήνῃ, τοξεύειν δεήσον· καὶ τοὺς γυμνῆτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας. καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι. B ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκεύαστο, καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ ὑπολοχαγοί, καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χείρους εἶναι, πάντες παρατεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλους μὲν συνεώρων· * μηνοειδὴς (*margin:* μηνοειδὴς) γὰρ ἦν ἡ παράταξις διὰ τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν, καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο, C καὶ ἅμα γε τῷ Ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν, καὶ ἔθεον δρόμῳ οἱ ὁπλῖται. καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι, πλεῖστοι ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι. ἦσαν δὲ οἳ καὶ πῦρ προσέφερον. ὑπὸ δὲ πλήθους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ πολέμιοι τά τε σταυρώματα, καὶ τὰς τύρσεις· ὥστε Ἀγασίας * Στυμφάλιος καὶ Φιλόξενος Πελληνεύς, καταθέμενοι τὰ ὅπλα, ἐν χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἷλκε, D καὶ ἄλλος ἀναβεβήκει, καὶ ἡλώκει τὸ χωρίον ὡς ἐδόκει. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰσδραμόντες ἥρπαζον ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο. ὁ δὲ Ξενοφῶν στὰς κατὰ τὰς πύλας, ὁπόσους ἐδύνατο, κατεκώλυσε τῶν ὁπλιτῶν ἔξω. πολέμιοι γὰρ ἄλλοι ἐφαίνοντο ἐπ' ἄκροις τισὶν ἰσχυροῖς. οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου μεταξὺ γενομένου, κραυγὴ ἐγίγνετο ἔνδον, καὶ ἔφευγον, οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἃ ἔλαβον, τάχα δέ τις καὶ τετρωμένος· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς ἀμφὶ τὰ θύρετρα. καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτοντες, ἔλεγον, ὅτι ἄκρα τίς ἐστιν ἔνδον, καὶ οἱ πολέμιοι E πολλοί, οἳ παίουσιν ἐκδεδραμηκότες * τοὺς ἀνθρώπους. ἐνταῦθα ἀνειπεῖν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν κήρυκα, ἰέναι εἴσω τὸν βουλόμενον τι λαμβάνειν. καὶ * ἐφέροντο εἴσω πολλοί, καὶ νικῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας οἱ * εἴσω ὠθούμενοι, καὶ κατακλείουσι τοὺς πολεμίους πάλιν εἰς τὴν ἄκραν.

Marginal notes: Στυμφάλιος κατατιθέμενος τ. ὅ. ἐ. χ. μ. ἀνέβη, — τοὺς ἔνδον αὐτ. — ἵεντο εἴσω — εἰσωθούμενοι,

neminē eorum velitatione aduerſus hoſtē vti permittebat. Poſteaquam grauis armaturæ milites aduenissent, eo modo cohortium ductores ſingulos inſtruere cohortē ſuam iuſſit, quo ſe quam optime dimicaturos exiſtimarent. Nam prope à ſe inuicem aberant illi ductores cohortium, inter quos hoc toto tempore de virtute certamen fuerat. Faciebant imperata præfecti cohortiū, quum interea Xenophon cetratos prehenſis iaculorum amentis progredi iubet, vt poſteaquam ſignum ipſe dediſſet, iacula vibrarent: itidemque ſagittarios cum ſagittis neruo impoſitis, vt ipſo ſignum dāte ſagittas emitterent: velites denique pelles ſuas lapidibus refertas habere iuſſit. Miſit etiā quoſdam idoneos homines, qui hæc vt fierent, curarēt. Poſteaquam omnia recte cōparata erant, & cohortium ductores, & horum legati, & alij, qui ſe nihilo volebāt his deteriores haberi, vniuerſi iam in acie diſpoſiti ſtabant, ſeque mutuo intuebantur. Et erat ſane acies ob loci rationem iucūda ſpectatu. Deinde inchoato pæane, clangēteque tuba, Martium milites clamorē tollunt, ac grauis armaturæ pedites curſu in hoſtem tendūt. Simul etiam tela, haſtæ, ſagittæ, fundarū iacula, quamplurimi è manibus miſſi lapides torquebantur. Ignem quoque nonnulli admouebant. Hoſtes ob telorum multitudinem, & ſepta lignea & turres relinquunt. quo factum, vt Agaſias Stymphalius, & Philoxenus Pellenenſis, poſitis armis, ſola induti tunica adſcenderent, atque alius aliū adtraheret, quum non nemo iam aſcendiſſet. Ita captū erat oppidum, vti quidem videbatur. Et cetrati cum velitibus irrumpentes curſu, quod quiſque poterat, rapiebāt. Xenophon interea ſtabat ad portas & grauis armaturæ milites, quoſcumq. poterat, arcebat ingreſſu. Nam hoſtes alij munitis in iugis conſpiciebantur. Nec magno interiecto temporis ſpatio clamor intus exſtitit, fugientibus aliis cum iis rebus, quas ceperant, nonnullis etiam vulneratis: adeoque magnus ad portas protrudentiū ſeſe impetus erat. Qui elabebantur interrogati, aiebant arcē quamdā interiorē eſſe, ac magnam hoſtium multitudinē, quę excurſione facta milites ingreſſos cæderet. Heic Xenophō proclamare Tolmidē præconem iuſſit, vt quicumque ſpoliorum aliquid capere vellet, ingrederetur. Tū vero permulti cum impetu irruebant, eoque factum, vt qui alios propellendo intro tenderent, erumpentes ex arce ſuperarent. Ita rurſus hoſtes ab eis in arcem concludūtur,

Marginal note: Metropolis Drilarum à Græcis capitur.

diripientibus Grecis, ac ſecum exportantibus omnia, quæcumque extra arcem reperiebantur. Grauis autem armaturæ milites partim ad oppidi ſeptum, partim ad viam illam, quę tendebat in arcem, ſubſiſtebant. Interea Xenophō cum ductoribus cohortium conſiderabat, ecqua ratione capi arx poſſet. Nam id ſi fieret, ſalutem certā conſequuturi erant: ceteroqui per futurus difficilis abſceſſus videbatur. Hac in conſideratione dum verſarentur, viſum eſt eum locum plane capi non poſſe. Quapropter ad diſceſſum ſeſe parabāt, ac ſinguli palos ſibi proximos dituebant, emiſſis * invtilibus, vt prædas agerent, cum grauis armaturæ maxima parte: retinentibus penes ſe cohortiū ductoribus eos quibus quiſque fidebat. Poſteaquam abſcedere cœperūt, cōplures in eos ex arce irruebāt, cratibus & haſtis, & tibiarum tegumentis, & galeis Paphlagonicis armati. Horum alij domos conſcēdebant ex vtraque viæ parte ſitas, quæ ad arcē tendebat. Quo factum, vt tutum non eſſet eos ad portas in arcem ducentes perſequi. Quippe tigna ingentia de ſuperioribus locis deiiciebant, vt par eſſet in manendo & diſcedēdo difficultas: præſertim quod nox etiam formidinem augeret, quæ tum ingruebat. Hoc modo pugnantibus, & quaſdam ad anguſtias redactis, Deus quiſpiam ſalutis apiſcēdæ rationem offert. Nam ſubito quædam ad dextram ſita domus exarſit, incertum cuius opera ſuccenſa. Hæc poſteaquam collapſa eſt, qui erāt in ædibus ad dextram ſitis, diffugiunt. Illud vbi Xenophon ex re fortuita animaduertiſſet, etiam ſuccēdi ſitas ad ſiniſtram domos iubet. Eæ quod eſſent ligneæ, celeriter exurebantur. Itaque hoſtes, qui has occuparant, & ipſi fuga dilabebantur. Soli iam moleſti erant illi, quos habebant à fronte. Nam perſpici palam poterat, futurū, vt hi Græcis exeuntibus, ac * deſcenſuris à tergo incumberēt. Heic Xenophon eis, quotquot extra telorum ictus erant, mandat, vt ligna loco inter ipſos & hoſtes medio comportarent. Ea quum ſatis multa iam congeſta eſſent, ſuccenſa ſunt. Etiam proximis vallo ædibus ignem iniiciebant, vt his rebus hoſtes diſtinerentur. Ita vix tandem ex hoc loco euadebant, igne inter ipſos & hoſtes excitato: quo & oppidum vniuerſum cum ædibus, turribus, ſeptis, rebuſque ceteris omnibus, arce ſola excepta, conflagrauit. Poſtridie Græci cum commeatu diſcedūt. Sed quia ſibi à deſcenſu verſus Trapezuntem metuebāt, (quod & pręceps & anguſtus eſſet,)

hoc eſt, calonibus ſarcinas vehentibus.

Difficilis Græcorum à Metropoli Drilarum abſceſſus.

Caſus fortuitus Xenophonti conſilium ſuppeditat... ſumminiſtrat.

Sequor lectionem marginis.

A καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς ἄκρας πάντα διηρπάσθη καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ἕλληνες· οἱ δ' ὁπλῖται ἔθεντο τὰ ὅπλα, οἱ μὲν περὶ * τὸ σταύρωμα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκραν φέρουσαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκόπουν, εἰ οἷόν τ' εἴη τὴν ἄκραν λαβεῖν. ἦν γὰρ οὕτω σωτηρία ἀσφαλής· ἄλλως δὲ παγχάλεπον ἐδόκει εἶναι ἀπελθεῖν. σκοπουμένοις δ' αὐτοῖς ἔδοξε παντάπασιν ἀνάλωτον εἶναι τὸ χωρίον. ἐνταῦθα παρεσκευάζοντο τὴν ἄφοδον, καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς καθ' αὑτοὺς B διῄρουν, καὶ τοὺς * ἀχρείους ἐφ' ἁρπαγὰς ἐξέπεμπον, καὶ τῶν ὁπλιτῶν τὸ πλῆθος· κατέλιπον δὲ οἱ λοχαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐπίστευεν. ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεξέθεον ἔνδοθεν πολλοί, γέρρα καὶ λόγχας ἔχοντες, καὶ κνημῖδας, καὶ κράνη Παφλαγονικά· καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς οἰκίας ἀνέβαινον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς εἰς τὴν ἄκραν φερούσης ὁδοῦ. ὥστ' οὐδὲ διώκειν ἀσφαλὲς ἦν αὐτοὺς κατὰ τὰς πύλας τὰς εἰς τὴν ἄκραν φερούσας. C καὶ γὰρ ξύλα μεγάλα ἐπερρίπτουν ἄνωθεν, ὥστε χαλεπὸν ἦν καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι· καὶ ἡ νὺξ φοβερὰ ἦν ἐπιοῦσα. μαχομένων δ' αὐτῶν καὶ ἀπορουμένων, θεῶν τις αὐτοῖς μηχανὴν σωτηρίας δίδωσιν. ἐξαπίνης γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν ἐν δεξιᾷ, ὅτου δὴ ἀνάψαντος. ὡς δ' αὕτη συνέπιπτεν, ἔφευγον οἱ ἀπὸ τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκιῶν. ὡς δ' ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν τοῦτο παρὰ τῆς τύχης, ἐνάπτειν ἐκέλευε καὶ τὰς ἐν ἀ- D ριστερᾷ οἰκίας. αἱ δέ, ξύλιναι ἦσαν· ὥστε καὶ ταχὺ ἐκαίοντο. ἔφευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκιῶν. οἱ δὲ κατὰ στόμα δὴ ἔτι μόνοι ἐλύπουν, καὶ δῆλοι ἦσαν ὅτι ἐπικείσονται ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τε καὶ * ἐκβάσει. ἐνταῦθα παραγγέλλει φορεῖν ξύλα ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ μέσον ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἱκανὰ ἤδη ἦν, ἐνῆψαν. ἐνῆπτον δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκωμα οἰκίας, ὅπως οἱ πολέμιοι ἀμφὶ ταῦτα ἔχοιεν. E οὕτω μόλις ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων ποιησάμενοι. καὶ κατεκαύθη πᾶσα ἡ πόλις, καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ τύρσεις, καὶ τὰ σταυρώματα, καὶ τἆλλα πάντα πλὴν τῆς ἄκρας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπῄεσαν οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια. ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν εἰς Τραπεζοῦντα (πρανὴς γὰρ ἦν καὶ στενή)

τὰ σταυρώματα.

φορτία ἄγοντας

καταβάσει.

fictis

ψάμενοι ἐνέδραν ἐποιήσαντο. καὶ ἀνὴρ Μυσὸς τὸ γένος, καὶ τοὔνομα τοῦτο ἔχων, τῶν Κρητῶν* λαβὼν τέτταρας ἢ πέντε, ἔμενεν ἐν λασίῳ χωρίῳ, καὶ προσεποιεῖτο τοὺς πολεμίους πειρᾶσθαι λανθάνειν. αἱ δὲ πέλται αὐτῶν* ἄλλη καὶ ἄλλη διεφαίνοντο, χαλκαῖ οὖσαι. οἱ μὲν οὖν πολέμιοι, ταῦτα διορῶντες, ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέδραν οὖσαν· ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ κατέβαινεν. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει ἱκανὸν ἤδη ὑπεληλυθέναι τῷ Μυσῷ, ἐσήμηνε φεύγειν ἀνὰ κράτος. καὶ ὃς ἐξαναστὰς φεύγει, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κρῆτες (ἁλίσκεσθαι γὰρ ἔφασαν τῷ δρόμῳ) ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ, εἰς ὕλην κατὰ τὰς νάπας κυλινδούμενοι ἐσώθησαν· ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων, ἐβόα βοηθεῖν· καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ, καὶ ἀνέλαβον τετρωμένον. καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδα ἀνεχώρησαν βαλλόμενοι οἱ βοηθήσαντες, καὶ ἀντιτοξεύοντές τινες τῶν Κρητῶν. οὕτως ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, πάντες σῷοι ὄντες. ἐπεὶ δὲ οὔτε ὁ Χειρίσοφος ἧκεν, οὔτε πλοῖα ἱκανὰ ἦν, οὔτε ἐπιτήδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει ἀπιτέον εἶναι. καὶ ἐς μὲν τὰ πλοῖα τούς τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ τῶν σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν· καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσβιβάσαντες, τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο. ἡ δὲ ὁδὸς ὡδοποιημένη ἦν. καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι εἰς Κερασοῦντα τριταῖοι, πόλιν Ἑλληνίδα, ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, Σινωπέων ἄποικον, ἐν τῇ Κολχίδι χώρᾳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα. καὶ ἐξέτασις ἐν τοῖς ὅπλοις ἐγένετο καὶ ἀριθμός, καὶ ἐγένοντο ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. οὗτοι ἐσώθησαν ἐκ τῶν ἀμφὶ τοὺς μυρίους. οἱ δὲ ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπό τε πολεμίων, καὶ χιόνος, καὶ εἴ τις νόσῳ. ἐνταῦθα διαλαμβάνουσι τὸ * διὰ τῶν αἰχμαλώτων γενόμενον ἀργύριον· καὶ τὴν δεκάτην, ἣν τῷ Ἀπόλλωνι ἐξεῖλον, καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοί, τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς. ἀντὶ δὲ Χειρισόφου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος, ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθηναίων θησαυρόν, καὶ ἐπέγραψε τό τε αὐτοῦ ὄνομα, καὶ τὸ Προξένου,

λαβὼν δέκα, ἐμ.

διῆπτε & διῆπτ

ἀπὸ τῶν

A fictis inſidiis hoſtem adgrediuntur. Myſus quidam & patria & nomine, ſecum adſumtis quatuor aut quinque Cretenſibus, in loco ex arboribus denſo ſubſidebat, ac dare ſe operam ſimulabat, vt iſtic clam hoſtibus eſſet. Horum peltæ, quæ eſſent æreæ, ab hac atq. illa parte dilucebant. Quæ quum hoſtes perſpicerent, tanquam inſidiæ iſtic laterent, metuebant ſibi: deſcendente interea exercitu noſtro. Eum Myſus vbi ſatis iam longe proceſſiſſe putabat, ſignum ſuis dabat, vt quantis poſſent viribus fugerent. B Itaque conſurgens cum aliis, quos ſecum habebat, fugam arripit. Cretenſes, quod futurum fuiſſe dicerent, vt curſu victi caperentur; de via ſe proripientes in ſyluam, perque ſaltus deuoluti, ſaluti ſuæ conſuluerunt. Myſus in ipſa via fugiebat, & clamando ſuorũ opem implorabat. Ferebant illi auxilium, ac vulneratum recipiebant. Quumque iaculis peterentur, cedendo pedem referebant; nonnullis Cretenſibus in hoſtem ſagittas viciſſim eiaculantibus. Ita factum, vt omnes ſalui C & incolumes ad caſtra reuerterentur. Et quia neque Cheriſophus redibat, neque nauium ſatis magna erat copia, neque capi alicunde commeatus deinceps poterat; viſum eſt, diſcedendum eſſe. Quapropter in nauigia, laborantes aduerſa valetudine, cum iis qui annum quadrageſimum exceſſerant, itemque pueros, mulierculas, vaſa, quorum vſus neceſſarius non erat, imponunt: commiſſa horum cura Phileſio & Sophæneto, qui maximi natu inter prætores erant. Ceteri pedites iter faciebant, D iampridem commode munita via. Quum triduum totum proficiſcendo conſumſiſſent, Ceraſuntem veniunt. Id oppidum Græcum eſt, ad mare ſitum, Sinopenſium in Colchide colonia. Dies heic decem ſubſtitere, quibus inſtituta luſtratione, cenſa ſunt militum octo millia, ſexcenti. Hi ex CCIↃↃ fere, ſalui euaſerant: quum reliqui partim per hoſtiles incurſiones, partim à niuibus, partim etiam morbo conſumti periiſſent. Ibidem pecuniam, quam ex captiuis redegerant, partiuntur: E atque etiam decumam, quam Apollini & Epheſiæ Dianæ exemerant, ita duces diſtribuunt; vt quilibet ipſorum hiſce diis aliquam partem eius adſeruaret. Cheriſophi loco Neoni Aſinenſi pars vna tradita eſt. Xenophon quum donatium Apollini confeciſſet, in theſaurum illud Athenienſium, qui Delphis eſt, conſecratum repoſuit: quum & ſuum, & Proxeni hoſpitis ſui,

Strategemate Græci vtuntur.

Græci in itinere pergunt.

Numerus Græcorum, qui ſalui euaſere.

Xenophontis religio.

qui cum Clearcho occubuerat, nomen inſcripſiſſet. Quod vero Dianæ dedicatum erat, id quo tempore cum Ageſilao ex Aſia in Bœotiam proficiſcebatur, apud Megabyzum æditũum Dianæ reliquit. Videbatur enim illo itinere aleam prœlij cum Ageſilao apud Coroneam ſubiturus. Itaque mandatum dedit, in hanc ſententiam: Si ſaluus ipſe euaſiſſet è prœlio, reſtituendam ſibi eſſe pecuniam ſacram: ſin aliquid humanitus ei accideret, Megabyzus illam Dianæ dedicaret, confecto donario, quod Deæ gratiſſimum fore arbitraretur. Poſtea vero, quum eſſet in exſilio Xenophon, ac iam Scilunte habitaret, quod oppidum à Lacedæmoniis propter Olympiam conditum erat; venit ad Olympiam ſpectandi gratia Megabyzus, ac depoſitum Xenophonti reſtituit. Eo recepto Xenophon, agrum illo loco Deæ mercatus eſt, qui Apollinis oraculo demonſtratus erat. Perlabitur eum agrum Sellenus amnis. Itidem apud Epheſum propter ædem Dianæ Epheſiæ Sellenus fluuius præterfluit. Vterque piſces habet, & conchas. Præter hæc in eo, qui ad Sciluntem eſt, agro, venari feras omnes, quæcumque indagando capiuntur, licet. Templum etiam, cum ara, de pecunia ſacra exſtruxit, ac poſt id temporis ſemper conſecratis fructuum agri decumis, ſacrum Deæ faciebat. Earum feriarum & municipes, & finitimi, tam viri quam feminæ, participes erant. Et ſumminiſtrat iis Dea, qui agitant conuiuia, farinas cum panibus, vino, pecunia, bellariis. Præterea partem eorum, quæ vel è paſcuis ſacris mactantur, vel venando capiuntur. Xenophontis enim, & ceterorum municipum filij ad celebritatem hanc venationem inſtituebant: quibus etiam viri ſe in venando adiungebant, qui vellent. Itaque partim ex agro ſacro, partim ex Pholoe apri, capreæ, cerui capiebantur. Locus ipſe qua in Olympiam Lacedæmone itur, ad ſtadia x x à Iouis Olympij fano abeſt. Idem & nemora complectitur, & montes refertos arboribus; vt in eis & ſues, & capræ, & oues, & equi ſatis paſtus habeant: quo fit, vt eorum, qui ad celebritatem hanc ſe conferunt, etiam iumenta abunde ſatientur. Propter fanum lucus eſt hortenſibus arboribus conſitus, in quo erant omnia, quæcumque poſteaquam maturuerunt, eſculenta ſunt. Fanum ipſum, vt paruum magni, ſimilitudinem Epheſini refert: itemque ſimulacrum, vt cupreſſinum, Epheſino aureo ſimile eſt.

Xenophontis exſiliũ.

Xenophontis in deligendo loco, qui Dianæ conſecraretur, induſtria.

A ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε· ξένος γὰρ ἦν αὐτοῦ. ὃ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, ὅτε ἀπῄει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοὺς ὁδὸν, κατέλιπε παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεωκόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει ἰέναι μετ' Ἀγησιλάου ἐν Κορωνείᾳ. καὶ ἐπέστειλεν, ἢν μὲν αὐτὸς σωθῇ, ἑαυτῷ ἀποδοῦναι· εἰ δέ τι πάθοι, ἀναθεῖναι, ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅ,τι οἴοιτο χαριεῖσθαι τῇ B Θεῷ. ἐπεὶ δ' ἔφυγε Ξενοφῶν, κατοικοῦντος ἤδη αὐτοῦ ἐν Σκιλλοῦντι, ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων * οἰκισθέντος παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν, ἀφικνεῖται Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν, θεωρήσων, καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαβὼν, χωρίον ὠνεῖται τῇ θεῷ, ὅπου ἀνεῖλεν ὁ Θεός. ἔτυχε δὲ διαῤῥέων διὰ τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελλινοῦς. καὶ ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος νεὼν C Σελλινοῦς ποταμὸς παραῤῥεῖ, καὶ ἰχθύες τε ἐν ἀμφοτέροις εἰσὶ, καὶ κόγχαι. ἐν δὲ τῷ * Σκιλλοῦντι χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων, ὁπόσα ἐστὶν ἀγρευόμενα θηρία. ἐποίησε δὲ καὶ ναὸν, καὶ βωμὸν, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου· καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ δεκατεύων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὡραῖα, θυσίαν ἐποίει τῇ Θεῷ. καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ οἱ * πρόσχωροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετεῖχον τῆς ἑορτῆς. * παρεῖχε δὲ ἡ Θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλφιτα, D ἄρτους, οἶνον [ἀργύρεια *, τραγήματα, καὶ τῶν θυομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηρευομένων δέ. καὶ γὰρ θήραν ἐποιοῦντο εἰς τὴν ἑορτὴν οἵ τε Ξενοφῶντος παῖδες, καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολιτῶν. οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων, καὶ ἡλίσκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χωρίου, τὰ δὲ ἐκ τῆς Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι. ἔστι δὲ ὁ τόπος, ᾗ ἐκ Λακεδαίμονος εἰς E Ὀλυμπίαν πορεύονται, ὡς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. ἔνι δ' ἐν τῷ * ἱερῷ τόπῳ καὶ ἄλση καὶ ὄρη δένδρων μεστὰ, ἱκανὰ καὶ σῦς καὶ * αἶγας καὶ οἶς τρέφειν, καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι. περὶ δ' αὐτὸν τὸν ναὸν ἄλσος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, ὅσα ἐστὶ τρωκτὰ, ὡραῖα. ὁ δὲ ναὸς, ὡς μικρὸς μεγάλῳ, τῷ ἐν Ἐφέσῳ εἴκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὡς κυπαρίσσινον χρυσῷ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ.

οἰκισθέντι

ἐν Σκιλλοῦντι

περίχωροι

παρεῖχε δὲ τοῖς σκ.

ἱερῷ δὲ λειμὼν ὁ ἄλση αἶγας καὶ βοῦς τρέφειν,

καὶ στήλη ἕστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματα ἔχουσα, ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. τὸν δὲ ἔχοντα καὶ καρπούμενον, τὴν μὲν δεκάτην καταθύειν ἑκάστου ἔτους, ἐκ δὲ τοῦ περιττοῦ τὸν ναὸν ἐπισκευάζειν. ἐὰν δέ τις μὴ ποιῇ ταῦτα, τῇ θεῷ μελήσει. ἐκ Κερασοῦντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο οἵπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ὁρίοις, πέμπουσιν εἰς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον, πρόξενον ὄντα τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες, πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ ὡς διὰ πολεμίας * πορεύονται τῆς χώρας. οἱ δ' εἶπον, ὅτι οὐ διήσοιεν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χωρίοις. ἐντεῦθεν λέγει Τιμησίθεος ὅτι πολέμιοι εἰσὶν αὐτοῖς οἱ ἐκ τοῦ ἐπέκεινα. καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλοιντο συμμαχίαν ποιήσασθαι. καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἧκεν ἄγων τοὺς ἄρχοντας. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, συνῆλθον οἵ τε τῶν Μοσσυνοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων. καὶ ἔλεγε μὲν Ξενοφῶν, ἡρμήνευε δὲ Τιμησίθεος· Ὦ ἄνδρες Μοσσύνοικοι, ἡμεῖς * διελθεῖν βουλόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα πεζῇ· πλοῖα γὰρ οὐκ ἔχομεν. κωλύουσι δὲ οὗτοι ἡμᾶς, οὓς ἀκούομεν ὑμῖν πολεμίους εἶναι. εἰ οὖν βούλεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμάχους, καὶ τιμωρήσασθαι εἴ τί ποθ' ὑμᾶς οὗτοι ἠδίκησαν, καὶ τὸ λοιπὸν ὑμῶν ὑπηκόους εἶναι τούτους. εἰ δὲ ἡμᾶς ἀφήσετε, σκέψασθε πόθεν αὖθις ἂν τοσαύτην δύναμιν λάβοιτε σύμμαχον. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ ἄρχων τῶν Μοσσυνοίκων, ὅτι καὶ βούλοιτο ταῦτα, καὶ δέχοιτο τὴν συμμαχίαν. ἄγετε δή, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν σύμμαχοι ὑμῶν γενώμεθα; καὶ ὑμεῖς * ποῖοί τε ἔσεσθε ἡμῖν συμπρᾶξαι περὶ τῆς διόδου; οἱ δ' εἶπον, ὅτι ἱκανοί ἐσμεν εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα [τὴν * τῶν ὑμῖν τε καὶ ἡμῖν πολεμίων, καὶ δεῦρο ὑμῖν πέμψαι ναῦς τε καὶ ἄνδρας, οἵτινες ὑμῖν συμμαχοῦνταί τε, καὶ τὴν ὁδὸν ἡγήσονται. ἐπὶ τούτοις πιστὰ δόντες, καὶ λαβόντες, ᾤχοντο· καὶ ἧκον τῇ ὑστεραίᾳ ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μονόξυλα, καὶ ἐν ἑκάστῳ τρεῖς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο ἐκβάντες, εἰς τάξιν ἔθεντο τὰ ὅπλα· ὁ δὲ εἷς ἔμενε. καὶ οἱ μὲν, λαβόντες τὰ πλοῖα, ἀπέπλευσαν· οἱ δὲ μένοντες * ἐξετάξαντο οὕτως. ἔστησαν ὥσπερ ἀνὰ ἑκατὸν μάλιστα * οἱ χοροί, ἀν-

πορεύσονται

ἠ[illegible]θῆναι

ἢ οἷοι ἔσεσθαι,

ἐξετάζοντο ὧν

Propter fanum pila erecta, quæ has litteras continet: FVNDVS DIANÆ SACER. Hoc qui poſſeſſor fruitur, quotannis cõſecrato decumam. de reliquo fanum ſartum tectum conſeruato. Si quis non fecerit, Dea vindex eſto. Poſt hæc à Ceraſunte, mari quidem ij, qui prius, vehebantur: ceteri terreſtri itinere pergebant. Poſteaquã Moſynœcorum fines adtigiſſent, Timeſitheum Trapezuntium ad eos mittunt, qui erat Moſynœcorum hoſpes. Per hunc interrogant, vtrum tamquam per pacatum, an hoſtilem agrum iter Græcis faciendum eſſet. Illi, quod munitionibus locorum fiderent, ſibi perinde fore reſpondent. Tum Timeſitheus narrat, eſſe his hoſtes illos, qui vlterius habitarent. Quare viſum eſt, hos eſſe de ineunda ſocietate belli adpellandos. Miſſus eſt igitur ad eos Timeſitheus, qui cum magiſtratibus gentis rediit. Poſteaquam aduenissent, ac iam tum Moſynœcorum magiſtratus, tum Græcorum prætores congreſſi eſſent; Xenophon hanc orationem habuit, interpretãte ipſius verba Timeſitheo: Cupimus nos, Moſynœci, pedeſtri itinere Græciam petere, quum à nauigiis deſtituamur. Verum impedimur ab iis, quos vobiſcum inimicitias exercere audimus. Quapropter, ſi voletis, licet iam vobis nos ſocios adiungere, licet iniurias, quibus vmquam vos illi adfecerunt, vlciſci: efficere denique, vt in poſterum veſtro illi imperio pareant. Quod ſi nos dimiſeritis, circumſpicite tandem, vnde tantum exercitum accepturi ſitis, qui vobis opitu-letur. Ad ea qui ſummum apud Moſynœcos magiſtratum gerebat, ita reſpondit: vt ſignificaret, & velle ſe hæc, & ſocietatem admittere. Tum Xenophon: Agite vero, ait, quanam in re noſtra vobis opus erit opera? itidem vos quid adiumenti nobis adferre poteritis ad hoc, vt tranſitus nobis concedatur? Nobis, inquiunt, virium ſatis eſt ad inuadendum ab altera parte illorum agrum, quos hoſtes communes habemus: ac nihilo ſequius huc ad vos tũ naues, tum milites mittemus, qui & auxilio vobis ſint, & viam commonſtrent. His conditionibus quum vtrimque data & accepta fides eſſet, ad ſuos abiere. Poſtridie cum ccc lintribus aderant, quibus ſingulis terni homines continebantur. Ex his duo de lintribus egreſſi, ad Græcorum aciem ſe adiungebant: vnus in nauigio manebat. Itaque ſumtis quidam lintribus, abnauigarunt. reliqui ſe hoc modo in aciem diſpoſuerunt. Stabant centuriatim tanquam chori,

Moſynœcorum natio.

oppoſitis ſibi ſeriebus, omnes inſtructi deſſis cratibus, ex alborum boum coriis, hederæ folij forma: dextra ſex cubitum tragulam tenebant: cuius anterior pars cuſpidem habebat, poſterior formam ligni pilarem. Tunicis ſupra genua induti erāt, quarum erat ea craſſities, quæ lineæ faſciæ, qua ſtragula veſtis conſtringitur. In capite coriaceas galeas, Paphlagonicis conſimiles geſtabant; quarum in medio ſpira tortilis erat, quam proxime tiaræ formam referēs. Habebāt & ſecures ferreas. Poſthæc quum vnus ex eis præcinuiſſet, ceteri omnes cum cantu incedebant ad numerum; perque Græcorum ordines & armatos progreſſi, recta tendebant in hoſtem ad caſtellum, quod expugnari facillime poſſe videbatur. Situm hoc erat ante oppidum, quod ipſi Metropolim adpellabant, & quo continebatur id, quod apud Moſynœcos ſummum erat de quo bellum inter ipſos gerebatur. Nam quolibet tempore, qui eo potirentur, ij ſe Moſynœcos vniuerſos in officio & poteſtate ſua retinere poſſe arbitrabantur. Atque hoc aiebant Grçcorum ſocij ab hoſtibus nullo iure teneri, qui eo, quod communitatis eſſet, occupato, aliena vſurparēt. Sequebantur hos Græci quidam, non ex ducum imperio, ſed prædæ cauſa. Hoſtes accedentibus noſtris, primum quieſcebāt. Quum autem prope à caſtello abeſſent, excurſione facta, in fugam eos vertunt, ac barbarorum complures; Græcorum, qui cum eis adſcenderant, nonnullos interficiunt: neque à perſequendo deſiſtunt, donec Græcos ſuis opem ferre viderent. Tum vero conuerſi diſcedebant, & præciſa interfectorum capita tum Græcis tum hoſtibus ſuis oſtentabant; ſimulque certo quodam modo cantantes, tripudiabant. Græci permoleſte ferebant, hoſtes audentiores eſſe factos; ac Græcos, qui ſe ſatis magno numero barbaris adiunxerant, fugiſſe. Neque enim hac tota in expeditione quidquam huiuſmodi commiſerant. Atque heic conuocatis Græcis Xenophon, in hanc ſententiam loquutus eſt:

Moſynœcorum, qui ſe cum Græcis coniunxerant, temeritas.

„ NON eſt, milites, cur animis deiectis, ob ea quæ acciderere, ſitis. Quippe non minus boni quam mali vobis contigit. Primum enim certo iam vobis conſtat, eos, qui futuri ſunt itineris noſtri duces, reabſe hoſtili eſſe in illos animo, quos itidem nos hoſtium loco, neceſſario ducimus. Deinde Græci noſtri, qui acie noſtra poſthabita, ſe barbaris adiunctos eadem putarunt gerere poſſe, quę nobiſcum perfecere, pœnas dederunt.

A τιστοιχοῦντες ἀλλήλοις, ἔχοντες γέρρα πάντες λευκῶν βοῶν δασέα, εἰκασμένα κιττοῦ πετάλῳ· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἑξάπηχυ, ἔμπροσθεν μὲν λόγχην ἔχον, ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ τοῦ ξύλου σφαιροειδές. χιτωνίσκους δὲ ἐνεδεδύκεσαν ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου. ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ κράνη σκύτινα, οἷάπερ τὰ Παφλαγονικά, κρωβύλον ἔχοντα κατὰ μέσον ἐγγύτατα τιαροειδῆ. εἶχον δὲ καὶ B σαγάρεις σιδηρᾶς. ἐντεῦθεν ἐξῆρχε μὲν αὐτῶν εἷς, οἱ δ᾽ ἄλλοι πάντες ᾄδοντες ἐπορεύοντο ἐν ῥυθμῷ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων, καὶ διὰ τῶν ὅπλων τῶν Ἑλλήνων, ἐπορεύοντο εὐθὺς πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐπὶ χωρίον, ὃ ἐδόκει ἐπιμαχώτατον εἶναι. ἔκειτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως, τῆς Μητροπόλεως καλουμένης αὐτοῖς, καὶ ἐχούσης τὸ ἀκρότατον τῶν Μοσσυνοίκων. καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦν. οἱ γὰρ ἀεὶ τοῦτ᾽ ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς πάντων Μο- C σσυνοίκων εἶναι. καὶ ἔφασαν τούτους οὐ δικαίως ἔχειν τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ὂν καταλαβόντας πλεονεκτεῖν. εἵποντο δ᾽ αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινές, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλ᾽ ἁρπαγῆς ἕνεκεν. οἱ δὲ πολέμιοι, *προϊόντων, τέως μὲν ἡσύχαζον· ἐπεὶ δ᾽ ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκδραμόντες τρέπονται αὐτούς, καὶ ἀπέκτειναν συχνοὺς τῶν βαρβάρων, καὶ τῶν συναναβάντων Ἑλλήνων τινὰς καὶ ἐδίωκον, μέχρις οὗ εἶδον τοὺς Ἕλληνας βοηθοῦν- D τας. εἶτα δὲ *ἐκτραπόμενοι ᾤχοντο. καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν, ἐπεδείκνυσαν τοῖς τε Ἕλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίοις· καὶ ἅμα ἐχόρευον, νόμῳ τινὶ ᾄδοντες. οἱ δ᾽ Ἕλληνες μάλα ἤχθοντο, ὅτι τούς τε πολεμίους ἐπεποιήκεσαν θρασυτέρους, καὶ ὅτι οἱ ἐξελθόντες Ἕλληνες σὺν αὐτοῖς ἐπεφεύγεσαν, μάλ᾽ ὄντες συχνοί· ὃ οὔπω πρόσθεν ἐπεποιήκεσαν *ἐν τῇ στρατιᾷ. E Ξενοφῶν δὲ συγκαλέσας τοὺς Ἕλληνας, εἶπεν·

Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν *ἀθυμήσετε ἕνεκα τῶν γεγενημένων. ἔστι γὰρ ὅτι καὶ ἀγαθὸν οὐ μεῖον τοῦ κακοῦ γεγένηται. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν ἡγεῖσθαι, τῷ ὄντι πολέμιοί εἰσιν οἷσπερ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη. ἔπειτα δὲ τῶν Ἑλλήνων οἱ *ἀφροντιστήσαντες τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως, καὶ ἡγησάμενοι ἱκανοὶ εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις *ταῦτα πράττειν, ἅπερ σὺν ἡμῖν, δίκην δεδώκασι.

προϊόντων,

ὑποτρεπόμενοι

ἐν τῇ στρατιᾷ.

θαυμάσητε

ἀμελήσαντες

ταὐτὰ

ὥστε αὖθις ἧττον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπολείψονται. ἀλλ' ὑμᾶς δεῖ παρασκευάσασθαι, ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὖσι τῶν βαρβάρων δόξετε κρείττους αὐτῶν εἶναι, καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε, ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι μαχοῦνται νῦν τε καὶ ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτως διέμειναν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ θύσαντες, ἐπεὶ ἐκαλλιερήσαντο, ἀριστήσαντες, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κατὰ ταυτὰ ταξάμενοι, ἐπορεύοντο τοὺς τοξότας μεταξὺ τῶν λόχων ὀρθίων ὄντων ἔχοντες, ὑπολειπομένους δὲ μικρὸν τοῦ στόματος τῶν ὁπλιτῶν. ἦσαν γὰρ τῶν πολεμίων οἱ εὔζωνοι, οἱ κατατρέχοντες τοῖς λίθοις ἔβαλλον. τούτους οὖν ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ οἱ πελτασταί. οἱ δ' ἄλλοι βάδην ἐπορεύοντο, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ οἱ βάρβαροι ἐτράπησαν, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς. ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι. τοὺς μὲν οὖν πελταστὰς ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι, καὶ ἐμάχοντο. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν οἱ ὁπλῖται, ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθὺς εἵποντο, διώκοντες ἄνω πρὸς τὴν Μητρόπολιν· οἱ δὲ ὁπλῖται ἐν τάξει εἵποντο. ἐπεὶ δ' ἄνω ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς Μητροπόλεως οἰκίαις, ἐνταῦθα δὴ οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πάντες γινόμενοι ἐμάχοντο, καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα μακρά, ὅσα ἀνὴρ φέροι μόλις, τούτοις ἐπειρῶντο ἀμύνεσθαι ἐκ χειρός. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ὁμόσε ἐχώρουν, ἔφυγον οἱ βάρβαροι, καὶ ἐντεῦθεν ἅπαντες ἔλιπον τὸ χωρίον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν, ὁ ἐν τῷ μόσσυνι τῷ ἐπ' ἄκρου ᾠκοδομημένῳ, ὃν τρέφουσι πάντες κοινῇ αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττοντα, οὐκ ἤθελεν ἐξελθεῖν, οὐδὲ οἱ ἐν τῷ* προτέρῳ αἱρεθέντι χωρίῳ· ἀλλ' αὐτοῦ σὺν τοῖς μοσσύνοις κατεκαύθησαν. οἱ δ' Ἕλληνες διαρπάζοντες τὸ χωρίον, εὕρισκον θησαυροὺς ἐν ταῖς οἰκίαις ἄρτων * νενημένων πατρίους περυσινῶν, ὡς ἔφασαν οἱ Μοσσύνοικοι· τὸν δὲ νέον σῖτον σὺν τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον. ἦσαν δὲ ζειαὶ αἱ πλεῖσται. καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεῦσιν εὑρίσκετο τεταριχευμένα, καὶ στέαρ ἐν τεύχεσι τῶν δελφίνων, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Μοσσύνοικοι, καθάπερ οἱ Ἕλληνες τῷ ἐλαίῳ. κάρυα δ' ἐπὶ

*προτέρῳ
*νενεμημένων

Quo fiet, vt deinceps minus ſint aciem noſtram deſerturi. Enimvero ſic vos paretis neceſſe eſt, vt tum ij barbari, qui amicitiam noſtram amplexi ſunt, præſtare vos ſibi ipſis ſtatuant, tum hoſtibus declaretis, non iam ipſos cum eiuſmodi viris prœlio congreſſuros, quales illi fuere, quos modo nullius ordinis obſeruātes ſunt adorti. Ita tum hoc die quum quieuiſſent, poſtridie facta re ſacra, & extis addicentibus, prandent, inſtructiſque cohortibus rectis, ac barbaris itidem ad ſiniſtram collocatis, pergunt; ſagittariis intra cohortes rectas receptis, qui aliquo tamen ex interuallo à grauis armaturæ peditum fronte abeſſent. Nam inter hoſtes expediti nonnulli excurrebant, & lapidibus noſtros petebant. Hos ſagittarij cum cetratis reprimebant. Ceteri milites gradatim procedebant, ac primo quidem ad eum ipſum locum, de quo pridie barbari, cum iis qui ſe ipſis adiunxerant, in fugam acti fuerant. Heic enim hoſtes acie inſtructa ſtabant. Suſtinebant cetratorum impetum barbari, contraque hos dimicabant: verum vbi grauis armatura prope iam ab ipſis aberat, terga dabant. Eos à tergo ſtatim cetrati, ſurſum ad Metropolim tendentes, perſequebantur: quum armatura grauis, ordine ſeruato, ſuccederet. Poſteaquam ſurſum ad ipſas vſque Metropolis domos peruentum eſſet, tum vero collecti hoſtes vniuerſi dimicabant, ac partim tragulas eiaculabantur, partim haſtas alias habebant, easque tanta craſſitie ac longitudine, vt vnus eas vix geſtare poſſet. His propulſare vim hoſtium comminus nitebantur. At vero quum Græci non modo nihil cederent, ſed etiam pergerent ad conferendum cum eis manus, fugam arripiunt barbari, ſtatimque vniuerſi oppidum deſerunt. Eorum rex, qui degebat * in turri lignea, loco editiſſimo exſtructa, in qua manentem, & agentem excubias, communibus impenſis omnes alunt, ex ea prodire nolebat, ac ne illi quidem, qui in caſtello prius capto erant: ſed vna cum ædibus ligneis exuſti fuere. Græci quum oppidum diriperent, aceruos panum more gentis * congeſtorum cumulate in ædibus inueniunt. Hi ſuperioris erant anni, quemadmodum aiebant Moſynœci. Frumentum hornum vna cum ipſo culmo conditum reperiunt, cuius maxima pars erat zea. Reperiebantur & delphinorum fruſta ſale condita, cum eorumdem in vaſis adipe; quo Moſynœci ſic vtebantur, vt Græci oleo. Superioribus in

Græci, victis Moſynœcis, Metropolim eorum capiunt.

Sic expono μόσσυνα, *quum Apollonius in II* δουράτεον πύργον *interpretetur.*

Sequor libros qui habent νενημένων, *hoc eſt,* σεσωρευμένων, *ut ait Heſychius,* … *quod idem* σωρεύειν *interpretatur.*

tabulatis nuces erant caſtaneæ, eæque craſſæ, nulla cum fiſſura. His elixando coctis, vt * plurimum panis loco veſcebantur. Vinum etiam reperiebatur, quod merum propter auſteritatem videretur acidum eſſe: dilutum vero, fragrans erat, ac dulce. Hoc loco Græci quum pranſi eſſent, vlterius pergebant; oppido Moſynœcis, qui pugnæ ſocij fuerant, tradito. Quæcumque autem oppida, quæ ab hoſtium partibus eſſent, alia præterirent; eorum acceſſu facillima, partim à ſuis deſerebantur, partim ſponte deditionem faciebant. Magna quidem eorum pars huiuſmodi erant. Diſtabant à ſe inuicem ſtadiis xxc, & nonnulla hoc vel maiore, vel minore ſpatio. Quod ſi clamorem tollerent, exaudiri ab oppido vno ad alterum vſque poterant. Tam edita erat, & concaua regio. Poſteaquam ad fœderatorum fines peruentum eſſet, oſtendebantur eis diuitum filij ſaginati, qui caſtaneis elixis nutriti eſſent; teneri admodum, & candidi, craſſitie ac longitudine propemodum pari, tergis vario colore diſtinctis, anterioribusque partibus vniuerſis pictura florida diſtinctis. Cupiebant & cum ſcortis, quæ Græci ſecum ducebant, palam conſueſcere. Nam hic illis mos erat. Omnes tam viri quam mulieres, colore erant candido. Atque hos cenſebant, qui huic expeditioni interfuere, maxime barbaros, inter omnes quorum ipſi fines peragraſſent; ac plurimum à moribus Græcorum diſſidentes. Nam in hominum turba perpetrabant ea, quæ homines in ſolitudine facere conſueuerunt, neque extra ſolitudinem vmquam auderent committere: rurſum ſi ſoli eſſent, perinde ſe gerebant, atque ſi cum aliis eſſent. Nam & ipſi ſecum ſoli colloquebantur, ridebant ſecum, tripudiabant vbicumque forte libitum fuiſſet ſubſiſtere, quaſi ſi aliis ſemet oſtentarent. Per hanc regionem Græci, tam hoſtilem quam pacatam, profecti, caſtris octauis ad Chalybes perueniunt. Erat ea natio non ampla, & Moſynœcorum imperio ſubiecta. Maxima pars gentis ſe ferro fodiendo alebat. Hinc ad Tibarenos perueniunt. Eorum ager multo magis erat campeſtris, & ad mare habebat oppida minus munita. Volebant hæc * duces adoriri, vt exercitus commodis quibuſdam potiretur. Itaque hoſpitalia munera, quæ à Tibarenis mittebantur, non recipiebant: ſed

Lectio marginis.

Moſynœci omnium maxime barbari.

Chalybum regio.

al. milites

A τῶν ἀνωγαίων ἦν πολλὰ τὰ πλατέα, οὐκ ἔχοντα διαφυὴν οὐδεμίαν. * τούτῳ, καὶ πλείστῳ σίτῳ ἐχρῶντο, * ἕψοντες. οἶνος δὲ εὑρίσκετο, ὃς ἄκρατος μὲν, ὀξὺς ἐφαίνετο εἶναι ὑπὸ τῆς αὐστηρότητος· κερασθεὶς δὲ, εὐώδης τε καὶ ἡδύς. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἀριστήσαντες ἐνταῦθα, ἐπορεύοντο εἰς τὸ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς συμμαχήσασι τῶν Μοσσυνοίκων. ὁπόσα δὲ καὶ ἄλλα παρῄεσαν χωρία τῶν σὺν τοῖς πολεμίοις ὄντων, B τὰ εὐπροσοδώτατα οἱ μὲν ἔλειπον, οἱ δὲ ἑκόντες προσεχώρουν. τὰ δὲ πλεῖστα τοιάδε ἦν τῶν χωρίων. ἀπεῖχον ἀλλήλων αἱ πόλεις στάδια ὀγδοήκοντα, αἱ δὲ πλεῖον, αἱ δὲ μεῖον. ἀναβοώντων δὲ ἀλλήλων συνήκουον εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως. οὕτως ὑψηλή τε καὶ κοίλη ἡ χώρα ἦν. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐν τοῖς * φιλίοις ἦσαν, ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν εὐδαιμόνων σιτευτοὺς, τεθραμμένους καρύοις ἑφθοῖς, ἁπα- C λοὺς καὶ λευκοὺς σφόδρα, καὶ οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ νῶτα, καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα ἐστιγμένους ἀνθέμιον. ἐζήτουν δὲ καὶ ταῖς ἑτέραις αἷς ἦγον οἱ Ἕλληνες, ἐμφανῶς συγγίνεσθαι· νόμος γὰρ ἦν σφίσιν οὗτος. λευκοὶ δὲ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες. τούτους ἔλεγον οἱ στρατευσάμενοι βαρβαρωτάτους διελθεῖν, καὶ πλεῖστον τῶν Ἑλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους. ἔν τε D γὰρ ὄχλῳ ὄντες, ἐποίουν ἅπερ ἄνθρωποι ἐν ἐρημίᾳ ποιήσειαν, ἄλλως δὲ οὐκ ἂν τολμῷεν. μόνοι τε ὄντες ὅμοια ἔπραττον, ἅπερ ἂν μετ' * ἄλλων ἰόντες. διελέγοντό τε ἑαυτοῖς, καὶ ἐγέλων ἐφ' ἑαυτοῖς, καὶ ὠρχοῦντο ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν, ὥσπερ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι. διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διά τε τῆς πολεμίας, καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμοὺς, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι ἦσαν, καὶ ὑπήκοοι τῶν E Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνούς. ἡ δὲ τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα, καὶ χωρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἧττον ἐρυμνά. καὶ οἱ * στρατηγοὶ ἔχρῃζον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν, καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναί τι. καὶ τὰ ξένια, ἃ ἧκε παρὰ τῶν Τιβαρηνῶν, οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ'

πύτις δὲ πλεῖστῳ ὡς σίτῳ

ἕψοντες δὲ ἄρτους ὀπτῶντες.

φίλοις

ἀλλήλων

στρατιῶται

ἔστ' ἐβουλεύσαντο,

A ἐπιμεῖναι κελεύσαντες * ἔστε βουλεύσαιντο, ἐθύοντο. καὶ πολλὰ καταθυσάντων, τέλος ἀπεδείξαντο οἱ μάντεις πάντες γνώμην, ὅτι οὐδαμῇ προσίοιντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας, ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποίκους, οἰκοῦντας ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ. μέχρις ἐνταῦθα ἐπέζευσεν ἡ στρατιά. πλῆθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μάχης ἄχρι

B εἰς Κοτύωρα, σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγγαι ἑξακόσιοι εἴκοσι, στάδιοι μύριοι ὀκτακισχίλιοι εἴκοσι· χρόνου πλῆθος, ὀκτὼ μῆνες. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τετταράκοντα καὶ πέντε. ἐν δὲ ταύταις πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, καὶ πομπὰς ἐποίησαν * κατὰ ἔθνος ἕκαστοι τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀγῶνας γυμνικούς. τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐλάμβανον, τὰ μὲν ἐκ τῆς Παφλαγονίας, τὰ δ' ἐκ τῶν χωρίων τῶν Κοτυωριτῶν. οὐ γὰρ παρεῖχον ἀγοράν, οὐδ' εἰς τὸ τεῖχος

κατ' ἰδίας ἕκαστοι

C τοὺς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο. ἐν δὲ τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρέσβεις, φοβούμενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν, τῆς τε πόλεως, (ἦν γὰρ ἐκείνων, καὶ * φόρους ἐκείνοις ἔφερον) καὶ περὶ τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον δῃουμένην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔλεγον (προηγόρει δὲ Ἑκατώνυμος, δεινὸς νομιζόμενος εἶναι λέγειν.) Ἔπεμψεν ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ τῶν Σινωπέων πόλις, ἐπαινέσοντάς τε ὑμᾶς, ὅτι νι-

φόρον

D κᾶτε Ἕλληνες ὄντες βαρβάρους, ἔπειτα δὲ καὶ συνησθησομένους, ὅτι διὰ πολλῶν τε καὶ δεινῶν, ὡς ἡμεῖς ἀκούομεν, πραγμάτων σεσωσμένοι πάρεστε. ἀξιοῦμεν δέ, Ἕλληνες ὄντες καὶ αὐτοί, ὑφ' ὑμῶν ὄντων Ἑλλήνων ἀγαθὸν μέν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδέν. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποτε ὑπήρξαμεν κακῶς ποιοῦντες. Κοτυωρῖται δὲ οὗτοι, εἰσὶ μὲν

E ἡμέτεροι ἄποικοι, καὶ τὴν χώραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώκαμεν, βαρβάρους ἀφελόμενοι. διὸ καὶ δασμὸν ἡμῖν φέρουσιν οὗτοι τεταγμένον, καὶ Κερασούντιοι, καὶ Τραπεζούντιοι ὡσαύτως. ὥσθ' ὅ,τι ἂν τούτους κακὸν ποιήσετε, ἡ Σινωπέων πόλις νομίζει πάσχειν. νῦν δ' ἀκούομεν ὑμᾶς εἴς τε τὴν πόλιν βίᾳ παρεληλυθότας, ἐνίους σκηνοῦν ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ ἐκ τῶν * χωρίων λαμβάνειν ὧν ἂν δέησθε, οὐ πείθοντας. ταῦτ' οὖν οὐκ ἀξιοῦμεν.

χωρίων βίᾳ λαμ.

iuſſis illis exſpectare, donec conſultaſſent, rem ſacram faciebant. Quum hoſtias complures mactaſſent, tamdem vniuerſi vates hanc ſententiam ſuam aperuerunt, nullo modo bellum hoc Diis probari. Tum deinde dona hoſpitalia ſunt accepta: biduumque velut pacato in agro quum perrexiſſent, Græcum ad oppidum Cotyora peruenere. Sinopenſium illi coloniam habitabant, Tibarenorum in agro ſitam. Huc vſque Græcorum exercitus pedibus itinera confecit. Atque hoc iter, quo ex Aſia poſt pugnam Babyloniam Cotyora vſque deſcendere, tantum fuit; vt caſtris CXXII paraſangas IↃCXX abſoluerent, [hoc eſt] XVIIICIↃ & XX ſtadia. Temporis ſpatium menſes VIII complectebatur. Apud Cotyora XLV dies hæſere, quibus primum omnium ſacra Diis perſoluta, & proceſſus ſollemnes inſtituti, Græcis per ſingulas nationes diſtinctis, itemque ludi gymnici. Commeatum partim è Paphlagonia, partim ex agris Cotyorenſium accipiebant. Nam illi forum rerum venalium nullum ſuppeditabant, nec ægros intra mœnia recipiebant. Hoc ipſo tempore legati Sinope veniunt. Nam metuebant tum vrbi Cotyorenſium, quæ ipſorum eſſet, ac vectigalia eis penderet; tum agro, quem populationibus vexari audierant. Hi quum in caſtra veniſſent, huiuſmodi orationem habuere, pronuntiante illam ante ceteros Hecatonymo, qui valere dicendo exiſtimabatur. MISIT nos, milites, Sinopenſium ciuitas, partim collaudatum vos, qui quum Græci ſitis, barbaros ſuperaueritis: partim vobis gratulatum, quod è multis ac difficilibus rebus, quemadmodum accepimus, incolumes huc euaſeritis. Cæterum à vobis Græcis nos, & ipſi Græci homines, petimus; vti potius aliquo nos commodo quam detrimento adficiatis. Nec enim vmquam vllius erga vos iniuriæ auctores exſtitimus: Hi vero Cotyorenſes à nobis in coloniam deducti ſunt, qui eis etiam hunc agrum barbaris ademtum tradidimus. Qua de cauſſa nobis vectigal conſtitutum perinde, vt Ceraſuntij, & Trapezuntij, pendunt. Quidquid igitur his iniuriæ à vobis infertur, id ſibi accedere Sinopenſium reſpublica ducit. Accepimus autem, vos oppidum vi ingreſſos eſſe, ac nonnullis veſtrum ædes inhabitandas occupaſſe, & ex agris ea, quibus vobis opus ſit, non perſuadendo, ſed vi auferre. Hæc nos haudquaquam æqua cenſemus eſſe.

Cotyorenſium inhumanitas.

Hecatonymi oratio.

Quod ſi porro committere huiuſmodi perrexeritis, non Corylam ſolum, & Paphlagones, ſed quoſcumque potuerimus, adiungere nobis cogemur. Ad ea ſurgens Xenophon, in hanc ſententiam pro militibus verba fecit: Venimus huc ita, Sinopenſes, vt æqui bonique conſulamus, corpora cum armis conſeruaſſe. Nec enim ſimul opes rapere ac ferre potuimus, & aduerſus hoſtes pugnare. Poſteaquam vero ad vrbes Græcas acceſſimus, apud Trapezuntem, quæ fori nobis copiam faciebat, commeatum pretio redemimus: & quia Trapezuntij nobis honorem exhibuere, miſſis ad exercitum donis hoſpitalibus, nos viciſſim eos honore proſequuti ſumus. Itaque ſi quos barbarorum amicitia ſibi deuinctos habebant, ab iis abſtinuimus: hoſtes vero ducibus ipſis adorti, quibuſcumque potuimus damnis adfecimus. Tu eos interrogato, quales nos experti fuerint. Adſunt enim hoc ipſo in loco, quos amicitiæ cauſſa nobiſcum vrbs ea duces itineris miſit. Quibus autem locis forum nullum reperimus, ſiue adeo barbarorum in fines, ſiue Græcorum perueniamus; non petulantia, ſed neceſſitate adducti; commeatum ſumimus. Ita Carduchos, & Chaldæos, & Taochos, qui neque regis imperio parent, & admodum ſunt formidabiles, nobis hoſtes reddidimus: quod quum fori nobis copiam non concederet, vrgente neceſſitate commeatum ſumere cogeremur. Macrones quamquam barbari eſſent, tamen quia forum eiuſmodi, quale quidem poterant, ſumminiſtrabant: amicorum loco duximus, nec quidquam illis vi ademimus. Cotyorenſibus, quos veſtros nuncupatis, ſi quid per nos eſt ademtum, id vero ipſorum eſt culpa factum. Non enim erga nos ſe, tanquam amicos, geſſere: ſed quum portas occluſiſſent, neque nos in oppidum admiſere, neque forum rerum venalium extra muros inſtituerunt. Et quidem horum omnium culpam in præfectum à vobis datum conferunt. Quod autem ais, nos per vim irrupiſſe, ac iam in oppido degere; petiuimus nos, vt ægri ſub tecta reciperentur. Quum vero portas illi non aperirent, ea parte ſumus oppidum ingreſſi, qua illi nos admittere nolebant: ac nihil ſane aliud violenter egimus: ſaltem ægri qui ſunt, ipſorum ſub tectis agunt, & quidem ſumtu ſuo: præterea præſidium ad portas habemus, ne noſtri milites ægri, ſint in præfecti veſtri poteſtate; ſed nobis eos arbitratu noſtro exportare, quum volemus, liceat.

Xenophontis animoſa reſponſio.

A Εἰ δὲ ταῦτα ποιήσετε, ἀνάγκη ἡμῖν καὶ Κορύλαν, καὶ Παφλαγόνας, καὶ ἄλλον ὅντινα ἂν δυνώμεθα, φίλον ποιεῖσθαι. πρὸς ταῦτα ἀναστὰς Ξενοφῶν, ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν εἶπεν· Ἡμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Σινωπεῖς, ἥκομεν ἀγαπῶντες, ὅτι τὰ σώματα διεσωσάμεθα καὶ τὰ ὅπλα. οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν ἅμα τε χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν, καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι καὶ νῦν, ἐπειδὴ εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ἤλθομεν, ἐν Τραπεζοῦντι μὲν (παρεῖχον γὰρ ἡμῖν ἀγορὰν) ὠνούμενοι εἴχομεν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἀνθ' ὧν ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ξένια ἔδωκαν τῇ στρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν αὐτούς. καὶ μὴν εἴ τις αὐτοῖς φίλος ἦν τῶν βαρβάρων, τούτων ἀπειχόμεθα· τοὺς δὲ πολεμίους αὐτῶν, ἐφ' οὓς αὐτοὶ ἡγοῖντο, κακὸν ἐποιοῦμεν ὅσον ἐδυνάμεθα. ἐρώτα δὲ αὐτούς, ὁποίων τινῶν ἡμῶν ἔτυχον. πάρεισι γὰρ C ἐνθάδε, οὓς ἡμῖν ἡγεμόνας διὰ φιλίαν ἡ πόλις συνέπεμψεν. ὅποι δ' ἂν ἐλθόντες ἀγορὰν μὴ ἔχωμεν, ἄν τε εἰς βάρβαρον γῆν, ἄν τε εἰς Ἑλληνίδα, οὐχ ὕβρει, ἀλλ' ἀνάγκῃ λαμβάνομεν τὰ ἐπιτήδεια. καὶ Καρδούχους, καὶ Χαλδαίους, καὶ Ταόχους, καίπερ βασιλέως οὐχ ὑπηκόους ὄντας, ὅμως καὶ μάλα φοβεροὺς ὄντας, πολεμίους ἐκτησάμεθα, διὰ τὸ ἀνάγκην εἶναι λαμβάνειν τὰ D ἐπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγορὰν οὐ παρεῖχον. Μάκρωνας * δέ γε, καὶ βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγορὰν οἵαν ἐδύναντο, παρεῖχον, φίλους τε ἐνομίζομεν εἶναι, καὶ βίᾳ οὐδὲν ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων. Κοτυωρίτας δέ, οὓς ὑμετέρους φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλήφαμεν, αὐτοὶ αἴτιοί εἰσιν. οὐ γὰρ ὡς φίλοι προσεφέροντο ἡμῖν, ἀλλὰ κλείσαντες τὰς πύλας, οὔτ' εἴσω ἐδέχοντο, E οὔτ' ἔξω ἀγορὰν * ἔφερον. ᾐτιῶντο δὲ τὸν παρ' ὑμῶν ἁρμοστὴν τούτων αἴτιον εἶναι. ὃ δὲ λέγεις, βίᾳ παρελθόντας σκηνοῦν, ἡμεῖς ἠξιοῦμεν τοὺς κάμνοντας εἰς τὰς στέγας δέξασθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέῳγον τὰς πύλας, ᾗ ἡμᾶς οὐκ ἐδέχοντο, αὐτοὶ δὲ χωρίον ταύτῃ εἰσελθόντες, ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον ἐποιήσαμεν· σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες, τὰ ἑαυτῶν δαπανῶντες· καὶ τὰς πύλας * φρουροῦμεν, ὅπως μὴ ἐπὶ τῷ ὑμετέρῳ ἁρμοστῇ ὦσιν οἱ κάμνοντες ἡμῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν ᾖ κομίσασθαι, ὅταν βουλώμεθα.

ὃ κ… βαρβ.

ἐπεμπ.

φρουροῦντες.

οἱ δ' ἄλλοι, ὡς ὁρᾶτε, σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι, ἐν τῇ τάξει, παρεσκευασμένοι, ἂν μέν τις εὖ ποιῇ, ἀντευποιεῖν· ἂν δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι. ἃ δὲ ἠπείλησας, ὡς, ἢν ὑμῖν δοκῇ, Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας συμμάχους ποιήσεσθε ἐφ' ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ, ἢν μὲν ἀνάγκη ᾖ, πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· (ἤδη γὰρ καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ὑμῶν ἐπολεμήσαμεν) ἂν δὲ δοκῇ* ἡμῖν καὶ φίλον ποιεῖσθαι Κορύλαν, καὶ τὸν Παφλαγόνα ποιούμεθα φίλον. ἀκούομεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας πόλεως, καὶ χωρίων τῶν ἐπιθαλαττίων. πειρασόμεθα οὖν συμπράττοντες αὐτῷ ὧν ἐπιθυμεῖ, φίλοι γίγνεσθαι. ἐκ τούτου μάλα μὲν δῆλοι ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ Ἑκατωνύμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις. παρελθὼν δ' αὐτῶν ἄλλος, εἶπεν, ὅτι οὐ πόλεμον ποιησόμενοι ἥκοιεν, ἀλλ' ἐπιδείξοντες, ὅτι φίλοι εἰσί. καὶ ξενίοις, ἢν μὲν ἔλθητε πρὸς τὴν Σινωπέων πόλιν, ἐκεῖ δεξόμεθα· νῦν δὲ τοὺς ἐνθάδε κελεύσομεν διδόναι, ἃ δύνανται. ὁρῶμεν γὰρ πάντα ἀληθῆ ὄντα, ἃ λέγετε. ἐκ τούτου ξένιά τε ἔπεμπον οἱ Κοτυωρῖται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξένιζον τοὺς τῶν Σινωπέων πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλά τε καὶ *ἐπιτήδεια διελέγοντο· τά τε ἄλλα, καὶ περὶ τῆς λοιπῆς πορείας ἐπυνθάνοντο, καὶ ὧν ἑκάτεροι ἐδέοντο. ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πορείας παρακαλέσαντας τοὺς Σινωπέας βουλεύεσθαι. εἴτε γὰρ πεζῇ δέοι πορεύεσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν εἶναι οἱ Σινωπεῖς ἡγούμενοι· (ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας) εἴτε κατὰ θάλατταν, προσδεῖν ἐδόκει Σινωπέων. μόνοι γὰρ ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα παρασχεῖν ἀρκοῦντα τῇ στρατιᾷ. καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις συνεβουλεύοντο, καὶ ἠξίουν Ἕλληνας ὄντας Ἕλλησι τούτῳ πρῶτον καλῶς δέχεσθαι, τῷ εὔνους τε εἶναι καὶ τὰ *βέλτιστα συμβουλεύειν. ἀναστὰς δὲ Ἑκατώνυμος, πρῶτον μὲν ἀπελογήσατο περὶ οὗ εἶπεν, ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσοιντο, ὅτι οὐχ ὡς τοῖς Ἕλλησι πολεμησόντων σφῶν εἴποι, ἀλλ' ὅτι ἐξὸν τοῖς βαρβάροις φίλους εἶναι, τοὺς Ἕλληνας αἱρήσονται.

* ὑμῖν, ἢ φίλοι ποιώμεθα τὸν Παφλαγόνα.

* φιλικά

* κάλλιστα

A Ceteri, quemadmodum videtis, ſub dio agimus, & quidẽ ſinguli ſuos apud ordines; parati ad præſtanda viciſſim iis beneficia, qui bene de nobis merẽtur: ſin quis per iniuriam lædat, ad eam propulſandam. Quod minas tuas adtinet, vos, ſi ita videatur, ſocietatẽ cum Coryla & Paphlagonibus aduerſus nos inituros: ſcito nos, ſi neceſſitas ita poſcat, vel cum vtriſque bellũ geſturos. Nam aduerſus copias, quæ veſtris eſſent longe ampliores, iamdudum nobis res fuit. B Quod ſi etiã nobis ita videatur, Paphlagonis illius amicitiæ nos adiungemus. Audimus quidem certe, duci hũc cupiditate potiundi tum vrbe veſtra, tũ locis maritimis. Quare operam dabimus, vt à nobis adiutus in iis, quæ expetit, amicitiæ noſtræ ſe adiũgat. Poſteaquam hæc dicta fuiſſent, Hecatonymi in legatione collegæ palam declarabant, permoleſte ſe illa ferre, quæ ab eo fuiſſent prolata. Itaq. progreſſus in mediũ quidam: NON bellum, inquit, denuntiaturi huc venimus, ſed ſignificaturi potius, nos C vobis amicos eſſe. Quod ſi ad Sinopenſium vrbem acceſſeritis, hoſpitalibus vos donis excipiemus. Interea mandabimus heic noſtris, vt vobis, quarum poterint rerum, copiam faciãt. Nam vera eſſe omnia, quæ dicitis, corã videmus. Poſt hæc Cotyorenſes hoſpitalia dona mittunt, & prætores Græcorum cum legatis Sinopenſium, hoſpitaliter exceptis, multa colloquebantur, & beneuolẽtię plena. Inter alia de itinere, quod reſtaret, interrogabant: deq. vniuerſis, quæ eſſent vtriſque ex vſu. Hoc pacto quum is D dies exactus eſſet, poſtridie militem prætores cogunt; viſumque fuit, vt de reliquo itinere Sinopenſibus arceſſitis deliberarent. Nam ſiue pedibus iter conficiũdum eſſet, ex re ſua futurum putabant, ſi Sinopenſes viæ duces haberent, quibus eſſet cognita Cappadocia: ſiue mari mallẽt, deſideraturi Sinopenſiũ opem videbantur, quibus ſolis eſſet tot naues ſuppeditandi facultas, quot exercitui ſufficerent. Itaque legatis arceſſitis conſultabant, & quia ipſi quoque Græci E eſſent, petebãt; vt Græcos homines ea primum in parte benigne exciperent, nimirũ vt & beneuolentia ipſos complecterentur & optimorum conſiliorum auctores exiſterent. Tum vero Hecatonymus, poſteaqua adſurrexiſſet, ab ſe dicta de amicitia cun Paphlagone ineunda purgat: non ita ſe loquutum eſſe, quaſi bellum aduerſus Græcos ipſi geſturi eſſent; ſed quod, quun ipſorum in poteſtate ſit, amicitia barbarorum frui, Græcos tamen iis ſunt antelaturi

Hecatonymi verſutia.

Quum autẽ cõſilium ſuum exponere iuſſus eſſet, primũ precatus Deos, in hanc ſententiam verba fecit: Si vobis id conſilij dedero, quod animo meo viſum fuerit factu optimum, multa mihi proſpera eueniant: ſin autem, diuerſa. Nam heic agi de conſilio mihi videtur, quod ſacrum dici ſolet. Etenim ſi recte conſuluiſſe viſus fuero, multi numero eritis, qui me eſtis prædicaturi: ſin male, multi me exſecrabimini. Nõ ignoro equidem, longe nos plus moleſtiæ habituros, ſi nauigiis domum reuehemini: quippe nos vobis ea ſuppeditemus, neceſſe erit: Sin autem terra proficiſcemini, vobis ſcilicet prœliandi neceſſitas incumbet. Enimvero dicendum nihilominus eſt, quod ſentio. Nam & Paphlagonũ regio, & vires mihi notæ ſunt. Habet hæc vtraque ſimul iſta regio, tum campos pulcherrimos, tum altiſſimos montes. Ante omnia ſcio, qua parte vos eam ingredi neceſſe ſit: nimirum alia nulla, quam qua via per montem ducens vtrimq; habet ardua quædam quaſi cornua. Hæc ſi qui occupent, vel pauci tueri poſſint. Eadem ſi teneantur, ne quidẽ ceteri homines vniuerſi tranſire queãt. Demõſtrari hæc à me poterint, ſi quẽ mecum ad ea loca miſeritis. Deinde noui, cetera non niſi plana eſſe: noui equeſtres copias, quas ipſi etiam barbari vniuerſo regis equitatu potiores ducunt. Atque hoc adeo tempore vocati à rege, non ſunt ad ipſum profecti: & maiores etiã ſpiritus princeps ipſorũ gerit. Quod ſi maxime poteritis vel montes furtim occupare, vel ipſos in occupando anteuertere, atque etiam in planitie peditatũ & equitatum horum, qui cxxcı͡ɔ ſuperat, prœlio viceritis: ad amnes peruenietis, ac primũ omnium Thermodõtem, cuius eſt trium plethrorum latitudo. Hũc equidẽ magna cum difficultate traiici poſſe arbitror, præſertim ſi magnæ hoſtiũ copiæ partim à fronte ſint, partim à tergo ſequantur. Alter amnis erit *Iris, triũ & ipſe plethrorum latitudine. Tertius, Halys, qui quum duum ſtadiorum latitudinẽ habeat, traiici à vobis abſq. nauibus haudquaquã poterit. At vero quis nauiũ vobis copiã faciet? Itidẽ & Parthenius tranſiri nõ poterit, ad quem veniendũ vobis erit, poſteaquam Halym traieceritis. Quapropter equidem ſtatuo, non iter hoc difficile vobis fore; ſed prorſus à vobis perfici non poſſe. Iam ſi nauigetis, licebit hinc Sinopen nauigio perueniatis, inde Heracleam. Hinc nulla vobis erit difficultas reliqua, ſiue adeo mari, ſiue pedeſtri itinere lubitum fuerit perge-

al. Tigris.

ἐπεὶ δὲ συμβουλεύειν ἐκέλευον, ἐπευξάμενος ὧδε εἶπεν· Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ εἶναι, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή, τἀναντία. αὕτη γὰρ ἡ ἱερὰ συμβουλὴ λεγομένη εἶναι δοκεῖ μοι παρεῖναι. νῦν γὰρ, ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ ἔσεσθε οἱ ἐπαινοῦντές με· ἂν δὲ κακῶς, πολλοὶ ἔσεσθε οἱ καταρώμενοι. πράγματα μὲν οὖν οἶδ᾽ ὅτι πολὺ πλείω ἕξομεν, ἐὰν κατὰ θάλατταν κομίζησθε. ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα πορίζειν. ἢν δὲ κατὰ γῆς στέλλησθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι. ὅμως δὲ λεκτέα, ἃ γιγνώσκω. ἔμπειρος γάρ εἰμι καὶ τῆς χώρας τῶν Παφλαγόνων, καὶ τῆς δυνάμεως. ἔχει γὰρ ἡ χώρα ἀμφότερα, καὶ πεδία κάλλιστα, καὶ ὄρη ὑψηλότατα. καὶ πρῶτον μὲν οἶδα εὐθὺς * ὅπου τὴν εἰσβολὴν ἀνάγκη ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλῃ, ἢ ᾗ τὰ κέρατα τῆς ὁδοῦ τοῦ ὄρους καθ᾽ ἑκάτερά ἐστιν ὑψηλά· ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι δύναιντ᾽ ἄν. τούτων δὲ κατεχομένων, οὐδ᾽ ἂν οἱ πάντες ἄνθρωποι δύναιντο διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δείξαιμι ἄν, εἴ μοι τινὰ βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα δὲ οἶδα πεδία ὄντα, καὶ ἱππείαν, ἣν αὐτοὶ οἱ βάρβαροι νομίζουσι κρείττω εἶναι ἁπάσης τῆς βασιλέως ἱππείας. καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βασιλεῖ καλοῦντι· ἀλλὰ καὶ μεῖζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν. ἢν δὲ καὶ δυνηθῆτε τά τε ὄρη κλέψαι, ἢ φθάσαι λαβόντες, καὶ ἐν τῷ πεδίῳ * κρατῆτε μαχόμενοι τούς τε ἱππεῖς τούτους καὶ πεζοὺς, μυριάδας πλέον ἢ δώδεκα, ἥξετε ἐπὶ ποταμοὺς, πρῶτον μὲν τὸν Θερμώδοντα, εὖρος τριῶν πλέθρων· ὃν χαλεπὸν οἶμαι διαβαίνειν, ἄλλως τε καὶ πολεμίων πολλῶν μὲν ἔμπροσθεν ὄντων, πολλῶν δὲ ὄπισθεν ἑπομένων. * δεύτερον δ᾽ Ἶριν, τρίπλεθρον ὡσαύτως. τρίτον δὲ Ἅλυν, οὐ μεῖον δυοῖν σταδίοιν, ὃν οὐκ ἂν δύναισθε ἄνευ πλοίων διαβῆναι. πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέχων; ὡς δ᾽ αὔτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος, ἐφ᾽ ὃν ἔλθοιτε ἄν, εἰ τὸν Ἅλυν τοῦτον διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀδύνατον. ἂν δὲ πλέητε, ἔστιν ἐνθένδε μὲν εἰς Σινώπην παραπλεῦσαι, ἐκ Σινώπης δὲ εἰς Ἡράκλειαν· ἐξ Ἡρακλείας δὲ οὔτε πεζῇ, οὔτε κατὰ θάλατταν ἀ-

ἢ τὴν

κρατῆσαι μ. τ. τ. ἱππεῖς τούτων, καὶ πεζῶν,

δεύτερον δὲ Τίγριν,

A πορεία. πολλὰ γὰρ ἐστὶ πλοῖα ἐν Ἡρακλείᾳ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτευον φιλίας ἕνεκα * τῆς Κορύλα λέγειν, (καὶ γὰρ ἦν πρόξενος αὐτῷ) οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληψόμενον διὰ τὴν συμβουλὴν ταύτην. οἱ δὲ ὑπώπτευον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἰόντες τὴν Σινωπέων χώραν κακόν τι ἐργάζοιντο. οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι. μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν εἶπεν· Ὦ Σινωπεῖς, οἱ μὲν * ἄνδρες εἵρηνται πορείαν, ἣν ὑμεῖς συμβουλεύετε. B οὕτω δ' ἔχει, εἰ μὲν μέλλει πλοῖα ἔσεσθαι ἱκανὰ, ὡς ἀριθμῷ ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλέοιμεν· εἰ δὲ μέλλοιμεν οἱ μὲν καταλείψεσθαι, οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γινώσκομεν γὰρ, ὅτι ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ σώζεσθαι, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· εἰ δέ που ἥττους τῶν πολεμίων ληφθησόμεθα, εὔδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ πρέσβεις, πέμ- C πειν ἐκέλευον πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλλίμαχον Ἀρκάδα, καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον, καὶ Σαμόλαν Ἀχαιόν· καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, Ξενοφῶντι, ὁρῶντι μὲν πολλοὺς ὁπλίτας τῶν Ἑλλήνων, ὁρῶντι δὲ πολλοὺς πελταστὰς, πολλοὺς δὲ καὶ τοξίτας, καὶ σφενδονήτας, καὶ ἱππέας δὲ, καὶ μάλα ἤδη διὰ τὴν τριβὴν ἱκανοὺς ὄντας ἐν τῷ Πόντῳ, ἔνθα οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι D χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι, πόλιν κατοικίσαντας. καὶ γενέσθαι ἂν ἐδόκει αὐτῷ μεγάλη, καταλογιζομένῳ τό, τε αὐτῶν πλῆθος, καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρίν τινι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν· Σιλανὸν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον, τὸν Ἀμβρακιώτην. ὁ δὲ Σιλανὸς, δεδιὼς μὴ γένοιτο ταῦτα, E καὶ καταμείνῃ που ἡ στρατιὰ, ἐκφέρει εἰς τὸ στράτευμα λόγον, ὅτι Ξενοφῶν βούλεται καταμεῖναι τὴν στρατιὰν, καὶ πόλιν οἰκίσαι, καὶ ἑαυτῷ ὄνομα καὶ δύναμιν περιποιήσασθαι. αὐτὸς δὲ ὁ Σιλανὸς ἐβούλετο ὅτι τάχιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικέσθαι. οὓς γὰρ παρὰ Κύρου ἔλαβε τρισχιλίους Δαρεικοὺς, ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας ἠλήθευσε θυόμενος Κύρῳ, διεσεσώκει. τῶν δὲ στρατιωτῶν, ἐπεὶ ἤκουσαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι καταμεῖναι,

* εἰς Κορύλας

* ἄνδρες ᾑρηνται

re. quippe nauibus ea ciuitas abundat. Hæc vbi protuliſſet, alij ſuſpicabantur ea dici propter amicitiam Corylæ, cuius erat hoſpes: alij, quod huius conſilij dati nomine munera eſſet accepturus. Nonnulli fuere, qui ſuſpicarentur hac etiam de cauſſa fuiſſe ab ipſo huiuſmodi prolata, ne Sinopenſium ager detrimento adficeretur, ſi per eum pedeſtri itinere Græci tranſirent. Tandem à Græcis decretum factum eſt, mari hoc iter conficiundum. Secundum hæc Xenophon in hanc ſententiam loquutus eſt: Adſenſi ſunt, Sinopenſes, in itinere deligendo milites noſtri conſilio veſtro: ita tamen, vt ſi tanta erit nauium copia, quo ne vnus quidem heic relinquatur, nauigemus: ſin alij noſtrum relinquentur, aliis nauigantibus, nequaquam naues conſcendemus. Non enim futurum ignoramus, vt vbicumque potiores fuerimus, & ſalui eſſe, & commeatum habere poſſimus: ſin alicubi hoſtibus inferiores deprehendamur, cuius facile patet, mancipiorum nos conditione futuros. Hæc vbi Sinopenſes audiiſſent, mitti legatos iubent. Miſſi Callimachus Arcas, Ariſto Athenienſis, & Samolas Achæus. Interea dum hi Sinopem proficiſcuntur, Xenophon, & peditum grauis armaturæ Græcorum multitudinem intuens, & cetratorum multitudinem, & ſagittariorum, & funditorum, & equitum, qui propter vſum belli peridonei eſſent in Ponto: quo loco exiguis impenſis comparari tantus exercitus non potuiſſet: rem fore præclaram exiſtimabat, ſi deducta colonia & agri alicuius, & potentiæ acceſſione Græciam amplificaret. Atque ea colonia futura ipſi magna videbatur, expendenti Græcorum multitudinem, & eorum, qui paſſim Pontum incolerent. Hanc ob cauſſam exta conſulebat, arceſſito Silano Ambraciota, quo Cyrus vate fuerat vſus: antequam animi ſui inſtitutum vlli militum aperiret. Is vero metuens, ne res ita conficeret, vt iſtic maneret exercitus; auctor rumoris in caſtris exſtitit, velle Xenophontem iſtic exercitum manere, vrbem exſtruere, ſibi nomen ac potentiam comparare. Cupiebat autem Silanus primo quoque tempore in Græciam redire, quod hactenus Daricorum illa IIICIↃ conſeruaſſet, quæ id temporis à Cyro acceperat, quum eius nomine conſulens exta, de diebus decem vera prædixiſſet. Poſteaquam res ad milites delata eſſet, aliis viſum eſt optimum, in Ponto manere;

Xenophontis de colonia deducenda conſilium.

Silani varia perfidia.

Vide ſupra librum huius hiſtoriæ primum.

aliis non viſum, quorum erat maior numerus. Timaſio quidem Dardanenſis, ac Thorax Bœotius, cum mercatoribus quibuſdã Heraclienſibus & Sinopenſibus, qui ad exercitum erant, congreſſi; periculum fore aiebant, vt niſi ſtipendium exercitui darẽt, quo parare commeatũ nauigaturi poſſent, tantæ in Ponto copiæ manerẽt. Nam Xenophon, inquiunt, hoc habet conſilij, noſque etiam hortatur, vt poſteaquam adducta nauigia fuerint, ſubito in hanc ſententiã cum militibus agamus: Videmus iam vos, milites, præ inopia neque commeatũ, quum è portu ſoluendum erit, habere poſſe; neque domũ reuerſos commodi quidquam veſtris præſtare. Quod ſi vobis libet agrum aliquẽ in hoc Ponti ambitu, quemcumque tandem deligere viſum fuerit, occupare; ac deinde domum proficiſcendi, ſi qui ita velint, vel heic manendi copiam militibus facere: naues iam nobis præſto ſunt, quibus in quamcunque partem voletis, ſubito licebit impetum facere. Hæc quum mercatores illi audiiſſent, ad ſuos referunt: adiungente ipſis Timaſione Dardanenſi Erymachum ciuem ſuum, & Thoracem Bœotium, qui eadem hæc eis exponerent. Sinopenſes & Heraclienſes re cognita, mittunt ad Timaſionem, ac denunciant: cupere ſe, vt ipſe accepta pecunia exercitui auctor eſſet nauigandi è Ponto. Ille vero libenter iis auditis, quo tempore comitia milites habebant, hæc ad ipſos oratione vſus eſt: NON eſt, milites, quod de manſione cogitemus, neque quod quidquam Græcia potius ducamus. Nihilominus quoſdam audio, re vobiſcum non communicata, de hoc exta conſulere. Quod ſi vos ab interlunio ſolueritis, equidem vobis ſtipendium menſtruum in ſingulos Cyzicenum vnum polliceor. Ducam autem vos in Troadem, vnde iam exſulo: & præſto vobis erit patria mea, quæ me lubenter excipiet. Quinetiam vobis ad ea loca ductor ero, vnde magnam pecuniæ vim conſequemini. Nota mihi Æolum regio eſt, nota Phrygia, Troas, vniuerſa Pharnabazi præfectura: illa quidem, quod inde ſim oriundus; hæc vero, quod iſtic Clearcho & Dercyllida ducibus ſtipendia fecerim. Ibi tum ſurgens ſtatim Thorax Bœotius, cui ſemper de munere prætoris cum Xenophõte fuerat contẽtio, habituros ait Cherroneſum, regionem fertilem & opulentã, ſi è Põto exirent. Itaque ſi quibus ita libeat, iſtic haberi ſedes poſſe: ſin qui ab hoc cõſilio abhorreãt, in patriã eos poſſe pergere.

Xenophon à quibuſdam oppugnatur.

A τοῖς δὲ πολλοῖς, οὔ. Τιμασίων δὲ ὁ Δαρδανεύς, καὶ Θώραξ ὁ Βοιώτιος, πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας τῶν Ἡρακλεωτῶν καὶ Σινωπέων, *λέγουσιν, ὅτι εἰ μὴ* ἐκποριοῦσι τῇ στρατιᾷ μισθόν, ὥστε ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια ἐκπλέοντας, ὅτι κινδυνεύσει μεῖναι τοσαύτη δύναμις ἐν τῷ Πόντῳ. βούλεται γὰρ Ξενοφῶν, καὶ ἡμᾶς παρακαλεῖ, ἐπειδὰν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότ᾽ εἰπεῖν ἐξαίφνης τῇ στρατιᾷ· ἄνδρες, νῦν B μὲν ὁρῶμεν ὑμᾶς *ἀπόρους ὄντας, καὶ ἐν τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια, *καὶ οἴκαδε ἀπελθόντας ὀνῆσαί τι τοὺς οἴκοι. εἰ δὲ βούλεσθε τῆς κύκλῳ χώρας περὶ τὸν Πόντον οἰκουμένης ἐκλεξάμενοι ὅπῃ ἂν βούλησθε κατασχεῖν, καὶ τὸν μὲν θέλοντα, ἀπιέναι οἴκαδε, τὸν δὲ ἐθέλοντα, μένειν αὐτοῦ, πλοῖα *δὲ ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε ὅπῃ βούλεσθε ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔμποροι ἀπήγγελον ταῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ᾽ αὐτοῖς Τι- C μασίων ὁ Δαρδανεὺς Ἐρύμαχόν τε τὸν Δαρδανέα, καὶ Θώρακα τὸν Βοιώτιον, τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐροῦντας. Σινωπεῖς δὲ καὶ Ἡρακλεῶται ἀκούσαντες, πέμπουσι πρὸς Τιμασίωνα, καὶ κελεύουσι προστατεῦσαι, λαβόντα χρήματα, ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρατιά. ὁ δέ, ἄσμενος ἀκούσας, ἐν συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν ὄντων λέγει τάδε· ΟΥ δεῖ προσέχειν μονῇ, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν περὶ D πλείονος ποιεῖσθαι. ἀκούω δέ τινας θύεσθαι ἐπὶ τούτῳ, οὐδ᾽ ὑμῖν λέγοντας. ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν, ἐὰν ἐκπλέητε ἀπὸ νουμηνίας, μισθοφορὰν παρέξειν ὑμῖν Κυζικηνὸν ἑκάστῳ τοῦ μηνός. καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν Τρωάδα, ἔνθεν καὶ εἰμὶ φυγάς. καὶ ὑπάρξει ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις. ἑκόντες γάρ με δέξονται. ἡγήσομαι δὲ αὐτὸς ἐγὼ ἔνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. ἔμπειρος δέ εἰμι τῆς Αἰολίδος, καὶ τῆς Φρυγίας, καὶ τῆς Τρωάδος, καὶ τῆς Φαρ- E ναβάζου ἀρχῆς πάσης, τῆς μὲν, διὰ τὸ ἐκεῖθεν εἶναι, τῆς δὲ διὰ τὸ ἐστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερκυλλίδᾳ. ἀναστὰς δ᾽ αὖθις Θώραξ ὁ Βοιώτιος, ὃς ἀεὶ περὶ στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο, ἔφη· εἰ ἐξέλθοιεν ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χερρόνησον, χώραν καλὴν καὶ εὐδαίμονα· ὥστε τῷ βουλομένῳ, ἐνοικεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ, ἀπιέναι οἴκαδε.

λέγουσιν, εἰ μὴ ἐξαπορεῖσι
εὐπόρους
ὡς οἴκαδε.
δὴ

Per

γελοῖον δ' εἶναι, ἐν τῇ Ἑλλάδι οὔσης χώρας πολλῆς καὶ ἀφθόνου, ἐν τῇ βαρβάρων μαστεύειν. ἔστε δ' ἂν, ἔφη, ἐκεῖ γένησθε, κἀγὼ, καθάπερ Τιμασίων, ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν τὴν μισθοφοράν. ταῦτα δ' ἔλεγεν, εἰδὼς ἃ Τιμασίωνι οἱ Ἡρακλεῶται καὶ οἱ Σινωπεῖς ἐπαγγέλλοιντο ὥστε ἐκπλεῖν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τούτῳ ἐσίγα. ἀναστάντες δὲ Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ Ἀχαιοὶ, ἔλεγον, ὡς δεινὸν εἴη, ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε καταμένειν, καὶ θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς, μὴ κοινοῦντα τῇ στρατιᾷ· εἰς δὲ κοινὸν μηδὲν ἀγορεύειν περὶ τούτων. ὥστε ἠναγκάσθη ὁ Ξενοφῶν ἀναστῆναι, καὶ εἰπεῖν τάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, θύομαι μὲν, ὡς ὁρᾶτε, ὁπόσα δύναμαι, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ὅπως ταῦτα τυγχάνω καὶ λέγων καὶ νοῶν καὶ πράττων, ὁποῖα μέλλει τε ὑμῖν κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσεσθαι, καὶ ἐμοί. καὶ νῦν ἐθυόμην περὶ αὐτοῦ τούτου, εἰ ἄμεινον εἴη ἄρχεσθαι λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων, ἢ παντάπασι μηδ' ἅπτεσθαι τοῦ πράγματος. Σιλανὸς δέ μοι ὁ μάντις ἀπεκρίνατο, τὸ μὲν μέγιστον, τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι· (ᾔδει γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἄπειρον ὄντα, διὰ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς ἱεροῖς) ἔλεξε δὲ, ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς φαίνοιτό τις δόλος καὶ ἐπιβουλὴ ἐμοί· ὀρθῶς ἄρα γιγνώσκων, ὅτι αὐτὸς ἐπεβούλευε διαβάλλειν με πρὸς ὑμᾶς. ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον, ὡς ἐγὼ πράττειν ταῦτα διανοοίμην ἤδη, οὐ πείσας ὑμᾶς. ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν ἀποροῦντας ὑμᾶς ἑώρων, τοῦτ' ἂν ἐσκόπουν, ἀφ' οὗ ἂν γένοιτο, ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν, τὸν μὲν βουλόμενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ μὴ βουλόμενον, ἐπεὶ κτήσαιτο ἱκανὰ, ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ οἰκείους ὠφελῆσαί τι. ἐπεὶ δὲ ὁρῶ ὑμῖν καὶ τὰ πλοῖα πέμποντας Ἡρακλεώτας καὶ Σινωπεῖς, καὶ μισθὸν ὑπισχνουμένους * ὑμῖν ἄνδρας ἀπὸ νουμηνίας, καλόν μοι δοκεῖ εἶναι σῳζομένους ἔνθα βουλόμεθα, μισθὸν τῆς * σωτηρίας λαμβάνειν· καὶ αὐτός τε ἀναπαύομαι ἐκείνης τῆς διανοίας, καὶ ὁπόσοι πρός με προσῄεσαν, λέγοντες, ὡς χρὴ ταῦτα πράττειν, ἀναπαύσασθαί φημι χρῆναι. οὕτω γὰρ γιγνώσκω. * ὁμοῦ μὲν γὰρ ὄντες πολλοὶ, ὥσπερ νυνὶ, δοκεῖτε ἄν μοι καὶ ἔντιμοι εἶναι, καὶ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. ἐν γὰρ τῷ κρατεῖν,

ὑμῖν ὥστ' ἐκπλεῖν, ὦ ἄνδρες, ἀπὸ νουμ.

πορείας

ὁμοῦ μὲν ὄντες

A Per autem ridiculum eſſe, barbara in regione agrum quærere, quum & amplus & vberrimus ipſa in Græcia haberi poſſit. Eo donec perueneritis, etiam ipſe Timaſionis exemplo ſtipẽdium vobis polliceor. Hæc Thorax addebat idcirco, quod non ignoraret, quid ab Heraclienſibus & Sinopenſib. Timaſioni promiſſum eſſet, ſi permouiſſet Græcos, vt nauigiis è Ponto diſcederent. Dum hæc dicerentur, ſilebat Xenophon. Tum vero ſurgẽtes Achæi duo, Phileſius & Lyco, graue quiddam aiebãt eſſe, B Xenophontem priuatim & ſuaſorem eſſe manendi, & exta conſulere de manſione, re cum exercitu non communicata: iam publice de his nihil omnino proloqui. Quibus verbis coactus eſt Xenophon, vt ſurgeret, & hac oratione vteretur: EQVIDEM, milites, quantum poſſum exta conſulo, quemadmodum ipſi videtis, tum veſtro, tum meo nomine; vt ea loquar, cogitem, geram, quæcumque tam vobis quam mihi futura ſint maxime honeſta & laudabilia. C Atque adeo nunc hac ipſa de cauſſa cõſulebam exta, num potius eſſet, me initium loquendi & agendi vobiſcum de his rebus facere; an omnino negotium hoc ne quidem adtingere. Vates quidem certe Silanus reſpondebat, exta, quod maximũ eſt, perpulchra conſpici. Norat enim, me quoque hac in parte non eſſe rudem, qui ſemper ſacris adeſſe conſueuerim. Addebat, in extis ſignificari fraudem & inſidias aduerſum me. Nimirum recte iudicabat, qui ſecum per inſidias me apud vos criminari D conſtituiſſet. Nam cum rumorem ſparſit, quaſi ego hæc iam facere cogitem, vobis in ſententiam meam ſuadẽdo non perductis. Ego vero ſi vos inopia rerum laborare viderem, eo cogitationes meas referre, quo pacto cõſiteri poſſet, vt à vobis vrbe aliqua capta, qui vellet, iamiam diſcederet: qui nollet, comparatis prius iis rebus, quibus ſuos etiam iuuare nonnihil poſſet, abiret. Nunc quando mitti vobis ab Heraclienſibus ac Sinopenſibus nauigia video, atque etiam nõnullos ab interlunio ſtipendium E vobis polliceri: bonum eſſe arbitror, nos ſimul incolumes eo peruenire, quo volumus, & mercedem etiam * itineris accipere. Quapropter non ipſe ſolum hanc cogitationem omitto, ſed ab ea deſiſtendum iis etiam aio, qui me conueniebant, itaque faciundum eſſe dicebant. Sic enim ſtatuo, ſi multi vna ſimus, vti nunc ſumus, magno nos in honore futuros, atque etiam commeatu non cariturós. Nam rerum potiri,

Sequor heic lectionem marginis.

hoc etiam habet; vt eorum, qui victi ſunt, facultates ad victores tranſeant. Sin diuellamini, & copiæ veſtræ in exiguas turmas redigantur: neque alimenta parare poteritis, neque hinc ex animi ſententia diſcedere. Quapropter equidem perinde ac vos, in Græciam pergendum arbitror; illatæque iniuriæ damnandum eum, qui vel manſerit, vel ſuos prius deſerere deprehēſus fuerit, quam totus exercitus in tuto conſtiterit. Quiſquis huius eſt ſententiæ, manum tollat. Heic quum omnes manum ſuſtuliſſent, Silanus magno cum clamore dicere conabatur, æquum eſſe, vt ei, qui vellet, diſcedendi facultas eſſet. Non ferebant hoc milites, atque etiam minabantur, ſe in eum animaduerſuros, ſi fugam ipſum moliri deprehenderēt. Ex eo tempore, quum Heraclienſes intellexiſſent, decretum de nauigatione factum eſſe, quod ſuffragio ſuo Xenophon etiam comprobaſſet: nauigia quidem illi mittunt, ſed de pecunia militi danda in ſtipendium, quam Timaſioni ac Thoraci promiſerant, plane ſpem horum fallunt. Tum vero illi, qui ſtipendium polliciti fuerant, territi, metuere ſibi ab exercitu cœperunt. Quare adſumtis hi ceteris etiam prætoribus, quibuſcum ea communicata erant, quæ prius geſſerant, (& erant horum in numero omnes, extra vnum Neonem Aſinenſem, qui tunc adhuc abſentis Cheriſophi legatus erat) Xenophontem adeunt, ac ſui ſe conſilij pœnitere aiunt. optimum iam ſibi videri, vt quia nauigia non deſint, Phaſin nauigando peterent, ac Phaſianorum agrum occuparent. His id temporis Æetæ * filius cum imperio præerat. Xenophon ſe de his ad exercitum relaturum negabat. Vos, inquit, ſi quidem ita voletis, aduocatis in cōcionem militib. hæc exponite. Tum Dardanenſis Timaſio, indicata ſententia ſua, vocandum ad concionem militem negat: ſed ſingulos primum adniti debere, vt ſuos cohortium ductores in hanc ſententiam adducerent. Itaque digreſſi à ſe inuicem, quod ille ſuaſerat, agebant. Inaudierant iam milites hæc agi, & Neo Xenophontem aiebat, pertractis in ſententiam ſuam ducibus ceteris, rurſum cogitare de hoc, vt milites circumuentos in Phaſin duceret. Quæ quum milites intellexiſſent, grauiter moleſteque ferebant. Denique cœtus haberi, circuli colloquentium inſtitui, formidini omnibus eſſe, ne rurſum id patrarent, quod in Colchorum præcones, annonæq. forēſis præfectos deſignauerāt.

al. nepos

A ἐστὶ, καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡττωμένων. διασπασθέντες δὲ, καὶ κατὰ μικρὰ γενομένης τῆς δυνάμεως, οὔτ' ἂν τροφὴν δύναισθε λαμβάνειν, οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάξητε. δοκεῖ οὖν μοι ἅπερ ὑμῖν, ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ * ἄν τις μείνῃ, ἢ ἀπολιπών [τινὰ] ληφθῇ, πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι πᾶν τὸ στράτευμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικοῦντα. καὶ ὅτῳ δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, αἰρέτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν πάντες. ὁ δὲ Σιλανὸς B ἐβόα, καὶ ἐπεχείρει λέγειν, ὡς δίκαιον εἴη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. οἱ δὲ στρατιῶται οὐκ ἠνείχοντο, ἀλλ' ἠπείλουν αὐτῷ, εἰ λήψονται ἀποδιδράσκοντα, ὅτι τὴν δίκην ἐπιθήσοιεν. ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἔγνωσαν οἱ Ἡρακλεῶται, ὅτι ἐκπλεῖν δεδογμένον εἴη, καὶ Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεψηφικὼς εἴη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δὲ χρήματα ἃ ὑπέσχοντο Τιμασίωνι καὶ Θώρακι, ἐψευσμένοι ἦσαν τῆς C μισθοφορᾶς. ἐνταῦθα ἐκπεπληγμένοι ἦσαν, καὶ ἐδεδίεσαν τὴν στρατιὰν οἱ τὴν μισθοφορὰν ὑπεσχημένοι. καὶ παραλαβόντες οὗτοι καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς, οἷς ἀνεκεκοίνωντο ἃ πρόσθεν ἔπραττον, (ἅπαντες ἦσαν, πλὴν Νέωνος τοῦ * Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφῳ ὑπεστρατήγει, Χειρίσοφος δὲ * οὐ παρῆν) ἔρχονται πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ λέγουσιν ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς, καὶ δοκοίη κράτιστον εἶναι, πλεῖν D εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ πλοῖα ἐκεῖ ἐστὶ, καὶ κατασχεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν. Αἰήτου δ' * υἱὸς ἐτύγχανε βασιλεύων αὐτῶν. Ξενοφῶν δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων εἴποι εἰς τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βούλεσθε, λέγετε. ἐνταῦθα ἀποδείκνυται Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς γνώμην, μὴ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοῦ ἕκαστον λοχαγοὺς πρῶτον πειρᾶσθαι πείθειν. καὶ ἀπελθόντες ταῦτα ἐποίουν. οἱ δὲ στρατιῶται ἀνεπύθοντο E ταῦτα πραττόμενα. καὶ ὁ Νέων λέγει, ὡς Ξενοφῶν ἀναπεπεικὼς τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς, διανοεῖται ἄγειν ἐξαπατήσας τοὺς στρατιώτας πάλιν εἰς Φᾶσιν. ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται, χαλεπῶς ἔφερον. καὶ σύλλογοι ἐγίγνοντο, καὶ κύκλοι συνίσταντο, καὶ μάλα φοβεροὶ ἦσαν, μὴ ποιήσειαν οἷα καὶ τοὺς τῶν Κόλχων κήρυκας ἐποίησαν, καὶ τοὺς ἀγορανόμους.

ἄν τις μὴ ἀπολιπὼν ληφθῇ,

Ἀσιέως

οὔπω παρῆν

υἱιδοῦς

ὅσοι γὰρ μὴ εἰς τὴν θάλατταν κατέφυγον, κατελεύσθησαν. ἐπεὶ δὲ ᾐσθάνετο ὁ Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς τάχιστα συναγαγεῖν αὐτῶν ἀγοράν, καὶ μὴ ἐᾶσαι συλλεγῆναι αὐτομάτους· καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγοράν. οἱ δ᾽, ἐπεὶ τοῦ κήρυκος ἤκουσαν, συνέδραμον καὶ μάλα ἑτοίμως. ἐνταῦθα Ξενοφῶν τῶν μὲν στρατηγῶν οὐ κατηγόρει ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν· λέγει δὲ ὧδε· Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὦ ἄνδρες, ἐμέ, ὡς ἐγὼ ἄρα ἐξαπατήσας μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. ἀκούσατε οὖν μου, πρὸς θεῶν· καὶ ἐὰν μὲν ἐγὼ φαίνωμαι ἀδικεῖν, οὐ χρή με ἐντεῦθεν ἀπελθεῖν, πρὶν ἂν δῶ τὴν δίκην· ἂν δ᾽ ὑμῖν φαίνωνται ἀδικοῦντες οἱ ἐμὲ διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς χρῆσθε, ὥσπερ ἄξιον. ὑμεῖς δὲ *ἐπίστασθε δήπου, ὁπόθεν ὁ ἥλιος ἀνίσχει, καὶ ὅποι δύεται· καὶ ὅτι ἐὰν μέν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλῃ ἰέναι, πρὸς ἑσπέραν δεῖ πορεύεσθαι· ἐὰν δέ τις βούληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοὔμπαλιν πρὸς ἕω. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτο δύναιτ᾽ ἂν ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, ὡς ὁ ἥλιος ἔνθα μὲν ἀνίσχει, δύεται δ᾽ ἐνταῦθα· ἔνθεν δὲ δύεται, ἀνίσχει δ᾽ ἐντεῦθεν; ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπίστασθε, ὅτι ὁ βορέας μὲν ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ εἴσω εἰς Φᾶσιν· *καὶ ἀεὶ λέγετε, ὅτι ὁ βορρᾶς πνεῖ, ὥστε καλὸν πλοῖα εἶναι ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτο οὖν ἔστιν, ὅπως τις ἂν ἐξαπατήσαι, ὥστ᾽ ἐμβαίνειν, ὁπόταν νότος πνέῃ; ἀλλὰ γὰρ ὑμᾶς, ὁπόταν γαλήνη ᾖ, ἐμβιβῶ. οὐκ οὖν ἐγὼ μὲν ἐν ἑνὶ πλοίῳ πλεύσομαι, ὑμεῖς δὲ τοὐλάχιστον ἐν ἑκατόν; πῶς ἂν οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ἢ βιασαίμην σὺν ἐμοὶ πλεῖν μὴ βουλομένους, ἢ ἐξαπατήσας ἄγοιμι; ποιῶ δὲ ὑμᾶς ἐξαπατηθέντας καὶ καταγοητευθέντας ὑπ᾽ ἐμοῦ ἥκειν εἰς Φᾶσιν· καὶ δὴ καὶ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν χώραν. γνώσεσθε δήπου, ὅτι οὐκ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐστέ· καὶ ἐγὼ μὲν ἔσομαι ὁ ἐξηπατηκὼς εἷς ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξηπατημένοι ἐγγὺς μυρίων, ἔχοντες ὅπλα. πῶς ἂν οὖν εἷς ἀνὴρ μᾶλλον δοίη δίκην, ἢ οὕτω περὶ αὑτοῦ τε καὶ ὑμῶν βουλευόμενος; ἀλλ᾽ οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν ἠλιθίων, καὶ ἐμοὶ φθονούντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ᾽ ὑμῶν τιμῶμαι. καί τοι οὐ δικαίως γ᾽ ἂν μοι φθονεῖεν. τίνα γὰρ αὐτῶν κωλύω ἢ

*ἴστε

*καὶ λέγετε, ὅταν ὁ βορρᾶς πνέῃ, ὡς καλοὶ πλοῖ᾽ εἰσὶν εἰς τὴν Ἑλλ.

A Nam quotquot eorum in mare non confugerant, lapidibus erant obruti. Xenophon quum rem omnem animaduerteret, viſum eſt ei quamprimum milites ad concionem vocandos eſſe, neque permittendum vt ſponte ſua coirent. Itaque præconi mandat, vt eos ad concionem aduocaret. Milites, vbi præconem audiiſſent, cupide admodum concurrebant. Atque heic Xenophon nulla aduerſus prætores, qui eum conuenerant, accuſatione inſtituta, in hanc ſententiam B loquutus eſt: Avdio, milites, quemdam me criminari, quaſi vos fraude circumuentos ad Phaſin ducturus ſim. Quapropter me dicentem, per Deos immortales, audite, ac ſi quidem adparebit, me iniurium eſſe; nequaquam committendum erit, vt prius hinc diſcedam, quam pœnas dedero: ſin illos, qui me calumniantur, iniurios eſſe vos ipſi compereritis, ſic eos tractetis velim, vti merentur. Noſtis, vt arbitror, qua parte ſol oriatur, C & vbi occidat: præterea ſi quis in Græciam tendat, ei verſus occidentem ſolem pergendum eſſe; ſin quis ad barbaros ſe conferre velit, huic vice verſa iter ad ſolis ortum eſſe dirigendum. An ergo quiſquam imponere vobis in eo poſſit, ſi ſolem dicat iſtic oriri, vbi occidit; & occidere, vbi oritur? Quin ne id quidem ignoramus, aquilonem extra Pontum in Græciam ducere, auſtrum intra Phaſin.*Nam flante borea nauigationes in Græciam ſecundas eſſe dicitis. Ergone fieri poſſit, vt D ab aliquo circumuenti nauim auſtro flante conſcendatis? At enim vos ſcilicet in naues imponam, quum tranquillum à ventis mare fuerit. Nimirum, ego naui vna vehar, vos vt minimum nauibus centum. Qui poterit ergo fieri, vt vel inuitos vos ego mecum nauigare cogam, vel ducam fraude circumuentos? Verum eſto ſane, decepti, & quibuſdam quaſi præſtigiis à me dementati ad Phaſin perueniatis, atque etiam in terram ipſam deſcendamus. E Nimirum vos in Græcia non eſſe animaduertetis, & ego ſcilicet is ero, qui vos vnus, hominum fere ad CCIƆƆ, qui quidem armati etiam ſint, deceperit. Qui poſſit vnus homo in ſupplicij periculum certius ſe conicere, quam ſi hoc pacto tum ſibi tum vobis conſulat? Enimvero ſermones hi ſtultorum hominum ſunt, ac inuidentium mihi, quod honore me proſequamini. At non iure mihi inuident. Nam quem ho-

*Sequor lectionem marginis.

minum ego impedio, quo minus vel apud vos proferat, ſi quid, ex vſu quod ſit, proferre habeat: vel pro vobis ac ſeipſo pugnet, ſi ita velit: vel ſollicite veſtra cauſſa vigilet, vt vos ſecuri ſitis? Quid item, quum vos magiſtratus legitis, ego ne cuiquã ſum impedimẽto? Immo vero cedo alij. per me licet imperet, modo ſe cõmodum veſtrum procurare declaret. Enimvero ſatis eſt mihi, tãtum hac in parte dixiſſe. Quod ſi quis veſtrum in hoc vel ſeipſum eſſe circumuentum putat, vel alium his decipi ait, hoc ipſum exponat. Nunc, vbi de his ſatis actũ, ne prius diſcedite, quam audiueritis, cuiuſmodi facinus in exercitu iam cœpiſſe videam; quod ſi porro ſerpſerit, ac euaſerit eo, quo euaſurum videtur; tempus eſt, vt mature nobis conſulamus, ne pariter & erga Deos, & homines, & fœderatos, & hoſtes, omnium flagitioſiſſimos & impuriſſimos nos declaremus, atque etiam contemnamur. Quæ verba quum milites audiiſſent, quid illud eſſet, mirati; hortabantur, vt rem omnem exponeret. Tum rurſus initio dicendi facto, Xenophõ: SCIRE vos arbitror, inquit, barbarorum in montibus oppida quædam fuiſſe, fœdere Ceraſuntiis coniuncta, de quibus nonnulli deſcendebant, ac nobis vendebant victimas, aliaſq. res, quarum ipſis erat copia. Veſtrũ etiam nonnullos exiſtimo in horum oppidum, quod proxime à nobis aberat, profectos emiſſe quædam, ac deinde in caſtra reuertiſſe. Id vero paruum eſſe, poſteaquam cohortis ductor Clearatus animaduertiſſet, itemque nullo præſidio munitum, quod nobis illi ſe amicos eſſe crederent: noctu ad homines ſpe direptionis accedit, re cum nemine noſtrum communicata. Et erat ipſius ea ſententia, vt ſi cepiſſet oppidum, numquam in caſtra rediret: ſed conſcenſa naui, qua contubernales ipſius forte tum litus legebant, inque hac ipſa rebus iis, quas cepiſſet, impoſitis; extra Pontum nauigando ſe proriperet. Ac de his ita inter ipſum & contubernales in naui conuenerat, vti nunc animaduerto. Quum igitur concitaſſet, quoſcumque perſuadendo adducere poterat, ad oppidum eos duxit. Interea dum in itinere pergit, dies ipſum anteuertit, hominumque concurſu facto, qui de locis munitis & iaculis hos, & ictibus petebant, non Clearatus ſolum, ſed cum eo complures ex aliis etiam occumbunt, nonnullis Ceraſuntem ſe recipientibus. Hæc eo geſta ſunt die, quo nos huc itinere pedeſtri pergere cœpimus.

A λέγειν, εἴ τις τι δύναται, ἀγαθὸν ἐν ὑμῖν, ἢ μάχεσθαι, εἴ τις ἐθέλοι, ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ ἑαυτοῦ, ἢ ἐγρηγορέναι σὺν τῆς ὑμετέρας ἀσφαλείας ἐπιμελόμενον; τί γάρ, ἄρχοντας αἱρουμένων ὑμῶν * ἐγώ τινι ἐμποδών εἰμι; παρίημι, ἀρχέτω· μόνον ἀγαθόν τι ποιῶν φαινέσθω. ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ περὶ τούτων τὰ εἰρημένα. εἰ δέ τις ὑμῶν ἢ αὐτὸς ἂν ἐξαπατηθῆναι οἴεται B ταῦτα, ἢ ἄλλον ἐξαπατῆσαι ταῦτα λέγων, διδασκέτω. ὅταν δὲ τούτων ἅλις ἔχητε, μὴ ἀπέλθητε, πρὶν ἂν ἀκούσητε, οἷον ὁρῶ ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον πρᾶγμα, ὃ εἰ ἔπεισι, καὶ ἔσται οἷον ἐπιδείκνυσιν, ὥρα ἡμῖν βουλεύεσθαι περὶ ἡμῶν αὐτῶν, μὴ κάκιστοί τε καὶ αἴσχιστοι ἄνδρες φαινώμεθα καὶ πρὸς θεῶν, καὶ πρὸς ἀνθρώπων, καὶ φιλίων, καὶ πολεμίων, καὶ καταφρονηθῶμεν. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, ἐθαύμασάν τε τί C εἴη, καὶ λέγειν ἐκέλευον. ἐκ τούτου ἄρχεται πάλιν· Ἐπίστασθέ που, ὅτι χωρία ἦν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς βαρβαρικοῖς φίλια τοῖς Κερασουντίοις, ὅθεν κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν, καὶ ἄλλα ὧν εἶχον. δοκοῦσι δέ μοι καὶ ὑμῶν τινες εἰς τὸ ἐγγυτάτω χωρίων τούτων ἐλθόντες, ἀγοράσαντές τι πάλιν ἐλθεῖν. τοῦτο καταμαθὼν Κλεάρατος ὁ λοχαγὸς ὅτι μικρὸν εἴη, καὶ ἀφύλακτον, διὰ τὸ φίλιον νομίζειν εἶ-D ναι, ἔρχεται ἐπὶ αὐτοὺς νυκτός, ὡς πορθήσων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπών. διενενόητο δέ, εἰ λάβοι τὸ χωρίον, εἰς μὲν στράτευμα μηκέτι ἐλθεῖν, ἐμβὰς δ' εἰς πλοῖον, ἐν ᾧ ἐτύγχανον οἱ σύσκηνοι οἱ αὐτοῦ παραπλέοντες, καὶ ἐνθέμενος εἴ τι λάβοι, ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ Πόντου. καὶ ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῷ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ σύσκηνοι, ὡς ἐγὼ νῦν αἰσθάνομαι. παρακαλέσας οὖν ὁπόσους ἔπειθεν, ἦγεν ἐπὶ τὸ χω-E ρίον. πορευόμενον δὲ αὐτὸν φθάνει ἡμέρα γενομένη, καὶ συστάντες οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ ἰσχυρῶν τόπων βάλλοντες καὶ παίοντες, τόν τε Κλεάρατον ἀποκτείνουσι, καὶ τῶν ἄλλων συχνούς· οἱ δέ τινες καὶ εἰς Κερασοῦντα αὐτῶν ἀποχωροῦσι. ταῦτα δ' ἦν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἡμεῖς δεῦρο ἐξωρμῶμεν πεζῇ.

* ἐγώ τι

A τῶν δὲ παραπλεόντων ἔτι τινὲς ἦσαν ἐν Κερασοῦντι, οὔπω ἀνηγμένοι. μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ Κερασούντιοι λέγουσιν, ἀφικνοῦνται τῶν ἐκ τοῦ χωρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων, πρὸς τὸ κοινὸν τὸ ἡμέτερον χρῄζοντες ἐλθεῖν. ἐπεὶ δὲ ἡμᾶς οὐ κατέλαβον, πρὸς τοὺς Κερασουντίους ἔλεγον, ὅτι θαυμάζοιεν, τί ἡμῖν δόξειεν ἐλθεῖν πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι [σφᾶς λέγειν* ἔφασαν, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ γένοιτο τὸ πρᾶγμα, ἥδεσθαί τε αὐτούς, καὶ μέλλειν πλεῖν δεῦρο, B ὡς ὑμῖν λέξαι τὰ γενόμενα, καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν αὐτοὺς κελεύειν λαβόντας τοὺς * τούτου δεομένους. τῶν δ' ἀποφυγόντων τινὲς Ἕλληνες ἔτυχον ἔτι ὄντες ἐν Κερασοῦντι. αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους ὅποι ἴοιεν, αὐτοί τε ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις, καὶ τοῖς ἄλλοις * διεκελεύοντο. καὶ οἱ ἄνδρες ἀποθνήσκουσι, τρεῖς ὄντες, οἱ πρέσβεις, καταλευσθέντες. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς οἱ Κερασούντιοι, καὶ λέγουσι τὸ πρᾶγμα. καὶ ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἀκούσαντες, C ἠχθόμεθα τοῖς γεγενημένοις, καὶ ἐβουλευόμεθα σὺν τοῖς Κερασουντίοις, πῶς ἂν ταφείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί. συγκαθήμενοι δ' ἔξωθεν τῶν ὅπλων, ἐξαίφνης ἀκούομεν θορύβου πολλοῦ, παῖε, παῖε, βάλλε, βάλλε. καὶ τάχα δὴ ὁρῶμεν πολλοὺς προσθέοντας, λίθους δ' ἔχοντας ἐν ταῖς χερσί, τοὺς δὲ καὶ ἀναιρουμένους. καὶ οἱ μὲν Κερασούντιοι, ὡς ἂν καὶ ἑωρακότες τὸ παρ' ἑαυτοῖς πρᾶγμα, δείσαντες ἀποχωροῦσι πρὸς τὰ πλοῖα. ἦσαν δὲ νὴ Δία οἳ καὶ ἡμῶν ἔδεισαν. ἔγωγε μὴν ἦλθον πρὸς αὐτούς, καὶ ἠρώτων ὅ,τι ἐστὶ D τὸ πρᾶγμα. τῶν δ' ἦσαν μὲν οἳ οὐδὲν ᾔδεσαν, ὅμως δὲ λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰδότι τινὶ ἐνέτυχον, λέγει μοι ὅτι οἱ ἀγορανόμοι δεινότατα ποιοῦσι τὸ στράτευμα. καὶ ἐν τούτῳ τις ὁρᾷ τὸν ἀγορανόμον Ζήλαρχον πρὸς τὴν θάλατταν ἀναχωροῦντα, καὶ ἀνέκραγεν· οἱ δέ, ὡς ἤκουσαν, ὥσπερ συὸς ἀγρίου ἢ ἐλάφου φανέντος, ἵενται ἐπ' αὐτόν. οἱ δὲ Κερασούντιοι, ὡς εἶδον ὁρμῶντας καθ' ἑαυτούς, νομίσαντες ἐπὶ σφᾶς ἵεσθαι, φεύγουσι δρόμῳ, καὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν. συνεισέπεσον δὲ E καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινές, καὶ ἐπνίγετο ὅστις μὴ ἐτύγχανεν ἐπιστάμενος νεῖν. καὶ τούτους τί δοκεῖτε; ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἔδεισαν δὲ μὴ λύσσα τις ὥσπερ κυσὶν ἡμῖν ἐμπεπτώκοι. εἰ οὖν

(margin: κύτου; παρακελεύοντο)

Eorum vero, quibus litus legendum erat, nonnulli necdum Ceraſunte ſoluerant, ſed adhuc iſtic hærebant. Nec multo poſt, vti quidem Ceraſuntij narrant, ab oppido tres viri ætate graues veniunt, qui communitatem hanc noſtram conuenire vellent. Hi quum nos iſtic non offendiſſent, aiunt ad Ceraſuntios, mirari ſe, quamobrem viſum nobis fuerit ipſos inuadere. Quum Ceraſuntij reſpondiſſent, non communi exercitus conſilio facinus admiſſum eſſe; gratum hoc ſibi eſſe dicunt, adeoque nauigaturos huc ad nos, vt quid accidiſſet, nobis exponerent, & cadauera recipere ad ſepulturam iuberent, eos qui vellent. Erāt tunc adhuc Ceraſunte Græci quidā, ex eis qui eo fuga ſe receperant. Hi quum animaduertiſſent, quo barbari tenderent, non ipſi ſolum auſi ſunt lapides in eos conijcere, ſed alios etiam, vt idem facerent, hortari. Quo factū, vt homines hi, tres numero, & legati, lapidibus obruti, vitam cum morte cōmutarint. Hoc facinore deſignato, veniunt ad nos Ceraſuntij, remq. omnē narrāt. Ea cognita, nos duces grauiter moleſteque ferre, quod accidiſſet; & quo pacto Græcorum cadauera ſepulturæ mandari poſſent, cum Ceraſuntiis deliberare. Quum forte hoc modo extra caſtra conſideremus, ſubito tumultum ingentem clamantium audimus: Cæde, cæde, feri, feri. Nec mora, multos adcurrentes videmus, qui partim lapides in manibus habebant, partim eos tollebant. Heic Ceraſuntij, qui facinus illud apud ſe deſignatū vidiſſent, territi ad naues ſe recipiunt. Etiā nonnulli profecto noſtrum ſibi metuebant. Verum ego ad eos acceſſi, & quid rei eſſet, interrogaui. Ignorabant hoc illorum plerique, ac nihilominus lapides manibus tenebant. Tandem quum in quemdam incidiſſem, qui rem intelligeret; narrat is mihi, forenſis annonæ præfectos grauiſſime exercitū adfligere. Atque heic quidam Zelarchum annonæ præfectum ad mare ſe conferentem conſpiciens, ſublata voce exclamat: Ea ceteri audita, non aliter atq. ſi ſilueſtris aper, vel ceruus conſpectus fuiſſet, in hominem pergūt. Ceraſuntij, quum eos verſus ſe irruere viderent, quod ſe peti putarent, in fugam ſe curſu cōiiciunt, & in mare deſiliunt. Idem ex noſtris etiam nōnulli factitant, omneſque adeo extinguebantur, qui natare neſcirent. Quid autem de iis exiſtimatis? nihil profecto aduerſus nos deſignauerant, ſaltem hoc metuebant ne rabie tamquā canes correpti eſſemus. Hęc

ſi erunt huiuſmodi, videte qui futurus ſit exercitus ſtatus. Nō omnium veſtrum auctoritate vel bellū illi facere poteritis, cui viſum fuerit, vel bello finē imponere: ſed priuato conſilio quiſque copias, quo volet, ducet. Quod ſi legati ad nos, vel pacē petituri, vel quid aliud, venerint: eos interficiendo, qui volent, impedient quominus orationes eorum audiamus, qui ad nos cōtendunt. Præterea magiſtratus à vobis vniuerſis lecti nullo erunt loco, ſed quiſquis ſuo ſe arbitratu prætorem creabit, & cui lubebit dicere, Feri, feri; huic ſatis erit virium ſiue ad magiſtratū, ſeu ad gregarium militem quemlibet è vobis indemnatum opprimendum, ſi nō deſint, qui ei pareant, quemadmodum modo accidit. Enimvero cuiuſmodi facinora nobis deſignarint hi ſuis ipſorum ſuffragiis lecti prætores, conſiderate. Zelarchus annonæ præfectus ſi qua re nos læſit, nullo adfectus à nobis ſupplicio, nauigio euaſit: ſin omnino nihil cōmiſit, nimirum è caſtris aufugit, ideo quod vereretur, ne indemnatus iniuſte perimeretur. At qui legatos lapidibus obruerunt, hoc effecerunt, vt vobis ſolis inter Græcos ceteros haud tutum ſit Ceraſuntem, extra quam armata manu, venire. Effecerunt & illud, vt cadauera, quæ prius, vt ſepeliremus, hortabantur illi, à quibus interfecti noſtri erant; iam ne quidem cum caduceo tutum ſit tollere. Nam quis caduceatoris fungi velit munere, qui caduceatores ipſe ſuſtulerit è medio? Nos tamen Ceraſuntios rogauimus, vt cæſos ſepulturę mādent. Hæc an ita recte gerantur, veſtro decreto ſtatuatur; vt quū huiuſmodi facinora ſint exſpectanda, quiſque ſibi præſidium quærat, & operam det, vt munitis & opportunis locis tabernaculum figat. Sin autē belluarum hæc, nō hominum facta ſunt: quo pacto ſedari poſſint, cōſiderate. Nam profecto abſque eo ſit, quonam modo aut ſacra Diis alacri animo faciemus, quum impiis facinoribus noſmet polluamus, aut in hoſtem pugnabimus, ſi quidem mutuo nos perimemus? quænam vrbs amica nos excipiet, ſi tantam inter nos ſcelerum licentiam videat? quis animo fidenter rerum venalium copiam nobis faciet, ſi maximis in rebus vſque adeo in oculis omnium delinquemus? Iam quod laudem adtinet, quam imprimis conſequuturos nos exiſtimamus, quis vos ita ſeſe gerentes collaudauerit? Nos ipſi, ſat ſcio, deſignantes eiuſmodi facinora, ſceleratos adpellaremus. Heic omnes quum adſurrexiſſent, ſuppliciis

A ταῦτα, τοιαῦτα ἔσται, θεάσασθε οἵα κατάστασις ἡμῖν ἔσται τῆς στρατιᾶς. ὑμεῖς μὲν οἱ πάντες οὐκ ἔσεσθε κύριοι οὔτ᾽ ἀνελέσθαι πόλεμον ᾧ ἂν βούλησθε, οὔτε καταλῦσαι· ἰδίᾳ δὲ ὁ βουλόμενος ἄξει στράτευμα ἐφ᾽ ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ. κἂν τινες πρὸς ὑμᾶς ἴωσι πρέσβεις ἢ εἰρήνης δεόμενοι, ἢ ἄλλου τινός, κατακαίνοντες τούτους οἱ βουλόμενοι, ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων μὴ ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ὑμᾶς ἰόντων. ἔπειτα δὲ οὓς μὲν ἂν ὑμεῖς B ἅπαντες ἕλησθε ἄρχοντας, ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ ἔσονται· ὅστις δ᾽ ἂν ἑαυτὸν ἕληται στρατηγὸν, καὶ ἐθέλῃ λέγειν· Βάλλε, βάλλε, οὗτος ἔσται ἱκανὸς καὶ ἄρχοντα κατακαίνειν καὶ ἰδιώτην ὑμῶν, ὃν ἂν ἐθέλῃ, ἄκριτον, ἂν ὦσιν οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὥσπερ καὶ νῦν ἐγένετο. οἷα δ᾽ ἡμῖν* πεπράχασιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι στρατηγοὶ, σκέψασθε. διαπεπρ.
Ζήλαρχος μὲν γὰρ ὁ ἀγορανόμος εἰ μὲν ἀδικεῖ ὑμᾶς, οἴχεται ἀποπλέων, οὐ δοὺς ὑμῖν δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ, φεύγει ἐκ τοῦ στρα- C τεύματος, δείσας μὴ ἀδίκως ἄκριτος ἀποθάνῃ. οἱ δὲ καταλεύσαντες τοὺς πρέσβεις, διεπράξαντο ὑμῖν μόνοις μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς Κερασοῦντα μὴ ἀσφαλὲς εἶναι, ἐὰν μὴ σὺν ἰσχύϊ, ἀφικνεῖσθαι. τοὺς δὲ νεκροὺς, οὓς πρόσθεν αὐτοὶ οἱ κατακανόντες ἐκέλευον θάπτειν, τούτους διεπράξαντο μηδὲ* σὺν κη- σὺν κηρυκείῳ
ρυκείῳ ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι ἀνελέσθαι. τίς γὰρ ἐθελήσει κήρυξ ἰέναι, κήρυκας ἀπεκτονώς; ἀλλ᾽ ἡμεῖς Κερασουντίων θάψαι αὐτοὺς ἐδεήθημεν. D εἰ μὲν οὖν καλῶς ἔχει ταῦτα, δοξάτω ὑμῖν· ἵνα, ὡς τοιούτων ἐσομένων, καὶ φυλακὴν ἰδίᾳ ποιήσηταί τις, καὶ τὰ ἐρυμνὰ ὑπερδέξια πειρᾶται ἔχων σκηνοῦν. εἰ μέντοι δοκεῖ ὑμῖν θηρίων, ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ τοιαῦτα ἔργα, σκοπεῖτε παῦλάν τιν᾽ αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ, πρὸς Διὸς, πῶς ἢ θεοῖς θύσομεν ἡδέως, ποιοῦντες ἔργα ἀσεβῆ, ἢ τοῖς πολεμίοις πῶς μαχούμεθα, ἢν ἀλλήλους κατακαίνωμεν; πόλις δὲ φιλία τίς ἡμᾶς δέξεται, ἢ τις ἂν ὁρᾷ τοσαύτην E ἀνομίαν ἐν ἡμῖν; ἀγορὰν δὲ τίς ἄξει θαρρῶν, ἢν περὶ τὰ μέγιστα τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντες φαινώμεθα; οὗ δὲ δὴ πάντων οἰόμεθα τεύξεσθαι ἐπαίνου, τίς ἂν ὑμᾶς τοιούτους ὄντας ἐπαινέσειεν; ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ᾽ ὅτι πονηροὺς ἂν φαίημεν εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας. ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον, τοὺς μὲν

τούτων ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ οὐκέτι ἐξεῖναι ἀνομίας ἄρξαι· ἐὰν δέ τις ἄρξῃ, ἄγεσθαι αὐτοὺς θανάτῳ, τοὺς δὲ στρατηγοὺς εἰς δίκας πάντας καταστῆσαι. εἶναι δὲ δίκας καὶ εἴ τι ἄλλο τις ἠδίκητο ἐξ οὗ Κῦρος ἀπέθανε. δικαστὰς δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐποιήσαντο. παραινοῦντος δὲ Ξενοφῶντος, καὶ τῶν μάντεων συμβουλευόντων, ἔδοξε καὶ καθᾶραι τὸ στράτευμα. καὶ ἐγένετο καθαρμός. ἔδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ παρεληλυθότος χρόνου. καὶ διδόντων, Φιλήσιος μὲν ὦφλε καὶ Ξανθικλῆς τῆς φυλακῆς * τῶν γαυλιτικῶν χρημάτων τὸ μείωμα εἴκοσι μνᾶς· Σοφαίνετος δὲ, * ὅτι αἱρεθεὶς . . . . κατημέλει, δέκα μνᾶς. Ξενοφῶντος δὲ κατηγόρησάν τινες, φάσκοντες παίεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν κατηγορίαν ἐποιοῦντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀναστὰς ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν πρῶτον, πρῶτον λέξαντα ποῦ καὶ ἐπλήγη. ὁ δὲ ἀποκρίνεται, ὅπου καὶ τῷ ῥίγει ἀπωλλύμεθα, καὶ χιὼν πλείστη ἦν. ὁ δὴ εἶπεν· ἀλλὰ μὴν καὶ χειμῶνός γε ὄντος οἵου λέγεις, σίτου δὲ ἐπιλελοιπότος, οἴνου δὲ μηδ' ὀσφραίνεσθαι * παρόντος, ὑπὸ δὲ πόνων πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων δὲ ἑπομένων, εἰ ἐν τοιούτῳ καιρῷ ὕβριζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄνων ὑβριστότερος εἶναι, οἷς φασιν ὑπὸ τῆς ὕβρεως * κόπον οὐκ ἐγγίγνεσθαι. ὅμως δὲ καὶ λέξον, ἐκ τίνος ἐπλήγης; πότερον ᾔτουν τί σε, καὶ ἐπεὶ οὐκ ἐδίδως, ἔπαιον; ἀλλ' ἀπῄτουν; ἀλλὰ περὶ παιδικῶν μαχόμενος; ἀλλὰ μεθύων παρῴνησα; ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπήρετο αὐτὸν, εἰ ὁπλιτεύοι. οὐκ ἔφη. πάλιν, εἰ πελτάζοι· οὐδὲ τοῦτ' ἔφη· ἀλλ' ἡμίονον ἐλαύνειν, ταχθεὶς ὑπὸ τῶν συσκήνων, ἐλεύθερος ὤν. ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει τε αὐτὸν, καὶ ἤρετο· εἰ σὺ εἶ ὁ τὸν κάμνοντα ἀπάγων; ναὶ μὰ Δί', ἔφη. σὺ γὰρ ἠνάγκαζες. τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκήνων σκεύη διέρριψας. ἀλλ' ἡ μὲν διάρριψις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα ἄλλοις ἄγειν, καὶ ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπάγειν· καὶ ἀπολαβὼν ἅπαντα σῶα, ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ ἀπέδειξας τὸν ἄνδρα,

* τῶν γαυλικῶν

ὅτι αἱρεθεὶς εἰς τὸ

* παρόν,

* πόνον

A multādos auctores aiebant, & in poſterum nemini permittendam eiuſmodi ſcelerum licentiā. ſi quis facinoris auctor exiſteret, in eum capitis pœnam ſtatuendam. Præterea conſtituendū à ducib. in omnes iudicium, quo etiam in ea facinora liceret anquirere, quæcumque à morte Cyri eſſent admiſſa. Iudicādi poteſtas cohortiū ductorib. data. Viſum eſt etiā Xenophontis hortatu ſuadētib. idem vatibus, luſtrandū eſſe exercitum. Itaq. facta luſtratio. Decretū item, vt prætores ratione præteriti tēporis iudicio B ſe ſiſterent. Quod quum fieret, dānati Phileſius & Xanthicles, *quod iuſſi cuſtodire pecuniam de nauigiis coactam, minas viginti ſuppilaſſent. Multatus eſt & Sophænetus minis x, quod ſuffragiis ad eas cuſtodiēdas lectus, id muneris ſpreuiſſet. Nonnulli Xenophōtem accuſabant, qui cæſos ſe ab ipſo dicerēt: eamq. accuſationem ſic inſtituebant, vt ipſum iniuriarū arceſſerēt. Ibi quū ſurrexiſſet Xenophon, ante omnia dicere primum iuſſit, quo loco pulſatus eſſet. Eo loco, reſpondebat ille, quo in maxi- C ma niuis copia frigus nos perdebat. Enimvero, ſubiecit Xenophon, quum tāta eſſet hyemis aſperitas, quantam fuiſſe tu fateris, quum cib. nos defeciſſet, quum tantum vini nō adeſſet, quod vel odoratu poſſet percipi, quum multi præ magnitudine laborū animis frangerentur, quum hoſtis à tergo nos vrgeret; ſi me tali tempore inſolenter geſſi, vel ipſis aſinis eſſe me petulantiorem fatebor, in quos aiunt præ petulantia laſſitudinem nullam cadere. Sed tamē dic mi- D hi, qua de cauſſa vapulaueris: num quid abs te tuæ rei petebā, quod quia non dabas, te pulſaui? num meū quid repoſcebam? num pugnās tecum de amoribus ac deliciis tuis? nū in vino tibi per ebrietatē illuſi? Quum horum ille nihil diceret, rogat Xenophon, an in grauis armaturę peditum numero eſſet. Negat ille. Rurſum Xenophon: an ex cetratis es? inquit. Haudquaquam, ſubiecit ille, ſed ingenuus quū eſſem, mulum agebam, quod muneris mihi cōtubernales dederant. Heic Xenophon adgnito demum E homine. Tunc es, ait, qui hominem ægrotum vehebas? Sum is profecto, inquit. nam ad hoc tu me cogebas, vaſis etiā contubernaliū meorum diſiectis. Ea vero diſiectio, ſubiecit Xenophon, in hunc modum accidit. Diſtribui hæc impedimenta, vt alii ea veherent, ac mihi deinde vt reſtituerentur, iuſſi. Poſtea quum omnia ſalua recepiſſem, tibi rurſum ea tradidi, quo tempore mihi tu hominem illum oſtendiſti.

In ſceleratos auctore Xenophonte animaduertitur.

Conſule Notas.

Xenophon ſuorum ingratitudinē experitur.

» Audite vero, ait, quid iſtuc rei fuerit. Eſt e-
» nim operęprętium. Relinquebatur à tergo
» quidam, quod pergere præ debilitate non
» poſſet. Noram illum ego hactenus, quod v-
» nus ex noſtris eſſet. Hunc vt tu veheres,
» iuſſi; ne nobis periret. Hoſtes enim, quem-
» admodum equidem arbitror, à tergo ſub-
» ſequebātur. Verum id eſſe, miles hic aie-
» bat. At enim, inquit Xenophō, vbi te præ-
» miſiſſem, & ipſe cū extremo agmine dein-
» de accederem, ſcrobem te fodiētem offen-
» di, vt hominem illū defoderes. Adſtans tū
» ego te collaudabam. Verum poſteaquam
» adſtantibus nobis ille crus inflexiſſet, & o-
» mnes, qui aderant, exclamaſſent, hominem
» viuere, tu vero quæcumq. liberet, diceres,
» nolle te ipſum vehere: tum ſcilicet ego te
» pulſaui: verum dicis. Nam mihi præ te fer-
» re videbaris, quaſi ſcires eū hominem ad-
» huc viuere. Quid ergo? reſpondit alter, an
» minus mortē obiit, poſteaquam oſtenſus à
» me tibi fuit? Atqui, ſubiecit Xenophon,
» morituri omnes ſumus. Num igitur pro-
» pterea viuos defodi nos oportet? Heic ab
» vniuerſis acclamatū, hominem hunc non
ſatis vapulaſſe. Deinde iuſſus item alius eſt
dicere quamobrem plagas tuliſſet. Quum
nemo ſurgeret, Xenophō ipſe loqui cœpit:

Xenophontis ad ingratos milites oratio.

» Fateor equidem, milites, multos me, pro-
» pterea quod ordines deſererēt, verberaſſe:
» quib. in eo quidem ſatisfiebat, quod opera
» veſtra ſalui eſſent, quū vos & ordines ſer-
» uaretis, & quoties opus eſſet, dimicaretis:
» at eſſe meliorē volebant conditionē ſuam
» veſtra in hoc, vt ipſi deſertis ordinib. præ-
» dādi cauſſa præcurrerent. Id ſi factū à no-
» bis omnibus fuiſſet, vniuerſi periiſſemus.
» Quinetiā languentem præ mollitie quē-
» dam, qui neq. ſurgere volebat, & hoſtibus
» ſe perdendum ipſemet exponebat, non ſo-
» lum pulſaui, ſed etiā vi coegi vt pergeret.
» Ipſe ego quum acerrimo illo frigore non-
» nullos aliquando exſpectarem ad iter ſeſe
» parantes, poſteaquam ad aliquod tempus
» cōſediſſem, difficulter me ſurgere animad-
» uerti, ac vix crura extendere. Quapropter
» ex eo tēpore meo periculo doctus, quem-
» cumq. ſedentem ac torpentem conſpice-
» rē, impellebam. Etenim motus ipſe, ac viri-
» lis animi excitatio, calorem quemdam &
» agilitatem ſuppeditabat: quum ex ſedendo
» & quieſcendo viderē ſanguinis concretio-
» nem quamdam contrahi, cum qua cōiun-
» ctum eſſet, vt pedum digiti putreſcerent, id
» quod multis accidiſſe vos ipſi noſtis. Præ-
» terea quemdam alium, qui forte quieſcen-
» di cauſſa reſiſtebat, ac tam vos anteriores,

A ὅπως δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, ἀκούσατε, ἔφη· καὶ γὰρ ἄξιον. ἀνὴρ κατελείπετο διὰ τὸ μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι. καὶ ἐγὼ τὸν μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνωσκον, ὅτι εἷς ἡμῶν εἴη, ἠνάγκασα δὲ σε τοῦτον ἄγειν, ὡς μὴ ἀπόλοιτο. καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, πολέμιοι ἐφείποντο. συνέφη τοῦτο ὁ ἄνθρωπος. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ προύπεμψά σε, καταλαμβάνω αὖθις σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι
B προσιὼν, βόθρον ὀρύττοντα, ὡς κατορύξοντα τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐπιστὰς ἐπῄνουν σε. ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων ἡμῶν * συνέκαμψε τὸ σκέλος ὁ ἀνὴρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες, ὅτι ζῇ ὁ ἀνήρ. σὺ δ' εἶπες ὁπόσα γ' ἐβούλου, ὡς ἔγωγε αὐτὸν οὐκ ἄξω· ἐνταῦθα ἔπαισά σε· ἀληθῆ λέγεις. ἔδοξας γάρ μοι εἰδότι ἐοικέναι, ὅτι ἔζη. τί οὖν; ἔφη, ἧττόν τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγώ σοι ἀπέδειξα αὐτόν; καὶ γὰρ ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες ἀποθανούμε-
C θα· τούτου οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ κατορυχθῆναι; τοῦτον μὲν ἀνέκραγον πάντες, ὡς ὀλίγας παίσειεν. ἄλλον δὲ ἐκέλευον λέγειν, διότι ἕκαστος ἐπλήγη. ἐπεὶ δ' οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς ἔλεγεν· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ παῖσαι δὴ ἄνδρας πολλοὺς ἕνεκα ἀταξίας, οἷς σώζεσθαι μὲν ἤρκει δι' ἡμᾶς, ἐν τάξει τε ἰόντων, καὶ μαχομένων ὅπου δέοι· αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς τάξεις προθέοντες ἁρπάζειν ἤθε-
D λον, καὶ ἡμῶν πλεονεκτεῖν. εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλόμεθα. ἤδη δὲ καὶ μαλακιζόμενόν τινα, καὶ οὐκ ἐθέλοντα ἀνίστασθαι, ἀλλὰ προϊέμενον ἑαυτὸν τοῖς πολεμίοις, καὶ ἔπαισα, καὶ ἐβιασάμην πορεύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ χειμῶνι καὶ αὐτός ποτε ἀναμένων τινὰς συσκευαζομένους, καθεζόμενος συχνὸν χρόνον, κατέμαθον ἀναστὰς μόγις, καὶ τὰ σκέλη μόγις ἐκτείνας. ἐν ἐμαυτῷ οὖν πεῖραν λαβὼν ἐκ τούτου, καὶ ἄλλον ὁπότε ἴδοιμι κα-
E θήμενον καὶ βλακεύοντα, ἤλαυνον. τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ ἀνδρίζεσθαι παρεῖχε θερμασίαν τινὰ καὶ ὑγρότητα, τὸ δὲ καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν ἔχειν, ἑώρων ὑπουργὸν ὂν τῷ τε ἀποπήγνυσθαι τὸ αἷμα, καὶ τῷ ἀποσήπεσθαι τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους. ἅπερ πολλοὺς καὶ ὑμεῖς ἴστε παθόντας. ἄλλον δέ γε ἴσως * ὑπολειπόμενον διὰ ῥαστώνην, καὶ κωλύοντα καὶ ὑμᾶς τοὺς πρόσθεν,

συνέ-καμψε

ὑπολειπό-μενόν τιν διὰ

καὶ ἡμᾶς τοὺς ὄπισθεν προσδεῖσθαι, ἔπαισα πὺξ, ὅπως μὴ λόγχῃ ὑπὸ τῶν πολεμίων παίοιτο. καὶ γὰρ οὖν νῦν ἔξεστιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι ὑπ' ἐμοῦ ἔπαθον παρὰ τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. εἰ δ' ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο, τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον, *ὅτου δίκην ἠξίουν λαμβάνειν; ἁπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος. ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ ἐκόλασα τινὰ, ἀξιῶ ὑπέχειν δίκην, οἵαν καὶ γονεῖς υἱοῖς καὶ διδάσκαλοι παισί. καὶ γὰρ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσιν ἐπ' ἀγαθῷ. εἰ δὲ ὕβρει νομίζετέ με ταῦτα πράττειν, ἐνθυμήθητε, ὅτι νῦν ἐγὼ θαρρῶ σὺν τοῖς θεοῖς μᾶλλον ἢ τότε, καὶ θρασύτερός εἰμι νῦν ἢ τότε, καὶ οἶνον πλείω πίνω· ἀλλ' ὅμως οὐδένα παίω. ἐν εὐδίᾳ γὰρ ὁρῶ * ὑμᾶς. ὅταν δὲ χειμὼν ᾖ, καὶ θάλαττα μεγάλη ἐπιφέρηται, οὐχ ὁρᾶτε ὅτι καὶ νεύματος μόνου ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρωρεὺς τοῖς ἐν πρώρᾳ, χαλεπαίνει δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρύμνῃ; ἱκανὰ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ μικρὰ ἁμαρτηθέντα, πάντα συνεπιτρῖψαι· ὅτι δὲ δικαίως ἔπαιον αὐτοὺς, καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε τότε. ἔχοντες γὰρ οὐ ψήφους, ἀλλ' ὅπλα, παρειστήκετε, καὶ ἐξῆν ὑμῖν ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, εἰ ἐβούλεσθε. ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε τούτοις ἐπεκουρεῖτε, οὔτε σὺν ἐμοὶ τὸν ἀτακτοῦντα ἐπαίετε. τοιγαροῦν ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν, ὑβρίζειν ἐῶντες αὐτούς. οἶμαι γὰρ, εἰ ἠθέλετε σκοπεῖν, τοὺς αὐτοὺς εὑρήσεσθαι τότε κακίστους, καὶ νῦν ὑβριστοτάτους. Βοΐσκος μὲν οὖν ὁ πύκτης ὁ Θετταλὸς τότε μὲν διεμάχετο, ὡς κάμνων, ἀσπίδα μὴ φέρειν. νῦν δὲ, ὡς ἐγὼ ἀκούω, Κοτυωριτῶν * πολλοὺς ἀποδέδυκεν. ἂν οὖν σωφρονῆτε, τούτῳ τἀναντία ποιήσετε, ἢ τοὺς κύνας ποιοῦσι. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας διδέασι, τὰς δὲ νύκτας ἀφιᾶσι· τοῦτον δὲ, ἂν σωφρονῆτε, τὴν νύκτα μὲν δήσετε, τὴν δὲ ἡμέραν ἀφήσετε. ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, θαυμάζω, ὅτι εἰ μέν τινι ὑμῶν ἀπηχθόμην, μέμνησθε, καὶ οὐ σιωπᾶτε· εἰ δέ τῳ ἢ χειμῶνα ἐπεκούρησα, ἢ πολέμιον ἀπήρυξα, ἢ ἀσθενοῦντι, ἢ ἀποροῦντι * συνεξεπόρησά τι, τούτων δὲ οὐδεὶς μέμνηται·

ἡμᾶς.

πολλοὺς ἤδη ἀποδ.

συνεξεπόρισά τι,

A quam nos extremo in agmine, quo minus progrederemur, impediebat, pugno verberaui, ne ab hoſtibus haſta confoderetur. Licet iam his ſeruatis pœnas à me repoſcere, ſi læſi a me ſunt iniuſte. At vero ſi hoſtiũ in poteſtatem veniſſent, ecquid vmquam adeo graue pati potuiſſent, cuius nomine pœnas à quoquam exigere licuiſſet? Simplici ego, milites, oratione vtor. Si quem caſtigaui ſui ipſius cõmodi cauſſa, pœnam illam ſubire non recuſo, quam liberi parẽtibus, diſcipuli magiſtris irrogare velint. B Nam & medici nonnumquam ſectione, & vſtione vtuntur, boni alicuius cauſſa. Quod ſi me adductum petulantia feciſſe hæc exiſtimatis, cogitate quæſo cum animis veſtris, nõ ſolum iam mihi (Deum beneficio) fiduciam eſſe maiorem: ſed etiam longe, quam id temporis fuerim, audentiorem me modo eſſe, ac multo plus vini bibere. Neque tamen idcirco quemquam pulſo, quoniam vti iam nos tranquillitate quadam video. At vero quum magna tẽpeſtate procellis mare concitatur, an non C ſolius nutus cauſſa proræ magiſtrum iis iraſci videtis, qui ſunt in prora; itidemque gubernatorem ſuis in puppi? Nam vel minima peccata id temporis, omnia ſimul adterere poſſunt. Quinetiam vos ipſi veſtro tunc iudicio declaraſtis, iure illos à me verberatos. Non enim cum ſuffragiorum calculis, ſed cum armis adſtabatis; omninoq. vobis opem ferre læſis licuiſſet, ſi voluiſſetis. At enim neque opem his profecto ferebatis, neque me in pulſandis deſertoribus ordinum adiuuabatis. Quo factum eſt, vt D ignauorum licentiam auxeritis, dum petulantiam eorum non coerceretis. Nam ſi rem conſiderare liberet, mea ſententia reperiretis eoſdem tunc ignauiſſimos fuiſſe, qui modo petulantiſſimi ſunt. Contendebat id temporis Boiſcus ille Theſſalus pugil, propterea quod ægrotaret, ſcutum ſibi ferendum non eſſe. Nunc, vt equidem accepi, Cotyorenſium non paucos ſpoliauit. Quamobrem ſi ſapitis, aliter cum hoc agetis, atque canes tractari ſolent. Etenim canes illi ſæuiores interdiu vinculis cõſtrin- E guntur, noctu dimittuntur. Hũc vos, ſi ſapitis, noctu cõſtringetis, interdiu ſolutum eſſe patiemini. Enimvero miror, inquit, meminiſſe vos, ac minime tacere, ſi quid aliquando feci, quo in odium veſtrum incurrerim: at ſi cui cõtra vim frigoris opem tuli, vel hoſtem ab eo reieci, vel ægrotanti, aut inopia laboranti aliquid ſuppeditaui; horum neminem amplius recordari.

„ Non etiam, ſi quem præclare aliquid agentem collaudaui, non ſi virum fortem pro meis facultatibus ornaui, meminiſtis. „ Atqui & honeſtum eſt, & æquum, & pium, & longe iucundius, benefactorum quam iniuriarum meminiſſe. Poſteaquam hæc dicta eſſent, ſurgebant omnes, & vniuerſa memoria repetebant: atque hic exitus erat, vt omnia belle ſe haberent.

A οὐδ᾽ εἴ τινα καλῶς [τι * ποιοῦντα ἐπῄνεσα, οὐδ᾽ εἴ τιν᾽ ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα ἐτίμησα ὡς ἐδυνάμην, οὐδὲ τούτων μέμνησθε. ἀλλὰ μὴν καλόν γε, καὶ δίκαιον, καὶ ὅσιον, καὶ ἥδιον, τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν μεμνῆσθαι. ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμίμνησκον, καὶ * παρεκελεύοντο, ὥστε καλῶς ἔχειν.

ηὐφήμουν

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Ἕκτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI

EXPEDITIONE, LIBER SEXTVS.

EX eo tempore, dum iſtic hæreretur, quidam ex foro, quidam è præda, quam agebant ex agro Paphlagonum, victum ſibi comparabant. Nec minore ſolertia Paphlagones viciſſim noſtros furtim adgrediebantur hinc inde palatos, & noctu eos, qui longius ab agmine caſtra habebant, infeſtare conabantur. Quibus ex cauſſis fiebat, vt hoſtili nonnihil erga ſe inuicem animo eſſent. Præerat id temporis Paphlagonibus cum imperio Corylas. Is legatos cum equis & veſtimentis elegantibus ad Græcos mittit, qui dicerent: paratum eſſe Corylam nulla Græcos iniuria prouocare, modo viciſſim ipſe non læderetur. Reſpondent duces, ſe de his apud exercitum deliberaturos: & interea legatos pro iure hoſpitij excipiunt, arceſſitis etiam aliis, quos inuitari æquiſſimum erat. Ita facta re ſacra de bubus abactis, & mactatis aliis victimis, epulum ſatis largum præbuere, quum in * grabatis inter cœnandum diſcumberent, ac poculis è cornu factis, quæ illa in regione inuenerant, vterentur. Poſteaquam libatum eſſet, ac decantatus pæan, primi Thraces ſurgebant, & armati ad tibiam ſaltabant, inque ſaltando alte & agiliter ſe mouebant, quum gladiis etiam vterentur.

Sequor lectionē marginis, ex Athenæo. Alterum ſtramenta ſignificat.

Thracum ſaltationes.

B Ἐκ τούτου δὲ ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔζων, οἱ δὲ ληϊζόμενοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας. ἐκλώπευον δὲ καὶ οἱ Παφλαγόνες εὖ μάλα τοὺς ἀποσκεδαννυμένους, καὶ τῆς νυκτὸς δὲ τοὺς πρόσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο κακουργεῖν. καὶ * πολεμικώτερον πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων. ὁ δὲ Κορύλας, ὃς C ἐτύγχανε τότε Παφλαγονίας ἄρχων, πέμπει παρὰ τοὺς Ἕλληνας πρέσβεις, ἔχοντας ἵππους καὶ στολὰς καλάς, λέγοντας· ὅτι Κορύλας ἕτοιμος εἴη τοὺς Ἕλληνας μήτ᾽ ἀδικεῖν, μήτ᾽ αὐτὸς ἀδικεῖσθαι. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι περὶ μὲν τούτων ἐν τῇ στρατιᾷ βουλεύσοιντο, ἐπὶ ξένια δὲ ἐδέχοντο αὐτούς. παρεκάλεσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, οὓς ἐδόκει δικαιότατον εἶναι. θύσαντες δὲ τῶν αἰχμαλώτων * βοῶν καὶ ἄλλα ἱερεῖα, εὐω- D χίαν μὲν ἀρκοῦσαν παρεῖχον, κατακείμενοι δὲ ἐν * στιβάσιν ἐδείπνουν, καὶ ἔπινον ἐκ κερατίνων ποτηρίων, οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ χώρᾳ. ἐπεὶ δὲ αἵ σπονδαί τ᾽ ἐγένοντο, καὶ ἐπαιάνισαν, ἀνέστησαν πρῶτον Θρᾷκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο σὺν τοῖς ὅπλοις, * καὶ ἥλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως, καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο.

πολεμικώτατα *βοῦς* *σκίμποσι* *ἥλλοντο*

τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα· ὁ δ' ἔπεσε τεχνικῶς πως. καὶ ἀνέκραγον οἱ Παφλαγόνες. καὶ ὁ μὲν, σκυλεύσας τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου, ἐξῄει ᾄδων * Σιτάλκα· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν Θρᾳκῶν τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνεῶτα. ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς. μετὰ τοῦτο Αἰνιᾶνες καὶ Μάγνητες ἀνέστησαν, οἳ ὠρχοῦντο τὴν καρπαίαν καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις. ὁ δὲ τρόπος τῆς ὀρχήσεως ἦν ὅδε. ὁ μὲν, παραθέμενος τὰ ὅπλα, σπείρει καὶ ζευγηλατεῖ, πυκνὰ μεταστρεφόμενος ὡς φοβούμενος. λῃστὴς δὲ προσέρχεται. ὁ δ', ἐπειδὰν προΐδηται, ἀπαντᾷ ἁρπάσας τὰ ὅπλα. καὶ μάχεται πρὸ τοῦ ζεύγους (καὶ ἔτι ταῦτ' ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν) καὶ τέλος ὁ λῃστὴς δήσας τὸν ἄνδρα, καὶ τὸ ζεῦγος ἀπάγει, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν λῃστήν. εἶτα παρὰ τοὺς βοῦς ζεύξας, ὀπίσω τὼ χεῖρε δεδεμένον ἐλαύνει. μετὰ τοῦτο Μυσὸς εἰσῆλθεν, ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχων πέλτην, καὶ τοτὲ μὲν ὡς δύο ἀντιταττομένων μιμούμενος ὠρχεῖτο, τοτὲ δ' ὡς πρὸς ἕνα ἐχρῆτο ταῖς πέλταις, τοτὲ δ' ἐδινεῖτο καὶ ἐξεκυβίστα, ἔχων τὰς πέλτας· ὥστε ὄψιν ἔχων καλὴν φαίνεσθαι. * τέλος δὲ τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο, * κροτῶν τὰς πέλτας, καὶ ὤκλαζε, καὶ ἀνίστατο. καὶ ταῦτα πάντα ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλὸν ἐποίει. ἐπὶ δὲ τούτῳ * ἐμπίνοντες οἱ Μαντινεῖς, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρκάδων ἀναστάντες, ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύναντο κάλλιστα, ᾔεσάν τε ἐν ῥυθμῷ, πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι, καὶ ἐπαιάνισαν, καὶ ὠρχήσαντο, ὥσπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς * προσόδοις. ὁρῶντες δὲ οἱ Παφλαγόνες, δεινὰ ἐποιοῦντο, πάσας τὰς ὀρχήσεις ἐν ὅπλοις εἶναι. ἐπὶ τούτῳ ὁρῶν ὁ Μυσὸς * ἐκπεπληγμένους αὐτούς, πείσας τῶν Ἀρκάδων τινὰ πεπαμένον ὀρχηστρίδα εἰσάγει, σκευάσας ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, καὶ ἀσπίδα δοὺς κούφην αὐτῇ. ἡ δὲ ὠρχήσατο Πυρρίχην ἐλαφρῶς. ἐνταῦθα κρότος ἦν πολύς. καὶ οἱ Παφλαγόνες ἤροντο, εἰ καὶ γυναῖκες συνεμάχοντο αὐτοῖς. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι αὗται καὶ αἱ τρεψάμεναι εἶεν βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τῇ μὲν οὖν νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ προσῆγον αὐτοὺς εἰς τὸ στράτευμα, καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις,

τάλκαν· | [illegible] τὸ ἱερὸν | κρούων | ἐπιόντες | προσῳδαῖς. | ἐκπεπληγμένους

A Ad extremum, vnus alterum feriebat; vt nemini non cæſus vnus eorum videretur. At alter certo quodam artificio ſecierat. Tollebant ad ea Paphlagones clamorem. Hinc quum victor alterum armis ſpoliaſſet, cantans * Sitalcã exibat: alij vero Thraces victum veluti mortuum efferebant. At illi nihil mali acciderat. Deinde cum Ænianenſibus Magnetes ſurgebant, qui ſaltationem eam, quam ſementariam vocãt, armati exhibebant. Hæc ſaltatio in hunc modum inſtituebatur. B Quidam poſitis armis, ac boues iunctos agens, ſementem facit; ſeque frequenter admodum conuertit, quaſi ſibi metuat. Deinde accedit ad eum prædo, quo præuiſo, arma corripit, prædoni occurrit, ante iugum dimicat. Geruntur & hæc ad tibiæ numeros. Tamdem prædo, poſtquam ligauit hominem, vna cum ipſo iugum abigit. Nonnumquam iugarius prædonem ſuperat, eumque bubus iungit, ac manibus poſt tergum reuinctis agit. Poſtea Myſus ingreſſus, vtraque manu peltam geſtabat; ac modo quidem ita C ſaltabat, vt exprimere geſtu videretur, quaſi cum duobus aduerſariis pugnaret; modo cetris ſic vtebatur, quaſi cum vno congrederetur; modo ſe circumagebat, & in caput etiam præcipitem ſe provoluebat, quum nihilominus cetras retineret; vt illud adeo ſpectatu periucundum videretur. * Quidam & Perſico ritu ſaltabat, & cetris complosis in genua procumbens, viciſſim ſurgebat. Atque hæc omnia faciebat ad tibiæ modos. Mantinenſes quum * ſucceſſiſſent, ac de ceteris Arcadibus etD iam nonnulli ſurrexiſſent, armis quam elegantiſſime inſtructi ad numerum incedebant, præcinente tibia modum armatæ ſaltationi conuenientem, ſimulque pæane inchoato perinde ſaltabant, * atque Deorum in ſupplicationibus fieri conſueuit. Quæ omnia quum Paphlagones adſpicerent, mirificum quiddam eſſe ducebant, ſaltationes haſce vniuerſas in armis ſuſcipi. Quare quum adtonitos eſſe Myſus ille videret, Arcade quodam perſuaſo, qui ſaltatriculam habebat, eam quam pulcherriE me poterat ornatam introducit, dato ei ſcuto leuiore. Saltabat illa Pyrricham agiliter. Tum vero plauſus ingens excitatus, interrogantibus Paphlagonibus, an & mulieres vna cum ipſis aleam prœlij ſubiiſſent: Reſponſum his, regem ab iis ipſis eiectum è caſtris fuiſſe. Hic ea nocte rerum exitus fuit. Poſtridie Paphlagones ad exercitum adducunt, factumq. decretum à militibus,

Videtur fuiſſe cantionis genus, cui nomen fuerit à Sitalca Thracum rege, de quo Thucyd. in II.

Saltatio ſementaria.

Myſorum ſaltatio.

Lectio marginis.

Lectio marginis.

atque fieri ſolet, quum ſacri proceſſus habentur.

vltro citroque ab iniuriis abſtinendum A eſſe. Qua re confecta, legati diſcedunt. Græci, quia ſatis magna nauium adeſſe copia videretur, conſcenſis iis, diem ac noctem vento ſecundo nauigant, quum Paphlagoniam ad ſiniſtram haberent. Poſtridie Sinopen perueniunt, & in portum ſe receperunt ad Harmenen Sinopæ. Sinopenſes Paphlagonum finibus continentur, coloni Mileſiorum. Mittunt hi Græcis hoſpitalia munera, nimirum IIICIↃ farinæ medimnos, vini CIↃ IↃ *amphoras. B Hoc loco Cheriſophus etiam cum triremibus aderat. Ac milites quidem bona in ſpe erant, futurum, vt quum veniret, aliquid eis adferret. At ille nihil adferebat, ſed renuntiabat dumtaxat, ab Anaxibio nauarcho, & ceteris, magnopere Græcos laudari; eumdemque Anaxibium eſſe pollicitum, quam primum egreſſi Pontum eſſent, habituros ſtipendium. Apud Harmenen dies v ſunt commorati. Et quia propius ſibi iam à Græcia viderentur abeſſe, magis etiam, quam prius, ſubiit animos cogitatio; committendum non eſſe, vt do- C mum inopes redirent. Exiſtimabant ergo, ſi ducem vnum crearent, rectius ei die ac noctu pariturum exercitum, quam ſi multi cum imperio præeſſent. Quod ſi quid eſſe clam oporteret, eadem ratione facilius occultatum iri; ac ſi quid antevertendum eſſet, minus occaſiones negligi. Nec enim hoc pacto requiri colloquia mutua, ſed quod vnus decreuiſſet, perfici: Superiore vero tempore duces omnia ex ſuffragiorum numero geſſiſſe. Quum in his cogita- D tionibus verſarentur, ad Xenophontem ſe conuertebant, quem præfecti cohortibus adeuntes, narrant hanc exercitus ſententiam eſſe: ſimul eorum vnuſquiſque declarata ſui erga ipſum animi beneuolentia, vt imperium acciperet, ſuadebat. Non nolebat hæc Xenophon, quum ipſe ſecum exiſtimaret, apud amicos id ſibi honorem ampliorem conciliaturum, & nomen ſuum in patria clarius ex eo futurum. Etiam poſſe fieri, vt emolumenti aliquid ipſe exercitui E adferret. Huiuſmodi cogitationes excitabant eum, vt ducis munus expeteret, qui vnus poteſtatem ſummam obtineret. E contrario, hærebat in dubio, quum ſecum perpenderet, futuros euentus nemini non obſcuros eſſe; ideoq. rem periculo non carere, ne videlicet partam hactenus gloriã omnem amitteret. Quũ hoc pacto, quidnam eligendum eſſet, dubitaret: viſus eſt ſibi rectiſſime facturus, ſi Deos conſuleret.

Hoc enim eſt κεράμιον, ſecundum Dioſcor. nimirum xlviij ſextariorum menſura.

Conſilium exercitus de vno quodã imperatore creando.

A μήτε ἀδικεῖν Παφλαγόνας, μήτε ἀδικεῖσθαι. μετὰ τοῦτο οἱ μὲν πρέσβεις ᾤχοντο· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῷ, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν Παφλαγονίαν. τῇ δ' ἄλλῃ ἀφικνοῦνται εἰς Σινώπην, καὶ ὡρμίσαντο εἰς Ἁρμήνην τῆς Σινώπης. Σινωπεῖς δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίων δ' ἄποικοι εἰσίν. οὗτοι ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν, ἀλφίτων μὲν μεδί- B μνους τρισχιλίους, οἴνου δὲ κεράμια χίλια καὶ πεντακόσια. καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθα ἦλθε *τριήρεις ἔχων. καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προσεδόκων ἄγοντά τι σφίσιν ἥκειν· ὁ δὲ ἦγε μὲν οὐδέν, ἀπηγγέλλετο δὲ, ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς καὶ Ἀναξίβιος ὁ ναύαρχος, καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅτι ὑπισχνεῖτο Ἀναξίβιος εἰ ἀφικνοῖντο ἔξω τοῦ Πόντου, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσεσθαι. καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἁρμήνῃ ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε. ὡς δὲ τῆς C Ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγὺς γίγνεσθαι, ἤδη μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰσῄει αὐτοὺς, ὅπως ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφίκοιντο. ἡγήσαντο οὖν, εἰ ἕνα ἕλοιντο ἄρχοντα, μᾶλλον ἂν, ἢ πολυαρχίας οὔσης, δύνασθαι τὸν ἕνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας· καὶ εἴ τι δέοι λανθάνειν, μᾶλλον ἂν καὶ κρύπτεσθαι· καὶ εἴ τι αὖ δέοι φθάνειν, ἧττον ἂν ὑστερίζειν. οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ δόξαν τῷ ἑνὶ περαίνεσθαι ἄν. τὸν δὲ πρόσθεν χρόνον ἐκ τῆς νι- D κώσης ἔπραττον πάντα οἱ στρατηγοί. ὡς δὲ ταῦτα διενοοῦντο, ἐτρέποντο ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα, καὶ οἱ λοχαγοὶ ἔλεγον προσιόντες αὐτῷ, ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω γιγνώσκει, καὶ εὔνοιαν ἐνδεικνύμενος ἕκαστός τις ἔπειθεν αὐτὸν ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Ξενοφῶν πῇ μὲν ἐβούλετο ταῦτα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μείζω οὕτως ἑαυτῷ γίνεσθαι [καὶ *πρὸς τοὺς φίλους, καὶ εἰς τὴν πόλιν τοὔνομα *μεῖζον ἀφίξεσθαι μείζων E αὐτοῦ· τυχὸν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινος ἂν αἴτιος τῇ στρατιᾷ γενέσθαι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐνθυμήματα ἐπῆρεν αὐτὸν, ἐπιθυμεῖν αὐτοκράτορα γενέσθαι ἄρχοντα. ὁπότε δ' αὖ ἐνθυμοῖτο, ὅτι ἄδηλον μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅπῃ τὸ μέλλον ἕξει, διὰ τοῦτο δὲ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ τὴν προειργασμένην δόξαν ἀποβάλοι, ἠπορεῖτο. διαπορουμένῳ δὲ αὐτῷ διακρῖναι, ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοῖς θεοῖς ἀνακοινῶσαι.

καὶ παραστησάμενος δύο ἱερεῖς, ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, ὅσπερ αὐτῷ μαντευτὸς ἦν ἐκ Δελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δὴ ἀπὸ τούτου τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζεν ἑωρακέναι, ὃ εἶδεν, ὅτε ἤρχετο ἐπὶ τὸ συνεπιμελεῖσθαι τῆς στρατιᾶς καθίστασθαι. καὶ ὅτε ἐξ Ἐφέσου δὲ ὡρμᾶτο Κύρῳ συσταθησόμενος, ἀετὸν ἀνεμιμνήσκετο ἑαυτῷ δεξιὸν φθεγγόμενον, καθήμενον μέντοι, * ὥσπερ ὁ μάντις προπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν, ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἴη καὶ οὐκ ἰδιωτικὸς, καὶ * ἔνδοξος, ἐπίπονος μέντοι. τὰ γὰρ ὄρνεα μάλιστα ἐπιτίθεσθαι τῷ ἀετῷ καθημένῳ. * οὐδὲν μέντοι χρηματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν. τὸν γὰρ ἀετὸν πετόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. οὕτω δὴ θυομένῳ αὐτῷ * διαφανῶς ὁ Θεὸς σημαίνει μήτε προσδεῖσθαι τῆς ἀρχῆς, μήτ᾽ εἰ αἱροῖντο, ἀποδέχεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο. ἡ δὲ στρατιὰ συνῆλθε, καὶ πάντες ἔλεγον ἕνα αἱρεῖσθαι. καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἔδοξε, προεβάλλοντο αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει δῆλον εἶναι, ὅτι αἱρήσονται αὐτὸν, εἴ τις ἐπιψηφίζοι, ἀνίστη, καὶ ἔλεξε τάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ἥδομαι μὲν ὑπὸ ὑμῶν τιμώμενος, εἴπερ ἄνθρωπός εἰμι, καὶ χάριν ἔχω, καὶ εὔχομαι δοῦναί μοι τοὺς θεοὺς αἴτιόν τινος ὑμῖν ἀγαθοῦ γενέσθαι. τὸ μέντοι ἐμὲ προκεκρίσθαι ὑφ᾽ ὑμῶν ἄρχοντα, Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς παρόντος, οὔθ᾽ ὑμῖν, οὔτ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ συμφέρειν εἶναι, ἀλλ᾽ ἧττον ἂν διὰ τοῦτο τυγχάνειν, εἴ τι δέοισθε παρ᾽ αὐτῶν. ἐμοί τε αὖ οὐ πάνυ τι νομίζω τοῦτο ἀσφαλὲς εἶναι. ὁρῶ γὰρ, ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, πρὶν ἐποίησαν πᾶσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν, Λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὡμολόγησαν, εὐθὺς ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. εἰ οὖν ταῦτα ἐγὼ ὁρῶν δοκοίην, ὅπου δυναίμην, ἐνταῦθ᾽ ἄκυρον ποιεῖν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκεῖνο ἐννοῶ, μὴ λίαν ἂν ταχὺ σωφρονισθείην. ὃ δὲ ὑμεῖς ἐννοεῖτε, ὅτι ἧττον ἂν στάσις εἴη ἑνὸς ἄρχοντος, ἢ πολλῶν, εὖ ἴστε, ὅτι ἄλλον μὲν ἑλόμενοι οὐχ εὑρήσετέ με στασιάζοντα. νομίζω γὰρ, ὅτι ὅστις ἐν πολέμῳ ὢν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν στασιά-

ὥσπερ

ἐνδόξως

οὐ μέντοι, potius οὐδὲ μέν. ι

διαφανὴς

A Itaque duobus ſacerdotibus adhibitis, Ioui Regi rem ſacram facit, quem ex oraculo Delphico de futuris cõſulere ſolebat; & ab eodem Deo ſomnium illud eſſe profectum exiſtimabat, quod oblatum id temporis ei fuerat, quo primum fuerat delectus, vt cũ aliis curã exercitus gereret. Preterea quum Epheſo egreſſus eſſet, vt in amicitiam Cyri perueniret; recordabatur, aquilam ſibi dextram, eamque oſcinem fuiſſe oblatam, quæ tamen ſediſſet: quod augurium dixerat vates, qui eum comitabatur, eſſe id quidem B inſigne, minimeque priuatum in hominẽ cadere; ſed vtvt illuſtre eſſet, omnia tamen moleſtiæ plena fore. Reliquas enim aues maxime ſedentem aquilam adgredi. Ne lucrum quidem ex hoc augurio ſperari debere, propterea quod aquila circumuolitãs rapere alimenta conſueuerit. Quum ergo Ioui ſacrificaret, ſignificatum ei clariſſime ab hoc ipſo Deo eſt, non eſſe, quod magiſtratum hunc expeteret; neque ſi maxime ipſi deferretur, acceptandum eſſe. Atque hoc ſane ſic accidit. Milites quum conue- C niſſent, omnes vnum eſſe deligendum cẽſuerunt. Quod vbi decretum fuiſſet, vniuerſi Xenophontem deſignant. Quum autem palam adpareret futurum, vt ipſum deligerent, ſi quis de concilij ſententia decretum faceret: ſurrexit, & in hanc ſententiam loquutus eſt: EQVIDEM milites ſi hominẽ me profiteri volo, delectationem ex honore, quem mihi defertis, capere debeo; proque hoc gratiam vobis habeo, ac Deos precor, vt eam mihi facultatem dent, quo vobis me auctore boni quid aliquando eue- D niat. Enimuero quod me ante alios ducem creatis, quum Lacedæmonius nobis adſit: neque ex mea, neq. veſtra re eſſe arbitror. Nam minus ab eis impetrabitis, ſi quando vobis illorum opus erit opera: & mihi non admodum hoc tutũ fore exiſtimo. Video enim prius ipſos non feciſſe finem gerendi aduerſus patriam meam belli, quam vrbẽ noſtram profiteri coegiſſent, Lacedæmonios ipſorum etiam duces eſſe. Quod poſteaquam noſtri faſſi ſunt, mox bello finem impoſuerunt, neque deinceps amplius pa- E triam noſtram oppugnarũt. Si ergo, quum hæc perſpiciam, nihilominus viderer, vbicumque poſſem, ipſorum auctoritatem imminuere; animaduerto admodum celeriter ipſos me ad modeſtiam reuocaturos. Quod autem vos exiſtimatis, minus ſeditionum futurum in vnius quam multorum imperio: ſcire vos velim, me, ſi alium deligatis, nequaquam ſeditioſum fore. Arbitror enim, illum qui ſe belli tempore contra ducem ſeditioſe gerit, aduerſus ſuam ipſius ſalutem ſeditio-

Militum erga Xenophontem ſtudia.

ſum eſſe. Sin me omnino ducem eſſe vole- A tis, mirum mihi non erit, futurum non neminem, qui non mihi ſolum, ſed vobis etiam ſuccenſeat. Poſteaquam hæc loquutus eſſet, multo plures ſurgebant, qui Xenophonti deferendum eſſe imperium dicerent. Et Agaſias Stymphalius ridiculum aiebat eſſe, ſi quidem ita res ſe habeat, non tum etiam iraſci Lacedæmonios; quum nonnullis, vt vna prandeant, conuenientibus, magiſterium homini Lacedæmonio non defertur. Nam ſi hoc valebit, ne nobis B quidem eſſe præfectis cohortium licebit, vti videtur, qui Arcades ſumus. Tum vero, quod recte loquutum eſſe Agaſiam iudicarent, plauſus ingens excitatus. Et Xenophon animaduertens amplius agendum, progreſſus in medium ait: Vt plane rem intelligatis, milites, per Deos ac Deas omnes ſancte iuro, me poſtea quam voluntatem veſtram perſpexiſſem, quæſiſſe per exta, vobiſne conſultum eſſet, imperium hoc in me conferre, ac mihi illud ipſum accipere. Tum Dij rem omnem in extis C adeo perſpicue mihi ſignificarunt, vt vel rudis extiſpicinæ intelligeret, ab hoc ſummo imperio mihi abſtinendum eſſe. Ita demum Cheriſopho magiſtratum mandant. Is poſteaquam creatus eſſet, procedens in medium, ait: Scitis, milites, nullam me ſeditionem excitaturum fuiſſe, ſi alium creaſſetis. Cum Xenophonte quidem certe actum bene eſt, quod à vobis lectus non fuerit. Nam Dexippus eum apud Anaxibium, quantum potuit, eſt criminatus, quum quidem ipſe inprimis os ei obſtrue- D rem. Aiebat, exiſtimare ſe, malle ipſum collegam habere Timaſionem Dardanenſem, vnum de Clearchi militibus, quam ſe, natione Laconem. Enimvero quum me delegeritis, adnitar & ipſe, vt vobis pro meis viribus commodem. Vos ad iter ſic voſmet comparate, vt cras, ſi tempeſtas idonea fuerit, ſoluamus. Et quia ſumus Heracleam nauigaturi, dare operam debent omnes, vt eo perueniant. De ceteris, quum eo peruētum fuerit, conſultabimus. E Poſtridie vento ſecundo ſoluunt, ac biduū propter litus maris nauigant. Inter nauigandum litus Iaſonium adſpectāt, ad quod Argo fertur adpuliſſe; itemque fluminum oſtia, primum Thermodontis, deinde Halyis, tertio Parthenij. Quem prætervecti, Heracleam perueniunt, vrbem Græcam, Megarenſium coloniam, in Maryandenorum finibus ſitam. Portum propter Acheruſiadem peninſulam ingreſſi ſunt.

A ζῃ. ἂν δὲ ἐμὲ ἕλησθε, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἴ τινα εὕροιτε καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ἀχθόμενον. ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ εἶπε, πολὺ πλείονες ἐξανίσταντο λέγοντες ὡς δέοι αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος εἶπεν, ὅτι γελοῖον εἴη, εἰ οὕτως ἔχει, ὡς * ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι· καὶ ἐὰν σύνδειπνοι συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιον συμποσίαρχον αἱρῶνται. ἐπεὶ * οὕτω γε τοῦτ᾽ ἔφη, οὐδὲ λοχαγεῖν ἡμῖν ἔξεστιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι B Ἀρκάδες ἐσμέν. ἐνταῦθα δὴ, ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου, ἀνεθορύβησαν· καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, παρελθὼν εἶπεν· ἀλλ᾽, ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάνυ εἰδῆτε, ὀμνύω ὑμῖν Θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἦ μὴν ἐγὼ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην ᾐσθανόμην, ἐθυόμην, εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἐμοὶ ἐπιτρέψαι ταύτην τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐμοὶ ὑποστῆναι· καὶ ἐμοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐσήμηναν, ὡς καὶ ἰδιώτην ἂν γνῶναι, ὅτι ταύ- C της τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαί με δεῖ. οὕτω δὴ Χειρίσοφον αἱροῦνται. Χειρίσοφος δ᾽ ἐπεὶ ᾑρέθη, παρελθὼν εἶπεν· Ἀλλ᾽, ἔφη, ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν ἴστε, ὅτι οὐκ ἂν ἔγωγε ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἵλεσθε. Ξενοφῶντα μὲν, ἔφη, ὠνήσατε οὐχ ἑλόμενοι· ὡς καὶ νῦν Δέξιππος ἤδη διέβαλεν αὐτὸν πρὸς Ἀναξίβιον ὅ,τι ἐδύνατο, καὶ * μάλιστα ἐμοῦ αὐτὸν σιγάζοντος. ὁ δὲ ἔφη νομίζειν αὐτὸν Τιμασίωνι μᾶλλον συνάρ- D χειν ἐθελῆσαι Δαρδανεῖ ὄντι τοῦ Κλεάρχου στρατεύματος, ἢ ἑαυτῷ, Λάκωνι ὄντι. ἐπεὶ μέντοι ἐμὲ εἵλεσθε, ἔφη, καὶ ἐγὼ πειράσομαι ὅ,τι ἂν δύνωμαι, ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. καὶ ὑμεῖς οὕτω παρασκευάζεσθε, ὡς αὔριον, ἐὰν πλοῦς ᾖ, ἀναξόμενοι. ὁ δὲ πλοῦς ἔσται εἰς Ἡράκλειαν. ἅπαντας οὖν δεῖ ἐκεῖσε πειρᾶσθαι ἥκειν· τὰ δὲ ἄλλα, ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἔλθωμεν, βουλευσόμεθα. ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγόμενοι πνεύματι καλῷ, ἔπλεον ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. E καὶ παραπλέοντες ἐθεώρουν τήν τ᾽ Ἰασονίαν ἀκτὴν, ἔνθα ἡ Ἀργὼ λέγεται ὁρμίσασθαι, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ στόματα, πρῶτον μὲν τοῦ * Θερμώδοντος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἅλυος· μετὰ δὲ τοῦτον τοῦ Παρθενίου· τοῦτον δὲ παραπλεύσαντες, ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν Ἑλληνίδα, Μεγαρέων ἄποικον, οὖσαν δ᾽ ἐν τῇ Μαριανδυνῶν χώρᾳ. καὶ ὡρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρονήσῳ.

καὶ ἐγ.

εἰ ὅτω γ

μάλα ἐμοῦ αὐτὸν διαζάζοντος.

Θερμώδοντος, ἔπειτα δὲ Τίος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἄλ. κ.τ.λ. ἰεως.

ἔνθα λέγεται Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα καταβῆναι, οὗ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύουσι τῆς καταβάσεως, τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. ἐνταῦθα τοῖς Ἕλλησιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια πέμπουσιν, ἀλφίτων μεδίμνους τρισχιλίους, καὶ οἴνου κεράμια δισχίλια, καὶ βοῦς εἴκοσι, καὶ οἶς ἑκατόν. ἐνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ῥεῖ ποταμὸς, Λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς δύο πλέθρων. οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγέντες ἐβουλεύοντο τὴν λοιπὴν πορείαν, πότερον κατὰ γῆν, ἢ κατὰ θάλατταν χρὴ πορευθῆναι ἐκ τοῦ Πόντου. ἀναστὰς δὲ Λύκων Ἀχαιὸς, εἶπε· Θαυμάζω μὲν, ὦ ἄνδρες, τῶν στρατηγῶν, ὅτι οὐ πειρῶνται ἡμῖν ἐκπορίζειν σιτηρέσιον. τὰ μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ στρατιᾷ τριῶν ἡμερῶν σῖτα· ὁπόθεν δὲ ἐπισιτισάμενοι πορευσόμεθα, οὐκ ἔστιν, ἔφη. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ, αἰτεῖν τοὺς Ἡρακλεώτας μὴ ἔλαττον ἢ τρισχιλίους Κυζικηνούς. ἄλλος δὲ εἶπε, [μηνὸς μισθὸν * μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους, καὶ ἑλομένους πρέσβεις αὐτίκα μάλα ἡμῶν καθημένων πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ εἰδέναι ὅ,τι ἂν ἀπαγγέλλωσι, καὶ πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι. ἐντεῦθεν προὐβάλλοντο πρέσβεις, πρῶτον μὲν Χειρίσοφον, ὅτι ἄρχων ᾕρητο· εἰσὶ δὲ, οἳ καὶ Ξενοφῶντα. οἱ δὲ ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο. ἀμφοῖν γὰρ * ταῦτα ἐδόκει, μὴ ἀναγκάζειν πόλιν Ἑλληνίδα καὶ φιλίαν, ὅ,τι μὴ αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοῖεν. ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἐδόκουν ἀπρόθυμοι εἶναι), πέμπουσι Λύκωνα Ἀχαιὸν, καὶ Καλλίμαχον Παρράσιον, καὶ Ἀγασίαν Στυμφάλιον. οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα, τὸν δὲ Λύκωνα ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ * πειήσαιεν ταῦτα [πάντα *. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἡρακλεῶται, βουλεύσεσθαι ἔφασαν· καὶ εὐθὺς τά τε χρήματα ἐκ τῶν ἀγρῶν συνῆγον, καὶ τὴν ἀγορὰν εἴσω ἀνεσκεύασαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλειντο, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν ὅπλα ἐφαίνετο. ἐκ τούτου οἱ ταράξαντες ταῦτα, τοὺς στρατηγοὺς ᾐτιῶντο διαφθείρειν τὴν πρᾶξιν· καὶ συνίσταντο οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοί. προειστήκει δὲ μάλιστα αὐτῶν Καλλίμαχός τε ὁ Παρράσιος, καὶ Λύκων ὁ Ἀχαιός. οἱ δὲ λόγοι ἦσαν αὐτοῖς, ὡς αἰσχρὸν εἴη, ἄρχειν ἕνα Ἀθηναῖον Πελοποννησίων καὶ Λακεδαιμονίων, μηδεμίαν δύναμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν.

ταῦτα — *ποιήσαιεν*

A Deſcendiſſe hoc loco Herculem ad Cerberum canem fama eſt, ac deſcenſus etiam nunc monumenta commonſtrantur, loco ſtadiis duobus profundiore. Mittunt huc Græcis Heraclienſes hoſpitalia munera, IIICIↃ farris medimnos, IICIↃ vini amphoras, xx boues, oues c. Labitur ibidem per campum amnis, cui nomen Lycus, latitudine duum plethrorum. Quum hoc loco milites conueniſſent, de reliquo itinere conſultabant, terrane potius, an mari eſſet exeumdum è Ponto. Tum ſurgens B Lyco Achæus, in hanc ſententiam loquutus eſt: Miror equidem, milites, quid cauſſæ ſit, quamobrem non dant operam duces, vt ſtipendium aliquod nobis quærant. Nam ex donis hoſpitalibus vix trium dierum victus exercitui ſuppetet, nec locus vllus eſt, quo proficiſci frumentatum poſſimus. Quapropter arbitror petendos nobis eſſe ab Heraclienſibus nummos Cyzicenos, haud pauciores IIICIↃ. Et alius ſubiecit, petendum menſtruum ſtipendium, vt minimum CCIↃↃ Cyzicenorum. Deli- C gendi etiam legati, qui ſtatim nobis heic ſedentibus ad vrbem mittantur, vt quid nobis renuntient intelligamus, & ad hoc conſilia noſtra accommodemus. Itaque deinde legatos deſignant, primum omniū Cheriſophum, quod is imperator lectus eſſet, nonnullis Xenophontem producentibus. Illi vero vehementer repugnabant, quod eadem vterque ſtatueret, Græcam nimirum vrbem, & amicitia coniunctam, non eſſe cogendam extra quam ſi quid lubens donare vellet. Quare quum hi vi- D derentur non ſatis alacriter rem ſuſcepturi, Lyconem Achæum, Callimachum Parrhaſium, & Agaſiam Stymphalium mittunt. Illi quum Heracleam veniſſent, quid eſſet ab exercitu decretum, exponunt. Lyconem fama eſt, etiam minas addidiſſe, ni hæc facerent. Heraclienſes audita illorum oratione, deſiberaturos ſe de re tota reſpondent, ac mox E quidquid eſſet rerum in agris, ad vrbem comportant, forum eodem transferunt; portis denique clauſis arma in muris conſpiciebantur. Ibi tum harum turbarum auctores criminari duces, quaſi cauſſæ obfuiſſent. Simul & Arcades cum Achæis coire, impellentibus inprimis eos Callimacho Parrhaſio, & Achæo Lycone. Iactare illi voces, indignum eſſe, Peloponeſiis ac Lacedæmoniis vnum quemdam Athenienſem cum imperio præeſſe, qui nullis exercitum copiis auxiſſet.

Locus vbi Hercules ad inferos deſcenderit.

Peloponeſij aduerſus Xenophontem, & ceteros duces, conſpirant.

Præterea labores ab ipſis exhauriri, aliis emolumenta cedere: quod eo ſit indignius, quia ſalutis omnium auctores ipſi exſtitiſſent: Arcadibus ſcilicet eam, & Achæis deberi, cum quibus comparatæ reliquæ copiæ, nullæ eſſent. Et conſtabat reuera exercitus amplius dimidia parte ex Arcadibus & Achæis. Quod ſi ergo ſaperent, coirent, ducibus lectis ſeorſum iter facerent, operam denique darent, vt aliquod ipſi emolumentum caperent. Hanc in ſententiam facto decreto, ſi qui cum Cheriſopho erant vel Achæi vel Arcades, eum vna cum Xenophonte deſerunt; quumque coiuiſſent, decem ex ſuis duces creant. Decretum hoc quoque, vt illi pro ſuffragiorum numero, quidquid viſum eſſet, gererent. Ita tum Cheriſopho ſummum imperium, die, ex quo mandatum ei fuerat, ſexto vel ſeptimo eſt abrogatum. Volebat vna cum ipſis Xenophon iter facere, quod exiſtimaret id fore tutius, quam ſi ſeorſum quiſque pergeret. Verum hortatu Neonis factum, vt iter ipſe pro ſe inſtitueret: quod is de Cheriſopho audiuiſſet, præfectum Byzantij Cleandrum conſtituiſſe cum triremibus in Calpæ portū venire. Quapropter hoc Xenophonti conſilij dabat, ne quis triremium particeps eſſet; ipſis tantum cum militibus ſuis nauigantibus. Præterea Cheriſophus partim eorum, quæ acciderant, indignitate motus, partim exercitus odio, quod ex eo tempore conceperat, poteſtatem Xenophonti faciebat agendi, quod vellet. Xenophon autem, quum in eo perſiſteret, vt exercitu valere iuſſo, nauigaret: forte rem ſacram Herculi Duci facit, eumque conſulit, vtrum rectius facturus eſſet, ſi cum iis militibus, qui remanſerant, expeditionem ſuſciperet: an vero, ſi eos miſſos faceret. Heic per exta Deus illi ſignificat, apud exercitum manendum eſſe. Quo factum, vt trifariam copiæ diuiderentur. Nam Arcades & Achæi erant ſupra IIII CIƆ & IƆ, omnes grauis armaturæ pedites. Cheriſophus armaturæ grauis CIƆ CCCC habebat, cetratos fere IƆCC, qui * Thraces erant, & Clearchum ſequuti fuerant. Xenophon grauis armaturæ pedites CIƆ & IƆCC habebat, cetratos CCC. Idem ſolus ab equitatu inſtructus erat, qui XL plus minus equitibus conſtabat. Arcades, poſteaquam naues ab Heracleenſibus impetraſſent, primi nauigarunt; vt ſubito Bithynos adorti, quamplurima auferrent.

al Arcades, minus recte.

A καὶ τοὺς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατειργασμένων. εἶναι γὰρ τοὺς κατειργασμένους Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιούς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα οὐδὲν εἶναι. καὶ ἦν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπερήμισυ τοῦ ἄλλου στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί. εἰ οὖν σωφρονοῖεν οὗτοι, συστάντες καὶ * στρατηγοὺς ἑλόμενοι ἑαυτῶν, καθ' ἑαυτούς τε ἂν τὴν πορείαν ποιοῖντο, καὶ πειρῷντο ἀγαθόν τι λαμβάνειν. B ταῦτα ἔδοξε· καὶ ἀπολιπόντες Χειρίσοφον, εἴ τινες ἦσαν παρ' αὐτῷ Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοί, καὶ Ξενοφῶντα, συνέστησαν, καὶ στρατηγοὺς αἱροῦνται ἑαυτῶν δέκα. τούτους δ' ἐψηφίσαντο ἐκ τῆς νικώσης ὅ,τι δοκοίη, τοῦτο ποιεῖν. ἡ μὲν οὖν τοῦ παντὸς ἀρχὴ Χειρισόφῳ ἐνταῦθα κατελύθη, ἡμέρᾳ ἕκτῃ ἢ ἑβδόμῃ, ἀφ' ἧς ᾑρέθη. Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετ' αὐτῶν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλέστερον εἶναι, ἢ ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· C ἀλλὰ Νέων ἔπειθεν αὐτὸν, καθ' ἑαυτὸν πορεύεσθαι, ἀκούσας τοῦ Χειρισόφου, ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἁρμοστὴς φαίη τριήρεις ἔχων ἥξειν εἰς Κάλπης λιμένα. ὅπως οὖν μηδεὶς μετάσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτῶν στρατιῶται ἐκπλεύσειαν ἐπὶ τῶν τριήρων, διὰ ταῦτα, συνεβούλευε. καὶ Χειρίσοφος, ἅμα μὲν ἀθυμῶν τοῖς γεγενημένοις, ἅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου τὸ στράτευμα, ἐπιτρέπει αὐτῷ ποιεῖν ὅ,τι βούλεται. Ξενοφῶν δὲ ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλλαγεὶς τῆς D στρατιᾶς ἐκπλεῦσαι· θυομένῳ δὲ αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι Ἡρακλεῖ, καὶ κοινουμένῳ, πότερα λῷον καὶ ἄμεινον εἴη στρατεύεσθαι ἔχοντι τοὺς παραμείναντας τῶν στρατιωτῶν, ἢ ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηνεν ὁ θεὸς τοῖς ἱεροῖς συστρατεύεσθαι. οὕτω γὰρ τὸ στράτευμα τριχῆ, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοί, πλείους ἢ τετρακισχίλιοι [καὶ πεντακόσιοι,* ὁπλῖται πάντες· Χειρισόφῳ δὲ ὁπλῖται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους, E πελτασταὶ δὲ εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θρᾷκες. Ξενοφῶντι δὲ ὁπλῖται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς τριακοσίους. ἱππικὸν δὲ μόνος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τοὺς τετταράκοντα ἱππέας. καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες, διαπραξάμενοι πλοῖα παρὰ τῶν Ἡρακλεωτῶν, πρῶτοι πλέουσιν, ὅπως ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες τοῖς Βιθυνοῖς, λάβοιεν ὅτι πλεῖστα.

λοχαγοὺς

A καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς Κάλπης λιμένα, κατὰ μέσον πως τῆς Θρᾴκης. Χειρίσοφος δ᾽ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἡρακλεωτῶν ἀρξάμενος, πεζῇ ἐπορεύετο διὰ τῆς χώρας. ἐπεὶ δ᾽ εἰς Θρᾴκην ἐνέβαλε, παρὰ τὴν θάλατταν ἐπορεύετο. καὶ γὰρ ἤδη ἠσθένει. Ξενοφῶν δὲ πλοῖα λαβὼν, ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος, καὶ διὰ μεσογαίας ἐπορεύετο. Ὃν μὲν οὖν τρόπον ἥ τε Χειρισόφου ἀρχὴ τοῦ παντὸς κατελύθη, καὶ τῶν Ἑλλήνων B τὸ στράτευμα ἐσχίσθη, ἐν τοῖς ἐπάνω εἴρηται. ἔπραξαν δ᾽ αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. οἱ μὲν Ἀρκάδες, ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπης λιμένα, πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κώμας, στάδια ἀπὸ θαλάττης ὡς πεντήκοντα. ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο, ἦγεν ἕκαστος στρατηγὸς * τὸ αὐτοῦ λόχος ἐπὶ κώμην. ὁποία δὲ μείζων κώμη ἐδόκει εἶναι, σὺν δύο λόχους ἦγον οἱ στρατηγοί. συνεβάλοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν δέοι πάντας ἀλίζεσθαι· καὶ, ἅτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες, C ἀνδράποδά τε πολλὰ ἔλαβον, καὶ πρόβατα πολλὰ περιεβάλοντο. οἱ δὲ Θρᾷκες ἠθροίζοντο οἱ διαφεύγοντες· πολλοὶ δὲ διέφυγον πελτασταὶ ὄντες ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. ἐπεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶτον μὲν τῷ Σμίκρητος λόχῳ, ἑνὸς τῶν Ἀρκάδων στρατηγῶν, ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ συγκείμενον, καὶ πολλὰ χρήματα ἄγοντι, ἐπετίθεντο. καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ δὲ διαβάσει χαράδρας τρέπονται αὐτούς· καὶ αὐτόν τε τὸν D Σμίκρητα * ἀποκτιννύουσι, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· ἄλλου δὲ * λόχου τῶν δέκα στρατηγῶν τοῦ Ἡγησάνδρου ὀκτὼ μόνους κατέλιπον, καὶ αὐτὸς Ἡγήσανδρος * ἐσώθη. καὶ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ συνῆλθον, οἱ μὲν σὺν πράγμασιν, οἱ δ᾽ ἄνευ πραγμάτων. οἱ δὲ Θρᾷκες, εὐτυχήσαντες τοῦτο τὸ εὐτύχημα, συνεβόων τε ἀλλήλοις, καὶ συνελέγοντο ἐρρωμένως τῆς νυκτός. καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ κύκλῳ περὶ τὸν λόφον, ἔνθα οἱ E Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύσαντο, ἐτάττοντο καὶ ἱππεῖς πολλοὶ, καὶ πελτασταὶ, καὶ ἀεὶ πλείονες συνέρρεον, καὶ προσέβαλλον πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἀσφαλῶς. οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες οὔτε τοξότην * εἶχον, ... οὔτε ἱππέα· οἱ δὲ, προσθέοντες καὶ προσελαύνοντες ἠκόντιζον· ὁπότε δ᾽ αὐτοῖς ἐπίοιεν, ῥᾳδίως ἀπέφευγον.

Margin: τὸν αὐτοῦ λόχον — ἀποκτιννύουσι, — λοχαγοῦ — ἐσώθη. οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ — ἔχον, οὔτε ἀκοντιστὴν, οὔτε

A Deinde ad portum Calpæ, qui media prope in * Thracia eſt, è nauibus egrediuntur. Cheriſophus inde ab Heraclea, per regionem pedibus iter faciebat; & poſteaquam ingreſſus Thraciam fuiſſet, propter mare pergebat, quum valetudine adflicta vteretur. Xenophon, acceptis nauigiis, in Heraclienſium ac Thraciæ finibus exercitum in terram exponit, ac deinde per mediterranea progreditur. Expoſitum hactenus eſt, quo pacto ſummum imperium Cheriſopho abrogatum, & Græcorum exercitus B diuiſus fuerit. A partibus autem ſingulis hæc fuere geſta. Primum Arcades in portum Calpæ quum noctu deſcendiſſent, ad vicos proximos, ſtadiis plus minus L à mari, pergunt. Quum illuxiſſet, ſinguli duces in vicum aliquem eas copias, quæ ipſis obuenerant, ducunt. Quod ſi quis vicus eſſe videretur amplior, in eum binas cohortes ducebant. Conuenit & de tumulo quodam, in quem vniuerſi ſe congregarent. Et quia repente irruerant, tum mancipia multa capta, tum oues magna copia C collectæ ab ipſis ſunt. Interea Thraces, quotquot elapſi fuerant fuga, ſe congregabant. & aufugerant multi ex ipſis Græcorum manibus, propterea quod Græci graui armatura eſſent onerati, Thraces tantum cetras geſtarent. Poſteaquam ſe collegiſſent, primum Smicretis cohortem adoriuntur, qui vnus è ducibus Arcadicis erat, ac iam multa præda grauis conſtitutum ad locum pergebat. Pugnabant eodem tempore Græci, & progrediebantur: donec ad torrentis alueum delati, in ipſo traiiciendi D conatu ab hoſtibus in fugam verterentur. In eo conflictu, cum duce Smicrete, milites omnes cæſi ſunt: & cuiuſdam alterius ducis Hegeſandri, qui ex decem ducibus & ipſe vnus erat, milites omnes octo tantum cum duce ſaluis, perierunt. Tandem reliqui duces conuenere partim difficulter, partim nullo negotio. Thraces, poſteaquam res feliciter ceſſiſſet, mutuis acclamationibus ſe conuocabant, & noctu magno animorum vigore colligebantur. Prima luce magna equitum & cetratorum E multitudo collem, in quo caſtra Græci habebant, cingit: quum plures ſemper adfluerent, ac ſine periculo ſuo grauem armaturam adorirentur. Nam Græcis nec ſagittarius quiſquam aderat, nec iaculator, nec eques: at illi contra procurrebant, & equis aduecti iaculabantur: deinde quum quis aduerſus eos pergebat, nullo negotio ſibi fuga conſulebant. Præ-

Margin: Βιθυνίδι, ſiue Bithynienſi, non Europaea. Dicti poſterioribus hi Θρακήσιοι, τῶ Θρᾴκης. — Peloponeſiorū clades.

terea Thraces diuerſis ex locis Græcos adoriebantur, & Græci permulti vulnerabantur, Thracum nemo. Ita factum, vt ex eo ſe loco mouere Græci nullo modo poſſent, & à Thracibus ad extremum etiam ab aqua repellerentur. Poſteaquam ad difficultatem magnam deducta res eſſet, de compoſitione fuit iniecta mentio. Heic de ceteris facile conuentum, ſaltem obſides nullos Thraces dabant, quos Græci poſtulabant: hac enim in parte hærebatur. Atque illo tunc loco res Arcadum erant. Cheriſophus autem tuto propter mare pergens, ad Calpæ portum peruenit. Xenophonte per mediterranea iter faciente, forte procurrentes equites ipſius ante copias reliquas, in * legatos, incertum quo pergentes, incidunt. Hi quum ad Xenophontem deducti eſſent, an alicubi alias eſſe copias Græcas animaduertiſſent, ab ipſo interrogantur, Tum illi omnia, quæ acciderant, commemorãt; atque etiam adhuc illas in colle obſideri, vniuerſa Thracum natione locum ex omni parte cingente. Heic illi homines diligenter adſeruari iuſſi, vt vbi opus eſſet, itineris duces eſſent. Præterea ſpeculatoribus decem conſtitutis, coactiſque ad concionem militibus; hæc ad illos à Xenophonte habita eſt oratio:

Lectio marginis: habet, in fines.

» Plerique Arcadum, milites,
» iam interemti ſunt: ceteri quodam in colle
» obſidentur. Sum vero equidem in ea ſen-
» tentia, ſi illi pereant, minime nos ſaluos
» fore; præſertim quum tanta ſit hoſtiũ mul-
» titudo, tantaque confidentia. Quapropter
» optime nos facturos arbitror, ſi eis quam
» maturrime opem feremus: vt ſi quidem
» adhuc ſunt incolumes, vna cum ipſis in ho-
» ſtem dimicemus, ac non ſoli relicti, ſoli et-
» iam prœlij aleam ſubeamus. Atq. hoc qui-
» dem tempore proficiſcendum nobis erit
» tantiſper, dum cœnãdi tempus adſit, ac de-
» inde metanda caſtra. Inter eundum Tima-
» ſio cum equitibus antecedat, & nos obſer-
» uet; ſimul ea conſiderans, quæ ante nos
» erunt, ne quid nos lateat.

Miſit & armaturæ leuis expeditos ad latera mõtiumque vertices; vt ſi quid ex vlla parte conſpicerent, ſibi ſignificarent. Addidit in mandatis, vt quidquid offenderent, quod exuri poſſet, ei flammas ſubiicerent. Nec enim fieri poterit, ait, vt hinc euadamus fuga: quum ab altera parte magnum iter habituri ſimus, ſi

Xenophon Arcadibus, à quibus deſertus fuerat, opẽ fert.

» redeamus Heracleã: neque minus, ſi Chry-
» ſopolim contendamus: ne dicam, hoſtes
» vicinos eſſe. Ad Calpæ quidem portũ, vbi
» nunc eſſe Cheriſophũ arbitramur, ſi quidẽ
» incolumis eo peruenit, via breuiſſima eſt.

A ἄλλοι δὲ ἄλλῃ ἐπετίθεντο. καὶ τῶν μὲν πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, τῶν δὲ οὐδείς. ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύναντο ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θρᾷκες. ἐπεὶ δὲ ἀπορία πολλὴ ἦν, διελέγοντο περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὡμολόγητο αὐτοῖς, ὁμήρους δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θρᾷκες, αἰτούντων τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἐν τούτῳ ἴσχετο. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχε. Χειρίσοφος

B δὲ ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θάλατταν, ἀφικνεῖται εἰς Κάλπης λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆς μεσογαίας πορευομένῳ οἱ ἱππεῖς προκαταθέοντες ἐντυγχάνουσι * πρεσβύταις πορευομένοις ποι. καὶ ἐπεὶ ἤχθησαν πρὸς Ξενοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτοὺς εἴπου ᾔσθηνται ἄλλου στρατεύματος Ἑλληνικοῦ. οἱ δ' ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ νῦν ὅτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφου, οἱ δὲ Θρᾷκες πάντες περικεκυκλωμένοι εἶεν αὐτούς. ἐνταῦθα

πρεσβύταις

C τοὺς μὲν ἀνθρώπους τούτους ἐφύλαττον ἰσχυρῶς, ὅπως ἡγεμόνες εἶεν, ὅποι δέοι· σκοποὺς δὲ καταστήσας δέκα, συνέλεξε τοὺς στρατιώτας, καὶ ἔλεξεν· Ἄνδρες στρατιῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνᾶσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ λόφου τινὸς πολιορκοῦνται. νομίζω δ' ἔγωγε, εἰ ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὕτω μὲν πολλῶν ὄντων πολεμίων, οὕτω δὲ τεθαρρηκότων. κράτιστον οὖν ἡμῖν ὡς

D τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως εἰ ἔτι εἰσὶ σῷοι, σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα, καὶ μὴ μόνοι λειφθέντες, μόνοι καὶ κινδυνεύσωμεν. νῦν μὲν οὖν στρατοπεδευσώμεθα, προελθόντες ὅσον ἂν δοκῇ καιρὸς εἶναι εἰς τὸ δειπνοποιεῖσθαι. ἕως δ' ἂν πορευώμεθα, Τιμασίων ἔχων τοὺς ἱππεῖς, προελαυνέτω ἐφορῶν ἡμᾶς, καὶ σκοπείτω τὰ ἔμπροσθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ. παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν γυμνήτων ἀνθρώπους εὐζώνους εἰς τὰ πλάγια καὶ τὰ ἄκρα,

E ὅπως, εἴ που τί ποθεν καθορῷεν, σημαίνοιεν. ἐκέλευε δὲ καίειν ἅπαντα, ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν καυσίμῳ. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀποδραίημεν ἂν οὐδαμοῦ· ἐντεῦθεν δὲ πολλὴ μέν, ἔφη, εἰς Ἡράκλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ δὲ εἰς Χρυσόπολιν διελθεῖν· οἱ δὲ πολέμιοι πλησίον· εἰς Κάλπης δὲ λιμένα, ἔνθα Χειρίσοφον * νομίζομεν εἶναι, εἰ σέσωσται, ἐλαχίστη ὁδός.

εἰκάζομεν

ἀλλὰ δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖά ἐστιν, οἷς ἀπο-
πλευσούμεθα· μένουσι δ' αὐτοῦ * οὐδεμιᾶς ἡ- ἐ μιᾶς
μέρας ἔστι τὰ ἐπιτήδεια. τῶν δὲ πολιορκουμένων
ἀπολομένων, σὺν τοῖς Χειρισόφου μόνοις κά-
κιόν ἐστι * διακινδυνεύειν· σωθέντων δὲ, πάντας διακινδυνεύειν, ἢ σωθέντων πάντας
εἰς ταὐτὸν ἐλθόντας, κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχεσθαι.
ἀλλὰ χρὴ παρασκευασαμένους τὴν γνώμην
πορεύεσθαι, ὡς νῦν ἢ εὐκλεῶς τελευτῆσαι
ἔστιν, ἢ κάλλιστον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἕλληνας
τοσούτους σώσαντας. καὶ ὁ Θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως,
ὃς τοὺς μεγαληγορήσαντας, ὡς πλεῖον φρονοῦν-
τας, ταπεινῶσαι βούλεται· ἡμᾶς δὲ, τοὺς ἀπὸ
τῶν θεῶν ἀρχομένους, ἐντιμοτέρους ἐκείνων
καταστῆσαι. ἀλλ' ἕπεσθαι χρὴ καὶ προσέχειν
τὸν νοῦν, ὡς ἂν τὸ παραγγελλόμενον δύνησθε
ποιεῖν. ταῦτ' εἰπὼν ἡγεῖτο. οἱ δ' ἱππεῖς διασ-
πειρόμενοι ἐφ' ὅσον καλῶς εἶχεν, ἔκαιον ἡ ἐβά-
διζον. καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπιπαριόντες * κατὰ τὰ κατὰ τὰ ἄκρα
μακρὰ, ἔκαιον πάντα, ὅσα καύσιμα ἑώρων·
καὶ ἡ στρατιὰ δὲ, εἴ τινι παραλειπομένῳ ἐντυγ-
χάνοιεν. ὥστε πᾶσα ἡ χώρα * αἴθεσθαι ἐδόκει, καίεσθαι
καὶ τὸ στράτευμα πολὺ εἶναι. ἐπεὶ δ' ὥρα ἦν,
κατεστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάντες,
καὶ τά τε τῶν πολεμίων πυρὰ ἑώρων· (ἀπεῖχον
γὰρ ὡς τετταράκοντα σταδίους) καὶ αὐτοὶ ὡς ἐ-
δύναντο πλεῖστα πυρὰ ἔκαιον. ἐπεὶ δ' ἐδειπνή-
σαν, τάχιστα παρηγγέλθη τὰ πυρὰ κατασβεν-
νύναι * ἅπαντας. καὶ τὴν μὲν νύκτα φυλακὰς πάντα.
ποιησάμενοι, ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ
προσευξάμενοι τοῖς Θεοῖς, καὶ συνταξάμενοι
ὡς εἰς μάχην, ἐπορεύοντο ᾗ ἐδύναντο τάχιστα.
Τιμασίων δὲ, καὶ οἱ ἱππεῖς, ἔχοντες τοὺς ἡγεμό-
νας, καὶ προελαύνοντες, ἐλάνθον αὐτοὺς ἐπὶ
τῷ λόφῳ γενόμενοι, ἔνθα ἐπολιορκοῦντο οἱ
Ἕλληνες· καὶ οὐχ ὁρῶσιν οὔτε τὸ φίλιον στρά-
τευμα, οὔτε τὸ πολέμιον· (καὶ ταῦτα ἀπαγ-
γέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα, καὶ τὸ στρά-
τευμα) γραΐδια δὲ, καὶ γερόντια, καὶ * προ- πρόβατα
βάτια ὀλίγα, καὶ βοῦς καταλελειμμένους. καὶ
τὸ μὲν πρῶτον θαῦμα ἦν, τί εἴη τὸ γεγενημέ-
νον· ἔπειτα δὲ τῶν καταλελειμμένων ἐπυν-
θάνοντο, ὅτι οἱ μὲν Θρᾷκες εὐθὺς ἀφ' ἑσπέ-
ρας ᾤχοντο ἀπιόντες, ἕωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλ-
ληνας ἔφασαν οἴχεσθαι· ὅπου δὲ, οὐκ εἰδέ-
ναι. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα,
ἐπεὶ ἠρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο,

A At enim iſtic neque ſunt naues, quibus a-
uehamur; &, ſi vel vnum ibi diem hærea-
mus, commeatus nos deficiet. Taceo, quod,
pereuntibus iis, qui nunc obſidentur, de-
terius erit cum ſolis Cheriſophi copiis bel-
li aleam ſubire; quam conſeruatis illis, o-
mnes ad eumdem locum conuenire, com-
munique ſtudio ſaluti conſulere. Enimue-
ro ſic comparatis animis pergendum nobis
eſt, vt ſtatuamus hoc tempore vel glorioſe
occumbendum eſſe, vel præclariſſimum
facinus patrandum, quo tot homines Græ-
B ci ſeruentur. Atque haud ſcio, an non
Deus ipſe rem huc deduxerit, qui hos ad-
roganter ſe iactantes, quaſi prudentia præ-
cellerent, deprimere vult: nos vero, qui a-
ctionum noſtrarum primordia ſolemus à
Diis capere, maiori ornare gloria. Sed enim
veſtrum iam erit ſequi, & inprimis ani-
mum adtendere; vt imperata quæ fuerint,
exſequamini. Hæc loquutus, copias agere *Xenophon ſtrategemate vtitur.*
cœpit, & equites hinc inde ſparſi, quouſ-
que tutum eſſet, incendebant vbique o-
mnia. Cetrati quum ardua in loca euaſiſ-
C ſent, quæcumque exuri poſſe viderent, in-
cendebant. Idem faciebat exercitus, ſi quid
offenderet, quod ab iis relictum eſſet. Hoc
modo factum, vt non ſolum ardere tota
regio: ſed etiam ingens quoddam agmen
eſſe videretur. Poſteaquam ita res poſce-
ret, conſcenſo colle quodam, caſtra meta-
bantur: quum & hoſtium ignes cernerent,
à quibus XL circiter ſtadiis aberant, & ipſi
quam poterant plurimos accenderent.
Cœnatum quum eſſet, mandatum omni-
bus, vt quam celerrime ignes extingue-
D rent. Deinde conſtitutis excubiis, per no-
ctem quieſcebant. Prima luce Deos com-
precati, & ſtructis ordinibus, tanquam ſi
pugnaturi eſſent, ſumma celeritate perge-
bant. Ibi Timaſio, & equites, qui habe-
bant apud ſe duces itineris, quum ante
exercitum pergerent; prius in collem eua-
ſerunt, in quo Græci obſeſſi erant, quam eo
ſe perueniſſe animaduerterent. Neque
E heic vel ſocias copias, vel hoſtiles vſquam
vident: idque ipſum & Xenophonti &
vniuerſo exercitui mox ſignificant: ſed a-
niculas tantum quaſdam, & ſeneciones, &
ouiculas paucas, & boues relictos. Erat eis
res primum monſtri ſimilis, dum quid ac-
cidiſſet, mirarentur. Poſtea de relictis illis
ſciſcitando comperiunt, Thraces mox à
prima nocte diſceſſiſſe, Græcos mane: quo
abiiſſent, certum ſe non ſcire. Quæ quum
milites Xenophontis audiiſſent, pran-
ſi vaſa colligunt, & iter ingrediuntur.

Cupiebant enim quam maturrime ſe cum ſuis apud Calpæ portum coniungere. Dum pergerent, Arcadum Achæorumque veſtigia, verſus Calpæ portum tendentia vident. Poſteaquam vtrique conueniſſent * eodem loco, mutuo ſe cum gaudio adſpexere, ac tamquam fratres ſe inuicem amplexi ſunt. Interrogant deinde Arcades, Xenophontis milites, quamobrem ignes extinxiſſent. » Nam primum arbitrabamur, inquiunt Arcades, quum ignes nullos amplius videremus, vos noctu hoſtes adgredi ſtatuiſſe. Quod quidem veriti nobis hoſtes videntur, ac propterea diſceſſiſſe. Nam id temporis fere abierunt. At quum non veniretis, & tempus iam præteriiſſet: putabamus, vos, audito rerum noſtrarum ſtatu, præ metu ad mare fugiſſe. Itaque viſum fuit dandam operam, vt à vobis non abeſſemus. Sic nos etiam huc perreximus. Atque hoc die tum ibidem in litore propter portum caſtra ſunt habita. Ceterum is locus, qui Calpæ portus dicitur, ſitus eſt in Aſiatica Thracia. Huius Thraciæ initium eſt ab oſtio Ponti, & Heracleam vſque ſe porrigit; in Pontum nauiganti ad dextram ſita. Heraclea tantum abeſt à Byzantio, quantum confici triremis curſu, quæ remis agatur, die longiſſimo poteſt. In medio nulla neque ſocia, neque Græca vrbs eſt; ſed ſoli Thraces ac Bithyni tractum illum incolunt. Ij quoſcumque Græcos homines ceperint, ſiue illi in litus eiecti fuerint, ſiue quo alio caſu eo venerint; crudelem in modum tractare dicuntur. Calpæ vero portus iis qui Heraclea vel Byzantio nauigant, vtrimque in medio ſitus eſt. Locus ipſe in mare porrigitur: cuius ea pars, quæ ad mare pertinet, abruptus quidam ſcopulus eſt, minimum xx orgyarum altitudine. Ceruix loci, terram verſus ſita, IV plethrum haud dubie latitudinem æquat. Spatium, quod ea ceruice continetur, tam capax eſt; vt hominum in eo vel ccIↃↃ poſſint habitare. Portus ſub ipſo ſcopulo ſitus eſt, cuius litus ad ſolem occidentem vergit. Eſt ibidem & dulcis ac iugis aquæ fons, qui propter ipſum mare ſic labitur, vt ſub huius tamen loci poteſtate ſit. Eſt & lignorum cum aliorum copia iuxta ipſum mare, tum vero illorum maxima, quæ ad ædificationem nauigiorum aptiſſima ſunt. Mons, qui eſt in portu, qua verſus mediterranea ſe ad xx ſtadia porrigit, terrenus eſt, & minime ſaxoſus:

Sequor lectionem marginis.

Deſcriptio portus Calpæ.

A βουλόμενοι ὡς τάχιστα συμμῖξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπης λιμένα. καὶ πορευόμενοι ἑώρων τὸν στίβον τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τὴν ἐπὶ Κάλπης ὁδόν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο * εἰς τὴν ὁδόν, ἄσμενοί τε εἶδον ἀλλήλους καὶ ἠσπάζοντο ὥσπερ ἀδελφούς. καὶ ἐπυνθάνοντο οἱ Ἀρκάδες τῶν περὶ Ξενοφῶντα τί τὰ πυρὰ κατασβέσειαν. ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφασαν, ᾠόμεθα ὑμᾶς τὸ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ τὰ πυρὰ οὐχ ἑωρῶμεν, B τῆς νυκτὸς ἥξειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ οἱ πολέμιοι, ὥς γε ἡμῖν ἐδόκουν, τοῦτο δείσαντες ἀπῆλθον. σχεδὸν γὰρ ἀμφὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπῄεσαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀφίκεσθε, ὁ δὲ χρόνος ἐξῆκεν, ᾠόμεθα ὑμᾶς πυθομένους τὰ παρ' ἡμῖν, φοβηθέντας οἴχεσθαι ἀποδράντας ἐπὶ θάλατταν· καὶ ἐδόκει ὑμῖν μὴ ἀπολιπέσθαι ὑμῶν. οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς δεῦρο ἐπορεύθημεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ηὐλίζοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ * πρὸς τῷ λιμένι. C τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ὃ καλεῖται Κάλπης λιμήν, ἔστι μὲν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἀρξαμένη δὲ ἡ Θρᾴκη αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Πόντου μέχρι Ἡρακλείας ἐπὶ δεξιὰ εἰς τὸν Πόντον εἰσπλέοντι. καὶ τριήρει μέν ἐστιν εἰς Ἡράκλειαν ἐκ Βυζαντίου κώπαις * ἡμέρας μάλα μακρᾶς πλοῦς. ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία, οὔτε φιλία, οὔτε Ἑλληνίς, ἀλλ' ἢ * Θρᾷκες, ἢ Βιθυνοί. καὶ οὓς ἂν λάβωσι τῶν D Ἑλλήνων ἢ ἐκπίπτοντας, ἢ ἄλλως πως, δεινὰ ὑβρίζειν λέγονται τοὺς Ἕλληνας. ὁ δὲ Κάλπης λιμὴν ἐν μέσῳ μὲν κεῖται ἑκατέρωθεν πλεόντων ἐξ Ἡρακλείας καὶ Βυζαντίου. ἔστι δ' ἐν τῇ θαλάττῃ προκείμενον χωρίον, τὸ μὲν εἰς τὴν θάλατταν καθῆκον αὐτοῦ, πέτρα ἀπορρὼξ, ὕψος, ὅπῃ ἐλάχιστον, οὐ μεῖον εἴκοσιν ὀργυιῶν· ὁ δὲ αὐχὴν ὁ εἰς τὴν γῆν ἀνήκων τοῦ χωρίου, μάλιστα τεττάρων πλέθρων τὸ εὖρος. τὸ δ' ἐντὸς τοῦ αὐ- E χένος χωρίον, ἱκανὸν μυρίοις ἀνθρώποις οἰκῆσαι. λιμὴν δ' ὑπ' αὐτῇ τῇ πέτρᾳ, τὸ πρὸς ἑσπέραν αἰγιαλὸν ἔχων. κρήνη δὲ ἡδέος ὕδατος καὶ ἀφθόνου, ῥέουσα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ, ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ χωρίου. ξύλα δὲ, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, πάνυ δὲ πολλὰ καὶ καλὰ ναυπηγήσιμα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. τὸ δὲ ὄρος τὸ ἐν τῷ λιμένι εἰς μεσόγαιαν μὲν ἀνήκει, ὅσον ἐπὶ εἴκοσι σταδίους, καὶ τοῦτο γεῶδες καὶ ἄλιθον·

εἰς τὸ αὐτό,

ἐν τῷ

ἡμέρας μακρᾶς πλ.

Θρᾷκες Βιθυνοί.

A τὸ δὲ παρὰ θάλατταν, πλέον ἢ ἐπὶ εἴκοσι σταδίους, δασὺ πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς καὶ μεγάλοις ξύλοις. ἡ δ' ἄλλη χώρα, καλὴ καὶ πολλὴ, καὶ κῶμαι ἐν αὐτῇ εἰσι πολλαὶ καὶ εὖ οἰκούμεναι. φέρει γὰρ ἡ γῆ καὶ κριθὰς, καὶ πυροὺς, καὶ ὄσπρια πάντα, καὶ μελίνας, καὶ σήσαμον, καὶ σῦκα ἀρκοῦντα, καὶ ἀμπέλους πολλὰς καὶ ἡδυοίνους, καὶ τἆλλα πάντα πλὴν ἐλαιῶν. ἡ μὲν χώρα ἦν τοιαύτη. ἐσκήνουν δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ *ἐπὶ τῇ θαλάττῃ. *πρὸς* εἰς δὲ τὸ πόλισμα ἂν γενόμενοι οὐκ ἐβούλοντο στρατοπεδεύεσθαι, ἀλλὰ B ἐδόκει καὶ τὸ ἐλθεῖν ἐνθάδε ἐξ ἐπιβουλῆς εἶναι, βουλομένων τινῶν κατοικίσαι πόλιν. τῶν γὰρ στρατιωτῶν οἱ πλεῖστοι ἦσαν οὐ σπάνει βίου ἐκπεπλευκότες ἐπὶ ταύτην τὴν μισθοφορὰν, ἀλλὰ τὴν Κύρου ἀρετὴν ἀκούοντες, οἱ μὲν καὶ ἄνδρας ἄγοντες προσανηλωκότες χρήματα, οἱ δὲ καὶ τούτων ἕτεροι ἀποδεδρακότες πατέρας καὶ μητέρας, οἱ δὲ καὶ τέκνα καταλιπόντες, ὡς C χρήματα αὐτοῖς κτησάμενοι, ἥξοντες πάλιν· ἀκούοντες καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρὰ Κύρῳ * πολλὰ ἄγαν πράττειν. τοιοῦτοι οὖν ὄντες, * ἐπεθύμουν εἰς τὴν Ἑλλάδα σώζεσθαι. *πολλὰ καὶ ἀγαθὰ* *ἐπόθουν* ἐπεὶ δὲ ὑστέρα ἡμέρα ἐγένετο τῆς εἰς ταὐτὸ συνόδου, ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν. ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξάγειν. ἐπενόει δὲ καὶ τοὺς νεκροὺς θάψαι. ἐπεὶ δὲ * τὰ ἱερὰ ἐγένετο, *τὰ ἱερὰ* εἵποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς μὲν πλείστους ἔνθαπερ ἔπεσον, ἑκάστους ἔθαψαν. (ἤδη γὰρ ἦσαν D πεμπταῖοι, καὶ οὐχ οἷόν τε ἀναιρεῖν ἔτι ἦν.) ἐνίους δὲ, τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν, συνενεγκόντες, ἔθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα, οὓς δὲ μὴ ηὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, [καὶ πυρὰν μεγάλην] * καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνῆλθον οἱ στρατιῶται πάντες. συνῆγον δὲ αὐτοὺς μάλιστα Ἀγασίας E Στυμφάλιος ὁ λοχαγὸς, καὶ Ἱερώνυμος Ἠλεῖος λοχαγὸς, καὶ ἄλλοι πρεσβύτατοι τῶν Ἀρκάδων. καὶ δόγμα ἐποιήσαντο, ἐάν τις τοῦ λοιποῦ μνησθῇ δίχα τὸ στράτευμα ποιεῖν, θανάτῳ αὐτὸν ζημιοῦσθαι· καὶ κατὰ χώραν ἀπιέναι, ᾗπερ πρόσθεν εἶχε τὸ στράτευμα, καὶ ἄρχειν τοὺς πρόσθεν στρατηγούς. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἤδη τετελευτήκει, φάρμακον πιὼν, πυρέττων·

qua vero mare reſpicit, vltra xx ſtadia multis & omnis generis arboribus, eiſdemque prægrandibus denſus eſt. Reliquus ager & amœnus eſt, & late patet, & multos incoliſque frequentes vicos habet. Nam ſolum & hordei ferax eſt, & tritici, & omnis generis leguminum, & panici, & ſeſami. Nec fici deſunt, & magna vitium eſt copia, quæ vini ſuauiſſimi feraces ſunt. Denique habet omnia, extra vnas oleas. Huiuſmodi ea regio erat. Milites in maris litore tabernacula figunt, quod intra oppidi mœnia caſtra habere nollent. Quin etiam factum inſidioſe putabant, quod eo loci veniſſent, quaſi huc aliqui deducere coloniam cuperent. Nam pars militum maxima, non adducta rerum ad vitam neceſſariarum inopia, Cyro militatum iuerat: ſed audita virtute Cyri, quidam ad eum viros adduxerant, qui iam prodegerant ſua, quidam à patribus & matribus aufugerant, quidam deſeruerant liberos ſuos, quod redituros ſe putarent, vbi rem feciſſent. audierant enim alios quoque, qui cum Cyro eſſent, multa bona ſibi adquirere. Hi quum militum animi eſſent, in Græciam ſalui redire cupiebant. Tranſierat iam dies vnus, ex quo rurſum conuenerant; quum Xenophon copias educturus, rem ſacram faceret. Nam ipſa flagitabat neceſſitas, vt educerentur ad parandum commeatum. Etiam mortuos ſepelire cogitabat. Quum perlitaſſet, Arcades quoque ſequuti ſunt, & mortuos magna ex parte iiſdem in locis, vbi occubuerant, ſepelierunt. nam propterea, quod ibi dies iam quinque iacuerant, tolli nullo modo poterant. nonnullos tamen è viis congeſtos, quam honeſtiſſime ſuis pro facultatibus humarunt. Iis autem, quos nuſquam reperiebant, * cenotaphium ingens ſtruxerunt, [& rogum ingentem,] impoſitis etiam corollis. Quibus ita confectis, ad caſtra reuertunt, ſumtaque cœna ſe quieti dant. Poſtridie milites vniuerſi conueniunt, cogentibus eos inprimis Agaſia Stymphalio, Hieronymo Eleo, ductoribus cohortium, & aliis natu inter Arcades maximis. Factum heic decretum eſt, vt ſi quis deinceps diſtrahendi exercitus mentionem faceret, morte multaretur: Præterea formam exercitus in abitu eamdem retinendam eſſe, quæ prius fuiſſet: & imperium illis reſtituendum, qui prius duces exſtitiſſent. Obierat iam diem ſuum Cheriſophus, hauſto medicamento, quum febri laboraret.

hoc eſt, ſepulcrum vacuum, ſiue tumulũ honorariũ, vti Tranquillus adpellat.

Decretum exercitus in ſeditioſos.

Cheriſophi ducis mors.

In eius locum Aſinenſis Neo eſt ſurrogatus. Poſt hæc adſurgens Xenophon: Iter
„ nobis, milites, inquit, pedibus eſſe conficiundum, manifeſto paret. Quippe nulla
„ nobis ſunt nauigia. Cogit autem ipſa neceſſitas, vt itineri noſmet accingamus.
„ Heic enim ſi hæreamus, commeatus nos
„ deficiet. Quamobrem nos quidem ſacrificabimus, vos autem ſi vmquam alias, hoc
„ tempore ſic voſmet comparetis neceſſe eſt,
„ vt quibus ſit in hoſtem pugnandum. Nam
„ is modo animos ſumſit. His dictis duces hoſtias mactant, quibus hariolus aderat Arexio, natione Arcas. Nam Silanus ille Ambraciota dudum iam, nauigio conducto, ex Heraclea ſe ſubduxerat. Quum exta de abitu conſulerent, litatum non eſt. Quapropter hoc die quieuerunt. Erant, qui auderēt dicere, perſuaſum fuiſſe vatem à Xenophonte, qui coloniam hoc loco deducere cuperet, vt reſponderet, ad diſcedendum exta non addixiſſe. Xenophon per præconē ſignificari publice iuſſit, vt poſtridie ſacrificio quicunque vellet, intereſſet. Quod ſi quis in exercitu eſſet hariolus, is vt ſimul exta conſideraret, mandat. Ita multorum in præſentia cæſæ ſunt hoſtiæ. Quumque rurſus exta de abitu ter conſulerēt, litatum non eſt. Ea res vehementer milites perturbare, quod iam commeatus ille, quem ſecum adtulerant, defeciſſet: forum autem rerum venalium nuſquā haberent. Quum iterum cōueniſſent, Xenophon eos in hāc
„ ſententiam compellauit: Necdum auſpicata nobis, milites, vti ſane videtis ipſi, ad
„ iter exta ſunt: & cōmeatu vos egere video.
„ Quapropter hac ipſa de re nos amplius cōſulere Deos neceſſe eſt. Et quidam adſurgens: Nihil mirum, ait, non poſſe nos perlitare. Nam vt ego de quodam audiui, qui
„ heri fortuito nauigio huc adpulit, Clean-
„ der Byzantij præfectus cum nauigiis ac
„ triremibus venturus eſt. Itaque viſum quidem eſt vniuerſis, exſpectandum eſſe; neceſſario tamen parandi commeatus cauſſa erat exeundum. Ea de cauſſa rurſum ter cæſis hoſtiis, numquam tamē litatum fuit. Et iam milites, ad Xenophontis tabernaculum quum acceſſiſſent, commeatum deeſſe ſibi aiebant. Reſpondebat ille, non eductūrum ſe militem, niſi litatum eſſet. Poſtridie rurſus ſacrum faciunt, prope vniuerſa militum corona circumſtante. Erat enim res omnibus mirifice cordi. Iam hoſtiæ ipſis nullæ amplius erant reliquæ, quum duces non illi quidem educerēt militem, ſed tamen in concionem aduocarēt.

A τὰ δ' ἐκείνου Νέων ὁ Ἀσιναῖος * προσελάμβανε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναστὰς εἶπε Ξενοφῶν. Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοικε, * δηλονότι πεζῇ ποιητέον. οὐ γὰρ ἔστι πλοῖα. ἀνάγκη δὲ πορεύεσθαι ἤδη. οὐ γὰρ ἔστι μένουσι τὰ ἐπιτήδεια. ἡμεῖς μὲν οὖν θυσόμεθα· ὑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὡς μαχουμένους, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε. οἱ γὰρ πολέμιοι ἀνατεθαρρήκασιν. ἐκ τούτου ἐθύοντο

προσελάμ- | δῆλον, ὅτι

B οἱ στρατηγοί, μάντις δὲ παρῆν Ἀρηξίων Ἀρκάς. ὁ δὲ Σιλανὸς ὁ Ἀμβρακιώτης ἤδη ἀποδεδράκει, πλοῖον μισθωσάμενος, ἐξ Ἡρακλείας. θυομένοις δὲ ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ καλά. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐπαύσαντο. καί τινες ἐτόλμων λέγειν, ὡς ὁ Ξενοφῶν βουλόμενος τὸ χωρίον * οἰκίσαι, πέπεικε τὸν μάντιν λέγειν, ὡς τὰ ἱερὰ οὐ γίγνεται ἐπὶ ἀφόδῳ. ἐντεῦθεν κηρύξας

οἰκῆσαι,

C Ξενοφῶν τῇ αὔριον παρεῖναι ἐπὶ τὴν θυσίαν τὸν βουλόμενον, καὶ μάντις εἴ τις εἴη, παραγγείλας παρεῖναι, ὡς συνθεασόμενον τὰ ἱερά, ἔθυε, καὶ ἐνταῦθα παρῆσαν πολλοί. θυομένων δὲ πάλιν εἰς τρὶς ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ, οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ἐκ τούτου χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται. καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐπελίπεν ἃ ἔχοντες ἦλθον, καὶ ἀγορὰ οὐδεμία παρῆν. ἐκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν· Ὦ

D ἄνδρες, ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὁρᾶτε, τὰ ἱερὰ οὔπω γίγνεται· τῶν δ' ἐπιτηδείων ὁρῶ ὑμᾶς δεομένους. ἀνάγκη οὖν μοι δοκεῖ θύεσθαι περὶ αὐτοῦ τούτου. ἀναστὰς δέ τις, εἶπε· καὶ εἰκότως ἄρα ἡμῖν οὐ γίγνεται τὰ ἱερά. ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου χθὲς ἥκοντος πλοίου, ἤκουσά τινος, [ὅτι] Κλέανδρος ἐκ Βυζαντίου ἁρμοστὴς μέλλει ἥξειν, πλοῖα ἔχων καὶ τριήρεις. ἐκ τούτου δέ, ἀναμένειν μὲν

E πᾶσιν ἐδόκει, ἐπὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἀναγκαῖον ἦν ἐξιέναι. καὶ ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἐθύετο εἰς τρὶς, καὶ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ ἤδη ἐπὶ σκηνὴν ἰόντες τὴν Ξενοφῶντος, ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔχοιεν τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν, μὴ γιγνομένων τῶν ἱερῶν. καὶ πάλιν δ' ὑστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ σχεδόν τι πᾶσα ἡ στρατιά, διὰ τὸ μέλειν πᾶσιν, ἐκυκλοῦτο περὶ τὰ ἱερά. τὰ δὲ θύματα ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐξῆγον μὲν οὔ, συνεκάλεσαν δέ.

εἶπεν οὖν ὁ Ξενοφῶν· ἴσως οἱ πολέμιοι συνειλεγμένοι εἰσὶ, καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι. εἰ οὖν καταλιπόντες . . . . ἐν τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ, ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερὰ μᾶλλον προχωροίη ἡμῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, ὡς οὐδὲν δέον εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύειν ὡς τάχιστα. καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦς δὲ ὑφ' ἁμάξης πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη τοῦ Ἀρκάδος προθυμεῖσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ' οὐδ' ὣς ἐγένετο καλὰ τὰ ἱερά. Νέων δὲ ἦν μὲν στρατηγὸς κατὰ τὸ Χειρισόφου μέρος· ἐπεὶ δὲ ἑώρα τοὺς ἀνθρώπους, ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίσασθαι, εὑρών τινα ἄνθρωπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἰδέναι, ὅθεν εἴη λαβεῖν τὰ ἐπιτήδεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἰέναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἐσομένου. ἐπεξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις, καὶ ἀσκοῖς, καὶ θυλάκοις, καὶ ἄλλοις ἀγγείοις, εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν ταῖς κώμαις, καὶ διεσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἱππεῖς πρῶτοι, (βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς) βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναιντο, ἀποκωλῦσαι τοὺς Ἕλληνας, μὴ ἐλθεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν. οὗτοι οἱ ἱππεῖς ἀποκτείνουσι τῶν * Ἑλλήνων οὐ μεῖον ἢ πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα τῶν ἀποπεφευγότων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ Ξενοφῶν, ἐπειδὴ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν ὑπὸ ἁμάξης, (οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα) σφαγιασάμενος ἐβοήθει, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι * τριάκοντα ἐτῶν ἅπαντες. καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς ἄνδρας, ἐς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς καὶ οἱ Ἕλληνες μάλα ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο. καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προφύλαξι, τοὺς μὲν * κατέκανον, τοὺς δὲ ἐδίωξαν μέχρις εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ κραυγῆς γενομένης, εἰς τὰ ὅπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν, καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς, οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι. * λάσια γὰρ ἦν τὰ χωρία.

ἀνδρῶν

πεντήκοντα

κατέκαινον,

δασέα

A Quare Xenophon ad eos: Fortaſſis, ait, collecti iam ſunt hoſtes, ac nobis neceſſario dimicandum aduerſus eos erit. Si ergo relictis ſarcinis in hoc loco munito, tanquam ad pugnam inſtructi progrediemur: fortaſſe magis exta votis noſtris reſponderint. Hoc quum milites audiiſſent, reclamabant; nihil eſſe, quamobrem in eum locum duceret: ſaltem quammaturrime ſacrificium repetendum eſſe. Nullæ iam reliquæ pecudes erant. itaque boues de plauſtris emti mactatique ſunt. Orabat Cleanorem B Arcadem Xenophon, alacriter ſe pararet, ſiquid hæc exta pollicerentur. Verum ne illa quædam addicebant. Tum Neo, qui Cheriſophi loco dux erat, quum miſere premi homines inopia videret, gratificari eis cupiebat. Itaque quum Heracleenſem quemdam reperiſſet, qui ſe diceret vicos noſſe non procul diſſitos, de quibus peti commeatus poſſet; proclamari per præconem iubet, vt quicumque vellet, commeatus C parandi cauſſa ſecum exiret, qui ducis heic munere fungi non recuſaret. Ibi plus minus hominum IICIↃ cum haſtis, vtribus, reticulis, vaſis ceteris cum eo pergunt. Ad vicos vbi perueniſſent, ac iam hinc inde quærendi commeatus cauſſa ſe ſpargerent, primi eos Pharnabazi equites inuadunt. Nam illi Bithynis opem laturi aduenerant, & eorumdem viciſſim adiuti copiis, ſi poſſent, auertere volebant Græcos, ne Phrygiam ingrederentur. Trucidant hi equites ex Græcis non D pauciores IↃ, ceteri quemdam in montem ſe fuga recipiunt. Eorum, qui fuga euaſerant, aliquis rem, vti geſta erat, in caſtra renuntiat. Ibi Xenophon, quia perlitatum eo die non fuerat, de plauſtro bouem ſumit, quod aliæ non ſupereſſent hoſtiæ; eoque mactato ad opem ſuis ferendum properat, facientibus idem ceteris omnibus, qui * trigeſimum annum non exceſſiſſent. Ita quum eos, qui ex clade reliqui erant, recepiſſent: ſole iam prope occidente in caſtra reuertuntur, E magnoque cum animi mœrore corpora curant. At Bithynorum nonnulli, quum repente per loca ſyluis denſa in primas excubias irruiſſent; partim milites occidunt, partim ad ipſa vſque caſtra perſequuntur. Tum vero clamore excitato, ad arma Græci omnes adcurrunt: & hoſtem quidem perſequi, noctuque caſtra mouere, tutum non eſſe putabant, quod ea loca denſa ſyluis eſſent:

Rectius, quinquageſimum. Conſule Notas.

in armis tamen pernoctarunt, conſtitutis excubiis, quæ ad dimicandum cum hoſte ſatis eſſent validæ. Ita tum ea nox eſt exacta. Quum illuxiſſet, exercitum prætores ad locum munitum ducunt, quos iam milites ſumtis & armis & vaſis ſequebantur. Antequam prandij tempus adpeteret, aditum loci foſſa præcludunt; omniaque, tribus tantum portis relictis, obuallant. Tunc & Heraclea nauis adpulit, quæ farinam, hoſtias, vinum vehebat. Xenophon mane ſurgens, de diſcedendo extra conſulebat, ac ſtatim hoſtiæ primæ exta pulchra erant. Quumque ſacra iam peracta eſſent, Arexio * Parrhaſius hariolus aquilam auſpicatam conſpicit, & Xenophontem copias ducere iubet. Ita tunc foſſam tranſeunt, & in armis conſiſtunt, ac proclamare præcones iubent, exeundum eſſe militibus armatis, vt primum corpora curaſſent: turbam vero imbellem, cum mancipiis, ibidem eſſe relinquendam. Exibant igitur vniuerſi, Neone ſolo excepto. Nam rectiſſime ſe facturos exiſtimabant, ſi hunc eorum cuſtodem, qui manebant in caſtris, relinquerent. Quum autem ij ſe viderent à cohortium ductoribus, aliiſque militibus relinqui; quod ſibi putarent dedecori fore, ſi ceteris exeuntibus non & ipſi ſequerentur: tantum eos in caſtris relinquunt, qui XLV annos exceſſiſſent. Ita his remanentibus reliqui omnes iter ingreſſi ſunt. Vix XV ſtadia proceſſerant, quum cæſorum corpora inueniunt. Itaque cornu facto, caudam eius ad cadauera primum oblata dirigunt; & omnia, quæ cornu complecti poterant, ſepeliunt. Poſteaquam primos illos terræ mandaſſent, acie promota, rurſumque conſtituta eius cauda iuxta primos eorum qui ſepulti nec dum erant; eodem modo, quoſcumque complecti intra aciem poterant, humabant. Poſteaquam ad viam perueniſſent, qua ex vicis iter erat, quo loco aceruatim cadauera iacebant: omnia in vnum comportata ſepulturæ mandant. Præterierat iam meridies, quum promotis copiis, extra vicos commeatum, quemcumque quis cerneret, * intra phalangem reciperent. Tum vero ſubito vident hoſtes ſublimibus in locis ad colles quoſdam, ac multos tum equites, tum pedites, ex aduerſo in phalangem diſpoſitos. Nam Sphithridates & Rhatines cum copiis à Pharnabazo miſſis aduentabant. Poſteaquam Græcos illi conſpexiſſent, interuallo ſtadiorum XV ab eis ſubſtitere.

al. Parnaſius

Græcorum in humandis mortuis religio.

Lectio marginis.

A ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις ἐνυκτέρευον, φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξι [μάχεσθαι *. τὴν μὲν νύκτα οὕτω διήγαγον. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἡγοῦντο· οἱ δὲ εἵποντο, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν δὲ ἀρίστου ὥραν εἶναι, ἀπετάφρευσαν ᾗ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν * ἅπαντα, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἧκεν ἄλφιτα ἄγον, καὶ B ἱερεῖα, καὶ οἶνον. πρωῒ δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετο ἐπεξόδια, καὶ γίγνεται [καλὰ * τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν, ὁρᾷ αἰετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων * Παῤῥάσιος, καὶ ἡγεῖσθαι κελεύει τὸν Ξενοφῶντα· καὶ διαβάντες τὴν τάφρον, τὰ ὅπλα τίθενται, καὶ ἐκήρυξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς στρατιώτας σὺν τοῖς ὅπλοις, τὸν δὲ ὄχλον καὶ τὰ ἀνδράποδα αὐτοῦ καταλιπεῖν. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἐξῄεσαν, Νέων δὲ οὔ. ἐδόκει γὰρ C κάλλιστον εἶναι, τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν τῶν ἐπὶ στρατοπέδῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλιπον * αὐτὸν, αἰσχυνόμενοι μὴ ἕπεσθαι τῶν ἄλλων ἐξιόντων, κατέλιπον τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη. καὶ οὗτοι μὲν ἔμενον· οἱ δ' ἄλλοι ἐπορεύοντο. πρὶν δὲ πέντε καὶ δέκα στάδια διεληλυθέναι, ἐνέτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ κέρατος ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας νεκροὺς, ἔ-D θαπτον πάντας * ὁπόσους ἐπελάμβανε τὸ κέρας. ἐπεὶ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, προαγαγόντες, καὶ τὴν οὐρὰν αὖθις ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους τῶν ἀτάφων, ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὁπόσους ἐπελάμβανεν ἡ στρατιά. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν ἧκον τὴν ἐκ τῶν κωμῶν, ἔνθα ἔκειντο ἀθρόοι, συνενεγκόντες αὐτοὺς ἔθαψαν. ἤδη δὲ πέρα μεσούσης τῆς ἡμέρας προαγαγόντες τὸ στράτευμα, ἔξω τῶν κωμῶν E ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια ὅ,τι τις ὁρῴη * ἐκ τῆς φάλαγγος. καὶ ἐξαίφνης ὁρῶσι τοὺς πολεμίους ὑπερβάλλοντας κατὰ λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου, τεταγμένους ἐπὶ φάλαγγος, ἱππέας τε πολλοὺς καὶ πεζούς· καὶ γὰρ Σπιθριδάτης καὶ Ραθίνης ἧκον παρὰ Φαρναβάζου ἔχοντες δύναμιν· ἐπεὶ δὲ κατεῖδον τοὺς Ἕλληνας οἱ πολέμιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον πεντεκαίδεκα σταδίους.

ἅπαν, *Παῤῥάσιος,* *αὐτοὺς,* *ἐφ' ὅσους* *αὐτὸς*

Tum vero

ἐκ τούτου εὐθὺς Ἀρηξίων ὁ μάντις τῶν Ἑλλήνων A σφαγιάζεται, καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πρώτου καλὰ τὰ σφάγια. ἔνθα δὴ ὁ Ξενοφῶν λέγει· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ, ἐπιτάξασθαι τῇ φάλαγγι λόχους φύλακας, ἵνα, ἄν που δέῃ, ὦσιν οἱ ἐπιβοηθήσοντες τῇ φάλαγγι, καὶ οἱ πολέμιοι τεταραγμένοι ἐμπίπτωσιν εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους. συνεδόκει ταῦτα [πάντα * πᾶσιν. ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, προηγεῖσθε [τὴν * πρὸς τοὺς ἐναντίους, ὡς μὴ ἑστήκωμεν, ἐπεὶ ὤφθημεν B καὶ εἴδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δὲ ἥξω τοὺς τελευταίους λόχους καταχωρίσας, * εἴπερ ὑμῖν (*ἦπερ*) δοκεῖ. ἐκ τούτου οἱ μὲν ἥσυχοι προῆγον· ὁ δὲ, τρεῖς ἀφελὼν τὰς τελευταίας τάξεις, ἀνὰ διακοσίους ἄνδρας, τὴν μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν * ἔπεμψεν (*ἐπιτρέψειν*) ἐφέπεσθαι, ἀπολιπόντας ὡς πλέθρον· Σαμόλας Ἀχαιὸς ταύτης ἦρχε τῆς τάξεως· τὴν δ' ἐπὶ τῷ μέσῳ ἐχώρισεν ἕπεσθαι· Πυρίας Ἀρκὰς ταύτης ἦρχε· τὴν δὲ μίαν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ· Φρασίας Ἀθηναῖος ταύτῃ ἐφειστήκει. C προϊόντες δὲ, ἐπεὶ ἐγένοντο οἱ ἡγούμενοι ἐπὶ νάπει μεγάλῳ καὶ δυσπόρῳ, ἔστησαν, ἀγνοοῦντες εἰ διαβατέον εἴη τὸ νάπος, καὶ παρεγγυῶσι στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς παριέναι ἐπὶ τὸ ἡγούμενον. καὶ ὁ Ξενοφῶν θαυμάσας ὅ,τι τὸ ἴσχον εἴη τὴν πορείαν, καὶ * τάχα (*ταχὺ*) ἀκούων τὴν παρεγγύην, ἐλαύνει ᾗ ἐδύνατο τάχιστα. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, λέγει Σοφαίνετος, πρεσβύτατος ὢν τῶν στρατηγῶν, * ὅτι οὐκ ἄξιον εἴη διαβαίνειν τοιοῦτον ὂν τὸ νάπος (*ὅτι βουλῆς οὐκ ἄξιον εἴη διαβατέον*). D καὶ ὁ Ξενοφῶν σπουδῇ ὑπολαβὼν ἔλεξεν· Ἀλλ' ἴστε μέν με, ὦ ἄνδρες, οὐδένα πω κίνδυνον προξενήσαντα ὑμῖν ἐθελούσιον. οὐ γὰρ δόξης ὁρῶ δεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρειότητα, ἀλλὰ σωτηρίας. νῦν δὲ οὕτως ἔχει· ἀμαχεὶ μὲν ἐνθένδε οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν. ἢν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν, ὁπόταν ἀπίωμεν, ἕψονται καὶ ἐπιπεσοῦνται. ὁρᾶτε δὲ, πότερον κρεῖττον ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας προβαλλομένους τὰ ὅπλα, ἢ μεταβαλλομένους, ὄπισθεν ἡμῶν ἐπιόντας τοὺς πολεμίους θεᾶσθαι. ἴστε γε E μέντοι ὅτι τὸ μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων, οὐδενὶ καλῷ ἔοικε· τὸ δὲ ἐφέπεσθαι, καὶ τοῖς κακίοσι θάρρος ἐμποιεῖ. ἔγωγ' οὖν ἥδιον ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἐπίοιμι, ἢ σὺν διπλασίοις ἀποχωροίην. καὶ τούτους οἶδα ὅτι ἐπιόντων μὲν ἡμῶν οὐδ' ὑμεῖς ἐλπίζετε δέξασθαι ἡμᾶς· ἀπιόντων δὲ,

A Tum vero ſtatim Græcorum vates Arexio victimas cædit, ac primæ mox hoſtiæ perpulchra fuerunt exta. Et Xenophon: Equidem, duces, ita ſtatuo, inquit, cohortes ſubſidiarias à tergo phalangis collocandas; vt (ſi poſcat vſus) ſint qui phalangi auxilium ferre poſſint; & vt hoſtes, ordinibus ſuis turbatis in aciem horum inſtructam & integram incidant. Id conſilium ab omnibus eſt comprobatum. Et ille: Vos igitur, ait, in hoſtem aduerſum præcedite, ne poſteaquam & conſpecti ſumus, & hoſtem B vidimus, ſubſiſtamus. Ego cohortibus extremis arbitratu veſtro conſtitutis, adero. Poſt hæc illi copias modice promouebant, Xenophon poſtremos tres ordines à reliquis abduxit; qui conſtabant ſinguli CC militibus. Horum vnum ad dextram ſubſequi fere plethri interuallo iuſſit. Præerat ei Samolas Achæus. Alteri locus medius adſignatus, quo phalangem ſequeretur, Arcade Pyria duce. Tertius reliquus, cui Phraſias Athenienſis præerat, ad ſiniſtram ſequi iuſſus fuit. Procedentibus copiis, C quum ad ingentem tranſituque difficilem ſaltum primi perueniſſent, conſtiterunt. Ignorabant enim, an tranſiri poſſet; ideoque duces & cohortium præfectos hortabantur, vt ad aciem primam ſe conferrent. Xenophon admiratus, quid illud eſſet, à quo retinerentur; celeriter eorum cohortationem audiens, quamprimum ad ipſos aduolat. Quum conueniſſent, Sophænetus inter duces natu maximus, operæpretium negat eſſe, ſaltum eiuſmodi D peragrari. Eius ſermone feſtinanter excepto Xenophon: Ego vero, inquit, ſcire vos arbitror, milites, me prudentem ſcientemque nullius vobis vmquam periculi auctorem exſtitiſſe. Nec enim ad fortitudinem gloria vobis opus eſſe video, ſed incolumitate. Iam vero noſtræ res eo loco ſunt, vt hinc ſine prœlio diſcedi non poſſit. Nam niſi nos in hoſtem pergamus, ſequetur ille nobis abſcedentibus, & in nos irruet. Vos nunc conſiderate, potiuſne ſit, nos aduerſos arma hoſtibus inferre, an vero E aduerſos ſpectare, dum illi à tergo nos inuadant. Hoc quidem certe ſcire vos volo, recedere ab hoſtibus honeſtum videri non poſſe: at eoſdem inſequi, ignauioribus etiam animos addit. Equidem malim hoſtes dimidiis cum copiis inſequi, quam cum duplo maioribus cedere. Nec ignoro, minime vos vereri, vt noſtram illi impreſſionem ſuſtineant, ſi quidem nos adgrediemur ipſos. At vero ſi nos recedamus,

Animoſa Xenophontis oratio.

Kk

nemini veſtrum eſſe dubium poteſt, quin auſuri ſint illi nos perſequi. Vt autem ij, qui pugnaturi ſunt, ſaltum impeditum à tergo relinquant, an non etiam vltro ſit accipiendum? Velim equidẽ, hoſtibus ad diſcedendum omnia peragratu facilia videri: nos ex hoc ipſo loco id capere admonitionis oportet, neminem, niſi vincat, incolumẽ ex nobis eſſe poſſe. Mirari ſane ſubit, poſſe aliquem putare, ſaltũ hunc formidabiliorem eſſe locis aliis, quę peragrauimus. Nam qui fieri poterit, vt locus hic nobis non tranſitu ſit difficilis, ſi equites non vincamus? qui tranſiri montes poterunt, quos iam ſuperauimus, ſi tot cetrati à tergo nos vrgeant? Quod ſi maxime ſalui ad mare perueniamus, quantus quæſo ſaltus ipſum pelagus Ponticũ erit? nec ibi nauigia ſunt, quibus auehamur: nec frumentum, quo alamur, ſi hærendũ iſtic erit: & ſi celeriter eo peruenerimus, mox rurſum ad parandum commeatũ exeundum erit. Quamobrẽ melius eſt, nos modo pranſos dimicare, quam cras ieiunos. Sunt, milites, exta nobis egregia, ſunt auguria felicia, & perlitatum eſt pulcherrime. Pergamus aduerſus hoſtes. Ne faciamus eis poteſtatem, poſteaquam nos cõſpexere, iucunde cœnãdi; vel quo velint loco, pernoctãdi. Hæc quum dixiſſet, hortati ſunt præfecti cohortium, vt ducendo præcederet. Nam aduerſabatur nemo. Itaque ducebat Xenophon, quum denuntiaſſet, vt quam ad partẽ ſaltus forte eſſet, quilibet illac tranſiret. Nam celerius ei videbantur per aduerſum ſaltum hoc pacto cateruatim euaſuræ copiæ, quam ſi ad pontẽ, qui erat in ſaltu, longum velvt in filum exporrigerẽtur. Quum iam tranſiiſſent, phalangem prætergrediens: Reuocate vobis, inquit, in memoriã, milites, in quot pugnis aduerſus hoſtes cõminus pugnatis Deum ope viceritis, & cuiuſmodi accidant illis, qui hoſtem fugiunt. Cogitate, vos iam ad Græciæ portas eſſe. Sequimini ducẽ Herculem, ac vos mutuo nominatim excitate. Iucundum certe eſt, nunc aliquem fortiter ac præclare aliquid & dicentem, & gerentem, apud quos velit, memoriã ſui excitare. Hæc quum dixiſſet Xenophon, ſimul & phalãgi dux erat, & peltatis vtrimq. diſpoſitis, in hoſtem pergebat. Mandarat etiã, vt haſtas humeris dextris geſtarẽt, donec tuba ſignum dediſſet: Tum vero demiſſis eis ad feriendum hoſtem pedetentim ſequerentur, neque quemquam curſu inſequi hoſtem debere. Poſt hæc teſſera per exercitũ didita, Iupiter Seruator, Dux Hercules.

A πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι. τὸ δὲ διαβάντας ὄπισθεν νάπος χαλεπὸν ποιήσασθαι, μέλλοντας μάχεσθαι, ἆρ' οὐχὶ καὶ ἁρπάσαι ἄξιον; τοῖς μὲν γὰρ πολεμίοις ἔγωγε βουλοίμην * εὔπορα πάντα φαίνεσθαι, ὥστε ἀποχωρεῖν· ἡμᾶς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρίου δεῖ διδάσκεσθαι, ὅτι, οὐκ ἔστι μὴ νικῶσι σωτηρία. θαυμάζω δ' ἔγωγε, καὶ τὸ νάπος τοῦτο εἴ τις μᾶλλον φοβερὸν νομίζει εἶναι τῶν ἄλλων, ὧν διαπεπορεύμεθα χωρίων. B πῶς μὲν * γὰρ διαβατὸν τὸ * χωρίον, εἰ μὴ νικήσομεν τοὺς ἱππέας; πῶς δὲ ἃ διεληλύθαμεν ὄρη, ἢν πελτασταὶ τοσοίδε ἐφέπωνται; ἢν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ θάλατταν, πόσον τι νάπος ὁ Πόντος; ἔνθα οὔτε πλοῖά ἐστι τὰ ἀπάξοντα, οὔτε σῖτος ᾧ θρεψόμεθα μένοντες· δεήσει δὲ, ἂν θᾶττον ἐκεῖ γενώμεθα, θᾶττον ἐξιέναι πάλιν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. οὐκοῦν νῦν κρεῖττον ἠριστηκότας μάχεσθαι, ἢ αὔριον ἀναρίστους. Ἄνδρες, τά τε ἱερὰ C ἡμῖν καλὰ, οἵ τε οἰωνοὶ αἴσιοι, τά τε σφάγια κάλλιστα· ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οὐ δεῖ ἔτι τούτους, ἐπεὶ ἡμᾶς πάντας εἶδον, ἡδέως δειπνῆσαι, οὐδ' ὅπου ἂν ἐθέλωσι, σκηνῆσαι. ἐντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον, καὶ οὐδεὶς ἀντέλεγε. καὶ ὃς ἡγεῖτο, παραγγείλας διαβαίνειν ᾗ ἕκαστος ἐτύγχανε τοῦ νάπους ὤν. θᾶττον γὰρ ἂν ἀθρόον ἐδόκει οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα, ἢ εἰ κατὰ τὴν γέφυραν, ἢ ἐπὶ τῷ D νάπει ἦν, ἐξεμηρύοντο. ἐπεὶ δὲ διέβησαν, παριὼν παρὰ τὴν φάλαγγα, ἔλεγεν· Ἄνδρες, ἀναμιμνήσκεσθε ὅσας δὴ μάχας σὺν τοῖς θεοῖς ὁμόσε ἰόντες νενικήκατε, καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους φεύγοντες· καὶ τοῦτ' ἐννοήσατε, ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Ἑλλάδος ἐσμέν. ἀλλ' ἕπεσθε ἡγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ ἀλλήλους παρακαλεῖτε ὀνομαστί. ἡδύ τοι ἀνδρεῖόν τι καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην ἐν οἷς ἐθέλει παρέχειν ἑαυτοῦ. ταῦτα [παρε- E λαύνων * ἔλεγε, καὶ ἅμα ὑφηγεῖτο φάλαγγος, καὶ τοὺς πελταστὰς ἑκατέρωθεν * ποιησάμενοι ἐπορεύοντο ἐπὶ τοὺς πολεμίους. παρήγγελλε δὲ τὰ δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὦμον ἔχειν, ἕως σημαίνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δὲ εἰς * προσβολὴν καθέντας ἕπεσθαι βάδην, καὶ μηδένα δρόμῳ διώκειν. ἐκ τούτου σύνθημα παρῄει, Ζεὺς Σωτήρ, Ἡρακλῆς ἡγεμών.

αὖ εὔπορα

γὰρ οὐ πεδίον,

ποιησάμενος ἐπορεύετο

προσβολὴν

οἱ δὲ πολέμιοι ὑπέμενον, νομίζοντες καλὸν ἔχειν τὸ χωρίον. ἐπεὶ δὲ ἐπλησίαζον, ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθεον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, πρὶν τινὰ κελεύειν. οἱ δὲ πολέμιοι ἀντίοι ὥρμησαν, οἵ τε ἱππεῖς καὶ τὸ στῖφος τῶν Βιθυνῶν, καὶ τρέπονται τοὺς πελταστὰς ἅμα. ἐπεὶ δὲ ὑπηντίαζεν ἡ φάλαγξ τῶν ὁπλιτῶν ταχὺ πορευομένη, καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο, καὶ ἐπαιάνιζον, καὶ μετὰ ταῦτα ἠλέλαζον, καὶ ἅμα τὰ δόρατα καθίεσαν· ἐνταῦθα οὐκέτι ἐδέξαντο οἱ πολέμιοι, ἀλλ᾽ ἔφευγον. καὶ Τιμασίων μὲν ἔχων τοὺς ἱππεῖς ἐφείπετο, καὶ ἀπεκτίννυσαν ὅσους περ ἐδύναντο, ὡς ὀλίγοι ὄντες. τῶν δὲ πολεμίων τὸ μὲν εὐώνυμον εὐθὺς διεσπάρη, καθ᾽ ὃ οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς ἦσαν· τὸ δὲ δεξιὸν, ἅτε οὐ σφόδρα διωκόμενον, ἐπὶ λόφου συνέστη. ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντας αὐτοὺς, ἐδόκει ῥᾷστόν τε καὶ ἀκινδυνότατον εἶναι ἰέναι [ἤδη * ἐπ᾽ αὐτούς. παιανίσαντες οὖν, εὐθὺς * ἐπορεύοντο· οἱ δὲ οὐχ ὑπέμειναν. καὶ ἐνταῦθα οἱ πελτασταὶ ἐδίωκον, μέχρι τὸ δεξιὸν αὖ * διεσπάρη· ἀπέθανον δὲ ὀλίγοι. τὸ γὰρ ἱππικὸν φόβον παρεῖχε τὸ τῶν πολεμίων [πολὺ ὄν *. ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες τό, τε Φαρναβάζου ἱππικὸν ἔτι συνεστηκὸς, καὶ τοὺς Βιθυνοὺς ἱππέας πρὸς τούτους συναθροιζομένους, καὶ ἀπὸ λόφου τινὸς καταθεωμένους τὰ γιγνόμενα, ἀπειρήκεσαν μὲν, ὅμως δὲ ἐδόκει καὶ ἐπὶ τούτους ἰτέον εἶναι οὕτως, ὅπως δύναιντο, ὡς μὴ τεθαῤῥηκότες ἀναπαύσαιντο. συνταξάμενοι δὴ πορεύονται. ἐντεῦθεν οἱ πολέμιοι ἱππεῖς φεύγουσι κατὰ τοῦ πρανοῦς ὁμοίως, ὥσπερ ὑπὸ ἱππέων διωκόμενοι. νάπος γὰρ αὐτοὺς ὑπεδέχετο, ὃ οὐκ ᾔδεισαν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ προαπετράποντο διώκοντες. * ὀψία γὰρ ἦν. ἐπανελθόντες δὲ ἔνθα δὴ ἡ πρώτη συμβολὴ ἐγένετο, στησάμενοι τρόπαιον, ἀπῄεσαν ἐπὶ θάλατταν περὶ ἡλίου δυσμάς. στάδιοι γὰρ ἦσαν ὡς ἑξήκοντα ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν, καὶ ἀπήγοντο τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα ὅπη ἐδύναντο προσωτάτω. οἱ δὲ Ἕλληνες * ἀνέμενον μὲν Κλέανδρον, καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα, ὡς ἥξοντα· ἐξιόντες δὲ ἑκάστης ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις, ἐφέροντο ἀδεῶς [ἤδη * πυροὺς, κριθὰς, οἶνον, ὄσπρια, μελίνας, σῦκα·

ἐπίωντο. διεσπάσθη· ὀψὲ προσέμενον

A Hoſtes, quod opportuno ſe loco eſſe crederent, perſtabant. At quum iam propius ventum eſſet, qui ex Græcis cetrati erant, clamore bellico ſublato, prius in hoſtem curſu ferebantur, quam quiſquam iuberet. è contrario tum equites hoſtium, tum Bithynorum globus, in hos tendebant, eoſque terga cogebant dare. Verum vbi grauis armaturæ peditum phalanx celeriter pergens in ſubſidium venit, ſimulque tuba clangente, pæanem hi exordirentur, & vlulatum Martium tollerent, & haſtas B pariter demitterent; tum vero non amplius hoſtes impetum ſuſtinere, ſed totos ſe fugæ dare. Sequebatur eos Timaſio cum equitibus: qui ſane pro ſua paucitate quotcumque poterant, occidebant. Ita ſiniſtrum quidem hoſtium cornu, cui Græci equites oppoſiti fuerant, ſtatim eſt diſſipatum. Atenim quia dextrum non admodum à perſequentibus premeretur, in colle quodam rurſus coiit. Quos Græci quum conſiſtere viderent, nihil facilius, C neque minus periculoſum eſſe putabant, quam ſi eos inuaderent. Quare pæanem canentes recta pergebant, quumque illi non reſiſterent, cetrati eos perſequebantur, donec dextrum etiam cornu diſſiparetur. Interfecti pauci admodum, quod equeſtres hoſtium copiæ multæ numero formidini noſtris eſſent. At quum Græci viderent etiam Pharnabazi equitatum necdum diſſipatum eſſe, ac Bithynos equites ad eos ſeſe aggregare; deque colle quodam quidquid accideret, ſpectare; quam- D quam labore defatigati eſſent, tamen in hos etiam pergere ſtatuunt, quacumque ratione poſſent, ne ſumta fiducia reſpirarent. Itaque quum inſtructi in eos tenderent, equitatus hoſtium non aliter per decliuia fugere, atque ſi equites perſequerentur. Nam ſaltus eos excipiebat, quod Græci ignorabant, iam ante facta converſione à perſequendo deſiſtentes; quod adveſperaſceret. Quumque illum ad locum rediiſſent, vbi primum conflixerant, erecto tropæo, ſole iam occidente ad mare reuertun- E tur. Abfuerant enim à caſtris plus minus LX ſtadiis. Poſt eam pugnam hoſtes ſuis rebus prouidebant, ac domeſticos, & facultates ſuas, quo poterant, longiſſime abducebant. At Græci dum Cleandrum, & triremes, ac naues expectarent, quæ venturæ dicebantur; cottidie cum iumentis & mancipiis exeuntes, nullo cum metu triticum, hordeum, vinum, legumina, panicum, ficos congerebant,

Græcorum victoria.

Nam regio hæc omnium ferax erat, extra quam olei Quod ſi totus exercitus quieſcẽdi cauſſa in caſtris commoraretur, prædatum licebat aliquibus exire, neque deerat exeuntibus, quod acciperent. At vero quum vniuerſæ copiæ egrediebantur, tum ſi quis aliquo ſecedens nonnihil conquireret; id publicum eſſe debere, decreto ſanxerunt. Iam magna rerum omnium copia inſtructi erant. Nam & commeatus vndique de Græcis vrbibus aduehebantur, & qui nauigiis præterlegerent, libenter adpellebant. Inaudierant enim oppidum iſtic exſtrui, neque portum ei loco deeſſe. Etiam hoſtes denique proximi ad Xenophontem mittunt, quem oppidum eo loco condere audiebant, & per legatos interrogant, quid ſibi faciundum eſſet, vt in amicitiam reciperentur. Eos quum Xenophon militibus oſtenderet, Cleander cum duabus quidem triremibus venit, ſed nauigio nullo. Forte id temporis, quo adpulit, exercitus aberat; & ſeorſum nonnulli prædatum iuerant in montem, qui multas pecudes ceperant. Et quia verebantur, ne ipſis adimerentur: Dexippo rem exponunt, illi viro, qui Trapezunte cum L remorum naui aufugerat; eumque iubent conſeruati pecoris partem retinere, partem ipſis reſtituere. Mox ille milites abigit, qui circumſtabant, & oues has publicas eſſe dicebant. Quumque recta pergeret ad Cleandrum, ait milites hos, ſibi pecudes eripere velle. Cleander eum, qui hoc moliretur, duci ad ſe iubet. Itaque captum quemdam ducit: quem ei forte tum interueniens Agaſias eripit; quod is, qui ducebatur, vnus eſſet ex ipſius cohorte. Heic milites ceteri, qui aderant, iacere lapides in Dexippum cœperunt; & * obruendum lapidibus eſſe proditorem hunc, clamabant. Tunc & remiges plerique metu correpti ad mare fugere, & Cleander ipſe fuga ſibi conſulere. Xenophon autem cum ducibus ceteris militem compeſcebat, & Cleandrum monebat, nihil eſſe periculi: ſaltem decretum exercitus in cauſſa eſſe, cur hæc accidiſſent. At Cleander partim incenſus à Dexippo, partim indignatus, quod trepidaſſet: diſceſſurum ſe cum nauibus ait, ac per præcones denuntiaturum; ne qua vrbs eos, vt qui hoſtes eſſent, exciperet. Et imperabant id temporis Lacedæmonij Græcis omnibus. Quare viſa eſt Græcis militibus ea res fore pernicioſa, Cleandrumque rogabant, ne id facerent.

Dexippi malitia insignis.

Lectio marginis.

A πάντα * γὰρ εἶχεν ἡ χώρα, πλὴν ἐλαίου. καὶ ὁπότε μὲν καταμένοι τὸ στράτευμα ἀναπαυόμενον, ἐξῆν ἐπὶ λείαν ἰέναι, καὶ ἐλάμβανον οἱ ἐξιόντες· ὁπότε δὲ ἐξίοι πᾶν τὸ στράτευμα, εἴ τις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι, δημόσιον ἔδοξεν εἶναι. ἤδη δὲ ἦν πολλὴ πάντων ἀφθονία. καὶ γὰρ ἀγοραὶ πάντοθεν ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, καὶ οἱ παραπλέοντες ἄσμενοι * κατέπεμπον, ἀκούοντες ὡς οἰκίζοιτο B πόλις, καὶ λιμὴν εἴη. ἔπεμπον δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη πλησίον οἰκοῦντες πρὸς Ξενοφῶντα, ἀκούοντες ὅτι οὗτος πολίζει τὸ χωρίον, ἐρωτῶντες ὅ,τι δέοι ποιοῦντας φίλους εἶναι. ὁ δ' ἐπεδείκνυεν αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις. κἂν τούτῳ Κλέανδρος ἀφικνεῖται, δύο τριήρεις ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν. ἐτύγχανε δὲ τότε τὸ στράτευμα ἔξω ὄν, ὅτε ἀφίκετο, καὶ ἐπὶ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοι εἰς τὸ ὄρος· καὶ εἰλήφε- C σαν πρόβατα πολλά· ὀκνοῦντες δὲ μὴ ἀφαιρεθεῖεν, τῷ Δεξίππῳ λέγουσιν, (ὃς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος) καὶ κελεύουσι διασώσαντα τὰ πρόβατα, τὰ μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν αὐτοῖς ἀποδοῦναι. εὐθὺς δ' ἐκεῖνος ἀπελαύνει τοὺς περιεστῶτας τῶν στρατιωτῶν, καὶ λέγοντας, ὅτι δημόσια ταῦτ' εἴη· καὶ τῷ Κλεάνδρῳ εὐθὺς ἐλθὼν λέγει, ὅτι ἁρπάζειν ἐπιχει- D ροῦσιν. ὁ δὲ κελεύει τὸν ἁρπάζοντα ἄγειν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν ἦγέ τινα· περιτυχὼν δ' Ἀγασίας ἀφαιρεῖται. καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. οἱ δὲ ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ἐπιχειροῦσι βάλλειν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες * τὸν προδότην. ἔδεισαν δὲ καὶ τῶν τριηρητῶν πολλοί, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν θάλατταν. Κλέανδρος δ' ἔ- E φυγε. Ξενοφῶν δὲ, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε, καὶ τῷ Κλεάνδρῳ ἔλεγον, ὅτι οὐδὲν εἴη πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ δόγμα εἴη αἴτιον τὸ τοῦ στρατεύματος, ταῦτα γενέσθαι. ὁ δὲ Κλέανδρος ὑπὸ τοῦ Δεξίππου τε ἀνερεθιζόμενος, καὶ αὐτὸς ἀχθεσθεὶς, ὅτι ἐφοβήθη, ἀποπλευσεῖσθαι ἔφη, καὶ κηρύξειν, μηδεμίαν πόλιν δέχεσθαι, ὡς πολεμίους. ἦρχον δὲ τότε πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐνταῦθα πονηρὸν ἐδόκει τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο εἶναι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα.

γρ. ἀγαθὰ εἶχ.

κατῆγον,

βάλλειν τ. προδ.

ὁ δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἔφη γενέσθαι, εἰ μή τις ἐκδώσοι τὸν ἄρξαντα βάλλειν, καὶ τὸν ἀφελόμενον. ἦν δὲ ὃν ἐζήτει, Ἀγασίας, διὰ τέλους φίλος τῷ Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλεν αὐτὸν ὁ Δέξιππος. ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ στράτευμα οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔνιοι μὲν αὐτῶν * παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο τὸν Κλέανδρον· τῷ δὲ Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ἀναστὰς ἔλεξεν· Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ οὐ φαῦλον δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν γνώμην Κλέανδρος ἄπεισιν, ὥσπερ λέγει. εἰσὶ μὲν γὰρ ἤδη ἐγγὺς αἱ Ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δ' Ἑλλάδος Λακεδαιμόνιοι προεστήκασιν. ἱκανοὶ δέ εἰσι καὶ εἷς ἕκαστος Λακεδαιμονίων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅ,τι βούλονται διαπράττεσθαι. εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυζαντίου ἀποκλείσει, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἁρμοσταῖς παραγγείλῃ εἰς τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι, * ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις, καὶ ἀνόμους ὄντας· ἔτι δὲ πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον οὗτος ὁ λόγος περὶ ἡμῶν ἥξει· ὥστε χαλεπὸν εἶναι καὶ μένειν καὶ ἀποπλεῖν. καὶ γὰρ ἐν τῇ γῇ ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. οὔκουν δεῖ οὔτε ἑνὸς ἀνδρὸς ἕνεκα οὔτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τῆς Ἑλλάδος ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅ,τι ἂν κελεύωσι. καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἡμῶν ὅθεν ἐσμέν, πείθονται αὐτοῖς. ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλέανδρον, ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα· ἐγὼ οὖν ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας, καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φήσῃ ἐμέ τινος τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω ἐμαυτοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου ἐξάρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι, καὶ ὑφέξω τὴν δίκην. φημὶ δέ, καὶ εἴ τινα ἄλλον αἰτιᾶται, ἑαυτὸν χρῆναι παρασχεῖν Κλεάνδρῳ κρῖναι. οὕτω γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. ὡς δὲ νῦν ἔχει, χαλεπόν, εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, ἀντὶ τούτων μηδ' ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων. μετὰ ταῦτα ἀναστὰς Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ὄμνυμι θεοὺς καὶ θεάς, ἦ μὴν μήτε ἐμὲ Ξενοφῶντα κελεῦσαι ἀφελέσθαι τὸν

Margin: * παρὰ λόγον

Margin: * ὡς ἀποστάντας Λακεδαιμονίων, vel rectius ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις,

A At is nequaquam aliter futurum aiebat, extra quam ſi is, qui primus lapides ieciſſet, & qui militem eripuiſſet, dederentur. Erat is, quem quærebat, Agaſias, Xenophonti perpetuus amicus; eaque cauſſa fuit, cur illum Dexippus criminatus. Quum tam difficilis rerum ſtatus eſſet, duces ad concionem exercitum vocant. Nonnulli eorum non magni Cleandrum faciebant: Xenophon rem minime contemnendam aiebat eſſe: & adſurgens, hanc

B orationem habuit: EQVIDEM, milites, rem non nullius eſſe momenti arbitror, Cleandrum erga nos adfectum ita, vti ſe declarat, diſcedere. Nam Græcæ iam nobis vrbes proximæ ſunt, & Lacedæmonij Græciæ præſunt. Illorum ea potentia eſt, vt quivis Lacedæmonius in Græci nominis vrbibus id, quod cupit, efficere poſſit. Quare ſi nos primum Byzantio Cleander excludet, ac deinde præfectis ceteris denuntiabit, ne nos in vrbes admittant, * quaſi qui

C contumaces aduerſus Lacedæmonios, & improbi ſimus: etiam ad Anaxibium nauarchum hæc de nobis fama permanabit, quo fiet, vt difficulter & heic manſuri, & hinc nauigiis diſceſſuri ſimus. Quippe tam terra Lacedæmonij, quam mari hoc tempore imperant. Quapropter vnius & alterius hominis cauſſa nos reliquos excludi Græcia minime æquum eſt, ſed parendum ipſis erit, quidquid tandem iuſſerint. Nam & vrbes

D illæ, in quibus nati ſumus, ipſis dicto ſunt audientes. Ego quidem, qui dicere Cleandro Dexippum audio, non auſurum hæc fuiſſe Agaſiam, niſi meo iuſſu; & vos & Agaſiam hac culpa libero, ſi me Agaſias ipſe fatebitur horum auctorem eſſe; adeoque memet condemno, ſi vel lapidationi, vel alteri violento facinori princeps ipſe cauſſam præbeo, vt tanquam extremi ſupplicij reus pœnis ſubiiciar. Itidem ſentio debere & alium quemvis, in quem Cleander cul-

E pam confert, ei ſe iudicio ſiſtere. Nam ea ratione vos omni culpa liberabimini. Sane qui nunc rerum ſtatus eſt, graue profecto, ſi ne quidem reliquis pares erimus, Græcis ciuitatibus excluſi; quum ipſi exiſtimemus in Græcia nos & laudem & honorem conſequuturos. Poſt hæc Agaſias quum ſurrexiſſet, inquit: Deos ego, milites, ac Deas ſancte teſtor, neque Xenophontem mihi mandaſſe, vt homi-

Margin: * a'. quaſi qui à Lacedæmoniis defecerimus.

Margin: Agaſiæ integritas.

nem illum eriperem, neque quemquam alium ex vobis: ſed quum virum fortem ex cohorte mea duci à Dexippo viderem, à quo vos deſertos eſſe ſcitis, grauis ea res mihi viſa eſt. Itaque hominẽ eripui, fateor. Nec tamen vos me Cleandro dedatis, neceſſe eſt: ego me ipſum, vt Xenophon faciundum cenſet, Cleandro tradam, vt mecum pro arbitratu ſuo agat. Non eſt, quod vos hac de cauſſa bellum cum Lacedæmoniis geratis; ſed potius incolumes eo velim perueniatis, quo quiſque cupit. Nihilominus quoſdam ex vobis ipſis deligite, quos mecum ad Cleandrum mittatis; vt ſi quid ego prætermiſero, meo nomine tũ dicant tum agãt. Heic permiſſum ei ab exercitu, deligeret, quos vellet, eoſque ſecum ſumeret. Agaſias duces deligit. Quare cum ducibus, & eo milite, quem Dexippo eripuerat, ad Cleãdrum pergit Agaſias: ad quem vbi perueniſſent, duces eum in hanc ſententiã compellarunt. Exercitus, Cleander, nos ad te miſit, atque vult, ſiquidem omnes in culpa eſſe arbitreris, iudicio facto, pro arbitratu tuo in ſontes animaduertere: ſin vel in vnum aliquem, vel duos, vel plures culpam conferas; æquum cenſent, vt ipſi ſemet tibi iudicio ſiſtãt. Quare ſi quid eſt, in quo noſtrum quemquam accuſes, adſumus tibi: ſin eſt alius quiſpiã, eum nobis edito. Quippe nemo erit, quem nõ tibi tradituri ſimus, modo nobis parere voluerit. Tum progreſſus in medium Agaſias ait: Ego ſum, Cleander, qui hunc hominẽ abducenti Dexippo eripui, & qui feriri Dexippum iuſſi. Etenim hunc ego virum fortem eſſe noram, Dexippum autẽ ſciebam ab exercitu lectum fuiſſe, qui actuariæ naui remigum L, quam à Trapezuntiis petieramus, ea de cauſſa præeſſet; vt nauigia cogeret, quibus incolumes aueheremur. Eundem aufugiſſe ſciebam, atque eos milites prodidiſſe, quibus cum ſaluus eo peruenerat. Ita & à nobis Trapezuntij L remigum naue ſpoliati ſunt, & improbi propter hunc eſſe viſi ſumus: per ipſum denique nõ ſtetit, quominus iam periiſſemus omnes. Nam æque ac nos audierat, non poſſe, ſi pedeſtri itinere diſcederemus, traiici à nobis fluuios, ac nos ſaluos in Græciam peruenire. Huic ergo talem hominem eripui. Ac ſi tu eum abduxiſſes, vel tuorum quiſpiam, non eorum, qui à nobis aufugerunt; ſcito, me numquam id facturum fuiſſe. Quod ſi me iam interficies, velim exiſtimes te virum fortem in gratiam ignaui & improbi hominis occidere. Hæc quum

Agaſias Dexippi ſcelera commemorat.

A ἄνδρα, μήτε ὑμῶν ἄλλον μηδένα· ἰδόντι δέ μοι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δεξίππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν εἶναι· καὶ ἀφειλόμην, ὁμολογῶ. καὶ ὑμεῖς μὲν μὴ ἐκδῶτε ἐγὼ δ' ἐμαυτόν, ὥσπερ Ξενοφῶν λέγει, παραδώσω κρίναντι Κλεάνδρῳ, ὅ,τι ἂν βούληται ποιῆσαι. τούτου ἕνεκα μήτε πολεμεῖτε Λακεδαιμονίοις, * σώζεσθέ τε ἀσφαλῶς, ὅπη θέλει ἕκαστος. σώζοισθε

B συμπέμψατε μέντοι ὑμῶν αὐτῶν ἑλόμενοι πρὸς Κλέανδρον, οἵτινες, ἐάν τι ἐγὼ παραλείπω, καὶ λέξουσιν ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ πράξουσιν. ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ οὕς τινας βούλοιτο προελόμενον ἰέναι. ὁ δὲ προείλετο τοὺς στρατηγούς. μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο πρὸς Κλέανδρον Ἀγασίας καὶ οἱ στρατηγοί, καὶ ὁ ἀφαιρεθεὶς ἀνὴρ ὑπὸ Ἀγασίου· καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί· Ἔπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρὸς σε, ὦ Κλέανδρε, καὶ κελεύουσί σε, εἴτε πάντας αἰτιᾷ,

C κρίναντα σεαυτὸν χρῆσθαι ὅ,τι ἂν βούλῃ· εἴτε ἕνα τινά, ἢ δύο, ἢ καὶ πλείους αἰτιᾷ, τούτους ἀξιοῦσι παραδοῦναι σοι ἑαυτοὺς εἰς κρίσιν. εἴτι οὖν ἡμῶν τινα αἰτιᾷ, πάρεσμέν τοι ἡμεῖς, εἴτε καὶ ἄλλον τινά, φράσον. οὐδεὶς γάρ σοι ἀπέσται, ὅστις ἂν ἡμῖν ἐθελήσει πείθεσθαι. μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν· ἐγώ εἰμι, * ὦ ἄνδρες, ὁ ἀφελόμενος Δεξίππου ἄγοντος τοῦτον τὸν ἄνδρα, καὶ παίειν ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφ.

D κελεύσας Δέξιππον. τοῦτον μὲν γὰρ οἶδα ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δὲ αἱρεθέντα οἶδα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς, ἄρχειν τῆς πεντηκοντόρου, ἧς ᾐτησάμεθα παρὰ Τραπεζουντίων, ἐφ' ᾧτε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σωζοίμεθα· καὶ ἀποδράντα Δέξιππον, καὶ προδόντα τοὺς στρατιώτας, μεθ' ὧν ἐσώθη. καὶ τούς τε Τραπεζουντίους ἀπεστερήκαμεν τὴν πεντηκόντορον, καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι διὰ τοῦτον· αὐτοί τε, τὸ ἐπὶ τούτῳ, ἀπολώλαμεν πάντες. ἤκουε

E γὰρ, ὥσπερ ἡμεῖς, ὡς ἄπορον εἴη, πεζῇ ἀπιόντας, τοὺς ποταμούς τε διαβῆναι, καὶ σωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντα ἀφειλόμην. εἰ δὲ σὺ ἦγες, ἢ ἄλλος τις τῶν παρὰ * σοί, καὶ μὴ τῶν παρ' ἡμῶν ἀποδράντων, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων ἐποίησα. νόμιζε δ' ἐὰν ἐμὲ νῦν ἀποκτείνῃς, δι' ἄνδρα δειλόν τε καὶ πονηρὸν, ἀγαθὸν ἀποκτενῶν. ἀκούσας ταῦτα σε

ὁ Κλέανδρος ἔφη ὅτι Δέξιππον μὲν οὐκ ἐπαινεῖ, εἰ ταῦτα πεποιηκὼς εἴη· οὐ μέντοι ἔφη νομίζειν, οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος, * δίκαια πάσχειν αὐτὸν, ἀλλὰ κριθέντα, ὥσπερ καὶ ὑμεῖς νῦν, * ἀξιοῦται τῆς δίκης * τυχεῖν. νῦν μὲν οὖν ἄπιτε, καταλιπόντες τοῦτον τὸν ἄνδρα· ὅταν δ' ἐγὼ κελεύσω, πάρεστε πρὸς τὴν κρίσιν. αἰτιῶμαι δὲ οὔτε τὴν στρατιὰν, οὔτε ἄλλον οὐδένα, ἐπεί γε οὗτος αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα. ὁ δ' ἀφαιρεθεὶς εἶπεν, ἐγὼ, * ὦ ἄνδρες, εἰ καὶ οἴει με ἀδικοῦντά τι ἄγεσθαι, οὔτ' ἔπαιον οὐδένα, οὔτ' ἔβαλλον· ἀλλ' εἶπον, ὅτι δημόσια εἴη τὰ πρόβατα. ἦν γὰρ τῶν στρατιωτῶν δόγμα, εἴ τις, ὁπότε ἡ στρατιὰ ἐξίοι, ἰδίᾳ λῄζοιτο, δημόσια εἶναι τὰ ληφθέντα. ταῦτ' εἶπον, καὶ ἐκ τούτου με λαβὼν οὗτος ἦγεν· ἵνα μὴ φθέγγοιτο μηδεὶς, ἀλλ' αὐτὸς λαβὼν τὸ μέρος, διασώσειε τοῖς λῃσταῖς παρὰ τὴν ῥήτραν τὰ χρήματα. πρὸς ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν, ἐπεὶ τοίνυν * τοιὸς εἶ, κατάμενε, ἵνα καὶ περὶ σοῦ βουλευσώμεθα. ἐκ τούτου οἱ μὲν ἀμφὶ Κλέανδρον ἠρίστων· τὴν δὲ στρατιὰν συνῆγε Ξενοφῶν, καὶ συνεβούλευε πέμψαι ἄνδρας πρὸς Κλέανδρον, παραιτησομένους περὶ τῶν ἀνδρῶν. ἐκ τούτου ἔδοξεν αὐτοῖς πέμψαντας στρατηγοὺς, καὶ λοχαγοὺς, καὶ Δρακόντιον τὸν Σπαρτιάτην, καὶ τῶν ἄλλων, οἳ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι εἶναι, δεῖσθαι Κλεάνδρου κατὰ πάντα τρόπον ἀφεῖναι τὼ ἄνδρε. ἐλθὼν οὖν Ξενοφῶν λέγει· Ἔχεις μὲν ὦ Κλέανδρε τοὺς ἄνδρας, καὶ ἡ στρατιά σοι * ἐφεῖτο ὅ,τι ἐβούλου ποιῆσαι, καὶ περὶ τούτων, καὶ περὶ ἑαυτῶν ἁπάντων. νῦν δέ σε αἰτοῦνται καὶ δέονται, δοῦναι σφίσι τὼ ἄνδρε, καὶ μὴ κατακαίνειν. πολλὰ γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ περὶ τὴν στρατιὰν ἐμοχθησάτην. ταῦτα δέ σου τυχόντες, ὑπισχνοῦνταί σοι ἀντὶ τούτων, ἐὰν βούλῃ ἡγεῖσθαι αὐτῶν, καὶ ἐὰν οἱ θεοὶ ἵλεῳ ὦσιν, ἐπιδείξειν σοι, καὶ ὡς κόσμιοί εἰσι, καὶ ὡς ἱκανοὶ τῷ ἄρχοντι πειθόμενοι τοὺς πολεμίους σὺν τοῖς θεοῖς μὴ φοβεῖσθαι. δέονται δέ σου καὶ τοῦτο, παραγενόμενον καὶ ἄρξαντα αὐτῶν, πεῖραν λαβεῖν καὶ Δεξίππου, καὶ σφῶν, καὶ τῶν ἄλλων, οἷος ἕκαστός ἐστι, καὶ τὴν ἀξίαν ἑκάστοις νεῖμαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος, * ἀλλὰ καὶ μὰ τὼ Σιὼ, ἔφη, ταχύ τοι ὑμῖν ἀποκρινοῦμαι·

Margin: βίαν χρῆναι πάσχειν. ἀξιοῦσθαι λαχεῖν. ὦ Κλέανδρε, τοιοῦτος ὑφεῖτο νὴ τὼ

A Cleander audiiſſet, non laudare ſe Dexippum ait, qui hæc deſignauerit: neq. tamen exiſtimare ſe * vi agendum cum Dexippo fuiſſe, tametſi nequiſſimus eſſet: ſed fuiſſe poſtulandum, vt in iudicium arceſſitus, quemadmodum vobiſcum modo agitur, ſupplicio multaretur. Vos quidem modo diſcedite, hoc homine relicto; & ad iudicium, quum ego denuntiauero, præſto eſtote. Neque iam amplius, quod vel de exercitu, vel quoquam alio querar, habeo: quando hic ipſe fatetur, ſe hominem eri-
B puiſſe. Tum is, qui ereptus fuerat, inquit: Tametſi tu me, * Cleander, iniuſte quid deſignantem abductum fuiſſe putas: ego tamen neque percuſſi quemquam, neque lapidibus petij. Tantum oues illas eſſe publicas dixi. Nam decreto ſancitum à militibus fuerat, vt ſi quis exeuntibus vniuerſis copiis ſeorſum prædam egiſſet; quidquid nanctus eſſet, publicum faceret. Hæc mea fuere verba, ſtatimque Dexippus me prehenſum abduxit, ne quis de ipſo quid enũtiaret, adeoque vt contra edictum iis, qui
C eam ceperant, prædam conſeruaret, cuius ipſi pars ceſſiſſet. Ad ea Cleander: Quando, inquit, * talis es, heic maneto, vt de te quoque deliberemus. Poſt hæc Cleander cum ſuis cibum capit: Xenophon autem, vocato ad concionem milite, ſuadere ſe dixit; vt quidam ad Cleandrum mittantur, qui pro iis, qui dediti eſſent, intercederent. Factum decretum, vt ablegatis prætoribus, cohortium præfectis, Dracontio Spartano, aliis, qui viderentur idonei, Cleander omni ſtudio rogaretur, quo vtrumque di-
D mitteret. Quum ad Cleandrum ventum eſſet, hanc Xenophon orationem habuit: HABES, Cleander, in poteſtate tua, quos volebas; adeoque permiſit exercitus tibi, vt pro lubitu tuo non de his ſolum, ſed etiam de ipſis vniuerſis ſtatueres. Nunc abs te petunt, teque rogant, vt eis vtrumque condones; neve homines hos interficias. Nam ſuperiori tempore multos pro exercitu la-
E bores exantlarunt. Hæc abs te ſi impetrent, viciſſim pollicentur, ſi dux ipſorum eſſe velis, ac Dij propitij fuerint; declaraturos ſe tibi, quam modeſti ſint, quamque periti parendi ſuo imperatori, nullos adeo Diis freti hoſtes metuant. Hoc etiã petũt, vt accepto imperio ad ipſos venias, & tam de Dexippo, quam ipſis, & aliis periculum facias, quam ipſorum quilibet ſuum cuiq. tribuere honorẽ poſſit. Quum hæc audiiſſet Cleander: Ego vero per Deos immortales, inquit, ſine mora vobis reſpondebo:

Margin: Vide Notas. Vide Annot. noſtras. Lectio marginis. Xenophon amicum Agaſiam periculo liberat.

Me & condonare vobis hos, & ipſum iam adfuturum. Quod ſi etiam Dij conceſſerint, dux vobis in Græciam ero. Longe quidem certe contraria illis eſt hæc oratio, quæ de nonnullis veſtrum à quibuſdam accepi, qui vos exercitum à Lacedæmoniis aiebant ad defectionem impellere. Eius oratione collaudata duces, & vtroque recepto, diſceſſeruut. At Cleander exta de itinere conſulens, amanter Xenophontis conſuetudine vtebatur, eſtque inter eos hoſpitij neceſſitudo contracta. Quum vero milites etiam videret compoſite imperata facere, magis etiam dux ipſorum fieri cupiebat. Verum vbi triduo toto facta re ſacra perlitatum non eſſet, aduocatis ad ſe ducibus: De copiis educendis, ait, exta conſequi ex voto non poſſum. Ea tamen res vobis moleſta ne ſit. Nam vobis, vti res ipſa declarat, hoc conceſſum eſt, vt haſce copias hinc exportetis. Quapropter pergite. Nam nos quidem certe, poſteaquam in Græciam perueneritis, quam honeſtiſſime vos pro virili noſtra excipiemus. Tum milites ei publicas oues donandas eſſe cenſuerunt. Eas quum accepiſſet, rurſus illis donauit, atque inde ſoluit. Ac milites frumento, aliiſque rebus, quas congeſſerant, diuiſo, per Bithynos proficiſci cœperunt. Quum autem recta incedentes via, nihil vſquam offenderent; viſum eſt vnius diei ac noctis itinere in Bithyniam reuerti, vt aliqua cum præda in amicorum fines tranſirent. Id quum feciſſent, amplam & mancipiorum & ouium copiam nancti ſunt. Itaque ſexto die Chryſopolin, quod Chalcedoniæ oppidum eſt, peruenerunt: vbi dies ſeptem commorati, prædam vendidere.

A καὶ τώδε ἄνδρε ὑμῖν δίδωμι, καὶ αὐτὸς παρέσομαι. καὶ ἐὰν οἱ Θεοὶ παραδιδῶσί τι, ἐξηγήσομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. καὶ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι εἰσὶν, ἢ οὓς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον, ὡς τὸ στράτευμα * ἀφιστᾶτε ἀπὸ Λακεδαιμονίων. ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες, ἀπῆλθον ἔχοντες τὼ ἄνδρε. Κλέανδρος δὲ ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ συνῆν Ξενοφῶντι φιλικῶς, καὶ ξενίαν συνεβάλοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελλόμενον εὐτάκτως ποιοῦντας, καὶ B * μᾶλλον ἐπεθύμει ἡγεμὼν εἶναι αὐτῶν. ἐπεὶ μέν τοι θυομένῳ αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς, εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐθέλει γίγνεσθαι τὰ ἱερὰ ἐξάγειν· ὑμεῖς μέν τοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα. ὑμῖν μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ πορεύεσθε. ἡμεῖς δὲ ὑμᾶς, ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἥκητε, δεξόμεθα ὡς ἂν δυνώμεθα κάλλιστα. ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ τὰ δημόσια πρόβατα. C ὁ δὲ δεξάμενος, πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε. καὶ αὐτὸς μὲν ἀπέπλει. οἱ δὲ στρατιῶται, διαθέμενοι τὸν σῖτον, ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι, καὶ τἄλλα, ἃ εἰλήφεσαν, ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν Βιθυνῶν. ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ ἐνετύγχανον, πορευόμενοι τὴν ὀρθὴν ὁδὸν, ὥστ' ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν διεξελθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς, τοὔμπαλιν ἀποστρέψαντας ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· D καὶ ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς Χρυσόπολιν τῆς Χαλκηδονίας. καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ, τὰ λάφυρα πωλοῦντες.

ἀφίστατε

μᾶλλον ἐπ. ἐπ. ἡγ. γενέσθαι αὐτῶν.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Βιβλίον Ἕβδομον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER SEPTIMVS.

A ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πορείᾳ, μέχρις εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου πεζοὶ ἐξιόντες καὶ * πλέοντες ἐποίησαν, μέχρις (*ἐκπλέοντες*) ἔξω τοῦ στόματος ἐγένοντο ἐν Χρυσοπόλει τῆς Ἀσίας· πάντα ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. B ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος, φοβούμενος τὸ στράτευμα, μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ * ἀρχὴν στρατεύηται, (*χώραν*) πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, (ὁ δὲ ἔτυχεν ἐν Βυζαντίῳ ὤν) ἐδεῖτο διαβιβάσαι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιήσειν αὐτῷ, ὅσα δέοι. καὶ Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν στρατιωτῶν εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ διαβαῖεν, μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ἔφασαν βουλευσάμενοι ἀπαγγελεῖν· C Ξενοφῶν δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαλλάξοιτο ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, καὶ βούλοιτο ἀποπλεῖν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν συνδιαβάντα, ἔπειτα οὕτως ἀπαλλάττεσθαι. ἔφη οὖν ταῦτα ποιήσειν. Σεύθης δὲ ὁ Θρᾷξ πέμπει * Μηδοσάδην, καὶ κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως διαβῇ τὸ στράτευμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι οὐ μεταμελήσειν. ὁ δ' εἶπεν, ἀλλὰ τὸ μὲν στράτευμα διαβήσεται· (*Δημοσάδην. γραφῆς δ' ἡ αὐτὴ διαφορὰ κἀν τοῖς ἑξῆς.*) D τούτου ἕνεκα μηδὲν τελείτω μήτε ἐμοὶ, μήτε ἄλλῳ μηδενί. ἐπειδὰν δὲ διαβῇ, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι· πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ ἐπικαιρίους ὄντας προσφερέσθω, ὡς ἂν αὐτῷ * δοκῇ. ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς Βυζάντιον οἱ στρατιῶται, καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ Ἀναξίβιος· ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι, ὡς ἀποπέμψαν τε ἅμα, καὶ ἀριθμὸν ποιήσων. (*δοκῇ ἀσφαλές. ἐκ τούτου*)

A QVÆCVNQVE à Græcis in expeditione, quam adſcendentes in Aſiam cum Cyro ſuſceperunt, ad pugnam vſque geſta fuerint: & quæ poſt Cyri obitum in itinere, donec in Pontum peruenirent: quæque deinde, quum vel itinere pedeſtri de Ponto egrederentur, vel mari veherentur, egerint; donec extra Ponti oſtiū, ad oppidum Aſiæ Chryſopolin acceſſerūt: ea ſunt à nobis vniuerſa ſuperiore commētario expoſita. B Poſt hæc Pharnabazus, qui metueret, ne Græcæ copiæ ditionem ſuam bello peterent, ad Anaxibium nauarchum mittit, qui tum forte Byzantij erat, eumque rogat, vti copias ex Aſia transportet: ſimul omnia facturum ſe pollicetur, quæ fieri velit. (*Pharnabazi & Anaxibij perfidia.*) Tum Anaxibius arceſſitis ad ſe Byzantium prætoribus, & cohortium præfectis, ſtipendium militi, ſi traieciſſent, pollicetur. Ibi quum alij re deliberata ſe reſponſuros dicerent, C Xenophon ab exercitu ſe iam diſceſſurum, & cum naui ſoluturum reſpondit. Anaxibius ad ea, debere cum exercitu ipſum traiicere inquit, ac deinde ab eo diſcedere. Facturum id ſe recepit. Eodem tempore Seuthes Thrax, ablegato ad Xenophontem *Medoſade, hortatur, vt traiectionem copiarum lubens adiuuet: qua in re ſi prompte atque alacriter operam ſibi nauaſſet, facturum Seuthen, vt eius conſilij nunquam ipſum pœniteret. (*Al. Demoſade: qua ſcriptura diuerſitas etiam deinceps reperta.*) Reſpondet Xenophon, omnino traiecturum exercitū, nec eius rei cauſſa quidquam D vel mihi, ait, vel alij cuiquam Seuthes pendat, neceſſe eſt. Verum quamprimū traiecerit, equidē diſcedam, poteritque Seuthes cum iis, qui apud exercitum manebunt, & ipſius rebus erunt idonei, ſic agere; vt ipſi viſum fuerit. Inde milites vniuerſi Byzantium traducti ſunt: & Anaxibius ſtipendiū non numerabat: proclamari vero per præcones iuſſit, vt ſumtis armis & ſarcinis milites oppido excederent, quaſi eadem opera cenſere vellet exercitum, & abducere. (*Anaxibius milites dolo circumvenire conatur.*)

Heic grauiter ferre milites, deeſſe pecu-
niam ſibi, qua commeatum ad iter redi-
merent, adeoque cunctanter vaſa colli-
gere. Interea Xenophon ad Cleandrum
Byzantij præfectum accedens, cum quo
neceſſitudinem hoſpitij contraxerat, com-
plexus eſt eum ſalutando, quaſi qui iam-
iam ſoluere conſtituiſſet. At ille, ne hoc
„ faceret, reſpondit. Ceteroqui culpa te
„ obligabis, inquit. Quippe nunc etiam
„ nonnulli eius in te culpam conferunt,
„ quod exercitus ex oppido cunctanter vel-
„ vt erependo egreditur. Et Xenophon:
„ Id vero non à me proficiſcitur, ſed quia
„ milites copia commeatus egent, neque
„ quidquam habent; idcirco ad exeundum
„ ſe difficiles præbent. Ego tamen, in-
„ quit Cleander, conſulo tibi, vt quaſi
„ proficiſci cum eis velis, oppido exeas:
„ quumque iam extra mœnia copiæ fue-
„ rint, diſcedas. Accedamus igitur, ait Xe-
„ nophon, Anaxibium; remque ita confi-
„ ciamus. Ad Anaxibium quum perue-
niſſent, quid eſſent facturi, exponunt. Is
ita faciundum reſpondit, ac quampri-
mum rebus conſarcinatis exeundum: at-
que hoc addendum etiam, futurum vt is
qui luſtrationi & cenſui non interfuerit,
ſeipſum culpa oneret. Inde primum du-
ces, poſtea milites ceteri egrediuntur.
Quumque iam vniuerſi, paucis exceptis,
exiiſſent; ſtabat ad portas Eteonicus, vt
quamprimum egreſſi eſſent omnes, por-
tas occluderet, ac peſſulum obderet. Tum
Anaxibius conuocatis ad ſe prætoribus, &
, cohortium præfectis: Commeatus, in-
„ quit, petendus vobis erit è Thracum vicis,
„ in quibus & hordei, & tritici, & aliarum
„ rerum neceſſariarum magna eſt copia.
„ Poſt illa pergite in Cherroneſum, vbi ſti-
„ pendium vobis Cyniſcus numerabit. Ea
vel militum nonnulli forte ab ſe audita,
vel aliquis è præfectis cohortium, ad
exercitum effert. Interea de Seuthe du-
ces percunctantur, hoſtis, an amicus eſ-
ſet: num iter per Sacrum montem ſit fa-
ciundum, an media Thracia circum-
eunda. Dum illi de his inter ſe collo-
quuntur, arma corripiunt milites, & cur-
ſu portas oppidi petunt, vt rurſus intra mœ-
nia ſe reciperent. Eteonicus, vbi cum ſuis
vidit accurrentes grauis armaturæ mili-
tes; portas occludunt, ac peſſulum ob-
dunt. Eas pulſabant milites, ſeque indi-
gniſſima pati aiebant, qui hoſtibus obii-
cerentur. Etiam perfracturos ſe portas aie-
bant, ni eas ſua ſponte aperirent. Nonnulli

A ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ἐπισιτίζεσθαι εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν Κλεάνδρῳ τῷ ἁρμοστῇ ξένος γεγενημένος, προσελθὼν ἠσπάζετο αὐτόν, ὡς ἀποπλευσόμενος ἤδη. ὁ δὲ αὐτῷ λέγει, μὴ ποιήσῃς ταῦτα· εἰ δὲ μή, ἔφη, αἰτίαν ἕξεις· ἐπεὶ καὶ νῦν τινὲς ἤδη σε αἰτιῶνται, ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα. ὁ δὲ εἶπεν, ἀλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγε οὐκ εἰμὶ τούτου· οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοὶ ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι, καὶ
B οὐκ ἔχοντες, διὰ τοῦτο ἀθυμοῦσι πρὸς τὴν ἔξοδον. ἀλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγώ σοι συμβουλεύω ἐξελθεῖν μὲν ὡς πορευσόμενον· ἐπειδὰν δὲ ἔξω γένηται τὸ στράτευμα, τότε ἀπαλλάττεσθαι. ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐλθόντες πρὸς Ἀναξίβιον, διαπραξόμεθα οὕτως. ἐλθόντες ἔλεγον ταῦτα. ὁ δὲ ἐκέλευσεν οὕτω ποιεῖν, καὶ τὴν ταχίστην ἐξιέναι συνεσκευασμένους, καὶ προσανειπεῖν, ὃς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὸν ἀρι-
C θμόν, ὅτι αὐτὸς αὑτὸν αἰτιάσεται. ἐντεῦθεν ἐξῇσαν οἵ τε στρατηγοὶ πρῶτον, καὶ οἱ *ἄλλοι. καὶ ἤδη τε πάντες πλὴν ὀλίγων ἔξω ἦσαν, καὶ Ἐτεόνικος εἱστήκει παρὰ τὰς πύλας, ὡς, ὁπότε ἔξω γένοιντο πάντες, ἀποκλείσων τὰς πύλας, καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβαλῶν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς λοχαγούς, ἔλεγε· Τὰ μὲν ἐπιτήδεια, ἔφη, λαμβάνετε ἐκ τῶν Θρᾳκίων κωμῶν· (εἰσὶ δὲ αὐτόθι πολλαὶ κριθαὶ
D καὶ πυροί, καὶ τἆλλα τὰ ἐπιτήδεια) λαβόντες δὲ πορεύεσθε εἰς τὴν Χερρόνησον, ἐκεῖ δὲ Κυνίσκος ὑμῖν μισθοδοτήσει. ἐπακούσαντες δέ τινες τῶν στρατιωτῶν ταῦτα, ἢ καὶ τῶν λοχαγῶν τις, διαγγέλλει εἰς τὸ στράτευμα. καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο περὶ τοῦ Σεύθου, πότερα πολέμιος εἴη, ἢ φίλος· καὶ πότερα διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους δέοι πορεύεσθαι, ἢ κύκλῳ διὰ μέσης τῆς Θρᾴκης. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα διελέγοντο,
E οἵ τε στρατιῶται ἀναρπάσαντες τὰ ὅπλα θέουσι δρόμῳ πρὸς τὰς πύλας, ὡς πάλιν πρὸς τὸ τεῖχος εἰσιόντες. ὁ δὲ Ἐτεόνικος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ὡς εἶδον προσθέοντας τοὺς ὁπλίτας, συγκλείουσι τὰς πύλας, καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλλουσιν. οἱ δὲ στρατιῶται ἔκοπτον τὰς πύλας, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἀδικώτατα πάσχοιεν ἐκβαλλόμενοι εἰς τοὺς πολεμίους· καὶ κατασχίσειν τὰς πύλας ἔφασαν, εἰ μὴ ἑκόντες ἀνοίξουσιν. ἄλλοι

*ἀθρόοι· καὶ ἄρδην πάντες

δ' αὐτῶν ἔθεον παρὰ τὴν θάλατταν, καὶ παρὰ τὴν χηλὴν τοῦ τείχους * ὑπερβάλλουσιν εἰς τὴν πόλιν. ἄλλοι δὲ, οἳ ἐτύγχανον ἔνδον τῶν στρατιωτῶν, ὡς ὁρῶσι τὰ ἐπὶ ταῖς πύλαις πράγματα, διακόψαντες ταῖς ἀξίναις τὰ κλεῖθρα, ἀναπεταννύουσι τὰς πύλας· οἱ δ' εἰσπίπτουσιν. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ὡς εἶδε τὰ γιγνόμενα, δείσας μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν τράποιτο τὸ στράτευμα, καὶ ἀνήκεστα κακὰ γένοιτο τῇ πόλει, καὶ αὐτῷ, καὶ τοῖς στρατιώταις, ἔθει, καὶ συνεισπίπτει εἴσω τῶν πυλῶν σὺν τῷ ὄχλῳ. οἱ δὲ Βυζάντιοι, ὡς εἶδον τὸ στράτευμα βίᾳ εἰσπῖπτον, φεύγουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, οἱ μὲν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ οἴκαδε· ὅσοι δὲ ἔνδον ἐτύγχανον ὄντες, ἔξω· οἱ δὲ καθεῖλκον τὰς τριήρεις, ὡς ἐν ταῖς τριήρεσι σώζοιντο. πάντες δὲ ᾤοντο ἀπολωλέναι, ὡς ἑαλωκυίας τῆς πόλεως. ὁ δὲ Ετεόνικος εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει. ὁ δὲ Αναξίβιος καταδραμὼν ἐπὶ τὴν θάλατταν, ἐν ἁλιευτικῷ πλοίῳ περιέπλει εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εὐθὺς μεταπέμπεται ἐκ Χαλκηδόνος φρουρούς. οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐδόκουν εἶναι οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει σχεῖν τοὺς ἄνδρας. οἱ δὲ στρατιῶται ὡς εἶδον τὸν Ξενοφῶντα, προσπίπτουσιν αὐτῷ πολλοὶ, καὶ λέγουσι· Νῦν σοι ἔξεστιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρὶ γενέσθαι. ἔχεις πόλιν, ἔχεις τριήρεις, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας τοσούτους. νῦν, εἰ βούλοιο, σύ τε ἡμᾶς ὀνήσαις, καὶ ἡμεῖς σε μέγαν ποιήσαιμεν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἀλλ' εὖ τε λέγετε, καὶ ποιήσω ταῦτα. εἰ δὲ τούτων ἐπιθυμεῖτε, θέσθε τὰ ὅπλα ἐν τάξει ὡς τάχιστα, βουλόμενος αὐτοὺς κατηρεμῆσαι, καὶ αὐτὸς * παρηγγύα ταῦτα, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευσε παρεγγυᾶν, καὶ τίθεσθαι τὰ ὅπλα. οἱ δ' αὐτοὶ ὑφ' ἑαυτῶν ταττόμενοι, οἵ τε ὁπλῖται ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ * εἰς πεντήκοντα ἐγένοντο, καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπὶ τὸ κέρας ἑκάτερον παραδεδραμήκεσαν. τὸ δὲ χωρίον οἷον κάλλιστον ἐκτάξασθαί ἐστι, τὸ Θράκιον καλούμενον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν. ἐπεὶ δὲ ἔκειτο τὰ ὅπλα, καὶ κατηρεμήθησαν, συγκαλεῖ Ξενοφῶν τὴν στρατιὰν, καὶ λέγει τάδε· Οτι μὲν ὀργίζεσθε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ νομίζετε δεινὰ πάσχειν ἐξαπατώμενοι, οὐ θαυμάζω. ἐὰν δὲ τῷ θυμῷ χαριζώμεθα, καὶ Λακεδαιμονίους τε τοὺς παρόντας τῆς ἐξαπάτης τιμωρησώμεθα, καὶ τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσωμεν, ἐνθυμήθητε ἃ ἔσται ἐντεῦθεν.

ὑπερβαίνουσιν

κατηγγύα

εἰς ὀκτὼ

A ad mare currebant, & iuxta muri * chelen ſiue crepidinem in oppidum euadunt. Si qui vero adhuc erant in vrbe milites, quum quid ad portas ageretur, viderent, aſciis clauſtra perfringebant, ac portas patefaciebant. Ita deinde illi irrumpunt. Xenophō, quum quid accideret, videret: veritus, ne ad vrbis ſe direptionem converteret miles, deque hoc in vrbem, & ſeſe, & ipſos milites atrocia mala redundarēt; pleno curſu cum reliqua turba militum intra portas irrūpit. B * Ex alia parte Byzantij, vt vi exercitum in vrbem irruere vident, de foro partim in naues, partim domum confugiunt: & quotquot intus erant, foras exeunt: nonnulli triremes deducebant, vt in eis incolumes euaderent. Omnes ſe iam periiſſe putabant, tanquam ſi vrbs eſſet ab hoſtibus capta. Fugiebat in arcem Eteonicus. Anaxibius ad mare decurrens, naui piſcatoria in arcem circumvehebatur, ac ſtatim Chalcedone præſidiarios arceſſit. Nec enim ij, qui erant C in arce, ſuſtinere poſſe vim militū videbantur. Poſteaquam milites Xenophontē videre, frequentes ad eum cum his verbis accurrunt: Nūc tibi præbita eſt occaſio, Xenophon, vt virum te declares. Oppidū habes, habes triremes, habes pecuniā, tot viros habes. Nunc, ſi volueris, & tu nos beare poteris, & nos te magnū efficere. Tum Xenophon: Recte dicitis, inquit, atque equidem vobis obtemperabo. Verum ſi hęc expetitis, quamprimum in ordine armati cōD ſiſtite. Volebat enim ſedare milites, & illam ob cauſſam tum ipſe cohortabatur ad hoc eos, tum aliis itidem, vt ſuos hortarentur, & in armis ordine conſtituerent, præcepit. Illi ſponte ſua ſic aciem inſtruebant, vt exiguo tempore grauis armaturæ pedites in quinquagenos ſe componerent, & cetrati ad vtrumq. cornu curſu delati conſiſterent. Locus hic, in quo erant, Thracius dicitur, ad ſtruendam aciem longe pulcherrimus: quippe qui eſſet ab ædifiE ciis vacuus, & æquabilem planiciem haberet. Poſteaquam in armis ſuo eſſent ordine collocati, ſedatique iam nonnihil milites: vocat ad concionem exercitum Xenophon, & hac eos oratione compellat: EQVIDEM, milites, non miror vos iraſci, atque exiſtimare, vobis indigna accidiſſe, qui fraude circumuenti ſitis. Atenim iræ ſi gratificabimur, ac in Lacedæmonios, qui heic adſunt, fraudis nomine vindicabimus, vrbem denique nulli adfinem culpæ diripiemus: quæ deinde ſequutura ſint, apud animos veſtros expendite.

Hac χηλῆς voce Thucydidis interpres ait adpellari ſaxa ſiue moles, ante muros mare ſpectantes collocatas, ne fluctuum impetus muros lædat. Nomen ex eo factum, quod moles hæ bouis vngulæ ſimilitudinē referant.

Seditio militum Byzantij orta.

Xenophontis apud milites auctoritas.

Xenophon ſeditionem compeſcit.

Primum & Lacedæmonij, & eorum ſocij nos eo ſunt habituri loco, quo haberi hoſtes iudicati ſolent. Atq. hoc aduerſus nos bellum quale futurum ſit, exiſtimare licet eis, qui & viderunt, & memoria repetunt ea, quæ non ita pridem acciderũt. Bellum nos Athenienſes aduerſus Lacedæmonios, eorumq. ſocios ſuſcepimus, quum partim in mari, partim in naualibus triremes non pauciores cccc haberemus. Quumq. magna eſſet in vrbe noſtra pecuniæ copia, & prouẽtus annuus tam de ciuibus quam exteris, non minor quam cIↃ talentorum: iidemque imperio noſtro inſulas omnes cõplecteremur, & oppida multa partim in Aſia, partim in Europa, quas inter fuit & hoc ipſum Byzantium, vbi nunc ſumus, poſſideremus: ita tamen debellati ſumus, vti vobis ipſis conſtat. Quid autem de nobis futurũ exiſtimaris, quum hoc tempore Lacedæmonij & Achæi ſocietate iuncti ſint, & ad hos Athenienſes etiã cum omnibus, quos tum habuere, ſociis acceſſerint? quum Tiſſaphernes, & reliqui barbari, quorũ ager ad mare pertinet, nobis hoſtes ſint? quum omnium maximum hoſtem habeamus ipſum Orientis regẽ, aduerſus quẽ profecti ſumus vt & regno eũ ſpoliaremus; &, ſi fieri poſſet, etiã de medio tolleremus? Hos omnes ſi hoſtes habituri ſimus, ecquis tã demens eſt, qui nos ſuperiores euaſuros exiſtimet? Per Deos immortales, ne inſaniamus, milites, neve denſitiato & patriæ, & amicis propinquiſque noſtris bello, turpiſſime pereamus. Nam illis hi ciuitatibus omnes continentur, quæ bellum nobis æquiſſimo certe iure facturæ ſunt: ſi Græci nominis vrbem, quæ de Græcis vrbibus omnium prima fuerit, ad quam acceſſerimus, depopulabimur: quum nullum barbarorum oppidum etiam victoria potiti voluerimus occupare. Opto equidẽ prius, quam hæc à vobis deſignari videam, vel decies mille orgyas infra terram rapi. Vobis etiam conſulo, quum Græci ſitis, ita ius veſtrum perſequamini; vt nihilominus iis, qui ſunt inter Græcos principes, pareatis. Quod ſi æquum impetrare non licebit, quamquam iniuſte vobiſcum agatur, Græcia tamen vt exſuletis, minime committẽdum vobis erit. In hoc ſane tempore cenſeo, quibuſdam ablegatis ſignificandum Anaxibio, non nos vt vlla vi vteremur, in hanc vrbem rediiſſe: ſed ea tantum gratia, vt ſi fieri poſſet, commodi aliquid à vobis impetraremus: ſin autẽ, vt indicaremus, nõ fraude nos hinc eiectos, ſed parendi ſtudio

A πολέμιοι μὲν ἐσόμεθα ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις τε, καὶ τοῖς συμμάχοις. οἷος δὲ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ πάρεστιν, ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενημένα. ἡμεῖς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι εἰσήλθομεν εἰς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους, ἔχοντες τριήρεις, τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ, τὰς δ᾽ ἐν τοῖς νεωρίοις, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων· ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει, καὶ B προσόδου οὔσης κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἀπό τε τῶν ἐνδήμων, καὶ ἐκ τῆς ὑπερορίας, οὐ μεῖον χιλίων ταλάντων· ἄρχοντές τε τῶν νήσων ἁπασῶν, καὶ ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ πόλεις πολλὰς ἔχοντες, καὶ ἐν τῇ ΕΥρώπῃ ἄλλας τε πολλάς, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου νῦν ἐσμέν, ἔχοντες, κατεπολεμήθημεν οὕτως, ὡς πάντες ἐπίστασθε. νῦν δὲ δὴ τί οἰόμεθα παθεῖν, Λακεδαιμονίων μὲν καὶ τῶν Ἀχαιῶν συμμάχων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δέ, καὶ ὅσοι ἐκείνοις τότε ἦσαν σύμμαχοι, πάντων C προσγεγενημένων, Τισσαφέρνους δέ, καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβάρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμιωτάτου δ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἤλθομεν ἀφαιρησόμενοί τε τὴν ἀρχήν, καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα; τούτων δὴ πάντων ὁμοῦ ὄντων, ἔστι τις οὕτως ἄφρων, ὅστις οἴεται ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι; μὴ πρὸς Θεῶν μαινώμεθα, μηδὲ αἰσχρῶς ἀπολώμεθα, πολέμιοι ὄντες καὶ ταῖς πατράσι, καὶ τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰ- D κείοις. ἐν γὰρ ταῖς πόλεσιν εἰσὶ πάντες, ταῖς ἐφ᾽ ἡμᾶς στρατευσομέναις. καὶ δικαίως· εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἠθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα, κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δέ, εἰς ἣν * πρότην ἤλθομεν πόλιν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν τοίνυν εὔχομαι, πρὶν ταῦτα ἐπιδεῖν ὑφ᾽ ἡμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέγε κατὰ τῆς γῆς ὀργυιὰς γενέσθαι. καὶ ὑμῖν * συμβουλεύσω, Ἕλληνας ὄντας, τοῖς Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθομέ- E νους πειρᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γοῦν Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ, πέμψαντας Ἀναξιβίῳ, εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντες παρεληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ᾽ ἢν μὲν δυνώμεθα, παρ᾽ ὑμῶν ἀγαθόν τι εὑρίσκεσθαι· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ δηλώσοντες ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐξαπατώμενοι, ἀλλὰ πειθόμενοι

πρώτην

συμβουλεύω,

excessiſſe

A

ἐξερχόμεθα. ταῦτα ἔδοξε. καὶ πέμπουσιν Ἱερώνυμόν τε Ἠλεῖον ἐροῦντα ταῦτα, καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα, καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν. οἱ μὲν ταῦτα ᾤχοντο ἐροῦντες. ἔτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν, προσέρχεται Κυρατάδης Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιῄει, ἀλλὰ στρατηγιῶν, καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς ἐς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θρᾴκης, ἔνθα πολλὰ καὶ ἀγαθὰ λήψοιντο. ἔς τε δ' ἂν * πωλῶσιν εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔφη καὶ σῖτα καὶ ποτά. ἀκούουσι ταῦτα οἱ στρατιῶται, καὶ τὰ παρὰ Ἀναξιβίου ἅμα ἀπαγγελλόμενα. ἀπεκρίνατο γὰρ, ὅτι πειθομένοις αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ τοῖς τε οἴκοι τέλεσι ταῦτα ἀπαγγελεῖ, καὶ αὐτὸς βουλεύσοιτο περὶ αὐτῶν ὅ,τι δύναιτο ἀγαθόν. ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται τόν τε Κυρατάδην δέχονται στρατηγὸν, καὶ ἔξω τοῦ τείχους ἀπῆλθον. ὁ δὲ Κυρατάδης * συντάσσεται αὐτοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν παρέσεσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἔχων καὶ ἱερεῖα, καὶ μάντιν, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τῇ στρατιᾷ. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξίβιος ἔκλεισε τὰς πύλας, καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι ὅστις ἂν ἁλῷ ἔνδον ὢν τῶν στρατιωτῶν, πεπράσεται. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κυρατάδης μὲν ἔχων τὰ ἱερεῖα, καὶ τὸν μάντιν, ἧκε. καὶ ἄλφιτα φέροντες εἵποντο αὐτῷ εἴκοσιν ἄνδρες, καὶ ἄλλοι οἶνον, εἴκοσιν ἄνδρες, καὶ ἐλαιῶν τρεῖς, καὶ σκορόδων εἷς ἀνὴρ ὅσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον, καὶ ἄλλος κρομμύων. ταῦτα δὲ καταθέμενος ὡς ἐπὶ δάσμευσιν ἐθύετο. Ξενοφῶν δὲ μεταπεμψάμενος Κλέανδρον, ἐκέλευεν οἱ διαπρᾶξαι ὅπως εἰς τὸ τεῖχός τε εἰσέλθοι, καὶ ἀποπλεύσαι ἐκ Βυζαντίου. ἐλθὼν δὲ Κλέανδρος, μάλα μόλις, ἔφη, διαπραξάμενος ἥκω. λέγειν γὰρ Ἀναξίβιον, ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἴη, τοὺς μὲν στρατιώτας πλησίον εἶναι τοῦ τείχους, Ξενοφῶντα δὲ ἔνδον, τοὺς Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηροὺς εἶναι πρὸς ἀλλήλους. ὅμως δὲ εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευσεν, εἰ μέλλοι σὺν ἑαυτῷ ἐκπλεῖν. ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν ἀσπασάμενος τοὺς στρατιώτας, εἴσω τοῦ τείχους ἀπῄει σὺν Κλεάνδρῳ. ὁ δὲ Κυρατάδης τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐκαλλιέρει, οὐδὲ διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ μὲν ἱερεῖα εἱστήκει παρὰ τὸν βωμόν, καὶ Κυρατάδης ἐστεφανωμένος, ὡς θύσων.

(* μολῶσιν) (* συντίθεται)

exceſſiſſe. Factum in hanc ſententiam decretum, & Hieronymus Eleus, EVrylochus Arcas, Phileſius Achæus ablegati, qui hæc exponerent. Ij dum legationem obirent, ac miles eodem adhuc loco ſubſiſteret: Cyratades Thebanus acceſſit, qui non exſilij cauſſa per Græciam hinc inde obvagabatur; ſed imperatorij muneris apiſcēdi mirifice cupidus, & offerens vltro ſeſe, ſi qua vel vrbs, vel natio ducis egeret. Is hoc etiam tempore quum ad milites acceſſiſſet, paratum ſe aiebat eſſe ad deducendū

B

ipſos quemdam in locū Thraciæ, cui Delta nomen eſſet, eamq. profectionem ipſis fructuoſam fore. Pollicebatur etiā, ſe, dum *iter facerent, magnam ipſis eſculentorum potulentorumque copiā ſuppeditaturum. Audiebāt & hæc milites eodem tempore, & quæ ab Anaxibio renuntiabantur. Is enim futurum reſpondebat, vt numquam ipſos obedientiæ præſtitæ pœniteret. Nam & patriæ magiſtratibus hæc ſe per nuntios ſignificaturum, & initurum cōſilium, quo

C

pacto poſſit ipſis pro ſuis viribus commodare. Tum Cyratadem milites imperatorem accipiunt, & extra mœnia diſcedunt. Cyratades poſtridie ſe ad exercitum cum hoſtiis, extiſpice, potulentis, eſculentis ad vſum militis, adfuturum recepit. Poſtquā vero exceſſiſſent vrbe, portis Anaxibius occluſis, edici per præconem iubet; ſi quis militum intra muros deprehenderetur, eū deinceps pro mancipio diſtrahē dum eſſe. Poſtridie Cyratades cum hoſtiis, & hariolo aderat, quem ſequebantur viri xx, qui

D

farinam geſtabant; & xx alij, qui vinum; tres, qui oleum; vnus, qui ſarcinā alliorum maximā, itemque alius, qui ceparū faſcem portabat. Hæc vbi depoſita in mediū fuiſſent, tamquam in ſingulos diuidunda: ſacrum facere inſtituit. Interea Xenophon arceſſitum ad ſe Cleandrum hortatur, impetraret ſibi, vt in vrbem admiſſus, Byzantio ſolueret. Cleander vbi rediiſſet: "Vix, inquit, impetrata re ad te venio. Nam dicit Anaxibius, non ex re videri, milites

E

haud procul à muris eſſe, Xenophontem vero intra muros: Byzantiis interim ſeditioſe ſe gerentibus, ac ſibi mutuo infeſtis. Sed tamen, inquit, introire iubet; ſiquidem ſecum ſoluere velit." Quare Xenophon militibus ſalutatis, cum Cleandro vrbem ingreſſus eſt. At Cyratades, quum die primo non perlitaſſet, nihil in milites diſtribuit. Poſtridie ſtabant ad aram victimæ vna cum Cyratade corona redimito, quippe qui ſacrum facturus eſſet;

Cyratades homo ambitioſus.

Lectio marginis, vt ut verbum poeticū ſit, quod Xenophonti non inſolens eſt.

A quum Timaſio Dardanenſis, & Aſinenſis Neo, & Orchomenius Cleanor accedentes, ſacrificare Cyratadem vetant. Non enim futurum in exercitu cum imperio, niſi commeatum præbuiſſet. Tum Cyratades omnia diſtribui iubet. Quum autem adhuc multa deeſſent, vt vnius dumtaxat diei victum milites ſinguli haberent; receptis hoſtiis, abdicat imperatorio ſe munere, ac diſcedit. Manſerunt apud exercitum Aſinenſis Neo, & Phryniſcus Achæus,* & Timaſio Dardanenſis; progreſſique Thracum in vicos verſus Byzantium ſitos, caſtra ſunt metati. B Tum inter duces orta diſſenſio, volentibus Cleanore ac Phryniſco ad Seuthen copias ducere, quod hos ſuam in ſententiam ille pertraxerat, quum vni equum dediſſet, feminam alteri: Neone vero in Cherroneſum, quod futurum exiſtimaret, vt ſi Lacedæmoniorum fines adtigiſſet, copiis vniuerſis vnus ipſe præeſſet: Timaſione denique traducere copias rurſum in Aſiam mirifice cupiente, quod hac ratione ſe in patriam poſſe reſtitui exiſtimaret. C Quo quidem à conſilio milites non abhorrebāt. Sed dū longa mora intercedit, milites partim armis per agros diſtractis, vti ſane poterant, ad ſuos nauigabant: partim iiſdem per agros traditis, hinc inde per oppida ſe ciuibus miſcebant. Anaxibius, vbi diſſipari copias audiiſſet, gaudebat. Nam id ſi confieret, quam maxime Pharnabazo gratificaturum ſe confidebat. Quum autem Byzantio ſolueret, obuiam ei venit apud Cyzicum Ariſtarchus, Cleandri ſucceſſor, Byzantij præfectus. D Hic Anaxibio narrat, etiam ſucceſſorem ipſius in munere nauarchi Polum, tantum non ad Helleſpontum iam veniſſe. Tum Ariſtarchum iubet Anaxibius vendere milites, qui Cyrum ſequuti fuiſſent, quotcumque Byzantij reperiret: Cleander enim neminem eorum emtoribus addixerat. immo etiam ægros curauerat, & coegerat ciues, vt eos ſuis ædibus exciperent. Ariſtarchus autem quamprimum Byzantium venit, non pauciores CCCC vendidit. E Anaxibius* Parium quum nauigaſſet, ad Pharnabazum mittit, qui eum moneret, vt pactis ſtaret. * Is vbi Ariſtarchum Byzantij præfectum aduentare animaduertit, nec Anaxibium amplius fungi nauarchi munere: nulla huius habita ratione, tantum ab Ariſtarcho de Cyri copiis impetrat ea, quæ prius ab Anaxibio contenderat. Heic Anaxibius arceſſito Xenophonte, hortatur eum,

al. & Phileſius Achæus, & Xanthicles Achæus, & Timaſ.

Ducum diſſenſio.

Cleandri humanitas.

Oppidum ad Helleſpontum: Stephanus de vrbibus.

Perfidia cōpēſatur perfidia.

προσελθὼν δὲ Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς, καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος, καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἔλεγον Κυρατάδῃ μὴ θύειν, ὡς οὐχ ἡγησόμενον τῇ στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δὲ κελεύει διαμετρεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ, ὥστε ἡμέρας σῖτον ἑκάστῳ γενέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῄει, καὶ τὴν στρατηγίαν ἀπειπών. Νέων δὲ ὁ Ἀσιναῖος, καὶ Φρυνίσκος * Ἀχαιὸς, καὶ Τιμασίων Δαρδανεὺς, ἐπέμενον τῇ στρατιᾷ, καὶ εἰς κώμας τῶν Θρᾳκῶν προσελθόντες τὰς κατὰ Βυζάντιον, ἐστρατοπεδεύοντο. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνίσκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν· (ἔπειθε γὰρ αὐτοὺς, καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα) Νέων δὲ εἰς Χεῤῥόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γένοιτο, παντὸς ἂν προεστάναι τοῦ στρατεύματος. Τιμασίων δὲ προὐθυμεῖτο πέραν εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν διαβῆναι, οἰόμενος ἂν οἴκαδε κατελθεῖν. καὶ οἱ στρατιῶται ταῦτα ἐβούλοντο. διατριβομένου δὲ τοῦ χρόνου, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν τὰ ὅπλα ἀποδιδόμενοι κατὰ τοὺς χώρους, ἀπέπλεον ὡς ἐδύναντο· οἱ δὲ καὶ διδόντες τὰ ὅπλα κατὰ τοὺς χώρους, εἰς τὰς πόλεις κατεμίγνυντο. Ἀναξίβιος δ᾽ ἔχαιρεν, ἀκούων διαφθειρόμενον τὸ στράτευμα. τούτων γὰρ γιγνομένων ᾤετο μάλιστα χαρίζεσθαι Φαρναβάζῳ. ἀποπλέοντι δὲ Ἀναξιβίῳ ἐκ Βυζαντίου συναντᾷ Ἀρίσταρχος ἐν Κυζίκῳ, διάδοχος Κλεάνδρῳ, Βυζαντίου δὲ ἁρμοστής. ἔλεγε δὲ καὶ ὅτι ναύαρχος διάδοχος Πῶλος * ὅσον οὐ παρείη ἤδη εἰς Ἑλλήσποντον. καὶ ὁ Ἀναξίβιος τῷ μὲν Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει, ὁπόσους ἂν εὕροι ἐν Βυζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιωτῶν ὑπολελειμμένους, ἀποδόσθαι· ὁ δὲ Κλέανδρος οὐδένα ἐπεπράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας ἐθεράπευεν οἰκτείρων, καὶ ἀναγκάζων οἰκίᾳ δέχεσθαι. Ἀρίσταρχος δ᾽ ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων ἀπέδοτο. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύσας εἰς Πάριον, πέμπει παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ συγκείμενα. ὁ δ᾽ ἐπεὶ ᾔσθετο Ἀρίσταρχόν τε ἥκοντα εἰς Βυζάντιον ἁρμοστὴν, καὶ Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀναξιβίου μὲν ἠμέλησε, πρὸς Ἀρίσταρχον δὲ διεπράττετό τε τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Κυρείου στρατεύματος, ἅπερ καὶ πρὸς Ἀναξίβιον. ἐκ τούτου δὴ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα, κελεύει

Ἀχαιὸς, ὁ Φιλήσιος Ἀχαιὸς, καὶ Ξανθικλῆς Ἀχαιὸς, καὶ Τιμ.

ὅσον οὔπω

πάσῃ * τέχνῃ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ὡς τάχιστα, καὶ συνέχειν τὸ στράτευμα, καὶ συναθροίζειν τῶν διεσπαρμένων ὡς ἂν πλείστους δύνηται, καὶ παραγαγόντα εἰς Πέρινθον, διαβιβάζειν εἰς τὴν Ἀσίαν ὅτι τάχιστα. καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόντορον καὶ ἐπιστολήν, καὶ ἄνδρα συμπέμπει κελεύσοντα τοὺς Περινθίους ὡς τάχιστα Ξενοφῶντα προπέμψαι τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στράτευμα. καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ στράτευμα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐδέξαντο ἡδέως, καὶ εὐθὺς εἵποντο ἄσμενοι, ὡς διαβησόμενοι ἐκ τῆς Θρᾴκης εἰς τὴν Ἀσίαν. ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἥκοντα πάλιν Ξενοφῶντα, πέμψας πρὸς αὐτὸν κατὰ θάλατταν Μηδοσάδην, ἐδεῖτο τὴν στρατιὰν ἄγειν πρὸς ἑαυτόν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ὅ,τι ᾤετο λέγων πείσειν. ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο αὐτῷ, ὅτι οὐδὲν οἷόν τ᾽ εἴη τούτων γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ᾤχετο. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ ἀφίκοντο ἐς Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσπάσας ἐστρατοπεδεύσατο χωρίς, ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἀνθρώπους· τὸ δ᾽ ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ παρὰ τὸ τεῖχος τῶν Περινθίων ἦν. μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, ὅπως ὅτι τάχιστα διαβαῖεν εἰς τὴν Ἀσίαν. ἐν δὲ τούτῳ ἀφικόμενος Ἀρίσταρχος ἐκ Βυζαντίου ἁρμοστής, ἔχων δύο τριήρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναβάζου, τοῖς τε ναυκλήροις ἀπεῖπε μὴ διάγειν· ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὸ στράτευμα, εἶπε τοῖς στρατιώταις, μὴ περαιοῦσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀναξίβιος ἐκέλευσε, καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἐνθάδε. πάλιν δ᾽ Ἀρίσταρχος ἔλεξεν, Ἀναξίβιος μὲν οὐκ ἔστι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῇδε ἁρμοστής. εἰ δέ τινα ὑμῶν λήψομαι ἐν τῇ θαλάττῃ, καταδύσω. ταῦτα εἰπὼν, ᾤχετο εἰς τὸ τεῖχος. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μεταπέμπεται τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τοῦ στρατεύματος. ἤδη δὲ ὄντων πρὸς τῷ τείχει, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ξενοφῶντι, ὅτι εἰ εἴσεισι, συλληφθήσεται, καὶ ἢ αὐτοῦ τι πείσεται, ἢ καὶ Φαρναβάζῳ * παραδοθήσεται. ὁ δέ, ἀκούσας ταῦτα, αὐτοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δ᾽ εἶπεν, ὅτι θῦσαί τι βούλοιτο. καὶ ἀπελθὼν ἐθύετο, εἰ παρεῖεν * αὐτὸν οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν τὸ στράτευμα. ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς * ὄν, τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος· οὔτ᾽ ἐς Χερρόνησον ἐλθὼν κατακλεισθῆναι ἐβούλετο,

μηχανῇ

ἀναδοθήσεται.

αὐτῷ

ὄν, ὄντος τοῦ κωλ.

A vt omni artificio quam celerrime ad exercitum nauiget, copias diſſipari prohibeat, ſparſos hinc inde quam poſſit plurimos recolligat, Perinthum deductos in Aſiam ſumma celeritate transportet. Eidem Xenophonti xxx remigum nauim dat, cum epiſtola: adiuncto præterea de ſuis quodam, qui Perinthiis mandaret, vt Xenophontem equis ad exercitum quamprimum deducerent. Ita Xenophon nauigatione confecta venit ad exercitum, quem milites magna cum voluptate exceptum, ſtatim lubenter ſequebantur, quod e Thracia ſe in Aſiam traiecturos ſperarent. At Seuthes, poſteaquam rediiſſe Xenophontem accepit, miſſo ad eum mari Medoſade, rogabat, ad ſe copias traduceret; additis pollicitationibus, quibus id ſe perſuaſurum putabat. Reſpondet Xenophon, eorum nihil omnino fieri poſſe. quo ille audito abiit. Græci quum Perinthum veniſſent, Neo ſuis auulſis ab exercitu, cum IↃCCC plus minus caſtra ſeorſum habebat. Reliquæ copiæ vniuerſæ loco eodem propter Perinthiorum mœnia conſtitere. Secundum hæc de nauibus agere Xenophon, vti quamprimum in Aſiam traiiceret: quum Byzantio præfectus Ariſtarchus, cum duabus triremibus venit. Is quod ita perſuaſus à Pharnabazo eſſet, naucleris, vt neminem veherent, edicit: & pergens ad exercitum, milites monet, ne quis in Aſiam traiiciat. Heic quum Xenophon diceret, mandatum id eſſe ſibi ab Anaxibio, qui hac de cauſſa huc ſe miſiſſet; reſpondens Ariſtarchus: Non eſt, inquit, Anaxibius hoc tempore nauarchus, quum ego his in locis munere præfecti fungar. quod ſi quem veſtrum cepero, mari demergam. Quæ vbi dixiſſet, oppidum ingreſſus eſt. Poſtridie prætores, & cohortium in exercitu præfectos ad ſe vocat; qui quum iam prope à muris abeſſent, futurum exponit Xenophonti quidam, vt ſi oppidum ingrediatur, in vincula coniectus vel iſtic aliquid ſupplicij perferat, vel Pharnabazo tradatur. Id vbi audiiſſet, dimiſſis ceteris ait, velle ſe ſacrum aliquod facere. Quum diſceſſiſſet, exta conſuluit: an ſibi poteſtatem Dij faciant, traducendi ad Seuthen exercitum: Nec enim traiici tuto poſſe videbat, quod is, qui prohibiturus eſſet, triremes haberet: neque proficiſci in Cherroneſum volebat, vt iſtic concluderetur,

Xenophon ad exercitum redit.

Xenophontis conatus impeditur.

Xenophon inſidias vitat.

& ad omnium rerum penuriam milites adduceret. Simul enim eo loco tum præfecto parendum erat, tum omni commeatu pro exercitu carendum. His tum rebus Xenophontis occupabatur opera. Duces & præfecti cohortium, ab Ariſtarcho reuerſi, commemorabant eum dixiſſe: nunc quidem abirent, ſed redirent veſpere. De quo iam magis inſidiæ pateſcere videbantur. Itaque Xenophon, quod extra tum ſuo tum exercitus nomine, tutam ad Seuthen polliceri profectionem viderentur: ſumto ſecum Athenienſi Polycrate cohortis ductore, atque vno aliquo abs quouis duce, (Neone ſolo excepto) cui duces ipſi maxime fiderent: noctu ad Seuthæ caſtra, quæ plus minus LX ſtadiis aberant, contendit. Ab iis quum prope abeſſent, ignes quoſdam deſertos inueniunt. Itaque primum Seuthē aliquo ceſſiſſe cum caſtris arbitrabatur. Verum audito tumultu, & eorum vocibus, qui ex Seuthæ militibus erant, ac inuicem omnia ſibi ſignificabant: intellexit ea de cauſſa Seuthen ignes ante excubias accendiſſe, vt quo loco excubitores tenebris tecti eſſent, videri non poſſent: at illi contra, qui accederent, per ignium lucem conſpicui, minime laterent. Hac re animaduerſa, quem forte tunc habebat interpretem præmittit, ac dicere Seuthæ iubet, adeſſe Xenophōtem, qui cupiat ipſum conuenire. Rogant illi, num is ſit Athenienſis ille Xenophon, qui è caſtris adeſſet. Illū ipſum eſſe quum adfirmaſſet, exſultantes ad Seuthen celeriter pergunt. Neque multo poſt cetrati plus minus CC aderant, receptumque Xenophontem cum ſuis ad Seuthen deducebant. Erat is in turri quadam, & admodum ſibi cauebat: circum turrim equi frenati ſtabant. Nam præ metu equos interdiu paſcebat, noctu cuſtodias agebat. Etenim ferebatur olim etiam Teres, vnus de Seuthæ maioribus, quum magnas haberet copias, earum non exiguam partem ab incolis cæſam amiſiſſe, ipſis etiam impedimentis exutum. Erat huic nationi nomen Thyni, qui prœliis nocturnis dicebantur eſſe acerrimi. Quum iam propius acceſſiſſent, iubet Xenophontem Seuthes cum duobus, quos vellet, ingredi. Poſteaquam ingreſſi eſſent, primum ſe mutuo complectebantur, ac more Thracio vini cornua ſibi propinabant. & aderat Seuthæ Medoſades quoque, cuius vbique in legationibus opera vtebatur. Deinde Xenophon in hāc ſentētiam loqui cœpit:

Xenophon ad Seuthen Thracum regem proficiſcitur.

Xenophōtis & Seuthæ colloquium.

A καὶ τὸ στράτευμα ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ πάντων γενέσθαι. ἔνθα δὴ πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖ ἁρμοστῇ, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἕξειν τὸ στράτευμα. καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχεν. οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ, ἥκοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον, ὅτι νῦν μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύει, τῆς δείλης δὲ ἥκειν· ἔνθα καὶ δήλη μᾶλλον ἐδόκει εἶναι ἡ ἐπιβουλή. ὁ οὖν Ξενοφῶν, ἐπεὶ ἐδόκει τὰ * ἱερὰ γενέσθαι καὶ ἑαυτῷ, καὶ τῷ στρατεύματι, ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἰέναι, παραλαβὼν B Πολυκράτην τὸν Ἀθηναῖον λοχαγὸν, καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἑκάστου ἄνδρα (πλὴν παρὰ Νέωνος) ᾧ ἕκαστος ἐπίστευεν, ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὸ Σεύθου στράτευμα, ξ στάδια. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυγχάνει * πυροῖς ἐρήμοις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ᾤετο, μετακεχωρηκέναι ποι τὸν Σεύθην. ἐπεὶ δὲ θορύβου τε ᾔσθετο καὶ σημαινόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ Σεύθην· κατέμαθεν, ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ πυρὰ προκεκαυμένα εἴη τῷ C Σεύθῃ * πρὸς τὴν νυκτοφυλακὴν, ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὁρῷντο ἐν τῷ σκότει ὄντες, μήθ' ὅπου εἶεν· οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν. ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο, προπέμπει τὸν ἑρμηνέα, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ, ὅτι Ξενοφῶν πάρεστι. βουλόμενος συγγενέσθαι αὐτῷ. οἱ δ' ἤροντο, εἰ ὁ Ἀθηναῖος ὁ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος. ἐπειδὴ δ' ἔφη οὗτος εἶναι, ἀναπηδήσαντες ἐδίωκεν· καὶ ὀλίγον D ὕστερον παρῆσαν πελτασταὶ ὅσον διακόσιοι, καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἦγον πρὸς Σεύθην. ὁ δ' ἦν ἐν τύρσει μάλα φυλαττόμενος, καὶ ἵπποι περὶ * αὐτὴν κύκλῳ ἐγκεχαλινωμένοι. διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας ἐχίλου τοὺς ἵππους, τὰς δὲ * νύκτας ἐφυλάττετο. ἐλέγετο γὰρ καὶ πρόσθεν Τήρης, ὁ τούτου πρόγονος, ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ πολὺ ἔχων στράτευμα, ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι, καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι. E ἦσαν δὲ οὗτοι Θυνοὶ, πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώτατοι. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκέλευεν εἰσελθεῖν Ξενοφῶντα ἔχοντα δύο, οὓς βούλοιτο. ἐπειδὴ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἠσπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους, καὶ κατὰ τὸν Θρᾴκιον νόμον κέρατα οἴνου προὔπινον. παρῆν δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ Σεύθῃ, ὅσπερ ἐπρέσβευεν αὐτῷ πάντοσε. ἔπειτα δὲ Ξενοφῶν ἤρχετο λέγειν·

ἱερὰ καλὰ εἶναι καὶ ἰαν.

πύργοις

πρὸς τὴν νυκτοφ.

αὐτὸν

νύκτας ἐγκεχαλινωμένοις ἐφυλ.

Ἔπεμψας πρὸς ἐμὲ, ὦ Σεύθη, εἰς Χαλκηδόνα πρῶτον Μηδοσάδην τουτονὶ, δεόμενός μου συμπροθυμηθῆναι, διαβῆναι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας· καὶ ὑπισχνούμενος, εἰ ταῦτα πράξαιμι, εὖ ποιήσειν, ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὑτοσί. ταῦτα εἰπὼν, ἐπήρετο τὸν Μηδοσάδην, εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶπεν. ὁ δ' ἔφη. αὖθις ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβην πάλιν ἐπὶ τὸ στράτευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνούμενος, εἰ ἄγοιμι τὸ στράτευμα πρὸς σὲ, τἄλλα τέ σοι φίλῳ χρήσεσθαι καὶ ἀδελφῷ, * καὶ τὰ ἐπὶ θαλάττῃ μοι χωρία, ὧν σὺ κρατεῖς, ἔσεσθαι παρὰ σοῦ. ἐπὶ τούτοις πάλιν ἐπήρετο Μηδοσάδην, εἰ ἔλεγε ταῦτα. ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα. ἴθι νῦν, ἔφη, ἀφήγησαι τούτῳ, τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν Χαλκηδόνι. πρῶτον ἀπεκρίνω, ὅτι τὸ στράτευμα διαβήσοιτο εἰς Βυζάντιον, καὶ οὐδὲν τούτου ἕνεκα δέοι τελεῖν οὔτε σοὶ, οὔτ' ἄλλῳ· αὐτὸς τ', ἐπεὶ διαβαίης, ἀπιέναι ἔφησθα. καὶ ἐγένετο οὕτως, ὥσπερ σὺ ἔλεγες. τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη, ὅτε κατὰ * Σηλυμβρίαν ἀφίκου; οὐκ ἔφησθα οἷόν τ' εἶναι, ἀλλ' ἐς Πέρινθον ἐλθόντας διαβαίνειν ἐς τὴν Ἀσίαν. νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάρειμι καὶ ἐγὼ, καὶ οὗτος Φρυνίσκος, εἷς τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης οὗτος, εἷς τῶν λοχαγῶν· καὶ ἔξω εἰσὶν ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος ἑκάστῳ, πλὴν Νέωνος τοῦ Λακωνικοῦ. εἰ οὖν βούλει πιστοτέραν εἶναι τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκείνους κάλεσον. τὰ δὲ ὅπλα σὺ ἐλθὼν εἰπὲ, ὦ Πολύκρατες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν μάχαιραν εἴσιθι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης εἶπεν, ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστήσειεν Ἀθηναίων. καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι, καὶ φίλους εὔνους ἔφη νομίζειν. μετὰ ταῦτα δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρετο Σεύθην, * τί δέοιτο χρῆσθαι τῇ στρατιᾷ. ὁ δ' εἶπεν ὧδε· Μαισάδης ἦν μοι πατὴρ, ἐκείνου δ' ἦν ἀρχὴ * Μελανδέπται, καὶ Θυνοὶ, καὶ Θρανίψαι. ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ τὰ Ὀδρυσῶν πράγματα ἐνόσησεν, ἐκπεσὼν ὁ πατὴρ, αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει νόσῳ· ἐγὼ δ' ἐξετράφην ὀρφανὸς * παρὰ Μηδόκῳ τῷ νῦν βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκαθεζόμην ἐνδίφριος αὐτῷ ἱκέτης, δοῦναί μοι ὁπόσους δυνατὸς εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς, εἴ τι δυναίμην, κακὸν ποιοίην,

Margin: καὶ ὅσα παρὰ θαλ. — Σηλυβρίαν — ὅ,τι δέοιτο χρ. — Μελανδῖται, ἢ Θυνοὶ, καὶ Τρανίξαι. — παρ' Ἀμαδόκῳ

A Medoſadem hűc, Seuthes, primum Chalcedonem ad me miſiſti, meq. rogaſti, vt in hoc incumberem, quo ex Aſia copiæ noſtræ traiicerent. Id ſi perficerem tibi, pollicebaris (vti quidem Medoſades hic commemorabat) bene te de me promeriturű. His dictis Medoſadem interrogabat, anne verum diceret. Illo confirmante: Rurſus, inquit, Medoſades hic ad me venit, poſteaquam Pario ſum reuerſus ad exercitum, & copias ſi Græcas ad te deducerem, pollicitus eſt; cum aliis in rebus te pro amico B & fratre me habiturum, tum vero ad mare ſita oppida, quæ tua ſunt in poteſtate, mihi te dante ceſſura. Tum rurſus Medoſadem rogat, hæccine dixiſſet. Qui cum adſenſus eſſet: Age vero, inquit, tu iam huic commemorato, quid apud Chalcedonem tibi reſponderim. Primum, ait, reſpondiſti Byzantium traiectutas copias: nec opus eſſe, vt vel tibi, vel cuivis alij quidquã hoc nomine pẽderetur. Deinde aiebas, te, quamprimű traieciſſes, ab exercitu diſceſſurum: quod quidem ita, vti tu dicebas, euenit. At C enim ſubiecit Xenophõ, quid dicebam id temporis, quum ad me * Selymbriã veniebas? Negabas fieri poſſe, propterea quod Perinthum eundű eſſet, ac in Aſiam traiiciendum. Enimvero, ſubiecit Xenophon, iam ad te venio cum hoc Phryniſco, qui ducű vnus eſt, & Polycrate cohortis præfecto. Quin etiam foris adſunt homines, quib. fidunt plurimum duces ſingulis, excepto Neone Laconico. Quare ſi rem maiori fide vis agi, fac & illi arceſſantur. Tu Polycrates abi, ac nõ ſolum illis dicito, me D velle, vt arma foris relinquant: ſed etiã ipſe relicto ibidẽ gladio ingredere. Quæ verba quum Seuthes audiiſſet, nulli ſe Atheniẽſi diffidere dixit: ſcire ſe, cognatos eos ſibi eſſe, adeoq. amicorum illos beneuolorum loco habere. Poſteaquam ij, qui debebant, ingreſſi eſſent: primum de Seuthe quærit Xenophon, quam ad rem exercitus opera vti cuperet. Reſpondit is in hanc ſententiam: Mæſades mihi pater fuit, cuius imperio * Melandeptæ, Thyni, Thranipſæ parebant. Is, quia res Odryſatum laborabant, E pulſus hac regione, morbo interiit. Ego pupillus apud * Medocum, qui nunc rerű potitur, ſum educatus. Poſteaquam adoleui, non potui æquo animo ſic viuere, vt alienam ad menſam mihi reſpiciundum eſſet. Quare vti conſidebam in ſella, ſupplex eum rogaui, daret mihi manum hominum, quam magnam poſſet, vt me de iis, qui nos eieciſſent, pro virili vlciſcerer:

Margin: Selybriam — al. Melanditæ, Thyni, Tranixæ. — Amadocum,

neque more canis ad ipſius menſam ſemper reſpicerē. Tum ille mihi & milites eos, & equos dedit, quos vbi illuxerit, videbitis. Itaque iā ego cum his ita viuo, vt è regione patria mihi prędæ ſint agēdę. Quod ſi ad me vos acceſſeritis, facile me Diis beneiuuantib. regnū priſtinū recuperaturū arbitror. Hæc ſunt, quæ à vobis ego poſtulo. Heic Xenophō: Quid tu, ait, exercitui, præfectis cohortium, prætoribus, ſi ad te veniamus, dare poſſis, exponito: vt hi de eo ad noſtros referant. Tum ille militi nummum Cyzicenū pollicetur, cohortis præfecto binos, prætori quaternos, & agri quātum velit, cum boum iugis & oppido munito, quod ad mare ſitum ſit. Quod ſi, ſubiecit Xenophon, hanc rē ita moliar, vt eam tamen non perficiam, ſed metus quidam à Lacedæmoniis intercedat: tuamne in regionem noſtrum aliquem admittes, qui ad te conferre ſe velit? Ego vero, ait Seuthes, faciam, vt & fratrum loco mihi ſitis, & in ſellis collocemini, & participes fiatis omnium, quæ parare potuerimus. Tibi autem, mi Xenophon, etiam filiam dabo, ac ſi tibi filia eſt, eam Thracio more mihi emam, atque illi Biſanthem dabo, vbi habitet: quod oppidum meorū omniū, quæ ad mare ſita ſunt, pulcherrimum eſt. His auditis, & vltro citroq. datis dextris, diſceſſerunt. In caſtra quum ante lucem veniſſent, quiſq. rē, vti geſta erat, iis narrabat, à quib. miſſus fuerat. Vbi iam illuxiſſet, Ariſtarchus iterum duces ac præfectos cohortiū ad ſe vocabat. At illi cenſuerūt ad Ariſtarchum ſibi eundum non eſſe, ſed militem ad concionem vocandum. Conuenerunt vniuerſi, exceptis Neonis copiis, quæ ab ipſis plus minus x ſtadiorum interuallo aberant. Poſteaquam coacta iam concio eſſet, Xenophon ſurgens, hac oratione eſt vſus. Quominus, milites, eo nauigare, quo volumus, poſſimus, Ariſtarchus hic à triremibus inſtructus vetat. Quare nobis haud tutū eſt, naues conſcendere. Idem nos per montem ſacrum in Cherroneſum vi iubet penetrare. Id ſi moleſtiis ſuperatis præſtemus, non iam ſe amplius vos pro mancipiis venditurum ait, vti Byzantij factum, neque vos amplius circumventurum: ſed ſtipendium accepturos, neq. futurum, vt neglecti, quod modo vobis vſu venit, commeatu egeatis. Hæc ſunt, quæ Ariſtarchus promittit. At vero Seuthes, ſi ad ipſum vos cōferatis, ſe bene de vobis promeriturum ait. Nunc igitur conſideretis velim, heiccine ſubſiſtere, deque hoc deliberare velitis;

Pacta conuenta inter Seuthen & Græcos.

A καὶ ζῶν μὴ εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων ὥσπερ κύων. ἐκ τούτου μοι δίδωσι τούς τε ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οὓς ὑμεῖς ὄψεσθε, ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται. καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, ληϊζόμενος τὴν ἐμαυτοῦ πατρῴαν χώραν. εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ῥᾳδίως ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτ' ἐστὶν, ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι. τί οὖν ἂν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δύναιο, εἰ ἔλθοιμεν, τῇ τε στρατιᾷ διδόναι, καὶ τοῖς λοχαγοῖς, B καὶ τοῖς στρατηγοῖς, λέξον, ἵνα οὗτοι ἐπαγγείλωσι. ὁ δὲ ὑπέσχετο τῷ μὲν στρατιώτῃ Κυζικηνόν, τῷ δὲ λοχαγῷ διμοιρίαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν, καὶ γῆν ὁπόσην ἂν βούλωνται, καὶ ζεύγη, καὶ χωρίον ἐπὶ θαλάττῃ τετειχισμένον. ἐὰν δ', ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ταῦτα* πειρώμενος μὴ διαπράξωμαι, ἀλλά τις φόβος ἀπὸ Λακεδαιμονίων ᾖ, δέξῃ εἰς τὴν σαυτοῦ ἄν τις βούληται ἀπιέναι πρὸς σέ; ὁ δ' εἶπε, καὶ ἀδελφούς γε ποιήσομαι, καὶ ἐνδιφρίους, καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων, ὧν C ἂν δυνώμεθα κτήσασθαι. σοὶ δ', ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγατέρα δώσω, καὶ εἴ τις σοὶ ἔστι θυγάτηρ, ὠνήσομαι Θρακίῳ νόμῳ· καὶ Βισάνθην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον ἐστὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ. ἀκούσαντες ταῦτα, καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες, ἀπήλαυνον· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς. τοῖς δ' ἔδοξε, τὴν μὲν πρὸς D Ἀρίσταρχον ὁδὸν ἐᾶσαι, τὸ δὲ στράτευμα συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες, πλὴν οἱ Νέωνος. οὗτοι δὲ *προσεῖχον ὡς δέκα στάδια. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἀναστὰς Ξενοφῶν εἶπε τάδε· Ἄνδρες, διαπλεῖν μὲν ἔνθα βουλόμεθα, Ἀρίσταρχος [ὅδε* τριήρεις ἔχων, κωλύει· ὥστ' εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν. οὗτος δὲ αὐτὸς εἰς Χερρόνησον κελεύει βίᾳ διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους πορεύεσθαι. ἢν δὲ κρατήσαντες E τούτου ἐκεῖσε ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι φησὶν ὑμᾶς, ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λήψεσθαι μισθὸν [μᾶλλον*, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι, ὥσπερ νυνί, ἐνδεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει. Σεύθης δέ φησιν, ἂν πρὸς ἐκεῖνον *ἦτε, εὖ ποιήσειν ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες τοῦτο βουλεύεσθε,

πειρώμενοι μὴ διαπράξωμεν, | ἀπεῖχον | ἴῃ

ἢ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἐπανελθόντες. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδε οὔτε ἀργύριον ἔχομεν, ὥστε ἀγοράζειν, οὔτε ἄνευ ἀργυρίου ἐῶσι λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὅθεν οἱ ἥττους ἐῶσι λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἀκούοντας ὅ,τι τις ὑμῶν δεῖται, αἱρεῖσθαι ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ κράτιστον εἶναι. καὶ ὅτῳ *ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν πάντες. ἀπιόντες τοίνυν, ἔφη, συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὰν παραγγείλῃ τις, ἕπεσθε τῷ ἡγουμένῳ. μετὰ τοῦτο Ξενοφῶν μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο. Νέων δὲ καὶ παρὰ Ἀριστάρχου ἄλλοι ἔπειθον ἀποτρέπεσθαι. οἱ δὲ οὐχ ὑπήκουον. ἐπεὶ δὲ ὅσον τριάκοντα σταδίους προεληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν, προσελάσαι ἐκέλευσεν, ὅπως πλείστων ἀκουόντων εἴποι αὐτῷ, ἃ ἐδόκει συμφέρειν. ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Ἡμεῖς πορευόμεθα, ὅπου μέλλει τὸ στράτευμα ἕξειν τροφήν. ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ, αἱρησόμεθα ἃ ἂν κράτιστα δοκοίη εἶναι. ἢν οὖν ἡμῖν ἡγήσῃ, ὅπου πλεῖστά ἐστιν ἐπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομιοῦμεν *ξενίζεσθαι. καὶ ὁ Σεύθης εἶπεν, ἀλλὰ οἶδα κώμας πολλὰς ἀθρόας, καὶ πάντα ἐχούσας τὰ ἐπιτήδεια, ἀπεχούσας ἡμῶν, ὅσον διελθόντες ἂν ἡδέως ἀριστῷμεν. ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο εἰς αὐτὰς τῆς δείλης, συνῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ εἶπε Σεύθης τοιάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, δέομαι ὑμῶν στρατεύεσθαι σὺν ἐμοὶ, καὶ ὑπισχνοῦμαι *ὑμῖν τοῦ μηνὸς δώσειν Κυζικηνόν, λοχαγοῖς τε καὶ στρατηγοῖς τὰ νομιζόμενα. ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον τιμήσω. σῖτα δὲ καὶ ποτὰ, ὥσπερ καὶ νῦν, ἐκ τῆς χώρας λαμβάνοντες ἕξετε. ὁπόσα δὲ ἂν ἁλίσκηται, ἀξιώσω αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ὑμῖν τὸν μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα καὶ ἀποδιδράσκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν· ἢν δέ τις ἀνθίστηται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦσθαι. ἐπήρετο Ξενοφῶν, πόσον δὲ ἀπὸ θαλάττης ἀξιώσεις συνέπεσθαί σοι τὸ στράτευμα; ὁ δ' ἀπεκρίνατο, οὐδαμῇ πλεῖον ἑπτὰ ἡμερῶν, μεῖον δὲ πολλαχῇ. μετὰ ταῦτα ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ. καὶ ἔλεγον πολλοὶ κατὰ *ταῦτα, ὅτι παντὸς ἄξια λέγει Σεύθης.

[Marginal variants: ὑμῶν — ἐξενίσθαι. — τοῖς στρατιώταις — ταυτά,]

A an potius ad ea reuerſi loca, in quib. haberi cõmeatus poterit. Equidẽ ſtatuo, quũ heic & pecunia deſit, qua quid emamus; & ſine pecunia quidquã nos rei neceſſariẽ ſumere vetẽt: redeundũ nobis ad vicos eſſe, atque ibi parato ex iis locis cõmeatu, de quibus eum victi ſumere permittũt; audiẽdũ, quã ad rẽ veſtra indigeat aliquis opera: itaq. deligẽdũ, quod vobis facto videbitur optimũ. Cui veſtrũ hæc ſententia placet, is manum tollat. Suſtulerũt omnes. Abite igitur, inquit, ſarcinisq. collectis, ad iter voſmet pa- B rate: quumq. denuntiabitur vobis, ducẽ ſequimini. Poſt hæc dux erat Xenophon, quẽ milites ſequebãtur: neque vel Neonẽ, vel alios ab Ariſtarcho miſſos audiebant; qui, vt regrederẽtur, ſuadebant. Quum ad xxx ſtadia proceſſiſſent, Seuthes eis occurrit. Quem vbi Xenophon vidiſſet, propius adequitaret, monuit; vt ipſi quãplurimis audientibus ea diceret, quæ ex re fore arbitraretur. Quum acceſſiſſet, Xenophõ ita loquutus eſt: Nos eo pergimus, vbi exercitus alimẽta eſt habiturus. Ibi & te, & C huius Lacedæmonij nuntiis auditis, quod cõſultiſſimum videbitur, eligemus. Quare ſi nos eo duces, vbi commeatus erit copia, hoſpitio nos abs te arbitrabimur excipi. Tũ Seuthes: Ego vero, ait, vicos permultos eodẽ loco ſitos noui, copia rerum omnium abundãtes: qui tãto diſtant à nobis ſpatio, quãto cõfecto iucũde pranſuri ſimus. Tu ergo, ſubiecit Xenophon, dux noſter eſto. Quũ tẽpore pomeridiano ad eos acceſſiſſent, ac duces cõueniſſent, in hãc ſententiã Seuthes loquutus eſt: Peto à vobis, mili- D tes, vt mecũ expeditionẽ hanc ſuſcipiatis, eoq. nomine me vobis mummũ Cyzicenũ pro ſtipẽdio mẽſtruo daturũ polliceor, itidemq. prætorib. & cohortiũ præfectis ea, quæ his dari cõſueuerũt. Præter hæc, eum, qui ita merebitur, præmiis ornabo. Eſculẽta & potulẽta de hoc agro perinde, vt modo, vobis ſuppeditabunt. Quæ autẽ capta fuerint, vt ea mihi cedãt, æquum eſſe arbitror: quo iis divẽditis, ſtipendiũ vobis ſuppeditẽ. Ac nos quidẽ hoſtem terga dantẽ, E ac fuga dilapſum, tũ perſequi tũ inueſtigare poterimus: ſin quis reſiſtat, eũ ope veſtra noſtrã in poteſtatẽ redigere conabimur. Tum Xenophõ interrogans: Quãtum, inquit, à mari tecum vt exercitus abeat, æquum cẽſes? Et Seuthes: Nuſquam, ait, lõgius ſeptẽ dierum itinere: ſæpe etiã minus. Poſt hæc poteſtas facta cuique dicendi, qui quidem vellet. Multi conſenſere, Seuthen minime contemnenda proponere.

Græci ad Seuthen ſe conferunt.

Nimirum hyemẽ adpetiiſſe, neq. domum nauigare qui velint, poſſe: & multo minus ipſis ſuppetere, vt pacato amicorũ in loco degãt, ſi coemtis cibariis viuendũ ſit. At in hoſtili agro & commorari eos, & ali poſſe multo ſecurius, ſi Seuthen ſecum habeant, quã ſi ſoli ſint: præſertim quũ tot cõmoda ſe offerãt. Iam ſi ſtipendiũ præter hęc accipiant, id vero etiã in lucro ponendũ videri.

» Poſt hæc Xenophõ: Si quis habet, inquit, » quod cõtra hæc adferat, dicat: ſin autẽ, veſtris hæc ſuffragiis confirmate. Quum aduerſaretur nemo, ſuffragiis res cõprobata, decretoq. ſancita eſt. Statimq. Seuthę narrat Xenophõ, velle milites ipſi hoc in bello adeſſe. Poſt hęc alij quidẽ ſecundũ ordines ſuos caſtra ſunt metati, duces ac præfectos cohortiũ, in vico, qui prope aberat, ad cœnã Seuthes inuitat. Quum iã ad fores peruentũ eſſet, vt cœnatũ ingrederentur: Heraclides quidam, cui eſſet patria Maronea, ſingulos accedebat, quos habere ſuſpicaretur, quod Seuthæ donarent. Primũ adibat Parianos quoſdã, qui amicitiæ cũ Odryſarũ rege Medoco ineũdæ cauſſa venerãt, ac tũ ipſi tũ vxori eius munera quædam adferebãt. Ad hos dicebat, Medocum agere in regione ſuperiori, quæ XI dierũ itinere à mari abeſſet: Seuthẽ, acceptis hiſce copiis, regionis propter mare ſitæ imperium habiturum. » Quum igitur futurus ſit, ait, vicinus » veſter: plurimũ & ad lædendũ, & ad com- » modandũ vobis, viriũ eſt habiturus. Qua- » propter ſi ſapitis, quidquid adtuliſtis, ei da- » bitis. Melius enim collocabitur, quã ſi Me- » doco, procul hinc diſſito, donetur. Atq. is ſane, vt ita facerent, perſuaſit. Deinde ad Timaſionẽ Dardanẽſem accedit, quẽ quia cognouerat habere pocula tapeteſque barbaricos, eſſe ait in more, vt ſi quãdo ad cœnã aliquẽ vocet Seuthes, inuitati munera quædam ipſi donẽt. Quod ſi potens factus fuerit, vel reſtituere te in patriã poterit, vel heic collocupletare. Hoc modo quolibet adpellato, munera Seuthæ cõciliabat. Ad » Xenophõtẽ quũ perueniſſet: Tu maxima, » inquit, ex vrbe ortus es, ac tuũ nomen apud » Seuthẽ ampliſſimũ eſt. Fortaſſis etiã mere- » beris, vt hac in regione caſtella cũ agro cõ- » ſequare, quod & aliis veſtrũ euenit. Quam- » obrẽ ex dignitate tua fuerit, munerib. am- » pliſſimis Seuthẽ ornare. Atq. hac in parte » te moneo, quod optime tibi velim. Nã mi- » hi quidẽ dubium nõ eſt, futurũ, vt quanto » ampliora tua, quam horũ munera fuerint: » tãtõ ab hoc præclariora cõſequare. Quum » hæc audiret Xenophon, animi angebatur.

Scitũ exercitus de belli cum Seutha ſocietate.

Heraclides Maronenſis munera Seuthæ impetrat.

A χειμὼν γὰρ εἴη, καὶ οὔτε οἴκαδε ἀποπλεῖν τοῖς βουλομένοις δυνατὸν εἴη, διαγενέσθαι τε ἐν φιλίᾳ οὐχ οἷόν τ' εἴη, εἰ δέοι ὠνουμένους ζῆν· ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ διατρίβειν καὶ τρέφεσθαι ἀσφαλέστερον μετὰ Σεύθου, ἢ μόνους· ὄντων ἀγαθῶν τοσούτων. εἰ δὲ μισθὸν προσλήψοιντο, εὕρημα ἐδόκει εἶναι. ἐπὶ τούτοις εἶπε Ξενοφῶν, εἴ τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ δὲ μή, ἐπιψηφίζετε ταῦτα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, ἐπεψήφισε, καὶ ἔδοξε B ταῦτα. εὐθὺς δὲ* Σεύθῃ εἶπεν, ὅτι συστρατεύσοιντο αὐτῷ. μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκήνησαν, στρατηγοὺς δὲ καὶ λοχαγοὺς ἐπὶ δεῖπνον Σεύθης ἐκάλεσε, πλησίον κώμην ἔχων. ἐπεὶ δ' ἐπὶ θύραις ἦσαν, ὡς ἐπὶ δεῖπνον *ἰόντες, ἦν τις Ἡρακλείδης Μαρωνείτης· οὗτος προσιὼν ἑνὶ ἑκάστῳ, οὕς τινας ᾤετο ἔχειν τι δοῦναι Σεύθῃ, πρῶτον μὲν πρὸς Παριανούς τινας, οἳ παρῆσαν φιλίαν δια- C πραξόμενοι πρὸς Μήδοκον τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα, καὶ δῶρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν· ὅτι Μήδοκος μὲν ἄνω εἴη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης ὁδόν, Σεύθης δέ, ἐπεὶ τὸ στράτευμα τοῦτο εἴληφεν, ἄρχων ἔσοιτο ἐπὶ θαλάττῃ. γείτων οὖν ὤν, ἱκανώτατος ἔσται ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. ἢν οὖν σωφρονῆτε, τούτῳ δώσετε ὅ,τι ἄγετε· καὶ ἄμεινον ὑμῖν διακείσεται, ἢ ἐὰν Μηδόκῳ τῷ πρόσω D οἰκοῦντι δῶτε. τούτους μὲν οὕτως ἔπειθεν. αὖθις δὲ Τιμασίωνι τῷ Δαρδανεῖ προσελθών, ἐπεὶ ἤκουεν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ τάπιδας βαρβαρικάς, ἔλεγεν ὅτι νομίζοιτο, ὁπότε ἐπὶ δεῖπνον καλέσαι Σεύθης, δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας. οὗτος δ' ἂν μέγας ἐνθάδε γένηται, ἱκανὸς ἔσται σε καὶ οἴκαδε καταγαγεῖν, καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. τοιαῦτα προυμνᾶτο ἑκάστῳ προσιών. προσελθὼν δὲ καὶ Ξενοφῶντι, E ἔλεγε· Σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἶ, καὶ παρὰ Σεύθῃ τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι· καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἴσως ἀξιώσεις καὶ τείχη λαμβάνειν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τῶν ὑμετέρων ἔλαβον, καὶ *χώραν. ἄξιον οὖν σοι καὶ μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην. εὔνους δέ σοι ὢν παραινῶ. εὖ οἶδα γάρ, ὅτι ὅσῳ ἂν μείζω τούτῳ δωρήσῃ, τοσούτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσῃ. ἀκούων ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, ἠπόρει.

Σεύθης

παριόντες.

χώρας.

οὐ γὰρ διαβεβήκει ἔχων ἐκ Παρίου, εἰ μὴ παῖδα, καὶ ὅσον ἐφόδιον. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον, τῶν τε Θρᾳκῶν οἱ κράτιστοι τῶν τότε παρόντων, καὶ οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἴ τις πρεσβεία παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ δεῖπνον μὲν ἦν καθημένοις κύκλῳ. ἔπειτα δὲ τρίποδες εἰσηνέχθησαν πᾶσιν. οὗτοι * δ' ὅσον εἴκοσι, κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων, καὶ ἄρτοι ζυμῖται μεγάλοι προσπεπερονημένοι ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασι. μάλιστα δὲ αἱ τράπεζαι κατὰ τοὺς ξένους ἀεὶ ἐτίθεντο. νόμος γὰρ ἦν. καὶ πρῶτος τοῦτο ἐποίει Σεύθης, ἀνελόμενος τοὺς παρακειμένους αὐτῷ ἄρτους, διέκλα κατὰ μικρὸν, καὶ διερρίπτει οἷς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὅσον μόνον γεύσασθαι ἑαυτῷ καταλιπών. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ κατὰ ταῦτα ἐποίουν, καθ' οὓς αἱ τράπεζαι ἔκειντο. Ἀρκὰς δέ τις * Ἀρεῖος ὄνομα, φαγεῖν δεινός, τὸ μὲν διαρριπτεῖν εἴα χαίρειν, λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ὅσον τριχοίνικον ἄρτον, καὶ κρέα θέμενος ἐπὶ τὰ γόνατα, ἐδείπνει. κέρατα δ' οἴνου περιέφερον, καὶ πάντες ἐδέχοντο. ὁ δ' * Ἀρεῖος, ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων τὸ κέρας ὁ οἰνοχόος ἦν, εἶπεν ἰδὼν τὸν Ξενοφῶντα οὐκέτι δειπνοῦντα· ἐκείνῳ, ἔφη, δός· σχολάζει γὰρ ἤδη, ἐγὼ δ' οὔπω. ἀκούσας ὁ Σεύθης τὴν φωνὴν, ἠρώτα τὸν οἰνοχόον, τί λέγοι; ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν· ἑλληνίζειν γὰρ ἠπίστατο. ἐνταῦθα μὲν ἤδη γέλως ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ προὐχώρει ὁ πότος, εἰσῆλθεν ἀνὴρ Θρᾷξ, ἵππον ἔχων λευκόν· καὶ λαβὼν κέρας μεστὸν, εἶπε· Προπίνω σοι, ὦ Σεύθη, καὶ ἵππον τοῦτον δωροῦμαι, ἐφ' οὗ καὶ διώκων ὃν ἂν ἐθέλῃς, αἱρήσεις, καὶ ἀποχωρῶν οὐ μὴ δείσῃς τὸν πολέμιον. ἄλλος παῖδα * ἀγαγὼν οὕτως ἐδωρήσατο, προπίνων, καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικί. καὶ Τιμασίων προπίνων ἐδωρήσατο φιάλην ἀργυρᾶν, καὶ τάπιδα ἀξίαν δέκα μνῶν. * Γνήσιππος δέ τις Ἀθηναῖος ἀναστὰς εἶπεν, ὅτι ἀρχαῖος εἴη νόμος κάλλιστος, τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα· τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι τὸν βασιλέα. ἵνα κἀγώ, ἔφη, σοὶ ἔχω δωρεῖσθαι καὶ τιμᾶν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠπορεῖτο * ὅ,τι ποιήσοι. καὶ ἐτύγχανεν, ὡς τιμώμενος, ἐν τῷ πλησιαιτάτῳ δίφρῳ [Σεύθῃ * καθήμενος. ὁ δὲ Ἡρακλείδης ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. ὁ δὲ Ξενοφῶν (ἤδη γὰρ * ὑποπεπωκὼς ἐτύγχανεν)

Margin: δ' ἦσαν κρεῶν — Ἀρύστας — Ἀρύστας — εἰσαγαγὼν — Γνήσιππος — ὑποπεπωκώς

A Nec enim id tẽporis, quum Pario traiiceret, quidquã habebat, præter vnicum puerum; & pecuniæ, quãtum ad viaticum ſatis eſſet. Vbi iam cœnatum ingreſſi fuiſſent, partim præſtantiſſima dignitate Thraces, qui tum aderant, partim Græcorum duces, & præfecti cohortium, cum legatis, ſi qui ab vrbibus aderant, in orbem omnes conſedere. Deinde tripodes vniuerſis adlati, qui plus minus XX numero erant, carnib. diuiſis pleni, cum fermẽtatis panibus, eiſq. prægrandibus, qui carnib. adfixi erant. In B primis hoc obſeruatum, vt * fercula ſemper iuxta hoſpites ponerentur: quod quidem ita erat in more. Factitabat hoc adeo primus Seuthes ipſe. Panes enim iuxta ſe ſitos ſumebat, minutimq. frangebat, ac diſiiciebat hinc inde ad eos quos viſum eſſet. Idẽ de carnibus fiebat, de quibus modo tãtum ſibi retinebat, quantum ad guſtandum ſatis eſſet. Imitabantur hoc & alij, iuxta quos fercula ſita eſſent. Aderat Arcas quidam, cui nomen Ariſtus, vorax admodum. Is omiſſo diſiiciendi ritu, arreptoq. pane trium C * chœnicum, carnes etiã genib. imponebat, & cœnabat. Circumferebantur & cornua vino plena, quæ omnes ſumebant. Verum vbi pincerna cum cornu ad Ariſtum acceſſiſſet, atq. ille Xenophontem nõ amplius cœnare videret: Huic, ait, porrige. Nam illi otium eſt, at necdum mihi. Eam vocem quum Seuthes audiiſſet, de pocillatore quærebat, quid ille dixiſſet. Is quum rem narraſſet, quod Græcæ linguæ non ignarus eſſet, in riſum omnes ſoluuntur. Procedente autem potatione, Thrax qui-D dã ingreſſus, cui equus erat albus, arrepto cornu pleno: Propino, inquit, tibi Seuthe, „ & equum hũc dono do: quo vectus, quemcunq. voles, perſequendo capies, & retrocedẽs nõ eſt quod hoſtem metuas. Poſtea quidam alius puerũ adductum eodẽ ritu Seuthæ donabat, & alius veſtimenta in vſum vxoris. Timaſio quum ei propinaret, argenteã phialam cum tapete, qui X minarum pretiũ habebat, dono dabat. Et Athenienſis quidam Gneſippus quum ſurrexiſſet, priſcum eſſe morem aiebat, cumque E pulcherrimũ; vt ij, quibus ſint opes, honoris cauſſa regi aliquid dono dent: inopes autẽ à regibus munerentur. Ita fiet, vt & ipſe tibi quod donem habeam, & quo te ornem. Dubitabat apud ſe Xenophon, quid faceret. Nam vt vir honoratus, in ſella Seuthæ proxima ſedebat. Iã pincernę mãdarat Heraclides, vt Xenophonti cornu porrigeret. Et Xenophon, qui paullo largius bibiſſet,

Margin: Græce αἱ τράπεζαι. Sic verto ex auctoritate Pollucis, qui ait, veteres etiam cibaria menſis impoſita τραπέζας adpellaſſe. Lib. 6. cap. 12.

χοῖνιξ frumenti tantum, quantũ vno die ſatis eſt homini: vt patet ex 3. & 7 lib. Herod.

» confidenter ſurgens, accepto cornu: Ego
» vero, inquit, meipſum tibi dono, mi Seu-
» the, cum his ſociis meis, vt nobis vtare
» tamquam fidis amicis. Neque horum
» quemquam inuitum tibi trado, ſed omnes
» eo animo, vt vel meipſum in amicitia ſu-
» perare cupiant. Nunc quidem certe ad-
» ſunt heic tibi, ac tantum abeſt, vt aliquid
» abs te præterea petant, vt etiam expetant
» tua cauſſa labores perpeti, ac pericula ſub-
» ire. Horum tu opera, Diis propriis, partim
» amplum regnum, idque patrium, recupe-
» rabis, partim alia conſequere. Præterea
» magnam equorum, virorum, elegantium
» feminarum copiam, tuam in poteſtatem
» rediges: neque neceſſe erit hoc rapiendo
» effici, ſed ipſimet cum muneribus ade-
» runt. Tum ſurgens Seuthes vna cum Xe-
nophonte bibebat, & illi, qui proximus
ab ipſo erat, * partem porrigebat. Poſt
hæc Ceraſuntæi ſunt ingreſſi, qui tibiis
ac tubis, de crudo bouis corio factis, claſſi-
cum canunt, & ad numeros tamquam in
magade clangunt. Heic Seuthes ipſe ſur-
gens, bellicum quiddam vociferabatur, &
quaſi telum vitaret, agiliter admodum ex-
ſiliebat. Ingreſſi ſunt & ioculatores. Deni-
que ſub occaſum ſolis Græci ſurgunt, ac
tempus aiunt eſſe conſtituendi excubias
dandique teſſeram. Hortabantur etiam
Seuthen, vt ſuis denuntiaret ne quis Thra-
cum noctu Græcorum caſtra ingredere-
tur.* Nam Thraces, aiebant, & hoſtes ha-
bemus, & amicos. Poſteaquam egrede-
rentur, etiam Seuthes vna cum ipſis ſur-
gebat, neque vlla ſigna ebrietatis præ ſe
ferebat. Quum exiiſſet, vocatis ad ſe duci-
» bus: Nec dum, inquit, hoſtibus noſtris
» quidquam de ſocietate inter nos inita
» conſtat. Quare ſi eos adoriemur prius,
» quam ſibi, ne capiantur, cauerint, vel ad
» propulſandos nos inſtruxerint; maximam
» & hominum & opum copiam facile con-
» ſequemur. Eam ſententiam duces com-
probare, atque hortari, vt in hoſtem duce-
» ret. Tum ille: Vbi vos, inquit, ad iter ac-
» cinxeritis, expectate. Nam ego quum op-
» portunum fuerit, ad vos veniam: cetratiſ-
» que ac vobis mecum ſumtis, ipſe dux iti-
» neris ero, Diis bene iuuantibus. Et Xeno-
» phon: Diſpice, inquit, ſi quidem iter noctu
» faciundum erit, an magis expediat, Græ-
» cum nos morem ſequi, quam veſtrum.
» Nam diurnis in itineribus, pro loco-
» rum ratione, vel armatura grauis, vel equi-
» tatus anteire copias ſolet: noctu vero,
» Græcorum inſtituto, pars exercitus tardiſ-

Lego συγκατεσκέδασε.

Conſule annotat. noſtras.

A ἀνέστη θαῤῥαλέως δεξάμενος τὸ κέρας, καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δέ σοι, ὦ Σεύθη, δίδωμι ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἐμοὺς τούτους ἑταίρους, φίλους εἶναι πιστούς· καὶ οὐδένα ἄκοντα, ἀλλὰ πάντας * μᾶλλον ἐμοῦ σοὶ βουλομένους φίλους εἶναι. καὶ νῦν πάρεισιν οὐδέν σε προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προϊέμενοι καὶ πονεῖν ὑπὲρ σοῦ καὶ προκινδυνεύειν· μεθ' ὧν, ἂν οἱ θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήψῃ, πατρῴαν οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ· πολλοὺς δὲ ἵππους, πολλοὺς δὲ ἄνB δρας καὶ * γυναῖκας καλὰς κτήσῃ, οὓς οὐ λῄζεσθαι δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ φέροντες παρέσονται πρός σε δῶρα. ἀναστὰς ὁ Σεύθης συνεξέπιε, καὶ * συγκατεσκέδασε τὸ μετ' αὐτοῦ τὸ κέρας. μετὰ ταῦτα εἰσῆλθον Κερασούντιοι, οἳ σημαίνουσιν αὐλοῖς τε καὶ σάλπιγξιν ὠμοβοΐναις, ῥυθμούς τε καὶ οἷον μαγάδι σαλπίζοντες· καὶ αὐτὸς Σεύθης ἀναστὰς ἀνέκραγέ τε πολεμικὸν, καὶ ἐξήλατο, ὥσπερ βέλος φυλαττόμεC νος, μάλα ἐλαφρῶς. εἰσῄεσαν δὲ καὶ γελωτοποιοί. ὡς δ' ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ εἶπον ὅτι ὥρα εἴη νυκτοφύλακας καθιστάναι, καὶ σύνθημα παραδιδόναι. καὶ Σεύθην ἐκέλευον παραγγεῖλαι, ὅπως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα μηδεὶς τῶν Θρᾳκῶν εἴσεισι νυκτός. οἵ τε γὰρ πολέμιοι Θρᾷκες * ἡμῖν, καὶ ὑμεῖς οἱ φίλοι. ὡς δὴ ἐξῄεσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης, οὐδέν τι μεθύοντι ἐοικώς. ἐξελθὼν δ' εἶπεν, αὐτοὺς τοὺς στρατηγοὺς
D ἀποκαλέσας· Ὦ ἄνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῶν οὐκ ἴσασί πω τὴν ὑμετέραν συμμαχίαν ἢν οὖν ἔλθωμεν ἐπ' αὐτοὺς, πρὶν φυλάξασθαι ὥστε μὴ ληφθῆναι, ἢ παρασκευάσασθαι ὥστε ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοιμεν χρήματα καὶ ἀνθρώπους. συνεπῄνουν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. ὁ δ' εἶπε· παρασκευασάμενοι ἀναμένετε, ἐγὼ δ', * ὁπόταν καιρὸς εἴη, ἥξω πρὸς ὑμᾶς· καὶ τοὺς πελταστὰς, καὶ ὑμᾶς ἀναλαβὼν, ἡγήσομαι
E σὺν τοῖς θεοῖς. καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· σκέψαι τοίνυν, εἴπερ νυκτὸς πορευσόμεθα, εἰ ὁ Ἑλληνικὸς νόμος κάλλιον ἔχει. μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἡγεῖται τοῦ στρατεύματος, ὁποῖον ἀεὶ πρὸς τὴν χώραν συμφέρει, ἐάν τε ὁπλιτικὸν, ἐάν τε ἱππικόν. νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησιν ἐστὶν, ἡγεῖσθαι τὸ βραδύ-

μᾶλλοι ἐμοῦ

γυναῖκας καταστήσῃ, ἃς οὐ λῃ.

συγκαπεσκέδασαν μετὰ τοῦτο.

ὑμῖν, καὶ ἡμῖν

ὁπότε

τατον. οὕτω γὰρ ἥκιστα διασπᾶται τὰ στρατεύματα, καὶ ἥκιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους. οἱ δὲ διασπασθέντες πολλάκις καὶ περιπίπτουσιν ἀλλήλοις, καὶ ἀγνοοῦντες κακῶς ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν. εἶπεν οὖν Σεύθης· ὀρθῶς τε λέγετε, καὶ τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι. καὶ ὑμῖν μὲν ἡγεμόνας δώσω τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπειροτάτους τῆς χώρας, αὐτὸς δ᾽ ἐφέψομαι τελευταῖος, τοὺς ἵππους ἔχων. ταχὺ γὰρ πρῶτος, ἂν δέῃ, παρέσομαι. σύνθημα δ᾽ εἶπον * Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν συγγένειαν. ταῦτ᾽ εἰπόντες, ἀνεπαύοντο. ἡνίκα δ᾽ ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύθης ἔχων [τοὺς * ἱππέας τεθωρακισμένους, καὶ τοὺς πελταστὰς σὺν τοῖς ὅπλοις. καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὁπλῖται ἡγοῦντο, οἱ δὲ πελτασταὶ εἵποντο, οἱ δὲ ἱππεῖς ὠπισθοφυλάκουν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦν, ὁ Σεύθης παρήλαυνεν εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐπῄνεσε τὸν Ἑλληνικὸν νόμον. πολλάκις γὰρ ἔφη νύκτωρ αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος ἀποσπασθῆναι σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν. νῦν δὲ, ὥσπερ δεῖ, ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ φαινόμεθα. ἀλλ᾽ ὑμεῖς μὲν περιμένετε αὐτοῦ, καὶ ἀναπαύεσθε· ἐγὼ δὲ σκεψάμενός τι ἥξω. ταῦτ᾽ εἰπὼν ἤλαυνε δι᾽ ὄρους, ὁδόν τινα λαβών. ἐπεὶ δ᾽ ἀφίκετο εἰς χιόνα πολλὴν, ἐσκέψατο ἐν τῇ ὁδῷ, εἰ εἴη ἴχνη ἀνθρώπων ἢ προηγούμενα, ἢ ἐναντία. ἐπεὶ δὲ ἀτριβῆ ἑώρα τὴν ὁδὸν, ἧκε ταχὺ πάλιν, καὶ ἔλεγε· Καλῶς, ὦ ἄνδρες, ἔσται, ἐὰν θεὸς θέλῃ. τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ἐπιπεσόντες. ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν ἡγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως, ἄν τινα ἴδωμεν, μὴ διαφυγὼν σημήνῃ τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς δ᾽ ἕπεσθε, κἂν λειφθῆτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων ἕπεσθε. ὑπερβάντες δὲ τὰ ὄρη ἥξομεν εἰς τὰς κώμας, πολλάς τε καὶ εὐδαίμονας. ἡνίκα δὲ ἦν μέσον ἡμέρας, ἤδη τε ἦν ἐπὶ τοῖς ἄκροις, καὶ κατιδὼν τὰς κώμας, ἧκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὁπλίτας, καὶ ἔλεγεν· ἀφήσω ἤδη καταθεῖν τοὺς μὲν ἱππέας εἰς τὸ πεδίον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς κώμας. ἀλλ᾽ ἕπεσθε, ὡς ἂν δύνησθε τάχιστα, ὅπως, ἄν τις ὑφιστῆται, ἀλέξησθε. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ὃς ἤρετο· τί καταβαίνεις, ἐπεὶ σπουδῆς δεῖ; οἶδα, ἔφη, ὅτι οὐκ ἐμοῦ μόνου δεῖ·

Ἀθηναίαν

A ſima præcedit. Nam hoc pacto copiæ minime à ſe inuicem diuelluntur, minimeq. fieri poteſt, vt clam aliis à ſe diſcedant. Quod ſi copiæ diſſipentur, fit nonnunquam vt ſe mutuo adoriantur, ac per ignorationem & errorem ipſimet ſe lædant, ac lædantur. Recte monetis, ait Seuthes, adeoque veſtro huic inſtituto parebo. Nam vobis eos duces dabo, qui inter natu grandes huius regionis peritiſſimi ſint: ipſe à tergo ſubſequar cum equitatu, ac ſi res poſcat, celeriter in frontem me conferam.
B Teſſeram dabant Athenienſes ob cognationem. His dictis quieuere. Nocte media Seuthes aderat cum equitibus loricatis, & cum cetratis, inſtructis: quumque duces itineris dediſſet, grauis armatura præceſſit, ſubſequentibus peltatis, & equitatu tergum agminis claudente. Quum illuxiſſet, Seuthes ſuos in frontem promouit, collaudato Græcorum hoc inſtituto. Aiebat enim, ſæpenumero ſibi ipſi accidiſſe, vt quum vel exiguis cum copiis iter faceret, pedites ab equitatu diuellerentur. Nunc
C vti fieri debebat, orto die vniuerſi eodem loco conſpicimur. Enimvero vos heic requieſcite, ac nos expectate, donec ego rebus nonnullis exploratis rediero. His dictis, quum viam quamdam reperiſſet, per montem cum equitatu pergit: inuentaque magna niue, media in via, num quæ hominum vel antecedentium, vel contraria veſtigia cernere poſſet, conſiderabat. Quum viam non tritam eſſe videret, celeriter reuertitur, &: Præclare, inquit, res nobis ſuccedet, milites, Diis bene iuuantibus. Sic
D enim hoſtes adoriemur, vt illi nos aduentare nequaquam ſentiant. Equidem cum equitatu præcedam, vt ne quis à nobis conſpectus elabatur, aduentumque noſtrum hoſtibus denunciet. Vos vero ſequimini, ac ſi à tergo manſeritis, veſtigiis equorum inhærete. Vbi montes hos ſuperauerimus, ad vicos multos, eoſque peropulentos, perueniemus. Quum meridies adpetiiſſet, iam in vertices euaſerat; & in vicos deſpiciens, pergit ad grauis armatu-
E ræ pedites. Dimittam, inquit, modo equites, vt in planiciem decurrant; & cetratos, vt in vicos ſe conferant. Quare quam poteſtis celerrime ſubſequimini, vt ſi quis ſe nobis oppoſuerit, opem nobis feratis. Hæc verba quum Xenophon audiiſſet, de equo deſcendit. Quærente Seuthe: Quamobrem quæſo ex equo deſcendis, quum feſtinatione ſit opus? Equidem, ait, ſcio non mea ſolius opus eſſe præſentia:

» & hi grauis armaturæ pedites celerius **A** » current ac lubentius, ſi & ipſe pedes a» gmen duxero. Poſt hæc adiungebat ei ſe Timaſio quoque cum Græcis equitibus plus minus XL. Xenophon milites XXX annos natos, qui expediti eſſent, ex cohortibus ad ſe iubet accedere. Cum his ipſe raptim pergebat, Cleanore Græcos ceteros ducente. Poſteaquam in vicos perueniſſent, Seuthes cum equitibus » L aduectus: ACCIDIT, inquit, ita vti tu » dicebas, Xenophon. cepimus hos ho» mines: verum equi mihi dilapſi ſunt, **B** » aliis alibi hoſtem perſequentibus. Qua» re metuo, ne hoſtes alicubi globo facto, » male noſtros multent. Nihilominus in » his etiam vicis manere quoſdam noſtrum » neceſſe eſt. Sunt enim illi hominibus » referti. Tum Xenophon: Ego vero, in» quit, cum his, quos mecum habeo, ver» tices occupabo: tu Cleanori manda, vt » per campum phalangem propter vicos » extendat. Id quum feciſſent, plus minus CIↃ mancipia collecta ſunt, boues autem IICIↃ, pecoris reliqui CCIↃↃ. Ac **C** tum quidem ibi pernoctarunt. Poſtridie Seuthes vicis prorſus exuſtis, ac ne vna quidem domo relicta, quod vellet aliis etiam metum incutere, cuiuſmodi mala perpeſſuri eſſent, niſi parerent ipſius imperio, diſceſſit: ac prædam quidem abigi iuſſit, vt illam Perinthi Heraclides venderet, deque ea militi ſtipendium conficeret: ipſe cum Græcis in Thynorum planicie caſtra habebat. Illi vero ſedibus ſuis relictis, in montes ſe fuga recipiebant. Iacebat nix ingens, & **D** tantum frigus erat; vt etiam aqua ad cœnam adlata, & vinum ipſum in vaſis congelaſceret. Nonnulli Græcorum nares & aures, aduſtas [à frigore] amittebant: perſpectumque fuit id temporis, quamobrem vulpinas pelles circum capita Thraces, & circum aures geſtent: itemque tunicis non modo pectora, ſed ipſa etiam femora muniant: laxa denique ſagula, & ad pedes vſque demiſſa, in equis induant, non chlamydas. Seuthes dimiſſis ex iis, qui capti fuerant, **E** nonnullis in montes: denuntiari iuſſit, ni deſcenderent, * ac ſecum pacis fœdera facerent; ipſorum etiam ſe villas incenſurum vna cum frumento, vt fame omnes perire neceſſe eſſet. Tum vero & mulieres, & pueri, & ſenes deſcenderunt. Iuniores in vicis ſub monte ſitis caſtra locant. Id vbi Seuthes animaduertiſſet,

Græci nares & aures propter vim frigoris amittunt.

Lectio marginis.

A οἱ δ' ὁπλῖται θᾶττον δραμοῦνται καὶ ἥδιον, ἂν καὶ ἐγὼ πεζὸς ἡγῶμαι. μετὰ ταῦτα ᾤχετο καὶ Τιμασίων μετ' αὐτοῦ, ἔχων ἱππέας ὡς τετταράκοντα τῶν Ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγγύησε τοὺς εἰς τριάκοντα ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν * λοχαγῶν εὐζώνους. καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε, τούτους ἔχων· Κλεάνωρ δ' ἡγεῖτο τῶν ἄλλων * Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, Σεύθης ἔχων ὅσον πεντήκοντα ἱππέας, * προσελάσας εἶπε· Τάδε δή, ὦ Ξενοφῶν, ἃ σὺ ἔλεγες, ἔχονται οἱ **B** ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ οἱ ἱππεῖς ἔρημοι οἴχονταί μοι, ἄλλος * ἀλλαχῆ διώκων· καὶ δέδοικα, μὴ συστάντες ἀθρόοι που κακόν τι ἐργάσωνται οἱ πολέμιοι. δεῖ δὲ καὶ ταῖς κώμαις καταμένειν τινὰς ἡμῶν. μεσταὶ γάρ εἰσιν ἀνθρώπων. ἀλλ' ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω, τὰ ἄκρα καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ πεδίου παρατεῖναι τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κώμας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, * συνη**C**λίσθησαν ἀνδράποδα μὲν ὡς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, καὶ ἄλλα πρόβατα μύρια. καὶ τότε μὲν αὐτοῦ ηὐλίσθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ κατακαύσας ὁ Σεύθης τὰς κώμας παντελῶς, καὶ οὐδεμίαν οἰκίαν λιπών, ὅπως φόβον ἐνθείη καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷα πείσονται, ἂν μὴ πείθωνται, ἀπῄει πάλιν. καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπέπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδῃ εἰς Πέρινθον, ὅπως μισθὸς γένηται τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύσαντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν **D** πεδίον. οἱ δ' ἐκλιπόντες, ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. ἦν δὲ χιὼν πολλή, καὶ ψῦχος οὕτως, ὥστε τὸ ὕδωρ, ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖπνον, ἐπήγνυτο, καὶ ὁ οἶνος ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥῖνες * ἀπεκαίοντο καὶ ὦτα. καὶ τότε δῆλον ἐγένετο, οὗ ἕνεκα οἱ Θρᾷκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσί, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέρνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειρὰς μέχρι ποδῶν ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας. ἀφιεὶς **E** δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη, ἔλεγεν· ὅτι, εἰ μὴ * καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται, ὅτι κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κώμας, καὶ τὸν σῖτον, καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. * ἐκ τούτων κατέβαινον καὶ γυναῖκες, καὶ παῖδες, καὶ οἱ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κώμαις ηὐλίζοντο. καὶ ὁ Σεύθης καταμαθών,

λοχῶν

προσελάσας

ἄλλῃ

συνηυλίσθησαν

ἀπεκαίοντο, & ἀπεκαίεντο

καταβήσονται καὶ ἀπείσονται,

ἐκ τούτων

Xeno-

ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα τῶν ὁπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα * συνέπεσθαι. καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν ἐπὶ τὰς κώμας· καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον, (πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος) ὅσους δὲ * κατέλαβον, κατηκόντισεν * ἀφειδῶς ὁ Σεύθης. Ἐπισθένης δὲ ἦν τις Ὀλύνθιος παιδεραστὴς, ὃς ἰδὼν καλὸν παῖδα ἡβάσκοντα ἄρτι, πέλτην ἔχοντα, μέλλοντα ἀποθνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντα ἱκέτευσε βοηθῆσαι παιδὶ καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δέεται, μὴ ἀποκτεῖναι τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένους διηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο, σκοπῶν οὐδὲν ἄλλο, * ἢ εἴ τινες εἶεν καλοὶ, καὶ μετὰ τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο, ἦ καὶ ἐθέλοις ἂν ὦ Ἐπίσθενες ὑπὲρ τούτου ἀποθανεῖν; ὁ δ' ὑπανατείνας τὸν τράχηλον· παῖε, εἶπεν, εἰ κελεύει ὁ παῖς, καὶ μέλλει χάριν εἰδέναι. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα, εἰ παίσειεν αὐτὸν ἀντὶ ἐκείνου. οὐκ εἴα ὁ παῖς, ἀλλ' ἱκέτευε μηδὲ ἕτερον κατακαίνειν. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἐπισθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα, εἶπεν, ὥρα σοι ὦ Σεύθη περὶ τοῦδέ μοι διαμάχεσθαι. οὐ γὰρ μεθήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν, ταῦτα μὲν εἴα· ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ αὐλισθῆναι, ἵνα * μὴ ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους τρέφοιντο. καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πεδίῳ ὑποκαταβὰς ἐσκήνου. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνωτάτω κώμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς ὀρεινοῖς [τοῖς * καλουμένοις Θρᾳξὶ πλησίον κατεσκήνησαν. ἐκ τούτου ἡμέραι οὐ πολλαὶ διετρίβοντο, καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Θρᾷκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ ὁμήρων καὶ σπονδῶν διεπράττοντο. καὶ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ Σεύθῃ, ὅτι ἐν πονηροῖς τόποις σκηνῷεν, καὶ πλησίον εἶεν οἱ πολέμιοι. ἥδιον δ' ἂν ἔξω αὐλίζεσθαι ἔφη ἐν * ἐχυροῖς ἂν χωρίοις μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς στενοῖς, ὥστε ἀπολέσθαι. ὁ δὲ θαρρεῖν ἐκέλευε, καὶ ἔδειξεν ὁμήρους παρόντας αὐτῷ. ἐδέοντο δὲ καὶ τοῦ Ξενοφῶντος καταβαίνοντές τινες [τῶν * ἐκ τοῦ ὄρους, συμπρᾶξαι σφίσι τὰς σπονδάς. ὁ δὲ ὡμολόγει, καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε, καὶ ἠγγυᾶτο μηδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ. οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα. ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο·

συνεπι-σπέσθαι. ἔλαβε, ἀφειδῶς Σεύθης. ἢ τίνες εἶεν μηδ' ἐκ ἑτέροις

A Xenophontem cum manu ex armatura graui delecta iuuenum maxime vegetorum ſequi iuſſit. Itaque noctu ſurgunt, & prima luce ad vicos perueniunt. Tum ex hoſtibus maxima pars fuga dilabi. Etenim mons vicinus erat. Si qui caperentur, iaculis vniuerſi à Seuthe configebantur. Erat Olynthius quidam puerorum amator Episthenes, qui quum elegantem puerum, tunc primum pubeſcentem, cum cetra, quam tenebat, conſpiceret, cui Seuthes B iamiam vitam ademturus erat; ad Xenophontem accurrit, & ſuppliciter ipſum orat, vt opem formoſo puero ferat. Xenophon Seuthen conuenit, eumque rogat ne perimat puerum, ſimul Episthenis ingenium ei narrat, & quod aliquando cohortem collegiſſet, nihil aliud ſpectans, quam ſi qui formoſi eſſent; & cum his egregium ſe virum declarare conſueuiſſet. Heic Seuthes Episthenem interrogat: Vellesne, mi " Episthenes, pro hoc mori? At ille ceruice " C extenſa: Ferito, inquit, ſi puer hic ita mandat, & gratiam habiturus eſt. Et Seuthes " viciſſim puerum interrogat, Num hunc feriri ſuo loco vellet. Verum is hoc fieri non ſinebat, ſed ſupplex orabat, vt neuter interficeretur. Episthenes complexus puerum: Tempus eſt, Seuthes, vt de hoc mecū prœlio decertes, inquit. Non enim puerum dimittam. Ille ſubridens, hæc omittebat. Viſum eſt autem ei, hoc loco habēda eſſe caſtra: ne ex his vicis ij, qui in montē confugerant, ſeſe alerent. Ipſe ſub monte in pla- D nicie caſtra locat, Xenophon cum delectis in villa ſub monte ſuprema, Græci reliqui prope ab his in agro Thracum, qui Montani dicuntur, habebant caſtra. Non multis diebus interiectis, Thraces de monte deſcendunt ad Seuthen, & cum eo de obſidibus, & pacis conditionibus tractant. Tunc Xenophon, ad Seuthen quum acceſſiſſet, difficilibus in locis haberi caſtra monet, ac prope admodum hoſtes abeſſe. Lubentius E illa ſe exterius habiturum * aliis in locis, quam adeo anguſtis, in quibus periculum ſit, ne ad internecionem cædantur. At Seuthes bono illum eſſe animo iubet, ſimulque monſtrat obſides ab hoſtibus miſſos. Nonnulli etiam deſcendētes ex iis, qui ſe in monte continebant, Xenophontem obſecrabant, vt pacis conditiones ipſis impetraret. Ille facturum ſe recipiebat, bonoque vt animo eſſent, hortabatur, promittebat etiam, nihil ipſis futurum mali, ſi Seuthæ parere vellent. At illi hæc ſpeculandi animo proponebāt. Hæc illo die tum acta.

Lectio marginis.

Mm

Nocte inſequente Thyni de monte deſcendunt. Paterfamilias cuiuſque domus, dux erat. Nam aliis domus inuenire per tenebras in vicis erat difficile, præſertim quod domus ipſæ magnis eſſent vallis ouium cauſſa circumſeptæ. Poſteaquam ad ædificij cuiuſque fores veniſſent, partim in eas iacula torquebant, partim clauas, quas habere ſe aiebant, vt haſtarum cuſpides decuterent: Nonnulli ædificiis ignes immittebant, nominatimque compellatum Xenophontem exire iubebant, ac mortem occumbere, niſi mallet iſtic ab igne conſumi. Iam per ipſum tectum ignis conſpiciebatur, & Xenophontis milites loricati ſe adhuc in ædibus continebant, ſcutis, gladiis, galeis armati. Denique Silanus Maceſtius XIIX natus annos, tuba ſignum dat. Mox & aliis ex ædificiis milites cum diſtrictis enſibus ſeſe proripiunt. Thraces fuga dilabuntur, cetris in terga more ſuo reiectis. Quumque ſudes tranſilire vellent, nonnulli in eis hærentes capti ſunt, cetris inter ſudes impeditis; nonnulli occiſi, quod aberrando nequirent exitus reperire. Græci fugientes extra vicum perſequuti ſunt. Nonnulli tamen ex Thynis reuerſi, per tenebras, eos, qui domum ardentem prætercurrebant, miſſis è tenebris in lucem iaculis petebant. Ita vulnerati Hieronymus, Enodias, & Theagenes Locrenſis, cohortium ductores: nemo tamen mortuus eſt. Fuere quorum * veſtis & impedimenta exurerentur. Accurrit & Seuthes cum Thracio tubicine, ac ſeptem equitibus primis, opem laturus: atque ex quo tempore rem animaduertit, quam diu properabat ad opem ferendam, tam diu buccina ſonabat. Quæ res & ipſa metum hoſtibus iniecit. Poſteaquam veniſſet, amanter complexus Græcos, exiſtimaſſe ſe dicebat, futurum vt multos mortuos offenderet. Rogat heic Xenophon, vt ſibi tradat obſides; vnaque in montem, ſi velit, tendat: Sin autem, ſibi hoc permittat. Poſtridie Seuthes ei tradit obſides, homines ætate graues; maxima, vti ferebatur, apud Montanos dignitate: atque etiam ipſe cum ſuis copiis venit. Habebat autem iam triplo maiores. Nam quum apud Odryſas, quid rerum Seuthes gereret, auditum eſſet: multi vti ipſum in eo bello iuuarent, deſcenderant. Thyni, quum de monte proſpectantes, magnas grauis armaturæ, magnas cetratorum,

Periculum Xenophontis.

Lectio marginis.

A εἰς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. καὶ ἡγεμὼν μὲν ἦν ὁ δεσπότης ἑκάστης οἰκίας. χαλεπὸν γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας, σκότους ὄντος, ἀνευρίσκειν ἐν ταῖς κώμαις. καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλῳ περιεσταύρωντο μεγάλοις σταυροῖς, τῶν προβάτων ἕνεκα. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο κατὰ τὰς θύρας ἑκάστου οἰκήματος, οἱ μὲν εἰσηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχειν ἔφασαν, ὡς ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας· οἱ δὲ ἐνεπίμπρασαν καὶ Ξενοφῶντα ὀνομαστὶ καλοῦντες, ἐξιόντα
B ἐκέλευον ἀποθνῄσκειν, ἢ αὐτοῦ ἔφασαν κατακαυθήσεσθαι αὐτόν. καὶ ἤδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαίνετο πῦρ, καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ Ξενοφῶντα ἔνδον ἦσαν, ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες. καὶ Σιλανὸς Μακέστιος, ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα ὤν, σημαίνει τῇ σάλπιγγι. καὶ εὐθὺς ἐκπηδῶσιν ἐσπασμένοι τὰ ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνωμάτων. οἱ δὲ Θρᾷκες φεύγουσιν, ὥσπερ δὴ τρόπος αὐτοῖς, ὄπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ
C αὐτῶν ὑπεραλλομένων τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμασθέντες, * ἐνισχομένων τῶν πελτῶν ἐν τοῖς σταυροῖς· οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον, διαμαρτόντες τῶν ἐξόδων. οἱ δ' Ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τῆς κώμης. τῶν τε Θυνῶν ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ σκότει, τοὺς παρατρέχοντας παρ' οἰκίαν καιομένην ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἱερώνυμόν τε καὶ * Ἐνοδίαν τὸν λοχαγόν, καὶ Θεαγένην δὲ Λοκρὸν τὸν λοχαγόν· ἀπέθανε δὲ οὐ-
D δείς· κατεκαύθη * μέντοι ἐστὶν ὧν καὶ σκεύη. Σεύθης δὲ ἧκε βοηθήσων σὺν ἑπτὰ ἱππεῦσι τοῖς πρώτοις, καὶ τὸν σαλπικτὴν ἔχων τὸν Θρᾴκιον. καὶ ἐπείπερ ᾔσθετο, ὅσονπερ χρόνον ἐβοήθει, τοσοῦτον καὶ τὸ κέρας ἐφθέγγετο αὐτῷ. ὥστε καὶ τοῦτο φόβον συμπαρέσχε τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δ' ἦλθεν, ἐδεξιοῦτο, καὶ ἔλεγεν ὅτι οἴοιτο τεθνεῶτας πολλοὺς εὑρήσειν. ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς ὁμήρους τε αὐτῷ παραδοῦναι, καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται, συστρατεύεσθαι· εἰ δὲ μή, αὐ-
E τὸν ἐᾶσαι. τῇ οὖν ὑστεραίᾳ παραδίδωσιν ὁ Σεύθης τοὺς ὁμήρους πρεσβυτέρους ἄνδρας, τοὺς κρατίστους, ὡς ἔφασαν, τῶν ὀρεινῶν, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. ἤδη δ' εἶχε καὶ τριπλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης. ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρυσῶν ἀκούοντες ἃ πράττοι ὁ Σεύθης, πολλοὶ κατέβαινον συστρατευσόμενοι. οἱ δὲ Θυνοὶ ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὁπλίτας, πολλοὺς δὲ πελταστάς,

ἐνεχομένων

Εὐοδέα

μέντοι καὶ ἐσθής τινῶν καὶ σκ.

A πολλοὺς δὲ ἱππέας, καταβάντες ἱκέτευον σπείσασθαι· καὶ πάντα ὡμολόγουν ποιήσειν, καὶ τὰ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα, ἐπεδείκνυεν ἃ λέγοιεν. καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπείσασθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιτο τιμωρήσασθαι αὐτοὺς τῆς ἐπιθέσεως. ὁ δ᾽ εἶπεν· Ἀλλ᾽ ἔγωγε* ἱκανὴν νομίζω δίκην ἔχειν, εἰ οὗτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ᾽ ἐλευθέρων. συμβουλεύειν μέντοι ἔφη αὐτῷ, τὸ λοιπὸν ὁμήρους λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακόν τι ποιεῖν, B τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἐᾶν. οἱ μὲν οὖν ταύτῃ πάντες προσωμολόγουν. ὑπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θρᾷκας, εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον. αὕτη δ᾽ ἦν οὐκέτι ἀρχὴ Μησάδου, ἀλλὰ * Τήρου τοῦ Ὀδρύσου ἀρχαίου τινός. καὶ ὁ Ἡρακλείδης ἐνταῦθα ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. καὶ Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, (οὐ γὰρ ἦν πλείω) τὰ δ᾽ ἄλλα βοεικά, καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευσε λαβεῖν, τὰ δ᾽ ἄλλα διανεῖμαι τοῖς στρατηγοῖς καὶ C λοχαγοῖς. Ξενοφῶν δὲ τὰ δ᾽ εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ἀρκεῖ, καὶ αὖθις λαβεῖν· τούτοις δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ, οἳ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν, καὶ λοχαγοῖς. καὶ τῶν ζευγῶν λαμβάνει ἓν μὲν Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς, ἓν δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἓν δὲ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιός· τὰ δὲ βοεικὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς κατεμέρισε. τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν, ἐξεληλυθότος ἤδη τοῦ μηνός, εἴκοσι μόνον ἡμερῶν. ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν, ὅτι οὐ πλεῖον ἐμπολήσαι. D ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθεσθεὶς * εἶπεν, Δοκεῖς μοι, ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ ὡς δεῖ κήδεσθαι Σεύθου· εἰ γὰρ ἐκήδου, ἧκες ἂν πλήρη φέρων τὸν μισθόν, καὶ προσδανεισάμενος, εἰ μὴ ἄλλως ἐδύνω, καὶ ἀποδόμενος τὰ * σαυτοῦ ἱμάτια. ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθέσθη τε, καὶ ἔδεισε, μὴ ἐκ τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθείη· καὶ ὅ,τι ἐδύνατο ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. οἱ μὲν E δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν, ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν· Σεύθης δὲ ἤχθετο αὐτῷ, ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπῄτει τὸν μισθόν. καὶ τέως μὲν ἀεὶ ἐμέμνητο, ὡς ἐπειδὰν ἐπὶ θάλατταν ἀπέλθοι, παραδώσει αὐτῷ Βισάνθην, καὶ Γάνον, καὶ Νέον τεῖχος· ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τούτων ἐμέμνητο.

ἱκανὴν νομίζω εἶναι δίκην

Σήρους τοῦ Ὀδρυσοῦ, & Τηρεὺς

ἔπειτ᾽ ἐπομόσας, δοκεῖς

ἑαυτοῦ

A & equitum copias viderunt; deſcendunt, ac ſupplices pacem poſcũt, polliciti omnia ſe facturos, eiuſq; rei pignora vt accipiãtur, petunt. Seuthes vocato ad ſe Xenophonte, quid illi dicerent, demonſtrabat. Addebat, nullas ſe pacis conditiones admiſſurum, ſi vellet in eos animaduertere Xenophõ propterea quod ipſũ adorti fuiſſent. Ego vero, ſubiecit Xenophon, ſatis eos magno malo multatos arbitror, ſi pro liberis ſerui fiant. Hoc ſe tamen Seuthæ cõſilij dare, vt deinceps obſidũ loco illos acciperet, quibus ad B lædendum plurimum eſſet virium: ſenes autem domi eſſe relinquendos. Ita tunc omnes eius loci Thraces imperata ſe facturos receperunt. Poſtea profecti altius ad illos ſunt Thraces, qui ſupra Byzantium in loco, cui Delta nomen, ſedes habent. Non hi ad * Meſadæ regnum pertinebant, ſed olim ſub Terei ditione fuerant, priſci cuiuſdam apud Odryſas principis. Venit huc cum pecunia coacta de manubiis Heraclides. Et Seuthes, quum mulorum iuga tria produxiſſet, (nec enim habebat plura) reli- C qua boum; Xenophontem arceſſit, eaque vt acciperet hortatur, cetera in duces & præfectos cohortium diſtribueret. Tũ Xenophon: Mihi vero ſatis eſt, inquit, vt deinceps aliquid accipiam. Tãtum his ea ducibus & cohortium præfectis largire, qui me ſequuti ſunt. Ita Dardanenſis Timaſio iugum vnum accepit, alterum Cleanor Orchomenius, tertium Phryniſcus Achæus. Boum iuga in cohortũ ductores eſt partitus. Militi tantum xx dierum ſtipendium numerari potuit, tametſi iam menſis exiiſ- D ſet. Negabat enim Heraclides, pluris ſe manubias vendere potuiſſe. Quod grauiter Xenophon, moleſteq. ferens: Videris, inquit, Heraclides, non ita vti debebas, Seuthæ commoda procurare. Nam ea ſi tibi cordi eſſent, ſtipendium integrũ adtuliſſes, vel fœnori accepta præter hanc pecunia, ſi alia ratione non potuiſſes, tuiſque veſtibus diſtractis. Ex eo grauiter commotus Heraclides, ne amicitia Seuthæ excideret, verebatur. Quare ab illo die, quacumque ratio- E ne poterat, Xenophontem apud Seuthen criminabatur. At vero milites in Xenophontẽ culpam conferebant, quod ſtipendiũ non accepiſſent. Eidẽ Xenophõti Seuthes etiã ſuccẽſebat, quod enixe ſtipendiũ pro milite poſceret: atque vt ante illũ diem ſemper dictitauerat, ſe poſtea quã ad mare perueniſſet, Biſanthẽ, Ganum, Caſtellum nouum ei traditurum: ita ex eo tempore nullius horum mentionem faciebat.

Supra, Meſadæ

Xenophontis exſpectationem Seuthes fallit.

Nam & hac in parte calumniis vſus Heraclides fuerat, tutum non eſſe, caſtella illi tradere, cui ad manum exercitus eſſet. Deliberabat hinc Xenophon, an eſſet vlterius hac in expeditione cũ Seuthe progrediendum. Heraclides introductis ad Seuthen ducibus ceteris, monebat, vt dicerent, nihilo ſe minus poſſe copias ducere, quam poſſet Xenophõ. Addebat, polliceri ſe, ſtipendium integrum duum mẽſium paucos intra dies adfuturum: tantum hortabatur, vt expeditioni ſe ſocios adiungerẽt. Ibi Timaſio: Equidem, ait, nõ ſi vel quinq. menſium ſtipendium mihi numeretur, abſque Xenophonte bello huic interfuero. Idem & Phryniſcus & Cleanor aiebant. Quo factum, vt quum Heraclidem Seuthes obiurgaret, quod non etiam Xenophontem aduocaſſet, ſolus deinde Xenophon arceſſeretur. Verum ille, animaduerſa Heraclidæ vafricie, quod hoc modo vellet ipſum apud duces reliquos ſuſpectum & inuiſum reddere: Seuthen vna cum aliis ducibus ac præfectis cohortium conuenit. Quos vbi ſuam in ſententiam Seuthes adduxiſſet, expeditio coniunctis copiis eſt ſuſcepta. Quumq. ſic proficiſcerentur, vt Pontũ ad dextram haberent; per Thraces, qui * Melinophagi vocantur, Salmydeſſum peruenerunt. Hoc loco pleræq. naues in Pontũ profecturæ adlidũtur, & in litus eiiciũtur. Nam vadoſum iſtic magna ex parte mare eſt, ac Thraces iis in locis habitantes, limitibus per cippos diſtinctis, ea rapiũt ſinguli, quæ in litora ſingulorũ eiiciuntur. Prius ſane quam limites illi conſtituti fuiſſent, captatores illos prædæ mutuis ſe vulneribus confeciſſe proditũ eſt. Inuenitur heic magna ſpondarum, arcularum, librorum, aliarumque rerum copia, quæ res à nauiculatoribus in vaſis ligneis vehuntur. Poſteaquam hæc loca in poteſtatem Seuthæ redacta fuiſſent, abductus eſt inde exercitus. Habebat iam Seuthes maiores copias, quam eſſent Græcæ. Nam & multo plures ex Odryſarum natione deſcenderant, & omnes, qui in fidem recipiebantur, vna cum aliis arma coniungebant. Caſtra in campo ſupra * Selymbriam habebantur, à mari prope L ſtadiorum interuallo. Stipendium nullum vſquam adparebat, & Xenophonti non ſolum milites ſuccenſebant: ſed etiam Seuthes alieno erat in ipſum animo. Quoties hunc conuenire cuperet Xenophon, multis occupationibus diſtineri ſe ſimulabat. Duo iã prope menſes elapſi fuerant, quum Charminus Laco,

Id eſt, panico veſcẽtes.

Selybriam

A ὁ μὲν γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διαβεβλήκει, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἴη, τείχη παραδιδόναι ἀνδρὶ δύναμιν ἔχοντι. ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι. ὁ δ' Ἡρακλείδης, εἰσαγαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς πρὸς Σεύθην, λέγειν τε ἐκέλευεν αὐτοὺς, ὅτι οὐδὲν ἂν ἧττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιὰν ἢ Ξενοφῶν, τόν τε μισθὸν ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔκπλεων παρέσεσθαι
B δυοῖν μηνοῖν· συστρατεύεσθαί τε ἐκέλευε. καὶ ὁ Τιμασίων εἶπεν· ἐγὼ μὲν τοίνυν οὐδ' ἂν πέντε μηνῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι, στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος. καὶ ὁ Φρυνίσκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν Τιμασίωνι. ἐνταῦθα ὁ Σεύθης ἐλοιδόρει τὸν Ἡρακλείδην, ὅτι οὐ παρεκάλει καὶ Ξενοφῶντα. ἐκ δὲ τούτου παρακαλοῦσιν αὐτὸν μόνον. ὁ δὲ, γνοὺς τοῦ Ἡρακλείδου τὴν πανουργίαν, ὅτι βούλοιτο αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς τοὺς ἄλ-
C λους στρατηγοὺς, παρέρχεται λαβὼν τούς τε στρατηγοὺς πάντας, καὶ τοὺς λοχαγούς· καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπείσθησαν, συνεστρατεύοντο, καὶ ἀφικνοῦνται, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον, διὰ τῶν Μελινοφάγων καλουμένων Θρᾳκῶν, εἰς τὸν Σαλμυδησσόν· ἔνθα τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νηῶν πολλαὶ ὀκέλλοισι καὶ ἐκπίπτοισι. τέναγος γάρ ἐστιν ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάττης. καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ κατὰ ταῦτα οἰκοῦντες, στήλας ὁρισάμενοι, τὰ καθ' αὑτοὺς
D * ἕκαστοι ἐκπίπτοντα λῄζονται. τέως δ' ἐλέ- ἕκαστα
γοντο πρὶν ὁρίσασθαι * ἁρπάζοντες, πολλοὶ ἁρπάζοντας, πολλοὺς
ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν. ἐνταῦθα εὑρίσκονται πολλαὶ μὲν κλῖναι, πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλαὶ δὲ βίβλοι, καὶ τἄλλα πολλὰ, ὅσα ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκληροι ἄγουσιν. ἐντεῦθεν ταῦτα καταστρεψάμενοι, ἀπῄεσαν πάλιν. ἔνθα δὴ Σεύθης εἶχε στράτευμα πλέον τοῦ Ἑλληνικοῦ. ἔκ τε γὰρ
E Ὀδρυσῶν πολὺ ἔτι πλείους καταβεβήκεσαν, καὶ οἱ ἀεὶ πειθόμενοι συνεστρατεύοντο. κατηυλίσθησαν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ * Σηλυμβρίαν, Σηλυβρείας,
ὅσον * πεντήκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς θα- πεντάκοντα
λάττης. καὶ μισθὸς μὲν οὐδείς πω ἐφαίνετο, πρὸς δὲ τὸν Ξενοφῶντα, οἵ τε στρατιῶται * πάν- παγχαλεπῶς
τες χαλεπῶς εἶχον, ὅ, τε Σεύθης οὐκέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ' ὁπότε συγγενέσθαι αὐτῷ βουλόμενος ἔλθοι, πολλαὶ ἤδη ἀσχολίαι * ἐγί- ἐφαίνοντο.
γνοντο. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων, ἀφικνοῦνται Χαρμῖνός τε ὁ Λάκων,

καὶ Πολύνικος παρὰ Θίμβρωνος· καὶ λέγουσιν, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ στρατεύεσθαι ὡς ἐπὶ Τισσαφέρνην, καὶ Θίμβρων ἐκπέπλευκεν ὡς πολεμήσων, καὶ δεῖται ταύτης τῆς στρατιᾶς, καὶ λέγει, ὅτι Δαρεικὸς ἑκάστῳ ἔσται μισθὸς τοῦ μηνός, καὶ τοῖς λοχαγοῖς διμοιρία, τοῖς στρατηγοῖς τετραμοιρία. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ὁ Ἡρακλείδης, πυθόμενος ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἥκουσι, λέγει τῷ Σεύθῃ ὅτι κάλλιον γεγένηται. οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι δέονται τοῦ στρατεύματος, σὺ δ' * οὐ δέῃ. ἀποδιδοὺς δὲ τὸ στράτευμα αὐτοῖς χαριεῖ, σὲ δὲ οὐκέτι ἀπαιτήσουσι τὸν μισθόν, ἀλλ' ἀπαλλάξονται ἐκ * τῆς γῆς. ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης, κελεύει παράγειν· καὶ ἐπεὶ εἶπον, ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἥκουσι, λέγει ὅτι τὸ στράτευμα ἀποδίδωσι, φίλος τε καὶ σύμμαχος βούλεται εἶναι· καλεῖ τε αὐτοὺς ἐπὶ ξένια, καὶ ἐξένιζε μεγαλοπρεπῶς. Ξενοφῶντα δὲ οὐ καλεῖ, οὐδὲ τῶν ἄλλων στρατηγῶν οὐδένα. ἐρωτώντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, Τίς ἀνὴρ εἴη Ξενοφῶν, ἀπεκρίνατο, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα εἴη οὐ κακός, φιλοστρατιώτης δέ, καὶ διὰ τοῦτο χεῖρόν ἐστιν αὐτῷ. καὶ οἱ εἶπον, Ἀλλ' ἦ δημαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς ἄνδρας; καὶ ὁ Ἡρακλείδης, πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἆρ' οὖν, ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται περὶ τῆς ἀπαγωγῆς; ἀλλ' ἢν ὑμεῖς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, συλλέξαντες αὐτοὺς ὑπόσχησθε τὸν μισθόν, ὀλίγον ἐκείνῳ προσέχοντες, ἀποδραμοῦνται σὺν ὑμῖν. πῶς ἂν οὖν, ἔφασαν, ἡμῖν συλλεγεῖεν; αὔριον ὑμᾶς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, προσάξομεν πρὸς αὐτούς, καὶ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἐπειδὰν ὑμᾶς ἴδωσιν, ἄσμενοι συνδραμοῦνται. αὕτη μὲν ἡ ἡμέρα οὕτως ἔληξε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄγουσιν ἐπὶ τὸ στράτευμα τοὺς Λάκωνας Σεύθης τε καὶ Ἡρακλείδης, καὶ συλλέγεται ἡ στρατιά. τὼ δὲ Λάκωνε ἐλεγέτην, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ πολεμεῖν Τισσαφέρνει τῷ ὑμᾶς ἀδικήσαντι. ἢν οὖν ἴητε σὺν ἡμῖν, τόν τε ἐχθρὸν τιμωρήσεσθε, καὶ Δαρεικὸν ἕκαστος οἴσει τοῦ μηνὸς ὑμῶν, λοχαγὸς δὲ τὸ διπλοῦν, στρατηγὸς δὲ τὸ τετραπλοῦν. καὶ οἱ στρατιῶται ἄσμενοί τε ἤκουσαν, καὶ εὐθὺς ἀνίσταταί τις τῶν Ἀρκάδων, τοῦ Ξενοφῶντος κατηγορήσων. παρῆν δὲ καὶ Σεύθης, βουλόμενος εἰδέναι τί πραχθήσεται, καὶ ἐν ἐπηκόῳ εἱστήκει, ἔχων τὸν ἑρμηνέα. συνίει δὲ καὶ αὐτὸς Ἑλληνιστὶ τὰ πλεῖστα.

ἐκείνῳ δέῃ. — *τῆς χώρας.*

A & Polynicus, à Thimbrone miſſi in caſtra veniunt. Exponũt, decreuiſſe Lacedæmonios bellum Tiſſapherni facere. Eius belli cauſſa iam Thimbronem cum claſſe profectũ eſſe, qui exercitus huius opera egeat; ac polliceatur, ſe cuiuis militi ſingulos in menſes Daricũ nummum daturum in ſtipendiũ, præfectis cohortium binos, ducibus quaternos. Poſteaquam Lacedæmonij veniſſent, mox Heraclides, qui eos ad exercitum miſſos audiiſſet, melius rem ſuccedere Seuthæ narrat. Lacedæmonios enim B copiis Græcis egere, quibus ipſe non amplius egeat. Quare ſi exercitum ipſis trades, ſimul & gratiam inibis, & milites ſtipendium abs te non petẽt amplius, ſed finibus tuis excedent. Quæ quũ Seuthes audiiſſet, deduci eos ad ſe iubet. Vbi expoſuiſſent, ad exercitum ſe veniſſe; cõcedere ſe ipſis haſce copias ait, ac Lacedæmoniorum amicitiã ſocietatemq. expetere. Deinde hoſpitaliter inuitatos magnifice excepit. Neque tamen aut Xenophontem, aut quemquam C alium ex ducibus vocat. interrogãtibus de Xenophõte Lacedæmoniis, cuiuſmodi vir eſſet: ceteroqui non inſtrenuũ eſſe reſpondit, tantum militũ pereſſe ſtudioſum, quæ res ipſius etiam commodis plurimum officiat. Tum illi: Num milites, inquiũt, gratia & auctoritate ſibi deuinctos habet? Omnino, ſubiecit Heraclides. Num igitur, aiunt illi, nobis etiã aduerſabitur, quominus exercitum abducamus? Si vos, reſpondit Heraclides, vocatis ad concionẽ militibus ſtipendiũ promiſeritis, neq. magnopere, quid D ille faciat, curaueritis: vobiſcũ hinc vel currentes abibunt. At qui fieri poterit, aiunt Lacedæmonij, vt noſtra cauſſa conueniãt? Nos, inquit, cras mane vos ad illos deducemus. Sat ſcio, quamprimũ vos viderint, libenter concurrent. In hunc modũ is tum dies exactus fuit. Poſtridie Seuthes & Heraclides Lacedæmonios ad exercitum deducunt: Milites ad concionẽ veniunt: Exponunt illi duo, decreuiſſe Lacedæmonios bellũ aduerſus Tiſſaphernẽ gerere; qui vos E inquiũt, adfecit iniuria. Quare ſi nobis voſmet adiunxeritis, non ſolũ hoſtem vlciſcemini; ſed etiam ſinguli in ſtipendiũ menſtruum habebitis nummũ Daricum vnũ, præfecti cohortiũ binos, duces quaternos. Eam orationẽ milites perlubẽter audiere, ſtatimq. ſurrexit Arcadũ quidã, vt Xenophontem accuſaret. Aderat & Seuthes, qui euentum rei ſcire cuperet. Stabat autem in loco, de quo audire omnia poſſet, ac ſecum habebat interpretem: quamquam & ipſe per ſe pleraq. intelligeret, quæ Græce dicerentur.

Heraclides contra Xenophontem omnia molitur.

Militum quorumdã erga Xenophõtem ingratitudo.

» Arcadis illius hæc fuit oratio: Iamdudum » vobis noſmet adiũxiſſemus, Lacedęmonij, » ſi non huc nos Xenophon in ſententiam » ſuã pertractos abduxiſſet; quo loco tametſi » nos & ſæuæ hyemis tẽpore, & noctu atque » interdiu labores militares pertulerimus, » minime tamen rem fecimus, quum ille no- » ſtrorũ laborum præmia tulerit. Nam Seu- » thes ipſum quidem ditauit, at nos ſtipẽdiis » noſtris fraudat. Quo fit, vt ego, qui primus » ſententiã dico, ſi lapidibus hunc obrutum » videam, & pœnas dantem pro eo quod nos » hinc inde traxit: nõ ſolũ me accepiſſe mer- » cedem meam ſim exiſtimaturus, ſed etiam » illa me pertuliſſe, quæ tuli, ſuſq. deque la- » turus. Poſt hunc ſurrexit alius quidam, iti- demque adhuc alius. Tandẽ Xenophon in » hanc ſententiã verba fecit: NIMIRVM » homini nihil non expectandũ eſt, quum in » eo vos me reum peragatis, in quo beneuo- » lẽtiæ ſummæ vobis præſtitæ mihi ſum cõ- » ſcius. Domũ profecto quum proficiſcerer, » non quod fortuna vos vti proſpera, ſed po- » tius quod in anguſtias maximas adductos » intelligerẽ; reuerſus ad vos ſum ex itinere, » nõnihil opis pro virili mea rebus veſtris ad- » laturus. Poſteaquã veni, Seuthes hic mul- » tos ad me mittebat nũtios, multa mihi pol- » licebatur, ſi vobis perſuaſiſſem vt ad ipſum » veniretis. Verum ego hac in parte nihil tẽ- » taui, quemadmodum ipſi noſtis: ſed eo vos » duxi, vnde putabã celerrime in Aſiam tra- » iici poſſe. Nam id plurimum rebus veſtris » commodaturum exiſtimabam, & vos non » nolle ſciebam. Verum vbi cum triremibus » Ariſtarchus venit, ac nos in Aſiã traiicere » nauigiis vetuit: vocaui vos ego ad concio- » nem, vt quid eſſet agendũ, deliberaremus. » Vos quum audiretis Ariſtarchum mandã- » tẽ, vt in Cherroneſum proficiſceremini, & » Seuthen ſimul audiretis ſuadentẽ vobis, vt » ſigna ſua ſequeremini: vos omnes Seuthen » ſequuturos dixiſtis, eamq. ſententiã decre- » to veſtro ſanxiſtis. Quamobrem exponite » quæſo, num quid à me factum iniuſte fue- » rit, qui vos eo duxerim, quo duci omnes » volueritis. Enimvero ſi Seuthes à me » laudatur, poſteaquam datam de ſtipendio » fidẽ fallere cœpit: iure culpã in me confer- » tis, iure apud vos in odio ſum. Sin autem » modo maxime ab eo diſſideo, quo vno » inter omnes hactenus ille amiciſſimo vſus » eſt: quo iure à vobis eas ob cauſſas accuſor, » propter quas ipſas ab eo diſſideo, quum » vos Seuthæ prætulerim? Fortaſſe di- » cetis fieri poſſe, vt impetratis iis à Seuthe, » quæ vobis debebantur, artificioſa diſſimulatione vtar. At vero manifeſtum eſt, ſi quid mihi

A ἔνθα δὴ λέγει ὁ Ἀρκάς· Ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πάλαι ἂν ἦμεν παρ' ὑμῖν, εἰ μὴ Ξενοφῶν δεῦρο ἡμᾶς πείσας ἀπήγαγεν, ἔνθα δὴ ἡμεῖς μὲν τὸν δεινὸν χειμῶνα στρατευόμενοι καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν οὐδὲν * πεπαύμεθα· ὁ δὲ τοὺς ἡμετέρους πόνους ἔχει. καὶ Σεύθης ἰδίᾳ μὲν ἐκεῖνον πεπλούτηκεν, ἡμᾶς δὲ ἀποστερεῖ τὸν μισθόν. ὥστε ὅ γε πρῶτος λέγων, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, εἰ τοῦτον ἴδοιμι καταλευσθέντα, καὶ δόντα δίκην ὧν ἡμᾶς περιεῖλκε, καὶ τὸν μισθὸν ἄν μοι δοκῶ ἔχειν, καὶ B * οὐδὲν ἂν ἔτι τοῖς πεπονημένοις ἄχθεσθαι. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος. ἐκ δὲ τούτου Ξενοφῶν ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλὰ πάντα μὲν ἄνθρωπον ὄντα προσδοκᾶν δεῖ, ὁπότε γε καὶ ἐγὼ μὲν ὑφ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω, ἐν ᾧ πλείστην προθυμίαν ἐμαυτῷ γε δή μοι δοκῶ συνειδέναι περὶ ὑμᾶς παρεσχημένος. ἀπετραπόμην μέν γε ἤδη οἴκαδε * ὁρμώμενος μὰ τὸν Δία, οὔτι πυνθανόμενος ὑμᾶς εὖ πράττειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούων ἐν ἀ- C πόροις εἶναι, ὡς ὠφελήσων εἴ τι δυναίμην. ἐπεὶ δ' ἦλθον, Σεύθου τουτουῒ πολλοὺς ἀγγέλους πρὸς ἐμὲ πέμποντος, καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένου ἐμοὶ, εἰ πείσαιμι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· τοῦτο μὲν οὐκ ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὡς αὐτοὶ ἐπίστασθε· * ἦγον δ' ὅθεν ᾤμην τάχιστ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι. ταῦτα γὰρ βέλτιστα ἐνόμιζον ὑμῖν εἶναι, καὶ ὑμᾶς ᾔδειν βουλομένους. ἐπεὶ δὲ Ἀρίσταρχος ἐλθὼν σὺν τριήρεσιν ἐκώλυσε διαπλεῖν ὑμᾶς, ἐκ τούτου (ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν) συνέλεξα ὑ- D μᾶς, ὅπως βουλευσαίμεθα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. οὐκοῦν ὑμεῖς ἀκούοντες μὲν Ἀριστάρχου ἐπιτάττοντος ὑμῖν εἰς Χερρόνησον πορεύεσθαι, ἀκούοντες δὲ Σεύθου πείθοντος ἑαυτῷ συστρατεύεσθαι, πάντες μὲν ἐλέγετε σὺν Σεύθῃ ἰέναι, πάντες δ' ἐψηφίσασθε ταῦτα. τί οὖν ἐγὼ ἐνταῦθα ἠδίκησα, ἀγαγὼν ὑμᾶς ἔνθα πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει, εἴπατε. * ἐπεί γε μὴν ψεύδεσθαι ἤρξατο Σεύθης περὶ τοῦ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινῶ αὐτὸν, δικαίως ἄν E με αἰτιῷσθε καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ πρόσθεν αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὢν, νῦν πάντων διαφορώτατός εἰμι, πῶς ἔτι δικαίως, αἱρούμενος ὑμᾶς ἀντὶ Σεύθου, ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι; ἀλλ' εἴποιτε ἂν, ὅτι ἔξεστι καὶ τὰ ὑμέτερα ἔχοντα παρὰ Σεύθου τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε, ὅτι εἴπερ ἐμοὶ

πεπάμεθα·

οὐδὲν ἔτι τ. πεπονημένοις ἄχθομαι.

ὡρμημένος μά

ἦκον

ἐπεὶ δέ γ' ὑμῖν ψευδ.

ἐτέλει τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δήπου, ὡς ὧν τε ἐμοὶ δοίη, στέροιτο, καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀποτίσειεν. ἀλλ' οἶμαι, εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου, ὅπως ἐμοὶ δοὺς μεῖον, μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ * πλέον. εἰ τοίνυν οὕτως ἔχειν οἴεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν αὐτίκα μάλα ματαίαν ταύτην τὴν πρᾶξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἐὰν πράττητε αὐτὸν τὰ χρήματα. δῆλον γὰρ, ὅτι Σεύθης, εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσει μέντοι δικαίως, ἐὰν μὴ βεβαιῶ τὴν πρᾶξιν αὐτῷ ἐφ' ᾗ * ἐδωροδόκουν. ἀλλὰ πολλοῦ μοι δοκῶ δεῖν, τὰ ὑμέτερα ἔχειν. ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς ἅπαντας καὶ πάσας, μηδὲ ἃ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης, ἔχειν. πάρεστι δὲ αὐτὸς, καὶ ἀκούων σύνοιδέ μοι, εἰ ἐπιορκῶ. ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνεπόμνυμι, μηδὲ ἃ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον, εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μηδ' ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι. καὶ τί δὴ ταῦτα ἐποίουν; ᾤμην, ὦ ἄνδρες, ὅσῳ μᾶλλον συμφέροιμι τούτῳ τὴν τότε πενίαν, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν * φίλον μοι ἔσεσθαι, ὁπότε δυνηθείη. ἐγὼ δὲ ἅμα ὁρῶ αὐτὸν εὖ πράττοντα, καὶ γιγνώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν γνώμην. εἴποι δή τις ἂν, οὔκουν αἰσχύνῃ οὕτω μώρως ἐξαπατώμενος; ναὶ μὰ Δία ᾐσχυνόμην μέντοι, εἰ ὑπὸ πολεμίου γε *οὕτως ἐξηπατήθην· φίλῳ δ' ὄντι ἐξαπατᾶν αἴσχιόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἢ ἐξαπατᾶσθαι. ἐπεὶ εἴγε πρὸς φίλους ἐστὶ φυλακὴ, * πᾶσαν οἶδα ὑμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχεῖν τούτῳ πρόφασιν δικαίαν, μὴ ἀποδιδόναι ὑμῖν, ἃ ὑπέσχετο. οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν τοῦτον οὐδὲν, οὔτε κατεβλακεύσαμεν τὰ τούτου, οὔτε μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν ἐφ' ὅ,τι ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν. ἀλλὰ, φαίητε ἄν, ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μηδ', εἰ ἐβούλετο, ἐδύνατο ἐξαπατᾶν. πρὸς ταῦτα δὲ ἀκούσατε, ἃ ἐγὼ οὐκ ἄν ποτε εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μή μοι ἢ παντάπασιν ἀγνώμονες ἐδοκεῖτε εἶναι, ἢ λίαν εἰς ἐμὲ ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γὰρ, ἐν ποίοις τισὶν ὄντες πράγμασιν ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον, εἰ προσῄειτε τῇ πόλει, Ἀρίσταρχος ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ εἴα εἰσιέναι, ἀποκλείσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω ἐστρατοπεδεύετε; μέσος δὲ χειμὼν ἦν; ἀγορᾷ δὲ ἐχρῆσθε, σπάνια μὲν ὁρῶντες τὰ ὤνια, σπάνια δὲ ἔχοντες ὅτων * ὠνήσεσθε;

πλεῖον.

ἐδωροδόκουν.

φίλον ποιήσεσθαι ὁπ. δυνασθείη,

ὄντος

πάντας οἶδα ὑμᾶς φυλαξαμένους,

ὠνῆσθε;

A pendit Seuthes, id eum non ſic pendiſſe, vt ſimul & illa, quæ mihi daret, amitteret; & vobis alia perſolueret. Nimirum ita ſtatuo, ſi quid ille mihi dediſſet, ea cauſſa daturum fuiſſe: vt mihi numerata minore ſumma, vobis maiorem nō daret. Quod ſi rem hoc pacto ſe habere exiſtimatis, facillime id, quod geſtum à me atq. ipſo eſt, irritū reddetis, ſi pecuniam ab ipſo exegeritis. Nam Seuthes haud dubie quod ab ipſo accepi, repetet, & quidem merito: ſi id nō præſtitero, quod vt illi effectū darem, muneribus B corrumpi me paſſus fueram. Enimvero multum abeſt, vt ego ſtipendia vobis debita interceperim. Nam per omnes Deos Deaſque iuro, me ne illa quidem habere, quæ mihi priuatim Seuthes promittebat. Adeſt heic ipſus, audit hæc, nouit an modo peierem. Atque vti magis etiam, quod admiremini, habeatis: hoc quoq. iureiurādo confirmo, me non illa, quæ acceperunt duces ceteri, accepiſſe: immo ne quidē ea, quæ nonnulli cohortium præfecti accepe- C runt. Et quamobrē tamdem illud feci? Exiſtimabam, milites, me quāto æquiore animo paupertatē, qua tum premebatur, vna cum Seuthe perferrem: tanto amiciorē homini fore, poſteaquam nanctus aliquā potentiam eſſet. Nunc & ſecundis eum rebus frui video, & animum cognoſco. Fortaſſis obiecerit heic aliquis mihi: An non igitur erubeſcis, adeo te ſtulte circumuentū eſſe? Ego vero erubeſcerem, ſi ab hoſte in hunc modum circumſcriptus eſſem. At homini amico turpius eſſe duco, ſi amicum ipſe de- D cipiat, quam ſi decipiatur. Quod ſi aliqua eſt aduerſus amicos cautio, eam vos omnino adhibuiſſe ſcio, ne huic vllam occaſionem iuſtam præberetis, quominus id præſtaret, quod ſe præſtaturum receperat. Nō vlla ipſum adfecimus iniuria, non per inertiam rebus ipſius quidquā detrimenti adtulimus, non metu deterriti ſumus, quominus id faceremus, ad quod nos hortaretur. Forte dixeritis, pignera tunc fuiſſe capienda; ne nos, etiamſi maxime vellet, poſſet decipere. Ad ea velim audiatis, quæ contra E ipſum numquā ego proferrē; niſi mihi vel omnino iniqui homines, vel admodū erga me ingrati videremini. Recordamini, quo res veſtræ loco fuerint, quum vos ad Seuthen duxi. An non vos ad Perinthi muros accedētes Ariſtarchus Lacedæmonius occluſis portis arcebat, quominus oppidū ingrederemini? non caſtra ſub dio foris habebatis? non media hyems erat? Non foro vtebamini, in quo magnam rerum venalium penuriam videbatis, quum vobis ne quidem pecunia ſuppeteret, qua neceſſaria coëmeretis?

Taceo, quod neceſſario manendũ in Thracia fuerit. Nã triremes in ſtatione nos obſeruantes, quominus traiiceremus, impediebant. Iã ſi in Thracia ſubſiſteremus, neceſſe erat hoſtium in ſolo verſari, vbi magnus nobis equitatus opponebatur, magnæ cetratorũ copiæ. Nobis autem grauis ſane armatura nõ deerat, qua cũ vniuerſa vicos licuiſſet inuadere, frumẽtique capere non magnã profectò copiam: verũ quo agmine perſequi hoſtem debebamus, ac vel mancipia vel oues rapere, nullũ nobis erat. Nec enim hactenus ego, dum vobiſcũ ſum, vel equitum vel cetratorum frequẽtes copias apud vos reperi. Si ergo, quũ tali neceſſitate premeremini, nullũ ipſe ſtipendium poſtulans, Seuthen vobis ſocium cõciliarem, cui & equites erant, & cetrati, quibus vos egebatis: male ne conſuluiſſe cõmodis veſtris videbar? Nimirũ poſteaquã his ſociis vſi eſtis, non ſolũ maiore copia frumentum in vicis reperiſtis, quod fugere maiore feſtinatione cogerentur: ſed etiam pecudum mancipiorumq. participes facti eſtis. Præterea nullum amplius hoſtẽ vidimus, poſteaquam equeſtribus copiis aucti ſumus. At vero prius fidẽtibus animis hoſtes à tergo nos cum equitum & cetratorum agmine vrgebant, planeque impediebant, quominus hinc inde parua manu palantes cõmeatum largiorẽ pararemus. Qui ergo ſecuritatem hãc vobis peperit, ſi præter eam non admodum ampla ſtipendia vobis præbuit, ideo ne vos indignam in calamitatem coniecit, ac mortem veſtra ſententia meruit? At quî iã quæſo diſceditis? an nõ hyemem in magna cõmeatus copia exegiſtis, ac præter hoc, illud etiam habetis, quod à Seuthe cõſequuti eſtis? Quæ hoſtiũ erant, à vobis abſumta ſunt: & interea neq. veſtro ex agmine trucidari vidiſtis vllos, nec viuos amiſiſtis. Quod ſi quid à vobis præclare aduerſus barbaras in Aſia nationes geſtum, an non id vobis integrum manet, ac præterea nunc aliam nancti gloriam eſtis, victis etiam Thracibus iis, qui in Europa ſedes habent, ac bello à vobis laceſſiti ſunt? Equidẽ aio Diis habendã merito à vobis gratiam pro iis ipſis, tanquam pro beneficiis, quorum cauſſa mihi ſuccenſetis. Atq. hæc iam rerum veſtrarũ eſt cõditio. Nunc quo loco meæ ſint, per Deos quæſo conſideretis. Ego quum in patriam primum nauigaturus ſoluerẽ, ſic diſcedebã; vt & magnã à vobis laudẽ reportarẽ, & propter vos à Græcis etiã ceteris inſigni ornarer gloria. Quin & Lacedæmonij mihi fidẽ habebãt.

ἀνάγκη δὲ ἦν μένειν ἐπὶ Θράκης. τριήρεις γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον διαπλεῖν. εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ χώρᾳ εἶναι, ἔνθα πολλοὶ μὲν ἱππεῖς ἐναντίοι ἦσαν, πολλοὶ δὲ πελτασταί. ἡμῖν δὲ ὁπλιτικὸν μὲν ἦν, * ὡς ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας, ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σῖτον λαμβάνειν οὐδέν τι ἄφθονον· ὅτῳ δὲ διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδα, ἢ πρόβατα καταλαμβάνοιμεν, οὐκ ἦν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν, οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν, μηδ' ὁντιναοῦν μισθὸν προσαιτήσας, Σεύθην σύμμαχον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα ἱππέας καὶ πελταστὰς, ὧν ὑμεῖς προσεδεῖσθε, κακῶς ἂν ἐδόκουν ὑμῖν βεβουλεῦσθαι πρὸ ὑμῶν; τούτων γὰρ δήπου κοινωνήσαντες, καὶ σῖτον ἀφθονώτερον ἐν ταῖς κώμαις εὑρίσκετε, διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θρᾷκας κατὰ σπουδὴν μᾶλλον φεύγειν· καὶ προβάτων καὶ * ἀνδραπόδων μετέσχετε. καὶ πολέμιον οὐδένα ἔτι ἑωρῶμεν, ἐπειδὴ τὸ ἱππικὸν ἡμῖν προσεγένετο· τέως δὲ θαρραλέως ἡμῖν ἐφείποντο οἱ πολέμιοι καὶ ἱππικῷ καὶ πελταστικῷ, κωλύοντες μηδαμῇ κατ' ὀλίγους ἀποσκεδαννυμένους τὰ ἐπιτήδεια ἀφθονώτερα [ἡμᾶς * πορίζεσθαι. εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην τὴν ἀσφάλειαν, μὴ πάνυ πολὺν μισθὸν προσετίθει τῆς ἀσφαλείας, τοῦτο δὴ τὸ πάθημα τὸ σχέτλιον, καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῇ οἴεσθε χρῆναι ζῶντα * μ' ἀνεῖναι; νῦν δὲ δὴ πῶς ἀπέρχεσθε; οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφθόνοις τοῖς ἐπιτηδείοις, περιττὸν δ' ἔχοντες τοῦτο * ὅ, τι ἐλάβετε παρὰ Σεύθου; τὰ τῶν πολεμίων ἐδαπανᾶτε. καὶ ταῦτα πράττοντες, οὔτε ἄνδρας ἐπείδετε ὑμῶν αὐτῶν ἀποθανόντας, οὔτε ζῶντας ἀπεβάλετε. εἰ δέ τι καλὸν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέπρακτο ὑμῖν, οὐκ ἐκεῖνο σῶν ἔχετε, καὶ πρὸς ἐκείνοις νῦν ἄλλην εὔκλειαν προσειλήφατε, καὶ τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Θρᾷκας, ἐφ' οὓς ἐστρατεύσασθε, κρατήσαντες; ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημὶ δικαίως ἂν, ὧν ἐμοὶ χαλεπαίνετε, τούτων τοῖς θεοῖς χάριν εἰδέναι ὡς ἀγαθῶν. καὶ τὰ μὲν ὑμέτερα, τοιαῦτα. Ἄγετε δὴ πρὸς θεῶν, καὶ τὰ ἐμὰ σκέψασθε ὡς ἔχει. ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτε * πρότερον ἀπῄειν οἴκαδε, ἔχων μ' ἔπαινον πολὺν, πρὸς ὑμῶν ἀπεπορευόμην, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εὔκλειαν· ἐπιστευόμην δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίων.

ᾧ ἀθρόοι

ἀνδραπόδων μᾶλ μετέσχ.

ἐμὲ αὖ ἐᾶν

πρότερον

ὐ γὰρ ἄν με ἔπεμπον πάλιν πρὸς ὑμᾶς. νῦν δ' ἀπέρχομαι πρὸς Λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν διαβεβλημένος, Σεύθῃ δὲ ἀπηχθημένος ὑπὲρ ὑμῶν, ὃν ἤλπισα εὖ ποιήσας μεθ' ὑμῶν, ἀποστροφὴν καὶ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισὶν, εἰ * γένοιτο, καταθήσεσθαι. ὑμεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἀπήχθημαί τε πλεῖστα, καὶ ταῦτα πολὺ κρείττοσιν ἐμαυτοῦ, πραγματευόμενός τε οὐδὲ νῦν πω πέπαυμαι ὅ,τι δύναμαι ἀγαθὸν, τοιαύτην γνώμην ἔχετε περὶ ἐμοῦ. ἀλλ' ἔχετε μέν με οὔτε φεύγοντα λαβόντες, οὔτε ἀποδιδράσκοντα. ἢν δὲ ποιήσητε, ἃ λέγετε, ἴστε ὅτι ἄνδρα κατακεκανόντες ἔσεσθε, πολλὰ μὲν δὴ πρὸ ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ σὺν ὑμῖν πονήσαντα καὶ κινδυνεύσαντα, καὶ ἐν τῷ μέρει, καὶ παρὰ τὸ μέρος, Θεῶν δὲ ἵλεων ὄντων, καὶ τρόπαια βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον· ὅπως δέ γε τῶν Ἑλλήνων μηδενὶ πολέμιοι γένοισθε, πᾶν ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην, πρὸς ὑμᾶς διατεινάμενον. καὶ γὰρ οὖν νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι, ὅποι ἂν * θέλητε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὑμεῖς δὲ, ὅτι πολλὴ ὑμῖν εὐπορία φαίνεται, καὶ πλεῖτε ἔνθα δὴ ἐπιθυμεῖτε πάλαι, δέονταί τε ὑμῶν οἱ μέγιστον δυνάμενοι, μισθὸς δὲ φαίνεται, ἡγεμόνες δὲ ἥκουσι Λακεδαιμόνιοι, κράτιστοι νομιζόμενοι εἶναι, νῦν δὴ καιρὸς δοκεῖ ὑμῖν εἶναι ὡς τάχιστα ἐμὲ κατακτεῖναι. οὐ μὴν ὅτε γε ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὦ πάντων μνημονικώτατοι· ἀλλὰ καὶ πατέρα ἐμὲ ἐκαλεῖτε, καὶ ἀεὶ ὡς εὐεργέτου μεμνῆσθαι ὑπισχνεῖσθε. οὐ μέντοι ἀγνώμονες οὐδ' οὗτοι εἰσὶν, οἱ νῦν ἥκοντες ἐφ' ὑμᾶς· ὥστε, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τούτοις δοκεῖτε βελτίονες εἶναι, τοιοῦτοι ὄντες περὶ ἐμέ. ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. Χαρμῖνος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστὰς, εἶπεν οὑτωσί· Ἀλλ' ἐμοὶ μέντοι, ὦ ἄνδρες, οὐ δικαίως γε δοκεῖτε τῷ ἀνδρὶ τούτῳ χαλεπαίνειν. ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτῷ μαρτυρῆσαι. Σεύθης γὰρ, ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ Πολυνείκου περὶ Ξενοφῶντος, τίς ἀνὴρ εἴη, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε μέμφεσθαι, ἄγαν δὲ φιλοστρατιώτην ἔφη αὐτὸν εἶναι. διὸ καὶ χεῖρον αὐτῷ εἶναι πρὸς ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ πρὸς αὐτοῦ. ἀναστὰς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος ὁ Λυσιάτης [Ἀρκὰς *εἶπε· Καὶ δοκεῖ δέ μοι, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τοῦτο ὑμᾶς πρῶτον ἡμῶν στρατηγῆσαι,

γένοιντο, ἕλησθε

Nam abſq. eo fuiſſet, nunquam me rurſus ad vos ablegaſſent. Iã ita diſcedo, vt & Lacedęmoniis fides mea ſuſpecta per vos reddita ſit, & apud Seuthẽ veſtra ſim cauſſa in odio: de quo ſi vobis adiuuãtibus bene meritus eſſem, forte ſperaram, vt apud ipſum ego cum liberis meis, ſi quos habiturus eſſem, honeſtiſſimũ perfugium haberem. Interim vos, quorum ego cauſſa maximo ſum in odio etiã apud multo me potẽtiores; vos, quibus ne nunc quidem ſtudio, quãto poſſum maximo, commodare deſino; vos inquam ita de me ſtatuitis. Enimuero habetis iam me neque retractum ex fuga, neque cupientem ſe ſubducere. Quod ſi ea, quæ minamini, feceritis: ſcitote vos illum hominem peremturos, qui non parum pro ſalute veſtra vigilauerit, multos vobiſcum labores exantlauerit, pericula multa tum ſuo tum aliorum loco adierit, atque etiam Diis fauẽtibus multa de barbaris tropæa vobiſcum excitarit, omni denique ſtudio contẽderit, ne cum vllo Græci nominis inimicitias ſuſciperetis. Itaq. iam nemine de vobis querente, quocumq. lubet, terra marique proficiſci poteſtis. Et vero quia ſe magna vobis offert rerũ omniũ copia, & quo iam dudum cupiebatis, nauigãdi poteſtatẽ nancti eſtis: egẽt opera veſtra potentiſſimi homines: ſtipẽdium promittitur: Lacedæmonij duces adſunt, vni omniũ opinione maximæ auctoritatis: idcirco iã vobis opportunum eſſe videtur, vt me quamprimũ è medio tollatis. Non is erat animus in me veſter ſummis in rerũ anguſtiis, ô maxime omniũ memores: ſed me parentẽ adpellabatis, & mei vos ita ſemper recordaturos pollicebamini, vt qui præclare de vobis eſſet promeritus. Equidem hos etiam homines, qui modo ad vos venerũt, minime iniquos iudices eſſe arbitror. Quo fiet, vt mea ſane ſententia nihilo vos exiſtimaturi ſint eſſe meliores, quod hoc modo voſmet erga me geratis. Hæc proloquutus, finem dicẽdi fecit. Tum Charminus Lacedæmonius ſurgens, in hanc ſententiam verba fecit: Mihi ſane, milites, non iure videmini huic viro ſuccenſere. Nam & ipſe illi eſſe teſtimonio poſſum. Quum enim Polynicus & ego apud Seuthen de Xenophonte ſciſcitaremur, qui vir eſſet; nihil ille, quod in eo reprehenderet aliud habebat, quam quod eum per eſſe militum ſtudioſum diceret. Eadem de cauſſa fieri, vt minorem tam apud nos Lacedæmonios, quam ipſum, ſit in gratia. Poſt hunc ſurgens Eurylochus Luſienſis, natione Arcas, ait: Mea vero, Lacedæmonij, hæc ſententia eſt, vt primum hac in parte munere imperatorio fungamini noſtra cauſſa:

nimirum vt nobis à Seuthe vel volente,
vel inuito, ſtipendium impetretis; neque prius, quam id effeceritis, nos hinc
abducatis. Surrexit & Polycrates Athenienſis, proque Xenophonte in hanc
„ ſententiam loquutus eſt: Video, milites,
„ Heraclidem heic adeſſe, qui res noſtro
„ labore partas quum vendidiſſet, coactam
„ ex iis pecuniam neque Seuthæ, neque
„ nobis tradidit; ſed ea interuerſa, ſeipſum
„ ditauit. Quare ſi ſapimus, ab ipſo, quod
„ debetur, poſtulabimus. Non enim na-
„ tione Thrax eſt, ſed Græcus ipſe, nos
„ itidem Græcos homines iniuria adficit.
Ea quum Heraclides audiiſſet, exterritus admodum Seuthen adit, & ad eum
„ conuerſus: Si ſapimus, ait, hinc nos ex
„ horum poteſtate ſubducimus. Itaque
conſcenſis equis, in ſua caſtra reuerſi ſunt. Inde Seuthes * Ebozelmium interpretem ſuum ad Xenophontem mittit, eumque hortatur, vt apud ſe cum CIↃ grauis armaturæ peditibus maneat: pollicetur etiam ſe tam ſita ad mare caſtella daturum, quam alia, quæ promiſiſſet. Secretò etiam renuntiat, audiiſſe ſe de Polynico, futurum; vt ſi Lacedæmoniorum in poteſtatem veniat, certum ipſi à Thimbrone exitium immineat. Idem & alij non pauci hoſpites Xenophonti ſignificabant, eſſe nimirum grauatum calumniis, omninoque cautione ipſi opus eſſe. Quæ quum audiret, duabus mactatis hoſtiis, Iouem regem conſulit; vtrum magis ex ipſius re foret, ſi conditionibus iis, quas Seuthes obtuliſſet, maneret: an vero ſi vna cum exercitu diſcederet. Significatum à Ioue, vt diſcederet. Poſthæc Seuthes longius à Græcis caſtra mouet, illi vero ſua in vicis locant, vnde commeatus quam maxima copia conquiſita, mare verſus tenderent. Eos vicos Seuthes Medoſadæ donauerat. Itaque quum Medoſades abſumi à Græcis ea, quæ in vicis eſſent, videret: grauiter id ferebat, adſumtoque præter L plus minus equites Odryſa quodam, eorum omnium potentiſſimo qui è ſuperiore Thracia deſcenderāt; Græcorum ad caſtra pergit, deque his Xenophontem ad ſe arceſſit. Ille cum nonnullis præfectis cohortium, & aliis hominibus idoneis ad eum propius ac-
„ cedit. Tum Medoſades dicere cœpit: Iniu-
„ rij, Xenophon, in nos eſtis, qui vicos no-
„ ſtros depopulamini. Quare vobis, ego Seu-
„ thæ nomine; hic, Medoci ſuperioris Thra-
„ ciȩ regis; edicimus vt finibus his excedatis.

al. Abrazelmen

A παρὰ Σεύθου ἡμῖν τὸν μισθὸν * πρᾶξαι ἢ ἑκόντος ἢ ἄκοντος, καὶ μὴ πρότερον ἡμᾶς * ἀγαγεῖν. Πολυκράτης δὲ Ἀθηναῖος εἶπεν ἐνετὸς ὑπὸ Ξενοφῶντος· Ὁρῶ γε μὴν, ὦ ἄνδρες, ἔφη, καὶ Ἡρακλείδην ἐνθάδε παρόντα, ὃς παραλαβὼν τὰ χρήματα, ἃ ἡμεῖς ἐπονησάμεθα, ταῦτα ἀποδόμενος, οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν, οὔτε ἡμῖν τὰ γινόμενα, ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέπαται. ἢν οὖν σωφρονῶμεν, ἑξόμεθα αὐτοῦ. οὐ γὰρ δὴ οὗτός γε, ἔφη, Θρᾷξ ἐστιν, ἀλλ' Ἕλλην ὢν Ἕλληνας ἀδικεῖ.

B Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης, * μάλα ἐξεπλάγη. καὶ προσελθὼν τῷ Σεύθῃ λέγει· Ἡμεῖς, ἢν σωφρονῶμεν, ἄπιμεν ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπικρατείας. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους, ᾤχοντο ἀπελαύνοντες εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον. καὶ ἐντεῦθεν Σεύθης πέμπει * Ἐβοζέλμιον τὸν ἑαυτοῦ ἑρμηνέα πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ κελεύει αὐτὸν καταμεῖναι παρ' ἑαυτῷ ἔχοντα χιλίους ὁπλίτας· καὶ ὑπισχνεῖτο αὐτῷ ἀποδώσειν

C τά τε χωρία τὰ ἐπὶ θαλάττῃ, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ὑπέσχετο. καὶ ἐν ἀπορρήτῳ ποιησάμενος, λέγει, ὅτι ἀκήκοε Πολυνείκου, ὡς εἰ ὑποχείριος ἔσται Λακεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθανοῖ ὑπὸ Θίμβρωνος. * ἐπέστελλον δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι πολλοὶ [ξένοι *] τῷ Ξενοφῶντι, ὡς διαβεβλημένος εἴη, καὶ φυλάττεσθαι δέοι. ὁ δ' ἀκούων ταῦτα, δύο ἱερεῖα λαβὼν, ἔθυε τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, πότερά οἱ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη μένειν παρὰ Σεύθῃ,

D ἐφ' οἷς Σεύθης λέγει, ἢ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύματι. ἀναιρεῖ δὲ αὐτῷ, ἀπιέναι. Ἐντεῦθεν Σεύθης μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσωτέρω. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐσκήνησαν εἰς κώμας, ὅθεν ἔμελλον πλεῖστα ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἥκειν. αἱ δὲ κῶμαι αὗται ἦσαν δεδομέναι ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. ὁρῶν οὖν ὁ Μηδοσάδης δαπανώμενα τὰ ἐν ταῖς κώμαις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα Ὀδρύσην δυνατώτατον τῶν ἄνωθεν καταβεβηκότων, καὶ ἱππέας ὅσον * πεν-

E τήκοντα, ἔρχεται, καὶ προσκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος· καὶ ὅς, λαβών τινας τῶν λοχαγῶν καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ἐπιτηδείων, προσέρχεται. ἔνθα δὴ λέγει ὁ Μηδοσάδης· Ἀδικεῖτε, ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας κώμας πορθοῦντες. προλέγομεν οὖν ὑμῖν ἐγώ τε ὑπὲρ Σεύθου, καὶ ὅδε ἀνὴρ παρὰ * Μηδόκου ἥκων τοῦ ἄνω βασιλέως, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας.

ἀναπρᾶξαι
ἀπαγαγεῖν.
μᾶλλον
Ἀβροζέλμην
ἐπέμπον
τριάκοντα,
Δημόκου

A εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐπιτρέψομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν ποιῆτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους ἀλεξησόμεθα. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα, εἶπεν· Ἀλλὰ σοὶ μὲν τοιαῦτα λέγοντι καὶ ἀποκρίνασθαι χαλεπόν· τοῦδε δὲ ἕνεκα τοῦ νεανίσκου λέξω, * ἵν' εἰδῆτε οἷοί τε ὑμεῖς ἐστὲ, καὶ οἷοι ἡμεῖς. ἡμεῖς μὲν, ἔφη, πρὶν φίλοι γενέσθαι ὑμῖν, ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης τῆς χώρας ὅποι ἐβουλόμεθα, ἣν μὲν ἐθέλοιμεν πορθοῦντες, ἣν δ' ἐθέλοιμεν κατακαίοντες. καὶ σὺ, ὁπότε πρὸς

B ἡμᾶς ἦλθες πρεσβεύων, ηὐλίζου παρ' ἡμῖν, οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἦτε εἰς τήνδε τὴν χώραν, ἢ εἴ ποτε ἔλθοιτε, ὡς ἐν κρειττόνων χώρᾳ ηὐλίζεσθε ἐγκεχαλινωμένοις τοῖς ἵπποις. ἐπεὶ δὲ ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε, καὶ δι' ἡμᾶς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν, νῦν δὴ ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ τῆς χώρας, ἣν παρ' ἡμῶν ἐχόντων κατὰ κράτος παρελάβετε. ὡς γὰρ αὐτὸς οἶσθα, οἱ πολέμιοι οὐχ ἦσαν ἱκανοὶ ἡμᾶς ἐξελαύνειν.

C καὶ οὐχ ὅπως δῶρα δοὺς καὶ εὖ ποιήσας, ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθες, ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀποπέμψασθαι, ἀλλὰ πορευομένους ἡμᾶς οὐδ' ἐναυλισθῆναι, ὅσον δύνασαι, ἐπιτρέπεις. καὶ ταῦτα λέγων, οὔτε θεοὺς αἰσχύνῃ, οὔτε τόνδε τὸν ἄνδρα, ὃς νῦν σε ὁρᾷ πλουτοῦντα· πρὶν δὲ ἡμῖν φίλον γενέσθαι, ἀπὸ λῃστείας τὸν βίον ἔχοντα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα. ἀτὰρ τί καὶ πρὸς ἐμὲ ταῦτα λέγεις; ἔφη. οὐ γὰρ ἐγὼ ἔτι ἄρχω, ἀλλὰ * Λακεδαιμονίοις ὑμεῖς

D παρεδώκατε τὸ στράτευμα ἀπάγειν, οὐδὲ ἐμὲ παρακαλέσαντες, ὦ θαυμαστότατοι, ὅπως ὥσπερ ἀπηχθανόμην αὐτοῖς, ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον, οὕτω καὶ χαρισαίμην νῦν ἀποδιδούς. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· ἐγὼ μὲν, ὦ Μηδόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, * οὐκ ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν ἄπειμι. οὐ γὰρ ἂν Μήδοκός με ὁ βασιλεὺς ἐπαινοίη, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς εὐεργέτας. ταῦτ' εἰ-

E πὼν, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυνε, καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι ἱππεῖς, πλὴν τεττάρων ἢ πέντε. ὁ δὲ Μηδοσάδης (ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ χώρα πορθουμένη) ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τὼ Λακεδαιμονίω. ὁ δ' ἀπολαβὼν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους προσῆλθε τῷ Χαρμίνῳ καὶ τῷ Πολυνείκῳ, καὶ ἔλεξεν, ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης * προσερῶν, ἅπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας.

Marginal notes: ἵνα εἰδῇ — Λακεδαιμόνιοι, εἰς ὑμεῖς — ἵν' αὖ — προειπών,

Id niſi feceritis, haud impune feretis. Nã ſi agrum noſtrũ infeſtabitis, viciſſim nos de vobis vt hoſtibus vlciſcemur. Quum hæc audiſſet Xenophon: Equidem, ait, hæc tibi dicenti non ſine animi moleſtia reſpõdere poſſum. Sed tamẽ huius adoleſcentis cauſ-ſa aliquid dicã, vt quales vos ſitis, & quales item nos,* cognoſcat. Nos prius, quam vobis amici facti ſumus, per hanc regionem, quacumq. lubebat, iter faciebamus; & partim eam pro lubitu noſtro populabamur, partim incẽdiis vaſtabamus. Tu ipſe, quoties ad nos legatus veniebas, nobiſcũ in caſtris pernoctabas, neq. hoſtium quemquã metuebas. Vos è contrario in hanc regionẽ non veniebatis, aut ſi aliquando veniretis, non niſi frenatis equis pernoctabatis, ac ſi eorum eſſetis in agro, quos viribus eſſe ſuperiores fateremini. Poſtea vero quam nobis amici facti eſtis, opera noſtra regionem hãc poſſidetis. Ex ea nos iam eiicitis, quum vos illam à nobis adſentientibus vi captam acceperitis. Noſti enim ipſe, non potuiſſe hoſtes hinc nos pellere. Tuque adeo tantũ abeſt vt nos pro noſtris in te meritis muneribus donatos, & adfectos beneficiis, ablegare velis; vt etiam, quod in te quidem eſt, poteſtatem non facias nobis hac proficiſcẽtibus caſtra in hac regione habendi. Atque hęc dum profers, neq. Deos reuereris, neq. hunc hominem; qui modo te ditatũ videt, quum prius, quam noſtræ te amicitiæ adiunxiſſes, ex latrocinio, quemadmodũ aiebas ipſe, victitares. At enim cur hæc mihi dicis? Non enim penes me rerũ ſumma eſt, quũ vos homines maxime ſuſpiciendi Lacedæmoniis copias abducendas tradideritis, me non monito, vt eas tradendo gratiã apud ipſos inirem, qui id temporis in illorũ odiũ incurri, quo exercitũ ad vos adduxi. Hæc quum alter ille Odryſes audiuiſſet: Ego vero mi Medoſades, inquit, dum hæc audio, præ pudore ſub terrã mergor. Quod ſi ea prius ſciuiſſem, non te fuiſſem huc ſequutus, atq. adeo nunc diſcedo. Nec enim Medocus rex vmquam me bene de nobis promeritos homines eiicientẽ laudauerit. Quæ quum dixiſſet, equo cõſcenſo diſceſſit: ſequẽtibus ipſum equitibus ceteris, extra ſolos quatuor aut quinque. Tũ Medoſades, cui doleret agrũ illum direptionibus vexari, Xenophontẽ hortatur, vt duos illos Lacedæmonios aduocaret. Xenophõ ſũtis ſecũ hominib. maxime idoneis, Charminũ ac Polynicũ accedit, vocari eos à Medoſade ait, qui ſignificare velit ipſis, vt hac regione excedant, de quo ſecũ etiã egiſſet.

Lectio marginis.

» Atque equidẽ arbitror,inquit, impetraturos vos ſtipendium exercitui debitum; ſi » dixeritis, vos à militibus rogatos eſſe, vt » ipſos in extorquẽdis à Seuthe vel volente, » vel inuito,ſtipendiis adiuuetis. Ea ſi impetretis, polliceri milites,ſe libenter vos ſequuturos. Addite,videri vobis hæc optimo » iure peti; voſque pollicitos eſſe, non prius, » hinc abituros, quam ſit exercitui ſatisfa- » ctum. His auditis, Lacedæmonij reſpondent,ea ſe dicturos, & alia, quæ proferri ab ipſis poſſent adpoſitiſſima. Statimque cum hominibus maxime idoneis pergunt. Quũ » ad Medoſadem veniſſent: Charminus; Dico,inquit,ſi quid habes, quod nobis di- » cas,Medoſades: Sin autẽ,eſt quod tibi nos » dicamus. Tum perquam demiſſe Medoſa- » des: Dicimus, ait, Seuthes & ego, rogare » nos,vt ab illis lædẽdis vos abſtineatis, quos » in amicitiam noſtram nos recepimus. Nam » quidquid horum rebus detrimenti adfer- » tur,id totum in nos redundat, quos illi do- » minos adgnoſcunt. Ad ea Lacedæmonij: » Diſcedemus,aiunt,poſteaquam illis ſtipẽ- » dium numeratum fuerit; qui,vt horum do- » mini eſſetis,effecerũt. Id niſi fiat, adſumus » iam laturi eis opem, & in illos animaduer- » ſuri,qui in eos contra iuriſiurandi religio- » nem iniurij fuerũt. Quod ſi vos huiuſmodi » homines eſtis, à vobis primis ius noſtrum » obtinebimus. Et Xenophon: Velitiſue, in- » quit, Medoſades, his ipſis permittere, in » quorũ regione ſumus, & quos amicos eſſe » veſtros dicitis; vt vtrum voluerint decernant, vos ne his finibus * æquum ſit excedere,an vero nos? Ei cõditioni Medoſades non adſentiebatur, ſed hortabatur, vt ipſi potiſſimum Lacedæmonij Seuthen ſtipendij nomine conuenirent: exiſtimare ſe futurum,* vt illi eum ſuam in ſententiam adducant: Sin minus id videretur, Xenophontem ſecum mitterent. Simul pollicebatur,ſe negotio conficiundo non defuturum. Rogare tamen, vt ab exurendis vicis abſtinerent. Miſſus deinde Xenophon eſt, & adiuncti huic, qui maxime viderentur idonei. Quum is ad Seuthen veniſſet, hac vſus eſt oratione: ADSVM, Seuthe, non petiturus abs tẽ quidquam: ſed demonſtraturus pro mea virili, non iure te mihi ſuccenſuiſſe, quod abs te militum nomine peterẽ, » quæ tu eis alacriter pollicitus fueras. Nam » ego non minus exiſtimabam è re tua fore, » ſi promiſſis ſtares; quam illis expediret ac- » cipere. Primum hos ſcio poſt Deos te illu- » ſtri cõſtituiſſe loco, qui te regionis amplæ, » multorumque hominum regem fecerint.

Lectio marginis. (æquum ſit excedere)

Lectio marginis. (futurum)

Xenophon Seuthæ perſuadet, vt ſtipendia numeret.

A οἶμαι ἂν οὕτω, ἔφη, ἡμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν, εἰ εἴποιτε, ὅτι δέοιτο ὑμῶν ἡ στρατιὰ συναναπρᾶξαι τὸν μισθὸν ἢ παρὰ ἑκόντος, ἢ παρὰ ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι τούτων τυχόντες, προθύμως ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν, καὶ ὅτι ὑπέσχεσθε αὐτοῖς, τότε ἀπιέναι, ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ στρατιῶται. ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες, ταῦτα ἔφασαν ἐρεῖν, καὶ ἄλλα, B ὁποῖα ἂν δύνωνται κράτιστα. καὶ εὐθὺς ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντας τοὺς ἐπιτηδείους. * ἐλθόντων δὲ ἔλεξε Χαρμῖνος· Εἰ μέν τι σὺ ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν· Εἰ δὲ μὴ, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν. ὁ δὲ Μηδοσάδης, μάλα ὑφειμένως· ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, λέγω καὶ Σεύθης ταῦτα, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς φίλους * ὑμῖν γεγενημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ' ὑμῶν. ὅ,τι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆτε, ἡμᾶς ἤδη ποιεῖτε. ἡμέτεροι γάρ εἰσιν. ἡμεῖς τοίνυν, ἔφασαν C οἱ Λάκωνες, ἀπίοιμεν ἂν, ὁπότε τὸν μισθὸν ἔχοιεν οἱ ταῦτα ὑμῖν καταπράξαντες· Εἰ δὲ μὴ, ἐρχόμεθα μὲν καὶ νῦν βοηθήσοντες τούτοις, καὶ τιμωρησόμενοι ἄνδρας, οἳ τούτους παρὰ τοὺς * ὅρκους ἠδίκησαν. ἢν δὲ καὶ ὑμεῖς τοιοῦτοι ἦτε, ἐνθένδε ἀρξόμεθα τὰ δίκαια λαμβάνειν. ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν· ἐθέλοιτε δ' ἂν, ὦ Μηδόσαδες, τούτοις ἐπιτρέψαι, ἐπεὶ φατὲ φίλους εἶναι ὑμῖν, ἐν ὧν τῇ χώρᾳ ἐσμὲν, ὁπότερα ἂν ψηD φίσωνται, εἴθ' ὑμᾶς * προσῆκεν ἐκ τῆς χώρας ἀπιέναι, εἴθ' ἡμᾶς; ὁ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔφη, ἐκέλευε δὲ μάλιστα αὐτὼ ἐλθεῖν τὼ Λάκωνε παρὰ Σεύθην περὶ τοῦ μισθοῦ, καὶ οἴεσθαι ἂν Σεύθην * ἀκοῦσαι· εἰ δὲ μὴ, Ξενοφῶντα σὺν αὐτῷ πέμπειν, καὶ συμπράξειν ὑπισχνεῖτο. ἐδεῖτο δὲ τὰς κώμας μὴ καίειν. ἐντεῦθεν πέμπουσι τὸν Ξενοφῶντα, καὶ σὺν αὐτῷ οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι. ὁ δ' ἐλθὼν, λέγει πρὸς τὸν Σεύθην· Οὐδὲν ἀπαιτήσων, ὦ Σεύθη, πάρειμί σε, ἀλE λὰ διδάξων ὡς ἂν δύνωμαι, ὡς οὐ δικαίως μοι ἠχθέσθης, ὅτι ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν ἀπῄτουν σε, ἃ ὑπέσχου αὐτοῖς προθύμως. σοὶ γὰρ ἔγωγε οὐχ ἧττον ἐνόμιζον εἶναι συμφέρον ἀποδοῦναι, ἢ ἐκείνοις ἀπολαβεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ οἶδα μετὰ τοὺς θεοὺς εἰς τὸ φανερόν σε τούτους καταστήσαντας, ἐπεί γε βασιλέα σε ἐποίησαν πολλῆς χώρας καὶ πολλῶν ἀνθρώπων.

ἐλθών

ἡμῶν

νόμους

προσῆκον

πεῖσαι;

Quo

A ὥστε οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ λανθάνειν, οὔτε ἤν τι καλὸν, οὔτε ἤν τι αἰσχρὸν ποιήσῃς. τοιούτῳ δ' ὄντι ἀνδρὶ μέγα μέν μοι * δοκεῖ εἶναι, μὴ δοκεῖν ἀχαρίστως ἀποπέμψασθαι ἄνδρας εὐεργέτας, μέγα δ' εὖ ἀκούειν ὑπὸ ἑξακισχιλίων ἀνθρώπων· τὸ δὲ μέγιστον, μηδαμῶς ἄπιστον σαυτὸν καταστῆσαι ὅ,τι λέγεις. ὁρῶ γὰρ τῶν μὲν ἀπίστων ματαίους, καὶ ἀδυνάτους, καὶ ἀτίμους τοὺς λόγους πλανωμένους· οἳ δ' ἂν φανεροὶ ὦσιν ἀλήθειαν ἀσκοῦντες, τούτων οἱ λόγοι, ἤν τι δέωνται, οὐδὲν μεῖον B δύνανται ἀνύεσθαι, ἢ ἄλλων ἡ βία· ἤν τέ τινα σωφρονίζειν βούλωνται, γιγνώσκω τὰς τούτων ἀπειλὰς οὐχ ἧττον σωφρονιζούσας, ἢ ἄλλων τὸ ἤδη κολάζειν· ἤν τέ τῳ τι ὑπισχνῶνται οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, οὐδὲν μεῖον διαπράττουσιν, ἢ οἱ ἄλλοι παραχρῆμα διδόντες. ἀναμνήσθητι δὲ καὶ σύ, τί προτελέσας ἡμῖν συμμάχους ἡμᾶς ἔλαβες. οἶσθ' ὅτι οὐδέν· ἀλλὰ πιστευθεὶς ἀληθεύσειν ἃ ἔλεγες, ἐπῆρας τοσούτους ἀνθρώπους C συστρατεύσασθαί τε καὶ κατεργάσασθαί σοι ἀρχὴν οὐ * πεντήκοντα μόνον ἀξίαν ταλάντων, ὅσα οἴονται δεῖν οὗτοι νῦν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πολλαπλασίων. οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον τὸ πιστεύεσθαί σε * ὃ καὶ τὴν βασιλείαν σοι κατειργασμένον, τούτων τῶν χρημάτων ὑπὸ σοῦ πιπράσκεται. ἴθι δὴ, ἀναμνήσθητι πῶς μέγα ἡγοῦ τότε καταπρᾶξαι ἃ νῦν καταστρεψάμενος ἔχεις. ἐγὼ μὲν οἶδ' ὅτι εὔξω ἂν τὰ νῦν πεπραγμένα D μᾶλλον σοὶ καταπραχθῆναι, ἢ πολλαπλάσια τούτων τῶν χρημάτων γενέσθαι. ἐμοὶ τοίνυν μεῖζον βλάβος καὶ αἴσχιον δοκεῖ εἶναι, τὸ ταῦτα νῦν μὴ κατασχεῖν, ἢ τότε μὴ λαβεῖν, ὅσῳπερ χαλεπώτερον ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι, ἢ ἀρχὴν μὴ πλουτῆσαι, καὶ ὅσῳ λυπηρότερον ἐκ βασιλέως ἰδιώτην φανῆναι, ἢ ἀρχὴν μὴ βασιλεῦσαι. οὐκοῦν ἐπίστασαι μὲν, ὅτι οἱ νῦν σοι * ἐπήκοοι γενόμενοι, οὐ φιλίᾳ τῇ σῇ ἐπείσθησαν ὑπὸ σοῦ E ἄρχεσθαι, ἀλλ' ἀνάγκῃ· καὶ ὅτι ἐπιχειροῖεν ἂν πάλιν ἐλεύθεροι γίγνεσθαι, εἰ μή τις αὐτοὺς φόβος κατέχοι. ποτέρως οὖν οἴει μᾶλλον ἂν φοβεῖσθαί τε αὐτοὺς, καὶ σωφρονεῖν τὰ πρὸς σε, εἰ ὁρῷεν σοι τοὺς στρατιώτας οὕτω διακειμένους, ὡς νῦν τε μένοντας ἂν, εἰ σὺ κελεύοις, αὖθίς τ' ἂν ταχὺ ἐλθόντας, εἰ δέοι, ἄλλους τε, τούτων περὶ σοῦ ἀκούοντας πολλὰ ἀγαθὰ, ταχὺ ἄν σοι * πρὸς ὃ σὺ βούλοιο παραγενέσθαι· ἢ εἰ καταδοξάσειαν

τριάκοντα

ἣ τὴν βασιλείαν σοι κατειργασμένον πύτ.

ὑπήκοοι

ὁπότε βούλοιο

A Quo fit, vt occultum eſſe nequeat, ſiue aliquod honeſtum, ſeu turpe facinus admittis. Magnum autem quiddam ego in eiuſmodi viro eſſe ſtatuo, non videri, bene promeritos homines, nulla relata gratia, ablegaſſe: magnum etiam, à ſex millibus hominum prædicari: maximum omnium, nequaquam committere, vt in iis, quæ dixeris, parum fidei merearé. Video enim, orationem hominum, promiſſa non ſeruantium, vanam & imbel-B lem eſſe, ac ſine honore hinc inde vagari: at qui palam ſe veritatis ſtudioſos declarant, eorum verba petentium aliquid, non minus poſſunt, quam vis aliorum. Si quem caſtigare velint, non minus hos minis caſtigando efficere animaduerto, quam alios, puniendo. Si cui quid polliceantur, nihilo minus aliquid impetrant, quam alij ſtatim largiendo. Tu ipſe tibi in mentem reuocato, quid prius nobis dederis, quam ſocietatem tecum coiremus. Nihil profecto, ſed creditus fore verax in C iis quæ dicebas, tot homines excitaſti ad militandum tecum, & ad occupandum regnum, quod non ſolum L talentis, quæ hi ſibi deberi abs te putant; ſed multo pluris eſt æſtimandum. Ergo * primum hominis fide digni exiſtimatio, quæ quidem etiam regnum tibi peperit, abs te hac pecunia venditur. Iam vero memoria velim repetas, quanti æſtimaris, vt iis potirere, quæ iam tuam in poteſtatem redacta poſſides. Noui ego te optaturum D potius fuiſſe, vt ea conſequereris, quæ nos effecta tibi dedimus; quam vt pecunias multo maiores iis, quæ nobis debentur, comparares. Arbitror autem tanto maius damnum, atque etiam turpius eſſe, non iam illa poſſidere, quam tum non occupaſſe: quanto è diuite pauperem fieri grauius eſt, quam ab initio diuitias nullas habuiſſe: quantoque de rege ad priuati hominis fortunam redigi acerbius eſt, quam ab initio non regnaſſe. Tu vero non ignoras, eos, qui ſe nunc imperio tuo ſubiecere, non adductos amicitia fuiſſe, vt tibi E parerent, ſed neceſſitate: eoſdem libenter in libertatem ſe vindicaturos, niſi quis eos metus contineret. Vtrum igitur magis eos arbitraris in metu futuros, teque non deſerturos; ſi milites erga te ſic affectos viderint, vt & iam te iubente maneant, & quamprimum, ſi ſit opus, reuertantur; atque etiam alij præclara de te multa ex his audientes, celeriter ad te pro lubitu tuo confluant: an vero ſi opinionem

Vide Notas

» conceperint, neque venturos ad te alios
» ob diffidentiam ex iis ortam, quæ modo
» fiunt; & hos amiciore in ipſos eſſe ani-
» mo, quam in te? Enimvero non illi,
» quod numero ſuperarentur, idcirco tibi
» ceſſere: ſed ducum inopia. Quapropter
» hac etiam in parte periculum eſt, ne vel
» ſibi præficiant eos, qui ſe per iniuriam
» fraudatos abs te putant, vel etiam Lace-
» dæmonios longe his potentiores: nimi-
» rum ſi milites alacrius ſe cum illis expedi-
» tionem ſuſcepturos polliceantur, extortis
» abs te per ipſos ſtipendiis: Lacedæmonij
» vero conditionem accipiant, quum exer-
» citus opera indigeant. Obſcurum qui-
» dem certe non eſt, eos Thraces, quos
» imperio tuo ſubiecisti, multo alacrius
» aduerſus te, quam tecum militaturos.
» Etenim quamdiu tu cum poteſtate es,
» ſeruitutem ſeruiunt: te ſuperato, liber-
» tate fruuntur. Quod ſi etiam regioni
» conſulendum eſt, quippe quæ iam tua
» ſit: vtro modo minus eam detrimenti
» accepturam exiſtimas, ſi milites hi rece-
» ptis iis, de quibus queruntur, pace poſt
» ſe relicta diſcedant: an vero ſi & ipſi ma-
» neant tamquam in hoſtico, & tu des
» operam, vt cum maioribus, quam illo-
» rum ſint, copiis aduerſus eos arma ſu-
» mas, quæ tamen & ipſæ commeatu ca-
» rere non poſſint? Vtro itidem modo plus
» expendetur pecuniæ, ſi his debitum ſti-
» pendium perſoluatur; an vero ſi & illud
» debeatur, & maioribus copiis ſtipen-
» dium numerandum ſit? At enim Hera-
» clidæ, ſicut & ipſe mihi narrabat, hæc
» pecunia per eſſe magna videbatur. Pro-
» fecto multo facilius eſt iam tibi pecuniam
» hanc alicunde ſumere atque expendere,
» quam partem eius decimam id temporis,
» quum necdum ad te veniſſemus. Non
» enim numero multum ac parum defi-
» niuntur, ſed illius poteſtate, qui vel dat,
» vel accipit. Tibi vero iam maior eſt in
» annos ſingulos prouentus, quam prius
» id totum eſſet, quod poſſidebas. In his
» ego, mi Seuthes, tuis tamquam amici re-
» bus proſpiciebam, vt & tu dignus iis bo-
» nis videreris, quæ Dij tibi largiti ſunt, &
» ego in exercitu non opprimerer. Nam
» ſcire te volo, me iam harum copiarum
» ope, ſi ita velim, neque hoſtem adfi-
» cere damno poſſe, neque tibi auxilio
» eſſe. Eo ſcilicet erga me animo eſt exer-
» citus. Atqui teipſo præter Deos, qui
» omnia norunt, teſte vtar: me neque huius
» exercitus cauſſa quidquam abs te habere,

A μήτε ἂν ἄλλους σοι ἐλθεῖν δι' ἀπιστίαν, ἐκ τῶν
νῦν γιγνομένων, τούτους τε αὖθις εὐνουστέρους
εἶναι ἢ σοί; ἀλλὰ μὴν οὐδὲν πλήθει γε ἡμῶν
λειφθέντες ὑπεῖξάν σοι, ἀλλὰ προστατῶν
ἀπορίᾳ. ὥστε νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνος, μὴ
λάβωσι προστάτας αὐτῶν τινὰς τούτων οἳ νο-
μίζουσιν ὑπὸ σοῦ ἀδικεῖσθαι, ἢ καὶ τούτων
κρείττονας τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐὰν οἱ μὲν στρα-
τιῶται ὑπισχνῶνται προθυμότερον αὐτοῖς συ-
B στρατεύσεσθαι, ἐὰν τὰ παρὰ σοῦ ἀναπράξωσιν·
οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς στρα-
τιᾶς, συναινέσωσιν αὐτοῖς ταῦτα. ὅτι γε μὴν οἱ
νῦν ὑπὸ σοὶ Θρᾷκες γενόμενοι πολὺ ἂν προ-
θυμότερον ἴοιεν ἐπὶ σὲ ἢ σὺν σοί, οὐκ ἄδηλον.
σοῦ μὲν γὰρ κρατοῦντος, δουλεία ὑπάρχει
αὐτοῖς· κρατουμένου δὲ σοῦ, ἐλευθερία. εἰ δὲ
καὶ τῆς χώρας προνοεῖσθαι ἤδη τι δεῖ, ὡς σῆς
οὔσης, ποτέρως ἂν οἴει ἀπαθῆ κακῶν αὐτὴν εἶναι
μᾶλλον, εἰ οὗτοι οἱ στρατιῶται ἀπολαβόντες ἃ
C ἐγκαλοῦσιν, εἰρήνην καταλιπόντες οἴχοιντο, ἢ εἰ
οὗτοί τε μένοιεν [ὡς* ἐν πολεμίᾳ, σύ τε ἄλ-
λους πειρῷο πλείονας τούτων ἔχων ἀντιστρατο-
πεδεύεσθαι, δεομένους τῶν ἐπιτηδείων; ἀρ-
γύριον δὲ ποτέρως ἂν πλεῖον ἀναλωθείη, εἰ
*τούτοις τὸ ὀφειλόμενον ἀποδοθείη, ἢ εἰ ταῦτά τῶν
τε ὀφείλοιτο, ἄλλους τε κρείττονας τούτων δέοι
μισθοῦσθαι; ἀλλὰ γὰρ Ἡρακλείδῃ, ὡς πρὸς
ἐμὲ ἐδήλου, πάμπολυ τοῦτο δοκεῖ τὸ ἀργύ-
D ριον εἶναι. ἦ μὴν πολύ γέ ἐστιν ἔλαττον νῦν σοι
καὶ λαβεῖν τοῦτο καὶ ἀποδοῦναι, ἢ, πρὶν ἡ-
μᾶς ἐλθεῖν πρὸς σε, τὸ δέκατον τούτου μέ-
ρος. οὐ γὰρ ὁ ἀριθμὸς ὁρίζων ἐστὶ τὸ πολὺ καὶ
ὀλίγον, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ τε ἀποδιδόντος
καὶ τοῦ λαμβάνοντος. σοὶ δὲ νῦν ἡ κατ' ἐνι-
αυτὸν πρόσοδος πλείων ἐστὶν, ἢ πρόσθεν τὰ
παρόντα, ἃ ἐκέκτησο. ἐγὼ μὲν, ὦ Σεύθη,
ταῦτα, ὡς φίλου σου ὄντος, σοῦ προενοού-
E μην, ὅπως σύ τε ἄξιος δοκοίης εἶναι ὧν οἱ θεοὶ
σοι ἔδωκαν ἀγαθῶν, ἐγώ τε μὴ διαφθαρείην
ἐν τῇ στρατιᾷ. εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι νῦν ἐγὼ οὔτ' ἂν
ἐχθρὸν κακῶς ποιῆσαι βουλόμενος δυναίμην
σὺν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ, οὔτ' ἂν, εἴ σοι πάλιν βου-
λοίμην βοηθῆσαι, ἱκανὸς ἂν γενοίμην. οὕτω
γὰρ πρὸς ἐμὲ ἡ στρατιὰ διάκειται. καί τοι αὐτόν σε
μάρτυρα σὺν [τοῖς* θεοῖς εἰδόσι ποιοῦμαι, ὅτι οὔ-
τε ἐγὼ ἔχω παρὰ σοῦ ἐπὶ τοῖς στρατιώταις οὐδὲν,

A οὔτε ᾔτησα πώποτε εἰς τὸ ἴδιον τὰ ἐκείνων, οὔτε ἃ ὑπέσχου μοι ἀπῄτησα. ὄμνυμι δέ σοι μηδ' ἀποδιδόντος δέξασθαι ἄν, εἰ μὴ καὶ οἱ στρατιῶται ἔμελλον τὰ ἑαυτῶν συναπολαμβάνειν. αἰσχρὸν γὰρ ἦν τὰ μὲν ἐμὰ διαπεπρᾶχθαι, τὰ δὲ ἐκείνων * περιορᾶν ἐμὲ κακῶς ἔχοντα, ἄλλως τε καὶ τιμώμενον ὑπ' ἐκείνων. καίτοι γε Ἡρακλείδῃ λῆρος πάντα ἐδόκει εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπου. ἐγὼ δέ, ὦ Σεύθη, οὐδὲν νομίζω ἀνδρί, ἄλλως τε καὶ B ἄρχοντι, κάλλιον εἶναι κτῆμα, οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς, καὶ δικαιοσύνης, καὶ γενναιότητος. ὁ γὰρ ταῦτα ἔχων πλουτεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ δὲ καὶ ἄλλων βουλομένων γενέσθαι. καὶ εὖ μὲν πράττων ἔχει τοὺς συνησθησομένους· ἐὰν δέ τι σφαλῇ, οὐ σπανίζει τῶν βοηθησόντων. ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτε ἐκ τῶν ἐμῶν ἔργων κατέμαθες, ὅτι σοὶ ἐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἦν, μήτε ἐκ τῶν ἐμῶν λόγων δύνασαι τοῦτο γνῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν στρατιωτῶν * λόγους κατανόησον· παρῆσθα C γάρ, καὶ ἤκουες οὓς ἔλεγον οἱ ψέγειν ἐμὲ βουλόμενοι. κατηγόρουν μὲν γάρ μου πρὸς Λακεδαιμονίους, ὡς σὲ περὶ πλείονος ποιοίμην, ἢ Λακεδαιμονίους· αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἐμοί, ὡς μᾶλλον * ἑλοίμην, ὅπως τὰ σὰ καλῶς ἔχοι, ἢ ὅπως τὰ ἑαυτῶν. ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ. καίτοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἴει αὐτούς, κακόνοιάν τινα * ἐνιδόντας με πρὸς σέ, αἰτιᾶσθαί με ἔχειν παρὰ σοῦ, ἢ προθυμίαν D πολλὴν περὶ σὲ κατανοήσαντας; ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας * ἀνθρώποις εὔνοιαν δεῖν ἀποδείκνυσθαι τούτῳ, παρ' οὗ ἂν τις δῶρα λαμβάνῃ. σὺ δέ, πρὶν μὲν ὑπηρετῆσαί τι σοὶ ἐμέ, ἐδέξω ἡδέως καὶ ὄμμασι καὶ φωνῇ καὶ ξενίοις, καὶ ὅσα ἔσοιτο ὑπισχνούμενος οὐκ ἐνεπίμπλασο· ἐπεὶ δὲ κατέπραξας ἃ ἐβούλου, καὶ γεγένησαι ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην, μέγιστος, νῦν οὕτω με ἄτιμον ὄντα ἐν τοῖς στρατιώταις τολμᾷς περιορᾶν. ἀλλὰ μὴν ὅτι σοὶ δόξει ἀποδοῦναι, πιστεύω· καὶ E τὸν χρόνον διδάξειν σε, καὶ αὐτόν γέ σε οὐκ ἀνέξεσθαι τοὺς σοὶ προεμένους εὐεργεσίαν ὁρῶντα ἐγκαλοῦντάς σοι. δέομαι οὖν σου, ὅταν ἀποδιδῷς, προθυμεῖσθαι ἐμὲ παρὰ τοῖς στρατιώταις τοιοῦτον ποιῆσαι, οἷόνπερ καὶ παρέλαβες. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κατηράσατο τῷ αἰτίῳ τοῦ μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι

περιιδεῖν

λόγους πάντας καταν.

μέλει μοι, ὅπως

ἐνιδόντας μοι

ἀνθρώπους νομίζειν εὔνοιαν

A neque vnquam ad vſum priuatum ea petiiſſe, quæ ipſis debebantur: denique ne illa quidem poſtulaſſe, quæ mihi es pollicitus. Immo ſacramento tibi confirmo, me non accepturum ea fuiſſe, niſi etiam milites ſimul acciperent ſtipendium ipſis debitum. Nam turpe mihi fuiſſet, rem meam confectam eſſe, ipſorum cauſſa neglecta, præſertim quum ab illis magno fuerim honore adfectus At enim nugas eſſe putabat Heraclides omnia, præ ſtudio argenti quauis ratione cogendi. Ego vero, mi Seuthes, B nullam arbitror eſſe homini, ac præſertim ei qui cum imperio ſit, poſſeſſionem vel pulchriorem, vel ſplendidiorem virtute, iuſtitia, generoſitate animi: quæ cui adſunt, non poteſt non diues eſſe, quum multos amicos habeat, atque etiam alij ſe ad ipſius amicitiam adiungere cupiāt. Quod ſi fortuna proſpera vtitur, habet qui vna gaudeant: ſin aduerſi quid accidat, non deſunt qui opitulentur. Enimvero ſi neque de factis meis perſpexiſti, me amicum tibi ex animo fuiſſe, neque idem ex oratione C mea cognoſcere potes: ſaltem militum verba conſiderato. Etenim aderas, & quæ illi dicerent, qui vituperare me volebant, audiebas. Nam ita me coram Lacedæmoniis accuſabant, quaſi te pluris quam Lacedæmonios facerem. Reprehendebant, quod tuis conſultum mallem, quam ipſorum rebus. Etiam munera me aiebant abs te cepiſſe. Num igitur exiſtimas, eos, animaduerſa in me quadam erga te maleuolentia, captorum munerum me inſimulaſſe; an vero, quod inſigne ſtudium erga te meum D perſpicerent? Equidem ſtatuo, neminem non debere animi ſui beneuolentiam erga illum declarare, à quo munera accipit. Tu vero me prius, quam vlla in te officia mea exſtarent, perhumaniter & vultu, & voce, & donis hoſpitalibus excepiſti: quum quidem promittendi finem nullum faceres. Poſteaquā perfeciſti, quæ volebas, & opera mea, quantum quidem in me fuit, maximus euaſiſti: nunc tandē apud milites honore ſpoliatum priſtino, etiam ipſe contemnere audes. At enim confido, tempus E ipſum te docturum, vt ſtatuas, pecuniam hanc numerandam eſſe: neque teipſum laturum amplius, vt eos, qui ſua profuderunt in te beneficia, queri de te videas. Te quidem oro, vt numerata pecunia, in eum me apud milites locū, in quem accepiſti, reſtituere ſtudeas. Hæc quū Seuthes audiiſſet, exſecrabatur eum, per quem ſtetiſſet, quominus iamdudum ſtipendium perſolutum

fuiſſet. Eum ſuſpicabantur omnes Heraclidem eſſe. Equidem, ait Seuthes, ſtipendium numerabo, neque vnquam in animo habui, vt vos illo fraudarem. Tum Xenophon: Si omnino, inquit, perſoluere ſtatuiſti: rogo te, vt per me id fiat, neque committas, vt propter te alio nunc ſim apud exercitum loco, quam id temporis fuerim, quum ad te veniremus. Et Seuthes: Per me, ait, contemtui militibus non eris, & ſi vel cum ſolis CIↃ grauis armaturæ peditibus manſeris, dabo caſtella tibi cum aliis omnibus quæ promiſi. At enim, ſubiecit Xenophon, id fieri nequaquam poteſt. Tantum non abs te dimittito. Atqui, ait Seuthes, noui ego tutius futurum tibi, ſi mecum maneas, quam ſi diſcedas. Cui Xenophon: Laudo, inquit, ſollicitudinem de me tuam. Mihi tamen nequaquam integrum eſt heic manere: Velim tu exiſtimes, è re tua futurum, vbicumque tamdem dignitate auctus fuero. Poſt hæc Seuthes: Argenti, ait, copiam hoc tempore non magnam habeo, vnum videlicet talentum, quod tibi do. Boues mihi ſunt IↃC, ouium plus minus IIIICIↃ, mancipia CXX. Hæc tu accipe, vna cum illorum, qui te læſerunt, obſidibus; atque ita diſcedito. Ibi ſubridens Xenophon: Quod ſi hæc, ait, non ſuffecerint ad ſtipendij perſolutionem, cuius talentum habere me dicam? an non magis expediet, à lapidibus vt mihi caueam, quum iter hoc periculo non careat? Audiſti certe ipſorum minas. Ita tum iſtic manſit. Poſtridie Seuthes, quæ pollicitus eis fuerat, tradit: ſimul adiungit ſuos qui ea abigerent. Interea milites aiebant, Xenophontem profectum eſſe ad Seuthen, vt apud ipſum maneret, eaque reciperet, quæ ipſi Seuthes promiſiſſet. Verum vbi redeuntem videre, magnopere gaudebant, & ad ipſum accurrebant. Poſteaquam Charminum & Polynicum vidit: Hæc, inquit, per vos exercitui conſeruata ſunt, quæ quidem ego vobis trado. Vos arbitratu veſtro ea diſtribuite inter milites. Illi receptis omnibus, & manubiarum venditoribus conſtitutis, ea diſtrahebant, & magnopere accuſabantur. Xenophon minime accedebat, ſed palam ſe ad iter in patriam comparabat. Necdum enim ſuffragiis damnatus erat, vt Athenis exſularet. Veniunt heic ad eum homines è toto exercitu lectiſſimi, atque orant, ne prius diſcedat, quam copias abduxiſſet, ac Thimbroni tradidiſſet.

Seuthes Xenophontis conſilio paret.

A τὸν μισθόν· καὶ πρόφασις τοῦ Ἡρακλείδην ὑπώπτευσαν εἶναι. Ἐγὼ γὰρ, ἔφη, οὔτε διενοήθην πώποτε ἀποστερῆσαι, ἀποδώσω τε. ἐντεῦθεν πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ τοίνυν ἀποδιδόναι* βούλει, νῦν ἐγώ σου δέομαι δι' ἐμοῦ ἀποδιδόναι, καὶ μὴ περιιδεῖν με διὰ σὲ ἀνομοίως ἔχοντα ἐν τῇ στρατιᾷ νῦν τε καὶ ὅτε πρὸς σὲ ἀφικόμεθα. ὁ δ' εἶπεν· ἀλλ' οὔτε τοῖς στρατιώταις ἔσῃ δι' ἐμὲ ἀτιμότερος· ἄν τε B μένῃς παρ' ἐμοὶ χιλίους μόνους ὁπλίτας ἔχων, ἐγώ σοι τά τε χωρία ἀποδώσω καὶ τἄλλα ἃ ὑπεσχόμην. ὁ δὲ πάλιν εἶπε, ταῦτα μὲν ἔχειν οὕτως οὐχ οἷόν τε· ἀπόπεμπε δὲ ἡμᾶς. καὶ μὴν, ἔφη ὁ Σεύθης, καὶ ἀσφαλέστερόν γέ σοι οἶδα ὂν παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ πάλιν εἶπεν· ἀλλὰ τὴν μὲν σὴν πρόνοιαν ἐπαινῶ· ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἷόν τε. ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἐντιμότερος ὦ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτο ἀγαθὸν ἔσεσθαι. C ἐντεῦθεν λέγει Σεύθης· Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω, ἀλλ' ἢ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον· βοῦς δ' ἑξακοσίους, καὶ πρόβατα εἰς τετρακισχίλια, καὶ ἀνδράποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ταῦτα λαβὼν, καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους προσλαβὼν, ἄπιθι. γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· ἢν οὖν μὴ ἐξαρκῇ ταῦτα εἰς τὸν μισθὸν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἆρ' οὐκ, ἐπειδή μοι καὶ ἐπικίνδυνόν ἐστιν ἀπιόντι, ἄμει-D νον φυλάττεσθαι τοὺς* πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ *ἔμειναν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέδωκεν αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο, καὶ τοὺς ταῦτα ἐλάσοντας συνέπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον, ὡς Ξενοφῶν οἴχοιτο πρὸς Σεύθην οἰκήσων, καὶ ἃ ὑπέσχετο αὐτῷ ἀποληψόμενος· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἥκοντα εἶδον, ἥσθησάν τε καὶ προσέθεον. Ξενοφῶν E δ', ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνον καὶ Πολύνεικον· ταῦτα, ἔφη, καὶ σέσωσται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ, καὶ παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διατιθέμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροπώλας καταστήσαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν. Ξενοφῶν δὲ οὐ προσῄει, ἀλλὰ φανερὸς ἦν οἴκαδε παρασκευαζόμενος. οὐ γάρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. προσελθόντες δὲ αὐτῷ οἱ ἐπιτήδειοι ἐν τῷ στρατεύματι, ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν πρὶν ἀπαγάγοι τὸ στράτευμα, καὶ Θίμβρωνι παραδοῦν.

διαμενῆ,

ἐχθρούς;

ἔμενε.

A ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάμψακον, καὶ ἀπαντᾷ τῷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος, Κλεαγόρου υἱὸς, τοῦ τὰ ἐνύπνια ἐν Λυκείῳ γεγραφότος. οὗτος συνήδετο τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωστο· καὶ ἠρώτα αὐτὸν, πόσον χρυσίον ἔχει. ὁ δ᾽ αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν, ἦ μὴν ἔσεσθαι μηδ᾽ ἐφόδιον ἱκανὸν οἴκαδε ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἵππον καὶ ἃ ἀμφὶ αὐτὸν εἶχεν. ὁ δ᾽ αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ᾽ ἔπεμψαν Λαμψακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι, καὶ θύων τῷ Ἀπόλλωνι B παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην, ἰδὼν τὰ * ἱερὰ ὁ Εὐκλείδης, εἶπεν ὅτι πείθοιτο, αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα· ἀλλ᾽ οἶδα, ἔφη, ὅτι, κἂν μέλλῃ ποτὲ γενήσεσθαι, φαίνεταί τι ἐμπόδιον, ἐὰν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῷ. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. ὁ δ᾽ εἶπεν, * ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μειλίχιός ἐστι. καὶ ἐπήρετο, εἰ ἤδη ποτὲ θύσειεν, * ὥσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὁλοκαυτεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε C τεθυκέναι τούτῳ τῷ θεῷ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτῷ * θύεσθαι, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ βέλτιον. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ὁ Ξενοφῶν προσελθὼν εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο, καὶ ὡλοκαύτει χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίτων καὶ ἅμα Εὐκλείδης χρήματα δώσοντες τῷ στρατεύματι. καὶ ξενοῦταί τε τῷ Ξενοφῶντι, καὶ ἵππον ὃν ἐν Λαμψάκῳ ἀπέδοτο πεντήκοντα Δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι᾽ ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον D αὐτὸν ἥδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν, καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἤθελον ἀπολαβεῖν. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς * Τροίας, καὶ ὑπερβάντες τὴν Ἴδην, εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον· εἶτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς * Λυδίας, εἰς Θήβης πεδίον. ἐντεῦθεν δι᾽ Ἀτραμυτίου καὶ Κερτονίου * παρ᾽ Ἀταρνέα εἰς Καΐκου πεδίον ἐλθόντες, Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς * Λυδίας. ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν παρ᾽ Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ, καὶ Γοργίωνος καὶ Γογγύλου μητρί. αὕτη δ᾽ αὐτῷ φράζει, ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνὴρ Πέρσης. τοῦτον ἔφη αὐτὸν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τριακοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἂν, καὶ αὐτὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ παῖδας, καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. ταῦτα δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τόν τε αὑτῆς ἀνεψιὸν καὶ Δαφναγόραν, ὃν

Marginalia (Greek): * ἱερεῖα — * ἐμπόδιον — * ὥσπερ — * θύεσθαι, ὡς εἰώθει, καὶ ἔφη συν. — * Τρῳάδος, — * Ἀσίας, — * παρ᾽ Ἀτάρνεα — * Μυσίας.

A Hinc Lampſacum nauigio traiecerunt, vbi EVclides Phliaſius vates in Xenophontem incidit; eius Cleagoræ filius, qui ſomnia in Lyceo pinxit. Is Xenophonti, quod ſaluus rediiſſet, gratulabatur; eumq. interrogabat, quantum auri haberet. Cui Xenophon iureiurando ſanctè confirmat, ne quidem redituro domum viatici ſatis fore, niſi & equum venderet, & quæ circa ſe haberet. Non habebat ei fidem EVclides. Poſtea quum Lampſaceni hoſpitalia munera Xenophonti miſiſſent, atque ille B ſacrum Apollini faciens, EVclidem iuxta ſe ſiſteret; viſis extis EVclides habere ſe fidem ipſi aiebat, quod à pecunia non eſſet inſtructus. Atque equidem animaduerto, „ inquit, etiamſi quas opes olim ſis cōſequuturus, quoddam impedimentum adparere; „ ac ſi nullum aliud fuerit, ipſemet tibi eris „ impedimento. Fatebatur hoc verum eſſe „ Xenophō: & EVclides porro: Impedimē- „ to tibi eſt, inquit, Iupiter * Milichius. Simul interrogat, anne rem ſacram feciſſet: C Quemadmodum in patria, inquit, ego vobis ſacrificare, totasque victimas exurere ſolebam. Negabat ille, ſe interea, dum patria abfuiſſet, huic Deo ſacrificaſſe. Quare ſuadebat EVclides, vt in hūc modum rem ſacram faceret, idque ipſi profuturum aiebat. Poſtridie Xenophon Ophrynium progreſſus ſacrificabat, & porcos integros ritu patrio exurebat, eſtque tum perlitatum. Venit eodem die Bito cum EVclide, qui pecuniam exercitui daturi erant. Hi cum Xenophonte hoſpitij neceſſitudine D inita, gratis ei reſtituunt equum ab ſe redemtum, quem Lampſaci L nummis Daricis vèndiderat; quod ſuſpicarentur illum propter inopiam fuiſſe venditum, quum Xenophon eo mirifice delectaretur, vt ab aliis acceperant. Hinc per * Troiam profecti, ſuperata Ida, primo Antandrum perueniunt, inde propter oram maris * Aſiæ, ad Thebes campum. Illinc per Atramytium & Certonium haud procul ab Atarnis ad Caici campum delati, Pergamum * Lydiæ ciuitatem adtigerunt. Heic Xe- E nophon hoſpitio excipitur ab Hellade Gongyli Eretrienſis vxore, quæ Gorgionis & Gongyli mater erat. Significat hæc ipſi, Aſidaten in illa eſſe planitie campeſtri, hominem natione Perſam. Quod ſi noctu cum CCC aduerſus hunc pergeret, poſſe & ipſum, & vxorem eius, & liberos, & opes, quæ quidem magnæ ſint, capi. Addit etiam, qui duces itineris eſſent, conſobrinum ſuum, & Daphnagoram, quem

Marginalia (Latin): Xenophontis paupertas. — Cognomētum hoc Iouis apud Athenieſes, quaſi dicas (mitis.) Idem Baccho tributū. Athen. in iij. — al. Troadē — al. Lydiæ. male. — Myſiæ, rectius.

maximi faciebat. Quos vbi ſecum habebat Xenophon, exta conſulit. Tum Eleus *Agaſias hariolus perpulchra eſſe dixit exta, & poſſe omnino hominem capi. Quare quum cœnaſſet, ſumtis ſecum præfectis cohortium, amiciſſimis ſibi, & quorum ſemper ei perſpecta fuerat fides, vt aliquo eos beneficio adficeret, proficiſcitur. Egrediuntur & alij cum eo quidam, id ferre coacto, plus minus ıↄc. Verum ab eis præfecti cohortium diſcedunt, ne pars pecuniæ, quam paratam fore putabant, ipſis cederet. Quum ad locum nocte media perueniſſent, mancipia, quæ circum turrim erant, aliáſque res plurimas dilabi ſinunt vt ipſo, cum ſuis, Aſidate potirentur. Quumque turrim oppugnando capere non poſſent, quod eſſet alta, & ampla, neque propugnacula & homines complures ad pugnandum idonei deſiderarentur, conati ſunt eam perfodere. Habebat murus VIII laterculorum fictilium latitudinem. Quamprimum illuceſceret, iam perfoſſus erat & peruius; quum quidam eorum, qui erant intus, veru pungendis bobus facto femur eius, qui ad turrim proxime acceſſerat, ictu transfodit. Deinde ſagittas excutiendo efficiebant, vt amplius aliquis accedere tuto non poſſet. Simul clamantibus ipſis, & per ignes ſignum dantibus, Itabelius cum copiis ſuis, itemque ex Comania grauis armaturæ *præſidiarij, cum equitibus Hyrcaniis, regis ſtipendiariis, plus minus LXXX, & aliis cetratis prope ıↄccc, opis ferendæ cauſſa accurrunt. Idem alij faciunt equites è locis vicinis, *Parthenio, Apollonia, ceteris. Iam tempus erat, vt quomodo diſcedendum eſſet, conſideraretur. Quare bobus, quotquot iſtic erant, & ouibus, & mancipiis intra quadratū agmen receptis, abigebant omnia: nec iam de pecunia cogitabant, ſed ne diſceſſus fugæ ſimilis eſſet, ſi relictis rebus iam partis abſcederent: ac non ſolum hoſtes audaciores euaderent, ſed etiam milites animis deiectiores: Ita tamen diſceſſum, vt pugnaturi pro præda viderentur. Quum autem Gongylus Græcos numero paucos eſſe videret, ac multos, à quibus vrgerentur: inuita matre cum copiis ſuis egreditur, vt huius facti particeps eſſet. Ferebat & Procles ex Eliſarne ac Teuthrania noſtris opem, qui genus à Damarato ducebat. Milites Xenophontis, quum iam ſagittis & fundis grauiter premerentur, agmine in orbem conuerſo, vt haberent arma telis oppoſita, difficulter *Caicum amnem

al. Baſias

al. Aſſyrij

al. Parthenico,

al. Carcaſum

A περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. ἔχων οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους πρὸ ἑαυτοῦ, ἐθύετο καὶ *Ἀγασίας ὁ Ἠλεῖος μάντις πρῶον εἶπεν, ὅτι κάλλιστα εἶεν τὰ ἱερὰ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὁ ἀνὴρ ἂν ἁλώσιμος εἴη. δειπνήσας οὖν ἐπορεύετο, τούς τε λοχαγοὺς τοὺς μάλιστα *φίλους λαβὼν καὶ πιστοὺς γεγενημένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιήσαι αὐτούς. συνεξέρχονται δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους. οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλαυνον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ μέρος, ὡς ἑτοίμων δὴ χρημάτων. B ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο περὶ τὰς μέσας νύκτας, τὰ μὲν πέριξ ὄντα ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα πλεῖστα ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν Ἀσιδάτην αὐτὸν λάβοιεν, καὶ τὰ ἐκείνου. πυργομαχοῦντες δ᾽ ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν, (ὑψηλὴ γὰρ ἦν, καὶ μεγάλη, καὶ προμαχεῶνας καὶ ἄνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα) διορύττειν ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. *ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπὶ ὀκτὼ πλίνθων γηΐνων τὸ εὖρος. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διωρώρυκτο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον C διεφάνη, ἐπάταξεν ἔνδοθεν *βουπόρῳ τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν, ἐκτοξεύοντες, ἐποίουν μηδὲ παριέναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. κεκραγότων δ᾽ αὐτῶν καὶ πυρσευόντων, ἐκβοηθοῦσιν Ἰταβέλιος μὲν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δὲ *ὁπλῖται φρουροὶ, καὶ ἱππεῖς Ὑρκάνιοι, καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι, ὡς ὀγδοήκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους. ἄλλοι δὲ ἐκ *Παρθενίου, ἄλλοι δ᾽ ἐξ Ἀπολλω- D νίας, καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων, καὶ ἱππεῖς. ἐνταῦθα δὴ ὥρα ἦν, πῶς ἔσται ἡ ἄφοδος, σκοπεῖν· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες, καὶ πρόβατα, ἤλαυνον, καὶ τὰ ἀνδράποδα, ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγὴ εἴη ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματα ἀπίοιεν, καὶ οἵ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν, καὶ οἱ στρατιῶται ἀθυμότεροι. νῦν δὲ ἀπῄεσαν ὡς περὶ τῶν χρημάτων μαχούμενοι. ἐπεὶ δὲ ἑώρα E Γογγύλος ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς βίᾳ τῆς μητρὸς, τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἔχων, βουλόμενος συμμετασχεῖν τοῦ ἔργου. συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς, ἐξ *Ἑλισάρνης καὶ Τευθρανίας, ὁ ἀπὸ Δαμαράτου. οἱ δὲ περὶ Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὅπλα ἔχοιεν πρὸ τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν *Κάϊκον πο-

Βασίας

ψιλοὺς

τὸ δὲ τεῖχος

βουπόρῳ

ὁπλῖται Ἀσσύριοι, καὶ Ὑρκάνιοι ἱππεῖς,

Παρθενικοῦ,

Ἀλισάρνης

Κάρκασον

ταμόν, τετρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. ἐνταῦθα καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος ὁ λοχαγὸς τιτρώσκεται, τὸν πάντα χρόνον μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διασώζονται, ἀνδράποδα ὡς διακόσια ἔχοντες, καὶ πρόβατα ὅσον θύματα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν, ἐξάγει νύκτωρ πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας, * ὥστε μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν. ὁ δὲ Ἀσιδάτης ἀκούσας, ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἴη Ξενοφῶν, καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι ἥξοι, ἐξαυλίζεται εἰς κώμας ὑπὸ τὸ Παρθένιον πόλισμα ἐχούσας. ἐνταῦθα οἱ περὶ Ξενοφῶντα * συμπεριτυγχάνουσιν αὐτῷ, καὶ λαμβάνουσιν αὐτόν, καὶ γυναῖκα, καὶ παῖδας, καὶ τοὺς ἵππους, καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργαμον. ἐνταῦθα τὸν Θεὸν * ἠσπάσατο ὁ Ξενοφῶν. συνέπραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες, καὶ οἱ λοχαγοί, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί, καὶ οἱ στρατιῶται, ὥστε ἐξαίρετα λαμβάνειν, καὶ ἵππους, καὶ ζεύγη, καὶ τἄλλα· ὥστε ἱκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη εὖ ποιεῖν. ἐκ τούτου Θίμβρων παραγενόμενος παρέλαβε τὸ στράτευμα, καὶ συμμίξας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Φαρνάβαζον. ἄρχοντες δὲ οἵδε τῆς βασιλέως χώρας, ὅσην ἐπήλθομεν· Λυδίας, Ἀρτίμας· Φρυγίας, Ἀρτακάμας· Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, Μιθραδάτης· Κιλικίας, Συέννεσις· Φοινίκης καὶ Ἀραβίας, Δέρνης· Συρίας καὶ Ἀσσυρίας, Βέλεσις· Βαβυλῶνος, Ῥωπάρας· Μηδίας, Ἀρβάκας· Φασιανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν, Τηρίβαζος· (Καρδοῦχοι δέ, καὶ Χάλυβες, καὶ Χαλδαῖοι, καὶ Μάκρωνες, καὶ Κόλχοι, καὶ Μοσσύνοικοι, καὶ * Κοῖτοι, καὶ Τιβαρηνοί, αὐτόνομοι.) Παφλαγονίας, Κορύλας· Βιθυνῶν, Φαρνάβαζος· τῶν ἐν Εὐρώπῃ Θρᾳκῶν, Σεύθης. ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε, παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πεντήκοντα, στάδια τρισμύρια τετρακισχίλια διακόσια πεντήκοντα πέντε. χρόνου πλῆθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, ἐνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.

εἰς τὸ μὴ

συντυγχάνουσιν

οὐκ ᾐτιᾶτο

Κοῖται

A tranſeunt, pœne dimidia parte ſaucij. Fuit & Agaſias Stymphalius, cohortis ductor, vulneratus; qui perpetuo aduerſus hoſtes dimicabat. Ita ſalui ſe recipiunt, quum mancipia cc plus minus haberent, & oues, quæ ad ſacrificia ſufficerent. Poſtridie Xenophon, facta re ſacra, copias omnes noctu educit, vt quamlongiſſime progrederetur in Lydiam, ne propter viciniam metueretur, ac negligentius hoſtes ſibi cauerent. Aſidates poſteaquam intellexit, Xenophontem iterum de co- B piis aduerſus ſe ducendis exta conſuluiſſe, totoque cum exercitu venturum: caſtra mouet in vicos, ſub oppidum Parthenicum pertinentes. Heic in eum Xenophontis milites incidunt, & ipſum cum vxore, liberis, equis, fortunis omnibus capiunt. Ita priori ſacrificio tum reſpondit euentus. Redeunt deinde Pergamum. Ibi vero Xenophon non iam de illo * Deo querebatur amplius. Nam & Lacedæmoniis, & cohortium præfectis, & ceteris ducibus, ipſiſque militibus adiuuan- C tibus impetrarat, vt & equos, & iuga, & alia quædam eximia acciperet: quo factum eſt, vt iam ei facultas etiam benefaciendi aliis non deeſſet. Secundum hæc quum Thimbro veniſſet, exercitus eis traditus eſt: iſque copias has cum reliquo agmine Græco coniungens, bellum Tiſſapherni & Pharnabazo intulit. Præerant autem hi ditioni regiæ, quam nos ingreſſi peragrauimus: Lydiæ, Artimas: Phrygiæ, Artacamas: Lycaoniæ & Cappadociæ, Mithradates: Ciliciæ, D Syenneſis: Phœniciæ & Arabiæ, Dernes: Syriæ & Aſſyriæ, Beleſis: Babyloni, Roparas: Mediæ, Arbacas, Phaſianis & Heſperitis, Teribazus. (Carduchi, Chalybes, Chaldæi, Macrones, Colchi, Moſynœci, * Cœti, Tibareni, ſui iuris erant.) Paphlagoniæ cum imperio præerat Corylas: Bithynis, Pharnabazus: Thracibus, qui in Europa ſedes habent, Seuthes. Totum iter cum in adſcendendo, tum deſcendendo, caſtris CCXV confectum, paraſangas habuit CIↃCL, E ſtadia vero XXXIIII CIↃ, & CCLV. Temporis interuallum, quo adſcendimus & deſcendimus, annus vnus, ac tres menſes.

Ioue Milichio, vt paullo ante.

al. Cætæ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
Βιβλίον Πρῶτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRÆCARVM
Liber primvs.

Hunc titulum quibuſdam in libris inuentũ retinere libuit.

Incipit Xenophon, vbi deſinit Thucydides: videlicet à geſtis anno xxj belli Peloponeſiaci.

Athenienſes ſuperantur.

NON multis poſt hæc diebus interiectis, Thymochares Athenis cum paucis nauibus venit; ac ſtatim Lacedæmonij & Athenienſes prœlio nauali rurſum congreſſi ſunt, in quo Lacedæmonij ductu Hegeſandridæ victores euaſerunt. Paullo poſt Dorieus, Diagoræ filius, hyemis initio cum XIV nauibus Rhodo profectus, prima luce Helleſpontum ingreditur. Eum poſteaquam ſpeculator Athenienſium diurnus conſpexiſſet, prætoribus ſignum dedit: atque ita illis aduerſus eum prouectis cum viginti nauibus, arrepta fuga Dorieus, ad terram triremes ſuas ſubducit, quum circa Rhœteum in mare largius prodiiſſet. Vbi vero propius ad eum delati eſſent Athenienſes, de nauibus ac terra pugnatum eſt eo vſque; donec infecta re, ad reliquas copias ſuas Athenienſes Madytum diſcederent. Hac pugna conſpecta Mindarus, qui apud Ilium Mineruæ ſacrificabat, vt ſubſidium mari ſuis ferret, nauesque Doriei reciperet; deductis triremibus è portu ſoluit. Tum Athenienſes aduerſus eos prouecti, propter litus ad Abydum prœlio nauali decernunt: quod quum à matutino tempore ad veſperam vſque perduraſſet, ac partim vincerent, partim vincerentur; cum nauibus XVIII Alcibiades ſuperuenit. Ex eo Peloponeſij verſus Abydum fugere; Pharnabazus è proximo illis opem ferre: qui quidem ingreſſus equo mare, quovſque poterat, dimicabat: idemque vt facerent, equites peditesque ſuos hortabatur. Peloponeſij nauibus conſtipatis, & oppoſita hoſtibus acie, non procul à litore pugnabant.

Athenienſes vincũt.

Tamdem Athenienſes cum XXX vacuis hoſtium nauibus, quas ceperant, ac ſuis in prœlio corruptis, diſcedunt, easque Seſtum perducunt. Inde naues aliæ alio, exceptis XI,

A ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν * Θυμοχάρης, ναῦς ἔχων ὀλίγας· καὶ εὐθὺς ἐναυμάχησαν αὖθις Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι. ἐνίκησαν δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἡγουμένου Ἡγησανδρίδου. μετ᾽ ὀλίγον δὲ τούτων, Δωριεὺς ὁ Διαγόρου ἐκ Ῥόδου ἐς Ἑλλήσποντον εἰσέπλει, ἀρχομένου χειμῶνος, τέτταρσι B καὶ δέκα ναυσὶν, ἅμα ἡμέρα. κατιδὼν δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἡμεροσκόπος ἐσήμηνε τοῖς στρατηγοῖς. οἱ δὲ ἀνηγάγοντο ἐπ᾽ αὐτὸν εἴκοσι ναυσὶν, ἃς ὁ Δωριεὺς φυγὼν, πρὸς τὴν γῆν ἀνεβίβαζε τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις, ὡς * ἤνοιγε περὶ τὸ Ῥοίτειον. ἐγγὺς δὲ γενομένων τῶν Ἀθηναίων, ἐμάχοντο ἀπό τε τῶν νεῶν καὶ τῆς γῆς, μέχρις οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Μάδυτον πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐδὲν πράξαντες. Μίνδαρος δὲ κατιδὼν τὴν μάχην, ἐν Ἰλίῳ θύων C τῇ Ἀθηνᾷ, ἐβοήθει ἐπὶ τὴν θάλατταν· καὶ καθελκύσας τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις, ἀπέπλει, ὅπως ἀναλάβοι τὰς μετὰ Δωριέως. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀντανααγόμενοι ἐναυμάχησαν περὶ Ἄβυδον κατὰ τὴν ἠιόνα, μέχρι δείλης ἐξ ἑωθινοῦ. καὶ τὰ μὲν νικώντων, τὰ δὲ νικωμένων, Ἀλκιβιάδης ἐπεισπλεῖ δυοῖν δεούσαιν εἴκοσι ναυσίν. ἐντεῦθεν δὲ φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο πρὸς τὴν Ἄβυδον· καὶ ὁ Φαρ-D νάβαζος παρεβοήθει, καὶ ἐπεισβαίνων τῷ ἵππῳ ἐς τὴν θάλατταν, μέχρι δυνατὸν ἦν, ἐμάχετο, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὑτοῦ ἱππεῦσι καὶ πεζοῖς παρεκελεύετο. ξυμφράξαντες δὲ τὰς ναῦς οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ παραταξάμενοι, πρὸς τῇ γῇ ἐμάχοντο. Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέπλευσαν, τριάκοντα ναῦς τῶν πολεμίων λαβόντες κενὰς, καὶ ἃς αὐτοὶ ἀπώλεσαν κομισάμενοι ἐς Σηστόν. ἐντεῦθεν, πλὴν τετταράκοντα νεῶν, ἄλ-

Θυμόχαρις, — *ἤνοιξε*

λαι ἄλλῃ ᾤχοντο ἐπ' ἀργυρολογίαν ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου· καὶ ὁ * Θρασύλλος, εἷς ὢν τῶν στρατηγῶν, ἐς Ἀθήνας ἔπλευσε ταῦτα ἐξαγγελῶν, καὶ στρατιὰν καὶ ναῦς αἰτήσων. μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης ἦλθεν ἐς Ἑλλήσποντον. ἀφικόμενον δὲ παρ' αὐτὸν μιᾷ τριήρει Ἀλκιβιάδην, ξένιά τε καὶ δῶρα ἄγοντα, ξυλλαβών, εἷρξεν ἐν Σάρδεσι, φάσκων κελεύειν βασιλέα πολεμεῖν Ἀθηναίοις. ἡμέραις δὲ τριάκοντα ὕστερον Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάρδεων μετὰ Μαντιθέου τοῦ ἁλόντος ἐν Καρίᾳ, ἵππων εὐπορήσαντες, νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐς Κλαζομενάς. οἱ δ' ἐν Σηστῷ Ἀθηναῖοι, αἰσθόμενοι Μίνδαρον πλεῖν ἐπ' αὐτοὺς μέλλοντα ναυσὶν ἑξήκοντα, νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐς Καρδίαν. ἐνταῦθα δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ἧκεν ἐκ τῆς Κλαζομενῶν σὺν πέντε τριήρεσι καὶ * ἐπακτρίδι. πυθόμενος δέ, ὅτι αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐξ Ἀβύδου ἀνηγμέναι εἶεν ἐς Κύζικον, αὐτὸς μὲν πεζῇ ἦλθεν ἐς Σηστόν, τὰς δὲ ναῦς περιπλεῖν ἐκεῖσε ἐκέλευσεν. ἐπεὶ δ' ἦλθον, ἀνάγεσθαι ἤδη αὐτοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἐπεισπλεῖ Θηραμένης εἴκοσι ναυσὶν ἀπὸ Μακεδονίας, ἅμα δὲ καὶ Θρασύβουλος εἴκοσιν ἑτέραις ἐκ * Θάσου, ἀμφότεροι ἠργυρολογηκότες. Ἀλκιβιάδης δὲ εἰπὼν καὶ τούτοις διώκειν αὐτόν, ἐξελομένοις τὰ μεγάλα ἱστία, αὐτὸς ἔπλευσεν ἐς Πάριον. ἀθρόαι δὲ γενόμεναι αἱ νῆες ἅπασαι ἐν Παρίῳ ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα, τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀνηγάγοντο, καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ περὶ ἀρίστου ὥραν ἧκον ἐς Προικόννησον. ἐκεῖ δ' ἐπύθοντο, ὅτι Μίνδαρος ἐν Κυζίκῳ εἴη, καὶ Φαρνάβαζος μετὰ τοῦ πεζοῦ. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ Ἀλκιβιάδης ἐκκλησίαν ποιήσας, παρεκελεύετο αὐτοῖς, ὅτι ἀνάγκη εἴη καὶ ναυμαχεῖν, καὶ πεζομαχεῖν, καὶ τειχομαχεῖν. οὐ γὰρ ἔστιν, ἔφη, χρήματα ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄφθονα παρὰ βασιλέως. τῇ δὲ προτεραίᾳ, ἐπειδὴ ὡρμίσαντο, τὰ πλοῖα πάντα, καὶ τὰ μικρὰ συνήθροισε παρ' ἑαυτόν, ὅπως μηδεὶς ἐξαγγείλῃ τοῖς πολεμίοις τὸ πλῆθος τῶν νεῶν· ἐπεκήρυξέ τε, ὃς ἂν ἁλίσκηται ἐς τὸ πέραν διαπλέων, θάνατον τὴν ζημίαν. μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν παρασκευασάμενος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀνήγετο ἐπὶ τὴν Κύζικον, ὕοντος πολλῷ.

al. Θρασύβουλος,

ἐπακτρίῳ.

al. Θάσου,

A pecuniæ cogendâ xtra Helleſpontum proficiſcuntur / vnus è ducibus * Thraſylus Athenas nauigat, vt partim hæc ſuis renunciaret, partim alias copias & naues peteret. Poſt illa venit in Helleſpontum Tiſſaphernes, & Alcibiadem cum trireme ad ſe profectum, hoſpitaliaque & alia munera ferentem comprehendit, ac Sardibus in vincula coniicit: quod mandaſſe regem diceret, vt Athenienſes hoſtium loco haberentur. Verum triginta ſecundum illa diebus elaB pſis nancti equos Alcibiades & Mantitheus, qui captus in Caria fuerat, noctu Clazomenas aufugiunt. Interea qui apud Seſtum erant Athenienſes, quum animaduerterent aduerſus ſe Mindarum cum LX nauibus adfuturum; noctu Cardiam profugiunt. Eodem & Alcibiades Clazomenis cum quinque triremibus & vna naui actuaria venit. Quumque Peloponeſiorum naues Abydo deductas Cyzicum audiiſſet: pedes ipſe Seſtum acceſſit, naues vt ambitu facto, C mari eo tenderent, iuſſit. Eæ poſteaquam veniſſent, & ipſe iamiam ſoluturus eſſet, ac nauali prœlio cum hoſte congreſſurus; ſuperuenit è Macedonia cum nauibus XX Theramenes, & Traſybulus è * Thaſo cum aliis XX, quorum vterque pecuniam coegerat. Iubet hos ſe ſubſequi, detractis velis maioribus, Alcibiades: ipſe Parium nauigat. vbi quum naues vniuerſæ in vnum conueniſſent, numero LXXXVI, nocte ſequenti ſoluunt, ac die poſt eam proxiD mo ſub prandij tempus ad Prœconeſum adpellunt. Intelligunt heic, Mindarum, itemque Pharnabazum cum pedeſtribus copiis apud Cyzicum eſſe. Quapropter iſtic eo die ſubſiſtunt. Poſtridie vocato ad concionem milite, Alcibiades, ſic eos cohortabatur; vt ſimul & nauali & pedeſtri prœlio decertandum, & muros oppugnandos diceret. Deſunt E enim, ait, nobis pecuniæ, quarum hoſti copiam rex abunde ſuppeditat. Die ante illum diem proximo, quum portum ingreſſi eſſent; naues vniuerſas, & in his etiam nauigia parua collegerat ad ſe, ne quis hoſtibus nauium numerum enunciaret: ſimul per præconem edixerat, morte multatum iri, quicumque traiicere deprehenderetur. Poſteaquam concionem habuiſſet, rebus vniuerſis ad naualem pugnam comparatis, Cyzicum magna in pluuia pergit.

al. Thraſylus

Alcibiades à Tiſſapherne capitur.

al. Thaſſo

Eo quum propius acceſſiſſet, & cælum eſſe ſudum, ſole iam fulgente, cœpiſſet: ſexaginta Mindari naues, quæ ſe procul à portu exercerent, & iam interceptæ erant, conſpicit. Peloponeſij quum triremes Athenienſium & plures viderent eſſe, quam prius, & portui proximas; ad terram fuga ſe recipiunt, & nauibus ſimul ad ſtationem adpulſis, in hoſtes aduerſus ſe tendentes dimicant. Interim Alcibiades nauibus XX circumvectus, in terram copias exponit. Hoc viſo Mindarus & ipſe in terram deſcendit, ac pugnans interficitur. Tum milites ipſius fugere, naues vniuerſas, Athenienſes ad Prœconeſum deducere, ſolis Syracuſanis exceptis, quas ipſi Syracuſani exuſſerunt. Inde Athenienſes poſtridie Cyzicum nauigant. Tum Peloponeſiis ac Pharnabazo vrbem deſerentibus, Cyziceni Athenienſes admittunt. Heic quum dies XX commoratus fuiſſet Alcibiades, grandi à Cyzicenis accepta pecunia, nullo præterea damno eis illato, in Prœconeſum reuertitur. Inde Perinthum ac * Selymbriam nauigat: ac Perinthij quidem exercitum in vrbem admittunt: * Selymbrienſes autem non illi quidem eos admiſere, pecuniam tamen numerarunt. Inde Chryſopolim Chalcedoniæ delati, oppidum illud muris cingunt, locumque in eo ad colligendas decumas conſtituunt. Decuma de venientibus è Ponto nauibus exigebatur. Relictum heic XXX nauium præſidium cum duobus ducibus, Theramene ac EVbulo, qui & oppidum & naues è Ponto venientes obſeruarent, aliiſque damnis hoſtes, quibuſcumque poſſent, adficerent. Reliqui duces in Helleſpontum diſcedunt. Interceptæ ſunt & litteræ, atque Athenas perlatæ, quæ ab Hippocrate Mindari * legato Lacedæmonem miſſæ fuerant. Earum hæc erat ſententia: Actum de præclaris rebus noſtris: obiit Mindarus: eſuriunt milites: quid agendum ſit, ex inopia conſilij neſcimus. At Pharnabazus vniuerſas Peloponeſiorum copias, & * Syracuſanos cohortatus, vt ſaluis adhuc corporibus, lignorum cauſſa minime deiectis animis eſſent, quorum vim magnam ditio regis haberet: veſtem ſingulis, cum viatico duum menſium donat. Præterea nautas armat, & regionem ſuam maritimam præſidiis munit.

Lacedæmoniorum clades.

Cyzicum Athenienſes occupant.

Selybriam

Selybrięſes

Athen. Chryſopolim capiũt.

hoc ſignificat, ἐπιστολεύς. Pollux lib. 1. cap. 9.

eorũ ſocios

A ἐπεὶ δ' ἐγγὺς τῆς Κυζίκου ἦν, αἰθρίας γενομένης, καὶ τοῦ ἡλίου ἐκλάμψαντος, καθορᾷ τὰς τοῦ Μινδάρου ναῦς γυμναζομένας πόρρω ἀπὸ τοῦ λιμένος, καὶ ἀπειλημμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἑξήκοντα οὔσας. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἰδόντες τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις οὔσας πλείους τε πολλῷ ἢ πρότερον, καὶ πρὸς τῷ λιμένι, ἔφυγον ἐς τὴν γῆν· καὶ συνορμίσαντες τὰς ναῦς, ἐμάχοντο ἐπιπλέουσι τοῖς ἐναντίοις. Ἀλκιβιάδης δὲ ταῖς εἴκοσι τῶν νεῶν περιπλεύσας, ἀπέβη ἐς τὴν γῆν. B ἰδὼν δὲ ὁ Μίνδαρος, καὶ αὐτὸς ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ, μαχόμενος ἀπέθανεν. οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον. τὰς δὲ ναῦς οἱ Ἀθηναῖοι ᾤχοντο ἄγοντες ἐς Προκόννησον ἁπάσας, πλὴν τῶν Συρακοσίων. ἐκείνας δὲ αὐτοὶ κατέκαυσαν οἱ Συρακούσιοι. ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἔπλεον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Κύζικον. οἱ δὲ Κυζικηνοί, τῶν Πελοποννησίων καὶ Φαρναβάζου ἐκλιπόντων αὐτήν, ἐδέχοντο τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ, μείνας αὐτοῦ εἴκοσιν C ἡμέρας, καὶ χρήματα πολλὰ λαβὼν παρὰ τῶν Κυζικηνῶν, οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ πόλει, ἀπέπλευσεν ἐς Προκόννησον. ἐκεῖθεν δ' ἔπλευσεν ἐς Πέρινθον καὶ * Σηλυμβρίαν. καὶ Περίνθιοι μὲν εἰσεδέξαντο ἐς τὸ ἄστυ τὸ στρατόπεδον· * Σηλυμβριανοὶ δὲ ἐδέξαντο μὲν οὔ, χρήματα δὲ ἔδοσαν. ἐντεῦθεν δ' ἀφικόμενοι τῆς Χαλκηδονίας ἐς Χρυσόπολιν, ἐτείχισαν αὐτήν, καὶ δεκατευτήριον κατεσκεύασαν ἐν αὐτῇ. καὶ D τὴν δεκάτην * ἐξελέγοντο τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλοίων· καὶ φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες ναῦς τριάκοντα, καὶ στρατηγὼ δύω, Θηραμένην καὶ * Εὔβουλον, τοῦ τε χωρίου ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἠδύναντο βλάπτειν τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἄλλοι στρατηγοὶ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ᾤχοντο. παρὰ δὲ Ἱπποκράτους τοῦ Μινδάρου ἐπιστολέως, ἐς Λακεδαίμονα γράμματα πεμφθέντα ἑάλωσαν ἐς Ἀθήνας, λέγοντα τάδε· Ἔρρει τὰ καλά· Μίνδαρος E δ' ἀπέσσυα· πεινῶντι τὤνδρες· ἀπορέομες τί χρὴ δρᾶν. Φαρνάβαζος δὲ παντὶ τῷ τῶν Πελοποννησίων στρατεύματι καὶ τοῖς * Συρακοσίοις παρακελευσάμενος μὴ ἀθυμεῖν ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασιλέως, ἕως ἂν τὰ σώματα σῶα ᾖ, ἱμάτιόν τ' ἔδωκεν ἑκάστῳ, καὶ ἐφόδιον δυοῖν μηνοῖν. καὶ ὁπλίσας τοὺς ναύτας, φυλακὰς κατέστησε τῆς ἑαυτοῦ παραθαλασσίας γῆς.

Σηλυβρίαν.

Σηλυβριανοί

ἐξέλεγον

Εὔμαχον,

συμμάχοις

καὶ συγκαλέσας τούς τε ἀπὸ τῶν πόλεων στρατηγοὺς, καὶ τριηράρχους, * ἐκέλευσε ναυπηγεῖσθαι τριήρεις ἐν Ἀντάνδρῳ ὅσας ἕκαστοι ἀπώλεσαν, χρήματά τε διδοὺς, καὶ ὕλην ἐκ τῆς Ἴδης κομίζεσθαι φράζων. ναυπηγουμένων δὲ, οἱ Συρακούσιοι ἅμα τοῖς Ἀντανδρίοις τοῦ τείχους τι ἐπετέλεσαν, καὶ ἐν τῇ φρουρᾷ ἤρεσαν πάντων μάλιστα. διὰ ταῦτα δὲ εὐεργεσία τε καὶ πολιτεία Συρακοσίοις ἐν Ἀντάνδρῳ ἐστί. Φαρνάβαζος μὲν οὖν ταῦτα διατάξας, εὐθὺς ἐς Χαλκηδόνα ἐβοήθει. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἠγγέλθη τοῖς τῶν Συρακοσίων στρατηγοῖς, ὅτι φεύγοιεν οἴκοθεν ὑπὸ τοῦ δήμου. ξυγκαλέσαντες οὖν τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας, Ἑρμοκράτους * προηγουμένου, ἀπωλοφύροντο τὴν ἑαυτῶν ξυμφορὰν, ὡς ἀδίκως φεύγοιεν ἅπαντες παρὰ τὸν νόμον· παρῄνεσάν τε προθύμους εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ, ὥσπερ τὰ πρότερα, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς πρὸς τὰ ἀεὶ παραγγελλόμενα. ἑλέσθαι δὲ ἐκέλευον ἄρχοντας, μέχρις ἂν ἀφίκωνται οἱ ᾑρημένοι ἀντ' ἐκείνων. οἱ δ' ἀναβοήσαντες ἐκέλευον ἐκείνους ἄρχειν, καὶ μάλιστα οἱ τριήραρχοι, καὶ οἱ ἐπιβάται, καὶ οἱ κυβερνῆται. οἱ δ' οὐκ ἔφασαν δεῖν στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν. Εἰ δέ τις ἐπικαλοίη τι αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν χρῆναι διδόναι, μεμνημένους ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς νενικήκατε, καὶ ναῦς εἰλήφατε, ὅσα τε μετὰ τῶν ἄλλων ἀήττητοι γεγόνατε, ἡμῶν ἡγουμένων, τάξιν ἔχοντες τὴν κρατίστην, διά τε τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν, καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπάρχουσαν. οὐδενὸς δὲ οὐδὲν ἐπαιτιωμένου, * δεομένων, ἔμειναν ἕως ἀφίκοντο οἱ ἀντ' ἐκείνων στρατηγοὶ, Δήμαρχός τε Πιδόκου, καὶ Μύσκων Μενεκράτους, καὶ Πόταμις Γνωσία. τῶν δὲ τριηράρχων ὀμόσαντες οἱ πλεῖστοι κατάξειν αὐτοὺς, ἐπὰν ἐς Συρακούσας ἀφίκωνται, ἀπεπέμψαντο ὅποι ἐβούλοντο, πάντας ἐπαινοῦντες. ἰδίᾳ δὲ * πρὸς Ἑρμοκράτην προσομιλοῦντες, μάλιστα ἐπόθησαν τήν τε ἐπιμέλειαν, καὶ προθυμίαν, καὶ κοινότητα. ὧν γὰρ ἐγίγνωσκε τοὺς ἐπιεικεστάτους τῶν τριηράρχων καὶ κυβερνητῶν καὶ ἐπιβατῶν, ἑκάστης ἡμέρας πρῲ καὶ πρὸς ἑσπέραν συναλίζων πρὸς τὴν σκηνὴν τὴν ἑαυτοῦ,

ἐκέλευε

προηγοροῦντος,

ἃ πάντων δεομένων. Vide Not.

οἱ πρὸς

A Conuocatis etiã prætoribus vrbium,& triremium præfectis,apud Antandrum triremes tot ædificare iubet, quot ipſorũ quiſque amiſiſſet: ſimul & pecunia ſubleuat eos, & materiã ex Ida ſumendam indicari iubet. Dũ hæc claſſis ædificatur, Antandrij Syracuſanorum ope muri partem quandã abſoluunt, & in præſidio eorumdem opera mirifice probata fuit. Eas ob cauſſas factũ, vt Syracuſani & bene de Antãdro promeriti dicantur,& eius ciuitatis ius etiam nũc habeant. His ita conſtitutis, Pharnabazus B mox Chalcedonem,vt opem ei ferret, cõtendit. Accepere nuntiũ hoc tempore Syracuſanorum duces exſilij ſui,quod eis plebis ſcito fuerat irrogatum. Quapropter cõuocatis militibus, Hermocrate ceterorum nomine verba faciente, calamitatem ſuam deplorãt;qui per iniuriam, & præter leges vniuerſi exſulare iuberentur. Hortantur inde,vt etiam deinceps ad imperata facienda promte fortiterque ſe gererent, quemadmodum feciſſent hactenus:& magiſtratus C legerent,donec adeſſent ij,qui iam ſuo eſſent loco deſignati. Milites clamore ſublato,ipſi vt cum imperio eſſent, iubẽt, inprimiſque volebant hoc triremium præfecti, & * epibatæ,& gubernatores. Duces cõtra monent, aduerſus rempublicam ſeditionẽ mouendam non eſſe. Si vero accuſationes in ſe ab aliquo inſtituerentur, ſuam vt cauſſam agerent, hortãtur;in memoriam reuocantes,quot naualibus prœliis victores ipſi nullis adiutoribus fuiſſent, quot cepiſſent naues, quoties cum aliis inuicti ductu ſuo D exſtitiſſent. Etiam locum,inquiunt, honeſtiſſimum in acie, cum propter virtutem noſtram tum alacritatem veſtram, habuiſtis, ſiue quid terra, ſiue mari gereretur. Quum neque quiſquam in eos quidquam culpæ conferret, & ab omnibus rogarentur; manſere, donec qui eis ſuccederent, duces aduenirent. Erant hi Demarchus Pidoci, Muſco Menecratis, Potamis Gnoſiæ, filij. Quumque maxima pars præfectorum triremibus,iureiurando confirmaſſet,ſe illos, poſteaquã Syracuſas rediiſſent, E in patriam reducturos;etiam laudibus proſequentes ita dimiſerunt omnes,vt quo viſum eſſet, concederent. Inprimis diligentiam Hermocratis, & alacritatem, & popularitatem deſiderabant,quo priuatim familiariter vtebantur. Nam de triremium præfectis, & gubernatoribus, & epibatis, optimum quemque ſibi cognitum ſingulis diebus ad contubernium in tabernaculum ſuum mane ac veſpere inuitabat,

Syracuſani Duces exſilio multantur.

Vtitur hac voce etiam Hirtius. Significat autem claſſiarium militem.

Hermocratis laudes.

& cum eis quicquid vel dicturus, vel facturus eſſet, communicabat. Docebat etiam eos, & quædam non meditata extemplo proferre iubebat, quædam non niſi re deliberata. Ob has res magna erat Hermocratis in conſeſſu publico gloria, quod optima quæque tum dicere tum conſulere exiſtimaretur. Idem quum Tiſſaphernem Lacedæmone accuſaſſet, ac non ſolum Aſtyochi teſtimonio ſubleuaretur, ſed etiam ipſe verum dicere viſus eſſet; ad Pharnabazum ſe conferens, pecuniam prius, quam peteret, impetrabat; eaque, comparata ſtipendiariorum militum & triremium copia, reditum in patriam moliebatur. Interea Syracuſanorum [ducum] ſucceſſores Miletum veniunt, eisque copiæ cum nauibus exercitus traditæ ſunt. Eodem tempore coorta in Thaſſo ſeditione, omnes qui à Lacedæmoniorum partibus ſtabant, vna cum Lacedæmonio præfecto Eteonico pelluntur. Id quia Tiſſapherne iuuante, Paſippidas Lacedæmonius perfeciſſe crederetur, Sparta exſulare iuſſus eſt. Eius loco ad nauales copias, quas ipſe de ſociis coegerat, Crateſippidas miſſus; in Chio ſuã eas in poteſtatẽ accepit. Accidit hoc etiam tempore, dum Athenis Thraſylus ageret, vt Agis Decelea prædatum egreſſus, ad ipſos vſque muros Athenienſium accederet. Ibi Thraſylus, & Athenienſes & alios omnes qui erant in vrbe, educit: propterque gymnaſium Lyceum aciem opponit hoſtibus, manum conſerturus, ſi accederent. Quod quum vidiſſet Agis, celeriter abduxit ſuos, amiſſis paucis extremo in agmine, quos velites interemere. Accendit hoc Atheniẽſium erga Thraſylum ſtudia, vt alacrius ei concederent, cuius ipſe rei cauſſa venerat. Nam decretum, vt delectu habito, CIↃ grauis armaturæ pedites, equites C, triremes L ſumeret. Agis autẽ, quum è Decelea frumento onuſta complura nauigia ferri curſu in Piræeum cerneret; fruſtra ſuos aiebat longo iam temporis ſpatio terra prohibere Athenienſes, niſi quis eos ab illis etiam locis excluderet, vnde mari frumentum veheretur: adeoque optimum fore, ſi Clearchus Ramphij filius, qui publicus eſſet Byzantiorum hoſpes, Chalcedonem Byzantiumque mitteretur. Hac ſententia comprobata, diſceſſit is, explentibus XV nauium numerum Megarenſibus ac reliquis ſociis, quæ ipſæ magis eſſent militi vehendo idoneæ, quam celeres. Harum tres in Helleſponto à IX Atticis nauibus demerſæ ſunt, quæ perpetuo

Thaſſus inſula à Lacedæmoniis deficit.

Agis rex Lacedæmonius ad Athenarum muros excurrit.

Agis repellitur.

in iis

A ἀνεκοινοῦτο ὅ,τι ἔμελλεν ἢ λέγειν, ἢ πράττειν. καὶ ἐκείνους ἐδίδασκε, κελεύων λέγειν, τὰ μὲν, ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα, τὰ δὲ, βουλευσαμένους. ἐκ τούτων Ἑρμοκράτης τὰ πολλὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ εὐδόξει, λέγειν τε δοκῶν καὶ *βουλεύειν τὰ κράτιστα. κατηγορήσας δὲ Τισσαφέρνους ἐν Λακεδαίμονι Ἑρμοκράτης, μαρτυροῦντος καὶ Ἀστυόχου, καὶ δόξας τὰ ὄντα λέγειν, ἀφικόμενος παρὰ Φαρνάβαζον, πρὶν αἰ- B τῆσαι χρήματα λαβὼν, παρεσκευάζετο πρὸς τὴν ἐς Συρακούσας κάθοδον ξένους τε καὶ τριήρεις. ἐν τούτῳ δὲ ἧκον οἱ διάδοχοι τῶν Συρακουσίων ἐς Μίλητον, καὶ παρέλαβον τὰς ναῦς καὶ τὸ στράτευμα. ἐν Θάσῳ δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον στάσεως γενομένης, ἐκπίπτουσιν οἱ Λακωνισταὶ, καὶ ὁ Λάκων ἁρμοστὴς Ἐτεόνικος. καταιτιαθεὶς δὲ ταῦτα πρᾶξαι σὺν Τισσαφέρνει Πασιππίδας ὁ Λάκων, ἔφυγεν ἐκ Σπάρ- C της. ἐπὶ δὲ τὸ ναυτικὸν, ὃ ἐκεῖνος ἠθροίκει ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξεπέμφθη Κρατησιππίδας. καὶ παρέλαβεν ἐν Χίῳ. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Θρασύλλου ἐν Ἀθήναις ὄντος, Ἆγις ἐκ τῆς Δεκελείας προνομὴν ποιούμενος, πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη ἦλθε τῶν Ἀθηναίων. Θρασύλλος δὲ ἐξαγαγὼν Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ὄντας ἅπαντας, παρέταξε παρὰ τὸ Λύκειον γυμνάσιον, ὡς μαχούμενος, ἂν προσ- D ίωσιν. ἰδὼν δὲ ταῦτα Ἆγις ἀπήγαγε ταχέως· καί τινες αὐτῶν ὀλίγοι τῶν ἐπὶ πᾶσιν ὑπὸ τῶν ψιλῶν ἀπέθανον. οἱ οὖν Ἀθηναῖοι τῷ Θρασύλλῳ διὰ ταῦτα ἔτι προθυμότεροι ἦσαν, ἐφ' ἃ ἧκε· καὶ *ἐπεψηφίσαντο ὁπλίτας τε αὐτὸν καταλέξασθαι χιλίους, ἱππέας δὲ ἑκατὸν, τριήρεις δὲ πεντήκοντα. Ἆγις δὲ ἐκ τῆς Δεκελείας ἰδὼν πλοῖα πολλὰ σίτου ἐς Πειραιᾶ E καταθέοντα, οὐδὲν ὄφελος ἔφη εἶναι, τοὺς μετ' αὐτοῦ πολὺν ἤδη χρόνον Ἀθηναίους εἴργειν τῆς γῆς, εἰ μή τις σχήσοι, ὅθεν καὶ ὁ κατὰ θάλατταν σῖτος φοιτᾷ· κράτιστόν τε εἶναι καὶ Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, πρόξενον ὄντα Βυζαντίων, πέμψαι ἐς Χαλκηδόνα τε, καὶ Βυζάντιον. δόξαντος δὲ τούτου, πληρωθεισῶν νεῶν ἔκ τε Μεγάρων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, πεντεκαίδεκα, στρατιωτίδων μᾶλλον ἢ ταχειῶν, ᾤχετο. καὶ αὐτοῦ τῶν νεῶν τρεῖς ἀπόλλυνται ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἐννέα νεῶν, αἳ ἀεὶ

βουλεύει

ἐψηφίσαντο

A ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλαττον· αἱ δ' ἄλλαι ἔφυγον ἐς Σηστόν, ἐκεῖθεν δὲ ἐς Βυζάντιον ἐσώθησαν. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι Ἀννίβα ἡγουμένου στρατεύσαντες ἐπὶ Σικελίαν δέκα μυριάσι στρατιᾶς, αἱροῦσιν ἐν τρισὶ μησὶ δύο πόλεις Ἑλληνίδας, Σελινοῦντα καὶ * Ἱμέραν. τῷ δὲ ἄλλῳ ἔτει (ᾧ ἦν Ὀλυμπιὰς τρίτη καὶ ἐνενηκοστή, ᾗ προστεθεῖσα ξυνωρὶς ἐνίκα Εὐαγόρου Ἠλείου, τὸ δὲ στάδιον * ΕΥΒώτας Κυρηναῖος, ἐπὶ Ἐφόρου μὲν ὄντος ἐν Σπάρτῃ Εὐαρχίππου, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις ΕΥκτήμονος) Ἀθηναῖοι μὲν Θορικὸν ἐτείχισαν, Θράσυλος δὲ τά τε ψηφισθέντα πλοῖα λαβὼν, καὶ πεντακισχιλίους τῶν ναυτῶν πελτάστας ποιησάμενος, ὡς ἅμα καὶ πελτασταῖς ἐσομένοις, ἐξέπλευσεν ἀρχομένου τοῦ θέρους ἐς Σάμον. ἐκεῖ δὲ μείνας τρεῖς ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς Πύγελα· καὶ ἐνταῦθα τήν τε χώραν ἐδῄου, καὶ προσέβαλλε τῷ τείχει. ἐκ δὲ τῆς Μιλήτου βοηθήσαντές τινες τοῖς Πυγελεῦσι, διεσπαρμένους ὄντας τῶν Ἀθηναίων τοὺς ψιλοὺς ἐδίωκον. οἱ δὲ πελτασταὶ, καὶ τῶν ὁπλιτῶν C δύο λόχοι, βοηθήσαντες πρὸς τοὺς αὑτῶν ψιλοὺς, ἀπέκτειναν ἅπαντας τοὺς ἐκ Μιλήτου, ἐκτὸς ὀλίγων· καὶ ἀσπίδας ἔλαβον ὡς διακοσίας, καὶ τρόπαιον ἔστησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἔπλευσαν ἐς Νότιον, καὶ ἐντεῦθεν παρασκευασάμενοι, ἐπορεύοντο ἐς Κολοφῶνα. Κολοφώνιοι δὲ προσεχώρησαν. καὶ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἐνέβαλον ἐς τὴν Λυδίαν, ἀκμάζοντος τοῦ σίτου, καὶ κώμας τε πολλὰς ἐνέπρησαν, καὶ χρήματα ἔλαβον καὶ ἀνδράποδα, καὶ ἄλλην D λείαν πολλήν. Στάγης δὲ ὁ Πέρσης περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὤν, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ στρατοπέδου διεσκεδασμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ἰδίας λείας, βοηθησάντων τῶν ἱππέων, ἕνα μὲν ζῶντα ἔλαβεν, ἑπτὰ δὲ ἀπέκτεινε. Θράσυλος δὲ μετὰ ταῦτα ἀπήγαγεν ἐπὶ θάλατταν τὴν στρατιάν, ὡς ἐς Ἔφεσον πλευσούμενος. Τισσαφέρνης δὲ αἰσθόμενος τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα, στρατιάν τε συνέλεγε πολλὴν, καὶ ἱππέας ἀπέστελλε, παραγγέλλων πᾶσιν ἐς Ἔφεσον βοηθεῖν τῇ Ἀρτέμιδι. Θράσυλος δὲ ἑ- E βδόμῃ καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἐσβολὴν ἐς Ἔφεσον ἔπλευσε, καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας * ἐς τὸν Κορησσὸν ἀποβιβάσας, τοὺς δὲ ἱππέας, καὶ πελταστὰς, καὶ ἐπιβάτας, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας πρὸς τὸ ἕλος ἐπὶ τὰ ἕτερα τῆς πόλεως, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ προσῆγε δύο στρατόπεδα. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐβοήθησαν σφίσιν, οἵ τε σύμμαχοι, οὓς Τισσαφέρνης ἤγαγε, καὶ οἱ Συρακούσιοι,

Χείμεραν.

ΕΥβάτας & ΕΥβώτας

πρὸς τὸν

A in iis locis naues obſeruabant. Ceteræ Seſtum fuga ſe recipiunt, ac ſaluæ Byzantium inde perueniunt. Atque hic eius anni finis fuit, quo Carthaginienſes Hannibale duce cum CCCIↃↃↃ hominum in Siciliam profecti, trium menſium ſpatio Græci nominis oppida duo, Selinuntem & Himeram ceperunt. Anno ſequente, in quem Olympias XCIII incidit, qua Elei Euagoræ adiuncta biga victoriam conſequuta eſt, vincente in ſtadio EVbota Cyrenenſi, quum apud Spartanos Ephori B magiſtratum Euarchippus gereret, Athenis EVctemon * Archontis officio fungeretur; Thoricum Athenienſes muniuerunt, & Thraſylus ſumtis nauibus ſibi decretis, & nautis IↃↃ cetratorum inſtar armatis, vt iis ſimul tamquam cetratis vteretur, æſtate ineunte ad inſulam Samum nauigauit. Vbi quum triduum manſiſſet, Pygela diſcedit. Heic & agros populatur, ſtat, & ad oppidi murum copias admouet. Tum Mileſij quidam Pygelenſibus opem ferentes, palatos hinc inde velites Athenienſium perſequuntur. At vero cetrati, & grauis armaturæ peditum cohortes duæ, velitibus ſuis ope lata, illos omnes, qui Mileto venerant, extra paucos quoſdam, occidunt: ſcutis, plus minus, CC potiuntur: tropæum ſtatuunt. Poſtridie Notium nauigant. Inde paratis ad iter rebus omnibus, Colophonem pergunt. Tranſeunt in eorum partes Colophonij. Nocte proxima Lydiam ingrediuntur, matura iam ſegete, multosque vicos exuD runt: pecuniam, mancipia, prædam aliam ingentem rapiũt. Tum Perſa quidam Stages, qui his in locis ageret, quo tempore Athenienſes hinc inde ſparſi, ac prædæ ſeparatim intenti erant, equitum ſubſidio viuum vnum capit, & ſeptem interficit. Poſt hæc ad mare Thraſylus copias ducit, quaſi Epheſum nauigaturus. Eo conatu hominis animaduerſo Tiſſaphernes, magnas cogebat copias, equitibusque dimiſſis, imperabat omnibus vt Dianæ latum opem Epheſum accurrerent. Thraſylus, die, poſtquam inuaſiſſe Lydiam, XVII, Epheſum nauigat: grauem armaturam ad Coreſſum exponit: equites, cetratos, epibatas, ceteros omnes propter paludem, ex oppidi parte altera: quumque iam illuxiſſet, bipertitum exercitum admouet. Contra oppidani, auxiliares à Tiſſapherne adducti, Syracuſani tam illi,

Hannibal Siciliam inuadit.

Vide Suidam in voce ἄρχων.

Mileſiorum clades.

Thraſylus Epheſum adgreditur irrito conatu.

qui xx nauibus primi venerant, quam qui nauibus v aliis, quæ recens cum EVcleo Hipponis, & Heraclide Ariſtogenis filiis, prætoribus, adpulerant, itemque Selinuntiæ duæ naues: omnes inquam hi opis ferendæ cauſſa ſe coniungunt, ac primum grauis armaturæ pedites, qui erant Coreſſi, adgrediuntur. Eos poſteaquam in fugam vertiſſent, & interfectis plus minus c, reliquos vſque ad mare perſequuti fuiſſent; ad eos, qui propter paludem erant, ſe conuertunt. Coniecerunt & illic ſe Athenienſes in fugam, ccc eorum interfectis. Statuerunt hoc loco tropæum Epheſij, & alterum apud Coreſſum. Syracuſanis & Selinuntiis permultis, qui præclariſſime ſe geſſerant, præmia fortiſſimo cuique debita, publice priuatimque data: conceſſa & immunitas perpetua, ſi quis eſſe ciuis cuperet: Selinuntiis etiam hoc, vt quando patriam illi amiſiſſent, Epheſi ius ciuitatis haberent. Athenienſes receptis per inducias mortuis, Notium diſcedunt. Heic quum illos humaſſent, Leſbum verſus & Helleſpontum nauigant. Ingreſſi Methymnenſem in Leſbo portum, naues illas xxv Syracuſanas ex Epheſo præteruehi conſpiciunt. Itaque aduerſus eas in altum prouecti, quatuor vna cum ipſis vectoribus capiunt, reliquas Epheſum vſque perſequuntur. Captiuos ceteros Athenas Thraſylus omnes mittit, vnum Alcibiadem Athenienſem, conſobrinum Alcibiadis, exſiliique ſocium, lapidibus obrui iuſſit. Hinc Seſtum ad exercitum nauigat, vnde copiæ vniuerſæ Lampſacum traiciunt. Aderat iam hyems, qua captiui Syracuſani, qui in Piræeo lapicidinis incluſi erant, ſaxo perfoſſo, noctu partim fuga Deceleam, partim Megara dilapſi ſunt. Ceterum quum vellet apud Lampſacum Alcibiades vniuerſas copias in eoſdem ordines redigere, nolebant milites illi, quibus antehac vſus erat, in eoſdem cum Thraſyli militibus ordines collocari: quod ſe pro inuictis dicerent, illi victi venirent. Omnes heic tamen in hybernis habiti, quum Lampſacum muniiſſent; expeditionem aduerſus Abydum ſuſcepere. Ferebat his opem magna cum equitum manu Pharnabazus. Sed prœlio ſuperatus, terga dedit. Hunc cum equitatu ſuo, & cxx grauis armaturæ peditibus, quibus Menander præerat, perſequi non deſtitit Alcibiades, donec tenebræ ipſum eriperent. Poſt hanc pugnam milites inter ſe ſponte ſua permiſti,

Athenienſium ſtrages.

Militum Alcibiadis arrogantia.

A οἵτ' ἀπὸ τῶν προτέρων εἴκοσι νεῶν, καὶ ἀπὸ ἑτέρων πέντε, αἳ ἔτυχον τότε παραγενόμεναι, νεωστὶ ἥκουσαι μετ' Εὐκλέους τε τοῦ Ἵππωνος, καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἀριστογένους, στρατηγῶν, καὶ Σελινούσιαι δύο. οὗτοι δὲ πάντες πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς ὁπλίτας τοὺς ἐν Κορησσῷ ἐβοήθησαν· τούτους δὲ τρεψάμενοι, καὶ ἀποκτείναντες ἐξ αὐτῶν ὡσεὶ ἑκατὸν, καὶ ἐς τὴν θάλασσαν καταδιώξαντες, πρὸς τοὺς παρὰ τὸ ἕλος ἐ-

B τράποντο. ἔφυγον δὲ κἀκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀπώλοντο αὐτῶν ὡς τριακόσιοι. οἱ δὲ Ἐφέσιοι τρόπαιον ἐνταῦθα ἔστησαν, καὶ ἕτερον πρὸς τῷ Κορησσῷ. τοῖς δὲ Συρακοσίοις καὶ Σελινουσίοις κρατίστοις γενομένοις ἀριστεῖα ἔδωκαν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ πολλοῖς, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεί. Σελινουσίοις δὲ, ἐπεὶ ἡ πόλις ἀπολώλει, καὶ πολιτείαν ἔδοσαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπολαβόντες, ἀπέπλευσαν ἐς Νότιον· κἀκεῖ θάψαντες αὐ-

C τοὺς, ἔπλεον ἐπὶ Λέσβου καὶ Ἑλλησπόντου. ὁρμοῦντες δὲ ἐν Μηθύμνῃ τῆς Λέσβου, εἶδον παραπλεούσας ἐξ Ἐφέσου τὰς Συρακουσίας ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι· καὶ ἐπ' αὐτὰς ἀναχθέντες, τέτταρας μὲν ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἄλλας κατεδίωξαν ἐς Ἔφεσον. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους αἰχμαλώτους Θράσυλλος ἐς Ἀθήνας ἀπέπεμψε πάντας, Ἀλκιβιάδην δὲ Ἀθηναῖον, Ἀλκιβιάδου ὄντα ἀνεψιὸν καὶ ξυμφυγάδα, κατέλευσεν. ἐντεῦθεν δὲ ἔπλευσεν ἐς τὴν Σηστὸν

D πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα. ἐκεῖθεν δὲ ἅπασα ἡ στρατιὰ διέβη ἐς Λάμψακον, καὶ χειμὼν ἐπῄει, ἐν ᾧ οἱ αἰχμάλωτοι Συρακούσιοι εἰργμένοι τοῦ Πειραιῶς ἐν λιθοτομίαις διορύξαντες τὴν πέτραν, ἀποδράντες νυκτὸς, ᾤχοντο ἐς Δεκέλειαν, οἱ δ' ἐς Μέγαρα. ἐν δὲ τῇ Λαμψάκῳ συντάττοντος Ἀλκιβιάδου τὸ στράτευμα πᾶν, οἱ πρότεροι στρατιῶται οὐκ ἤθελον τοῖς μετὰ Θρασύλλου συντάττεσθαι, ὡς αὐτοὶ μὲν ὄντες ἀήτ-

E τητοι, ἐκεῖνοι δὲ ἡττημένοι ἥκοιεν. ἐνταῦθα δὴ ἐχείμαζον ἅπαντες, Λάμψακον τειχίζοντες, καὶ ἐστράτευσαν πρὸς Ἄβυδον. Φαρνάβαζος δ' ἐβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς, καὶ μάχῃ ἡττηθεὶς ἔφυγεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν, ἔχων τούς τε ἱππέας καὶ τῶν ὁπλιτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, ὧν ἦρχε Μένανδρος, μέχρι σκότος ἀφείλετο. ἐκ δὲ τῆς μάχης ταύτης συνέβησαν οἱ στρατιῶται αὐτοὶ αὐτοῖς,

καὶ ἠσπάζοντο τοὺς μετὰ Θρασύλλου. ἐξῆλθον δέ τινας καὶ ἄλλας ἐξόδους τοῦ χειμῶνος ἐς τὴν ἤπειρον, καὶ ἐπόρθουν τὴν βασιλέως χώραν. τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς εἰς τὸ Κορυφάσιον τῶν Εἱλώτων ἀφεστῶτας ἐκ Μαλέας, ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Τραχινίᾳ Ἀχαιοὶ τοὺς ἐποίκους, ἀντιτεταγμένων πάντων πρὸς τοὺς Οἰταίους πολεμίους ὄντας, προέδοσαν, ὥστε ἀπολέσθαι αὐτῶν πρὸς ἑπτακοσίους σὺν τῷ ἐκ Λακεδαίμονος ἁρμοστῇ Λαβώτῃ. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν οὗτος, ἐν ᾧ καὶ Μῆδοι ἀπὸ Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀποστάντες, πάλιν προσεχώρησαν αὐτῷ. τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὁ ἐν Φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθηνᾶς ἐνεπρήσθη, πρηστῆρος ἐμπεσόντος. ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγε, Παντακλέους μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' Ἀντιγένους, ἔαρος ἀρχομένου, * δυοῖν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν τῷ πολέμῳ παρεληλυθότων, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν ἐς Προκόννησον παντὶ τῷ στρατοπέδῳ. ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον ὁρμήσαντες, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς Χαλκηδόνι. οἱ δὲ Χαλκηδόνιοι προσιόντας αἰσθόμενοι τοὺς Ἀθηναίους, τὴν λείαν ἅπασαν κατέθεντο ἐς Βιθυνοὺς Θρᾷκας, ἀστυγείτονας ὄντας. Ἀλκιβιάδης δὲ λαβὼν τῶν τε ὁπλιτῶν ὀλίγους, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ τὰς ναῦς παραπλεῖν κελεύσας, ἐλθὼν ἐς τοὺς Βιθυνούς, ἀπῄτει τὰ τῶν Χαλκηδονίων χρήματα· εἰ δὲ μή, πολεμήσειν ἔφη αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀπέδοσαν. Ἀλκιβιάδης δέ, ἐπεὶ ἧκεν ἐς τὸ στρατόπεδον, τήν τε λείαν ἔχων, καὶ πίστεις πεποιημένος, ἀπετείχιζε τὴν Χαλκηδόνα παντὶ τῷ στρατοπέδῳ ἀπὸ θαλάττης ἐς θάλατταν, καὶ τοῦ ποταμοῦ * ὅσον τ' ἦν, ξυλίνῳ τείχει. ἐνταῦθα Ἱπποκράτης μὲν ὁ Λακεδαιμόνιος ἁρμοστὴς ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγε τοὺς στρατιώτας ὡς μαχούμενος. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάξαντο αὐτῷ. Φαρνάβαζος δὲ ἔξω τῶν περιτειχισμάτων προσεβοήθει στρατιᾷ τε καὶ ἵπποις πολλοῖς. Ἱπποκράτης μὲν οὖν καὶ Θράσυλλος ἐμάχοντο ἑκάτερος τοῖς ὁπλίταις χρόνον πολύν, μέχρις Ἀλκιβιάδης ἔχων ὁπλίτας τέ τινας καὶ τοὺς ἱππέας, ἐβοήθησε. καὶ Ἱπποκράτης μὲν ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον ἐς τὴν πόλιν. ἅμα δὲ καὶ Φαρνάβαζος,

πέντε καὶ εἴκοσιν

ἐπ[illegible]ιόν τ' ἦν,

A complectebantur eos, qui cum Thraſylo fuerant. Eadem hyeme diuerſis aliis vicibus egreſſi, ditionem regis populationibus vexabant. Hoc etiam tempore Lacedæmonij quoſdam Helotas, qui è Malea in Coryphaſium ſeceſſerant, fide data dimiſerunt. Et Heracleæ Trachiniæ aduenas Achæi, quum omnes aduerſus OEtæos hoſtes publicos in acie ſtarent, deſeruere: quo factum, vt eorum ad ɪↃCC vna cum Labota, qui miſſus eis erat Lacedæmone præfectus, B interficerentur. Hic eius anni fuit exitus, quo etiam Medi, qui à Dario Perſarum rege defecerant, rurſus ei ſe dediderunt. Anno ſequente Mineruæ fanum apud Phocæenſes, delapſo in id * preſtere, ſuccenſum fuit. Hyeme iam exacta, quum Pantacles, Ephori, Antigenes, Archontis munere fungeretur, eſſent autem elapſi anni ab initio belli * XXII: primo vere cum vniuerſis copiis Athenienſes in Proconeſum nauigant. Inde Chalcedonem verſus ac By- C zantium profecti, caſtra Chalcedoni admouerunt. Chalcedonenſes, poſteaquam de Athenienſium aduentu cognouere; fortunas ſuas omnes apud Thraces, qui Bithyni erant, oppidoque ipſorum finitimi, depoſuere. Tum Alcibiades ſumtis ſecum, præter equites, grauis armaturæ peditibus non multis, ac mandans, vt oram maris naues legerent: in Bithynorum fines pergit, & Chalcedonenſium fortunas repetit: ni pareant, bello ſe ipſos adgreſſurum minatur. At illi eas tradidere. D Poſteaquam in caſtra reuerſus Alcibiades eſſet, iam ſpoliis auctus, & conſtituta cum Bithynis pace: Chalcedonem cum copiis vniuerſis ab vna maris parte ad alteram ligneo muro cinxit, intercluſo etiam flumine, * quantum eius fieri poterat. Tum præfectus Lacedæmonius Hippocrates oppido militem ſuum prœlio cum hoſte congreſſurus, educit. Inſtruitur aduerſus eum ab Athenienſibus acies. Interea Pharnabazus extra murum, quo vrbs cingebatur, cum copiis ſuis & ma- E gno equitatu opem obſeſſis ferebat. Itaque Thraſylus & Hippocrates, vterque grauis armaturæ peditibus inſtructus, inter ſe diu dimicarunt: donec cum nonnullis armaturæ grauis peditibus, & equitatu, ſuis Alcibiades opem ferret. Tunc & interfectus fuit Hippocrates, & milites ipſius fuga ſe in oppidum receperunt. Pharnabazus etiam,

q.d ardente turbine. vide Plin. lib. II. cap. 48. & ſequente.

XXV.

Alcibiades Chalcedonē obſidet.

Lectio marginis.

In marg. στενοπορίας, id eſt, tranſitus in amne anguſtum.

quum partim propter fluminis * anguſtiam, partim quod murus ille ligneus, quo cingebatur vrbs, abeſſet prope, coniungere ſe cum Hippocrate non poſſet; ſuos ad Fanum Herculis, quod eſt in agro Chalcedonenſium, & quo loco caſtra habebat, abduxit. Poſthæc Alcibiades, pecuniæ cogendæ cauſſa, in Helleſpontum & Cherroneſum profectus eſt: ceteri duces in has conditiones de Chalcedone cum Pharnabazo pacti ſunt: Daret Athenienſibus Pharnabazus talenta xx, & ad regem legatos Athenienſium deduceret. Tum iuſiurandum vltro citroque præſtitum, Athenienſibus tantum tributi ſoluturos Chalcedonenſes, quantum antehac conſueuiſſent: daturos item pecuniam debitam: contra, non facturos Chalcedonenſibus bellum Athenienſes, donec legati à rege adeſſent. Quum hoc iuſiurandum præſtaretur, non aderat Alcibiades: quippe qui tunc ad * Selymbriam eſſet. Ea capta, Byzantium cum Cherroneſiis vniuerſis, militibus item è Thracia, & equitibus ſupra ccc, acceſſit. Exſpectabat Chalcedone Pharnabazus, dum Byzantio veniret Alcibiades; quem ipſum quoque præſtare iuſiurandum illud, æquum cenſeret. Quum is veniſſet, iuraturum ſe negabat, ni & ille ſibi iuramentum præſtitiſſet. Ita deinde Chryſopoli Alcibiades Metrobati & Arnapi, Pharnabazi legatis; Pharnabazus Chalcedone legatis Alcibiadis, EVryptolemo & Diotimo, non ſolum iuſiurandum publicum præſtiterunt, ſed priuatim etiam ipſi fœderibus ſe deuinxerunt. Quo facto, recta Pharnabazus diſceſſit, ac legatos ad regem proficiſcentes occurrere ſibi apud Cyzicum iuſſit. Miſſi fuere Athenienſium nomine Dorotheus, Philodices, Theogenes, EVryptolemus, Mantitheus; & cum his Argiui, Cleoſtratus & Pyrrholochus. Etiam Lacedæmoniorum legati, Paſippidas, cum ceteris, ad regem perrexere: quibus ſe coniunxit Hermocrates, qui iam Syracuſis exſulabat, eiuſque frater Proxenus. Interea dum hos Pharnabazus deducit, Athenienſes Byzantium vallo cinctum obſident, & velitando atque excurrendo ad ipſos vſque muros procedunt. Erat in vrbe Clearchus Lacedæmonius præfectus, & cum eo nonnulli ex vicinis, itemque * noui populares pauci, & Megarenſes cum Helixo Megarenſe duce ſuo, & Bœoti cum Cyratada duce. Athenienſes quum nihil efficere vi poſſent,

Inter Pharnabazum & Athenienſes induciæ.

Alcibiades Selymbriã capit. al. Selybriã

Græcorum ad Perſarũ regem legati.

Byzantij obſidio.

Neodamodes, vox Laconica, Latinis, Liberti. Pollux in 3. cap. 8.

A οὐ δυνάμενος συμμίξαι πρὸς τὸν Ἱπποκράτην διὰ τὴν * στενοχωρίαν τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ἀποτειχισμάτων ἐγγὺς ὄντων, ἀπεχώρησεν ἐς τὸ Ἡράκλειον τὸ τῶν Χαλκηδονίων, οὗ ἦν αὐτῷ τὸ στρατόπεδον. ἐκ τούτου δὲ Ἀλκιβιάδης μὲν ᾤχετο ἐς τὴν Ἑλλήσποντον, καὶ ἐς Χερρόνησον, χρήματα πράξων· οἱ δὲ λοιποὶ στρατηγοὶ * συνεφώνησαν πρὸς Φαρνάβαζον ὑπὲρ Χαλκηδόνος εἴκοσι τάλαντα δοῦναι Ἀθηναίοις Φαρνάβαζον, καὶ ὡς B βασιλέα πρέσβεις Ἀθηναίων ἀναγαγεῖν· καὶ ὅρκους ἔδοσαν, καὶ ἔλαβον παρὰ Φαρναβάζου ὑποτελεῖν τὸν φόρον Χαλκηδονίους Ἀθηναίοις, ὅσονπερ εἰώθεσαν, καὶ τὰ ὀφειλόμενα χρήματα ἀποδοῦναι· Ἀθηναίους δὲ μὴ πολεμεῖν Χαλκηδονίοις, ἕως ἂν οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις ἔλθωσιν. Ἀλκιβιάδης δὲ τοῖς τε ὅρκοις οὐκ ἐτύγχανε παρών, ἀλλὰ περὶ * Σηλυμβρίαν ἦν. ἐκείνην δὲ ἑλών, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἧκεν, ἔχων Χερρονησίτας τε πανδημεί, καὶ ἀπὸ Θρᾴκης C στρατιώτας, καὶ ἱππεῖς πλείους τριακοσίων. Φαρνάβαζος δέ, ἀξιῶν δεῖν κἀκεῖνον ὀμνύναι, περιέμενεν ἐν Χαλκηδόνι, μέχρις ἔλθῃ ἐκ τοῦ Βυζαντίου· ἐπεὶ δ' ἦλθεν, οὐκ ἔφη ὀμεῖσθαι εἰ μὴ κἀκεῖνος αὐτῷ ὀμεῖται. μετὰ ταῦτα ὤμοσεν ὁ μὲν ἐν Χρυσοπόλει, οἷς Φαρνάβαζος ἔπεμψε, Μητροβάτει καὶ Ἀρνάπει· ὁ δ' ἐν Χαλκηδόνι, τοῖς παρ' Ἀλκιβιάδου, ΕΥρυπτολέμῳ καὶ Διοτίμῳ τόν τε κοινὸν ὅρκον, καὶ ἰδίᾳ [καὶ * ἀλλήλοις πίστεις ἐποιήσαντο. Φαρνάβαζος μὲν οὖν εὐθὺς ἀπῄει, καὶ τοὺς D παρὰ * βασιλέα πορευομένους πρέσβεις ἀπαντᾶν ἐκέλευσεν ἐς Κύζικον. ἐπέμφθησαν δὲ Ἀθηναίων μὲν Δωρόθεος, Φιλοδίκης, Θεογένης, ΕΥρυπτόλεμος, Μαντίθεος· σὺν δὲ τούτοις Ἀργεῖοι, Κλεόστρατος, Πυρρόλοχος· ἐπορεύοντο δὲ καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Πασιππίδας, καὶ ἕτεροι· μετὰ δὲ τούτων καὶ Ἑρμοκράτης, ἤδη φεύγων ἐκ Συρακουσῶν, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πρόξενος. καὶ Φαρνάβαζος μὲν τούτους ἦγεν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ Βυζάντιον ἐπολιόρκουν, περιτειχίσαντες, καὶ πρὸς E τὸ τεῖχος ἀκροβολισμοὺς καὶ προσβολὰς ἐποιοῦντο. ἐν δὲ τῷ Βυζαντίῳ ἦν Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος ἁρμοστής, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν περιοίκων τινές, καὶ τῶν νεοδαμωδῶν οὐ πολλοί, καὶ Μεγαρεῖς, καὶ ἄρχων αὐτῶν Ἕλιξος Μεγαρεύς, καὶ Βοιωτοί, καὶ τούτων ἄρχων * Κυρατάδας. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδὲν ἠδύναντο διαπράξασθαι κατ' ἰσχύν,

στενοπορίας

συνεχώρησαν

Σηλυβρί.

βασιλέω

Κοιρατάδας.

ἔπεισάν τινας τῶν Βυζαντίων προδοῦναι τὴν πόλιν. Κλέαρχος δὲ ὁ ἁρμοστής, οἰόμενος οὐδένα ἂν τοῦτο ποιῆσαι, καταστήσας δὲ ἅπαντα ὡς ἠδύνατο κάλλιστα, καὶ ἐπιτρέψας τὰ ἐν τῇ πόλει Κυρατάδᾳ καὶ Ἑλίξῳ, διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον εἰς τὸ πέραν, μισθόν τε τοῖς στρατιώταις παρ' αὐτοῦ ληψόμενος, καὶ ναῦς συλλέξων, αἳ ἦσαν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἄλλαι, καταλελειμμέναι φρουρίδες ὑπὸ Πασιππίδου, καὶ ἐν Ἀντάνδρῳ, καὶ ἃς Ἡγησανδρίδας εἶχεν ἐπὶ Θρᾴκης, *ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου,* καὶ ὅπως ἄλλαι ναυπηγηθείησαν, ἀθρόαι δὲ γενόμεναι πᾶσαι, κακῶς τοὺς τῶν Ἀθηναίων συμμάχους ποιοῦσαι, ἀποσπάσειαν τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. ἐπεὶ δ' ἐξέπλευσεν ὁ Κλέαρχος, οἱ *προδιδόντες τὴν πόλιν τῶν Βυζαντίων, Κύδων, καὶ Ἀρίστων, καὶ Ἀναξικράτης, καὶ Λυκοῦργος, καὶ Ἀναξίλαος, ὃς ὑπαγόμενος θανάτου ὕστερον ἐν Λακεδαίμονι, διὰ τὴν προδοσίαν ἀπέφυγεν, ὅτι οὐ προδοίη τὴν πόλιν, ἀλλὰ σῶσαι, παῖδας ὁρῶν καὶ γυναῖκας λιμῷ ἀπολλυμένας Βυζάντιος ὤν, καὶ οὐ Λακεδαιμόνιος. τὸν γὰρ ἐνόντα σῖτον Κλέαρχον τοῖς Λακεδαιμονίων στρατιώταις διδόναι. διὰ ταῦτ' οὖν τοὺς πολεμίους ἔφη εἰσέσθαι, οὐκ ἀργυρίου ἕνεκα, οὐδὲ διὰ τὸ μισεῖν Λακεδαιμονίους. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, νυκτὸς ἀνοίξαντες τὰς πύλας τὰς ἐπὶ τὸ Θρᾴκιον καλουμένας, εἰσήγαγον τὸ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ὁ δὲ Ἕλιξος καὶ ὁ Κυρατάδας, οὐδὲν τούτων εἰδότες, ἐβοήθουν μετὰ πάντων ἐς τὴν ἀγοράν. ἐπεὶ δὲ πάντῃ οἱ πολέμιοι κατεῖχον, οὐδὲν ἔχοντες ὅ,τι ποιήσαιεν, παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς. καὶ οὗτοι μὲν ἀπεπέμφθησαν ἐς Ἀθήνας. καὶ ὁ Κυρατάδας ἐν τῷ ὄχλῳ ἀποβαινόντων ἐν Πειραιεῖ, ἔλαθεν ἀποδρὰς, καὶ ἀπεσώθη ἐς Δεκέλειαν. Φαρνάβαζος δὲ, καὶ οἱ πρέσβεις, τῆς Φρυγίας ἐν Γορδίῳ ὄντες τὸν χειμῶνα, τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πεπραγμένα ἤκουσαν. ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος πορευομένοις αὐτοῖς παρὰ βασιλέα ἀπήντησαν καταβαίνοντες οἵ τε Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Βοιώτιος ὄνομα, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι. καὶ ἔλεγον, ὅτι Λακεδαιμόνιοι, πάντων, ὧν δέονται, πεπραγότες εἶεν παρὰ βασιλέως· καὶ Κῦρος ἄρξων πάντων τῶν ἐπὶ θαλάττῃ, καὶ συμπολεμήσων Λακεδαιμονίοις.

ἐπιστάτης ἔτι δ' ἄλλαι

ſubintelligitur ἦσαν

A Byzantiis quibuſdam perſuadent, vt vrbem proderent. At Clearchus præfectus, qui neminem hoc moliri putaret, rebus omnibus pro virili egregie conſtitutis, atque oppido Cyratadæ & Helixi fidei commiſſo; ad Pharnabazum in litus oppoſitum traiicit, partim vt ab eo ſtipendium pro milite ſumeret, partim vt naues cogeret, quæ & in Helleſponto erant, à Paſippida in excubiis relictæ, & apud Antandrum; B & quas in Thracia Hegeſandrides habebat, is quem Mindarus illic præfecerat, vt etiam aliæ nouæ conſtruerentur, & vniuerſæ in vnum coactæ ſocios Athenienſium adfligerent, eaque ratione à Byzantij obſidione copias ipſorum abſtraherent. Poſteaquam Clearchus ſoluiſſet, erant hi, qui Byzantium prodere volebant; Cydo, Ariſto, Anaxicrates, Lycurgus, Anaxilaus; qui deinceps quum ob hanc proditionem Lacedæmone capitis arceſſeretur, abſolutus fuit: quod vrbem ab ſe non proditam, ſed C conſeruatam diceret; quum pueros ac mulieres fame pereuntes videret, præſertim ipſe non Lacedæmonius, ſed Byzantius. Nam quod in vrbe frumentum erat, Clearchus Lacedæmoniorum militibus dederat. Itaque ſe hoſtes intromiſiſſe aiebat, neque pecunia corruptum, neque Lacedæmoniorum odio. Poſtquam hi cum hoſte rem compoſuiſſent, noctu portis iis apertis, quæ ad * Thracium adpellantur, cum exercitu Alcibiadem introducunt. Tum Helixus & D Cyratadas, qui horum nihil intellexerant, cum vniuerſis ad forum opis ferendæ cauſſa concurrunt. Verum quia tenerent vbique hoſtes omnia, nec aliquid aliud facere poſſent, hoſti ſe dedunt. Miſſi ſunt illi Athenas, vbi Cyratadas in hominum turba de nauibus deſcendentium in Piræeo, clam aufugit, ac ſaluus Deceleam peruenit. Interea Pharnabazus & legati, quum apud Phrygiæ Gordium hiemarent, quid eſſet actum de E Byzantio, cognouerunt. Vere incunte pergentibus ad regem Lacedæmoniorum legati occurrunt, nimirum Bœotius (hoc viro nomen erat) cum ceteris, itidemque reliqui nuntij, qui ex Aſia deſcendebant. Narrabant hi, Lacedæmonios ab rege omnia, quæ peterent, impetraſſe: atque etiam Cyrum maritimis omnibus cum imperio præfuturum, & in gerendo bello Lacedæmoniis adfuturum.

Vide Notas.

Anaxilaus qua ratione abſolutus fuerit.

Vide ſupra initium vij. Ἀναβάσ. 395 D.

Byzãtij recuperatio.

Cyrus iunior Aſiæ minori præficitur.

Idem ad omnes Aſiæ inferioris homines litteras ſigillo regio munitas ſecum adferebat, quibus hæc etiam inter alia continebantur: Mitto ad inferiores illas partes Cyrum, caranum eorum qui ad * Caſtolum conueniunt. Vox autem caranus ſignificat dominum & imperatorem. Hæc quum legati Athenienſium audiiſſent, & Cyrum ipſum iam vidiſſent; maxime quidem illi cupiebant ad regem adſcendere: ſin id non liceret, domum reuerti. At Cyrus Pharnabazo mandat, vt hos legatos vel ſibi traderet, vel nullo modo domum reduceret. Volebat enim maxime Atheniẽſes ignorare quid rerum gereretur. Ac Pharnabazus quidem id temporis eos ſecum retinebat, quum nonnunquam diceret, velle ſe, ipſos ad regem deducere; nonnunquã domum eos ſe remiſſurum, ne vllã in reprehenſionem incurreret. Verum poſteaquam anni tres elapſi eſſent, Cyrum obſecrare cœpit, vt homines dimitteret. Aiebat enim, ſe iuſiurandũ præſtitiſſe de reducendis ipſis ad mare, ſiquidẽ ad regem non deducerẽtur. Quamobrẽ ad Ariobarzanẽ ipſos mittunt, ac mandant, vt ſuis eos reſtitueret. Ab hoc Cium vſque deducti, quod eſt Myſiæ oppidum, inde ad ſuorum caſtra nauigio vecti ſunt. Ceterum quum vellet Alcibiades vna cum militibus in patriam nauigare, ſtatim Samum verſus ſoluit. Hinc ſumtis ſecum xx nauibus, in Ceramicum ſinum Cariæ nauigat: vnde quũ talenta c coegiſſet, Samum reuertitur. At Thraſybulus cum xxx nauibus Thraciam petit, atque inde cum alia, quæ ad Lacedæmonios defecerant, oppida ſuam in poteſtatem redigit: tum vero Thaſum, quæ & bellis, & ſeditionibus, & fame adflicta miſerabiliter erat. Cum reliquis copiis Thraſylus Athenas nauigauit. Is priuſquam adpelleret, Athenienſes iam duces legerant, Alcibiadem exulem, Thraſybulum abſentem, Cononemq. tertium ex iis qui domi degebant. Interea cum xx nauibus & pecunia Alcibiades è Samo in Parum nauigat. Inde recta Gytheum verſus vehitur, vt triremes ſpecularetur, quas iſtic xxx numero inſtruere Lacedæmonios audierat; atq. etiam vt exploraret de ſuo in patriam reditu, quo ciuitas in ipſum eſſet animo. Quam vbi bene ſibi velle animaduertit, iamq. ſe à ſuis ducem lectum eſſe, & priuatim à neceſſariis ſe ſuis arceſſi; in Piræeum illo die nauigauit, quo * Plynteria publice celebrabãtur, delubro Mineruæ obvelato, quod nonnulli tam ipſi quam patriæ in-

Campus is, ſiue planicies. Supra, initio 1. Ἀναβάσ.

Alcibiadis in patriam reditus.

Feſtum à lauacris dictum.

A ἐπιστολὴν τε ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι, τὸ βασίλειον ἔχουσαν σφράγισμα, ἐν ᾗ ἐνῆν καὶ τάδε· Καταπέμπω Κῦρον, κάρανον τῶν ἐς Καστωλὸν ἀθροιζομένων. τὸ δὲ κάρανον, ἐστὶ κύριον. Ταῦτ' οὖν ἀκούοντες οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις, καὶ ἐπειδὴ Κῦρον εἶδον, ἐβούλοντο μὲν μάλιστα παρὰ βασιλέα ἀναβῆναι· εἰ δὲ μή, οἴκαδε ἀπελθεῖν. Κῦρος δὲ Φαρναβάζῳ εἶπεν, ἢ παραδοῦναι τοὺς πρέσβεις ἑαυτῷ, ἢ μὴ οἴ-
B καδέ πω ἀποπέμψαι, βουλόμενος τοὺς Ἀθηναίους μὴ εἰδέναι τὰ πραττόμενα. Φαρνάβαζος δὲ τέως μὲν κατεῖχε τοὺς πρέσβεις, φάσκων ποτὲ μὲν, ἀνάξειν αὐτοὺς παρὰ βασιλέα, ποτὲ δὲ, οἴκαδε ἀποπέμψειν, ὡς μηδὲν μέμψηται. ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ τρεῖς ἦσαν, ἐδεήθη τοῦ Κύρου ἀφεῖναι αὐτούς, φάσκων ὀμωμοκέναι, ἀπάξειν ἐπὶ θάλατταν, ἐπειδὴ οὐ παρὰ βασιλέα. πέμψαντες δὲ Ἀριοβαρζάνει, παρακομίσαι αὐτοὺς ἐκέλευον. ὁ δὲ ἀπήγαγεν ἐς Κίον τῆς Μυσίας,
C ὅθεν πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἀπέπλευσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ βουλόμενος μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἀποπλεῖν οἴκαδε, ἀνήχθη εὐθὺς ἐπὶ Σάμον. ἐκεῖθεν δὲ λαβὼν τῶν νεῶν εἴκοσιν, ἔπλευσε τῆς Καρίας ἐς τὸν Κεραμικὸν κόλπον. ἐκεῖθεν δὲ συλλέξας ἑκατὸν τάλαντα, ἧκεν ἐς τὴν Σάμον. Θρασύβουλος δὲ σὺν τριάκοντα ναυσὶν ἐπὶ Θρᾴκης ᾤχετο. ἐκεῖθεν δὲ τά τε ἄλλα χωρία τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους μεθεστηκότα
D κατεστρέψατο, καὶ Θάσον ἔχουσαν κακῶς ὑπό τε τῶν πολέμων, καὶ στάσεων, καὶ λιμοῦ. Θρασύλλος δὲ σὺν τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἐς Ἀθήνας κατέπλευσε. πρὶν δὲ ἥκειν αὐτόν, οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὺς εἵλοντο, Ἀλκιβιάδην μὲν φεύγοντα, καὶ Θρασύβουλον ἀπόντα, Κόνωνα δὲ τρίτον ἐκ τῶν οἴκοθεν. Ἀλκιβιάδης δ' ἐκ τῆς Σάμου ἔχων τὰ χρήματα, κατέπλευσεν ἐς Πάρον ναυσὶν εἴκοσιν. ἐκεῖθεν δ' ἀνή-
E χθη εὐθὺ Γυθείου ἐπὶ * κατασκοπῇ τῶν τριήρεων, ἃς ἐπυνθάνετο Λακεδαιμονίους αὐτόθι παρασκευάζειν τριάκοντα· καὶ τῆς οἴκαδε καθόδου, ὅπως ἡ πόλις πρὸς αὐτὸν ἔχει. ἐπεὶ δὲ ἑώρα ἑαυτῷ εὔνουν οὖσαν, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ᾑρημένους, καὶ ἰδίᾳ μεταπεμπομένους τοὺς ἐπιτηδείους, κατέπλευσεν ἐς τὸν Πειραιᾶ ἡμέρᾳ, ᾗ Πλυντήρια ἦγεν ἡ πόλις, τοῦ ἔδους κατακεκαλυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς· ὅ τινες οἰωνίζοντο ἀνεπι-

κατασκοπῇ

A τήδειον εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. Ἀθηναίων γὰρ οὐδεὶς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐδενὸς σπουδαίου ἔργου τολμήσαι ἂν ἅψασθαι. καταπλέοντος δ' αὐτοῦ ὅ,τε ἐκ τοῦ Πειραιῶς καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἄστεος ὄχλος ἠθροίσθη πρὸς τὰς ναῦς, θαυμάζοντες, καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι τὸν Ἀλκιβιάδην,* λέγοντες ὅτι οἱ μὲν, ὡς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν, καὶ μόνος * ἀπελογήθη ὡς οὐ δικαίως φύγοι, ἐπιβουλευθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἔλαττον ἐκείνου δυναμένων, * μοχθηρότερόν τε λεγόντων, καὶ πρὸς τὸ αὐτῶν ἴδιον κέρδος πολι- B τευόντων· ἐκείνου δ' ἀεὶ τό τε κοινὸν αὔξοντος, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως δυνατοῦ· ἐθέλοντος δὲ τότε κρίνεσθαι παραχρῆμα, τῆς αἰτίας ἄρτι γεγενημένης, ὡς ἠσεβηκότος ἐς τὰ μυστήρια, ὑπερβαλόμενοι οἱ ἐχθροὶ τὰ δοκοῦντα δίκαια εἶναι, ἀπόντα αὐτὸν ἐστέρησαν τῆς πατρίδος. ἐν ᾧ χρόνῳ ὑπὸ ἀμηχανίας δουλεύων, ἠναγκάσθη μὲν θεραπεύειν τοὺς ἐχθίστους, κινδυνεύων ἀεὶ C παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολέσθαι, τοὺς δὲ οἰκειοτάτους πολίτας τε καὶ ξυγγενεῖς καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν ὁρῶν ἐξαμαρτάνουσαν, οὐκ εἶχεν ὅπως ὠφελοίη, φυγῇ ἀπειργόμενος. οὐκ ἔφασαν δὲ τῶν οἵωνπερ αὐτὸς ὄντων καινῶν δεῖσθαι πραγμάτων, οὐδὲ μεταστάσεως. ὑπάρχειν μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δήμου ἑαυτῷ μὲν, τῶν τε ἡλικιωτῶν πλέον ἔχειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων μὴ ἐλαττοῦσθαι· τοῖς δ' αὐτοῦ ἐχθροῖς τοιούτοις δοκεῖν εἶναι, οἷός περ πρότερον.* ὕστερον δὲ D δυνασθεῖσιν, ἀπολλύναι τοὺς βελτίστους· αὐτοὺς δὲ μόνους λειφθέντας, δι' αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι ἑτέροις βελτίοσιν οὐκ εἶχον χρῆσθαι. οἱ δὲ, ὅτι τῶν παροιχομένων αὐτοῖς κακῶν μόνος αἴτιος εἴη, τῶν τε φοβερῶν ὄντων τῇ πόλει γενέσθαι, μόνος κινδυνεύσαι ἡγεμὼν καταστῆναι. Ἀλκιβιάδης δὲ, πρὸς τὴν γῆν ὁρμισθεὶς, ἀπέβαινε μὲν οὐκ εὐθέως, φοβούμενος τοὺς ἐχθρούς· ἐπαναστὰς E δὲ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐσκόπει τοὺς αὐτοῦ ἐπιτηδείους, εἰ παρείησαν. κατιδὼν δὲ ΕΥρυπτόλεμον τὸν Πεισιάνακτος, ἑαυτοῦ δὲ ἀνεψιὸν, καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, καὶ τοὺς φίλους μετ' αὐτῶν, τότε ἀποβὰς, ἀναβαίνει ἐς τὴν πόλιν, μετὰ τῶν παρεσκευασμένων, εἴ τις ἅπτοιτο, μὴ ἐπιτρέπειν. ἐν δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπολογησάμενος,

λέγοντες οἱ μὲν, ὅτι εἷς

ἀπηγγέλθη

μοχθηρότερά τι

ὕστερον μὲν δυναθέντας,

A faustum eſſe ominabantur. Nam eo die nemo Athenienſium aliquid rei ſerie ſuſcipere auſit. Quum adpelleret, omnis turba tum è Piræeo, tum ex vrbe ad naues cōfluere: admiratione duci: Alcibiadem videre cupere: dicere partim, ciuium hunc vnum eſſe præſtantiſſimum, qui ſolus ſe purgarit, quod inique eiectus in exſilium eſſet: circumuentum inſidiis illorum fuiſſe, qui & minus ipſo potuerint, & inferiores dicendo fuerint, & rempublicam geſſerint ex vtilitate lucroque ſuo. Hunc au- B xiſſe rempublicam cum de facultatibus priuatim ſuis, tum etiam publicis patriæ. Voluiſſe id temporis de cauſſa ſua ſine dilatione cognoſci, quum paullo ante tamquam myſteriorum violator delatus eſſet: verum aduerſariis rem, quæ æquiſſima videretur, in aliud tempus reiicientibus, abſentem patria multatum fuiſſe. Interim inopia coactum ſeruitutem ſeruiiſſe, homines infeſtiſſimos ſibi coluiſſe, cottidie de vita periclitatum eſſe. Non potuiſſe quidquam ciuibus ſibi coniunctiſſimis, C propinquis, patriæ denique toti prodeſſe, quantumvis illius errata animaduerteret: idque propterea, quod ab hoc conatu exſilij nomine prohiberetur. Negabant eiuſmodi ' hominem, qualis eſſet ipſe, quidquam egere nouis rebus, vel publici ſtatus immutatione. Poſſe hoc illum populi beneficio, vt & ipſe ſit æqualibus ſuperior, grandioribus natu non inferior: & aduerſariis ſuis talem ſe declaret, qualis olim fuerit. Poſteaquam illi potentiam quamdam nancti ad extremum eſſent, D optimos quoſque ſublatos è medio fuiſſe: quumque ſoli in republica reſtarent, hanc vnam ob cauſſam ciuibus fuiſſe caros, quod vti meliorum hominum opera non poſſent. Alij contra dicebant, vnum hunc eſſe omnium calamitatum, quas antehac perpeſſi fuiſſent, auctorem: adeoque periculum eſſe, ne ſolus ſe ducem præbeat ad ea quæ reipublicæ vt accidant, metuenda ſint. Ceterum ad terram quum adpuliſſet Alcibiades, non ſtatim de naui deſcendit, quod hoſtes ſuos me- E tueret: ſed ſtans in nauigij foris, num adeſſent neceſſarij ſui, circumſpiciebat. Poſteaquam EVryptolemum Piſianactis filium, conſobrinum ſuum, ceteroſque propinquos, & eorum amicos vidit: tum relicta naue in vrbem cum iis adſcendit, qui parati erant prohibere, ne quis eum adtingeret. Poſt in ſenatu, & pro concione, quum defenſionem ſui pronuntiaſſet,

Varia de Alcibiade hominum iudicia.

Conſule Notas.

qua ſe minime ſacra violaſſe, ſed iniuriam ſibi factam oſtendebat; prolatis in hanc ſententiam & aliis, ac nemine contradicente, quod id minime latura fuiſſet concio; dux omnium cum poteſtate ampliſſima declaratus, vt qui priſtinam reipublicæ potentiam tueri & conſeruare poſſet, primum eductis vniuerſis militum copiis, myſteria, quæ tum mari propter bellum deducebantur, terra celebrauit. Deinde conſcripſit exercitum, CIↃ IↃ grauis armaturæ peditum, CL equitum, nauium C. Ita menſe poſt reditum tertio Andrum verſus nauigat, quæ ab Athenienſibus defecerat. Adiuncti ſunt ei Ariſtocrates, & Adimantus Leucorophidæ filius, qui lecti erant terreſtrium copiarum duces. Exponit in terram copias Alcibiades ad Gaurium, quod eſt in Andro inſula. Quumque ſuis opem laturi Andrij exiiſſent, in fugam verſi, & intra muros oppidi concluſi ſunt: interfectis, præter alios paucos, Lacedæmoniis, qui iſtic erant. Statuit heic tropæum Alcibiades, neque multos dies commoratus, Samum nauigat: inde facto initio bellum gerebat. At Lacedæmonij, quum non multo ante Crateſippidæ nauarcho magiſtratus ſui tempus exiiſſet, Lyſandrum eius loco mittunt. Is cum ad inſulam Rhodum adpuliſſet, coactis nauibus, in Con inſulam Miletumque nauigat: hinc Epheſum, vbi cum ſeptuaginta nauibus ſubſtitit, dum Sardes Cyrus accederet. Poſteaquam is illuc veniſſet, adſcendit ad ipſum vna cum legatis, qui Lacedæmone aderant. Heic & Tiſſaphernis facta quædam accuſant, & Cyrum rogant, vti alacriter in id bellum incumbat. Reſpondet Cyrus, & habere ſe id in mandatis à patre, nec aliam eſſe animi ſui ſententiam, quam vt hæc omnia præſtet. Venire ſe cum talentis IↃ. Ea ſi deficiant, vſurum ſe facultatibus priuatim ſuis, quibus eum pater donaſſet. Quod ſi & illæ erogentur, id quoque ſolium in fruſta ſe conciſurum, quo ſedere ſoleret, quodque totum ex argento & auro conſtaret. His illi collaudatis, hortantur, vt in nautas ſingulos Atticam drachmam vnam conſtitueret: quod futurum dicerent, vt ſi hoc ſtipendium detur, Athenienſium nautæ relinquant naues ſuas, ac minorem ipſe ſumptum faciat. Ille recte quidem hæc dici aiebat, verum ſibi fas non eſſe, vt aliter quid faciat, quam rex imperaſſet. Præterea ſic

Res geſtæ Alcibiadis reditu.

Lyſander nauarchus creatur.

Cyrus Lacedæmoniis opem pollicetur.

A ὡς οὐκ ἠσεβήκει, εἰπὼν δὲ ὡς ἠδίκηται· λεχθέντων δὲ καὶ ἄλλων τοιούτων, καὶ οὐδενὸς ἀντειπόντος, διὰ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι ἂν τὴν ἐκκλησίαν· ἀναρρηθεὶς ἁπάντων ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ, ὡς οἷός τε ὢν σῶσαι τὴν προτέραν τῆς πόλεως δύναμιν, πρότερον μὲν τὰ μυστήρια τῶν Ἀθηναίων κατὰ θάλατταν ἀγόντων διὰ τὸν πόλεμον, κατὰ γῆν ἐποίησεν, ἐξαγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἅπαντας. μετὰ δὲ ταῦτα κατελέξατο στρατιάν, ὁπλίτας μὲν πεντακοσίους B καὶ χιλίους, ἱππέας δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ναῦς δ' ἑκατόν. καὶ μετὰ τὸν κατάπλουν τρίτῳ μηνὶ ἀνήχθη ἐπ' Ἄνδρον, ἀφεστηκυῖαν τῶν Ἀθηναίων. καὶ μετ' αὐτοῦ Ἀριστοκράτης καὶ Ἀδείμαντος ὁ *Λευκορσφείδου συνεπέμφθησαν, οἱ ᾑρημένοι κατὰ γῆν στρατηγοί. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀπεβίβασε τὸ στράτευμα τῆς Ἀνδρίας χώρας ἐς Γαύριον. ἐκβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀνδρίους ἐτρέψαντο καὶ κατέκλεισαν ἐς τὴν πόλιν, καί τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλούς, καὶ τοὺς Λάκωνας, οἳ αὐτόθι ἦσαν. Ἀλκι- C βιάδης δὲ τρόπαιόν τε ἔστησε, καὶ μείνας αὐτοῦ ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς Σάμον· κἀκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, πρότερον τούτων οὐ πολλῷ χρόνῳ Κρατησιππίδα τῆς ναυαρχίας παρεληλυθυίας, Λύσανδρον ἐξέπεμψαν ναύαρχον. ὁ δέ, ἀφικόμενος ἐς Ῥόδον, καὶ ναῦς ἐκεῖθεν λαβών, *ἐς Κῶ καὶ Μίλητον ἔπλευσεν· ἐκεῖθεν δ' ἐς Ἔφεσον, καὶ ἐκεῖ ἔμεινε, ναῦς ἔχων ἑβδομήκοντα, μέχρις οὗ Κῦρος ἐς Σάρδεις ἀφίκετο. ἐπεὶ δὲ ἧκεν, ἀνέβη πρὸς αὐ- D τὸν σὺν *τοῖς ἐκ Λακεδαίμονος πρέσβεσιν. ἐνταῦθα δή, κατά τε τοῦ Τισσαφέρνους ἔλεγον, ἃ πεποιηκὼς εἴη, αὐτοῦ τε Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς τὸν πόλεμον γενέσθαι. Κῦρος δὲ τόν τε πατέρα ἔφη ταῦτα ἐπεσταλκέναι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλ' ἐγνωκέναι, ἀλλὰ πάντα ποιήσειν· ἔχων δὲ ἥκειν τάλαντα πεντακόσια. ἐὰν δὲ ταῦτα ἐκλίπῃ, τοῖς ἰδίοις χρήσεσθαι ἔφη, ἃ ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔδωκεν· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὸν θρόνον κα- E τακόψειν, ἐφ' ᾧ ἐκάθητο, ὄντα ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν. οἱ δὲ ταῦτ' ἐπῄνουν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν τάξαι τῷ ναύτῃ δραχμὴν Ἀττικήν, διδάσκοντες, ὅτι ἂν οὗτος ὁ μισθὸς γίγνηται, οἱ τῶν Ἀθηναίων ναῦται ἀπολείψουσι τὰς ναῦς, καὶ μείω χρήματα ἀναλώσει. ὁ δὲ καλῶς μὲν ἔφη αὐτοὺς λέγειν, οὐ δυνατὸν δ' εἶναι παρ' ἃ βασιλεὺς *ἐπέστελλεν αὐτῷ, ἄλλα ποιεῖν. εἶναι δὲ καὶ

Λευκολοφίδου

ἐς Κῶ

τοῖς Λακεδαιμονίοις πρ.

ἐπέστειλεν

τὰς συνθήκας οὕτως ἐχούσας, τριάκοντα μνᾶς ἑκάστῃ νηῒ τοῦ μηνὸς διδόναι, ὁπόσας ἂν βούλωνται τρέφειν Λακεδαιμόνιοι. ὁ δὲ Λύσανδρος τότε μὲν ἐσιώπησε· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἐπεὶ αὐτῷ προπιὼν ὁ Κῦρος ἤρετο, τί ἂν μάλιστα χαρίζοιτο ποιῶν, εἶπεν, ὅτι εἰ πρὸς τὸν μισθὸν ἑκάστῳ ναύτῃ ὀβολὸν προσθείης. ἐκ δὲ τούτου τέτταρες ὀβολοὶ ἦν ὁ μισθὸς, πρότερον δὲ τριώβολον. καὶ τόν τε *προσοφειλόμενον ἀπέδωκε, καὶ ἔτι μηνὸς προσέδωκεν, ὥστε τὸ στράτευμα πολὺ προθυμότερον εἶναι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούοντες ταῦτα, ἀθύμως μὲν εἶχον, ἔπεμπον δὲ πρὸς τὸν Κῦρον πρέσβεις διὰ Τισσαφέρνους. ὁ δὲ οὐ προσεδέχετο, δεομένου Τισσαφέρνους, καὶ λέγοντος, ἅπερ αὐτὸς ἐποίει . . . . πεισθεὶς ὑπ' Ἀλκιβιάδου, σκοπεῖν, ὅπως τῶν Ἑλλήνων *μηδὲν, οἵτινες ἰσχυροὶ ὦσιν, ἀλλὰ πάντες ἀσθενεῖς, αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στασιάζοντες. καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος, ἐπεὶ αὐτῷ τὸ ναυτικὸν συνετέτακτο, ἀνελκύσας τὰς ἐν τῇ Ἐφέσῳ ναῦς, οὔσας ἐνενήκοντα, ἡσυχίαν ἦγεν, ἐπισκευάζων καὶ ἀναψύχων αὐτάς. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀκούσας, Θρασύβουλον ἔξω Ἑλλησπόντου ἥκοντα τειχίζειν Φώκαιαν, διέπλευσε πρὸς αὐτὸν, καταλιπὼν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν Ἀντίοχον τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην, ἐπιστείλας μὴ ἐπιπλεῖν ἐπὶ τὰς Λυσάνδρου ναῦς. ὁ δὲ Ἀντίοχος τῇ τε αὑτοῦ νηῒ, καὶ ἄλλῃ ἐκ Νοτίου, ἐς τὸν λιμένα τὸν Ἐφεσίων ἐσπλεύσας, παρ' αὐτὰς τὰς πρῴρας τῶν Λυσάνδρου νεῶν παρέπλει. ὁ δὲ Λύσανδρος τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγας τῶν νεῶν καθελκύσας, ἐδίωκεν αὐτόν· ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ Ἀντιόχῳ ἐβοήθουν πλείοσι ναυσὶ, τότε δὴ καὶ πάσας συντάξας ἐπέπλει. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ τοῦ Νοτίου καθελκύσαντες τὰς λοιπὰς τριήρεις, ἀνήχθησαν ὡς ἕκαστος ἤνοιξεν. ἐκ τούτου δ' ἐναυμάχησαν, οἱ μὲν, ἐν τάξει, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, διεσπαρμέναις ταῖς ναυσὶ, μέχρις οὗ ἔφυγον, ἀπολέσαντες πεντεκαίδεκα τριήρεις. τῶν δὲ ἀνδρῶν, οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον, οἱ δ' ἐζωγρήθησαν. Λύσανδρος δὲ, τάς τε ναῦς ἀναλαβὼν, καὶ τρόπαιον στήσας ἐπὶ τοῦ Νοτίου, διέπλευσεν ἐς Ἔφεσον, οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης, ἐλθὼν ἐς Σάμον, ἀνήχθη ταῖς ναυσὶν ἁπάσαις ἐπὶ τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων, καὶ πρὸ τοῦ στόματος παρέταξεν, εἴ τις βούλοιτο ναυμαχεῖν.

*προσοφειλόμενον

*μηδέ τινι ἰσχυρ.

A eſſe in fœderum formula, vt in ſingulas naues, quotquot tandem alere Lacedæmoniis libeat, minæ triginta ſtipendij menſtrui nomine numerentur. Subticuit tum Lyſander. Verum à cœna, quum propinans ei Cyrus interrogaret, quam rem gratiſſimam ipſi facere poſſet: Si ad ſtipendium, inquit, ſingulorum nautarum, obolum adieceris. Ex eo tempore quatuor oboli ſtipendii nomine pendebantur, cum antehac tres tantum numerarentur. Præterea Cyrus & ſtipendium * prius illis debitum perſoluit, & menſtruum aliud ante B tempus numerauit. Quo factum, vt longe iam alacriores eſſent milites. Hæc quum Athenienſes magno cum animi mœrore audiiſſent, Tiſſaphernis opera legatos ad Cyrum mittunt. Eos ille non admittebat, quamquam rogaret Cyrum Tiſſaphernes, ac ſe diceret Alcibiadis conſilio facere, quæ faceret: quod is eſſet auctor, vt hoc vnum ſpectaret, ne vlli Græcorum potentes eſſent; ſed imbecilli potius omnes, ſuis ipſi diſſidiis adtriti. Ceterum inſtructa claſſe Lyſander, ſubductiſque nauibus, quæ Epheſi numero XC erant, quieſcendo eas reficiebat. Interea quum accepiſſet Alcibiades, Thraſybulum extra Helleſpontum progreſſum munire Phocæam; ad eum nauigat, relicto apud claſſem gubernatore ſuo Antiocho, cum mandatis, ne aduerſus Lyſandri claſſem proueheretur. Antiochus vero cum naui ſua, & alia Notiana, in portum Epheſiorum inuectus ad ipſas Lyſandri nauiũ proras præteruehi auſus eſt. Tum Lyſander primo paucis nauibus deductis, hominem inſequitur. At cum Athenienſes Antiocho pluribus cum nauibus opem ferrent, vniuerſa claſſe inſtructa in eos pergit. Itaque & Athenienſes reliquis triremibus è Notio deductis, in hoſtes prouecti ſunt, vti quiſque ſibi viam in altum aperiiſſet. Secundum hæc prœlium nauale committitur, quum Lacedæmonij quidem ſeruarent ordines, Athenienſium vero naues ſparſæ vagarentur; donec amiſſis XV triremibus, terga dederunt. Ex iis maxima parte hominum fuga dilapſa, reliqui hoſtis in poteſtatem viui peruenerunt. His nauibus ſecum Lyſander ſumtis, & erecto ad Notium tropæo, Epheſum nauigando traiecit; Samum, Athenienſes. Eo poſteaquam Alcibiades rediit, vniuerſa cum claſſe ad Epheſiorum portum prouectus, aciem ante oſtium eius inſtruxit, ſi quis forte prœlio congredi vellet.

Lyſandri vafricies.

Lectio marginis

Improbum Alcibiadis conſilium.

Inclinatio fortunæ Alcibiadis.

Antiochi temeritas.

Lyſandri victoria.

At quum Lyſander claſſem ſuam non educeret, quod nauium numero longe inferior eſſet, Samum reuertitur. Paullo poſt Delphinum & Eionem Lacedæmonij occupant. Athenienſes, qui domi erant, perlata ad ſe de prœlio nauali fama; Alcibiadi indignantur, quem ex ſecordia & intemperantia naues has amiſiſſe exiſtimabant. Simul x alios duces creant: Cononem, Diomedontem, Leontem, Periclem, Eraſinidem, Ariſtocratem, Archeſtratum, Protomachum, Thraſylum, Ariſtogenem. Quamobrem Alcibiades, cuius res etiam apud exercitum laborabant, in Cherroneſum vna triremi ad caſtella ſua diſceſſit. Secundum hæc Cono cum xx nauibus, quas habebat, ex decreto Athenienſium, ab Andro Samum ad claſſem nauigat. Eius loco in Andrum Phanoſthenes cum quatuor nauibus miſſus, quum in Thurias triremes duas incidiſſet; vtramque, cum ipſis vectoribus, cepit. Omnes hi captiui ab Athenienſibus in vincula coniecti fuere, præter vnum ipſorum ducem Dorieum: qui, quum patria Rhodius eſſet, ac iamdudum Athenis & Rhodo exſularet, metu Athenienſium (qui & ipſum, & propinquos ipſius, capitis damnauerant) apud Thurios, ius ciuitatis adeptus, viuebat. Hunc miſericordia moti, ne pretio quidem poſtulato, dimiſere. Cono poſteaquam ad inſulam Samum peruenit, copiaſque nauales miſere adfectas reperit, expleto tantum ſeptuaginta triremium numero, priorum loco, quæ plures, quam centum, fuerant; prouectus his in altum cum ceteris ducibus, alias alibi exſcendens in hoſtium ditionem, prædas agebat. Hic eius anni finis fuit, quo Carthaginienſes cum centum & viginti triremibus, & cum CXXCIↃ terreſtris exercitus, in Siciliam profecti, Agrigentum ad deditionem fame compulerunt; quum ipſi prœlio licet ſuperati, totos tamen ſeptem menſes oppidum obſiderent. Anno ſequenti, quo luna veſpere defecit, & priſcum Mineruæ fanum Athenis deflagrauit; Pitya magiſtratum Ephori gerente, Archontis autem apud Athenienſes Callia: Lacedæmonij, Lyſandro, cuius iam annus exierat, qui erat annus belli *xxiv, ſucceſſorem Callicratidam ad claſſem miſere. Quum autem naues Lyſander traderet, aiebat ad Callicratidam, ita ſe illas ei tradere; vt qui maris imperio potitus eſſet, ac prœlio nauali

Alcibiadi abrogatur imperium.

Cononis imperium nauale.

xxvi.

Arrogans Lyſandri oratio.

A ἐπεὶ δὲ Λύσανδρος οὐκ ἀντανῆγε διὰ τὸ πολλαῖς ναυσὶν ἐλαττοῦσθαι, ἀπέπλευσεν ἐς Σάμον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὀλίγῳ ὕστερον αἱροῦσι Δελφίνιον καὶ Ηϊόνα. οἱ δὲ ἐν οἴκῳ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἠγγέλθη ἡ ναυμαχία, χαλεπῶς εἶχον τῷ Ἀλκιβιάδῃ, οἰόμενοι δι' ἀμέλειάν τε καὶ ἀκράτειαν ἀπολωλεκέναι τὰς ναῦς. καὶ στρατηγοὺς εἵλοντο ἄλλους δέκα, Κόνωνα, Διομέδοντα, Λέοντα, Περικλέα, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκράτην, Ἀρχέστρατον, Πρωτόμαχον, Θρασύλον, Ἀριστογένην. Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν πονήρως καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ φερόμενος, λαβὼν τριήρη μίαν, ἀπέπλευσεν ἐς Χερρόνησον, ἐς τὰ ἑαυτοῦ τείχη. μετὰ δὲ ταῦτα Κόνων ἐκ τοῦ * Ἄνδρου ξὺν αἷς εἶχε ναυσὶν εἴκοσι, ψηφισαμένων Ἀθηναίων, ἐς Σάμον ἔπλευσεν ἐπὶ τὸ ναυτικόν. ἀντὶ δὲ Κόνωνος ἐς Ἄνδρον ἔπεμψαν Φανοσθένην τέτταρας ναῦς ἔχοντα. οὗτος * περιτυχὼν δυοῖν τριήροιν Θουρίαιν, ἔλαβεν αὐτοῖς ἀνδράσι· καὶ τοὺς μὲν C αἰχμαλώτους ἅπαντας ἔδησαν Ἀθηναῖοι, τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῶν Δωριέα, ὄντα μὲν Ῥόδιον, πάλαι δὲ φυγάδα ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ῥόδου, ὑπὸ Ἀθηναίων κατεψηφισμένων αὐτοῦ θάνατον, καὶ τῶν ἐκείνου συγγενῶν, πολιτεύοντα παρ' αὐτοῖς, ἐλεήσαντες * ἀφῆσαν, οὐδὲ χρήματα πραξάμενοι. Κόνων δ' ἐπεὶ ἐς τὴν Σάμον ἀφίκετο, καὶ τὸ ναυτικὸν κατέλαβεν, ἀθύμως ἔχειν, ξυμπληρώσας τριήρεις ἑβδομήκοντα ἀντὶ D τῶν προτέρων, οὐσῶν πλέον ἢ ἑκατόν, καὶ ταύταις ἀναγόμενος μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν, ἄλλοτε ἄλλῃ ἀποβαίνων τῆς τῶν πολεμίων χώρας ἐλῄζετο. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι εἰς Σικελίαν στρατεύσαντες εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τριήρεσι, καὶ πεζῆς στρατιᾶς δώδεκα μυριάσιν, εἷλον Ἀκράγαντα λιμῷ, μάχῃ μὲν ἡττηθέντες, προσκαθεζόμενοι δὲ ἑπτὰ μῆνας. τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ᾧ ἥ τε σελήνη E ἐξέλιπεν ἑσπέρας, καὶ ὁ παλαιὸς τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς ἐν Ἀθήναις ἐνεπρήσθη, * Πίτυος μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δὲ Καλλίου Ἀθήνησιν, οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάνδρῳ, παρεληλυθότος ἤδη τοῦ χρόνου, καὶ τῷ πολέμῳ * τεττάρων καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρατίδαν. ὅτε δὲ παρεδίδου ὁ Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλαττοκράτωρ τε καὶ ναυμαχίᾳ

Αἰταίδρου

περιτυχών

ἀφῆκαν

Πιτύου

ἓξ καὶ εἴκοσι

νενικηκώς. ὁ δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀριστερᾷ Σάμου παραπλεύσαντα, οὗ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς, καὶ ὁμολογήσειν θαλαττοκρατεῖν. οὐ φαμένου δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυπραγμονεῖν ἄλλου ἄρχοντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίδας, πρὸς αἷς παρὰ Λυσάνδρου ἔλαβε ναυσὶ, προσεπλήρωσεν ἐκ Χίου, καὶ Ῥόδου, καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων πεντήκοντα ναῦς. ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὔσας τετταράκοντα καὶ ἑκατὸν, παρεσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς πολεμίοις. καταμαθὼν δὲ ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φίλων καταστασιαζόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων, ἀλλὰ καὶ διαθροούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα παραπίπτοιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους, πολλάκις ἀνεπιτηδείων γιγνομένων, καὶ ἄρτι ξυνιέντων τὰ ναυτικὰ, καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, * . . . . . ἀπείρους θαλάττης πέμποντες, καὶ ἀγνῶτας τοῖς ἐκεῖ, κινδυνεύοιεν τι παθεῖν διὰ τοῦτο· ἐκ τούτου * δὲ ὁ Καλλικρατίδας, ξυγκαλέσας τοὺς Λακεδαιμονίων ἐκεῖ παρόντας, ἔλεγεν αὖθις τοιάδε· Ἐμοὶ ἀρκεῖ, οἴκοι μένειν· καὶ εἴτε Λύσανδρος, εἴτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὸ κατ' ἐμέ· ἐγὼ δὲ ὑπὸ τῆς πόλεως ὡς ἐπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς, οὐκ ἔχω τί ἄλλο ποιῶ, ἢ τὰ κελευόμενα, ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστα. ὑμεῖς δὲ πρὸς ἃ ἐγώ τε φιλοτιμοῦμαι, καὶ ἡ πόλις ἡμῶν * αἰτιάζεται, (ἴστε γὰρ αὐτὰ ὥσπερ καὶ ἐγώ) * ξυμβουλεύω τὰ ἄριστα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν, * ἐροῦντας τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε. οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν, ἢ τοῖς οἴκοι πείθεσθαι, ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἥκει, ἐλθὼν παρὰ Κῦρον, ᾔτει μισθὸν τοῖς ναύταις. ὁ δὲ αὐτῷ εἶπε δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ, καὶ ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν ὀργισθεὶς, καὶ εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν ἕνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἢν σωθῇ οἴκαδε, κατὰ τὸ αὑτοῦ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν ἐς Μίλητον.

[Marg.: * ἢ ὅτι ἀπείρους · * δὴ ὁ · * αἰτιᾶται · * ξυμβουλεύετε τὰ · * ἐροῦντα]

A victor exſtitiſſet. At ille iubet, vt Epheſo diſcedens, ac Samum ad ſiniſtram prætervectus, quo loco naues Athenienſium erant, Mileti claſſem traderet. Ita ſe faſſurum, quod maris imperio potiretur. Negante Lyſandro, ſe alio imperium obtinente, curioſum eſſe velle: Callicratidas ipſe claſſem à Lyſandro acceptam, coactis è Chio, Rhodo, atque ab aliis ſociis quinquaginta nauibus, adauxit. Collectis omnibus, quæ numero erant centum & quadraginta, ad occurrendum hoſti ſe parat. B Verum vbi ſe intellexit à Lyſandri amicorum factione oppugnari, non ſolum ſegniter ipſi morem gerentium, ſed etiam ſpargentium per vrbes, maxime in eo peccare Lacedæmonios, quod toties nauarchos mutarent; vnde fieret, vt ſæpius inepti munus hoc obtinerent, & qui recens admodum rei naualis vſum percepiſſent, nec quo pacto cum hominibus agendum eſſet, noſſent: adeoque periculum non omnino nullum eſſe, ne eis, dum homines mitterent maris imperitos, & ignotos ma- C ritimis, detrimenti quid accideret: hæc inquam vbi accepit Callicratidas, omnibus, quotquot aderant, Lacedæmoniis conuocatis, in hanc cum eis ſententiam agit: SATIS eſt mihi, domi manere; nec, quod in me eſt, prohibeo, quominus vel Lyſander, vel alius quiſpiam peritiorem ſe rerum nauticarum velit haberi. Ego vero iuſſu patriæ miſſus ad claſſem, aliud quod agam, non habeo; niſi vt quæ mihi mandata ſunt, præclariſſime pro D mea virili exſequar. Vos autem hortor, vt in medium proferatis ea, quæ maxime vobis ex vſu videntur, & quæ tum ipſe mirifice cupio, tum patria poſtulat, (ſunt autem illa perinde vobis nota, ac mihi) manendumne mihi ſit heic, an domum nauigandum, vt qui rerum heic ſtatus ſit, exponam. Quum dicere aliquid aliud auderet nemo, quam patriæ magiſtratibus parendum eſſe, eaque facienda, quorum cauſſa adeſſet: ad Cyrum pergit, ac nautis ſtipendium poſcit. Reſpon- E det ille, biduum exſpectandum eſſe. Grauiter eam dilationem ferre Callicratidas, & frequentibus illis ad portas curſitationibus ſuccenſere. Quumque Græcos mortalium miſerrimos eſſe diceret, qui pecuniæ cauſſa barbaris adularentur; atque etiam adderet, ſe, ſi domum ſaluus rediret, pro virili Athenienſes ac Lacedæmonios reconciliaturum; Miletum diſceſſit.

Lyſandri amicorum factio aduerſus Callicratidam.

Conſule Notas.

Callicratidas homo minime aulicus. Cic. 1. de Offic.

Inde miſſis Lacedæmonem triremibus ad poſcendam pecuniam, & conuocatis ad concionem Mileſiis, hanc orationem habuit: „ Me quidem, Mileſij patriæ magiſtratibus obtemperare neceſſe eſt: à vobis „ autem peto, vt imprimis ſtrenue bello „ huic incumbatis. Nam quia medios inter „ barbaros habitatis, iampridem ab eis mala „ plurima perpeſſi eſtis. Æquum vero eſt, „ vos ſociis reliquis in eo præire; vt interea, „ dum Lacedæmone redeunt, quos adferendæ pecuniæ cauſſa miſi, ſumma celeritate hoſtes detrimento maximo adficiantur. „ Etenim quod heic erat pecuniæ, „ Id diſcedens Lyſander, tamquam ſuperfluum, „ Cyro reſtituit. Cyrus autem, quum „ ad ipſum veniſſem, moram ſemper interponebat, „ quo me minus ad colloquium „ admitteret. Ego vero perſuadere mihi non „ poteram, vt frequenter ad ipſius portas accederem. „ Polliceor autem vobis, me pro illis „ commodis, quæ interea nobis euenerint, „ dum pecuniam domo exſpectamus, „ dignam vobis gratiam relaturum. Oſtendamus „ barbaris tamdem, Diis bene iuuantibus, „ poſſe nos vlciſci hoſtes noſtros, licet „ ipſos non ſuſpiciamus. Hæc quum dixiſſet, ſurgunt multi, maximeque illi, qui quod Callicratidæ aduerſarentur, inſimulabantur: præque metu rationem pecuniæ conficiundæ primi oſtendunt, & priuatim etiam de ſuo promittunt. Hac ille accepta pecunia, & è Chio præterea quinque drachmarum viatico in nautas ſingulos coacto; Methymnam Leſbi oppidum, quod ab hoſtium partibus ſtabat, proficiſcitur. Quum Methymnæi tranſire ad ipſum nollent, quod Athenienſes præſidiarios haberent, atque illi, qui rerum ſummæ præerant, Athenienſium partes ſequerentur; admotis copiis, oppidum vi capit. Itaque fortunæ eorum omnes à militibus direptæ ſunt, mancipia vero in forum Callicratidas coegit. Quumque ſocij Methymnæos etiam diſtrahi vellent: reſpondit, ſe imperatore nequaquam futurum, vt Græcorum quiſquam in ſeruitutem redigeretur, quantum quidem in ipſo eſſet. Poſtridie corpora libera dimittit, & præſidiarios Athenienſium; ac ſeruilis conditionis captiuos omnes vendit. Cononi etiam denũciat, effecturum ſe, ne deinceps * maris mœchus eſſet. Quumque illum prima luce prouehi videret in altum, intercepto itinere, ne Samum ſe fuga recipere poſſet, hominem perſequitur. At Cono fugam cum nauibus expeditis faciebat, quod de

Callicratidas Methymnam capit.

h.e. turpiter & clã maris imperiũ ~~ſibi~~ vindicare. Plin.

A κἀκεῖθεν πέμψας τριήρεις ἐς Λακεδαίμονα ἐπὶ χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων, τάδε εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἴκοι ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι ἐς τὸν πόλεμον, διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα κακὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι. δεῖ δὲ ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, ὅπως ἂν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, B ἕως ἂν * οἱ ἐκ Λακεδαίμονος ἥκωσιν, οὓς ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας· ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρῳ ἀποδοὺς, ὡς περιττὰ ὄντα, οἴχεται. Κῦρος δὲ, ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ' αὐτὸν, ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι. ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὰς ἐκείνου θύρας φοιτᾶν οὐκ ἠδυνάμην ἐμαυτὸν πεῖσαι. ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν ἀντὶ τῶν συμβάντων * ὑμῖν ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἂν ἐκεῖνα προσδεχώμεθα, χάριν ἀξίαν ἀποδώσειν. ἀλλὰ σὺν C τοῖς θεοῖς δείξωμεν τοῖς βαρβάροις ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνους θαυμάζειν, δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ, καὶ μάλιστα οἱ αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι, δεδιότες, εἰσηγοῦντο πόρον χρημάτων, καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. λαβὼν δὲ ταῦτα ἐκεῖνος, καὶ ἐκ Χίου πενταδραχμίαν ἑκάστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμενος, ἔπλευσε τῆς Λέσβου ἐπὶ Μήθυμναν πολεμίαν οὖσαν. οὐ βουλομένων δὲ τῶν Μηθυμναίων προσχωρεῖν, ἀλλ' D ἐμφρούρων ὄντων Ἀθηναίων, καὶ τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων, ἀττικιζόντων, προσβαλὼν, αἱρεῖ τὴν πόλιν κατὰ κράτος. τὰ μὲν οὖν χρήματα πάντα * διήρπαζον οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀνδράποδα πάντα συνήθροισεν ὁ Καλλικρατίδας ἐς τὴν ἀγορὰν· καὶ κελευόντων τῶν συμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μηθυμναίους, οὐκ ἔφη, ἑαυτοῦ γε ἄρχοντος, οὐδένα Ἑλλήνων ἐς * τὸ κείνου δυνατὸν ἀνδραποδισθῆναι. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν ἐλευθέρους ἀφῆκε, * τοὺς E δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς, καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο· Κόνωνι δὲ εἶπεν, ὅτι παύσει αὐτὸν μοιχῶντα τὴν θάλατταν. κατιδὼν δὲ αὐτὸν ἀναγόμενον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐδίωκεν, ὑποτεμνόμενος τὸν ἐς Σάμον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκεῖσε φύγῃ. Κόνων δ' ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὖ πλεούσαις, διὰ τὸ ἐκ

οἱ Λακεδαιμόνιοι

ἡμῖν

διήρπασαν

ἐκείνου

τούς τε

multis

πολλῶν πληρωμάτων ἐς ὀλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους ἐρέτας· καὶ καταφεύγει ἐς Μιτυλήνην τῆς Λέσβου, καὶ ξὺν αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρατίδας δὲ ξυνεισέπλευσεν ἐς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. Κόνων δὲ, ὡς ἔφθη * ὑπὸ τῶν πολιτῶν κατακωλυθεὶς, ἠναγκάσθη ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ λιμένι, καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα. οἱ δ᾽ ἄνδρες ἐς τὴν γῆν ἀπέφυγον. τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα οὔσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυσε. Καλλικρατίδας δὲ ἐν τῷ λιμένι ὁρμισάμενος, ἐπολιόρκει, ἐνταῦθα τὸν ἔκπλουν ἔχων. καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς Μηθυμναίους πανδημεὶ, καὶ ἐκ Χίου τὸ στράτευμα διεβίβασε· χρήματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἦλθεν. ὁ δὲ Κόνων, ἐπεὶ ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σίτων οὐδαμόθεν ἦν εὐπορῆσαι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐβοήθουν, διὰ τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἄριστα πλεούσας δύο, ἐπλήρωσε πρὸ ἡμέρας, ἐξ ἁπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ἐς κοίλην ναῦν μεταβιβάσας, καὶ τὰ παραρρύματα * παραλαβών. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν οὕτως * αὖ εἶχον. ἐς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἴη, ἐξεβίβαζεν, ὡς μὴ καταδήλους εἶναι τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. τῇ πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἐσθέμενοι σῖτα μέτρια, ἐπειδὴ ἤδη μέσον ἡμέρας ἦν, καὶ * οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον, καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο, * ἐξέπλευσεν ἔξω τοῦ λιμένος. καὶ ἡ μὲν ἐπὶ * Ἑλλήσποντον ὥρμησεν, ἡ δὲ ἐς τὸ πέλαγος. τῶν δὲ * ἐφορμούντων ὡς ἕκαστοι ἤνοιγον, τάς τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες, καὶ ἐγειρόμενοι, ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι· ἐσβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν ἐς τὸ πέλαγος ἐφορμήσασαν, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ * δυόντι κατέλαβον· καὶ κρατήσαντες μάχῃ, ἀναδησάμενοι ἀπῆγον ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῖς ἀνδράσιν. ἡ δ᾽ ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα ναῦς διέφυγε, καὶ ἀφικομένη ἐς τὰς Ἀθήνας ἐξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ, δώδεκα ναυσὶν ὡρμίσατο ἐς τὸν εὔριπον τῶν Μιτυληναίων. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐπιπλεύσας αὐτῷ ἐξαίφνης, δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε· Διομέδων δὲ ἔφυγε τῇ τε ἑαυτοῦ, καὶ ἄλλῃ: οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, τὰ γεγενημένα

ὑπὸ τῶν πολεμίων κατακλεισθεὶς,

παραβαλών.

αὖ εἶχον.

οἱ ἐφορμοῦντες

ἐξέπλευσαν

Ἑλλήσποντον

ἐφορμούντων

δυώσῃ

A multis ſupplementis p[illegible]i remiges in paucas naues delecti fuerant; ſeque cum duobus è X ducibus, Leonte ac Eraſinide, Mitylenem oppidum Lesbi recipit. Eum cum CLXX nauibus Callicratidas perſequens, in eumdem portum nauigat. Tum Cono; quem hoſtes anteuertendo interclusiſſent, ad portum nauali pugna decernere coactus fuit, & triginta naues amiſit, hominibus ad terram fugiendo elapſis. Reliquas naues XL. ſub ipſum murum ſubduxit. At Callicratidas portum ingreſſus B Cononem obſidebat, quum illic poteſtatem exeundi ſuis cum nauigiis haberet: atque etiam terra Methymnæorum plebe omni arceſſita, de Chio quoque copias traduxit. Adlata fuit tunc ipſi & à Cyro pecunia. Cono, quum terra marique obſideretur, neque commeatus parare copiam alicunde poſſet, quum & magna eſſet hominum in oppido multitudo, & Athenienſes opem non ferrent, quod horum nihil adhuc comperiſſent; naues duas ex C omni numero expeditiſſimas in mare deduxit, & ante diem inſtruxit, deque nauibus vniuerſis remiges optimos delegit, in * nauim concauam milites claſſiarios impoſuit, remis vſitatis alios adiecit. Ac die quidem illo ita ſe continebant. Sub veſperam, vbi primum tenebræ oborirentur, in terram eos exponebat, ne id ipſos agere hoſtibus innoteſceret. Die quinto, cibariis, quantum ſatis eſſet, inſtructi; ipſo meridie, quum ſpeculatores partim negligenter hæc obſeruarent, partim etiam D quieti ſe dediſſent, è portu nauigarunt, prouecta in altum naui vna, verſus Helleſpontum tendente altera. Tum illi, qui agebant in excubiis, vti quiſque ſibi viam aperiebat, ancoras abrumpere, excitari, cum tumultu accurrere. Nam forte tunc in litore prandebant. Quumque conſcendiſſent naues, illam, quæ in altum ſe proripuerat, inſequuntur: quumque ſole iam occidente ad eam perueniſſent, prœlio commiſſo, vi ea potiuntur, ac religatam cum ipſis vectoribus ad claſſem E ſuam deducunt. At quæ verſus Helleſpontum ſe contulerat, effugit: Athenasque delata, claſſem obſideri nuntiat. Tum ferens opem Cononi obſeſſo Diomedon, cum nauibus XII. in Mitylenæorum fretum ſe contulit. Aduerſus hunc, re improuiſa, Callicratidas nauigans, decem naues capit: Diomedonte cum ſua, & quadam alia, ſibi fuga conſulente. Hoc vbi accidiſſe, nihilo-

Cono vincitur à Callicratida.

Cononem Callicratidas obſidet.

hoc eſt, in carinam.

Cononis ſtrategema.

Alia clades Athenienſium.

que minus obſideri ſuos Athenienſes accepere; centum ac decem nauibus his ſuccurrendum eſſe decernunt, in quas vniuerſi, qui adoleuiſſent, ſerui ac liberi, imponerētur. Claſſe cx nauium intra diem trigeſimum inſtructa, ſoluūt: magna etiam equitum parte naues ingreſſa. Secundum hæc Samum perueniunt, vbi quum naues Samias X ſibi adiunxiſſent: etiam alias à ſociis aliis collegerūt, plures quam xxx, coactis omnibus, vt eas cōſcenderent. Idem de nauibus illis factum, quæ forte tunc aberant. Vniuerſæ plures fuere quam cl. Poſteaquam accepiſſet Callicratidas, iam apud Samum Athenienſium claſſem eſſe, quæ ſuis opem ferret; naues ad obſidionem quinquaginta relinquit, eiſque præficit Eteonicum: cum ceteris cxx prouectus in altū ad Maleam Lesbi promontoriū, è regione Mitylenæ, cœna ſuorū corpora curat. Eodem die forte fortuna etiam Athenienſes ad Arginuſas cœnabāt, quæ & ipſæ è regione Lesbi ad Maleam promontoriū Mitylenæ oppoſitæ ſunt. Noctu Callicratidas conſpectis hoſtium ignibus, ac nonnullis renuntiantibus, eſſe hos Athenięſes; circiter noctem mediā ſoluit, vt eos ſubito nec opinantes inuaderet. Verum ab imbribus copioſis, ac tonitruis impeditus, progredi non potuit. Vt primum tēpeſtas ceſſauit, prima luce nauigat verſus Arginuſas. Ei læua parte occurrunt in alto Athenienſes, in hūc modum acie inſtructa: Prima in fronte ad læuam cum xv nauibus Ariſtocrates erat, deinde cum aliis xv Diomedō. Poſt Ariſtocratē, Pericles, poſt Diomedōtē, Eraſinides, collocati erant. Propter Diomedōtem Samij cū X nauibus ſingillatim inſtructi erāt: quorū dux erat Samius quidam Hippeus. His proximæ tribunorum decem naues erant, & ipſæ ſingillatim inſtructæ. Secundum has, tres claſſi præfectorum, & ſi quæ aliæ ſociorū naues erant. Dextrum cornu cum nauibus xv Protomachus tenebat, & iuxta eum Thraſylus cum aliis xv nauibus. Poſt Protomachum Lyſias cum nauibus totidem, poſt Thraſylum Ariſtogenes collocatus erat. Atque hoc modo aciem inſtruxerant, ne perrumpendi claſſem ſuam hoſti facultatem concederent. Erant enim ipſorum naues minus ad nauigandum expeditæ. At Lacedæmoniorum naues vniuerſæ ſingillatim inſtructæ, & ad perruptionem claſſis hoſtilis, & circumuentionem cōparatæ erant, propterea quod expeditius proueherentur. Cornu dextrū Callicratidas ipſe tenebat.

[illegible]nſiū naualis acies.

A καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοηθεῖν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα, * ἐσβιβάζοντες τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας ἅπαντας, καὶ δούλους, καὶ ἐλευθέρους· καὶ πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις, ἀπῆραν. εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἱππέων πολλοί. μετὰ ταῦτα ἀνηγάγησαν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν Σαμίας ναῦς ἔλαβον δέκα. ἤθροισαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα παρὰ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ἐσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἅπαντας. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς B ἔτυχον ἔξω οὖσαι. ἐγένοντο δὲ * αἱ πᾶσαι πλείους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ οὖσαν, αὐτοῦ μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς, καὶ ἄρχοντα Ἐτεόνικον· ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναχθεὶς, ἐδειπνοποιεῖτο τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς Μιτυλήνης. τῇ δ᾽ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις. αὗται δ᾽ εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου, C ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς Μιτυλήνης. τῆς δὲ νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρὰ, καί τινων αὐτῷ ἐξαγγειλάντων, ὅτι Ἀθηναῖοι εἶεν, ἀνήγετο περὶ μέσας νύκτας, ὡς ἐξαπιναίως προσπέσοι. ὕδωρ δ᾽ ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκώλυσαν τὴν ἀναγωγήν. ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο ἐς τὸ πέλαγος τῷ εὐωνύμῳ, παρατεταγμένοι ὧδε· Ἀριστοκράτης μὲν τὸ εὐώνυμον ἔχων ἡγεῖτο πεντεκαίδεκα ναυσί, μετὰ δὲ D ταῦτα Διομέδων ἑτέραις πεντεκαίδεκα. ἐπετέτακτο δὲ Ἀριστοκράτει μὲν Περικλῆς, Διομέδοντι δὲ Ἐρασινίδης. παρὰ δὲ Διομέδοντα, οἱ Σάμιοι, δέκα ναυσὶν ἐπὶ μιᾶς τεταγμένοι. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Σάμιος, ὀνόματι Ἱππεύς. ἐχόμεναι δὲ τῶν ταξιάρχων δέκα καὶ αὐταὶ ἐπὶ μιᾶς. ἐπὶ δὲ ταύταις αἱ τῶν ναυάρχων τρεῖς, καὶ E εἴ τινες ἄλλαι ἦσαν ξυμμαχίδες. τὸ δὲ δεξιὸν κέρας Πρωτόμαχος εἶχε πεντεκαίδεκα ναυσί· παρὰ δ᾽ αὐτὸν, Θρασύλος ἑτέραις πεντεκαίδεκα. ἐπετέτακτο δὲ Πρωτομάχῳ μὲν Λυσίας, ἔχων τὰς ἴσας ναῦς· Θρασύλῳ δὲ Ἀριστογένης. οὕτω δ᾽ ἐτάχθησαν, ἵνα μὴ διέκπλουν διδοῖεν. χεῖρον γὰρ ἔπλεον. αἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἀντιτεταγμέναι ἦσαν ἅπασαι ἐπὶ μιᾶς, ὡς πρὸς διέκπλουν καὶ περίπλουν παρεσκευασμέναι, διὰ τὸ βέλτιον πλεῖν. εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας.

ἐσβιάζοντες

ἅπασαι

ὁ Μεγαρεὺς Ἕρμων * δὲ ὁ Μεγαρεὺς ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ A κυβερνῶν, εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἴη καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι. αἱ γὰρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλείονες ἦσαν. Καλλικρατίδας δὲ εἶπεν, ὅτι ἡ Σπάρτη οὐδὲν μὴ κάκιον * οἰκεῖται αὐτοῦ ἀποθανόντος· φεύγειν δὲ αἰσχρὸν εἶναι ἔφη. μετὰ δὲ ταῦτα ἐναυμάχησαν χρόνον πολὺν, πρῶτον μὲν, ἀθρόαι, ἔπειτα δὲ, διεσκεδασμέναι. ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε, ἐμβαλούσης τῆς νεὼς, ἀποπεσὼν ἐς τὴν θάλατταν ἠφανίσθη, Πρωτόμαχός B τε καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνίκησαν· ἐντεῦθεν φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο ἐς Χίον, πλείστων δὲ καὶ ἐς Φώκαιαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες * πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν, ἐκτὸς ὀλίγων τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεχθέντων. τῶν δὲ Πελοποννησίων, Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, πασῶν οὐσῶν δέκα· τῶν δ᾽ ἄλλων ξυμμάχων πλείους, ἢ ἑξήκοντα. ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς, * ἓξ μὲν καὶ C τετταράκοντα ναυσὶ Θηραμένην τε καὶ Θρασύβουλον, τριηράρχους ὄντας, καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς, πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς, καὶ τοὺς ἐπ᾽ αὐτῶν ἀνθρώπους· ταῖς δ᾽ ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ᾽ Ἐτεονίκου τῇ Μιτυλήνῃ ἐφορμούσας. ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν ἄνεμος καὶ χειμὼν αὐτοὺς διεκώλυσε, μέγας γενόμενος. τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ, ηὐλίζοντο. τῷ δ᾽ Ἐτεονίκῳ ὁ ὑπηρετικὸς κέλης πάντα ἐξήγγελλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν. ὁ δὲ αὐτὸν πάλιν ἐξέπεμψεν, εἰπὼν D τοῖς ἐνοῦσι, σιωπῇ ἐκπλεῖν, καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖθις πλεῖν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους, καὶ βοῶντας, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν, καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἅπασαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτ᾽ ἐποίουν· αὐτὸς δ᾽, ἐπεὶ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις, τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους ἐς E τὰ πλοῖα, ἀποπλεῖν ἐς Χίον, (ἦν δὲ τὸ πνεῦμα οὔριον) καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχίστην. αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν ἐς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας. Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμιοι ἀποδεδράκεσαν, καὶ ὁ ἄνεμος εὐδιαίτερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἤδη ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν, ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν ἐς τὴν Μιτυλήνην,

(Margin: οἰκιεῖται; αὔτανδροι; ἑπτὰ μὲν)

Atque heic Hermo Megarenſis Callicratidæ gubernator, eum monet, recte ſibi conſulturum, ſi diſcederet. Nam triremium numero longe ſuperiores erant Athenienſes. Ei reſpondit Callicratidas: Spartam, ſe moriente, nihilo peius habituram; ſe fugere ſine dedecore non poſſe. Poſt hæc diu certatum, primo confertis nauibus, deinde ſparſim. Verum poſteaquam & Callicratidas irruptione cum naui ſua in hoſtium claſſem facta, in mare delapſus nuſquam adparuit; & Protomachus, atque illi, qui aderant ei, cornu dextro læuum hoſtile vicerunt: tum ſcilicet Peloponeſij fuga ſe in Chium, maximaque ex parte Phocæam recipere. Athenienſes ad Arginuſas redeunt. Amiſerunt hi naues * XXV hoc prœlio, vna cum vectoribus; paucis exceptis, qui ad litus euaſere. Peloponeſij, quum omnino Lacedæmoniorum naues X eſſent, ex his IX. ex reliquorum ſociorum nauibus ſupra LX deſiderarunt. Secundum hæc ſtatuunt Athenienſium duces, vt cum * XLVI nauibus triremium præfecti Theramenes & Thraſybulus, ac tribuni quidam, ad demerſas naues ac naufragos pergerent, ceteræ aduerſus illas, quæ cum Eteonico apud Mitylenen ſtationem habebant, nauigarent: Hæc quum facere vellent, à vento & tempeſtate, quæ tunc ingens cooriebatur, ſunt impediti. Quamobrem eo loci manent, ac tropæum ſtatuerunt. Interea celox actuaria rem omnem Eteonico de nauali prœlio exponit. Ille rurſus ablegat eam, quum vectoribus edixiſſet, vt taciti nemine compellato, diſcederent, ſtatimque in hæc caſtra ſua coronati reuerterentur: ſimul Callicratidam prœlio nauali viciſſe clamarent, vniuerſámque claſſem Athenienſium eſſe deletam. Dum illi parēt atque abeunt, ipſe ſacrum facit, ob rei feliciter geſtæ nuntium. Mandat etiam militibus, vt cœnarent; & mercatoribus, vt merces ſuas ſine tumultu ac tacite nauigiis imponerent, & vna cum triremibus quamcelerrime, quod eſſet ventus ſecundus, in Chiū diſcederent. Ipſe caſtris ſuccēſis, pedeſtres copias Methymnā ducit. Tum Conō deductis nauibus ſuis, poſteaquā & hoſtes propere diſceſſerāt, & ventus ſpirabat lenior; Athenienſibus occurrens, qui iam ab Arginuſis ſoluerant, quid de Eteonico accidiſſet, exponit. Illi Mitylenē nauigant,

(Margin: M. Tullius lib. de Offic. I. — Prælium ad Arginuſas. infra, xy. 452. — infra, xlvij. recte. — Eteonici ſtrategema.)

inde prouehuntur in Chium, infectaque re Samum diſcedunt. Interim Athenis hiſce ducibus imperium abrogatur, excepto Conone: cui Adimantus, & Philocles tertius, adiunguntur. Ex ducibus autem, qui pugnam hanc naualem pugnarant, Protomachus & Ariſtogenes Athenas non ſunt reuerſi. Ceteri ſex, Pericles, Diomedon, Lyſias, Ariſtocrates, Thraſylus, Eraſinides, quum domum nauigaſſent: Archedemus qui tunc populi princeps Athenis erat, & cui Deceleæ cura mandata fuerat, Eraſinidem per inſidias adgreſſus, apud tribunal ſic accuſabat: vt eum pecunias publicas ex Helleſponto ſibi ſeruaſſe diceret, atque etiam munus imperatorium male adminiſtraſſe. Iudices Eraſinidem in vincula ducendum eſſe decernunt. Poſt hæc duces, in ſenatu, de prœlio nauali & magnitudine tempeſtatis, rem omnem commemorant. Verum referente Timocrate, ceteros etiam duces vinctos populo tradendos eſſe, ſenatus eos vinciri iuſſit. Secundum hæc concio cogitur, in qua duces inter alios etiam Theramenes inprimis accuſabat; iure ab ipſis exigendam rationem dicens, quamobrem naufragos non ſuſtuliſſent. Nam quod aliud nihil adcigiſſent, epiſtolæ productæ teſtimonio docebat, quam duces ipſi ad ſenatum & ad populum miſiſſent: in qua cauſſam aliam nullam adferrent, quam tempeſtatem. Poſt hæc duces ſinguli breuibus, quod eis ſecundum legem dicere non liceret, ſeſe purgant; & rem, vti erat geſta, commemorant: ſe quidem ipſos, aduerſus hoſtes profectos fuiſſe; naufragos autem vt tollerent, triremium præfectis, hominibus ad res gerendas idoneis, atque etiam imperatorio munere functis imperaſſe; Therameni, Traſybulo, aliis talibus. Quod ſi maxime ſint hac in parte aliqui accuſandi, neminem ſe ſcire, in quos ea culpa conferri poſſit; quam in illos, quibus ea res mandata fuerit. Neque tamen, aiebant, propterea mentiemur, quod hi modo nos accuſant, atque in hos culpam conferemus: quum tempeſtatis magnitudo, quominus naufragi tolli potuerint, impediuerit. Atque harum rerum & gubernatores & multos alios, qui expeditionis ſocij fuerant, teſtes producebant. Hæc quum dicerent, ita populo ſatiſfaciebant, vt multi homines priuati ſurgerent, ac ſatiſdare ipſorum nomine vellent. Verum ad proximæ concionis tempus rem extrahendam eſſe viſum fuit, quod paullo

Lectio marginis.

Duces Athenis in vincula cõiiciũtur.

Theramenes duces accuſat iniuſte.

Ducũ iuſta defenſio.

A ἐκεῖθεν δ᾽ ἐπανήχθησαν ἐς τὴν Χίον· καὶ οὐδὲν διαπραξάμενοι, ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου. οἱ δ᾽ ἐν οἴκῳ τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυσαν, πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἵλοντο Ἀδείμαντον, καὶ τρίτον Φιλοκλέα. τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν, καὶ Ἀριστογένης, οὐκ ἀπῆλθον ἐς Ἀθήνας. τῶν δὲ ἓξ καταπλευσάντων, Περικλέους, καὶ Διομέδοντος, καὶ Λυσίου, καὶ Ἀριστοκράτους, καὶ Θρασύλου,

B καὶ Ἐρασινίδου, * Ἀρχέδημος τότε προεστηκὼς ἐν Ἀθήναις, καὶ τῆς * Δεκελείας ἐπιμελούμενος, Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν, κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα ὄντα τοῦ δήμου. κατηγόρει δὲ καὶ περὶ τῆς στρατηγίας. καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ, δῆσαι τὸν Ἐρασινίδην. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περί τε τῆς ναυμαχίας, καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ᾽ εἰπόντος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους χρὴ δεθέντας ἐς τὸν δῆ-

C μον παραδοθῆναι, ἡ βουλὴ ἔδησε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ᾗ τῶν στρατηγῶν κατηγόρουν ἄλλοι τε, καὶ Θηραμένης μάλιστα, δικαίους εἶναι λέγων λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄλλου καθήπτοντο, ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυ μαρτύριον, * καὶ ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ ἐς τὴν βουλὴν καὶ ἐς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμενοι, ἢ τὸν χειμῶνα. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ στρατηγοὶ * βρα-

D χέως ἕκαστος ἀπελογήσατο (οὐ γὰρ προὐτέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον) καὶ τὰ πεπραγμένα διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν· τὴν δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προστάξαιεν τῶν τριηράρχων ἀνδράσιν ἱκανοῖς καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἤδη, Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ, καὶ ἄλλοις τοιούτοις· καὶ εἴπερ γέ τινας δέοι περὶ τῆς ἀναιρέσεως, οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι, ἢ τούτους, οἷς προσετάχθη.

E καὶ οὐχ ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ἔφασαν, ψευσόμεθα φάσκοντες αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλῦσαν τὴν ἀναίρεσιν. τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο τοὺς κυβερνήτας, καὶ ἄλλους τῶν ξυμπλεόντων πολλούς. τοιαῦτα λέγοντες ἔπειθον τὸν δῆμον. ἐβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι. ἔδοξε δὲ ἀναβαλέσθαι ἐς ἑτέραν ἐκκλησίαν· (τότε γὰρ ὀψὲ

Ἀρχέδημος ὁ τοῦ δήμου τότε πρ.

Διωκελείας

λὴν ἔπεμ.

βραχέα

ἦν, καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἂν καθεώρων) τὴν δὲ **A** βουλὴν προβουλεύσασαν εἰσενεγκεῖν ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο. μετὰ δὲ ταῦτα ἐγένετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἵ τε πατέρες καὶ οἱ ξυγγενεῖς ξυνεῖσι σφίσιν αὐτοῖς. οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένην παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια ἔχοντας, καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν ὡς δὴ ξυγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων. καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν ἐν τῇ βου- **B** λῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν. ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, ἐς ἣν ἡ βουλὴ εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, Καλλιξένου εἰπόντος, τήνδε. Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων [κατὰ] τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ * προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηκόασι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους πάντας κατὰ φυλάς, θεῖναι δὲ ἐς τὴν φυλὴν ἑκάστην δύο ὑδρίας· ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν **C** ἀδικεῖν οἱ στρατηγοί, οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, ἐς τὴν προτέραν ψηφίσασθαι· ὅτῳ δὲ μή, ἐς τὴν ὑστέραν· ἂν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ ζημιῶσαι, καὶ τοῖς ἕνδεκα παραδοῦναι, καὶ τὰ χρήματα δημοσιεῦσαι· τὸ δ' ἐπιδέκατον τοῦ Θεοῦ εἶναι. παρῆλθε δέ τις ἐς τὴν ἐκκλησίαν, φάσκων ἐπὶ τεύχους ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγεῖλαι τῷ δήμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἀρίστους **D** ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. τὸν δὲ Καλλίξενον προσεκαλέσαντο, παράνομα φάσκοντες ξυγγεγραφέναι, ΕΥρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος, καὶ ἄλλοι * τινὲς τοῦ δήμου ταῦτα ἐπῄνουν. τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα, δεινὸν εἶναι, εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆμον πράττειν ὃ ἂν βούληται· καὶ ἐπὶ τούτοις εἰπόντος Λυκίσκου, καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι, ἧπερ καὶ τοὺς στρατηγούς, ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν ἐκκλησίαν, ἐπεθορύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἠναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς **E** κλήσεις. τῶν δὲ Πρυτάνεων οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν διαψήφισιν παρὰ τὸν νόμον, αὖθις Καλλίξενος ἀναβὰς κατηγόρει αὐτῶν τὰ αὐτά. οἱ δὲ ἐβόων καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας. οἱ δὲ Πρυτάνεις φοβηθέντες, ὡμολόγουν πάντες προθήσειν, πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου. οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἀλλ' ἢ κατὰ νόμον

προτεραίᾳ.

τινές. τὸ δὲ δήμου εἶναι ταῦτα

iam ſerius eſſet, ac * manus haud cernerēt: ſenatumque, re prius deliberata, referre ad populū debere, quo pacto de horum cauſſa in iudicio cognoſcendum eſſet. Sequuta ſunt Apaturia, quo feſto inter ſe parentes & cognati conueniunt. Quapropter hiſce feriis amici Theramenis homines complures, ad cutem vſque raſos, nigris veſtibus induunt: vt ij tanquam eorum, qui periiſſent, propinqui, hoc habitu ad populi conuentum accederent. Præterea Callixenum permouent, vt duces in ſenatu accuſaret. Hinc ad concionem populum aduocant, in qua ſenatus ad populum, recitante Callixeno, decretum huiuſmodi retulit: QVIA concione proxima tam illorum qui duces accuſarunt, quam ipſorum ducum ſe purgantium auditæ ſunt orationes; Athenienſes vniuerſi tributim ſuffragia ferunto: in tribu qualibet vrnæ binæ collocantor: itidem qualibet in tribu caduceator proclamato, vt cuicumque videantur iniuſte duces feciſſe, qui ciues nauali prœlio victores non ſuſtulerint, is priorem in vrnam calculum coniiciat: cui contra, in poſteriorem. Quod ſi eos iniuſte feciſſe viſum fuerit, morte multantor: *vndecim viris traduntor, bona publicantor: eorum decumæ Mineruæ ſunto. Prodiit & alius quidā in conuentum, qui ſe in vaſe farinario diceret incolumem euaſiſſe: mandaſſe autem ſibi eos, qui periiſſent, vt ſi quidem ſaluus euaderet, exponeret populo; non ſuſtuliſſe duces, eos ciues, qui pro patria fortiſſime ſe geſſiſſent. Nonnulli Callixenum ſcripti contra leges decreti prouocando poſtulabant, id quod etiam Euryptolemus Piſianactis filius, & quidam alij è populo ſentire ſe profitebantur. At plebs indignum eſſe, clamitare: non concedi populo, vt quod ipſe velit, agat. Quumque Lyciſcus diceret, eodem modo de his etiam cognoſcendum eſſe, quo iam de ducibus cognoſceretur, ni concioni ius ſuum permitterent: rurſus à plebe tumultuatum eſt, atque illi finem poſtulandi Callixenum facere coacti ſunt. Quum vero * Prytanes ſe permiſſuros negarent, vt præter legem in ſuffragia iretur: rurſus adſcendens Callixenus, eamdem ob cauſſam eos accuſabat. Tum clamare populus, vt arceſſerentur, quotquot aſſentiri nollent. Heic Prytanes omnes metu perculſi, permiſſuros ſe dicebant, vt ſuffragia ferrentur; extra vnum Socratem Sophroniſci filium, qui aliud quidquam facturum ſe negabat, quam quod eſſet legi

Quibus ſublatis, ſuffragia ferebantur.

Senatuſconſultum de ducibus.

Scilicet rerum capitalium.

Senatus Athenienſis. Conſule Suidam.

Socratis conſtantia.

Euryptolemi pro ducibus oratio.

conſentaneum. Secundum hæc, ſuggeſtu conſcenſo, hanc Euryptolemus pro ducibus orationem habuit: EQVIDEM in hunc locum, Athenienſes, partim Periclem neceſſarium & propinquum meum, & Diomedontem amicum accuſaturus adſcendi: partim eoſdem defenſurus: partim conſulturus vobis ea, quæ conductura patriæ toti arbitror. In hoc igitur eos accuſo, quod collegis ſuis, litteràs ad Senatum populumque miſſuris, perſuaſerint; ſe Therameni, ac Thraſybulo, negotium tollendi naufragos cũ XLVII nauibus dediſſe, quod illi imperatum ſibi non fecerunt. Nunc enim communem culpam ſuſtinent quæ priuatim ex illorum delicto prouenit: & ſua tum in eos vſurpata humanitate ſeipſos in diſcrimen mortis coniecerunt, horum ipſorum, & aliorum quorumdam inſidiis petiti: quod tamen periculum vereri non debent, ſi quidem mihi vos parebitis, & iuſte ſanctéque voſmet geretis. Hinc etiam vel maxime rei veritatem intelligetis, neque metuendum vobis erit, vt poſthac pœnitentia ducti, in duo vos omnium maxima, nimirum in Deos, & in voſmetipſos, deliquiſſe deprehendatis. Conſulo autem vobis illa, in quibus nec à me, nec abs quoquam alio circumueniri dolo poteritis: & in eos, quos deliquiſſe cognoueritis, non ſolum vniuerſos, ſed etiam ſingulos, quacumque voletis pœna, animaduertetis; tantum vno eis die conceſſo, ſi quidem amplius impetrari non poteſt, quo ſeſe defendant: ne plus aliis fidei, quam vobis ipſis habeatis. Veſtrum vero, Athenienſes, nemo nõ nouit, * Canoni decretum grauiſſimum eſſe; quod mandat, vt ſi quis populum Athenienſem læſerit, in vinculis apud populum cauſſam dicat: & ſi damnatus illatæ iniuriæ fuerit, necatus in * Barathrum abiiciatur, bonis publicatis, & eorum decuma Mineruæ conſecrata. Ex huius decreti formula cũ ducibus agi volo, ac profecto, ſi quidem ita vobis videbitur, primum omniũ cum Pericle neceſſario meo. Nam maximo mihi dedecori fuerit, pluris hunc à me, quam rempublicam fieri. Sin hoc maletis, ex ea lege de his cognoſcite, quæ de ſacrilegis ac proditoribus lata eſt: vt ſi quis vel hãc vrbem prodiderit, vel res ſacras furto ſubtraxerit, cauſſa pro tribunali cognita damnetur: in Attica non ſepeliatur: fiſco bona ipſius addicantur. Harum legum vtram maletis, Athenienſes, ſecundum eam de his hominibus ſingulis iudicate, diuiſis diei tribus partibus: quarum

al. Canobi

Locus Athenis. Interpr. Ariſtoph. in Pluto.

A ποιήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναβὰς Εὐρυπτόλεμος ἔλεξεν ὑπὲρ τῶν στρατηγῶν τάδε· Τὰ μὲν κατηγορήσων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀνέβην ἐνθάδε, Περικλέους, ἀναγκαίου μοι ὄντος καὶ ἐπιτηδείου, καὶ Διομέδοντος φίλου· τὰ δ' ὑπεραπολογησόμενος· τὰ δὲ, ξυμβουλεύσων ἅ μοι δοκεῖ ἄριστα εἶναι ἁπάσῃ τῇ πόλει· κατηγορῶ μὲν οὖν αὐτῶν, ὅτι ἔπεισαν τοὺς ξυνάρχοντας, βουλομένους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐπέταξαν τῷ Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ B τετταράκοντα καὶ ἑπτὰ τριήρεσιν ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγούς· οἱ δὲ οὐκ ἀνείλοντο. εἶτα νῦν τὴν αἰτίαν κοινὴν ἔχουσιν, ἐκείνων ἰδίᾳ ἁμαρτόντων· καὶ ἀντὶ τῆς τότε φιλανθρωπίας, νῦν ὑπ' ἐκείνων τε, καὶ τινῶν ἄλλων ἐπιβουλευόμενοι, κινδυνεύουσιν ἀπολέσθαι· οὐκ, ἂν ὑμεῖς γέ μοι πείθησθε, τὰ δίκαια καὶ ὅσια ποιοῦντες· καὶ ὅθεν μάλιστ' ἀληθῆ πεύσεσθε, καὶ οὐ μεταγνόντες, ὕστερον εὑρήσετε σφᾶς αὐτοὺς ἡμαρτηκότας ἐς τὰ C μέγιστα, θεούς τε καὶ ὑμᾶς αὐτούς. ξυμβουλεύω δὲ ὑμῖν, ἐν οἷς οὔθ' ὑπ' ἐμοῦ οὔθ' ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου ἐστὶν ἐξαπατηθῆναι ὑμᾶς, καὶ τοὺς ἀδικοῦντας * εἰδότας κολάσεσθε ἣ ἂν βούλεσθε δίκῃ, καὶ ἅμα πάντας, καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, εἰ μὴ πλέον, ἀλλὰ μίαν ἡμέραν δόντες αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασθαι, μὴ ἄλλοις μᾶλλον πιστεύοντες, ἢ ὑμῖν αὐτοῖς. ἴστε δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες ὅτι τὸ * Κανώνου ψήφισμά ἐστιν ἰσχυρότατον, ὃ κελεύει, ἐάν τις τὸν τῶν Ἀθηναίων D δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ· καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀποθανόντα ἐς τὸ βάραθρον ἐμβληθῆναι· τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημευθῆναι, καὶ τῆς θεοῦ τὸ ἐπιδέκατον εἶναι. κατὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα κελεύω κρίνεσθαι τοὺς στρατηγούς, καὶ νὴ Δία, ἂν ὑμῖν γε δοκῇ, πρῶτον Περικλέα τὸν ἐμοὶ προσήκοντα. αἰ- E σχρὸν * μοι ἐστὶν, ἐκεῖνον περὶ πλείονος ποιεῖσθαι, ἢ * τὴν πόλιν. τοῦτο δ' εἰ βούλεσθε, κατὰ τοῦτον τὸν νόμον κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις, ἐάν τις ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ· τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι. τούτων ὁποτέρῳ βούλεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ νόμῳ κρινέσθωσαν οἱ ἄνδρες κατὰ ἕνα ἕκαστον, * διῃρημένης τῆς ἡμέρας * τριῶν ἡμερῶν· ἑνὸς μὲν

εἰδότες

Κανώνου, an Χαρώνδου

γάρ μοι, τὴν ὅλην πόλιν.

διῃρημένης τριῶν μερῶν.

ἐν ᾧ ξυλλέγεσθαι ὑμᾶς δεῖ, καὶ διαψηφίζεσθαι, ἐάν τε ἀδικεῖν δοκῶσιν, ἐάν τε μή· ἕτερον δ', ἐν ᾧ κατηγορῆσαι· ἕτερον δ', ἐν ᾧ ἀπολογήσασθαι. τούτων δὲ γιγνομένων, οἱ μὲν ἀδικοῦντες τεύξονται τῆς μεγίστης τιμωρίας, οἱ δ' ἀναίτιοι ἐλευθερωθήσονται ὑφ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ οὐκ * ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται. ὑμεῖς δὲ κατὰ τὸν νόμον εὐσεβοῦντες καὶ εὐορκοῦντες κρινεῖτε, καὶ οὐ ξυμπολεμήσετε Λακεδαιμονίοις, τοὺς ἐκείνους ἑβδομήκοντα ναῦς ἀφελομένους καὶ νενικηκότας, τούτους ἀπολλύντες ἀκρίτους παρὰ τὸν νόμον. τί δὲ καὶ δεδιότες, σφόδρα οὕτως ἐπείγεσθε; ἦ μὴ οὐχ ὑμεῖς ὃν ἂν βούλησθε, ἀποκτείνητε, καὶ ἐλευθερώσητε, ἂν κατὰ τὸν νόμον κρίνετε, ἀλλ' οὐκ ἂν παρὰ τὸν νόμον; ὥσπερ Καλλίξενος τὴν βουλὴν ἔπεισεν, ἐς τὸν δῆμον εἰσενεγκεῖν μιᾷ ψήφῳ. ἀλλ' ἴσως ἄν τινα καὶ οὐκ αἴτιον ὄντα ἀποκτείνητε, μεταμελήσει δὲ ὕστερον, ἀναμνήσθητε ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς * [illegible] ἐστί· πρὸς δ' ἔτι, καὶ περὶ θανάτου ἀνθρώπους ἡμαρτηκότες, δεινὰ δ' ἂν ποιήσητε, εἰ Ἀριστάρχῳ μὲν πρότερον τὸν δῆμον καταλύοντι, εἶτα δὲ Οἰνόην προδιδόντι Θηβαίοις πολεμίοις οὖσιν, ἔδοτε ἡμέραν ἀπολογήσασθαι, ᾗ ἐβούλετο, καὶ τἄλλα κατὰ τὸν νόμον προὔθετο· τοὺς δὲ στρατηγοὺς τοὺς πάντα ὑμῖν κατὰ γνώμην πράξαντας, νικήσαντας δὲ τοὺς πολεμίους, τῶν αὐτῶν τούτων ἀποστερήσετε. μὴ ὑμεῖς γε, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἑαυτῶν ὄντας τοὺς νόμους, δι' οὓς μάλιστα μέγιστοι ἐστὲ, φυλάττοντες, ἄνευ τούτων μηδὲν πράττειν πειρᾶσθε. ἐπανέλθετε δὲ καὶ ἐπ' αὐτὰ τὰ πράγματα, * καθὰ καὶ αἱ ἁμαρτίαι δοκοῦσι γεγενῆσθαι τοῖς στρατηγοῖς. ἐπεὶ γὰρ κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ ἐς τὴν γῆν κατέπλευσαν, Διομέδων μὲν ἐκέλευεν ἀναχθέντας ἐπὶ κέρως ἅπαντας ἀναιρεῖσθαι τὰ ναυάγια καὶ τοὺς ναυαγούς· Ἐρασινίδης δὲ, ἐπὶ τοὺς ἐς Μιτυλήνην πολεμίους τὴν ταχίστην πλεῖν ἅπαντας· Θρασύλλος δ' ἀμφότερα ἔφη γενέσθαι, ἂν τὰς μὲν αὐτοῦ καταλίπωσι, ταῖς δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέωσι. καὶ δοξάντων τούτων, καταλιπεῖν τρεῖς ναῦς ἕκαστον ἐκ τῆς αὐτοῦ ξυμμορίας, τῶν στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων, καὶ τὰς τῶν ταξιάρχων δέκα, καὶ τὰς τῶν Σαμίων δέκα, καὶ τὰς τῶν ναυάρχων τρεῖς. αὗται ἅπασαι γίγνονται ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα, τέτταρες περὶ ἑκάστην ναῦν, τῶν ἀπολωλυιῶν δώδεκα οὐσῶν.

ἀδίκως ἀπολ.

ἤδη τὸ δ' ἔσται, conſule Not.

καθ' ἃ

A vna vos cōueniatis, perq. calculos indagetis, ſintne ſontes hi viri, necne: altera vero accuſentur: tertia ſeſe defendant. Id ſi fiat, homines iniurij ſupplicium grauiſſimum incurrent: & extra culpam poſiti, à vobis, Athenienſes, liberati per iniuriam nō opprimentur. Vos etiam ex legis ſentētia religioſe agetis, atque in hoc iudicio ſacramēto veſtro ſatisfacietis, neque cum Lacedæmoniis patriam oppugnabitis: quod omnino caderet in vos, ſi hos duces, qui eis prœlio victis LXX naues ademerunt, indemnatos contra legem de medio tolleretis. B At quid tandem illud eſt, quod dum tantopere veremini, tanta cum feſtinatione properatis? an hoc, ne liceat vobis, quemcumque volueritis, vel interficere, vel liberare, ſi ſecundum legem, ac non præter legem iudicaueritis? quemadmodum Callixenus ſenatui perſuaſit, vt ad populum de iudicādis omnibus eodem ſuffragio referretur. At enim ſi quem innocentē interfeceritis, cuius deinde vos pœniteat; velim in mentē C vobis veniat, quam id triſte futurum ſit, & invtile: ac præterea, ſi capitis ſententia tot in homines lata, recto à iudicio aberraueritis. Indignum vero fuerit * Ariſtarcho, qui antehac ſtatum popularē euertere voluit, ac deinde Thebanis hoſtibus noſtris OEnoen prodidit, diem ad defendendum ſe arbitratu ſuo conceſſum à vobis fuiſſe, atq. alia ſecundum legem permiſſa: nunc ducibus illis ea denegari, qui omnia ex ſentētia veſtra geſſerunt, ac victoria de hoſte potiti ſunt. Ne hoc feceritis, ciues, ſed legibus ve- D ſtris obſeruatis, per quas inprimis ad maximam hanc potentiā perueniſtis; nihil abſq. his faciundum exiſtimate. Ad res ipſas vos conuertite, in quibus deliquiſſe duces videantur. Poſteaquam nauali prœlio victores ad litus claſſem ſubduxere, cēſuit Diomedon, vt vniuerſis copiis in cornu ductis nauium fragmina cum naufragis tollerentur: Eraſinides autem, vt vniuerſa cum claſſe quam celerrime aduerſus illos hoſtes, qui erant apud Mitylenen, nauigarent: tertius Thraſylus aiebat, vtrumque fieri poſſe, E ſi naues partim iſtic relinquerent, partim in hoſtem ducerent. Hac ſententia comprobata viſum, vt quoniam VIII eſſent duces, quiſque de claſſe ſua naues tres relinqueret, vna cum X tribunorum nauibus, X Samiorum, tribus nauarchorū. Hæ omnes XLVII nauium numerum explent. Itaque futurum erat, vt naues quatuor circa vnam ex iis quæ naufragium fecerant, occuparentur. Erant enim illæ omnino XII.

Conſule Thucydidem in 8.

» Ex iis autem triremium præfectis, qui reli-
» cti fuere, Thraſybulus & Theramenes erãt,
» is qui concione proxima duces accuſauit.
» Cum reliquis nauibus duces aduerſus claſ-
» ſem hoſtilem perrexere. Quid horum non
» recte atq. ordine geſtum? Quamobrem æ-
» quum eſt, vt eorum, quæ aduerſus hoſtem
» non ſatis bene geſta ſunt, ij rationẽ reddãt,
» qui hoſtibus oppoſiti fuerũt: itidemque de
» illis, qui quum naufragorum tollendorum
» curam mãdatam ſibi eſſe ſcirent, imperata
» ducum non fecerũt, iudicium inſtitui, cur
» id facere neglexerint. Equidem pro vtriſ-
» que tantum dicere poſſum, impediuiſſe tẽ-
» peſtatem, quominus ea facerẽt, quæ duces
» mandarent. Atque huius rei teſtes ſunt illi,
» qui fortuito ſalui euaſerunt: quorum è nu-
» mero eſt vnus ex ducibus noſtris, in naui
» demerſa conſeruatus: de quo nunc eoſdem
» calculos ferri volunt, quos de iis, qui impe-
» rata non fecerunt: quum tamẽ id temporis
» etiã ipſe tollentiũ ope indiguerit. Quam-
» obrem nolite, ciues, in victoria ſecundóq.
» rerum ſucceſſu ita voſmet gerere, quemad-
» modum victi & aduerſa vſi fortuna ſolent.
» Nolite committere, vt iniqui rerũ æſtima-
» tores videamini, quum hæc diuinitus pro-
» fecta neceſſitate quadã acciderint: neque
» proditionis eos condemnate, qui per tẽpe-
» ſtatem imperata facere nõ potuerũt, quum
» fuerit ea potius quædam facultatis inopia.
» Multo agetis æqui*, ſi hos victoria potitos
» coronis ornabitis, quam ſi quorumdam im-
» proborum in gratiam eos morte multaue-
» ritis. Hac oratione habita, Euryptolemus rogationẽ tulit, vt ex Canoni decreto ſeorſum de quolibet ducũ cognoſceretur. Senatus autem ſentẽtia erat, vt vno ſuffragio de omnibus iudicaretur. De his quum calculi ferrentur, primũ in Euryptolemi ſententiam itum eſt. Verum interpoſito iureiurãdo petente dilationẽ Menecle, quum iterum ſuffragia colligerentur, ſenatus eſt probata ſententia. Secundum hæc duces VIII, qui pugnam illam naualẽ pugnauerant, damnati ſunt. Ex iis VI qui aderãt interemti. Neq. multo poſt, quum Atheniẽſes facti pœniteret, decretum eſt promulgatum, vt eos de calumnia liceret accuſare, qui populum decepiſſent: atq. vt iidẽ in ius vocati, dũ cognitio facta eſſet, vadimoniũ præſtarẽt. Ex his vnũ eſſe Callixenum. Sũt & alij quatuor delati, & ab iis vincti, qui nomine ipſorũ ſatiſdederãt. Sed quum deinceps ſeditio quædam coorta eſſet, in qua Cleophon eſt interfectus: hi quatuor aufugere prius quã iudiciũ de ipſis factũ eſſet. Callixenus id temporis in vrbẽ quum rediiſſet, quo & alij de Piræeo; exoſus vniuerſis, fame periit,

Duces iniuſte damnãtur & interficiũtur.

A τῶν δὲ καταλειφθέντων * ταξιάρχων ἦσαν Θρασύβουλος καὶ Θηραμένης, ὃς ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ κατηγόρει τῶν στρατηγῶν. ταῖς δὲ ἄλλαις ναυσὶν ἔπλεον ἐπὶ τὰς πολεμίας. τί τούτων οὐχ ἱκανῶς καὶ καλῶς ἔπραξαν; οὐκοῦν δίκαιον, τὰ μὲν πρὸς τοὺς πολεμίους μὴ καλῶς πραχθέντα, τοὺς πρὸς τούτους ταχθέντας ὑπέχειν λόγον· τοὺς δὲ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, μὴ ποιήσαντας ἃ οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευον, διότι οὐκ ἀνείλοντο, κρίνεσθαι. τοσοῦτον δ' ἔχω εἰπεῖν ὑπὲρ ἀμφοτέρων, B ὅτι ὁ χειμὼν διεκώλυσε μηδὲν πρᾶξαι ὧν οἱ στρατηγοὶ * προεκελεύσαντο. τούτων δὲ μάρτυρες οἱ σωθέντες ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὧν εἷς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐπὶ καταδύσης νεὼς * σωθεὶς, ὃν κελεύουσι τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι, καὶ αὐτὸν τότε δεόμενον ἀναιρέσεως, ᾗπερ τοὺς οὐ πράξαντας τὰ προσταχθέντα. μὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀντὶ μὲν τῆς νίκης καὶ τῆς εὐτυχίας ὅμοια ποιήσητε τοῖς ἡττημένοις τε καὶ ἀτυ- C χοῦσιν· ἀντὶ δὲ τῶν ἐκ θεοῦ ἀναγκαίων ἀγνωμονεῖν δόξητε, προδοσίαν καταγνόντες ἀντὶ τῆς ἀδυναμίας, οὐχ ἱκανοὺς γενομένους διὰ τὸν χειμῶνα πρᾶξαι τὰ προσταχθέντα· ἀλλὰ πολὺ δικαιότερον, στεφάνοις γεραίρειν τοὺς νικῶντας, ἢ θανάτῳ ζημιοῦν, πονηροῖς ἀνθρώποις πειθομένους. Ταῦτ' εἰπὼν Εὐρυπτόλεμος, ἔγραψε γνώμην, κατὰ τὸ Καννώνου ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας, δίχα ἕκαστον· ἡ δὲ τῆς βουλῆς ἦν, μιᾷ ψήφῳ D ἅπαντας κρίνειν. τούτων δὲ διαχειροτονουμένων, τὸ μὲν πρῶτον ἔκριναν τὴν Εὐρυπτολέμου. ὑπομοσαμένου δὲ Μενεκλέους, καὶ πάλιν διαχειροτονίας γενομένης, ἔκριναν τὴν τῆς βουλῆς. καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων στρατηγῶν, ὀκτὼ ὄντων. ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἕξ. καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἐψηφίσαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν εἶναι, καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἕως ἂν κριθῶσιν. εἶναι δὲ καὶ Καλλίξενον τούτων. E προυβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες, καὶ ἐδέθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυησαμένων. ὕστερον δὲ στάσεώς τινος γενομένης, ἐν ᾗ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὗτοι πρὶν κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθὼν, ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς ἐς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ πάντων, λιμῷ ἀπέθανεν.

τειηράρχων

παρεσκευάσαντο.

διασωθεὶς,

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
Βιβλίον Δεύτερον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRÆCARVM
LIBER SECVNDVS.

ΟΙ ΔΕ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτε- A
ονίκου στρατιῶται ὄντες, ἕως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐτρέφοντο, καὶ ἐργαζόμενοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν. ἐπεὶ δὲ χειμὼν ἐγένετο, καὶ τροφὴν οὐκ εἶχον, γυμνοί τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι, ξυνίσταντο ἀλλήλοις, καὶ ξυνετίθεντο ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι. οἷς δὲ ταῦτα ἀρέσκοι, κάλαμον φέρειν ἐδόκει, ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν ὁπόσοι εἴησαν. πυθόμενος δὲ τὸ B
ξύνθημα ὁ Ἐτεόνικος, ἀπόρως μὲν εἶχε, τί χρῷτο τῷ πράγματι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν καλαμοφόρων. τό, τε γὰρ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι, μὴ ἐς τὰ ὅπλα ὁρμήσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατασχόντες, καὶ πολέμιοι γενόμενοι, ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἂν κρατήσωσι. τό, τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους ξυμμάχους πολλούς, δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι, μή τινα καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας διαβολὴν σχοῖεν, καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοοι ἐς τὰ C
πράγματα ὦσιν. ἀναλαβὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας πεντεκαίδεκα, ἐγχειρίδια ἔχοντας, ἐπορεύετο κατὰ τὴν πόλιν· καὶ ἐντυχών τινι ἀνθρώπῳ ὀφθαλμιῶντι, ἀπιόντι ἐξ ἰατρείου, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέκτεινε. θορύβου δὲ γενομένου, καὶ ἐρωτώντων τινῶν, διὰ τί ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν ὁ Ἐτεόνικος, ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν ἐρρίπτουν πάντες, ὅσοι εἶχον τοὺς καλάμους, ἀεὶ ὁ ἀκούων δεδιὼς μὴ ὀφθείη ἔχων. μετὰ δὲ ταῦ- D
τα ὁ Ἐτεόνικος ξυγκαλέσας τοὺς Χίους, χρήματα ἐκέλευσε ξυνεισενεγκεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι μισθόν, καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι. οἱ δὲ εἰσήνεγκαν· ἅμα δὲ ἐς τὰς ναῦς ἐσήμαινεν ἐμβαίνειν. προσιὼν δὲ ἐν μέρει παρ' ἑκάστην ναῦν, παρεθάρρυνέ τε, καὶ παρῄνει πολλά, ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἰδώς· καὶ μισθὸν ἑκάστῳ

MILITES autem, qui cum Eteonico in Chio degebant, quam quidem diu erat æſtas, partim maturis fructibus vitam ſuſtentabant, partim per agros inſulæ mercenarias operas faciendo victum parabant. Verum poſteaquam adueniſſet hyems, nec vnde ſe alerent, reſtaret quidquam; atque etiam nudi eſſent, ac diſcalceati: coeunt inter ſe, deque occupanda Chio conſpirant. Id cōſilij quibus placuiſſet, hi vt calamum geſtarēt, viſum fuit: quo ſe mutuo, quot eſſent ipſorū, noſſent. Hanc vbi teſſeram comperit Eteonicus, quo pacto ſe in huiuſmodi negotio gereret, anceps animi erat; præſertim quum tanta eſſet calamiferorum copia. Nam aperta vi obuiā illis ire, periculoſum eſſe videbatur; ne correptis armis, ciuitate occupata hoſtes facti, victoria denique potiti, cūcta euerterent. Ab altera parte dirum putabat eſſe facinus, ſi tot interimerentur ſocij: ne forte ſui ceterorum Græcorum odiis exponerētur, ac militum animi ad res gerendas hebetes redderentur. Quamobrem XV alios adiungit ſibi, pugionibus inſtructos, ac per oppidum obambulans, quum in hominem ex lippitudine laborantem, qui de medici officina exibat, & calamum geſtabat, incidiſſet, eum interficit. Oborto tumultu, & quærentibus nonnullis, quamobrem is interemtus eſſet; nuntiari Eteonicus iubet, eo factum, quod calamū habuiſſet. Id vbi fuiſſet denūtiatum, calamos vniuerſi abiiciunt; ſempérque metuebat is, qui hæc audiebat, ne & ipſe calamū geſtare animaduerteretur. Deinde cōuocatis Chiis Eteonicus, pecunias vti conferrent, edixit: vt accepto ſtipēdio, res nouas nautæ non molirentur. Illi quum eas contuliſſent, imperat ſuis Eteonicus, vti naues conſcenderent: ac viciſſim modo hanc, modo illam nauē ſingillatim adiens, animū eis addebat, & quaſi nihil eius ſciret, quod acciderat, multis eos verbis cohortabatur, menſtruo ſingulis ſti-

Eteonici prudentia in opprimēda ſuorum coniuratione.

pendio numerato. Secundum hæc Chij, reliquique ſocij, quum Epheſi conueniſſent; de mittendis Lacedæmonem legatis conſultant, qui præſentem rerum ſtatum exponerent, Lyſandrumque nauibus præfectum poſcerent: quod is in præfectura ſuperiore magna fuiſſet vſus ſociorum gratia, quo etiam tempore in commiſſo ad Notium nauali prœlio victor extitiſſet. Itaque miſſi ſunt legati,* & eis adiuncti à Cyro nuntij, qui eadem dicerent. Lacedæmonij Lyſandrum eis concedunt, ſed vt legatum, Araco claſſi præfecto. Nec enim apud ipſos in more eſt, vt idem claſſis præfecturam bis obtineat. Sunt autem ei naues traditæ, quum iam anni,* ex quo bellum cœperat,* xxv elapſi eſſent. Eodem anno Cyrus AVtobœſacem ac Mitræum interfecit, ſororis Darij filios; quæ itidem, vt Darius, * Xerxe patre nata fuerat. Eius cædis cauſſa fuit, quod quum occurriſſent ei, manus per * coren cinctas non inuoluiſſent, id quod ſoli regi Perſæ deferunt. Eſt autem core quiddam manu longius, intra quam ſi manum quis contineat, nihil omnino facere poſſit. Monuere tunc Hieramenes & ipſius vxor Darium, indignum eſſe, ad tantam Cyri petulantiam ipſum conniuere. Quapropter eum Darius, ægritudinem prætexens, miſſis nuntiis ad ſe arceſſit. Anno ſequente, quum Ephori munere fungeretur Archytas, & Archon Athenis eſſet Alexius: Lyſander Epheſum venit, & è Chio cum nauibus Eteonicum arceſſit; coactis etiam aliunde nauibus vniuerſis, vbicumque eſſent. Ac non ſolum has reficiebat, ſed etiam alias apud Antandrum ædificabat. Deinde profectus ad Cyrum, pecuniam ab eo petebat. Is vero tametſi iam expenſas eſſe pecunias à rege ſibi datas diceret, ac præter has etiam longe plures, indicatis iis, quas ſinguli claſſis præfecti acceperant: nihilo tamen minus ei, quod petebat, largiebatur. Hoc argentum Lyſander quum accepiſſet, triremium præfectos conſtituit, ac nautis ſtipendium debitum perſoluit. Itidem & duces Athenienſium claſſem apud Samum inſtruebant. Secūdum hæc Lyſandrum ad ſe Cyrus arceſſit, poſteaquam nuntius ad ipſum à patre veniſſet, qui narrabat, eum ab ægro patre vocari; qui apud Thamneria Medorum ageret, haud procul à Caduſiis, aduerſus quos defectionem molitos bellum ſuſcepiſſet. Quum veniſſet Lyſander, ne cum Athenienſibus prælio nauali decer-

Lectio marginis.

Lectio marginis.

xxvij.

al Artaxerxe, videlicet Lōgimano.

Arbitror eſſe Perſicā vocē, qua manica ſignificetur.

Lyſander iterū claſſi præeſt.

A μηνὸς * δέδωκε. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι, συλλεγέντες ἐς Ἔφεσον, ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα πέμπειν, ταῦτά τε ἐροῦντας, καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, εὖ φερόμενον παρὰ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν, ὅτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. καὶ ἀπεπέμφθησαν * πρέσβεις ξὺν αὐτοῖς δέκα, καὶ

διέδωκε.

πρέσβεις.

ξὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ταῦτα

B παρὰ Κύρου * ταῦτα λέγοντες ἄγγελοι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρχον δὲ Ἄρακον. οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν. τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ, ἐτῶν * ἤδη πέντε καὶ εἴκοσι παρεληλυθότων. τούτῳ δὲ τῷ ἐνιαυτῷ καὶ Κῦρος ἀπέκτεινεν ΑΥτοβοισάκην καὶ Μιτραῖον, υἱεῖς ὄντας τῆς Δαρειαίου ἀδελφῆς, τῆς τοῦ * Ξέρξου τοῦ Δαρείου πατρὸς, ὅτι αὐτῷ ἀπαντῶντες οὐ * διέωσαν διὰ τῆς κόρης

ἤδη τῷ πολέμῳ ἑπτὰ

Ἀρταξέρξου

διέζωσαν

C τὰς χεῖρας· ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνῳ. ἡ δὲ κόρη ἐστὶ * μακρότερον ἢ χειρὸς, ἐν ᾗ τὴν χεῖρα ἔχων οὐδὲν ἂν δύναιτο ποιῆσαι. Ἱεραμένης μὲν οὖν καὶ ἡ γυνὴ ἔλεγον πρὸς * Δαρειαῖον, δεινὸν εἶναι, εἰ περιόψεται τὴν λίαν ὕβριν τούτου. ὁ δὲ αὐτὸν μεταπέμπεται ὡς ἀρρωστῶν, πέμψας ἀγγέλους. τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἐπὶ * Ἀρχύτου μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Ἀλεξίου, Λύσανδρος ἀφικόμενος

μακρότερόν τι χειρίδος,

Δαρεῖον,

Ἀρχύτου

D ἐς Ἔφεσον, μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου ξὺν ταῖς ναυσὶ καὶ τὰς ἄλλας πάσας ξυνήθροισεν, εἴπου τις ἦν. καὶ ταύτας τε ἐπεσκεύαζε, καὶ ἄλλας ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπηγεῖτο. ἐλθὼν δὲ παρὰ Κῦρον, χρήματα ᾔτει. ὁ δ' αὐτῷ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἴη, καὶ ἔτι πλείω πολλῷ, δεικνύων ὅσα ἕκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι. ὅμως δ' ἔδωκε. λαβὼν δὲ ὁ Λύσανδρος τἀργύριον, ἐπὶ τὰς τριήρεις τριη-

E ράρχους ἐπέστησε, καὶ τοῖς ναύταις τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ. Κῦρος δ' ἐπὶ τούτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον, ἐπεὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἧκεν ἄγγελος, λέγων ὅτι ἀρρωστῶν ἐκεῖνον καλοίη, ὢν ἐν Θαμνερίοις τῆς Μηδείας, ἐγγὺς Καδουσίων, ἐφ' οὓς ἐστράτευσεν ἀφεστῶτας. ἥκοντα δὲ Λύσανδρον οὐκ εἴα ναυμαχεῖν πρὸς Ἀθη-

ναίοις, ἐὰν μὴ πολλῷ πλείους ναῦς ἔχῃ. εἶ- γὰρ χρήματα πολλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ ἑαυτῷ, ὥστε τούτου ἕνεκεν πολλὰς πληροῦν. παρέδειξε δ' αὐτῷ πάντας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ τῶν πόλεων, οἳ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ τὰ περιττὰ χρήματα ἔδωκε. καὶ ἀναμνήσας ὡς εἶχε φιλίας πρός τε τὴν Λακεδαιμονίων πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἰδίᾳ, ἀνέβαινε παρὰ τὸν πατέρα. Λύσανδρος δ', ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδοὺς τὰ αὐτοῦ, πρὸς τὸν πατέρα ἀρρωστοῦντα μετάπεμπτος ἀνέβαινε, μισθὸν διαδοὺς τῇ στρατιᾷ, ἀνήχθη τῆς Καρίας ἐς τὸν Κεράμειον κόλπον· καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχῳ, ὄνομα Κεδρείαις, τῇ ὑστεραίᾳ προσβολῇ κατὰ κράτος αἱρεῖ, καὶ ἐξηνδραπόδισεν. ἦσαν δὲ μιξοβάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες. ἐκεῖθεν δ' ἀπέπλευσεν ἐς Ῥόδον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενοι, τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν, * καὶ τὴν ἐπὶ Χίον καὶ τὴν Ἔφεσον ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν· καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν * εἵλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, πρός τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν, καὶ ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις. ἀνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς Χίου πελάγιοι. ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν. Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει ἐς Λάμψακον, ξύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ. ἡγεῖτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος, προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει, αἱροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται, οὖσαν πλουσίαν, καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες, ὡρμίσαντο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἐλεοῦντι, ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν ἐς Σηστόν. ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν ἐς Αἰγὸς ποταμούς, ἀντίον τῆς Λαμψάκου. διεῖχε δὲ ὁ Ἑλλήσποντος * ταύτης σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο. Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμηνεν ἐς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν.

* ἐπὶ τὴν Χίον

* προσείλοντο

* ταύτῃ

A neret, vetuit; niſi multo maiorem nauium numerum haberet. Satis eſſe tum regi, tum ſibi pecuniarum; quibus expleri magnus hoc nomine nauium numerus poſſit. Deinde tributa ei de vrbibus adſignat omnia, quæ ipſi peculiariter pendebantur; & pecuniam, quæ ſuperabat, ei donat. Quumque commemoraſſet, quo & Lacedæmoniorum rempublicam, & priuatim Lyſandrum ipſum amore complecteretur; ad patrem adſcendit. Lyſander, quum Cy-B rus traditis ipſi ſuis omnibus ad patrem aduerſa valetudine laborantem profectus eſſet, qui eum arceſſiuerat: diuiſo in militem ſtipendio, in Cerameum Cariæ ſinum cum claſſe pergit: & admotis ad Cedreas (nomen hoc oppidi, quod erat in Athenienſium fœdere) caſtris, poſtridie captas expugnando diripit. Et erant ij, qui oppidum inhabitabant, ſemibarbari. Hinc Rhodum nauigat. Athenienſes autem, quum è Samo ſoluiſſent, regis C fines depopulati, Chium & Epheſum verſus nauigabant, & ad nauale prœlium ſeſe parabant. Lecti etiam duces ab eis præter priores, Menander, Tydeus, Cephiſodotus. Interim Lyſander è Rhodo propter Ioniam verſus Helleſpontum, ad obſeruandum nauium per Helleſpontum iter, & ad oppida, quæ ab ipſis defecerant, pergit. Itidem Athenienſes in alto Chium verſus prouehuntur. Etenim Aſiam infeſtam ſibi habebant. Lyſander D Abydo relicta Lampſacum contendit, quod erat Athenienſium in ſocietate oppidum. Aderant ei cum aliis Abydeni, terreſtri eo profecti itinere, quorum dux erat Thorax Lacedæmonius. Adorti ciuitatem, vi eam capiunt, captamque diripiunt milites: quum quidem & opulenta eſſet, & vino, frumento, commeatu reliquo referta. Ingenuorum hominum corpora Lyſander omnia libera dimiſit. Sequuti Athenienſes eius veſti-E gia, apud Eleuntem in Cherroneſo portum cum CLXXX nauibus ingrediuntur. Heic eis, quum pranderent, quid accidiſſet Lampſaco, narratur. Itaque ſtatim Seſtum pergunt. Inde commeatu ſecum ſumto recta nauigant ad * Ægoſpotamos, qui locus eſt è regione Lãpſaci. Erat heic in Helleſponto ſtadiorũ xv interuallum. Atque heic illi tum cœnabant. Lyſander nocte proxima quamprimũ illuxiſſet, imperat ſuis, vt pranſi naues conſcenderent.

Cyri ad patrem iter. Vide lib. Ἀναβάσ. primi initium.

Lampſacũ Lyſander capit.

** Latine dixeris Capræ flumina.*

Simul ad pugnam naualem inſtructis rebus omnibus, & adhibitis vtrimque ad naues pluteis; ne quis ſuo ſe loco moueret, vel in altum proueheretur, edixit. Athenienſes vt primum ſol exortus fuit, ad portum aciei ſuæ frontem obuertunt, quaſi qui prælio congredi vellent. Verum vbi claſſem ſuam Lyſander aduerſus eos non duxit, iamque adveſperaſceret, ad Ægoſpotamos redeunt. Tum Lyſander naues omnium expeditiſſimas ſubſequi eos iuſſit, ac poſteaquam ſpeculatæ eſſent, quid rerum hoſtes in littus egreſſi agerent, recta diſcedere, vt id ſibi renunciarent. Prius quam hæ aduenißent, militem ſuum è nauibus egredi non patiebatur. Atque hæc per dies quatuor agebat, quum interim Athenienſes aduerſus eum in altum proueherentur. Alcibiades autem, qui de caſtellis ſuis conſpexiſſet, Athenienſes in litore ſtationem habere, non apud oppidum aliquod; & commeatum Seſto petere, quæ ſtadiis xv à nauibus abeſſet; hoſtes vero in portu & vrbi vicinos eſſe, ac rerum omnium abundare copia: loco ipſos haud quaquam opportuno ſtationem habere aiebat: Itaque monere, Seſtum vti repeterent; vbi & portum, & oppidum habituri ad manum eſſent. » Iſtic, inquit, ſi fueritis: » decernere prœlio cum hoſte, vbi vobis libuerit, licebit. Eum duces (inprimis Tydeus & Menander) abire iuſſerunt: Se iam imperatorio munere fungi, non ipſum. Itaque tunc ille diſceſſit. Lyſander, die quinto, ex quo cottidie claſſis Athenienſium aduerſus eum prouecta fuerat, mandat illis qui iuſſu ſuo ſequi eos ſolebant, vt poſteaquam ipſos de nauibus egreſſos, ac per Cherroneſum palatos vidiſſent; (faciebant autem hoc de die in diem magis: quum & cibaria procul emerent, & Lyſandrum præ ſe contemnerent, qui claſſem aduerſus ipſos non educeret) ad ſe conuerſis nauibus ſcutum inter nauigandum in altum tollerent. Faciunt illi, quod imperatum erat. Itaque Lyſander ſuis dat ſignum, vti quam celerrime nauigent. Hos Thorax in terra cum peditatu comitabatur. Poſteaquam hos cum claſſe irruentes Conon vidit, ſigna dat ſuis, vt totis viribus ad naues opis ferendæ cauſſa concurrerēt. Verum quia vectores hinc inde palati vagabantur, naues aliæ binos habebant remiges, aliæ vnum, nonnullis omnino vacuis; ſola Cononis nauis, & aliæ circum ipſum ſeptem, cum * Paralo, vectoribus inſtructæ, atque in altum prouectæ, diſceſſerunt.

Lyſandri inſigne ſtrategema.

Ducum arrogans ad Alcibiadē reſponſio.

Nomen nauis Athenienſiū publicæ. Conſule Suidam.

A πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς ἐς ναυμαχίαν, καὶ τὰ παραβλήματα * παραβάλλων, προεῖπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως, μηδὲ ἀνάξοιτο. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς ἐς ναυμαχίαν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας B τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις· ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ,τι ποιοῦσιν, ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν αὗται ἧκον. ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο. Ἀλκιβιάδης δέ, κατιδὼν ἀπὸ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὁρμοῦντας, καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας, πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς C δὲ πολεμίους ἐν λιμένι, καὶ πρὸς * πόλιν ἔχοντας πάντα, Οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὁρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι ἐς Σηστὸν παρῄνει, πρός τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν· οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. οἱ δὲ στρατηγοὶ (μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος) ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὺς γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. καὶ ὁ μὲν ᾤχετο. Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἡμέρα D ἦν πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἑπομένοις, ἐπὰν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον, (ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τά τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι, καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν) ἀποπλέοντας τοὔμπαλιν παρ' αὐτὸν, ἆραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐ- E θὺς ἐσήμηνε τὴν ταχίστην πλεῖν. ξυμπαρῄει δὲ καὶ Θώραξ, τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δέ, ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμηνεν ἐς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων [ὄντων*, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος, καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτά, πλήρεις ἀνήχθησαν, καὶ ἡ Πάραλος.

παραβαλών,

πόλει

Reliquas

τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ ξυνέλεξαν. οἱ δὲ καὶ ἔφυγον ἐς τὰ * χείδεια. [πιχύδεια.] Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν, ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία. καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν ἐς Κύπρον· ἡ δὲ Πάραλος, ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγέλλουσα τὰ γεγονότα. Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἆλλα πάντα ἐς Λάμψακον ἀπήγαγεν. ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε, καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. ᾗ δ' ἡμέρᾳ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον λῃστὴν ἐς Λακεδαίμονα, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα· ὃς ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλε. μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος ἀθροίσας τοὺς συμμάχους, ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν Ἀθηναίων, ἅ τε ἤδη παρενενομήκεσαν, καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων. καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά· καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι, πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος. ᾐτιάθη μέντοι ὑπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατεκρήμνισε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν, ἀρξάμενος ἐς Ἕλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Χαλκηδόνα. οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον, τότε μὲν ἔφυγον ἐς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' ἐς Ἀθήνας, καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθη-

A Reliquas Lyſander vniuerſas in litore capit. Hominum cōpiam maximam in terra coëgit, nonnullis intra * oppidula ſe fuga recipientibus. [*Sequor lectionem marginis.*] Cono cum nauibus illis nouem fugiens, poſteaquam eſſe perditas Athenienſium res animaduertit; ad Abarnidem Lampſaci promontorium adpulit, & magna inde nauium Lyſandri vela ſuſtulit, & cum nauibus VIII ad Euagoram in Cyprum nauigauit: naui Paralo Athenas contendente, vt ea, quæ accidiſſent, renuntiaret.
B At Lyſander naues, captiuos, cetera Lampſacum abducit. [*Lyſander bello finem imponit, victis ad Ægoſpotamos hoſtibus.*] Præter alios duces etiam Philoclem & Adimantum cepit. Quo hæc die geſta fuere, Theopompum Mileſium prædonem ablegat Lacedæmonem, qui rerum euentum exponeret. Id ab hoc factum, quum iter illud triduo confeciſſet. Secundum hæc ſociis Lyſander conuocatis, vti de captiuis conſultent, hortatur. Ibi tum multæ ſunt Athenienſium accuſationes inſtitutæ de iis quæ iam ante contra ius & fas im- [*Athenienſes accuſati interficiuntur.*]
C probe commiſiſſent; & de aliis quæ patrare decreuiſſent, nimirum vt ſi nauali pugna ſuperiores euaderent, omnibus illis dextra manus amputaretur, qui eorum in poteſtatem viui perueniſſent. Præterea quod captis duabus triremibus, quarum vna fuiſſet Corinthia, altera ex Andro, vectores omnes de rupe præcipites egiſſent. Erat autem dux Athenienſium Philocles, qui hoc modo animos eorum deprauarat. Poſteaquam & alia multa in medium adlata fuiſſent, viſum
D eſt, vt captiui omnes, quotquot Athenienſes eſſent, vno Adimanto excepto, interficerentur. Nam is ſolus decreto concionis de amputandis manibus interceſſerat, atque etiam à nonnullis inſimulatus fuit, quaſi naues hoſtibus prodidiſſet. Lyſander Philoclem, qui Andrios & Corinthios præcipitio interemerat, prius interrogatum, quid ſupplicij meritus eſſet, qui primus auctor violatarum aduerſus Græcos æquitatis legum extitiſſet, morte multauit. Rebus deinde Lam-
E pſaci conſtitutis, Byzantium & Chalcedonem nauigat. Ab iis admiſſus eſt, impetrato, vt Athenienſium præſidiarij fide data dimitterentur. Tum illi, qui Byzantium Alcibiadi prodiderant, in Pontum ſe fuga recepere; poſtea vero Athenas, vbi ciues facti ſunt. Lyſander autem præſidiarios Athenienſium, atque alios, [*Lyſandri aſtutia.*] quoſcumque alicubi reperiret Athe-

nienſes, Athenas ablegabat: illuc tantum nauigandi ſecuritate conceſſa, non vſquam alio. Norat enim, tanto citius commeatu carituros, quanto plures & in vrbem & in Piræeum confluerent. Byzantij & Chalcedone relicto Sthenelao Lacedæmonio præfecto, Lampſacum ipſe nauigat, & claſſem reficit. Interea quum nauis Paralus noctu Athenas adpuliſſet, & accepta clades atque calamitas ab ea nuntiaretur: vlulatus hominum de Piræeo per muros longos in vrbem ipſam penetrauit, vno rem geſtam alteri nuntiante. Atque adeo nocte illa ſomnum cepit nemo, quum non ſolum eos, qui perierant, lugerent: ſed multo magis ipſi ſe perpeſſuros exiſtimarent ea, quæ prius in Melios, Lacedæmoniorum coloniam, quam obſeſſam vi ceperant, & in Hiſtienſes, Scionæos, Toronenſes, Æginetas, alioſque Græci nominis permultos perpetrauerant. Poſtridie concionem cogunt, in qua decretum, vt excepto vno, portus omnes aggeſta terra occluderentur, muri repararentur, conſtituerentur excubiæ, omnia denique ad ſuſtinendam obſidionem in vrbe compararentur. Atque his rebus dum Athenienſes occupati eſſent, Lyſander ex Helleſponto CC nauibus in Lesbum vectus, cum alia in ea oppida, tum Mytilenem inſtaurat. Ad Thraciæ oppida cum X triremibus Eteonicum mittit, qui locis illis omnia Lacedæmoniorum partes ſequi coegit. Neque multo poſt pugnam reliqua etiam Græcia, Samo excepta, ab Athenienſibus defecit. Nam Samij cæſis hominibus apud ſe nobilibus ciuitatem ipſi tenebant. Secundum hæc Lyſander ad Agin, ac Deceleam, Lacedæmonemque, mittit qui nuntiarent; aduentare ſe cum CC nauium claſſe. Tum Lacedæmonij, reliquique Peloponeſij, cum copiis vniuerſis prodierunt, exceptis Argiuis: denuntiante, vti conuenirent, Pauſania, Lacedæmoniorum rege altero. Poſteaquam vniuerſi confluxiſſent, eis ſecum ſumtis, ad vrbem Athenienſem in gymnaſio, quod Academiam vocant, caſtra metatus eſt. Lyſander autem profectus Æginam, oppidum Æginetis reſtituit; collectis eorum, quam poterat, plurimis. Idem Meliis, ceteriſque præſtitit, quibus oppida patria fuerant ademta. Secundum hæc Salamine vaſtata, CL nauibus ad Piræeum adpellit;

Athenarū obſidio.

A ναῖον, ἀπέπεμπεν ἐς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὔ. εἰδὼς [*ὅτι] ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν ἐς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Χαλκηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας ἐς Λάμψακον, τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς, ἐλέγετο ἡ ξυμφορά, καὶ ἡ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν ἐς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων. ὥστε *κείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ ἑαυτοὺς πείσεσθαι νομίζοντες, οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε, Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας κρατήσαντες πολιορκίᾳ, καὶ Ἱστιέας, καὶ Σκιωναίους, καὶ Τορωναίους, καὶ Αἰγινήτας, καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι, πλὴν ἑνός, καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν, καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι, καὶ τἆλλα πάντα ὡς ἐς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν. Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις ἀφικόμενος ἐς τὴν Λέσβον, κατεσκευάσατο τάς τε ἄλλας πόλεις ἐν αὐτῇ, καὶ Μιτυλήνην· ἐς δὲ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία ἔπεμψε δέκα τριήρεις ἔχοντα Ἐτεόνικον, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν. εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν, πλὴν Σαμίων. οὗτοι δὲ σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες, κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψε πρὸς Ἆγίν τε καὶ ἐς Δεκέλειαν καὶ ἐς Λακεδαίμονα, ὅτι προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί. Λακεδαιμόνιοι δ' ἐξῇσαν πανδημεί, καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι, πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Παυσανίου. ἐπεὶ δ' ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς, πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δ' ἀφικόμενος πρὸς Αἴγιναν, ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἠδύνατο πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν· ὡς δ' αὔτως καὶ Μηλίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς αὐτῶν ἐστέροντο. μετὰ δὲ τοῦτο δῃώσας Σαλαμῖνα, ὡρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν,

ὅτι abundat.

ἐκείνης

καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἴσπλου. οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἠπόρουν τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε σίτου. ἐνόμιζον δ' οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν, εἰ μὴ παθεῖν, ἃ οὐ τιμωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕβριν ἠδίκουν ἀνθρώπους μικροπολίτας, οὐδ' ἐπὶ μιᾷ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ, ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιήσαντες, ἐκαρτέρουν· καὶ ἀποθνησκόντων ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν, οὐ διελέγοντο περὶ διαλλαγῆς. ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ σῖτος ἐπιλελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις παρὰ Ἆγιν, βουλόμενοι ξύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις, ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις ξυνθήκας ποιεῖσθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἰέναι. οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός. ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ἔπεμψαν αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα. οἱ δ', ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, πλησίον τῆς Λακωνικῆς, καὶ ἐπύθοντο αὐτῶν οἱ Ἔφοροι ἃ ἔλεγον, ὄντα οἷάπερ καὶ πρὸς Ἆγιν, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ εἴ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευσαμένους. οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἧκον οἴκαδε, καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα ἐς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν. ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι, καὶ, ἕως ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι. περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως οὐδεὶς ἐβούλετο ξυμβουλεύειν. Ἀρχέστρατος γὰρ εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ, Λακεδαιμονίοις κράτιστον εἶναι ἐφ' οἷς προυκαλοῦντο εἰρήνην ποιεῖσθαι, ἐδέθη. προυκαλοῦντο δὲ τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν * ἑκάτερον· ἐγένετο δὲ ψήφισμα μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτων συμβουλεύειν. τοιούτων δὲ ὄντων, Θηραμένης ἐν ἐκκλησίᾳ εἶπεν ὅτι, εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ * Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι * ἀνέχουσι περὶ τῶν τειχῶν, ἢ πίστεως ἕνεκα. πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον, διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἅπαντα, ὅ, τι τις λέγοι ὁμολογήσειν. ἐπεὶ δὲ ἧκε τῷ τετάρτῳ μηνὶ, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκ-

ἑκατέρου.

Λύσανδρον ἢ Λακεδαιμονίους, εἰδὼς ἥξει, πότερον αὐτέχουσι

A & aditum, ne qua nauis accederet, intercludit. Athenienſes terra marique obſeſſi, quum neque claſſem, neque ſocios, neque frumentum haberent; quid facerent, ambigebant. Nullam ſibi reliquam eſſe ſalutem arbitrabantur, omninoque viciſſim perpetienda, quæ ipſi non, illatas iniurias puniendi ſtudio, ſed mera petulãtia aduerſus humilium oppidorum incolas, alia nulla de cauſſa, deſignaſſent; quam quod Lacedæmoniorum ſocietate continerentur. Quapropter in priſtinum honoris ſtatum B repoſitis iis, qui notati ignominia fuerant, obſidionem tolerabant. Quumque multi in vrbe fame perirent, nulla tamen de compoſitione facta mentio. Poſteaquam vero frumentum omne prorſus iam defeciſſet, ad Agin legatos mittunt, ac velle ſe Lacedæmoniorum ſocios eſſe ſignificant, ſoloſque muros vrbis cum Piræeo retinere, atque his conditionibus fœdus icere. Iubet ille legatos Lacedæmonem pergere. Nam eſſe ſua rem in poteſtate negabat. Ea verba quum Athenienſibus legati renun- C tiaſſent, Lacedæmonem eos miſere. Sellaſiam quum perueniſſent, haud procul à Laconica, auditaque ab Ephoris ipſorum eſſet oratio, illi conſentanea, qua prius apud Agin vſi fuerant: abire eos iuſſerunt, ac ſi quidem pacis egerent, re melius deliberata reuerti. Legati domum profecti, quum hæc ſuis expoſuiſſent: mirifice omnes perturbari: putare futurum, vt in ſeruitutem redigerentur: ac ſi maxime legatos alios mitterent, multos ciues interea fame perituros. Qui ferendum ſuaderet, vt D ab hoſte muri diruerẽtur, erat nemo. Nam Archeſtratus, quum dixiſſet in ſenatu, è reipublicæ commodo maxime futurum, ſi cum Lacedæmoniis pacem facerent iis conditionibus, quas ipſi obtuliſſent: coniectus in vincula fuerat. Volebant autem illi muros longos ad ſtadia decem vtrimque dirui. De quo ne cui deinceps in medium ſuadendi cauſſa quidquam adferre E liceret, decreto ſancitum erat. Hic quum rerum ſtatus eſſet, dixit in concione Theramenes, ſi ablegare ſe ad Lyſandrum & Lacedæmonios velint, reuerſurum re exploratа, num idcirco in ſententia de murorum demolitione perſtent, quod velint vrbem euertere; an vero fidei cauſſa. Miſſus à ſuis, vltra menſes tres apud Lyſandrum eſt commoratus, id tempus obſeruans, quo Athenienſes ob frumenti defectum iis adſenſuri eſſent, quæ dicerẽtur. Menſe quarto quum rediiſſet, in concio-

Theramenis aſtutia in frangẽdà ſuorum pertinacia.

ne renuntiat, hactenus ab Lyſandro detentum ſe fuiſſe: iam vero mandari ſibi, vt Lacedæmonem proficiſceretur. Non enim id, quod peteretur, in ſua; ſed Ephororum eſſe poteſtate. Poſt hæc ipſe, cum x aliis, vt Lacedæmonem plena cum poteſtate legatus iret, deligitur. At Lyſander ad Ephoros inter ceteros Lacedæmonios Ariſtotelem Athenienſem exſulem mittit, qui eos certiores faceret, ſe reſpondiſſe Therameni, Ephoros pacis ac belli arbitros eſſe. Poſteaquam Theramenes ac legati reliqui Sellaſiam veniſſent, interrogati, quibus cum mandatis adeſſent; plena ſe cum poteſtate miſſos aiunt, vt de pace agant. Tum arceſſi eos Ephori iubent.

Corinthiorũ & Thebanorum ſententia non ſatis clemens.

Quum acceſſiſſent, concione coacta, præcipue Corinthij ac Thebani, ac præter hos alij Græci non pauci, fœdus cum Athenienſibus ineundum negabant, ſed funditus euertendos eſſe.

Lacedæmoniorum moderatio.

Lacedæmonij reſpondebant, minime ſe Græci nominis vrbem euerſuros, quæ in maximis Græciæ periculis operam inprimis vtilem nauaſſet.

Pacis conditiones.

Itaque pacem faciebant iis conditionibus, vt muri longi, & Piræeus, diruerentur: naues, exceptis XII, omnes traderent: exſules reducerent: eumdem cum Lacedæmoniis amicum vel hoſtem exiſtimarent: eoſdem mari ac terra ſequerentur, quocumque tamdem ducerent. Has conditiones Theramenes cum iis, qui ipſi adiuncti in legatione fuerant, Athenas perfert. Vrbem quum ingrederentur, magna ſe hominum turba circumfundebat; metuentium, ne re infecta reuerterentur. Nec enim dilationem res patiebatur, propter eorum multitudinem, qui fame extinguebantur. Poſtridie legati exponunt, quibus conditionibus pax à Lacedæmoniis eſſet impetrata. Simul ſuadebat primus inter eos Theramenes, parendum Lacedæmoniis eſſe, muroſque diruendos. Quum autem nonnulli quidem aduerſarentur, ſed multo plures ſententiam ipſius comprobarent; decreto ſancitur, pacem hanc accipiendam eſſe.

Athenarũ deditio, & murorum euerſio.

Secundum hæc in Piræeum Lyſander nauigat, & reducuntur exſules, murique ad tibicinarum cantum magno cum hominum ſtudio diruuntur, qui hunc diem libertati Græciæ initium dediſſe putarent. Hic fuit eius anni exitus, cuius in medio Dionyſius, Hermocratis filius, Syracuſanus, regnum arripuit: quum prius Karthaginienſes prœlio quidem illi ab Syracuſanis victi eſſent,

A κλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχει, εἶτα κελεύει ἐς Λακεδαίμονα ἰέναι. οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὧν ἐρωτῷτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς Ἐφόρους. μετὰ ταῦτα ᾑρέθη πρεσβευτὴς ἐς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς Ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην φυγάδα, Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει, * κείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. (Margin: ἐκείνους) Θηραμένης δὲ, καὶ

B οἱ ἄλλοι πρέσβεις, ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἶπον ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης. μετὰ ταῦτα οἱ Ἔφοροι καλεῖν * ἐκέλευον. (Margin: ἐκέλευον αὐτούς. ἐπεὶ) ἐπεὶ δὲ ἧκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν, μέγα ἀγαθὸν

C εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι· ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας, καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας, καὶ τοὺς φυγάδας * καθέξαντας, (Margin: καθέντας,) τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας, Λακεδαιμονίοις ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανεφέροντο ταῦτα

D ἐς τὰς Ἀθήνας. εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἥκοιεν. οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει * μέλλειν, διὰ (Margin: μένειν.) τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπήγγελον οἱ πρέσβεις ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην. προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις, καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολλῷ δὲ πλειόνων ξυνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρή-

E νην. μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει ἐς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οἱ φυγάδες κατῄεσαν, καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ μεσοῦντι Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους Συρακούσιος ἐτυράννησε, μάχῃ μὲν πρότερον ἡττηθέντων ὑπὸ Συρακοσίων Καρχηδονίων,

προδούς δὲ σίτου ἑλόντων Ἀκράγαντα, ἐκλιπόντων τῶν Σικελιωτῶν τὴν πόλιν. τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἐν ᾧ ἦν Ὀλυμπιάς, ᾗ τὸ στάδιον ἐνίκα Κροκίνας Θετταλός, * Εὐδίου ἐν Σπάρτῃ ἐφορεύοντος, Πυθοδώρου δ' ἐν Ἀθήναις ἄρχοντος, ὃν Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐν ὀλιγαρχίᾳ ᾑρέθη, οὐκ ὀνομάζουσιν· ἀλλ' Ἀναρχίαν τὸν ἐνιαυτὸν καλοῦσιν. ἐγένετο δὲ αὕτη ἡ ὀλιγαρχία ὧδε· ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτεύσουσι. καὶ ᾑρέθησαν οὗτοι, Πολυάρχης, Κριτίας, Μηλόβιος, Ἱππόλοχος, Εὐκλείδης, Ἱέρων, Μνησίλοχος, Χρέμων, Θηραμένης, Ἀρεσίας, Διοκλῆς, Φαιδρίας, Χαιρέλεως, Ἀναίτιος, Πείσων, Σοφοκλῆς, Ἐρατοσθένης, Χαρικλῆς, Ὀνομακλῆς, Θέογνις, Αἰσχίνης, Θεογένης, Κλεομήδης, Ἐρασίστρατος, Φείδων, Δρακοντίδης, Εὐμάθης, Ἀριστοτέλης, Ἱππόμαχος, Μνησιθείδης. τούτων δὴ πραχθέντων, ἀπέπλει Λύσανδρος πρὸς Σάμον· Ἆγις δ' ἐκ τῆς Δεκελείας ἀπαγαγὼν τὸ πεζὸν στράτευμα, διέλυσε κατὰ πόλεις ἑκάστους. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν περὶ ἡλίου ἔκλειψιν Λυκόφρων ὁ Φεραῖος, βουλόμενος ἄρξαι ὅλης τῆς Θετταλίας, τοὺς ἐναντιουμένους αὐτῷ τῶν Θετταλῶν Λαρισσαίους τε καὶ ἄλλους ἐνίκησε μάχῃ, καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Διονύσιος ὁ Συρακούσιος τύραννος, μάχῃ ἡττηθεὶς ὑπὸ Καρχηδονίων, * Γέλλαν καὶ Καμάριναν ἀπώλεσε. μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Λεοντῖνοι Συρακουσίοις ξυνοικοῦντες, ἀπέστησαν ἐς τὴν αὑτῶν πόλιν ἀπὸ Διονυσίου καὶ Συρακουσίων· παραχρῆμα δὲ καὶ οἱ Συρακούσιοι ἱππεῖς ὑπὸ Διονυσίου ἐς Κατάνην ἀπεστάλησαν. οἱ δὲ Σάμιοι, πολιορκούμενοι ὑπὸ Λυσάνδρου πάντῃ, ἐπεὶ βουλευομένων αὐτῶν τὸ πρῶτον ὁμολογεῖν, προσβάλλειν ἤδη ἔμελλεν ὁ Λύσανδρος, ὡμολόγησαν ἓν ἱμάτιον ἔχων ἕκαστος ἀπιέναι τῶν ἐλευθέρων, τὰ δ' ἄλλα παραδοῦναι· καὶ οὕτως ἐξῆλθον. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἀρχαίοις πολίταις παραδοὺς τὴν πόλιν καὶ τὰ ἐνόντα πάντα, καὶ δέκα ἄρχοντας καταστήσας * φρουρεῖν, ἀφῆκε τὸ τῶν ξυμμάχων ναυτικὸν κατὰ πόλεις· ταῖς δὲ Λακωνικαῖς ναυσὶν ἀπέπλευσεν ἐς Λακεδαίμονα, ἀπάγων τά τε τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀκρωτήρια,

Εὐδίκου — *Γέλαν* — *φρουρεῖν,*

A ſed Agrigentum tamen, annonæ inopia deſertam à Siculis, cepiſſent. Anno ſequente, in quem incidit Olympias, ea qua Crocinas Theſſalus in ſtadio victoriam adeptus eſt, Ephori magiſtratum apud Spartam EVdicus gerebat, Archontis apud Athenienſes Pythodorus, quem illi, quod lectus tempore dominatus paucorum fuerit, plane non recenſent; ſed annum illum * Anarchiam vocant. Ceterum paucorum ille dominatus hunc ortum habuit. Viſum fuit populo, deli- B gendos eſſe viros XXX, qui leges patrias conſcriberent, ſecundum quas in republica viuendum deinceps eſſet. Delecti fuere Polyarches, Critias, Melobius, Hippolochus, EVclides, Hiero, Mneſilochus, Chremo, Theramenes, Areſias, Diocles, Phædria, Chærelaus, Anætius, Piſon, Sophocles, Eratoſthenes, Charicles, Onomacles, Theognis, Æſchines, Theogenes, Cleomedes, Eraſiſtratus, Phidon, Dracontides, EVmathes, Ariſtoteles, Hippomachus, Mneſithides. C Hæc quum acta fuiſſent, Samum Lyſander cum claſſe diſcedit: Agis autem pedeſtres copias abductas Decelea dimiſit, facta poteſtate ſingulis ad ſuos reuertendi. Eodem tempore circa defectum ſolis Lycophron Pheræus, quum Theſſaliæ totius adfectaret imperium; aduerſantes conatui ſuo Theſſalos quoſdam, in quibus & Lariſſæi & alij nonnulli erant, multis interfectis prœlio vicit. Præterea Dionyſius tyrannus Syracuſanus à Car- D thaginenſibus pugna victus, Gelam & Camarinam amiſit. Neque multo poſt Leontini, qui Syracuſis habitabant, defectione à Dionyſio & Syracuſanis facta, ſuum in oppidum receſſerunt: & Syracuſani equites confeſtim Catanam à Dionyſio miſſi ſunt. Samij vero, quum vndique à Lyſandro obſidione premerentur, quod iam copias admoturus muris Lyſander eſſet id temporis, quo primum de deditione conſultabant; ita tamdem ſe dedunt, vt liberis hominibus ſingulis E cum vna veſte diſcedendi facultas eſſet, reliqua ipſi traderent. Atque ita illi tunc oppido exceſſerunt. Lyſander, ciuibus priſtinis, oppido & vniuerſis in eo rebus, traditis, ac decem præfectis cuſtodiæ cauſſa conſtitutis, ſociorum nauales copias ſingulas ad ſuos remiſit: Laconica vero cum claſſe Lacedæmonem nauigauit, quum & detracta captis nauibus ſpolia ſecum auheheret,

Hoc eſt, ſtatum talem reipubl. in quo nulli magiſtratus fuerint.

Triginta tyrannorũ nomina.

Samiorum deditio.

A & abductas è Piræeo triremes, exceptis XII, & coronas, quibus ipſe peculiariter à ciuitatibus donatus fuerat, & argenti talenta CCCCLXX, quæ ſuperabant è tributis, quæ ad bellum hoc ei Cyrus adſignauerat: quidquid aliud denique bello adquiſiuerat. Hæc vniuerſa Lacedæmoniis tradidit ſub æſtatis finem qua poſt XXVIII annum, ſextumque menſem, bello finis eſt impoſitus. His annis Ephori, qui quidem numerantur, hi fuere: Primus Æneſias, quo magiſtratum gerente bellum cœpit, anno XV poſt pactas annorum XXX inducias, quum Eubœa capta fuiſſet. Eum hi ſequuti ſunt: Braſidas, Iſanor, Soſtratidas, Exarchus, Ageſiſtratus, Angenidas, Onomacles, Zeuxippus, Pityas, Pliſtolas, Clinomachus, Ilarchus, Leon, * Chæridas, Pateſiadas, Cleoſthenes, Lycarius, Eperatus, Onomantius, Alexippidas, Miſgolaidas, Iſias, Aracus, Euarchippus, Pantacles, Pityas, Archytas, EVdicus: quo munus hoc gerente Lyſander, rebus iis, quas diximus, geſtis, in patriam cum claſſe rediit. Ceterum Athenis Trigintaviri ſtatim lecti fuere, poſteaquam muri longi & Piræei mœnia fuiſſent diruta. Verum ad hoc delecti, vt leges conſcriberent, ſecundum quas adminiſtraretur reſpublica, dilata ſemper in aliud tempus earum promulgatione, ſenatum magiſtratuſque ceteros arbitratu ſuo conſtituebant. Deinde ante omnia quos in ſtatu reipublicæ populari ex iniuſtis aliorum accuſationibus ſe aluiſſe conſtabat apud omnes, & qui optimo ac honeſtiſſimo cuique graues erant: eos comprehenſos capitis arceſſebant. Atque hos tum Senatus magna cum voluptate damnabat, tum alij, qui minime ſibi flagitiorum eiuſmodi conſcij eſſent, id haudquaquam moleſte ferebant. Verum poſtea quam conſultare cœperunt, quo pacto pro ſua libidine gerere rempublicam poſſent: primum Æſchine & Ariſtotele Lacedæmonem miſſis, Lyſandro perſuaſerunt, daret ipſis operam vt præſidiarij mitterentur, donec improbis è republica ſublatis ciuibus, eam recte conſtituere poſſent. Pollicentur etiam, ſe hos alere ſumtu ſuo velle. Lyſander eis adquieſcens perfecit, vt Callibius præfectus cum præſidiariis ad eos mitteretur. Tum illi accepto præſidio Callibium omni cultu demulcebant, quo laudaret vniuerſa, quæ ipſi agerent. præterea mittente Callibio cum ipſis præ-

Finis belli Peloponeſiaci.

Nomina Ephororũ tẽpore belli.

Al. Charilas.

Res à Trigintaviris geſtæ, primum laudabiles.

Initium tyrannidis Trigintavirorum.

καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πειραιῶς τριήρεις, πλὴν δώδεκα, καὶ στεφάνους, οὓς παρὰ τῶν πόλεων ἐλάμβανε δῶρα ἰδίᾳ, καὶ ἀργυρίου τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα, ἃ περιεγένοντο τῶν φόρων, οὓς αὐτῷ Κῦρος παρέδειξεν ἐς τὸν πόλεμον, καὶ εἴ τι ἄλλο προσεκτήσατο ἐν τῷ πολέμῳ. ταῦτα δὴ πάντα Λακεδαιμονίοις ἀπέδωκε, τελευτῶντος τοῦ θέρους, ἐς ὃ ὁ ἑξάμηνος καὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα, ἐν οἷς Ἔφοροι ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο. B Αἰνησίας πρῶτος, ἐφ' οὗ ἤρξατο ὁ πόλεμος, πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν μετ' Εὐβοίας ἅλωσιν τριακονταετίδων σπονδῶν. μετὰ δὲ τοῦτον, οἵδε· Βρασίδας, Ἰσάνωρ, Σωστρατίδας, Ἔξαρχος, Ἀγησίστρατος, Ἀγγενίδας, Ὀνομακλῆς, Ζεύξιππος, Πιτύας, Πλειστόλας, Κλεινόμαχος, Ἴλαρχος, Λέων, * Χαιρίδας, Πατησιάδας, Κλεοσθένης, Λυκάριος, Ἐπήρατος, Ὀνομάντιος, Ἀλεξιππίδας, Μισγολαΐδας, Ἰσίας, Ἄρακος, Εὐάρχιππος, C Παντακλῆς, Πιτύας, Ἀρχύτας, Εὔδικος· ἐφ' οὗ Λύσανδρος πράξας τὰ εἰρημένα, οἴκαδε κατέπλευσεν. οἱ δὲ τριάκοντα ᾑρέθησαν μὲν, ἐπεὶ τάχιστα τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθῃρέθη. αἱρεθέντες δὲ ἐφ' ᾧ τε ξυγγράψαι νόμους, καθ' οὕστινας πολιτεύσοιντο, τούτους μὲν ἀεὶ ἔμελλον ξυγγράφειν τε καὶ ἀποδεικνύναι· βουλὴν δὲ, καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν, ὡς ἐδόκει αὐτοῖς. ἔπειτα πρῶτον D μὲν οὓς πάντες ᾔδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας, καὶ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπῆγον θανάτου· καὶ ἥ τε βουλὴ ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο, οἵ τε ἄλλοι ὅσοι ξυνῄδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες τοιοῦτοι, οὐδὲν ἤχθοντο. ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο βουλεύεσθαι, ὅπως ἂν ἐξείη αὐτοῖς τῇ πόλει χρῆσθαι ὅπως βούλοιντο, ἐκ τούτου πρῶτον μὲν πέμψαντες ἐς Λακεδαίμονα Αἰσχίνην τε καὶ Ἀριστοτέλην, ἔπεισαν Λύσανδρον φρου- E ροὺς σφίσι ξυμπρᾶξαι ἐλθεῖν, ἕως δὴ τοὺς πονηροὺς ἐκποδὼν ποιησάμενοι, καταστήσαιντο τὴν πολιτείαν· θρέψειν δὲ αὐτοὶ ὑπισχνοῦντο. ὁ δὲ, πεισθεὶς, τούς τε φρουροὺς καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν ξυνέπραξεν αὐτοῖς πεμφθῆναι. οἱ δ' ἐπεὶ τὴν φρουρὰν ἔλαβον, τὸν μὲν Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ, ὡς πάντα ἐπαινοίη, ἃ πράττοιεν· τῶν δὲ φρουρῶν, τούτου * ξυμπεσόντος

Χαιρίλας.

ξυμπέμποντος

αὐτοῖς, οὓς ἐβούλοντο ξυνελάμβανον, οὐκέτι τοὺς πονηρούς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους, ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους ἀνέχεσθαι, ἀντιπράττειν δέ τι ἐπιχειροῦντας, πλείστους ἂν τοὺς ξυνεθέλοντας λαμβάνειν. τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων τε, καὶ φίλος ἦν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μὲν προπετὴς ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτείνειν, ἅτε καὶ φυγὼν ὑπὸ τοῦ δήμου, ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκοπτε, λέγων ὅτι οὐκ εἰκὸς εἴη θανατοῦν, εἴ τις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δήμου, τοὺς δὲ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰργάζετο. ἐπεὶ καὶ ἐγώ, ἔφη, καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ ἀρέσκειν ἕνεκα τῇ πόλει καὶ εἴπομεν καὶ ἐπράξαμεν. ὁ δὲ (ἔτι γὰρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει) ἀντέλεγεν, ὅτι οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις μὴ οὐκ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι τοὺς ἱκανωτάτους διακωλύειν. εἰ δὲ ὅτι τριάκοντα ἐσμὲν, καὶ οὐχ εἷς, ἧττόν τι οἴει, ὥσπερ τυραννίδος, ταύτης τῆς ἀρχῆς χρῆναι ἐπιμελεῖσθαι, εὐήθης εἶ. ἐπεὶ δὲ ἀποθνησκόντων πολλῶν καὶ ἀδίκως, πολλοὶ δῆλοι ἦσαν ξυνιστάμενοί τε καὶ θαυμάζοντες, τί ἔσοιτο ἡ πολιτεία· πάλιν ἔλεγεν ὁ Θηραμένης, ὅτι, εἰ μή τις κοινωνοὺς ἱκανοὺς λήψοιτο τῶν πραγμάτων, ἀδύνατον ἔσοιτο τὴν ὀλιγαρχίαν διαμένειν. ἐκ τούτου μέντοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι [οἱ ἐκ τῶν * τριάκοντα, ἤδη φοβούμενοι, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸν Θηραμένην, μὴ * συρρυήσαιεν πρὸς αὐτὸν οἱ πολῖται, καταλέγουσι τρισχιλίους τοὺς μεθέξοντας δὴ τῶν πραγμάτων. ὁ δ' αὖ Θηραμένης καὶ πρὸς ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ἄτοπον δοκοίη ἑαυτῷ εἶναι, τὸ πρῶτον μὲν βουλομένους τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν κοινωνοὺς ποιήσασθαι, τρισχιλίους *...... ὥσπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔχοντά τινα * ἀνάγκην καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι, καὶ οὔτ' ἔξω τούτων σπουδαίους, οὔτ' ἐντὸς τούτων πονηροὺς οἷόν τε εἴη γενέσθαι. ἔπειτα δ', ἔφη, ὁρῶ ἔγωγε δύο ὑμᾶς τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας, βιαίαν τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἥττονα τῶν ἀρχομένων κατασκευαζομένους. ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεγεν. οἱ δ' ἐξέτασιν ποιήσαντες τῶν μὲν τρισχιλίων, ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῶν δὲ ἔξω τοῦ καταλόγου ἄλλων, ἀλλαχοῦ, ἔπειτα κελεύσαντες ἐπὶ τὰ ὅπλα·

συρρύω

καταλέξασθαι, ἀνάγκην

A ſidiarios, quoſcumque vellent, comprehendebant, non iam tantum improbos, & nullius exiſtimationis homines: ſed illos etiam, quos minime laturos ipſorum violentas contra ſe actiones, eiſque obuiam ituros, & hominum ad ſe confluentium copias maximas habituros exiſtimarent. Erat initio Critias in eadem cum Theramene ſententia, & amicitiam inter ſe colebant. Sed poſtea quam præceps ad complurium è populo cædes eſſe cœpit, quippe qui aliquando à populo multatus exſilio B fuiſſet: oppoſuit ei ſe Theramenes, quum diceret, haudquaquam par eſſe illos interimi, qui apud populum in honore eſſent, & optimos quoſque nulla re læderent. Nam & ego, ait, & tu multa tum diximus, tum fecimus, vt gratiam apud populum iniremus. At ille, dum adhuc Theramene familiariter vteretur, ſic ei reſpondebat; vt fieri non poſſe diceret, quin illi, qui eſſe loco ſupra ceteros meliore velint, maxime tollant eos è medio, quotquot ad impediendam ipſorum poteſtatem pluri- C mum virium haberent. Quod ſi propterea, quia non vnus, ſed XXX numero ſimus, minus debere nos de hoc imperio ſollicitos eſſe arbitraris, atque de tyrannide; ſtultus es. Denique quum multis, & iis iniuſte pereuntibus, multi palam ſe coniungerent, & quid de republica futurum eſſet, mirarentur; rurſus aiebat Theramenes, Fieri non poſſe vt hic paucorum dominatus perduraret, niſi ſi tot in ſocietatem adminiſtrationis rerum adſciſcerentur, quot ſatis eſſet. Tum vero Critias, & D ceteri XXX, ab ipſo etiam Theramene non parum ſibi metuentes, ne ciues ad eum confluerent; ciuium IIICIↃ deligunt, qui gerendæ reipublicæ participes eſſent. Heic rurſus aiebat Theramenes, abſurdum ſibi videri, quod quum ab initio voluerint optimos quoſque ciuium in ſocietatem rerum adſciſcere, nunc IIICIↃ legerint; quaſi numerus hic neceſſita- E tem quamdam habeat, vt hi viri boni & honeſti ſint; neque fieri poſſit, vt vel extra illos ſint vlli virtute præditi, vel in eorum numero improbi. Deinde, ait, duo vos facere video, maxime ſibi inuicem aduerſantia. Nam & violentum imperium conſtituitis, & ſubiectorum viribus impar. Atque hæc quidem tum à Theramene dicebantur. At illi quum tria, de quibus diximus, ciuium millia in foro, ceteros extra hunc numerum alibi recenſuiſſent, ac deinde vt arma caperent, imperaſſent;

Theramenis moderatio.

abeuntibus illis, mittunt præſidiarios cum ciuibus, qui ab ipſorum partibus ſtabant, & vniuerſis adimunt arma, exceptis illis IIICIↃ. Quumque in arcem ea deportaſſent, in fano deponunt. His geſtis, quaſi iam ipſis omnia pro libidine faciundi poteſtas eſſet, complures inimicitiarum cauſſa interimunt, nonnullos propter opes. Decreuerunt etiam, vt haberent, vnde præſidiariis ſtipendium ſoluerent, ſingulos ex ipſis comprehendere ſingulos ciues aduenas debere; atque illis interemtis, pecunias ipſorum indicandas eſſe: Theramenem etiam hortantur, vt quemcumque vellet, caperet. At ille: Non ſatis honeſtum, inquit, eſſe mihi videtur, eos, qui ſe optimates profiteantur, iniuſtiora deſignare, quam hactenus ſycophantæ conſueuerint. Nam illi vitam iis relinquebant, quibus extorquebant pecuniam: nos nihil committentes occidimus, vt opes eorum conſequamur. Quo pacto non hæc ipſorum facinoribus omnino improbiora ſunt? Tum illi, qui eſſe Theramenem ipſis impedimento arbitrarentur, quo minus id, quod luberet, facerent; inſidias homini ſtruunt, ac priuatim alius apud alium ſenatorem illum criminatur, quaſi reipublicæ ſtatum conuelleret. Quumque nonnullis adoleſcentibus, qui præſtare ipſis audacia viderentur, vt adeſſent cum ſicis ſub ala tectis, imperaſſent; Senatum cogunt. Vbi iam Theramenes acceſſiſſet, conſurgens Critias, huiuſmodi orationem habuit: Si quis veſtrum, Senatores, interfici plures, quam expediat, arbitratur: is cogitet velim, vbicumque reſpublicæ mutentur, huiuſmodi accidere. Præterea quamplurimos eſſe infeſtos iis neceſſe eſt, qui ad paucorum dominatum mutatione facta tranſierunt; partim quod hæc vrbs vna omnium, quæ Græci nominis ſunt, populoſiſſima exiſtat: partim quod diutiſſime populus hic libertatis alumnus fuerit. Nos autem quum nō ignoremus, grauem nobis ac vobis eſſe ciuilis adminiſtrationis formā popularem, atque etiam populum Lacedæmoniis, qui nos conſeruarunt, nunquam amicum fore, ab ſolis vero optimatibus perpetuam fidem expectandum eſſe: idcirco de Lacedæmoniorum conſilio rempublicam hanc conſtituimus, & ſi quem animaduertimus paucorum dominatui aduerſantem, hunc quantum poſſumus, è medio tollimus. Longe vero æquiſſimum arbitramur, eum pœnas dare, qui de nobis ipſis ſtatum hunc labefactare conetur.

Triginta virorum facinora.

Aduerſus Theramenē cōſpiratio.

A ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπεληλύθεισαν, πέμψαντες τοὺς φρουροὺς, καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμογνώμονας αὐτοῖς, τὰ ὅπλα πάντων, πλὴν τῶν τρισχιλίων παρείλοντο· καὶ ἀνακομίσαντες ταῦτα ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ξυνέθηκαν ἐν τῷ ναῷ. τούτων δὲ γενομένων, ὡς ἐξὸν ἤδη ποιεῖν αὐτοῖς ὅ, τι βούλοιντο, πολλοὺς μὲν ἔχθρας ἕνεκα ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ χρημάτων. ἔδοξε δ' αὐτοῖς, ὅπως ἔχοιεν καὶ τοῖς φρουροῖς χρήματα διδόναι, καὶ τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν, καὶ B αὐτοὺς μὲν ἀποκτεῖναι, τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν ἀποσημήνασθαι· ἐκέλευον δὲ καὶ τὸν Θηραμένην λαβεῖν ὅν τινα βούλοιτο. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἀλλ' οὐ δοκεῖ μοι, ἔφη, καλὸν εἶναι φάσκοντας βελτίστους εἶναι, ἀδικώτερα τῶν συκοφαντῶν ποιεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρ' ὧν χρήματα λαμβάνοιεν, ζῆν εἴων· ἡμεῖς δὲ ἀποκτενοῦμεν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἵνα χρήματα λαμβάνωμεν. πῶς οὐ ταῦτα τῷ παντὶ ἐκείνων ἀδικώτερα; οἱ C δ', ἐμποδὼν νομίζοντες αὐτὸν εἶναι τῷ ποιεῖν ὅ, τι βούλοιντο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτῷ, καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς βουλευτὰς ἄλλος πρὸς ἄλλον διέβαλλον, ὡς λυμαινόμενον τὴν πολιτείαν. καὶ παραγγείλαντες νεανίσκοις, οἳ ἐδόκουν αὐτοῖς θρασύτατοι εἶναι, ξιφίδια ὑπὸ μάλης ἔχοντας παραγενέσθαι, ξυνέλεξαν τὴν βουλήν. ἐπεὶ δὲ ὁ Θηραμένης παρῆν, ἀναστὰς ὁ Κριτίας ἔλεξεν ὧδε· Ὦ ἄνδρες βουλευταὶ, εἰ μέν τις D ὑμῶν νομίζει πλείονας τοῦ καιροῦ ἀποθνήσκειν, ἐννοησάτω ὅτι ὅπου πολιτεῖαι μεθίστανται, πανταχοῦ ταῦτα γίγνεται. πλείστους δ' ἀνάγκη πολεμίους εἶναι τοῖς ἐς ὀλιγαρχίαν μεθιστᾶσι, διά τε τὸ πολυανθρωποτάτην τῶν Ἑλληνίδων τὴν πόλιν εἶναι, καὶ διὰ τὸ πλεῖστον χρόνον ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν δῆμον τετράφθαι. ἡμεῖς δὲ, γνόντες μὲν τοῖς, οἵοις τε ἡμῖν καὶ ὑμῖν, χαλεπὴν πολιτείαν εἶναι δημοκρατίαν, γνόντες δὲ ὅτι Λακεδαιμονίοις τοῖς περισώσασιν ἡμᾶς, ὁ E μὲν δῆμος οὔποτ' ἂν φίλος γένοιτο, οἱ δὲ βέλτιστοι ἀεὶ ἂν πιστοὶ διατελοῖεν, διὰ ταῦτα σὺν τῇ Λακεδαιμονίων γνώμῃ τήνδε τὴν πολιτείαν καθίσταμεν· καὶ ἐάν τινα αἰσθανώμεθα * ἐναντία τῇ ὀλιγαρχίᾳ, ὅσον δυνάμεθα, ἐκποδὼν ποιούμεθα. πολὺ δὲ μάλιστα ἡμῖν δοκεῖ δίκαιον εἶναι, εἴ τις ἡμῶν αὐτῶν λυμαίνεται ταύτῃ τῇ καταστάσει, δίκην αὐτὸν διδόναι.

* ἐναντίον

νῦν δὲ αἰσθανόμεθα Θηραμένην τουτονὶ οἷς δύναται ἀπολλύντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ, ἢν κατανοῆτε, εὑρήσετε οὔτε ψέγοντα οὐδένα μᾶλλον Θηραμένους τουτουὶ τὰ παρόντα, οὔτε ἐναντιούμενον, ὅταν τινὰ ἐκποδὼν βουλώμεθα ποιήσασθαι τῶν δημαγωγῶν. Εἰ μὲν τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἐγίγνωσκε, πολέμιος μὲν ἦν, οὐ μέντοι πονηρός γ' ἂν δικαίως ἐνομίζετο. νῦν δὲ, αὐτὸς μὲν ἄρξας τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους πίστεως καὶ φιλίας, αὐτὸς δὲ τῆς τοῦ δήμου καταλύσεως, μάλιστα δὲ ἐξορμήσας ἡμᾶς τοῖς πρώτοις ὑπαγομένοις ἐς ἡμᾶς δίκην ἐπιτιθέναι· νῦν, ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς φανερῶς ἐχθροὶ τῷ δήμῳ γεγενήμεθα, οὐκέτ' αὐτῷ τὰ γιγνόμενα ἀρέσκει, ὅπως αὐτὸς μὲν αὖ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστῇ, ἡμεῖς δὲ δίκην δῶμεν τῶν πεπραγμένων. ὥστε οὐ μόνον ὡς ἐχθρῷ αὐτῷ προσήκει, ἀλλὰ καὶ ὡς προδότῃ ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν διδόναι τὴν δίκην. καίτοι τοσούτῳ μὲν δεινότερον προδοσία πολέμου, ὅσῳ χαλεπώτερον φυλάξασθαι τὸ ἀφανὲς τοῦ φανεροῦ· τοσούτῳ δ' ἔχθιον, ὅσῳ πολέμιοι μὲν ἄνθρωποι καὶ σπένδονται αὖθις, καὶ πιστοὶ γίγνονται· ὃν δ' ἂν προδιδόντα λαμβάνωσι, τούτῳ οὔτε ἐσπείσατο πώποτε οὐδεὶς, * οὔτ' ἂν σπείσαιτο τοῦ λοιποῦ. ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ καινὰ ταῦτα οὗτος ποιεῖ, ἀλλὰ φύσει προδότης ἐστὶν, ἀναμνήσω ὑμᾶς τὰ τούτῳ πεπραγμένα. οὗτος γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν τιμώμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, κατὰ τὸν πατέρα Ἅγνωνα, προπετέστατος ἐγένετο τὴν δημοκρατίαν μεταστῆσαι ἐς τοὺς τετρακοσίους, καὶ ἐπρώτευεν ἐν ἐκείνοις. ἐπεὶ δ' ᾔσθετο ἀντίπαλόν τι τῇ ὀλιγαρχίᾳ ξυνιστάμενον, πρῶτος αὖ ἡγεμὼν τῷ δήμῳ ἐπ' ἐκείνους ἐγένετο. ὅθεν δήπου γὰρ καὶ κόθορνος ἐπικαλεῖται. καὶ γὰρ ὁ κόθορνος ἁρμόττειν μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις δοκεῖ, ἀποβλέπει δ' * ἐπ' ἀμφοτέρων. δεῖ δὲ, ὦ Θηράμενες, ἄνδρα τὸν ἄξιον ζῆν οὐ προάγειν μὲν δεινὸν εἶναι τοὺς ξυνόντας ἐς πράγματα, ἢν δέ τι ἀντικόπτῃ, εὐθὺς μεταβάλλεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν νηὶ διαπονεῖσθαι, ἕως ἂν ἐς οὖρον καταστῶσιν. Εἰ δὲ μὴ, πῶς ἀφίκοιντό ποτε ἔνθα δεῖ, εἰ ἐπειδάν τι ἀντικόψῃ, εὐθὺς ἐς τἀναντία πλέοιεν;

[Margin note: οὔτι πιστεῦσαι τῷ]

[Margin note: ἐπ' ἀμφότερον.]

A At enim Theramenem hunc perſentiſcimus, quacumque ratione poſſit, & nos & vos perditum ire. Atque hoc verum vt eſſe intelligatis, reperietis neminē hoc, ſi quidem animum libebit aduertere, neque reprehendere acrius præſentē rerum ſtatum, quam hic ipſe Theramenes faciat: neque aduerſari magis, quum aliquem factionis popularis principē tollere de medio volumus. Iam ſi ab initio hac in ſentētia fuiſſet, hoſtis quidē ille, ſed improbus iure putari **B** nequaquā potuiſſet. At princeps ipſe fidei Lacedæmoniis datæ, & initæ amicitiæ, princeps ſtatus popularis euerſor exſtitit: atque etiam inprimis nos impulit, vt in eos, qui primi delati ad nos fuere, animaduerteremus. Nunc tamen, poſteaquam & vos & nos palam populi hoſtes eſſe cœpimus, non amplius ei, quæ gerūtur, placent: nimirum vt res ſuas rurſus in tuto collocet, nos vero pœnas eorū, quæ fecimus, luamus. Quamobrem eum non ſolum vt hoſtē, ſed etiam **C** vt proditorē veſtrum ac noſtrum omnium, ſupplicio multari æquū fuerit. Atqui tanto grauius malum eſt proditio, quam bellum: quanto difficilius occulta caueri poſſunt, quam aperta. Itidem eo maius odiū meretur, quod hoſtes fœdera rurſus iciunt, fidēque datam inter ſe ſeruant: qui vero prodiſſe aliquem deprehenditur, cum eo neq. pacis ineuntur fœdera, neque quiſquam ei deinceps fidem habet. Enimvero vt videatis, non hæc recens ab ipſo fieri cœpta, ſed **D** eſſe hunc hominē à natura proditorem: ea, quæ fecit olim, vobis in memoriam redigā. Nam quum eſſet initio, magno apud populum in honore, quemadmodum & pater ipſius Hagno fuerat: admodum tamen in transferenda rerū ſumma à populo ad cccc præceps fuit, atque inter eos deinde locum facile principem obtinuit. Verum poſteaquam animaduertit, quoſdā aduerſus horū dominatum coeuntes agitare conſilia, viciſſim primus populo ducem ſe aduerſus **E** cccc præbuit. Quæ quidē cauſſa eſt, quamobrem cothurnus adpelletur. Etenim cothurnus vtrique pedi congruere videtur, & ad vtrumque pertinet. At vero, Theramenes, virum vita dignū non in hoc ingenioſum oportet eſſe, vt eos, quibuſcum verſatur, ad res capeſſendas impellat, ac ſi quid deinde ſit impedimēti, ſtatim mutetur: ſed tanquam in naui laborādo ſe exercere donec ventus ſecūdus aſpiret. Id niſi fiat, quo pacto peruenire homines eo poſſint, quo volunt; ſi ſtatim atque aliquid impedimēto fuerit, diuerſam in partem nauigent?

» Nimirum omnes rerum publicarum mu-
» tationes cædes ſecum ferunt. At tu quod
» admodum mutabilis eſſes, in cauſſa fuiſti,
» quamobrem plurimi paucorum domina-
» tui adhærentes, à populo; rurſum pluri-
» mi ſtatus popularis ſtudioſi, ab optima-
» tibus interimerentur. Hic ille ſcilicet eſt,
» cui quum id negotij dediſſent imperato-
» res, vt Athenienſes prope Leſbum nauali
» prœlio demerſos tolleret; quamquam eos
» ipſe non ſuſtuliſſet, duces tamen accu-
» ſatos morte multauit, vt ipſe poſſet in-
» columis euadere. Enimvero ſi quis pa-
» lam commodi ſui rationem habere ſem-
» per nititur, ac neque ipſius honeſti decus,
» neque amicos reueretur; quamobrem illi
» parcendum ſit? quamobrem non cauebi-
» mus, ne idem in nos perpetrandi facul-
» tatem conſequatur, quum in eo motus a-
» nimi mutabiles eſſe non ignoremus? Ita-
» que hunc deferimus, vt inſidiatorem, &
» proditorem noſtri ac veſtri. Facere au-
» tem nos ab æquitate non abhorrentia, vt
» intelligatis; hoc etiam cogitetis velim.
» Longe nimirum pulcherrimus eſt Lace-
» dæmoniorum reipublicæ ſtatus. At in eo
» ſi quis Ephororum haudquaquam pluribus
» obtemperare nitatur, ſed imperij ratio-
» nem carpere, atque iis, quæ agerentur,
» aduerſari: an non illum exiſtimatis reli-
» quos Ephoros cum vniuerſis ordinibus di-
» gnum iudicaturos grauiſſimo ſupplicio? Et
» vos igitur, ſi quidem ſapitis, non huic,
» ſed vobiſmetipſis parcetis. Nimirum ſi
» hic incolumis euaſerit, multis eorum ani-
» mos addet, qui ſententiis à nobis diſſi-
» dent: ſin peribit, ſpes omnium, qui & in
» vrbe, & extra vrbem ſunt, præcidet. His
dictis Critias, conſedit. Tum ſurgens The-
Theramenis aduerſus Critiã oratio.
ramenes: Ego vero, inquit, primum eius
mentionem faciam, quod eſt in accuſatio-
ne Critiæ poſtremum. Ait me duces accu-
» ſatos necaſſe. At ego primus eos accuſare
» non cœpi, ſed commemorabant illi, me li-
» cet ab ſe iuſſum, tamen eos, qui naufra-
» gium in prælio iuxta Leſbum nauali fe-
» cerant, non ſuſtuliſſe. Tum equidem me
» defendens, oſtendebam; per vim tempe-
» ſtatis ne nauigari quidem ne dum naufra-
» gos tolli potuiſſe. Hæc à me vero conſen-
» tanea dici iudicabant omnes. At illi ſe ipſos
» accuſare videbantur. Nam quum ſeruari
» eos potuiſſe dicerent, nihilominus ipſi
» cum claſſe diſceſſerant, atque illos extin-
» gui paſſi fuerant. Neque tamen miror, hæc
» Critiam iniuſte mihi obieciſſe. Nam quo
» hæc tempore gerebantur, ipſe non aderat:

A καὶ εἰσὶ μὲν δήπου πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι. σὺ δὲ, διὰ τὸ εὐμετάβολος εἶναι, πλείστοις μὲν μεταίτιος εἶ ἐξ ὀλιγαρχίας ὑπὸ τοῦ δήμου ἀπολωλέναι, πλείστοις δ' ἐκ δημοκρατίας ὑπὸ τῶν βελτιόνων. οὗτος δέ τοι ἐστὶν, ὃς ταχθεὶς ἀνελέσθαι ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοὺς καταδύντας Ἀθηναίων ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ, αὐτὸς οὐκ ἀνελόμενος, ὅμως τῶν στρατηγῶν κατηγορῶν ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, ἵνα αὐτὸς περισωθείη. B ὅστις γε μὴν φανερός ἐστι τοῦ μὲν πλεονεκτεῖν ἀεὶ ἐπιμελούμενος, τοῦ δὲ καλοῦ καὶ τῶν φίλων μηδὲν ἐντρεπόμενος, πῶς τούτου χρή ποτε φείσασθαι; πῶς δ' οὐ φυλάξασθαι, εἰδότας αὐτοῦ τὰς μεταβολὰς, ὡς μὴ καὶ ἡμᾶς ταὐτὸ δυνασθῇ ποιῆσαι; ἡμεῖς οὖν τοῦτον ὑπάγομεν καὶ ὡς ἐπιβουλεύοντα, καὶ ὡς προδιδόντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. ὡς δ' εἰκότα ποιοῦμεν, καὶ τάδε ἐννοήσατε. καλλίστη μὲν γὰρ δήπου C δοκεῖ πολιτεία εἶναι ἡ Λακεδαιμονίων. * Εἰ δὲ ἐκείνη ἐπιχειρήσειέ τις τῶν Ἐφόρων ἀντὶ τοῦ τοῖς πλείοσι πείθεσθαι, ψέγειν τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις, οὐκ ἂν οἴεσθε αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἐφόρων, καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης ἁπάσης πόλεως τῆς μεγίστης τιμωρίας ἀξιωθῆναι; καὶ ὑμεῖς οὖν, ἐὰν σωφρονῆτε, οὐ τούτου, ἀλλ' ὑμῶν αὐτῶν φείσεσθε. ὡς οὗτος σωθεὶς μὲν πολλοὺς ἂν μέγα φρονεῖν ποιήσειε τῶν D ἐναντία γιγνωσκόντων ὑμῖν· ἀπολόμενος δὲ, πάντων καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἔξω ὑποτέμοι ἂν τὰς ἐλπίδας. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐκαθέζετο. Θηραμένης δὲ ἀναστὰς ἔλεξεν· Ἀλλὰ πρῶτον μὲν μνησθήσομαι, ὦ ἄνδρες, ὃ τελευταῖον κατ' ἐμοῦ εἶπε. φησὶ γάρ με τοὺς στρατηγοὺς ἀποκτεῖναι κατηγοροῦντα. ἐγὼ δὲ οὐκ ἦρχον [δήπου * κατ' ἐκείνων λόγου, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἔφασαν * προσταχθέντα με ὑφ' ἑαυτῶν οὐκ E ἀνελέσθαι τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ. ἐγὼ δὲ ἀπολογούμενος, ὡς διὰ τὸν χειμῶνα οὐδὲ πλεῖν, μὴ ὅτι ἀναιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας, δυνατὸν ἦν, ἔδοξα τῇ πόλει εἰκότα λέγειν, ἐκεῖνοι δὲ ἑαυτῶν κατηγορεῖν ἐφαίνοντο. φάσκοντες γὰρ, οἷόν τε εἶναι σῶσαι τοὺς ἄνδρας, προέμενοι αὐτοὺς ἀπολέσθαι, ἀποπλέοντες ᾤχοντο. οὐ μέντοι θαυμάζω γε, τὸν Κριτίαν παρανενομηκέναι. ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν, οὐ παρὼν ἐτύγχανεν,

εἰ δ' ἐν ἐκεί.

προσταχθέν μοι ὑφ'

ἀλλ' ἐν Θετταλίᾳ μετὰ Προμηθέως δημοκρατίαν κατεσκεύαζε, καὶ τοὺς Πενέστας ὥπλιζεν ἐπὶ τοὺς δεσπότας. ὧν μὲν οὖν οὗτος ἐκεῖ ἔπραττε, μηδὲν ἐνθάδε γένοιτο. τάδε γε μέντοι ὁμολογῶ ἐγὼ τούτῳ, εἴ τις ὑμᾶς μὲν τῆς ἀρχῆς βούλεται παῦσαι, τοὺς δ' ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν ἰσχυροὺς ποιεῖν, δίκαιον εἶναι τῆς μεγίστης αὐτὸν τιμωρίας τυγχάνειν. ὅστις μέντοι ὁ ταῦτα πράττων ἐστὶν, οἶμαι ἂν ὑμᾶς κάλλιστα κρίνειν, τά τε πεπραγμένα, καὶ ἃ νῦν πράττει ἕκαστος ἡμῶν, εἰ κατανοήσετε. οὐκοῦν μέχρι μὲν τοῦ ὑμᾶς τε * καταστῆναι ἐς τὴν * βουλὴν, καὶ ἀρχὰς ἀποδειχθῆναι, καὶ τοὺς ὁμολογουμένως συκοφάντας ὑπάγεσθαι, πάντες * ταῦτα ἐγιγνώσκομεν. ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἤρξαντο ἄνδρας καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς συλλαμβάνειν, ἐκ τούτου κἀγὼ ἠρξάμην τἀναντία τούτοις γιγνώσκειν. ᾔδειν γὰρ ὅτι ἀποθνήσκοντος μὲν Λέοντος τοῦ Σαλαμινίου, ἀνδρὸς καὶ ὄντος καὶ δοκοῦντος ἱκανοῦ εἶναι, ἀδικοῦντος δ' οὐδὲ ἓν, οἱ ὅμοιοι τούτῳ * φοβήσοιντο. φοβούμενοι δὲ, * ἐναντίοι τῇδε τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. ἐγίγνωσκον δὲ ὅτι συλλαμβανομένου Νικηράτου τοῦ Νικίου, καὶ πλουσίου, καὶ οὐδὲν πώποτε δημοτικὸν οὔτε αὐτοῦ οὔτε τοῦ πατρὸς πράξαντος, οἱ τούτῳ ὅμοιοι δυσμενεῖς ὑμῖν γενήσοιντο. ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀντιφῶντος ὑφ' ἡμῶν ἀπολλυμένου, ὃς ἐν τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις * ἐκπλεύσας παρείχετο, ἠπιστάμην ὅτι καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι, πάντες ὑπόπτως ὑμῖν ἕξοιεν. ἀντεῖπον δὲ καὶ ὅτι τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν ἔφασαν χρῆναι. εὔδηλον γὰρ ἦν, ὅτι τούτων ἀπολομένων καὶ οἱ μέτοικοι ἅπαντες πολέμιοι τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. ἀντεῖπον δὲ καὶ ὅτε τὰ ὅπλα τοῦ πλήθους παρῃροῦντο, οὐ νομίζων χρῆναι ἀσθενῆ τὴν πόλιν ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους ἑώρων τούτου ἕνεκα βουλομένους περισῶσαι ἡμᾶς, ὅπως ὀλίγοι γενόμενοι μηδὲν δυναίμεθα αὐτοὺς ὠφελεῖν. ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς, εἰ τούτου γε δέοιντο, καὶ μηδένα λιπεῖν, ὀλίγον ἔτι χρόνον τῷ λιμῷ πιέσαντας. οὐδέ γε τὸ φρουροὺς μισθοῦσθαι ξυνήρεσκέ μοι, ἐξὸν αὐτῶν τῶν πολιτῶν τοσούτους προσλαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλλομεν τῶν ἀρχομένων κρατήσειν. ἐπεί γε μὴν πολλοὺς ἑώρων ἐν τῇ πόλει τῇ ἀρχῇ τῇδε δυσμενεῖς,

καταστῆναι

βουλείας,

ταυτὰ

φοβηθήσοιντο.

ἐναντία

εὖ πλεούσας

A ſed in Theſſalia cum Prometheo ſtatum popularem inſtituebat, ac* Peneſtas aduerſus dominos ſuos armabat. Enimvero quæ Critias iſtic egit, Dij, ne heic fiant, auertant. In hoc tamen ei adſentior, æquum eſſe, vt is, qui vos imperio deiicere velit, & illorum, qui vobis inſidiantur, vires adaugere, grauiſſimo ſupplicio multetur. Quis ſit autem is, qui hoc faciat, exiſtimaturos vos pulcherrime arbitror, ſi & ea quæ facta ſunt hactenus, & quæ abs quovis noſtrum modo fiunt, vobiſcum B conſideraueritis. Igitur quam quidem diu vos in Senatum legeremini, & magiſtratus creabantur, ac ſycophantæ notorij deferebantur, omnes eadem eramus in ſententia. Verum poſteaquam hi bonos & honeſtos homines comprehendere cœperunt, ex eo tempore cœpi & ipſe ab eis diſſidere. Noram enim futurum, vt ſi Leon Salaminius interficeretur, qui & eſſe videbatur, & erat vir egregius, neque quidquam deliquerat; ciues eius ſimiles ſibi C metuerent, ac metu perculſi, huic reipublicæ adminiſtrationi aduerſarentur. Animaduertebam quoque futurum, vt ſi Niceratus Niciæ filius, comprehenderetur; qui & diues eſſet, & nihil vnquam in populi gratiam feciſſet, ſicut nec ipſius pater: ciues ipſius ſimiles infeſti nobis redderentur. Itidem ſi Antiphontem nos interficeremus, qui belli tempore triremes duas reipublicæ ſuppeditaſſet * expeditas admodum: ſciebam etiam illos omnes, qui cupide rempublicam iuuiſſent, nos D ſuſpectos habituros. Præterea tum quoque ſum aduerſatus, quum dicerent, debere vnumquemque ciuem aduenam vnum comprehendere. Nam cuivis perſpicuum erat; his interemtis, ciues aduenas omnes huic gubernationi infeſtos fore. Sum aduerſatus id temporis, quum hi arma multitudini adimerent; quod exiſtimarem, patriam minime debilitandam eſſe. Nec enim Lacedæmonios idcirco nos ſeruare voluiſſe perſpiciebam, vt ad paucos redacti, nihil ipſis commodare poſſe- E mus. Nam hoc ſi ſpectaſſent, licuiſſet eis nos ad exiguum adhuc tempus ſic fame premere; vt nemo noſtrum hodie ſuperſtes eſſet. Ne id quidem mihi cum aliis placuit, vt præſidiarij ſtipendio conducerentur: quum totidem ciues nobis adiungere potuiſſemus, tantiſper dum nos, qui rerum ſummæ præeramus, ſubditis ſuperiores euaderemus. Enimvero quum multos in vrbe viderem imperio noſtro infeſtos,

Peculiaris Theſſalorum vox, qua ſemiſerui apud ipſos appellabantur.

Lectio marginis.

multos in exilium eiici: nequaquam arbitrabar vel Thraſybulum, vel Anytum, vel Alcibiadem proſcribendum eſſe. Noram enim, hoc pacto vires aduerſariis noſtris accedere: ſi multitudo duces idoneos nancta eſſet, ac ducum munere fungi volentibus magnæ ſe copiæ ſociorum offerrent. * Hæc qui aperte monebat, eumne pro beneuolo duci æquius eſt, an proditore? Non illi, Critia, qui ne multos nobis hoſtes reddamus, prohibent; neque qui nos monent, vt ſocios nobis multos adiungamus, hoſtium vires adaugent: ſed multo magis, qui pecunias per iniuriam ciuibus auferunt, ac nihil delinquentes occidunt: hi inquam multo magis illi ſunt, qui & aduerſariorum numerum maiorem efficiunt, & non ſolum amicos turpis lucri cauſſa, ſed etiam ſeipſos produnt. Quod ſi non aliunde verum me dicere animaduertitis, ſic rem conſiderate: Vtrum exiſtimatis Thraſybulum, Anytum, exſules ceteros malle heic ea fieri, quæ ego dico, quam quæ hi perpetrant? Equidem arbitror, illos hoc ſibi tempore ſociorum omnia plena eſſe putare. Verum ſi pars optima reipublicæ animi beneuolentia coniuncta nobis eſſet, difficulter ſe vel agrum noſtrum alicubi ingreſſuros exiſtimarent. Quod vero talem me dixit eſſe, qui ſemper mutetur: de eo velim hoc animaduertatis: Quadringentorum adminiſtrationem populus ipſe ſciuit, quum edoctus eſſet, cuivis potius reipublicæ formæ Lacedæmonios fidere, quam populari. Quum autem illi nihil remitterent, & Ariſtoteles, Melanthius, Ariſtarchus, duces, palam ad aggerem munitionem exſtruerent, in quam receptis hoſtibus, ſibi atque aliis vrbem ſubiicere volebant: id me ſentientem prohibuiſſe, hoccine vero amicorum eſt proditorem eſſe? Adpellat etiam me Cothurnum, vt qui vtriſque congruere nitatur. At qui neutris placet, eum per Deos immortales quo tandem nomine adpellabimus? Tu nimirum in populari ſtatu, acerrimus populi hoſtis habitus es: & in optimatum dominatu, nemo te optimates odio magis capitali proſequebatur. Ego vero, Critia, quemadmodum illis ſemper aduerſor, qui prius popularem ſtatum recte ſe habere poſſe negant, quam & ſerui, & alij, qui ob inopiam drachma ciuitatem venderent, ob vnam drachmam participes eius fiant:

Lectio marginis.

A πολλοὺς δὲ φυγάδας γιγνομένους, οὐκ αὖ ἐδόκει μοι οὔτε Θρασύβουλον, οὔτε Ἄνυτον, οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγαδεύειν. ᾔδειν γὰρ, ὅτι οὕτω γε τὸ ἀντίπαλον ἰσχυρὸν ἔσοιτο, εἰ τῷ μὲν πλήθει ἡγεμόνες ἱκανοὶ προσγενήσοιντο, τοῖς δ' ἡγεῖσθαι βουλομένοις ξύμμαχοι πολλοὶ φανήσοιντο. ὁ ταῦτ' οὖν * νομοθετῶν ἐν τῷ φανερῷ, πότερα εὐμενὴς ἂν δικαίως, ἢ προδότης νομίζοιτο; οὐχ οἱ ἐχθρούς, ὦ Κριτία, κωλύοντες πολλοὺς ποιεῖσθαι, οὐδὲ οἱ ξυμ- νομοθετῶν

B μάχους πλείστους διδάσκοντες κτᾶσθαι, οὗτοι τοὺς πολεμίους ἰσχυροὺς ποιοῦσιν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἀδίκως τε χρήματα ἀφαιρούμενοι, καὶ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀποκτείνοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐναντίους ποιοῦντες, καὶ προδιδόντες οὐ μόνον τοὺς φίλους, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς δι' αἰσχροκέρδειαν. εἰ δὲ μὴ ἄλλως γνωστὸν, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε ἐπισκέψασθε· πότερον οἴεσθε Θρασύβουλον, καὶ Ἄνυτον, καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας,

C ἃ ἐγὼ λέγω μᾶλλον ἂν ἐνθάδε βούλεσθαι γίγνεσθαι, ἢ ἃ οὗτοι πράττουσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι, νῦν μὲν αὐτοὺς νομίζειν ξυμμάχων πάντα μεστὰ εἶναι. εἰ δὲ τὸ κράτιστον τῆς πόλεως προσφιλῶς ἡμῖν εἶχε, χαλεπὸν ἂν * ἡγεῖσθε εἶναι καὶ τὸ ἐπιβαίνειν ποι τῆς χώρας. ἃ δ' αὖ εἶπεν ὡς ἐγώ εἰμι οἷος ἀεί ποτε μεταβάλλεσθαι, κατανοήσατε καὶ ταῦτα. τὴν μὲν γὰρ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν καὶ αὐτὸς δήπου ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, διδασκόμενος, ὡς οἱ ἡγεῖσθαι

D Λακεδαιμόνιοι πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν, ἢ δημοκρατίᾳ πιστεύσειαν. ἐπεὶ δέ γε ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἀνίεσαν, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Μελάνθιον, καὶ Ἀρίσταρχον στρατηγοῦντες, φανεροὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῷ χώματι ἔρυμα τειχίζοντες, ἐς ὃ ἐβούλοντο τοὺς πολεμίους δεξάμενοι, ὑφ' αὑτοῖς καὶ τοῖς ἑτέροις τὴν πόλιν ποιήσασθαι· εἰ ταῦτ' αἰσθανόμενος ἐγὼ διεκώλυσα, τοῦτ' ἐστὶ προδότην εἶναι τῶν φίλων; ἀποκαλεῖ δὲ κόθορνόν

E με, ὡς ἀμφοτέροις πειρώμενον ἁρμόττειν. ὅστις δὲ μηδ' ἑτέροις ἀρέσκει, τοῦτον, ὦ πρὸς τῶν θεῶν, τί ποτε καὶ καλέσαι χρή; σὺ γὰρ δὴ ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ, πάντων μισοδημότατος ἐνομίζου, ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ, πάντων μισοχρηστότατος γεγένησαι. ἐγὼ δ', ὦ Κριτία, * κείνοις μὲν ἀεί ποτε πολεμῶ, τοῖς οὐ πρόσθεν οἰομένοις καλὴν ἂν δημοκρατίαν εἶναι, πρὶν ἂν καὶ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ δι' ἀπορίαν δραχμῆς ἂν ἀποδόμενοι τὴν πόλιν, δραχμῆς μετέχοιεν· ἐκείνοις

ita me

καὶ τοῖς δέγ' αὖ ἀεὶ ἐναντίος εἰμὶ, οἳ οὐκ οἴονται καλὴν ἂν ἐξεγένεσθαι ὀλιγαρχίαν, πρὶν ἂν ἐς τὸ ὑπ' ὀλίγων τυραννεῖσθαι τὴν πόλιν καταστήσειαν. * τὸ μέν τοι σὺν τοῖς δυναμένοις καὶ μεθ' ἵππων καὶ μετ' ἀσπίδων ὠφελεῖν, διὰ τούτου τὴν πολιτείαν πρόσθεν ἄριστον * ἡγουμένην εἶναι, καὶ νῦν οὐ μεταβάλλομαι. εἰ δ' ἔχεις εἰπεῖν, ὦ Κριτία, ὅπου ἐγὼ ξὺν τοῖς δημοτικοῖς ἢ τυραννικοῖς τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς ἀποστερεῖν πολιτείας ἐπεχείρησα, λέγε. ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῶ ἢ νῦν ταῦτα πράττων, ἢ πρότερον πώποτε πεποιηκὼς, ὁμολογῶ τὰ πάντων ἔσχατα παθὼν ἂν δικαίως ἀποθνήσκειν. ὡς δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα· γνοὺς ὁ Κριτίας, ὅτι, εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, * ἀναφεύξοιτο· καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν, καὶ διαλεχθείς τι τοῖς τριάκοντα, ἐξῆλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς * δρυφάκτοις. πάλιν δ' εἰσελθὼν, εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ βουλὴ, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἵου δεῖ, ὃς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπῃ. καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὔ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις, τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου. τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, ξυνδοκοῦν ἅπασιν ὑμῖν. καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω * τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ, μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμὸς, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι.

[Margin notes: ἐπὶ μέν τι · ἡγούμην · ἀποφεύξοιτο · ἀγυφάκτοις · τῶν πάντων ἐπιμορτάτης,]

A ita me ſemper iis etiam oppono; qui prius recte conſtitui poſſe dominatum paucorum haud putant, quam eo res deducta ſit, vt à paucis reſpublica per tyrannidem opprimatur. Quod ſane ſtatum reipublicæ prius optimum idcirco fuiſſe putauerim, quod eſſent, qui & cum equis, & cum ſcutis eam iuuare poſſent: in hoc ego ſententiam meam minime muto. Tu ſi dicere potes, Critia, me vel popularibus, vel tyrannicis factionibus B homines probos & honeſtos à republica depellere conatum fuiſſe; idipſum profer. Nam ſi conuictus fuero vel nunc illud moliri, vel vnquam antea feciſſe; fatebor, me omnium extrema ſupplicia perferentem merito interfici. Hoc modo quum peroraſſet, ac ſenatus quadam cum indicatione beneuolentiæ admurmuraſſet: intelligens Critias, hominem euaſurum, ſi ſenatui de ipſo iudicandi poteſtatem concederet: (quod quidem C ſi eueniret, vitam ſibi acerbam fore ducebat:) accedit, & cum XXX nonnihil colloquutus exit, ac palam eos adſiſtere ſenatui ad cancellos iubet, qui pugiones geſtabant. Deinde rurſus ingreſſus: EQVIDEM, ait, Senatores, eum præſidis optimi munere fungi arbitror, qui ſe vidente circumueniri amicos non patitur. Quamobrem & ipſe hoc munere fungar. Nam qui heic nobis adſtant, permiſſuros ſe nobis negant, vt homi- D nem palam hanc noſtrum paucorum poteſtatem euertentem dimittamus. Eſt autem perſcriptum nouis in legibus, ne quis ex IIICIↃ numero ſine decreto veſtro interficiatur. Eos vero, qui hoc numero non contineantur, morte multandi poteſtatem Trigintaviris ſummam eſſe. Quapropter hunc ego Theramenem cum veſtrum omnium conſenſu ex hoc catalogo deleo, & in eum nos ſupplicio capitali animaduertimus. His auditis, E In aram Theramenes inſiliens; Ego vero, ait, rem omnium æquiſſimam ſuppliciter poſtulo, ne ſit in poteſtate Critiæ, vt vel me, vel aliquem veſtrum, quem quidem ipſe velit, deleat: ſed vt ſecundum eam legem, quæ lex ab his Trigintaviris lata de illis eſt, qui catalogo continentur, tam de vobis, quam de me cognoſcatur. Nec profecto equidem ignoro, nihil admodum aram hanc mihi profuturam. Nihilominus oſtendere volo, non hos tantum erga homines, iniuſtiſſimos eſſe: ſed etiam erga Deos, maxime impios.

» De vobis quidem certe, viri optimi, non » poteſt non mirum mihi videri, nolle vos opem vobiſmet ipſis ferre: » præſertim quum » intelligatis, nihilo magis eſſe meum delebile, » quam vnius cuiuſque veſtrum nomē. Secundum hæc Trigintavirum præco ad Theramenem Vndecimviros arceſſiuit. Qui poſteaquam ingreſſi cum adparitoribus duce Satyro fuiſſent, homine inter ipſos longe tum audaciſſimo, tum impu» dentiſſimo: Tradimus vobis, ait Critias, » Theramenem hunc, ſecundum legem dā» natū. Eum vos Vndecimviri arreptū, quo » oportet, abducite; ac porro cum illo quod » agendū erit, facite. Hæc quum dicta fuiſſent, non ſolum Satyrus, ſed lictores etiam reliqui ab ara ipſum auellebant. At Theramenes, vti par erat, Deos & homines implorabat, vt quæ ſecum agerentur, adſpicerent. Senatus vero tacitus nihil moliri, qui ſtātes ad cancellos homines Satyri ſimiles, & ante curiā præſidiariis omnia plena conſpiceret, nec ignoraret eos ſicis inſtructos adeſſe. Theramenes quum per forū duceretur, voce admodum contenta, quo pacto ſecum ageretur, indicabat. Aiūtq. tum hoc quoque verbum ab illo fuiſſe prolatum: Quum Satyrus diceret, daturum pœnas, ni » taceret, interrogabat: Quod ſi ergo tacuero, pœnas nō dabo? Tamdē quum mortem obire cogeretur, & cicutam biberet; proditum eſt, id, quod reliquū erat in poculo, ſic ipſum eieciſſe, vt reſonaret, ſimulq. di» xiſſe: Hoc pulchro illi Critiæ propinatum » eſto. Nec ignoro equidem, pretium operæ non eſſe, hæc ipſius dicta commemorari: ſed illud tamen in eo dignum eſſe admiratione iudico, quod imminēte morte, nihil ipſius animus neq. de prudentia, neque de iocandi conſuetudine remiſerit. Hic vitæ Theramenis exitus fuit. Ceterum Trigintaviri, quaſi iā metu ſoluti facultatē exercendæ tyrannidis haberent: partim iis, qui catalogo non continebantur, denuntiabāt, ne vrbem ingrederentur; partim eos è fundis ſuis abducebāt, vt ipſi cum amicis agros illorum poſſiderēt. Hi quum fuga ſe in Piræeum recepiſſent, atq. etiam inde magno numero à Trigintaviris abducerētur: tum Megara, tum Thebæ cedentium turba repletæ ſunt. Secundum hæc quum Thraſybulus Thebis, cum aliis plus minus LXX, mouiſſet; Phylam occupat, locū munitum. Aduerſus hos Trigintaviri ex vrbe cum ſuis illis IIICIↃ, & cum equitatu die perquam ſereno pergūt. Phylam vbi ventū eſſet, mox audaculi quidā iuuenes locū ado-

Mors Theramenis, & apophthegmata morituri.

Thraſybulus Phylam occupat.

A ὑμῶν μέν τοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες, ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον, ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου. ἐκ δὲ τούτου * ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην. ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου αὐτῶν καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον B κατὰ τὸν νόμον· ὑμεῖς δὲ λαβόντες, καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἕνδεκα, οὗ δεῖ, τὰ ἐκ τούτων πράσσετε. ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, εἷλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἷλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. ὁ δὲ Θηραμένης, ὥσπερ εἰκὸς, καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γιγνόμενα. ἡ δὲ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς * δρυφράκτοις ὁμοίως Σατύρῳ, καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες, C ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. οἱ δ᾽ ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς, μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε. λέγεται δὲ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι * οἰμώξειεν, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρα, ἔφη, οἰμώξομαι; καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· Κριτίᾳ τοῦτ᾽ ἔστω τῷ καλῷ. καὶ D τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα· ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστὸν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τὸ φρόνιμον, μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς. Θηραμένης μὲν δὴ οὕτως ἀπέθανεν· οἱ δὲ τριάκοντα, ὡς ἐξὸν ἤδη αὐτοῖς τυραννεῖν ἀδεῶς, προεῖπον μὲν τοῖς ἔξω τοῦ καταλόγου, μὴ εἰσιέναι ἐς τὸ ἄστυ, ἦγον δὲ ἐκ τῶν χωρίων, ἵνα αὐτοὶ καὶ οἱ φίλοι τοὺς τούτων ἀγροὺς ἔχοιεν· φευγόντων δὲ ἐς τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐντεῦθεν πολλοὺς E ἄγοντες, ἐνέπλησαν καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Θήβας τῶν ὑποχωρούντων. ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁρμηθεὶς ἐκ Θηβῶν ὡς σὺν ἑβδομήκοντα, Φυλὴν χωρίον καταλαμβάνει ἰσχυρόν. οἱ δὲ τριάκοντα ἐβοήθουν ἐκ τοῦ ἄστεος σύν τε τοῖς τρισχιλίοις καὶ σὺν τοῖς ἱππεῦσι, καὶ μάλ᾽ εὐημερίας οὔσης. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, εὐθὺς μὲν θρασυνόμενοί τινες τῶν νέων προσέβαλεν πρὸς τὸ χω-

ἐκάλεσε

δρυφράκτοις ὁμοίους

οἰμώξοιτο,

ρεῖον, καὶ ἐποίησαν μὲν οὐδὲν, τραύματα δὲ λαβόντες ἀπῆλθον. βουλομένων δὲ τῶν τριάκοντα ἀποτειχίζειν, ὅπως ἐκπολιορκήσειαν αὐτοὺς, ἀποκλείσαντες αὐτοῖς τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτηδείων, ἐπιγίγνεται τῆς νυκτὸς χιὼν παμπληθής· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἵδε νιφόμενοι ἀπῆλθον ἐς τὸ ἄστυ, μάλα συχνοὺς τῶν σκευοφόρων ἀπὸ τῶν ἐκ Φυλῆς ἀποβαλόντες. γιγνώσκοντες δὲ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν λεηλατήσοιεν, εἰ μή τις φυλακὴ ἔσοιτο, διαπέμπουσιν ἐς τὰς ἐσχατιὰς, ὅσον πεντεκαίδεκα στάδια ἀπὸ Φυλῆς, τούς τε Λακωνικοὺς πλὴν ὀλίγων φρουροὺς, καὶ τῶν ἱππέων δύο φυλάς. οὗτοι δὲ στρατοπεδευσάμενοι ἐν χωρίῳ λασίῳ, ἐφύλαττον. ὁ δὲ Θρασύβουλος, ἤδη συνειλεγμένων ἐς τὴν * βουλὴν περὶ ἑπτακοσίους, λαβὼν αὐτοὺς, καταβαίνει τῆς νυκτός. θέμενος δὲ τὰ ὅπλα ὅσον τρία ἢ τέτταρα στάδια ἀπὸ τῶν φρουρῶν, ἡσυχίαν * εἶχεν. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἐγίγνετο, καὶ ἤδη ἀνίσταντο ὅποι ἐδεῖτο ἕκαστος ἀπὸ τῶν ὅπλων, καὶ οἱ ἱπποκόμοι ψήχοντες τοὺς ἵππους ψόφον ἐποίουν, ἐν τούτῳ ἀναλαβόντες οἱ περὶ Θρασύβουλον τὰ ὅπλα, δρόμῳ προσέπιπτον· καὶ ἔστι μὲν οὓς αὐτῶν κατέλαβον, πάντας δὲ τρεψάμενοι ἐδίωξαν ἓξ ἢ ἑπτὰ στάδια· καὶ ἀπέκτειναν τῶν μὲν ὁπλιτῶν πλέον ἢ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, τῶν δὲ ἱππέων Νικόστρατόν τε τὸν Καλὸν ἐπικαλούμενον, καὶ ἄλλους δὲ δύο * ἐπικαταλαβόντες ἐν ταῖς εὐναῖς. ἐπαναχωρήσαντες δὲ, καὶ τρόπαιον στησάμενοι, συσκευασάμενοι ὅπλα τε ὅσα ἔλαβον καὶ σκεύη, ἀπῆλθον ἐπὶ Φυλῆς. οἱ δὲ ἐξ ἄστεος ἱππεῖς βοηθήσαντες, τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἔτι εἶδον· προσμείναντες δὲ ἕως τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο οἱ προσήκοντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὸ ἄστυ. ἐκ δὲ τούτου οἱ τριάκοντα, οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα, ἐβουλήθησαν Ἐλευσῖνα ἐξιδιώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν εἰ δεήσοι. καὶ παραγγείλαντες τοῖς ἱππεῦσιν, ἦλθον ἐς Ἐλευσῖνα, Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα, ἐξέτασίν τε ποιήσαντες ἐν τοῖς ἱππεῦσι, φάσκοντες εἰδέναι βούλεσθαι πόσοι εἶεν, καὶ πόσης φυλακῆς προσδεήσοιντο, ἐκέλευον ἀπογράφεσθαι πάντας· τὸν δὲ ἀπογραψάμενον ἀεὶ διὰ τῆς πυλίδος ἐπὶ τὴν θάλατταν ἐξιέναι.

φυλὴν — *ηὐλίζ.* — *ἐκ καταλαβόντες*

A riuntur, & re infecta vulnerati diſcedunt. Quum autem Trigintaviri muro eos cingere vellent, vt occluſis itineribus, per quæ commeatus deportaretur, tamdem eos expugnarent; accidit, vt noctu vis ingens niuis decideret. Quamobrem poſtridie niuibus obruti ad vrbem redeunt, magna calonum parte ab iis, qui extra Phylam eruperant, nudati. Quumque futurum intelligerent, vt illi de agris quoque prædas agerent, ſi nulli excubitores conſtituerentur; ad extremos limites, plus B minus XV ſtadiis à Phyla diſtantes, conceſſos à Lacedæmoniis præſidiarios paucis exceptis omnes, cum duabus equitum turmis mittunt. Hi caſtris loco arboribus denſo metatis, excubias agebant. At Thraſybulus collectis iam ad oppidum * Phylam plus minus ıↄcc, eiſque ſecum ſumtis, noctu deſcendit. Quumque trium vel quatuor fere ſtadiorum ex interuallo ſubſiſtere ſuos in armis à præſidiariis iuſſiſſet, quieſcebat. Poſteaquam propius iam dies adeſſe cœpiſſet, & hoſtium quilibet à ca- C ſtris, quo forte cuique opus eſſet, diſcederet; equiſones etiam tergendis equis ſtrepitum excitarent: tum vero Thraſybuli milites ſumtis armis curſu in hoſtes feruntur, eorumque nonnullos adſequuntur, vniuerſis autem in fugam coniectis à tergo ad ſtadia ſex aut ſeptem inhærent. E grauis armaturæ peditum numero, ſupra CXX occidunt: ex equitibus Nicoſtratum cognomento Pulchrum, & alios duos, quos adhuc in cubilibus deprehenderant. Poſtea recedentes conſtituto D tropæo, & armis ac ſarcinis, quibus potiti erant, collectis; Phylam redeunt. Interim qui in vrbe erant equites, quum opis ferendæ cauſſa excurriſſent; nemine hoſtium conſpecto, tantiſper manent, donec interfecti à propinquis tollerentur: ac deinde in vrbem ſe recipiunt. Poſt hæc Trigintaviri, qui rerum ſuarum ſtatum non amplius in tuto eſſe arbitraren- E tur: Eleuſinem, ſuam priuatim in poteſtatem redigere cogitant, vt illam refugij loco haberent, ſi quidem ita neceſſitas poſceret. Quamobrem & Critias & ceteri Trigintaviri iuſſis equitibus ſecum ire, Eleuſinem proficiſcuntur. Quumque luſtrationem inter equites inſtituiſſent, quod ſcire ſe velle dicerent, quantus eſſet Eleuſiniorum numerus, & quanto eis præſidio foret opus; vniuerſos nomina ſua profiteri iubent. Qui profeſſus eſſet, eum per oſtiolum egredi ad mare iubent.

Lectio marginis. — *Thraſybuli ſtrategema.* — *Nouum Trigintavirorum facinus.*

At in litore collocati ex vtraque parte equites erant, & lictores quemlibet exeuntem vinculis conſtringebant. Poſteaquam omnes comprehenſi fuiſſent, dant hoc Lyſimacho equitum præfecto negotij, vt abductos Vndecimviris traderet. Poſtridie quotquot erant in catalogo grauis armaturæ milites, & equeſtres item copias, in * Odeum conuocant. Tum Critias ſurgens: Nos inquit, non minus vobis quam nobis ipſis hac republica conſtituenda conſulimus. Quamobrem æquum eſt vos itidem, vt honorum participes eritis, ſic etiam in periculorum ſocietatem venire. Vt igitur eadem vtamini fiducia, qua nos, & eadem metuatis; damnandi nobis erunt Eleuſinij, quos collectos habemus. Quumque locum quemdam demonſtraſſet, in eo iuſſit vt palam calculi ferrentur. Interea præſidiarij Laconici dimidiam Odei partem armati occupauerant. Atque hæc nonnulli etiam ciues probabant, quotquot commodorum priuatim ſuorum dumtaxat rationem habebant. Secundum hæc Thraſybulus ſumtis ſecum illis, qui apud Phylam prope iam CIↃ numero conuenerant, noctu in Piræeum venit. Id poſteaquam Trigintaviri animaduertiſſent, ſtatim cum præſidiariis Laconicis, & equitum peditumque grauis armaturæ copiis, ad ferendum ſuis opem concurrunt. Deinde via, qua Piræeum verſus agi plauſtra poſſunt, progrediuntur. At qui Phyla venerant, primum eos impedire conantur. Verum quia ingens eſſet ambitus, magnaque præſidiariorum copia requiri videretur, quum ipſi necdum multi eſſent; in Munychiam per cohortes ſe conferti recipiunt. Vrbani vero quum in forum Hippodameum veniſſent, primum ſic inſtruunt aciem, vt viam omnem complerent, quæ ad Munychiæ Dianæ templum, & ad * Bendideum ducit. Aciei denſitas non pauciores L ſcutatis continebat. Ita illi acie ſua inſtructa, ſurſum pergebant. At qui Phyla eruperant, & ipſi viam complebant; ita tamen, vt aciei denſitas vltra pedites armaturæ grauis decem non haberet. Poſt eos & cetrati, & iaculatores inermes collocati erant, quibus illi ſuccedebant, qui ſaxa in hoſtem contorquerent, & eorum ſane magna erat copia. Nam horum numerus per ciues ex illo ipſo loco ad eos accedentes augebatur. Interea dum ad hos progrediuntur aduerſarij; Thraſybulus ſuis imperat, vt ſcuta ponerent.

Interpres Ariſtophanis: Odeũ, inquit, locus theatro ſimilis, in quo poemata recitabantur, priuſquam in Theatrũ producerẽtur. Etiam Cic. hac voce, ad Attic. vſus eſt.

Thraſybulus Piræeũ occupat.

Etiam hoc templi nomen Athenis.

A ἐπὶ δὲ τῷ αἰγιαλῷ τοὺς μὲν ἱππέας ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατέστησαν, τὸν δ' ἐξιόντα ἀεὶ οἱ ὑπηρέται ξυνέδουν. ἐπεὶ δὲ πάντες ξυνειλημμένοι ἦσαν, Λυσίμαχον τὸν ἵππαρχον * ἐκέλευσαν ἀναγαγόντα παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἕνδεκα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ Ὠδεῖον παρεκάλεσαν τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ ὁπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας. ἀναστὰς δὲ Κριτίας ἔλεξεν· Ἡμεῖς, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν B ἧττον ὑμῖν κατασκευάζομεν τὴν πολιτείαν ἢ ἡμῖν αὐτοῖς. δεῖ οὖν ὑμᾶς, ὥσπερ καὶ τιμῶν μεθέξετε, οὕτω καὶ τῶν κινδύνων μετέχειν. τῶν οὖν ξυνειλεγμένων Ἐλευσινίων καταψηφιστέον ἐστίν, ἵνα ταὐτὰ ἡμῖν καὶ θαρρῆτε καὶ φοβῆσθε. δείξας δέ τι χωρίον, ἐς τοῦτο ἐκέλευσε φανερὰν φέρειν τὴν ψῆφον. οἱ δὲ Λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Ὠδείου ἐξωπλισμένοι ἦσαν, ἦν δὲ ταῦτα ἀρεστὰ καὶ τῶν πολιτῶν * ὅσοις τὸ C πλεονεκτεῖν μόνον ἔμελεν. ἐκ δὲ τούτου λαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ Φυλῆς, περὶ χιλίους ἤδη ξυνειλεγμένους, ἀφικνεῖται τῆς νυκτὸς ἐς τὸν Πειραιᾶ. οἱ δὲ τριάκοντα, ἐπεὶ ᾔσθοντο ταῦτα, ἐβοήθουν εὐθὺς [αὐτοῖς * ξύν τε τοῖς Λακωνικοῖς καὶ ξὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς ὁπλίταις· ἔπειτα ἐχώρουν κατὰ τὴν ἐς τὸν Πειραιᾶ ἁμαξιτὸν ἀναφέρουσαν. οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἔτι μὲν ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτούς· ἐπεὶ δὲ μέγας ὁ κύ- D κλος ὢν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι, οὔπω πολλοῖς οὖσι, ξυνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνυχίαν. οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἄστεος ἐς τὴν Ἱπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες, πρῶτον μὲν ξυνετάξαντο, ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδόν, ἣ φέρει πρός τε τὸ ἱερὸν τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος, καὶ τὸ Βενδίδειον· καὶ ἐγένοντο βάθος οὐκ ἔλαττον, ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων. οὕτω δὲ ξυντεταγμένοι ἐχώρουν ἄνω. E οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἀντενέπλησαν μὲν τὴν ὁδόν, βάθος δὲ οὐ πλέον ἢ ἐς δέκα ὁπλίτας ἐγένοντο. ἐπετάχθησαν μέντοι * ἐπ' αὐτοὺς πελτοφόροι τε καὶ ψιλοὶ ἀκοντισταί, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ πετροβόλοι. οὗτοι μέντοι συχνοὶ ἦσαν. καὶ γὰρ * αὐτόθεν προσεγένοντο. ἐν ᾧ δὲ προσῄεσαν οἱ ἐναντίοι, Θρασύβουλος τοὺς μετ' αὐτοῦ θέσθαι κελεύσας τὰς ἀσπίδας,

ἐκέλευον

οἷς τὸ πλ.

ἐπ' αὐτοῖς

αὐτόθι

A καὶ αὐτὸς θέμενος, τὰ δ' ἄλλα ὅπλα ἔχων, κατὰ μέσον στὰς, ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τοὺς μὲν διδάξαι, τοὺς δὲ ἀναμνῆσαι ὑμῶν βούλομαι, ὅτι εἰσὶ τῶν προσιόντων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν ἔχοντες, οὓς ὑμεῖς * ἡμέρᾳ πέμπτῃ τρεψάμενοι ἐδιώξατε· οἱ δ' ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἔσχατοι, οὗτοι δὲ οἱ τριάκοντα, οἳ ἡμᾶς καὶ πόλεως ἀπεστέρουν οὐδὲν ἀδικοῦντας, καὶ οἰκιῶν ἐξήλαυνον, καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν ἡμετέρων ἀπεσημαίνοντο. ἀλλὰ νῦν τοι παραγεγένηνται, οὗ οὗτοι μὲν οὔποτε ᾤοντο, ἡμεῖς δὲ ἀεὶ ηὐχόμεθα. ἔχοντες γὰρ ὅπλα μὲν ἐναντίοι αὐτοῖς καθέσταμεν· οἱ δὲ θεοὶ εἰδότες ὅτι ποτὲ καὶ δειπνοῦντες ξυνελαμβανόμεθα, καὶ καθεύδοντες, καὶ ἀγοράζοντες· οἱ δὲ, καὶ * οὐχ οὕτως ἀδικοῦντες, ἀλλ' οὐδ' ἐπιδημοῦντες ἐφυγαδευόμεθα, νῦν φανερῶς ἡμῖν ξυμμαχοῦσι, καὶ γὰρ ἐν εὐδίᾳ χειμῶνα ποιοῦσιν, ὅταν ἡμῖν ξυμφέρῃ· καὶ ὅταν * ἐπιχειρῶμεν, πολλῶν ὄντων ἐναντίων ὀλίγοις οὖσι τρόπαια ἵστασθαι διδόασι. καὶ νῦν δὲ κεκομίκασιν ἡμᾶς ἐς χωρίον, ἐν ᾧ οὗτοι μὲν οὔτε βάλλειν οὔτε ἀκοντίζειν ὑπὲρ τῶν προτεταγμένων, διὰ τὸ πρὸς ὄρθιον ἰέναι, δύναιντ' ἄν· ἡμεῖς δὲ, ἐς τὸ κάταντες καὶ δόρατα ἀφιέντες, καὶ ἀκόντια, καὶ πέτρους, ἐξιξόμεθά τε αὐτῶν, καὶ πολλοὺς κατατρώσομεν. καὶ ᾤετο μὲν ἄν τις δεήσειν τοῖς γε πρωτοστάταις ἐκ τοῦ ἴσου μάχεσθαι· νῦν δὲ, ἂν ὑμεῖς ὥσπερ προσήκει, προθύμως ἀφῆτε τὰ βέλη, ἁμαρτήσεται μὲν οὐδεὶς ὢν γε μεστὴ ἡ ὁδὸς, φυλαττόμενοι δὲ, δραπετεύσουσιν ἀεὶ ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν. ὥστε ἐξέσται ὥσπερ τυφλοὺς καὶ τύπτειν ὅπου ἂν βουλώμεθα, καὶ ἐναλλομένους ἀνατρέπειν. ἀλλ', ὦ ἄνδρες, οὕτω χρὴ ποιεῖν, ὅπως ἕκαστός τις ἑαυτῷ ξυνείσεται τῆς νίκης αἰτιώτατος ὤν. αὕτη γὰρ ἡμῖν, ἂν θεὸς θέλῃ, νῦν ἀποδώσει καὶ πατρίδα, καὶ οἴκους, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ τιμὰς, καὶ παῖδας, οἷς εἰσι, καὶ γυναῖκας. ὦ μακάριοι δῆτα, οἳ ἂν ἡμῶν νικήσαντες ἐπίδωσι τὴν πασῶν ἡδίστην ἡμέραν. εὐδαίμων δὲ, καὶ ἄν τις ἀποθάνῃ. μνημείου γὰρ οὐδεὶς οὕτω πλούσιος ὢν καλοῦ τεύξεται.

* ἡμέραν πέμπτην
* ἴσως
* ἐγχειρῶμεν

A Ipſe etiam ſcuto ſuo poſito, cum armis ceteris ſtans in agmine medio, hanc orationē habuit: Volo ego, ciues, partim vos docere, partim commonefacere, ex hoſtibus aduerſum nos contendētibus, illos, qui cornu dextrum obtinent, eoſdem eſſe, quos die ab hoc quinto in fugam actos perſequuti ſitis: alios vero, qui ad læuam vltimi ſunt, Trigintaviros eſſe, qui nos per iniuriam patria ſpoliarunt, ædibus noſtris eiecerunt, amiciſſimos nobis eorum in numerum retulerunt, quorum bona publicarentur. B Enimvero nunc eo loci peruenere, quo illi numquam ſe peruenturos exiſtimabant; nos autem ſemper, vt deuenirent, optabamus. Nam & aduerſus eos heic armati cōſiſtimus, & Dij modo nobis palam opitulantur, qui norunt, quod & inter cœnandū aliquando comprehendebamur, & inter dormiendum, ac mercandum: immo nonnulli noſtrum non dicam nihil delinquentes, ſed etiam peregre domo profecti, exſilio multabamur. Nimirum Dij cælo ſereno C tempeſtatem nuper concitabant, quum ita nobis expediret: & quum hoſtes adgrederemur, tametſi aduerſus nos magnis illi cum copiis conſiſterēt, nihilo minus nobis numero paucis hoc tribuerunt, vt tropæa conſtitueremus. Nunc quoque nos in eum locum deduxerunt, in quo illi neque telis neque iaculis ſupra ſuos ante ſe collocatos emiſſis petere nos poſsūt, quod neceſſe ſit, vt locum accliuem ſubeant: nos contra deiectis per decliuia ſaxis, iaculis, haſtis, & pertingemus ad ipſos, & multos vulnerabimꝰ. D Etiam exiſtimaſſet aliquis, neceſſario nobis pugnandum in hoſtem ex æquo loco fuiſſe, præſertim iis, qui prima in acie conſiſterent. Nunc vero, ſi quidem vos, vti cōuenit, alacriter in hoſtem tela conieceritis, nemo ab iis aberrabit, quibus via tota referta eſt: & ſi cauere ſibi voluerint, perpetuo ſub clupeis latitabunt: quo quidem fiet, vt facultatem habituri ſimus feriendi eos tāquam cæcos, vbi libitum fuerit, & irruentes aduerſum nos in fugam vertendi. Nimirum ſic gerenda res erit, ciues, vt vnuſ- E quiſque noſtrum non aliter ſibi cōſcius ſit, ac ſi auctor inprimis ipſe victoriæ partæ foret: quæ quidem nobis, Deo propitio, nunc & patriam, & domos, & libertatem, & honores, & liberos, quibus quidē liberi ſunt, & vxores reſtituet. Felices illos, qui è nobis victoria parta diem hunc vnum omnium iucundiſſimum adſpicient. Nec minus beatus erit, quicumque hoc in prœlio cadet. Nemo enim, quantumuis opulentus, tam præclarum monumentum conſequetur.

Equidem vbi opportunum fuerit, pæanem exordiar: quumque Martem implorauerimus, omnes vno animo iniurias ab hoſtibus acceptas vindicemus. Hæc vbi dixiſſet, in hoſtem conuerſus, ſe tamen à prœlio continebat. Edixerat enim hariolus, ne prius hoſtem inuaderent, quam aliquis ex ipſorum acie vel caderet, vel vulneraretur. Id vbi euenerit, inquit, nos præibimus: ſequetur victoria: me quidem mors, vt arbitror.

Vaticinium euentu cõprobatum.

Neque falſum hoc vaticinium fuit, ſed quamprimum arma cepiſſent, ipſe tamquam fato quodam ductus, primus in aduerſos inſiliit, & medios inter hoſtes occiſus eſt: ſepultus eo loci, vbi Cephiſſus amnis vado tranſitur. Ceteri victoria potiebantur, & hoſtem in planiciem vſque perſequebantur. Occiſi ſunt hoc in prœlio de Trigintavirum numero Critias & Hippomachus, ex decem in Piræeo primoribus Charmides Glauconis filius: ceterorum plus minus LXX. Interfecti ciues, non veſtibus ſed armis ſpoliati ſunt. Quo facto, per inducias, mortuorum cadauera reddita: multi quoque congreſſi inter ſe colloquebantur. Et Cleocritus Myſtarum præco, cui vox erat admodum clara, indicto ſilentio, in hanc ſententiam loquutus eſt: Quamobrem nos expellitis, ciues? quamobrem nos interficere vultis? Nihil nos damni vobis vmquam intulimus, ſed eorumdem vobiſcum longe auguſtiſſimorum ſacrorum, victimarum, feriarum pulcherrimarum participes fuimus: eoſdem choros celebrauimus, condiſcipuli fuimus, & commilitones, & multa vobiſcum terra marique pro communi vtrorumque ſalute ac libertate, pericula adiuimus. Per Deos patrios ac maternos, per cognationem, adfinitatem, ſodalitatem, quæ quidem vniuerſa inter nos pleroſque communia ſunt, Deos & homines reueriti, tamdem in ipſam patriam delinquendi finem facite, nec ſceleſtiſſimis Trigintauiris obtemperate, qui ſui priuati lucri gratia, prope plures Athenienſes ſuſtulerunt, octo menſium ſpatio; quam vniuerſi Peloponeſij, totos decem annos bellum aduerſus nos gerentes, interfeciſſent. Quumque liceret nobis in republica pacate viuere, bellum hi longe omnium fœdiſſimum, grauiſſimum, maxime nefarium, denique dis & hominibus plane deteſtandum inter nos excitarunt. Scire quidem certe

A * ἐξάρξομαι οὖν ἐγὼ ἡνίκ' ἂν καιρὸς ᾖ, παιᾶνα· ὅταν δὲ τὸν Ἐνυάλιον παρακαλέσωμεν, τότε πάντες ὁμοθυμαδὸν ἀνθ' ὧν ὑβρίσθημεν, τιμωρώμεθα τοὺς ἄνδρας. Ταῦτα δ' εἰπών, καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε. καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγειλεν αὐτοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν ἂν τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις, ἢ τρωθείη. ἐπειδὰν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μέν, ἔφη, ἡμεῖς· νίκη δὲ ὑμῖν ἔσται B ἑπομένοις, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ * ἀνέλαβε τὰ ὅπλα, αὐτὸς μέν, ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος, ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ. οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων, καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ. ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἱππόμαχος, τῶν δ' ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περὶ ἑ- C βδομήκοντα. καὶ τὰ μὲν ὅπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, * προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο. Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν Μυστῶν κῆρυξ, μάλ' * ἔμφωνος ὤν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχήκαμεν δὲ ὑ- D μῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων, καὶ θυσιῶν, καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων, καὶ συγχορευταί, καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα, καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας. πρὸς θεῶν πατρῴων, καὶ μητρῴων, καὶ συγγενείας, καὶ κηδεστίας, καὶ ἑταιρείας, (πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις) αἰδούμενοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, παύ- E σασθε ἁμαρτάνοντες ἐς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἳ ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτὼ μησίν, ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες. ἐξὸν δὲ ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἴσχιστόν τε, καὶ χαλεπώτατον, καὶ ἀνοσιώτατον, καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστα-

ἐξάρξω μὲν οὖν

ἀνέλαβον

προσιόντες τε

εὔφωνος

σθε, ὅτι καὶ τῶν νῦν ἐφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὓς κατεδακρύσαμεν. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν. οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν, τοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἀπήγαγον ἐς τὸ ἄστυ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοί, καὶ ἔρημοι ξυνεκάθηντο ἐν τῷ ξυνεδρίῳ. τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσαν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον, ὡς οὐ χρὴ καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ. ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἠδικηκέναι, αὐτοί τε ἀνελογίζοντο, καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον, ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν. καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι, οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. καὶ τὸ τελευταῖον, ἐψηφίσαντο ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἑλέσθαι. καὶ εἵλοντο δέκα, ἕνα ἀπὸ φυλῆς. καὶ οἱ μὲν τριάκοντα Ἐλευσῖνάδε ἀπῆλθον· οἱ δὲ δέκα, τῶν ἐν ἄστει καὶ μάλα τεταραγμένων καὶ ἀπιστούντων ἀλλήλοις, ξὺν τοῖς ἱππάρχοις ἐπεμέλοντο. ἐξεκάθευδον δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ Ὠδείῳ, τούς τε ἵππους καὶ τὰς ἀσπίδας ἔχοντες· καὶ δι' ἀπιστίαν ἐφώδευον μὲν ἀφ' ἑσπέρας ξὺν ταῖς ἀσπίσι κατὰ τὰ τείχη, τὸ δὲ πρὸς ὄρθρον, ξὺν τοῖς ἵπποις, ἀεὶ φοβούμενοι, μὴ ἐπεισπέσοιέν τινες αὐτοῖς τῶν ἐκ τοῦ Πειραιέως. οἱ δέ, * πολλοὶ ὄντες καὶ παντοδαποί, ὅπλα ἐποιοῦντο, οἱ μέν, ξύλινα, οἱ δέ, οἰσύινα, καὶ ταῦτα ἐλευκοῦντο. πρὶν δὲ ἡμέρας δέκα γενέσθαι, πιστὰ δόντες, οἵτινες ξυμπολεμήσειαν, καὶ εἰ ξένοι εἶεν, ἰσοτέλειαν ἔσεσθαι, ἐξῄεσαν πολλοὶ μὲν ὁπλῖται, πολλοὶ δὲ γυμνῆτες. ἐγένοντο δὲ αὐτοῖς καὶ ἱππεῖς ὡσεὶ ἑβδομήκοντα. προνομὰς δὲ ποιούμενοι, καὶ λαμβάνοντες ξύλα καὶ ὀπώραν, ἐκάθευδον πάλιν ἐν Πειραιεῖ. τῶν δ' ἐκ τοῦ ἄστεος ἄλλος μὲν οὐδεὶς ξὺν ὅπλοις ἐξῄει, οἱ δὲ ἱππεῖς ἔστιν ὅτε καὶ λῃστὰς ἐχειροῦντο τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς, καὶ τὴν φάλαγγα αὐτῶν ἐκακούργουν. περιέτυχον δὲ καὶ τῶν ἔξω νέων τισὶν ἐς τοὺς αὑτῶν ἀγροὺς ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια πορευομένοις, καὶ τούτους Λυσίμαχος ὁ ἵππαρχος ἀπέσφαξε, πολλὰ λιτανευόντων, καὶ πολλῶν χαλεπῶς φερόντων ἱππέων.

πολλοί τε ἤδη ὄντες καὶ παντ.

A debetis, nonnullos eorum, qui modo interfecti à nobis ſunt, non tam à vobis, quam nobis ipſis deploratos eſſe. Hæc ille quum dixiſſet, magiſtratus ceteri etiam hanc ipſam ob cauſſam, quod verba huiuſmodi poſt cladem acceptam audirent, ſuos in vrbem abducunt. Poſtridie Trigintaviri deiectis admodum animis, ac deſerti, in concilio ſedebant; & ciues illi numero ter mille, vbicumque collocati fuerant, nuſquam non inter ſe diſſentiebant. Nam qui violentius aliquid deſignauerant, ac ſibi metuebant; B enixe negabant, quidquam iis cedendum eſſe, qui eſſent in Piræeo. Quotquot autem nihil ſe iniuſte perpetraſſe confidebant, non ſolum ſanam ad mentem redibant; ſed alios etiam docebant, nihil eſſe, quamobrem his malis premerentur. Negabant etiam Trigintaviris parendum eſſe, minimeque committendum aiebant, vt patria periret. Tandem decretum, vt Trigintaviris imperium abrogaretur, & alij eorum loco legerentur. Itaque x lecti, vnus ex quavis tribu. Tunc & Tri- C gintaviri Eleuſinem ſe recipiebant, & Decemviri plebis vrbanæ curam, omnibus maxime perturbatis, ac ſibi inuicem diffidentibus, vna cum equitum præfectis gerebant. Equites ipſi cum equis & ſcutis in Odeo pernoctabant. Et quia nemini fidebant, à veſpera cum ſcutis propter muros vigilias obibant: matutino autem tempore conſcendebant equos, ſemper ſolliciti, ne qui è Piræeo ipſos inuaderent. Illi contra, quod & multos, & omnis generis homines ſecum haberent, arma partim lignea, par- D tim viminea fabricabant, eaque dealbabant. Prius vero quam dies x præteriiſſent, fide omnibus data, qui hoc ipſis in bello ſe vellent adiungere, promiſſaque rerum omnium æqualitate iis etiam qui peregrini eſſent: multi tum grauis armaturæ, tum expediti milites exibant. Accedebant præterea plus minus LXX equites. Quoties pabulatum ibant, lignis E ac fructibus acceptis, rurſum in Piræeo pernoctabant. At eorum, qui erant in vrbe, armatus prodibat nemo: tantum vrbani equites interdum prædatum egreſſos è Piræeo capiebant, & phalangem ipſorum infeſtabant. Accidit autem aliquando, vt in quoſdam iuuenes, ex iis qui extra vrbem erant, & commeatus cauſſa ſuos in agros exierant, inciderent: quos Lyſimachus equitum præfectus multum deprecantes, atque etiam non paucis equitibus moleſte ferentibus, iugulauit.

Trigintaviris magiſtratus abrogatur.

Contra, qui erant in Piræeo, quum ex equitum numero Calliſtratum de Leontide tribu in agro cepiſſent, viciſſim occiderunt. Nam ita magnos iam gerebant animos, vt ipſum quoque murum vrbis adgrederentur. Quod ſi hoc quoque narrandum, erat in vrbe quidam machinarum artifex; qui vbi futurum intellexiſſet, vt hoſtes iuxta curriculi locum, qui ſe porrigit è Lyceo, machinas admouerent; iuſſit, vt omnibus iumentorum iugis ſaxa, quæ vel ſingula plauſtris onerandis ſufficerent, comportarentur; atque in curriculo, vbicumque viſum alicui eſſet, abiicerentur. Id vbi fieret, ſaxum quodlibet multum negotij exhibebat. Quum autem legati Lacedæmonem mitterentur à Trigintaviris, Eleuſine; ab aliis, qui erant in catalogo, ex vrbe; qui Lacedæmonios ad ferendum ſuppetias hortarentur, quaſi iam populus à Lacedæmoniis defeciſſet; Lyſander ſecum ipſe cogitans, fieri poſſe, vt qui erant in Piræeo, terra & mari celeriter expugnarentur, ſi commeatu prohibiti fuiſſent, impetrat à ſuis, vt talenta centum illis mutuo darentur, & vt ipſe copiarum terreſtrium prætor, Libys frater præfectus claſſis ad hoc bellum ablegaretur. Ipſe profectus Eleuſinem verſus, Peloponeſios multos cogebat: claſſis vero præfectus in mari obſeruabat, ne quid commeatus ad hoſtes nauigiis importaretur. Quo factum, vt rurſus breui momento magna rerum eſſet apud illos difficultas, qui erant in Piræeo: vrbani contra Lyſandrum animos ſumerent. Quum hic rerum ſucceſſus eſſet, rex Pauſanias, qui Lyſandro inuideret, quod partim re bene geſta gloriam conſequuturus eſſet, partim Athenas ſuas effecturus; tribus Ephoris in ſententiam ſuam traductis, præſidiarios educit. Eum ſocij vniuerſi ſequebantur, Bœotis & Corinthiis exceptis. Nam illi ſe aiebant exiſtimare, contra iuriſiurandi religionem futurum, ſi aduerſus Athenienſes bellum ſuſciperent, qui contra formulam fœderis nihil admiſiſſent. Atque hoc propterea faciebant, quod putarent, velle Lacedæmonios agrum Athenienſem ſuam in poteſtatem & obedientiam redigere. Habebat caſtra Pauſanias in loco, cui nomen Halipedi, non procul à Piræeo, ac dextrum cornu ipſe obtinebat: Lyſander cum ſtipendiariis copiis læuum. Quumque Pauſanias ad obſeſſos mitteret, qui eos ad ſua diſcedere iuberent,

Lyſander in Atticam redit.

Lyſander à rege Pauſania impeditur.

A ἀντἀπέκτειναν δὲ καὶ οἱ ἐν Πειραιεῖ τῶν ἱππέων ἐπ' ἀγροῦ λαβόντες Καλλίστρατον, φυλῆς Λεοντίδος. καὶ γὰρ ἤδη μέγα ἐφρόνουν, ὥστε καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ ἄστεος προσέβαλεν. εἰ δὲ καὶ τοῦτο δεῖ εἰπεῖν τοῦ μηχανοποιοῦ τοῦ ἐν τῷ ἄστει, ὃς ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι κατὰ τὸν ἐκ Λυκείου δρόμον μέλλοιεν τὰς μηχανὰς προσάγειν, * τὰ ζεύγη ἐκέλευσε πάντα ἁμαξιαίους λίθους ἄγειν, καὶ καταβάλλειν, ὅπου ἕκαστος βούλοιτο τοῦ δρόμου. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολλὰ
B εἷς ἕκαστος τῶν λίθων πράγματα παρεῖχε. πεμπόντων δὲ πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα, τῶν μὲν τριάκοντα, ἐξ Ἐλευσῖνος, τῶν δ' ἐν καταλόγῳ, ἐξ ἄστεος, καὶ βοηθεῖν κελευόντων, ὡς ἀφεστηκότος τοῦ δήμου ἀπὸ Λακεδαιμονίων, Λύσανδρος λογισάμενος, ὅτι οἷόν τε εἴη ταχὺ ἐκπολιορκῆσαι τοὺς ἐν τῷ Πειραιεῖ κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰ τῶν ἐπιτηδείων ἀποκλεισθείησαν, ξυνέπραξεν ἑκατόν
C τε τάλαντα αὐτοῖς δανεισθῆναι, καὶ αὐτὸν μὲν κατὰ γῆν ἁρμοστήν, Λίβυν δὲ τὸν ἀδελφόν, ναυαρχοῦντα ἐκπεμφθῆναι. καὶ ἐξελθὼν αὐτὸς μὲν Ἐλευσῖνάδε, * ξυνέλεγεν ὁπλίτας πολλοὺς Πελοποννησίων· ὁ δὲ ναύαρχος κατὰ θάλατταν ἐφύλαττεν, ὅπως μηδὲν ἐσπλέοι αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων· ὥστε ταχὺ πάλιν ἐν ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ ἐν Πειραιεῖ, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει πάλιν αὖ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τῷ Λυσάνδρῳ.
D οὕτω δὲ προχωρούντων, Παυσανίας ὁ βασιλεὺς φθονήσας Λυσάνδρῳ, εἰ κατειργασμένος ταῦτα ἅμα μὲν εὐδοκιμήσοι, ἅμα δὲ ἰδίας ποιήσοιτο τὰς Ἀθήνας, πείσας τῶν Ἐφόρων τρεῖς, ἐξάγει φρουράν. ξυνείποντο δὲ καὶ οἱ ξύμμαχοι πάντες, πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων. οὗτοι δ' ἔλεγον μέν, ὅτι οὐ νομίζοιεν εὐορκεῖν ἂν στρατευόμενοι ἐπ' Ἀθηναίους, μηδὲν παράσπονδον ποιοῦντας. ἔπραττον δὲ ταῦτα, ὅτι ἐγίγνωσκον Λακε-
E δαιμονίους βουλομένους τὴν τῶν Ἀθηναίων χώραν οἰκείαν καὶ * πιστὴν ποιήσασθαι. ὁ δὲ Παυσανίας ἐστρατοπεδεύσατο μὲν ἐν τῷ Ἁλιπέδῳ καλουμένῳ, πρὸς τῷ Πειραιεῖ, δεξιὸν ἔχων κέρας, Λύσανδρος δὲ ξὺν τοῖς μισθοφόροις, τὸ εὐώνυμον. πέμπων δὲ πρέσβεις ὁ Παυσανίας πρὸς τοὺς ἐν Πειραιεῖ, ἐκέλευσεν ἀπιέναι ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν.

τὰ ζεύγη

ξυνελέγετο Πελοποννησίους πολλούς;

πιστήν

ἐπ' ἀεροβοῆς

ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπείθοντο, προσέβαλλεν * ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκεν, ὅπως μὴ δῆλος εἴη εὐμενὴς αὐτοῖς ὤν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀπὸ τῆς προσβολῆς πράξας ἀπῆλθε, τῇ ὑστεραίᾳ λαβὼν τῶν μὲν Λακεδαιμονίων δύο * μοίρας, τῶν δὲ Ἀθηναίων ἱππέων τρεῖς φυλάς, παρῆλθεν ἐπὶ τὸν κωφὸν λιμένα, σκοπῶν πῇ εὐαποτείχιστος εἴη ὁ Πειραιεύς. ἐπεὶ δὲ ἀπιόντος αὐτοῦ προσέθεόν τινες, καὶ πράγματα αὐτῷ παρεῖχον, ἀχθεσθεὶς παρήγγειλε τοὺς μὲν ἱππέας * ἐλαύνειν ἐς αὐτοὺς ἀνέντας, καὶ τοὺς τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ξυνέπεσθαι, ξὺν δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτὸς ἐπηκολούθει. καὶ ἀπέκτειναν μὲν ἐγγὺς τριάκοντα τῶν ψιλῶν, τοὺς δ' ἄλλους κατεδίωξαν πρὸς * τὸ ἐν Πειραιεῖ θέατρον. ἐκεῖ δὲ ἔτυχον ἐξοπλιζόμενοι οἵ τε πελτασταὶ πάντες, καὶ οἱ ὁπλῖται τῶν ἐκ Πειραιέως. καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ εὐθὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνων· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ αὐτῶν πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, μάλα πιεζόμενοι, * ἀνεχώρησαν ἐπὶ πόδα. οἱ δ' ἐν τούτῳ πολὺ μᾶλλον ἐπέκειντο. ἐνταῦθα δὲ ἀποθνήσκει Χαίρων τε καὶ Θίβραχος, ἄμφω πολεμάρχω, καὶ Λακράτης ὁ Ὀλυμπιονίκης, καὶ ἄλλοι οἱ τεθαμμένοι Λακεδαιμονίων πρὸ τῶν πυλῶν ἐν Κεραμεικῷ. ὁρῶν δὲ ταῦτα ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλῖται, ἐβοήθουν· καὶ ταχὺ παρετάξαντο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ' ὀκτώ. ὁ δὲ Παυσανίας, μάλα πιεσθείς, καὶ ἀναχωρήσας ὅσον στάδια τέτταρα ἢ πέντε πρὸς λόφον τινά, παρήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις ἐπιχωρεῖν πρὸς ἑαυτόν. ἐκεῖ δὲ ξυνταξάμενος βαθεῖαν παντελῶς τὴν φάλαγγα, ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. οἱ δ' ἐς χεῖρας μὲν ἐδέξαντο, ἔπειτα δὲ οἱ μὲν * ἐξεώθησαν ἐς τὸν ἐν ταῖς Ἁλαῖς πηλόν, οἱ δὲ ἐνέκλιναν· καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ Παυσανίας τρόπαιον στησάμενος, ἀνεχώρησε· καὶ οὐδὲ ὣς ὠργίζετο αὐτοῖς, ἀλλὰ λάθρα πέμπων, ἐδίδασκε τοὺς ἐν Πειραιεῖ, οἷα χρὴ λέγοντας πρέσβεις πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς παρόντας Ἐφόρους. οἱ δ' ἐπείθοντο. διίστη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἄστει· καὶ ἐκέλευε πρὸς σφᾶς προσιέναι ὡς πλείστους ξυλλεγομένους, λέγοντας, ὅτι οὐδὲν δέονται τοῖς ἐν τῷ Πειραιεῖ πολεμεῖν, ἀλλὰ διαλυθέντες, κοινῇ ἀμφότεροι Λακεδαιμονίοις φίλοι εἶναι.

μόρας, ἐλᾶν, τὸ Πειραιοῖ, ἀνεχώρουν

H. Stephan. ἐξεώσθησαν, ſed infra lib. 4. εἰς τὸν πηλὸν ἐξεώσθησαν,

A atque illi non parerent; militem muris admouit rumoris cauſſa, ne palam fieret, ipſum obſeſſis fauere. Poſteaquam ab hac oppugnatione nulla re effecta diſceſſiſſet, poſtridie ſumtis ſecum duabus Lacedæmoniorum cohortibus, & turmis equitum Athenienſium tribus, ad portum *Mutum ſe confert, vt quo loco Piræeus munitione obuallari commode poſſet, conſideraret. Hinc eo diſcedente, quia nonnulli accurrebant, & negotium ipſi faceſſebant: commotus imperat, vt equi- B tes pleno curſu in eos impetum facerent, quibus ſe illi adiungerent, quotquot annis x pubertatem exceſſiſſent: cum reliquis ipſe ſubſequebatur. Ab his prope xxx velites ſunt occiſi. reliqui terga dabant, quos Pauſaniæ milites ad Theatrum vſque, quod eſt in Piræeo, perſequuti ſunt. Ibi ſe tum forte cetrati omnes, ac grauis armaturæ pedites eorum, qui erant in Piræeo, armabant: ſtatimque velites facta excurſione iacula vibrabant, feriebant, C ſagittis & fundis vtebantur. Lacedæmonij, quorum permulti vulnerabantur, grauiter preſſi pedem paullatim referebant. Tum illi multo magis eos vrgere: quo quidem factum, vt iſtic occumberent Chæron & Thibrachus, ambo * Polemarchi, cum Lacrate certaminis Olympici victore, atque aliis Lacedæmoniis, qui ante portas, in Ceramico ſepulti ſunt. Hæc quum Thraſybulus, aliique grauis armaturæ milites cernerent; ſuis opem ferebant, & celeriter ante alios aciem in octo- D nos inſtruebant. Pauſanias quum admodum vrgeretur, ac ſtadia quatuor aut quinque verſus tumulum quemdam ceſſiſſet; Lacedæmoniis, reliquiſque ſociis mandat, vt ad ſe concederent. Atque heic phalange inſtructa, eaque perquam denſa, aduerſus Athenienſes ducit. Excipiunt illi primo Lacedæmonios comminus, deinde partim in lutum, quod eſt propter * Halas, protruduntur; partim fugam arripiunt. Interfecti ex eis plus minus CL. Pauſanias excitato tropæo diſceſſit, ac ne tum quidem E offenſus, clam ad ipſos mittit, qui Piræenſes docerent, quibus cum mandatis ad ſe, atque ad Ephoros præſentes, mittere legatos deberent. Parent illi Pauſaniæ, qui quidem & vrbanos à ſe inuicem dirimit, eiſque mandat, vt collecti quamplurimi ſe atque Ephoros adirent, ac nihil eſſe cauſſæ dicerent, quamobrem Piræenſes oppugnarent. Malle ſe, vt pace facta, pariter vtrique Lacedæmoniis amici ſint.

Fortaſſe ſic dictum, quod tranquillus eſſet: quemadmodum Homerus κῦμα κωφὸν pro fluctu ſine ſtrepitu.

Ad verbũ, Belli præfecti Magiſtratus apud Spartanos.

Loci nomen Vide Stephanũ περὶ πόλεων in Ἁλαεφλαιδες.

Pauſanias, & Ephori duo, pacis auctores contra Lyſandrum.

Erant hæc etiam Nauclidæ Ephoro perquam auditu iucunda. Nam vti poſitum eſt in more atque inſtituto Lacedæmoniorum, Ephoros regi duos in expeditionibus adiungi; ita tum quoque Nauclidas, & alius quidam, aderant; quorum vterque magis Pauſaniæ, quam Lyſandro adſentiebatur. Quapropter cupide Lacedæmonem, non ſolum miſſos è Piræeo nuntios, qui ſecum fœderis ineundi cum Lacedæmoniis formulam ferrent; verum etiam nonnullos ex vrbe priuatos homines, vna cum Cephiſophonte ac Melito, ablegant. Hi poſteaquam Lacedæmonem abire cœpiſſent, etiam publico nomine miſſi ſunt ex vrbe, qui dicerent; ſe & muros ſuos, & ſeipſos Lacedæmoniorum arbitrio permiſiſſe: ac propterea æquum cenſere, vt etiam illi, qui ſe in Piræeo continerent, ſi quidem Lacedæmoniis amicos ſe profiterentur, Piræei ac Munychiæ deditionem facerent. Quum auditi ab Ephoris & * euocatis, omnes eſſent, miſſi ſunt Athenas viri quindecim; eiſque mandatum, vt vna cum Pauſania, quam poſſent æquiſſime, rem componerent. Facta conditionibus huiuſmodi tranſactio, vt pacem inter ſe mutuo colerent, & ſinguli ad ſua ſe conferrent, exceptis Trigintaviris, & Vndecimviris, & Decemviris, qui imperium in Piræeo obtinuiſſent. Quod ſi qui ciues vrbani ſibi metuerent, iis eſſe migrandum Eleuſinem ſtatuunt. His ita tranſactis, Pauſanias ad ſuos exercitum traducit. At vero qui erant in Piræeo, cum armis in arcem adſcendentes, Mineruæ ſacrum faciunt. Poſt vbi duces deſcendiſſent, Thraſybulus hac oratione vſus eſt:

ἔκκλητοι ſunt ij, qui euocantur ad conuentum publicũ, hoc eſt, ἐκκλησίαν. Sic infra, 491.

ἃ ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ.

„ EQVIDEM vobis, ciues in vrbe qui manſiſtis, hoc do conſilij; vt voſmetipſos noſcatis. Egregie vero voſmet noſcetis, ſi vobiſcum ipſi perpendere volueritis; quamobrem tanti vobis animi gerendi ſint, vt in nos imperium ipſi vſurpetis. An iuſtiores nobis eſtis? Atqui populus longe, quam vos, pauperior, opum cauſſa nihil in vos vnquam iniqui deſignauit: quum vos ditiſſimi omnium, multa, eaque fœda, lucri cauſſa perpetraueritis. Iam quum nomine iuſtitiæ, quamobrem voſmet efferatis, cauſſa nulla ſit; conſideretis velim, ſintne propter fortitudinem vobis ſumendi animi. At quinam de hoc fieri iudicium rectius poſſet, quam ex eo, quod inter nos geſtum eſt, bello? Num conſilio præſtare vos dicetis, quum inſtructi à muris, armis,

A ἡδέως ταῦτα ὁ Ναυκλείδας Ἔφορος ὢν ξυνήκουεν. ὥσπερ γὰρ νομίζεται ξὺν βασιλεῖ δύο τῶν Ἐφόρων συστρατεύεσθαι, καὶ τότε παρῆν οὗτός τε καὶ ἄλλος, ἀμφότεροι τῆς μετὰ Παυσανίου γνώμης ὄντες μᾶλλον, ἢ τῆς μετὰ Λυσάνδρου. διὰ ταῦτα οὖν καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα προθύμως ἔπεμπον τούς τ' ἐκ Πειραιέως, ἔχοντας τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδάς, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἰδιώ-

B τας, καὶ Κηφισοφῶντά τε καὶ Μέλιτον. ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ᾤχοντο ἐς Λακεδαίμονα, ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεος, λέγοντας, ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τείχη, ἃ ἔχουσι, καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις, χρῆσθαι ὅ,τι βούλονται. ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνυχίαν. ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ Ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι, ἐξέπεμψαν

C πεντεκαίδεκα ἄνδρας ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπέταξαν ξὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι, ὅπη δύναιντο κάλλιστα. οἱ δὲ διήλλαξαν, ἐφ' ᾧ τε εἰρήνην μὲν ἔχειν ὡς πρὸς ἀλλήλους, ἀπιέναι δὲ ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν * ἑκάστους, πλὴν τῶν τριάκοντα, καὶ τῶν ἕνδεκα, [καὶ τῶν ἐν τῷ Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα *. Εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἐξ ἄστεος, ἔδοξεν αὐτοῖς Ἐλευσῖνα κατοικεῖν. τούτων δὲ περαιωθέντων, Παυ- ἕκαστον,

D σανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα· οἱ δὲ ἐκ τοῦ Πειραιέως, ἀνελθόντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ δὲ κατέβησαν οἱ στρατηγοί, ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν· Ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεος ἄνδρες, ξυμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς. μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε, ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. πότερον * δικαιότεροί ἐστε; ἀλλ' ὁ μὲν δῆ- δικαιότεροι ἐστέ;

E μος, πενέστερος ὑμῶν ὤν, οὐδὲν πώποτε ἕνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκησεν. ὑμεῖς δέ, πλουσιώτεροι πάντων ὄντες, πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἕνεκα κερδέων πεποιήκατε. ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν ὑμῖν προσήκει, σκέψασθε, εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρείᾳ ὑμῖν μέγα φρονητέον. καὶ τίς ἂν καλλίων κρίσις τούτου γένοιτο, ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; ἀλλὰ γνώμῃ φαίητ' ἂν προέχειν, οἳ ἔχοντες καὶ τεῖχος, καὶ ὅπλα,

καὶ χρήματα, καὶ ξυμμάχοις Πελοποννησίοις ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων *ἐχόντων περιεληλύθατε; ἀλλ' ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονητέον εἶναι; πῶς; οἵ γε *ὥσπερ τοὺς δάκνοντας κλοιῷ δήσαντες παραδιδόασιν, οὕτω κἀκεῖνοι ὑμᾶς παραδόντες τῷ ἠδικημένῳ τούτῳ δήμῳ, οἴχονται ἀπιόντες. οὐ μέντοι γε ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ ὧν ὀμωμόκατε παραβῆναι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἐπιδεῖξαι, ὅτι καὶ εὔορκοι καὶ ὅσιοι ἐστέ. Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι ταράττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν. καὶ τότε μὲν ἀρχὰς καταστησάμενοι, ἐπολιτεύοντο. ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀκούσαντες ξένους μισθοῦσθαι τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι, στρατευσάμενοι πανδημεὶ ἐπ' αὐτούς, τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν ἐς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις εἰσπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους, ἔπεισαν ξυναλλαγῆναι· καὶ ὀμόσαντες ὅρκους ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ γε πολιτεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

ἐχόντων εἰς τοῦτο περιεληλύθατε;

ὥσπερ οἱ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῷ

A opibus, Peloponeſiis etiā ſocietate deuincti, nihilominus per eos ad hunc ſtatum rerum veſtrarum perueneritis, qui ab his omnibus imparati erant? Num Lacedæmoniis fretos efferri vos animis æquum putatis? At quomodo? quum vos illi, quemadmodum ſolent qui canes mordaces numella cōſtrictos admorſis tradunt, huic populo tradiderint, quem vos iniuriis adfeciſtis, ac deinde diſcedentes nuſquam adpareant. Enimvero nolim vos, ciues, quidquā eorum violare, quę ſacramento ſunt confirmata: ſed auctor ſum, vt præter reliqua decora veſtra demonſtretis, etiam præſtiti iuriſiurandi, ac pietatis laudem vobis deberi. B His atque aliis talibus in medium prolatis, nimirū non eſſe, cur perturbentur, ſed priſcis tantum legibus viuendū eſſe: conciōnē dimiſit. Ac tum quidem creatis magiſtratibus, rempublicā adminiſtrabant. Ceterum aliquanto poſt, quum ab iis, qui Eleuſine agebant, externum militem ſtipendio conduci accepiſſent; ſuſcepta totius concurſu populi aduerſus eos expeditione, duces ipſorum in colloquium venientes interfecerunt: miſſiſque amicis ac neceſſariis ad reliquos, vti ſecum in gratiam redirent, C perſuaſerunt. Quumque ſacramenta ſanctè præſtitiſſent, iniuriarum ſe nequaquam fore memores; etiam adhuc populo iis inhærente, quæ tunc iureiurando ſancita ſunt, in eadem coniuncti republica viuunt.

Græcè κλοιός, propriè lignum, cui ſontes illigati, collo deorſum compreſſo, ſuſpicere nō poſſunt. Lex hæc Solonis de canibus, apud Plutar.

Pax & ἀμνηστία constituta Athenis.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
Βιβλίον Τρίτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRÆCARVM
LIBER TERTIVS.

ΗΜΕΝ δὴ Ἀθήνησι στάσις οὕτως ἐτελεύτησεν. ἐκ δὲ τούτου πέμψας Κῦρος ἀγγέλους ἐς Λακεδαίμονα, ἠξίου, οἷόσπερ αὐτὸς Λακεδαιμονίοις ἦν ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ, τοιούτους καὶ Λακεδαιμονίους αὐτῷ γίγνεσθαι· οἱ δ' Ἔφοροι, δίκαια νομίσαντες λέγειν αὐτόν, Σαμίῳ τῷ τότε ναυάρχῳ ἐπέστειλαν ὑπηρετεῖν Κύρῳ, εἴ τι δέοιτο. κἀκεῖνος μέντοι προθύμως ὅπερ ἐδεήθη ὁ Κῦρος, ἔπραξεν. ἔχων γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ναυτικὸν σὺν τῷ Κύρου, περιέπλευσεν ἐς Κιλικίαν, καὶ ἐποίησε τὸν

E HIC ſeditionis Athenienſis exitus fuit. Secundum ea miſſis Cyrus Lacedæmonem nuntiis, petebat; vt Lacedæmonij non aliter ſe erga ipſum gererent, atque ipſe in bello aduerſus Athenienſes ſe geſſiſſet. Hæc poſtulata quod æqua cenſerent Ephori, Samio claſſis præfecto denuntiant, vt vbicumque requireretur ipſius opera, Cyro eam deeſſe ne pateretur. Atque is perlubenter, quidquid Cyrus peteret, faciebat. Nam cum ſuis Cyrique naualibus copiis in Ciliciam circumuectus, perfecit; vt Syenne-

Lacedæmonij viciſſim Cyrum adiuuant.

ſis, qui cum imperio Ciliciã obtinebat, impedire Cyrum terra non poſſet, quum aduerſus regem is pergeret. Ceterum quo pacto copias Cyrus collegerit, & cũ eis aduerſus fratrem adſcenderit: tum qui pugna cõmiſſa fuerit, perierit ipſe, Græci deinde ſalui ad mare peruenerint: Themiſtogenes Syracuſanus memoriæ prodidit. Poſt vbi Tiſſaphernes, qui viſus eſſet regi plurimũ in gerendo aduerſus fratrem bello profuiſſe, nõ ſolum eius, quam ipſe prius obtinuiſſet, verum etiã Cyri ditionis ſatrapa factus eſſet: mox ciuitates Ionicas omnes imperio ſuo parere volebat. Illæ vero, quod partim in libertatem ſe vindicare cuperent, partim Tiſſaphernem metuerent, quia Cyrũ dum is adhuc eſſet in viuis, Tiſſapherni prætulerãt: nequaquam eum in vrbes ſuas admittebant, ſed miſſis Lacedæmonem legatis petebant, vt quando totius ipſi Græciæ præſides ac duces eſſent; ſe, natione Græcos, habitantes in Aſia, non negligerent; ſed darent operam, vt ipſorum ager à populationibus immunis eſſet, atque ipſi libertate fruerentur. Lacedæmonij Thimbronem præfectum ad eos cum copiis mittunt, nimirum ex *nouorum popularium numero CIↃ, ex reliquis Peloponeſiis plus minus IIIICIↃ. Præter hos ab Athenienſibus Timbro CCC equites poſtulauit, quibus ipſe ſtipendium ſe numeraturum aiebat. Mittunt illi equitatum, quo Trigintaviri vſi fuerant. Arbitrabantur enim, populo expedire; ſi peregre illi profecti, perirent. Poſteaquam peruentum in Aſiam eſſet, militem alium quoque de iis Græci nominis vrbibus colligebat, quæ erant in Aſiæ continente terra ſitæ. Nam * parebant tunc vrbes vniuerſæ in iis, quæ Lacedæmonius aliquis imperaſſet. Cum his copiis Thymbro in planiciem non deſcendebat, quod ad hoſtium equitatum reſpiceret: ſatis eſſe ſibi ducens, ſi populationes iis in regionibus prohibere poſſet, in quibus ipſe degeret. Verum poſtea quam eæ copiæ, quæ Cyro militauerant, reuerſæ ad ſuos incolumes, cum Thimbronis ſe copiis coniunxiſſent: tum deinde aduerſus Tiſſaphernem etiam in planicie ſtruebat aciem, oppidaque partim ſponte dedita, ſuam in poteſtatem accepit, nimirum Pergamum, itemque Teuthraniam, & * Haliſarniam, quibus Euryſthenes ac Procles, orti à Demarato Lacedæmonio, cum poteſtate præerant. Is à rege dono datam ſibi regionem hanc acceperat, quod ſigna regis aduerſus Græciam ſequutus fuiſſet.

Themiſtogenes huius ſcriptor hiſtoriæ. Vide Notas.

Cauſſa belli inter Græcos & Perſas.

Neodamodes, libertos Latine dixeris. Pollux.

Vide Notas.

Eliſarnen,

A τῆς Κιλικίας ἄρχοντα Συέννεσιν μὴ δύνασθαι κατὰ γῆν ἐναντιοῦσθαι Κύρῳ πορευομένῳ ἐπὶ βασιλέα. ὡς μὲν οὖν Κῦρος στράτευμά τε συνέλεξε, καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς ἀπέθανε, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεσώθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ θάλατταν, Θεμιστογένει τῷ Συρακουσίῳ γέγραπται. ἐπεὶ μέντοι Τισσαφέρνης, πολλοῦ ἄξιος βασιλεῖ δόξας γεγενῆσθαι ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολέμῳ, σατράπης B κατεπέμφθη ὧν τε αὐτὸς πρόσθεν ἦρχε, καὶ ὧν Κῦρος· εὐθὺς ἠξίου τὰς Ἰωνικὰς πόλεις ἁπάσας ἑαυτῷ ὑπηκόους εἶναι. αἱ δέ, ἅμα μὲν ἐλεύθεραι βουλόμεναι εἶναι, ἅμα δὲ φοβούμεναι τὸν Τισσαφέρνην, ὅτι Κῦρον, ὅτ' ἔζη, ἀντ' ἐκείνου ᾑρημέναι ἦσαν, ἐς μὲν τὰς πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐτόν· ἐς Λακεδαίμονα δὲ ἔπεμπον πρέσβεις, καὶ ἠξίουν, ἐπεὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος προστάται εἰσίν, ἐπιμε- C ληθῆναι καὶ σφῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, ὅπως ἥ τε * χώρα μὴ δῃοῖτο αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ ἐλεύθεροι εἶεν. οἱ οὖν Λακεδαιμόνιοι πέμπουσιν αὐτοῖς Θίμβρωνα ἁρμοστήν, δόντες στρατιώτας τῶν μὲν νεοδαμωδῶν ἐς χιλίους, τῶν δὲ ἄλλων Πελοποννησίων ἐς τετρακισχιλίους. ᾐτήσατο δὲ ὁ Θίμβρων καὶ παρ' Ἀθηναίων τριακοσίους ἱππέας, εἰπὼν ὅτι αὐτὸς μισθὸν παρέξει. οἱ δ' ἔπεμψαν τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἱππευσάντων, νομίζοντες D κέρδος τῷ δήμῳ, εἰ * ἀποδημοῖεν, καὶ ἐναπόλοιντο. ἐπεὶ δ' ἐς τὴν Ἀσίαν ἀφίκοντο, συνήγαγε μὲν στρατιώτας καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἑλληνίδων πόλεων. πᾶσαι γὰρ τότε αἱ πόλεις * ἐπύθοντο, ὅ,τι Λακεδαιμόνιος ἀνὴρ ἐπιτάττοι. καὶ σὺν μὲν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ ὁρῶν Θίμβρων τὸ ἱππικόν, ἐς τὸ πεδίον οὐ κατέβαινεν· ἠγάπα δέ, εἰ, ὅπου τυγχάνοι ὤν, δύναιτο ταύτην τὴν χώραν ἀδῄωτον διαφυλάττειν. ἐπεὶ δὲ σωθέντες οἱ ἀναβάντες μετὰ Κύρου συνέμι- E ξαν αὐτῷ, ἐκ τούτου ἤδη καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ἀντετάττετο τῷ Τισσαφέρνει· καὶ πόλεις, Πέργαμον μὲν ἑκοῦσαν προσέλαβε, καὶ Τευθρανίαν, καὶ * Ἁλισαρνίαν· ὧν ΕΥρυσθένης τε καὶ Προκλῆς ἦρχον, οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίου. ἐκείνῳ δὲ αὕτη ἡ χώρα δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη, ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα συστρατείας.

Ἀπία

ἀναποδημοῖεν,

ἐπείθοντο ὅ,τι

Ἐλισάρνην

A προσεχώρησαν δ' αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος, ἀδελφοὶ ὄντες, ἔχοντες, ὁ μὲν Γάμβρειον καὶ Παλαιγάμβρειον, ὁ δὲ, Μύριναν καὶ Γρύνειον. δῶρον δὲ καὶ αὗται αἱ πόλεις ἦσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ, ὅτι μόνος Ἐρετριέων μηδίσας ἔφυγεν. ἦν δὲ ἃς ἀσθενεῖς οὔσας καὶ κατὰ κράτος ὁ Θίμβρων ἐλάμβανε. Λάρισαν γε μὴν τὴν Αἰγυπτίαν καλουμένην, ἐπεὶ οὐκ ἐπείθετο, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει. ἐπεὶ δ' ἄλλως οὐκ ἐδύνατο ἑλεῖν, B φρεατίαν τεμόμενος, ὑπόνομον ὤρυττεν, ὡς ἀφαιρησόμενος τὸ ὕδωρ αὐτῶν. ὡς δ' ἐκ τοῦ τείχους ἐκθέοντες πολλάκις ἐνέβαλλον εἰς τὸ ὄρυγμα καὶ ξύλα καὶ λίθους, ποιησάμενος αὖ χελώνην ξυλίνην, ἐπέστησεν ἐπὶ τῇ φρεατίᾳ. καὶ ταύτην μέντοι ἐκδραμόντες οἱ Λαρισαῖοι νύκτωρ κατέκαυσαν. δοκοῦντος δ' αὐτοῦ οὐδὲν ποιεῖν, πέμπουσιν οἱ Ἔφοροι, ἀπολιπόντα Λάρισαν στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίαν. ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἤδη ὄντος αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ Καρίαν C πορευσομένου, Δερκυλλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ δοκῶν εἶναι μάλα *μηχανικός, καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος. ὁ μὲν οὖν Θίμβρων ἀπῆλθεν οἴκαδε, καὶ ζημιωθεὶς ἔφυγε. κατηγόρουν γὰρ αὐτοῦ οἱ σύμμαχοι, ὡς ἐφείη ἁρπάζειν τῷ στρατεύματι τοὺς φίλους. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ἐπεὶ παρέλαβε τὸ στράτευμα, γνοὺς ὑπόπτους ὄντας ἀλλήλοις τὸν Τισσαφέρνην καὶ τὸν Φαρνάβαζον, D κοινολογησάμενος τῷ Τισσαφέρνῃ, ἀπήγαγεν εἰς τὴν Φαρναβάζου χώραν τὸ στράτευμα, ἑλόμενος θατέρῳ μᾶλλον, ἢ ἅμα ἀμφοτέροις πολεμεῖν. ἦν δὲ καὶ πρόσθεν ὁ Δερκυλλίδας πολέμιος τῷ Φαρναβάζῳ. ἁρμοστὴς γὰρ γενόμενος ἐν Ἀβύδῳ ἐπὶ Λυσάνδρου ναυαρχοῦντος, διαβληθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου, ἐστάθη τὴν ἀσπίδα ἔχων· ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι τοῖς σπουδαίοις τῶν Λακεδαιμονίων. ἀταξίας γὰρ ζημίωμά ἐστι. καὶ διὰ ταῦτα E δὴ πολὺ ἥδιον ἐπὶ τὸν Φαρνάβαζον ᾔει. καὶ εὐθὺς μὲν τοσοῦτο διέφερεν εἰς τὸ ἄρχειν τοῦ Θίμβρωνος, ὥστε παρήγαγε τὸ στράτευμα διὰ τῆς φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρναβάζου Αἰολίδος, *μηδὲν βλάψας τοὺς συμμάχους. ἡ δὲ Αἰολὶς αὕτη ἦν μὲν Φαρναβάζου, ἐσατράπευε δ' αὐτῷ ταύτης τῆς χώρας, ἕως μὲν ἔζη, Ζῆνις Δαρδανεύς.

μηχανη-κῆς,

οὐδὲ

A Etiam Gorgio & Gongylus, fratres, ad ipſius partes trāſiuere; quorum alter Gambrium cum Palægambrio, Myrinam & Grynium alter poſſidebat. Hæc quoque oppida Gongylo à rege donata fuerant, quod is ſolus ex Eretrienſibus exſulauerat, quia Medorum partes ſequutus eſſet. Nonnulla oppida Thimbro non ſatis munita vi cepit. Lariſſam quidem certe, quam vocant * Ægyptum, imperata facere detrectantem, caſtris circum eam locatis obſedit. Quumque capi alia ratione non poſ- B ſet, vt puteum auerteret, cuniculum agebat, aquam oppidanis ademturus. At vero quum illi extra muros eruptione facta, ſæpe numero ligna & lapides in foſſam conieciſſent, teſtudinem ligneam ſupra foſſam ſtatuit. Hanc quoque Lariſſæi noctu excurrentes incendunt. Itaque quum nihil agere videretur, mittunt ad eum Ephori, qui denuntiarent, vt relicta Lariſſa in Cariam militem transferret. Erat iam Epheſi, profecturus in Cariam, quum Der- C cyllidas ad exercitum venit, qui Thimbroni in imperio ſuccederet. Exiſtimabatur is vir eſſe ingenio maxime ſollerti, eaque de cauſſa Siſyphi cognomentum habebat. Quamobrem domum Thimbro reuertitur, ac damnatus, exſulatum abiit. Nam à ſociis accuſabatur, quod exercitui licentiam ſpoliandi fœderatos, conceſſiſſet. Dercyllidas acceptis copiis, quum Tiſſaphernem ac Pharnabazum inuicem ſibi ſuſpectos eſſe non ignoraret; habito cum Tiſſapherne colloquio, militem in D Pharnabazi ditionem abduxit, quod bellum cum alterutro, quam ſimul cum ambobus, gerere mallet. Præterea veteres etiam inimicitiæ inter Dercyllidam ac Pharnabazum intercedebant. Nam quo tempore Dercyllidas Abydi prætor erat, tenente claſſis imperium Lyſandro; criminationibus Pharnabazi grauatus, cum ſcuto ſtare iuſſus fuerat. Ducunt autem hoc Lacedæmonij virtutis ſtudioſi pro quadam ignominiæ macula, quod ordinis non ſeruati pœna ſit. Quamobrem hac E quoque de cauſſa multo lubentius aduerſus Pharnabazum copias ducebat. Tantum vero vel primo belli initio Thimbrone præſtabat imperandi ſcientia, vt copias per amicorum fines vſq. in Æolidē Pharnabazo ſubiectam, ſociis nullo detrimento adfectis, duceret. Ceterum hæc Æolum regio parebat illa quidem Pharnabazo, ſed obtinuerat eam cum titulo ſatrapæ ab ipſo Zenis Dardanenſis, quamdiu viueret.

Propterea quod Cyrus maior Ægyptiis eam donaſſet. Vide lib. Κύρ. παιδ. 7. pag. 179. E.

Dercyllidas Thimbroni ſuccedit.

Cauſſa cur Pharnabazum Dercyllidas bello petiuerit.

Is poſteaquam morbo extinctus eſſet, & A
Pharnabazus iam alij præfecturam tradere
pararet; Mania Zenis vxor, & ipſa Darda-
nenſis, cũ comitatu copiarũ profecta, ſum-
tiſq. ſecum pecuniis, quib. & ipſum Phar-
nabazũ donaret, & concubinis eius, atque
aliis, qui plurimũ apud eum poſſent, grati-
ficaretur; ad Pharnabazum iter faciebat.
Hinc ad colloquiũ admiſſa, ſic eum com-
„ pellat: Maritus meus, Pharnabaze, & ami-
„ cus erat tuus, & tributa ſic pendebat, vt tu
„ illũ collaudares, atq. etiam honore proſe-
„ quereris. Quapropter ſi nihilo minus ego B
„ tibi operã, quã ille, præſtitero; quid cauſſæ
„ fuerit, cur alium ſatrapã conſtituas? Quod
„ ſi tibi nõ placuero, tua erit in poteſtate, vt
„ ademtũ mihi imperiũ alij tribuas. Auditis
his Pharnabazus, mandandã feminæ præ-
fecturam ſtatuit. Illa poſtquam rerum in
ea ditione potita fuit, non ſolum tributa
pendebat, itidẽ vt maritus fecerat: ſed etiã
præterea, quoties ad Pharnabazum iret,
munera ſecũ adferebat. Quod ſi ad ipſius
ditionem Pharnabazus deſcenderet, inter C
alios proprætores longe ipſum elegantiſſi-
me ac lautiſſime accipiebat. Neque tan-
tum eas vrbes Pharnabazo cuſtodiebat,
quas acceperat; verum etiam maritimas
quaſdã dicto non audientes adiiciebat im-
perio ſuo, nimirum Lariſſam, & Hamaxi-
tum, & Colonas: quum copias Græcas ſti-
pendio cõductas muris admoueret, atque
ipſa militem pugnantem de carpento ſpe-
ctaret. Quod ſi quẽ prædicaret, eum mu-
neribus donabat largiter. Quo factum vt
conductitias copias longe omnium ſplen-
didiſſimas redderet. Etiam Pharnabazi ſi- D
gna ſequebatur, quoties ille vel in Myſo-
rum vel Piſidarum fines irrueret, qui tum
regis ditionem infeſtabant. Itaque Phar-
nabazus eam viciſſim magnifice colebat,
& nonnunquam in conſilium vocabat.
Quum autem annos iã XL exceſſiſſet, ge-
ner ipſius Midias, partim ſumtis alis ex
quorumdam ſermonibus, qui turpe dice-
rent eſſe, quod imperio femina potiretur,
ipſo priuati hominis vitam agente; partim
quod haberi ſibi fidem ab ea videret, quæ E
vt ab aliis, perinde ac in tyrannide fieri o-
portet, ſibi cauebat, ita ipſum non aliter
complectebatur ac generum cõplecti ſo-
crus ſolet; ingreſſus ad eam, ſuffocando
mortem adtuliſſe mulieri proditur. Præ-
terea filium ipſius, adoleſcentem lõge for-
moſiſſimũ, ac plus minus XVII natum an-
nos, interemit. His perpetratis, Scepſim &
Gergithem occupat, munita ſane oppida,

Mania marito ſufficitur.

Maniæ virtus.

Mania fraude generi perit vna cum filio.

ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος νόσῳ ἀπέθανε, παρασκευα-
ζομένου τοῦ Φαρναβάζου ἄλλῳ δοῦναι τὴν
σατραπείαν, Μανία ἡ τοῦ Ζήνιος γυνή, Δαρ-
δανὶς καὶ αὕτη, ἀναζεύξασα στόλον, καὶ * χρή-
ματα λαβοῦσα, ὥστε καὶ αὐτῷ Φαρναβά-
ζῳ δοῦναι, καὶ παλλακίσιν αὐτοῦ χαρίσασθαι,
καὶ τοῖς δυναμένοις μάλιστα παρὰ Φαρνα-
βάζῳ, ἐπορεύετο. ἐλθοῦσα δ᾽ ἐς * λόγους,
εἶπεν· Ω Φαρνάβαζε, ὁ ἀνήρ σοι ὁ ἐμὸς καὶ
τἆλλα φίλος ἦν, καὶ τοὺς φόρους ἀπεδίδου·
ὥστε σὺ ἐπαινῶν αὐτὸν, ἐτίμας. ἢν οὖν ἐγώ
σοι μηδὲν χεῖρον ἐκείνου ὑπηρετῶ, τί σε δεῖ
ἄλλον σατράπην καθιστάναι; ἢν δέ τι σοι μὴ
ἀρέσκω, ἐπὶ σοὶ δήπου ἔσται ἀφελομένῳ ἐμὲ,
ἄλλῳ δοῦναι τὴν ἀρχήν. ἀκούσας ταῦτα ὁ
Φαρνάβαζος, ἔγνω δεῖν τὴν γυναῖκα σατρα-
πεύειν. ἡ δ᾽ ἐπεὶ κυρία τῆς χώρας ἐγένετο, τούς
τε φόρους οὐδὲν ἧττον τἀνδρὸς ἀπεδίδου, καὶ
πρὸς τούτοις, ὁπότε ἀφικνοῖτο πρὸς Φαρνά-
βαζον, ἀεὶ ἦγε δῶρα αὐτῷ. καὶ ὁπότε ἐκεῖνος ἐς
τὴν χώραν καταβαίνοι, πολὺ πάντων τῶν ὑπάρ-
χων κάλλιστα καὶ ἥδιστα ἐδέχετο αὐτόν. καὶ ἅς
τε παρέλαβε πόλεις, διεφύλαττεν αὐτῷ, καὶ τῶν
οὐχ ὑπηκόων προσέλαβεν ἐπιθαλαττιδίας,
Λάρισσάν τε, καὶ Ἀμαξιτὸν, καὶ Κολωνάς·
ξενικῷ μὲν Ἑλληνικῷ προσβαλοῦσα τοῖς τεί-
χεσιν, αὐτὴ δ᾽ ἐφ᾽ ἁρμαμάξης θεωμένη, ὃν
δ᾽ ἐπαινέσειε, τούτῳ δῶρα ἀμέμπτως ἐδί-
δου. ὥστε * λαμπρότατον τὸ ξενικὸν κατε-
σκευάσατο. συνεστρατεύετο δὲ τῷ Φαρναβά-
ζῳ καὶ ὁπότε ἐς Μυσοὺς ἢ Πισίδας ἐμβάλοι,
ὅτι τὴν βασιλέως χώραν κακουργοῦσιν. ὥστε
καὶ ἀντετίμα αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς ὁ Φαρ-
νάβαζος, καὶ ξύμβουλον ἔστιν ὅτε παρεκάλει.
ἤδη δ᾽ οὔσης αὐτῆς ἐτῶν πλέον ἢ τετταρά-
κοντα, Μειδίας θυγατρὸς ἀνὴρ αὐτῆς ὤν, ἀνα-
πτερωθεὶς ὑπό τινων, ὡς αἰσχρὸν εἴη, γυναῖ-
κα μὲν ἄρχειν, αὐτὸν δὲ ἰδιώτην εἶναι, τοὺς
μὲν ἄλλους φυλαττομένης αὐτῆς, ὥσπερ ἐν
τυραννίδι * προσῆκεν, ἐκείνῳ δὲ πιστευού-
σης καὶ ἀσπαζομένης, ὥσπερ ἂν γυνὴ γαμ-
βρὸν ἀσπάζοιτο, εἰσελθὼν ἀποπνῖξαι αὐ-
τὴν λέγεται. ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐ-
τῆς, τό, τε εἶδος ὄντα πάγκαλον, καὶ ἐτῶν ὄν-
τα ὡς ἑπτακαίδεκα. ταῦτα δὲ ποιήσας, Σκῆ-
ψιν καὶ Γέργιθα, ἐχυρὰς πόλεις, κατεῖχεν.

δῶρα

λόγον,

λαμπρότατα.

προσῆκον,

ἔνθα καὶ τὰ χρήματα μάλιστα ἦν τῇ Μανίᾳ. αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐτόν, ἀλλὰ Φαρναβάζῳ ἔσωζον αὐτὰς οἱ ἐνόντες φρουροί. ἐκ δὲ τούτου ὁ Μειδίας πέμψας δῶρα τῷ Φαρναβάζῳ, ἠξίου ἔχειν τὴν χώραν ὥσπερ ἡ Μανία. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, φυλάττειν αὐτά, ἔστ' ἂν αὐτὸς ἐλθὼν σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ λάβῃ τὰ δῶρα. οὐ γὰρ ἂν ἔφη ζῆν βούλεσθαι, μὴ τιμωρήσας Μανίᾳ. ὁ δὲ Δερκυλλίδας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀφικνεῖται. καὶ εὐθὺς μὲν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Λάρισαν, καὶ Ἁμαξιτὸν καὶ Κολωνάς, τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις, ἑκούσας παρέλαβε. πέμπων δὲ καὶ πρὸς τὰς Αἰολίδας πόλεις, ἠξίου ἐλευθεροῦσθαί τε αὐτάς, καὶ πρὸς τὰ τείχη δέχεσθαι, καὶ συμμάχους γίγνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Νεανδρεῖς, καὶ Ἰλιεῖς, καὶ Κοκυλῖται ἐπείθοντο. καὶ γὰρ οἱ φρουροῦντες Ἕλληνες ἐν αὐταῖς, ἐπεὶ ἡ Μανία ἀπέθανεν, οὐ πάνυ τι καλῶς περιείποντο. ὁ δ' ἐν Κεβρῆνι, μάλα ἰσχυρῷ χωρίῳ τὴν φυλακὴν ἔχων, νομίσας, εἰ διαφυλάξειε Φαρναβάζῳ τὴν πόλιν, τιμηθῆναι ἂν ὑπ' ἐκείνου, οὐκ ἐδέχετο τὸν Δερκυλλίδαν. ὁ δέ, ὀργιζόμενος παρεσκευάζετο προσβάλλειν. ἐπεὶ δὲ θυομένῳ αὐτῷ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ τῇ πρώτῃ, τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ἐθύετο. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐκαλλιερεῖτο, πάλιν τῇ τρίτῃ· καὶ μέχρι τεττάρων ἡμερῶν ἐκαρτέρει θυόμενος, μάλα χαλεπῶς φέρων. ἔσπευδε γάρ, πρὶν Φαρνάβαζον βοηθῆσαι,* ἐγκρατὴς γενέσθαι πάσης τῆς Αἰολίδος. Ἀθηνάδας δέ τις Σικυώνιος λοχαγός, νομίσας τὸν μὲν Δερκυλλίδαν φλυαρεῖν διατρίβοντα, αὐτὸς δὲ ἱκανὸς εἶναι τὸ ὕδωρ ἀφελέσθαι τοὺς Κεβρηνίους, προσδραμὼν σὺν τῇ ἑαυτοῦ τάξει, ἐπειρᾶτο τὴν κρήνην συγχοῦν. οἱ δὲ ἔνδοθεν, ἐπεξελθόντες αὐτόν τε συνέτρωσαν, καὶ δύο ἀπέκτειναν, καὶ τοὺς ἄλλους παίοντες καὶ βάλλοντες ἀπήλασαν. ἀχθομένου δὲ τοῦ Δερκυλλίδου, καὶ νομίζοντος ἀθυμοτέραν καὶ τὴν προσβολὴν ἔσεσθαι, ἔρχονται ἐκ τοῦ τείχους παρὰ τῶν Ἑλλήνων κήρυκες, οἳ καὶ εἶπον, ὅτι ἃ μὲν ὁ ἄρχων ποιοίη, οὐκ ἀρέσκοι σφίσιν, αὐτοὶ δὲ βούλοιντο σὺν τοῖς Ἕλλησι μᾶλλον, ἢ σὺν τῷ βαρβάρῳ εἶναι. ἔτι δὲ διαλεγομένων αὐτῶν ταῦτα, παρὰ τοῦ ἄρχοντος ἧκε λέγων, ὅτι ὅσα λέγοιεν οἱ πρόσθεν, καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν. ὁ οὖν Δερκυλλίδας εὐθύς, ὥσπερ ἔτυχε κεκαλλιερηκώς,

* ἐγκρατὴς

A & in quibus imprimis opes ſuas Mania reconditas habebat. Oppidis reliquis excluditur, præſidiariis militibus ea Pharnabazo integra ſeruantibus. Secundum hæc miſſis ille muneribus ad Pharnabazum, vt agrum eum legibus illis, quibus habuerat Mania, ſibi obtinere liceret, poſtulat. Reſpondet is, ſeruare Midiam hæc munera debere, donec ipſe veniret, eumque vna cum muneribus caperet. Etenim vitam ſibi acerbam fore, non vindicata Maniæ morte. Hæc inter, aderat Dercyllidas, ac ſtatim vno die Lariſſam, Hamaxitum, Colonas, oppida maritima, per B deditionem ſpontaneam capit. Deinde miſſis ad vrbes Æolicas nuntiis, vt libertatem recuperarent, ſeque intra muros admitterent, & ſocietatem quoque coirent, poſtulabat. Erant dicto audientes Neandrenſes, & Ilienſes, & Cocylitæ: quia poſt mortem Maniæ præſidiarij Græci non admodum erga eas recte ſe geſſerant. At qui Cebrenem, munitiſſimum oppidum, cum præſidio tenebat, quia ſe præmiis ornatum iri à Pharnabazo putabat, ſi oppidum C in eius fide ſeruaſſet: Dercyllidam non admittebat. Tum ille excandeſcens, ad oppugnationem ſe parabat. Sed quum primo die facta re ſacra, perlitatum non eſſet; poſtridie ſacrificia iterabat. Quum exta ne tum quidem addicerent, idem die tertio faciebat: adeoque totos quatuor dies exta conſulere non ceſſabat, grauiter eam rem ferens, propterea quod totam Æolidem in poteſtatem ſuam redigere maturaret prius quam Pharnabazus opem laturus aduentaret. Tum Athenadas D quidam Sicyonius, cohortis ductor, quod inepte Dercyllidam iſtic deſidere, ac ſe Cebreniis aquam adimere poſſe exiſtimaret; accurrens cum cohorte ſua fontem obturare conabatur. At oppidani in eos irruentes Athenadam vulnerant, milites duos occidunt, ceteros partim comminus partim eminus adorti repellunt. Ea res quum moleſta Dercyllidę accidiſſet, iamque ſuos minus alacriter oppugnaturos oppidum exiſtimaret: caduceatores à E Græcis ex oppido miſſi veniunt, ac minime ſibi probari aiunt, quæ à præfecto gererentur: malle ſe à Græcorum quam barbari partibus ſtare. Dum inter ſe huiuſmodi colloquium habent, aduenit etiam à præfecto quidam, qui diceret, omnia primis à caduceatoribus expoſita, ſibi quoque probari. Quamobrem Dercyllidas ſtatim, vti tum forte perlitauerat,

Res à Dercyllida geſta.

Athenadæ temeritas.

eodem die ſumtis armis ad portas ducebat: quibus apertis oppidani eum admiſerunt. Quumque præſidium impoſuiſſet, recta Scepſim ac Gergethen verſus contendit. Tum Midias, qui Pharnabazum aliquando venturum vereretur, & ciues metueret, miſſis ad Dercyllidam nuntiis, cupere ſe cum ipſo colloqui ſignificat, ſi obſides accepiſſet. Ille miſſis ad ipſum ex quavis vrbe ſocia ſingulis, iuſſit vt ex his quam multos, & quos vellet, acciperet. Midias quum X ex eis retinuiſſet, oppido eſt egreſſus: quumque in caſtra Dercyllidæ veniſſet, quibus conditionibus ineunda ſocietas eſſet, interrogabat. Reſpondebat is, vnam eſſe conditionem, vt ciues liberos ſuis vti legibus permitteret. Simul hæc loquutus, Scepſim pergebat. Midias vero, qui intelligeret, inuitis ciuibus ſe prohibere non poſſe: vt oppidum ingrederetur, permittebat. Tum Dercyllidas facto Mineruæ ſacro in arce Scepſiorum, Midiæ præſidiarios eduxit: & oppido ciuibus reſtituto, hortatus eſt omnes, vt tamquam Græci ac liberi homines rempublicam adminiſtrarent. Poſt egreſſus, Gergithem verſus pergebat, multis eum Scepſiis deducentibus, partim honoris cauſſa, partim ob lætitiam, quam ex iis rebus, quæ tum geſtæ erant, percipiebant. Etiam Midias ipſum comitatus, vt ſibi Gergithiorum oppidum traderetur, rogabat. Cui reſpondebat Dercyllidas, nihil non impetraturum eſſe, quod æquum foret. Atque his dictis, vna cum Midia ad portas accedebat, vniuerſis copiis in binos inſtructis, pacateque ſubſequentibus. At qui erant in turribus, eiſque admodum excelſis, quum Midiam ipſi adeſſe viderent, tela nulla emittebant. Quumque Dercyllidas his eum verbis compellaret:

» Ivbe portas aperiri, Midia, vt te
» præeunte fanum vna ingrediar, ac Mi-
» neruæ ſacrificem: cunctabatur is quidem, ſed quia metuebat, ne confeſtim comprehenderetur, aperiri eas mandabat. Itaque Dercyllidas ingreſſus vna cum Midia, pergebat in arcem: ac milites quidem alios propter mœnia ſubſiſtere in armis iubebat, ipſe cum ſuis Mineruæ ſacrificabat. Facta re ſacra mandat, vt etiam Midiæ ſatellites in agminis ſui frontem ſe cum armis conferrent, vt qui ſtipendia facturi apud ſe deinceps eſſent. Nec enim quidquam Midiæ periculi amplius imminere.

A ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, ἡγεῖτο πρὸς τὰς πύλας. οἱ δ' ἀναπετάσαντες ἐδέξαντο, καταστήσας δὲ καὶ ἐνταῦθα φρουρούς, εὐθὺς ἤει ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργηθα. ὁ δὲ Μειδίας, προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρνάβαζον, ὀκνῶν δ' ἤδη τοὺς πολίτας, πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλλίδαν, εἶπεν, ὅτι ἔλθοι ἂν ἐς λόγους, εἰ ὁμήρους λάβοι. ὁ δὲ, πέμψας αὐτῷ ἀπὸ πόλεως ἑκάστης τῶν ξυμμάχων ἕνα, ἐκέλευσε
B λαβεῖν τούτων ὁπόσους τε καὶ ὁποίους βούλοιτο. ὁ δὲ, λαβὼν δέκα, ἐξῆλθε· καὶ ξυμμίξας τῷ Δερκυλλίδᾳ, ἠρώτα, ἐπὶ τίσιν ἂν ξύμμαχος γένοιτο. ὁ δ' ἀπεκρίνατο,* ἐφ' ᾧ τε τοὺς πολί- ἐφ' ᾧ τοὺς
τας ἐλευθέρους τε καὶ αὐτονόμους ἐᾶν. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ἤει πρὸς τὴν Σκῆψιν. γνοὺς δὲ ὁ Μειδίας, ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο κωλύειν βίᾳ τῶν πολιτῶν, εἴασεν αὐτὸν εἰσιέναι. ὁ δὲ Δερκυλλί-
δας θύσας τῇ Ἀθηνᾷ ἐν τῇ τῶν* Σκηψίων Σκηψίων
ἀκροπόλει, τοὺς μὲν Μειδίου φρουροὺς ἐξήγα-
C γε, παραδοὺς τοῖς πολίταις τὴν πόλιν, καὶ παρακελευσάμενος, ὥσπερ Ἕλληνας καὶ ἐλευθέρους
χρή, οὕτω πολιτεύειν, ἐξελθὼν* ἤει ἐπὶ τὴν ᾔει
Γέργηθα. ξυμπροὔπεμπον δὲ πολλοὶ αὐτὸν καὶ
τῶν* Σκηψίων, τιμῶντές τε καὶ ἡδόμενοι τοῖς Σκηψίων
πεπραγμένοις. ὁ δὲ Μειδίας παρεπόμενος αὐτῷ ἠξίου τὴν τῶν Γεργηθίων πόλιν παραδοῦναι αὐτῷ. καὶ ὁ Δερκυλλίδας μέντοι ἔλεγεν, ὡς τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχήσει. ἅμα δὲ ταῦτα λέγων, ἤει πρὸς τὰς πύλας
D σὺν τῷ Μειδίᾳ, καὶ τὸ στράτευμα ἠκολούθει αὐτῷ ἐς δύο εἰρηνικῶς. οἱ δ' ἀπὸ τῶν πύργων, καὶ μάλα ὑψηλῶν ὄντων, ὁρῶντες τὸν Μειδίαν σὺν αὐτῷ, οὐκ ἔβαλλον. εἰπόντος δὲ τοῦ Δερκυλλίδου· Κέλευσον ὦ Μειδία ἀνοῖξαι τὰς πύλας, ἵνα ἡγῇ μὲν σύ, ἐγὼ δὲ ἐς τὸ ἱερὸν σὺν σοὶ ἔλθω, κἀνταῦθα θύσω τῇ Ἀθηνᾷ· ὁ Μειδίας ὤκνει μὲν ἀνοίγειν τὰς πύλας, φοβούμενος δὲ, μὴ παραχρῆμα συλληφθῇ,
ἐκέλευσεν ἀνοῖξαι. ὁ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν, ἔχων* αὖ- αὖ τὸν
E τὸν Μειδίαν, ἐπορεύετο πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· καὶ
τοὺς μὲν ἄλλους στρατιώτας* ἐκέλευσε θέσθαι ἐκέλευσε
περὶ τὰ τείχη τὰ ὅπλα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔθυε τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ δὲ ἐτέθυτο, ἀνεῖπε καὶ τοὺς Μειδίου δορυφόρους θέσθαι τὰ ὅπλα ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος, ὡς μισθοφορήσοντας. Μειδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἔτι δεινὸν εἶναι.

ὁ μὲν τοι Μειδίας, ἀπορῶν ὅ,τι ποιοίη, εἶπεν· ἐγὼ μέν τοι νῦν ἄπειμι, ἔφη, ξένιά σοι παρασκευάσων. ὁ δέ, οὐ μὰ Δί', ἔφη. ἐπεὶ αἰσχρὸν ἐμὲ τεθυκότα ξενίζεσθαι ὑπὸ σοῦ, ἀλλὰ μὴ ξενίζειν σέ. μένε οὖν παρ' ἡμῖν. ἐν ᾧ δ' ἂν τὸ δεῖπνον παρασκευάζηται, ἐγὼ καὶ σὺ τὰ δίκαια πρὸς ἀλλήλους καὶ διασκεψόμεθα καὶ ποιήσομεν. ἐπεὶ δ' ἐκαθέζοντο, ἠρώτα ὁ Δερκυλλίδας· εἰπέ μοι ὦ Μειδία, ἔφη, ὁ πατήρ σε ἄρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε; μάλιστα, ἔφη. καὶ πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; * πόσαι δὲ χῶραι; πόσαι δὲ νομαί; ἀπογράφοντος δ' αὐτοῦ, οἱ παρόντες τῶν * Σκηψίων εἶπον· ψεύδεταί σε οὗτος, ὦ Δερκυλλίδα. ὑμεῖς δέ γ', ἔφη, μὴ λίαν μικρολογεῖσθε. ἐπεὶ δὲ ἀπεγέγραπτο τὰ πατρῷα· εἰπέ μοι, ἔφη, Μανία δὲ τίνος ἦν; οἱ δὲ πάντες εἶπον, ὅτι Φαρναβάζου. οὐκοῦν καὶ τὰ ἐκείνης, ἔφη, Φαρναβάζου; μάλιστα, ἔφασαν. ἡμέτερα ἂν εἴη, ἔφη, ἐπεὶ κρατοῦμεν. πολέμιος γὰρ ἡμῖν Φαρνάβαζος. ἀλλ' ἡγείσθω τις, ἔφη, ὅπου κεῖται τὰ Μανίας καὶ τὰ Φαρναβάζου. ἡγουμένων δὲ τῶν ἄλλων ἐπὶ τὴν Μανίας οἴκησιν, ἣν παρειλήφει ὁ Μειδίας, ἠκολούθει κἀκεῖνος. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν, ἐκάλει ὁ Δερκυλλίδας τοὺς ταμίας. φράσας δὲ τοῖς ὑπηρέταις λαβεῖν αὐτούς, προεῖπεν αὐτοῖς· ὡς εἴ τι κλέπτοντες ἁλώσοιντο τῶν Μανίας, παραχρῆμα ἀποσφαγήσοιντο. οἱ δ' ἐδείκνυσαν. ὁ δ' ἐπεὶ εἶδε πάντα, κατέκλεισεν αὐτά, καὶ κατεσημήνατο, καὶ φύλακας κατέστησεν. ἐξιὼν δέ, οὓς εὗρεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῶν ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν, εἶπεν αὐτοῖς· μισθὸς μὲν * ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, * ἐξείργασται τῇ στρατιᾷ, ἐγγὺς ἐνιαυτοῦ, ὀκτακισχιλίοις ἀνδράσιν· ἢν δέ τι προσεργασώμεθα, καὶ ταῦτα προσέσται. ταῦτα δ' εἶπε, γιγνώσκων ὅτι ἀκούσαντες, πολὺ ἔτι εὐτακτότεροι καὶ θεραπευτικώτεροι * ἔσοιντο. ἐρομένου δὲ τοῦ Μειδίου· ἐμὲ δὲ ποῦ χρὴ οἰκεῖν, ὦ Δερκυλλίδα; ἀπεκρίνατο, ἔνθαπερ καὶ * δικαιότατον, ἐν τῇ πατρίδι τῇ σαυτοῦ Σκήψει, καὶ ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ. ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ λαβὼν ἐν ὀκτὼ ἡμέραις ἐννέα πόλεις, ἐβουλεύετο· ὅπως ἂν μὴ ἐν τῇ φιλίᾳ χειμάζων βαρὺς εἴη τοῖς ξυμμάχοις, ὥσπερ Θίμβρων, μηδ' αὖ Φαρνα-

Marg.: πόσοι δὲ χῶροι; — Σκηψίων — ἡμῖν, εἴργασται — ἴσοιντο. — δικαιότατον, ὦ Μειδία, ἐν

A Tum Midias inops cõſilij: Ego vero abeo nunc, ait, vt hoſpitales epulas tibi parem. Cui Dercyllidas: Non profecto, inquit. Nam turpe fuerit, epulum abs te mihi hoſpitale pręberi, qui rem ſacram ipſe fecit ac non me potius te velut hoſpitem excipere. Atque adeo nobiſcum maneto, vt interea, dum cœna parabitur, inter nos, quod fieri æquum erit, tum cõſideremus, tum reipſa exſequamur. Poſt vbi conſediſſent, interrogãs Dercyllidas Midiam: Dic mihi Midia, inquit, an pater tuus te principem do- B mus reliquit? Maxime, ſubiecit Midias Et quotnam erãt domus tibi? quot agri? quot paſcua? Heic quum Midias omnia referret in tabulas: Sceplij, qui aderãt: Imponit, inquiũt, hic tibi mendacio, Dercyllida. Verũ ille: Non nimis, ait, ſordide rationes vobis ineundæ ſunt. Tandem quum patrita Midiæ bona tabulis conſignata fuiſſent: Dic mihi, ſubiecit, cuiuſnã Mania fuerit? Reſponſum ab omnibus, fuiſſe hãc Pharnabazi. Ergo, inquit, etiam Maniæ bona Pharnabazi ſunt? Maxime, aiũt. Nimirum C iã noſtra ſunt, inquit, quando victoria nos potiti ſumus. Nam Pharnabazus hoſtis noſter eſt. Quamobrẽ eo nos aliquis ducat, vbi Maniæ ac Pharnabazi opes ſitæ ſunt. Heic quum alij ad ædes Maniç Dercyllidã ducerent, quas Midias occuparat, etiã ipſe ſequebatur. Ingreſſus Dercyllidas quæſtores arceſſit, iuſſiſq. adparitorib. hos comprehendere, futurum prædixit, vt ſi quid de Maniæ bonis furto ſurripere deprehenderentur, ſtatim iugularẽtur. Ibi D quum illis commonſtrantibus inſpexiſſet vniuerſa, rurſus obſignata occludit, additis etiam cuſtodibus. Poſt egreſſus, ad tribunos, & cohortium præfectos, quoſcumque pro foribus reperiebat; Stipẽdium, inquit, exercitui partum habemus, quod prope in annum vnum vel octies mille ſuffecerit. Quod ſi quid præterea conſequuti fuerimus, id etiam habituri ſumus. Atque hæc idcirco proferebat, quod futurum non ignoraret; vt his auditis, longe ordinis obſeruantiores, & in officio paratiores eſſent. E Tum vero quærente Midia: Vbinam mihi habitandum erit, Dercyllida? Iſtic, inquit, vbi te habitare eſt æquiſſimum: nimirum Sceplii in patria tua, & quidem in domo paterna. His rebus confectis Dercyllidas, ac diebus octo, nouem oppidis captis, ſecum ipſe deliberabat, quo pacto fieri poſſet, vt neque fœderatorum in finibus hybernaret, ac ſociis Thimbronis exemplo moleſtus eſſet: neque Pharna-

Marg.: *Midias iniuſte parta amittit.* — *Dercyllida prudentia.*

A bazus, ſe ſpreto, cum copiis equeſtribus Græci nominis infeſtaret. Quare mittit ad eum, qui interrogaret, pacem an bellum mallet. Pharnabazus, qui exiſtimaret, Æoliam munitionis inſtar oppoſitam eſſe Phrygiæ, quæ ipſius domicilium eſſet; inducias fieri maluit. Quæ res vbi ſucceſſiſſet, Bithynicam in Thraciam profectus Dercyllidas, ibidem hybernauit, non admodum hoc grauiter ferente Pharnabazo: quod Bithyni ſæpius illi bellum facerent. Ac Dercyllidas quidem ſine vllo periculo res B Bithynorum rapiebat, ferebat: & numquam non ampla commeatus copia abundabat. Poſt vbi ex litore aduerſo à Seuthe ſocij quidam ad eum veniſſent, nimirum equites Odryſæ plus minus CC, & cetrati plus minus CCC: caſtris illi poſitis, valloque munitis, interuallo fere XX ſtadiorum ab agmine Græco, & à Dercyllida grauis armaturæ peditibus quibuſdam poſtulatis, qui eorum in caſtris excubias agerent, prædatum exierunt, magnamque mancipiorum & re- C rum copiam nancti ſunt. Iam plurimis captiuis caſtra referta erant, quum intellecto Bithyni quot exiiſſent, & quot Græcos milites in excubiis reliquiſſent: magno numero cetratorum equitumque collecto, ſub primam auroram in grauis armaturæ pedites, qui CC erant, irruunt. Quum propius acceſſiſſent, alij telis, iaculis alij aduerſus eos vtebantur. Illi quia vulneribus confecti peribant, atque interim nihil efficiebant, quippe qui intra vallum, quod altitudinem viri æqua- D ret, concluſi eſſent; perrupta ſua munitione, aduerſus hoſtes ferebantur. Ii vero, quacumque excurrebatur, cedebant: ac facile, cetrati quum eſſent, grauis armaturæ pedites eludebant: ſimul hinc & inde iaculando, multos in excurſionibus ſingulis ſternebant. Tandem velut in caula concluſi, iaculis confecti fuerunt; exceptis plus minus XV, qui Græcorum in caſtra ſalui peruenerunt. Nam vbi primum hi rem intellexiſſent, diſceſſerant: medioque in prœlio, Bithy- E nis haud animaduertentibus, elapſi fuerant. Hac re ſubito confecta, & Odryſarum è Thracia cuſtodibus interemtis; Bithyni captiuos ſuos recipiunt, atque ita diſcedunt, vt Græci re animaduerſa ſuis opem ferentes, aliud nihil in caſtris, quam nuda cadauera reperirent. Odryſæ quum rediiſſent,

Odryſarum temeritas.

βαζος καταφρονῶν τῇ ἵππῳ κακουργῇ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, πέμπει δὴ πρὸς αὐτόν, καὶ ἐρωτᾷ, πότερον εἰρήνην ἢ πόλεμον ἔχειν βούλεται. ὁ μὲν τοι Φαρνάβαζος, νομίσας τὴν Αἰολίδα ἐπιτετειχίσθαι τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει Φρυγίᾳ, σπονδὰς εἵλετο. ὡς δὲ ταῦτα ἐγένετο, ἐλθὼν ὁ Δερκυλλίδας εἰς τὴν * Βιθυνίδα Θρᾴκην, ἐκεῖ διεχείμαζεν, οὐδὲν τοῦ Φαρναβάζου πάνυ τι ἀχθομένου. πολλάκις γὰρ οἱ Βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπολέμουν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁ Δερκυλλίδας ἀσφαλῶς φέρων καὶ ἄγων τὴν Βιθυνίδα, καὶ ἄφθονα ἔχων τὰ ἐπιτήδεια, διετέλει· ἐπεὶ δὲ ἦλθον [ὅτι * αὐτῷ παρὰ τοῦ Σεύθου πέραθεν ξύμμαχοι, τῶν Ὀδρυσῶν ἱππεῖς τε ὡς διακόσιοι, καὶ πελτασταὶ ὡς τριακόσιοι· οὗτοι στρατοπεδευσάμενοι καὶ περισταυρωσάμενοι ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὡς εἴκοσι στάδια, αἰτοῦντες φύλακας τοῦ στρατοπέδου τὸν Δερκυλλίδαν τῶν ὁπλιτῶν, ἐξῄεσαν ἐπὶ λείαν καὶ πολλὰ ἐλάμβανον ἀνδράποδά τε καὶ χρήματα. ἤδη δὲ ὄντος τοῦ στρατοπέδου αὐτοῖς μεστοῦ πολλῶν αἰχμαλώτων, καταμαθόντες οἱ Βιθυνοί, ὅσοι τ' ἐξῄεσαν, καὶ ὅσους κατέλιπον φύλακας Ἕλληνας, ξυλλεγέντες παμπληθεῖς πελτασταὶ καὶ ἱππεῖς, ἅμ' ἡμέρᾳ προσπίπτουσι τοῖς ὁπλίταις ὡς διακοσίοις οὖσιν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο, οἱ μὲν ἔβαλλον, οἱ δ' ἠκόντιζον εἰς αὐτούς. οἱ δ', ἐπεὶ ἐτιτρώσκοντο μὲν καὶ ἀπέθνησκον, ἐποίουν δ' οὐδέν, καθειργμένοι ἐν τῷ σταυρώματι ὡς [ἐν * ἀνδρομήκει ὄντι, διασπάσαντες δὲ αὐτῶν ὀχύρωμα, ἐφέροντο εἰς αὐτούς. οἱ δὲ ᾗ μὲν ἐκθέοιεν, * ὑπεχώρουν, καὶ ῥᾳδίως ἀπέφευγον πελτασταὶ ὁπλίτας· ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ἠκόντιζον, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐφ' ἑκάστῃ ἐκδρομῇ κατέβαλλον. τέλος δὲ ὥσπερ ἐν αὐλίῳ σηκασθέντες, κατηκοντίσθησαν. ἐσώθησαν μέν τοι αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἐς τὸ Ἑλληνικόν, καὶ οὗτοι ἐπεὶ εὐθέως ᾔσθοντο τὸ πρᾶγμα, * ἀποχωρήσαντες, ἐν τῇ μάχῃ διαπεσόντες, ἀμελησάντων τῶν Βιθυνῶν. ταχὺ δὲ ταῦτα διαπραξάμενοι οἱ Βιθυνοί, καὶ τοὺς σκηνοφύλακας τῶν Ὀδρυσῶν Θρᾳκῶν ἀποκτείναντες, ἀπολαβόντες πάντα τὰ αἰχμάλωτα, ἀπῆλθον· ὥστε οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ ᾔσθοντο, βοηθοῦντες, οὐδὲν ἄλλο εὗρον, ἢ νεκροὺς γυμνοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπεὶ μέν τοι ἐπανῆλθον οἱ Ὀδρύσαι,

Βιθυνίδα

ὑποχώρουν

ἀποχωρήσαντες, ἐν τῇ

A θάψαντες τοὺς ἑαυτῶν, καὶ πολὺν οἶνον ἐκπιόντες ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἱπποδρομίαν ποιήσαντες, ὁμοῦ δὴ τὸ λοιπὸν τοῖς Ἕλλησι στρατοπεδευσάμενοι ἦγον καὶ ἔκαιον τὴν Βιθυνίδα. ἅμα δὲ τῷ ἦρι * πορευόμενος ὁ Δερκυλλίδας ἐκ τῶν Βιθυνῶν, ἀφικνεῖται ἐς Λάμψακον. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ, ἔρχονται ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν Ἄρακός τε καὶ Ναυάτης καὶ Ἀντισθένης. οὗτοι δ' ἦλθον ἐπισκεψόμενοι τά τε ἄλλα ὅπως ἔχοι τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Δερκυλλίδᾳ B ἐροῦντες, μένοντα ἄρχειν καὶ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν. ἐπιστεῖλαι δὲ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς Ἐφόρους, καὶ συγκαλέσαντας τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, ὡς ἐῶν μὲν πρόσθεν ἐποίουν μέμφοιντο αὐτοῖς, ὅτι δὲ νῦν οὐδὲν ἠδίκουν, ἐπαινοῖεν· καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰπεῖν, ὅτι, ἢν μὲν ἀδικῶσιν, οὐκ ἐπιτρέψοιεν· ἢν δὲ δίκαια περὶ τοὺς συμμάχους ποιῶσιν, ἐπαινέσονται αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι συγκαλέσαντες τοὺς στρατιώτας ταῦτ' ἔλεγον, C ὁ τῶν Κυρείων προεστηκὼς ἀπεκρίνατο· Ἀλλ', ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσιν· ἄρχων δέ, ἄλλος μὲν νῦν, ἄλλος δὲ τὸ παρελθόν. τὸ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὲν μὴ ἐξαμαρτάνειν, τότε δέ, αὐτοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώσκειν. Συσκηνούντων δὲ τῶν τε οἴκοθεν πρέσβεων καὶ τοῦ Δερκυλλίδα, ἐπεμνήσθη τις τῶν περὶ τὸν Ἄρακον, ὅτι καταλελοίποιεν πρέσβεις τῶν * Χερρονησιωτῶν ἐν Λακεδαίμονι. τούτους δὲ λέγειν ἔφασαν, ὡς D νῦν μὲν οὐ δύναιντο τὴν Χερρόνησον ἐργάζεσθαι· φέρεσθαι γὰρ καὶ ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν. εἰ δ' ἀποτειχισθείη ἐκ θαλάττης ἐς θάλατταν, καὶ σφίσιν ἂν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν εἶναι ἐργάζεσθαι, καὶ ἄλλοις * ὁπόσοι βούλοιντο Λακεδαιμονίων. ὥστ' ἔφασαν οὐκ ἂν θαυμάζειν, εἰ καὶ πεμφθείη τις Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῆς πόλεως σὺν δυνάμει ταῦτα πράξων. ὁ οὖν Δερκυλλίδας πρὸς μὲν ἐκείνους οὐκ εἶπεν E ἣν * εἶχε γνώμην ταῦτ' ἀκούσας, ἀλλ' * ἔπεμψεν αὐτοὺς ἀπ' Ἐφέσου διὰ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἡδόμενος ὅτι ἔμελλον ὄψεσθαι τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ἐν εἰρήνῃ εὐδαιμονικῶς διαγούσας. οἱ μὲν δὴ ἐπορεύοντο. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ἐπεὶ ἔγνω μενετέον ὄν, πάλιν πέμψας πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, ἐπήρετο· πότερα βούλοιτο σπονδὰς ἔχειν, καθάπερ διὰ τοῦ χειμῶνος, ἢ πόλεμον.

ἀποπορευόμενος

Χερρονησιτῶν

ὁπόσοις

ἔχοι

ἀπέπεμψε

ſuis humatis, magnaque vini copia ſuper iis exhauſta, & equeſtri certamine inſtituto, caſtra deinceps ſua cum Græcorum caſtris coniungebant, itaque Bithynorum agros populationibus ac flammis vaſtabant. Ineũte vere Dercyllidas è Bithynorum finibus excedens, Lampſacum venit. Ibi quum eſſet, Aracus & Nauates, & Antiſthenes à magiſtratibus patriæ miſſi ad eum accedunt. Aderant autem partim vt inſpicerent, quo pacto ſe res Aſiaticæ haberent: partim Dercyllidæ ſignificaturi, prorogatum eſſe ipſi etiam in ſequentem annum imperium. Præterea mandatum eſſe ſibi aiebant ab Ephoris, vt conuocatis militibus dicerent, non probare ſe, quæ antehac deſignaſſent: quod vero in hoc tempore neminem læſiſſent, in hoc eos ſe collaudare. De cetero ſignificare, non paſſuros ſe, vt iniuria quemquam adficiant: ſin erga ſocios iuſte ſe gererent, id ſe prædicaturos. Hæc quum militibus ad concionem aduocatis dicta fuiſſent, præfectus copiarum, quibus Cyrus vſus fuerat, in hunc modum reſpondit: Nos quidem, Lacedæmonij, nunc iidem ſumus, qui anno ſuperiore fuimus: ſed alium nũc imperatorem habemus, quam prius. Quapropter ipſi iam ſatis perſpicere poteſtis, quamobrem id temporis deliquerimus, nunc omnis expertes culpæ ſimus. Quum autem legati, qui Lacedęmone venerant, à Dercyllida contubernio exciperentur; quidam ex Araci comitibus memorat, reliquiſſe ſe Lacedæmone Cherroneſiorum legatos. Eos aiebant dicere, coli Cherroneſum hoc tempore non poſſe, quod à Thracibus omnia raperentur, ferrentur: verum ſi muro à parte maris vna vſque ad alteram clauderetur, non ſolum ipſos terram amplam & fertilem, quam colerent, habituros: ſed reliquos etiam Lacedæmonios, qui quidem vellẽt. Itaque non mirum ſibi fore dicebant, ſi quis Lacedęmoniorum domo cum copiis eo mitteretur, qui hanc rem perficeret. His auditis Dercyllidas, quæ ſui eſſet animi ſententia tum ad illos diſſimulabat, Epheſoque per Græci nominis ciuitates ipſos dimittebat, lætus interim, quod oppida Græca tranquillo beatoque in ſtatu viſuri eſſent. Atque hi quidem ita profecti ſunt. Ceterum Dercyllidas poſteaquam ſibi manendum ad exercitum intellexit, rurſum miſſis ad Pharnabazum nuntiis, interrogabat, induciaſne, quæ per hyemem fuiſſent, an bellum mallet.

Dercyllidæ imperium prorogatur.

Quumque Pharnabazus, etiam id temporis, inducias bello prætuliſſet: pace oppidis ipſius conceſſa, cum copiis Helleſpontum in EVropam traiicit; ac per Thraciam pacatam itinere facto, hoſpitioque exceptus à Seuthe, Cherroneſum ingreditur. In ea quum oppida XI vel XII eſſe accepiſſet, ac terram omnis quidem illam generis rerum fertilem & optimam, ſed quæ à Thracibus infeſtari diceretur: dimenſus eam, porrigi Iſthmum ad triginta ſeptem ſtadia comperit. Itaque minime rem negligendam ratus, facto prius ſacrificio ducere murum cœpit, quum locum vniuerſum in milites partitus eſſet, ac præmia non iis ſolum promiſiſſet, qui primi ſuam muri partem abſoluiſſent; ſed etiam aliis, provt quiſque mereretur. Ita murus ante autumnum abſolutus fuit, quum verno tempore inchoatus eſſet. Intra murum ipſum Dercyllidas vndecim oppida, portus plures, agrum partim frumentarium amplum ac fertilem, partim conſitum, permulta denique pulcherrimaque paſcua, in vſum omnis generis iumentorum, complexus eſt. His ita confectis, rurſus in Aſiam traiicit: quumque inſpiceret oppida, cetera quidem recte ſe habere videbat: tantum Chiorum exſules Atarna occupaſſe comperit, oppidum munitum, vnde factis excurſionibus Ioniam populando ſe alerent. Et quamuis magnam Atarnis frumenti copiam eſſe intelligeret, nihilo tamen minus caſtris circumdatam obſedit; & octauo menſe compulſis ad deditionem faciendam obſeſſis, loci curam Draconti Pellenenſi committit: ipſe largiſſima commeatus copia in eum conuecta, vt illuc veniens diuerſorium haberet, Epheſum contendit, itinere tridui ſitam à Sardibus. Coluerant inter ſe pacem hactenus Tiſſaphernes & Dercyllidas, itidemque Græci habitantes in his finibus, ac barbari. Verum poſteaquam legati * Græcorum oppidorum Lacedæmonem profecti ſignificaſſent, poſſe Tiſſaphernem, ſi velit, Græci nominis oppida ſui iuris efficere: atque addidiſſent, exiſtimare ſe, ſtatim ipſum permiſſurum eis, vt arbitratu ſuo rempublicam adminiſtrarent, ſi Caria, domicilium Tiſſaphernis, infeſtaretur: auditis his Ephori ad Dercyllidam mittunt, & cum copiis eum in Cariam traiicere iubent. Præterea Pharaci præfecto claſſis imperant, vti cum nauibus oram Cariæ legeret.

Celeritas Dercyllidæ in muniendâ Cherroneſo.

al. Ionicorũ

A ἑλομένου δὲ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τότε σπονδάς, οὕτω καταλιπὼν καὶ τὰς περὶ ἐκεῖνον πόλεις φιλίας ἐν εἰρήνῃ, διαβαίνει τὸν Ἑλλήσποντον σὺν τῷ στρατεύματι ἐς τὴν ΕΥρώπην· καὶ διὰ φιλίας τῆς Θρᾴκης πορευθεὶς, καὶ ξενισθεὶς ὑπὸ Σεύθου, ἀφικνεῖται ἐς Χερρόνησον· ἣν καταμαθὼν πόλεις μὲν ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἔχουσαν, χώραν δὲ παμφορωτάτην καὶ ἀρίστην οὖσαν, κεκακωμένην δὲ, ὥσπερ ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν, ἐπεὶ μετρῶν εὗρε τοῦ Ἰσθμοῦ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα στάδια, οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ θυσάμενος ἐτείχιζε, κατὰ μέρη διελὼν τοῖς στρατιώταις τὸ χωρίον, καὶ ἆθλα αὐτοῖς ὑποσχόμενος δώσειν τοῖς πρώτοις ἐκτειχίσασι, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς ἕκαστοι εἶεν ἄξιοι, ἀπετέλεσε τὸ τεῖχος· ἀρξάμενος ἀπὸ ἦρος, πρὸ ὀπώρας. καὶ ἐποίησεν ἐντὸς τοῦ τείχους ἕνδεκα μὲν πόλεις, πολλοὺς δὲ λιμένας, πολλὴν δὲ καὶ ἀγαθὴν γῆν σπόριμον, πολλὴν δὲ πεφυτευμένην, παμπληθεῖς δὲ καὶ C παγκάλας νομὰς παντοδαποῖς κτήνεσι. ταῦτα δὲ πράξας, διέβαινε πάλιν ἐς τὴν Ἀσίαν. ἐπισκοπῶν δὲ τὰς πόλεις, ἑώρα τὰς μὲν ἄλλας καλῶς ἐχούσας, Χίων δὲ φυγάδας εὗρεν * Ἀταρνέα ἔχοντας, χωρίον ἰσχυρὸν, καὶ ἐκ τούτου ὁρμωμένους, φέροντας καὶ ἄγοντας τὴν Ἰωνίαν, καὶ ζῶντας ἐκ τούτου. πυθόμενος δὲ, ὅτι πολὺς σῖτος ἐνείη αὐτοῖς, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει· καὶ ἐν ὀκτὼ μησὶ παραστησάμενος αὐτοὺς, καταστήσας ἐν αὐτῷ Δράκοντα Πελληνέα ἐπιμελητὴν, καὶ κατασκευάσας ἐν τῷ χωρίῳ ἔκπλεω πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ἵνα εἴη αὐτῷ καταγωγὴ, ὁπότε ἀφικνοῖτο, ἀπῆλθεν ἐς Ἔφεσον, ἣ ἀπέχει ἀπὸ Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν. καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου ἐν εἰρήνῃ διῆγον Τισαφέρνης τε καὶ Δερκυλλίδας, καὶ οἱ ταύτῃ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι. ἐπεὶ δὲ ἀφικνούμενοι πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν * Ἑλληνίδων πόλεων ἐδίδασκον, ὅτι εἴη ἐπὶ Τισαφέρνει, εἰ βούλοιτο, ἀφιέναι αὐτονόμους τὰς Ἑλληνίδας πόλεις· εἰ οὖν κακῶς πάσχοι Καρία, ἔνθα περ ὁ Τισαφέρνους οἶκος, οὕτως ἂν ἔφασαν τάχιστα νομίζειν αὐτὸν συγχωρήσειν αὐτονόμους σφᾶς ἀφιέναι· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἔφοροι ἔπεμψαν πρὸς * Δερκυλλίδαν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν διαβαίνειν σὺν τῷ στρατεύματι ἐπὶ Καρίαν, καὶ Φάρακα τὸν ναύαρχον σὺν ταῖς ναυσὶ παραπλεῖν.

Ἀταρνέα

Ἰωνίδων

Δερκυλλίδαι αἰγιαλοὺς, καὶ ἐκέλ.

A οἱ μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἐποίουν. ἐτύγχανε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Φαρνάβαζος πρὸς Τισσαφέρνην ἀφιγμένος, ἅμα μὲν ὅτι στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης, ἅμα δὲ διαμαρτυρόμενος, ὅτι ἕτοιμος εἴη κοινῇ πολεμεῖν, καὶ συμμάχεσθαι, καὶ συνεκβάλλειν τοὺς Ἕλληνας ἐκ τοῦ βασιλέως. ἄλλως τε γὰρ ὑπεφθόνει* τῇ στρατιᾷ τῷ Τισσαφέρνει, καὶ τῆς Αἰολίδος χαλεπῶς ἔφερεν ἀπεστερημένος. ὁ δ᾽ ἀκούων, Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, διάβηθι σὺν ἐμοὶ ἐπὶ Καρίαν, ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τούτων βουλευσόμεθα. B ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖ ἦσαν, ἔδοξεν αὐτοῖς ἱκανὰς φυλακὰς ἐς τὰ ἐρύματα καταστήσαντας, διαβαίνειν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν. ὡς δ᾽ ἤκουσεν ὁ Δερκυλλίδας ὅτι πάλιν πεπερακότες εἰσὶ τὸν Μαίανδρον, εἰπὼν τῷ Φαράκῃ,* ὡς ὅτι ὀκνοίη μὴ ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἐρήμην οὖσαν καταθέοντες φέρωσι καὶ ἄγωσι τὴν χώραν, διέβαινε καὶ αὐτός. πορευόμενοι δὲ καὶ οὗτοι οὐδέν τι συντεταγμένοι C τῷ στρατεύματι, ὡς προεληλυθότων* τῶν Ἐφεσίων ἐς τὴν πολεμίαν, ἐξαίφνης ὁρῶσιν ἐκ τοῦ ἀντιπέρας σκοποὺς ἐπὶ τῶν μνημάτων, καὶ ἀντιπαραβιβάσαντες ἐς τὰ παρ᾽ ἑαυτοῖς μνημεῖα καὶ πύργους τινάς, καθορῶσι παρατεταγμένους ᾗ αὐτοῖς ἦν ἡ ὁδός, Κᾶρας τε λευκάσπιδας, καὶ τὸ Περσικόν, ὅσον ἐτύγχανε παρὸν στράτευμα, καὶ τὸ Ἑλληνικόν, ὅσον εἶχεν ἑκάτερος αὐτῶν, καὶ τὸ ἱππικὸν μάλα πολύ, τὸ μὲν Τισσα- D φέρνους, ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι, τὸ δὲ Φαρναβάζου, ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ. ὡς δὲ ταῦτα ᾔσθετο ὁ Δερκυλλίδας, τοῖς μὲν ταξιάρχοις καὶ τοῖς λοχαγοῖς εἶπε παρατάττεσθαι τὴν ταχίστην ἐς ὀκτώ, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰ κράσπεδα ἑκατέρωθεν μὲν καθίστασθαι, καὶ τοὺς ἱππέας ὅσους γε δὴ καὶ οἵους ἐτύγχανεν ἔχων. αὐτὸς δὲ ἐθύετο. ὅσον μὲν δὴ ἦν ἐκ Πελοποννήσου στράτευμα ἡσυχίαν εἶχε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς μαχούμενον· ὅσοι δ᾽ ἦσαν ἀπὸ Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου, E καὶ ἀπὸ νήσων, καὶ τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, οἱ μὲν τινὲς καταλιπόντες ἐν τῷ σίτῳ τὰ ὅπλα, ἀπεδίδρασκον· (καὶ γὰρ ἦν βαθὺς ὁ σῖτος ἐν τῷ Μαιάνδρου πεδίῳ) ὅσοι δὲ καὶ ἔμενον, δῆλοι ἦσαν οὐ μενοῦντες. τὸν μὲν οὖν Φαρνάβαζον ἐξηγγέλλετο μάχεσθαι κελεύειν. ὁ μέντοι Τισσαφέρνης, τό, τε Κύρειον στράτευμα καταλογιζόμενος

τῆς στρατηγίας

ὡς ὀκνοίη

τῶν πολεμίων εἰς τὴν Ἐφεσίαν,

Atque hæc quidem ab iis gerebantur. Forte tunc Pharnabazus etiam ad Tiſſaphernem venerat, partim quod is imperator omnium deſignatus eſſet, partim vt teſtaretur, ſe paratum eſſe ad gerendum communi nomine bellum, ineundamque ſocietatem, quo Græci finibus regis eiicerentur. Nam ceteroqui * ſummum imperium Tiſſapherni Pharnabazus inuidebat, & Æolia ſe ſpoliatum eſſe grauiter ferebat. Tiſſaphernes, quum hæc è Pharnabazo audiret; Primum, inquit, mecum in Cariam tranſito, deinde de his conſultabimus. Quum in Cariam tranſiiſſent, impoſitis in munitiones præſidiis, quæ ſufficerent, rurſus eis in Ioniam tranſire viſum eſt. Dercyllidas autem, vbi rurſus eos Mæandrum tranſiniſſe accepiſſet; habito cum Pharace colloquio, quo vereri ſe oſtendebat, ne Tiſſaphernes ac Pharnabazus Ioniam à præſidiis nudam percurrendo popularentur: & ipſe Mæandrum tranſiit. Incedebant hi cum copiis vllo abſque ordine, quod * hoſtes ante ſe agrum Epheſiorum ingreſſos ſcirent, quum ſubito de aduerſa eos ſpecula in monumentis conſpiciunt: ipſique contra, quibuſdam ſuorum in monumenta, quæ penes ſe erant, ac turres adſcendere iuſſis; propter viam, qua ipſis erat pergendum, aciem inſtructam vident, nimirum Cares cum ſcutis albis, Perſicas item copias, quotquot aderant, & Græcas, quas habebat vterque, & ingentem equitatum, cuius pars ea, quæ Tiſſaphernis erat, cornu dextrum obtinebat; altera Pharnabazi, ſiniſtrum. Id quum Dercyllidas ſenſiſſet, tribunis & cohortium præfectis imperat, vt quam celerrime in octonos aciem inſtruerent, cetratis & equitibus, quot quidem & quales id temporis habebat, ad margines vtrimque collocatis: ipſe interim exta conſulit. Tum quotquot erant è Peloponeſo milites, tranquilli ſubſiſtebant, & ad prælium ſe parabant. At quotquot Prienenſes & Achillienſes aderant, itemque de inſulis & oppidis Ionicis, eorum nonnulli, relictis in ſegete armis, fuga ſibi conſulebant: (& erat tunc denſa in Mæandri planitie ſeges) de aliis, qui ſubſiſtebant, animaduerti poterat, minime tamen ipſos in acie manſuros. Nuntiabatur, Pharnabazum prœlij committendi hortatorem fuiſſe: verum Tiſſaphernes, qui ſecum ipſe cogitaret, quo pacto Cyri

Conſule Notas.

Lectio marginis.

milites aduerſus ipſos pugnaſſent, eiſque Græcos omnes ſimiles eſſe arbitraretur, vt prœlium iniret, adduci non poterat. Adeoque miſſis ad Dercyllidam ſuis, cupere ſe cum ipſo in colloquium venire ſignificabat. Tum Dercyllidas ex ſuis equitibus ac peditibus præſtantiſſimos adſpectu quoſque ſecum ſumens, ad nuntios prodit, & his eos verbis compellat: Ego vero paratus eram, inquit, prœlio decernere, quemadmodum videtis. Quia tamen mecum colloqui Tiſſaphernes cupit, ne id quidem detrecto. Verum ſi colloquium inſtituendum erit, pignera fidei & obſides vltro citroque dandi ſunt. His & adprobatis, & exſecutioni mandatis, vterque diſceſſit exercitus: barbarorum, Tralles, oppidum * Phrygiæ: Græcorum, Leucophryn: quo loco Dianæ fanum erat imprimis ſacroſanctum, & ſtagnum maius ſtadij amplitudine, nonnihil arenoſum, aqua iugi, potabili, calida. Hæc tum fuere geſta. Poſtridie loco conſtituto conueniunt, & viſum eſt vtrimque audiendum, quibus conditionibus pax iniri poſſit. Heic Dercyllidas aiebat, ſi rex oppida Græci nominis legibus & inſtitutis ſuis vti ſineret: contra Tiſſaphernes & Pharnabazus, ſi Græcæ copiæ, regis è finibus, & Lacedæmoniorum præfecti oppidis excederent. Hæc inter ſe loquuti quum eſſent, inducias pacti ſunt, donec de iis, quæ acta inter ipſos fuiſſent, Dercyllidas quidem Lacedæmonem; Tiſſaphernes vero ad regem retuliſſet. Eodem hoc tempore, quo iſta Dercyllidas in Aſia gerebat, hoc quoque contigit: Succenſebant Eleis iamdudum Lacedæmonij, quod & ſocietatem cum Athenienſibus, Argiuis, Mantineis coiuiſſent; & Lacedæmonios equeſtri gymnicoque certamine arcerent, quos indictam lata ſententia multam ſibi debere dicerent. Quamquam Elei non hoc ſolo contenti, etiam * Lichæ curru Thebanis tradito, qui victores à præconibus proclamabantur, ingreſſum Licham ad coronandum aurigam ſuum, flagris cædentes, hominem ætate iam prouecta, expulerant. Ac præter hæc, interiecto aliquo temporis ſpatio, quum miſſus eſſet Agis, vt ex oraculi cuiuſdam præſcripto Ioui ſacrificaret; prohibuerant Elei, ne vota de proſpero belli euentu ab eo fierent, quod eſſe dicerent, in more maiorum, ne qui Græci bellum aduerſus Græcos moturi, oracula conſulerent: quo factum erat, vt Agis re ſacra non peracta diſ-

Tiſſaphernis timiditas.

al. Caria. Stephanus περὶ πόλ. Lydia.

Conſule de hoc loco Thucydidem lib. 5.

A ὡς ἐπολέμησεν αὖθις, καὶ τούτῳ πάντας νομίζων ὁμοίους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἐβούλετο μάχεσθαι· ἀλλὰ πέμψας πρὸς Δερκυλλίδαν, εἶπεν ὅτι ἐς λόγους βούλοιτο αὐτῷ ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Δερκυλλίδας, λαβὼν τοὺς κρατίστους τὰ εἴδη τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ πεζῶν, προσῆλθε πρὸς τοὺς ἀγγέλους, καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ παρεσκευασάμην μὲν ἔγωγε μάχεσθαι, ὡς ὁρᾶτε· ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνος βού-

B λεται ἐς λόγους ἀφικέσθαι, οὐδ᾽ ἐγὼ ἀντιλέγω. ἂν μέντοι ταῦτα δέῃ ποιεῖν, πιστὰ καὶ ὁμήρους δοτέον καὶ ληπτέον. δοξάντων δὲ ταῦτα καὶ περανθέντα, τὰ μὲν στρατεύματα ἀπῆλθε, τὸ μὲν βαρβαρικὸν, ἐς Τράλλεις τῆς * Φρυγίας, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν, ἐς Λευκόφρυν, ἔνθα ἦν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μάλα ἅγιον, καὶ λίμνη πλέον ἢ σταδίου, ὑπόψαμμος, ἀέναος, ποτίμου καὶ θερμοῦ ὕδατος. καὶ τότε μὲν ταῦτα ἐπράχθη. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ συγκεί-

Καρίας,

C μενον χωρίον ἦλθον, καὶ ἔδοξεν αὖθις πυθέσθαι ἀλλήλων, ἐπὶ τίσιν ἂν τὴν εἰρήνην ποιήσαιντο. ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας εἶπεν, εἰ αὐτονόμους ἐῴη βασιλεὺς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. ὁ δὲ Τισσαφέρνης καὶ Φαρνάβαζος εἶπον, ὅτι εἰ ἐξέλθοι τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἐκ τῆς [βασιλέως *] χώρας, καὶ οἱ Λακεδαιμονίων ἁρμοσταὶ ἐκ τῶν πόλεων. ταῦτα δ᾽ εἰπόντες ἀλλήλοις σπονδὰς ἐποιήσαντο, ἕως ἀπαγ-

D γελθείη τὰ λεχθέντα, Δερκυλλίδα μὲν, ἐς Λακεδαίμονα, Τισσαφέρνει δὲ, ἐπὶ βασιλέα. τούτων δὲ πραττομένων ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπὸ Δερκυλλίδα, Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πάλαι ὀργιζόμενοι τοῖς Ἠλείοις, καὶ ὅτι ἐποιήσαντο ξυμμαχίαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ Ἀργείους καὶ Μαντινέας, καὶ ὅτι δίκην φάσκοντες καταδεδικάσθαι αὐτῶν, ἐκώλυον καὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος. καὶ οὐ μόνον ταῦτ᾽ ἤρκει, ἀλλὰ καὶ Λείχα παραδόντες Θη-

E βαίοις τὸ ἅρμα, ἐπεὶ ἐκηρύττοντο νικῶντες, ὅτε εἰσῆλθε Λείχας στεφανώσων τὸν ἡνίοχον, μαστιγοῦντες αὐτὸν ἄνδρα γέροντα, ἐξήλασαν. τούτων δ᾽ ὕστερον καὶ Ἄγιδος πεμφθέντος θῦσαι τῷ Διῒ κατὰ μαντείαν τινὰ, ἐκώλυον οἱ Ἠλεῖοι μὴ προσεύχεσθαι νίκην πολέμου· λέγοντες ὡς καὶ τὸ ἀρχαῖον εἴη οὕτω νόμιμον, μὴ χρηστηριάζεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐφ᾽ Ἑλλήνων πολέμῳ· ὥστε ἄθυτος ἀ-

A πάλαι. ἐκ τούτων οὖν πάντων ὀργιζομένοις ἔδοξε τοῖς Ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ σωφρονίσαι αὐτούς. πέμψαντες οὖν πρέσβεις ἐς Ἦλιν, εἶπον, ὅτι τοῖς τέλεσι τῶν Λακεδαιμονίων δίκαιον δοκοίη εἶναι, ἀφιέναι αὐτοὺς τὰς περιοικίδας πόλεις αὐτονόμους. ἀποκριναμένων δὲ τῶν Ἠλείων, ὅτι οὐ ποιήσοιεν ταῦτα· (ἐπιληΐδας γὰρ ἔχοιεν τὰς πόλεις) φρουρὰν ἔφηναν οἱ Ἔφοροι. ἄγων δὲ τὸ στράτευμα Ἆγις ἐνέβαλε διὰ τῆς Ἀχαΐας ἐς τὴν Ἠλείαν * κατὰ Λάρισον. ἄρτι B δὲ τοῦ στρατεύματος ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, καὶ κοπτομένης τῆς χώρας, σεισμὸς ἐπιγίγνεται. ὁ δ᾽ Ἆγις, θεῖον ἡγησάμενος, ἐξελθὼν πάλιν ἐκ τῆς χώρας, διαφῆκε τὸ στράτευμα. ἐκ δὲ τούτου οἱ Ἠλεῖοι πολὺ θρασύτεροι ἦσαν, καὶ διεπρεσβεύοντο * πρὸς τὰς πόλεις, ὅσας δυσμενεῖς οὔσας τοῖς Λακεδαιμονίοις ᾔδεσαν. περιιόντι δὲ τῷ ἐνιαυτῷ, φαίνουσι πάλιν οἱ Ἔφοροι φρουρὰν ἐπὶ τὴν Ἦλιν, καὶ ξυνεστρατεύοντο τῷ Ἄγιδι, C πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων, οἵ τε ἄλλοι ξύμμαχοι, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. ἐμβαλόντος δὲ τοῦ Ἄγιδος δι᾽ Αὐλῶνος, εὐθὺς μὲν Λεπρεᾶται, ἀποστάντες τῶν Ἠλείων, προσεχώρησαν αὐτῷ· εὐθὺς δὲ Μακίστιοι, ἐχόμενοι * δὲ Πεταλιεῖς. διαβαίνοντι δὲ τὸν ποταμὸν προσεχώρουν * Λεπρῖνοι, καὶ Ἀμφίδολοι, καὶ Μαργανεῖς. ἐκ δὲ τούτου ἐλθὼν ἐς Ὀλυμπίαν, ἔθυε τῷ Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ, κωλύειν δ᾽ D οὐδεὶς ἔτι ἐπειρᾶτο. θύσας δὲ, πρὸς τὸ ἄστυ ἐπορεύετο, κόπτων καὶ κάων τὴν χώραν, καὶ ὑπέρπολλα μὲν κτήνη, ὑπέρπολλα δὲ ἀνδράποδα ἡλίσκετο ἐκ τῆς χώρας. ὥστε ἀκούοντες καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν, ἑκόντες ᾖεσαν συστρατευσόμενοι, καὶ μετεῖχον τῆς ἁρπαγῆς. καὶ ἐγένετο αὕτη * ἡ στρατιὰ ὥσπερ ἐπισιτισμὸς τῇ Πελοποννήσῳ. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς τὴν πόλιν, τὰ μὲν προάστεια καὶ τὰ γυμνάσια καλὰ E ὄντα ἐλυμαίνετο· τὴν δὲ πόλιν (ἀτείχιστος γὰρ ἦν) ἐνόμισαν αὐτὸν μὴ βούλεσθαι μᾶλλον, ἢ μὴ δύνασθαι ἑλεῖν. δῃουμένης δὲ τῆς χώρας, καὶ οὔσης τῆς στρατιᾶς περὶ Κυλλήνην, βουλόμενοι οἱ περὶ Ξενίαν, τὸ λεγόμενον, μεδίμνῳ ἀπομετρήσασθαι * παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον, δι᾽ αὐτῶν προσχωρῆσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις,

κατὰ Λάρισσον.

al. Ἐπιταλιεῖς.

Λετρῖνοι,

ἡ στρατιά

τὸ παρὰ

cederet. His inquam de cauſſis quum ſuccenſerent Eleis Lacedæmonij, decretum ab Ephoris & conuentu publico factum eſt, quo ſtatuebatur, eſſe coercendam Eleorum inſolentiam. Quapropter miſſis Elidem legatis denunciant, æquum videri Lacedæmoniorum magiſtratibus, vt Elei vicina oppida legibus & inſtitutis ſuis vti permitterent. Ad quæ quum illi reſpondiſſent, nequaquam id ſe facturos, qui hæc oppida iure belli adquiſiuiſſent; copias aduerſus eos ducendas Ephori decreuerunt. Eum exercitum Agis ducens, per Achaiam non procul * à Lariſſa Eleorum agrum eſt ingreſſus. Quumque iam in hoſtico eſſet exercitus, ac regio vaſtaretur, terra concuti cœpit. Tum Agis, qui diuinitus hoc accidiſſe prodigij duceret, relicto Eleorum agro, dimiſit exercitum. Ex eo longe facti audaciores Elei, legatos ad eas vrbes mittebant, quotquot infeſtas eſſe Lacedæmoniis ſcirent. Atque hoc anno elapſo, rurſus Ephori copias aduerſus Elidem decernunt, ſequentibus Agidis ſigna tum aliis ſociis, tum Athenienſibus; exceptis Bœotis, & Corinthiis. Quumque per AVlonem Agis copias in hoſticum duceret, mox Lepreatæ ab Eleis defectione facta, ad ipſius ſe partes adiungebant. Idem ſtatim & Maciſtij, & his proximi * Petalienſes fecere. Poſt vbi tranſiiſſet amnem, dedunt ei ſe * Leprini, Amphidoli, Marganenſes. Deinde profectus Olympiam, nemine amplius prohibente, Ioui Olympio rem ſacram facit. Peracto ſacrificio, verſus vrbem pergebat, agrum ferro & igni vaſtans, atque ex eo permulta tum iumenta tum mancipia ſecum auferens. Adeoque complures & Arcades & Achæi, quum hæc audirent, ſponte ſua ſe ad exercitum Agidis conferebant, & in prædæ partem aliquam admittebantur. Quo factum, vt hæc expeditio quaſi quædam in Peloponeſo frumentatio fuerit. Ad vrbem ventum quum eſſet, ſubvrbana & gymnaſia, ſane pulchra, vaſtabat Agis: vrbem vero, quæ quidem munita non erat, non tam ipſum exiſtimabant haud potuiſſe, quam non voluiſſe occupare. Interim dum vaſtatur Eleorum ager, ac propter Cyllenen agit exercitus; Xeniæ complices, ſpe metiendi medimno argentum paternum, quod dici ſolet, Eleos ad Lacedæmonios accedere ſua volentes opera,

Bellum inter Eleos & Lacedæmonios.

à Lariſſo, ſcilicet amne.

al. Epitalienſes

al. Letrini.

cum gladiis ex ædibus eruptione facta, cædes edunt: quumque nonnullos interfeciſſent, & inter eos quemdam, qui Thraſydæum populi ducem facie referret; ipſum Thraſydæum ſe peremiſſe opinabantur. Quo fiebat, vt populus quidem animis protinus deiectis, ſe tranquille contineret: percuſſores autem omnia ſibi confecta putarent, eorumque complices in forum arma transferrent. At enim Thraſydæus forte tunc ibidem adhuc dormiebat, vbi ad ebrietatem potauerat. Quamobrem vt intellectum fuit à populo, Thraſydæum necdum interfectum eſſe: hinc inde domum illam circumfudere, quemadmodum examen apum ducem ſuum circumdare conſueuit. Ille populo collecto ſe ducem præbens, pugnam committit; in qua populus victoria potitus eſt. Tum extra vrbem ad Lacedæmonios illi ſe conferunt, qui cædium auctores exſtiterant. Agis Alpheo traiecto diſcedens, quum Epitalio, propter Alpheum amnem, præſidiarios, & Lyſippum prætorem, vna cum Eleis exſulibus impoſuiſſet, dimiſit exercitum: atque ipſe domum profectus eſt. Quod reliquum erat æſtatis, itemque ſubſequens hyems, à Lyſippo, & militibus eius, diripiendo Eleorum agro conſumitur. Æſtate proxima Thraſydæus miſſis Lacedæmonem ſuis, de muro deiiciendo adſenſus eſt, & de dimittenda Cyllene, atque aliis oppidis * Triphyliæ, nimirum Phrixa, Epitalio, Leprina, Amphidolis, Marganenſibus: item Acroriis & Laſione, quam * Arcades ſibi vindicabant. Epeum tamen, ſitum inter Maciſtum & Heræam oppidum, Elei ſibi relinqui poſtulabant. Nam agrum illum omnem ſe xxx talentis emiſſe ab iis aiebant, qui prius oppidum poſſediſſent, eamque pecuniam perſolutam eſſe. Lacedæmonij vero, qui nihilo iudicarent æquius eſſe, vi aliquid ementem, ac vi auferentem inferioribus extorquere; cogebant eos hanc quoque liberam dimittere. Neque tamen vetabant, quominus Elei Iouis Olympij fano præeſſent, quamquam id antiquitus non obtinuiſſent. Exiſtimabant enim, illos qui depoſcere id ſibi vellent, ruſticos eius agri eſſe; nec ſatis ad hoc idoneos, vt fano præeſſent. De his quum conueniſſet, inita pax eſt, & ſocietas, inter Lacedæmonios & Eleos. Atque hic fuit eius inter Eleos & Lacedæmonios belli exitus.

Hoc eſt agri Elienſium. Is cur ita dictus fuerit, Stephanus περὶ πόλ. docebit. Lectio marginis.

A ἐκπεσόντες ἐξ οἰκίας ξίφη ἔχοντες σφαγὰς ποιοῦσι, καὶ ἄλλους τέ τινας ἀποκτείνουσι, καὶ ὅμοιόν τινα Θρασυδαίῳ ἀποκτείναντες τῷ τοῦ δήμου προστάτῃ, ᾤοντο Θρασυδαῖον ἀπεκτονέναι. ὥστε ὁ μὲν δῆμος παντελῶς κατηθύμησε, καὶ ἡσυχίαν εἶχεν· οἱ δὲ σφαγεῖς πάντ' ᾤοντο πεπραγμένα εἶναι, καὶ οἱ ὁμογνώμονες αὐτοῖς ἐξεφέροντο τὰ ὅπλα ἐς τὴν ἀγοράν. ὁ δὲ Θρασυδαῖος ἔτι καθεύδων ἐτύγ-
B χανεν οὗπερ ἐμεθύσθη. ὡς δὲ ᾔσθετο ὁ δῆμος ὅτι οὐ τέθνηκεν ὁ Θρασυδαῖος, περιεπλήσθη ἡ οἰκία ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥσπερ ὑπὸ ἑσμοῦ μελιττῶν ὁ ἡγεμών. ἐπεὶ δὲ ἡγεῖτο ὁ Θρασυδαῖος ἀναλαβὼν τὸν δῆμον, γενομένης μάχης ἐκράτησεν ὁ δῆμος. ἐξέπεσον δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους οἱ ἐγχειρήσαντες ταῖς σφαγαῖς. ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Αγις ἀπιὼν διέβη [πάλιν * τὸν Αλφειόν, φρουροὺς καταλιπὼν ἐν Επιταλίῳ, πλησίον τοῦ Αλφειοῦ, καὶ Λύσιπ-
C πον ἁρμοστὴν, καὶ τοὺς ἐξ Ηλιδος φυγάδας, τὸ μὲν στράτευμα διῆκεν, αὐτὸς δὲ οἴκαδε ἀπῆλθε. καὶ τὸ μὲν λοιπὸν θέρος, καὶ τὸν ἐπιόντα χειμῶνα, ὑπὸ τοῦ Λυσίππου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐφέρετο καὶ ἤγετο ἡ τῶν Ηλείων χώρα. τοῦ δ' ἐπιόντος θέρους πέμψας Θρασυδαῖος ἐς Λακεδαίμονα, ξυνεχώρησε * σφέας τε τὸ τεῖχος περιελεῖν καὶ Κυλλήνην, καὶ τὰς * Τριφυλλίδας πόλεις ἀφεῖναι, Φρίξαν, καὶ Επιτάλιον, καὶ * Λεπρίναν, καὶ Αμφιδόλους, καὶ
D Μαργανέας· πρὸς δὲ ταύταις, καὶ Ακρωρείους, καὶ Λασίωνα, τὸν ὑπ' Αρκάδων * λεγόμενον. Ηπειον μέντοι, τὴν μεταξὺ πόλιν Ηραίας καὶ Μακίστου, ἠξίουν οἱ Ηλεῖοι ἔχειν. πρίασθαι γὰρ ἔφασαν τὴν χώραν ἅπασαν παρὰ τῶν τότε ἐχόντων τὴν πόλιν, τριάκοντα ταλάντων, καὶ τὸ ἀργύριον δεδωκέναι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, γνόντες μηδὲν δικαιότερον εἶναι βίᾳ πριαμένους, ἢ βίᾳ ἀφελομένους παρὰ τῶν ἡττόνων λαμβάνειν, ἀφιέναι καὶ ταύτην ἠνάγκασαν. τοῦ μέν-
E τοι προεστάναι τοῦ Διὸς τοῦ Ολυμπίου ἱεροῦ, καίπερ οὐκ ἀρχαίου Ηλείοις ὄντος, οὐκ ἀπήλασαν αὐτούς· νομίζοντες τοὺς ἀντιποιουμένους χωρίτας εἶναι, καὶ οὐχ ἱκανοὺς προεστάναι. τούτων δὲ συγχωρηθέντων, εἰρήνη τε γίγνεται καὶ ξυμμαχία Ηλείων πρὸς Λακεδαιμονίους. καὶ οὕτω μὲν δὴ ὁ Λακεδαιμονίων καὶ Ηλείων πόλεμος ἔληξε.

σφᾶς
Τριφυλίδας
Λετρίνους;
ἀντιλεγόμενον.

Secun-

A μετὰ δὲ τοῦτο Ἆγις ἀφικόμενος ἐς Δελφοὺς, καὶ τὴν δεκάτην ἀποθύσας, πάλιν ἀπιὼν, ἔκαμεν ἐν Ἡραίᾳ, γέρων ἤδη ὤν, καὶ ἀπηνέχθη μὲν ἐς Λακεδαίμονα ἔτι ζῶν, ἐκεῖ δὲ ταχὺ ἐτελεύτησε· καὶ ἔτυχε σεμνοτέρας, ἢ κατὰ ἄνθρωπον, ταφῆς. ἐπεὶ δὲ, ὡς εἰώθεσαν, αἱ ἡμέραι παρῆλθον, καὶ ἔδει βασιλέα καθίστασθαι, ἀντέλεγον περὶ βασιλείας, Λεωτυχίδης, υἱὸς φάσκων Ἄγιδος εἶναι, Ἀγησίλαος δὲ ἀδελφός. εἰπόντος δὲ τοῦ Λεωτυχίδου· ἀλλ' ὁ νόμος, ὦ Ἀγησίλαε, οὐκ ἀδελφὸν, ἀλλ' υἱὸν βασιλέως βασιλεύειν κελεύει· εἰ δὲ υἱὸς ὢν μὴ τυγχάνοι, *ὁ ἀδελφὸς, ὃ ὢ βασιλεύοι, ἐμὲ ἂν δέοι, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος. πῶς, ἐμοῦ γε ὄντος; ὅτι ὃν τινὰ καλεῖς πατέρα, οὐκ ἔφη σὲ εἶναι ἑαυτοῦ. ἀλλ' ἡ πολὺ κάλλιον ἐκείνου εἰδυῖα μήτηρ καὶ νῦν ἔτι φησίν. *ἀλλ' ὁπότε δ' αὖ ὡς μάλα σοι ψευδομένῳ κατεμήνυσεν, ἐκ τοῦ θαλάμου ἐξελάσας σεισμῷ ἐς τὸ φανερὸν τὸν σὸν πατέρα, συνεμαρτύρησε ταῦτ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀληθέστατος λεγόμενος χρόνος εἶναι. ἀφ' οὗ γάρ τοι *ἔφυσέ, καὶ ἐφάνη ἐν τῷ θαλάμῳ, δεκάτῳ μηνὶ ἐγένου. οἱ μὲν τοιαῦτ' ἔλεγον. Διοπείθης δὲ, μάλα χρησμολόγος ἀνὴρ, Λεωτυχίδῃ ξυναγορεύων εἶπεν· ὡς καὶ Ἀπόλλωνος χρησμὸς εἴη, φυλάξασθαι τὴν χωλὴν βασιλείαν. Λύσανδρος δὲ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ Ἀγησιλάου ἀντεῖπεν, ὡς οὐκ οἴοιτο τὸν Θεὸν τοῦτο κελεύειν φυλάξασθαι, μὴ προσπταίσας τις χωλεύσῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐκ ὢν τοῦ γένους βασιλεύσῃ. παντάπασι γὰρ ἂν χωλὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, ὁπότε μὴ ἀφ' Ἡρακλέους τῆς πόλεως ἡγοῖντο. τοιαῦτα δ' ἀκούσασα ἡ πόλις ἀμφοτέρων, Ἀγησίλαον εἵλοντο βασιλέα. οὔπω δ' ἐνιαυτὸν ὄντος ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀγησιλάου, θύοντος αὐτοῦ τῶν τεταγμένων τινὰ θυσιῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως, εἶπεν ὁ μάντις, ὅτι ἐπιβουλήν τινα τῶν δεινοτάτων φαίνοιεν οἱ θεοί. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἔθυσεν, ἔτι δεινότερα ἔφη τὰ ἱερὰ φαίνεσθαι. τὸ τρίτον δὲ θύοντος, εἶπεν· ὦ Ἀγησίλαε, ὥσπερ εἰ ἐν αὐτοῖς εἴημεν τοῖς πολεμίοις, οὕτω [μοι * σημαίνεται. ἐκ δὲ τούτου θύοντες καὶ τοῖς ἀποτροπαίοις καὶ τοῖς σωτῆρσι, καὶ μόλις καλλιερήσαντες, ἐπαύσαντο. ληγούσης δὲ τῆς θυσίας, ἐντὸς πένθ' ἡμερῶν κατηγορεῖ τις πρὸς τοὺς Ἐφόρους ἐπιβουλὴν, καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πράγματος Κινάδωνα.

Margin: *ὁ ἀδελφὸς βασιλεύει· ἐμέ. *ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν ὡς. *ἔφυσε, rectius ἔφυγε, ἢ ὡς ἐφάνη.

Agidis mors. Secundum hæc Delphos profectus Agis, quum decumam obtuliſſet; in reditu iam ſenex apud Heræam ægrotare cœpit, ac viuus Lacedæmonem deportatus, ſtatim mortem obiit: ſepulturam nanctus auguſtiorem, quam quæ homini conueniret. Poſteaquam de more dies aliquot elapſi eſſent, ac iam regem deſignari oporteret: cõtendebant inter ſe de regno Leotychides, qui ſe Agidis filium perhiberet; atque Ageſilaus, Agidis frater. *Ageſilai & Leotychidæ de regno contentio.* Quumque Leotychides diceret, iubere legem, vt non frater B regis, ſed filius regno potiatur; ac ſi forte filius nullus exſtet, fratrem in regno ſuccedere: Me igitur regem eſſe oporter, ſubiecit Ageſilaus. At qui illud, me ſuperſtite? Quod is, quem tu patrem appellas, ſuum te eſſe negauerit. Atque id etiam modo profitetur mater, quæ rem longe certius ipſo tenet. *Quin & Neptunus admodum mentiri te ſignificauit, quod patrem tuum terræmotu è cubiculo in hominum conſpectum expulerit. *Conſule Notas.* Eſt itidem teſtimonio C tempus ipſum, quod eſſe veraciſſimum perhibetur. Nam poſt illud tempus, quo fugit, & amplius in cubiculo conſpectus non fuit, tu menſe natus es decimo. Huiuſmodi ab eis in medium proferebantur, & Diopithes inſigniter oraculorum gnarus, Leotychidæ cauſſam adiuuans, aiebat etiam profectum ab ipſo Apolline oraculum eſſe, quo ſignificaretur, regnum claudum vitari debere. Cui Lyſander pro Ageſilao reſpondebat, exiſtimare ſe, non hoc ab Apolline præcipi, vt caueatur, ne quis D offendens ad aliquid, claudicet: ſed id potius, ne quis alienus à regia familia regno potiatur. *Ageſilaus rex claudus.* Omnino enim regnum fore claudum, vbi non orti ab Hercule reipublicæ ſint præfuturi. Hæc vt ex ambobus intellexit ciuitas, Ageſilaum regem deſignat. Is quum necdum anni vnius ſpatio regnum obtinuiſſet, atque maiorum ex inſtituto ſollemne quoddam ſacrum pro patria faceret; monuit vates, indicari diuinitus in extis occultam coniurationem grauiſſimam. Quum rurſus exta conſulerentur, E dixit etiam grauiora ſignificari. Quum tertio ſacrificium iteraretur: Mi Ageſilae, inquit, eiuſmodi ſunt extorum ſignificationes, quaſi ſi iam ipſos inter hoſtes verſaremur. *Coniuratio aduerſus rempublicã Spartanã.* Tum vero facta re ſacra Diis & auerruncis & ſeruatoribus, quum vix perlitatum eſſet, ſacrificare deſierunt. Quinto poſt ſacrificia die quidam ad Ephoros coniurationem occultam, & principem eius auctorem Cinadonem defert.

Conſule Notas.

Erat is & forma iuuenis pulcher, & animo firmus ac valens, non tamen è* parium numero. Quumq. interrogarent illũ Ephori, qui rem deferebat, quo pacto negotiũ hoc ſuſcepturi eſſent; reſpõdit, abductum ſe in forum extremũ à Cinadone fuiſſe, iuſſũmque numerare, quot in foro Spartani eſſēt. Tum ego, inquit, numerato rege, Ephoris, * ſenioribus ceteris plus minus XL. Quamobrem, inquam, hos me numerare iuſſiſti Cinado? Exiſtimato, inquit, illos hoſtes eſſe, reliquos omnes ſocios, qui plures in foro ſunt quam quater mille. Addebat oſtendiſſe Cinadonem in viis, modo vnum, modo duos hoſtes occurrentes; ceteros omnes, ſocios. Quinetiam quotquot eſſent Spartanorũ in prædiis, ex iis vnum dominum hoſtem eſſe, ſocios vero in ſingulis cõplures. Interrogantibus hinc Ephoris, quot homines huius inſtituti cõſcios eſſe perhiberet: reſpondebat, Cinadonem dicere, coniurationis principes nõ multos habere conſcios, ſed fide tamen dignos. Hos autẽ ſcire, velle hanc rem vniuerſos & * helotas, & nouos populares, & infimæ claſſis homines, & finitimos. Nam vbicumque Spartanorum apud hos aliqua mentio fiat, neminem celare pôſſe, quam cupide vel crudos ſint deuoraturi. Rurſus quum quærerent, vnde ſe arma ſumturos perhiberēt: dixiſſe reſpondit Cinadonem, ipſos quidem, qui coniuncti eſſent, habere arma: pro turba vero promiſcua ſibi ad fabrum ferrariorũ officinas deducto multas ſicas, multos enſes, multa verua, multas bipennes & aſcias, multas falces demonſtraſſe. Præterea dicere hominem, etiam illa vniuerſa arma eſſe, quibus terram homines colant, ligna lapideſque cædant; itemque opificia cetera quamplurima, habere ſua quædam inſtrumenta, quæ armorum loco ſufficiant, præſertim aduerſus inermes. Rurſum interrogatus, quando hæc eſſent inchoanda; dixit, imperatum eſſe ſibi, vt domi maneret. His auditis Ephori, hominem explorata dicere arbitrabantur; metuq. perculſi, ne id quidem concilium, quod paruum vocãt, cogunt: ſed ſeniores alius aliunde conuenientes, hoc conſilij capiunt; vt Cinadonẽ cum nonnullis aliis ex iuuentute AVlonẽ ablegarent, iuſſum iſtinc AVlonitas quoſdam & helotas abducere, quorum eſſent in * ſcytala deſcripta nomina. Imperant eidem, vt mulierem quandam illinc abduceret, fama quidem illam formoſiſſimam;

Ita Lacedemonij Senatores vocabant, qui erant num. 28. Ariſtot. in Pol. Plut. Lycur.

ſeruos, & libertos, ſiue tirones è ſeruis delectos.

Spartani coniuratos opprimũt.

Genus epiſtolæ Laconicæ, Vide Plutar. Lyſandro.

A τοῦτον δ᾽ ἦν καὶ τὸ εἶδος *νεανίσκος, ... καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος, οὐ μέντοι τῶν ὁμοίων. ἐρομένων δὲ τῶν Ἐφόρων, πῶς φαίη τὴν πρᾶξιν ἔσεσθαι, εἶπεν ὁ εἰσαγγείλας, ὅτι ὁ Κινάδων ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔσχατον τῆς ἀγορᾶς, ἀριθμῆσαι κελεύοι, ὁπόσοι εἶεν Σπαρτιᾶται ἐν τῇ ἀγορᾷ. καὶ ἐγώ, ἔφη, ἀριθμήσας βασιλέα τέ, καὶ Ἐφόρους, καὶ γέροντας, καὶ ἄλλους ὡς τετταράκοντα, ἠρόμην· τί δή με τούτους, ὦ Κινάδων, ἐκέλευσας ἀριθμῆσαι; ὁ δὲ εἶπε· B τούτους, ἔφη, νόμιζέ σοι πολεμίους εἶναι, τοὺς δ᾽ ἄλλους πάντας ξυμμάχους, πλέον ἢ τετρακισχιλίους ὄντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ· ἐπιδεικνύναι δὲ αὐτὸν ἔφη ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἔνθα μὲν ἕνα, ἔνθα δὲ δύο πολεμίους ἀπαντῶντας, τοὺς δ᾽ ἄλλους ἅπαντας, συμμάχους. καὶ ὅσοι δὴ ἐν τοῖς χωρίοις Σπαρτιατῶν τύχοιεν ὄντες, ἕνα μὲν πολέμιον τὸν δεσπότην, ξυμμάχους δὲ ἐν ἑκάστῳ πολλούς. ἐρωτώντων δὲ τῶν Ἐφόρων, πόσους φαίη καὶ τοὺς ξυνειδότας τὴν πρᾶξιν εἶναι, C λέγειν καὶ περὶ τούτου ἔφη αὐτόν, ὡς σφίσι μὲν τοῖς προστάττουσιν οὐ πάνυ πολλοί, ἀξιόπιστοι δὲ συνειδεῖεν. αὐτοὶ μέντοι πᾶσιν ἔφασαν συνειδέναι καὶ εἵλωσι καὶ νεοδαμώδεσι, καὶ τοῖς ὑπομείοσι, καὶ τοῖς περιοίκοις. ὅπου γὰρ ἐν τούτοις τὶς λόγος γένοιτο περὶ Σπαρτιατῶν, οὐδένα δύνασθαι κρύπτειν τὸ μὴ οὐχ ἡδέως ἂν καὶ ὠμῶν ἐσθίειν αὐτῶν. πάλιν οὖν ἐρωτώντων, ὅπλα δὲ πόθεν ἔφασαν λήψεσθαι; τὸν δ᾽ εἰπεῖν, ὅτι οἱ μὲν δήπου συντεταγμένοι ἡμῶν αὐτοὶ ἔ- D φασαν· ὅπλα κεκτήμεθα· τῷ δ᾽ ὄχλῳ ἀγαγόντα ἐς τὸν σίδηρον, ἐπιδεῖξαι αὐτὸν ἔφη πολλὰς μὲν μαχαίρας, πολλὰ δὲ ξίφη, πολλοὺς δὲ ὀβελίσκους, πολλοὺς δὲ πελέκεις καὶ ἀξίνας, καὶ πολλὰ δρέπανα. λέγειν δ᾽ αὐτὸν ἔφη, ὅτι καὶ ταῦτα ὅπλα πάντα εἴη, ὁπόσοις ἄνθρωποι καὶ γῆν καὶ ξύλα καὶ λίθους ἐργάζονται, καὶ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν τὰς πλείστας τὰ ὄργανα ὅπλα ἔχειν ἀρκοῦντα, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἀόπλους. πάλιν * δ᾽ αὖ ἐρωτώμενος, ἐν τίνι χρό- E νῳ ταῦτα μέλλοι πράττεσθαι, εἶπεν ὅτι ἐπιδημεῖν οἱ παρηγγελμένον εἴη. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἔφοροι, ἐσκεμμένα τε λέγειν ἡγήσαντο αὐτόν, καὶ ἐξεπλάγησαν· καὶ οὐδὲ τὴν μικρὰν καλουμένην ἐκκλησίαν ξυλλέξαντες, ἀλλὰ ξυλλεγόμενοι τῶν γερόντων ἄλλος * ἄλλοθεν, ἐβουλεύσαντο πέμψαι τὸν Κινάδωνα ἐς Αὐλῶνα σὺν ἄλλοις τῶν νεωτέρων, καὶ κελεῦσαι ἥκειν ἄγοντα τῶν Αὐλωνιτῶν τέ τινας, καὶ τῶν εἱλώτων τοὺς ἐν τῇ σκυτάλῃ γεγραμμένους. ἀγαγεῖν δὲ ἐκέλευον καὶ τὴν γυναῖκα, ἣ καλλίστη μὲν ἐλέγετο αὐτόθι εἶναι,

νεανίσκος καλός,

ἄλλοσε,

A λυμαίνεσθαι δ' ἐῴκει τοὺς ἀφικνουμένους Λακεδαιμονίων καὶ πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους. ὑπηρετήκει δὲ καὶ ἄλλα ἤδη ὁ Κινάδων τοῖς Ἐφόροις τοιαῦτα. καὶ τότε δὴ ἔδοσαν τὴν σκυτάλην αὐτῷ, ἐν ᾗ γεγραμμένοι ἦσαν, οὓς ἔδει ξυλληφθῆναι. ἐρομένου δέ, τίνας ἄγοι μεθ' αὑτοῦ τῶν νέων· Ἴθι, εἶπον, καὶ τὸν πρεσβύτατον τῶν ἱππαγρετῶν κέλευέ σοι ξυμπέμψαι ἓξ ἢ ἑπτά, οἳ ἂν τύχωσι παρόντες. ἐμεμελήκει δὲ αὐτοῖς, ὅπως ὁ ἱππαγρέτης εἰδείη οὓς ἂν δέοι πέμπειν, καὶ οἱ πεμπό- B μενοι εἰδεῖεν, ὅτι Κινάδωνα δέοι συλλαβεῖν. εἶπον δὲ καὶ τοῦτο τῷ Κινάδωνι, ὅτι πέμψοιεν τρεῖς ἁμάξας, ἵνα μὴ πεζοὺς ἄγωσι τοὺς ληφθέντας, ἀφανίζοντες ὡς ἐδύναντο μάλιστα, ὅτι ἐφ' ἕνα ἐκεῖνον ἔπεμπον. ἐν δὲ τῇ πόλει οὐ ξυνελάμβανον αὐτόν, ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐκ ᾔδεσαν, ὁπόσον τὸ μέγεθος εἴη, καὶ ἀκοῦσαι [πρῶτον * ἐβούλοντο τοῦ Κινάδωνος, οἵτινες εἶεν οἱ ξυμπράττοντες, πρὶν αἰσθέσθαι αὐτοὺς ὅτι μεμήνυνται, ἵνα μὴ ἀποδρῶσιν. ἔμελλον δὲ οἱ συλλαβόντες, αὐτὸν μὲν C κατέχειν, τοὺς δὲ ξυνειδότας πυθόμενοι αὐτοῦ, γράψαντες, ἀποπέμπειν τὴν ταχίστην τοῖς Ἐφόροις. οὕτω δ' εἶχον οἱ Ἔφοροι πρὸς τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ * μοῖραν ἱππέων ἔπεμψαν τοῖς ἐπ' Αὐλῶνος. ἐπεὶ δ' εἰλημμένου τοῦ ἀνδρὸς ἧκεν ἱππεὺς φέρων τὰ ὀνόματα ὧν ὁ Κινάδων ἀπέγραψε, παραχρῆμα τόν τε μάντιν Τισαμενὸν καὶ * τοὺς ἐπικαιριωτάτους ξυνελάμβανον. ὡς δ' ἀνήχθη ὁ Κινάδων, καὶ ἠλέγχετο, καὶ ὡμολόγει πάντα, καὶ τοὺς ξυνειδότας ἔλεγε, τέλος αὐτὸν ἤροντο, D τί καὶ βουλόμενος ταῦτα πράττοι. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, μηδενὸς ἥττων εἶναι ἐν Λακεδαίμονι. ἐκ τούτου μέντοι ἤδη δεδεμένος καὶ τὼ χεῖρε καὶ τὸν τράχηλον ἐν κλοιῷ, μαστιγούμενος καὶ κεντούμενος αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πόλιν περιήγοντο. καὶ οὗτοι * μὲν δὴ τῆς δίκης ἔτυχον. μετὰ δὲ ταῦτα Ἡρώδας τις Συρακούσιος, E ἐν Φοινίκῃ ὢν μετὰ ναυκλήρου τινός, καὶ ἰδὼν τριήρεις Φοινίσσας, τὰς μέν, καταπλεούσας ἄλλοθεν, τὰς δέ, καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς δέ, καὶ ἔτι κατασκευαζομένας· προσακούσας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τριακοσίας δέοι αὐτὰς γενέσθαι· ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναγόμενον πλοῖον ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐξήγγελλε τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον παρασκευαζομένων· ὅποι δέ, οὐ-

μόραν

τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπικ.

μὲν δὴ τῆς δίκης

A ſed quæ commeantes ad ſe Lacedæmonios tum prouectioris ætatis, tum iuuenes, corrumpere videretur. Et Cinadonis opera ceteroquin etiam ad huiuſmodi negotia vſi fuerant Ephori. Quamobrẽ id quoque temporis ei ſcytalam tradunt, in qua perſcripti erãt, quos capi vellent. Quumque interrogaret, quoſnam ex iuuentute ſibi adiũgere deberet itineris comites: « Abito, inquiũt, &* hippagretæ natu maximo impera, vt ſex vel ſeptẽ, qui forte aderunt, tecum mittat. Interim ipſis curæ fuerat, vt B hippagreta ille ſciret, quinam mittendi eſſent: & qui mitterentur, capiendum eſſe Cinadonem, non ignorarent. Significant etiã Cinadoni, tria ſe plauſtra mittere, ne captos itinere pedeſtri adducere neceſſe haberet: vti quã poſſent maxime tegerẽt, vni⁹ ipſius cauſſa hæc inſtituta eſſe. Quod quidem in vrbe hominem non comprehendebãt, ea de cauſſa fiebat, quod quanta coniuratorum multitudo eſſet, ignorarent; & intelligere prius de Cinadone vellent, quinam coniurationis participes eſ- C ſent, quam illi ſe proditos animaduerterent; ne fuga ſcilicet ſibi cõſulerent. Et futurum erat, vt ij, quibus erat ipſius capiendi negotium datum, hominem ſecum retinerent; perquiſitiſque rei conſciis, eorum nomina litteris conſignata quamprimum Ephoris mitterẽt. Erat Ephororum in hoc negotio tanta cura, vt eis, qui A Vlonem proficiſcebantur, etiam cohortem equitum mitterent. Capto Cinadone, quum veniſſet quidam eques, adferens ſecum à Cinadone conſignata nomina: mox Tiſa- D menum hariolum, & conſpirationis principes ad nocendũ inprimis idoneos comprehendunt. Deductus Cinado, & conuictus, omniaque confeſſus, indicatis etiam coniurationis conſciis, quum tamdem interrogaretur, quo hæc cõſilio inſtituiſſet: VtSpartæ nullo inferior eſſem, inquit. « Secundum hæc ipſius, & cõiurationis ſocio- E rum manus, & colla,* numellis conſtringuntur; & flagris ac ſtimulis cruciati per vrbem circumducuntur. Poſteaquam illi adfecti ſuppliciis eſſent, Syracuſanus quidam Herodas, qui cum nauclero quodam in Phœnicia tũ viueret, trireméſq. Phœniſſas partim aliunde iſtuc adpellere, partim ibidẽ inſtrui, partim adhuc ædificari videret, audiret etiam, trecentas numero futuras: prima naue, quæ in Græciam tenderet, conſcenſa, Lacedæmoniis indicat, hanc claſſem tum à Tiſſapherne, tum à rege parari: quo autem ea mittenda eſſet,

Tres Spartanis erant hippagretæ, ſic ab equitatu cõgregando dicti.

Ephororum prudentia.

Cinadonis ambitio & ſupplicium.

κλοιῷ notatum ſupra.

Belli aduerſus regem Laconici origo.

ignorare ſe fatebatur. Excitatis hoc nuntio Lacedæmoniis, ſociosque cogentibus, & quid faciundum eſſet, deliberantibus; Lyſander, qui & Græcos exiſtimaret naualibus copiis fore ſuperiores, & ſecum ipſe perpenderet, quo pacto peditatus ille ſaluus euaſiſſet, qui cum Cyro adſcenderat; Ageſilao perſuadet, vt ille ſe ſuſcepturum in Aſiam expeditionẽ polliceretur, ſi triginta Spartani ſibi adiungerentur, & tironum ꟾꟾↀ, & ſociorum ꟾↀꟾↀ agmen. Præterea cogitabat & ipſe cum Ageſilao proficiſci, vt Decemuiratus ab ſe in oppidis inſtitutos, quos Ephori ſuſtulerant, iuſſis omnibus more patrio rempublicam gerere, deintegro cum Ageſilao inſtitueret. Poſteaquam ad hanc expeditionem Ageſilaus operam ſuam obtuliſſet, cum alia, quæ poſtulabat, conceſſerunt ei Lacedæmonij, tum annonæ tantum quantum in ſex menſes ſufficeret. Hinc vbi tum alia ſacrificia, tum etiam pro felici traiectu feciſſet; egreditur patria, miſſisque nuntiis ad oppida, quot milites à ſingulis mitti, ac ſibi præſto eſſe vellet, denuntiat. Ipſi animus erat AVlidem proficiſci, atq. iſtic rem ſacrã facere: quo loco etiam Agamemnon, quum Troiam nauigaret, ſacrificauerat. Eo quum veniſſet Ageſilaus, accepto Bœotorum principes de ipſius ſacrificiis nuntio; miſſis equitibus imperãt, vti de cetero ſacrificiis abſtineret; & quas illi forte mactatas hoſtias inuenere, de ara hinc inde diſiiciunt. Ageſilaus Deos teſtari, triremem iratus cõſcẽdere, nauigio ſoluere. Geræſtum quum veniſſet, ibique copias ampliſſimas coegiſſet: Epheſum cum claſſe petiit. Eo delatus vt erat, Tiſſaphernes miſſis ad ipſum ſuis, cuius rei gratia veniſſet, quærebat. Ageſilaus autem; Vt Aſiæ ciuitates, inquit, perinde legibus ſuis vtantur, atque aliæ quotquot apud nos in Græcia ſitæ ſunt. Tiſſaphernes ad illa viciſſim: Ergo ſi voles, inquit, inducias paciſci tantiſper, dum ad regem miſero; futurum arbitror, vt his impetratis ad tuos, ſi velis, redire poſſis. Equidem hoc non nollem, ſubiecit Ageſilaus, ni me deceptum iri abs te exiſtimarem. At tibi licet, ait, vt à nobis fide data certus ſis, omnino ſine fraude futurum, vt ſiquidem hæc ipſe præſtes, nos durantibus induciis, quæ tui ſunt imperij, minime damno adficiamus. His ita conuentis, Tiſſaphernes Herippidæ, Dercyllidæ, Megialio, miſſis ad ſe, ſacramẽtũ præſtitit, omnino ſine dolo malo ſe pacem procuraturũ.

Ageſilai ſacrificium Bœoti impediunt.

Ageſilai aduerſus Perſas expeditio.

A δὲν ἔφη εἰδέναι. ἀνεπτερωμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τοὺς ξυμμάχους ξυναγαγόντων, καὶ βουλευομένων τί χρὴ ποιεῖν, Λύσανδρος, νομίζων καὶ τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου ἀναβάν, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἢν αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, ἐς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμωδῶν, ἐς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ ξύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίαν. πρὸς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ καὶ αὐτὸς

B ξυνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς κατασταθείσας ὑπ' ἐκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεπτωκυίας δὲ διὰ τοὺς Ἐφόρους, οἳ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγγειλαν, πάλιν καταστήσειε μετ' Ἀγησιλάου. ἐπαγγειλαμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου * τὴν στρατιάν, διδόασί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσαπερ ᾔτησε, καὶ ἑξαμήνου σῖτον. ἐπεὶ δὲ θυσάμενος ὅσα ἔδει, καὶ τὰ ἄλλα, καὶ τὰ διαβατήρια, ἐξῆλθε, ταῖς μὲν πόλεσι διαπέμψας

τὴν στρατείαν,

C ἀγγέλους, προεῖπεν ὅσους τε δέοι ἑκασταχόθεν πέμπεσθαι, καὶ ὅσους παρεῖναι· αὐτὸς δὲ ἐβουλήθη ἐλθὼν θῦσαι ἐν Αὐλίδι, ἔνθαπερ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅτ' ἐς Τροίαν ἔπλει, ἐθύετο. ὡς δ' ἐκεῖ ἐγένετο, πυθόμενοι οἱ Βοιωτάρχοι ὅτι θύοι, πέμψαντες ἱππέας, τοῦ τε λοιποῦ * ἐκέλευον μὴ θύειν, καὶ οἷς ἐνέτυχον ἱεροῖς τεθυμένοις, διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. ὁ δέ, * ἐπιμαρτυρόμενος τοὺς θεούς, καὶ ὀργιζόμενος, ἀναβὰς ἐπὶ τὴν τριήρη, ἀπέπλει. ἀφικόμενος δ' ἐπὶ * Γεραστόν, καὶ

εἶπον

ἐπιμαρτυράμενος

Γεραιστόν,

D συλλέξας ἐκεῖ ὅσον ἠδύνατο τοῦ στρατεύματος πλεῖστον, ἐς Ἔφεσον τὸν στόλον ἐποιεῖτο. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀφίκετο, πρῶτον μὲν Τισσαφέρνης πέμψας ἤρετο αὐτόν, τίνος δεόμενος ἥκοι. ὁ δ' εἶπεν, [Ὅτι * αὐτονόμους καὶ τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις εἶναι], ὥσπερ καὶ τὰς ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Ἑλλάδι. πρὸς ταῦτ' εἶπεν ὁ Τισσαφέρνης· Εἰ τοίνυν θέλεις σπείσασθαι ἕως ἂν ἐγὼ πρὸς βασιλέα πέμψω, οἶμαι ἄν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀποπλεῖν, εἰ βού-

E λοιο. ἀλλὰ βουλοίμην ἄν, ἔφη, εἰ μὴ οἰοίμην ὑπὸ σοῦ ἐξαπατᾶσθαι. ἀλλ' ἔξεστιν, ἔφη, σοι τούτων πίστιν λαβεῖν, ἦ μὴν ἀδόλως σοῦ πράττοντος ταῦτα, ἡμᾶς μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς ἀδικήσειν ἐν ταῖς σπονδαῖς. ἐπὶ τούτοις ῥηθεῖσι Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσε τοῖς πεμφθεῖσι πρὸς αὐτὸν Ἡριππίδᾳ, καὶ Δερκυλλίδᾳ, καὶ Μεγιαλίῳ, ἦ μὴν πράξειν ἀδόλως τὴν εἰρήνην.

A ἐκεῖνοι δὲ αὐτῷ ὤμοσαν ὑπὲρ Ἀγησιλάου Τισσαφέρνῃ, ἦ μὴν ταῦτα πράττοντος αὐτοῦ, ἐμπεδώσειν τὰς σπονδάς. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης ἃ ὤμοσεν, εὐθὺς ἐψεύσατο. ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην ἔχειν, στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως πρὸς ᾧ εἶχε πρόσθεν, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δὲ, καίπερ αἰσθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐπέμενε ταῖς σπονδαῖς. ὡς δὲ ἡσυχίαν τε καὶ σχολὴν *ἄγων ὁ Ἀγησίλαος διετέλεσεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ἅτε συντεταραγμένων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν

ἔχων

B πολιτειῶν, καὶ οὔτε δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὥσπερ ἐπ' Ἀθηναίων, οὔτε δεκαρχίας, ὥσπερ ἐπὶ Λυσάνδρου, ἅτε γιγνώσκοντες πάντες τὸν Λύσανδρον, προσέκειντο αὐτῷ, ἀξιοῦντες διαπράξασθαι αὐτὸν παρ' Ἀγησιλάου ὧν ἐδέοντο· καὶ διὰ ταῦτα ἀεὶ παμπληθὴς ὄχλος θεραπεύων αὐτὸν ἠκολούθει. ὥστε ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἰδιώτης ἐφαίνετο, ὁ δὲ Λύσανδρος, βασιλεύς. ὅτι μὲν οὖν *ἐμήνια καὶ τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν

ἐλύπει

C ὕστερον· οἵ γε μὴν ἄλλοι τριάκοντα ὑπὸ τοῦ φθόνου οὐκ ἐσίγων, ἀλλ' ἔλεγον πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς παράνομα ποιοίη Λύσανδρος, τῆς βασιλείας ὀγκηρότερον διάγων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἤρξατο προσάγειν τινὰς τῷ Ἀγησιλάῳ ὁ Λύσανδρος, πάντας οἷς γνοίη αὐτὸν συμπράττοντά τι, ἡττωμένους ἀπέπεμπεν. ὡς δ' ἀεὶ τὰ ἐναντία ὧν ἐβούλετο ἀπέβαινε τῷ Λυσάνδρῳ, ἔγνω δὴ τὸ γιγνόμενον· καὶ οὔτε ἕπεσθαι ἑαυτῷ ἔτι

D εἴα ὄχλον, τοῖς τε συμπρᾶξαί τι δεομένοις σαφῶς ἔλεγεν ὅτι ἔλαττον ἕξοιεν εἰ αὐτὸς παρείη. βαρέως δὲ φέρων τῇ ἀτιμίᾳ, προσελθὼν εἶπεν· Ὦ Ἀγησίλαε, μειοῦν μὲν ἀεὶ ἄρα σύ γε τοὺς φίλους ἠπίστω; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τούς γε βουλομένους ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι· τοὺς δέ γε αὔξοντας εἰ μὴ ἐπισταίμην ἀντιτιμᾶν, αἰσχυνοίμην ἄν. καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἴσως σὺ καὶ μᾶλλον εἰκότα ποιεῖς, ἢ ἐγὼ ἔπραττον. τὰ δὲ οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ χάρισαι, *ὅπως μή-

ὅπως ἂν μήτ'

E τ' αἰσχύνωμαι ἀδυνατῶν παρὰ σοὶ, μήτ' ἐμποδών σοι ὦ· ἀπόπεμψόν ποι με. ὅπου γὰρ ἂν ὦ, πειράσομαι ἐν καιρῷ σοι εἶναι. εἰπόντος δὲ ταῦτα, ἔδοξε καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ οὕτω ποιῆσαι, καὶ πέμπει αὐτὸν ἐφ' Ἑλλήσποντον. ἐκεῖ δὲ ὁ Λύσανδρος αἰσθόμενος Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ Φαρναβάζου, διαλέγεται αὐτῷ, καὶ πείθει ἀποστῆναι, ἔ-

A Contra illi iurarũt Ageſilai nomine, ſi hoc Tiſſaphernes faceret, ſe ſancte ratas habituros inducias. Enimvero Tiſſaphernes iuſiurandum mox violauit. Nam pace reiecta, quã promiſerat; ad priores, quas habebat, copias, magnã militum manũ à rege arceſſebat. Et quamquã hæc Ageſilaus perſentiſceret, nihilo tamen minus inducias ſeruabat. Quumque in hoc otio apud Epheſum cõmoraretur, quod rerump. ſtatus in oppidis perturbati eſſent, neque populariter amplius illa adminiſtrarentur,

Tiſſaphernis perfidia.

B quod Athenienſiũ dominatu factũ fuerat: neque decemviratus in eis eſſent, qui Lyſandro rerum potito inſtituti erant: vrgebãt Lyſandrum omnes, hominem ſcilicet notũ ſibi, & obſecrabant, vti quæ cuperẽt ipſi, ab Ageſilao impetraret. Eam ob cauſſam factũ, vt magna hominum turba ſemper eũ & coleret, & ſectaretur: adeoq. priuatus quidã Ageſilaus, Lyſander rex eſſe videbatur. Et hæc quidem etiam Ageſilao iraſcendi cauſſam præbuiſſe, deinceps in-

Origo æmulationis inter Ageſilaũ & Lyſandrum.

C tellectũ ex ipſo fuit: ceteri vero Trigintiviri præ inuidia non tacebãt, ſed monebãt Ageſilaum, in leges Lyſandrum committere, qui regiũ faſtum lõge ſuperaret. Poſt vbi Lyſander adducere quoſdam ad Ageſilaũ cœpiſſet, omnes ille, quib. operã dare Lyſandrũ intelligeret, infecta re dimittebat. Quumq. ſemper contra Lyſandri ſententiã cuncta fierent, animaduertit is rem omnem, neque deinceps ſectari ſe turbam hominum patiebatur, & non diſſimulãter ad eos aiebat, qui ſe iuuari cuperent ipſius

Auctoritas Lyſandri minuitur.

D opera; futurum, vt ſe præſente minus impetrarent. Quumq. grauiter ignominiam hanc ferret, accedens ad Ageſilaum: Tune, inquit, Ageſilae, ſemper amicorũ auctoritatem imminuere noras? Illorũ profecto, ait ille, quotquot me maiores videri vellent. At idem exiſtimabam probroſum eſſe, non me viciſſim eos honore proſequi noſſe, qui me auctum cuperent. Et Lyſander: Fortaſſe tu, inquit, magis decoro conſentanea facis, quam ego fecerim. De reli-

Expoſtulatio Lyſandri cum Ageſilao.

E quo tamen hanc mihi gratiam facito, vt aliquo me ableges; ne vel ipſe pudore ſuffundar ob amiſſam apud te auctoritatem, vel tibi ſim impedimento. Nam vbicumque tãdem fuero, commodis tuis ſubſeruire conabor. Hæc quum Lyſander dixiſſet, viſum eſt etiam Ageſilao ſic agendum eſſe: adeoque in Helleſpõtum hominem ablegat. Ibi quum Spithridatem Perſam à Pharnabazo nonnihil opprimi cõperiſſet, ad colloquium inuitato perſuadet, vt cum

liberis, pecuniis, quas ad manum habe- ret, & cc equitibus deficeret. Ac fortunas quidem huius alias apud Cyzicum relinquit, ipſum vna cum filio ad Ageſilaum ſubuehendo perducit. Is re perſpecta, mirifice delectatus, viciſſim & ipſe mox de Pharnabazi regione ac imperio percunctabatur. Ceterum poſteaquam elatus animo Tiſſaphernes ob miſſas ſibi à rege copias, bellum Ageſilao denuntiaſſet, ni Aſia excederet: reliqui ſocij, & omnes, qui aderant Lacedæmonij; grauiter admodum id accidiſſe ſibi præ ſe ferebant, quod impares adparatui regio copias eſſe ducerent, quas Ageſilaus tunc ſecum habebat. Ageſilaus autem vultu perquam hilari legatos renuntiare Tiſſapherni iubet, magnam ſe ipſi gratiam habere, quod peierando Deos ſibi quidem infeſtos, Græcis vero ſocios & auxiliares reddidiſſet. Secundum hæc ſtatim militi edicit, vt ad expeditionem ſuſcipiendam res ſuas colligerent: oppidis vero, ad quæ moturum cum copiis in Cariam accedere neceſſe erat, denunciat, vti venalium rerum forum inſtruerent. Ionibus quoque, & Æolenſibus, & Helleſpontiis per litteras ſignificat, vt copias ſecum hac expeditione militaturas Epheſum ad ſe mitterent. Tiſſaphernes partim quod à copiis equeſtribus non inſtructus eſſet Ageſilaus, quibus etiam Caria non ſatis eſſet apta, partim quod eum ſibi ſuccenſere putaret ob fraudem; reabſe ratus ipſum in Cariā, hoc eſt, domicilium ſuum, impetum facturum: peditatum omnem eo traducit, equitatu in Mæandri planiciem circumducto. Arbitrabatur enim, ſe copiis equeſtribus Græcos proterere prius poſſe, quam ad loca equitatui non apta peruenirent. Ageſilaus autem, omiſſo in Cariam itinere, ſtatim copiis in contrarium auerſis, Phrygiam petiit; oppidaque in itinere ſita ſubegit, & nec opinata irruptione magnam opum copiam cepit. Fuit hoc toto tempore tutum iter Ageſilai, donec haud procul Daſcylio abeſſet. Ibi quum equites ipſum præcedentes, in collem quemdam prouehérentur, vt quid vlterius ipſis eſſet à fronte, proſpicerent: forte fortuna Pharnabazi equites, ducibus Rathine, ac notho fratre* Bancæo, numero Græcis pares, à Pharnabazo miſſi, eumdem collem ſubeunt. Conſpicati ſe mutuo, poſteaquam plethrorum quatuor interuallo ab ſe inuicem aberant; primum vtrique conſtitere, Græci qui-

Ageſilai magnanimitas.

Ageſilaus honeſta fraude Tiſſaphernem eludit.

al. Bagæo,

A χοντα τούς τε παῖδας καὶ τὰ περὶ * αὐτὴν χρήματα, καὶ ἱππεῖς ὡς διακοσίους. καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατέλιπεν ἐν Κυζίκῳ, αὐτὴν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβιβασάμενος ἧκεν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον. ἰδὼν δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἥσθη τε τῇ πράξει, καὶ εὐθέως ἀντεπυνθάνετο περὶ τῆς Φαρναβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς. ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι παρὰ βασιλέως, προεῖπεν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ Λα-
B κεδαιμονίων οἱ παρόντες, μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες ἐλάττω τὴν παροῦσαν δύναμιν εἶναι Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς. Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι Τισαφέρνει τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ * ἔχει ὅτι ἐπιορκήσας, αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δ' Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι
C ὡς ἐς στρατιάν· ταῖς δὲ πόλεσιν, ἐς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. ἐπέστελλε δὲ καὶ Ἴωσι, καὶ Αἰολεῦσι, καὶ Ἑλλησποντίοις, πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν ἐς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους. ὁ δὲ Τισαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὑτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν αὐτὸν ὁρμήσειν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δ' ἱππικὸν [ἅ-
D παν] * ἐς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιῆγε πεδίον, νομίζων ἱκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἐς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι, * εὐθὺς τἀναντία ἀποστρέψας, ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο, καὶ τάς τε ἐν τῇ πορείᾳ πόλεις κατεστρέφετο, καὶ ἐμβαλὼν * ἀπροσδοκήτως, παμπληθῆ χρήματα ἐ-
E λάμβανε. καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἀσφαλῶς διεπορεύετο· οὐ πόρρω δ' ὄντος Δασκυλίου, * προϊόντος αὐτοῦ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον ἐπὶ λόφον τινά, ὡς προΐδοιεν τί * τἄμπροσθεν εἴη· κατὰ τύχην δέ τινα καὶ οἱ τοῦ Φαρναβάζου ἱππεῖς οἱ περὶ Ῥαθίνην καὶ * Βαγκαῖον τὸν νόθον ἀδελφόν, ὄντες παρόμοιοι τοῖς Ἕλλησι τὸν ἀριθμόν, πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου, ἤλαυνον καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον λόφον. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας, τὸ μὲν πρῶτον ἔστησαν ἀμφότεροι, οἱ μὲν Ἑλ-

αὐτῶν · *ἔ* · *εὐθὺς εἰς τἀναντία* · *ἀπροσδοκήτοις,* · *προϊόντες* · *τὔμπροσθεν* · *Βαγαῖοι*

λῆνες ἱππεῖς, ὥσπερ φάλαγξ, ἐπὶ τεττάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι, τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἢ ἐκ δώδεκα ποιησάμενοι, τὸ βάθος δ' ἐπὶ πολλῶν. ἔπειτα μὲν τι πρόσθεν ὥρμησαν οἱ βάρβαροι. ὡς δ' ἐς χεῖρας ἦλθον, ὅσοι μὲν τῶν Ἑλλήνων ἔπαισάν τινας, πάντες ξυνέτριψαν τὰ δόρατα· οἱ δὲ Πέρσαι, κρανέϊνα παλτὰ ἔχοντες, ταχὺ δώδεκα μὲν ἱππεῖς, δύο δὲ ἵππους ἀπέκτειναν. ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς. βοηθήσαντος δὲ Ἀγησιλάου σὺν τοῖς ὁπλίταις, πάλιν ἀπεχώρουν οἱ βάρβαροι, καὶ Περσῶν εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει. γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἱππομαχίας, θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ προόδῳ ἄλοβα γίγνεται τὰ ἱερά. τούτου μέντοι φανέντος, στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν θάλασσαν. γιγνώσκων δὲ, ὅτι εἰ μὴ ἱππικὸν ἱκανὸν κτήσαιτο, οὐ δυνήσοιτο κατὰ τὰ πεδία στρατεύεσθαι, ἔγνω τοῦτο κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι. καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐκ πασῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε. προειπὼν δὲ, ὅστις * παρέχοι τὸ ἱππικὸν καὶ ὅπλα, καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὅτι ἐξέσται αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι, ἐποίησεν, οὕτω ταῦτα ξυντόμως πράττεσθαι, ὥσπερ ἄν τις τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ζητοίη. ἐκ δὲ τούτου, ἐπεὶ ἔαρ ὑπέφαινε, ξυνήγαγε μὲν ἅπαν τὸ στράτευμα ἐς Ἔφεσον· ἀσκῆσαι δ' αὐτὸ βουλόμενος, ἆθλα προὔθηκε ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἄριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς ἱππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἱππεύοι. καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἆθλα προὔθηκεν, ὅσοι κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖεν. ἐκ δὲ τούτου παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τὸν δ' ἱππόδρομον τῶν ἱππαζομένων· τοὺς δ' ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας, μελετῶντας. ἀξίαν δὲ καὶ ὅλην τὴν πόλιν ἐν ᾗ ἦν, τὴν Ἔφεσον, θέας ἐποίησεν. ἥ τε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων· οἵ τε χαλκοτύποι, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ χαλκεῖς, καὶ οἱ σκυτοτόμοι, καὶ οἱ ζωγράφοι, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἴεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. ἐπερρώσθη δ' ἄν τις καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, Ἀγησίλαον μὲν * πρῶτα, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι.

παρέχοιτο ἵππον, καὶ

πρῶτον,

A dem equites phalangis inſtar in quaternos diſpoſiti; barbari vero, in fronte non pluribus quam XII collocatis, in latitudine multos habebant. Hinc in noſtros impetum primi barbari faciunt: quumque ventum ad manus eſſet, quotquot hoſtem feriebant Græci, haſtas ſuas vniuerſi contriuere: Perſæ tragulis corneis inſtructi, noſtrorum equites XII, & equos II interfecere. Tum Græcis terga dantibus, & opem graui cum armatura ferente Ageſilao; viciſſim barbari vno ex ſuis amiſſo cedunt. Secun- B dum hoc certamen equeſtre, Ageſilao poſtridie exta conſulente, num progrediendum eſſet, exta fibris caruerunt. Id quum adparuiſſet, itinere conuerſo ad mare pergebat. Quumque animaduerteret, bellum ſe planis in locis gerere non poſſe, niſi ſatis magnas equitum copias pararet; ſtatuit ſibi has inſtruendas eſſe, ne fugiens in hoſtem pugnare cogeretur. Itaque delectis ex omnibus iſtic ſitis oppidis, opulentioribus, vt equos alerent, edixit. Quumque C futurum denuntiaſſet, vt quicumque daret equum, & arma, & hominem idoneũ, immunis eſſet à militia; perfecit, vt hæc non aliter quaſi compendio quodam facerent, atque ſi quis alacriter aliquem ſuo loco moriturum quæreret. Secundum hæc, ineunte vere, copias vniuerſas Epheſum coegit: quumque vellet eas exercere, tum grauis armaturæ cohortibus præmia propoſuit, qui ſcilicet corporibus optime comparatis eſſent: tum equeſtribus, qui equitandi eſſent peritiſſimi. Quin & D cetratis, & ſagittariis omnibus propoſita fuere præmia, quotquot egregie præſtare viderentur ea, quæ ipſorum officij ratio poſceret. Tum vero gymnaſia cuncta viris exercentibus ſe referta videre erat, refertumque hippodromum iis qui equitabãt: iaculatores etiam ſagittariique ſe exercebant. Itaque factum, vt totum Epheſinum oppidum, in quo verſabatur, ſpectatu dignum eſſet. Nam & forum omnigenis refertum erat equis armiſque venalibus, & E fabri lignarij, & ærarij, & ſutores, & pictores, vniuerſi arma bellica parabant: vt reabſe belli officinam eſſe vrbem ipſam exiſtimares. Confirmabat hoc quoque non neminis animum, quod primum Ageſilaum ipſum, deinde milites ceteros corollis redimitos è gymnaſiis abire cerneret, ipſaſque corollas Dianæ ſuſpendere.

Ageſilaus equitatum parat.

Ageſilaus ſuos exercet.

„ Nam vbi homines religioſe Deos venerãtur, & bellicis in rebus exercentur, & ſe, vt dicto ſint audientes, condocefaciunt; qui non iſtic cõſentaneum ſit optima ſpe cuncta plena eſſe? Quum itẽ exiſtimaret, contemtum hoſtiũ robur quoddam in animis ad pugnandũ excitare: præconibus edixit, vt capti à prædonibus barbari nudi vẽderentur. Itaque milites, qui albos quidẽ eos eſſe cernerent, quod numquam exuere ſe conſueuiſſent; ſed molles, nulliſq. laborib. exercitos, quod ſemper vehiculis vterentur; bellum hoc non aliud fore putabant, atq. ſi prœlio cum feminis decernendum eſſet. Adpetierat iam id tempus, quo anni ſpatium exactum erat à diſceſſu Ageſilai è patria. Ea re factum, vt Trigintaviri, quorum princeps erat Lyſander, patriã repeterent: eorumque ſucceſſores, Herippida principe, adeſſent. Ex his Xenoclem Ageſilaus, vna cum quodam alio, copiis equeſtribus præfecit; tironibus, qui armatura graui vtebantur, Scythen; Cyri militibus, Herippidã; Migdonem, miſſis ab oppidis militibus. Denuntiat etiam, ducturum ſe ſtatim via maxime cõpendiaria verſus hoſtilis agri partem vberrimam: vt ex ea re tũ corpora tum animi ad pugnam præpararentur. Enimvero Tiſſaphernes hęc Ageſilaum dicere putabat, volẽtem rurſus dolo ſe circumuenire; nimirum iam reuera facturum in Cariam impetum. Itaque peditatum, vti prius quoque factum erat, in Cariam traducit: equitatu in Meandri planicie ſubſiſtere iuſſo. At vero Ageſilaus, quod prædixerat, pręſtitit; ac recta Sardianam in regionem impetum fecit. Quumque triduum hoſte nullo conſpecto, progrederetur; magnam rerum neceſſariarum copiam pro exercitu habebat. Die quarto equites hoſtium aderant. *Tunc equitatus Perſici dux impedimentorũ præfecto imperat, vt amne Pactolo traiecto, caſtra metaretur. Hoſtes autem conſpicati eos, qui Græcorum agmen ſequebantur, hinc inde palatos prædam agere: complures ex eis trucidant. Id animaduertens Ageſilaus, equites ſuis opem ferre iubet. Perſæ quum his auxiliares copias ſummitti viderent, colligunt ſeſe, ac vniuerſas equeſtres turmas in aciem explicatas Græcis opponunt. Ibi vero Ageſilaus ſecum ipſe cogitans, necdum hoſtibus peditatum adeſſe, ſibi vero nihil eorum, quæ ad bellum parauerat, deeſſe: opportune ſe facturũ arbitrabatur, ſi decernere prœlio cũ hoſte poſſet. Itaque cæſis victimis, recta phalangem ad-

Ageſilaus Perſas nudos vendi iubet.

Tiſſaphernes ſtulte ſeipſum decipit.

Lectio marginis.

A ὅπου γὰρ ἄνδρες Θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ῥώμην τινὰ ἐμβάλλειν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι, τοὺς ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἁλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν, διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀ- B πόνους, διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ᾽ ὀχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν οὐδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἤδη, ἀφ᾽ οὗ ἐξέπλευσεν ὁ Ἀγησίλαος, διεληλύθει, ὥστε οἱ μὲν περὶ Λύσανδρον τριάκοντα, οἴκαδε ἀπέπλεον. διάδοχοι δ᾽ *αὐτῶν, οἱ περὶ Ἡριππίδαν παρῆσαν. τούτων Ξενοκλέα μὲν, καὶ ἄλλον, ἔταξεν ἐπὶ τοὺς ἱππεῖς, Σκύθην δὲ ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις ὁπλίτας, Ἡριππίδαν δ᾽, ἐ- C πὶ τοὺς Κυρείους, Μύγδωνα δὲ, ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας. καὶ προεῖπεν αὖθις, ὅτι ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν *οὕτω τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο, ὡς ἀγωνιούμενοι. ὁ μέν τοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν, πάλιν βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, ἐς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι *ἐκβαλεῖν. καὶ τό, τε πεζὸν, καθάπερ τὸ πρόσθεν D ἐς Καρίαν διεβίβασε, καὶ τὸ ἱππικὸν ἐς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν· ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ᾽, ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς ἐς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλλε, καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι᾽ ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος, πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ εἶχε. τῇ δὲ τετάρτῃ ἧκον οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς. καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων *εἶπε, διαβάντι τὸν Πακτωλὸν πο- E ταμὸν στρατοπεδεύεσθαι. αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους ἐς ἁρπαγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαος, βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. οἱ δ᾽ αὖ Πέρσαι ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν, καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπλήθεσι τῶν ἱππέων τάξεσιν. ἔνθα δὴ Ἀγησίλαος, γιγνώσκων ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὔπω παρείη τὸ πεζὸν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν *ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, *καλὸν ἡγήσατο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. σφαγιασάμενος οὖν, τὴν μὲν φάλαγγα εὐ-

αὐτοῖς,

αὐτῷ

ἐμβαλεῖν.

εἶπεν, ὁ ἡγεμὼν,

ἀπίει

καιρὸν

θοὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς παρατεταγμένους ἱππέας. ἐκ δὲ * τῶν ἱππέων ἐκέλευσε τοὺς δέκα ἀφ' ἥβης * θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς· τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι. παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐμβάλλειν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἑπομένου. τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ Πέρσαι. ἐπεὶ δὲ ἅμα πάντα τὰ δεινὰ παρῆν, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ * ἔπεσον, οἱ δ' ἄλλοι ἔφυγον. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπακολουθοῦντες αἱροῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελτασταί, ὥσπερ εἰκός, B ἐς ἁρπαγὴν ἐτράποντο· ὁ δ' Ἀγησίλαος κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιεστρατοπεδεύσατο. καὶ ἄλλα τε πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἃ εὗρε πλέον ἢ ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ αἱ κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς Ἀγησίλαος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπήγαγεν. ὅτε δὲ αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὤν· ὥστε ᾐτιῶντο οἱ Πέρσαι προδεδόσθαι ὑπ' αὐτοῦ. γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Περσῶν βασιλεύς, Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς C φέρεσθαι τὰ αὐτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. τοῦτο δὲ ποιήσας ὁ Τιθραύστης, πρέσβεις πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον λέγοντας· Ὦ Ἀγησίλαε, ὁ μὲν αἴτιος τῶν πραγμάτων καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν ἔχει τὴν δίκην. βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ, σὲ μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους οὔσας τὸν ἀρχαῖον δασμὸν αὐτῷ ἀποφέρειν. ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου, ὅτι οὐκ ἂν ποιήσειε ταῦτα ἄνευ τῶν οἴκοι τελῶν· σὺ δ' ἀλλά, ἕως ἂν πύθῃ τὰ παρὰ τῆς πόλεως, μεταχώρησον, ἔφη, ἐς τὴν Φαρ- D ναβάζου, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ τὸν σὸν ἐχθρὸν τετιμώρημαι. ἕως ἂν τοίνυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, ἐκεῖσε πορεύωμαι, δίδου τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια. ἐκείνῳ μὲν δὴ ὁ Τιθραύστης δίδωσι τριάκοντα τάλαντα. ὁ δὲ λαβὼν ᾔει ἐπὶ τὴν Φαρναβάζου Φρυγίαν. ὄντι δ' αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ *Κύμης, ἔρχεται ἀπὸ τῶν οἴκοι *τελῶν, . . . ἀρχὴν καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὅπως γινώσκοι, καὶ καταστήσασθαι ναύαρχον ὅντινα αὐτὸς βούλοιτο. τοῦτο δ' ἐποίησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοιῷδε λογι- E σμῷ, ὡς εἰ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέρων ἄρχοι, τό, τε πεζὸν πολὺ ἂν ἰσχυρότερον εἶναι, καθ' ἓν οὔσης τῆς ἰσχύος ἀμφοτέροις, τό, τε ναυτικόν, ἐπιφαινομένου τοῦ πεζοῦ ἔνθα δέοι. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος, πρῶτον μὲν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε ταῖς ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ταῖς ἐπιθαλαττιδίοις, τριήρεις ποιεῖσθαι, ὁπόσας ἑκάστη βούλοιτο τῶν πόλεων. καὶ ἐγένοντο καιναί, ἐξ ὧν αἵ τε πόλεις ἐπηγγείλαντο,

τῶν ἱππιτῶν, ἐκέλευε θεῖν ὁμόσε αὐτῷ.

ἐνέπεσον,

Κώμης & Καύης, πλῶν ὁ ἐπιστείλων ἄρχειν

A uerſus inſtructos equites [redacted] mandans vt ex* peditib. armatis, quotquot annis decẽ pubertatẽ exceſſiſſent, ſecum in hoſtẽ curſu ferretur, & iuſſis itidem cetratis curſu ſubſequi. Equitatui quoq. denuntiat, vt in aciem aduerſam impetũ faceret; ſe cum copiis vniuerſis ſubſequuturũ pollicitus. Excepere impreſſionem equitũ Perſæ. At vbi ſimul imminere omnia terribilia vidẽt, acie inclinata, partim recta in flumen decidũt, partim fuga ſibi cõſulũt. Eos ſubſequuti Græci, etiã caſtris hoſtiũ potiũtur. B Tum vero cetrati, vt fit, ad prædas ſe conuertunt. Ageſilaus vndiq. copiis vniuerſa tũ ſua tũ hoſtilia complexus, inter alias opes, quas captas talẽta LXX excedere cõperit, etiã camelis iis potitus eſt, quas deinde in Græciam abduxit. Dum hæc pugna cõmitteretur, forte Sardib. Tiſſaphernes erat. Quare factũ, vt ipſum Perſæ inſimularẽt, quaſi ab eo deſerti proditiq. fuiſſent. Et vero quia rex ipſe Perſarũ intellexiſſet, vnius culpa Tiſſaphernis fieri, quod eſſẽt C res ſuæ male cõparatæ; miſſo Tithrauſte, caput homini pręcidi iuſſit. Ea re cõfecta, legatos ad Ageſilaum Tithrauſtes mittit, qui eũ in hãc ſententiã compellarẽt: Belli « huius, Ageſilae, tũ vobis tũ nobis auctor, « merito ſupplicio multatus eſt. Æquũ autẽ « rex arbitratur eſſe, vt tu domũ nauiges, & « Aſię ciuitates ſuis vtendi legib. impetrata « facultate, priſtinũ regi tributum pendant. « Ad ea reſpõdente Ageſilao, numquam ſe id abſq. magiſtratuum in patria conſenſu facturum: Ergo tu, inquit Tithrauſtes, do- « D nec quid patria tibi denũtiet, intelligas, in « Pharnabazi ditionẽ recedito: quando tuũ « hoſtẽ ego ſupplicio adfeci. Et Ageſilaus: « Da igitur, inquit, cõmeatũ exercitui meo, « donec eo perueniamus. Itaq. Tithrauſtes « talẽta XXX dedit: quib. acceptis Ageſilaus Phrygiã verſus, quę Pharnabazo parebat, pergit. Quumq. in cãpo eſſet ſupra *Cumã ſito, à magiſtratib. è patria quidã miſſus aderat, qui iubebat, vt etiã claſſis imperiũ arbitratu ſuo caperet; ac præfectũ claſſis conſtituere, quẽ ipſe vellet. Id ex huiuſ- E modi cauſa quadã ac ratione Lacedæmonij faciebãt. Arbitrabãtur fore, vt ſi vtrimque idẽ imperaret, coniunctis ambab. copiis, tũ terreſtris exercitus lõge firmior eſſet, tũ claſſis, ſuccurrẽte huic terreſtri, vbi res ita poſceret. Ea quũ accepiſſet Ageſilaus, primũ inſulanis & maritimis oppidis denũtiat, vt triremes, quot quidẽ cuiq. oppido viſum eſſet, ędificarẽt. Factę triremes nouæ, partim eæ, quas oppida pollicebã-

Lectio marginis.

Ageſilai de Perſarũ equitatu victoria.

Tiſſaphernes à rege interficitur.

al. Cauen.

Ageſilao claſſis etiã ſubditur.

Erratum Ageſilai.

A tur, partim quas homines priuati ſtudio gratificandi Ageſilao exſtruxere, circiter cxx. Claſſi Piſandrum, vxoris ſuæ fratrem, præfecit; hominem quidem illum honoris laudiſque cupidum, & præſentis animi: ſed imperitiorem tamen inſtruendi omnia, prout vſus poſtularet. Ille digreſſus à caſtris, rem claſſiariam tractare cœpit: Ageſilao ita, vt inſtituerat, in Phrygiam contendente. Interim Tithrauſtes, qui animaduertere ſibi videretur, Ageſilao regis Perſici res ſpernenti, nequaquam eſſe in animo, Aſia excedere; ſed potius magnas ipſum, de rege ſuperando, ſpes concepiſſe: ſuſpenſus aliquantiſper animo, quid potiſſimum ageret, tamdem in Græciam Timocratem Rhodium mittit; datoque huic auro, quod argenti talenta L æquaret, operam daret, imperat; vt maximis fidei pigneribus acceptis, id in præſides ciuitatum diſtribueret, quo bellum illi Lacedæmoniis facerent. Profectus hic in Græciam, Thebis quidem Androclidæ, & Iſmeniæ, & Galaxidoro aurum numerat: Corinthi vero, Timolao & Polyanthi: Argis, Cycloni & ipſius complicibus. Athenienſes quamuis participes auri huius facti non eſſent, nihilo tamen minus ad bellum propenſi erant, ſimulque ſibi deberi ſummum in bello imperium exiſtimabant. Igitur quotquot has pecunias ſua intra oppida receperant, Lacedæmonios criminabantur. Quumque apud ciuitates ſuas odium horum excitaſſent, perfecerunt, vt vrbes ampliſſimæ inter ſe conſpirarent. Et quia Thebanæ ciuitatis principes intelligebant, haudquaquam futurum, vt fœdera cum ſociis inita Lacedæmonij violarent, niſi quis initium bello faceret: Locris Opuntiis perſuadent, vt ex agro inter Phocenſes & Thebanos controuerſo pecunias penderent; quod exiſtimarent, ſi id fieret, Phocenſes Locridem inuaſuros. Neque ſpes eos ſua fefellit. Nam mox Phocenſes in Locridem irruentes, pecuniam multo maiorem eis ademerunt. Tum Androclidæ adhærentes celeriter Thebanis perſuadent, opem Locris eſſe ferendam. Non iam illos in regionem controuerſam, ſed in eam Locridem, quæ ſe Thebanis amicam fœderatamque profiteretur, impetum feciſſe. Thebanis igitur è contrario Phocidem inuadẽtibus, & eorum populantibus agrum: mox Phocenſes Lacedæmonẽ legatos mittunt, opẽ expoſcunt, nõ belli ſe auctores eſſe docẽt, qui ſui defendẽdi cauſſa profecti aduerſus

Tithrauſtes auro Græcos corrumpit.

Græcorum cum Thebanis aduerſus Lacedæmonios conſpiratio.

A καὶ οἱ ἰδιῶται ἐποιοῦντο, χαρίζεσθαι βουλόμενοι, ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Πείσανδρον δὲ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν καὶ ἐρρωμένον τὴν ψυχήν, ἀπειρότερον δὲ τοῦ παρασκευάσασθαι ὡς δεῖ. καὶ Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν, τὰ ναυτικὰ ἔπραττεν· ὁ δ' Ἀγησίλαος, ὥσπερ ὥρμησεν, ἐπὶ τὴν Φρυγίαν ἐπορεύετο. ὁ μέντοι Τιθραύστης, καταμαθεῖν δοκῶν, τὸν Ἀγησίλαον καταφρονοῦντα τῶν βασιλέως πραγμάτων, καὶ οὐδαμῇ διανοούμενον ἀπιέναι ἐκ τῆς B Ἀσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπίδας ἔχοντα μεγάλας αἱρήσειν βασιλέα, ἀπορῶν τί χρῷτο τοῖς πράγμασι, πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοὺς χρυσίον ἐς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελεύει πειρᾶσθαι, πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα, διδόναι τοῖς προεστηκόσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐφ' ᾧ τε πόλεμον ἐξοίσειν πρὸς Λακεδαιμονίους. ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν δίδωσιν, ἐν Θήβαις μὲν, Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ καὶ Γαλαξιδώρῳ· ἐν Κορίνθῳ δὲ, Τιμολάῳ τε καὶ C Πολυάνθει· ἐν Ἄργει δὲ, Κύκλωνί τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οὐ μεταλαβόντες [τούτου *τοῦ χρυσίου, ὅμως πρόθυμοι ἦσαν ἐς τὸν πόλεμον, *νομίζοντές τε αὐτῶν ἄρχεσθαι. οἱ μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα ἐς τὰς οἰκείας πόλεις, διέβαλλον τοὺς Λακεδαιμονίους. ἐπεὶ δὲ ταύτας ἐς μῖσος αὐτῶν προήγαγον, συνίστασαν καὶ τὰς μεγίστας πόλεις πρὸς ἀλλήλας. γιγνώσκοντες δὲ οἱ D ἐν τῇ Θήβαις προεστῶτες, ὅτι εἰ μή τις ἄρξει πολέμου, οὐκ ἐθελήσουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι λύειν τὰς σπονδὰς πρὸς τοὺς συμμάχους, πείθουσι Λοκροὺς τοὺς Ὀπουντίους ἐκ τῆς ἀμφισβητησίμου χώρας Φωκεῦσί τε καὶ ἑαυτοῖς χρήματα τελέσαι, νομίζοντες τοὺς Φωκέας, τούτου γενομένου, ἐμβαλεῖν ἐς τὴν Λοκρίδα. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν· ἀλλ' εὐθὺς οἱ Φωκεῖς ἐμβαλόντες ἐς τὴν Λοκρίδα, πολλαπλάσια χρήματα ἔλαβον. οἱ οὖν περὶ E τὸν Ἀνδροκλείδαν ταχὺ ἔπεισαν τοὺς Θηβαίους βοηθεῖν τοῖς Λοκροῖς, ὡς οὐκ ἐς τὴν ἀμφισβητήσιμον, ἀλλ' ἐς τὴν ὁμολογουμένην φίλην τε καὶ σύμμαχον εἶναι Λοκρίδα ἐμβεβληκότων αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι ἀντεμβαλόντες ἐς τὴν Φωκίδα ἐδῄουν τὴν χώραν, εὐθὺς οἱ Φωκεῖς πέμπουσι πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα, καὶ ἠξίουν βοηθεῖν αὐτοῖς, διδάσκοντες ὡς οὐκ ἤρξαντο πολέμου, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ἦλθον ἐπὶ

νομίζον τε αὐτῶν τὸ ἀρχ.

τοὺς Λοκρούς. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἄσμενοι ἔλαβον πρόφασιν *στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, πάλαι ὀργιζόμενοι αὐτοῖς τῆς τε ἀντιλήψεως τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος δεκάτης ἐν Δεκελείᾳ, καὶ τῆς ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ μὴ ἐθελῆσαι ἀκολουθῆσαι. ᾐτιῶντο δ' αὐτοὺς καὶ Κορινθίους πεῖσαι μὴ συστρατεύειν. ἀνεμιμνήσκοντο δὲ καὶ ὡς θύειν τ' ἐν Αὐλίδι τὸν Ἀγησίλαον οὐκ εἴων, καὶ τὰ τεθυμένα ἱερὰ ὡς ἔρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ· καὶ ὅτι οὐδ' ἐς τὴν Ἀσίαν ξυνεστράτευον Ἀγησιλάῳ. ἐλογίζοντο δὲ καὶ καλὸν καιρὸν εἶναι τοῦ ἐξάγειν στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ παῦσαι τῆς ἐς αὐτοὺς ὕβρεως. τά τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καλῶς σφίσιν ἔχειν κρατοῦντος Ἀγησιλάου, καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐδένα ἄλλον πόλεμον ἐμποδὼν σφίσιν εἶναι. οὕτω δὲ γιγνωσκούσης τῆς πόλεως τῶν Λακεδαιμονίων, φρουρὰν μὲν οἱ Ἔφοροι ἔφαινον, Λύσανδρον δ' ἐξέπεμψαν ἐς Φωκέας, καὶ ἐκέλευσαν αὐτούς τε τοὺς Φωκέας ἄγοντα παρεῖναι, καὶ Οἰταίους, καὶ Ἡρακλεώτας, καὶ Μηλιέας, καὶ Αἰνιᾶνας, ἐς Ἁλίαρτον. ἐκεῖσε δὲ καὶ Παυσανίας, ὅσπερ ἔμελλεν ἡγεῖσθαι, ξυνετίθετο παρέσεσθαι ἐς ῥητὴν ἡμέραν, ἔχων Λακεδαιμονίους τε καὶ τοὺς *ἄλλους ξυμμάχους τῶν Πελοποννησίων. καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος τά τε ἄλλα τὰ κελευόμενα ἔπραττε, καὶ προσέτι Ὀρχομενίους ἀπέστησε Θηβαίων. ὁ δὲ Παυσανίας, ἐπεὶ τὰ διαβατήρια ἐγένετο αὐτῷ, καθεζόμενος ἐν τῇ Τεγέᾳ, τούς τε ξεναγοὺς διέπεμπε, καὶ τοὺς ἐκ τῶν περιοικίδων [πόλεων* στρατιώτας περιέμενεν. ἐπεί γε μὴν δῆλον τοῖς Θηβαίοις ἐγένετο, ὅτι ἐμβάλλοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς τὴν χώραν αὐτῶν, πρέσβεις ἔπεμψαν Ἀθήναζε, λέγοντας τάδε· Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃ μὲν μέμφεσθε ἡμῖν, ὡς * ψηφισαμένοις χαλεπὰ περὶ ὑμῶν ἐν τῇ καταλύσει τοῦ πολέμου, οὐκ ὀρθῶς μέμφεσθε. οὐ γὰρ ἡ πόλις ἐκεῖνα ἐψηφίσατο, ἀλλ' εἷς ἀνὴρ εἶπεν, ὃς ἔτυχε τότε ἐν τοῖς συμμάχοις καθήμενος. ὅτε δὲ παρεκάλουν ἡμᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ, τότε ἅπασα ἡ πόλις ἀπεψηφίσατο μὴ συστρατεύειν αὐτοῖς. δι' ὑμᾶς οὖν οὐχ ἥκιστα ὀργιζομένων ἡμῖν τῶν Λακεδαιμονίων, δίκαιον εἶναι νομίζομεν, βοηθεῖν ὑμᾶς τῇ πόλει ἡμῶν. πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ἀξιοῦμεν, ὅσοι τῶν ἐν ἄστει ἐγένεσθε, προθύμως ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἰέναι.

τ̃ στρατεύειν ὑμᾶς

ἄλλους Πελοποννησίους.

ψηφισαμένων

A Locros eſſent. Enimvero Lacedæmonij perlubentes occaſionem mouendi aduerſus Thebanos belli arripiunt, iamolim eis infenſi, quod apud Deceleam Apollinis decumam ſibi vindicaſſent: & quod aduerſus Piræum ſequi Lacedæmonios noluiſſent. Hanc quoque culpam in eos conferebant, quod Corinthiis auctores exſtitiſſent, ne in eadem expeditione ſe Lacedæmoniis adiungerent. Succurrebat itidem animis, quod non ſolum in Aulide rem diuinam Ageſilaum facere prohibuiſſent: B verumetiam mactatas hoſtias de ara deieciſſent: Eoſdem ne quidem in Aſiam ducentis Ageſilai ſigna ſequi voluiſſe. Tempus ipſum peropportunum ſe nanctos arbitrabantur ducendi aduerſus eos copias, & reprimendæ ipſorum contra ſe inſolentiæ: Quippe res in Aſia ſecundas eſſe, Ageſilao rerum potiẽte: nec vllum ſibi aliud in Græcia bellum eſſe impedimento. Hæc quum eſſet ciuitatis Lacedæmoniorum ſententia, copias decernunt Ephori, & Ly- C ſandrũ Phocenſibus mittunt; iuſſum Phocenſes ipſos, & Oetæos, & Heraclienſes, & Melienſes, & Ænianes adducere, cumque his apud Haliartum præſto eſſe. Nam iſtic etiam Pauſanias, huius belli dux, ſe ad diẽ conſtitutum vna cum Lacedæmoniis, ceteriſque Peloponeſiorum ſociis adfuturum condixerat: Lyſander cum alia ſibi imperata faciebat, tum etiam Orchomenios à fide Thebanorum auertit. At Pauſanias, poſteaquam de traducendis copiis facta re ſacra perlitaſſet, apud Tegeam ſubſiſte- D bat, ac partim conductitij militis duces hinc inde mittebat, partim finitimorum oppidum milites opetiebatur. Interea facti certiores Thebani, Lacedæmonios ipſorum fines inuadere: legatos Athenas mittunt, qui hæc dicerent: Quod de nobis querimini Athenienſes, quaſi dura quædam ſub belli finem aduerſus vos decreuerimus, haud recte facitis. Nam id decretum non à republica noſtra factum, ſed ab * vno prolatum homine fuit, qui tunc fœderatorum in conſeſſu erat. Quo vero tem- E pore Lacedæmonij nos aduerſus Piræum inuitabant, tum ſcilicet vniuerſa reſpublica, decreto promulgato, eſſe iuuandos eo bello Lacedæmonios negauit. Quare quum non minima ex parte veſtri cauſſa nobis illi ſuccenſeant, æquum cenſemus eſſe, vt vos ciuitati noſtræ opem feratis. Quin & longe ducimus æquius, ex vobis eos potiſſimum, quotquot eratis in vrbe, cupidis animis Lacedæmonios inuadere.

Cauſſæ, ob quas infenſi Thebanis Lacedæmonij fuerint.

Lyſandri aduerſus Thebanos expeditio.

Erianthe. Plutar. Lyſand.

Nam illi ſtatu reipublicæ veſtræ paucorũ in dominationem conuerſo, & odio populi contra vos concitato, deinde magnis cum copiis, velut ſocij veſtri, veniẽtes; multitudini plebeæ vos obiecerũt. Itaq. quod ipſos adtinet, iamdudum periiſſetis: quod autem conſeruati eſtis, id huic plebi veſtræ debetur. Enimvero cupere vos, Atheniẽſes, imperium priſtinũ recuperare, nemo noſtrũ neſcit. At qui fieri poſſit hoc commodius quam ſi per iniuriam lęſis à Lacedęmoniis, auxilio fueritis? Neque vobis idcirco metuendum eſt, quod illi multis imperẽt: ſed potius eam ob cauſſam animis fidentibus eſtote. Nam cogitare debetis, vos quoque tum temporis, quum in plurimos vobis imperium eſſet, plurimos itidem hoſtes habuiſſe. Nimirum quovſque non erant, ad quos deficerent, hoſtilem erga vos animũ occultabant. Sed vbi ſe Lacedæmonij duces præbuere, tum ſcilicet, quæ eſſet ipſorum de vobis ſententia, declararunt. Nunc quoque ſi palam & vos & nos oſtenderimus, aduerſus Lacedæmonios ſocia nos arma coniũgere; ſat ſcitote, multos adparituros, qui eos oderint. Vera nos dicere, ſtatim intelligetis; ſi rem cum animis veſtris expendetis. Nam quis iam reliquus eſt, qui beneuolo ſit in eos animo? An non Argiui ſemper eis infeſti ſunt? Acceſſerunt hoſtes recentes Elei, magna & agri & oppidorum parte multati. Quid de Corinthiis, Arcadibus, Achæis dicendũ erit? qui quidẽ in eo, quod geſtum aduerſus vos eſt, bello vehementer ab iis vniuerſis rogati; laborũ, periculorum, ſumtuum in partẽ venerunt. Poſt vbi Lacedæmonij, quę voluerãt, perfecere; quodnã quæſo vel imperiũ, vel honorẽ, vel opes cum his communicarunt? Nimirum * helotes dignos arbitrantur, quos vrbium prætores conſtituãt: ſociorũ vero, ingenuorum ſcilicet hominũ, poſteaquam fortuna sũt vſi proſpera, dominos ſe declarãt. Quin illos etiam, quos ab amicitia veſtra dijũxerũt, deceptos ab iis eſſe conſtat. Etenim pro libertate, duplici eos ſeruitute grauarunt. Nã & ab oppidũ prætoribus, & à decemuiris, quos Lyſander qualibet in vrbe conſtituit, indigna tyrannide premuntur. Aſiæ quidem regi, qui plurimum eis adiumento fuit, vt ſuo vos imperio ſubiicerent, quid aliud accidit modo, quam ſi & ipſe bello vobiſcum eos oppreſſiſſet? Qui ergo non fore conſentaneũ ſit, vt ſi vos iam duces iis præbueritis, qui adeo manifeſtis iniuriis adfecti ſunt, longe modo potentiſſimi omniũ, qui vmquam exſtiterunt, euadatis? Nam

* ſeruos ſuos

A ἐκεῖνοι γὰρ καταστήσαντες ὑμᾶς ἐς ὀλιγαρχίαν καὶ ἐς ἔχθραν τῷ δήμῳ, ἀφικόμενοι πολλῇ δυνάμει ὡς ὑμῖν σύμμαχοι, παρέδοσαν ὑμᾶς τῷ πλήθει. ὥστε τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, ἀπολώλατε, ὁ δὲ δῆμος οὑτοσὶ ὑμᾶς ἔσωσε. καὶ μὴν ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βούλοισθ' ἂν τὴν ἀρχὴν, ἣν πρότερον ἐκέκτησθε, ἀναλαβεῖν, πάντες ἐπιστάμεθα. τοῦτο δὲ πῶς μᾶλλον εἰκὸς γενέσθαι, ἢ εἰ αὐτοὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένοις βοηθοῖτε; B ὅτι δὲ πολλῶν ἄρχουσι, μὴ φοβηθῆτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον διὰ τοῦτο θαρρεῖτε· ἐνθυμούμενοι, ὅτι καὶ ὑμεῖς, ὅτε πλείστων ἤρχετε, τότε πλείστους ἐχθροὺς ἐκέκτησθε. ἀλλ' ἕως μὲν οὐκ εἶχον, ὅποι ἀποσταῖεν, ἔκρυπτον τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν· ἐπεὶ δέ γε Λακεδαιμόνιοι προέστησαν, τότε ἔφηναν οἷα περὶ ὑμῶν ἐγίγνωσκον. καὶ νῦν γε ἂν φανεροὶ γενώμεθα ἡμεῖς τε καὶ ὑμεῖς * ξυνασπιδοῦντες ἐναντία τοῖς Λακεδαιμονίοις, εὖ ἴστε ἀναφανήσονται C πολλοὶ, οἱ μισοῦντες αὐτούς. ὡς δ' ἀληθῆ λέγομεν, ἐὰν ἀναλογίσησθε, αὐτίκα γνώσεσθε. τίς γὰρ ἤδη καταλείπεται αὐτοῖς εὐμενής; οὐκ Ἀργεῖοι μὲν ἀεί ποτε δυσμενεῖς αὐτοῖς ὑπάρχουσιν; Ἠλεῖοί γε μὴν, νῦν ἐστερημένοι καὶ χώρας πολλῆς καὶ πόλεων, ἐχθροὶ αὐτοῖς προσγεγένηνται. Κορινθίους δὲ, καὶ Ἀρκάδας, καὶ Ἀχαιοὺς τί φῶμεν; οἳ ἐν μὲν τῷ πρὸς ὑμᾶς πολέμῳ, μάλα λιπαρούμενοι ὑπ' ἐκείνων πάντων, καὶ πόνων καὶ κινδύνων καὶ τῶν δαπανημάτων D μετεῖχον· ἐπεὶ δ' ἔπραξαν ἃ ἐβούλοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ποίας ἢ ἀρχῆς, ἢ τιμῆς, ἢ ποίων χρημάτων μεταδεδώκασιν αὐτοῖς; ἀλλὰ τοὺς μὲν εἵλωτας ἁρμοστὰς καθιστάναι ἀξιοῦσι, τῶν δὲ ξυμμάχων ἐλευθέρων ὄντων, ἐπεὶ εὐτύχησαν, δεσπόται ἀναπεφήνασιν. ἀλλὰ μὴν καὶ οὓς ὑμῶν ἀπέστησαν, φανεροί εἰσιν ἐξηπατηκότες. ἀντὶ γὰρ ἐλευθερίας διπλῆν αὐτοῖς δουλείαν παρεσχήκασιν. ὑπό τε γὰρ τῶν ἁρμοστῶν τυραννοῦνται, καὶ E ὑπὸ δέκα ἀνδρῶν, οὓς Λύσανδρος κατέστησεν ἐν ἑκάστῃ πόλει. ὅ γε μὴν τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καὶ τὰ μέγιστα αὐτοῖς συμβαλλόμενος * πρὸς τὸ ὑμῶν κρατῆσαι, νῦν τί διάφορον πάσχει ἢ εἰ μεθ' ὑμῶν κατεπολέμησεν αὐτούς; πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς, ἐὰν ὑμεῖς αὖ προστῆτε τῶν οὕτω φανερῶς ἀδικουμένων, νῦν * ἡμᾶς πολὺ ἤδη μεγίστους τῶν πώποτε γενέσθαι; ὅτε

* ξυνασπιδόντες

* οἱ

* ὑμ

quo

A μὲν γὰρ ἤρχετε, τῆς κατὰ θάλατταν μόνον δήπου ἡγεῖσθε· νῦν δὲ πάντων καὶ ἡμῶν, καὶ Πελοποννησίων, καὶ ὧν πρόσθεν ἤρχετε, καὶ αὐτοῦ βασιλέως τοῦ μεγίστην δύναμιν ἔχοντος ἡγεμόνες ἂν γένοισθε. καί τοι ἡμεῖς πολλοῦ ἄξιοι καὶ ἐκείνοις σύμμαχοι, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε· νῦν δέ γε εἰκὸς τῷ παντὶ ὑμῖν ἐρρωμενεστέρως ἡμᾶς * ἕψεσθαι, ἢ τότε Λακεδαιμονίοις. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ νησιωτῶν, ἢ Συρακουσίων, οὐδ᾽ ὑπὲρ ἀλλοτρίων, ὥσπερ τότε, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀδικουμένων βοηθήσομεν. B καὶ τοῦτο μέντοι χρὴ εὖ εἰδέναι, ὅτι ἡ Λακεδαιμονίων πλεονεξία πολὺ εὐκαταλυτωτέρα ἐστὶ τῆς ὑμετέρας γενομένης ἀρχῆς. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἔχοντες ναυτικόν, οὐκ ἐχόντων ἤρχετε· οὗτοι δέ, ὀλίγοι ὄντες, πολλαπλασίων ὄντων, καὶ οὐδὲν χεῖρον ὡπλισμένων πλεονεκτοῦσι. ταῦτ᾽ οὖν λέγομεν ἡμεῖς. εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι νομίζομεν ἐπὶ πολὺ μείζω ἀγαθὰ παρακαλεῖν ὑμᾶς τῇ ὑμετέρᾳ πόλει, ἢ C τῇ ἡμετέρᾳ. ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπών, ἐπαύσατο. τῶν δ᾽ Ἀθηναίων πάμπολλοι μὲν ξυνηγόρευον, πάντες δ᾽ ἐψηφίσαντο βοηθεῖν αὐτοῖς. Θρασύβουλος δὲ ἀποκρινάμενος τὸ ψήφισμα, καὶ τοῦτο ἐνεδείκνυτο, ὅτι ἀτειχίστου τοῦ Πειραιῶς ὄντος, ὅμως παρακινδυνεύσοιεν χάριτα αὐτοῖς ἀποδοῦναι μείζονα, ἢ ἔλαβον. ὑμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, οὐ ξυνεστρατεύσατε ἐφ᾽ ἡμᾶς, ἡμεῖς δέ γε μεθ᾽ ὑμῶν μαχούμεθα ἐκείνοις, ἂν ἴωσιν ἐφ᾽ ὑμᾶς. D οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι ἀπελθόντες παρεσκευάζοντο ὡς ἀμυνούμενοι, οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι, ὡς βοηθήσοντες. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι ἔμελλον, ἀλλὰ Παυσανίας μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπορεύετο ἐς τὴν Βοιωτίαν, τό τε οἴκοθεν ἔχων στράτευμα καὶ τὸ ἐκ Πελοποννήσου· πλὴν Κορίνθιοι οὐκ ἠκολούθουν αὐτοῖς. ὁ δὲ Λύσανδρος ἄγων τὸ ἀπὸ Φωκέων, καὶ Ὀρχομενοῦ, καὶ τῶν κατ᾽ ἐκεῖνα χωρίων στράτευμα, ἔφθη τὸν Παυσανίαν ἐν τῷ Ἁλιάρτῳ γενόμενος. ἥκων δέ, οὐκέτι ἡσυχίαν E ἔχων ἀνέμενε τὸ ἀπὸ * Λακεδαιμονίων στράτευμα, ἀλλὰ σὺν οἷς εἶχεν ᾔει πρὸς τὸ τεῖχος τῶν Ἁλιαρτίων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθεν αὐτοὺς ἀφίστασθαι Θηβαίων, καὶ αὐτονόμους γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ τῶν Θηβαίων τινὲς ὄντες ἐν τῷ τείχει διεκώλυον, προσέβαλε πρὸς

συμμαχήσειν,

Λακεδαίμονος

quo tempore vos rerum potiebamini, tantum duces maritimi ſcilicet eratis. At nūc & omnium noſtrum, & Peloponeſiorum, & eorum, quibus olim præeratis, & ipſius denique regis, cuius ampliſſima eſt potentia, vobis eſſe ducibus licet. Atqui nos Lacedæmoniis fœderati maximo eramus vſui, quod ne vos quidem ignoratis. Nunc tamē vero eſt ſimile, nos omnino firmiorib. animis vos ſequuturos, quam tunc ſequuti Lacedæmonios ſimus. Nec enim vel inſulanorum gratia, vel Syracuſanorū, vel omnino in aliena cauſſa, quod tunc factum fuit; ſed in noſtra, qui iniuſte læſi ſumus, opem feremus. Hoc quoq. ſciendum eſt, ſtatum hunc Lacedæmoniorū, potiorē conditione reliquorum, euerti poſſe multo facilius; quam imperium illud, quod vos obtinuiſtis. Nam vos à naualibus copiis inſtructi, vel inuitos in officio continebatis: at hi perpauci numero ſupra ceteros, lōge ipſis plures, nec quidquā deterius armis inſtructos, ſemet efferunt. Atque hęc ſunt quæ vobis exponere viſum fuit. Illud quidem certe ſcire debetis, Athenienſes, exiſtimare nos, ad ea vos inuitari à nobis, quæ reipublicæ veſtræ plus adlatura ſint boni, quam noſtræ. His expoſitis, legatus Thebanus dicēdi finem fecit. Ea vero cōplures ex Athenienſib. probata ſuadebāt, omnes ferendā Thebanis opem latis ſuffragiis decernebant. Quumque plebiſcitū hoc Thraſybulus reſponſi loco eis expoſuiſſet, id etiam ſignificabat; populum Athenienſem, tametſi Piræeus nec dū muris cinctus eſſet, nihilominus ſuo cū periculo maiorem Thebanis gratiam referre conaturum, quam ipſe beneficium accepiſſet. Nā vos Thebani, ait, expeditioni aduerſus nos haud interfuiſtis: at nos vobiſcum aduerſus Lacedæmonios pugnabimus, ſi quidem vos bello petiuerint. Itaque Thebani domum profecti, ad defenſionem ſe comparabant: Athenienſes, ad opem eis ferendam. Nec Lacedæmonij quidem amplius cunctabantur, ſed rex Pauſanias cum Laconicis domo productis, ac Peloponeſi copiis in Bœotiam pergebat. Soli Corinthij non ſequebantur. Interea Lyſander, qui Phocenſiū, Orchomeniorū, hiſq. vicinorū oppidū ducebat copias, prius ad Haliartū, quam Pauſanias, præſto fuit. Quumq iam eo veniſſet, quieſcere non poterat, neque miſſum à Lacedæmoniis exercitū exſpectare: ſed cum iis, quos habebat, militibus ad Haliartiorū mœnia pergens, primum ſuadebat, à Thebanis vti deficerent, ſeque in libertatem adſererent. Id vero quum Thebani quidam in oppido fieri prohibuiſſent, muro co-

Thraſybulus & Athenienſes gratos ſe erga Thebanos declarant.

Lyſander Haliartum adoritur.

pias admouit. Ea re Thebani audita, curſu, ad ferendas ſuppetias, cũ grauis armaturæ peditibus, & equitum copiis, Haliartum contendunt. Vtrum vero in Lyſandrum clam ipſo inciderint, an potius animaduertens ille Thebanos aduẽtare, ſubſtiterit, quaſi qui ſibi victoriam pollicerelur, incertum eſt. Hoc quidem conſtat, ad ipſa mœnia pugnatũ, & tropæum ad portas Haliartiorum conſtitutum fuiſſe. Lyſandro interfecto, quum ad montem alij fugerent, acriter Thebani eos perſequebantur. Iam in montis cacumen euaſerant perſequẽdo, quum in delatos ad anguſta tranſituque difficilia loca, grauis armaturæ pedites ſe conuertunt, & iaculis ac telis eos feriunt. Quumque duo vel tres, qui erant in frõte, cecidiſſent; & in reliquos per loca decliuia Lacedæmonij ſaxa deuoluerent, magnaque cum alacritate animorum eos vrgerent; vertuntur ab aduerſo monte in fugam Thebani, ac plures CC occiduntur. Itaque dies is in mœrore conſumtus, quod non minus ſe detrimenti accepiſſe quam intuliſſe ducerent. Poſtridie quum Phocẽſes & ceteros omnes noctu domum quoq. ſuam profugiſſe comperiſſent, maiores ob rem geſtam animos ſumebãt. At vbi Pauſaniam cum Laconicis copiis conſpexere, ingenti ſe rurſus in periculo eſſe arbitrabãtur, adeoque magnum in eorum exercitu ſilentium, animorumq. deiectionem fuiſſe, commemorabatur. Sed quum poſtridie non ſolũ Athenienſes ad eos veniſſent, ſeque cum ipſis in acie coniunxiſſent, verumetiam Pauſanias exercitum nõ adduceret, neque prœlij copiam faceret: tum vero creuere plurimum Thebanis animi. Pauſanias autem * polemarchis & militum quinquagenum præfectis conuocatis, manũne confereret, an per inducias Lyſandrum & alios cum ipſo cæſos tolleret, deliberabat. Quumque tam Pauſanias ipſe, quam ceteri Lacedæmoniorum magiſtratus ſecum reputarent, Lyſandrum occubuiſſe: milites, quos habuerat, victos profugiſſe: Corinthios prorſus ſequi noluiſſe: ceteros, qui aderant, nõ ſatis alacres eſſe hac in militia: hoſtium equitatũ magnum eſſe, ſuum exiguum: occiſorum cadauera ſub ipſis iacere mœnibus, vt iam ne victoribus quidem, propter vim hoſtium de turribus, ea tollere ſit procliue; de hiſce cauſſis omnib. decreuerũt, interfectorum corpora per inducias eſſe tollẽda. Negant ea Thebani ſe reddituros alia conditione, quã vt finib. ſuis Lacedæmonij excederẽt.

Lyſander à Thebanis occiditur.

Adpellatio muneris Laconici. q. d. belli præfectos.

A τὸ τεῖχος. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Θηβαῖοι, δρόμῳ ἐβοήθουν, οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς. ὁπότερα μὲν οὖν, εἴτε λαθόντες τὸν Λύσανδρον * ἔπεσον αὐτῷ, εἴτε καὶ αἰσθόμενος προσιόντας ὡς κρατήσων ὑπέμενεν, ἄδηλον· τοῦτο δ' οὖν σαφὲς, ὅτι παρὰ τὸ τεῖχος ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ τρόπαιον ἕστηκε πρὸς τὰς πύλας τῶν Ἁλιαρτίων. ἐπεὶ δ' ἀποθανόντος Λυσάνδρου ἔφευγον οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ὄρος, ἐδίωκον ἐρρωμένως οἱ Θηβαῖοι. ὡς δὲ ἄνω ἤδη ἦσαν διώκοντες, * καὶ στενοχωρία τε καὶ δυσπορία ἐλάμβανεν αὐτοὺς, ὑποστρέψαντες οἱ ὁπλῖται ἠκόντιζόν τε καὶ ἔβαλλον. ὡς δὲ ἔπεσον αὐτῶν δύο ἢ τρεῖς οἱ πρῶτοι, καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἐπεκυλίνδουν πέτρους ἐς τὸ κάταντες, καὶ πολλῇ προθυμίᾳ ἐνέκειντο, ἐτρέφθησαν οἱ Θηβαῖοι ἀπὸ τοῦ καταντοῦς, καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν πλείους ἢ διακόσιοι. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οἱ Θηβαῖοι ἠθύμουν, νομίζοντες οὐκ ἐλάττω κακὰ πεπονθέναι ἢ πεποιηκέναι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπεὶ ᾔσθοντο ἀπεληλυθότας ἐν νυκτὶ τούς τε Φωκέας καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας οἴκαδε ἑκάστους, ἐκ τούτου δὴ μεῖζον * ἐφρόνησαν ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Παυσανίας ἀνεφαίνετο ἔχων τὸ ἐκ Λακεδαίμονος στράτευμα, πάλιν αὖ ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ ἡγοῦντο εἶναι, καὶ πολλὴν ἔφασαν σιωπήν τε καὶ ταπεινότητα ἐν τῷ στρατεύματι εἶναι αὐτῶν. ὡς δὲ τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἐλθόντες ξυμπαρετάξαντο, ὅ, τε Παυσανίας οὐ προσῆγεν, οὐδὲ ἐμάχετο, ἐκ τούτου τὸ μετὰ Θηβαίων πολὺ μεῖζον φρόνημα ἐγένετο· ὁ δὲ Παυσανίας συγκαλέσας πολεμάρχους καὶ πεντηκοστῆρας, ἐβουλεύετο, πότερον μάχην ξυνάπτοι, ἢ ὑποσπόνδους τόν τε Λύσανδρον ἀναιροῖτο, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πεσόντας. λογιζόμενος δὲ ὁ Παυσανίας καὶ οἱ ἄλλοι ἐν τέλει τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς Λύσανδρος τετελευτηκὼς εἴη, καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα ἡττημένον ἀποκεχωρήκοι, καὶ Κορίνθιοι μὲν παντάπασιν οὐκ ἠκολούθουν αὐτοῖς, οἱ δὲ παρόντες οὐ προθύμως στρατεύοιντο· ἐλογίζοντο δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν, ὡς τὸ μὲν ἀντίπαλον πολὺ, τὸ δ' αὐτῶν ὀλίγον * εἴη, καὶ ὅτι οἱ νεκροὶ ὑπὸ τῷ τείχει ἔκειντο, ὥστε οὐδὲ κρείττοσιν οὖσι διὰ τοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ῥᾴδιον εἴη ἀνελέσθαι· διὰ οὖν πάντα ταῦτα ἔδοξεν αὐτοῖς, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀναιρεῖσθαι. οἱ μέντοι Θηβαῖοι εἶπον, ὅτι οὐκ ἂν ἀποδοῖεν τοὺς νεκροὺς εἰ μὴ ἐφ' ᾧ τε ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας.

ἐπέπεσον

καὶ δυσχωρία καὶ στενοπορία ὑπελάμβανεν

ἐφρόνουν

εἴη· τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι

οἱ δὲ, ἄσμενοί τε ταῦτα ἤκουσαν, καὶ ἀνελόμενοι τοὺς νεκροὺς, ἀπῆσαν ἐκ τῆς Βοιωτίας. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀθύμως ἀπῆεσαν· οἱ δὲ Θηβαῖοι μάλ' ὑβριστικῶς, εἰ καὶ μικρόν τις τῶν χωρίων * τοῦ ἐπιβαίη, (που) παίοντες, ἐδίωκον ἐς τὰς ὁδούς. αὕτη μὲν δὴ οὕτως * ἡ στρατιὰ τῶν Λακεδαιμονίων διελύθη. (ἡ ϛρατιὰ) ὁ μέντοι Παυσανίας ἐπεὶ ἀφίκετο οἴκαδε, ἐκρίνετο περὶ θανάτου. κατηγορουμένου δ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὑστερήσειεν ἐς Ἁλίαρτον τοῦ Λυσάνδρου, ξυνθέμενος ἐς τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρέσεσθαι, καὶ ὅτι ὑποσπόνδους, ἀλλ' οὐ μάχῃ ἐπειρᾶτο τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, καὶ ὅτι τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων λαβὼν ἐν τῷ Πειραιεῖ, ἀνῆκε, καὶ πρὸς τούτοις, οὐ παρόντος ἐν τῇ δίκῃ, θάνατος αὐτοῦ κατεγνώσθη· καὶ ἔφυγεν ἐς Τεγέαν, καὶ ἐτελεύτησε μέντοι ἐκεῖ νόσῳ. κατὰ μὲν οὖν τὴν Ἑλλάδα ταῦτ' ἐπράχθη.

A Ea res perlubenter audita, ſublatiſque cadaueribus, è Bœotia diſceſſum. Atque his ita geſtis, abiere mœſti Lacedæmonij. Thebani autem petulanter admodum, ſi quis vel parumper in villas diuertiſſet, cædendo ad vias vſque perſequebantur. Hic eius expeditionis Lacedæmoniorum exitus fuit. Enimvero Pauſanias, poſteaquam domum rediiſſet, capitis iudicium ſubiit. Quumque accuſaretur, quod ſerius Lyſandro apud Haliartum B præſto fuiſſet, quamquam conuentum inter ipſos eſſet, vt ad eumdem diem eo venirent: quod per inducias, non, commiſſa pugna, tollere mortuorum cadauera conatus fuiſſet: quod plebem Athenienſem captam in Piræeo dimiſiſſet: quod denique iudicio ſe non ſtitiſſet, capitis damnatus fuit. Ipſe Tegeam fuga ſe recepit, atque iſtic morbo extinctus eſt. Hæc tum in Græcia geſta ſunt.

Pauſanias rex dānatus capitis, exſul moritur.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

Βιβλίον Τέταρτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRÆCARVM

LIBER QVARTVS.

Ο ΔΕ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ ἐς τὴν τοῦ Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε καὶ ἐπόρθει, πόλεις δὲ, τὰς μὲν βίᾳ, τὰς δὲ ἑκούσας προσελάμβανε. λέγοντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς εἰ ἔλθοι πρὸς τὴν Παφλαγονίαν [σὺν αὐτῷ, * τὸν τῶν Παφλαγόνων βασιλέα καὶ ἐς λόγους ἄξοι, καὶ ξύμμαχον ποιήσοι, προθύμως ἐπορεύετο, πάλαι τούτου ἐπιθυμῶν, τοῦ ἀφιστάναι * τὸ ἔθνος ἀπὸ βασιλέως. (ἢ ἦλθεν Οτυς,) ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ἐς τὴν Παφλαγονίαν, * ἦλθε Κότυς, καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσατο. καὶ γὰρ καλούμενος ὑπὸ βασιλέως οὐκ ἀναβεβήκει. πείσαντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελταστάς. χάριν δὲ τούτων

C AGESILAVS autem, poſteaquam ſub autumnum Pharnabazi Phrygiam ingreſſus eſſet, agrum incendiis ac populationibus infeſtabat; vrbes partim vi partim deditione ſpontanea ſibi adiungebat. Quumque diceret Spithridates, ſe, ſi ad Paphlagoniam ſecum accederet, perfecturum, vt Paphlagonum rex in colloquium ſocietatemque D veniret: lubens hanc profectionem ſuſcepit, iamdudum cupiens eam nationem à fide regis auertere. Quum ventum in Paphlagoniam eſſet, aderat * Cotys, & fœdus inibat. Etenim à rege Perſico arceſſitus, ad eum profectus non fuerat. Deinde ſuaſu Spithridatæ Ageſilao CIↃ quidem equites reliquit Cotys, cetratos autem IICIↃ. Ob eam rem

Ageſilai res in Aſia proſpere geſta.

Al. Otys, ſed praue.

Ageſilaus Spithridatæ gratiam refert.

quia gratias habebat Spithridatæ Ageſilaus: Dic mihi, ait, mi Spithridata, num Cotyi filiam vxorem dares? Multo quidem lubentius, ſubiecit ille, quam Cotys, amplæ ditionis & copiarum imperio præpotens, filiam exſulis duceret. Hæc tum de nuptiis hiſce tantum facta eſt mentio. Quum autem diſceſſurus Cotys eſſet, Ageſilaum ſalutaturus adit. Ibi ſermonem hunc in præſentia Trigintavirum, Spithridata remoto, Ageſilaus occepit: Dic mihi, ait, mi Coty, quo genere natus eſt Spithridates? Et ille: Natus eſt, inquit, genere apud Perſas nulli ſecundo. At filium ipſius, quam ſit elegans, vidiſti? Quid ni? ait. Heri cum eo cœnatus ſum. At perhibent ei filiam hoc ipſo formoſiorem eſſe. Profecto perpulchra eſt, inquit Cotys. Hanc ego, ſubiecit Ageſilaus, quando nobis amicus eſſe cœpiſti, auctor eſſem, vt duceres: primum longe formoſiſſimam, quo quid eſſe marito iucundius poſſit? deinde natam patre adprime nobili, tantaque potentia prædito, vt iniuriis Pharnabazi læſus, eas de ipſo pœnas ſumat; vt eum, ceu vides, vniuerſa ditione ſua fugitiuum expulerit. Itaque ſat ſcito, inquit, eum, perinde ac hoſtem illum vlciſci potuit, etiam hominem amicum adficere beneficiis poſſe. Planeque velim exiſtimes, ſi hæc fiant, non illum modo tibi ſocerum fore: ſed & me, & Lacedæmonios ceteros; quumque nos Græciæ principatum obtineamus, omnem præterea Græciam. Atenim ſi hæc facias, quis vmquam te magnificentius vxorem duxerit? Quam enim ſponſam tot equites, cetrati, grauis armaturæ pedites vmquam deduxerunt, quot hanc vxorem tuam nunc domum tuam ſunt deducturi? Tum Cotys Ageſilaum interrogans: Hæccine, inquit, etiam Spithridatæ probantur, quæ dicis? Et ille: Profecto, inquit, mi Coty, non ille me iuſſit hæc dicere: ſed ego, tametſi mirifice gaudeam, quoties de hoſte pœnas ſumo; longe tamen maiore mihi voluptate frui videor, quum quid amicis boni reperio. Cur igitur, inquit Cotys, non ſciſcitaris, an hæc ille velit? Et Ageſilaus: Abite vos, ait, Herippida, & hominem edocete; vt eadem, quæ nos, velit. Tum illi ſurgentes Spithridatæ rem exponebant: quumque nonnihil intercederet moræ:

A εἰδὼς Ἀγησίλαος τῷ Σπιθριδάτῃ· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σπιθριδάτα, οὐκ ἂν δοίης Κότυϊ τὴν θυγατέρα; πολύ γε, ἔφη, μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος ἂν λάβοι φυγάδος ἀνδρός, βασιλεύων πολλῆς χώρας καὶ δυνάμεως. τότε μὲν οὖν ταῦτα μόνον ἐρρήθη περὶ τοῦ γάμου. ἐπεὶ δὲ Κότυς ἔμελλεν ἀπιέναι, ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἀσπασόμενος. λόγου δὲ ἤρξατο ὁ Ἀγησίλαος, παρόντων τῶν Τριάκοντα, μεταστησάμενος τὸν Σπιθριδάτην, Λέξον μοι, B ἔφη, ὦ Κότυ, ποίου τινὸς γένους ἐστὶν ὁ Σπιθριδάτης; ὁ δ᾽ εἶπεν, ὅτι Περσῶν οὐδενὸς ἐνδεέστερος. τὸν δ᾽ υἱόν, ἔφη, ἑώρακας αὐτοῦ ὡς καλός ἐστι; τί δ᾽ οὐ μέλλω; καὶ γὰρ ἑσπέρας ξυνεδείπνουν αὐτῷ. τούτου μέν φασι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καλλίονα εἶναι. νὴ Δί᾽, ἔφη ὁ Κότυς. καλὴ γάρ ἐστι. καὶ ἐγὼ μέν, ἔφη, ἐπεὶ φίλος ἡμῖν γεγένησαι, * συμβουλεύσαιμ᾽ ἄν σοι τὴν παῖδα γενέσθαι γυναῖκα, καλλίστην μὲν C οὖσαν, οὗ τί ἀνδρὶ ἥδιον; πατρὸς δ᾽ εὐγενεστάτου, δύναμιν δ᾽ ἔχοντος τοσαύτην, * ὃς ὑπὸ Φαρναβάζου ἀδικηθεὶς, οὕτω τιμωρεῖται αὐτόν, ὥστε φυγάδα πάσης τῆς χώρας, ὡς ὁρᾷς, πεποίηκεν. εὖ ἴσθι μέντοι, ἔφη, ὥσπερ ἐκεῖνον ἐχθρὸν ὄντα δύναται τιμωρεῖσθαι, οὕτω καὶ φίλον ἄνδρα εὐεργετεῖν δύναιτο. νόμιζε δέ, τούτων πραχθέντων, μὴ * κεῖνον ἄν σοι μόνον κηδεστὴν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, καὶ τοὺς ἄλλους D Λακεδαιμονίους, ἡμῶν δὲ ἡγουμένων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. καὶ μὴν μεγαλειοτέρως γε σοῦ, εἰ ταῦτα πράττοις, τίς ἄν ποτε γήμειε; ποίαν γὰρ νύμφην πώποτε τοσοῦτοι ἱππεῖς, καὶ πελτασταί, καὶ ὁπλῖται προὔπεμψαν, ὅσοι τὴν σὴν γυναῖκα ἐς τὸν σὸν οἶκον προπέμψειαν ἄν; καὶ ὁ Κότυς ἐπήρετο· δοκοῦντα δ᾽, ἔφη, ὦ Ἀγησίλαε, καὶ Σπιθριδάτῃ ταῦτα λέγεις; μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Κότυ, ἐκεῖνος μὲν ἐμέ γε E οὐκ ἐκέλευσε ταῦτα λέγειν· ἐγὼ μέντοι, καίπερ * ὑπερχαίρω, ὅταν ἐχθρὸν τιμωρῶμαι, πολὺ μᾶλλόν μοι δοκῶ ἥδεσθαι, ὅταν τι τοῖς φίλοις ἀγαθὸν ἐξευρίσκω. τί οὖν, ἔφη, οὐ πυνθάνῃ, εἰ καὶ ἐκείνῳ βουλομένῳ ταῦτ᾽ ἐστί; καὶ ὁ Ἀγησίλαος, ἴτ᾽, ἔφη, ὑμεῖς, ὦ Ἡριππίδα, καὶ διδάσκετε αὐτὸν βουληθῆναι, ἅπερ ἡμεῖς. οἱ μὲν δὴ ἀναστάντες ἐδίδασκον. ἐπεὶ δὲ διέτριβον

* οἶμ᾽ ἄν
* ὡς
* ἐκεῖνον
* ὑπερχαίρωι,

A Βούλει, ἔφη, ὦ Κότυ, καὶ ἡμεῖς δεῦρο καλέσωμεν αὐτήν; πολύ γ' ἂν οἶμαι μᾶλλον, ἔφη, ὑπὸ σοῦ πεισθῆναι αὐτόν, ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἐκ τούτου δὴ ἐκάλει ὁ Ἀγησίλαος τὸν Σπιθριδάτην τε καὶ τοὺς ἄλλους. προσιόντων δ' *αὐτῶν, εἶπεν ὁ Ἡριππίδας· τὰ μὲν ἄλλα, ὦ Ἀγησίλαε, τὰ ῥηθέντα τί ἄν τις μακρηγοροίη; τέλος δὲ λέγει Σπιθριδάτης, πάντα ποιεῖν ἂν ἡδέως, ὅ, τι σοὶ δοκοίη. ἐμοὶ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, δοκεῖ, σὲ μὲν ὦ Σπιθριδάτα, τύχῃ ἀγαθῇ διδόναι Κότυϊ τὴν θυγατέρα, σὲ δὲ λαμβάνειν. B τὴν μέντοι παῖδα πρὸ ἦρος οὐκ ἂν δυναίμεθα πεζῇ ἀγαγεῖν. ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κότυς, κατὰ θάλατταν ἤδη ἂν πέμποιτο, εἰ σὺ βούλοιο. ἐκ τούτου δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἐπὶ τούτοις, ἀπέπεμπον τὸν Κότυν. καὶ εὐθὺς ὁ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν σπεύδοντα, τριήρη πληρώσας, καὶ Καλλίαν Λακεδαιμόνιον κελεύσας ἀπαγαγεῖν τὴν παῖδα, αὐτὸς ἐπὶ Δασκυλίου C *ἐπορεύετο, ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάζου, καὶ κῶμαι περὶ αὐτὰ πολλαί, καὶ μεγάλαι, καὶ ἄφθονα ἔχουσαι τὰ ἐπιτήδεια· καὶ θῆραι, αἱ μὲν ἐν περιειργασμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ καὶ ἀναπεπταμένοις τόποις πάγκαλαι. περιέρρει δὲ καὶ ποταμὸς παντοδαπῶν ἰχθύων πλήρης. ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἄφθονα τοῖς ὀρνιθεύειν δυναμένοις. ἐνταῦθα μὲν δὴ διεχείμαζε, καὶ αὐτόθεν, καὶ σὺν προνομαῖς τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ λαμβάνων. καταφρονητικῶς δέ ποτε καὶ ἀφυλάκτως, D διὰ τὸ μηδὲν πρότερον ἐσφάλθαι, λαμβανόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπιτυγχάνει αὐτοῖς ὁ Φαρνάβαζος κατὰ τὸ πεδίον ἐσπαρμένοις, ἅρματα μὲν ἔχων δύο δρεπανηφόρα, ἱππέας δὲ ὡς τετρακοσίους. οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς εἶδον αὐτὸν προσελαύνοντα, ξυνέδραμον ὡς ἐς ἑπτακοσίους. ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ προστησάμενος τὰ ἅρματα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὄπισθεν γενόμενος, ἐκέλευσεν ἐλαύνειν ἐς αὐτούς. ὡς δὲ τὰ ἅρματα ἐμβαλόντα διεσκέδασε τὸ ἀθρόον, ταχὺ οἱ ἱππεῖς κατέβαλον ὡς ἐς ἑκατὸν ἀνθρώπους. οἱ δ' E ἄλλοι κατέφυγον πρὸς Ἀγησίλαον. ἐγγὺς γὰρ ἐτύγχανε σὺν τοῖς ὁπλίταις ὤν. ἐκ δὲ τούτου τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ἡμέρᾳ αἰσθάνεται ὁ Σπιθριδάτης τὸν Φαρνάβαζον ἐν Καυῇ κώμῃ μεγάλῃ στρατοπεδευόμενον, ἀπέχοντα σταδίους ὡς ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ εὐθὺς λέγει πρὸς τὸν Ἡριππίδαν. καὶ ὁ Ἡριπ-

αὐτοῖς,

ἐπορεύε-το,

Viſne, inquit Ageſilaus, mi Coty, nos etiam huc ipſum arceſſamus? Nimirum multo facilius, ait, te perſuaſurum arbitror, quam ceteros omnes. Tum deinde Spithridatem Ageſilaus cum reliquis arceſſit. Quumque illi accederent, Herippidas: Cetera quidem, ait, mi Ageſilae, quæ dicta ſunt, quid prolixe commemorari neceſſe fuerit? Hoc Spithridatæ verbum extremum fuit, perlubenter ſe facturum, quidquid tibi videatur. Igitur mihi videtur, inquit Ageſilaus, vt tu quidem Spithridata, quod felix fauſtumque ſit, Cotyi filiam des vxorem: tu vero eam, Coty, ducas. Puella tamen ante vernum tempus itinere terreſtri à nobis ad te deduci non poterit. Atenim, ſubiecit Cotys, mari ad me profecto mitti poterit, ſi quidem ita tu velis. Secundum hæc datis acceptiſque dextris, Cotys dimiſſus fuit. Quumque properare hominem Ageſilaus intellexiſſet, ſtatim inſtructa trireme, datoque Calliæ Lacedæmonio auehendæ puellæ negotio; Daſcylium ipſe profectus eſt, quo in loco regia Pharnabazi erat, & circum eam vici frequentes, ampli, copia commeatus abundantes. Erant & peramœnæ venationes partim in hortis vndique ſeptis, partim patentibus in locis. Circumfluebat amnis plenus omnigenis piſcibus. Nec deerat illis ingens volatilium copia, qui vti aucupio poterant. Atque heic in hybernis manſit, & partim indidem, partim prædas actum ſuos educendo, commeatum exercitui parabat. Quumque milites aliquando contemtis hoſtibus, & incaute commeatum quærerent, quod ante id temporis aduerſi nihil eis accidiſſet; forte Pharnabazus in eos per planiciem palatos, cum duobus falcatis curribus, & cccc equitibus incidit. Eum Græci adequitantem conſpicati, ad ſeptingentos celeriter vnum in globum coeunt. Ille nihil cunctatus, conſtitutis in fronte curribus, quos ipſe à tergo cum equitatu ſubſequebatur, agi eos in hoſtem iubet. Poſteaquam immiſſi currus globum Græcorum diſieciſſent, mox equites ad c homines proſternunt: ceteri fuga ſe ad Ageſilaum recepere, qui cum graui armatura non procul aberat. Secundum hæc tertio vel quarto die Spithridates caſtra Pharnabazum habentem amplo in vico, cui nomen Caue, plus minus CLX ſtadiis abeſſe comperit, ac mox ea de re certiorem Herippidam facit. Ille patrandi

Deſcriptio regia Pharnabazi.

præclari facinoris cupidus, grauis armaturæ pedites IICIↃ, totidemque cetratos, & Spithridatæ, Paphlagonum, Græcorum equites ab Ageſilao poſtulat, quoſcumque permouere ſuadẽdo poſſet. Hos quum Ageſilaus promiſiſſet, exta conſulit. Quumque ſub veſperam perlitaſſet, ſacrificij finem fecit. Poſt illa milites cœnatos adeſſe pro caſtris iuſſit. Tenebris ingruentibus, ne dimidia quidem ſingulorum pars egreſſa eſt. Ne tamen, ſi reuerteretur in caſtra, ludibrio reliquis Trigintaviris eſſet, cum ea, quam habebat, militum manu profectus eſt. Vbi prima luce caſtra Pharnabazi adgreſſus eſſet, collocati ante ea cuſtodes Myſi magna ex parte trucidantur: fugiunt Perſæ: caſtra multis cum poculis, & aliis rebus, ſupellectile præſertim Pharnabazi, magna impedimentorum copia, iumentis impedimenta vehentibus capiuntur. Etenim quod ſibi metueret, ne ſicubi ſubſiſteret, circundatus obſideretur: * Nomadum inſtar alias aliam regionis partem adibat, & caſtrorum metationes, quantum poterat, occultabat. Poſteaquam deinde res captas Paphlagones & Spithridates auehebant, collocatis Herippidas alicubi cohortium manipulorumque ductoribus, omnia Spithridatæ ac Paphlagonibus ademit, vt magnam mancipiorum copiam manubiarum venditoribus adferret. At illi, poſteaquam hoc eis accidiſſet, non tulerunt: ſed vt iniuria contumeliaque adfecti, rebus ſuis noctu collectis, Sardes ad Ariæum ſe conferunt, habita ei fide propterea, quod etiam ipſe aliquando defecerat, ac bellum cum rege geſſerat. Ageſilao quidem iſta Spithridatæ, Megabyzi, Paphlagonum deſertione, nihil hac in expeditione grauius accidit. Ceterum Cyzicenus quidam erat Apollophanes, cui iam olim cum Pharnabazo hoſpitij neceſſitudo erat, & hoc fere tempore in hoſpitij neceſſitudinem admiſſus ab Ageſilao fuerat. Is Ageſilao ſignificat, exiſtimare ſe, poſſe opera ſua Pharnabazum in colloquium de ineunda amicitia adduci. Ea re audita, induciis ac fide ab Ageſilao acceptis, Pharnabazum ad locum conſtitutum adducit. In eo iam Ageſilaus, & adiuncti ei Trigintaviri, in gramine humi decumbentes, Pharnabazum opperiebantur. Veniebat is amictu

Herippidas Pharnabazum nec opinantem opprimit.

Natio Scytharum vaga. Plin. in 5.

Herippidæ auaritia.

al. Megabatæ.

Apollophanes Ageſilaum cum Pharnabazo conciliare nititur.

A πίδας, ἐπιθυμῶν [ἀεὶ * λαμπρόν τι ἐργάζεσθαι, αἰτεῖ τὸν Ἀγησίλαον ὁπλίτας τε ἐς δισχιλίους, καὶ πελτάστας ἄλλους τοσούτους, καὶ ἱππέας τούς τε Σπιθριδάτου, καὶ τοὺς Παφλαγόνας, καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁπόσους πείσειεν. ἐπεὶ δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ, ἐθύετο· καὶ ἅμα δείλῃ καλλιερησάμενος, κατέλυσε τὴν θυσίαν. ἐκ δὲ τούτου δειπνήσαντας παρήγγειλε παρεῖναι πρόσθεν τοῦ στρατοπέδου. σκότους δὲ γινομένου, B οὐδ' οἱ ἡμίσεις ἑκάστων ἐξῆλθον. ὅπως δὲ μή, εἰ ἀποτρέποιτο, καταγελῷεν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι Τριάκοντα, ἐπορεύετο σὺν ᾗ εἶχε δυνάμει. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιπεσὼν τῇ Φαρναβάζου στρατοπεδείᾳ, τῆς μὲν προφυλακῆς αὐτοῦ, Μυσῶν ὄντων, πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ διαφεύγουσι, τὸ δὲ στρατόπεδον ἁλίσκεται, καὶ πολλὰ μὲν ἐκπώματα, καὶ ἄλλα δή, οἷα Φαρναβάζου κτήματα, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη πολλά, καὶ C ὑποζύγια σκευοφόρα. διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι μή, εἴ που καταστάιη, κυκλωθεὶς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς χώρας ἐπῄει, ὥσπερ οἱ Νομάδες, καὶ μάλα ἀφανίζων τὰς στρατοπεδεύσεις. ἐπεὶ δὲ τὰ ληφθέντα χρήματα ἀπήγαγον οἵ τε Παφλαγόνες καὶ ὁ Σπιθριδάτης, * ὑποστήσας Ἡριππίδας ταξιάρχους καὶ λοχαγούς, ἀφείλετο ἅπαντα τόν τε Σπιθριδάτην καὶ τοὺς Παφλαγόνας, ἵνα δὴ D πολλὰ ἀπαγάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λαφυροπώλαις. ἐκεῖνοι μέντοι ταῦτα παθόντες, οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλ' ὡς ἀδικηθέντες καὶ ἀτιμασθέντες, νυκτὸς συσκευασάμενοι ᾤχοντο ἀπιόντες ἐς Σάρδεις πρὸς Ἀριαῖον, * πιστεύοντες ὅτι καὶ ὁ Ἀριαῖος ἀποστὰς βασιλέως ἐπολέμησεν αὐτῷ. Ἀγησιλάῳ μὲν δὴ τῆς * ἀπολήψεως τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοῦ E * Μεγαβύζου καὶ τῶν Παφλαγόνων οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον ἐν τῇ στρατείᾳ. ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, ὃς καὶ Φαρναβάζῳ ἐτύγχανεν ἐκ παλαιοῦ ξένος ὤν, καὶ Ἀγησιλάῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐξενώθη. οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς οἴοιτο συναγαγεῖν ἂν [αὐτῷ * ἐς λόγους περὶ φιλίας Φαρνάβαζον. ὡς δ' ἤκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καὶ δεξιάν, παρῆν ἄγων τὸν Φαρνάβαζον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἔνθα δὴ Ἀγησίλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Τριάκοντα χαμαὶ ἐν πόᾳ τινὶ κατακείμενοι ἀνέμενον· ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἧκεν ἔχων στολὴν * πολλοῦ [χρυσοῦ] ἀξίαν. ὑποθέντων δὲ

ἐπιστήσας

πιστεύσαντες

ἀπολείψεως

Μεγαβάτου

πολλοῦ ἀξίαν.

αὐτῷ * τῶν θεραπόντων ῥαπτὰ, ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ᾐσχύνθη ἐντρυφῆσαι, ὁρῶν τὴν Ἀγησιλάου τὴν φαυλότητα. κατεκλίνθη οὖν καὶ αὐτὸς, ὥσπερ εἶχε, χαμαί. καὶ πρῶτα μὲν ἀλλήλοις χαίρειν προσεῖπον, ἔπειτα τὴν δεξιὰν προτείναντος τοῦ Φαρναβάζου, ἀντιπροὔτεινε καὶ ὁ Ἀγησίλαος. μετὰ δὲ τοῦτο ἤρξατο λόγου ὁ Φαρνάβαζος· καὶ γὰρ ἦν πρεσβύτερος· Ὦ Ἀγησίλαε καὶ πάντες οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῖν, ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε, φίλος καὶ ξύμμαχος ἐγενόμην· καὶ τὸ μὲν ὑμέτερον ναυτικὸν, χρήματα παρέχων, ἰσχυρὸν ἐποίουν· ἐν δὲ τῇ γῇ, αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου μαχόμενος μεθ' ὑμῶν, ἐς τὴν θάλατταν κατεδίωκον τοὺς πολεμίους. καὶ διπλοῦν, ὥσπερ Τισσαφέρνους, οὐδὲν πώποτέ μου οὔτε ποιήσαντος οὔτ' εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ' ἂν κατηγορῆσαι. τοιοῦτος δὲ γενόμενος, οὕτω νῦν διάκειμαι ὑφ' ὑμῶν, ὡς οὐδὲ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ μή τι ὧν ἂν ὑμεῖς λίπητε, ξυλλέξομαι, ὥσπερ τὰ θηρία. ἃ δέ μοι ὁ πατὴρ καὶ οἰκήματα καλὰ, καὶ παραδείσους καὶ δένδρων καὶ θηρίων μεστοὺς κατέλιπεν, ἐφ' οἷς εὐφραινόμην, ταῦτα πάντα ὁρῶ τὰ μὲν κατακεκαυμένα, τὰ δὲ κατακεκομμένα. Εἰ οὖν ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ δίκαια, μήτε τὰ ὅσια, ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ' ἐστὶν ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι. ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δὲ Τριάκοντα πάντες μὲν ἐπῃσχύνθησαν αὐτὸν, καὶ ἐσιώπησαν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· Ἀλλ' οἶμαι μέν σε, ὦ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, ὅτι καὶ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι ξένοι ἀλλήλοις γίνονται οἱ ἄνθρωποι. οὗτοι δὲ, ὅταν αἱ πόλεις πολέμιαι γένωνται, σὺν ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πολεμοῦσι, καὶ ἐὰν οὕτω τύχωσιν, ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. καὶ ἡμεῖς οὖν νῦν βασιλεῖ τῷ ὑμετέρῳ πολεμοῦντες, πάντα ἠναγκάσμεθα τὰ ἐκείνου πολέμια νομίζειν· σοί γε μέντοι φίλοι γενέσθαι περὶ παντὸς ἂν ποιησαίμεθα. καὶ εἰ μὲν ἀλλάξασθαί σοι ἔδει ἀντὶ δεσπότου βασιλέως ἡμᾶς δεσπότας, οὐκ ἂν ἔγωγέ σοι ξυνεβούλευον. νῦν δὲ ἔξεστί σοι μεθ' ἡμῶν γενομένῳ, μηδένα προσκυνοῦντα, μηδὲ δεσπότην ἔχοντα, ζῆν καρπούμενον τὰ * σαυτοῦ.

* ἑαυτοῦ.

A maximi pretij ornatus, quumque miniſtri puluinos ſubtiles ſubſternerent, in quos ſe molliter Perſæ collocant; conſpecto vili cultu Ageſilai, deliciis illis vti præ verecundia noluit. Quapropter & ipſe ita, vti veſtitus erat, humi ſe reclinat. Deinde dicta primum vtrimque ſalute, mox dextram Pharnabazo porrigente, ſuam viciſſim ei porrigit Ageſilaus. Eo peracto, Pharnabazus, qui natu grandior eſſet, ita loqui cepit: Ego vobis, Ageſilae, voſque Lacedæmonij o-B mnes, qui adeſtis, amicus & fœderatus fui, quo tempore bellum aduerſus Athenienſes gerebatis; neque tantum claſſem veſtram, ſuppeditatis pecuniis corroboraui: verumetiam ipſe in terra ex equo vobiſcum pugnans, hoſtes vſque in ipſum mare perſequebar. Neque vero accuſare me poteſtis, quaſi vmquam Tiſſaphernis more duplici erga vos animo vel in ſermone vel factis fuerim. Talem quum me geſſerim, eo nunc à vobis redactus ſum, vt ne cœna quidem mihi mea in ditione ſit re-C liqua, niſi forte beſtiarum inſtar id colligam, quod à vobis ſit relictum. Omnia quæ relicta mihi à patre acceperam, ædificia pulchra, horti arboribus ac feris referti, quibus animum oblectabam, nunc partim exuſta, partim exciſa video. Proinde ſi, quid æquum ſanctumque ſit, ego non intelligo; vos me velim doceatis, quinam exiſtimari debeat, hæc ab hominibus referendæ gratiæ non ignaris proficiſci. His dictis, Trigintaviri omnes verecundia ducti ſilebant. Tandem aliquando Ageſi-D laus in hanc ſententiam reſpondit: At enim, Pharnabaze, non ignorare te arbitror, etiam Græcis in vrbibus hoſpitiorum neceſſitudines inter homines contrahi. Nihilominus vbi bellum inter vrbes ipſas geri cœptum eſt, vna cum patria quilibet hoſpitibus bellum facit. Quinetiam ſi res ita ferat, nonnumquam mutuo ſe hoſpites occidunt. Eadem ratione nos quoque E bellum aduerſus regem veſtrum gerentes, neceſſe fuit omnia, quæ ipſius eſſent, hoſtilia ducere: quamquam tecum amicitiam colere ſummopere cuperemus. Quod ſi tibi pro rege domino commutandi nos eſſemus, quos dominorum deinde loco haberes; equidem tibi nequaquam hac in parte quidquam cõſulerem. Nunc tibi licet, ſi quidem nobiſcum te velis coniungere, neminem ſummiſſe veneranti, neminem adnoſcenti dominum, ita viuere, tuis vt reb. nihilominus fruare.

» Atqui libertatem opibus ego vniuerſis
» anteferendam arbitror. Nec interim id
» nos volumus, vt liber quidem, at pauper
» ſis: ſed vt ſocietate noſtra fretus, non re-
» gis, ſed tuum imperium propages, ac re-
» dactis in poteſtatem tuam hoc tempore
» conſeruis, loco ſubditorum eis vtare.
» Quod ſi pariter & liber ſis, & opulentus
» fias: quid tibi defuerit, quo minus plane
» ſis beatus? Ergo vobis, inquit Pharnaba-
» zus, ſimpliciter, quid facturus ſim, re-
» ſpondebo. Id vero te decet, ſubiecit Age-
» ſilaus. Quod ſi rex, ait, prætorem alium
» miſerit, cui me iubeat dicto audientem
» eſſe; vobis & amicus & ſocius eſſe vo-
» lam. Sin me præeſſe cum imperio iuſſe-
» rit, quandoquidem huiuſmodi quiddam
» eſt, vti videtur, gloriæ cupiditas, omnino
» ſcitote, me pro mea virili bellum aduer-
ſus vos fortiſſime geſturum. Ea verba
quum audiiſſet Ageſilaus, Pharnabazi ma
„ nu prehenſa: Vtinam, inquit, vir optime,
„ quum talis ſis, amico te vtamur. Vnum
„ quidem hoc ſcito, me iam quanta celeri-
„ tate potero, tuis è finibus exceſſurum; ac
„ deinceps, tametſi bellum inter nos gere-
„ tur, fore tamen, vt quam diu ſuperierit a-
„ lius, quem bello petamus, abs te rebusque
tuis abſtineamus. His dictis, finem is con-
greſſus habuit. Et iam equo conſcenſo
Pharnabazus abibat, quum eius ex Para-
pita filius perelegans, nonnihil remanens,
» & ad Ageſilaum adcurrens: Ius, ait, ho-
» ſpitij tecum, Ageſilae, iungo. Tum ille:
» Accipio vero, inquit. At memineris, ait
alter: ſtatimque ſpiculum, quod ſane pul-
chrum erat, Ageſilao dedit. Id quum ac-
cepiſſet Ageſilaus, quia phaleris ornatum
equum pulcherrimis Idæus pictor habe-
bat: eas detractas viciſſim puero donat.
Qui tum quidem in equum inſiliens, pa-
trem eſt inſequutus. Ceterum deinceps,
quum per abſentiam Pharnabazi erepto
frater imperio filium hunc Parapitæ in
exſilium egiſſet: non ſolum Ageſilaus
ceteris in rebus eum fouit, ſed etiam a-
mante ipſo quemdam Athenienſis Eual-
cis filium, nihil non fecit vt is ipſius
cauſſa Olympicum in ſtadium admitte-
retur, quamquam inter pueros maximus
eſſet. Ageſilaus, vti Pharnabazo facturum
ſe dixerat, ſtatim ex ipſius finibus diſceſ-
ſit. Neq. iam procul ver aberat. Vbi The-
bes in campum perueniſſet, propter A-
ſtyrinæ Dianæ fanum caſtra poſuit: atque
iſtic præter eũ, quem habebat, exercitum,
ampliores ex omnib. locis copias cogebat.

Pharnabazi filius Ageſilaum ad hoſpitij ius inuitat.

A καί τοι ἐλεύθερον εἶναι, ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων. οὐδὲ μέν τοι τοῦτό σε κελεύομεν, πένητα μὲν, ἐλεύθερον δ' εἶναι, ἀλλ' ἡμῖν ξυμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σεαυτοῦ ἀρχὴν, τοὺς νῦν ὁμοδούλους σοι καταστρεφόμενον, ὥστε σοὺς ὑπηκόους εἶναι. καί τοι εἰ ἅμα τ' ἐλεύθερος εἴης, καὶ πλούσιος γένοιο, τίνος ἂν δέοιο, μὴ οὐχὶ πάμπαν εὐδαίμων εἶναι; οὐκοῦν, ἔφη ὁ Φαρνάβαζος, ἁπλῶς ὑμῖν ἀποκρίνωμαι, ἅπερ ποιήσω· πρέπει γοῦν σοι· B ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπήκοον ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἶναι· ἐὰν μέν τοι μοι τὴν ἀρχὴν * προστάττῃ, τοιοῦτόν τι, ὡς ἔοικε, φιλοτιμίας ἐστὶ, εὖ χρὴ εἰδέναι, ὅτι πολεμήσω ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα. ἀκούσας ταῦτα ὁ Αγησίλαος, ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· εἴθ' ὦ λῷστε σὺ, τοιοῦτος ὢν, φίλος ἡμῖν γένοιο. ἓν δ' οὖν, ἔφη, ἐπίστω, ὅτι C νῦν τε ἄπειμι ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα ἐκ τῆς χώρας τῆς σῆς, τοῦ τε λοιποῦ, κἂν πόλεμος ᾖ, ἕως ἂν ἐπ' ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα. τούτων δὲ λεχθέντων, * διέλυσαν τὴν σύλλογον. καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἀπῄει· ὁ δὲ ἐκ τῆς Παραπίτας υἱὸς αὐτοῦ καλὸς ἔτι ὢν, ὑπολειφθεὶς καὶ προσδραμὼν, ξένον σε, ἔφη, ὦ Αγησίλαε, ποιοῦμαι. ἐγὼ δέ γε δέχομαι. μέμνησο νῦν, ἔφη. καὶ εὐθὺς τὸ D παλτὸν (εἶχε δὲ καλὸν) ἔδωκε τῷ Αγησιλάῳ. ὁ δὲ δεξάμενος, φάλαρα * ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ Ιδαίου τοῦ γραφέως πάγκαλα, περιελὼν ἀντέδωκεν αὐτῷ. τότε μὲν οὖν ὁ παῖς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, μετεδίωκε τὸν πατέρα. ὡς δ' ἐν τῇ τοῦ Φαρναβάζου ἀποδημίᾳ, ἀποστερῶν ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν φυγάδα ἐποίησε τὸν τῆς Παραπίτας υἱὸν, τά τ' ἄλλα ὁ Αγησίλαος ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ, καὶ ἐρασθέντος αὐτοῦ τοῦ ΕΥαλκοῦς υἱέος Αθηναίου, πάντ' ἐποίησεν ὅπως ἂν δι' ἐκεῖνον * ἐγκριθείη τὸ στάδιον ἐν E Ολυμπίᾳ, μέγιστος ὢν τῶν παίδων. καὶ τότε δὴ, ὥσπερ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, εὐθὺς ἀπεπορεύετο ἀπὸ τῆς χώρας· * σχεδὸν δέ τι καὶ ἔαρ ὑπέφαινεν ἤδη. ἀφικόμενος δὲ ἐς Θήβης πεδίον, κατεστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ τῆς Αστυρήνης Αρτέμιδος ἱερὸν, καὶ ἐκεῖ πρὸς ᾧ εἶχε ξυνέλεγε πάντα γὰρ ὅθεν παμπληθὲς στράτευμα.

προστάττῃ, ἐπὶ τοῦτο πί, ὡς ἔοικε, φιλοτιμία,

διέλυσαν

ἔχων

ἐγκριθείη εἰς τὸ

σχεδὸν δὲ καὶ τὸ

παρεσκευάζετο γὰρ πορευσόμενος ὡς δύναιτο ἀνωτάτω, νομίζων ὁπόσα ὄπισθεν ποιήσαιτο ἔθνη, πάντα ἀποστερήσειν βασιλέως. Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ σαφῶς ᾔσθοντο τά τε χρήματα ἐληλυθότα ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰς μεγίστας πόλεις συνεστηκυίας ἐπὶ πολέμῳ πρὸς ἑαυτούς, ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν ἐνόμιζον, καὶ στρατεύειν ἀναγκαῖον ἡγήσαντο εἶναι. καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο· εὐθὺς δὲ ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον πέμπουσιν Ἐπικυδίδαν. ὁ δ' ἐπεὶ ἀφίκετο, τά τε ἄλλα διηγεῖτο ὡς ἔχοι, καὶ ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε, χαλεπῶς μὲν ἤνεγκεν, ἐνθυμούμενος οἵων τιμῶν καὶ οἵων ἐλπίδων ἀπεστερεῖτο· ὅμως δὲ συγκαλέσας τοὺς συμμάχους, ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελλόμενα, καὶ εἶπεν ὅτι ἀναγκαῖον εἴη βοηθεῖν τῇ πατρίδι. *Ἐὰν μέντοι ἐκεῖνα καλῶς γένηται, εὖ ἐπίστασθε, ἔφη, ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν, ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι πράξων ὧν ὑμεῖς δεῖσθε. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, πολλοὶ μὲν ἐδάκρυσαν, πάντες δ' *ἐπεψηφίσαντο βοηθεῖν μετ' Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαίμονι· εἰ δὲ καλῶς ταχὺ γένοιτο, λαβόντες αὐτὸν πάλιν ἥκειν ἐς τὴν Ἀσίαν. καὶ οἱ μὲν δὴ συνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὔξενον ἁρμοστήν, καὶ φρουροὺς παρ' αὐτῷ οὐκ ἔλαττον τετρακισχιλίων, ἵνα δύναιτο διασώζειν τὰς πόλεις. αὐτὸς δέ, ἑώρα ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μένειν ἐπεθύμουν μᾶλλον, ἢ ἐφ' Ἕλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ, ἆθλα προύθηκε ταῖς πόλεσιν, ἥτις ἄριστον στράτευμα πέμποι, καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς, ὅστις εὐοπλότατον λόχον ἔχων συστρατεύοιτο, καὶ ὁπλιτῶν, καὶ τοξοτῶν, καὶ πελταστῶν. προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἱππάρχοις, ὅστις εὐιπποτάτην καὶ εὐοπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ τούτοις νικητήριον δώσων. τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποιήσειν, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν Χερρονήσῳ, ὅπως εὖ εἰδείησαν, ὅτι τοὺς στρατευσομένους δεῖ εὐκρινεῖν. ἦν δὲ τὰ ἆθλα τὰ μὲν πλεῖστα, ὅπλα ἐκπεποιημένα ἐς κόσμον, καὶ ὁπλιτικὰ, καὶ ἱππικά. ἦσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ.

κἄν τοι

ἐψηφίσαντο

A Nam ita ſe parabat, vt quam poſſet longiſſime ſurſum progrederetur; exiſtimans ſe nationes omnes, quotquot à tergo relinqueret, regi ademturum. Hic tum conatus Ageſilai erat, quum Lacedæmonij plane cognito, miſſas eſſe pecunias in Græciam, vrbesque maximas ad opprimēdum ipſos bello conſpiraſſe; verſari rempublicam ſuā in periculo arbitrabantur, & expeditionem neceſſario ſuſcipiēdam eſſe. Ad eam ſe comparabant, ſimulque ad Ageſilaum Epicydidam mittunt. B Is poſteaquam ad eum veniſſet, cum aliarum rerum ſtatum exponebat; tum hoc etiam, mandare ipſi rempublicam, quamprimum patriæ laturus ſuppetias adeſſet. Ea re Ageſilaus audita, grauiter quidem ille ferre, quum ſecum ipſe quantis honoribus, quantaque ſpe deiiceretur, expenderet: ſed nihilominus aduocare ſocios ad concionem, quid reſpublica mandaret, indicare; dicere, neceſſarium omnino eſſe, vt auxilium patriæ feratur. QVOD ſi res, inquit, eæ gerentur ex animi ſententia; certo ſcitote, ſocij, nequaC quam futurum vt veſtri obliuiſcar. Reuertar ſcilicet ad vos, perfecturus ea quæ vos cupitis. Hæc illi audientes, multis cum lacrumis vniuerſi ferendam eſſe cum Ageſilao Lacedæmoni opem ſtatuunt, ac ſi res iſtic feliciter gererentur, cum eodem in Aſiam redeūdum eſſe. Interea dum illi ſua colligunt, Ageſilaum ſequuturi; EVxenum ipſe præfectum in Aſia cum præſidiariis nō paucioribus, quam IIIICIↃ relinquit, vt eorum auxilio tueri ac retinere D oppida in fide poſſet. Et vero quia magnā militum partem iſtic manere malle videbat, quā aduerſus Græcos arma ferre: quo fortiſſimos & plurimos ſecum abduceret, præmia ciuitatibus conſtituit, quæ copias lectiſſimas mitterent: itemque conductitiorum ductoribus, ſi qui cum inſtructiſſima vel grauis armaturę peditum, vel ſagittariorum, vel cetratorum cohorte huic expeditioni ſe adiungerent. Quin & præfectis equitum denuntiauit, eis ſe victoriæ E præmium largiturum, qui turmam longe peritiſſimam equitandi & inſtructiſſimam exhiberent. Eaque de re ſe cogniturum ait inſtituto iudicio in Cherroneſo, poſteaquam ex Aſia in EVropam traieciſſent: vt certo ſcirent, eorum, qui eſſent expeditioni huic interfuturi, accuratum delectum fore. Præmiorum loco magna ex parte propoſita erant arma elaborata quam elegantiſſime, tam militum grauis armaturæ, quā equeſtria. Nec aureæ coronæ deerāt.

Ageſilaus è medio victoria curſu reuocatur.

A Omnia quidem præmia talentis non minus IV conſtitere. Tantis ſumtibus factis, etiam pro exercitu maximis pecuniis arma comparata fuerunt. Poſteaquam Helleſpontum traieciſſet, iudices lecti ſunt; ex Lacedæmoniis, Menaſcus, Herippidas, Orſippus: ex ſociis, vnus ex oppido quolibet. Peracto iudicio, cum copiis Ageſilaus eadem via progrediebatur, qua *rex profectus fuerat id temporis, quum Græciæ bellum faceret. Interea contrahebant Ephori copias & præſidia; ciues B autem, quod Ageſipolis adhuc puer eſſet, Ariſtodemum adgnatum, ac tutorem pueri, ducem exercitus eſſe iubent. Poſteaquam Lacedæmonij copias eduxiſſent, hoſtes eorum collecti, quo pacto cum ipſis maximo ſuo commodo manum confererent, in conuentu deliberabant. Ibi Timolaus Corinthius hac

» oratione vſus eſt: Res Lacedæmonio-
» rum, ſocij, fluminum inſtar habere ſe mi-
» hi videntur. Quippe flumina iuxta fon-
» tes ſuos non magna ſunt, traiicique non
C » difficulter poſſunt. Verum quo profluunt
» longius, eo magis ab aliis adaucta flu-
» uiis, vehementiori cum impetu proruunt.
« Itidem Lacedæmonij ſoli ſunt, vbi pri-
» mum egrediuntur: ac progrediendo, &
» oppida ſibi adiungendo, tum copias au-
» gent, tum illud efficiunt, vt expugnari
» difficilius poſſint. Equidem eos quoque
» video, qui veſpas extinguere volunt, ſi
» egreſſas venari conentur, à multis pun-
» gi: at ſi tum ignem admoueant, quum
» adhuc incluſæ ſunt, nullo ſuo cum in-
D » commodo eas opprimere. Quapropter
» nos hæc cum animis noſtris expendentes,
» rectiſſime facturos arbitror; ſi ad ipſam
» in primis Lacedæmonem, vel ſi hoc fie-
» ri nequeat, proxime ad eam manus con-
» feramus.

Hæc quum recte dici ab eo ſtatuerentur, decretum in eamdem ſententiam factum eſt. Interea vero, dum illi tranſigunt inter ſe de belli huius principatu, & in quot homines inſtrui aciem E totius exercitus oporteat, conſtituunt; ne ſi denſas admodum phalanges efficerent vrbes Lacedæmoniis infeſtæ, circumdandi ſe poteſtatem hoſti facerent: Lacedæmonij, adiunctis ſibi Tegeatis ac Mantinenſibus, via maritima egrediuntur. Quumque pergerent eodem fere tempore, Corinthij quidem cum ſuis erant in Nemea, Lacedæmonij vero cum ſociis, Sicyone. Hinc propter Epieceam facta impreſſione, primum

Xerxem intelligit.

A τὰ δὲ πάντα ἆθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένετο, ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων. τοσούτων μέντοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων χρημάτων ὅπλα ἐς τὸ στράτευμα κατεσκευάσθη. ἐπεὶ δὲ διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, κριταὶ κατέστησαν, Λακεδαιμονίων μὲν, Μένασκος, καὶ Ἡριππίδας, καὶ Ὄρσιππος· τῶν δὲ ξυμμάχων, εἷς ἀπὸ πόλεως. καὶ Ἀγησίλαος μὲν, ἐπεὶ τὴν κρίσιν ἐποίησεν, ἔχων τὸ στράτευμα, ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδὸν, ἥνπερ βασιλεὺς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευεν. ἐν δὲ τούτῳ οἱ μὲν Ἔφοροι B φρουρὰν *ἔφαινον· ἡ δὲ πόλις, ἐπεὶ Ἀγησίπολις παῖς ἔτι ἦν, Ἀριστόδημον, τοῦ γένους ὄντα, καὶ πρόδικον τοῦ παιδὸς, ἡγεῖσθαι τῇ στρατιᾷ ἐκέλευον. ἐπεὶ δ' ἐξῇσαν μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ξυνειλεγμένοι δ' ἦσαν οἱ ἐναντίοι, ξυνελθόντες ἐβουλεύοντο, πῶς ἂν τὴν μάχην ξυμφορώτατα σφίσιν αὐτοῖς ποιήσαιντο. Τιμόλαος μὲν δὴ Κορίνθιος ἔλεξεν· Ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ὅμοιον εἶναι τὸ τῶν Λακεδαιμο- C νίων πρᾶγμα οἷόνπερ τὸ τῶν ποταμῶν. οἵ τε γὰρ ποταμοὶ πρὸς μὲν ταῖς πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσὶν, ἀλλ' εὐδιάβατοι· ὅσῳ δ' ἂν πορρωτέρω γένωνται, ἐπεμβάλλοντες ἕτεροι ποταμοὶ, ἰσχυρότερον αὐτῶν τὸ ῥεῦμα ποιοῦσι. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡσαύτως, ἔνθεν μὲν ἐξέρχονται αὐτοὶ, μόνοι εἰσί· προϊόντες δὲ, καὶ παραλαμβάνοντες τὰς πόλεις, πλείονές τε καὶ δυσμαχώτεροι γίγνονται. ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται D θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους· ἐὰν δ' ἔτι ἔνδον ὄντων τὸ πῦρ *προσφέρωσι, πάσχοντας μὲν οὐδὲν, χειρουμένους δὲ τοὺς σφῆκας. Ταῦτ' οὖν ἐνθυμούμενος ἡγοῦμαι κράτιστον εἶναι, μάλιστα μὲν ἐν αὐτῇ· εἰ δὲ μὴ, ὅτι ἐγγύτατα τῆς Λακεδαίμονος τὴν μάχην ποιεῖσθαι. δόξαντος δ' εὖ λέγειν αὐτοῦ, ἐψηφίσαντο ταῦτα. ἐν ᾧ δὲ περὶ ἡγεμο- E νίας τε διεπράττοντο, καὶ διωμολογοῦντο, ἐς ὁπόσους δέοι τάττεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως μὴ λίαν βαθείας τὰς φάλαγγας ποιούμεναι αἱ πόλεις κύκλωσιν τοῖς πολεμίοις παρέχειεν, ἐν τούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ δὴ Τεγεάτας παρειληφότες καὶ Μαντινέας, ἐξῇσαν τὴν ἀμφίαλον. καὶ πορευόμενοι σχεδὸν ἅμα, οἱ μὲν περὶ τοὺς Κορινθίους ἐν τῇ Νεμέᾳ ἦσαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐν τῷ Σικυῶνι. ἐμβαλόντων δὲ αὐτῶν κατὰ τὴν Ἐπιείκειαν, τὸ μὲν πρῶτον

ἔφηναν·

ἐκφέρωσι,

ἐκ τῶν ὑπερδεξίων βάλλοντες αὐτοὺς καὶ τοξεύοντες, μάλα κακῶς ἐποίουν οἱ γυμνῆτες τῶν ἀντιπάλων· ὡς δὲ κατέβησαν ἐπὶ τὴν θάλατταν, ταύτῃ * προσήεσαν διὰ τοῦ πεδίου, τέμνοντες καὶ κάοντες τὴν χώραν. καὶ οἱ ἕτεροι μέντοι * ἐλθόντες κατεστρατοπεδεύσαντο, ἔμπροσθεν ποιησάμενοι τὴν χαράδραν. ἐπεὶ δὲ προϊόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι δέκα στάδια ἀπεῖχον τῶν πολεμίων, κἀκεῖνοι αὐτοῦ στρατοπεδευσάμενοι ἡσυχίαν εἶχον. φράσω δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἑκατέρων. ξυνελέγησαν γὰρ ὁπλῖται Λακεδαιμονίων μὲν, ἐς ἑξακισχιλίους, Ἠλείων δὲ, καὶ * Τελφυλλίων, καὶ Ἀκρωρείων, καὶ Λασιωνέων, ἐγγὺς τρισχίλιοι, καὶ οἱ Σικυωνίων πεντακόσιοι καὶ χίλιοι, Ἐπιδαυρίων δὲ καὶ Τροιζηνίων, καὶ Ἑρμιονέων, καὶ Ἁλιέων, ἐγένοντο οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων. πρὸς δὲ τούτοις, ἱππεῖς μὲν Λακεδαιμονίων περὶ ἑξακοσίους, Κρῆτες δὲ τοξόται ἠκολούθουν ὡς τριακόσιοι. καὶ μὴν σφενδονῆται * Μαργανέωι, καὶ * Λεδρίνων, καὶ Ἀμφιδόλων, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων. Φλιάσιοι μέντοι οὐκ ἠκολούθουν· ἐκεχειρίαν γὰρ ἔφασαν ἔχειν. αὕτη μὲν δὴ μετὰ Λακεδαιμονίων δύναμις ἦν. ἥ γε μὴν τῶν πολεμίων ἠθροίσθη, Ἀθηναίων μὲν, ἐς ἑξακισχιλίους ὁπλίτας, Ἀργείων δ᾽ ἐλέγοντο περὶ ἑπτακισχιλίους· Βοιωτῶν δὲ, ἐπεὶ Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, περὶ πεντακισχιλίους· Κορινθίων γε μὴν, ἐς τρισχιλίους· καὶ μὴν ἐξ Εὐβοίας ἁπάσης, οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων. ὁπλιτικὸν μὲν δὴ τοσοῦτον. ἱππεῖς δὲ, Βοιωτῶν μὲν, ἐπεὶ Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, ἐς ὀκτακοσίους, Ἀθηναίων δ᾽ ἐς ἑξακοσίους, καὶ Χαλκιδέων τῶν ἐξ Εὐβοίας, ἐς ἑκατὸν, Λοκρῶν δὲ τῶν Ὀπουντίων, ἐς πεντήκοντα. καὶ ψιλὸν δὲ, ξὺν τοῖς τῶν Κορινθίων, πλέον ἦν. καὶ γὰρ Λοκροὶ οἱ Ὀζόλαι, καὶ Μηλιεῖς, καὶ Ἀκαρνᾶνες παρῆσαν αὐτοῖς. αὕτη μὲν δὴ ἑκατέρων ἡ δύναμις ἐγένετο. οἱ δὲ Βοιωτοὶ, ἕως μὲν τὸ εὐώνυμον εἶχον, οὐδέν τι κατήπειγον τὴν μάχην ξυνάπτειν. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αὐτοὶ δὲ τὸ δεξιὸν εἶχον, καὶ κατ᾽ Ἀχαιοὺς ἀντετάχθησαν, εὐθὺς τά τε ἱερὰ καλὰ ἔφασαν εἶναι, καὶ παρήγγειλαν παρασκευάζεσθαι, ὡς μάχης ἐσομένης. καὶ πρῶτον μὲν ἀμελήσαντες τοῦ ἐς ἑκκαίδεκα, βαθεῖαν παντελῶς ἐποιήσαντο τὴν φάλαγγα. ἔτι δὲ καὶ ἦγον ἐπὶ τὰ δεξιά, ὅπως ὑπερέχοιεν τῷ κέρατι τῶν πολεμίων·

προήεσαν

ἀπελθόντες

Τειφυλίων,

Μαργαιέων,

Λετρίνων,

velites aduerſariorum de ſuperioribus locis tela ſagittasque iacientes, vehementer Lacedæmonios premebant. Verum vbi ad mare deſcendiſſent, per campum progrediebantur, ferroque ac flamma agrum omnem vaſtabant. Tum hoſtes propius accedentes ita caſtra ſunt metati, vt ante ſe torrentis alueum haberent. Et Lacedæmonij progreſſi, quum non amplius decem ſtadiis ab hoſtibus abeſſent: ipſi quoque locatis caſtris ibidem ſe continebant. Exponam & copias amborum. Lacedæmonij grauis armaturæ pedites plus minus VI CIↃ collecti erant: ex Eleis, Triphyliis, Acroriis, Laſionenſibus, IIICIↃ propemodum: ex Sicyoniis, CIↃIↃ: ex Epidauriis, Trœzeniis, Hermionenſibus, Halienſibus, non pauciores IIICIↃ adfuere. Præter hos, habebant equites Lacedæmonios IↃC, & ſagittarios Cretenſes CCC: & funditores * Marganenſes, * Ledrini, Amphidoli non pauciores CCCC. Phliaſij, quod inducias eſſe ſibi dicerent, ſequuti non ſunt. Et hæ quidem erant Lacedæmoniorum copię. Apud hoſtes autem, VICIↃ collecti grauis armaturæ pedites Athenienſes erant; Argiui, quemadmodum ferebatur, plus minusve VIICIↃ: Bœoti, quod Orchomenij non adeſſent, circiter IↃC: Corinthij, ad IIICIↃ: ex vniuerſa EVbœa, non pauciores IIICIↃ. Et hæc quidem grauis erat hoſtium armatura. Iidem habebant equites Bœotos, quamquam Orchomenij non adeſſent, IↃCCC: Athenienſes, IↃC: Chalcidenſes ex EVbœa, fere centum: Locros Opuntios, ad quinquaginta. Hunc numerum leuis armaturæ peditum multitudo, Corinthiis adnumeratis, ſuperabat. Etenim Locri, qui cognominantur Ozolæ, & Melienſes, & Acarnanes eis aderant. Tantæ igitur erant partis vtriuſque copiæ. Ceterum Bœoti, quam quidem diu latus ſiniſtrum tenebant, non admodum ad conſerendum manus properabant. Verum vbi contra Lacedæmonios Athenienſes conſtiterunt, & ipſi dextro in latere Achæos aduerſos habuere; mox & exta peroptata ſibi offerri confirmabant, & ſuos ad pugnam ineundam parare ſe iubebant. Hinc omiſſa ratione ſtruendi aciem in denos ac ſenos, denſam protinus phalangem inſtituunt. Præterea dextram verſus ducebant, vt altero cornu hoſtem excederent:

Copiæ partis vtriuſque.

al. Margeani,

al. Leprini,

Athenienſes, ne acies diuelleretur, ſequebãtur eos; *quamquam eſſe periculum intelligerent, ne ab hoſtib. circumdarentur. *Conſule N. [illegible]*

Hactenus hoſtẽ accedere Lacedæmonij nõ animaduerterant, quod locus ex arboribus ſpiſſus eſſet. At vbi pæan inchoatus fuiſſet, mox re intellecta, & ipſi ſuis vniuerſis imperãt, ad prœlium vti ſe pararent. Quumq. iam ita diſpoſiti ſtarent in acie, quemadmodũ eã cõductitiorum militum duces ſtruxerãt; edicunt Lacedæmonij, vt quiſq. ducẽ ſequeretur; ſimul & ipſi dextrã verſus ducũt, ac hoſtiũ cornu, ſemet extẽdendo, vſq. adeo ſuperant; vt ſex Atheniẽſiũ cohortes Lacedæmoniis, quatuor oppoſitæ Tegeæis eſſent. Iam nõ amplius vnius interuallo ſtadij ab ſe inuicem abeſſẽt, quum Lacedæmonij de more capram *Siluicultrici mactant, primiq. in aduerſos pergunt, & partẽ copiarum, qua hoſtilem aciem excedebant, circumdaturi hoſtem, in orbem flectunt. Ad manus quum ventũ eſſet, reliqui ſocij Lacedæmoniorum omnes ab hoſtib. ſuperati fuere: ſoli Pellenenſes, Theſpienſibus oppoſiti, ſic pugnabant, vt vtrimq. nonnulli caderent. *Diana cognomẽtum, Agrotera: veluti rura ſiluaſque colens, aut rure culta, ſicut alij.*

Lacedæmonij, quotquot Athenienſes ſibi oppoſitos nancti ſunt, vincunt: parteque copiarũ, qua ipſorum aciem excedebãt, multos circumdatos interficiunt: ſimul, quod damni nihil accepiſſent, integra prorſus acie procedunt, & quatuor illas Athenienſium cohortes, priuſquã à perſequendo reuerterentur, prætereunt. Ea re factum, vt ex illis nulli occiderentur, extra eos, qui in conflictu à Tegeæis interfecti ſunt. *Lacedæmonij ſuperant Thebanos.*

At in Argiuos recedentes incidere Lacedæmonij, quumque primus polemarchus eos aduerſos inuaſurus eſſet, exclamaſſe quidã fertur, permittendum eſſe, vt primi præterirent. Id quum fieret, prætercurrentes, qua nudi erant, feriunt; ac multos interficiunt. Itidẽ Corinthios pedem referentes adorti ſunt. Præterea Lacedæmonii quoſdã in Thebanos etiã inciderunt, ex perſequutione recedentes, ac plurimos eorum peremerunt. Quod quum fieret, victi primum ad oppida fugiebant: deinde facientibus initium eius rei Corinthiis, ad priora ſe caſtra recipiebãt. Lacedæmonij vero & ipſi redeuntes ad eum locum, quo primũ cum hoſte manus conſeruerant, tropæum conſtituunt. Atque hæc quidem pugna in hunc modũ pugnata fuit. Interim Ageſilaus ad ferendũ opẽ ſuis ex Aſia properabat: quumque iam apud Amphipolim eſſet, Dercyllidas ad eum rei geſtæ nũtium

A οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ* διασπασθείησαν, ... *μὴ διασπασθῶσιν, ἐπηκολούθουν.*
καίπερ γιγνώσκοντες ὅτι κίνδυνος εἴη κυκλωθῆναι. τέως μὲν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ᾐσθάνοντο προσιόντων τῶν πολεμίων. καὶ γὰρ ἦν λάσιον τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν, τότε δὴ ἔγνωσαν. καὶ εὐθὺς ἀντιπαρήγγειλαν ἅπαντας διασκευάζεσθαι ὡς ἐς μάχην. ἐπεὶ δὲ ξυνετάχθησαν, ὡς ἑκάστοις οἱ ξεναγοὶ ἔταξαν; παρηγγύησαν μὲν ἀκολουθεῖν τῷ ἡγουμένῳ, ἦγον δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὰ δεξιά· καὶ οὕτω

B πολὺ ὑπερέτεινον τὸ κέρας, ὥστε τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν ἓξ* φυλαὶ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αἱ δὲ τέτταρες κατὰ Τεγεάτας. *φυλακαί* οὐκέτι δὲ σταδίου ἀπεχόντων, σφαγιασάμενοι οἱ Λακεδαιμόνιοι τῇ Ἀγροτέρᾳ, ὥσπερ νομίζεται, τὴν χίμαιραν, ἡγοῦντο ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, τὸ ὑπερέχον ἐπικάμψαντες ἐς κύκλωσιν. ἐπεὶ δὲ ξυνέμιξαν, οἱ μὲν ἄλλοι ξύμμαχοι πάντες οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων·

C Πελληνεῖς δὲ κατὰ Θεσπιέας γενόμενοι, ἐμάχοντό τε καὶ ἐν χώρᾳ ἔπιπτον ἑκατέρων. αὐτοὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσον τε κατέσχον τῶν Ἀθηναίων ἐκράτησαν, καὶ κυκλωσάμενοι τῷ ὑπερέχοντι, πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν· καὶ ἅτε δὴ ἀπαθεῖς ὄντες, ξυντεταγμένοι ἐπορεύοντο· καὶ τὰς μὲν τέτταρας φυλὰς τῶν Ἀθηναίων, πρὶν ἐκ τῆς διώξεως ἐπαναχωρῆσαι, παρῆλθον. ὥστε οὐκ ἀπέθανον αὐτῶν, πλὴν εἴ τις ἐν τῇ ξυμβολῇ ὑπὸ Τεγεατῶν. τοῖς δὲ Ἀργείοις ἐπιτυγχάνουσιν οἱ Λα-

D κεδαιμόνιοι ἀναχωροῦσι, καὶ μέλλοντος τοῦ πρώτου πολεμάρχου ἐκ τοῦ ἐναντίου ξυμβάλλειν αὐτοῖς, λέγεται ἄρα τις ἀναβοῆσαι, παρεῖναι τοὺς πρώτους. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, παραθέοντας δὴ παίοντες ἐς τὰ γυμνά, πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν. ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων. ἔτι δ' ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τῶν Θηβαίων τισὶν ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς διώξεως, καὶ ἀπέκτειναν συχνοὺς αὐτῶν. τούτων δὲ γενομένων, οἱ ἡττώμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἔφυγον ἐς τὰ τείχη·

E ἔπειτα δ' εἰρξάντων Κορινθίων, πάλιν κατεσκήνωσαν ἐς τὸ ἀρχαῖον στρατόπεδον. Λακεδαιμόνιοι δ' αὖ ἐπαναχωρήσαντες ἔνθα τὸ πρῶτον τοῖς πολεμίοις ξυνέμιξαν, ἐστήσαντο τρόπαιον. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ μάχη οὕτως ἐγένετο. ὁ δ' Ἀγησίλαος σπεύδων μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐβοήθει· ὄντι δ' αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει

perfert;

Δερκυλλίδας, ὅτι νικῷέν τε αὖ Λακεδαιμόνιοι, καὶ αὐτῶν μὲν τεθναῖεν ὀκτώ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς. ἐδήλου δὲ ὅτι καὶ τῶν ξυμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεπτωκότες εἶεν. ἐρομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου· Ἆρ' ἄν, ὦ Δερκυλλίδα, ἐν καιρῷ γένοιτο, εἰ αἱ συμπέμπουσαι πόλεις ἡμῖν τοὺς στρατιώτας, τὴν νίκην ὡς τάχιστα πύθοιντο; ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δερκυλλίδας, εὐθυμοτέρους γοῦν εἰκὸς ταῦτ' ἀκούσαντας εἶναι· οὐκοῦν σύ, ἐπεὶ παρεγένου, κάλλιστ' ἂν ἀπαγγείλαις. ὁ δὲ, ἄσμενος ἀκούσας, (καὶ γὰρ ἀεὶ φιλαπόδημος ἦν) εἶπεν· εἰ σὺ τάττοις. ἀλλὰ τάττω, ἔφη, καὶ προσαπαγγέλλειν κελεύω, ὅτι ἐὰν καὶ τάδε εὖ γένηται, πάλιν παρεσόμεθα, ὥσπερ καὶ ἔφαμεν. ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας ἀφ' Ἑλλησπόντου ἤδη ἐπορεύετο· ὁ δὲ Ἀγησίλαος διαλλάξας Μακεδονίαν, ἐς Θετταλίαν ἀφίκετο. Λαρισαῖοι μὲν οὖν, καὶ Κρανώνιοι, καὶ Σκοτουσαῖοι, καὶ Φαρσάλιοι, ξύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοὶ, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότ' ἐτύγχανον, ἐκακούργουν αὐτὸν ἐπακολουθοῦντες. ὁ δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δ' ἐπ' οὐρᾷ ἔχων τῶν ἱππέων· ἐπεὶ δὲ ἐκώλυον τῆς πορείας οἱ Θετταλοὶ ἐπελαύνοντες τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος ἱππικὸν, πλὴν τῶν περὶ αὐτόν. ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ, νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἱππομαχεῖν, στρέψαντες, βάδην ἀπεχώρουν. οἱ δὲ * μάλα σωφρόνως ἐπηκολούθουν. γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἃ ἑκάτεροι ἡμάρτανον, πέμπει τοὺς περὶ αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἱππέας, καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλειν, καὶ αὐτοὺς διώκειν ὡς τάχιστα, καὶ μηκέτι δοῦναι αὖθις ἀναστροφήν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν ἔφυγον, οἱ δ' * ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ πειρώμενοι τοῦτο ποιεῖν, πλαγίους ἔχοντες * τοὺς ἵππους ἡλίσκοντο. * Πολύμαχος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἱππαρχῶν ἀνεστρέψατό τε, καὶ μαχόμενος ξὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀποθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ τῶν Θετταλῶν ἐξαισία γίγνεται· ὥστε οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ἡλίσκοντο. ἔστησαν δ' οὖν οὐ πρόσθεν, πρὶν ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ ἐγένοντο. καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιόν τ' ἐστήσατο μεταξὺ * Τάπραντος καὶ Ναρ-

μαλ' ἀφρόνως

ἀνέστρεψαν

πὶ ἵπποις

Πολύχαρμος

Πραντὸς

A perfert; viciſſe ſcilicet Lacedæmonios, eorumq. tantũ octo cecidiſſe, ingẽti hoſtium multitudine interẽta. Significat etiã non paucos ex ſociis periiſſe. Tũ quærẽte Ageſilao: Fueritne opportunũ, Dercyllida, victoriã hãc celeritate, quanta fieri maxima poterit, iis ciuitatibus nuntiari, quæ copias haſce nobiſcũ miſerũt? reſpõdit Dercyllidas, nõ abs re videri futurũ, vt eo nũtio accepto, maiorẽ animis fiduciã conciperent. Ergo tu, ſubiecit Ageſilaus, quãdo huc veniſti, nuntius in primis idoneus fueris. Iis
B verbis perlubẽter auditis Dercyllidas, homo ceteroqui peregre degẽdi ſemper cupidus: Si quidẽ tu mãdas, inquit. Mãdo vero, ſubiecit Ageſilaus, ac præterea volo ſignifices; nos ita, vti polliciti ſumus, ad ipſos reuerſuros, ſi res ex ſẽtẽtia ceſſerint. Secũdũ hæc ab Helleſpõto Dercyllidas diſcedit. Ageſilaus autẽ Macedonia peragrata, in Theſſaliam venit. Heic & Lariſſæi, & Cranonij, & Scotuſæi, & Pharſalij, Bœotis cõfœderati, adeoq. Theſſali omnes, ex-
C ceptis tantũ iis, qui tũc in exſilio degebãt, carpẽdo extremũ agmẽ infeſtabãt. Duxerat autẽ hactenus copias Ageſilaus agmine quadrato, equitũ parte dimidia tranſlata in frõtẽ, alteraq. dimidia relicta à tergo. Verũ poſteaquã Theſſali vltimũ agmẽ adorti, quo minus in itinere pergeret, impediuere: tũc & illos equites, qui erãt à fronte, poſtremũ ad agmẽ traducit, exceptis tantũ iis quos penes ſe habebat. Quumque acies vtrimq. ſtructæ eſſent, Theſſali, qui exiſtimarẽt, nõ ſatis cõmode ſe aduerſus arma-
D turã grauẽ equeſtrib. cum copiis dimicaturos; cõuerſo agmine, pedetentim abſcedebant. Eos Ageſilai equites imprudenter admodũ ſequebãtur. Quare, animaduerſo Ageſilaus, vtroſque peccare; ſummiſſis equitibus, quos circũ ſe habebat robuſtiſſimos, iubet vt & ipſi quã celerrime hoſtẽ perſequerentur, idemq. ceteris etiã denũtiarent, ne conuertendi ſe facultas amplius hoſti cõcederetur. Hos vbi præter opinionẽ ſuã adequitare Theſſali conſpexerunt, partim terga dabãt, partim ſe hoſti obuer-
E tebãt: quod ſane quicũq. facere nitebãtur, ab equitib. à latere ingruẽtib. capiebãtur. * Polycharmus quidẽ Pharſalius & ſe cõuertit, & pugnãs vna cum iis, quos circum ſe habebat, eſt interẽtus. Quo facto, fuga Theſſalorum ingẽs ſequuta eſt, in qua nõnulli ex eis perierunt, nonnulli hoſtium in manus venerũt. Prius quidẽ nõ ſubſtitere, quã in montẽ Narthaciũ perueniſſent. Ageſilaus tropæo inter Prantem & Natha-

Ageſilai reditus in Græciam.

Ageſilaus equeſtri prœlio Theſſalos vincit.

al. Polymachus

ciũ excitato, ibidem manſit, mirifice delectatus hoc prœlio; quod homines ob equeſtris rei peritiã cõfidentiſſimos, vſus equitatu eo, quẽ ipſe coëgerat, viciſſet. Poſtridie ſuperatis Achaicis Phthiæ montibus, reliquũ iter omne per regionẽ pacatam faciebat, vſq. ad Bœotorũ fines. In eos quũ irrũperet, & ſol inſtar lunæ falcatus cõſpici viſus eſt, & adlatus eſt nũtius, quo ſignificaretur; victos eſſe nauali prœlio Lacedæmonios, claſſiſq. præfectũ Piſandrũ occubuiſſe. Narratũ etiã, quo pacto prœliũ illud nauale cõmiſſum fuiſſet: nimirũ haud procul à Cnido claſſes vtrimq. cõcurriſſe: cum nauib. Phœniſſis Pharnabazũ claſſis præfectũ adfuiſſe, Cononẽ cũ claſſe Græca, prima fuiſſe in acie. Quũq. Piſander & ipſe ſtruxiſſet aciẽ, ac longe pauciores habere ſibi naues videretur, quam eſſent in Græca Cononis claſſe: ſtatim ſocios, qui læuũ obtinuiſſent cornu, fugiſſe: ipſum cũ hoſtib. cõgreſſum triremi roſtrata, cõpulſum ad terrã fuiſſe: Tũ ceteros, qui & ipſi ad terrã cõpulſi eſſent, relictis nauibus, qua quiſq. potuiſſet, in Cnidum ſe incolumes recepiſſe: Piſandrũ in naui pugnantem occubuiſſe. Atq. hæc Ageſilaus audiens, primũ permoleſte ferebat. Verum vbi ad animum ei accidit, eiuſmodi maximam eſſe ſuorum militum partẽ, vt qui perlubenter rerum proſperarũ participes eſſe cuperent; contraque, neceſſarium haudquaquã eſſe, vt ſi quid ipſe aduerſi cerneret, cũ eis communicaret: mutato cõſilio, nuntiatum eſſe ſibi dixit, Piſandrum quidem vitam cum morte cõmutaſſe, ſed nihilominus nauali prœlio victorẽ exſtitiſſe. Atque hæc dicẽs, etiã boues mactabat, quaſi gratulatoria ſacra faciens: partemq. victimarum ad multos hinc inde mittebat. Quo factum, vt in quadã aduerſus hoſtes velitatione, Ageſilai milites, hac fama excitati, victoria potirentur; quaſi nauali prœlio Lacedæmonij viciſſent. Erãt in acie aduerſus Ageſilaum Bœoti, Atheniẽſes, Argiui, Corinthij, Ænianes, EVboici, vtriq. Locri: ab Ageſilai vero partibus, vna Lacedæmoniorũ * cohors, quæ Corintho aduenerat, & cohors ex Orchomeno dimidia. Præterea tirones Lacedæmone miſſi, quorũ in expeditione priori opera fuerat vſus. Tũ copiç cõductitiæ, quib. Herippidas præerat. Item miſſi à Græci nominis tum in Aſia tũ in EVropa ciuitatibus, quotquot earũ peragrando, in fidẽ acceperat. Denique de iis locis, in quibus tum erat, acceſſere grauis armaturæ pedites Orchomenij ac Phocenſes. Cetratorum numero Ageſilaus ſupe-

Piſander à Conone ac Pharnabazo vincitur.

Calamitatẽ acceptam Ageſilaus diſsimulat.

Græce mora, quæ quot habuerit milites, docet in Pelopida Plutar.

A θακίου, καὶ αὐτοῦ ἔμεινε, μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ ἱππικῇ ἐνενικήκει ξὺν ᾧ αὐτὸς ξυνέλεξεν ἱππικῷ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὑπερβάλλων τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύετο, μέχρι πρὸς τὰ Βοιωτῶν ὅρια. ὄντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐμβολῇ, ὁ ἥλιος μηνοειδὴς ἔδοξε φανῆναι· καὶ ἠγγέλθη, ὅτι ἡττημένοι εἶεν Λακεδαιμόνιοι τῇ ναυμαχίᾳ, καὶ ὁ ναύαρχος Πείσανδρος τεθναίη. ἐλέγετο δὲ, καὶ ᾧ τρόπῳ ἡ ναυ- B μαχία ἐγένετο. εἶναι μὲν γὰρ περὶ Κνίδον τὸν ἐπίπλουν ἀλλήλοις, Φαρνάβαζον δὲ ναύαρχον ὄντα, ξὺν ταῖς Φοινίσσαις εἶναι, Κόνωνα δὲ, τὸ Ἑλληνικὸν ἔχοντα, τετάχθαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἀντιπαραταξαμένου δὲ τοῦ Πεισάνδρου, καὶ πολὺ ἐλαττόνων αὐτῷ τῶν νεῶν φανεισῶν τῶν αὐτοῦ τοῦ μετὰ Κόνωνος Ἑλληνικοῦ, τοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου ξυμμάχους εὐθὺς αὐτῷ φεύγειν, αὐτὸν δὲ συμμίξαντα τοῖς πολεμίοις ἐμβολὰς ἐχούσῃ τῇ τριή- C ρει, πρὸς τὴν γῆν ἐξωσθῆναι· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους, ὅσοι ἐς τὴν γῆν ἐξώσθησαν, ἀπολιπόντας τὰς ναῦς, σώζεσθαι * ὅποι δύναιντο ἐς τὴν Κνίδον, αὐτὸν δὲ ἐπὶ τῇ νηῒ μαχόμενον ἀποθανεῖν. ὁ μὲν οὖν Ἀγησίλαος, πυθόμενος ταῦτα, τὸ μὲν πρῶτον χαλεπῶς * ἔφερεν. ἐπεὶ μέντοι ἐνεθυμήθη, ὅτι τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον εἴη * αὐτῷ οἷον ἀγαθῶν μὲν γιγνομένων ἡδέως μετέχειν· εἰ δέ τι χαλεπὸν ὁρῴη, οὐκ ἀνάγκην εἶναι κοινωνεῖν αὐτοὺς· ἐκ D τούτου μεταβαλὼν ἔλεγεν, ὡς ἀγγέλλοιτο ὁ μὲν Πείσανδρος τετελευτηκὼς, νικῴη δὲ τῇ ναυμαχίᾳ. ἅμα δὲ ταῦτα λέγων, καὶ ἐβουθύτει ὡς εὐαγγέλια, καὶ πολλοῖς διέπεμπε τῶν τεθυμένων. ὥστε ἀκροβολισμοῦ ὄντος πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐκράτησαν οἱ τοῦ Ἀγησιλάου τῷ λόγῳ, ὡς Λακεδαιμονίων νικώντων τῇ ναυμαχίᾳ. ἦσαν δὲ οἱ μὲν ἀντιτεταγμένοι τῷ Ἀγησιλάῳ, Βοιωτοὶ, Ἀθηναῖοι, Ἀργεῖοι, Κορίνθιοι, ΑΙνιᾶνες, ΕΥβοεῖς, Λοκροὶ ἀμφότεροι. σὺν Ἀγησιλάῳ δὲ, Λακεδαι- E μονίων μὲν μόρα ἡ ἐκ Κορίνθου διαβᾶσα, ἥμισυ δὲ μόρας τῆς ἐξ Ὀρχομενοῦ· ἔτι δὲ οἱ ἐκ Λακεδαίμονος νεοδαμώδεις συστρατευσάμενοι αὐτῷ· πρὸς δὲ τούτοις, οὗ Ἡριππίδας ἐξενάγει ξενικοῦ· ἔτι δὲ οἱ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων Ἑλληνίδων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ΕΥρώπῃ πόλεων Ἑλληνίδων, ὅσας διιὼν προσέλαβεν. αὐτόθεν δὲ προσεγένοντο ὁπλῖται Ὀρχομένιοι καὶ Φωκεῖς. πελτασταί γε μὴν πολλῷ πλείους

ὅπῃ

ἤνεγκε

αὐτῷ, μένος

οἱ μετ' Ἀγησιλάου. ἱππεῖς δ' αὖ παραπλήσιοι ἀμφοτέροις τὸ πλῆθος. ἡ μὲν δὴ δύναμις αὕτη ἀμφοτέρων. διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην, καὶ *πῆ ἐγένετο, οἵα οὐκ ἄλλη τῶν γ' ἐφ' ἡμῶν. συνῆσαν μὲν γὰρ ἐς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ, ἀπὸ τοῦ Κηφισσοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις, ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος. εἶχε δ' Ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν τὸ μετ' αὐτοῦ, Ὀρχομένιοι δ' αὐτῷ ἔσχατοι ἦσαν τοῦ εὐωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν * δεξιὸν εἶχον, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον. συνιόντων δὲ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἐπ' ἀμφοτέρων ἦν· ἡνίκα δ' ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. ὡς δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος, ὧν Ἡριππίδας ἐξενάγει, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἴωνες, καὶ Αἰολεῖς, καὶ Ἑλλησπόντιοι· καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγένοντο, καὶ ἐς δόρυ ἀφικόμενοι ἔτρεψαν τὸ καθ' αὐτούς. Ἀργεῖοι μέντοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἑλικῶνα. κἀνταῦθα οἱ μέν τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν ἤδη τὸν Ἀγησίλαον, ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ὀρχομενίους διακόψαντες, ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶεν. καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα, ἦγεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς ξυμμάχους πρὸς Ἑλικῶνι πεφευγότας, διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, συσπειραθέντες ἐχώρουν ἐρρωμένως. ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφισβητήτως· οὐ μέντοι εἵλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ, παρέντι τοὺς διαπίπτοντας, ἀκολουθοῦντι χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις· καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας, ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. τέλος δὲ, τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, πολλοὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἀπέθανον. ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν νίκη Ἀγησιλάου ἐγεγένητο, τετρωμένος δ' αὐτὸς προσενήνεκτο πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες τῶν ἱππέων, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι τῶν πολεμίων ὡς ὀγδοήκοντα σὺν ὅπλοις ὑπὸ τῷ νεῷ εἰσι· καὶ ἠρώτων τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἐᾶν τ' ἀπιέναι ᾗ βούλοιντο ἐκέλευσε, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα. τότε μὲν οὖν (καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψὲ) δειπνοποιησάμενοι ἐκοιμήθησαν. πρῲ δὲ Γῦλιν τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευσε τὸ

πῶς

δεξιοὶ ἦσαν. Ἀργ. δ' αὐτ. τὸ εὐώ. εἶχον,

A rior erat, equitatus vtrimque par. Atq. has tũc vtriq. copias habebãt. Etiã prœliũ cõmemorabo, & quo pacto cõmiſſum fuerit: tale quidẽ illud, quale non eſt aliud ex iis quæ noſtra memoria cõmiſſa fuere. Nam conuenerunt in cãpum, propter Coroneã ſitum, Ageſilai quidem copiæ à Cephiſſo, Thebanorũ vero ab Helicone. Ageſilaus in exercitu ſuo dextrum cornu tenebat, in ſiniſtro poſtremi erãt Orchomenij. Ex aduerſo dextrũ Thebani latus habebãt, Ar- B giui ſiniſtrũ. Dum congrederentur, altum erat tantiſper apud vtroſq. ſilentiũ; donec interuallo vnius ſtadij ab ſe inuicem abeſſent. Tũ ſublato Thebani vlulatu, in aduerſum hoſtem curſu feruntur. Iam trium plethrũ ſpatiũ inter vtroſq. intererat, quũ de phalange Ageſilai viciſſim excurrunt illi conductitij milites, quos Herippidas ducebat; itemque cum his Iones, Æoles, Helleſpõtij. Hi omnes eorum in numero erãt, qui ſimul in aduerſos hoſtes curſu fe- C rebãtur; & quũ intra haſtam perueniſſent, in fugã oppoſitos ſibi vertebãt. Enimvero nec Argiui eorum qui apud Ageſilaum erant, impetũ ſuſtinuere: ſed in Heliconem fuga ſe receperũt. Heic quũ nonnulli hoſpites Ageſilaum iam coronarent, quidam ei nuntiat, Thebanos, Orchomeniis cæſis, ad impedimenta peruaſiſſe. Tum Ageſilaus mox * euoluta phalange, aduerſus eos ducit. Thebani vero, vbi ſocios ſuos ad Heliconem fugiſſe videt; vt ad eos euade- D rẽt, per cohortes conglobati magno cum impetu procedebãt. Heic Ageſilaũ, extra omnẽ controuerſiã, virum fortẽ dicamus, licet: neque tamen quod tutiſſimum erat, elegit. Nã quũ poſſet, omiſſis iis qui elabi conabãtur, à tergo ſubſequi, agmenq. poſtremũ cædere: non hoc fecit; ſed à fronte in aduerſos Thebanos irruit. Itaq. colliſis vtrimque clupeis vrgebantur, pugnabant, occidebant, occidebãtur. Tandem Thebani, partim ad Heliconẽ euadunt, par- E tim dum abſcedunt, interficiũtur. Quum Ageſilaus victoria potitus eſſet, atque ipſe vulneratus ad phalangem delatus fuiſſet; nonnulli equis aduecti ſignificãt, plus minus LXXX ex hoſtibus armatos * templo ſe cõtinere: quid de his faciundum ſit, rogãt. Ille quãquam multis adfectus vulneribus eſſet, numinis tamen haudquaquam oblitus; vt abeũdi, quo vellent, poteſtatem eis facerent, edixit; neque lædi eos paſſus eſt. Ac tum quidem, quod adueniſſet veſpera, cœna ſumta, quieti ſe dederunt. Mane vero Gylim polemarchum copias inſtruere

Prælium ad Coroneam.

Quid euolutio ſit, docet Ælianus capite 27. περὶ ſτρατηγ. τάξ. Ἑλλ.

Minerua Itonia. Plutar. Ageſil.

iubet, ac tropæum excitare; ſimul vniuerſos in honorem Dei coronis ſe redimire, omneſque tibicines tibia canere. Interim dum hoc illi faciunt, Thebani, caduceatoribus miſſis, per inducias ad ſepulturam mortuorum cadauera repetunt. Ita tum factis induciis, Delphos profectus Ageſilaus, decumam de manubiis Deo conſecrat, talentis centum non minorem. Gylis autem polemarchus cum copiis in agrum Phocenſem abiit, atque ex eo in Locridem irrupit. Die ſecundum hæc alio milites, omnis generis ſuppellectilem, cum frumento, ex vicis rapiunt. Verum vbi iam adueſperaſceret, Lacedæmoniis tum demum pedem referentibus, ſequuntur eos à tergo Locri, teliſque ac iaculis petunt. Quum autem conuerſi Lacedæmonij viciſſim eos perſequerentur, ac nonnullos proſtrauiſſent, non iam Locri amplius à tergo ſequebantur, ſed de ſuperioribus eos locis petebant. Tum Lacedæmonij conabantur ipſos etiam per accliuia loca perſequi: ſed quia tenebræ ingruebant, pedem referentes, partim ob locorum difficultatem cadūt, partim quod nihil à fronte proſpicerent, partim denique telis cōfoſſi. Perierunt hoc loco Gylis polemarchus, & adſtitum è numero complures, & * Spartani omnino XIIX, partim lapidibus obruti, partim confecti vulneribus. Quod ſi è caſtris milites iam cœnantes opem eis non tuliſſent, periclitati de vita fuiſſent omnes. Secundum hæc dimiſſæ ſunt ad ciuitates ſingulas reliquæ copiæ, ac domum Ageſilaus nauigio vectus fuit. Tum è Corintho factis eruptionibus Athenienſes, Bœoti, Argiui, eorumque ſocij bellum gerebant: Lacedæmonij vero, cum fœderatis ſuis, è Sicyone. Quū autem Corinthij viderent, agrum ſuum populationibus infeſtari, ac ſuos interfici, quod ſemper ab hoſtibus prope abeſſent, reliquis interim fœderatis pace fruentibus, agroſque ſuos colentibu; plurimi eorum, atque optimi quique, pacem expetebant, communicatiſque conſiliis, mutuo ſe hac in parte monebant. Ea re Argiui, Bœoti, Athenienſes, Corinthij, quotquot vel miſſæ ab rege pecuniæ participes facti fuerant, vel imprimis auctores belli exſtiterant, cognita, quod periculum eſſe viderent, ne rurſum Corinthus Lacedęmoniorum partes ſequeretur, ſi non è medio tollerentur ij, qui ad pacē inclinabant; cædes moliri ſunt adgreſſi, ac primum id, quod maximē impium erat, conſilium cepere.

Ageſilai pietas.

Vide Notas. Lectio marginis.

Corinthij pacis ſtudioſi occiduntur.

A στράτευμα, καὶ τρόπαιον ἵστασθαι, καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ, καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκας, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. καὶ οὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίγνονται, καὶ Ἀγησίλαος μὲν ἐς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν ἐκ τῆς λείας τῷ θεῷ ἀπέθυσεν, οὐκ ἐλάττω ἑκατὸν ταλάντων. Γῦλις δὲ ὁ πολέμαρχος, ἔχων τὸ στράτευμα, ἀπεχώρησεν ἐς Φωκέας, ἐκεῖθεν δ' ἐς B τὴν Λοκρίδα ἐμβάλλει. καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἡμέραν οἱ στρατιῶται καὶ σκεύη ἐκ τῶν κωμῶν, καὶ σῖτον ἥρπαζον· ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, τελευταίων ἀποχωρούντων τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπηκολούθουν αὐτοῖς οἱ Λοκροί, βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες. ὡς δ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑποστρέψαντες καὶ διώξαντες κατέβαλόν τινας, ἐκ τούτου ὄπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκολούθουν, ἐκ δὲ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλον. οἱ δ' ἐπεχείρησαν μὲν καὶ πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν, ἐπεὶ δὲ σκότος ἐγίγνετο, καὶ ἀποχωροῦντες οἱ μὲν διὰ τὴν C δυσχωρίαν ἔπιπτον, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ προορᾶν * τοὺς ἔμπροσθεν, οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν· ἐνταῦθα ἀποθνήσκουσι Γῦλίς τε ὁ πολέμαρχος, καὶ τῶν παραστατῶν * πελλῆς, καὶ οἱ πάντες ὡς ὀκτωκαίδεκα τῶν * στρατιωτῶν, οἱ μὲν, καταλευσθέντες, οἱ δὲ καὶ τραυματισθέντες. εἰ δὲ μὴ ἐβοήθησαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου δειπνοῦντες, ἐκινδύνευσαν ἂν ἅπαντες ἀπολέσθαι. μετὰ τοῦτό γε μὴν ἀφείθη μὲν κατὰ πόλεις τὸ ἄλλο στράτευμα, ἀπέπλευσε D δὲ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐπ' οἴκου. ἐκ δὲ τούτου ἐπολέμουν Ἀθηναῖοι μὲν, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν, ἐκ Κορίνθου ὁρμώμενοι, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι, ἐκ Σικυῶνος. ὁρῶντες δὲ οἱ Κορίνθιοι ἑαυτῶν μὲν καὶ τὴν χώραν δῃουμένην, καὶ . . . . ἀποθνήσκοντας, διὰ τὸ ἀεὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους καὶ αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ ὄντας, καὶ τὰς χώρας αὐτῶν ἐνεργοὺς οὔσας, οἱ πλεῖστοι καὶ βέλτιστοι αὐτῶν εἰρήνης ἐπεθύμησαν, καὶ συνιστάμενοι E ἐδίδασκον ταῦτα ἀλλήλους. γνόντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ Κορινθίων οἵ τε τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετεσχηκότες, καὶ οἱ τοῦ πολέμου αἰτιώτατοι γεγενημένοι, ὡς, εἰ μὴ ἐκποδὼν ποιήσαιντο τοὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην τετραμμένους, κινδυνεύσει πάλιν ἡ πόλις λακωνίσαι, οὕτω δὴ [καὶ * σφαγὰς ἐπεχείρησαν ποιεῖσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὸ πάντων ἀνοσιώτατον ἐβουλεύσαντο.

πλεῖστοι,

Σπαρτιατῶν,

οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν νόμῳ τις καταγνωσθῇ, οὐκ ἀποκτιννύουσιν ἐν ἑορτῇ· ἐκεῖνοι δ' Εὐκλείων τὴν τελευταίαν προείλοντο, ὅτι πλείους ἂν ᾤοντο λαβεῖν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥστε ἀποκτεῖναι. ὡς δ' ἐσημάνθη οἷς εἴρητο, οὓς ἔδει ἀποκτεῖναι, σπασάμενοι τὰ ξίφη, ἔπαιον τὸν μέν τινα συνεστηκότα ἐν κύκλῳ, τὸν δὲ καθήμενον, τὸν δέ τινα ἐν θεάτρῳ, ἔστι δ' ἐν καὶ κριτὴν καθήμενον. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔφευγον οἱ βέλτιστοι, οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀγάλματα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θεῶν, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς βωμούς. ἔνθα δὴ οἱ ἀνοσιώτατοι, καὶ παντάπασιν οὐδὲν νόμιμον φρονοῦντες, οἵ τε κελεύοντες καὶ οἱ πειθόμενοι, ἔσφαττον καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς· ὥστ' ἐνίους καὶ τῶν οὐ τυπτομένων, νομίμων δ' [ὄντων * ἀνθρώπων, ἀθυμῆσαι τὰς ψυχὰς, ἰδόντας τὴν ἀσέβειαν. ἀποθνήσκουσι δὲ οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί. μᾶλλον γὰρ ἔτυχον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες. οἱ δὲ νεώτεροι, ὑποπτεύσαντος Πασιμήλου τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἡσυχίαν εἶχον ἐν τῷ Κρανίῳ. ὡς δὲ τῆς κραυγῆς ᾔσθοντο, καὶ φεύγοντές τινες ἐκ τοῦ πράγματος ἀφίκοντο πρὸς αὐτοὺς, ἐκ τούτου ἀναδραμόντες κατὰ τὸν ἀκροκόρινθον, προσβαλόντας μὲν Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους ἀπεκρούσαντο. βουλευομένων δὲ, τί χρὴ ποιεῖν, πίπτει τὸ κιονόκρανον ἀπὸ τοῦ κίονος, οὔτε σεισμοῦ, οὔτε ἀνέμου γενομένου. θυομένοις δὲ τοιαῦτα ἦν τὰ ἱερὰ, ὥστε οἱ μάντεις ἔφασαν ἄμεινον εἶναι, καταβαίνειν ἐκ τοῦ χωρίου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς φευξόμενοι, ἔξω τῆς Κορινθίας ἀπεχώρησαν. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φίλοι αὐτοὺς ἔπειθον, καὶ μητέρες ἰοῦσαι, καὶ ἀδελφοὶ, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐν δυνάμει ὄντων ἦσαν οἱ ὀμνύοντες ὑπισχνοῦντο μηδὲν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι, οὕτω δὴ ἀπῆλθόν τινες οἴκαδε αὐτῶν. ὁρῶντες δὲ τοὺς τυραννεύοντας, αἰσθόμενοι δὲ ἀφανιζομένην τὴν πόλιν, διὰ τὸ καὶ ὅρους ἀνασπᾶσθαι, καὶ Ἄργος ἀντὶ Κορίνθου τὴν πατρίδα αὐτῶν ὀνομάζεσθαι, καὶ πολιτείας μὲν ἀναγκαζόμενοι τῆς ἐν Ἄργει μετέχειν, ἧς οὐδὲν ἐδέοντο, ἐν δὲ τῇ πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι· ἐγένοντό τινες αὐτῶν, οἳ ἐνόμισαν οὕτω μὲν οὐκ ἀξιοβίωτον εἶναι, πειρωμένοις δὲ τὴν πατρίδα, ὥσπερ ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς, Κόρινθον ποιῆσαι, καὶ ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι, καὶ τῶν μὲν μιαιφόνων καθαρὰν, εὐνομίᾳ δὲ χρωμένην, ἄξιον εἶναι,

A Nam ceteri homines neminem, ne legitime quidem damnatum, feriis perimunt. At hi diem ſibi * EVcleorum poſtremum præſtituere, quod eo ſe plures in foro, quos occiderent, deprehenſuros exiſtimarent. Quumque ſignificatum iis eſſet, quibuscum res erat communicata, quoſnam interfici oporteret; ſtrictis illi gladiis alium conſiſtentem in circulo feriunt, alium ſedentem, alium in theatro, nonnullos etiam tunc ſedentes vt iudices. Re patefacta, mox optimates partim ad ſigna deorum, quæ in foro erant, partim ad aras fu- B giunt. Tum vero & illi, qui iubebant, & qui parebant, longe omnium ſceleratiſſimi homines, quorum in animis nihil recti & æqui reliquum eſſet, ad ipſa Deum fana mactabant eos: vt iam nonnulli, tametſi non cæderentur, homines tamen iuſti ac legum obſeruantes, grauiſſime animis, conſpecta impietate huiuſmodi, angerentur. Ita complures ex ſenioribus occiſi fuere, quod eorum pars maior in foro forte tunc adeſſet. Iuniores vero, ſuſpican- C te Paſimelo, futurum huiuſmodi quiddam, in * Cranio ſe continebant. At vbi clamor auditus eſſet, & quidam ex ipſa cæde fugientes ad eos perueniſſent, ad Acrocorinthum curſu adſcendũt, obiectoſque tum Argiuos tum alios loco pellunt. Quumque ſecum ipſi deliberarent, quid faciundum eſſet; capitellum de columna decidit, nullo neque terræmotu, neque vento decuſſum. Eam ob rem quum ſacrificium facerent, eiuſmodi fuerunt exta, vt vates dicerent, rectius facturos, ſi de loco D deſcenderent. Itaque primo tamquam in exſilium abituri, agro Corinthio excedebant: at vbi ſuaderent amici, matres, fratres, atque etiam nonnulli è magiſtratu ſub iuſiurandi religione futurum pollicerentur, vt nihil eis incommodi accideret, nonnulli domum ſe receperunt. Quumque conſpicerent eos, qui tyrannidem exercebant, & vrbem deleri animaduerterent, quod & limites reuellerentur, & Argus pro Corintho adpellaretur ipſorum patria, cogerentur denique ciuitatis Argi- E uæ ius obtinere, quo minime indigebant, quum ipſa in vrbe minus etiam, quam illi ciues aduenæ, poſſent: exſtitere nonnulli ex ipſis, qui ſic nequaquam ſibi viuendum exiſtimarent, ſed dandam operam, vt priſtinum in ſtatum ac libertatem Corinthus vindicaretur, & ab homicidis expurgata, legibus optimis adminiſtraretur. Dignum ipſis eſſe, vt conſerua-

Feſti nomen apud Corinthios.

Gymnaſij nomen ante Corinthũ. Laert. in 3. Pauſania κυπαρίσσων ἄλσος.

tores patriæ fierent, ſi quidem id perficere poſſent: ſin autem, vt pulcherrimorum maximorumque bonorum cupiditate ducti, exitu vitæ cum primis laudabili potirentur. Ita viri duo, Paſimelus & Alcimenes, torrentem quemdam tranſeunt, & Praxitam Polemarchũ Lacedæmoniorum conuenire inſtituũt, qui ſua cum cohorte tum Sicyonẽ præſidio tenebat. Exponũt huic, intra muros ei ſe aditum poſſe patefacere, qui Lechęum verſus pertinerent. Ille iampridem cognito, vtrumque fide dignum eſſe, adſenſus eſt ipſis; impetratoque, vt illa quoque cohors, quæ diſceſſura Sicyone fuerat, ibidem maneret: Corinthum vt ingrederetur, operam dabat. Erant iam illi duo tum fortuna quadam, tum induſtria ſua cuſtodes earum portarum, ad quas tropæum ſtabat: quum Praxitas ſecum & cohortem illam, & Sicyonios, & exſules Corinthios ducens aduenit. Ad portas quum acceſſiſſet propius, ab ingreſſu ſibi metuens, quemdam hominẽ fidum in vrbem mittere cogitabat, qui omnia prius exploraret. Hunc illi duo introducunt, ac ſimpliciter commonſtrant omniã: quo factũ, vt is renunciaret, omnia ſine fraude geri, quemadmodum vterque dixiſſet. Secundum hæc Praxitas Corinthum ingreditur. Quum autem acie inſtructa, muris admodum à ſeinuicem diſtantibus, pauci eſſe ſibi viderentur, vallo ſe muniunt, itemque foſſa tali, quali quidem poterant, donec eis opem ſocij ferrent. Ipſo in portu Bœoticum præſidium à tergo habebant. Ac die quidem illo, qui ab ea nocte proximus erat, qua fuerant ingreſſi, prœlium nullum cum eis cõmittebatur. Verum die ab hoc altero Argiui omnes exciti, ſuppetias laturi adcurrunt. Quumque Lacedæmonios aduerſus cornu dextrum ſibi oppoſitos in acie offendiſſent, proximos his Sicyonios, & exſules plus minus centum & quinquaginta Corinthios ad murum, qui ſolem orientem ſpectabat; aciem & ipſi ſuam inſtruunt. Atque huic quidem, verſus orientem ſpectanti muro, Philocratis conductitij milites erant proximi: ſecundum hos, Argiui: læuum cornu Corinthij, quotquot ex vrbe aderant, obtinebant. Hoſtibus ob copiarum ſuarum amplitudinem contemtis, recta in eos pergunt. Mox Sicyonios ſuperatos, vallo diruto, ad mare vſque perſequuntur, magnamque partem eorum occidunt. Eos vt premi vidit equitum præfectus Paſimachus, qui tamen equites ſecum non multos habebat: religatis

Corinthum Praxitas Lacedæmonius recipit.

A εἰ μὲν δυνάιντο καταπρᾶξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς πατρίδος· εἰ δὲ μὴ δυνάιντο, τῶν τε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν ὀρεγομένους, ἀξιεπαινετωτάτης τελευτῆς τυχεῖν. οὕτω δὴ ἐπιχειρήτον ἄνδρε δύο, Πασίμηλός τε καὶ Ἀλκιμένης, διαδυῶτε διὰ χειμάῤῥου, συγγενέσθαι Πραξίτᾳ τῷ Λακεδαιμονίων Πολεμάρχῳ, ὃς ἐτύγχανε μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μόρας φρουρῶν ἐν Σικυῶνι· καὶ εἶπον, ὅτι δύναιντ' ἂν αὐτῷ παρέχειν εἴσοδον ἐς τὰ κατατείνοντα ἐπὶ Λέχαιον τείχη. ὁ δὲ, καὶ πρόσθεν γιγνώσκων τὼ ἄνδρε ἀξιοπίστω ὄντε, ἐπίστευσε, καὶ διαπραξάμενος, B ὥστε καὶ τὴν ἀπιέναι μέλλουσαν ἐκ Σικυῶνος μόραν καταμεῖναι, ἔπραττε τὴν εἴσοδον. ἐπεὶ δὲ τὼ ἄνδρε καὶ κατὰ τύχην, καὶ κατ' ἐπιμέλειαν ἐγενέσθην φύλακε κατὰ τὰς πύλας ταύτας, ἔνθαπερ τὸ τρόπαιον ἕστηκεν, οὕτω δὴ ἔρχεται ὁ Πραξίτας, ἔχων τήν τε μόραν, καὶ Σικυωνίους, καὶ Κορινθίων ὅσοι φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. ἐπεὶ δ' ἦν πρὸς ταῖς πύλαις, φοβούμενος τὴν εἴσοδον, ἠβουλήθη τὸν πιστὸν ἄνδρα εἰσπέμψαι, σκεψόμενον τὰ ἔνδον. τὼ δὲ εἰσηγαγέτην, καὶ οὕτως C ἁπλῶς ἀπεδειξάτην, ὥστε ὁ εἰσελθὼν ἐξήγγειλε, πάντα εἶναι ἀδόλως, οἷάπερ ἐλεγέτην. ἐκ τούτου δ' εἰσέρχεται. ὡς δὲ, πολὺ διεχόντων τῶν τειχῶν ἀπ' ἀλλήλων, παραταττόμενοι, ὀλίγοι ἑαυτοῖς ἔδοξαν εἶναι, σταύρωμά τ' ἐποιήσαντο, καὶ τάφρον, οἵαν ἐδύναντο, πρὸ αὐτῶν, ἕως δὴ οἱ σύμμαχοι αὐτοῖς βοηθήσειεν. ἦν δὲ καὶ ὄπισθεν D αὐτῶν ἐν τῷ λιμένι Βοιωτῶν φυλακή. τὴν μὲν οὖν ἐπὶ τῇ νυκτὶ, ᾗ εἰσῆλθον, ἡμέραν ἀμαχεὶ διήγαγον· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκον οἱ Ἀργεῖοι πασσυδὶ βοηθοῦντες, καὶ εὑρόντες τεταγμένους Λακεδαιμονίους μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἑαυτῶν, Σικυωνίους δὲ ἐχομένους, Κορινθίων δὲ τοὺς φυγάδας ὡς [ἐς * πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, πρὸς τῷ ἑῴῳ τείχει, ἀντιπαρατάττονται. ἐχόμενοι δὲ τοῦ E ἑῴου τείχους οἱ περὶ Φιλοκράτη μισθοφόροι, πρὸς δὲ τούτοις, Ἀργεῖοι· εὐώνυμον δ' εἶχον αὐτοῖς * Κορίνθιοι ἐκ τῆς πόλεως. καταφρονήσαντες δὲ τῷ πλήθει, εὐθὺς ἐχώρουν. καὶ τοὺς μὲν Σικυωνίους ἐκράτησαν, καὶ διασπάσαντες τὸ σταύρωμα ἐδίωκον ἐπὶ θάλατταν. καὶ ἐκεῖ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Πασίμαχος δὲ ὁ ἱππαρμοστὴς, ἔχων ἱππέας οὐ πολλοὺς, [ὡς * ἑώρα τοὺς Σικυωνίους πιεζομένους, καταδήσας

Κορίνθιοι οἱ ἐκ τῆς

ἀπὸ δένδρων τοὺς ἵππους, καὶ ἀφελόμενος τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, μετὰ τῶν ἐθελοντῶν ἤει ἐναντίον τοῖς Ἀργείοις. οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ὁρῶντες τὰ σίγματα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς Σικυωνίους, οὐδὲν ἐφοβοῦντο, ἔνθα δὴ λέγεται εἰπὼν ὁ Πασίμαχος, Ναὶ τὼ σιὼ Ἀργεῖοι, ψεύσει ὔμμε τὰ σίγματα ταῦτα, χωρεῖν ὁμόσε· καὶ οὕτω μαχόμενος μετ᾽ ὀλίγων πρὸς πολλοὺς ἀποθνήσκει, καὶ ἄλλοι τῶν περὶ αὐτόν. οἱ μέντοι φυγάδες τῶν Κορινθίων, νικῶντες τοὺς καθ᾽ αὑτούς, διέδυσαν ἄνω, καὶ ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ περὶ τὸ ἄστυ κύκλου. οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι, ὡς ᾔσθοντο κρατούμενα τὰ κατὰ τοὺς Σικυωνίους, βοηθοῦσιν ἐξελθόντες, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα. οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι, ἐπεὶ ἤκουσαν ὄπισθεν ὄντας τοὺς Λακεδαιμονίους, στραφέντες δρόμῳ πάλιν ἐκ τοῦ σταυρώματος ἐξέπιπτον. καὶ οἱ μὲν ἐν δεξιᾷ ἔσχατοι αὐτῶν, παιόμενοι ἐς τὰ γυμνὰ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπέθνησκον· οἱ δὲ πρὸς τῷ τείχει, ἀθρόοι σὺν πολλῷ ὄχλῳ πρὸς τὴν πόλιν ἀπεχώρουν. ὡς δ᾽ ἐνέτυχον τοῖς φυγάσι τῶν Κορινθίων, καὶ ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας, ἀπέκλιναν πάλιν. ἐνταῦθα μέντοι οἱ μὲν κατὰ τὰς κλίμακας ἀναβαίνοντες, ἥλλοντο κατὰ τοῦ τείχους, καὶ διεφθείροντο· οἱ δέ, περὶ τὰς κλίμακας ὠθούμενοι καὶ παιόμενοι, ἀπέθνησκον· οἱ δέ, καὶ καταπατούμενοι ὑπ᾽ ἀλλήλων, ἀπεπνίγοντο. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἠπόρουν, τίνα ἀποκτείνοιεν· ἔδωκε γὰρ τότε γε ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἔργον, οἷον οὐδ᾽ εὔξαντό ποτ᾽ ἄν. τὸ γὰρ ἐγχειρισθῆναι αὐτοῖς πολεμίων πλῆθος πεφοβημένον, ἐκπεπληγμένον, τὰ γυμνὰ παρέχον, *ἐπὶ τὸ μάχεσθαι οὐδένα τετραμμένον, ἐς δὲ τὸ ἀπόλλυσθαι πάντας πάντα ὑπηρετοῦντας, πῶς οὐκ ἄν τις θεῖον ἡγήσαιτο; τότε γοῦν οὕτως ἐν ὀλίγῳ πολλοὶ ἔπεσον· ὥστε εἰθισμένοι ὁρᾶν οἱ ἄνθρωποι σωροὺς σίτου, ξύλων, λίθων, τότε ἐθεάσαντο σωροὺς νεκρῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ λιμένι τῶν Βοιωτῶν φύλακες, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰ τέγη τῶν νεωσοίκων ἀναβάντες. μετὰ μὲν τοίνυν τοῦτο οἱ μὲν Κορίνθιοι, καὶ Ἀργεῖοι, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπήγοντο· οἱ δὲ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐβοήθουν. ἐπεὶ δὲ ἠθροίσθησαν, ἔγνω Πραξίτας πρῶτον μὲν τῶν τειχῶν καθελεῖν, ὥστε δίοδον στρατοπέδῳ ἱκανὴν εἶναι· ἔπειτα ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, ἦγε τὴν ἐπὶ Μέγαρα·

ἐπὶ τὸ

A ad arbores equis, & clupeos eis adimit, & cum illis, qui ſe ſponte adiungerēt, aduerſus Argiuos properat. Illi cōſpectis litteris *S in clupeis, plane nihil ab eis ſibi metuebāt, vt qui Sicyonij eſſent. Ibi Paſimachus dixiſſe perhibetur, Per* geminos Deos, Argiui, hæ S litteræ vos fallent: itaq. pedē cum eis contuliſſe. Quumque aduerſus multos cum paucis dimicaret, non ipſe ſolum, ſed etiam alij milites, eū ſequuti, occubuerunt. Exſules autem Corinthij, victis B hoſtibus oppoſitis ſibi, ſurſum penetrant; adeoque propius ad murum, vrbem ambientem, accedunt. Interea cognito Lacedæmonij, victos eſſe Sicyonios, opem laturi egrediuntur, ac vallum ad ſiniſtrum retinent. Argiui, quum audiiſſent Lacedęmonios à tergo eſſe, conuerſi extra vallum ſe curſu proripiunt. Tum quotquot eorum ad dextram poſtremi fugiebant, à Lacedęmoniis cæſi, qua inermes erant, occumbunt: qui autem muro erant proximi, ma- C gno cum tumultu verſus vrbem ſe cōferti recipiebant. Quumque Corinthios in exſules incidiſſent, eoſque hoſtes eſſe intellexiſſent, rurſus declinabant. Atque heic nonnulli ſcalas adſcendentes, de muro deſiliebant, ac peribant: alij dum iuxta ſcalas vrgentur & cæduntur, occumbunt: alij ab ſuis conculcati, ſuffocantur: Nec Lacedæmoniis deerant, quos occiderent. Nam Deus hoc eis tempore patrandi facinoris eiuſmodi poteſtatem fecit, quale ne quidē D vnquam optaſſent. Quippe cur non diuinitus factum quis exiſtimet, vt ingens hoſtium copia in eorum poteſtatem veniret, perterrita metu, perturbata, partes corporis inermes eis cædendas præbens, nemine ad pugnandum ſe conuertente, ſed potius vniuerſis in perniciem ſuam omnia ſuggerentibus? Tum quidem exiguo tempore tam multi ceciderunt, vt homines, qui frumenti, lignorum, lapidum aceruos intueri conſueſſent, hoc tempore, cadauerum a- E ceruos adſpicerent. Etiam Bœoticum in portu præſidium interemtum fuit partim in muris, partim in ipſis naualium tectis, quæ conſcenderant. Secundum hæc Corinthij & Argiui per inducias interfectos auferunt, & iam Lacedæmoniorum ſocij ſuis opem laturi aderant. Eis collectis, Praxitas primum demoliendam murorum partem cenſuit, vt ingredi copiæ poſſent. Deinde cum exercitu via qua Megarenſem ad vrbem itur, profectus eſt:

Eos habebāt in ſcuto, vt Lacedæmonij L, Argiui A, primas in adpellatione patriæ litteras.

Caſtorem & Pollucem.

Inſignis Lacedæmoniorum victoria.

ac primo copiis admotis Siduntem capit, deinde Crommyonem: quibus in oppidis relicto præſidio, via, qua venerat, reuerti cœpit: munitaque Epiecea, vt ea ſocij propugnaculi loco, non procul ab amicorum regione diſsiti, vterentur; dimiſit exercitũ, ac Lacedæmonem ſe recepit. His ita geſtis, expeditiones vtrimque magnæ non ſuſcipiebãtur; tantum vrbes miſsis partim Corinthum, partim Sicyonem præſidiariis, mœnia tutabantur. Mercenario tamen milite, quem vtrimque cõduxerant, ſummis viribus inter eos confligebatur. Tunc & Iphicrates Phliuntem cum copiis inuadens, locatis inſidiis, prædas cum paucis agebat. Quumque ciues ex vrbe nõ ſatis caute ſuis opem ferrent, tot ex eis occidit, vt Phliaſij, qui antehac Lacedęmonios intra mœnia non admiſerant, quòd vererentur, ne illi exſules reducerent, qui ſe profiterentur eiectos idcirco, quia Lacedæmoniorum ſequuti partes eſſent, ſic tũ ab iis ſibi metuerint, qui Corintho venerant, vt arceſſitis Lacedæmoniis, vrbem & arcem tuendam traderent. Illi vero, quamquam beneuolis eſſent in exſules animis; tamen quam diu Phliaſiorum oppidum habebant in poteſtate ſua, nullam de reducendis exſulibus mentionem faciebant. Immo quum iam illi fidentiores facti viderentur, vrbem ac leges ciuibus itidem, vt ipſi acceperant, reſtituunt, atque egrediuntur. Ceterum Iphicratis milites ſæpenumero factis etiam in Arcadiã irruptionibus, prædas abigebant, & ipſos oppidorum muros adgrediebantur. Nam extra hæc Arcadum grauis armaturæ pedites eis omnino non occurrebant: Adeo ſibi à cetratis metuebant. Itidem cetrati vſque adeo metuebant Lacedæmonios, vt intra ictum teli ad grauem ipſorum armaturam non accederent. Nam quum hos quoque iuniores quidã ex Lacedæmoniis aliquando perſequuti eſſent, nõnullos & ceperãt, & occiderant. Quumque iam cetratos Lacedæmonij præ ſe contemnerent, multo etiã magis ſocios ſuos cõtemnebant. Nam quum Mantinei aliquando latũ opem adcurrerent, cetratos inuaſere; coniectiſque de muro, qui Lechæum verſus pertinet, in ipſos iaculis, terga dedere, nonnullis in fuga pereuntibus. Itaque illos etiam ſalſe Lacedæmonij perſtringere ſunt auſi, quũ dicerent, ſociis ſuis cetratos perinde terrori eſſe, ac laruas puelli metuant. Ceterum profecti è Lechæo Lacedęmonij cum cohorte ſua, & cum exſulibus Corinthiis,

A καὶ αἱρεῖ προσβαλὼν, πρῶτον μὲν Σιδοῦντα· ἔπειτα δὲ Κρομμυῶνα. καὶ ἐν τούτοις τοῖς τείχεσι καταστήσας φρουρούς, τοὔμπαλιν ἐπορεύετο· καὶ τειχίσας Ἐπιέκειαν, ἵνα φρούριον εἴη πρὸ τῆς φιλίας τοῖς ξυμμάχοις, οὕτω διαφῆκε τὸ στράτευμα, καὶ αὐτὸς τὴν ἐπὶ Λακεδαίμονα ἀπεχώρει. ἐκ δὲ τούτου στρατιαὶ μὲν μεγάλαι ἑκατέρων διεπέπαυντο, φρουροὺς δὲ πέμπουσαι αἱ πόλεις, αἱ μὲν ἐς Κόρινθον, αἱ δὲ ἐς Σικυῶνα, ἐφύλαττον τὰ τείχη. μισθοφόρους γε μὴν ἑκάτεροι ἔχοντες, B διὰ τούτων ἐρρωμένως ἐπολέμουν. ἔνθα δὴ καὶ Ἰφικράτης ἐς Φλιοῦντα ἐμβαλὼν, καὶ ἐνεδρεύσάμενος, ὀλίγοις δὲ λεηλατῶν, βοηθησάντων τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀφυλάκτως, ἀπέκτεινε τοσούτους, ὥστε καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους πρόσθεν οὐ δεχόμενοι ἐς τὸ τεῖχος οἱ Φλιάσιοι, φοβούμενοι μὴ τοὺς φάσκοντας ἐπὶ λακωνισμῷ φεύγειν κατάγοιεν, τότε οὕτω κατεπλάγησαν τοὺς ἐκ Κορίνθου, ὥστε μετεπέμψαντό τε τοὺς Λακεδαιμονίους, C καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἄκραν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδωκαν. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι, καίπερ εὐνοϊκῶς ἔχοντες τοῖς φυγάσιν, ὅσον χρόνον εἶχον αὐτῶν τὴν πόλιν, οὐδ᾽ ἐμνήσθησαν πώποτε περὶ καθόδου φυγάδων· ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἀναθαρρῆσαι ἐδόκει ἡ πόλις, ἐξῆλθον, καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους παραδόντες, οἵαπερ καὶ παρέλαβον. οἱ δ᾽ αὖ περὶ τὸν Ἰφικράτην πολλαχόσε καὶ τῆς Ἀρκαδίας ἐμβαλόντες, ἐλεηλάτουν τε, καὶ προσέβαλον D πρὸς τὰ τείχη. ἔξω γὰρ οἱ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται παντάπασιν οὐκ ἀντεξῄεσαν· οὕτω τοὺς πελταστὰς ἐπεφόβηντο. τοὺς μέντοι Λακεδαιμονίους οὕτως αὖ οἱ πελτασταὶ ἐδεδίεσαν, ὡς ἐντὸς ἀκοντίσματος οὐ προσῄεσαν τοῖς ὁπλίταις. ἤδη γάρ ποτε καὶ ἐκ * τοσούτου διώξαντες οἱ νεώτεροι τῶν Λακεδαιμονίων, ἑλόντες, ἀπέκτειναν τινὰς αὐτῶν. καταφρονοῦντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν πελταστῶν, ἔτι μᾶλλον τῶν ἑαυτῶν συμμάχων κατεφρόνουν. καὶ γὰρ οἱ Μαντινεῖς E βοηθήσαντές ποτε, ἐπεκδραμόντες πελτασταῖς, ἐκ τοῦ ἐπὶ Λέχαιον τείνοντος τείχους ἀκοντιζόμενοι, ἐνέκλιναν τε, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν φεύγοντες. ὥστε οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐπισκώπτειν ἐτόλμων, ὡς οἱ σύμμαχοι φοβοῖντο τοὺς πελταστὰς, ὥσπερ μορμόνας παιδάρια. αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ Λεχαίου ὁρμώμενοι σὺν μόρᾳ καὶ τοῖς τῶν Κορινθίων φυγάσι,

* τύπου

A κύκλῳ περὶ τὸ ἄστυ τῶν Κορινθίων ἐστρατεύοντο. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι, φοβούμενοι τὴν ῥώμην τῶν Λακεδαιμονίων, * μὴ ἐπὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν * Κορινθίων, ἃ διῄρητο, ἔλθοιεν ἐπὶ σφᾶς, ἡγήσαντο κράτιστον εἶναι ἀνατειχίσαι τὰ διῃρημένα ὑπὸ Πραξίτα τείχη. καὶ ἐλθόντες πανδημεὶ μετὰ λιθολόγων καὶ τεκτόνων, τὸ μὲν πρὸς * Σικυῶνα καὶ πρὸς ἑσπέραν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πάνυ καλὸν ἐξετείχισαν· τὸ δὲ ἑῷον μᾶλλον κατὰ ἡσυχίαν ἐτείχιζον. B οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι, ἐνθυμηθέντες τοὺς Ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, ἡδομένους δὲ τῷ πολέμῳ, στρατεύουσιν ἐπ᾽ αὐτούς. Ἀγησίλαος δὲ ἡγεῖτο, καὶ δῃώσας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, εὐθὺς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν * κατὰ Τεγέαν ἐς Κόρινθον, αἱρεῖ τὰ ἀνοικοδομηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τείχη. παρεγένετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς Τελευτίας κατὰ θάλατταν, ἔχων τριήρεις περὶ δώδεκα· ὥστε μακαρίζεσθαι αὐτῶν τὴν μητέρα, ὅτι C τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὧν ἔτεκεν, ὁ μὲν κατὰ γῆν τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ὁ δὲ κατὰ θάλατταν τὰς ναῦς καὶ τὰ νεώρια ᾕρηκε. καὶ τότε μὲν ταῦτα πράξας ὁ Ἀγησίλαος, τό, τε τῶν συμμάχων στράτευμα διῆκε, καὶ * τὸ μὲν πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγεν. ἐκ δὲ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀκούσαντες τῶν φευγόντων, * ὅτι ἐν τῇ πόλει πάντα μὲν τὰ βοσκήματα ἔχοιεν, καὶ σώζοιντο ἐν τῷ Πειραίῳ, πολλοὶ δὲ τρέφοιντο αὐτόθι, στρατεύουσι πάλιν ἐς τὴν Κόρινθον, Ἀγησιλάου καὶ τότε ἡ- D γουμένου. καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν ἐς Ἰσθμόν. καὶ γὰρ ἦν ὁ μήν, ἐν ᾧ Ἴσθμια γίγνεται. καὶ οἱ Ἀργεῖοι αὐτοῦ ἐτύγχανον τότε ποιοῦντες τὴν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, ὡς Ἄργους τῆς Κορίνθου ὄντος. ὡς δὲ ᾔσθοντο προσιόντα τὸν Ἀγησίλαον, καταλιπόντες καὶ τὰ τεθυμένα καὶ τὰ ἀριστοποιούμενα, [μάλα * σὺν πολλῷ φόβῳ ἀπεχώρουν ἐς τὸ ἄστυ κατὰ τὴν ἐπὶ Κεγχρέας ὁδόν. ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους μέν, καίπερ ὁρῶν, E οὐκ ἐδίωκε· κατασκηνώσας δὲ ἐν τῷ ἱερῷ, αὐτός τε τῷ Θεῷ ἔθυε, καὶ περιέμενεν ἕως οἱ φυγάδες τῶν Κορινθίων ἐποίησαν τῷ Ποσειδῶνι τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα. ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἀπελθόντος Ἀγησιλάου, ἐξ ἀρχῆς πάλιν Ἴσθμια. καὶ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἔστι μὲν ἃ τῶν ἄθλων δὶς ἕκαστος ἐνικήθη, ἔστι δὲ ἃ δὶς οἱ αὐτοὶ ἐκηρύχθησαν. τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὁ Ἀγησίλαος ἦγε πρὸς τὸ Πείραιον τὸ στράτευμα.

μὴ ἐπὶ τὰ Κορινθίων διῄρητο,

Σικυῶνος κ. πρ. ἑσπέρας

κατὰ τὰ στενὰ εἰς Κόρινθον,

τὸ πολιτ.

ὅτι οἱ ἐν τῇ

A vndique Corinthiorum vrbem caſtris cingebant. Tum Athenienſes, qui robur Lacedæmoniorum metuerent, ne longis illis Corinthiorum muris dirutis, in ſe irruerent; nihil ſe facturos rectius exiſtimabant, quam ſi dirutos à Praxita muros inſtaurarent. Itaque magna totius cum populi manu veniunt, fabros cæmentarios & tignarios ſecum adferunt, partemque muri, quæ Sicyonem & occaſum ſpectabat, paucis omnino diebus egregie perficiunt. Quæ vero ſpectabat orientem ſo- B lem, eam magis per otium ædificabant. Interim Lacedæmonij, qui ſecum ipſi cogitarent, Argiuos domi copia rerum augeri, ac bello delectari, expeditionem aduerſus eos ſuſcipiunt. In ea dux erat Ageſilaus, qui quidem agrum omnem Argiuorum populatus, mox * inde ſuperatis anguſtiis Corinthum verſus, muros ab Athenienſibus inſtauratos capit. Venit ad ipſum etiam Teleutias frater, mari, cum duodecim fere triremibus; vt iam mater C ipſorum beata prædicaretur, quod alter ex iis, quos ipſa genuiſſet, hoſtium muros terra; mari alter naues ac naualia cepiſſet. Atque his tum rebus geſtis, ſociorum Ageſilaus dimiſit exercitum, & patriæ copias domum reduxit. Poſtea vero quam Lacedæmonij de indiciis exſulum accepiſſent, Corinthios illos, qui vrbem obtinerent, habere ſuas in portu * Piræo pecudes, & ibidem adſeruare, atque illic etiam ſe complures alere: rurſum aduerſus Corinthum expeditionem, Ageſilao du- D ce, ſuſcipiunt. Is primum acceſſit ad Iſthmum. Nam is menſis erat, quo Iſthmia celebrantur: & Argiui tum iſtic forte Neptuno ſacrificabant, quaſi Corinthus eſſet Argos. Quum autem aduentare Argiui Ageſilaum animaduertiſſent, tam iis, quæ immolata erant, quam aliis ad prandium paratis rebus relictis, via Cenchreas ducente magno cum metu in vrbem ſe recipiunt. Eos quamquam conſpiceret Ageſilaus, non tamen eſt inſequutus: ſed E in templum diuertens, ſacrum Deo fecit, ac dum exſules Corinthij Neptuno ſacrificarent, ludoſque celebrarent, ibidem manſit. Poſt Ageſilao digreſſo, Argiui de integro Iſthmia peregerunt. Itaque hoc anno fuere, qui bis in certaminibus victi ſunt; & alij, qui bis victores ſunt pronuntiati. Ceterum Ageſilaus die quarto ad Piræum copias duxit,

Lectio marginis.

Ageſilai ac Teleutiæ fratrum felicitas.

Vrbis illo portus Corinthia. Steph. περὶ πόλ.

Quumque magno id teneri præſidio videret, prandio peracto, ad vrbem ipſam abſceſſit, quaſi ea ſibi proderetur. Qua re factum, vt veriti Corinthij, ne eſſent, qui vrbem proderent, Iphicratem cum maxima parte cetratorum arceſſerent. Hos quum noctu trãſiiſſe animaduertiſſet Ageſilaus, prima luce conuerſo itinere Piræum copias ducit: ac ipſe quidem ſecundum aquas calidas proficiſcebatur, cohorti vero vni, vt ad ſupremum montis verticem adſcenderet, imperabat. Ea nocte caſtra non procul ab aquis calidis Ageſilaus habebat, cohors autem illa in vertice, quem occupat, pernoctabat. *Ageſilai ſtrategema.* Heic Ageſilaus excogitata re non magna quidem illa, ſed pertamen opportuna, claruit. Nam quum eorum, qui cohorti cibum ferebant, ignem adtuliſſet nemo; & frigus tamẽ quoddam eſſet, partim quod loco admodum eſſent arduo, partim quod ſub veſperam pluuias cum grandine habuiſſent, partim denique quod, vt æſtiuo tempore, tenuibus induti pannis adſcendiſſent; rigentibus iam frigore militibus, & mediis in tenebris non admodum cœnæ cupidis, Ageſilaus non pauciores quam decem mittit, qui ad eos ignem in ollis deferrent. Hi quum in verticem, alius alia via, euaſiſſent; ac iam frequentes, iique non parui ignes, vt in magna lignorum copia, excitarentur: omnes vngebant ſe, nonnulli etiam denuo cœnam ſumebant. Eadem nocte Neptuni fanum ardere conſpectum fuit: incertum, à quo ſucceſum. Poſteaquam ij qui erãt in Piræo, vertices ipſos captos animaduerterunt; non iam amplius ad defenſionem ſe comparabant, ſed viri, feminæ, ingenui, ſerui, cum maxima pecorum parte, Iunonis ad fanum confugiebant. Pergebat ſecundum mare ſuis cum copiis Ageſilaus. Interim de vertice Lacedæmoniorum cohors deſcendens, OEnoam caſtellum muris cinctum cum omnibus, quæ erant in eo, cepit. Eodem die milites vniuerſi ex his locis magnam commeatus copiam adquiſiuere. *Piræum Corinthi portus, Ageſilao deditionem facit.* Tandem & illi, qui ad Iunonis confugerant, egreſſi permiſerunt Ageſilai arbitrio, vt de ipſis ex animi ſui ſententia ſtatueret. Ageſilaus exſulibus tradi omnes, quotquot è numero illorum erant, qui cædes perpetrauerant; cetera vendi vniuerſa iuſſit. Poſt hæc de Iunonis fano mancipia permulta ſunt egreſſa. Aderant itidem cum aliis ex locis legati, tum è Bœotia, quæſituri, quid faciundum eſſet, vt pacem impetrarent.

A ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ἀπεχώρησε πρὸς τὸ ἄστυ μετ᾽ ἄριστον, ὡς προδιδομένης τῆς πόλεως· ὥστε οἱ Κορίνθιοι δείσαντες, μὴ προδιδοῖτο ἡ πόλις ὑπό τινων, μετεπέμψαντο τὸν Ἰφικράτην σὺν τοῖς πλείστοις τῶν πελταστῶν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος τῆς νυκτὸς παρεληλυθότας αὐτούς, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐς τὸ Πέραιον ἦγε. καὶ αὐτὸς μὲν κατὰ τὰ θερμὰ * παρῄει, μόραν δὲ κατὰ τὸ ἀκρότατον ἀνεβίβασε. *προῄει,* B καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα ὁ μὲν πρὸς τοῖς θερμοῖς ἐστρατοπεδεύετο, ἡ δὲ μόρα τὰ ἄκρα κατέχουσα ἐνυκτέρευεν. ἔνθα δὴ καὶ ὁ Ἀγησίλαος μικρῷ μέν, καιρίῳ δ᾽ ἐνθυμήματι εὐδοκίμησε. τῶν γὰρ [τῇ μόρᾳ * φερόντων τὰ σιτία οὐδενὸς πῦρ εἰσενηνοχότος, ψύχους δὲ ὄντος, διά τε τὸ πάνυ ἐφ᾽ ὑψηλοῦ εἶναι, καὶ διὰ τὸ γενέσθαι ὕδωρ καὶ χάλαζαν πρὸς τὴν ἑσπέραν· καὶ ἀναβεβήκεσαν δὲ ἔχοντες, οἷα δὴ θέρους, σπειρία· ῥιγούντων δ᾽ αὐ- C τῶν, καὶ ἐν σκότῳ ἀθύμως πρὸς τὸ δεῖπνον ἐχόντων, πέμπει ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἐλάττους δέκα φέροντας πῦρ ἐν χύτραις. ἐπεὶ δὲ ἀνέβησαν ἄλλος ἄλλῃ, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πυρὰ ἐγένετο, ἅτε πολλῆς ὕλης παρούσης, πάντες μὲν ἠλείφοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐδείπνησαν ἐξ ἀρχῆς. φανερὸς δὲ ἐγένετο καὶ ὁ νεὼς τοῦ Ποσειδῶνος ταύτῃ τῇ νυκτὶ καιόμενος. ὑφ᾽ ὅτου δὲ ἐνεπρήσθη, οὐδεὶς οἶδεν. ἐπεὶ δὲ ᾔσθοντο οἱ ἐν τῷ Πειραίῳ τὰ ἄκρα ἐχόμενα, ἐπὶ μὲν τὸ ἀμύνα- D σθαι οὐκέτι ἐτράποντο, ἐς γὰρ τὸ Ἥραιον κατέφυγον καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ δοῦλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ τῶν βοσκημάτων τὰ πλεῖστα. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ σὺν τῷ στρατεύματι * παρὰ θάλατταν ἐπορεύετο. ἡ δὲ μόρα ἅμα καταβαίνουσα ἀπὸ τῶν ἄκρων, Οἰνόην τὸ ἐντετειχισμένον τεῖχος αἱρεῖ, καὶ τὰ ἐνόντα ἔλαβε. καὶ πάντες δὲ *παρὰ* E οἱ στρατιῶται ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῶν χωρίων ἐλάμβανον. οἱ δ᾽ ἐν τῷ Ἡραίῳ καταπεφευγότες ἐξῄεσαν, * ἐπιτρέψοντες Ἀγησιλάῳ γνῶναι ὅ,τι βούλοιτο περὶ σφῶν. ὁ δ᾽ ἔγνω, ὅσοι μὲν τῶν σφαγέων ἦσαν, παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς φυγάσι, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα πραθῆναι. ἐκ τούτου * δὴ ἐξῄει μὲν ἐκ τοῦ Ἡραίου πάμπολλα τὰ αἰχμάλωτα. πρέσβεις *ἐπιτρέψαντες* *δὲ* δὲ ἄλλοθέν τε [πολλαὶ * παρῆσαν, καὶ ἐκ Βοιωτῶν ἧκον ἐρησόμενοι, τί ἂν ποιοῦντες εἰρήνης τύχοιεν.

ὁ δὲ Ἀγησίλαος μάλα μεγαλοφρόνως τούτους μὲν οὐδ' ὁρᾶν ἐδόκει, καίπερ Φάρακος τοῦ προξένου παρεστηκότος αὐτοῖς, ὅπως προσαγάγοι. καθήμενος δ' ἐπὶ τοῦ περὶ * τὴν λίμνην κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος, ἐθεώρει πολλὰ τὰ ἐξαγόμενα. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν ὅπλων σὺν τοῖς δόρασι παρηκολούθουν φύλακες τῶν αἰχμαλώτων, μάλα ὑπὸ τῶν παρόντων θεωρούμενοι. οἱ γὰρ εὐτυχοῦντες καὶ κρατοῦντες, ἀεί πως ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι. ἔτι δὲ καθημένου Ἀγησιλάου, καὶ ἐοικότος ἀγαλλομένῳ τοῖς πεπραγμένοις, ἱππεύς τις προσήλαυνε καὶ μάλα ἰσχυρῶς ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ. ὑπὸ πολλῶν δὲ ἐρωτώμενος ὅ, τι ἀγγέλλοι, οὐδενὶ ἀπεκρίνατο. ἀλλ' ἐπεὶ ἐγγὺς ἦν τοῦ Ἀγησιλάου, *καθαλόμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ προσδραμὼν αὐτῷ, μάλα σκυθρωπὸς ὤν, λέγει τὸ τῆς ἐν Λεχαίῳ μόρας πάθος. ὁ δ' ὡς ἤκουσεν, εὐθύς τε ἐκ τῆς ἕδρας ἀνεπήδησε, καὶ τὸ δόρυ ἔλαβε, καὶ πολεμάρχους, καὶ πεντηκοστῆρας, καὶ ξεναγοὺς καλεῖν τὸν κήρυκα ἐκέλευεν. ὡς δὲ συνέδραμον οὗτοι, τοῖς μὲν ἄλλοις εἶπεν, (οὐ γάρ πω ἠριστοποίηντο) ἐμφαγοῦσιν ὅ, τι δύναιντο, ἥκειν τὴν ταχίστην, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ Δαμασίαν ἐφηγεῖτο ἀνάριστος. καὶ οἱ δορυφόροι τὰ ὅπλα ἔχοντες, παρηκολούθουν σπουδῇ, τοῦ μὲν ἐφηγουμένου, τῶν δὲ, μετιόντων. ἤδη δ' ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ ἐς τὸ πλατὺ τοῦ Λεχαίου, προσελάσαντες ἱππεῖς τρεῖς ἀγγέλλουσιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνῃρημένοι εἶεν. ὁ δ' ἐπεὶ τοῦτο ἤκουσε, θέσθαι κελεύσας τὰ ὅπλα, καὶ ὀλίγον χρόνον ἀναπαύσας, ἀπῆγε πάλιν τὸ στράτευμα ἐπὶ τὸ Ἡραῖον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ αἰχμάλωτα διετίθετο. οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν προσκληθέντες, καὶ ἐρωτώμενοι ὅ, τι ἥκοιεν, περὶ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκέτι ἐμέμνηντο· εἶπον δὲ ὅτι, εἰ μή τι κωλύοι, βούλοιντο ἐς τὸ ἄστυ πρὸς τοὺς σφετέρους στρατιώτας παρελθεῖν. ὁ δ' ἐπιγελάσας· Ἀλλ' οἶδα μέν, ἔφη, ὅτι οὐ τοὺς στρατιώτας ἰδεῖν βούλεσθε, ἀλλὰ τὸ εὐτύχημα τῶν φίλων ὑμῶν θεάσασθαι, πόσον τι γεγένηται. περιμείνατε οὖν, ἔφη. ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ὑμᾶς ἄξω· καὶ μᾶλλον μετ' ἐμοῦ ὄντες γνώσεσθε, ποῖόν τι τὸ γεγενημένον ἐστί. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος, ἦγε πρὸς τὴν πόλιν τὸ στράτευμα. καὶ τὸ μὲν τρόπαιον οὐ κατέβαλεν· εἰ δέ τι ἦν λοιπὸν δένδρον,

τὸν λιμένα

καθαλλόμενος

A Eos Ageſilaus elato admodum animo ne quidem adſpicere viſus fuit, quamquam ipſis adſtaret Pharax, hoſpes eorum publicus, vt ad Ageſilaum eos adduceret. Sedebat ipſe rotundo in ædificio, quod eſt propter * portum; ac multa, quæ de fano educebantur, ſpectabat. Comitabantur captiuos cum haſtis Lacedæmonij milites, qui eos cuſtodirent. In hos illorum, qui aderant, mirifice coniecti erant oculi. NAM fieri plerumque conſueuit, vt ij, quibus res ſecundæ ſunt, & qui victoria B potiuntur, ſpectatu quodam modo digni videantur. Dum adhuc ſederet iſtic Ageſilaus, ac lætitiam capere ſe de iis, quæ geſta erant, præ ſe ferret; quidam totis viribus equo ſudante aduehitur. quumque à compluribus, quid rei nouæ adferret, interrogaretur: nullo cuiquam reſponſo dato, propius ad Ageſilaum adequitat, equo deſilit, vultu triſti accedit, cohortis eius, quæ erat in Lechæo, cladem exponit. Ille re cognita, ſtatim è ſella ſe proripit: haſtam capit: polemarchos, quinquagenum C militum præfectos, conductitiorum ductores per præconem aduocari iubet. Hi quamprimum concurriſſent, reliquis (necdum enim pranſi erant) vt quod poſſent cibi ſumerent, ſeque celerrime ſequerentur, edixit: ipſe cum Damaſiæ militibus impranſus præcedebat. Comitabantur Ageſilaum magno ſtudio ſatellites armati, quum ipſe ceu dux anteiret, illi vna ſequerentur. Iam calidas aquas prætererat, & in latam Lechæi planiciem peruenerat; quum tres adequitantes recepta iam eſſe D interfectorum cadauera nuntiant. Quod quum accepiſſet, iuſſis ſubſiſtere militibus, ac paulliſper quiete recreatis, ad fanum Iunionis copias reduxit. Poſtridie mancipia ſunt vendita. Quumque legati Bœotorum arceſſiti, & interrogati, quamobrem veniſſent, nullam pacis amplius mentionem facerent, tantumque dicerent, cupere ſe ſuos in vrbe milites, ſi nihil eſſet impedimenti, conuenire: ſubridens Ageſilaus, Ego vero non ignoro, inquit, cupere vos non milites videre veE ſtros: ſed quantus ille ſucceſſus ſit, quo amici veſtri ſint vſi, ſpectare. Quamobrem opperimini, vt ipſe vos deducam. Nimirum ſi mecum fueritis, accuratius, quid acciderit, cognoſcetis. Neque fefellit eos, ſed poſtridie facta re ſacra, copias ad vrbem ipſam duxit: ac tropæum quidem non deiecit: ſi qua tamẽ arbor erat reliqua,

Ageſilai factum inſolens.

Lectio marginis. al. ſtagnū, male.

Inſolentia pœna.

eam ſuccidens ac frangẽs, neminem egredi audere demonſtrabat. Hęc quum feciſſet, propter Lechæum caſtra metatus eſt, ac Thebanorum legatos in vrbem non deductos, mari *Creuſim ablegauit. Quia vero clades hæc inuſitata Lacedæmoniis acciderat, magnus in exercitu Laconico plerorumque luctus erat; exceptis iis, quorum ipſo in pugnæ loco vel filij, vel parentes, vel fratres occubuerant. Nam illi, tamquam ſi victoria potiti eſſent, magno cum ſplẽdore, ſuamet ipſi calamitate velut exſultantes, obambulabant. Ceterum ei cohorti caſus hic aduerſus in hunc modum accidit: Conſueuerant * Hyacinthiis ad pęana ſemper Amyclæi vẽtitare, ſiue adeo in caſtris eſſent, ſeu alioqui peregre abeſſent domo. Et quoniam Ageſilaus omnes Amyclæos, quotquot erant in exercitu, apud Lechæũ reliquerat; polemarchus is, qui præſidiariis eo loco pręerat, commendata militib. ceteris, quos reliqui ſocij miſerãt, tuendorum mœnium cura, ipſe cum grauis armaturæ peditum, & alia equitum cohorte, ſecundum ipſam Corinthum Amyclæos deducebat. Aberãt iam plus minus XX vel XXX ſtadiis ab Sicyone, quum polemarchus vna cum grauis armaturæ peditibus, quorum erant prope 1ↄↄ, Lechæum reuertitur; iuſſo equitũ præfecto, cum equeſtri cohorte, quamprimũ eo deduxiſſent Amyclæos, quo ipſi vellent, celeriter ſe ſubſequi. Nõ ignorabant autem, multos in vrbe Corinthia tũ cetratos tum grauis armaturæ pedites eſſe: ſed eos præ ſe contemnebãt, ob ſuperiores rerum ſucceſſus, arbitrati, neminem ſe adoriri audere. Verum plerique Corinthij, de iis qui erant in vrbe, itemque Callias Hipponici filius, dux Athenienſium grauis armaturæ peditũ, & cetratorum præfectus Iphicrates, quũ ex alto cõſpexiſſent eos & paucos eſſe numero, & nudos à cetratorum equitumque præſidio: tuto ſe cum cetratis eos adgredi poſſe arbitrabãtur. Nam ſiue pergere ſuo vellent in itinere, futurum exiſtimabant, vt qua nudi eſſent, iaculis petiti occumberent: ſeu perſequi hoſtem conaretur, facile cetratos, qui milites eſſent inprimis agiles, è grauis armaturæ manibus elapſuros. Hæc quum illis ita fuiſſent viſa, copias educunt. Et Callias quidẽ, cum armaturæ grauis acie, non procul ab vrbe ſubſtitit: Iphicrates autem, ſumtis ſecum cetratis, hoſtium cohortem adoriebatur. Heic Lacedæmonij, quum iaculis ferirentur, eorumque nonnulli vulnerarentur,

Oppidum Bœotiæ. Steph. περὶ πόλ.

Feſtum apud Lacedæmonios.

Lacedæmonij contemnunt hoſtem.

Lacedæmoniorum clades.

A κόπτων καὶ κλῶν ἀπεδείκνυεν, ὡς οὐδεὶς ἀντεξῄει. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἐστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ Λέχαιον· καὶ τοὺς * Θηβαίους μὲν τοὺς πρέσβεις ἐς μὲν τὸ ἄστυ οὐκ εἰσῆγε, κατὰ θάλατταν δὲ ἐς Κρεῦσιν ἀπέπεμψεν. ἅτε δὲ ἀήθεις τοῖς Λακεδαιμονίοις γεγενημένης τῆς τοιαύτης συμφορᾶς, πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λακωνικὸν στράτευμα, πλὴν ὅσων ἐτέθνασαν ἐν χώρᾳ ἢ υἱοί, ἢ πατέρες, ἢ ἀδελφοί. οὗτοι δέ, ὥσπερ νικηφόροι, B λαμπροὶ καὶ ἀγαλλόμενοι τῷ οἰκείῳ πάθει περιῇεσαν. ἐγένετο δὲ τὸ τῆς μόρας πάθος τούτῳ τῷ τρόπῳ. οἱ Ἀμυκλαῖοι ἀεί ποτε ἀπέρχονται ἐς τὰ * Ὑακίνθια ἐπὶ τὸν παιᾶνα, ἐάν τε στρατοπεδευόμενοι τυγχάνωσιν, ἐάν τε ἄλλως πως ἀποδημοῦντες. καὶ τότε δὴ τοὺς ἐκ πάσης τῆς στρατιᾶς Ἀμυκλαιεῖς κατέλιπεν Ἀγησίλαος ἐν Λεχαίῳ. ὁ δ' ἐκεῖ φρουρῶν πολέμαρχος τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων φρουροὺς παρέταξε φυλάττειν τὸ τεῖχος, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῇ τῶν C ἱππέων μόρᾳ παρὰ τὴν πόλιν τῶν Κορινθίων τοὺς Ἀμυκλαιεῖς παρῆγεν. ἐπεὶ δὲ ἀπεῖχον ὅσον εἴκοσιν ἢ τριάκοντα στάδια τοῦ Σικυῶνος, ὁ μὲν πολέμαρχος σὺν τοῖς ὁπλίταις οὖσιν ὡς ἑξακοσίοις, ἀπῄει πάλιν ἐπὶ τὸ Λέχαιον· τὸν δ' ἱππαρμοστὴν ἐκέλευσε σὺν τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ, ἐπεὶ προπέμψειαν τοὺς Ἀμυκλαιεῖς μέχρις ὁπόσου αὐτοὶ κελεύοιεν, μεταδιώκειν. καὶ ὅτι μὲν πολλοὶ ἦσαν ἐν τῇ Κορίνθῳ καὶ πελτα- D σταί, καὶ ὁπλῖται, οὐδὲν ἠγνόουν· κατεφρόνουν δέ, διὰ τὰς ἔμπροσθεν τύχας * μηδένα ....ἂν ἐπιχειρῆσαι σφίσιν. οἱ δ' ἐκ τῶν Κορινθίων τοῦ ἄστεος, Καλλίας τε ὁ Ἱππονίκου, τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν στρατηγῶν, καὶ Ἰφικράτης τῶν πελταστῶν ἄρχων, καθορῶντες αὐτοὺς καὶ οὐ πολλοὺς ὄντας, καὶ ἐρήμους καὶ πελταστῶν, καὶ ἱππέων, ἐνόμισαν ἀσφαλὲς εἶναι ἐπιθέσθαι αὐτοῖς τῷ πελταστικῷ. εἰ μὲν γὰρ πορεύοιντο τῇ ὁδῷ, ἀκοντιζομένους ἂν αὐ- E τοὺς ἐς τὰ γυμνά, ἀπόλλυσθαι· εἰ δ' ἐπιχειροῖεν διώκειν, ῥᾳδίως ἂν ἀποφυγεῖν πελτασταῖς τοῖς ἐλαφροτάτοις τοὺς ὁπλίτας. γνόντες δὲ ταῦτα, ἐξάγουσι. καὶ ὁ μὲν Καλλίας παρέταξε τοὺς ὁπλίτας, οὐ πόρρω τῆς πόλεως· ὁ δὲ Ἰφικράτης, λαβὼν τοὺς πελταστάς, ἐπέθετο τῇ μόρᾳ. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἠκοντίζοντο, καὶ ὁ μέν τις ἐτέτρωτο,

Θηβαίων

Ὑακίνθια

μηδένα οἰόμενοι ἂν

nonnulli

ὁ δὲ καὶ ἐπεπλώκει, τούτοις μὲν ἐκέλευον τοὺς ὑπασπιστὰς ἀραμένους ἀποφέρειν ἐς Λέχαιον,* οὗτοι καὶ μόνοι τῆς μόρας τῇ ἀληθείᾳ ἐσώθησαν. ὁ δὲ πολέμαρχος ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης * ἐπιδιῶξαι τοὺς προειρημένους. ὡς δὲ ἐδίωκον, ᾕρουν τε οὐδένα ἐξ ἀκοντίου βολῆς, ὁπλῖται ὄντες πελταστάς. καὶ γὰρ ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐκέλευσε, πρὶν * τοὺς ὁπλίτας ὁμοῦ γίγνεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρουν ἐσπαρμένοι, ἅτε διώξαντες ὡς τάχους ἕκαστος εἶχεν, ἀναστρέφοντες οἱ περὶ τὸν Ἰφικράτην, οἵ τ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, πάλιν ἠκόντιζον· καὶ ἄλλοι ἐκ πλαγίου παραθέοντες, ἐς τὰ γυμνά. καὶ εὐθὺς μὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διώξει * κατηκόντισαν ἐννέα ἢ δέκα αὐτῶν. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, πολὺ ἤδη θρασύτερον ἐπέκειντο. ἐπεὶ δὲ κακῶς ἔπασχον, πάλιν ἐκέλευσεν ὁ πολέμαρχος διώκειν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης. ἀναχωροῦντες δὲ ἔτι πλείονες αὐτῶν, ἢ τὸ πρόσθεν, ἔπεσον. ἤδη δὲ τῶν βελτίστων ἀπολωλότων, οἱ ἱππεῖς αὐτοῖς παραγίγνονται, καὶ σὺν τούτοις * αὐτῶν δίωξιν ἐποιήσαντο. ὡς δ' ἐνέκλιναν οἱ πελτασταί, ἐν τούτῳ κακῶς οἱ ἱππεῖς ἐπέθεντο. οὐ γὰρ ἕως ἀπέκτειναν τινὰς αὐτῶν, ἐδίωξαν· ἀλλὰ ξὺν τοῖς ἐκδρόμοις ἰσομέτωποι καὶ ἐδίωκον, καὶ ἐπέστρεφον. ποιοῦντες δὲ καὶ πάσχοντες τὰ ὅμοια τούτοις καὶ αὖθις, αὐτοὶ μὲν ἀεὶ ἐλάττους τε καὶ μαλακώτεροι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ πολέμιοι, θρασύτεροί τε καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἐγχειροῦντες. ἀποροῦντες δὲ συνίστανται ἐπὶ βραχύν τινα γήλοφον, ἀπέχοντα τῆς μὲν θαλάττης ὡς δύο στάδια, τοῦ δὲ Λεχαίου, ὡς ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα. αἰσθόμενοι δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ Λεχαίου, ἐσβάντες ἐς πλοιάρια, παρέπλεον, ἕως ἐγένοντο κατὰ τὸν γήλοφον. οἱ δέ, ἀποροῦντες ἤδη, ὅτι ἔπασχον μὲν κακῶς καὶ ἀπέθνησκον, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἐδύναντο, πρὸς δὲ τούτοις, ὁρῶντες καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπιόντας, ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν * πίπτουσιν αὐτῶν ἐς τὴν θάλατταν, ὀλίγοι δέ τινες μετὰ τῶν ἱππέων ἐς Λέχαιον διεσώθησαν. ἐν πάσαις δὲ ταῖς μάχαις καὶ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίους. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπέπρακτο. ἐκ δὲ τούτου ὁ Ἀγησίλαος τὴν μὲν σφαλεῖσαν μόραν ἔχων ἀπῄει, ἄλλην δὲ κατέλιπεν ἐν τῷ Λεχαίῳ.

ἐξεπιμάνοι | ἀποδιῶξαι | πρὶν ἐπὶ-τας | κατηκόντισαν | ἰδὼς | ἐπίπτουσιν.

A nonnulli caderent; ſatellitib. imperant, vt hos ſublatos Lechæum deferrent, qui quidem ſoli ex tota cohorte reuera ſalui euaſerunt. Inde polemarchus iubet, vti quotquot annis x pubertatem exceſſiſſent, cetratos, quos diximus,* perſequēdo abigerent. Hi quum grauis ipſi armaturæ pedites, cetratos perſequerētur; neminem ictu teli aſſequi poterant. nam prius vt pedem referrent, quam in grauem hoſtium armaturam inciderent, polemarchus edixerat. Poſt vbi ſparſim pedem referebant, vt qui B in hoſte perſequendo pro ſuis quiſq. virib. vſi celeritate maxima fuiſſent; conuerſi milites Iphicratis partim iacula rurſus aduerſi vibrabant, partim eos à latere currendo, qua erant nudi, feriebāt. Ita ſtatim primo incurſu nouem, aut decem, iaculis cōfixos interimunt. Quod vbi accidiſſet, longe iam audacius Lacedæmonios vrgebāt: qui quum grauiter premerentur, rurſum polemarchus eos, qui annis xv pubertatē exceſſiſſent, perſequi hoſtem iubet. Hi C quoque dum pedem referrent, longe plures quam prius, cecidere. Iam ex eis fortiſſimus quiſque perierat, quum equites eis aduenere; cum quib. rurſum perſequi hoſtem incipiunt. Quum autem cetrati declinarent, imprudenter eos adorti ſunt equites. Quippe nō quoad aliquos occidiſſent, perſequebantur: ſed cum ipſis excurſorib. æquatis frontibus tum perſequebantur, tū ſeſe conuertebāt. Atque his ſimilia quum iterum facerent ac perpeterentur, ſemper ipſi pauciores ac languidiores, hoſtes vero D audaciores euadebant, eorumque plures Lacedæmoniis negotiū faceſſebant. Tandem inopes conſilij, non magnum quemdam in tumulum ſeſe colligunt, qui duobus à mari ſtadiis, à Lechæo xvi vel xvii aberat. Igitur re ab iis animaduerſa, qui erant in Lechæo, conſcenſis illi nauiculis, propter litus nauigāt, donec ad eum collē peruenirent. Interim Lacedæmonij rerum ſuarum anxij, quod nullo cum hoſtium detrimento adfligerentur miſere, atque interirent, vbi grauem inſuper ar-E maturam aduerſum ſe tendere vidēt, terga dant hoſti, partimq. ſe in mare abiiciūt, partim vna cum equitibus (& erāt horum non multi) Lechæum ſalui perueniunt. In omnibus quidem hiſce conflictibus ipſaq. fuga, plus minus ccl ſunt interemti. Atque hæc ſic geſta fuerūt. Ageſilaus autem ſecūdum ea cum cohorte, quæ ſuccubuerat, diſceſſit; relicta apud Lechæum alia.

Lectio marginis.

Quumque domum ita pergeret, quam maxime ſero poterat, ingrediebatur vrbes: rurſúmque ſummo mane initium proficiſcendi faciebat. Mantineam quidem ipſis in tenebris præteriit, quum Orchomeno diluculo mouiſſet. Adeo grauiter conſpectum Mantinæorum laturi milites videbantur, qui ex hac ipſorum calamitate voluptatem caperent. Poſt hęc Iphicrati alia quoque feliciter ceſſere. Quamuis enim Siduntem & Crommyonem, oppida ab ſe capta, Praxitas; OEnoem Ageſilaus, occupato Piræo, præſidiis muniuiſſent: ea tamen Iphicrates omnia recepit, excepto Lechæo, quod à Lacedæmoniorum ſociorumque præſidio defendebatur. Exſules autem Corinthij propter aduerſum cohortis illius caſum, non iam pedeſtri amplius itinere, ſed nauigiis Sicyone profecti negotium eis exhibebant, qui erant in vrbe, ac viciſſim ab ipſis vexabantur. Secundum hæc Achæi, qui Calydoniis in ciuitatem ſuam adſcitis, Calydonem obtinebant, quondam Ætolici iuris oppidum, impoſito illud præſidio tueri cogebantur. Nam bello ab Acarnanibus infeſtabatur, quibus ſe nonnulli Athenienſes ac Bœoti adiungebant, quod eorum ſocietate continerentur. Quapropter Achæi, quum ab hoſte premerentur, legatos Lacedæmonem mittunt. Ii quum Spartam veniſſent, iniuſte ſecum agere

Ageſilai expeditio in Acarnaniam.

» Lacedæmonios aiunt: Quippe nos, in-
» quiunt, vobiſcum arma ſumimus, Lace-
» dæmonij, provt ipſi denunciatis, & quo-
» cumque ducitis, ſequimur. Vos contra,
» quum ab Acarnanibus, eorumque ſociis,
» Athenienſibus & Bœotis, bello prema-
» mur, nulla noſtri cura tangimini. Quod ſi
» porro fieri hoc debet, minime vim hanc
» ſuſtinere poterimus; omninoque vel omit-
» tendum nobis bellum hoc in Peloponeſo
» veſtrum erit, ac in hoſtilem agrum trans-
» eundum, vt aduerſus Acarnanes, eorumq.
» ſocios, bellum geramus: vel ineunda cum
» eis pax, qualis quidem iniri poterit.

Hæc tum ab eis dicebantur, obſcure minantibus, ſe à Lacedæmoniorum ſocietate diſceſſuros, ni viciſſim ſuppetias ſibi ferrent. Ephori autem, hac oratione audita, vna cum publico concilio ſtatuunt, neceſſariũ eſſe, vt aduerſus Acarnanes cum Achæis arma caperentur. Itaque duabus cum cohortibus, & parte ſociorum, Ageſilaus huic expeditioni præficitur; cui ſe, cum copiis ſuis vniuerſis, Achæi adiungunt.

A ἰὼν δὲ ἐπ' οἴκου, ὡς μὲν ἐδύνατο ὀψιαίτατα κατήγετο ἐς τὰς πόλεις, ὡς δ' ἐδύνατο πρωϊαίτατα ἐξωρμᾶτο. παρὰ δὲ Μαντίνειαν, ἐξ Ὀρχομενοῦ ὄρθρου ἀναστὰς, ἔτι * σκοταῖος παρῆλθεν. οὕτω χαλεπῶς ἂν ἐδόκουν οἱ στρατιῶται τοὺς Μαντινέας ἐφηδομένους τῷ δυστυχήματι θεάσασθαι. ἐκ τούτου τε μάλα καὶ τἄλλα ἐπετύγχανεν Ἰφικράτης. καθεστηκότων

σκοταῖος

γὰρ φρουρῶν ἐν * Σιδοῦντι μὲν καὶ Κρεμμυῶνι ὑπὸ Πραξίτου, ὅτε ἐκεῖνος εἷλε τὰ

Σινδοῦντι

B τείχη ταῦτα, ἐν Οἰνόῃ δὲ ὑπὸ Ἀγησιλάου, ὅτεπερ τὸ Πείραιον ἑάλω, πάνθ' εἷλε ταῦτα τὰ χωρία. τὸ μέντοι Λέχαιον ἐφρούρουν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. οἱ φυγάδες δὲ τῶν Κορινθίων, οὐκέτι πεζῇ παριόντες ἐκ Σικυῶνος, διὰ τὴν τῆς μόρας δυστυχίαν, ἀλλὰ παραπλέοντες, καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι, πράγματα εἶχόν τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἀχαιοὶ ἔχοντες

C Καλυδῶνα, ἣ τὸ παλαιὸν * Αἰτωλία ἦν, καὶ πολίτας πεποιημένοι τοὺς Καλυδωνίους, φρουρεῖν ἠναγκάζοντο ἐν αὐτῇ. οἱ γὰρ Ἀκαρνᾶνες ἐπεστράτευον, καὶ τῶν Ἀθηναίων τε καὶ Βοιωτῶν ξυμπαρῆσάν τινες αὐτοῖς, διὰ τὸ ξυμμάχους εἶναι. πιεζόμενοι οὖν ὑπ' αὐτῶν οἱ Ἀχαιοὶ, πρέσβεις πέμπουσιν ἐς Λακεδαίμονα· οἱ δ' ἐλθόντες ἔλεγον, ὅτι οὐ δίκαια πάσχοιεν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. ἡμεῖς γὰρ, ἔφασαν, ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὅπως ἂν ὑμεῖς παραγγέλλητε,

Αἰτωλίας

D συστρατευόμεθα, καὶ ἑπόμεθα, ὅπου ἂν ἡγῆσθε· ὑμεῖς δὲ πολιορκουμένων ἡμῶν ὑπὸ Ἀκαρνάνων καὶ τῶν ξυμμάχων αὐτοῖς Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν, οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθε. οὐκ ἂν οὖν δυναίμεθα ἡμεῖς, τούτων οὕτω γιγνομένων, ἀντέχειν· ἀλλ' ἢ ἐάσαντες τὸν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεμον, * διαβάντες πολεμήσομεν Ἀκαρνᾶσί τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις αὐτῶν, ἢ εἰρήνην ποιησόμεθα, ὁποίαν [ἂν * τινα δυνώμεθα. ταῦτα δ' ἔλεγον, ὑπαπειλοῦντες

διαβαίνοντες πολ.

E τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ξυμμαχίας, εἰ μὴ αὐτοῖς ἀντεπικουρήσουσι. τούτων δὲ λεγομένων, ἔδοξε τοῖς τ' ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγκαῖον εἶναι στρατεύεσθαι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. καὶ ἐκπέμπουσι τὸν Ἀγησίλαον δύο μόρας ἔχοντα, καὶ τῶν ξυμμάχων τὸ μέρος. οἱ μέντοι Ἀχαιοὶ πανδημεὶ ξυνεστρατεύοντο.

ἐπεὶ δὲ διέβη ὁ Ἀγησίλαος, πάντες μὲν οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν Ἀκαρνᾶνες ἔφυγον ἐς τὰ ἄστη, πάντα δὲ τὰ βοσκήματα ἀπεχώρησε πόρρω, ὅπως μὴ ἁλίσκηται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἐγένετο ἐν τοῖς ὁρίοις τῶν πολεμίων, πέμψας ἐς Στράτον * παρὰ τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων, εἶπεν· ὡς, εἰ μὴ παυσάμενοι τῆς πρὸς Βοιωτοὺς καὶ Ἀθηναίους ξυμμαχίας, ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους αἱρήσονται, δῃώσοι πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν ἐφεξῆς καὶ παραλείψοι οὐδέν· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, οὕτως ἐποίει. καὶ κόπτων ξυνεχῶς τὴν χώραν, οὐ προῄει πλέον τῆς ἡμέρας ἢ [δέκα ἢ * δώδεκα σταδίων. οἱ μὲν οὖν Ἀκαρνᾶνες, ἡγησάμενοι ἀσφαλὲς εἶναι διὰ τὴν βραδυτῆτα τοῦ στρατεύματος, τά τε βοσκήματα κατεβίβαζον ἐκ τῶν ὀρῶν, καὶ τῆς χώρας τὰ πλεῖστα εἰργάζοντο. ἐπεὶ δὲ ἐδόκουν τῷ Ἀγησιλάῳ πάνυ ἤδη θαρρεῖν, ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἢ ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ, ἀφ᾽ ἧς εἰσέβαλε, θυσάμενος πρῲ, διεπορεύθη πρὸ δείλης ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπὶ τὴν λίμνην, περὶ ἣν τὰ βοσκήματα τῶν Ἀκαρνάνων σχεδὸν πάντα ἦν, καὶ ἔλαβε παμπληθῆ καὶ βουκόλια, καὶ ἱπποφόρβια, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα πολλά. λαβὼν δὲ, καὶ μείνας αὐτοῦ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, διεπώλει τὰ αἰχμάλωτα. τῶν μέντοι Ἀκαρνάνων πολλοὶ πελτασταὶ ἦλθον, καὶ πρὸς τῷ ὄρει σκηνοῦντος τοῦ Ἀγησιλάου, βάλλοντες καὶ σφενδονῶντες ἔπασχον μὲν οὐδὲν, κατεβίβασαν δὲ ἐς τὸ * ὁμαλὸν τὸ στράτευμα ἀπὸ τῆς ἀκρωνυχίας τοῦ ὄρους, καίπερ ἤδη περὶ δεῖπνον * παρασκευαζομένων. ἐς δὲ τὴν νύκτα οἱ μὲν Ἀκαρνᾶνες ἀπῆλθον, οἱ δὲ στρατιῶται φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκάθευδον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπῆγεν ὁ Ἀγησίλαος τὸ στράτευμα. καὶ ἦν μὲν ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ περὶ τὴν λίμνην λειμῶνός τε καὶ πεδίου στενὴ, διὰ τὰ κύκλῳ περιέχοντα ὄρη. καταλαβόντες δὲ οἱ Ἀκαρνᾶνες, ἐκ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλόν τε καὶ ἠκόντιζον, καὶ ὑποκαταβαίνοντες ἐς τὰ κράσπεδα τῶν ὀρῶν, προσέκειντο, καὶ πράγματα παρεῖχον, ὥστε οὐκέτι ἐδύνατο τὸ στράτευμα προϊέναι. ἐπιδιώκοντες δὲ ἀπὸ τῆς φάλαγγος οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς, τοὺς ἐπιτιθεμένους οὐδὲν ἔβλαπτον. ταχὺ γὰρ ἦσαν, ὁπότε ἀποχωροῖεν, πρὸς τοῖς ἰσχυροῖς οἱ Ἀκαρνᾶνες. χαλεπὸν δὲ ἡ-

πρὸς

ὁμαλὲς ἢ στρατόπεδον ἀπὸ

* παρασκευαζόμενοι

A Quum verſus hoſtes exercitum traduceret, Acarnanes omnes, quotquot degebant in agris, in oppida fugiebant; pecoribus etiam, ne à militibus interciperentur, procul abactis. Iam ſoli hoſtilis fines adtigerat Ageſilaus, quum miſſo Stratum ad communitatem Acarnanum quodam, ni ab ſocietate Bœotorum & Athenienſium diſcederent, eorumque loco ſe Lacedæmoniis, ipſorumque ſociis adiungerent: vaſtaturum ſe continenter omnem ipſorum agrum, nihilque reliqui facturum, B denunciat. Illis non obtemperantibus, fecit quod minatus erat. Nam & agrum eorum continuo vaſtabat, & cottidie vltra decem & duodecim ſtadia non progrediebatur. Itaque pecora de montibus Acarnanes deducebant, magnamque partem agri ſui colebant; quod tuto id ſibi licere propterea ducerent, quia copiæ Ageſilai lente progrederentur. Tandem die XV vel XVI, ex quo fines eorum ingreſſus erat, quum iam eos fiduciæ plenos nihil metuere ſibi Ageſilaus exiſtimaret: mane facta C re ſacra, prius quam adpeteret veſpera, CLX ſtadiis emenſis ad eam paludem peruenit, propter quam Acarnanum pecora fere vniuerſa erant. Itaque permulta boū & equorum armenta, aliaque diuerſi generis pecora, atque etiam mancipia capta ſunt. Quo facto, ibidem poſtridie ſubſtitit; & quæ ceperat, vendidit. Interim multi Acarnanum cetrati aderant, qui & telis & fundis vtebantur: quumque caſtra ad montem Ageſilaus haberet, detrimenti D quidem nihil Acarnanes accipiebant; Ageſilai vero milites in planitiem de cacumine montis deſcendere coacti ſunt, licet iam cœnæ parandæ intenti eſſent. Poſteaquam nox ingruiſſet, & Acarnanes diſceſſiſſent; milites, conſtitutis excubiis, quieti ſe dedere. Poſtridie copias Ageſilaus abduxit. Erat autem exitus è prato & planicie, ſtagnum illud ambiente, propter montes vndique circumiectos anguſtus; & occupatis iis, Acarnanes de ſuperioribus locis telis ac iaculis hoſtes petebant, E atque etiam deſcendentes ad montium crepidines, vrgebant eos, tantumque negotij exhibebant, vt copiæ progredi amplius non poſſent. Quod ſi maxime grauis armaturæ pedites & equites hoſtem inuadentem perſequerentur, nullo tamen eum damno adficiebant. Nam quoties pedem referebant Acarnanes, celeriter ad munita ſe loca recipiebant. Itaque ra-

Ageſilai ſtrategema.

tus Ageſilaus, militem ſuum hæc incōmoda perpetientē per arctam illam viam difficulter euaſurum, ſtatuit, eos, qui magna cum manu ad læuam ſuos vrgebant, perſequendos eſſe. Nam is mons tum grauis armaturæ peditibus, tum equitibus acceſſu facilior erat. Dum hac de cauſſa ſacrum facit, interim Acarnanes telis ac iaculis grauiter premebant militem; atque etiam propius accedentes, multos vulnerabant. At vbi perſequi ſuos iuſſit, tum vero quotquot inter grauis armaturæ milites annis xv pubertatem exceſſerant, curſu in hoſtē ferebantur, equitibus in eumdem equos agentibus, & cum ceteris Ageſilao ſubſequente. Mox Acarnanes qui deſcenderāt, ac leuibus hoſtem prœliis tentabant, terga vertunt, atque inter fugiendum per accliuia trucidantur. At grauis eorum armatura, magnaque cetratorum manus, ſupremo in monte inſtructa, ſubſiſtebat; ac præter alia tela, quæ iaciebāt, emiſſis etiam haſtis tum equites vulnerabant, tum quoſdam equos interficiebant. Verum vbi iamiam Lacedæmoniorum grauis armatura manus cum eis conſertura eſſet, in fugam cōiecti, plus minus CCC eo die deſiderarunt. Quibus ita geſtis, tropæum Ageſilaus excitat; ac deinceps agrum hoſtilem cum exercitu peragrans, paſſim omnia ferro ac flamma vaſtabat. Etiam oppidis quibuſdam copias admouebat, Achæis ita cogētibus; quorum tamen nullum omnino cepit. Tandem quum autumnus adpetiiſſet, hoſtium finibus exceſſit. Tum Achæi nihil ab eo geſtum exiſtimare, quod oppidum nullum vel deditione, vel vi cepiſſet: ſimul obſecrare, ſaltem tantiſper maneret, ſi quidem aliud impetrare non poſſent, donec impediiſſet, quominus Acarnanes ſementem facerent. Reſpondebat Ageſilaus, proferri ab ipſis eiuſmodi, quæ minime fieri expediret. Nam æſtate, inquit, proxima rurſum aduerſus hoſtes expeditionem ſuſcipiam: qui ſane quanto maiorem ſementem fecerint, tanto auidius pacem expetent. His dictis, terreſtre per Ætoliam iter eiuſmodi fecit, cuiuſmodi neq. magnæ neque paruæ hominum copiæ poſſint inuitis Ætolis facere. Sed illi tunc facultatem ei tranſeundi faciebant, quod futurum ſperarent, vt ipſius opera Naupactum reciperent. Tamdem quum propter Rhium tranſiiſſet, in patriam reuerſus eſt. Nam quominus Calydone in Peloponneſum nauigaretur, Athenienſes eductis ex * OEniadis triremibus prohibebant.

OEniadæ oppidū Acarnaniæ ad Acheloi fl. oſtia. Steph.

περὶ πόλ.

A γησάμενος ὁ Ἀγησίλαος διὰ τὸ στενόπορον ἐξελθεῖν ταῦτα * πάσχοντας, ἔγνω διώκειν τοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων προσκειμένους, μάλα πολλοὺς ὄντας. εὐβατώτερον γὰρ ἦν τοῦτο τὸ ὄρος καὶ ὁπλίταις καὶ ἵπποις. καὶ ἐν ᾧ μὲν ἐσφαγιάζετο, μάλα κατεῖχον βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες οἱ Ἀκαρνᾶνες, καὶ ἐγγὺς προσιόντες πολλοὺς ἐτίτρωσκον. ἐπεὶ δὲ παρήγγειλεν, ἔθει μὲν ἐκ τῶν ὁπλιτῶν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης, ἤλαυνον δὲ οἱ ἱππεῖς, αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς ἄλλοις B ἠκολούθει. οἱ μὲν οὖν ὑποκαταβεβηκότες τῶν Ἀκαρνάνων, καὶ ἀκροβολιζόμενοι, ταχὺ ἐνέκλιναν, καὶ ἀπέθνησκον φεύγοντες πρὸς τὸ ἄναντες. ἐπὶ μέντοι τοῦ ἀκροτάτου οἱ ὁπλῖται ἦσαν τῶν Ἀκαρνάνων παρατεταγμένοι, καὶ τῶν πελταστῶν τὸ πολύ, καὶ ἐνταῦθα ἐπέμενον, καὶ τά τε ἄλλα βέλη ἠφίεσαν, καὶ τοῖς δόρασιν ἐξακοντίζοντες, ἱππέας τε κατέτρωσαν, καὶ ἵππους τινὰς ἀπέκτειναν. ἐπεὶ μέντοι μικροῦ C ἔδεον ἤδη ἐν χερσὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὁπλιτῶν εἶναι, ἐνέκλιναν, καὶ ἀπέθανον αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ περὶ τριακοσίους. τούτων δὲ γενομένων, ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιον ἐστήσατο. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου περιιὼν κατὰ τὴν χώραν, ἔκοπτε καὶ ἔκαε. πρὸς ἐνίας δὲ τῶν πόλεων καὶ προσέβαλλεν, ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀναγκαζόμενος, οὐ μὴν εἷλέ γε οὐδεμίαν. ἡνίκα δὲ ἤδη ἐπεγίγνετο τὸ μετόπωρον, ἀπῄει ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ Ἀχαιοὶ πεποιηκέναι τε οὐδὲν ἐνόμιζον αὐ- D τόν, ὅτι πόλιν οὐδεμίαν προσειλήφει, οὔτε ἑκοῦσαν οὔτε ἄκουσαν, ἐδέοντό τε, εἰ * μηδὲν ἄλλο, ἀλλὰ τοσοῦτόν γε χρόνον καταμεῖναι αὐτόν, ἕως ἂν τὸν σπόρον διακωλύσῃ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι τὰ ἐναντία λέγοιεν τοῦ συμφέροντος. ἐγὼ μὲν γάρ, ἔφη, * στρατεύομαι πάλιν δεῦρο ἐς τὸ ἐπιὸν θέρος. οὗτοι δὲ ὅσῳ ἂν πλείω σπείρωσι, τοσούτῳ μᾶλλον τῆς εἰρήνης ἐπιθυμήσουσι. ταῦτα δὲ εἰπών, ἀπῄει πεζῇ δι' Αἰτωλίας τοιαύτας ὁδούς, ἃς οὔτε πολλοί, οὔτε ὀλίγοι δύ- E ναιντ' ἂν ἀκόντων Αἰτωλῶν πορεύεσθαι. ἐκεῖνον μέντοι εἴασαν διελθεῖν. ἤλπιζον γὰρ Ναύπακτον αὖθις ξυμπράξειν ὥστ' ἀπολαβεῖν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο κατὰ τὸ Ῥίον, ταύτῃ διαβάς, οἴκαδε ἀπῆλθε. * κατὰ γὰρ τὸ ἐκ Καλυδῶνος ἔκπλουν ἐς Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκώλυον τριήρεσιν, ὁρμώμενοι ἐξ Οἰνιαδῶν.

πάσχοντα

μὴ *

στρατεύσομαι

καὶ γὰρ

A Προελθόντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ὑπέσχετο τοῖς Ἀχαιοῖς, εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ ἦρος πάλιν φρουρὰν ἔφαινεν ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. οἱ δὲ αἰσθόμενοι, καὶ νομίσαντες, διὰ τὸ ἐν μεσογείᾳ σφίσι τὰς πόλεις εἶναι, ὁμοίως ἂν πολιορκεῖσθαι ὑπὸ τῶν τὸν σῖτον φθειρόντων, ὥσπερ εἰ περιεστρατοπεδευσάμενοι πολιορκοῖντο, ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ εἰρήνην μὲν πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, συμμαχίαν δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐποιήσαντο. B καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀκαρνᾶνας οὕτω διεπέπρακτο. Ἐκ δὲ τούτου τοῖς Λακεδαιμονίοις τὸ μὲν ἐπ᾽ Ἀθηναίους ἢ Βοιωτοὺς στρατεύειν οὐκ ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι, ὄπισθεν καταλιπόντας ὅμορον τῇ Λακεδαίμονι * πολεμίαν οὕτω καὶ μεγάλην τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν· εἰς δὲ τὸ Ἄργος φρουρὰν φαίνουσιν. ὁ δὲ Ἀγησίπολις, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι εἴη αὐτῷ ἡγητέον τῆς φρουρᾶς, καὶ τὰ διαβατήρια θυομένῳ ἐγένετο, ἐλθὼν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν χρηστηριαζόμενος, C ἐπηρώτα τὸν θεόν, εἰ ὁσίως ἂν ἔχοι αὐτῷ, μὴ δεχομένῳ τὰς σπονδὰς τῶν Ἀργείων· ὅτι οὐχ ὁπότε καθήκοι ὁ χρόνος, ἀλλ᾽ ὁπότε ἐμβάλλειν μέλλοιεν Λακεδαιμόνιοι, τότε ὑπέφερον * τοὺς μῆνας. ὁ δὲ θεὸς ἐπεσήμαινεν αὐτῷ, ὅσιον εἶναι μὴ δεχομένῳ σπονδὰς ἀδίκως ὑποφερομένας. ἐκεῖθεν δ᾽ εὐθὺς πορευθεὶς εἰς Δελφούς, ἐπήρετο * αὐτὸν Ἀπόλλω, εἰ κἀκείνῳ δοκοίη περὶ τῶν σπονδῶν, καθάπερ τῷ πατρί. D ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο καὶ μάλα κατὰ ταὐτά. καὶ οὕτω δὴ Ἀγησίπολις, ἀναλαβὼν ἐκ Φλιοῦντος τὸ στράτευμα (ἐκεῖσε γὰρ αὐτῷ συνελέγετο, ἕως πρὸς τὰ ἱερὰ ἀπεδήμει) ἐνέβαλε διὰ Νεμέας. οἱ δ᾽ Ἀργεῖοι, ἐπεὶ ἔγνωσαν οὐ δυνησόμενοι κωλύειν, ἔπεμψαν, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐστεφανωμένους δύο κήρυκας, ὑποφέροντας σπονδάς. ὁ δὲ Ἀγησίπολις ἀποκρινάμενος, ὅτι οὐ δοκοῖεν τοῖς θεοῖς δικαίως ὑποφέρειν, οὐκ ἐδέχετο τὰς σπονδάς, E ἀλλ᾽ ἐνέβαλε καὶ πολλὴν ἀπορίαν καὶ ἔκπληξιν κατά τε τοὺς ἀγροὺς, καὶ ἐν τῇ πόλει ἐποίησε. δειπνοποιουμένου δ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀργείᾳ τῇ πρώτῃ * ἡμέρᾳ, καὶ σπονδῶν τῶν μετὰ τὸ δεῖπνον ἤδη γιγνομένων, ἔσεισεν ὁ θεός. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, ἀρξαμένων αὐτῶν ἀπὸ δημοσίας, πάντες ὕμνησαν τὸν περὶ τὸν Ποσειδῶνα παιᾶνα· οἱ δ᾽ ἄλλοι στρατιῶται ᾤοντο ἀπιέναι, ὅτι καὶ Ἆγις σεισμοῦ ποτε γενομένου ἀπήγαγεν ἐξ Ἤλιδος.

πολεμίαν καὶ οὕτω μεγ.

τοὺς μῆνας

αὖ τὸν

ἑσπέρᾳ.

A Poſteaquam hyems præteriiſſet, Ageſilaus, quemadmodum facturum ſe receperat, ſtatim ineunte vere copias aduerſus Acarnanes colligebat. Quod quum illi comperiſſent, atque exiſtimarent, ſe, qui ſita media in regione haberent oppida, perinde ab illis obſideri, qui ſegetem corrumperent, atque ſi qui caſtris circum vrbes poſitis eos oppugnarent: Lacedæmonem legatos mittunt, & pacem cum Achæis, ſocietatem cum Lacedæmoniis ineunt. Hic rerum aduerſus Acarnanes B geſtarum fuit exitus. Secundum hæc Lacedæmonij non ſatis tutum fore arbitrabantur, ſi à tergo relicta vrbe Argiua, Lacedæmoni finitima, quæ & ampla, & ipſis infeſta eſſet, arma Bœotis & Athenienſibus inferrent. Quapropter aduerſus Argos decretæ copiæ: quas vt ſibi ducendas eſſe intellexit Ageſipolis; poſteaquam exta de felici copiarum traductione conſulens perlitaſſet, Olympiam oraculi ſciſcitandi cauſſa profectus, Iouem interrogat; C faſne ſit ipſi, oblatas ab Argiuis inducias non admittere, quando illi non vbi tempus ipſum poſtularet, ſed Lacedæmoniis eos iamiam inuaſuris, * impediendi belli cauſſas quærerent. Ei ſignificabat Iupiter, fas eſſe inique oblatas inducias aſpernari. Mox inde Delphos recta profectus, Apollinem interrogabat; an & ipſi de induciis idem, quod patri, videretur. Is vero prorſus in eamdem ſententiam reſpondit. Quapropter Ageſipolis, ſumtis ſecum Phliunte copiis, (quòd iſtic cogerentur D interea dum ipſe ad vtrumque fanum proficiſceretur,) per Nemeam fines hoſtium ingreſſus eſt. Argiui quum reſiſtere ſe non poſſe animaduerterent, more ſuo caduceatores duos ſertis redimitos, qui inducias offerrent, mittunt. Eis reſpondens Ageſipolis, non videri Diis has inducias recte offerri, reiectis illis, fines hoſtium inuaſit, magnamque rerum difficultatem ac perturbationem tum in agris tum in vrbe excitauit. Quumque die primo Argiuo in ſolo cœnaret, iam- E que libationes, quæ fieri à cœna ſolent, haberentur, terram Neptunus ſuccuſſit. Tum Lacedæmonij, quod iam abeſſe domo cepiſſent, pæanem omnes, qui Neptuno ſolet accini, exorſi ſunt hymni loco: ceteri milites diſcedendum arbitrabâtur; propterea quod & Agis olim quum mota eſſet terra, Elide copias abduxiſſet.

Bellum aduerſus Argiuos.

Conſule Notas.

Ageſipolis tergiuerſantibus Argiuis inducias denegat.

Ageſipolis autem arbitrari ſe dixit, Deum impediturum fuiſſe conatum ſuum, ſi prius mouiſſet terram, quam in hoſtium fines irruiſſet: nunc quia traducto in hos exercitu id accidiſſet, vltro Deum etiam ſe exhortari. Quamobrem poſtridie facta Neptuno re ſacra, copias itinere non magno in agrum Argiuum duxit. Et quia recens aduerſus Argiuam vrbem Ageſilaus expeditionem ſuſceperat, interrogatis Ageſipolis militibus, quam prope ad muros Ageſilaus ſuos duxiſſet, ac quouſque ditionem hoſtilem vaſtaſſet; ipſe, veluti quinquertio, longe in omnibus Ageſilaum ſuperare nitebatur. Aliquando de propugnaculis mœnium telis petitus, foſſas, quæ muros ambiunt, iterum tranſiit. Quodam etiam tempore, quum maxima pars Argiuorum Laconicam ingreſſa eſſet, adeo prope ad portas acceſſit, vt Argiui, qui ad portas ſtabant, Bœotos equites ingredi vrbem volentes excluderent; veriti, ne vna cum his Lacedæmonij per portas irrumperent. Quo factum, vt equites, veſpertilionum inſtar, propter muros, ſub propugnaculis hærere cogerentur; ac niſi tum fortè Cretenſes quidam Naupliam excurriſſent, multi tum viri tum equi ſagittis confixi fuiſſent. Secundum hæc quum caſtra non procul ab* Irctis haberet, fulmen in ipſa caſtra decidit, quo nonnulli tacti, nonnulli adtoniti exſpirarunt. Quo facto quum caſtellum quoddã munire vellet ad * Cœloſſæ fauces, ſacrum faciebat, hoſtiæque ſine fibris adparuere. Quod vbi accidiſſet, copias abductas dimiſit, magno admodum detrimento adfectis Argiuis; quippe quos nihil tale metuẽtes inuaſerat. Ac bellũ quidem hoc modo terra gerebatur. Nunc ea quæ & mari & maritimis in oppidis interim acciderunt, dum hæc omnia gererentur, exponam: omiſſiſque non magni momenti rebus, ea, quæ memoria digna ſunt, ſcribendo complectar. Primum Pharnabazus & Cono, poſteaquam nauali prœlio Lacedęmonios viciſſent, claſſe tum inſulas circumuecti, tum ad oppida maritima, præfectos Lacedæmonios eiiciebant; & ſpem oppidis faciebant, nullas ſe in eis arces extructuros, atque etiam permiſſuros vt ſui iuris eſſent. Hęc qui audiebant, non ſolum delectati ea laudabant, verumetiã hoſpitalia Pharnabazo munera cupide mittebant. Nam monebat hunc Cono, futurum, vt

Ageſipolidis audacia.

εἰρκταὶ, clauſtra, clauſura, fauces anguſta locorum.

Montis nomen. Strab.

Cononis & Pharnabazi res geſtæ.

A ὁ δὲ Ἀγησίπολις, εἰπὼν ὅτι, εἰ μὲν μέλλοντος αὐτοῦ ἐμβάλλειν σείσειε, κωλύειν ἂν αὐτὸν ἡγεῖτο· ἐπεὶ δὲ ἐμβεβληκότος, ἐπικελεύειν νομίζει. καὶ οὕτω τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος τῷ Ποσειδῶνι, ἡγεῖτο οὐ πόῤῥω εἰς τὴν χώραν. ἅτε δὲ νεωστὶ τοῦ Ἀγησιλάου ἐστρατευμένου εἰς τὸ Ἄργος, πυνθανόμενος ὁ Ἀγησίπολις τῶν στρατιωτῶν, μέχρι * μέν τι πρὸς τὸ τεῖχος ἤγαγεν ὁ Ἀγησίλαος, μέχρι δέ ποι B τὴν χώραν ἐδῄωσεν, ὥσπερ πένταθλος πάντῃ ἐπὶ τὸ πλέον ὑπερβάλλειν ἐπειρᾶτο. καὶ ἤδη μέν ποτε βαλλόμενος ἀπὸ τῶν τύρσεων, τὰς περὶ τὸ τεῖχος τάφρους πάλιν διέβη. ἦν δὲ ὅτε οἰχομένων τῶν πλείστων Ἀργείων εἰς τὴν Λακωνικὴν, οὕτως ἐγγὺς πυλῶν προσῆλθεν, ὥστε οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες τῶν Ἀργείων, ἀπέκλεισαν τοὺς τῶν Βοιωτῶν ἱππέας εἰσελθεῖν βουλομένους, δείσαντες μὴ συνεισπέσοιεν C κατὰ τὰς πύλας οἱ Λακεδαιμόνιοι. ὥστε * ἠναγκάσθησαν οἱ ἱππεῖς, ὥσπερ νυκτερίδες, πρὸς τοῖς τείχεσιν ὑπὸ ταῖς ἐπάλξεσι * προσαρρέναι. καὶ εἰ μὴ ἔτυχον τότε οἱ Κρῆτες εἰς Ναυπλίαν καταδεδραμηκότες, πολλοὶ ἂν καὶ ἄνδρες καὶ ἵπποι κατετοξεύθησαν. ἐκ δὲ τούτου περὶ τὰς εἰρκτὰς στρατευομένου αὐτοῦ, πίπτει κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον· καὶ οἱ μέν τινες πληγέντες, οἱ δὲ καὶ ἐμβροντηθέντες ἀπέθανον. ἐκ δὲ D τούτου βουλόμενος τειχίσαι φρούριόν τι, ἐπὶ ταῖς παρὰ *Κηλοῦσαν ἐμβολαῖς, ἐθύετο, καὶ ἐφάνη αὐτῷ τὰ ἱερὰ ἄλοβα. ὡς δὲ τοῦτ᾽ ἐγένετο, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα καὶ διέλυσε, μάλα πολλὰ βλάψας τοὺς Ἀργείους, ἅτε ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς ἐμβαλών. Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος, οὕτως ἐπολεμεῖτο. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα πάντα ἐπράττετο, τὰ κατὰ θάλατταν αὖ καὶ τὰς πρὸς E θαλάττῃ πόλεις γενόμενα διηγήσομαι· καὶ τῶν πράξεων τὰς μὲν ἀξιομνημονεύτους γράψω, τὰς δὲ μὴ ἀξίας λόγου παρήσω. πρῶτον μὲν τοίνυν Φαρνάβαζος καὶ Κόνων, ἐπεὶ ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους τῇ ναυμαχίᾳ, περιπλέοντες καὶ τὰς νήσους καὶ πρὸς τὰς ἐπιθαλαττιδίας πόλεις, τούς τε Λακωνικοὺς ἁρμοστὰς ἐξήλαυνον, καὶ παρεμυθοῦντο τὰς πόλεις, ὡς οὔτε ἀκροπόλεις ἐντειχίσαιεν, ἐάσαιέν τε αὐτονόμους. οἱ δ᾽ ἀκούοντες ταῦτα, ἥδοντό τε καὶ ἐπῄνουν, καὶ ξένια προθύμως ἔπεμπον τῷ Φαρναβάζῳ. καὶ γὰρ ὁ Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν, ὡς

μ

ἠναγκάσθησαν

προσαρρῖται.

κοιλώσσαις

οὕτω μὲν ποιοῦντι πάσας αὐτῷ αἱ πόλεις φίλιαι ἔσοιντο· εἰ δὲ δουλώσασθαι βουλόμενος φανερὸς ἔσοιτο, ἔλεγεν, ὡς μία ἑκάστη πόλις πολλὰ πράγματα ἱκανὴ εἴη παρέχειν, καὶ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰ ταῦτα αἴσθοιντο, συσταῖεν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπείθετο ὁ Φαρνάβαζος. ἀποβὰς δ' εἰς Ἔφεσον, τῷ μὲν Κόνωνι δοὺς τετταράκοντα τριήρεις, εἰς Σηστὸν εἶπεν ἀπαντᾶν· αὐτὸς δὲ πεζῇ παρῄει ἐπὶ τὴν αὑτοῦ ἀρχήν. καὶ γὰρ ὁ Δερκυλλίδας, ὅσπερ καὶ πάλαι πολέμιος ἦν αὐτῷ, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὤν, ὅτι ἡ ναυμαχία ἐγένετο· καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἁρμοσταὶ ἐξέλιπεν, ἀλλὰ κατέσχε τὴν Ἄβυδον, καὶ διέσωζε φίλην τοῖς Λακεδαιμονίοις. καὶ γὰρ προσέθεν συγκαλέσας τοὺς Ἀβυδηνοὺς, ἔλεξε τοιάδε· Ὦ ἄνδρες, νῦν ἔξεστιν ὑμῖν, καὶ πρόσθεν φίλοις οὖσι τῇ πόλει ἡμῶν, εὐεργέτας φανῆναι τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ γὰρ τὸ μὲν ἐν ταῖς εὐπραξίαις πιστοὺς φαίνεσθαι, οὐδὲν θαυμαστόν· ὅταν δὲ τινὲς ἐν συμφοραῖς γενομένων φίλων βέβαιοι φανῶσι, τοῦτ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύεται. ἔστι δὲ οὐχ οὕτως ἔχον, * εἰ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, οὐδὲν ἄρα ἔτι ἐσμέν· ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσθεν δήπου Ἀθηναίων ἀρχόντων τῆς θαλάττης, ἱκανὴ ἦν ἡ ἡμετέρα πόλις καὶ εὖ φίλους, καὶ κακῶς ἐχθροὺς ποιεῖν. ὅσῳ δὲ μᾶλλον αἱ ἄλλαι πόλεις σὺν τῇ τύχῃ ἀπεστράφησαν ἡμῶν, τοσούτῳ ὄντως ἡ ἡμετέρα πιστότης μείζων φανείη ἄν. * εἰ δέ τισι τοῦτο φανεῖται, μὴ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐνθάδε πολιορκώμεθα, ἐννοείτω, ὅτι Ἑλληνικὸν μὲν οὔπω ναυτικόν ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ· οἱ δὲ βάρβαροι εἰ ἐπιχειρήσουσι τῆς θαλάττης ἄρχειν, οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ἡ Ἑλλάς. ὥσθ' ἑαυτῇ ἐπικουροῦσα, καὶ ὑμῖν σύμμαχος γενήσεται. Οἱ μὲν οὖν ταῦτα ἀκούσαντες, οὐκ ἄκοντες ἀλλὰ προθύμως ἐπείσθησαν· καὶ τοὺς μὲν ἰόντας ἁρμοστὰς φιλίως ἐδέχοντο, τοὺς δὲ ἀπόντας μετεπέμποντο. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ὡς συνελέγησαν πολλοὶ καὶ χρήσιμοι ἄνδρες εἰς τὴν πόλιν, διαβὰς καὶ εἰς Σηστὸν, καταντικρὺ ὄντα Ἀβύδου, καὶ ἀπέχοντα οὐ πλέον ὀκτὼ σταδίων, ὅσοι τε διὰ Λακεδαιμονίους γῆν ἔχον ἐν Χερρονήσῳ, ἤθροιζε, καὶ ὅσοι αὖ ἐκ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πόλεων ἁρμοσταὶ ἐξέπιπτον, καὶ τούτους ἐδέχετο,

ὅτι εἰ τῇ

εἰ δέ τῳ

A id ſi faceret, ciuitates vniuerſæ ad ipſius ſeſe amicitiam adiungerent: Sin eas ſe in ſeruitutem redacturũ præ ſe ferret, aiebat, ciuitatibus ſingulis ad exhibendum ipſi negotium ſatis virium fore: atque etiam periculum eſſe, ne Græci hoc inſtituto animaduerſo, ſeſe coniungerent. Itaque parebat in his Cononi Pharnabazus. Quumque deſcendiſſet Epheſum, triremibus ei quadraginta traditis, vt ad Seſtum ſibi occurreret, iuſſit; ipſe terra ſuam ad ditionem profectus eſt. Nam Dercyllidas iam B olim infeſtus ipſi, forte tunc apud Abydum fuerat, quum prœlio nauali decerneretur: neque ceterorum præfectorum exemplo ciuitate exceſſerat, ſed ſua eam in poteſtate, ac Lacedæmoniorum fide, continuerat. Quippe conuocatis prius Abydenis, oratione huiuſmodi eos compellarat:

Eſt quod modo, Abydeni, qui iam ante reipublicæ noſtræ amici eſtis, bene de Lacedæmoniis mereamini. Nam ſecundis rebus fidelem ſe declarare, magnum quiddam videri non debet: C ſed demonſtrare conſtantiam ſuam adflictis amicorum rebus, id ſcilicet memoriam meretur ſempiternam. Neque vero is rerum noſtrarum ſtatus eſt, vt quia nauali prœlio victi ſumus, nihil iam ſimus amplius. Immo ſuperiori etiam tempore, quum maris eſſet imperium penes Athenienſes, ſatis reſpublica noſtra virium habebat & ad bene de amicis merendum, & ad lædendum hoſtes. Quanto certe magis oppida cetera cum fortuna ſe à nobis diiunxerunt, tanto erit D veſtra fides illuſtrior. Quod ſi quis eſt, qui ne heic terra marique obſideamur, veretur; is mihi conſideret velim, modo claſſem in mari Græcam nullam eſſe, neque laturam Græciam, vt barbari maris imperium ad ſe transferant. Quo fiet, vt ſi quidem ſibi opitulabitur, nobis etiam præſidio futura ſit. Hac oratione Abydeni audita, nõ inuite ſed percupide paruerũt: Simul venientes ad ſe præfectos amanter in oppidum admittebant, & arceſſebant abſentes. Iam complures & vtiles reipu- E blicæ homines Abydum confluxerant, quum Dercyllidas Seſtum traiicit, oppidum è regione Abydi non amplius quam VIII ſtadiorum interuallo ſitum, & quotquot agros in Cherroneſo, Lacedæmoniorum beneficio poſſidebant, quotquot item præfecti ex Europæ oppidis eiecti fuerant, ad ſe colligit;

non nimium deiectis eos animis eſſe debere, dicens: cogitandum potius, ipſa in Aſia, quæ ab initio regis fuerit, & Temnum, oppidum ſane haud amplum, & Ægienſes, & alia quædam oppida rempublicam ſuam adminiſtrare, regis imperio minime ſubiecta. Atqui, ait, quodnam Seſto magis munitum occupare poſſitis oppidum? quodnam oppugnatu difficilius? tum naues, tum pedeſtres copiæ neceſſe eſt adſint, ſi quidem obſideri debeat. Ita tum illis hac oratione terrorem eximebat. Pharnabazus autem, poſteaquam in hoc ſtatu Seſtum & Abydum reperit; denuntiat eis, ni Lacedæmonios eiicerent, ſe bellum aduerſus ipſos moturum. Illis non obtemperantibus, Cononi mandat, vt ab vſu maris eos arceret: ipſe Abydenorum agrum vaſtat. Ea re quum nihil efficere ſe in ſubiiciendis eis videret, domum profectus eſt; dato Cononi negotio permouendi oppida propter Helleſpontum ſita, vti ad ver proximum quam maxima claſſis cogeretur. Nam quia Lacedæmoniis, ob ea quæ perpeſſus fuerat, infenſus Pharnabazus erat, nihil malebat quam vti fines ipſorum inuaderet, ſeque totis viribus vlciſceretur. Ac hyems quidem hoc in conatu exacta fuit. Ineunte vere, magno nauium numero inſtructo, prætereaque conducto externo milite, Pharnabazus vna cum Conone per medias inſulas cum claſſe Melum petiit, atque inde ſoluentes Lacedæmonem verſus nauigarunt. Primum Pheras delatus, agrum iſtic omnem vaſtabat: deinde in alia quoque maritima loca deſcendens, quantum poterat, damni dabat. Quum autem partim oram hanc, vt importuoſam, partim hoſtium ad ferendam ſuis opem concurſiones, partim commeatus penuriam metueret; mox conuerſo curſu diſcedit, ſeque in portum Cytheriæ Phœnicuntem recipit. Heic quum Cytherij ciues, veriti, ne vi adhibita caperentur, mœnia deſeruiſſent: illos quidem per inducias in Laconicam dimiſit, ipſe Cytheriorum muro refecto, Nicophebum Athenienſem præfectum, cum præſidiariis, ibidem reliquit. Quibus rebus geſtis, ad Iſthmum Corinthium nauigat: ſocios, vt alacriter bellum gerant, ſeque regi fidos declarent, hortatur: pecuniis, quas habebat, iiſdem relictis, domum nauigat.

A λέγων, ὅτι οὐδ' ἐκείνοις ἀθυμεῖν δεῖ, ἐννοουμένοις, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἣ ἐξ ἀρχῆς βασιλέως ἐστὶ, καὶ Τῆμνος, οὐ μεγάλη πόλις, καὶ Αἰγιεῖς, καὶ ἄλλα γε χωρία δύναιντο οἰκεῖν, οὐχ * ὑπήκοα ὄντα βασιλέως. καίτοι, ἔφη, ποῖον μὲν ἰσχυρότερον Σηστοῦ λάβοιτε χωρίον, ποῖον δὲ δυσπολιορκητότερον; ὃ καὶ νεῶν καὶ πεζῶν δεῖται, εἰ μέλλοι πολιορκηθήσεσθαι. τούτους αὖ τοιαῦτα λέγων ἔσχε, τοῦ μὴ ἐκπεπλῆχθαι. ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἐπεὶ εὗρε τήν τε Ἄβυδον καὶ τὴν Σηστὸν B οὕτως ἔχοντα, προηγόρευεν αὐτοῖς, ὡς, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Λακεδαιμονίους, πόλεμον ἐξοίσοι πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, Κόνωνι μὲν προσέταξε κωλύειν αὐτοὺς τὴν θάλατταν πλεῖν, αὐτὸς δὲ ἐδῄου τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν χώραν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινε πρὸς τὸ καταστρέφεσθαι, αὐτὸς μὲν ἐπ' οἴκου ἀπῄει, τὸν δὲ Κόνωνα ἐκέλευεν εὐτρεπίζεσθαι τὰς καθ' Ἑλλήσποντον πόλεις, ὅπως εἰς τὸ ἔαρ ὅτι πλεῖστον C ναυτικὸν ἁθροισθείη. ὀργιζόμενος γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀνθ' ὧν ἐπεπόνθει, περὶ πλείστου ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τιμωρήσασθαι ὅ,τι δύναιτο. καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐν τούτοις ὄντες διῆγον. ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ναῦς τε πολλὰς συμπληρώσας, καὶ ξενικὸν προσμισθωσάμενος, ἔπλευσεν ὅ τε Φαρνάβαζος, καὶ ὁ Κόνων μετ' αὐτοῦ, διὰ νήσων εἰς Μῆλον· ἐκεῖθεν * δὲ ὁρμώμενοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα. καταπλεύσας δὲ πρῶτον * εἰς D Φερὰς, ἐδῄωσε ταύτην τὴν χώραν· ἔπειτα καὶ ἄλλοσε ἀποβαίνων τῆς παραθαλαττίας, ἐκακούργει ὅ,τι ἐδύνατο. φοβούμενος δὲ τήν τε ἀλιμενότητα τῆς χώρας, καὶ τὰς τῆς βοηθείας, * καὶ τὰς τῆς ἀσιτίας, ταχύ τε ἀνέστρεψε, καὶ ἀποπλέων ὡρμίσθη τῆς Κυθηρίας εἰς Φοινικοῦντα. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὴν πόλιν τῶν Κυθηρίων, φοβηθέντες μὴ κατὰ κράτος ἁλοῖεν, ἐξέλιπον τὰ τείχη, ἐκείνους μὲν ὑποσπόνδους ἀφῆκεν εἰς τὴν Λακωνικήν· αὐ- E τὸς δὲ ἐπισκευάσας τὸ τῶν Κυθηρίων τεῖχος, φρουρούς τε, καὶ Νικόφημον Ἀθηναῖον, ἁρμοστὴν ἐν τοῖς Κυθηρίοις κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας, καὶ εἰς Ἰσθμὸν τῆς Κορινθίας καταπλεύσας, καὶ παρακελευσάμενος τοῖς συμμάχοις προθύμως τε πολεμεῖν, καὶ ἄνδρας πιστοὺς φαίνεσθαι βασιλεῖ, καταλιπὼν αὐτοῖς χρήματα, ὅσα εἶχεν, ᾤχετο ἐπ' οἴκου ἀποπλέων.

* ὑπήκοοι ὄντες

* δὴ

* εἰς Φηρὰς

* καὶ τῆς σπανοσιτίας

λέγοντος δὲ τοῦ Κόνωνος, εἰ ἐάσῃ αὐτὸν ἔχειν τὸ ναυτικόν, θρέψει μὲν ἀπὸ τῶν νήσων, καταπλεύσας δ' εἰς τὴν πατρίδα, συναναστήσει τά τε μακρὰ τείχη τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τεῖχος· οὐκ εἰδέναι, ἔφη, ὅτι Λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἂν βαρύτερον γένοιτο. καὶ τούτῳ οὖν, ἔφη, σὺ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις κεχαρισμένος ἔσῃ, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους τετιμωρημένος. ἐφ' ᾧ γὰρ πλεῖστα ἐπόνησαν, ἀτελὲς * αὖθις ποιήσεις. ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἀκούσας ταῦτα, ἀπέστειλεν αὐτὸν προθύμως εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ χρήματα προσέθηκεν αὐτῷ εἰς τὸν ἀνατειχισμόν. ὁ δὲ ἀφικόμενος πολὺ τοῦ τείχους ὤρθωσε, τά τε αὐτοῦ πληρώματα παρέχων, καὶ τέκτοσι καὶ λιθολόγοις μισθὸν διδούς, καὶ ἄλλο, εἴ τι ἀναγκαῖον ἦν, δαπανῶν. ἦν μέντοι τι τοῦ τείχους, ἃ καὶ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι, καὶ Βοιωτοί, καὶ ἄλλαι πόλεις ἐθελούσιαι συνετείχισαν. οἱ μέντοι Κορίνθιοι ἀφ' ὧν ὁ Φαρνάβαζος κατέλιπε χρημάτων ναῦς πληρώσαντες, καὶ Ἀγάθινον ναύαρχον ἐπιστήσαντες, ἐθαλαττοκράτουν ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ. ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναῦς, * ὧν ἦρχε Πολέμαρχος. ἐπεὶ δὲ οὗτος ἐν προσβολῇ τινι γενόμενος ἀπέθανε, καὶ Πόλλις αὖ ἐπιστολεὺς ὤν, τρωθεὶς ἀπῆλθεν, Ἡριππίδας ταύτας ἀναλαμβάνει τὰς ναῦς. Πρόαινος μέντοι Κορίνθιος, τὰς παρ' Ἀγαθίνου παραλαβὼν ναῦς, ἐξέλιπε τὸ Ῥίον· Λακεδαιμόνιοι δ' αὐτὸ παρέλαβον. μετὰ δὲ τοῦτο Τελευτίας ἐπὶ τὰς Ἡριππίδου ναῦς ἦλθε, καὶ οὗτος τοῦ κόλπου πάλιν αὖ ἐκράτει. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι * ἀκούσαντες, ὅτι Κόνων καὶ τὸ τεῖχος τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χρημάτων ἀνορθοίη, καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκείνου τρέφων, τάς τε νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις Ἀθηναίοις εὐτρεπίζοι, ἐνόμιζον, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν * Τηρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγόν, ἢ καὶ ἀποστῆναι ἂν πρὸς * ἑαυτοὺς τὸν Τηρίβαζον, ἢ παῦσαί γ' ἂν τὸ Κόνωνος ναυτικὸν τρέφοντα. γνόντες δὲ οὕτω, πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν πρὸς τὸν Τηρίβαζον, προστάξαντες * αὐτῷ ταῦτα διδάσκειν, καὶ πειρᾶσθαι εἰρήνην τῇ πόλει ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα. αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀντιπέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος, Ἑρμογένην, καὶ Δίωνα, καὶ Καλλισθένην, καὶ Καλλιμέδοντα. συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων πρέσβεις·

Marginal notes (Greek): αὐτοῖς — ὧν Ποδάνεμος ἦρχε. — ἀκούοντες, — Τιρίβαζον — ἑαυτοὺς πείσειαν τὸν Τιρ. — αὐτὸν

A Quumque diceret Cono, ſi claſſis vtendæ poteſtatem ſibi faceret, velle ſe nauales copias ex inſulis alere, domumque proficiſci, ac longos muros, adlaborantibus ſecum Athenienſibus, vna cum Piræei mœnibus, inſtaurare; quo ſciret accidere Lacedæmoniis grauius nihil poſſe: adderet etiam, eadem opera Pharnabazum gratificaturum Athenienſibus, & Lacedæmonios vlturum, illa re facta irrita, in qua plurimum hi laboraſſent: Pharnabazus, iis auditis, perlubenter B hominem Athenas mittit, datis etiam pecuniis ad murorum inſtaurationem. Itaque Cono profectus Athenas, partimque remigum ſuorum vſus opera, partim fabris tignariis & cæmentariis ſtipendio numerato, aliiſque neceſſariis ſumtibus ſubminiſtratis, magnam muri partem reſtituit. Etiam partem aliquam Athenienſes ipſi, & Bœoti, & vrbes ceteræ ſua ſponte abſoluunt. Corinthij nauibus de pecunia, quam Pharnabazus ipſis reliquerat, in-C ſtructis; præfectoque claſſi Agathino, in ſinu, propter Achaiam & Lechæum ſito, maris imperium occupant. Contra, Lacedæmonij quoque claſſem comparant, eique * Polemarchum præficiunt: qui poſteaquam in conflictu quodam interiiſſet, ac Pollis ipſius legatus, acceptis vulneribus diſceſſiſſet; Herippidas naues haſce ſuam in poteſtatem accepit. Itidem Proænus Corinthius, acceptis ab Agathino nauibus, exceſſit Rhio, quod deinde Lacedæmonij occupant. Poſt ad claſſem Te-D leutias profectus, ſinus imperium recuperat. Interim comperto Lacedæmonij, Cononem ſumtu regis & muros Athenienſibus inſtaurare, & claſſem alere, qua tum inſulas, tum maritima in continente ſita oppida rurſum Athenienſibus adiungat: exiſtimabant ſe, ſi ea de re Teribazum ducem regis monuiſſent, vel ſuas hunc in partes traducturos, vel effecturos, vt Cononis ille claſſem amplius haud aleret. Itaque, decreto in hanc ſententiam facto, Antalcidam ad Teribazum mittunt; qui E & hæc doceret hominem, & operam daret, vt pacem inter rempublicam ipſorum, ac regem, faceret. Id quum Athenienſes perſentiſcerent, & ipſi legatos vna cum Conone mittunt, Hermogenem, Dionem, Calliſthenem, Callimedontem: quibus vt ſocij ſuos adiungerent, petunt.

Marginal notes: Muros Athenarum inſtaurat Cono. — Nomẽ proprium. Aliâs Podanemum. — Antalcidas ad Teribazum mittitur.

Iraque miſſi ſunt etiam à Bœotis, & Corinthiis, & Argiuis, legati. Poſteaquam ad Teribazum peruentum eſſet, Antalcidas adeſſe ſe dixit, vt à rege pacem reipublicæ ſuæ peteret, eamque talem, cuiuſmodi rex cuperet. Nam Lacedæmonios nec de ſitis in Aſia Græci nominis oppidis aduerſus regem contendere, & ſatis eſſe ducere, ſi omnes inſulæ, ac reliquæ vrbes, libertate legibuſque ſuis fruantur. Quare quum eiuſmodi, ait, voluntas noſtra ſit: quid cauſſæ ſuperat, quamobrem poſthac aduerſum nos vel Græci, vel rex bellum gerat, ſumtumque faciat? Nec enim fieri poterit, vt vel Athenienſes, ſi nos eis duces non fuerimus; vel nos, libertate ciuitatibus reſtituta, regi arma inferamus. Hanc Antalcidæ orationem quum Teribazus audiiſſet, mirifice probabat: aduerſariis autem hæc nihil aliud erant, quam verba. Verebantur enim Athenienſes in ciuitatum inſularumque libertatem conſentire, ne Lemnum, Imbrum, Scirum amitterent: itidemque Thebani, ne oppida Bœotica dimittere cogerentur, vt libera ſuique iuris ea fierent: Argiui denique, ſi pactiones huiuſmodi fœderaque fierent, Corinthum ſe perinde, atque Argos, retinere ſua in poteſtate non poſſe arbitrabantur, quod tamen magnopere cupiebant. Quamobrem hac pace non admiſſa, domum ſinguli rediere. Teribazus autem, quamquam abſque regis auctoritate ſe Lacedæmoniis adiungere non tutum exiſtimabat; nihilominus clam pecunias Antalcidæ dabat, vt claſſe à Lacedæmoniis inſtaurata, tum Athenienſes, tum eorum ſocij propenſiores ad pacem eſſent. Cononem etiam, quaſi aduerſus regem iniurius eſſet, ac verum Lacedæmonij dicerent, in vincula coniecit. Atque hæc vbi feciſſet, proficiſcitur ad regem, indicaturus Lacedæmoniorum poſtulata, & quod Cononem improbe agentem comprehendiſſet: ſimul etiam ſciſcitaturus, quid de his omnibus eſſet ſtatuendum. Rex, poſteaquam ſurſum Teribazus ad ipſum veniſſet, Strutham in Aſiam inferiorem ablegat, qui res maritimas curaret. Is vehementer Athenienſibus, eorumque ſociis addictus erat; quum memoria teneret, quantum ab Ageſilao detrimenti ditio regis accepiſſet. Lacedæmonij animaduerſo, Strutham infeſto erga ſe eſſe animo, in Athenienſes autem amico:

Improbum Antalcidæ ac Lacedæmoniorum facinus.

Struthas Athenienſibus fauet.

A καὶ παρεγένοντο ἀπό τε Βοιωτῶν, καὶ Κορίνθου, καὶ Ἄργους. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀνταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τηρίβαζον, ὅτι καὶ εἰρήνης δεόμενος ἥκοι τῇ πόλει πρὸς βασιλέα, καὶ ταύτης * οἵας περ βασιλεὺς ἐπεθύμει. τῶν τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων Λακεδαιμονίους βασιλεῖ οὐκ ἀντιποιεῖσθαι, τάς τε νήσους ἁπάσας, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ἀρκεῖν σφίσιν αὐτονόμους εἶναι. καίτοι, ἔφη, τοιαῦτα ἐθελόντων ἡμῶν, B τίνος ἂν ἕνεκα πρὸς ἡμᾶς οἱ Ἕλληνες ἢ βασιλεὺς πολεμοίη, ἢ χρήματα δαπανῴη; καὶ γὰρ * οὐδὲ βασιλέα στρατεύεσθαι δυνατὸν, οὔτε Ἀθηναίοις, μὴ ἡγουμένων ἡμῶν, οὔτε ἡμῖν, αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων. τῷ μὲν δὴ Τηριβάζῳ ἀκούοντι, ἰσχυρῶς ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι· τοῖς δ' ἐναντίοις * λόγοις ταῦτ' ἦν. οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο συντίθεσθαι αὐτονόμους C [τὰς πόλεις καὶ * τὰς νήσους εἶναι], μὴ Λήμνου, καὶ Ἴμβρου, καὶ Σκύρου στερηθεῖεν· οἵ τε Θηβαῖοι, μὴ ἀναγκασθεῖεν ἀφεῖναι τὰς Βοιωτίδας πόλεις αὐτονόμους· οἵ τ' Ἀργεῖοι, οὗ ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνόμιζον ἂν τὴν Κόρινθον δύνασθαι * ὥστ' Ἄργος ἔχειν, τοιούτων συνθηκῶν καὶ σπονδῶν γιγνομένων. αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη οὕτως ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε ἕκαστος. ὁ μέντοι Τηρίβαζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλέως με- D τὰ Λακεδαιμονίων γίγνεσθαι, οὐκ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἡγεῖτο εἶναι· λάθρα γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως ἂν πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων, οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο. καὶ τὸν Κόνωνα, ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα, καὶ ἀληθῆ λεγόντων Λακεδαιμονίων, εἷρξε. ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνέβαινε E πρὸς βασιλέα, φράσων ἅ τε λέγοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὅτι Κόνωνα συνειληφὼς εἴη ὡς ἀδικοῦντα, καὶ ἐρωτήσων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τούτων ἁπάντων. καὶ βασιλεὺς μὲν, ὡς Τηρίβαζος ἄνω παρ' αὐτῷ ἦν, Στρούθαν καταπέμπει ἐπιμελησόμενον τῶν κατὰ θάλατταν. ὁ μέντοι Στρούθας ἰσχυρῶς τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις τὴν γνώμην προσεῖχε, μεμνημένος ὅσα κακὰ ἡ τοῦ βασιλέως χώρα ἐπεπόνθει ὑπ' Ἀγησιλάου. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἑώρων τὸν Στρούθαν πρὸς ἑαυτοὺς μὲν πολεμικῶς ἔχοντα, πρὸς Ἀθηναίους δὲ φιλικῶς,

οἵα περ

οὐδ' ἐπὶ βασιλέα

λόγοι

ὡς τὸ Ἄργος

A Θίμβρωνα πέμπουσιν ἐπὶ πόλεμον πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, διαβάς τε καὶ ὁρμώμενος ἐξ Ἐφέσου τε καὶ τῶν ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ πόλεων, Πριήνης τε, καὶ Λευκόφρυος, καὶ Ἀχιλλείου, ἔφερε καὶ ἦγε τὴν βασιλέως. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, κατανοήσας ὁ Στρούθας, ὅτι Θίμβρων βοηθοίη ἑκάστοτε ἀτάκτως καὶ καταφρονητικῶς, ἔπεμψεν ἱππέας ἐς τὸ πεδίον· καὶ καταδραμόντας ἐκέλευσε περιβαλομένους ἐλαύνειν ὅ,τι δύναιντο. ὁ δὲ Θίμβρων ἐτύγχανεν ἐξ ἀρίστου διασκηνῶν μετὰ Θερσάνδρου τοῦ αὐλητοῦ. ἦν γὰρ ὁ Θέρσανδρος οὐ B μόνον αὐλητὴς ἀγαθὸς, ἀλλὰ * καὶ ἀλκῆς ἰσχύος, ἅτε λακωνίζων, ἀντεποιεῖτο. ὁ δὲ Στρούθας ἰδὼν ἀτάκτως τε βοηθοῦντας, καὶ ὀλίγους τοὺς πρώτους, ἐπιφαίνεται πολλούς τε ἔχων καὶ συντεταγμένους ἱππέας· καὶ Θίμβρωνα μὲν, καὶ Θέρσανδρον, πρώτους ἀποκτείνουσιν. ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον, ἐτρέψαντο καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα, καὶ διώκοντες παμπληθεῖς κατέβαλον. ἦσαν δὲ οἳ καὶ ἐσώθησαν αὐτῶν εἰς τὰς φιλίας πόλεις, καὶ πλέονες C * ..... διὰ τὸ ὀψὲ αἰσθέσθαι τῆς βοηθείας. πολλάκις γὰρ, καὶ τότε, * οὐδὲ παραγγείλας τὴν βοήθειαν ἐποιήσατο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐγεγένηντο. ἐπεὶ δὴ ἦλθον εἰς Λακεδαίμονα οἱ ἐκπεπτωκότες Ῥοδίων ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐδίδασκον ὡς οὐκ ἄξιον εἴη περιιδεῖν Ἀθηναίους Ῥόδον καταστρεψαμένους, καὶ τοσαύτην δύναμιν συνθεμένους. γνόντες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς εἰ μὲν κρατήσοι ὁ δῆμος, Ἀθηναίων ἔσται Ῥόδος D ἅπασα, εἰ δὲ οἱ πλουσιώτεροι, αὑτῶν· ἐπλήρωσαν αὐτοῖς ναῦς ὀκτὼ, ναύαρχον δὲ Ἔκδικον ἐπέστησαν. * ξυνέπεμψαν δ' ἐπὶ τῶν νεῶν τούτων καὶ Διφρίδαν. ἐκέλευσαν δὴ αὐτὸν διαβάντα ἐς τὴν Ἀσίαν, τάς τε Θίμβρωνα ὑποδεξαμένας πόλεις διασώζειν, καὶ στράτευμα δὲ τὸ περισωθὲν ἀναλαβόντα, καὶ ἄλλο εἴ ποθεν δύναιτο, συλλέξαντα, πολεμεῖν πρὸς τὸν Στρούθαν. ὁ μὲν δὴ Διφρίδας ταῦτ' ἐποίει, καὶ τά τ' E ἄλλα ἐπετύγχανε, καὶ Τιγράνην τὸν τὴν Στρούθα ἔχοντα θυγατέρα, πορευόμενον εἰς Σάρδεις, λαμβάνει * σὺν τῇ γυναικὶ, καὶ χρημάτων πολλῶν ἀπέλυσεν· ὥστ' εὐθὺς ἐντεῦθεν εἶχε μισθοδοτεῖν. ἦν δὲ οὗτος ἀνὴρ εὔχαρίς τε οὐχ ἧττον τοῦ Θίμβρωνος, μᾶλλόν τε συντεταγμένος καὶ ἐγχειρητικώτερος στρατηγός. οὐδὲ γὰρ ἐκράτουν αὐτοῦ αἱ τοῦ σώματος ἡδοναί,

ἢ ἀλκῆς ἢ ἰσχύος, aut habendum ἰσχύος pro ſcholio prioris ἀλκῆς.

ἀπελείποντο,

οὐ

ξυνεξέπεμψαν

σὺν αὐτῇ τῇ

Thimbronem mittunt, qui bellum ei faceret. Is quum in Aſiam traieciſſet, cum copiis, Epheſo, ac ſitis in planicie Mæandri oppidis, Priene, Leucophrye, Achilleo mouens, regis agrum populando vexabat. Poſt aliquod temporis interuallum, quum animaduertiſſet Struthas, Thimbronem incondite contemtimque ſuos educere, mittit in planiciem equites, quos excurſione facta, quidquid facere prædæ poterant, abigere iubet. Forte Thimbro id temporis iam pranſus Therſandri tibicinis contubernio vtebatur: qui non modo tibicen inſignis erat, verumetiam ſtrenuitatem ac robur quoddam, vt qui Laconicis inſtitutis gauderet, ſibi vindicabat. Struthas vbi primos nec multos numero, & incondite ſuis opem ferentes videt; cum magnis equitum, inſtructiſque copiis, in eos irruit, ac primos omnium Thimbronē & Therſandrum interficit: qui poſteaquam cecidiſſent, etiam reliquos terga dare cogunt, atque inter perſequendum magnam eorum multitudinem interimunt. Nonnulli amica in oppida ſalui peruenerunt, parš maior à tergo manſit; quia ſero, ſuppetias eſſe ferendas, animaduerſum fuit. Nam ſæpenumero, atque etiam tunc, non monitis militibus, opem ſuis latum excurrebat. Atque hæc tum ſic accidere. Venerunt id temporis Lacedæmonem Rhodij quidā, à populo in exſilium acti, qui monebant; indignum eſſe committere, vt Rhodum Athenienſes occuparent, tantamque ſibi potentiam adiungerēt. Quamobrem Lacedæmonij, qui intelligerent, Rhodum vniuerſam Athenienſium fore, ſi ſumma rerum penes populum eſſet; ſin vero penes opulentiores, ſuam; octo naues inſtruunt, eiſque nauarchum Ecdicum præficiunt. Iiſdem in nauibus miſerūt & Diphridam, iuſſum in Aſiam traiicere, oppidaque in fide continere, quæ Thimbronem admiſerant; atque etiam collectis tum illis copiis, quę incolumes euaſerant è clade, tum aliis, quaſcumque poſſet, bellum aduerſus Strutham gerere. Parebat in his Diphridas, ac inter alia, quę proſpere geſſit, etiam Tigranem, quo cum erat Struthę nupta filia, Sardes proficiſcentem, vna cum vxore cepit, magnaque pecunię vi accepta dimiſit. Quamobrem ſtatim hac occaſione nāctus eſt vnde militi ſtipēdium numeraret. Erat autem vir hic, quam Thimbro, non minus acceptus, & imperator lōge ordinis obſeruantior ac ſollertior. Nec enim vinci ſe corporis à voluptatibus patiebatur,

Thimbro mittitur aduerſus Strutham.

Thimbro interficitur.

Diphridas aduerſus Strutham mittitur.

Diphridæ encomium.

ſed perpetuo id operis agebat, ad quod ſe accinxerat. Ecdicus autem, poſteaquam cum claſſe Cnidum adpuliſſet, populũque Rhodienſem ſumma rerum terra marique potitum accepiſſet, atq. adeo duplo maiori claſſe, quam eſſet ea, cui ipſe præerat, mare tenere; Cnidi ſe continebat. Inde quum intellexiſſent Lacedæmonij, nõ ſatis eum habere virium ad commodandum amicorum rebus; Teleutiæ mandãt, vt cum duodecim illis nauibus, quas in ſito ad Achaiã Lechæumque ſinu habuerat, ad Ecdicum ſe conferret, ac illo dimiſſo, iis operam daret, qui vti Lacedęmoniorum amicitia vellent; hoſtes vero quacumque ratione poſſet, damnis adficeret. Poſteaquam in Samum Teleutias venit, adiunctis indidem ſibi nauibus aliquot, Cnidum petit. Inde domum Ecdicus, Teleutias in Rhodũ nauigat; ſeptem ac viginti iam nauib. inſtructus. Inter nauigandum forte in Philocratem Ephialtæ filium incidit, qui Athenis cum nauib. decem in Cyprum, ad ferendũ Euagoræ ſubſidium, proficiſcebatur. Has omnes intercepit Teleutias: & in hoc ſane quiddam accidit, quod reb. vtriuſque partis maxime aduerſaretur. Nam Athenienſes, qui cum rege colebant amicitiam, ſubſidia mittebãt Euagoræ, bellum aduerſus regem gerenti: Teleutias autem, tametſi bellum regi Lacedæmonij facerent, eos tamen, qui ad inferendum arma regi nauigabãt, è medio ſuſtulit. Quumq. Cnidum inde repetiuiſſet, manubiis diuenditis, in Rhodum profectus, ſuppetias illis ferebat, qui Lacedæmoniorum partes ſequebantur. Heic Athenięſes, qui Lacedæmonios iterum quamdam in mari potentiam nanctos putarent, mittunt aduerſus eos Thraſybulum *Styrenſem cum XL nauibus. Is poſteaquam Athenis ſoluiſſet, à Rhodienſi nauigatione abſtinuit, quod partim exiſtimaret, ſe non facile de amicis Lacedæmoniorum pœnas ſumturum, qui munitione ſe defenderent, ac Teleutiam cum auxiliaribus copiis præſentem haberent: partim ne ſuarum quidem partium homines in hoſtium poteſtatem venturos, qui & oppida tenerent, & multitudine ſuperiores eſſent, & prœlio aduerſarios viciſſent. Itaque in Helleſpontum quum nauigaſſet, ac neminem iſtic hoſtem reperiſſet; effecturum ſe quiddam, quod ex vſu reipublicæ foret, arbitratus eſt. Primũ vbi cõperiſſet, Amadocum regẽ Odryſarum, & Seuthen, qui maritimam oram Thracię cũ imperio tenebat, bellũ inter ſe gerere:

Euagoras rex Cypri bellum gerit aduerſus Perſas.

al. Tyrimſem

Thraſybuli res geſta.

A ἀλλ' ἀεὶ πρὸς ᾧ εἴη ἔργῳ, τοῦτο ἔπραττεν. ὁ δ' Ἔκδικος ἐπεὶ ἐς τὴν Κνίδον ἔπλευσε, καὶ ἐπύθετο τὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ δῆμον πάντα κατέχοντα, καὶ κρατοῦντα καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ διέπλεον διπλασίαις τριήρεσιν, ἢ αὐτὸς εἶχεν, ἡσυχίαν ἦγεν ἐν τῇ Κνίδῳ. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ᾔσθοντο αὐτὸν ἐλάττω δύναμιν ἔχοντα, ἢ ὥστε τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐκέλευσαν τὸν Τελευτίαν σὺν ταῖς δώδεκα ναυσὶν, αἷς εἶ-
B χεν ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ, περιπλεῦσαι πρὸς τὸν Ἔκδικον, κἀκεῖνον μὲν ἀποπέμψαι, αὐτὸν δὲ τῶν τε βουλομένων φίλων εἶναι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους ὅ,τι δύναιτο κακὸν ποιεῖν. ὁ δὲ Τελευτίας, ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Σάμον, προσλαβὼν ἐκεῖθεν ναῦς, ἔπλευσεν εἰς * Κνίδον, ὁ δὲ Ἔκδικος, οἴκαδε. ὁ δὲ Τελευτίας ἔπλει ἐς τὴν Ῥόδον, ἤδη ἔχων ναῦς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. πλέων δὲ περιτυγχάνει Φιλοκράτει τῷ Ἐφιάλτου, πλέοντι μετὰ δέκα τριή-
C ρων Ἀθήνηθεν εἰς Κύπρον ἐπὶ ξυμμαχίᾳ τῇ Εὐαγόρου, καὶ λαμβάνει πάσας· ὑπεναντιώτατα δὴ ταῦτα ἀμφότεροι ἑαυτοῖς πράττοντες· οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι, φίλῳ χρώμενοι βασιλεῖ, ξυμμαχίαν ἔπεμπον Εὐαγόρᾳ τῷ πολεμοῦντι πρὸς βασιλέα· ὅ,τι Τελευτίας, Λακεδαιμονίων πολεμούντων βασιλεῖ, τοὺς πλέοντας ἐπὶ τῷ ἐκείνου πολέμῳ διέφθειρεν. ἐπαναπλεύσας δ' εἰς Κνίδον, καὶ διαθέμενος ἃ ἔλαβεν, ἐς Ῥόδον αὖ ἀφικόμενος ἐβοήθει τοῖς
D τὰ αὐτῶν φρονοῦσιν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, νομίσαντες, Λακεδαιμονίους πάλιν δύναμιν * κεκτῆσθαι ἐν τῇ θαλάττῃ, ἀντεκπέμπουσι Θρασύβουλον τὸν *Στυρέα σὺν τετταράκοντα ναυσίν. ὁ δ' ἐκπλεύσας, τῆς μὲν ἐς Ῥόδον βοηθείας * ἀπέσχε, νομίζων οὔτ' ἂν αὐτὸς ῥᾳδίως * τιμωρήσασθαι τοὺς φίλους τῶν Λακεδαιμονίων, τεῖχος ἔχοντας, καὶ Τελευτίου σὺν ναυσὶ παρόντος, συμμαχοῦν ὄντος αὐτοῖς· οὔτ' ἂν τοὺς σφετέρους φίλους ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενέσθαι,
E τάς τε πόλεις ἔχοντας, καὶ πολὺ πλείονας ὄντας, καὶ μάχῃ γε κεκρατηκότας. εἰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον πλεύσας, καὶ οὐδενὸς ἀντιπάλου παρόντος, ἐνόμισε καταπρᾶξαι ἄν τι τῇ πόλει ἀγαθόν. καὶ οὕτω δὴ καταμαθὼν πρῶτον μὲν στασιάζοντας Ἀμήδοκόν τε τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα, καὶ Σεύθην τὸν ἐπὶ θαλάττῃ ἄρχοντα,

Κνίδον ἀ-καδε, αὐτὸς δὲ ἔπλει εἰς τὴν Ῥόδον,

κατασκευάζεσθαι

Τυρέα

ἀπεῖχεν, τιμωρήσασθαι

mutuo

ἀλλήλοις μὲν διήλλαξεν αὐτούς, Ἀθηναίοις δὲ φίλους καὶ συμμάχους ἐποίησε, νομίζων καὶ τὰς ὑπὸ τῇ Θρᾴκῃ * ἀκούσας πόλεις Ἑλληνίδας, φίλων ὄντων τούτων, μᾶλλον προσέχειν ἂν τοῖς Ἀθηναίοις τὸν νοῦν. ἐχόντων δὲ τούτων τε καλῶς, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων, διὰ τὸ βασιλέα φίλον τοῖς Ἀθηναίοις εἶναι, πλεύσας εἰς Βυζάντιον, ἀπέδοτο τὴν δεκάτην τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλεόντων. μετέστησε δὲ ἐξ ὀλιγαρχίας εἰς τὸ δημοκρατεῖσθαι τοὺς Βυζαντίους, ὥστ' οὐκ ἀχθεινῶς ἑώρα ὁ τῶν Βυζαντίων δῆμος Ἀθηναίους ὅτι πλείστους παρόντας ἐν τῇ πόλει. ταῦτα δὲ πράξας, καὶ Χαλκηδονίους φίλους προσποιησάμενος, ἀπέπλει ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου. ἐπιτυχὼν δ' ἐν τῇ Λέσβῳ ταῖς πόλεσι πάσαις, πλὴν Μιτυληναίων, λακωνιζούσαις, ἐπ' οὐδεμίαν αὐτῶν ᾔει, πρὶν ἐν Μιτυλήνῃ συντάξας τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν τετρακοσίους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων φυγάδας, ὅσοι εἰς τὴν Μιτυλήνην καταπεφεύγεσαν· καὶ αὐτῶν δὲ Μιτυληναίων τοὺς ἐρρωμενεστάτους προσλαβών, καὶ ἐλπίδας ὑποθεὶς, τοῖς μὲν Μιτυληναίοις, ὡς, ἐὰν λάβῃ τὰς πόλεις, προστάται πάσης τῆς Λέσβου ἔσονται, τοῖς δὲ φυγάσιν, ὡς ἐὰν ὁμοῦ ὄντες ἐπὶ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἴωσιν, ἱκανοὶ ἔσονται ἅπαντες ἐς τὰς πατρίδας ἀνασωθῆναι· τοῖς δ' αὖ ἐπιβάταις, ὡς φίλην Λέσβον προσποιήσαντες τῇ πόλει, πολλὴν εὐπορίαν χρημάτων διαπεπραγμένοι ἔσονται· ταῦτα * δὲ παραμυθησάμενος, καὶ συντάξας, ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μήθυμναν. Θηρίμαχος μέντοι, ὃς ἁρμοστὴς ἐτύγχανεν ὢν τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἤκουσε τὸν Θρασύβουλον * προσιόντα, τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν λαβὼν ἐπιβάτας, καὶ αὐτοὺς τοὺς Μηθυμναίους, καὶ ὅσοι Μιτυληναίων φυγάδες ἐτύγχανον αὐτόθι, ἀπήντα ἐπὶ τὰ ὅρια. μάχης δὲ γενομένης, ὁ μὲν Θηρίμαχος αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τῶν δ' ἄλλων φευγόντων πολλοὶ ἀπέθανον. ἐκ δὲ τούτου τὰς μὲν προσηγάγετο τῶν πόλεων, ἐκ δὲ τῶν οὐ προσχωρουσῶν λεηλατῶν, χρήματα τοῖς στρατιώταις [παρέχων, * ἔσπευδεν εἰς τὴν Ῥόδον * ἀφικέσθαι, ὅπως ἂν καὶ ἐκεῖ ἐρρωμενέστατον τὸ στράτευμα ποιήσαιτο, ἔξ ἄλλων τε πολλῶν ἠργυρολόγει, καὶ εἰς Ἄσπενδον ἀφικόμενος, ὡρμίσατο ἐς τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν.

δὲ

προσιέναι,

ἀφικέσθ', ὅπως δ' ἂν

A mutuo eos inter ſe reconciliat, & vtrumque fœdere ſocietateque Athenienſibus adiungit. Exiſtimabat enim, illa quoque Græci nominis oppida, quæ ſub ipſa Thracia reſpublicas ſuas adminiſtrarent, magis Athenienſibus adhæſura, ſi amicitia inter hos reges & Athenienſes intercederet. His ita præclare compoſitis, quum Aſiaticis etiam vrbibus amicis vteretur, ob eam qua rex & Athenienſes coniuncti erant, amicitiam; Byzantium nauigat, ac decumam è Ponto nauigantibus B impoſitam, publicanis vendit. Simul rempublicam Byzantiorum, paucorum dominatu liberatam, populo adminiſtrandam tradit. Quæ res effecit vt populus Byzantinus haud grauate maximam Athenienſium multitudinem in vrbe ſua cerneret. His rebus confectis, atque etiam pellectis in amicitiam Chalcedonenſibus, extra Helleſpontum diſcedit. Quumque oppida in Leſbo vniuerſa, ſolis Mitylenæis exceptis, Lacedæmoniorum partibus addicta repeiſſet, C nullum adgreſſus eſt, prius quam apud Mitylenem de nauibus ſuis quadringentos, & exſules, qui ceteris ex oppidis eo ſe receperant, in ordines deſcripſiſſet, eiſque robuſtiſſimum quemque Mitylenæorum adiunxiſſet: facta omnibus ſpe, Mitylenæis quidem, futurum, vt ſi oppida reliqua caperet, ipſi Leſbo vniuerſæ præeſſent: exſulibus autem, ſi coniuncti ſecum oppida ſingula adorirentur, facultatem recuperandæ patriæ conſequuturos omnes: claſſiariis denique militibus, ſi D Leſbum amicam patriæ reddidiſſent, magnam ipſis facultatum copiam paratam fore. Hac igitur omnibus ſpe recreatis, inſtructiſque copiis, Methymnam ducit. Eius aduẽtu cognito Therimachus, quem forte tunc Lacedæmonij præfectum in vrbe habebant, vna cum ſuo milite claſſiario, & Methymnenſibus, & Mitylenæis exſulibus ad Methymnenſis agri fines occurrit. Collata manu, Therimachus iſtic interimitur: ex ceteris, fuga ſibi conſulentibus, multi cadunt. Secundum id partim E oppida deditione capit, partim ex illorum agris, quæ ſe non dedebant, abacta præda, de qua militi ſtipendium ſuppeditaretur; Rhodum inde ſe conferre properat. atque vt iſtic etiam militis animos maxime confirmaret, cum ab aliis pecunias exigit, tum etiam Aſpendum profectus, EVrymedontem amnem nauibus ſubit.

Iam pecunias ab Aſpendiis acceperat, quũ militibus per iniuriam aliquid ex agris abigentibus, irati Aſpendij noctu irruũt, eumque ſuo in tentorio obtruncãt. Hic Thraſybuli, maxima virtute viri, exitus fuit. Eius in locum Athenienſes Argyrium ſurrogatum ad claſſem mittunt. Interea cognito Lacedæmonij, venditam ab Athenienſibus eſſe rerum è Ponto vectarum decumam Byzantij, & Chalcedonem ab eis teneri, ceterorumque oppidorũ Helleſponticorum ſtatum non incommodum eſſe, quod amico Pharnabazo vterentur; minime illa ſibi negligenda cenſebant. Quamquam vero Dercyllidæ cur ſuccenſerent, cauſſa nulla eſſet; Anaxibius tamen Ephororum amicitia ſibi conciliata, perficit vt ipſe Abydum nauigaret, & eius oppidi præfectus eſſet. Quod ſi præterea ſumtus, naueſque darent, etiam ita ſe bello Athenienſes oppugnaturum pollicetur, vt omnino res ipſorum in Helleſponto ſit turbari neceſſe. Quamobrem Lacedæmonij tribus ei triremibus, & pro CIↃ cõductitiis militibus ſtipendio dato, hominem ablegant. Anaxibius poſteaquam Abydum veniſſet, primum terra coactis conductitiis copiis, quædã ex Æolicis oppidis à Pharnabazi fide auellebat, * quumque is vna cum vrbibus aliis Abydo copias admouiſſet: Anaxibius viciſſim eis arma inferebat, & cum ſuis progreſſus agrum ipſorum vaſtabat. Deinde præter eas naues, ex Abydo tres alias inſtruens, ſi quod vel Athenienſium, vel eiſdem ſocietate coniunctorum nauigium caperet, id ſecum abducebat. Quibus rebus Athenienſes cognitis, veriti ne labefactarentur ea quæ Thraſybulus in Helleſponto effecerat: Iphicratem cum VIII nauibus & cetratis CIↃCC, quorum magna pars erant ij quibus ad vrbem Corinthum præfuerat, aduerſus Anaxibium mittunt. Nam Argiui, poſtea quam Corinthum in Argos redegerant, nihil egere ſe ipſorum opera dixerant: Quoſdam enim rebus Argiuorum fauentes Iphicrates è medio ſuſtulerat. Itaque domum reuerſus, in patria ſe continebat. Quamprimum in Cherroneſum venit, dimiſſis hinc inde prædonibus, per eos bellum inter ſe Anaxibius & Iphicrates gerebant. Poſt aliquod deinde temporis interuallum, quum animaduertiſſet Iphicrates, Antandrum cum copiis conductitiis, Laconicis, & CC Abydenis grauis armaturæ peditibus profectum eſſe Anaxibium,

Anaxibius Abydum mittitur.

Conſule Notas.

Iphicrates in Helleſpontũ cum copiis mittitur.

A ἤδη δὲ ἔχοντος αὐτοῦ χρήματα παρὰ τῶν Ἀσπενδίων, ἀδικησάντων τι ἐκ τῶν ἀγρῶν τῶν στρατιωτῶν, ὀργισθέντες οἱ Ἀσπένδιοι, τῆς νυκτὸς ἐπιπεσόντες, κατακόπτουσιν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτόν. καὶ Θρασύβουλος μέν τοι, μάλα δοκῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι, οὕτως ἐτελεύτησεν. οἱ μέν τοι Ἀθηναῖοι ἑλόμενοι ἀντ᾽ αὐτοῦ Ἀργύριον, ἐπὶ τὰς ναῦς ἐξέπεμψαν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅτι ἡ δεκάτη τε τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πεπραμένη εἴη ἐν Βυζαντίῳ ὑπ᾽ Ἀθηναίων, B καὶ Χαλκηδόνα ἔχουσι. καὶ αἱ ἄλλαι Ἑλλησποντιαι πόλεις, φίλου ὄντος αὐτοῖς Φαρναβάζου, εὖ ἔχοιεν, ἔγνωσαν ἐπιμελητέον εἶναι. τῷ μὲν οὖν Δερκυλλίδᾳ οὐδὲν ἐμέμφοντο. Ἀναξίβιος μέν τοι, φίλων αὐτῷ γενομένων τῶν Ἐφόρων, διεπράξατο, ὥστε αὐτὸς ἐκπλεῦσαι ἁρμοστὴς εἰς Ἄβυδον. Εἰ δὲ λάβοι ἀφορμὴν καὶ ναῦς, καὶ πολεμήσειν ὑπισχνεῖτο τοῖς Ἀθηναίοις, ὥστε μὴ ἔχειν ἐκείνοις καλῶς τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ. C οἱ μὲν δὴ δόντες καὶ τρεῖς τριήρεις, καὶ ἀφορμὴν ἐς ξένους χιλίους, ἐξέπεμψαν τὸν Ἀναξίβιον. ὁ δὲ ἐπεὶ ἀφίκετο, κατὰ γῆν μὲν ἀθροίσας ξενικόν, τῶν τε Αἰολίδων πόλεων παρεσπᾶτό τινας τοῦ Φαρναβάζου, καὶ * ἐπιστρατεύσαντας ταῖς πόλεσιν, ἐπὶ τὴν Ἄβυδον ἀντεπεστράτευε, καὶ ἐπορεύετο, καὶ ἐδῄου τὴν χώραν αὐτῶν. καὶ ναῦς δέ, πρὸς αἷς εἶχε, ξυμπληρώσας ἐξ Ἀβύδου τρεῖς ἄλλας, κατῆγεν, D εἴ τί που λαμβάνοι [ἀπ᾽ * Ἀθηναίων πλοῖον, ἢ τῶν ἐκείνων ξυμμάχων. αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ δεδιότες, μὴ διαφθαρείη σφίσιν, ἃ κατεσκεύασεν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ Θρασύβουλος, ἀντεκπέμπουσιν Ἰφικράτην ναῦς ὀκτὼ ἔχοντα, καὶ πελταστὰς ἐς διακοσίους καὶ χιλίους. οἱ δὲ πλεῖστοι αὐτῶν ἦσαν, ὧν ἐν Κορίνθῳ ἦρξεν. ἐπεὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι τὴν Κόρινθον Ἄργος ἐπεποίηντο, οὐδὲν ἔφασαν αὐτῶν δεῖσθαι. καὶ γὰρ ἀπεκτόνει τινὰς τῶν * ἀργολιζόντων. καὶ οὕτως ἀπελθὼν Ἀθήναζε, οἴκοι ἐτύγχανεν ὤν. E ἐπεὶ δ᾽ ἀφίκετο ἐς Χερρόνησον, τὸ μὲν πρῶτον Ἀναξίβιος καὶ ὁ Ἰφικράτης, λῃστὰς διαπέμποντες, ἐπολέμουν ἀλλήλοις· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ Ἰφικράτης, αἰσθόμενος καὶ Ἀναξίβιον οἰχόμενον ἐς Ἄντανδρον σύν τε τοῖς μισθοφόροις καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Λακωνικοῖς, καὶ σὺν Ἀβυδηνοῖς διακοσίοις ὁπλίταις,

ἐπιστρατεύσαντος σὺν ταῖς πόλεσιν, ἐπὶ τὴν Ἄβυδον.

ἀργολιζόντων.

A καὶ ἀκούσας ὅτι τὴν Ἄντανδρον φιλίαν προσειληφὼς εἴη, ὑπονοῶν ὅτι καταστήσας αὐτοῦ ἐκ φρουρὰν ἀποπορεύσοιτο πάλιν, καὶ ἀπάξοι τοὺς Ἀβυδηνοὺς οἴκαδε, διαβὰς τῆς νυκτὸς ᾗ ἐρημότατον ἦν * τοῖς Ἀβυδηνοῖς, καὶ ἐπαναβὰς εἰς τὰ ὄρη, ἐνέδραν ἐποιήσατο. τὰς δὲ τριήρεις, αἳ διήγαγον αὐτὸν, ἐκέλευε παραπλεῖν * ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρὰ τὴν Χερρόνησον * τὴν ἄνω, ὅπως δοκοίη, ὥσπερ εἰώθει, ἐπ' ἀργυρολογίαν ἐπαναπεπλευκέναι. ταῦτα δὲ ποιήσας, οὐκ ἐψεύσθη· B ἀλλ' ὁ Ἀναξίβιος ἀπεπορεύετο, ὡς μὲν ἐλέγετο, οὐδὲ τῶν ἱερῶν * γεγενημένων ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ καταφρονήσας, ὅτι διὰ φιλίας τε ἐπορεύετο, καὶ ἐς πόλιν φιλίαν, καὶ ὅτι ἤκουε τῶν ἀπαντώντων τὸν Ἰφικράτην ἀναπεπλευκέναι τὴν ἐπὶ Προικόννησον, ἀμελέστερον ἐπορεύετο. ὅμως δὲ ὁ Ἰφικράτης, ἕως μὲν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ τὸ στράτευμα τοῦ Ἀναξιβίου ἦν, οὐκ ἐξανίστατο· C ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀβυδηνοὶ ἀφηγούμενοι ἤδη ἐν τῷ παρὰ Κρεμαστὴν ἦσαν πεδίῳ, ἔνθα ἐστὶ τὰ χρυσεῖα αὐτοῖς, τὸ δ' ἄλλο * στράτευμα ἐν τῷ κατάντει ἦν, ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἄρτι κατέβαινε σὺν τοῖς Λακωνικοῖς, ἐν τούτῳ ὁ Ἰφικράτης ἐξανίστησι τὴν ἐνέδραν, καὶ δρόμῳ ἐφέρετο πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ Ἀναξίβιος, γνοὺς μὴ εἶναι ἐλπίδα σωτηρίας, ὁρῶν ἐπὶ πολύ τε καὶ στενὸν ἐκτεταμένον τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ νομίζων πρὸς τὸ ἄναντες οὐκ ἂν δύνασθαι σαφῶς D βοηθῆσαι αὐτῷ τοὺς προεληλυθότας, ὁρῶν δὲ καὶ ἐκπεπληγμένους ἅπαντας, ὡς εἶδον τὴν ἐνέδραν, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· Ἄνδρες, ἐμοὶ μὲν καλὸν ἐνθάδε ἀποθανεῖν· ὑμεῖς δὲ, πρὶν συμμῖξαι τοῖς πολεμίοις, σπεύδετε ἐς τὴν σωτηρίαν. καὶ ταῦτ' ἔλεγε, καὶ παρὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ λαβὼν τὴν ἀσπίδα, ἐν χώρᾳ αὐτοῦ μαχόμενος ἀποθνήσκει. E καὶ τὰ παιδικὰ μέντοι αὐτῷ παρέμεινε, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων δὲ τῶν συνεληλυθότων ἐκ τῶν πόλεων ἁρμοστήρων, ὡς δώδεκα μαχόμενοι συναπέθανον· οἱ δ' ἄλλοι, φεύγοντες, ἔπιπτον· οἱ δ' ἐδίωκον μέχρι τοῦ ἄστεος. καὶ τῶν τε ἄλλων ὡς διακόσιοι ἀπέθανον, καὶ τῶν Ἀβυδηνῶν ὁπλιτῶν περὶ πεντήκοντα. ταῦτα δὲ πράξας ὁ Ἰφικράτης, ἀνεχώρησε πάλιν ἐπὶ τὴν Χερρόνησον.

Margin: * τῆς Ἀβυδηνῆς, — ἅμα παρὰ τὴν τὴν ἄνω, — γεγενημένων αὐτῷ ἐκείνῃ — στράτευμα ἑπόμενον ἐν τῷ

audiſſetque Antandrum eius ſe amicitiæ adiunxiſſe; ſuſpicatus, ipſum, impoſito iſtic præſidio, reuerſurum, Abydenoſque domum reducturum, noctu ea parte tranſiens, quæ * Abydenorum in agro ſolitudines inprimis habebat, conſcenſis montibus inſidias locat. Triremes vero, quæ ipſum tranſuexerant, diluculo ſecundum Cherroneſum litus ſurſum verſus legere iubet: vt pro more ſuo pecuniæ colligendæ cauſſa videretur eo nauigaſſe. Quum hæc ita inſtituiſſet, minime ſpe ſua falſus eſt. Nam quum Anaxibius illo die non perlitaſſet, vti quidem ferebatur, nihilominus ea re ſpreta diſceſſit Antandro; ac partim quod per agrum pacatum ad vrbem ſociam pergeret, partim quod audiiſſet ex iis, quos habebat obuios, Iphicratem Prœconeſum verſus nauigaſſe, negligentius iter faciebat. Neque tamen Iphicrates, quam diu loco æquabili erant Anaxibij copiæ, de inſidiis ſe proripuit: ſed poſteaquam Abydeni, qui erant prima in fronte, ad eum campum peruenerant, qui ſte iuxta Cremaſtem, vbi & fodinas auri habent, reliquæ vero copiæ per decliuia ſubſequerentur, ac iam Anaxibius ipſe cum Laconicis militibus deſcenderet: tum prorumpere ſuos ex inſidiis iubet, & ipſe curſu in Anaxibium pergit. Ille quum animaduertiſſet, nullam ſalutis ſpem reliquam eſſe, quod arto loco ſuos in longum extenſos eſſe cerneret, ac fieri non poſſe duceret, vt qui iam tranſierant, ſibi per accliuia ſuppetias ferrent, perterritos denique videret vniuerſos, conſpectis inſidiis; eos, qui aderant ipſi, compellans: „ Me quidem, inquit, heic decet occumbere, milites. „ Vos prius quam manum cum hoſte conſeratis, ſaluti veſtræ properanter conſulite. „ Quæ vbi dixiſſet, accepto à ſatellite ſcuto, ibidem pugnans cadit. Nec is deſeruit ipſum, quem in amoribus habuerat: & præfecti vrbium Lacedæmonij, qui ad eum ſe contulerant, numero plus minus duodecim, vna cum eo pugnantes occubuerunt. Ceteri inter fugiendum cæſi ſunt, hoſtibus eos ad vrbem vſque perſequentibus. Ceciderunt ex aliorum quidem numero ducenti, Abydeni vero grauis armaturæ pedites fere quinquaginta. Ea re geſta, rurſus in Cherroneſum Iphicrates ſe contulit.

Margin: Lectio marginis. — Iphicrates inſidias locat.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
Βιβλίον Πέμπτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRÆCARVM
Liber qvintvs.

Eteonicus Æginetas in Athenienſes concitat.

Hoc tum in ſtatu res Athenienſium ac Lacedæmoniorum apud Helleſpontum erant. Interim Eteonicus agens in Ægina, quum ſuperioribus temporibus inter Æginetas & Athenienſes commercia interceſſiſſent, coorto palam maritimo bello, poteſtatem eis facit, Ephoris etiam conſentientibus, vt pro lubitu quiſque prædas ageret ex Attica. Quamobrem oppugnati ab Æginetis Athenienſes, armatura graui duce Pamphilo in Æginam miſſa, muro Æginetas cingunt, eoſque terra & mari decem triremibus obſident. Hac obſidionis fama Teleutias ad ſe delata, qui tum forte quaſdam ad inſulas pecuniæ cogendæ cauſſa nauigarat; opem Æginetis laturus properat, & hoſtium claſſem abigit, Pamphilo factum ad obſidionem opus defendente. Interea miſſus à Lacedæmoniis præfectus claſſis Hierax aduenit, & claſſem accipit, Teleutia feliciſſime in patriam redeunte. Nam quum domum tendens ad mare deſcenderet, nemo militum erat, qui dextram eius non prehenderet.

Militum erga Teleutiā ſtudia.

Alius eum ſerto redimibat, alius vitta: quod ſi qui tardius acceſſiſſent, nihilominus etiam tunc, quum in altum proueheretur, in mare corollas abiiciebant, ac ſimul ei multa, eaque fauſta, precabantur. Nec ignoro equidem, in his à me neque memorabiles ſumtus factos, neque ſuſcepta pericula, neque molitionem alicuius rei memoratu dignam exponi. Sed profecto id homini conſideratu dignum eſſe arbitror, qua re Teleutias effecerit, vt tales in ipſum eſſent illorum animi, quibus cum imperio præerat. Nam hoc tale viri opus, quod multis & opibus & periculis anteferri commemorando longiſſime debet.

A Καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον Ἀθηναίοις τε καὶ Λακεδαιμονίοις τοιαῦτα ἦν. ὢν δὲ πάλιν ὁ Ἐτεόνικος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ ἐπιμιξίᾳ χρωμένων τὸν πρόσθεν χρόνον τῶν Αἰγινητῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπεὶ φανερῶς κατὰ θάλατταν ἐπολεμεῖτο ὁ πόλεμος, ξυνδόξαν καὶ τοῖς Ἐφόροις, ἐφίησι λῄζεσθαι τὸν βουλόμενον ἐκ τῆς Ἀττικῆς. B οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι ὑπ' αὐτῶν, πέμψαντες ἐς Αἴγιναν καὶ ὁπλίτας καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Πάμφιλον, ἐπετείχισαν Αἰγινήταις, καὶ ἐπολιόρκουν αὐτοὺς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν δέκα τριήρεσιν. ὁ μέντοι Τελευτίας, τυχὼν ἐπὶ τῶν νήσων ποι ἀφιγμένος κατὰ χρημάτων πόρον, ἀκούσας ταῦτα περὶ τοῦ ἐπιτειχισμοῦ, ἐβοήθει τοῖς Αἰγινήταις. καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἀπήλασε, τὸ δ' ἐπι- C τείχισμα διεφύλαττεν ὁ Πάμφιλος. * ἐν δὲ τούτῳ ἀπὸ Λακεδαιμονίων Ἱέραξ ναύαρχος ἀφικνεῖται. κἀκεῖνος μὲν παραλαμβάνει τὸ ναυτικόν· ὁ δὲ Τελευτίας μακαριώτατα δὴ * ἀποπέπλευκεν οἴκαδε. ἡνίκα γὰρ ἐπὶ θάλατταν κατέβαινεν, ἐπ' οἴκου ὁρμώμενος, οὐδεὶς ἐκείνου τῶν στρατιωτῶν ὃς οὐκ ἐδεξιώσατο. καὶ ὁ μὲν ἐστεφάνωσεν, ὁ δὲ ἐταινίωσεν, οἱ δ' ὑστερήσαντες, ὅμως καὶ ἀναγομέ- D νου, ἔρριπτον ἐς τὴν θάλατταν στεφάνους, καὶ εὔχοντο αὐτῷ πολλὰ καὶ ἀγαθά. γιγνώσκω μὲν οὖν, ὅτι ἐν τούτοις οὔτε δαπάνημα, οὔτε κίνδυνον, οὔτε μηχάνημα ἀξιόλογον οὐδὲν διηγοῦμαι· ἀλλὰ καὶ μὰ Δία τόδε ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι ἀνδρὶ ἐννοεῖν, τί ποτε ποιῶν ὁ Τελευτίας οὕτω διέθηκε τοὺς ἀρχομένους. τοῦτο γὰρ ἤδη πολλῶν καὶ χρημάτων καὶ κινδύνων ἀξιολογώτατον ἀνδρὸς ἔργον ἐστίν.

* ἐκ δὲ τούτου

* ἀπέπλευσεν

ὁ δ᾽ αὖ Ἱέραξ, τὰς μὲν ἄλλας ναῦς λαβὼν, πάλιν ἔπλει ἐς Ῥόδον· ἐν Αἰγίνῃ δὲ τριήρεις δώδεκα κατέλιπε, καὶ Γοργώπαν τὸν αὑτοῦ ἐπιστολέα ἁρμοστήν. καὶ ἐκ τούτου ἐπολιορκοῦντο μᾶλλον οἱ ἐν τῷ ἐπιτειχίσματι τῶν Ἀθηναίων, ἢ οἱ ἐν τῇ πόλει. ὥστε ὑπὸ ψηφίσματος Ἀθηναῖοι πληρώσαντες ναῦς πολλὰς, ἀπεκομίσαντο ἐξ Αἰγίνης πέμπτῳ μηνὶ τοὺς ἐκ τῆς φρουρᾶς. τούτων δὲ γενομένων, οἱ Ἀθηναῖοι πάλιν αὖ πράγματα εἶχον ὑπό τε τῶν λῃστῶν καὶ τοῦ Γοργώπα· καὶ ἀντιπληροῦσι ναῦς τρισκαίδεκα, καὶ αἱροῦνται ΕΥνομον ναύαρχον ἐπ᾽ αὐτάς. ὄντος δὲ τοῦ Ἱέρακος ἐν τῇ Ῥόδῳ, οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἀνταλκίδαν ναύαρχον ἐκπέμπουσι, νομίζοντες καὶ Τιριβάζῳ τοῦτο ποιοῦντες μάλιστ᾽ ἂν χαριεῖσθαι. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ ἀφίκετο ἐς Αἴγιναν, ξυμπαραλαβὼν [καὶ *τὰς τοῦ Γοργώπα ναῦς, ἔπλευσεν ἐς Ἔφεσον, καὶ τὸν Γοργώπαν πάλιν ἀποπέμπει ἐς Αἴγιναν ξὺν ταῖς *δέκα ναυσίν· ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις Νικόλοχον ἐπέστησε τὸν ἐπιστολέα. καὶ ὁ μὲν Νικόλοχος βοηθῶν Ἀβυδηνοῖς, ἔπλει ἐκεῖσε. παρατρεπόμενος δὲ ἐς Τένεδον, ἐδῄου τὴν χώραν, καὶ χρήματα λαβὼν, ἀπέπλευσεν ἐς Ἄβυδον. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ, ἀθροισθέντες ἀπὸ Σαμοθρᾴκης τε, καὶ Θάσου, καὶ τῶν κατ᾽ ἐκεῖνα τὰ χωρία, ἐβοήθουν τοῖς Τενεδίοις. ὡς δ᾽ ᾔσθοντο ἐς Ἄβυδον καταπεπλευκότα τὸν Νικόλοχον, ὁρμώμενοι ἐκ Χερρονήσου, ἐπολιόρκουν αὐτὸν ἔχοντα ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι, δύο καὶ τριάκοντα ταῖς μεθ᾽ ἑαυτῶν. ὁ μὲν τοι Γοργώπας ἀποπλέων ἐξ Ἐφέσου, περιτυγχάνει ΕΥνόμῳ. καὶ τότε μὲν κατέφυγεν ἐς Αἴγιναν, μικρὸν πρὸ ἡλίου δυσμῶν. ἐκβιβάσας δ᾽ εὐθὺς, ἐδειπνίζε τοὺς στρατιώτας. ὁ δ᾽ ΕΥνομος, ὀλίγον χρόνον ὑπομείνας, ἀπέπλει. νυκτὸς δ᾽ ἐπιγενομένης, φῶς ἔχων, ὥσπερ νομίζεται, ἀφηγεῖτο, ὅπως μὴ πλανῶνται αἱ ἑπόμεναι. ὁ δὲ Γοργώπας, ἐμβιβάσας, εὐθὺς ἐπηκολούθει κατὰ τὸν λαμπτῆρα ὑπολειπόμενος, ὅπως μὴ φανερὸς εἴη, μηδ᾽ αἴσθησιν παρέχοι, λίθων τε ψόφῳ τῶν κελευστῶν ἀντὶ φωνῆς χρωμένων, καὶ παραγωγῇ τῶν κωπῶν. ἐπεὶ δὲ ἦσαν αἱ τοῦ ΕΥνόμου πρὸς τῇ γῇ, περὶ Ζωστῆρα τῆς Ἀττικῆς, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι ἐπιπλεῖν. τῷ δὲ ΕΥνόμῳ ἐξ ἐνίων μὲν τῶν νεῶν ἄρτι ἐξέβαινον, οἱ δὲ καὶ ἔτι ὡρμίζοντο, οἱ δὲ καὶ ἔτι κατέπλεον.

δώδεκα

A Ceterum Hierax naues alias ſecum ſumens in Rhodum nauigabat, duodecim tantum triremes in Ægina, præfecto eis Gorgopa legato ſuo, reliquit. Iam vero magis obſidebantur Athenienſes, qui opere ſe munito continebant, quam hoſtes ipſorum in oppido. Quo factum, vt Athenienſes, ex decreto publico multis nauibus inſtructis, menſe quinto milites oppidum obſidentes domum abducerent. Quod vbi accidiſſet, rurſum Athenienſes à prædonibus & Gorgopa vexabantur. B Itaque naues aduerſus hos XIII naualibus copiis complent, eiſque cum imperio præficiūt EVnomum. Interea dum in Rhodo eſſet Hierax, Antalcidam præfectum claſſis Lacedæmonij domo proficiſci iubent, quod in eo ſe rem Teribazo maxime gratam facturos exiſtimarent. Antalcidas poſteaquam in Æginam veniſſet, ſumtis ſecum Gorgopæ nauibus, Epheſum contendit: mox Gorgopam cum ' X nauibus in Æginam remittit, C ceteris legatum ſuum Nicolochum præficit. Is Abydenis latum ſuppetias, Abydum ſe contulit. In itinere deflectens ad Tenedum, vaſtato Tenediorum agro, & accepta pecunia, inde Abydum nauigat. Interim duces Athenienſium è Samothrace, Thaſo, vicinis locis, opem Tenediis latum properabant. Verum vbi certiores facti eſſent, Nicolochum ſe Abydum recepiſſe: profecti ex Cherroneſo cum triginta duabus nauibus, ipſum XXV naues habentem obſident. D Gorgopas interea, dum Epheſo in Æginam nauigaret, forte in EVnomum incidit, ac tum quidem in Æginam ſe paullum ante ſolis occaſum fuga recepit, eductiſque mox ſuis, cœnare militem iubet. EVnomus parumper ibi quum ſubſtitiſſet, diſceſſit. Vbi vero nox ingruiſſet, lumen ipſe accenſum habens, pro more præcedebat; ne ſequentes eum naues aberrarent. Tum Gorgopas ſuis naues ingredi iuſſis, mox aliquo ex interuallo, ne conſpici poſſet, vel hoſtibus vllum indicium ſui præberet, E qua fax lucebat, ſubſequebatur: ſimul & lapidum ſtrepitu vocis loco nautarum incitatores, & remorum impulſu leni vtebantur. Poſteaquam EVnomi naues haud procul abeſſent à terra propter Zoſterem Atticæ, Gorgopas ſuos cum tubæ clangore iubet hoſtem adoriri. Iam EVnomi copiæ partim nauibus egreſſæ fuerant, partim in portum ſe conferebant, partim denique adhuc ad terram nauigabant.

Obſidione Athenienſes ſoluunt.

Antalcidas præfectus claſſis.

al. xij.

Gorgopæ ſtrategema.

A Commiſſo nauali ad lunam prælio, quatuor triremes Gorgopas capit; iiſque religatis ad ſuas, in Æginam reuertitur. Ceteræ naues Athenienſium fuga ſe in Piræeum receperunt. Secundum hæc in Cyprum Chabrias Euagoræ laturus opem cum octingentis cetratis, ac decem triremibus nauigat. Quumque ſecum Athenis & naues alias, & grauis armaturæ pedites ſumſiſſet, ac noctu in Æginam deſcendiſſet; vna cum cetratis loco concauo vltra fanum Herculis in inſidiis ſe abdit. B Prima luce, quemadmodum conuenerat, grauis Athenienſium armatura duce Demæneto aderat, vltraque fanum Herculis ad ſtadia XVI adſcendit, quem locum Tripyrgiam, tribus à turribus, vocant. Ea de re Gorgopas certior factus, vna cum Æginetis, & milite claſſiario, & Spartanis octo, qui forte tum iſtic aderant, ad coercendos hoſtes properat. Præterea per præconem denuntiari iubet, vt è copiis nauâlibus, quotquot eſſent ingenui, ſuppetias ferrent. C Quo factum, vt multi ex his adcurrerent, inſtructi armorum genere, quodcumque ad manum eſſet. Poſteaquam primi locum inſidiarum præteriiſſent, ſurrexere Chabrię milites; ſtatimque iacula in hoſtem, ac tela vibrabant. Iam & grauis armaturæ pedites irruebant, qui è nauibus in terram deſcenderant. Itaque primi celeriter interempti ſunt, quod copiæ numeroſæ non eſſent. In iis & Gorgopas & Lacedæmonij periere. D Poſteaquam hi occubuiſſent, ceteri fugam arripiunt. Interfecti ex Æginetis CL. conducticij milites; inquilini, nautæ, qui de nauibus adcurrerant, nō pauciores CC. Ex eo tempore non aliter ac ſi pax eſſet, mari Athenienſes vtebantur. Nam parere nolebant Eteonico nautæ, quantumuis eos vrgeret, vt naues ingrederentur, quia ſtipendium non numerabat. E Secundum hæc rurſus eo Lacedæmonij Teleutiam mittunt, vt claſſis illius præfectus eſſet. Quem vbi venientem videre milites, mirifice ſunt exhilarati. Conuocatis omnibus, huiuſmodi orationem habuit: Equidem, milites, nullas mecum pecunias adſero: verum ſi Deo viſum erit, ac vos alacriter operam mihi dabitis, enitar maximam vobis parare neceſſariorum copiam. Hoc quidem ſcitote, optare me, vt quam diu vobis præero, non minus meipſo victum habeatis. Ac mirabimini fortaſſe, ſi dicam etiam me malle, vt à neceſſariis vos potius inſtructi ſitis quā ego.

Chabriæ ſtrategema.

A ναυμαχίας δὲ πρὸς τὴν σελήνην γενομένης, τέτταρας τριήρεις λαμβάνει ὁ Γοργώπας, καὶ ἀναδησάμενος, ᾤχετο ἄγων ἐς Αἴγιναν· αἱ δὲ ἄλλαι νῆες αἱ τῶν Ἀθηναίων ἐς τὸν Πειραιᾶ κατέφυγον. μετὰ ταῦτα Χαβρίας ἐξέπλει ἐς Κύπρον βοηθῶν Εὐαγόρᾳ, πελταστάς τ' ἔχων ὀκτακοσίους, καὶ δέκα τριήρεις. προσλαβὼν δὲ καὶ Ἀθήνηθεν ἄλλας τε ναῦς καὶ ὁπλίτας, αὐτὸς δὲ τῆς νυκτὸς ἀποβὰς ἐς τὴν Αἴγιναν, πορρωτέρω τοῦ B Ἡρακλείου ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐνήδρευσεν ἔχων τοὺς πελταστάς. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, ὥσπερ ξυνέκειτο, ἧκον οἱ τῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται, Δημαινέτου αὐτῶν ἡγουμένου, καὶ ἀνέβαινον τοῦ Ἡρακλέους ἐπέκεινα ὡς ἑκκαίδεκα σταδίους, ἔνθα ἡ Τριπυργία καλεῖται. ἀκούσας δὲ ταῦτα Γοργώπας, ἐβοήθει μετά τε τῶν Αἰγινητῶν καὶ ξὺν τοῖς τῶν νεῶν ἐπιβάταις, καὶ Σπαρτιατῶν οἳ ἔτυχον αὐτόθι παρόντες ὀκτώ. καὶ ἀπὸ τῶν πληρωμάτων δὲ C τῶν ἐκ τῶν νεῶν ἐκήρυξε βοηθεῖν, ὅσοι ἐλεύθεροι εἶεν. ὥστ' ἐβοήθουν καὶ τούτων πολλοί, ὅ,τι ἐδύνατο ἕκαστος ὅπλον ἔχων. ἐπεὶ δὲ παρήλλαξαν οἱ πρῶτοι τὴν ἐνέδραν, ἐξανίστανται οἱ περὶ τὸν Χαβρίαν, καὶ εὐθὺς ἠκόντιζον καὶ ἔβαλλον. ἐπῄεσαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν ἀποβεβηκότες ὁπλῖται. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι, ἅτε οὐδενὸς ἀθρόου ὄντος, ταχὺ ἀπέθανον· ὧν ἦν Γοργώπας τε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐπεὶ δὲ οὗτοι D ἔπεσον, ἐτράπησαν δὴ καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ ἀπέθανον Αἰγινητῶν μὲν, ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ξένοι δὲ, καὶ μέτοικοι, καὶ ναῦται καταδεδραμηκότες, οὐκ ἐλάττους διακοσίων. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἐν εἰρήνῃ, ἔπλεον τὴν θάλατταν. οὐδὲ γὰρ τῷ Ἐτεονίκῳ *.... ἤθελον οἱ ναῦται, καίπερ ἀναγκάζοντι ἐμβάλλειν, ἐπεὶ μισθὸν οὐκ ἐδίδου· ἐκ δὲ τούτου οἱ E Λακεδαιμόνιοι Τελευτίαν * αὖ ἐπὶ ταύτῃ ἐκπέμπουσιν ἐπὶ ταύτας τὰς ναῦς ναύαρχον. ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἥκοντα οἱ στρατιῶται, ὑπερήσθησαν. ὁ δ' αὐτοὺς ξυγκαλέσας, εἶπε τοιάδε· Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐγὼ χρήματα μὲν οὐκ ἔχων ἥκω· ἐὰν μέντοι Θεὸς ἐθέλῃ, καὶ ὑμεῖς συμπροθυμῆσθε, πειράσομαι τὰ ἐπιτήδεια ὑμῖν ὡς πλεῖστα πορίζειν. εὖ δ' ἴστε, ὅταν ὑμῶν ἐγὼ ἄρχω, εὔχομαι οὐδὲν ἧττον ζῆν ὑμᾶς, ἢ καὶ ἐμαυτόν· τά τε ἐπιτήδεια θαυμάσετε μὲν ἴσως εἰ φαίην βούλεσθαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἔχειν.

πείθεσθαι ἤθελον *H. Stephan.*

αὖ ταύτῃ, *Vel rectius,* αὖθις ἐκπέμ.

A ἐγὼ δὲ νὴ τοὺς Θεοὺς καὶ δεξαίμην ἂν αὐτὸς μᾶλλον δύο ἡμέρας ἄσιτος, ἢ ὑμᾶς μίαν γενέσθαι. ἥ γε μὴν θύρα ἡ ἐμὴ ἀνέῳκτο μὲν δήπου καὶ πρόσθεν εἰσιέναι τῷ δεομένῳ τι ἐμοῦ, *ἀνέῳκται δὲ καὶ νῦν. ὥστε ὅταν ὑμεῖς πλήρη ἔχητε τὰ ἐπιτήδεια, τότε καὶ ἐμὲ ὄψεσθε ἀφθονώτερον διαιτώμενον. ἢν δὲ ἀνεχόμενόν με ὁρᾶτε καὶ ψύχη, καὶ θάλπη, καὶ ἀγρυπνίας, οἴεσθε καὶ ὑμεῖς ταῦτα πάντα καρτερεῖν. οὐδὲν γὰρ τούτων κελεύω ὑμᾶς ποιεῖν, ἵνα ἀνιᾶσθε, ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτων ἀγαθόν τι λαμβάνητε. B καὶ ἡ πόλις δέ τοι, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ ἡμετέρα, *ἣ εὐδαίμων εἶναι δοκεῖ, εὖ ἴστε ὅτι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ ἐκτήσατο οὐ ῥαθυμοῦσα, ἀλλ' ἐθέλουσα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν, ὁπότε δέοι. καὶ ὑμεῖς οὖν ἦτε μὲν καὶ πρότερον, ὡς ἐγὼ οἶδα, ἄνδρες ἀγαθοί· νῦν δὲ πειρᾶσθαι χρὴ ἔτι ἀμείνονας γίγνεσθαι, ἵν' ἡδέως μὲν ξυμπονῶμεν, ἡδέως δὲ ξυνευδαιμονῶμεν. C τί γὰρ ἥδιον, ἢ μηδένα ἀνθρώπων κολακεύειν, μήτε Ἕλληνα, μήτε βάρβαρον, εἵνεκα μισθοῦ, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἱκανοὺς εἶναι τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι, καὶ ταῦτα, ὅθενπερ κάλλιστον; ἡ γάρ τοι ἐν πολέμῳ ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀφθονία, εὖ ἴστε ὅτι ἅμα τροφήν τε καὶ εὔκλειαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχεται. ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ, πάντες ἀνεβόησαν παραγγέλλειν ὅ,τι ἂν δέοι, ὡς σφῶν ὑπηρετησόντων. ὁ δὲ τεθυμένος ἐτύγχανεν· εἶπε δέ· Ἄγετε, ὦ ἄνδρες, δειπνήσατε μὲν ἅπερ *καὶ ὡς ἐμέλλετε. D προπαράσχετε δέ μοι μιᾶς ἡμέρας σῖτον. ἔπειτα δὲ ἥκετε ἐπὶ τὰς ναῦς αὐτίκα μάλα, ὅπως πλεύσωμεν ἔνθα Θεὸς ἐθέλει, ἐν καιρῷ ἀφιξόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἦλθον, ἐμβιβασάμενος αὐτοὺς ἐς τὰς ναῦς, ἔπλει νυκτὸς ἐς τὸν λιμένα τῶν Ἀθηναίων, τοτὲ μὲν ἀναπαύων καὶ παραγγέλλων ἀποκοιμᾶσθαι, τοτὲ δὲ κώπαις *προσκοιμιζόμενος. εἰ δέ τις ὑπολαμβάνοι, ὡς ἀφρόνως ἔπλει E δώδεκα τριήρεις ἔχων, ἐπὶ πολλὰς ναῦς κεκτημένους, ἐννοησάτω τὸν ἀναλογισμὸν αὐτοῦ. ἐκεῖνος γὰρ ἐνόμισεν ἀμελέστερον μὲν ἔχειν τοὺς Ἀθηναίους περὶ τὸ ἐν τῷ λιμένι ναυτικὸν, Γοργώπα ἀπολωλότος. εἰ δὲ καὶ εἶεν τριήρεις ὁρμοῦσαι, ἀσφαλέστερον ἡγήσατο ἐπ' εἴκοσι ναῦς Ἀθήνησιν οὔσας πλεῦσαι, ἢ ἄλλοθι δέκα. τῶν μὲν γὰρ ἔξω, ᾔδει, ὅτι κατὰ ναῦν ἔμελλον οἱ ναῦται σκηνήσειν·

ἀνῴξεται

ἢ δοκεῖ εὐδαίμων εἶναι.

καὶ ὡς

προσκομιζόμενος.

Atqui Deos teſtor, lubentius me paſſurū, vt biduū ipſe cibo caream, quam vos diem vnum. Patuit ante hac ianua mea cuiuis à me quiddā petenti, ac nunc quoque patet. Quapropter vbi vobis abunde neceſſaria ſuppetent, tum me quoque videbitis victitantem largius. At ſi me frigora, calores, vigilias perferentem adſpicitis: etiam vobis hæc omnia tolerāda putate. Nam nihil horum idcirco vos facere iubeo, vt cum moleſtiis conflictemini: ſed vt ex his aliquid emolumēti capiatis. Etenim patriam quoque noſtrā, milites, quatenus eſſe beata videtur, ſcitote non per ſecordiam hæc bona, atque hæc decora conſecutam eſſe: ſed perferendi labores, obeundique pericula ſtudio, quoties neceſſitas poſceret. Vos quoq. viros antehac fortes fuiſſe ſcio, ſed nūc opera danda erit, vt virtutem etiā priſtinam ſuperetis: quo fiet, vt & iucunde labores vna obituri ſimus, & communi felicitate fruituri. Quid enim iucundius eſſe poſſit, quam ſi hominum nemini, neque Græco, neque barbaro, ſtipendij nomine adulemur: ſed ad paranda neceſſaria ſatis ipſi virium habeamus, & quidē inde, vnde hæc peti honeſtū imprimis eſt? Nam belli tempore hoſtib. ademta rerum copia, mihi credite, non ſolum alimenta, ſed inſignē quoq. famam inter omnes homines ſuppeditat. Hæc quum Teleutias dixiſſet, clamare vniuerſi, quidquid vellet, mandaret, ſe paratos eſſe ad faciundum imperata. Forte iam rem ſacram fecerat, quum eos compellans: Agite, inquit, cœnam ſumite, milites, quam ceteroqui ſumturi eratis: atque etiam cibi tantum comparate, quantum in diem vnum ſufficiat: Deinde mox ad naues præſto ſitis, vt quo Deo viſum fuerit, nauigemus, atq. in tempore veniamus. Vbi iam adeſſent, naues eos conſcēdere iubet, ac noctu portum Athenienſium petit: nonnumquam interquieſcens, ſuis ſomno ſe recreare iuſſis, nonnumquam remigio propius accedens. Quod ſi quis eum feciſſe putat imprudenter, qui XII triremibus illos adortus ſit, qui magnam nauium copiam poſſidebant: is velim ratiocinationem ipſius cōſideret. Exiſtimabat, Athenienſes, interemto Gorgopa, claſſem in portu ſuam negligentius cuſtodire. Quod ſi etiam maxime triremes quædam in ſtatione diſpoſitæ eſſent, arbitrabatur pergi tutius aduerſus naues XX, quæ Athenis eſſent; quam aduerſus decem alibi. Nam in nauibus ſingulis, quæ abeſſent domo, ſciebat cubaturos nautas:

Teleutias magnum quiddam molitur.

de iis vero, quæ Athenis eſſent, ſtatuebat, præfectos earum domi ſuæ ſomnum capturos, nautas alios alibi hoſpitium habituros. Hæc ratiocinatus ſecum Teleutias, nauigationem eam inſtituit. Ceterum vbi iam quinque vel ſex ſtadiis aberat à portu, inhibito curſu nonnihil interquieuit. Prima luce recta in portum, ſubſequentibus ſuis, ducit. Ac nauim quidem *teretem vllam à ſuis demergi non ſinebat, neque corrumpi: at ſi alicubi triremem in ſtatione viderent, eam ad nauigandum ineptam reddi volebat. Oneraria, mercibuſque referta nauigia religari ad naues ſuas, & abduci iubebat: itidem in maiora ſuos inuadere, ac vbicumque poſſent, homines comprehendere. Nonnulli exſtitere, qui in * Digma deſilirent, & mercatores ac nauicularios quoſdam correptos ſuas in naues comportarent. Iam perfecerat hæc Teleutias, quum Athenienſes alij tumultu in vrbe audito, extra vrbem currebant, vt quinam is clamor eſſet, viderent: qui extra vrbem erant, partim domum ad arma properabant, partim in vrbem, vt rem ſuis nuntiarent. Tamdem vniuerſi tum grauis armaturæ milites, tum equites ad ferendum ſuppetias concurrebant, quaſi captus eſſet Piræëus. Interim nauigia Teleutias in Æginam mittit, & cum eis tres vel quatuor abduci triremes iubet: ceteris ſuis cum nauibus Atticæ litus legens, quia nauigabat ex ipſo portu, multa cepit nauigia piſcatoria, multa quibus homines ex inſulis traiiciebant, eaque vectoribus plena. Poſteaquam Sunium quoque veniſſet, onerarias partim frumento partim mercibus refertas intercepit. Quibus iam rebus geſtis, Æginam verſus nauigat; diſtractiſque manubiis, ſtipendium menſtruum militibus necdum debitum numerat. Itidem ex eo tempore circumvectus, quidquid poterat, diripiebat. Ea ratione tum naues milite plenas alebat, tum milites ipſos ad faciundum imperata lubenter ac celeriter, paratos habebat. Interim cum Teribazo ex Aſia rediit Antalcidas, impetrata regis ſocietate, ſi quidem Athenienſes, eorumque ſocij, pacem, quam ipſe propoſuiſſet, aſpernarentur. Quum autem obſideri Nicolochum, vna cum nauibus ab Iphicrate ac Diotimo Abydi accepiſſet; itinere terreſtri ſe Abydum contulit. Inde accepta claſſe, noctu in altum prouehitur, rumore didito, quaſi Chalcedonenſes eum arceſſerent. Percopes autem portum ingreſſus, quieſcebat.

Sic adpellantur oneraria, quia bellica longiora ſunt. Interp. Thucyd.

Locus in Piræo, vbi ſpecimina mercium exhibebantur. Interp. Ariſtoph.

A τῶν δὲ Ἀθήνησιν ἐγίγνωσκεν, ὅτι οἱ μὲν τριήραρχοι οἴκοι καθευδήσοιεν, οἱ δὲ ναῦται ἄλλος ἄλλῃ σκηνήσοιεν. ἔπλει μὲν ταῦτα διανοηθείς. ἐπεὶ δὲ ἀπεῖχε πέντε ἢ ἓξ στάδια τοῦ λιμένος, ἡσυχίαν εἶχε, καὶ ἀνέπαυσεν. ὡς δὲ ἡμέρα ὑπέφαινεν, ἡγεῖτο· οἱ δὲ ὑπηκολούθουν. καὶ καταδύειν μὲν οὐκ εἴα * στρογγύλων πλοίων, οὐδὲ λυμαίνεσθαι ταῖς ἑαυτῶν ναυσίν· εἰ δέ που τριήρη ἴδοιεν ὁρμοῦσαν, ταύτην πειρᾶσθαι ἄπλουν ποιεῖν, τὰ δὲ φορτηγικὰ πλοῖα B καὶ γέμοντα ἀναδουμένους ἔξω ἄγειν· * ἐς δὲ τῶν μειζόνων ἐμβαίνοντας, ὅπου δύναιντο τοὺς ἀνθρώπους λαμβάνειν. ἦσαν δέ τινες οἳ καὶ ἐκπηδήσαντες ἐς τὸ Δεῖγμα, ἐμπόρους τέ τινας καὶ ναυκλήρους ξυναρπάσαντες, ἐς τὰς ναῦς εἰσήνεγκαν. ὁ μὲν δὴ * ταῦτα ἐπεποιήκει. τῶν δ᾽ Ἀθηναίων οἱ μὲν αἰσθόμενοι ἔνδοθεν, ἔθεον ἔξω, * σκεπτόμενοι τίς ἡ κραυγή· οἱ δ᾽ ἔξωθεν, οἴκαδε ἐπὶ τὰ ὅπλα, οἱ δὲ, καὶ ἐς ἄστυ C ἀγγελοῦντες. πάντες δ᾽ Ἀθηναῖοι τότε ἐβοήθησαν καὶ ὁπλῖται καὶ ἱππεῖς, ὡς τοῦ Πειραιῶς ἑαλωκότος. ὁ δ᾽ τὰ πλοῖα μὲν ἀπέστειλεν ἐς Αἴγιναν, καὶ τῶν τριήρων τρεῖς ἢ τέτταρας ξυναπαγαγεῖν ἐκέλευσε· ταῖς δὲ ἄλλαις παραπλέων παρὰ τὴν Ἀττικὴν, ἅτε ἐκ τοῦ λιμένος πλέων, πολλὰ καὶ ἁλιευτικὰ πλοῖα ἔλαβε, καὶ πορθμεῖα ἀνθρώπων μεστὰ, καταπλέοντα ἀπὸ νήσων. ἐπὶ δὲ Σούνιον ἐλθὼν, καὶ ὁλκάδας γεμούσας τὰς μὲν D τινὰς σίτου, τὰς δὲ καὶ ἐμπολῆς ἔλαβε. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀπέπλευσεν ἐς Αἴγιναν. καὶ ἀποδόμενος τὰ λάφυρα, μισθὸν μηνὸς προέδωκε τοῖς στρατιώταις. καὶ τὸ λοιπὸν δὴ περιπλέων * ἀπελάμβανεν ὅ,τι ἠδύνατο. καὶ ταῦτα ποιῶν, πλήρεις τε τὰς ναῦς ἔτρεφε, καὶ τοὺς στρατιώτας εἶχεν ἡδέως καὶ ταχέως ὑπηρετοῦντας. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τιριβάζου, διαπεπραγμένος * ξυμμαχεῖν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοιεν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμ- E μαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ, ἣ αὐτὸς ἔλεγεν. ὡς δ᾽ ἤκουσε Νικόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ἐν Ἀβύδῳ ὑπὸ Ἰφικράτους καὶ Διοτίμου, πεζῇ ᾤχετο εἰς Ἄβυδον. ἐκεῖθεν δὲ, λαβὼν τὸ ναυτικὸν, νυκτὸς ἀνήγετο, διασπείρας λόγον, ὡς μεταπεμπομένων τῶν Χαλκηδονίων. ὁρμισάμενος δὲ ἐν Περκώπῃ, ἡσυχίαν εἶχεν.

στρογγύλον πλοῖον,

ἐς δὲ τὰ τῶν vel ἐς δέ τινα τῶν

τοιαῦτα

σκεψάμενοι

ἐλάμβανεν

ξύμμαχον

A αἰσθόμενοι δὲ οἱ περὶ Δειμαίνετον, καὶ Διονύσιον, καὶ Λεόντιχον, καὶ Φανίαν, ἐδίωκον αὐτὸν τὴν ἐπὶ Προκοννήσου. ὁ δ', ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ἀποστρέψας εἰς Ἄβυδον ἀφίκετο. ἠκηκόει γὰρ, ὅτι προσπλέοι Πολύξενος, ἄγων τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν καὶ Ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν, ὅπως ἀναλάβοι καὶ ταύτας. ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁ * Κολυττεὺς ἔχων ναῦς ὀκτὼ, ἔπλει ἀπὸ Θρᾴκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις Ἀττικαῖς ναυσὶ συμμίξαι. ὁ δ' Ἀνταλκίδας, B ἐπεὶ αὐτῷ οἱ σκοποὶ ἐσήμηναν, ὅτι προσπλέοιεν τριήρεις ὀκτὼ, ἐμβιβάσας * τινὰς ναύτας ἐς δώδεκα ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας, καὶ προσπληρώσασθαι κελεύσας, εἴ τις ἐνδέοιτο, ἐκ τῶν καταλειπομένων, ἐνήδρευσεν * ὡς ἠδύνατο ἀφανέστατα. ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν. οἱ δ', ἰδόντες ἔφευγον. τὰς μὲν οὖν βραδύτατα πλεούσας ταῖς ἄριστα πλεούσαις ταχύτατα κατειλήφει. παραγγεί- C λας * δὲ τοῖς πρωτόπλοις τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις, ἐδίωκε τὰς προεχούσας. ἐπεὶ δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἰδόντες οἱ ὕστεροι ἁλισκομένους σφῶν αὐτῶν τοὺς πρόπλους, ὑπ' ἀθυμίας καὶ * τῶν βραδυτέρων ἡλίσκοντο· ὥσθ' ἥλωσαν ἅπασαι. ἐπεὶ δὲ ἦλθον * αὐτῷ αἵ τε ἐκ Συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἦλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ Ἰωνίας * ὅσης ἐγκρατὴς ἦν Τηρίβαζος, συνεπληρώθησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνους, (καὶ γὰρ ἦν ξένος ἐκ παλαιοῦ τῷ D Ἀριοβαρζάνει· ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἤδη ἀνακεκλημένος, ᾤχετο ἄνω, ὅτε δὴ καὶ ἔγημε τὴν βασιλέως θυγατέρα·) * ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, γενομέναις ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείοσιν, ἢ ὀγδοήκοντα, ἐκράτει [πάσης * τῆς θαλάττης. ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς Ἀθήναζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, ἐς δὲ τοὺς ἑαυτῶν συμμάχους κατῆγεν. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, ὁρῶντες μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμε- E νοι δὲ μὴ, ὡς πρότερον, καταπολεμηθείησαν, συμμάχου Λακεδαιμονίοις βασιλέως γεγενημένου, πολιορκούμενοι δ' ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ λῃστῶν, διὰ ταῦτα μὲν ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι φρουροῦντες μόρᾳ μὲν ἐν Λεχαίῳ, μόρᾳ δ' ἐν Ὀρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις, ἃς μὲν ἐπίστευον, μὴ ἀπόλοιντο, ἃς δὲ ἠπίστουν, μὴ ἀποσταῖεν,

Κολλυτεὺς ἐν Κολλυτεύς

τὰς ναύτας

ὡς ἠδύν.

ὃ τοῖς

ὑπὸ

αὐτοῖς

ἔσαν

ὁ δὲ

Hac de re Dimænetus, Dionyſius, Leontichus, Phanias, certiores facti, qua in Prœconeſum nauigatur, eum perſequi ſtatuunt. Eis iam præteruectis, Antalcidas itinere conuerſo Abydum rediit. Inaudierat enim, Polyxenum aduentare, ſecum Syracuſanas & Italicas naues XX adducentem, quas coniungere cum ſuis cogitabat. Secundum hæc Thraſybulus Colyttenſis cum nauibus VIII, relicta Thracia, ceteris ſe nauibus Atticis coniungere volebat. Eas vbi propius accedere, de ſpeculatoribus Antalcidas accepiſſet, nautis quibuſdam in naues XII expeditiſſimas impoſitis, ac ſi qui deſiderarentur, eorum numero expleri iuſſo, de nauibus quæ iſtic relinquebantur; quam occultiſſime poterat, inſidias locat. Quum iam præteruehérentur, perſequi incipit. Illi vero, conſpectis hiſce, fugam arripiunt. Iam tardiſſime nauigantes, ſuis nauibus expeditiſſimis celeriter admodum adſequutus erat; quum ſuis in prima fronte denuntiat, ne in poſtremas irruerent: ſimul ipſe præcedentes perſequitur. Quas vbi cepiſſet, ac iam poſtremi etiam primos ex ſuis captos viderent: præ deiectione animi, etiam à tardioribus occupabantur. Ita factum, vt vniuerſæ hoſtium in poteſtatem venirent. Ceterum poſteaquam ad Antalcidam naues Syracuſanæ XX veniſſent, & aliæ ab Ionia, quæ Teribazo parebat, aliæ ab ea, cui Ariobarzanes præerat: (& erat iam olim Antalcidas Ariobarzanis hoſpes: Pharnabazus quidem arceſſitus ad regem, in Aſiam perrexerat, vbi hoc ipſo tempore filiam regis vxorem duxit) tum igitur Antalcidas, claſſe nauium LXXX numerum excedente, maris imperium obtinebat. Atque adeo prohibebat iam, quominus naues è Ponto Athenas proficiſcerentur, easque ſuos ad ſocios ſubducebat. Quapropter Athenienſes, qui magnam eſſe claſſem hoſtium viderét, ac ne nunc quoque perinde, vt prius, bello frangerentur, metuerent; poſteaquam rex Lacedæmoniis belli ſocius factus eſſet, atque etiam ex Ægina tantum non à prædonibus obſiderentur: ob haſce cauſſas omnes, pacem vehementer expetebant. Itidem Lacedæmonij, quibus eſſet neceſſe cohortis vnius præſidio Lechæum tenere, alterius, Orchomenum; itemque copiis vrbes munire, ne vel ipſis perirent eæ, quibus fidebant, vel deficerent aliæ, quibus diffidebant;

Antalcidæ ſtrategema.

Cauſſæ quamobrem Antalcidea pax à Græcis accepta.

qui denique apud Corinthum ab aliis A vexarentur, ac viciſſim alios infeſtarent; & ipſi bellum geri, permoleſte ferebant. Argiui autem, qui copias aduerſus ſe decretas ſcirent, & animaduerterent cauſſas, quas prætexere conſueuiſſent, nihil eis amplius profuturas; itidem pacis cupidi erant. Quo factum, vt vbi adeſſe Teribazus eos iuſſiſſet, qui pacis ex Aſia ſuperiori miſſæ à rege formulæ obedire vellent: mox vniuerſi conuenirent. Itaque præſentibus ipſis Teribazus regiis ſignis commonſtratis, quæ à B rege perſcripta eſſent, legit. Eorum hæc

Formula pacis Antalcidea.

» erat ſententia: Rex Artaxerxes æquum
» eſſe cenſet, vt vrbes in Aſia ſitæ, vna
» cum inſulis Clazomenis, & Cypro, ſibi
» pareant: cetera Græci nominis oppida,
» parua, magna, ſui iuris ſunto. Lemnus,
» Imbrus, Scirus excipiuntor; quas, vt o-
» lim, ita nunc etiam Athenienſes obti-
» nento. Hanc pacem quicumque reiece-
» rint, iis equidem bellum, vna cum ad-
» probantibus eam, mari, terra, pecunia,
» claſſe inferam. C

Hæc quum vrbium legati audirent, ſinguli de iis ad ſuas reſpublicas referebant. Tamdem iuſiurandum præſtiterunt omnes, rata ſe hæc habituros: tantum Thebani Bœotorum omnium nomine præſtare iuſiurandum volebant. Id vero negabat accipiendum Ageſilaus, niſi iurarent ex ſententia regiarum litterarum; oppida, parua, magna, ſui iuris fore. Ad ea Thebanorum legati reſpondebant, ſibi nihil eiuſmodi mandatum eſſe. Abite igitur, ſubiecit Ageſilaus, ac de hoc veſtros conſulite: D ſimul eis hoc quoque renunciate, ni pareant, fœderis in ſocietate nequaquam futuros. Diſcedentibus illis, Ageſilaus, ob eas quas cum Thebanis exercebat inimicitias, non cunctabatur: ſed ſuam in ſententiam adductis Ephoris, ſtatim exta conſulebat. Ea quum de traducendis copiis ei fauſta contigiſſent, Tegeam profectus, partim equites hinc inde mittebat ad E finitimos, qui eos properare iuberent; partim externarum copiarum ductores ſuas ad vrbes ablegabat. Priuſquam Tegea moueret, Thebani aderant, oppidaque ſe libertati ſuæ reſtituere ſignificabant. Ita Lacedæmonij quidem domum redière, Thebani vero tum fœderis conditiones accipere, tum oppida Bœotica relinquere libera coacti ſunt. Reſtabant Corinthij, qui præſidium Argiuum non dimittebant.

Ageſilai aduerſus Thebanos odium.

πράγματα δ' ἔχοντες καὶ προέχοντες περὶ τὴν Κόρινθον, χαλεπῶς ἔφερον τὸν πόλεμον. οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι, * ἰδόντες φρουράν τε πεφασμένην ἐφ' ἑαυτούς, καὶ γιγνώσκοντες, ὅτι * ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει, καὶ οὗτοι ἐς τὴν εἰρήνην πρόθυμοι ἦσαν. ὥστ' ἐπεὶ παρήγγειλεν ὁ Τιρίβαζος παρεῖναι τοὺς βουλομένους ὑπακοῦσαι ἣν βασιλεὺς εἰρήνην καταπέμποι, ταχέως πάντες παρεγένοντο. ἐπεὶ δὲ ξυνῆλθον, ἐπιδείξας ὁ Τιρίβαζος τὰ βασιλέως σημεῖα, ἀνεγίγνωσκε τὰ γεγραμμένα. εἶχε δὲ ὧδε· Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον, τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ τῶν νήσων, * Κλαζομενὰς καὶ Κύπρον· τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις, καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας, αὐτονόμους ἀφεῖναι, πλὴν Λήμνου, καὶ Ἴμβρου, καὶ Σκύρου· ταύτας δέ, ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον, εἶναι Ἀθηναίων. ὁπότεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμήσω μετὰ τῶν ταῦτα βουλομένων, καὶ πεζῇ, καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ναυσί, καὶ χρήμασιν. ἀκούοντες οὖν ταῦτα οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσβεις, ἀπήγγελλον ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πόλεις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὤμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα, οἱ δὲ Θηβαῖοι ἠξίουν ὑπὲρ πάντων Βοιωτῶν ὀμνύναι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δέξασθαι τοὺς ὅρκους, ἐὰν μὴ * ὀμνύωσιν ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμματα ἔλεγεν, αὐτονόμους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. οἱ δὲ τῶν Θηβαίων πρέσβεις ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐπεσταλμένα σφίσι ταῦτα εἴη. ἴτε * νῦν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, καὶ ἐρωτᾶτε. ἀπαγγέλλετε δ' αὐτοῖς καὶ ταῦτα, ὅτι εἰ μὴ ταῦτα ποιήσοιεν, ἔκσπονδοι ἔσονται. οἱ μὲν δὴ ᾤχοντο. ὁ δὲ Ἀγησίλαος διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν οὐκ ἔμελλεν, ἀλλὰ πείσας τοὺς Ἐφόρους, εὐθὺς ἐθύετο. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τὰ διαβατήρια, ἀφικόμενος ἐς τὴν Τεγέαν, διέπεμπε τῶν μὲν ἱππέων * κατὰ τοὺς περιοίκους ἐπισπεύσοντας, διέπεμπε δὲ καὶ ξεναγοὺς ἐς τὰς πόλεις. πρὶν δὲ αὐτὸν ὁρμηθῆναι ἐκ Τεγέας, παρῆσαν οἱ Θηβαῖοι, λέγοντες, ὅτι ἀφιᾶσι τὰς πόλεις αὐτονόμους. καὶ οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν οἴκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι δ' ἐς τὰς σπονδὰς εἰσελθεῖν ἠναγκάσθησαν, αὐτονόμους ἀφέντες τὰς * Βοιωτικὰς πόλεις. οἱ δ' αὖ Κορίνθιοι οὐκ ἐξέπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων φρουράν.

εἰδότες
ἡ τῶν μηνῶν
Κλαζομενίας
ὀμνῦσι
ἰῶ,
καὶ τοὺς
Βοιωτίας

A ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος καὶ τούτοις προεῖπε, τοῖς μὲν, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Ἀργείους, τοῖς δὲ, εἰ μὴ ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὅτι πόλεμον ἐξοίσει * ἐπ' αὐτούς. ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμφοτέρων ἐξῆλθον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς ἡ τῶν Κορινθίων πόλις ἐγένετο, οἱ μὲν σφαγεῖς καὶ οἱ μεταίτιοι τοῦ ἔργου, αὐτοὶ γνόντες, ἀπῆλθον ἐκ τῆς Κορίνθου· οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἑκόντες κατεδέχοντο τοὺς πρόσθεν φεύγοντας. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπράχθη, καὶ ὀμωμόκεσαν αἱ πόλεις ἐμμενεῖν B τῇ εἰρήνῃ, ἣν κατέπεμψε βασιλεὺς, ἐκ τούτου διελύθη μὲν τὰ πεζικὰ, διελύθη δὲ καὶ τὰ ναυτικὰ στρατεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν δὴ, καὶ Ἀθηναίοις, καὶ τοῖς ξυμμάχοις * οὕτως ἡ μετὰ τὸν ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέσεως τῶν Ἀθήνησι τειχῶν, αὕτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο. ἐν δὲ τῷ πολέμῳ μᾶλλον ἀντιρρόπως τοῖς ἐναντίοις πράττοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πολὺ ἐπικυδέστεροι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης C καλουμένης. προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλέως καταπεμφθείσης εἰρήνης, καὶ τὴν αὐτονομίαν ταῖς πόλεσι πράττοντες, προσέλαβον μὲν ξύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίδας πόλεις ἐποίησαν, οὗπερ πάλαι ἐπεθύμουν. ἔπαυσαν δὲ καὶ Ἀργείους Κόρινθον σφετεριζομένους, φρουρὰν φήναντες ἐπ' αὐτοὺς, εἰ μὴ ἐξίοιεν ἐκ Κορίνθου. τούτων δὲ προκεχωρηκότων, ὡς ἐβούλοντο, ἔδοξεν αὐτοῖς, ὅσοι ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ξυμ- D μάχων ἐνέκειντο, καὶ τοῖς πολεμίοις εὐμενέστεροι ἦσαν, ἢ τῇ Λακεδαίμονι, τούτους κολάσαι, καὶ κατασκευάσαι, ὥστε μὴ δύνασθαι * ἀπιστεῖν. πρῶτον μὲν οὖν πέμψαντες ὡς τοὺς Μαντινέας, ἐκέλευσαν αὐτοὺς τὸ τεῖχος περιαιρεῖν λέγοντες, ὡς οὐκ ἂν πιστεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς, μὴ ξὺν τοῖς πολεμίοις γενέσθαι. αἰσθάνεσθαι γὰρ ἔφασαν, καὶ ὡς σῖτον ἐξέπεμπον τοῖς Ἀργείοις, σφῶν αὐτοῖς πολεμούντων· καὶ ὡς ἔστι E μὲν ὅτε οὐδὲ συστρατεύοιεν, ἐκεχειρίαν προφασιζόμενοι· ὁπότε δὲ καὶ ἀκολουθοῖεν, ὡς κακῶς συστρατεύοιεν. ἔτι δὲ γιγνώσκειν ἔφασαν φθονοῦντας μὲν αὐτοὺς, εἴ τι σφίσιν ἀγαθὸν γίγνοιτο· ἐφηδομένους δ', εἴ τις συμφορὰ προσπίπτοι. ἐλέγοντο δὲ καὶ αἱ σπονδαὶ ἐξεληλυθέναι τοῖς Μαντινεῦσι τούτῳ τῷ ἔτει, αἱ μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην τριακονταέτεις γενόμεναι.

Margin: πρὸς αὐτούς. — ἐπειδὴ μετὰ — ἀπιστεῖν.

Ageſilaus pacis exſequutor.

His quoque denunciat Ageſilaus, bellum ſe moturum aduerſus Corinthios, ni Argiuos dimitterent: aduerſus Argiuos, ni Corintho excederent. Poſteaquam vtriſque metu perterritis, exceſſiſſent Argiui, iamque Corinthiorum vrbs ſuo iure libertatéque frueretur; cædis auctores, & quotquot adfines culpæ fuerant, ſponte ſua Corintho excedunt, & ciues ceteri non inuite in vrbem eos, qui antehac exſulabant, admittunt. His rebus confectis, præſtitoque ab vrbibus iureiurando, ratam ſe pacem habituras, cuius eſſet à rege miſſa formula: tum deinde non ſolum terreſtres, verumetiam nauales copiæ dimiſſæ ſunt. Ita tunc inter Lacedæmonios, & Athenienſes, eorumque ſocios, poſt bellum ab euerſione murorum vrbis Atticæ geſtũ, hæc prima pax conſtituta fuit. Quumque Lacedæmonij bello durante non inferiores aduerſariis fuiſſent, multo tamen ampliorem ex pace, quam Antalcideam vocant, gloriam ſunt conſequuti. Nam quia pacis à rege miſſæ præſides facti erant, vrbeſque in libertatem vindicabnta: ſimul Corinthum ſocietate ſibi deuinxerunt, & oppida Bœotica Thebanorum poteſtati erepta, quod iam olim expetiuerãt, libertati ſuæ reſtituerunt. Præterea copiarum delectu aduerſus Argiuos, ni Corintho excederent, decreto; perfecerunt vt illi Corinthum ſibi vindicare deſinerent. Hæc quum ipſis ex animi ſententia ceſſiſſent, ex ſociis ſuis eos qui hoc ipſis bello moleſti fuerant, & amiciore ſe erga hoſtes animo, quam ipſos, geſſerant, multare decreuerunt; eoque redigere, vt deinceps inobedientes eſſe non poſſent. Primum ergo miſſis ad Mantineos legatis, murum vti diruerent, edixerunt. Aiebant enim, ceteroqui ſe minime credituros, cum hoſtibus eos ſuis non conſpiraſſe. Nam comperiſſe ſe, frumentum Argiuis miſſum ab ipſis eſſe id temporis, quum Lacedæmonij bellum eis facerent. Præterea nonnumquam ipſos per cauſſam induciarum adeſſe ſibi in bello gerendo noluiſſe, ac, ſi maxime ſequuti eſſent, ignauiter rem geſſiſſe. Nec non animaduertere ſe commemorabant, Lacedæmoniis eos inuidere, ſi quid ipſis proſpere ceſſiſſet: contraque lætari, ſi qua calamitas accidiſſet. Etiam addebatur, hoc anno finem earum induciarum eſſe, quas in annos XXX cum Lacedæmoniis Mantinei à commiſſo ad Mantineam prœlio pepigerant.

Lacedæmonij Mantineos opprimere cogitant.

Poſteaquam mœnia diruere Mantinei recuſaſſent, Lacedæmonij delectum aduerſus eos habendum ſtatuunt. Hac in expeditione Ageſilaus, ne imperatorio munere fungi cogeretur, à republica petebat: quum iis in bellis, quæ cum Meſſeniis eſſent geſta, patri ſuo Mantineorum rempublicam multis in rebus obſequutam diceret. Itaque copias eas Ageſipolis duxit, quamquam huius quoque pater Pauſanias erga Mantineos populi principes animo perbeneuolo eſſet. Poſteaquam fines eorum ingreſſus eſſet, primum agros vaſtabat. Vbi ne tunc quidem muros diruerent, vrbem foſſa circumdedit, dimidia militum parte cum armis fodientium in obſidione perſiſtente, reliquis opere perficiundo occupatis. Ducta iam foſſa, nullo cum periculo vrbem muro cingebat. Quia vero animaduerteret, magnam in vrbe frumenti copiam eſſe, quod anni ſuperioris fertilitas inſignis fuerat, & idcirco moleſtum fore ſuis duceret, diuturnis expeditionibus rempublicam ac ſocios exhauriri: amnem ſane amplum, qui vrbem mediam perlabitur, aggere obiecto auertit. Quapropter obſtructo alueo, quo decurrebat, aqua ſe ſupra ædium ac murorum fundamenta adtollebat. Quumque lateres inferiores humectarentur, iamque ſuperiores amplius haud ſuſtinerent: primum rimas agere murus, deinde ruinam minari. Mantinei tignis aliquantiſper eum fulcire, neve turris collaberetur, opere facto prohibere. Verum vbi ab aqua vinci ſe conſpexere, veriti, ne muro vndique corruente, vi caperentur: cum ſe diruturos adſenſi ſunt. Tum vero Lacedæmonij ſibi ſatisfactum fore negabant, niſi per vicos ſparſim habitarent. Mantinei neceſſario ſibi ſic faciundum rati, hac etiam in parte adſentiebantur. Quumque metuerent ſibi, qui Argiuis fauebant, ac populo præerant, ne interficerentur; * Pauſanias pater impetrat ab Ageſipolide, vt eis, qui omnino erant LX, ex vrbe tuto diſcedere liceret. Itaque inde vſque ab ipſis portis Lacedæmonij cum haſtis ex vtraque viæ parte ſtabant, & exeuntes intuebantur. Ac tametſi eos odiſſent, facilius tamen manus ab eis abſtinebant, quam Mantineorum optimates feciſſent: quod à nobis vt ingens erga magiſtratus obedientiæ argumentum, commemoratum eſto. Secundum hæc murus eſt dirutus, & quatuor in partes

Ageſilaus Mantineū bellum gerere deprecatur.

Ageſipolis arte Mantineam occupare nititur.

** Qui apud Tegeam exſulabat. Supra in extre. III. huius hiſtoriæ lib.*

A ἐπεὶ δὲ οὐκ ἤθελον καθαιρεῖν τὰ τείχη, φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτούς. Ἀγησίλαος μὲν οὖν ἐδεήθη τῆς πόλεως, ἀφεῖναι αὐτὸν ταύτης τῆς στρατηγίας· λέγων, ὅτι τῷ πατρὶ αὐτοῦ πολλὰ ὑπηρετήκει ἡ τῶν Μαντινέων πόλις ἐν τοῖς πρὸς Μεσσήνην πολέμοις. Ἀγησίπολις δὲ ἐξήγαγε τὴν φρουρὰν, καὶ μάλα Παυσανίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φιλικῶς ἔχοντος πρὸς τοὺς ἐν Μαντινείᾳ τοῦ δήμου προστάτας. ὡς δὲ ἐνέβαλε,
B πρῶτον μὲν τὴν γῆν ἐδῄου. ἐπεὶ δὲ οὐδὲ οὕτω καθῄρουν τὰ τείχη, τάφρον ὤρυττε κύκλῳ περὶ τὴν πόλιν, τοῖς μὲν ἡμίσεσι τῶν στρατιωτῶν προκαθημένοις σὺν τοῖς ὅπλοις τῶν ταφρευόντων, τοῖς δὲ ἡμίσεσιν ἐργαζομένοις. ἐπεὶ δὲ ἐξείργαστο ἡ τάφρος, ἀσφαλῶς ἤδη κύκλῳ τεῖχος περὶ τὴν πόλιν ᾠκοδόμησεν. αἰσθόμενος δὲ, ὅτι ὁ σῖτος ἐν τῇ πόλει πολὺς εἴη, εὐετηρίας γενομένης τῷ πρόσθεν ἔτει, καὶ νομίσας χαλεπὸν ἔσεσθαι, εἰ δεήσοι πολὺν χρό-
C νον τρύχειν * στρατιαῖς τήν τε πόλιν καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἀπέχωσε τὸν ῥέοντα ποταμὸν διὰ τῆς πόλεως, μάλ' ὄντα εὐμεγέθη. ἐμφραχθείσης δὲ τῆς ἀποῤῥοίας, ἤρετο τὸ ὕδωρ ὑπέρ τε τῶν ὑπὸ ταῖς οἰκίαις καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τῷ τείχει θεμελίων. βρεχομένων δὲ τῶν κάτω πλίνθων, καὶ προδιδουσῶν τὰς ἄνω, τὸ μὲν πρῶτον ἐῤῥήγνυτο τὸ τεῖχος, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκλίνετο. οἱ δὲ χρόνον μέν τινα ξύλα ἀντήρειδον,
D καὶ * ἀντεμηχανῶντο, ὡς μὴ πίπτοι ὁ πύργος. ἐπεὶ δὲ ἡττῶντο τοῦ ὕδατος, δείσαντες μὴ πεσόντος πῃ τοῦ κύκλῳ τείχους δοριάλωτοι γένοιντο, ὡμολόγουν περιαιρήσειν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἔφασαν πείσεσθαι, εἰ μὴ καὶ διοικοῖντο κατὰ κώμας. οἱ δ' αὖ νομίσαντες ἀνάγκην εἶναι, ξυνέφασαν καὶ ταῦτα ποιήσειν. οἰομένων δὲ ἀποθανεῖσθαι τῶν * ἀργυρολογιζόντων, καὶ τῶν τοῦ δήμου προστατῶν, διεπράξατο ὁ πατὴρ παρὰ τοῦ Ἀγησιπόλιδος ἀσφάλειαν αὐτοῖς γενέσθαι,
E ἀπαλλαττομένοις ἐκ τῆς πόλεως, ἑξήκοντα οὖσι. καὶ ἀμφοτέρωθεν μὲν τῆς ὁδοῦ, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πυλῶν, ἔχοντες τὰ δόρατα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἕστησαν, θεώμενοι τοὺς ἐξιόντας, καὶ μισοῦντες αὐτοὺς, ὅμως ἀπείχοντο αὐτῶν ῥᾷον, ἢ οἱ βέλτιστοι τῶν Μαντινέων. καὶ τοῦτο μὲν εἰρήσθω μέγα τεκμήριον πειθαρχίας. ἐκ δὲ τούτου καθῃρέθη μὲν τὸ τεῖχος, διῳκίσθη δὲ ἡ

* στρατιάις

* ἐμηχανῶντο,

* ἀργολιζόντων,

Mantinea

A Μαντίνεια τετραχῇ, καθάπερ τὸ ἀρχαῖον ᾤκουν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤχθοντο, ὅτι τὰς μὲν ὑπαρχούσας οἰκίας ἔδει καθαιρεῖν, ἄλλας δὲ οἰκοδομεῖν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὰς οὐσίας ἐγγύτερον μὲν ᾤκουν τῶν χωρίων, ὄντων αὐτοῖς περὶ τὰς κώμας, ἀριστοκρατίᾳ δ' ἐχρῶντο, ἀπηλλαγμένοι δ' ἦσαν τῶν βαρέων δημαγωγῶν, ἥδοντο τοῖς πεπραγμένοις. καὶ ἔπεμπον μὲν αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ καθ' ἕνα, ἀλλὰ *κατὰ κώμην ἑκάστην ξεναγόν. ξυνεστρατεύοντο δ' ἐκ τῶν κωμῶν πολὺ προθυμότερον, ἢ ὅτε ἐδημοκρατοῦντο. καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Μαντινείας οὕτω διεπέπρακτο, σοφωτέρων γενομένων ταύτῃ γε τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὴ διὰ τειχῶν ποταμὸν ποιεῖσθαι. οἱ δ' ἐκ Φλιοῦντος φεύγοντες, αἰσθόμενοι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισκοποῦντας *τῶν ξυμμάχων ὁποῖοί τινες ἕκαστοι ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοῖς ἐγεγένηντο, καιρὸν ἡγησάμενοι, ἐπορεύθησαν ἐς Λακεδαίμονα, καὶ ἐδίδασκον, ὡς ἕως μὲν σφεῖς οἴκοι ἦσαν, ἐδέχετό τε ἡ πόλις τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς τὸ τεῖχος, καὶ συνεστρατεύοντο ὅποι ἡγοῖντο. ἐπεὶ δὲ σφᾶς αὐτοὶ ἐξέβαλον, ὡς ἕπεσθαι μὲν *οὐδαμῶς ἐθέλοιεν, μόνους δὲ πάντων ἀνθρώπων Λακεδαιμονίους οὐ δέχοιντο εἴσω τῶν πυλῶν.* ἀκούσασι δὲ ταῦτα τοῖς Ἐφόροις ἄξιον ἔδοξεν ἐπιστροφῆς εἶναι. καὶ πέμψαντες πρὸς τὴν τῶν Φλιασίων πόλιν ἔλεγον, ὡς φίλοι μὲν οἱ φυγάδες τῇ Λακεδαιμονίων πόλει εἶεν, ἀδικοῦντες δ' οὐδὲν φεύγοιεν. ἀξιοῦν δ' ἔφασαν, μὴ ὑπ' ἀνάγκης, ἀλλὰ παρ' ἑκόντων διαπράξασθαι κατελθεῖν αὐτούς. ἃ δὴ ἀκούσαντες οἱ Φλιάσιοι, ἔδεισαν μὴ, εἰ στρατεύσαιντο ἐπ' αὐτούς, τῶν ἔνδοθεν παρείησάν τινες ἐς τὴν πόλιν αὐτούς. καὶ γὰρ συγγενεῖς πολλοὶ ἔνδον ἦσαν τῶν φευγόντων, καὶ ἄλλως εὐμενεῖς, καὶ (οἷα δὴ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι) νεωτέρων τινὲς ἐπιθυμοῦντες πραγμάτων κατάγειν ἐβούλοντο τὴν φυγήν. τοιαῦτα μὲν δὴ φοβηθέντες, ἐψηφίσαντο καταδέχεσθαι τοὺς φυγάδας, καὶ ἐκείνοις μὲν ἀποδοῦναι τὰ ἐμφανῆ κτήματα, *τοῖς δὲ τὰ ἐκείνων *πριαμένοις ἐκ δημοσίου, τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν. εἰ δέ τι ἀμφίλογον πρὸς ἀλλήλους γίγνοιτο, δίκῃ διακριθῆναι. καὶ ταῦτα μὲν αὖ περὶ τῶν Φλιασίων φυγάδων ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐπέπρακτο.

*κατὰ κώμην — *τοῖς ξυμμάχοις — *οὐδαμοῦ — *ἀκούσασιν οὖν — *τοὺς δὲ — *πριαμένους,

A Mantinea ſparſa, quemadmodum olim habitari conſueuerat. Erat autem initio moleſtum ipſis, quod ædes iam exſtructas diruere, ac pro eis alias exſtruere cogerentur. Verum quia propius à prædiis ſuis, quę iuxta vicos habebant, opulentiores aberant, & optimates ſummæ rerum præerant, liberata republica, popularis à factionis principibus, quos graues experti fuerant; etiam ex iis quæ acciderant, voluptatem capiebant. Præterea Lacedæmonij non ſingulatim ſed vicatim copias cogentem mittebant. B Itaque longe promtius è vicis ſigna Lacedæmoniorum ſequebantur, quam in ſtatu populari fecerant. Hic rerum apud Mãtineam geſtarum fuit exitus: Qui eſſe hominibus documento poteſt; ne per muros amnem in vrbem ducant. Ceterum ij qui exſulabant Phliunte, quum animaduerterent, conſiderare Lacedæmonios, quo pacto ſocij ſinguli tempore belli ſe geſſiſſent; idoneam ſe nanctos occaſionem arbitrati, Lacedęmonem proficiſcuntur, atque commemorant, ciuitatem C ſuam, quamdiu in ea vixiſſent ipſi, Lacedæmonios in vrbem admiſiſſe, ſignaque illorum ſequi conſueuiſſe, quocumque duxiſſent: Nunc poſteaquam ipſi eiecti eſſent, nolle ſuos homines Lacedæmoniorum militiam ſequi, ac ſolos omnium mortalium intra portas eos non admittere. Quæ quum audiſſent Ephori, viſa ſunt animaduerſione digna eſſe. Quapropter miſſis ad Phliaſiorum ciuitatem legatis, exſules hos reipublicæ Lacedæmoniorum amicos eſſe, ac per iniuriam in exſilium a-D ctos ſignificabant. Proinde ſe petere, ne tam vi quam bona cum ipſorum voluntate reduci eos paterentur. Iis auditis metuebant Phliaſij, ne qui ex iis ciuibus, in vrbe qui erant, Lacedæmonios intromitterent, ſi cum exercitu adveniſſent. Nam exſules ipſi multos in vrbe propinquos habebant, multos erga ſe beneuolos: denique nonnulli erant, qui, vt plurimis in rebuſpublicis fieri conſueuit, nouarum rerum cupidi, exſules reducere vellent. Quapropter huiuſmodi quædam veriti Phlia-E ſij, de recipiendis in patriam exſulibus decretum promulgant: & addunt, poſſeſſiones, de quibus palam conſtaret, eiſdem reſtituendas eſſe, pretiumque perſoluendum illis qui à fiſco exſulum bona coemiſſent. Quod ſi eſſet aliquid inter eos vtrimque controuerſiæ, de hoc iure diſceptandum. Atque hæc tum temporis in Phliaſiorum exſulum cauſſa geſta fuerũt.

Phliaſij reducunt exſules.

Inde miſſi Acantho & Apollonia, quæ vrbes inter alias propter Olynthum ſitas maximæ ſunt, legati Lacedæmonem veniunt: quumque accepiſſent Ephori, quamobrem adeſſent, eos ad concilium publicum, & ſocios, deducunt. Ibi tum Cligenes Acanthius hanc orationem habuit: „ Exiſtimamus, Lacedæmonij, voſque ſocij, nec dum vos comperiſſe quidquam de re, quæ in Græcia nunc primum quaſi pullulat. Id quidem prope vos vniuerſos ſcire neceſſe eſt, Olynthum inter vrbes Thraciæ maximam eſſe. Atque hi quædam oppida ſibi adiunxerunt, ea conditione, vt legibus iiſdem, tamquam in eadem republica, viuant. Mox quædam etiam de maioribus oppidis ad ſe pertraxere. Secundum ea porro ad liberandum vrbes Macedoniæ ab Amyntæ Macedonum regis imperio, animum adiecere. Parentibus iis, quæ ipſis erant proximæ, confeſtim etiam ad remotiores ampliores que perrexerunt. Nos quidem domo proficiſcentes ita reliquimus eos, vt iam præter alias complures vrbes, Pellam quoque tenerent, inter oppida Macedoniæ reliqua longe maximam. Amyntam ipſum intelligimus oppidis ſuis excedere, tantumque non Macedonia tota iam excidiſſe. Denique iidem Olynthij miſſis ad nos & Apollonienſes ſuis, denuntiarunt nobis; ni noſtras ad ipſos copias mitteremus, quæ ſe cum ipſis coniungerent, recta ſe nos invaſuros. Cupimus autem nos, Lacedæmonij, legibus vti patriis, & noſtram ipſi rempublicam adminiſtrare: verum ſi nemo ſuppetias nobis tulerit, adiungere nos ipſis cogemur. Habent grauis armaturæ pedites non pauciores IↃCCC, cetratos his longe plures. Quod ſi nos etiam cum ipſis coniungamur, equites plures habituri ſunt, quam CIↃ. Præterea legatos Athenienſium ac Bœotorum iſtic reliquimus, quibus Olynthios decreuiſſe ſuos ad eaſdem vrbes legatos adiungere, qui cum eis de ineunda ſocietate agant, audiebamus. Atqui ſi ad vires Athenienſium Thebanorumque, tanta potentiæ fiat acceſſio: videte, Lacedæmonii, ne deinceps illis haud facile obuiam ituri ſitis. Et vero quia Potidæam tenent, ad Pallenes Iſthmum ſitam, exiſtimare debetis, etiam ea mox oppida, quæ intra illam ſita ſunt, ipſorum in poteſtatem ventura. Sit autem hoc vobis argumento, quantopere ſibi ciuitates illæ metuant.

A ἐξ Ἀκάνθου δὲ καὶ Ἀπολλωνίας (αἵπερ μέγισται τῶν περὶ Ὄλυνθον πόλεων) πρέσβεις ἀφίκοντο ἐς Λακεδαίμονα. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἔφοροι ὧν ἕνεκα ἧκον, προσήγαγον αὐτοὺς πρός τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς συμμάχους. ἔνθα δὴ Κλειγένης Ἀκάνθιος ἔλεξεν· Ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι, οἰόμεθα λανθάνειν ὑμᾶς πρᾶγμα φυόμενον ἐν τῇ Ἑλλάδι. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης μεγίστη πόλις Ὄλυνθος, σχεδὸν πάντες ἐπίστασθε. οὗτοι τῶν πόλεων B προσηγάγοντο ἐπίν ἄς, ἐφ᾽ ᾧτε τοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι νόμοις, καὶ συμπολιτεύειν. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν μειζόνων προσέλαβόν τινας. ἐκ δὲ τούτου ἐπεχείρησαν καὶ τὰς τῆς Μακεδονίας πόλεις ἐλευθεροῦν ἀπὸ Ἀμύντου τοῦ Μακεδόνων βασιλέως. ἐπεὶ δὲ εἰσήκουσαν αἱ ἐγγύτατα αὐτῶν, ταχὺ καὶ ἐπὶ τὰς πόρρω καὶ μείζους ἐπορεύοντο· καὶ κατελίπομεν ἡμεῖς ἔχοντας ἤδη ἄλλας τε πολλὰς, καὶ Πέλλαν, ἥπερ μεγίστη C τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων. καὶ Ἀμύνταν δὲ αἰσθανόμεθα ἀποχωροῦντά τε ἐκ τῶν πόλεων, καὶ ὅσον οὐκ ἐκπεπτωκότα ἤδη * ἁπάσης Μακεδονίας. πέμψαντες δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς Ἀπολλωνιάτας οἱ Ὀλύνθιοι, προεῖπον ἡμῖν, ὅτι εἰ μὴ παρεσόμεθα συστρατευσόμενοι, ἐκεῖνοι ἐφ᾽ ἡμᾶς ἴοιεν. ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, βουλόμεθα μὲν τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι, καὶ αὐτοπολῖται εἶναι. εἰ μέντοι μὴ βοηθήσοι τις, ἀ- D νάγκη καὶ * ἡμῖν μετ᾽ ἐκείνων γίγνεσθαι. καὶ τοίνυν γε δὴ αὐτοῖς εἰσιν ὁπλῖται μὲν οὐκ ἐλάττους ὀκτακοσίων, πελτασταὶ δὲ πολὺ πλείους ἢ τοσοῦτοι. ἱππεῖς γε μέντοι, ἐὰν καὶ ἡμεῖς μετ᾽ αὐτῶν γενώμεθα, ἔσονται πλείους ἢ χίλιοι. κατελίπομεν δὲ καὶ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν πρέσβεις ἤδη αὐτόθι. ἠκούομεν δὲ, ὡς καὶ αὐτοῖς Ὀλυνθίοις ἐψηφισμένον εἴη συμπέμπειν πρέσβεις ἐς ταύτας τὰς πόλεις περὶ συμμα- E χίας. καίτοι εἰ τοσαύτη δύναμις προσγενήσεται τῇ τε Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων ἰσχύϊ, ὁρᾶτε, ἔφη, ὅπως μὴ οὐκέτι εὐμεταχείριστα ἐκεῖνα ἔσται ὑμῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ Ποτίδαιαν ἔχουσιν ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης οὖσαν, νομίζετε καὶ τὰς ἐντὸς ταύτης πόλεις ὑπηκόους ἔσεσθαι αὐτῶν. τεκμήριον δὲ τι ἔστω [ὑμῖν * καὶ τοῦτο, ὅτι ἰσχυρῶς αὗται αἱ πόλεις πεφόβηνται.

ἐκ πάσης

ἡμᾶς

μάλιϛα γὰρ μισοῦσαι τοὺς Ὀλυνθίους, ὅμως οὐκ ἐτόλμησαν μεθ' ἡμῶν πρεσβείας πέμπειν διδαξούσας ταῦτα. ἐννοήσατε δὲ καὶ τόδε, πῶς εἰκὸς ὑμᾶς τῆς μὲν Βοιωτίας ἐπιμεληθῆναι, ὅπως μὴ καθ' ἓν εἴη, πολὺ δὲ μείζονος ἀθροιζομένης δυνάμεως ἀμελῆσαι, καὶ ταύτης οὐ κατὰ γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ θάλατταν* ἰσχυρᾶς γιγνομένης. τί γὰρ δὴ καὶ ἐμποδὼν, ὅπου ξύλα μὲν ναυπηγήσιμα ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ ἐστὶ, χρημάτων δὲ πρόσοδοι ἐκ πολλῶν μὲν λιμένων, ἐκ πολλῶν δὲ ἐμπορείων, πολυανθρωπία γε μὴν διὰ τὴν πολυσιτίαν ὑπάρχει; ἀλλὰ μὴν καὶ γείτονές εἰσιν αὐτοῖς Θρᾷκες οἱ ἀβασίλευτοι, οἳ θεραπεύουσι μὲν καὶ νῦν ἤδη τοὺς Ὀλυνθίους· εἰ δὲ ὑπ' ἐκείνοις ἔσονται, πολλὴ καὶ αὕτη δύναμις προσγένοιτ' ἂν αὐτοῖς. τούτων γε μὴν ἀκολουθούντων, καὶ τὰ ἐν τῷ Παγγαίῳ χρύσεια χεῖρα ἂν αὐτοῖς [ἤδη* ὀρέγοι. καὶ τούτων ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν, ὅ, τι οὐ καὶ ἐν τῷ τῶν Ὀλυνθίων δήμῳ μυριόλεκτόν ἐστι. τό γε μὴν φρόνημα αὐτῶν τί ἄν τις λέγοι; καὶ γὰρ ἴσως ὁ θεὸς ἐποίησεν ἅμα τῷ δύνασθαι καὶ τὰ φρονήματα αὔξεσθαι τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοί τε καὶ ξύμμαχοι, ἐξαγγέλλομεν ὅτι ἐκεῖ οὕτως ἔχει· ὑμεῖς δὲ βουλεύεσθε, εἰ δοκεῖ ἄξια ἐπιμελείας εἶναι. δεῖ γε μὴν ὑμᾶς καὶ τόδε εἰδέναι, ὡς ἣν εἰρήκαμεν δύναμιν μεγάλην οὖσαν, οὔπω δυσπάλαιστός τις ἐστίν. αἱ γὰρ ἄκουσαι τῶν πόλεων τῆς πολιτείας κοινωνοῦσαι, αὗται ἄν τι ἴδωσιν ἀντίπαλον, ταχὺ ἀποστήσονται. εἰ μέντοι συγκλεισθήσονται ταῖς τε ἐπιγαμίαις καὶ ἐγκτήσεσι παρ' ἀλλήλοις, ἃς ἐψηφισμένοι εἰσὶ, καὶ γνώσονται, ὅτι μετὰ τῶν κρατούντων ἕπεσθαι κερδαλέον ἐστὶν, (ὥσπερ Ἀρκάδες ὅταν μεθ' ὑμῶν ἴωσι, τά τε αὐτῶν σῴζουσι, καὶ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζουσιν) ἴσως οὐκέθ' ὁμοίως εὔλυτα ἔσται. λεχθέντων δὲ τούτων, ἐδίδοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς συμμάχοις λόγον, καὶ ἐκέλευον συμβουλεύειν ὅ, τι γιγνώσκει τις ἄριστον τῇ Πελοποννήσῳ καὶ τοῖς συμμάχοις. ἐκ τούτου μέντοι πολλοὶ μὲν ξυνηγόρευον * στρατιὰν ποιεῖν, μάλιστα δὲ οἱ βουλόμενοι χαρίζεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις. καὶ ἔδοξε πέμπειν ἐς τοὺς μυρίους ξύνταγμα ἐς ἑκάστην πόλιν.

ἰσχυρῶς

[illegible]

A Nam quum Olynthios maximo proſequătur odio, non tamen auſæ fuerunt legatos nobiſcum mittere, qui hæc vobis exponerent. Quin & illud vobiſcum expendite, qui par ſit vos operam dare, ne ſe Bœotia coniungat; ac multo maiorem potentiam coeuntem negligere, quæ quidem non terra modo, ſed etiam mari creſcat. Nam quid illis impedimento fuerit, quum ipſorum in finibus ad claſſem ædificădam materies ſuppetat, neque deſint partim multis ex portubus, partim emporiis, vectigalia, B multitudine denique hominum, ob fertilitatem ſoli, abundent? Accedit adhæc, quod Thraces, nullius regis imperio ſubiectos, vicinos habeant: qui quidē nunc etiam Olynthios obſequiis demulcent. Quod ſi etiam ab ipſis ſubigentur, aucti erunt Olynthij potentia non exigua. Iam ſi hæc omnia ſequantur, manum eis etiam aurifodinæ in Pangæo porrigent. Atque horum nihil à nobis dicitur, quod non millies in ipſa Olynthiorum plebe prolatum C ſit. Animos autem, quos gerunt, quamobrem quis commemoret? Fortaſſe diuinitus ita comparati ſumus homines, vt vna cum potentia nobis animi quoque creſcat. Quapropter nos quidem, Lacedæmonii, voſque ſocii, rerum iſtic ſtatum hunc eſſe vobis nuntiamus: vos, an operæ pretium ſit, ea non negligi, deliberate. Omnino tamen hoc quoque vos ſcire volumus, potentiam illam, quam eſſe diximus amplam, necdum inexpugnabilem putari debere. Nam quotquot oppida nunc præ-D ter voluntatem ſuam reipublicæ ipſorum ſocietate continentur, ſi quam potentiam adverſariam conſpexerint, mox ab eis deficient. At ſi connubiis mutuis, & bonorum alternis adquiſitionibus, quod facere decreuerunt, inter ſe coaleſcent, ac eſſe fructuoſum animaduertent, ſequi eos qui rerum potiuntur (quemadmodum Arcades, quum vobiſcum in hoſtem pergunt, ſimul & ſua conſeruant, & aliena depopulantur) fortaſſe non tam facile diſſipari vires ipſorum poterunt. Hæc vbi E fuiſſent dicta, Lacedæmonii ſociis dicendi poteſtatem faciunt, & in medium conſulere iubent, quidnam Peloponeſo reliquiſque ſociis maxime ex vſu fore quiſque cenſeret. Ibi tum complures expeditionem inſtituendam vno ſuadebant ore, ac imprimis ij, qui gratificari Lacedæmoniis volebant. Itaque decretum vt mitteretur ad ciuitates ſingulas deſcriptio conferendorum militum ad decies mille.

Facta eius quoque rei mentio, liberum eſſe cuivis ciuitati, vt pro arbitratu ſuo pecuniam, militum loco mitteret, nimirum * ternos obolos Ægineticos, in ſingulos milites. Quod ſi quis equites ſuppeditaret, numerandum ſingulis eſſe ſtipẽdium, quod peditum quatuor ſtipendium æquaret. Si qua vero ciuitas expeditionem hanc ſubterfugeret, ius eſſe Lacedęmoniis, mulctæ nomine * ſtaterem in ſingulos pro die quovis exigere. Poſteaquam hæc ſtatuiſſent, rurſus Acanthij ſurgere, ac præclara quidem hæc eſſe decreta dicere: fieri tamen non poſſe, vt breui perficerentur. Quapropter eſſe conſultius, vt interea dum hæ copiæ cogerentur, quamprimum & dux & exercitus à Lacedæmoniis ceteriſque ſociis ciuitatibus mitteretur, quantus quidem celeriter diſcedere poſſet. Nam id ſi fieret, perſtituras in ſententia ſua ciuitates eas quæ necdum ad Olynthios acceſſiſſent, & vi ab eis coactas, minus ad bellum auxilij præſtaturas. Quibus ita comprobatis, EVdamidã Lacedæmonij mittunt, & cum eo nouos populares, circum vrbem habitantes, Sciritas, plus minus IICIↃ. Quum autem diſcederet EVdamidas, rogabat Ephoros vt frater ipſius Phœbidas, cum iis militibus, quos ſibi decretos, à tergo relinqueret, collectis, ſe ſubſequeretur. Ipſe poſteaquam ad oppida Thraciæ perveniſſet, præſidia ciuitatibus iis mittit, quotquot ea poſtularent, ac Potidæam ſocietate iam Olynthiis coniunctam, deditionem ſponte ſua facientem occupat. Atque hinc hoſtem invadens, bellum gerebat, vt eum par erat facere, qui à copiis minus eſſet inſtructus. Phœbidas interim collectis iis qui EVdamudam ſequuturi erant, iter ingreditur. Poſteaquam Thebas copiæ veniſſent, extra vrbem haud procul à gymnaſio caſtra locant. Diſſidebant inter ſe Thebani, & fortè tunc prætores militares erant Iſmenias ac * Leontiades. Inimicitias illi mutuas exercebant, & quia ſuarum factionum vterque dux erat, Iſmenias propter odium, quo Lacedæmonios proſequebatur, ad Phœbidam non accedebat: Leontiades contra, vt officiis eum ceteroqui demulcebat, ita poſteaquam familiarior factus eſſet, huiuſmodi verbis eum compellat:
» Offertur tibi, Phœbida, facultas ho-
» dierno die præclariſſime de patria tua me-
» rendi. Nam ſi me cum armatura graui ſe-
» quaris, in arcem ego te introducã. Quare
» confecta, velim exiſtimes, omnino Thebas

id eſt, drachmæ ſemiſſem. Suid.

Nummum aureum, pondere 4 drachmarũ Atticarum. Ioſep.

al. Leontides

A λόγοι δ' ἐγένοντο, ἀργύριόν τε ἀντ' ἀνδρῶν ἐξ-
εῖναι διδόναι τῇ βουλομένῃ τῶν πόλεων, τριώ-
βολον Αἰγιναῖον κατ' ἄνδρα· ἱππέας τε εἴ τις
παρέχοι, ἀντὶ τεττάρων ὁπλιτῶν μισθὸν τῷ
ἱππεῖ δίδοσθαι. εἰ δέ τις τῶν πόλεων ἐκλίποι
τὴν * στρατιάν, ἐξεῖναι τοῖς Λακεδαιμονίοις
ἐπιζημιοῦν στατῆρι κατὰ τὸν ἄνδρα, τῆς ἡμέρας.
ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν, ἀναστάντες οἱ Ἀκάνθιοι,
πάλιν ἐδίδασκον, ὡς ταῦτα καλὰ μὲν εἴη τὰ
B ψηφίσματα, οὐ μέντοι δυνατὰ ταχὺ περανθῆ-
ναι. βέλτιον οὖν ἔφασαν εἶναι, ἐν ᾧ αὕτη ἡ πα-
ρασκευὴ ἀθροίζοιτο, ὡς τάχιστα ἄνδρα ἐξελ-
θεῖν ἄρχοντα, καὶ δύναμιν ἐκ Λακεδαίμονός
τε ὅση ἂν ταχὺ ἐξέλθοι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων
πόλεων. τούτου γὰρ γενομένου, τάς τε οὔπω
προσκεχωρηκυίας πόλεις στῆναι ἄν, καὶ τὰς βε-
βιασμένας ἧττον ἂν συμμαχεῖν. δοξάντων δὲ
καὶ τούτων, ἐκπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι
ΕΥδαμίδαν, καὶ σὺν αὐτῷ νεοδαμώδεις τε,
C καὶ τῶν περιοίκων, καὶ τῶν Σκιριτῶν, ἄνδρας
ὡς δισχιλίους. ὁ μέντοι ΕΥδαμίδας ἐξιών,
Φοιβίδαν τὸν ἀδελφόν, ἐδεήθη τῶν Ἐφόρων, τοὺς
ὑπολειπομένους τῶν ἑαυτοῦ προστεταγμέ-
νων ἀθροίσαντα μετιέναι· αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἀφί-
κετο ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία, ταῖς μὲν δεομέ-
ναις τῶν πόλεων φρουροὺς ἔπεμπεν, Ποτίδαιαν
δὲ καὶ προσέλαβεν ἑκοῦσαν, σύμμαχον ἤδη
ἐκείνων οὖσαν. καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἐ-
D πολέμει, ὥσπερ εἰκὸς τὸν ἐλάττω ἔχοντα δύ-
ναμιν. ὁ δὲ Φοιβίδας, ἐπεὶ ἠθροίσθησαν αὐ-
τῷ οἱ ὑπολειφθέντες τοῦ ΕΥδαμίδου, λαβὼν
αὐτοὺς ἐπορεύετο. ὡς δ' ἐγένοντο ἐν ταῖς Θή-
βαις, ἐστρατοπεδεύσαντο μὲν ἔξω τῆς πόλεως
περὶ τὸ γυμνάσιον. στασιαζόντων δὲ τῶν Θηβαίων,
πολεμαρχοῦντες μὲν ἐτύγχανον Ἰσμηνίας τε
καὶ * Λεοντιάδης. διάφοροι δὲ ὄντες ἀλλή- Λεοντίδης.
λοις, καὶ * στρατηγὸς ἑκάτερος τῶν ἑται- ἀρχηγὸς
E ρειῶν, ὁ μὲν Ἰσμηνίας διὰ τὸ μῖσος τῶν Λα-
κεδαιμονίων οὐδὲ ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ·
ὁ μέντοι Λεοντιάδης ἄλλως τε ἐθεράπευεν
αὐτόν, καὶ ἐπεὶ εἰσῳκειώθη, ἔλεγε τοιάδε·
Ἔξεστί σοι, ὦ Φοιβίδα, τῇδε τῇ ἡμέρᾳ μέγι-
στα ἀγαθὰ τῇ σεαυτοῦ πατρίδι ὑπουργῆσαι.
ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσῃς ἐμοὶ σὺν τοῖς ὁπλί-
ταις, εἰσάξω σε ἐγὼ ἐς τὴν ἀκρόπολιν. τούτου
δὲ γενομένου, νόμιζε τὰς Θήβας παντάπασιν

στρατιαί,

ὑπὸ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ ἡμῖν, τοῖς ὑμετέροις φίλοις, ἔσεσθαι.* καὶ τοίνυν μὲν, ὡς ὁρᾷς, ἀποκεκήρυκται μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ' Ὀλυνθίους. ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μεθ' ἡμῶν πράξῃς, εὐθύς σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν ὁπλίτας, πολλοὺς δὲ ἱππέας συμπέμψομεν· ὥστε πολλῇ δυνάμει βοηθήσεις τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἐν ᾧ μέλλει ἐκεῖνος Ὄλυνθον καταστρέφεσθαι, σὺ κατεστραμμένος ἔσῃ Θήβας, πολὺ μείζω πόλιν Ὀλύνθου. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φοιβίδας ἀνεκουφίσθη. καὶ γὰρ ἦν τοῦ λαμπρόν τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τοῦ ζῆν ἐραστής· οὐ μέντοι λογιστικός γε, οὐδὲ φρόνιμος πάνυ ἐδόκει εἶναι. ἐπεὶ δὲ ὡμολόγησε ταῦτα, προορμῆσαι μὲν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥσπερ συνεσκευασμένος ἦν ἐς τὸ ἀπιέναι· ἡνίκα δ' ἂν ᾖ καιρὸς, πρὸς σὲ ἥξω ἐγὼ, ἔφη ὁ Λεοντιάδης, καὶ αὐτός σοι ἡγήσομαι. ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν βουλὴ ἐκάθητο ἐν τῇ ἀγορᾶς στοᾷ, διὰ τὸ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ Καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν, θέρους δὲ ὄντος καὶ μεσημβρίας, πλείστη ἦν ἐρημία ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν τούτῳ προσελάσας ἐφ' ἵππου ὁ Λεοντιάδης, ἀποστρέφει τὸν Φοιβίδαν, καὶ ἡγεῖται εὐθὺς ἐς τὴν ἀκρόπολιν. καταστήσας δὲ ἐκεῖ τὸν Φοιβίδαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὴν βαλανάγραν τῶν πυλῶν, καὶ εἰπὼν μηδένα παριέναι ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅντινα μὴ αὐτὸς κελεύοι, [εὐθὺς * ἐπορεύετο ἐς τὴν βουλήν. ἐλθὼν δ', εἶπε τάδε· Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, Λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθυμεῖτε· οὐδενὶ γάρ φασι πολέμιοι ἥκειν, ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ. ἐγὼ δὲ, τοῦ νόμου κελεύοντος ἐξεῖναι πολεμάρχῳ, λαβεῖν, εἴ τις δοκεῖ ἄξια θανάτου ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἰσμηνίαν, ὡς πολεμοποιοῦντα. καὶ ὑμεῖς δὲ οἱ λοχαγοί τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι, ἀνίστασθε, καὶ λαβόντες ἀπάγετε τοῦτον ἔνθα εἴρηται. οἱ μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα, παρῆσάν τε καὶ ἐπείθοντο, καὶ συνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδότων, ἐναντίων δὲ ὄντων τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφευγον εὐθὺς ἔξω τῆς πόλεως, δείσαντες μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἴκαδε πρῶτον ἀπεχώρησαν. ἐπεὶ δὲ εἰργμένον τὸν Ἰσμηνίαν * ᾔσθοντο οἱ ἐν τῇ Καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ ταὐτὰ γιγνώσκοντες Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ, μάλιστα τετρακόσιοι.

καί τι νῦν μὲν, ὡς

ᾔσθοντο οἱ ἐν τῇ Καδ.

A in Lacedæmoniorum, ac noſtra, qui amico ſumus erga vos animo, poteſtate futuras. Iam quidem certe proclamatum edicto publico eſt, quod ipſe vides, ne quis Thebanorum adverſus Olynthios tecum militatum eat. Ac ſi tu hæc nobis adiuuantibus perficias, mox tibi nos & grauem armaturam non exiguam, & equites multos adiungemus. Quo fiet vt magnis cum copiis fratri ſuppetias ſis laturus: adeoque interim, dum is Olynthum occupabit, tu Thebas in poteſtatem rediges, vrbem Olyntho longe ampliorem. B His auditis Phœbidas efferri animo cœpit. Magis enim ſplendidi alicuius facinoris edendi deſiderio, quam vitæ, ardebat: quamquam nec ingenij acrimonia, nec prudentia valere admodum videretur. Poſteaquam de re conveniſſet, progredi Leontiades eum iubet, ita vt tunc ad iter paratus erat. Vbi vero tempus erit, inquit, ad te veniam, & viæ dux ero. Itaque dum Senatus in fori porticu ſederet, mulieribus in * Cadmea C Cerealia peragentibus, iamque maxima eſſet in viis hominum ſolitudo; (erat enim æſtas, & meridies adpetierat) equo advectus Leontiades, ex itinere Phœbidam revocat, eumque recta in arcem ducit. Eam quum Phœbidæ, & militum, qui cum ipſo venerant, præſidio muniuiſſet, ac portarum obicis clauem ei tradidiſſet, ac vt neminem, niſi ſe iubente, in arcem admitteret, edixiſſet: in Senatum deinde ſe confert, & hac oratione vtitur: Non D eſt cur terrori vobis ſit, viri, arcem teneri à Lacedæmoniis: Quippe non hoſtili in quemquam animo ſe veniſſe aiunt, qui quidem non ipſe belli cupidus ſit. Ego vero, quum lex prætori militari poteſtatem faciat comprehendendi eius qui mortis ſupplicio digna committere videtur; Iſmeniam hunc, bellum molientem, capio: Voſque adeo cohortium ductores, & quotquot eis adiuncti eſtis, ſurgite; comprehenſumque Iſmeniam conſtitutum ad locum abducite. Tum illi, quotE quot erant rei conſcij, accedere, dicto audientes eſſe, Iſmeniam capere: ceteri, qui nihil horum ſcirent, ac Leontiadis factioni aduerſarentur, partim mox vrbem fuga deſerere, veriti ne interficerentur; partim prius ſe domum conferre. Verum poſteaquam Iſmeniam in Cadmea teneri captum ij ſenſere, qui Androclidæ Iſmeniæque partes ſequebantur: Athenas ſe fuga recipiunt, maxime ad CCCC.

Phœbidas Thebanam arcem occupat.

Id erat arcis nomen, à Cadmo Thebarum conditore.

Quæ vbi accidiſſent, Iſmeniæ loco prætor militaris alius deligitur, & Leontiades mox Lacedæmonem proficiſcitur. Eo quum veniſſet, offendit & Ephoros & plebem vrbanam grauiter Phœbidæ ſuccenſentes, quod iniuſſu reipublicæ illa feciſſet. Ageſilaus tamen aiebat, æquum eſſe, vt ſupplicio multaretur, ſi quidem aliquid perpetraſſet, quod Lacedæmoni detrimento foret: Sin egiſſet ex vſu patriæ, priſcum inſtitutum eſſe, vt aliquid eiuſmodi celeriter & iniuſſu facere liceat.

Ageſilaus Phœbidæ patrocinatur.

» Quapropter hoc ipſum, inquit, conſiderandum eſt, vtiliane ſint, an cum detrimento coniuncta quæ fuere geſta. Deinde Leontiades in conſilij publici cœtum progreſſus, huiuſmodi oratione vſus eſt: » Fuiſſe Thebanos, Lacedæmonij, hoſtili erga vos animo prius quam ea quæ nunc geſta ſunt, accidiſſent; vos ipſi fateri ſolebatis. Nam erga veſtros hoſtes peramanter ſe gerebant, idque vobis ipſis erat videre: & infeſti erant iis qui vobis eſſent amici. An non aduerſus populum in Piræeo ſe continentem, infeſtiſſimum vobis, arma ferre recuſarunt? An non Phocenſibus, quod eos vobis addictos eſſe cernerent, bellum intulere? Quinetiam cum Olynthiis ſocietatem coiere, quibus vos bellum facturos ſciebant. Vos ipſi tum ſemper intentis animis obſeruabatis, quando eſſetis audituri, Thebanos vi Bœotiam in poteſtatem ſuam adigere. Nunc rebus hiſce confectis, non eſt, quod Thebanos metuatis: exigua * ſcytala ſufficiet ad hoc, vt omnia, quibus fuerit vobis opus, illinc ſumminiſtrentur; modo nos cura veſtra perinde complectamini, ac de vobis nos » ſolliciti ſumus. Quæ vbi audiiſſent Lacedæmonij, decreuere arcem ita, vti occupata erat, cum præſidio tenere; ac in iudicio de Iſmeniæ cauſſa cognoſcere. Miſſi deinde iudices ex Lacedæmoniis tres, ex ſociorum quolibet paruo magnove oppido, ſinguli. Poſteaquam ad tribunal conſediſſent, accuſatus fuit Iſmenias, quod faueret barbaris: quod cum rege Perſico, magno cum malo Græciæ, neceſſitudinem hoſpitij contraxiſſet: quod miſſæ ab rege pecuniæ particeps factus eſſet: quod Androclidas; & ipſe, turbarum auctores in Græcia principes exſtitiſſent. Purgabat ille quidem ſe de his omnibus, verum perſuadere non poterat, vt non res arduas & pernicioſas tentaſſe exiſtimaretur.

Genus epiſtolæ Laconicæ Plutar. in Lyſand.

A ὡς δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πολέμαρχον μὲν ἀντὶ Ἰσμηνίου ἄλλον εἵλοντο· ὁ δὲ Λεοντιάδης εὐθὺς ἐς Λακεδαίμονα ἐπορεύετο. εὗρε δ' ἐκεῖ τοὺς μὲν Ἐφόρους καὶ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως χαλεπῶς *ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι οὐ προσταχθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως ταῦτα ἐπεπράχει. ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ Λακεδαίμονι πεπραχὼς εἴη, δίκαιος εἴη ζημιοῦσθαι· εἰ δ' ἀγαθά, ἀρχαῖον εἶναι νόμιμον, ἐξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν. B αὐτὸ οὖν τοῦτ', ἔφη, προσήκει σκοπεῖν, πότερον ἀγαθά, ἢ κακά ἐστι τὰ πεπραγμένα. ἔπειτα μέντοι ὁ Λεοντιάδης ἐλθὼν ἐς τοὺς *ἐκκλήτους, ἔλεγε τοιάδε· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὡς μὲν πολεμικῶς ὑμῖν εἶχον οἱ Θηβαῖοι, πρὶν τὰ νῦν πεπραγμένα γενέσθαι, καὶ ὑμεῖς ἐλέγετε. ἑωρᾶτε γὰρ ἀεὶ τούτους τοῖς μὲν ὑμετέροις δυσμενέσι φιλικῶς ἔχοντας, τοῖς δὲ ὑμετέροις φίλοις ἐχθροὺς ὄντας. οὐκ ἐπὶ μὲν τὸν ἐν Πειραιεῖ C δῆμον, πολεμιώτατον ὄντα ὑμῖν, οὐκ ἠθελησάν συστρατεύειν; Φωκεῦσι δὲ ὅτι *ὑμᾶς εὐμενεῖς ὄντας ἑώρων, ἐπεστράτευον; ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸς Ὀλυνθίους εἰδότες ὑμᾶς πόλεμον ἐκφέροντας, συμμαχίαν ἐποιοῦντο. καὶ ὑμεῖς γε τότε μὲν ἀεὶ προσείχετε τὸν νοῦν, πότε ἀκούσεσθε βιαζομένους αὐτοὺς τὴν Βοιωτίαν ὑφ' αὑτοῖς εἶναι. νῦν δ' ἐπεὶ τάδε πέπρακται, οὐδὲν ὑμᾶς δεῖ Θηβαίους φοβεῖσθαι· ἀλλ' ἀρκέσει ὑμῖν μικρὰ σκυτάλη, ὥστε *ἐκεῖθεν πάντα ὑπηρετεῖσθαι, ὅσων D ἂν δέησθε. ἐὰν ὥσπερ ἡμεῖς ὑμῶν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐπιμελῆσθε.* ἀκούσασι ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔδοξε, τήν τε ἀκρόπολιν, ὥσπερ κατείληπτο, φυλάττειν, καὶ Ἰσμηνίᾳ κρίσιν ποιῆσαι. ἐκ δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς Λακεδαιμονίων μὲν τρεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν *συμμάχων, ἕνα ἀφ' ἑκάστης καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως. ἐπεὶ δὲ *ξυνεκάθιζον πρὸς δικαστήριον, τότε δὴ κατηγορεῖτο τοῦ Ἰσμηνίου καὶ E ὡς βαρβαρίζει, καὶ ὡς ξένος τῷ Πέρσῃ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γεγενημένος εἴη, καὶ ὡς τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετειληφὼς εἴη, καὶ ὅτι τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχῆς πάσης ἐκεῖνός τε καὶ Ἀνδροκλείδας αἰτιώτατοι εἶεν. ὁ δὲ ἀπελογεῖτο μὲν πρὸς [πάντα *ταῦτα· οὐ μέντοι ἔπειθέ γε τὸ μὴ οὐ μεγαλοπράγμων τε καὶ κακοπράγμων εἶναι].

ἔχει

ἐκκλήτοι

ὑμῖν

ἐκείνοις

συμμαχίδων

ξυνεκαθίζον τὸ δικας.

καὶ ἐκεῖνος μὲν κατεψηφίσθη, καὶ ἀποθνήσκει· οἱ δὲ περὶ Λεοντιάδην εἶχόν τε τὴν πόλιν, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔτι πλείω ὑπηρέτουν, ἢ προσετάττετο αὐτοῖς. τούτων δὴ πεπραγμένων, οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺ ἔτι δὴ προθυμότερον τὴν ἐς τὴν Ὄλυνθον* στρατιὰν συναπέστελλον. καὶ ἐκπέμπουσι Τελευτίαν μὲν ἁρμοστήν, τὴν δ' ἐς τοὺς μυρίους σύνταξιν αὐτοί τε ἅπαντες συνεξέπεμπον, καὶ ἐς τὰς συμμαχίδας πόλεις σκυτάλας διέπεμπον, κελεύοντες ἀκολουθεῖν Τελευτίᾳ κατὰ τὸ δόγμα τῶν συμμάχων. καὶ οἵ τε ἄλλοι προθύμως τῷ Τελευτίᾳ ὑπηρέτουν, (καὶ γὰρ οὐκ ἀχάριστος ἐδόκει εἶναι τοῖς ὑπουργοῦσί τι [αὐτῷ*]) καὶ ἡ τῶν Θηβαίων δὲ πόλις, ἅτε καὶ Ἀγησιλάου *ὄντος ἀδελφοῦ, προθύμως συνέπεμπε καὶ ὁπλίτας καὶ ἱππέας. ὁ δὲ σπεύδων μὲν οὐ μάλα ἐπορεύετο, ἐπιμελόμενος δὲ τοῦ τε μὴ ἀδικῶν τοὺς φίλους πορεύεσθαι, καὶ τοῦ ὡς πλείστην δύναμιν ἀθροίζειν. προέπεμπε δὲ καὶ πρὸς Ἀμύνταν, καὶ ἠξίου αὐτὸν καὶ ξένους μισθοῦσθαι, καὶ τοῖς πλησίον βασιλεῦσι χρήματα διδόναι, ὡς συμμαχοῖεν, εἴπερ βούλοιτο τὴν ἀρχὴν ἀναλαβεῖν. ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Δέρδαν τὸν *Ἐλεμίας ἄρχοντα, διδάσκων ὅτι οἱ Ὀλύνθιοι κατεστραμμένοι τὴν μείζω δύναμιν Μακεδονίας εἶεν, καὶ οὐκ ἀνήσουσι τὴν ἐλάττω, εἰ μή τις αὐτοὺς παύσει τῆς ὕβρεως. ταῦτα δὲ ποιῶν, μάλα πολλὴν ἔχων στρατιὰν ἀφίκετο ἐς τὴν ἑαυτῶν συμμαχίδα. ἐπεὶ δ' ἦλθεν ἐς τὴν Ποτίδαιαν, ἐκεῖθεν συνταξάμενος ἐπορεύετο ἐς τὴν πολεμίαν. καὶ πρὸς μὲν τὴν πόλιν ἰὼν * οὔτε κατέκαεν, οὔτ' ἔκοπτε· νομίζων, εἴ τι ποιήσειε τούτων, ἐμπόδιον ἂν αὐτῷ πάντα γίγνεσθαι* καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι. ὁπότε δὲ ἀναχωροίη ἀπὸ τῆς πόλεως, τότε ὀρθῶς ἔχειν κόπτοντα τὰ δένδρα, ἐμποδὼν καταβάλλειν, εἴ τις ὄπισθεν ἐπίοι. ὡς δὲ ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς πόλεως οὐδὲ δέκα στάδια, ἔθετο τὰ ὅπλα, εὐώνυμον μὲν αὐτὸς ἔχων, (οὕτω γὰρ συνέβαινεν αὐτῷ κατὰ τὰς πύλας ἰέναι, ᾗ ἐξῄεσαν οἱ πολέμιοι) ἡ δὲ ἄλλη φάλαγξ τῶν συμμάχων *ἀπετέτακτο πρὸς τὸ δεξιόν. καὶ τῶν ἱππέων δὲ τοὺς μὲν Λάκωνας, καὶ τοὺς Θηβαίους, καὶ ὅσοι τῶν Μακεδόνων παρῆσαν, ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἔταξε.

στρατιὰν — *ἔτι αὐτοῦ ἀδελ.* — *Ἐλιμείας, & Ἐλιμίας* — *οὐ ἔκαεν.* — *σείεσιν* — *ἀπετάξατο*

A Itaque iudicum ſuffragiis damnatus, mortem oppetiit. Hinc iam Leontiadis factio ſua in poteſtate Thebas habebat, qui quidem Lacedæmoniorum in gratiam plura faciebant, quam iuſſi eſſent. Atque his rebus geſtis Lacedæmonij multo alacrius in bellum aduerſus Olynthios decretum incumbebant. Quumque Teleutiam, vt illic præeſſet, ablegarent: ſimul & ad complendum ↀↀ agmen ſuos vniuerſi mittebant, & ad fœderatas B vrbes hinc inde miſſis ſcytalis, vt Teleutiam ſequerentur, provt à ſociis decreto ſancitum eſſet, imperabant. Quamobrem tum alij Teleutiæ perlubenter obſequebantur, quod videretur haudquaquam ingratus erga illos eſſe, qui operam aliquam ei nauarent; tum reſpublica Thebana grauem armaturam, & equitatum ſuum alacriter ipſi adiungebat, quem Ageſilai fratrem eſſe ſciret. Ceterum inter proficiſcendum non admodum properabat, & operam imprimis dabat, vt in itinere nullis iniuriis amici adficerentur, & C maximas ipſe copias colligeret. Præmittebat etiam nonnullos ad Amyntam, vtque militem conduceret, ac pecunia vicinos reges ad belli ſocietatem permoueret, poſtulabat: ſi quidem de recuperando regno cogitaret. Præterea mittebat ad Derdam Elimeæ principem, eumque monebat; maiorem iam Macedoniæ potentiam ſubactam ab Olynthiis eſſe, neque minorem miſſam facturos, niſi quis ipſorum inſolentiam reprimeret. Interim dum hæc ageret, cum magno admodum D exercitu fœderatorum in fines pervenit. Quumque Potidæam ingreſſus eſſet, inſtructis inde copiis hoſtilem in agrum pergit. Inter eundum Olynthum verſus, neque flamma, neque ferro quidquam vaſtabat; quod exiſtimaret, ſi quid eiuſmodi faceret, ſibimetipſi tum progredienti, tum abſcedenti hæc impedimentum adlatura. Nimirum recte facturum, E ſi tum cæſas arbores iis obiiceret impedimenti loco, qui forte à tergo ſe invadere vellent, vbi pedem ab vrbe relaturus eſſet. Quum iam vix ſtadiis decem abeſſet ab vrbe, ſubſiſtere ſuos in armis iuſſit: & erat ipſe læuo in latere, quandoquidem ita conuenerat, vt verſus portas ipſe pergeret, qua exibant hoſtes: reliqua ſociorum phalanx, ad dextrum latus erat diſpoſita. Itidem Laconicos, Thebanos, Macedonum equites, quotquot aderant, dextro in latere collocarat:

Iſmenias damnatur. — *Teleutias aduerſus Olynthios mittitur.* — *Amyntas Macedonum rex.*

Derdam cum equitibus ſuis, plus minus A cccc, apud ſe retinebat; partim quod equitatum hunc admirando ſuſpiceret, partim quod Derdam coleret, vt expeditioni lubens intereſſet. Poſteaquam hoſtes etiam egreſſi vrbe ſub ipſis mœnibus aciem inſtruxiſſent, conglobati equites ipſorum in Lacedæmonios ac Bœotos impetum faciunt, Polycharmum Lacedæmonium, præfectum equitum, equo ſuo deiiciunt, humi iacentem valde vulnerant, alios quoſdam interficiunt, equitatum denique dextrum cornu obtinentem dare terga cogunt. B Ibi tum fugientibus equitibus, etiam peditatus eis proximus inclinare cœpit: adeoque periculum erat ne vniuerſæ copiæ ſuccumberent, ſi non Derdas cum equitibus ſuis recta Olynthiorum ad portas perrexiſſet: quem deinde à tergo Teleutias ſuo cum agmine inſtructo ſequebatur. Id quum ab equitibus Olynthiis animaduerſum eſſet, ne à portis intercluderentur, veriti; conuerſo agmine, multa cum properatione ad ſuos ſe recipiebant. C Multi tum equites ipſorum à Derda ſunt interemti, dum eum præterirent. Itidem peditatus Olynthiorum in vrbem abſceſſit, non multis tamen amiſſis, quod prope à mœnibus illi abeſſent. Hac victoria potitus Teleutias, & excitato tropæo copias abducens, arbores excidit. Et quia conſumta in hac expeditione æſtas erat, tum Macedonicas tum Derdæ copias dimiſit. Nihilominus Olynthij ſæpenumero ciuitates Lacedæmoniis fœderatas excurſionibus vexando, D non prædas modo abigebant, verumetiam nonnullos homines trucidabant. Iám ver adpetierat, quum equites Olynthij numero fere 10c ſub meridiem Apolloniensium in agrum infuſi, paſſim omnia depopulabantur. Forte Derdas eo die ſuo cum equitatu Apolloniam venerat, & in vrbe prandebat. Is quum incurſionem hanc conſpiceret, continebat ſeſe, inſtructis iam equis ſuis, & armatis equitibus. Poſteaquam Olynthij contemtis hoſtibus in ſuburbium, & E ad ipſas vſque portas equos agebant, tum vero cum ſuis inſtructis erumpit. Quod vbi videre hoſtes, in fugam ſe coniiciunt. Derdas quia ſemel eos terga dare coegerat, ad ſtadia xc perſequi & occidere non deſiit; donec ad ipſos Olynthiorum muros fugientes compuliſſet.

Derdas egregiam ſuis operam nauat.

Alterum Derda præclarum facinus.

παρὰ δ' αὐτῷ εἶχε Δέρδαν τε καὶ τοὺς ἐκείνου ἱππέας ὡς ἐς τετρακοσίους, διά τε τὸ * ἄγεσθαι τοῦτο τὸ ἱππικὸν, καὶ διὰ τὸ θεραπεύειν τὸν Δέρδαν, ὡς ἡδόμενος παρείη. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἐλθόντες ἀντιπαρετάξαντο ὑπὸ τῷ τείχει, συσπειραθέντες αὐτῶν οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλουσι κατὰ τοὺς Λάκωνας καὶ Βοιωτούς. καὶ Πολύχαρμόν τε τὸν Λακεδαιμόνιον ἵππαρχον καταβάλλουσιν ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ κείμενον πολλὰ κατέτρωσαν, καὶ ἄλλους ἀπέκτειναν· καὶ τέλος, τρέπονται τὸ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι ἱππικόν. φευγόντων δὲ τῶν ἱππέων, ἐνέκλινε καὶ τὸ ἐχόμενον πεζὸν αὐτῶν· καὶ ὅλον ἂν ἐκινδύνευσεν ἡττηθῆναι τὸ στράτευμα, εἰ μὴ Δέρδας ἔχων τὸ ἑαυτοῦ ἱππικὸν, εὐθὺς πρὸς τὰς πύλας τῶν Ὀλυνθίων ἤλασεν· ἐπῄει δὲ καὶ ὁ Τελευτίας σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐν τάξει. ὡς δὲ ταῦτα ᾔσθοντο οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, δείσαντες μὴ ἀποκλεισθεῖεν τῶν πυλῶν, ἀναστρέψαντες ἀνεχώρουν πολλῇ σπουδῇ. ἔνθα δὴ ὁ Δέρδας παρελαύνοντας παμπόλλους ἱππέας αὐτῶν ἀπέκτεινεν. ἀπεχώρησαν δὲ καὶ οἱ πεζοὶ τῶν Ὀλυνθίων ἐς τὴν πόλιν· οὐ μέντοι πολλοὶ αὐτῶν ἀπέθανον, ἅτε ἐγγὺς τοῦ τείχους * ὄντες. ἐπεὶ δὲ τρόπαιόν τε ἐστάθη, καὶ ἡ νίκη αὕτη τῷ Τελευτίᾳ ἐγεγένητο, ἀπιὼν δὴ ἔκοπτε τὰ δένδρα. καὶ τοῦτο μὲν δὴ στρατευσάμενος τὸ θέρος, διῆκε καὶ τὸ Μακεδονικὸν στράτευμα, καὶ τὸ τοῦ Δέρδα. πολλάκις μέντοι καὶ οἱ Ὀλύνθιοι καταθέοντες ἐς τὰς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίδας πόλεις, ἐλεηλάτουν, καὶ ἄνδρας ἀπεκτίννυον. ἅμα δὲ τῷ ἦρι ὑποφαινομένῳ οἱ μὲν Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ὄντες ὡς ἑξακόσιοι, καταδεδραμήκεσαν ἐς τὴν Ἀπολλωνίαν ἅμα μεσημβρίᾳ, καὶ διεσπαρμένοι ἐλεηλάτουν. ὁ δὲ Δέρδας ἐτύγχανε ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφιγμένος μετὰ τῶν ἱππέων τῶν ἑαυτοῦ, καὶ ἀριστοποιούμενος ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ. ὡς δ' εἶδε τὴν καταδρομὴν, ἡσυχίαν τε * ἦγε, τούς θ' ἵππους ἐπεσκευασμένους, καὶ τοὺς ἀναβάτας * ὡπλισμένους ἔχων. ἐπεὶ δὲ καταφρονητικῶς οἱ Ὀλύνθιοι καὶ ἐς τὸ προάστειον, καὶ ἐς αὐτὰς τὰς πύλας ἤλαυνον, * τότε τοὺς τεταγμένους ἔχων ἐξελαύνει. οἱ δὲ, ὡς εἶδον, ἐς φυγὴν ὥρμησαν. ὁ δὲ ὡς ἅπαξ ἐτρέψατο, οὐκ ἀνῆκεν ἐνενήκοντα στάδια διώκων, καὶ ἀποκτιννύς, ἕως πρὸς αὐτὸ κατεδίωξε τὸ τῶν Ὀλυνθίων τεῖχος.

ἀγασθαι.

ὄντως.

εἶχε.

ἐξωπλισμένους

τότε δὴ ξυντεταγμένους

καὶ ἐλέγετο ὁ Δέρδας ἀποκτεῖναι ἐν τούτῳ τῷ A ἔργῳ περὶ ὀγδοήκοντα ἱππέας. καὶ ἀπὸ τούτου τειχήρεις τε μᾶλλον ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ τῆς χώρας ὀλίγην γῆν παντελῶς εἰργάζοντο. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ Τελευτίου ἐστρατευμένου πρὸς τὴν τῶν Ὀλυνθίων πόλιν, ὡς εἴ τι δένδρον * ὑπόλοιπον εἴη εἰργασμένον τοῖς πολεμίοις, φθείροι, ἐξελθόντες οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ἥσυχοι πορευόμενοι, διέβησαν τὸν παρὰ τὴν πόλιν ῥέοντα ποταμὸν, καὶ ἐπορεύοντο ἡσυχῇ B πρὸς τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα. ὡς δ' εἶδεν ὁ Τελευτίας, ἀγανακτήσας τῇ τόλμῃ αὐτῶν, εὐθὺς Τλημονίδαν τὸν τῶν πελταστῶν ἄρχοντα δρόμῳ φέρεσθαι ἐς αὐτοὺς ἐκέλευσεν. οἱ δὲ Ὀλύνθιοι, ὡς εἶδον προθέοντας τοὺς πελταστὰς, ἀναστρέψαντες, ἀπεχώρουν ἥσυχοι, καὶ διέβησαν πάλιν τὸν ποταμόν. οἱ δ' ἠκολούθουν μάλα θρασέως, καὶ ὡς φεύγουσι * διώξαντες ἐπιδιέβαινον. ἔνθα δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ἡνίκα ἔτι εὐχείρωτοι αὐτοῖς ἐδόκουν εἶναι οἱ διαβεβηκότες, ἀναστρέψαν- C τες ἐμβάλλουσιν αὐτοῖς, καὶ αὐτόν τε ἀπέκτειναν τὸν Τλημονίδαν, καὶ τῶν ἄλλων πλείους ἢ ἑκατόν. ὁ δὲ Τελευτίας ὡς εἶδε τὸ γιγνόμενον, ὀργισθεὶς, ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, ἦγε μὲν ταχὺ τοὺς ὁπλίτας, διώκειν δὲ ἐκέλευε καὶ τοὺς πελταστὰς, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ μὴ ἀνιέναι. πολλοὶ μὲν οὖν δὴ καὶ ἄλλοι, * . . . . . τοῦ καιροῦ ἐγγυτέρω τοῦ τείχους διώξαντες, κακῶς ἀπεχώρησαν· καὶ ἐκεῖνοι δ' ἐπεὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἐβάλλοντο, ἀποχωρεῖν τε ἠναγκάζοντο τεθορυβη- D μένως, καὶ προφυλάττεσθαι τὰ βέλη. ἐν τούτῳ δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἐπεξελαύνουσι μὲν τοὺς ἱππεῖς, ἐβοήθουν δὲ καὶ οἱ πελτασταί· τέλος δὲ καὶ οἱ ὁπλῖται ἐπεξέθεον, καὶ * τεταραγμένοι τῇ φάλαγγι προσπίπτουσι. καὶ ὁ μὲν Τελευτίας ἐνταῦθα μαχόμενος ἀποθνήσκει. τούτου δὲ γενομένου, εὐθὺς καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἐνέκλιναν· καὶ οὐδεὶς ἔτι ἵστατο, ἀλλὰ πάντες ἔφευγον, οἱ μὲν ἐπὶ Σπαρτώλου, οἱ δὲ ἐπὶ Ἀκάνθου, οἱ δὲ ἐς Ἀπολλωνίαν, οἱ πλεῖστοι δὲ, ἐς Ποτί- E δαιαν. ὡς δ' ἄλλῃ ἄλλος ἔφευγον, οὕτω καὶ οἱ πολέμιοι * ἄλλῃ ἄλλος διώκοντες, παμπληθεῖς ἀπέκτειναν ἀνθρώπους, καὶ ὅ, τι περ ὄφελος ἦν τοῦ τοιούτου στρατεύματος. ἐκ μέν τοι γε τῶν τοιούτων * παθῶν ὡς ἐγώ φημι ἀνθρώπους παιδεύεσθαι, * μάλιστα * μὲν οὐδ' οἰκέτας χρὴ ὀργῇ κολάζειν.

ὑπόλοιπον, εἴη εἰργ.

διώξαντες

περὶ τοῦ καιροῦ

τεταραγμένῃ

ἄλλος ἄλλοσε

παθῶν, ἐγώ φημι

ὡς μάλιστα μὲν οὐδ'

A Ferebatur hoc facinore Derdas equites plus minus xxc trucidaſſe. Ab eo tempore mœnibus ſe magis hoſtes continebant, & omnino parum agri ſuis in finibus colebant. Succedente tempore, quum Teleutias etiam denuo copias ad Olynthiorum vrbem adduceret, vt ſi qua vel arbor, vel terra culta reliqua eſſet, eam prorſus vaſtaret: egreſſi Olynthiorum equites ſenſim procedebant, & amne ſecundum vrbem labente traiecto, placide in adverſas hoſtium B copias pergebant. Eos quum Teleutias conſpexiſſet, indignatus ob ipſorum audaciam, mox Tlemonidam cetratorum ducem curſu in eos irrumpere iubet. Olynthij vero, vt cetratos ante reliquas copias procurrere vident, conuerſo agmine placide pedem referunt, amnemque rurſus tranſeunt. Sequuntur hos illi audacter admodum, ac fugientes vt vrgerent, amnem & ipſi tranſeunt. Tum vero equites Olynthij tranſgreſſos opprimi ab ſe poſſe rati, conuertunt ſe- C ſe, ac in eos irruunt, ipſumque Tlemonidam cum aliis pluribus, quam c, occidunt. Id vbi Teleutias fieri vidit, excanduit: ac ſumtis armis, celeriter grauem armaturam ducit, ſimul vt cetrati & equites hoſtem perſequerentur, ac nihil ei ſpatij relinquerent, imperat. Itaque factum, vt quemadmodum & alij complures intempeſtiue hoſtem propius ad mœnia perſequuti, perincommode pedem retulere: ſic illi quoque de turribus telis petiti, ſimul & D retrocedere perturbato agmine cogerentur, & à telis ſibi cauere. Tum vero equites in eos emittunt Olynthij, quibus opem laturi etiam cetrati excurrunt: denique grauis armatura conſequitur, & turbatam phalangem invadit. Atque heic Teleutias pugnans interficitur. quod quum accidiſſet, ſtatim & illi pedem referre cœperunt, qui erant ei proximi: neque iam quiſquam amplius ſubſiſtebat, ſed omnes fuga ſe partim Spartolum, partim Acan- E thum recipiebant, nonnulli Apolloniam, pars maxima Potidæam. Atque vt alius alio fugiebat, ita & hoſtes diuerſis eos itineribus ſubſequuti, maximo numero cędunt, ipſumque adeo florem tanti exercitus delent. Equidem cladibus huiuſmodi homines erudiri cenſeo, « maxime vt ſciant, ne quidem in ſeruos animad- « uertendum eſſe, commoto ad iram animo. «

Teleutias excandeſcens infeliciter dimicat:

Alterum Teleutiæ erratum ex iracundia.

Teleutias occiditur.

» Quippe domini quum irati ſunt; ſæpenumero plus detrimenti accipiunt, quam aliis inferant. Hoſtes autem non conſulto ſed iracunde adoriri, quantum quantum eſt, inſigne delictum putari debet. Eſt enim ira quiddam temerarium, quum ratio non minus conſideret, ne quid ſibi accidat aduerſi, quã vt hoſtes damno adficiat. De hac clade poſteaquam certiores facti eſſent Lacedæmonij, re deliberata ſtatuerũt, haud tenues mittendas eſſe copias; vt & victorum elatos animos reprimerent, & fruſtra eſſe geſta, quæ acciderant, non paterentur. Quo decreto facto, regem Ageſipolim bello præficiũt; eique ſicut & Ageſilao proficiſcenti in Aſiam, XXX Spartanos adiungunt. Sequebantur eumdem ſponte ſua multi circum Spartam habitantes; homines virtute ſingulari, multi exterorum, qui* Trophimi adpellantur, itemq; Spartanorum ſpurij egregia indole, nec præclarorum ciuitatis inſtitutorum ignari. Præter hos intererant expeditioni huic ſponte ſua tum ſociis ex oppidis quidam, tum Theſſali equites, vt Ageſipolidi innoteſcerent. Amyntas etiam Derdaſque longe quam ante hac, alacrius militabant. His tum rebus occupatus erat Ageſipolis, ac ſimul Olynthum proficiſcebatur. Interim Phliaſiorum ciuitas ab Ageſipolide collaudata, quod & magnam ipſi pecuniam, & celeriter ad hanc expeditionem ſuppeditaſſet; quia putabat, dum Ageſipolis abeſſet peregre, copias aduerſus ſe non ducturum Ageſilaum, minimeque adeo futurum vt ambo reges Sparta ſimul abeſſent: audacter admodum cum eis, qui ab exſilio redierant, præter iuris & æqui rationem agebant. Etenim petebant exſules, vt de rebus controverſis apud æquum tribunal cognoſceretur: Phliaſij vero cogebant eos, vt ſua in vrbe cauſſam diſceptarent. Quibus quum revocati ab exſilio ciues reſpõderent: Et quodnam hoc ius fuerit, eos, qui auctores iniuriæ ſunt, iudicum partes ſibi ſumere? nemo ipſos audiebat. Ita deinde pridem reducti exſules Lacedæmonem proficiſcuntur, ciuitatem ſuam accuſaturi; deducentibus eos etiam aliis quibuſdam ciuibus, qui magnæ ciuium ſuorum parti videri dicerent, non æqua ratione cum exſulibus agi. Commoti ob eam rem Phliaſij multarunt omnes quotquot non à republica miſſi Lacedæmonem profecti fuerant. At illi poſteaquam multati erant, domum redire præ metu non auſi, Spartæ manebant, ibique ſigni-

Altera Lacedæmoniorum aduerſus Olynthios expeditio.

Alumni, quod ſtipendio publico alerentur.

Phliaſiorum inſolentia.

A πολλάκις γὰρ καὶ δεσπόται ὀργιζόμενοι μείζω κακὰ ἔπαθον ἢ ἐποίησαν. ἀτὰρ ἀντιπάλοις τὸ μετ᾽ ὀργῆς, ἀλλὰ μὴ γνώμῃ προσφέρεσθαι, ὅλον ἁμάρτημα. ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ ἀπρονόητον, ἡ δὲ γνώμη σκοπεῖ οὐδὲν ἧττον μή τι πάθῃ, ἢ ὅπως βλάψῃ τι τοὺς πολεμίους. τοῖς δ᾽ οὖν Λακεδαιμονίοις, ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πρᾶγμα, βουλευομένοις ἐδόκει οὐ φαύλην πεμπτέον δύναμιν εἶναι, ὅπως τό, τε φρόνημα τῶν νενικηκότων κατασβεσθείη, B καὶ μὴ μάτην τὰ πεποιημένα γένοιτο. οὕτω δὲ γνόντες, ἡγεμόνα μὲν Ἀγησίπολιν τὸν βασιλέα ἐκπέμπουσι, μετ᾽ αὐτοῦ δέ, ὥσπερ Ἀγησιλάῳ ἐς τὴν Ἀσίαν, τριάκοντα Σπαρτιατῶν. πολλοὶ δὲ αὐτῷ καὶ τῶν περιοίκων ἐθελονταὶ καλοὶ κἀγαθοὶ ἠκολούθουν, καὶ ξένοι τῶν τροφίμων καλουμένων, καὶ νόθοι τῶν Σπαρτιατῶν, μάλα εὐειδεῖς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καλῶν οὐκ ἄπειροι. ξυνεστρατεύοντο δὲ καὶ ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων ἐθελονταί, C καὶ Θετταλῶν γε ἱππεῖς, γνωσθῆναι τῷ Ἀγησιπόλιδι βουλόμενοι· καὶ Ἀμύντας δέ, καὶ Δέρδας ἔτι προθυμότερον, ἢ πρόσθεν. Ἀγησίπολις μὲν δὴ ταῦτα πράττων, ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ὄλυνθον. ἡ δὲ τῶν Φλιασίων πόλις, ἐπαινεθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀγησιπόλιδος, ὅτι πολλὰ καὶ ταχέως αὐτῷ χρήματα ἐς τὴν * στρατιὰν ἔδοσαν, νομίζουσα δ᾽, ἔξω ὄντος Ἀγησιπόλιδος, οὐκ ἂν ἐξελθεῖν ἐπ᾽ αὐ- σπανίῳ D τοὺς Ἀγησίλαον, οὐδ᾽ ἂν γενέσθαι, ὥστε ἅμα ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας ἔξω Σπάρτης εἶναι, θρασέως οὐδὲν τῶν δικαίων ἐποίουν τοῖς κατεληλυθόσιν. οἱ μὲν γὰρ δὴ φυγάδες ἠξίουν τὰ ἀμφίλογα ἐν ἴσῳ δικαστηρίῳ κρίνεσθαι, οἱ δὲ ἠνάγκαζον ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διαδικάζεσθαι. λεγόντων δὲ τῶν κατεληλυθότων, καὶ τίς αὕτη δίκη εἴη, ὅπου αὐτοὶ οἱ ἀδικοῦντες δικάζοιεν; οὐδένες ἤκουον. ἐκ τούτου μέν τοι ἔρχονται ἐς Λακεδαίμονα οἱ κατελ- E θόντες, κατηγορήσοντες τῆς πόλεως. καὶ ἄλλοι δὲ τῶν οἴκοθεν ξυνηκολούθουν, λέγοντες, ὅτι πολλοῖς καὶ τῶν πολιτῶν οὐ δοκοῖεν δίκαια πάσχειν. ἀγανακτήσασα δὲ τούτοις τῶν Φλιασίων ἡ πόλις, ἐζημίωσε πάντας ὅσοι μὴ πεμπούσης τῆς πόλεως ἦλθον ἐς Λακεδαίμονα. οἱ δὲ ζημιωθέντες, οἴκαδε μὲν ὤκνουν ἀπιέναι, μένοντες δ᾽ ἐδί-

διδάσκειν, ὡς οὗτοι μὲν εἴησαν οἱ βιαζόμενοι ταῦτα, οἵπερ σφᾶς τε ἐξέβαλον, καὶ Λακεδαιμονίοις ἀπέκλεισαν· οὗτοι δὲ οἱ πριάμενοί τε τὰ σφέτερα, καὶ βιαζόμενοι μὴ ἀποδιδόναι, οὗτοι δὴ καὶ νῦν διαπεπραγμένοι εἰσὶ ζημιωθῆναι σφᾶς αὖθις εἰς Λακεδαίμονα ἐλθόντας, ὅπως τοῦ λοιποῦ μηδεὶς τολμώη ἰέναι δηλώσων τὰ ἐν τῇ πόλει γιγνόμενα. τῷ δ᾽ ὄντι ὑβρίζειν δοκούντων τῶν Φλιασίων, φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ᾽ αὐτοὺς οἱ Ἔφοροι. ἦν δὲ οὐ τῷ Ἀγησιλάῳ ἀχθομένῳ ταῦτα. καὶ γὰρ τῷ μὲν πατρὶ αὐτοῦ Ἀρχιδάμῳ ξένοι ἦσαν οἱ περὶ
οἳ ἐ Ποδάνεμον,* καὶ τότε τῶν κατεληλυθότων ἦσαν· ἑαυτῷ δέ, οἱ ἀμφὶ Προκλέα τὸν Ἱππονίκου.
ἔμελλεν, ὡς δὲ τῶν διαβατηρίων γενομένων οὐκ * ἔμενεν, ἀλλ᾽ ἐπορεύετο, πολλαὶ πρεσβεῖαι ἀπήντων, καὶ χρήματα ἐδίδοσαν, ὥστε μὴ ἐμβάλλειν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐχ ἵνα ἀδικοίη, στρατεύοιτο, ἀλλ᾽ ὅπως τοῖς ἀδικουμένοις βοηθήσειεν. οἱ δὲ τελευτῶντες πάντα ἔφασκον ποιήσειν, ἐδέοντό τε μὴ ἐμβάλλειν. ὁ δὲ πάλιν ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἂν πιστεύσειε λόγοις, (καὶ γὰρ τὸ πρότερον ψεύσασθαι αὐτούς) ἀλλ᾽ ἔργου τινὸς πιστοῦ δεῖν ἔφη. ἐρωτώμενος δέ, καὶ τί τοῦτ᾽ ἂν εἴη; πάλιν ἀπεκρίνατο· ὅπερ καὶ πρόσθεν, ἔφη, ποιήσαντες, οὐδὲν ὑφ᾽ ἡμῶν ἠδικήθητε. τοῦτο δὲ ἦν, τὴν ἀκρόπολιν παραδοῦναι. οὐκ
ἐνέβαλέ τε εἰς τὴν ἐθελόντων δὲ αὐτῶν τοῦτο ποιεῖν,* ἐνέβαλέ τε καὶ εἰς τὴν χώραν, καὶ ταχὺ περιτειχίσας ἐπολιόρκει αὐτούς. πολλῶν δὲ λεγόντων Λακεδαιμονίων, ὡς ὀλίγων ἕνεκεν ἀνθρώπων πόλει ἀπεχθάνοιτο πλέον πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, (καὶ γὰρ δὴ ὅπως τοῦτ᾽ εὔδηλον εἴη, οἱ Φλιάσιοι ἐν τῷ φανερῷ τοῖς ἔξω ἐξεκκλησίαζον) ὁ μέντοι Ἀγησίλαος πρὸς τοῦτο ἀντεμηχανήσατο.
ἐξίοιεν ὁπότε γὰρ * ἐξέλθοιεν ἢ διὰ συγγένειαν, ἢ διὰ φιλίαν τῶν φυγάδων, ἐδίδασκε
καὶ ὅσοι εἰς ξυσσίτιά τε αὐτῶν κατασκευάζειν.,* καὶ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἱκανὸν διδόναι, ὁπόσοι γυμνάζεσθαι ἐθέλοιεν. καὶ ὅπλα δὲ ἐκπορίζειν ἅπασι τούτοις διεκελεύετο, καὶ μὴ ὀκνεῖν εἰς ταῦτα χρήματα δανείζεσθαι. οἱ δὲ ταῦτα ὑπηρετοῦντες, ἀπέδειξαν πλείους χιλίων ἀνδρῶν, ἄριστα μὲν τὰ σώματα ἔχοντας, εὐτάκτους δέ, καὶ εὐοπλοτάτους.

A ficabant, ab iis hæc violenter agi, qui & ipſos eieciſſent, & Phliûte Lacædemonios excluſiſſent. Hos illos eſſe, qui res exſulum coemerint, vique perficere cogitarēt, quominus eas reſtituerent. Hos eſſe denique qui nunc quoque dederint operā vt quotquot Lacedæmonem iuiſſent, multarentur: ne quis deinceps eo ſe conferre audeat, quid Phliunte rerū geratur, indicaturus. Ephori, quod reabſe viderentur inſolētes eſſe Phliaſij, delectum adverſus eos habendum ſtatuunt: quod quidem Agesi- B laus haud moleſte tulit. Nam & Podanemus cum ſuis, patris ipſius Archidami fuerat hoſpes, qui quidem nunc eorum erant in numero, quibus ab exilio Phliuntem reditus conceſſus fuerat: atque etiam ei cum Proclis, Hipponici filii, familia hoſpitij ius intercedebat. Poſteaquam de traducendis in agrum hoſtilē copiis exta conſulens perlitaſſet, neque iam amplius cūctaretur, ſed expeditionem ſuſciperet: complures ei legationes occurrebant, ac pecunias offerebant, ne ipſorū fines invaderet. Reſpondebat C Ageſilaus, non idcirco ſe hanc expeditionē ſuſcepiſſe, vt ipſos per iniuriā vexaret: ſed vt illis, qui perpeſſi iniurias eſſēt, opitularetur. Tādē legati omnia ſe imperata facturos aiūt, ſimulque ne cum exercitu Phliaſiorum fines ingrederetur, obſecrāt. Rurſum Ageſilaus verbis ſe non poſſe fidē habere, quod antehac quoque promiſſis non ſtetiſſent; facto fidem ſibi faciendā eſſe dicebat. Rogatus, quodnā illud eſſet: Nimirum, inquit, hoc ipſum ſi feceritis, quod quū ante hac feceritis, adfecti à nobis D nulla eſtis iniuria. Erat autem hoc, vt arcem traderent. Quod quum recuſarent facere, copias in agrum ipſorum traducebat, caſtriſque munitis cinctā vrbē obſidebat. Quia vero multi ex Lacedæmoniis aiebāt, paucorum hominum cauſſa offendi ciuitatem, in qua eſſent ad vↄ virorum: (hoc enim vt omnibus innoteſceret, Phliaſii palā ad obſidētes quaſi cōcionari ſolebāt) Ageſilaus huic etiā rei ratione quadā occurrere E inſtituit. Quoties enim aliqui ex vrbe vel quod cognati, vel quod amici exſulibus eſſēt profugiebāt: monebat ſuos, vt ipſis cōuiuia ſodalitia pararēt, Lacedæmoniorum more, quātūq; ſatis eſſet ad res neceſſarias, iis ſuppeditarent, quicunq; exerceri vellēt. Mandabat itē, vt arma quoq; ſumminiſtrarēt omnibus, neq; in hoc pecunias mutuas ſumere cunctarentur. Hæc quum illi facerent, plures quam cIↄ viros exhibuerūt, qui & corporibus eſſent probe exercitis, & militaris diſciplinæ gnari, & armis inſtructiſſimi.

Ageſilaus aduerſus Phliaſios copias ducit.

Ageſilai ſollertia.

Quo factū, vt tamdē Lacedæmonij dicerent, huiuſmodi commilitonum opera ſibi opus eſſe. Dum his rebus Ageſilaus occupatur, Ageſipolis è Macedonia recta pergēs, ad Olynthiorum vrbem ſuos in armis ſubſiſtere iubet. Quum eorum nemo cōtra prodiret, quidquid erat Olynthiorum in agro, vaſtabat: & ad ciuitates, quæ in ipſorū erant ſocietate, cum copiis profectus, ſegetem corrumpebat. Etiam copiis ad Toronem admotis, oppidum illud vi cepit. His in rebus dum adulta iam æſtate verſaretur, ardore quodam ignis inſtar vrente corripitur. Et quia non ita pridem Bacchi fanum apud * Aphytem viderat, mirifice opacorū illorum tentoriorum, limpidarumque ac frigidarum aquarum deſiderio teneri cœpit. Quamobrem viuus quidem eo delatus eſt, ſed die à quo cœpiſſet ægrotare, ſeptimo, extra fanum viuendi finem fecit. Melle oblitus domum deportatur, ac regiam ſepulturam conſequitur. Quod vbi Ageſilaus audiiſſet, non quaſi adverſario ſublato, quod exiſtimare quis poſſet, lætatus eſt: ſed eius morte deplorata lacrumis, etiam conſuetudinem ipſius deſiderabat. Nam reges eodem vtuntur contubernio, quum domi ſunt. Et poterat Ageſipolis cum Ageſilao conuenientes aduleſcētiæ, itemque de venationibus, de re equeſtri, de amoribus ſermones communicare: ac præter hæc, quoties eodem vterentur contubernio, Ageſilaum natu maiorem, ceu par erat, reuerebatur. Eius loco Lacedęmonij Polybiadem præfectum ad oppugnandam Olynthum mittunt. Ceterum Ageſilaus iam plus temporis obſidenda Phliunte contriuerat, quā quo ſuffecturum obſeſſis frumentum diceretur. „Tantum inter gulam & abſtinentiam „intereſt, vt quum Phliaſij communi decreto ſtatuiſſent, dimidio minus in vſū cottidianum impēdere, quam prius, idque deinde feciſſent: tempore duplo maiori, quam eſſet credibile, ſuſtinendæ obſidioni ſuffecerint. Itidem audacia nonnunquā vſque adeo præſtat vecordiæ, vt Delphio quidā, vir illuſtri apud ſuos loco, ccc Phliaſiorum adiunctis ſibi, partim prohibere potuerit, quominus ab iis, qui in hoc propēdebant, pax conficeretur: partim eos in vincula coniectos cuſtodire, quibus diffidebat. Idem ad obeundas excubias cogere plebem poterat, eamq; more circitorum inuiſendo fidam reddere. Sæpenumero cū iis, quos habebat apud ſe, facta eruptione, hoſtium excubitores alias alibi de ambitu quo circūuallatū erat oppidū, deturbabat.

Oppidum Pallenes peninſula in Thracia. Plutar. & Steph.

Ageſipolis rex moritur.

Humanitas Ageſilai.

Delphionis audacia.

A ὥστε τελευτῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔλεγον, ὡς τοιούτων δέοιντο συστρατιωτῶν. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ περὶ ταῦτα ἦν. ὁ δὲ Ἀγησίπολις εὐθὺς ἐκ τῆς Μακεδονίας προϊὼν, ἔθετο πρὸς τῇ πόλει τῶν Ὀλυνθίων τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντεξῄει αὐτῷ, τότε τῆς Ὀλυνθίας * εἴ τι ἦν . . . . ἐδῄου, καὶ εἰς τὰς συμμαχίδας ἰὼν αὐτῶν, ἔφθειρε τὸν σῖτον· Τορώνην δὲ καὶ προσβαλὼν εἷλε κατὰ κράτος. ἐν δὲ τούτοις ὄντα κατὰ θέρους ἀκμὴν, καῦμα πυρίφλεγες B λαμβάνει αὐτόν. ὡς δὲ * πρόσθεν ἑωρακότα τὸ ἐν Ἀφύτει τοῦ Διονύσου ἱερὸν, ἔρως αὐτὸν τότ' εἶχε τῶν τε σκιερῶν σκηνημάτων, καὶ τῶν λαμπρῶν καὶ ψυχρῶν ὑδάτων. ἐκομίσθη μὲν οὖν ἐκεῖσε ἔτι ζῶν, ὅμως μέντοι ἑβδομαῖος ἀφ' οὗ ἔκαμνεν, ἔξω τοῦ ἱεροῦ ἐτελεύτησε. καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐν μέλιτι τεθεὶς, καὶ κομισθεὶς οἴκαδε, ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς. Ἀγησίλαος δὲ τοῦτο ἀκούσας, οὐχ, ᾗ τις ἂν ᾤετο, C ἐφήσθη ὡς * ἀντιπάλῳ, ἀλλὰ καὶ ἐδάκρυσε, καὶ * ἐπόθησε τὴν συνουσίαν. συσκηνοῦσι μὲν γὰρ δὴ βασιλεῖς ἐν τῷ αὐτῷ, ὅταν οἴκοι ὦσιν. ὁ δὲ Ἀγησίπολις τῷ Ἀγησιλάῳ ἱκανὸς μὲν ἦν καὶ ἡβητικῶν, καὶ θηρευτικῶν, καὶ ἱππικῶν, καὶ παιδικῶν λόγων μετέχειν· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἐπῃδεῖτο αὐτὸν ἐν τῇ συσκηνίᾳ, ὥσπερ εἰκὸς, πρεσβύτερον. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀντ' ἐκείνου Πολυβιάδην ἁρμοστὴν ἐπὶ τὴν Ὄλυνθον ἐκπέμπουσιν. ὁ δὲ D Ἀγησίλαος ἤδη μὲν ὑπερέβαλε τὸν χρόνον, * ὅσου ἐλέγετο ἐν τῷ Φλιοῦντι σῖτος (εἶναι). τοσοῦτον γὰρ ἐγκράτεια γαστρὸς διαφέρει, ὥστε οἱ Φλιάσιοι τὸν ἥμισυν συμψηφισάμενοι σῖτον τελεῖν ἢ πρόσθεν, καὶ ποιοῦντες τοῦτο, τὸν διπλάσιον εἰκότος χρόνον πολιορκούμενοι διήρκεσαν. καὶ τόλμα δὲ ἀτολμίας ἔσθ' ὅτε τοσοῦτον διαφέρει, ὥστε Δελφίων τις λαμπρὸς δοκῶν εἶναι, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τρια- E κοσίους ἄνδρας Φλιασίων ἱκανὸς μὲν ἦν κωλύειν τοὺς βουλομένους εἰρήνην ποιεῖσθαι, ἱκανὸς δὲ οἷς ἠπίστει εἵρξας φυλάττειν. ἠδύνατο δὲ εἴς τε τὰς φυλακὰς ἀναγκάζειν τὸ πλῆθος ἰέναι, καὶ τούτοις ἐφοδεύων πιστοὺς παρέχεσθαι. πολλάκις δὲ μεθ' ὧν εἶχε περὶ αὐτὸν καὶ ἐκθέων ἀπέκρουε φύλακας ἄλλοτ' ἄλλῃ τοῦ περιτετειχισμένου κύκλου.

ἤ τι ἦν ἀδῄωτον, ἐδῄου,

πρόσθεν

ἀντιπάλου,

ἐπένθησε

ὅσον

Tandem

A ἐπεὶ μέντοι οἱ ἐπίλεκτοι οὗτοι πάντα τρόπον ἐπιζητοῦντες οὐχ εὕρισκον σῖτον ἐν τῇ πόλει, ἐκ τούτου δὴ πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ἐδέοντο, * σπείσασθαι πρεσβείαν εἰς Λακεδαίμονα ἰοῦσι. δεδόχθαι γὰρ σφίσιν ἔφασαν ἐπιτρέπειν τοῖς τέλεσι τῶν Λακεδαιμονίων χρῆσθαι τῇ πόλει ὅ,τι βούλοιντο. ὁ δ᾽ ὀργισθεὶς, ὅτι ἄκυρον αὐτὸν ἐποίουν, πέμψας μὲν πρὸς τοὺς οἴκοι φίλους, διεπράξατο ἑαυτῷ ἐπιτραπῆναι τὰ περὶ Φλιοῦντος, ἐσπείσατο δὲ τῇ πρεσβείᾳ. B φυλακὴν δὲ ἔτι ἰσχυροτέραν ἢ πρότερον ἐφύλαττεν, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐξίῃ. ὅμως μέντοι ὅ γε Δελφίων καὶ στιγματίας τις μετ᾽ αὐτοῦ, ὃς πολλὰ ὑφείλετο ὅπλα τῶν πολιορκούντων, ἀπέδρασαν νύκτωρ. ἐπεὶ δὲ * ἧκον ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ πόλις ἐπιτρέπει Ἀγησιλάῳ διαγνῶναι τὰ ἐν Φλιοῦντι, ὅπως αὐτῷ δοκοίη, Ἀγησίλαος δὴ οὕτως ἔγνω, πεντήκοντα μὲν ἄνδρας τῶν κατεληλυθότων, πεντήκοντα C δὲ τῶν οἴκοθεν, πρῶτον μὲν ἀνακρῖναι, ὅν τινά τε ζῆν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅν τινα ἀποθανεῖν δίκαιον εἴη. ἔπειτα δὲ, νόμους θεῖναι καθ᾽ οὓς πολιτεύσοιντο. ἕως δ᾽ ἂν ταῦτα διαπράξωνται, φυλακὴν καὶ μισθὸν τοῖς φρουροῖς ἓξ μηνῶν κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας, τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγε. καὶ τὰ μὲν περὶ Φλιοῦντα οὕτως αὖ ἐπετετέλεστο ἐν ὀκτὼ μησὶ καὶ ἐνιαυτῷ. καὶ ὁ D Πολυβιάδης δὲ παντάπασι κακῶς ἔχοντας λιμῷ τοὺς Ὀλυνθίους, διὰ τὸ μήτε ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, μήτε κατὰ θάλατταν εἰσάγεσθαι σῖτον αὐτοῖς, ἠνάγκασε πέμψαι εἰς Λακεδαίμονα περὶ εἰρήνης. οἱ δ᾽ ἐλθόντες πρέσβεις αὐτοκράτορες, συνθήκας ἐποιήσαντο, τὸν αὐτὸν μὲν ἐχθρὸν καὶ φίλον Λακεδαιμονίοις νομίζειν, ἀκολουθεῖν δὲ ὅποι ἂν ἡγῶνται, καὶ σύμ- E μαχοι εἶναι. καὶ ὀμόσαντες * ταῦτα ἐμμενεῖν, οὕτως ἀπῆλθον οἴκαδε. προκεχωρηκότων δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὥστε Θηβαίους μὲν καὶ τοὺς ἄλλους Βοιωτοὺς παντάπασιν ἐπ᾽ ἐκείνοις εἶναι, Κορινθίους δὲ πιστοτάτους γεγενῆσθαι, Ἀργείους δὲ τεταπεινῶσθαι, διὰ τὸ μηδὲν ἔτι ὠφελεῖν αὐτοὺς * τὴν μηνῶν ὑποφοράν, Ἀθηναίους δὲ ἠρημῶσθαι, τῶν δ᾽ αὖ συμμάχων κεκολασμένων οἳ δυσμενῶς εἶχον αὐτοῖς·

σπείσασθαι τῇ πρεσβείᾳ εἰς Λακεδ. ἰούσῃ.

ἧσαν

τούτοις, vel ταύταις

τῶν μηνῶν

Tamdem quum hi delecti omnibus rationibus excogitatis frumentum in vrbe nullum amplius reperirent, missis ad Ageſilaum ſuis, petebant vt illis induciæ concederentur, qui legati Lacedæmonem profecturi eſſent. Aiebant enim, ſe decreuiſſe Lacedæmoniorum magiſtratibus agendi ſecum ex ipſorum arbitratu poteſtatem facere. Tum indignatus Ageſilaus, quod auctoritatem agendi cum ipſis ſibi detraxiſſent; ad amicos in patriam mittit, ac per eos impetrat, vt ſibi Phliuntiorum cauſſa permitteretur, ſimulque legatis inducias concedit. Interim maiores etiam excubiæ quam prius, habebantur: vt oppidanorum nemo egrederetur. Delphio tamen, & ſignatus ſeruus quidam, qui multa obſidentibus arma eripuerat, nocturna fuga ſunt elapſi. Poſteaquam Lacedæmone rediiſſent, qui renuntiarent Ageſilao rempublicam ipſi poteſtatem ſtatuendi de Phliuntiorum rebus, pro lubitu ſuo, feciſſe: decreuit, ex iis qui ab exſilio reuocati eſſent, debere legi L, itidem quinquaginta ciues alios vrbis, qui primum cognoſcerent cuinam vita concedenda, quemve capitali ſupplicio plecti æquum eſſet. Deinde ferendas ab his eſſe leges, ſecundum quas adminiſtraretur reſpublica. Verum interea dum hæc perficerentur, præſidium in vrbe relinquit; decreto præſidiariis in VI menſes ſtipendio. Poſteaquam hæc geſſiſſet, ſociorum copias ab ſe dimittit, & ciues ſuos domum reducit. Hic rerum apud Phliuntem anno integro, & VIII menſibus geſtarum, fuit exitus. Ceterum Polybiades Olynthios ad extremam famem redactos, quod iam neque terra frumentum acciperent, neque mari quidquam importaretur, Lacedæmonem legatos de pace mittere compulit. Illi plena cum poteſtate Spartam profecti, eiuſmodi conditionibus fœdus ineunt; vt eoſdem cum Lacedæmoniis & hoſtes & amicos haberent: quocunque Lacedæmonij ducerent, ſequerentur: ſocij denique ipſorum eſſent. Hæc vbi ſe præſtaturos iureiurando confirmaſſent, domum rediere. Quum autem Lacedæmoniis hæc proſpere ceſſiſſent; vt iam Thebani ac Bœoti reliqui omnino ipſorum eſſent in poteſtate, Corinthios fideliſſimos experirentur, Argiui demiſſis eſſent animis; quod nihil iis cauſſis proficerent, quas prætexere conſueuerant; Athenienſes ab aliis deſerti eſſent; ſocios denique ſuos Lacedæmonij quum multaſſent, quotquot animis in eos non ſatis amicis fuerant:

Ageſilaus Phliuntem occupat.

Pax cum Olynthiis facta.

omnino imperium ipſorum præclare comparatum, ſatiſq. munitum eſſe videbatur. Quamquam vero multa tum de Græcis tum barbaris commemorari poſſint, [quibus declaretur] eos, qui ſe impie gerant, ac nefaria deſignent à Diis haud negligi; tamen nunc exponere malo, quæ modo nobis propoſita ſunt. Nam Lacedæmonij, qui ſe libertatem ciuitatibus conceſſuros iurauerant, ac nihilominus arcem Thebanam in poteſtate ſua retinebant: ab iis ſolis puniti ſunt, adverſus quos iniurij fuerant, quum ante id tẽporis à nemine mortalium vmquam victi fuiſſent. Itidem ad eos opprimẽdos, quotquot ex Thebanis ciuibus Lacedæmonios in arcem introduxerant, ac Thebas ſeruire Lacedæmoniis voluerant, vt imperio ipſi potirentur, ſoli ſeptem exſules ſuffecere. Quo pacto id acciderit, exponam. Phyllidas quidam erat, * polemarchorum (magiſtratus hoc nomen) Archiæ collegarum ſcriba; ceteroqui ſuo in munere, quemadmodum exiſtimabatur, perinduſtrius. Hunc negotij cuiuſdã cauſſa venientem Athenas, vnus è Thebanis exſulibus Mello cõvenit, cui iam ante notus erat: quumque de tyrannide, quam Archias polemarchus ac Philippus exercerent, Phyllidam percunctatus eſſet, eique ſtatum illum patriæ magis etiam diſplicere, quam ſibi, animaduertiſſet: fide data & accepta, quo pacto ſingula gerenda eſſent, cum eo tranſigit. Secundum ea Mello, adiunctis ſibi ex omni exſulum numero ſex huic rei perficiendæ in primis idoneis, qui cetera inermes, tantum ſicas ſecum ſumerent: primo Thebanum agrum noctu ingreditur. Deinde proximo die quodam in loco ſolo exacto, ad portas accedunt, quaſi qui ex agro reuerterentur, id temporis quo ſolent qui à ruſticis operis tardiſſime in vrbem redeunt: Poſteaquam ingreſſi eſſent, noctem illam, diemque proximum ſe Charonis cuiuſdam in ædibus continent. Interim Phyllidas tum res alias polemarchis procurabat, qui magiſtratu deceſſuri Veneralia celebrabant; tum eas ſe feminas id temporis adducturũ ad ipſos aiebat, quas ex omni Thebanarũ numero longe ſplendidiſſimas ac pulcherrimas adducturum ſe iamdudũ pollicitus fuerat. Illi vero, quod homines eiuſmodi eſſent, periucunde noctem illam vt agerent, exſpectabant. Poſteaquã cœnati fuiſſent, ac vino iã incaluiſſent, dante opera Phyllida, vt id fieret: dudũ hortãtibus ipſis, vt mulierculas adduceret, egreſſus ab eis Mellonẽ cũ ſuis adfert.

Initium debilitatæ potentiæ Laconicæ.

hoc eſt, prætorum militarium.

Phyllidæ facinus inſigne.

A παντάπασιν ἤδη καλῶς καὶ ἀσφαλῶς ἡ ἀρχὴ ἐδόκει αὐτοῖς κατεσκευάσθαι. πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν καὶ Ἑλληνικὰ καὶ βαρβαρικά, ὡς θεοὶ οὔτε τῶν ἀσεβούντων, οὔτε τῶν ἀνόσια ποιούντων ἀμελοῦσι. νῦν γε μὴν λέξω τὰ προκείμενα. Λακεδαιμόνιοί τε γὰρ οἱ ὀμόσαντες αὐτονόμους ἐάσειν τὰς πόλεις, τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν κατασχόντες, ὑπ' αὐτῶν μόνων τῶν ἀ-

B δικηθέντων ἐκολάσθησαν, πρῶτον οὐδ' ὑφ' ἑνὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες. τούς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτούς, καὶ βουληθέντας Λακεδαιμονίοις τὴν πόλιν δουλεύειν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν, ἑπτὰ μόνον τῶν φυγόντων ἤρκεσαν καταλῦσαι. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, διηγήσομαι. ἦν τις Φυλλίδας, ὃς ἐγραμμάτευε τοῖς περὶ Ἀρχίαν πολεμάρχοις, καὶ τἆλλα * ὑπηρετικός, ὡς ἐδόκει, ἄριστα. τούτῳ ὑπηρέτις

C δ' ἀφιγμένῳ Ἀθήναζε κατὰ πρᾶξίν τινα καὶ πρόσθεν γνώριμος ὢν Μέλλων τῶν Ἀθήναζε πεφευγότων Θηβαίων συγγίγνεται, καὶ διαπυθόμενος μὲν τὴν περὶ Ἀρχίαν τε τὸν πολεμαρχοῦντα καὶ τὴν περὶ Φίλιππον τυραννίδα, γνοὺς δὲ ἔτι μᾶλλον μισοῦντα αὐτὸν τὰ οἴκοι [αὐτοῦ *, πιστὰ δοὺς καὶ λαβών, συνέθετο ὡς δεῖ ἕκαστα γίγνεσθαι. ἐκ δὲ τούτου προσλαβὼν ὁ Μέλλων ἓξ τοὺς ἐπιτηδειο-

D τάτους τῶν φευγόντων, ξιφίδια ἔχοντας, καὶ ἄλλο ὅπλον οὐδέν, ἔρχεται πρῶτον μὲν εἰς τὴν χώραν νυκτός· ἔπειτα δέ, ἡμερεύσαντες ἔν τινι τόπῳ ἐρήμῳ, πρὸς τὰς πύλας ἦλθον, ὡς δὴ ἐξ ἀγροῦ ἀπιόντες, ἡνίκαπερ οἱ ἀπὸ τῶν ἔργων ὀψιαίτατοι. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, διενυκτέρευσαν μὲν ἐκείνην τὴν νύκτα παρὰ Χάρωνί τινι, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν δὲ ἡμέραν διημέρευσαν. ὁ μὲν οὖν Φυλλίδας τά τε ἄλλα ἐπεμελεῖτο τοῖς πολεμάρχοις, ὡς ἀ-

E φροδίσια ἄγουσιν ἐπ' ἐξόδῳ τῆς ἀρχῆς· καὶ δὴ καὶ γυναῖκας πάλαι ὑπισχνούμενος ἄξειν αὐτοῖς τὰς σεμνοτάτας καὶ καλλίστας τῶν ἐν Θήβαις, τότ' ἔφη ἄξειν. οἱ δὲ (ἦσαν γὰρ τοιοῦτοι) μάλα ἡδέως προσεδέχοντο νυκτερεύειν. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησάν τε καὶ συμπροθυμουμένου ἐκείνου ταχὺ ἐμεθύσθησαν, πάλαι κελευόντων ἄγειν τὰς ἑταίρας, ἐξελθὼν ἤγαγε τοὺς περὶ Μέλλωνα·

τρεῖς μὲν στολὰς ὡς δεσποίνας,* τοὺς δ' ἄλλους ὡς θεραπαίνας. κἀκείνους μὲν εἰσήγαγεν εἰς τὸ ταμιεῖον τοῦ πολεμαρχείου· αὐτὸς δ' εἰσελθὼν, εἶπε τοῖς περὶ Ἀρχίαν, ὅτι οὐκ ἄν φασιν εἰσελθεῖν αἱ γυναῖκες, εἴ τις τῶν διακόνων ἔνδον ἔσοιτο. ἔνθεν οἱ μὲν ἐκέλευον ταχὺ πάντας ἐξιέναι· ὁ δὲ Φυλλίδας δοὺς οἶνον, εἰς ἑνός τῶν διακόνων ἐξέπεμψεν αὐτούς. ἐκ δὲ τούτου εἰσήγαγε τὰς ἑταιρίδας δὴ, καὶ ἐκάθιζε παρ' ἑκάστῳ. * ἦν γὰρ σύνθημα, ἐπεὶ καθίζοιντο, παίειν εὐθὺς ἀνακαλυψαμένους. οἱ μὲν δὴ οὕτω λέγουσιν αὐτοὺς ἀποθανεῖν. οἱ δὲ, καὶ ὡς κωμαστὰς, εἰσελθόντας τοὺς ἀμφὶ Μέλλωνα, ἀποκτεῖναι τοὺς πολεμάρχους. λαβὼν δὲ ὁ Φυλλίδας τρεῖς αὐτῶν, ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν τοῦ Λεοντιάδου οἰκίαν. κόψας δὲ τὴν θύραν, εἶπεν ὅτι παρὰ τῶν πολεμάρχων ἀπαγγεῖλαί τι βούλοιτο. ὁ δὲ ἐτύγχανε μὲν χωρὶς κατακείμενος ἔτι μετὰ δεῖπνον, καὶ ἡ γυνὴ ἐριουργοῦσα παρεκάθητο. ἐκέλευσε δὲ τὸν Φυλλίδαν, πιστὸν νομίζων, εἰσιέναι. οἱ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον, τὸν μὲν ἀποκτείναντες, τὴν δὲ γυναῖκα φοβήσαντες, κατεσιώπησαν. ἐξιόντες δὲ εἶπον, τὴν θύραν κεκλεῖσθαι. εἰ δὲ λήψοιντο ἀνεῳγμένην, ἠπείλησαν ἀποκτεῖναι ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, λαβὼν δύο ὁ Φυλλίδας τῶν ἀνδρῶν, ἦλθε πρὸς τὸ ἀναγκαῖον, καὶ εἶπε τῷ εἱργμοφύλακι, ὅτι ἄνδρα ἄγει παρὰ πολεμάρχου, ὃν εἶρξαι δέοι. ὡς δὲ ἀνέῳξε, τοῦτον μὲν* ἀπέκτειναν εὐθὺς, τοὺς δὲ δεσμώτας * ἔλυσαν. καὶ τούτους μὲν ταχὺ τῶν ἐκ τῆς στοᾶς ὅπλων καθελόντες ὥπλισαν, καὶ ἀγαγόντες ἐπὶ τὸ * Ἀμφεῖον, θέσθαι ἐκέλευον τὰ ὅπλα. ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς ἐκήρυττον ἐξιέναι πάντας Θηβαίους ἱππέας τε καὶ ὁπλίτας, ὡς τῶν τυράννων τεθνεώτων. οἱ δὲ πολῖται, ἕως μὲν νὺξ ἦν, ἀπιστοῦντες, ἡσυχίαν εἶχον· ἐπεὶ δ' ἡμέρα τ' ἦν, καὶ φανερὸν ἦν τὸ γεγενημένον, ταχὺ δὴ καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς σὺν τοῖς ὅπλοις ἐξεβοήθουν. ἔπεμψαν δὲ ἱππέας οἱ κατεληλυθότες ἐπὶ τοὺς πρὸς τοῖς ὁρίοις Ἀθηναίων,* τοὺς δύο τῶν στρατηγῶν. οἱ δ' εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ ἀπεστάλκεισαν,* . . . . . ὁ μέντοι ἐν τῇ ἀκροπόλει ἁρμοστὴς, ἐπεὶ ᾔσθετο τὸ νυκτερινὸν κήρυγμα, εὐθὺς ἔπεμψεν εἰς Πλαταιὰς καὶ Θεσπιὰς ἐπὶ βοήθειαν. καὶ τοὺς μὲν Πλαταιέας αἰσθόμενοι προσιόντας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς, ἀπαντήσαντες ἀπέκτειναν αὐτῶν πλέον ἢ

τὰς δ' ἄλλας ὡς θεραπαίνας

ἦν δὲ συνθ.

ἀπέκτεινε

ἔλυσε.

Ἀμφεῖον

ἢ τοὺς ... ἔχοντα.

A Quumque tres ex eis ornatu dominarum induiſſet, ceteros ancillarum; in penitius eos curiæ polemarchorum conclaue deducit. Hinc ad polemarchos ingreſſus, tũ Archiæ, tum ſociis ipſius ſignificat, negare feminas ſe ingreſſuras, ſi miniſtrorum aliquis adſit. Tum illi mox omnes egredi iubent, ac Phyllidas dato ipſis vino, in ædes cuiuſdã ex miniſtris publicis eos ablegat. Deinde meretriculas introducit, eaſque apud ſingulos collocat. Et antea conuenerat, vt quamprimum adſidere iuſſi eſſent, B velis reiectis polemarchos cæderent. Hoc modo illos occubuiſſe nonnulli commemorant. Alij narrant, Mellonem cum ſuis, vt comeſſatores, ingreſſos, occidiſſe polemarchos. Inde Phyllidas ſumtis ſecum tribus ipſorum, ad Leontiadis ædes pergit. Quumq. pulſaſſet fores, indicare ſe quiddam ipſi velle polemarchorum iuſſu dixit. Forte tũc Leontiades à cœna ſeorſum recubabat, adſidente ipſi vxore, quæ laniſicium exercebat. Et quia Phyllidam hominem fidum eſſe arbitrabatur, ingredi eum C ad ſe iubet. Mox illi ingreſſi Leontiadem trucidant, & vxorem ipſius iniecto metu ſilere cogunt. Quum egrederentur, occludi fores iubent: additis minis, ſi apertas offenderent, omnes ſe, qui in ædibus eſſent, interfecturos. His rebus geſtis, duos ſecum Phyllidas ſumit, & ad carcerem accedit: narrat cuſtodi carceris, quemdam à polemarcho ſe adducere, quem vinculis conſtringi oporteat. Is vbi carcerẽ aperuiſſet, mox interficitur, ac vincti deinde liberantur: quos quum armis de porticu detractis D inſtruxiſſent, & ad * Amphiũ deduxiſſent, vt iſtic in armis ſubſiſterent, imperant. Secundum ea Thebanos omnes, & equites, & grauis armaturæ pedites, egredi ſuis ædibus per præconem iubent; quod iam tyranni peremti eſſent. At ciues, quamdiu nox erat, nulla his fide habita, ſe domi continebant: poſteaquam illuxiſſet, iamque palam, quid accidiſſet, conſpiceretur: mox & grauis armatura, & equeſtres copiæ ſuppetias latum adcurrunt. Miſerunt etiam E exſules, qui iam redierant, equites ad illos qui Athenienſium in finibus erant, & ad duos ex prætoribus Athenienſium. Illi quum noſſent, quamobrem iſti miſiſſent, abiere. Præfectus arcis, poſteaquam de eo quod noctu proclamatum fuerat, certior factus eſſet: mox Platæas ac Theſpias, qui euocarent ſubſidia, mittit. Thebani equites, cognito, Platæenſes aduẽtare, obuiam eis pergũt, ac plures ex eis quam XX occi-

Polemarchorum & Leontiadis interitus.

al. Amphieum, id eſt, Amphionis Thebarum conditoris monumentum.

Conſule Notas.

Athenienſes Thebanis opem ferunt.

dunt. Qua re patrata, quum Thebas ingreſſi eſſent, iamque à finibus etiam Athenienſes aduenifſent; copias oppugnandæ arci admouent. Ibi quum illi, qui arcem obtinebant, ſe paucos eſſe intelligerent, ac omnium accedentium alacritatem intuerentur, magnis per præcones etiam præmiis propoſitis, ſi qui primi aſcendiſſent: metu inde perterriti, ceſſuros ſe arce ſignificant, ſi tuto ſibi cum armis abeundi facultas fiat.

Arx Cadmea recipitur.

Concedunt eis Thebani perlubenter, quod poſtulabant; & pactis induciis, ſacramentoque confirmatis, eos dimittunt. Quum illi exirent, quoſcumque hoſtium è numero adgnoſcunt, comprehenſos necant. Nonnulli ab Athenienſibus, qui ab ipſis finibus opem Thebanis latum acceſſerant, clam ſurrepti, incolumes euaſere:

Thebanorum crudelitas.

quum Thebani etiam interfectorum liberos, quibus quidem erant liberi, comprehenſos trucidarent. De his rebus Lacedæmonij certiores facti, præfectum illum, qui arcem reliquerat, & ſubſidia non exſpectauerat, interficiunt: ſimul aduerſus Thebanos delectus habent. Ageſilaus, quum ſe diceret ante annos iam XL pubertatem exceſſiſſe; ac demonſtraret, itidem vt alios, tam grandi ætate, neceſſe non ſit extra patriæ limites militatum ire, ſic & reges eodem iure vti: hæc quum inquam diceret, ea ſe expeditione liberauit.

Ageſilaus militiam detrectat.

Neque tamen hæc erat cauſſa, quamobrem domi maneret: ſed quod futurum non ignoraret, vt ſi munus Imperatoris acciperet, dicerent ciues, Ageſilaum reipublicæ negotium faceſſere, ſaltem vt tyrannis opem ferret. Itaque permittebat eis, vt de hoc ex animi ſui arbitratu ſtatuerent.

Cleombrotus aduerſus Thebanos mittitur.

Tandem Ephori admoniti ab iis qui poſt factas Thebis cædes exſulatum abierant, hyeme aſpera Cleombrotum cum copiis mittunt: qui tunc primum ducis officio fungi cœpit. Et quia quod per Eleutheras erat iter, à Chabria cetratiſque Athenienſium cuſtodiebatur: Cleombrotus via Platæas verſum ducente adſcendit. Præcedentes reliquos cetrati, montis in iugo, in eorum incidunt præſidium, qui de carcere liberati fuerant, homines plus minus centum quinquaginta. Eos vniuerſos extraquam ſi fuga ſibi quiſpiam conſuluiſſet, cetrati occidunt. Interim Cleombrotus ad oppidum Platæas deſcendit, quod adhuc Lacedæmoniorum erat in fide. Theſpias quum veniſſet, cum copiis progreſſus

A εἴκοσιν. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ταῦτα πράξαντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν ὁρίων ἤδη παρῆσαν, προσέβαλον πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ ἐγνώσθη οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὀλίγοι ὄντες, τήν τε προθυμίαν τῶν προσιόντων ἁπάντων ἑώρων, καὶ τῶν κηρυγμάτων μεγάλων γιγνομένων τοῖς πρώτοις ἀναβᾶσιν, * ἐκ τούτου φοβηθέντες εἶπον, ὅτι ἀπίοιεν ἄν, εἰ σφίσιν ἀσφάλειαν μετὰ τῶν ὅπλων ἀπιοῦσι διδοῖεν. οἱ δὲ ἄσμενοί

ἐκ τούτων

B τε ἔδοσαν ἃ ᾔτουν, καὶ σπεισάμενοι, καὶ ὅρκους ὀμόσαντες ἐπὶ τούτοις ἐξέπεμπον. ἐξιόντων μέντοι ὅσους ἐπέγνωσαν τῶν ἐχθρῶν ὄντας, συλλαμβάνοντες ἀπέκτειναν. ἦσαν δέ τινες, οἳ καὶ * ἀπὸ Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐπιβοηθησάντων * ἐκλάπησαν, καὶ διεσώθησαν. οἱ μέντοι Θηβαῖοι καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀποθανόντων, ὅσοις ἦσαν, λαβόντες ἀπέσφαξαν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπύθοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὸν μὲν ἁρμοστὴν τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν ἀκρό-

ὑπὸ

ἐξεκλάπησαν

C πολιν, καὶ οὐκ ἀναμείναντα τὴν βοήθειαν, ἀπέκτειναν· φρουρὰν δὲ φαίνουσιν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους. καὶ Ἀγησίλαος μέν, λέγων ὅτι ὑπὲρ τετταράκοντα [ἔτη * ἀφ' ἥβης εἴη, καὶ ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς τηλικούτοις οὐκέτι ἀνάγκη εἴη τῆς ἑαυτῶν ἔξω στρατεύεσθαι· οὕτω δὴ καὶ βασιλεῦσι τὸν αὐτὸν νόμον ὄντα ἀπεδείκνυε· κἀκεῖνος μὲν δὴ λέγων ταῦτα, οὐκ ἐστρατεύετο. οὐ μέντοι τούτου γε ἕνεκεν κατέ-

D μεινεν, ἀλλ' εὖ εἰδώς, ὅτι εἰ στρατηγοίη, λέξειαν οἱ πολῖται, ὡς Ἀγησίλαος ὅπως βοηθήσειε τοῖς τυράννοις, πράγματα τῇ πόλει παρέχει. εἴα οὖν αὐτοὺς βουλεύεσθαι * ὅ,τι βούλοιντο περὶ τούτων. οἱ δ' Ἔφοροι, διδασκόμενοι ὑπὸ τῶν μετὰ τὰς ἐν Θήβαις σφαγὰς ἐκπεπτωκότων, Κλεόμβροτον ἐκπέμπουσι τότε πρῶτον ἡγούμενον, μάλα χειμῶνος ὄντος. * καὶ τὴν μὲν δι' Ἐλευθερῶν ὁδὸν Χαβρίας, ἔχων Ἀθη-

ὁποῖ' ἂν βούλοιντο,

ἣ μὲν οὖν δι'

E ναίων πελταστάς, ἐφύλαττεν· ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀνέβαινε κατὰ τὴν ἐς Πλαταιὰς φέρουσαν. προϊόντες δὲ οἱ πελτασταὶ περιτυγχάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ φυλάττουσι τοῖς ἐκ τοῦ ἀναγκαίου λελυμένοις, ὡς περὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα οὖσι· καὶ τούτους μὲν ἅπαντας, εἰ μή τις ἐξέφυγεν, οἱ πελτασταὶ ἀπέκτειναν. αὐτὸς δὲ κατέβαινε πρὸς τὰς Πλαταιάς, ἔτι φιλίας οὔσας. ἐπεὶ δὲ εἰς Θεσπιὰς ἀφίκετο, ἐκεῖθεν ὁρμηθείς,

εἰς Κυνὸς κεφαλὰς, οὔσας Θηβαίων, ἐστρατοπεδεύσατο. μείνας δὲ [ὡς* περὶ ἑκκαίδεκα ἡμέρας, ἀπεχώρησε πάλιν εἰς Θεσπιάς. κἀκεῖ μὲν κατέλιπεν ἁρμοστὴν Σφοδρίαν, καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων τὸ τρίτον μέρος ἑκάστων. παρέδωκε δὲ αὐτῷ καὶ χρήματα, ὅσα ἐτύγχανεν οἴκοθεν ἔχων, καὶ ἐκέλευσε ξενικὸν προσμισθοῦσθαι. καὶ ὁ μὲν Σφοδρίας ταῦτ' ἔπραττεν. ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀπῆγεν ἐπ' οἴκου τὴν διὰ * Κρέσιος τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ στρατιώτας, καὶ μάλα ἀποροῦντας, πότερά ποτε πόλεμος πρὸς Θηβαίους, ἢ εἰρήνη εἴη. ἤγαγε μὲν γὰρ εἰς τὴν τῶν Θηβαίων τὸ στράτευμα, ἀπῆλθε δὲ ὡς ἐδύνατο ἐλάχιστα κακουργήσας. ἀπιόντι γε μὴν ἄνεμος αὐτῷ ἐξαίσιος ἐπεγένετο, ὃν καὶ οἰωνίζοντό τινες σημαίνειν * πρὸ τῶν μελλόντων. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα * δυναῖα ἐποίησεν, ἀτὰρ καὶ ὑπερβάλλοντος αὐτοῦ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐκ τῆς Κρεύσιος τὸ καθῆκον ἐπὶ θάλατταν ὄρος, πολλοὺς μὲν ὄνους κατεκρήμνισεν αὐτοῖς σκεύεσι, πάμπολλα δὲ ὅπλα * ἀναρπασθέντα ἐξέπεσεν εἰς τὴν θάλατταν. τέλος δὲ, πολλοὶ οὐ δυνάμενοι σὺν τοῖς ὅπλοις πορεύεσθαι, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ἄκρου κατέλιπον, λίθων ἐμπλήσαντες, ὑπτίας τὰς ἀσπίδας. καὶ τότε μὲν ἐν Αἰγοσθένοις τῆς Μεγαρικῆς ἐδείπνησαν, ὡς ἠδύναντο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐλθόντες, ἐκομίσαντο τὰ ὅπλα. καὶ ἐκ τούτου ἤδη ἕκαστοι οἴκαδε ἀπῆσαν. ἀφῆκε γὰρ αὐτοὺς ὁ Κλεόμβροτος. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, ὁρῶντες τὴν τῶν Λακεδαιμονίων * δύναμιν, καὶ ὅτι πόλεμος ἐν Κορίνθῳ οὐκέτι ἦν, ἀλλ' ἤδη παριόντες τὴν Ἀττικὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Θήβας ἐνέβαλλον, οὕτως ἐφοβοῦντο, ὥστε καὶ τὼ δύο στρατηγὼ, οἳ συνηπιστάσθην τὴν τοῦ Μέλλωνος ἐπὶ τοὺς περὶ Λεοντιάδην ἐπανάστασιν, κρίναντες, τὸν μὲν ἀπέκτειναν, τὸν δὲ, ἐπεὶ οὐχ ὑπέμεινεν, ἐφυγάδευσαν. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι, εἰ μηδένες ἄλλοι ἢ αὐτοὶ πολεμήσοιεν τοῖς Λακεδαιμονίοις, τοιόνδε τι ἐξευρίσκουσι μηχάνημα· πείθουσι τὸν ἐν ταῖς Θεσπιαῖς ἁρμοστὴν Σφοδρίαν, χρήματα δόντες, ὡς ὑπωπτεύετο, ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἵν' ἐκπολεμήσειε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. κἀκεῖνος πειθόμενος αὐτοῖς, προσποιησάμενος τὸν Πειραιᾶ καταλήψεσθαι, ὅτι δὴ ἀπύλωτος ἦν, ἦγεν ἐκ τῶν Θεσπιῶν πρῲ δειπνήσαντας τοὺς στρατιώτας, φάσκων πρὸ ἡμέρας κα-

Κρεύσιος · *περὶ* · *βίαια* · *ἀφαρπασθέντα* · *ῥώμην*

A ad * Kynos kephalas, Thebanorum oppidum, caſtra locat. Iſtic dies ſex & decem quum ſubſtitiſſet, Theſpias reuertit: vbi Sphodriam præfectum, cum tertia quorumlibet ſociorum parte, relinquit. Eidem & pecunias tradit, quas quidem domo ſecum adlatas tunc habebat; vtque ſtipendiarium militem conduceret, imperat. Id quum faceret Sphodrias, interim Cleombrotus, via qua per oppidum Creuſim itur, domum abducit milites B ſuos, dubios admodum, paxne cum Thebanis, an bellum eſſet. Nam Cleombrotus copias quidem ille Thebanorum in agrum duxit, ſed ita tamen diſceſſit; vt quamminimum detrimenti eis inferret. Quumque digrederetur, ventus immanis quidam exortus eſt; quem ipſum nonnulli de futuris aliquid ſignificare augurabantur. Nam is vt alia non pauca valido cum impetu fecit, ita etiam tum temporis, quum è Creuſi Cleombrotus cum copiis, montem qui ad mare pertinet, ſupe- C raret; multos aſinos vna cum ipſis ſarcinis præcipites egit, armaque complura abrepta in mare deiecit. Tamdem quum multi cum armis progredi non poſſent, ex vtraque verticis parte ſcuta ſupina lapidibus oppleta relinquebant. Cœnati ſunt Ægoſthenis eo die, vti quidem poterant, quod agri Megarenſis eſt oppidum. Poſtridie reverſi, arma ſua tollunt: ac deinde ſinguli domum ſe, dimiſſi à Cleombroto, conferunt. Athenienſes, qui Lacedæmoniorum vires perſpicerent, iam- D que non amplius apud Corinthum bellum geri viderent, ſed Lacedæmonios Atticam prætergreſſos, Thebas inuaſiſſe: tanto metu exanimati ſunt, vt duos illos prætores ſuos, qui conſpirationis à Mellone aduerſus Leontiadem initæ conſcij fuerant, in iudicium arceſſerent, & alterum quidem morte multarent; alterum vero, quia iudicium exſpectare noluerat, in exſilium agerent. Thebani autem, quum & ipſi metuerent, ne extra ſe, E alij nulli bellum Lacedæmoniis facerent, huiuſmodi quemdam dolum reperiunt: Sphodriæ Theſpiis præfecto largitionibus perſuadent, vti quidem erat ſuſpicio, vt Atticam cum copiis inuaderet, ac Athenienſes ad bellum aduerſus Lacedæmonios ſuſcipiendum proritaret. Is quum obtemperaret eis, ac Piræeum ſe capere velle ſimularet, nullis adhuc portis occluſum: milites ſummo mane cibo ſumto Theſpiis educebat, ac ſe ante diem in

Latine dixeris, Caput caninū.

Ventus inauſpicatus.

Qua ratione Thebani Athenienſes aduerſus Lacedæmonios concitarint.

Piræum itinere confecto perventurum aiebat. Verum ad Thria quum acceſſiſſet, dies exortus eſt; ac ne hoc quidem perfecit, vt eius conſilium ignoraretur; ſed vbi reverti cœpiſſet, pecora diripuit, & domos ſpoliauit. Nonnulli ex eis qui in ipſum inciderant, noctu in vrbem fugientes, nuntiabant Athenienſibus, magnas accedere copias. Quamobrem celeriter correptis armis tum equites tum grauis armaturæ pedites vrbem cuſtodiebant. Forte tunc & Lacedæmoniorum legati Athenis apud Calliam, hoſpitem publicum ciuitati ſuæ, aderant; Etymocles, Ariſtolochus, Ocellus. Eos Athenienſes hac re nuntiata, comprehenſos cuſtodiebant; quaſi qui & ipſi cum aliis inſidiati eſſent. At illi perturbati re noua, purgabant ſe; nunquam ita ſe fatuos futuros fuiſſe, vt ſi præſciuiſſent, capiendum eſſe Piræeum, ſeipſos in vrbe Athenienſium poteſtati traderent, præſertim apud hoſpitem ciuitatis ſuæ publicum, vbi quamprimum inuenti fuiſſent. Addebant præterea, plane cognituros ipſos etiam Athenienſes, ne Lacedæmoniorum quidem rempublicam harum rerum conſciam eſſe. Nam ſcire ſe, futurum omnino, vt Sphodriam à republica ſua morte multatum aliquando audiant. Itaque iudicati minime conſcij facinoris huius eſſe, dimiſſi ſunt. Ephori autem Sphodria reuocato, capitis in eum iudicium conſtituerunt. Itaque metu conſternatus, non paruit: & quamquam ne ad iudicium quidem compareret, nihilominus eſt abſolutus. Quæ res multis viſa eſt iniquiſſime apud Lacedæmonios eſſe iudicata. Fuit autem hæc omnino cauſſa: Erat Sphodriæ filius Cleonymus, qui & recens è pueris exceſſerat, & inter æquales ſuos omnium erat tum formoſiſſimus, tum probatiſſimis moribus. Hunc Archidamus Ageſilai filius amabat: Propendebant autem in hoc amici Cleombroti, ſodales Sphodriæ, vt abſolueretur: verum & Ageſilaum cum ſuis amicis metuebant, & qui inter vtroſque quaſi medij erant: exiſtimabatur enim atrociter deliquiſſe. Quamobrem Sphodrias, ad Cleonymum:
» Potes, inquit, patrem ſeruare fili, ſi Ar-
» chidamum rogaueris, vt Ageſilaum mi-
» hi propitium hoc in iudicio reddat. Quibus ille auditis, tantum audaciæ ſibi ſumſit, vt Archidamum accederet, eumque rogaret, patrem vti ſibi ſeruare incolumem vellet. Archidamus vbi

Sphodriæ conatus irritus.

Quo pacto Sphodriam filius periculo liberarit.

A τολμύσειν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Θριᾶσι δ' αὐτῷ ἡμέρα ἐπεγένετο, καὶ οὐδὲ ταῦτ' ἐποίησεν, ὥστε λαθεῖν· ἀλλ' ἐπεὶ * ἀπετέτρατο, βοσκήματα διήρπασε, καὶ οἰκίας ἐπόρθησε. τῶν δὲ ἐντυχόντων τινὲς, τῆς νυκτὸς φεύγοντες εἰς τὸ ἄστυ, ἀπήγγελλον τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι στράτευμα πάμπολυ προσίοι. οἱ μὲν δὴ ταχὺ ὁπλισάμενοι καὶ ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται, ἐν φυλακῇ τῆς πόλεως ἦσαν. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων καὶ πρέσβεις Ἀθήνησιν ἐτύγχανον ὄντες,
B παρὰ Καλλίᾳ τῷ προξένῳ, Ἐτυμοκλῆς τε, καὶ Ἀριστόλοχος, καὶ Ὤκελλος· οὓς οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα ἠγγέλθη, συλλαβόντες ἐφύλαττον, ὡς καὶ τούτους συνεπιβουλεύοντας. οἱ δὲ ἐκπεπληγμένοι τε ἦσαν τῷ πράγματι, καὶ ἀπελογοῦντο, ὡς οὐκ ἄν ποτε μωροὶ οὕτως ἦσαν, ὡς, εἰ ᾔδεισαν καταλαμβανόμενον τὸν Πειραιᾶ, ἐν τῷ ἄστει ἂν ὑποχειρίους αὑτοὺς παρεῖχον· καὶ ταῦ-
C τα, παρὰ τῷ προξένῳ, οὗ τάχιστ' ἂν εὑρέθησαν. ἔτι δ' ἔλεγον, ὡς εὔδηλον καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἔσοιτο, ὡς οὐδὲ ἡ πόλις τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συνῄδει· Σφοδρίαν γὰρ εὖ εἰδέναι ἔφασαν ὅτι ἀπολωλότα πεύσοιντο ὑπὸ τῆς πόλεως. κἀκεῖνοι μὲν κριθέντες μηδὲν συνειδέναι, ἀφείθησαν. οἱ δ' ἔφοροι ἀνεκάλεσάν τε τὸν Σφοδρίαν, καὶ ὑπῆγον θανάτου. ἐκεῖνος μέντοι φοβούμενος, οὐχ ὑπή-
D κουσεν· ὅμως δὲ καίπερ οὐχ ὑπακούων εἰς τὴν κρίσιν, ἀπέφυγε. καὶ πολλοῖς ἔδοξεν αὕτη δὴ ἐν Λακεδαιμονίοις ἀδικώτατα δίκη κριθῆναι. ἐγένετο δὲ τοῦτο αἴτιον· ἦν υἱὸς τῷ Σφοδρίᾳ ἡλικίαν τε ἔχων τὴν ἄρτι ἐκ παίδων, Κλεώνυμος ὄνομα, καὶ ἅμα κάλλιστός τε καὶ εὐδοκιμώτατος τῶν ἡλίκων. τούτου δὲ ἐρῶν ἐτύγχανεν Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγησιλάου. οἱ μὲν οὖν τοῦ Κλεομβρότου φίλοι, ἅτε ἑταῖροι ὄντες
E [τῷ Σφοδρίᾳ * ἀπολυτικῶς αὐτοῦ εἶχον, τὸν δὲ Ἀγησίλαον καὶ τοὺς ἐκείνου φίλους ἐφοβοῦντο, καὶ τοὺς διὰ μέσου δέ. δεινὰ γὰρ ἐδόκει πεποιηκέναι. ἐκ τούτου γὰρ ὁ μὲν Σφοδρίας εἶπε πρὸς τὸν Κλεώνυμον· ἔξεστί σοι, ὦ υἱὲ, σῶσαι τὸν πατέρα, δεηθέντι Ἀρχιδάμου Ἀγησίλαον εὐμενῆ ἐμοὶ εἰς τὴν κρίσιν παρασχεῖν. ὁ δὲ, ἀκούσας, ἐτόλμησεν ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον, καὶ * ἐδεῖτο αὐτὸν σωτῆρα τοῦ πατρὸς γενέσθαι. ὁ μέντοι Ἀρχί-

ἀπετέτραπτο,

ἐδεῖτο σωτῆρα αὐτῷ τοῦ π.

δαμος ἰδὼν μὲν τὸν Κλεώνυμον κλαίοντα, A συνεδάκρυε παρεστώς. ἀκούσας δὲ δεομένου, ἀπεκρίνατο· ἀλλ', ὦ Κλεώνυμε, ἴσθι ὅτι ἐγὼ μὲν τῷ ἐμῷ πατρὶ οὐδ' ἀντιβλέπειν δύναμαι, ἀλλ' ἄν τι βούλωμαι διαπράξασθαι ἐν τῇ πόλει, πάντων μᾶλλον ἢ τοῦ πατρὸς δέομαι. ὅμως δ', ἐπεὶ σὺ κελεύεις, νόμιζε πᾶσάν με προθυμίαν * συνέξειν ταῦτά σοι πραχθῆναι. καὶ τότε μὲν δὴ ἐκ τοῦ * φιλιτίου εἰς τὸν οἶκον ἐλθὼν ἀνεπαύετο. B τοῦ δ' ὄρθρου ἀναστὰς, ἐφύλαττε μὴ λάθῃ αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐξελθών. ἐπεὶ δὲ εἶδεν αὐτὸν ἐξιόντα, πρῶτον μὲν εἴ τις τῶν πολιτῶν παρῆν, * παρίει τούτους διαλέγεσθαι αὐτῷ· ἔπειτα δ', εἴ τις ξένος, * ἔπειτα δὲ καὶ τῶν θεραπόντων τῷ δεομένῳ παρεχώρει. τέλος δ', ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα ἀπιὼν ὁ Ἀγησίλαος εἰσῆλθεν οἴκαδε, ἀπιὼν ᾤχετο οὐδὲ προσελθών. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ δὲ ταὐτὰ ταῦτα ἐποίησεν. ὁ δ' Ἀγησίλαος ὑπώπτευε C μὲν ὧν ἕνεκεν ἐφοίτα, οὐ μέντοι ἠρώτα, ἀλλ' εἴα αὐτόν. ὁ δ' αὖ Ἀρχίδαμος ἐπεθύμει μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ὁρᾶν τὸν Κλεώνυμον· ὅπως μέντοι ἔλθοι πρὸς αὐτὸν μὴ διειλεγμένος τῷ πατρὶ περὶ ὧν ἐκεῖνος ἐδεήθη, οὐκ εἶχεν. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Σφοδρίαν, οὐχ ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον ἰόντα, πρόσθεν δὲ θαμίζοντα, ἐν παντὶ ἦσαν μὴ * λελοιδορημένος εἴη ὑπ' Ἀγησιλάου. τέλος μέντοι ὁ Ἀρχίδαμος D ἐτόλμησε προσελθεῖν, καὶ εἰπεῖν· ὦ πάτερ, Κλεώνυμός με κελεύει σου δεηθῆναι, σῶσαί οἱ τὸν πατέρα· καὶ ἐγώ σου ταῦτα δέομαι, εἰ δυνατόν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· ἀλλὰ σοὶ μὲν ἔγωγε συγγνώμην ἔχω. αὐτὸς μέντοι ὅπως συγγνώμης τύχοιμι παρὰ τῆς πόλεως, ἄνδρα μὴ καταγιγνώσκων ἀδικεῖν οἷς * ἐχρηματίσατο ἐπὶ κακῷ τῆς πόλεως, οὐχ ὁρῶ. ὁ δὲ τότε μὲν πρὸς ταῦτα οὐδὲν εἶπεν, E ἀλλ' ἡττηθεὶς τοῦ δικαίου, ἀπῆλθεν. ὕστερον δὲ ἢ αὐτὸς νοήσας, ἢ διδαχθεὶς ὑπό του, εἶπεν ἐλθών· ἀλλ' ὅτι μὲν, ὦ πάτερ, εἰ μηδὲν ἠδίκει Σφοδρίας, ἀπέλυσας ἂν αὐτὸν, οἶδα· νῦν δὲ εἰ ἠδίκηκέ τι, ἡμῶν ἕνεκεν συγγνώμης * παρὰ σοῦ τυχέτω. ὁ δὲ εἶπεν· [οὐκοῦν * αἰ μέλλῃ καλὰ ταῦτ' ἡμῖν εἶ], οὕτως ἔσω. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας, μάλα δύσελπις ὢν ἀπῄει.

ἴσχειν, alij συμπαρέξειν melius.

φιδιτίου

παρείη

ἔπειτα δ' εἴ τις τῶν δεομένων παρεχώρει τῶν θεραπόντων, & θεραπευόντων

λελοιδορημένος ὑπ' Ἀγησιλ. ἀπηλλαγμένος ἦν. τέλος

ἐχρήσατο

ὑπὲρ σοῦ

Cleonymum flentem vidit, adſtabat & ipſe lacrumans. Poſteaquam autem obſecrantem audiiſſet: Enimvero, inquit, ſcito mi Cleonyme, non poſſe me patrem vel adſpicere: ſed ſi quid in republica impetrare cupio, quoſvis potius quam patrem adpello. Nihilominus, quia tu iubes, exiſtimato me omne ſtudium cum aliis adhibiturum, vt voti compos fias. Ac tum quidem ex * philitio domum reuerſus, quieti ſe dabat. Mane poſteaquam ſurrexiſſet, obſeruabat, ne clam ipſo pater exiret. Vbi iam exeuntem videbat, primum ſi qui ciues aderant, eis colloquendi cum ipſo facultatem concedebat: deinde ſi qui hoſpites, * ac ſi qui denique miniſtri eſſent, qui ipſum conuenire cuperent, cedebat omnibus. Tamdem quum diſcedens Ageſilaus ab EVrota domum ſuam ingrederetur: Archidamus etiam patre non convento abibat. Eadem faciebat & poſtridie. Suſpicabatur autem Ageſilaus, quamobrem ita ſe ſectaretur: non tamen eum interrogabat, ſed abire patiebatur. Interim Archidamus tenebatur quidem ille, ceu par eſt credere, videndi Cleonymi deſiderio: verum vt eum accederet, needum expoſitis iis patri quæ Cleonymus poſtulauerat, imperare ſibi minime poterat. At amici Sphodriæ quum Archidamum non amplius Cleonymum, cui ante id temporis frequens adfuerat, accedere viderent: ne eſſet obiurgatus ab Ageſilao, ſollicite verebantur. Tamdem Archidamus conuenire patrem auſus eſt, eumque ſic compellare: Iubet, mi pater, Cleonymus, vti te rogem, patris ſui ſalutem tuearis. Idem vt fiat, ego quoque abs te peto, ſi fieri poteſt. Cui Ageſilaus: Equidem, ait, ignoſco tibi: verum quo pacto à republica ſim impetraturus, vt ignoſcat mihi, ſi non ob iniuſtum quæſtum hominem condemnauero, quem is cum detrimento reipublicæ fecit, non video. Ad ea tum quidem nihil dixit Archidamus, ſed æquitate reſponſi victus, diſceſſit: verum deinceps ſiue re per ſeipſum animaduerſa, ſeu edoctus ab alio quodam: Equidem, inquit, ſcio, mi pater, liberaturum te fuiſſe culpa Sphodriam, ſi nihil deſignaſſet iniqui. Nunc ſi quid deliquit, velim noſtra cauſſa veniam abs te conſequatur. Ad quæ Ageſilaus: Si honeſtum hoc nobis erit, inquit, eſto ſane. His auditis Archidamus, admodum exigua cum ſpe diſcedebat.

Epulum commune Laconic. Vide Plutarchi Lycurgũ, cui phiditium ſcribitur.

al. ac ſi qui eſſent, qui cultus & obſequij cauſſa ipſũ conuenire cuperent.

Archidamus verecunde pro Cleonymo intercedit.

Secundum illa quum quidam amicus Sphodriæ ſermonem cum Etymocle haberet: Vos, inquit, omnes amici Ageſilai, vt equidem arbitror, capitis pœna in Sphodriam animaduertetis. Cui Etymocles: Profecto, ait, cur non idem, quod Ageſilaus, faciamus? Nam is ad omnes, quibuſcum hac de re loquitur, fieri non poſſe dicit, quin Sphodrias egerit iniuſte: verum graue eſſe, virum eiuſmodi interfici, qui & puer, & adoleſcens, & iuuenis ſemper honeſtiſſime ſe geſſerit. Spartam enim huiuſmodi militibus indigere. Quæ ille audita Cleonymo refert. Is mirifice delectatus, mox ad Archidamum adcurrens: Eſſe nos, inquit, tibi curæ, iam intelligimus. Te quidem certe ſcire volumus, mi Archidame, nos quoque daturos enixe operam, vt numquam tibi amicitia noſtra ſit dehoneſtamento. Qua quidem in re non eum fefellit. Nam & quamdiu viueret, omnia quæ Spartæ præclara ducuntur, præſtitit; & apud Leuctra dimicans ante regem vna cum Dinone polemarcho, quum primus è ciuibus hoſtem adortus eſſet, medios inter hoſtes occubuit. Quare adtulit quidem ille mœrorem Archidamo extremum, non tamen ei dedecori fuit, vti pollicitus erat, ſed potius ornamento. Huiuſmodi quodam modo Sphodrias fuit abſolutus. Tum vero quotquot apud Athenienſes Bœotis fauebant, ſignificare populo, tantum abeſſe, vt in Sphodriam Lacedæmonij animaduertant: vt eundem etiam collaudent, quod Athenis inſidiatus ſit. Itaque ſecundum ea Piræeum portis occludunt, naues ædificant, animorum alacritate ſumma Bœotis opem ferunt. Lacedæmonij vero nouos aduerſus Thebanos delectus habendos eſſe decernunt: & quia prudentius Ageſilaum copias ducturum exiſtimarent, quam feciſſet Cleombrotus: hunc ipſum orant, exercitum vti duceret. Ille quum diceret, nulla ſe in re, quæ reipublicæ placeret, aduerſaturum: ad profectionem ſe comparabat. Quia vero animaduerteret, non facile quemquam Thebanum in agrum irrupturum, qui non Cithæronem ante cepiſſet: certior autem factus eſſet, Cletorios aduerſus Orchomenios bellum gerere, militemque conductitium alere; cum eis egit, vt copias illas conductitias ſibi concederent, ſi eis opus eſſet. Quamprimum exta de traducendis copiis ei fauſta obtigiſſent, antequam Tegeam cum eis perueniſſet, ad conductitij militis apud Cletorios ducem

Quo pacto Sphodriam Ageſilaus excuſarit.

Cleonymus gratum ſe erga Archidamum declarat.

Ageſilaus aduerſus Thebanos mittitur.

A τῶν δὲ τοῦ Σφοδρίου φίλων τις διαλεγόμενος Ἐτυμοκλεῖ, εἶπεν· ὑμεῖς μὲν, οἶμαι, ἔφη, πάντες οἱ Ἀγησιλάου φίλοι ἀποκτενεῖτε τὸν Σφοδρίαν. καὶ ὁ Ἐτυμοκλῆς, μὰ Δία οὐκ ἄρα* ταῦτα, ἔφη, ποιήσομεν Ἀγησιλάῳ· ἐπεὶ ἐκεῖνός γε πρὸς πάντας, ὅσοις διείλεκται, ταῦτα λέγει, μὴ ἀδικεῖν μὲν Σφοδρίαν ἀδύνατον εἶναι· ὅστις μέντοι παῖς τε ὢν, καὶ παιδίσκος, καὶ ἡβῶν πάντα τὰ καλὰ ποιῶν διετέλεσε, χαλεπὸν εἶναι τοιοῦτον ἄνδρα ἀποκτιννύναι. B τὴν γὰρ Σπάρτην τοιούτων δεῖσθαι στρατιωτῶν. ὁ δ᾽ ἀκούσας ταῦτα, ἀπήγγειλε τῷ Κλεωνύμῳ. ὁ δὲ ἡσθεὶς, εὐθὺς ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον, εἶπεν· ὅτι μὲν ἡμῶν ἐπιμελῇ, ἤδη ἴσμεν· εὖ δ᾽ ἐπίστω Ἀρχίδαμε, ὅτι καὶ ἡμεῖς πειρασόμεθα ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μήποτε σὺ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ φιλίᾳ αἰσχυνθῇς. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ καὶ ζῶν ἅπαντ᾽ ἐποίει, ὅσα καλὰ ἐν τῇ Σπάρτῃ, καὶ ἐν Λεύκτροις C πρὸ τοῦ βασιλέως μαχόμενος σὺν Δείνωνι τῷ πολεμάρχῳ, προσπεσὼν πρῶτος τῶν πολιτῶν, ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀπέθανε. καὶ ἠνίασε μὲν εἰς τὰ ἔσχατα Ἀρχίδαμον· ὡς δὲ ὑπέσχετο, οὐ κατῄσχυνεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκόσμησε. τοιούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ Σφοδρίας ἀπέφυγε. τῶν μέντοι Ἀθηναίων οἱ βοιωτιάζοντες ἐδίδασκον τὸν δῆμον, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως τιμωρήσαιντο, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσαιεν τὸν Σφοδρίαν, ὅτι ἐπεβούλευσε D ταῖς Ἀθήναις. καὶ ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἐπύλωσάν τε τὸν Πειραιᾶ, ναῦς τε ἐναυπηγοῦντο, τοῖς τε Βοιωτοῖς ἐβοήθουν πάσῃ προθυμίᾳ. οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι φρουράν τε ἔφηναν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, καὶ τὸν Ἀγησίλαον νομίσαντες φρονιμώτερον ἂν σφίσι τοῦ Κλεομβρότου* ἡγεῖσθαι, ἐδέοντο αὐτοῦ ἄγειν τὴν στρατιάν. E ὁ δὲ εἰπὼν, ὅτι οὐδὲν ἂν, ὃ τῇ πόλει δοκοίη,* ἀντείπειεν, παρεσκευάζετο εἰς τὴν ἔξοδον. γιγνώσκων δὲ, ὅτι εἰ μή τις προκαταλήψοιτο τὸν Κιθαιρῶνα, οὐ ῥᾴδιον ἔσται εἰς τὰς Θήβας ἐμβάλλειν, μαθὼν πολεμοῦντας τοὺς *Κλητορίους τοῖς Ὀρχομενίοις, καὶ ξενικὸν τρέφοντας, ἐκοινολογήσατο αὐτοῖς, ὅπως γένοιτο τὸ ξενικὸν αὐτῷ, εἴ τι δεηθείη. ἐπεὶ δὲ τὰ διαβατήρια ἐγένετο, πέμψας πρὶν ἐν Τεγέᾳ αὐτὸς εἶναι πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν παρὰ τοῖς Κλητορίοις ξέ-

ταῦτα

ἡγήσασθαι,

ἀντειπεῖν, & ἀντείποι,

al. Κλειτορίοις

νῶν, καὶ μισθὸν δοὺς μηνὸς αὐτοῖς, ἐκέλευσε προκαταλαβεῖν αὐτοὺς τὸν Κιθαιρῶνα. τοῖς δ᾽ Ὀρχομενίοις εἶπεν, ἕως * στρατιὰ εἴη, παύσασθαι τοῦ πολέμου. εἰ δέ τις πόλις, στρατιᾶς οὔσης ἔξω, ἐπὶ πόλιν στρατεύσοι, ἐπὶ ταύτην ἔφη πρῶτον ἰέναι κατὰ τὸ δόγμα τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ ὑπερέβαλεν [εἰς * τὸν Κιθαιρῶνα, ἐλθὼν εἰς Θεσπιάς, ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς, ἧκ᾽ ἐπὶ τὴν τῶν Θηβαίων χώραν. εὑρὼν δὲ ἀποτεταφρευμένον τε καὶ * ἀπεσταυρωμένον κύκλῳ τὸ πεδίον, καὶ τὰ πλείστου ἄξια τῆς χώρας, στρατοπεδευόμενος ἄλλοτε ἄλλῃ, καὶ μετ᾽ ἄριστον ἐξάγων, ἐδῄου τῆς χώρας τὰ πρὸς ἑαυτοῦ * τῶν σταυρωμάτων καὶ τῆς τάφρου. οἱ γὰρ πολέμιοι, ὅπου ἐπιφαίνοιτο ὁ Ἀγησίλαος, ἀντιπαρῄεσαν αὐτῷ ἐντὸς τοῦ χαρακώματος ὡς ἀμυνούμενοι. καί ποτε ἀποχωροῦντος αὐτοῦ ἤδη τὴν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς τε ὡς ἀφανεῖς ὄντες, ἐξαίφνης διὰ τῶν ὡδοποιημένων τοῦ χαρακώματος ἐξόδων ἐξελαύνουσι, καὶ, οἷα δὴ ἀπιόντων πρὸς δεῖπνον, καὶ συσκευαζομένων τῶν πελταστῶν, τῶν δὲ ἱππέων τῶν μὲν ἔτι καταβεβηκότων, τῶν δ᾽ * ἀναβαινόντων, ἐπελαύνουσι· καὶ τῶν τε πελταστῶν συχνοὺς κατέβαλον, καὶ τῶν ἱππέων Κλέωνα καὶ Ἐπιλυτίδαν Σπαρτιάτας, καὶ τῶν περιοίκων ἕνα ΕΥδικον, καὶ τῶν Ἀθηναίων τινὰς φυγάδας, οὔπω ἀναβεβηκότας ἐπὶ τοὺς ἵππους. ὡς δὲ ἀναστρέψας σὺν τοῖς * ὁπλίταις ἐβοήθησεν ὁ Ἀγησίλαος, οἵ τε ἱππεῖς ἤλαυνον * ἐναντίοι τοῖς ἱππεῦσι, καὶ τὰ δέκα ἀφ᾽ ἥβης ἐκ τῶν ὁπλιτῶν ἔθει σὺν αὐτοῖς, οἱ μέντοι τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἐῴκεσαν * ὑποπεπωκόσι που ἐν μεσημβρίᾳ. ὑπέμενον μὲν γὰρ τοῖς ἐπελαύνουσιν, ὥστ᾽ ἐξακοντίζειν τὰ δόρατα, ἐξικνοῦντο δ᾽ οὔ. καὶ ἀναστρέφοντες δὲ * ἐκ τούτου ἀπέθανον αὐτῶν δώδεκα. ὡς δὲ κατέγνω ὁ Ἀγησίλαος, ὅτι ἀεὶ μετ᾽ ἄριστον οἱ πολέμιοι ἐφαίνοντο, θυσάμενος ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἦγεν ὡς οἷόν τε τάχιστα, καὶ παρῆλθε δι᾽ ἐρημίας εἴσω τῶν χαρακωμάτων. ἐκ δὲ τούτου τὰ ἐντὸς ἔτεμνε καὶ ἔκαε μέχρι τοῦ ἄστεος. ταῦτα δὲ ποιήσας, καὶ πάλιν ἀποχωρήσας εἰς Θεσπιάς, ἐτείχιζε τὸ ἄστυ αὐτοῖς· καὶ ἐκεῖ μὲν Φοιβίδαν κατέλιπεν ἁρμοστήν, αὐτὸς δὲ ὑπερβαλὼν πάλιν εἰς τὰ Μέγαρα, τοὺς μὲν συμμάχους διῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα ἐπ᾽ οἴκου ἀπήγαγεν.

στρατιᾶς

ἀποσταυρωμένον

ἔξω τῶν

ἀναβεβηκότων,

ὅπλοις

ἐναντίον

ὑποπεπωκόσι πω, μᾶλλον

ἐκ πόνου

A mittit, datoque ipſis ſtipendio menſtruo, Cithæronem vt occuparent, iubet. Simul Orchomeniis denunciat vt huius expeditionis tempore ipſi à bello abſtinerent. Quod ſi qua ciuitas interim, dum peregre abeſſent copiæ, aduerſus ciuitatem arma caperet; eam ſe primum ait, de ſententia decreti, à ſociis facti, adgreſſurum. Poſteaquam Cithæronem ſuperaſſet, ac Theſpias veniſſet: inde productis copiis, Thebanorum in agrum per- B gebat. Quumque planitiem, & eximia quæque regionis loca, vndique foſſa valloque munita reperiret: alias alibi locatis caſtris, & eductis à prandio copiis, ea loca populando vaſtabat, quæ verſus ipſum extra vallum foſſamque ſita erant. Nam hoſtes, vbicumque ſe Ageſilaus oſtenderet, intra vallum ei occurrebant, vim propulſaturi. Et accidit aliquando, vt ipſo ad caſtra reuertente, Thebani equites, ab hoſtibus non conſpecti, ſubito per exitus C in vallo factos erumperent; eoque tempore, quo cetrati ad cœnam diſcedebant, ac iam illam parabant, equites autem partim ab equis deſcenderant, partim in eos conſcendebant; impetum in hoſtes facerent, ac non paucos è cetratis proſternerent, Cleonemque & Epilytidam, Spartanos equites, cum EVdico, qui ex vrbi Spartanæ finitimis erat, cumque nonnullis Athenienſibus in exſilio degentibus, qui nondum equos adſcenderant, interimerent. Quum autem A- D geſilaus cum graui armatura conuerſus, opem ſuis ferret, equiteſque in adverſum hoſtium equitatum irruerent, quos ex graui armatura curſu ſubſequebantur, quotquot ab annis X iam ex ephebis exceſſerant: tum vero Thebanorum equites ſimiles erant iis qui paulo facti ſunt in meridie languidiores. Quippe tamdiu exſpectabant eos, qui adequitabant, E donec haſtas eiacularentur, non tamen eos contingerent. Et in convertendo perierunt hinc ex eis duodecim. Poſteaquam Ageſilaus animaduertit, ſemper à prandio ſe hoſtes oſtentare: prima luce facta re ſacra, quam poterat celerrime ſuos ducit, ac loco deſerto intra vallum penetrat. Deinde omnia quæ vallo continebantur, ad ipſas vſque Thebas ferro & igni vaſtat. Qua re patrata Theſpias reuerſus, mœnibus oppidum illud munit; relictoque ibidem Phœbida præfecto, Megara traductis copiis ſocios dimittit, ciuium exercitum ipſe domũ abducit.

Phœbidas Thebanos vexat.

Ex eo tempore Phœbidas prædonum manipulos emittens, Thebanorum res ferebat, agebat: & excurſionibus agrum ipſorum vexabat. Eius iniurias Thebani quum vindicare vellent, vniuerſis cum copiis Theſpienſium in agrum expeditionem ſuſcipiunt. Ingreſſi iam ditionem ipſorum erant, quum Phœbidas eis vna cum cetratis incumbens, quominus à phalange vſquam diſpergerentur, impediebat. Quo factum, vt Thebani grauiter ſe hoſtilem agrum inuaſiſſe ferrent; citiuſque, quam vellent, recederent. Quin & muliones, abiectis, quas collegerant, frugibus, domum mulos agebant. Tantus exercitum metus inuaſerat. Vrgebat tum hoſtem audacter Phœbidas, quum cetratorum copias ſecũ haberet, grauem autem armaturam ſequi agmine inſtructo iuberet. Nam in ſpem veniebat, *poſſe ſe Thebanos in fugam vertere: quod & ipſe totis viribus præcederet & alios hortaretur ad inuadendum eos, grauemque Theſpienſium armaturã ſubſequi iuberet. Equites Thebani, quum pedem referentes, ad inuium quemdam ſaltum perueniſſent: primum ſe colligebant, deinde ſe in hoſtem convertebant, quod tranſeundi & euadendi nulla eſſet copia. Tum primi ex cetratis, qui pauci eſſent numero, metu perterriti, in fugam ſe coniiciunt: quod vbi viderunt equites, ab illis terga dantibus edocti ſunt, eſſe ipſos inuadendos. Interfectus Phœbidas ipſe cum duobus aut tribus, qui vna cum ipſo dimicabant. Id quum accidiſſet, conductitij milites vniuerſi fugam arripiebant. Quum inter fugiendum ad Theſpienſium grauẽ armaturam veniſſent, illi quoque terga dabant; quamquam nec admodum eos quiſpiã perſequeretur (quod iam eſſet ſerius) & prius elatis animis ſe minime Thebanis ceſſuros exiſtimaſſent. Occubuere quidem pauci, non tamen prius fugere deſtiterunt Theſpienſes, quam intra muros ſe recepiſſent. Poſtea rurſum Thebanorum res quaſi reuiuiſcere, atque ipſi iam aduerſus Theſpienſes, reliquaque finitima oppida, bellum mouere. Quamobrem populus ex eis Thebas migrabat. Nam omnibus in oppidis eiuſmodi conſtituta erant imperia, qualia Thebis. Quo factum, vt amici Lacedæmoniorum in oppidis illis ſubſidio & ope indigerent. Poſt Phœbidæ interitum Lacedæmonij polemarcho quodam, & cohorte mari miſſa, hoc ipſo præſidio Theſpias tenebant. Vere autem ineunte, rurſum Ephori copias aduerſus Thebanos

Conſule Notas.

Phœbidas à Thebanis interficitur.

Thebanorum res proſperæ.

A ἐκ δὲ τούτου ὁ Φοιβίδας ἐκπέμπων μὲν λῃστήρια, ἔφερε καὶ ἦγε τοὺς Θηβαίους, καταδρομὰς δὲ ποιούμενος ἐκακούργει τὴν χώραν. οἱ δ᾽ αὖ Θηβαῖοι ἀντιτιμωρεῖσθαι βουλόμενοι, στρατεύουσι πανδημεὶ ἐπὶ τὴν τῶν Θεσπιέων χώραν. ἐπεὶ δ᾽ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ, ὁ Φοιβίδας σὺν τοῖς πελτασταῖς προσκείμενος, οὐδαμοῦ εἴα αὐτοὺς ἀποσκεδάννυσθαι τῆς φάλαγγος. ὥστε οἱ Θηβαῖοι μάλα ἀχθόμενοι τῇ ἐμβολῇ, * θᾶσσον τὴν ἀποχώ- (θάσσια)
B ρησιν ἐποιοῦντο. καὶ οἱ ὀρεωκόμοι δέ, ἀπορρίπτοῦντες ὃν εἰλήφεσαν καρπόν, ἀπήλαυνον οἴκαδε. οὕτω δεινὸς φόβος τῷ στρατεύματι ἐνέπεσεν. ὁ δ᾽ ἐν τούτῳ θρασέως ἐπέκειτο, περὶ αὑτὸν μὲν ἔχων τὸ πελταστικόν, τὸ δ᾽ ὁπλιτικὸν ἐν τάξει ἕπεσθαι κελεύσας. καὶ ἐγένετο ἐν ἐλπίδι * πρὸς (Ἐπὶ τὴν) τὴν τῶν ἀνδρῶν ποιήσασθαι. αὐτός τε γὰρ ἐρρωμένως ἡγεῖτο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπτεσθαι τῶν ἀνδρῶν παρεκελεύετο, καὶ τοὺς τῶν Θεσπιέων ὁπλίτας ἀκολουθεῖν ἐκέλευεν. ὡς δ᾽ ἀποχωροῦν-
C τες οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἐπὶ νάπει ἀδιαβάτῳ ἐγίγνοντο, πρῶτον μὲν ἠθροίσθησαν, ἔπειτα δὲ ἀνέστρεφον, διὰ τὸ ἀπορεῖν ὅποι διαβαῖεν. οἱ μὲν οὖν πελτασταὶ [καὶ * ὀλίγοι ὄντες οἱ πρῶτοι, φοβηθέντες αὐτούς, ἔφυγον· οἱ δ᾽ ἱππεῖς αὖ ὡς τοῦτο εἶδον, ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῶν φευγόντων ἐπιθέσθαι αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Φοιβίδας, καὶ δύο ἢ τρεῖς, μετ᾽ αὐτοῦ μαχόμενοι ἀπέθανον· οἱ δὲ μισθοφόροι, τούτου γενομένου, πάντες ἔ-
D φυγον. ἐπεὶ δὲ φεύγοντες ἀφίκοντο πρὸς τοὺς ὁπλίτας τῶν Θεσπιέων, κἀκεῖνοι, μάλα πρόσθεν μέγα φρονοῦντες μὴ ὑπείξειν τοῖς Θηβαίοις, ἔφυγον, μηδέν τι πάνυ διωκόμενοι. καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψέ. καὶ ἀπέθνησκον μὲν οὐ πολλοί, ὅμως δὲ οὐ πρόσθεν ἔστησαν οἱ Θεσπιεῖς, πρὶν ἐν τῷ τείχει ἐγένοντο. ἐκ δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Θηβαίων ἀνεζωπυρεῖτο, καὶ ἐστρατεύοντο εἰς Θεσπιὰς καὶ εἰς τὰς ἄλλας τὰς περιοικίδας πόλεις. ὁ μέντοι δῆμος ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς Θήβας ἀπεχώρει. ἐν
E πάσαις γὰρ ταῖς πόλεσι δυναστεῖαι καθειστήκεσαν, ὥσπερ ἐν Θήβαις. ὥστε καὶ οἱ ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων βοηθείας ἐδέοντο. μετὰ δὲ τὸν Φοιβίδα θάνατον, πολέμαρχον μὲν καὶ μόραν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ θάλατταν πέμψαντες, τὰς Θεσπιὰς ἐφύλαττον. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέστη, πάλιν ἔφαινον φρουρὰν * οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Θή- (οἱ ἔφοροι)

βας καὶ τοῦ Ἀγησιλάου, ᾗπερ πρόσθεν, ἐδέοντο A
ἡγεῖσθαι. ὁ δ' ὑπὲρ τῆς ἐμβολῆς * ταῦτα γιγνώ-
σκων, πρὶν καὶ τὰ διαβατήρια θύεσθαι, πέμψας
πρὸς τὸν ἐν Θεσπιαῖς πολέμαρχον, ἐκέλευε προ-
καταλαβεῖν τὸ ὑπὲρ τῆς κατὰ τὸν Κιθαιρῶνα ὁδοῦ
ἄκρον, καὶ φυλάττειν ἕως ἂν αὐτὸς ἔλθοι. ἐπεὶ δὲ
τοῦτο ὑπερβαλὼν ἐν ταῖς Πλαταιαῖς ἐγένετο, πά-
λιν προσεποιήσατο εἰς τὰς Θεσπιὰς ἰέναι πρῶ-
τον. καὶ πέμπων, ἀγοράν τε ἐκέλευε παρα-
σκευάζειν, καὶ τὰς πρεσβείας ἐκεῖ περιμένειν. ὥσ- B
Θεσπιῶν ἐμβολὴν — τε οἱ Θηβαῖοι ἰσχυρῶς τὴν πρὸς * Θεσπιὰς εἰσβο-
λὴν ἐφύλαττον. ὁ δὲ Ἀγησίλαος [τῇ ὑστεραίᾳ
* ἅμα τῇ ἡμέρᾳ θυσάμενος, ἐπορεύετο τὴν ἐπ'
Ἐρυθρῶν. καὶ ὡς στρατεύματι, δυοῖν ἡμέραιν ὁδὸν
ἐν μιᾷ κατανύσας, ἔφθασεν ὑπερβὰς τὸ κατὰ
στράτευμα, — Σκῶλον * σταύρωμα, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς Θηβαίους
ἀπὸ τῆς φυλακῆς, καθ' ἣν τὸ πρόσθεν εἰσῆλθε.
τοῦτο δὲ ποιήσας, τὰ πρὸς ἕω τῆς τῶν Θηβαίων
πόλεως ἐδῄου μέχρι τῆς Ταναγραίων· (ἔτι γὰρ
Ὑπαντίδωρον, — τότε καὶ τὴν Τάναγραν οἱ περὶ * Ὑπατόδωρον, C
φίλοι ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, εἶχον) καὶ ἐκ
τούτου δὴ ἀπῄει, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὸ τεῖχος. οἱ δὲ
ὑπελθόντες, — Θηβαῖοι * ἐπελθόντες, ἀντετάξαντο ἐπὶ γραὸς
στήθει, ὄπισθεν ἔχοντες τήν τε τάφρον καὶ τὸ σταύ-
ρωμα, νομίζοντες καλὸν εἶναι ἐνταῦθα διακιν-
δυνεύειν. καὶ γὰρ ἦν στενὸν ταύτῃ ἐπιεικῶς, καὶ
δύσβατον τὸ χωρίον. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἰδὼν ταῦ-
ἀποσιμώσας — τα, πρὸς ἐκείνους μὲν οὐκ ἦγεν, * ἐπισιμώσας
δὲ, πρὸς τὴν πόλιν ᾔει. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι, δεί- D
ἀπολιπόντες ᾗ ἐνταῦθα παρατ. — σαντες περὶ τῆς πόλεως, ὅτι ἐρήμη ἦν, * ἀ-
πολιπόντες ἔνθα παρατεταγμένοι ἦσαν, δρό-
μῳ ἔθεον πρὸς τὴν πόλιν τὴν Ποτνίας ὁδόν.
ἦν γὰρ αὕτη ἀσφαλεστέρα. καὶ μέντοι ἐδόκει
καλὸν γενέσθαι τὸ ἐνθύμημα Ἀγησιλάου, ὅτι
πόρρω ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἀποχω-
ἐπιπαραθέοντας — ρεῖν δρόμῳ αὐτοὺς ἐποίησεν. ὅμως μέντοι * ἐπι-
παραθέοντας αὐτοὺς τῶν πολεμάρχων τινὲς ἐπέ-
δραμον σὺν ταῖς μόραις. οἱ μέντοι Θηβαῖοι ἀ-
πὸ τῶν λόφων τὰ δόρατα ἐξηκόντιζον, ὥστε E
καὶ ἀπέθανεν Ἀλύπητος εἷς τῶν πολεμάρχων,
ἀκοντισθεὶς δόρατι. ὅμως δὲ καὶ ἀπὸ τούτου
τοῦ λόφου ἐτράπησαν οἱ Θηβαῖοι. ὥστε ἀνα-
βάντες οἱ Σκιρῖται καὶ τῶν ἱππέων τινὲς, ἔ-
παιον τοὺς τῶν Θηβαίων τελευταίους παρε-
λαύνοντας εἰς τὴν πόλιν. ὡς μέντοι ἐγγὺς τοῦ
τείχους ἐγένοντο, ὑποστρέφουσιν οἱ Θηβαῖοι.

decernunt: & Ageſilaum; vt antea quoque, rogant Imperatoris vti munere fungeretur. Ille quod idem cum eis de hac expeditione ſtatueret; prius quam exta de traducendo exercitu conſuleret, miſſo ad polemarchum, qui Theſpiis erat, nuntio; *Ageſilai ſtrategema.* verticem vti præoccuparet, qui viæ per Cithæronem ducenti imminet, eumque cum præſidio teneret, donec aduenirct ipſe, mandat. Poſteaquam hoc ſuperato, Platæas acceſſit; rurſum Theſpias primum ſe pergere ſimulabat. Mittebat etiam, qui rerum venalium forum parari, ac legatos ibidem ſe exſpectare iuberent. Quo factum, vt Thebani magnis viribus eum, qui verſus Theſpias eſt, aditum cuſtodirent. Verum Ageſilaus poſtridie, cum prima luce, facta re ſacra, verſus Erythram profectus eſt: quumque vno die cum copiis iter bidui confeciſſet, prius id vallum, quod ad Scolum eſt, ſuperauit: quam ab eo excubiarum loco, quo antehac ingreſſus fuerat, Thebani adveniſſent. Hoc facto, Thebanorum agrum verſus ſolem orientem ſitum depopulatur, ad ipſos vſque Tanagræorum fines: (adhuc enim Tanagram * Hypatodorus cum ſuis, Lacedæmoniis *al. Hypantodorus,* addictus, tenebat) ac deinde pedem refert, quum mœnia vrbis ad læuam haberet. Thebani autem vt ſupervenere, in loco, qui Vetulæ pectus dicitur, aciem adverſam inſtruebant; vbi & foſſam, & vallum habebant à tergo, atque idcirco recte facturos ſe arbitrabantur, ſi aleam iſtic prœlij ſubirent. Erat enim locus is ſatis anguſtus, acceſſuque difficilis. Quod quum Ageſilaus videret, aduerſus ipſos non ducebat; *Aliud Ageſilai ſtrategema.* ſed averſa deflectendo acie, ad vrbem pergebat. Thebani vero metuentes vrbi, quod eſſet à præſidiis nuda; relicto loco, quo inſtructi ſtabant, via Potnias ducente, quæ tutior erat, ad vrbem curſu ſe conferebant. Enimvero præclarum hoc Ageſilai videbatur inventum eſſe, quod ab hoſtibus longe abductis copiis, perfecerit vt illi curſu diſcederent. Ac nihilominus eos prætercurrentes polemarchi quidam cum cohortibus invadebant. Thebani contra, de collibus haſtas eiaculabantur; quo factum, vt vnus ex polemarchis Alypetus, haſta traiectus occumberet. Hoc tamen etiam de tumulo Thebani deiecti fugiebant. Itaque illo conſcenſo Sciritæ & equites quidam, cædebant extremos in agmine Thebanorum, qui ad vrbem prætervehebantur. Vbi propius ad muros perventum eſſet, Thebani ſe convertunt.

Eo conſpecto Sciritæ, celerius aliquanto quam gradatim, regrediuntur. Quamquam autem ex eis interemptus eſſet nemo, Thebani tamen & tropæum excitabant, quod hoſtes inde, quo conſcenderant, diſceſſiſſent: ...... Ageſilaus ita tunc poſcente tempore, digreſſus illinc, caſtra metabatur eo loco vbi hoſtes prius inſtructos conſpexerat. Poſtridie, via qua Theſpias itur, exercitum abducebat. Quumque cetrati, qui apud Thebanos ſtipendia faciebant, audacter eum inſequerentur, & Chabriam non ſubſequentem inclamarent: converſi Olynthiorum equites, quod illi iam ex fœdere ſocij expeditionis huius erant, adcliuem ad locum eos compellebant, ita vti ſequebantur, ac magno numero interficiebant. Nam facile pedites ab equitibus, loco adcliui, & equitibus acceſſu non difficili, capiuntur. Poſteaquam Theſpias Ageſilaus veniſſet, ciues inter ſe diſſidentes reperit: quumque vellent ij, qui Laconicis ſe fauere partibus profitebantur, aduerſarios interficere, quorum erat in numero etiam Meno: nequaquam hoc fieri permiſit, ſed reconciliatis ipſis inter ſe, coactiſque ſacramentum ſibi inuicem præſtare; ita demum rurſus per Cithæronem, via quæ Megara ducit, diſcedit. Inde ſocios dimittit, ac vrbanas copias domum abducit. Quia vero Thebani admodum annonæ inopia premebantur, quod iam duobus ab annis ex agro ſuo fruges nullas habuiſſent: quoſdam ſuorum duabus triremibus Pagaſas ad comparandum frumentum mittunt, datis eis decem talentis. Alcetas autem Lacedæmonius, qui Oreum cum præſidio tenebat, dum frumentum illi coëmerent, triremes tres inſtruit, cauens ſingulari ſtudio, ne quid enuntiaretur. Vbi iam frumentum avehebatur, Alcetas, & frumentum, & triremes, & homines ipſos, non pauciores CCC, viuos capit. Eos in arce carceribus mandat, in qua ipſe habitabat. Quum autem puer quidam ſanequam elegans, vt fertur, & egregius, qui eſſet Oreitæ cuiuſdam filius, eum comitari ſoleret: de arce deſcendens, apud hunc verſabatur. Hac hominis negligentia captiui animaduerſa, arcem capiunt, moxque vrbs ipſa à Lacedæmoniis deficit. Ita factum, vt magna copia Thebani frumentum in vrbem adveherent. Vere rurſum ineunte, Ageſilaus in lecto decumbebat. Nam quo tempore copias Thebanorum è finibus Megara deduxerat,

Theſpienſes Ageſilaus inter ſe reconciliat.

Thebani fame premuntur.

Alcetas Thebanos quoſdam capit.

Alcetæ negligentia.

οἱ δὲ Σκιρῖται ἰδόντες αὐτούς, θᾶττον ἢ βάδην ἀπῆλθον. καὶ ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς αὐτῶν. ὅμως δὲ οἱ Θηβαῖοι τρόπαιόν τι ἐστήσαντο, ὅτι ἀπεχώρησαν οἱ ἀναβάντες .... ὁ μέντοι Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ὥρα ἦν, ἀπελθὼν, ἐστρατοπεδεύσατο ἔνθαπερ τοὺς πολεμίους εἶδε παρατεταγμένους· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπῆγε τὴν ἐπὶ Θεσπιάς. θρασέως δὲ παρακολουθούντων τῶν πελταστῶν, οἳ ἦσαν μισθοφόροι τοῖς Θηβαίοις, καὶ τὸν Χαβρίαν ἀνακαλούντων, ὅτι οὐκ ἠκολούθει, ὑποστραφέντες οἱ τῶν Ὀλυνθίων ἱππεῖς, (ἤδη γὰρ κατὰ τοὺς ὅρκους συνεστρατεύοντο) ἐδίωξάν τε αὐτοὺς πρὸς ὄρθιον, καθάπερ ἠκολούθουν, καὶ ἀπέκτειναν αὐτῶν μάλα πολλούς· ταχὺ γὰρ πρὸς ἄναντες εὐήλατον ἁλίσκονται πεζοὶ ὑπὸ ἱππέων. ἐπεὶ δ' ἐγένετο ὁ Ἀγησίλαος ἐν ταῖς Θεσπιαῖς, εὑρὼν στασιάζοντας τοὺς πολίτας, καὶ βουλομένων τῶν φασκόντων λακωνίζειν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐναντίους, (ὧν καὶ Μένων ἦν) τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέτρεψε· διαλλάξας δὲ αὐτοὺς, καὶ ὅρκους ὀμόσαι ἀλλήλοις ἀναγκάσας, οὕτως ἀπῆλθε πάλιν διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος τὴν ἐπὶ Μέγαρα. καὶ ἐκεῖθεν τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα οἴκαδε ἀπήγαγε. μάλα δὲ πιεζόμενοι οἱ Θηβαῖοι σπάνει σίτου, διὰ τὸ δυοῖν ἐτοῖν μὴ εἰληφέναι καρπὸν ἐκ τῆς γῆς, πέμπουσιν ἐπὶ δυοῖν τριήροιν ἄνδρας εἰς Παγασὰς ἐπὶ σῖτον, δέκα τάλαντα δόντες. Ἀλκέτας δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος φυλάττων Ὠρεόν, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι συνεωνοῦντο τὸν σῖτον, ἐπληρώσατο τρεῖς τριήρεις, ἐπιμεληθεὶς ὅπως μὴ ἐξαγγελθείη. ἐπεὶ δὲ ἀπήγετο ὁ σῖτος, λαμβάνει ὁ Ἀλκέτας τόν τε σῖτον, καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐζώγρησεν, οὐκ ἐλάττους ὄντας ἢ τριακοσίους. τούτους δὲ εἷρξεν ἐν τῇ ἀκροπόλει, οὗπερ αὐτὸς ἐσκήνου. ἀκολουθοῦντος δέ τινος τῶν Ὠρειτῶν παιδός, ὡς ἔφασαν, μάλα καλοῦ τε κἀγαθοῦ, καταβαίνων ἐκ τῆς ἀκροπόλεως περὶ τοῦτον ἦν. καταγνόντες δὲ οἱ αἰχμάλωτοι τὴν ἀμέλειαν, καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἡ πόλις ἀφίσταται· ὥστ' εὐπόρως ἤδη οἱ Θηβαῖοι σῖτον παρεκομίζοντο. ὑποφαίνοντος δὲ πάλιν τοῦ ἦρος, ὁ μὲν Ἀγησίλαος κλινοπετὴς ἦν. ὅτε γὰρ ἀπῆγε τὸ στράτευμα ἐκ τῶν Θηβῶν ἐν τοῖς Μεγάροις,

inter

ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἀφροδισίου εἰς τὸ ἀρχεῖον, ῥήγνυται ὁποιαδὴ φλέψ, καὶ ἐρρύη ἐκ τοῦ σώματος αἷμα εἰς τὸ ὑγιὲς σκέλος. γενομένης δὲ τῆς κνήμης ὑπερόγκου, καὶ ὀδυνῶν ἀφορήτων, Συρακούσιός τις ἰατρὸς σχάζει τὴν παρὰ τῷ σφυρῷ φλέβα αὐτοῦ. ὡς δὲ ἅπαξ ἤρξατο, ἔρρει αὐτῷ νύκτα τε καὶ ἡμέραν τὸ αἷμα, καὶ πάντα ποιοῦντες οὐκ ἐδύναντο σχεῖν τὸ * ῥεῦμα, πρὶν ἐλειποψύχησε. τότε μέντοι γε ἐπαύσατο. καὶ οὕτως ἐκεῖνος μὲν ἀποκομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα, ἠῤῥώστει τό, τε λοιπὸν θέρος, καὶ διὰ χειμῶνος. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἔαρ ὑπέφαινε, πάλιν φρουράν τε ἔφαινον [τοῖς Θηβαίοις, * καὶ Κλεόμβροτον ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. ἐπεὶ δ' ἔχων τὸ στράτευμα πρὸς τῷ Κιθαιρῶνι ἐγένετο, * προῄεσαν αὐτῷ οἱ πελτασταί, ὡς προκαταληψόμενοι τὰ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. Θηβαίων δὲ καὶ Ἀθηναίων προκατέχοντές τινες τὸ ἄκρον, τέως μὲν εἴων αὐτοὺς ἀναβαίνειν· ἐπεὶ δ' ἐπ' αὐτοῖς ἦσαν, ἐξαναστάντες ἐδίωκον, καὶ ἀπέκτειναν περὶ τετταράκοντα. τούτου δὲ γενομένου, ὁ Κλεόμβροτος ἀδύνατον νομίσας τὸ ὑπερβῆναι εἰς τὴν Θηβαίων, ἀπήγαγέ τε, καὶ διῆκε τὸ στράτευμα. συλλεγέντων δὲ τῶν συμμάχων εἰς Λακεδαίμονα, λόγοι ἐγίγνοντο ἀπὸ τῶν συμμάχων, ὅτι διὰ μαλακίαν κατατριβήσοιντο ὑπὸ τοῦ πολέμου. ἐξεῖναι γὰρ σφίσι ναῦς πληρώσαντας πολὺ πλείονας τῶν Ἀθηναίων, ἑλεῖν λιμῷ τὴν πόλιν αὐτῶν· ἐξεῖναι δὲ ἐν ταύταις ταῖς ναυσὶ καὶ εἰς Θήβας στράτευμα διαβιβάζειν, εἰ μὲν βούλοιντο, ἐπὶ Φωκέων· εἰ δὲ βούλοιντο, * ἐπὶ Κρεύσιος. ταῦτα δὲ λογισάμενοι, ἑξήκοντα μὲν τριήρεις ἐπλήρωσαν, Πόλλις δ' αὐτῶν ναύαρχος ἐγένετο. καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθησαν οἱ ταῦτα γνόντες, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιορκοῦντο. τὰ γὰρ σιταγωγὰ αὐτοῖς πλοῖα ἐπὶ μὲν τὸν Γεραιστὸν ἀφίκετο, ἐκεῖθεν δ' οὐκέτι ἤθελε παραπλεῖν, τοῦ ναυτικοῦ ὄντος * τοῦ Λακεδαιμονίων περί τε Αἴγιναν, καὶ Κέω, καὶ Ἄνδρον. γνόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀνάγκην, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰς ναῦς, καὶ ναυμαχήσαντες πρὸς τὸν Πόλλιν, Χαβρίου ἡγουμένου, νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ. καὶ ὁ μὲν σῖτος τοῖς Ἀθηναίοις οὕτω παρεκομίσθη. παρασκευαζομένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων στράτευμα διαβιβάζειν ἐπὶ τοὺς Βοιωτούς, ἐδεήθησαν οἱ Θηβαῖοι τῶν Ἀθηναίων πε-

Marg.: τὸ αἷμα, — προῄεσαν — Κρεύσιος.

A inter aſcendendum è fano Veneris, magiſtratuum in curiam, incertum qua vena rupta ſanguis è corpore ſanum in crus defluxerat. Quumque ſura nimium quantum intumeſceret, ac dolores intolerandi accederent; medicus quidam Syracuſanus ei propter * malleolum venam aperit, atq; vbi ſemel cœpiſſet, noctu dieque ſanguis profluebat. Quidquid tentarent, fluxionem hanc inhibere non poterant, donec Ageſilaus tamdem animo defeciſſet. Tunc enim fluere deſiit. Hoc modo Lacedæmonem deportatus, B quod æſtatis reliquum erat, totamque hyemem ægrotauit. Lacedæmonij vere ſe oſtēdente, rurſū copias adverſus Thebanos decernunt, eiſque ducem Cleombrotum præficiunt. Is vbi cum exercitu iam ad Cithæronem acceſſiſſet, cetratos præmittit, vt imminentia viæ loca præoccuparet. At quum Thebani & Athenienſes quidam verticem hūc iam ante tenerent, aliquantulum illi quidem adſcendendi facultatem hoſtibus concedunt: verum vt iam prope ad ipſos C acceſſerant, conſurgunt, & in fugam eos agunt, fereque ad quadraginta interficiunt. Quod quum accideret, Cleombrotus minime fieri poſſe ratus, vt Thebanorum in agrum tranſcenderet; copias inde abductas dimiſit. Quumque ſocij Lacedæmonem conveniſſent, commemorabant fieri quadam ignauia, quod bello adtererentur. Nam poſſe ſe naues longe plures, quam Athenienſes haberent, inſtruere: atque vrbem ipſorum ad deditionem D fame compellere. Poſſe item ſe hiſce nauibus etiam adverſus Thebanos exercitum deportare vel Phocenſium in fines, ſi ita videatur, vel Creuſim. Hoc inito conſilio, triremes ſexaginta complent, eique claſſi Pollis præficitur. Neque feſellit eos hæc ſententia, qui conſilij auctores fuerant. quippe hoc modo Athenienſes obſidebantur. Etenim naues ipſorum annonariæ Geræſtum illæ quidem adpulerant, verum inde non iam amplius diſcedere cogitabant; quod Lacedæmoniorum claſſis propter Æginam, E & Ceum, & Andrum ſtationes haberet. Hac neceſſitate compulſi Athenienſes, & ipſi conſcendunt naues, Chabriaque duce nauali cum Polle congreſſi prœlio, victoria potiuntur. Ita factum, vt Athenienſibus deinde frumentum ſubveheretur. Quum autem Lacedæmonij ſe pararent ad mittendas adverſus Bœotos copias, Thebani Athenienſes rogabant, vt & ipſi

Marg.: pars corporis infra ſuras, alii tamen à talis, Galen. & Pollux. — Cleombrotus fruſtra adducit in Thebanos [illegible]. — Lacedæmonij claſſem inſtruunt. — Athenienſes navali pugna Pollum vincunt.

exercitum in Peloponeſum mitterent. Exiſtimabant enim, ſi hoc fieret, haudquaquam ſatis virium Lacedæmonios habituros ad defendendum eodem tempore tum fines ſuos, tum ſociarum in iis locis vrbium; & ad traducendum in agrum Thebanum ſatis magnas copias. Athenienſes autem, quod ob Sphodriæ facinus Lacedæmoniis ſuccenſerent, inſtructas LX naues ad Peloponeſi litora perlubenter miſere, dato his prætore Timotheo. Atque hoc tempore, quod hoſtes Thebanorum in agrum non irrupiſſent, neque dum copias Cleombrotus duceret, neque dum Peloponeſum Timotheus cum claſſe circumveheretur: peraudacter oppida finitima Thebani adoriebantur, eaque recipiebant. Timotheus quidem circumvectus, ſtatim Corcyram occupauit: neque tamen eam in ſeruitutem redegit, neque quemquam multauit exſilio, ac ne leges quidem immutauit. Quo factum, vt ciuitatum iis locis finitimarum omnium maiora eſſent erga Timotheum ſtudia. Contra Lacedæmonij & ipſi claſſem inſtruunt, & præfectum ei Nicolochum, hominem admodum audacem, adverſus hoſtes mittunt: qui quum naues, quas ſecum Timotheus habebat, conſpexiſſet; quamquam adhuc ſex Ambracioticæ abeſſent, nihil tamen cunctatus, cum LV nauibus adverſus LX, quibus Timothei claſſis conſtabat, prœlio nauali dimicat. In eo quum victus eſſet, apud Ælyziam tropæum Timotheus ſtatuit. Poſtea Nicolochus, quum Timothei naues in portum ſubductæ eſſent, ac reficerentur; advectis ad ſe iam ſex illis Ambracioticis triremibus, Ælyziam nauigat, vbi tum Timotheus erat. Poſteaquam is obviam ſua cum claſſe non pergeret, ipſe quoque tropæum proximis in inſulis ſtatuit. Timotheus autem refectis nauibus iis quas habebat, & è Corcyra paratis & inſtructis aliis, vt iam plures eſſent quam ſeptuaginta: longe claſſe ſuperior erat. Et quia magna pecuniarum vi ob claſſis magnitudinem indigebat, Athenis eas adferri curabat.

Timotheus præclarus Athenienſium dux.

A εἰ Πελοπόννησον στράτευμα πέμψαι, * νομίσαντες, εἰ τοῦτο γένοιτο, οὐ δυνατὸν ἔσοιτο τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῶν χώραν φυλάττειν, ἅμα δὲ τὰς περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία συμμαχίδας πόλεις, ἅμα δὲ στράτευμα διαβιβάζειν ἱκανὸν πρὸς ἑαυτούς. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μέντοι ὀργιζόμενοι τοῖς Λακεδαιμονίοις διὰ τὸ Σφοδρία ἔργον, προθύμως ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Πελοπόννησον, ναῦς τε ἑξήκοντα πληρώσαντες, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν B Τιμόθεον ἑλόμενοι. ἅτε δὲ εἰς τὰς Θήβας οὐκ ἐμβεβληκότων τῶν πολεμίων, οὔτ' ἐν ᾧ Κλεόμβροτος ἦγε τὸ στράτευμα ἔτει, οὔτ' ἐν ᾧ Τιμόθεος περιέπλευσε, θρασέως δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Θηβαῖοι ἐπὶ τὰς περιοικίδας πόλεις, καὶ πάλιν αὐτὰς * ἐλάμβανον. ὁ μέντοι Τιμόθεος περιπλεύσας, Κέρκυραν μὲν εὐθὺς ὑφ' ἑαυτῷ ἐποιήσατο· οὐ μέντοι ἠνδραποδίσατο, οὐδὲ ἄνδρας ἐφυγάδευσεν, οὐδὲ νόμους μετέστη- C σεν. ἐξ ὧν τὰς περὶ ἐκεῖνα πόλεις ἁπάσας εὐμενεστέρας εἶχεν. ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναυτικόν, καὶ Νικόλοχον ναύαρχον μάλα θρασὺν ἄνδρα ἐξέπεμψαν· ὃς ἐπεὶ εἶδε τὰς μετὰ Τιμοθέου ναῦς, οὐκ ἠμέλλησε, καίπερ ἓξ νεῶν ἀπουσῶν αὐτῷ τῶν Ἀμβρακιωτίδων· ἀλλὰ πέντε καὶ πεντήκοντα ἔχων ναῦς, ἑξήκοντα οὔσαις ταῖς μετὰ Τιμοθέου συνεναυμάχησε. καὶ τότε μὲν ἡττήθη, καὶ τρόπαιον ὁ Τιμό- D θεος ἔστησεν ἐν Ἀλυζίᾳ. ὁ δέ, * ἀνειλκυσμένων τῶν Τιμοθέου νεῶν, καὶ ἐπισκευαζομένων, ἐπεὶ προσεγένοντο αὐτῷ αἱ Ἀμβρακιώτιδες ἓξ τριήρεις, ἐπὶ τὴν Ἀλυζίαν ἔπλευσεν, ἔνθα ἦν ὁ Τιμόθεος. ὡς δ' οὐκ * ἀντήνηγε, τρόπαιον αὖ κἀκεῖνος ἐστήσατο ἐν ταῖς ἐγγυτάτω νήσοις. ὁ δὲ Τιμόθεος, ἐπεὶ ἅς τε εἶχεν, ἐπεσκεύασε, καὶ ἐκ Κερκύρας ἄλλας προσεπληρώσατο, γενομένων αὐτῷ τῶν πασῶν πλέον ἢ ἑβδομήκοντα, πολὺ δὴ ὑπερεῖχε ναυτικῷ. χρήματα μέν- E τοι μετεπέμπετο Ἀθήνηθεν· πολλῶν γὰρ ἐδεῖτο, ἅτε πολλὰς ναῦς ἔχων.

γεμίσαντες ἔπ, εἰ τῶ

ἀνελάμβανον.

ἀνελκομένων

ἀντανῆγε

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Ἕκτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRÆCARVM, LIBER SEXTVS.

A ΟΙ ΜΕΝ οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ ταῦτα ἦσαν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐπεὶ κατεστρέψαντο τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις, ἐστράτευον καὶ εἰς τὴν Φωκίδα. ὡς δ' αὖ καὶ οἱ Φωκεῖς ἐπρέσβευον εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ ἔλεγον ὡς εἰ μὴ βοηθήσαιεν, οὐ δυνήσοιντο μὴ πείθεσθαι τοῖς Θηβαίοις, ἐκ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι διαβιβάζουσι κατὰ θάλατταν εἰς Φωκέας Κλεόμβροτόν B τε τὸν βασιλέα, καὶ μετ' αὐτοῦ τέτταρας μόρας, καὶ τῶν συμμάχων τὸ μέρος. σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐκ Θετταλίας ἀφικνεῖται πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων Πολυδάμας Φαρσάλιος. οὗτος δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Θετταλίᾳ [μάλα *εὐδοκίμει, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει οὕτως ἐδόκει καλός τε κἀγαθὸς εἶναι], ὥστε καὶ στασιάσαντες οἱ Φαρσάλιοι παρακατέθεντο αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὰς προσόδους ἐπέτρεψαν *λαμβάνοντα, C ὅσα ἐγέγραπτο ἐν τοῖς νόμοις εἴς τε τὰ ἱερὰ ἀναλίσκειν καὶ εἰς τὴν ἄλλην διοίκησιν. κἀκεῖνος μέντοι ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων τήν τε ἄκραν φυλάττων διέσωζεν αὐτοῖς, καὶ τἆλλα διοικῶν ἀπελογίζετο κατ' ἐνιαυτόν. καὶ ὁπότε μὲν ἐνδεὴς εἴη, παρ' ἑαυτοῦ προσετίθει· ὁπότε δὲ περιγένοιτο [τῆς προσόδου, *ἀπελάμβανεν. ἦν δὲ καὶ ἄλλως φιλόξενός τε καὶ μεγαλοπρεπὴς τὸν Θετταλικὸν τρόπον. οὗτος οὖν ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Λακεδαίμονα, εἶπε τάδε· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, D πρόξενος ὑμῶν ὢν καὶ εὐεργέτης ἐκ πάντων ὧν μεμνήμεθα προγόνων, ἀξιῶ, ἐάν τέ τι ἀπορῶ, πρὸς ὑμᾶς ἰέναι· ἐάν τέ τι χαλεπὸν ὑμῖν ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ ξυνιστῆται, σημαίνειν. ἀκούετε μὲν οὖν εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ὑμεῖς Ἰάσονος ὄνομα. ὁ γὰρ ἀνὴρ καὶ δύναμιν ἔχει μεγάλην, καὶ ὀνομαστός ἐστιν. οὗτος δὲ σπονδὰς ποιησάμενος, συνεγένετό μοι, καὶ

*λαμβάνοντι,

A HIs tum rebus Athenienſes & Lacedæmonij occupati erant. Thebani vero, poſteaquam oppida Bœotiæ ſuam in poteſtatem redegerant, etiam Phocenſiũ in fines expeditionem ſuſcipiebãt. ibi quũ legatos Lacedæmonem Phocenſes miſiſſent, ac ſignificaſſent, ſe, niſi ſuppetias ipſi ferrent, non poſſe non Thebanorum imperio parere: mari Cleombrotum regem, cum quatuor cohortibus, & ſociorum parte, B Lacedęmonij Phocenſium in agrum ire iubent. Eodem prope tempore Polydamas Pharſalius Lacedæmoniorũ ad communitatẽ è Theſſalia venit. Eius viri vt reliqua in Theſſalia nomen erat illuſtre, ita ſua in republica tanta virtute præditus exiſtimabatur; vt quum Pharſalij domeſticis ſeditionibus ac diſſidiis laborarent, arcem ipſi traderent, annuoſque proventus ad ſe recipere permitterẽt, deque iis tum ad ſacrificia, tum reliquam adminiſtrationem im- C penſas facere, quæ præſcriptæ legibus eſſent. Ac ipſe quidem ex hiſce pecuniis & arcem ipſis præſidio tuebatur, & alia quoque adminiſtrans, quotannis rationes reddebat. Quod ſi quando à pecuniis publicis deſtitueretur, de ſuo nonnihil ad eas adiiciebat; idque, vbi quid proventuum ſupererat, recipiebat. Et erat ceteroqui Theſſalorũ more magnificus ac hoſpitalis. Hic vbi Lacedæmonẽ perveniſſet, hac vſus eſt oratione: Equidẽ Lacedęmonij, quum hoſpes ſim veſtræ ciuitatis publicus, noſtraq; D in vos exſtent beneficia inde vſque ab omnibus maioribus, quorũ meminiſſe poſſumus; æquum eſſe cẽſeo, vt ſi qua ipſe difficultate premar, ad vos me conferam; itẽque ſi quid adverſum vos rei moleſtæ in Theſſalia oriatur, id vti vobis ſignificẽ. Nõ dubito autem, vos quoque Iaſonis nomen audiiſſe. Nã is vir & copias ingẽtes habet, & percelebris eſt. Hic quũ mecũ congreſſus eſſet, factis inter nos induciis, in hunc

Bellum in Phocide.

Polydamas Pharſalius

Polydamas adverſus Iaſonem Theſſalum opẽ poſtulat.

modũ me cõpellauit: Poſſe me, mi Polydama, (A) ciuitatẽ veſtrã Pharſalũ vel inuitã imperio meo ſubiicere, vel de his tecũ exiſtimare potes. Nam & plurimas, & maximas Theſſaliæ vrbes equidem mihi ſocietate devinctas habeo, quas ipſas in poteſtatem meam redegi, quũ vos vna cum ipſis coniũcti bellũ adverſus me gereretis. Nõ ignoras autem, habere me conductitios milites exteros non pauciores VI CIↃ; quibus meo iudicio reſiſtere nulla ciuitas poſſit. Quippe numerus quidem hic militum, ait, etiã aliunde promi poſſit: ſed oppidani exerci- (B) tus partim quoſdam natu grãdiores habẽt, partim qui necdum ætatem vegetam adtigerint. Præterea perſane pauci quidã vnaquaque in vrbe corpora ſua exercent. Apud me vero nemo ſtipendia facit, qui non eoſdem, quos ego, labores tolerare poſſit.

De Iaſone, Pheræo. Iaſon ipſe (dicendum eſt enim apud vos, quod verũ eſt) per eſt robuſtus corpore, ac laborum ceteroqui patientiſſimus. Quinetiam cottidie virtutis ſuorum periculum facit. Nã & in gymnaſiis, & in expeditionibus, quaſcumque ſuſcipit, primus ipſe ar- (C) ma geſtat; ac ſi quos è cõductitiis militib. eſſe molles animadvertit, eos exauctorat: ſin qui & laborũ tolerãtes ſũt, & ad ſubeũdum pericula in re adverſus hoſtem gerẽda, promti, eos ſtipẽdio partim duplo, partim triplo, partim quadruplo, ac præterea muneribus aliis ornat. Eoſdẽ & in morbis curat, & mortuos funerũ magnificẽtia cohoneſtat. Quo fit, vt omnes ipſius cõductitij milites ſciant, virtute bellica vitã ſe honoratiſſimã, ac rebus omnibus adfluentem cõſequi. Idem mihi nõ ignoranti demon- (D) ſtrabat, parere iã ipſius imperio Maracos, & Dolopes, & Alcetam, qui Epiro præeſt. Quidnã igitur, ait, mihi metuẽdũ ſit, quominus exiſtimare debeã, me facile vos imperio meo ſubiecturum? Fortaſſis heic mihi ſecũ aliquis cogitet, mearum rerũ ignarus: Quamobrem igitur cunctaris? Cur nõ iã bellũ adverſus Pharſalios ſuſcipis? Quia profecto mihi præſtare omnino videtur, vt vos mihi potius ſpõte veſtra, quam invitos adiungam. Nam ſi coacti à me fueritis, & ipſi de me, quacũque ratione fieri poterit, (E) lædendo conſilia agitabitis: etiam vos ego viciſſim quã maxime fractos volã. Sin perſuadendo meas in partes vos adduxero, facile intelligi poteſt, futurũ vt pro virili vires mutuo noſtras adaugeamus. Non autẽ neſcius ſũ, mi Polydama, in te vnũ oculos patriæ tuæ cõiectos eſſe. Eius ſi beneuolẽtiã mihi cõciliaueris, polliceor tibi equidẽ,

(A) εἶπε τοιάδε· ὅτι μὲν, ὦ Πολυδάμα, καὶ ἄκουσαν τὴν ὑμετέραν πόλιν Φάρσαλον δυναίμην ἂν παραστήσασθαι, ἔξεστί σοι ἐκ τῶνδε λογίζεσθαι. ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ἔχω μὲν Θετταλίας τὰς πλείστας καὶ μεγίστας πόλεις συμμάχους. κατεστρεψάμην δ᾽ αὐτὰς, ὑμῶν σὺν αὐταῖς τὰ ἐναντία ἐμοὶ στρατευομένων. καὶ μὴν οἶσθά γε ὅτι μισθοφόρους ἔχω ξένους εἰς ἑξακισχιλίους, οἷς, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδεμία πόλις δύναιτ᾽ ἂν ῥᾳδίως μάχεσθαι. ἀριθμὸς (B) μὲν γὰρ, ἔφη, καὶ ἄλλοθεν οὐκ ἂν ἐλάττων ἐξέλθοι· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τῶν πόλεων στρατεύματα τοὺς μὲν προεληλυθότας ἤδη ταῖς ἡλικίαις ἔχει, τοὺς δ᾽ οὔπω ἀκμάζοντας. σωμασκοῦσί γε μὴν μάλα ὀλίγοι τινὲς ἐν ἑκάστῃ πόλει. παρ᾽ ἐμοὶ δὲ οὐδεὶς μισθοφορεῖ, ὅστις μὴ ἱκανός ἐστιν ἴσα πονεῖν ἐμοί. αὐτὸς δ᾽ ἐστὶ (λέγειν γὰρ πρὸς ὑμᾶς χρὴ τἀληθῆ) καὶ τὸ σῶμα μάλα εὔρωστος καὶ ἄλλως φιλόπονος. καὶ τοίνυν τῶν παρ᾽ αὐτῷ πεῖ- (C) ραν λαμβάνει καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν. ἡγεῖται γὰρ σὺν τοῖς ὅπλοις καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ ὅταν που στρατεύηται. καὶ οὓς μὲν ἂν μαλακοὺς τῶν ξένων αἰσθάνηται, ἐκβάλλει· οὓς δ᾽ ἂν ὁρᾷ φιλοπόνως καὶ φιλοκινδύνως ἔχοντας πρὸς τοὺς πολέμους, τιμᾷ τοὺς μὲν διμοιρίαις, τοὺς δὲ, τριμοιρίαις, τοὺς δὲ, καὶ τετραμοιρίαις, καὶ ἄλλοις δώροις, καὶ νόσων γε θεραπείαις, καὶ περὶ ταφὰς κόσμῳ. ὥστε πάντες ἴσασιν οἱ παρ᾽ ἐκείνῳ ξένοι, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὐτοῖς ἀρετὴ ἐντιμότατον (D) τὸν βίον καὶ ἀφθονώτατον παρέχεται. ἐπεδείκνυε δέ μοι εἰδότι, ὅτι καὶ ὑπήκοοι ἤδη αὐτῷ εἶεν Μαρακοὶ, καὶ Δόλοπες, καὶ Ἀλκέτας ὁ ἐν τῇ ἠπείρῳ ὕπαρχος. ὥστε, ἔφη, τί ἂν ἐγὼ φοβούμενος οὐ ῥᾳδίως ἂν ὑμᾶς οἰοίμην καταστρέψασθαι; τάχ᾽ οὖν ὑπολάβοι ἄν τις ἐμοῦ ἄπειρος· τί οὖν μέλλεις, καὶ οὐκ ἤδη στρατεύεις ἐπὶ τοὺς Φαρσαλίους; ὅτι νὴ Δία τῷ παντὶ κρεῖττόν μοι δοκεῖ [εἶναι] * ἑκόντας ὑμᾶς μᾶλλον, ἢ ἄκοντας προσαγαγέσθαι. βιασθέντες μὲν γὰρ ὑμεῖς (E) τ᾽* ἂν βουλεύοισθε ὅ,τι δύναισθε κακὸν ἐμοὶ, ἐγώ τ᾽ ἂν ὑμᾶς ὡς ἀσθενεστάτους βουλοίμην εἶναι. εἰ δὲ πεισθέντες μετ᾽ ἐμοῦ γένοισθε, δῆλον ὅτι αὔξοιμεν ἂν ὅ,τι δυναίμεθα ἀλλήλους. γιγνώσκω μὲν οὖν, ὦ Πολυδάμα, ὅτι ἡ σὴ πατρὶς εἰς σὲ ἀποβλέπει· ἐὰν δέ μοι φιλικῶς αὐτὴν ἔχειν παρασκευάσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι,

* ἂν βουλοίμεθα

ἔφη, ἐγὼ μέγιστόν σε τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μετ' ἐμὲ καταστήσω. οἵων δὲ πραγμάτων ἐγὼ τὰ δευτερεῖά σοι δίδωμι, * ἄκουσον, καὶ μηδέν πίστευέ μοι ὅ,τι ἂν μὴ λογιζομένῳ σοι ἀληθὲς φαίνηται. οὐκοῦν τοῦτο μὲν δῆλον ἡμῖν, ὅτι Φαρσάλου προσγενομένης, καὶ τῶν ἐξ ὑμῶν ἠρτημένων πόλεων, εὐπετῶς ἂν ἐγὼ ταγὸς Θετταλῶν ἁπάντων καταστᾶίην. * ὥς γε μὴν, ὅταν ταγεύηται Θετταλία, εἰς ἑξακισχιλίους μὲν οἱ ἱππεύοντες γίγνονται, ὁπλῖται δὲ πλείους ἢ μύριοι καθίστανται. ὧν ἐγὼ καὶ τὰ σώματα καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ὁρῶν, οἶμαι ἂν αὐτῶν εἰ καλῶς τις ἐπιμελοῖτο, οὐκ εἶναι ἔθνος ὁποίῳ ἂν ἀξιώσαιεν ὑπήκοοι εἶναι Θετταλοί. πλατυτάτης γε μὴν οὔσης [γῆς * Θετταλίας, πάντα τὰ κύκλῳ ἔθνη ὑπήκοα μέν ἐστιν, ὅταν ταγὸς ἐνθάδε καταστῇ· σχεδὸν δὲ πάντες οἱ ταύτῃ ἀκοντισταί εἰσιν· ὥστε καὶ πελταστικῷ εἰκὸς ὑπερέχειν τὴν * ὑμετέραν δύναμιν. καὶ μὴν Βοιωτοί γε, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ὅσοι Λακεδαιμονίοις * πολεμοῦσιν, ὑπάρχουσί μοι σύμμαχοι. καὶ ἀκολουθεῖν τοίνυν ἀξιοῦσιν ἐμοί, ἂν μόνον ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθερῶ αὐτούς. καὶ Ἀθηναῖοι δὲ εὖ οἶδ' ὅτι πάντα ποιήσαιεν ἄν, ὥστε σύμμαχοι ἡμῖν γενέσθαι. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἄν μοι δοκῶ πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ ἔτι ῥᾷον τὴν κατὰ θάλατταν, ἢ τὴν κατὰ γῆν ἀρχὴν παραλαβεῖν ἄν. εἰ δὲ εἰκότα λογίζομαι, σκόπει, ἔφη, καὶ ταῦτα. ἔχοντες μέν γε Μακεδονίαν, ἔνθεν καὶ Ἀθηναῖοι τὰ ξύλα ἄγονται, πολὺ δήπου πλείονας ἐκείνων ἱκανοὶ ἐσόμεθα ναῦς ποιήσασθαι. ἀνδρῶν γε μὴν ταύτας πληροῦν πότερον Ἀθηναίους, ἢ ἡμᾶς εἰκὸς μᾶλλον δύνασθαι, τοσούτους [καὶ τοιούτους * ἔχοντας πενέστας; τούς γε μὴν ναύτας τρέφειν πότερον ἡμᾶς ἱκανωτέρους εἰκός ἐστι, τοὺς δι' ἀφθονίαν καὶ ἄλλοσε σῖτον ἐκπέμποντας, ἢ Ἀθηναίους, τοὺς μηδὲ αὑτοῖς ἱκανὸν ἔχοντας, ἂν μὴ πρίωνται; καὶ χρήμασί γε δήπου εἰκὸς ἡμᾶς ἀφθονωτέροις χρῆσθαι, μὴ εἰς νησύδρια ἀποβλέποντας, ἀλλ' ἠπειρωτικὰ ἔθνη καρπουμένους. πάντα γὰρ δήπου τὰ κύκλῳ φόρον φέρει, ὅταν ταγεύηται τὰ κατὰ Θετταλίαν. οἶσθα δὲ δήπου, ὅτι καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν οὐ νήσους, ἀλλ' ἤπειρον καρπούμενος, πλουσιώτατος ἀνθρώπων ἐστίν· ὃν ἐγὼ ὑπήκοον ποιήσασθαι ἔτι εὐκατεργαστότερον ἡγοῦ-

Margin: ἄκουε, — οὕτως γε — ἡμετέραν — πολεμοῦσι,

A inquit, facturum me, vt omnium in Græcia ſis hominum ſecundum me maximus. Quarum autem rerum tibi ſecundas deferam, audi; neque mihi fidei quidquam in vllo habueris, quod tibi ratiocināti non vero cōſentaneum viſum fuerit. Primum hoc manifeſtum eſt futurum, vt ſi Pharſalus, iis cum oppidis quæ à vobis pendent, ad nos acceſſerit: facile Theſſalorum omnium *imperator ego conſtituar. Iam ſi vni pareat imperatori Theſſalia, cogi equitum ІↃↃІↃІↃ poterunt, ac peditū ſupra CCІↃↃ: B quorum & corpora, & animi magnitudinē dum intueor, nullam fore gētem arbitror, ſi recte quis eorum curā gerat, cuius Theſſali ſint obedituri imperio. Et quamquam ipſa per ſe latiſſime pateat Theſſalia, tamen imperatore creato, etiam finitimæ nationes omnes ei parent. Sunt item in his locis vniuerſi prope iaculandi periti. quo fiet, vt copias noſtras etiam cetratorum numero abundaturas, ſit veriſimile. Præterea mihi cum Bœotis, ac reliquis omnibus, quicumque contra Lacedemonios bellum gerunt, C ſocietas eſt: quos ſi tantum à Lacedæmoniorum iniuriis vindicauero, perlubenter me ducem ſequētur. Neque dubito, quiduis facturos Athenienſes, nobiſcum vti ſocietate coniuncti ſint: quamquam eorum mihi amicitiam minime expetendam arbitrer. Sic enim ſtatuo, facilius nos maris quam terræ conſequuturos imperium. An vero probabiles ſint meæ ratiocinationes, vt videas; etiam hæc, ait, mihi velim conſideres. Nimirum ſi Macedoniam habebimus, è qua Athenienſes ligna petunt, mul- D to plures ipſis naues ædificare poterimus. Iam quod homines adtinet, num iis Athenienſes facilius poſſe complere naues credibile ſit, quam nos, quibus tanta mācipiorum eſt copia? Num item magis ſit cōſentaneum, nobis ad alēdos nautas omnia ſuffectura, qui præ copia frumentum etiam alio vehimus; an Athenienſibus, quibus ne tantum quidem frumenti ſuppetit, quantum ipſis ſatis ſit, niſi alicunde pretio comparent? Etiam pecuniæ nos vim maiorem habere veriſimile eſt, qui vt paruas quaſdā ad inſulas reſpiciamus, neceſſe non habe- E mus: ſed mediterraneis à nationib. tributa noſtros ad vſus exigimus. Quoties enim vni paret imperatori Theſſalia, finitima omnia tributum pendēt. Nec ignoras, Perſicum etiam regem, fruentem non inſularū ſed terræ continētis fructibus, omnium hominum eſſe opulentiſſimū: quem quidē ego minori negotio redigi poſſe in ordi-

Margin: Græce ταγὸς: quo peculiariter ſummus apud Theſſalos magiſtratus ſignificatur.

nem arbitror, quam Græciam. Scio enim homines iſtic omnes, vno excepto, magis ſeruituti quam fortitudini addictos eſſe. Scio præterea, quali ab exercitu diſcrimen in extremũ adductus rex fuerit: ſiue illum reſpicias, qui in Aſiam cum Cyro ſiue qui cum Ageſilao adſcendit. Hæc quum apud me diſſeruiſſet, reſpondebam ego: Cetera quidem digna conſideratu ab ipſo dici, ſed videri mihi multum in hoc difficultatis, ſi nos Lacedæmoniis amici, quum nihil habeamus quod de ipſis queramur, ad hoſtes ab eis deficiamus. Tum ille me collaudato addebat, magis ſe me adiunctum ſibi cupere, ſiquidem talis eſſem. Simul poteſtatem fecit proficiſcendi ad vos, ac rem ipſam exponendi: cogitare nimirum ipſum de bello Pharſaliis inferendo, ſi non ſponte noſtra ipſi adſentiremur. Iuſſit igitur, à vobis ſuppetias poſtularem: ac ſi quidem, inquit, perſuadendo impetraueris, vt copias tibi auxiliares mittant, quæ ad oppugnandum me ſatis amplę ſint: conſulamus id ſane boni, quod belli ſors tulerit. At ſi tibi nõ ſatis magna ſubſidia mittere viſi fuerint, merito culpa nõ carebis in patria, quæ te amat, & in qua tu præſtantiſſima es cum dignitate Has ob res veni equidem ad vos, Lacedæmonij, vobiſque omnia, quæ iſtic vidi, & ex Iaſone audiui, expono. Eſſe autem eiuſmodi rerum ſtatum arbitror, vt ſi copias illuc miſeritis, quę non mihi ſolum, ſed reliquis etiam Theſſalis ad reſiſtẽdum Iaſoni ſatis amplæ videantur, ciuitates ab eo ſint defecturæ. Metuunt enim omnes quo tamdem euaſura ſit hominis potentia. Sin nouos populares, cum aliquo rerum gerendarum imperito, ſuffecturos hoc in negotio putatis: ab hoc vti bello abſtineatis, equidem vobis conſulo. Nam certo ſcitote, bellum adverſus vires magnas vobis gerendum eſſe, ac talem adverſus hominem, qui tam prudens dux eſt: vt quęcumque tamdem vel clam, vel alios antevertendo, vel vi perficere conatur, non facile fine ſuo fruſtretur. Etenim & nocte vti perinde ac die poteſt, & celeritate quum opus eſt, prandio cœnaque ſimul ſumta labores perferre. Præterea tum demum ſibi quieſcendum arbitratur, poſteaquam eo pervenerit, quo contendebat, remque animi ex ſententia confecerit. Itidem eos, quos ſecum habet, conſuefecit. Nouit etiam militum animos explere, quoties laborando præclarum aliquid effecerunt. Quo fit, vt omnes qui cum eo ſunt, didicerunt; ex laboribus etiam voluptates oriri:

A μεῖζον εἶναι ἢ τὴν Ἑλλάδα. οἶδα γάρ, πάντας τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους, πλὴν ἑνός, μᾶλλον δουλείαν ἢ ἀλκὴν μεμελετηκότας. οἶδα δέ, ὑφ᾽ οἵας δυνάμεως, καὶ τῆς μετὰ Κύρου ἀναβάσης, καὶ τῆς μετ᾽ Ἀγησιλάου, εἰς πᾶν ἀφίκετο βασιλεύς. ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ εἰπόντος αὐτοῦ, ἐγὼ ἀπεκρινάμην, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀξιόσκεπτα λέγοι, τὸ δέ, Λακεδαιμονίοις ὄντας φίλους ἀποστῆναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, μηδὲν B ἔχοντας ἐγκαλεῖν, τοῦτ᾽, ἔφην, ἄπορον μοι δοκεῖ εἶναι. ὁ δ᾽ ἐπαινέσας με, καὶ εἰπών, ὅτι μᾶλλον * ἑαυτέον μοι εἴη, ὅτι τοιοῦτος εἴην, ἀφῆκέ μοι * ἐλθόντα πρὸς ὑμᾶς λέγειν τἀληθῆ, ὅτι διανοοῖτο στρατεύειν ἐπὶ Φαρσαλίους, εἰ μὴ πειθοίμεθα. αἰτεῖν οὖν ἐκέλευε βοήθειαν παρ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐὰν μέν σοι, ἔφη, διδῶσιν ὥστε σε πείθειν ἱκανὴν πέμπειν συμμαχίαν ὡς ἐμοὶ πολεμεῖν, ἄγ᾽, ἔφη, καὶ τούτῳ χρώμεθα ὅ,τι ἂν ἀποβαίνοι ἐκ τοῦ πολέμου· ἐὰν δέ σοι μὴ C δοκῶσιν ἱκανῶς βοηθεῖν, οὐκ ἤδη ἀνέγκλητος ἂν δικαίως εἴης ἐν τῇ πατρίδι, ἥ σε τιμᾷ, καὶ σὺ πράττεις τὰ κράτιστα. περὶ τούτων δὴ ἐγὼ ἥκω πρὸς ὑμᾶς, καὶ λέγω πάντα, ὅσα ἐκεῖ αὐτός τε ὁρῶ, καὶ ἐκείνου ἀκήκοα. καὶ νομίζω οὕτως ἔχειν, ὦ ἄνδρες * Λακεδαιμόνιοι, ὡς εἰ μὲν πέμψετε ἐκεῖσε * δύναμιν μὴ ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Θετταλοῖς ἱκανὴν δοκεῖν εἶναι πρὸς Ἰάσονα πολεμεῖν, ἀποστήσονται αὐτοῦ αἱ πόλεις· πᾶσαι γὰρ φοβοῦνται ὅποι ποτὲ προβή- D σεται ἡ τοῦ ἀνδρὸς δύναμις. εἰ δὲ νεοδαμώδεις, καὶ ἄνδρα ἰδιώτην οἴεσθε ἀρκέσειν, συμβουλεύω ἡσυχίαν ἔχειν. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι πρός τε μεγάλην ἔσται ῥώμην ὁ πόλεμος, καὶ πρὸς ἄνδρα, ὃς φρόνιμος μὲν οὕτως στρατηγός ἐστιν, ὡς ὅσα τε λανθάνειν, καὶ ὅσα φθάνειν, καὶ ὅσα βιάζεσθαι ἐπιχειρεῖ, οὐ μάλα * ἀφαμαρτάνειν. ἱκανὸς γάρ ἐστι καὶ νυκτὶ ὅσαπερ ἡμέρᾳ χρῆσθαι, καὶ ὅταν σπεύδῃ, ἄριστον καὶ δεῖπνον ποιησάμενος ἅμα πονεῖσθαι. οἴεται δὲ καὶ ἀναπαύε- E σθαι χρῆναι, ὅταν ἀφίκηται ἔνθ᾽ ἂν * ὁρμώμενος ᾖ, καὶ διαπράξηται ἃ δεῖ. καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ δὲ ταῦτα εἴθικεν. ἐπίσταται δὲ καὶ ὅταν ἐπιπονήσαντες ἀγαθόν τι πράξωσιν οἱ στρατιῶται, ἐκπλῆσαι τὰς γνώμας αὐτῶν. ὥστε καὶ τοῦτο μεμαθήκασι πάντες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτι ἐκ τῶν πόνων καὶ τὰ μαλακὰ γίγνεται·

ἐκτέον μοι

ἐλθεῖν

Λακεδαιμόνιοι, εἰ μὲν δύναμιν, ὡς μὴ

ἀφαμαρτεῖν.

ὡρμημένος

καὶ μὴν ἐγκρατέστατός γε ἐστὶν, ὧν ἐγὼ οἶδα, τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν. ὥστε οὐδὲ διὰ ταῦτα ἀσχολίαν ἔχει εἰς τὸ μὴ πράττειν ἀεὶ τὸ δέον. ὑμεῖς οὖν σκεψάμενοι εἴπατε πρὸς ἐμέ, ὥσπερ ὑμῖν προσήκει, ὁποῖα δυνήσεσθέ τι καὶ μέλλετε ποιήσειν. ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τότε μὲν ἀνεβάλλοντο τὴν ἀπόκρισιν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, καὶ τῇ τρίτῃ, λογισάμενοι τάς τε ἔξω μόρας, ὅσαι αὐτοῖς εἶεν, καὶ τὰς περὶ Λακεδαίμονα πρὸς τὰς ἔξω τῶν Ἀθηναίων B τριήρεις, καὶ τὸν πρὸς τοὺς ὁμόρους πόλεμον· ἀπεκρίναντο, ὅτι ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἂν δύναιντο ἱκανὴν αὐτῷ ἐκπέμψαι ἐπικουρίαν, ἀλλ' ἀπιόντα συντίθεσθαι αὐτὸν ἐκέλευον ὅπῃ δύναιτο ἄριστα, τά τε ἑαυτοῦ, καὶ τὰ τῆς πόλεως. κἀκεῖνος μέντοι ἐπαινέσας τὴν ἁπλότητα τῆς πόλεως, ἀπῆλθε. καὶ τὴν μὲν ἀκρόπολιν τῶν Φαρσαλίων ἐδεῖτο τοῦ Ἰάσονος μὴ ἀναγκάσαι αὐτὸν παραδοῦναι, ὅπως τοῖς παρακαταθεμένοις διασώζῃ· τοὺς δὲ ἑαυτοῦ C παῖδας ἔδωκεν ὁμήρους, ὑποσχόμενος αὐτῷ τήν τε πόλιν πείσας ἑκοῦσαν σύμμαχον ποιήσειν, καὶ ταγὸν συγκαταστήσειν αὐτόν. ὡς δὲ τὰ πιστὰ ἔδοσαν ἀλλήλοις, εὐθὺς μὲν οἱ Φαρσάλιοι εἰρήνην ἦγον, ταχὺ δὲ ὁ Ἰάσων ὁμολογουμένως ταγὸς τῶν Θεσσαλῶν καθειστήκει. ἐπεί γε μὴν ἐτάγευσε, διέταξεν ἱππικόν τε ὅσον ἑκάστη πόλις δυνατὴ ἦν παρέχειν, καὶ ὁπλιτικόν. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ ἱππεῖς μὲν σὺν τοῖς συμμάχοις πλείους, D ἢ ὀκτακισχίλιοι, ὁπλῖται δὲ ἐλογίσθησαν οὐκ ἐλάττους δισμυρίων. πελταστικόν γε μὴν ἱκανὸν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἀντιταχθῆναι· ἔργον γὰρ ἐκείνων γε καὶ τὰς πόλεις ἀριθμῆσαι. προεῖπε δὲ καὶ τοῖς περιοίκοις πᾶσι τὸν φέρον, * ὥσπερ ἐπὶ Σκόπα τεταγμένος ἦν, φέρειν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπεραίνετο. ἐγὼ δὲ πάλιν ἐπάνειμι, ὅθεν εἰς τὰς περὶ Ἰάσονος πράξεις ἐξέβην. οἱ μὲν E γὰρ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνελέγοντο εἰς τοὺς Φωκέας, οἱ δὲ Θηβαῖοι, ἀναχωρήσαντες εἰς τὴν αὑτῶν, ἐφύλαττον τὰς εἰσβολάς. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, αὐξανομένους μὲν ὁρῶντες διὰ σφᾶς τοὺς Θηβαίους, χρήματά τε οὐ συμβαλλομένους εἰς τὸ ναυτικὸν, αὐτοὶ δ' ἀποκναιόμενοι καὶ χρημάτων εἰσφοραῖς, καὶ λῃστείαις ἐξ Αἰγίνης, καὶ φυλακαῖς τῆς χώρας,

ἴσως

A quamquam ipſe omnium, quos equidem noui, corporis in voluptatibus abſtinentiſſimus eſt: adeoque propter has tantopere non occupatur, vt minus id ſemper faciat, quod ex vſu ſit. Vos igitur re deliberata ſignificate mihi, quemadmodum vos decet, quid hac in re præſtare tum poſſitis, tum velitis. Hæc Polydamantis fuit oratio. Lacedęmonij vero dilata eo die reſponſionè, alteroque ac tertio quoque die ſecum ipſi expendẽtes, quot cohortes foris, quot circa Lacedæmonem triremibus Athenienſium oppoſitas haberent, quodque bellum etiam adverſus finitimos gererent: reſpondent, In hoc quidem tẽpore nõ poſſe ſatis ſe magna mittere ad eum ſubſidia: quamobrem domum rediret, ac tum ſuis tum patriæ rebus quam poſſet optime conſuleret. Itaque Polydamas, collaudata reipublicę Laconicę ſimplicitate, diſceſſit: & arcem quidem Pharſaliorum ne dedere cogeretur, Iaſonem orabat; vt hanc illis, qui fidei ſuæ commiſiſſent eam, conſeruaret: liberos autem ſuos obſides dabat, ſimulque pollicebatur, perſuadẽdo ſe patriam adducturum, vti ſponte ſe ſocietati ipſius adiũgeret; atque etiam cum aliis daturum operam, vt Theſſalorum imperator Iaſon conſtitueretur. Quapropter quum vltro citroque data fides eſſet, ſtatim & Pharſaliis pax conceſſa fuit, & Iaſoni munus imperatoris Theſſalorum ſine controuerſia delatum. Quod vbi accepiſſet, equitum grauiſque armaturæ peditum numerum ciuitatibus ſingulis, pro cuiuſq; facultatibus, imperabat. Ita factum vt equites haberet Theſſalos, ac de ſociis coactos, plures quã VIIICIↃ: grauis vero armaturæ pedites recẽſerentur nõ pauciores XXCIↃ. Denique cetratorum eas habebat copias, quæ quibuſvis in acie opponi poſſent. Ciuitates quidem certe Theſſalorũ vel enumerare fuerit operoſũ. Denuntiabat etiam finitimis omnibus, vti tributum penderent, quod Scopæ temporibus impoſitum fuiſſet. Atque hæc quidẽ hoc modo peragebantur. Ego vnde Iaſonis ad res geſtas deflexeram, revertor. Cogebantur & Lacedæmonij, & eorum ſocij, Phocenſium in agrum; & Thebani pedem referentes intra fines ſuos, viatum aditus præſidiis tenebant. Athenienſes autẽ, quod opera ſua Thebanos creuiſſe cernerent, qui nihil pecuniæ ad alendam claſſem conferrent, quum interim de ipſorum facultatibus, ob pecuniarum conferendarum exactiones, itemque prædationes ex Ægina, & Atticæ præſidia, decederet:

Ingenuum Lacedæmoniorum reſponſum.

Iaſon Pheræus, Theſſalorũ dux creatur.

Iaſonis copiæ quantæ fuerint.

Athenienſes pacem cum Lacedæmoniis faciũt.

finem imponere bello cupiebant. Itaque A miſſis Lacedæmonem legatis, pacem faciunt. Mox Lacedæmone duo ex legatorum numero, quemadmodum reipublicæ decreto iuſſi fuerant, ad Timotheum nauigant; eique ſignificant, domum vti claſſem reduceret, quod pax eſſet inita. Timotheus inter redeundum exſules Zacynthios in patriam exponit.

Timothei facto pax violatur.

Quamobrem quum Zacynthij legatis Lacedæmonem miſſis, quid ipſis à Timotheo illatum eſſet iniuriæ, commemoraſſent: mox Lacedæmonij læſos ſe B ab Athenienſibus exiſtimare, rurſumque claſſem inſtruere, ac naues plus minus LX Lacedæmone, Corintho, Leucade, Ambracia, Elide, Zacyntho, Achaia, Epidauro, Trœzene, Hermione, Halienſibus, cogere. Mnaſippum ei claſſi præficiunt: quem præter alia, quæ in illa maris ora curaret, Corcyram quoque bello adgredi iubent.

Lacedæmonij legatos ad Dionyſium Siculum mittũt.

Legatos etiam ad Dionyſium mittunt, qui docerent, non minus ex ipſius eſſe re, quam ſua, C Corcyram Athenienſium imperio non parere. Mnaſippus itaque collecta iam claſſe ſua, Corcyram cum ea petit. Habebat præter eos, quos Lacedæmone ſecum adduxerat, conductitios milites non pauciores CIↃIↃ. Poſteaquam de nauibus copias expoſuiſſet, inſulam mox occupat, eamque pulcherrime excultam & conſitam, ac magnificis ædificiis, celliſque vinariis paſſim ruri exſtructis ornatam, vaſtat:

Mnaſippus Corcyram vaſtat.

eſtque adeo proditum, milites eo progreſſos eſſe luxus, vt vi- D num bibere, niſi fragrans eſſet, haudquaquam vellent. Capta ex agris etiam ingens mancipiorum pecorumque copia. Deinde terra quidem Mnaſippus pro caſtris locum capit in tumulo, qui anteriore ſitus in parte inſulæ ſtadiis ab oppido V. aberat, vt aditum omnibus intercluderet, ne quis illinc Corcyrenſium agrum ingredi poſſet: claſſem vero ab vtraque parte oppidi in ſtatione collocat, vnde tum proſpici adventus eorum, qui nauigiis accederent, tum E impediri poſſet. Præterea quoties à tempeſtate non prohiberetur, etiam in portu ſtationes habebat, ac oppidum hoc modo obſidebat. Corcyrenſes autem, poſteaquam nec ſuo quidquam ex agro accipiebant, quod is ab hoſtibus occupatus eſſet; nec mari quidquam inveheretur, quod à claſſis amplitudine ſuperarentur:

A ἐπεθύμησαν παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα, εἰρήνην ἐποιήσαντο. εὐθὺς δ' ἐκεῖθεν δύο τῶν πρέσβεων πλεύσαντες κατὰ δόγμα τῆς πόλεως, εἶπον τῷ Τιμοθέῳ ἀποπλεῖν οἴκαδε, ὡς εἰρήνης οὔσης. ὁ δὲ ἅμ' ἀποπλέων, τοὺς τῶν Ζακυνθίων φυγάδας ἀπεβίβασεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ οἱ ἐκ * τῆς χώρας Ζακύνθιοι πέμψαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔλεγον, οἷα πεπονθότες εἶεν ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου, εὐθὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀδι- B κεῖν τε ἡγοῦντο τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ναυτικὸν πάλιν * παρεσκεύαζον, καὶ συνεπάττοντο εἰς ἑξήκοντα ναῦς, ἀπ' αὐτῆς τε τῆς Λακεδαίμονος, καὶ Κορίνθου, καὶ Λευκάδος, καὶ Ἀμβρακίας, καὶ Ἤλιδος, καὶ Ζακύνθου, καὶ Ἀχαΐας, καὶ Ἐπιδαύρου, καὶ Τροιζῆνος, καὶ * Ἑρμιόνης, καὶ Ἁλιέων. ἐπιστήσαντες δὲ ναύαρχον Μνάσιππον, ἐκέλευον τῶν τε ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τῶν κατ' ἐκείνην τὴν θάλασσαν, καὶ στρατεύειν ἐπὶ Κέρκυραν. ἔπεμψαν δὲ καὶ C πρὸς Διονύσιον, διδάσκοντες ὡς καὶ ἐκείνῳ χρήσιμον εἴη τὴν Κέρκυραν μὴ ὑπ' Ἀθηναίοις εἶναι. καὶ ὁ μὲν δὴ Μνάσιππος, ἐπεὶ συνελέγη αὐτῷ * τὸ ναυτικὸν, ἔπλευσεν εἰς τὴν Κέρκυραν. εἶχε δὲ καὶ μισθοφόρους σὺν τοῖς ἐκ Λακεδαίμονος μετ' αὐτοῦ * στρατευομένοις, οὐκ ἐλάσσους χιλίων καὶ πεντακοσίων. ἐπεὶ δὲ ἀπέβη, ἐκράτει τε τῆς γῆς, καὶ ἐδῄου ἐξειργασμένην μὲν παγκάλως καὶ πεφυτευμένην τὴν χώραν, μεγαλο- D πρεπεῖς δὲ οἰκήσεις, καὶ οἰνῶνας κατεσκευασμένους ἐχούσας ἐπὶ τῶν ἀγρῶν· ὥστ' ἔφασαν τοὺς στρατιώτας εἰς τοῦτο τρυφῆς ἐλθεῖν, ὥστ' οὐκ ἐθέλειν πίνειν, εἰ μὴ ἀνθοσμίας εἴη. καὶ ἀνδράποδα δὲ, καὶ βοσκήματα πάμπολλα ἡλίσκετο ἐκ τῶν ἀγρῶν. ἔπειτα δὲ καὶ κατεστρατοπεδεύσατο τῷ μὲν πεζῷ ἐπὶ λόφῳ ἀπέχοντι τῆς πόλεως ὡς πέντε στάδια, πρὸ τῆς χώρας ὄντι, ὅπως ἀποτέμνοιτο ἐντεῦθεν εἴ τις ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Κερκυραίων * ἐσίοι· τὸ δὲ ναυτι- E κὸν εἰς τὰ ἐπὶ θάτερα τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευσεν, ἔνθεν ᾤετ' ἂν τὰ προσπλέοντα καὶ προαισθάνεσθαι καὶ διακωλύειν. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἐπὶ τῷ λιμένι, ὁπότε μὴ χειμὼν κωλύοι, ἐφώρμει. ἐπολιόρκει μὲν δὴ οὕτω τὴν πόλιν. ἐπεὶ δὲ οἱ Κερκυραῖοι ἐκ μὲν τῆς γῆς οὐδὲν ἐλάμβανον, διὰ τὸ κρατεῖσθαι κατὰ γῆν, κατὰ θάλασσαν δὲ οὐδὲν εἰσήγετο αὐτοῖς, διὰ τὸ ναυκρατεῖσθαι,

τῆς πόλεως · *κατεσκεύαζον,* · *Ἑρμιόνος,* · *τὸ στράτευμα τὸ ναυτικόν,* · *στρατευομένους* · *ἐξίοι*

ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἦσαν· καὶ πέμποντες πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, βοηθεῖν τε ἐδέοντο, καὶ ἐδίδασκον, ὡς μέγα μὲν ἀγαθὸν ἀποβάλλοιεν ἄν, εἰ Κερκύρας στερηθεῖεν, τοῖς δὲ πολεμίοις μεγάλην ἂν ἰσχὺν προσβάλλοιεν. ἐξ οὐδεμιᾶς γὰρ πόλεως, πλήν γε Ἀθηναίων, οὔτε ναῦς οὔτε χρήματα πλείονα ἂν γενέσθαι. ἔτι δὲ κεῖσθαι τὴν Κέρκυραν ἐν καλῷ μὲν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ τῶν πόλεων, αἳ ἐπὶ τοῦτον καθήκουσιν, ἐν καλῷ δὲ τοῦ τὴν Λακωνικὴν χώραν βλάπτειν, ἐν καλλίστῳ δὲ τῆς τε ἀντιπέραν ἠπείρου, καὶ τοῦ εἰς Πελοπόννησον ἀπὸ Σικελίας παράπλου. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνόμισαν ἰσχυρῶς ἐπιμελητέον εἶναι, καὶ * ταγὸν πέμπουσι Στησικλέα εἰς ἑξακοσίους ἔχοντα πελταστάς, Ἀλκέτου δὲ ἐδεήθησαν συνδιαβιβάσαι τούτους. καὶ οὗτοι μὲν νυκτὸς διακομισθέντες που τῆς χώρας, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ ἑξήκοντα ναῦς πληροῦν, Τιμόθεον δ᾽ αὐτῶν στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν· ὁ δ᾽, οὐ δυνάμενος αὐτόθεν τὰς ναῦς πληρῶσαι, ἐπὶ νήσων πλεύσας, ἐκεῖθεν ἐπειρᾶτο συμπληροῦν, οὐ φαῦλον ἡγούμενος εἶναι ἐπὶ συγκεκροτημένας ναῦς εἰκῇ περιπλεῦσαι. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι, νομίζοντες αὐτὸν ἀναλοῦν τὸν τῆς ὥρας εἰς τὸν περίπλουν χρόνον, συγγνώμην οὐκ ἔσχον αὐτῷ, ἀλλὰ παύσαντες αὐτὸν τῆς στρατηγίας, Ἰφικράτην αἱροῦνται. ὁ δ᾽ ἐπεὶ κατέστη στρατηγός, μάλα ὀξέως τὰς ναῦς ἐπληροῦτο, καὶ τοὺς * τριηράρχας ἠνάγκαζε. προσέλαβε δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ πού τις ναῦς περὶ τὴν Ἀττικὴν ἔπλει, καὶ τὴν Πάραλον καὶ τὴν Σαλαμινίαν· λέγων ὡς ἐὰν τἀκεῖ καλῶς γένηται, πολλὰς αὐτοῖς ναῦς ἀποπέμψει. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ αἱ ἅπασαι περὶ ἑβδομήκοντα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ οἱ Κερκυραῖοι οὕτω σφόδρα ἐπείνων, ὥστε διὰ τὸ πλῆθος τῶν αὐτομολούντων ἐκήρυξεν ὁ Μνάσιππος πεπρᾶσθαι ὅστις αὐτομολοίη. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἧττον ηὐτομόλουν, τελευτῶν, καὶ μαστιγῶν ἀπέπεμπεν. οἱ μέντοι ἔνδοθεν τούς τε δούλους οὐκ ἐδέχοντο πάλιν εἰς τὸ τεῖχος, ἀλλὰ πολλοὶ ἔξω ἀπέθνησκον. ὁ δ᾽ αὖ Μνάσιππος ὁρῶν ταῦτα, ἐνόμιζέ τε ὅσον οὐκ ἤδη ἔχειν τὴν πόλιν, καὶ περὶ τοὺς μισθοφόρους ἐκαινούργει, καὶ τοὺς μέν τινας αὐτῶν ἀπομίσθους ἐπεποιήκει,

*πεζῶν

*τριηράρχους

A magna rerum inopia laborabant, ac ſuos Athenas mittebāt, qui opem ab eis poſcerent, ſimulque docerent, magnam factu- ros iacturam Athenienſes, ſi Corcyram amitterent; contraque, magnum hoſtibus robur acceſſurum, ſi ea potirentur. Nec enim ipſos vllo ex oppido, Athenis exceptis, vel naues, vel pecunias maiores conſequi. Preterea ſitam eſſe Corcyram loco peropportuno, ſiue quis Corinthiacum ſinum ſpectet, ſiue reliquas vrbes ad eum pertinentes, ſiue agrum Laconicum infeſtare

B vellent: multo denique maxime opportunam eſſe ratione* continentis oppoſitæ, ac traiectus è Sicilia in Peloponeſum. Quibus auditis Athenienſes ſummopere ſibi hac in parte laborandum exiſtimabant. Itaque Steſiclem ducem cum cetratis plus minus ıↄc mittunt, & Alcetam rogant, daret operam, vt in Corcyram exponerētur: qui quidem noctu quemdam in inſulæ locum tranſportati, oppidū Corcyrenſe ſunt ingreſſi. Præterea decretum ab Athenienſibus factum, vt LX naues inſtruerentur;

C quibus omnium ſuffragiis Timotheus imperator præficitur. Is quū Athenis numerum illum explere non poſſet, ad inſulas nauigans operam dabat, vt inde claſſem compararet: rem minime contemnēdam eſſe ratus, adverſum naues iam collectas temere pergere. Verum Athenieſes, quod exiſtimarent hominem tempus ad nauigandum idoneum fruſtra conterere, nequaquam ei parcentes, ſummam rerum Iphicrati mandāt, abrogato illi alteri imperio. Iphicrates vbi factus imperator eſſet,

D celeriter admodum naues complebat, ac triremium præfectos vel invitos cogebat. Præterea ſumebat ſecum naues omnes, quæcumque oram Atticæ legebant, ac inter alias tum * Paralum, tum Salaminiam. Dicebat enim, ſi res in Corcyra proſpere cederēt, multas ſe naues ipſis remiſſurum. Hoc modo ſeptuaginta nauiū numerum omnino expleuit. Interim Corcyrenſes ad tantā famē redigebantur, vt ob trāsfugarū multitudinem Mnaſippus proclamari per prçcones iuberet, omnes ſe venditurū pre-

E tio, quicūq; trāsfugerēt. Quū autē nihilominus transfugerent, tandē eos etiā flagris cæſos dimittebat. Contra, qui erāt in vrbe, ſeruos ſuos amplius in vrbem non recipiebāt, ſed eorū plerique foris peribant. Quæ quum Mnaſippus videret, tantum non oppidum habere ſe iam exiſtimabat, nouaque ratione cum militibus cōductitiis agebat. Quippe nōnullis eorū adimebat ſtipēdia,

Corcyrenſium ad Athenienſes legatio.

vel, Epirō oppoſita. Nam ē regione Corcyra oppidū Buthrotus eſt, Epiri quondā regia, paruo internallo unius milliarij Germanici.

Timotheo imperium abrogatur.

naues Atheniēſium publicæ. Conſule Suidam.

Mnaſippus ob auaritiā ſe cum ſuis euertit.

nonnullis quos ſecum retinebat, duum menſium ſtipendium debebat: nec id propterea, quemadmodum ferebatur, quod pecuniarum inopia laboraret. Vrbes enim pleræque militum loco pecuniam miſerant, quippe quod eſſet hæc expeditio traiectitia. Interim oppidani conſpecto de turribus, excubias negligentius agi, quam prius, & milites per inſulam paſſim palatos obvagari: facto in eos ex oppido impetu, nonnullos capiunt, nonnullos occidunt. Quare Mnaſippus animaduerſa, non ipſe ſolum arma corripiebat; ſed etiam tota cũ graui armatura ſuis ferebat ſubſidium, & cohortium præfectis ac tribunis, vti conductitios milites educerent, imperabat. Heic quum ductores quidam cohortium reſpondiſſent, non facile contineri poſſe in officio militem ab eo qui neceſſaria nõ ſumminiſtraret: Mnaſippus hunc baculo, cuſpide alium verberabat. Itaque tunc omnes animis exaſperatis, odioq; plenis adverſus Mnaſippum, egrediuntur: quod ſane ad pugnam minime conducit. Acie inſtructa Mnaſippus hoſtes, qui ad oppidi portas erant, in fugam verſos perſequebatur. At hi poſteaquam propius ad muros acceſſiſſent, conuerſi, de monumentis tela iaculaque coniiciebant. Præterea nonnulli ex ipſis per alias portas excurrentes, confertim in extremos irruebant. Illi, quod in octonos diſpoſita eſſet ipſorum acies, rati hanc phalangis extremitatem imbecillam eſſe, convertere ſe conabantur. Quamprimum autem referre pedem cœpiſſent, hoſtes quidem in eos irruebant, quaſi fugæ ſe darent: ipſi vero non iam amplius aciem convertebant. Itaq; etiam his proximi terga dabant. Non poterat tum ſuppetias iis ferre Mnaſippus, qui ab hoſte premebantur, propter illorum impetum, quos adverſos habebat: & ſemper eorum numerus, qui cum ipſo erant, imminuebatur. Tandem hoſtes conferti Mnaſippum cum iis quos penes ſe perpaucos habebat, adoriũtur. Id quum grauis armaturæ pedites fieri conſpexiſſent, ipſi quoque de oppido in *Interitus Mnaſippi.* hoſtem pergunt. Quumq; Mnaſippum interemiſſent, vniuerſis inde cum copiis hoſtem perſequebantur: adeoque parum aberat, quin ipſa caſtra cum vallo caperent: quod quidem accidiſſet, ſi non hominum circumforaneorum, & calonum, & mancipiorum turba conſpecta, quoddam in his robur eſſe arbitrati, pedem retuliſſent. Ac tum quidẽ erecto tropæo Corcyrenſes etiã mortuorum cadauera per inducias red-

A τοῖς δ' οὖσι καὶ δυοῖν ἤδη μηνοῖν ὤφειλε τὸν μισθόν, οὐκ ἀπορῶν, ὡς ἐλέγετο, χρημάτων. καὶ γὰρ τῶν πόλεων αἱ πολλαὶ ἀργύριον ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῷ ἔπεμπον, ἅτε καὶ διαποντίου τῆς * στρατίας οὔσης. κατιδόντες δὲ ἀπὸ τῶν [στρατιᾶς]
πύργων οἱ ἐκ τῆς πόλεως τάς τε * φυλακὰς [φάλαγγας]
χεῖρον ἢ πρόσθεν φυλαττομένας, ἐσπαρμένους τε κατὰ τὴν χώραν τοὺς ἀνθρώπους, ἐκδραμόντες, τοὺς μέν τινας αὐτῶν ἔλαβον,
B τοὺς δὲ κατέκοψαν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Μνάσιππος, αὐτός τε ἐξωπλίζετο, καὶ ὅσους εἶχεν ὁπλίτας, ἅπασιν ἐβοήθει, καὶ τοὺς λοχαγοὺς
καὶ τοὺς * ταξιάρχας ἐξάγειν ἐκέλευε τοὺς [ταξιάρχους]
μισθοφόρους. ἀποκριναμένων δέ τινων λοχαγῶν ὅτι οὐ ῥᾴδιον εἴη μὴ * διδόντα τὰ ἐπι- [διδόντας]
τήδεια πειθομένους παρέχειν, τὸν μέν τινα βακτηρίᾳ, τὸν δὲ τῷ στύρακι ἐπάταξεν. οὕτω μὲν δὴ ἀθύμως ἔχοντες, καὶ μισοῦντες αὐτὸν, συνεξῆλθον ἅπαντες· ὅπερ ἥκιστα εἰς
C μάχην συμφέρει. ὁ δὲ ἐπεὶ παρετάξατο, αὐτὸς μὲν τοὺς κατὰ τὰς πύλας τῶν πολεμίων
τρεψάμενος * ἀπεδίωκεν· οἱ δ' ἐπεὶ ἐγγὺς [ἐπεδίωκεν]
τοῦ τείχους ἐγίγνοντο, ἀνεστρέφοντό τε, καὶ ἀπὸ τῶν μνημάτων ἔβαλλον καὶ ἠκόντιζον. ἄλλοι δ' ἐκδραμόντες καθ' ἑτέρας πύλας, ἐπιτίθενται ἀθρόοι τοῖς ἐσχάτοις. οἱ δ', ἐπ' ὀκτὼ τεταγμένοι, ἀσθενὲς νομίσαντες τὸ ἄκρον τῆς φάλαγγος ἔχειν, ἀναστρέφειν ἐπει-
D ρῶντο. ὡς δ' ἤρξαντο ἐπαναχωρεῖν, οἱ μὲν πολέμιοι ὡς φεύγουσιν ἐπέθεντο, οἱ δ' οὐκέτι ἐπανέστρεψαν· καὶ οἱ ἐχόμενοι δ' αὐτῶν, εἰς φυγὴν ὥρμων. ὁ δὲ Μνάσιππος τοῖς μὲν πιεζομένοις οὐκ ἐδύνατο βοηθεῖν, διὰ τοὺς ἐκ τοῦ κατ' ἀντικρὺ προσκειμένους· ἀεὶ δ' ἐλείπετο σὺν ἐλάττοσι. τέλος δὲ οἱ πολέμιοι ἀθρόοι γενόμενοι, πάντες ἐπετίθεντο τοῖς περὶ τὸν Μνάσιππον, ἤδη μάλα ὀλίγοις οὖσι. καὶ οἱ ὁπλῖται ὁρῶντες τὸ γιγνόμενον, ἐπεξ-
E ῄεσαν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνον ἀπέκτειναν, ἐδίωκον ἤδη ἅπαντες. ἐκινδύνευσαν δ' ἂν καὶ στρατόπεδον ἑλεῖν σὺν τῷ χαρακώματι, εἰ μὴ [οἱ διώκοντες, τὸν ἀγοραῖόν τε ὄχλον ἰδόντες καὶ τὸν τῶν θεραπόντων καὶ τὸν τῶν ἀνδραπόδων, οἰηθέντες ὄφελός τι αὐτῶν εἶναι), ἀπεστρέφοντο. καὶ τότε μὲν τροπαῖόν τε ἔστησαν οἱ Κερκυραῖοι, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδο-

A σαν. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν ἐν τῇ πόλει, ἐρρωμενέστεροι ἐγεγένηντο· οἱ δ' ἔξω, ἐν πάσῃ τῇ ἀθυμίᾳ ἦσαν. καὶ γὰρ ἐλέγετο, ὅτι Ἰφικράτης τε ὅσον οὐκ ἤδη παρείη, καὶ οἱ Κερκυραῖοι δὲ τῷ ὄντι ναῦς ἐπλήρουν. Ὑπερμένης δὲ, ὃς ἐτύγχανεν ἐπιστολιαφόρος τῷ Μνασίππῳ ὤν, τό, τε ναυτικὸν πᾶν ὅσον ἦν ἐκεῖ συνεπλήρωσε, καὶ περιπλεύσας πρὸς τὸ χαράκωμα, τὰ πλοῖα πάντα γεμίσας τῶν τε ἀνδραπόδων καὶ τῶν χρημάτων ἀπέστελεν· αὐτὸς δὲ σύν τε τοῖς ἐπιβάταις καὶ τοῖς περισωθεῖσι τῶν στρατιωτῶν διεφύλαττε τὸ χαράκωμα. B τέλος δὲ καὶ οὗτοι μάλα [δὴ* τεταραγμένοι ἀναβάντες ἐπὶ τὰς τριήρεις ἀπέπλεον, πολὺν μὲν σῖτον, πολὺν δὲ οἶνον, πολλὰ δὲ ἀνδράποδα καὶ ἀσθενοῦντας στρατιώτας καταλιπόντες. δεινῶς γὰρ ἐπεφόβηντο, μὴ καταληφθεῖεν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ νήσῳ. καὶ ἐκεῖνοι μὲν εἰς Λευκάδα ἀπεσώθησαν· ὁ δὲ Ἰφικράτης ἐπεὶ ἤρξατο τοῦ περίπλου, ἅμα μὲν ἔπλεεν, ἅμα δὲ πάντα ὅσα εἰς ναυμαχίαν, παρεσκευάζετο· εὐθὺς μὲν γὰρ τὰ μεγάλα ἱστία C αὐτοῦ κατέλιπεν, ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν πλέων. καὶ τοῖς ἀκατίοις δὲ, καὶ εἰ εὔφορον πνεῦμα εἴη, ὀλίγα ἐχρῆτο· τῇ δὲ κώπῃ τὸν πλοῦν ποιούμενος, ἄμεινόν τε τὰ σώματα ἔχειν τοὺς ἄνδρας. καὶ ἄμεινον τὰς ναῦς πλεῖν ἐποίει. πολλάκις δὲ καὶ ὅποι μέλλοι ἀριστοποιεῖσθαι τὸ στράτευμα ἢ δειπνοποιεῖσθαι, *ἐπανήγαγεν ἂν τὸ κέρας ἀπὸ τῆς γῆς κατὰ ταῦτα τὰ χωρία. ἐπεὶ δ' *ἀντιστρέψας ἂν καὶ ἀντιπρῴρους καταστήσας τὰς τριήρεις, ἀπὸ σημείου ἀφίει ἀνθαμιλλᾶσθαι ἐς τὴν γῆν, D μέγα δὴ νικητήριον ἦν τὸ πρώτους καὶ ὕδωρ λαβεῖν, καὶ εἴτου ἄλλου ἐδέοντο, καὶ πρώτους ἀριστῆσαι· τοῖς δ' ὑστάτοις ἀφικομένοις μεγάλη ζημία ἦν τό, τε ἐλαττοῦσθαι πᾶσι τούτοις, καὶ ὅτι ἀνάγεσθαι ἅμα ἔδει, ἐπεὶ *σημήνειαν· συνέβαινε γὰρ τοῖς μὲν πρώτοις ἀφικνουμένοις καθ' ἡσυχίαν ἅπαντα ποιεῖν, τοῖς δὲ τελευταίοις, διὰ σπουδῆς. φυλακάς γε μὴν, εἰ τύχοι ἐν E τῇ πολεμίᾳ ἀριστοποιούμενος, τὰς μὲν ἐν τῇ γῇ ὥσπερ προσήκει καθίστη, ἐν δὲ ταῖς ναυσὶν αἰρόμενος αὖ τοὺς ἱστοὺς, ἀπὸ τούτων ἐσκόπει. τὸ πολὺ οὖν ἐπὶ πλέον οὗτοι καθεώρων, ἢ οἱ ἐκ τοῦ ὁμαλοῦ ἀφ' ὑψηλοτέρου καθορῶντες. ὅπου δὲ δειπνοποιοῖτο καὶ καθεύδοι, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ πῦρ νύκτωρ οὐκ ἔκαε, πρὸ δὲ τοῦ στρατεύματος φῶς ἐποίει, ἵνα μηδεὶς λάθῃ προσιών. πολλάκις δὲ εἰ εὐδία εἴη, εὐθὺς δειπνήσας ἀνήγετο·

ἐπανήγαγεν

ἐπιστρέψας

σημήνειεν.

debant. Ceterum ab eo tempore firmioribus oppidani animis erant, contraque illi, qui foris eos obſidebant, omnino deiectis. Nam & fama ferebatur, tantum non adeſſe Iphicratem; & Corcyrenſes reipſa naues ſuas inſtruebant. Itaque Mnaſippi legatus Hypermenes claſſem omnẽ, quæ iſtic erat, complet: ac circumnauigans ad vallum, naues vniuerſas mancipiis & opibus oneratas dimittit. Ipſe cum claſſiariis, reliquiſque militibus, qui è prœlio ſupererant, vallum cuſtodit. Tamdem hi quoque perturbati admodum conſcenſis triremibus diſcedunt: magna iſtic frumenti, vini, mancipiorum copia cum militibus ægris relicta. vehementer enim metuebant, ne ab Athenienſibus in inſula deprehenderentur. Ac hi quidem ſalui Leucadem pervenerunt. Ceterum Iphicrates vt primum cum claſſe proficiſci cœpit, eadem opera tum nauigabat, tum naualem ad pugnam omnino ſe comparabat. Nam mox vela magna domi relinquebat, vti qui ad prœlium nauale pergeret: atque etiam maioribus malis, tametſi ventus ſecundus eſſet, raro vtebatur. Nimirum remigio claſſem agens, efficiebat vt & claſſiariorum corpora melius exercita, & agiliores naues eſſent. Sæpius etiam iis locis, vbi vel prandendum vel cœnandum erat exercitui, à terra cornu claſſis abducebat. Quum autem cõverſa deinde claſſe, ac triremibus terram adverſis proris ſpectantibus, ipſe ſigno dato, certatim vt terram peterent, iuberet: tum vero inter primos & aquam aliaſque res neceſſarias ſumere, & prandere poſſe, magnum habebat propoſitum victoriæ præmium. Cõtra, ſatis erat magna multa, poſtremum venientibus, quod & harum rerum tantam copiam non conſequerentur, & naues rurſum conſcendere ſtatim, vbi ſignum ipſe dediſſet, cogerentur. Ita enim fiebat, vt primi omnia per otium agerent, poſtremi magna cum feſtinatione. Quod ſi forte in hoſtico pranderet, excubias in terra, ceu par erat, conſtituebat: in nauibus autem malos adtollebat, ac de his omnia ſpeculabatur. Quamobrem plerumque longius his proſpectus patebat, quam iis qui plana in terra de loco ſublimiori ſpeculabantur. Quod ſi alicubi vel pranderet, vel quieti ſe daret, ignem in caſtris noctu non accendebat: ſed ante caſtra lumen excitabat, ne quis accedere clam poſſet. Sæpenumero ſi tranquillitas eſſet, mox cœna ſumta in altum provehebatur;

Lacedæmoniorum è Corcyra fuga.

Iphicratis ſingularis induſtria.

ac ſi quidem aura ſpiraret, inter nauigandũ claſſiarij quietem capiebant: ſin vtendum eſſet remigio, viciſſim modo hos modo illos quieſcere iubebat. Interdiu nauigãs, ſignis datis, nonnumquam in cornua, nonnumquam in phalãgem aciem explicabat: quo fiebat, vt ſimul & nauigarent, & in omnibus ad prœlium nauale neceſſariis inſtructi atque exerciti, mare illud ingrederentur; quod, vti quidem ipſi arbitrabãtur, ab hoſtibus teneretur. Prandebant autem plerumque, & cœnabant in hoſtili ſolo. Et quia tantum agebat hoc Iphicrates, quod factu eſſet opus; ſoluebat prius, quã ſuccurri ab hoſte poſſet, idque ipſũ celeriter cõficiebat. Quo quidem tempore Mnaſippus occubuit, forte ad Laconicæ Sphageas erat. Inde profectus Eleorum in fines, & Alphei oſtium prætervectus, ad locumqui *Piſcis dicitur, portum ingreſſus eſt. Hinc poſtridie ſoluens Cephalleniam verſus, ita claſſis aciẽ ordinarat, & ita nauigabat, vt, ſi opus eſſet, inſtructus à neceſſariis rebus omnibus, nauali prælio decerneret. Nã quę Mnaſippo accidiſſe ferebantur, à nemine audierat, qui ipſus interfuiſſet: ideoq; fallendi cauſſa ſpargi ſuſpicabatur, & ſibi eo cautius proſpiciebat. Poſteaquam vero ad Cephalleniã adpulit, certo, quod geſtũ erat, intellexit; ideoque ſuos iſtic aliquantiſper recreabat. Enimvero nõ ignoro equidẽ huiuſmodi hominũ exercitationes inſtitui, quoties exiſtimatur futurũ vt pugna nauali decernatur: ſed hoc laudo, quod quũ celeriter eo contendendum eſſet, vbi ſe Iphicrates prœlio nauali cum hoſte cõgreſſurum arbitrabatur, rationem eam repererit, vt ipſius copię propter nauigationẽ rudes earũ rerũ nõ eſſent, quę res ad nauale prœliũ requiruntur; & propter has ipſas exercitationes tardius iter nõ facerẽt. Poſteaquã oppida Cephalleniæ ſuam in poteſtatem redegiſſet, Corcyrã petit. Heic quũ primum audiiſſet, advẽtare triremes decẽ, à Dionyſio Lacedęmoniis in ſubſidiũ miſſas: inſulã ingreſſus ipſe, cõſideratoque loco, vnde tũ illi, qui adventabant cũ claſſe, conſpici poſſent; tũ ſui qui daturi ſignũ erãt, in oppido cerni: ſpeculatores ibidẽ cõſtituit, eiſq; ſignificat, quo pacto adventãtibus, ac portum occupãtibus hoſtium nauibus, ſignũ dandum eſſet. Interim ipſe præfectis triremium xx, mandata dat, quos, vbi opus eſſet, ad pręconis vocẽ ſequi ſe vellet: eiſdem denuntiat, non eſſe, quod de pœna querantur, ſi non ſequerẽtur. Poſteaquam de claſſis hoſtilis advẽtu ſignũ datũ fuiſſet,

Iphicratis ſtrategema.

A καὶ εἰ μὲν αὔρα φέροι, θέοντες ἅμα ἀνεπαύοντο· εἰ δὲ ἐλαύνειν δέοι, κατὰ μέρος τοὺς ναύτας ἀνέπαυεν. ἐν δὲ τοῖς μὲν ἡμέραις πλοῖς ἀπὸ σημείων ποτὲ μὲν ἐπὶ κέρως ἦγε, ποτὲ δ' ἐπὶ φάλαγγος· ὥστε ἅμα μὲν ἔπλεον, ἅμα δὲ πάντα, ὅσα εἰς ναυμαχίαν, καὶ ἠσκηκότες καὶ ἐπιστάμενοι, εἰς * τὴν τῶν πολεμίων, ὡς ᾤοντο, κατεχομένην θάλατταν ἀφικνοῦντο. καὶ τὰ μὲν πολλὰ ἐν τῇ πολεμίᾳ καὶ ἠρίστων, καὶ ἐδείπνουν· διὰ δὲ τὸ τἀναγκαῖα μόνον πράττειν, καὶ τὰς βοηθείας ἔφθανεν ἀναγόμενος, καὶ ταχὺ ἐπέραινε. περὶ δὲ τὸν Μνασίππου θάνατον ἐτύγχανεν ὢν τῆς Λακωνικῆς περὶ τὰς Σφαγίας. εἰς τὴν Ἠλείαν δὲ ἀφικόμενος, καὶ παραπλεύσας [εἰς * τὸ τοῦ Ἀλφειοῦ στόμα, ὑπὸ τὸν Ἰχθῦν καλούμενον ὡρμίσατο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐντεῦθεν ἀνήγετο ἐπὶ τῆς Κεφαλληνίας, οὕτω καὶ τεταγμένος καὶ τὸν πλοῦν ποιούμενος, ὡς, εἰ δέοι, πάντα ὅσα χρὴ παρεσκευασμένος ναυμαχοίη. καὶ γὰρ τὰ περὶ Μνασίππου, αὐτόπτου μὲν οὐδενὸς ἠκηκόει, ὑπώπτευε δὲ μὴ ἀπάτης ἕνεκεν λέγοιτο, καὶ ἐφυλάττετο. ἐπεὶ μέντοι ἀφίκετο εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἐπύθετο, καὶ ἀνέπαυε τὸ στράτευμα. οἶδα μὲν οὖν, ὅτι ταῦτα πάντα, ὅταν οἴωνται ναυμαχήσειν ἄνθρωποι, καὶ ἀσκεῖται καὶ μελετᾶται· ἀλλὰ τοῦτο ἐπαινῶ, ὅτι ἐπεὶ ἀφικέσθαι ταχὺ ἔδει, ἔνθα τοῖς πολεμίοις ναυμαχήσειν ᾤετο, ηὕρετο ὅπως μήτε διὰ τὸν πλοῦν ἀνεπιστήμονας εἶναι τῶν εἰς ναυμαχίαν, μήτε διὰ τὸ ταῦτα μελετᾶν, βραδύτερόν τι ἀφικέσθαι. καταστρεψάμενος δὲ τὰς ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ πόλεις, ἔπλευσεν εἰς Κέρκυραν. ἐκεῖ δὲ πρῶτον μὲν ἀκούσας, ὅτι προσπλέοιεν δέκα τριήρεις παρὰ Διονυσίου βοηθήσουσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, αὐτὸς ἐλθὼν, καὶ σκεψάμενος τῆς χώρας ὅθεν τούς τε προσπλέοντας δυνατὸν ἦν ὁρᾶν, καὶ τοὺς σημαίνοντας εἰς τὴν πόλιν καταφανεῖς εἶναι, ἐνταῦθα κατέστησε τοὺς σκοπούς· κἀκείνοις μὲν συνέθετο προσπλεόντων τε καὶ ὁρμούντων ὡς δέοι σημαίνειν· αὐτὸς δὲ τῶν τριηράρχων προσέταξεν εἴκοσιν οἷς δέησει, ἐπεὶ κηρύξειεν, ἀκολουθεῖν· εἰ δέ τις μὴ ἀκολουθήσοι, προεῖπε μὴ * μέμψεσθαι τὴν δίκην. ἐπεὶ δ' ἐσημάνθη προσπλέουσαι,

τὴν ὑπὸ τῶν πολ.

μέμψεσθαι

audita-

καὶ ἐκηρύχθη, ἀξία ἐγένετο θέας ἡ σπουδή. οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐ δρόμῳ τῶν μελλόντων πλεῖν εἰσέβη εἰς τὰς ναῦς. πλεύσας δὲ ἔνθα ἦσαν αἱ πολέμιαι τριήρεις, καταλαμβάνει ἀπὸ τῶν ἄλλων τριήρεων εἰς τὴν γῆν τοὺς ἄνδρας ἐκβεβηκότας· Μελάνιππος μέντοι ὁ Ῥόδιος τοῖς τε ἄλλοις συνεβούλευε μὴ μένειν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πληρωσάμενος τὴν ναῦν, ἐξέπλει. ἐκεῖνος μὲν οὖν καίπερ ἀπαντῶν ταῖς Ἰφικράτους ναυσὶν, ὅμως ἀπέφυγεν· αἱ δὲ ἀπὸ Συρακουσῶν νῆες ἅπασαι ἑάλωσαν αὐτοῖς ἀνδράσιν. ὁ μέντοι Ἰφικράτης τὰς μὲν τριήρεις ἀκρωτηριασάμενος, ἕλκων κατηγάγετο εἰς τὸν Κερκυραίων λιμένα, τῶν δὲ ἀνδρῶν συνέβη ἑκάστῳ τακτὸν ἀργύριον ἀποτῖσαι, πλὴν * Ἀνίππου τοῦ ἄρχοντος. τοῦτον δ' ἐφύλαττεν, ὡς ἢ πραξόμενος πάμπολλα χρήματα, ἢ ὡς πωλήσων. κἀκεῖνος μὲν ὑπὸ λύπης θανάτῳ αὐθαιρέτῳ ἀποθνήσκει· τοὺς δ' ἄλλους ὁ Ἰφικράτης ἀφῆκε, Κερκυραίους ἐγγυητὰς δεξάμενος τῶν χρημάτων. καὶ τοὺς μὲν ναύτας γεωργοῦντας τοῖς Κερκυραίοις τὸ πλεῖστον διέτρεφε, τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν ὁπλίτας ἔχων διέβαινεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν· καὶ ἐκεῖ ταῖς μὲν φιλίαις πόλεσιν ἐπεκούρει, εἴ τις του δέοιτο, * Θυρειεῦσι δὲ μάλα καὶ ἀνδράσιν ἀλκίμοις, καὶ χωρίον καρτερὸν ἔχουσιν, ἐπολέμει. καὶ τὸ ἀπὸ Κερκύρας ναυτικὸν προσλαβὼν, σχεδὸν περὶ ἐννενήκοντα ναῦς, πρῶτον μὲν εἰς Κεφαλληνίαν πλεύσας χρήματα ἐπράξατο, τὰ μὲν παρ' ἑκόντων, τὰ δὲ παρ' ἀκόντων. ἔπειτα δὲ παρεσκευάζετο τήν τε τῶν Λακεδαιμονίων χώραν κακῶς ποιεῖν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' ἐκεῖνα πόλεων πολεμίων οὐσῶν τὰς μὲν ἐθελούσας προσλαμβάνειν, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις πολεμεῖν. ἐγὼ μὲν δὴ ταύτην τὴν στρατηγίαν τῶν Ἰφικράτους οὐχ ἥκιστα ἐπαινῶ, ἔπειτα καὶ τὸ προσελέσθαι κελεῦσαι ἑαυτῷ Καλλίστρατόν τε τὸν δημηγόρον, οὐ μάλα ἐπιτήδειον ὄντα, καὶ Χαβρίαν, μάλα στρατηγὸν νομιζόμενον. εἴτε γὰρ φρονίμους αὐτοὺς ἡγούμενος εἶναι, συμβούλους λαβεῖν ἐβούλετο, σῶφρόν μοι δοκεῖ διαπράξασθαι· εἴτε ἀντιπάλους νομίζων, οὕτω θρασέως, μήτε καταρρᾳθυμῶν μήτε καταμελῶν μηδὲν φαίνεσθαι, μεγαλοφρονοῦντος ἐφ' ἑαυτῷ τοῦτό μοι δοκεῖ ἀνδρὸς εἶναι. κἀκεῖνος μὲν

Κρίπου

Θυρβεῦσι

A auditaque præconis vox, tum vero feſtinatio digna ſpectatu ſequi. Etenim nemo erat eorum qui naues conſcendere iuſſi fuerant, qui non curſu ad eas contenderet. Itaque quum nauigaſſet ad eum locum Iphicrates, vbi triremes hoſtium erant, è ceteris quidem nauibus homines in terram egreſſos deprehendit: ſolus Melanippus Rhodius & aliis conſulebat, vt iſtic nõ ſubſiſterent, & ipſe ſuis in nauem coactis diſcedebat. Quamobrem is, tametſi nauibus Iphicratis occurreret, nihilominus euaſit. B Syracuſanæ vero naues vniuerſæ vna cum ipſis vectoribus captæ ſunt. Eas Iphicrates quum ornamentis roſtrorum & aliis ſpoliaſſet, Corcyrenſium in portum perduxit: hominibus autem certam pecuniã, quam perſoluerent, Anippo duce excepto, conſtituit: Illum enim cuſtodiebat, vt vel ab eo ingentem auri ſummam exigeret, vel hominem venderet. Verum is præ mœrore animi ſponte ſua ſibi manus adtulit: ceteros Iphicrates dimiſit, quum Corcyrẽſes pro debita pecuniæ ſumma ſponſores ſe obtuliſſent. C Alebat autem nautas ſuos ea ratione potiſſimum, vt Corcyrenſibus in colendis agris operam ſuam locarent: cum cetratis vero, grauiſq. armaturæ militibus claſſiariis, in Acarnaniam traiiciebat. Ibi & amicis oppidis ferebat opem, ſi quod ipſius auxilio egeret: & bellum Thyrienſibus, fortiſſimis viris, oppidumq. ſane munitum tenentibus, faciebat. Secũdum hæc Corcyrenſium claſſe ſecum ſumta, vt iam naues haberet prope xc, primũ in Cephalleniam quum nauigaſſet, D pecunias partim à volentibus, partim inuitis, exigebat. Deinde ſe parabat vt Lacedæmoniorum fines infeſtaret, aliaſque vrbes hoſtiles iis in partibus ſitas aut volentes ſibi adiungeret, aut dicto non audientes bello cogeret. Ego quidem certe Iphicratis expeditionẽ hanc inter alias, quas imperatorio munere fungens ſuſcepit, non minima laude dignam ſtatuo: deinde hoc etiam probo, quod iuſſerit adtribui ſibi Calliſtratum oratorem, hominem gerendis rebus non admodum E idoneum, vna cum Chabria, qui ſummus tunc Imperator habitus fuit. Nam ſiue putabat hos eſſe prudentes, ac propterea vti eis tamquam conſiliariis volebat, ſapienter feciſſe mihi videtur: ſiue aduerſariorum eos loco habebat, hoc ipſum fuiſſe viri audacter magno ſibi animo confidentis arbitror, nequaquam futurum, vti vel per ignauiam, vel negligentiam quidquam committere deprehenderetur. Atque hæc

Melanippus ceteris prudentior.

Athenienſes rurſum pacem facere conantur.

fuere tũc ab eo geſta. Ceterum Athenienſes, vt eiectos Bœotia Platæenſes, reipublicæ ſuæ amicos, ad ſe confugere; prætereaque Theſpieſes ſuppliciter orare videbãt, ne ſe patria carere paterentur: non iam illi quidem Thebanos laudabant, bellum tamen eis ne facerent, partim verecũdia præpediebantur, partim rebus id ſuis haud cõducere ſtatuebãt. Verum poſtea quam eos cernebãt bello Phocenſes perſequi, amicos reipublicæ ſuæ veteres; itemque vrbes euertere, quæ & fidem in bello aduerſus barbarum regem geſto ſummã ſibi declaraſſent, & ipſorum amicitia tenerentur; nõ amplius horum facinorum eſſe participes volebant. Quapropter ex eo tempore plebiſcito de pace ineunda facto, primũ Thebas legatos mittunt, qui Thebanos hortarentur, vt ſi quidem ita videretur ipſis, ineundæ pacis cauſſa ſe Lacedæmonem ſequerẽtur: deinde ſuos Lacedæmonem ire iubent, in quibus lecti fuere Callias Hipponici filius, AVtocles Strõbichidæ, Demoſtratus Ariſtophontis, Ariſtocles, Cephiſodotus, Melanopus, Lycãthus. Poſteaquã hi ad concilij Laconici principes, eorumq. ſocios acceſſiſſent, præſente oratore Calliſtrato, (nã quum is Iphicrati pollicit⁹ fuiſſet, ſe, ſi ab ipſo dimitteretur, vel pecuniã pro naualibus copiis miſſurũ, vel cõfecturum pacẽ; ita tunc ex eo tempore verſabatur Athenis, deq. pace agebat) ad conciliũ inquam Laconicum, & ad ſocios horũ poſteaquam veniſſent; primus ex eis Callias *Daduchus verba fecit, qui vir eiuſmodi erat, vt nõ minus ab ſe quam ab aliis laudari ſe gauderet. Atque is in hãc ſententiã dicere cœpit: Ius hoſpitij publicum, Lacedæmonij, quod mihi vobiſcũ eſt, non ego

» primus ſum conſequutus: ſed auus meus à
» patre quum accepiſſet, familiæ noſtræ tra-
» didit. Quo autẽ animo ſemper erga nos pa-
» tria noſtra ſit, itidẽ ſignificare vobis volo.
» Nam ea belli temporibus Imperatores nos
» creat. Rurſus vbi quietẽ deſiderat, nos pa-
» cis cõciliatores ad alios mittit. Ego ipſe bis
» antehac ad vos belli cõponendi cauſſa ve-
» ni, ac vtraq. in legatione perinde nobis ac
» vobis pacem confeci. Nunc tertium ad vos
» venio, meque arbitror optimo iure mutuã
» reconciliationem nunc impetrare debere.
» Video enim non iam alia vobis, nobis iti-
» dem alia videri: ſed vos æque, ac nos, euer-
» ſionem Platæenſium & Theſpienſium
» grauiter moleſteque ferre. Cur igitur non
» æquum ſit, eos qui eadem ſunt in ſenten-
» tia, potius amicos inter ſe quã hoſtes eſſe?

qui facem præfert, aut tædifer. Ita vocabatur Cereris ſacerdotes.

A δὴ ταῦτ' ἔπραττον. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἐκπεπτωκότας μὲν ὁρῶντες ἐκ τῆς Βοιωτίας Πλαταιέας φίλους ὄντας, καὶ καταπεφευγότας πρὸς αὐτούς, ἱκετεύοντας δὲ Θεσπιέας μὴ σφᾶς περιιδεῖν ἀπόλιδας γενομένους, οὐκέτι ἐπῄνουν τοὺς Θηβαίους, ἀλλὰ πολεμεῖν μὲν αὐτοῖς τὰ μὲν ᾐσχύνοντο, τὰ δ' ἀσυμφόρως ἔχειν ἐλογίζοντο. κοινωνεῖν γε μὴν αὐτοῖς ὧν ἔπραττον οὐκέτι ἤθελον, ἐπεὶ ἑώρων στρατεύοντάς τε αὐτοὺς ἐπὶ φίλους ἀρ-

B χαίους τῇ πόλει Φωκέας, καὶ πόλεις πιστάς τ' ἐν τῷ πρὸς τὸν βάρβαρον πολέμῳ καὶ φίλας ἑαυτοῖς ἀφανίζοντας. ἐκ δὲ τούτων ψηφισάμενος ὁ δῆμος εἰρήνην ποιήσασθαι, πρῶτον μὲν εἰς Θήβας πρέσβεις ἔπεμψαν, παρακαλοῦντας ἀκολουθεῖν, εἰ βούλοιντο, εἰς Λακεδαίμονα, περὶ εἰρήνης· ἔπειτα δ' ἐξέπεμψαν καὶ αὐτοὶ πρέσβεις. ἦν δὲ τῶν αἱρεθέντων Καλλίας Ἱππονίκου, ΑΥτοκλῆς Στρομβιχίδου, Δημόστρατος Ἀριστοφῶντος, Ἀρι-

C στοκλῆς, Κηφισόδοτος, Μελάνωπος, * Λύκανθος, ἐπεὶ δὲ προσῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ * τοὺς συμμάχους, Καλλίστρατος δ' ὁ δημηγόρος παρῆν, (ὑποσχόμενος γὰρ Ἰφικράτει, εἰ αὐτὸν ἀφείη, ἢ χρήματα πέμψειν τῷ ναυτικῷ, ἢ εἰρήνην ποιήσειν, οὕτως Ἀθήνησί τε ἦν καὶ ἔπραττε περὶ εἰρήνης) * ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους, πρῶτος ἔλεξεν

D αὐτῶν Καλλίας ὁ Δᾳδοῦχος. ἦν δ' οὗτος οἷος μηδὲν ἧσσον ἥδεσθαι ὑφ' αὑτοῦ, ἢ ὑπ' ἄλλων ἐπαινούμενος. καὶ τότε δὴ ἤρξατο ὧδέ πως· Ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τὴν μὲν προξενίαν ὑμῶν οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πατρὸς πατὴρ πατρῴαν ἔχων παρεδίδου τῷ γένει. βούλομαι δὲ ὑμῖν καὶ τοῦτο δηλῶσαι, ὡς ἔχουσα ἡ πόλις διατελεῖ πρὸς

E ἡμᾶς. ἐκείνη μὲν γάρ, ὅταν πόλεμος ᾖ, στρατηγοὺς ἡμᾶς αἱρεῖται· ὅταν δ' ἡσυχίας ἐπιθυμήσῃ, εἰρηνοποιοὺς ἡμᾶς ἐκπέμπει. κἀγὼ πρόσθεν δὶς ἤδη ἦλθον περὶ πολέμου καταλύσεως, καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πρεσβείαις διεπραξάμην καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν εἰρήνην. νῦν δὲ τρίτον ἥκω, καὶ ἡγοῦμαι πολὺ δικαιότατα νῦν ἂν διαλλαγῆς τυχεῖν. ὁρῶ γὰρ οὐκ ἄλλα μὲν ὑμῖν, ἄλλα δ' ἡμῖν δοκοῦντα, ἀλλ' ὑμᾶς τε ἀχθομένους καὶ ἡμᾶς τῇ Πλαταιέων τε καὶ Θεσπιέων ἀναιρέσει. πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τὰ αὐτὰ γιγνώσκοντας, φίλους μᾶλλον [ἀλλήλοις *, ἢ πολεμίους εἶναι;

Λύκαιθος,
τῶν συμμάχων,
ἀφήσει,
ἐπεὶ δὴ

A ἀνδρῶν σωφρόνων μὲν δή που ἐστὶ, μηδ᾽ εἰ μὴ μικρὰ τὰ διαφέροντα εἴη, πόλεμον ἀναιρεῖσθαι· εἰ δὲ δὴ καὶ ὁμογνωμονοῖμεν, οὐκ ἂν πάνυ τῶν θαυμαστῶν εἴη μὴ εἰρήνην ποιεῖσθαι; δίκαιον μὲν οὖν ἦν μηδὲ ὅπλα ἐπιφέρειν ἀλλήλοις ἡμᾶς. ἐπεὶ λέγεται μὲν Τριπτόλεμος ὁ ἡμέτερος πρόγονος τὰ Δήμητρος καὶ Κόρης ἄρρητα ἱερὰ πρῶτος ξένος δεῖξαι, Ἡρακλεῖ τε τῷ ὑμετέρῳ ἀρχηγέτῃ, καὶ Διοσκούροιν τοῖν ὑμετέροιν πολίταιν, καὶ τοῦ Δήμητρος δὲ καρποῦ εἰς πρώτην τὴν Πελοπόννησον

B σπέρμα δωρήσασθαι. πῶς οὖν δίκαιον ἢ ὑμᾶς παρ᾽ ὧν ἐλάβετε σπέρματα, τὸν τούτων καρπὸν ποτὲ ἐλθεῖν δηώσοντας, ἡμᾶς τε οἷς ἐδώκαμεν, μὴ οὐχὶ βούλεσθαι ὡς πλείστην τούτοις ἀφθονίαν τροφῆς γενέσθαι; εἰ δὲ ἄρα ἐκ θεῶν πεπρωμένον ἐστὶ πολέμους ἐν ἀνθρώποις γίνεσθαι, ἡμᾶς δὴ χρὴ ἄρχεσθαι μὲν αὐτοῦ ὡς σχολαίτατα· ὅταν δὲ γένηται, καταλύεσθαι ᾗ δυνατὸν τάχιστα. μετὰ τοῦτον Αὐτοκλῆς, μάλα δοκῶν ἐπιστρεφὴς εἶναι ῥήτωρ, ὧδε ἠγόρευεν· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὅτι

C μὲν ἃ μέλλω λέγειν, οὐ πρὸς χάριν ὑμῖν ῥηθήσεται, οὐκ ἀγνοῶ· ἀλλὰ δοκεῖ μοι, οἵτινες βούλονται ἣν ἂν ποιήσωνται φιλίαν, ταύτην ὡς πλεῖστον χρόνον διαμένειν, διδακτέον εἶναι ἀλλήλους τὰ αἴτια τῶν πολέμων. ὑμεῖς δὲ ἀεὶ μὲν φατὲ, ὡς αὐτονόμους τὰς πόλεις χρὴ εἶναι, αὐτοὶ δ᾽ ἐστὲ μάλιστα ἐμποδὼν τῇ αὐτονομίᾳ. συντίθεσθε μὲν γὰρ πρὸς τὰς συμμαχίδας πόλεις τοῦτο πρῶτον, ἀκολουθεῖν ὅποι ἂν ὑμεῖς ἡγῆσθε. καίτοι τί τοῦτο

D αὐτονομίᾳ προσήκει; ποιεῖσθε δὲ πολεμίους, οὐκ ἀνακοινούμενοι τοῖς συμμάχοις, καὶ ἐπὶ τούτους ἡγεῖσθε· ὥστε πολλάκις ἐπὶ τοὺς εὐμενεστάτους ἀναγκάζονται στρατεύειν οἱ λεγόμενοι αὐτόνομοι εἶναι. ἔτι δὲ, ὃ πάντων ἐναντιώτατον αὐτονομίᾳ, καθίστατε ἔνθα μὲν δεκαρχίας, ἔνθα δὲ τριακονταρχίας. καὶ τούτων τῶν ἀρχόντων ἐπιμελεῖσθε οὐχ ὅπως νομίμως ἄρχωσιν, ἀλλ᾽ ὅπως δύνωνται

E βίᾳ κατέχειν τὰς πόλεις. ὥστ᾽ ἐοίκατε τυραννίσι μᾶλλον, ἢ πολιτείαις ἥδεσθαι. καὶ ὅτε μὲν βασιλεὺς προσέταττεν αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι, μάλα γιγνώσκοντες ἐφαίνεσθε, ὅτι, εἰ μὴ ἐάσοιεν οἱ Θηβαῖοι ἑκάστην τῶν πόλεων ἄρχειν τε ἑαυτῆς, καὶ οἷς ἂν βούληται νόμοις χρῆσθαι, οὐ ποιήσουσι κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα· ἐπεὶ δὲ παρελάβετε τὴν Καδμείαν, οὐδ᾽ αὐτοῖς Θηβαίοις ἐπετρέπετε αὐτονόμοις εἶναι.

A Hominum quidem certe ſapientum eſt, ne quidem ſi graues ſint controuerſiæ, bellum ſuſcipere. Iam ſi prorſus etiam conſentiamus, an non mirum omnino videri debeat, nolle nos pacem facere? Quin æquum erat, nos ne arma quidem alteros alteris inferre. Nam memoriæ proditum eſt, ex maioribus noſtris Triptolemum Cereris ac Proſerpinæ arcana ſacra primum exteris oſtendiſſe, nimirum Herculi ſummo præſidi veſtro, & ciuibus veſtris, * ambobus Dioſcuris. Idem frugum Ce-

Caſtori & Polluci.

B reris ſemina primæ omnium Peloponeſo donaſſe fertur. Qui ergo fuerit æquum, vel vos ad eorum fruges vaſtandas pergere, à quibus ſemina ipſi acceperitis: vel nos nolle maximam illos alimenti copiam habere, quibus hoc antea donauerimus? Quod ſi diuinitus ita decretum eſt, vt bella inter homines exiſtant: ſane nos quantardiſſime initium belli facere convenit, atque exortum, quam fieri poteſt celerrime componere. Poſt hunc AVtocles, qui orator eſſe ſolers & acris exiſtimabatur,

C huiuſmodi quædam protulit: Quamquam non ignorem, Lacedæmonij, minime iucunda vobis auditu fore, quæ dicam: tamen ſtatuo debere illos, qui amicitiam, quam ineunt, diutiſſime ſolidam eſſe cupiunt, belli cauſſas invicem ſibi commonſtrare. Vos autem ſemper liberas eſſe debere ciuitates dicitis, quum libertati earum maxime ſitis impedimento. Hanc enim in primis conditionem fœderatis vrbibus fertis, vt vos, quocumque tandem duxeritis, ſequantur. At vero quid

D hoc ad libertatem? Iidem hoſtes declaratis, re prius cum fœderatis non communicata; deinde adverſus eos ducitis. Quo fit, vt ſæpenumero cogantur ij quos liberos dicitis, adverſus homines amiciſſimos arma ferre. Præter hæc multo maxime libertati adverſatur, quod heic Decemviratus, illic Trigintaviratus inſtituitis. Atque hi magiſtratus non vti legitime cum

E Imperio præſint, operam datis: ſed vt oppida vi retinere poſſint. Quo fit vt potius vos tyrannides quam reſpublicæ delectare videantur. Iam quum Rex Perſicus ediceret, debere Græcas vrbes eſſe liberas: plane præ vobis ferebatis, quaſi Thebanos contra litteras regias facturos cenſeretis, ſi non ciuitatibus ſingulis poteſtatem adminiſtratione legibuſque ſuis vtendi facerent. Poſt vbi Cadmeam occupaſſetis, ne ipſos quidem Thebanos frui libertate ſua paſſi eſtis.

At enim eos qui eſſe amici cupiunt, ab aliis exigere non oportet vt ex æquo & bono ſecum agatur: atque interim ipſos declarare, ſe nihil non iniuſte concupiſcere, modo potentiam maximam conſequantur. Hæc vbi proloquutus fuiſſet, non ſilentium modo ſequutum eſt: ſed illi etiam de oratione ipſius voluptatem vti caperent, fecit; qui Lacedæmoniis infenſi erãt. Poſt eum Calliſtratus hanc orationem habuit: Equidem, Lacedæmonij, dicere non poſſum, nulla vel à nobis, vel à vobis errata profecta eſſe. Neque tamen ea ſum in ſententia, vt iis amplius vtendum eſſe negem, qui deliquere. Video enim, neminem hominum perpetuo immunem à peccatis eſſe. Quin & hoc perſpicio, nonnumquam homines maiorem prudentiæ copiam peccando parare: præſertim ſi peccatis erudiãtur: id quod nobis vſu venit. Itidem vobis nonnumquam video propter inique acta multa accidiſſe adverſa: quorum in numero eſt & Cadmea Thebis à vobis occupata. Nam quum modo ſummo in id ſtudio incumberetis, vt ciuitates in libertatem adſereretis: vbi primum iniuria Thebani à vobis adfecti fuerunt, rurſus vniuerſæ, illorum partes ſequutæ ſunt. Quapropter equidem bona in ſpe ſum, futurum; vt edocti, libidinem habendi nimiam minime fructuoſam eſſe, deinceps in amicitia mutua colenda æquiores ſitis. Nam quod illi qui pacem hanc impedire volunt, falſo criminantur; veniſſe nos huc non expetitum amicitiam veſtram, ſed quod vereamur ne cum pecuniis Antalcidas à rege redeat: hi homines quas nugas agant, velim cum animis veſtris expendatis. Rex enim perſcripſit, vniuerſas in Græcia ciuitates eſſe debere liberas. Hac in parte quum nos idem & dicamus, & faciamus; quid cauſſæ fuerit quamobrem à rege nobis metuamus? Regemne quis arbitratur magnis pecuniarum impenſis aliorum opes amplificare velle potius, quam ſine ſumtu ſuo ea quæ eſſe ex re ſua maxime ſtatuat, ſibi ipſi effecta dare? Verum eſto: quamobrem tandem huc venimus? Ob inopiam quidem certe non veniſſe nos, intelligetis facile: ſi, quæ in hoc tempore ſit potentia noſtra mari; quæve terra, reſpexeritis. Quid igitur eſt cauſſæ? Nimirum liquido patet, pleroſque ſociorum ea deſignare, quæ neque nobis grata ſint, neque vobis placeãt. Præterea libenter vobis ea, quæ recte à nobis animaduerſa ſunt, indicauerimus: idque propterea quod & ipſi nos cõſeruaueritis:

A δεῖ δὲ τοὺς μέλλοντας φίλους ἔσεσθαι, οὐ παρὰ τῶν ἄλλων μὲν ἀξιοῦν τῶν δικαίων τυγχάνειν, αὐτοὺς δὲ ὅπως ἂν πλεῖστα δύνωνται, πλεονεκτοῦντας φαίνεσθαι. ταῦτα εἰπὼν, σιωπὴν μὲν παρὰ πάντων ἐποίησεν, ἡδομένους δὲ, τοὺς ἀχθομένους τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐποίησε. μετὰ τοῦτον δὲ Καλλίστρατος ἔλεξεν· Ἀλλ᾽ ὅπως μὲν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἐγγεγένηται ἁμαρτήματα καὶ ἀφ᾽ ἡμῶν καὶ ἀφ᾽ ὑμῶν, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἔχειν μοι δοκῶ εἰπεῖν· B οὐ μέντοι οὕτω γιγνώσκω, ὡς τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐδέποτε ἔτι χρηστέον. ὁρῶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐδένα ἀναμάρτητον διατελοῦντα. δοκοῦσι δέ μοι καὶ εὐπορώτεροι ἐνίοτε γίγνεσθαι ἄνθρωποι ἁμαρτάνοντες, ἄλλως τε καὶ ἐὰν κολασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ἡμεῖς. καὶ ὑμῖν δὲ ἔγωγε ὁρῶ διὰ τὰ ἀγνωμόνως πραχθέντα ἔστιν ὅτε καὶ πολλὰ ἀντίτυπα γιγνόμενα· ὧν ἦν καὶ ἡ καταληφθεῖσα C ἐν Θήβαις Καδμεία. νῦν γοῦν ὡς ἐσπουδάσατε αὐτονόμους τὰς πόλεις γενέσθαι, πᾶσαι πάλιν, ἐπεὶ ἠδικήθησαν οἱ Θηβαῖοι, ἐπ᾽ * ἐκείνοις γεγένηνται. (ἐκείνης) ὥστε πεπαιδευμένους ὑμᾶς, ὡς τὸ πλεονεκτεῖν ἀκερδές ἐστι, νῦν ἐλπίζω πάλιν μετρίους ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους φιλίᾳ ἔσεσθαι· ἃ δὲ, βουλόμενοί τινες ἀποτρέπειν τὴν εἰρήνην, διαβάλλουσιν, ὡς ἡμεῖς οὐ φιλίας δεόμενοι, ἀλλὰ φοβούμενοι, D μὴ Ἀνταλκίδας ἔλθῃ ἔχων παρὰ βασιλέως χρήματα, διὰ τοῦθ᾽ ἥκομεν· ἐνθυμήθητε, ὡς φλυαροῦσι. βασιλεὺς μὲν γὰρ δήπου ἔγραψε, πάσας τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεις αὐτονόμους εἶναι· ἡμεῖς δὲ ταὐτὰ ἐκείνῳ λέγοντές τε καὶ πράττοντες, τί ἂν φοβοίμεθα βασιλέα; ἢ τοῦτο οἴεταί τις, ὡς ἐκεῖνος χρήματα ἀναλώσας, ἄλλους μεγάλους ποιῆσαι μᾶλλον, ἢ ἄνευ δαπάνης, ἃ ἔγνω ἄριστα εἶναι, ταῦτα ἑαυτῷ * πεπρᾶχθαι . . . . ; (πεπρᾶχθαι βούλοιτο;) E εἶεν. τί μὴν ἥκομεν; ὅτι μὲν [οὖν * οὐκ ἀποροῦντες, γνοίητε ἂν, εἰ μὲν βούλεσθε, πρὸς τὰ κατὰ θάλατταν ἰδόντες, εἰ δὲ βούλεσθε πρὸς τὰ κατὰ γῆν, ἐν τῷ παρόντι. τί μὴν ἐστιν; εὔδηλον, ὅτι [εἰ] τῶν συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρεστὰ πράττουσιν ἡμῖν, ἢ ὑμῖν ἀρεστά. ἴσως δ᾽ καὶ βουλοίμεθ᾽ ἂν, ὧν ἕνεκα περιεσώσατε ἡμᾶς, ἃ ὀρθῶς ἔγνωμεν, ὑμῖν ἐπιδεῖξαι.

ἵνα δὲ καὶ τὸ συμφέρον ἐπιμνησθῶ, εἰσὶ μὲν δήπου πασῶν τῶν πόλεων αἱ μὲν τὰ ἡμέτερα, αἱ δὲ τὰ ὑμέτερα φρονοῦσαι, καὶ ἐν ἑκάστῃ πόλει οἱ μὲν λακωνίζουσιν, οἱ δ᾽ ἀττικίζουσιν. εἰ οὖν ἡμεῖς φίλοι γενοίμεθα, πόθεν ἂν εἰκότως χαλεπόν τι προσδοκήσαιμεν; καὶ γὰρ δὴ κατὰ γῆν μὲν τίς ἂν ὑμῶν φίλων ὄντων ἱκανὸς γένοιτο ἡμᾶς λυπῆσαι; κατὰ θάλατταν γε μὴν τίς ἂν ὑμᾶς βλάψαι τι, ἡμῶν ὑμῖν ἐπιτηδείων ὄντων; ἀλλὰ *μέντοι πόλεμοι ἀεί ποτε γίγνονται, καὶ ὅτι καταλύονται, πάντες ἐπιστάμεθα· καὶ ὅτι ἡμεῖς ἂν μὴ νῦν, ἀλλ᾽ αὖθις ποτε εἰρήνης ἐπιθυμήσομεν. τί οὖν δεῖ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναμένειν, ἕως ἂν ὑπὸ πλήθους *κακῶν ἀπείπωμεν μᾶλλον, ἢ οὐχ ὡς τάχιστα, πρίν τι ἀνήκεστον κακὸν γενέσθαι, τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι; ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἐκείνους ἔγωγε ἐπαινῶ, οἵτινες ἀγωνισταὶ γενόμενοι, καὶ νενικηκότες ἤδη πολλάκις, καὶ δόξαν ἔχοντες, οὕτω φιλονεικοῦσιν, ὥστε οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν ἡττηθέντες τὴν ἄσκησιν καταλύσωσιν· οὐδέ γε τῶν κυβευτῶν, οἵτινες αὖ ἐὰν ἕν τι *ἀποτύχωσι, περὶ διπλασίων κυβεύουσιν. ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν τοιούτων τοὺς πλείους ἀπόρους παντάπασι γιγνομένους. ἃ χρὴ καὶ ἡμᾶς ὁρῶντας εἰς μὲν τοιοῦτον ἀγῶνα μηδέποτε καταστῆναι, ὥστε πάντα λαβεῖν, ἢ πάντ᾽ ἀποβαλεῖν· ἕως δὲ ἐρρώμεθα καὶ εὐτυχοῦμεν, φίλους ἀλλήλοις γενέσθαι. οὕτω γὰρ ἡμεῖς τ᾽ ἂν δι᾽ ὑμᾶς, καὶ ὑμεῖς δι᾽ ἡμᾶς ἔτι μείζους, ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον, ἐν τῇ Ελλάδι ἀναστρεφοίμεθα. δοξάντων δὲ τούτων καλῶς εἰπεῖν, ἐψηφίσαντο καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, δέχεσθαι τὴν εἰρήνην, ἐφ᾽ ᾧ τούς τε ἁρμοστὰς ἐκ τῶν πόλεων ἐξάγειν, τά τε στρατόπεδα διαλύειν καὶ τὰ ναυτικὰ, καὶ τὰ πεζικὰ, τάς τε πόλεις αὐτονόμους ἐᾶν. εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιοίη, τὸν μὲν βουλόμενον, βοηθεῖν ταῖς ἀδικουμέναις πόλεσι· τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ μὴ εἶναι *ἄορκον συμμαχεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. ἐπὶ τούτοις ὤμοσαν μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὲρ αὑτῶν καὶ τῶν συμμάχων, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι κατὰ πόλεις ἕκαστοι. ἀπογραψάμενοι δ᾽ ἐν ταῖς ὀμωμοκυίαις πόλεσι καὶ οἱ Θηβαῖοι, προσελθόντες πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ οἱ πρέσβεις αὐτῶν ἐκέλευον μεταγράφειν ἀντὶ Θηβαίων Βοιωτοὺς ὀμωμοκότας. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀπεκρίνατο, ὅτι μεταγράψει μὲν οὐδὲν, ὧν τὸ πρότερον ὤμοσάν τε καὶ ἀπεγράψαντο. εἰ μέντοι

*μὴν ὅτι πόλεμοι

*κακοῖς

*ἐπιτύχωσι

*ἔνορκον

A Iam ſi vtilitatis etiam facienda mentio eſt, vrbes vniuerſæ partim nobis partim vobis addictæ ſunt; & in ſingulis alij Lacedæmoniorum, Athenienſium alij partibus fauẽt. Itaque ſi nos ipſi amicitiam ineamus, vnde tamdem quidquam nobis exſpectandum merito ſit rei moleſtæ? Nã ſi vos amici nobis ſitis, quis terra nos poſſit lædere? quis item mari detrimentum rebus veſtris adtulerit, ſi nos amicos habeatis? Enimvero ſemper & oriri, & rurſum componi bella, nemo eſt qui neſciat: nos ipſi ſi non modo, B tamen aliquando pacem expetemus. Cur igitur id tẽpus exſpectemus, quo victi malorum multitudine deficiamus, ac non potius quammaturrime pacẽ faciamus prius quam malum aliquod immedicabile oriatur? Equidem nec illos laudo, qui quum in certaminibus potiti ſunt victoria ſæpius, atque etiam gloriam retulere, adeo tamen contẽtioſi ſunt; vt prius non deſiſtãt, quam victi, exercitationem omnem abiiciãt: nec item aleatores, quibus ſi vnum aliquid ex animi ſententia ſuccedat, de duplo talos C iaciunt. Nam pleroſque horum video extremã ad inopiã redigi. Quæ quum & ipſi perſpiciamus, in eiuſmodi certamẽ haudquaquã deſcendamus; vt omnia vel conſequi, vel amittere velimus: quin potius dum vires integræ ſunt, fortunaq. vtimur proſpera, amicitiam inter nos cõtrahamus. Ita enim & nos veſtra opera, & vos noſtra longe ampliores, quam ſuperioribus temporibus, in Græcia erimus. Poſteaquam hi præclare diſſeruiſſe viſi fuiſſent, etiam Lace- D dæmonij decreto ſanciunt, pacem hãc accipiendam eſſe conditionibus huiuſmodi: Vt præfectos ſuos ex vrbibus educerent: exercitus tam maritimos quam terreſtres dimitterent: vrbes libertate frui ſinerent. Si quis aliquid aduerſus hæc deſignaret, poſſe quemvis vrbibus per iniuriã oppreſſis opem ferre, qui quidẽ velit: ſi quis autẽ nolit, eum * ſacramento ad ferendum adfectis iniuria ſuppetias, minime teneri. Secundum hæc Lacedæmonij tum ſuo tum E ſociorum nomine iuſiurandum præſtiterunt: Athenienſes autem, eorumque ſocij, ſinguli ſuarum rerumpublicarum nomine. Quumq. Thebani etiam inter vrbes alias, quæ ſacramentum præſtiterant, nomen ſuum profeſſi fuiſſent; poſtridie reverſi eorum legati petebant, vti mutata ſcriptura, pro Thebanis ſubſtitueretur iuraſſe Bœotos. Reſpondebat iis Ageſilaus, nihil eorum ſe mutaturũ, quæ prius & ſacramẽto cõfirmaſſent, & fuiſſent profeſſi. Quod

Conditiones pacis initæ.

Lectio marginis.

Ageſilaus Thebanos excludit è fœdere.

ſi fœderis participes eſſe nollet, deleturum ſe nomen ipſorum aiebat, ſi quidem ita iuberent. Hoc modo ceteris pacem facientibus, quum Thebanorum in cauſſa tantum controverteretur; arbitrabantur Athenienſes, exſpectandum nunc eſſe, vt Thebani decumarentur, vti quidem ferebatur. Quin & ipſi Thebani mœſti protinus diſcedebant. Poſt hæc deducunt præſidia ex vrbibus Athenienſes, ac Iphicratem vna cum claſſe reuocant, eumque cogunt omnia reſtituere quæcumque poſt ſacramento confirmatum Lacedæmone fœdus cepiſſet. Itidem Lacedæmonij ceteris ex vrbibus præfectos, cum præſidiis, educebant: excepto Cleombroto, qui Phocenſium in finibus copiis præerat, & quid faciundum ſibi eſſet, à magiſtratibus Spartanis quærebat. Heic quum ſententiam dixiſſet Prothous, videri ſibi dimittendas eſſe ſecundũ iuriſiurandi formulam copias, ac ſignificãdum paſſim ciuitatibus, vt ſingulæ tantum conferrent in fanum Apollinis, quantum quæque vellet: ac ſi deinde quis vrbium libertati officeret, rurſum excitandos eſſe ſocios, quicumque libertatem defendere ſuis auxiliis cuperent, atq. ita ducendum aduerſus hoſtes exercitum: quod exiſtimaret hoc modo tum deos maxime propitios futuros, tum vrbes ipſas haud grauatim iſta laturas: auditis iis, concilium publicum nugas hominem agere cenſuit, quod iam à numine agitabantur, vt credi par eſt: ſimul Cleombroto denũtiant, minime copias dimitteret, ſed quamprimum aduerſus Thebanos duceret, ni ciuitatibus libertatem reſtituerent. Nam is poſtea quam pacem eſſe factam audierat, miſerat ad Ephoros interrogatũ quid ſibi faciundum eſſet. Mandant illi, vt Thebanis bellum faceret, niſi ciuitates Bœoticas libertate frui ſinerent. Itaque quum animaduertiſſet, tantum abeſſe, vt liberas Bœoti ciuitates eſſe permitterent, vt non dimiſſis copiis * etiam contra Cleombrotum ſuos in aciem educerent: ita demum in Bœotiam cum exercitu pergit. & qua quidem eum irrupturũ è finibus Phocenſium in ſuos Thebani arbitrabantur, non irrupit: ſed via montana, eaque improuiſa per Thiſbas profectus Creuſim peruenit, ac vna cum oppido triremes Thebanorum XII cepit. Quibus rebus geſtis, à mari adſcendens ad Leuctra, Theſpienſium in finibus, caſtra locat. Ei caſtra ſua Thebani aduerſo in tumulo, non magno ex interuallo, opponunt; quum ſociorum copias, ex-

Æquiſſima Prothoi ſententia exploditur.

Inclinationis potentiæ Laconicæ initium.

Lectio marginis.

A μὴ βούλοιντο ἐν ταῖς σπονδαῖς εἶναι, ἐξαλείφειν αὐτοὺς ἔφη, εἰ κελεύοιεν. οὕτω δὲ εἰρήνην τῶν ἄλλων πεποιημένων, πρὸς δὲ Θηβαίους μόνους ἀντιλογίας οὔσης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὕτως εἶχον τὴν γνώμην, ὡς νῦν Θηβαίους, τὸ λεγόμενον, * μηδὲ καὶ δεκατευθῆναι ἐλπὶς εἴη· αὐτοί τε οἱ Θηβαῖοι παντελῶς ἀθύμως ἔχοντες ἀπῆλθον. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τάς τε φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων ἀπῆγον, καὶ Ἰφικράτην καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο, καὶ ὅσα ὕστερον * ἔλαβε μετὰ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐν Λακεδαί- B μονι γενομένους, πάντα ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι. Λακεδαιμόνιοι μέντοι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων πόλεων τούς τε ἁρμοστὰς, καὶ τοὺς φρουροὺς * ἀπήγαγον· Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στράτευμα, καὶ ἐπερωτῶντα τὰ οἴκοι τέλη, τί χρὴ ποιεῖν. * Προθόου λέξαντος, ὅτι αὐτῷ δοκοίη διαλύσαντας τὸ στράτευμα κατὰ τοὺς ὅρκους, καὶ περιαγγείλαντας ταῖς πόλεσι συμβαλέσθαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁπόσον βούλοιτο ἑκάστη πό- C λις, ἔπειτα εἰ μή τις ἐῴη αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι, τότε πάλιν παρακαλέσαντας [τοὺς συμμάχους *, ὅσοι τῇ αὐτονομίᾳ βούλοιντο βοηθεῖν, ἄγειν ἐπὶ τοὺς ἐναντιουμένους· (οὕτω γὰρ ἂν ἔφη οἴεσθαι τούς τε θεοὺς εὐμενεστάτους εἶναι), καὶ τὰς πόλεις ἥκιστ' ἂν ἄχθεσθαι·) ἡ δὴ ἐκκλησία ἀκούσασα ταῦτα, ἐκεῖνον μὲν φλυαρεῖν ἡγήσατο· (ἤδη γὰρ, ὡς ἔοικε, τὸ δαιμόνιον ἦγεν) ἐπέστειλαν δὲ τῷ Κλεομβρότῳ μὴ διαλύειν τὸ στράτευμα, ἀλλ' D εὐθὺς ἄγειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτονόμους ἀφιεῖεν τὰς πόλεις. * ὁ δὲ Κλεόμβροτος, ἐπεὶ ἐπύθετο τὴν εἰρήνην γεγενημένην, πέμψας πρὸς τοὺς Ἐφόρους, ἠρώτα τί χρὴ ποιεῖν· οἱ δ' ἐκέλευσαν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ ἀφιεῖεν τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους. ἐπεὶ οὖν ᾔσθετο οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ στράτευμα διαλύοντας, ὡς * ἀντετάττοντο πρὸς αὐτοὺς, οὕτω δὴ ἄγει τὴν στρατιὰν εἰς τὴν Βοιωτίαν. καὶ ᾗ μὲν οἱ Θηβαῖοι ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῶν Φωκέων E προσεδόκων, καὶ ἐπὶ στενῷ τινι ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβάλλει· διὰ Θισβῶν δὲ ὀρεινὴν καὶ ἀπροσδόκητον πορευθεὶς, ἀφικνεῖται εἰς Κρεῦσιν, καὶ τὸ τεῖχος αἱρεῖ, καὶ τριήρεις τῶν Θηβαίων δώδεκα λαμβάνει. ταῦτα δὲ ποιήσας, καὶ ἀναβὰς ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ τῷ ἀπαντικρὺ λόφῳ, οὐ πολὺ διαλείποντες, οὐδένας

μὴ δεκατευθῆναι, rectius, ſine μή.

ἔλαβον

ἀπήγαγον. Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα

Προθόου δὲ λέξ.

ἐπεὶ γὰρ Κλ.

ἀντιτάττοιντο πρὸς αὐτὸν, οὕτω

ἔχοντες συμμάχους, ἀλλ' ἢ τοὺς Βοιωτούς. ἔνθα A δὴ τῷ Κλεομβρότῳ οἱ μὲν φίλοι προσιόντες, ἔλεγον· ὦ Κλεόμβροτε, εἰ ἀφήσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα παθεῖν. ἀναμνησθήσονται γάρ σου, καὶ * ὅτι εἰς Κυνὸς κεφαλὰς ἀφικόμενος οὐδὲν τῆς χώρας τῶν Θηβαίων ἐδῄωσας, καὶ ὅτι ὕστερον στρατεύων, ἀπεκλείσθης τῆς ἐμβολῆς, Ἀγησιλάου ἀεὶ ἐμβάλλοντος διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος. εἴπερ οὖν ἢ σαυτοῦ κήδη, ἢ τῆς πατρίδος ἐπιθυμεῖς, ἀκτέον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν φίλοι B τοιαῦτα ἔλεγον. οἱ δ' ἐναντίοι· νῦν δή, ἔφασαν, δηλώσει ὁ ἀνήρ, εἰ τῷ ὄντι κήδεται τῶν Θηβαίων, ὥσπερ λέγεται. ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων παρωξύνετο πρὸς τὸ μάχην συνάψαι. τῶν δ' αὖ Θηβαίων οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο, ὡς εἰ μὴ μάχοιντο, ἀποστήσοιντο μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις, αὐτοὶ δὲ πολιορκήσοιντο. εἰ δὲ μὴ ἕξοι ὁ δῆμος ὁ Θηβαίων τἀπιτήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία C γενέσθαι. ἅτε * δὴ δὲ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν, ἐλογίζοντο κρεῖσσον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν, ἢ πάλιν φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρρυνε μέν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγόμενος, ὡς δέοι ἐνταῦθα Λακεδαιμονίους ἡττηθῆναι, ἔνθα τὸ τῶν παρθένων ἦν μνῆμα· αἳ λέγονται διὰ τὸ βιασθῆναι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τινῶν, ἀποκτεῖναι ἑαυτάς. καὶ ἐκόσμησαν δὴ τοῦτο τὸ μνῆμα οἱ Θηβαῖοι πρὸ τῆς μάχης. D ἀπηγγέλλετο δὲ ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῖς, ὡς οἵ τε νεῲ πάντες αὐτόματοι ἀνεῴγοντο, αἵ τε ἱέρειαι λέγοιεν, ὡς νίκην οἱ θεοὶ φαίνοιεν. ἐκ δὲ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ὅπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι, ὡς τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἐξωρμημένου. οἱ μὲν δή τινες λέγουσιν, ὡς ταῦτα πάντα τεχνάσματα ἦν τῶν προεστηκότων. εἰς δ' οὖν τὴν μάχην πάντα τἀναντία τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις ἐγίγνετο, τοῖς δὲ πάντα καὶ ὑπὸ E τῆς τύχης κατωρθοῦτο. ἦν μὲν γὰρ μετ' ἄριστον τῷ Κλεομβρότῳ ἡ τελευταία βουλὴ περὶ τῆς μάχης. ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων, καὶ τὸν οἶνον παροξῦναί τι αὐτοὺς * ἐλέγετο. ἐπεὶ δὲ ὡπλίζοντο ἑκάτεροι, καὶ πρόδηλον [ἤδη * ἦν, ὅτι ἡ μάχη ἔσοιτο· πρῶτον μὲν ἀπιέναι ὡρμημένων ἐκ τοῦ Βοιωτίου στρατεύματος τῶν τὴν ἀγορὰν παρεσκευακότων,

ἔλεγε

tra Bœoticas, omnino nullas haberet. Heic quum ad Cleombrotũ amici acceſſiſſent: Si Thebanos, inquiunt, hinc non commiſſo prœlio, Cleombrote, diſcedere paſſus fueris: periculum erit, ne te extremo patria ſupplicio multet. Repetent enim hoc quoque memoria, non vaſtatos abs te Thebanorum fuiſſe fines id temporis, quum ad Cynos-cephalas veniſſes: & quod deinceps ſuſcepta aduerſus eos expeditione, prohibitus aditu fueris, Ageſilao ſemper in eorum fines per Cithæronem irrumpente. Quapropter ſi tua tibi curæ eſt incolumitas, ſi patriæ videndæ deſiderio tangeris: in hoſtem modo tibi pergendum erit. Huiuſmodi amicorum erat oratio. Qui autem à Cleombroto diſſidebant: Nunc oſtendet, aiebant, Thebaniſne revera faueat, vti perhibetur. Hæc quum Cleombrotus audiret, ad committẽdam pugnam irritabatur. Contra, Thebani quoque proceres ratiocinabantur, ſi prœlio non decernerent, ab ipſorum fide diſceſſura finitima oppida, ſequuturamq. Thebarum obſidionem. Iam ſi commeatum populus Thebanus nullum habiturus eſſet, periculum fore, ne ipſa ſit eis vrbs etiam adverſatura. Quamobrem colligebãt ſecum, vt qui plerique antechac exſulaſſent; ſatius eſſe, pugnando mortem oppetere, quam rurſus in exſilium eiici. Præterea nõnihil eis addebat animi quoddam *oraculum, quo ferebatur, eo loci Lacedæmonios cladem perpeſſuros, quo virginum illarum monumentum eſſet, quæ ob illatum ſibi vi ſtuprum à Lacedæmoniis quibuſdam, ſeipſas interemiſſe perhibentur. Atque hoc ipſum monumentum ante pugnam Thebani ornabant. Et nuntiabatur iiſdem è ciuitate, fana vniuerſa ſponte ſua ſe apetuiſſe; ipſaſque ſacerdotes dicere, portendi victoriam diuinitus. Ferebatur etiam, de Herculis fano arma euanuiſſe; quaſi ad prœlium Hercules profectus eſſet. A nonnullis tamen proditur, reipublicæ præfectorum hæc omnia fuiſſe commenta. Lacedæmoniis autem adverſa ad hoc prœlium accidiſſe omnia conſtat, quum quæ à Thebanis fierent, præclare fortuna verteret omnia. Nam Cleombrotus à prandio de pugna poſtremum deliberabat. Et quia largius in meridie biberant, ferebatur etiam ipſos à vino fuiſſe nonnihil incitatos. Poſteaquam vtrique armis ſe munirent, iamque cuivis pateret, committendam eſſe pugnam: Primũ excedere de Bœotorum exercitu incipiunt ij qui forum rerum venalium parauerant,

Importunũ Cleombroti amicorum conſilium.

De hoc oraculo, monumento, totaque hiſtoria, conſule Pauſaniæ commentarium Bœoticum.

Prodigia Leuctricã pugnam præcedunt.

Quã multis partibus potior fuerit Thebanorum conditio.

itemq. nonnulli calones & alij, qui pugnare nolebant. Tum vero itinere flexo circūeuntes Hieronis ſtipendiarij cum Phocenſium cetratis, ac quibuſdā Heracleenſibus, Phliaſiiſq. equitibus, diſcedētes adoriuntur, & ad ſuos reverti cogunt, fugientes ad ipſa Bœotorum vſque caſtra perſequuti. Quapropter Bœotorum exercitus ab ipſis hoſtibus longe redditus eſt tum amplior, tum numeroſior, quam prius. Deinde Lacedæmonij, quod locus inter vtraſque copias interiectus cāpeſtris eſſet, equites prima in acie ante phalangem collocabant, quibus equites itidem ſuos Thebani opponebant. Erant autē equeſtres Thebanorū copiæ partim propter geſtum aduerſus Orchomenios, partim aduerſus Theſpienſes bellum exercitatæ: quum id temporis Lacedæmoniorum equitatus ignauiſſimus eſſet. Nam equos opulentiſſimus quiſque alebat, quotieſq. delectus haberentur, veniebat is qui militiæ deſtinatus erat; acceptoq. tum equo, tum armis, qualiacumq. tamdem ſuppeditarentur, in expeditionē ſubito properabat. Præterea milites equis erāt impoſiti, qui & corporibus eſſent maxime imbecillis, & gloriæ cupiditate non admodum ducerentur. Atque huiuſmodi tunc erat vtriuſq. partis equitatus. Ceterū perhibebatur, Lacedæmonios phalangem manipulis in ternos explicatis duxiſſe: quo fiebat, vt ipſorū acies tantū milites XII eſſet dēſa. Thebani contra, ſic aciem ſuā dēſauerant; vt in latitudine non pauciores L ſcutatis eſſent. Nam ratiocinabantur futurū, vt illa hoſtilis aciei parte victa, quæ circum regē eſſet, reliqui facile ſuperarentur. Poſteaquam mouere Cleombrotus in hoſtem cœpiſſet, primum etiam ante quam ipſius copiæ ſenſiſſent, cū aduerſus hoſtem ducere, iam conflixerant equites; inq. hoc cōflictu Lacedæmoniorum equitatus cito ſuccubuerat. Itaque is fugiens, in ſuos grauis armaturæ pedites irruerat. Præterea Thebanæ cohortes in eoſdem impreſſionē faciebant. Nihilominus copias Cleombroti ab initio ſuperiores in pugna fuiſſe, vel de hoc aliquis argumento certo animaduertere poſſit. Nō enim tollere Cleōbrotum, viuumque deportare extra aciem potuiſſent; ſi non id temporis ij qui ante ipſum dimicabant, ſuperiores exſtitiſſent. At poſteaquam & ipſe, & Dino Polemarchus, & Sphodrias, vnus ex illis qui *publico tabernaculo vtebantur, eiuſque filius Cleonymus, cecidiſſent: & equites cum iis qui Polemarchi comites adpellantur,

Clades Lacedæmoniorum ad Leuctra.

Conſule Notas.

A καὶ σκευοφόρων τινῶν, καὶ τῶν οὐ βουλομένων μάχεσθαι, περιϊόντες κύκλῳ οἵ τε μετὰ τοῦ Ἱέρωνος μισθοφόροι, καὶ οἱ τῶν Φωκέων πελτασταὶ, καὶ τῶν ἱππέων Ἡρακλεῶται καὶ Φλιάσιοι, ἐπιθέμενοι τοῖς ἀπιοῦσιν, ἐπέστρεψάν τε αὐτοὺς, καὶ κατεδίωξαν πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Βοιωτῶν. ὥστε πολὺ μὲν ἐποίησαν μεῖζόν τε καὶ ἀθροώτερον, ἢ πρόσθεν, τὸ τῶν Βοιωτῶν στράτευμα. ἔπειτα δὲ, ἅτε καὶ πεδίου ὄντος τοῦ μεταξὺ, προετάξαντο μὲν τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἱππέας, ἀντετάξαντο δ᾽ αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἑαυτῶν. ἦν δὲ τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ἱππικὸν μεμελετηκὸς, διά τε τὸν πρὸς Ὀρχομενίους πόλεμον, καὶ διὰ τὸν πρὸς Θεσπιέας· τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον πονηρότατον ἦν τὸ ἱππικόν. ἔτρεφον μὲν γὰρ τοὺς ἵππους οἱ πλουσιώτατοι. ἐπεὶ δὲ φρουρὰ φανθείη, τότε ἧκεν ὁ συντεταγμένος· λαβὼν δ᾽ ἂν τὸν ἵππον καὶ ὅπλα, ὁποῖα δοίη αὐτῷ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἂν ἐστρατεύετο. τῶν δ᾽ αὖ στρατιωτῶν οἱ τοῖς σώμασιν ἀδυνατώτατοι καὶ ἥκιστα φιλότιμοι ἐπὶ τῶν ἵππων ἦσαν. τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ ἱππικὸν ἑκατέρων ἦν. τῆς δὲ φάλαγγος τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἔφασαν εἰς τρεῖς τὴν ἐνωμοτίαν ἄγειν. τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα τὸ βάθος. οἱ δὲ Θηβαῖοι οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν, λογιζόμενοι ὡς εἰ νικήσειαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο πᾶν εὐχείρωτον ἔσοιτο. ἐπεὶ δὲ ἤρξατο ἄγειν ὁ Κλεόμβροτος πρὸς τοὺς πολεμίους, πρῶτον μὲν πρὶν καὶ αἰσθέσθαι τὸ μετ᾽ αὐτοῦ στράτευμα, ὅτι ἡγοῖτο, καὶ δὴ οἱ ἱππεῖς συνεβεβλήκεσαν, καὶ ταχὺ ἥττηντο οἱ τῶν Λακεδαιμονίων. φεύγοντες δὲ * ἐνεπεπτώκεσαν τοῖς ἑαυτῶν ὁπλίταις. ἔτι καὶ ἐνέβαλλον οἱ τῶν Θηβαίων λόχοι. ὅμως δὲ, ὡς οἱ μὲν περὶ τὸν Κλεόμβροτον τὸ πρῶτον ἐκράτουν τῇ μάχῃ, σαφεῖ τούτῳ τεκμηρίῳ γνοίη τις ἄν. οὐ γὰρ ἂν ἠδύναντο αὐτὸν ἀνελέσθαι, καὶ ζῶντα ἀπενεγκεῖν, εἰ μὴ οἱ πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι ἐπεκράτουν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. ἐπεὶ μέντοι ἀπέθανε, Δείνων τε ὁ Πολέμαρχος, καὶ Σφοδρίας τῶν περὶ δημοσίαν, καὶ Κλεώνυμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν * ἵπποι, καὶ οἱ συμφορεῖς τοῦ Πολεμάρχου καλούμενοι,

B

C

D

E

αἱ ἐπὶ πτώκεσαν

ἱππεῖς

οἵ τε ἄλλοι, ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὠθούμενοι, ἀνεχώρουν· οἱ δὲ τοῦ εὐωνύμου ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἑώρων τὸ δεξιὸν ὠθούμενον, ἐνέκλιναν· ὅμως δὲ πολλῶν τεθνεώτων, καὶ ἡττημένοι, ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφρον, ἣ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἐτύγχανεν οὖσα αὐτοῖς, ἔθεντο τὰ ὅπλα κατὰ χώραν, ἔνθεν ὡρμῶντο, (ἦν μέντοι οὐ πάνυ ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ πρὸς ὀρθίῳ μᾶλλόν τι τὸ στρατόπεδον) ἐκ δὲ τούτου ἦσαν μέν τινες τῶν Λακεδαιμονίων, οἳ ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἡγούμενοι, τό, τε τρόπαιον B ἔφασαν χρῆναι κωλύειν ἱστάναι τοὺς πολεμίους, τούς τε νεκροὺς μὴ ὑποσπόνδους, ἀλλὰ διὰ μάχης πειρᾶσθαι ἀναιρεῖσθαι. οἱ δὲ πολέμαρχοι, ὁρῶντες μὲν τῶν συμπάντων Λακεδαιμονίων τεθνεῶτας ἐγγὺς χιλίους, ὁρῶντες δ' αὐτῶν Σπαρτιατῶν ὄντων ἐκεῖ ὡς ἑπτακοσίων τεθνηκότας περὶ τετρακοσίους, αἰσθανόμενοι δὲ τοὺς συμμάχους πάντας μὲν ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι· ἔστι δὲ οὓς αὐτῶν οὐδὲ ἀχθομένους τῷ γεγενημένῳ· συλλέξαντες τοὺς ἐπικαιριωτάτους, C ἐβουλεύοντο, τί χρὴ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, οὕτω δὴ ἔπεμψαν κήρυκα περὶ σπονδῶν. οἱ μέντοι Θηβαῖοι μετὰ ταῦτα καὶ τρόπαιον ἐστήσαντο, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. γενομένων δὲ τούτων, ὁ μὲν εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἀγγελῶν τὸ πάθος ἀφικνεῖται, γυμνοπαιδιῶν τε οὔσης τῆς τελευταίας, καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἔνδον ὄντος. οἱ δὲ Ἔφοροι ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πάθος, ἐλυποῦντο μέν, ὥσπερ οἶμαι, ἀνάγκη· τὸν μέντοι χορὸν οὐκ D ἐξήγαγον, ἀλλὰ διαγωνίσασθαι εἴων. καὶ τὰ μὲν ὀνόματα πρὸς τοὺς οἰκείους ἑκάστου τῶν τεθνεώτων ἀπέδοσαν· προεῖπον δὲ ταῖς γυναιξὶ μὴ ποιεῖν κραυγήν, ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἦν ὁρᾶν, ὧν μὲν ἐτέθνασαν οἱ προσήκοντες, λιπαροὺς καὶ φαιδροὺς ἐν τῷ φανερῷ ἀναστρεφομένους· ὧν δὲ ζῶντες ἠγγελμένοι ἦσαν, ὀλίγους ἂν εἶδες, τούτους δὲ σκυθρωποὺς καὶ ταπεινοὺς περιιόντας. ἐκ δὲ τούτου, φρουρὰν μὲν ἔφαινον οἱ Ἔφοροι ταῖν ὑπολοίποιν μόραιν, μέχρι τῶν τετταράκοντα ἀφ' ἥβης· E ἐξέπεμπον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξω μορῶν μέχρι τῆς αὐτῆς ἡλικίας (τὸ γὰρ πρόσθεν εἰς τοὺς Φωκέας μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα ἀφ' ἥβης ἐστρατεύοντο) καὶ τοὺς ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς δὲ τότε καταλειφθέντας ἀκολουθεῖν ἐκέλευον. ὁ μὲν οὖν Ἀγησίλαος ἐκ τῆς ἀσθενείας οὔπω ἴσχυεν.

A itidemque ceteri ab hominum turba impulſi pedem retuliſſent: alij Lacedæmonij, qui læuo erant in latere, premi cornu dextrum conſpicati, & ipſi loco cederent: multis denique pereuntibus, quum victi, foſſa, quæ ante ipſorum caſtra erat, ſuperata, in armis eo loco conſtitiſſent, vnde progreſſi fuerant: (& habebant loco non admodum plano caſtra, ſed potius nonnihil accliui) cum vero nonnulli ex Lacedæmoniis erāt, qui non ferendam hanc cladem arbitrarentur, ideoque dicerent haudquaquam B permittendum hoſti vt tropæum ſtatueret, tollendaque mortuorum cadauera non per inducias, ſed commiſſo cum hoſtibus prœlio. Verum polemarchi, quod ex vniuerſis Lacedæmoniis prope CIↃ occubuiſſe cernerent, atque etiam de IↃCC Spartanis (tot enim iſtic fuerant) CCCC periiſſe: præterea ſocios omnes animaduerterent minime ad pugnandū alacres eſſe, ac nonnullos ex eis id quod accidiſſet, haud grauatim ferre: collectis hominibus maxime idoneis, quid agendum eſſet, deliberabant. C Poſteaquam omnes cenſuiſſent, interfectorum cadauera per inducias eſſe tollenda; caduceatorem mittunt, qui de induciis ageret. Secundum hæc Thebani tropæum excitant, ac per inducias mortuos reddunt. His actis, venit Lacedæmonem cladis nūtius, idque die vltimo ludorum, qui à nudis exhibebantur, quum iam chorus virilis ingreſſus eſſet. Ephori de clade certiores redditi, erāt illi quidem in mœrore, idque neceſſario, mea ſane ſententia: non tamen chorum exire iubebant, ſed peragēdi mu- D neris copiam faciebant. Deinde nomina interfectorum propinquis tradunt, ſimulque mulieribus edicunt, ne clamorem tollerent, ſed tacite calamitatem hāc ferrent. Poſtridie cernere erat, illos quorum propinqui occubuerant, nitidos ac lætos in publico verſari: quorum autem cognati ſuperſtites eſſe nunciati fuerant, perpaucos vidiſſes, eoſque vultu triſti ac deiecto obambulantes. Secundum ea delectus Ephori reliquarum cohortium habebant, vſque ad illos, qui annum à pubertate XL exceſ- E ſerant. Præterea quoſdam mittebant eiuſdem ætatis ex iis etiam cohortibus quas domi non habebant. Nam ante prœlium hoc, ſuos aduerſus Phocenſes militatum miſerant omnes, quotquot annos XXXV à pubertate exegerant. Iuſſi denique ſunt & illi militatum ire, qui vt magiſtratus quoſdam obirent, domi relicti fuerant. Necdum adhuc Ageſilaus convaluerat.

Lacedæmoniorum magnanimitas.

Archidamus Ageſilai filius, copiis præficitur.

Quapropter Archidamū eius filium reſpublica ſuis copiis præfecit. Ei ſe perlubenter hac in expeditione Tegeatæ adiungebant, quod adhuc ii, qui Staſippo duce Lacedæmoniis fauebāt, ſuperſtites eſſent, neq. parū in republica ſua poſſent. Itidē Mantinei validis cū copiis, de vicis ipſorū collectis, hac in expeditione ſequebantur; quod ab optimatibus regerentur. Præterea Corinthij, Sicyonij, Phliaſij, Achæi alacriter admodum ſequebantur, aliis etiā ciuitatibus milites ſuos mittētibus. Triremes quoque tum à Lacedæmoniis ipſis, tum Corinthiis, inſtruebantur; ſimulque Sicyonij rogabantur, vt & ipſi quaſdā inſtruerēt, quibus Lacedæmonij copias ſuas trāſportare cogitabāt. Hinc Archidamus exta de traiiciēdo exercitu conſulebat. Thebani vero ſtatim à pugna nuntiū coronatū Athenas mittūt, perque hunctū victoriæ magnitudinē exponunt, tum ad ferendū opē Athenienſes hortabantur. Aiebant enim, poſſe modo à Lacedæmoniis exigi pœnas eorū omnium nomine, quæ adverſus ipſos deſignaſſent.

Athenienſium erga Lacedæmonios commiſeratio.

Forte tū Senatus Athenienſis in arce ſedebat. Is quū de re tota certior fact⁹ eſſet, perquā grauiter moleſteque caſum hunc ferebat: id quod ab omnibus animaduerti poterat. Quippe nec vt hoſpitem excipiebant hunc nuntium, & de auxiliis reſpondebant omnino nihil. Itaque quum nūtius Athenis hoc modo rediiſſet, magna cū feſtinatione Thebani ad Iaſonē, quem habebant ſociū, mittunt: eumq. cohortantur vti opē ipſis ferret. Nam ſecū ipſi, quo res evaſura eſſet, diſpiciebāt.

Iaſonis Theſſali celeritas.

Is confeſtim expediri triremes iubet, quaſi mari latur⁹ eis eſſet ſuppetias. Interim ipſe ſumtis ſecū mercenariis copiis, & equeſtribus, quas alebat, tametſi Phocēſes bellū implacabile adverſus ipſū gererēt; terreſtri tamē itinere in Bœotiā profectus eſt, citius quibuſdā in vrbib⁹ viſus, quā quo pergeret nuntiatū eſſet. Idē prius quam colligi copiæ vndecumq. poſſent, procul evaſerat: qua quidē re declarabat, ſæpenumero ea quæ geri debeāt, celeritate facilius quam vi perfici. Poſteaquam in Bœotiam veniſſet, ac Thebani tempus oblatum eſſe dicerent idoneum, quo Iaſon de ſuperiori loco, mercenario cum milite; ipſi ex adverſo Lacedæmonios invaderent:

Iaſonis prudentia.

ab hoc eos ille inſtituto auertit, quum moneret, re præclare geſta non operæpretium eſſe vt in id periculum ſe rurſus coniicerent, quo vel maiora perpetrarent; vel victoriam, quam adepti eſſent, amitterent: " An non videtis, inquit, vos etiam

A ἡ δὲ πόλις Ἀρχίδαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκέλευεν ἡγεῖσθαι. προθύμως δ' αὐτῷ συνεστρατεύοντο Τεγεᾶται. ἔτι γὰρ ἔζων οἱ περὶ Στάσιππον λακωνίζοντες, καὶ οὐκ ἐλάχιστον δυνάμενοι ἐν τῇ πόλει. ἐρρωμένως δὲ καὶ οἱ Μαντινεῖς ἐκ τῶν κωμῶν συνεστρατεύοντο. ἀριστοκρατούμενοι γὰρ ἐτύγχανον. καὶ Κορίνθιοι δὲ, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Ἀχαιοὶ μάλα προθύμως ἠκολούθουν, καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἐξέπεμπον στρατιώτας. ἐπλήρουν δὲ καὶ τριήρεις αὐτοί τε οἱ B Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ * Κορίνθιοι, καὶ ἐδέοντο καὶ τῶν Σικυωνίων συμπληροῦν, ἐφ' ὧν διενοοῦντο τὸ στράτευμα διαβιβάζειν. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος ἐθύετο ἐπὶ τῇ διαβάσει. οἱ δὲ Θηβαῖοι εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην ἔπεμψαν εἰς Ἀθήνας ἄγγελον ἐστεφανωμένον, καὶ ἅμα μὲν τῆς νίκης τὸ μέγεθος ἔφραζον, ἅμα δὲ βοηθεῖν ἐκέλευον· λέγοντες, ὡς νῦν ἐξείη, Λακεδαιμονίους πάντων ὧν ἐπεποιήκεσαν αὐτοὺς, C τιμωρήσασθαι. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἡ βουλὴ ἐτύγχανεν ἐν ἀκροπόλει καθημένη. ἐπεὶ δ' ἤκουσαν τὸ γεγενημένον, ὅτι μὲν σφόδρα ἠνιάθησαν, πᾶσι δῆλον ἐγένετο. οὔτε γὰρ ἐπὶ ξένια τὸν κήρυκα * ἐδέξαντο, περί τε τῆς βοηθείας οὐδὲν ἀπεκρίναντο. καὶ Ἀθήνηθεν μὲν οὕτως ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ. πρὸς μέντοι Ἰάσονα σύμμαχον ὄντα ἔπεμπον σπουδῇ οἱ Θηβαῖοι, κελεύοντες βοηθεῖν, διαλογιζόμενοι πῇ τὸ μέλλον ἀποβήσοιτο. D ὁ δ' εὐθὺς τριήρεις μὲν ἐπλήρου ὡς βοηθήσων κατὰ θάλατταν, συλλαβὼν δὲ τό, τε ξενικὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς, καίπερ ἀκηρύκτῳ πολέμῳ τῶν Φωκέων χρωμένων, πεζῇ διεπορεύθη εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων πρότερον ὀφθεὶς, ἢ ἀγγελθεὶς * ἔπη πορεύοιτο. πρὶν * δὲ συλλέγεσθαί τι πανταχόθεν, ἔφθανε πόρρω γιγνόμενος, δῆλον ποιῶν, ὅτι πολλαχοῦ τὸ τάχος μᾶλλον τῆς βίας διαπράττεται τὰ δέοντα. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς τὴν E Βοιωτίαν, λεγόντων τῶν Θηβαίων, ὡς καιρὸς εἴη ἐπιτίθεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἄνωθεν μὲν ἐκεῖνον σὺν τῷ ξενικῷ, σφᾶς δὲ ἀντιπροσώπους, ἀπέτρεπεν αὐτοὺς ὁ Ἰάσων· διδάσκων, ὡς καλοῦ ἔργου γεγενημένου, οὐκ ἄξιον αὐτοῖς εἴη διακινδυνεῦσαι, ὥστε ἢ ἔτι μείζω καταπρᾶξαι, ἢ στερηθῆναι καὶ τῆς γεγενημένης νίκης. οὐχ ὁρᾶτε, ἔφη, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπεὶ

Κορίνθιοι ἐδέοντο ἢ

ἐκάλεσαν

ἐπ

ἔτι συλλέγ.

ἐν ἀνάγκῃ ἐγένεσθε, ἐκρατήσατε; οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ Λακεδαιμονίους ἄν, εἰ ἀναγκάζοιντο ἐκλιπέσθαι τοῦ ζῆν, ἀπονοηθέντας διαμάχεσθαι. καὶ ὁ θεὸς δέ, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς, μεγάλους ποιῶν· τοὺς δὲ μεγάλους, μικρούς. τοὺς μὲν οὖν Θηβαίους τοιαῦτα λέγων ἀπέτρεπε τοῦ διακινδυνεύειν. τοὺς δ' αὖ Λακεδαιμονίους ἐδίδασκεν, οἷον μὲν εἴη ἡττημένον στράτευμα, οἷον δὲ νενικηκός. εἰ δ' ἐπιλαθέσθαι, ἔφη, βούλεσθε τοῦ γεγενημένου πάθους, * συμβουλεύω ἀναπαυσαμένους, καὶ μείζους γενομένους, τοῖς ἀηττήτοις οὕτως εἰς μάχην ἰέναι. νῦν δέ, ἔφη, εὖ ἴστε, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων ὑμῖν εἰσιν, οἳ διαλέγονται περὶ φιλίας τοῖς πολεμίοις· ἀλλὰ ἐκ παντὸς τρόπου σπονδὰς πειρᾶσθε λαβεῖν. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ προθυμοῦμαι, σῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος, διά τε τὴν τοῦ πατρὸς φιλίαν πρὸς ὑμᾶς, καὶ διὰ τὸ προξενεῖν ὑμῶν. ἔλεγε μὲν οὖν τοιαῦτα, ἔπραττε δ' ἴσως, ὅπως διάφοροι καὶ οὗτοι ἀλλήλοις ὄντες, ἀμφότεροι ἐκείνου δέοιντο. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες αὐτοῦ, πράττειν περὶ τῶν σπονδῶν ἐκέλευον. ἐπεὶ δ' ἀπηγγέλθη, ὅτι εἴησαν αἱ σπονδαί, παρήγγειλαν οἱ πολέμαρχοι δειπνήσαντας συνεσκευάσθαι πάντας, ὡς τῆς νυκτὸς πορευσομένους, ὅπως ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα ἀναβαίνοιεν. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν, πρὶν καθεύδειν παραγγείλαντες ἀκολουθεῖν, ἡγοῦντο εὐθὺς ἀφ' ἑσπέρας τὴν διὰ Κρεύσιος, τῷ λαθεῖν πιστεύοντες μᾶλλον, ἢ ταῖς σπονδαῖς. μάλα δὲ χαλεπῶς πορευόμενοι, (οἷα δὴ ἐν νυκτί τε, καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες, καὶ χαλεπὴν ὁδὸν) εἰς Αἰγόσθενα τῆς Μεγαρικῆς ἀφικνοῦνται. ἐκεῖ δὲ περιτυγχάνουσι τῷ μετὰ Ἀρχιδάμου στρατεύματι. ἔνθα δὴ ἀναμείνας ἕως καὶ οἱ σύμμαχοι πάντες παρεγένοντο, ἀπῆγε πᾶν ὁμοῦ τὸ στράτευμα μέχρι Κορίνθου. ἐκεῖθεν δὲ τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τοὺς δὲ πολίτας οἴκαδε ἀπήγαγεν. ὁ μέντοι Ἰάσων, ἀπιὼν διὰ τῆς Φωκίδος, Ὑαμπολιτῶν μὲν τό, τε προάστειον εἷλε, καὶ τὴν χώραν ἐπόρθησε, καὶ ἀπέκτεινε πολλούς. τὴν δ' ἄλλην Φωκίδα διῆλθεν ἀπραγμόνως. ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἡράκλειαν, * κατέβαλε τὸ Ἡρακλειωτῶν τεῖχος, * δηλονότι οὐ τοῦτο φοβούμενος, μή τινες ἀναπεπταμένης ταύτης τῆς παρόδου πορεύσοιντο ἐπὶ τὴν ἐκείνου δύναμιν· ἀλλὰ μᾶλλον ἐνθυμούμενος, μή τινες τὴν Ἡράκλειαν, ἐπὶ στενῷ οὖσαν,

συμβουλεύω ἀναπαύσαντας καὶ ἀναπαυσαμένους

κατέλαβε

δηλονότι

eo tempore victoria potitos eſſe, quo maxima neceſſitate vrgebamini? Quapropter putandū eſt, Lacedæmonios quoque, ſi eo redigantur, vt vitæ ſpem abiiciāt, ſalute deſperata pugnaturos. Præterea Deo, vti quidem videtur, ſæpenumero volupe eſt, eos qui parui ſunt, magnos; qui magni ſūt, paruos facere. Huiuſmodi verbis Thebanos, quominus de ſumma rerum periclitarētur, avertebat. Ex altera parte Lacedæmonios docebat, cuiuſmodi ſit victus, cuiuſmodi victor exercitus. Quod ſi, ait, obliuiſci cladis eius, quæ vobis accidit, vultis: equidem hoc vobis conſilij do, vt poſteaquam nonnihil refecti eritis, maioremque potētiam nancti; ſic deinde Thebanos, iam invictos, adoriamini. Nam hoc tēpore ſcire vos volo, quoſdā è ſociis veſtris eſſe, qui de amicitia ineunda cum hoſtibus colloquantur. Quamobrē vobis omnino danda eſt opera, vt inducias impetretis. Atq. hęc, inquit, ago tanto ſtudio, quod veſtræ ſaluti conſulere cupiam: partim propter eam amicitiā, quæ patri meo vobiſcū interceſſit; partim quod hoſpes veſter publicus ſim. Huiuſmodi quædam ab Iaſone dicebantur: quāquam hæc fortaſſis idcirco faceret, vt vtrique inter ſe diſſidentes ipſius opera indigerent. Ceterum Lacedæmonij, poſteaquam ipſum audiiſſēt; vti de induciis ageret, hortabantur. Poſteaquam renunciatū eſſet, inducias iam eſſe confectas: mandāt polemarchi ſuis, vt omnes ſumta cœna ſeſe ad iter pararent, quod noctu faciundum eſſet, vt cum prima luce Cithæronem adſcenderent. Vbi cœnaſſent, militibus ante ſomnum ſequi iuſſis, ſtatim à veſpera ducebant eos itinere, quo per Creuſim pergitur; quod clandeſtinæ profectioni potius quam induciis vellent fidere. Cōfecto difficili itinere, (quippe quod & noctu, & magno in metu, & via permoleſta diſcederent) ad oppidum Megaricæ ditionis Ægoſthena perueniunt, vbi copias Archidami obuias habebant. Is vero quum iſtic exſpectaſſet, donec omnes ſocij cōueniſſent, exercitum vniuerſum Corinthum vſque abducit, inde ſocios dimittit, & ciues ipſe domum ducit. Iaſon per Phocidem diſcedens Hyampolitarum ſuburbium cepit, agrum populatus eſt, multos occidit: reliqua Phocide ſic peragrata, vt nihil amplius moliretur. Heracleam vbi veniſſet, Heracleenſiū mœnia * deiecit; non hoc veritus, ne ſi trāſitus is pateret, ditionē ipſius aliqui invaderēt: ſed ſecum potius ipſe cogitans, ne qui capta Heraclea, loco ſita anguſto,

Conſilio Iaſonis pax cōſtituitur.

al. cepit.

prohiberent quominus in Græciam pergere poſſet, quocumque ipſi liberet. In Theſſaliam vbi rediiſſet, vir magnus habebatur, partim quod lege Theſſalorum dux conſtitutus eſſet, partim quod magnas ſtipendiariorum militum copias, pedeſtres & equeſtres, aleret, eaſque ſic laboribus adſuetas, vt longe præſtantiſſimi eſſent. Præterea maior erat eam ob cauſſam, quod & multos ſocios iam haberet, & plures ei ſe vellent adiungere. Denique hominum ſæculi ſui maximus erat in eo quod nemini eſſet contemtui. Poſteaquam adpetiiſſent Pythia, denuntiabat oppidis, vt boues, oues, capras, ſues alerent, ſeque compararent ad ſacrificium. Ferebatur vero, tametſi moderate admodum oppidis ſingulis aliquid imperaſſet, tamen conſequutus eſſe boues non pauciores quam CIↃ, reliqui pecoris ſupra CCIↃↃ. Præterea per præconem ſignificari iuſſit futurum victoriæ præmiũ coronam auream, ſi qua ciuitas bouem ducem pulcherrimum Deo pauiſſet. Etiam hoc Theſſalis denuntiabat, vt ad expeditionem ſe pararent, quam id temporis quo Pythia celebrantur, ſuſcepturi eſſent. Nam cogitabat, vt aiunt, celebritatis eius ac ludorum moderator eſſe. Quid autem de ſacris ipſe pecuniis cogitarit, etiam nunc obſcurum eſt. Fertur enim quærentibus Delphis, quid faciundum eſſet, ſi conſecratas Apollini pecunias Iaſon adtrectaret; Deũ illum reſpondiſſe, ſibi eam rem curæ futuram. Tantus vir, & qui talia tantaque haberet in animo, quum luſtrationem equitatus Pheræorum inſtitueret, & periculum de eo facere vellet, iamque conſediſſet, ac reſponſurus illis eſſet, quibus aliqua in re opera ipſius opus foret: à ſeptem adoleſcentibus ad ipſum accedẽtibus, quaſi quadam in cauſſa diſſiderent, iugulatur & conficitur. Quumque viriliter ſatellites ij qui aderant, ad opem ei ferendam accurriſſent: vnus adhuc Iaſonem feriens, haſta percuſſus interficitur; alius, quum equum conſcendiſſet, comprehenſus, multis acceptis vulneribus & ipſe moritur. Ceteri paratos in equos inſilientes, effugere, qui ſane quaſcumque in vrbes Græciæ venirent, maxima ex parte ſummis excepti ſunt honoribus. Qua ex re patebat, Græcos ab eo vehementer ſibi metuiſſe, ne tyrannidem arriperet. Mortuo Iaſone, fratres ipſius, Polydorus & Polyphro, duces creati ſunt. Quumque Lariſſam ambo proficiſcerentur, noctu Polydorus à Polyphrone fratre interemtus eſt, vti quidem videbatur.

Iaſonis potentia.

Iaſon interficitur.

Frater interficit fratrem.

A καταλαβόντες εἴργοιεν αὐτὸν, εἴπου βούλοιτο τῆς Ἑλλάδος πορεύεσθαι. ἐπεὶ δ' ἀπῆλθε πάλιν ἐς τὴν Θετταλίαν, μέγας μὲν ἦν, καὶ διὰ τὸ τῷ νόμῳ Θετταλῶν ταγὸς καθεστάναι, καὶ διὰ τὸ μισθοφόρους πολλοὺς τρέφειν περὶ αὐτὸν καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, καὶ τούτους ἐκπεπονημένους, ὡς ἂν κράτιστοι εἶεν· ἔτι δὲ μείζων καὶ διὰ τὸ συμμάχους πολλοὺς τοὺς μὲν ἤδη εἶναι αὐτῷ, τοὺς δὲ καὶ ἔτι βούλεσθαι γίγνεσθαι. μέγιστος δ' ἦν τῶν καθ' αὑτὸν, τῷ μηδ' ὑφ' ἑνὸς εὐκαταφρόνητος εἶναι. B ἐπιόντων δὲ Πυθίων, παρήγγελλε μὲν ταῖς πόλεσι βοῦς * καὶ ὄις τρέφειν, καὶ αἶγας, καὶ ὗς, καὶ παρασκευάζεσθαι ὡς εἰς τὴν θυσίαν. καὶ ἔφασαν πάνυ μετρίως ἑκάστῃ πόλει ἐπαγγελλομένῳ, γενέσθαι βοῦς μὲν οὐκ ἐλάττους χιλίων, τὰ δ' ἄλλα βοσκήματα πλείω ἢ μύρια. ἐκήρυξε δὲ καὶ νικητήριον χρυσοῦν στέφανον ἔσεσθαι, εἴτις τῶν πόλεων βοῶν ἡγεμόνα κάλλιστον τῷ θεῷ θρέψειε. παρήγγελλε δὲ καὶ ὡς στρατευσομένοις εἰς περὶ τὰ Πύθια χρόνον Θετταλοῖς C παρασκευάζεσθαι. διενοεῖτο γὰρ, ὡς ἔφασαν, καὶ τὴν πανήγυριν τῷ θεῷ καὶ τοὺς ἀγῶνας * αὐτὸς διατιθέναι. περὶ μέντοι τῶν ἱερῶν χρημάτων ὅπως μὲν διενοεῖτο, ἔτι καὶ νῦν ἄδηλον. * λέγεται γὰρ, ἐπερομένων τῶν Δελφῶν, τί χρὴ ποιεῖν, ἐὰν λαμβάνῃ τῶν τοῦ θεοῦ χρημάτων, ἀποκρίνασθαι τὸν θεὸν, ὅτι αὐτῷ μελήσει. ὁ δ' οὖν ἀνὴρ τηλικοῦτος ὤν, καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διανοούμενος, ἐξέτασιν πεποιηκὼς καὶ δοκιμασίαν τοῦ * Φερραίων ἱππικοῦ, καὶ ἤδη καθήμενος, καὶ D ἀποκρινόμενος, εἴτις δεόμενός του προσίοι, ὑπὸ νεανίσκων ἑπτὰ προσελθόντων, ὡς διαφερομένων τι ἀλλήλοις, ἀποσφάττεται καὶ κατακόπτεται. βοηθησάντων δὲ ἐρρωμένως τῶν παραγενομένων δορυφόρων, εἷς μὲν ἔτι τύπτων τὸν Ἰάσονα, λόγχῃ πληγεὶς ἀποθνήσκει· ἕτερος δὲ ἀναβαίνων ἐφ' * ἵππου ἐγκαταληφθεὶς, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄλλοι ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς παρεσκευασμένους ἵππους ἀπέφυγον· ὅποι δὲ * ἀφίκοιντο τῶν Ἑλληνίδων E πόλεων, ἐν ταῖς πλείσταις ἐτιμῶντο. ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἰσχυρῶς ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες αὐτὸν, μὴ τύραννος γένοιτο. ἀποθανόντος μέντοι ἐκείνου, Πολύδωρος ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Πολύφρων, ταγοὶ κατέστησαν. καὶ ὁ μὲν Πολύδωρος, πορευομένων ἀμφοτέρων εἰς τὴν Λάρισαν, νύκτωρ καθεύδων ἀποθνήσκει ὑπὸ Πολύφρονος τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς ἐδόκει.

καὶ ὄις, καὶ αἶγας, καὶ ὗς παρασκευάζεσθαι

αὐτῷ

λέγεται δὲ

Φεραίων

ἵππον

ἀφίκοιντο

Etenim

ὁ γὰρ θάνατος αὐτοῦ ἐξαπιναῖός τε καὶ οὐκ ἔχων A φανερὰν πρόφασιν ἐγένετο. ὁ δ' αὖ Πολύφρων ἦρξε μὲν [ἕνα *ἐνιαυτὸν, κατεσκευάσατο δὲ τὴν ταγείαν τυραννίδι ὁμοίαν. ἔν τε γὰρ Φαρσάλῳ τὸν Πολυδάμαντα καὶ ἄλλους τῶν πολιτῶν ὀκτὼ τοὺς κρατίστους ἀπέκτεινεν, ἔκ τε Λαρίσης πολλοὺς φυγάδας ἐποίησε. ταῦτα δὲ ποιῶν καὶ οὗτος ἀποθνήσκει ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ὡς τιμωροῦντος τῷ Πολυδώρῳ, καὶ τὴν τυραννίδα καταλύοντος. ἐπεὶ δ' αὐτὸς παρέλαβε τὴν ἀρχὴν, χαλεπὸς B μὲν Θετταλοῖς ταγὸς ἐγένετο, χαλεπὸς δὲ Θηβαίοις, καὶ Ἀθηναίοις πολέμιος, ἄδικος δὲ λῃστὴς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. τοιοῦτος δ' ὢν, καὶ αὐτὸς αὖ ἀποθνήσκει αὐτοχειρίᾳ μὲν, ὑπὸ τῶν τῆς γυναικὸς ἀδελφῶν, βουλῇ δὲ, ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης. τοῖς τε γὰρ ἀδελφοῖς ἐξήγγελλεν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιβουλεύοι αὐτοῖς, καὶ ἔκρυψεν αὐτοὺς ἔνδον ὅλην τὴν ἡμέραν· καὶ δεξαμένη μεθύοντα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπεὶ κατεκοιμήθη, ὁ μὲν C λύχνος ἐκάετο, τὸ δὲ ξίφος αὐτοῦ ἐξήνεγκεν. ὡς δ' ᾔσθετο ὀκνοῦντας εἰσιέναι ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον τοὺς ἀδελφοὺς, εἶπεν ὡς εἰ μὴ ἤδη πράξαιεν, ἐξεγερεῖ αὐτόν. ὡς δ' εἰσῆλθον, ἐπισπασαμένη τὴν θύραν, εἴχετο τοῦ ῥοπάλου, ἕως ἀπέθανεν ὁ ἀνήρ. ἡ δὲ ἔχθρα λέγεται αὐτῇ πρὸς * τὸν Ἀλέξανδρον γενέσθαι, ὑπὸ μὲν τινων, ὡς ἐπεὶ ἔδησε τὰ ἑαυτῆς παιδικὰ ὁ Ἀλέξανδρος, νεανίσκον ὄντα καλὸν, δεηθείσης αὐτῆς λῦσαι, ἐξαγαγὼν αὐτὸν ἀπέσφαξεν· οἱ δέ D τινες, ὡς ἐπεὶ παῖδες αὐτῷ οὐκ ἐγίγνοντο ἐκ ταύτης, ὅτι πέμπων εἰς Θήβας, ἐμνήστευε τὴν Ἰάσονος γυναῖκα ἀναλαβεῖν. τὰ μὲν οὖν αἴτια τῆς ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῆς γυναικὸς οὕτω λέγεται. τῶν δὲ ταῦτα πραξάντων, ἄχρις οὗ ὅδε ὁ λόγος ἐγράφετο, * Τισίφωνος πρεσβύτατος ὢν τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀρχὴν εἶχε. καὶ τὰ μὲν Θετταλικὰ, ὅσα περὶ Ἰάσονα ἐπράχθη, καὶ μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον, μέχρι τῆς τοῦ Τισιφώνου ἀρχῆς, δεδήλωται. νῦν δὲ ἐπάνειμι ἔνθεν E ἐπὶ ταῦτα ἐξέβην. ἐπεὶ γὰρ Ἀρχίδαμος ἐκ τῆς ἐπὶ Λεῦκτρα βοηθείας ἀπήγαγε τὸ στράτευμα, ἐνθυμηθέντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἔτι οἴονται χρῆναι ἀκολουθεῖν, καὶ * οὔπω διακέοιντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὥσπερ τοὺς Ἀθηναίους διέθεσαν, μεταπέμπονται τὰς πόλεις,

ἄνδρα

Τισίφονος

οὕτω

A Etenim morte ſubita, & cuius eſſet obſcura cauſſa, extinctus eſt. Polyphro imperium anno vno tenuit, & adminiſtrationem inſtituit tyrannidi ſimilem. Nam Pharſali Polydamantem, aliosque ciues octo præſtantiſſimos interfecit; & Lariſſa multos in exſilium eiecit. Verum & is quum talia patraret, interfectus eſt ab Alexandro, ſub ſpecie vindicandi mortem Polydori, & huius tyrannidem euertendi. Alexander quum imperium acce- B piſſet, non Theſſalis modo dux grauis erat: verumetiam grauis Thebanis, & Athenienſibus infeſtus, iniuſtuſque terra & mari prædo. Talis autem quum eſſet, opera quidem fratrum vxoris, ſed conſilio tamen eiuſdem eſt interfectus. Nam ea fratribus enuntiarat, inſidiari Alexandrum ipſis; ideoque diem totum domi concluſos occultarat. Poſt, vbi Alexandrum ebrium ad ſe recepiſſet, quamprimum is obdormiuiſſet, ardente lucerna, gladium eius extulit. Quumque cunctari fratres animaduerteret, quominus ad C Alexandrum ingrederentur; excitaturam ſe dixit hominem, ni mox rem perpetrarent. Itaque illis ingreſſis, adtracta ianua, tam diu peſſulum tenebat; donec maritus interfectus eſſet. Ceterum orta inter ipſam & Alexandrum hæc inimicitia fertur eſſe, ſecundum quoſdam, ex eo quod quum amores ſuos, adoleſcentem venuſtum, vinculis Alexander conſtrinxiſſet; ipſa rogante, vt eum liberaret, eductum iugulaſſet. Alij quidam referunt, quod quum ex hac vxore libe- D ros nullos ſuſciperet, miſſis Thebas ſuis, vxorem Iaſonis ſibi iungendam nuptiis iteratis deſponſaret. Hæ fuiſſe perhibentur cauſſæ quamobrem vxor ei fuerit inſidiata. Ceterum natu maximus ex iis fratribus Tiſiphonus imperium ad hoc vſque tempus, quo hiſtoriæ liber hic ſcribebatur, obtinebat. Atque hactenus res Theſſalicas, quæcumque Iaſoni obtigere, quæque poſt mortem illius vſque ad Tiſiphoni imperium geſta ſunt, expoſuimus. Nunc eo redeo, vnde ad hæc E ſum digreſſus. Etenim poſteaquam Archidamus ab expeditione, qua ſuis ad Leuctra ferre ſuppetias volebat, domum copias reduxiſſet: ſecum ipſi cogitantes Athenienſes, adhuc exiſtimare Peloponeſios, debere ceteros in Græcia ſe duces ſequi, & Lacedæmoniorum eo loco res nec dum eſſe, quo Athenienſes aliquando redegiſſent; arceſſunt ad ſe vrbes omnes,

Alexander interficitur.

quotquot eſſe participes pacis eius vellent, quam rex præſcriptam ad ipſos miſiſſet. Vbi conueniſſent, decretum faciunt vna cum iis, qui venire in ſocietatem vellent, vt in hæc verba iurarent: „ Perſiſtam in „ fœderibus, quæ rex ad nos miſit, ac in A„ thenienſium ſociorumque decretis. Quod „ ſi quis bellum fecerit vlli ciuitatum, quæ „ iuſiurandum hoc præſtiterint; totis viri„ bus opem feram. Atque hoc iuſiurandum ceteris placebat omnibus: ſoli Elei adverſabantur, non eſſe cur ſui iuris & liberi ſint vel Marganenſes, vel Scilluntij, vel Triphylij: Nam hæc oppida Eleorum eſſe. Verum Athenienſes cum ceteris decreto facto ex regis litterarum ſententia, vt pariter & exigua & magna oppida libera eſſent: mittunt quoſdã ſacramenti exactores, eoſque ſingulis in vrbibus magiſtratus quoſq; ampliſſimos iureiurando adſtringere iubent. Itaque iuratum ab omnibus, extra quam ab Eleis. Quæ res fecit vt etiã Mantinei, quaſi qui iam prorſus eſſent iuris ſui, omnes conuenirent, decretumque facerent de vno oppido Mantinea condendo ac muniendo. Contra vero Lacedæmonij arbitrabantur, ſi hoc abſque ipſorum conſenſu fieret, moleſtum ſibi futurum. Quapropter Ageſilaum ad Mantineos legatum mittunt, quod is videretur paternus eis amicus eſſe. Hic quũ ad ipſos veniſſet, nolebant Mantineorum magiſtratus populum ei cogere; iubebantque, vt apud ſe, quæ vellet, diceret. At Ageſilaus eis pollicebatur, perfecturum ſe, vt ſi in hoc tempore ab oppidi communitione abſtinerent; deinceps cum Spartæ conſenſu, neque magno ſumtu mœnia exſtruerentur. Quum autem reſpondiſſent, fieri non poſſe, vt ab hoc abſtineretur, quando tota reſpublica nunc vrbem munire decreuiſſet; iratus Ageſilaus diſcedit, quamquam adverſus eos id tẽporis bellum ſuſcipi minime poſſe ſtatueret; quod ea conditione pax eſſet conſtituta, vt ciuitates ſui iuris eſſent. Ceterum etiam Arcadicæ quædam vrbes Mantineis ſuos mittebant, mœniumque iuuabant exſtructionem: & Elei * xxx auri talenta conferebant ad ſumtus, qui muro conficiundo requirerentur. Atque his tum rebus Mantinei occupabantur. Ex Tegeatis vero quotquot Callibii Proxenique partibus fauebant, hoc agebant, vt tota Arcadica natio coiret, ac quæcumque pars ipſorum in communitate ſuffragiis ſuperior eſſet, ea poteſtatem etiã in oppida maximã obtineret.

Athenienſes pacis autores.

Mantineorum & Lacedæmoniorum contentio.

al. tria.

Arcadum diſſidia.

A ὅσαι * βούλονται τῆς εἰρήνης μετέχειν, ἣν βασιλεὺς κατέπεμψεν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, δόγμα ἐποιήσαντο μετὰ τῶν κοινωνεῖν βουλομένων, ὀμόσαι τόνδε τὸν ὅρκον· Ἐμμενῶ ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς κατέπεμψε, καὶ τοῖς ψηφίσμασι τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. ἐὰν δέ τις στρατεύηται ἐπί τινα πόλιν τῶν ὀμοσασῶν τόνδε τὸν ὅρκον, βοηθήσω παντὶ σθένει. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἔχαιρον τῷ ὅρκῳ· Ἠλεῖοι δὲ ἀντέλεγον, ὡς οὐ δέοι αὐτο- B νόμους ποιεῖν οὔτε Μαργανεῖς, οὔτε Σκιλλουντίους, οὔτε * Τειφυλλίους. σφετέρας γὰρ εἶναι ταύτας τὰς πόλεις. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι, ψηφισάμενοι, ὥσπερ βασιλεὺς ἔγραψεν, αὐτονόμους εἶναι ὁμοίως καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας πόλεις, ἐξέπεμψαν τοὺς ὁρκωτάς, καὶ ἐκέλευσαν τὰ μέγιστα τέλη ἐν ἑκάστῃ πόλει ὁρκῶσαι. καὶ ὤμοσαν πάντες, πλὴν Ἠλείων. ἐξ ὧν δὴ καὶ οἱ Μαντινεῖς, ὡς ἤδη αὐτόνομοι παντάπασιν ὄντες, συνῆλθόν τε πάν- C τες, καὶ ἐψηφίσαντο μίαν πόλιν τὴν Μαντίνειαν ποιεῖν, καὶ τειχίζειν τὴν πόλιν. οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι ἡγοῦντο, εἰ τοῦτο ἄνευ τῆς σφετέρας γνώμης ἔσοιτο, χαλεπὸν ἔσεσθαι. πέμπουσιν οὖν Ἀγησίλαον πρεσβευτὴν πρὸς τοὺς Μαντινέας, ὅτι ἐδόκει πατρικὸς φίλος αὐτοῖς εἶναι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς αὐτούς, τὸν μὲν δῆμον τῶν Μαντινέων οἱ ἄρχοντες οὐκ ἤθελον συλλέξαι αὐτῷ, πρὸς δὲ σφᾶς ἐκέλευον λέγειν, ὅπου δέοιτο. ὁ δὲ D ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς, ἐὰν νῦν ἐπίσχωσι τῆς τειχίσεως, ποιήσειν ὥστε μετὰ τῆς Λακεδαίμονος γνώμης, καὶ μὴ δαπανηρῶς τειχισθῆναι τὸ τεῖχος. ἐπεὶ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἀδύνατον εἴη ἐπισχεῖν, δόγματος γεγενημένου πάσῃ τῇ πόλει ἤδη τειχίζειν, ἐκ τούτου ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἀπῄει ὀργιζόμενος· στρατεύειν γε μέντοι ἐπ᾽ αὐτοὺς οὐ δυνατὸν ἐδόκει εἶναι, ἐπ᾽ αὐτονομίᾳ τῆς εἰρήνης γεγενημένης. τοῖς δὲ Μαντινεῦσιν ἔπεμπον μὲν E καὶ τῶν Ἀρκαδικῶν πόλεων τινες συντειχιοῦντες, οἱ δὲ Ἠλεῖοι καὶ ἀργυρίου * τρία τάλαντα συνεβάλοντο αὐτοῖς εἰς τὴν περὶ τὸ τεῖχος δαπάνην. καὶ οἱ μὲν Μαντινεῖς περὶ ταῦτ᾽ ἦσαν. τῶν δέ γε Τεγεατῶν οἱ μὲν περὶ τὸν Καλλίβιον καὶ Πρόξενον συνῆγον ἐπὶ τὸ συνιέναι τε πᾶν τὸ Ἀρκαδικόν, καὶ ὅ,τι νικῴη ἐν τῷ κοινῷ, τοῦτο κύριον εἶναι καὶ τῶν πόλεων.

βούλοιντο.

Τριφυλίους.

τριάκοντα.

οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ἐπειρῶντο ἐᾶν τε κατὰ χώραν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι. ἡττώμενοι δὲ οἱ περὶ τὸν Πρόξενον καὶ Καλλίβιον ἐν τοῖς θεάτροις, νομίσαντες, εἰ συνέλθοι ὁ δῆμος, πολὺ ἂν τῷ πλήθει κρατῆσαι, ἐκφέρονται τὰ ὅπλα. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Στάσιππον, καὶ αὐτοὶ ἀντεξωπλίσαντο, καὶ ἀριθμῷ μὲν οὐκ ἐλάττους ἐγένοντο. ἐπεὶ μέντοι εἰς μάχην ὥρμησαν, τὸν μὲν Πρόξενον καὶ ἄλλους ὀλίγους μετ' αὐτοῦ ἀποκτείνουσι, τοὺς δ' ἄλλους τρεψάμενοι οὐκ ἐδίωκον. καὶ γὰρ τοιοῦτος ὁ Στάσιππος ἦν, οἷος μὴ βούλεσθαι πολλοὺς ἀποκτιννύναι τῶν πολιτῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλίβιον, ἀνακεχωρηκότες ὑπὸ τὸ πρὸς * Μαντίνειαν τεῖχος καὶ τὰς πύλας, ἐπεὶ οὐκέτι αὐτοῖς οἱ ἐναντίοι ἐπεχείρουν, ἡσυχίαν εἶχον ἠθροισμένοι· καὶ πάλαι μὲν ἐπεπόμφεσαν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας, βοηθεῖν κελεύοντες· πρὸς δὲ τοὺς περὶ Στάσιππον διελέγοντο περὶ συναλλαγῶν. ἐπεὶ δὲ καταφανεῖς ἦσαν οἱ Μαντινεῖς προσιόντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἀναπηδῶντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐκέλευον βοηθεῖν τὴν ταχίστην, καὶ βοῶντες σπεύδειν διεκελεύοντο· ἄλλοι δὲ ἀνοίγουσι τὰς πύλας αὐτοῖς. οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ὡς ᾔσθοντο τὸ γιγνόμενον, ἐκπίπτουσι κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ Παλάντιον φερούσας πύλας, καὶ φθάνουσι πρὶν καταληφθῆναι ὑπὸ τῶν διωκόντων, εἰς τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεὼν καταφυγόντες· καὶ ἐγκλεισάμενοι, ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δὲ μεταδιώξαντες ἐχθροὶ αὐτῶν, ἀναβάντες ἐπὶ τὸν νεών, καὶ τὴν ὀροφὴν διελόντες, ἔπαιον τοῖς κεραμίοις. οἱ δ' ἐπεὶ ἔγνωσαν τὴν ἀνάγκην, παύεσθαί τε ἐκέλευον, καὶ ἐξιέναι ἔφασαν. οἱ δ' ἐναντίοι ὡς ὑποχειρίους ἔλαβον αὐτούς, δήσαντες, καὶ ἀναβαλόντες ἐπὶ τὴν ἁρμάμαξαν ἀπῆγον εἰς Τεγέαν. ἐκεῖ δὲ μετὰ τῶν Μαντινέων καταγνόντες, ἀπέκτειναν. τούτων δὲ γιγνομένων, ἔφυγον εἰς Λακεδαίμονα τῶν περὶ Στάσιππον Τεγεατῶν περὶ ὀκτακοσίους. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐδόκει βοηθητέον εἶναι τὴν ταχίστην τοῖς τεθνεῶσι τῶν Τεγεατῶν, κατὰ τοὺς ὅρκους, καὶ * ἐκπεπτωκόσι· καὶ οὕτω στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας, ὡς παρὰ τοὺς ὅρκους, σὺν ὅπλοις ἐληλυθότων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Τεγεάτας. καὶ φρουρὰν μὲν οἱ Ἔφοροι ἔφαινον, Ἀγησίλαον δ' ἐκέλευεν ἡ πόλις ἡγεῖσθαι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι Ἀρκάδες εἰς Ἀσέαν συνελέγοντο·

Μαντινέας

ἐμπεπλωκόσι·

A Contra Staſippi factio in hoc erat, vt nihil in republica innouaretur, patriæque leges vigerent. Quum autem in theatris ij qui Proxeno & Callibio adhærebant, inferiores diſcederent: rati, ſi populus conueniret, longe ſe numero ſuperaturos, arma efferunt. Id quum Staſippi videret factio, armis & ipſi ſe muniunt, ac numero non inferiores erant. Vbi ad manus ventum eſſet, Proxenum vna cum paucis aliis occidunt, ceteros in fugam actos non perſequuntur. Nam B vir eiuſmodi Staſippus erat, qui multos ex ciuibus interfici nollet. At ſocij Callibij quum ſub caſtellum Mantineæ vicinum portaſque retroceſſiſſent, poſteaquam nihil amplius adverſarij contra eos molirentur; ita vti collecti erant, quieſcebant; iamdudum ad Mantineos miſſis quibuſdam, qui eos ad ferendum ſuppetias hortarentur. Interim etiam cum Staſippi factione de reconciliatione mutua colloquebantur. Poſteaquam autem adventare Mantineos videbant, nonnulli C ex eis in murum inſilientes hortabantur, vti quamprimum opem latum accurrerent, ſimulque vt properarent, clamabant: alij portas eis aperiebant. Staſippi factio, intellecto quid ageretur, per portas, quæ Palantium ducunt, elapſi, prius in Dianæ ſe fanum recipiunt, quam perſequentes adverſarij eos adſequerentur. In eo quum ſe clauſiſſent, quieſcebant. At ipſorum hoſtes, qui perſequebantur eos, poſteaquam in fanum adſcendiſſent: D tecto diuulſo, tegulis eos feriebant. Illi animaduerſo, qua neceſſitate vrgerentur; vti ab hoc abſtinerent, hortabantur, polliciti ſe exituros. Poſteaquam in manus hoſtium veniſſent, illi vinculis conſtrictos, & in carpentum ſublatos Tegeam avehunt: vbi vna cum Mantineis, capitis damnatos morte multant. His actis, nonnulli Tegeatæ, qui Staſippo fauebant, Lacedæmonem fugiunt, plus minus ↀCCC. Secundum ea Lacedæmonij quamprimum ſuccurrendum ex E iuriſiurandi formula ſtatuunt illis qui ex Tegeatis vel occubuiſſent, vel in exſilium acti eſſent. Itaque bellum adverſus Mantineos mouent, vt qui præter iuriſiurandi religionem armati Tegeatas invaſiſſent. Poſteaquam delectus habendos Ephori decreuiſſent, Ageſilaum ciuitas exercitum ducere iubet. Conueniebant iam Arcades ceteri Aſeam:

Bellum Mantineñ.

ſed quum Orchomenij non ſolum contineri ſocietate Arcadica, propter odium quo Mantineos perſequebãtur, nollent; verum etiam collectas Corinthi copias ſtipendiarias, quibus Polytropus præerat, ſuam in vrbem recepiſſent: domi Mantinei manebant, vt hos obſeruarent. Heræenſes & Lepreatæ cum Lacedæmoniis adverſus Mantineos hac in expeditione coniuncti erant. Ageſilaus poſteaquam facta de traducendis copiis re ſacra perlitaſſet, recta in Arcadiam tendebat. Quumque ſitum in finibus oppidum EVtæam occupaſſet, ac ibidem ſenes, feminas, pueros in ædibus reperiſſet; reliquis, quotquot erant ætate militari, ad Arcadum copias profectis: nihilominus id oppidum re nulla lædebat, ſed ſinebat eos vrbem incolere: ac ſi quo egerent ipſius milites, id emtum pretio accipiebant. Quod ſi quid eis ereptum erat, quum vrbem ingrederetur, id repertum eis reddebat. Quin & ipſorum mœnia, quantum opus erat, reficiebat, dum iſtic ſubſiſteret, ac Polytropi ſtipendiarios exſpectaret. Interim Mantinei adverſus Orchomenios bellum gerebant, & à muris quidem difficulter admodum recedebant, nonnullis ipſorum interfectis: verum vbi pedem referentes Elymiam perveniſſent, ac grauis quidem armaturæ pedites Orchomenij non amplius ſequerentur, Polytropi autem milites audacter admodum ipſos vrgerent: tum ſcilicet animaduerſo, Mantinei, futurum vt ipſorum multi iaculis configerentur, ni adverſarios vi repellerent; conuerſi, manum cum perſequentibus conſerunt. Periit in eo prœlio Polytropus: ex reliquis fugientibus interfecti complures fuiſſent, niſi equites Phliaſij adveniſſent, & equis circumactis à tergo Mantineos adgreſſi, & à perſequendo inhibuiſſent. Hac re Mantinei geſta, domum abierunt. Ageſilaus certior de his factus, quod minime deinceps futurum arbitraretur vt ſe mercenarij Orchomeniorum milites cum ipſo coniungerent, progrediebatur: ac die quidem primo in Tegeatarum agro cœnabat, poſtridie vero Mantineorum fines ingreditur, ac ſub montibus Mantineæ verſus occidentem ſolem ſitis caſtra munit. Iſtic eadem opera vaſtabat hoſtilem agrum, ac prædia populabatur. Interim Arcades illi, qui apud Aſeam conuenerant, noctu Tegeam ingreſſi ſunt.

Ageſilaus Mantineos bello adgreditur.

A Ὀρχομενίων δὲ οὐκ ἐθελόντων κοινωνεῖν τοῦ Ἀρ-
καδικοῦ, διὰ τὴν πρὸς Μαντινέας ἔχθραν,
ἀλλὰ καὶ δεδεγμένων εἰς τὴν πόλιν τὸ ἐν Κο-
ρίνθῳ συνειλεγμένον ξενικόν, οὗ Πολύτροπος
ἦρχεν, ἔμενον οἴκοι οἱ Μαντινεῖς, τούτων ἐπιμε-
λούμενοι. Ἡραιεῖς δὲ καὶ Λεπρεᾶται συνε-
στρατεύοντο τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τοὺς Μαν-
τινέας. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἐγένετο αὐτῷ τὰ
διαβατήρια, εὐθὺς ἐχώρει ἐπὶ τὴν Ἀρκα-
B δίαν. καὶ καταλαβὼν πόλιν ὅμορον οὖσαν ΕΥ-
ταίας, καὶ εὑρὼν ἐκεῖ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους,
καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τοὺς παῖδας οἰκοῦντας
ἐν ταῖς οἰκίαις, τοὺς δ' ἐν τῇ στρατευσίμῳ
ἡλικίᾳ, οἰχομένους εἰς τὸ Ἀρκαδικόν, ὅμως
οὐκ ἠδίκησε τὴν πόλιν, ἀλλ' εἴα τε αὐτοὺς οἰ-
κεῖν, καὶ ὠνούμενοι ἐλάμβανον ὅσων δέοιντο. εἰ
δέ τι καὶ ἡρπάσθη, ὅτε εἰσῄει εἰς τὴν πόλιν,
ἐξευρὼν ἀπέδωκε. καὶ ἐπῳκοδόμει δὲ τεῖχος
αὐτῶν, ὅσα ἐδεῖτο, ἕωσπερ αὐτοῦ διέτριβεν ἀ-
C ναμένων τοὺς μετὰ Πολυτρόπου μισθοφόρους.
ἐν δὲ τούτῳ οἱ Μαντινεῖς στρατεύουσιν ἐπὶ
τοὺς Ὀρχομενίους. καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ τείχους
μάλα χαλεπῶς ἀπῆλθον, καὶ ἀπέθανόν τινες
αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἐν τῇ Ἐλυμίᾳ
ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν Ὀρχομένιοι ὁπλῖται οὐκ-
έτι ἠκολούθουν, οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύτροπον ἐ-
πέκειντο καὶ μάλα θρασέως, ἐνταῦθα γνόν-
τες οἱ Μαντινεῖς, ὡς εἰ μὴ ἀποκρούσονται αὐ-
D τούς, ὅτι πολλοὶ σφῶν κατακοντισθήσονται· ὑ-
ποστρέψαντες, ὁμόσε ἐχώρησαν τοῖς ἐπικειμέ-
νοις. καὶ ὁ μὲν Πολύτροπος μαχόμενος αὐτοῦ
ἀποθνήσκει· τῶν δ' ἄλλων φευγόντων πάμ-
πολλοι ἂν ἀπέθανον, εἰ μὴ οἱ Φλιάσιοι ἱπ-
πεῖς παραγενόμενοι, καὶ * εἰς τὰ ὄπισθεν εἰς τὰ
περιελάσαντες τῶν Μαντινέων, ἐπέσχον αὐ-
τοὺς τῆς διώξεως. καὶ οἱ μὲν Μαντινεῖς ταῦ-
τα πράξαντες, οἴκαδε ἀπῆλθον. ὁ δὲ Ἀγη-
E σίλαος ἀκούσας ταῦτα, καὶ νομίσας οὐκ ἂν ἔτι
συμμῖξαι αὐτῷ τοὺς ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ μισθο-
φόρους, οὕτω προῄει. καὶ τῇ μὲν προτέρᾳ ἐν τῇ
Τεγεάτιδι χώρᾳ ἐδειπνοποιήσατο, τῇ δὲ ὑστε-
ραίᾳ διαβαίνει εἰς τὴν Μαντινικήν, καὶ ἐστρατο-
πεδεύσατο ὑπὸ τοῖς πρὸς ἑσπέραν ὄρεσι τῆς
Μαντινείας. καὶ ἐκεῖ ἅμα ἐδῄου τὴν χώραν, καὶ ἐ-
πόρθει τοὺς ἀγρούς. τῶν δὲ Ἀρκάδων οἱ συλλεγέν-
τες ἐν τῇ Ἀσέᾳ, νυκτὸς παρῆλθον εἰς τὴν Τεγέαν.

τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἀπέχων Μαντινείας ὅσον εἴκοσι σταδίους, ἐστρατοπεδεύσατο· οἱ δ᾽ ἐκ τῆς Τεγέας Ἀρκάδες, ἐχόμενοι τῶν μεταξὺ Μαντινείας καὶ Τεγέας ὀρῶν, παρῆσαν μάλα πολλοὶ ὁπλῖται, συμμῖξαι [μάλα* βουλόμενοι τοῖς Μαντινεῦσι. καὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι οὐ πανδημεὶ ἠκολούθουν αὐτοῖς. καὶ ἦσαν μέν τινες, οἳ τὸν Ἀγησίλαον ἔπειθον χωρὶς τούτοις ἐπιθέσθαι· ὁ δὲ, φοβούμενος, μὴ ἐν ὅσῳ πρὸς ἐκείνους πορεύοιτο, ἐκ τῆς πόλεως οἱ Μαντινεῖς ἐξελθόντες, κατὰ κέρας τε καὶ *ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐπιπέσοιεν αὐτῷ, ἔγνω κράτιστον εἶναι, ἐᾶσαι συνελθεῖν αὐτούς· καὶ, εἰ βούλοιντο μάχεσθαι, ἐκ τοῦ δικαίου καὶ φανεροῦ τὴν μάχην ποιήσασθαι. καὶ οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ὁμοῦ ἤδη ἐγεγένηντο. οἱ δ᾽ ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ πελτασταὶ, καὶ οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς, μετ᾽ αὐτῶν τῆς νυκτὸς διεξελθόντες παρὰ τὴν Μαντίνειαν, θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἐπιφαίνονται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐποίησαν τοὺς μὲν ἄλλους εἰς τὰς τάξεις δραμεῖν, Ἀγησίλαον δ᾽ ἐπαναχωρῆσαι πρὸς τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖνοι μὲν ἐγνώσθησαν φίλοι ὄντες, Ἀγησίλαος δὲ ἐκεκαλλιέρητο, ἐξ ἀρίστου προῆγε τὸ στράτευμα. ἑσπέρας δ᾽ ἐπιγιγνομένης, ἔλαθε στρατοπεδευσάμενος εἰς τὸν ὄπισθεν κόλπον τῆς Μαντινικῆς μάλα σύνεγγυς, καὶ κύκλῳ ὄρη ἔχοντα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐθύετο μὲν πρὸ τοῦ στρατεύματος· ἰδὼν δὲ συλλεγομένους ἐκ τῆς τῶν Μαντινέων πόλεως ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος, ἔγνω ἐξακτέον εἶναι τὴν ταχίστην ἐκ τοῦ κόλπου. εἰ μὲν οὖν αὐτὸς ἀφηγοῖτο, ἐφοβεῖτο μὴ τῇ οὐρᾷ ἐπίθοιντο οἱ πολέμιοι· ἡσυχίαν δὲ ἔχων, καὶ τὰ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους φαίνων, ἀναστρέψαντας ἐκέλευε τοὺς ἀπ᾽ οὐρᾶς, εἰς δόρυ ὄπισθεν τῆς φάλαγγος ἡγεῖσθαι πρὸς αὐτόν. καὶ οὕτως ἅμα ἔκ τε τοῦ στενοῦ ἐξῆγε, καὶ ἰσχυροτέραν ἀεὶ τὴν φάλαγγα *ἐποίει. ἐπεὶ δὲ ἐδεδίπλωτο ἡ φάλαγξ, οὕτως ἔχων τῷ ὁπλιτικῷ προελθὼν εἰς τὸ πεδίον, ἐξέτεινε πάλιν ἐπ᾽ ἐννέα ἢ δέκα τὸ στράτευμα ἀσπίδων. οἱ μέντοι Μαντινεῖς οὐκέτι ἐξῄεσαν. καὶ γὰρ οἱ Ἠλεῖοι *συστρατοπεδευόμενοι αὐτοῖς, ἔπειθον μὴ ποιεῖσθαι μάχην, πρὶν οἱ Θηβαῖοι παραγένοιντο. εὖ δὲ εἰδέναι ἔφασαν, ὅτι παρέσοιντο. καὶ γὰρ δέκα τάλαντα δεδανεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σφῶν εἰς τὴν βοήθειαν.

ἐκ τοῦ ἴσ.

ἐπιμηκῶν.

συστρατευόμενοι

A Poſtridie quum abeſſet Ageſilaus à Mantinea fere viginti ſtadiis, ibidem caſtra locauit. Arcades autem illi Tegea magno cum armaturæ grauis numero digreſſi, poſteaquam ad montes inter Mantineam ac Tegeam ſitos propius acceſſiſſent; coniungere ſe cum Mantineis cupiebant: nec enim Argiui vniuerſis cum copiis ſuis eos ſequebantur. Erant tum nonnulli auctores Ageſilao, vt ſeorſum hos adoriretur. Verum ille veritus, ne interea dum in hos pergeret, vrbe B ſua Mantinei egreſſi, à cornu ac tergo ſimul in ipſum irruerent; optime facturum ſe ſtatuit, ſi convenire ipſos pateretur; ac ſi quidem prœlio ſecum vellent congredi, ex æquo & aperto poteſtatem eis pugnandi faceret. Iam coiuerant Arcades, & qui Orchomeno venerant cetrati, vna cum Phliaſiorum equitibus, noctu propter Mantineam itinere facto, in conſpectum Ageſilai pro caſtris rem ſacram facientis prima luce veniebant: ea re factum, vt alij quidem C ad ordines ſuos accurrerent, Ageſilaus autem ad agmen ſe reciperet. Verum vbi cognitum fuiſſet, hos amicos eſſe, ac iam perlitaſſet, Ageſilaus: prandio ſumto copias promouit, ac ſub veſperam clam hoſte caſtra in ſinu, à tergo Mantinici agri non magno interuallo ſito, ac montibus vndique ſepto, locat. Poſtridie, cum prima luce, rem ſacram ante caſtra faciebat; quumque videret è Mantinea colligi quoſdam in montibus, qui agmini nouiſſimo imminebant: ſtatuit, quamD primum ſuos ex illo ſinu educendos eſſe. Iam ſi præcederet ipſe, metuebat, ne hoſtes extremum agmen invaderent. Itaque ipſe quieſcens, & arma obvertens hoſtibus, mandat; vt ſui, quotquot erant extremo in agmine, conuerſi à tergo phalangis * haſtam verſus ad ipſum pergerent. Sic eadem opera de arto loco ſuos educebat, & paullatim phalangem firmiorem efficiebat. Poſteaquam ea iam duplicata eſſet, inſtructa hoc modo graui armatura progreſſus in planitiem, E rurſum copias in ſcutatos IX vel X explicabat. Quapropter non iam amplius Mantinei prodibant. Nam qui coniuncti cum eis erant hac in expeditione Elei, ne pugna prius conſereretur, auctores erant; quam Thebani adveniſſent. Scire autem certo ſe aiebant, eos adventuros. Nam talenta decem illos ad expeditionem hanc ab ſe mutuo cepiſſe.

id eſt, verſus dextram, Suidas.

Quibus auditis, Arcades intra Mantineam ſe continebant. Ageſilaus autem, quum copias percuperet abducere, quod hyems eſſet media; tamen triduum ibidem manſit haud procul ab vrbe Mantinea, ne diſceſſum præ formidine maturare videretur. Die quarto cum prima luce pranſus exercitum abducit, quaſi eo muniturus eſſet caſtra, vbi ea primum habuerat, quum EVtæa moueret. Quum Arcadum nemo ſe oſtendiſſet, quam celerrime ſuos EVtæam ducit, quamquam ſub veſperam id faceret; quod armaturam grauem abducere prius cuperet, quam hoſtium ignes conſpicerentur: ne quis diceret, eius diſceſſum fugæ ſimilem eſſe. Nam videbatur ex ſuperiori mœſtitia nõnihil recreaſſe patriam, quod Arcadiam invaſiſſet; ac nemo cum eo, vaſtante agrum, conſerere manum voluiſſet. Poſteaquam Laconicos fines ingreſſus fuiſſet, Spartanis domum redeundi poteſtatem facit, ac finitimos ad oppida ſua remittit. Arcades, Ageſilao digreſſo, quum copias ipſius dimiſſas eſſe accepiſſent, ipſis adhuc collectis; adverſus Heræenſes cum copiis proficiſcuntur, quod ij ſocietatem Arcadum reſpuiſſent, & cum Lacedæmoniis in Arcadiam irruiſſent. Itaque fines horum ingreſſi, ædificia concremabant, & ſuccidebant arbores. Quum autem adventaſſe Mantineam, ſuppetias latum, Thebani dicerentur; relicto Heræenſium agro, cum iis ſe coniungunt. Poſteaquam vtrimque conueniſſent, ſatis eſſe factum Thebani arbitrabantur, quod & opem amicis tuliſſent, & nullum amplius hoſtem intra fines eorum conſpicerent. iamque adeo ſe ad iter comparabant. Verum auctores eis erant Arcades, Argiui, Elei, vti quamprimum in Laconicam ducerent; indicata ſuorum multitudine, ac Thebanorum exercitu nimiopere collaudato. Nam Bœoti omnes in armis exercebantur, victoria, quam ad Leuctra conſequuti fuerant, elati. Et ſequebantur eos Phocenſes, redacti iam ipſorum in poteſtatem, & Euboici ex omnibus oppidis, & vtrique Locri, & Acarnanes, & Heracleotæ, & Malienſes. Præterea ſequebantur eos è Theſſalia tum equites, tum cetrati. Hæc quum gratulabundi proferrent, ac præterea, quæ ſolitudo eſſet Lacedæmone: obſecrabant, ne prius inde vllo modo diſcederent, quam Lacedæmoniorum fines invaſiſſent.

Thebanorum potentia.

A οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ταῦτα ἀκούσαντες, ἡσυχίαν εἶχον ἐν τῇ Μαντινείᾳ· ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος καὶ μάλα βουλόμενος ἀπάγειν τὸ στράτευμα, (καὶ γὰρ ἦν μέσος χειμὼν) ὅμως ἐκεῖ κατέμεινε τρεῖς ἡμέρας, οὐ πολὺ ἀπέχων τῆς τῶν Μαντινέων πόλεως, ὅπως μὴ δοκοίη φοβούμενος σπεύδειν τὴν ἄφοδον. τῇ δὲ τετάρτῃ πρῲ ἀριστοποιησάμενος, ἀπῆγεν ὡς στρατοπεδευσόμενος ἔνθαπερ τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ΕΥταίας ἐξωρμήσατο. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἐφαίνετο τῶν Ἀρκάδων, ἦγε τὴν ταχίστην εἰς τὴν ΕΥταίαν, καίπερ μάλα ὀψίζων, B βουλόμενος ἀπαγαγεῖν τοὺς ὁπλίτας πρὶν καὶ τὰ πυρὰ τῶν πολεμίων ἰδεῖν, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὡς φεύγων ἀπαγάγοι. ἐκ γὰρ τῆς πρόσθεν ἀθυμίας ἐδόκει τι ἀνειληφέναι τὴν πόλιν, ὅτι καὶ ἐμβεβλήκει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ δῃοῦντι τὴν χώραν οὐδεὶς ἠθελήκει μάχεσθαι. ἐπεὶ δ᾽ ἐν τῇ Λακωνικῇ ἐγένετο, τοὺς μὲν Σπαρτιάτας ἀπέλυσεν οἴκαδε, τοὺς δὲ περιοίκους ἀφῆκεν ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν πόλεις. οἱ δὲ Ἀρκάδες, ἐπεὶ ὁ Ἀγησίλαος ἀπεληλύθει, καὶ ᾔσθοντο C διαλελυμένον αὐτῷ τὸ στράτευμα, αὐτοὶ δὲ ἠθροισμένοι ἐτύγχανον, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἡραιέας, ὅτι τε οὐκ ἤθελον τοῦ Ἀρκαδικοῦ μετέχειν, καὶ ὅτι συνεισβεβλήκεσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. ἐμβαλόντες δέ, ἐνεπίμπρασάν τε τὰς οἰκίας, καὶ ἔκοπτον τὰ δένδρα. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι βεβοηθηκότες παρεῖναι ἐλέγοντο εἰς τὴν Μαντίνειαν, οὕτως ἀπαλλάττονται ἐκ τῆς Ἡραίας, καὶ συμμιγνύουσι τοῖς Θηβαίοις. ὡς δὲ ὁμοῦ ἐ- D γένοντο, οἱ μὲν Θηβαῖοι καλῶς σφίσιν ᾤοντο ἔχειν, ἐπεὶ ἐβεβοηθήκεσαν μέν, πολέμιον δὲ οὐδένα ἔτι ἑώρων ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ἀπιέναι παρεσκευάζοντο. οἱ δὲ Ἀρκάδες, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Ἠλεῖοι, ἔπειθον αὐτοὺς ἡγεῖσθαι ὡς τάχιστα εἰς τὴν Λακωνικήν, ἐπιδεικνύντες μὲν τὸ ἑαυτῶν πλῆθος, ὑπερεπαινοῦντες δὲ τὸ τῶν Θηβαίων στράτευμα. καὶ γὰρ οἱ μὲν Βοιωτοὶ ἐγυμνάζοντο πάντες περὶ τὰ ὅπλα, ἀγαλλόμενοι τῇ ἐν Λεύκτροις νίκῃ. ἠκολούθουν δ᾽ αὐτοῖς καὶ Φωκεῖς, ὑπήκοοι γεγενη- E μένοι, καὶ ΕΥβοεῖς ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων, καὶ Λοκροὶ ἀμφότεροι, καὶ Ἀκαρνᾶνες, καὶ Ἡρακλεῶται, καὶ Μηλιεῖς. ἠκολούθουν δ᾽ αὐτοῖς ἐκ Θετταλίας ἱππεῖς τε καὶ πελτασταί. ταῦτα δὴ *συνειδόμενοι, καὶ τὴν ἐν Λακεδαίμονι ἐρημίαν λέγοντες, ἱκέτευον μηδαμῶς ἀποτρέπεσθαι, πρὶν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων χώραν.

συνιόντες.

A οἱ δὲ Θηβαῖοι ἤκουον μὲν ταῦτα, ἀντελογίζοντο δὲ ὅτι δυσεμβολωτάτη μὲν ἡ Λακωνικὴ ἐλέγετο εἶναι, φρουρὰς δὲ καθιστάναι ἐνόμιζον ἐπὶ τοῖς εὐπροσοδωτάτοις. καὶ γὰρ ἦν Ἰσχόλαος μὲν ἐν Ἰῷ τῆς Σκιρίτιδος, ἔχων νεοδαμώδεις τε φρουροὺς καὶ τῶν Τεγεατῶν φυγάδων τοὺς νεωτάτους περὶ τετρακοσίους. ἦν δὲ καὶ ἐπὶ Λεῦκτρον ὑπὲρ τῆς Μαλεάτιδος ἄλλη φρουρά. ἐλογίζοντο δὲ καὶ τοῦτο οἱ Θηβαῖοι, ὡς καὶ συνελθοῦσαν ἂν ταχέως τὴν τῶν Λακεδαιμονίων δύναμιν, καὶ μάχεσθαι ἂν αὐτοὺς οὐδαμοῦ ἄμεινον ἢ ἐν τῇ αὑτῶν. ἃ δὴ πάντα λογιζόμενοι, οὐ πάνυ προπετεῖς ἦσαν εἰς τὸ ἰέναι εἰς τὴν Λακεδαίμονα. ἐπεὶ μέντοι ἧκον ἐκ τῶν Καρυῶν λέγοντες τὴν ἐρημίαν, καὶ ὑπισχνούμενοι αὐτοὶ ἡγήσεσθαι, καὶ κελεύοντες, ἄν τι ἐξαπατῶντες φαίνωνται, ἀποσφάττειν σφᾶς· παρῆσαν δὲ τινες καὶ τῶν περιοίκων ἐπικαλούμενοι, καὶ φάσκοντες ἀποστήσεσθαι, εἰ μόνον φανεῖεν εἰς τὴν χώραν· ἔλεγον δέ, ὡς καὶ νῦν καλούμενοι οἱ περίοικοι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, οὐκ ἐθέλοιεν βοηθεῖν· πάντα οὖν ταῦτα ἀκούοντες, καὶ παρὰ πάντων, οἱ Θηβαῖοι, ἐπείσθησαν. καὶ αὐτοὶ μὲν κατὰ Καρύας ἐνέβαλον, οἱ δὲ Ἀρκάδες κατὰ τὸν τῆς Σκιρίτιδος. καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τὰ δύσβατα προελθὼν ὁ Ἰσχόλαος ὑφίστατο, οὐδένα ἂν ταύτῃ γε ἔφασαν ἀναβῆναι· νῦν δὲ βουλόμενος τοῖς Ἰάταις συμμάχοις χρῆσθαι, ἔμενεν ἐν τῇ κώμῃ· οἱ δὲ ἀνέβησαν παμπληθεῖς Ἀρκάδες. ἐνταῦθα δὴ ἀντιπρόσωποι μὲν μαχόμενοι οἱ περὶ τὸν Ἰσχόλαον ἐπεκράτουν· ἐπεὶ δὲ καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐκ πλαγίου, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἀναβαίνοντες ἔπαιον καὶ ἔβαλλον αὐτούς, ἐνταῦθα ὅ τε Ἰσχόλαος ἀποθνήσκει, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εἰ μή τις ἀμφιγνοηθεὶς διέφυγε. διαπραξάμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀρκάδες, ἐπορεύοντο πρὸς τοὺς Θηβαίους ἐπὶ τὰς Καρύας. οἱ δὲ Θηβαῖοι, ἐπεὶ ᾔσθοντο τὰ πεπραγμένα ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, πολὺ δὴ θρασύτερον κατέβαινον. καὶ τὴν μὲν Σελλασίαν εὐθὺς ἔκαιον, καὶ ἐπόρθουν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ἐγένοντο, ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος [ἱερῷ,* ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο. καὶ διὰ μὲν τῆς γεφύρας οὐδ' ἐπεχείρουν διαβαίνειν ἐπὶ τὴν πόλιν, (καὶ γὰρ ἐν τῷ τῆς Ἀλέας ἱερῷ ἐφαίνοντο ἐναντίοι οἱ ὁπλῖται)

A Audiebant ea quidem Thebani, ſed viciſſim perpendebant, quod Laconica longe difficillima ingreſſu eſſe perhiberetur; & arbitrabantur, iis locis quæ aditus haberent faciles, diſpoſita eſſe præſidia. Etenim Iſcholaus ad Ium agri Sciritici erat, cum tironum & exſulum, Tegea profugorum, CCCC præſidio, qui erant ætate maxime vegeta. Præterea præſidium aliud erat ad* Leuctra ſupra Maleatidem. Expendebant ſecum hoc quoque Thebani, coituras nimirum celeriter Lacedæmonio-
B rum vires; & nuſquam promtius, quam ſuis in finibus ipſos dimicaturos. Quæ omnia ſecum reputantes, non admodum in hoc propenſi erant, vt Lacedæmonem peterent. Verum poſteaquam Caryis veniſſent, qui ſolitudinem iſtic eſſe dicerent: ſe duces itineris fore pollicerentur: ſi fallere voluiſſe viderentur, interfici ſe iuberent: adeſſent item quidam finitimi, qui eos advocarent, ac ſe diſceſſuros à Lacedæmoniorum fide profiterentur, ſi ſaltem ipſorum in agro Thebani ſe oſtendiſſent:
C adderent, eos vicinos qui arceſſerentur à Spartanis, opem tunc eis nullam laturos: his inquam vniuerſis auditis, & quidem ab omnibus, adſenſi ſunt. Deinde ipſi quidem propter Caryas in hoſtium fines irrũpunt, Arcades autem iuxta Ium Sciritidis oppidum. Ac ſi quidem Iſcholaus progreſſus ad loca tranſitu difficilia ſubſtitiſſet, neminem eo quidem loco fuiſſe adſcenſurum ferunt: iam vero, quum auxiliis Ienſium vti vellet, eo in vico exſpecta-
D bat, Arcadibus interim magno numero conſcendentibus. Atque hoc loco milites Iſcholai, dum adverſos in hoſtes dimicant, ſuperiores erant: verum poſtea quam & à tergo, & à lateribus, & ab iis qui domos conſcenderant, ferirentur ac telis peterentur: tum deinde non ſolum Iſcholaus, ſed & alij perierunt omnes, extraquam ſi quis incognitus aufugiſſet. His rebus geſtis, Arcades ad Thebanos Caryas verſus pergunt. Illi vero quum quæ ab Arcadibus eſſent acta, reſciuiſſent;
E longe maiori cum audacia deſcendebant: ac primo quidem Sellaſiam igne ſuccendũt & depopulantur: deinde quum in planitiem veniſſent, ad lucum Apollinis caſtra metati, poſtridie rurſus inde diſcedunt. Hinc per pontem ne conabantur quidem Spartam verſus tranſire. Nam in Mineruæ fano, quæ Alea dicitur, oppoſiti grauis armaturæ pedites conſpiciebantur. Quapropter ita faciebant iter,

oppidum Laconicæ, diuerſum ab eo, cuius ſupra mentio facta.

Thebani Laconicam cum exercitu ingrediuntur.

vt EVrotam amnem ad dextram haberēt; ac ædificia, magna bonorum copia referta, cremabant & populabantur. Ceterum ex iis qui erant in vrbe, mulieres quidem nec fumum adſpicere poterāt, quippe quæ hoſtes numquam vidiſſent: at viri Spartani, alius alibi collocatus, quod vrbs ipſorum mœnibus careret, quamquā perpauci numero & eſſent & viderentur, tamen cuſtodiebant. Viſum fuit etiam magiſtratibus, indicare iis quos Helotas ſiue ſeruos vocant, vt ſi quis eorum arma capere vellet, ac inter ordines locum ſuum occupare; ei fides daretur, futurum vt quotquot hoc in bello ſuam nauarent operam, libertate donarentur. Ac initio quidem ferebatur, in tabulas relata plurium fuiſſe nomina, quā VICIO. quo factum, vt illi metum in acie diſpoſiti incuterent, ac valde multi eſſe viderentur. Verum poſteaquam apud ipſos manebant conductitij milites, qui Orchomeno venerant, & Lacedæmoniis præterea ſuppetias ferrent Phliaſij, Corinthij, Epidaurij, Pelleneſes, oppida quædam alia: tum deinde minus eos qui nomina profeſſi fuerant, formidabant. Exercitus hoſtilis progreſſus, Amyclas vbi veniſſet, ibidem EVrotam tranſiit: ac Thebani quidem iis in locis, vbi caſtra locabant, ſtatim ante ordines eas arbores abiiciebant numero quam fieri poterat maximo, quas ſuccidebant, eoque pacto ſibi cauebant: verum nihil huiuſmodi faciebant Arcades, ſed relictis armis ad direptiones ædium ſe conuertebant. Secundum hæc die tertio, vel quarto, equites Thebani omnes, cum Eleorum, Phocenſium, Theſſalorum, Locrorum equitatu, ad Hippodromum ac Neptuni * Gæaochi fanum vſque procedunt. Eis in acie Lacedæmoniorum equites, qui perpauci videbantur, oppoſiti erant. Quumque illi iuniores quoſdam grauis armaturæ pedites, plus minus CCC, ad Tyndaridarum in inſidiis locaſſent: eodem momento procurrebant hi, & equites adigebant equos. Verum hoſtes non ferebant eorum impetum, ſed terga vertebant. Quod quum nonnulli pedites vidiſſent, & ipſi ſe in fugam coniiciebant. Poſt, vbi perſequendi finem Lacedæmonij feciſſent, ac Thebanorum copiæ conſiſterent; rurſus in caſtra eſt itum. Quumque facinus nonnihil audax fore videretur, ſi rurſus vrbem adorirentur: mouerunt inde cum copiis, ac verſus Helos & Gytheum profecti ſunt. Quod ſi quæ in oppida muris non munita inciderent, ea concremabant:

A ἐν δεξιᾷ δ' ἔχοντες τὸν ΕΥρώταν, παρῄεσαν κάοντες καὶ πορθοῦντες πολλῶν * κἀγαθῶν μεστὰς οἰκίας. τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως αἱ μὲν γυναῖκες οὐδὲ τὸν καπνὸν ὁρῶσαι ἠνείχοντο, ἅτε οὐδέποτε ἰδοῦσαι πολεμίους· οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, ἀτείχιστον ἔχοντες τὴν πόλιν, ἄλλος ἄλλῃ * διαταχθέντες, μάλα ὀλίγοι καὶ ὄντες καὶ φαινόμενοι ἐφύλαττον. ἔδοξε δὲ τοῖς τέλεσι καὶ προειπεῖν τοῖς Εἵλωσιν, εἴ τις βούλοιτο ὅπλα λαμβάνειν, B καὶ εἰς τάξιν τίθεσθαι, τὰ πιστὰ λαμβάνειν, ὡς ἐλευθέρους ἐσομένους, ὅσοι συμπολεμήσαιεν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔφασαν ἀπογράψασθαι πλέον ἢ ἑξακισχιλίους· ὥστε φόβον αὖ οὗτοι παρεῖχον συντεταγμένοι, καὶ λίαν ἐδόκουν πολλοὶ εἶναι. ἐπεὶ μέντοι ἔμενον μὲν οἱ ἐξ Ὀρχομενοῦ μισθοφόροι, ἐβοήθησαν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις Φλιάσιοί τε, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Πελληνεῖς, καὶ ἄλλαι δέ τινες τῶν πόλεων, ἤδη καὶ τοὺς ἀπογεγραμμένους ἧττον C ὠρρώδουν. ὡς δὲ * προσιὸν τὸ στράτευμα ἐγένετο κατ' Ἀμύκλας, ταύτῃ διέβαινον τὸν ΕΥρώταν. καὶ οἱ μὲν Θηβαῖοι ὅπου στρατοπεδεύοιντο, εὐθὺς ὧν ἔκοπτον δένδρων κατέβαλλον πρὸ τῆς τάξεως ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ οὕτως ἐφυλάττοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες τούτων τε οὐδὲν ἐποίουν. καταλιπόντες δὲ τὰ ὅπλα, εἰς ἁρπαγὴν ἐπὶ τὰς οἰκίας * ἐτρέποντο. ἐκ τούτου δὴ ἡμέρᾳ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ * προσῆλθον οἱ ἱππεῖς εἰς τὸν Ἱππόδρομον, εἰς D * Γαιολόχου κατὰ τάξεις, οἵ τε Θηβαῖοι πάντες, καὶ οἱ Ἠλεῖοι καὶ ὅσοι Φωκέων, ἢ Θετταλῶν, ἢ Λοκρῶν ἱππεῖς παρῆσαν. οἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἱππεῖς μάλα ὀλίγοι φαινόμενοι, ἀντιτεταγμένοι αὐτοῖς ἦσαν. ἐνέδραν δὲ ποιήσαντες ὁπλιτῶν τῶν νεωτέρων ὅσον τριακοσίων ἐν τῷ τῶν Τυνδαριδῶν, ἅμα οὗτοι μὲν ἐξέθεον, οἱ δ' ἱππεῖς ἤλαυνον. οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐνέκλιναν. ἰδόντες δὲ ταῦτα πολλοὶ καὶ τῶν πεζῶν εἰς φυγὴν ὥρμησαν. ἐπεὶ E μέντοι οἵ τε διώκοντες ἐπαύσαντο, καὶ τὸ τῶν Θηβαίων στράτευμα ἔμενε, πάλιν δὴ κατεστρατοπεδεύσαντο. καὶ * τὸ μὲν μὴ πρὸς τὴν πόλιν προσβαλεῖν αὖ ἔτι αὐτούς, ἤδη τι ἐδόκει θαρραλεώτερον εἶναι· ἐκεῖθεν μέντοι ἀπιὸν τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν ἐφ' Ἕλος τε καὶ Γύθιον. καὶ τὰς μὲν ἀτειχίστους τῶν πόλεων ἐνεπίμπρασαν,

Conſule Notas.

ἀγαθῶν

διαπεχθεὶς

προσιὸν

ἐτράποντο,

προσῆλθον

Γαιαόχου

ἢ μὲν πρὸς

A Γυθείῳ δέ, ἔνθα τὰ νεώρια τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦν, καὶ προσέβαλον τρεῖς ἡμέρας. ἦσαν δέ τινες τῶν περιοίκων, οἳ καὶ ἐπέθεντο, καὶ συνεστρατεύοντο τοῖς μετὰ Θηβαίων. ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν φροντίδι ἦσαν ὅ,τι χρὴ ποιεῖν περὶ Λακεδαιμονίων, καὶ ἐκκλησίαν ἐποίησαν κατὰ δόγμα βουλῆς. ἔτυχον δὲ παρόντες πρέσβεις Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἔτι ὑπολοίπων αὐτοῖς συμμάχων· ὅθεν δὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι,* Ἄρατος, καὶ Ὤκυλλος, καὶ Φάραξ, καὶ Ἐτυμοκλῆς, καὶ Ὀλονθεύς, σχεδὸν πάντες παραπλήσια ἔλεγον. (Ἄρακος,) B ἀνεμίμνησκόν τε γὰρ τοὺς Ἀθηναίους, ὡς ἀεί ποτε ἀλλήλοις ἐν τοῖς μεγίστοις καιροῖς παρέσταντο ἐπ' ἀγαθοῖς. αὐτοί τε γὰρ ἔφασαν τοὺς τυράννους συνεκβαλεῖν Ἀθήνηθεν, καὶ Ἀθηναίους, ὅτε αὐτοὶ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ Μεσσηνίων, προθύμως βοηθεῖν. ἔλεγον δὲ καὶ * ὡς ἀγαθὰ εἴη ὅ τε κοινῇ ἀμφότεροι ἔπραττον· (ὅτε) ὑπομιμνήσκοντες μὲν ὡς τὸν βάρβαρον κοινῇ ἀπεμαχέσαντο, C ἀναμιμνήσκοντες δὲ ὡς Ἀθηναῖοί τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ᾑρέθησαν ἡγεμόνες τοῦ ναυτικοῦ, καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων φύλακες, τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συμβουλευομένων· αὐτοί τε κατὰ γῆν ὁμολογουμένως ὑφ' ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες προκριθείησαν, συμβουλευομένων αὖ ταῦτα τῶν Ἀθηναίων. εἷς δὲ αὐτῶν καὶ ὧδέ πως εἶπεν· ἐὰν δὲ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες, ὁμονοήσωμεν, νῦν ἐλπίς, τὸ πάλαι λεγόμενον, δεκατευθῆναι Θηβαίους. D οἱ μέντοι Ἀθηναῖοι οὐ πάνυ ἐδέξαντο, ἀλλὰ θροῦς τις τοιοῦτος διῆλθεν, ὡς νῦν ταῦτα λέγοιεν· ὅτε δὲ εὖ ἔπραττον, ἐπέκειντο ἡμῖν. μέγιστον δὲ τῶν λεχθέντων παρὰ Λακεδαιμονίων ἐδόκει εἶναι, ὅτι ἡνίκα κατεπολέμησαν αὐτούς, Θηβαίων βουλομένων ἀναστάτους ποιῆσαι τὰς Ἀθήνας, σφίσιν ἐμποδὼν γένοιντο. ὁ δὲ πλεῖστος ἦν λόγος, ὡς κατὰ τοὺς ὅρκους βοηθεῖν δέοι. E οὐ γὰρ ἀδικησάντων σφῶν ἐπιστρατεύοιεν οἱ Ἀρκάδες, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀλλὰ βοηθησάντων τοῖς Τεγεάταις, ὅτι οἱ Μαντινεῖς παρὰ τοὺς ὅρκους ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς. διῄει οὖν καὶ κατὰ τούτους τοὺς λόγους θόρυβος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. οἱ μὲν γὰρ δικαίως τοὺς Μαντινέας ἔφασαν βοηθῆσαι τοῖς περὶ Πρόξενον ἀποθανοῦσιν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Στάσιππον· οἱ δέ, ἀδικεῖν, ὅτι ὅπλα ἐπήνεγκαν Τεγεάταις.

A Gytheum vero, quo loco naualia Lacedæmoniorum erant, triduum oppugnabãt. Erant etiam finitimi quidam, qui & invadebant Lacedæmonios, & Thebanorum ſociorũque ſigna ſequebantur. Quæ quũ Athenieſes audiiſſent, quid Lacedæmoniorũ in cauſſa faciundũ eſſet, ſollicite diſpiciebant: deq; Senatus cõſulto cõcionẽ advocabant. Forte tũc legati Lacedęmoniorum, eorumq; ſociorum, quos necdũ amiſerant, Athenis aderant. Quo fiebat, vt hi Lacedæmonij, nimirum Aracus, Ocyllus, (*Lacedæmonij ope ab Athenienſibus petunt.*) B Pharax, Etymocles, Olontheus, prope omnes ſimilia dicerent. Nam revocabant in memoriam Athenienſibus, ſemper vtroſq; ſibi invicem maximis in rerum momentis ad vtilitatẽ communẽ ſuppetias tuliſſe. Lacedæmonios enim adiuuiſſe dicebant eiectionẽ tyrannorũ; & viciſſim Athenienſes, quo tẽpore à Meſſeniis Lacedæmonij obſiderẽtur, alacriter eis opem tuliſſe. Pręterea commemorabant emolumenta, quę vtrimq; percepiſſent, quoties aliquid cõiunctis viribus geſſiſſent: revocãtes eis in me- C moriã, quod & barbarũ cõmuni opera repuliſsẽt, & Athenieſes Lacedæmoniis auctoribus à Gręcis duces claſſis, publicarũq; pecuniarũ cuſtodes lecti fuiſſent; ſuadẽtibus viciſſim Athenieſibus, vt Lacedæmonii extra cõtrouerſiam terra Græcorum omniũ duces legerentur. Inter alios quidam in hanc ſententiam verba faciebat: "Quod ſi vos & nos, Athenienſes, conſenſerimus: ſpes eſt hoc tempore futurum, quod iamdudum fertur, decumãdos eſſe Thebanos. Non admodum hæc ab Athenienſibus ac- D cipiebãtur, ſed muſſitabatur hinc inde, nũc ea dici: quo vero tempore ſecũdæ res ipſorum eſſent, tum nos premebãt. Vnum hoc grauiſſimum eſſe videbatur, quod à Lacedęmoniis proferebatur, impeditos à Lacedæmoniis id tẽporis fuiſſe Thebanos, quũ debellatis Athenieſibus evertendas Athenas illi cenſuiſſent. Et erat hominibus id plurimum in ore, ferẽdas eſſe ſuppetias ratione præſtiti ſacramẽti. Non enim Arca- E des, & ipſorum ſocios, Lacedæmoniis ob illatam aliquam iniuriam bellũ facere; ſed eam ob cauſſam, quod Tegeatis opem tulerint, qui à Mantineis cõtra datum iuſiurandum bello vexabantur. Hęc quoq; quũ dicerentur, tumultus quidam concionem pervagabatur. Quippe nonnulli aiebant, Mãtineos iure ſuppetias iis tuliſſe, qui quũ Proxeni eſſent aſſeclæ, à Staſippi factione fuerant interemti. Alij factum male dicebant, quod arma Tegeatis intuliſſent.

De his quum ipſa concio diſceptaret, Cliteles Corinthius ſurgens, hanc orationem habuit: Nimirum, Athenienſes, de hoc controvertitur, à quibus iniuriæ factum ſit initium. Verum nos, poſteaquam pax facta fuit, an quis accuſare poteſt, quod vel bello vrbem aliquam adgreſſi ſimus, vel pecunias quorumdam abſtulerimus, vel agrum alienum vaſtauerimus? Nihilominus Thebani fines noſtros ingreſſi ſucciderunt arbores, domos exuſſerunt, pecunias ac pecora diripuerunt. Qui poterit ergo fieri, vt ſi nobis auxilium non tuleritis, qui adeo manifeſtis iniuriis adficimur, non contra iuriſiurandi religionem facturi ſitis, præſertim quum veſtra cura factum ſit, vt vobis omnibus hæc ſacramenta nos omnes præſtaremus? Heic vero plauſus excitatus eſt ab Athenienſibus, quaſi recte, & quidem æquiſſima Cliteles dixiſſet. Poſt hunc * Patrocles Phliaſius ſurgens, hoc modo loquutus eſt: Futurum, Athenienſes, vt Lacedæmoniis è medio ſublatis Thebani vos primos bello petant: nemini non eſſe perſpicuum arbitror. Nam inter alios eſſe vos ſolos arbitrantur impedimento, quominus ipſi Græcis imperent. Quod ſi ita eſt, arbitror equidem nihilo magis vos Lacedæmoniis hac expeditione ſuppetias, quam vobis ipſis laturos. Nam Thebanos vobis infeſtos, eoſdemque finitimos, principe apud Græcos loco potiri; id vero longe vos moleſtius laturos puto, quam ſi procul adverſarios haberetis. Commodius quidem certe vos ipſos tuebimini, quamdiu ſupererunt ſocij: quam ſi ſublatis iis, ſoli adverſus Thebanos dimicare cogamini. Quod ſi qui verentur, ne, ſi nunc effugiant Lacedæmonij, negotia vobis aliquando faceſſant: cogitetis velim, non metuendum eſſe, ne illi, qui beneficiis, ſed qui damnis adficiuntur, aliquando potentiam quamdam nanciſcantur. Quin hoc quoque cogitandum eſt, non ſolum homines priuatos, ſed etiam reſpublicas decere; vt quum potentiſſimi ſunt, aliquid ſibi comparent, quod ex vſu ſit: nimirum vt habeant, ſi quando vires amiſerint, aliquid ex iis, quæ antea labore ſuo pepererunt, præſidij. Vobis quidem certe nunc Deûm aliquis occaſionem offert, qua Lacedæmonios in perpetuum vobis amicos adiungere ſinceros poſſitis, ſi quidem eis ope veſtra egentibus ſuccurretis.

Procles, male.

A τούτων δὲ διαιζομένων ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἀνέστη Κλειτέλης Κορίνθιος, καὶ εἶπε τάδε· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἴσως ἀντιλέγεται, τίνες ἦσαν οἱ ἄρξαντες ἀδικεῖν. ἡμῶν δὲ, ἐπεὶ εἰρήνη ἐγένετο, ἔχει τις κατηγορῆσαι ἢ ὡς ἐπὶ πόλιν τινὰ ἐστρατεύσαμεν, ἢ ὡς χρήματά τινων ἐλάβομεν, ἢ ὡς γῆν ἀλλοτρίαν ἐδῃώσαμεν; ἀλλ' ὅμως οἱ Θηβαῖοι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐλθόντες, καὶ δένδρα ἐκκεκόφασι, B καὶ οἰκίας κατακεκαύκασι, καὶ χρήματα καὶ πρόβατα διηρπάκασι. πῶς οὖν, ἐὰν μὴ βοηθῆτε οὕτω περιφανῶς ἡμῖν ἀδικουμένοις, οὐ παρὰ τοὺς ὅρκους ποιήσετε; καὶ ταῦτα, ὧν αὐτοὶ ἐπεμελήθητε ὅρκων, ὅπως πᾶσιν ὑμῖν πάντες ἡμεῖς ὀμόσαιμεν; ἐνταῦθα μέν τοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεθορύβησαν, ὡς ὀρθῶς τε καὶ δίκαια εἰρηκότος τοῦ Κλειτέλους. ἐπὶ δὲ τούτῳ ἀνέστη *Πατροκλῆς Φλιάσιος, καὶ εἶπεν· Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐκποδὼν γέ- C νοιντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπὶ πρώτους ἂν ὑμᾶς στρατεύσαιεν οἱ Θηβαῖοι, πᾶσιν οἶμαι τοῦτο δῆλον εἶναι· τῶν γὰρ ἄλλων μόνους ἂν ὑμᾶς οἴονται ἐμποδὼν γενέσθαι τοῦ ἄρξαι αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων. εἰ δὲ οὕτως ἔχει, ἐγὼ μὲν οὐδὲν μᾶλλον Λακεδαιμονίοις ἂν ὑμᾶς ἡγοῦμαι στρατευσαμένους *βοηθῆσαι, ἢ καὶ ὑμῖν αὐτοῖς. τὸ γὰρ δυσμενεῖς ὄντας ὑμῖν Θηβαίους καὶ ὁμόρους οἰκοῦντας, ἡγεμόνας γενέσθαι τῶν D Ἑλλήνων, πολὺ οἶμαι χαλεπώτερον ἂν ὑμῖν φανῆναι, ἢ ὁπότε πόῤῥω τοὺς ἀντιπάλους εἴχετε. συμφορώτερόν γε μὲν τ' ἂν ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσητε, ἐν ᾧ ἔτι εἰσὶν οἱ *σύμμαχοι ἄν, ἢ εἰ ἀπολομένων αὐτῶν μόνοι ἀναγκάζοισθε διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς Θηβαίους. εἰ δέ τινες φοβοῦνται, μὴ ἐὰν νῦν ἀναφύγωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔτι ποτὲ πράγματα παρέχωσιν ὑμῖν· ἐνθυμήθητε, ὅτι οὐχ οὓς ἂν εὖ, ἀλλ' οὓς ἂν κακῶς τις ποιῇ, φοβεῖσθαι δεῖ, μή ποτε E μέγα δυνασθῶσιν. ἐνθυμεῖσθαι δὲ καὶ τάδε χρή, ὅτι κτᾶσθαι μέν τι ἀγαθὸν καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεσι προσήκει, ὅταν ἐρρωμενέστατοι ὦσιν· ἵνα ἔχωσιν, *ἐάν ποτε δυνατοὶ γένωνται, ἐπικουρείαν τῶν *πεπονημένων. ὑμῖν δὲ νῦν ἐκ θεῶν τινος καιρὸς παραγεγένηται, ἐὰν δεομένοις βοηθήσητε Λακεδαιμονίοις, κτήσασθαι τούτους εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον φίλους ἀπροφασίστους.

Προκλῆς

βοηθῆσαι,

σύμμαχοι εἶεν,

ἐάν ποτ' ἀδύνατοι

προπεπονημένων.

καὶ γὰρ δὴ οὐκ ἐπ' ὀλίγων μοι δοκοῦσι μαρτύρων νῦν ἂν εὖ παθεῖν ὑφ' ὑμῶν· ἀλλ' εἴσονται μὲν ταῦτα θεοί, οἱ πάντα ὁρῶντες καὶ νῦν καὶ εἰς ἀεί· συνεπίστανται δὲ τὰ γιγνόμενα οἵ τε σύμμαχοι καὶ οἱ πολέμιοι, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἅπαντες Ελλῆνές τε καὶ βάρβαροι. οὐδὲν γὰρ τούτων ἀμελές. ὥστε εἰ κακοὶ φανείησαν περὶ ὑμᾶς, τίς ἂν ποτε [ἔτι* πρόθυμος εἰς αὐτοὺς γένοιτο; ἐλπίζειν δὲ *χρὴ, ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλλον, ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσεσθαι. εἰ γάρ τινες ἄλλοι, καὶ οὗτοι δοκοῦσι διατετελεκέναι ἐπαίνου μὲν ὀρεγόμενοι, αἰσχρῶν δὲ ἔργων ἀπεχόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις, ἐνθυμήθητε καὶ τάδε· εἴ ποτε πάλιν ἔλθοι ἐν τῇ Ελλάδι κίνδυνος ἀπὸ βαρβάρων, τίσιν ἂν μᾶλλον πιστεύσητε, ἢ Λακεδαιμονίοις; τίνας δ' ἂν παραστάτας ἥδιον τούτων ποιήσαισθε, ὧν γε καὶ οἱ ταχθέντες ἐν Θερμοπύλαις, ἅπαντες εἵλοντο μαχόμενοι ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ ζῶντες *συνεπεισφέρεσθαι τὸν βάρβαρον τῇ Ελλάδι; πῶς οὖν οὐ δίκαιον, ὧν τε ἕνεκα ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ μεθ' ὑμῶν, καὶ ὧν ἐλπὶς αὖθις γενέσθαι, πᾶσαν προθυμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς παρέχεσθαι; ἄξιον δὲ καὶ τῶν παρόντων συμμάχων αὐτοῖς ἕνεκεν προθυμίαν ἐνδείξασθαι. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι οἵπερ τούτοις πιστοὶ διαμένουσιν ἐν ταῖς συμφοραῖς, οὗτοι καὶ ὑμῖν αἰσχύνοιντ' ἂν μὴ ἀποδιδόναι χάριτας. εἰ δὲ μικραὶ δοκοῦμεν πόλεις εἶναι, αἳ τοῦ κινδύνου μετέχειν αὐτοῖς ἐθέλουσαι, ἐνθυμήθητε, ὅτι ἐὰν ἡ ὑμετέρα πόλις προσγένηται, οὐκέτι μικραὶ πόλεις ἐσόμεθα, αἳ βοηθοῦσαι αὐτοῖς. ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρόσθεν μὲν ἀκούων ἐζήλουν τήνδε τὴν πόλιν, ὅτι πάντας καὶ τοὺς ἀδικουμένους, καὶ τοὺς φοβουμένους, ἐνθάδε καταφεύγοντας ἐπικουρίας [δεομένους *ἤκουον τυγχάνειν. νῦν δ' οὐκέτ' ἀκούω, ἀλλ' αὐτὸς ἤδη παρὼν ὁρῶ, Λακεδαιμονίους τε τοὺς ὀνομαστοτάτους, καὶ μετ' αὐτῶν τοὺς φίλους αὐτῶν τοὺς πιστοτάτους πρὸς ὑμᾶς τι ἥκοντας, καὶ δεομένους αὖ ὑμῶν ἐπικουρῆσαι. ὁρῶ δὲ καὶ Θηβαίους, οἳ τότε οὐκ ἔπειθον Λακεδαιμονίους ἐξανδραποδίσασθαι ὑμᾶς, νῦν δεομένους ὑμῶν, μὴ περιιδεῖν ἀπολλυμένους, τοὺς σώσαντας ὑμᾶς. τῶν μὲν οὖν ὑμετέρων προγόνων καλὸν λέγεται, ὅτε τοὺς Ἀργείων τελευτήσαντας ἐπὶ τῇ Καδμείᾳ οὐκ εἴασαν ἀτάφους γενέσθαι.

χρὴ, ἄνδρας

ἐπισφέρεσθαι

A Nam mea ſane ſententia non paucos eſtis habituri teſtes eorum beneficiorum, quibus ipſos adficietis: ſed ſcient hæc primum Dii, qui cuncta & nunc & æternum vident: norunt, quæ agantur, non ſolum ſocii, ſed etiam hoſtes: denique præter hos, Græci ac barbari vniuerſi. Nā nihil horum negligetur: adeoque ſi ſe improbe adverſus vos gerere deprehendantur, quis deinceps vmquam animo in ipſos propenſo fuerit? Enimvero ſperandum eſt, eos potius ſe viros bonos, quam B improbos, declaraturos. Nam ſi vlli alii, hi certe perpetuo laudis fuiſſe cupidi videntur, & à turpibus facinoribus abſtinuiſſe. Præter hæc velim cogitetis, ſi quando rurſum Græciæ periculum immineat à barbaris, quibuſnam fidem potius habituri ſitis, quam Lacedæmoniis? quoſnam lubentius paraturi ſitis adſtites, quam eos qui ad Thermopylas in acie collocati, maluerunt omnes pugnando potius occumbere, quam viui barbaro ad Græciam aditum patefacere? Cur non i- C gitur æquum ſit, vt quum vobiſcum viros ſe fortes declararint, ac ſpes ſit, idem deinceps quoque facturos, omnem tum vos tum nos beneuolentiam eis exhibeamus? Eſt etiam operæ pretium, vt eorum ſociorum cauſſa, qui nunc quoque ipſis adſunt, veſtrum erga eos ſtudium declaretis. Nam certo ſcitote, illos qui Lacedæmoniorum in fide manent hiſce in calamitatibus, præ verecundia numquam commiſſuros vt nullas vobis gratias referant. Quod ſi oppida eſſe vide- D mur exigua, quæ cum ipſis huiuſce periculi participes eſſe volumus; cogitate futurum vt ſi accedat vrbs veſtra, non iam parua ſimus amplius oppida, quæ Lacedæmoniis opem ferant. Equidem, Athenienſes, antehac rempublicam veſtram admirabar, quod omnes, qui vel iniuriis adficerentur, vel ſibi metuerent, huc confugientes audiebam auxilium impetrare. Iam non amplius audio, ſed ipſus coram video, Lacedæmonios longe celeberrimos, & cum eis amicos ipſorum fideliſſimos, ad vos venire, veſtramque E opem implorare. Præterea Thebanos video, qui tum Lacedæmoniis perſuadere non poterant, vt vos funditus perderent, nunc vos obſecrare, ne perire patiamini eos qui vos conſeruarunt. Præclare de veſtris hoc maioribus commemoratur, nimirum eos non fuiſſe paſſos, vt Argiui ad Cadmeam interfecti iacerent inſepulti.

» Vobis autem longe fuerit honeſtius, ſi » Lacedæmonios, quotquot adhuc viuunt, » nec atrocibus affici iniuriis, nec deleri » patiamini. Quum itidem hoc quoque » præclarum fuerit, quod aliquando repreſ- » ſa EVryſthei petulantia; liberorum Her- » culis ſaluti conſulueritis: qui non longe » ſit hoc etiam præclarius, ſi non modo du- » ces eorum principes, ſed vniuerſam rem- » publicam ſeruaueritis? Denique omnium » erit præclariſſimum, ſi quum Lacedæ- » monij ſuffragio ſuo periculi omnis ex- » perte vos id temporis conſeruarint, vos » iam & cum armis, nec ſine periculis, o- » pem eis feretis. Enimvero quum nos ex- » ſultemus lætitia, qui verbis ſuadendo fer- » ri opem fortibus viris petimus: profecto » in vobis, qui re ſuccurrere poteſtis, ge- » neroſum hoc ducetur; ſi, quum ſæpenu- » mero & amici, & hoſtes Lacedæmonio- » rum fueritis, non tam iniuriarum quam » beneficiorum memores eritis; gratiamque » referetis non veſtro ſolum nomine, ſed » totius Græciæ, quod in ea defendenda » viros ſe fortes præſtiterint. Secundum hæc Athenienſes de re conſultabant, ac illis quidem, qui adverſabantur, exploſis; vniuerſis cum reipublicæ copiis opem Lacedæmoniis ferendam ſtatuunt. Inde ducem Iphicratem eligunt: qui quum litaſſet, ac in Academia cœnam ſuos ſumere iuſſiſſet; multos proditum eſt ipſum Iphicratem in exeundo præceſſiſſe. Tamdem Iphicrates educebat copias, ſequente ipſum milite, qui exiſtimaret illum præclarum ad facinus quoddam edendum ipſos ducturum. Quumque Corinthum veniens, dies iſtic aliquot tereret; confeſtim hanc ipſam ob moram eum reprehendebant. Vbi tamdem educeret, non ſolum alacriter ducem ſequebantur: verum etiam eadem alacritate, ſi mœnibus admouerentur, oppugnabant. Interim ex iis hoſtibus, qui erant in Laconica, Arcades, & Argiui, & Elei complures diſceſſerant, quod eſſent finitimi; ac partim agebant, partim ferebant, quidquid rapere potuiſſent. Thebani vero cum ceteris, vel hanc ipſam ob cauſſam excedere finibus iis cupiebant, quod imminui cottidie viderent copias; vel quod iam commeatus defeciſſet, abſumtus, direptus, effuſus, crematus. Præterea hyems erat: quo fiebat vt omnes diſcedere vellent. Poſteaquam illi Laconica exceſſiſſent, etiam Iphicrates ex Arcadia Corinthum Athenienſes reducebat.

Athenienſes Lacedæmoniis ſuppetias eunt.

A ὑμῖν δὲ πολὺ κάλλιον ἂν γένοιτο, εἴ τινες ἔτι ζῶντας Λακεδαιμονίων μή τε ὑβρισθῆναι, μή τε ἀπολέσθαι ἐάσαιτε. καλὸν γε μὴν κἀκεῖνο ὅτε ποτὲ σχόντες τὴν Εὐρυσθέως ὕβριν, διεσώσατε τοὺς Ἡρακλέους παῖδας, πῶς οὐκ ἐκεῖνοι τόδε κάλλιον, εἰ μὴ μόνον τοὺς ἀρχηγέτας, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν πόλιν περισώσαιτε; πάντων δὲ κάλλιστον, εἰ ψήφῳ ἀκινδύνῳ σωσάντων ὑμᾶς τότε τῶν Λακεδαιμονίων, νῦν ὑμεῖς σὺν B ὅπλοις τε καὶ διὰ κινδύνων ἐπικουρήσετε αὐτοῖς; ὁπότε δὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαλλόμεθα, οἱ συναγορεύοντες βοηθῆσαι ἀνδράσιν ἀγαθοῖς, ἦ που ὑμῖν γε τοῖς ἔργῳ δυναμένοις βοηθῆσαι, γενναῖα ἂν ταῦτα φανείη, εἰ πολλάκις καὶ φίλοι καὶ πολέμιοι γενόμενοι Λακεδαιμονίοις, μὴ ὧν ἐβλάβητε μᾶλλον, ἢ ὧν εὖ ἐπάθετε μνησθείητε, καὶ χάριν ἀποδοίητε αὐτοῖς, μὴ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσης τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἄνδρες ἀγαθοὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐγένοντο. C Μετὰ ταῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τῶν μὲν ἀντιλεγόντων οὐκ ἠνείχοντο ἀκούοντες· ἐψηφίσαντο δὲ βοηθεῖν πανδημεί, καὶ Ἰφικράτην στρατηγὸν εἵλοντο. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, καὶ παρήγγελλεν ἐν Ἀκαδημίᾳ δειπνοποιεῖσθαι, πολλοὺς ἔφασαν προτέρους αὐτοῦ Ἰφικράτους ἐξελθεῖν. ἐκ δὲ τούτου ἡγεῖτο μὲν ὁ Ἰφικράτης, οἱ δ' ἠκολούθουν, νομίζοντες ἐπὶ καλόν τι ἔργον ἡγήσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀφικόμενος εἰς Κόρινθον διέτριβέ τινας ἡμέρας, εὐθὺς μὲν ἐπὶ ταύτῃ τῇ D διατριβῇ πρῶτον ἔψεγον αὐτόν. ὡς δ' ἐξήγαγέ ποτε, προθύμως μὲν ἠκολούθουν ὅποι ἡγοῖτο, προθύμως δ' εἰ πρὸς τὸ τεῖχος προσάγοι, προσέβαλλον. τῶν δὲ ἐν τῇ Λακεδαίμονι πολεμίων Ἀρκάδες μὲν, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Ἠλεῖοι πολλοὶ ἀπεληλύθεσαν, ἅτε ὅμοροι οἰκοῦντες, οἱ μὲν ἄγοντες, οἱ δὲ φέροντες ὅ,τι ἡρπάκεσαν· οἱ δὲ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι, τὰ μὲν καὶ διὰ τοῦτο ἀπιέναι ἐβούλοντο ἐκ τῆς χώρας, ὅτι ἑώρων ἐλάττονα τὸ στράτευμα καθ' ἡμέ- E ραν γιγνόμενον, τὰ δὲ, ὅτι σπανιώτερα τὰ ἐπιτήδεια ἦν. τὰ μὲν γὰρ ἀνήλωτο, τὰ δὲ διήρπαστο, τὰ δὲ ἐξεκέχυτο, τὰ δὲ κατεκέκαυτο. πρὸς δ' ἔτι καὶ χειμὼν ἦν, ὥστ' ἤδη πάντες ἀπιέναι ἐβούλοντο. ὡς δ' ἐκεῖνοι ἀπεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, οὕτω δὴ καὶ ὁ Ἰφικράτης τοὺς Ἀθηναίους ἀπῆγεν ἐκ τῆς Ἀρκαδίας εἰς Κόρινθον.

Enim-

Εἰ μὲν οὖν ἄλλο τι καλῶς ἐστρατήγησεν, οὐ ψέγω. ἐκεῖνα μέντοι, ἃ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἔπραξε, πάντα εὑρίσκω τὰ μὲν μάτην, τὰ δὲ καὶ ἀσυμφόρως πεπραγμένα αὐτῷ. ἐπιχειρήσας μὲν γὰρ φυλάττειν ἐπὶ τῷ Ὀνείῳ, ὅπως μὴ * δύνωνται οἱ Βοιωτοὶ ἀπελθεῖν οἴκαδε, παρέλιπεν ἀφύλακτον τὴν καλλίστην παρὰ Κεγχρεὰς πάροδον. μαθεῖν δὲ βουλόμενος, εἰ παρεληλυθότες εἶεν οἱ Θηβαῖοι τὸ Ὄνειον, ἔπεμψε σκοποὺς τούς τε Ἀθηναίων ἱππέας, καὶ τοὺς Κορινθίων ἅπαντας. καίτοι ἰδεῖν μὲν οὐδὲν ἧττον ὀλίγοι τῶν πολλῶν ἱκανοί· * καὶ εἰ δέοι ἀποχωρεῖν, πολὺ ῥᾷον τοῖς ὀλίγοις ἢ τοῖς πολλοῖς καὶ ὁδοῦ εὐπόρου τυχεῖν, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἀποχωρῆσαι. * τὸ δὲ πολλούς τε προσάγειν, καὶ ἥττονας τῶν ἐναντίων, πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη; καὶ γὰρ δὴ ἅτε ἐπὶ πολὺ παραταξάμενοι χωρίον οἱ ἱππεῖς, διὰ τὸ πολλοὶ εἶναι, ἐπεὶ ἔδει ἀποχωρεῖν, πολλῶν καὶ χαλεπῶν χωρίων ἐπελάβοντο. ὥστε οὐκ * ἐλάττους ἀπώλοντο εἴκοσιν ἱππέων. καὶ τότε μὲν οἱ Θηβαῖοι ὅπως ἐβούλοντο, ἀπῆλθον.

Margin: δύναιντο — οἱ δὲ δέοι — τὸ δὲ — ἔλαττον

A Enimvero non eſt quod equidem vituperem, ſi alias præclare ſe Imperatorio in munere geſſit: ea quidem certe, quæ in hoc tempore fecit, omnia partim temere, partim nullo cum fructu ab eo geſta fuiſſe reperio. Nam dum in Oneo cum præſidio eſſet, ne Bœoti redire domum poſſent; tranſitum longe commodiſſimum iuxta Cenchreas incuſtoditum reliquit. Idem quum certior fieri cuperet, an Thebani Oneum tranſiiſſent: equites vniuerſos tum Athenienſium, tum B Corinthiorum, ſpeculatum miſit. Atqui pauci æque aliquid, ac multi, videre poſſunt: ac ſi pedem referre neceſſe ſit, multo facilius pauci, quam plures, tum viam idoneam reperire, tum quiete diſcedere poſſunt. At multos adducere, neque tamen hoſtibus pares, qui non ingens dementia ſit? Nam quum equites illi amplum ſpatium acie ſua occuparent, quia multi erant; vbi referre pedem cogebantur, ad multa, eaque difficilia loca ſe recipiebant. Ita factum, vt non pauciores viginti equitibus interirent. Ac tum quidem Thebani ex animi ſenten- C tia diſceſſere.

Iphicrates imperitus dux.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

Βιβλίον Ἕκτον.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRÆCARVM, LIBER SEPTIMVS.

TΩι δὲ ὑστεραίῳ ἔτει, Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πρέσβεις ἦλθον αὐτοκράτορες Ἀθήναζε, βουλευσόμενοι καθ' ὅ,τι ἡ συμμαχία ἔσοιτο Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις. λεγόντων δὲ πολλῶν μὲν ξένων, πολλῶν δ' Ἀθηναίων, ὡς δέοι ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν συμμαχίαν εἶναι, * Προκλῆς Φλιάσιος εἶπε τὸν λόγον τόνδε· Ἐπειδὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγαθὸν ὑμῖν * ἔδοξε Λακεδαιμονίους φίλους ποιεῖσθαι, δοκεῖ μοι χρῆναι σκοπεῖν τοῦτο, ὅπως ἡ φιλία ὁπλεῖστον χρόνον συμμενεῖ.

Margin: Πατροκλῆς — ἔδοξεν τῶν Λακ.

D ANno inſequenti, Lacedæmoniorum ſociorumque legati, ampliſſima cum poteſtate Athenas venere; deliberaturi, quonam pacto ſocietas inter Lacedæmonios & Athenienſes iniri poſſet. Quumque multi tum exteri tum Athenienſes, oportere conditiones ſocietatis æquas ac pares eſſe di- E cerent; * Procles Phliaſius hanc orationem habuit. Quando vobis, Athenienſes, ex vſu eſſe viſum fuit, Lacedæmonios in amicitiam recipi: conſiderandum mihi videtur, quo pacto quam diutiſſime ſit hæc amicitia duratura.

Patrocles. recte. ſic ſupra.

Quamobrem ſi ea ratione, quæ parti vtrique plurimum expediet, fœdus inibimus: conſentaneum eſt, nos maxime in eo perſtituros. Enimvero ceteris in rebus prope conſentimus, tantum de principatu reſtat quod conſideremus. At vero ſenatus iam ante cenſuit auctoritate ſua, maris Imperium vobis deberi; terræ vero, Lacedæmoniis. Quæ mihi quoque non tam ab humana quam diuina natura fortunaque diſtincta videntur. Primum enim, locum habetis à natura comparatum ad hoc longe pulcherrime. Nam oppida plurima, quæ mari carere nequeunt, vrbi veſtræ vicina ſunt; eaque vniuerſa reipublicæ veſtræ potentia cedunt. Præterea portus vobis ſunt, abſque quibus naualium copiarum nullus eſt vſus. Multæ item vobis triremes ſunt, ac patrita vobis eſt comparandæ claſſis cura. Iam artes ad hæc neceſſariæ, proprie veſtræ ſunt: & vſu atque experientia maritimarum rerum longe ceteros excellitis. Nam maxima pars veſtrum ex iis victitat. quo fit, vti dum res priuatas curatis, ſimul etiam maritimorum certaminum vſum conſequamini. Adde, quod nuſquam maior triremium copia, quam à vobis, prodeat: quæ res non parum ad principatum momenti adfert. Nam ad eum, qui iam antea potens eſt, lubenter omnes ſe conferunt. Denique diuinitus hac in parte quædam vobis eſt conceſſa felicitas. Nam quum plurimis, eiſque maximis certaminibus in mari defuncti ſitis: tamē in paucis admodum ſucceſſu caruiſtis, in plurimis re proſpere geſta. Quamobrem conſentaneum eſt, etiam ſocios lubentiſſime vobiſcum pericula ſubire. Iam maritimæ rei curam inprimis ad vos, & neceſſario quidem pertinere, velim ex hoc perpendatis: Geſſerunt aduerſus vos aliquando bellum multis annis Lacedæmonij, & quamquam agro veſtro potirentur; nihilo tamen magis idcirco vos perdere funditus potuerunt. Verum vbi tandem aliquando Deus hoc eis conceſſit, vt etiam mari rerum potirentur: tum ſcilicet in eorum poteſtatem protinus veniſtis. De quo iam perſpicue patet, totam ſalutem veſtram à mari pendere. Quum igitur ita comparatæ res veſtræ ſint, quinam vobis expediat, permittere Lacedæmoniis, vt mari rerum potiantur? Illi nimirum primum ipſi fatentur, ſe rei nauticæ imperitiores vobis eſſe. Deinde non par vtriſque periculum maritimis in certaminibus eſt propoſitum:

A ἐὰν οὖν ᾗ ἑκατέροις μάλιστα συνοίσει ταύτῃ καὶ τὰς συνθήκας ποιησώμεθα, οὕτω κατά γε τὸ εἰκὸς μάλιστα συμμένοιμεν ἄν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα * συνωμολόγηται σχεδὸν, περὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας νῦν ἡ σκέψις. τῇ μὲν οὖν βουλῇ προβεβούλευται, ὑμετέραν μὲν εἶναι τὴν κατὰ θάλατταν, Λακεδαιμονίων δὲ, τὴν κατὰ γῆν. ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτῷ δοκεῖ ταῦτα οὐκ ἀνθρωπίνῃ μᾶλλον ἢ θείᾳ φύσει τε καὶ τύχῃ διωρίσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ τόπον ἔχετε κάλλιστα πεφυκότα πρὸς τοῦτο. B πλεῖσται γὰρ πόλεις τῶν δεομένων τῆς θαλάττης περὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰκοῦσι, καὶ αὗται πᾶσαι ἀσθενέστεραι τῆς ὑμετέρας. πρὸς τούτοις δὲ λιμένας ἔχετε, ὧν ἄνευ οὐχ οἷόν τε ναυτικῇ δυνάμει χρῆσθαι. ἔτι δὲ, τριήρεις κέκτησθε πολλὰς, καὶ πάτριον ὑμῖν ἐστι ναυτικὸν ἐπικτᾶσθαι. ἀλλὰ μὴν τάς γε τέχνας τὰς περὶ ταῦτα πάσας οἰκείας ἔχετε. καὶ μὴν ἐμπειρίᾳ γε πολὺ τῶν ἄλλων προέχετε περὶ τὰ ναυτικά. ὁ γὰρ βίος τοῖς C πλείστοις ὑμῶν ἀπὸ τῆς θαλάττης. ὥστε τῶν ἰδίων ἐπιμελούμενοι ἅμα καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀγώνων ἔμπειροι γίγνεσθε. ἔτι δὲ καὶ τόδε, οὐδαμόθεν ἂν τριήρεις πλείους ἀθρόαι ἐκπλεύσειαν, ἢ παρ' ὑμῶν. ἔστι δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον πρὸς ἡγεμονίαν. πρὸς γὰρ * τὸ πρόσθεν ἰσχυρὸν γιγνόμενον ἥδιστα πάντες συλλέγονται. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν δέδοται ὑμῖν εὐτυχεῖν ἐν τούτῳ. πλείστους γὰρ καὶ μεγίστους ἀγῶνας ἠγωνισμένοι D κατὰ θάλατταν, ἐλάχιστα μὲν ἀποτετυχήκατε, πλεῖστα δὲ κατωρθώκατε. Εἰκὸς οὖν καὶ τοὺς συμμάχους μεθ' ὑμῶν ἂν ἥδιστα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν. ὡς δὲ δὴ καὶ ἀναγκαία καὶ προσήκουσα ὑμῖν αὕτη ἡ ἐπιμέλεια, ἐκ τῶνδε ἐνθυμήθητε. Λακεδαιμόνιοι ὑμῖν ἐπολέμουν τέ ποτε πολλὰ ἔτη, καὶ κρατοῦντες τῆς χώρας, οὐδὲν προὔκοπτον εἰς τὸ ἀπολέσαι ὑμᾶς. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς ἔδωκέ ποτε αὐτοῖς κατὰ θάλατταν ἐπικρατῆσαι, εὐθὺς ὑπ' ἐκείνοις E παντελῶς ἐγένεσθε. οὐκοῦν εὔδηλον ἐν τούτοις ἐστὶν, ὅτι ἐκ τῆς θαλάττης ἅπασα ὑμῖν ἤρτηται σωτηρία. οὕτως οὖν πεφυκότων, πῶς ἂν ἔχοι καλῶς ὑμῖν, Λακεδαιμονίοις ἐπιτρέψαι κατὰ θάλατταν ἡγεῖσθαι; οἳ πρῶτα μὲν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι ἀπειρότεροι ὑμῶν τούτου τοῦ ἔργου εἶναι. ἔπειτα δ' οὐ περὶ τῶν ἴσων ὁ κίνδυνός ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν ἀγῶσιν·

σχεδὸν π. συνωμολόγηται, περὶ

τὸ πρῶτον ἰσχυρόν

ἀλλ' ἐκείνοις μὲν περὶ τῶν ἐν ταῖς τριήρεσι μόνον ἀνθρώπων, ὑμῖν δὲ καὶ περὶ παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ ὅλης τῆς πόλεως. καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα, οὕτως ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν * Λακεδαιμονίων, ὧδε. πρῶτον μὲν γὰρ, οἰκοῦσιν ἐν μεσογαίᾳ· ὥστε τῆς γῆς κρατοῦντες, καὶ εἰ θαλάττης εἴργοιντο, δύναιντ' ἂν καλῶς διαζῆν. ἐγνωκότες οὖν καὶ αὐτοὶ ταῦτα, εὐθὺς ἐκ παίδων πρὸς τὸν κατὰ γῆν πόλεμον τὴν ἄσκησιν ποιοῦνται. καὶ ὃ πλείστου δὲ ἄξιον, τὸ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσιν, οὗτοι μὲν κράτιστοι κατὰ γῆν, ὑμεῖς δὲ κατὰ θάλατταν. ἔπειτα δὲ ὥσπερ ὑμεῖς ναυτικῷ, οὕτως αὖ * ἐκεῖνοι καὶ κατὰ γῆν πλεῖστοι καὶ τάχιστ' ἂν ἐξέλθοιεν. ὥστε πρὸς * τούτοις αὖ εἰκὸς τοὺς συμμάχους εὐθαρσεστάτους προσιέναι. ἔτι δὲ καὶ ὁ θεὸς δέδωκεν αὐτοῖς, ὥσπερ ὑμῖν κατὰ θάλατταν εὐτυχεῖν, οὕτως ἐκείνοις κατὰ γῆν. πλείστους γὰρ αὖ οὗτοι ἀγῶνας ἐν τῇ γῇ ἠγωνισμένοι, ἐλάχιστα μὲν ἐσφαλμένοι εἰσί, πλεῖστα δὲ κατωρθωκότες. ὡς δὲ καὶ ἀναγκαία οὐδὲν ἧττον αὐτοῖς ἡ κατὰ γῆν ἐπιμέλεια, ἢ ὑμῖν ἡ κατὰ θάλατταν, ἐκ τῶν ἔργων ἔξεστι γνῶναι. ὑμεῖς γὰρ τούτοις πολλὰ ἔτη πολεμοῦντες, καὶ πολλάκις καταναυμαχοῦντες, οὐδὲν προὔργου ἐποιεῖτε πρὸς τὸ τούτους καταπολεμῆσαι. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἡττήθησαν ἐν τῇ γῇ, εὐθὺς καὶ περὶ παίδων, καὶ περὶ γυναικῶν, καὶ περὶ ὅλης τῆς πόλεως ὁ κίνδυνος αὐτοῖς ἐγένετο. πῶς οὖν οὐ τούτοις αὖ δεινὸν, ἄλλοις μὲν ἐπιτρέπειν κατὰ γῆν * ἡγεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ ἄριστα τὴν κατὰ γῆν ἐπιμελεῖσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν ὥσπερ ἡ βουλὴ προβεβούλευται, ταῦτα εἴρηκά τε, καὶ συμφορώτατα ἡγοῦμαι ἀμφοῖν εἶναι. ὑμεῖς δὲ εὐτυχοῖτε, τὰ κράτιστα πᾶσιν ἡμῖν βουλευσάμενοι. ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ τῶν Λακεδαιμονίων * συμπαρόντες, ἐπῄνεσαν ἀμφότεροι ἰσχυρῶς τὸν λόγον αὐτοῦ. Κηφισόδοτος δὲ παρελθών· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔφη, οὐκ αἰσθάνεσθε ἐξαπατώμενοι, ἀλλ' ἐὰν ἀκούσητέ μου, ἐγὼ ὑμῖν αὐτίκα μάλα ἐπιδείξω. ἤδη γὰρ ἡγήσεσθε κατὰ θάλατταν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμῖν ἐὰν συμμαχῶσι, δῆλον ὅτι πέμψουσι τοὺς μὲν τριηράρχους Λακεδαιμονίους, καὶ ἴσως τοὺς ἐπιβάτας· οἱ δὲ ναῦται δηλονότι ἔσονται ἢ εἵλωτες, ἢ μι-

A ſed illis quidem agitur de iis hominibus tantum, quibus triremes complentur: vobis vero de liberis, vxoribus, ciuitate vniuerſa. Atque hæc veſtrarum eſt rerum conditio. Lacedæmoniorum vero, talis. Primum mediterraneam regionem incolunt. quo fit, vt tametſi mari arceantur, nihilominus vitam agere periucunde poſſint, idcirco quod terra potiantur. Quæ quum & ipſi intelligant, ſtatim à pueris ad ea ſe bella conſuefaciunt, quæ terra geruntur; B Et quæ quidem res maximi eſt momenti, nimirum vt magiſtratibus pareatur: in hoc ipſi præcipue terra præſtant, vos mari. Deinde quemadmodum vos maritimas, ſic illi terreſtres copias ampliſſimas quamcelerrime poſſunt educere: quo fit, vt itidem ad ipſos accedere ſocios magna cum fiducia conſentaneum ſit. Præterea Deus ipſis hoc conceſſit, vt quemadmodum vos mari, ſic illi terra felices ſint. Nam & ipſi quum pugnas terra plurimas pugnauerint, quam minimum tamen fine ſuo fruſtrati ſunt, C plurimis interim rebus præclare geſtis. Iam non minus terreſtrium rerum procurationem ad ipſos neceſſario ſpectare, quam maritimarum ad vos pertineat: id ex ipſis rebus geſtis animaduertere licet. Nam quum vos multis annis aduerſus hos bellum gereretis, ac ſæpenumero naualibus prœliis cum eis congrederemini: nihil tamen efficiebatis in debellandis his, quod operæ pretium foret. Verum poſt eaquam ſemel terra victi fuerunt, confeſtim & de liberis, & vxoribus, & tota re- D publica ſunt periclitati. Qui ergo non graue ſit iis, permittere aliis, vt terra rerum potiantur, quum ipſi præclariſſime res terra gerendas procurare poſſint? Equidem vt ante ſenatus auctor cenſuit, ita hæc expoſui, maximeque rebus vtrimque veſtris expedire arbitror. Vobis autem proſpera precor omnia, ſtatuentibus id, quod omnibus nobis ex vſu maxime fue- E rit. Hæc eius fuit oratio. Quæ quum non ſolum Athenienſibus, ſed etiam Lacedæmoniis, qui aderant, mirifice probaretur; Cephiſodotus, progreſſus in medium: Nō animaduertitis, inquit, circumveniri vos Athenienſes. Quod ſi me audieritis, mox fraudem vobis indicabo. Nimirum mari vos duces eritis. Iam ſi Lacedæmonij vobis auxilia ſuppeditabunt, nimirum Lacedæmonios triremium præfectos mittent, ac fortaſſis etiā claſſiarios milites. Nautæ vero, vel helotes & ſerui erūt ſcilicet, vel mer-

» cenarij. Quapropter vos quidem his impe-
» rabitis. Cōtra, quum vos ad expeditionem
» aliquam terreſtrem Lacedæmonij euoca-
» bunt, nimirum equites veſtros, ac grauis ar-
» maturæ pedites mittetis. Ea ratione veſtri
» fiunt illi duces, vos eorum, qui ſeruitutem
» illis ſeruiunt, homineſque ſunt nullius pre-
» tij. Tu vero, inquit, Lacedæmonie Timo-
» crates, reſpōde mihi: Nō aiebas modo, ve-
» nire te, vt conditionibus æquis ac paribus
» ſocietatem hanc nobiſcum ineas? Equidē,
» ait ille, hoc dixi. Et Cephiſodotus: An igi-
» tur, inquit, eſſe quidquam poſſit æquius,
» quā ſi viciſſim vtrique claſſis duces ſimus,
» itemque viciſſim pedeſtrium copiarum: ac
» vt vos, ſi quid eſt commodi maris in impe-
» rio, eiuſæque participes ſetis, ac nos illius,
» quod terreſtri eſt in imperio? Poſteaquam hæc Athenienſes audiiſſent, aliam in ſententiam adducti ſunt; ac decreuerūt, alternis quinis diebus vtroſque ducum officio fungi debere. Quum autē vtrique coniunctis tum ſuis tum ſociorum viribus, Corinthum veniſſent ad gerendum aduerſus hoſtes bellum; viſum eſt Oneum communi præſidio teneri debere. Itaque vbi iā Thebani cum ſociis aduentarent, inſtructa ſuorum acie cuſtodiebāt alius aliam Onei partem; Lacedæmonij vero cū Pellenenſibus ea loca quæ oppugnationi maxime paterent. Thebani, eorumque ſocij, quum xxx ſtadiorum interuallo ab excubias agētibus abeſſent, caſtra in planitie muniebant. Deinde tēporis inita ratione, quo progrediendo confecturos ſe reliquum viæ ſpatiū exiſtimabant: primo diluculo verſus Lacedæmoniorum excubias pergunt. Non fefellit eos tempus, ſed illo momento Lacedæmonios ac Pellenenſes inuadunt, quo nocturnarum excubiarum finis erat, ac de ſtramētis illi ſurgebant, vbi cubabant ſinguli. Tū vero adgreſſi eos Thebani, cædebant, imparatos parati; incōpoſitos, ordinati. Poſteaquam ij, qui ſalui euaſerant, proximum in collem ſe recepiſſent: poterat Lacedæmoniorum polemarchus ſumtis ſecum ſociorum grauis armaturæ peditibus, quot quidem vellet, totidemque cetratis, locum eum tenere, quod etiam commeatus eo deportari tuto è Cenchreis potuiſſet, nec tamen id fecit: ſed quum vehementer anxij Thebani eſſent, quo pacto vel de loco Sicyonem verſus ſpectante deſcenderent: vel rurſus diſcederent: inducias ipſe pactus, quæ plurimorum iudicio potius ex Thebanorum, quam ipſius erant commodo, ita deinde diſceſſit, ac ſuos abduxit.

Athenienſium ac Lacedæmoniorum aduerſus Thebanos ſocietas.

A ἀποφέρειν· οὐκοῦν ὑμεῖς μὲν τούτων ἡγήσεσθε. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅταν παραγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ γῆν στρατείαν, δηλονότι πέμψετε τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς ὁπλίτας· οὐκοῦν οὕτως ἐκεῖνοι μὲν ὑμῶν [αὐτῶν* γίγνονται ἡγεμόνες, ὑμεῖς δὲ τῶν ἐκείνων δούλων καὶ ἐλαχίστου ἀξίων. ἀπόκριναι δέ μοι, ἔφη, ὦ Λακεδαιμόνιε Τιμόκρατες, οὐκ ἄρτι ἔλεγες, ὡς ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις ἥκεις τὴν συμμαχίαν ποιούμενος; εἶπον ταῦτα. ἔστιν οὖν, ἔφη ὁ Κηφισόδοτος, ἰσαίτερόν τι, ἐν μέρει μὲν ἑκατέρους ἡγεῖσθαι τοῦ ναυτικοῦ, ἐν μέρει δὲ τοῦ πεζοῦ, B καὶ ὑμᾶς τε εἴ τι ἀγαθόν ἐστιν ἐν τῇ κατὰ θάλατταν ἀρχῇ, * τούτου μετέχειν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ κατὰ γῆν; ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, μετεπείσθησαν, καὶ ἐψηφίσαντο κατὰ πενθήμερον ἑκατέρους ἡγεῖσθαι. στρατευομένων δ' ἀμφοτέρων αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων εἰς Κόρινθον, ἔδοξε * κοινῇ φυλάττειν τὸ Ὄνειον. καὶ ἐπεὶ ἐπορεύοντο οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι, παραταξάμενοι ἐφύλαττον ἄλλος C ἄλλοθεν τοῦ Ὀνείου, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Πελληνεῖς κατὰ τὸ ἐπιμαχώτατον. οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπεὶ ἀπεῖχον τῶν φυλαττόντων τριάκοντα στάδια, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐν τῷ πεδίῳ. συντεκμηράμενοι δὲ, ἡνίκ' ἂν ᾤοντο ὁρμηθέντες κατανύσαι, ἅμα κνέφᾳ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φυλακὴν ἐπορεύοντο. καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθησαν τῆς ὥρας, ἀλλ' * ἐπιπίπτουσι τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Πελ- D ληνεῦσιν, ἡνίκα αἱ μὲν νυκτεριναὶ φυλακαὶ ἤδη ἔληγον, ἐκ δὲ τῶν στιβάδων ἀνίσταντο, ὅπου * ἐδεῖτο ἕκαστος. ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι προσπεσόντες ἔπαιον παρεσκευασμένοι ἀπαρασκευάστους, καὶ συντεταγμένοι ἀσυντάκτους. ὡς δὲ οἱ σωθέντες ἐκ τοῦ πράγματος ἀπέφυγον ἐπὶ τὸν ἐγγύτατα λόφον, ἐξὸν τῷ Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ λαβόντι ὁπόσους μὲν ἐβούλετο τῶν συμμάχων ὁπλίτας, ὁπόσους δὲ πελταστάς, κατέχειν τὸ χωρίον, E (καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐξῆν ἀσφαλῶς ἐκ Κεγχρειῶν κομίζεσθαι) οὐκ ἐποίησε ταῦτα· ἀλλὰ μάλα ἀπορούντων τῶν Θηβαίων, πῶς χρὴ ἐκ τοῦ πρὸς Σικυῶνα βλέποντος καταβῆναι, ἢ πάλιν ἀπελθεῖν, σπονδὰς ποιησάμενος, ὡς τοῖς πλείστοις ἐδόκει, πρὸς Θηβαίων μᾶλλον, ἢ πρὸς ἑαυτῶν, οὕτως ἀπῆλθε, καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἀπήγαγεν.

τούτων

κοινῶς

ἐμπίπτουσι

ἔκειτο

οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀσφαλῶς καταβάντες, καὶ συμμίξαντες τοῖς ἑαυτῶν συμμάχοις Ἀρκάσι τε, καὶ Ἀργείοις, καὶ Ἠλείοις, εὐθὺς μὲν προσέβαλον πρὸς Σικυῶνα, καὶ Πελλήνην· στρατευσάμενοι δὲ εἰς Ἐπίδαυρον, ἐδῄωσαν αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν. ἀναχωροῦντες δὲ ἐκεῖθεν μάλα πάντων ὑπεροπτικῶς τῶν ἐναντίων, ὡς ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ τῶν Κορινθίων ἄστεος, δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὰς πύλας ἐπὶ Φλιοῦντα ἰόντι [ὁρώσας, * ὡς, εἰ ἀνεῳγμέναι τύχοιεν, εἰσπεσούμενοι. ἐκβοηθήσαντες δὲ τινες ψιλοὶ ἐκ τῆς πόλεως, ἀπαντῶσι τῶν Θηβαίων τοῖς ἐπιλέκτοις, οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχουσι τοῦ τείχους· καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰ μνήματα, καὶ τὰ ὑπερέχοντα χωρία, βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες ἀποκτείνουσι τῶν πρώτων καὶ μάλα συχνούς, καὶ τρεψάμενοι ἐδίωκον ὡς τρία ἢ τέτταρα στάδια. τούτου δὲ γενομένου, οἱ Κορίνθιοι τοὺς νεκροὺς πρὸς τὸ τεῖχος ἑλκύσαντες, καὶ ὑποσπόνδους ἀποδόντες, τρόπαιον ἔστησαν. καὶ ταύτῃ μὲν δὴ ἀνεθάῤῥησαν οἱ τῶν Λακεδαιμονίων σύμμαχοι. ἅμα τε δὴ πεπραγμένων τούτων, καταπλεῖ Λακεδαιμονίοις ἡ παρὰ Διονυσίου βοήθεια, τριήρεις πλέον ἢ εἴκοσιν. ἦγον δὲ Κελτούς τε καὶ Ἴβηρας, καὶ ἱππέας ὡς πεντήκοντα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ Θηβαῖοί τε, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν σύμμαχοι, διαταξάμενοι, καὶ ἐμπλήσαντες τὸ πεδίον μέχρι τῆς θαλάττης, καὶ μέχρι τῶν ἐχομένων τῆς πόλεως γηλόφων, ἔφθειρον εἴ τι χρήσιμον ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ οἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ τῶν Κορινθίων ἱππεῖς οὐ μάλα ἐπλησίαζον τῷ στρατεύματι, ὁρῶντες ἰσχυρὰ καὶ πολλὰ τὰ ἀντίπαλα. οἱ δὲ παρὰ τοῦ Διονυσίου ἱππεῖς, ὅσοι περ ἦσαν, οὗτοι διεσκεδασμένοι ἄλλος ἄλλῃ παραθέοντες, ἠκόντιζόν τε προσελαύνοντες, καὶ ἐπεὶ ὥρμων πρὸς αὐτούς, ἀνεχώρουν, καὶ πάλιν ἀναστρέφοντες ἠκόντιζον. καὶ ταῦτα ἅμα ποιοῦντες, κατέβαινον ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ ἀνεπαύοντο. εἰ δὲ καταβεβηκόσιν ἐπελαύνοιέν τινες, εὐπετῶς ἀναπηδῶντες ἀνεχώρουν. εἰ δ' αὖ τινες διώξειαν αὐτοὺς πολὺ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, τούτους, ὁπότε ἀποχωροῖεν, ἐπικείμενοι καὶ ἀκοντίζοντες, δεινὰ εἰργάζοντο, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα ἠνάγκαζον ἑαυτῶν ἕνεκα καὶ προϊέναι, καὶ ἀναχωρεῖν. μετὰ ταῦτα μέντοι Θηβαῖοι μείναντες οὐ πολλὰς ἡμέρας, ἀπῆλθον οἴκαδε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἕκαστος οἴκαδε.

A Thebani tuto deſcendentes, poſteaquam ſe cum ſociis ſuis, Arcadibus, Argiuis, Eleis coniunxiſſent: confeſtim ad oppugnandas Sicyonem ac Pellenem pergunt. Quumque Epidaurum cum exercitu petiiſſent, omnem Epidauriorum agrum populati ſunt. Inde pedem referentes ſummo cum omnium hoſtium contemtu, quum prope iam ab vrbe Corinthiorum abeſſent; curſu petebant portas, quæ Phliuntem ducunt, irrupturi in eas, ſi forte apertas offenderent. Verum vbi quiB dam velites ex vrbe procurriſſent ad ferendum opem ſuis, delectis illi Thebanis fiunt obuij, qui iam ne IV quidem plethris à mœnibus abeſſent. Itaque monumenta, editaque loca quum conſcendiſſent; feriendo iaculandoque bene multos ex primis occidunt, ac in fugam verſos fere ad tria quatuorve ſtadia perſequuntur. Id quum accidiſſet, mortuorum cadauera Corinthij propius ad murum tracta per inducias reddunt, ac tropæum ſtatuunt: C recreatis hoc pacto nonnihil Lacedæmoniorum ſociis. Simul atque geſta hæc fuiſſent, auxilia Lacedæmoniis à Dionyſio miſſa, nimirum plures quam XX triremes, adpellebant. Eæ Celtas & Hiſpanos cum quinquaginta ferme equitibus advehebant. Poſtridie Thebani, ceterique horum ſocij, acie inſtructa, quum planiciem vſque ad mare, contiguoſque vrbis tumulos, compleuiſſent: quidquid erat in ea, quod vſui poſſet eſſe, vaſtabant. Athenienſium quidem ac Corinthiorum D equites non admodum prope ad hoſtium accedebant caſtra, quod illorum robur ac multitudinem conſpicerent. Verum miſſi à Dionyſio equites, tametſi pauci numero, hinc inde palati, atque alius alibi irruentes, adactis equis emittebant in hoſtem iacula: quo ipſos invadente, pedem referebant, rurſumque conuerſi haſtas iaciebant. Atque interim, dum hæc facerent, etiam de equis deſcendentes, quieſcendo ſe recreabant. Quod ſi quidam in eos adactis equis pergerent, poſteaE quam ab eis deſcenderant: agiliter illis viciſſim conſcenſis, diſcedebant. At ſi qui rurſus eos, longe ab exercitu ſuo progreſſi, perſequerentur: illos pedem relaturos adorti iaculis grauiter vulnerabant, adeoque copias vniuerſas ſua cauſſa mouere ſe, ac viciſſim pedem referre cogebant. Secundum hæc Thebani quum iſtic dies non multos manſiſſent, domum redierunt; idem ceteris quoque facientibus.

Celtæ & Hiſpani mittuntur in ſubſidiū Lacedæmoniis.

Tum vero miſſi à Dionyſio milites Sicyonem invadunt, ac Sicyonios in campo commiſſa pugna vincunt, eorumque prope LXX occidunt. Quin & Deras oppidum vi capiunt. Atque his quidem rebus geſtis, auxiliares à Dionyſio primum miſſæ copiæ Syracuſas nauigarunt. Ceterum Thebani, omneſque alij, qui à Lacedæmoniorum fide diſceſſerant, ad hoc vſque tempus magno animorum conſenſu tum gerebant omnia tum expeditiones ſuſcipiebant, in quibus Thebani duces erant. *Lycomedes Mãtineus.* Verum exortus eſt Lycomedes quidam, Mantineus, genere nulli ſecundus, opibus pollens, atque etiam ceteroquin ambitioſus. Hic Arcadum animos erexit, quum ſolis ipſis patriam eſſe Peloponeſum diceret (quippe qui ſoli eſſent indigenæ;) Arcadumque nationem inter alias Græcas ampliſſimam eſſe, ac habere corpora laborum patientiſſima. Eoſdem viros fortiſſimos eſſe demonſtrabat, iis argumentis, quod quum copiis auxiliaribus alicui opus ſit, nullos Arcadibus præferat. Præterea neque Lacedæmonios abſque ipſis vmquam Athenas invaſiſſe, neque iam Thebanos ſine Arcadum copiis Lacedæmo» nem petere. Quamobrem ſi ſapitis, in» quit, deſinetis alios, evocantes vos ali» quo, ſequi. Nam antehac Lacedæmo» nios ſequuti, eoſdem amplificaſtis. Nunc » quoque Thebanos ſi ſequamini temere, » ac non alternatim & ipſi ducum mune» re fungi poſtulabitis; fortaſſis eos paulo » poſt experiemini alios quoſdam Lace» dæmonios eſſe. Hæc quum audirent Arcades, inflati, Lycomedem mirifice amplecti, ſolum hunc virum eſſe dicere: adeoque duces deligere, quos ipſe iuberet. Præterea rerum ex euentu ſumebant animos Arcades. Nam quo tempore Argiui Epidauriorum fines ingreſſi ſunt, atque exitu à mercenario Chabriæ milite, Athenienſibus & Corinthiis, prohibiti: preſſis admodum ſuppetias ferentes, obſidione Argiuos liberabant, quamquam non homines tantum ſed etiam loca aduerſa experirentur. Iidem cum copiis Aſinen Laconicæ oppidum profecti, præſidium Lacedæmoniorum fuderunt: & Geranore Spartano polemarcho interfecto, ſubvrbium quoque Athenienſium diripuere. Quocumque item pergere cum exercitu vellent, non eos nox, non hyems, non viæ longitudo, non montes aditu difficiles ab inſtituto re-

A ἐκ δὲ τούτου ἐμβάλλουσιν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Σικυῶνα, καὶ μάχῃ μὲν νικῶσι τοὺς Σικυωνίους ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἀπέκτειναν περὶ ἑβδομήκοντα. * Δέρας δὲ τεῖχος κατὰ κράτος αἱροῦσι. καὶ ἡ μὲν παρὰ Διονυσίου πρώτη βοήθεια * τοιαῦτα πράξασα ἀπέπλευσεν εἰς Συρακούσας. Θηβαῖοι δὲ, καὶ πάντες οἱ ἀποστάντες ἀπὸ Λακεδαιμονίων, μέχρι μὲν τούτου τοῦ χρόνου ὁμοθυμαδὸν καὶ ἔπραττον καὶ ἐστρατεύοντο, ἡγουμένων τῶν Θηβαίων. *Γέρας* *ταῦτα* B ἐγγινόμενος δέ τις Λυκομήδης Μαντινεὺς, * γένει τε οὐδενὸς ἐνδεὴς, χρήμασί τε προήκων, καὶ ἄλλως φιλότιμος, οὗτος ἐνέπλησε φρονήματος τοὺς Ἀρκάδας, λέγων· ὡς μόνοις μὲν αὐτοῖς Πελοπόννησος πατρὶς εἴη, (μόνοι γὰρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν) πλεῖστον δὲ φῦλον τῶν Ἑλληνικῶν τὸ Ἀρκαδικὸν εἴη, καὶ σώματα ἐγκρατέστατα ἔχοι. καὶ ἀλκιμωτάτους δὲ αὐτοὺς ἀπεδείκνυε, τεκμήρια παρεχόμενος, ὡς ἐπικούρων ὁπότε δεηθεῖέν τινες, οὐδένας ᾑροῦντο C ἀντ' Ἀρκάδων. ἔτι δὲ οὔτε Λακεδαιμονίους ἄνευ σφῶν πώποτε ἐμβαλεῖν ἐς τὰς Ἀθήνας, οὔτε νῦν Θηβαίους ἐλθεῖν ἄνευ Ἀρκάδων ἐς Λακεδαίμονα. ἂν οὖν σωφρονῆτε, τοῦ ἀκολουθεῖν, ὅποι ἄν τις παρακαλῇ, φείσεσθε. ὡς πρότερόν τε Λακεδαιμονίοις ἀκολουθοῦντες, ἐκείνους ηὐξήσατε· νῦν δὲ ἂν Θηβαίοις εἰκῇ ἀκολουθῆτε, καὶ μὴ κατὰ μέρος ἀξιῶτε ἡγεῖσθαι, ἴσως τάχα τούτους ἄλλους Λακεδαιμονίους εὑρήσετε. οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ταῦτ' ἀ- *γένος* D κούοντες, ἀνεφυσῶντό τε, καὶ ὑπερεφίλουν τὸν Λυκομήδην, καὶ μόνον ἄνδρα ἡγοῦντο. ὥστε ἄρχοντας ἔταττον, οὕς τινας κἀκεῖνος κελεύοι. καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δὲ ἔργων ἐμεγαλύνοντο οἱ Ἀρκάδες. ἐμβαλόντων μὲν γὰρ εἰς Ἐπίδαυρον τῶν Ἀργείων, καὶ ἀποκλεισθέντων τῆς ἐξόδου ὑπό τε τῶν μετὰ Χαβρίου ξένων E καὶ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, βοηθήσαντες μάλα πολιορκουμένους ἐξελύσαντο τοὺς Ἀργείους, οὐ μόνον τοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς χωρίοις πολεμίοις χρώμενοι. στρατευσάμενοι δὲ καὶ εἰς Ἀσίνην τῆς Λακωνικῆς, ἐνίκησάν τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰν, καὶ τὸν Γεράνορα πολέμαρχον Σπαρτιάτην γεγενημένον ἀπέκτειναν, καὶ τὸ προάστειον τῶν Ἀσιναίων ἐπόρθησαν. ὅπου δὲ βουληθεῖεν ἐξελθεῖν, οὐ νύξ, οὐ χειμὼν, οὐ μῆκος ὁδοῦ, οὐκ ὄρη δύσβατα ἀπ-

κωλύειν αὐτούς. ὥστε ἔν γε τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ A πολὺ ᾤοντο κράτιστοι εἶναι. οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι διὰ ταῦτα ὑποφθόνως, καὶ οὐκέτι φιλικῶς εἶχον πρὸς τοὺς Ἀρκάδας. οἵ γε μὴν Ἠλεῖοι, ἐπεὶ ἀπαιτοῦντες τὰς πόλεις τοὺς Ἀρκάδας, ἃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀφῃρέθησαν, ἔγνωσαν αὐτοὺς τοὺς μὲν ἑαυτῶν λόγους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιουμένους, τοὺς δὲ Τριφυλίους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀπὸ σφῶν ἀποστάντας, περὶ παντὸς ποιουμένους, ὅτι Ἀρκάδες ἔφασαν εἶναι· ἐκ τούτων B αὖ καὶ οἱ Ἠλεῖοι δυσμενῶς εἶχον πρὸς αὐτούς. οὕτως δ' ἑκάστων ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα φρονούντων τῶν συμμάχων, ἔρχεται Φιλίσκος Ἀβυδηνὸς παρὰ Ἀριοβαρζάνους, χρήματα ἔχων πολλά. καὶ πρῶτα μὲν εἰς Δελφοὺς συνήγαγε περὶ εἰρήνης Θηβαίους, καὶ τοὺς συμμάχους, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. ἐκεῖ δ' ἐλθόντες τῷ μὲν θεῷ οὐδὲν ἐκοινώσαντο ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη γένοιτο, αὐτοὶ δὲ ἐβουλεύοντο. ἐπεὶ δ' οὐ συνεχώρουν οἱ C Θηβαῖοι Μεσσήνην ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἶναι, ξενικὸν πολὺ συνέλεγεν ὁ Φιλίσκος, ὅπως πολεμοίη μετὰ Λακεδαιμονίων. τούτων δὲ πραττομένων, ἀφικνεῖται καὶ ἡ παρὰ Διονυσίου δευτέρα βοήθεια. λεγόντων δ' Ἀθηναίων μὲν, ὡς χρεὼν εἴη αὐτοὺς εἰς Θετταλίαν τἀναντία * Θηβαίοις . . . . , Λακεδαιμονίων δ', ὡς εἰς τὴν Λακωνικὴν, ταῦτα ἐν τοῖς συμμάχοις ἐνίκησεν. ἐπεὶ δὲ περιέπλευσαν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Λακεδαίμονα, λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἀρχίδαμος, D μετὰ τῶν πολιτικῶν ἐστρατεύετο. καὶ * Καρύας μὲν ἐξαιρεῖ κατὰ κράτος, καὶ ὅσους ζῶντας ἔλαβεν, ἀπέσφαξεν. ἐκεῖθεν δὲ εὐθὺς στρατευσάμενος εἰς Παρρασίας τῆς Ἀρκαδίας μετ' αὐτῶν, ἐδῄου τὴν χώραν. ἐπεὶ δ' ἐβοήθησαν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐπαναχωρήσας ἐστρατοπεδεύσατο ἐν τοῖς ἐπὶ Μιδέας γηλόφοις. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ, Κισσίδας ὁ ἄρχων τῆς παρὰ Διονυσίου βοηθείας, ἔλεγεν, ὅτι ἐξήκοι αὐτῷ ὁ E χρόνος, ὃς ἦν εἰρημένος παραμένειν. καὶ ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ ἀπῄει τὴν ἐπὶ Σπάρτης. ἐπεὶ δὲ ἀποπορευόμενον * ἀπετέμνοντο αὐτὸν οἱ Μεσσήνιοι ἐπὶ στενὸν τῆς ὁδοῦ, ἐνταῦθα δὴ ἔπεμπεν ἐπὶ τὸν Ἀρχίδαμον, καὶ βοηθεῖν ἐκέλευε. κἀκεῖνος μέντοι ἐβοήθει. ὡς δ' ἐγένοντο ἐν τῇ ἐπ' * Εὐκρησίοις ἐκτροπῇ, οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι προσέβαινον εἰς τὴν Λάκαιναν, καὶ οὗτοι, ὡς

Θηβαίοις πέμπειν, Λακεδ.

Καρυαίας

ὑποπέμψαντα

Εὐτρησίοις

uocabant : quo fiebat, vti ſe illa tempeſtate præſtare ceteris arbitrarentur. Ob has cauſſas Thebani ſubinuidebant eis, nec æquis erant in Arcades animis. Elei vero, quum repetentes ab Arcadibus eas ciuitates, quæ ipſis à Lacedæmoniis ademtæ fuerant, animaduerterent eos non ſolum quæ ab ipſis dicerentur, flocci pendere; ſed Triphylios etiam vna cum aliis, qui ab ipſorum fide defecerant, quod ij ſe Arcades eſſe profiterentur, magnifacere : cœperunt & ipſi infeſtis eſſe erga Arcades animis. Ita quum ſocij ſinguli ſuis rebus magnopere confiderent, Philiſcus Abydenus magnis cum pecuniis ab Ariobarzane venit, ac primum Delphos pacis componendæ cauſſa, Thebanos, eorumque ſocios, & Lacedæmonios conuocat. Eo quum ventum eſſet, non illi quidem cum Apolline rem communicabant, quo pacto pax eſſet ineunda : ſed ipſi inter ſe conſultabant. Poſteaquam Thebani non permitterent, vt Meſſene Lacedæmoniorum eſſet in poteſtate; magnas mercenariorum militum copias Philiſcus cogebat vti bello Lacedæmonios iuuaret. Dum hæc agerentur, aderant & alteræ ſummiſſæ à Dionyſio Lacedæmoniis auxiliares copiæ. Quumque dicerent Athenienſes oportere ipſos in Theſſaliam aduerſus Thebanos mitti; Lacedæmonij vero, in Laconicam : vicit hæc in cœtu ſociorum ſententia. Poſteaquam hi à Dionyſio miſſi Lacedæmonem nauigaſſent, ſumens eos ſecum Archidamus, itemque patriæ copias, ad bellum gerendum profectus Caryas vi cepit, & quotquot viuos nanctus eſt, interfecit. Inde recta deductis copiis ad oppidum Arcadiæ Parrhaſias, agrum illorum vaſtabat. Quumque Arcades & Argiui ſuppetias ferrent, pedem retulit, ac in tumulis Mideæ imminentibus caſtra metatus eſt. Heic quum ſubſiſteret, Ciſſidas, auxiliarium copiarum à Dionyſio miſſarum dux, aiebat præteriiſſe iam ſibi tempus, quo adeſſe Lacedæmoniis iuſſus fuiſſet. Simul his dictis, via qua Spartam itur, diſceſſit. Quum autem diſcedentem Meſſenij arta quadam in via intercluſiſſent; mittit ad Archidamum, vtque ſuppetias ſibi ferat, hortatur. Illo auxilij cauſſa advolante, poſteaquam ad diverticulum, quod * Euctreſios verſus ducit, ventum eſſet : Arcades & Argiui Laconicam ingreſſi ſunt, vt &

Philiſcus pacē facere nititur.

Archidami expeditio.

Eutreſios

ipſum itinere, quo in patriam eundum erat, intercluderent. Verum Archidamus, loco plano, vbi concurrunt viæ, quæ verſus Eutreſios & Mideam ducunt, aciem inſtruit, tamquam manus cum hoſte conſerturus. Proditum eſt etiam, ipſum ante cohortes progreſſum, huiuſmodi verbis eos inflammaſſe: Modo, ciues, ſtrenuos noſmet declarantes, rectis oculis ſuſpiciamus, poſteriſque patriam talem tradamus, qualem à maioribus accepimus. Deſinamus tamdem, liberis, vxoribus, ſenioribus, hoſpitibus eſſe pudori, qui nos antehac ſupra Græcos omnes maxime ſuſpiciebant. His dictis, cælo ſereno perhibent ei fulgura tonitruaque dextra contigiſſe. Præterea accidit, vt ad cornu dextrum delubrum & ſimulacrum Herculis eſſet: cuius ex poſteris Archidamus eſſe ferebatur. Enimvero rebus hiſce omnibus tantum ardoris audaciæque militibus iniectum fuiſſe perhibent, vt ducibus eſſet difficile cohibere milites qui in hoſtem proruebant. Mox ducente Archidamo in hoſtes, pauci eorum ad telorum vſque ictum ipſos excipientes, interemti ſunt: ceteri quum fugerent, magna ex parte vel ab equitibus, vel à Celtis ſunt occiſi. Commiſſo iam prœlio, quum tropæum ſtatuiſſet; mox Demotelem præconem domum mittit, qui huius victoriæ magnitudinem, in qua Lacedæmonius occubuerat nemo, magna hoſtium multitudine interemta, nuntiaret. Proditum eſt autem, Spartanos, quum hæc audiiſſent, initio, ab Ageſilao, ſenioribus, Ephoris facto, collacrumaſſe vniuerſos: Vſque adeo lacrumæ tum lætitiæ tum dolori ſunt communes. Neque multo minorem Thebani ac Elei voluptatem ex Arcadum aduerſa fortuna, quam Lacedæmonij capiebant. Adeo iam faſtum eorum ægre ferebant. Quum autem adſidue conſultarent Thebani, qua ratione imperio Græciæ potirentur; arbitrabantur, ſe, ſi Perſarum ad regem aliquos mitterent, poſſe per hunc reliquis ſuperiores euadere. Quamobrem conuocatis ſociis ſub ſpecie, quaſi etiam EVthycles Lacedæmonius apud regem eſſet: ad eumdem adſcendunt ex Thebanis Pelopidas, ex Arcadibus Antiochus ille pancratij victor, ex Eleis Archidamus. Erat & .... Argiuus horum comes. Præterea his auditis, Athenienſes quoque Timagoram & Leontem miſerunt.

Illuſtris Archidami victoria.

Lacrumæ gaudij ſignificatio interdum.

A ἀποκλείοντες αὐτὸν τῆς ἐπ᾽ οἶκον ὁδοῦ. ὁ δὲ, * ἵνα περ ἐστὶ χωρίον ἐπίπεδον, ἐν ταῖς συμβολαῖς τῆς τε ἐπ᾽ Εὐτρησίων καὶ τῆς ἐπὶ Μιδέας ὁδοῦ, ἐνταῦθα ἐκβὰς παρετάξατο ὡς μαχούμενος. ἔφασαν δ᾽ αὐτὸν καὶ πρὸ τῶν λόχων παριόντα, τοιάδε παρακελεύσασθαι· Ἄνδρες πολῖται, νῦν ἀγαθοὶ γενόμενοι ἀναβλέψωμεν ὀρθοῖς ὄμμασιν· ἀποδῶμεν τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν πατρίδα, οἵανπερ παρὰ τῶν πατέρων παρελάβομεν. παυ- B σώμεθα αἰσχυνόμενοι καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ ξένους, ἐν οἷς πρόσθεν γε πάντων τῶν Ἑλλήνων περιβλεπτότατοι ἦμεν. τούτων δὲ ῥηθέντων, ἐξ αἰθρίας ἀστραπάς τε καὶ βροντὰς λέγουσιν αἰσίους αὐτῷ φανῆναι. συνέβη δὲ καὶ πρὸς τῷ δεξιῷ κέρατι τέμενός τε καὶ ἄγαλμα Ἡρακλέους· οὗ δὴ καὶ ἀπόγονος λέγεται εἶναι. τοιγαροῦν ἐκ τούτων πάντων οὕτω πολὺ μένος καὶ θάρσος τοῖς στρατιώταις φασὶν ἐμπεσεῖν, ὥστε ἔργον εἶναι τοῖς ἡγεμόσιν ἀνείργειν τοὺς στρατιώτας ὠ- C θουμένους εἰς τὸ πρόσθεν. ἐπεὶ μέντοι ἡγεῖτο ὁ Ἀρχίδαμος, ὀλίγοι μὲν τῶν πολεμίων δεξάμενοι αὐτοὺς εἰς δόρυ, ἀπέθανον· οἱ δ᾽ ἄλλοι, φεύγοντες ἔπιπτον, πολλοὶ μὲν ὑπὸ ἱππέων, πολλοὶ δὲ ὑπὸ τῶν Κελτῶν. ὡς δὲ λήξασης τῆς μάχης τρόπαιον ἐστήσατο, εὐθὺς ἔπεμψεν οἴκαδε ἀγγελοῦντα Δημοτέλη τὸν κήρυκα * τῆς τε νίκης τὸ μέγεθος, ὅτι Λακεδαιμονίων μὲν οὐδεὶς τεθναίη, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς. τοὺς μέν- D τοι ἐν Σπάρτῃ ἔφασαν ἀκούσαντας, ἀρξαμένους ἀπὸ Ἀγησιλάου, καὶ τῶν γερόντων, καὶ τῶν Ἐφόρων, πάντας κλαίειν. οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν. ἐπὶ μέντοι τῇ τῶν Ἀρκάδων τύχῃ οὐ πολὺ ἧττον Λακεδαιμονίων ἥσθησαν οἵ Θηβαῖοί τε καὶ Ἠλεῖοι. οὕτως ἤδη ἤχθοντο ἐπὶ τῷ φρονήματι αὐτῶν. συνεχῶς δὲ βουλευόμενοι οἱ Θηβαῖοι, ὅπως ἂν τὴν ἡγεμονίαν λάβοιεν τῆς Ἑλλάδος, ἐνόμισαν, εἰ πέμψειαν πρὸς τὸν Περσῶν βασιλέα, * πλεονε- E κτῆσαι ἄν τι ἐκείνῳ. καὶ ἐκ τούτου παρακαλέσαντες ἤδη τοὺς συμμάχους ἐπὶ προφάσει, ὅτι καὶ Εὐθυκλῆς ὁ Λακεδαιμόνιος εἴη παρὰ βασιλεῖ, ἀναβαίνουσιν Θηβαίων μὲν Πελοπίδας, Ἀρκάδων δὲ, Ἀντίοχος ὁ παγκρατιαστὴς, Ἠλείων δὲ, Ἀρχίδαμος· * ἠκολούθει δὲ καὶ ...... Ἀργεῖος. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, * ἀντέπεμψαν Τιμαγόραν τε καὶ Λέοντα.

οὗ περ

τῆσδε νίκης

πλεονεκτήσειν αὐ τι

ἠκολίθη

ἀνέπεμψαν

ἐπεὶ δ' ἐκεῖ ἐγένοντο, πολὺ ἐπλεονέκτει ὁ Πελοπίδας παρὰ τῷ Πέρσῃ. εἶχε γὰρ λέγειν, καὶ ὅτι μόνοι τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ συνεμάχοντο ἐν Πλαταιαῖς, καὶ ὅτι ὕστερον οὐδέποτε στρατεύσαιντο ἐπὶ βασιλέα· καὶ ὡς Λακεδαιμόνιοι διὰ τοῦτο πολεμήσαιεν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐθελήσαιεν μετ' Ἀγησιλάου ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὸν, οὐδὲ θῦσαι ἐάσαιεν αὐτὸν ἐν Αὐλίδι τῇ Ἀρτέμιδι, ἔνθα περ ὅτε Ἀγαμέμνων εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξέπλει, θύσας εἷλε τὴν Τροίαν. μέγα δὲ συνεβάλλοντο τῷ Πελοπίδᾳ εἰς τὸ τιμᾶσθαι, καὶ ὅτι ἐνενικήκεσαν οἱ Θηβαῖοι μάχῃ ἐν Λεύκτροις, καὶ ὅτι πεπορθηκότες τὴν χώραν τῶν Λακεδαιμονίων ἐφαίνοντο. ἔλεγε δὲ ὁ Πελοπίδας, ὅτι Ἀργεῖοι καὶ Ἀρκάδες μάχῃ ἡττημένοι εἶεν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐπεὶ αὐτοὶ οὐ παρεγένοντο. συνεμαρτύρει δ' αὐτῷ ταῦτα πάντα ὡς ἀληθῆ λέγει ὁ Τιμαγόρας Ἀθηναῖος, καὶ ἐτιμᾶτο * δεύτερα μετὰ τὸν Πελοπίδαν. ἐκ δὲ τούτου ἐρωτώμενος ὑπὸ βασιλέως ὁ Πελοπίδας, τί βούλοιτο ἑαυτῷ γραφῆναι, εἶπεν, ὅτι Μεσσήνην τε αὐτόνομον εἶναι ἀπὸ Λακεδαιμονίων, καὶ Ἀθηναίους ἀνέλκειν τὰς ναῦς· εἰ δὲ ταῦτα μὴ πείθοιντο, στρατεύειν ἐπ' αὐτούς· εἴ τις δὲ πόλις μὴ ἐθέλοι ἀκολουθεῖν, ἐπὶ ταύτην πρῶτον ἰέναι. γραφέντων δὲ τούτων, καὶ ἀναγνωσθέντων τοῖς πρέσβεσιν, εἶπεν ὁ Λέων ἀκούοντος τοῦ βασιλέως· νὴ Δία, ὦ Ἀθηναῖοι, ὥρα γε ὑμῖν, ὡς ἔοικεν, ἄλλον τινὰ φίλον ἀντὶ βασιλέως ζητεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ γραμματεὺς ἃ εἶπεν ὁ Ἀθηναῖος, πάλιν ἐξήνεγκε προσγεγραμμένα· εἰ δέ τι δικαιότερον τούτων γιγνώσκοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ἰόντας πρὸς βασιλέα διδάσκειν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο οἱ πρέσβεις ἕκαστοι οἴκαδε, τὸν μὲν Τιμαγόραν ἀπέκτειναν οἱ Ἀθηναῖοι, κατηγοροῦντος τοῦ Λέοντος, ὡς οὔτε συσκηνοῦν ἐθέλοι ἑαυτῷ, μετά τε Πελοπίδου πάντα βουλεύοιτο. τῶν δὲ ἄλλων πρέσβεων ὁ μὲν Ἠλεῖος Ἀρχίδαμος, ὅτι προὐτίμησε τὴν Ἦλιν πρὸ τῶν Ἀρκάδων, ἐπῄνει τὰ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ Ἀντίοχος, ὅτι ἠλαττοῦτο τὸ Ἀρκαδικόν, οὔτε τὰ δῶρα ἐδέξατο, * ἀπήγγειλε πρὸς τοὺς μυρίους ὅτι βασιλεὺς ἀρτοκόπους, καὶ ὀψοποιοὺς, καὶ οἰνοχόους, καὶ θυρωροὺς παμπληθεῖς ἔχοι· ἄνδρας δὲ, οἳ μάχοιντ' ἂν Ἕλλησι, πάνυ ζητῶν οὐκ ἂν ἔφη δύνασθαι ἰδεῖν.

δευτέρως

ἢ ἀπήγ.

A Poſteaquam ventum ad regem eſſet, longe plus ceteris Pelopidas apud eum valebat. Nam dicere poterat, ſolos ex Græcis Thebanos regi adfuiſſe in ea quæ ad Platæas commiſſa fuiſſet, pugna. Eoſdem nõ deinceps quidem vmquam bellum regi feciſſe, ac propterea bello vexatos à Lacedæmoniis fuiſſe, quod cum Ageſilao militare aduerſus regem noluiſſent. Præterea nõ permiſiſſe ſe huic, vt Dianæ apud AVlidem ſacrum faceret; quo loco Agamemnon facta re ſacra in Aſiam traieciſſet, ac B Troiam deinde cepiſſet. Magnum hoc quoque Pelopidæ momentum adferebat ad hoc, vt honore adficeretur, quod apud Leuctra Thebani victores exſtitiſſent: & quod palam eſſet, eos agrum Lacedæmoniorum depopulatos. Addebat inter alia, prœlio victos à Lacedæmoniis eſſe Argiuos & Arcades, propterea quod Thebani eis non adfuiſſent. Atque hæc omnia vere ab eo dici, Timagoras Athenienſis teſtimonio ſuo confirmabat; idemque ſecundum honoris à Pelopida locum obtine- C bat. Poſtea interrogatus à rege Pelopidas, Quid perſcribi vellet: reſpondit, vt à Lacedæmoniorum poteſtate Meſſene immunis eſſet, ac vt Athenienſes nauigia ſua ſubducerent: ni parerent, bellum eis indicendum eſſe. Quod ſi qua ciuitas ſequi recuſaret, eam primam eſſe debere, quæ cum exercitu peteretur. Hæc perſcripta quum eſſent, ac legatis lecta: Leon, audiente rege: Profecto, inquit, iam tempus eſt, Athenienſes, vti quidem videtur, vt alium vobis amicum regis loco quæratis. Quum D autem regi ſcriba renuntiaſſet, quid legatus Athenienſis dixiſſet, rurſum expoſuit hæc, quæ fuiſſent adſcripta: Quod ſi quid æquius Athenienſes ſcirent, id miſſis ad regem oratoribus ſignificarent. Poſteaquam hi legati ſinguli domum rediiſſent, Timagoram Athenienſes capite multarũt, accuſante ipſum Leonte, quod ne quidem vti ſecum eodem contubernio voluiſſet, & omnia conſilia cum Pelopida communicaſſet. Ex reliquis oratoribus Archidamus Eleus regem prędicabat, propterea E quod Eleos Arcadibus prætuliſſet. Antiochus vero, quod Arcadum nationis exiſtimatio fuiſſet exigua, neque munera recipiebat à rege, & renuntiabat * decies millibus regem, & panum & obſoniorum artifices, & pocillatores, & oſtiarios complures habere: ſed viros, ait, qui aduerſus Græcos dimicare poſſint, quamquam admodum quærerem, videre tamen non potui.

Pelopidæ apud regẽ Perſicum auctoritas.

Qui Arcadia præſtant.

» Præterea videri ſibi , pecuniarum il-
» lam copiam ad inanem oſtentationem
» comparatam eſſe. Nam & nobilem il-
» lam platanum auream ne cicadæ qui-
» dem vmbram præbere poſſe. Thebani , quum vrbes vniuerſas ad audiendas regis literas conuocaſſent , eaſque Perſa is à quo adlatæ fuerant, indicato regis ſigillo, pellegiſſet : iubebant, vt omnes , quotquot amici eſſe vellent, in hanc ſententiam regi ac ipſis iuſiurandum præſtarent. Verum legati vrbium reſpondebant , ſe miſſos eſſe, non iuratum , ſed auditum. Quod ſi ſacramentum præſtandum eſſet, ad vrbes ipſas mitterent, hortabantur. Addebat Lycomedes Arcas , ne conueniri quidem Thebis debere : ſed iſtic, vbi bellum geratur. Ei quum Thebani ſuccenſerent , ac ſocios ab ipſo corrumpi dicerent : ne quidem in concilio ſedere voluit , ſed diſceſſit , ſequentibus eum vniuerſis Arcadum legatis. Poſteaquam ij , qui conuenerant Thebis, iurare recuſaſſent : ad vrbes ipſas Thebani legatos mittebant, & hortabantur, vt ex decreto regiarum litterarum iuſiurandum præſtarent. Simul arbitrabantur , vnamquamque ciuitatem verituram , ne in regis & ipſorum odium incurreret. Verum vbi primum Corinthum veniſſent, ac reſtitiſſent Corinthij, neque ſe iuramenti cum rege communis egere reſpondiſſent : tum deinde ſequutæ ſunt hos & aliæ complures vrbes, inque ſententiam eamdem reſponderunt. Hoc pacto inſtituta imperij affectatio à Pelopida & Thebanis ad nihilum recidit. Quum autem ruſſus Epaminondas primum Achæos ſubiicere cogitaret, vt eo magis tum Arcades tum reliqui ſocij dicto audientes eſſent: ſuſcipiendam eſſe hanc in Achaiam expeditionem ſtatuit. Itaque Piſiam Argiuum , qui Argiuorum Imperator erat, permouet ; vt Oneum præoccuparet. Ille quum certior redditus eſſet , Oneum à Naucleo , qui conductitio Lacedæmoniorum militi præerat, & Athenienſi Timomacho negligenter cuſtodiri : cum IICIↃ grauis armaturæ peditibus collem, Cenchreis imminentem , noctu occupat , commeatu dierum VII inſtructus. Interea Thebani domo profecti Oneum ſuperant, & vniuerſis cum ſociorum copiis Achaiam, Epaminonda duce inuadunt.

Res ab Epaminonda geſta.

A πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὸ τῶν χρημάτων πλῆθος *ἀλαζονείαν οἴ γε δοκεῖν εἶναι ἔφη. ἐπεὶ καὶ τὴν ὑμνουμένην ἂν χρυσῆν πλάτανον οὐχ ἱκανὴν ἔφη εἶναι τέττιγι σκιὰν παρέχειν. ὡς δὲ οἱ Θηβαῖοι ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν πόλεων ἁπασῶν ἀκουσομένους τῆς παρὰ βασιλέως ἐπιστολῆς, καὶ ὁ Πέρσης ὁ φέρων τὰ γράμματα, δείξας τὴν βασιλέως σφραγῖδα, ἀνέγνω τὰ γεγραμμένα, οἱ μὲν Θηβαῖοι ὀμνύναι ταῦτα ἐκέλευον βασιλεῖ B καὶ ἑαυτοῖς τοὺς βουλομένους φίλους εἶναι· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ὀμούμενοι, ἀλλὰ ἀκουσόμενοι πεμφθείησαν. εἰ δέ τι ὅρκων δέοιντο, πρὸς τὰς πόλεις πέμπειν ἐκέλευον. ὁ μέντοι Ἀρκὰς Λυκομήδης καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲ τὸν σύλλογον ἐν Θήβαις δέοι εἶναι, ἀλλ' ἔνθα ἂν ᾖ ὁ πόλεμος. χαλεπαινόντων δ' αὐτῷ τῶν Θηβαίων, καὶ λεγόντων, ὡς διαφθείρει τὸ συμμαχικὸν, οὐδὲ εἰς τὸ συνέδριον ἤ- C θελε καθίζειν, ἀλλ' ἀπιὼν ᾤχετο, καὶ μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἐξ Ἀρκαδίας πρέσβεις. ὡς δ' ἐν Θήβαις οὐκ ἤθελησαν οἱ συνεληλυθότες ὀμόσαι, ἔπεμπον οἱ Θηβαῖοι πρέσβεις ἐπὶ τὰς πόλεις, ὀμνύναι κελεύοντες ποιήσειν κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα, νομίζοντες ὀκνήσειν μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἀπεχθάνεσθαι ἅμα ἑαυτοῖς τε καὶ βασιλεῖ. ἐπεὶ μέντοι εἰς Κόρινθον πρῶτον αὐτῶν ἀφικομένων ὑπέστησαν οἱ Κορίνθιοι, καὶ ἀπεκρί- D ναντο, ὅτι οὐδὲν δέοιντο πρὸς βασιλέα κοινῶν ὅρκων, ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις, κατὰ ταῦτα ἀποκρινόμεναι. καὶ αὕτη μὲν ἡ Πελοπίδου καὶ τῶν Θηβαίων τῆς ἀρχῆς περιβολὴ οὕτω διελύθη. αὖθις δ' Ἐπαμινώνδας βουληθεὶς τοὺς Ἀχαιοὺς προσαγαγέσθαι, ὅπως μᾶλλον σφίσι καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι προσέ- E χοιεν τὸν νοῦν, ἔγνωκε στρατευτέον ἐπὶ τὴν Ἀχαΐαν. Γεισίαν οὖν τὸν Ἀργεῖον στρατηγοῦντα ἐν τῷ Ἄργει, πείθει προκαταλαβεῖν τὸ Ὄνειον. καὶ ὁ Πεισίας μέντοι καταμαθὼν ἀμελουμένην τὴν τοῦ Ὀνείου φυλακὴν ὑπό τε Ναυκλέους, ὃς ἦρχε τοῦ ξενικοῦ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὑπὸ Τιμομάχου τοῦ Ἀθηναίου, καταλαμβάνει νύκτωρ μετὰ δισχιλίων ὁπλιτῶν τὸν ὑπὲρ Κεγχρεῶν λόφον, ἔχων ἑπτὰ ἡμερῶν ἐπιτήδεια. ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις ἐλθόντες οἱ Θηβαῖοι ὑπερβαίνουσι τὸ Ὄνειον, καὶ στρατεύουσι πάντες οἱ σύμμαχοι ἐπ' Ἀχαΐαν, ἡγουμένου Ἐπαμινώνδου.

ἀλαζον αὐτῷ δο εἶναι ἔφη.

A προσπεσόντων δ' αὐτῷ τῶν βελτίστων ἐκ τῆς Ἀχαΐας, ἐνδυναστεύει ὁ Ἐπαμινώνδας, ὥστε μὴ φυγαδεῦσαι τοὺς κρατίστους, μήτε πολιτείαν μεταστῆσαι, ἀλλὰ πιστὰ λαβὼν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἦ μὴν συμμάχους ἔσεσθαι, καὶ ἀκολουθήσειν, ὅποι ἂν Θηβαῖοι ἡγῶνται· καὶ οὕτως ἀπῆλθεν οἴκαδε. κατηγορούντων δὲ * αὐτῶν [αὐτοῦ] τῶν τε Ἀρκάδων καὶ * τῶν ἀντιστασιωτῶν [τῶν στασιωτῶν], ὡς Λακεδαιμονίοις κατεσκευακὼς τὴν Ἀχαΐαν ἀπέλθοι, ἔδοξε Θηβαίοις πέμψαι ἁρμοστὰς εἰς τὰς Ἀχαΐδας πόλεις. B οἱ δ' ἐλθόντες, τοὺς μὲν βελτίστους σὺν τῷ πλήθει ἐξέβαλον, δημοκρατίας δ' ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ κατέστησαν. οἱ μέντοι ἐκπεσόντες, συστάντες, ταχὺ, ἐπὶ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων πορευόμενοι, ὄντες οὐκ ὀλίγοι, κατῆλθόν τε καὶ κατεῖχον τὰς πόλεις. * ἐπεὶ [ἔπειτα] δὲ κατελθόντες οὐκέτι ἐμέσευον, ἀλλὰ προθύμως συνεμάχουν τοῖς Λακεδαιμονίοις. ἐπιέζοντο * μὲν γὰρ [μὲν οὖν] οἱ Ἀρκάδες ἔνθεν μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἔνθεν δὲ ὑπὸ Ἀχαιῶν. ἐν δὲ τῇ C Σικυῶνι τὸ μὲν μέχρι τούτου κατὰ τοὺς Ἀχαιῶν νόμους ἡ πολιτεία ἦν. ἐκ δὲ τούτου βουλόμενος ὁ ΕΥφρων, ὥσπερ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦν μέγιστος τῶν πολιτῶν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν * προστεύειν [προβάλλειν], λέγει πρὸς τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς Ἀρκάδας, ὡς εἰ μὲν οἱ πλουσιώτατοι σαφῶς ἐγκρατεῖς ἔσοιντο τῆς Σικυῶνος, ἀτεχνῶς, ὅταν τύχῃ, πάλιν λακωνιεῖ ἡ πόλις· ἐὰν δὲ δημοκρατία γένηται, εὖ ἴστε, ἔφη, ὅτι διαμενεῖ ὑμῖν ἡ πόλις. D ἐὰν οὖν μοι παραγένησθε, ἐγὼ ἔσομαι ὁ συγκαλῶν τὸν δῆμον· καὶ ἅμα ἐγὼ ὑμῖν ταύτην τὴν πίστιν ἐμαυτοῦ * σώσω [δώσω], καὶ τὴν πόλιν βέβαιον ἐν τῇ συμμαχίᾳ παρέξω. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ πράττω, εὖ ἴστε, ὅτι πάλαι μὲν χαλεπῶς φέρων, ὥσπερ ὑμεῖς, τὸ φρόνημα τῶν Λακεδαιμονίων, ἄσμενος δ' ἂν τὴν δουλείαν ἀποφυγών. οἱ οὖν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἡδέως ταῦτ' ἀκούοντες, παρεγένοντο αὐτῷ. ὁ δ' εὐθὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ, παρόντων τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἀρκάδων, E συνεκάλει τὸν δῆμον, ὡς τῆς πολιτείας ἐσομένης ἐν τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, στρατηγοὺς ἐκέλευσεν ἑλέσθαι, οὕς τινας αὐτοῖς δοκοίη. οἱ δ' ἡροῦντο αὐτόν τε τὸν ΕΥφρονα, καὶ Ἱππόδαμον, καὶ Κλέανδρον, καὶ Ἀκρίσιον, καὶ Λύσανδρον. ὡς δὲ ταῦτα ἐπέπρακτο, καὶ ἐπὶ τὸ ξενικὸν καθίστησιν Ἀδέαν τὸν αὐτοῦ υἱόν, Λυσιμένην τὸν πρόσθεν ἄρχοντα ἀποστήσας.

A Quumque optimates per Achaiam ad ipſum deficerent, eam Epaminondas auctoritatem vſurpabat, vt nec optimates in exſilium eiicerentur, nec reipublicæ ſtatus immutaretur: ſed tantum fide ab Achæis accepta, qua ſancte pollicerentur, ſe ſocios futuros, & ſequuturos, quocumque Thebani ducerent, ita deinde domum diſceſſit. Quum autem Arcades, & ij qui adverſæ factionis erant, Epaminondam accuſarent, quod conſtituta ex vſu Lacedæmoniorum Achaia diſceſſiſſet: viſum eſt Thebanis præfectos ad vrbes Achaicas mittere. B Illi quum aduenissent, optimatibus cum multitudine eiectis, ſtatum popularem in Achaiam introducebant. Verum exſules collecti, quum non pauci eſſent, celeriter ad ciuitates ſingulas reverſi, eas recuperatas occupabant: quumque iam ab exilio rediiſſent, non amplius medios ſe gerebant; ſed alacriter opem Lacedæmoniis ferebant. Itaque premebantur Arcades ex vna parte à Lacedæmoniis, ex altera ab Achæis. C Ceterum Sicyone, ad hoc vſque tempus, reſpublica ſecundum Achæorum leges adminiſtrabatur: verum quum EVphro cuperet itidem, vt apud Lacedæmonios auctoritate ſupra ciues ceteros ſumma erat, etiam apud ipſorum adverſarios primas obtinere: Argiuis & Arcadibus ſignificat, ſi plane ſumma poteſtas Sicyone penes opulentiſſimos eſſet, nullo negotio rempublicam eam, oblata ſaltem occaſione, rurſus Lacedæmoniorum partes ſequuturam: ſin popularis ſtatus in- D troduceretur, Certo, inquit, ſcitote, manſuram in fide. Quapropter ſi mihi adfueritis, equidem vobis populum conuocabo; ſimulque tum meo nomine fidem vobis dabo, tum vt ciuitas ipſa conſtanter hac in ſocietate perſiſtat, efficiam. Atque hæc, inquit, facio, quod iamdudum itidem, vt vos, Lacedæmoniorum arrogantiam iniquo animo feram, ac ſeruitute me lubens liberare cupiam. Ea quum Arcadibus & Argiuis auditu iucunda eſſent, præſto ei erant. EVphro ſtatim in foro, præ- E ſentibus Argiuis & Arcadibus, populum conuocat; adminiſtrandam rempublicam dictitans æquo ac pari iure. Poſteaquam conueniſſet populus, iubet vti prætores legerent, quos ipſis viſum eſſet. Illi EVphronem ipſum, cum Hippodamo, Cleandro, Acriſio, Lyſandro, deligunt. Quibus ita confectis, Adeam filium ſuum mercenariis copiis præficit, abrogato Lyſimeni, qui antea præfuerat iiſdem, imperio.

EVphronis conatus.

A Mox EVphron de quibuſdam horum exterorum militum bene merẽdo, ipſi vt fidi eſſent, efficiebat: & alios præterea conducebat, nullis neque publicis neque ſacris pecuniis parcens. Quotquot etiam in exſilium ageret, propterea quod Lacedæmoniorum partes ſequerentur; eorum facultates quoque ſibi vſurpabat. Præterea collegas partim fraude necabat, partim eiiciebat in exſilium. Quo factum, vt ſuam in poteſtatem redigeret omnia, palamque tyrannidem exerceret. Atque ad hæc vt ſocij B conniuerent, vel largitionibus impetrabat, vel eo, quod impigre cum mercenariis copiis eos ſequeretur, ſi quam illi expeditionem ſuſciperent. Poſteaquam hæc ita ſucceſſiſſent, & Argiui quidem Tricranum, agro Phliaſio ſupra fanum Iunonis ſitum, mœnibus cinxiſſent, Sicyonij vero in finibus eorum Thyamiam munirent; vehementer Phliaſij premebantur, & commeatus inopia laborabant. Nihilominus conſtanter Lacedæmoniorum in ſocietate perſiſtebant. Enimvero quum eorum, quæ C præclare magnis à rebuſpublicis geruntur, omnes hiſtorici meminerint: equidem arbitror multo magis eſſe operæpretium, indicari ea quæ exiguum aliquod oppidum, & inſignia, neque pauca numero geſſerit. Inierant cum Lacedæmoniis amicitiam id tẽporis Phliaſij, quum ampliſſima ipſorum eſſet poteſtas. Iidem adtritis Lacedæmoniorum in prœlio ad Leuctra viribus, quum plerique finitimi deficerent ab ipſorum fide: facerent idem ſerui omnes, qui D Helotes dicuntur, omneſque ſocij, paucis exceptis; bellum aduerſus eos mouerent, vt ita dicam, Græci vniuerſi; in fide tamẽ perſtiterunt. Quamquam etiam infeſtos ſibi haberent Argiuos & Arcades, omnium in Peloponeſo potentiſſimos; nihilominus opem eis tulerunt, & quidem ſorte hoc illis obtigit, vt poſtremi omnium eorum qui Lacedæmoniis coniunctim ſuppetias ferebant, Praſias ſe conferrent. Erant inter hos Corinthij, Epidaurij, Trœzenij, Hermionenſes, Halieẽſes, Sicyonij, & Pellenẽ E ſes. Nimirum numquam à Lacedæmoniis defecerũt. Immo ne tunc quidẽ, quum relictis ipſis, mercenariorum militum ductor abiret cum iis qui anteceſſerant, ſeſe in itinere converterunt; ſed mercede conducto Praſiis viæ duce, quum hoſtes iuxta Amyclas eſſent, vti quidem poterant, penetrantes, Spartam venerunt. Lacedæmonij ſane quum aliis eos honoribus ornarẽt, tum bouẽ etiam ipſis hoſpitalis doni loco miſerũt.

Phliaſiorum fides erga ſocios.

καὶ εὐθὺς μὲν τούτων τῶν ξένων ὁ ΕΥφρων πιστούς τινας εὖ ποιῶν ἐποιήσατο, καὶ ἄλλους προσελάμβανεν, οὔτε τῶν δημοσίων, οὔτε τῶν ἱερῶν χρημάτων φειδόμενος. καὶ ὅσους δὴ ἐξέβαλεν ἐπὶ Λακωνισμῷ, καὶ τοῖς τούτων χρήμασιν ἐχρῆτο. καὶ τῶν συναρχόντων δὲ τοὺς μὲν δόλῳ ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξέβαλεν· ὥστε πάντα ὑφ᾽ ἑαυτῷ ἐποιήσατο, καὶ σαφῶς τύραννος ἦν. ὅπως δὲ ταῦτα ἐπιτρέποιεν αὐτῷ οἱ ξύμμαχοι, τὰ μέντοι καὶ χρήμασι διεπράττετο, τὰ δὲ, καὶ εἴπου στρατεύοιντο, προθύμως ἔχων τὸ ξενικὸν, συνηκολούθει. οὕτω δὲ τούτων προκεχωρηκότων, καὶ τῶν τε Ἀργείων ἐπιτετειχικότων ἐν τῷ Φλιοῦντι τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου * Τρικάρανον, καὶ τῶν Σικυωνίων ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τειχιζόντων τὴν Θυαμίαν, μάλα ἐπιέζοντο οἱ Φλιάσιοι, καὶ * ἐσπάνιζον τῶν ἐπιτηδείων. ὅμως δὲ διεκαρτέρουν ἐν τῇ συμμαχίᾳ. ἀλλὰ γὰρ τῶν μὲν μεγάλων πόλεων εἴ τι καλὸν ἔπραξαν, ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς μέμνηνται· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ εἴ τις μικρὰ πόλις οὖσα πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα διαπέπρακται, ἔτι μᾶλλον ἄξιον εἶναι ἀποφαίνειν. Φλιάσιοι τοίνυν φίλοι μὲν ἐγένοντο Λακεδαιμονίοις, ὅτ᾽ ἐκεῖνοι μέγιστοι ἦσαν. σφαλέντων δὴ αὐτῶν ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ, καὶ ἀποστάντων μὲν πολλῶν περιοίκων, ἀποστάντων δὲ πάντων τῶν Εἱλώτων, ἔτι δὲ τῶν συμμάχων, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐπιστρατευόντων δὴ αὐτοῖς, ὡς εἰπεῖν, πάντων τῶν Ἑλλήνων, πιστοὶ διέμειναν· καὶ ἔχοντες πολεμίους τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀργείους καὶ Ἀρκάδας, ὅμως ἐβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ διαβαίνειν τελευταῖοι λαχόντες εἰς Πρασιὰς τῶν συμβοηθησάντων. ἦσαν δὲ οὗτοι, Κορίνθιοι, Ἐπιδαύριοι, Τροιζήνιοι, Ἑρμιονεῖς, Ἁλιεῖς, Σικυώνιοι, καὶ Πελληνεῖς. οὐ γὰρ πώποτε ἀφέστασαν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπεὶ ὁ ξεναγὸς τοὺς προδιαβεβῶτας λαβὼν, ἀπολιπὼν αὐτοὺς ᾤχετο, οὐδ᾽ ὡς ἐπεστράφησαν, ἀλλ᾽ ἡγεμόνα μισθωσάμενοι ἐκ Πρασιῶν, ὄντων τῶν πολεμίων περὶ Ἀμύκλας, ὅπως ἐδύναντο διαδύντες ἐς Σπάρτην ἀφίκοντο. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄλλως τε ἐτίμων αὐτοὺς, καὶ βοῦν ξένια ἔπεμψαν.

τειχίσαντες,

ἐσπάνιζον

Poſt vbi

ἐπεὶ δ' ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων ἐκ τῆς A Λακεδαίμονος οἱ Ἀργεῖοι ὀργιζόμενοι τῇ τῶν Φλιασίων περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους προθυμίᾳ, ἐνέβαλον πανδημεὶ εἰς τὸν Φλιοῦντα, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδῄουν, οὐδ' ὡς ὑφίεντο· ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἀπεχώρουν, φθείραντες ὅσα ἐδύναντο, ἐπεξελθόντες οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς ἐπηκολούθουν αὐτοῖς, καὶ ὀπισθοφυλακούντων τοῖς Ἀργείοις τῶν ἱππέων ἁπάντων καὶ λόχων τῶν μετ' αὐτοὺς τεταγμένων, ἐπιθέμενοι B τούτοις ἑξήκοντα ὄντες, ἐτρέψαντο πάντας τοὺς ὄπισθεν φύλακας· καὶ ἀπέκτειναν μὲν ὀλίγους αὐτῶν, τρόπαιον μέντοι ἐστήσαντο, ὁρώντων τῶν Ἀργείων, οὐδὲν διαφέρον, ἢ εἰ πάντας ἀπέκτειναν αὐτούς. αὖθις δὲ Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ οἱ σύμμαχοι ἐφρούρουν τὸ Ὄνειον, Θηβαῖοι δὲ προσῄεσαν ὡς ὑπερβησόμενοι. πορευομένων δὲ διὰ Νεμέας τῶν Ἠλείων καὶ Ἀρκάδων, ὅπως συμμίξειαν τοῖς Θηβαίοις, προσήνεγκαν μὲν * λεγόντων Φλιασίων φυγάδες, ὡς C εἰ θελήσαιεν ἐπιφανῆναι μόνον σφίσι, λάβοιεν ἂν Φλιοῦντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνωμολογήθη, τῆς νυκτὸς ὑπεκαθίζοντο ὑπ' αὐτῷ τῷ τείχει, κλίμακας ἔχοντες οἵ τε φυγάδες καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν ὡς ἑξακόσιοι. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν σκοποὶ ἐσήμαινον ἀπὸ τοῦ * Τειχεάνου ὡς πολεμίων ἐπιόντων, ἡ δὲ πόλις τὸν νοῦν εἶχε πρὸς τούτοις, * ἐν δὲ τούτῳ οἱ προδιδόντες ἐσήμαινον τοῖς ὑποκαθημένοις ἀναβαίνειν. οἱ δ' ἀναβάντες, D καὶ λαβόντες τῶν φρουρῶν τὰ ὅπλα ἔρημα, ἐδίωκον τοὺς ἡμεροφύλακας ὄντας δέκα. ἀφ' ἑκάστης δὲ τῆς * πεμπάδος εἷς ἡμεροφύλαξ κατελείπετο. καὶ ἕνα μὲν ἔτι καθεύδοντα ἀπέκτειναν, ἄλλον δὲ καταφυγόντα πρὸς τὸ Ἡραῖον. φυγῇ δ' ἐξαλλομένων * ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τὸ ἄστυ, ὁρώντων τῶν ἡμεροφυλάκων, ἀναμφισβητήτως εἶχον οἱ ἀναβάντες τὴν ἀκρόπολιν. ἐπεὶ δὲ κραυγῆς * γενομένης εἰς τὴν πόλιν ἐβοήθουν οἱ πολῖται, τὸ μὲν E πρῶτον ἐξελθόντες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως οἱ πολέμιοι ἐμάχοντο ἐν τῷ πρόσθεν τῶν εἰς τὴν πόλιν φερουσῶν πυλῶν· ἔπειτα πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν προσβοηθούντων, ἐχώρουν πάλιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. οἱ δὲ ὁπλῖται συνεισπίπτουσιν αὐτοῖς. τὸ μὲν οὖν μέσον τῆς ἀκροπόλεως εὐθὺς ἔρημον ἐγένετο.

λόγοι τῶν

Τειχαεάνιν

ἐν δὴ

πεμπάδος male.

κατ'

ἐγινομένης

Poſt vbi hoſtibus Lacedæmone diſcedentibus, Argiui, ob ſingularem erga Lacedæmonios beneuolentiam, Phliaſiis ſuccenſentes, vniuerſis cum reipublicæ copiis Phliuntis agrum ingreſſi eſſent, cumque populando vaſtaſſent: tamen ne ſic quidem illi quidquam remiſere. Quin etiam id temporis, quum Argiui finibus ipſorum excederent, vaſtatis rebus, quas quidem poterant, omnibus; egreſſi adverſus eos Phliaſiorum equites, veſtigiis ipſorum inhærebant. Quumque vniuerſus Argiuorum equitatus, vna cum cohortibus, quæ collocatæ poſt equites fuerant, agmen extremum tutarentur: tamen hos adgreſſi LX omnino Phliaſiorum equites, totum illud agminis extremi præſidium in fugam verterunt. Et quamvis paucos ex eis occiderent, tamen in Argiuorum cōſpectu tropæum excitarunt: quod erat perinde ac ſi eos omnes interfeciſſent. Rurſus quum Lacedæmonij, eorumque ſocij, præſidio tenerent Oneum, ac Thebani adventarent, quaſi qui ſuperare Oneum vellent, pergentibus interim per Nemeam Eleis & Arcadibus, vt ſe cum Thebanis coniungerent: ſignificabant eis Phliaſiorum exſules, poſſe Phliuntem capi, ſi tantum ſe oſtendiſſent. Poſteaquam illi adſenſi eſſent, noctu ſub ipſis muris exſules & alij IↃC cum ſcalis deliteſcebant. Inde ſignificantibus à * Tricrano ſpeculatoribus, quod hoſtes adventarent, quum in hos ciues intenti eſſent: interea proditores deliteſcentibus ſignum dant, vt adſcenderent. Quapropter illi conſcenſis muris, occupatiſque cuſtodum armis deſertis, diurnos excubitores numero decem perſequebantur. Nam de ſingulis quinionibus cuſtos diurnus vnus relictus fuerat. Ex his vnum illi adhuc dormientem, alterum ad Iunonis fanum ſe recipientem interfecere. Quum autem ab his fugæ ſtudio de muro deſiliretur in vrbem, ſpectantibus diurnis excubitoribus; abſque controuerſia tenebant iam arcem ij qui adſcenderant. Verum excitato clamore, quum ciues ſuis ſuppetias latum accurrerent; primum hoſtes ex arce prodeuntes ante portas, quæ in vrbem ducunt, dimicabant. Deinde obſeſſi ab iis qui opem ſuis latum adfluebant, rurſus arcem verſus pedem referebant. Heic Phliaſiorum grauis armaturæ pedites vna cum ipſis in arcem irrumpunt. Itaque media pars arcis mox deſerta relinquebatur,

al. Tricarano.

& hoſtes muris ac turribus conſcenſis, ingreſſos, telis ac iaculis feriebant. Illi vero de inferiore loco ſe defendebant, & ad ſcalas in murum ducentes, dimicabant. Poſteaquam ciues nonnullas hinc & inde turres occupaſſent, inſano more cum iis qui adſcenderant, congrediebantur. Illi quum ciuium audacia & dimicatione vrgerentur, in anguſtum cogebantur. Interim Arcades & Argiui vrbem cingebant, & de ſuperiore loco murum arcis perfodiebant. Ciues, qui erant in arce, alij hoſtes in muro, alij extrinſecus adſcendentes in ipſis ſcalis feriebant: alii adverſus eos, qui iam turres conſcenderant, dimicabant: quumque reperiſſent in tabernaculis ignem, turres ipſas incendebant adlatis manipulis, qui forte ipſa ab arce demeſſi fuerant. Tum vero qui in turribus erant, flammam veriti deſiliebant: qui autem in muris, à ciuibus cæſi expellebantur. Poſteaquam ſemel cœpiſſent cedere, confeſtim arx tota deſerta eſt ab hoſtibus, & equites vrbe ſunt egreſſi. Quos vbi conſpexiſſent hoſtes, ſcalis & cadaueribus interfectorum, atque etiam nonnullis adhuc viuis, qui crura fregerant, relictis diſcedebant. Perierunt ex hoſtibus, qui vel intus pugnauerant, vel extra vrbem & arcem ſaltabant, non pauciores quam octoginta. Atque heic ſpectare erat viros ſalute parta ſe invicem complectentes, mulieres vero potum adferentes, ſimulque præ gaudio lacrumantes: Denique cunctos, qui aderant, miſtus lacrumis riſus occupabat. Etiam ſequenti anno Argiui & Arcades omnes Phliaſiorum fines invaſerunt. Erat autem cauſſa, quamobrem ſemper Phliaſios premerent, partim quod eis ſuccenſerent, partim quod eſſent loco inter vtroſque medio. Itaque perpetuo bona erant in ſpe, futurum vt ob rerum neceſſariarum inopiam eos ad deditionem compellerent. Verum hac quoque in expeditione Phliaſiorum equites ac delecti milites hoſtem in traiectu amnis vna cum Athenienſibus, qui aderant, ſunt adorti. Quumque victoria potiti eſſent, perfecerunt vt hoſtis reliquo diei ſpatio ſub cacumina montium ſe reciperet, quaſi caueret ne fœderatorum quorumdam fruges in planitie conculcaret.

A ἐπὶ δὲ τὸ τεῖχος καὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες οἱ πολέμιοι ἔπαιον καὶ ἔβαλλον τοὺς ἔνδον· οἱ δὲ χαμόθεν ἠμύνοντο, καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος φερούσας κλίμακας προσεμάχοντο. ἐπεὶ δὲ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πύργων ἐκράτησάν τινων οἱ πολῖται, ὁμόσε δὴ ἐχώρουν ἀπονενοημένως τοῖς ἀναβεβηκόσιν. οἱ δέ, ὠθούμενοι ὑπ' αὐτῶν τῇ τόλμῃ τε καὶ τῇ μάχῃ, εἰς ἔλαττον συνειλοῦντο. ἐν δὲ τούτῳ καιρῷ οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι B περὶ τὴν πόλιν ἐκυκλοῦντο, καὶ κατὰ κεφαλὴν τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως διώρυττον. τῶν δ' ἔνδοθεν οἱ * μὲν ἐπὶ τὸ τεῖχος, οἱ δὲ καὶ ἔτι ἔξωθεν ἐπαναβαίνοντας ἐπὶ ταῖς κλίμαξιν ὄντας ἔπαιον, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἐπαναβεβηκότας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πύργους ἐμάχοντο, καὶ πῦρ εὑρόντες ἐν ταῖς σκηναῖς, ὑφῆπτον αὐτούς, προσφοροῦντες τῶν δραγμάτων ἃ ἔτυχον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως τεθερισμένα. ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων, τὴν φλόγα φοβούμενοι, ἐξήλλοντο, οἱ C δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν παιόμενοι, ἐξέπιπτον. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἤρξαντο ὑπείκειν, ταχὺ δὴ πᾶσα ἡ ἀκρόπολις ἔρημος τῶν πολεμίων ἐγεγένητο, εὐθὺς δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐξήλαυνον. οἱ δὲ πολέμιοι ἰδόντες αὐτοὺς ἀπεχώρουν, καταλιπόντες τάς τε κλίμακας καὶ τοὺς νεκρούς, ἐνίους δὲ καὶ ζῶντας ἀποκεχωλευμένους. ἀπέθανον δὲ τῶν πολεμίων οἵ τε ἔνδον μαχόμενοι, καὶ οἱ ἔξω * ἀλλόμενοι, οὐκ ἐλάττους τῶν ὀγδοήκοντα. ἔνθα δὴ θεάσασθαι παρῆν ἐπὶ τῆς σωτηρίας D τοὺς μὲν ἄνδρας δεξιουμένους ἀλλήλους, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερούσας, καὶ ἅμα χαρᾷ δακρυούσας· πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε τῷ ὄντι κλαυσιγέλως εἶχεν. ἐνέβαλον δὲ καὶ τῷ ὑστέρῳ ἔτει εἰς τὴν Φλιοῦντα οἵ τε Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες ἅπαντες. αἴτιον δ' ἦν τοῦ ἐπικεῖσθαι αὐτοὺς ἀεὶ τοῖς Φλιασίοις, ὅτι ἅμα μὲν ὠργίζοντο αὐτοῖς, ἅμα δὲ ἐν μέσῳ εἶχον, καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν ἀεὶ διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων παραστήσεσθαι E αὐτούς. οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐμβολῇ ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ ποταμοῦ ἐπιτίθενται σὺν τοῖς παροῦσι τῶν Ἀθηναίων ἱππεῦσι· καὶ κρατήσαντες, ἐποίησαν τοὺς πολεμίους τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὰς ἀκρωρείας ὑποχωρεῖν, ὥσπερ ἀπὸ φιλίου καρποῦ τοῦ ἐν τῷ πεδίῳ φυλαττομένους, μὴ καταπατήσειαν.

μὲν τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους,

ἁλλόμενοι,

αὖθις δέ ποτε ἐστράτευσεν ἐπὶ Φλιοῦντα ὁ ἐν Σικυῶνι ἄρχων, Θηβαῖος ἄγων, οὕς τε αὐτὸς εἶχε φρουροὺς, καὶ Σικυωνίους, καὶ Πελληνέας· (ἤδη γὰρ τότε ἠκολούθουν τοῖς Θηβαίοις) καὶ Εὔφρων δὲ τοὺς αὐτοῦ ἔχων μισθοφόρους περὶ δισχιλίους συνεστρατεύετο. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτῶν διὰ τοῦ Τρικαράνου κατέβαινον ἐπὶ τὸ Ἡραῖον, ὡς τὸ πεδίον φθεροῦντες· κατὰ δὲ τὰς εἰς Κόρινθον φερούσας πύλας ἐπὶ τοῦ ἄκρου κατέλιπε Σικυωνίους τε καὶ Πελληνέας, ὅπως μὴ ταύτῃ περιελθόντες οἱ Φλιάσιοι κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν γένοιντο ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου. ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὸ πεδίον ὡρμημένους, ἀντεξελθόντες οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων ἐμάχοντο, καὶ οὐκ ἀνίεσαν εἰς τὸ πεδίον αὐτούς. καὶ τὸ μὲν πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἐνταῦθα ἀκροβολιζόμενοι διῆγον, οἱ μὲν περὶ τὸν Εὔφρονα, ἐπιδιώκοντες μέχρι τοῦ ἱππασίμου, οἱ δὲ ἔνδοθεν, μέχρι τοῦ Ἡραίου. ἐπεὶ δὲ *ὥρα ἐδόκει εἶναι, ἀπήεσαν οἱ πολέμιοι κύκλῳ τοῦ Τρικαράνου. ὥστε* γὰρ τὴν σύντομον πρὸς τοὺς Πελληνέας ἀφικέσθαι, ἡ πρὸ τοῦ τείχους φάραγξ εἶργε. μικρὸν δ' αὐτοὺς πρὸς τὸ ὄρθιον προπέμψαντες οἱ Φλιάσιοι, ἀποτρεπόμενοι ἵεντο τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ἐπὶ τοὺς Πελληνέας καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν. καὶ οἱ περὶ τὸν Θηβαῖον δὲ αἰσθόμενοι τὴν σπουδὴν τῶν Φλιασίων, ἡμιλλῶντο, ὅπως φθάσαιεν τοῖς Πελληνεῦσι βοηθήσοντες. ἀφικόμενοι δὲ *πρόσθεν οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλουσι τοῖς Πελληνεῦσι. δεξαμένων δὲ τὸ πρῶτον, ἐπαναχωρήσαντες, πάλιν σὺν τοῖς παραγενομένοις τῶν πεζῶν ἐνέβαλον, καὶ ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐκκλίνουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἀποθνήσκουσι τῶν τε Σικυωνίων τινές, καὶ τῶν Πελληνέων μάλα πολλοὶ καὶ ἄνδρες ἀγαθοί. τούτων δὲ γενομένων, οἱ μὲν Φλιάσιοι τρόπαιον ἵσταντο λαμπρόν, παιανίζοντες, ὥσπερ εἰκός. οἱ δὲ περὶ τὸν Θηβαῖον καὶ τὸν Εὔφρονα, περιεώρων ταῦτα, ὥσπερ ἐπὶ θέαν περιδεδραμηκότες. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν ἐπὶ Σικυῶνος ἀπῆλθον, οἱ δ' εἰς τὸ ἄστυ ἀπεχώρησαν. καλὸν δὲ καὶ τοῦτο διεπράξαντο οἱ Φλιάσιοι. τὸν γὰρ Πελληνέα πρόξενον ζῶντα λαβόντες, καίπερ πάντων ἀπορούμενοι, ἀφῆκαν ἄνευ λύτρων.

χωρὶς

γὰρ οὐ τὴν

πρότεροι

A Rurſus & Sicyonis præfectus adverſus Phliaſios bellum mouit, ducens ſecum Thebanos, & præſidiarios, quos habebat, & Sicyonios, & Pellenenſes, qui iam id temporis Thebanos duces ſequi ſolebant. Atque huic expeditioni aderat etiam EVphro, qui ſecum habebat ſtipendiarios milites plus minus ΙΙ CIↃ. Ac tum alij quidem per Tricranum ad Iunonis fanum deſcendebant, quaſi vaſtare vellent ea quæ erant in campo. Verum iuxta portas, quæ Corinthum ducunt, in cacu- B mine Sicyonij ac Pellenenſes relicti erant; ne has Phliaſij circumeuntes, ſupra fanum Iunonis altiorem locum occuparent. Poſteaquam oppidani hoſtes planiciem ingreſſos animaduerterant, equites & delecti ex omni numero Phliaſiorum adverſus eos prodeunt, ac pugnando prohibent quominus in planitiem deſcenderent. Maxima diei pars velitationibus eſt conſumta, quum EVphronis milites hoſtem ad ea vſque loca perſequerentur, quæ equitibus erant idonea: C oppidani contra, vſque ad Iunonis fanum. Poſteaquam tempus abeundi eſſe putabant, abierunt hoſtes ita, vt Tricranum circumirent. Nam quominus via breuiori contenderent ad Pellenenſes, vallis ea quæ ante caſtellum hoc erat, impediebat. Quumque Phliaſij parumper eos vſque ad accliuia ſequuti eſſent, conuerſo itinere, iuxta caſtellum adverſus Pellenenſes & alios qui cum illis erant, pergunt. Ea Phliaſiorum feſtinatione cognita, præfectus Thebanus cum ſuis con- D tendebat, vt mature Pellenenſibus opem ferret. Sed quia Phliaſiorum equites horũ conatum anteceperant, Pellenenſes adorti ſunt. Illis hoſtem initio excipientibus, pedem Phliaſij retulere; ſumtiſque ſecum peditibus, qui advenerant, rurſus in hoſtes perrexerunt, manumque conſeruerunt. Tum vero terga dare hoſtes, ac Sicyonij quidam interfici, & Pellenenſes, E multi ſane forteſque viri. His actis, Phliaſij tropæum ſtatuunt illuſtre; quúm pæana, ceu par erat, canerent. Interim Thebani ducis & EVphronis milites hæc adſpectabant vndique, quaſi ad ſpectaculum circumcurſitaſſent. Hinc Sicyonem hoſtes ſe contulerũt, oppidani vero in vrbem. Etiam hoc præclare factum à Phliaſiis, quod quum Pellenenſem quemdam hoſpitem ciuitatis ſuæ publicum cepiſſent; tametſi rerum omnium inopia premerentur, nihilominus eũ ſine pretio dimiſerint.

Quis eos qui talia perpetrant, non viros magnanimos & fortes dixerit? Eoſdem, magna conſtantia, fidem amicis datam non violaſſe, cuivis eſt perſpicuum. Nam quum prohiberentur, quominus agri ſui fructus perciperent; partim victum ex hoſtium agro petebant, partim eum Corinthi emebant, quum quidem non ſine multis periculis ad forum illud irent, ac difficulter pretij copiam ſibi pararent, difficulter invenirent, qui pretium ſuppeditarent. Immo vix fideiuſſores pro iumentis dare poterant, quæ commeatum adveherent. Denique ſummam ad rerum inopiam redacti, à Charete impetrant, vt ab ipſo deducerentur. Phliuntem vbi veniſſent, eundem rogant, vti turbam inutilem ſecum Pellenem duceret, quam quidem iſtic reliquerunt. Deinde coemtis neceſſariis, oneratiſque iumentis, quot quidem poterant, noctu diſceſſere: non illi quidem ignorantes futurum, vt ab hoſte ipſis inſidiæ ſtruerentur; ſed arbitrati grauius eſſe rebus neceſſariis carere, quam dimicare. Itaque vna cum Charete progrediebantur. quumque incidiſſent in hoſtes, mox eos adoriri cœperunt; ac ſemet cohortati mutuo, tum hoſtes vrgebant ipſi, tum clamoribus Charetis opem implorabant. Victoria potiti, & hoſte de via reiecto; cum omnibus, quæ ſecum vehebant, ſalui domum pervenere. Quia vero ea nocte vigilauerant, multam in lucem vſque dormiebant. Poſteaquam deinde ſurrexiſſet Chares, accedunt ad eum equites, & ciues rebus gerendis maxime idonei, cum his verbis:
» Hodie tibi, Chares, pulcherrimum faci-
» nus patrandi offertur occaſio. Nam Sicyo-
» nij caſtellum noſtris in finibus exſtruunt,
» & ad eam rem multorum quidem ædi-
» ficatorum vtuntur opera, paucorum vero
» militum. Quapropter nos quidem equi-
» tes, & robuſtiſſimi quique ciues, duces
» itineris erimus: tu vero ſi cum milite
» mercenario ſequeris, fortaſſis rem con-
» fectam invenies; fortaſſis hoſtes, ſi qui-
» dem te oſtenderis, terga dare coges, vti
» factum apud Pellenen. Quod ſi quid eſſe
» difficultatis hac in re putas, quam pro-
» ponimus, Deos per exta conſulito. Ar-
» bitramur enim, Deos magis iuſſuros hæc
» te facere, quam nos. Hoc quidem cer-
» te, Chares, ſcire te volumus futurum, vt
» hac re patrata non ſolum munitionem ho-
» ſtibus ipſe obieceris; ſed etiam oppidum
» amicitia coniunctum incolume ſerues.

A γενναίους μὲν δὴ καὶ ἀλκίμους πῶς οὐκ ἄν τις φαίη εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα διαπεπραγμένους; ὥσγε μὴν καὶ διὰ καρτερίας τοῖς φίλοις τὴν πίστιν διέσωζον, περιφανές· οἳ ἐπεὶ εἴργοντο τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν, ἔζων τὰ μὲν ἐκ τῆς πολεμίας λαμβάνοντες, τὰ δὲ ἐκ Κορίνθου ὠνούμενοι, διὰ πολλῶν κινδύνων ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἰόντες, χαλεπῶς μὲν τιμὴν πορίζοντες, χαλεπῶς δὲ τοὺς πορίζοντας διαπραττόμενοι, γλίσχρως δ' ἐγγυητὰς καθιστάντες τῶν ἀξόντων ὑ- B ποζυγίων. ἤδη δὲ παντάπασιν ἀποροῦντες, Χάρητα διεπράξαντο σφίσι παραπέμψαι τὴν παραπομπήν. ἐπεὶ δὲ ἐν Φλιοῦντι ἐγένοντο, ἐδεήθησαν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀχρείους συνεκπέμψαι εἰς τὴν Πελλήνην· κἀκείνους μὲν ἐκεῖ κατέλιπον. ἀγοράσαντες δὲ, καὶ ἐπισκευασάμενοι ὁπόσα ἐδύναντο ὑποζύγια, νυκτὸς ἀπῄεσαν, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐνεδρευθήσοιντο ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ νομίζοντες χαλε- C πώτερον εἶναι τοῦ μάχεσθαι, τὸ μὴ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. καὶ προῄεσαν μὲν οἱ Φλιάσιοι μετὰ Χάρητος. ἐπεὶ δὲ ἐνέτυχον τοῖς πολεμίοις, εὐθὺς ἔργου τε εἴχοντο, καὶ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις ἐνέκειντο, καὶ ἅμα Χάρητα ἐπιβοηθεῖν ἐβόων. νίκης δὲ γενομένης, καὶ ἐκβληθέντων ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν πολεμίων, οὕτω δὴ οἴκαδε καὶ ἑαυτοὺς, καὶ ἃ ἦγον, ἀπέσωσαν. ὡς δὲ τὴν νύκτα ἠγρύπνησαν, ἐκάθευδον μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ ἀνέστη ὁ Χά- D ρης, προσελθόντες οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ χρησιμώτατοι τῶν πολιτῶν, ἔλεγον, ὦ Χάρης, ἔξεστί σοι τήμερον κάλλιστον ἔργον διαπράξασθαι. χωρίον γὰρ ἐπὶ τοῖς * ὁρίοις ἡμῖν οἱ Σικυώνιοι τειχίζουσιν, οἰκοδόμους μὲν πολλοὺς ἔχοντες, ὁπλίτας δὲ οὐ πάνυ πολλούς. ἡγησόμεθα μὲν οὖν ἡμεῖς οἱ ἱππεῖς καὶ τῶν πολιτῶν οἱ ἐρρωμενέστατοι· σὺ δὲ τὸ ξενικὸν ἔχων ἐὰν ἀκολουθῇς, ἴσως μὲν διαπεπραγμένα σοι καταλήψῃ, ἴσως δὲ ἐπιφανεὶς * σὺ, E ὥσπερ ἐν Πελλήνῃ, τροπὴν ποιήσεις. εἰ δέ τι δυσχερές σοι ἐστὶν ὧν λέγομεν, ἀνακοίνωσαι τοῖς θεοῖς θυόμενος. οἰόμεθα γὰρ ἔτι σε μᾶλλον ἡμῶν τοὺς θεοὺς ταῦτα πράττειν κελεύσειν. τοῦτο δὲ χρὴ ὦ Χάρης εὖ εἰδέναι, ὅτι ἐὰν ταῦτα πράξῃς, τοῖς μὲν πολεμίοις * ἐπιτετυχηκὼς ἔσῃ, φιλίαν δὲ πόλιν διασεσωκώς.

ὅροις

σὺ, τροπὴν ὥσπερ ἐν Πελλήνῃ, ποιήσεις.

ἐπιτετειχικὼς H. Stephan.

εὐκλεέστατος δὲ ἐν τῇ πατρίδι ἔσῃ, ὀνομαστότατος δὲ καὶ ἐν τοῖς συμμάχοις καὶ πολεμίοις. ὁ μὲν δὴ Χάρης πεισθεὶς, ἐθύετο· τῶν δὲ Φλιασίων εὐθὺς μὲν οἱ ἱππεῖς τοὺς θώρακας ἐνεδύοντο, καὶ τοὺς ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ ὁπλῖται ὅσα εἰς πεζὸν παρεσκευάζοντο. ἐπεὶ δὲ ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα ἐπορεύοντο ἔνθα ἐθύετο, ἀπήντα αὐτοῖς ὁ Χάρης καὶ ὁ μάντις, καὶ ἔλεγον ὅτι καλὰ εἴη τὰ ἱερά. ἀλλὰ περιμένετε, ἔφασαν· ἤδη γὰρ ἡμεῖς ἔξιμεν. ὡς δὲ τάχιστα ἐκηρύχθη, θείᾳ τινὶ προθυμίᾳ καὶ οἱ μισθοφόροι ταχὺ ἐξέδραμον. ἐπεὶ δὲ Χάρης ἤρξατο πορεύεσθαι, προηγοῦντο αὐτοῦ οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς καὶ πεζοί· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ταχέως ἡγοῦντο, ἔπειτα δὲ ἐτρόχαζον· τέλος δὲ οἱ μὲν * ἱππεῖς ἤλαυνον, οἱ δὲ πεζοὶ κατὰ κράτος ἔθεον ὡς δυνατὸν ἐν τάξει, οἷς καὶ ὁ Χάρης σπουδῇ ἐπηκολούθει. ἦν μὲν οὖν τῆς ὥρας μικρὸν πρὸ δύντος ἡλίου. κατελάμβανον δὲ τοὺς ἐν τῷ τείχει πολεμίους, τοὺς μὲν, λουομένους, τοὺς δ', ὀψοποιουμένους, τοὺς δὲ, φυρῶντας, τοὺς δὲ, στιβάδας ποιουμένους. ὡς δ' εἶδον τὴν σφοδρότητα τῆς ἐφόδου, εὐθὺς ἐκπλαγέντες ἔφυγον, καταλιπόντες τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι πάντα τὰ ἐπιτήδεια. κἀκεῖνοι μὲν ταῦτα δειπνήσαντες, καὶ οἴκοθεν ἄλλα ἐλθόντα, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ σπείσαντες, καὶ παιανίσαντες, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, κατέδαρθον. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἀφικομένου τῆς νυκτὸς ἀγγέλου περὶ τῆς Θυαμίας, μάλα φιλικῶς κηρύξαντες τὰ ζεύγη καὶ τὰ ὑποζύγια πάντα, καὶ σίτου γεμίσαντες, εἰς τὸν Φλιοῦντα παρήγαγον· καὶ ἕως περιετειχίζετο τὸ τεῖχος, ἑκάστης ἡμέρας παραπομπαὶ ἐγίνοντο. περὶ μὲν δὴ Φλιασίων, ὡς καὶ πιστοὶ τοῖς φίλοις ἐγένοντο, καὶ ἄλκιμοι διετέλεσαν ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ὡς πάντων σπανίζοντες ἐν τῇ συμμαχίᾳ διέμενον, εἴρηται. σχεδὸν δέ τι περὶ τοῦτον τὸν χρόνον Αἰνέας Στυμφάλιος, γεγενημένος στρατηγὸς τῶν Ἀρκάδων, νομίσας οὐκ ἀνεκτῶς ἔχειν τὰ ἐν τῷ Σικυῶνι, ἀναβὰς σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατεύματι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, συγκαλεῖ τῶν Σικυωνίων τῶν τε ἔνδον ὄντων τοὺς κρατίστους, καὶ τοὺς ἄνευ δόγματος ἐκπεπτωκότας μετεπέμπετο. φοβηθεὶς δὲ ταῦτα ὁ ΕΥφρὼν, καταφεύγει εἰς τὸν λιμένα τῶν Σικυωνίων, καὶ μεταπεμψάμενος Πασίμηλον ἐκ Κορίνθου,

* ἱππεῖς κατὰ κράτος ἤλαυνον, οἱ δὲ, κ.τ.λ. ἔθεον

A Præterea clariſſimum in patria nomen conſequeris, & tam apud hoſtes quam ſocios eris celeberrimus. Hac oratione permotus Chares, rem ſacram faciebat. Interim Phliaſiorum equites cōfeſtim loricas induebant, & frænabant equos; graui armatura parante omnia, quæ peditibus eſſent neceſſaria. Poſteaquam ſumtis armis eum ad locum pergerent, vbi Chares exta conſulebat: occurrit eis cum hariolo Chares, & vterque perlitatum aiebat. Ac vos quidem, inquiunt, exſpectate parum-B per, dum nos quoque vobiſcum exeamus. Re celerrime denuntiata, diuina quadam alacritate animorum etiam ſtipendiarij milites excurrebant. Poſteaquam proficiſcendi Chares initium feciſſet, præcedebant equites pediteſque Phliaſiorum: qui primo quidem celeriter eos ducebant, deinde curſitabant; tamdem equites * totis viribus provehebantur, ac pedites currebant, vti quidem poterant, non perturbatis ordinibus: Sequebatur C hos Chares properanter. Et fiebant hæc paullo ante ſolem occidentem. Itaque hoſtes in caſtello reperiunt partim ſe lauantes, partim parantes obſonia, partim panes, nonnullis etiam lectos ſternentibus. Hi quum Phliaſios vehementi cum impetu irruere viderent, mox perterriti fugiunt, ac viris fortibus commeatum omnem relinquunt. Quapropter illi tum iis veſcuntur, tum aliis quæ adlata domo fuerant: factaque ob rem proſpere geſtam libatione, ac pæane abſoluto, conſtitutis D excubiis, dant ſe quieti. Corinthij noctu de Thyamia certiores facti, perhumaniter iuſſis per præconem colligi vehiculis ac iumentis omnibus, iiſque frumento oneratis; Phliuntem ea deducunt: & quam quidem diu circumdatum munitionibus hoſtium erat oppidum, cottidie commeatum eo deducentibus ſuis mittebant. Atque hactenus de Phliaſiis, quod fœderatorum in fide perſtiterint, toto illo bello fortiter ſe geſſerint, denique rerum omnium inopia preſſi nihilominus in ſocie-E tate permanſerint, diximus. Ceterum hoc fere tempore Æneas Stymphalius, Arcadum prætor, quum quæ Sicyone fierent, minime toleranda duceret; cum copiis in arcem adſcendens, convocabat præſtantiſſimos quoſque Sicyoniorum, qui in vrbe erāt, itemque ſine decreto publico proſcriptos arceſſebat. Ea re perterritus EVphro, in portum Sicyoniorum ſe conferebat, ac Paſimelum Corintho ad ſe evocans,

Lectio marginis.

Æneas Stymphalius tyrannidem EVphronis euertit.

per eum Lacedæmoniis portum tradebat, rurſumque ad ſocietatem illorum redibat, ac ſe Lacedæmoniorum in fide perſtitiſſe profitebatur. Nam quo tempore per ſuffragia quæſitum Sicyone fuiſſet, num ab eorum fide diſcedendum eſſet: cum paucis ſe, id minime faciendum, cenſuiſſe aiebat. Poſtea quum in eos, à quibus proditus fuerat, animaduertere voluiſſet: popularem ſe ſtatum conſtituiſſe dicebat. Adeoque nunc, inquit, omnes illi, qui vos Lacedæmonios deſeruere, per me adhuc exſulant. Quapropter ſi mea id fuiſſet in poteſtate, vniuerſa cum vrbe ad vos defeciſſem. Nunc quem occupaui portum, vobis tradidi. Audiebant hæc ex eo complures, ſed quam multi fidem ei haberent, non admodum patet. Quia vero mentionem eorum, quæ EVphro deſignauit, facere cœpi: quæ reſtant, continuare lubet. Quum Sicyone diſſiderent inter ſe optimates ac populus, EVphro ſecum Athenis ducto mercenario milite, in patriam rediit. Itaque vrbem, vna cum populo ſua in poteſtate habebat; præfectus vero Thebanus, arcem. Quum autem intelligeret, non poſſe ſe, quamdiu à Thebanis arx teneretur, vrbem ſua in poteſtate retinere: coacta pecunia, Thebas profectus eſt, per eas Thebanis perſuaſurus, vt optimatibus eiectis, vrbem ſibi reſtituerent. Verum ij, qui prius acti ab eo fuerant in exſilium, cognito ipſius itinere ac inſtituto; & ipſi Thebas adverſus eũ profecti ſunt. Quumque familiariter eum cum magiſtratibus verſari viderent, veriti ne, quæ vellet, impetraret: adito quidam ex eis periculo, in arce hominem iugulant, quo tempore iſtic Thebani magiſtratus & ſenatus conſidebant. Mox illi, qui erant in magiſtratu, ad ſenatum cædis auctores introducunt, eumque verbis hiſce compellãt: Viros hoſce, ciues, qui EVphronem interemere, capitis arceſſimus. Videmus enim, modeſtos homines nihil nec iniuſtæ nec impiæ rei deſignare: quum improbi flagitioſe quidem illi agere ſoleant; verum id nihilominus clam eſſe cupiant. At hi tantum omnes homines audacia ſcelereque ſuperarunt, vt haud procul à magiſtratibus, & vobis ipſis, penes quos morte mulctandi, vel abſoluendi poteſtas ſumma eſt, arbitratu proprio hunc occiderint. Quamobrem ſi extremo hi ſupplicio non adficientur, quis in vrbem venire audebit? quid erit ciuitas? ſi cuiuis licebit occidere, priuſquam ſignificarit, quamobrem huc quiſq; veniat?

EVphro interficitur.

A διὰ τούτου παραδίδωσι τὸν λιμένα τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ ἐν ταύτῃ αὖ τῇ συμμαχίᾳ ἀνεστρέφετο, λέγων ὡς Λακεδαιμονίοις διατετελέκοι πιστὸς ὤν· ὅτε γὰρ ψῆφος ἐδίδοτο ἐν τῇ πόλει, εἰ δοκοίη ἀφίστασθαι, μετ' ὀλίγων ἀποψηφίσασθαι ἔφη. ἔπειτα δὲ τοὺς προδόντας ἑαυτὸν τιμωρήσασθαι βουλόμενος, δῆμον καταστῆσαι. καὶ νῦν, ἔφη, φεύγουσιν ὑπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ὑμᾶς προδιδόντες. εἰ μὲν οὖν ἐδυνάσθην ἐγὼ, B ὅλην ἂν ἔχων τὴν πόλιν πρὸς ὑμᾶς ἀπέστην· νῦν δὲ οὗ ἐγκρατὴς ἐγενόμην, τὸν λιμένα παραδέδωκα ὑμῖν. ἠκροῶντο μὲν δὴ αὐτοῦ πολλοὶ ταῦτα· ὁπόσοι δὲ ἐπείθοντο, οὐ πάνυ κατάδηλον. ἀλλὰ γὰρ ἐπείπερ ἠρξάμην, διατελέσαι βούλομαι τὰ περὶ τοῦ ΕΥφρονος. στασιασάντων γὰρ ἐν τῇ Σικυῶνι τῶν τε βελτίστων καὶ τοῦ δήμου, λαβὼν ὁ ΕΥφρων Ἀθήνηθεν ξενικὸν πάλιν κατέρχεται. καὶ τοῦ μὲν ἄστεος ἐκράτει σὺν τῷ δήμῳ. Θηβαίου δὲ ἁρμοστοῦ τὴν ἀκρόπολιν C ἔχοντος, ἐπεὶ ἔγνω οὐκ ἂν δυνάμενος, τῶν Θηβαίων ἐχόντων τὴν ἀκρόπολιν, τῆς πόλεως κρατεῖν, συσκευασάμενος χρήματα, ᾤχετο ὡς τούτοις πείσων Θηβαίους ἐκβάλλειν μὲν τοὺς κρατίστους, παραδοῦναι δ' αὐτῷ πάλιν τὴν πόλιν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ πρόσθεν φυγάδες τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν παρασκευὴν, ἀντεπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας. ὡς δὲ ἑώρων αὐτὸν οἰκείως τοῖς ἄρχουσι συνόντα, φοβηθέντες μή πως διαπράξαιτο D ἃ βούλεται, παρεκινδύνευσάν τινες, καὶ ἀποσφάττουσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει, τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῆς βουλῆς συγκαθημένων. οἱ μέντοι ἄρχοντες τοὺς ποιήσαντας εἰσήγαγον εἰς τὴν βουλὴν, καὶ ἔλεγον τάδε· Ἄνδρες πολῖται, ἡμεῖς τουτουσὶ τοὺς ΕΥφρονα ἀποκτείναντας διώκομεν περὶ θανάτου, ὁρῶντες ὅτι οἱ μὲν σώφρονες οὐδὲν δήπου ἄδικον οὐδὲ ἀνόσιον ποιοῦσιν· οἱ δὲ πονηροὶ ποιοῦσι μὲν, λανθάνειν δὲ [ὅμως * πειρῶνται. E οὗτοι δὲ τοσοῦτον πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβλήκασι τόλμῃ τε καὶ μιαρίᾳ, ὥστε παρ' αὐτάς τε τὰς ἀρχὰς, καὶ παρ' αὐτοὺς ὑμᾶς τοὺς κυρίους οὕς τινας δεῖ ἀποθνήσκειν, καὶ οὕς τινας μὴ, αὐθογνωμονήσαντες, ἀπέκτειναν τὸν ἄνδρα. εἰ οὖν οὗτοι μὴ δώσουσι τὴν ἐσχάτην δίκην, τίς ποτε πρὸς τὴν πόλιν θαρσῶν πορεύσεται; τί δὲ ἔσται ἡ πόλις, εἰ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ ἀποκτεῖναι πρὶν δηλῶσαι, ὅτου ἕνεκα ἥκοι ἕκαστος;

ἡμεῖς μὲν τούτους διώκομεν ὡς ἀνοσιωτάτους, καὶ ἀνομωτάτους, καὶ πλεῖστον δὴ ὑπεριδόντας τῆς πόλεως. ὑμεῖς δὲ ἀκηκοότες, ὁποίας τινὸς ὑμῖν δοκοῦσιν ἄξιοι εἶναι δίκης, ταύτην αὐτοῖς ἐπίθετε. οἱ μὲν ἄρχοντες τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ ἀποκτεινάντων οἱ μὲν ἄλλοι ἠρνοῦντο μὴ αὐτόχειρες* γενέσθαι· εἷς δὲ ὡμολογήκει, καὶ τῆς ἀπολογίας ὧδέ πως ἤρχετο· Ἀλλ' ὑπερορᾶν μὲν, ὦ Θηβαῖοι, οὐ δυνατὸν ὑμῶν ἀνδρὶ, ὃς εἰδείη κυρίους μὲν ὄντας ὅ, τι βούλεσθε αὐτῷ χρῆσθαι. τίνι μέντοι πιστεύων ἐνθάδε ἀπέκτεινα τὸν ἄνδρα, εὖ ἴστε ὅτι πρῶτον μὲν, τῷ νομίζειν* δίκαια ποιεῖν· ἔπειτα δὲ, τῷ ὑμᾶς ὀρθῶς γνώσεσθαι. ᾔδειν γὰρ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τοὺς περὶ Ἀρχίαν καὶ Ὑπάτην, οὓς ἐλάβετε ΕΥφρονι ὅμοια πεποιηκότας, οὐ ψῆφον ἀνεμείνατε, ἀλλὰ ὁπότε πρῶτον ἐδυνάσθητε, ἐτιμωρήσασθε· νομίζοντες, τῶν τε περιφανῶς ἀνοσίων, καὶ τῶν φανερῶς προδοτῶν, καὶ τυραννεῖν ἐπιχειρούντων, ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων θάνατον κατεγνῶσθαι. οὐκοῦν καὶ ΕΥφρων ἔνοχος πᾶσι τούτοις ἦν. παραλαβὼν μὲν γὰρ τὰ ἱερὰ* μετὰ καὶ χρυσῶν τούτων καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων, κενὰ πάντων ἀπέδειξε. προδότης γε μὴν τίς ἂν περιφανέστερος ΕΥφρονος εἴη; ὃς φίλαιτατος μὲν ὢν Λακεδαιμονίοις, ὑμᾶς εἵλετο ἀντ' ἐκείνων; πιστὰ δὲ δοὺς καὶ λαβὼν παρ' ὑμῶν, πάλιν προὔδωκεν ὑμᾶς, καὶ παρέδωκε τοῖς ἐναντίοις τὸν λιμένα; καὶ μὴν πῶς οὐκ ἀπροφασίστως τύραννος ἦν, ὃς δούλους οὐ μόνον ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ πολίτας ἐποίει; ἀπεκτίννυε δὲ, καὶ ἐφυγάδευε, καὶ χρήματα ἀφῃρεῖτο οὐ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλ' οὓς αὐτῷ ἐδόκει; οὗτοι δὴ ἦσαν οἱ βέλτιστοι. αὖθις δὲ μετὰ τῶν ἐναντιωτάτων ὑμῖν Ἀθηναίων κατελθὼν [εἰς τὴν πόλιν*, ἐναντία μὲν ἔθετο τῷ παρ' ὑμῶν ἁρμοστῇ τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνον οὐκ ἐδυνάσθη ἐκ τῆς* πόλεως ἐκβαλεῖν, συσκευασάμενος χρήματα, δεῦρο ἀφίκετο. καὶ εἰ μὲν ὅπλα ἠθροικὼς ἐφαίνη ἐφ' ὑμᾶς, καὶ χάριν ἄν μοι εἴχετε, εἰ ἀπέκτεινα αὐτόν. ὃς δὲ χρήματα ἦλθε παρασκευασάμενος, ὡς τούτοις ὑμᾶς διαφθερῶν, καὶ πείσων, πάλιν κύριον αὐτὸν ποιῆσαι τῆς πόλεως, τούτῳ ἐγὼ τὴν δίκην ἐπιθεὶς, πῶς ἂν δικαίως ὑφ' ὑμῶν ἀποθάνοιμι; καὶ γὰρ οἱ μὲν ὅπλοις βιασθέντες, βλάπτονται μὲν, οὐ μέντοι ἄδικοί γε ἀναφαίνονται· οἱ δὲ χρήμασι παρὰ* τὸ δίκαιον διαφθαρέντες,

[Margin notes: κατειργάσθαι· — δίκαιον — μετὰ ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἀναθ. κ. τ. τούτων ἀπ. — ἀκροπόλεως — τὸ βέλτιστον]

A Enimvero nos iſtos reos agimus, vt improbiſſimos ac facinoroſiſſimos homines, quique inſigniter rempublicam hanc contemſerint. Vos re cognita, quo digni eſſe ſupplicio videbuntur, hoc eos adficite. Huiuſmodi magiſtratuum erat oratio. Ceterum reliqui percuſſores ſe patraſſe cædem hanc negabant, vno excepto, qui rem ingenue fatebatur, ſeque hoc quodam modo purgare incipiebat. Vos vero, Thebani, non poteſt is contemnere, qui non ignorat, poſſe vos ſecum arbitratu veſtro agere. B Quo autem iure fretus hunc hominem heic occiderim, dicam: Primum eam ob cauſſam id feciſſe me ſcitote, quod exiſtimarem à me fieri iuſtiſſime. Deinde, vt vos recte de cauſſa cognoſceretis. Sciebam enim, vos, quum Archias & Hypates iis ſimilia ſua cum factione patrarent, quæ deſignauit EVphro; non exſpectaſſe iudicij calculum, ſed quamprimum fieri potuit, pœnas de eis ſumſiſſe. Nam ſtatuebatis, eos qui palam eſſent impij, palam proditores, ac tyrannidis vſurpatores, C ab omnibus hominibus iam capitis damnatos eſſe. Ac EVphro quidem certe horum omnium reus erat. Nam quum templa reperiſſet ornata donariis aureis ac argenteis, omnibus his ea ſpoliauit. Proditor vero quis manifeſtior fuit EVphrone? qui quum Lacedæmoniis amiciſſimus eſſet, vos illis prætulit. Idem data & accepta à vobis fide, rurſum vos deſeruit, ac portum veſtris adverſariis tradidit. Et qui non citra excuſationem o- D mnem tyrannus erat, qui ſeruos non modo libertate ſed etiam ciuitate donabat? Idem interficiebat, agebat in exſilium, facultatibus ſpoliabat nō iniuſtum aliquid deſignantes, ſed quos ei collubitum erat, in quibus erant optimates. Præterea nobis infeſtiſſimorum Athenienſium ope recuperata ciuitate, præfecto veſtro arma intulit. Quum autem eum vrbe non poſſet eiicere, coactis pecuniis huc venit. E Quod ſi palam adverſus vos armatos collegiſſet, etiam mihi gratiam haberetis, quod eum interfeciſſem. Nunc quum pecunias paratas adtulerit, quibus vos corrumperet, ac permoueret, vt rurſus eum Sicyone rerum ſummæ præficeretis: quonam pacto iure à vobis interficiar, qui talem hunc ſupplicio adfeci? Qui armis coacti ſunt, læduntur illi quidem, non tamen eſſe iniuſti videri poſſunt. At qui pecuniis præter ius & æquū ſunt corrupti,

» ſimul læduntur, ſimul turpitudine gra-
» uantur. Iam ſi mihi quidem hoſtis, vo-
» bis autem amicus erat: fateor ipſe, factum
» à me eſſe improbe, quod apud vos eum
» interfecerim. At qui vos deſeruerat, quo
» pacto magis mihi quam vobis, hoſtis
» erat? Fortaſſe quis profecto dixerit: At
» ſponte ſua huc venit. Ergo ſi quis eum
» extra vrbem veſtram occidiſſet, laudem
» reperiſſet: nunc quum reverſus eſſet, fa-
» cinora priora cumulaturus aliis, non iure
» cæſus dicetur? Vnde poteſt is qui hoc ait,
» demonſtrare, proditores, transfugas, ty-
» rannos, publicis apud Græcos fœderi-
» bus contineri? Præterea velim vobis in
» mentem revocetis, decretum à vobis fa-
» ctum eſſe, quo conceditis, exſules com-
» prehenſos ex omnibus ſociis vrbibus ab-
» duci ius eſſe. Iam qui, quum exſul eſſet,
» ſine communi ſociarum ciuitatum decre-
» to in patriam reverſus ſit; eumne quiſ-
» quam iniuſte cæſum dicere poſſit? E-
» quidem vos aio, Thebani, ſi me occide-
» ritis, vlturos vicem eius, qui vobis infe-
» ſtiſſimus fuerit: Sin me iuſte feciſſe iu-
» dicaueritis, vlti videbimini non vos ſo-
» lum, ſed etiam ſocios veſtros vniuerſos.
His auditis Thebani iuſte cæſum EVphronem pronuntiarunt. Verum ciues ipſius cum, vt virum bonum, Sicyonem adlatum in foro ſepelierunt, ac vt
» patronum vrbis venerantur. Hoc mo-
» do magna pars hominum, vti quidem
» videtur, eos viros bonos eſſe ſtatuit, qui
» bene ſint de ipſis promeriti. Atque
hactenus de EVphrone diximus. Quapropter vnde digreſſus ſum, redeo. Nam interea, dum Thyamiam Phliaſij muniunt, præſente adhuc Charete, Oropus ab exſulibus occupatus eſt. Huc Athenienſes quum copias vniuerſas deduxiſſent, & Charetem quoque revocaſſent; rurſum portus Sicyoniorum à ciuibus & Arcadibus capitur. Nemo ſociorum ſuppetias Athenienſibus id temporis tulit, ſed diſceſſere; Oropo Thebanorum fidei credito, donec de cauſſa cognoſceretur. Quumque Lycomedes animaduerteret, Athenienſes queri de ſociis, quod quum ipſis illorum cauſſa multum negotij faceſſeretur, nemo tamen viciſſim eis opem ferret: * decies millibus auctor eſſe cœpit, vt de ſocietate cum illis agerent. Ac primo quidem difficile factu quibuſdam Athenienſibus videbatur, quod quum Lacedæmo-

hoc eſt, Arcadum magiſtratui.

A ἅμα μὲν βλάπτονται, ἅμα δὲ αἰσχύνῃ περιπίπτουσιν. εἰ μὲν τοίνυν ἐμοὶ μὲν πολέμιος ἦν, ὑμῖν δὲ φίλος, κἀγὼ ὁμολογῶ μὴ καλῶς ἄν μοι ἔχειν τοῦτον παρ' ὑμῖν ἀποκτεῖναι· εἰ δ' ὑμᾶς προδιδοὺς, τί ἐμοὶ πολεμιώτερος ἦν, ἢ ὑμῖν; ἀλλὰ νὴ Δία, εἴποι τις ἂν, ἑκὼν ἦλθε. κᾆτα, εἰ μὲν ἀπεχόμενον τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπέκτεινέ τις αὐτὸν, ἐπαίνου ἂν ἐτύγχανε· νῦν δὲ ὅτι πάλιν ἦλθεν ἄλλα πρὸς τοῖς πρόσθεν κακὰ ποιήσων, οὐ δικαίως φησί τις αὐτὸν τεθνάναι; ποῦ ἔχων
B Ἕλλησι σπονδὰς ἀποδεῖξαι ἢ προδόταις, ἢ πάλιν αὐτομόλοις, ἢ τυράννοις; πρὸς δὲ τούτοις ἀναμνήσθητε, ὅτι καὶ ἐψηφίσασθε δήπου, τοὺς φυγάδας ἀγωγίμους εἶναι ἐκ πασῶν τῶν συμμαχίδων. ὅστις δὲ ἄνευ κοινοῦ τῶν* συμμαχίδων δόγματος κατέρχεται φυγὰς, τοῦτον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ὅπως οὐ δίκαιόν ἐστιν ἀποθνήσκειν; ἐγώ φημι, ὦ ἄνδρες, ἀποκτείναντας μὲν ὑμᾶς ἐμὲ, τετιμωρηκότας ἔσεσθαι ἀνδρὶ τῷ πάντων ὑμῖν
C πολεμιωτάτῳ· γνόντας δὲ δίκαια πεποιηκέναι, αὐτοὺς τετιμωρηκότας φανεῖσθαι ὑπέρ τε ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν συμμάχων ἁπάντων. οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι, ταῦτα ἀκούσαντες, ἔγνωσαν δίκαια τὸν ΕΥφρονα πεπονθέναι. οἱ μέντοι πολῖται* αὐτὸν ὡς ἄνδρα ἀγαθὸν κομισάμενοι, ἔθαψάν τε ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ὡς ἀρχηγέτην τῆς πόλεως σέβονται. οὕτως, ὡς ἔοικεν, οἱ πλεῖστοι ὁρίζονται τοὺς εὐεργέτας αὐτῶν, ἄνδρας ἀγα-
D θοὺς εἶναι. καὶ τὰ μὲν περὶ ΕΥφρονος εἴρηται. ἐγὼ δὲ ἔνθεν εἰς ταῦτα ἐξέβην, ἐπάνειμι. ἔτι γὰρ τειχιζόντων τῶν Φλιασίων τὴν Θυαμίαν, καὶ τοῦ Χάρητος ἔτι παρόντος, ὁ Ὠρωπὸς ὑπὸ τῶν φευγόντων κατελήφθη. στρατευσαμένων δὲ πάντων Ἀθηναίων ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸν Χάρητα μεταπεμψαμένων ἐκ τῆς Θυαμίας, ὁ μὲν λιμὴν αὖ ὁ τῶν Σικυωνίων πάλιν ὑπ' αὐτῶν τε πολιτῶν καὶ τῶν Ἀρκάδων ἁλίσκεται. τοῖς δ' Ἀθηναίοις οὐδεὶς τῶν συμμάχων ἐβοήθη-
E σεν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν, Θηβαίοις παρακαταθέμενοι τὸν Ὠρωπὸν, μέχρι δίκης. καταμαθὼν δὲ ὁ Λυκομήδης μεμφομένους τοὺς Ἀθηναίους τοῖς συμμάχοις, ὅτι αὐτοὶ μὲν πολλὰ πράγματα εἶχον δι' ἐκείνους, ἀντεβοήθησε δ' αὐτοῖς οὐδεὶς, πείθει τοὺς μυρίους πράττειν περὶ συμμαχίας πρὸς αὐτούς. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐδυσχέραινόν τινες τῶν Ἀθηναίων, τὸ Λακεδαιμο-

συμμάχων

αὐτοῦ

νίοις ὄντας φίλους, γενέσθαι τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν συμμάχοις. ἐπεὶ δὲ λογιζόμενοι εὕρισκον οὐδὲν μεῖον Λακεδαιμονίοις, ἢ σφίσιν ἀγαθόν, τὸ Ἀρκάδας μὴ προσδεῖσθαι Θηβαίων, οὕτω δὴ προσεδέχοντο τὴν τῶν Ἀρκάδων συμμαχίαν. καὶ Λυκομήδης ταῦτα πράττων, ἀπιὼν Ἀθήνηθεν, δαιμονιώτατα ἀποθνήσκει. ὄντων γὰρ παμπόλλων πλοίων, ἐκλεξάμενος τούτων ὃ ἐβούλετο, καὶ συνθέμενος τούτους ἀποβιβάσαι, ὅποι αὐτὸς κελεύοι, εἵλετο ἐνταῦθα ἐκβῆναι, ἔνθα οἱ φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. κἀκεῖνος μὲν οὕτως ἀποθνήσκει. ἡ μέντοι συμμαχία * οὕτως ἐπεραίνετο. εἰπόντος δὲ Δημοτίωνος ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἡ μὲν πρὸς τοὺς Ἀρκάδας φιλία καλῶς αὐτῷ δοκοίη πράττεσθαι, τοῖς μέντοι στρατηγοῖς προστάξαι ἔφη σκέψασθαι, ὅπως καὶ ἡ Κόρινθος σῶα ᾖ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Κορίνθιοι, πέμψαντες ταχὺ ἱκανοὺς φρουροὺς ἑαυτῶν πανταχόσε, ὅπου ἐφρούρουν Ἀθηναῖοι, εἶπον αὐτοῖς ἀπιέναι, ὡς οὐδὲν ἔτι δεόμενοι φρουρῶν. οἱ δ' ἐπείθοντο. ὡς δὲ συνῆλθον οἱ ἐκ τῶν φρουρίων Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν, ἐκήρυξαν οἱ Κορίνθιοι, εἴ τις ἀδικοῖτο Ἀθηναίων, ἀπογράφεσθαι, ὡς ληψομένους τὰ δίκαια. οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, Χάρης ἀφικνεῖται μετὰ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὰς Κεγχρεάς. ἐπεὶ δ' ἔγνω τὰ πεπραγμένα, ἔλεξεν, ὅτι ἀκούσας ἐπιβουλεύεσθαι τῇ πόλει, βοηθῶν παρείη. οἱ δ' ἐπαινέσαντες αὐτόν, οὐδέν τι μᾶλλον ἐδέχοντο τὰς ναῦς εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ' ἀποπλεῖν ἐκέλευον· καὶ τοὺς ὁπλίτας καὶ τὰ δίκαια ποιήσαντες ἀπέπεμψαν. ἐκ μὲν δὴ τῆς Κορίνθου οἱ Ἀθηναῖοι οὕτως ἀπηλλάγησαν. τοῖς μέντοι Ἀρκάσιν ἠναγκάζοντο πέμπειν τοὺς ἱππέας ἐπικούρους διὰ τὴν συμμαχίαν, εἴ τις στρατεύοιτο ἐπὶ τὴν Ἀρκαδίαν. τῆς δὲ Λακωνικῆς οὐκ ἐπέβαινον ἐπὶ πολέμῳ. τοῖς δὲ Κορινθίοις ἐνθυμουμένοις, ὡς χαλεπῶς ἔχοι αὐτοὺς σωθῆναι, * κεκρατημένοις μὲν καὶ πρόσθεν κατὰ γῆν, προσγεγενημένων δὲ αὐτοῖς Ἀθηναίων ἀνεπιτηδείων, ἔδοξεν ἀθροίζειν καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας μισθοφόρους. ἡγούμενοι δὲ τούτων, ἅμα μὲν τὴν πόλιν ἐφύλαττον, ἅμα δὲ τοὺς πολεμίους κακῶς ἐποίουν. εἰς μέντοι Θήβας ἔπεμψαν ἐπερησομένους, εἰ τύχοιεν ἂν εἰρήνης ἐλθόντες. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι ἰέναι ἐκέλευον, ὡς * ἐσομένων,

οὕτως

κρατουμένοις

ἐσομένης,

A niorum eſſent in fœdere, adverſariis ipſorum adiungere ſe deberent. Verum poſtea quam ratiocinando comperere, nihilo minus ex re Lacedæmoniorum eſſe, quam ſua, Thebanorum auxiliis Arcades non egere; tandem ſocietatem cum Arcadibus inierunt. Eius auctor rei Lycomedes, Athenis diſcedens, feliciſſime diem ſuum obiit. Nam quum nauigia complura eſſent, electo de his, quod ipſi placuiſſet, pactoque inito, vt, vbi vellet ipſe, exponeretur: iſtic è naui maluit e- B gredi, vbi tum forte exſules erant, atque hoc modo extinctus eſt. Reabſe tamen hæc ſocietas inita fuit. Quum autem ad populum Athenienſem Demotio verba faceret, videri ſibi recte cum Arcadibus contractam amicitiam, verum dandam eſſe operam, vt & Corinthus Athenienſium populo ſalua eſſet: poſteaquam id inaudiiſſent Corinthij, celeriter miſſis hinc inde ſatis magnis præſidiis, vbicumque in excubiis Athenienſes erant, eos abire iuſſerunt, quod iam non amplius opera præſidiariorum egerent. Parebant C in hoc illi, quumque de caſtellis in vrbem confluxiſſent; edixere per præconem Corinthij, ſi quis Athenienſis de iniuria ſibi facta queri vellet, is vti nomen ſuum profiteretur: nec enim ius ei denegatum iri. Atque hoc rerum ſtatu Chares cum claſſe Cenchreas adpulit. Quumque quid actum eſſet, comperiſſet; adeſſe ſe dixit auxilij cauſſa, quod Corintho inſidias ſtrui accepiſſet. Illi collau- D data ipſius voluntate, non tamen in portum naues admiſere; ſed vti cum eis diſcederet, hortabantur. Iridem milites Athenienſes, poſteaquam ſatis eis factum eſſet, dimiſerunt. Hoc modo Athenienſes Corintho diſceſſerunt. Vt autem auxiliares equitum copias Arcadibus mitterent, tenebantur ex cauſa fœderis, ſi quis Arcadiæ bellum intuliſſet: neque tamen agrum Laconicum, inferendi belli cauſa, invadebant. Ceterum Corinthiis, qui ſecum ipſi perpenderent, difficulter ſe ſaluos eſſe poſ- E ſe, qui iam ante terra premerentur, ac iam nouos adverſarios Athenienſes nacti eſſent, viſum eſt, cogendas eſſe ſtipendiarias equitum peditumq; copias. His quum ipſimet præeſſent, eadem opera ciuitatem ſuam præſidio muniebant, & hoſtes ſuos vexabant. Præterea Thebas mittunt interrogatum, pacemne poſſent impetrare, ſi eo veniſſent. Quumq; venire Thebani eos iuberent, quod impetraturi pacem eſſent;

Athenienſium & Arcadum fœdus.

Corinthij pacem à Thebanis petunt.

orabant Corinthij, prius vti conueniundi ſocios poteſtatem ſibi facerent. Nam cupere ſe vna cum iis pacem facere, qui eam expoſcerent: permiſſuros, vt illi bellum gererent, qui paci bellum præferrent. Quod quum itidem eis Thebani concederent, Corinthij Lacedæmonem profecti, hac oratione ſunt vſi: » Venimus, Lacedæmonij, ad vos, qui amici veſtri ſumus; æquumque » cenſemus eſſe, vt ſi quam in eo rationem » ſalutis veſtrę ſitam perſpicitis, ſi nos in bel- » lo perſeuerauerimus; eam nobis etiam cō- » monſtretis: Sin ad inopiam res veſtras eſſe » redactas intelligitis: vna nobiſcum pacem » faciatis, ſi quidem id ex re veſtra fuerit. » Nec enim vlli ſunt homines, quibuſcum » vſq; adeo ſalui eſſe cupiamus, ac vobiſcum. » At ſi vos rationem aliquam intelligitis, » quamobrem vobis bellum expediat gere- » re; precamur vos, vti nobis pacem facere » per vos liceat. Nam ſi hoc tempore fueri- » mus conſeruati, fortaſſe rurſus aliquando » vobis vſui erimus. Sin iam pereamus, cer- » tum eſt, non poſſe nos vmquam vobis de- » inceps prodeſſe. His auditis Lacedæmonij non modo dant hoc conſilij Corinthiis, vt pacem facerent: ſed aliis etiam ſociis liberum relinquunt, vt ſi quidem eis ſecum bello incumbere non placeret, quieſcendo ſe recrearent. Se tamen perſtituros aiebant in bello, atque id facturos, quod Deo viſum eſſet. Numquam certe conceſſuros, vt Meſſene, quam à maioribus ſuis accepiſſent, ſibi eriperetur. Quibus auditis, Corinthij pacis conſtituendæ cauſſa Thebas profecti ſunt. Ab eis petebant Thebani, vt in ipſorum etiam ſocietatem iurarent. Verum reſpondebant Corinthij, ſocietatem non eſſe pacem, ſed belli commutationem. Quod ſi ita placeret ipſis, adeſſe ſe aiebant, vt conditionibus æquis pacem facerent. Quorum virtutem admirati Thebani, quod tametſi eſſent in periculo, nollent tamen adverſus bene de ſe meritos bellum gerere: pacem ipſis, & Phliaſiis, & quotquot Thebas cum eis venerant, ea conditione conceſſerunt; vt ſinguli agro ſuo potirentur. Deinde ſacramentis hæc confirmata ſunt. Ac Phliaſij quidem, poſteaquam hæc pax conſtituta eſſet, confeſtim exceſſere Thyamia. Verum Argiui, quamquam iiſdem conditionibus pacem ſe facturos iurauerāt, quia tamen impetrare non poterāt, vt Phliaſiorum exſules in Tricarano, tamquam ſi eſſent in ciuitate ſua, manerent: Thyamiam receptam præſidio muniebant, quod cum

Gratitudo Corinthiorum erga Lacedæmonios.

A ἐδεήθησαν οἱ Κορίνθιοι ἐᾶσαι σφᾶς ἐλθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς συμμάχους, ὡς μετὰ μὲν τῶν βουλομένων ποιησόμενοι τὴν εἰρήνην, * τοὺς δὲ πόλεμον αἱρησομένους ἐάσοντες πολεμεῖν. ἐφέντων δὲ καὶ ταῦτα πράττειν τῶν Θηβαίων, ἐλθόντες εἰς Λακεδαίμονα οἱ Κορίνθιοι εἶπον· Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρὸς ὑμᾶς πάρεσμεν, ὑμέτεροι φίλοι· καὶ ἀξιοῦμεν, Εἰ μέν τινα ὁρᾶτε σωτηρίαν ὑμῖν, ἐὰν διακαρτερῶμεν πολεμοῦντες, διδάξαι καὶ ἡμᾶς· B εἰ δὲ ἀπόρως γιγνώσκετε ἔχοντα τὰ ὑμέτερα, εἰ μὲν καὶ ὑμῖν συμφέρει, ποιήσασθαι μεθ' ἡμῶν τὴν εἰρήνην· ὡς οὐδὲ μετ' οὐδένων ἂν ἥδιον, ἢ μεθ' ὑμῶν σωθείημεν. Εἰ μέντοι ὑμεῖς λογίζεσθε συμφέρειν * ἡμῖν πολεμεῖν, δεόμεθα ὑμῶν ἐᾶσαι ἡμᾶς εἰρήνην ποιήσασθαι. σωθέντες μὲν γὰρ ἴσως ἂν αὖθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα· ἐὰν δὲ νῦν ἀπολώμεθα, * δηλονότι οὐδέποτ' ἔτι χρήσιμοι ἐσόμεθα. ἀκούσαντες δὲ C ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι, τοῖς τε Κορινθίοις συνεβούλευον τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐπέτρεψαν τοῖς μὴ βουλομένοις σὺν ἑαυτοῖς πολεμεῖν ἀναπαύεσθαι. αὐτοὶ δ' ἔφασαν πολεμοῦντες πράξειν ὅ, τι ἂν τῷ θεῷ φίλον ᾖ· ὑφήσεσθαι δὲ οὐδέποτε, ἣν παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον Μεσσήνην, ταύτης στερηθῆναι. οἱ δὴ Κορίνθιοι ἀκούσαντες ταῦτα, ἐπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ τὴν D εἰρήνην. οἱ μέντοι Θηβαῖοι ἠξίουν αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν ὀμνύναι. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡ μὲν συμμαχία οὐκ εἰρήνη, ἀλλὰ πολέμου μεταλλαγὴ εἴη. εἰ δὲ βούλοιντο, παρεῖναι ἔφασαν τὴν δικαίαν εἰρήνην ποιησόμενοι. ἀγασθέντες δὲ αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, ὅτι καίπερ ἐν κινδύνῳ ὄντες, οὐκ ἤθελον τοῖς εὐεργέταις εἰς πόλεμον καθίστασθαι, συνεχώρησαν αὐτοῖς, καὶ Φλιασίοις, καὶ τοῖς ἐλθοῦσι μετ' αὐτῶν εἰς Θήβας, τὴν εἰρήνην, ἐφ' ᾧτε ἔχειν τὴν ἑαυ- E τῶν ἑκάστους. καὶ ἐπὶ τούτοις ὠμόθησαν οἱ ὅρκοι. οἱ μὲν δὴ Φλιάσιοι, ἐπεὶ οὕτως ἡ ξύμβασις ἐγένετο, εὐθὺς ἀπῆλθον ἐκ τῆς Θυαμίας· οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ὀμόσαντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις εἰρήνην ποιήσασθαι, ἐπεὶ οὐκ ἠδύναντο καταπρᾶξαι, ὥστε τοὺς τῶν Φλιασίων φυγάδας μένειν ἐν τῷ Τρικαράνῳ ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει * ἔχοντες, παραλαβόντες ἐφρούρουν, φάσκοντες σφετέραν

* τοὺς δὲ πόλεμον αἱρουμένους
* ὑμῖν
* δῆλον ὅτι
* ὄντας

[καὶ* τὴν] γῆν ταύτην εἶ), ἣν ὀλίγῳ πρότερον πολεμίαν οὖσαν ἐδήουν. καὶ δίκας τῶν Φλιασίων* προκαλουμένων, οὐκ ἐδίδοσαν. σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον τετελευτηκότος ἤδη τοῦ προτέρου Διονυσίου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ πέμπει βοήθειαν τοῖς Λακεδαιμονίοις δώδεκα τριήρεις, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν Τιμοκράτην. ἐπεὶ* δ' οὖν ἀφικόμενος, συνεξαιρεῖ αὖθις Σελλασίαν· καὶ τοῦτο πράξας, ἀπέπλευσεν οἴκαδε. μετὰ δὲ τοῦτο οὐ πολλῷ ὕστερον καταλαμβάνουσιν οἱ Ἠλεῖοι Λασιῶνα, ὃ μὲν παλαιὸν ἑαυτῶν ὄντα, ἐν δὲ τῷ παρόντι συντελοῦντα εἰς τὸ Ἀρκαδικόν. οἱ μέντοι Ἀρκάδες οὐ περιωλιγώρησαν, ἀλλ' εὐθὺς παραγγείλαντες ἐβοήθουν. ἀντεβοήθησαν δὲ καὶ οἱ τῶν Ἠλείων τετρακόσιοι, καὶ ἔτι τριακόσιοι. ἀντιστρατευομένων δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ἐπιπεδεστέρῳ χωρίῳ τῶν Ἠλείων, τῆς νυκτὸς οἱ Ἀρκάδες ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν Ἠλείων ὄρους κορυφήν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κατέβαινον ἐπὶ τοὺς Ἠλείους. οἱ δέ, ἰδόντες ἅμα μὲν ἐξ ὑπερδεξίου προσιόντας, ἅμα δὲ πολλαπλασίους, ἐκ πολλοῦ μὲν ἀπελθεῖν ᾐσχύνθησαν, ὁμόσε δὲ ἦλθον, καὶ εἰς χεῖρας δεξάμενοι ἔφυγον· καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας, πολλὰ δὲ ὅπλα ἀπώλεσαν, κατὰ δυσχωρίας ἀποχωροῦντες. οἱ δ' Ἀρκάδες, διαπραξάμενοι ταῦτα, ἐπορεύοντο ἐπὶ τὰς τῶν Ἀκρωρείων πόλεις. λαβόντες δὲ ταύτας, πλὴν Θραύστου, ἀφικνοῦνται εἰς Ὀλυμπίαν· καὶ περισταυρώσαντες τὸν Κρόνιον, ἐνταῦθα ἐφρούρουν, καὶ ἐκράτουν τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ὄρους. ἔλαβον δὲ καὶ Μαργανέας, ἐνδόντων τινῶν. οὕτω δὲ τούτων προκεχωρηκότων, οἱ μὲν Ἠλεῖοι αὖ παντάπασιν ἠθύμησαν· οἱ δ' Ἀρκάδες ἔρχονται ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ μέχρι μὲν τῆς ἀγορᾶς ἦλθον· ἐκεῖ μέντοι ὑποστάντες οἵ τε ἱππεῖς* καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτῶν, ἐκβάλλουσί τε αὐτούς, καὶ ἀπέκτειναν τινάς, καὶ τρόπαιον ἐστήσαντο. ἦν μὲν οὖν καὶ πρότερον διαφορὰ ἐν τῇ Ἤλιδι. οἱ μὲν γὰρ περὶ Χάροπόν τε, καὶ Θρασωνίδην, καὶ Ἀργεῖον, εἰς δημοκρατίαν ἦγον τὴν πόλιν, οἱ δὲ περὶ Σταλκάν τε, καὶ Ἱππίαν, καὶ Στρατόλαν, εἰς ὀλιγαρχίαν. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀρκάδες μεγάλην δύναμιν ἔχοντες σύμμαχοι ἐδόκουν εἶναι τοῖς δημοκρατεῖσθαι βουλομένοις, ἐκ τούτου δὴ θρασύτεροι οἱ περὶ τὸν Χάροπον ἦσαν, καὶ συνθέμενοι τοῖς Ἀρκάσιν ἐπιβοηθεῖν, καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν.

προσκαλουμένων,

δ' αὖ

καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν

A agrum ſuum eſſe dicerent, quem paulo ante velut hoſticum vaſtauerant. Quumque Phliaſii provocarent ad cauſæ diſceptationem, denegatum hoc eis eſt. Atque hoc ferme tempore, quum iam Dionyſius maior è viuis exceſſiſſet: filius eius naues duodecim, quibus Timocratem præfecerat, in ſubſidium Lacedæmoniis mittit. Is quum adpuliſſet, in expugnanda eos Sellaſia iuuit; eaque re geſta, domum nauigauit. Non multo poſt, Laſionem Elei occupant, quod oppidum fuerat illud B quidem olim ipſorum in poteſtate: ſed hoc tempore iuris Arcadici erat. Eam rem Arcades minime negligebant, ſed mox concitatis ſuis opem ferebant. Contra prodibant CCCC Elei, ruſumque CCC. Quumque interdiu caſtra in campo nonnihil plano Elei hoſtibus oppoſuiſſent, noctu Arcades in verticem montis eius adſcendunt, qui Eleis imminebat, ac prima luce adverſus Eleos deſcendunt. Illi quum ſimul eos & ſuperiore de loco adventantes viderent, & C multo ſe plures: diu quidem, quominus diſcederent, pudore detinebantur, tamdem vero congreſſi cum Arcadibus, vix conſerta cum illis manu fugam arripiunt. Quumque per difficilia loca diſcederent, multos & viros & arma deſiderarunt. Arcades ea re geſta, verſus ſita in iugis collium oppida pergunt: quumque ea cepiſſent, excepta Thrauſto, ad Olympiam accedunt. Vbi Saturni ædem vallo muniuiſſent, præſidium ibi collocant, ac monte Olympiaco potiun- D tur. Præterea Marganeas, nonnullis cedentibus, capiunt. Quibus ita ſuccedentibus, omnino deiectis Elei quidem animis erant, Arcades vero ad ipſam vrbem vſque accedunt. Quumque ad forum vſque penetraſſent, iſtic Elei quidam equites, aliique ſe opponunt; expulſiſque Arcadibus, & nonnullis interemtis, tropæum ſtatuunt. Erat autem iam ante quoddam apud Elidem diſſidium. Nam qui Charopo, Thraſonidæ, Argeo adhærebant, popularis ciuitatis E ſtatus auctores erant: è contrario Stalcæ, Hippiæ, Stratolæ factio ad paucorum imperium rempublicam revocabat. Quum autem Arcades qui magnas habebant copias, iis opitulari viderentur, qui populi poteſtatem in adminiſtratione probabant; audacior ex eo Charopus cum ſuis erat, pactique cum Arcadibus de ſummittendis auxiliis, arcem capiunt.

Dionyſius iunior.

Eleorum cædes.

Eam rem equites cum CCC non negligere, ſed ſtatim ſurſum pergere, viqueadverſarios ex arce propellere: quo factum, vt cum Argeo Charopoque plus minus CCCC ciues in exſilium eiicerentur. Non multo poſt, ſumtis hi ſecum Arcadibus quibuſdam, Pylum capiunt: quo quidem ad eos multi ex populo ab vrbe confluebant, quod iam oppidum egregium, & ab Arcadibus, quorum erat magna potentia, ſubſidia haberent: qui ſane deinceps etiam fines Eleorum ingreſſi ſunt, perſuaſi ab exulibus, futurum vt vrbs deditionem faceret. Verum id temporis Achæi, Eleorum fœderati, vrbem eorum tutati ſunt: eoque factum, vt Arcades alia re nulla geſta, quam quod agrum vaſtaſſent, diſceſſerint. Vbi primum egreſſi fines Eleorum fuiſſent, certiores facti, Pellenenſes apud Elidem eſſe; noctu itinere longiſſimo confecto, Olurum Pellenenſium oppidum, capiunt. Nam rurſum Pellenenſes ad Lacedæmoniorum ſocietatem acceſſerant. Illi re cognita, & ipſi facto circuitu, qua quidem poterant, Pellenen revertuntur. Deinde cum Arcadibus, qui Olurum tenebant, & vniuerſo cum Arcadum populo bellum gerunt, quamquam ipſi perpauci numero eſſent: neque deſtitere prius quam Olurum expugnaſſent. Rurſus Arcades alia expeditione Elidem adoriuntur. Quumque inter Cyllenen ac vrbem ipſam caſtra haberent, ab Eleis invaduntur; quorum & impetum ſuſtinuerunt Arcades, & vicerunt. Tunc Andromachus Eleorum præfectus, qui vt prœlium hoc iniretur, auctor fuerat, ſibi ipſi manus adtulit: reliqui in vrbem pedem retulerunt. Interfectus eſt & Soclidas Spartanus, qui huic pugnæ intererat. Nam hoc tempore Lacedæmoniis cum Eleis ſocietas erat. Quumque in vrbe ſua Elei premerentur, miſſis legatis petebant vt Lacedæmonij bellum Arcadibus facerent. Exiſtimabant enim, hac potiſſimum ratione Arcades avocari poſſe, ſi vtrimque bello laceſſerentur. Itaque ciues ſuos Archidamus educit, & Cromnum capit, ibique relicto præſidio trium cohortium ex duodecim, quas habebat, domum redit. Arcades ita vti tum forte adhuc erant ab expeditione, qua Elidem invaſerant, collecti,

A οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ τριακόσιοι οὐκ ἠμέλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐχώρουν ἄνω, καὶ ἐκκρούουσιν τοὺς· ὥστ' ἔφυγον σὺν τῷ Ἀργείῳ καὶ Χαρόπῳ τῶν πολιτῶν περὶ τετρακοσίους. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον οὗτοι παραλαβόντες τῶν Ἀρκάδων τινάς, καταλαμβάνουσιν Πύλον. καὶ πολλοὶ μέν τοι πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἀπῄεσαν τοῦ δήμου, ἅτε χωρίον τε καλὸν καὶ μεγάλην ῥώμην τὴν τῶν Ἀρκάδων συμμαχίαν ἔχοντες. ἐνέβαλον δὲ ὕστερον καὶ εἰς τὴν χώραν τὴν τῶν Ἠλείων οἱ
B Ἀρκάδες ὑπὸ τῶν φευγόντων ἀναπειθόμενοι, ὡς ἡ πόλις προσχωρήσοιτο. ἀλλὰ τότε μὲν οἱ Ἀχαιοί, φίλοι τοῖς Ἠλείοις γενόμενοι, τὴν πόλιν αὐτῶν διεφύλαξαν· ὥστε οἱ Ἀρκάδες οὐδὲν ἄλλο πράξαντες, ἢ δῃώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν, ἀπῆλθον. εὐθὺς μέν τοι ἐκ τῆς Ἠλείας ἐξιόντες, αἰσθόμενοι τοὺς Πελληνεῖς ἐν Ἤλιδι ὄντας, νυκτὸς μακροτάτην ὁδὸν ἐλθόντες καταλαμβάνουσιν αὐτῶν Ὄλουρον. ἤδη γὰρ πάλιν
C προσεκεχωρήκεσαν οἱ Πελληνεῖς * τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν. εἰς τὴν
ἐπεὶ δ' ᾔσθοντο τὰ περὶ Ὄλουρον, περιελθόντες αὖ καὶ οὗτοι, ὅποι ἐδύναντο, εἰς τὴν αὐτῶν πόλιν Πελλήνην εἰσῆλθον. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐπολέμουν τοῖς ἐν Ὀλούρῳ Ἀρκάσι τε καὶ τῷ * ἑαυτῶν παντὶ δήμῳ, αὐτῶν
καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες. ὅμως δὲ οὐδὲ πρόσθεν ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τὸ Ὄλουρον. οἱ δ' αὖ Ἀρκάδες πάλιν ποιοῦνται ἄλλην στρατείαν
D εἰς Ἦλιν. μεταξὺ δὲ Κυλλήνης τε καὶ τῆς πόλεως στρατοπεδευομένοις αὐτοῖς ἐπιτίθενται οἱ Ἠλεῖοι, ὑποστάντες δὲ οἱ Ἀρκάδες ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ Ἀνδρόμαχος μὲν ὁ Ἠλεῖος ἵππαρχος, ὅσπερ αἴτιος ἐδόκει εἶναι συνάψαι τὴν μάχην, αὐτὸς αὑτὸν διέφθειρεν· οἱ δ' ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρησαν. ἀπέθανε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ παραγενόμενος καὶ Σωκλείδας ὁ Σπαρτιάτης. ἤδη γὰρ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Ἠλείοις σύμμαχοι ἦσαν. πιεζόμενοι δὲ οἱ
E Ἠλεῖοι ἐν τῇ ἑαυτῶν, ἠξίουν καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, πέμποντες πρέσβεις, ἐπιστρατεύειν τοῖς Ἀρκάσι, νομίζοντες οὕτως ἂν μάλιστα * ἀποβαλεῖν τοὺς Ἀρκάδας, εἰ ἀμφοτέρωθεν πολεμοῖντο. ἀποκαλεῖν
καὶ ἐκ τούτου δὴ Ἀρχίδαμος στρατεύεται μετὰ τῶν πολιτῶν, καὶ καταλαμβάνει Κρῶμνον. καταλιπὼν δ' ἐν αὐτῷ φρουρὰν τῶν δώδεκα λόχων τρεῖς, οὕτως ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησεν. οἱ μέν τοι Ἀρκάδες, ὥσπερ ἔτυχον ἐκ τῆς εἰς Ἦλιν στρατείας συνειλεγμένοι,

ſuis

A βοηθήσαντες, περιεσταύρωσαν τὸν Κρῶμνον διπλῷ σταυρώματι, καὶ ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες, ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῷ Κρώμνῳ. χαλεπῶς δ' ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τῶν πολιτῶν, ἐκπέμπει στρατιάν· ἡγεῖτο δὲ καὶ τότε Ἀρχίδαμος. ἐλθὼν δ' ἐδῄου καὶ τῆς Ἀρκαδίας ὅσα ἐδύνατο, καὶ τῆς Σκιρίτιδος, καὶ πάντα ἐποίει ὅπως, εἰ δύναιτο, ἀπαγάγοι τοὺς πολιορκοῦντας. οἱ δ' Ἀρκάδες οὐδέν τι μᾶλλον ἐκινοῦντο, ἀλλὰ ταῦτα πάντα περιεώρων. B κατιδὼν δέ τινα λόφον ὁ Ἀρχίδαμος, δι' οὗ τὸ ἔξω σταύρωμα περιεβέβληντο οἱ Ἀρκάδες, ἐνόμισεν ἑλεῖν ἂν * τοῦτο, καὶ εἰ τούτου κρατήσειεν, οὐκ ἂν δύνασθαι μένειν τοὺς ὑπὸ * τοῦτο πολιορκοῦντας. [τάχ' ἂν] [τάχ' ἂν] κύκλῳ δὲ περιάγοντος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον, ὡς εἶδον οἱ προθέοντες πελτασταὶ τοῦ Ἀρχιδάμου τοὺς Ἐπαρίτους ἔξω τοῦ σταυρώματος, ἐπιτίθενται αὐτοῖς, καὶ ἱππεῖς συνεμβάλλειν ἐπειρῶντο. οἱ δ' οὐκ ἐνέκλιναν, ἀλλὰ συντεταγμένοι ἡσυχίαν εἶχον. C οἱ δ' αὖ πάλιν ἐνέβαλον. ἐπεὶ δ' οὐδὲ τότε ἐνέκλιναν, ἀλλὰ καὶ ἐπῄεσαν, ἤδη οὔσης πολλῆς κραυγῆς, ἐβοήθει * δ' καὶ αὐτὸς Ἀρχίδαμος ἐκτραπόμενος κατὰ τὴν ἐπὶ Κρῶμνον φέρουσαν ἁμαξιτόν, εἰς δύο ἔχων, ὥσπερ ἐτύγχανεν ἄγων. [δὲ] ὡς δὲ ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν σὺν τῷ Ἀρχιδάμῳ κατὰ κέρας, ἅτε καθ' ὁδὸν πορευόμενοι, οἱ δὲ Ἀρκάδες ἀθρόοι συνασπιδοῦντες, ἐν τούτῳ οὐκέτι ἐδύναντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀντέχειν τῷ D τῶν Ἀρκάδων πλήθει, ἀλλὰ ταχὺ μὲν ὁ Ἀρχίδαμος ἐτέτρωτο τὸν μηρὸν διαμπάξ, ταχὺ δὲ οἱ μαχόμενοι πρὸ αὐτοῦ ἀπέθνησκον, Πολυαινίδας τε καὶ Χίλων, ὁ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀρχιδάμου ἔχων. καὶ οἱ πάντες δὲ αὐτῶν τότε ἀπέθανον οὐκ ἐλάττους τῶν τριάκοντα. ὡς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀναχωροῦντες εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἐξῆλθον, ἐνταῦθα δὴ Λακεδαιμόνιοι ἀντιπαρετάξαντο. καὶ μὴν οἱ Ἀρκάδες ὥσπερ εἶχον συν- E τεταγμένοι ἔστησαν, καὶ πλήθει μὲν ἐλείποντο, εὐθυμότεροι δὲ πολὺ εἶχον, ἐπεληλυθότες δὴ ἀποχωροῦσι, καὶ ἄνδρας ἀπεκτονότες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μάλα ἀθύμως εἶχον, τετρωμένον μὲν ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον, ἀκηκοότες δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τεθνηκότων, ἀνδρῶν τε ἀγαθῶν, καὶ σχεδὸν τῶν ἐπιφανεστάτων. ὡς δὲ πλησίον ὄντων, ἀναβοήσας τις τῶν πρεσβυτέ-

ſuis opem ferunt, & Cromnum duplici vallo cingũt, eoque muniti Cromnios obſident. Heic quum Lacedæmoniorũ vrbs grauiter moleſteq. ferret, ciues Cromnios oppugnari, exercitum domo proficiſci iubet: cui tum quoque Archidamus præficiebatur. Is cum copiis profectus, Arcadiã & Sciritidem, quantum poterat, populabatur: omniaq. moliebatur, vt, ſi fieri poſſet, obſidionem ſolueret. Verum Arcades ſe loco non mouebant, adeoque flocci pẽdebant hæc omnia. Tum Archidamus colle quodam conſpecto, quo vallum exterius Arcades cinxerãt, eum ſe poſſe capere putabat: quo quidem ſi potitus eſſet, non iam amplius eos, qui oppidum iſto ſub colle obſidebant, ſubſiſtere poſſe. Quumq. copias ſuas ad eum locum ambitu quodam circumduceret, poſteaquam præcurrentes Archidami regis cetrati extra vallum * Eparitos videbant; in eos irruebant, ſimulq. cum eis equites irrumpere conabantur. [*gens Arcadica. Steph. epit.*] Illi minime fugam dabant, ſed acie inſtructa ſubſiſtebant. Tunc alij rurſus in eos impetum faciebãt. ſed quum tantum abeſſet, vt illi terga verterent, vt etiam in aduerſos pergerent, magno iam coorto clamore; tũ vero Archidamus ipſe ſuis ſuccurrebat, nonnihil deflectens verſus eam viam qua currus agi poſſunt, & quæ Cromnũ ducit, militibus ſuis in binos inſtructis, quemadmodum forte tum copias ducebat. Vbi primum propius ad ſe inuicem acceſſere, Archidami milites in cornu exporrecti, quod ipſa in via incederent, Arcades vero conferti, & clupeos conſtipantes: tum vero Lacedæmonij Arcadum multitudini reſiſtere non poterant, adeoque celeriter Archidamus femore traiecto vulnerabatur, interfectis etiam ſtatim illis, qui ante ipſum propugnabãt, nimirum Polyænida & Chilone, quo cũ ſoror Archidami nupta erat. Denique non pauciores quam XXX, ex eis interfecti ſunt. Hinc vbi de via cedentes Lacedæmonij latiorẽ in locum perveniſſent, tum vero aduerſus hoſtes aciem rurſus inſtruebant. Nihilominus Arcades ita vti tum inſtructi erant, ſtabant: ac numero quidem vincebantur, magis tamen viriles habebãt animos: quippe qui pedẽ referentes invaſiſſent, atque etiam quoſdam occidiſſent. Ecõtrario Lacedæmonij perquam deiectis erant animis, qui vulneratum Archidamum cernerent, & interfectorũ audiiſſent nomina, virorum fortium, ac prope clariſſimorum. Tandem quum propius ad ſe inuicẽ acceſſiſſent, & quidam ex ſe-

" nioribus exclamaſſet, Quamobrem pu-
" gnabimus, ô viri? cur non potius induciis
" factis rem componimus? perlubenter audita ea voce, induciæ factæ ſunt. Ita Lacedæmonij ſublatis mortuorum cadaueribus diſceſſerunt, & Arcades eo regreſſi vnde primum in eos impetum fecerant, tropæum excitarunt. Interea vero, dum Cromnum Arcades obſidebant; Elei, qui erant in vrbe, dum Pylum verſus pergunt, forte in Pylios incidunt, qui repulſi à Thalamis fuerant. Itaque profecti ad eos equites Elei, quum primum illos conſpicerent, occaſionem non negligunt; ſed confeſtim in eos irruentes, quoſdam occidunt, ceteris in collem ſe recipientibus. Poſteaquam deinde pedites Eleorum acceſſiſſent, ab his etiam illi de colle deiiciuntur: partimque ſunt interfecti, partim viui hoſtium in poteſtatem venerunt, prope cc. Ex iis quotquot milites erant mercenarij, divenditi ſunt; exſules autem, iugulati. Hinc Pylios, quum nemo ſuppetias eis ferret, vna cum oppido capiunt, & Marganeas recipiunt. Aliquanto poſt Lacedæmonij rurſus noctu Chromnum profecti, vallo potiuntur, ac ſtatim Argiuos & Lacedæmonios obſeſſos euocant. Itaque quotquot ab eis haud procul abfuerant, ſeque mature parauerant, egreſſi ſunt: quotquot autem Arcades concurſantes anteverterunt, rurſus in vrbem concluſi, & capti ſunt; ſic partientibus eos deinde hoſtibus, vt pars vna cederet Argiuis, alia Thebanis, Arcadibus alia, itemque Meſſeniis. In vniuerſum quidem, quotquot ex Spartanis eorumque finitimis capti ſunt, plures fuere quam centum. Poſteaquam Arcades iam non amplius Cromni obſidione occupabantur, rurſus aduerſus Eleos ſe convertebant, ac non ſolum Olympiam validiori præſidio muniebant: ſed etiam adpetente anno Olympiaco, parabant ſe ad Olympia celebranda cum Piſatis, qui ſe primos templo præfuiſſe aiebant. Quum iam menſis adeſſet, quo peraguntur Olympia, itidemque celebris illius conuentus dies adpetiiſſent: Elei palam ſe parantes, arceſſitis etiam Achæis, qua Olympiam itur, via pergebant. Exiſtimabant autem Arcades, nunquam illos venturos; ideoque celebritatem eam vna cum Piſatis ipſi moderabātur. Erant iam abſoluti equeſtres, ceterique curſus quinquertij; & qui lucta inter ſe decertabant, non in ſtadio curſui deſtinato, ſed inter hoc & aram congrediebantur.

Arcades Olympici certamine gubernare nituntur.

A ρων εἶπε· τί δὲ ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες, μάχεσθαι, ἀλλ' οὐ *ἀπεισαμένους διαλυθῆναι; ἄσμενοι δὴ ἀκούσαντες, ἐσπείσαντο. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἀρκάδες ἐπαναχωρήσαντες ἔνθα τὸ πρῶτον ἤρξαντο ἐπιέναι, τρόπαιον ἐστήσαντο. ὡς δ' οἱ Ἀρκάδες περὶ τὸν Κρῶμνον ἦσαν, οἱ ἐκ τῆς πόλεως Ἠλεῖοι πρῶτον μὲν ἰόντες ἐπὶ τὴν Πύλον, *ἐπιτυγχάνουσι τοῖς Πυλίοις ἀποκεκρουσμένοις ἀπὸ τῶν Θαλαμῶν. B καὶ παρελαύνοντες οἱ ἱππεῖς τῶν Ἠλείων, ὡς εἶδον αὐτούς, οὐκ ἠμέλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐμβάλλουσι. καὶ τοὺς μὲν ἀποκτιννύουσιν, οἱ δέ τινες αὐτῶν καταφεύγουσιν ἐπὶ γήλοφον. ἐπεὶ μέντοι ἦλθον οἱ πεζοί, ἐκκόπτουσι καὶ τοὺς ἐπὶ τῷ *γηλόφῳ. καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον, ἐγγὺς διακοσίων. καὶ ὅσοι μὲν ξένοι ἦσαν αὐτῶν, ἀπέδοντο· ὅσοι δὲ φυγάδες, ἀπέσφαττον. μετὰ δὲ ταῦτα τούς τε Πυλίους, ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, σὺν αὐτῷ τῷ χωρίῳ αἱροῦσι, καὶ τοὺς C Μαργανέας ἀναλαμβάνουσι. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὕστερον αὖ ἐλθόντες νυκτὸς ἐπὶ τὴν Κρῶμνον, ἐπικρατοῦσι τοῦ σταυρώματος, καὶ τούς τε Ἀργείους καὶ τοὺς πολιορκουμένους τῶν Λακεδαιμονίων εὐθὺς ἐξεκάλουν. ὅσοι μὲν οὖν ἐγγύτατά τε ἐτύγχανον ὄντες καὶ ὠξυλάβησαν, ἐξῆλθον· ὁπόσους δὲ ἔφθασαν πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων συμβοηθήσαντες, ἀπεκλείσθησαν ἔνδον, καὶ ληφθέντες διενεμήθησαν· καὶ ἓν μὲν μέρος ἔλαβον Ἀργεῖοι, ἓν δὲ Θηβαῖοι, ἓν δὲ D Ἀρκάδες, ἓν δὲ Μεσσήνιοι. οἱ δὲ σύμπαντες ληφθέντες Σπαρτιατῶν τε καὶ περιοίκων, πλέονες τῶν ἑκατὸν ἐγένοντο. ἐπεί γε μὴν οἱ Ἀρκάδες ἐσχόλασαν ἀπὸ τοῦ Κρώμνου, πάλιν δὴ περὶ τοὺς Ἠλείους εἶχον, καὶ τήν τε Ὀλυμπίαν ἐρρωμενέστερον ἐφρούρουν, καὶ ἐπιόντος Ὀλυμπιακοῦ ἔτους παρεσκευάζοντο ποιεῖν τὰ Ὀλύμπια σὺν τοῖς Πισάταις τοῖς πρώτοις φάσκουσι προστῆναι τοῦ ἱεροῦ. ἐπεὶ δὲ ὅ, τε μὴν ἧκεν, ἐν ᾧ τὰ Ὀλύμπια γίγνεται, αἵ τε ἡμέραι, ἐν αἷς ἡ πανήγυρις ἀθροίζεται, ἐνταῦθα δὴ οἱ Ἠλεῖοι E ἐκ τοῦ φανεροῦ συσκευασάμενοι, καὶ παρακαλέσαντες τοὺς Ἀχαιούς, ἐπορεύοντο τὴν Ὀλυμπιακὴν ὁδόν. οἱ δὲ Ἀρκάδες ἐκείνους μὲν οὐκ ἄν ποτε ᾤοντο ἐλθεῖν ἐπὶ σφᾶς, αὐτοὶ δὲ σὺν Πισάταις διετίθεσαν τὴν πανήγυριν. καὶ τὴν μὲν ἱπποδρομίαν ἤδη ἐπεποιήκεσαν, καὶ τὰ δρομικὰ τοῦ πεντάθλου· οἱ δ' εἰς πάλην ἀφικόμενοι, οὐκέτι ἐν τῷ δρόμῳ, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ βωμοῦ ἐπάλαιον.

σπεισαμ.

παρατυγχάνουσι

λόφῳ.

οἱ γὰρ Ἠλεῖοι παρῆσαν ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὸ A τέμενος. οἱ δὲ Ἀρκάδες πορρωτέρω μὲν οὐκ ἀπήντησαν, ἐπὶ δὲ τοῦ Κλαδάου ποταμοῦ παρετάξαντο, ὃς παρὰ τὴν * Ἄλτιν καταρρέων εἰς τὸν Ἀλφειὸν ἐμβάλλει. καὶ σύμμαχοι δὲ παρῆσαν αὐτοῖς ὁπλῖται μὲν Ἀργείων εἰς δισχιλίους, Ἀθηναίων δὲ ἱππεῖς περὶ τετρακοσίους. καὶ μὴν οἱ Ἠλεῖοι ἐπὶ θάτερα τοῦ ποταμοῦ παρετάξαντο, σφαγιασάμενοι δὲ εὐθὺς ἐχώρουν. καὶ τὸν πρόσθεν χρόνον εἰς τὰ πολεμικὰ καταφρονούμενοι μὲν ὑπ᾽ Ἀρκάδων καὶ B Ἀργείων, καταφρονούμενοι δὲ ὑπὸ Ἀχαιῶν καὶ Ἀθηναίων, ὅμως ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν μὲν συμμάχων, ὡς ἀλκιμώτατοι ὄντες, ἡγοῦντο· τοὺς δ᾽ Ἀρκάδας (τούτοις γὰρ πρώτοις συνέβαλον) καὶ εὐθὺς ἐτρέψαντο, καὶ ἐπιβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀργείους δεξάμενοι, καὶ τούτων ἐκράτησαν. ἐπεὶ μέντοι κατεδίωξαν εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ τῆς Ἑστίας ἱεροῦ, καὶ τοῦ πρὸς ταῦτα προσήκοντος θεάτρου, ἐμάχοντο μὲν οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐώθουν πρὸς τὸν βωμόν· ἀπὸ μέντοι τῶν στοῶν τε, καὶ τοῦ βουλευ- C τηρίου, καὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ βαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μαχόμενοι, ἀποθνῄσκουσιν ἄλλοι τε τῶν Ἠλείων, καὶ αὐτὸς ὁ τῶν τετρακοσίων ἄρχων Στρατόλας. τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπεχώρησαν εἰς τὸ αὑτῶν στρατόπεδον. οἱ μέντοι Ἀρκάδες, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτῶν, οὕτως ἐπεφόβηντο τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ὥστε οὐδὲ ἀνεπαύσαντο τὴν νύκτα ἐκκόπτοντες τὰ διαπεποιημένα σκηνώματα, καὶ ἀποσταυροῦντες. οἱ δ᾽ αὖ Ἠλεῖοι, ἐπεὶ τῇ ὑστεραίᾳ προσιόντες εἶδον καρτερὸν τὸ τεῖχος, καὶ ἐπὶ D τῶν ναῶν πολλοὺς ἀναβεβηκότας, ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ, τοιοῦτοι γενόμενοι, οἵους τὴν ἀρετὴν θεὸς μὲν ἂν ἐμπνεύσας δύναιτο καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἀποδεῖξαι, ἄνθρωποι δ᾽ οὐδ᾽ ἂν ἐν πολλῷ χρόνῳ τοὺς μὴ ὄντας ἀλκίμους ποιήσαιεν. χρωμένων δὲ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι τῶν ἐν τοῖς Ἀρκάσιν ἀρχόντων, καὶ ἀπὸ τούτων τοὺς Ἐπαρίτους τρεφόντων, E πρῶτοι Μαντινεῖς ἀπεψηφίσαντο, τοῖς ἱεροῖς χρήμασι μὴ χρῆσθαι. καὶ αὐτοὶ τὸ γιγνόμενον μέρος εἰς τοὺς Ἐπαρίτους ἐκ τῆς πόλεως ἐκπορίσαντες ἀπέπεμψαν τοῖς ἄρχουσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες, φάσκοντες αὐτοὺς λυμαίνεσθαι τὸ Ἀρκαδικόν, ἀνεκαλοῦντο εἰς τοὺς μυρίους τοὺς προστάτας αὐτῶν· καὶ ἐπεὶ οὐχ ὑπήκουον, κατεδίκασαν αὐτῶν, καὶ τοὺς Ἐπαρίτους ἔπεμπον, ὡς ἄξοντας τοὺς κατακεκριμένους. οἱ μὲν οὖν Μαντινεῖς, κλεί-

Ἄλτιν

Nam Elei armati iam ad delubrum perue-nerant: quibus Arcades longius non occurrebant; ſed ad Cladaum amnem aduerſus eos aciem ſtruebant. Is propter Altin fluens, in Alpheum ſeſe exonerat. Aderant autem Arcadibus auxiliares ſociorum copiæ, nimirum IICIↃ grauis armaturæ pedites Argiui, & equites Athenienſes ferme quadringenti. Nec minus Elei ſuam aciem ex altera parte amnis hoſtibus opponebant, mactataque hoſtia continuo pergebant. Quamquam autem ante id temporis bellicis in rebus non ſolum ab Arcadibus & Argiuis, ſed etiam Achæis & Athenienſibus contemnerentur; illo tamen die ſocios, vt omnium fortiſſimi, præcedebant; & Arcadibus, quibuſcum primis manus conſerebant, confeſtim in fugam actis, etiam exceptos Argiuos, Arcadibus opem ferentes, ſuperabant. Atque vbi hos perſequuti erant ad eum vſque locum, qui inter curiam, ac Veſtæ templum, theatrumque, quod eodem pertinet, interiacet; pugnabant quidem illi nihilominus, ac verſus aram propellebant hoſtes, ſed à porticibus, & curia, magnoque fano telis petiti, tamdemque prœlio cum eis in planitie congreſſi cædebantur, occiſo cum aliis Eleis ipſo quadringentorum principe Stratola. Quibus peractis ad caſtra ſua pedem referunt. Arcades quidem certe, ac alij, qui cum eis erant, vſque adeo diem ſequentem formidabant: vt nocte iam confecta tentoria demoliri, ſeque vallo munire non ceſſarent. Elei vero poſtridie accedentes, vbi murum ſatis firmum, ac multos iam fana conſcendiſſe viderent: ſuam in vrbem reuerſi ſunt, quum tales ſe viros præſtitiſſent, quales quidem poſſit Deus inſpirata virtute efficere vel vno die: ſed homines ne longo quidem temporis ſpatio quiuerint illos qui fortes non ſunt, fortes reddere. Ceterum quum Arcadum præfecti pecuniis ſacris vterentur, & iis Eparitos alerent: primi Mantinei facto decreto prohibuere ne pecunia ſacra fas eſſet vti. Quumque partem ratam, quæ ipſorum nomine debebretur Eparitis, ex vrbe ſua coegiſſent; eam præfectis miſere. Verum illi, quum ab eis ſocietatem Arcadicam labefactari dicerent, Mantineorum præſides ad magiſtratum, qui ex decies millibus conſtabat, in ius vocabant. Et quia Mantinei non parebant, lata in eos damnationis ſententia, mittunt Eparitos, qui damnatos adducerent. Verum Mantinei por-

Virtus Eleorum nec opinata.

Arcades ſacram pecuniam rapiunt.

tis ſuis occluſis, in vrbem illos non admittebant. Secundum ea nonnulli etiam ex iſtis decies millibus, aiebant, non vſurpandas eſſe pecunias ſacras, neque crimen illud violatæ religionis Deûm poſteris in omne deinceps æuum relinquendum eſſe. Poſteaquam etiam publico in concilio ſacrarum pecuniarum vſurpatio reiecta erat, mox Epariti, quotquot ſtipendio carere non poterant, dilabebantur: qui vero poterant, ſe mutuo cohortati, Eparitorum in locum ſuccedebant, ne in illorum ipſi, ſed illi in ipſorum eſſent poteſtate. Præfecti autem, qui pecuniam ſacram tractauerant, quum ſe animadverterent, ſi rationes eſſent reddendæ, de vita periclitaturos: Thebas mittunt, ac Thebanos monent, ni expeditionem ſuſciperent, periculum fore, ne rurſus Arcades ad Lacedæmoniorum partes tranſirent. Itaque Thebani ad eam ſe militiam accingebant. Contra, qui optime Peloponeſo conſultum vellent, Arcadum communi perſuadebant, vt miſſis legatis, dici Thebanis iuberent, ne Arcadiam armati, niſi arceſſiti fuiſſent, ingrederentur. Neque tantum hæc Thebanis denuntiabant, ſed etiam certis rationibus permoti ſtatuebant, bello ſibi minime opus eſſe. Quippe cauſſam nullam putabant, quamobrem ipſi Iouis fano præeſſent: adeoque ſe iuſtius ac religioſius facturos arbitrabantur, magiſque gratificaturos Deo, ſi fanum Eleis reſtituerent. Quod quum Eleis etiam placeret, vtriſque viſum eſt, pacem eſſe faciendam: eoque factum, vt inter ſe fœdus inirent. Poſteaquam in hoc præſtitum eſſet ſacramentum, iamque non ſolum alij omnes, ſed ipſi quoque Tegeatæ vna cum eo Thebano, qui Tegeæ ccc armaturæ grauis peditibus Bœotis præerat, iuraſſent: Arcades alij Tegeæ manentes, conuiuiis ac hilaritati vacabant, libationes inſtituebant, pæanas decantabant, quaſi iam pace conſtituta. Thebani vero, præfectique Arcadum, quotquot à reddendis rationibus ſibi metuebant, itemque Bœoti & Epariti, quotquot eadem erant in ſententia; clauſis Tegeæ portis, ac miſſis hinc inde lictoribus ad eos, qui agitabant conuiuia, præcipuos quoſque capiunt. Et quoniam ex omnibus oppidis Arcades eo confluxerant, omneſque pacem expoſcerent: multos capi neceſſe erat. Quo factum, vt illico tum carcer, tum domus vrbis publica cōpleretur. Poſteaquā multi iam eſſent in vincula cōiecti, multi de muro deſiliiſſent,

A σάντες τὰς πύλας, οὐκ ἐδέχοντο αὐτοὺς εἴσω.
ἐκ δὲ τούτου τάχα δὴ καὶ ἄλλοι τινὲς ἔλεγον ἐν
τοῖς μυρίοις, ὡς οὐ χρὴ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι
χρῆσθαι, οὐδὲ καταλιπεῖν εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον τοῖς
παισὶν ἔγκλημα τοῦτο * εἰς τοὺς θεούς. ὡς δὲ καὶ ἐν πρὸς τοὺς
τῷ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς
χρήμασι, ταχὺ δὴ οἱ μὲν οὐκ ἂν δυνάμενοι
ἄνευ μισθοῦ τῶν Ἐπαρίτων εἶναι, διεχέοντο· οἱ
δὲ δυνάμενοι, παρακελευσάμενοι αὐτοῖς, κα-
B θίσταντο εἰς τοὺς Ἐπαρίτους, ὅπως μὴ αὐτοὶ ἐπ'
ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐπὶ σφίσιν εἶεν. γνόντες δὲ
οἱ τῶν ἀρχόντων διακεχειρηκότες τὰ ἱερὰ χρή-
ματα, ὅτι εἰ δώσειεν εὐθύνας, κινδυνεύσοιεν
ἀπολέσθαι, πέμπουσιν εἰς Θήβας, καὶ διδάσκουσι
τοὺς Θηβαίους, ὡς εἰ μὴ στρατεύσοιεν, κινδυνεύ-
σοιεν οἱ Ἀρκάδες πάλιν λακωνίσαι. καὶ οἱ μὲν
παρεσκευάζοντο, ὡς στρατευσόμενοι· οἱ δὲ τὰ
κράτιστα τῇ Πελοποννήσῳ βουλευόμενοι, ἔπεισαν
τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκάδων, πέμψαντας πρέσβεις εἰ-
C πεῖν τοῖς Θηβαίοις μὴ ἰέναι σὺν ὅπλοις εἰς τὴν
Ἀρκαδίαν, εἰ μή τι καλοῖεν. καὶ ἅμα μὲν ταῦτα
πρὸς τοὺς Θηβαίους ἔλεγον, ἅμα δὲ ἐλογίζοντο,
ὅτι πολέμου οὐδὲν δέοιντο. τοῦ τε γὰρ ἱεροῦ τοῦ Διὸς
προεστάναι, οὐδὲν προσδεῖσθαι ἐνόμιζον· ἀλλ'
ἀποδιδόντες ἂν, καὶ δικαιότερα καὶ ὁσιώτερα ποι-
εῖν, καὶ τῷ θεῷ οἴεσθαι μᾶλλον ἂν οὕτω χαρίζεσθαι.
βουλομένων δὲ ταῦτα καὶ τῶν Ἠλείων, ἔδοξεν ἀμ-
φοτέροις εἰρήνην ποιήσασθαι· καὶ ἐγένοντο σπον-
D δαί. γενομένων δὲ τῶν ὅρκων, καὶ ὀμοσάντων τῶν τε
ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν Τεγεατῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ
Θηβαίου, ὃς ἐτύγχανεν ἐν τῇ Τεγέᾳ ἔχων ὁπλί-
τας τριακοσίους τῶν Βοιωτῶν, οἱ μὲν ἄλλοι Ἀρ-
κάδες ἐν τῇ Τεγέᾳ αὐτοῦ * καταμένοντες, ἐδει- ἐπικαταμείναντες
πνοποιοῦντό τε καὶ εὐθυμοῦντο, καὶ σπονδὰς, καὶ
παιᾶνας, ὡς εἰρήνης γεγενημένης, ἐποιοῦντο·
* οἱ δὲ Θηβαῖοι, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ φοβούμενοι ὁ δὲ Θηβαῖος,
τὰς εὐθύνας, σύν τε τοῖς Βοιωτοῖς καὶ τοῖς ὁμο-
E γνώμοσι τῶν Ἐπαρίτων, κλείσαντες τὰς πύλας
τοῦ τῶν Τεγεατῶν τείχους, πέμποντες ἐπὶ τοὺς
συσκηνοῦντας, συνελάμβανον τοὺς βελτίστους.
* ἅτε δὴ ἐκ πασῶν τῶν πόλεων παρόντων τῶν ἅτε δὲ
Ἀρκάδων, καὶ πάντων εἰρήνην βουλομένων ἔχειν,
πολλοὺς ἔδει τοὺς συλλαμβανομένους εἶναι. ὥστε
ταχὺ μὲν αὐτοῖς τὸ δεσμωτήριον μεστὸν ἦν, τα-
χὺ δὲ ἡ δημοσία οἰκία. ὡς δὲ πολλοὶ οἱ εἱργμένοι
ἦσαν, πολλοὶ δὲ κατὰ τοῦ τείχους ἐκπεπηδηκότες,

ἦσαν δ' οἳ καὶ διὰ τῶν πυλῶν ἀφεῖντο, (οὐδεὶς γὰρ οὐδενὶ ὠργίζετο, ὅστις μὴ ᾤετο ἀπολεῖσθαι) ἀπορῆσαι δὴ μάλιστα ἐποίησε τόν τε Θηβαῖον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ταῦτα πράττοντας, ὅτι Μαντινέας, οὓς μάλιστα ἐβούλοντο λαβεῖν, ὀλίγους τινὰς πάνυ εἶχον. διὰ γὰρ τὸ ἐγγὺς τὴν πόλιν εἶναι, σχεδὸν πάντες ᾤχοντο οἴκαδε. ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐγένετο, καὶ τὰ πεπραγμένα ἐπύθοντο οἱ Μαντινεῖς, εὐθὺς πέμποντες εἰς τὰς ἄλλας Αρκαδικὰς πόλεις, προηγόρευον ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ φυλάττειν τὰς πόλεις. καὶ αὐτοὶ δ' οὕτως ἐποίουν, καὶ ἅμα πέμψαντες εἰς Τεγέαν, ἀπῄτουν ὅσους ἔχοιεν ἄνδρας Μαντινεῖς· καὶ τῶν ἄλλων δ' Αρκάδων οὐδένα * ἀξιοῦν ἔφασαν οὔτε δεδέσθαι, οὔτε ἀποθνήσκειν πρὸ δίκης. * καὶ τινὲς ἐπαιτιῶντο, καὶ ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ τῶν Μαντινέων πόλις ἐγγυῷτο ἦ μὴν παρέξειν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Αρκάδων, ὁπόσους τις προσκαλοῖτο. ἀκούων οὖν ὁ Θηβαῖος ἠπόρει τε ὅ, τι χρήσαιτο τῷ πράγματι, καὶ ἀφίησι πάντας τοὺς ἄνδρας. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συγκαλέσας τῶν Αρκάδων ὁπόσοι γε δὴ συνελθεῖν ἠθέλησαν, ἀπελογεῖτο, ὡς ἐξαπατηθείη· ἀκοῦσαι γὰρ ἔφη, * ὅτι Λακεδαιμόνιοί τε εἶεν σὺν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τοῖς ὁρίοις, προδιδόναι τε αὐτοῖς μέλλοιεν τὴν Τεγέαν τῶν Αρκάδων τινές. οἱ δ' ἀκούσαντες * ἐκεῖνον μὲν καίτοι γιγνώσκοντες ὅτι ἐψεύδετο περὶ σφῶν, ἀφίεσαν· πέμψαντες δ' εἰς Θήβας πρέσβεις, κατηγόρουν αὐτοῦ, ὡς δεῖν ἀποθανεῖν. τὸν δ' Επαμινώνδαν ἔφασαν (καὶ γὰρ στρατηγῶν τότε ἐτύγχανε) λέγειν, ὡς πολὺ ὀρθότερον ποιήσειεν, ὅτε συνελάμβανε τοὺς ἄνδρας, ἢ ὅτε ἀφῆκε. ὅτι γὰρ, ἡμῶν δι' ὑμᾶς εἰς πόλεμον * καταστάντων, ὑμᾶς ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώμης εἰρήνην ποιεῖσθαι, πῶς οὐκ ἂν δικαίως προδοσίαν τις ὑμῶν τοῦτο κατηγοροίη; εὖ δ' ἴστε, ἔφη, ὅτι ἡμεῖς καὶ στρατευσόμεθα εἰς τὴν Αρκαδίαν, καὶ σὺν τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι πολεμήσομεν. ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρός τε τὸ κοινὸν τῶν Αρκάδων, * καὶ τὰς πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο Μαντινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων Αρκάδων οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου, ὡσαύτως δὲ καὶ Ηλεῖοι καὶ Αχαιοί, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δῆλοι εἶεν ὡς ἀσθενεστάτην βουλόμενοι τὴν Πελοπόννησον εἶναι, ὅπως ὡς ῥᾷστα αὐτὴν καταδουλώσαιντο. τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς βούλονται; ἢ ἵνα

[Marg.: ἐξουσίας εἶναι οὔτε ‖ ἐὰν εἴ τινας ἐπαιτιῶνται, ἔλεγον ‖ ὡς ‖ ἐπῄνουν μὲν, κ. γιγ. ὅ. ἐψεύσατο περὶ σφῶν· ‖ καταστάντων, ‖ ἢ κατὰ πόλεις,]

A quidā etiam per portas emitterētur, (quod eſſet nemo qui cuiquam ſuccēſeret, extra illos qui ſe capite multādos exiſtimabāt:) in maximam Thebanum, & alios qui hæc vna cum ipſo agebant, ſollicitudinem coniecit, quod Mātineos, quos inprimis capere volebant, ſanequam paucos comprehēdiſſent. Nam plerique omnes domum ſe contulerāt, quippe qui non procul à Tegea diſtarēt. Quum illuxiſſet, & de iis quæ geſta erant, Mantinei certiores facti eſſent; continuo miſſis ad ceteras vrbes Arcadicas nū- B tiis, vt in armis eſſent, oppidaque ſua præſidiis munirent, denuntiabant; quod quidē ipſi quoque faciebant. Simul Tegeā quoſdam ire iubent, ac reddi ſibi quoſcumque Mantineos haberēt, poſtulabant. Præterea non æquum aiebant eſſe, quemquā ex ceteris etiam Arcadibus aut vinciri aut morte multari, prius quàm de cauſſa cognitum eſſet. Quod ſi haberent, in quo culparent aliquos; per eoſdē nuntios ſuos indicabant, ſanĉte Mantineorum rempublicam ſpondere, ſe exhibituram in concilio Arcadum C publico, quotquot tamdem in ius aliquis vocare vellet. Hæc quum Thebanus ille audiret, quid hac in re ageret, ambigebat: adeoque captiuis omnibus dimiſſis, poſtridie cōuocabat Arcades, quotquot conuenire volebant; ſeque purgabat, ac deceptū eſſe dicebat. Etenim ſe narrabat accepiſſe, Lacedæmonios armatos in finibus adeſſe, ac nonnullos Arcades Tegeam illis prodere velle. Quæ quum illi audiiſſent, dimittunt hominem, quamquam eum de Arcadibus mentiri ſcirent. Inde legatis Thebas D miſſis, ſic eum accuſabant, vt morte multādum ſtatuerent. Dixiſſe tunc Epaminondam ferunt, qui Thebanorum id temporis Imperator erat, rectius hominem feciſſe tum quum Arcades cōprehenderet, quam quum dimitteret. Nam cur non, inquit, ali- « quis de proditione iure vos accuſet; qui, « quum nos veſtri cauſſa bellum geramus, « ſine cōſenſu noſtro pacem feciſtis? Enim- « E vero ſcitote, inquit, ſuſcepturos nos expe- « ditionem in Arcadiam, ac bellum geſturos « vna cum iis qui partes noſtras ſequuntur. « Poſteaquam hæc ad commune Arcadum, eorumque vrbes renuntiata fuiſſent: tum vero ſecū ipſi cogitare cœperūt Mantinei, aliique Arcades, qui de Peloponeſo erant ſolliciti, itidemq. Elei & Achæi, palā Thebanos id moliri vt Peloponeſi vires quammaxime attererēt, quo eam ſine vlla difficultate in ſeruitutem redigerent. Nam cur tamdem bellum nos volunt gerere? nū eam

[Marg.: Peloponeſij ſe aduerſus Thebanos coniungūt:]

„ ob cauſſam, vt ipſi noſmet mutuo perdamus, & vtrique ipſorum indigeamus? Cur ad expeditionem accingunt ſe, quum nos dicamus, in hoc tempore nobis opera ipſorum non opus eſſe? An non manifeſtum eſt, eos idcirco ſe ad hanc expeditionem parare, vt aliquo nos damno adficiāt? Hinc Athenas ſuos mittunt, qui Athenienſes ad ferendum opem cohortarentur. Præterea legatos ex Eparitis mittunt Lacedæmonem, ac Lacedæmonios hortātur, vt communibus auxiliis prohiberent, ne qui Peloponeſum in ſeruitutem redigerent. Impetratum etiam inde de principatu, nimirū vt ſinguli ſuos intra fines aliis præeſſent. Interea dum hæc agebantur, domo Epaminondas proficiſcebatur, ac ſecum Bœotos omnes, EVboënſes, Theſſalos multos, quos partim ab Alexandro, partim ab eius aduerſariis acceperat, ducebat. Phocenſes tamen non ſequebantur, quum iis conditionibus initum fœdus eſſe dicerent; vt, ſi quis Thebanos inuaderet, opem ferrent: verum vt aduerſus alios cum eis militatum irent, id in fœdere comprehendi negabāt. Et exiſtimabat Epaminondas, ſuis à partibus futuros in Peloponeſo Argiuos, Meſſenios, Arcades eos, qui rebus Thebanorum fauebant. Erant hi Tegeatæ, Megalopolitani,* Aſtheatæ, Palātini, & quotquot oppida, propterea quod eſſent exigua, & horum in medio ſita, ſequi eos cogebātur. (al. Aſeatæ.) Copias ergo celeriter Epaminondas eduxit: quumque Nemeā ingreſſus eſſet, nonnihil iſtic commorabatur, quod intercepturum ſe tranſeuntes Athenienſes putaret. Nam magnum hoc quiddam fore ducebat, quod ſuorum quidem ſociorum animos cōfirmare poſſet; hoſtium vero, ad deſperationem adigere. Atque, vt breuiter dicam, omnino Thebanis emolumento futurum exiſtimabat, quidquid Athenienſes detrimenti accepiſſent. Interim dum ille hoc loco diutius hæret, Peloponeſij omnes, quotquot cōſentiebant, apud Mātineam cōuenere. Quum autem audiiſſet Epaminondas, Athenienſes mutato conſilio non iam terra facturos iter, ſed mari ſe parare, vt per Lacedæmonem Arcadibus opem ferrent: motis è Nemea caſtris, Tegeam profectus eſt. Atque equidem hanc illi expeditionem feliciter ceſſiſſe, nō poſſum dicere: quæ vero tum prouidētiæ, tum audaciæ facinora ſunt, ea deſiderari mihi in hoc viro minime poſſe vidētur. Nā primum hoc non poſſum nō prædicare, quod intra Tegeatarum muros caſtra locauerit:

Epaminondæ encomium.

A ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς ποιῶμεν, ἐκείνων δ' ἀμφότεροι δεώμεθα; ἢ τί, λεγόντων ἡμῶν ὅτι οὐ δεόμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, παρασκευάζονται ὡς ἐξιόντες; οὐ δῆλον, ὡς ἐπὶ τὸ κακόν τι ἡμᾶς ἐργάζεσθαι στρατεύειν παρασκευάζονται; ἔπεμπον δὲ καὶ Ἀθήναζε, βοηθεῖν κελεύοντες. * ἔπεμψαν δὲ καὶ εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπὸ τῶν Ἐπαρίτων, παρακαλοῦντες Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο κοινῇ διακωλύειν, ἄν τινες ἴωσι καταδουλωσόμενοι (ἐπρεσβεύθησαν) B τὴν Πελοπόννησον. περὶ μέντοι ἡγεμονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν ἕκαστοι ἡγήσοιντο. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, Ἐπαμινώνδας ἐξῄει, Βοιωτοὺς ἔχων πάντας, καὶ Εὐβοέας, καὶ Θετταλῶν πολλοὺς παρά τε Ἀλεξάνδρου, καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ ἠκολούθουν, λέγοντες, ὅτι συνθῆκαι σφίσιν αὐτοῖς εἶεν, εἴ τις ἐπὶ Θήβας ἴοι, βοηθεῖν· ἐπ' ἄλλους δὲ στρατεύειν, οὐκ εἶναι ἐν ταῖς C συνθήκαις. ὁ μέντοι Ἐπαμινώνδας ἐλογίζετο, καὶ ἐν Πελοποννήσῳ σφίσιν ὑπάρχειν Ἀργείους τέ, καὶ Μεσσηνίους, καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρονοῦντας. ἦσαν δὲ οὗτοι Τεγεᾶται, καὶ Μεγαλοπολῖται, καὶ * Ἀθεᾶται, καὶ Παλλαντεῖς, (Ἀσεᾶται) καὶ εἴ τινες δὴ πόλεις, διὰ τὸ σμικραί τε εἶναι, καὶ ἐν μέσαις ταύταις οἰκεῖν, ἠναγκάζοντο. ἐξῆλθε μέντοι ὁ Ἐπαμινώνδας διὰ ταχέων. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νεμέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβε, * νομίζων (ἐλπίζων) τοὺς Ἀθηναίους παριόντας λήψεσθαι, καὶ * οἰό- (λογιζόμενος) D μενος μέγα ἂν τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις, εἰς τὸ ἐπιρρῶσαι αὐτούς· τοῖς δὲ ἐναντίοις, εἰς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, πᾶν ἀγαθὸν εἶναι Θηβαίοις, ὅτι ἐλαττοῖντο Ἀθηναῖοι. ἐν δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτῃ συνῆσαν πάντες οἱ ὁμοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντίνειαν. ἐπεὶ μέντοι ὁ Ἐπαμινώνδας ἤκουσε, τοὺς Ἀθηναίους τὸ μὲν κατὰ γῆν πορεύεσθαι ἀπεγνωκέναι, κατὰ θάλατταν δὲ παρασκευάζεσθαι, ὡς διὰ Λακεδαίμονος βοηθή- E σοντας τοῖς Ἀρκάσιν, οὕτω * δὴ ἀφορμήσας ἐκ (δὴ) τῆς Νεμέας, ἀφικνεῖται εἰς τὴν Τέγεαν. εὐτυχῆ μὲν οὖν ἔγωγε οὐκ ἂν φήσαιμι τὴν * στρατείαν (στρατηγίαν) αὐτῷ γενέσθαι· ὅσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης ἐστίν, οὐδέν μοι δοκεῖ * ἀνὴρ ἐλλείπειν. (ὁ ἀνήρ) πρῶτον μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινῶ αὐτόν, ὅτι τὸ στρατόπεδον ἐν τῷ τείχει τῶν Τεγεατῶν ἐποιήσατο·

ἔνθ' ἐν ἀσφαλεστέρῳ τε ἦν, ἢ εἰ ἔξω ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ ὅ,τι πράττοιτο. καὶ παρασκευάζεσθαι δὲ, εἴ του ἐδεῖτο, ἐν τῇ πόλει ὄντι εὐπορώτερον ἦν. τῶν δὲ ἑτέρων ἔξω στρατευομένων, ἐξῆν ὁρᾶν, εἴτε τι ὀρθῶς ἐπράττετο, εἴτε τι ἡμάρτανον. καὶ μὴν οἰόμενος κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, ὁπότε ὁρῴη χωρίοις πλεονεκτοῦντας αὐτοὺς, οὐκ ἐξῆγεν ἐπὶ ταῦτα. ὁρῶν δὲ οὔτε πόλιν προσχωροῦσαν αὐτῷ οὐδεμίαν, τόν τε χρόνον* ἐξήκοντα, ἐνόμισε πρακτέον τι εἶναι. εἰ δὲ μὴ, ἀντὶ τῆς πρόσθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέχετο. ἐπεὶ οὖν κατεμάνθανε περὶ μὲν Μαντίνειαν* τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, μεταπεμπομένους δὲ Ἀγησίλαόν τε καὶ πάντας τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ᾔσθετο ἐξεστρατευμένον τὸν Ἀγησίλαον, καὶ ὄντα ἤδη ἐν Πελλήνῃ· δειπνοποιησάμενος, παραγγείλας, ἡγεῖτο τῷ στρατεύματι εὐθὺς ἐπὶ Σπάρτην. καὶ εἰ μὴ Κρὴς θείᾳ τινὶ μοίρᾳ προσελθὼν ἐξήγγειλε τῷ Ἀγησιλάῳ προσιὸν τὸ στράτευμα, ἔλαβεν ἂν τὴν πόλιν ὥσπερ νεοττιὰν, παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνουμένων. ἐπεὶ μέντοι προπυθόμενος ταῦτα Ἀγησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθὼν, διαταξάμενοι οἱ Σπαρτιᾶται ἐφύλαττον καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες. οἵ τε γὰρ ἱππεῖς αὐτοῖς πάντες ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῆσαν, καὶ τὸ ξενικὸν, καὶ τῶν λόχων* δέκα ὄντων οἱ τρεῖς. ἐπεὶ δ' ἐγένετο Ἐπαμινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν ἔμελλον ἔν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βαλλήσεσθαι, οὐκ εἰσῄει ταύτῃ, οὐδὲ ὅπου γε μηδὲν* πλείονες μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων, πολλοὶ ὄντες· ἔνθεν δὲ πλεονεκτεῖν ἂν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε, καὶ οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν. τὸ, τε γε μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον, ἔξεστι μὲν τὸ θεῖον αἰτιᾶσθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. ἐπεὶ γὰρ ἡγεῖτο Ἀρχίδαμος οὐδὲ ἑκατὸν ἔχων ἄνδρας, καὶ διαβὰς (ὅπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα) * ἐπορεύετο ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ πνέοντες, οἱ νενικηκότες τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ τῷ παντὶ πλείονες, καὶ πρὸς τούτοις ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες, οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ' ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Ἐπαμινώνδου ἀποθνήσκουσιν. ἐπεὶ μέντοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν

προβαί-νοντα,

τοὺς ἄλλους

δώδεκα

πλέον

ἐπορεύετο πρὸς ὄρθιον ἐπὶ τοὺς

A quo loco erant tutiora, quam ſi foris ea locaſſet, ac quid ageret, minus ab hoſtibus ſciri poterat. Præterea ſi qua re opus eſſet, eam facilius in vrbe parare poterat. Hoſtes vero quum caſtra extra oppida haberent, perſpici poterat, ſiue quid recte gererent, ſeu perperam. Et quia ſuperiorem ſe hoſtibus eſſe putabat: quoties eos locorum commoditates habere videbat, non educebat ſuos, vt illos inuaderet. Poſteaquam vero nullam ad ſe vrbem deficere cerneret, ac tempus elabi: gerendum aliquid B eſſe putabat, quod quidem niſi faceret, pro hactenus parta gloria magnam infamiam exſpectabat. Itaque quum factus eſſet certior, hoſtes apud Mantineam magna cum cura ſe muniuiſſe, ac Ageſilaum omneſque Lacedæmonios arceſſere, iamque adeo cum copiis Ageſilaum domo profectum apud Pellenen eſſe animaduerteret: ſumta cœna, denũtiatoque militibus itinere, recta Spartam copias ducit. Quod niſi diuino quodam fato Cretenſis quidam C ad Ageſilaum contendens, ei copias Epaminondæ aduentare nuntiaſſet: cepiſſet Spartam, quaſi quemdam nidum, omnino à defenſoribus deſertam. Quum autem Ageſilaus his ante compertis, conatum hoſtis in adeunda vrbe præcepiſſet: Spartani diſpoſitis hinc inde ſuis, quamquam perpauci eſſent, vrbem tamen cuſtodiebant. Nam & equites eorum iam in Arcadiam diſceſſerant, & copiæ mercenariæ, & ex decem cohortibus tres. Poſteaquam Epaminondas Spartam veniſſet, non vrbem il- D lac ingrediebatur, vbi vel pugnam hoſtes in planitie commiſſuri erant, vel tela de ædificiis deiecturi, vel vbi nihilo plus in pugna multi, quam pauci erant effecturi: ſed loco quodam occupato, quo ſe ſuperiorem fore putabat, ita in vrbem deſcendit, non aſcendit. Ceterum quod deinde accidit, partim numini poteſt adſcribi, partim dici, deſperatis neminem poſſe reſiſtere. Nam quum Archidamus vix centum viros duceret, ac non ſolum traieciſſet, id quod impediri potuiſſe quodam- E modo videbatur, ſed etiam * in locum arduum verſus hoſtes pergeret: tum illi, qui ſpirabant ignem, qui Lacedæmonios deuicerant, qui rebus omnibus ſuperiores erant, ac præterea loco erant excelſiore, non excepere militum, quos Archidamus ſecum habebat, impetum; ſed terga dedere, atque adeo primi, qui apud Epaminondam erant, occiſi ſunt. Quum autem exſultarent Lacedæmonij ob victoriam,

Epaminondæ ſtrategema.

Epaminondas Spartam accedit.

Lectio marginis.

ideoq; perſequerẽtur intempeſtiuius: rurſus & ipſi quoſdam amiſere: Nam deſcripti diuinitus erant, vti quidem videtur, conceſſæ ipſis victoriæ certi quidam fines. Archidamus, eo loco quo victoria potitus fuerat, tropæum excitauit; & eos, qui ex hoſtibus iſtic interemti erãt, per inducias reddidit. Epaminondas autem ſecum ipſe perpendens futurum vt Arcades Lacedæmonem opis ferendæ cauſſa concurrerent; nolebat ſimul cum ipſis, & Lacedæmoniis vniuerſis, poſteaquã conueniſſent, pugnare: præſertim quum res ipſis feliciter ceſſiſſet, ſuis male. Quamobrem rurſus quamcelerrime Tegeã contendẽs, graui armaturæ quieſcendi ſpatium conceſſit: equitatum Mantineam miſit, rogatum, vti labores eos conſtanter ferret; ſimul monitum, conſentaneũ eſſe, pecora Mantineos vniuerſa iam extra vrbem habere, itemque viros omnes, præſertim id temporis, quo frumentum in vrbem conveheretur. Itaque ſuſcipiebant iter hoc equites. Interea profecti Eleuſine Atheniẽſium equites, apud Iſthmũ cœna ſumpta, quum Cleonas trãſiiſſent; forte ad Mantineam accedebãt, & caſtra intra muros ipſis in ædificiis habebant. Quum autẽ pateret iam aduentare hoſtes, Mantinei Atheniẽſium equitum opem implorare, ſi quid illi poſſent. Dicere pecora vniuerſa foris eſſe, itemq; operas, & multos tũ pueros, tum prouectioris ætatis homines ingenuos. Quibus Athenienſes auditis, quamquam necdum vel ſe prãdio, vel equos pabulo refeciſſent, tamen opem ferebant. Atque heic quis eorum virtutem nõ admiretur? qui quum hoſtes ſe longe maiores habere copias cernerent, & aduerſum quemdam caſum in vrbe Corintho pertuliſſent; nihil horum ad animum reuocarunt, ac ne id quidẽ, quod ſimul aduerſus Thebanos ac Theſſalos, equites hominum opinione longe præſtantiſſimos, prœlio congreſſuri eſſent: ſed turpe ducentes, ſi poſtea quam adveniſſent, nulla re ſociis eſſent adiumẽto; quamprimum cõſpexiſſent hoſtes, manus cum eis conſeruerunt, quum quidem gloriam maiorum tueri cuperẽt. Hoc modo commiſſo prœlio, Mantineis omnia, quæ foris habebant, ſalua præſtitere. Ceciderunt ex eis quidam viri fortes, cuiuſmodi ſcilicet ipſi quoque interemerunt. Quippe nemo erat vtrimque, cui tam exiguum telum eſſet, quo ſe mutuo non contingerent. Deinde cadauera ſuorum Athenienſes tollunt, hoſtium cadaueribus quibuſdam per inducias redditis. Atque heic

Præclarum facinus equitum Athenienſiũ.

A οἱ ἔνδοθεν πορρωτέρω τοῦ καιροῦ, οὗτοι αὖ ἀποθνήσκουσι. περιεγέγραπτο γάρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θείου, μέχρις ὅσου ἡ νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος τρόπαιόν τε ἵστατο ἔνθα ἐπεκράτησε, καὶ τοὺς ἐνταῦθα πεσόντας τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπεδίδου. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας λογιζόμενος, ὅτι οἱ Ἀρκάδες βοηθήσοιεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐκείνοις μὲν οὐκ ἐβούλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὁμοῦ γενομένοις μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εὐτυχηκόσι, B τῶν δὲ ἀποτετυχηκότων. πάλιν δὲ πορευθεὶς ὡς ἐδύνατο τάχιστα εἰς τὴν Τεγέαν, τοὺς μὲν ὁπλίτας ἀνέπαυσε, τοὺς δὲ ἱππέας ἔπεμψεν εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι, καὶ διδάσκων, ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν Μαντινέων βοσκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους, * ἄλλως τε καὶ σίτου συγκομιδῆς οὔσης. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἱππεῖς ὁρμηθέντες ἐξ Ἐλευσῖνος, ἐδειπνοποιήσαντο μὲν ἐν Ἰσθμῷ· C διελθόντες δὲ καὶ τὰς Κλεωνάς, ἐτύγχανον προσιόντες εἰς τὴν Μαντίνειαν, καὶ κατεστρατοπεδευσάμενοι * ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν προσελαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐδέοντο οἱ Μαντινεῖς, τῶν Ἀθηναίων ἱππέων, βοηθῆσαι, εἴ τι δύναιντο. ἔξω μὲν εἶναι καὶ τὰ βοσκήματα πάντα, καὶ τοὺς ἐργάτας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γεραιτέρους τῶν ἐλευθέρων. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα D οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθοῦσιν, ἔτι ὄντες ἀνάριστοι καὶ αὐτοὶ, καὶ οἱ ἵπποι. ἐνταῦθα δὴ τούτων αὖ τὴν ἀρετὴν τίς οὐκ ἂν ἀγασθείη; οἳ καὶ πολὺ πλείονας ὁρῶντες τοὺς πολεμίους, καὶ δυστυχήματος γεγενημένου ἐν Κορίνθῳ τοῖς ἱππεῦσιν, οὐδὲν τούτου ἐπελογίσαντο, οὐδ' ὅτι καὶ Θηβαίοις ἅμα καὶ Θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἱππεῦσιν εἶναι δοκοῦσιν ἔμελλον μάχεσθαι· ἀλλ' αἰσχυνόμενοι, εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσειαν τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους, συνέρραξαν, E ἐρῶντες ἀνασώσασθαι τὴν πατρῴαν δόξαν. καὶ μαχόμενοι, αἴτιοι μὲν ἐγένοντο, σωθῆναι πάντα τὰ ἔξω τοῖς Μαντινεῦσιν. αὐτῶν δ' ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δηλονότι τοιούτους. οὐδὲν γὰρ οὕτω βραχὺ ὅπλον ἑκάτεροι εἶχον, ᾧ οὐκ ἐξικνοῦντο ἀλλήλων. καὶ τοὺς μὲν φίλους νεκροὺς ἀνείλοντο, τῶν δὲ πολεμίων ἔστιν οὓς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ὁ δ' αὖ

* ἐντὸς τοῦ τείχους

Ἐπαμινώνδας, ἐνθυμούμενος, ὅτι ὀλίγων μὲν ἡμερῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι, διὰ τὸ ἐξήκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον· εἰ δὲ καταλείψοι ἐρήμους οἷς ἦλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσοιντο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς δὲ λελυμασμένος παντάπασι τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ ἔσοιτο, ἡττημένος μὲν ἐν Λακεδαίμονι σὺν πολλῷ ὁπλιτικῷ ὑπ' ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ, ἱππομαχίᾳ, αἴτιος δὲ γεγενημένος διὰ τὴν ἐς Πελοπόννησον στρατείαν τοῦ συνεστάναι Λακεδαιμονίους, καὶ Ἀρκάδας, καὶ Ἀχαιούς, καὶ Ἠλείους, καὶ Ἀθηναίους· ὥστε οὐκ ἐδόκει αὐτῷ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεὶ παρελθεῖν, λογιζομένῳ, ὅτι, εἰ μὲν νικῴη, πάντα ταῦτα ἀναλύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἡγήσατο ἔσεσθαι, πειρωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελοποννήσου καταλιπεῖν. τὸ μὲν οὖν αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πάνυ μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι· (φιλοτίμων γὰρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα διανοήματα) τὸ μέντοι στράτευμα παρεσκευακέναι, ὡς πόνον τε μηδένα ἀποκάμνειν μήτε νυκτός, μήτε ἡμέρας, κινδύνου τε μηδενὸς ἀφίστασθαι, σπάνιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι δοκεῖ θαυμαστότερα εἶναι. καὶ γὰρ ὅτε τὸ τελευταῖον παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι, ὡς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἐλευκοῦντο οἱ ἱππεῖς τὰ κράνη, κελεύοντος ἐκείνου· ἐπεγράφοντο δὲ καὶ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται, ῥόπαλα ἔχοντες, ὡς Θηβαῖοι· πάντες δὲ ἠκονῶντο καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας, καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας. ἐπεὶ μέντοι οὕτω παρεσκευασμένους ἀπήγαγεν, ἄξιον αὖ κατανοῆσαι, ἃ ἐποίησε. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ εἰκός, συνετάττετο. τοῦτο δὲ πράττων, σαφηνίζειν ἐδόκει, ὡς εἰς μάχην παρεσκευάζετο. ἐπεί γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα ὡς ἐβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἑσπέραν ὄρη τῆς Τεγέας καὶ ἀντιπέραν ἡγεῖτο. ὥστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις, μὴ ποιήσεσθαι μάχην ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς τῷ ὄρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὅπλα· ὥστε εἰκάσθη στρατοπεδευομένῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν.

A Epaminondas ſecum cogitabat, intra dies paucos ſibi abeundũ eſſe neceſſario, quod huic expeditioni deſtinatum tempus effluxiſſet. Iam ſi eos, quibus opitulaturus advenerat, defereret; futurum, vt ab hoſtibus illi obſiderentur, ipſe gloriam omnem prorſus amitteret; qui apud Lacedæmonem cum grauis armaturæ multis peditibus à paucis victus eſſet, rurſus ad Mantineam equeſtri prœlio ſuperatus, denique cauſſam per ſuſceptam hanc in Peloponeſum
B expeditionem præbuiſſet, ob quam Lacedęmonij, Arcades, Achæi, Elei, Athenienſes, ſe conſociaſſent. Quare fieri non poſſe putabat, vt ſine pugna diſcederet; præſertim quum ſe potientem victoria denuo ratiocinaretur aboliturum hæc vniuerſa: ſin mortem oppeteret, præclarum ſe vitæ finem conſequuturum exiſtimabat, in conatu relinquendi patriæ ſuæ Peloponeſi imperium. Atq. huiuſmodi quædam ipſum animo volutaſſe, mirum mihi qui-
C dem non videtur. Nam eiuſmodi cogitationes in eos cadunt, qui honoris ac laudis cupidi ſunt. Illa mihi magis admiranda videntur, quod exercitum ſic conſuefecerit; vt laborem nullum defugeret, non interdiu, non noctu: periculum nullum formidaret: quoties commeatus adeſſet exiguus, nihilominus dicto audiens eſſet. Nam quum poſtremum denuntiaſſet ſuis, vti ſe ad pugnam compararent: magna cum animorum alacritate galeas equites ipſo iu-
D bente nitidas reddebant, ac nõnulli etiam Arcades grauis armaturæ pedites nomina dabant, geſtantes clauas, perinde ac ſi Thebani eſſent: vniuerſi denique tum haſtas tum gladios acuebant, & clupeos detergebant, vt fulgerent. Hoc modo paratos quũ abduxiſſet, operæ pretium eſt conſiderare, quid deinceps fecerit. Primum, vt par erat, aciem ſtruebat. Id quum faceret, indicare ſcilicet certo volebat, quod ad prœ-
E lium ſe compararet. Poſteaquam copias ex animi arbitratu inſtruxiſſet, non via maxime compendiaria ducebat in hoſtem: ſed ad Tegeæ montes, ſolem occidentem verſus, & è regione ſitos, pergebat. Quo factũ vt iniiceretur hoſtibus opinio, minime ipſum eo die dimicaturũ. Etenim poſteaquam ad montem acceſſiſſet, iamque phalanx eius eſſet explicata: ſubſiſtere militem ſub locis eminẽtib⁹ in armis iubet, adeoq. caſtra munientis ſpeciem exhibebat. Atq. hac re maxima ex parte in hoſtibus, quem in animis pugnandi ardorẽ conceperant, extinxit: itemque aciei adparatũ diſſoluit.

Magnanimitas Epaminondæ.

Eiuſdem ad exercitum auctoritas.

A Deinde quũ cohortes, quæ vtroq. progrediebantur in cornu, ad frõtem adduxiſſet, aciemq. cuneatam eorum, quos circum ſe habebat, firmam reddidiſſet: tum vero ſuis arma ſumere iuſſis præcedebat ipſe, milites ſequebantur. Eos quum præter opinionem ſuã aduẽtare viderent hoſtes, nemini amplius otioſo eſſe licebat. Alij ſe ad ordines curſu conferebãt, alij ſe inſtruebãt, alij frænabant equos, alij loricas induebant. Omnes denique magis cladem accepturi quam illaturi videbantur. Epaminondas B contra, copias ſuas inſtar triremis aduerſo quaſi roſtro ductitabat, exiſtimans, ſe, vbicumq. tandem impreſſione facta perrumperet aciem hoſtilem, vniuerſum exercitũ facile profligaturum. Nam cum parte copiarum longe robuſtiſſima prœlium committere parabat, infirma longius remota: quod ſciret, hãc, ſi quidem vinceretur, ſuis trepidationem, hoſtibus vires addituram. Accedebat id etiam, quod hoſtes equitatũ ſuum inſtar phalangis grauis armaturæ peditum, denſam in aciem inſtruxerant, peditibus nullis intermiſtis. At Epaminõdas C etiam equitum cuneum firmum fecerat, & pedites equis carentes iuxta eos collocarat. Exiſtimabat enim fore vt poſteaquam equitatus perrupiſſet, hoſtium totus exercitus victus eſſet. Nam perdifficile eſt reperire, qui ſubſiſtere velint, quum ſuorum nonnullos terga dare conſpiciunt. Iam ne Athenienſes à læuo cornu ſuccurrerent ſibi proximis, quibuſdam in collibus aduerſus eos tum equites tum grauis armaturæ pedites conſtituit; vt his etiam metum incuteret, quaſi à tergo irruituri in ipſos eſ- D ſent, ſi quidem aliis vellent ſuppetias ferre. Atque hoc modo cum hoſte confligens, ſpe ſua minime fruſtratus eſt. Etenim illa parte qua hoſtes adoriebatur, victoria potitus, vniuerſum hoſtilem exercitum in fugam coniecit. Verum poſtea quam ipſe cecidit, non iam amplius ceteri victoria recte vti potuere. Nam quum aduerſa phalanx fugeret, grauis armaturæ pedites neminem occidebant: neque de loco, quo prœlium commiſſum erat, progrediebantur. Itidem quum equitatus hoſtilis fugam E arripuiſſet, ne quidem equites perſequendo quemquam vel equitem, vel grauis armaturæ peditem interficiebant: ſed quaſi ſi fuiſſent ipſi victi, trepide per fugientes hoſtes elabebantur. Pedites autem, qui equos dimiſerant, & cetrati, poſteaquã vna cum equitibus viciſſent; læuum ad latus ſe conferebãt, quaſi iã ſuperiores facti eſſent

Pugna ad Mantineã.

Thebani victoria vti neſciũt.

A ἐπεί γε μὴν παραγαγὼν τοὺς * ἐπικαίρως πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον, ἰσχυρὸν ἐποιήσατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν παραγγείλας τὰ ὅπλα, ἡγεῖτο· οἱ δ' ἠκολούθουν. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔχειν ἠδύνατο· ἀλλ' οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο· πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον, ἢ ποιήσουσιν ἐῴκεσαν. ὁ δὲ B * τὸ στράτευμα ἀντίπρωρον ὥσπερ τριήρη προσῆγε, νομίζων, ὅπῃ ἐμβαλὼν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα. καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδὼς ὅτι ἡττηθὲν ἀθυμίαν ἂν παράσχοι τοῖς μεθ' αὐτοῦ, ῥώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τοὺς ἱππέας οἱ μὲν πολέμιοι αὖθι παρετάξαντο ὥσπερ ὁπλιτῶν * φά- C λαγγος βάθος ἑξῆς, καὶ ἔρημον πεζῶν ἁμίππων. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας αὖ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο, καὶ ἁμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκὼς ἔσεσθαι. μάλα γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτοῦ ὁρῶσι. καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἱππέας D καὶ ὁπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσαιεν, ὄπισθεν οὗτοι ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποιήσατο, καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος. κρατήσας γὰρ ᾗ προσέβαλεν, ὅλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων. ἐπεί γε μὴν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος, οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὁπλῖται, οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἡ συμβο- E λὴ ἐγένετο. φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδὲ οἱ ἱππεῖς διώκοντες οὔτε ἱππέας οὔθ' ὁπλίτας· ὥσπερ δὲ ἡττώμενοι, πεφοβημένως διὰ τῶν φευγόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἅμιπποι καὶ οἱ πελτασταὶ * συνενενικηκότες τοῖς ἱππεῦσιν, ἀφίκοντο μὲν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, ὡς κρατοῦντες.

ἐπὶ κέρως

τῷ στρατεύματι

φάλαγγα

συνενικηκότες

ἐκεῖ δὲ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀ-A πέθανον. τούτων δὲ πραχθέντων, τοὐναντίον ἐγε-γόνητο οὗ ἐνόμιζον πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι.

γρ. χ. συνεληλυθίας * γὰρ σχεδὸν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν ὅστις οὐκ ᾤετο, εἰ μάχη ἔσοιτο, τοὺς μὲν κρατήσαντας ἄρξειν, τοὺς δὲ κρατηθέντας ὑπηκόους ἔσεσθαι. ὁ δὲ θεὸς οὕτως ἐποίησεν, ὥστε ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες τρόπαιον ἐστήσαντο, τοὺς δὲ ἱσταμένους οὐδέτεροι ἐκώλυον· νεκροὺς δὲ ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, ἀμφότεροι δὲ ὡς ἡττημένοι ὑποσπόνδους ἀπελάμβανον. νε-B νικηκέναι δὲ φάσκοντες ἑκάτεροι, οὔτε χώρᾳ, οὔτε πόλει, οὔτ᾽ ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον ἔχοντες ἐφάνησαν, ἢ πρὶν τὴν μάχην γενέσθαι. ἀκρισία δὲ, καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο, ἢ πρόσθεν, ἐν τῇ Ἑλλάδι. ἐ-

τούτου μοὶ μὲν δὴ μέχρι * τῶδε γεγράφθω. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλῳ μελήσει.

A Verum iſtic maxima pars eorum ab Athenienſibus eſt interemta. His ita geſtis, contra quam vniuerſi homines arbitrarentur, accidit. Nam quum tota fere Græcia conueniſſet, caſtraque oppoſita haberet: nemo non exiſtimabat futurum, vt, ſi prœlio decerneretur, victores imperarent, parerent victi. Verum Deus illum euentum dedit, vt tropæum vtrique ſtatuerent, quaſi qui viciſſent: nec ſtatuentes alteros impedirent alteri. Mortuos autem vtrique tamquam victores per inducias reddebant, & vtrique tamquam victi per inducias recipiebant. Quumque victoria ſe potitos v-B trique dicerent, non tamen vel obtenta regione aliqua, vel oppido, vel imperio, conditionem ſuam facere meliorem, quam ea fuiſſet ante pugnam commiſſam, videbantur. Confuſio quidem certe, rerumque perturbatio maior in Græcia poſt pugnam exſtitit, quam prius fuerat. Atque hactenus mihi quidem hæc ſcripta ſunto. Quæ vero ſequuntur, alij curæ fortaſſis erunt.

Euentus pugnæ nec opinatus.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τέλος.

XENOPHONTIS HIſtoriarum finis.

OPERVM

XENOPHONTIS ATHENIENSIS, VIRI MAXIMI,

TOMVS SECVNDVS.

Quo continentur politici, atque alij libri X V, quorum indicem verſa pagina exhibet, cum epiſtolarum fragmentis, & adpendice noua.

IO. LEVNCLAVII AMELBVRNI Lucubratio tertia.

LIBRI XENOPHONTIS, QVOS ALTERO TOMO COMPLEXI SVMVS.

De Ageſilao rege liber.
De Lacedæmoniorum republicà.
De Athenienſium republica.
Socratica defenſio ad Iudices.
Memorabilium I. II. III. IIII. & V, qui OEconomicus inſcribitur.
Conuiuium.
Hiero, ſiue de regno.
Rationes redituum, ſeu de prouentibus.
De re equeſtri.
De magiſterio equitum.
De venatione.
Epiſtolarum fragmenta.

APPENDIX NOVA, QVA CONTINENTVR,

Chronologia breuis, ad declarandas Xenophontis hiſtorias, & eiuſdem vitam.
Chionis de conſeruato à Xenophonte Byzantio.
Hermogenis de forma dictionis Xenophonteæ.
Gloſſæ in Xenophontem.
Notarum Leunclauij ad Xenophontem libri II.
Xenophontis de re equeſtri alia interpretatio.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΝ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ.

XENOPHONTIS DE AGESILAO REGE ORATIO.

ΟΙΔΑ μὲν, ὅτι τῆς Ἀγησιλάου ἀρετῆς τε καὶ δόξης οὐ ῥᾴδιον ἄξιον ἔπαινον γράψαι· ὅμως δ' ἐγχειρητέον. οὐ γὰρ ἂν καλῶς ἔχοι, εἰ ὅτι τελέως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγένετο, *διὰ τοῦτο δὲ μειόνων ἂν τυγχάνοι ἐπαίνων. περὶ μὲν οὖν εὐγενείας αὐτοῦ τί ἄν τις μεῖζον καὶ κάλλιον εἰπεῖν ἔχοι, ἢ ὅτι ἔτι καὶ νῦν τοῖς προγόνοις ὀνομαζομένοις ἀπομνημονεύεται ὁπόστος ἐγένετο, καὶ τούτοις οὐκ ἰδιώταις, ἀλλ' ἐκ βασιλέων βασιλεῦσιν; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ταύτῃ γ' ἄν τις ἔχοι καταμέμψασθαι αὐτούς, ὡς βασιλεύουσι μὲν, πόλεως δὲ τῆς ἐπιτυχούσης· ἀλλ' ὥσπερ τὸ γένος αὐτῶν τῆς πατρίδος ἐντιμότατον, οὕτω καὶ ἡ πόλις ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐνδοξοτάτη. ὥστε οὐ δευτέρων πρωτεύουσιν, ἀλλ' ἡγεμόνων ἡγεμονεύουσι. τῇδέ γε μὴν καὶ κοινῇ ἄξιον ἐπαινέσαι τήν τε πατρίδα, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ. ἥ τε γὰρ πόλις οὐδεπώποτε φθονήσασα τοῦ προτετιμῆσθαι αὐτοὺς ἐπεχείρησε καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν· οἵ τε βασιλεῖς οὐδεπώποτε μειζόνων ὠρέχθησαν, ἢ ἐφ' οἷσπερ ἐξ ἀρχῆς τὴν βασιλείαν παρέλαβον. τοιγαροῦν ἄλλη μὲν οὐδεμία ἀρχὴ φανερά ἐστι διαγεγενημένη ἀδιάσπαστος, οὔτε δημοκρατία, οὔτε ὀλιγαρχία, οὔτε τυραννὶς, οὔτε βασιλεία· αὕτη δὲ μόνη διαμένει συνεχὴς βασιλεία. ὥς γε μὴν καὶ πρὶν ἄρξαι, ἄξιος τῆς βασιλείας ἐδόκει εἶναι Ἀγησίλαος, τάδε τὰ σημεῖα. ἐπεὶ γὰρ Ἆγις βασιλεὺς ὢν

*διὰ τοῦτο οὐδὲ μειόνων

A Licet equidem ſciam, nõ eſſe facile, laudationem, Ageſilai virtute ac gloria dignam, ſcribere: nihilo tamen minus erit mihi hoc conãdum. Nõ enim æquum videri poſſit, eum, propterea quod perfecta virtute bonitateque præditus fuerit, nec minores meritis laudes conſequi. De generis quidem eius nobilitate (Ageſilai familia.) B quid vel maius vel honeſtius dici poſſit, quã quod hac etiã tempeſtate commemoratur, quotus inter eos qui maiores ipſius nominãtur, fuerit: non illos certe priuatos homines, ſed reges, ortos ex regibus? Itidẽ ne hac quidem in parte reprehendi poſsũt, quod reges ſane fuerint, at vrbis obſcuræ ac vilis: ſed quemadmodũ eorũ familia inter alias patriæ ornatiſſima eſt, ſic & vrbs ipſa in Græcia per eſt illuſtris. Quo fit vt inter ſecundos non primas obtineant; ſed inter principes, principe loco ſint. Hanc etiã ob C cauſſam operæ preciũ eſt patriã pariter ac familiã ipſius laudare. Quippe nũquã vrbs inuidia mota, quod eximiis honoribus ante alios fruerentur, abrogare imperium familiæ voluit: & reges numquam maiora concupiuere, quam leges ferrent, quibus initio regnum acceperant. Itaque nullum aliud imperium, non popularem ciuitatis ſtatum, non dominationẽ paucorum, non tyrannidem, non regnum inconuulſum permanſiſſe conſtat: quum ſolum hoc regnum perpetuũ ſit. Iam prius etiam, quam imperio potitus eſſet, dignum regno Ageſilaum fuiſſe habitum; eius vero rei hæc ſunt indicia. Nam quum rex Agis viuendi

Ageſilaus Leotychidæ præfertur.

finē feciſſet, contendētibus de regno Leotychida, vt Agidis, & Ageſilao, vt Archidami filio: vrbs ipſa, quæ magis Ageſilai genus ac virtutem probaret, eum regem conſtituit. At vero quū in vrbe præſtantiſſima dignus munere pulcherrimo iudicatus fuerit, & quidem à viris optimis; cuiuſmodi amplius opus eſt argumentis ad indicandam virtutem, quæ in eo fuerit antequam imperaret? Quas autem res in imperio ſuo geſſerit, iam commemorabo. Nam de rebus geſtis etiam mores ipſius, mea quidem ſententia, rectiſſime exiſtimari poterunt. Igitur Ageſilaus regnum iuuenis adhuc conſequutus eſt. Quumque recens imperio potitus eſſet, nuntiatum fuit, Perſarum regem magnas tum nauales tum terreſtres copias adverſus Græcos cogere. Qua de re quum Lacedæmonij ac ſocij deliberarēt, pollicitus eſt Ageſilaus, ſe, * ſi quinquaginta Spartanos ſibi concederent, cum ter mille tironibus, & ſex millium agmine de ſociis coacto; traiecturum in Aſiam, operamque daturum, vt vel pacem faceret, vel ſi quidem gerere bellum barbarus mallet, ei tantum exhiberet negotij, ne adverſus Græcos arma ſumere poſſet. Confeſtim hoc eius deſiderium vehementer nonnulli ſuſcipiebant: quod quum rex Perſicus antè id temporis in Græciam traieciſſet, ipſe adverſus illum vice verſa traiicere vellet; potiuſque putaret in eum pergendum, quam illius adgredientis impetum ſuſtinendum; ac regis facultates potius, quam Grecorum, hoc bello abſumendas. Longe autem pulcherrimum eſſe iudicabatur, quod non de Grecia, ſed Aſia certamen inſtitueret. Poſteaquam copiis acceptis cū claſſe domo profectus eſt, quinam clarius demōſtrari poſſit, quo pacto ſe in imperatorio munere geſſerit, quam ſi ea commemorentur, quæ ſunt ab eo geſta? Primum igitur in Aſia facinus eius hoc fuit. Preſtiterat Ageſilao ſacramentum Tiſſaphernes, ſi ſecum inducias pangeret, donec nuntij, quos ad regem mitteret, reverſi eſſent: impetraturum ſe ipſi, vt oppida Græci nominis in Aſia ſui iuris & libera eſſe permitterentur. Ageſilaus ab altera parte iurauerat, ſeruaturum ſe inducias ſine fraude; tribus menſibus ad eam rem conficiundam definitis. Verum Tiſſaphernes iuſiurandum præſtitū mox violauit. Nam pro eo, quod pacem ſe confecturum pollicitus erat, ingentes copias arceſſebat à rege, quas cum iis coniungeret, quibus iam ante vtebatur. Hæc tametſi a-

triginta, ſic veſtius.

Primum in Aſia facinus Ageſilai.

A ἐτελεύτησεν, ἐρισάντων περὶ τῆς ἀρχῆς, Λεωτυχίδα μὲν, ὡς Ἄγιδος ὄντος υἱοῦ, Ἀγησιλάου δὲ, ὡς Ἀρχιδάμου, κρίνασα ἡ πόλις ἀνεπικλητότερον εἶναι Ἀγησίλαον καὶ τῷ γένει καὶ τῇ ἀρετῇ, τοῦτον ἐστήσατο βασιλέα. καίτοι τὸ ἐν τῇ κρατίστῃ πόλει ὑπὸ τῶν ἀρίστων κριθέντα τοῦ καλλίστου γέρως ἀξιωθῆναι, ποίων ἔτι τεκμηρίων προσδεῖται τῆς γε πρὶν ἄρξαι αὐτὸν ἀρετῆς; ὅσα γε μὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ διεπράξατο, νῦν διηγήσομαι. B ἀπὸ γὰρ τῶν ἔργων καὶ τοὺς τρόπους αὐτοῦ κάλλιστα νομίζω καταδήλους ἔσεσθαι. Ἀγησίλαος τοίνυν ἔτι μὲν νέος ὤν, ἔτυχε τῆς βασιλείας. ἄρτι δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐξηγγέλθη βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἀθροίζων καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πολὺ στράτευμα, ὡς ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. βουλευομένων δὲ περὶ τούτων * Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, Ἀγησίλαος ὑπέστη, ἐὰν δῶσιν αὐτῷ * πεντήκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, C * τρισχιλίους δὲ νεοδαμώδεις, εἰς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, διαβήσεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ πειράσεσθαι εἰρήνην ποιῆσαι, ἢ, ἂν πολεμεῖν βούληται ὁ βάρβαρος, ἀσχολίαν αὐτῷ παρέξειν τοῦ στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. εὐθὺς μὲν οὖν πολλοὶ πάνυ ἠγάσθησαν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἐπεὶ ὁ Πέρσης πρόσθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διέβη, ἀντιδιαβῆναι ἐπ' αὐτόν· τό, τε αἱρεῖσθαι ἐπιόντα μᾶλλον, ἢ ὑπομένοντα, μάχεσθαι αὐτῷ· καὶ τὸ D τὰ ἐκείνου δαπανῶντα βούλεσθαι μᾶλλον, ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πολεμεῖν. κάλλιστον δὲ πάντων ἐκρίνετο, μὴ περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἀσίας τὸν ἀγῶνα καθιστάναι. ἐπεί γε μὴν λαβὼν τὸ στράτευμα ἐξέπλευσε, πῶς ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν, ὡς ἐστρατήγησεν, ἢ εἰ αὐτὰ διηγήσαιτο, ἃ ἔπραξεν; ἐν τοίνυν τῇ Ἀσίᾳ ἥδε πρώτη πρᾶξις ἐγένετο. Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσεν E Ἀγησιλάῳ, εἰ σπείσαιτο, ἕως ἔλθοιεν οὓς * πέμψοιεν πρὸς βασιλέα ἀγγέλους, διαπράξεσθαι αὐτῷ ἀφεθῆναι αὐτονόμους τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας. Ἀγησίλαος δὲ ἀντώμοσε, σπονδὰς ἄξειν ἀδόλως, ὁρισάμενος τῆς πράξεως τρεῖς μῆνας. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης, ἃ ὤμοσεν, εὐθὺς ἐψεύσατο. ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην * πράσσειν, στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως πρὸς ᾧ πρόσθεν εἶχε, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δὲ

τῶν Λακεδαιμονίων

τριάκοντα

δισχιλίους

πέμψαι

ἔχειν

ἐπέμενε καίπερ αἰσθόμενος ταῦτα, ὅμως * ἐνέμεινε ταῖς A σπονδαῖς. ἐμοὶ οὖν τοῦτο πρῶτον καλὸν δοκεῖ διαπράξασθαι, ὅτι Τισσαφέρνην μὲν ἐμφανίσας ἐπίορκον, ἄπιστον πᾶσιν ἐποίησεν· ἑαυτὸν δ' ἀντεπιδείξας πρῶτον μὲν ὅρκοις ἐμπεδοῦντα, ἔπειτα συνθήκας μὴ ψευδόμενον, πάντας ἐποίησε καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους [θαρροῦντας * συντίθεσθαι ἑαυτῷ, εἴ τι βούλοιτο. ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι, προεῖπεν Ἀγησιλάῳ B πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες, μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες μείονα τὴν παροῦσαν δύναμιν Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς εἶναι. Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσαφέρνῃ τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δὲ Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ C δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγελλε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν· ταῖς δὲ πόλεσιν εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. ἐπέστελλε δὲ καὶ Ἴωσι, καὶ Αἰολεῦσι, καὶ Ἑλλησποντίοις, πέμπειν πρὸς αὐτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους. ὁ μὲν οὖν Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀ- D πάτην, τῷ ὄντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν ὁρμήσειν αὐτόν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δὲ ἱππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιήγαγε, νομίζων ἱκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῷ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι, εὐθὺς * ἀντιστρέψας, ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο. καὶ τάς τε ἐν τῇ πορείᾳ ἀπαντώσας δυνάμεις ἀναλαμβάνων ἦγε, καὶ τὰς πόλεις κατεστρέφετο, καὶ ἐμβαλὼν ἀπροσ- E δοκήτως, παμπληθῆ χρήματα * ἔλαβε. στρατηγικὸν οὖν καὶ τοῦτο ἐδόκει διαπράξασθαι, ὅτι, ἐπεὶ πόλεμος προερρήθη, καὶ τὸ ἐξαπατᾶν ὅσιόν τε καὶ δίκαιον ἐξ ἐκείνου ἐγένετο, παῖδα ἀπέδειξε τὸν Τισσαφέρνην τῇ ἀπάτῃ, φρονίμως δὲ καὶ τοὺς φίλους ἐν τούτῳ ἔδοξε πλουτίσαι.

τἀναντία ὑποστρέψας, rectius εἰς τἀναντία

λαμβάνων.

A nimaduerteret Ageſilaus, nihilominus in ſeruandis induciis perſtitit. Quamobrem mihi primum hoc feciſſe præclare videtur, quod dum Tiſſaphernem periurum eſſe declararet, ſuſpectam eius apud omnes fidem reddiderit. Contra, dum ſe conſtanter & ſacramento confirmata ſeruare demonſtraret, & fœdera minime violare: perfecit vt omnes tam Græci quam barbari, fidentibus animis cum eo fœdus inirent, ſi quod ei viſum eſſet inire. Vbi vero Tiſſaphernes elatus ob eas B copias quæ à rege deſcenderant, bellum Ageſilao denuntiaſſet, ni Aſia exceſſiſſet: ceteri quidem ſocij, cum Lacedæmoniis, qui aderant, omnino ſe angi declarabant; quod Ageſilaum minores in præſentia copias habere putarent, quam quæ adparatui regio reſponderent. Ageſilaus autem hilari admodum vultu renuntiare legatos Tiſſapherni iuſſit, habere ſe magnam ipſi gratiam, quod periurio Deos ſibi quidem infeſtos reddidiſſet, Græcis vero belli ſocios. Deinde mi- C litibus mox imperat, ad expeditionem vti ſe accingerent: oppidis autem, ad quæ ipſum in Cariam ducturum accedere neceſſe erat, vt forum rerum venalium ſibi pararent, denuntiat. Etiam Ionibus, Æolenſibus, Helleſpontiis mandat; vt Epheſum ad ſe mitterent eos qui ſecum eſſent militaturi. Tiſſaphernes, partim, quod ab equitatu Ageſilaus non eſſet inſtructus, & Cariam equitatui ſciret eſſe incommodam, partim quod eum ſuccenſere ſibi putaret ob fraudem, qua D fuiſſet vſus: reipſa ſtatuens, eum in Cariam, quæ ipſius eſſet ſedes, irrupturum, vniuerſum peditatum eo transportat, equitatum vero in Mæandri planitiem circumducit; quod exiſtimaret ſibi ſatis eſſe virium ad proculcandos, equitatus opera, Græcos, prius quam ad loca equitibus non idonea perveniſſent. Ageſilaus autem, omiſſa in Cariam profectione, ſtatimque diuerſam in partem ſe flectens, Phrygiam petebat: & occurrentes in itinere copias ſecum ſumens vna du- E cebat, & occupabat oppida: quodque præter exſpectationem irruiſſet, magnam opum vim capiebat. Atque hoc ipſius facinus dignum imperatore iudicabatur: quod quum bellum eſſet denuntiatum, atque ex eo fraude vti fas & ius eſſet; non ſolum Tiſſaphernem puerum eſſe declararit hoc dolo, ſed etiam viſus ſit amicos ſingulari prudentia collocupletare.

Honeſtus Ageſilai dolus.

Nam quia propterea quod magnæ opes captæ fuerant, vili omnia pretio vendebãtur; præmonebat amicos, vt emerent. ſe enim celeriter exercitum ad mare deductu-rum. Manubiarum vero venditoribus imperabat, vt quanti quid amici ſui emerent, conſignarent: ſimulque res captas ipſis traderent. Quo factum eſt vt eius amici, nullo prius numerato pretio, & abſque detrimento publicæ rei, facultates ingentes vniuerſi conſequerentur. Præterea quoties transfugæ, ita vt fit, ad regem transeuntes, viam ad opes intervertendas commõſtrare volebant; operam dabat vt opes eæ per amicos caperentur, quo illi ſimul & ditarentur, & maiore in hominum eſſent opinione. Has ob cauſſas ſtatim perficiebat vt amicitiam ipſius multi expeterent. Quũ autem intelligeret, regionem vaſtatam & ad ſolitudinem redactam, nõ poſſe diu militum copias ſuſtinere, quum cultus ager, & qui ſeritur, victum perennem ſuppeditet: curam adhibebat vt non vi tantum adverſarios ſubigeret, ſed etiam lenitate ſuas ad partes traduceret. Militibus quoque ſæpenumero denuntiabat vt captiuos non tamquam reos iniuriarum plecterent; ſed velvt homines, ſeruarent. Sæpe, quoties mutabat caſtra, ſi animaduerteret paruos à mercatoribus relictos eſſe pueros, quos ſane multi vendebant, quod exiſtimarent eos ſe vehere ac nutrire nõ poſſe; curabat vt hi quoque ſimul aliquo deportarentur. Si qui captiui ob ſenectutem relinquerentur, imperabat vt horum etiam haberetur cura, ne vel à canibus vel lupis diſcerperentur. Quo fiebat, vt non tantum illi, qui hæc audiebant, ſed etiam ipſi captiui, beneuolo eſſent in eum animo. Quaſcumque vero ciuitates ſuas ad partes traduceret, eis adimebat ea miniſteria quæ ſerui dominis ſuis præſtant; & illorum loco imperabat vt in illis dicto audientes eſſent, in quibus homines liberi magiſtratibus parent. Etiam oppida quædam nulla vi expugnabilia, ſuã in poteſtatem clementia redigebat. Ceterum quod in locis campeſtribus, nec in Phrygia cum exercitu, propter equitatum Pharnabazi, ſubſiſtere poſſet: viſum eſt ei, copias quaſdam equeſtres inſtruendas eſſe, ne inter fugiendum dimicare cogeretur. Itaque ditiſſimos quoſque iis in vrbibus delegit, qui equos alerent. Prædixit etiam futurum vt quicumque ſuppeditaret equum, arma, & ſpectata virtute virum, immunis eſſet à militia. Quare fecit, vt hæc quiſque lubenter ſibi conqui-

A ἐπεὶ γὰρ διὰ τὸ πολλὰ χρήματα εἰλῆφθαι αὐ-τίπερθικα τὰ πάντα ἐπωλεῖτο, τοῖς μὲν φίλοις προεῖπεν ὠνεῖσθαι, εἰπὼν ὅτι καταβήσοιτο ἐπὶ θάλασσαν ἐν τάχει τὸ στράτευμα κατάγων· τοὺς δὲ λαφυροπώλας ἐκέλευσε γραφομένους ὁπόσου τι πρίαιντο, προΐεσθαι τὰ χρήματα. ὥστ' οὐδὲν προτελέσαντες οἱ φίλοι αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ δημόσιον βλάψαντες, πάντες παμπληθῆ χρήματα ἔλαβον. ἔτι δὲ ὁπότε αὐτόμολοι, ὡς εἰκός, πρὸς βασιλέα ἰόντες χρήματα ἐθέλοιεν B ὑφηγεῖσθαι, καὶ ταῦτα ἐπεμέλετο ὡς διὰ τῶν φίλων * ἁλίσκοιεν, ὅπως ἅμα μὲν χρηματίζοιντο, ἅμα δὲ ἐνδοξότεροι γίγνοιντο. διὰ μὲν δὴ ταῦτα εὐθὺς πολλοὺς ἐραστὰς τῆς αὐτοῦ φιλίας ἐποιήσατο. γιγνώσκων δέ, ὅτι ἡ μὲν πορθουμένη καὶ ἐρημουμένη χώρα οὐκ ἂν δύναιτο πολὺν χρόνον στράτευμα φέρειν, ἡ δ' οἰκουμένη μέν, σπειρομένη δέ, ἀέναον ἂν τὴν τροφὴν παρέχοι, ἐπεμέλετο οὐ μόνον τοῦ βίᾳ χειροῦσθαι τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ καὶ τοῦ πρᾳότητι προσάγεσθαι. καὶ πολλά-C κις μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τοὺς ἁλισκομένους μὴ ὡς ἀδίκους τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ὄντας φυλάττειν. πολλάκις δέ, ὁπότε μετεστρατοπεδεύετο, εἰ αἴσθοιτο καταλελειμμένα παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων, ἃ πολλοὶ ἐπώλουν, διὰ τὸ νομίζειν, μὴ δύνασθαι ἂν φέρειν αὐτὰ καὶ τρέφειν, ἐπεμέλετο καὶ τούτων, ὅπως συγκομίζοιντό ποι. τοῖς δ' αὖ διὰ γῆρας καταλειπομένοις αἰχμαλώτοις προσέταττεν ἐπιμελεῖ-D σθαι αὐτῶν, ὡς μήτε ὑπὸ κυνῶν μήθ' ὑπὸ λύκων διαφθείροιντο. ὥστε οὐ μόνον οἱ πυνθανόμενοι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἁλισκόμενοι εὐμενεῖς αὐτῷ ἐγίγνοντο. ὁπόσας δὲ πόλεις προσαγάγοιτο, ἀφαιρῶν αὐτῶν ὅσα δοῦλοι δεσπόταις ὑπηρετοῦσι, προσέταττεν ὅσα ἐλεύθεροι ἄρχουσι πείθονται. καὶ τῶν κατὰ κράτος ἀναλώτων * τειχέων τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο. ἐπεὶ μέντοι ἀνὰ τὰ πεδία οὐδὲ ἐν τῇ Φρυ-E γίᾳ ἐδύνατο στρατεύεσθαι, διὰ τὴν Φαρναβάζου ἱππείαν, ἔδοξεν αὐτῷ ἱππικὸν κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι αὐτόν. τοὺς μὲν οὖν πλουσιωτάτους τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε. προεῖπε δέ, ὅστις * παρέχοι τὸ ἱππικόν, καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὡς * ἐξέσοιτο αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι. καὶ ἐποίησεν οὕτως ἕκαστον προθύμως μα-

ἁλίσκοιντο,

τειχέων τῶν κατὰ

παρέχοιτο ἵππον,

ἐξέσται

τεύχη. ἔταξε δὲ καὶ πόλεις, ἐξ ὧν δέοι τοὺς ἱππέας παρασκευάζειν, νομίζων ἐκ τῶν ἱπποτρόφων πόλεων εὐθὺς καὶ φρονηματίας μάλιστα ἂν ἐπὶ τῇ ἱππικῇ γίγνεσθαι. καὶ τοῦτ' οὖν ἀγαστῶς ἔδοξε πρᾶξαι, ὅτι κατεσκευάσατο τὸ ἱππικὸν αὐτῷ, καὶ εὐθὺς ἐῤῥωμένον ἦν καὶ ἐνεργόν. ἐπεὶ δὲ ἔαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε μὲν τὸ στράτευμα εἰς Ἔφεσον, ἀσκῆσαι καὶ αὐτὸ βουλόμενος· ἆθλά τε προὔθηκε καὶ ταῖς ἱππικαῖς τάξεσιν, ἥτις κράτιστα ἂν ἱππεύοι, καὶ ταῖς ὁπλιτικαῖς, ἥτις ἂν ἄριστα σωμάτων ἔχοι· καὶ πελτασταῖς δὲ, καὶ τοξόταις ἆθλα προὔθηκεν, οἵτινες κράτιστοι τὰ προσήκοντα ἔργα φαίνοιντο. ἐκ τούτου δὲ παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια μεστὰ τῶν ἀνδρῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἱππόδρομον, ἱππέων ἱππαζομένων, τοὺς δὲ ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας ἐπὶ σκοπὸν ἰόντας. ἀξίαν δὲ καὶ ὅλην τὴν πόλιν ἐν ᾗ ἦν, θέας ἐποίησεν· ἥ τε γὰρ * ἀγορὰ μεστὴ ἦν παντοδαπῶν καὶ ὅπλων καὶ ἵππων ὠνίων, οἵ τε χαλκοτύποι, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ σιδηρεῖς, καὶ σκυτεῖς καὶ * κναφεῖς πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον. ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. ἐπεῤῥώσθη δ' ἄν τις * κἀκεῖνα ἰδὼν, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους τε, ὅπου ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἴοιεν, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν * σέβοιεν, πολεμικὰ δὲ ἀσκοῖεν, * πειθαρχίαν δὲ μελετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ῥώμην τινὰ * ἐμβάλλειν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι, τοὺς ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἁλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν, διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, πίονας δὲ καὶ ἀπόνους, διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὀχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν μηδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι. προεῖπε δὲ καὶ τοῦτο τοῖς στρατιώταις, ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν * αὑτοῦ τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο, ὡς ἀγωνιούμενοι. ὁ μέντοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν, πάλιν βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι * ἐμβαλεῖν. τό, τε οὖν πεζὸν, καθάπερ τὸ πρόσθεν, εἰς Καρίαν διεβίβασε,

ἀγορὰ παντοδαπῶν ἦν μεστὴ ὅπ.

χαρῆς

ἢ ἐκεῖνα

αἰδοῖντο,

πειθαρχεῖν

ἐμβάλλειν

οὕτω

ἐκβαλεῖν.

A rerer. Conſtituit item, quibus ex vrbibus equites parandi eſſent; quod exiſtimaret ex illis vrbibus, quæ equos eſſent alturæ, mox etiam prodituros quoſdam in equeſtri re maxime animoſos. Quin & illud admiratione dignum feciſſe videtur, quod equitatum inſtituerit, qui & robore ſtatim, & rebus gerendis præſtabat. Ineunte vere, copias vniuerſas Epheſum cogebat, vt eas exerceret. Proponebat autem turmis equeſtribus præmia, quæcumque ex iis equitandi artem optime teneret: B itidemque pedeſtribus, quæcumque corporibus eſſet egregie exercitis. Sic & cetratis, & ſagittariis præmia proponebat, quicumque præclare ſuis functi muneribus eſſent. Secundum hæc videre erat gymnaſia plena viris ſeſe exercentibus, hippodromum equitibus equos agentibus, iaculatores ac ſagittarios per ſeries incedentes. Adeoque totam Epheſum, vbi tum degebat, ſpectatu digna vt eſſet, Ageſilaus effecit. Nam forum omnis generis armis & equis venalibus plenum C erat, & fabri ærarij, lignarij, ferrarij, ſutores, pictores, omnes adeo bellica parabant arma; vt reuera putaſſes, vrbem belli officinam eſſe. Confirmabat hoc quoque animum alicuius, quod primum ipſum Ageſilaum, deinde milites ceteros ſertis redimitos è gymnaſiis diſcedere videret, ipſaſque corollas Dianæ ſuſpendere: « Nam vbi homines religioſe Deos venerantur, « & bellicis in rebus exercentur, « & ſe ad parendum conſuefaciunt; « qui non iſtic conſentaneum ſit, optima D ſpe cuncta plena eſſe? Quum item exiſtimaret, contemtum hoſtium, robur quoddam in animis ad pugnandum excitare: præconibus edixit, vt capti à prædonibus barbari, nudi venderentur. Itaque milites, qui albos quidem eos eſſe cernerent, quod ſe numquam exuere ſolerent; ſed pingues, nulliſque laboribus exercitos, quod vehiculis ſemper vterentur: bellum hoc non aliud fore putabant, atque ſi prœlio cum feminis decernendum eſſet. Prædixit etiam militibus, E mox ſe ducturum ad opulentiſſimam regionis partem, via maxime compendiaria: vt ſic hoc ipſo tum corpora tum animi ad pugnam præpararentur. Enimvero Tiſſaphernes hæc Ageſilaum dicere putabat, qui rurſum dolo ſe circumvenire vellet: quum tamen reabſe iam impetum in Cariam facturus eſſet. Itaq; peditatum, vti prius quoq; factum erat, in Cariā traducit:

Ageſilaus Perſas nudos vendi iubet.

Iii iiij

equitatu in Mæandri planitie ſubſiſtere iuſſo. At vero Ageſilaus, quod prædixerat, præſtitit; ac recta Sardianam in regionem progreſſus eſt. Quumque triduum hoſte nullo conſpecto progrederetur, magnam rerum neceſſariarum copiam exercitui ſuppeditabat. Die quarto equites hoſtium aderant. Eorum dux impedimentorum præfecto mandat, vt amne Pactolo traiecto, caſtra metaretur. Ipſi vero conſpicati, eos qui Græcorum agmen ſequebantur, hinc inde palatos prædam agere: complures ex eis trucidant. Id animaduertens Ageſilaus, equites ſuis opem ferre iubet. Perſæ quum viderent, copias his auxiliares ſummitti; colligunt ſeſe, ac vniuerſas equeſtres turmas in aciem explicatas Græcis opponunt. Ibi vero Ageſilaus ſecum ipſe cogitans, necdum hoſtibus peditatum adeſſe, ſibi vero nihil eorum quæ ad bellum parauerat, deeſſe: opportune ſe facturum arbitrabatur, ſi decernere prœlio cum hoſte poſſet. Itaque cæſis victimis, recta phalangem adverſus inſtructos equites ducebat; mandans, vt ex peditibus armaturæ grauis, qui annis x pubertatem exceſſerant, ſecum in hoſtem curſu ferretur, & iuſſis itidem cetratis curſu ſubſequi; equitatui quoque denuntiat vt in aciem adverſam impetum faceret; ſe, cum copiis vniuerſis, ſubſequuturum pollicitus. Exceperunt impreſſionem equitum, Perſæ, quotquot erant viri fortes. At vbi ſimul imminere omnia terribilia vident, acie inclinata, partim recta in flumen decidunt, partim fuga ſibi conſulunt. Eos ſubſequuti Græci, etiam caſtris hoſtium potiuntur. Tum vero cetrati, vt fit, ad prędas ſe convertunt. Ageſilaus vndique omnes tum hoſtium, tum ſuorum res, caſtris poſitis complectitur. Quumque perturbari hoſtes audiiſſet, quod alter in alterum rei male geſtę culpam conferret: confeſtim Sardes exercitum ducit. Ibi ſimul ferro ac flamma quæ circum vrbem erant, vaſtabat; & ſignificari per præconem iubebat, vt quicumque liberi eſſe vellent, ad ſe tamquam opitulatorem accederent. Sin aliqui Aſiam ſibi vindicarent, ad liberandum eos, de quibus diſceptaretur, armati adeſſent. Poſteaquam nemo adverſus eum prodiret, libere metu poſito deinceps bellum gerebat; quum quidem videret Græcos, qui prius ſummiſſe venerari Perſas cogerentur, ab iis ipſis honore adfici, à quibus petulanter tractati fuerant: at illos, qui antehac diuinis frui voluiſſent honoribus,

A καὶ τὸ ἱππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ὥσπερ προεῖπεν, * εὐθὺς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐχώρησε. καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος, πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ παρεῖχε· τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἧκον οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς. καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμών, διαβάντι τὸν Πακτωλὸν στρατοπεδεύεσθαι· αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους * ἐπηρμένους

B καθ' ἁρπαγήν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος, βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. οἱ δ' αὖ Πέρσαι ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπλήθεσι τῶν ἱππέων τάξεσιν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος γιγνώσκων, ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὔπω παρείη τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, * χαλεπὸν ἡγήσατο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. σφαγιασάμενος οὖν, τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἦγεν

C ἐπὶ τοὺς ἀντιτεταγμένους ἱππέας, ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν ἐκέλευσε * τινὰς ἀφ' ἥβης θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι. παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν * ἐμβαλεῖν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἑπομένου. τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ ἀγαθοὶ τῶν Περσῶν. ἐπεὶ δ' ἅμα * δεινὰ πάντα παρῆν ἐπ' αὐτούς, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δὲ ἄλλοι ἔφευγον.

D οἱ δὲ Ἕλληνες ἑπόμενοι αἱροῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελτασταί, ὥσπερ εἰκός, * ἐφ' ἁρπαγὴν ἐτρέποντο· ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἔχων κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια, περιεστρατοπεδεύσατο. ὡς δὲ ἤκουσε τοὺς πολεμίους ταράττεσθαι, διὰ τὸ αἰτιᾶσθαι ἀλλήλους τοῦ γεγενημένου, εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ Σάρδεις. κἀκεῖ ἅμα μὲν ἔκαιε καὶ ἐπόρθει τὰ περὶ τὸ ἄστυ, ἅμα δὲ καὶ * κήρυγμά τι ἐδήλου, τοὺς μὲν

E ἐλευθερίας δεομένους ὡς πρὸς σύμμαχον αὐτὸν παρεῖναι· εἰ δέ τινες τὴν Ἀσίαν ἑαυτῶν ποιοῦν), πρὸς τὸν ἐλευθεροῦντα διακρινουμένους, ἐν ὅπλοις παρεῖναι. ἐπεὶ μέντοι οὐδεὶς ἀντεξῄει, ἀδεῶς δὴ τὸ ἀπὸ τούτου ἐστρατεύετο, τοὺς μὲν πρόσθεν προσκυνεῖν Ἕλληνας ἀναγκαζομένους ὁρῶν τιμωμένους ὑφ' ὧν ὑβρίζοντο, τοὺς δ' ἀξιοῦντας καὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καρποῦσθαι,

εὐθὺς εἰς τὸν

ἐσπαρμένους

καιρὸν

τὰ δέκα ἀφ'

ἐμβάλλειν,

πάντα τὰ δεινά

εἰς ἁρπαγὴν ἐτράποντο·

κηρύγματι

τούτοις ποιήσας μηδ᾽ ἀντιβλέπειν τοῖς Ἕλλησι δύνασθαι, καὶ τὴν μὲν τῶν φίλων χώραν ἀδῄωτον παρέχων, τὴν δὲ τῶν πολεμίων οὕτω καρπούμενος, ὥστε ἐν δυοῖν ἔτοιν πλέον τῶν ἑκατὸν ταλάντων τῷ θεῷ ἐν Δελφοῖς δεκάτην ἀποθῦσαι. ὁ μέντοι Περσῶν βασιλεύς, νομίσας Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας, * ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. μετὰ δὲ τοῦτο τὰ μὲν τῶν βαρβάρων ἔτι ἀθυμότερα ἐγίγνετο, τὰ δὲ Ἀγησιλάου πολὺ ἐρρωμενέστερα. ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν ἐθνῶν ἐπρεσβεύοντο περὶ φιλίας, πολλοὶ δὲ καὶ ἀφίσταντο πρὸς αὐτόν, ὀρεγόμενοι τῆς ἐλευθερίας· ὥστε οὐκέτι Ἑλλήνων μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρων πολλῶν ἡγεμὼν ἦν Ἀγησίλαος. ἄξιόν γε μὴν καὶ ἐντεῦθεν ὑπεραγασθῆναι αὐτοῦ, ὅστις ἄρχων μὲν παμπόλλων ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεων, ἄρχων δὲ καὶ νήσων, ἐπεὶ καὶ τὸ ναυτικὸν προσῆψεν αὐτῷ ἡ πόλις, αὐξανόμενος καὶ εὐκλείᾳ καὶ δυνάμει, παρὸν δ᾽ αὐτῷ * πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς χρῆσθαι ὅ,τι ἐβούλετο, πρὸς δὲ τούτοις τὸ μέγιστον, ἐπινοῶν καὶ ἐλπίζων καταλύσειν τὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα * στρατεύσασαν πρότερον ἀρχήν, ὅμως ὑπ᾽ οὐδενὸς τούτων ἐκρατήθη· ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἦλθεν αὐτῷ ἀπὸ τῶν οἴκοι * τελῶν . . . . βοηθεῖν τῇ πατρίδι, ἐπείθετο τῇ πόλει, οὐδὲν διαφερόντως ἢ εἰ ἐν τῷ * φορῷ ἔτυχεν ἑστηκὼς μόνος παρὰ τοὺς πέντε· μάλα ἔνδηλον ποιῶν, ὡς οὔτε ἂν πᾶσαν τὴν γῆν δέξαιτο ἀντὶ πατρίδος, οὔτε τοὺς ἐπικτήτους ἀντὶ τῶν ἀρχαίων φίλων, οὔτε αἰσχρὰ καὶ ἀκίνδυνα κέρδη μᾶλλον, ἢ μετὰ κινδύνων τὰ καλὰ καὶ δίκαια. ὅσον γε μὴν χρόνον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔμεινε, πῶς οὐκ ἀξιεπαίνου βασιλέως καὶ τοῦτ᾽ ἔργον ἐπεδείξατο, ὅστις παραλαβὼν πάσας πόλεις, ἐφ᾽ ἃς * ἄρχων ἐξέπλευσε, στασιαζούσας, διὰ τὸ τὰς πολιτείας κινηθῆναι, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἀρχῆς ἔληξαν, ἐποίησεν, ὥστ᾽ ἄνευ φυγῆς καὶ θανάτων, ἕως αὐτὸς παρῆν, ὁμονόως πολιτευομένας καὶ εὐδαίμονας τὰς πόλεις διατελέσαι; τοιγαροῦν οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνες οὐχ ὡς ἄρχοντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς πατρὸς, καὶ ἑταίρου ἀπιόντος αὐτοῦ ἐλυποῦντο. καὶ τέλος ἐδήλωσαν, ὅτι οὐ πλαστὴν τὴν φιλίαν παρείχοντο. ἐθελούσιοι γοῦν αὐτῷ συνεβοήθησαν τῇ Λακεδαίμονι, καὶ ταῦτα, εἰδότες, ὅτι οὐ χείροσιν ἑαυτῶν δέοι μάχεσθαι.

ἀποτέμας

πολλοῖς ἀγαθοῖς

στρατεύουσαν

τελῶν, ὁ ἐπιστέλλων βοηθεῖν

ἐφορείῳ

ἄρξων

A eo redactos vt ne quidem adſpicere Græcos poſſent. Efficiebat etiam vt amicorum ager minime vaſtaretur: ipſe de hoſtili fructus eos percepit, vt intra biennium decumam Delphico Deo conſecraret, C talentis ampliorem. Ceterum Perſarum rex arbitratus Tiſſaphernem in culpa eſſe, quamobrem res ſuæ miſere diriperentur: miſſo de locis ſuperioribus Tithrauſte, caput ei præcidi iuſſit. Secundum ea barbari magis abiectis eſſe animis, Ageſilai rebus multum roboris accedere. B Nam legati ad amicitiam ineundam omnibus à nationibus mittebantur, & plerique ad eum deficiebant, libertatis deſiderio ducti. Quare iam non Græcorum modo, ſed multorum etiam barbarorum dux erat Ageſilaus. Æquum eſt etiam, ex hoc ſumma hominem admiratione proſequi; quod quum imperium teneret complurium in continente ciuitatum, atque etiam inſularum, poſteaquam ei claſſem quoque patria tradidit, iam ſuccreſcens famę celebritate ac potentia, C nanctuſque poteſtatem vtendi multis commodis, & quod maximum erat, iam voluens animo, ſpeque concipiens euerſionem eius imperij, quod prius Græciam armis inuaſerat: nihilominus ab harum rerum nulla vinci ſe paſſus ſit, ſed vbi domo veniſſet ad eũ quidam à magiſtratibus, qui eum opitulari patriæ iuberet; parebat perinde reipublicæ, ac ſi tunc forte ſolus in Ephororum curia propter * Quinqueuiros conſtitiſſet. Qua quidem re inſigniter declarauit, non ſe ter- D rã vniuerſam patriæ, nec poſterius adquiſitos, amicis veteribus, nec turpia lucra, nullo cum periculo coniuncta, honeſtis ac iuſtis, quæ periculum habeãt, anteferre. Qui nõ etiam hoc regis laude digni facinus ſit, quod imperij ſui tempore, quum ciuitates omnes, quibus præfuturus domo nauigauerat, inteſtinis diſſidiis laborantes accepiſſet, quoniam eſſent mutatæ reſpublicæ, poſteaquam ademtum Athenienſibus imperium fuerat; perfecerit vt abſque exſiliis & cædibus, quam quidem diu aderat ipſe, E magna cum animorum concordia ſemper adminiſtrarentur, & felices eſſent? Enimvero Græci, quotquot incolunt Aſiam, nõ eius ex Aſia diſceſſum, ceu principis tantũ, ſed etiam vt patris, ac ſodalis dolebant, & tandem declarabant, non ei ſe fictitiam beneuolentiam exhibere. Nam ſponte cum eo profecti ſunt ad ferendum ſuppetias Lacedæmoni, quũ quidem ſcirent, ſibi non aduerſus deteriores ſe pugnandũ eſſe.

Intelligit Ephoros.

Atq; hic rerum in Aſia geſtarum finis fuit. Ceterum Helleſpôto traiecto, per eaſdem nationes iter faciebat, per quas Perſarum rex illo ingẽti cum exercitu profectus fuerat: & quæ via confecta totius anni ſpatio fuerat à rege barbaro, eã minori quoque quam menſis ſpatio, Ageſilaus confecit. Non enim hoc propoſitum eius erat animo, vt ſerius patriæ ſuccurreret. Poſteaquam Macedonia peragrata, Theſſaliam ingreſſus eſt; ſequentes eum à tergo Lariſſæi, Cranonij, Scotuſæi, Pharſalij, Bœotorum ſocij, omneſque adeo Theſſali, exceptis qui tunc in exſilio degerent, agmen extremum carpebant. Ducebat antehac Ageſilaus copias quadrato agmine, quum partem equitum dimidiam à fronte, dimidiam à tergo haberet. Verũ poſteaquam Theſſali extremos adorti, quo minus in itinere pergeret, prohibebant: partem eorum qui primo erant in agmine, ſolis exceptis quos penes ſe habebat, ad agmen vltimum mittit. Quumque acies eſſent vtrimque inſtructæ, Theſſali non ſatis commode ſe prœlio equeſtri cõgreſſuros cum grauis armaturæ peditibus arbitrati; terga dabant, ac pedetentim diſcedebant, illis imprudenter admodum eos perſequentibus. Ageſilaus erratis vtrorũque animadverſis; equites, quos ſecum habebat robuſtos admodum, mittit; vtque tum ipſi hoſtem ſummo perſequerentur impetu, nec conuertendi ſe poteſtatem ei facerẽt, tum aliis idem denunciarent, mandat. Eos quum Theſſali præter opinionem equos adigere viderent, plane ſe non conuertebãt; ac ſi qui ſane id facere conati fuiſſent, ab equitibus, quos tranſuerſos habebant, intercipiebantur. Conuertit inter alios ſeſe Polycharmus Pharſalius, equitum magiſter, & vna cum ſuis dimicãs interfectus eſt. Quod vbi accidiſſet, ingens fuga facta fuit, ita vt alij occiderentur, alij viui hoſtiũ in poteſtatem venirent. Neque prius ſubſtitere, quam ad montem * Narthacienſium perveniſſent. Statuit tunc Ageſilaus tropæum inter Prantem ac Narthacium, & manſit ibi, mirifice delectatus hoc facinore; quod eos, qui ſe plurimum ob rem equeſtrem efferunt, viciſſet eo cum equitatu quem ipſemet inſtituiſſet. Poſtridie Achaicis Phthiæ montibus ſuperatis, deinceps per regionem pacatam profectus eſt ad Bœotorum vſque fines. Ibi quum in acie ſtantes adverſus ſe reperiſſet Thebanos, Athenienſes, Argiuos, Corinthios, Ænianes, Eubœenſes, Locros vtroſque;

al. Anthracinorum, id eſt, Carbonariorum.

A τῶν μὲν δὴ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πράξεων τοῦτο τέλος ἐγένετο. διαβὰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπορεύετο διὰ τῶν αὐτῶν ἐθνῶν, ὧνπερ ὁ Πέρσης τῷ παμπληθεῖ στόλῳ· καὶ τὴν ἐνιαυσίαν ὁδὸν ὁ βάρβαρος ἐποιήσατο, ταύτην μεῖον ἢ ἐν μηνὶ κατήνυσεν ὁ Ἀγησίλαος. οὐ γὰρ ὡς ὑστερήσειε τῆς πατρίδος ἐπροθυμεῖτο. ἐπεὶ δὲ ἐξαμείψας Μακεδονίαν, εἰς Θετταλίαν ἀφίκετο, Λαρισσαῖοι μὲν, καὶ Κρανώνιοι, καὶ Σκοτουσαῖοι, καὶ Φαρσάλιοι σύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοί, πλὴν ὅ- B σοι αὐτῶν φυγάδες τότε ὄντες ἐτύγχανον, ἐκακούργουν οὗτοι ἐφεπόμενοι. ὁ δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δὲ ἐπ' οὐρὰν ἔχων τῶν ἱππέων· ἐπεὶ δ' ἐκώλυον τῆς πορείας αὐτὸν οἱ Θετταλοὶ ἐπιτιθέμενοι τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου στρατεύματος, * καὶ τῶν περὶ αὐτόν. ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ C εἶναι πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἱππομαχεῖν, * τρέψαντες, βάδην ἀπεχώρουν· οἱ δὲ μάλ' ἀφρόνως ἐφείποντο. γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἃ ἑκάτεροι ἡμάρτανον, παραπέμπει τοὺς ἀμφ' αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἱππέας, καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλειν, καὶ αὐτοὺς διώκειν κατὰ κράτος, καὶ μηκέτι δοῦναι αὖθις ἀναστροφήν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν οὐδ' ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ καὶ ἀναστρέφειν πειρώμενοι, πλαγίους ἔχοντες * τοὺς ἵππους ἡλίσκοντο. D Πολύχαρμος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἱππαρχῶν ἀνέστρεψέ τε, καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀποθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ γίνεται ἐξαισία. ὥστε οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ζῶντες ἡλίσκοντο. ἔστησαν δ' οὖν οὐ πρόσθεν, * πρὶν ἢ ἐπὶ τῷ ὄρει τῶν Ἀνθρακέων ἐγένοντο. καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιόν τε ἐστήσατο μεταξὺ Πραντὸς καὶ * Ναρθηκίου· καὶ αὐτοῦ κατέμεινε, μάλα ἡδόμενος τῷ E ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐφ' ἱππικῇ, ἐνενικήκει σὺν ᾧ αὐτὸς ἐμηχανήσατο ἱππικῷ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὑπερβάλλων τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν ἤδη πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύθη εἰς τὰ τῶν Βοιωτῶν * ὅρια. ἐνταῦθα δὴ ἀντιτεταγμένους εὗρεν Θηβαίους, * Ἀθηναίους, Κορινθίους, Αἰνιᾶνας, Εὐβοέας, καὶ Λοκροὺς ἀμφοτέρους, οὐδὲν

πλὴν τῶν

ςρέψαντες,

τοὺς ἵππους

πρὶν ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ ἐπὶ τῷ Ναρθακίων

Ναρθακίου

ὄρεια.

Ἀθηναίους, Ἀργείους, Κορινθ.

ἐμέλλησεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντιπαρετάττετο, Λακεδαιμονίων μὲν ἔχων μόραν καὶ ἥμισυ, τῶν δ' αὐτόθεν συμμάχων Φωκέας καὶ Ὀρχομενίους μόνους, *τὸ δ' ἄλλο στράτευμα, ὅπερ ἠγάγετο αὐτός. καὶ οὐ τοῦτο λέξων ἔρχομαι, ὡς πολὺ μὲν ἐλάττους, πολὺ δὲ χείρονας ἔχων, ὅμως συνέβαλεν· (εἰ γὰρ ταῦτα λέγοιμι, Ἀγησίλαόν τ' ἄν μοι δοκῶ ἄφρονα ἀποφαίνειν, καὶ ἐμαυτὸν μωρόν, εἰ ἐπαινοίην τὸν περὶ τῶν μεγίστων εἰκῇ κινδυνεύοντα) ἀλλὰ μᾶλλον τάδε αὐτοῦ ἄγαμαι, ὅτι πλῆθός τε οὐδὲν μεῖον ἢ τὸ τῶν πολεμίων παρεσκευάσατο, ὥπλισέ τε οὕτως, ὡς ἅπαντα μὲν χαλκόν, ἅπαντα δὲ *φοινικᾶ φαίνεσθαι. ἐπεμελήθη δέ, ὅπως οἱ στρατιῶται τοῖς πόνοις δυνήσοιντο ἀποφέρειν. ἐνέπλησε δὲ καὶ φρονήματος τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ὡς ἱκανοὶ εἶεν πρὸς οὑστινας δέοι μάχεσθαι. ἔτι δὲ φιλονεικίας ἐνέβαλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς μετ' αὐτοῦ, ὅπως ἕκαστοι αὐτῶν ἄριστοι φαίνοιντο. ἐλπίδων γε μὴν πάντας ἐνέπλησεν, ὡς πᾶσι πολλὰ κἀγαθὰ ἔσοιτο, εἰ ἄνδρες ἀγαθοὶ γίγνοιντο· νομίζων ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων προθυμότατα τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι· καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθη. διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην· καὶ γὰρ ἐγένετο οἵαπερ οὐκ ἄλλη τῶν ἐφ' ἡμῶν. συνῄεσαν μὲν γὰρ εἰς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον, οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ, ἀπὸ τοῦ Κηφισσοῦ, οἱ δὲ σὺν τοῖς Θηβαίοις, ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος. ἑώρων δὲ τάς τε φάλαγγας ἀλλήλων μάλα *ἰσομάλους· σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἦσαν ἑκατέρων ἰσοπληθεῖς. εἶχε δὲ ὁ Ἀγησίλαος *μὲν τὸ δεξιὸν τοῦ μεθ' ἑαυτοῦ, Ὀρχομένιοι δὲ ἔσχατοι ἦσαν αὐτοῦ τοῦ εὐωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δεξιοὶ ἦσαν, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον εἶχον. συνιόντων δέ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἦν ἀπ' ἀμφοτέρων. ἡνίκα δὲ ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. ὡς δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος, ὧν Ἡριππίδας ἐξενάγει. ἦσαν δ' αὐτοὶ τῶν τε ἐξ οἴκου αὐτῷ συστρατευσαμένων, καὶ τῶν *Κυρείων τινές, καὶ Ἴωνες δὲ, καὶ Αἰολεῖς, καὶ Ἑλλησπόντιοι ἐχόμενοι, καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγένοντο, καὶ εἰς δόρυ ἀφικόμενοι *ἐτρέψαντο τὸ καθ' ἑαυτούς.

πῦ ἄλ. | φοίνικα | ἰσομάχους· | μὲν δεξιὸν ἡγεῖτ' αὐτός, | Κυρείων, ſic ſupra. | ἔτρεψαν τὸ

A nihil cunctatus, vt pugnam committeret aperte ſtruebat aciem, quum cohortem ſecum Lacedæmoniorum vnam cum ſemiſſe haberet, & ex ſociis, qui habitant iis in locis, ſolos Phocenſes & Orchomenios, cum reliquis copiis, quas ipſe ducebat. Nec iam hoc dicturus ſum, quod quum multo pauciores & imbecilliores haberet, nihilominus conflixerit; quandoquidem id ſi dicam, videar, Ageſilaum amentem, ac me ſtultum pronuntiare, qui hominem temere periclitantem B de ſumma rerum, laudem: ſed hoc apud me potius in admirationem venit, quod copias non minores hoſtilibus comparauerit, & ſic armis inſtruxerit, vt omnia merum æs, omnia eſſe mera purpura viderentur. Dederat itidem operam, vt milites poſſent labores perferre; animoſque ipſorum ea compleuerat ferocia, vt ad pugnandum adverſus quoſvis ſatis eſſent idonei. Præterea contentionem mutuam inter ſuos excitarat, vt ſinguli ſe præſtantiſſimos declararent. Spe denique repleuerat omnes, futurum pollicitus, vt C vniuerſi multa bona adipiſcerentur, ſi viros ſe fortes gererent. Exiſtimabat enim, viros eiuſmodi promtiſſime in hoſtem dimicaturos. Quæ ſane ipſum opinio minime fefellit. Pugnam quoque narrabo, quod eiuſmodi fuerit, qualis alia noſtro quidem æuo nulla. Nam in campum ad Coroneam conuenerunt, Ageſilai quidem exercitus à Cephiſſo; Thebani vero cum ſuis, ab Helicone. Et vi- D debant phalanges ſuas admodum prœlio committendo pares, propeque multitudo equitum vtrimque par erat. Ageſilaus dextrum cornu apud ſuos tenebat, in læuo poſtremi erant Orchomenij. Contra, Thebani dextro ſuorum in cornu erant, in læuo Argiui. Et hactenus dum congrederentur, vtraque in parte magnum erat ſilentium. Quum vero à ſe inuicem vnius abeſſent ſtadij ſpatio, clamore Thebani ſublato, curſu in adverſos ferebantur. Vbi tria reſtarent inter vtroſque ple- E thra, de Ageſilai phalange adverſa in eos ruebant ſtipendiarij milites quos Herippidas ducebat. Erant autem illi partim, quos domo ſecum in expeditionem duxerat; partim, qui Cyro militauerant, & Iones, & Æolenſes, & Helleſpontij, horum vicini. Hi omnes illorum erant in numero, qui vna procurrebant; ac intra ictum haſtæ quum veniſſent, hoſtes ſibi oppoſitos in fugam verterunt.

Prœlium ad Coroneam.

Argiui quidem illorum impetum, qui apud Ageſilaum erant, haud ſuſtinuere; ſed ad Heliconem fuga ſe receperunt. Atque heic iam nonnulli hoſpites corona cingebant Ageſilaum, quum ei quidam nuntiat, Thebanos perruptis Orchomeniis ad impedimenta perveniſſe. Quapropter in eos evoluta phalange ducebat. Thebani quum ſocios ſuos ad Heliconem fugiſſe viderent, magna vi pergebant, vt ad ſuos elaberentur. Tum vero fortem virum fuiſſe Ageſilaum haud dubie dicere poſſumus, quamquam tutiſſima non eligeret. Nam quum dimiſſis illis, qui elabi conabantur, ſequi à tergo poſſet, & vltimos capere; non hoc fecit, ſed adverſa fronte cum Thebanis eſt congreſſus. Itaque collatis clupeis vrgebantur, pugnabant, interficiebant, interficiebantur. Nullus quidem excitabatur clamor, non tamen erat ſilentium: ſed eiuſmodi quædam vox, qualis ex ira prœlioque proficiſci poteſt. Tamdem Thebanorum alij ad Heliconem elabuntur, multi dum pedem referunt, interimuntur. Poſteaquam victoria potitus erat Ageſilaus, & ipſe ad phalangem adlatus eſſet, accepto vulnere: quidam equites adactis equis ei dicunt, ex hoſtibus LXXX viros armatos eſſe, ſub fano, quidque de his faciundum eſſet, interrogabant. Ille vero, quamquam accepiſſet multa toto paſſim corpore vulnera, & ab omnis generis telis inflicta; non tamen numinis obliuiſcebatur, ſed mandabat, vti poteſtatem eis facerent abeundi, quo vellent, neque lædi eos patiebatur. Quin equitibus etiam, quos penes ſe habebat, imperabat vt eos deducerent, donec ad loca tuta perveniſſent. Commiſſo iam prœlio, videre erat illo in loco, quo congreſſi fuerant, terram ſanguine conſperſam, cadauera tam amicorum quam hoſtium, ſparſim inter ſe iacentia, pertuſos clupeos, confractas haſtas, pugiones vaginis nudatos, partim humi, partim in corporibus, partim ipſis in manibus hærentes. Ac tum quidem, quia veſper advenerat, tractis hoſtium cadaueribus intra phalangem, cœnaque ſumta, quieti ſe dederunt.
f. Gylim Poſtridie * Gylum polemarchum aciem mane iubet inſtruere, ac tropæum excitare, inque honorem Dei corollis omnes ſe redimire, tibicines denique omnes tibiis canere. Interea dum hoc illi faciunt, Thebani præcone miſſo, mortuorum cadauera per inducias ad ſepulturam poſcũt. Ita-

A Ἀργεῖοι μὲν οὐκ ἐδέξαντο τοὺς ἀμφ' Ἀγησίλαον,
ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἑλικῶνα. κἀνταῦθα οἱ μέν
τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν ἤδη τὸν Ἀγησίλαον. ἀγ-
γέλλει δέ τις αὐτῷ ὅτι Θηβαῖοι τοὺς Ὀρχομενίους
διακόψαντες ἐν τοῖς σκευοφόροις* εἰσί. καὶ ὁ μὲν ἦσαν.
εὐθὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ' αὐτούς·
οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς
τῷ Ἑλικῶνι πεφευγότας, διαπεσεῖν βουλόμε-
νοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, ἐχώρουν ἐρρωμένως. ἐνταῦθα
δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμ-
B φιλόγως, οὐ μέντοι εἵλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα.
ἐξὸν γὰρ αὐτῷ* παριέντι τοὺς διαπίπτοντας, ἑπο- παρεῶντα male.
μένῳ χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο,
ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις.
καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμά-
χοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. καὶ κραυγὴ μὲν
οὐδεμία παρῆν, οὐ μὴν οὐδὲ σιγή· φωνὴ δέ τις
ἦν τοιαύτη, οἵαν ὀργή τε καὶ μάχη παράσχοιτ' ἄν.
τέλος δὲ τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς τὸν
Ἑλικῶνα, πολλοὶ δ' ἀποχωροῦντες ἀπέθανον.
C ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν* νίκη σὺν Ἀγησιλάῳ ἐγένετο, τε- νίκη Ἀγησιλάου ἐγένετο,
τρωμένος δ' αὐτὸς* προσηνέχθη πρὸς τὴν φάλαγ-
γα, προσελάσαντές τινες τῶν ἱππέων, λέγουσιν προσενήνεκτο
αὐτῷ ὅτι τῶν πολεμίων ὀγδοήκοντα σὺν τοῖς ὅ-
πλοις ὑπὸ τῷ* ναῷ εἰσι· καὶ ἠρώτων, τί χρὴ νεῷ εἰσι·
ποιεῖν. ὁ δὲ καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων πάντοσε
καὶ παντοίοις ὅπλοις, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ
θείου, ἀλλ' ἐᾶν τε ἀπιέναι ὅποι βούλοιντο ἐκέλευε,
καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα, καὶ προπέμψαι ἐπέταξε τοὺς
D ἀμφ' αὐτὸν ἱππεῖς ἔστε ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένοντο.
ἐπεί γε μὴν ἔληξεν ἡ μάχη, παρῆν δὴ θεά-
σασθαι, ἔνθα συνέπεσον ἀλλήλοις, τὴν μὲν γῆν αἵ-
ματι πεφυρμένην, νεκροὺς δὲ κειμένους φιλίους
καὶ πολεμίους μετ' ἀλλήλων, ἀσπίδας δὲ δια-
τεθρυμμένας, δόρατα συντεθραυσμένα, ἐγ-
χειρίδια γυμνὰ κουλεῶν, τὰ μὲν χαμαί, τὰ
δ' ἐν* σώματι, τὰ δ' ἔτι μετὰ χεῖρας. τότε μὲν σώμασι,
οὖν (καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψέ) συνελκύσαντες τοὺς
τῶν πολεμίων νεκροὺς εἴσω φάλαγγος, ἐδει-
E πνοποιήσαντο καὶ ἐκοιμήθησαν· πρωῒ δὲ *Γῦ- Γῦλιν
λον τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευ-
σε τὸ στράτευμα καὶ τρόπαιον ἵστασθαι, καὶ στε-
φανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ, καὶ τοὺς αὐλη-
τὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποί-
ουν· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν* κήρυκα, ὑ- κήρυκας,
ποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. καὶ

que

A οὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίνονται, καὶ ὁ Ἀγησίλαος οἴκαδε ἀπεχώρει, ἑλόμενος ἀντὶ τοῦ μέγιστος εἶναι ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οἴκοι τὰ νόμιμα μὲν ἄρχειν, τὰ νόμιμα δὲ ἄρχεσθαι. ἐκ δὲ τούτου *κατανοήσαντες [κατανοήσας] τοὺς Ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, Κόρινθον δὲ προσειληφότας, ἡδομένους δὲ τῷ πολέμῳ, στρατεύει ἐπ' αὐτούς· καὶ δῃώσας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, εὐθὺς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν κατὰ τὰ στενὰ εἰς Κόρινθον, αἱρεῖ τὰ ἐπὶ τὸ Λέχαιον τείνοντα τείχη· καὶ ἀναπετάσας τῆς Πελοποννήσου τὰς πύλας, B οὕτως οἴκαδε ἀπελθὼν εἰς τὰ *Υακίνθια [Υακίνθια], ὅπου ἐτάχθη ὑπὸ τοῦ χοροποιοῦ, τὸν παιᾶνα τῷ θεῷ συνεπετέλει. ἐκ τούτου δὲ αἰσθανόμενος τοὺς Κορινθίους πάντα μὲν τὰ κτήνη ἐν τῷ *Περαίῳ [Πειραίῳ] σωζομένους, μέγιστον δὲ ἡγησάμενος, ὅτι Βοιωτοὶ ταύτῃ ἐκ Κρεύσιος ὁρμώμενοι εὐπετῶς τοῖς Κορινθίοις *ἐγίγνοντο [συνεγίγνοντο], στρατεύει ἐπὶ τὸ *Πέραιον [Πείραιον]. ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ὡς *ἐνδιδομένης [προδιδομένης τῆς πόλ. μετ' ἄριστον] τῆς πόλεως, ἐξ ἀρίστου μετεστρατοπεδεύετο πρὸς τὸ ἄστυ. αἰσθόμενος δέ, ὑπὸ C νύκτα βεβοηθηκότας ἐκ τοῦ *Περαίου [Πειραίου] εἰς τὴν πόλιν πασσυδί, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, αἱρεῖ τὸ *Πέραιον [Πείραιον,], ἔρημον εὑρὼν φυλακῆς· καὶ τά τε ἄλλα τὰ ἐνόντα λαμβάνει, καὶ τὰ *τείχη [τείχη, ἃ ἀνατετείχιστο.] ἀνατετείχιστο. ταῦτα δὲ ποιήσας, οἴκαδε ἀπεχώρησε. μετὰ δὲ ταῦτα προθύμων ὄντων τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν συμμαχίαν, καὶ δεομένων συστρατεύειν *αὐτοῖς [αὐτοῖς] εἰς Ἀκαρνανίαν, καὶ ἐπιθεμένων ἐν στενοῖς τῶν Ἀκαρνάνων, καταλαβὼν τοῖς ψιλοῖς τὰ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, μάχην συνάπτει καὶ πολλοὺς D ἀποκτείνας αὐτῶν, τρόπαιον ἐστήσατο, καὶ οὐ πρότερον ἔληξε, πρὶν μὲν Ἀχαιοῖς φίλους ἐποίησεν Ἀκαρνᾶνας, καὶ Αἰτωλούς, καὶ Ἀργείους, ἑαυτῷ δὲ καὶ συμμάχους. ἐπεὶ δὲ εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες οἱ πολέμιοι ἐπρεσβεύοντο, Ἀγησίλαος ἀντεῖπε τῇ εἰρήνῃ, ἕως τοὺς διὰ Λακεδαιμονίους φυγόντας Κορινθίων καὶ Θηβαίων E ἠνάγκασε τὰς πόλεις οἴκαδε καταδέξασθαι. ὕστερον δ' αὖ καὶ Φλιασίων τοὺς διὰ Λακεδαιμονίους φυγόντας κατήγαγεν, αὐτὸς στρατευσάμενος ἐπὶ Φλιοῦντα. εἰ δέ τις ἄλλῃ πῃ ταῦτα μέμφεται, ἀλλ' οὖν φιλεταιρείᾳ γε πραχθέντα φανερά ἐστι. καὶ γὰρ ἐπεὶ τοὺς ἐν Θήβαις τῶν Λακεδαιμονίων κατέκτανον οἱ ἐναντίοι, βοηθῶν αὖ τούτοις στρατεύει ἐπὶ τὰς Θήβας. εὑρὼν δὲ ἀποτεταφρευμένα καὶ ἀπεσταυρωμένα ἅπαντα,

que fiunt induciæ, ac domũ Ageſilaus diſcedit; quum mallet domi potius legitime imperare, ac imperium legitimum pati, quam in Aſia longe omnium eſſe maximus. Secundum hæc animadvertens, Argiuos copia rerum domeſticarum frui, & Corinthum adieciſſe imperio ſuo, & bello delectari; expeditionem aduerſus eos ſuſcipit, vaſtatoque omni eorum agro, mox inde ſuperatis anguſtiis Corinthum verſus, muros Lechæum vſque pertinentes capit. Itaque patefactis Peloponeſi portis, domum revertens ad ſollemne Hyacinthiorum feſtum, quo conſtitutus erat loco à chori magiſtro, pæana cum aliis Apollini abſoluit. Poſt hæc certior factus, Corinthios omnia iumenta in Piræo cuſtodire, ac maximum quiddam eſſe ducens, quod illac Bœoti è Creuſi profecti, facile ſe cum Corinthiis coniungerent: Piræum copias ducit. Quod quum præſidio multorum teneri videret, à prandio mutatis caſtris ad vrbem propius pergit, * quaſi ea ſpectaret ad deditionem. [Al. quaſi ea ſibi proderetur.] Sub noctem animaduerſo, eos omnibus cum copiis è Piræo in vrbem Corinthum opis ferendæ cauſſa ſe contuliſſe: prima luce conuerſo itinere, Piræum capit à præſidio nudum, neque ſolum ea, quæ intus erant; ſed etiam illa caſtella, quæ iſtic inſtaurata fuerant. His rebus geſtis, domum rediit. Poſt hæc quum Achæi lubentes ad ſocietatem ſemet offerrent, & vt ſecum in Acarnaniam expeditio ſuſciperetur, orarent; Acarnanes autem in anguſtiis viarum eos adgrederentur: occupatis per velites ſuperioribus locis, pugnam cum ipſis conſerit, ac multis interfectis, tropæum ſtatuit; neque prius finem facit, quam Achæis Acarnanes, Ætolos, Argiuos amicos, ſibi fœderatos effeciſſet. Ceterum pacem poſcentibus aduerſariis Lacedæmoniorum, eaque de re legatos mittentibus; ne conſtitueretur ea, vetuit Ageſilaus, donec Corinthum ac Thebas, vt eos exſules reducerent, coegiſſet; qui ob Lacedæmonios in exſilium eiecti fuerant. Deinde Phliaſios etiam exſules, ob Lacedæmoniorum amicitiam patria pulſos, reduxit; ipſemet expeditione aduerſus Phliuntem ſuſcepta. Quod ſi quis hæc alia quadam ratione vituperat, certe in ſocietatis ac amicitiæ gratiam geſta eſſe conſtat. Nam quum Thebis Lacedæmonios aduerſarij necaſſent, vt eis ſuccurreret, expeditionem aduerſus Thebas ſuſcepit. Quumque foſſa valloque munita cuncta reperiſſet, ſupera-

tis Cynoſcephalis ad vrbem vſque vaſtabat agrum; facta Thebanis pugnæ copia tam in planicie quam in montibus, ſi ita vellent. Rurſum anno ſequenti cum exercitu Thebas petit, ſuperatiſque vallis ac foſſis ad Scolum, reliquas Bœotiæ partes depopulatur. Atque hactenus ipſe cum patria communi felicitate fuit vſus. Quicumque deinceps caſus aduerſi acciderunt, hos Ageſilai ductu contigiſſe, nemo eſt qui dixerit. Poſteaquam ad Leuctra clades fuiſſet accepta, & amicos ac hoſpites ipſius Tegeæ necaſſent tum aduerſarij, tum Mantinei, iamque ſe coniunxiſſent Bœoti omnes, & Arcades, & Elei: vnam cohortem eduxit, exiſtimantibus multis, longo tempore Lacedæmonios extra fines ſuos non egreſſuros. Quumque vaſtaſſet agrum eorum qui amicos ipſius occiderant; ita deinde domum ſe rurſus recepit. Secundum hæc Arcadibus vniuerſis, & Argiuis, & Eleis, & Bœotis, quibus Phocenſes aderant, & vtriſque Locris, & Theſſalis, & Ænianibus, & Acarnanibus, & EVbœnſibus, cum infeſtis copiis Lacedæmonem profectis, quum ſerui præterea, multæque finitimæ ciuitates defeciſſent, ac Spartanorum non pauciores in commiſſo ad Leuctra prœlio fuiſſent interemti, quam ſuperſtites eſſent: nihilominus vrbem tutatus eſt, quamquam ea careret mœnibus. Neque tamen illac ſuos educebat, vbi rebus omnibus potiores erant hoſtes, ſed vbi ciues ſuperiores futuri erant, ſuis adverſus hoſtem in acie magno cum animi robore collocatis. Exiſtimabat enim, ſe, ſi ſpatioſa quædam in loca progreſſus eſſet, ab omni parte circumveniri poſſe: ſin artis & ſuperioribus in locis ſe contineret, rebus omnibus hoſte potiorem futurum. Quum vero exercitus diſceſſiſſet, cur non dixerit aliquis, eum egregie ſe geſſiſſe? Nam quum ſenectus eum tam à militia pedeſtri quam equeſtri arceret, ac patriæ pecuniis opus fore cerneret, ſi quidem ea ſocium vllum retinere vellet: harum ipſe parandarum onus in ſe recepit. Quicquid omnino poterat, domi manens moliebatur: & ſi quæ ferret occaſio, in iis inquirendis minime ſegnis erat. Quinetiam pudore non præpediebatur, quominus legati nomine potius aliquo proficiſceretur; quam Imperatoris; ſi quidem aliquid emolumenti

Legationes Ageſilai. reipublicæ adlaturus eſſet. Sed tamen etiam interea, dum legationes obibat, Imperatoris magni munere fungebatur.

A ὑπερβαλὼν τὰς Κυνὸς κεφαλὰς ἐδῄου τὴν χώραν μέχρι τοῦ ἄστεος, παρέχων καὶ ἐν πεδίῳ καὶ ἀνὰ τὰ ὄρη μάχεσθαι Θηβαίοις, εἰ βούλοιντο. ἐστράτευσε δὲ καὶ τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει ἐπὶ Θήβας. καὶ ὑπερβαλὼν τὰ κατὰ Σκῶλον σταυρώματα καὶ τάφρους, ἐδῄωσε τὰ λοιπὰ τῆς Βοιωτίας. τὰ μὲν δὴ μέχρι τούτου κοινῇ αὐτός τε καὶ ἡ πόλις εὐτύχει. ὅσα γε μὴν μετὰ τοῦτο σφάλματα ἐγένοντο, οὐδεὶς ἂν εἴποι ὡς Ἀγησιλάου
B ἡγουμένου ἐπράχθη. ἐπεὶ δ' αὖθις ἐν Λεύκτροις συμφορᾶς γεγενημένης, κατακαίνουσι τοὺς ἐν Τεγέᾳ φίλους καὶ ξένους αὐτοῦ οἱ ἀντίπαλοι σὺν Μαντινεῦσι, συνεστηκότων ἤδη Βοιωτῶν τε πάντων, καὶ Ἀρκάδων, καὶ Ἠλείων, στρατεύει σὺν μόρᾳ, πολλῶν νομιζόντων οὐδ' ἂν ἐξελθεῖν Λακεδαιμονίους [πολλοῦ * χρόνου ἐκ τῆς αὐτῶν. δῃώσας δὲ τὴν χώραν τῶν κατακεκαινόντων τοὺς φίλους, οὕτως αὖ οἴκαδε ἀπεχώρησεν. ἀπό γε μὴν τούτου ἐπὶ τὴν Λα-
C κεδαίμονα στρατευσαμένων Ἀρκάδων τε πάντων, καὶ Ἀργείων, καὶ Ἠλείων, καὶ Βοιωτῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς Φωκέων, καὶ Λοκρῶν ἀμφοτέρων, καὶ Θετταλῶν, καὶ Αἰνιάνων, καὶ Ἀκαρνάνων, καὶ Εὐβοέων, πρὸς δὲ τούτοις ἀφεστηκότων μὲν τῶν δούλων, πολλῶν δὲ περιοικίδων πόλεων, καὶ αὐτῶν Σπαρτιατῶν οὐ μειόνων ἀπολωλότων ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ ἢ λειπομένων, ὅμως διεφύλαξε τὴν πόλιν, καὶ ταῦτα ἀ-
D τείχιστον οὖσαν· ὅπου μὲν πάντῃ πλεῖον ἂν εἶχον οἱ πολέμιοι, οὐκ ἐξάγων ἐνταῦθα, ὅπου δὲ οἱ πολῖται πλέον ἕξειν ἔμελλον, εὐρώστως παρατεταγμένος· νομίζων, εἰς μὲν τὸ πλατὺ ἐξιὼν πάντοθεν ἂν περιέχεσθαι, ἐν δὲ τοῖς στενοῖς καὶ ὑπερδεξίοις τόποις ὑπομένων, τῷ παντὶ κρατεῖν ἄν. ἐπεί γε μὴν ἀπεχώρησε τὸ στράτευμα, πῶς οὐκ ἂν φαίη τις αὐτὸν χρῆσθαι εὐγνωμόνως ἑαυτῷ; ὡς γὰρ τοῦ
E στρατεύεσθαι καὶ πεζῇ καὶ ἐφ' ἵππων ἀπεῖργεν ἤδη τὸ γῆρας, χρημάτων δὲ ἑώρα τὴν πόλιν δεομένην, εἰ μέλλοι σύμμαχόν τινα ἕξειν, ἐπὶ τὸ πορίζειν ταῦτα ἑαυτὸν ἔταξε. καὶ ὅσα μὲν ἐδύνατο, οἴκοι μένων ἐμηχανᾶτο· ἃ δὲ καιρὸς ἦν, οὐκ ὤκνει μετιέναι. οὐδ' ᾐσχύνετο, εἰ μέλλοι τὴν πόλιν ὠφελήσειν, πρεσβευτὴς ἐκπορευόμενος ἀντὶ στρατηγοῦ. ὅμως δὲ καὶ ἐν τῇ πρεσβείᾳ μεγάλου στρατηγοῦ ἔργα διεπράξατο.

ἐν Ἄσσῳ. ΑΥτοφραδάτης γάρ τε πολιορκῶν * ἐν Νάατῳ Ἀριοβαρζάνην σύμμαχον ὄντα, δείσας Ἀγησίλαον, φυγὼν ᾤχετο. Κότυς δ' αὖ Σηστὸν πολιορκῶν, Ἀριοβαρζάνους ἔτι οὖσαν, λύσας καὶ οὗτος τὴν πολιορκίαν, ἀπηλλάγη· ὥστ' οὐκ ἀλόγως καὶ ἀπὸ τῆς πρεσβείας τρόπαιον τῶν πολεμίων εἱστήκει αὐτῷ. Μαύσωλός γε μὴν κατὰ θάλατταν ἑκατὸν ναυσὶ πολιορκῶν ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα, οὐκέτι δείσας, ἀλλὰ πεισθεὶς, ἀπέπλευσεν οἴκαδε. ἄξια θαύματος διεπράξατο. οἵ τε γὰρ εὖ πεπονθέναι νομίζοντες ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ φεύγοντες αὐτὸν, χρήματα ἀμφότεροι ἔδοσαν. ταχέως γε μὴν καὶ Μαύσωλος διὰ τὴν πρόσθεν Ἀγησιλάου ξενίαν συμβαλόμενος καὶ οὗτος χρήματα τῇ Λακεδαίμονι, * ἀπέπεμψαν αὐτὸν οἴκαδε, προπομπὴν δόντες μεγαλοπρεπῆ. ἐκ δὲ τούτου ἤδη μὲν ἐγεγόνει ἔτη ἀμφὶ τὰ ὀγδοήκοντα. κατανενοηκὼς δὲ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐπιθυμοῦντα τῷ Πέρσῃ πολεμεῖν, καὶ πολλοὺς μὲν πεζοὺς, πολλοὺς δὲ ἱππέας, πολλὰ δὲ χρήματα ἔχοντα, ἄσμενος ἤκουσεν, ὅτι μετεπέμπετο αὐτόν. καὶ ταῦτα, ἡγεμονίαν ὑπισχνούμενος. ἐνόμιζε γὰρ τῇ αὐτῇ ὁρμῇ τῷ μὲν Αἰγυπτίῳ χάριν ἀποδώσειν ἀνθ' ὧν εὐεργετήκει τὴν Λακεδαίμονα· τοὺς δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας πάλιν ἐλευθερώσειν, τῷ δὲ Πέρσῃ δίκην ἐπιθήσειν καὶ τῶν πρόσθεν, καὶ ὅτι νῦν σύμμαχος εἶναι φάσκων, ἐπέταττε Μεσσήνην ἀφιέναι. ἐπεὶ μέντοι ὁ μεταπεμψάμενος οὐκ ἀπεδίδου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ· ὁ μὲν Ἀγησίλαος ὡς τὸ μέγιστον ἐξηπατημένος, ἐφρόντιζε, τί δεῖ ποιεῖν. ἐκ τούτου δὲ πρῶτον μὲν οἱ δίχα στρατευόμενοι τῶν Αἰγυπτίων ἀφίστανται τοῦ βασιλέως· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀπέλιπον αὐτόν. καὶ αὐτὸς μὲν δείσας, ἀπεχώρησε φυγῇ εἰς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης. οἱ δ' Αἰγύπτιοι στασιάζοντες, διττοὺς βασιλέας αἱροῦνται. ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαος γνοὺς, ὅτι εἰ μὲν μηδετέρῳ συλλήψοιτο, μισθὸν οὐδέτερος λύσει τοῖς Ἕλλησιν, ἀγορὰν δὲ οὐδέτερος παρέξει, ὁπότερος τ' ἂν κρατήσῃ, οὗτος ἐχθρὸς ἔσται· εἰ δὲ τῷ ἑτέρῳ συλλήψοιτο, οὗτός γε εὖ παθὼν, ὡς τὸ εἰκὸς, φίλος ἔσοιτο· οὕτω δὴ κρίνας, ὁπότερος φιλέλλην μᾶλλον ἐδόκει εἶναι, στρατευσάμενος μετὰ τούτου, τὸν μὲν μισέλληνα μάχῃ νικήσας χειροῦται, τὸν δὲ ἕτερον συγκαθίστησι, καὶ φίλον ποιήσας τῇ Λακεδαι-

Vide Notas. (margin)

ἀπέπεμψε (margin)

A Nam quum AVtophradates ad Aſſum Ariobarzanem fœderatum obſideret, Ageſilaum veritus, ſuga inde diſceſſit. Cotys item, quum Seſtum obſideret, vrbem Ariobarzanis; & ipſe ſoluta obſidione diſceſſit. Quo factum eſt vt non abs re tropæum de hoſtibus etiam ex legatione ſtatutum ei fuerit. Quinetiam quum Mauſolus mari C nauibus vtrumque locum hunc obſideret, non metu adductus, ſed perſuaſione domum cum claſſe abiit. B Dignas profecto res admiratione geſſit. Nam & illi, qui ab eo ſe adfectos beneficio putabant, & qui fugiebant ipſum, vtrique pecunias ei dabant. Mauſolus quidem, quum celeriter pecunias in vſum Lacedæmonis contuliſſet, Ageſilaum remiſit in patriam; datis, qui eum magnifice deducerent. Erat iam annos natus LXXX. quumque animaduertiſſet, regem Ægyptiorum Perſico regi arma inferre cupere, peditatu, equitatu, pecuniis ampliſſimis C inſtructum: perlubenter ab hoc arceſſiri ſe audiuit, præſertim quod Imperatoris ei munus polliceretur. Exiſtimabat enim, eadem profectione ſe gratiam Ægyptio pro collatis in Lacedæmonem beneficiis relaturum, Græcoſque Aſiaticos rurſus in libertatem adſerturum, & Perſæ pœnam irrogaturum, partim ob ſuperiorum temporum maleficia, partim quod tunc ſe ſocium eſſe profeſſus, Meſſenen Lacedæmonios dimittere iuſſiſſet. Poſteaquam vero ille, qui Ageſilaum D arceſſiuerat, munus imperatoris ei non mandabat; maximopere deceptus, quid faciundum eſſet, cogitabat. Hinc Ægyptij, qui ſeorſum militabant, à regis fide deficiunt: mox & reliqui omnes eum deſerunt. Rex ipſe metuens ſibi, Sidonem Phœniciæ fuga ſe recepit. Ægyptij, orta ſeditione, reges duos creant. Atque heic Ageſilaus, qui futurum intelligeret, vt ſi neutrum adiuuaret, neuter Græcis ſtipendium ſolueret, neuter rerum venalium forum ſuppedita- E ret, & vtercumque ſuperior euaderet, is hoſtis eſſet: ſin alteri ſuppetias ferret, eum accepto beneficio, ceu par eſſet, amicum futurum: facto iudicio, vter magis Græcorum ſtudioſus eſſe videretur, eiuſque militiam ſequutus; alterum quidem illum nationem Græcorum odio proſequentem, victum prœlio capit, alterum vero in regno conſtituit. Eumdem quum Lacedæ-

Ageſilaus 80. natus annos in Ægyptum proficiſcitur. (margin)

moni amicum feciſſet, multaſque pecunias impetraſſet, domum deinde nauigat, quamquam media hyeme; idcirco feſtinans, ne ſequenti æſtate ciuitas aduerſus hoſtes otioſa foret. Atque hactenus de rebus ab eo geſtis diximus, quæcumque plurimorum teſtimoniis confirmantur. Nam res eiuſmodi argumentorum probationibus haud egent, adeoque ſatis eſt, tantum in memoriam eas redigi, quum ita mox fidem mereantur.

Virtutes Ageſilai.

Nunc quæ fuerit in eius animo virtus, indicare conabor, qua & res haſce gerebat, & omnia honeſta diligebat, averſatus omnia turpia.

Religioſa pietas.

Tanta erat in Ageſilao rerum diuinarum reuerentia, vt etiam hoſtes ſacramenta eius & fœdera maiorem mereri fidem arbitrarentur, quam ipſorum inter ſe amicitiam. Et ſuis quidem cum hominibus ad eumdem locum conuenire reformidabant, at Ageſilao in manus ipſimet ſe tradebant. Vt autem nemo ſit, qui fidem mihi non habeat: Iubet eorum nomina recenſere, qui fuerunt inprimis illuſtres. Spithridates Perſa, quum Pharnabazum ſciret id agere, vt filiam regis vxorem duceret, ac ipſius filia ſine legitimis nuptiis potiretur: ratus hoc inſigne ſibi fore dedecus, ſeipſum cum vxore, liberis, facultatibus in manus Ageſilao tradidit. Et Cotys Paphlagonum princeps, regi quidem dextram mittenti non paruit, veritus ne ſi comprehenderetur, vel magnis pecuniis vel etiam morte multaretur: verum idem Ageſilai fœderibus fidem quum adhibuiſſet, in caſtra eius venit, initaque ſocietate, cum Ageſilao militare maluit, quum quidem equites mille, bis mille cetratos haberet. Præterea Pharnabazus quoque cum Ageſilao in colloquium venit, aperteque profeſſus eſt, ſe, ni totius exercitus fieret Im-
» perator, defecturum à rege. Sin Impera-
» tor ego creer, inquit, mi Ageſilae, for-
» tiſſime bellum aduerſus te geram, quam
» quidem diu potero. Atque hæc quum diceret, futurum credebat, vt ipſi contra
» fœdera nihil accideret. Tanta tamque
» præclara res eſt, cum in aliis vniuerſis
» tum in Imperatore, religioſum eſſe, ac fi-
» dei ſeruantem, talemque cognitum eſſe.

Iuſtitia.

Hæc de Ageſilai pietate. Iuſtitiæ vero in re pecuniaria qualia quis argumenta maiora proferat, quam hæc ſunt? Nemo vmquam ab Ageſilao ſe vlla re ſpoliatum eſſe queſtus eſt, quum multi multa faterentur ab eo ſe accepiſſe beneficia. Cui vero volupe eſt, ſua hominũ ad vtilitatem largiri,

A μονι, καὶ χρήματα πολλὰ προσλαβών, οὕτως ἀπέπλει οἴκαδε, καίτοι μέσου χειμῶνος ὄντος, σπεύδων ὡς μὴ ἀργὸς ἡ πόλις εἰς τὸ ἐπιὸν θέρος πρὸς τοὺς πολεμίους γένοιτο. καὶ ταῦτα μὲν δὴ εἴρηται, ὅσα τῶν ἐκείνου ἔργων μετὰ πλείστων μαρτύρων ἐπράχθη. τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐ τεκμηρίων προσδεῖται, ἀλλ' ἀναμνῆσαι μόνον ἀρκεῖ, καὶ εὐθὺς πιστεύεται. νῦν δὲ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀρετὴν πειράσομαι δηλοῦν, δι' ἣν

B ταῦτα ἔπραττε, καὶ πάντων τῶν καλῶν ἤρα, καὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ ἐδίωκεν. Ἀγησίλαος γὰρ τὰ μὲν θεῖα οὕτως ἐσέβετο, ὡς καὶ οἱ πολέμιοι τοὺς ἐκείνου ὅρκους καὶ τὰς ἐκείνου σπονδὰς πιστοτέρας ἐνόμιζον, ἢ τὴν ἑαυτῶν φιλίαν. * . . . . μὲν ὤκνουν εἰς ταυτὸν ἰέναι, Ἀγησιλάῳ δὲ αὑτοὺς ἐνεχείριζον. ὅπως δὲ μή τις ἀπιστῇ, καὶ ὀνομάσαι βούλομαι τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν. Σπιθριδάτης μέν γε ὁ Πέρσης, εἰδὼς ὅτι Φαρνάβαζος γῆμαι μὲν τὴν βασιλέως ἔπραττε

ἢ τοῖς ἑαυτῶν μὲν

C θυγατέρα, τὴν δ' αὐτοῦ ἄνευ γάμου λαβεῖν ἐβούλετο· ὕβριν νομίσας τοῦτο, Ἀγησιλάῳ ἑαυτόν, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὴν δύναμιν ἐνεχείρισε. Κότυς δὲ ὁ τῶν Παφλαγόνων ἄρχων βασιλεῖ μὲν οὐχ ὑπήκουσε δεξιὰν πέμποντι, φοβούμενος, μὴ ληφθείς, ἢ χρήματα πολλὰ ἀποτίσειεν, ἢ καὶ ἀποθάνοι· Ἀγησιλάου δὲ καὶ οὗτος ταῖς σπονδαῖς πιστεύσας, εἰς τὸ στρατόπεδόν τε ἦλθε, καὶ συμμαχίαν ποιη-

D σάμενος, εἵλετο σὺν Ἀγησιλάῳ στρατεύεσθαι, χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελτοφόρους ἔχων. ἀφίκετο δὲ καὶ Φαρνάβαζος Ἀγησιλάῳ εἰς λόγους, καὶ διωμολόγησεν, εἰ μὴ αὐτὸς πάσης τῆς * στρατηγίας στρατηγὸς κατασταθείη, ἀποστήσεσθαι βασιλέως· ἢν μέντοι ἐγὼ γένωμαι στρατηγός, ἔφη, πολεμήσω σοι, ὦ Ἀγησίλαε, ἕως ἂν ἐγὼ δύνωμαι κράτιστα. καὶ ταῦτα λέγων ἐπίστευε μηδὲν ἂν παράσπονδον παθεῖν. οὕτω μέγα καὶ καλὸν κτῆμα τοῖς τε ἄλλοις ἅ-

στρατιᾶς στρατηγός

E πασι, καὶ ἀνδρὶ δὴ στρατηγῷ, τὸ ὅσιόν τε καὶ πιστὸν εἶναί τε καὶ ὄντα ἐγνῶσθαι. καὶ περὶ μὲν εὐσεβείας ταῦτα. περί γε μὴν τῆς εἰς χρήματα δικαιοσύνης ποῖα ἄν τις μείζω τεκμήρια ἔχοι τῶνδε; ὑπὸ γὰρ Ἀγησιλάου στέρεσθαι μὲν οὐδεὶς οὐδὲν πώποτε ἐνεκάλεσεν. εὖ δὲ πεπονθέναι πολλοὶ πολλὰ ὡμολόγουν. ὅτῳ δὲ ἡδὺ τὰ αὑτοῦ διδόναι ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων,

πῶς ἂν οὗτος ἐθέλοι τὰ ἀλλότρια ἀποστερεῖν, ἐφ' ᾧ κακόδοξος εἴη; εἰ γὰρ χρημάτων ἐπιθυμοίη, πολὺ ἀπραγμονέστερον τὰ αὑτοῦ φυλάττειν, ἢ τὰ μὴ προσήκοντα λαμβάνειν. ὃς δὲ δὴ καὶ χάριτας ἀποστερεῖν μὴ ἐθέλοι, ὧν οὐκ εἰσὶ δίκαι πρὸς τὸν μὴ ἀποδιδόντα, πῶς ἅ γε καὶ νόμος κωλύει, ἐθέλοι ἂν ἀποστερεῖν; Ἀγησίλαος δὲ οὐ μόνον τὸ μὴ ἀποδιδόναι χάριτας ἄδικον ἔκρινεν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ πολὺ μείζους τὸν μείζω δυνάμενον. τά γε μὴν τῆς πόλεως κλέπτειν πῶς ἄν τις αὐτὸν εἰκότως αἰτιάσαιτο, ὃς καὶ τὰς αὑτῷ χάριτας ὀφειλομένας τῇ πατρίδι καρποῦσθαι παρεδίδου; τὸ δὲ, ὁπότε βούλοιτο εὖ ποιεῖν ἢ πόλιν ἢ φίλους χρήμασι, δύνασθαι παρ' ἑτέρων λαμβάνοντα ὠφελεῖν, οὐ τοῦτο καὶ μέγα τεκμήριον ἐγκρατείας χρημάτων; εἰ γὰρ ἐπώλει τὰς χάριτας, ἢ μισθοῦ εὐηργέτει, οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ὀφείλειν αὐτῷ ἐνόμισεν. ἀλλ' οἱ προῖκα εὖ πεπονθότες, οὗτοι ἀεὶ ἡδέως ὑπηρετοῦσι τῷ εὐεργέτῃ, καὶ διότι εὖ ἔπαθον, καὶ διότι προεπιστεύθησαν ἄξιοι εἶναι παρακαταθήκην χάριτος φυλάττειν. ὅστις δὲ ᾑρεῖτο καὶ σὺν τῷ γενναίῳ μειονεκτεῖν, ἢ σὺν τῷ ἀδίκῳ πλέον ἔχειν, πῶς οὗτος ἂν πολὺ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἀποφεύγοι; ἐκεῖνος τοίνυν κριθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως ἅπαντα ἔχειν τὰ Ἄγιδος, τὰ ἡμίσεα τοῖς ἀπὸ μητρὸς αὐτοῦ ὁμογόνοις μετέδωκεν, ὅτι πενομένους αὐτοὺς ἑώρα. ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ, πᾶσα μάρτυς ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις. διδόντος δὲ αὐτῷ πάμπολλα δῶρα Τιθραύστου, εἰ ἀπέλθοι ἐκ τῆς χώρας, ἀπεκρίνατο ὁ Ἀγησίλαος· ὦ Τιθραύστα, νομίζεται παρ' ἡμῖν, τῷ ἄρχοντι κάλλιον εἶναι τὴν στρατιὰν, ἢ ἑαυτὸν πλουτίζειν, καὶ παρὰ τῶν πολεμίων λάφυρα * μᾶλλον, ἢ δῶρα λαμβάνειν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅσαι γε ἡδοναὶ πολλῶν κρατοῦσιν ἀνθρώπων, ποίας οἶδέ τις Ἀγησίλαον ἡττηθέντα; ὃς μέθης μὲν ἀπέχεσθαι ὁμοίως ᾤετο χρῆναι καὶ λαιμαργίας, σίτων δ' ὑπὲρ καιρὸν ὁμοίως ὡς καὶ * ἀμαρτίας. διμοιρίαν γε μὴν λαμβάνων ἐν ταῖς θοίναις, οὐχ οὕτως ἀμφοτέραις ἐχρῆτο, ἀλλὰ διαπέμπων, οὐδετέραν αὑτῷ κατέλιπε· νομίζων βασιλεῖ τοῦτο διπλασιασθῆναι, οὐχὶ πλησμονῆς ἕνεκα, ἀλλ' ὅπως ἔχοι καὶ τούτῳ τιμᾶν, εἴ τινα βούλοιτο. οὐ μὴν ὕπνῳ γε δεσπότῃ, ἀλλ' ἀρχομένῳ ὑπὸ τῶν πρα-

* μᾶλλον πειρᾶσθαι ἢ

* ἀργίας.

A quinam is aliena rapere velit, quo male audiat? Nam ſi pecuniarum cupidus ſit, multo minori fit cum negotio, vt ſua quis ſeruet, quam vt aliena rapiat. At qui non vult in iis ingratus eſſe, quibus pœnæ nullæ conſtitutæ ſunt, ſi quis gratiam non referat: quonam modo in aliis ille gratias non referat, in quibus lex ingratum eſſe vetat? Ageſilaus autem non tantum iniuſtum eſſe iudicabat, non referre gratias; ſed hoc etiam, ſi is qui plus poſſet, non ma-
B iores quoque gratias referret. Iam de peculatu qui poſſit aliquis eum inſimulare merito, qui beneficia ſibi debita patriæ fruenda conceſſerit? Itidem quod quum bene mereri vel de vrbe aliqua, vel amicis, pecunias largiendo volebat, ab aliis eas accipiendo iuuare poterat; annon ingens hoc eſt argumentum continentiæ ipſius in pecunia non adpetenda? Nam ſi venderet beneficia, vel ſpe mercedis beneficus eſſet; nemo ſe quidquam ei debere ſta-
C tuiſſet. Nimirum qui gratis beneficium acceperunt, illi perlubenter auctori beneficij ſemet obſequentes præbent; partim quod adfecti ſint beneficio, partim quod eſſe digni crediti ſint, qui beneficij depoſitum cuſtodiant. Iam qui minus habere malebat, vt animum generoſum declararet; quam plus, cum nota iniuſtitiæ: qui non ille à turpis lucri cupiditate multo magis abhorrebat? Ageſilaus certe, quum ciuitatis iudicio facultates
D Agidis omnes ipſi eſſent addictæ, ſemiſſem earum cum matris ſuæ propinquis communicauit, quod eos premi paupertate videret. Id verum eſſe, teſtis vniuerſa Lacedæmoniorum eſt ciuitas. Quum vero dona ei complura Tithrauſtes offerret, ſi ſuis finibus excederet: Exi- «
ſtimatur apud nos, inquit, honeſtius Im- «
peratori eſſe, Tithrauſta, exercitum ſuum «
ditare, quam ſeipſum: & ab hoſtibus ſpo- «
E lia potius quam dona referre. Ceterum à quanam earum voluptatum, à quibus multi ſe vinci patiuntur homines, Ageſilaum quis ſuperatum vidit? qui ab ebrietate perinde putabat abſtinendum, atque ab ingluuie: à cibis immodicis, perinde atque ab otio & deſidia. Quoties portionem duplicem in conuiuiis accipiebat, non vtraque veſcebatur: ſed iis hinc inde miſſis, neutram ſibi reliquam faciebat. Exiſtimabat enim, regi eam duplicari, non ſatietatis nimiæ cauſſa: ſed vt ea poſſet, quem ipſe vellet, honorare. Itidem ſomno, non vt domino, ſed eo qui negotiis ipſius

Temperantia.

Tolerātia. pareret, vtebatur. Quod ſi lectum inter familiares viliſſimum non haberet, non obſcurum erat, ipſum pudore adfici. Exiſtimabat enim, Imperatorem decere potius vt tolerantia quam mollitie, priuatis hominibus præſtaret. Non tamen eum pudebat in aliis huiuſmodi rebus maiorem ſibi partem poſcere, nimirum per æſtatem, ſolis: per hyemem, frigoris. Quod ſi aliquando vſuveniret, vt laborandum exercitui eſſet; ſponte ſua ſupra ceteros laborabat: quod arbitraretur, eiuſmodi omnia militibus eſſe ſolatio. Deniq. ſummatim, vt dicam, inter laborandum quidem exſultabat Ageſilaus, otium vero nullum prorſus admittebat. *Continentia.* De ipſius in Venereis rebus continentia, cur ſi non alia, ſaltem miraculi cauſſa dignum non ſit mentionem fieri? Nam quod ab iis, quæ non expeteret, abſtinuerit; id vero factum aliquis humanitus dicere poſſit: quod autem Megabaten Spithridatę filium amans, (quemadmodum indolis acerrimæ natura formoſiſſimum adamare poſſit,) quum recepto apud Perſas more oſculandi eos quos in honore haberent, etiam Megabates Ageſilaum oſculari adgrederetur, quominus id fieret, totis viribus repugnauerit; an non id inſane pudicum quoddam facinus eſt? Poſtea quum Megabates, quaſi qui ſe ignominia putaret adfectum, non iam deinceps amplius eum oſculari adgrederetur; quemdam ex ſodalibus eius compellabat Ageſilaus, qui Megabatæ perſuaderet, vt rurſum ſe honore adficeret. Eo quærente, ſi pareret Megabates, an ipſum oſculaturus eſſet: tum vero ſubticuit Ageſilaus: ac deinde: Minime, inquit, non ſi
» confeſtim & formoſiſſimus, & robuſtiſſi-
» mus, & celerrimus omnium hominum fu-
» turus ſim. Sed tamen pugnam eamdem
» pugnare me malle, Deos omnes teſtor;
» quam omnia, quæ cerno, aurea fieri.

Atque horum fidem pleriſque ſuſpectam eſſe, non ignoro. Id quidem ſcire videor, multo plures poſſe in vincendis hoſtibus, quam eiuſmodi rebus, ſuperiores euadere. Quum autem pauci hæc habeant cognita, fieri poteſt vt fidem apud multos non inueniat. Id vero ſcimus omnes, quod quum minime occultum eſſe poſſit, quidquid homines illuſtriſſimi agãt; Ageſilaum tamen aliquid huiuſmodi deſignaſſe, nemo vmquam vel viderit, vel dixerit; ac ne probabiliter quidem dicere viſus ſit, ſi ex coniecturis ſuſpicaretur. Nam in itineribus nullam in domum priuatim divertebat, ſed

A ξεων ἐχρῆτο. καὶ εὐνῇ γε εἰ μὴ τὴν τῶν συνόντων φαυλοτάτην ἔχοι, αἰδούμενος οὐκ ἄδηλος ἦν. ἡγεῖτο γὰρ ἄρχοντι προσήκειν, οὐ μαλακίᾳ ἀλλὰ καρτερίᾳ, τῶν ἰδιωτῶν περιεῖναι. τάδε μέντοι πλεονεκτῶν οὐκ ᾐσχύνετο, ἐν μὲν τῷ θέρει, τοῦ ἡλίου, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, τοῦ ψύχους. καὶ μὴν εἴ ποτε μοχθῆσαι στρατιᾷ συμβαίη, ἑκὼν ἐπόνει παρὰ τοὺς ἄλλους· νομίζων πάντα τὰ τοιαῦτα παραμυθίαν εἶναι τοῖς στρατιώ-
B ταις. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, Ἀγησίλαος πονῶν μὲν ἠγάλλετο, ῥᾳστώνην δὲ πάμπαν οὐ προσίετο. περί γε μὴν ἀφροδισίων ἐγκρατείας αὐτοῦ ἆρ' οὐχὶ εἰ μή του ἄλλου ἀλλὰ θαύματος ἕνεκα ἄξιον μνησθῆναι; τὸ μὲν γὰρ ὧν μὴ ἐπεθύμησεν, ἀπέχεσθαι, ἀνθρώπινον ἄν τις φαίη εἶναι· τὸ δὲ, Μεγαβάτου τοῦ Σπιθριδάτου παιδὸς ἐρασθέντα (ὥσπερ ἂν τοῦ καλλίστου ἡ σφοδροτάτη φύσις ἐρασθείη) ἔπειτα ἡνί-
C κα, ἐπιχωρίου ὄντος τοῖς Πέρσαις φιλεῖν οὓς ἂν τιμῶσιν, ἐπεχείρησε καὶ ὁ Μεγαβάτης φιλῆσαι τὸν Ἀγησίλαον, διαμάχεσθαι ἀνὰ κράτος τὸ μὴ φιληθῆναι, ἆρ' οὐ τοῦτό γε ἤδη τὸ σωφρόνημα καὶ λίαν μανικόν; ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἀτιμασθῆναι νομίσας ὁ Μεγαβάτης τοῦ λοιποῦ οὐκέτι φιλεῖν ἐπειρᾶτο, προσφέρει τινὶ λόγον τῶν ἑταίρων ὁ Ἀγησίλαος, πείθειν τὸν Μεγαβάτην πάλιν τιμᾶν αὐτόν. ἐρομένου δὲ τοῦ ἑταίρου, ἢν πεισθῇ ὁ Μεγαβάτης, εἰ φι-
D λήσει, ἐνταῦθα διασιωπήσας ὁ Ἀγησίλαος, εἶπεν οὑτωσί· οὐδ' εἰ μέλλοιμί γε αὐτίκα μάλα κάλλιστός τε, καὶ ἰσχυρότατος, καὶ τάχιστος ἀνθρώπων ἔσεσθαι. μάχεσθαί γε μέντοι πάλιν τὴν αὐτὴν μάχην, ὄμνυμι πάντας τοὺς θεοὺς μᾶλλον βούλεσθαι, ἢ πάντα μοι, ὅσα ὁρῶ, χρυσᾶ γενέσθαι. καὶ ὅτι μὲν δὴ ὑπολαμβάνουσί τινες ταῦτα, οὐκ ἀγνοῶ. ἐγὼ μέντοι δοκῶ εἰδέναι, ὅτι πολὺ πλέονες τῶν
E πολεμίων, ἢ τῶν τοιούτων δύνανται κρατεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγων εἰδότων, πολλοῖς ἔξεστιν ἀπιστεῖν· ἃ δὲ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι ἥκιστα μὲν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἀνθρώπων λανθάνουσιν, ὅ,τι ἂν ποιῶσιν· Ἀγησίλαον δέ τι πράξαντα μὲν τοιοῦτον οὔτε ἰδὼν πώποτε οὐδεὶς ἀνήγγειλεν, οὔτε εἰκάζων πιστὰ ἂν ἔδοξε λέγειν. καὶ γὰρ εἰς οἰκίαν μὲν οὐδεμίαν ἰδίᾳ ἐν ἀποδημίᾳ κατήγετο, ἀεὶ

A ἢ ἐν ἱερῷ, ἔνθα δὴ ἀδύνατον τὰ τοιαῦτα πράττειν, ἢ ἐν φανερῷ, μάρτυρας τοὺς πάντων ὀφθαλμοὺς τῆς σωφροσύνης ποιούμενος. Εἰ δ' ἐγὼ ταῦτα ψεύδομαι αὐτὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπισταμένης, ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν ἐπαινῶ, ἐμαυτὸν δὲ ψέγω. Ἀνδρείας γε μὴν οὐκ ἀφανῆ τεκμήρια μοι δοκεῖ παρασχέσθαι, ὑφιστάμενος μὲν ἀεὶ πολεμεῖν πρὸς τοὺς ἰσχυροτάτους τῶν ἐχθρῶν τῇ τε πόλει καὶ τῇ Ἑλλάδι, ἐν δὲ τοῖς πρὸς τούτους ἀγῶσι πρῶτον [μὲν] ἑαυτὸν τάττων. ἔνθα B γε μὴν ἠθέλησαν αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχην συνάψαι, οὐ φόβῳ τρεψάμενος νίκης ἔτυχεν, ἀλλὰ μάχῃ ἀντιτύπῳ κρατήσας τρόπαιον ἐστήσατο, ἀθάνατα μὲν τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς μνημεῖα καταλιπών, σαφῆ δὲ καὶ αὐτὸς σημεῖα ἀπενεγκάμενος τοῦ θυμῷ μάχεσθαι· ὥστ' οὐκ ἀκούοντας, ἀλλ' ὁρῶντας ἐξῆν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν δοκιμάζειν. Τρόπαια μὴν Ἀγησιλάου οὐχ ὅσα ἐστήσατο, ἀλλ' ὅσα ἐστρατεύσατο, δίκαιον νομίζειν. C μεῖον μὲν γὰρ οὐδὲν ἐκράτει, ὅτι οὐκ ἤθελον αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχεσθαι, ἀκινδυνότερον δὲ καὶ * συμφερώτερον τῇ τε πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις. καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι δὲ οὐδὲν ἧττον τοὺς ἀκονιτὶ, ἢ τοὺς διὰ μάχης νικῶντας στεφανοῦσι. τὴν γε μὴν σοφίαν αὐτοῦ ποῖαι τῶν ἐκείνου πράξεων οὐκ ἐπιδεικνύουσιν; ὃς τῇ μὲν πατρίδι οὕτως ἐχρῆτο, ὥστε μάλιστα * πειθόμενος ἑτέροις πρόθυμος ὤν, ἀπροφασίστους τοὺς φίλους ἐκέκτητο. τοὺς δέ γε στρατιώτας ἅμα πειθομένους καὶ D φιλοῦντας αὐτὸν παρεῖχε. καίτοι πῶς ἂν ἰσχυροτέρα γένοιτο φάλαγξ, ἢ διὰ τὸ μὲν πείθεσθαι εὔτακτος οὖσα, διὰ δὲ τὸ φιλεῖν τὸν ἄρχοντα πιστῶς παροῦσα; τοὺς γε μὴν πολεμίους εἶχε ψέγειν μὲν οὐ δυναμένους, μισεῖν δὲ ἀναγκαζομένους. τοὺς γὰρ συμμάχους ἀεὶ πλέον ἔχειν αὐτῶν ἐμηχανᾶτο, ἐξαπατῶν μὲν ὅπου καιρὸς εἴη, φθάνων δὲ ὅπου τάχους δέοι, λήθων δὲ ὅπου τοῦτο συμφέροι, πάντα δὲ τἀναντία E πρὸς τοὺς πολεμίους, ἢ πρὸς τοὺς φίλους ἐπιτηδεύων. καὶ γὰρ νυκτὶ μὲν ὅσαπερ ἡμέρᾳ ἐχρῆτο, ἡμέρᾳ δὲ ὅσαπερ νυκτί, πολλάκις ἄδηλος γιγνόμενος ὅπου τε εἴη, καὶ ὅπου ἴοι, καὶ ὅ,τι ποιήσοι. ὥστε καὶ τὰ ἰσχυρὰ ἀνώχυρα τοῖς ἐχθροῖς καθίστη, τὰ μὲν παριών, τὰ δὲ ὑπερβαίνων, τὰ δὲ κλέπτων. ὁπότε γε μὴν πορεύοιτο, εἰδὼς ὅτι ἐξείη τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι, εἰ βούλοιντο,

* συμφορώτερον
* πειθομένοις ἑταίροις

ſemper vel in fanum aliquod, vbi fieri non poteſt vt eiuſmodi patrentur, vel in propatulo: quo ſuæ pudicitiæ teſtes omniũ oculos faceret. Quod ſi hæc ego coram Græcia ſciente mentior, non iam ipſum laudo, ſed meipſum vitupero. Ceterum fortitudinis documenta non obſcura mihi quidẽ dediſſe videtur, quum ſemper ad gerendũ adverſus hoſtes reipublicæ ſuæ ac Græciæ potentiſſimos bellum ſe obtulerit, & in prœliis adverſus eos prima ſe in acie collocarit. Quod ſi hoſtes manũ cum eo conſerere vellent, non ipſis metu terga dare coactis, potitus eſt victoria: ſed aduerſo prœlio ſuperatis tropæum excitauit, immortalibus virtutis ſuæ monumentis relictis, & ſignis haud obſcuris ſecũ ablatis, quod animoſe pugnaret: adeo quidẽ, vt non audiendo, ſed intuendo liceret animum ipſius explorare. Ageſilai vero tropæa non ea ſolum eſſe, quæ ipſe ſtatuit, putari æquum eſt: ſed quæcumque in expeditionibus ab eo geſta ſunt. Nam propterea nihilo vincebat minus, quod prœlio decernere hoſtes adverſus eum nollent; ſed victoria potiebatur magis experte periculi, & cum reipublicæ tum fœderatis vtiliore: ſicvt in certaminibus nihilo minus ij qui ſine labore ac puluere, quam qui pugnando vincunt, coronantur. Sapientiam autem Ageſilai quæ illius actiones non demonſtrant? qui ſic erga patriam ſe gerebat, vt quum in primis beneuolo eſſet in eos familiares animo, qui obſequi vellent, amicos ſibi promtiſſimos habuerit. Milites autem non modo dicto audientes, ſed etiam ſui amantiſſimos effecit. Et quonam pacto phalanx eſſe firmior poſſit, quam ſi propter obediendi ſtudium in officio ſe contineat, & propter amorem erga ducem fideliter ei præſto ſit? Hoſtes erga eũ ſic erant adfecti, vt vituperare quidem ipſum non poſſent, odiſſe vero cogerẽtur. Sẽper enim hoc moliebatur, vt meliore fœderati eſſent conditione, quam hoſtes: quos quidẽ fraude circũveniebat, vbi ferret occaſio: & antevertebat, ſi celeritate foret opus: deliteſcens etiam, vbi hoc ex vſu foret. Denique aduerſus hoſtes inſtituebat omnia illis contraria, quæ amicis præſtaret. Nam nocte perinde ac die vtebatur; die perinde, vt nocte: nonnumquam vbi eſſet, quo iret, quid faceret, nõ conſtabat. Qua re perficiebat, vt ex munitis hoſtium locis, non munita redderet; vel prætereundo, vel ſuperando, vel furtim intercipiendo. Quoties iter faceret, quia ſciret hoſtibus pugnandi poteſtatẽ eſſe, ſi vellẽt:

Fortitudo.

Sapientia.

ita inſtructum ducebat exercitum, vt ſibi ipſi poſſet inprimis opitulari: & tranquille, inſtar pudiciſſimæ virginis, incederet. Exiſtimabat enim, in hoc ſitam eſſe quietem exercitus, & ſummam immunitatem ab omni terrore, perturbatione, peccatis, inſidiis. Quare dum ita ſe gereret, hoſtibus erat formidini, & amicis fiduciam animique robur addebat. Quo factum, vt hoſtibus numquam eſſet contemtui, ab ciuibus non multaretur, ab amicis non vituperaretur, ab hominibus denique vniuerſis plurimum & diligeretur & prædicaretur.

Amor erga patriam.

Ceterum quam patriæ fuerit ſtudioſus, ſingillatim perſcribere longum fuerit. Nam nihil ab eo geſtum arbitror, quod eo non ſpectet. Atque, vt breuiter dicam, ſcimus omnes, Ageſilaum, vbicumque ſe profuturum patriæ putaret, non labores ſubterfugiſſe, non recuſaſſe pericula, non peperciſſe facultatibus, non corporis, non ſenectutis vſum excuſatione fuiſſe. Immo boni regis eſſe putabat, quamplurimis beneficiis ſubditos adficere. Atque equidem in maximis commodis, quæ adtulit patriæ, hoc etiam pono: quod quum in republica plurimum poſſet, maxime tamen legibus ſe ſeruire declararet. Nam quis tamdem obedire his noluiſſet, quum eis regem obtemperantem videret? quis nouas res moliri tentaſſet, propterea quod ipſe inferiori eſſet loco, quum regem pati ſciret, vt ſibi legitime imperaretur? qui quidem etiam in illos, qui ab eo diſſentiebant in republica, non aliter ſe gerebat atque pater erga filios conſueuit. Nā ſi quid deliquiſſent, obiurgabat: honore proſequebatur, ſi præclare quid geſſiſſent: ferebat auxilium, ſi qua accidiſſet calamitas: hoſtis loco ciuem nullum habebat, collaudare cupiebat omnes, ſeruari omnes pro lucro ducebat; & è contrario, pro iactura, ſi quis etiam non magni pretij homo periiſſet. Quod ſi ſui pacate legibus ſeruandis incumbere non deſiſterent, haud obſcure præ ſe ferebat, exiſtimare ſe, patriam ſemper beatam futuram: & eamdem tum fore potentem, ſi Græci frugi eſſent.

Ageſilai erga Græciam vniuerſam amor.

Iam ſi præclarum eſt Græcum hominem Græci nominis eſſe ſtudioſum: quiſnam alium imperatorem vidit, qui vel vrbem capere nollet, ſi eam ſe vaſtaturum putaret, vel pro calamitate duceret, in bello, quod cum Græcis gereretur, victoria potiri? Ageſilaus quidem certe, quum nuntium accepiſſet, in pugna Corinthia Lacedæmo-

A συντεταγμένον μὲν οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα, ὡς ἂν ἐπικουρεῖν μάλιστα ἑαυτῷ δύναιτο, ἡσύχως δὲ, ὥσπερ ἂν * παρθένος ἡ σωφρονεστάτη προβαίνοι· νομίζων ἐν τῷ τοιούτῳ τό, τε ἀτρεμὲς, καὶ ἀνεκπληκτότατον, καὶ ἀθορυβητότατον, καὶ ἀναμαρτητότατον, καὶ δυσεπιβουλευτότατον εἶναι. τοιγαροῦν τοιαῦτα ποιῶν, τοῖς μὲν πολεμίοις δεινὸς ἦν, τοῖς δὲ φίλοις θάρσος καὶ ῥώμην ἐνεποίει. ὥστε ἀκαταφρόνητος μὲν B ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διετέλεσεν, ἀζήμιος δὲ ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἄμεμπτος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων, πολυεραστότατος δὲ, καὶ πολυεπαινότατος ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων. ὡς γε μὴν φιλόπολις ἦν, καθ' ἓν μὲν ἕκαστον μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. οἴομαι γὰρ οὐδὲν εἶναι τῶν πεπραγμένων αὐτῷ ὅ,τι οὐκ εἰς τοῦτο συντείνει. ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, ἅπαντες ἐπιστάμεθα, ὅτι Ἀγησίλαος ὅπου ᾤετο τὴν πατρίδα ὠφελήσειν, οὐ πόνων ὑφίετο, οὐ κινδύνων ἀφίστατο, οὐ χρημά- C των ἐφείδετο, οὐ σῶμα, οὐ γῆρας προὐφασίζετο· ἀλλὰ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ τοῦτο ἔργον ἐνόμιζε, τὸ τοὺς ἀρχομένους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν. ἐν τοῖς μεγίστοις δὲ ὠφελήμασι τῆς πατρίδος καὶ τόδε ἐγὼ τίθημι αὐτοῦ, ὅτι δυνατώτατος ὢν ἐν τῇ πόλει, φανερὸς ἦν μάλιστα τοῖς νόμοις λατρεύων. τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν, ὁρῶν τὸν βασιλέα πειθόμενον; τίς δ' ἂν ἡγούμενος μειονεκτεῖν, νεώτερόν τι ἐπεχείρησε D ποιεῖν, εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; ὃς καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν τῇ πόλει ὥσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας προσεφέρετο. ἐλοιδορεῖτο μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἐτίμα δ' εἴ τι καλὸν πράττοιεν, παρίστατο δ' εἴ τις συμφορὰ συμβαίνοι, ἐχθρὸν μὲν οὐδένα ἡγούμενος πολίτην, ἐπαινεῖν δὲ πάντας ἐθέλων, σώζεσθαι δὲ πάντας κέρδος νομίζων, ζημίαν δὲ τιθεὶς, εἰ καὶ ὁ μικροῦ ἄξιος ἀπόλοιτο. εἰ δ' ἐν τοῖς νόμοις ἠρεμοῦντες διαμένοιεν, δῆλος ἦν εὐδαί- E μονα μὲν ἀεὶ ἔσεσθαι τὴν πατρίδα λογιζόμενος, ἰσχυρὰν δὲ τότε, ὅταν οἱ Ἕλληνες σωφρονῶσιν. εἴ γε μὴν αὖ καλὸν Ἕλληνα ὄντα φιλέλληνα εἶναι, τίνα τις εἶδεν ἄλλον στρατηγὸν ἢ πόλιν οὐκ ἐθέλοντα αἱρεῖν, ὅταν οἴηται πορθήσειν; ἢ συμφορὰν νομίζοντα τὸ νικᾶν ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας πολέμῳ; ἐκεῖνος τοίνυν, ἀγγελίας μὲν ἐλθούσης αὐτῷ, ὡς ἐν τῇ ἐν Κορίνθῳ μάχῃ ὀκτὼ μὲν Λακεδαι-

* ἡ σωφρονεστάτη παρθένος

ἐκ δὲ τῶν πολεμίων μύριοι

μονίων, * ἐγγὺς δὲ ..... μύριοι τεθναῖεν, οὐκ ἐφησθεὶς φανερὸς ἐγένετο, ἀλλ' εἶπεν ἄρα, φεῦ ὦ Ἑλλάς, ὁπότε οἱ νῦν τεθνηκότες ἱκανοὶ ἦσαν ζῶντες νικᾶν μαχόμενοι πάντας βαρβάρους. Κορινθίων γε μὴν τῶν φευγόντων, λεγόντων ὅτι ἐνδιδοῖτο αὐτοῖς ἡ πόλις, καὶ μηχανὰς ἐπιδεικνύντων, αἷς πάντες ἤλπιζον ἑλεῖν τὰ τείχη, οὐκ ἤθελε προσβάλλειν, λέγων, ὅτι οὐκ ἀνδραποδίζεσθαι δέοι Ἑλληνίδας πόλεις, ἀλλὰ σωφρονίζειν. Εἰ δὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἔφη, ἡμῶν αὐτῶν ἀφανιοῦμεν, ὁρᾶν χρὴ μὴ οὐδ' ἕξομεν μεθ' ὅτου τῶν βαρβάρων κρατήσομεν. Εἰ δ' αὖ καλὸν καὶ μισοπέρσην εἶναι, ὅτι καὶ ὁ πάλαι ἐξεστράτευσεν ὡς δουλωσόμενος, καὶ ὁ νῦν συμμαχεῖ μὲν τούτοις μεθ' ὁποτέρων ἂν οἴηται μείζω βλάψειν, δωρεῖται δ' ἐκείνοις οὓς ἂν νομίζῃ λαβόντας, πλεῖστα κακὰ τοὺς Ἕλληνας ποιήσειν, εἰρήνην δὲ συμπράττει ἐξ ἧς ἂν ἡγῆται μάλιστ' ἂν ἡμᾶς ἀλλήλοις πολεμήσειν, (ὁρῶσι μὲν οὖν ἅπαντες ταῦτα) ἐπεμελήθη δέ τις ἄλλος πώποτε πλὴν Ἀγησίλαος, ἢ ὅπως τι φῦλον ἀποστήσεται τοῦ Πέρσου, ἢ ὅπως τὸ ἀποστὰν μὴ ἀπόληται, ἢ τὸ παράπαν ὡς καὶ βασιλεὺς κακὰ ἔχων μὴ δύνηται τοῖς Ἕλλησι πράγματα παρέχειν; ὃς καὶ πολεμούσης τῆς πατρίδος πρὸς Ἕλληνας, ὅμως τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ τῇ Ἑλλάδι οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἐξέπλευσεν ὅ,τι δύναιτο κακὸν ποιήσων τὸν βάρβαρον. Ἀλλὰ μὴν ἄξιόν γε αὐτοῦ καὶ τὸ εὔχαρι μὴ σιωπᾶσθαι· ᾧ γε ὑπαρχούσης μὲν τιμῆς, * παρούσης δὲ δυνάμεως, πρὸς δὲ τούτοις βασιλείας, καὶ ταύτης οὐκ ἐπιβουλευομένης, ἀλλ' ἀγαπωμένης, τὸ μὲν μεγάλαυχον οὐκ ἂν εἶδέ τις, τὸ δὲ φιλόστοργον, καὶ θεραπευτικὸν τῶν φίλων, καὶ μὴ ζητῶν κατενόησεν ἄν. καὶ μὴν μετεῖχε μὲν ἥδιστα παιδικῶν λόγων, συνεσπούδαζε δὲ πᾶν ὅ,τι δέοι φίλοις. Διὰ δὲ τὸ εὔελπις, καὶ εὔθυμος, καὶ ἀεὶ ἱλαρὸς εἶναι, πολλοὺς ἐποίει μὴ τοῦ διαπράξασθαί τι μόνον ἕνεκα πλησιάζειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἥδιον διημερεύειν. ἥκιστα δ' ὢν οἷος μεγαληγορεῖν, ὅμως τῶν ἐπαινούντων αὑτοὺς οὐ βαρέως ἤκουεν, ἡγούμενος βλάπτειν οὐδὲν αὐτούς, ὑπισχνεῖσθαι δὲ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ μεγαλογνωμοσύνῃ γε ὡς εὐκαίρως ἐχρῆτο, οὐ παραλειπτέον. ἐκεῖνος γάρ, ὅτ' ἦλθεν αὐτῷ ἐπιστολὴ παρὰ βασιλέως,

ὑπαρχούσης

A nios octo dumtaxat, hoſtium vero propemodum innumeros periiſſe, nulla lætitiæ ſignificatione data: Heu Græciam, inquit, noſtram. Hi ſane, qui nunc interemti ſunt, viui barbaros omnes prœlio vincere potuiſſent. Idem, quum exſules Corinthij dicerent vrbem deditioné facturam, ac machinas oſtenderét, quibus mœnia ſe capturos ſperabant omnes: copias tamen admouere noluit, quod diceret, Græci nominis vrbes minime vaſtandas eſſe, ſed caſtigandas. Quod ſi delinquentes, ait, è medio no- B ſtrum tollere volemus, cauendũ eſt ne quo barbaros ſuperemus, nõ habeamus. Rurſus ſi præclarum eſt, Perſas odio proſequi, propterea quod is qui olim vixit, Rex Perſicos, exercitum in Græciã duxit, vt eam in ſeruitutem redigeret; & qui nunc rerũ potitur, auxilium fert iis quibuſcum coniunctus maius ſe damnum illaturũ exiſtimat: munera dat illis quos putat eis acceptis Græcos maximo detrimento adfecturos: pax vt conſtituatur, adiuuat, ex qua noſmet inter nos maxime bellum geſturos cenſet, C (vti ſane fieri nemo nõ videt:) an quis alius vmquam, excepto Ageſilao, in hoc incubuit, vt vel aliqua natio regis illius à fide diſcederet; vel quæ defeciſſet, non periret; vel omnino, vt Rex malis preſſus Græcis negotiũ faceſſere nõ poſſet? Idé patria ſua bellũ aduerſus Græcos gerente, nihilominus publicũ Græciæ commodũ nõ neglexit: ſed cum claſſe domo profectus eſt, barbarũ illũ pro ſuis viribus male multaturus.

Comitas & morum amabilitas.

Eſt etiã operæpretiũ, comitaté ipſius ſilentio non præterire, qui quum honore, potẽ- D tia, regno, eoq. ſine inſidiis, omniũ cũ amore potiretur; à nemine obnoxius eſſe iactãtiæ viſus eſt, quum eum ſuorum amantiſſimum, & in amicis colendis ſtudioſum eſſe, quivis vel aliud agens, animaduertere poſſet. Perlubenter haberi ſecũ verba de amoribus ferebat, atque idé amicis in rebus ſeriis operam dabat ſicubi opus eſſet. Et quia bona ſpe plenus erat, alacriq. & hilari ani- E mo; efficiebat vt multi cũ familiariter cõuenirent, non tantum vt aliquid impetrarent; ſed vti iucundius dié exigerent. Præterea quum longiſſime abeſſet à iactantia, nihilominus haud grauatim audiebat eos qui ſeipſos prædicarét: quod eos nulli eſſe damno putaret, potiuſque polliceri, ſe viros fortes futuros.

Animi quadam magnificentia.

Ne id quidem omittendum, quam opportune animi magnitudine ſoleret vti. Nam quum à rege Perſarum ei litteræ redderentur, quas de neceſſitudine hoſpitij, & de amicitia regis perſcriptas

adtulerat is Perſa, qui cum Callia Lacedæmonio venerat; minime illas accepit, ſed eum, à quo adlatæ fuerant, renuntiare iuſſit regi; non eſſe, quamobrem priuatim litteras ad ſe miſſitaret. quod ſi Lacedæmoni ſe amicum, & Græciæ beneuolum declararet; viciſſim ſe quoque omni ſtudio amicitiam cum eo culturum. Sin deprehenſus fuerit, inſidias nobis facere; non eſt quod ſe exiſtimet me amicum habiturum, etiamſi permultas ab eo litteras accipiam. Equidem hac etiam in parte Ageſilaum laudo, quod, vt Græcis placeret, oblatam à rege neceſſitudinem hoſpitij ſit aſpernatus. Nec minus illud admiror, quod non vter eſſet opulentior, ac pluribus imperaret, ei maiores eſſe gerendos ſpiritus arbitraretur: ſed qui tum ipſe melior eſſet, tum in meliores imperium haberet. Laudo & prouidentiam ipſius, quod quum vtile duceret Græciæ, quamplurimos ſatrapas à rege deficere; non vel à muneribus, vel à regis potentia victus ſit, vt hoſpitij neceſſitudinem cum ipſo contrahere vellet: ſed omni ſtudio cauerit, ne fidem iis violaret, qui à rege deficere cogitabant. Et quis in ipſo non hoc quoque miretur? Exiſtimabat Rex Perſicus, ſe, ſi ampliſſimas pecunias haberet, omnia redacturum in poteſtatem ſuam: ideoque quidquid eſſet inter homines auri, quidquid argenti, quidquid maximi pretij rerum, id totum ad ſe colligere nitebatur.

Ageſilai frugalitas.

At Ageſilaus contra, ſic domum ſuam inſtituerat, vt horum nullo egeret. Quod ſi quis fidem nobis non habet, is velim adſpiciat, qualis ei domus ſuffecerit, atque etiam fores intueatur. Nam ſuſpicari quis poſſit, has adhuc illas ipſas eſſe, quas Ariſtodemus Herculis filius, in patriam reuerſus exſtruxerit. Idem domeſticam ſupellectilem contempletur. Quo pacto in ſacrificiis epularetur, ſecum ipſe cogitet. Audiat eum Amyclas in * canathro ciuico profectum eſſe. Enimvero quum hoc modo ſumtus ad prouentus accommodaret, non cogebatur iniuſti quidquam pecuniarum cauſſa facere. Præclarum quiddam eſſe putatur, inexpugnabiles muros ab hoſtibus ſuperari: verum ego multo præclarius eſſe iudico, parare animum ſuum, vt à pecuniis, voluptatibus, metu ſit inexpugnabilis. Equidem exponam, quo pacto etiam moribus Perſico faſtui ſit aduerſatus. Primum Rex Perſicus auctoritatem ſibi quærebat ex eo, quod raro conſpiceretur: Ageſilaus eo ipſo

Canathrũ Euſtathius cratem ait eſſe, de viminibus ſalignis textam, quæ currui imponatur.

Comparatio Ageſilai ad Perſicũ regem.

A ἣν ὁ μετὰ * Καλλέα τοῦ Λακεδαιμονίου Πέρσης ἤνεγκε, περὶ ξενίας τε καὶ φιλίας αὐτοῦ, ταύτην μὲν οὐκ ἐδέξατο, τῷ δὲ φέροντι εἶπεν, ἀπαγγεῖλαι βασιλεῖ, ὡς ἰδίᾳ μὲν πρὸς αὐτὸν οὐδὲν δέοι ἐπιστολὰς πέμπειν· ἢν δὲ φίλος τῇ Λακεδαίμονι, καὶ τῇ Ἑλλάδι εὔνους ὢν φαίνηται, ὅτι καὶ αὐτὸς φίλος ἀνὰ κράτος αὐτοῦ ἔσοιτο. ἢν μέντοι, ἔφη, ἐπιβουλεύων ἁλίσκηται, μηδ᾽ ἂν πάνυ πολλὰς ἐπιστολὰς δέχωμαι, φίλον * ἕξειν μὲ οἰέσθω. ἐγὼ οὖν καὶ τοῦτο ἐπαινῶ Ἀγησιλάου, ὅτι, B πρὸς τὸ ἀρέσκειν τοῖς Ἕλλησιν, ὑπερεῖδεν τὴν βασιλέως ξενίαν. ἄγαμαι δὲ κἀκεῖνο ὅτι οὐχ ὁπότερος πλείω τε χρήματα ἔχοι, καὶ πλειόνων ἄρχοι, * τοῦτο ἡγήσατο μεῖζον φρονητέον εἶναι, ἀλλ᾽ ὁπότερος αὐτός τε ἀμείνων εἴη, καὶ ἀμεινόνων ἡγοῖτο. ἐπαινῶ δὲ κἀκεῖνο τῆς προνοίας αὐτοῦ· ὅτι νομίζων ἀγαθὸν τῇ Ἑλλάδι ἀφίστασθαι τοῦ βασιλέως ὡς πλείστους σατράπας, οὐκ ἐκρατήθη οὔθ᾽ ὑπὸ δώρων, οὔθ᾽ ὑπὸ τῆς C βασιλέως ῥώμης, ἐθελῆσαι ξενωθῆναι αὐτῷ· ἀλλ᾽ ἐφυλάξατο μὴ ἄπιστος γενέσθαι τοῖς ἀφίστασθαι βουλομένοις. ἐκεῖνό γε μὴν αὐτοῦ τίς οὐκ ἂν ἀγασθείη; ὁ μὲν γὰρ Πέρσης, νομίζων, ἢν χρήματα πλεῖστα ἔχῃ, πάντ᾽ ὑφ᾽ ἑαυτῷ ποιήσεσθαι, διὰ τοῦτο πᾶν μὲν τὸ ἐν ἀνθρώποις χρυσίον, πᾶν δὲ τὸ ἀργύριον, πάντα δὲ τὰ πολυτελέστατα ἐπειρᾶτο πρὸς ἑαυτὸν ἀθροίζειν. ὁ δὲ οὕτως ἀντεσκευάσατο τὸν οἶκον, ὥστε τούτων μηδενὸς προσδεῖσθαι. εἰ δέ τις ταῦ- D τα ἀπιστεῖ, ἰδέτω μὲν οἵα οἰκία ἤρκει αὐτῷ, θεάσθω δὲ τὰς θύρας αὐτοῦ. εἰκάσειε γὰρ ἄν τις ἔτι ταύτας ἐκείνας εἶναι, ἅσπερ Ἀριστόδημος ὁ Ἡρακλέους, ὅτε κατῆλθε, λαβὼν ἐπεστήσατο. πειράσθω δὲ θεάσασθαι τὴν ἔνδον κατασκευήν. ἐννοησάτω δέ, ὡς ἐθοίναζεν ἐν ταῖς θυσίαις. ἀκουσάτω δέ, ὡς ἐπὶ πολιτικοῦ κανάθρου κατῄει εἰς Ἀμύκλας. τοιγαροῦν οὕτως ἐφαρμόσας ταῖς δαπάναις τὰς προσόδους, οὐδὲν ἠναγκάζετο χρημάτων ἕνεκα ἄδικον πράττειν. καίτοι καλὸν μὲν δοκεῖ E εἶναι, τείχη ἀνάλωτα κτᾶσθαι ὑπὸ πολεμίων· πολὺ μέντοι ἔγωγε κάλλιον κρίνω, τὸ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀνάλωτον κατασκευάσαι καὶ ὑπὸ χρημάτων, καὶ ὑπὸ ἡδονῶν, καὶ ὑπὸ φόβου. ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γε, ὡς καὶ τὸν τρόπον ὑπεστήσατο τῇ τοῦ Πέρσου ἀλαζονείᾳ. πρῶτον γάρ, ὁ μὲν τῷ σπανίως ὁρᾶσθαι ἐσεμνύνετο, Ἀγησίλαος δὲ τῷ

Καλλία · *ἕξειν ἐμέ* · *πύτῳ*

A ἀεὶ ἐμφανὴς εἶναι ἠγάλλετο, νομίζων, αἰσχρουργίᾳ μὲν τὸ ἀφανίζεσθαι πρέπειν, τῷ δ᾽ εἰς κάλλος βίῳ τὸ φῶς μᾶλλον κόσμον παρέχειν. ἔπειτα δὲ ὁ μὲν τῷ δυσπρόσοδος εἶναι ἐσεμνύνετο, ὁ δὲ τῷ πᾶσιν εὐπρόσοδος εἶναι ἔχαιρε. καὶ ὁ μὲν ἡβρύνετο τῷ βραδέως διαπράττειν, ὁ δὲ τότε μάλιστα ἔχαιρεν, ὁπότε τάχιστα τυχόντας, ὧν δέοιντο, ἀποπέμποι. ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν εὐπάθειαν ὅσῳ ῥᾴονα καὶ εὐπορωτέραν Ἀγησίλαος ἐπετήδευσεν, ἄξιον καταμαθεῖν. B τῷ μὲν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέρχονται μαστεύοντες, τί ἂν ἡδέως πίοι· μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι· ὅπως γε μὴν καταδάρθοι, οὐδ᾽ ἂν εἴποι τις ὅσα πραγματεύονται. Ἀγησίλαος δὲ διὰ τὸ φιλόπονος εἶναι, πᾶν μὲν τὸ παρὸν ἡδέως ἔπινε, πᾶν δὲ τὸ συντυχὸν ἡδέως ἤσθιεν· εἰς δὲ τὸ ἀσμένως κοιμηθῆναι, πᾶς τόπος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ. καὶ ταῦτα οὐ μόνον πράττων ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμούμενος ἠγάλλετο, C ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν μέσαις ταῖς εὐφροσύναις ἀναστρέφοιτο· τὸν δὲ βάρβαρον ἑώρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, συνελκυστέον αὐτῷ ἀπὸ περάτων τῆς γῆς τὰ τέρψοντα. εὔφραινον δὲ καὶ τάδε, ὅτι αὐτὸς μὲν ᾔδει τῇ τῶν θεῶν κατασκευῇ δυνάμενος ἀλύπως χρῆσθαι· τὸν δὲ ἑώρα φεύγοντα μὲν θάλπη, φεύγοντα δὲ ψύχη, δι᾽ ἀσθένειαν ψυχῆς, οὐκ ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ θηρίων τῶν ἀσθενεστάτων βίον μιμούμενον. ἐκεῖνό γε μὴν πῶς οὐ καλὸν καὶ μεγαλόγνωμον, D τὸ αὐτὸν μὲν ἀνδρὸς ἔργοις καὶ κτήμασι κοσμεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, κύνας τε πολλοὺς θηρευτὰς, καὶ ἵππους πολεμιστηρίους τρέφοντα· Κυνίσκαν δὲ ἀδελφὴν οὖσαν πεῖσαι ἁρματοτροφεῖν, καὶ ἐπιδεῖξαι νικώσης αὐτῆς, ὅτι τὸ θρέμμα τοῦτο οὐκ ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ πλούτου ἐπίδειγμά ἐστι; τόδε γε μὴν πῶς οὐ σαφῶς πρὸς τὸ γενναῖον ἔγνω, ὅτι ἅρματι μὲν νικήσας τοὺς ἰ-

ἰδιώ διώτας, * οὐδὲ ὀνομαστότερος ἂν γένοιτο· εἰ δὲ E φιλίαν μὲν πάντων μάλιστα τὴν πόλιν ἔχοι, πλείστους δὲ φίλους καὶ ἀρίστους ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κέκτηται, νικῴη δὲ τὴν μὲν πατρίδα καὶ τοὺς ἑταίρους εὐεργετῶν, τοὺς δὲ ἀντιπάλους τιμωρούμενος, ὅτι ὄντως ἂν εἴη νικηφόρος τῶν καλλίστων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀγωνισμάτων, καὶ ὀνομαστότατος καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας γένοιτ᾽ ἄν; ἐγὼ μὲν οὖν τοιαῦτα ἐπαινῶ Ἀγησίλαον.

delectabatur, quod ſemper hominū in cōſpectu verſaretur. Exiſtimabat enim, decere vitā facinoroſam ac turpē, vt in obſcuro lateret: honeſtæ vero, lucē ipſam maius ornamentū conciliare. Deinde grauitatē ille captabat ex eo quod difficilis ad ipſum acceſſus eſſet: hic gaudium inde percipiebat quod aditus vniuerſis ad ſe pateret. Putabat ille ſplendidū eſſe, quod negotia tardi° cōficeret: hic maxime tū lætabatur, quum homines id quod cupiebāt, celerrime cōſequutos dimitteret. Operæpretiū eſt etiā cōſiderare, quanto faciliorē ac parabiliorē voluptatē Ageſilaus cōſectaretur. Nā Perſicus Rex quoſdā habet, qui terrā vniuerſam circumeunt, & quo Rex potu iucūde vti poſſit, inueſtigant: innumeri homines, quo cum voluptate veſcatur, excogitāt: vt dormiat, dici non poteſt, quam multa moliantur. Ageſilaus vero, quod patiēs laboris eſſet, quidquid aderat, cū voluptate bibebat: quidquid oblatū forte fuiſſet, cum voluptate comedebat: vt ſuauiter ſomno frueretur, qui vis ei locus idone° erat. Atq. hæc ſe facere non modo gaudebat, ſed etiā exſultabat lætitia, quoties ad animū ei accideret, ſe quidē verſari mediis in voluptatibus: illum vero barbarū videret, ſiquidem abſq. dolore vellet viuere, neceſſe habere, vt ab extremis terræ finibus ea cōportaret, de quibus voluptatē capturus eſſet. Augebant ei lætitiā & illa, quod ſe quidē ſciret abſque animi ægritudine poſſe Deū * diſpoſitione vti: illū vero videret æſtus & frigora fugere, ac propter imbecillitatē animi non fortiū virorū, ſed debiliſſimarum beſtiarū vitā imitari. Hoc quidē certe qui non præclarū ac magnanimum erat, quod quum ipſe factis ac rebus ad virū pertinētibus domū ſuam ornaret, multoſque canes venaticos, & equos ad bellum idoneos aleret; Cyniſcam ſororē ad agēdos currus alere iumenta perſuaſerit, eaque vincente demonſtrarit, his alēdis nullū edi fortitudinis ſpecimen, ſed opes dumtaxat oſtētari? Iam vero quis neget hoc animo generoſo cōuenire, quod cenſuit, hominibus priuatis curru victis, nihilo ſe clariorē fieri: at ſi patriā haberet amiciſſimā, amicos plurimos optimoſq. per vniuerſum terrarum orbē comparaſſet, patriā & ſodales beneficiis, aduerſarios vlciſcēdo ſuperaſſet; reabſe pulcherrimis ac magnificentiſſimis in certaminibus victorem ſe futurum, adeoque clariſſimum nomen, non ſolum ſuperſtitem, ſed etiam à morte conſequuturū? Ob res igitur huiuſmodi laudo equidem Ageſilaum.

ſcilicet in viciſſitudine tēporum anni.

Etenim horum non ea ratio eſt, quæ in aliis: quum quis theſaurum forte nanctus, opulentior quidem efficitur, non tamen adminiſtrandæ rei familiaris peritior: vel ſi morbo hoſtes invadente victoria potiatur, felicior quidem eſſe poteſt, nihilo tamen ab arte imperatoria inſtructior. Qui ſcilicet tolerantia laborum præſtat aliis, vbi res ita poſtulat: & fortitudine, vbi agẽdum eſt fortiter: & iudicio, quum conſilio quid ſuſcipiendum eſt; is mihi quidem videtur optimo iure vir omnino bonus eſſe putandus. Quod ſi trutina & norma pro invento vtili mortalibus haberi debent, ad efficiunda præclara opera; etiam mihi egregium exemplũ Ageſilai virtus eſſe videtur, iis qui fortitudinem exercere volunt. Nam quis impius fiat, ſi religioſum imitetur? quis iniuſtus, ſi iuſtũ? quis petulans, ſi modeſtum? quis intẽperans, ſi temperantẽ? Ageſilaus enim non tam eo quod aliorũ Rex eſſet, quam quod imperare ſibi poſſet, gloriabatur: neque tam quod adverſus hoſtes, quam quod ad omnem virtutem ciuibus ſuis dux eſſet. Enimvero quod à morte laudatur, non idcirco quiſquam hanc orationem putet eſſe næniam, ſed celebrationem potius exiſtimet. Nam primũ de ipſo commemorãtur ea quæ de viuo prædicabãtur. Deinde quid à lamentatione longius abeſt, quam glorioſa vita, & mors decora? Quid encomiis item convenientius, quam victoriæ pulcherrimæ, maximique momenti facinora? Ac iure quidem ille beatus prædicetur, qui quum ſtatim à puero cupiditate glorioſi nominis incenſus eſſet, ſic illud conſequutus fuit, vt quiſquam omniũ ætatis ſuæ hominum. Idem quum honoris ac dignitatis à natura inprimis eſſet adpetens, ex quo Rex factus fuit, perpetuo invictus exſtitit. Quumque longiſſimam vitæ humanæ metam adtigiſſet, ſic è viuis exceſſit, vt nihil committeret dignum reprehẽſione, vel in eos quibus præerat, vel aduerſus quos bellum gerebat. Libet autem virtutem eius ſummatim repetere, quo facilius hæc laudatio memoriæ inhæreat. Venerabatur Ageſilaus delubra etiam in hoſtico: quod exiſtimaret, Deorũ auxilia non minus in hoſtili quam pacato ſolo quærenda eſſe. Quod ſi qui Diis eſſent ſupplices, eos non violabat, ne ſi hoſtes quidem eſſent; quod abſurdũ eſſe duceret, eos qui è fanis aliquid furto ſubtrahant, ſacrilegos adpellare; qui autem ſupplices ab aris auellant, pro religioſis habere. Numquã hymnos dicere deſinebat,

Ἐπίλογος.

A Ταῦτα γὰρ οὐχ ὥσπερ εἰ θησαυρῷ τις ἐντύχοι, πλουσιώτερος μὲν ἂν εἴη, οἰκονομικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν· καὶ εἰ νόσου δὲ πολεμίοις ἐμπεσούσης κρατήσειεν, εὐτυχέστερος μὲν ἂν εἴη, στρατηγικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν. ὁ δὲ καρτερίᾳ μὲν προφέρων, ἔνθα πόνων καιρός, ἀλκῇ δὲ, ὅπου ἀνδρίας ἀγών, γνώμῃ δὲ, ὅπου βουλῆς ἔργον, οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀνὴρ ἀγαθὸς παντελῶς ἂν νομίζεσθαι. εἰ δὲ καλὸν εὕρημα ἀνθρώποις στάθμη καὶ κανὼν πρὸς τὸ ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι, καλὸν ἄν μοι δοκεῖ [εἶναι] ἡ Ἀγησιλάου ἀρετὴ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ἀνδραγαθίαν ἀσκεῖν βουλομένοις. τίς γὰρ ἂν ἢ θεοσεβῆ μιμούμενος, ἀνόσιος γένοιτο· ἢ δίκαιον, ἄδικος· ἢ σώφρονα, ὑβριστής· ἢ ἐγκρατῆ, ἀκρατής; καὶ γὰρ δὴ οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ ἄλλων βασιλεύειν, ὡς ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ἄρχειν ἐμεγαλύνετο· οὐδ᾽ ἐπὶ τῷ πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἡγεῖσθαι τοῖς πολίταις. C ἀλλὰ γὰρ μὴ ὅτι τετελευτηκὼς ἐπαινεῖται, τούτου ἕνεκα θρῆνόν τις τοῦτον τὸν λόγον νομισάτω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐγκώμιον. πρῶτον μὲν γὰρ ἅπερ ζῶν ἤκουε, ταῦτα καὶ νῦν λέγεται περὶ αὐτοῦ. ἔπειτα δὲ, τί καὶ πλέον θρήνου ἄπεστιν, ἢ βίος τε εὐκλεὴς, καὶ θάνατος ὡραῖος; ἐγκωμίων δὲ τί ἀξιώτερον, ἢ νῖκαί τε αἱ κάλλισται, καὶ ἔργα τὰ πλείστου ἄξια; δικαίως δ᾽ ἂν ἐκεῖνός γε D μακαρίζοιτο, ὃς εὐθὺς μὲν ἐκ παιδὸς ἐρασθεὶς τοῦ εὐκλεὴς γενέσθαι, ἔτυχε τούτου μάλιστα τῶν καθ᾽ ἑαυτόν· φιλοτιμότατος δὲ πεφυκὼς, ἀήττητος διετέλεσεν, ἐπεὶ βασιλεὺς ἐγένετο. ἀφικόμενος δὲ ἐπὶ τὸ μήκιστον ἀνθρωπίνου αἰῶνος, ἀναμάρτητος ἐτελεύτησε καὶ περὶ τούτους ὧν ἡγεῖτο, καὶ πρὸς ἐκείνους οἷς ἐπολέμει. Βούλομαι δὲ καὶ ἐν κεφαλαίοις ἐπανελθεῖν τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, ὡς ἂν ὁ ἔπαινος εὐμνημονευτέρως ἔχοι. E Ἀγησίλαος μὲν ἱερὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς πολεμίοις ἐσέβετο, ἡγούμενος τοὺς θεοὺς οὐχ ἧττον ἐν τῇ πολεμίᾳ χρῆναι ἢ ἐν τῇ φιλίᾳ συμμάχους ποιεῖσθαι. ἱκέτας δὲ θεῶν οὐδὲ ἐχθροὺς ἐβιάζετο, νομίζων ἄλογον εἶναι τοὺς μὲν ἐξ ἱερῶν κλέπτοντας, ἱεροσύλους καλεῖν· τοὺς δὲ βωμῶν ἱκέτας ἀποσπῶντας, εὐσεβεῖς ἡγεῖσθαι. ἐκεῖνός γε μὴν ὑμνῶν οὔποτ᾽ ἔληγεν,

quod

ὡς τοὺς θεοὺς οἴοιτο οὐδὲν ἧττον ὁσίοις ἔργοις ἢ ἁγνοῖς ἱεροῖς ἥδεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁπότε εὐτυχοίη, οὐκ ἀνθρώπων ὑπερεφρόνει, ἀλλὰ θεοῖς χάριν ᾔδει. καὶ θαρρῶν πλείονα ἔθυεν, ἢ ὀκνῶν ηὔχετο. εἴθιστο δὲ φοβούμενος μὲν, ἱλαρὸς φαίνεσθαι, εὐτυχῶν δὲ, πρᾶος εἶναι. τῶν γε μὴν φίλων οὐ τοὺς δυνατωτάτους ἀλλὰ τοὺς προθυμοτάτους μάλιστα ἠσπάζετο. ἐμίσει δὲ οὐκ εἴ τις κακῶς πάσχων ἠμύνετο, ἀλλ᾽ εἴ τις εὐεργετούμενος ἀχάριστος φαίνοιτο. ἔχαιρε δὲ τοὺς μὲν αἰσχροκερδεῖς πένητας ὁρῶν, τοὺς δὲ δικαίους πλουσίους ποιῶν, βουλόμενος τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας κερδαλεωτέραν καθιστάναι. ἤσκει δὲ ὁμιλεῖν μὲν παντοδαποῖς, χρῆσθαι δὲ τοῖς ἀγαθοῖς. ὁπότε δὲ ψεγόντων ἢ ἐπαινούντων τινὰς ἀκούοι, οὐχ ἧττον ᾤετο καταμανθάνειν τοὺς τῶν λεγόντων τρόπους, ἢ περὶ ὧν λέγοιεν. καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ φίλων ἐξαπατωμένους οὐκ ἔψεγε, τοὺς δὲ ὑπὸ πολεμίων, πάμπαν κατεμέμφετο. καὶ τὸ μὲν ἀπιστοῦντας ἐξαπατᾶν σοφὸν ἔκρινε, τὸ δὲ πιστεύοντας, ἀνόσιον. ἐπαινούμενος δ᾽ ἔχαιρεν ὑπὸ τῶν καὶ ψέγειν ἐθελόντων τὰ μὴ ἀρεστά, καὶ τῶν παρρησιαζομένων οὐδένα ἤχθαιρε· τοὺς δ᾽ κρυψίνους ὥσπερ ἐνέδρας ἐφυλάττετο. τούς γε μὴν διαβόλους μᾶλλον, ἢ τοὺς κλέπτας ἐμίσει, μείζω ζημίαν ἡγούμενος, φίλων ἢ χρημάτων στερίσκεσθαι. καὶ τὰς μὲν τῶν ἰδιωτῶν ἁμαρτίας πράως ἔφερε, τὰς δὲ τῶν ἀρχόντων μεγάλας ἦγε· κρίνων, τοὺς μὲν ὀλίγα, τοὺς δὲ πολλὰ κακῶς διατιθέναι. τῇ δὲ βασιλείᾳ προσήκειν ἐνόμιζεν οὐ ῥᾳδιουργίαν, ἀλλὰ καλοκἀγαθίαν. καὶ τοῦ μὲν σώματος εἰκόνα στήσασθαι ἀπέσχετο, πολλῶν αὐτῷ τοῦτο δωρεῖσθαι θελόντων· τῆς δὲ ψυχῆς οὐδέποτε ἐπαύετο μνημεῖα διαπονούμενος· ἡγούμενος τὸ μὲν, ἀνδριαντοποιῶν, τὸ δὲ, αὑτοῦ ἔργον εἶναι· καὶ τὸ μὲν, πλουσίων, τὸ δὲ, τῶν ἀγαθῶν. χρήμασί γε μὴν οὐ μόνον δικαίως, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίως ἐχρῆτο· τῷ μὲν δικαίῳ ἀρκεῖν ἡγούμενος τὸ ἐᾶν τὰ ἀλλότρια, τῷ δὲ ἐλευθερίῳ καὶ τῶν ἑαυτοῦ προσωφελητέον εἶναι. ἀεὶ δὲ δεισιδαίμων ἦν, νομίζων τοὺς μὲν καλῶς ζῶντας, οὔπω εὐδαίμονας· τοὺς δ᾽ εὐκλεῶς τετελευτηκότας, ἤδη μακαρίους. μείζω δὲ συμφορὰν ἔκρινε τὸ γιγνώσκοντα, ἢ ἀγνοοῦντα, ἀμελεῖν τῶν ἀγαθῶν.

A quod Deos arbitraretur non minus factis religioſis, quam ſacrificiis puris delectari. Quinetiam quoties fortuna vtebatur proſpera, non homines præ ſe contemnebat, ſed Diis habebat gratias: & fiduciæ plenus, plures mactabat hoſtias, quam rebus ſuis metuens voueret. Et conſueſecerat ſe, vt quoties in metu eſſet, hilaritatẽ præ ſe ferret: rebus contra ſecundis humilis eſſet. Ex amicis, non eos qui plurimum poterãt, ſed qui promptiſſimi erant, complectebatur. Odio proſequebatur non eum qui læſus B ſe vlciſcebatur: ſed qui beneficiis adfectus, ingratum ſe declarabat. Erat illi voluptati, turpis quidem lucri auidos, pauperes videre; iuſtos autem collocupletare. Quod efficere cuperet vt plus ex iuſtitia quam ex iniuſtitia, lucri perciperetur, variis cum hominibus habere commercium, bonis vti ſolebat. Quod ſi quos aliquando vituperãtes, vel laudantes alios audiret; exiſtimabat, non minus illorum ſe mores adgnoſcere, qui ea proferebant; quam eorum, de quibus diceretur. Quotquot ab amicis cir- C cumvenirentur, non vituperabat: qui autem ab hoſtibus deciperentur, eos maximopere reprehendebat. Diffidentes fallere, ſapientis eſſe: credentes, nefarium putabat. Si ab iis laudaretur, qui vellent etiam vituperare quæ diſplicerent, gaudebat; neque cuiquam illorum qui libertate in dicendo vterentur, infeſtus erat: ab iis, tamquam ab inſidiis, ſibi cauens, qui mentem ſuam aſtute celarent. Delatores maiori proſequebatur odio, quam fures: quod maius eſſe detrimentum duceret, amicis D quam rebus ſuis ſpoliari. Priuatorũ hominum errata miti ferebat animo, principum vero, magni eſſe momenti cenſebat: quod ab illis exigua proficiſci, ab his magna mala, iudicaret. Regno non deſidiam ſed ſtrenuitatem conuenire putabat. A ſtatuenda corporis imagine abſtinebat, multis in hoc ei gratificari volentibus: animi vero monumenta numquam elaborare deſinebat. Arbitrabatur enim illud ſtatuarij, hoc ſui muneris eſſe: ac rurſus illud diuitum, hoc bonorum. Facultatibus non iuſte tantum, ſed E etiam liberaliter vtebatur: quod homini iuſto ſatis eſſe duceret, ab alienis abſtinere, liberalem putaret etiam ſua debere hominum ad vtilitatem conferre. Semper religioſus erat, & honeſte quidem viuentes, necdum fœlices; qui vero glorioſe mortem oppetiiſſent, eos iam beatos exiſtimabat. Maiorem eſſe calamitatem putabat, ſcientem, quam inſciũ, res præclaras negligere.

Gloriæ nullius cupiditate ducebatur, cuius quæ eſſent propria, non elaboraret. Cum paucis hominibus videbatur mihi iudicare, virtutem non tolerantiam eſſe, ſed voluptatem. Si laudaretur, magis gaudebat quam ſi opes adquiſiuiſſet. Fortitudinem plerumque potius cum conſilio quam periculis oſtendebat: & ſapientiam re potius quam verbis exercebat. In amicos mitiſſimus, hoſtibus maximo terrori erat. Quum labores egregie tolerarct, ſodalibus tamen libentiſſime cedebat: magis actiones pulchras quam pulchra corpora deſiderans. Norat modeſte rebus vti ſecundis, adverſis ſpei plenus eſſe poterat. Non iocis, vt feſtiuus eſſet, ac gratus; ſed moribus ſtudebat adſequi. Animi magnitudine non cum iniuria, ſed iudicio vtebatur. Itaque ſpretis iactabundis, etiam mediocribus erat humilior. Etenim vilem corporis cultum ornamento ſibi ducebat, exercitu probe ornato: tum ipſe ſi quam pauciſſimis egeret, amicis quamplurimum prodeſſet. Præterea dum certaret, grauiſſimus adverſarius: vbi vero victoria potitus eſſet, admodum facilis erat. Ab hoſtibus difficulter circumveniri poterat, ab amicis faciliime falſa perſuaſione decipiebatur. Semper hoc ſibi propoſitum habebat, vt res amicorum in tuto locaret, hoſtium labefactatas everteret. Qui cognati erant, nominabant officioſum erga propinquos: qui opera eius vtebantur, nihil recuſantem: qui aliquid officij exhibuiſſent, memorem: per iniuriam læſi, opitulatorem: in eodem periculo conſtituti, poſt Deos, ſeruatorem. Videtur idem mihi ſolus inter homines declaraſſe, corporis quidem robur ſeneſcere, ſed animi vires in viris fortibus ſenectutis expertes eſſe. Numquam ille ſaltem deſpondit animum, quominus magnæ ac pulchræ virtutis ſtudio duceretur, quamdiu corpus ferre robur animi poterat. Qua igitur iuuentute non ipſius ſenecta præſtare viſa fuit? Quis ætate vegeta hoſtibus adeo fuit terrori, vt Ageſilaus extrema in ſenectute? Quonam ſublato maiorem hoſtes voluptatem cepere, quam Ageſilao, tametſi ſenex admodum vitam cum morte commutaret? Quis tantum fiduciæ ſociis præbuit, quantum Ageſilaus, licet ad vitæ * finem perveniſſet? Quid amici iuuenes magis deſiderarunt, quam Ageſilaum, qui ſenex è viuis exceſſerat? Is adeo perfecte ſemper vtilis patriæ fuit,

Lectio marginis.

A δόξης δὲ οὐδεμιᾶς ἥρα, ἧς οὐκ * ἐξεπονεῖτο ἴδια. μετ' ὀλίγων δέ μοι ἐδόκει ἀνθρώπων οὐ καρτερίαν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' εὐπάθειαν νομίζειν. ἐπαινούμενος γοῦν ἔχαιρε μᾶλλον, ἢ χρήματα κτώμενος. ἀλλὰ μὴν ἀνδρείαν γε τὸ πλέον μετ' εὐβουλίας, ἢ μετὰ κινδύνων ἐπεδείκνυτο· καὶ σοφίαν ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγῳ ἤσκει. πρᾳότατός γε μὴν φίλοις ὢν, ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν· καὶ πόνοις μάλιστα ἀντέχων, ἑταίροις ἥδιστα ὑπεῖκε, B καλῶν ἔργων μᾶλλον ἢ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπιθυμῶν. ἔν γε μὴν ταῖς εὐπραξίαις σωφρονεῖν ἐπιστάμενος, ἐν τοῖς δεινοῖς εὐθαρσὴς ἐδύνατο εἶναι. καὶ τὸ εὔχαρι οὐ σκώμμασιν ἀλλὰ τρόπῳ ἐπετήδευε. καὶ τὸ μεγαλόφρον οὐ σὺν ὕβρει ἀλλὰ σὺν γνώμῃ ἐχρῆτο. τῶν γοῦν ὑπεραύχων καταφρονῶν, τῶν μετρίων ταπεινότερος ἦν. καὶ γὰρ ἐκαλλωπίζετο τῇ μὲν ἀμφὶ τὸ σῶμα φαυλότητι, τῷ δ' ἀμφὶ τὸ στράτευμα κόσμῳ, τῷ C δ' αὐτὸς ὡς ἐλαχίστων δεῖσθαι, τῷ δὲ τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ὠφελεῖν. πρὸς δὲ τούτοις, βαρύτατος μὲν ἀνταγωνιστὴς ἦν, κουφότατος δὲ κρατήσας· ἐχθροῖς μὲν δυσεξαπάτητος, φίλοις δὲ εὐπαραπειστότατος. ἀεὶ δὲ τιθεὶς τὰ τῶν φίλων ἀσφαλῶς, ἀεὶ ἀμαυρῶν τὰ τῶν πολεμίων ἔργον εἶχεν. ἐκεῖνον οἱ μὲν συγγενεῖς, φιλοκηδεμόνα ἐκάλουν· οἱ δὲ χρώμενοι, ἀπροφάσιστον· οἱ δ' ὑπουργήσαντές τι, μνήμονα· οἱ D δ' ἀδικούμενοι, ἐπίκουρον· οἵ γε μὴν συγκινδυνεύοντες, μετὰ θεοὺς σωτῆρα. δοκεῖ δ' ἔμοιγε καὶ τόδε μόνος ἀνθρώπων ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἡ μὲν τοῦ σώματος ἰσχὺς γηράσκει, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ῥώμη τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀγήρατός ἐστιν. ἐκεῖνος γοῦν οὐκ ἀπεῖπε μεγάλης καὶ καλῆς ἐφιέμενος . . . . τὸ σῶμα φέρειν ἠδύνατο τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ῥώμην. τοιγαροῦν * ποίας οὐ νεότητος κρεῖττον τὸ ἐκείνου γῆρας ἐφάνη; τίς μὲν γὰρ τοῖς ἐχθροῖς ἀκμάζων οὕτω φοβερὸς ἦν, ὡς E Ἀγησίλαος τὸ μήκιστον τοῦ αἰῶνος ἔχων; τίνος δ' ἐκποδὼν γενομένου μᾶλλον ἥσθησαν οἱ πολέμιοι, ἢ Ἀγησιλάου, καίπερ γηραιοῦ τελευτήσαντος; τίς δὲ συμμάχοις θάρσος παρέσχεν, ὅσον Ἀγησίλαος, καίπερ ἤδη πρὸς τῷ * στόματι τοῦ βίου ὤν; τί δὲ νέοι φίλοι πλέον ἐπόθησαν, ἢ Ἀγησίλαον γηραιὸν ἀποθανόντα; οὕτω δὲ τελέως ὁ ἀνὴρ τῇ πατρίδι ὠφέλιμος ὢν διεγένετο,

ἐξεπόνει τὰ ἴδια.

ποίας νεότητος ὁ κρατ.

τέρματι

ὡς καὶ τετελευτηκὼς ἤδη ἔτι μεγαλείως ὠφελῶν τὴν πόλιν εἰς τὴν ἀΐδιον οἴκησιν κατηγάγετο· μνημεῖα μὲν τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κτησάμενος, τῆς δὲ βασιλικῆς ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυχών.

A Vt etiam poſtea quam è vita migrauit, plurimum adhuc rempublicam iuuans, ad illud æternum domicilium diuerterit. Monumenta quidẽ virtutis ſuæ velut per vniuerſum terrarum orbem cõſequutus fuit, ita ſepulturam in patria regiam obtinuit.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

XENOPHONTIS LACEDÆMONIORVM RESPVBLICA.

ἈΛΛ' ἐγὼ ἐννοήσας ποτὲ, ὡς B ἡ Σπάρτη τῶν ὀλιγανθρωποτάτων πόλεων οὖσα, δυνατωτάτη τε καὶ ὀνομαστοτάτη ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐφάνη· ἐθαύμασα, ὅπῃ ποτὲ τοῦτ' ἐγένετο. ἐπεὶ μέντοι κατενόησα τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν Σπαρτιατῶν, οὐκέτι ἐθαύμαζον. Λυκοῦργον μέντοι τὸν θέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, οἷς πειθόμενοι ηὐδαιμόνησαν, τοῦτον καὶ θαυμάζω, καὶ εἰς τὰ ἔσχατα [μάλα* σοφὸν ἡγοῦμαι. C ἐκεῖνος γὰρ οὐ μιμησάμενος τὰς ἄλλας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἐναντία γνοὺς ταῖς πλείσταις, προέχουσαν εὐδαιμονίᾳ τὴν πατρίδα ἐπέδειξεν. αὐτίκα γὰρ περὶ τεκνοποιίας, ἵνα ἐξ ἀρχῆς ἄρξωμαι, οἱ μὲν ἄλλοι τὰς μελλούσας τίκτειν, καὶ καλῶς δοκούσας κόρας παιδεύεσθαι, καὶ σίτῳ ᾗ ἀνυστὸν μετριωτάτῳ τρέφουσι, καὶ ὄψῳ ᾗ δυνατὸν μικροτάτῳ· οἴνου γε μὴν ἢ πάμπαν *ἀπεχομένας, ἢ ὑδαρεῖ* χρωμένας διάγουσιν. ὥσπερ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων ἑδραῖοί εἰσιν, οὕτω καὶ τὰς κόρας οἱ ἄλλοι D Ἕλληνες ἠρεμιζούσας ἐριουργεῖν ἀξιοῦσι. τὰς μὲν οὖν οὕτω τρεφομένας πῶς χρὴ προσδοκῆσαι μεγαλεῖον ἄν τι γεννῆσαι; ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐσθῆτας μὲν καὶ δούλας παρέχειν ἱκανὰς ἡγήσατο εἶναι· ταῖς δ' ἐλευθέραις μέγιστον νομίσας εἶναι τὴν τεκνοποιίαν, πρῶτον μὲν σωμασκεῖν ἔταξεν οὐδὲν ἧττον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος φύλου· ἔπειτα δὲ δρόμου καὶ ἰσχύος, ὥσπερ καὶ τοῖς ἀνδράσιν, οὕτω καὶ ταῖς θηλείαις ἀγῶνας πρὸς ἀλλήλας ἐποίησε, νομίζων ἐξ ἀμφοτέρων ἰσχυρῶν καὶ τὰ ἔκγονα ἐρρωμενέστερα γίγνεσθαι. ἐπεί γε μὴν γυνὴ πρὸς ἄνδρα ἔλθοι, ὁρῶν τοὺς ἄλλους* τὸν πρῶτον τοῦ χρόνου ἀμέτρως ταῖς γυναιξὶ συνόντας,

ἀπεχόμεναι. χρώμεναι

τὸ πρῶτον

MIHI vero quum ad animum aliquando accidiſſet, Spartam, quæ vna minime populoſis ex vrbibus ſit, nihilominus & potentiſſimam, & clariſſimam in Græcia exſtitiſſe: mirari ſubiit, quonam modo id fieri potuerit. Sed poſtea quam Spartanorum inſtituta perſpexi; non amplius mirabar. Lycurgum ſane, qui leges eis tulit, quibus parendo felices evaſere, non ſolum admiror; ſed etiam C ſumme ſapientem fuiſſe arbitror. Nam is haudquaquam alias ciuitates imitatus, immo etiam contraria plurimis ſtatuens; vt patria ſua, felicitate ceteris præſtaret, effecit. Quippe ſtatim, vt ab ipſo principio rẽ ordiar, quod ſubolis procreationem adtinet, alij puellas, quæ pariturae ſunt, & recte videntur educari, quam maxime modico fieri pane poteſt, ac prout licet obſonio pertenui alunt: & quidem eas ita regunt, vt à vino vel prorſus abſtineant, vel diluto vtantur. D Vt autem plerique opifices ſedentarij ſunt, ſic Græci ceteri puellas ab omni motu liberas lanificium exercere volunt. At quomodo poteſt exſpectari, vt quæ ſic educantur, inſigne quid pariant? Lycurgus autem exiſtimabat, vel ipſas ancillas ad veſtem parandam ſufficere: ingenuarum munus in primis eſſe ratus, procreare liberos. Itaque primum non minus fœmineum ſexum habere corporis exercitia iuſſit, quam maſculum. Deinde ſicut viris inter ſe certamina curſus & roboris inſtituit, ſic etiã fœminis: quod ſtatueret, ex vtroque parẽte robuſto, etiam ſubolem robuſtiorem naſci. Iam vbi ad virum accedit mulier, quod alios immodice videret initio cum vxoribus conſueſcere;

Interpretatio priore melior.

hac etiam in parte quiddam diuerſum ſtatuit. Quippe ſanxit, pudore virum præpediri debere, quominus ad vxorem vel ingrediens, vel egrediens, ab aliis conſpiciatur. Hoc modo ſi conſueſcant, maiori eos erga ſe deſiderio teneri neceſſe eſt; & fœtus, ſi qui producantur, fieri robuſtiores, quam ſi ſatietas inter eos obrepat. Præterea poteſtate ademta, ne quivis vxores ducerent, quum ipſis lubitum eſſet; iuſſit, vt dum vigerent corpora, matrimonia contraherent, idque nō minus ad rectam procreandi rationem conducere putabat. Quod ſi vſuveniret, vt vetulus vxorem iuuenculam haberet: quia complures in hac ætate videbat eſſe, qui vxores diligentiſſime cuſtodiant, etiam hac in parte contrarium quiddam ſtatuit. Iuſſit enim, vt hic ſenex, eo viro, quem ob corporis & animi dotes ſuſpiceret, ad vxorem adducto, ſubolem ſuſciperet. Quod ſi quis fœminæ coniugium averſaretur, ac nihilominus præſtantium liberorum cupidus eſſet; etiam huic lege permiſit, vt quamcumq; fœcundam & indolis generoſæ conſpexiſſet, eius marito perſuaſione ſuam in ſententiam adducto, ita deinde prolem ex ea procrearet. Atque huiuſmodi multa cōceſſit. Etenim hac ratione fœminæ binas domos occupant, & mariti earū liberis ſuis fratres adiungunt, qui in generis quidem ac viriū ſocietatem veniunt, à facultatibus tamen excludūtur. Hoc modo quum de procreatione ſubolis ſtatueret aliud quam ceteri, num Spartæ viros tam proceritate quā robore præſtantes produxerit; conſideret, qui volet. Equidem quia de procreatione dixi, etiam vtriuſq; ſexus inſtitutionem exponam. Ex Græcis ergo ceteris ij qui rectiſſime liberos ſuos inſtituere ſe aiunt, vbi primum pueri norunt ea quę dicuntur, intelligere; mox ſeruos eis pædagogos pręficiunt, mox eos ad magiſtrorum ludos mittunt, vt & litteras, & muſicā, & quæ ad palæſtram pertinēt, diſcant. Præterea puerorum pedes calceis teneriores reddunt, & corpora veſtiū mutationibus ad mollitiem conſuefaciunt; cibi modum vētre metiuntur. Lycurgus autem, pro eo quod illi ſeorſum ſingulis ſeruos pædagogos pręficiunt, virum eis præeſſe cum imperio voluit, ex illorum numero, qui magiſtratus ſummos obeunt. Huic à puerorum gubernatione pædonomi eſt inditum nomen, cui quidem poteſtatem plenam * colligendi pueros conceſſit, & eoſdem puniendi grauiter; inſpectanti, an quis nequiter agat.

Educandi ratio à Lycurgo inſtituta.

al. colligendi

A καὶ τούτου τἀναντία ἔγνω. ἔθηκε γὰρ, αἰδεῖσθαι μὲν εἰσιόντα ὀφθῆναι, αἰδεῖσθαι δ' ἐξιόντα. οὕτω δὲ συνόντων, ποθεινοτέρως μὲν ἀνάγκη σφᾶς αὐτῶν ἔχειν, ἐρρωμενέστερα δὲ γίγνεσθαι * εἴτι βλαστάνοιεν, οὕτω μᾶλλον, ἢ εἰ διάκοροι ἀλλήλων εἶεν. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἀποπαύσας τοῦ ὁπότε βούλοιντο ἕκαστοι γυναῖκα ἄγεσθαι, ἔταξεν ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων τοὺς γάμους ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο συμφέρειν τῇ εὐγονίᾳ νομίζων. εἴγε μέντοι συμβαίη γεραιῷ B νέαν ἔχειν, ὁρῶν τοὺς τηλικούτους φυλάσσοντας μάλιστα τὰς γυναῖκας, τἀναντία καὶ τούτου ἐνόμισε. τῷ γὰρ πρεσβύτῃ ἐποίησεν, ὁποίου ἀνδρὸς σῶμά τε καὶ ψυχὴν ἀγασθείη, τοῦτον ἐπαγομένῳ τεκνοποιήσασθαι. εἰ δέ τις αὖ γυναικὶ μὲν συνοικεῖν μὴ βούλοιτο, τέκνων δὲ ἀξιολόγων ἐπιθυμοίη, καὶ * τοῦτο νόμιμον ἐποίησεν, ἥν τινα ἂν εὔτεκνον καὶ γενναίαν ὁρῴη, πείσαντα τὸν ἔχοντα, ἐκ ταύτης τεκνο- C ποιεῖσθαι. καὶ πολλὰ μὲν τοιαῦτα συνεχώρει. αἵ τε γὰρ γυναῖκες διττοὺς οἴκους βούλονται κατέχειν, οἵ τε ἄνδρες ἀδελφοὺς τοῖς παισὶ προσλαμβάνειν, οἳ τοῦ μὲν γένους καὶ τῆς δυνάμεως κοινωνοῦσι, τῶν δὲ χρημάτων οὐκ ἀντιποιοῦνται. περὶ μὲν δὴ τεκνοποιΐας οὕτω τἀναντία γνοὺς τοῖς ἄλλοις, εἴτι διαφέροντας * καὶ κατὰ μέγεθος καὶ κατ' ἰσχὺν ἄνδρας τῇ Σπάρτῃ ἀπετέλεσεν, ὁ βουλόμενος ἐπισκοπείτω. ἐγὼ μέν- D τοι ἐπεὶ καὶ περὶ γενέσεως ἐξήγημαι, βούλομαι καὶ τὴν παιδείαν ἑκατέρων σαφηνίσαι. τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ φάσκοντες κάλλιστα τοὺς υἱεῖς παιδεύειν, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοῖς οἱ παῖδες τὰ λεγόμενα ξυνιῶσιν, εὐθὺς μὲν ἐπ' αὐτοῖς παιδαγωγοὺς * θεράποντας ἐφιστᾶσιν, εὐθὺς δὲ πέμπουσιν εἰς διδασκάλων, μαθησομένους καὶ γράμματα, καὶ μουσικήν, καὶ τὰ ἐν παλαίστρᾳ. πρὸς δὲ τούτοις, τῶν παίδων πόδας μὲν ὑποδήμασιν ἁπαλύνουσι, σώματα E δὲ ἱματίων μεταβολαῖς διαθρύπτουσι· σίτου γε μὴν αὐτοῖς γαστέρα μέτρον νομίζουσιν. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἀντὶ μὲν τοῦ ἰδίᾳ * ἑκάστοις παιδαγωγοὺς δούλους ἐφιστάναι, ἄνδρα ἐπέστησε κρατεῖν αὐτῶν, ἐξ ὧνπερ αἱ μέγισται ἀρχαὶ καθίστανται, ὃς δὴ καὶ παιδονόμος καλεῖται. τοῦτον δὲ κύριον ἐποίησε καὶ * ἁθροίζειν τοὺς παῖδας, καὶ ἐπισκοποῦντα εἴ τις ῥᾳδιουργοίη, ἰσχυρῶς κολάζειν.

εἴ τινα βλαστάνοιεν, *τούτῳ* *καὶ μέγεθος καὶ ἰσχὺν* *θεράποντας* *ἑκάστου* *καθίζειν*

ἔδωκεν αὐτῷ καὶ τῶν ἡβώντων μαστιγοφόρους, ὅπως τιμωροῖεν ὅτε δέοι· ὥστε πολλὴν μὲν αἰδῶ, πολλὴν δὲ πειθὼ ἐκεῖ συμπαρεῖναι. ἀντί γε μὴν τοῦ ἁπαλύνειν τοὺς πόδας ὑποδήμασιν, ἔταξεν ἀνυποδησίᾳ κρατύνειν· νομίζων, εἰ τοῦτ' ἀσκήσειαν, πολὺ μὲν ῥᾷον ἂν ὄρθια βαίνειν, ἀσφαλέστερον δὲ πρανῆ καταβαίνειν, καὶ πηδῆσαι, καὶ * ἀνθορεῖν, καὶ δραμεῖν θᾶττον ἀνυπόδετον, εἰ ἠσκηκὼς εἴη τοὺς πόδας, ἢ ὑποδεδεμένον. καὶ ἀντί γε τοῦ ἱματίοις διαθρύπτεσθαι, ἐνόμισεν ἑνὶ ἱματίῳ δι' ἔτους προσεθίζεσθαι· νομίζων οὕτω καὶ πρὸς ψύχη, καὶ πρὸς θάλπη ἄμεινον ἂν παρεσκευάσθαι. σῖτόν γε * μὴν ἔταξε τοσοῦτον ἔχοντα συμβουλεύειν τὸν ἄρρενα, ὡς ὑπὸ πλησμονῆς μὲν μήποτε βαρύνεσθαι, τοῦ δὲ ἐνδεεστέρως διάγειν μὴ ἀπείρως ἔχειν· νομίζων τοὺς οὕτω παιδευομένους μᾶλλον μὲν ἂν δύνασθαι, εἰ δεήσειεν, * ἀσιτήσαντας ἐπιπονῆσαι, μᾶλλον δ' ἄν, εἰ παραγγελθείη, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σίτου πλείω χρόνον ἐπιταθῆναι, ἧττον δ' ἂν ὄψου δεῖσθαι, εὐχερέστερον δὲ πρὸς πᾶν ἔχειν βρῶμα· καὶ ὑγιεινοτέρως δ' ἂν διάγειν, καὶ εἰς μῆκος ἂν αὐξάνεσθαι τὴν ῥαδινὰ τὰ σώματα ποιοῦσαν τροφὴν, μᾶλλον συλλαμβάνειν ἡγήσατο, ἢ τὴν διαπλατύνουσαν τῷ σίτῳ. ὡς δὲ μὴ ὑπὸ λιμοῦ ἄγαν αὖ πιέζοιντο, ἀπραγμόνως μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔδωκε λαμβάνειν ὧν ἂν δέωνται, κλέπτειν δ' ἐφῆκεν ἔστιν ἃ τῷ λιμῷ ἐπικουροῦντας. καὶ ὡς μὲν οὐκ ἀπορῶν ὅ,τι δοίη, ἐφῆκεν αὐτοῖς γε μηχανᾶσθαι τὴν τροφὴν, οὐδένα οἶμαι τοῦτο ἀγνοεῖν. δῆλον δὲ, ὅτι τὸν μέλλοντα κλωπεύειν, καὶ νυκτὸς ἀγρυπνεῖν δεῖ, καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπατᾶν καὶ ἐνεδρεύειν, καὶ κατασκόπους δὲ ἑτοιμάζειν τὸν μέλλοντά τι λήψεσθαι. ταῦτα οὖν δὴ πάντα δηλονότι μηχανικωτέρους τῶν ἐπιτηδείων βουλόμενος τοὺς παῖδας ποιεῖν, καὶ πολεμικωτέρους, οὕτως ἐπαίδευσεν. εἴποι δ' ἂν οὖν τις· τί δῆτα, εἴπερ τὸ κλέπτειν ἀγαθὸν ἐνόμιζε, πολλὰς πληγὰς ἐπέβαλλε τῷ ἁλισκομένῳ; ὅτι, φημὶ ἐγὼ, καὶ τἄλλα ὅσα ἂν θεράπουσι διδάσκουσι, κολάζουσι τὸν μὴ καλῶς ὑπηρετοῦντα. κἀκεῖνοι οὖν τοὺς ἁλισκομένους, ὡς κακῶς κλέπτοντας, τιμωροῦνται. καὶ ὡς πλείστους δὴ ἁρπάσαι * τυροὺς παρ' Ὀρθίας καλὸν θεὶς, μαστιγοῦν τούτους ἄλλοις ἐπέταξε·

ἀναθορεῖν,

μὴν τοσοῦτον ἔχειν συμβουλεύειν, ὡς

ἀσκήσαντας

πυροὺς καλὸν θεὶς, παρ' Ὀρθίας μαστιγοῦν

A Eidem ex ephebis quoſdã, qui flagella geſtarent, adiunxit: vt quum res poſceret, pœnas pueris irrogarent. Quo factum, vt magnum verecundiæ, magnũ in pueris obedientiæ ſtudium eſſet. Pro eo vero, quod alij calceis pedes emollirent; iuſſit vt nuditate pedes duriores efficerent. Exiſtimabat enim futurũ, ſi ad hoc ſemet exercitarēt, vt multo facilius ardua loca cõſcenderent, per decliuia tutius deſcenderent, exſilirent, proſilirent, currerent diſcalceati, ſi quidem pedes adſuefeciſſent; multo expe- B ditius quam calceati. Itidem pro eo, quod illi veſtibus ad mollitiem ſe comparabant; ſtatuit vt ad vnum ſe veſtimentũ anno toto adſuefacerēt: quod putaret hac ipſos ratione tum ad frigora tum calores rectius inſtructos fore. Cibi * tãtum maſculo ſumendum cenſuit, vt præ repletione nõ grauetur, & penuriam cibi aliquam tolerandi non ignarus ſit. Exiſtimabat enim, illos qui ſic inſtituerentur, magis, vbi vſus ita poſceret, labores ſine cibo toleraturos; magiſque futurum, vt ſi eſſet imperatum, ab eo- C dem cibo longius ad tempus abſtinendo durarent, minus obſonij requirerent, quãuis eſcam denique facilius admitterent. Præterea putabat, alimētum, quod corpora gracilia potius efficeret, quam cibo dilataret, ad ſalubrius viuendum, & ad incrementum proceritatis adiumēti plus adferre. Vt autem à fame non nimium premerētur, non conceſſit ille quidē eis, vt ſine negotio conſequerētur, quibus ipſis opus eſſet: ſed permiſit, vt ea furto ſubtraherent, quibus leuari fames poſſet. Non tamē eum D idcirco ipſis conceſſiſſe, vt artificioſa induſtria ſibi victum pararēt, quia non haberet, quod aliud illis daret; neminē ignorare arbitror. Nimirũ patet, eũ qui aliquid furto ſit ablaturus, neceſſe habere, vt noctu vigilet, interdiu fallat, inſidias locet, atq; etiã exploratores paret, ſi quidē aliquid accipere velit. Quamobrē pueros ad hæc omnia cõdocefaciebat, quod eos ad parãda neceſſaria ſollertiores, adeoq; bellicoſiores facere vellet. Fortaſſe quis dixerit: Cur igitur, ſi quidē furari bonũ quid eſſe arbitrabatur, E multis eum verberibus caſtigabat, qui deprehēdebatur? Nimirũ ideo, mea quidem ſententia, quod aliis etiã in rebus, quas homines docent, non recte aliquid exſequentem plectant. Quamobrē illi quoq; in deprehenſos, vt parum peritos fures animaduertunt. Quumq; ingenioſum eſſe ſtatuiſſet, ſi qui plurimum tritici raperēt: eos tamē ab aliis ad aram * Orthiæ flagris cędi iuſſit.

Lectio marginis.

Furta ciborum à Lycurgo conceſſa.

ſcilicet Diana. Conſule Pauſaniam in Laconicis, & Plutar. in Lycurgo.

Quo quidem ſignificare voluit, quod is qui exiguo tempore dolores perfert, diuturna voluptate cum gloria frui poſſit. Præterea ſignificatur hoc ipſo mollem ac ignauum hominem, quum celeritate opus eſt, vtilitatis minimum capere, moleſtiæ plurimum. Vt autem pueri etiam moderatore ſuo abſente, numquam aliquo deſtituerentur, qui eis præeſſet: inſtituit, vt ex ciuibus, quicumque præſens quovis eſſet tempore, poteſtatem haberet tum imperandi pueris, quod ex vſu eſſe videretur, tum plectendi ſi quid delinquerent. Quare perfecit vt etiam pueri verecundiores eſſent. Quippe nihil ita neque pueri, neque viri reverentur, atque præfectos ſuos. Vt autem ne tunc quidem, vbi forte nullus ætatis virilis adeſſet, rectore pueri ſuo carerent: ſanxit, vt is qui eſſet in claſſe qualibet acerrimus, maribus imperaret. Quo fit vt iſtic pueri numquam rectore careant. Etiam de puerorum amoribus dicendum mihi videtur; quod hoc quoque ad inſtitutionem pertineat. Aliis in more Græcis eſt, vt vel coniuncti vir ac puer degant, quod fit apud Bœotos; vel formæ venuſtate muneribus potiantur, quod Eleis in vſu eſt. Nonnulli ſunt, qui prorſus amatores cum pueris etiam colloqui vetant. Lycurgus autem his omnibus contraria ſtatuens, ſi quis vir eſſet eiuſmodi, qualem eſſe deceret, indolemque pueri admiratus, amicum ſibi ſincerum efficere cuperet, & cum eo verſari; hoc ipſum laudabat, eamque putabat inſtitutionem eſſe optimam. Sin aliquem pueri corpore duntaxat capi adpareret, id vero turpiſſimum eſſe ſtatuit: adeoque perfecit vt Lacedæmone omnes inter ſe coniuncti amore tam ſancte caſteque viuerent, quam parentes cum liberis, fratres cum fratribus ſolent. Quæ ſane fidem apud quoſdam non mereri, nihil miror. Nam leges in pleriſque ciuitatibus libidines eiuſmodi non coercent. Atque hactenus de inſtitutione tam Laconica quam ceterorum Græcorum dictum eſt. Vtra vero promtiores ad parendum, & verecundiores, & continentiores in iis, vbi neceſſe eſt, viros efficiat; id etiam conſideret, qui volet. Enimvero poſteaquam è pueritia tranſeunt ad adoleſcentiam, tum Græci quidem ceteri pædagogis magiſtriſque liberos ſuos committere deſinunt, neque quiſquam amplius eis imperat, ſed iuris ſui fiunt: Lycurgus autem his quoque cōtraria ſtatuit.

A τοῦτο δὲ δηλῶσαι καὶ ἐν τούτῳ βουλόμενος, ὅτι ἔστιν ὀλίγον χρόνον ἀλγήσαντα πολὺν χρόνον εὐδοκιμοῦντα εὐφραίνεσθαι. δηλοῦται δὲ ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ ὅπου τάχους δεῖ, ὁ βλακεύων ἐλάχιστα μὲν ὠφελεῖται, πλεῖστα δὲ πράγματα λαμβάνει. ὅπως δὲ μηδ' εἰ ὁ παιδονόμος ἀπέλθοι, ἔρημοί ποτε οἱ παῖδες εἶεν ἄρχοντος, ἐποίησε τὸν ἀεὶ παρόντα τῶν πολιτῶν κύριον εἶναι καὶ ἐπιτάττειν τοῖς παισὶν ὅ,τι ἂν ἀγαθὸν
B δοκοίη εἶναι, καὶ κολάζειν εἴ τι ἁμαρτάνοιεν. τοῦτο δὲ ποιήσας, διέπραξε καὶ αἰδημονεστέρους εἶναι τοὺς παῖδας. οὐδὲν γὰρ οὕτως αἰδοῦνται οὔτε παῖδες, οὔτε ἄνδρες, ὡς τοὺς ἄρχοντας. ὡς δὲ καὶ, εἴποτε μηδεὶς τύχοι ἀνὴρ παρών, μηδ' ὡς ἔρημοι οἱ παῖδες ἄρχοντος εἶεν, ἔθηκε τῆς ἴλης ἑκάστης τὸν τορώτατον τῶν ἀρρένων ἄρχειν. ὥστε οὐδέποτε ἐκεῖ οἱ παῖδες ἔρημοι ἄρχοντός εἰσι. λεκτέον δέ μοι δοκεῖ εἶναι καὶ περὶ τῶν παιδικῶν ἐρώτων. ἔστι γάρ τι καὶ τοῦτο πρὸς
C παιδείαν. οἱ μὲν τοίνυν ἄλλοι Ἕλληνες ἢ (ὥσπερ Βοιωτοὶ) ἀνὴρ καὶ παῖς συζυγέντες ὁμιλοῦσιν, ἢ (ὥσπερ Ἠλεῖοι) διὰ χαρίτων τῇ ὥρᾳ χρῶνται. εἰσὶ δὲ καὶ οἳ παντάπασι τοὺς ἐραστὰς εἴργουσιν ἀπὸ τῶν παίδων. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐναντία καὶ τούτοις πᾶσι γνούς, εἰ μέν τις αὐτὸς ὢν οἷον δεῖ, ἀγασθεὶς ψυχὴν παιδός, πειρῷτο ἄμεμπτον φίλον ἀποτελέσασθαι καὶ συνεῖναι, ἐπῄνει, καὶ καλλίστην παιδείαν ταύτην ἐνόμιζεν. εἰ δέ τις παιδὸς σώματος
D ὀρεγόμενος φανείη, αἴσχιστον τοῦτο θείς, ἐποίησεν ἐν Λακεδαίμονι μηδὲν ἧττον ἐραστὰς παιδικῶν ἀπέχεσθαι, ἢ γονεῖς παίδων, ἢ καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφῶν εἰς ἀφροδίσια ἀπέχονται. τὸ μέντοι ταῦτα ἀπιστεῖσθαι ὑπό τινων, οὐ θαυμάζω. ἐν πολλαῖς γὰρ τῶν πόλεων οἱ νόμοι οὐκ ἐναντιοῦνται ταῖς πρὸς τοὺς παῖδας ἐπιθυμίαις. ἡ
E μὲν δὴ παιδεία εἴρηται, ἥ τε Λακωνικὴ, καὶ ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ἐξ ὁποτέρας δ' αὐτῶν καὶ εὐπειθέστεροι, καὶ αἰδημονέστεροι, καὶ ὧν δεῖ ἐγκρατέστεροι ἄνδρες ἀποτελοῦνται, ὁ βουλόμενος καὶ ταῦτα ἐπισκοπείσθω. ὅταν γε μὴν ἐκ παίδων εἰς τὸ μειρακιοῦσθαι ἐκβαίνωσι, τηνικαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι παύουσι μὲν ἀπὸ παιδαγωγῶν, παύουσι δὲ καὶ ἀπὸ διδασκάλων, ἄρχουσι δὲ οὐδένες ἔτι αὐτῶν, ἀλλ' αὐτονόμους ἀφιᾶσιν· ὁ δὲ Λυκοῦργος καὶ τούτων τἀναντία ἔγνω.

A καταμαθὼν γὰρ τοῖς τηλικούτοις μέγιστον μὲν φρόνημα ἐμφυόμενον, μάλιστα δὲ ὕβριν ἐπιπολάζουσαν, ἰσχυροτάτας δὲ ἐπιθυμίας τῶν ἡδονῶν παρισταμένας, τηνικαῦτα πλείστους μὲν πόνους αὐτοῖς ὑπέβαλε, πλείστην δὲ ἀσχολίαν ἐμηχανήσατο. ἐπιθεὶς δέ, καὶ εἴ τις ταῦτα φύγοι, μηδενὸς ἔτι τῶν καλῶν τυγχάνειν, ἐποίησε μὴ μόνον τοὺς ἐκ δημοσίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς κηδομένους ἑκάστων ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μὴ ἀποδειλιάσαντες ἀδόκιμοι παντάπασιν ἐν τῇ B πόλει γένοιντο. πρὸς δὲ τούτοις τὸ αἰδεῖσθαι ἰσχυρῶς * ἐμφυσῶσαι βουλόμενος αὐτοῖς, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπέταξεν ἐντὸς μὲν τοῦ ἱματίου τὼ χεῖρε ἔχειν, σιγῇ δὲ πορεύεσθαι, περιβλέπειν δὲ μηδαμοῖ, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ὁρᾶν. ἔνθα δὴ καὶ δῆλον γεγένηται, ὅτι τὸ ἄρρεν φῦλον καὶ εἰς τὸ σωφρονεῖν ἰσχυρότερόν ἐστι τῶν τῆς θηλείας φύσεως. ἐκείνων γοῦν ἧττον μὲν ἂν φωνὴν ἀκούσαις, ἢ τῶν λιθίνων, ἧττον δ' ἂν ὄμματα μεταστρέψαις, ἢ τῶν χαλκῶν, C αἰδημονεστέρους δ' ἂν αὐτοὺς ἡγήσαιο καὶ αὐτῶν τῶν * ἐν τοῖς θαλάμοις παρθένων. καὶ ἐπειδὰν εἰς τὸ * φιλίτιόν γε ἀφίκωνται, ἀγαπητὸν αὐτῶν καὶ τὸ ἐρωτηθὲν ἀκοῦσαι. καὶ τῶν μὲν αὖ παιδικῶν οὕτως ἐπεμελήθη. περί γε μὴν τῶν ἡβώντων πολὺ μάλιστα ἐσπούδασε, νομίζων, τούτους, εἰ γένοιντο οἵους δεῖ, πλεῖστον ῥέπειν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τῇ πόλει. ὁρῶν οὖν, οἷς ἂν μάλιστα φιλονεικία ἐγγένηται, τούτων καὶ χοροὺς ἀ- D ξιακροατοτάτους γιγνομένους, καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀξιοθεατοτάτους· ἐνόμιζεν, εἰ καὶ τοὺς ἡβῶντας συμβάλλοι εἰς ἔριν περὶ ἀρετῆς, οὕτως ἂν καὶ τούτους ἐπὶ πλεῖστον ἀφικνεῖσθαι ἀνδραγαθίας. ὡς οὖν τούτους αὖ συνέβαλεν, ἐξηγήσομαι. αἱροῦνται τοίνυν αὐτῶν οἱ ἔφοροι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τρεῖς ἄνδρας. οὗτοι δὲ ἱππαγρέται καλοῦνται. τούτων δὲ ἕκαστος ἄνδρας ἑκατὸν καταλέγει, διασαφηνίζων ὅτου E ἕνεκα τοὺς μὲν προτιμᾷ, τοὺς δὲ ἀποδοκιμάζει. οἱ οὖν μὴ τυγχάνοντες τῶν καλῶν, πολεμοῦσι τοῖς τε ἀποστείλασιν αὐτοὺς, καὶ τοῖς αἱρεθεῖσιν ἀνθ' αὐτῶν, καὶ παραφυλάττουσιν ἀλλήλους, ἐάν τι παρὰ τὰ καλὰ νομιζόμενα ῥᾳδιουργῶσι. καὶ αὕτη δὴ γίγνεται ἡ θεοφιλεστάτη τε, καὶ πολιτικωτάτη ἔρις, ἐν ᾗ ἀποδέδεικται μὲν, ἃ δεῖ ποιεῖν τὸν ἀγαθόν,

ἐμποιῆσαι, ἐμφῦσαι

ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς

φιδίτιον

A Nam quod animadverteret, illis, qui hac eſſent ætate, ſpiritus à natura maximos ineſſe, maximamque petulantiam redundare, cupiditates denique voluptatum vehementiſſimas adeſſe: idcirco tunc plurimis eos laboribus ſubiecit, & occupationes eorum plurimas excogitauit. Quumque addidiſſet, eum, qui hæc fugeret, expertem fore deinceps rerum egregiarum omnium: perfecit, vt non tantum publice conſtituti, ſed illi etiam, qui gererent priuatim curam ſingulorum, operam darent, ne præ ſecordia remiſſis ani- B mis, contemtui ciuibus vniuerſis eſſent. Præterea quum vehementer animis eorum pudorem inſerere cuperet, inſtituit; vt in via manum vtramque intra veſtem continerent, incederent taciti, nuſquam circumſpicerent, ea tantum intuerentur, quæ ante pedes eſſent. Vnde patuit, ſexum marem etiam fœmineo ſe modeſtius poſſe gerere. Sane vocem illorum minus audias, quam ſi lapidei; minus oculos fle- C xeris, quam ſi eſſent ahenei: denique verecundiores eſſe duxeris, quam ſint eæ quæ in thalamis degunt virgines. Quod ſi etiam ad * philitium veniant, ſatis habendum hoc ex eis audiri, de quo interrogati ſunt. Atque hanc Lycurgus ætati puerili curam adhibuit. Ceterum multo maximam diligentiam puberibus impendit, quod eos duceret, ſi tales evaderent, quales eſſe conueniret, plurimum momenti ciuitatis commodis allaturos. Itaque quum videret, illorum, in quorum D animis maxime ſtudiū cōtentionis quoddam exiſteret, & choros auditu, & certamina gymnica ſpectatu eſſe digniſſima; arbitrabatur, ſi puberes in contentionem virtutis inter ſe committeret, etiam illos hoc modo ſummam fortitudinis laudem adſequuturos. Exponam autem quo modo inter ſe hos commiſerit. Eligunt Ephori ex eorum numero, qui ætate ſunt vegeta, tres viros, quos * Hippagretas vocant. Eorum quiſque centum ſibi viros deligit, ac ſimul declarat E quamobrem alios præferat, alios reiiciat. Itaque illi, qui honorem hunc non conſequuntur, inimici fiunt tam iis, à quibus reiecti ſunt, quam his in electione ſibi prælatis: ſeque obſeruant mutuo, num aliquid adverſus ea quæ honeſta ducuntur, nequiter committant. Atque hæc eſt diis acceptiſſima, & inprimis vtilis reipublicæ contentio; qua demonſtratur, quid viro forti faciundum ſit;

De Philitio, ſiue phiditio, id eſt, publicis epulis, conſule Plutarchi Lycurg.

De puberū ſtudiis.

ab equitatu colligendo.

A & vtrique ſemet in eo ſeorſum exercent, vt ſemper ſint præſtantiſſimi, ac res ſi poſtulet, ſingillatim reipublicæ totis viribus opitulentur. Præterea neceſſe eſt, vt integritati virium ſtudeant. Nam vbicumque congreſſi fuerint, ob hanc inter ſe rixam colluctando pugnant. Et dirimere pugnantes cuiuſvis eſt in poteſtate, qui forte interveneris. Quod ſi quis dirimenti non obtẽperet, cum moderator iuuẽtutis ad Ephoros deducit: à quibus ille multatur, acerrimo ſtudio id efficere volentibus, ne quis vmquam ab ira ſuperatus impediatur quo minus legibus pareat. Qui vero iam pubertatis annos exceſſerũt, è quorũ numero magiſtratus ſummi creantur, eos Græci ceteri, detracta virium exercendarum cura, in militiam nihilominus proficiſci iubent. Lycurgus autem introduxit, vt illa in ętate quam honeſtiſſimum habeatur, venationi operam dare, niſi quod publicum munus impediat: vt etiam hi non minus quam puberes, perferre labores militares poſſint. Ac prope iam explicatum eſt, quæ cuilibet ætati ſtudia Lycurgus præſcripſerit. Qualem vero victus rationem vniuerſis inſtituerit, iam exponere conabor. Spartanos igitur Lycurgus iis moribus reperit, vt pro Græcorum reliquorum conſuetudine domi ſuæ victitarent. Quumque animaduertiſſet, in his plurimos nequiter ſe gerere, conuictus illos in publicum eduxit, quod ea ratione futurum exiſtimaret, vt minime imperata tranſgrederentur. Cibum etiam eo modo dari eis iuſſit, vt neque nimium replerentur, neque penuria laborarent. Multa vero etiam præter exſpectationem fiunt de illis * quæ venando capiuntur. Et locupletes nonnumquam prædam venatu captam in cõmune conferunt. quo fit, vt menſa numquam careat iis rebus quibus veſcantur, quam quidem diu cõuictus ille durat; nec tamen ſumtuoſa ſit. Sublatis etiam potationibus nõ neceſſariis, quæ tum corpora, tum animos labefactant, poteſtatem eis bibẽdi reliquit, vbi quiſq; ſitiret. Nam hac ratione putabat potum minime noxium, & longe ſuauiſſimum effici. Quamobrem qui fieri poteſt, vt aliquis ex iis qui ſimul hoc modo victitant, vel gula, vel temulentia ſe, rem ve ſuam familiarem perdat? Etenim aliis in vrbibus plerumque æquales inter ſe verſantur, inter quos minimum eſt pudoris. Lycurgus vero Spartæ ſic omnia miſcuit, vt illic iuniores ab experientia ſeniorum vt plurimum erudiantur.

Lectio marginis.

A χωρὶς δ᾽ ἑκάτεροι ἀσκοῦσιν, ὅπως ἀεὶ κράτιστοι ἔσονται· ἐὰν δέ τι δέῃ, καθ᾽ ἕνα ἀρήξουσι τῇ πόλει παντὶ σθένει. ἀνάγκη δ᾽ αὖθις καὶ εὐεξίας ἐπιμελεῖσθαι. καὶ γὰρ πυκτεύουσι διὰ τὴν ἔριν, ὅπου ἂν συμβάλωσι· * διαλύει μὲν τοὺς μαχομένους πᾶς ὁ παραγενόμενος κύριος. ἢν δέ τις ἀπειθῇ τῷ διαλύοντι, ἄγει αὐτὸν ὁ παιδονόμος ἐπὶ τοὺς Ἐφόρους· οἱ δὲ ζημιοῦσι, μεγαλείως καθιστάναι βουλόμενοι, B εἰς τὸ μήποτε ὀργὴν τοῦ μὴ πείθεσθαι τοῖς νόμοις, κρατῆσαι. τοῖς γε μὴν τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν πεπερακόσιν, ἐξ ὧν ἤδη καὶ αἱ μέγισται ἀρχαὶ καθίστανται, οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνες ἀφελόντες αὐτῶν τὸ ἰσχύος ἔτι ἐπιμελεῖσθαι, στρατεύεσθαι ὅμως αὖθις ἐπιτάττουσιν. ὁ δὲ Λυκοῦργος τοῖς τηλικούτοις νόμιμον ἐποίησε κάλλιστον εἶναι τὸ θηρᾶν, εἰ μή τι δημόσιον κωλύοι, ὅπως δύναιντο καὶ οὗτοι μηδὲν ἧττον τῶν ἡβώντων στρατιωτικοὺς πόνους ὑποφέρειν. C ἃ μὲν οὖν ἑκάστῃ ἡλικίᾳ ἐνομοθέτησεν ὁ Λυκοῦργος ἐπιτηδεύματα, σχεδὸν εἴρηται. οἵαν δὲ καὶ πᾶσι δίαιταν κατεσκεύασε, νῦν πειράσομαι διηγεῖσθαι. Λυκοῦργος τοίνυν παραλαβὼν τοὺς Σπαρτιάτας, ὥσπερ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἴκοι σκηνοῦντας, γνοὺς ἐν τούτοις πλεῖστα ῥᾳδιουργεῖσθαι, εἰς φανερὸν ἐξήγαγε τὰ συσκήνια, οὕτως ἡγούμενος ἥκιστ᾽ ἂν παραβαίνεσθαι τὰ προσταττόμενα. καὶ σῖτόν γε ἔταξεν αὐτοῖς, ὡς μήτε ὑπερπληροῦσθαι, μήτε D ἐνδεεῖς γίγνεσθαι. πολλὰ δὲ καὶ παράλογα γίγνεται ἀπὸ τῶν * ἀγρευομένων. οἱ δὲ πλούσιοι ἔστιν ὅτε καὶ * ἄρτον ἀντιπαραβάλλουσιν. ὥστε οὔτε ἔρημός ποτε ἡ τράπεζα βρωτῶν γίγνεται, ἔστ᾽ ἂν διασκηνῶσιν, οὔτε πολυδάπανος. καὶ μὴν τοῦ πότου ἀποπαύσας τὰς οὐκ ἀναγκαίας πόσεις, αἳ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας, ἐφῆκεν ὁπότε διψῴη ἕκαστος πίνειν· οὕτω νομίζων ἀβλαβέστατόν τε, καὶ ἥδιστον ποτὸν γίγνεσθαι. οὕτω γε E μὴν * σκηνούντων, πῶς ἄν τις ἢ ὑπὸ λιχνείας, ἢ οἰνοφλυγίας ἢ αὐτόν, ἢ οἶκον διαφθείρειεν; καὶ γὰρ δὴ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὡς τὸ πολὺ οἱ ἥλικες ἀλλήλοις σύνεισι, μεθ᾽ ὧνπερ καὶ ἐλαχίστη αἰδὼς παραγίγνεται. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἀνέμιξε παιδεύεσθαι τὰ πολλὰ τοὺς νεωτέρους ὑπὸ τῆς τῶν γεραιτέρων ἐμπειρίας.

διαλύειν

ἀγρευόμεναι.

ἄχθω

συσκηνούντων

καὶ γὰρ δὴ ἐπιχώριον ἐν τοῖς φιλιτίοις λέγεσθαι ὅ,τι ἂν καλῶς τις ἐν τῇ πόλει ποιήσῃ· ὥστ' ἐκεῖ ἥκιστα μὲν ὕβριν, ἥκιστα δὲ παροινίαν, ἥκιστα δὲ αἰσχρουργίαν καὶ αἰσχρολογίαν ἐγγίγνεσθαι. ἀγαθὰ γε μὴν ἀπεργάζεται καὶ τάδε ἡ ἔξω σίτησις. περιπατεῖν τε γὰρ ἀναγκάζονται ἐν τῇ οἴκαδε ἀφόδῳ, καὶ μὴν τὸ ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότας ὅτι οὐκ ἔνθαπερ ἐδείπνουν, καταμενοῦσι, καὶ τῇ ὄρφνῃ ὅσα ἡμέρα χρηστέον. οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἔτι ἔμφρουρον ἔξεστι πορεύεσθαι. καταμαθών γε μὴν ὁ Λυκοῦργος καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν σίτων οἱ μὲν διαπονούμενοι, εὔχροοί τε, καὶ εὔσαρκοι, καὶ εὔρωστοί εἰσιν, οἱ δ' ἄπονοι, πεφυσημένοι τε, καὶ αἰσχροὶ, καὶ ἀσθενεῖς ἀναφαίνονται, οὐδὲ τούτου ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐννοῶν, ὅτι καὶ ὅταν αὐτός τις τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ φιλοπονῇ, *ἀρκοῦν τὸ σῶμα ἔχων ἀναφαίνεται, ἐπέταξε τὸν ἀεὶ πρεσβύτατον ἐν τῷ γυμνασίῳ ἑκάστῳ ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μήποτε αὐτοὶ ἐλάττους *τῶν σιτίων γίγνεσθαι. καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδ' ἐν τούτῳ σφαλῆναι δοκεῖ. οὐκ ἂν οὖν ῥᾳδίως γέ τις εὕροι Σπαρτιατῶν οὔτε ὑγιεινοτέρους, οὔτε τοῖς σώμασι χρησιμωτέρους. ὁμοίως γὰρ ἀπό τε τῶν σκελῶν, καὶ ἀπὸ χειρῶν, καὶ ἀπὸ τραχήλου γυμνάζονται. ἐναντία γε μὴν ἔγνω καὶ τάδε τοῖς πλείοσιν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν ἑαυτοῦ ἕκαστος καὶ παίδων, καὶ οἰκετῶν, καὶ χρημάτων ἄρχουσιν· ὁ δὲ Λυκοῦργος, κατασκευάσαι βουλόμενος, ὡς ἂν μηδὲν βλάπτοντες, ἀπολαύοιέν τι οἱ πολῖται ἀλλήλων ἀγαθόν, ἐποίησε παίδων ἕκαστον ὁμοίως τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἄρχειν. ὅταν δέ τις εἰδῇ, ὅτι οὗτοι πατέρες εἰσὶ τῶν παίδων, ὧν αὐτὸς ἄρχει, ἀνάγκη οὕτως ἄρχειν, ὥσπερ ἂν καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἄρχεσθαι βούλοιτο. ἢν δέ τις παῖς ποτὲ πληγὰς λαβὼν ὑπ' ἄλλου, κατείπῃ πρὸς τὸν πατέρα, αἰσχρόν ἐστι μὴ οὐκ ἄλλας πληγὰς ἐμβάλλειν τῷ υἱεῖ. οὕτω πιστεύουσιν ἀλλήλοις μηδὲν αἰσχρὸν προστάττειν τοῖς παισίν. ἐποίησε δὲ καὶ οἰκέταις, *εἴ τις δεηθείη, χρῆσθαι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ κυνῶν δὲ θηρευτικῶν συνῆψε κοινωνίαν. ὥστε οἱ μὲν δεόμενοι παρακαλοῦσιν ἐπὶ θήραν· ὁ δὲ μὴ αὐτὸς σχολάζων, ἡδέως ἐκπέμπει. καὶ ἵπποις δὲ ὡσαύτως χρῶνται. ὁ γὰρ ἀσθενήσας, ἢ δεηθεὶς ὀχήματος, ἢ ταχύ ποι βουληθεὶς ἀφικέσθαι,

ἀρκούντως

τῶν ποιοῦ-των

ἤ τι δέοι,

A Nam, more patrio, commemoratur in publicis illis epulis, quidquid in republica quiſque præclare fecerit. Quo fit, vt iſtic minime vel iniuria, vel ex vino petulantia, vel factum turpe, vel turpe dictum adhæreſcat. Etiam ad hoc vtiles ſunt epulæ foris publicæ, quod obambulare cogantur, vbi domum diſcedere volunt; atque operam dare, ne præ vino titubent: quippe qui ſciant ſe non ibi manſuros, vbi cœnauerint, & tenebris perinde ſibi vtendum, ac die. Non enim cum face licet ei qui nec-
B dum militiæ vacationem impetrauit, incedere. Quum autem animaduertiſſet Lycurgus, eos, qui à cibo ſe laboribus exercent, & boni coloris & ſucculentos & robuſtos eſſe; qui vero à laboribus abſtinerent, tumentes, ac deformes, imbecilloſque conſpici: ne id quidem neglexit, ſed conſiderans, eum qui ſponte ſua labores ſuſciperet, exhibere corpus ad quævis idoneum ac ſufficiens: præcepit, vt ſemper is qui quolibet eſſet in gymnaſio na-
C tu maximus, curam adhiberet, ne vmquam ipſi deteriores euaderent inter eos, qui conuictu eodem vterentur. Qua in re mihi quidem non aberraſſe videtur. Nec enim facile quis homines inveniat, qui Spartanis aut bona valetudine, aut corporis viribus præſtent. Nam pariter & cruribus, & manibus, & ceruicibus exercentur. Præterea ſecus hac etiam in parte iudicabat, quam alij plurimi. Nam ceteris in vrbibus quiſque ſuis liberis, ſeruis, facultatibus præeſt. Lycurgus autem, qui efficere
D vellet, vt ciues nullo ſibi invicem damno dato, etiam commodis quibuſdam opera mutua fruerentur: inſtituit, vt quiſque tam ſuis quam alienis liberis imperaret. Quod ſi quis ſciat, eos pueros, in quos imperium ipſe ſibi ſumit, hos vel illos habere patres: neceſſe eſt ſic eis imperet, quemadmodum & ſuo vellet imperari. Si quis autem puer verberibus aliquando cæſus ab alio, patri ſuo id enuntiet: turpe eſt, non eidem alias inſuper plagas addere. Vſ-
E que adeo fidem ſibi invicem habent, nequaquam futurum vt turpia pueris præcipiant. Sanxit etiam, vt famulis, ſi eorum opera quis egeat, alienis vti liceat: inſtituta venaticorum quoque canum communione. Itaque ſi qui canibus egent, ad venationem alios invitant; ac ſi cui non ſit otium, vt ipſe venetur, lubenter canes concedit. Itidem vtuntur & equis. Nam qui æger eſt, aut vehiculo indiget, vel celeriter aliquo pergere cupit,

ſicubi equum videat, eum ſumit; ac poſteaquam illo recte vſus eſt, reſtituit. Ne id quidem apud ſuos fieri voluit, quod ceteris eſt in vſu. Quippe quum præ venandi ſtudio ita nox eos oppreſſit, vt neceſſariis ad victum egeant, eorumque parati nihil habeant: ſanxit, vt illi, qui venari deſierunt, inſtructa relinquant; qui vero iis egent, apertis ſigillis, & acceptis neceſſariis, cetera rurſus obſignata relinquant. Atque hoc modo communicatis inter ſe rebus, etiam illi qui pauca poſſident, participes omnium fiunt, quæ regio illa fert, vbi quid ſuum ad vſum requirunt. Etiam hoc ratione quadam diuerſa reliquorum à Græcorum conſuetudine Lycurgus Lacedæmone ſanxit. Nam aliis in vrbibus omnes quocumque modo poſſunt rem faciunt. Hic agrum colit, ille nauicularioriæ deditus eſt: hic mercatura, ille opificio exercendo ſe alit: Spartæ vero Lycurgus, ingenuis, quominus ea quibus rem facere poſſint, adtingant, interdixit: iuſſis ſuis, vt illa tantum ad ſe pertinere ducerent, quæcumque ad libertatem ciuitatibus parandam faciant. Nam cur iſtic opes aliquis adfectaret, vbi quum ipſe inſtituiſſet, vt omnes ex æquo rebus ad vitam neceſſariis potirentur, eademque ratione victus vterētur, hoc ipſum effectum erat, vt opes voluptatis cauſſa non expeterentur? Ne veſtium quidem cauſſa pecuniæ ſtudendum. Non enim magni pretij veſte, ſed corporis egregia conſtitutione ornantur. Non item propterea, vt contubernalium cauſſa facere ſumtum poſſint, pecuniæ ipſis cogendæ ſunt. Sanxit enim, vt glorioſius habeatur, corporis labore prodeſſe ſodalibus, quam faciendis ſumptibus: quorum alterum ab animo, alterum ab opulentia proficiſci demonſtrabat. Etiam per nefas rem facere, his ipſis rebus vetuit. Nam primum eiuſmodi monetam inſtituit, cuius ſi tantum in domum inferretur, quantum minas x æquaret; fieri non poſſet, vt id vel dominis vel ſeruis occultum eſſet. Etenim & amplo id collocari ſpatio, & plauſtro neceſſe eſſet vehi. Aurum autem argentumque perquiri ſolet, ac ſicubi conſpectum fuerit, poſſeſſor multatur. Cur igitur iſtic quærēdis opibus opera detur, vbi cōparatio plus moleſtiæ, quam vſus voluptatis exhibeat? Enimvero ciues Spartanos in primis & magiſtratibus & legibus parere, ſcimus omnes. At ego Lycurgum ne quidem adgreſſum arbitror egregiam illam reipublicæ cōſtitutionem,

A ἢν που ἴδῃ ἵππον ὄντα, λαβὼν καὶ χρησάμενος καλῶς, ἀποκαθίστησιν. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο γε παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰθισμένον ἐποίησεν ἐπιτηδεύεσθαι. ὅπου γὰρ ἂν ὑπὸ θήρας ὀψισθέντες δεηθῶσι τῶν ἐπιτηδείων, ἢν μὴ συνεσκευασμένοι τύχωσι, καὶ ἐνταῦθα ἔθηκε τοὺς μὲν πεπαυμένους καταλείπειν τὰ πεποιημένα, τοὺς δὲ δεομένους, ἀνοίξαντας τὰ σήμαντρα, λαβόντας ὅσων ἂν δέωνται, σημηναμένους καταλιπεῖν. τοιγαροῦν οὕτως μεταδιδόντες ἀλλήλοις, καὶ οἱ τὰ
B μικρὰ ἔχοντες μετέχουσι πάντων τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, ὁπόταν τινὸς δεηθῶσιν. ἐναντία γε μὴν καὶ τάδε τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι κατέστησεν ὁ Λυκοῦργος ἐν τῇ Σπάρτῃ νόμιμα. ἐν μὲν γὰρ δήπου ταῖς ἄλλαις πόλεσι πάντες χρηματίζονται ὅσον δύνανται. ὁ μὲν γὰρ γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυκληρεῖ, ὁ δ' ἐμπορεύεται, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τεχνῶν τρέφονται. ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ ὁ Λυκοῦργος τοῖς μὲν ἐλευθέροις τῶν μὲν ἀμφὶ χρηματισμὸν ἀπεῖπε μηδενὸς ἅπτεσθαι· ὅσα δ' ἐλευθερίαν
C ταῖς πόλεσι παρασκευάζει, ταῦτα ἔταξε μόνα ἔργα αὐτῶν νομίζειν. καὶ γὰρ δὴ τί πλοῦτος ἐκεῖ γε σπουδαστέος, ἔνθα ἴσα μὲν φέρειν εἰς τὰ ἐπιτήδεια, ὁμοίως δὲ διαιτᾶσθαι τάξας, ἐποίησε μὴ ἡδυπαθείας ἕνεκα χρημάτων ὀρέγεσθαι; ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἱματίων γε ἕνεκα χρηματιστέον. οὐ γὰρ ἐσθῆτος πολυτελείᾳ, ἀλλὰ σώματος εὐεξίᾳ κοσμοῦνται. οὐδὲ μὴν τοῦ γε εἰς τοὺς συσκήνους ἕνεκα ἔχειν δαπανᾶν, χρήματα ἀ-
D θροιστέον. ἐπεὶ τὸ τῷ σώματι πονοῦντα ὠφελεῖν τοὺς συνόντας εὐδοξότερον ἐποίησεν, ἢ τὸ δαπανῶντας· ἐπιδείξας τὸ μὲν ψυχῆς, τὸ δὲ πλούτου ἔργον. τό γε μὴν ἐξ ἀδίκων χρηματίζεσθαι καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις διεκώλυσε. πρῶτον μὲν γὰρ νόμισμα τοιοῦτον κατεστήσατο, ὃ δέκα μνῶν μόνον ἂν εἰς οἰκίαν εἰσελθὸν, οὔποτε δεσπότας οὔτε οἰκέτας λάθοι. καὶ γὰρ χώρας μεγάλης, καὶ ἁμάξης ἀγωγῆς δέοιτ' ἄν. χρυσίον γε μὴν, καὶ ἀργύριον ἐρευνᾶται· καὶ ἄν τί που
E φανῇ, ὁ ἔχων ζημιοῦται. τί οὖν ἂν ἐκεῖ χρηματισμὸς σπουδάζοιτο, ἔνθα ἡ κτῆσις πλείους λύπας, ἢ ἡ χρῆσις εὐφροσύνας παρέχει; δῆλα γὰρ ὅτι μὲν ἐν Σπάρτῃ μάλιστα πείθονται ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τοῖς νόμοις, ἴσμεν ἅπαντες. ἐγὼ μέντοι οὐδ' ἐγχειρῆσαι οἶμαι πρότερον τὸν Λυκοῦργον ταύτην τὴν εὐεξίαν καθιστάναι,

πρὶν ὁμογνώμονας ἐποιήσατο τοὺς κρατίστους τῶν ἐν τῇ πόλει. τεκμαίρομαι δὲ ταῦτα, ὅτι ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οἱ δυνατώτεροι οὔτε βούλονται δοκεῖν τὰς ἀρχὰς φοβεῖσθαι, ἀλλὰ νομίζουσι τοῦτο ἀνελεύθερον εἶναι. ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ οἱ κράτιστοι καὶ ὑπέρχονται μάλιστα τὰς ἀρχάς, καὶ τῷ ταπεινοὶ εἶναι μεγαλύνονται, καὶ τῷ, ὅταν καλῶνται, τρέχοντες, ἀλλὰ μὴ βαδίζοντες ὑπακούειν· νομίζοντες, ἢν αὐτοὶ κατάρχωσι τοῦ σφόδρα πείθεσθαι, ἕψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους· ὅπερ καὶ γεγένηται. εἰκὸς δὲ καὶ τὴν τῆς ἐφορείας δύναμιν τοὺς αὐτοὺς τούτους συγκατασκευάσαι, ἐπείπερ ἔγνωσαν τὸ πείθεσθαι μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἐν πόλει, καὶ ἐν στρατιᾷ, καὶ ἐν οἴκῳ. ὅσῳ γὰρ μείζω δύναμιν ἔχει ἡ ἀρχή, τοσούτῳ μᾶλλον ἂν ἡγήσατο αὐτὴν καὶ καταπλήξειν τοὺς πολίτας, τοῦ ὑπακούειν. ἔφοροι οὖν ἱκανοὶ μέν εἰσι ζημιοῦν ὃν ἂν βούλωνται, κύριοι δ' ἐκπράττειν παραχρῆμα, κύριοι δὲ καὶ ἄρχοντας μεταξὺ καὶ καταπαῦσαι, καὶ εἶρξαί γε, καὶ περὶ τῆς ψυχῆς εἰς ἀγῶνα καταστῆσαι. τοσαύτην δὲ ἔχοντες δύναμιν, οὐχ, ὥσπερ αἱ ἄλλαι πόλεις, ἐῶσι τοὺς αἱρεθέντας ἀεὶ ἄρχειν τὸ ἔτος ὅπως ἂν βούλωνται, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἐπιστάται, ἤν τινα αἰσθάνωνται παρανομοῦντά τι, εὐθὺς παραχρῆμα κολάζουσι. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων ὄντων μηχανημάτων καλῶν τῷ Λυκούργῳ εἰς τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις ἐθέλειν τοὺς πολίτας, ἐν τοῖς καλλίστοις καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐ πρότερον ἀπέδωκε τῷ πλήθει τοὺς νόμους, πρὶν ἐλθὼν σὺν τοῖς κρατίστοις εἰς Δελφοὺς ἐπήρετο τὸν θεόν, εἰ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη τῇ Σπάρτῃ πειθομένῃ οἷς αὐτὸς ἔθηκε νόμοις. ἐπεὶ δὲ ἀνεῖλε τῷ παντὶ ἄμεινον εἶναι, τότε ἀπέδωκεν, οὐ μόνον *ἄνομον ἀλλὰ καὶ ἀνόσιον θεὶς τὸ πυθοχρήστοις νόμοις μὴ πείθεσθαι. ἄξιον δὲ τοῦ Λυκούργου καὶ τόδε ἀγασθῆναι, τὸ κατεργάσασθαι ἐν τῇ πόλει, αἱρετώτερον εἶναι τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου. καὶ γὰρ δὴ ἐπισκοπῶν τις ἂν εὕροι μείους ἀποθνήσκοντας τούτων, τῶν ἐκ τοῦ φοβεροῦ ἀποχωρεῖν αἱρουμένων· ὥστ' ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ ἕπεται τῇ ἀρετῇ σώζεσθαι εἰς τὸν πλείω χρόνον μᾶλλον, ἢ τῇ κακίᾳ. καὶ γὰρ *ῥᾴων, καὶ ἡδίων, καὶ εὐπορωτέρα,

*ἄνομον δείξας ἀλλὰ

*πιστέον διδυμώτερα, ſcholion.

A prius quam ciuitatis optimates ſuam in ſententiam adduxiſſet. Eius rei hoc argumentum habeo, quod qui aliis in vrbibus potentiores ſunt, ne videri quidem volũt metuere magiſtratus: adeoque ducũt hoc eſſe ab homine libero alienum. Spartæ vero præſtantiſſima dignitate viri maxime magiſtratus obſeruant, ac ſibi glorioſum putant, ſi humiles ſint, & arceſſiti non gradatim incedendo, ſed currendo ſe parendi ſtudioſos eſſe declarent. Exiſtimant enim, ſi ad ſummam obedientiam præſtandam B duces ipſi fuerint, etiam alios ipſorum exẽplum ſequuturos: quod quidem ita accidit. Et cõſentaneum vero eſt, hos ipſos Ephororum poteſtatem vna cum Lycurgo inſtituiſſe: quod animaduerterent, obedientiam ſummum & in vrbe, & apud exercitum, & in familia bonum eſſe. Nam quanto maior magiſtratus poteſtas eſſet, tanto plus terroris ciuibus adlaturam arbitrabatur ad hoc, vt dicto eſſent audientes. Igitur Ephoris virium ſatis eſt ad multandum, quem velint, & ſubito multam exigendi poteſtas iiſdem eſt; atque etiam magiſtra- C tus, dum adhuc cum imperio ſunt, loco mouendi, vel carceribus conſtringendi, vel in iudicium de vita vocandi. Tanta quum eorum poteſtas ſit, non quemadmodum aliis fit in vrbibus, magiſtratus creatos ex animi arbitratu toto anno vti permittunt imperio ſuo: ſed regum inſtar, eorumve præſidum, qui certaminibus gymnicis moderantur, ſi quem in leges aliquid cõmittere animaduertunt, eum mox puniũt. D Quumque multa præclare Lycurgus excogitauerit, quibus efficeret vt ciues legibus obtẽperare vellent: in primis hoc pulchrum equidem ſtatuo, quod multitudini leges non prius tradiderit, quam cum optimatibus Delphos profectus, Apollinẽ cõſuluiſſet, an Spartæ ſtatus melior feliciorque futurus eſſet, ſi legibus, quas tuliſſet ipſe, pareret. Is vero quum oraculo reſpondiſſet, omnino id ex vſu fore: tum demũ eas tradidit, non modo contra leges, ſed etiam pietatem, facturos ſtatuens, ſi legibus ora- E culo Pythio comprobatis non obtemperaſſent. Hoc etiã in Lycurgo admiratione dignũ eſt, quod in ciuitate ſua perfecerit, vt vitæ turpi mors honeſta prçferretur. Nã ſi quis rem conſideret, inveniet pauciores ex his perire, quam ex illis, qui è periculo ſubducere ſe malunt. Adeoque verum vt dicam, magis virtutem comitatur incolumitas diuturnior, quam ignauiam. Nã virtus & alacrior eſt, & ſuauior, & expeditior,

& firmior. Etiam hoc manifeſtum eſt, gloriam inprimis comitem virtutis eſſe. Etenim viris fortibus omnes adiungere ſe belli ſocietate volunt. Qua vero arte conſequutus ſit, vt hoc efficeret; id quoque rectum erit haud omittere. Nimirum Lycurgus plane præſtitit, vt viri fortes beatam, ignaui miſeram vitam agerent. Nam aliis in vrbibus quum ignauiter aliquis ſe gerit, dumtaxat hominis ignaui cognomento notatur: ac nihilominus negotiatur in eodem foro vir ignauus, quo ſtrenuus; ibidem & ſedet, & exercet ſe, ſi velit. At Lacedæmone quivis pudendum duxerit, hominem ignauum vel in idem contubernium, vel ad eadem exercitia in luctis admittere. Sæpenumero etiam vir huiuſmodi, quum diuiduntur, qui pila ex adverſo ludant, neutram ad partem admiſſus, pro ſupervacaneo relinquitur: itidemque in choris ad ignominioſa loca reiicitur. In via quoque aliis vt cedat neceſſe habet, & in conſeſſibus, & inter iuniores vt adſurgat. Præterea vt puellas ad ſe pertinentes alat domi, quæ & ipſæ culpam alienæ ignauiæ ſuſtineant: vt caueat, ne domo prodeat mulier, eoque nomine multam perſoluat: vt vnctus nitidusque non obambulet, honeſtæ famæ homines non imitetur, niſi à melioribus verberari velit. Huiuſmodi quum ignauos infamia premat, nihil miror, iſtic mortem adeo probroſæ infamique vitæ anteferri. Videtur etiam mihi Lycurgus egregie lata lege demonſtraſſe, qua ratione virtus ad ſenectutem vſque poſſit exerceri. Nam quia iudicium de ſenatoribus ad vitæ metam retulit, hoc ipſo effecit, vt ne quidem in ſenecta laudis & honeſti ſtudium negligeretur. Hoc quoque dignum admiratione, quod fortium virorum ſenectuti conſuluerit. Quia enim ſanxit vt iudicandi de animo ius penes ſeniores eſſet: perfecit vt hominum vegetorum robore ſenectus ſit honoratior. Ac merito ſane certamini huic inter alia mortalium certamina ſtudium maximum adhibetur. Nam & ludi gymnici ſunt illi quidem egregij, verum ad corpora pertinent: ad hoc de ſenum ordine certamen, de fortibus animis iudicium facit. Quanto igitur animus corpore præſtat, tanto maioris animorum certamina, quam corporum, fieri debent. Iam illud etiam in Lycurgo qui non inſignem admirationem meretur? quod quum animaduertiſſet, eos qui virtutis ſtudioſi non ſunt,

A καὶ ἰσχυρότερα. δῆλον δὲ, ὅτι καὶ εὔκλεια μάλιστα ἕπεται τῇ ἀρετῇ. καὶ γὰρ συμμαχεῖν πως πάντες τοῖς ἀγαθοῖς βούλονται. ἣ μέντοι ὥστε ταῦτα γίγνεσθαι ἐμηχανήσατο, καὶ τοῦτο καλὸν μὴ παραλιπεῖν. ἐκεῖνος τοίνυν σαφῶς παρεσκεύασε τοῖς μὲν ἀγαθοῖς εὐδαιμονίαν, τοῖς δὲ κακοῖς κακοδαιμονίαν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ὁπόταν τις κακὸς γένηται, ἐπίκλησιν μόνον ἔχει κακὸς εἶναι· ἀγοράζει δὲ ἐν B τῷ αὐτῷ ὁ κακὸς τἀγαθῷ, καὶ κάθηται, καὶ γυμνάζεται, ἐὰν βούληται. ἐν δὲ τῇ Λακεδαίμονι πᾶς μὲν ἄν τις αἰσχυνθείη τὸν κακὸν σύσκηνον παραλαβεῖν, πᾶς δ᾽ ἂν ἐν παλαίσματι συγγυμναστήν. πολλάκις δὲ ὁ τοιοῦτος καὶ διαιρουμένων τοὺς ἀντισφαιριοῦντας, ἀχώριστος περιγίγνεται· καὶ ἐν χοροῖς δ᾽ εἰς τὰς ἐπονειδίστους χώρας ἀπελαύνεται. καὶ μὴν ἐν ὁδοῖς παραχωρητέον αὐτῷ, καὶ ἐν θάκοις, καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις ὑπαναστατέον, καὶ τὰς μὲν προσηκούσας C κόρας οἴκοι θρεπτέον, καὶ ταύταις τῆς *ἀνδρείας αἰτίαν ὑφεκτέον· γυναικὸς δὲ κενὴν ἑστίαν οὐ περιοπτέον, καὶ ἅμα τούτου ζημίαν ἀποτιστέον. λιπαρὸν δὲ οὐ πλανητέον, οὐδὲ μιμητέον τοὺς ἀνεγκλήτους, ἢ πληγὰς ὑπὸ τῶν ἀμεινόνων ληπτέον. ἐγὼ μὲν δὴ, τοιαύτης τοῖς κακοῖς ἀτιμίας ἐπικειμένης, οὐδὲν θαυμάζω τὸ προαιρεῖσθαι ἐκεῖ θάνατον ἀντὶ τοῦ οὕτως ἀτίμου τε καὶ ἐπονειδίστου βίου. καλῶς D δέ μοι δοκεῖ ὁ Λυκοῦργος νομοθετῆσαι καὶ ἡ μέχρι γήρως ἀσκοῖτ᾽ ἂν ἀρετή. ἐπὶ γὰρ τῷ τέρματι τοῦ βίου τὴν κρίσιν τῆς γερουσίας *προσθεὶς, ἐποίησε μηδὲ ἐν τῷ γήρᾳ ἀμελεῖσθαι τὴν καλοκαγαθίαν. ἀξιάγαστον δ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπικουρῆσαι τῷ τῶν ἀγαθῶν γήρᾳ. θεὶς γὰρ τοὺς γέροντας κυρίους τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς ἀγῶνος, διέπραξεν ἐντιμότερον εἶναι τὸ γῆρας τῆς τῶν ἀκμαζόντων ῥώμης. εἰκότως δέ τοι καὶ σπουδάζεται οὗτος ὁ ἀγὼν μάλιστα *τῶν ἀνθρώπων. E καλοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ γυμνικοὶ, ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν σωμάτων εἰσίν· ὁ δὲ περὶ τῆς γερουσίας ἀγὼν ψυχῶν ἀγαθῶν κρίσιν παρέχει. ὅσῳ οὖν κρεῖττον ψυχὴ σώματος, τοσούτῳ καὶ οἱ ἀγῶνες οἱ τῶν ψυχῶν, ἢ οἱ τῶν σωμάτων ἀξιοσπουδαστότεροι. τόδε γε μὴν τοῦ Λυκούργου πῶς οὐ μεγάλως ἄξιον ἀγασθῆναι; ὃς ἐπειδὴ κατέμαθεν, ὅτι *ὅπου οἱ βουλόμενοι ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς,

Margin: ἀνανδρίας · προσθείς. · τῶν ἀνθρωπίνων. · οἱ μὴ βουλόμενοι

non

αὐτὸς οὐχ ἱκανοί εἰσι τὰς πατρίδας αὔξειν, * ἐκεῖνος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἠνάγκασε δημοσίᾳ πάντας, πάσας ἀσκεῖν τὰς ἀρετάς. ὥσπερ οὖν ἰδιῶται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν ἀρετῇ, οἱ ἀσκοῦντες τῶν ἀμελούντων, οὕτω καὶ ἡ Σπάρτη εἰκότως πασῶν τῶν πόλεων ἀρετῇ διαφέρει, μόνη δημοσίᾳ ἐπιτηδεύουσα τὴν καλοκαγαθίαν. οὐ γὰρ κἀκεῖνο καλόν, τὸ τῶν ἄλλων πόλεων κολαζουσῶν ἤν τις τι ἕτερος ἕτερον ἀδικῇ, ἐκεῖνον ζημίας μὴ ἐλάττους ἐπιθεῖναι, B εἴ τις φανερὸς εἴη ἀμελῶν τοῦ ὡς βέλτιστος εἶναι; ἐνόμιζε γάρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ μὲν τῶν ἀνδραποδιζομένων τινάς, ἢ ἀποστερούντων τι, ἢ κλεπτόντων, τοὺς βλαπτομένους μόνον ἀδικεῖσθαι, ὑπὸ δὲ τῶν κακῶν καὶ ἀνάνδρων ὅλας τὰς πόλεις προδίδοσθαι. ὥστε εἰκότως ἔμοιγε δοκεῖ τούτοις μεγίστας ζημίας ἐπιθεῖναι. ἐπέθηκε δὲ καὶ τὴν ἀνυπόστατον ἀνάγκην ἀσκεῖν ἅπασαν πολιτικὴν ἀρετήν. τοῖς μὲν γὰρ τὰ νόμιμα ἐκτελοῦσιν ὁμοίως ἅπασι τὴν C πόλιν οἰκείαν ἐποίησε, καὶ οὐδὲν ὑπελογίσατο οὔτε σωμάτων οὔτε χρημάτων ἀσθένειαν. εἰ δέ τις ἀποδειλιάσειε τοῦ τὰ νόμιμα διαπονεῖσθαι, τοῦτον ἐκεῖνος ἀπέδειξε μὴ τε νομίζεσθαι ἔτι τῶν ὁμοίων εἶναι. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν παλαιότατοι οὗτοι οἱ νόμοι εἰσί, σαφές. ὁ γὰρ Λυκοῦργος κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας λέγεται γενέσθαι. οὕτω δὲ παλαιοὶ ὄντες, ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἄλλοις καινότατοί εἰσι. καὶ γὰρ τὸ πάντων θαυμαστότατον, ἐπαινοῦσι μὲν πάντες τὰ τοιαῦτα ἐπι- D τηδεύματα, μιμεῖσθαι δὲ αὐτὰ οὐδεμία πόλις ἐθέλει. καὶ ταῦτα μὲν δὴ κοινὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐν πολέμῳ. εἰ δέ τις βούλεται στρατείας καταμαθεῖν, ὅτι καὶ εἰς τὰς * στρατιὰς βέλτιον τῶν ἄλλων ἐμηχανήσατο, ἔξεστι καὶ τούτων ἀκούειν. πρῶτον μὲν τοίνυν οἱ ἔφοροι προκηρύττουσι τὰ ἔτη, εἰς ἃ δεῖ στρατεύεσθαι καὶ E ἱππεῦσι, καὶ ὁπλίταις, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς χειροτέχναις. ὥστε ὅσοις περ ἐπὶ πόλεως χρῶνται ἄνθρωποι, πάντων τούτων καὶ ἐπὶ στρατιᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐποροῦσι. καὶ ὅσα δὲ ὀργάνων ἡ στρατιὰ κοινῇ δεηθείη ἂν ἁπάντων, τὰ μὲν ἁμάξῃ προστέτακται παρέχειν, τὰ δὲ ὑποζυγίῳ. οὕτω γὰρ ἥκιστ' ἂν τὸ ἐλλεῖπον διαλάθοι. εἴς γε μὴν τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις ἀγῶνα τοιάδ' ἐμηχανήσατο. στολὴν μὲν ἔχειν φοινικίδα, καὶ χαλκῆν ἀσπίδα·

A non poſſe patriam maiorem ad potentiam euehere; omnes Spartæ coegerit in omni ſe genere virtutum exercere. Itaque vt homines priuati priuatis virtute præſtant, & virtutem ſtudioſe colentes, eiuſdem exercitia negligentibus: ſic vrbibus haud dubie cunctis Sparta virtute præſtat, quippe quæ ſola publicæ laudis & honeſti ſtudio teneatur. An non enim hoc quoque præclarum, quod quum vrbes ceteræ plectant ſi quis in alium iniurius exſtiterit; Lycurgus nihilominus in eum animaduertat qui ſe negligentem in hoc declarat, vt ſit vir optimus? Exiſtimabat ſcilicet, vti quidem adparet, à plagiariis, vel fraudatoribus, vel furibus, tantum eos iniuria adfici, qui damnum accipiunt: ab ignauis autem, effeminatiſque totas ciuitates prodi. Quo fit, vt, mea ſententia, maximas his pœnas iure conſtituerit. Præterea ſuis neceſſitatem quamdam, quæ recuſari nequeat, colendi omnem virtutem ciuilem, impoſuit. Nam iis qui præſcripta legibus perficerent, pariter vniuerſis rempublicam propriam eſſe voluit; nulla neque corporum imbecillitatis, neque tenuitatis facultatum habita ratione. At ſi quis præ ignauia defugeret labores in obeundis iis quæ leges iubent; eum Lacedæmone in numero parium ne quidem haberi debere decreuit. Iam quod hæ leges antiquiſſimæ ſint, patet. Nam Lycurgus Herculis nepotes adtigiſſe perhibetur. Sed licet antiquæ ſint, tamen nunc adhuc maxime nouæ ſunt aliis. Etenim quod admiratione digniſſimum eſt, huiuſmodi vitæ ſtudia collaudant omnes, imitari nulla ciuitas cupit. Atque hæc quidem communia ſunt pacis ac belli bona. Si quis autem cognoſcere vult, Lycurgum bellicis etiam in rebus quiddam inueniſſe rectius, quam ceteri; de eo licet hæc audiat. Primum Ephori annos ætatis indicant publice, quibus in militiam tum equitibus tum peditibus armatis, atque etiam opificibus eundum ſit. Quo fit, vt quorumcumque opera in vrbibus homines vtuntur, eorum omnium Lacedæmonij copiam in caſtris habeant. Itidem quibuſcumque machinis & inſtrumentis exercitui communiter opus eſt, ea partim plauſtris ſuppeditari mandatum eſt, partim iumentorum ſubvectione. Nam ea ratione, ſi quid deeſt, obſcurum minus eſſe poſſit. Ad armorum certamina, huiuſmodi quædam excogitauit: Veſtem eos puniceam habere voluit, & ſcutum æreum,

Exiſtimabat enim, genus hoc veſtis minime cum muliebri commune quidquam habere, ac tale ſcutum bello aptiſſimum eſſe. Nam & celerrime niteſcit, & ſordes haud facile contrahit. Fecit etiam illis, qui pubertatis annos exceſſiſſent, comam alendi copiam: quod eos hoc pacto grandiores, ac vultu magis liberali, terribilioreſque viſum iri arbitraretur. Quibus in hunc modum inſtructis, in ſex * cohortes equitatum ac grauem armaturam diſtribuit. Quælibet autem ciuium cohors polemarchum vnum habet, centuriones quatuor, quinquagenum præfectos octo, manipulorum duces ſexdecim. Ex his vero cohortibus, vbi ſic imperatur, nonnumquam milites per manipulos diſponuntur, nonnumquam in ternos, nonnumquam in ſenos. Quod autem complures exiſtimant, armatorum aciem Laconicam valde implicatam eſſe: ij vero ſecquius opinantur quam ſeſe res habeat. Nam in acie Laconica præfecti loco principe conſiſtunt, & ſeries quælibet habet omnia, quibus repræſentatis opus eſt. Tam facile eſt autem, hanc aciei rationem intelligere; vt nemo, qui homines queat adgnoſcere, poſſit vmquam errare. Nam aliis præcedendi munus datum eſt, aliis imperatum, vt ſequantur. Ordinum vero promotiones, tamquam à præcone, manipularis præfecti verbis indicantur; fiuntque phalanges tum rariores tum denſiores: quarum rerum nihil omnino cognitu eſt difficile. Quod autem hæc acies, etiamſi turbata fuerit, cum obuio quovis ſimiliter dimicari poſſit: id intellectu facile non eſt, extraquam iis qui Lycurgi legibus inſtituti fuerint. Facillima ſunt & ea Lacedæmoniis factu, quæ vel gladiatoribus per eſſe difficilia videntur. Nam quum in cornu pergunt, ſequitur à tergo manipularia ſeries. At ſi phalanx hoſtilis ex aduerſo interea ſe oſtentauerit, manipulario duci denuntiatur, vt ad frontem * clupeum verſus conſiſtat; atque ita fit penitus, donec phalanx hoſtibus aduerſa ſteterit. Iam ſi acie ipſorum hoc pacto diſpoſita, hoſtes à tergo venientes adparuerint; quælibet ſeries euoluitur, vt fortiſſimi quique ſemper hoſtibus oppoſiti ſint. Quod ſi aliquando dux agminis ad latus læuum ſit, ne tum quidem conditione ſe deteriore eſſe putant, immo nonnumquam meliore. Nam ſi qui eos vndique cingere conarentur, non verſus partes nudas ſed armis munitas eos circumdarent.

Harũ ſingulæ 500. milites habebant. Diod. Sicul. lib. 15

hoc eſt, verſus ſiniſtram

A ταύτην νομίζων ἥκιστα μὲν γυναικείᾳ κοινωνεῖν, * πολεμικωτάτην δ' εἶναι. καὶ γὰρ τάχιστα λαμπρύνεται, καὶ σχολαιότατα ῥυπαίνεται. ἐφῆκε δὲ καὶ κομᾶν τοῖς ὑπὲρ τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν· νομίζων οὕτω καὶ μείζους ἂν, καὶ ἐλευθεριωτέρους, καὶ γοργοτέρους φαίνεσθαι. οὕτω γε μὴν κατεσκευασμένων μόρας μὲν διεῖλεν ἓξ καὶ ἱππέων καὶ ὁπλιτῶν. ἑκάστη δὲ τῶν * πολιτικῶν τούτων μορῶν ἔχει πολέμαρχον ἕνα, λοχαγοὺς τέτταρας, B πεντηκοστῆρας ὀκτὼ, ἐνωμοτάρχους ἑκκαίδεκα. ἐκ δὲ τούτων τῶν μορῶν διὰ παρεγγυήσεως καθίστανται τοτὲ μὲν εἰς ἐνωμοτίας, τοτὲ δὲ εἰς τρεῖς, τοτὲ δὲ εἰς ἕξ. ὃ δὲ οἱ πλεῖστοι οἴονται, πολυπλοκωτάτην εἶναι τὴν ἐν ὅπλοις Λακωνικὴν τάξιν, ὃ ἐναντιώτατον ὑπειλήφασι τοῦ ὄντος. εἰσὶ μὲν γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ τάξει οἱ πρωτοστάται ἄρχοντες, καὶ ὁ στίχος ἕκαστος πάντ' ἔχων, ὅσα δεῖ παρέχεσθαι. οὕτω C δὲ ῥᾴδιον ταύτην τὴν τάξιν μαθεῖν, ὡς ὅστις τοὺς ἀνθρώπους δύναται γιγνώσκειν, οὐδεὶς ἂν ἁμάρτοι. τοῖς μὲν γὰρ ἡγεῖσθαι δέδοται, τοῖς δὲ ἕπεσθαι τέτακται. αἱ δὲ παραγωγαὶ, ὥσπερ ὑπὸ κήρυκος, ὑπὸ τοῦ ἐνωμοτάρχου λόγῳ δηλοῦνται, ἀραιαί τε καὶ βαθύτεραι αἱ φάλαγγες γίγνονται· * ὧν δὴ οὐδ' ὁπωστιοῦν χαλεπὸν μαθεῖν. ὃ μέντοι, κἂν ταραχθῶσι, μετὰ τοῦ παρατυχόντος ὁμοίως μάχεσθαι ταύτην τὴν τάξιν, οὐκέτι ῥᾴδιόν ἐστι μα- D θεῖν, πλὴν τοῖς ὑπὸ τῶν Λυκούργου νόμων πεπαιδευμένοις. εὐπορώτατα δὲ καὶ ἐκεῖνα Λακεδαιμόνιοι ποιοῦσι, τὰ τοῖς ὁπλομάχοις πάνυ δοκοῦντα χαλεπὰ εἶναι. ὅταν μὲν γὰρ ἐπὶ κέρως πορεύωνται, κατ' οὐρὰν δήπου ἐνωμοτία ἕπεται· ἐὰν δ' ἐν τῷ τοιούτῳ ἐκ τοῦ ἐναντίου πολεμία φάλαγξ ἐπιφανῇ, τῷ ἐνωμοτάρχῃ παρεγγυᾶται εἰς μέτωπον παρ' ἀσπίδα καθίστασθαι· καὶ διὰ παντὸς οὕτως, ἔστ' ἂν ἡ φάλαγξ ἐναντία καταστῇ. ἢν γε μὴν οὕτως E ἐχόντων ἐκ τοῦ ὄπισθεν οἱ πολέμιοι ἐπιφανῶσιν, ἐξελίττεται ἕκαστος ὁ στίχος, ἵνα οἱ κράτιστοι ἐναντίοι ἀεὶ τοῖς πολεμίοις ὦσιν. ὅτε δὲ ὁ ἄρχων εὐώνυμος γίγνεται, οὐδ' ἐν τούτῳ μειονεκτεῖν ἡγοῦνται, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πλεονεκτεῖν. εἰ γάρ τινες κυκλοῦσθαι ἐπιχειροῖεν, οὐκ ἂν κατὰ τὰ γυμνὰ, ἀλλὰ κατὰ τὰ ὡπλισμένα περιβάλλοιεν ἄν.

πολεμικωτάτην δὲ τὴν δ' εἶναι.

πολιτικῶν ἔχει μορῶν πολ.

ὧν δὴ οὐδ'

ἢν δέ ποτε ἕνεκά τινος δοκῇ συμφέρειν τὸν ἡγεμόνα δεξιὸν κέρας ἔχειν, στρέψαντες τὸ ἄγημα ἐπὶ κέρας, ἐξελίττουσι τὴν φάλαγγα, ἔστ᾽ ἂν ὁ μὲν ἡγεμὼν δεξιὸς ᾖ, ἡ δὲ οὐρὰ εὐώνυμος γένηται. ἢν δ᾽ αὖ ἐκ τῶν δεξιῶν πολεμίων τάξις * ἐπιφαίνηται ἐπὶ κέρως πορευομένων, οὐδὲν ἄλλο πραγματεύονται, ἢ τὸν λόχον ἕκαστον. ὥσπερ τριήρη ἀντίπρωρον τοῖς ἐναντίοις στρέφουσι· καὶ οὕτως αὖ γίνεται ὁ κατ᾽ οὐρὰν λόχος παρὰ δόρυ. ἢν γε μὴν κατὰ τὰ εὐώνυμα πολέμιοι προσίωσιν, οὐδὲ τοῦτο ἐῶσιν, ἀλλ᾽ ἀπωθοῦσιν, ἢ ἐναντίους * ἀντιπάλους τοὺς λόχους στρέφουσι· καὶ οὕτως αὖ ὁ κατ᾽ οὐρὰν λόχος παρ᾽ ἀσπίδα καθίσταται. ἐρῶ δὲ καὶ ᾗ στρατοπεδεύεσθαι ἐνόμισε χρῆναι Λυκοῦργος. διὰ μὲν γὰρ τὸ τὰς γωνίας τοῦ τετραγώνου ἀχρήστους εἶναι, κύκλον ἐστρατοπεδεύετο, εἰ μὴ ὄρος ἀσφαλὲς εἴη, ἢ τεῖχος, ἢ ποταμὸν ὄπισθεν ἔχοιεν. φυλακάς γε μὴν ἐποίησε μεθημερινάς, τὰς μὲν * παρὰ τὰ ὅπλα εἴσω βλεπούσας· οὐ γὰρ πολεμίων ἕνεκα, ἀλλὰ φίλων αὗται καθίστανται. τούς γε μὴν πολεμίους ἱππεῖς φυλάττουσιν ἀπὸ χωρίων, ὧν ἂν ἐκ πλείστου προορῷεν· εἰ δέ τις προΐοι νύκτωρ ἔξω τῆς φάλαγγος, ἐνόμισεν ὑπὸ Σκιριτῶν προφυλάττεσθαι, νῦν δ᾽ ἤδη καὶ ὑπὸ ξένων, αὐτῶν * τινες συμπαρόντες. τὸ δ᾽ ἔχοντας τὰ δόρατα ἀεὶ * περιιέναι, εὖ καὶ τοῦτο δεῖ εἰδέναι, ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἕνεκά ἐστιν, οὗπερ καὶ τοὺς δούλους εἴργουσιν ἀπὸ τῶν ὅπλων. καὶ τοὺς ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπιόντας οὐ δεῖ θαυμάζειν, ὅτι οὔτε ἀλλήλων, οὔτε τῶν ὅπλων πλέον, ἢ ὅσον μὴ λυπεῖν ἀλλήλους, ἀπέρχονται. καὶ γὰρ ταῦτα ἀσφαλείας ἕνεκα ποιοῦσιν. μεταστρατοπεδεύονταί γε μὴν πυκνά. καὶ τοῦ σίνεσθαι τοὺς πολεμίους ἕνεκα, καὶ τοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους. καὶ γυμνάζεσθαι δὲ προαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἅπασι Λακεδαιμονίοις, * ὅσονπερ ἂν στρατεύωνται· ὥστε μεγαλοπρεπεστέρους μὲν αὐτοὺς ἐφ᾽ ἑαυτοῖς γίνεσθαι, ἐλευθεριωτέρους δὲ τῶν ἄλλων φαίνεσθαι. δεῖ δὲ * οὔτε περίπατον, οὔτε δρόμον ἐλάσσω ποιεῖσθαι, ἢ ὅσον ἂν ἡ μόρα ἐφήκῃ, ὅπως μηδεὶς τῶν αὑτοῦ ὅπλων πόρρω γίγνηται. μετὰ δὲ τὰ γυμνάσια καθίζειν μὲν ὁ πρῶτος πολέμαρχος κηρύττει, (ἔστι δὲ τοῦτο ὥσπερ ἐξέτασις) ἐκ τούτου δὲ ἀριστοποιεῖσθαι, καὶ ταχὺ τὸν πρόσκοπον * ὑπολύεσθαι.

ὑποφέρηται

ἀντιπάλους

περὶ

τινων συμπαρόντων.

περιιόντων

ὅσωπερ

οὔτε περίπατον, οὔτε δρόμον

ἀπολύεσθαι.

A Si certa de cauſſa viſum aliquando ſit expedire, vt cornu dextrum ductor obtineat; verſo in cornu agmine phalangem euoluunt, donec ad dextram ſit ductor, & agmen extremum ad læuam. Rurſus ſi ab hoſtibus ad dextram conſtitutis acies ſeſe oſtenderit progredientium in cornu, nihil agunt aliud, quam quod centurias ſingulas, triremis inſtar, hoſtibus velut obiecta prora, conuertunt; qua ratione ſeries ea, quæ extremo eſt in B agmine, * haſtam verſus conſtituitur. At ſi à læuo latere acceſſerint hoſtes, ne hoc quidem permittunt; ſed repellunt eos, vel aduerſas ſeries aduerſariis obuertunt. Qua ratione fit, vt extremi agminis ſeries clupeum verſus conſtituatur. Dicam etiam, quo pacto Lycurgus caſtra eſſe metanda cenſuerit. Nam quia quadrati agminis anguli ſunt invtiles, in orbem caſtra ponebat, extraquam ſi monte tuti eſſent, vel à tergo murum C fluuiumve haberent. Excubias quidem diurnas inſtituit, quæ interius caſtra verſus ſpectarent Nam amicorum, non hoſtium cauſſa, illæ conſtituuntur. Hoſtes ab equitibus obſeruantur iis è locis de quibus proſpici longiſſime poteſt. Quod ſi quis noctu extra phalangem progrediatur, à Sciritis ea de cauſſa inſtituit habendas excubias; & hoc tempore præſtant id mercenarij milites quibus aliqui Lacones adſunt. Iam quod cum haſtis ſemper obverſantur, id ſciendum eadem D de cauſſa fieri, ob quam ſeruos etiam ab armis arcent. Præterea mirum videri non debet, eos qui ad naturæ neceſſaria ſecedunt, neque ab ſeinuicem, neque ab exercitu longius progredi; quam vti caueant, ne ſibi mutuo moleſtiam creent. Hæc enim ſecuritatis cauſſa faciunt. Caſtra ſæpius mutant, partim vt E hoſtibus detrimentum adferant, partim vt amicis proſint. Etiam à lege mandatur Lacedæmoniis omnibus, qui expeditionibus interſunt, vt exercitiis vtantur. Quo fit, vt ipſi magis inter ſe magnanimi euadant, ac ſupra ceteros indole magis eſſe liberali videantur. Locus exercitationis & curſus intra id ſpatium neceſſario deſcribitur, quovſque cohors ipſa pertinet, ne quis ab ſuis commilitonibus recedat longius. Peractis exercitiis, polemarchus primus, vti ſedeant, per præconem edicit: quod quidem luſtrationis cuiuſdam inſtar eſt: deinde prandium vti ſumant, ac ſpeculatorem mox dimittant.

id eſt, verſus dextrã.

Hinc inter ſe conuerſantur milites, ac ſe quieſcendo recreant ante veſpertina exercitia. Secundum hæc per præconem denunciatur, ſumendam eſſe cœnam: & poſteaquam hymnos diis cecinerint, quibus eſt facta res ſacra, armis incubando quietem capiendam. Nemo vero miretur, tam multa me ſcribere. Nam minime quis à Lacedæmoniis omiſſum aliquid reperiat in re militari, quod quidem curandum veniat. Commemorabo etiam, quam Lycurgus regi poteſtatem & dignitatem in exercitu adſignauerit. Primo regem, cinctum ſatellitio, cum iis, qui adſunt regi, ciuitas alit. In eius contubernio ſunt polemarchi, vt ſemper illi præſto ſint communicandorum conſiliorum cauſſa, ſi quidem vſus ita poſtulet. In eodem regis contubernio viri præterea tres ex parium numero degunt, qui quidem eis omnia neceſſaria procurant; ne ab vlla impediantur occupatione, quominus res bellicas ſtudioſe tractent. Repetam vero altius, quo pacto Rex cum copiis in expeditionem domo proficiſcatur. Primum domi adhuc ſacrum Ioui ductori, & adiunctis ei diis facit: ac ſi litatum illic fuerit, ignifer ſiue fecialis ſublato ab ara igne, ad regionis fines præcedit, vbi Rex Ioui Mineruæque rurſum ſacrificat. Vbi diis hiſce litatum ambobus eſt, tum deinde limites regionis tranſit. Atque ab his ſacris ſublatus ignis præfertur, & numquam extinguitur, ſequente omni hoſtiarum genere. Quoties autem Rex ſacrificat, primo id crepuſculo facere occipit, quaſi beneuolentiam Dei cupiens antevertere. Adſunt ſacrificio polemarchi, centuriones, quinquagenum præfecti, militum ſtipendiariorum duces, impedimentis præfecti, ex ciuitatum denique prætoribus cui lubet. Adſunt præterea duo Ephori, qui nihil illi quidem agunt curioſius, niſi à rege adhibiti: ſed conſiderantes tamen, quid quiſque faciat, omnes, ceu fieri par eſt, modeſtiores reddunt. Poſteaquam facta eſt res ſacra, Rex arceſſitis omnibus, quid faciundum ſit, imperat. Quo fit, vt ſi hæc videas, exiſtimes ceteros quidem homines ſtudio ſubitario rem militarem tractare; Lacedæmonios autem ſolos reabſe bellicorum operum artifices eſſe. Poſteaquam Rex ducere copias cœpit, ſi quidem hoſtis ſe nullus oſtendat; nemo ipſum præcedit, præter Sciritas, & equites exploratores. Sin prœlium committendum eſſe putant,

A ἐκ τούτου δ' αὖ διατριβαὶ καὶ ἀναπαύσεις πρὸ τῶν ἑσπερινῶν γυμνασίων. μετά γε μὴν ταῦτα δειπνοποιεῖσθαι κηρύττεται, καὶ ἐπειδὰν ἄσωσιν εἰς τοὺς θεοὺς οἷς ἂν κεκαλλιερηκότες ὦσιν, ἐπὶ τῶν ὅπλων ἀναπαύεσθαι. ὅτι δὲ πολλὰ γράφω, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἥκιστα γὰρ Λακεδαιμονίοις εὕροι ἄν τις παραλελειμμένα ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς, ὅσα δεῖ ἐπιμελείας. διηγήσομαι δὲ καὶ ἣν ἐπὶ στρατιᾶς ὁ Λυκοῦργος B βασιλεῖ δύναμιν καὶ τιμὴν παρεσκεύασε. πρῶτον μὲν γὰρ * ἐπὶ φρουρᾶ τρέφει ἡ πόλις βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. (ἐπὶ φρουρᾶς) συσκηνοῦσι δὲ αὐτῷ οἱ πολέμαρχοι, ὅπως ἀεὶ συνόντες, μᾶλλον καὶ κοινοβουλῶσιν, ἤν τι δέωνται. συσκηνοῦσι δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς ἄνδρες τῶν ὁμοίων. οὗτοι τούτοις ἐπιμελοῦνται πάντων τῶν ἐπιτηδείων, ὡς μηδεμία ἀσχολία ᾖ αὐτοῖς τῶν πολεμικῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἐπαναλήψομαι δὲ ὡς ἐξορμᾶται σὺν στρατιᾷ ὁ βασιλεύς. θύει C μὲν γὰρ πρῶτον οἴκοι ὢν Διὶ ἀγήτορι, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ. ἢν δὲ ἐνταῦθα καλλιερήσῃ, λαβὼν ὁ πυρφόρος πῦρ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, προηγεῖται ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς χώρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκεῖ αὖ θύεται Διὶ καὶ Ἀθηνᾷ, ὅταν δὲ ἀμφοῖν τούτοιν τοῖν θεοῖν καλλιερηθῇ, τότε διαβαίνει τὰ ὅρια τῆς χώρας. καὶ τὸ πῦρ μὲν ἀπὸ τούτων τῶν ἱερῶν προηγεῖται οὔποτε ἀποσβεννύμενον, σφάγια δὲ παντοῖα ἕπεται· ἀεὶ δὲ ὅταν θύηται, ἄρχεται μὲν τούτου τοῦ ἔργου ἔτι κνεφαῖος, προλαμ- D βάνειν βουλόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ * εὔνοιαν. (ἵλεω.) πάρεισι δὲ περὶ τὴν θυσίαν πολέμαρχοι, λοχαγοί, πεντηκοστῆρες, ξένων στρατίαρχοι, στρατοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πόλεων δὲ στρατηγῶν ὁ βουλόμενος. πάρεισι δὲ καὶ τῶν ἐφόρων δύο, οἳ πολυπραγμονοῦσι μὲν οὐδέν, ἢν μὴ ὁ βασιλεὺς προσκαλῇ· ὁρῶντες E δὲ ὅ,τι ποιεῖ ἕκαστος, πάντας σωφρονίζουσιν, ὡς τὸ εἰκός. ὅταν δὲ τελεσθῇ τὰ ἱερά, ὁ βασιλεὺς προσκαλέσας πάντας, παραγγέλλει τὰ ποιητέα. ὥστε ὁρῶν ταῦτα ἡγήσαιο ἄν, τοὺς μὲν ἄλλους αὐτοσχεδιαστὰς εἶναι τῶν στρατιωτικῶν, Λακεδαιμονίους δὲ μόνους τῷ ὄντι τεχνίτας τῶν πολεμικῶν. ἐπειδάν γε μὴν ἡγῆται ὁ βασιλεύς, ἢν μὲν μηδεὶς ἐναντίος φαίνηται, οὐδεὶς αὐτοῦ πρόσθεν πορεύεται, πλὴν Σκιρῖται, καὶ οἱ προερευνώμενοι ἱππεῖς· ἢν δέ ποτε μάχην οἴωνται ἔσεσθαι,

λαβὼν δὲ ἄγημα τῆς πρώτης μόρας ὁ βασιλεὺς, ἄγει συστρέψας ἐπὶ δόρυ, ἔστ' ἂν γένηται ἐν μέσῳ δυοῖν μόραιν, καὶ δυοῖν πολεμάρχοιν. οὓς δὲ δεῖ ἐπὶ τούτοις τετάχθαι, ὁ πρεσβύτατος τῶν περὶ * δημοσίαν συντάττει. Εἰσὶ δὲ οὗτοι, ὅσοι μὲν σύσκηνοι ὦσι τῶν ὁμοίων, καὶ μάντεις, καὶ ἰατροὶ, καὶ αὐληταὶ, οἱ * τοῦ στρατοῦ ······ ἄρχοντες, καὶ ἐθελούσιοι ἤν τινες παρῶσιν. ὥστε τῶν δεομένων γίγνεσθαι, οὐδὲν ἀπορεῖται. οὐδὲν γὰρ ἀπρονόητόν ἐστι. Μάλα δὲ καὶ ὠφέλιμα τάδε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐμηχανήσατο Λυκοῦργος εἰς τὸν ἐν ὅπλοις ἀγῶνα. ὅταν γὰρ ὁρώντων ἤδη τῶν πολεμίων χίμαιρα σφαγιάζηται, αὐλεῖν τε πάντας τοὺς παρόντας αὐλητὰς νόμος, καὶ μηδένα Λακεδαιμονίων ἀστεφάνωτον εἶναι· καὶ ὅπλα δὲ λαμπρύνεσθαι προαγορεύεται. ἔξεστι δὲ τῷ νέῳ, καὶ κεκριμένῳ εἰς μάχην συνιέναι, καὶ φαιδρὸν εἶναι, καὶ εὐδόκιμον. καὶ παρακελεύονται δὲ τῷ ἐνωμοτάρχῃ. οὐδ' ἀκούεται γὰρ εἰς ἑκάστην πᾶσαν τὴν ἐνωμοτίαν ἀφ' ἑκάστου ἐνωμοτάρχου ἔξω. ὅπως δὲ καλῶς γίγνηται, πολεμάρχῳ δεῖ μέλειν. ὅταν γε μὴν καιρὸς δοκῇ εἶναι στρατοπεδεύεσθαι, * τούτου μὲν κύριος βασιλεὺς, καὶ τοῦ δεῖξαί γε, ὅπου δεῖ. τὸ μέντοι πρεσβείας ἀποπέμπεσθαι καὶ φιλίας καὶ πολεμίας, τοῦτ' αὖ βασιλέως. καὶ ἄρχονται μὲν πάντες ἀπὸ βασιλέως, ὅταν βούλωνται πρᾶξαί τι. ἢν δ' οὖν δίκης δεόμενός τις ἔλθῃ, πρὸς Ἑλλανοδίκας τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποπέμπει· ἢν δὲ χρημάτων, πρὸς ταμίας· ἢν δὲ λείδα ἄγων, πρὸς λαφυροπώλας. οὕτω δὲ πραττομένων, βασιλεῖ οὐδὲν ἄλλο ἔργον καταλείπεται ἐπὶ φρουρᾶς, ἢ ἱερεῖ μὲν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι, στρατηγῷ δὲ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰ δέ τις με ἔροιτο, εἰ ἔτι καὶ νῦν μοι δοκοῦσιν οἱ Λυκούργου νόμοι ἀκίνητοι διαμένειν, τοῦτο μὰ Δία οὐκ ἂν ἔτι θρασέως εἴποιμι. οἶδα γὰρ πρότερον μὲν Λακεδαιμονίους αἱρουμένους οἴκοι τὰ μέτρια ἔχοντας ἀλλήλοις συνεῖναι μᾶλλον, ἢ ἁρμόζοντας ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ κολακευομένους διαφθείρεσθαι. καὶ πρόσθεν μὲν οἶδα αὐτοὺς φοβουμένους, χρυσίον ἔχοντας φαίνεσθαι· νῦν δ' ἔστιν οὓς καὶ καλλωπιζομένους ἐπὶ τῷ κεκτῆσθαι. ἐπίσταμαι δὲ καὶ πρόσθεν τούτου ἕνεκα ξενηλασίας γιγνομένας, καὶ ἀποδημεῖν οὐκ ἐξὸν,

A Rex agmine primæ cohortis ſecũ ſumto, conuerſoque * ad haſtã pergit, donec medio inter duas cohortes ac duos polemarchos loco ſit. Qui vero poſt hos collocandi ſunt, illos maximus natu inter eos qui ad tabernaculum publicũ pertinent, ordinat. Sunt autẽ hi, quicumq. contubernio cum paribus eodem vtuntur, & haruſpices, & medici, & tibicines, & copiarum apud impedimenta præfecti, & ſi qui ſponte ſua expeditioni adſunt. Quo fit, vt eorũ quę fieri neceſſe eſt, nihil deſideretur: quippe quod B nihil non ante proſpectum ſit. Etiam hæc præclare Lycurgus vtiliterque, mea ſane ſententia, ad armatũ certamẽ excogitauit. Nam quum iam hoſtium in conſpectu capra mactatur, lege cõſtitutũ eſt, vt omnes, quotquot adſunt, tibicines tibia canant, ac nemo Lacedæmoniorũ ſerto careat. Etiam vt arma polita niteãt, edicitur. Iuueni quoque, ac delecto ad pugnam ineundam permittitur, vt hilarem & egregium ſe gerat. Atque hi ſane ſolent etiam manipularium C præfectum incitando cohortari. Nam à quovis manipulariũ præfecto exterius ad vnumquemque manipulum nihil auditur. vt autem omnia recte fiant, polemarchi curæ committitur. Quodnam tempus eſſe metandi caſtra videatur, regis eſt in arbitrio ſitum: itemque commonſtrandi, quo ea loco muniri debeant. Præterea ſiue fœderatorum, ſeu hoſtium dimittere legationes, ad regem pertinet. Quoties aliquid agendum eſt, omnes à rege initium ſumunt. Si quis iudicio diſceptaturus ad reD gem veniat, ad * Hellanodicas ſiue Græcorum iudices à rege remittitur: ſi pecunia quis egeat, ad quæſtores: ſin prædam adferat, ad manubiarum diſtractores. Quæ quum hoc modo gerantur, regi nihil in exercitu reſtat negotij, quam vt rerum diuinarum reſpectu ſit ſacerdos, humanarum vero, imperator. Quod ſi quis me roget, an hac etiam tempeſtate Lycurgi leges immotæ mihi permanere videantur: de hoc profecto non iam equidem amplius audacter aliquid adfirmavero. Nam ſcio LaceE dæmonios pridem maluiſſe domi modicis cum facultatibus conſuetudine mutua vti, quam in præfecturis ciuitatum per adſentationes degenerare. Scio metuiſſe antehac eos ſibi, ne aurum poſſidere deprehenderentur: iam nonnulli ſunt, qui hoc ipſo ſemet oſtentant, quod aurum poſſideant. Præterea ſcio peregrinos ob eam cauſſam olim eiectos Sparta fuiſſe, neque conceſſas Lacedæmoniis peregrinationes,

δημοσίας

ἢ στρατιω- τικοὶ ἄρχον- τες,

τούτου μὲν Λυκοῦργος βασιλεῖ κέ- λευσε, καὶ τοῦ δεῖξαι

hoc eſt, ad dextram

de his conſule Pauſaniam in Eliacis.

ne ab exteris ciues improbitatem ac deſidiam haurirent. Nunc mihi conſtat, eos qui loco videntur apud ipſos eſſe principe, ſtudioſe in hoc incubuiſſe; vt nunquam non apud exteros vrbium præfecti eſſent. Fuit item aliquando tempus, quum in id operam dabant, vt principatu digni eſſent: nunc id magis enituntur, vt imperent, quã vt imperio digni ſint. Itaque fit, vt Græci, qui olim Spartam profecti Lacedæmonios orabant, vt duces aduerſus illos eſſent, qui iniuſte agere viderentur, nunc magna ex parte ſeipſos ad impediendum cohortentur, ne ad Lacedæmonios rerum ſumma redeat. Neque vero mirum videri debet, quod in has reprehenſiones incurrant; quando palam eſt, eos neque Apollini, neque Lycurgi legibus parere. Lubet etiam commemorare, quæ pacta ſe auctore Lycurgus inter regem & ciuitatem eſſe voluerit. Nam ſolus hic principatus in eodem permanet ſtatu, quo fuit ab initio: ceteras adminiſtrationum publicarum formas vel immutatas, vel etiam nunc aliquis mutari comperiat. Sanxit igitur, vt Rex pro ſalute ciuitatis rem diuinam in omnibus ſacris publicis faceret, velvti qui ortus à Deo eſſet. Idem quocumque ciuitas militum copias mitteret, ducis vt munere fungeretur. Adtribuit hoc quoque, vt de victimis cæſis honoris cauſa quædam ipſe caperet. Præterea tantum agri eximij multis in vrbibus finitimis ad vſum regis ſecreuit, vt mediocrium quidem illi facultatum copia non deſit, non tamen opibus antecellat. Atque vti reges etiam foris aliorũ vti contubernio poſſent, ad hoc eis tabernaculum publicum ordinauit, eumque honorẽ illic addidit, vt in cœna duplex ipſis portio cederet: non id quidem, vt duplo plus quam alij, vorarent; ſed vt aliquid inde honoris cauſa dare alij poſſent, cui libuiſſet, Præterea regi vtrique poteſtatẽ deligendi contubernales binos conceſſit, quos Pythios vocant. Permiſit etiam, vt de omniũ ſcrofarum partu porcum acciperet, ne vmquam Rex victimis careret, ſi qua in re Dij conſulendi eſſent. Propter domũ regiam ſtagnum aquæ copiam ſuppeditat. quod quidem ad multa per eſſe vtile, magis intelligunt ij qui eo carent. Etiã de ſella regi adſurgunt omnes, exceptis Ephoris, quum in ſellis Ephoricis conſident. Menſibus ſingulis iureiurando ſe inuicem adſtringunt, Ephori quidẽ nomine ciuitatis, Rex autem ſuo. Regis iuſiurandum eſt, regnum ſe geſturum ex præſcripto legum latarum:

A ὅπως μὴ ῥᾳδιουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπιπλαῖντο· νῦν δ' ἐπίσταμαι τοὺς δοκοῦντας πρώτους εἶναι, ἐσπουδακότας, ὡς μηδέποτε παύωνται ἁρμόζοντες ἐπὶ ξένης. καὶ ἦν μὲν ὅτε ἐπεμελοῦντο, ὅπως ἄξιοι εἶεν ἡγεῖσθαι· νῦν δὲ πολὺ μᾶλλον πραγματεύονται, ὅπως ἄρξουσιν, ἢ ὅπως ἄξιοι τούτων ἔσονται. τοιγαροῦν οἱ Ἕλληνες πρότερον μὲν ἰόντες εἰς Λακεδαίμονα, ἐδέοντο αὐτῶν ἡγεῖσθαι ἐπὶ τοὺς δοκοῦντας ἀδικεῖν· νῦν δὲ πολλοὶ

B παρακαλοῦσιν ἀλλήλους ἐπὶ τὸ διακωλύειν ἄρξαι πάλιν αὐτούς. οὐδὲν μέντοι δεῖ θαυμάζειν τούτων τῶν ἐπιψόγων αὐτοῖς γιγνομένων, ἐπειδὴ φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ θεῷ πειθόμενοι, οὔτε τοῖς Λυκούργου νόμοις. Βούλομαι δὲ καὶ, ἃς βασιλεῖ πρὸς τὴν πόλιν συνθήκας ὁ Λυκοῦργος ἐποίησε, διηγήσασθαι. μόνη γὰρ δὴ αὕτη ἀρχὴ διατελεῖ οἵαπερ ἐξ ἀρχῆς κατεστάθη· τὰς δὲ ἄλλας πολιτείας εὕροι ἄν τις μετακε-

C κινημένας, καὶ ἔτι καὶ νῦν μετακινουμένας. ἔθηκε γὰρ θύειν μὲν βασιλέα * πρὸ τῆς πόλεως τὰ δημόσια ἅπαντα, ὡς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ὄντα· καὶ στρατιὰν ὅποι ἂν ἡ πόλις ἐκπέμπῃ, ἡγεῖσθαι. ἔδωκε δὲ καὶ γέρα ἀπὸ τῶν θυομένων λαμβάνειν, καὶ γῆν τε ἐν πολλαῖς τῶν περιοίκων πόλεων ἀπέδειξεν ἐξαίρετον τοσαύτην, ὥστε μήτε δεῖσθαι τῶν μετρίων, μήτε πλούτῳ ὑπερφέρειν. ὅπως δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἔξω σκηνοῖεν, σκηνὴν αὐτοῖς δημοσίαν ἀ-

D πέδειξε. καὶ δημοσίᾳ γε ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐτίμησεν, οὐχ ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦδε τιμῆσαι ἔχοιεν * εἴ τινα βούλοιντο. ἔδωκε δ' αὖ καὶ συσκήνους δύο ἑκατέρῳ προσελέσθαι, οἳ δὴ καὶ Πύθιοι καλοῦνται. ἔδωκε δὲ καὶ πασῶν τῶν συῶν ἀπὸ τόκου χοῖρον λαμβάνειν, ὡς μήποτε ἀπορήσαι βασιλεῖς ἱερῶν, ἤν τι δεηθῇ θεοῖς συμβουλεύσασθαι. καὶ πρὸς τῇ οἰκίᾳ δὲ λίμνη ὕδατος ἀ-

E φθονίαν παρέχει. ὅτι δὲ καὶ τοῦτο πρὸς πολλὰ χρήσιμον, οἱ μὴ ἔχοντες αὐτὸ μᾶλλον γιγνώσκουσι. καὶ ἕδρας δὲ πάντες ὑπανίστανται βασιλεῖ, πλὴν οὐκ ἔφοροι ἀπὸ τῶν ἐφορικῶν δίφρων. καὶ ὅρκους δὲ ἀλλήλοις κατὰ μῆνα ποιοῦνται, ἔφοροι μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως, βασιλεὺς δ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ὅρκος ἐστὶ τῷ μὲν βασιλεῖ, κατὰ τοὺς τῆς πόλεως κειμένους νόμους βασιλεύσειν

ὑπὲρ τῆς

ἅπαντα συσκίαις βίω

A τῇ δὲ πόλει, ἐμπεδορκοῦντος ἐκείνου ἀστυφέλικτον τὴν βασιλείαν παρέξειν. αὗται μὲν οὖν αἱ τιμαὶ οἴκοι ζῶντι βασιλεῖ δέδονται, οὐδέν τι πολὺ ὑπερφέρουσαι τῶν ἰδιωτικῶν. οὐ γὰρ ἐβουλήθη οὔτε τοῖς βασιλεῦσι τυραννικὸν φρόνημα παραστῆσαι, οὔτε τοῖς πολίταις φθόνον ἐμποιῆσαι τῆς δυνάμεως. αἱ δὲ τελευτήσαντι τιμαὶ βασιλεῖ δέδονται, τῇδε βούλονται δηλοῦν οἱ Λυκούργου νόμοι, ὅτι οὐχ ὡς ἀνθρώπους, ἀλλ᾽ ὡς ἥρωας τοὺς Λακεδαιμονίων βασιλεῖς προτετιμήκασιν.

ciuitatis, conſeruaturam ſe regnum ipſius inconcuſſum, ſi quidem iuſiurandum hoc ſanĉte ſeruaret. Atque hi honores in patria regi, quamdiu viuit, conceſſi ſunt; non illi certe multum priuatorum honoribus potiores. Etenim neque regibus animos addere tyrannicos voluit, neque ciuibus eorum poteſtatem inuiſam reddere. Qui autem regi mortuo conceſſi ſunt honores, iis Lycurgi leges indicare volunt, non ſe Lacedæmoniorum reges vt homines, ſed tamquam heroas honore eximio adfeciſſe.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

XENOPHONTIS ATHENIENSIVM RESPVBLICA.

ΠΕΡΙ δὲ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ὅτι μὲν εἵλοντο τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας, οὐκ ἐπαινῶ διὰ τόδε· ὅτι ταῦθ᾽ ἑλόμενοι, εἵλοντο τοὺς πονηροὺς ἄμεινον πράττειν, ἢ τοὺς χρηστούς. διὰ μὲν οὖν τοῦτο οὐκ ἐπαινῶ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔδοξεν αὐτοῖς, ὡς εὖ διασώζονται τὴν πολιτείαν, καὶ τἄλλα διαπράττονται, ἃ δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, τοῦτ᾽ ἀποδείξω. C πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ἐρῶ, ὅτι δικαίως, αὐτόθι καὶ οἱ πένητες καὶ ὁ δῆμος πλέον ἔχει τῶν γενναίων καὶ τῶν πλουσίων, διὰ τόδε, ὅτι ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἐλαύνων τὰς ναῦς, καὶ ὁ τὴν δύναμιν περιτιθεὶς τῇ πόλει· καὶ οἱ κυβερνῆται, καὶ οἱ κελευσταί, καὶ οἱ πεντηκόνταρχοι, καὶ οἱ πρωρᾶται, καὶ οἱ ναυπηγοί, οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν δύναμιν περιτιθέντες τῇ πόλει πολὺ μᾶλλον, ἢ οἱ πολῖται, καὶ οἱ γενναῖοι, καὶ οἱ χρηστοί. ἐπειδὴ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, δοκεῖ δίκαιον εἶναι, πᾶσι τῶν ἀρχῶν μετεῖναι, ἔν τε τῷ κλήρῳ καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ· καὶ λέγειν ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν. ἔπειτα ὁπόσαι μὲν σωτηρίαν φέρουσι τῶν ἀρχῶν, χρησταὶ οὖσαι καὶ μὴ χρησταί, ἢ κίνδυνον τῷ δήμῳ ἅπαντι, τούτων μὲν τῶν ἀρχῶν οὐδὲν δεῖται ὁ δῆμος μετεῖναι· οὔτε τῶν στρατηγικῶν κλήρων οἴονται σφίσι χρῆναι μετεῖναι, οὔτε τῶν ἱππαρχιῶν.

B IAM in Athenienſium republica, quod eam reipublicæ formã ſequuti ſint, propterea non laudo; quia dum illam prætulerunt aliis, improbos homines meliori eſſe conditione, quam bonos, maluerunt: Atque hæc cauſſa eſt, quamobrẽ eos nõ laudem. Quia vero probatæ ſunt eis hæ rationes, equidem oſtẽdam, rempublicam eos ſuam incolumem cõſeruare, atque etiã alia perficere, in quibus aberrare Græcis ceteris exiſtimẽtur. Primum igitur hoc dicam, merito pauperes ac plebem ibi plus poſſe, quam nobiles & diuites, idq. ob hãc cauſſam, quod plebs & rem naualem expediat, & potentiam ciuitati conciliet: adeoque gubernatores, & incitatores nautarum, & quinquaginta remigibus præfecti, & proretæ, & nauium fabricatores illi ipſi ſunt, qui multo magis reipublicæ potentiam amplificarunt, quam ciues, quam nobiles, quam homines frugi. Hæc quum ita D ſe habeant, æquum eſſe videtur, vt omnes magiſtratuum dignitatumque participes fiant, ſiue per ſortem, ſeu per ſuffragium; vtque cuivis ciuiũ dicere liceat, qui quidẽ velit. Deinde quotquot magiſtratus, ſiue ſuperiores, ſeu inferiores, toti populo vel ſalutis, vel periculorum auctores ſunt, eorum vti particeps ſit vulgus, non eſt neceſſe: neque plebs ſortes prætorias, neque præfecturas equitum ad ſe pertinere putat.

Luculentius hæc quoque reddita.

Animaduertit enim, ſe plus emolumenti capere, dum magiſtratus hoſce non obit; ſed illis relinquit gerendos, qui plurimum poſſunt. Quotquot vero magiſtratus habent ſtipendia, reiq. familiari conducunt, hos etiam vulgus ambit. Quod autem nonnulli mirantur, vbique plus eos hominibus nullius momenti, & pauperibus, & plebeis, quam egregiis viris tribuere: in hoc ipſo popularē ciuitatis ſtatum ſe conſeruare declarant. Quippe dum pauperes, & plebei, & nauci homines aliquo loco ſunt, & ad aliquem numerum excreſcunt: ſtatum ciuitatis popularem augent. Sin diuitibus & egregiis hominibus bene ſit: tum vero plebei vires aduerſariis ſuis adiungunt. Sunt autem vbique terrarū optimates dominatui plebeo contrarij. Nam in optimatibus libidinis ac iniuſtitiæ minimum eſt, ſtudium vero rerum honeſtarum accuratiſſimum: contra, in plebe plurimum inſcitiæ, confuſionis, improbitatis. Etenim paupertas magis eos adducit ad turpia, & plerique mortalium propter penuriam neque liberaliter educari, neque recte inſtitui poſſunt. Fortaſſe dixerit aliquis, non permittendum eſſe, vt omnes vel dicendi poteſtatem habeant, vel ſenatores ſint: ſed id peritiſſimis & præſtātiſſimis viris relinquendū eſſe. At illi nihilominus in hoc quoque ſibi rectiſſime cōſulūt, licet futilibus etiam dicēdi poteſtatem faciant. Nam ſi dumtaxat egregij viri & orationes haberent, & ſententias dicerent: ſui ſimilibus prodeſſent, nō autē plebeis. Nūc quum ſurgat ad concionandū aliquis nullius pretij, quicumq. voluerit: facile tū ſibi, tū ſui ſimilibus quod expediat, inuenit. At inquiet aliquis, ecquid huiuſmodi homo boni vel ſibi vel populo poſſit excogitare? Nimirū intelligunt illi, huius imperitiā ac futilitatem, coniunctā cum beneuolentia, plus ſibi prodeſſe, quam viri egregij virtutem ac ſapientiā, cum maleuolentia coniunctam. Poteſt igitur fieri, vt his moribus ciuitas non efficiatur optima: ſed ſtatus tamen popularis hac ratione maxime conſeruabitur. Populus enim bene conſtituta republica nō delectatur, in qua ſibi ſit ſeruiendū: ſed liber eſſe vult, & imperio potiri, ac malum interim ciuitatis ſtatū flocci pendit. Nam quod tu non recte conſtitutum exiſtimas, idipſum potentiam plebis libertatemq. ſuſtinet. Quod ſi bonum reipublicæ ſtatū requiris, primū videbis in eo peritiſſimos leges ferre. Deinde boni malos punient, deque republica conſultabūt,

A γιγνώσκει γὰρ ὁ δῆμος, ὅτι πλείω ὠφελεῖται ἐν τῷ μὴ αὐτὸς ἄρχειν ταύτας τὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἐᾶν τοὺς δυνατωτάτους ἄρχειν. ὁπόσαι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ μισθοφορίας ἕνεκα, καὶ ὠφελείας εἰς τὸν οἶκον, ταύτας ζητεῖ ὁ δῆμος ἄρχειν. ἔπειτα δὲ ὃ ἔνιοι θαυμάζουσιν, ὅτι πανταχοῦ πλέον νέμουσι τοῖς πονηροῖς, καὶ πένησι, καὶ δημοτικοῖς, ἢ τοῖς χρηστοῖς, ἐν αὐτῷ τούτῳ φανοῦνται τὴν δημοκρατίαν διασώζοντες.

B οἱ μὲν γὰρ πένητες, καὶ οἱ δημόται, καὶ οἱ χείρους εὖ πράττοντες, καὶ πολλοὶ οἱ τοιοῦτοι γενόμενοι, τὴν δημοκρατίαν αὔξουσιν. ἐὰν δὲ εὖ πράττωσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ χρηστοί, ἰσχυρὸν τὸ ἐναντίον σφίσιν αὐτοῖς καθιστᾶσιν οἱ δημοτικοί. ἔστι δὲ πάσῃ γῇ τὸ βέλτιστον ἐναντίον τῇ δημοκρατίᾳ. ἐν γὰρ τοῖς βελτίστοις ἔνι ἀκολασία τε ὀλιγίστη, καὶ ἀδικία, ἀκρίβεια δὲ πλείστη εἰς τὰ χρηστά· ἐν δὲ τῷ δήμῳ ἀμαθία τε πλείστη, καὶ ἀταξία, καὶ πονηρία.

C ἥτε γὰρ πενία αὐτοὺς μᾶλλον ἄγει ἐπὶ τὰ αἰσχρά, καὶ ἡ ἀπαιδευσία, καὶ ἡ ἀμαθία δι' ἔνδειαν χρημάτων * ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων. εἴποι δ' ἄν τις, ὡς ἐχρῆν αὐτοὺς μὴ ἐᾶν λέγειν πάντας ἑξῆς, μηδὲ βουλεύειν, ἀλλὰ τοὺς δεξιωτάτους, καὶ ἄνδρας ἀρίστους. οἱ δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἄριστα βουλεύονται, ἐῶντες καὶ τοὺς πονηροὺς λέγειν. εἰ μὲν γὰρ οἱ χρηστοὶ ἔλεγον καὶ ἐβουλεύοντο, τοῖς ὁμοίοις σφίσιν αὐτοῖς ἦν ἀγαθά,

D τοῖς δὲ δημοτικοῖς οὐκ ἀγαθά· νῦν δὲ λέγων ὁ βουλόμενος ἀναστὰς ἄνθρωπος πονηρός, ἐξευρίσκει τὸ ἀγαθὸν αὑτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοίοις αὑτῷ. εἴποι τις ἄν, τί ἂν οὖν γνοίη ἀγαθὸν αὑτῷ ἢ τῷ δήμῳ τοιοῦτος ἄνθρωπος; οἱ δὲ γιγνώσκουσιν, ὅτι ἡ τούτου ἀμαθία καὶ πονηρία καὶ εὔνοια μᾶλλον λυσιτελεῖ, ἢ ἡ τοῦ χρηστοῦ ἀρετὴ καὶ σοφία καὶ κακόνοια. εἴη μὲν οὖν ἂν πόλις οὐκ ἀπὸ τοιούτων διαιτημάτων ἡ βελτίστη· ἀλλ' ἡ

E δημοκρατία μάλιστ' ἂν σώζοιτο οὕτως. ὁ γὰρ δῆμος οὐ βούλεται εὐνομουμένης τῆς πόλεως αὐτὸς δουλεύειν, ἀλλ' ἐλεύθερος εἶναι, καὶ ἄρχειν· τῆς δὲ κακονομίας αὐτῷ ὀλίγον μέλει. ὃ γὰρ σὺ νομίζεις οὐκ εὐνομεῖσθαι, αὐτὸς ἀπὸ τούτου ἰσχύει ὁ δῆμος, καὶ ἐλεύθερός ἐστιν. εἰ δ' εὐνομίαν ζητεῖς, πρῶτα μὲν ὄψει τοὺς δεξιωτάτους αὐτοῖς τοὺς νόμους τιθέντας· ἔπειτα κολάσουσιν οἱ χρηστοὶ τοὺς πονηρούς, καὶ βουλεύσουσιν οἱ χρηστοὶ περὶ τῆς πόλεως,

ὑπεν ἀίν;

καὶ οὐκ ἐάσουσι μαινομένους ἀνθρώπους βουλεύειν, οὐδὲ λέγειν, οὐδὲ ἐκκλησιάζειν. ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τάχιστ' ἂν ὁ δῆμος εἰς δουλείαν καταπέσοι. τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία, καὶ οὔτε πατάξαι ἔξεστιν αὐτόθι, οὔτε ὑπεκστήσεταί σοι ὁ δοῦλος. οὗ δ' ἕνεκεν ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον, ἐγὼ φράσω. εἰ νόμος ἦν τὸν δοῦλον ὑπὸ τοῦ ἐλευθέρου τύπτεσθαι, ἢ τὸν μέτοικον, ἢ τὸν ἀπελεύθερον, πολλάκις ἂν οἰηθεὶς εἶναι τὸν Ἀθηναῖον δοῦλον, ἐπάταξεν ἄν. ἐσθῆτά τε γὰρ οὐδὲν * βέλτιον ὁ δῆμος αὐτόθι, ἢ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ τὰ εἴδη οὐδὲν βελτίους εἰσίν. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο θαυμάζει, ὅτι ἐῶσι τοὺς δούλους τρυφᾶν αὐτόθι, καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτᾶσθαι ἐνίους, καὶ τοῦτο γνώμῃ φανεῖεν ἂν ποιοῦντες. ὅπου γὰρ ναυτικὴ δύναμίς ἐστιν ἀπὸ χρημάτων, ἀνάγκη τοῖς ἀνδραπόδοις δουλεύειν, * ἵνα λαμβάνων μὲν πράττῃ τὰς ἀποφοράς, καὶ ἐλευθέρους ἀφιέναι. ὅπου δ' εἰσὶ πλούσιοι δοῦλοι, οὐκέτι ἐνταῦθα λυσιτελεῖ τὸν ἐμὸν δοῦλον σὲ δεδιέναι. ἐν δὲ τῇ Λακεδαίμονι ὁ ἐμὸς δοῦλος σὲ * δεδοίκει. ἂν δὲ δεδίῃ ὁ σὸς δοῦλος ἐμέ, κινδυνεύσει καὶ τὰ χρήματα διδόναι τὰ ἑαυτοῦ, ὥστε μὴ κινδυνεύειν περὶ ἑαυτοῦ. διὰ τοῦτ' οὖν ἰσηγορίαν καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποιήσαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς, διότι δεῖται ἡ πόλις μετοίκων, διά τε τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν, καὶ διὰ τὸ ναυτικόν. διὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῖς μετοίκοις εἰκότως τὴν ἰσηγορίαν ἐποιήσαμεν. τοὺς δὲ γυμναζομένους αὐτόθι, καὶ τὴν μουσικὴν * ἐπιτηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων * τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι, γνοὺς ὅτι οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν. ἐν ταῖς χορηγίαις αὖ, καὶ γυμνασιαρχίαις, καὶ τριηραρχίαις γιγνώσκουσιν, ὅτι χορηγοῦσι μὲν οἱ πλούσιοι, χορηγεῖται δὲ ὁ δῆμος· * καὶ .... γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι, ὁ δὲ δῆμος τριηραρχεῖται καὶ γυμνασιαρχεῖται. ἀξιοῖ οὖν ἀργύριον λαμβάνειν ὁ δῆμος καὶ ᾄδων, καὶ τρέχων, καὶ ὀρχούμενος, καὶ πλέων ἐν ταῖς ναυσίν· ἵνα αὐτός τε ἔχῃ, καὶ οἱ πλούσιοι πενέστεροι γίγνωνται. ἔν τε τοῖς δικαστηρίοις οὐ τοῦ δικαίου αὐτοῖς μέλει μᾶλλον, ἢ τοῦ αὑτοῖς συμφέροντος.

Margin notes: βελτίων · ἵνα λαμβάνωμεν αἱ πράττῃ ἀποφοράς, · δέδοικε · ἐπιτηδεύοντας οὐ καταλ. · τοῦτο καλὸν εἶναι, γνοὺς, ὅτι οὐ δυνατοὶ αὐτοὶ ταῦτα · καὶ τριηραρχοῦσι καὶ γυμνασιαρχοῦσιν

A & homines inſanos neque conſiliis adeſſe, neque orationem habere, neque concionari permittent. Quapropter ex his bonis celerrime plebs ad ſeruitutem reciderit. Seruorum autem & aduenarum maxima eſt Athenis petulantia, neque pulſandi eos cuiquam illic ius eſt, neque ſeruus tibi cedet. Cur autem hoc moribus illic ita receptum ſit, equidem exponam. Si conſuetudo ferret ſeruum hominem ab ingenuo verberari, vel advenam, vel libertum: ſæpenumero ciuem aliquis A- B thenienſem, quem ſeruum eſſe arbitraretur, pulſaret. Nam neque veſtitu, neque forma, quidquam iſtic plebs ſeruis aduenisve præſtat. Iam ſi quis etiam miratur, quod iſtic & delicate ſeruos, & ſplendide quidem nonnullos viuere patiantur: hoc quoque certo eos iudicio facere conſtat. Nam vbi potentia naualis ab opibus pendet, ibi poſthabitis hominibus liberis, ſer- C uire mancipiis oportet; vt lucris potiamur, quæ illi ab ſe parta nobis adferunt. Vbi vero ſerui opulenti ſunt, ibi meus vt ſeruus te metuat, non expedit. Lacedæmone quidem meus ſeruus te metuit. Iam ſi me ſeruus tuus metuat, ſane verendum, vt res ſuas mihi det, ne quo ſit in periculo. Quamobrem nos Athenienſes æqualitatem quamdam ſeruis & liberis conceſſimus, itemque aduenis & ciuibus; quod aduenarum egeat opera ciuitas, D cum propter opificiorum multitudinem, tum rei naualis cauſſa. Hæc inquam eſt ratio, quamobrem merito quædam æqualitas inter ciues & aduenas à nobis facta ſit. Ceterum eos, qui corporum exercitiis ibi, Muſicæque dediti ſunt ſtudiis, plebs non ſuſtulit; quod exiſtimaret id expedire, ac ne poſſe quidem ab ſe his dari operam, ſentiret. In chori vero principatu, ac gymnaſiorum triremiumque præfecturis, intelligunt E penes opulentos eſſe chori principatum, commoda vero in vulgus conferri: eodemque modo locupletes triremibus & gymnaſiis præeſſe, vulgus autem in triremibus & gymnaſiis verſari. Vult igitur pecuniam accipere vulgus, atque ita canere, currere, ſaltare, nauigare; vt & ipſum habeat aliquid, & diuites reddantur tenuiores. Ne in iudiciis quidem magis eius quod iuſtum eſt, quam commodi ſui rationem habent.

De ſociis autem, quod nauigiis eos adeuntes, calumniari & odiſſe videntur egregios illic viros, ita ſentiunt; fieri non poſſe, quin ſubiecti oderint eos, qui cum imperio ſunt, ac ſi maiores locupletum & potentium vires ſint in ciuitatibus, imperium populi Athenienſis haud diu duraturum. Ob has inquam cauſas viris egregiis honores adimunt, facultates auferunt, exſilia capitiſque pœnas irrogant, & nihili homines euehunt. Contra, qui Athenienſes frugi ſunt, ij ſalutem virorum egregiorum in ciuitatibus ſociis tuentur; quod animaduertant ſibi ex vſu eſſe, conſeruari ſemper in vrbibus optimates. At dixerit aliquis, in eo vires & potentiam Athenienſium conſiſtere, ſi pecunias eorum ſocij conferre poſſint. At plebeis hominibus magis expedire videtur, vt Athenienſium vnuſquiſque facultates ſociorum obtineat, relicto il is quantum opus ſit ad victum & operas exſequendas, ademtaque inſidiandi poteſtate. Hac etiam in parte populus Athenienſis vti conſilio malo exiſtimatur, quod ſocios Athenas nauigare ad petendum ius cogant. Verum illi contra ratiocinantur, quantum in hoc inſit Athenienſium populo commodi. Primum eſt, quod è iudiciis anno toto ſalaria percipiant. Deinde, quod domi reſidentes, nullis emiſſis nauibus, ciuitates ſocias adminiſtrent; plebeoque ſtatui addictos incolumes ſeruent, aduerſariis eorum in iudiciis oppreſſis. Quod ſi iudicia ſinguli exercerent in patria, nimirum Athenienſibus infenſi, eos ipſos de numero ſuorum opprimerent, quicumque populo Athenienſium inprimis amici eſſent. Præterea populus Athenienſis, dum ius Athenis ſocij petunt, hæc lucratur. Primum è centeſima in Piræeo ciuitati prouentus maior accedit. Deinde lucrum percipit, cui vel cœnaculis inſtructa domus eſt, quæ locare poteſt, vel iumentum meritorium. Itidem ſociorum aduentus emolumentum vocantibus in ius præconibus adfert. Præterea ſi Athenas ſocij ius petitum non irent, ſolos ex Athenienſibus illos honoribus adficerent, qui ad ipſos nauigant; nimirum prætores, triremium præfectos, legatos. Nunc vero ſociorum vnuſquiſque populum Athenienſem blandiendo demereri cogitur. quippe qui intelligat, Athenas ſibi proficiſcendum, cauſamque agendam non apud alios, quam apud populum. quæ ſane lex Athenis eſt.

A περὶ δὲ τῶν συμμάχων, ὅτι ἐκπλέοντες συκοφαντοῦσιν, ὡς δοκοῦσι, καὶ μισοῦσι τοὺς χρηστοὺς, γιγνώσκοντες ὅτι μισεῖσθαι μὲν ἀνάγκη τὸν ἄρχοντα ὑπὸ τοῦ ἀρχομένου, εἰ δὲ ἰσχύσουσιν οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, ὀλίγιστον χρόνον ἡ ἀρχὴ ἔσται τοῦ δήμου τοῦ Ἀθήνησι. διὰ ταῦτα οὖν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀτιμοῦσι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται, καὶ ἐξελαύνουσι, καὶ ἀποκτείνουσι, τοὺς δὲ πονηροὺς αὔξουσιν.

B οἱ δὲ χρηστοὶ Ἀθηναίων τοὺς χρηστοὺς ἐν ταῖς συμμαχίσι πόλεσι σώζουσι, γιγνώσκοντες ὅτι σφίσιν ἀγαθόν ἐστι τοὺς βελτίστους σώζειν ἀεὶ ἐν ταῖς πόλεσιν. εἴποι δέ τις ἄν, ὅτι ἰσχύς ἐστιν αὕτη Ἀθηναίων, ἐὰν οἱ σύμμαχοι δυνατοὶ ὦσι χρήματα εἰσφέρειν. τοῖς δὲ δημοτικοῖς δοκεῖ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι, τὰ τῶν συμμάχων χρήματα ἕνα ἕκαστον ἔχειν Ἀθηναίων, ἐκείνους δὲ ὅσον ζῆν καὶ ἐργάζεσθαι, ἀδυνάτους ὄντας ἐπιβουλεύειν. δοκεῖ δὲ ὁ δῆμος Ἀθη-

C ναίων καὶ ἐν τῷδε κακῶς βουλεύεσθαι, ὅτι τοὺς συμμάχους ἀναγκάζουσι πλεῖν ἐπὶ δίκας Ἀθήναζε. οἱ δὲ ἀντιλογίζονται ὅσα ἐν τούτῳ ἔνι ἀγαθὰ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων. πρῶτον μὲν, ἀπὸ τῶν πρυτανείων τὸν μισθὸν δι' ἐνιαυτοῦ λαμβάνειν. εἶτ' οἴκοι καθήμενοι ἄνευ νεῶν ἔκπλου διοικοῦσι τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας, καὶ τοὺς μὲν τοῦ δήμου σώζουσι, τοὺς δ' ἐναντίους ἀπολλύουσιν ἐν τοῖς δικαστηρίοις. εἰ δὲ οἴκοι εἶχον

D ἕκαστοι τὰς δίκας, ἅτε ἀχθόμενοι Ἀθηναίοις, τούτους ἂν σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυσαν, οἵτινες φίλοι μάλιστα ἦσαν Ἀθηναίων τῷ δήμῳ. πρὸς δὲ τούτοις, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τάδε κερδαίνει τῶν δικῶν Ἀθήνησιν οὐσῶν τοῖς συμμάχοις. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἑκατοστὴ τῇ πόλει πλείων ἡ ἐν Πειραιεῖ. ἔπειτα εἴ τῳ συνοικία ἐστὶν, ἢ ἀνδράποδον μισθοφοροῦν. ἔπειτα οἱ κήρυκες ἄμεινον πράττουσι διὰ τὰς ἐπιδημίας τὰς τῶν συμμάχων. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ

E μὲν μὴ ἐπὶ δίκας ᾔεσαν οἱ σύμμαχοι, τοὺς ἐκπλέοντας Ἀθηναίων ἐτίμων ἂν μόνους, τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς τριηράρχους, καὶ πρέσβεις. νῦν δ' ἠνάγκασται τὸν δῆμον κολακεύειν τῶν Ἀθηναίων εἷς ἕκαστος τῶν συμμάχων, γιγνώσκων, ὅτι δεῖ μὲν ἀφικόμενον Ἀθήναζε δίκην δοῦναι καὶ λαβεῖν οὐκ ἐν ἄλλοις τισίν, ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ· ὅς ἐστι δὴ νόμος Ἀθήνησι.

καὶ ἀντιβολῆσαι ἀναγκάζεται ἐν τοῖς δικαστηρίοις, καὶ εἰσιόντος του, ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός. διὰ τοῦτο οὖν οἱ σύμμαχοι δοῦλοι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καθεστᾶσι μᾶλλον. πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὴν κτῆσιν τὴν ἐν τοῖς ὑπερορίοις, καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς τὰς εἰς τὴν ὑπερορίαν, λελήθασι μανθάνοντες ἐλαύνειν τῇ κώπῃ αὐτοί τε καὶ οἱ ἀκόλουθοι. ἀνάγκη γὰρ ἄνθρωπον πολλάκις πλέοντα κώπην λαβεῖν καὶ αὐτὸν, καὶ τὸν οἰκέτην, καὶ ὀνόματα μαθεῖν τὰ ἐν τῇ ναυτικῇ. καὶ κυβερνῆται ἀγαθοὶ γίνονται, δι' ἐμπειρίαν τε τῶν πλοίων, καὶ διὰ μελέτην. ἐμελέτησαν δὲ οἱ μὲν, πλοῖον κυβερνῶντες, οἱ δὲ, ὁλκάδα. οἱ δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τριήρη κατέστησαν. οἱ δὲ πολλοὶ * ἐλαύνειν εὐθὺς ὡς οἷοί τε εἰσβάντες εἰς ναῦς, ἅτε ἐν παντὶ τῷ βίῳ προμεμελετηκότες. τὸ δὲ ὁπλιτικὸν αὐτοῖς, ὃ ἥκιστα δοκεῖ εὖ ἔχειν Ἀθήνησιν, οὕτω * καθέστηκε. καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἥττους τε σφᾶς αὐτοὺς ἡγοῦνται εἶναι, καὶ μείζους· τῶν δὲ συμμάχων, οἳ φέρουσι τὸν φόρον, καὶ κατὰ γῆν κράτιστοί εἰσι, καὶ νομίζουσι τὸ ὁπλιτικὸν ἄρχειν, εἰ τῶν συμμάχων κρείττονές εἰσι. πρὸς δὲ καὶ κατὰ τύχην τι αὐτοῖς τοιοῦτον καθέστηκε. τοῖς μὲν κατὰ γῆν ἀρχομένοις οἷόν τ' ἐστὶν ἐκ μικρῶν πόλεων συνοικισθέντας, ἀθρόους μάχεσθαι. τοῖς δὲ κατὰ θάλατταν ἀρχομένοις, ὅσοι νησιῶταί εἰσιν, οὐχ οἷόν τε συναίρεσθαι εἰς τὸ αὐτὸ τὰς πόλεις. ἡ γὰρ θάλαττα ἐν τῷ μέσῳ, οἱ δὲ κρατοῦντες θαλασσοκράτορές εἰσιν. εἰ δ' οἷόν τε καὶ λαθεῖν συνελθοῦσιν εἰς ταὐτὸ τοῖς νησιώταις εἰς μίαν νῆσον, ἀπολοῦνται λιμῷ. ὁπόσαι δ' ἐν τῇ ἠπείρῳ εἰσὶ πόλεις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀρχόμεναι, αἱ μὲν μεγάλαι διὰ δέος ἄρχονται, αἱ δὲ μικραὶ πάνυ διὰ χρείαν. οὐ γάρ ἐστι πόλις οὐδεμία, ἥτις οὐ δεῖται εἰσάγεσθαί τι ἢ ἐξάγεσθαι. ταῦτα τοίνυν οὐκ ἔσται αὐτῇ, ἐὰν μὴ ὑπήκοος ᾖ τῶν ἀρχόντων τῆς θαλάττης. ἔπειτα δὲ τοῖς ἄρχουσι τῆς θαλάττης οἷόν τ' ἐστὶ ποιεῖν, ἅπερ τοῖς τῆς γῆς, ἐνίοτε τέμνειν τὴν γῆν τῶν κρειττόνων· παραπλεῖν γὰρ ἔξεστιν, ὅπου ἂν μηδεὶς ᾖ πολέμιος, ἢ ὅπου ἂν ὀλίγοι· ἐὰν δὲ προσίωσιν, ἀναβάντα ἀποπλεῖν. καὶ τοῦτο ποιῶν ἧττον ἀπορεῖ, ἢ ὁ πεζῇ παραβοηθῶν.

ἐλαύνουσιν εὐθὺς ὡς εἰσβάντες

καθέστηκε. τῶν μὲν

A Etiam in iudiciis ſupplicare cogitur, & ſi quis ingrediatur, manum eius prenſare. Quæ cauſſa eſt, quamobrem ſocij multo magis populo Athenienſi ſeruiant. Præterea propter id quod extra fines patriæ poſſident, & propter magiſtratus gerendos apud exteros, tacite remo nauem agere tum ipſi tum comites diſcunt. Eſt enim neceſſe, vt qui ſæpius nauigat, remum in manus ſumat, tam ipſe quam famulus, reique naualis adpellationes diſcat. Etiam boni gubernatores fiunt, partim B propter vſum nauigiorum, partim propter exercitationem. Exercent autem ſeſe alij nauigium minus gubernando, alij nauim onerariam: ac nonnulli ad triremes hinc tranſeunt. Complures ſtatim velut in ipſo ingreſſu in naues, remigant: exercitati iam ita nimirum in hoc per omnem vitam. Ceterum terreſtris militiæ, quæ Athenis non ſatis bene comparata eſſe videtur, hæc eſt ratio: Arbitrantur Athenienſes, hoſtibus ſe & inferiores, & ſuperiores eſſe: Sociis vero, qui C tributum eis pendunt, longe etiam terra præſtant, ac ſe terreſtribus copiis præcipue valere putant, ſi ſociis ſint ſuperiores. Præterea fortuna quadam talis ipſorum eſt conditio. Poſſunt ij, qui parent in terra continenti aliorum imperio, paruis ex oppidis coire, coniunctiſque copiis pugnare. At vero maritimorum ſubditorum, hominum videlicet inſularium oppida coniungere vires non poſſunt. Eſt enim in medio mare, quique rerum po- D tiuntur, etiam maris imperium obtinent. Quod ſi etiam fieri poſſit, vt inſulares clam in vnam conueniant inſulam, fame peribunt. Quotquot autem ciuitates ſubiectæ Athenienſium imperio, in continenti ſitæ ſunt; earum quæ maiuſculæ ſunt, metus cauſſa parent: quæ minores, propter penuriam. Nec enim oppidum vllum eſt, cui non opus ſit aliquid vel importari, vel exportari. Nequit autem hæc conſequi, ſi non iis obtemperet, qui maris imperio potiuntur. Deinde poſſunt E ij, qui mare ſua in poteſtate habent, eadem facere, quæ rerum terra domini: nimirum nonnumquam vaſtare poſſunt agrum etiam potentiorum. Poſſunt enim propter ea loca naues adpellere, vbi vel nullus ſit hoſtis, vel pauci: at ſi hoſtes adcurrant, conſcenſis nauibus diſcedere licet. Atque hoc qui facit, minori eſt in difficultate, quam qui terreſtribus cum copiis expeditionem ſuſcipit.

Deinde poſſunt ij qui maris imperium tenent, ſuis à finibus quamlibet longo itinere nauigare: quum iis, quibus eſt potentia terreſtris, non liceat multorum dierum itinere ab agro ſuo diſcedere. Sunt enim tardi progreſſus, & fieri non poteſt, vt is qui terra facit iter, commeatum longo tempore ſufficientem ſecum ferat. Itidem qui pedes incedit, neceſſe habet, vti vel per amicorum fines eat, vel pugnando vincat: qui autem nauigat, vbi ſuperior eſt, de nauibus poteſt egredi; vbi inferior, præterlegere licet mare proximum ei terræ, donec vel amicorum ad fines peruenerit, vel eorum qui ſunt ipſo inferiores. Deinde frugum labes, quæ à Ioue ſunt, graues illis accidunt qui terra rerum potiuntur: qui vero mari, facile has ferunt. Non enim pariter omnibus regionibus eæ damnum dant. Quo fit, vt ex ea quæ fructus vberes tulit, commeatus ad illos perueniat, quibus mare paret. Quod ſi etiam leuiorum quorumdam facienda eſt mentio, primum propter imperium maris Athenienſes ex commerciis mutuis varios epulandi modos inuenerunt. Quidquid rei ſuauis vel in Sicilia, vel in Italia, vel Cypro, vel Ægypto, vel Lydia, vel Ponto, vel Peloponeſo, vel alibi erat: hæc omnia in vnum congeſta ſunt, propter maris imperium. Deinde quum linguas omnes audiant, aliud ex alia delegerunt. Et Græci quidem magis peculiari tum lingua, tum victus ratione, tum habitus, vtuntur: Athenienſes vero miſta quadam ex omnibus tum Græcis tum barbaris. Iam ſacrificia, fana, feſta, lucos & delubra quod adtinet, quia populus intelligebat, non poſſe quemvis pauperem ſacrificare, epulari, fana ſua poſſidere, ciuitatem pulchram & amplam incolere: quo pacto hæc quoque fierent, excogitauit. Itaque ciuitatis ſumtu multæ hoſtiæ publice mactantur, & populus eſt is qui epulatur, & ſorte victimas inter ſe partitur. Gymnaſia, lauacra, *apodyteria priuatim homines quidam opulenti habent: at populus ſibi peculiariter multas palæſtras, apodyteria, lauacra ædificat: pluſque vulgus his fruitur, quam pauci ac beati. Diuitias etiam ſoli ex Græcis ac barbaris Athenienſes habere poſſunt. Nam ſi qua ciuitas lignis abundat ad naues fabricandas, vbinam ea vendet, ſi non eum qui maris obtinet imperium, prius ſibi conciliauerit? Rurſum ſi qua ciuitas ferri, vel æris, vel lini copiam habeat, vbinam ea vendet,

loca ante balneas, vbi ſe lauturi exuunt. Spoliaria gloſſis vocantur.

A ἔπειτα δὲ τοῖς μὲν κατὰ θάλατταν ἄρχουσιν οἷόν τ' ἀποπλεῦσαι ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν, ὁπόσον βούλει πλοῦν, τοῖς δὲ κατὰ γῆν οὐχ οἷόν τε ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ἀπελθεῖν πολλῶν ἡμερῶν ὁδόν. βραδεῖαί τε γὰρ αἱ πορεῖαι, καὶ σῖτον οὐχ οἷόν τε ἔχειν πολλοῦ χρόνου πεζῇ ἰόντα. καὶ τὸν μὲν πεζῇ ἰόντα δεῖ διὰ φιλίας ἰέναι, ἢ νικᾶν μαχόμενον· τὸν δὲ πλέοντα, οὗ μὲν ἂν ᾖ κρείττων, ἔξεστιν ἀποβῆναι· * ..... ταύτης τῆς γῆς ἀλλὰ παραπλεῦσαι, B ἕως ἂν ἐπὶ φιλίαν χώραν ἀφίκηται, ἢ ἐπὶ ἥττους αὐτοῦ. ἔπειτα νόσους τῶν καρπῶν, αἳ ἐκ Διός εἰσιν, οἱ μὲν κατὰ γῆν κράτιστοι χαλεπῶς φέρουσι, οἱ δὲ κατὰ θάλατταν, ῥᾳδίως. οὐ γὰρ ἅμα πᾶσα γῆ νοσεῖ. ὥστε ἐκ τῆς εὐθηνούσης ἀφικνεῖται τοῖς τῆς θαλάσσης ἄρχουσιν. εἰ δὲ δεῖ καὶ σμικροτέρων μνησθῆναι, διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης πρῶτον μὲν τρόπους εὐωχιῶν ἐξηῦρον ἐπιμισγόμενοι ἀλλήλοις. ὅ,τι C ἐν Σικελίᾳ ἡδύ, ἢ ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ ἐν Κύπρῳ, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ, ἢ ἐν Λυδίᾳ, ἢ ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ἄλλοθί που, ταῦτα πάντα εἰς ἓν *ἡθροῖσθαι, διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης. ἔπειτα φωνὴν πᾶσαν ἀκούοντες, ἐξελέξαντο τοῦτο μὲν ἐκ τῆς, τοῦτο δ' ἐκ τῆς. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἰδίᾳ μᾶλλον καὶ φωνῇ καὶ διαίτῃ, καὶ σχήματι χρῶνται· Ἀθηναῖοι δὲ κεκραμένῃ ἐξ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρ- D βάρων. θυσίας δὲ, καὶ ἱερὰ, καὶ ἑορτὰς καὶ τεμένη, γνοὺς ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἑκάστῳ τῶν πενήτων θύειν, καὶ εὐωχεῖσθαι, καὶ κτᾶσθαι ἱερὰ, καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξηῦρεν ὅτῳ τρόπῳ ἔσται ταῦτα. θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἱερεῖα πολλά. ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ εὐωχούμενος, καὶ διαλαγχάνων τὰ ἱερεῖα. καὶ γυμνάσια, καὶ λουτρὰ, καὶ ἀποδυτήρια, τοῖς μὲν πλουσίοις ἐστὶν ἴδια ἐνίοις, ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὑτῷ οἰκοδομεῖται ἰδίᾳ E παλαίστρας πολλὰς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας· καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει ὁ ὄχλος, ἢ οἱ ὀλίγοι, καὶ οἱ εὐδαίμονες. τὸν δὲ πλοῦτον μόνοι οἷοί τ' ἔχειν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. εἰ γάρ τις πόλις πλουτεῖ ξύλοις ναυπηγησίμοις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάσσης; εἰ δέ τις σιδήρῳ, ἢ χαλκῷ, ἢ λίνῳ πλουτεῖ πόλις, ποῖ διαθήσεται,

ἢ ἐλθεῖν, πάντη

ἠθροῖσθαι

si non

ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; ἐξ αὐτῶν μέντοι τούτων καὶ δὴ νῆες μοι εἰσί, παρὰ μὲν τοῦ, ξύλα· παρὰ δὲ τοῦ, σίδηρος· παρὰ δὲ τοῦ, χαλκός· παρὰ δὲ τοῦ, λίνον· παρὰ δὲ τοῦ, κηρός. πρὸς δὲ τούτοις, ἄλλοσε ἄγειν οὐκ ἐάσουσιν οἵ τινες ἀντίπαλοι ἡμῖν εἰσιν, ἢ οὐ χρήσονται τῇ θαλάττῃ. καὶ ἐγὼ μὲν οὐδὲν ποιῶν ἐκ τῆς γῆς, πάντα ταῦτα ἔχω διὰ τὴν θάλατταν. ἄλλη δ' οὐδεμία πόλις δύο τούτων ἔχει, οὐδ' ἔστι τῇ αὐτῇ ξύλα καὶ λίνον· ἀλλ' ὅπου λίνον ἐστὶ πλεῖστον, λεία χώρα καὶ ἄξυλος. οὐδὲ χαλκὸς καὶ σίδηρος ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως, οὐδὲ τἄλλα δύο, ἢ τρία, μιᾷ πόλει· ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ, τὸ δὲ τῇ. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις παρὰ πᾶσαν ἤπειρόν ἐστιν ἢ ἀκτὴ προέχουσα, ἢ νῆσος προκειμένη, ἢ στενόπορόν τι· ὥστε ἔξεστιν ἐνταῦθα ἐφορμοῦσι τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσι λωβᾶσθαι τοὺς τὴν ἤπειρον οἰκοῦντας. ἑνὸς δὲ ἐνδεεῖς εἰσιν. Εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες θαλασσοκράτορες ἦσαν Ἀθηναῖοι, ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἐβούλοντο, πάσχειν δὲ μηδὲν, ἕως τῆς θαλάττης ἦρχον, μηδὲ τμηθῆναι τὴν ἑαυτῶν γῆν, μηδὲ προσδέχεσθαι τοὺς πολεμίους. νῦν δὲ οἱ γεωργοῦντες καὶ οἱ πλούσιοι Ἀθηναίων ὑπέρχονται τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὁ δὲ δῆμος, ἅτε εὖ εἰδὼς, ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν ἐμπρήσουσιν, οὐδὲ τεμοῦσιν, ἀδεῶς ζῇ, καὶ οὐχ ὑπερχόμενος αὐτούς. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἑτέρου δέους ἀπηλλαγμένοι ἂν ἦσαν, εἰ νῆσον ᾤκουν, μηδέποτε προδοθῆναι τὴν πόλιν ὑπ' ὀλίγων, μηδὲ πύλας ἀνοιχθῆναι, μηδὲ πολεμίους ἐπεισπεσεῖν. πῶς γὰρ νῆσον οἰκούντων ταῦτ' ἐγίγνετο; μηδ' αὖ στασιάσαι τῷ δήμῳ μηδὲν, εἰ νῆσον ᾤκουν. νῦν μὲν γὰρ εἰ στασιάσαιεν, ἐλπίδα ἂν ἔχοντες τοῖς πολεμίοις στασιάσαιεν, ὡς κατὰ γῆν ἐπαξόμενοι. Εἰ δὲ νῆσον ᾤκουν, καὶ ταῦτα ἂν ἀδεῶς αὐτοῖς εἶχεν. ἐπειδὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἔτυχον οἰκήσαντες νῆσον, νῦν τάδε ποιοῦσι, τὴν μὲν οὐσίαν ταῖς νήσοις παρατίθενται, πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν, τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν περιορῶσι τεμνομένην, γιγνώσκοντες, ὅτι εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν, ἑτέρων ἀγαθῶν μειζόνων στερήσονται. ἔτι δὲ συμμαχίας καὶ τοὺς ὅρκους ταῖς μὲν ὀλιγαρχουμέναις πόλεσιν ἀνάγκη ἐμπεδοῦν. ἢν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, *ἢ ὑφ' ὅτου ἀδικεῖν ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων, οἳ συνέθεντο;

*ὑφ' ὅτου ἀδικεῖσθαι νομίσει τις, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλίγων, οἳ συνέθεντο;

A ſi non prius eum, qui mari potitur, ſibi cõciliauerit? Atqui ab his ipſis naues mihi ſunt, & ab vno ligna, ferrum ab alio, ab alio æs, ab alio linum, ab alio cera. Præterea nõ patientur, qui adverſarij nobis ſunt, hæc exportari alio, vel mari non vtentur. Equidem qui nihil ex terra comparo, per mare omnia hæc habeo. Nulla vero ciuitas alia vtrumque horum habet, nec ſuppetunt eidem ligna & linum: ſed vbi maxima lini eſt copia, ibi regio læuis ac nuda B eſt, & ſyluis caret. Ne quidem æs, ac ferrum, ex eadem eſt ciuitate; neque alterius generis duo, vel tria, oppido vni ſuppetunt: ſed hoc huic, illud iſti. Præterea iuxta quamvis terram continentem, vel litus eſt porrectum, vel adiacet inſula, vel fretum aliquod. Itaque domini maris iſtis in locis adpellere poſſunt, ac illos qui terram continentem incolunt, damno adficere. Vnum tamen eis deeſt. Nam ſi Athenienſes inſulam incolerent, ſimulque maris imperio potirentur; facultatem haberent ex C arbitratu ſuo lædendi alios, neque tamen detrimenti quidquam acciperent, quam quidem diu mari dominarentur, neque vaſtationem agri paterentur, neque hoſtis adventum metuerent. Nunc vero cultores agrorum, & quotquot ex Athenienſibus locupletes ſunt, hoſtium ad voluntatem ſeſe accommodant; plebs autem, quod ſciat eos nihil rerum ſuarum neque igni, neque ferro vaſtaturos ab omni metu libera viuit, nec hoſtibus ſe ſummittit. Præterea ſi inſulam incolerent, ab alio etiam D metu eſſent liberi: nimirum vt numquam ciuitas à paucis proderetur, neq; portæ aperirentur, neque hoſtes vna irrumperent. Nam quo pacto hæc inſulam incolentibus acciderent? Nec populus inter ſe diſſideret, ſi inſulam habitarent. Nunc enim, ſi exiſterent inter eos ſeditiones, hac ſpe tumultuarentur, quod terra hoſtes arceſſituri eſſent. At vero ſi incolerẽt inſulam, nihil eſſet cur illud metuerent. Poſteaquam igitur ab initio inſulam non habitarunt, nunc id agunt, vt facultates ſuas committant inE ſulis, maris imperio freti; atque interim vaſtari agrum Atticum patiantur. Animaduertunt, enim, ſe, ſi eius miſereantur, alia quædam maiora bona amiſſuros. Præterea neceſſe eſt vt in ſocietatibus ac fœderibus ciuitates eæ conſtanter perſtent, quæcunq; paucos rerum adminiſtrationi præficiunt. Quod ſi pactis conuentis non ſteterint, à quonam profecta eſſe iniuria putari poſſit, quã ab illis paucis, qui pepigere?

At quæ populus pepigerit, in iis licet ei conferenti culpam in illum qui vel ſuaſerit, vel decretum fecerit, negare ſe aliis adfuiſſe, neque ſententiam illorum probaſſe, qui de iis de quibus conuenerit, populum frequentem ſciſcitantur. Idem ſi aliter ſentiat, prætextus innumeros inuenerit, quominus id faciat, quod nolit. Quod ſi mali quiddam acciderit ex eo quod populus ſciuit; queritur populus, paucos quoſdam homines adverſantes ſibi, rem totam corrupiſſe: Sin boni quid euenerit, eius cauſſam ad ſeipſum refert. Salibus comicis in populum agi, eumque proſcindi conuiciis non patiuntur, ne ipſimet male audiant: ſingulos autem exagitare iubent, ſi quis ita velit. Norunt enim plerumque non è populo, neque de plebe illum eſſe, qui in comœdiis exagitetur: ſed vel opulentum, vel nobilem, vel potentem. Nimirum pauci ex egentibus ac plebeis exagitantur, ac ne illi quidem aliam ob caſſam, quam propter curioſitatem, & quod populo eſſe potiores quærant. Quo fit vt homines huiuſmodi exagitari moleſte non ferant. Mihi quidem dubium non eſt, intelligere populum Athenienſem, qui ſint egregij ciues, qui nullius momenti. Quumque hoc intelligant, amant eos qui ſunt vtiles ipſis, & commodi, licet nullius pretij ſint: egregios autem potius odere. Non enim exiſtimant, virtutem multitudini vtilem eſſe, ſed damnoſam. Contra, quum nonnulli natura ſint ex plebe, idque reipſa; non tamen indole plebea præditi ſunt. Ac populi quidem dominatum ipſi populo condono. Nam cuivis ſibiipſi commodare bona cum venia licet. Verum qui, quum ex populo non ſit, mauult habitare in vrbe populi dominatui ſubiecta, quam in ea quæ à paucis regatur: is iniuſte agere conſtituit, & ſcit facilius latere ſe poſſe, ſi malus ſit in republica populari, quam quæ à paucis adminiſtretur. Equidem reipublicæ Athenienſis rationem non probo, ſed quia ſic viſum eſt ipſis, vt imperio populi pareant: rectè mihi ſtatum popularem ciuitatis incolumem ſeruare videntur, idque hoc pacto quo demonſtraui. Præter hoc, video nonnullos eam ob cauſſam Athenienſes reprehendere, quod interdum illic reſponſum nec à ſenatu aliquis, nec à populo poſſit impetrare, qui totum iſtic annum hæret. Fitque hoc Athenis nullam aliam ob cauſſam,

A ἅσσα δ᾽ ἂν ὁ δῆμος συνθῆται, ἔξεστιν αὐτῷ ἑνὶ ἀνατιθέντι τὴν αἰτίαν τῷ λέγοντι, καὶ τῷ ἐπιψηφίσαντι, ἀρνεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὅτι οὐ παρῆν, οὐδὲ ἀρέσκει, εἴγε τὰ συγκείμενα πυνθάνονται ἐν πλήρει τῷ δήμῳ. καὶ εἰ μὴ * δόξαι εἶναι ταῦτα, προφάσεις μυρίας ἐξεύρηκε τοῦ μὴ ποιεῖν ὅσον ἂν μὴ βούλωνται. καὶ ἂν μέν τι κακὸν ἀναβαίνῃ ἀπὸ ὧν ὁ δῆμος ἐβούλευσεν, αἰτιᾶται ὁ δῆμος, ὡς ὀλίγοι ἄνθρωποι αὐτῷ ἀντιπράττοντες διέφθειραν· B ἐὰν δέ τι ἀγαθόν, σφίσιν αὐτοῖς τὴν αἰτίαν ἀνατιθέασι. κωμῳδεῖν δ᾽ αὖ, καὶ κακῶς λέγειν τὸν μὲν δῆμον οὐκ ἐῶσιν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἀκούωσι κακῶς· ἰδίᾳ δὲ κελεύουσιν, εἴ τις τινὰ βούλεται, εὖ εἰδότες, ὅτι οὐχὶ τοῦ δήμου ἐστὶν οὐδὲ τοῦ πλήθους ὁ κωμῳδούμενος ὡς ἐπιτοπολὺ, ἀλλ᾽ ἢ πλούσιος, ἢ γενναῖος, ἢ δυνάμενος. ὀλίγοι δέ τινες τῶν πενήτων καὶ τῶν δημοτικῶν κωμῳδοῦνται· καὶ οὐδὲ οὗτοι, ἐὰν μὴ διὰ πολυπραγμοσύνην, C καὶ διὰ τὸ ζητεῖν πλέον τι ἔχειν τοῦ δήμου· ὥστε οὐδὲ τοὺς τοιούτους ἄχθονται κωμῳδουμένους. Φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθήνησι γιγνώσκειν, οἵτινες χρηστοί εἰσι τῶν πολιτῶν, καὶ οἵτινες πονηροί. γιγνώσκοντες δὲ, τοὺς μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἐπιτηδείους καὶ συμφόρους φιλοῦσι, κἂν πονηροὶ ὦσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς μισοῦσι μᾶλλον. οὐ γὰρ νομίζουσι τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς πρὸς τῷ σφετέρῳ ἀγαθῷ πεφυκέναι, ἀλλ᾽ D ἐπὶ τῷ κακῷ. καὶ τοὐναντίον γε τούτου, ἔνιοι ὄντες ὡς ἀληθῶς τοῦ δήμου τὴν φύσιν, οὐ δημοτικοί εἰσι. δημοκρατίαν δ᾽ ἐγὼ μὲν αὐτῷ τῷ δήμῳ συγγινώσκω· αὐτὸν μὲν γὰρ εὖ ποιεῖν παντὶ συγγνώμη ἐστίν. ὅστις δὲ μὴ ὢν τοῦ δήμου εἵλετο ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει οἰκεῖν μᾶλλον, ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ, ἀδικεῖν παρεσκευάσατο, καὶ ἔγνω, ὅτι μᾶλλον οἷόν τε διαλαθεῖν κακῷ ὄντι ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει, E ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ. * καὶ περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐπαινῶ. * ἐπειδὴ δὲ προέδοξεν αὐτοῖς δημοκρατεῖσθαι, εὖ μοι δοκοῦσι διασώζεσθαι τὴν δημοκρατίαν, τούτῳ τῷ τρόπῳ χρώμενοι, ᾧ ἐγὼ ἐπέδειξα. ἔτι δὲ * καὶ τῷδε τινὰς ὁρῶ μεμφομένους Ἀθηναίους, ὅτι ἐνίοτε οὐκ ἔστιν αὐτόθι χρηματίσαι τῇ βουλῇ, οὐδὲ τῷ δήμῳ, ἐνιαυτὸν καθημένῳ ἀνθρώπῳ. καὶ τοῦτο Ἀθήνησι γίγνεται οὐδὲν δι᾽ ἄλλο,

δόξαιεν ταῦτα

καὶ περὶ τῆς

ἐπειδὴ δὲ ἔδοξεν

καὶ τῷδε

ἱκανῶς

*ἢ διὰ τὸ πλῆθος τῶν πραγμάτων οὐχ οἷοί τε πάντας ἀποπέμπειν εἰσὶ χρηματίσαντες. πῶς γὰρ ἂν καὶ οἷοί τε εἶεν; οἷς πρῶτον μὲν δεῖ ἑορτάσαι ἑορτὰς, ὅσας οὐδεμία τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἐν δὲ ταύταις ἧττόν τινα δυνατόν ἐστι διαπράττεσθαι τῶν τῆς πόλεως. ἔπειτα δὲ δίκας, καὶ γραφὰς, καὶ εὐθύνας ἐκδικάζειν, ὅσας οὐδὲ οἱ σύμπαντες ἄνθρωποι ἐκδικάζουσι. τὴν δὲ βουλὴν βουλεύεσθαι πολλὰ μὲν περὶ τοῦ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νόμων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν κατὰ πόλιν ἀεὶ γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις, καὶ φόρον δέξασθαι, καὶ νεωρίων ἐπιμεληθῆναι καὶ ἱερῶν. ἆρα δή τι θαυμαστόν ἐστιν, εἰ τοσούτων ὑπαρχόντων πραγμάτων μὴ οἷοί τ' εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι; λέγουσι δέ τινες, ἤν τις ἀργύριον ἔχων προσίῃ πρὸς βουλὴν ἢ δῆμον, χρηματίσαι. ἐγὼ δὲ τούτοις ὁμολογήσαιμ' ἂν, ἀπὸ χρημάτων πολλὰ διαπράττεσθαι Ἀθήνησι, καὶ ἔτι ἂν πλείω διαπράττεσθαι, εἰ πλείους ἐπεδίδοσαν ἀργύριον. τοῦτο μέντοι εὖ οἶδα, διότι πᾶσι *διαπρᾶξαι ἡ πόλις τῶν δεομένων οὐχ ἱκανὴ, οὐδ' εἰ ὁποσονοῦν χρυσίον καὶ ἀργύριον διδοίη τις αὐτοῖς. δεῖ δὲ καὶ τάδε διαδικάζειν, εἴ τις τὴν ναῦν μὴ ἐπισκευάζει, ἢ *κατοικοδομεῖ τι τὸ δημόσιον. πρὸς δὲ τούτοις, χορηγοῖς διαδικάσαι εἰς Διονύσια, καὶ Θαργήλια, καὶ Παναθήναια, καὶ Προμήθια, καὶ Ἡφαίστια, ὅσα ἔτη. καὶ τριήραρχοι καθίστανται τετρακόσιοι ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, καὶ τούτων τοῖς βουλομένοις διαδικάσαι ὅσα ἔτη. πρὸς δὲ τούτοις ἀρχὰς δοκιμάσαι καὶ διαδικάσαι, καὶ ὀρφανοὺς δοκιμάσαι, καὶ φύλακας δεσμωτῶν καταστῆσαι. ταῦτα μὲν οὖν *ὅσα ἔτη διὰ χρόνου διαδικάσαι δεῖ στρατιὰς, καὶ ἐάν τι ἄλλο ἐξαπιναῖον ἀδίκημα γίγνηται, ἐάν τε ὑβρίζωσί τινες ἀήθη ὕβρισμα, ἐάν τε ἀσεβήσωσι. πολλὰ ἔτι πάνυ παραλείπω. τὸ δὲ μέγιστον εἴρηται, πλὴν αἱ τάξεις τοῦ φόρου. τοῦτο δὲ γίγνεται ὡς τὰ πολλὰ δι' ἔτους πέμπτου. φέρε δὴ τοίνυν, ταῦτα οὐκ οἴεσθαι χρὴ διαδικάζειν ἅπαντα; εἰπάτω γάρ τις, *ὅτι οὐ χρῆν αὐτόθι διαδικάζεσθαι. εἰ δ' αὖ *ὁμολογεῖ δεῖν ἅπαντα χρῆναι διαδικάζειν, ἀνάγκη δι' ἐνιαυτοῦ. ὡς οὐδὲ νῦν δι' ἐνιαυτοῦ δικάζοντες *ὑπάρχουσιν,

διαπράτ-τεσθαι

κατοικοδο-μεῖ τι δη-μόσιον.

ὅσα ἔτη. διὰ χρόνου

ὅτι ἰσχυρὸν αὐτόθι

ὁμολογοῦσι, ἅπαντα χρῆναι

ἐπαρκοῦσιν

A quam quod ob negotiorum multitudinem omnes, reſponſo dato, dimittere non poſſint. Nam qui poſſint? quum eos neceſſe ſit primum tot dies feſtos celebrare, quot nulla Græci nominis ciuitas celebrat; quibus occupati minus expedire reipublicæ negotia poſſunt. Deinde neceſſe eſt, eos, de tot litibus, cauſſis publicis, actorum rationibus cognoſcere, de quot ne homines quidem vniuerſi cognoſcunt. Itidem ſenatus neceſſario multa de bello deliberat, multa de ratione B pecuniæ conficiundæ, multa de legum latione, multa de iis quæ in vrbe, quouis tempore accidunt, multa ſociorum agit in negotiis, tributum exigit, naualium pariter & templorum curam gerit. An vero fuerit mirandum, ſi, quum tot ſint negotia, dare omnibus reſponſa nequeant? Verum dicunt nonnulli, confici eius negotium, qui cum pecunia vel ſenatum vel populum adeat. His ego fatebor, multa poſſe Athenis pecunia impetrari; atque etiam futurum, vt plura C impetrentur, ſi plures pecuniam numerent. Sed ſcio tamen, ciuitatem non poſſe ſufficere ad hoc, vt omnibus ea conficiantur, quæ requirunt: ne quidem ſi multo plus auri & argenti quis eis donet. De his etiam cognoſci neceſſe eſt, ſi quis nauim non reficit, vel ſi publicum aliquid inædificat. Præterea danda iudicia choragis ad Liberalia, Thargelia, Panathenæa, Promethealia, Vulcanalia, idque quotannis. Et triremibus qua- D dringenti ſingulis annis præficiuntur, quibus petentibus iudicia quotannis danda ſunt. Præterea in magiſtratus examina iudiciaque habenda ſunt, inquirendæ cauſſæ pupillares, cuſtodes captiuorum conſtituendi. Et hæc quidem ſingulis annis agenda veniunt. Interdum & cauſſæ militares diſceptandæ ſunt, & ſi quod aliud iniuſtum facinus repente exſtiterit, etſi nonnulli petulantiam inſolitam & impium facinus commiſerint. Præter hæc valde multa ſunt, quæ ſilentio prætereo. E Maxima vero pars commemorata eſt, exceptis tributorum indictionibus. Eæ plerunque* quinto quolibet anno fiunt. Age igitur, nonne exiſtimandum eſt, de his omnibus cognoſci debere? Dicat aliquis, mox eſſe cognoſcendum. At ſi fateri oportet, omnino cognoſcendum eſſe de omnibus; neceſſe eſt, per annum id fieri. Sed nunc ne quidem ad hoc anno toto iudicando ſufficiunt,

Nota, lu-ſtrum, etiā apud Ro-manos.

vt iniuſte agentes coerceant, idque præ hominum multitudine. Age vero, dixerit aliquis, iudicare quidem debent, ſed pauciores. Ergo neceſſe eſt, ſi tribunalia pauca inſtituant, vt quolibet in iudicio pauci ſint. Itaque facile fiet, vt ad paucos iudices machinatio quædam inſtituatur, & per advocationes ſententiæ ferantur iniuſtiores. Præterea cogitandum eſt, neceſſarium eſſe Athenienſibus, vt feſtos dies agant, quibus exerceri iudicia non poſſint. Et agunt illi dies feſtos duplo plures, quam alij: quamquam ego plures non ponam illis, quos ea ciuitas celebrat, quæ pauciſſimis feriatur. Quæ quum ita ſe habeant, nego poſſe rerum Athenis alium eſſe ſtatum, quam qui modo ſit: niſi paullatim tolli hoc, illud addi queat. Multum certe immutari non poteſt, vt non aliquid de populi poteſtate decedat. Nam vt reſpublica melius adfecta ſit, excogitari multa poſſunt: vt autem forma popularis maneat, & ſimul hoc idonee reperiatur, quo melius adminiſtretur, id facile non eſt: extraquam, ſi paullatim, vt modo aiebam, vel aliquid addatur, vel detrahatur. In hoc quoque Athenienſes non rectum mihi ſequi conſilium videntur, quod in oppidis ſeditione agitatis deteriores aliis præferant. Faciunt hoc autem certo iudicio. Nam ſi meliores anteferrent, nimirum præferrent eos qui non in eadem cum ipſis eſſent ſententia. Quippe nulla in ciuitate beneuoli ſunt optimates vulgo, ſed deterrimi quique ſingulis in vrbibus vulgo bene volunt. Exiſtit enim in paribus erga pares beneuolentia. Quapropter etiam Athenienſes ſibi congruentia præferunt. Quoties autem partes optimatium ſequi conſtituerunt, nequaquam hoc eis profuit, ſed breui plebs in ſeruitutem redacta fuit. Id à Bœotis contigit. Rurſus vbi Mileſiorum optimates amplexi fuiſſent, intra modicum tempus illi defecerunt, & plebem trucidarunt. Itidem quum Lacedæmonios Meſſeniis prætuliſſent, non multo poſt ſubactis Lacedæmonij Meſſeniis, bellum adverſus Athenienſes ſuſceperunt. Fortaſſis autem ſuſpicetur aliquis, neminem Athenis iniuſte ſuis honoribus ſpoliari. Ego vero quoſdam eſſe dico, qui per iniuriam ab honoribus remoti fuerint, ſed paucos. At paucos eſſe non oportet, qui popularem Athenis ſtatum adgredi velint.

A ὥστε παύειν τοὺς ἀδικοῦντας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων. φέρε δή, ἀλλὰ φησί τις χρῆναι δικάζειν μέν, ἐλάττους δὲ δικάζειν. ἀνάγκη τοίνυν, ἐὰν μὲν ὀλίγα ποιῶνται δικαστήρια, ὀλίγοι ἐν ἑκάστῳ ἔσονται τῷ δικαστηρίῳ, ὥστε καὶ διασκευάσασθαι ῥᾴδιον ἔσται πρὸς ὀλίγους δικαστάς, καὶ * συνδικάσαι πολὺ ἧττον δικαίως δικάζειν. (συνδικάσαι ἐς τὸ πολὺ) πρὸς δὲ τούτοις οἴεσθαι χρή, καὶ ἑορτὰς ἄγειν χρῆναι Ἀθηναίοις, ἐν αἷς οὐχ B οἷόν τε δικάζειν. καὶ ἄγουσι μὲν ἑορτὰς διπλασίους ἢ οἱ ἄλλοι· ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν τίθημι ἴσας τῇ ὀλιγίστας ἀγούσῃ πόλει. τούτων τοίνυν τοιούτων ὄντων, οὔ φημι οἷόν τ᾽ εἶναι ἄλλως ἔχειν τὰ πράγματα Ἀθήνησιν, ἢ ὥσπερ νῦν ἔχει· πλὴν εἰ κατὰ μικρόν τι οἷόν τε τὸ μὲν ἀφελεῖν, τὸ δὲ προσθεῖναι. πολὺ δ᾽ οὐχ οἷόν τε μετακινεῖν, ὥστε μὴ οὐχὶ τῆς δημοκρατίας ἀφαιρεῖν τι. ὥστε μὲν γὰρ βέλτιον ἔχειν τὴν πολιτείαν, οἷόν τε πολλὰ ἐξευρεῖν· ὥστε μέντοι ὑπάρχειν, δημοκρατίαν μὲν εἶναι, ἀρκούντως δὲ C τοῦτο ἐξευρεῖν, ὅπως δὴ βέλτιον πολιτεύσονται, οὐ ῥᾴδιον· πλὴν (ὅπερ ἄρτι εἶπον) κατὰ μικρόν τι προσθέντα, ἢ ἀφελόντα. δοκοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό μοι οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθαι, ὅτι τοὺς χείρους αἱροῦνται ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς στασιαζούσαις. οἱ δὲ τοῦτο γνώμῃ ποιοῦσιν. εἰ μὲν γὰρ ᾑροῦντο τοὺς βελτίους, ᾑροῦντ᾽ ἂν οὐχὶ τοὺς ταὐτὰ γιγνώσκοντας σφίσιν αὐτοῖς. ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ πόλει τὸ βέλτιστον D εὔνουν ἐστὶ τῷ δήμῳ, ἀλλὰ τὸ κάκιστον ἐν ἑκάστῃ ἐστὶ πόλει εὔνουν τῷ δήμῳ. οἱ γὰρ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις εὖνοί εἰσι. διὰ ταῦτα οὖν Ἀθηναῖοι τὰ σφίσιν αὐτοῖς προσήκοντα αἱροῦνται. ὁποσάκις δ᾽ ἐπεχείρησαν αἱρεῖσθαι τοὺς βελτίστους, οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ δῆμος ἐδούλευσεν· τὸ μὲν Βοιωτοῖς· τοῦτο δέ, ὅτε Μιλησίων εἵλοντο τοὺς βελτίστους, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀποστάντες τὸν δῆμον κατ- E έκοψαν· τοῦτο δέ, ὅτε εἵλοντο Λακεδαιμονίους ἀντὶ Μεσσηνίων, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου Λακεδαιμόνιοι καταστρεψάμενοι Μεσσηνίους, ἐπολέμουν Ἀθηναίοις. ὑπολάβοι δέ τις ἄν, ὡς οὐδεὶς ἄρα ἀδίκως ἠτίμωται Ἀθήνησιν. ἐγὼ δέ φημι τινὰς εἶναι οἳ ἀδίκως ἠτίμωνται, ὀλίγοι μέντοι τινές. ἀλλ᾽ οὐκ ὀλίγων δεῖ τῶν ἐπιθησομένων τῇ δημοκρατίᾳ τῇ Ἀθήνησιν.

ἐπεί τοι καὶ οὕτως ἔχει, οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι ἀνθρώποις, οἵτινες δικαίως ἠτιμώθησαν, ἀλλ' οἵτινες ἀδίκως. πῶς ἂν οὖν ἀδίκως οἴοιτό τις ἂν τοὺς πολλοὺς ἠτιμῶσθαι Ἀθήνησιν, ὅπου ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἄρχων τὰς ἀρχάς; ἐκ δὲ τοῦ μὴ δικαίως ἄρχειν, μηδὲ λέγειν τὰ δίκαια, ἢ πράττειν, ἐκ τοιούτων ἄτιμοί εἰσιν Ἀθήνησι. ταῦτα χρὴ λογιζόμενον μὴ νομίζειν εἶναί τι δεινὸν ἀπὸ τῶν ἀτίμων Ἀθήνησιν.

A Quippe ſic ſe res habet, vt nihil animis ij concipiant, quibus iure honores ademti ſunt; ſed illi dumtaxat, quibus hoc immerentibus accidit. Quonam autem modo putare poſſit aliquis, multos Athenis infamia notari, quum illic vulgus hominum magiſtratus gerat? Ex huiuſmodi vero cauſſis infames Athenis exiſtunt, ſi iuſte non gerantur imperia, ſi vel proferantur ad populum, vel fiant, quæ iuſta nō ſunt. Hæc qui ſecum expendere voluerit, non eſt quod cogitet, Athenis quidquam eſſe periculi ab iis quibus irrogata ſit infamia.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ
πρὸς τοὺς Δικαστάς.

XENOPHONTIS SOCRATICA DEFENSIO
AD IVDICES.

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ δὲ ἄξιόν B μοι δοκεῖ εἶναι μεμνῆσθαι, καὶ ὡς, ἐπειδὴ ἐκλήθη εἰς τὴν δίκην, ἐβουλεύσατο περί τε τῆς ἀπολογίας, καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου. γεγράφασι μὲν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι, καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας αὐτοῦ. ᾧ καὶ δῆλον, ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐρρήθη ὑπὸ Σωκράτους. ἀλλ' ὅτι ἤδη ἑαυτῷ ἡγεῖτο αἱρετώτερον εἶναι τοῦ βίου θάνατον, τοῦτο C οὐ διεσαφήνισαν· ὥστε ἀφρονεστέρα αὐτοῦ φαίνεται εἶναι ἡ μεγαληγορία. Ἑρμογένης μέντοι ὁ Ἱππονίκου, ἑταῖρός τε ὢν αὐτοῦ, καὶ ἐξήγγελλε περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα, ὥστε πρέπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. ἐκεῖνος γὰρ ἔφη, ὁρῶν αὐτὸν περὶ πάντων μᾶλλον διαλεγόμενον, ἢ περὶ τῆς δίκης, εἰπεῖν· οὐκ ἐχρῆν μέντοι σκοπεῖν, ὦ Σώκρατες, καὶ ὅ,τι ἀπολογήσῃ; τὸν δὲ τὸ πρῶτον ἀποκρίνασθαι· οὐ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκέναι; D ἔπειτα δ' αὐτὸν ἐρέσθαι, πῶς; ὅτι οὐδὲν ἄδικον διαγεγένημαι ποιῶν, ἥνπερ νομίζω μελέτην εἶναι καλλίστην ἀπολογίας. ἔπειτα δ' * ἐπεὶ δ' αὐτὸν πάλιν λέγειν· οὐχ ὁρᾷς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια, ὡς πολλάκις μὲν οὐδὲν ἀδικοῦντας, λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν,

EQVIDEM operæpretiū eſſe duco, mentionem à me fieri, quo pacto tunc etiam Socrates, quum in iudicium vocatus eſſet, tam de purgatione ſui quam exitu vitæ conſultauerit: de quo quidem & alij perſcripſerunt, & omnes magniloquentiam eius ſunt adſequuti. Ex quo patet, revera Socratem ſic fuiſſe loquutum Non tamen declararunt, quod mortem ſibi vitæ præferendam duxerit: quo fit, vt illa verborum magnificentia minus prudens fuiſſe videatur. Hermogenes autem Hipponici filius, familiaris erat Socrati, & de eo talia protulit; vt illa magniloquentia videatur eius animo recte conueniſſe. Nam is, quum videret ipſum de quavis alia re potius, quam de de cauſſa ſua diſſerere, dixiſſe ſe ait: Nonne par erat, mi Socrates, vt conſiderares, qua tibi vtendum ſit defenſione? Tum Socratem primo reſpondiſſe: Non defendere tibi videor, quum me vitæ curſum peregiſſe meditor? Rogaſſe deinde ſe qui ſic? Quod nihil, ait, iniqui vmquam in vita deſignauerim, quam ego defenſionis meditationem honeſtiſſimam eſſe arbitror. Quumque rurſum dixiſſet Hermogenes: An non vides in Athenienſium iudiciis ſæpe iudices oratione commotos interfeciſſe illos qui nihil deſignauerant;

» ſæpe etiam alios, qui nocentes erāt, quum
» vel oratione commiſerationem mouiſſent,
» vel magna cum gratia cauſſam egiſſent,
» abſoluiſſe? reſponſum hoc dediſſe Socra-
» tem: At mihi profecto bis iam conanti de
» purgatione circumſpicere, numen adver-
» ſatur. Heic quum diceret Hermogenes,
mira quædam ab eo proferri, reſpondiſſe
» Socratem: Tune mirandum putas, ſi etiam
» Deo videatur præſtare, vt iam moriar? An
» neſcis, nulli me hominum ad hunc vſque
» diem vitæ integrius actæ laudem conceſ-
» ſiſſe? Nam quod iucundiſſimum eſt, ſcie-
» bam mihi vitam omnem ſancte ac iuſte
» tranſactam. Quo fiebat, vt & ipſe magnam
» ex me voluptatem caperē, & animaduer-
» terem, familiares meos idem de me ſenti-
» re. At ſi nunc ætas mea progrediatur vlte-
» rius, ſcio neceſſarium eſſe, vt quæ ſenectu-
» tis ſunt, mihi quoque cōtingant: nimirum
» vt peius videam, minus audiam, ad diſcen-
» dum minus idoneus ſim: eorum vero, quæ
» didicerim, facilius obliuiſcar. Iam ſi ani-
» maduertam, deteriorem me fieri, graui-
» terque hoc feram: qui dicere poſſim, me
» iucunde victurum? Fortaſſis etiam, inquit,
» Deus ipſe hoc mihi quadam ex benignita-
» te præſtat, vt non ſolum opportuno ætatis
» tempore viuendi finem faciam: ſed etiam
» ratione longe facillima. Nam ſi modo cō-
» demnatus fuero, non obſcurum eſt, poſſe
» me vti mortis genere, quod leniſſimum
» eſſe iudicatum ſit ab iis, quibus hoc co-
» gnoſcere curæ fuit, minimumque negotij
» ſit exhibiturum amicis, quod denique in
» moriente maximum deſiderium excitet.
» Quippe quū nihil indecori, neque offen-
» ſionis aliquid in animis eorum qui adſunt,
» relinquitur, & ita quiſpiam extinguitur, vt
» & ſanum habeat corpus, & animum, qui
» comiter agere cum aliis queat: qui fieri po-
» teſt vt hoc non ſit optabile? Recte autem
» dij tunc adverſabātur cogitationibus meis,
» quum nobis viderentur omni modo effu-
» giendi rationes eſſe quærendæ. Nam ſi
» hoc perfeciſſem, nimirum comparaſſem
» mihi, vt pro eo quod nunc moriendum
» eſt, vel morbis excruciatus vitam claude-
» rem, vel ſenectute, in quam omnia mole-
» ſta, planeque ab omnibus gaudiis ſecreta,
» confluunt. Equidem, mi Hermogenes, in-
» quit, hæc profecto non expetā; ſed ſi ea cō-
» memorans, quæ conſequutum me pręclare
» tum à diis, tum ab hominibus puto, quæq;
» mea ſit de meipſo opinio, grauis iudicibus
» ero: mortē potius eligam, quam vt parum
» ingenue vitam longiorem emendicando,

A πολλάκις δὲ ἀδικοῦντας, ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντας, ἢ ἐπιχαρίτως εἰπόντας ἀπέλυσαν; ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, φάναι αὐτόν, καὶ δὶς ἤδη ἐπιχειρήσαντός μου σκοπεῖν περὶ τῆς ἀπολογίας, ἐναντιοῦταί μοι τὸ δαιμόνιον. ὡς δὲ αὐτὸν εἰπεῖν, θαυμαστὰ λέγεις, τὸν δ' αὖ ἀποκρίνασθαι· ἢ θαυμαστὸν νομίζεις, εἰ καὶ τῷ θεῷ δοκεῖ ἐμὲ βέλτιον εἶναι ἤδη τελευτᾶν; οὐκ οἶσθα, ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην βέλτιον ἐμοῦ βεβιωκέναι; ὅπερ γὰρ B ἥδιστόν ἐστιν ᾔδειν, ὁσίως μοι καὶ δικαίως ἅπαντα τὸν βίον βεβιωμένον· ὥστε ἰσχυρῶς ἀγάμενος ἐμαυτὸν, ταὐτὰ ηὕρισκον τοὺς ἐμοὶ συγγιγνομένους γιγνώσκοντας περὶ ἐμοῦ. νῦν δὲ εἰ ἔτι προβήσεται ἡ ἡλικία, οἶδ' ὅτι ἀνάγκη ἔσται τὰ τοῦ γήρως ἀποτελεῖσθαι, καὶ ὁρᾶν τε χεῖρον, καὶ ἀκούειν ἧττον, καὶ δυσμαθέστερον εἶναι, καὶ ὧν ἔμαθον ἐπιλησμονέστερον. ἢν δὲ αἰσθάνωμαι χείρων γιγνόμενος, καὶ καταμέμφωμαι ἐμαυ-C τόν, πῶς ἂν * εἰπεῖν ἐγὼ ἔτι ἂν ἡδέως βιοτεύοιμι; ἴσως δέ τοι, φάναι αὐτόν, καὶ ὁ θεὸς δι' εὐμένειαν προξενεῖ μοι οὐ μόνον τὸ ἐν καιρῷ τῆς ἡλικίας καταλῦσαι τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ᾗ ῥᾷστα. ἢν γὰρ * νῦν κατακριθῇ μοι, δῆλον ὅτι ἐξέσται μοι [ἢ] τῇ τελευτῇ χρῆσθαι, ἣ ῥᾴστη μὲν ὑπὸ τῶν τούτου ἐπιμεληθέντων κέκριται, ἀπραγμονεστάτη δὲ τοῖς φίλοις, πλεῖστον δὲ πόθον ἐμποιοῦσα τοῦ τελευτῶντι. ὅταν γὰρ ἄσχημον μὲν μηδὲν, μηδὲ δυσχερὲς ἐν ταῖς γνώμαις D τῶν παρόντων καταλείπηται, * ὑγιὲς δὲ τὸ σῶμα ἔχων καὶ τὴν ψυχὴν δυναμένην φιλοφρονεῖσθαι ἀπομαραίνηται, πῶς οὐκ ἀνάγκη τοῦτο ποθεινὸν εἶναι; ὀρθῶς δὲ οἱ θεοὶ τότε μου ἠναντιοῦντο, φάναι αὐτόν, τῇ τοῦ λόγου ἐπισκέψει, ὅτε ἐδόκει ἡμῖν ζητητέα εἶναι ἐκ παντὸς τρόπου τὰ ἀποφευκτικά. εἰ γὰρ τοῦτο διεπραξάμην, δῆλον ὅτι ἡτοιμασάμην ἂν ἀντὶ τοῦ ἤδη λῆξαι E τοῦ βίου, ἢ νόσοις ἀλγυνόμενος τελευτῆσαι, ἢ γήρᾳ, εἰς ὃ πάντα τὰ χαλεπὰ συρρεῖ, καὶ μάλα ἔρημα τῶν εὐφροσυνῶν. μὰ Δί', εἰπεῖν αὐτόν, ὦ Ἑρμόγενες, ἐγὼ ταῦτα οὐδὲ προθυμήσομαι· ἀλλ' ὅσων νομίζω τετυχηκέναι καλῶν καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἣν ἐγὼ δόξαν ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ, ταύτην ἀναφαίνων, εἰ βαρυνῶ τοὺς δικαστάς, αἱρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον, ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἔτι προσαιτῶν,

ἐπειμι ἐγώ, ὅτι

νῦν μὲν κατακριθῶ, δῆλον

ὑγιὲς δέ τι τὸ σῶμα

κερδᾶναι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ θανάτου. οὕτως δὲ γνόντα *αὐτὸν ἔφη [εἰπεῖν] ἐπεὶ κατηγόρησαν αὐτοῦ οἱ ἀντίδικοι, ὡς οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζοι, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέροι, καὶ τοὺς νέους διαφθείροι, παρελθόντα εἰπεῖν· Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν πρῶτον θαυμάζω Μελίτου, ὅτῳ ποτὲ γνοὺς λέγει, ὡς ἐγὼ οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζω· ἐπεὶ θύοντά γε με ἐν ταῖς κοιναῖς ἑορταῖς, καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων βωμῶν, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ
B παρατυγχάνοντες ἑώρων, καὶ αὐτὸς Μέλιτος, εἰ ἐβούλετο. καινά γε μὴν δαιμόνια πῶς ἂν ἐγὼ εἰσφέροιμι λέγων, ὅτι *θεοῦ μοι φωνὴ φαίνεται σημαίνουσα ὅ, τι χρὴ ποιεῖν; καὶ γὰρ οἱ φθόγγοις οἰωνῶν, καὶ οἱ φήμαις ἀνθρώπων χρώμενοι, φωναῖς δήπου τεκμαίρονται. βροντὰς μὲν ἀμφιλέξει τις ἢ μὴ φωνεῖν ἢ μὴ μέγιστον οἰωνιστήριον εἶναι; ἡ δὲ Πυθοῖ ἐν τῷ τρίποδι ἱέρεια, οὐ καὶ αὐτὴ φωνῇ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ διαγγέλλει; ἀλλὰ
C μέντοι καὶ τὸ προειδέναι γε τὸν θεὸν τὸ μέλλον, καὶ τὸ προσημαίνειν ᾧ βούλεται, καὶ τοῦτο ὥσπερ ἐγώ φημι, οὕτω πάντες καὶ λέγουσι καὶ νομίζουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν οἰωνούς τε, καὶ φήμας, καὶ συμβόλους τε, καὶ μάντεις ὀνομάζουσι τοὺς *προσημαίνοντας εἶναι· ἐγὼ δὲ τοῦτο δαιμόνιον καλῶ, καὶ οἶμαι, οὕτως ὀνομάζων, καὶ ἀληθέστερα καὶ ὁσιώτερα λέγειν τῶν τοῖς ὄρνισιν ἀνατιθέντων τὴν τῶν θεῶν δύναμιν. ὥς γε μὴν οὐ ψεύδομαι κατὰ τοῦ θεοῦ,
D καὶ τοῦτ' ἔχω τεκμήριον. καὶ γὰρ τῶν φίλων πολλοῖς δὴ ἐξαγγείλας τὰ τοῦ θεοῦ συμβουλεύματα, οὐδεπώποτε ψευσάμενος ἐφάνην. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἀκούοντες οἱ δικασταὶ ἐθορύβουν, οἱ μὲν ἀπιστοῦντες τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ καὶ φθονοῦντες, εἰ καὶ παρὰ θεῶν μειζόνων ἢ αὐτοὶ τυγχάνοι· πάλιν εἰπεῖν τὸν Σωκράτην· Ἄγε δὴ, ἀκούσατε καὶ ἄλλα, ἵνα ἔτι μᾶλλον οἱ βουλόμενοι ὑμῶν ἀπιστῶσι τῷ ἐμὲ τετιμῆσθαι ὑπὸ δαιμόνων. Χαιρεφῶντος γὰρ ποτε ἐπερωτῶντος
E ἐν Δελφοῖς περὶ ἐμοῦ, πολλῶν παρόντων, ἀνεῖλεν ὁ Ἀπόλλων, μηδένα εἶναι ἀνθρώπων ἐμοῦ μήτε ἐλευθεριώτερον, μήτε δικαιότερον, μήτε σωφρονέστερον. ὡς δ' αὖ ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ δικασταὶ ἔτι μᾶλλον ἐθορύβουν εἰκότως, αὖθις εἰπεῖν τὸν Σωκράτην· Ἀλλὰ μείζω μὲν, ὦ ἄνδρες, εἶπεν ὁ θεὸς ἐν χρησμοῖς περὶ Λυκούργου τοῦ Λακεδαιμονίοις νομοθετήσαντος, ἢ περὶ ἐμοῦ

*αὐτὸν ἔφη, ἐπειδὴ

*θεοῦ μοι φωνὴ

*προσημαίνοντας εἶναι.

A pro morte vitam multo deteriorem lucrer. Quum autem ita decreuiſſet, iamque accuſaſſent eum adverſarij, quod illos deos, quos ciuitas pro diis haberet, ipſe deos non putaret, aliosque deos nouos introduceret, ac iuuentutem corrumperet: tunc ad iudices accedentem, in hanc ſententiam loquutum eſſe tradit Hermogenes: Ego vero, iudices, primum hoc miror, vnde vmquam Melitus hoc animaduerterit, quod ait me, quos deos exiſtimet ciuitas, pro diis non habere. Nam ſacrificantem me communibus feſtis, & in aris publicis, tum alij, qui coram adſunt, videre; tum Melitus ipſe, ſi quidem voluit. Noua vero numina quo pacto ego introducerem, dum dico, dei vocem mihi obverſari, denuntiantem, quid ſit agendum? Nam qui alitum vocibus, & hominum vtuntur ominibus, ex vocibus ſcilicet coniecturas ſumunt. De tonitruis an aliquis dubitet, num vocem edant, vel maximum ſint augurium? Sacerdos item in tripode Pythia, nonne & ipſa voce, quæ habet à deo, enunciat? Enimvero deum futuri præſcium eſſe, ac ſignificare futura cui velit, omnes haud aliter atque ego, tum dicunt tum exiſtimant. Sed alij auguria, & omina, & coniectores, & vates adpellant eos qui futura ſignificant. Ego vero dæmonium & numen hoc adpello, meque arbitror, dum ſic voco, veriora magiſque pia dicere; quam ij qui auibus diuinam poteſtatem adtribuunt. Atqui non mentiri me contra deum, hoc etiam argumentum habeo. Nam licet amicis pleriſque conſulta numinis enuntiauerim, numquam tamen in mendacio ſum deprehenſus. Hæc vbi iudices audientes tumultuarentur, quia partim dictis fidem non haberent, partim in viderent ei, quod conſequeretur à diis maiora quam ipſi, rurſum dixiſſe Socratem: Age vero, alia quoque audite, vt magis etiam ex vobis illi, qui volent, diuinitus honorem mihi tributum non credant. Nam quum Chærephon aliquando Delphis oraculum de me ſciſcitaretur in multorum præſentia, reſpondit Apollo; neminem hominum me vel liberalioris eſſe indolis, vel iuſtiorem, vel prudentiorem. Poſteaquam his etiam auditis iudices magis tumultuarentur, vt par erat, rurſus dixiſſe Socratem: Atqui maiora, iudices, deus ille, de Lycurgo, qui Lacedæmoniis auctor legum fuit, quam de me, oraculis prodidit.

» Fertur enim Lycurgum ingredientem
» fanum ſic adloquutus eſſe, vt diceret:
» Cogito equidem, num te deum adpel-
» lem, an hominem. Me vero deo qui-
» dem ille non comparauit, ſed hominibus
» tamen plurimum præſtare cenſuit. Nihi-
» lominus vos ne in his quidem deo teme-
» re fidem habueritis, ſed ſingillatim ea
» quæ de me prodidit, conſiderate. Quem
» enim minus me cupiditatibus corporis
» ſeruire noſtis? quem liberaliorem? qui à
» nemine neque munera, neque mercedem
» accipio. Quem vero iuſtiorem merito e-
» xiſtimetis eo qui ſic ad præſentia ſemet
» accommodat, vt alienæ rei nullius egeat?
» Et ſapientem illum virum quis merito
» non dixerit, qui ex quo tempore intel-
» ligere quæ dicebantur, cœpi; num-
» quam intermiſi tum inquirere, tum
» diſcere, quidquid boni poteram? At mi-
» nime fruſtra me laboraſſe, annon & il-
» la vobis argumento eſſe videntur, quod
» multi ciues ex iis qui virtuti dediti ſunt,
» multi etiam exteri mea conſuetudine
» præ omnibus vti maluerint? Quid eſſe
» dicemus in cauſſa, quod quum omnes
» norint, minime mihi facultates eſſe ad
» remunerandum, nihilominus multi cu-
» piant aliquid mihi donare? Cur à me ne-
» mo beneficium repoſcit, quum complu-
» res ſe mihi gratias debere fateantur? Cur
» in obſidione ſuam deplorarunt ſortem
» alij, quum ego vitam degerem nihilo
» magis difficultatibus impeditam, quam
» quum maxime beata ciuitas eſſet? Quid,
» quod alij delicias è foro, ingenti pretio
» mercantur, ego ſine ſumtu ſuauiores il-
» lis delicias ex animo meo comparo?
» Quod ſi nemo in iis quæcumque de
» me ipſo dixi, redarguere mendacij me
» poteſt, cur non merito tum à diis tum
» ab hominibus lauder? Et nihilominus
» dicis tu, Melite, me his vtentem inſti-
» tutis corrumpere iuuenes? Atqui noui-
» mus certe, quæ iuuenum corruptelæ ſint.
» Tu dicito, an quem per me ſcias vel ex
» religioſo impium, vel ex modeſto petu-
» lantem, vel ex frugi ſumtuoſum, vel ex
» ſobrio vinoſum, vel ex laborum toleran-
» te mollem factum, vel ab alia volu-
» ptate praua ſuperatum. At ego profe-
» cto, ait Melitus, noui eos, qui abs te per-
» ſuaſi ſunt, vt tibi magis obtemperarent,
» quam parentibus. Equidem hoc, inquit
» Socrates, de inſtitutione verum fateor.
» Sciunt enim, hanc meam fuiſſe curam.

A λέγεται γὰρ εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντα προσειπεῖν αὐτόν, Φροντίζω πότερα θεόν σε εἴπω, ἢ ἄνθρωπον. ἐμὲ δὲ θεῷ μὲν οὐκ εἴκασεν, ἀνθρώπων δὲ πολλῷ προέκρινεν ὑπερφέρειν. ὅμως δὲ ὑμεῖς μηδὲ ταῦτα εἰκῇ πιστεύσητε τῷ θεῷ, ἀλλὰ καθ' ἓν ἕκαστον ἐπισκοπεῖτε ὧν εἶπεν ὁ θεός. τίνα μὲν γὰρ ἐπίστασθε ἧττον ἐμοῦ δουλεύοντα ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις; τίνα δὲ ἀνθρώπων ἐλευθεριώτερον; ὃς παρ' οὐδενὸς οὔτε δῶρα, οὔτε μισθὸν δέχομαι· δικαιότερον δὲ τίνα ἂν εἰκότως νομίσαιτε **B** τοῦ πρὸς τὰ παρόντα συνηρμοσμένου, ὡς τῶν ἀλλοτρίων μηδενὸς προσδεῖσθαι; σοφὸν δὲ πῶς οὐκ ἄν τις εἰκότως ἄνδρα φήσειεν εἶναι, ὃς ἐξ ὅτου ξυνιέναι τὰ λεγόμενα ἠρξάμην, οὐ πώποτε διέλειπον καὶ ζητῶν καὶ μανθάνων ὅ,τι ἐδυνάμην ἀγαθόν; ὡς δὲ οὐ μάτην ἐπόνουν, οὐ δοκεῖ ὑμῖν καὶ τάδε τεκμήρια εἶναι, τὸ πολλοὺς μὲν πολίτας τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων, πολλοὺς δὲ ξένων, ἐκ πάντων προαιρεῖσθαι ἐμοὶ ξυνεῖναι; ἐκείνου δὲ τί **C** φήσομεν αἴτιον εἶναι, τὸ πάντας εἰδέναι, ὅτι ἐγὼ ἥκιστα ἔχοιμι χρήματα ἀντιδιδόναι, ὅμως πολλοὺς ἐπιθυμεῖν ἐμοί τι δωρεῖσθαι; τὸ δ', ἐμὲ μὲν μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀπαιτεῖσθαι εὐεργεσίαν, ἐμοὶ δὲ πολλοὺς ὁμολογεῖν χάριτας ὀφείλειν; τὸ δ' ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοὺς μὲν ἄλλους οἰκτείρειν ἑαυτούς, ἐμὲ δὲ μηδὲν ἀπορώτερον διάγειν, ἢ ὅτε τὰ μάλιστα ἡ πόλις εὐδαιμόνει; τὸ δέ, τοὺς ἄλλους μὲν τὰς εὐπαθείας ἐκ τῆς ἀγορᾶς πολυτελεῖς πορίζεσθαι, ἐμὲ δὲ ἐκ τῆς ψυχῆς ἄ- **D** νευ δαπάνης ἡδίους ἐκείνων μηχανᾶσθαι; εἴ γε μὴν ὅσα εἴρηκα περὶ ἐμαυτοῦ, μηδεὶς δύναιτ' ἂν ἐξελέγξαι με ὡς ψεύδομαι, πῶς οὐκ ἂν ἤδη δικαίως καὶ ὑπὸ θεῶν καὶ ὑπ' ἀνθρώπων ἐπαινοίμην; ἀλλ' ὅμως σύ με φῄς, ὦ Μέλιτε, τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντα τοὺς νέους διαφθείρειν; καίτοι ἐπιστάμεθα μὲν δήπου, τίνες εἰσὶ νέων διαφθοραί. σὺ δ' εἰπέ, εἴ τινα οἶσθα ὑπ' ἐμοῦ γεγενημένον, ἢ ἐξ εὐσεβοῦς ἀνόσιον, ἢ ἐκ σώφρονος ὑβριστήν, ἢ ἐξ εὐδιαί- **E** του πολυδάπανον, ἢ ὡς ἐκ μετριοπότου οἰνόφλυγα, ἢ ἐκ φιλοπόνου μαλακόν, ἢ ἄλλης πονηρᾶς ἡδονῆς ἡττημένον. ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφη ὁ Μέλιτος, ἐκείνους οἶδα, οὓς σὺ πέπεικας σοὶ πείθεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς γειναμένοις. ὁμολογῶ, φάναι τὸν Σωκράτην, περί γε παιδείας. τοῦτο γὰρ ἴσασιν ἐμοὶ μεμεληκός.

περὶ δ' ὑγείας τοῖς ἰατροῖς μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι πείθονται, ἢ τοῖς γονεῦσι· καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γε πάντως οἱ Ἀθηναῖοι πάντες δήπου τοῖς φρονιμώτατα λέγουσι πείθονται μᾶλλον, ἢ τοῖς προσήκουσιν. οὐ γὰρ δὴ καὶ στρατηγοὺς αἱρεῖσθε καὶ πρὸ πατέρων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ ναὶ μὰ Δία γε ὑμεῖς πρὸ ὑμῶν αὐτῶν, οὓς ἂν ἡγῆσθε περὶ τῶν πολεμικῶν φρονιμωτάτους εἶναι; οὕτω γὰρ φάναι τὸν Μέλιτον, ὦ Σώκρατες, καὶ συμφέρει καὶ νομίζεται. οὔκουν εἰπεῖν τὸν Σωκράτην, θαυμαστὸν καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ εἶναι, τὸ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πράξεσι μὴ μόνον ἰσομοιρίας τυγχάνειν τοὺς κρατίστους, ἀλλὰ καὶ προτετιμῆσθαι· ἐμὲ δὲ, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ ἀνθρώποις, περὶ παιδείας, βέλτιστος εἶναι ὑπό τινων προκρίνομαι, τούτου ἕνεκα θανάτου ὑπὸ σοῦ διώκεσθαι; ἐρρήθη μὲν δηλονότι τούτων πλείονα ὑπό τε αὐτοῦ, καὶ τῶν συναγορευόντων φίλων αὐτῷ. ἀλλ' ἐγὼ οὐ τὰ πάντα εἰπεῖν τὰ ἐκ τῆς δίκης ἐσπούδασα, ἀλλ' ἤρκεσέ μοι δηλῶσαι, ὅτι Σωκράτης τὸ μὲν μήτε περὶ θεοὺς ἀσεβῆσαι, μήτε περὶ ἀνθρώπους ἄδικος φανῆναι, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο. τὸ δὲ μὴ ἀποθανεῖν, οὐκ ᾤετο λιπαρητέον εἶναι, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ἤδη ἐνόμισεν ἑαυτῷ τελευτᾶν. ὅτι δὲ οὕτως ἐγίγνωσκε, καταδηλότερον ἐγένετο, ἐπεὶ καὶ ἡ δίκη κατεψηφίσθη. πρῶτον γὰρ κελευόμενος ὑποτιμᾶσθαι, οὔτε αὐτὸς ὑπετιμήσατο, οὔτε τοὺς φίλους εἴασεν. ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ ὑποτιμᾶσθαι ὁμολογοῦντος εἴη ἀδικεῖν. ἔπειτα τῶν ἑταίρων ἐκκλέψαι βουλομένων αὐτὸν, οὐκ ἐφείπετο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκῶψαι ἐδόκει, ἐρόμενος εἴ που εἰδεῖεν τι χωρίον ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα οὐ προσβατὸν θανάτῳ. ὡς δὲ τέλος εἶχεν ἡ δίκη, εἰπεῖν αὐτόν· ἀλλ', ὦ ἄνδρες, τοὺς μὲν διδάσκοντας τοὺς μάρτυρας, ὡς χρὴ ἐπιορκοῦντας καταψευδομαρτυρεῖν ἐμοῦ, καὶ τοὺς πειθομένους τούτοις, ἀνάγκη ἐστὶ πολλὴν ἑαυτοῖς συνειδέναι ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν. ἐμοὶ δὲ τί προσήκει νῦν μεῖον φρονεῖν, ἢ πρὶν κατακριθῆναι, μηδὲν ἐλεγχθέντι, ὡς πεποίηκά τι ὧν ἐγράψαντό με; οὔτε γὰρ ἔγωγε ἀντὶ Διὸς καὶ Ἥρας, καὶ τῶν σὺν τούτοις θεῶν, οὔτε θύων τισὶ καινοῖς δαίμοσιν, οὔτε ὀμνὺς, οὔτε ὀνομάζων ἄλλους θεοὺς ἀναπέφηνα.

A De valetudine vero medicis potius homines quam parentibus obtemperant: & in concionibus omnino Athenienſes vniuerſi potius iis qui prudentiſſime dicunt, quam neceſſariis ſuis parent. Annon in delectu prætorum, & parentibus veſtris, & fratribus, & vero vobis ipſis antefertis eos quos exiſtimatis rerum bellicarum peritiſſimos eſſe? Nimirum, ô Socrates, inquit Melitus, & expedit ita, & vſu receptum eſt. An non igitur, ſubiecit Socrates, mirum hoc tibi videtur eſſe,
B quod quum in actionibus ceteris præſtantiſſimi quique non ſolum pares aliis ſint, ſed etiam eximio quodam honore ornentur; ego quia maximo in hominum bono, quod inſtitutionis eſt, quorumdam opinione ceteris præſtare iudicer, capitis abs te anquirar? Fuerunt autem plura ſcilicet his dicta, cum ab ipſo tum ab amicis, qui eius cauſſæ patrocinabantur. Sed mihi non omnia recenſere, quæ in iudicio fuere dicta, ſtudio fuit: ſed ſatis habui oſtendere, Socra-
C tem nihil feciſſe pluris quam quod nec in deos impium, nec in homines iniuſtum ſe geſſiſſet. Quominus autem morte adficeretur, minime ſibi deprecandum putabat: adeoque ſibi iam opportunum moriendi tempus oblatum eſſe arbitrabatur. Quam quidem eius fuiſſe mentem, magis etiam patuit, poſteaquam iudicum ſententia condemnatus fuit. Primum enim iuſſus multam exſoluere, neque de ſuo eam ſoluit, neque amicos id facere paſſus eſt. Immo etiam dicebat, multæ
D ſolutionem, eius eſſe hominis qui ſe iniuſte feciſſe fateretur. Deinde quum familiares eum ſurripere vellent, non ſolum non obſequebatur, ſed etiam ridere illos videbatur; quum quæreret, ecquem alicubi locum extra Atticam ſcirent, quo mors non poſſet accedere? Poſteaquam iudicio finis impoſitus, dixiſſe traditur: Neceſſe eſt, eos, amici, qui teſtes docuerunt vt peierando falſum adverſus me teſtimonium dicerent, vna cum illis, qui paruerunt, magnæ ſibi tum im-
E pietatis tum iniuſtitiæ conſcios eſſe. Me vero cur animo deiectiore nunc eſſe conueniat, quam ante condemnationem: quum non ſim conuictus quidquam eorum feciſſe, ob quæ illi me accuſarunt? Nec enim pro Ioue, Iunone, diis præter hos ceteris, nouos quoſdam deos ſacrificiis placaſſe, nec in iureiurando citaſſe, nec denique me nominaſſe compertum eſt.

Iuuenes autem quo pacto corrumperem, ad tolerantiam & frugalitatem eos adſuefaciens? Quibus quidem facinoribus mortis pœna propoſita eſt, vt ſunt ſacrilegia, parietum furti cauſſa perfoſſiones, plagium, patriæ proditio; eorum nihil me deſignaſſe, ipſi adverſarij fatentur. Quo fit vt mirandum mihi videatur, quamobrem me dignum eſſe morte ſtatueritis. Ne illa quidem de cauſſa, quod iniuſte occidar, animo eſſe deiectiore debeo. Non enim hoc mihi, ſed iis qui me condemnarunt, dedecori eſt. Preterea me Palamedes conſolatur, qui conſimili mortis genere periit. Nam is etiam nunc longe pulchriorem hymnorum materiem ſuppeditat, quam Vlyſſes, qui eum iniuſte occidit. Et ſcio non modo, ſequuturum, ſed etiam præteritum tempus teſtimonium mihi perhibiturum, neminem me vmquam læſiſſe, neque reddidiſſe peiorem: ſed eos adfeciſſe beneficio, qui mecum diſſerebant, quum gratis, quidquid boni poteram, docerem. Hæc quum dixiſſet, ita diſcedebat; vt nihil eſſet quod dictis ab ipſo non reſponderet: ac tum oculis, tum geſtu, tum inceſſu hilaritatem præ ſe ferebat. Quumque animadverteret, eos, qui comitabantur, lacrumari: Quid hoc eſt? inquit. modo ne fletis? non iamdudum ſcitis, ex quo genitus fui, à natura me ad mortem condemnatum eſſe? Enimvero ſi ſecundis rebus adfluentibus è vita præripior, patet tum mihi, tum aliis, qui beneuolentia me proſequuntur, dolendum eſſe: Si vero diris rebus imminentibus viuendi finem facio, omnino vobis omnibus, tamquam in rerum mearum ſucceſſu proſpero, lætandum arbitror. Aderat Apollodorus quidam, mirifice ſtudioſus Socratis, ceteroqui vir ſimplex. Is ad eum: Ego vero, mi Socrates, inquit, moleſtiſſime fero, quod iniuſte necari te video. Tum Socrates caput eius demulcens, dixiſſe perhibetur: Tune, cariſſime Apollodore, videre me malles iure quam iniuſte occidi? Simul ſubriſiſſe fertur. Hoc quoque proditum eſt, quod quum Anytum prætereuntem vidiſſet, dixerit: Hic vir gloriabundus exſultat, quaſi me interfecto magnum præclarumque facinus patrarit; qui quum ipſum maximi viderem in republica fieri, filium eius ad operas coriariorum inſtitui debere negauerim. Quam excors eſt, ait, qui neſcire videatur, quod quicumque noſtrum & vtiliora, & præclariora in omne æuum geſſerit, is victor ſit.

A τοὺς γε μὴν νέους πῶς ἂν διαφθείροιμι, καρτερίαν καὶ εὐτέλειαν προσεθίζων; ἐφ' οἷς γε μὴν ἔργοις κεῖται θάνατος ἡ ζημία, ἱεροσυλία, τοιχωρυχία, ἀνδραποδίσις, πόλεως προδοσία, οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀντίδικοι τούτων πρᾶξαί τι κατ' ἐμοῦ φασιν. ὥστε θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ὅπου ποτὲ ἐφάνη ὑμῖν ὃ τοῦ θανάτου ἔργον ἐμοὶ ἄξιον. ἀλλ' οὐδὲ μέντοι ὅτι ἀδίκως ἀποθνήσκω, διὰ τοῦτο μεῖον φρονητέον. οὐ γὰρ ἐμοί, ἀλλὰ τοῖς καταγνοῦσι τοῦτο αἰσχρόν ἐστι. B παραμυθεῖται δ' ἔτι με καὶ Παλαμήδης, ὁ παραπλησίως ἐμοὶ τελευτήσας. ἔτι γὰρ καὶ νῦν πολὺ καλλίους ὕμνους παρέχεται Ὀδυσσέως τοῦ ἀδίκως ἀποκτείναντος αὐτόν. οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ *μαρτυρήσετε ὑπό τε τοῦ ἐπιόντος καὶ ὑπὸ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, ὅτι ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε, οὐδὲ πονηρότερον ἐποίησα, εὐεργέτουν δὲ τοὺς ἐμοὶ διαλεγομένους, προῖκα διδάσκων ὅ, τι ἐδυνάμην ἀγαθόν. εἰπὼν δὲ ταῦτα, μάλα C ὁμολογουμένως δὴ τοῖς εἰρημένοις ἀπῄει, καὶ ὄμμασι καὶ σχήματι καὶ βαδίσματι φαιδρός. ὡς δὲ ᾔσθετο ἄρα τοὺς παρεπομένους δακρύοντας, τί τοῦτο, εἰπεῖν αὐτόν, ἢ ἄρτι δακρύετε; οὐ γὰρ πάλαι ἴστε, ἐξ ὅτου περ ἐγενόμην, ὅτι κατεψηφισμένος ἦν μου ὑπὸ τῆς φύσεως ὁ θάνατος; ἀλλὰ μέντοι εἰ μὲν ἀγαθῶν ἐπιρρεόντων προαπόλλυμαι, δῆλον ὅτι ἐμοὶ καὶ τοῖς *ἐμοῖς εὔνοις λυπητέον· εἰ δὲ χαλεπῶν προσδοκωμένων καταλύω τὸν βίον, ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὡς εὐπραγοῦντος D ἐμοῦ, πᾶσιν ὑμῖν εὐθυμητέον εἶναι. παρὼν δέ τις Ἀπολλόδωρος, ἐπιθυμητὴς μὲν ἰσχυρῶς αὐτοῦ, ἄλλως δ' εὐήθης, εἶπεν· ἀλλὰ τοῦτο ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁρῶ σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα. τὸν δὲ λέγεται καταψήσαντα αὐτοῦ μὲν κεφαλὴν εἰπεῖν· σὺ δέ, ὦ φίλτατε Ἀπολλόδωρε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα; καὶ ἅμα ἐπιγελάσαι. λέγεται καὶ Ἄνυτον παριόντα ἰδὼν εἰπεῖν· ἀλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ ὅδε γε κυ-E δρός, ὡς μέγα τι καὶ καλὸν διαπεπραγμένος, εἰ ἀπέκτονέ με, ὅτι αὐτὸν τῶν μεγίστων ὑπὸ τῆς πόλεως ὁρῶν ἀξιούμενον, οὐκ ἔφην χρῆναι τὸν υἱὸν περὶ βύρσας παιδεύειν. ὡς μοχθηρὸς οὗτος, ἔφη, ὃς οὐκ ἔοικεν εἰδέναι, ὅτι ὁπότερος ἡμῶν καὶ συμφορώτερα καὶ καλλίω εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον διαπέπρακται, οὗτός ἐστι καὶ ὁ νικῶν.

* μαρτυρήσεται
* ἐμοὶ

ἀλλὰ μέντοι, φάναι αὐτὸν, ἀνέθηκε μὲν καὶ Ὅμηρος ἔστιν οἷς τῶν ἐν καταλύσει τοῦ βίου προγιγνώσκειν τὰ μέλλοντα. βούλομαι δὲ καὶ ἐγὼ χρησμῳδῆσαί τι. συνεγενόμην γάρ ποτε βραχέα τῷ Ἀνύτου υἱῷ, καὶ ἔδοξέ μοι οὐκ ἀρρώστως τὴν ψυχὴν εἶναι· ὥστε φημὶ αὐτὸν ἐπὶ τῇ δουλοπρεπεῖ διατριβῇ, ἣν ὁ πατὴρ αὐτῷ παρεσκεύακεν, οὐ διαμενεῖν. διὰ δὲ τὸ μηδένα ἔχειν σπουδαῖον ἐπιμελητὴν, προσπεσεῖσθαί τινι αἰσχρᾷ ἐπιθυμίᾳ, καὶ προβήσεσθαι μέντοι πόρρω μοχθηρίας. ταῦτα δ' εἰπὼν, οὐκ ἐψεύσατο· ἀλλ' ὁ νεανίσκος ἡσθεὶς οἴνῳ, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρας ἐπαύετο πίνων· καὶ τέλος οὔτε τῇ ἑαυτοῦ πόλει, οὔτε τοῖς φίλοις, οὔτε αὐτῷ ἄξιος οὐδενὸς ἐγένετο. αὐτὸς μὲν δὴ, διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν, καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην, ἔτι καὶ τετελευτηκὼς τυγχάνει κακοδοξίας. Σωκράτης δὲ διὰ τὸ μεγαλύνειν ἑαυτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, φθόνον ἐπαγόμενος, μᾶλλον καταψηφίσασθαι ἑαυτοῦ ἐποίησε τοὺς δικαστάς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι. τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε, τῶν δὲ θανάτων τοῦ ῥᾴστου ἔτυχεν. ἐπεδείξατο δὲ τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην. ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι αὐτῷ κρεῖττον εἶναι, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τἆλλα τἀγαθὰ προσάντης ἦν, οὐδὲ πρὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο, ἀλλ' ἱλαρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν, καὶ ἐπετελέσατο. ἐγὼ μὲν δὴ κατανοῶν τοῦ ἀνδρὸς τήν τε σοφίαν καὶ τὴν γενναιότητα, οὔτε μὴ μεμνῆσθαι δύναμαι αὐτοῦ, οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν. εἰ δέ τις* τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.

A Enimvero, inquit, quum Homerus etiam nonnullos, qui erant in exitu vitæ, futura prænoſcere fecerit: lubet & mihi quiddam quaſi per oraculum ſignificare. Fuit aliquando mecum Anyti huius filius exiguo tempore, viſuſque eſt mihi indole non ignaua præditus eſſe. Itaque aio non permanſurum in illo ſeruili vitæ genere, quod pater ei præſcripſit. Quia vero nullius virtute præditi viri curæ commendatus eſt, dico futurum, vt in aliquam libidinem fœdam proruat, & in illa ſecor-
B dia longius progrediatur. Hæc dicens, nequaquam mentitus eſt. Nam adoleſcens hic quum vino delectaretur, neque noctu, neque interdiu bibendi finem faciebat: ac tandem nec patriæ, nec amicis, nec ſibi vtilis fuit. Anytus ipſe propter educationem filij prauam, & amentiam ſuam, etiam à morte infamis eſt. Socrates autem, quod magnifice pro tribunali ſe prædicaret, inuidia contracta, magis iudices ad damnandum ſeſe impulit. Illi equidem fatum diis acce-
C ptum obtigiſſe arbitror. Quippe moleſtiſſimam vitæ partem valere iuſſit, & mortis genus inter alia tranquilliſſimum obiit. Idem robur animi ſui declarauit. Nam quum intelligeret, magis ex re ſua eſſe, vt moreretur, quam vt diutius viueret; quemadmodum ad alias res bonas ſe non difficilem ac tardum, ita nec ad mortem lentum mollemve præbuit: immo hilariter eam & exſpectabat, & obiuit. Sapientiam quidem certe, animique magnitudinem quum in hoc viro conſidero:
D non poſſum non eius meminiſſe, nec, vbi meminerim, non etiam laudare. Quod ſi quis eorum qui virtutis ſtudioſi ſunt, cum aliquo verſatus eſt, qui Socrate fuerit vtilior: eum ego virum digniſſimum iudico qui beatus prædicetur.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
Βιβλίον πρῶτον.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM
Liber primus.

SÆPENVMERO miratus A ſum, quibuſnam rationibus accuſatores Socratis Athenienſibus perſuaſerint, cum ſic erga rempublicam ſe geſſiſſe, vt morte dignus eſſet. Nam accuſatio inſtituta adverſus eum, huiuſmodi quædam fuit: Agit iniuſte Socrates, quod ea numina, quæ ciuitas pro diis habet, deos non putet: alia vero numina noua introducat. Præterea iniuſte agit, quod adoleſcentes etiam corrumpat. Primum igitur, quod pro diis B non haberet eos, quos habet hæc ciuitas, quo tãdem argumẽto ſunt vſi? Etenim palam ſacrificabat, ſæpe quidẽ domi ſuæ, ſæpe cõmunibus in aris totius ciuitatis. Præterea non obſcure vaticiniis vtebatur. Erat enim peruulgatũ, dicere Socratem: numen pleraque ſibi ſignificare. Quæ cauſſa mihi videtur inprimis fuiſſe, cur introductorum nouorũ numinum culpam in eum conferrent. At Socrates nihil rei magis nouæ introduxit, quã alij, quicũque diuinationem eſſe ſtatuentes, & auguriis, & ominibus, & C præſagiis, & ſacrificiis vtuntur. Exiſtimant enim illi, non aues, nec obvios ſcire, quid ex vſu ſit iis qui diuinatione vtuntur: ſed horum opera deos illa ſignificare: quod etiam putabat Socrates. Verum maxima pars ait, ſe ab avibus, & ab occurrentibus vel auerti, vel incitari. Socrates autẽ dicebat id quod & ſentiebat, nimirum numen omnia ſignificare: multiſque familiaribus denuntiabat, vt hæc facerent, omitterent illa, tãquam numine ſibi ea prædicente. Quod ſi qui parerẽt ei, ſentiebant id ſibi ex vſu eſſe: D alios, qui non paruiſſent, facti pœnitebat. Quis vero non fateatur, noluiſſe Socratem vel ſtolidum, vel adrogantem apud eos videri, qui cõſuetudine ipſius vtebãtur? vtrũque certe videbatur in eũ cadere, ſi denuntiabat, ea ſibi diuinitus indicari, & palam mentiebatur. De quo patet, nihil prędictum fuiſſe, niſi vera ſe dicturũ credidiſſet.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους ἔπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην, ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει. ἡ μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν· ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεούς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια * εἰσφέρων· [ἐπιφέρων] ἀδικεῖ δὲ, καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. πρῶτον μὲν οὖν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει θεούς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερὸς ἦν, πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν. καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανὴς ἦν. διετεθρύλλητο γὰρ, ὡς φαίη Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν. ὅθεν δὴ καὶ μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι, καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. ὁ δ' οὐδὲν καινότερον εἰσέφερε τῶν ἄλλων, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες, οἰωνοῖς τε χρῶνται, καὶ φήμαις, καὶ συμβόλοις, καὶ θυσίαις. οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας, οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν. κἀκεῖνος οὕτως ἐνόμιζεν. ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι φασὶν ὑπό τε τῶν ὀρνίθων, καὶ τῶν ἀπαντώντων, ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκράτης δὲ ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε. τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν, καὶ πολλοῖς τῶν ξυνόντων προηγόρευε * τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ [ἃ μὲν ποιεῖν, ἃ δὲ] δαιμονίου προσημαίνοντος. καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις μετέμελε. καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτὸν βούλεσθαι μήτ' ἠλίθιον μήτ' ἀλαζόνα φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα, καὶ ψευδόμενος ἐφαίνετο. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἂν προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν.

Quis

ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν, ἢ θεῷ; πιστεύων δὲ θεοῖς, πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν; ἀλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνεβούλευε καὶ πράττειν, ὡς * ἐνόμιζεν ἄριστ᾽ ἂν πραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων, ὅπως ἂν ἀποβήσοιτο, μαντευσομένους ἔπεμπεν, εἰ ποιητέα. καὶ τοὺς μέλλοντας οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς * οἰκήσειν, μαντικῆς ἔφη προσδεῖσθαι. τεκτονικὸν μὲν γὰρ, ἢ χαλκευτικὸν, ἢ γεωργικὸν, ἢ ἀνθρώπων ἀρχικὸν, ἢ τῶν τοιούτων ἔργων ἐξεταστικὸν, ἢ λογιστικὸν, ἢ οἰκονομικὸν, ἢ στρατηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα, καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι, ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. οὔτε γὰρ τῷ καλῶς ἀγρὸν φυτευσαμένῳ δῆλον, ὅστις καρπώσεται· οὔτε τῷ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησαμένῳ δῆλον, ὅστις οἰκήσει· οὔτε τῷ στρατηγῷ δῆλον, εἰ συμφέρει στρατηγεῖν· οὔτε τῷ πολιτικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει τῆς πόλεως προστατεῖν· οὔτε τῷ καλὴν γήμαντι, ἵνα εὐφραίνηται, δῆλον, εἰ διὰ ταύτην ἀνιάσεται· οὔτε τῷ δυνατοὺς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβόντι δῆλον, εἰ διὰ τούτους στερήσεται τῆς πόλεως. τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονᾶν ἔφη. δαιμονᾶν δὲ καὶ τοὺς μαντευομένους, ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθοῦσι διακρίνειν· οἷον εἴ τις ἐπερωτῴη, πότερον ἐπιστάμενον ἡνιοχεῖν ἐπὶ ζεῦγος λαβεῖν κρεῖττον, ἢ μὴ ἐπιστάμενον· ἢ πότερον ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἐπὶ τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν, ἢ μὴ ἐπιστάμενον· ἢ ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας, ἢ μετρήσαντας, ἢ στήσαντας εἰδέναι, τοὺς τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιστα ποιεῖν ἡγεῖτο. ἔφη δὲ δεῖν, ἃ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοὶ, μανθάνειν· ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ, πειρᾶσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι· τοὺς θεοὺς γὰρ οἷς ἂν ὦσιν ἵλεῳ σημαίνειν. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ· πρῴ τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ᾔει, καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερὸς ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ τῆς ἡμέρας ἦν ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι. καὶ ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολὺ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν.

ἐνόμιζον — οἰκίζειν

A Quis autem alij fidem in his habeat, quam deo? Iam qui diis fidẽ habebat, quomodo non eſſe Deos putabat? Enimvero faciebat hæc quoque ad neceſſarios. Auctor illis erat, vt neceſſaria facerẽt, quemadmodum ea fieri putarent optime. Verũ de iis quorum incertus eſſet eventus, oracula conſultum mittebat ſuos, an ſuſcipienda eſſent. Addebat, eos qui præclare domos & vrbes adminiſtraturi eſſent, arte diuinandi egere. Nam vti quis percipiat ædificandi artẽ, B vel excuſoriam, vel colendi agrum, vel hominibus imperandi, aut huiuſmodi opera examinandi, aut rationes ineundi, aut rem domeſticam adminiſtrandi, aut imperatoriæ peritiam conſequendi; huiuſmodi omnia poſſe homines doctrina conſequi, ſuoque arbitratu eligere dicebat: quæ autẽ in his eſſent maxima, deos ſibi aiebat reſeruare, eorumque nihil non hominibus obſcurum eſſe. Nec enim conſtat, ei qui agrũ egregie conſerit, quiſnam fructum ſit percepturus: nec qui egregie domũ ædificat, quis eam ſit habitaturus: nec imperatoriæ C rei peritus, an imperatoris munere fugi expediat: nec perito rerum ciuilium, an ex vſu futurum ſit, vt ciuitati præſit: nec qui formoſam ducit, vt ea lætetur, an propter hanc dolorem ſenſurus ſit: nec qui potẽtes in ciuitate adfines adeptus eſt, an per hos ciuitate ſit exſulaturus. Horum omnium ſi qui nihil ad numen referant, ſed vniuerſa potius ad hominis conſiliũ; furere dicebat. Itidem illos etiã aiebat furere, qui per diuinationẽ explorarent ea quæ hominibus diſcendo diiudicãdi poteſtas diuinitus eſ- D ſet conceſſa: velut ſi quis conſulat, vtrum moderandi currus peritum an imperitum præſtet in vehiculum recipere: vel gubernãdi peritum in nauem recipere præſtet, an imperitum. Quæ item homines numerãdo, vel metiendo, vel põderando ſcire poſſunt, ea qui à diis quærerent, nefarie dicebat agere. Adeoque neceſſe eſſe dicebat, vt quæ homines diſcendo cognita facere dij vellent, diſcantur: quæ vero ſunt obſcura hominibus, in iis conãdum vt per diui- E nationem dij cõſulantur. Nam ſignificare deos hæc illis, quibus ſint propitij. Erat autem Socrates ſemper in hominum oculis. Nam mane ad loca deambulationibus & exercitiis deſtinata pergebat, & quum frequens erat forum, conſpiciebatur in publico, reliquumque diei degebat iſtic, vbi verſaturos inter plurimos eſſet. Diſſerebat autem plerũque, ſic tamen, vt ipſum audiendi facultas iis qui vellent, eſſet.

Neque vllus vmquã Socratem impij quidquam, aut nefandi, vel deſignare vidit, vel audiuit dicere. Nec enim de rerum omnium natura ſic diſſerebat, vti complures alij, nimirum conſiderans, quo pacto is, qui à profeſſoribus ſapientiæ mundus adpellatur, ortus ſit: quibuſque de cauſis neceſſariis ſingulæ res cęleſtes fiant. Immo eos qui his rebus occuparentur, fatuos eſſe demonſtrabat. Ac primum de eis hoc conſiderabat, an quod rati ſe humana iam ſatis intelligere, ad ea tractanda accederent: an relictis rebus humanis, diuinas contemplantes, quæ ſui eſſent officij ſe facere putarent. Mirabatur etiam, non eos clariſſime perſpicere, homines hæc invenire non poſſe. Nec enim eos, qui plurimum adrogent ſibi, quod de his diſſerere norint, eaſdem inter ſe opiniones fouere; ſed furioſorum inſtar inter ſe comparatos eſſe. Nam qui furioſi ſunt, partim quæ ſunt terribilia, non metuunt; partim etiam non metuenda metuunt. Itidem his videri turpe eſſe, in turba quid vel dicere, vel facere; aliis vero, ne exeundum quidem eſſe ad homines, videri: hos neque fanum, neque aram, neque rerum diuinarum quidquam in honore habere: illos & lapides, & ligna quælibet, & belluas colere. Itidem eorum, qui de rerum omnium natura ſollicite inquirant, aliis videri, vnum quiddam eſſe, quod exiſtat; aliis, eſſe ea numero infinita. His omnia ſemper moueri, illis nihil vmquam moueri: his omnia tum oriri, tum interire; illis, nihil vmquam nec ortum, nec interire. Præterea de his illud quoque conſiderabat, vtrum perinde ac illi, qui res humanas diſcunt, arbitrantur hoc quod didicere, tum ſibi tum aliis, quibuſcumque velint, ſe facere poſſe; ſic & illi, qui res diuinas inquirunt, arbitrentur ſe, poſteaquam cognouerint, quibus rationibus neceſſariis ſingula fiant, effecturos vbi velint, ventos, aquas, temporum viciſſitudines, aliaque, ſi quo ſit opus, his conſimilia. An eiuſmodi quiddam ne quidem ſperent, ſatiſque habeant ſcire tantum, quo pacto rerum huiuſmodi ſingulæ fiant. De illis igitur, qui hæc tractarent, huiuſmodi proferebat: ipſe de rebus humanis diſſerebat ſemper, quum quidem conſideraret, quid pium eſſet, quid impium: quid honeſtum, quid turpe: quid iuſtum, quid iniuſtum: quid mentis ſanitas, quid inſania: quid fortitudo, quid ignauia: quid ciuitas, quid rerum ciuilium peritus:

A οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς, οὐδὲ ἀνόσιον, οὔτε πράττοντος εἶδεν, οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως ᾗπερ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος *ἔφυ, καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεται τῶν ἔχ. οὐρανίων. ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας *ἐπεδείκνυε. καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἀποδείκνυ. ἐσκόπει, πότερά ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τἀνθρώπινα εἰδέναι, ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν
B τοιούτων φροντίζειν· ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες, ἡγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν. ἐθαύμαζε δ' εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ ταὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. τῶν τε γὰρ μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι· καὶ τοῖς μὲν οὐδ' ἐν
C ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὁτιοῦν, τοῖς δὲ οὐκ ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι δοκεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὔθ' ἱερὸν, οὔτε βωμὸν, οὔτε ἄλλο τῶν θείων *οὐδὲ τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους οὐδὲν καὶ ξύλα τὰ τυχόντα καὶ θηρία σέβεσθαι. τῶν τε περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως μεριμνώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἓν μόνον τὸ ὂν εἶναι, τοῖς δ' ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι πάντα, τοῖς δ' οὐδὲν ἄν ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν πάντα
D γίνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δ' οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν, οὔτ' *ἀπολεῖσθαι. ἐσκό- ἀπολεῖσθαι. πει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε· ἆρ' ὥσπερ οἱ τἀνθρώπεια μανθάνοντες, ἡγοῦνται τοῦθ' ὅ,τι ἂν μάθωσιν, ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν βούλωνται, ποιήσειν· οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες, νομίζουσιν, ἐπειδὰν γνῶσιν αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεται, ποιήσειν ὅταν βούλωνται, καὶ ἀνέμους, καὶ ὕδατα, καὶ ὥρας, καὶ ὅτου δ' ἂν
E ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων· ἢ τοιοῦτο μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γνῶναι μόνον, ᾗ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίνεται. περὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα πραγματευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν. αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων ἀεὶ διελέγετο, σκοπῶν τί εὐσεβὲς, τί ἀσεβές· τί καλὸν, τί αἰσχρόν· τί δίκαιον, τί ἄδικον· τί σωφροσύνη, τί μανία· τί ἀνδρεία, τί δειλία· τί πόλις, τί πολιτικός·

τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο καλοὺς κἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ' ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκλῆσθαι. ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγνῶναι τοὺς δικαστάς· ὅσα δὲ πάντες ᾔδεσαν, θαυμαστὸν, εἰ μὴ τούτων ἐνεθυμήθησαν. βουλεύσας γάρ ποτε, καὶ τὸν βουλευτικὸν ὅρκον ὀμόσας, ἐν ᾧ ἦν κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ γενόμενος, ἐπιθυμήσαντος τοῦ δήμου παρὰ τοὺς νόμους ἐννέα στρατηγοὺς μιᾷ ψήφῳ τοὺς ἀμφὶ Θρασύλλον καὶ Ἐρασινίδην ἀποκτεῖναι πάντας, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσαι, ὀργιζομένου μὲν αὐτῷ τοῦ δήμου, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν ἀπειλούντων· ἀλλὰ περὶ πλείονος ἐποιήσατο εὐορκεῖν, ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας. καὶ γὰρ ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων, οὐχ ὃν τρόπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν. οὗτοι μὲν γὰρ οἴονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι. Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ παρεῖναι, καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων. θαυμάζω οὖν ὅπως ποτὲ ἐπείσθησαν Ἀθηναῖοι Σωκράτην περὶ τοὺς θεοὺς μὴ σωφρονεῖν, τὸν ἀσεβὲς μὲν οὐδέν ποτε περὶ τοὺς θεοὺς οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα, τοιαῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα περὶ θεῶν, οἷά τις ἂν καὶ λέγων καὶ πράττων, εἴη τε καὶ νομίζοιτο εὐσεβέστατος. θαυμαστὸν δὲ φαίνεταί μοι καὶ τὸ πεισθῆναί τινας, ὡς Σωκράτης τοὺς νέους διέφθειρεν, ὃς πρὸς τοῖς εἰρημένοις, πρῶτον μὲν ἀφροδισίων καὶ γαστρὸς πάντων ἀνθρώπων ἐγκρατέστατος ἦν· εἶτα πρὸς χειμῶνα, καὶ θέρος, καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος· ἔτι δὲ πρὸς τὸ μετρίων δεῖσθαι, πεπαιδευμένος οὕτως, ὥστε πάνυ μικρὰ κεκτημένος, πάνυ ῥᾳδίως ἔχειν ἀρκοῦντα. πῶς οὖν αὐτὸς ὢν τοιοῦτος, ἄλλους ἂν ἢ ἀσεβεῖς, ἢ παρανόμους, ἢ λίχνους, ἢ ἀφροδισίων ἀκρατεῖς, ἢ πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλοὺς, ἀρετῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν, καὶ ἐλπίδας παρασχὼν, ἂν ἑαυτῶν ἐπιμελῶνται, καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. καίτοι γε οὐδεπώποτε ὑπέσχετο διδάσκαλος εἶναι τούτου, ἀλλὰ τῷ

A quid imperiũ in homines, quid hominibus imperandi peritus: itemque de rebus ceteris, quarum cognitione inſtructos arbitrabatur probos ac honeſtos viros eſſe: qui autem eas ignorarẽt, mancipia merito vocari. Quapropter in iis de quibus quid ſentiret Socrates, non conſtabat, allucinatos fuiſſe iudices, mirum videri non debet. Quæ autem ſciebant omnes, ea non ad animos ipſis accidiſſe, mirũ eſt. Nam quum aliquãdo Senator eſſet, ac ſacramentũ Senatoriũ præſtitiſſet, quo comprehendebatur, vt ſe-

Socratis conſtantia.

B cundũ leges ſententiam diceret; atque etiam præſes populi factus eſſet, qui* contra leges, nouem prętores, Thraſyli ac Eraſinidis collegas, vna condemnatione morte multari petebat; decretum, adiũcto ſuffragio ſuo, facere noluit. Quumq; populus ei ſuccenſeret, multique potentes minarentur: nihilominus pluris fecit iuriſiurãdi religionem, quam ſtudium gratificandi populo cõtra ius & fas, aliorumque minas vitandi. Etenim deos putabat hominum curam gerere alia quadam ratione, quã vulgo

Vide ſuprà librum primum Hiſt. Græcan. extremo.

C exiſtimetur. Nã plerique putant deos quædam ſcire, quædam neſcire. Socrates autẽ arbitrabatur, Deos omnia quæ vel dicerẽtur, vel agerentur, vel clam deliberarentur, ſcire. Eoſdẽ vbique adeſſe, ac de rebus humanis omnia mortalib. ſignificare. Quamobrem mirari ſubit, quo tãdem pacto perſuaſi fuerint Athenienſes, Socratis de rebus diuinis non ſanam fuiſſe ſententiam, quum ille nihil vnquam impij in deos vel dixerit, vel commiſerit: potiuſque ſic de iis

D & loquutus ſit, & in eos ſe geſſerit, vt ſi quis ea tum dicat, tum faciat, ſit ac putari debeat religioſiſſimus. Hoc quoque mirũ mihi videtur, perſuaderi quoſdã potuiſſe, quod Socrates adoleſcentulos corrumperet; qui præter ea quæ dicta ſunt, primo rerũ venerearum, ac gulæ, ſupra omnes homines continentiſſimus erat: deinde hyemis, æſtatis, laborum omnium tolerantiſſimus: atque etiam ſic ad frugalitatem inſtitutus, vt quum valde modicum poſſideret, facillime contentus iis eſſet quæ habebat.

E Quo igitur pacto, quũ talis eſſet ipſe, reddidit alios vel impios, vel legum violatores, vel luxurioſos, vel in rebus venereis incontinentes, vel molles ad perferendos labores? Immo vero multos ab his vitiis reuocauit, vtque virtutis eſſent ſtudioſi, perfecit: etiam iniecta ſpe, futurum, vt ſi ſui ipſorum curam gererent, in viros probos ac fortes euaderent. Neque tamen vnquã hæc ſe docere velle profitebatur, ſed quia

A conſtabat eum talem eſſe, in ſpem erigebat illorũ animos qui cõſuetudine ipſius vtebantur; futurum, vt ſi ipſum imitarētur, & ipſi tales euaderent. Nec corpus quidem ipſe ſuum negligenter curabat, ac ſi qui curarent negligenter, eos minime laudabat. Itaq; improbabat, ſi quis nimio cibo refertꝰ labores immodicos ſuſciperet; magiſque probabat, ſi quod animus lubēter admiſiſſet, id laborãdo conficeretur. Nã eiuſmodi habitũ valetudini non parũ conducere, ac animi ſtudiũ haudquaquam impedire aiebat. B Minime vero delicatus erat, aut oſtētandi ſe cupidus, ſiue veſtitu, ſeu ſubligaribus, ſeu reliqua vitæ ratione. Ne auaros quidē efficiebat eos qui cum ipſo verſabãtur. Nã & aliis à libidinibus eos reuocabat, & à ſtudioſis ſui, pecuniam non exigebat. Qua in re quum abſtinentē ſe oſtenderet, liberalitatē exercere ſe iudicabat. Qui autem colloquiorum & cõuerſationis cauſſa mercedē caperent, ſuimet quoſdam quaſi plagiarios adpellabat, propterea quod neceſſario diſſerere cogerentur ad eos à quibus mercedem acciperent. C Mirum ipſi videbatur, eum qui virtutē profiteretur, pecuniam exigere; neque maximũ lucrũ ducere, quod egregiũ amicum ſibi adiungeret; potiuſq. metuere, ne is qui probus & honeſtus vir factꝰ eſſet; homini optime de ſe merito non etiam maximã gratiam haberet. Econtrario nemini Socrates vnquã tale quid pollicebatur, ſed futurũ credebat, vt qui de numero familiariũ ſuorũ amplexi fuiſſēt ea quę probabat ipſe, toto vitę tēpore tũm ſibi tum aliis inſignes amici eſſēt. D Quo igitur modo vir talis iuuenes corrumperet? niſi forte virtutis ſtudiũ corruptelã quis eſſe putat. At profecto, dixit accuſator, familiares ſuos tales effecit, vt leges receptas contemnerent; quum diceret, ſtultorũ eſſe hominũ, magiſtratus ciuitati * faba præficere: quando nemo fabarij nauiũ gubernatoris opera velit vti, neque fabri, neque tibicinis, neque aliis in rebus talibꝰ, in quibus ſi erretur, multo minora detrimēta capiantur, quam ſi peccetur in republica. E Tales ille ſermones efferre iuuenũ animos aiebat, vt præſentē reipublicæ ſtatum contemnerent, eoſdemque violentos reddere. Verũ ego arbitror, eos qui prudētiã colunt, ſeq. putant poſſe ciues ea docere quæ expediant, minime violentos fieri: quippe qui ſciant, cum violentia quidem inimicitias & pericula coniuncta eſſe, hæc autem poſſe fieri abſq. omni periculo, & cum amore ac beneuolentia, perſuadēdo.

h. e. ſuffragio. Nã ad hoc fabu vtebantur.

φανερὸς εἶναι τοιοῦτος ὤν, ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ, μιμουμένους ἐκεῖνον, τοιούσδε γενήσεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει, τούς τε ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν ἀπεδοκίμαζε, τὸ δὲ ὅσα ἡδέως ἡ ψυχὴ δέχεται, ταῦτα ἱκανῶς ἐκπονεῖν ἐδοκίμαζε. ταύτην γὰρ τὴν ἕξιν ὑγιεινήν τε ἱκανῶς εἶναι, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν οὐκ ἐμποδίζειν ἔφη. ἀλλ' οὐ μὴν θρυπτικός γε, οὐδὲ ἀλαζονικὸς ἦν, οὔτ' ἀμπεχόνῃ, οὔθ' ὑποδέσει, οὔτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ. οὐ μὴν οὐδ' ἐρασιχρημάτους γε τοὺς συνόντας ἐποίει. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα. τούτου δ' * ἀπεχομένους ἐνόμιζεν ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι· τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὁμιλίας μισθόν, ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει, διὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι παρ' ὧν ἂν λάβοιεν τὸν μισθόν. ἐθαύμαζε δ' εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος, ἀργύριον πράττοιτο, καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἕξειν, φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο μὴ ὁ γενόμενος καλὸς κἀγαθός, τῷ τὰ μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μεγίστην χάριν * ἔχῃ. Σωκράτης δ' ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενὶ πώποτε τοιοῦτον οὐδέν· ἐπίστευε δὲ τῶν ξυνόντων αὐτῷ τοὺς ἀποδεξαμένους ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζεν, εἰς τὸν πάντα βίον ἑαυτῷ τε καὶ * ἄλλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστιν. ἀλλὰ νὴ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει τῶν καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μωρὸν εἴη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθίστασθαι, κυβερνήτῃ δὲ μηδένα θέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ, μηδὲ τέκτονι, μηδ' αὐλητῇ, μηδὲ ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ ἐλάττονας βλάβας ἁμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἁμαρτανομένων. τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστώσης πολιτείας, καὶ ποιεῖν βιαίους. ἐγὼ δ' οἶμαι τοὺς φρόνησιν ἀσκοῦντας, καὶ νομίζοντας ἱκανοὺς ἔσεσθαι τὰ συμφέροντα διδάσκειν τοὺς πολίτας, ἥκιστα γίγνεσθαι βιαίους, εἰδότας ὅτι τῇ μὲν βίᾳ πρόσεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταῦτα γίγνεται.

ἀπεχόμενον

ἕξει

ἀλλήλοις

οἱ μὲν γὰρ βιασθέντες, ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν· οἱ δὲ πεισθέντες, ὡς κεχαρισμένοι φιλοῦσιν. οὔκουν τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχὺν ἄνευ γνώμης ἐχόντων τὰ τοιαῦτα πράττειν ἐστίν. ἀλλὰ μὴν καὶ συμμάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέοιτ' ἂν οὐκ ὀλίγων, ὁ δὲ πείθειν δυνάμενος, οὐδενός. καὶ γὰρ μόνος ἡγοῖτ' ἂν δύνασθαι πείθειν. καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιούτοις ἥκιστα συμβαίνει. τίς γὰρ ἀποκτεῖναί τινα βούλοιτ' ἂν μᾶλλον, ἢ ζῶντι πειθομένῳ χρῆσθαι; ἀλλ', ἔφη γε ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γενομένω Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης, πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων πλεονεκτίστατός τε καὶ βιαιότατος ἐγένετο· Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατος, καὶ ὑβριστότατος, καὶ βιαιότατος. ἐγὼ δ' εἰ μέν τι κακὸν ἐκείνω τὴν πόλιν ἐποιησάτην, οὐκ ἀπολογήσομαι· τὴν δὲ πρὸς Σωκράτην συνουσίαν αὐτοῖν, ὡς ἐγένετο, διηγήσομαι. ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ τὼ ἄνδρε τούτω φύσει φιλοτιμοτάτω πάντων Ἀθηναίων, βουλομένω τε πάντα δι' ἑαυτῶν πράττεσθαι, καὶ πάντων ὀνομαστοτάτω γενέσθαι, ᾔδεσαν δὲ, Σωκράτην ἀπ' ἐλαχίστων μὲν χρημάτων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ διαλεγομένοις αὐτῷ πᾶσι χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις ὅπως βούλοιτο. ταῦτα δὲ ὁρῶντε, καὶ ὄντε οἵω προειρήσθον, πότερόν τις αὐτὼ φῇ τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους ἐπιθυμήσαντε, καὶ τῆς σωφροσύνης, ἣν ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρέξασθαι τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ, ἢ νομίσαντε, εἰ ὁμιλησαίτην ἐκείνῳ, γενέσθαι ἂν ἱκανωτάτω λέγειν τε καὶ πράττειν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι, θεοῦ διδόντος αὐτοῖν, ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον, ὥσπερ ζῶντα Σωκράτην ἑώρων, ἢ τεθνάναι, ἑλέσθαι ἂν αὐτὼ μᾶλλον τεθνάναι. δήλω δ' ἐγενέσθην ἐξ ὧν ἐπραξάτην. ὡς γὰρ τάχιστα κρείττονε τῶν συγγιγνομένων ἡγησάσθην εἶναι, εὐθὺς ἀποπηδήσαντε Σωκράτους, ἐπραττέτην τὰ πολιτικὰ, ὧνπερ ἕνεκα Σωκράτους ὠρεχθήτην. ἴσως οὖν εἴποι τις ἂν πρὸς ταῦτα, ὅτι χρῆν τὸν Σωκράτην μὴ πρότερον τὰ πολιτικὰ διδάσκειν τοὺς συνόντας, ἢ σωφρονεῖν. ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω· πάντας δὲ τοὺς διδάσκοντας ὁρῶ αὐτοὺς δεικνύντας τε τοῖς μανθάνουσιν, ᾗπερ αὐτοὶ ποιοῦσιν, ἃ διδάσκουσι,

A Nam qui vi coguntur, ita oderunt, vt quibus aliquid ademtum ſit: at qui perſuadentur, quaſi quibus grata res acciderit, etiam amant. Quamobrem in eos qui prudentiæ ſtudioſi ſunt, minime vis cadit: ſed inferre vim, eorum eſt qui vires habent abſq; cõſilio. Præterea ſi quis violenter audeat agere, nõ paucis egebit ſociis: qui vero perſuadere poteſt, nullo. Nam ſolum ſe putat ad perſuadendum ſatis valere. Quinetiam eiuſmodi hominibus minime accidit vt quemquã occidant. Quis enim interficere B velit aliquem potius, quã viuum obſequentẽ habere? At vero, dicebat accuſator, vſi conſuetudine Socratis Critias & Alcibiades, maximis malis ciuitatẽ adfecerunt. Nam Critias quidem certe paucorũ in dominatu lõge omniũ auariſſimus & violentiſſimus fuit: Alcibiades autẽ longe omniũ in ſtatu populari fuit intemperantiſſimus, & petulantiſſimus, & violẽtiſſimus: Equidem ſi quo damno ciuitatem hi duo adfecerunt, non excuſabo: quæ autem fuerit C vtriuſque cum Socrate conſuetudo, commemoraturus ſum. Erat vterque natura longe omnium Athenienſium ambitioſiſſimus, & qui vellent omnia per ſe geri, vt omnium clariſſimi fierent. Norant autem, minimis facultatibus Socratem plane cõtentum viu[illegible], cunctiſque à voluptatibus ſe prorſus abſtinere: denique illos, quibuſcum diſſereret, in colloquiis ita flectere, prout ipſe vellet. Quæ quum illi viderent, ac tales eſſent, quales fuiſſe paullo ante referebamus: an quis dicat, eos incitatos cu- D piditate vitę modeſtięque Socraticæ, conſuetudinem ipſius expetiuiſſe: an potius quod exiſtimarẽt, ſe, ſi cum ipſo verſarentur, futuros & ad dicendum, & ad gerendas res promtiſſimos? Arbitror equidem, ſi deus optionem vtrique dediſſet, vt vel totam vitam ſic viuerent, quemadmodum Socrarem viderent viuere; vel morerẽtur: potius mortem electuros fuiſſe: quod quidem iis rebus quas geſſere, declararunt. Nam vbi primum arbitrabantur, ſe præſtantiores iis eſſe qui vna cum ipſis Socra- E ti aderant; mox à Socrate reſilierunt, remque publicam gerendam ſuſceperunt, cuius gratia Socratis ſtudioſi fuerant. Fortaſſe quis ad hæc reſpõderit, debuiſſe Socratem non prius familiares ſuos in rerum ciuilium ſcientia inſtituere, quam vitæ modeſtiam illi didiciſſent. Ego vero nihil ad hoc contradico. video tamen, omnes eos qui docent, ſeipſos diſcipulis exhibere, quo pacto præſtent ipſi, quod docent: at-

que etiam eos oratione impellere. Noui Socratem quoque ſeipſum virum probum & bonum familiaribus ſuis exhibuiſſe, deque virtute, ac rebus humanis ceteris, pręclariſſime diſſeruiſſe. Nec non illos duos noui modeſte ſe geſſiſſe, quam quidem diu Socratis vtebantur familiaritate: nō quod vererentur, ne à Socrate vel multarentur, vel cęderentur; ſed quod putarent, id temporis hoc ſibi maxime ex vſu eſſe. Fortaſſis autem plerique illorum, qui philoſophari ſe profitentur, dixerint: iuſtum hominem numquam iniuſtum fieri, neque ex modeſto petulantem: neque in quoquam illorum, quæ diſcendo percipiuntur, eum, qui didicit, indoctum poſſe fieri. Verum mea de his diuerſa ſententia eſt. Video enim, perinde atque corporis actiones ab iis ſuſcipi non poſſunt, qui corpora non exercent: ſic etiam actiones animi non poſſe ab iis perfici, qui animum nō exerceant. Nec enim ea quæ faciunda ſunt, facere; nec ab iis abſtinere, à quibus abſtinendum erat, poſſunt. Quæ cauſſa eſt, quamobrem parentes filios ſuos, tametſi modeſti ſint, nihilominus ab improbis hominibus arceãt: quippe quod bonorum conſuetudo, virtutis exercitatio ſit; malorum autem, eiuſdem exitium. In quo quidem nobis etiam poeta teſtimonio eſt, qui ait: *Theognis.*

Tradent nempe boni bona, ſed ſi vixeris inter
Prauos, amittes quod tibi mentis adeſt.

quique rurſus ait:

Vir bonus interdum male, mox bene ſe gerit idem.

quibus ſane teſtimonio meo & ipſe adſentior. Nam, vti video, perinde atque illi, qui ſe nō exercent, carminum certa lege compoſitorum obliuiſcuntur: ſic & præcepta doctrinę ab iis obliuioni traduntur, qui negligentes ſunt. Quum autem aliquis illorum præceptorum obliuiſcitur, quibus ad virtutem excitatur: eorum etiã oblitus eſt, quæ dum percipiendo animus adficitur, mentis ſanitatem ac modeſtiam adpetit. Eum vero, qui horum obliuiſcitur, mirum non eſt, ipſius etiam obliuiſci modeſtiæ. Video etiam, illos qui ad potandi ſtudium plus æquo prouecti ſunt, & amoribus impliciti, minus ea poſſe curare, quæ erat neceſſe; minuſque ſe ab iis abſtinere, à quibus abſtinendum erat. Nam multi, qui etiam pecuniis parcere prius poterant, quã amarent, in amorem prolapſi iam non amplius id poſſunt: abſumtiſque pecuniis, ab iis lucris, à quibus ante ſe continebant, quippe quæ turpia ducerent, abſtinere nequeunt.

A καὶ τῷ λόγῳ προβιβάζοντας. οἶδα δὲ καὶ Σωκράτην δεικνύντα τοῖς ξυνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα, καὶ διαλεγόμενον κάλλιστα περὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων. οἶδα δὲ κἀκείνω σωφρονοῦντε, ἔστε Σωκράτει *συνήστην, οὐ φοβουμένω μὴ ζημιοῖντο ἢ παίοιντο ὑπὸ Σωκράτους, ἀλλ᾽ οἰομένω τότε κράτιστον εἶναι τοῦτο πράττειν. ἴσως οὖν εἴποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν, ὅτι οὐκ ἄν ποτε ὁ *συνήστην.*
B δίκαιος, ἄδικος γένοιτο, οὐδὲ ὁ σώφρων, ὑβριστής· οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν μάθησίς ἐστιν, ὁ μαθὼν ἀνεπιστήμων ἄν ποτε γένοιτο. ἐγὼ δὲ περὶ τούτων οὐχ οὕτω γιγνώσκω. ὁρῶ γάρ, ὥσπερ τὰ τοῦ σώματος ἔργα τοὺς μὴ τὰ σώματα ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους. οὔτε γὰρ ἃ δεῖ πράττειν, οὔτε ὧν δεῖ ἀπέχεσθαι δύνανται. διὸ καὶ τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες, κἂν ὦσι σώφρονες, εἴργουσιν ἀπὸ τῶν
C πονηρῶν ἀνθρώπων ὅμως, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν, κατάλυσιν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ὅ, τι λέγων,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ᾽ ἐσθλὰ *διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι *μαθήσεαι.*
Συμμιχθῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

καὶ ὁ λέγων,

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς, *ποτὲ μὲν κακὸς, ἄλλοτε δ᾽ ἐσθλός. *τοτὲ*

D κἀγὼ δὲ μαρτυρῶ τούτοις. ὁρῶ γάρ, ὥσπερ τῶν ἐν μέτρῳ πεποιημένων ἐπῶν τοὺς μὴ μελετῶντας ἐπιλανθανομένους, οὕτω καὶ τῶν διδασκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελοῦσι λήθην ἐγγιγνομένην. ὅταν δὲ τῶν νουθετικῶν λόγων ἐπιλάθηταί τις, ἐπιλέλησται καὶ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχουσα τῆς σωφροσύνης ἐπεθύμει. τούτων δὲ ἐπιλαθόμενον οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σω-
E φροσύνης ἐπιλαθέσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλοποσίαν προαχθέντας, καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας *ἐκκυλισθέντας, ἧττον δυναμένους τῶν τε δεόντων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέχεσθαι. πολλοὶ γὰρ καὶ χρημάτων δυνάμενοι φείδεσθαι, πρὶν ἐρᾶν, ἐρασθέντες οὐκέτι δύνανται· καὶ τὰ χρήματα καταναλώσαντες, ὧν πρόσθεν ἀπείχοντο κερδῶν, αἰσχρὰ νομίζοντες εἶναι, τούτων οὐκ ἀπέχονται. *ἐγκυλισθέντας.*

πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται σωφρονήσαντα πρόσθεν, αὖθις μὴ σωφρονεῖν, καὶ δίκαια δυνηθέντα πράττειν, αὖθις ἀδυνατεῖν; πάντα μὲν οὖν ἔμοιγε δοκεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀσκητὰ εἶναι, οὐχ ἥκιστα δὲ σωφροσύνη. ἐν τῷ γὰρ αὐτῷ σώματι συμπεφυτευμέναι τῇ ψυχῇ αἱ ἡδοναὶ πείθουσιν αὐτὴν μὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἑαυταῖς τε καὶ τῷ σώματι χαρίζεσθαι. καὶ Κριτίας δὴ καὶ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτει συνήστην, ἐδυνάσθην ἐκείνῳ χρωμένω συμμάχῳ, τῶν μὴ καλῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν· ἐκείνου δ' ἀπαλλαγέντε, Κριτίας μὲν φυγὼν εἰς Θετταλίαν, ἐκεῖ συνῆν ἀνθρώποις ἀνομίᾳ μᾶλλον ἢ δικαιοσύνῃ χρωμένοις· Ἀλκιβιάδης δ' αὖ διὰ μὲν κάλλος ὑπὸ πολλῶν καὶ σεμνῶν γυναικῶν θηρώμενος, διὰ δύναμιν δὲ τὴν ἐν τῇ πόλει, καὶ τοῖς συμμάχοις, ὑπὸ πολλῶν καὶ δυνατῶν κολακεύειν ἀνθρώπων διαθρυπτόμενος, ὑπὸ δὲ τοῦ δήμου τιμώμενος, καὶ ῥᾳδίως πρωτεύων, ὥσπερ οἱ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθληταὶ ῥᾳδίως πρωτεύοντες ἀμελοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω κἀκεῖνος ἠμέλησεν αὐτοῦ. τοιούτων δὲ συμβάντων αὐτοῖν, καὶ ὠγκωμένω μὲν ἐπὶ γένει, ἐπηρμένω δ' ἐπὶ πλούτῳ, πεφυσημένω δ' ἐπὶ δυνάμει, διατεθρυμμένω δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις διεφθαρμένω, καὶ πολὺν χρόνον ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε, τί θαυμαστὸν εἰ ὑπερηφάνω ἐγενέσθην; εἶτα εἰ μέν τι ἐπλημμελησάτην, τούτου Σωκράτην ὁ κατήγορος αἰτιᾶται· ὅτι δὲ νέω ὄντε αὐτώ, ἡνίκα καὶ ἀγνωμονεστάτω καὶ ἀκρατεστάτω εἰκὸς εἶναι, Σωκράτης παρέσχε σώφρονε, οὐδενὸς ἐπαίνου δοκεῖ τῷ κατηγόρῳ ἄξιος εἶναι; οὐ μὴν τά γε ἄλλα οὕτω κρίνεται. τίς μὲν γὰρ αὐλητής, τίς δὲ καὶ κιθαριστής, τίς δὲ ἄλλος διδάσκαλος ἱκανοὺς ποιήσας τοὺς μαθητάς, ἐὰν πρὸς ἄλλους ἐλθόντες χείρους φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει τούτου; τίς δὲ πατήρ, ἐὰν ὁ παῖς αὐτοῦ συνδιατρίβων τῳ σώφρων ᾖ, ὕστερον δὲ ἄλλῳ τῳ συγγενόμενος, πονηρὸς γένηται, τὸν πρόσθεν αἰτιᾶται, ἀλλ' οὐχ ὅσῳ ἂν παρὰ τῷ ὑστέρῳ χείρων φαίνηται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαινεῖ τὸν πρότερον; ἀλλ' οἵ γε πατέρες αὐτοῖς συνόντες τοῖς υἱέσι, τῶν παίδων πλημμελούντων, οὐκ αἰτίαν ἔχουσιν, ἐὰν αὐτοὶ σωφρονῶσιν.

A Cur igitur fieri non poſſit, vt qui ante modeſtus fuerit, deinde non ſit modeſtus: & qui iuſte agere potuerit, deinde nō poſſit? Equidem omnia bona & honeſta comparari exercitatione poſſe ſtatuo, maxime modeſtiam. Nam in eodem corpore voluptates animo inſitæ perſuadent ei, ne temperanter ac modeſte ſe gerat, ſed quamprimum & ipſis & corpori gratificetur. Quamobrem etiam Critias & Alcibiades, quamdiu cum Socrate verſabantur, quod illum opitulatorem haberet, cu- B piditates inhoneſtas vincere poterant: verum poſteaquam ab eo diſceſſiſſent, Critias quidem, quum in Theſſaliam fuga ſe recepiſſet, conſuetudine hominū iſtic vtebatur, qui vitam facinoroſam potius quā iuſtam agerent: Alcibiades autem, poſteaquam eum, ob elegantiam formæ, multæ ac ſpecioſæ mulieres venatæ eſſent, atque ipſe propter potentiam, quam & in vrbe, & apud ſocios obtinebat, à multis hominibus, iiſque adſentandi peritis, diſſolutior fieret, & à populo honorem ei habente coleretur, facileque primas obtineret: perin- C de ac athletæ, qui gymnicis in certaminibus facile primas adepti ſunt, exercitationem negligunt; ſic & ipſe ſeipſum neglexit. Huiuſmodi ergo quū illis accidiſſent, ac non ſolum ob generis nobilitatem intumuiſſent, ſed etiā propter opes elati eſſent, inflati propter potentiā, diſſolutiores multorum hominum opera facti, & his adeo vitiis omnibus corrupti, quum etiam longo tempore abfuiſſent à Socrate, quid mi- D rum erat, eos inſolentes euaſiſſe? deinde, ſi quid ab his peccatum eſt, eius culpam accuſator in Socratem confert: quod autem eos admodū adoleſcentes, qua ætate conſentaneum eſt, maxime contumaces & intemperantiſſimos fuiſſe, Socrates modeſtos reddiderit, id vero nulla dignum laude putat accuſator? Atqui eo modo de aliis non iudicatur. Quis tibicen, quis citharœdus, quis magiſter alius, poſteaquam diſcipulos idonee ſatis inſtituit, ſi deinde ad alios profecti peiores euaſerint, E culpam eius rei ſuſtinet? Quis pater, ſi filius eius cum aliquo magiſtro viuens, modeſtus ſit, deinde alterius vſus conſuetudine prauus efficiatur, priorem culpet? ac non tanto magis priorem laudet, quanto peiorem factum filium apud poſteriorem, res ipſa declarat? Quin ne parentes quidem, quum filios ſecum habent, filiis delinquentibus culpam vllam merentur; modo ipſi continēter ac modeſte ſe gerāt.

A Sic æquum erat etiam de Socrate iudiciũ fieri. Si quid ipſe rei turpis deſignabat, merito malus eſſe videbatur: at ſi conſtanter ſummam cõtinentiam coluit, qui fieri poteſt vt iure culpã eius vitij ſuſtineat, quod in ipſo nõ erat? Quinetiam ſi nihil ipſe delinquens, illos tamen vitioſe ſe gerẽtes adſpiciens, laudabat; iure ſcilicet reprehendebatur. At vero quum Critiam Euthydemi amore captum, eoque non aliter atque illi qui corporibus ad venerem abvtũtur, frui velle animaduerteret; dehortatus eſt: B quum illiberale eſſe diceret, neque decorũ viro probo & honeſto, ab amato, apud quem eſſe magno velit in pretio, aliquid mendicare, ac pauperum inſtar ſupplicare, darique ſibi quidpiam petere, quod ne quidem bonum ſit. Quibus quum Critias non obediret, neque ſe averti pateretur, dixiſſe Socratem perhibent, cum aliis multis præſentibus, tum EVthydemo: accidiſſe quiddam Critiæ porcorum naturæ conſentaneum, qui cõcupiſcat ad EVthydemum ſe adfricare, quemadmodum por- C celli ſoleant ad ſaxa. Quibus de cauſis vſque adeo Socratẽ Critias oderat, vt quum Trigintavirum vnus eſſet, & cum Charicle cura legum condendarum ei mandata fuiſſet: hoc ipſum in memoriam ei reuocarit, atque in legibus perſcripſerit, tradi artem eloquentiæ non debere. Quo ipſo notare ignominia Socratẽ volebat, quum anſam reprehendendi non haberet, ideoque torqueret in eum, & apud multitudinem criminaretur id quod vulgo in philoſophis reprehẽditur. Etenim ego de Socrate numquam tale aliquid audiui, neque D de alio cõmemorãte, quod audierit, comperi. Sed Critias tamẽ hoc manifeſto prodidit. Quippe quũm Trigintaviri complures ciues, eoſque non infimos, interfeciſſent, multoſque ad iniuſte agẽdum impellerent: dixit forte Socrates, mirum videri ſibi, ſi bubulcus quiſpiam, qui & numerũ vaccarũ imminuat, ac deteriores reddat, non malum ſe bubulcum eſſe fateatur: ſed hoc magis etiam mirum, ſi quis præſes ciuitatis factus, & ciues pauciores deterioreſque reddens, non erubeſcat, neque ma- E lum ſe ciuitatis præfectum eſſe fateatur. Quod quum ad eos renuntiatum eſſet, arceſſito Socrati Critias & Charicles nõ ſolum legem oſtẽdunt, verumetiam ne cum adoleſcentibus colloqueretur, interdicũt, At Socrates interrogabat eos, ecquid in interdictis, quod non intelligeretur, quærere liceret. Quibus adſentientibus: Ego

οὕτω δὲ καὶ Σωκράτην δίκαιον ἦν κρίνειν. εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι· εἰ δ' αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ ἐνούσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι; ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποιῶν, ἐκείνους φαῦλα πράττοντας ὁρῶν ἐπῄνει, δικαίως ἂν ἐπετιμᾶτο. Κριτίαν μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἐρῶντα ΕΥθυδήμου, καὶ πειρῶντα χρῆσθαι καθάπερ οἱ πρὸς τὰ ἀφροδίσια τῶν σωμάτων ἀπολαύοντες, ἀπέτρεπε, φάσκων ἀνελεύθερόν τε εἶναι καὶ οὐ πρέπον ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ, τὸν ἐρώμενον, ᾧ βούλεται πολλοῦ ἄξιος φαίνεσθαι, προσαιτεῖν ὥσπερ τοὺς πτωχούς, ἱκετεύοντα καὶ δεόμενον προσδοῦναι, καὶ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ. τοῦ δὲ Κριτίου τοῖς τοιούτοις οὐχ ὑπακούοντος, οὐδὲ ἀποτρεπομένου, λέγεται, τὸν Σωκράτην, ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τοῦ ΕΥθυδήμου, εἰπεῖν ὅτι ὑϊκὸν αὐτῷ δοκοίη πάσχειν ὁ Κριτίας, ἐπιθυμῶν ΕΥθυδήμῳ προσκνᾶσθαι, ὥσπερ τὰ ὕδια τοῖς λίθοις. ἐξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ ὅτε τῶν τριάκοντα ὢν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐγένετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ, καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε, λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν· ἐπηρεάζων ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ἔχων ὅπῃ ἐπιλάβοιτο, ἀλλὰ τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρων αὐτῷ, καὶ διαβάλλων πρὸς τοὺς πολλούς. οὔτε γὰρ ἔγωγε [οὔτε* αὐτὸς τοῦτο πώποτε Σωκράτους ἤκουσα, οὔτ' ἄλλου φάσκοντος ἀκηκοέναι ᾐσθόμην. ἐδήλωσε δέ. ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ οὐ τοὺς χείριστους ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν, εἶπέ που ὁ Σωκράτης, ὅτι θαυμαστὸν* σοι δοκεῖ εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεύς, καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε καὶ χείρους ποιῶν, μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι· ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης γενόμενος πόλεως, καὶ ποιῶν τοὺς πολίτας ἐλάττους καὶ χείρους, μὴ αἰσχύνοιτο, μηδ' οἴοιτο κακὸς εἶναι προστάτης τῆς πόλεως. ἀπαγγελθέντος δὲ αὐτοῖς τούτου, καλέσαντες ὅ,τε Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτην, τόν τε νόμον ἐδεικνύτην αὐτῷ, καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ διαλέγεσθαι. ὁ δὲ Σωκράτης ἐπήρετο αὐτώ, εἰ ἐξείη πυνθάνεσθαι εἴ τι ἀγνοοῖτο τῶν* προηγορευμένων. τὼ δ' ἐφάτην. ἐγὼ

οἱ δοκεῖ

προαγορευομένων

τοίνυν, ἔφη, παρεσκεύασμαι μὲν πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν λάθω τι παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ' ὑμῶν, πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶναι νομίζοντες, ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, ἀπέχεσθαι κελεύετε αὐτῆς. εἰ μὲν γὰρ σὺν ὀρθῶς, δῆλον ὅτι ἀφεκτέον εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν· εἰ δὲ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πειρατέον ὀρθῶς λέγειν. καὶ ὁ Χαρικλῆς, ὀργισθεὶς αὐτῷ· * ἐπειδὰν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀγνοῇς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα προαγορεύομεν, τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι. καὶ ὁ Σωκράτης· ἵνα τοίνυν, ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ᾖ, ὡς ἄλλο τι ποιῶ, ἢ τὰ προηγορευμένα, ὁρίσατέ μοι μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. καὶ ὁ Χαρικλῆς· ὅσου περ, εἶπε, χρόνου βουλεύειν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὔπω φρονίμοις οὖσι. μηδὲ σὺ διαλέγου νεωτέροις τριάκοντα ἐτῶν. μηδὲ ἄν τι ὠνῶμαι, ἔφη, ἢν πωλῇ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἔρωμαι ὁπόσου πωλεῖ; ναὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη Χαρικλῆς. ἀλλά τοι σύ γε ὦ Σώκρατες, εἴωθας, εἰδὼς πῶς ἔχει τὰ πλεῖστα, ἐρωτᾷν. ταῦτα οὖν μὴ ἐρώτα. μηδ' ἀποκρίνωμαι οὖν, ἔφη, ἄν τίς με * ἐρωτῶν τάχα ἐξετάσῃ, ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς, ἢ ποῦ ἐστὶ Κριτίας; ναὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς. ὁ δὲ Κριτίας, ἀλλὰ τῶνδέ τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων, καὶ τῶν τεκτόνων, καὶ τῶν χαλκέων. καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετρῖφθαι διαθρυλλουμένους ὑπὸ σοῦ. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἑπομένων τούτοις, τοῦ τε δικαίου, καὶ τοῦ ὁσίου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δικαίων. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ τῶν βουκόλων γε· εἰ δὲ μή, φυλάττου ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσῃς. ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἀπαγγελθέντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου, ὠργίζοντο τῷ Σωκράτει. οἵα μὲν οὖν ἡ συνουσία ἐγεγόνει Κριτίᾳ πρὸς Σωκράτην, καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, εἴρηται. φαίην δ' ἂν ἔγωγε μηδενὶ μηδεμίαν εἶναι παίδευσιν παρὰ τοῦ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκοντος αὐτοῖς Σωκράτους ὡμιλησάτην ὃν χρόνον ὡμιλείτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡρμηκότε προεστάναι τῆς πόλεως. ἔτι γὰρ Σωκράτει συνόντες οὐκ ἄλλοις τισὶ μᾶλλον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι, ἢ τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πολιτικά.

* ἐπειδή, ἔφη,

* ἐρωτᾷ νέος, ἐὰν εἰδῶ, ἢ ποῦ

A igitur, inquit, legibus quidem parere ſum paratus, verum ne per ignorationẽ aliquid committã, ſcire de vobis aperte volo, vtrũ quum dicitis, ab arte dicendi abſtinendum eſſe, hanc ipſam artem iis cõprehendi cenſeatis, quæ recte dicuntur, an quæ non recte? Nam ſi cõprehendatur illis quæ recte dicuntur; non obſcurũ eſt, à recte dicendo abſtinendum eſſe: ſin vero ſit inter ea quæ nõ recte; patet operam eſſe dãdam vt recte dicamus. Tum excandeſcens Charicles: Quando, inquit, ignoras hoc Socrates, e- B dicimus tibi quiddam intellectu facilius, prorſus vti cum iuuenibus ne colloquaris. Et Socrates: Itaque ne ſit ambiguum, ait, an aliud faciam quam præſcriptum ſit: definite mihi, ad quot vſq. annos exiſtimandũ ſit, homines eſſe iuuenes. Tum Charicles: Quovſque, ait, ſenatoribus eſſe non licet, nimirum hominibus iſtis necdum prudentiam conſequutis. Adeoq. cum iis, qui annum trigeſimum non adtigere, ne colloquitor. Ne tunc quidem, ſubiecit Socrates, ſi quid emã ego, quod alius necdum annos C natus triginta, vendit, quanti vẽdat, interrogabo? Ea vero quærere licet, ait Charicles. Sed ſoles tu, Socrates, interrogare: tameſi quo pacto ſe maxima pars habeat, non ignores. Itaque noli hæc quærere. Ergo non reſpondebo, inquit, ſi quis ex me interrogando ſcire cupiat, vbinam habitet Charicles, vel vbi ſit Critias? Huiuſmodi vero licet reſpondeas, ait Charicles. Critias autem: Ab iis abſtinendũ tibi eſt Socrates, inquit, nimirum à ſutoribus, & fabris, & ærariis artificibus. Etenim arbitror abs te iã D illorum aures pertuſas loquacitate tua. Ergo, ſubiecit Socrates, ab iis etiam abſtinendum, quæ conſequuntur: à iuſtitia, pietate, ceteris rebus, quæ iuſtæ ſunt. Profecto, ait Charicles, etiam à bubulcis. Quod niſi feceris, caue ne & ipſe vaccas pauciores reddas. De quo iam parebat, renuntiato Socratis ad ipſos ſermone de vaccis, eos Socrati ſuccenſuiſſe. Atque hactenus quæ Critiæ fuerit cum Socrate conſuetudo, & quæ alterius ad alterum fuerit adfectio, expoſitũ eſt. Dixerim equidẽ, non poſſe vllũ E hominẽ ab vllo inſtitui, qui nõ placeat. Critias autẽ, & Alcibiades, verſabãtur illi quidẽ cum Socrate, qui eis nõ placebat, quam ſane diu ea conſuetudo durauit: verũ ita, vt ſtatim ab initio animũ eo adpellerent, quo principẽ in republica locũ tenere poſſent. Nam quo tempore Socrati familiares erãt, non cum aliis diſſerere conabantur potius, quam qui rempublicã in primis tractarent.

Alcibiadis cum Pericle diſputatio.

Proditum eſt enim, Alcibiadē, prius quam
viginti natus eſſet annos, cum Pericle tu-
tore ſuo, ciuitatis pręſide, de legibus in hāc
» ſententiam diſſeruiſſe: Mi Pericles, ait, di-
» cito mihi, poſſiſne me, quid lex ſit, docere?
» Omnino, inquit Pericles. Et Alcibiades:
» Ergo me, per Deos immortales, hoc doce-
» to. Nam equidem, qui prædicari quoſdam
» audiam, quod legū obſeruantes ſint; iure
» tribui laudem hāc illi non poſſe puto, qui,
» quid lex ſit, ignoret. Tu vero, mi Alci-
» biades, rē non difficilē flagitas, ait Pericles:
» qui cognoſcere cupias, quid lex ſit. Etenim
» omnes hæ leges ſunt, quas plebs in vnum
» congreſſa probatas ſciuit ac promulgauit:
» declarās, quæ faciunda ſint, quæ non. Vtrū
» autem ea faciūda ſanxerūt, quæ bona ſunt,
» an quæ mala? Profecto bona, mi aduleſcēs,
» ait Pericles, minimeque mala. Iam ſi non
» plebs, ſed vti paucorū in dominatu ſit, pau-
» ci quidam cōgreſſi, quid faciundum ſit, cō-
» ſcripſerint; ea vero quid erunt? Nimirum,
» ſubiecit ille, omnia, quæcumque pars ea
» quæ ſummam in republica potentiam ob-
» tinet, inſtituta de iis quæ agenda ſint, deli-
» beratione ſcripſerit; lex adpellantur. Iam ſi
» tyrānus etiam ciuitate potitus, quę ciuibus
» agenda ſint, perſcripſerit: nū & ea lex ſunt?
» Nimirum, ait Pericles, quæcumque tyran-
» nus imperans perſcribit, ea quoque lex ad-
» pellātur. Quid autē, inquit Alcibiades, vis
» eſt, & legum euerſio, mi Pericles? an non
» quū fortior imbecilliorē non perſuadēdo,
» ſed vim adferendo, quodcūque ſibi videa-
» tur, facere cogit? Equidem ita puto, ait Pe-
» ricles. Ergo quæcumque tyrānus non per-
» ſuaſis ciuibus perſcribit, atque vt illi faciāt,
» cogit; nonne aliena ſunt à lege? Id mihi vi-
» detur, inquit Pericles. Nam hoc retracto,
» nimirum legē non eſſe, quæcumque tyrā-
» nus ſuis nō perſuaſis ſcribat. Quę vero pau-
» ci, multitudine non perſuaſa, ſed rerum po-
» tientes ſcribūt, num vim eſſe, vel nō, dice-
» mus? Tum Pericles: Videtur, inquit, illa o-
» mnia, quęcūque non perſuadendo quis co-
» git aliquē facere, ſiue ſcribat ea, ſiue nō, vis
» potius eſſe quam lex. Ergo quæcumque
» plebs quælibet iis ſuperior qui locupletes
» ſunt, non perſuadendo ſcribit, vis erūt po-
» tius quā lex. Tum dixiſſe Pericles fertur:
» Nos etiam, mi Alcibiades, quum iſtac ęta-
» te eſſemus, peracres in huiuſmodi rebus e-
» ramus. Nam & meditabamur eiuſmodi, &
» argutabamur, qualia tu mihi nūc meditari
» videris. Et ſubiecisse Alcibiadē: Vtinā, mi
» Pericles, id temporis tecū eſſem verſatus,
quū ingenij acrimonia teipſū in his rebus

A λέγεται γὰρ, Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι, Περικλεῖ ἐπιτρόπῳ μὲν ὄντι ἑαυτοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς πόλεως, τοιάδε διαλεχθῆναι περὶ νόμων· εἰπέ μοι, φάναι, ὦ Περίκλεις, ἔχοις ἂν με διδάξαι τί ἐστι νόμος; πάντως δήπου, φάναι τὸν Περικλέα. δίδαξον δὴ πρὸς τῶν θεῶν, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· ὡς ἔγωγ' ἀκούων τινῶν ἐπαινουμένων, ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσίν, οἶμαι μὴ ἂν δικαίως τούτου τυχεῖν τοῦ ἐπαίνου, τὸν μὴ εἰδότα, τί ἐστι νόμος. ἀλλ' οὐδέν τι χαλεποῦ πρά-
B γματος ἐπιθυμεῖς, ὦ Ἀλκιβιάδη, φάναι τὸν Περικλέα, βουλόμενος γνῶναι τί ἐστι νόμος. πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν, οὓς τὸ πλῆθος συνελθὸν καὶ δοκιμάσαν ἔγραψε, φράζον ἅ, τε δεῖ ποιεῖν, καὶ ἃ μή. πότερον δὲ τἀγαθὰ νομίσαν δεῖν ποιεῖν, ἢ τὰ κακά; τἀγαθὰ, νὴ Δία, φάναι, ὦ μειράκιον· τὰ δὲ κακὰ, οὔ. ἐὰν δὲ μὴ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ὥσπερ ὅπου ὀλιγαρχία ἐστὶν, ὀλίγοι συνελθόντες γράψωσιν ὅ, τι χρὴ ποιεῖν,
C ταῦτα τί ἐστι; πάντα, φάναι, ὅσα δ' ἂν τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως βουλευσάμενον ἃ χρὴ ποιεῖν, γράψῃ, νόμος καλεῖται. καὶ ἂν τύραννος οὖν κρατῶν τῆς πόλεως γράψῃ τοῖς πολίταις ἃ χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος ἐστί; καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, φάναι, γράφει, καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται. βία δὲ, φάναι, καὶ ἀνομία τί ἐστιν, ὦ Περίκλεις; ἆρ' οὐχ ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὅ, τι ἂν
D αὐτῷ δοκῇ; ἔμοι γε δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα. καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ πείσας τοὺς πολίτας ἀναγκάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστί; δοκεῖ μοι φάναι τὸν Περικλέα. ἀνατίθεμαι γὰρ τὸ. ὅσα τύραννος μὴ πείσας γράφει, νόμον εἶναι. ὅσα δὲ οἱ ὀλίγοι * τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γράφουσι, πότερον βίαν φῶμεν, ἢ μὴ φῶμεν εἶναι; πάντα δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα, ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγκάζει τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων, εἴτε μὴ, βία μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι.
E καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν πλῆθος κρατοῦν τῶν τὰ χρήματα ἐχόντων, γράφει μὴ πεῖσαν, βία μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἴη. μάλα τοι, φάναι τὸν Περικλέα, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ ἡμεῖς τηλικοῦτοι ὄντες, δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἦμεν. τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμελετῶμεν, καὶ ἐσοφιζόμεθα, οἷάπερ καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ δοκεῖς μελετᾶν. τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φάναι· εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην, ὅτε δεινότατος σαυτοῦ

* τοῖς πολλοῖς

ταῦτα ᾔδεσαν. ἐπεὶ τοίνυν τάχιστα τῶν πολιτευομένων ὑπέλαβον κρείττονες εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκέτι προσῄεσαν· (οὔτε γὰρ αὐτοῖς ἄλλως ἤρεσκεν· εἴτε προσέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον ἐλεγχόμενοι, ἤχθοντο) τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπραττον, ὧνπερ ἕνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον. ἀλλὰ Κρίτων τε Σωκράτους ἦν ὁμιλητὴς, καὶ Χαιρεφῶν, καὶ * Χαιρεκράτης, καὶ Σιμμίας, καὶ Κέβης, καὶ Φαίδων δὲ, καὶ ἄλλοι, οἳ ἐκείνῳ συνῆσαν, οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ γένοιντο, ἀλλ' ἵνα καλοί τε κἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ οἴκῳ, καὶ οἰκέταις, καὶ οἰκείοις, καὶ φίλοις, καὶ πόλει, καὶ πολίταις δύναιντο καλῶς χρῆσθαι. καὶ τούτων οὐδεὶς οὔτε νεώτερος οὔτε πρεσβύτερος ὢν, οὔτ' ἐποίησε κακὸν οὐδὲν, οὔτ' αἰτίαν ἔσχεν. ἀλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατήγορος, τοὺς πατέρας προπηλακίζειν ἐδίδασκε, πείθων μὲν τοὺς συνόντας αὑτῷ, * σοφωτέρους ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων δὲ κατὰ νόμον ἐξεῖναι παρανοίας ἑλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι· τεκμηρίῳ τούτῳ χρώμενος, ὡς τὸν ἀμαθέστερον ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου νόμιμον εἴη δεδέσθαι. Σωκράτης δὲ τὸν μὲν ἀμαθίας ἕνεκα δεσμεύοντα δικαίως ἂν καὶ αὐτὸν ᾤετο δεδέσθαι ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων ἃ μὴ αὐτὸς ἐπίσταται. καὶ τῶν τοιούτων ἕνεκα πολλάκις ἐσκόπει, τί διαφέρει μανίας ἀμαθία. καὶ τοὺς μὲν μαινομένους ᾤετο συμφερόντως ἂν δεδέσθαι καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς φίλοις, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμένους τὰ δέοντα, δικαίως ἂν μανθάνειν παρὰ τῶν ἐπισταμένων. ἀλλὰ Σωκράτης γε, ἔφη ὁ κατήγορος, οὐ μόνον τοὺς πατέρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν ἀτιμίᾳ εἶναι παρὰ τοῖς αὑτῷ συνοῦσι· λέγων, ὡς οὔτε τοὺς κάμνοντας, οὔτε τοὺς δικαζομένους οἱ συγγενεῖς ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἱ ἰατροὶ, τοὺς δὲ οἱ συνδικεῖν ἐπιστάμενοι. ἔφη δὲ καὶ περὶ τῶν φίλων αὐτὸν λέγειν, ὡς οὐδὲν ὄφελος εὔνους εἶναι, εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν δυνήσονται. μόνους δὲ φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς τοὺς εἰδότας τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι δυναμένους. ἀναπείθοντα οὖν τοὺς νέους αὐτὸν, ὡς αὐτὸς εἴη σοφώτατός τε, καὶ ἄλλους ἱκανώτατος ποιῆσαι σοφοὺς, οὕτω διατιθέναι τοὺς αὑτῷ συνόντας, ὥστε μηδαμοῦ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς ἑαυτόν. ἐγὼ δ' αὐτὸν οἶδα μὲν καὶ περὶ πατέρων τε, καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν τε, καὶ περὶ φίλων ταῦτα λέγοντα· καὶ πρὸς τούτοις γε, δὴ ὅτι τῆς ψυχῆς ἐξελθούσης,

Χαιρε-κράτης,

σοφωτέρους αὐτοῦ ποιεῖν

A ſuperabas. Vbi primũ igitur ſe inferiores in his eſſe arbitrabantur, illis qui rempublicam gerebant: non iam ad Socratem amplius accedebãt, quod is ceteroquin eis haud placeret; & ſi maxime accederẽt, reprehendi ſe propter ea quæ deſignabant, grauiter ferebant: ſed reipublicæ negotia capeſſebant: quæ vna cauſa fuerat, quamobrem ad Socratem acceſſerant. Crito autẽ, & Chærephon, & Chærecrates, & Simmias; & Cebes, & Phædo, & alij plerique Socrati familiares erant; qui cum eo conſuetudinẽ non eã ob cauſſam habebant, vt B oratores vel in populi cœtu, vel in iudiciis fierẽt: ſed vt in viros probos & honeſtos euadentes, recte ſe erga familiã, domeſticos, propinquos, amicos, patriam, ciues deniq; ſuos gererent. Quorum quidem nemo neque dũ iunior eſſet, neque provectior ætate, mali quidpiam vel commiſit, vel commiſiſſe culpatus fuit. At enim Socrates, inquit accuſator, ignominia patres adficere docebat, dũ perſuaderet, ſe familiares ſuos patribus ſapientiores effecturum; atque etiam diceret, lege permiſſum eſſe, vt aliquis C patrem cõuictum amentiæ vinciat: in quo ſane hoc argumento vteretur, quod imperitiorem à ſapientiore vinciri ius eſſet. Immo vero Socrates, eũ qui imperitiæ cauſſa quemquam ligaſſet, merito & ipſum vinciendũ eſſe putabat ab iis qui quod ipſe ignoraret, ſcirẽt. Adeoq; ſæpenumero propter huiuſmodi, quid imperitia differat ab inſania, diſpiciebat: ac furioſos quidẽ vinciri cum ſuo & amicorũ emolumento, putabat: qui vero ignorarent ea quæ ſciri oporteret, merito debere putabat ab iis diſcere, D qui ſcirent. At Socrates, inquit accuſator, nõ ſolũ vt patribus, ſed ceteris etiã cognatis familiares ſui parum honoris exhiberẽt, effecit. Dicebat enim, propinquos nec illis eſſe vſui, qui adverſa valetudine laborarẽt; nec illis, qui iudicio experirentur: ſed iis quidẽ prodeſſe medicos, his vero quotquot patrocinari ſcirẽt. Addebat etiam de E amicis eũ dicere, nihil eſſe cõmodi ex eorũ beneuolentia, ſi nõ etiam prodeſſe poſſint. Eos quoque ſolos dicere Socratem dignos honoribus eſſe, qui & ſciãt ea quæ ſciri neceſſe ſit, & oratione poſſint explicare. Quapropter ipſum perſuadendo iuuenibus ſe ſapientiſſimũ eſſe, ac ad efficiundum alios ſapientes maxime idoneum, ſic adfectos erga ſe reddidiſſe familiares ſuos: vt nequaquã apud eos alij cuiuſquã eſſent pretij, cum Socrate comparati. Ego vero memini eum de patribus, de propinquis ceteris, de amicis hæc dicere; ac præter hæc, quamobrem poſtea quam migrauerit animus,

in quo ſolo eſt prudentia, hominis etiã maxima neceſſitudine coniuncti corpus quãprimum elatum è medio tollant. Dicebat etiam quemlibet, dum in viuis eſt, de corpore ſuo, quod omnium maxime diligit, quidquid otioſum & invtile ſit, tum per ſe tollere, tum aliis tollẽdum prębere. Nã homines ipſi ſuos vngues, capillos, callos tollunt; eoſdemque medicis cũ moleſtiis ac doloribus amputandos devrendoſque prębent, eaque de cauſſa putant ipſis etiam ſe mercedẽ debere ſoluere. Saliuam quoque, quam poſſunt longiſſime, ab ore exſpuunt; quod dum ore continetur, non ſolum nihil proſit, ſed multo magis etiam noceat. Hęc igitur dicebat Socrates, non ille quidẽ docens, patrem viuum ſepeliendum eſſe, ac ſeipſum in fruſta concidendũ: ſed demonſtrans, id quod ratione careat, expers honoris eſſe. Itaque etiam hortabatur ſuos, curã in hoc adhiberent, vti quam prudentiſſimus quiſque fieret, ac vtiliſſimus: quo nimirum ſiue à patre quis, ſeu à fratre, ſeu alio quopiam honore adfici cuperet, nõ idcirco negligens eſſet quod propinquũ ſe crederet: ſed operam enixe daret, vt illis prodeſſet, à quibus honorem conſequi cuperet. Prærerea dicebat accuſator, Socratem ſeligentem de poetis celeberrimis ea quæ eſſent peſſima, eiſque teſtimoniorum loco vtentem, docere familiares ſuos; vt & facinora quædam improba, & tyrannica molirentur. Heſiodi quidem illud,

Nullum opus eſſe putes probro, ſunt otia probrum.

ſic exponere Socratẽ, quaſi poeta nullo iubeat ab opere, nec iniuſto, nec turpi abſtinere: ſed quæſtus gratia, hęc quoq; faciũda, cenſeat. At enim Socrates, quũ fateretur, ex vſu hominis, ac bonũ eſſe, labore occupari; contraque, otioſum eſſe, noxiũ & malum: & operari, bonum; otiari, malum eſſe: quoſcumque boni quid facere videret, eos operari dicebat, ac bonos eſſe operarios; qui vero talis luderent, vel aliud quidpiam praui damnoſique agerent, hos otioſos adpellabat. Qua ſententia recte dicitur,

Nullum opus eſſe putes probro, ſunt otia probrum.

Idem accuſator ſæpenumero Socratem * Homeri verbis dicebat vſum eſſe, quod Vlyſſes, [margin: Iliadis libro 20.]

Si regem nanctus, magna aut virtute virum quem
Conſpiceret, verbis hunc demulcebat amicis:
O felix, tibi non ignaui more timendum eſt,
Verum ipſus ſedeas, alioſque ſedere iubeto.

A ἐν ᾗ μόνῃ γίνεται φρόνησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώπου τὴν ταχίστην ἐξενέγκαντες ἀφανίζουσι. ἔλεγε δὲ, ὅτι καὶ ζῶν * ἕκαστος ἑαυτοῦ ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ τοῦ σώματος ὅ,τι ἂν ἀχρεῖον ᾖ καὶ ἀνωφελὲς, αὐτός τε ἀφαιρεῖ, καὶ ἄλλῳ παρέχει. αὐτοί τέ γε αὑτῶν ὄνυχάς τε, καὶ τρίχας, καὶ τύλους ἀφαιροῦσι, καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε καὶ ἀλγηδόνων καὶ ἀποτέμνειν, καὶ ἀποκάειν, καὶ τούτου χάριν οἴονται δεῖν αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν. [margin: ἕκαστος ἢ σώματος ἑαυτοῦ, ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ, ὅ,τι ἂν] B καὶ τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν ὡς δύνανται πορρωτάτω, διότι ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνὸν, βλάπτει δὲ πολὺ μᾶλλον. ταῦτα οὖν ἔλεγεν, οὐ τὸν μὲν πατέρα ζῶντα κατορύττειν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ κατατέμνειν· ἀλλ' ἐπιδεικνύων ὅτι τὸ ἄφρον, ἄτιμόν ἐστι. καὶ παρεκάλει ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ὡς φρονιμώτατον εἶναι καὶ ὠφελιμώτατον, ὅπως ἐάν τε ὑπὸ πατρὸς, ἐάν τε ὑπὸ ἀδελφοῦ, ἐάν τε ὑπ' ἄλλου τινὸς βούληται τιμᾶσθαι, μὴ τῷ οἰκεῖος εἶναι πιστεύων ἀμελῇ, ἀλλὰ C πειρᾶται, ὑφ' ὧν ἂν βούλοιτο τιμᾶσθαι, τούτοις ὠφέλιμος εἶναι. ἔφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα, καὶ τούτοις μαρτυρίοις χρώμενον, διδάσκειν τοὺς συνόντας κακούργους εἶναι, καὶ τυραννικούς. Ἡσιόδου μὲν τὸ,

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος,

τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν, ὡς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς ἔργου, μήτε ἀδίκου, μήτε αἰσχροῦ ἀπέ- D χεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ τῷ κέρδει. Σωκράτης δ' ἐπεὶ ὁμολογήσαιτο, τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι, ὠφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν, βλαβερόν τε καὶ κακὸν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθὸν, τὸ δὲ ἀργεῖν κακόν· τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαί τε ἔφη, καὶ ἐργάτας ἀγαθοὺς εἶναι· τοὺς δὲ κυβεύοντας, ἤ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας, ἀργοὺς ἀπεκάλει. ἐκ δὲ τούτων ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸ·

E Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

Τὸ δὲ Ὁμήρου ἔφη ὁ κατήγορος πολλάκις αὐτὸν λέγειν, ὅτι Ὀδυσσεὺς,

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖσι ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστὰς,
Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι,
Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο, καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.

At ſi

Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ,
Δαιμόνι', ἀτρέμας ἧσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
Οἳ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις
Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.

Ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπαινοίη παίεσθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας. Σωκράτης δ' οὐ ταῦτ' ἔλεγε, (καὶ γὰρ ἑαυτὸν οὕτω γ' ἂν ᾤετο δεῖν παίεσθαι) ἀλλ' ἔφη δεῖν τοὺς μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ ὠφελίμους ὄντας, μήτε στρατεύματι, μήτε πόλει, μήτε αὐτῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἱκανοὺς, ἄλλως τ' ἐὰν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ὦσι, πάντα τρόπον κωλύεσθαι, κἂν πάνυ πλούσιοι τυγχάνωσιν ὄντες. ἀλλὰ Σωκράτης γε, τἀναντία τούτων, φανερὸς ἦν καὶ δημοτικὸς καὶ φιλάνθρωπος ὤν. ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς ἐπιθυμητὰς καὶ ἀστοὺς, καὶ ξένους λαβὼν, οὐδένα πώποτε μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ. ὧν τινὲς μικρὰ μέρη παρ' ἐκείνου προῖκα λαβόντες, πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν, καὶ οὐκ ἦσαν, ὥσπερ ἐκεῖνος, δημοτικοί. τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι, οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι. ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κόσμον τῇ πόλει παρεῖχε πολλῷ μᾶλλον, ἢ * Λίχας τῇ Λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε. Λίχας μὲν γὰρ τῇ * γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐν Λακεδαίμονι ξένους ἐδείπνιζε· Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἑαυτοῦ δαπανῶν τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει. βελτίους γὰρ ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν. ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης, τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει τιμῆς ἄξιος εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον, ἢ θανάτου. καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκοπῶν ἄν τις, τοῦθ' εὕροι. κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται κλέπτων, ἢ λωποδυτῶν, ἢ βαλαντιοτομῶν, ἢ τοιχωρυχῶν, ἢ ἀνδραποδιζόμενος, ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία· ὧν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπεῖχεν. ἀλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς συμβάντος, οὔτε στάσεως, οὔτε προδοσίας, οὔτε ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο. οὐδὲ μὴν ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν, οὔτε κακοῖς περιέβαλεν· ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τῶν εἰρη-

Λίχας

γυμνοπαιδίαις

A *At ſi quem media clamantem* [illegible]
deret,
Hunc ſceptro ferit, & caſtigans talibus inſit:
Inſ[e]lix, ne te moueas: melioribus aureis
Præbe tuas, animi nullo qui robore præ-
ſtans,
Non es conſiliis vllũ, nec idoneus armis.

Hæc eum ſic interpretari, vt poetam dicat probare, ſi plebeij pauperesque cædantur. At vero Socrates nõ hoc agebat, quod illo pacto ſeipſum eſſe cædendũ exiſtimaſſet; ſed neceſſario dicebat, eos qui nec oratione nec facto vtiles eſſẽt, neq; vel exercitui, B vel ciuitati, vel ipſi etiã populo, ſiquidẽ ita requireret vſus, poſſent ſuccurrere, præſertim ſi etiã accederet audacia; omni ratione quomodo coercẽdos eſſe, tametſi magnas opes poſſiderent. Et erat certe Socrates è cõtrario palam popularis & humanus. Nã quum multos ſui ſtudioſos tum ciues tum exteros haberet, nullam vnquam mercedem doctrinæ cauſſa exegit, ſed omnibus abunde citraque inuidiam ſua communicabat: & eorum tamen aliqui partes exiguas quaſdam gratis ab eo conſequuti, ma- C gno aliis vendebant; nec erant, vt ipſe, populares. Quippe cum iis quibus ad largiẽdum pecunia deeſſet, ſua diſſerendo communicare nolebant. Socrates autem huic ciuitati ad alios homines etiã multo maius ornamẽtum cõciliabat, quã Lichas Lacedæmoniorum vrbi; qui eo nomine celebritatem adeptus fuit. Nã ludis illis, qui à nudis exhibebantur, Lichas hoſpitibus Lacedæmonem peregre veniẽtibus, cœnã præbere ſolebat: Socrates autem, quum per omnem vitam impẽderet ſua, plurimum o- D mnibus non nolentibus proderat. Etenim eos qui ad ipſum accedebãt, reddebat meliores, ac deinde dimittebat. Quamobrem mihi ſane Socrates, qui talis eſſet, potius vt honore à republica, quã morte adficeretur, dignus eſſe videbatur. atque ſi leges etiam conſideret aliquis, hoc ipſum inveniet. Nã ſecundum leges, ſi quis vel furari, vel graſſando veſtes auferre, vel crumenas incidere, vel parietes perfodere, vel plagium, vel ſacrilegium committere deprehendatur; E ſupplicio capitis adficitur. Ab iis flagitiis Socrates longiſſime ſupra mortales omnes aberat. Neq. vero vt ciuitati bellũ aliquod nõ ſatis proſpere cederet, in culpa fuit; neque ſeditionis neque proditionis, neque vllius vnquam mali alterius auctor exſtitit. Immo ne priuatim quidem vllum hominẽ vnquam vel bonis priuauit, vel in mala coniecit: adeoque nullius horum, quæ di-

Lichas liberalis in hoſpites.

Ppp

ximus, culpam vmquam ſuſtinuit. Quo igitur pacto illi accuſationi obnoxius eſſet, qui pro eo, quod deos eſſe nõ putaret, quẽadmodum in actione perſcriptum erat, palam ſe deos colere ſtudioſius quã homines ceteri, declarabat; ac pro eo, quod iuuenes corrumperet, quãdo & hoc ei crimen actor impingebat, palã ſe declarabat in familiaribus, qui prauis libidinibus flagrarent, has ipſas extinguere, ac eos ad pulcherrimæ ſplendidiſſimæque virtutis, quæ tam ciuitatibus quam familiis proſperitatem cõciliat, amorem incitare? Atque hæc quũ faceret, quo pacto nõ dignus erat, qui honore maximo à ciuitate adficeretur? Itẽ quas mihi viſus ſit familiarib. ſuis vtilitates adferre, quum partim reipſa demonſtraret, qualis eſſet, partim colloquiis ad hoc vteretur: quantum quidem cõmemini, litteris mãdabo. Itaque diuinis in rebus conſtabat eũ & facere, & loqui eo modo quo Pythia reſpondet conſulentibus, quid faciundum ſit, vel de ſacrificiis, vel de cultu maiorum, vel de alia re quapiã, quæ huius ſit generis. Nam Pythia reſpondet oraculo, pie facturos, ſi ex inſtituto ciuitatis hæc agant. At Socrates non ſolum ita ſe gerebat ipſe, ſed etiam alios, vt idem facerent, cohortabatur. Quod ſi qui aliter facerẽt, eos & ſuperſtitioſos & vanos homines eſſe cenſebat. Precabatur etiam deos ſimpliciter, vt bona largirentur: quod dij optime ſcirẽt, cuiuſmodi res eſſent bonæ. At qui aurum, vel argẽtum, vel tyrannidẽ, vel quid aliud huiuſmodi à diis peterent: non diſſimile quid petere putabat, quã ſi aleam, vel prœlium, vel quid aliud earum rerum peterent, quæ omnino ſunt obſcuræ, cuiuſmodi ſint euẽtum habituræ. Quumque de facultatibus exiguis tenuia ſacra faceret, nihilo ſe putabat minus pręſtare, quam ij qui de magnis & copioſis opibus multas & amplas hoſtias cæderent. Etenim neque decere deos hoc aiebat, vt magnis potius quam exiguis ſacrificiis gauderẽt, quod alioquin eis improborum hominũ ſacrificia ſæpius eſſent grata, quam bonorum; neque vitam magnopere mortalibus optandam eſſe, ſi ſacrificia ſceleſtorum diis eſſent acceptiora, quam proborum. Nimirum exiſtimabat deos imprimis honoribus gaudere, quos homines maxime religioſi offerrent. Laudabat & hoc carmen,

Sacra diis, quãtum potes, immortalibus offer.

Et aiebat hanc admonitionem, vt pro viribus agamus, ad amicos, ad hoſpites, ad reliquam vitæ rationem, præclaram eſſe.

Socratis religio.

A μὲν ὢν οὐδενὸς πώποτ' ἔσχε. πῶς οὖν ἔνοχος ἂν εἴη τῇ γραφῇ, ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεούς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγέγραπτο, φανερὸς ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθείρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ᾐτιᾶτο, φανερὸς ἦν, τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχοντας, τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπεστάτης ἀρετῆς, ᾗ πόλεις τε καὶ * οἴκοις εὖ οἰκοῦσι, προτρέπων ἐπιθυμεῖν; ταῦτα δὲ B πράττων, πῶς οὐ μεγάλης ἄξιος ἦν τιμῆς τῇ πόλει; ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι τοὺς ξυνόντας, τὰ μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος, τούτων δὴ γράψω ὁπόσα ἂν διαμνημονεύσω. τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερὸς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ᾗπερ ἡ Πυθία ἀποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας, ἢ περὶ προγόνων θεραπείας, ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων. ἥ τε C γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναιρεῖ ποιοῦντας εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν· Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει, καὶ τοῖς ἄλλοις παρῄνει· τοὺς δὲ ἄλλως πως ποιοῦντας περιέργους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ εὔχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι, ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας ὁποῖα ἀγαθά ἐστι. τοὺς δὲ εὐχομένους χρυσίον, ἢ ἀργύριον, ἢ τυραννίδα, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὔχεσθαι, ἢ εἰ κυβείαν, ἢ μάχην, ἢ ἄλλο τι εὔχοιντο D τῶν φανερῶς ἀδήλων, ὅπως ἀποβήσοιτο. θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν, οὐδὲν ἡγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον, (πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα) οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονη- E ρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς, ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλιστα χαίρειν. ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τοῦ ἔπους τούτου,

Καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.

καὶ πρὸς φίλους δέ, καὶ ξένους, καὶ πρὸς τὴν ἄλλην δίαιταν καλὴν ἔφη παραίνεσιν εἶναι τὴν καδδύναμιν ἔρδειν.

* οἴκοι

A Εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ θεῶν, ἧττον ἂν ἐπείσθη παρὰ τὰ σημαινόμενα ποιῆσαι, ἢ εἴ τις αὐτὸν ἔπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγεμόνα τυφλὸν, καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν, ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότος. καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγόρει, οἵ τινες παρὰ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα ποιοῦσί τι, φυλαττόμενοι τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν. αὐτὸς δὲ πάντ' ἀνθρώπινα ὑπερεώρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν ξυμβουλίαν. διαίτῃ δὲ τήν τε ψυχὴν ἐπαίδευσε καὶ τὸ σῶμα, B ᾗ χρώμενος ἄν τις, εἰ μή τι δαιμόνιον εἴη, θαρραλέως καὶ ἀσφαλῶς διάγοι, καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύτης δαπάνης. οὕτω γὰρ εὐτελὴς ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα. σίτῳ μὲν γὰρ τοσούτῳ ἐχρῆτο, ὅσον ἡδέως ἤσθιε. καὶ *ἐπὶ τούτῳ οὕτως παρεσκευασμένος ᾔει, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι. ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῴη. Εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐθελήσειεν ἐπὶ δεῖ- C πνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείστοις ἐργωδέστατόν ἐστιν, ὥστε φυλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν καιρὸν ἐμπίπλασθαι, τοῦτο ῥᾳδίως πάνυ ἐφυλάττετο. τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν, συνεβούλευε φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν, μηδὲ διψῶντας πίνειν. καὶ γὰρ τὰ λυμαινόμενα γαστέρας, καὶ κεφαλὰς, καὶ ψυχὰς, ταῦτ' ἔφη εἶναι. οἴεσθαι δ' ἔφη ἐπισκώπτων καὶ τὴν Κίρκην ὗς ποιεῖν, τοιούτοις πολλοὺς δειπνίζουσαν. τὸν δὲ Ὀδυσσέα Ἑρμοῦ τε ὑποθημοσύνῃ, καὶ αὐτὸν ἐγκρατῆ D ὄντα, καὶ ἀποσχόμενον *τὸ ὑπὲρ τὸν καιρὸν τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι, διὰ ταῦτα οὐδὲ γενέσθαι ὗν. τοιαῦτα μὲν περὶ τούτων ἔπαιζεν ἅμα σπουδάζων. ἀφροδισίων δὲ παρῄνει τῶν καλῶν ἰσχυρῶς ἀπέχεσθαι. οὐ γὰρ ἔφη ῥᾴδιον εἶναι τῶν τοιούτων ἁπτόμενον σωφρονεῖν. ἀλλὰ καὶ Κριτόβουλόν ποτε τὸν Κρίτωνος πυθόμενος, ὅτι ἐφίλησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν καλὸν ὄντα, παρόντος τοῦ Κριτοβούλου ἤρετο Ξενοφῶντα· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ξενοφῶν, οὐ σὺ Κριτόβουλον ἐνόμιζες E εἶναι τῶν σωφρονικῶν ἀνθρώπων μᾶλλον, ἢ τῶν *ἐραστῶν, καὶ τῶν προνοητικῶν μᾶλλον, ἢ τῶν ἀνοήτων τε καὶ ῥιψοκινδύνων; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. νῦν τοίνυν νόμιζε αὐτὸν θερμουργότατον εἶναι, καὶ *λεωργότατον. οὗτος κἂν ἐς μαχαίρας κυβιστήσειε, κἂν εἰς πῦρ ἅλοιτο.

*ἐπὶ τῷ

*τὸ ὑπὲρ

*θρασέων,

*λαμυργότατον Pollux.

Quod ſi quid diuinitus ei ſignificari viſu eſſet, difficili⁹ perſuaderi potuiſſet, vt præter indicata faceret; quã ſi quis ei ſuaſiſſet, vt hominis videntis & viæ gnari loco, cæcũ & ignarum viæ ducem acciperet. Obiurgabat etiam alios ob ſtultitiam, qui præter illa quę diuinitus ſignificata eſſent, aliquid facerent; idque cauẽdi ſtudio, ne apud homines exiſtimationem amitterẽt. interim ipſe res humanas omnes præ diuinis conſilis aſpernabatur. Corpus & animum ea viuendi ratione cõſuefecerat, qua ſi quis vtatur, niſi quid diuinitus impediat, & confidenter & ſecure poſſit degere; neq. vereri, ne tãti ſumtus penuria laboret. Nam vſque adeo frugalis erat, vt haud ſciam, num quis lucrum tam exiguũ labore ſuo facere poſſit, quod nõ alẽdo Socrati ſufficeret. Quippe cibi tantum ſumebat, quãtum iucunde comederet. Ad eum ſic paratus accedebat, vt adpetitus ei cibi eſſet obſonium. Etiam quivis potus ei gratus erat, propterea quod non biberet, niſi ſitiret. Si vero nonnumquam invitatus ad cœnam vellet accedere, tum id, quod difficillimũ eſt plurimis, cauere ſcilicet, ne quis ſe repleat vlterius quã cõmodum ſit; ipſe perquã facile cauebat. Illis autẽ, qui hoc facere nõ poſſent, auctor erat, ab iis vt ſibi cauerẽt, quæ ſuadẽt, vt tametſi quis non eſuriat, nihilominus tamen edat; ac nõ ſitiens, bibat. Hęc enim illa eſſe dicebat, quę & ventribus, & capitibus, & animis exitio ſint. Quinetiã ridẽs narrabat, Circem ex hominibus hoc modo feciſſe ſues, quod multis talibus eos in cœnis exciperet. Verũ Vlyſſem partim Mercurij monitu, partim quod ipſe temperans eſſet, ſeque cohibere poſſet, quominus intẽpeſtiue huiuſmodi adtingeret; idcirco in ſuem mutatũ nõ fuiſſe. Atque huiuſmodi de his ſerio ſimul ac ioco proferebat. Præterea quod res venereas adtinet, monebat; vt vehementi ſtudio à formoſis abſtineretur. Nec enim eſſe dicebat facile, vt eiuſmodi adtingẽdo, continenter ſe gereret. Quum Critobulũ aliquãdo, Critonis filiũ, cõperiſſet, Alcibiadis filiũ, ſane quã elegãtem, oſculatũ eſſe; Xenophontẽ, pręſente Critobulo, interrogabat; Dic mihi, mi Xenophũ, nõ tu Critobulũ exiſtimabas poti⁹ eorũ ex hominũ eſſe numero, qui cõtinenter ſe gerũt, quã audacium; prouidumque potius quã amentem ac temerarium? Omnino, inquit Xenophon. At tu velim eũ exiſtimes feruidiſſimũ in agendo eſſe, ac lõge confidentiſſimũ: ita quidẽ, vt ſe vel in enſes præcipitem dare, vel in ignẽ inſilire audeat.

Socratis frugalitas.

Socratis & Xenophontis colloquium.

Et quidnam, ſubiecit Xenophon, cõmittentem vidiſti, quod ita de ipſo ſtatuis? Tũ Socrates: An nõ hic ille eſt, ait, qui filium Alcibiadis, vultu elegantiſſimo præditum, ac lõge formoſiſſimum oſculari auſus eſt? Enimvero ſi tale quid, inquit Xenophon, temerarium facinus putari debet, etiam ipſe videor id adire periculi poſſe. Miſerum vero te, ſubiecit Socrates, quid eventurum tibi exiſtimas, ſi formoſum oſculeris? an non ſubito pro libero ſeruus eſſes? nõ multa in voluptates noxias impenderes? non occupatus impedirere, quo minus honeſtæ alicui præclaræque rei operam dares? non in ea cogereris incumbere, quę ne furioſus quidem curauerit? Acrem tu mehercules, inquit Xenophon, ineſſe vim dicis oſculo. Atque hoc, ſubiecit Socrates, num tibi mirum eſt? an neſcis * phalangia, quæ vix oboli dimidij magnitudinem æquant, tantum ori adplicata, doloribus homines conficere, ac mentis alienationem inducere? Ita eſt profecto, ait Xenophon. Nam phalangia morſu ipſo quiddam infigunt. O ſtulte, ait Socrates, an non exiſtimas formoſos oſculando quiddam infigere, quod tu nõ videas? an neſcis, id animal, quod adpellant pulchrum ac formoſum, eo phalangiis eſſe acrius; quod illa quidem tangendo, hoc vero ne quidem tangens, ſi modo ſpectetur, infigat etiam longo ex interuallo aliquid eiuſmodi, quod inſanire faciat? Fortaſſis amores etiam hac ipſa de cauſſa ſagittarij dicũtur, quod qui formoſi ſunt, etiam longo ex interuallo vulnus infligant. Quamobrem, mi Xenophon, auctor tibi ſum, vt vbi formoſum videris, averſo vultu fugias. Tibi vero, mi Critobule, hoc do conſilij, vt anno toto peregrineris. Nam vix fortaſſe tantum intra ſpatium ex hoc morſu cõualueris. Sic nimirum Socrates iis qui adverſus res venereas commode muniti non eſſent, etiam ſecedendum putabat in eiuſmodi occaſionibus: vt ſi corpus illis non admodum egeret, animus eas non expeteret; ſin egeret, negotia non faceſſerent. Atque ipſum conſtabat adverſus eas vſque adeo paratum fuiſſe, vt facilius ab elegantiſſimis ac formoſiſſimis abſtineret, quam ceteriâ turpiſſimis maximeque deformibus. Quod igitur cibum, potum, res venereas adtinet, ita ſe compararauerat Socrates; ac ſe nihil quidem minus frui voluptatibus his ad ſacietatem putabat, quam qui vehemẽter in iis quærẽdis laborarẽt, at multo minus doloris percipere. Quod ſi qui Socratẽ putãt,

Genus aranei. Cõſule Plin. lib. 8.

A καὶ τί δή, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἰδὼν ποιοῦντα, ταῦτα κατέγνωκας αὐτοῦ; οὐ γὰρ οὗτος, ἔφη, ἐτόλμησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν φιλῆσαι, ὄντα εὐπροσωπότατον καὶ ὡραιότατον; ἀλλ' εἰ μέντοι, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ῥιψοκίνδυνον ἔργον, κἂν ἐγὼ δοκῶ μοι τὸν κίνδυνον τοῦτον ὑπομεῖναι. ὦ τλῆμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί ἂρ οἴει παθεῖν καλὸν φιλήσας; ἆρ' οὐκ ἂν αὐτίκα μάλα δοῦλος ἀντ' ἐλευθέρου εἶναι; πολλὰ δὲ δαπανᾶν εἰς B βλαβερὰς ἡδονάς; πολλὴν δὲ ἀσχολίαν ἔχειν τοῦ ἐπιμεληθῆναί τινος καλοῦ κἀγαθοῦ; σπουδάζειν δὲ ἀναγκασθῆναι ἐφ' οἷς οὐδ' ἂν μαινόμενος σπουδάσειεν; ὦ Ἡράκλεις, ἔφη Ξενοφῶν, ὡς δεινήν τινα λέγεις δύναμιν τοῦ φιλήματος εἶναι. καὶ τοῦτο, ἔφη ὁ Σωκράτης, θαυμάζεις; οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι τὰ φαλάγγια οὐδ' ἡμιωβολιαῖα τὸ μέγεθος ὄντα, προσαψάμενα μόνον τῷ στόματι, ταῖς τε ὀδύναις ἐπιτρίβει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦ φρονεῖν ἐξίστησι; ναὶ μὰ Δί', ἔφη C ὁ Ξενοφῶν. ἐνίησι γάρ τι τὰ φαλάγγια κατὰ τὸ δῆγμα. ὦ μωρέ, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοὺς δὲ καλοὺς οὐκ οἴει φιλοῦντας ἐνιέναι τι, *ὅ,τι σὺ οὐχ ὁρᾷς; οὐκ οἶσθ' ὅτι τοῦτο τὸ θηρίον, ὃ καλοῦσι καλὸν καὶ ὡραῖον, τοσούτῳ δεινότερόν ἐστι τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ ἐκεῖνα μὲν ἁψάμενα, τοῦτο δὲ οὐδ' ἁπτόμενον, ἐάν τις αὐτὸ θεᾶται, ἐνίησί τι καὶ πάνυ πόρρωθεν τοιοῦτον, ὥστε μαίνεσθαι ποιεῖν; ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόρρωθεν οἱ καλοὶ τιτρώ- D σκουσιν. ἀλλὰ συμβουλεύω σοι, ὦ Ξενοφῶν, ὁπότ' ἂν ἴδῃς τινὰ καλόν, φεύγειν προτροπάδην. σοὶ δέ, ὦ Κριτόβουλε, συμβουλεύω ἀπενιαυτίσαι. μόλις γὰρ ἂν ἴσως ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τὸ δῆγμα ὑγιὴς γένοιο. οὕτω δὴ καὶ *ἀφροδισιάζειν τοὺς μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια ᾤετο χρῆναι πρὸς τοιαῦτα, *οἷα μὴ πάνυ μὲν δεομένου τοῦ σώματος, οὐκ ἂν προσ- E δέξαιτο ἡ ψυχή, δεομένου δέ, οὐκ ἂν πράγματα παρέχοι. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα φανερὸς ἦν οὕτω παρεσκευασμένος, ὥστε ῥᾷον ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων, ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰσχίστων καὶ ἀωροτάτων. περὶ μὲν δὴ βρώσεως, καὶ πόσεως, καὶ ἀφροδισίων, οὕτω κατεσκευασμένος ἦν, καὶ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἧττον ἀρκούντως ἥδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλαττον. εἰ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν,

ἀφροδισιάζειν

ἵνα μή

A ὡς ἔνιοι γράφουσί τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμενοι, προτρέψασθαι μὲν ἀνθρώπους ἐπ᾽ ἀρετὴν κράτιστον γεγονέναι, προαγαγεῖν δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὴν οὐχ ἱκανόν, σκεψάμενοι μὴ μόνον ἃ ἐκεῖνος κολαστηρίου ἕνεκα τοὺς πάντ᾽ οἰομένους εἰδέναι ἐρωτῶν ἤλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἃ λέγων συνημέρευε τοῖς συνδιατρίβουσι, δοκιμαζόντων εἰ ἱκανὸς ἦν βελτίους ποιεῖν τοὺς συνόντας. λέξω δὲ πρῶτον ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου διαλεγομένου πρὸς Ἀριστόδημον τὸν Μικρὸν ἐπικαλούμενον. καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύοντα τοῖς *θεοῖς μηχανώμενον, οὔτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν οὕστινας ἀνθρώπων τεθαύμακας ἐπὶ σοφίᾳ; ἔγωγ᾽, ἔφη. καὶ ὅς· λέξον ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀνόματα αὐτῶν. ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ Μελανιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ ἀνδριαντοποιΐᾳ Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγραφίᾳ Ζεῦξιν. πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζόμενοι εἴδωλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα, ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι, ἢ οἱ ζῷα ἔμφρονά τε καὶ ἐνεργά; πολὺ νὴ Δία οἱ ζῷα, εἴπερ γε μὴ τύχῃ τινί, ἀλλὰ ὑπὸ γνώμης ταῦτα γίγνεται. τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων ὅτου ἕνεκά ἐστι, καὶ τῶν φανερῶς ἐπ᾽ ὠφελείᾳ ὄντων, πότερα τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις; πρέπει μὲν τὰ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ γιγνόμενα γνώμης εἶναι ἔργα. οὐκοῦν δοκεῖ *σοι ἐξ ἀρχῆς ποιῶν ἀνθρώπους, ἐπ᾽ ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐτοῖς δι᾽ ὧν αἰσθάνονται ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς μὲν ὥσθ᾽ ὁρᾶν τὰ ὁρατά, ὦτα δὲ ὥστ᾽ ἀκούειν τὰ ἀκουστά; ὀσμῶν γε μήν, εἰ μὴ ῥῖνες *προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ᾽ ἂν αἴσθησις ἦν γλυκέων, καὶ δριμέων, καὶ πάντων τῶν διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τούτων γνώμων ἐνειργάσθη; πρὸς δὲ τούτοις, οὐ δοκεῖ σοι καὶ τόδε *προνοίας ἔργον ἐοικέναι, τό, ἐπεὶ ἀσθενὴς μέν ἐστιν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι, ἃ ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαί τι δέῃ, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείεται; ὡς δ᾽ ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἠθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι, ὀφρύσι τε ἀπογεισῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων, ὡς μηδ᾽ ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἱδρὼς κακουργῇ. τὸ δὲ τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς, ἐμπί-

Margin: θυῶν, οὔτ᾽ εὐχόμενος, — αἱ ἐξ — προσετέθησαν, — προνοίας ἔργῳ ἐοικέναι,

A quemadmodum & ſcribunt nõnulli de eo, & loquuntur, quibuſdam argumentis ducti, fuiſſe quidem excellẽtiſſimum ad impellendos homines ad virtutem, verum eo deducere non potuiſſe, vt in ea profectus aliquos facerent; illi velim non ſolum cõſiderẽt, quæ coercẽdi cauſſa de iis interrogata, qui omnia ſcire ſe putabant, refellebat; ſed etiam ea, quæ cottidie cũ familiaribus diſſerebat: atq; ita periculũ faciant, potueritne ſuos familiares meliorem ad frugem revocare. Dicam autem primum, quæ aliB quãdo ex ipſo audiui, diſſerente de deo ad Ariſtodemum, cognomẽto Paruum. Hũc enim quum accepiſſet neq. diis ſacrificare, neque preces concipere, neque diuinatione vti, adeoq; ridere omnes qui hæc facerent: Dic mihi, ait, Ariſtodeme, ſuntne homines aliqui, quos ſapientiæ nomine ſis admiratus? Quũ ille adſenſus eſſet: Dicito nobis, inquit Socrates, eorum nomina. Equidem, reſpondit is, Homerum in pangẽdis carminibus epicis admiratus ſũ maxime: in dithyrambo, Melanippidem: in traC gœdia, Sophoclem: in ſtatuaria, Polycletũ: in pictura, Zeuxin. Vtri vero, inquit Socrates, videtur tibi digni eſſe maiori admiratione: num qui ſimulacra mẽtis & motus expertia perficiunt, an qui animalia mente & efficacitate pręditā? Multo magis profecto miror auctores animaliũ, ſiquidem ea non fortuito, ſed certo iudicio conſilioque facta ſint. Vtra vero vel fortuita, vel conſilij iudicas eſſe opera: num ea, de quibus adſequi cõiectura non licet, quanã de cauſſa D facta ſint; an quæ manifeſto ſunt ad vtilitatẽ aliquam relata? Nimirũ ea profecta eſſe à cõſilio cõuenit opera, quæ vtilitatis cauſſa fiũt. *An nõ igitur tibi videtur is qui ab initio fecit homines, vtilitatis cauſſa eis addidiſſe, per quæ sẽſu perciperẽt ſingula: nimirũ oculos, vt ea cernerent, quæ cerni poſsũt: aures, vt audirẽt, quæ audiri poſsũt? Odorũ certe, ſi nares additæ non fuiſſent, quis nobis exſtitiſſet vſus? Quinam ſenſus fuiſſet rerum dulciũ, & acriũ, & ſuauiũ illarum omnium, quę ore percipiuntur, ſi nõ E lingua in nobis fuiſſet cõdita, quæ harum eſt exploratrix? Præterea non tibi videtur hoc quoq; putandũ eſſe providentiæ opus, quod quum viſus imbecillis ſit, palpebris hunc quaſi foribus munierit, quæ vbi viſu opus eſt, aperiũtur; obrepẽte ſomno, clauduntur? Vt autem ne venti quidẽ nocerẽt, cilia quaſi cribrum à natura quoddam addidit; ac ſuperciliis, quaſi quibuſdam ſuggrundiis, quæ ſupra oculos ſunt, texit: vt ne quidem ſudor de capite manans eos læderet. Quod item auditus voces omnes excipiat, num-

Margin: Ariſtodemum conuincit Socrates. — Locus à Cicerone tactus in II. de natura deorum.

quam tamē repleatur: quod dētes anteriores vniuerſis animalibus dati ſint velut ad ſecandū, molares vero ad comminuēdum, quæ ab iis acceperint: quod os, per quod immittuntur in animalia, quæcūque ab iis adpetuntur, prope ab oculis & naribus collocarit: quūque moleſta ſint quæ excernūtur, canales horū averterit, vt quam remotiſſime ab ipſis ſenſibus aveherētur: hæc igitur tam prouide facta, fortuitane opera ſint, an à cōſilio profecta, dubitas? Minime profecto inquit, ſed mihi ſic ea cōſideranti, ſapientis cuiuſdam opificis, & animantium ſtudioſi artificium præ ſe ferre videntur. Iā quod cupiditatem procreandæ ſubolis indiderit, ac matribus cupiditatem educādi, educatis maximum vitæ deſiderium, maximumque mortis metum: nimirū hæc quoq; videntur illius eſſe artificiis cōſentanea, qui, vt eſſent animalia, certo conſilio conſtituerit. Tu vero non teipſum aliquid habere prudentiæ putas? Interroga me, ac reſpōdebo. An vero nuſquam alibi quidquā eſſe putas prudentiæ? præſertim quū ſcias, quod exiguā terræ partē habeas in corpore, quū ea magna ſit: quod parū habeas humoris, quum humor multus ſit: itemque de ſingulis rebus ceteris, quæ magnæ ſunt, exiguam partē quum accepiſſes, ita deinde corpus tuum compactum fuit. Mentem vero, quæ ſola nuſquam eſt, quōdammodo fœliciter prehendiſſe te putas; atque hæc ampliſſima, numeroq; infinita, per dementiam quādam in hūc ordinem eſſe redacta putas? Ita profecto, inquit Ariſtodemus. Nam auctores nō video, ſicvt earum rerum opifices cerno, quæ heic fiūt. Nimirum tu ne tui quidem ipſius animū cernis, qui rerū in corpore potitur. Ideoque, ſi ita velis, licet tibi dicere, nihil te iudicio tuo facere, ſed omnia fortuito. Tum Ariſtodemus: Ego, mi Socrates, inquit, numen nō ſperno: ſed arbitror id eſſe magnificentius, quā vt cultu meo indigeat. Immo, ait Socrates, quanto magnificentius tui curam habere dignatur, tanto magis honore vult abs te adfici. Equidem, inquit Ariſtodemus, ſcire te volo, non me Deos neglecturū, ſi putarē eos res humanas curare. Tu ergo curare ipſos res noſtras non arbitraris, quum primo inter animalia cetera ſolum illi hominē erectum eſſe voluerint, (& habet hoc erecta figura, vt proſpici longius poſſit, & rectius ſuperna ſpectari, & vt minus lædamur) atq. etiā viſum, auditū, os addiderint? Deinde ceteris quidē, quæ humi repunt, pedes dederunt, qui ſolum hoc eis præbēt,

De prouidentia.

A πλᾶσθαι δὲ μήποτε· καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόν-
τας πᾶσι ζώοις οἵους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομ-
φίους, οἵους παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν·
καὶ στόμα μὲν, δι' οὗ ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα, εἰς-
πέμπεται, πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν κατα-
θεῖναι· ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα, δυσχερῆ, ἀπο-
στρέψαι τοὺς τούτων ὀχετοὺς, καὶ ἀπενέγκειν ᾗ
δυνατὸν προσωτάτω ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων· ταῦ-
τα οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα ἀπορεῖς
πότερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; οὐ μὰ τὸν
B Δί', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γε σκοπουμένῳ πάνυ ἔοικε
ταῦτα σοφοῦ τινὸς δημιουργοῦ καὶ φιλοζώου
τεχνήματι. τὸ δὲ, ἐμφῦσαι μὲν ἔρωτα τῆς τεκνο-
ποιίας, ἐμφῦσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα τοῦ
ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον τοῦ
ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου· ἀμέλει καὶ
ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος ζῶα εἶναι βου-
λευσαμένου. σὺ δὲ σαυτὸν φρόνιμόν τι δοκεῖς
ἔχειν; ἐρώτα γοῦν, καὶ ἀποκρινοῦμαι. ἄλλοθι δὲ οὐ-
δαμοῦ οὐδὲν οἴει φρόνιμον εἶναι; καὶ ταῦτα, εἰδὼς
C ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι, πολλῆς
οὔσης, ἔχεις, καὶ ὑγροῦ βραχὺ, πολλοῦ ὄντος, καὶ τῶν
ἄλλων δήπου μεγάλων ὄντων ἑκάστου μικρὸν
μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμοσταί σοι. νοῦν
δὲ μόνον ἄρα οὐδαμοῦ ὄντα σε εὐτυχῶς πως
δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τάδε ὑπερμεγέθη καὶ
πλῆθος ἄπειρα δι' ἀφροσύνην τινὰ * ὡς οἴει οὕτως εἰς
εὐτάκτως ἔχειν; μὰ Δί'. οὐ γὰρ ὁρῶ τοὺς κυ-
ρίους, ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γινομένων τοὺς δημιουρ-
D γούς. οὐδὲ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ σύ γε ψυχὴν ὁρᾷς, ἣ
τοῦ σώματος κυρία ἐστίν. ὥστε κατά γε τοῦτο
ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι οὐδὲν γνώμῃ, ἀλλὰ τύχῃ
πάντα πράττεις. καὶ ὁ Ἀριστόδημος· οὔτοι, ἔφη,
ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον, ἀλλ'
* ἐκεῖνον μεγαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι, ἢ ὡς τῆς ἐκεῖνο
ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι. οὐκοῦν, ἔφη,
ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον ἀξιοῖ σε θεραπεύειν,
τοσούτῳ μᾶλλον τιμητέον αὐτό. εὖ ἴσθι, ἔφη,
ὅτι εἰ νομίζοιμι θεοὺς ἀνθρώπων τι φροντίζειν,
E οὐκ ἂν ἀμελοίην αὐτῶν. ἔπειτ' οὐκ οἴει φρον-
τίζειν, οἳ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζώων ἄνθρω-
πον ὀρθὸν ἀνέστησαν, (ἡ δὲ ὀρθότης καὶ προορᾶν
πλέον ποιεῖ δύνασθαι, καὶ τὰ ὕπερθεν μᾶλλον
θεᾶσθαι, καὶ ἧττον κακοπαθεῖν) καὶ ὄψιν, καὶ ἀκοὴν,
καὶ στόμα ἐνεποίησαν. ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἑρ-
πετοῖς πόδας ἔδωκαν, οἳ τὸ πορεύεσθαι μό-

τον παρέχουσιν· ἀνθρώπῳ δὲ καὶ χεῖρας προσέθεσαν, αἳ τὰ πλεῖστα, οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμέν, ἐξεργάζονται. καὶ μὴν γλῶτταν γε πάντων τῶν ζώων ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποίησαν, οἵαν ἄλλοτε ἀλλαχῆ ψαύουσαν τοῦ στόματος ἀρθροῦν τε τὴν φωνὴν καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις ἃ βουλόμεθα. * τὸ δὲ, καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων ἡδονὰς τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις δοῦναι, περιγράψαντας τοῦ ἔτους χρόνον, ἡμῖν δὲ συνεχῶς μέχρι γήρως ταύτας παρέχειν; οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ᾽, ὅπερ μέγιστόν ἐστι, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσε. τίνος γὰρ ἄλλου ζώου ψυχὴ πρῶτα μὲν θεῶν, τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων, ᾔσθηται ὅτι εἰσί; τί δὲ φῦλον ἄλλο, ἢ ἄνθρωποι, θεοὺς θεραπεύουσι; ποία δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανωτέρα προφυλάττεσθαι ἢ λιμὸν, ἢ δίψος, ἢ ψύχη, ἢ θάλπη, ἢ νόσοις ἐπικουρῆσαι, ἢ ῥώμην ἀσκῆσαι, ἢ πρὸς μάθησιν ἐκπονῆσαι, ἢ ὅσα ἂν ἀκούσῃ, ἢ ἴδῃ, ἢ μάθῃ, ἱκανωτέρα ἐστὶ διαμεμνῆσθαι; οὐ γὰρ πάνυ σοι κατάδηλον, ὅτι παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα ὥσπερ θεοὶ ἄνθρωποι βιοτεύουσι, φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ κρατιστεύοντες; οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην, ἠδύνατ᾽ ἂν πράττειν ἃ ἐβούλετο· οὔθ᾽ ὅσα χεῖρας ἔχει, ἄφρονα δ᾽ ἐστὶ, πλέον οὐδὲν ἔχει. σὺ δὲ ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκὼς, οὐκ οἴει σοῦ θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι; ἀλλ᾽ ὅταν τί ποιήσωσι, νομιεῖς αὐτοὺς σοῦ φροντίζειν; ὅταν πέμπωσιν, ὥσπερ σὺ φῂς πέμπειν αὐτοὺς, συμβούλους ὅ,τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν. ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη, πυνθανομένοις τι διὰ μαντικῆς φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτούς; οὐδ᾽ ὅταν τοῖς Ἕλλησι τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ᾽ ὅταν πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλὰ μόνον σε ἐξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ καταστίθενται; οἴει δ᾽ ἂν τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοί εἰσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν; καὶ ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα χρόνον οὐδέποτ᾽ ἂν αἰσθέσθαι; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τὰ πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι, καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι, θεῶν ἐπιμελέσταται;

ᾗ δὲ,

A vt incedere poſſint: homini vero etiam manus addiderunt, quæ plurima perficiũt, ob quæ ceteris illis beatiores ſumus. Linguã vero quum animalia cũcta habeant, ſolam humanam eiuſmodi condiderunt, vt ore alias alibi contacto, vocem quaſi articulet, omniaque ſignificet, quæcũque ſignificare nobis inter nos libeat. Iam quod rei venereæ voluptates animalibus ceteris ita dederint, vt certũ anni tempus eis præſcripſerint, quum nobis ad ſenectutem vſque has continuo ſuppeditẽt, *quale quiddam eſt? quale eſt;

B Neque tamẽ ſatis hoc deo fuit, vt corporis curam haberet: ſed, quod maximum eſt, etiam præſtantiſſimum animum hominis naturæ dedit. Nam cuius alterius animalis animus deprehendit primum de diis, qui hæc ampliſſima lõgeque pulcherrima cõſtruxerunt, eos eſſe? Quod itẽ aliud genus, præter homines, deos colit? Quinam alius animus humanum ſuperat in præcauenda fame, ſiti, frigoribus, caloribus: vel in medendo morbis, vel exercendo robore, vel ampliori doctrina comparanda, vel in eo-
C rum memoria retinenda, quæcumque vel audierit, vel viderit, vel didicerit? An enim plane tibi manifeſtum nõ eſt, homines inter animalia cetera quaſi deos quoſdam viuere, lõge ab ipſa natura tum corpore tum animo ceteris præſtãtes? Nec enim ſi bouis haberet corpus, mentem autem hominis, facere, quę voluiſſet, potuiſſet: nec illa, quę manus quidem habent, ſed mente carent, cæteris præſtant. Tu vero quum vtrumque pretij lõge maximi conſequutus ſis, nõ curare te deos arbitraris? At quidnam vbi fe-
D cerint, curam eos habere tui putabis? Quũ miſerint, inquit Ariſtodemus, quemadmodũ tu dicis eos mittere, conſiliarios eorum quæ vel agenda, vel non agenda ſint. Verum vbi quid Athenienſibus, ſubiecit Socrates, per diuinationem conſulentibus reſpondent, annon tibi quoque reſponderi putas? nõ quum ceteris Græcis, quum hominibus vniuerſis portenta mittũt, quibus aliquid ante denuntiant? Te ſcilicet ſolum eximentes, extra curam ſuam collocant? Num arbitraris deos hominibus opinionẽ
E indituros fuiſſe, quod & beneficiis & pœnis adficere poſſint, ſi nõ revera id poſſent? Et homines arbitraris perpetuo deceptos horum nihil vmquam ſenſiſſe? Non vides, quod quæ inter res humanas & antiquitatis & ſapientiæ principatum tenent, nimirum vrbes & nationes, diuino cultui ſint addictiſſimæ; quodque hominum ætates prudentiſſimæ, res diuinas maxime curent?

Diſce, inquit, o bone vir, etiã mentem tuã, dum in eſt corpori, ex arbitratu ſuo corpus gubernare. Quamobrẽ exiſtimandum eſt, illã quoque ſapientiã, quæ eſt in hoc vniuerſo, ſic omnia regere, quemadmodum ipſi gratũ eſt: nõ oculum tuũ ad multa vſq; ſtadia pertingere poſſe, & nõ poſſe Dei oculum ſimul omnia intueri: neque animũ tuũ tam de rebus, quæ heic accidũt, quam de illis, quæ in Ægypto, & Sicilia, cogitare poſſe: & non poſſe Dei ſapiẽtiam ſimul omnia cura ſua cõplecti. Enimvero ſi, quẽadmodum animaduertis, dũ homines colis, qui te viciſſim colere velint; ac dũ gratificaris, qui viciſſim velint gratificari; dũ conſulis alios, quinam prudentes ſint, perſpicis; eodem modo Deos etiã colẽdo periculũ feceris, an quid tibi velint iis de rebus, quæ hominibus obſcuræ ſunt, conſulere: tum vero intelliges numen tantum ac tale eſſe, vt omnia pariter videat, & audiat omnia, & vbique adſit, & pariter omnium curam gerat. Hæc quum diceret Socrates, non mihi tantũ in familiaribus ſuis efficere videbatur, vt quoties ab hominibus cõſpicerentur, à rebus impiis, iniuſtis, turpibus abſtinerẽt, ſed etiam quoties in ſolitudine degerent: quippe qui exiſtimarẽt, nihil vmquam eorũ quæ agerent, occultum eſſe diis poſſe. Quod ſi etiã continentia res quædã bona & præclara eſt homini, diſpiciamus, an aliquid proficeret, in hanc ſententiam de ea diſſerens: Si bello nobis indicto, viri, aliquem vellemus eligere, per quem nos maxime ſalutem cõſequi, atque hoſtes in poteſtatem noſtram redigi cuperemus: num aliquẽ legeremus, qui & à gula, & à vino, & à rebus venereis, & à labore, & à ſomno vinci ſe pateretur? Et quinã ſtatuere poſſemus, eiuſmodi hominem vel ſaluti noſtræ conſulere, vel victoria de hoſtibus potiri poſſe? Itidem ſi vitę fine nobis imminente, cõmittere vellemus alicui vel liberos mares erudiendos, vel filias virgines cuſtodiendas, vel ſeruandã pecuniam; num hominem intemperantem dignum eſſe putaremus, cuius hæc fidei crederemus? Et ſeruo intemperanti num vel pecora, vel penũ, vel vt operis præeſſet, committeremus? Num miniſtrum, & obſonatorem eiuſmodi, vel gratis accipere vellemus? Enimvero ſi ne ſeruum quidem intemperantem accepturi ſimus, qui non operę pretium ſit cauere ne quis ipſe talis fiat? Etenim non ita, quemadmodum auari homines, qui dum aliis pecunias auferũt, ſeipſos videntur collocupletare, ſic & in-

A ὦ 'γαθὲ, ἔφη, καταμάνθανε ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα ὅπως βούλεται μεταχειρίζεται. οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ, οὕτω τίθεσθαι· καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα ὁρᾶν· μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε, καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Σικελίᾳ, δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ B ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι. ἢν μέντοι, ὥσπερ ἀνθρώπους θεραπεύων γιγνώσκεις τοὺς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας, καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζομένους, καὶ συμβουλευόμενος καταμανθάνεις τοὺς φρονίμους, οὕτω καὶ τῶν θεῶν πεῖραν λαμβάνῃς θεραπεύων, εἴ τι σοι θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι τοσοῦτόν ἐστιν, ὥσθ' ἅμα πάντα ὁρᾶν, καὶ πάντα ἀκούειν, καὶ πανταχοῦ παρεῖναι, καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι αὐτούς. ἐμοὶ μὲν C ταῦτα λέγων οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει ποιεῖν, ὁπότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁρῷντο, ἀπέχεσθαι ἀνοσίων τε, καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν· ἐπείπερ ἡγήσαιντο μηδὲν ἄν ποτε, ὧν πράττοιεν, θεοὺς διαλαθεῖν. εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλόν τι κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν, ἐπισκεψώμεθα εἴ τι προὐβίβαζε λέγων εἰς *τιαύτην τοιάδε. ὦ ἄνδρες, εἰ πολέμου ἡμῖν γενομένου βουλοίμεθα ἑλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' οὗ μάλιστ' D ἂν αὐτοὶ μὲν σῳζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους χειροίμεθα, ἆρ' ὅντιν' ἂν αἰσθανοίμεθα ἥττω γαστρὸς, ἢ οἴνου, ἢ ἀφροδισίων, ἢ πόνου, ἢ ὕπνου, τοῦτον αἱροίμεθα; καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς σῶσαι, ἢ τοὺς πολεμίους κρατῆσαι; εἰ δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γενόμενοι βουλοίμεθά τῳ ἐπιτρέψαι ἢ παῖδας ἄρρενας παιδεῦσαι, ἢ θυγατέρας παρθένους διαφυλάξαι, ἢ χρήματα διασῶσαι, ἆρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦτ' ἡγησόμεθα τὸν ἀκρατῆ; δούλῳ δ' ἀκρατεῖ ἐπιτρέ- E ψαιμεν ἂν ἢ βοσκήματα, ἢ ταμεῖα, ἢ ἔργων *ἐπίστασιν; διάκονον δὲ καὶ ἀγοραστὴν τοιοῦτον ἐθελήσαιμεν ἂν προῖκα λαβεῖν; ἀλλὰ μὴν εἴ γε μηδὲ δοῦλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἂν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν γε φυλάξασθαι τοιοῦτον γενέσθαι; καὶ γὰρ οὐχ ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατὴς

ταύτην

ἐπιστασίας

τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερός, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κακοῦργος μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακουργότερος· εἴ γε κακουργότατόν ἐστι, μὴ μόνον τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ φθείρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἐν συνουσίᾳ δὲ τίς ἂν ἡσθείη τῷ τοιούτῳ, ὃν εἰδείη τῷ ὄψῳ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον, ἢ τοῖς φίλοις, καὶ τὰς πόρνας ἀγαπῶντα μᾶλλον, ἢ τοὺς ἑταίρους; ἆρά γε οὐ χρὴ πάντα ἄνδρα ἡγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπῖδα, ταύτην πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; τίς γὰρ ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἀγαθόν, ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως; ἢ τίς οὐκ ἂν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων αἰσχρῶς διατεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ νὴ τὴν Ἥραν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτὸν εἶναι, μὴ τυχεῖν δούλου τοιούτου, δουλεύοντα δὲ ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς ἱκετεύειν τοὺς θεοὺς δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν. οὕτω γὰρ ἂν * μόνον ὁ τοιοῦτος σωθείη. τοιαῦτα δὲ λέγων, ἔτι ἐγκρατέστερον τοῖς ἔργοις, ἢ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν. οὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων· νομίζων τὸν παρὰ τοῦ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα, δεσπότην ἑαυτοῦ καθιστάναι, καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς ἧττον αἰσχράν. ἄξιον δ' αὐτοῦ καὶ ἃ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν σοφιστὴν διελέχθη, μὴ παραλιπεῖν. ὁ γὰρ Ἀντιφῶν ποτε βουλόμενος τοὺς συνουσιαστὰς αὐτοῦ παρελέσθαι, προσελθὼν τῷ Σωκράτει παρόντων αὐτῶν, ἔλεξε τάδε· ὦ Σώκρατες, ἐγὼ μὲν ᾤμην τοὺς φιλοσοφοῦντας εὐδαιμονεστέρους χρῆναι γίγνεσθαι· σὺ δέ μοι δοκεῖς τἀναντία τῆς σοφίας ἀπολελαυκέναι. ζῇς γοῦν οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ὑπὸ δεσπότῃ διαιτώμενος μείνειε, σιτία τε σιτῇ καὶ ποτὰ πίνεις τὰ φαυλότατα, καὶ ἱμάτιον ἠμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος, ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς. καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις, ἃ καὶ κτωμένους εὐφραίνει, καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ ζῆν. εἰ οὖν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διαθήσεις, νόμιζε κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι. καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπε· δοκεῖς μοι, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, ὑπειληφέναι με οὕτως ἀνιαρῶς ζῆν, ὥστε πέπεισμαι σὲ μᾶλλον ἀποθανεῖν ἂν ἑλέσθαι,

* μόνως

temperans aliis quidem nocet, ſibi vero ipſi prodeſt; ſed vt alios detrimento adficit, ita ſeipſum multo magis lædit: ſi quidem longe pernicioſiſſimum eſt, nõ modo domum ſuam deſtruere, ſed etiam corpus & animum. Ceterũ in conſuetudine familiari quis eiuſmodi homine delectetur, quem & de obſonio, & de vino maiorẽ ſciat voluptatem capere, quã ex amicis: magiſque ſcorta diligere, quam ſocios? Nõne quemvis hominem, qui norit, temperantiam virtutis eſſe fundamentum, hanc primum in animo ſuo parare decet? Quis enim abſque hac vel recte boni aliquid diſcat, vel exercitatione conſequatur? Quis voluptatibus ſeruiens non turpiter tum corpore tum animo adfectus ſit? Equidem ita profecto ſtatuo, homini libero optandum eſſe, vt huiuſmodi ſeruum non cõſequatur: atque illi, qui voluptatibus eiuſmodi ſeruit, deos eſſe obſecrandos, vt dominos bonos nanciſcatur. Nam hoc modo tantum vir talis ſaluus eſſe poſſit. Hæc quum ita diceret, longe ſe temperantiorem ipſa re, quam oratione, demonſtrabat. Quippe non ſolum iis voluptatibus ſuperior erat, quæ corpore percipiuntur: ſed etiam ea, quæ ex opibus. Exiſtimabat enim, illum qui abs quovis pecuniam acciperet, dominum ſibi cõſtituere, ac ſeruitutem ſeruire quavis alia turpiorem. Fuerit autem operæ pretium, ne illa quidem præteriri, quæ cum Antiphonte ſapientiæ profeſſore diſſeruit. Antipho enim, quum aliquãdo familiares Socratis ab eo vellet abducere, ad Socratem accedens, ipſis etiam præſentibus, hac vſus eſt oratione: Arbitrabar ego, Socrates, eos, qui philoſopharẽtur, feliciores fieri oportere: at tu mihi videris contraria quadam ratione fructum ex ſapientia tua percepiſſe. Sic enim viuis, quo pacto ſi vel quivis ſeruus ſub domino victitaret, non maneret. Vteris cibo potuque viliſſimo, neque tantum veſte vili, ſed eadem quoque per æſtatem & hyemẽ indueris, & ſemper calceis tunicaque cares. Præterea pecuniam non accipis, quæ & comparantibus eſt voluptati, & iis qui iam compararunt, liberalius iucundiuſque viuendi cauſam præbet. Quamobrem, ſi quemadmodum reliquorum ſtudiorum magiſtri diſcipulos ſuos imitatores ſui efficiunt, tales tu quoque familiares tuos reddes: putare debes, infelicitatis te magiſtrum eſſe. Ad ea Socrates: Suſpicari mihi videris, inquit, Antipho, tam ærumnoſam me vitam degere; vt equidem perſuaſus ſim, malle te mori,

Socratis cũ Antiphonte colloquium.

quam meo more viuere. Age igitur diſpiciamus quid in mea vita acerbi deprehenderis. An quod neceſſe ſit, eos qui pecuniã accipiunt, hoc ipſum pręſtare, cuius cauſſa mercedẽ accipiũt; quũ mihi mercedẽ nullã accipiẽti neceſſe non ſit ad eum diſſerere, quem nolim? An vilẽ victũ eſſe meum putas, qui minus ſalubribus veſcar, ac tu, quæque minus roboris ſuppeditent; An quod ea comparatu difficiliora putas eſſe, quibus ego veſcor, quã quibus tu veſceris; quod & rariora ſint, & maioris pretij: An ea, quæ tu paras, tibi iucũdiora eſſe dicam, quã mihi? Num ignoras, quod qui ſuauiſſime veſcitur, minime indigeat obſonio? qui ſumma cũ voluptate bibit, minime potum abſentẽ deſiderat? Veſtes quidẽ qui cõmutant, frigoris eas æſtuſq. cauſſa cõmutare noſti; & calceis pedes muniunt, ne propter illa, quæ pedes lædũt, iter facere prohibeãtur. Tu vero an vmquã ſenſiſti me vel propter frigus magis domi manere, vel propter æſtũ cũ aliquo de vmbra pugnare, vel propter pedum dolorem non pergere, quo vellim? An neſcis, eos qui à natura ſunt corporib. maxime imbecillis præditi, poſteaquã ſe exercuerint, in iis ad quę ſe exercuerint, robuſtiſſimos quoſque, qui exercitationes neglexerint, ita ſuperare, vt ea facilius ferant? Me vero non putas corpus meũ exercendo conſuefac...e, vt quæcumq; ſemper acciderint, patienter ferat; ideoq; cũcta me facilius perferre, quam te, qui te non exerces? An vero cauſſam tu aliã veriorem eſſe putas, quod gulę, ſomno, laſciuię nõ ſeruio; quã quod his alia quædã habeo ſuauiora, quæ nõ ſolũ in neceſſitate cõſtitutum exhilarant, verũ etiã hoc ipſo, quod cõmodi perpetui ſpẽ faciãt? Præterea ſcis, eos homines qui nihil proſpere ſibi ſucceſſurũ exiſtimant, non eſſe lætos: quum illi, qui præclare ſibi vel agriculturam, vel nauiculatoriam, vel quid aliud, quo occupati ſunt, ſuccedere putant, quaſi qui rebus vtantur proſperis, voluptatem capiant. Tunc vero de his omnibus tantum voluptatis percipi putas, quãtum ex eo, quod aliquis ſeipſum meliorem reddi putat, & amicos meliores conſequi? quod equidem numquam non de me ſtatuo. Iam ſi vel amici iuuãdi ſint, vel ipſa ciuitas, cuinam plus otij fuerit ad ea procuranda? eine, qui vt ego, victitat; an qui illo modo, quem tu prædicas? vter facilius militiam perferat? Iſne, qui nequit abſque ſumtuoſo victu viuere, an cui ſatis eſt id quod adeſt? vter citi[o] expugnabitur? iſne, qui quod* invẽtu difficillimũ ſit, re-

Lectio marginis.

A ἢ ζῆν ὥσπερ ἐγώ. ἴθι οὖν ἐπισκεψώμεθα, τί χαλεπὸν ᾔσθησαι τοῦ ἐμοῦ βίου. πότερον, ὅτι τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπεργάζεσθαι τοῦτο, ἐφ᾽ ᾧ ἂν μισθὸν λαμβάνωσιν, ἐμοὶ δὲ μὴ λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη διαλέγεσθαι ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι; ἢ τὴν δίαιτάν μου φαυλίζεις, ὡς ἧττον μὲν ὑγιεινὰ ἐσθίοντος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἧττον δὲ ἰσχὺν παρέχοντα; ἢ ὡς χαλεπώτερα πορίσασθαι τὰ ἐμὰ διαιτήματα τῶν σῶν, διὰ τὸ σπανιώτερά τε καὶ πολυτελέστερα εἶναι; ἢ ὡς ἡδίω σοι, ἃ σὺ B παρασκευάζῃ, ὄντα, ἢ ἐμοὶ ἃ ἐγώ; οὐκ οἶσθ᾽, ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων, ἥκιστα ὄψου δεῖται· ὁ δὲ ἥδιστα πίνων, ἥκιστα τοῦ μὴ παρόντος ἐπιθυμεῖ ποτοῦ; τά γε μὴν ἱμάτια οἶσθ᾽ ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι, ψύχους καὶ θάλπους ἕνεκα μεταβάλλονται, καὶ ὑποδήματα ὑποδοῦνται, ὅπως μὴ διὰ τὰ λυποῦντα τοὺς πόδας κωλύων) πορεύεσθαι. ἤδη οὖν ποτε ᾔσθου ἐμὲ ἢ διὰ ψῦχος μᾶλλόν του ἔνδον μένοντα, ἢ διὰ θάλπος μαχόμενόν τῳ C περὶ σκιᾶς, ἢ διὰ τὸ ἀλγεῖν τοὺς πόδας οὐ βαδίζοντα, ὅπου ἂν βούλωμαι; οὐκ οἶσθ᾽, ὅτι οἱ φύσει ἀσθενέστατοι τῷ σώματι, μελετήσαντες τῶν ἰσχυροτάτων ἀμελησάντων κρείττους τε γίγνονται πρὸς ἃ μελετῶσι, καὶ ῥᾷον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμὲ δὲ ἄρα οὐκ οἴει τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα μελετῶντα καρτερεῖν, πάντα ῥᾷον φέρειν σοῦ μὴ μελετῶντος; τοῦ δὲ μὴ δουλεύειν γαστρὶ, μηδὲ ὕπνῳ, καὶ λαγνείᾳ, οἴει τι ἄλλο αἰτιώτερον εἶναι, ἢ D τὸ ἕτερα ἔχειν τούτων ἡδίω, ἃ οὐ μόνον ἐν χρείᾳ ὄντα εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέχοντα ὠφελήσειν ἀεί; καὶ μὴν τοῦτό γε οἶσθα, ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μηδὲν εὖ πράττειν οὐκ εὐφραίνονται· οἱ δὲ ἡγούμενοι καλῶς προχωρεῖν ἑαυτοῖς ἢ γεωργίαν, ἢ ναυκληρίαν, ἢ ἄλλ᾽ ὅ, τι ἂν τυγχάνωσιν ἐργαζόμενοι, ὡς εὖ πράττοντες εὐφραίνονται. οἴει οὖν ἀπὸ πάντων τούτων τοσαύτην ἡδονὴν εἶναι, ὅσην ἀπὸ τοῦ ἑαυτόν τε ἡγεῖσθαι βελ- E τίω γίγνεσθαι, καὶ φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι; ἐγὼ τοίνυν διατελῶ ταῦτα νομίζων. ἐὰν δὲ δὴ φίλους ἢ πόλιν ὠφελεῖν δέῃ, ποτέρῳ ἡ πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖσθαι, τῷ ὡς ἐγὼ νῦν, ἢ τῷ ὡς σὺ μακαρίζεις, διαιτωμένῳ; στρατεύοιτο δὲ πότερος ἂν ῥᾷον, ὁ μὴ δυνάμενος ἄνευ πολυτελοῦς διαίτης ζῆν, ἢ ᾧ τὸ παρὸν ἀρκοίη; ἐκπολιορκηθείη δὲ πότερος ἂν θᾶττον, ὁ τῶν * χαλεπωτάτων δεόμενος [μᾶλλον,

χαλεπωτάτων εὑρεῖν τε δεόμενος, ὁ

*ἢ ὁ τοῖς ῥάστοις ῥάστως ἐντυγχάνειν ἀρκούμενος χρώμενος; ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι, θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω τοῦ θείου· καὶ τὸ μὲν θεῖον, κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτω τοῦ θείου, ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου. πάλιν δέ ποτε ὁ Ἀντιφῶν διαλεγόμενος τῷ Σωκράτει εἶπεν· ὦ Σώκρατες, ἐγώ τοι σὲ μὲν δίκαιον νομίζω, σοφὸν δὲ οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν· δοκεῖς δέ μοι καὶ αὐτὸς τοῦτο γιγνώσκειν. οὐδένα γοῦν τῆς συνουσίας ἀργύριον πράττῃ. καίτοι τό γε ἱμάτιον, ἢ τὴν οἰκίαν, ἢ ἄλλο τι ὧν κέκτησαι, νομίζων ἀργυρίου ἄξιον εἶναι, οὐδενὶ ἂν μὴ ὅτι προῖκα δοίης, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἔλαττον τῆς ἀξίας λαβών. δῆλον δή, ὅτι εἰ καὶ τὴν συνουσίαν ᾤου τινὸς ἀξίαν εἶναι, καὶ ταύτης ἂν οὐκ ἔλαττον τῆς ἀξίας ἀργύριον ἐπράττου. δίκαιος μὲν οὖν ἂν εἴης, ὅτι οὐκ ἐξαπατᾷς ἐπὶ πλεονεξίᾳ· σοφὸς δὲ οὐκ ἄν, μηδενός γε ἄξια ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν· ὦ Ἀντιφῶν, παρ᾽ ἡμῖν νομίζεται, τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν ὁμοίως μὲν καλόν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν διατίθεσθαι εἶναι. τήν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν· ἐὰν δέ τις, ὃν ἂν γνῷ * καλόν τε κἀγαθὸν ἐραστὴν ὄντα, τοῦτον φίλον ἑαυτῷ ποιῆται, σώφρονα νομίζομεν. καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντας, σοφιστάς, ὥσπερ πόρνους, ἀποκαλοῦσιν· ὅστις δέ, ὃν ἂν γνῷ εὐφυῆ ὄντα, διδάσκων ὅ,τι ἂν ἔχῃ ἀγαθόν, φίλον ποιεῖται, τοῦτον νομίζομεν, ἃ τῷ καλῷ κἀγαθῷ πολίτῃ προσήκει, ταῦτα ποιεῖν. ἐγὼ δ᾽ οὖν καὶ αὐτός, ὦ Ἀντιφῶν, ὥσπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ, ἢ κυνί, ἢ ὄρνιθι ἥδεται, οὕτω καὶ ἔτι μᾶλλον ἥδομαι φίλοις ἀγαθοῖς· καὶ ἐάν τι ἔχω ἀγαθόν, διδάσκω, καὶ ἄλλοις συνίστημι, παρ᾽ ὧν ἂν ἡγῶμαι ὠφελήσεσθαί τι αὐτοὺς εἰς ἀρετήν. καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀνελίττων, κοινῇ σὺν τοῖς φίλοις διέρχομαι. καὶ ἄν τι ὁρῶμεν ἀγαθόν, ἐκλεγόμεθα, καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, ἐὰν ἀλλήλοις φίλοι γινώμεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντι ἐδόκει αὐτός τε μακάριος εἶναι, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ καλοκἀγαθίαν ἄγειν. καὶ πάλιν ποτὲ τοῦ Ἀντιφῶντος ἐρομένου αὐτόν, πῶς ἄλλους μὲν ἡγεῖται πολιτικοὺς ποιεῖν,

καλόν τε κἀγαθόν

A quirat; an qui eorum vſu quæ facillime obuia ſunt, abũde contẽtus eſt? Videris, Antipho, felicitatem deliciis ac ſumtuoſo adparatu metiri. Ego vero arbitror, nulla re indigere, diuinum eſſe: quam pauciſſimis, proximum Dei naturæ: ac diuinum quidem quod ſit, præſtantiſſimum eſſe: quod autem diuino proximum, id etiam à præſtantiſſimo proximum eſſe. Rurſus idem Antipho diſſerens aliquando cum Socrate: Iuſtum equidem, ait, eſſe te iudico, mi Socrates, verum ne tantillum quidem ſa-
B pientem: quod etiam ipſe mihi non videris ignorare. Nam à nemine mercedẽ exigis eo nomine quod tecũ verſetur. Atqui ſi veſtem, vel domum, vel aliud quiddam, quod in bonis tuis eſt, pretio dignum eſſe putares: non dicam gratis, ſed ne minori quidẽ accepto pretio, quam quanti ea res eſſet, dares. Itaque patet te, ſi exiſtimares vllius eſſe pretij doctrinam tuam, ex dignitate eius pecuniam exacturum. Sis ergo ſane iuſtus, quod ob auaritiam neminẽ deci-
C pis: nequaquam vero ſapiens, quũ nullius pretij ſint ea, quæ noſti. Ad ea reſpondit Socrates: Apud nos, Antipho, exiſtimatur eodem modo poſſe aliquem & forma, & ſapientia, vel honeſte, vel turpiter vti. Nam quum aliquis formam pecunia cuivis proſtituit exoletum adpellant: cum vero, qui quemcumque intellexerit rerum honeſtarum & bonarũ amatorem eſſe, amicum ſibi adiungit; à modeſtia non alienũ ducimus. Itidem qui ſapientiam pro pecunia cuivis proſtituunt, ſophiſtas, quaſi quædam ſcor-
D ta, vocant: quicumque vero, illum, quem egregia præditum eſſe indole animaduertat, quidquid boni ſcit, docet, vt amicũ eũ faciat; hunc facere putamus, quod ciuem honeſtum ac probum decet. Quamobrem & ego, mi Antipho, perinde atque alius quiſpiam vel equo bono, vel cane, vel aue delectatur, ſic maiorẽ ex bonis amicis voluptatem capio; eoſque ſi quid habeo boni, doceo, atque aliis cõmendo, à quibus nõnihil eos habituros adiumenti ad virtutem arbitror. Præterea theſauros priſcorũ ſapiẽ-
E tum, quos illi litteris mandatos nobis reliquerunt, vna cum amicis reuoluẽs percurro. Quod ſi quid in eis boni videmus, id ſeligimus, magnique lucri loco ducimus, amicitia nos inter nos coniungi. Hæc ego de Socrate quum audirem, & ipſum beatũ eſſe arbitrabar, & auditores ſuos ad honeſtatem deducere. Rurſus quum interrogaret Socratem Antipho, quo pacto ſe alios rerum ciuiliũ peritos efficere putaret,

quum ipſe reipublicæ negotia non adtingeret, ſiquidem ea ſe poſſe gerere ſciret: Vtro, inquit, modo reipublicę negotia magis tracto, mi Antipho? an ſi ſolus id faciã, an vero ſi dem operam, vt plurimi ad ea tractanda ſint idonei? Hoc quoque conſideremus an Socrates, dum familiares ſuos ab oſtentatione reuocabat, ad virtutis ſtudium impulerit. Semper enim aiebat, viam ad gloriam meliorem nullam eſſe, quam qua bonus aliquis eſſet, ac non videri vellet. Atque hoc ab ſe vere dici, ſic docebat. Cogitemus enim, aiebat, ſi quiſpiam, quũ tibicen bonus non ſit, videri tamen velit; quid ei faciendum ſit. An non imitari bonos tibicines debet in iis quæ extra artem poſita ſunt? Ac primum quidem, quum illi inſtrumenta pulchra habeant, multoſque pediſequos ſecum ducant, etiam ipſi hoc faciundum. Deinde quum multi eos laudent, etiam huic opera danda, vt multos ſui laudatores paret. Verum ne rem ipſam alicubi adgrediatur, cauendũ erit; ne mox deprehendatur eſſe ridiculus homo, ac nõ modo tibicen malus, ſed etiam oſtentator. At vero ſi ſumtus magnos faciat, & vtilitatem capiat nullam, ac præterea ignominiæ notam incurrat, qui non & ærumnoſe, & inutiliter, & ridicule viuet? Eodẽ modo ſi quis, quum neutrum ſit, vel bonus imperator, vel gubernator videri velit; quid eventurum ſit, cogitemus. An non moleſte ipſi accidet, ſi, quum cupiat videri ad hæc perficienda idoneus, aliis id perſuadere non poſſit? Ac ſi maxime perſuaſerit, multo miſerius eſt, quod imperitus ad gubernãdi, & ad imperatorium munus delectus, palam eos, quos minime vellet, prope det exitio, atque ipſe turpiter & fœde ab incepto deſiſtat. Eodem modo non expedire pronũtiabat, ſi quis vel opulentus, vel fortis, vel robuſtus eſſe videretur, qui non eſſet. Nam his aiebat imperari maiora ipſorum viribus, quumque præſtare illa deinde non poſſint, quæ poſſe videbantur; veniam minime conſequi. Impoſtorem adpellabat, non aliquem minorum quaſi gẽtium, neque qui pecuniam, vel ſupellectilem ab aliquo perſuaſo accipiens, hac eum ſpoliaret: ſed longe maximum, qui nullius homo pretij feſelliſſet alios, perſuaſos abs ſe, quod idoneus eſſet ad ciuitatis adminiſtrationem. Quæ ita diſſerens, mihi quidem videbatur familiares ſuos etiam ab oſtentatione revocare.

A αὐτὸς δὲ οὐ πράττει τὰ πολιτικά, εἴπερ ἐπίσταται. ποτέρως δ' ἄν, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, μᾶλλον τὰ πολιτικὰ πράττοιμι; εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι, ἢ εἰ ἐπιμελοίμην τοῦ ὡς πλείστους ἱκανοὺς εἶναι πράττειν αὐτά; ἐπισκεψώμεθα δέ, εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας, ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν. ἀεὶ γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τε γένοιτο, καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγεν, ὧδε ἐδίδασκεν. B ἐνθυμώμεθα γάρ, ἔφη, εἴ τις μὴ ὢν ἀγαθὸς αὐλητής, δοκεῖν βούλοιτο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη; ἆρ' οὐ τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς αὐλητάς; καὶ πρῶτον μέν, ὅτι ἐκεῖνοι σκεύη τε καλὰ κέκτηνται, καὶ ἀκολούθους πολλοὺς περιάγονται, καὶ τούτῳ ταῦτα ποιητέον. ἔπειτα ὅτι ἐκείνους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τούτῳ πολλοὺς ἐπαινέτας παρασκευαστέον. ἀλλὰ μὴν ἔργον γε οὐδαμοῦ ληπτέον, ἢ εὐθὺς ἐλεγχθήσεται C γελοῖος ὤν, καὶ οὐ μόνον αὐλητὴς κακός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλαζών. καί τοι πολλὰ μὲν δαπανῶν, μηδὲν δὲ ὠφελούμενος, πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν, πῶς οὐκ ἐπιπόνως τε, καὶ ἀλυσιτελῶς, καὶ καταγελάστως βιώσεται; ὡσαύτως εἴ τις βούλοιτο στρατηγὸς ἀγαθὸς μὴ ὢν φαίνεσθαι, ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶμεν τί ἂν συμβαίνοι. ἆρ' οὐκ ἄν, εἰ μὲν ἐπιθυμῶν τοῦ δοκεῖν ἱκανὸς εἶναι ταῦτα πράττειν, μὴ δύναιτο πείθειν, ταύτῃ λυπηρόν; εἰ δὲ πείσειεν, ἔτι ἀθλιώ-D τερον. δῆλον γάρ, ὅτι κυβερνᾶν τε κατασταθεὶς ὁ μὴ ἐπιστάμενος, ἢ στρατηγεῖν, ἀπολέσειεν ἂν οὓς ἥκιστα βούλοιτο, καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον, καὶ τὸ ἀνδρεῖον, καὶ τὸ ἰσχυρὸν * μὴ ὄντα δοκεῖν, ἀλυσιτελὲς ἀπέφαινε. προστάττεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζω, ἢ κατὰ δύναμιν, καὶ μὴ δυναμένους ταῦτα ποιεῖν, δοκοῦντας ἱκανοὺς εἶναι, συγγνώμης οὐκ ἂν τυγχάνειν. ἀπατεῶνα δ' * ἐκάλει τὸν οὐ μικρὸν μέν, οὐδ' εἴ τις ἀργύριον, ἢ E σκεῦος παρά του πειθοῖ λαβὼν ἀποστεροίη, πολὺ δὲ μέγιστον, ὅστις μηδενὸς ἄξιος ὢν ἐξηπατήκει, πείθων ὡς ἱκανὸς εἴη τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι. ἐμοὶ μὲν ἐδόκει καὶ τοῦ ἀλαζονεύεσθαι ἀποτρέπειν τοὺς συνόντας, τοιάδε διαλεγόμενος.

* μὴ ὄντα, δοκεῖν εἶναι.

* δ' ἐκάλει, εἰ τὸν μικρόν

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
Βιβλίον δεύτερον.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM
LIBER SECVNDVS.

A ΕΔΟΚΕΙ δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων προτρέπειν τοὺς συνόντας ἀσκεῖν * ἐγκράτειαν πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ, καὶ ποτοῦ καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ῥίγους, καὶ θάλπους, καὶ πόνου. γνοὺς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστοτέρως ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλαβόντα δύο τῶν νέων, τὸν μὲν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δὲ, ὅπως μὴ δ' ἀντιποιήσεται ἀρχῆς, πῶς ἂν ἑκάτερον παιδεύοις; βούλει σκοπῶμεν ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς, ὥσπερ ἀπὸ τῶν στοιχείων; καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη, δοκεῖ γοῦν μοι ἡ τροφὴ ἀρχὴ εἶναι. οὐδὲ γὰρ ζῴη τ' ἄν τις, εἰ μὴ τρέφοιτο. οὐκοῦν τὸ μὲν βούλεσθαι σίτου ἅπτεσθαι, ὅταν ὥρα ἥκῃ, ἀμφοτέροις εἰκὸς παραγίγνεσθαι. εἰκὸς γὰρ, ἔφη. τὸ οὖν προαιρεῖσθαι τὸ κατεπεῖγον μᾶλλον πράττειν, ἢ τῇ γαστρὶ χαρίζεσθαι, πότερον ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν; τὸν εἰς τὸ ἄρχειν, ἔφη, νὴ Δία C παιδευόμενον, ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ὅταν πιεῖν βούλωνται, τὸ δύνασθαι διψῶντα ἀνέχεσθαι τῷ αὐτῷ προσθετέον; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. τὸ δὲ ὕπνου ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε δύνασθαι καὶ ὀψὲ κοιμηθῆναι, καὶ πρῲ ἀναστῆναι, καὶ ἀγρυπνῆσαι εἴ τι δέοι, ποτέρῳ ἂν προσθείημεν; καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. τί δὲ, ἔφη, τὸ ἀφροδισίων ἐγκρατῆ εἶναι, D ὥστε μὴ διὰ ταῦτα κωλύεσθαι πράττειν εἴ τι δέοι; καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. τί δὲ, τὸ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἀλλὰ ἐθελοντὴν ὑπομένειν, ποτέρῳ ἂν προσθείημεν; καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ. τί δὲ τὸ μαθεῖν, εἴ τι ἐπιτήδειόν ἐστι μάθημα πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων, ποτέρῳ ἂν προσεῖναι μᾶλλον πρέποι; πολὺ νὴ Δί', ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἄλ-

καρτερίαν

VIDEBATVR etiam mihi familiares ſuos ad exercendam tolerantiam in cibi, potus, laſciuiæ, ſomni adpetitu; itémque ad tolerantiam frigoris, æſtus, laboris, impellere, quoties huiuſmodi diceret. Quippe quum de familiaribus quemdam in his intemperantius ſe gerere accepiſſet: Dic mihi, ait, Ariſtippe, ſi te duos adoleſcentes, tibi traditos inſtituere oporteat; alterum, vt ad imperandum ſit idoneus, B alterum vt imperare numquam cupiat: quo pacto vtrumque inſtitues? vis hac de re diſpiciamus ita, vt ab educatione, tamquam ab ipſis elementis, ordiamur? Cui Ariſtippus: Nimirum mihi videtur, ait educationem eſſe rei principium. Nam ne quidem quis vixerit, ſi nutriendo non educetur. Ergo conſentaneum eſt, vtriſque accidere, vt vbi tempus adeſt, cibum ſumere velint. Eſt hoc ſane conſentaneũ, ait Ariſtippus. Vtrum igitur horum conſuefacere poſſimus, vt potius eligat confe- C ctionem rei neceſſariæ atque vrgentis, quam gratificationem, quæ gulæ fit? Eum profectò, inquit Ariſtippus, qui ad imperandum inſtituitur; ne ipſo gerente imperium, negotia ciuitatis haud expediantur. Ergo, ſubiecit Socrates, etiam quum bibere volet, eidem hoc imponendum, vt ſitim perferre poſſit? Omnino vero, ait. At in ſomno capiendo temperantem eſſe, vt & ſero quieti ſe dare poſſit, & primo dilu- culo ſurgere, & vigilare, ſi poſcat vſus, vtri D dabimus? Etiam hoc eidẽ, ait. Quid vero, inquit, venereis in rebus continẽtem eſſe, vt per eas non impediatur, quominus id agat, quod opus ſit? Etiam hoc eidem, inquit. Quid autem? labores non fugere, ſed ſponte ſua perferre, vtri adtribuemus? Hoc itidem illi, ait, qui ad imperandum inſtituitur. Quid? ſi qua diſciplina ſit ad hoc idonea, vt aduerſariis ſuperior aliquis euadat, vtri ea magis conuenit? Multis profectò, ait, modis ei, qui ad gubernationem educatur. Nam neque alia-

Socratis aduerſus Ariſtippum de voluptate diſputatio.

rum rerum vſus vllus eſt, abſque huiuſmodi diſciplinis. Ergo qui ſic inſtitutus eſt, minus tibi videtur ab aduerſaiis poſſe capi, quam animalia cetera? quorum ſcilicet quædam à gula ineſcata, tametſi valde timida ſint, nihilominus veſcendi cupiditate ad eſcam ducta capiuntur: aliis per potum inſidiæ ſtruuntur. Prorſus ita eſt, inquit. Itaque alia præ laſciuia, quorum in numero ſunt coturnices ac perdices, ad femellæ vocem cupiditate ſpeque rei venereæ agitata, & omiſſa cogitatione de periculis, in caſſes incidunt. Quum his etiam fuiſſet adſenſus: Ergo tibi turpe homini videtur, inquit, ſi idem accidat ei, quod animalibus longe imprudentiſſimis? ſicut ipſimet adulteri carceres adeunt, quum ſciant & periculum ea perpetiendi, quæ lex minitatur, adulterium committenti propoſitum eſſe, & inſidias ſtrui, & captum contumeliis adfici. Tanta quum adultero mala, quum dedecora tanta immineant, multaque ſint, quæ à rerum venerearum cupiditate liberare poſſint; nihilominus adulter in pericula præceps fertur. An non igitur hoc omnino hominis eſt à malo genio perciti? Ita mihi videtur ait. Iam quum plurimæ ſint, maximéque neceſſariæ res ſub dio peragendæ hominibus, cuius generis ſunt res bellicæ, agricolarum, aliæque non paucæ; multos interim ad frigora & æſtus exercitos non eſſe, non tibi magna eſſe videtur deſidia? Heic etiam quum adſenſus eſſet Ariſtippus: Ergo tibi videtur, inquit Socrates, exercendus is, qui velit imperare, vt haud difficulter hæc quoque toleret? Omnino, ait. Ergo ſi homines horum omnium tolerantes, eorum in numerum referemus, qui ad imperandum comparati ſunt, nonne illos qui hæc præſtare non poſſunt, ad eorum ordinem referemus, qui de capeſſendo imperio ne cogitaturi quidem ſint? Hoc etiam conceſſit Ariſtippus. Quid igitur? quandoquidem vtriuſque generis ordinem noſti, iamne aliquando conſideraſti, vtrum ad ordinem horum merito teipſum referre poſſis? Vero, inquit Ariſtippus. Quippe nequaquam eorum in ordinem me refero, qui imperare volunt. Etenim hominis plane fatui eſſe mihi videtur, non eo contentum eſſe, vt ſibi ipſi neceſſaria comparet, quod quidem magnum quiddam eſt: ſed hoc etiam addere, vt aliis præterea ciuibus ea ſuppeditet, quibus indigeant: itidem multis egere, quæ cupiat aliquis,

A λων οὐδὲν ὄφελος ἄνευ τῶν τοιούτων μαθημάτων. Οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος ἧττον ἂν δοκεῖ σοι ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα, ἁλίσκεσθαι; τούτων γὰρ δήπου τὰ μὲν γαστρὶ δελεαζόμενα, καὶ μάλα ἔνια δυσωπούμενα, ὅμως τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα πρὸς τὸ δέλεαρ, ἁλίσκεται· τὰ δὲ ποτῷ ἐνεδρεύεται. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἄλλα ὑπὸ λαγνείας, οἷον οἵ τε ὄρτυγες καὶ οἱ πέρδικες, πρὸς τὴν τῆς θη-

B λείας φωνὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀφροδισίων φερόμενοι, καὶ ἐξιστάμενοι τοῦ τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι, τοῖς θηράτροις ἐμπίπτουσι; συνέφη καὶ ταῦτα. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχρὸν εἶναι ἀνθρώπῳ ταὐτὰ πάσχειν τοῖς ἀφρονεστάτοις τῶν θηρίων; ὥσπερ οἱ μοιχοὶ εἰσέρχονται εἰς τὰς εἱρκτάς, εἰδότες ὅτι κίνδυνος τῷ μοιχεύοντι ἅ τε ὁ νόμος ἀπειλεῖ παθεῖν, καὶ ἐνεδρευθῆναι, καὶ ληφθέντα ὑβρισθῆναι· καὶ τηλικούτων μὲν ἐπικειμένων τῷ μοιχεύοντι κακῶν

C τε καὶ αἰσχρῶν, ὄντων δὲ πολλῶν τῶν ἀπολυσόντων τῆς τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίας, ἐλαύνεται ὅμως εἰς τὰ ἐπικίνδυνα φέρεσθαι. ἆρ' οὐκ ἤδη τοῦτο παντάπασι κακοδαιμονῶντός ἐστι; ἐμοί γε δοκεῖ, ἔφη. Τὸ δὲ εἶναι μὲν τὰς ἀναγκαιοτάτας πλείστας πράξεις τοῖς ἀνθρώποις ἐν ὑπαίθρῳ (οἷον τάς τε πολεμικάς, καὶ τὰς γεωργικάς, καὶ τῶν ἄλλων οὐ τὰς ἐλαχίστας) τοὺς δὲ πολλοὺς ἀγυμνάστως ἔχειν πρός τε ψύχη, καὶ πρὸς θάλπη, οὐ δοκεῖ σοι πολλὴ ἀμέλεια εἶναι;

D συνέφη καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἄρχειν ἀσκεῖν δεῖν καὶ ταῦτα εὐπετῶς φέρειν; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν εἰ τοὺς ἐγκρατεῖς τούτων ἁπάντων εἰς τοὺς ἀρχικοὺς τάττομεν, τοὺς ἀδυνάτους ταῦτα ποιεῖν εἰς τοὺς μηδ' * ἀντιποιησαμένους τοῦ ἄρχειν τάξομεν; συνέφη καὶ τοῦτο. τί οὖν; ἐπεὶ καὶ τούτων ἑκατέρου τοῦ φύλου τὴν τάξιν οἶσθα, ἤδη ποτ' ἐπεσκέψω

E εἰς ποτέραν τῶν τάξεων τούτων σαυτὸν δικαίως ἂν τάττοις; ἔγωγ', ἔφη ὁ Ἀρίστιππος, καὶ οὐδαμῶς γε τάττω ἐμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ἄρχειν βουλομένων τάξιν. καὶ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι τό, μεγάλου ἔργου ὄντος, τοῦ ἑαυτῷ τὰ δέοντα παρασκευάζειν, μὴ * ἀρκεῖν τοῦτο, ἀλλὰ προσαναθέσθαι τὸ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις ὧν δέονται πορίζειν, καὶ ἑαυτῷ μὲν πολλὰ ὧν βούλεται ἐλλείπειν,

ἀντιποιησομένους

ἀρκεῖ τούτῳ.

τῆς δὲ πόλεως προεστῶτα, ἐὰν μὴ πάντα, ὅσα ἡ πόλις βούλεται, καταπράττῃ, τούτου δίκην ὑπέχειν τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστί; καὶ γὰρ ἀξιοῦσιν αἱ πόλεις, τοῖς ἄρχουσιν, ὥσπερ ἐγὼ τοῖς οἰκέταις, χρῆσθαι. ἐγώ τε γὰρ ἀξιῶ τοὺς θεράποντας ἐμοὶ μὲν ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, αὐτοὺς δὲ μηδενὸς τούτων ἅπτεσθαι· αἵ τε πόλεις οἴονται χρῆναι τοὺς ἄρχοντας ἑαυταῖς μὲν ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ πορίζειν, αὐτοὺς δὲ πάντων τούτων ἀπέχεσθαι. ἐγὼ οὖν τοὺς μὲν βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν, αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις παρέχειν, οὕτως ἂν παιδεύσας εἰς τοὺς ἀρχικοὺς καταστήσαιμι. ἐμαυτὸν τοίνυν τάττω εἰς τοὺς βουλομένους * ᾗ ῥᾷστά τε καὶ ἥδιστα βιοτεύειν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώμεθα, * πότερον ζῶσιν ἥδιον οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἀρχόμενοι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ Πέρσαι μὲν ἄρχουσιν. ἄρχονται δὲ Σύροι, καὶ Φρύγες, καὶ Λυδοί· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ, Σκύθαι μὲν ἄρχουσι, Μαιῶται δὲ ἄρχονται· ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ, Καρχηδόνιοι μὲν ἄρχουσι, Λίβυες δὲ ἄρχονται. τούτων οὖν ποτέρους ἥδιον οἴει ζῆν; ἢ τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότεροί σοι δοκοῦσιν ἥδιον, οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι, ζῆν; ἀλλ' ἐγώ τοι, ἔφη ὁ Ἀρίστιππος, οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν αὖ ἐμαυτὸν τάττω· ἀλλ' ἵνα τις μοὶ δοκῇ μέση τούτων ὁδὸς, ἣν πειρῶμαι βαδίζειν, οὔτε δι' ἀρχῆς, οὔτε διὰ δουλείας, ἀλλὰ δι' ἐλευθερίας, ἥπερ μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγει. ἀλλ' εἰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ οὔτε δι' ἀρχῆς, οὔτε διὰ δουλείας ἡ ὁδὸς αὕτη φέρει, οὕτω μηδὲ δι' ἀνθρώπων, ἴσως ἄν τι λέγοις· εἰ μέντοι ἐν ἀνθρώποις ὢν μήτε ἄρχειν ἀξιώσεις, μήτε ἄρχεσθαι, μήτε τοὺς ἄρχοντας ἑκὼν θεραπεύσεις, οἶμαί σε ὁρᾶν, ὡς ἐπίστανται οἱ κρείττονες τοὺς ἥττονας, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ κλαίοντας καθίσαντες, δούλοις χρῆσθαι. ἢ λανθάνουσί σε οἱ ἄλλων σπειράντων, καὶ φυτευσάντων, τόν τε σῖτον τέμνοντες, καὶ δενδροκοποῦντες, καὶ πάντα τρόπον πολιορκοῦντες τοὺς ἥττονας, καὶ μὴ θέλοντας θεραπεύειν, ἕως ἂν πείσωσιν ἑλέσθαι δουλεύειν, ἀντὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς κρείττοσι; καὶ ἰδίᾳ αὖ οἱ ἄνδρεῖοι καὶ δυνατοὶ τοὺς ἀνάνδρους καὶ ἀδυνάτους οὐκ οἶσθα ὅτι καταδουλωσάμενοι καρποῦνται; ἀλλ' ἐγώ τοι, ἔφη, ἵνα μὴ πάσχω ταῦτα, οὐδ' εἰς πολιτείαν

ὡς ῥᾷστα τε

πότεροι

ἀλλ' εἶναί τις μοι δοκεῖ

A ac principem in ciuitate locũ obtinẽtem, ſi nõ omnia perficiat, quæ ciuitas velit, pœnæ ſubiectũ eſſe; non hoc ingens eſt amẽtia? Nam ciuitates æquum cenſent, vt perinde magiſtratibus ipſæ ſuis, atque ego mãcipiis meis, vtantur. Nam & ego æquũ eſſe cẽſeo, vt famuli mihi quidem abunde magnam rerũ neceſſariarum copiam parent, ipſi vero nihil horũ adtingant: & ciuitates, vt ita ſe magiſtratus erga ipſas gerant, volunt; quo maximã eis bonorum copiã cõparent, à quibus tamen ipſi prorſus abſti- B neant. Quapropter equidẽ eos qui magnã velint negotiorum habere copiam, eaque tum ſibi tum aliis exhibere, ſic inſtitutos eorum in numerũ referã, qui ad imperandum idonei ſunt: me vero inter illos collocabo, qui quam facillime ſuauiſſimeq. viuere cupiũt. Tũ Socrates: Vis ergo, inquit, hoc etiã conſideremus, ijne ſuauius viuãt, qui ſunt cũ poteſtate; an qui aliorũ imperio ſubiecti ſunt? Placet omnino, ait. Primũ igitur ex iis nationibus, quæ nobis cognitę C ſunt, in Aſia Perſæ imperant; Syri vero, ac Phryges, ac Lydi, eorum imperio ſubiecti ſunt: in Europa penes Scythas eſt imperiũ, Mæotæ parent: in Libya, Karthaginienſes dominãtur, Libyes obtẽperant. Horũ igitur vtros viuere iucũdius arbitraris? Vel inter Græcos, in quibus es tu quoq., vtri iucũdius tibi videntur viuere: ijne qui rerum potiũtur, an qui aliis ſubiecti ſũt? Ego vero, ſubiecit Ariſtippus, ne ſeruorum quidẽ in ordinẽ me refero: ſed eſſe mihi videtur via quædã inter hæc media, qua equidẽ ince- D dere conor, neq. per imperiũ, neq. per ſeruitutẽ; ſed per libertatem, quæ maxime ad beatitatẽ ducit. Enimvero, ſubiecit Socrates, ſi hęc via nõ etiã per homines duceret, quemadmodũ neq. per imperiũ, neq. ſeruitutẽ tendit; fortaſſe quid diceres. Verũ ſi eſſe inter homines vis, ac neque imperare, neq. imperio ſubeſſe, neq. magiſtrat⁹ ſpõte colere: videre te arbitror, ſcire ſuperiores, quo pacto inferiores tũ publice tũ priuatim, ad eiulatũ vſq. multatos, ſeruorũ lo- E co habeãt. An ignoras, aliis ſementẽ faciẽtibus, arboréſq. ſerentibus, quoſdam eſſe, qui & fruges reſecant, & arbores cædunt, omnibusq. modis inferiores, ſeque colere nolentes, oppugnant; donec illos eo deducãt, vt ſeruire quam bellũ aduerſus potentiores gerere malint? An etiã priuatim neſcis viros fortes ac potẽtes in ſeruitutẽ imbelles effeminatóſq. redigere, ac fructum ex eis percipere? Ego vero, ait Ariſtippus, vt id mihi non accidat, ne quidẽ meipſũ in

rempublicã concludo, ſed vbique ſum hoſpes. Et Socrates; Sollertis vero, inquit, luctatoris artificium oſtẽdis. Nam hoſpites, ex quo * Sinnis, & Sciro, & Procruſtes interfecti ſunt, iniuria nemo amplius adficit. At enim qui hoc tempore reſpublicas patrias adminiſtrant, etiam leges ferunt, quibus ſe lædi vetãt; ac præter illos, qui neceſſarij vocantur, alios quoſdam amicos ſibi comparant, quorum opẽ vtantur; & vrbes munitionibus cingunt & arma parãt, quibus ſe aduerſus lædentes tuentur; ac præter hæc omnia, quoſdam alios etiã aliunde ſocios ſibi quærunt. Nihilominus ab his omnibus inſtructi, lędũtur. Tu vero, quum horum nihil habeas; ac in viis, vbi plurimi læduntur, multo iam tempore verſeris; & quamcumque in vrbem venias, ciuibus omnibus inferior ſis; adeoque talis, quales maxime adgrediuntur ij qui lædere volũt: nihilominus propterea quod hoſpes ſis, futurum putas, vt non lædaris? An idcirco fidenti es animo, quod ciuitates tibi ſecuritatem pręconio publico polliceãtur tam aduentanti quam diſcedenti? An quod talem te ſeruum eſſe putas, qui nulli domino proſit? Nam quis hominem habere domi velit, qui laborare quidẽ omnino recuſet, at nihilominus adparatu victuq; ſumtuoſiſſimo delectetur? Quin illud etiam conſideremus, quo pacto eiuſmodi ſeruos domini tractent. Annõ eorum laſciuiã fame caſtigant? non occludẽdo ea, vnde aliquid poterant ſumere, quo minus furentur, cohibent? non vinculis coërcent, quo minus aufugiant? nõ deſidiam verberibus expellunt? aut quo pacto tumet te geris, quando de ſeruis aliquem talẽ eſſe animaduertis? Suppliciis, inquit, omnibus adficio, donec eum ſeruire cogam. Verum, mi Socrates, qui ad regnandi artem inſtituuntur, quam tu mihi videris pro beatitate ducere, quid ab iis differunt, qui neceſſitate coacti cum incõmodis conflictantur, ſiquidẽ eſurient, ſitient, frigebunt, vigilabũt, & alias omnes ærumnas ſponte ſua perferent? Nam equidem haud ſcio, quid diſcriminis ſit, vtrum cutis eadẽ volenti an nolenti flagris cædatur: vel omnino corpus idẽ his omnib. vel volenti vel nolẽti prematur. Etenim quid tandẽ eſt, ſi non inſania eſt, vltro, quæ dolorẽ habeãt, velle perpeti? Quid ais Ariſtippe? ſubiecit Socrates: non tali quodã modo differre tibi videtur ea quæ ſponte fiũt, ab iis quæ non ſponte? quatenus qui ſpõte ſua eſurit, comedere poteſt, quum vult, & qui ſpõte ſitit, bibere poteſt: idemq; in ceteris:

Debuit con-ſule Plut. Theſeum.

A ἐμαυτὸν κατακλείω, ἀλλὰ ξένος πανταχοῦ εἰμι. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· τοῦτο μέντοι ἤδη λέγεις δεινὸν πάλαισμα. τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὅ, τε Σίννις, καὶ ὁ Σκείρων, καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι, καὶ νόμους τίθενται ἵνα μὴ ἀδικῶνται· καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις ἄλλους κτῶνται βοηθούς, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμυνοῦνται τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλους ἔξωθεν

B συμμάχους κατασκευάζονται. καὶ οἱ μὲν πάντα ταῦτα κεκτημένοι, ὅμως ἀδικοῦνται. σὺ δὲ οὐδὲν μὲν τούτων ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἔνθα πλεῖστοι ἀδικοῦνται, πολὺν χρόνον διατρίβων, εἰς ὁποίαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκῃ, τῶν πολιτῶν πάντων ἥττων ὤν, καὶ τοιοῦτος οἵοις μάλιστα ἐπιτίθενται οἱ βουλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως διὰ τὸ ξένος εἶναι οὐκ ἂν οἴει ἀδικηθῆναι; ἢ διότι αἱ πόλεις σοι κηρύττουσιν ἀσφάλειαν καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι,

C θαρρεῖς; ἢ διότι καὶ δοῦλος ἂν οἴει τοιοῦτος εἶναι, οἷος μηδενὶ δεσπότῃ λυσιτελεῖν; τίς γὰρ ἂν ἐθέλοι ἄνθρωπον ἐν οἰκίᾳ ἔχειν, πονεῖν μὲν μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαίτῃ χαίροντα; σκεψώμεθα δὲ καὶ τοῦτο, πῶς οἱ δεσπόται τοῖς τοιούτοις οἰκέταις χρῶνται. ἆρ' οὐ τὴν μὲν λαγνείαν αὐτῶν τῷ λιμῷ σωφρονίζουσι; κλέπτειν δὲ κωλύουσιν, ἀποκλείοντες ὅθεν ἄν τι λαβεῖν ᾖ; τοῦ δὲ δραπετεύειν δεσμοῖς ἀπείργουσι; τὴν ἀργίαν δὲ πληγαῖς ἐξαναγκάζουσιν; ἢ σὺ

D πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν τινα τοιοῦτον ὄντα καταμανθάνῃς; κολάζω, ἔφη, πᾶσι κακοῖς, ἕως ἂν δουλεύειν ἀναγκάσω. ἀλλὰ γὰρ ὦ Σώκρατες, οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην παιδευόμενοι, ἣν δοκεῖς μοι σὺ νομίζειν εὐδαιμονίαν εἶναι, τί διαφέρουσι τῶν ἐξ ἀνάγκης κακοπαθούντων, εἴγε πεινήσουσι, καὶ διψήσουσι, καὶ ῥιγώσουσι, καὶ ἀγρυπνήσουσι, καὶ τἆλλα πάντα μοχθήσουσιν ἑκόντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ' ὅ, τι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέρμα ἑκόντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι, ἢ ὅλως τὸ

E αὐτὸ σῶμα πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἑκόντα ἢ ἄκοντα πολιορκεῖσθαι. ἄλλο γε ἢ ἀφροσύνη πρόσεστι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν; τί δ', ὦ Ἀρίστιππε, ὁ Σωκράτης ἔφη, οὐ δοκεῖ σοι * τῶν τοιούτων διαφέρειν τὰ ἑκούσια τῶν ἀκουσίων, ᾗ ὁ μὲν ἑκὼν πεινῶν, φάγοι ἂν ὁπότε βούλοιτο, καὶ ὁ ἑκὼν διψῶν, πίοι, καὶ τἆλλ' ὡσαύτως

τῷ πάντῃ

τῷ δὲ ἐξ ἀνάγκης ταῦτα πάσχοντι οὐκ ἔξεστιν, ὁπότ' ἂν βούληται, παύεσθαι; ἔπειτα ὁ μὲν ἑκούσιος ταλαιπωρῶν, ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι φέρων εὐφραίνεται, οἷον οἱ τὰ θηρία θηρῶντες, ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἆθλα τῶν πόνων μικροῦ τινος ἄξιά ἐστι· τοὺς δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως ἐχθροὺς χειρώσωνται, ἢ ἵνα δυνατοὶ γενόμενοι, καὶ τοῖς σώμασι, καὶ ταῖς ψυχαῖς, καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι, καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῶσι, καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι, B πῶς οὐκ οἴεσθαι ὡς χρὴ τούτους καὶ πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ζῆν εὐφραινομένους, ἀγαμένους μὲν ἑαυτούς, ἐπαινουμένους δὲ καὶ ζηλουμένους ὑπὸ τῶν ἄλλων; ἔτι δὲ αἱ μὲν ῥᾳδιουργίαι, καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναί, οὔτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναί εἰσιν ἐργάζεσθαι, ὥς φασιν οἱ γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν ἐμποιοῦσιν· αἱ δὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε κἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. λέγει δέ που καὶ Ἡσίοδος·

C
Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
Ῥηιδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

D
---τῶν πόνων
Πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα * τἀγαθὰ θεοί. (*τἀγάθ' οἱ θεοί)

καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ φησίν·

---ὦ πονηρὲ σύ,
Μή μοι τὰ μαλακὰ * μώεο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς. (*μώσο, male)

καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ περὶ τοῦ Ἡρακλέους, ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδείκνυται, ὡσαύτως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὧδέ πως λέγων, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι. Φησὶ γὰρ Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων E εἰς ἥβην ὡρμᾶτο, ἐν ᾗ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι, ἀποροῦντα ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται. καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας, καὶ

A at qui neceſſitate coactus hæc perfert, non poteſt, vbi vult, finem eis imponere? Deinde qui ſponte perfert ærumnas, bona ſpe fretus lætatur, quemadmodum qui feras venantur, ſpe capiundi perlubenter laborant. Atque huiuſmodi ſane laborum præmia non magni pretij ſunt: qui vero in hoc incumbunt, vt amicos bonos parent, vel hoſtes in poteſtatem ſuam redigant, vel probatis corporum animorumque viribus, familiam ſuam cum dignitate admini-B ſtrent, amicis proſint, patriam beneficiis adficiant: hos num debere ignoras & labores in huiuſmodi rebus lubenter ſubire, & cum lætitia vitam agere, ſui primum animi adprobatione fretos, deinde laudatos, feliceſque prædicatos ab aliis? Præterea molles viuendi rationes, nulloque negotio paratæ voluptates, neque corpori bonam parere conſtitutionem poſſunt, vti gymnaſiorum magiſtri loquuntur, neque indunt animo ſcientiam vllam, quæ alicuius pretij ſit. At C vero per tolerantiam exercita ſtudia faciunt, vt ad honeſta præclaraque facinora perueniamus, quemadmodum egregij viri prædicant. Ait alicubi & Heſiodus,

Agmine cum multo facilis ſe ignauia cuiuis
Offert, plana via eſt, aditus breuis eius ad ædes.
At virtutis iter ſudore Dij obuallarunt.
Longa quidem pariter viaque ardua ducit ad ipſam,
Aſperitate graues aditus quæ frõte recludit
Prima: ſed leuis eſt, ſuperato vertice, tandẽ.

D Atque hoc etiam Epicharmus his verbis teſtatur,

---*Laboribus*
Dij cuncta protinus nobis vendunt bona.

Idem alio quoque loco inquit:

---*heus ignaue tu,*
Non aucupere mollia, ne dura accidant.

Quin & Prodicus ille ſapiens in libro, quem de Hercule ſcripſit, & plurimis recitare ſolet, eadem ratione de virtute pronuntiat: hoc quodam modo, quantum equidem memini, dicens. Herculem ait, poſteaquam exacta pueritia pubertatis iniret curſum, in qua iam adoleſcentes ſui iuris fiunt, ac indicia præbent, virtutiſne via petrecturi ſint ad vitam, an vero ignauiæ, egreſſum in tranquillum locum ibidem conſediſſe; ambigentem, ad vtram ſe viam conuerteret. Tum mulieres duas, eaſque grandi ſtatura, eſſe viſas ad ipſum accedere; qua-

Meminit huius loci M. Tullius in lib. de offic. 1.

rum altera eſſet eleganti ac liberali vultu prædita, cuiuſque corpus à natura mundi-tie ornatum eſſet, oculi verecundia, geſtus modeſtia, veſte candida: Altera, educatione reddita obeſa & tenera, ſic ornata, colorem quod adtineret, vt candidior ac rubicundior videretur, quam eſſet: forma procerior viſa, quam eſſet à natura: oculis apertis: veſte tali, ex qua venuſtas maxime pelluceret. Eamdem ſæpius ſe contemplatam eſſe, ac num aliquis ipſam ſpectaret, conſideraſſe: ſæpenumero ad vmbram quoque ſuam reſpexiſſe. Poſteaquam ad Herculem veniſſent propius, inceſſiſſe illam, de qua prius diximus, eodem modo: alteram vero, quæ vellet hanc antevertere, curſu ad Herculem ſe contuliſſe, ac verbis his

Voluptatis ad Herculem oratio. eum compellaſſe: Video te, mi Hercules, ambigere, quanam via te ad vitam conferas. Quapropter ſi me tibi amicam adiunxeris, ducam te ad iter iucundiſſimum ac facillimum: vt eorum, quæ ſuauia ſunt, nihil non guſtes, ſimulque omnis expertem moleſtiæ vitam exigas. Nam primum tibi neque bella, neque negotia curanda erunt; ſed diſpicies, quemnam tibi gratum vel cibum vel potum invenire poſſis: quid vel adſpectu, vel auditu, vel odoratu, vel tactu te delectare poſſit: quibus amoribus fruens, plurimum gaudeas: quo pacto quàm molliſſime dormias: qui abſque labore minimo poſſis hæc omnia conſequi. Quod ſi aliquando illa defectura, de quibus hæc percipies, ſuſpicio ſit: nihil eſt quod metuas, ne eò te deducam, vt hæc tibi laborando, variiſque tum animi tum corporis ærumnis perferendis, paranda ſint: ſed aliorum laboribus tu frueris, nec ab vlla re abſtinebis, de qua capi aliquid lucri poſſit. Nam equidem iis, qui mea vtuntur conſuetudine, poteſtatem facio, vt vndecumque poſſint, vtilitatem capiant. Hæc quum audiſſet Hercules: Quod eſt, inquis, tibi nomen mulier? Illa vero: Amici mei, ait, Felicitatem me adpellant: at qui oderunt, obtrectando vocant Ignauiam. Quum in-

Oratio Virtutis. terim altera mulier acceſſiſſet: Ego quoque, inquit, ad te venio, mi Hercules, quæ & parentes tuos noui, & quæ tua eſſet natura, in inſtitutione animaduerti. De quibus equidem in eam ſpem venio, vt ſi ea, quæ ad me ducit, via inceſſeris: egregie tu præclaras & honeſtas res geras,

A τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον, φύσει κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ· τὴν δὲ ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἁπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι· τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα, ἐσθῆτα δέ, ἐξ

B ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι. κατασκοπεῖσθαι *δὲ θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις *δ' ἅμα ἑαυ.* ἄλλος αὐτὴν θεᾶται, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. ὡς δ' *ἐγένετο πλη- *ἐγίγνοντο πλησιαίτερον* σιαίτερον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον· τὴν δὲ ἑτέραν, φθάσαι βουλομένην, προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ εἰπεῖν· ὁρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ. ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃς, ἐπὶ τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥᾴστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσῃ, τῶν

C δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ πολέμων, οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος *διέσῃ, τί ἂν κεχαρισμένον *δὲ ἴσῃ* ἢ σιτίον ἢ ποτὸν εὕροις, ἢ τί ἂν ἰδὼν, ἢ τί ἀκούσας τερφθείης, ἢ τίνων ὀσφραινόμενος, ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης, τίσι δὲ παιδικοῖς ὁμιλῶν μάλιστ' ἂν εὐφρανθείης, καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις. ἐὰν δέ ποτε γένηταί τις ὑπο-

D ψία σπάνεως, ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ, πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ταῦτα πορίζεσθαι· ἀλλ' οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τούτοις σὺ χρήσῃ, οὐδενὸς ἀπεχόμενος, ὅθεν ἂν δυνατὸν ᾖ τι κερδᾶναι. πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ ξυνοῦσιν ἐξουσίαν ἔγωγε παρέχω. καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα· ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν; ἡ δέ, οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη,

E καλοῦσί με ΕΥδαιμονίαν· οἱ δὲ μισοῦντές με, ὑποκοριζόμενοι, ὀνομάζουσί με Κακίαν. Καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπεν· καὶ ἐγὼ ἥκω πρὸς σε, ὦ Ἡράκλεις· εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε, καὶ τὴν φύσιν τὴν ἐν τῇ παιδίᾳ καταμαθοῦσα· ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἄν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι,

καὶ ἐμοὶ ἔτι πολὺ ἐντιμοτέραν, καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ' ᾗπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας. τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις· ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς· εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον· εἴτε ὑπό τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον· εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν· εἴτε τὴν γῆν φέρειν σοι βούλει καρποὺς ἀφθόνους, τὴν γῆν θεραπευτέον· εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον· εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾷς αὔξεσθαι, καὶ βούλει δύνασθαι τούς τε φίλους ἐλευθεροῦν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον, καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι, ἀσκητέον. εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα, καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι. καὶ ἡ κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὥς φησι Πρόδικος· ἐννοεῖς ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. καὶ ἡ ἀρετὴ εἶπεν· ὦ τλῆμον, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἥτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν, ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν, πίνουσα· *καὶ ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς μηχανωμένη· ἵνα δὲ ἡδέως πίῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ, καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς. ἵνα δὲ καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζεις. οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὅ,τι ποιῇς, ὕπνου ἐπιθυμεῖς. τὰ δ' ἀφροδίσια πρὸ τοῦ δεῖσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη, καὶ *γυναιξὶ τοῖς ἀνδράσι χρωμένη. οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς σαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δὲ ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατακοιμίζουσα.

ἵνα δὲ καὶ ἡδ.

γυναιξὶ καὶ αἰσχ.

A atque ego longè honoratior, bonorúmque gratia illuſtrior videar. Neque vero te decipiam voluptatis procemiis, ſed ex inſtituto diuino, res ipſas vere commemorabo. Nam quæcumque bona ſunt ac præclara, eorum nihil ſine labore ac ſtudio Dij hominibus largiti ſunt; omninoque ſiue Deos eſſe propitios tibi vis, colendi ſunt tibi: ſeu ab amicis vis diligi, beneficiis amici ſunt adficiendi: ſiue ab vrbe aliqua vis honorem conſequi, B neceſſe eſt aliquid illi vtilitatis adferas: ſeu apud vniuerſam Græciam virtutis nomine vis eſſe in admiratione, de hac vt bene promereare, conandum erit: ſiue terram tibi fructus vberes ferre vis, colenda erit: ſeu à iumentis opes tibi quærendas putas, neceſſe eſt iumentorum curam habeas: ſiue bello res tuas amplificare deſideras, eamque poteſtatem conſequi vis, vt & amicos in libertatem vindices, & hoſtes tibi ſubiicias, non ſolum artes bellicæ tibi ab earum peritis diſcendæ ſunt, ſed etiam perC cipiendum exercitatione, quo pacto ſit iis vtendum. Denique ſi etiam corpore vis eſſe robuſtus, neceſſe eſt corpus adſuefacias ad parendum animo, perque labores ac ſudorem exerceas. Tum eius ſermonem excipiens Ignauia, quemadmodum Prodicus ait: Vides ne, inquit, mi Hercules, quam longam ac difficilem viam ad delectationes hæc tibi mulier exponat? ego vero facili breuique ad beatitatem itinere te ducam. Et virtus: Miſera vero tu, ait, quid boni habes? aut D quam delectationem noſti? quum nihil horum cauſſa facere velis? quum iucundorum adpetitum non expectes, ſed prius etiam, quam adpetas, omnibus repleare? priuſquam eſurias, comedis: priuſquam ſitias, bibis: atque vt ſuauiter comedas, obſoniorum ſtructores excogitas: vt ſuauiter bibas, magno ſumtu vina tibi comparas, ac per æſtatem, niuis quæE rendæ cauſſa circumcurſitas: vt ſuauiter ſomnium capias, non ſtragula tantum mollia, ſed etiam lectulos, lectulorumque fulcra paras. Non enim propter labores ſomnum adpetis, ſed quia nihil eſt tibi quod agas. Venerem vero prius, quam ea indigeas, omni conatu & arte impellis, & * tam feminarum ad hoc opera, quam virorum vteris. Sic enim amicos tuos inſtituis, noctu ſtupris pollues; & vtiliſſima diei parte ſomno obruens.

Lectio marginis.

Quumque ſis immortalis, à diis quidẽ reiecta es, ab honeſtis autem hominibus probro adficeris. Iam quod omniũ auditu iucundiſſimum eſt, tuam ipſius laudem nullam audis; nec quod ſpectaculũ iucundiſſimum eſt, ſpectare potes. Quippe nullum vnquam honeſtum facinus tuum vidiſti. Quis vero tibi aliquid dicenti fidẽ habeat? Quis rei alicuius egenti quidquã ſuppeditet? Quis mẽtis cõpos tuæ ſodalitatis cœtu contineri audeat? quũ tui, ſi iuuenes ſint, corporibus ſint debiles; prouectiores facti, animis deſipiant. Dum iuuenilis ætas adeſt, abſque labore nitidi victitãt; cũ labore ſqualidi, per ſenectã ætatẽ tranſeunt: anteactorum eos pudet, agendorum onus haud ſuſtinent: iucundis in iuuẽtute curſu quaſi peragratis, in ſenectutẽ moleſta reſeruant. Ego vero cum diis verſor, cum hominibus honeſtis verſor: nec vllum præclarũ facinus, ſiue diuinum, ſeu humanum, abſque me perpetratur. Maxime omniũ à diis, & hominibus, quibus par eſt, honoribus adficior; artificibus cara laborũ ſocia, fida domorum cuſtos heris, opitulatrix benigna ſeruis, in laboribus pace curandis adiutrix egregia, conſtans in negotiis bellicis auxiliatrix, amicitiæ conſors optima. Perceptio cibi & potus, vt amicis meis delectationẽ adfert, ſic elaborati nihil habet. Expectãt enim, donec adpetant. Iidem ſomnum capiunt ſuauiorẽ quàm otioſi; ac neque excitatos ſe moleſte ferunt, neq. ſomni cauſſa, quæ agenda neceſſario ſunt, omittunt. Iuuenes ſenum laudibus gaudẽt, ſenes iuuenum honoribus delectantur. Iidem rerum olim geſtarum memoriam iucunde repetunt, nec minori cum voluptate præſentia curant, quum quidẽ mea cauſſa diis accepti ſint, amicis cari, magno apud ſuam quiſque patriã in pretio. Denique quum finis à fato præſtitutus adeſt, non inhonorati iacent, obliuioni traditi: ſed ita florẽt, vt cũ memoria ſui poſteritatis æternæ laudibus fruantur, perpetua ſui memoria celebrati florent. Huiuſmodi, mi Hercules, parentum ſuboles fortium, laboribus exantlatis; licet ea felicitate potiaris, quæ ab omnibus tantopere prædicatur. Hoc quodam modo Prodicus, Herculem à virtute inſtitutum fuiſſe commemorat. Sententias quidem ipſas multo magis magnificis verbis, quam ego nunc fecerim, ornauit. Quamobrem, mi Ariſtippe, te quoque æquum eſt hæc cum animo tuo perpendentem id operam dare, vt etiam futuri vitæ temporis curam aliquam habeas. Ceterũ

A ἀθάνατος δ' οὖσα, ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δ' ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ. τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος, ἐπαίνου ἑαυτῆς ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος. οὐδὲν γὰρ πώποτε σαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι. τίς δ' ἄν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ' ἂν δεομένῃ τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἳ νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι· ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος B τρεφόμενοι, ἐπιπόνως δ' αὐχμηροὶ διὰ γήρως περῶντες· τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι· τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δ' ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς. ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον, οὔτ' ἀνθρώπινον, χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται. τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς, καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προσήκει, C ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοινωνός. ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις. ἀνέχονται γὰρ, ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν. ὕπνος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων, ἢ τοῖς ἀμόχθοις. καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται, οὔτε διὰ τοῦτον μεθιᾶσι τὰ δέοντα D πράττειν. καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται. καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς παρούσας ἥδονται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν. ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ E τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι. οὕτω πως διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ' Ἀρετῆς Ἡρακλέους παίδευσιν. ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἔτι μεγαλειοτέροις ῥήμασιν, ἢ ἐγὼ νῦν. σοὶ δ' οὖν ἄξιον, ὦ Ἀρίστιππε, τούτων ἐνθυμουμένῳ πειρᾶσθαί τι καὶ τῶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν. αἰσθόμενος

δέ ποτε Λαμπροκλέα τὸν πρεσβύτατον υἱὸν ἑαυτοῦ πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ παῖ, οἶσθά τινας ἀνθρώπους ἀχαρίστους καλουμένους; καὶ μάλα, ἔφη, ὁ νεανίσκος. καταμεμάθηκας οὖν τοὺς τί ποιοῦντας τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν; ἔγωγ', ἔφη. τοὺς γὰρ εὖ παθόντας, ὅταν δυνάμενοι χάριν ἀποδοῦναι, μὴ ἀποδῶσιν, ἀχαρίστους καλοῦσιν. οὐκοῦν δοκοῦσί σοι ἐν τοῖς ἀδίκοις καταλογίζεσθαι τοὺς ἀχαρίστους; ἔμοιγ', ἔφη. ἤδη δέ ποτε ἐσκέψω, εἰ ἄρα ὥσπερ τὸ ἀνδραποδίζεσθαι τοὺς μὲν φίλους, ἄδικον εἶναι δοκεῖ, τοὺς δὲ πολεμίους, δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ ἀχαριστεῖν πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἄδικόν ἐστι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους, δίκαιον; καὶ μάλα, ἔφη· καὶ δοκεῖ μοι, ὑφ' οὗ ἄν τις εὖ παθὼν, εἴτε φίλου εἴτε πολεμίου, μὴ πειρᾶται χάριν ἀποδιδόναι, ἄδικος εἶναι. οὐκοῦν, εἴγε οὕτως ἔχει τοῦτο, εἰλικρινής τις ἂν εἴη ἀδικία ἡ ἀχαριστία; συνωμολόγει. οὐκοῦν ὅσῳ ἄν τις μείζω ἀγαθὰ παθὼν μὴ ἀποδιδῷ χάριν, τοσούτῳ ἀδικώτερος ἂν εἴη. συνέφη καὶ τοῦτο. τίνας οὖν, ἔφη, ὑπὸ τίνων εὕροιμεν ἂν μείζονα εὐεργετημένους, ἢ παῖδας *ἀπὸ γονέων; οὓς οἱ γονεῖς ἐκ μὲν οὐκ ὄντων ἐποίησαν εἶναι, τοσαῦτα δὲ καλὰ ἰδεῖν, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν μετασχεῖν, ὅσα οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις. ἃ δὴ καὶ οὕτως ἡμῖν δοκεῖ παντὸς ἄξια εἶναι, ὥστε πάντες τὸ καταλιπεῖν αὐτὰ πάντων μάλιστα φεύγομεν. καὶ αἱ πόλεις ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν, ὡς οὐκ ἂν μείζονος κακοῦ φόβῳ τὴν ἀδικίαν παύσοντες. καὶ μὴν οὐ τῶν γε ἀφροδισίων ἕνεκα παιδοποιεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὑπολαμβάνοις· ἐπεὶ τούτου γε τῶν ἀπολυσόντων μεσταὶ μὲν αἱ ὁδοί, μεσταὶ δὲ τὰ οἰκήματα. φανεροὶ δ' ἐσμὲν καὶ σκοπούμενοι, ἐξ ὁποίων ἂν γυναικῶν βέλτιστα ἡμῖν τέκνα γένοιτο, αἷς συνελθόντες τεκνοποιούμεθα. καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ τήν τε *συντεκνοποιήσουσαν ἑαυτῷ τρέφει, καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι παισὶ προπαρασκευάζει πάντα, ὅσα ἂν οἴηται συνοίσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν βίον, καὶ ταῦτα ὡς ἂν δύνηται πλεῖστα· ἡ δὲ γυνὴ ὑποδεξαμένη τε φέρει τὸ φορτίον τοῦτο, βαρυνομένη τε, καὶ κινδυνεύουσα περὶ τοῦ βίου, καὶ μεταδιδοῦσα τῆς τροφῆς, ᾗ καὶ αὐτὴ τρέφεται, καὶ σὺν πολλῷ πόνῳ διενέγκασα καὶ τεκοῦσα, τρέφει τε καὶ ἐπιμελεῖται,

ὑπὸ

συντεκνο-ποιοῦσαν

A quum animaduertiſſet aliquando Lamproclem filium ſuum, natu maximum, matri ſuæ ſuccenſere: Dic mihi ait, mi fili, noſtine quoſdam homines qui adpellantur ingrati? Omnino, inquit adoleſcens. Animaduertiſti ergo, quid illi faciant, quibus hoc nomen tribuunt? Vero, ait. Nam illos ingratos vocant, qui adfecti beneficiis, quum referre gratiam poſſint, non referunt. Ergo tibi videntur ingratos ad iniuſtorum hominum numerum referre? Mihi quidem, inquit. Verum conſideraſtine, inquit, an quemadmodum amicos in ſeruitutem redigere iniuſtum eſſe videtur, hoſtes autem, iuſtum; ſic etiam erga amicos ingratum exhibere ſeſe iniuſtum ſit, erga hoſtes autem, iuſtum? Omnino, inquit, adeoq. mihi videtur iniuſtus eſſe, quicumque vel ab amico, vel ab hoſte, beneficiis adfectus, gratiam vt referat non enixè dat operam. Ergo ſi res ita ſe habet, mera ſcilicet iniuria ſit ingratitudo, neceſſe eſt. Illo adſentiente: Quanto quis igitur maiorib. beneficiis C acceptis gratiā non retulerit, tanto erit iniuſtior. Hoc etiam quum fateretur: Quos autem, ait, à quibus reperire poſſimus maioribus adfectos beneficiis, quàm liberos à parentibus? Quibus quum antea non eſſent, parentes exiſtendi cauſſa fuerunt, atque tot præclaras vt res cernerent, tot bonorum participes fierent, quot bona hominibus dij ſuppeditant. Quæ ſane bona vſque adeo maximi facienda ducimus, vt omnes imprimis eorum amiſſionem refugiamus. Ciuitates quoque maximis ſceleribus D mortem pœnæ loco decreuerunt, quod cuius alterius grauioris mali metu iniuſtitiam coercerent, non reperirent. Nec vero homines rei venereæ cauſſa liberos procreare exiſtimes. Nam ei remedium quæ adferant, tum in viis confertim reperiuntur, tum in lupanaribus. Præterea manifeſtum eſt, conſiderare nos, ex cuiuſmodi mulieribus liberos optimos ſuſcipere poſſimus, quibuſcum congreſſi liberis operam damus. Ac vir quidem eam, quæ in procreatione ipſum adiuuat, nutrit; E liberiſque naſcendis præparat omnia, quæcumque ad vitam degendam eis conductura putat, eaque quam poteſt plurima: mulier vero exceptum onus hoc geſtat cum grauamine, vitæque periculo; alimentumque ſuppeditans, quo alitur & ipſa, poſteaquam magno cum labore geſtauit, ac peperit; tum nutrit,

Socratis ad Lamproclē filium, de ingratitudine erga parentes.

nullo ſane beneficio prius adfecta, tum cura ſua complectitur infantem, non adgnoſcentem, à quo beneficium accipiat, neque valentem indicare, quibus rebus egeat; ſed ipſa quid ei conducat, ac gratum eſſe poſſit, coniectura colligens, abunde ſuppeditare nititur, & longo nutrit tempore, ac noctes diesque labores perfert; quam pro his gratiam reportatura ſit, ignorans. Neque tantum nutrire ſufficit, ſed etiam vbi ad diſcendum aliquid idonei videntur eſſe liberi, ſi qua parentes ipſi tenent ad vitam vtilia, docent: quibus vero docendis alium magis idoneum eſſe putant, ad hunc eos magno cum ſumtu mittunt, omnique conatu dant operam, vt liberi reddantur, quantum eius fieri poteſt, optimi. Ad ea ſubiecit adoleſcens: Tametſi hæc omnia fecerit, aliaque his multo plura, nemo tamen eius aſperitatem perferre poſſit. Et Socrates: Vtrum exiſtimas, inquit, toleratu eſſe difficilius, feræne ſæuitiam, an matris? Equidem, inquit, Matris arbitror, quæ ſane talis ſit. Ergone vmquam vel mordendo, vel recalcitrando te læſit? cuiuſmodi à belluis multi perpeſſi ſunt. At enim profecto, inquit, ea loquitur, quæ quis audire vel ob omnem hanc vitam nolit. Tu vero quam multa, ſubiecit Socrates, intoleranda te huic negotia, tum voce, tum facto, tum interdiu, tum noctu, à prima vſque ætate moleſtando putas exhibuiſſe? Quantum doloris adtuliſſe, quoties ægrotares? At ego illi, ait, neque dixi, neque feci quidquam, cuius ipſam puderet. Quid autem, inquit Socrates, moleſtius eſſe putas, tibine audire, quæ dicit ipſa? an hiſtrionibus quum in tragœdiis alter alterum extremis conuitiis proſcindit? Enimvero arbitror, eos, quia non exiſtimant vel illum, qui redarguit, lædendi cauſſa redarguere, vel minantem, damni alicuius inferendi cauſſa minari, æquo illa ferre animo. Tu vero, quum plane ſcias, matrem, quæ dicit, non modo nihil mali cogitantem dicere, ſed etiam optantem tibi tantum boni, quantum alij nulli, nihilominus iniquo es in illam animo? An exiſtimas, male tibi matrem velle? Non equidem, inquit, hoc arbitror. Et Socrates: Ergone tu hanc, ait, quæ tui ſtudioſa eſt, ac ægrotantis curam gerit, quantam maximam poteſt, vt valetudinem recuperes, ac te neceſſaria nulla egeas, præterque hæc multa diis bona pro te vouet,

A οὔτε προπεπονθυῖα οὐδὲν ἀγαθόν, οὔτε γιγνώσκον τὸ βρέφος, ὑφ' ὅτου εὖ πάσχει, οὐδὲ σημαίνειν δυνάμενον ὅτου δεῖται· ἀλλ' αὐτὴ στοχαζομένη τά τε συμφέροντα καὶ κεχαρισμένα πειρᾶται ἐκπληροῦν, καὶ τρέφει πολὺν χρόνον, καὶ ἡμέρας καὶ * νύκτας ὑπομένουσα πονεῖν, οὐκ εἰδυῖα τίνα τούτων χάριν ἀπολήψεται. καὶ οὐκ ἀρκεῖ θρέψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν δόξωσιν ἱκανοὶ εἶναι οἱ παῖδες μανθάνειν τι, ἃ μὲν ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν οἱ γονεῖς ἀγαθὰ πρὸς τὸν βίον, διδάσκουσιν· ἃ δ' ἂν οἴωνται ἄλλον ἱκανώτερον εἶναι διδάξαι, πέμπουσι πρὸς τοῦτον, δαπανῶντες, καὶ ἐπιμελοῦνται, πάντα ποιοῦντες, ὅπως οἱ παῖδες * αὐτοῖς γένωνται ὡς δυνατὸν βέλτιστοι. πρὸς ταῦτα ὁ νεανίσκος ἔφη· ἀλλά τοι εἰ ταῦτα πάντα πεποίηκε, καὶ ἄλλα τούτων πολλαπλάσια, οὐδεὶς ἂν δύναιτο αὐτῆς ἀνασχέσθαι τὴν χαλεπότητα. καὶ ὁ Σωκράτης· πότερα δὲ οἴει, ἔφη, θηρίου ἀγριότητα δυσφορωτέραν εἶναι, ἢ μητρός; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τῆς μητρός τῆς γε τοιαύτης. ἤδη πώποτε οὖν ἢ δακοῦσα κακόν τι σοι ἔδωκεν, ἢ λακτίσασα; οἷα ὑπὸ θηρίων ἤδη πολλοὶ ἔπαθον. ἀλλὰ νὴ Δία, ἔφη, λέγει ἃ οὐκ ἄν τις ἐπὶ τῷ βίῳ παντὶ βούλοιτο ἀκοῦσαι. σὺ δὲ πόσα, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἴει ταύτῃ δυσάνεκτα καὶ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ἔργοις ἐκ παιδίου δυσκολαίνων καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς πράγματα παρασχεῖν; πόσα δὲ λυπῆσαι κάμνων; ἀλλ' οὐδεπώποτε αὐτήν, ἔφη, οὔτ' εἶπα, οὔτ' ἐποίησα οὐδέν, ἐφ' ᾧ ᾐσχύνθη. τί δ' οἴει, ἔφη, χαλεπώτερον εἶναί σοι ἀκούειν ὧν αὕτη λέγει, ἢ τοῖς ὑποκριταῖς, ὅταν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἀλλήλους τὰ ἔσχατα λέγωσιν; ἀλλ' οἶμαι, ἐπειδὴ οὐκ οἴονται τῶν λεγόντων οὔτε τὸν ἐλέγχοντα ἐλέγχειν, ἵνα ζημιώσῃ, οὔτε τὸν ἀπειλοῦντα ἀπειλεῖν, ἵνα κακόν τι ποιήσῃ, ῥᾳδίως φέρουσι. σὺ δ' * εὖ εἰδώς, ὅ, τι λέγει σοι ἡ μήτηρ, οὐ μόνον οὐδὲν κακὸν νοοῦσα λέγει, ἀλλὰ καὶ βουλομένη σοι ἀγαθὰ εἶναι, ὅσα οὐδενὶ ἄλλῳ, χαλεπαίνεις; ἢ νομίζεις κακόνουν τὴν μητέρα σοι εἶναι; οὐ δῆτα, ἔφη, τοῦτό γε οὐκ οἴομαι. καὶ ὁ Σωκράτης· οὐκοῦν, ἔφη, ταύτην, εὔνουν τέ σοι οὖσαν καὶ ἐπιμελομένην ὡς μάλιστα δύναται κάμνοντος, ὅπως ὑγιαίνῃς τε, καὶ ὅπως τῶν ἐπιτηδείων μηδενὸς ἐνδεὴς ἔσῃ, καὶ πρὸς τούτοις, πολλὰ τοῖς θεοῖς εὐχομένην ἀγαθὰ ὑπὲρ σοῦ,

(Margin notes: νυκτὸς — αὐτοῖς ἀγαθοὶ γίνωνται ἢ ὡς δυν. — εὖ εἰδὼς ἅπα λέγει)

καὶ εὐχὰς ἀποδιδοῦσαν, χαλεπὴν εἶναι φῄς; ἐγὼ μὲν, οἶμαι, εἰ τοιαύτην μὴ δύνασαι φέρειν μητέρα, τἀγαθά σε οὐ δύνασθαι φέρειν. εἰπὲ δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον τινὰ οἴει δεῖν θεραπεύειν; ἢ παρεσκεύασαι μηδενὶ ἀνθρώπων πειρᾶσθαι ἀρέσκειν, μηδὲ ἕπεσθαι, μήτε πείθεσθαι, μήτε στρατηγῷ, μήτε ἄλλῳ ἄρχοντι; ναὶ μὰ Δία ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι * βούλει σὺ ἀρέσκειν, ἵνα σοι καὶ πῦρ ἐναύῃ, ὅταν τούτου δέῃ, καὶ ἀγαθοῦ τέ σοι γίγνηται συλλήπτωρ, καὶ, ἄν τι σφαλλόμενος τύχῃς, εὐνοϊκῶς ἐγγύθεν βοηθῇ σοι; ἔγωγ', ἔφη. τί δέ; συνοδοιπόρον, ἢ σύμπλουν, ἢ εἴ τῳ ἄλλῳ ἐντυγχάνοις, οὐδὲν ἄν σοι διαφέροι φίλον ἢ ἐχθρὸν γενέσθαι, ἢ καὶ τῆς παρὰ τούτων εὐνοίας οἴει δεῖν ἐπιμελεῖσθαι; ἔγωγ', ἔφη. εἶτα τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι παρεσκεύασαι, τὴν δὲ μητέρα τὴν πάντων μάλιστά σε φιλοῦσαν οὐκ οἴει δεῖν θεραπεύειν; οὐκ οἶσθα, ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται, οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὖ πεπονθότας, χάριν οὐκ ἀποδιδόντας· ἐὰν δέ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι, καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἐᾷ ἄρχειν τοῦτον, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος, οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος. καὶ νὴ Δία, ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμῇ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις. σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἂν σωφρονῇς, τοὺς μὲν θεοὺς παραιτήσῃ συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι παρημέληκας τῆς μητρός, μή σε καὶ οὗτοι νομίσαντες ἀχάριστον εἶναι, οὐκ ἐθέλωσιν εὖ ποιεῖν. τοὺς δὲ ἀνθρώπους φυλάξῃ, μή σε αἰσθόμενοι τῶν γονέων ἀμελοῦντα, πάντες ἀτιμάσωσιν, εἶτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῇς. εἰ γάρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τοὺς γονέας ἀχάριστον εἶναι, οὐδεὶς ἂν νομίσειεν, εὖ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψεσθαι. Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτην ἀδελφὼ μὲν ὄντε ἀλλήλοιν, ἑαυτῷ δὲ γνωρίμω, αἰσθόμενος διαφερομένω, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτην εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα, * ἢ ἀδελφούς, καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου· καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ βοηθεῖν δυναμένου·

* βούλοιο

* ἀδελφοῦ

A ac vota reddit, ſæuam eſſe dicis? Equidem ita ſtatuo, ſi matrem eiuſmodi ferre non poſſis, non poſſe te quæ bona ſunt, ferre. Dic autem mihi, vtrum tibi alium quempiam colendum putas, an ita comparatus es, vt nemini hominum placere cupias, neminem ſequi, nemini parere, ſiue ſit imperator, ſiue magiſtratus alius? Cupio profecto, inquit. Ergo ſubiecit Socrates, etiam vicino placere vis, vt ignem accendat tibi, quum opus erit, téque aliqua in re bona iuuet, ac ſi quid aduerſi accidat, B è propinquo tibi beneuole ſuccurrat? Velim equidem, ait. Quid autem? nihil intereſſe putas, comitem itineris, aut nauigationis, aut alium quemdam, in quem incideris, amicum an hoſtem habeas, vel potius habendam putas rationem eius etiam beneuolentiæ quæ ab his proficiſcitur? Sane puto, inquit. Ergo ſic comparatus es, vt horum tibi rationem habendam putes; matrem vero, quæ te plus omnibus hiſce diligit, colendam tibi non exiſtimas? An ignoras etiam, ciuitatem alterius quidem nullius ingratitudinis habere rationem, nec in eam actionem dare, C ſed ſusque deque ferre, ſi beneficiis adfecti gratiam non referant: at ſi quis parentes non colat, eum vero pœna multare, reiectumque magiſtratus obire nō pati, ac ſi neque res ſacræ pro republica religioſe fieri queant, hoc homine ſacrificante, neque quidquam aliud ab eo perfici recte iuſteque poſſit? Etiam hoc profecto, ſi quis parentum mortuorum ſepulcra D non ornet, reſpublica magiſtratuum in examinibus inquirit. Ergo tu, mi fili, ſi ſapies, deos ipſos deprecaberis, vt ignoſcant tibi, ſiquidem erga matrem negligens fuiſti, ne te illi & ingratum eſſe exiſtiment, & benefacere tibi nolint: & cauebis ad homines, ne hi te nullam animaduertentes parentum rationem habere, ſic ignominia notent, vt amicos habere te nullos in poſterum pareat. Nam ſi te ſuſpicabuntur erga parentes ingratum eſſe, nemo exiſtimaturus eſt ſe pro beneficiis tibi E præſtitis gratiam reportaturum. Cæterum animaduertens aliquando Socrates Chærephontem & Chærecratem fratres, familiares ſuos, inter ſe diſſidere, quamprimum Chærecratem vidiſſet: Dic mihi, mi Chærecrates, ait, num & tu ex eorum es hominum numero, qui vtiliorem eſſe pecuniam putant, quam fratrem; quamquam illa mente careat, hic prudentia ſit præditus: illa ope indigeat, hic opitulari poſſit:

Socratis de amore fraterno diſputatio.

denique pecuniæ multæ ſint, frater autem vnus? Mirum hoc quoque, poſſe quem fratres ſuos ſibi detrimento eſſe putare, propterea quod non etiam fratrum facultates poſſideat; at ciues ſibi detrimento non eſſe arbitrari, quod ciuium bona non habeat: ſed poſſe homines hac in parte ratiocinari, quod longe præſtet vt aliquis cum multis habitans ſecure, quæ ſufficiant, habeat; quam ſi ſolus ciuium facultatibus fruens, magno eas cum periculo poſſideat; in fratribus idipſum ignorare. Ac ſeruos quidem emunt, qui poſſunt, vt laborum ſocios habeant: amicos parant, quod opitulatoribus egeant: fratres autem negligunt, quaſi ex ciuibus amici fieri poſſint, ex fratribus non poſſint. Atqui multum ad amicitiam momenti adfert, ex iiſdem natum eſſe, multum communis educatio. Nam & feris quoddam eorum quæ vna cum ipſis nutrita ſunt, deſiderium innaſcitur. Præterea ceteri quoque homines honore maiori adficiunt illos, qui fratres habent; quam eos qui à fratribus deſtituuntur, ac minus illos adgrediuntur. Tum Chærecrates: Enimuero mi Socrates, ait, ſi non magnum ſit diſſidium, fortaſſe ferendus ſit frater, neque ob exiguas cauſſas fugiendus. Quippe fratrem, ſi talis ſit, qualem eſſe conuenit, in bonis rebus pono; quemadmodum tu quoque dicis. At vero ſi plane deſit officio, quiduis aliud potius quam frater: quamobrem quis ea, quæ fieri nequeunt, conetur? Et Socrates: Vtrum vero mi Chærecrates, inquit, nemini Chærephon placere poteſt, ſicut & tibi non placet; an ſunt nonnulli, quibus egregie placeat? Hac ipſa de cauſſa mi Socrates, ait, æquum eſt illum mihi eſſe odio, quod aliis quidem placere poſſit, mihi vero vbicumque adeſt, verbis ac factis detrimento potius quam commodo ſit. Ergone, ait Socrates, perinde atque equus homini imperito, qui vti eo conetur, damno eſt; ſic & frater, quum quis eo vult vti, qui neſciat, eſt detrimento? Quonam modo erga fratrem, inquit Chærecrates, recte me gerere non norim, quum & verbis & facto benignus in alium eſſe poſſim, qui verbis itidem ac facto benignus erga me eſt? Contra vero tantum abeſt, vt in eum, qui & verbis & facto mihi moleſtiam vt exhibeat, dat operam, benigne me gerere verbo factove poſſim: vt id ne quidem in animum inducturus ſim. Et Socrates; Mira vero narras, inquit, mi Chærecrates, te, ſi canem ouium habeas idoneum cuſtodiæ,

A καὶ πρὸς τούτοις, τῶν μὲν, πλειόνων ὑπαρχόντων, τοῦ δ', ἑνός; θαυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφοὺς ζημίαν ἡγεῖται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τοὺς δὲ πολίτας οὐχ ἡγεῖται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν * δύναται λογίζεσθαι, ὅτι (* δύνανται) κρεῖττον σὺν πολλοῖς οἰκοῦντα, ἀσφαλῶς τὰ ἀρκοῦντα ἔχειν, ἢ μόνον διαιτώμενον τὰ τῶν πολιτῶν ἐπικινδύνως πάντα κεκτῆσθαι· ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγνοοῦσι. B καὶ οἰκέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὠνοῦνται, ἵνα συνεργοὺς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται, ὡς βοηθῶν δεόμενοι· τῶν δ' ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένους φίλους, ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐ γιγνομένους. καὶ μὴν πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν φῦναι, μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι· ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τιμῶσί τε μᾶλλον C τοὺς συναδέλφους ὄντας τῶν ἀναδέλφων, καὶ ἧττον τούτοις ἐπιτίθενται. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· ἀλλ' εἰ μὲν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη τὸ διάφορον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφὸν, καὶ μὴ μικρῶν ἕνεκα φεύγειν. ἀγαθὸν γὰρ, ὥσπερ καὶ σὺ λέγεις, ἀδελφὸς ὢν οἷον δεῖ. ὁπότε μέντοι παντὸς ἐνδέοι, καὶ πᾶν τὸ ἐναντιώτατον εἴη, τί ἄν τις ἐπιχειροίη τοῖς ἀδυνάτοις; καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· πότερα δὲ, D ὦ Χαιρέκρατες, οὐδενὶ ἀρέσαι δύναται Χαιρεφῶν, ὥσπερ οὐδὲ σοὶ, ἢ ἔστιν οἷς καὶ πάνυ ἀρέσκει; διὰ τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄξιόν ἐστιν ἐμὲ μισεῖν αὐτὸν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δύναται, ἐμοὶ δὲ, ὅπου ἂν παρῇ, πανταχοῦ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ζημία μᾶλλον, ἢ ὠφέλειά ἐστιν. ἆρ' οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μὲν, ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστὶν, οὕτω καὶ ἀδελφὸς ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπιστάμενος ἐγχειρῇ χρῆσθαι, ζημία ἐστί; E πῶς δ' ἂν ἐγὼ, ἔφη ὁ Χαιρεκράτης, ἀνεπιστήμων εἴην ἀδελφῷ χρῆσθαι, ἐπιστάμενός γε καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα, καὶ εὖ ποιεῖν τὸν εὖ ποιοῦντα; τὸν μέντοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειρώμενον ἐμὲ ἀνιᾶν, οὐκ ἂν δυναίμην οὔτ' εὖ λέγειν οὔτ' εὖ ποιεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· θαυμαστά γε λέγεις ὦ Χαιρέκρατες, * εἰ κύνα μὲν, εἴ σοι ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος, (* εἰ κύνα μὲν σοι)

atque

καὶ τοὺς μὲν ποιμένας ἠσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέπαινεν, ἀμελήσας ἂν τοῦ ὀργίζεσθαι
πειρῶ *ἐπειρῶ ἂν εὖ ποιήσας πραΰνειν αὐτόν· τὸν δὲ ἀδελφὸν φῂς μὲν μέγα ἂν ἀγαθὸν εἶναι, ὄντα πρὸς σε οἷον δεῖ, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ λέγειν, οὐκ ἐπιχειρεῖς μηχανᾶσθαι, ὅπως σοι ὡς βέλτιστος ᾖ; καὶ ὁ Χαιρεκράτης, δέδοικα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐκ ἔχω ἐγὼ τοσαύτην σοφίαν, ὥστε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι πρὸς ἐμὲ οἷον δεῖ. καὶ μὴν οὐδέν γε ποικίλον, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ καινὸν δεῖ ἐπ' αὐτὸν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μηχανᾶσθαι. οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι αὐτὸς, οἶμαι ἂν αὐτὸν ἁλόντα περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαί
οὐκ ἂν φθάνοις, σε· *οὐκ ἂν φθάνεις, ἔφη, λέγων εἴ τι ᾔσθησαί με φίλτρον ἐπιστάμενον, ὃ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν; λέγε δή μοι, ἔφη, εἴ τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε θύοι, καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιοίης; δῆλον ὅτι κατάρχοιμι ἂν τοῦ αὐτὸς, ὅτε θύοιμι, καλεῖν ἐκεῖνον. εἰ δὲ βούλοιο τῶν φίλων τινὰ προτρέψασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν, τί ἂν ποιοίης; δηλονότι πρότερος ἂν ἐγχειροίην ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀποδημοίη. εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαι σεαυτὸν, ὁπότε ἔλθοις εἰς τὴν ἐκείνου, τί ἂν ποιοίης; δηλονότι καὶ τοῦτον πρότερος ὑποδεχοίμην, ἂν ὁπότε ἔλθοι Ἀθήναζε. καὶ εἴ γε βουλοίμην αὐτὸν προθυμεῖσθαι διαπράττειν μοι ἐφ' ἃ ἥκοιμι, δηλονότι καὶ τοῦτο
ἐκεῖνον δέοι ἂν πρότερον αὐτὸν *ἐκείνῳ ποιεῖν. πάντα ἄρα σύ γε τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτρα ἐπιστάμενος πάλαι ἀπεκρύπτου. ἢ ὀκνεῖς, ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῇς, ἐὰν πρότερος τὸν ἀδελφὸν εὖ ποιῇς; καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὃς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν. εἰ μὲν οὖν ἐδόκει μοι Χαιρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ
τὴν φιλίαν ταύ. πρὸς *τὴν φύσιν ταύτην, ἐκεῖνον ἂν ἐπειρώμην πείθειν πρότερον ἐγχειρεῖν τόν σε φίλον ποιεῖσθαι. νῦν δέ μοι σὺ δοκεῖς ἡγούμενος μᾶλλον ἂν ἐξεργάσασθαι τοῦτο. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον
ἡγεῖσθαι ὄντα *καθηγεῖσθαι. καί τοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τἀναντία νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ ἔργου καὶ λόγου.

A atque is paſtoribus quidem blandiatur, in te vero adeuntē ſæuiat, omiſſa iracundia malle benefaciendo eniti, vt eum mitiges: fratrem vero, quem magnum quoddam bonum ais eſſe, ſi ſe gerat, vt decet, non te operam dare, vt longe tibi optimum efficias? præſertim quum declarandæ verbis & facto benignitatis artem ſcire te fatearis. Vereor equidem, ait Chærecrates, ne tanta ſit in me ſollertia, mi Socrates, vt Chærephontem erga me talem reddere poſſim, qualem eſſe oportebat.
B Atqui, ſubiecit Socrates, nihil artificioſi, neque noui, vt eius cauſſa excogites, opus eſt, mea quidem ſententia. Nam exiſtimo eum illis artibus, quas tu non ignoras, allectum abs te, plurimi te facturum. Dic mihi prius, inquit, an me quaſdam illecebras noſſe ſenſeris, quas ipſemet ſcire me ignorauerim? Tu vero mihi dicito, inquit Socrates, ſi quem familiarium eo deducere velles, vt vbi rem
C ſacram facit, ad cœnam te vocaret, quid faceres? Nimirum prior hominem, ipſe rem ſacram faciens, inuitarem. At ſi velles amicorum aliquem impellere, vt te abſente peregre, rerum tuarum curam gereret, quid faceres? Nimirum prior operam darem, vt per ipſius abſentiam res ipſius curarem. Si velles ab hoſpite impetrare, vt te exciperet ad ſe venientem, quid faceres? Nimirum hunc quoque prior exciperem, venientem Athenas: atque etiam ſi vellem efficere ala-
D crem ad ea mihi conficiunda, quorum cauſſa hominem adirem: neceſſe foret, vt ipſe prior eum officio tali obſtringerem. Ergo tu quum omnes illecebras, quibus homines concilientur, iamdudum noris, eas ipſas celabas? An cunctaris, inquit, principium facere propterea, ne turpis videare, ſi prior beneficio fratrem adficias? Atqui maxima vir laude dignus eſſe videtur, qui hoſtes, lædendo; beneficiis exhibendis, amicos anteuertit. Quare ſi mi-
E hi videretur Chærephon ad hanc amicitiam auſpicandam aptior eſſe, operam in illo perſuadendo collocarem, vt prior amicitiam tuam conciliare ſibi ſtuderet. Nunc tu mihi videris, ſi rem ordiare, rectius confecturus. Et Chęrecrates: Abſurda dicis, mi Socrates, inquit, minimeque tibi conueniētia, qui me minorē ætate iubeas initium facere: quum apud omnes homines contrarium quiddam in more poſitum ſit, nimirum vt ætate prouectior in omni dicto factoque principiū faciat.

Qui hoc? ait Socrates, an non vbique receptum more eſt, vt iunior grandiori occurrenti de via cedat, & ſedens adſurgat, & lecti mollioris honorẽ tribuat, & inter colloquendum cedat? Ne cunctéris, inquit, vir optime, ſed hominem mitigare tenta, qui quidem celeriter admodum tibi obediet. Non vides, quam cupidus honoris, quam liberalis ſit? Homunciones enim futiles alia ratione nulla facilius allicias, quam aliquid largiendo: virtutis & honeſti ſtudioſos, ſi cum eis amanter agas, maxime tibi reddideris obnoxios. Et Chærecrates: Quid ſi, ait, me hoc agẽte nihilo fiat ille melior? Quid aliud periculi fuerit, inquit Socrates, quam vt tu declares, te quidem virum bonũ, fratriſque ſtudioſum eſſe; illum vero nullius momenti, & indignum beneficio? Sed horũ nihil futurum arbitror. Nam exiſtimo ipſum, poſteaquã animaduerterit ſe ad certamen hoc abs te prouocari, magna contentione conaturum, vt te verbis ac reipſa ſuperare beneficentia poſſit. In hoc quidem tempore ſic inter vos adfecti eſtis, ac ſi manus ambæ, quas Deus idcirco creauit, vt mutuo ſe iuuẽt, hoc omiſſo, ad impediendum ſeſe inuicem cõuerterent: vel ſi pedes ambo, qui diuino cõſilio mutuas ad operas conditi ſunt, hoc ipſo neglecto, ſibi inuicem impedimento eſſent. An nõ magna fuerit inſcitia, magnaq; infelicitas, iis ad detrimentum vti, quæ ad mutuam vtilitatẽ facta ſunt? At enim fratres duos, mea quidem ſententia, condidit deus maiorem ad vtilitatem mutuam, quam manus vtraſque, quam pedes, quam oculos, quam cætera, quæcumque natura voluit in hominibus eſſe germana. Quippe manus, ſi eas neceſſe ſit illa ſimul agere, quæ longiori ſpatio, quam vnius * orgyæ diſtent, nequaquam id poterint: pedes, ne ad ea quidem, quæ orgyæ diſtent inter ſe ſpatio, ſimul acceſſerint: oculi, qui pertingere quamlongiſſime putãtur, ne pro piora quidem à fronte ſimul & à tergo videre poſſint. Fratres autem ſi amici ſint inter ſe, tametſi magno diiuncti ſint interuallo, nihilominus agere poſſunt ea, quæ cũ vtriuſque ſint vtilitate cõiuncta. Præterea Socratẽ aliquãdo de amicis etiã id differentem audiui, de quo mihi quidem videretur aliquis vtilitatẽ maximam ad cõciliationem & vſum amicorum percepturus. Nam audire ſe dicebat ex multis, eſſe quiddam inter omnia bona præſtantiſſimum, amicum certum ac bonũ.

hoc eſt, ſpatij extenſorum vtrimque brachiorũ, vna cum pectore. Pollux.

Socratis de amicitia diſputationes.

A πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης. οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντι πανταχοῦ νομίζεται, * καὶ οὐ καθήμενον ὑπαναστῆναι, καὶ κοίτῃ μαλακῇ τιμῆσαι, καὶ λόγων ὑπεῖξαι; ὦ ἀγαθέ, μὴ ὄκνει, ἔφη, ἀλλ᾽ ἐγχείρει τὸν ἄνδρα καταπραΰνειν, καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. οὐχ ὁρᾷς ὡς φιλότιμός ἐστι καὶ ἐλευθέριος; τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια οὐκ ἂν ἄλλως μᾶλλον ἕλοις ἢ εἰ B διδοίης τι, τοὺς δὲ καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς χρώμενος μάλιστ᾽ ἂν κατεργάσαιο. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· ἐὰν οὖν ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦντος, ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις ἐπιδεῖξαι, σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι, ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος εὐεργεσίας; ἀλλ᾽ οὐδὲν οἶμαι τούτων ἔσεσθαι. νομίζω γὰρ αὐτόν, ἐπειδὰν αἴσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, C πάνυ φιλονεικήσειν, ὅπως περιγένηταί σου λόγῳ καὶ ἔργῳ εὖ ποιῶν. νῦν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, * διάκεισθε, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλαιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὼ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ᾽ * ὠφελείᾳ D πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρέ τε, καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμώ, καὶ τἄλλα, ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις. χεῖρες μὲν γάρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον ὀργυιᾶς διέχοντα ἅμα ποιῆσαι, οὐκ ἂν δύναιντο· πόδες δὲ οὐδ᾽ ἂν ἐπὶ τὰ ὀργυιὰν διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα· ὀφθαλμοὶ δέ, οἱ καὶ δοκοῦντες ἐπὶ πλεῖστον ἐξικνεῖσθαι, οὐδ᾽ ἂν τῶν ἔτι ἐγγυτέρω ὄντων E τὰ ἔμπροσθεν ἅμα καὶ τὰ ὄπισθεν ἰδεῖν δύναιντο. ἀδελφὼ δὲ φίλω ὄντε, καὶ πολὺ διεστῶτε πράττετον ἅμα καὶ τὰ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν. ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου, ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστ᾽ ἄν τις ὠφελεῖσθαι πρὸς φίλων κτῆσίν τε καὶ χρείαν. τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν, ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον ἂν εἴη φίλος σαφὴς καὶ ἀγαθός·

ἐκ καθημένου

διάκεισθε

ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν ππ.

ἐπιμελουμένους δὲ πάντος μᾶλλον ὁρᾷν ἔφη A τοὺς πολλοὺς, ἢ φίλων κτήσεως. καὶ γὰρ οἰκίας, καὶ ἀγροὺς, καὶ ἀνδράποδα, καὶ βοσκήματα, καὶ σκεύη κτωμένους καὶ ἐπιμελῶς ὁρᾷν ἔφη, καὶ τὰ ὄντα σώζειν πειρωμένους· φίλον δὲ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν, ὁρᾷν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσονται φροντίζοντας, οὔτε ὅπως οἷόν τε ἑαυτοῖς σώζοντας· ἀλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκετῶν, ὁρᾷν τινας ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροὺς εἰσάγοντας, καὶ τἄλ- B λα πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, τῶν δὲ φίλων ὀλιγωροῦντας. ἀποθανόντων τε ἀμφοτέρων, ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένους καὶ ζημίαν ἡγουμένους, ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις οὐδὲν οἰομένους ἐλαττοῦσθαι. καὶ τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἐῶντας ἀθεράπευτον, οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τῶν δὲ φίλων ἐπιμελείας δεομένων ἀμελοῦντας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὁρᾷν ἔφη τοὺς πολλοὺς τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων, καὶ πάνυ πολλῶν C αὐτοῖς ὄντων, τὸ πλῆθος εἰδότας, τῶν δὲ φίλων ὀλίγων ὄντων οὐ μόνον τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυνθανομένοις τοῦτο καταλέγειν ἐγχειρήσαντας, οὓς ἐν τοῖς φίλοις * ἐθεάσαντο, πάλιν (*ἴδιον,*) τούτοις ἀνατίθεσθαι. τοσοῦτον αὐτοὺς τῶν φίλων φροντίζειν. καίτοι πρὸς ποῖον κτῆμα τῶν ἄλλων παραβαλλόμενος φίλος ἀγαθὸς, οὐκ ἂν πολλῷ κρείττων φανείη; ποῖος γὰρ ἵππος, ἢ ποῖον ζεῦγος οὕτω χρήσιμον, ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος; D ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὕτως εὔνουν καὶ παραμόνιμον; ἢ ποῖον ἄλλο κτῆμα οὕτω πάγχρηστον; ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς, καὶ τῶν κοινῶν πράξεων. καὶ ἄν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέῃ, συνεπισχύει· ἄν τέ τις φόβος ταράττῃ, συμβοηθεῖ, τὰ μὲν συναναλίσκων, τὰ δὲ, συμπράττων· καὶ τὰ μὲν, συμπείθων, τὰ δὲ, βιαζόμενος· καὶ εὖ μὲν πράτ- E τοντας πλεῖστα εὐφραίνων, σφαλλομένους δὲ, πλεῖστα ἐπανορθῶν. ἃ δὲ αἵ τε χεῖρες ἑκάστῳ ὑπηρετοῦσι, καὶ ὀφθαλμοὶ προορῶσι, καὶ τὰ ὦτα προακούουσι, καὶ οἱ πόδες διανύουσι, τούτων φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται. πολλάκις ἃ * πρὸ αὑτοῦ τις ἢ οὐκ ἐξειργάσατο, ἢ οὐκ εἶδεν ἢ οὐκ ἤκουσεν, ἢ οὐ διήνυσε, ταῦτα ὁ φίλος πρὸς τοὺς φίλους ἐξήρκεσεν. ἀλλ' ὅμως ἔνιοι μὲν δένδρα πειρῶνται θεραπεύειν, τοῦ καρποῦ ἕνεκεν·

σοὶ αὐτοῦ

A Videre tamen, complures cuiuſuis rei cura potius adfici, quam vt amicos ſibi pararent. Etenim cernere ſe quoſdam, qui & domos, & prædia, & mancipia, & rem pecuariam, & ſuppellectilem ſtudioſe comparent, adquiſitaque conſeruare nitantur; at complures amicum, quem bonum maximum eſſe perhibeant, neque vt ſibi parent, ſolicitos eſſe: neque vt, quantum poſſint, eum ſibi conſeruent. Quin etiam videre ſe aiebat nonnullos, ſi ami- B cos & ſeruos ſimul aduerſa valetudine laborare cernant, ad ſeruos quidem adducere medicos, aliaque valetudini conducentia ſtudioſe parare, quum interim amicos negligant. Itidem vtriſque morientibus, ſeruorum eos obitum grauiter ac moleſte ferre, magnique detrimēti loco ducere: in amicis nullum ſe damnum feciſſe, putare. Nec in reliquis facultatibus quidquam non curatum, vel inexploratum relinquere; quum amicos, e- C gentes ipſorum cura, negligant. Præterea videre ſe cōmemorabat, pleroſque facultatum ſuarum, tametſi admodum multas habeant, numerum ſcire; ſed tantum abeſſe, vt amicorū, quos paucos habent, numerum norint; vt etiā quum ſciſcitantibus aliis indicare conantur, quos inter amicos referāt, rurſus aliquos ex numeratis reuocēt. Tantum ſcilicet eis amicos eſſe curæ. Atqui cum quanam poſſeſſione ac bono amicus egregius comparatus, non manifeſto ſit melior? Nam qui equus, quodve D iumentorum par, adeo fuerit vtile ac bonus amicus? quodnam mancipium adeo beneuolum fuerit, tecumq; manendi ſtudioſius? quænam alia res ſic omni ex parte ſit vtilis? Etenim amicus bon⁹ ſeipſū ſubſtituit ad quiduis, quod amicis deeſt; ſiue ad conſtituendas res priuatas, ſeu munera publica. Idem ſiue quis adficiendus eſt beneficio, vires amico ſufficit: ſeu quis metus perturbet, fert opē, partim ſumtus E impertiendo, partim operas mutuas tradendo, partim vna perſuadendo, partim cogendo. Idem vtentibus fortuna proſpera lætitiam adfert, & aduerſis rebus laborantes plurimum erigit. Quæcumque vero vel manus cuique ſuppeditant ſubminiſtrant, vel proſpiciunt oculi, vel aures ante percipiunt, vel perficiunt pedes; in eorū nullo amici benefici eſt inferior opera. Sæpe quæ quis à ſepſo non elaborauit, nō vidit, non audiuit, nō perfecit; in iis amici ad amicos ſufficere potuit opera. Arbores nonnulli ſtudent excolere fructus cauſſa,

quum fertiliſſimum illud prędium, quod amicum vocamus, ſegniter remiſſeq; plurimi curent. Audiui aliquando etiã aliud eius colloquium, quod mihi videbatur auditorem excitare, vt ſeipſum exploret, quanto amicis vſui eſſe poſſit. Nam quum vidiſſet quemdã ex familiaribus ſuis amicum, qui egeſtate premeretur, negligere; interrogabat Antiſthenẽ in illius præſentia, qui amicum negligebat, aliorumque multorum: Suntne, inquiens, amicorum quædam, mi Antiſthenes, perinde ac ſeruorum æſtimationes? Nam ex ſeruis hic duabus minis æſtimatur, ille vix mina dimidia, alius minis quinque, alius etiam decem. Quin etiam Nicias, Nicerati filius, emiſſe talento dicitur eum qui argẽtifodinis præeſſet. Itaque conſideremus, an perinde ac ſeruorum, ſic & amicorum ſint æſtimationes. Sunt profecto, inquit Antiſthenes. Nam equidem velim hunc potius amicũ mihi eſſe, quam duas habere minas; illũ ne dimidiæ quidẽ minæ præferrem; alium potius, quam decem minas eligerem: alium * pluris æſtimarem, quã omnes facultates & reditus. Ergo, ſubiecit Socrates, ſiquidem hæc ita ſe habẽt, recte facturum aliquem arbitror, ſi ſeipſum exploret, quanti amicis æſtimandus ſit; atque operam det, vt quãtiuis ſit pretij, quo minus amici eum deſerant. Nam equidẽ ſæpe audio dicentem aliquem, ab homine amico ſe eſſe deſertum; alium, quod is, quem amicum eſſe arbitratus ſit, vel vnã ſibi minam præferret. Hæc omnia conſidero, num quemadmodum vbi quis ſeruum vitioſum vendit, alterique addicit eo pretio, quod reperire potuit; ita etiã nullius amicum momenti quum pretij plurimum accipi poteſt, vendi expediat. At neque ſeruos bonos magnopere vendi video, neque bonos amicos relinqui. Viſus eſt etiã mihi Socrates ad explorãdos amicos, quales ſcilicet parari debeant, ſuos cordatos reddere, quum huiuſmodi quædam proferret. Dic mihi, mi Critobule, ſi amico nobis bono ſit opus, quo pacto cõſiderare rem conabimur? Num primo quærendus erit, qui imperet gulæ, potus cupiditati, laſciuiæ, ſomno, ignauiæ? Nam qui ab his vincitur, is neque ipſe ſibi, neq; amico poſſit præſtare, quod ex vſu ſit. Nõ poſſit profecto, inquit Critobulus. Ergo tibi videtur abſtinẽdum ab eo, qui rebus hiſce ſeruiat? Omnino, inquit. Quid vero? ait, qui ſumptuoſus quum ſit, ſatiari nõ poteſt, ſed ſemper rebus vicinorum eget,

al. cunctis facultatibus ac laboribus, vt mihi amicus eſſet, redimere.

A τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται. ἤκουσα δέ ποτε καὶ ἄλλον αὐτοῦ λόγον, ὅς ἐδόκει μοι προτρέπειν τὸν ἀκούοντα ἐξετάζειν ἑαυτὸν, ὁπόσου τοῖς φίλοις ἄξιος εἴη. ἰδὼν γάρ τινα τῶν ξυνόντων ἀμελοῦντα φίλου πενίᾳ πιεζομένου, ἤρετο Ἀντισθένη ἐναντίον τοῦ ἀμελοῦντος αὐτοῦ, καὶ ἄλλων πολλῶν· ἆρα, ἔφη, ὦ Ἀντίσθενες, εἰσί τινες ἀξίαι φίλων, ὥσπερ ἐπὶ οἰκετῶν; τῶν γὰρ οἰκετῶν ὁ μέν που δύο * μνῶν ἄξιός ἐστιν, ὁ δ' οὐδ' ἡμιμναίου, ὁ δὲ πέντε μνῶν, B ὁ δὲ καὶ δέκα. Νικίας δὲ ὁ Νικηράτου λέγεται ἐπιστάτην εἰς τἀργύρεια πρίασθαι ταλάντου. * σκοπούμεθα δὲ τοῦτο, ἔφη, εἰ ἄρα ὥσπερ τῶν οἰκετῶν, οὕτω καὶ τῶν φίλων εἰσὶν ἀξίαι. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀντισθένης. ἐγὼ γοῦν βουλοίμην ἂν τὸν μέν τινα φίλον μοι εἶναι μᾶλλον, ἢ δύο μνᾶς, τὸν δ' οὐδ' ἂν ἡμιμναίου προτιμησαίμην, τὸν δὲ καὶ πρὸ δέκα μνῶν ἑλοίμην * τὸν δὲ πρὸ πάντων χρημάτων καὶ C * πόνων * προτιμησαίμην ἂν φίλον μοι εἶναι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴγε ταῦτα τοιαῦτά ἐστι, καλῶς ἂν ἔχοι ἐξετάζειν τινὰ ἑαυτὸν, πόσου ἄρα * τυγχάνει τοῖς φίλοις ἄξιος ὤν, καὶ πειρᾶσθαι ὡς πλείστου ἄξιος εἶναι, ἵνα ἧττον αὐτὸν οἱ φίλοι προδιδῶσιν. ἐγὼ γάρ τοι, ἔφη, πολλάκις ἀκούω τοῦ μὲν, ὅτι προὔδωκεν αὐτὸν φίλος ἀνήρ, τοῦ δ', ὅτι μνᾶν ἀνθ' ἑαυτοῦ μᾶλλον εἵλετο ἀνὴρ, ὃν ᾤετο φίλον εἶναι. τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ, μὴ ὥσπερ ὅταν τις οἰκέτην πονηρὸν πωλῇ, καὶ ἀποδῶται τοῦ εὑρόντος, οὕτω καὶ * τὸν D πονηρὸν φίλον, ὅταν ἐξῇ τὸ πλεῖον τῆς ἀξίας λαβεῖν, ἐπαγωγὸν ᾖ ἀποδίδοσθαι. τοὺς δὲ χρηστοὺς οὔτε οἰκέτας πάνυ τι πωλουμένους ὁρῶ, οὔτε φίλους προδιδομένους. ἐδόκει δέ μοι καὶ εἰς τὸ δοκιμάζειν φίλους, ὁποίους ἄξιον κτᾶσθαι, φρενοῦν, τοιάδε λέγων· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, εἰ δεοίμεθα φίλου ἀγαθοῦ, πῶς ἂν ἐπιχειροίημεν σκοπεῖν; ἆρα πρῶτον μὲν ζητητέον, E ὅστις ἄρχει γαστρός τε, καὶ φιλοποσίας, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ἀργίας; ὁ γὰρ ὑπὸ τούτων κρατούμενος, οὔτ' αὐτὸς ἑαυτῷ δύναιτ' ἂν, οὔτε φίλῳ τὰ δέοντα πράττειν. μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. οὐκοῦν τὸν μὲν ὑπὸ τούτων ἀρχόμενον ἀφεκτέον δοκεῖ σοι εἶναι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. τί γάρ; ἔφη, ὅστις δαπανηρὸς ὤν, μὴ αὐτάρκης ἐστὶν, ἀλλ' ἀεὶ τῶν πλησίον δεῖται,

μνᾶν

σκοπῶμεν

τὸν δὲ πάντων πόρων πριαίμην

τυγχάνοι

τῶν πονηρῶν φίλων

καὶ λαμβάνων μὲν μὴ δύναται ἀποδιδόναι, μὴ λαμβάνων δὲ, τὸν μὴ διδόντα μισεῖ, οὐ δοκεῖ σοι καὶ οὗτος χαλεπὸς φίλος εἶναι; πάνυ, ἔφη. οὐκοῦν ἀφεκτέον καὶ τούτου; ἀφεκτέον μὲν τοι, ἔφη. τί γὰρ, ὅστις χρηματίζεσθαι μὲν δύναται, πολλῶν δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, καὶ διὰ τοῦτο δυσξύμβολός ἐστι, καὶ λαμβάνων μὲν ἥδεται, ἀποδιδόναι δὲ οὐ βούλεται; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, οὗτος ἔτι πονηρότερος ἐκείνου εἶναι. τί δὲ, ὅστις διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ χρηματίζεσθαι μηδὲ πρὸς ἐν ἄλλο σχολὴν ποιεῖται, ἢ ὁπόθεν αὐτὸς κερδανεῖ; ἀφεκτέον καὶ τούτου, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ἀνωφελὴς γὰρ ἂν εἴη τῷ χρωμένῳ. τί δὲ, ὅστις στασιώδης τέ ἐστι, καὶ θέλων πολλοὺς τοῖς φίλοις ἐχθροὺς παρέχειν; φευκτέον νὴ Δία καὶ τοῦτον. εἰ δέ τις τούτων μὲν τῶν κακῶν μηδὲν ἔχει, εὖ δὲ πάσχων ἀνέχεται, μηδὲν φροντίζων τοῦ ἀντευεργετεῖν; ἀνωφελὴς ἂν εἴη καὶ οὗτος. ἀλλὰ ποῖον, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρήσομεν φίλον ποιεῖσθαι; οἶμαι μὲν, ὃς τἀναντία τούτων, ἐγκρατὴς μέν ἐστι τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν, εὔορκος δὲ, καὶ εὐξύμβολος ὢν τυγχάνει, καὶ φιλόνικος πρὸς τὸ μὴ ἐλλείπεσθαι εὖ ποιῶν τοὺς εὐεργετοῦντας ἑαυτὸν, ὥστε λυσιτελεῖν τοῖς χρωμένοις. πῶς οὖν ἂν ταῦτα δοκιμασαίμεθα, ὦ Σώκρατες, πρὸ τοῦ χρῆσθαι; τοὺς μὲν ἀνδριαντοποιοὺς, ἔφη, δοκιμάζομεν, οὐ τοῖς λόγοις αὐτῶν τεκμαιρόμενοι, ἀλλ' ὃν ἂν ὁρῶμεν τοὺς πρόσθεν ἀνδριάντας καλῶς εἰργασμένον, τούτῳ πιστεύομεν καὶ τοὺς λοιποὺς εὖ ποιήσειν. καὶ ἄνδρα δὴ λέγεις, ἔφη, ὃς ἂν τοὺς φίλους τοὺς πρόσθεν εὖ ποιῶν φαίνηται, δῆλον εἶναι καὶ τοὺς ὑστέρους εὐεργετήσοντα. καὶ γὰρ ἵπποις, ἔφη, ὃν ἂν τοῖς πρόσθεν ὁρῶ καλῶς χρώμενον, τοῦτον καὶ ἄλλοις οἶμαι καλῶς χρῆσθαι. εἶεν, ἔφη. ὃς δ' ἂν ἡμῖν ἄξιος φιλίας δοκῇ εἶναι, πῶς χρὴ φίλον τοῦτον ποιεῖσθαι; πρῶτον μὲν, ἔφη, τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἐπισκεπτέον, εἰ συμβουλεύουσιν αὐτὸν φίλον ποιεῖσθαι. τί οὖν, ἔφη, ὃν ἂν ἡμῖν δοκῇ, καὶ οἱ θεοὶ μὴ ἐναντιῶνται, ἔχεις εἰπεῖν ὅπως οὗτος θηρατέος; μὰ Δί', ἔφη, οὐ κατὰ πόδας, ὥσπερ ὁ λαγώς· οὐδ' ἀπάτῃ, ὥσπερ αἱ ὄρνιθες· οὐδὲ βίᾳ, ὥσπερ οἱ ἐχθροί. ἄκοντα γὰρ φίλον ἑλεῖν ἐργῶδες, χαλεπὸν δὲ καὶ δήσαντα κατέχειν ὥσπερ δοῦλον. ἐχθροὶ γὰρ μᾶλλον, ἢ φίλοι γίγνονται ταῦτα πάσχοντες. φίλοι δὲ πῶς; ἔφη.

A eaſque capiẽs reddere non poteſt, vel nõ impetrans odio nõ dantem proſequitur; nõ tibi videtur hic quoque grauis amicus eſſe? Omnino, inquit. Igitur ab hoc etiam abſtinendũ? Abſtinendũ ſcilicet, inquit. Quid autẽ, ſi quis rem facere poteſt, multaſque pecunias concupiſcit, ac propterea difficilẽ ſe in pactis præbet, & accipiendo delectatur, recuſans quod accepit reddere? Videtur is mihi, ait, etiã improbior eſſe illo altero. Quid autẽ, ſi quis ob rei faciũdæ cupiditatẽ nulli alij rei vacet, quã vnde lucrũ poſſit capere? Ab hoc quoq; mea B quidẽ ſentẽtia, eſt abſtinendũ. Nã inutilis ei fuerit, qui vti eo velit. Quid vero, ſi quis homo ſit ſeditioſus, ac multos amicis hoſtes velit excitare? Fugiẽdus & ille profecto. At ſi quis horũ quidem vitiorũ expers ſit, beneficiis autẽ ſe adfici patiatur, nulla viciſſim benefaciẽdi ratione habita? Inutilis & ille fuerit. Sed dicito tandẽ, mi Socrates, qualẽ vt amicũ nobis adiũgamus, opera danda eſt? Eum, arbitror, qui diuerſa ab his ratione, ſit iis in voluptatibus cõtinens, quæ corpore percipiũtur, iuramentũ ſer- C uet, in pactis ſe nõ difficilẽ exhibeat, ſumma contẽtione conetur efficere, ne illis, à quibus beneficiũ accepit, viciſſim benefaciẽdo ſit inferior: ita vt cõſuetudine ſua vtẽtibus vſui ſit. At quo pacto hæc explorare, mi Socrates, poſſimus prius quam eis vtamur? Statuarios, inquit, ſic exploramus, vt non ex ipſorum verbis coniecturã faciamus; ſed quẽ prius ſtatuas egregie feciſſe cernimus, ei fidẽ habemus, quod etiã recte ceteras ſit elaboraturus. Ergo tu, inquit Critobulus, dicis etiam hominem, D qui ſe prioribus amicis beneficum declarauerit, plane poſterioribus quoq; benefacturum. Nimirum, ait, quẽcumque prioribus equis recte vſum video, eum arbitror etiam aliis bene vſurum. Sint hæc, ait. At quo pacto is nobis adiungendus eſt, qui amicitia nobis dignus eſſe videatur? Primum, ait, res diuinæ conſiderandæ ſunt, num dij nobis conſulant, vt eum amicum faciamus. Quid igitur? poteſne dicere, quo pacto eum, qui nobis adiungendus E videatur, etiam diis haud aduerſantibus, venari debeamus? Profecto, ait, non inſiſtendo veſtigiis eius, quemadmodũ leporem venamur: neq; fraude, quemadmodũ aues: neq; vi, quemadmodũ hoſtes. Nam inuitum amicum capere, per eſt difficile; neq; minus difficile, vinctũ retinere, tamquã ſeruũ. Potius.n. hoſtes, quã amici fiũt, ſi hæc illis accidant. At quo pacto amici?

Sunt, ait, carmina quædam, quæ qui tenent, incantando quos volunt amicos ſibi poſſunt facere. Itidem fertur quaſdam amoris illecebras eſſe, quarum periti ad quoſcumque tamdem eis vtantur, ab illis diliguntur. Vnde igitur has percipiamus? ait. Homerum narrantem audiſti, quibus verbis Vlyſſem Sirenes incantarint; quorum huiuſmodi quoddam eſt principium,

Huc ades, o celebris Graiorum gloria Vlyſſes.

Hac igitur incantatione, mi Socrates, quũ ad alios etiam homines vtebantur Sirenes, num detinebant eos, ne excantati ab eis diſcederent? Nequaquam, ſed his incantationibus ad illos vtebantur, qui ob virtutem gloriæ, cupidi erant. Prope dicis eiuſmodi verbis vnumquemq; incantandum eſſe, quæ ſi audiat, à laudante nõ irridendi cauſſa proferri exiſtimet. Nam ita quidem magis hoſtili eſſet animo, homineſq; tales abs ſe repelleret; ſi quis non ignorantem, ſe paruũ, ac turpem, & imbecillum eſſe, prædicaret vt pulchrũ, vt magnum, vt robuſtum. Num & alias quaſdã incantationes noſti? Non: ſed Periclẽ accepi multarum peritũ fuiſſe, quibus hanc vrbem incantando, effecerit vt ipſum diligeret. At quo pacto Themiſtocles ad amorem ſui ciuitatem hanc pellexit? Profecto non incantando, ſed bono quodam ciues adficiẽdo. Videris mihi dicere, mi Socrates, neceſſarium eſſe, vt ſi quidem bonum amicum paraturi ſimus, nos ipſi primum tam in dicendo quam agendo boni efficiamur. An tu exiſtimabas, ait Socrates, fieri poſſe, vt prauus quiſpiam bonos amicos pararet? Videbam enim, ſubiecit Critobulus, etiam oratores viles egregiis concionatoribus amicos eſſe, & non ſatis ad imperatorium munus idoneos viris eiuſdem muneris peritiſſimis eſſe familiares. Num igitur, inquit, hac etiam in parte, de qua diſſerimus, noſti quoſdam, qui quum inutiles ipſi ſint, viros vtiles ſibi efficere amicos poſſint? Minime vero, inquit. At ſi fieri non poteſt, vt vir improbus honeſtos & egregios amicos paret; hoc mihi dicas velim, an facile ſit, eum, qui vir ipſe bonus ſit & honeſtus, honeſtis & egregiis hominibus amicum fieri? Num te, mi Critobule, perturbat, quod ſæpenumero vides, homines, præclaras res gerentes, & abſtinentes à turpibus, non amicos eſſe; ſed inter ſe diſſidere, & indignius ſeſe tractare, quam homines nullius pretij faciant? Non modo, ſubiecit Critobulus,

A εἶναι μέν τινας φασὶν ἐπῳδάς, ἃς οἱ ἐπιστάμενοι ἐπᾴδοντες οἷς ἂν βούλωνται, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦνται. εἶναι δὲ καὶ φίλτρα, οἷς οἱ ἐπιστάμενοι πρὸς οὓς ἂν βούλωνται χρώμενοι, φιλοῦνται ὑπ' αὐτῶν. πόθεν οὖν, ἔφη, ταῦτα μαθοιμεν ἄν; ἃ μὲν αἱ σειρῆνες ἐπῇδον τῷ Ὀδυσσεῖ, ἤκουσας Ὁμήρου, ὧν ἐστιν ἀρχὴ τοιάδε τις,

Δεῦρ' ἄγε δὴ πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.

Ταύτην οὖν, ἔφη, τὴν ἐπῳδήν, ὦ Σώκρατες, B καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αἱ σειρῆνες ἐπᾴδουσαι κατεῖχον, ὥστε μὴ ἀπιέναι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἐπᾳσθέντας; οὔκ, ἀλλὰ τοῖς ἐπ' ἀρετῇ φιλοτιμουμένοις οὕτως ἐπῇδον. σχεδόν τι λέγεις, τοιαῦτα χρῆναι ἑκάστῳ ἐπᾴδειν, οἷα μὴ νομιεῖ ἀκούων, τὸν ἐπαινοῦντα καταγελῶντα λέγειν. οὕτω μὲν γὰρ ἐχθίων τ' ἂν εἴη, καὶ ἀπελαύνοι τοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ τὸν εἰδότα, ὅτι μι- C κρός τε, καὶ αἰσχρός, καὶ ἀσθενής ἐστιν, ἐπαινοίη λέγων, ὅτι καλός τε καὶ μέγας καὶ ἰσχυρός ἐστιν. ἄλλας δέ τινας οἶσθα ἐπῳδάς; οὔκ. ἀλλ' ἤκουσα μέν, ὅτι Περικλῆς πολλὰς ἐπίσταιτο, ἃς ἐπᾴδων τῇ πόλει, ἐποίει αὐτὴν φιλεῖν αὐτόν. Θεμιστοκλῆς δὲ πῶς ἐποίησε τὴν πόλιν φιλεῖν αὐτόν; μὰ Δί' οὐκ ἐπᾴδων, ἀλλὰ περιάψας τι ἀγαθὸν αὐτῇ. δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὡς εἰ μέλλοιμεν ἀγαθόν τινα κτήσασθαι φίλον, αὐτοὺς ἡμᾶς ἀγαθοὺς δεῖ γενέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν. σὺ δ' ᾤου, ἔφη ὁ Σωκράτης, D οἷόν τ' εἶναι πονηρὸν ὄντα χρηστοὺς φίλους κτήσασθαι; ἑώρων γάρ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ῥήτοράς τε φαύλους ἀγαθοῖς δημηγόροις φίλους ὄντας, καὶ στρατηγεῖν οὐχ ἱκανούς, πάνυ στρατηγικοῖς ἀνδράσιν ἑταίρους. ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ περὶ οὗ διαλεγόμεθα, οἶσθά τινας, οἳ ἀνωφελεῖς ὄντες, ὠφελίμους δύνανται φίλους ποιήσασθαι; μὰ Δί' οὐ δῆτ', ἔφη. ἀλλ' εἰ ἀδύνατόν ἐστι πονηρὸν ὄντα καλοὺς κἀγαθοὺς φίλους κτήσασθαι, ἐκεῖνο ἤδη * λέγε μοι, εἰ ἔστιν αὐτὸν καλὸν κἀγαθὸν γενόμενον, ἐξ ἑτοίμου τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς E φίλον εἶναι. ἢ ταράττει σε, ὦ Κριτόβουλε, ὅτι πολλάκις ἄνδρας καὶ καλὰ πράττοντας, καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπεχομένους, ὁρᾷς ἀντὶ τοῦ φίλους εἶναι, στασιάζοντας ἀλλήλοις, καὶ χαλεπώτερον χρωμένους τῶν μηδενὸς ἀξίων ἀνθρώπων; καὶ οὐ μόνον γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος,

* μάλα μοι

οἱ ἰδιῶται τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πόλεις αἱ
τῶν τε καλῶν μάλιστα ἐπιμελούμεναι, καὶ
τὰ αἰσχρὰ ἥκιστα προσιέμεναι, πολλάκις πο-
λεμικῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας. ἃ λογιζό-
μενος, πάνυ ἀθύμως ἔχω πρὸς τὴν τῶν φί-
λων κτῆσιν. οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὁρῶ φίλους
ἀλλήλοις δυναμένους εἶναι. πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀ-
χάριστοι, ἢ ἀμελεῖς, ἢ πλεονέκται, ἢ ἄπιστοι, ἢ
ἀκρατεῖς ἄνθρωποι δύναιντο φίλοι γενέ-
σθαι; οἱ μὲν οὖν πονηροὶ πάντες ἔμοιγε δο-
κοῦσιν ἀλλήλοις ἐχθροὶ μᾶλλον, ἢ φίλοι πε-
φυκέναι. ἀλλὰ μὴν, ὥσπερ σὺ λέγεις, οὐδ᾽
ἂν τοῖς χρηστοῖς οἱ πονηροί ποτε συναρμόσαιεν
εἰς φιλίαν. πῶς γὰρ οἱ τὰ πονηρὰ ποιοῦντες τοῖς
τὰ τοιαῦτα μισοῦσι φίλοι γένοιντ᾽ ἄν; εἰ δὲ δὴ
καὶ οἱ ἀρετὴν ἀσκοῦντες στασιάζουσί τε περὶ τοῦ
πρωτεύειν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ φθονοῦντες ἑαυ-
τοῖς μισοῦσιν ἀλλήλους, τίνες ἔτι φίλοι ἔσονται,
καὶ ἐν τίσιν ἀνθρώποις εὔνοια καὶ πίστις ἔσται;
ἀλλ᾽ ἔχει μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποικίλως πως
ταῦτα, ὦ Κριτόβουλε. φύσει γὰρ ἔχουσιν οἱ ἄν-
θρωποι τὰ μὲν, φιλικά· δέονται γὰρ ἀλλή-
λων, καὶ ἐλεοῦσι, καὶ συνεργοῦντες ὠφελοῦ-
σι, καὶ τοῦτο συνιέντες χάριν ἔχουσιν ἀλλήλοις·
τὰ δὲ, πολεμικά. τά τε γὰρ αὐτὰ καλὰ καὶ ἡ-
δέα νομίζοντες, ὑπὲρ τούτων μάχονται, καὶ
διχογνωμονοῦντες ἐναντιοῦνται. πολεμικὸν δὲ
δυσμενὲς καὶ ἔρις, καὶ ὀργή· καὶ * δυσμενὴς μὲν ὁ τοῦ πλεο-
νεκτεῖν ἔρως, μισητὸς δὲ ὁ φθόνος. ἀλλ᾽ ὅμως
διὰ τούτων πάντων ἡ φιλία διαδυομένη,
συνάπτει τοὺς καλούς τε κἀγαθούς. διὰ γὰρ
τὴν ἀρετὴν αἱροῦνται μὲν ἄνευ πόνου τὰ μέ-
τρια κεκτῆσθαι μᾶλλον, ἢ διὰ πολέμου πάν-
των κυριεύειν, καὶ δύνανται πεινῶντες καὶ δι-
ψῶντες ἀλύπως σίτου καὶ ποτοῦ κοινωνεῖν, καὶ
ἡδόμενοι τοῖς τῶν ὡραίων ἀφροδισίοις * ἡδόμενοι ἐγ-
καρτερεῖν, καρτερεῖν, ὥστε μὴ λυπεῖν οὓς μὴ προσήκει.
δύνανται δὲ καὶ χρημάτων οὐ μόνον, τοῦ πλεο-
νεκτεῖν ἀπεχόμενοι, νομίμως κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ
ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις. δύνανται δὲ καὶ τὴν ἔριν
οὐ μόνον ἀλύπως, ἀλλὰ καὶ συμφερόντως
ἀλλήλοις διατίθεσθαι, καὶ τὴν ὀργὴν κω-
λύειν εἰς ὃ μεταμελησόμενον προσιέναι· τὸν
δὲ φθόνον παντάπασιν ἀφαιροῦσι, τὰ μὲν
ἑαυτῶν ἀγαθὰ τοῖς φίλοις οἰκεῖα παρέχον-
τες, τὰ δὲ τῶν φίλων, ἑαυτῶν νομίζοντες.

A priuati homines hoc faciunt; ſed etiam il-
læ vrbes, quę honeſti ſtudioſæ ſunt, turpia-
que minime admittunt, ſæpe hoſtiliter er-
ga ſe inuicem ſunt adfectæ. Quæ quum
ipſe mecum reputo, vehementer de ad-
quirēdis amicis deſpero. Quippe nec im-
probos inter ſe amicos eſſe poſſe video.
Nam quo pacto vel inter ingratos, vel in-
ertes, vel auaros, vel infidos, vel intempe-
rantes, amicitia conciliari poſſit? Quæ me
cauſſa mouet, vt improbos omnes potius
B à natura inter ſe hoſtes eſſe, quam amicos,
exiſtimem. Iam vero, vti tu quidem ais, ne
bonis quidem in amicitia praui congrue-
re poſſunt. Nā quo pacto illi, qui impro-
be agūt, amici poſſint eſſe iis qui eiuſmo-
di facinora oderunt? Quod ſi etiam illi,
qui virtutem ſtudioſe colunt, inter ſe per
ſeditiones in ciuitatibus de principatu cō-
tendunt, & præ inuidia ſeipſos oderunt:
quinam deinceps inter ſe amici erunt, &
quos inter homines beneuolentia fideſq;
C reperietur? Enimuero, ſubiecit Socrates,
varie ſe res habet, mi Critobule. Nā homi-
nes à natura partim ad amicitiam compa-
rati ſunt, quandoquidem opera mutua in-
digent, ac inuicem miſerentur, ſeque iu-
uādo aliis alij proſunt, idque quum intel-
lexere, gratiam ſibi inuicem habent; par-
tim ad inimicitias propendent. Nam quū
eadem bona & iucunda putent, de iis in-
ter ſe digladiantur, diiunctiſq; animorum
ſententiis inuicem ſibi aduerſantur. Præ-
terea tum contentio, tum ira, res quædam
D hoſtiles ſunt; itemque plus habendi cupi-
ditas, infeſtum quiddam eſt; & odio di-
gnum, inuidia. Nihilominus amicitia per
hæc omnia penetrans, honeſtos egregioſ-
que viros copulat. Nam propter virtutem
malūt abſque moleſtia facultates medio-
cres poſſidere, quam rixando poteſtatem
in omnia ſibi adquirere, ſimulque poſſunt
eſuriētes ac ſitiētes ſine animi faſtidio ci-
bi ac potus participes fieri, ac tametſi for-
E moſis amoribus delectentur, coercere ſe
tamen poſſunt, ne offendant eos quos of-
fendi nō conuenit. Etiam à pecuniis abſti-
nendo, quo minus alienis inhient, non ſo-
lum legitime ſibi debitis eſſe contēti poſ-
ſunt: ſed etiam ſibi inuicem largiri. Præ-
terea poſſunt ſimultatem non modo ſi-
ne moleſtia, ſed etiam ex vtilitate mutua
moderari; ac prohibere, quominus ad
hoc ira progrediatur cuius ipſos dein-
de pœniteat. Inuidiam prorſus tollunt,
partim bona propria amicis mancipando,
partim amicorum bona pro ſuis ducēdo.

Qui ergo non conſentaneum ſit,viros honeſtos & egregios non ſolum ſine damno, ſed etiam mutua cum vtilitate honorum ciuilium participes fieri? Nam qui honores in ciuitatibus ac magiſtratus ambiunt, idcirco vt poteſtatem habeant pecuniam publicã peculandi,vi homines opprimendi, fruendi voluptatibus: illi vero iniuſti ſint,ac improbi,neceſſe eſt;neque fieri poteſt, vt cum alio coniungantur. At ſi quis velit honoribus in republica frui,vt tũ ipſe nõ adficiatur iniuria,tũ iuſtis in rebus opẽ amicis ferre poſſit, ſimulque princeps ipſe aliquo bono patriã adficere conetur; quã obrem talis homo cõiungi cũ alio, qui ſit & ipſe talis,amicitia nõ poſſit? Num amicis eſſe vſui vna cũ honeſtis & egregiis viris minus poſſit, vel ad bene de republica merendũ minus facultatis habebit, ſi honeſtos & egregios in eo ſtudio ſocios habeat? Quin etiã gymnicis in certaminibus patet,ſi liceat præſtantiſſimis aduerſus deteriores coniunctis viribus pergere, futurum, vt ipſi cunctis in certaminibus victores euadant, omniaque præmia conſequantur. Quando igitur hoc iſtic fieri non permittitur, at in negotiis ciuilibus,vbi homines honeſti & egregij præcipuas partes obtinent, quum nemo impediat, quominus quis beneficio rempublicam,cum quo ipſe velit,adficiat: qui nõ ex vſu ſit, vt optimis quibuſque amicis cõparatis rempublicã aliquis adminiſtret, atq; iis potius ſociis & adiutoribus gerendarum rerum, quam aduerſariis vtatur? Enimuero patet hoc etiam,ſi bellum aliquis aduerſus alium gerere velit, ei ſociis opus eſſe, illiſque pluribus, ſi ſtrenuis ac fortibus ſeſe opponat. Atqui beneficiis adficiendi ſunt, ſi quos opitulari nobis volumus, vt ſint animis alacres. Multo autem melius eſt,optimos quoſque,tametſi pauciores ſint, beneficiis adficere; quam deteriores, quorum maior ſit numerus. Nã improbi multo pluribus benefactoribus, quam probi egent. Tu vero, mi Critobule,ſi dẽti animo bonus eſſe enitere, atque vbi talis factus fueris,honeſtos & egregios amicos venari coneris. Ac fortaſſis etiam ipſe nonnihil tibi conferre ad hanc virorũ honeſtorum egregiorumque venationem poſſim, propterea quod ad amorem beneuolentiamque propenſus ſim. Nam quoſcũque homines amem, totus ardenter in hoc feror, vt eos diligens, viciſſim diligar; & deſiderans, viciſſim deſiderer; & cõuerſationis cupidus,viciſſim expetar.

A πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς, καὶ τὴν πολιτικὴν τιμὴν μὴ μόνον ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμους ἀλλήλοις κοινωνοὺς εἶναι; οἱ μὲν γὰρ ἐπιθυμοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι τιμᾶσθαί τε καὶ ἄρχειν ἵνα ἐξουσίαν ἔχωσι χρήματά τε κλέπτειν, καὶ ἀνθρώπους βιάζεσθαι, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἄδικοί τε καὶ πονηροὶ ἂν εἶεν, καὶ ἀδύνατοι ἄλλῳ συναρμόσαι. εἰ δέ τις ἐν πόλει τιμᾶσθαι βουλόμενος, ὅπως αὐτός τε μὴ ἀδικῆται, καὶ τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν δύνηται, καὶ ἄρξας ἀγα-

B θόν τι ποιεῖν τὴν πατρίδα πειρᾶται, διὰ τί ὁ τοιοῦτος ἄλλῳ τοιούτῳ οὐκ ἂν δύναιτο συναρμόσαι; πότερον τοὺς φίλους ὠφελεῖν μετὰ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἧττον δυνήσεται, ἢ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν ἀδυνατώτερος ἔσται καλούς τε κἀγαθοὺς ἔχων συνεργούς; ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι δῆλόν ἐστιν, ὅτι εἰ ἐξῆν τοῖς κρατίστοις συνθεμένοις ἐπὶ τοὺς χείρους ἰέναι, πάντας ἂν τοὺς ἀγῶνας οὗτοι

C ἐνίκων, καὶ πάντα τὰ ἆθλα οὗτοι ἐλάμβανον. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖ μὲν οὐκ ἐῶσι τοῦτο ποιεῖν, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς, ἐν οἷς οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ κρατιστεύουσιν, οὐδεὶς κωλύει μεθ' οὗ ἄν τις βούληται τὴν πόλιν εὐεργετεῖν, πῶς οὖν οὐ λυσιτελεῖ τοὺς βελτίστους φίλους κτησάμενον πολιτεύεσθαι, τούτοις κοινωνοῖς καὶ συνεργοῖς τῶν πράξεων μᾶλλον ἢ ἀνταγωνισταῖς χρώμενον; ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι κἂν πολεμῇ τις τινὶ, συμμάχων δεήσεται, καὶ τούτων πλειόνων, ἐὰν καλοῖς κἀγαθοῖς

D ἀντιτάττηται. καὶ μὴν οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὖ ποιητέοι, ἵνα θέλωσι προθυμεῖσθαι. πολὺ δὲ κρεῖττον τοὺς βελτίστους ἐλάττονας εὖ ποιεῖν, ἢ τοὺς χείρονας πλείονας ὄντας. οἱ γὰρ πονηροὶ πολὺ πλειόνων εὐεργετῶν, ἢ οἱ χρηστοὶ, δέονται. ἀλλὰ θαῤῥῶν, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, πειρῶ ἀγαθὸς γίγνεσθαι, καὶ τοιοῦτος γιγνόμενος θηρᾶν ἐπιχείρει τοὺς καλούς τε κά-

E γαθούς. ἴσως δ' ἄν τι σοι κἀγὼ συλλαβεῖν εἰς τὴν τῶν καλῶν τε κἀγαθῶν θήραν ἔχοιμι, διὰ τὸ ἐρωτικὸς εἶναι. δεινῶς γὰρ ὧν ἂν ἐπιθυμήσω ἀνθρώπων, ὅλος ὥρμημαι ἐπὶ τὸ φιλῶν τε αὐτοὺς ἀντιφιλεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, καὶ ποθῶν ἀντιποθεῖσθαι, καὶ ἐπιθυμῶν ξυνεῖναι, [καὶ] ἀντεπιθυμεῖσθαι τῆς ξυνουσίας.

ὅρα δὴ καὶ σοὶ τούτων δέησον, ὅταν ἐπιθυμήσῃς φιλίαν πρός τινας ποιήσασθαι. μὴ οὖν ἀποκρύπτου με, οἷς ἂν βούλοιο φίλος γενέσθαι. διὰ γὰρ τὸ ἐπιμελὲς εἶναι τοῦ ἀρέσαι τοῖς ἀρέσκουσί μοι, οὐκ ἀπείρως οἶμαι ἔχειν* θηρᾶν ἀνθρώπους. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη, καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, τούτων ἐγὼ τῶν μαθημάτων πάλαι ἐπιθυμῶ, ἄλλως τε καὶ εἰ ἐξαρκέσει μοι ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἐπὶ τοὺς ἀγαθοὺς τὰς ψυχὰς, καὶ ἐπὶ τοὺς καλοὺς τὰ σώματα. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ἀλλ', ὦ Κριτόβουλε, οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστήμῃ τὸ τὰς χεῖρας προσφέροντα ποιεῖν ὑπομένειν τοὺς καλούς. πέπεισμαι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Σκύλλης διὰ τοῦτο φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι τὰς χεῖρας αὐτοῖς προσέφερε· τὰς δέ γε Σειρῆνας, ὅτι τὰς χεῖρας οὐδενὶ προσέφερον, ἀλλὰ πᾶσι πόρρωθεν ἐπῇδον, πάντας φασὶν ὑπομένειν, καὶ ἀκούοντας αὐτῶν κηλεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη, ὡς οὐ προσοίσοντος τὰς χεῖρας, εἴ τι ἔχεις ἀγαθὸν εἰς φίλων κτῆσιν, δίδασκε. οὐδὲ τὸ στόμα οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, πρὸς τὸ στόμα προσθήσεις; θάρρει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. οὐδὲ γὰρ τὸ στόμα [πρὸς τὸ στόμα* προσοίσω οὐδενὶ, ἐὰν μὴ καλὸς ᾖ. εὐθὺς, ἔφη, σύ γε ὦ Κριτόβουλε, τοὐναντίον τοῦ συμφέροντος εἴρηκας. οἱ μὲν γὰρ καλοὶ τὰ τοιαῦτα οὐχ ὑπομένουσιν· οἱ δὲ αἰσχροὶ καὶ ἡδέως προσίεν), νομίζοντες διὰ τὴν ψυχὴν καλοὶ καλεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη. ὡς τοὺς μὲν καλοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς καταφιλήσοντος, θαρρῶν δίδασκε τῶν φίλων τὰ θηρατικά. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ὅταν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, φίλος τινὶ βούλῃ γενέσθαι, ἐάσεις με κατειπεῖν σου πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἀγασαί τε *αὐτοῦ, καὶ ἐπιθυμεῖς φίλος αὐτοῦ εἶ[ναι]; κατηγόρει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. οὐδένα γὰρ οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. ἐὰν δέ σου προσκατηγορήσω, ἔφη, ὅτι διὰ τὸ ἀγᾶσθαι αὐτοῦ, καὶ εὐνοϊκῶς ἔχεις πρὸς αὐτὸν, ἆρα μὴ διαβάλλεσθαι δόξεις ὑπ' ἐμοῦ; ἀλλὰ καὶ αὐτῷ μοι ἔφη ἐγγίγνεται εὔνοια πρὸς οὓς ἂν ὑπολάβω εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἐμέ. ταῦτα μὲν δὴ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξέσται μοι λέγειν περὶ σοῦ, πρὸς οὓς ἂν βούλῃ φίλους ποιήσασθαι. ἐὰν δέ μοι ἔτι ἐξουσίαν δῷς λέγειν περὶ σοῦ, ὅτι ἐπιμελής τε τῶν φίλων εἶ, καὶ οὐδενὶ οὕτω χαίρεις ὡς φίλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἐπί τε τοῖς καλοῖς ἔργοις τῶν φίλων ἀγάλλῃ οὐχ ἧττον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ,

πρὸς θήραν ἀνθρώπων

αὐτὸν

A Quibus & tibi opus fore video, ſi quando cum quibuſdam amicitiam inire cupies. Itaque ne me celes, quibus eſſe amicus velis. Nam quum placere ſtudeam illi, qui mihi placet; minime venandi homines imperitum eſſe me arbitror. Atqui, ſubiecit Critobulus, harum artium ego, mi Socrates, iamdudum cupidus ſum: præſertim ſi eadem mihi ſcientia ſuffecerit ad eos, qui animi bonitate præſtant, & qui corporis elegantia excellunt. Tum Socrates: At vero, mi Critobule, inquit, B non hoc ſcientia mea continetur, vt manus iniiciens, forma præſtantes aliquis remoretur. Sum enim perſuaſus, homines ea de cauſſa Scyllam fugiſſe, quod manus eis admoueret. Sirenes vero, quia nemini manus iniicerent, ſed longo ex interuallo homines incantarent, vniuerſos aiunt remoratas eſſe, qui quidem audiendo demulcerentur. Et Critobulus: Doce vero me, inquit, ſi quid habes, quod ad conciliandos amicos conferat. Non enim cuiquam manus iniiciam. Ac ne os quidem, ait Socrates, ori admouebis? C Bono animo es, inquit Critobulus. Nec enim os vlli admouebo, niſi forma præſtet. Tu vero mox, ait, mi Critobule, contrarium ei, quod expediat, dixiſti. Nam qui pulchri ſunt, nihil eiuſmodi morantur; at qui deformes, lubenter admittunt: quod exiſtiment, propter animum ſe formoſos adpellari. Ad ea Critobulus: Age animo alacri me doceto, inquit, artem venandi amicos; quandoquidem pulchros oſculaturus, honeſtos exoſculaturus ſum. Et Socrates: Vbi, mi D Critobule, amicitiam cum aliquo, inquit, contrahere voles, an mihi permittes, vt ad ipſum deferam, te admiratorem ipſius eſſe, atque amicitiam eius expetere? Licet iſtuc dicas, vero, ait Critobulus. Quippe neminem noui, qui ſe laudantes oderit. At ſi præterea de te dixero, ait, quod præ admiratione ipſius etiam beneuolentia ſingulari eum complectaris, num me putabis inuiſum te velle reddere? Atqui in meipſo, inquit, beneuolentia quædam erga illos excitatur, quos animo in E me beneuolo eſſe ſuſpicor. Hæc igitur, ait Socrates, mihi de te dicere licebit ad eos, quos amicos efficere voles. Quod ſi mihi præterea poteſtatem facias dicendi de te, quod amici tibi curæ ſint; & quod nulla re ſic delecteris, atque bonis amicis; quod ob amicorum præclara facinora non minus exſultes, quam ob tua;

quod ob amicorum commoda non minus gaudeas, quam ob tua; quod in ſtudio perficiendi, vt amici ea conſequantur, nō defatigeris; quod deniq; virtutem viro dignā eſſe intellexeris, beneficiis amicos, hoſtes lædendo vincere: nimirum arbitrabor me tibi percommodum fore ſocium venationis bonorum amicorum. Quamobrē, ait Critobulus, hoc mihi commemoras, quaſi nō tua ſit in poteſtate ſitū, vt de me, quod velis, dicas? Non profecto ſubiecit Socrates, vti quidem ego de Aſpaſia aliquando audiui. Aiebat enim, bonas pronubas, quę cum veritate de aliis bona commemorēt, plurimum ad conciliandam inter homines adfinitatem valere: quæ vero mentirentur, eas laudando nihil proficere. Fieri enim, vt qui decepti ſunt, ſe oderint mutuo, atque etiam conciliatrices ipſas. Quæ quū ita eſſe perſuaſus ſim, recte facturum me arbitror, ſi nihil mihi licere de te dicere laudādi cauſſa ſtatuam, quod non vere proferri poſſit. Nimirum tu, mi Socrates, ait Critobulus, talis amicus es mihi, vt me ſis adiuturus, ſi ad parandos amicos aliquo modo aptus fuero: ſin autem, nihil vtilitatis meæ cauſſa ficti ſis dicturus. Vtrum autem, inquit Socrates, magis commodis tuis ſeruire tibi videor, ſi falſis te ornem laudibus; an ſi perſuadeam, vt vir bonus eſſe ſtudeas? Quod ſi hoc necdum perſpicis, ex his quę dicam, conſidera. Nam ſi tibi cum nauiculatore volens amicitiā conciliare, falſo te laudem, bonumque gubernatorem eſſe dicam, atque ille perſuaſus à me, nauem imperito tibi gubernandam committat, aliudne quidquam ſperare poſſis, quam te, tum nauem tum teipſum exitio daturum? Vel ſi tua cauſſa ciuitati publice perſuaſero mentiens, vt ſe tibi, tanquam viro artis imperatoriæ, iudiciorum rerumq; ciuilium perito committat; quid putas & tibi, & per te, ciuitati euēturum? vel ſi priuatim ciuibus nōnullis perſuadeam, idque mentiendo, vt tibi res ſuas credant, nimirum homini adminiſtrandæ rei familiaris perito, atq; induſtrio: annon, vbi periculum illi de te fecerint, damnoſum te aliis eſſe, prætereaque ridiculum declarabis? Nimirum * via maxime compendiaria, tutiſſima, & rectiſſima eſt, mi Critobule, vt in quo bonus eſſe videri velis, operam des, vt bonus ſis. Quæcumque autem in vita mortalium virtutes adpellātur, eas omnes ſi cōſideres, doctrina & ſtudio poſſe augeri animaduertes. Atq; has, mi Critobule, venādas nobis eſſe arbitror.

Meminit huius loci M. Tullius in lib. II. de offic.

A καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρεις οὐδὲν ἧττον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, ὅπως τε ταῦτα γίγνηται τοῖς φίλοις, οὐκ ἀποκάμνεις μηχανώμενος, καὶ ὅτι ἔγνωκας ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι, νικᾶν τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς· πάνυ ἂν οἶμαί σοι ἐπιτήδειον εἶναί με συνθηρευτὴν τῶν ἀγαθῶν φίλων. τί οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἐμοὶ τοῦτο λέγεις, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ σοὶ ὄν, ὅ,τι ἂν βούλῃ περὶ ἐμοῦ λέγειν; μὰ Δί' οὐχ, ὥς ποτε ἐγὼ Ἀσπασίας ἤκουσα. ἔφη, B γὰρ τὰς ἀγαθὰς προμνηστρίδας, μετὰ μὲν ἀληθείας τἀγαθὰ διαγγελλούσας, δεινὰς εἶναι συνάγειν ἀνθρώπους εἰς κηδείαν, ψευδομένας δ' οὐκ ὠφελεῖν ἐπαινούσας. τοὺς γὰρ ἐξαπατηθέντας, ἅμα μισεῖν ἀλλήλους τε, καὶ τὴν προμνησαμένην. ἃ δὴ καὶ ἐγὼ πεισθεὶς, ὀρθῶς ἔχειν ἡγοῦμαι, οὐκ ἐξεῖναί μοι περὶ σοῦ λέγειν ἐπαινοῦντι οὐδὲν ὅ,τι ἂν μὴ ἀληθεύω. σὺ μὲν C ἄρα, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, τοιοῦτός μοι φίλος εἶ ὦ Σώκρατες, οἷος, ἂν μέν τι αὐτὸς ἔχω ἐπιτήδειον εἰς τὸ φίλους κτήσασθαι, συλλαμβάνειν μοι. εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἂν ἐθέλοις πλάσας τι εἰπεῖν ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὠφελείᾳ. πότερα δ' ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ * Κριτόβουλε, δοκῶ σοι μᾶλλον ὠφελεῖν σε τὰ ψευδῆ ἐπαινῶν, ἢ πείθων πειρᾶσθαί σε ἀγαθὸν ἄνδρα γενέσθαι; εἰ δὲ μὴ φανερὸν οὕτω σοὶ, ἐκ τῶνδε σκέψαι. εἰ γάρ σε βουλόμενος φίλον ποιῆσαι ναυκλήρῳ, ψευδόμενος ἐπαινοίην, φάσκων ἀγαθὸν εἶναι κυβερνήτην, ὁ D δέ μοι πεισθεὶς ἐπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν μὴ ἐπισταμένῳ κυβερνᾶν, ἔχεις τινὰ ἐλπίδα μὴ ἂν σαυτόν τε καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι; ἢ εἴ σοι πείσαιμι κοινῇ τὴν πόλιν ψευδόμενος, ὡς ἂν στρατηγικῷ τε, καὶ δικαστικῷ, καὶ πολιτικῷ ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι, τί ἂν οἴει σαυτὸν καὶ τὴν πόλιν ὑπὸ σοῦ παθεῖν; ἢ εἴ τινας ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν πείσαιμι ψευδόμενος, ὡς ὄντι οἰκονομικῷ τε καὶ ἐπιμελεῖ, τὰ ἑαυτῶν ἐπιτρέψαι, ἆρ' οὐκ ἂν πεῖραν διδοὺς, ἅμα τε βλαβερὸς εἴης, καὶ καταγέλαστος φαίνοιο; ἀλλὰ συντομωτάτη τε, καὶ ἀσφα- E λεστάτη, καὶ καλλίστη ὁδὸς, ὦ Κριτόβουλε, ὅ,τι ἂν βούλῃ δοκεῖν ἀγαθὸς εἶναι, τοῦτο καὶ γενέσθαι ἀγαθὸν πειρᾶσθαι. ὅσαι δ' ἐν ἀνθρώποις ἀρεταὶ λέγονται, σκοπούμενος εὑρήσεις πάσας μαθήσει τε καὶ μελέτῃ αὐξανομένας. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ταύτας θηρᾶσθαι.

Κριτόβουλε, μᾶλλον ὠφελοίην σε, & Κριτόβουλε, τῶν συντυχόντων μᾶλλον ὠφελοῖ σε,

εἰ δὲ σύ πως ἄλλως γιγνώσκεις, δίδασκε. καὶ ὁ Κριτόβουλος· ἀλλ' αἰσχυνοίμην ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀντιλέγων τούτοις. οὔτε γὰρ καλὰ, οὔτε ἀληθῆ λέγοιμι ἄν. καὶ μὴν τὰς ἀπορίας γε τῶν φίλων τὰς μὲν δι' ἄγνοιαν ἐπειρᾶτο γνώμῃ ἀκεῖσθαι, τὰς δὲ δι' ἔνδειαν, διδάσκων κατὰ δύναμιν ἀλλήλοις ἐπαρκεῖν. ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἃ σύνοιδα αὐτῷ. Ἀρίσταρχον γάρ ποτε ὁρῶν σκυθρωπῶς ἔχοντα, ἔοικας, ἔφη, ὦ Ἀρίσταρχε, βαρέως φέρειν τι. χρὴ δὲ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις. ἴσως γὰρ ἄν τί σε καὶ ἡμεῖς κουφίσαιμεν. καὶ ὁ Ἀρίσταρχος· ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐν πολλῇ γε εἰμὶ ἀπορίᾳ. ἐπεὶ γὰρ ἐστασίασεν ἡ πόλις, πολλῶν φυγόντων ὡς τὸν Πειραιᾶ, συνεληλύθασιν ὡς ἐμὲ καταλελειμμέναι ἀδελφαί τε καὶ ἀδελφιδαῖ, καὶ ἀνεψιαὶ τοσαῦται, ὥστε εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τεσσαρεσκαίδεκα τοὺς ἐλευθέρους. λαμβάνομεν δὲ οὔτε ἐκ τῆς γῆς οὐδὲν, (οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατοῦσιν αὐτῆς) οὔτε ἀπὸ τῶν οἰκιῶν. ὀλιγανθρωπία γὰρ ἐν τῷ ἄστει γέγονε. τὰ ἔπιπλα δὲ οὐδεὶς ὠνεῖται, οὐδὲ δανείσασθαι οὐδαμόθεν ἐστὶν ἀργύριον, ἀλλὰ πρότερον ἄν τίς μοι δοκεῖ ἐν τῇ ὁδῷ ζητῶν εὑρεῖν, ἢ δανειζόμενος λαβεῖν. χαλεπὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἰκείους περιορᾶν ἀπολλυμένους, ἀδύνατον δὲ τοσούτους τρέφειν ἐν τοιούτοις πράγμασιν. ἀκούσας οὖν ταῦτα ὁ Σωκράτης· τί ποτέ ἐστιν, ἔφη, ὅτι ὁ Κεράμων μὲν πολλοὺς τρέφων, οὐ μόνον ἑαυτῷ τε καὶ τούτοις τὰ ἐπιτήδεια δύναται παρέχειν, ἀλλὰ καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ πλουτεῖν· σὺ δὲ πολλοὺς τρέφων, δέδοικας μὴ δι' ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων ἅπαντες ἀπόλησθε; ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ὁ μὲν δούλους τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους. καὶ πότερον, ἔφη, τοὺς παρὰ σοὶ ἐλευθέρους οἴει βελτίους εἶναι, ἢ τοὺς παρὰ Κεράμωνι δούλους; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τοὺς παρ' ἐμοὶ ἐλευθέρους. οὐκοῦν, ἔφη, αἰσχρὸν τὸν μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐπορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίαις εἶναι; νὴ Δί', ἔφη. ὁ μὲν γὰρ τεχνίτας τρέφει. ἐγὼ δὲ ἐλευθερίως πεπαιδευμένους. ἆρ' οὖν, ἔφη, τεχνῖταί εἰσιν, οἱ χρήσιμόν τι ποιεῖν ἐπιστάμενοι; μάλιστά γ', ἔφη. οὐκοῦν χρήσιμά γ' ἄλφιτα; σφόδρα γε. τί δαὶ ἄρτοι; οὐδὲν ἧττον. τί γὰρ, ἔφη, ἱμάτιά τε ἀνδρεῖα καὶ γυναικεῖα, καὶ χιτωνίσκοι, καὶ χλαμύδες, καὶ ἐξωμίδες;

A Tu ſi aliter iudicas, velim me doceas. Et Critobulus: Me vero pudeat, inquit, his contradicere, mi Socrates. Nec enim honeſta, nec vera dicerem. Præterea Socrates amicorũ difficultatibus, ex ignoratione profectis, conſilio mederi conabatur: quæ vero ex egeſtate proficiſcerentur, eis medebatur docendo, vt pro viribus alter alterius inopiæ ſubueniret. Dicam autem, quid hac etiam in parte mihi de ipſo conſtet. Nam quum aliquando Ariſtarchum triſtẽ cerneret: Videris, ait, mi Ariſtarche, quiddam moleſte ferre. Debes autem mo- B leſtiam hanc cum amicis communicare. Fortaſſis enim aliqua huius moleſtiæ parte nos quoque te ſubleuauerimus. Et Ariſtarchus: Enimuero mi Socrates, ait, magna in difficultate verſor. Nam quia ſeditiones hac in ciuitate motæ ſunt, multis in Piræeum confugientibus, conuenerunt ad me relictæ tot ſorores, ſororum filiæ, conſobrinæ, vt meis in ædibus XIV. homines ingenui ſint. Neque vero vel ex agro quidquam accipimus, quo potiũtur aduerſarij: neque ex ædibus, quod ho- C minum exiguus in vrbe ſit numerus, & ſupellectilem emit nemo, neq; vſquam mutuum capi poteſt, ſed citius in via quis argentum quærendo inueniat, quam mutuum accipiat. Graue quidem certe eſt mi Socrates, propinquorum interitu nihil moueri: ſed fieri non poteſt, vt in tanta rerum perturbatione tot homines aliquis alat. Hæc quum audiiſſet Socrates: Quid eſt cauſſæ, inquit, quod Ceramo complures alens, non ſibi ſolum atque illis ſuppeditare neceſſaria poteſt; ſed etiam D tantum præterea lucrum facit, vt diues ſit: tu multos alens metuis, ne ob neceſſariorum inopiam omnes pereatis? Quia profecto, ait, ſeruos alit Ceramo, ego liberos homines. Vtrum vero, ſubiecit Socrates, putas ingenuos, qui tecum ſunt, meliores eſſe, an Ceramonis ſeruos? Nimirum meliores ſunt ingenui qui mecum viuunt. Annon igitur eſt turpe, ait Socrates, illum per homines viliores rerum adquirere copiam: te, qui multo meliores habeas, inopia premi? Minime vero, inquit. Nam il- E le artifices alit, ego liberaliter educatos. Artifices ergo ſunt, inquit, qui facere aliquid poſſunt, quod vtile ſit? Maxime, ait. Ergo farina eſt vtilis? Ac vehementer quidem. Quid panes? Nihilominus. Quid? veſtes viriles ac muliebres, & tuniculæ, & chlamydes, & * exomides?

quid ea vox ſignificet, docet Feſtus & Pollux, videlicet tunicam manicis carentem.

Admodum, ait, vtilia ſunt hæc, & quidem omnia. Iam vero, inquit Socrates, qui tecum ſunt, nihil horum poſſunt elaborare? Immo vero omnia, vt arbitror. Ergo tu ignoras Nauſicydem facienda farina, quod vnum ex his eſt, non ſolum ſeipſum & domeſticos alere, ſed prætere multas ſues, & vaccas, atque etiam lucrari tantum, vt nonnumquam in vſum ciuitatis ſumtum ſuppeditet: Ciribum pane faciundo familiam omnem nutrire, & viuere largiter: Demeam Collytenſem, conficiundis chlamydibus: Menonem, penulis: Megarenſium maximam partem exomidum confectione ſeſe alere? Vero, inquit. Nam illi barbaros quoſdam emtos habent, quos poſſunt cogere ad elaborandum ea quæ ipſis expediant. Ego mecum liberos homines, & cognatos habeo. Ergo, ſubiecit Socrates, quod ingenui ſint, ac tibi cognati, propterea putas eis aliud nihil faciendum eſſe, quam vt edant ac dormiant? Nam & inter alios ingenuos homines, ſi qui ita viuant, eos commodius degere vides, felicioreſque prædicas illis; qui eorum curam habent, quæcumque ad vitam vtilia norunt? An otium & negligentiam prodeſſe animaduertis hominibus ad diſcendum ea quæ ſcire conuenit; & ad reminiſcendum, quæ didicerint; & ad valetudinem, roburque corporum; & ad parandum ac conſeruandum ea quæ ad vitam vtilia ſunt: opus autem facere, ac diligentiam adhibere, nihil prodeſſe putas? Num ea, quæ dicis illas tenere, ſic didicerunt, vt neque ad vitam vtilia ducerent, neque quidquam eorum facerent: an è diuerſo, vt & diligenter in eis elaborarent, & vtilitatem inde caperent? Vtra homines ratione modeſtiores ſint, in otio degendo, an curam iis impendendo, quæ expediant? Vtro modo iuſtiores fuerint, ſi opus faciant, an ſi in otio de victu deliberent? Quin etiam, mea ſententia, neque tu iam illas diligis, neque illæ te: tu, quod eas eſſe tibi detrimento exiſtimes; illæ, quod te ſua cauſſa grauari videant. Ex his periculum eſt, ne & maius odium oriatur, & priſtina gratia minuatur. At ſi te præſide operas faciant, tu quidem eas diliges, quia videbis ipſas tibi eſſe vtiles: & amabunt illæ te contra, vbi animaduertent, te delectationem ex eis capere. Atque etiam priorum beneficiorum cum voluptate recordantes,

A σφόδρα γ', ἔφη, καὶ πάντα ταῦτα χρήσιμα. ἔπειτα, ἔφη, οἱ παρά σοι τούτων οὐδὲν ἐπίστανται ποιεῖν; πάντα μὲν οὖν, ὡς ἐγᾦμαι. εἶτ' οὐκ οἶσθα, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τούτων ἀλφιτοποιίας Ναυσικύδης οὐ μόνον ἑαυτόν τε καὶ τοὺς οἰκέτας τρέφει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὗς πολλάς, καὶ βοῦς, καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ τῇ πόλει πολλάκις λειτουργεῖν· ἀπὸ δὲ ἀρτοποιίας *Κιρεβος τήν τε οἰκίαν πᾶσαν διατρέφει, καὶ ζῇ δαψιλῶς· Δημέας δὲ ὁ Κολλυτεύς, ἀπὸ χλαμυδουργίας· Μένων δ' ἀπὸ χλανιδοποιίας· Μεγαρέων δὲ οἱ πλεῖστοι, ἔφη, ἀπὸ ἐξωμιδοποιίας διατρέφονται; νὴ Δί', ἔφη. οὗτοι μὲν γὰρ ὠνούμενοι βαρβάρους ἀνθρώπους ἔχουσιν, ὥστ' ἀναγκάζειν ἐργάζεσθαι, ἃ καλῶς ἔχει· ἐγὼ δ' ἐλευθέρους τε καὶ συγγενεῖς. ἔπειτ', ἔφη, ὅτι ἐλεύθεραί τ' εἰσὶ καὶ συγγενεῖς σοι, οἴει χρῆναι αὐτὰς μηδὲν ἄλλο ποιεῖν, ἢ ἐσθίειν καὶ καθεύδειν; πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων τοὺς οὕτω ζῶντας ἄμεινον διάγοντας ὁρᾷς, καὶ μᾶλλον εὐδαιμονίζεις, ἢ τοὺς ἃ ἐπίστανται χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, τούτων ἐπιμελουμένους; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν αἰσθάνῃ τοῖς ἀνθρώποις πρός τε τὸ μαθεῖν, ἃ προσήκει ἐπίστασθαι, καὶ πρὸς τὸ μνημονεύειν, ἃ ἂν μάθωσι, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν τε, καὶ ἰσχύειν τοῖς σώμασι, καὶ πρὸς τὸ κτήσασθαί τε καὶ σῴζειν τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, ὠφέλιμα ὄντα, τὴν δὲ ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν οὐδὲν χρήσιμα; ἔμαθον δέ, ἃ φῂς αὐτὰς ἐπίστασθαι, πότερον ὡς οὔτε χρήσιμα ὄντα πρὸς τὸν βίον, οὔτε ποιήσουσαι αὐτῶν οὐδέν, ἢ τοὐναντίον, ὡς καὶ ἐπιμελησόμεναι τούτων, καὶ ὠφεληθησόμεναι ἀπ' αὐτῶν. ποτέρως γὰρ ἂν μᾶλλον ἄνθρωποι σωφρονοῖεν, ἀργοῦντες, ἢ τῶν χρησίμων ἐπιμελούμενοι; ποτέρως δ' ἂν δικαιότεροι εἶεν, εἰ ἐργάζοιντο, ἢ εἰ ἀργοῦντες βουλεύοιντο περὶ τῶν ἐπιτηδείων; ἀλλὰ καὶ νῦν μέν, ὡς *ἐγὼ οἶμαι, οὔτε σὺ ἐκείνας φιλεῖς, οὔτε ἐκεῖναί σε· σὺ μὲν ἡγούμενος αὐτὰς ἐπιζημίους εἶναι σεαυτῷ, ἐκεῖναι δέ σε ὁρῶσαι ἀχθόμενον ἐφ' ἑαυταῖς. ἐκ δὲ τούτων κίνδυνος μείζω τε ἀπέχθειαν γίγνεσθαι, καὶ τὴν προγεγονυῖαν χάριν μειοῦσθαι. ἐὰν δὲ προστάτης ἧς, ὅπως ἐνεργοὶ ὦσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσεις, ὁρῶν ὠφελίμους σεαυτῷ οὔσας· ἐκεῖναι δέ σε ἀγαπήσουσιν, αἰσθόμεναι χαίροντά σε αὐταῖς. τῶν δὲ προγεγονυιῶν εὐεργεσιῶν ἥδιον μεμνημέναι,

Κυρῆβος

ἐγῷμαι

A τὴν ἀπ' ἐκείνων χάριν αὐξήσετε, καὶ ἐκ τούτων φιλικώτερον τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἕξετε. εἰ μὲν τοίνυν αἰσχρόν τι ἔμελλον ἐργάσασθαι, θάνατον ἀντ' αὐτοῦ προαιρετέον ἦν. νῦν δὲ ἃ μὲν δοκεῖ κάλλιστα καὶ πρεπωδέστερα γυναικὶ εἶναι, ἐπίστανται, ὡς ἔοικε· πάντες δὲ ἃ ἐπίστανται, ῥᾷστά τε, καὶ τάχιστα, καὶ κάλλιστα, καὶ ἥδιστα ἐργάζονται. μὴ οὖν ὄκνει, ἔφη, ταῦτα εἰσηγεῖσθαι αὐταῖς, ἅ σοί τε λυσιτελεῖ κἀκείναις· καί, ὡς εἰκός, ἡδέως ὑπακούσονται. ἀλλὰ νὴ τοὺς θεούς, ἔφη ὁ Ἀρίσταρ-
B χος, οὕτω μοι δοκεῖς καλῶς λέγειν ὦ Σώκρατες, ὥστε πρόσθεν μὲν οὐ προσιέμην δανείσασθαι, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας ὃ ἂν λάβω, οὐχ ἕξω ἀποδοῦναι· νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων ἀφορμὴν ὑπομένειν αὐτὸ ποιῆσαι. ἐκ τούτων δὲ ἐπορίσθη μὲν ἀφορμή, ἐωνήθη δὲ ἔρια· καὶ ἐργαζόμεναι μὲν ἠρίστων, ἐργασάμεναι δὲ ἐδείπνουν. ἱλαραὶ δὲ ἀντὶ σκυθρωπῶν ἦσαν, καὶ ἀντὶ ὑφορωμένων * ἑαυτάς, ἡδέως
C ἀλλήλας ἑώρων. καὶ αἱ μὲν ὡς κηδεμόνα ἐφίλουν, ὁ δὲ ὡς ὠφελίμους ἠγάπα. τέλος δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτην, χαίρων διηγεῖτο ταῦτά τε, καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀργὸν ἐσθίειν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· εἶτα οὐ λέγεις αὐταῖς τὸν τοῦ κυνὸς λόγον; φασὶ γάρ, ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῷα, τὴν οἶν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἔριά σοι, καὶ ἄρνας, καὶ τυρὸν παρεχούσαις οὐδὲν δίδως ὅ,τι ἂν μὴ ἐκ τῆς γῆς λάβωμεν· τῷ δὲ κυνί, ὃς οὐδὲν τοιοῦ-
D τόν σοι παρέχει, μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου. τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· ναὶ μὰ Δία. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σῴζων, ὥστε μήτε ὑπ' ἀνθρώπων κλέπτεσθαι, μήτε ὑπὸ λύκων ἁρπάζεσθαι· ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι * ὑμᾶς, οὐδ' ἂν νέμεσθαι δύναισθε, φοβούμεναι μὴ ἀπόλησθε. οὕτω δὴ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι τὸν κύνα προτιμᾶσθαι. καὶ σὺ οὖν ἐκείναις λέγε, ὅτι ἀντὶ κυνὸς εἶ φύλαξ καὶ ἐπιμελητής,
E καὶ διὰ σὲ * οὐδ' ὑφ' ἑνὸς ἀδικούμεναι ἀσφαλῶς τε καὶ ἡδέως ἐργαζόμεναι ζῶσιν. ἄλλον δέ ποτε ἀρχαῖον ἑταῖρον διὰ χρόνου ἰδών· πόθεν, ἔφη, Εὔθηρε φαίνῃ; ὑπὸ μὲν τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου, ἔφη, ὦ Σώκρατες,

ἑαυτάς, ἡδέως ἀλλήλας

ὑμῶν

ὑπ' οὐδενός

A gratiam eis partam augebitis, ac deinceps amicius familiariuſq; voſmet mutuo cõplectemini. Iam ſi turpe quid eis eſſet agendum, mors potius eſſet eligenda. At vero norunt illæ, ceu par eſt, quæcũq; videntur mulieri honeſtiſſima eſſe, maximeque decere. Quiuis autem quæ nouit, "
tum facillime, tum celerrime, tum elegan- "
tiſſime, tum ſumma cum voluptate facit. "
Quapropter tibi cunctandum non eſt, inquit, vt ad ea ſis illis auctor, quæ tum tibi tum illis expediant: in quo quidem, ceu par eſt, perlubenter tibi obtemperabunt.
B Profecto, inquit Ariſtarchus, tam mihi præclare dicere videris, mi Socrates, vt quum ante à mutuo ſumendo abhorrerem, quod ſcirem me abſumta mutuo data pecunia, ſoluendo non futurum; nunc mihi videar id facturus ad operarum impenſas. Inde comparata fuit impenſa, emtæ lanæ: mulieres inter operas prãdebant, ac operis abſolutis cœnabant. Iam pro triſtibus hilares erant, proq; eo, quod prius ſuſpicionibus indulgebant, lubenter ſeſe intuebantur. Ariſtarchum illæ curatoris
C loco diligere, Ariſtarchus ipſas tamquam vtiles ſibi, viciſſim complecti. Tamdẽ ad Socratem quum acceſſiſſet, narrabat & hæc cum voluptate, & quod ſe ſolũ inter omnes, quotquot eſſent in domo, repræhenderent; vt qui cibis otioſus veſceretur. Tum Socrates: Tu vero non canis fabulam eis narras? Aiunt enim, id temporis, quum voce vterentur animalia, dixiſſe ad herum ſuum ouem: Facis ſane mirũ quiddam, qui nobis lanas, agnos, caſeum tibi ſuppeditãtibus, nihil das extra id quod è
D terra conſequimur: cani vero, qui nihil tale tibi præbet, cibum illum communicas, quo ipſe veſceris. At canem his auditis dixiſſe: Non abs re profecto. Nam ego is ſum, qui vos ipſas conſeruat, vt neque furto ab hominibus auferamini, neque à lupis rapiamini. Vos quidem certe, niſi pro vobis ego excubarem, ne paſtum quidem habere poſſetis; veritæ ſcilicet, ne periretis. Atque hoc modo perhibetur, oues ipſas permiſiſſe, vt canis potiori conditione frueretur. Itaque tu etiam illis dicito, te canis inſtar cuſto-
E dem eſſe curamque gerere: cuius opera læſæ à nemine, ſecure ſuauiterque ſuas operas obeundo viuant. Idem Socrates, quum aliquando ſodalem alium quemdam veterem longo ex interuallo videret: Vnde nobis ades, ait, Euthere? Sub exitum belli, mi Socrates, inquit,

Apologus Socratis de cane ac ouibus.

Socratis & Eutheri colloquium.

peregre veniebam, nunc ex hoc ipſo loco.
Quando enim extra fines Atticæ ſita prę-
dia mihi ſunt adempta, nec pater in Attica
mihi quidquam reliquit: cogor iam domi
degens corpore faciundis operis victum
quærere. Et videtur hoc mihi præſtare,
quam aliquem rogare mortalium: præſer-
tim quum pigneris nihil habeam, quo pe-
cuniam accipere mutuo poſſim. At quam
diu putas, ait Socrates, corpus tibi ſuffe-
cturum, vt victum pro mercede laboran-
do quæras? Profecto non diu, inquit. Ita-
que quum conſenueris, ſumtu tu qui-
dem egebis, at nemo tibi mercedem pro
corporis laboribus pendet. Vere dicis,
inquit. Ergo, ſubiecit Socrates, præſtat
ea te opera iam nunc adgredi, quæ tibi
etiam quum ſenueris, alendo ſufficiant:
atque vt locuplete quodam conuento,
qui ſocio procurationis indigeat, ſic illi
te iuuanti viciſſim proſis; vt operis præ-
ſis, & fructus congeras, & facultates i-
pſius vna cuſtodias. Ego vero, mi Socra-
tes, inquit, ægre ſeruitutem perferre
poſſim. Atqui ciuitatum præſides, pu-
blicarumque rerum curatores, non id-
circo magis ſeruiles, ſed magis ingenui
exiſtimantur. Omnino, mi Socrates, non
admodum velim me reprehenſioni ali-
cuius obnoxium eſſe. Atqui, mi Euthe-
re, inquit Socrates, non facile reperiri
poteſt opus, in quo non aliquis culpetur.
» Eſt enim difficile, ſic aliquid agere, vt
» nihil omnino delinquas: atque etiam,
» quum abſque delicto factum eſt aliquid,
» in iudicem non iniquum incidere, diffi-
» cile eſt. Nam equidem miror, te in iis
etiam operis, in quibus nunc verſaris, fa-
» cile conſequi, vt inculpatus maneas. Quā-
» obrem danda eſt opera, vt culpandi cu-
» pidos fugiamus, æquos autem æſtima-
» tores ſectemur: itemque negotia, quæ-
» cumque conficere potes, vt ſuſcipias;
» quæ non potes, caueas; quidquid au-
» tem feceris, in id vti quam rectiſſime
» promtiſſimeque incumbas. Nam ita fu-
» turum arbitror, vt minime culperis, ino-
» piamque tuam maxime ſubleues, ac facil-
» lime omnis expers periculi magna in re-
» rum copia etiam in ſenecta viuas. Præter-
ea ſcio Socratem aliquando ex Critone
audiuiſſe, difficulter Athenis hominem
degere poſſe, qui ſua velit agere. Nunc e-
nim me nonnulli, ait, in ius rapiunt, non
quod à me fiat eis iniuria; ſed quod exiſti-
ment, lubentius me pecuniam exſolu-
turū, quam cum aliis habiturum negotia.

A ἐκ τῆς ἀποδημίας, νυνὶ μέντοι αὐτόθεν. ἐπειδὴ
γὰρ ἀφῃρέθημεν τὰ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτήματα,
ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ ὁ πατήρ μοι οὐδὲν κατέλιπεν,
ἀναγκάζομαι νῦν ἐπιδημήσας τῷ σώματι
ἐργαζόμενος τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι. δοκεῖ δέ
μοι τοῦτο κρεῖττον εἶναι, ἢ δεῖσθαι τινὸς ἀνθρώπων,
ἄλλως τε καὶ μηδὲν ἔχοντα ἐφ' ὅτῳ ἂν δανειζοί-
μην. καὶ πόσον χρόνον οἴει σοι, ἔφη, τὸ σῶμα ἱκα-
νὸν εἶναι μισθοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι; μὰ τὸν
Δί', ἔφη, οὐ πολὺν χρόνον. καὶ μήν, ἔφη, ὅταν γε
B πρεσβύτερος γένῃ, δῆλον ὅτι δαπάνης μὲν δεήσῃ,
μισθὸν δὲ οὐδείς σοι θελήσει τῶν τοῦ σώματος ἔρ-
γων διδόναι. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. οὐκοῦν, ἔφη,
κρεῖττόν ἐστιν αὐτόθεν τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων
ἐπιτίθεσθαι, ἃ καὶ πρεσβυτέρῳ γενομένῳ ἐπαρ-
κέσῃ, καὶ προσελθόντα τῷ τῶν πλείονα χρή-
ματα κεκτημένων, τῷ δεομένῳ τοῦ συνεπιμε-
λησομένου, ἔργων τε ἐπιστατοῦντα, καὶ συγκομί-
ζοντα καρπούς, καὶ συμφυλάττοντα τὴν οὐσίαν,
ὠφελοῦντα ἀντωφελεῖσθαι. χαλεπῶς ἄν, ἔφη,
C ἐγώ, ὦ Σώκρατες, δουλείαν ὑπομείναιμι. καὶ
μὴν οἵ γε ἐν ταῖς πόλεσι προστατεύοντες, καὶ
τῶν δημοσίων ἐπιμελόμενοι, οὐ δουλοπρεπέ-
στεροι ἕνεκα τούτου, ἀλλ' ἐλευθεριώτεροι νομί-
ζονται. ὅλως μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ ὑπαί-
τιον εἶναί τινι οὐ πάνυ προσίεμαι. καὶ μήν, ἔφη,
Εὔθηρε, οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ'
ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι
ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν, χαλεπὸν δὲ καὶ ἀ-
ναμαρτήτως τι ποιήσαντα μὴ ἀγνώμονι κριτῇ
D περιτυχεῖν. ἐπεὶ καὶ οἷς νῦν ἐργάζεσθαι φῄς,
θαυμάζω εἰ ῥᾴδιόν ἐστιν ἀνέγκλητον διαγίγνε-
σθαι. χρὴ οὖν πειρᾶσθαι τοὺς τε φιλαιτίους
φεύγειν, καὶ τοὺς εὐγνώμονας διώκειν· καὶ τῶν
πραγμάτων ὅσα μὲν δύνασαι ποιεῖν, ὑπομένειν·
ὅσα δὲ μὴ δύνασαι, φυλάττεσθαι· ὅ,τι δ' ἂν
πράττῃς, τούτου ὡς κάλλιστα καὶ προθυμότα-
τα ἐπιμελεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἥκιστα μέν σε οἶμαι
ἐν αἰτίᾳ εἶναι, μάλιστα δὲ τῇ ἀπορίᾳ βοήθειαν
E εὑρεῖν, ῥᾷστα δὲ καὶ ἀκινδυνότατα ζῆν, καὶ εἰς
τὸ γῆρας διαρκέστατα. οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ
Κρίτωνος ἀκούσαντα, ὡς χαλεπὸν ὁ βίος Ἀθή-
νησιν εἴη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν.
νῦν γάρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίκας ἄγουσιν, οὐχ ὅτι
ἀδικοῦνται ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νομίζουσιν ἥδιον
ἄν με ἀργύριον τελέσαι, ἢ πράγματα ἔχειν.

καὶ ὁ Σωκράτης· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κρίτων, κύνας δὲ τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν; καὶ μάλα, ἔφη. μᾶλλον γάρ μοι λυσιτελεῖ τρέφειν, ἢ μή. οὐκ ἂν οὖν θρέψαις καὶ ἄνδρα, ὅστις ἐθέλοι τε, καὶ δύναιτο σοῦ ἀπερύκειν τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀδικεῖν σε; ἡδέως γ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ φοβοίμην, ὅπως μὴ ἐπ' αὐτόν με τράποιτο. τί δ', ἔφη, οὐχ ὁρᾷς ὅτι πολλῷ ἥδιόν ἐστι, χαριζόμενον οἵῳ σοὶ ἀνδρὶ, ἢ ἀπεχθανόμενον, ὠφελεῖσθαι; εὖ ἴσθ', ὅτι εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ πάνυ ἂν φιλοτιμηθεῖεν φίλῳ σοι χρῆσθαι. καὶ ἐκ τούτων ἀνευρίσκουσιν Ἀρχέδημον, πάνυ μὲν ἱκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι, πένητα δέ. οὐ γὰρ ἦν οἷος ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλλὰ φιλόχρηστός τε, καὶ ἔφη ῥᾷστον εἶναι ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν. τούτῳ οὖν ὁ Κρίτων, ὁπότε συγκομίζοι ἢ σῖτον, ἢ ἔλαιον, ἢ οἶνον, ἢ ἔρια, ἢ ἄλλο τι τῶν ἐν ἀγρῷ γιγνομένων χρησίμων πρὸς τὸν βίον, ἀφελὼν ἔδωκε· καὶ ὁπότε θύοι, ἐκάλει,* καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπιμελεῖτο. νομίσας δὲ ὁ Ἀρχέδημος *ἀποστροφὴν οἱ τὸν Κρίτωνος οἶκον, μάλα περιεῖπεν αὐτόν· καὶ εὐθὺς τῶν συκοφαντούντων τὸν Κρίτωνα ἀνευρίσκει πολλὰ μὲν ἀδικήματα, πολλοὺς δ' ἐχθρούς· καὶ προσεκαλέσατο εἰς δίκην δημοσίαν, ἐν ᾗ αὐτὸν ἔδει κριθῆναι ὅ, τι δεῖ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι. ὁ δὲ, συνειδὼς αὑτῷ πολλὰ καὶ πονηρὰ, πάντ' ἐποίει, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ Ἀρχεδήμου. ὁ δὲ Ἀρχέδημος οὐκ ἀπηλλάττετο, ἕως τόν τε Κρίτωνα ἀφῆκε, καὶ αὐτῷ χρήματα ἔδωκεν. ἐπεὶ δὲ τοῦτό τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὁ Ἀρχέδημος διεπράξατο, ἤδη, τότε, ὥσπερ ὅταν νομεὺς ἀγαθὸν κύνα ἔχῃ, καὶ οἱ ἄλλοι νομεῖς βούλονται πλησίον αὐτοῦ τὰς ἀγέλας ἱστάναι, ἵνα τοῦ κυνὸς ἀπολαύωσιν, οὕτω καὶ τοῦ Κρίτωνος πολλοὶ τῶν φίλων ἐδέοντο καὶ σφίσι παρέχειν φύλακα τὸν Ἀρχέδημον. ὁ δὲ Ἀρχέδημος τῷ Κρίτωνι ἡδέως ἐχαρίζετο, καὶ οὐχ ὅτι μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ. εἰ δέ τις αὐτῷ τούτων οἷς ἀπήχθετο, ὀνειδίζοι, ὡς ὑπὸ Κρίτωνος ὠφελούμενος κολακεύοι αὐτὸν, πότερον οὖν, ἔφη ὁ Ἀρχέδημος, αἰσχρόν ἐστιν εὐεργετούμενον ὑπὸ χρηστῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντευεργετοῦντα, τοὺς μὲν τοιούτους φίλους ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς διαφέρεσθαι·

ἐκ τῶν τι

ἀποστροφὴν

A Tum Socrates: Dic mihi, mi Crito, ait, annon canes alis, vt lupos ab ouibus arceant? Maxime, inquit: quum plus expediat mihi, eos alere, quam non alere. An non igitur etiam hominem velis alere, qui & velit, & poſſit illos arcere, quotquot iniuria te conantur adficere? Perlubenter ſane, inquit, niſi vererer, ne aduerſus meipſum ſe conuerteret. Quid autem? ait, non multo iucundius eſſe vides, aliquem viro tali, qualis tu es, gratificãtem potius, quam infeſtum, viciſſim ab eo iuuari? Certo velim ſcias, eſſe tales heic homines,

B qui magno ſibi honori ducerent, ſi te amico vterētur. Ex eorũ numero Archedemum inueniunt, dicendi quidē illũ, & agēdi peritiſſimũ, ſed pauperē. Non enim is erat, qui abs quouis lucrum caperet: ſed quũ æquitatis ſtudioſus eſſet, dicere ſolebat, eſſe facillimũ, ſycophãtis aliquid eripere. Huic igitur Crito quoties aut frumentũ, aut oleum, aut vinũ, aut lanas, aut aliquid aliud rerum in prędio ſuo naſcentiũ, & ad vitam vtiliũ, colligeret; partē detractã donabat. Eumdē, quoties rē ſacram

C faceret, inuitabat; ac in omnibus huiuſmodi eũ non negligebat. Itaq; quũ exiſtimaret Archedemus, domum Critonis ſibi refugij loco eſſe, cœpit eum plurimũ obſeruare: ſtatimque calumniatorum Critonis iniuſta pleraque facinora perquirendo reperit, & infeſtos iiſdem non paucos; adeoque publicum in iudicium eos arceſſiuit, in quo cognoſci oportebat, quo ſupplicio, quaue multa puniri deberent. At reus, multorũ ſibi malorumq; facinorum conſcius, nihil non moliebatur, vt ab Archedemo liberaretur. Archedemus vero finē nullum faciebat, donec ille Critonē

D dimiſiſſet, & pecuniam ſibi numeraſſet. Id vbi iam Archedemus, aliaque ſimilia perfeciſſet: tum vero nō aliter, atque vbi paſtor aliquis canem egregium habet, ceterique paſtores haud procul ab illo greges ſuos ſiſtere cupiunt, vt eius canis opera fruantur; ita & complures Critonis amici rogabant, vt etiam ſibi Archedemum cuſtodem concederet. Archedemus autem

E Critoni perlubenter gratificabatur, neq; iam ſolos Crito quiete fruebatur, ſed etiã ipſius amici; ac ſiquis eorũ, quibus erat in odio, exprobraret ei, quod perceptis quibuſdã à Critone cōmodis, eidē adularetur: Vtrũ, inquit, turpe eſt, eũ, qui à probis hominib⁹ beneficiis adfectus ſit, viciſſim beneficium præſtando, eiuſmodi homines amicos facere, & ab improbis diſſidere;

an honeſtos & egregios homines lædere conantem, eoſdem hoſtes efficere, peruerſos autem iuuando, amicitiam eorum conciliare; hiſque potius quam illis vti? Ex eo tempore Critonis amicorum in numero Archedemus erat, & à ceteris eius amicis colebatur. Memini Socratem etiam cum Diodoro familiari ſuo in hãc ſententiam diſſeruiſſe: Dic mihi, mi Diodore, ait, ſi quis famulorũ tuorum aufugiat, daſne operam, vt eum retrahas? Immo etiam profectò alios hortor, inquit, vt denuntient, ceſſura quædam recuperanti præmia. Quid autem? ſi quis ſeruorum aduerſa valetudine laboret, an non curam eius habes, ac medicos arceſſis, ne moriatur? Admodum vero, inquit. Iam ſi quis familiarium tuorum, ait, qui longe pluris ſit tibi, quam quiſquam ſeruorum, in periculo ſit pereundi ex inopia; non æquum eſſe ducis, eius te curam habere, vt euadat incolumis? Atqui non ignoras Hermogenem minime ingratũ eſſe, quem quidem puderet adiutum abs te nõ viciſſim rebus tuis commodare. Habere autẽ miniſtrum quemdam non inuitum, & beneuolum, & conſtantem, & ad agenda imperata idoneum, immo non ſolum ad imperata facienda promtum, ſed qui etiam per ſe vſui poſſit eſſe tum in prouidẽdo tum in præcipiendis conſiliis: equidem longe pręſtare arbitror, quám vt multos aliquis ſeruos habeat. Iubent autem rei familiaris adminiſtratores boni tũc emere, quum magni quidpiam pretij licet exiguo comparare. Boni vero amici hoc rerum ſtatu viliſſimo pretio parari poſſunt. Recte mones, mi Socrates, inquit Diodorus: iube veniat ad me Hermogenes. Id vero, ſubiecit Socrates, equidem minime fecero. Etenim neque tibi honeſtius eſſe duco, te potius illum arceſſere, quam conuenire: neque magis ex illius eſſe re, quam tua, hæc ita fieri. Hoc modo factum, vt ad Hermogenem Diodorus accederet, neque magna pecunia erogata, compararet amicum talem; cui cordi eſſet, vt quid vel proferendo, vel agendo commodare Diodori rebus, eumque poſſet exhilarare, diſpiceret.

Socratis ad Diodorum pro Hermogene interceſſio.

A ἢ τοὺς μὲν καλοὺς κἀγαθοὺς ἀδικεῖν πειρώμενον ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς συνεργοῦντα πειρᾶσθαι φίλους ποιεῖσθαι, καὶ χρῆσθαι τούτοις ἀντ᾽ ἐκείνων; ἐκ δὲ τούτου εἷς τε τῶν Κρίτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Κρίτωνος φίλων ἐτιμᾶτο. οἶδα δὲ καὶ Διοδώρῳ αὐτὸν ἑταίρῳ ὄντι τοιάδε διαλεχθέντα. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Διόδωρε, ἄν τίς σοι τῶν οἰκετῶν ἀποδρᾷ, ἐπιμελῇ ὅπως ἀνακομίσῃ; καὶ ἄλλους γε νὴ Δί᾽, ἔφη, παρακαλῶ
B σῶστρα τούτου ἀνακηρύσσειν. τί γάρ, ἔφη, ἐάν τις σοι κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, * τούτου ἐπιμελῇ, καὶ (* πόνῃ) παρακαλεῖς ἰατρούς, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ; σφόδρα γ᾽ ἔφη. εἰ δέ τις σοι τῶν γνωρίμων, ἔφη, πολὺ τῶν οἰκετῶν χρησιμώτερος ὤν, κινδυνεύει δι᾽ ἔνδειαν ἀπολέσθαι, οὐκ οἴει σοι ἄξιον εἶναι ἐπιμεληθῆναι, ὅπως διασωθῇ; καὶ μὴν οἶσθά γε, ὅτι οὐκ ἀγνώμων ἐστὶν Ἑρμογένης· αἰσχύνοιτο δ᾽ ἄν, εἰ ὠφελούμενος ὑπὸ σοῦ, μὴ ἀντωφελοίη σε. καί τοι τὸ ὑπηρέτην
C ἑκόντα τε καὶ εὔνουν, καὶ παραμένοντα, καὶ τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ποιεῖν ἔχειν, καὶ μὴ μόνον τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ὄντα ποιεῖν, ἀλλὰ δυνάμενον καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ χρήσιμον εἶναι, καὶ προνοεῖν, καὶ προβουλεύεσθαι, πολλῶν οἰκετῶν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι. οἱ μέν τοι ἀγαθοὶ οἰκονόμοι, ὅταν τὸ πολλοῦ ἄξιον μικροῦ ἐξῇ πρίασθαι, τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι. νῦν δὲ διὰ τὰ πράγματα εὐωνοτάτους ἐστὶ φίλους ἀγαθοὺς κτήσασθαι. καὶ ὁ Διόδωρος· ἀλ-
D λὰ καλῶς γε, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες· καὶ κέλευσον ἐλθεῖν ὡς ἐμὲ τὸν Ἑρμογένην. μὰ Δί᾽, ἔφη, οὐκ ἔγωγε. νομίζω γὰρ οὔτε σοὶ κάλλιον εἶναι τὸ καλέσαι ἐκεῖνον, τοῦ αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς ἐκεῖνον, οὔτε ἐκείνῳ μεῖζον ἀγαθὸν τὸ πραχθῆναι ταῦτα, ἢ σοί. οὕτω δὴ ὁ Διόδωρος ᾤχετο πρὸς τὸν Ἑρμογένην. καὶ οὐ πολὺ τελέσας, ἐκτήσατο φίλον, ὃς ἔργον εἶχεν σκοπεῖν ὅ, τι ἂν ἢ λέγων ἢ πράττων ὠφελοίη τε καὶ εὐφραίνοι Διόδωρον·

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER TERTIVS.

A ὍΤΙ δὲ τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν, ἐπιμελεῖς ὧν ὀρέγοιντο ποιῶν ὠφέλει, νῦν τοῦτο διηγήσομαι. ἀκούσας γάρ ποτε Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἥκειν, ἐπαγγελλόμενον στρατηγεῖν διδάξειν, ἔλεξε πρός τινα τῶν ξυνόντων, ὃν ᾐσθάνετο βουλόμενον τῆς τιμῆς ταύτης ἐν τῇ πόλει τυγχάνειν· αἰσχρὸν μέντοι, ὦ νεανία, τὸν βουλόμενον ἐν τῇ πόλει στρατηγεῖν, ἐξὸν τοῦτο μαθεῖν, ἀμελῆσαι αὐτοῦ· καὶ δικαίως ἂν οὗτος ὑπὸ τῆς πόλεως ζημιοῖτο πολὺ μᾶλλον, ἢ εἴ τις ἀνδριάντας ἐργολαβοίη, μὴ μεμαθηκὼς ἀνδριαντοποιεῖν. ὅλης γὰρ τῆς πόλεως ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις ἐπιτρεπομένης τῷ στρατηγῷ, μεγάλα τά τε ἀγαθὰ κατορθοῦντος αὐτοῦ, καὶ τὰ κακὰ διαμαρτάνοντος εἰκὸς γίγνεσθαι. πῶς οὖν οὐκ ἂν δικαίως ὁ τοῦ μὲν μανθάνειν* τούτου ἀμελῶν, τοῦ δὲ αἱρεθῆναι ἐπιμελούμενος, ζημιοῖτο; τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων ἔπεισεν αὐτὸν, ἐλθόντα μανθάνειν. ἐπεὶ δὲ μεμαθηκὼς ἧκε, προσέπαιζεν αὐτῷ, λέγων· οὐ δοκεῖ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα γεραρὸν ἔφη εἶναι· καὶ οὗτος ὅδε στρατηγεῖν μαθὼν, γεραρώτερος φαίνεσθαι; καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ κιθαρίζειν μαθὼν, κἂν μὴ κιθαρίζῃ, κιθαριστής ἐστι· καὶ ὁ μαθὼν ἰᾶσθαι, κἂν μὴ ἰατρεύῃ, ὅμως ἰατρός ἐστιν· οὕτω καὶ ὅδε ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου διατελεῖ στρατηγὸς ὢν, κἂν μηδεὶς αὐτὸν ἕληται· ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος, οὔτε στρατηγὸς οὔτε ἰατρός ἐστιν, οὐδὲ ἐὰν ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων αἱρεθῇ. ἀτὰρ, ἔφη, ἵνα καὶ ἐὰν ἡμῶν τις ταξιαρχῇ, ἢ λοχαγῇ σοι, ἐπιστημονέστεροι τῶν πολεμικῶν ὦμεν, λέξον ἡμῖν πόθεν ἤρξατό σε διδάσκειν τὴν στρατηγίαν. καὶ ὅς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἔφη, εἰς ὅπερ καὶ ἐτελεύτα. τὰ γὰρ τακτικὰ ἐμέ γε, καὶ ἄλλο οὐδὲν ἐδίδαξεν. ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοῦτό γε πολλοστὸν μέρος ἐστὶ στρατηγίας.

* ἐπι

CETERVM iuuiſſe Socratem rerũ honeſtarum cupidos, in hoc, vt illorũ, quæ expetebant, ſtudium in eis excitaretur; id iã cõmemorabo. Nam quum audiiſſet aliquando, Dionyſodorũ in vrbē veniſſe, qui artem imperatoriam docere ſe velle polliceretur: ad quemdã è familiaribus dixit, quem huius honoris in ciuitate B conſequēdi cupidũ eſſe animaduerteret: Turpe eſt eũ, mi adoleſcēs, qui fungi munere imperatorio velit in republica, negligere diſcēdæ illius occaſionē, quæ offeratur: atq; hic multo iuſtius à ciuitate puniretur, quã ſi quis imperitus ſtatuariæ, nihilominus ſtatuas fingēdas ſuſciperet. Nam quum bellicis in periculis vniuerſa reſpublica imperatori cõmittatur; conſentaneũ C eſt eo rē feliciter gerēte, magna reipublicę cõmoda, cõtraq; peccãte ipſo, magna mala euenire. Cur igitur nõ is merito, qui artē hãc diſcere negligit, ac nihilominus vt imperator deligatur, omni cura conſequi nititur, multari debeat? Hæc quũ diceret, perſuaſit homini, vt ad diſcendũ accederet. Poſteaquam re percepta rediret, cũ eo iocãs: An nõ, inquit, videtur vobis, amici, perinde atq; Homerus Agamemnonē au- D guſtũ dixit, ita etiam hic, poſteaquã imperatoriam artē didicit, auguſtior videri? Etenim quemadmodũ qui citharam pulſare didicit, etiãſi non pulſet citharã, nihilominus citharœdus eſt: & qui medēdi artē didicit, etiãſi medicinam non faciat, nihilominus medicus eſt: ita hic quoque ſemper ex hoc tēpore imperator eſt, etiãſi à nemine ad munus hoc deligatur. At vero qui alicuius rei rudis eſt, is nec imperator, nec medicus eſt, etiãſi vel ab vniuerſis homi- E nibus deligatur. Vt autem, ait, etiã nos, ſi quis forte noſtrũ te prætore vel cohortis præfectus, vel manipuli ductor fuerit, rerũ bellicarum peritiores ſimus: dic nobis, vnde cœperit artem imperatoriã tibi tradere. Ab illo ipſo, inquit, in quod etiã deſiit. Nã ordinũ rationes, nihilque præterea me docuit. Atqui, ſubiecit Socrates, aliquanta hæc artis imperatoriæ pars eſt.

Socrates de imperatorio munere diſſerit.

Nam neceſſe eſt, imperatorem eſſe peritum parandi ea, quæ ad bellum requiruntur, & ſuppeditandi cõmeatum militibus, & in conſiliis ſolertem, & in labore ſtrenuum, & diligentem, & tolerãtem, & perſpicacem ingenio, & benignum, & ſæuum, & ſimplicẽ, & inſidioſum, & cautum, & furem, & profuſum, & rapacẽ, & largiendi cupidum, & auarũ, muniendi ſeſe, ac alios adgrediendi non ignarũ: alia deniq; multa tum à natura, tum à ſcientia requirũtur in eo qui recte munere imperatorio functurus ſit. Nihilominus bonũ eſt etiam aciei ſtruendæ peritum eſſe. Nam multum intereſt inter ordinatas & confuſas copias: quemadmodũ lapides, & lateres, & ligna, & tegulæ, ſi cõfuſe diſiecta ſint, vſum nullum habent: verum poſteaquam ea, quæ neq; putreſcunt, neque liqueſcũt, vt ſunt lapides ac tegulæ, in imo ac ſummo collocãtur, in medio vero lateres & ligna, quẽadmodum in ædium ſtructura cõponi ſolẽt; tum ſcilicet efficitur res magni pretij, videlicet domus. Et adoleſcens: Dixiſti, ait, quiddã valde ſimile, mi Socrates. Nã & in bello fortiſſimi quiq; primo vltimoque loco ſunt collocandi, peſſimi vero in medio, vt ab illis ducãtur, ab his impellãtur. Tum Socrates: Siquidem, ait, etiam te docuit ſtrenuos ab ignauis diſcernere: ſin autem, quid expedit tibi quidquam didiciſſe? Nam ſi te argentum iuſſit pulcherrimum primo vltimoq; loco ponere, in medio vero peſſimum, neq; tamẽ docuit bonũ ab adulterino diſcernere, nullo id tibi vſui fuerit. Profecto, inquit, non hoc me docuit: quo fit, vt nos ipſos neceſſe ſit fortes ab ignauis ſecernere. Cur igitur non conſideramus, ait Socrates, quo pacto in eis non fallamur? Equidem hoc cupio, ſubiecit adoleſcẽs. Ergo, inquit Socrates, ſi argentum diripiendum ſit, an non argenti cupidiſſimis primo loco diſpoſitis, recte aciẽ inſtrueremus? Ita mihi videtur. Quid ſi eos collocare libeat in fronte, qui periculum ſubire debeant, nonne cupidiſſimos honoris iſtic diſponemus? Nam hi certe ſunt, ait, qui laudis gratia pericula non reformidant. Ideoque obſcuri eſſe nequeunt, ſed vbique conſpicui, facile deligi poterunt. At enim vtrum te ſolummodo aciei ſtruendæ rationem docuit, an etiam vbi, & quo pacto ſingulis ordinibus vtendum ſit? Non admodum, ait. Atqui multa ſunt, ad quæ neque ducere, neque inſtruere conuenit eodem modo. Ea vero, inquit adoleſcens, nõ profecto declarauit.

A καὶ γὰρ παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ, καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις, καὶ μηχανικὸν, καὶ ἐργαστικὸν, καὶ ἐπιμελῆ, καὶ καρτερικὸν, καὶ ἀγχίνουν, καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὠμὸν, καὶ ἁπλοῦν τε καὶ ἐπίβουλον, καὶ φυλακτικόν τε, καὶ κλέπτην, καὶ προετικὸν, καὶ ἅρπαγα, καὶ φιλόδωρον, καὶ πλεονέκτην, καὶ ἀσφαλῆ, καὶ ἐπιθετικὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ ἐπιστήμῃ, ἃ δεῖ τὸν εὖ στρατηγήσοντα ἔχειν. καλὸν δὲ καὶ τὸ, τακτικὸν
B εἶναι. πολὺ γὰρ διαφέρει στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου, ὥσπερ λίθοι τε, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ κέραμος, ἀτάκτως μὲν ἐρριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν· ἐπειδὰν δὲ ταχθῇ κάτω μὲν, καὶ ἐπιπολῆς, τὰ μήτε σηπόμενα, μήτε τηκόμενα, οἵτε λίθοι, καὶ ὁ κέραμος. ἐν μέσῳ δὲ αἵτε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὥσπερ ἐν οἰκοδομίᾳ συντίθενται, τότε γίγνεται
C πολλοῦ ἄξιον κτῆμα, οἰκία. ἀλλὰ πάνυ, ἔφη ὁ νεανίσκος, ὅμοιον, ὦ Σώκρατες, εἴρηκας. καὶ γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ τούς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάττειν καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν δὲ μέσῳ τοὺς χειρίστους, ἵνα ὑπὸ μὲν αὐτῶν ἄγωνται, ὑπὸ δὲ τῶν ὠθῶνται. εἰ μὲν τοίνυν, ἔφη, καὶ διαγιγνώσκειν σε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἐδίδαξεν· εἰ δὲ μὴ, τί σοι ὄφελος ὧν ἔμαθες; οὐδὲ γὰρ εἴ σε ἀργύριον ἐκέλευσε πρῶτον μὲν καὶ τελευταῖον τὸ κάλλιστον τάττειν, ἐν μέσῳ δὲ τὸ χείριστον, μὴ διδάξας διαγιγνώσκειν τό, τε
D καλὸν καὶ τὸ κίβδηλον, οὐδὲν ἄν σοι ὄφελος ἦν. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐδίδαξεν, ὥστε αὐτοὺς ἂν ἡμᾶς δέοι τούς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν. * τί οὖν οὐ σκοποῦμεν, ἔφη, πῶς ἂν αὐτῶν μὴ διαμαρτάνοιμεν; βούλομαι, ἔφη ὁ νεανίσκος. οὐκοῦν, ἔφη. εἰ μὲν γὰρ ἀργύριον δέοι ἁρπάζειν, τοὺς φιλαργυρωτάτους πρώτους καθιστάντες, ὀρθῶς ἂν τάττοιμεν; ἔμοιγε δοκεῖ. τί δὲ, τοὺς κινδυνεύειν μέλλοντας, ἆρα τοὺς φιλοτιμοτάτους προτακτέον; οὗτοι γοῦν εἰσὶν, ἔφη, οἱ ἕνεκα ἐπαίνου κινδυνεύειν ἐθέλοντες. οὐ τοίνυν οὗτοί γε ἄδηλοι,
E ἀλλ' ἐπιφανεῖς πανταχοῦ ὄντες, εὐαίρετοι ἂν εἶεν. ἀτὰρ, ἔφη· πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν, ἢ καὶ ὅποι, καὶ ὅπως χρηστέον ἑκάστῳ * τῶν τακτέων; οὐ πάνυ, ἔφη. καὶ μὴν πολλά γ' ἐστὶ πρὸς ἃ * οὔτε τάττειν οὔτε λέγειν ὡσαύτως προσήκει. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐδὲ διεσαφήνιζε ταῦτα.

τί οὖν; σκοπῶμεν

τῶν πραγμάτων

οὔτε ἄγειν, οὔτε τάττειν ὡσαύτως. Stobaeus.

νὴ Δί᾽, ἔφη, πάλιν τοίνυν ἐλθὼν ἐπανερώτα. ἐὰν γὰρ ἐπίστηται, καὶ μὴ ἀναιδὴς ᾖ, αἰσχυνεῖται, ἀργύριον εἰληφὼς, ἐνδεᾶ σε ἀποπέμψασθαι. ἐντυχὼν δέ ποτε στρατηγεῖν ᾑρημένῳ τῳ· τοῦ ἕνεκεν, ἔφη, Ὅμηρον οἴει τὸν Ἀγαμέμνονα προσαγορεῦσαι ποιμένα λαῶν; ἆρά γε ὅτι ὥσπερ τὸν ποιμένα ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶαί τε ἔσονται αἱ οἶες, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσι, οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶοί τε οἱ στρατιῶται ἔσονται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσι, καὶ οὗ ἕνεκα στρατεύονται, τοῦτο ἔσται; στρατεύονται δὲ, ἵνα κρατοῦντες τῶν πολεμίων εὐδαιμονέστεροι ὦσιν. ἢ τί δή ποτε οὕτως ἐπῄνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα, εἰπών·

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ᾽ ἀγαθὸς, κρατερός τ᾽ αἰχμητής;

ἆρά γε ὅτι αἰχμητής τε καὶ κρατερὸς ἂν εἴη, οὐκ εἰ μόνος αὐτὸς εὖ ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ᾽ εἰ καὶ παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τούτου αἴτιος εἴη; καὶ βασιλεὺς ἀγαθὸς οὐκ εἰ μόνον τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προεστήκει, ἀλλ᾽ εἰ καὶ ὧν βασιλεύοι, τούτοις εὐδαιμονίας αἴτιος εἴη; καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι* δι᾽ αὐτὸν εὖ πράττωσι. καὶ στρατεύονται δὲ πάντες, ἵνα ὁ βίος αὐτοῖς ὡς βέλτιστος ᾖ. καὶ στρατηγοὺς αἱροῦνται τούτου ἕνεκα, ἵνα* πρὸς τούτοις αὐτοῖς ἡγεμόνες ὦσι. δεῖ οὖν τὸν στρατηγοῦντα τοῦτο παρασκευάζειν τοῖς ἑλομένοις αὐτὸν στρατηγόν. καὶ γὰρ οὔτε κάλλιον τούτου ἄλλο ῥᾴδιον εὑρεῖν, οὔτε αἴσχιον τοῦ ἐναντίου. καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν, τίς εἴη ἀγαθοῦ ἡγεμόνος ἀρετὴ, τὰ μὲν ἄλλα περιῄρει, κατέλειπε δὲ, τὸ εὐδαίμονας ποιεῖν, ὧν ἂν ἡγῆται. καὶ ἱππαρχεῖν δέ τινι ᾑρημένῳ οἶδά ποτε αὐτὸν τοιάδε διαλεχθέντα. ἔχοις ἂν, ἔφη, ὦ νεανία, εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτου ἕνεκα ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν; οὐ γὰρ δὴ τοῦ πρῶτος τῶν ἱππέων ἐλαύνειν. καὶ γὰρ οἱ ἱπποτοξόται τούτου γε ἀξιοῦνται· προελαύνουσι γοῦν καὶ τῶν ἱππάρχων. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναί γε. ἐπεὶ καὶ οἱ μαινόμενοί γε ὑπὸ πάντων γιγνώσκονται. ἀληθὲς, ἔφη, καὶ τοῦτο λέγεις. ἀλλ᾽ ἆρα ὅτι τὸ ἱππικὸν οἴει τῇ πόλει βέλτιον ἂν ποιήσας παραδοῦναι; καὶ, εἴ τις χρεία γίγνοιτο ἱππέων, τούτων ἡγούμενος ἀγαθοῦ τινος αἴτιος γενέσθαι τῇ πόλει;

[margin: * δηλ. τῶν — * ρούς τῶν]

A Ergo tu rurſus ad eũ accedito, hominemque interrogato. Nam ſiquidem hæc ſciet, ac impudens non erit, pudebit eum accepta pecunia te adhuc indigentem doctrina, dimiſiſſe. Quum etiã Socrates aliquãdo in aliquem incidiſſet, qui delectus erat, vt imperatorio munere fungeretur: Quamobrem, ait, Homerũ exiſtimas adpellaſſe Agamemnonem paſtorem populorum? an ideo, quod quemadmodum paſtorem in hoc adhibere curam oportet, vt B oues & ſaluę ſint, & habeant pabulum neceſſarium: ita etiam imperatori curandũ ſit, vt milites ſint incolumes, & commeatum habeant, id ipſum hoc modo conſequuturi, cuius cauſſa militant? Idcirco autem militant, vt hoſtibus victis beatiores ſint. Nam cur ita laudauit Agamemnonem, vt diceret?

Miles erat fortis pariter, & rex bonus idem.

An non propterea, quod tum demum aliquis & bellator, & fortis futurus ſit, non ſi C ſolus ipſe recte ſe gerat in prœliis aduerſus hoſtes, ſed etiã in vniuerſo exercitu idẽ efficiat? Quodq; rex bonus, non ſi ſuæ tãtum vitæ bene præſit, ſed iis etiam, quibus imperat, auctor ſit felicitatis? Nam rex creatur, nõ vt egregie ſui ipſius curam habeat: ſed vt illi etiam, qui eum crearunt, per ipſum beati ſint. Et militant omnes, vt quam optima vita fruantur: & imperatores propterea legunt, vt eis ad hoc ipſum duces ſint. Itaque debet is, qui munere imperatorio fungitur, hoc ipſum illis D procurare, qui eum imperatorem legerũt. Nec enim procliue eſt quidquã hoc pulchrius inuenire, vel cõtrario turpius. Atq; hoc modo conſiderãs, quæ boni ducis eſſet virtus, cetera quidem auferebat, hoc ſolo ei relicto, vt illos, quibus præeſt, beatos reddat. Memini etiam ipſum aliquando in hanc ſentẽtiam ad quemdam diſſeruiſſe, qui vt copiis equeſtribus præeſſet, lectus erat. Poteſne dicere nobis, mi adoleſcens, quamobrem magiſter equitũ eſſe E concupiueris? Non enim ideo certe, vt inter equites ceteros primus ipſe equitares. Nam id equites ſagittarij ſibi depoſcunt: qui quidẽ etiam magiſtros equitum pręcedunt. Vere dicis, ait. Enimuero ne ideo quidem, vt notus eſſes. Nam & furioſi omnibus noti ſunt. Hoc etiam, inquit, vere dictum. Num igitur propterea, quod equeſtres copias reipublicæ te meliores effectas traditurum exiſtimas? atq; vt, ſi neceſſitas equitum operam deſideret, iis ita præſis, vt patriæ boni alicuius auctor ſis?

Omnino,inquit. Egregregiũ profecto quid dam hoc fuerit, ait Socrates, ſi præſtare poſſis. Imperium vero, quod tibi mandatum eſt, nimirum in equos eſt, & equites. Ita ſcilicet eſt, inquit. Age igitur, hoc primum nobis dicito, quo pacto equos te præſtantiſſimos effecturum cogites. Et ille: Puto equidem, ait, hoc ad munus meũ nihil pertinere, ſed cuiuis ſeorſum equum ſuum curandum eſſe. Ergo ſi tibi, ſubiecit Socrates, equos exhibeant alij tam vitiatis pedibus, tam ægris cruribus, tam imbecillos, alij tam male paſtos, vt ſequi non poſſint; alij tam contumaces, vt quo tu eos loco conſtitueris, manere nolint; alij tam calcitroſos, vt ne quidem conſtitui alicubi poſſint: quam ad rem equitatus hic vtilis erit tibi? aut quo pacto poteris, dũ talibus præes, reipublicæ prodeſſe? Tum ille: Præclare mones, inquit, & conabor equidem pro meis viribus equorum habere curam. Quid autem? non operam dabis, vt equites meliores efficias? Vero, inquit. Ergo primum hoc efficies, vt in equos adſcẽdẽdi ſint peritiores. Hoc quidem neceſſe eſt, inquit. Nam etiam ſi quis eorum delabatur, multo tamen magis hoc modo ſaluus euaſerit. Quid vero? ſicubi periculum ſubeundũ ſit, vtrum hoſtes ad arenam iubebis adducere ſuos, vbi vos equitare conſueuiſtis, an operã dabis, vt iis in locis tales exercitationes inſtituas, in quibus hoſtes eſſe ſolent? Melius hoc ſane fuerit, inquit. Quid autem? Num vt quamplurimi ab equis deiiciantur, curæ tibi erit? Hoc quoque melius fuerit, ait. An vero cogitaſti acuendos eſſe animos equitum, & iritandos aduerſus hoſtem, quæ quidem res ipſos fortiores reddunt? Si non hactenus, ſaltim nũc id adgrediar, inquit. An autem curę tibi fuit, vt dicto ſint audientes equites? Nam abſque illo ſit, nec equorum, nec equitum bonorum ac fortium vſus vllus erit. Vere dicis, ait, ſed qua potiſſimũ ratione, mi Socrates, ad hoc quis eos impulerit? Nimirum noſti, quauis in re parere homines illis maxime velle, quos exiſtimant eſſe præſtantiſſimos. Nam in morbo potiſſimum illi parent, quem medicæ rei putant eſſe peritiſſimum; & in naui qui nauigant, ei, quem gubernandi putant eſſe peritiſſimum; & in agricultura, quem agri colendi peritum in primis arbitrantur. Omnino, inquit. Igitur conſentaneum eſt, etiam in equeſtri re cæteros ei qui maxime ſcire videatur quæ faciunda ſint, maxime parituros.

A καὶ μάλα, ἔφη. καὶ ἔστι γε νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, καλὸν, ἐὰν δύνῃ ταῦτα ποιῆσαι. ἡ δὲ ἀρχή που, ἐφ' ἧς ᾕρησαι, *ἵππων τε καὶ ἀμβατῶν ἐστιν. (ἱππικ—) ἔστι γὰρ οὕτω, ἔφη. ἴθι δὴ λέξον ἡμῖν πρῶτον τοῦτο, ὅπως διανοῇ τοὺς ἵππους βελτίους ποιῆσαι. καὶ ὅς, ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, οὐκ ἐμὸν οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖν *τοῦ ἑαυτοῦ ἔργου ἐπιμελεῖσθαι. (τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου) ἐὰν οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, παρέχωνταί σοι τοὺς ἵππους, οἱ μὲν οὕτω κακόποδας, ἢ κακοσκελεῖς, B ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ οὕτως ἀτρόφους, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀκολουθεῖν, οἱ δ' οὕτως ἀναγώγους, ὥστε μὴ μένειν ὅπου ἂν σὺ τάξῃς, οἱ δὲ οὕτως λακτιστὰς, ὥστε μηδὲ τάξαι δυνατὸν εἶναι, τί σοι τοῦ ἱππικοῦ ὄφελος ἔσται; ἢ πῶς δυνήσῃ τοιούτων ἡγούμενος ἀγαθόν τι ποιῆσαι τὴν πόλιν; καὶ ὅς, ἀλλὰ καλῶς τε λέγεις, ἔφη, καὶ πειράσομαι τῶν ἵππων εἰς τὸ δυνατὸν ἐπιμελεῖσθαι. τί δαί; τοὺς ἱππέας οὐκ ἐπιχειρήσεις, ἔφη, βελτίονας ποιῆσαι; ἔγωγε, ἔφη. οὐκοῦν πρῶτον μὲν ἀναβατικωτέρους C ἐπὶ τοὺς ἵππους ποιήσεις αὐτούς. δεῖ γοῦν, ἔφη. καὶ γὰρ εἴ τις αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον ἂν οὕτως σώζοιτο. τί γὰρ, ἐάν που κινδυνεύειν δέῃ, πότερον ἐπάγειν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν ἄμμον κελεύσεις, ἔνθαπερ εἰώθατε ἱππεύειν, ἢ πειράσῃ τὰς μελέτας ἐν τοιούτοις ποιεῖσθαι χωρίοις, ἐν οἵοισπερ οἱ πολέμιοι γίγνονται; βέλτιον γοῦν, ἔφη. τί γάρ; τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους ἀπὸ τῶν ἵππων ἐπιμέλειαν τινὰ ποιήσῃ; βέλτιον γοῦν, D ἔφη, καὶ τοῦτο. θήγειν τε τὰς ψυχὰς τῶν ἱππέων, καὶ ἐξοργίζειν πρὸς τοὺς πολεμίους, *εἴπερ ἀλκιμωτέρους ποιεῖν διανενόησαι; (ἔσθ' ἀλκιμ. ποιῆσαι.) εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ νῦν γε πειράσομαι, ἔφη. ὅπως δέ σοι πείθωνται οἱ ἱππεῖς, πεφρόντικάς τι; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου οὔτε ἵππων οὔτε ἱππέων ἀγαθῶν καὶ ἀλκίμων οὐδὲν ὄφελος. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ἀλλὰ πῶς ἄν τις μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ἐπὶ τοῦτο αὐτοὺς προτρέψαιτο; ἐκεῖνο μὲν δήπου οἶσθα, E ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται *βελτίστους εἶναι. (βελτίους) καὶ γὰρ ἐν νόσῳ ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται· καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. καὶ μάλα, ἔφη. οὐκοῦν εἰκὸς, ἔφη, καὶ ἐν ἱππικῇ, ὃς ἂν μάλιστα εἰδὼς φαίνηται ἃ δεῖ ποιεῖν, τούτῳ μάλιστα ἐθέλειν τοὺς ἄλλους πείθεσθαι.

ἐὰν οὖν, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῶν δῆλος ὦ, ἀρκέσει μοι τοῦτο εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἐμοί; ἐάν γε* πρὸς τοῦτο, ἔφη, διδάξῃς αὐτοὺς, ὡς τὸ πείθεσθαί σοι κάλλιόν τε καὶ σωτηριωδέστερον αὐτοῖς ἔσται. πῶς οὖν, ἔφη, τοῦτο διδάξω; πολὺ νὴ Δί', ἔφη, ῥᾷον, ἢ εἴ σοι δέοι διδάσκειν, ὡς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσιτελέστερά ἐστι. λέγεις, ἔφη, σὺ τὸν ἵππαρχον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιμελεῖσθαι δεῖν καὶ τοῦ λέγειν δύνασθαι; σὺ δ' ᾤου, ἔφη, χρῆναι σιωπῇ ἱππαρχεῖν; ἢ οὐκ ἐντεθύμησαι, ὅτι ὅσα τε νόμῳ μεμαθήκαμεν κάλλιστα ὄντα, δι' ὧν γε ζῆν ἐπιστάμεθα, ταῦτα πάντα διὰ λόγου ἐμάθομεν, καὶ εἴ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μάθημα, διὰ λόγου μανθάνει, καὶ οἱ ἄριστα διδάσκοντες, μάλιστα λόγῳ χρῶνται, καὶ οἱ τὰ σπουδαιότατα μάλιστα ἐπιστάμενοι, κάλλιστα διαλέγονται; ἢ τόδε οὐκ ἐντεθύμησαι, ὡς ὅταν γε χορὸς εἷς ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως γίγνηται, ὥσπερ ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενος, οὐδεὶς ἄλλοθεν οὐδαμόθεν τούτῳ ἐφάμιλλος γίγνεται, οὐδὲ εὐανδρία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ ἐνθάδε συνάγεται; ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ἀλλὰ μὴν οὔτε εὐφωνίᾳ τοσοῦτον διαφέρουσιν Ἀθηναῖοι τῶν ἄλλων, οὔτε σωμάτων μεγέθει καὶ ῥώμῃ, ὅσον φιλοτιμίᾳ, ἥπερ μάλιστα παροξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἔντιμα. ἀληθές, ἔφη, καὶ τοῦτο. οὐκοῦν οἴει, ἔφη, καὶ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ ἐνθάδε εἴ τις ἐπιμεληθείη, ὡς πολὺ ἂν * καὶ τούτῳ διενέγκοιεν τῶν ἄλλων, ὅπλων τε καὶ ἵππων παρασκευῇ, καὶ εὐταξίᾳ, καὶ τῷ ἑτοίμως κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ νομίσειαν ταῦτα ποιοῦντες ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι; εἰκός γε, ἔφη. μὴ τοίνυν ὄκνει, ἔφη, ἀλλὰ πειρῶ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ταῦτα προτρέπειν, ἀφ' ὧν αὐτός τε ὠφεληθήσῃ, καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται διὰ σέ. ἀλλὰ νὴ Δία πειράσομαι, ἔφη. ἰδὼν δέ ποτε Νικομαχίδην ἐξ ἀρχαιρεσιῶν ἀπιόντα, ἤρετο· τίνες, ὦ Νικομαχίδη, στρατηγοὶ ᾕρηνται; καὶ ὅς, οὐ γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτοί εἰσιν Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐμὲ μὲν οὐχ εἵλοντο, ὃς ἐκ καταλόγου στρατευόμενος κατατέτριμμαι, καὶ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν, καὶ τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα ἔχων (ἅμα δὲ τὰς οὐλὰς τῶν τραυμάτων ἀπογυμνούμενος ἐπεδείκνυεν) Ἀντισθένην δέ, ἔφη, εἵλοντο, τὸν οὔτε ὁπλίτην πώποτε στρατευσάμενον,

* κἂν τούτῳ, vel ἐ κτ' σῖν

A Itaque ſi ego, mi Socrates, præſtantiſſimũ me declarauero, nũ ad hoc mihi ſufficiet illud, vt mihi pareant? Siquidẽ præterea, ſubiecit Socrates, docueris eos, fore melius ipſis ac ſalutarius, ſi tibi obtemperẽt. At quo pacto, inquit, hoc docebo? Multo facilius profecto, quam ſi docere te oporteat, mala bonis præſtare, magiſque conducere. Dicis tu, inquit, debere magiſtrum equitum præter alia curam adhibere, vt etiam dicẽdi facultatem habeat? Tu B vero exiſtimabas, reſpondit, tacite præfecturam equitum adminiſtrari poſſe? An non tecum ipſe cogitas, nos ea vniuerſa, quæcumq; de præſcripto legis longe pulcherrima didicimus, & per quæ viuendi modũ tenemus, vna cum quauis alia bona diſciplina, orationis ope didiciſſe; quodq; doctores optimi ſermone in primis vtantur, & qui digniſſima cognitione tenent, pulcherrime diſſerant? An ad animum tibi nunquam accidit, quod quum chorus vnus ex hac vrbe efficitur, verbi C cauſſa, qui in Delũ mittitur, nullus aliunde huic æqualis inſtitui poſſit; quodque tanta virorum præſtantia in alia vrbe nulla cogatur, quæ huic noſtræ reſpondeat? Vere dicis, ait. Atqui neque vocis elegantia tantum præſtãt Athenienſes aliis, neq; corporum magnitudine ac robore; quantum ambitione, quæ maxime ad præclara & honorifica mortales excitat. Etiam hoc, ait, verum eſt. Ergone putas, inquit, etiam equeſtres copias, quæ heic ſunt, ſi D quis diligenter curet, longe præſtaturas aliis armorum equorũque adparatu, ac ordine, & promte pericula aduerſus hoſtes ſubeundo, ſi exiſtimarent, hæc facientes, ſe laudem ac gloriam conſequuturos? Hoc quidem eſt conſentaneum, inquit. Ergo ne cuncteris, ait, ſed operam dato, vt equites ad ea propellas, de quibus & tibi, & propter te ceteris ciuibus commodũ aliquod ſperandum ſit. Equidem hoc profecto conabor, inquit. Quum autem aliquãdo Nicomachidem abeuntem è comitiis E vidiſſet, quærebat: Quinam, mi Nicomachides, imperatores lecti ſunt? Et ille: An non tales ſunt, ait, Athenienſes, mi Socrates, vt me quidem non elegerint, qui ex delectus tabellis militans tum manipulos ducendo, tum cohortibus imperando, tum vulnera tot ab hoſtibus accipiendo, (ſimul ſe denudans, vulnerum cicatrices oſtendebat) iam confectus ſum: Antiſthenẽ vero legerunt: qui neq; grauis armaturæ pedes vlla in expeditione vmquã fuit,

neq; inter equites quidquam illuſtre geſ-ſit, ac præter rationem cogendæ pecuniæ nihil nouit. Bonũ vero id fuerit, ait Socrates, poſſe militibus ipſum neceſſaria ſuppeditare. Enimuero, inquit Nicomachides, etiam mercatores cogendæ pecuniæ rationem norunt, neq; tamen idcirco fungi munere imperatorio poſſunt. Et Socrates: Etiam victoriæ cupidus eſt Antiſthenes, inquit: quod in imperatore neceſſario requiritur. An non vides, eum, quoties chori dux fuit, omnibus choris viciſſe? Profecto, ait Nicomachides, nihil ſimilitudinis habet chori & exercitus præfectura. Atqui, ſubiecit Socrates, quum neque canendi, neque doctrinæ chororum peritus eſſet Antiſthenes, nihilominus reperire potuit eos, qui in his longe præſtarent aliis. Ergo & imperatorio dum munere fungetur, inquit Nicomachides, alios inueniet, qui eius loco aciem ſtruent; alios, qui pugnabunt. Nimirum, ait Socrates, ſi etiam in rebus bellicis præſtantiſſimos quoſque perinde ac in iis quæ ad chorum pertinent, repererit, ac præ aliis delegerit: conſentaneum eſt, eum hac quoque in parte victoriam reportaturum. Præterea credi par eſt, eum maiores facturum ſumtus in hanc rerum bellicarum victoriam, quæ communis ei cum ciuitate vniuerſa eſt; quam in victoriam chori, cum tribu ſua partam. Hoccine vis mi Socrates, inquit, eiuſdem eſſe hominis, choro & exercitui præeſſe? Equidem, inquit, aio illum, qui ſciat, quibus ſit opus, eaque comparare poſſit, cuicumque tamdem rei præſit, bonum tamen præfectum eſſe; ſiue choro, ſeu domui, ſeu ciuitati, ſeu exercitui præſit. Profecto, ait Nicomachides, numquam de te auditurum equidem me arbitrabar, mi Socrates, bonos patresfamilias etiam bonos imperatores eſſe. Age igitur, inquit Socrates, vtriuſque officia indagemus; vt ſciamus, eadem ne ſint, an diuerſa. Omnino, ait. Annon igitur ad vtrumque pertinet, vt imperio ſuo ſubiectos ſibi morigeros & obſequentes reddat? Vero, inquit. Quid? annon, vt ſingulis imperent ea quæ ipſos facere conueniat? Hoc quoque, reſpondit. Etiam hoc vtrique conuenire arbitror, vt malos puniant, & adficiant honore bonos. Prorſus ita eſt, ait. Subditorum autem beneuolentiam ſibi conciliare, qui non vtrique fuerit honeſtum? Ita eſt, inquit. Vt ſocios & auxiliatores adſciſcant,

A ἔν τε τοῖς ἱππεῦσιν οὐδὲν ἀξιόλεπτον ποιήσαντα, ἐπιστάμενόν τε ἄλλο οὐδὲν, ἢ χρήματα συλλέγειν. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοῦτο μὲν ἀγαθὸν, εἴγε τοῖς στρατιώταις ἱκανὸς ἔσται τὰ ἐπιτήδεια πορίζειν. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, χρήματα συλλέγειν ἱκανοὶ εἰσιν· ἀλλ᾽ οὐχ ἕνεκα τούτου καὶ στρατηγεῖν δύναιντ᾽ ἄν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ἀλλὰ καὶ *φιλόνεικος Ἀντισθένης ἐστὶν, ὃ στρατηγῷ προσεῖναι ἐπιτήδειόν ἐστιν, οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ὁσάκις κε- φιλόνικος
B χορήγηκε, πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκε; μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἀλλ᾽ οὐδὲν ὅμοιόν ἐστιν χοροῦ τε καὶ στρατεύματος προεστάναι. καὶ μὴν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ ᾠδῆς γε ὁ Ἀντισθένης, οὐδὲ χορῶν διδασκαλίας ἔμπειρος ὢν, ὅμως ἐγένετο ἱκανὸς εὑρεῖν τοὺς κρατίστους ταῦτα. καὶ ἐν τῇ *στρατιᾷ δὴ, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἄλλους μὲν εὑρήσει τοὺς τάξοντας ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ, ἄλλους δὲ τοὺς *μαχομένους. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σω- στρατηγίᾳ μαχουμένους
C κράτης, ἐάν γε καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς τοὺς κρατίστους, ὥσπερ ἐν τοῖς χορικοῖς, ἐξευρίσκῃ τε, καὶ προαιρῆται, εἰκότως ἂν καὶ τούτου νικηφόρος εἴη. καὶ δαπανᾶν δ᾽ αὐτὸν εἰκὸς μᾶλλον ἂν ἐθέλειν εἰς τὴν ξὺν ὅλῃ τῇ πόλει τῶν πολεμικῶν νίκην, ἢ εἰς τὴν ξὺν τῇ φυλῇ τῶν χορικῶν. λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστι χορηγεῖν τε καλῶς καὶ στρατηγεῖν; λέγω ἔγωγ᾽, ἔφη, ὡς ὅτου ἄν τις προεσ-
D τατεύῃ, ἐὰν γιγνώσκῃ τε ὧν δεῖ, καὶ ταῦτα πορίζεσθαι δύνηται, ἀγαθὸς ἂν εἴη προστάτης· εἴτε χοροῦ, εἴτε οἴκου, εἴτε πόλεως, εἴτε στρατεύματος προστατεύοι. καὶ ὁ Νικομαχίδης, μὰ Δί᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄν ποτε ᾤμην ἐγώ σου ἀκοῦσαι, ὡς ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ στρατηγοὶ ἂν εἶεν. ἴθι δὴ, ἔφη, ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα ἑκατέρου αὐτῶν, ἵνα εἰδῶμεν, πότερον τὰ αὐτά ἐστιν, ἢ διαφέρει τι. πάνυ γε, ἔφη. οὐκοῦν,
E ἔφη, τὸ μὲν τοὺς ἀρχομένους κατηκόους τε καὶ εὐπειθεῖς ἑαυτοῖς παρασκευάζειν, ἀμφοτέρων ἐστὶν ἔργον; καὶ μάλα, ἔφη. τί δὲ, *τὸ προστατεῖν ἑκάστοις ἐπιτηδείους πράττειν; καὶ τοῦτο, ἔφη. καὶ μὴν καὶ τὸ τοὺς κακοὺς κολάζειν, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν ἀμφοτέροις οἶμαι προσήκειν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. τὸ δὲ τοὺς ὑπηκόους εὐμενεῖς ποιεῖσθαι, πῶς οὐ καλὸν ἀμφοτέροις; καὶ τοῦτ᾽, ἔφη. συμμάχους δὲ καὶ βοηθοὺς προσάγεσθαι, τῷ προστατεῖν

δοκεῖ σοι συμφέρειν ἀμφοτέροις, ἢ οὔ; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἀλλὰ φυλακτικοὺς τῶν ὄντων οὐκ ἀμφοτέροις εἶναι προσήκει; σφόδρα γ' ἔφη. οὐκοῦν καὶ ἐπιμελεῖς, καὶ φιλοπόνους ἀμφοτέρους εἶναι προσήκει περὶ τὰ αὐτῶν ἔργα. ταῦτα μὲν οὖν, ἔφη, πάντα ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστίν. ἀλλὰ τὸ μάχεσθαι, οὐκέτι ἀμφοτέρων. ἀλλ' ἐχθροί γέ τοι ἀμφοτέροις γίγνονται; καὶ μάλα, ἔφη, τοῦτό γε. οὐκοῦν τὸ περιγενέσθαι τούτων ἀμφοτέροις συμφέρει; πάνυ γ', ἔφη. * ἀλλ', ἐκεῖνο παρεὶς, ἂν δέῃ μάχεσθαι, τί ὠφελήσει ἡ οἰκονομική; ἐνταῦθα δήπου καὶ πλεῖστον, ἔφη. ὁ γὰρ ἀγαθὸς οἰκονόμος εἰδὼς, ὅτι οὐδὲν οὕτω λυσιτελές τε καὶ κερδαλέον ἐστὶν, ὡς τὸ μαχόμενον τοὺς πολεμίους νικᾶν, οὐδὲ οὕτως ἀλυσιτελές τε καὶ ζημιῶδες ὡς τὸ ἡττᾶσθαι, προθύμως μὲν τὰ πρὸς τὸ νικᾶν συμφέροντα ζητήσει καὶ παρασκευάσεται, ἐπιμελῶς δὲ τὰ πρὸς τὸ ἡττᾶσθαι φέροντα σκέψεται καὶ φυλάξεται· ἐνεργῶς * δ', ἂν τὴν παρασκευὴν ὁρᾷ νικητικὴν οὖσαν, μαχεῖται. οὐχ ἥκιστα δὲ τούτων, ἐὰν * ἀπαράσκευος ᾖ, φυλάξεται συνάπτειν μάχην. μὴ καταφρόνει, ἔφη, ὦ Νικομαχίδη, τῶν οἰκονομικῶν ἀνδρῶν. ἡ γὰρ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια πλήθει μόνον διαφέρει τῆς τῶν κοινῶν, τὰ δὲ ἄλλα παραπλήσια ἔχει. τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι οὔτε ἄνευ ἀνθρώπων οὐδετέρα γίγνεται, οὔτε δι' ἄλλων μὲν ἀνθρώπων τὰ ἴδια πράττεται, δι' ἄλλων δὲ τὰ κοινά. οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις οἱ τῶν κοινῶν ἐπιμελόμενοι χρῶνται, ἢ οἷσπερ τὰ ἴδια οἰκονομοῦντες, ὅσοι ἐπιστάμενοι * χρῆσθαι .... καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ καλῶς πράττουσιν· οἱ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι, ἀμφοτέρωθι πλημμελοῦσι. Περικλεῖ δέ ποτε, τῷ τοῦ πάνυ Περικλέους υἱῷ διαλεγόμενος· ἐγώ τοι, ἔφη, ὦ Περίκλεις, ἐλπίδα ἔχω, σοῦ * στρατηγήσαντος ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν τὴν πόλιν εἰς τὰ πολεμικὰ ἔσεσθαι, καὶ τῶν πολεμίων κρατήσειν. καὶ ὁ Περικλῆς· βουλοίμην ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις. ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἄν, οὐ δύναμαι γνῶναι. βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, διαλογιζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν, ὅπου ἤδη τὸ δυνατόν ἐστι; βούλομαι, ἔφη. οὐκοῦν οἶσθα, ἔφη, ὅτι πλήθει μὲν οὐδὲν μείους εἰσὶν Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν; οἶδα γὰρ, ἔφη. σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον ἐκ Βοιωτῶν οἴει πλείω ἂν ἐκλεχθῆναι, ἢ * ἐξ Ἀθηναίων; οὐδὲ ταύτῃ μοι δοκοῦσι λείπεσθαι.

Margin notes: ἀλλ' ἢ ἐκεῖνο παρείς. — ἐὰν τὴν παρασκ. ὁρᾷ τιν. — ἀπαρασκεύαστος. — χρῆσθαι ἀνθρώποις, — στρατηγοῦντος — ἐξ Ἀθηναίων;

A num vtrique putas ex vſu eſſe, necne? Omnino. Nonne ad res ſuas cuſtodiendas vtroſque idoneos eſſe conuenit? Maxime. Ergo & diligentes, & laborum tolerantes in officiis ſuis oportet eſſe vtroſque. Omnia hæc, inquit, ex æquo vtriſque competunt: verum pugna decernere, non vtrique commune eſt. Annon vtrique hoſtes habere poſſunt? Omnino, ait. Ergone vtriſque expedit, vt his ſuperiores euadant? Expedit plane. Verum ſi omittas illud, ſi pugnandum ſit, quid rei familiaris adminiſtrandæ B ratio proderit? Plurimum, inquit Socrates. Nam rei familiaris adminiſtrandæ peritus, quum ſciat, nihil adeo vtile ac fructuoſum eſſe, ac pugnando hoſtes vincere, neque quidquam eſſe tam inutile ac dãnoſum, ac ſuperari; alacri ſtudio quę ad vincendũ conducunt, quæret ac parabit; ac diligẽter cõſiderabit & cauebit, quęcũque ad hoc faciãt, vt vincatur; quumq; videbit adparatũ ad victoriã idoneum eſſe, viriliter dimicabit. At ſi imparatus ſit, manũ ne cõſerat, inprimis cauebit. Ne tu, mi C Nicomachides, inquit, homines adminiſtrandæ familiaris rei peritos contemſeris. Nam rerum priuatarum procuratio tantum à publicarum tractatione differt multitudine: cetera cõſimiles ſunt. Quodque maximum eſt, neutra fit abſque hominibus: neque per alios quidem homines priuatæ, per alios autem publicæ res tractantur. Nam qui publica procurant, non aliis vtuntur hominibus, quam quibus illi qui priuata gubernant: quotquot ſane periti quo pacto conueniat hominibus vti, tum priuatas tum publicas res egregie adminiſtrant: id vero qui ne- D ſciunt, vtrimque peccant. Quum etiam aliquando cum Pericle, Periclis illius clariſſimi filio, diſſereret: Equidem, mi Pericles, ait, ſpero futurũ, vt ſi tu imperatoris munere fungaris, & fortius, & maiori cum gloria ſe bellicis in rebus ciuitas noſtra gerat, ac de hoſtibus victoria potiatur. Cui Pericles: Velim eueniant, mi Socrates, inquit, quæ tu narras. Verũ quo pacto fieri E poſſint, intelligere nequeo. Vis igitur, ſubiecit Socrates, de his diſputando conſideremus, quo pacto fieri poſſint? Volo, inquit. Ergo noſti, ait, Athenienſes multitudine Bœotis nequaquam inferiores eſſe? Scio, inquit. Vtrum vero putas plura egregia pulchraq; corpora deligi de Bœotis poſſe, an Athenienſibus? Ne hac quidem in parte mihi vidẽtur inferiores eſſe.

Vtros autem putas magis eſſe beneuolo erga ſe animo? Equidem Athenienſes arbitror. Nam plerique Bœoti quod à Thebanis conditionem meliorem adfectantibus circumueniantur, infeſtis ſunt in eos animis: Athenis nihil eiuſmodi video. At enim Bœoti honoris cupidiſſimi ſunt, maximàque comitate ſupra ceteros præditi: quæ ſane haud parum excitant homines, vt pro gloria patriaque periculū adeant. Ne in hoc quidem Athenienſes reprehendi poſſunt. Maiorum quidem præclara facinora nulli nec inſigniora, nec plura habent, quam Athenienſes: quo fit, vt multi accenſi ſeipſos excitent ad exercendam virtutem ac fortitudinem. Vere tu quidem dicis hæc omnia, mi Socrates: ſed ex quo clades * illa accepta eſt, in qua cū Tolmide CIↃ milites ad Lebadeam cæſi ſunt, itemque poſteaquam cæſus fuit ad * Delium Hippocrates, vides Athenienſium gloriam apud Bœotos imminutam eſſe; & è contrario Thebanos aduerſus Athenienſes eos animos ſumſiſſe, vt iam Bœoti, qui antea ne ſuis quidē in finibus abſque Lacedæmoniis, reliquiſque Peloponeſiis, aciem aduerſam Athenienſibus audebant opponere, nunc ſe ſuo Marte Atticam inuaſuros minitētur: Athenienſes vero, qui prius, quum adhuc Bœoti ſoli eſſent, Bœotiam populabantur, nunc ne Atticam Bœoti vaſtent, metuunt. Et Socrates: Animaduerto, inquit, hæc ita ſe habere. Sed videtur mihi ciuitas noſtra nunc animo benigniori erga virum fortem adfecta quem imperio præficit. Nam fiducia negligentiam, & ignauiam, & inobedientiam in hominum animis excitat: metus autem efficit adtentiores, magiſque parendi ſtudioſos, atque compoſitos. Quod quidem intelligi magis etiam poteſt, ſumto de nautis argumento. Nam quum illi nihil ſibi metuunt, nihil recte atque ordine gerunt: at vbi vel tempeſtatem, vel prœlia verentur, non ſolum imperata cuncta faciunt; ſed etiam cū ſilentio quid futurum ſit, vt ipſis mādetur, ſollicite exſpectant, inſtar eorum qui nauant in choris operam. Enimuero, ſubiecit Pericles, ſi iam maxime parituri ſint, opportunum fuerit diſſerere, quo pacto eos impellere poſſimus, vt rurſus à virtute, gloria, felicitateque priſtina excitentur. Ergo, ait Socrates, ſi velimus eos opes ſibi vindicare, quas habebant alij, in primis ad has repetendas incitaremus, ſi oſtenderemus has illis patritas & peculiares eſſe.

de qua Diodorus Siculus lib. 12.

oppidulum Bœotia. De clade ipſa Diodorus idē lib. 12.

A εὐμενεστέρους δὲ ποτέρους ἑαυτοῖς εἶναι νομίζεις; Ἀθηναίους ἔγωγε. Βοιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτούμενοι ὑπὸ Θηβαίων, δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν· Ἀθήνησι δὲ οὐδὲν ὁρῶ τοιοῦτον. ἀλλὰ μὴν φιλοτιμότατοί γε καὶ φιλοφρονέστατοι πάντων εἰσὶν, ἅπερ οὐχ ἥκιστα παροξύνει κινδυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατρίδος. οὐδὲ ἐν τούτοις Ἀθηναῖοι μεμπτοί. καὶ μὴν προγόνων γε καλὰ ἔργα οὐκ ἔστιν οἷς μείζω καὶ πλείω ὑπάρχει,

B ἢ Ἀθηναίοις· ᾧ πολλοὶ ἐπαιρόμενοι προτρέπονταί τε ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἄλκιμοι γίγνεσθαι. Ταῦτα μὲν ἀληθῆ λέγεις πάντα, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὁρᾷς, ὅτι ἀφ' οὗ ἥ τε σὺν Τολμίδῃ τῶν χιλίων ἐν Λεβαδείᾳ συμφορὰ ἐγένετο, καὶ ἡ μεθ' Ἱπποκράτους ἐπὶ Δηλίῳ, *ἐκ τούτων τεταπείνωται μὲν ἡ τῶν Ἀθηναίων δόξα πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θηβαίων φρόνημα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· ὥστε *Βοιωτοὶ μὲν, οἱ πρόσθεν οὐδ' ἐν τῇ ἑαυτῶν τολμῶντες

C Ἀθηναίοις ἄνευ Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων ἀντιτάττεσθαι, νῦν ἀπειλοῦσιν αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ πρότερον, ὅτε Βοιωτοὶ μόνοι ἐγένοντο, πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν, φοβοῦνται μὴ Βοιωτοὶ δηώσωσι τὴν Ἀττικήν. καὶ ὁ Σωκράτης· ἀλλ' αἰσθάνομαι μὲν, ἔφη, ταῦτα οὕτως ἔχοντα. δοκεῖ δέ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι νῦν *εὐαρεσκοτέρως διακεῖσθαι ἡ πόλις. τὸ

D μὲν γὰρ θάρσος ἀμέλειάν τε καὶ ῥᾳθυμίαν καὶ ἀπείθειαν ἐμβάλλει, ὁ δὲ φόβος προσεκτικωτέρους τε καὶ εὐπειθεστέρους καὶ εὐτακτοτέρους ποιεῖ. τεκμήραιο δ' ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν. ὅταν μὲν γὰρ δήπου μηδὲν φοβῶνται, μεστοί εἰσιν ἀταξίας. ὅταν δὲ ἢ χειμῶνα ἢ πολεμίους δείσωσιν, οὐ μόνον τὰ κελευόμενα πάντα ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καραδοκοῦντες τὰ προσταχθησόμενα, ὥσπερ χορευταί.

E ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Περικλῆς, εἴγε νῦν μάλιστα πείθοιντο, ὥρα ἂν εἴη λέγειν, πῶς ἂν αὐτοὺς προτρεψαίμεθα πάλιν *ἀνερεθισθῆναι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς τε, καὶ εὐκλείας, καὶ εὐδαιμονίας. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὲν ἐβουλόμεθα χρημάτων αὐτοὺς, ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον, ἀντιποιεῖσθαι, ἀποδεικνύντες αὐτοῖς ταῦτα πατρῷά τε ὄντα καὶ προσήκοντα, μάλιστα ἂν οὕτως αὐτοὺς ἐξορμῷμεν ἀντέχεσθαι τούτων.

ἐκ τούτου

Βοιωτῶν

εὐαρεστοτέρως

ἀντερασθῆναι ὑπὸ τῆς

Quia

ἀρετῆς ἐπεὶ δὲ τῆς * μετ' ἀρετῆς πρωτείας αὐτοὺς A ἐπιμελεῖσθαι βουλόμεθα, τοῦτ' αὖ δεικτέον ἐκ παλαιοῦ μάλιστα προσῆκον αὐτοῖς, καὶ ὡς τούτου ἐπιμελούμενοι, πάντων ἂν εἶεν κράτιστοι. πῶς οὖν ἂν τοῦτο διδάσκοιμεν; οἶμαι μέν, εἰ τούς γε παλαιοτάτους, ὧν ἀκούομεν, προγόνους αὐτῶν, ἀναμιμνήσκοιμεν αὐτούς, ἀκηκοότας ἀρίστους γεγονέναι. ἆρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν [οἱ]* περὶ Κέκροπα δι' ἀρετὴν ἔκριναν; λέγω γάρ, καὶ τὴν Ἐρεχθέως γε τροφὴν καὶ γένεσιν, καὶ B τὸν πόλεμον τὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἐχομένης ἠπείρου πάσης, καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ Θησέως πολεμηθέντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκεῖνοι δῆλοι γεγόνασι τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων ἀριστεύσαντες. εἰ δὲ βούλει ἃ ὕστερον οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, οὐ πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν γεγονότες ἔπραξαν, τὰ μὲν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς κυριεύοντας τῆς τε Ἀ- C σίας πάσης καὶ τῆς Εὐρώπης μέχρι Μακεδονίας, καὶ πλείστην τῶν προγεγονότων δύναμιν καὶ ἀφορμὴν κεκτημένους, καὶ μέγιστα ἔργα κατειργασμένους· τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων ἀριστεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, οἳ δὴ καὶ λέγονται πολὺ διενεγκεῖν τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων. λέγονται γάρ, ἔφη. τοιγαροῦν πολλῶν μὲν μεταναστάσεων ἐν τῇ Ἑλλάδι γενομένων, διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν. πολλοὶ δὲ ὑπὲρ δικαίων ἀντιλέγοντες ἐπέτρεπον ἐκείνοις, πολλοὶ δὲ ὑπὸ κρειττόνων ὑβριζόμενοι, D κατέφευγον πρὸς ἐκείνους. καὶ ὁ Περικλῆς· καὶ θαυμάζω γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἡ πόλις ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔκλινεν. ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινές, διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεγκεῖν καὶ κρατιστεῦσαι, καταραθυμήσαντες ὑστερίζουσι τῶν ἀντιπάλων, οὕτω καὶ Ἀθηναίους πολὺ διενεγκόντας ἀμελῆσαι ἑαυτῶν, καὶ διὰ τοῦτο χείρους γεγονέναι. νῦν οὖν, ἔφη, τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν; καὶ E ὁ Σωκράτης, οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι· ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα, μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι. εἰ δὲ μή, τούς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι, καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες,

Quia vero volumus eos operam dare, vt virtute locum obtineant principem, demonſtrādum erit, hoc ipſum à priſcis iam ſæculis ad ipſos pertinere, ac futurum, vt ſi in hoc incumbant, omnium præſtantiſſimi fiāt. At quomodo poſſimus hoc docere? Sic arbitror, ſi maiores ipſorum longe antiquiſſimos, de quibus accepimus, in memoriam eis reuocemus, quod nimirum audiuerint eos fuiſſe optimos. Num de iudicio deorum loqueris, quod ob virtutem Cecropi cum ſuis commiſſum fuit? De hoc ipſo loquor, & de educatione, ac ortu Erechthei; de bello, quod eius tempore coortum fuit aduerſus incolas totius proximę continentis; de bello, quod Herculis nepotum tempeſtate cōtra Peloponeſios eſt ſuſceptum; de bellis denique omnibus, quę ſub Theſeo geſta ſunt: in quibus vniuerſis tales illi ſe declararunt, qui ætatis ſuæ hominibus lōge præſtarēt. Adde, ſi placet, quæ deinde illorum nepotes geſſere, qui paullo ante memoriam noſtrā extiterunt: dū partim illi ductu ſuo dimicarunt aduerſus eos, qui Aſiæ vniuerſæ ac Europæ ad Macedoniam vſque imperitabant, maximamq; ſupra maiores ſuos potentiam atque opes poſſidebāt, ac res maximas geſſerant: partim etiam cum Peloponeſiis fortiter ſe geſſerunt terra & mari, quum quidem hi longe præſtitiſſe ſuæ ætatis hominibus dicantur. Nimirum ita perhibetur, ait Pericles. Quumque multæ in Græcia migrationes acciderent, nihilominus illi ſuo in agro permanſerunt: quum inter ſe multi de iure diſceptarent, ipſorum arbitrio controuerſias permittebant: quum multi à potentioribus petulanter læderētur, ad eos confugiebant. Tum Pericles: Equidem miror, mi Socrates, inquit, quo pacto ciuitas hæc peiorem ad ſtatum prolapſa ſit. Arbitror, inquit Socrates, perinde ac alij quoque nonnulli deſides facti ob res egregie ſupra virtutem ceterorum geſtas, non amplius aduerſariis pares ſunt: ſic & Athenienſes; quum longe præſtarent aliis, ſeipſos neglexiſſe, ac propterea euaſiſſe peiores. Quid igitur faciundum iam eſſet, vt virtutem priſtinam recuperarent? Et Socrates: Id vero nemini occultum eſſe arbitror. Nimirum ſi cognitis maiorum ſuorum inſtitutis, eis nihilominus eſſent dediti, atque illi fuerunt; non eſſent eis deteriores. Sin autem, ſaltim eos imitando, qui nunc primas tenent, & eorumdem inſtitutis inhærendo,

ſiquidem id pari facerent induſtria, nihilo peiores illis eſſent: ſin maiori, etiam meliores. Dicis, ait, longe ciuitatem noſtram abeſſe à virtute. Nam quando tamdem Athenięſes ita, vt Lacedæmonij, vel natu grandiores reuerebuntur, quum ab ipſis patribus orſi contemnere ſeniores incipiant? vel corporis exercitiis vtentur, quũ non ſolum ipſi bonam corporis conſtitutionem parui faciant, verum etiam illos irrideant, qui curam eius habent? Quando magiſtratibus obtemperabunt, qui exſultant etiã propterea, quod magiſtratus cõtemnant? Quando concordes erunt, qui pro ſtudio iuuãdi ſe inuicem, iniuriis ſeſe adficiunt, & magis inuident ſibi, quam hominibus ceteris? Qui omniũ maxime tum in priuatis tum publicis congreſſibus inter ſe diſſident, lites inuicem ſibi plurimas mouent, maluntque ſic alter ab altero lucri aliquid extorquere, quam mutuo ſibi prodeſſe? Qui communibus rebus perinde vtuntur ac alienis, deque iis rixantur, & maximam ex potentia, quam in huiuſmodi rebus conſequuntur, voluptatem capiunt? De quibus ſane magna inſcitia & vitioſitas in republica oritur, magnæque inimicitiæ, ac odia mutua inter ciues excitantur. Quas ob res equidem vehementer metuere non deſino, ne quod reſpublica detrimentum capiat maius, quã quod tolerare poſſit. Nequaquam, mi Pericles, exiſtimaueris Athenięſes adeo incurabili peruerſitate laborare, ſubiecit Socrates. An non vides, quam compoſite ſe nauticis in rebus gerant, quam compoſite gymnicis in certaminibus præfectis obediant, quam nullis inferiores ſint in ſubſeruiendo magiſtris in choris? Eſt hoc certe mirum, ait, quod quum tales ſint, præfectorum tamen obtemperent imperio: quum interim grauis armaturæ pedites, & equites, qui virtute ciuibus ceteris præſtare videntur, longe omnium ſint inobedientiſſimi. Et Socrates: At vero is, qui eſt in Areopago ſenatus, mi Pericles, an non ex probatis hominibus conſtat? Omnino, inquit. An igitur noſti alios, ait, qui vel magis legitime, vel grauius vel æquius cauſſas in iudiciis cognoſcant, aliaque cuncta gerant? Nihil habeo, reſpondit, de iis quod querar. Non igitur animum deſpondere debemus, quaſi Athenienſes compoſite ſe gerere nequeant. Atqui, ſubiecit Pericles, in re militari, vbi maxime temperantem, compoſitum, obedientem eſſe cõuenit,

A ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν· εἰ δ' ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους. λέγεις, ἔφη, πόρρω που εἶναι τῇ πόλει τὴν καλοκαγαθίαν. πότε γὰρ οὕτως Ἀθηναῖοι, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι, ἢ πρεσβυτέρους αἰδέσονται, οἳ ἀπὸ τῶν * πατέρων ἄρχονται καταφρονεῖν τῶν γεραιτέρων; ἢ σωμασκήσουσιν οὕτως, οἳ οὐ μόνον αὐτοὶ εὐεξίας ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμελουμένων καταγελῶσι; *πρὸ τῶν*

B πότε δὲ οὕτοι πείσονται τοῖς ἄρχουσιν, οἳ καὶ ἀγάλλονται ἐπὶ τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων; ἢ πότε οὕτως ὁμονοήσουσιν, οἵ γε ἀντὶ μὲν τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα, ἐπηρεάζουσιν ἀλλήλοις, καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; μάλιστα δὲ πάντων ἔν τε ταῖς ἰδίαις συνόδοις, καὶ ταῖς κοιναῖς διαφέρονται, καὶ πλείστας δίκας ἀλλήλοις δικάζονται, καὶ προαιροῦνται μᾶλλον οὕτω κερδαίνειν ἀπ' ἀλλήλων, ἢ συνωφελοῦν-

C τες αὐτούς; τοῖς δὲ κοινοῖς ὥσπερ ἀλλοτρίοις χρώμενοι, περὶ τούτων αὖ μάχονται, καὶ ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεσι μάλιστα χαίρουσιν; ἐξ ὧν πολλὴ μὲν ἀπειρία καὶ κακία τῇ πόλει * ἐμφύεται, πολλὴ δὲ ἔχθρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς πολίταις ἐγγίνεται. δι' ἃ ἔγωγε μάλα φοβοῦμαι ἀεὶ μή τι μεῖζον, ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι, κακὸν τῇ πόλει συμβῇ. μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Περίκλεις, οὕτως ἡγοῦ *ἐμφυτεύεται*

D ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ νοσεῖν Ἀθηναίους. οὐχ ὁρᾷς, ὡς εὔτακτοι μέν εἰσιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς, εὐτάκτως δ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι πείθονται τοῖς ἐπιστάταις, οὐδένων δὲ καταδεέστερον ἐν τοῖς χοροῖς ὑπηρετοῦσι τοῖς διδασκάλοις; τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ θαυμαστόν ἐστι, τὸ τοὺς μὲν τοιούτους πειθαρχεῖν τοῖς ἐφεστῶσι, τοὺς δὲ ὁπλίτας καὶ τοὺς ἱππεῖς, οἳ δοκοῦσι καλοκαγαθίᾳ προκεκρίσθαι τῶν πολιτῶν, ἀπειθεστάτους εἶναι πάντων. καὶ

E ὁ Σωκράτης ἔφη· ἡ δὲ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή, ὦ Περίκλεις, οὐκ ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων καθίσταται; καὶ μάλα, ἔφη. οἶσθα οὖν τινας, ἔφη, κάλλιον, ἢ νομιμώτερον, ἢ σεμνότερον, ἢ δικαιότερον τάς τε δίκας δικάζοντας, καὶ τἄλλα πάντα πράττοντας; οὐ μέμφομαι, ἔφη, τούτοις. οὐ τοίνυν, ἔφη, δεῖ ἀθυμεῖν, ὡς οὐκ εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων. καὶ μὴν ἔν γε τοῖς στρατιωτικοῖς, ἔφη, ἔνθα μάλιστα δεῖ σωφρονεῖν τε, καὶ εὐτακτεῖν, καὶ πειθαρχεῖν,

A οὐδενὶ τούτων προσέχουσιν. ἴσως γὰρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν τούτοις οἱ ἥκιστα ἐπιστάμενοι ἄρχουσιν αὐτῶν. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι κιθαριστῶν μὲν, καὶ χορευτῶν, καὶ ὀρχηστῶν οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ ἄρχειν μὴ ἐπιστάμενος, οὐδὲ παλαιστῶν, οὐδὲ παγκρατιαστῶν· ἀλλὰ πάντες, ὅσοι τούτων ἄρχουσιν, ἔχουσι δεῖξαι ὁπόθεν ἔμαθον ταῦτα, ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι· τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ πλεῖστοι αὐτοσχεδιάζουσιν; οὐ μέντοι σέ γε τοιοῦτον ἐγὼ νομίζω εἶναι, ἀλλ' οἶμαί σε οὐδὲν ἧττον ἔχειν εἰπεῖν, ὁπότε B στρατηγεῖν, ἢ ὁπότε παλαίειν ἤρξω μανθάνειν. καὶ πολλὰ μὲν οἶμαί σε τῶν πατρῴων στρατηγημάτων παρειληφότα διασώζειν, πολλὰ δὲ πανταχόθεν συνενηνοχέναι, ὁπόθεν οἷόν τε ἦν μαθεῖν τι ὠφέλιμον εἰς στρατηγίαν. οἶμαι δέ σε πολλὰ μεριμνᾶν, ὅπως μὴ λάθῃς σαυτὸν ἀγνοῶν τι τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ ἐάν τι τοιοῦτον αἴσθῃ σαυτὸν μὴ εἰδότα, ζητεῖν τοὺς ἐπισταμένους C ταῦτα, οὔτε δώρων οὔτε χαρίτων φειδόμενον, ὅπως μάθῃς παρ' αὐτῶν, ἃ μὴ ἐπίστασαι, καὶ συνεργοὺς ἀγαθοὺς ἔχῃς. καὶ ὁ Περικλῆς· οὐ λανθάνεις με, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὅτι οὐδ' οἰόμενός με τούτων ἐπιμελεῖσθαι, ταῦτα λέγεις, ἀλλ' ἐγχειρῶν με διδάσκειν, ὅτι τὸν μέλλοντα στρατηγεῖν τούτων ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ. ὁμολογῶ μέντοι κἀγώ σοι ταῦτα. τοῦτο δ', ἔφη, ὦ Περίκλεις, κατανενόηκας, ὅτι προκειται τῆς χώρας ἡμῶν ὄρη μεγάλα, καθήκοντα ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν, δι' ὧν εἰς τὴν χώραν εἴσοδοι στεναί τε καὶ προσάν-D τεις εἰσί, καὶ ὅτι μέση διέζωσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς; καὶ μάλα, ἔφη. τί δέ γε, ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι Μυσοὶ, καὶ Πισίδαι, ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ κατέχοντες ἐρυμνὰ πάνυ χωρία, καὶ κούφως ὡπλισμένοι, δύνανται πολλὰ μὲν τὴν βασιλέως χώραν καταθέοντες κακοποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐλεύθεροι; καὶ τοῦτό γε, ἔφη, ἀκούω. Ἀθηναίους δ' οὐκ ἂν οἴει, ἔφη, μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλικίας ὡπλισμένους κουφοτέροις ὅπλοις, καὶ τὰ προκείμενα τῆς χώρας ὄρη κατέχοντας, βλαβεροὺς μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι, μεγάλην δὲ E προβολὴν τοῖς πολίταις τῆς χώρας κατεσκευάσθαι; καὶ ὁ Περικλῆς· πάντ' οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτα χρήσιμα εἶναι. εἰ τοίνυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀρέσκει σοι ταῦτα, ἐπιχείρει αὐτοῖς ὦ ἄριστε. ὅ,τι μὲν γὰρ ἂν τούτων καταπράξῃς, καὶ σοὶ καλὸν ἔσται, καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν.

nihil horum curant. Fortaſſis, ait Socrates, in his præſunt eis homines maxime imperiti. An non vides, neminem citharœdorum,& eorum, qui ſuam in choris operam locant, & ſaltatorum, & pugilum,& pancratiaſtarum, conari, vt imperet, ſi quidem imperitus ſit: ſed omnes, quotquot his præſunt, poſſe commonſtrare, à quibus ea didicerint, quibus ſunt præpoſiti; quum interim maxima imperatorum pars temere munus hoc capeſſat? Te quidem certe nequaquam talem eſſe arbitror, ſed potius dicere, non minus poſſe, quo tempore imperatoriam quam quo luctandi artem diſcere cœperis. Multa etiam te imperatoria conſilia de patre accepta tenere memoria puto, multa vndecumque congeſſiſſe, vnde diſci abs te poterat aliquid, quod ad imperatoriam artem conferret. Præterea te arbitror valde ſollicitum eſſe, ne ipſus neſcias, ignorare te aliquid eorũ quæ ad munus imperatoris pertinent; ac ſi quid eiuſmodi neſcire te animaduertis, id te à peritis exiſtimo inquirere, neque muneribus, neque beneficiis parcentẽ, vt ab eis diſcas, quæ neſcis, & egregios adiutores habeas. Tum Pericles: Nõ me clam eſt, mi Socrates, ait, hæc te dicere, ne quidem exiſtimantem, me aliquid in his ſtudij ponere, ſed conãtem me docere, quod neceſſe ſit, eum, qui fungi munere imperatorio velit, his omnibus operam dare. Equidem hoc fateor, ait Socrates. Ceterum animaduertiſti, mi Pericles, magnos quoſdam montes ante noſtram regionem ſitos eſſe, ad Bœotiam vſque pertinentes, per quos in agrum noſtrum aditus arcti & ardui ſunt, eumq; medium cinctum eſſe mõtibus inacceſſis? Omnino, inquit. Quid? an & illud audiuiſti, Myſos ac Piſidas, qui Perſici regis in ditione munitiſſima tenent loca, armatique ſunt leuiter, multum infeſtare regis agrum percurrendo poſſe, quum interim ipſi libertate fruantur? Etiam hoc audio, inquit. Et nõ exiſtimas, Athenienſes, ſi leniori armatura ad ætatem vſq; agilem vtantur, ac montes ante regionem ſuam ſitos prçſidio teneant, hoſtibus quidem detrimento, ipſius autem agri ciuibus magni propugnaculi inſtar eſſe conſtitutos? Tum Pericles: Etiam hæc omnia, mi Socrates, inquit, eſſe vtilia duco. Ergo, ſubiecit Socrates, ſi hæc tibi placent, vir optime, adgredere tandem ea. Nam quidquid horum perfeceris, id & tibi præclarum, & vtile reipublicæ fuerit.

Socrates Glauconem ab ambitione reuocat.

Quod ſi à viribus deſtituare, non tamen vel patriæ detrimento eris, vel turpe quid tibi deſignabis. Ceterum Glauconem Ariſtonis filium, quum is necdum viginti natus annos oratoris vſurpare munus, ac præſes eſſe ciuitatis cuperet, nemo ab hoc inſtituto poterat abducere; quamquam alios & propinquos & amicos haberet, ac de tribuli detraheretur, planeq; ridiculus eſſet. Hunc Socrates, qui ei bene cuperet, ob Charmidē Glauconis filiū, & ob Platonem, ſolus ab hoc inſtituto auertit. Nā quum in eum incidiſſet, primū verbis huiuſmodi prolatis detinuit hominem, vt ſe audire vellet. Præeſſe ciuitati noſtræ cogitas, mi Glauco? Cogito equidem, mi Socrates, inquit. Profecto, ait Socrates, ſi quid aliud humanis in rebus, hoc certe præclarū eſt. Perſpicuum eſt enim, futurū, vt ſi hoc impetres, & ipſe cōſequi poſſis ea quæ concupiueris, & amicis vſui eſſe, & familiam paternam extollere, & amplificare patriam. Pręterea celebritatē nominis primum in hac vrbe adipiſceris, deinde in Græcia, ac fortaſſis etiam, vti Themiſtocles, apud barbaros. Vbicumque autem fueris, nuſquā non eris illuſtris. Hæc quum audiret Glauco, efferebatur animo, lubenterq; manebat apud Socratē. Is vero deinde: Planum eſt omnino, ait, mi Glauco, neceſſarium eſſe, vt ſi quidem eſſe in honore velis, aliquam reipublicæ vtilitatem adferas. Omnino, ait. Non igitur rem celaueris, per Deos, inquit Socrates, ſed dicito nobis, vnde principium adficiendi beneficiis rempublicā, facturus ſis. Heic quum Glauco ſubticeret, vt qui tū conſideraret, vnde potiſſimum inciperet: An non, ait Socrates, perinde ac, dū amici domum vis amplificare, locupletiorem efficere niteris, ita & ciuitatem conaberis opulentiorem reddere? Omnino, inquit. Fueritne igitur opulentior, ſi prouentus ei plures accedant? Hoc quidem conſentaneum eſt, ait. Dic ergo, quibus ex rebus nūc ciuitas hæc prouētus habeat, & quāti ſint. Nam planum eſt, hęc te conſideraſſe, vt ſi quidam ex eis exigui ſint, eos tu expleas: ſi qui autem amittuntur, eos rurſum compares. Ego vero, ait Glauco, numquam hæc profecto conſideraui. Quod ſi hoc neglexiſti, ait Socrates, ſaltim ſumtus, quos facit ciuitas, nobis exponito. Nam certum eſt, cogitare te iam, vt ſuperuacaneos tollas. Ne his quidem, ait, vmquā vacaui. Ergo ſubiecit Socrates, differamus aliquantū rationē locupletādæ reipublicæ.

A ἐὰν δὲ καὶ ἀδυνατῇς, οὔτε τὴν πόλιν βλάψεις, οὔτε σαυτὸν καταισχυνεῖς. Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀρίστωνος, ὅτ᾽ ἐπεχείρει δημηγορεῖν, ἐπιθυμῶν προστατεύειν τῆς πόλεως, οὐδέπω εἴκοσιν ἔτη γεγονώς, ὄντων ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων, οὐδεὶς ἐδύνατο παῦσαι ἑλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ καταγέλαστον ὄντα. Σωκράτης δὲ εὔνους ὢν αὐτῷ διά τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος, καὶ διὰ Πλάτωνα, μόνος ἔπαυσεν. ἐντυχὼν γὰρ αὐτῷ, πρῶτον μὲν
B εἰς τὸ ἐθελῆσαι ἀκούειν, τοιάδε λέξας, κατέσχεν. ὦ Γλαύκων, ἔφη, προστατεύειν ἡμῖν διανενόησαι τῆς πόλεως; ἔγωγ᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες. νὴ Δί᾽, ἔφη· καλὸν γάρ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώποις. δῆλον γάρ, ὅτι ἐὰν τοῦτο διαπράξῃ, δυνατὸς μὲν ἔσῃ αὐτὸς τυγχάνειν ὅτου ἂν ἐπιθυμῇς, ἱκανὸς δὲ τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐπαρεῖς δὲ τὸν πατρῷον οἶκον, αὐξήσεις δὲ τὴν πατρίδα, ὀνομαστὸς δ᾽ ἔσῃ πρῶτον μὲν ἐν τῇ πόλει, ἔπειτα
C δ᾽ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἴσως δέ, ὥσπερ Θεμιστοκλῆς, καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις· ὅπου δ᾽ ἂν ᾖς, πανταχοῦ περίβλεπτος ἔσῃ. ταῦτ᾽ οὖν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμεγαλύνετο, καὶ ἡδέως παρέμενε. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης· οὐκοῦν, ἔφη, τοῦτο μέν, ὦ Γλαύκων, δῆλον, ὅτι εἴπερ τιμᾶσθαι βούλει, ὠφελητέα σοι ἡ πόλις ἐστίν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πρὸς Θεῶν, ἔφη, μὴ τοίνυν * ἀποκρύψῃ, ἀλλ᾽ εἰπὲ ἡμῖν, ἐκ τίνος ἄρξῃ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν. ἐπεὶ δὲ ὁ Γλαύκων διεσιώπησεν, ὡς ἂν

*ἀποκρύψῃς

D τότε σκοπῶν ὁπόθεν ἄρχοιτο· ἆρ᾽, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ φίλου οἶκον εἰ αὐξῆσαι βούλοιο, πλουσιώτερον αὐτὸν ἐπιχειροίης ἂν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν πειράσῃ πλουσιωτέραν ποιῆσαι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν πλουσιωτέρα γ᾽ ἂν εἴη, προσόδων αὐτῇ πλειόνων γιγνομένων; εἰκὸς γοῦν, ἔφη. λέξον δή, ἔφη, ἐκ τίνων νῦν αἱ πρόσοδοι τῇ πόλει, καὶ πόσαι τινές εἰσι.
E δῆλον γάρ, ὅτι ἔσκεψαι, ἵνα εἰ μέν τινες αὐτῶν ἐνδεῶς ἔχουσιν, ἐκπληρώσῃς· εἰ δὲ παραλείπονται, προσπορίσῃς. ἀλλὰ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Γλαύκων, ταῦτά γε οὐκ ἐπέσκεμμαι. ἀλλ᾽ εἰ τοῦτο, ἔφη, παρέλιπες, τάς γε δαπάνας τῆς πόλεως ἡμῖν εἰπέ. δῆλον γάρ, ὅτι καὶ τούτων τὰς περιττὰς ἀφαιρεῖν διανοῇ. ἀλλὰ μὰ τὸν Δί᾽, ἔφη, οὐδὲ πρὸς ταῦτά πω ἐσχόλασα. οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖν ἀναβαλούμεθα.

πῶς γὰρ οἷόν τε μὴ εἰδότα γε τὰ ἀναλώματα καὶ τὰς προσόδους, ἐπιμεληθῆναι τούτων; ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Γλαύκων, δυνατόν ἐστι καὶ ἀπὸ πολεμίων τὴν πόλιν πλουτίζειν. νὴ Δία σφόδρα γ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις αὐτῶν κρείττων ᾖ· ἥττων δὲ ὤν, καὶ τὰ οἰκεῖα προσαποβάλλοι ἄν. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. οὐκοῦν, ἔφη, τόν γε βουλευσόμενον πρὸς οὕστινας δεῖ πολεμεῖν, τήν τε τῆς πόλεως δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων εἰδέναι δεῖ, ἵνα ἐὰν μὲν ἡ τῆς πόλεως κρείττων ᾖ, συμβουλεύῃ ἐπιχειρεῖν τῷ πολέμῳ· ἐὰν δὲ ἥττων τῶν ἐναντίων, εὐλαβεῖσθαι πείθῃ. ὀρθῶς λέγεις, ἔφη. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς πόλεως τήν τε πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, εἶτα τὴν τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἂν ἔχοιμί σοι οὕτως γε ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. ἀλλ' εἰ γέγραπταί σοι, ἔνεγκε, ἔφη. πάνυ γὰρ ἡδέως ἂν τοῦτο ἀκούσαιμι. ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ γέγραπταί μοί πω. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύειν τήν γε πρώτην ἐπισχήσομεν. ἴσως γὰρ καὶ διὰ τὸ μέγεθος* αὐτῶν ἄρτι ἀρχόμενος τῆς προστατείας οὔπω ἐξήτακας. ἀλλά τοι περί γε φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι σοι μεμέληκεν, καὶ οἶσθα ὁπόσαι τε φυλακαὶ ἐπίκαιροί εἰσι, καὶ ὁπόσαι μή, καὶ ὁπόσοι τε φρουροὶ ἱκανοί εἰσι, καὶ ὁπόσοι μή εἰσι. καὶ τὰς μὲν ἐπικαίρους φυλακὰς συμβουλεύειν μείζονας ποιεῖν, τὰς δὲ περιττὰς ἀφαιρεῖν. νὴ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ἁπάσας μὲν οὖν ἔγωγε, ἕνεκά γε τοῦ οὕτως αὐτὰς φυλάττεσθαι, ὥστε καὶ* ἀπιέσθαι τὰ ἐκ τῆς χώρας. ἐὰν δέ τις ἀφέλῃ γ', ἔφη, τὰς φυλακάς, οὐκ οἴει καὶ ἁρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ; ἀτάρ, ἔφη, πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἐξήτακας τοῦτο, ἢ πῶς οἶσθα, ὅτι κακῶς φυλάττονται; εἰκάζω, ἔφη. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων, ὅταν μηκέτι εἰκάζωμεν, ἀλλ' ἤδη* εἰδῶμεν, τότε συμβουλεύσομεν. ἴσως ἔφη ὁ Γλαύκων, βέλτιον. εἴς γε μὴν ἔφη* τἀργύρεια οἶδ' ὅτι οὐκ ἀφῖξαι, ὥστ' ἔχειν εἰπεῖν, διότι νῦν ἐλάττω, ἢ πρόσθεν προσέρχεται αὐτόθεν. οὐ γὰρ οὖν ἐλήλυθα, ἔφη. καὶ γὰρ νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, λέγεται βαρὺ τὸ χωρίον εἶναι, ὥστε ὅταν περὶ τούτου δέῃ συμβουλεύειν, αὕτη σοι ἡ πρόφασις ἀρκέσει. σκέπτομαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. ἀλλ' ἐκείνου γέ τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι οὐκ ἠμέληκας,

βλάπτεσθαι τὰ τῆς χώρας. item ἁρπάζεσθαι

ἴδωμεν

τἀργύρεια

A Nam qui poſſit fieri, vt harum rerum curam aliquam ſuſcipiat is, qui & ſumtus & prouentus ignoret? Verum, mi Socrates, inquit Glauco, poteſt etiam ab hoſtibus reſpublica reddi locupletior. Ac vehemẽter quidem, ait Socrates, ſi quis eos ſuperet. At ſi eis inferior ſit, etiã ſua amiſerit. Vere dicis, inquit. Ergo qui de bello gerendo aduerſus illos, quos oppugnari neceſſe eſt, deliberat; eum ciuitatis & aduerſariorum vires habere cognitas oportet, vt ſi maiores ſint ciuitatis, bellum ſuadeat: ſin eæ minores ſint quam hoſtium, auctor ſuis ſit, vt caute agant. B Recte dicis, ait. Ergo nobis primum indicato, ſubiecit Socrates, quæ huius ciuitatis tum pedeſtres tum nauales ſint copiæ; deinde, quæ aduerſariorum. Ego vero, inquit, non poſſim hoc tibi profecto de memoria promtum exponere. At ſi quid conſcriptum habes, profer, ait. Nam lubens hoc audiero. At ne conſcriptum quidem hoc vmquam eſt à me, inquit. Ergo, ſubiecit Socrates, etiam deliberationem de bello nonnihil initio ſuſpendemus. C Nam ob rei magnitudinem fortaſſe nondum explorati quidquam habes, præſertim quum nuper adeo præeſſe reipublicæ cœperis. Ceterum cuſtodiam regionis huius ſcio tibi curæ fuiſſe, teque tenere, quot eius præſidia ſint opportuna, nec ne: quot præſidiarij milites ſufficiant, quot non: denique conſulere te, vt opportuna præſidia adaugeantur, ac ſuperflua tollantur. Immo vero, ſubiecit Glauco, equidem tollenda vniuerſa arbitror, quod ita cuſtodiant, vt ea quoque * adtingantur, quæ noſtro in agro ſunt. D At ſi quis præſidia tollat, inquit Socrates, an non exiſtimas cuiuis rapiendi poteſtatem fore? Tu vero num profectus eo, rem inueſtigaſti, aut quomodo ſcis eos malas excubias agere? Coniicio, inquit. Ergo de his quoque tum deliberabimus, quum non amplius vtemur coniectura, ſed cognitam rem habebimus. Fortaſſis hoc fuerit potius, ait Glauco. E In argentifodinas quidem certe, ſubiecit Socrates, non veniſſe te ſcio; vt dicere poſſis, quamobrem nunc minus inde, quam antehac, proueniat. Equidem eo non ſum profectus, ait. Profecto, inquit Socrates, fertur is locus eſſe grauis. Quamobrem vbi de hoc conſultandum erit, hæc tibi excuſatio ſufficiet. Hoc equidẽ meditor, ait Glauco. Et Socrates: Hoc autẽ, ait, nõ neglexiſſe te ſcio,

hoc eſt, rapiantur. ſcholion.

ſed omnino conſideraſſe, quam diu frumentum, quod noſtro in agro naſcitur, ad alendam ciuitatem hanc ſufficiat, quãtumque præterea in annum requiratur: ne te inſcio ciuitas eius inopia laboret; ſed quia tibi de hoc conſtiterit, conſulendo reipublicæ de neceſſariis rebus proſpicere, eamque conſeruare poſſis. Rem magnam dicis, ait Glauco, ſi quidem erit etiam talium habenda cura. Enimuero, ſubiecit Socrates, nẽ ſuam quidem domum recte quis adminiſtrauerit, ſi non omnia, quibus opus ſit, teneat; & omnia diligenti cura ſuppleat. Sed quum ciuitas ex pluribus, quam decies mille domibus conſtet, ac difficile ſit, tot domuum curam ſimul habere, cur non patrui tui domum vnam primum augere conatus es? Te quidem ille rogat. Id facere ſi poſſis, etiam ad plures animum adiicies. Sin vni prodeſſe nequeas, qui pluribus proſis? Quemadmodum ſi quis vnum talentum geſtare nequeat, qui non manifeſtum eſt, huic ne conandum quidem eſſe, vt plura geſtet? Ego vero, ſubiecit Glauco, prodeſſem patrui familiæ, ſi mihi vellet obtemperare. Ergo, ait Socrates, quum patruum perſuadere non poſſis, effecturum te putas, vt Athenienſes vniuerſi, vna cum patruo, tibi pareant? Caue, mi Glauco, inquit, ne gloriæ cupiditate in contrarium prolabaris. An non vides, quam periculoſum ſit ea vel dicere, vel agere aliquem, quæ ignorat? Etiam de aliis, quoſcumque tales noſti, cogites velim, quales eſſe videantur, dum vel dicunt ea quæ neſciunt, vel tractant: num tibi videantur propterea laudem potius, quam vituperationem conſequi; atque vtrũ in admiratione magis, quam in contemtu eſſe. Itidẽ cogites velim de iis qui norunt, quidquid vel dicunt, vel agunt, inuenies, mea quidem ſententia, in omnibus actionibus eos, qui cum gloria ſunt, & in hominum admiratione, maxime ex illorum eſſe numero, qui rerum periti ſunt: inglorios autem, hominumque contemtui expoſitos, ex imperitiſſimorum eſſe numero. Quamobrem ſi & clarus eſſe vis in republica, & in hominum admiratione, inprimis operam dato, vt ea noris, quæ ſuſcipere cogitas. Nam ſi ceteris in hoc præſtans, tractare negotia reipublicæ cœperis; mirum mihi non videbitur, ſi facile conſequaris ea quæ concupiſcis. Quum autẽ videret Charmidem, Glauconis filium, hominẽ eſſe quãtiuis pretij,

Socrates Charmi-

A ἀλλ' ἔσκεψαι, πόσον χρόνον ἱκανός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενος σῖτος διατρέφειν τὴν πόλιν, καὶ πόσου εἰς τὸν ἐνιαυτὸν προσδεῖται, ἵνα μὴ * τοῦτό γε λάθῃ σέ ποτε ἡ πόλις ἐνδεὴς γενομένη, ἀλλ' εἰδὼς, ἔχῃς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων συμβουλεύων τῇ πόλει βοηθεῖν τε, καὶ σώζειν αὐτήν. λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων, παμμέγεθες πρᾶγμα, εἴ γε καὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεήσει. ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδ' ἂν τὸν ἑαυτοῦ ποτε οἶκον καλῶς τις οἰκήσειεν, εἰ μὴ πάντα μὲν εἴσεται ὧν προσδεῖται, B πάντων δὲ ἐπιμελόμενος ἐκπληρώσει. ἀλλ' ἐπεὶ ἡ μὲν πόλις ἐκ πλειόνων ἢ μυρίων οἰκιῶν συνέστηκε, χαλεπὸν δέ ἐστιν ἅμα τοσούτων οἴκων ἐπιμελεῖσθαι, πῶς οὐχ ἕνα τὸν τοῦ θείου πρῶτον ἐπειράθης αὐξῆσαι; δεῖται δέ. κἂν μὲν τοῦτον δύνῃ, καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήσεις. ἕνα δὲ μὴ δυνάμενος ὠφελῆσαι, πῶς ἂν πολλούς γε δυνηθείης; ὥσπερ εἴ τις ἓν τάλαντον μὴ δύναιτο φέρειν, πῶς οὐ φανερὸν, ὅτι πλείω γε φέρειν C οὐδ' ἐπιχειρητέον αὐτῷ; ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη ὁ Γλαύκων, ὠφελοίην ἂν τὸν τοῦ θείου οἶκον, εἴ μοι ἐθέλοι πείθεσθαι. εἶτα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸν θεῖον οὐ δυνάμενος πείθειν, Ἀθηναίους πάντας μετὰ τοῦ θείου νομίζεις δυνήσεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαί σοι; φυλάττου, ἔφη, ὦ Γλαύκων, ὅπως μὴ τοῦ εὐδοξεῖν ἐπιθυμῶν εἰς τοὐναντίον ἔλθῃς. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὡς σφαλερόν ἐστι τὸ, ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα λέγειν ἢ πράττειν; ἐνθυμοῦ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσους οἶσθα τοιούτους, οἷοι φαίνονται καὶ λέγοντες, ἃ μὴ ἴσασι, καὶ D πράττοντες, πότερά σοι δοκοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐπαίνου μᾶλλον, ἢ ψόγου τυγχάνειν, καὶ πότερον θαυμάζεσθαι μᾶλλον, ἢ καταφρονεῖσθαι. ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰδότων ὅ, τι τε λέγουσι καὶ ὅ, τι ποιοῦσι. καὶ, ὡς ἐγὼ νομίζω, εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἔργοις τοὺς μὲν εὐδοκιμοῦντάς τε καὶ θαυμαζομένους, ἐκ τῶν μάλιστα ἐπισταμένων ὄντας, τοὺς δὲ κακοδοξοῦντάς τε καὶ καταφρονουμένους, ἐκ τῶν ἀμαθεστάτων. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς εὐδοκιμεῖν τε καὶ θαυμάζεσθαι E ἐν τῇ πόλει, πειρῶ κατεργάσασθαι ὡς μάλιστα τὸ εἰδέναι ἃ βούλει πράττειν. ἐὰν γὰρ * τούτῳ διενεγκὼν τῶν ἄλλων ἐπιχειρῇς τὰ τῆς πόλεως πράττειν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ πάνυ ῥᾳδίως τύχοις, ὧν ἐπιθυμεῖς. Χαρμίδην δὲ τὸν Γλαύκωνος ὁρῶν ἀξιόλογον μὲν ἄνδρα ὄντα,

* τούτῳ

καὶ πολλῷ δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ τότε πραττόντων, ὀκνοῦντα δὲ προσιέναι τῷ δήμῳ, καὶ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελεῖσθαι· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαρμίδη, εἴ τις ἱκανὸς ὢν τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νικᾶν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτός τε τιμᾶσθαι, καὶ τὴν πατρίδα ἐν τῇ Ἑλλάδι εὐδοκιμωτέραν ποιεῖν, μὴ θέλοι ἀγωνίζεσθαι, ποῖόν τινα τοῦτον νομίζοις ἂν τὸν ἄνδρα εἶναι; δηλονότι, ἔφη, μαλακόν τε καὶ δειλόν. εἰ δέ τις ἔφη, δυνατὸς ὢν τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελόμενος (B) τήν τε πόλιν αὔξειν, καὶ αὐτὸς διὰ τοῦτο τιμᾶσθαι, ὀκνοίη τοῦτο πράττειν, οὐκ ἂν εἰκότως δειλὸς νομίζοιτο; ἴσως, ἔφη. ἀτὰρ πρὸς τί με ταῦτα ἐρωτᾷς; ὅτι, ἔφη, οἶμαί σε δυνατὸν ὄντα ὀκνεῖν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ταῦτα ὧν ἀνάγκη σοι μετέχειν πολίτῃ γε ὄντι. τὴν δὲ ἐμὴν δύναμιν, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ἐν ποίῳ ἔργῳ καταμαθὼν, ταῦτά μου καταγινώσκεις; ἐν ταῖς συνουσίαις, ἔφη, (C) αἷς σύνει τοῖς τὰ τῆς πόλεως πράττουσι. καὶ γὰρ ὅταν τι ἀνακοινῶνταί σοι, ὁρῶ σε καλῶς συμβουλεύοντα, καὶ ὅταν τι ἁμαρτάνωσιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντα. οὐ ταυτόν ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἰδίᾳ τε διαλέγεσθαι, καὶ ἐν τῷ πλήθει ἀγωνίζεσθαι. καὶ μὴν, ἔφη, ὅ γε ἀριθμεῖν δυνάμενος, οὐδὲν ἧττον ἐν τῷ πλήθει, ἢ μόνος ἀριθμεῖ, καὶ οἱ κατὰ μόνας ἄριστα κιθαρίζοντες, οὗτοι καὶ ἐν τῷ πλήθει κρατιστεύουσιν. αἰδῶ δὲ καὶ φόβον, ἔφη, οὐχ ὁρᾷς ἔμφυτά τε ἀνθρώποις ὄντα, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ὄχλοις, ἢ (D) ἐν ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις παριστάμενα; καὶ σέ γε διδάξων, ἔφη, ὥρμημαι,* οὔτε τοὺς φρονιμωτάτους αἰδούμενος, οὔτε τοὺς ἰσχυροτάτους φοβούμενος, ἐν τοῖς ἀφρονεστάτοις τε καὶ ἀσθενεστάτοις αἰσχύνῃ λέγειν. πότερον γὰρ τοὺς γναφεῖς αὐτῶν, ἢ τοὺς σκυτεῖς, ἢ τοὺς τέκτονας, ἢ τοὺς χαλκεῖς, ἢ τοὺς γεωργοὺς, ἢ τοὺς ἐμπόρους, ἢ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβαλλομένους, καὶ φροντίζοντας ὅ,τι ἐλάττονος πριάμενοι πλείονος ἀποδῶνται, αἰσχύνῃ; ἐκ γὰρ τούτων ἁπάντων ἡ ἐκκλησία (E) συνίσταται. τί δὲ οἴει διαφέρειν ὃ σὺ ποιεῖς, ἢ τὸν ἀσκητὴν ὄντα κρείττω τοὺς ἰδιώτας φοβεῖσθαι; σὺ γὰρ τοῖς πρωτεύουσιν ἐν τῇ πόλει, ὧν ἔνιοι καταφρονοῦσί σου, ῥᾳδίως διαλεγόμενος, καὶ τῶν ἐπιμελουμένων τῇ πόλει διαλέγεσθαι πολὺ περιὼν, ἐν τοῖς μηδεπώποτε φροντίσασι τῶν πολιτικῶν,

* ἐπ εἴπ τοὺς

multoque magis idoneum aliis rempublicam tunc gerentibus, qui tamen populum accedere, reiq; publicæ negotiis operam dare formidaret: Dic mihi, mi Charmides, inquit, ſi quis, quum in certaminibus, quæ coronas præmij loco referunt, potiri victoria poſſit, eáq; re tum ipſe honorẽ cõſequi, tum patriam in Græcia illuſtriorem efficere, decertare nolit; qualẽ exiſtimes hunc hominem eſſe? Certe mollem, ait, ac ignauum. At ſi quis, quum poſſit negotia reipublicæ capeſſendo, tũ ciuitatem amplificare, tum ipſe hac via mereri honorem, hoc tamen facere reformidet; an non is merito pro ignauo habeatur? Fortaſſis, inquit. Ceterum quamobrem hæc tu me interrogas? Quod te, ait, poſſe quidem arbitrer negotia reipublicæ procurare, verum id præ ignauia reformidare; licet eorum participem eſſe te neceſſe ſit, quum ſis ciuis. At quonam ex facinore, ſubiecit Charmides, virtutem meam cognitam habes, qui hoc modo de me ſentias? Iis, inquit, ex congreſſibus, in quibus adeſſe ſoles illis, qui rempublicam adminiſtrant. Etenim vbi quid tecum communicant, video te rectum conſilium dare; atque vbi peccant, recte illos reprehendere. Non idẽ eſt, mi Socrates, inquit, priuatim diſſerere, & apud multitudinem certare. Atqui, reſpondit Socrates, qui numerare poteſt, nihilo minus apud multitudinem, quam ſolus numerat: & qui priuatim cithara canunt elegantiſſime, iidem etiam apud multitudinem primas ferre poſſunt. Tu vero non vides, inquit, verecundiam ac metũ à natura hominibus ineſſe, multoq; magis hæc in publico, quã priuatis in cõgreſſibus nobis eſſe moleſta? Ego vero te docere exorſus ſum, inquit, quod neq; prudẽtiſſimos reueritus, neq; potẽtiſſimos metuẽs, inter ſtultiſſimos ac maxime imbecillos verba facere erubeſcas. Num eos, qui ex illis fullones ſunt, vel ſutores, vel fabri, vel artifices ærarij, vel agricolæ, vel mercatores, vel qui negotiãtur in foro, & quid minoris emere poſſint, vt pluris vendãt, cogitãt, reuereris? Nã de his omnibus cõſtat certe cõcio. Et quid intereſſe putas inter hoc, quod tu facis, atq; ſi quis eorum, qui adſiduo ſemet exercẽt, lõge aliis ſuperior, imperitos metuat? nimirũ quũ inter principes reipublicæ, quorũ nonnulli te cõtemnũt, facillime diſſeras, lõgeq; ſuperes illos, qui magna cura perorare ad ciues volũt, inter eos loqui reformidas, qui nunquã rerum ciuilium ſtudioſi fuerũt,

dem ad magiſtratus capeſſendos hortatur.

neque te contemſerunt, metuens ſcilicet, ne deridearis. Quid autem? reſpondit Charmides, an non tibi videntur in comitiis ſepenumero recte perorantes irrideri? Nimirum ab illis aliis, reſpondit Socrates. Quæ cauſſa eſt quamobrem te mirer illos quidem, quum hoc faciunt, vincere; cum his auté putare te nullo modo poſſe agere. Noli teipſum, vir optime, ignorare: nec in illis delinque, in quibus maxima pars » ſolet delinquere. Nam multi magno ſtu- » dio excitati ad conſiderandum aliena ne- » gotia, non eo ſe conuertunt, vt ſeipſos ex- » plorent. Itaque ne hoc per ignauiam negligas, ſed magis enitere, vt teipſum reſpicias: nec reipublicæ curã abiice, ſi qua parte poterit ea per te iuuari. Nam ſi recte id curetur, non modo ciues ceteri, ſed amici etiam tui non parum ex te vtilitatis capient. Quum autem Ariſtippus in hoc incumberet, vt Socratem conuinceret, quemadmodum ipſe conuictus à Socrate prius fuerat: volens Socrates nonnihil adferre vtilitatis familiaribus ſuis, ſic reſpondebat, non vt illi, qui cauent, ne qua parte ſermo ipſorum inuertatur; ſed vt perſuaſi maxime facerent ea quæ deberent. Nam interrogabat eum Ariſtippus, an aliquid noſſet bonum: vt ſi quid huiuſmodi diceret, verbi gratia, cibum, potum, pecuniam, valetudinem, robur, audaciã, idipſum oſtenderet aliquando malum eſſe. At Socrates, qui ſciret nos, ſi quid moleſti [illegible] eo liberari cupere, ſic reſpondebat, vt erat optimum. Tunc me rogas, inquit, num febris aliquod bonum ſciam? Minime, ait. At lippitudinis? Ne hoc quidem. At famis? Nec famis. Atqui, ait, ſi me rogas, an aliquod nouerim bonum, quod nullius bonum ſit, equidem neque noui, neque eius egeo. Ibi rurſus Ariſtippo eum interrogante, an quid pulchrum ſciret: Permulta quidem, ait. An vero, inquit, omnia ſibi inuicẽ ſimilia ſunt? Quãtum fieri poteſt, inquit, nonnulla quidem ſunt diſſimillima. Quo pacto igitur, ſubiecit Ariſtippus, id pulchrum fuerit, quod eſt pulchro diſſimile? Quoniam, inquit, homini ad curſum pulchro diſſimilis alius eſt, alius ad palæſtram. Et ſcutũ, quod ad obiiciendum hoſti pulchrum eſt, quã diſſimillimũ eſt iaculo, quod ad hoc pulchrum eſt, vt celeriter vehementerq; feratur. Nõ aliter, ait Ariſtippus, mihi reſpõdes, ac tum, quum interrogarem, an aliquid bonũ noſſes. An vero tu putas, inquit Socrates, aliud bonũ, aliud pulchrũ eſſe?

Socrates iterum Ariſtippum confutat.

A μηδὲ σοῦ καταπεφρονηκόσιν ἰσχύεις λέγειν, δεδιὼς μὴ καταγελασθῇς. τί δαί; ἔφη, οὐ δοκοῦσί σοι πολλάκις οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγελᾶν; καὶ γὰρ οἱ ἕτεροι, ἔφη. διὸ καὶ θαυμάζω σου, εἰ ἐκείνους ὅταν τοῦτο ποιῶσι, ῥᾳδίως χειρούμενος, τούτοις δὲ μηδένα τρόπον οἴει δυνήσεσθαι προσενεχθῆναι. ὦ ἀγαθέ, μὴ ἀγνόει σεαυτόν, μηδὲ ἁμάρτανε ἃ οἱ πλεῖστοι ἁμαρτάνουσιν. οἱ γὰρ πολλοὶ ὡρμηκότες ἐπὶ τὸ σκοπεῖν τὰ τῶν ἄλλων πράγματα, B οὐ τρέπονται ἐπὶ τὸ ἑαυτοὺς ἐξετάζειν. μὴ οὖν ἀπορρᾳθύμει τούτου, ἀλλὰ διατείνου μᾶλλον πρὸς τὸ σαυτῷ προσέχειν, καὶ μὴ ἀμέλει τῶν τῆς πόλεως, εἴ τι δυνατόν ἐστιν διὰ σὲ βέλτιον ἔχειν. τούτων γὰρ καλῶς ἐχόντων, οὐ μόνον ἄλλοι πολῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς σὺ οὐκ ἐλάχιστα ὠφελήσῃ. Ἀριστίππου δὲ ἐπιχειροῦντος ἐλέγχειν τὸν Σωκράτην, ὥσπερ αὐτὸς ὑπ᾽ ἐκείνου τὸ πρότερον ἠλέγχετο, βουλόμενος τοὺς συνόντας ὠφελεῖν ὁ Σωκράτης, ἀπεκρίνατο οὐχ ὥσπερ οἱ φυλαττόμενοι μή πῃ C ὁ λόγος ἐπαλλαχθῇ, ἀλλ᾽ ὡς ἂν πεπεισμένοι μάλιστα πράττοιεν τὰ δέοντα. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἤρετο, εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν, ἵνα, εἴ τι εἴποι τῶν τοιούτων, οἷον ἢ σιτίον, ἢ ποτόν, ἢ χρήματα, ἢ ὑγίειαν, ἢ ῥώμην, ἢ τόλμαν, δεικνύῃ δὴ τοῦτο κακὸν ἐνίοτε ὄν. ὁ δὲ εἰδώς, ὅτι ἐάν τι ἐνοχλῇ ἡμᾶς, δεόμεθα τοῦ παύσοντος * ἀπεκρίνατο, ὅπερ καὶ ποιεῖν κράτιστον. * ἆρα γὰρ, ἔφη, ἐρωτᾷς με, εἴ τι οἶδα πυρετοῦ ἀγαθόν; οὐκ ἔγωγ᾽, ἔφη. D ἀλλὰ ὀφθαλμίας; οὐδὲ τοῦτο. ἀλλὰ λιμοῦ; οὐδὲ λιμοῦ. ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγ᾽ ἐρωτᾷς με, εἴ τι ἀγαθὸν οἶδα, ὃ μηδενὸς ἀγαθόν ἐστιν, οὔτ᾽ οἶδα, ἔφη, οὔτε δέομαι. πάλιν δὲ τοῦ Ἀριστίππου ἐρωτῶντος αὐτόν, εἴ τι εἰδείη καλόν; καὶ πολλά, ἔφη. ἆρ᾽ οὖν, ἔφη, πάντα ὅμοια ἀλλήλοις; ὡς οἷόν τε μὲν οὖν, ἔφη, ἀνομοιότατα ἔνια. πῶς οὖν, ἔφη, τὸ τῷ καλῷ ἀνόμοιον, καλὸν ἂν εἴη; ὅτι νὴ Δί᾽, ἔφη, ἔστι μὲν τῷ καλῷ E πρὸς δρόμον ἀνθρώπῳ ἄλλος ἀνόμοιος, καὶ ἄλλος πρὸς πάλην. ἔστι δὲ ἀσπὶς καλὴ πρὸς τὸ προβαλέσθαι, ὡς ἔνι ἀνομοιοτάτη τῷ ἀκοντίῳ, καλῷ πρὸς τὸ σφόδρα τε καὶ ταχὺ φέρεσθαι. οὐδὲν διαφερόντως, ἔφη, ἀποκρίνῃ μοι, ἢ ὅτε σε ἠρώτησα, εἴ τι ἀγαθὸν εἰδείης. σὺ δ᾽ οἴει, ἔφη, ἄλλο μὲν ἀγαθόν, ἄλλο δὲ καλὸν εἶναι;

ἀπεκρίνατο, ὥσπερ & ἄρα γε, ἔφη,

Οὐκ οἶσθ' ὅτι πρὸς ταὐτὰ πάντα καλά τε καὶ ἀγαθά ἐστι; πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἀρετὴ οὐ πρὸς ἄλλα μὲν ἀγαθόν, πρὸς ἄλλα δὲ καλόν ἐστιν· ἔπειτα οἱ ἄνθρωποι τὸ αὐτό τε καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καλοὶ κἀγαθοὶ λέγονται, πρὸς τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καλά τε κἀγαθὰ φαίνεται. πρὸς ταὐτὰ δὲ καὶ τἄλλα πάντα, οἷς ἄνθρωποι χρῶνται, καλά τε καὶ ἀγαθὰ νομίζεται, πρὸς ἅπερ ἂν εὔχρηστα ᾖ. Ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ κόφινος κοπροφόρος καλόν ἐστι; Νὴ Δί', ἔφη· καὶ χρυσῆ γε ἀσπὶς αἰσχρόν, ἐὰν πρὸς τὰ ἑαυτῶν ἔργα, ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ᾖ, ἡ δὲ κακῶς. Λέγεις σύ, ἔφη, καλά τε καὶ αἰσχρὰ τὰ αὐτὰ εἶναι; Καὶ νὴ Δία, ἔγωγ', ἔφη, ἀγαθά τε καὶ κακά. πολλάκις γὰρ τό γε λιμοῦ ἀγαθόν, πυρετοῦ κακόν ἐστιν, καὶ τὸ πυρετοῦ ἀγαθόν, λιμοῦ κακόν ἐστιν. πολλάκις δὲ τὸ μὲν πρὸς δρόμον καλόν, πρὸς πάλην αἰσχρόν· τὸ δὲ πρὸς πάλην καλόν, πρὸς δρόμον αἰσχρόν. πάντα γὰρ ἀγαθὰ μὲν καὶ καλά ἐστιν πρὸς ἃ ἂν εὖ ἔχῃ, κακὰ δὲ καὶ αἰσχρὰ πρὸς ἃ ἂν κακῶς. καὶ οἰκίας δὲ λέγων τὰς αὐτὰς καλάς τε εἶναι καὶ χρησίμους, παιδεύειν ἔμοιγ' ἐδόκει, οἵας χρὴ οἰκοδομεῖσθαι. ἐπεσκόπει δὲ ὧδε. ἆρά γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν οἵαν χρὴ ἔχειν, τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἡδίστη τε ἐνδιαιτᾶσθαι, καὶ χρησιμωτάτη ἔσται; τούτου δὲ ὁμολογουμένου, Οὐκοῦν ἡδὺ μὲν θέρους ψυχεινὴν ἔχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινήν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο συμφαῖεν, Οὐκοῦν ἐν ταῖς πρὸς μεσημβρίαν βλεπούσαις οἰκίαις τοῦ μὲν χειμῶνος ὁ ἥλιος εἰς τὰς παστάδας ὑπολάμπει, τοῦ δὲ θέρους ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν στεγῶν πορευόμενος σκιὰν παρέχει. Οὐκοῦν εἴγε καλῶς ἔχει ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι, οἰκοδομεῖν δεῖ ὑψηλότερα μὲν τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χειμερινὸς ἥλιος μὴ ἀποκλείηται· χθαμαλώτερα δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον, ἵνα οἱ ψυχροὶ * μὴ ἐμπίπτωσιν ἄνεμοι. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, ὅποι πάσας ὥρας αὐτός τε ἂν ἥδιστα καταφεύγοι, καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλέστατα τίθοιτο, αὕτη ἂν εἰκότως ἡδίστη τε καὶ καλλίστη οἴκησις εἴη. γραφαὶ δὲ καὶ ποικιλίαι πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν, ἢ παρέχουσι. ναοῖς γε μὴν καὶ βωμοῖς χώραν ἔφη εἶναι πρεπωδεστάτην, ἥτις ἐμφανεστάτη οὖσα, ἀστιβεστάτη εἴη.

* μὴ παρεμπίπτωσιν

A An ignoras omnia pulchra & bona, ad eadem referri? Nam primum virtus non ad alia bonum quiddam eſt, ad alia vero, pulchrum. Deinde homines eodem modo, & eorumdem reſpectu pulchri bonique dicuntur, & hominum corpora eorumdem reſpectu eſſe pulchra bonaque videntur. Denique cetera omnia, quibus vtuntur homines, eorumdem reſpectu pulchra bonaque putantur, eorum ſcilicet, quorum vſui accommodata ſunt. Num igitur, ait Ariſtippus, etiam qualus, quo efferuntur ſtercora, pulchrum B quiddam eſt? Eſt profecto, ait Socrates. Atque etiam ſcutum aureum eſt turpe: modo ad vſus ſuos ille quidem pulchre factus ſit, hoc vero male. Dicis tu, inquit, pulchra & turpia eadem eſſe? Dico, ait, atque etiam eadem eſſe bona & mala. Nam ſæpenumero quod fami bonum, febri malum eſt; quod febri bonum, fami malum. Et ſæpenumero quod ad curſum pulchrum eſt, ad luctam eſt turpe: quod ad luctam pulchrum, ad curſum turpe. Quippe omnia bona ſunt ac C pulchra ad ea quibus conueniunt; mala vero ac turpia, reſpectu eorum quibus male conueniunt. Idem quum diceret eaſdem ædes pulchras & vtiles eſſe, docere mihi quidem videbatur, cuiuſmodi ſint exſtruendæ. Id autem conſiderabat hoc modo. An non illum, qui domum habere velit, qualem habere conuenit, hoc moliri neceſſe eſt, vt habitatu ſit iucundiſſima, & vtiliſſima? Quod quum pro confeſſo haberetur: Ergo iucundum eſt, inquit, per æſtatem domum habere frigidam; per hyemem, calidam. Quum hoc quoque concederetur: Ergo in ædificiis, ait, quæ meridiem ſpectant, per hyemem D ſol in cubicula ſplendet, per ęſtatem vero ſupra nos, ſupraque tecta incedens, vmbram ſuppeditat. Quamobrem ſi hæc ita fieri bonum eſt, altius ædificanda ſunt ea, quæ meridiem ſpectant, vt ſol hybernus non excludatur: humilius vero, quæ ſeptemtriones ſpectant, ne venti frigidi poſſint incidere. Atque vt res ſummatim indicetur, quo quis ſingulis anni temporibus iucundiſſime ſe recipiat, ac res ſuas tutiſſime collocet, id vero haud dubie iucũdiſſimum ac pulcherrimum ædificium fuerit. E Ceterũ picturæ, variiq; colores plures delectationes adimunt, quam ſuppeditent. Templis ac aris locum illũ aiebat eſſe conuenientiſſimum, qui & apertiſſimus pariter, ac minime tritus eſſet.

Socratis conſilium de domo ſtruenda.

Nam iucundum eſſe, vt ij, qui orare volunt, videant: neque minus iucundum, vt puri accedant. Rurſum interrogatus, num fortitudo adquiri doctrina poſſit, an eſſet à natura? Equidem arbitror, ait, perinde ac corpus aliud alio robuſtius à natura eſt ad perferendos labores, ſic & animum animo firmiorem eſſe natura ad ſubeunda pericula. Nam video illos qui eiſdem legibus ac moribus ſunt educati, longe inter ſe audacia differre. Idem tamen exiſtimo, naturam omnem doctrina & exercitatione ad fortitudinem proficere. Nam patet omnino, Scythas ac Thraces non auſuros ſumtis clupeis ac haſtis aduerſus Lacedæmonios dimicare: contraque manifeſtum eſt, non etiam Lacedæmonios vel aduerſus Thraces cetris ac iaculis, vel aduerſus Scythas arcubus depugnaturos. Atque equidem in aliis etiam omnibus conſimiliter homines video natura inter ſe differre, ac ſtudio multum proficere. De quibus patet, debere omnes, ſiue ſint præſtantiori à natura indole præditi, ſeu hebetiores, ea diſcere ac meditari, in quibus excellere velint. Sapientiam vero, ac ſanitatem mentis non diſcernebat, ſed ſapientis ac ſani eſſe iudicabat, vti aliquem eis quæ bona honeſtaque eſſe cognoſceret; ac vitare, quæ ſciret eſſe turpia. Præterea interrogatus, num eos, qui ſcirent, quid agere oporteat, & his contraria facerent, ſapientes ac temperantes eſſe putaret: potius inſipientes ac ſtupidos eſſe reſpondit. Etenim, ait, omnes arbitror, eligentes ex iis quæ fieri poſſunt, quam maxime ipſis vtilia, facere illa debere. Quamobrem qui non recte agunt, eos nec ſapientes, nec mente ſanos eſſe ſtatuo. Dicebat & iuſtitiam, & omnem aliam virtutem eſſe, ſapientiam. Nam omnia, quæ iuſta ſunt, & ex præſcripto virtutis aguntur, honeſta & bona eſſe: neque eos, qui hæc ſciant, aliud quidpiam his præferre, neque illos, qui neſciant, præſtare poſſe: immo vero etiâſi præſtare conentur, peccare. Vſque adeo ſapientes ea quæ honeſta bonaque ſint, facere: qui ſapientes non ſint, id non poſſe, atque etiam in conatu peccare. Quum igitur & iuſta, & alia honeſta ac bona cum virtute efficiantur, manifeſtum aiebat eſſe, tum iuſtitiam, tum omnem aliam virtutem, eſſe ſapientiam. Et quamquam inſaniam ſapientiæ quiddam eſſe contrarium putaret,

A ἡδὺ μὲν γὰρ * εἰδότας προσβλέψαι, ἡδὺ δὲ ἀγνῶτας ἰδόντας ἐόντας προσιέναι. πάλιν δὲ ἐρωτώμενος, ἡ ἀνδρεία πότερον εἴη διδακτὸν, ἢ φυσικόν· οἶμαι μὲν, ἔφη, ὥσπερ σῶμα σώματος ἰσχυρότερον πρὸς τοὺς πόνους φύεται, οὕτω καὶ ψυχὴν ψυχῆς ἐρρωμενεστέραν πρὸς τὰ δεινὰ φύσει γίγνεσθαι. ὁρῶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι τρεφομένους πολὺ διαφέροντας ἀλλήλων * τόλμῃ. νομίζω μέντοι πᾶσαν φύσιν μαθήσει καὶ μελέτῃ πρὸς ἀνδρείαν αὔξεσθαι. δῆλον μὲν γὰρ, ὅτι Σκύθαι καὶ τόλμαν
B Θρᾷκες οὐκ ἂν τολμήσειαν ἀσπίδας καὶ δόρατα λαβόντες Λακεδαιμονίοις διαμάχεσθαι. φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι οὔτ' ἂν Θρᾳξὶν ἐν πέλταις καὶ ἀκοντίοις, οὔτε Σκύθαις ἐν τόξοις ἐθέλοιεν ἂν διαγωνίζεσθαι. ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων ὁμοίως καὶ φύσει διαφέροντας ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπιμελείᾳ πολὺ ἐπιδιδόντας. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι πάντας χρὴ καὶ τοὺς εὐφυεστέρους καὶ τοὺς ἀμβλυτέρους τὴν φύσιν, ἐν οἷς ἂν ἀξιόλογοι βούλωνται γενέσθαι,
C ταῦτα καὶ μανθάνειν καὶ μελετᾶν. σοφίαν δὲ, καὶ σωφροσύνην οὐ διώριζεν, ἀλλὰ τὸ τὰ μὲν καλά τε καὶ ἀγαθὰ γιγνώσκοντα χρῆσθαι αὐτοῖς, καὶ τὸ τὰ αἰσχρὰ εἰδότα εὐλαβεῖσθαι, σοφόν τε καὶ * σώφρονα ἔκρινεν. σῶφρον προσερωτώμενος δὲ, εἰ τοὺς ἐπισταμένους μὲν ἃ δεῖ πράττειν, ποιοῦντας δὲ τἀναντία, σοφούς τε καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι νομίζοι, οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, ἢ ἀσόφους τε καὶ ἀμαθεῖς. πάντας * γὰρ οἶμαι προαιρουμένους ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ἃ * οἷόν τε συμφορώτατα αὐτοῖς εἶναι, γὰρ δεῖν οἴμαι οἴονται
D ταῦτα πράττειν. νομίζω οὖν τοὺς μὴ ὀρθῶς πράττοντας, οὔτε σοφοὺς, οὔτε σώφρονας εἶναι. ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν, σοφίαν εἶναι. τά τε γὰρ δίκαια, καὶ πάντα, ὅσα ἀρετῇ πράττεται, καλά τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι· καὶ οὔτ' ἂν τοὺς ταῦτα εἰδότας ἄλλο [ἂν * τι τούτων οὐδὲν προελέσθαι, οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους, δύνασθαι πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν. οὕτω καὶ τὰ καλά γε καὶ ἀγαθὰ τοὺς μὲν σοφοὺς πράττειν,
E τοὺς δὲ μὴ σοφοὺς οὐ δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν. ἐπεὶ οὖν τά τε δίκαια καὶ τἆλλα καλά τε καὶ ἀγαθὰ πάντα ἀρετῇ πράττεται, δῆλον εἶναι, ὅτι καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ, σοφία ἐστί. μανίαν γε μὴν ἐναντίον μὲν ἔφη εἶναι σοφίᾳ,

οὐ μέντοι γε τὴν ἀνεπιστημοσύνην μανίαν ἐνόμιζεν. τὸ δ' ἀγνοεῖν ἑαυτὸν, * καὶ μὴ ἃ οἶδε δοξάζειν τε καὶ οἴεσθαι καὶ γιγνώσκειν, ἐγγυτάτω μανίας ἐλογίζετο εἶναι. τοὺς μέντοι πολλοὺς ἔφη, ἃ μὲν οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι, τοὺς διημαρτηκότας τούτων οὐ φάσκειν μαίνεσθαι, τοὺς δὲ διημαρτηκότας ὧν οἱ πολλοὶ γιγνώσκουσι, μαινομένους καλεῖν. ἐάν τε γάρ τις μέγας οὕτως οἴηται εἶναι, ὥστε κύπτειν τὰς πύλας τοῦ τείχους διεξιὼν, ἐάν τε οὕτως ἰσχυρὸς, ὥστ' ἐπιχειρεῖν οἰκίας αἴρεσθαι, ἢ ἄλλῳ τῳ ἐπιτίθεσθαι τῶν πᾶσι δήλων ὅτι ἀδύνατά ἐστι, τοῦτον μαίνεσθαι φάσκειν. τοὺς δὲ μικρὸν διαμαρτάνοντας οὐ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς μαίνεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν ἔρωτα καλοῦσιν, οὕτω καὶ τὴν μεγάλην παράνοιαν μανίαν αὐτοὺς καλεῖν. φθόνον δὲ σκοπῶν ὅ,τι εἴη, λύπην μέν τινα ἐξηύρισκεν αὐτὸν ὄντα, οὔτε μέντοι τὴν ἐπὶ φίλων ἀτυχίαις, οὔτε τὴν ἐπ' ἐχθρῶν εὐτυχίαις γιγνομένην· ἀλλὰ μόνους ἔφη φθονεῖν τοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων εὐπραξίαις ἀνιωμένους. θαυμαζόντων δέ τινων, εἴ τις φιλῶν τινα ἐπὶ τῇ εὐπραξίᾳ αὐτοῦ λυποῖτο, ὑπεμίμνησκεν ὅτι πολλοὶ οὕτως πρός τινας ἔχουσιν, ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχοῦσιν, εὐτυχούντων δὲ, λυπεῖσθαι. τοῦτο δὲ φρονίμῳ μὲν ἀνδρὶ οὐκ ἂν συμβῆναι, τοὺς ἠλιθίους δὲ * δεῖ πάσχειν αὐτό. σχολὴν δὲ σκοπῶν, τί εἴη, ποιοῦντας μέν τι τοὺς πλείστους, ἔφη εὑρίσκειν. καὶ γὰρ τοὺς πεττεύοντας, καὶ τοὺς γελωτοποιοῦντας ποιεῖν τι. πάντας δὲ τούτους ἔφη σχολάζειν. ἐξεῖναι γὰρ αὐτοῖς ἰέναι πράξοντας τὰ βελτίω τούτων. ἀπὸ μέντοι τῶν βελτιόνων ἐπὶ τὰ χείρω ἰέναι, οὐδένα σχολάζειν. εἰ δέ τις ἴοι, τοῦτον, ἀσχολίας αὐτῷ οὔσης, κακῶς ἔφη τοῦτο πράττειν. βασιλεῖς δὲ καὶ ἄρχοντας οὐ τοὺς τὰ σκῆπτρα ἔχοντας ἔφη εἶναι, οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἱρεθέντας, οὐδὲ τοὺς κλήρῳ λαχόντας, οὐδὲ τοὺς βιασαμένους, οὐδὲ τοὺς ἐξαπατήσαντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπισταμένους ἄρχειν. ὁπότε γάρ τις ὁμολογήσειε τοῦ μὲν ἄρχοντος εἶναι τὸ προστάττειν ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, τοῦ δὲ ἀρχομένου τὸ πείθεσθαι, ἐπεδείκνυεν ἐν τῇ νηὶ τὸν μὲν ἐπιστάμενον, ἄρχοντα, τὸν δὲ ναύκληρον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νηὶ πάντας, πειθομένους τῷ ἐπισταμένῳ· καὶ ἐν γεωργίᾳ, τοὺς κεκτημένους ἀγρούς· καὶ ἐν νόσῳ, τοὺς νοσοῦντας·

* ἃ μὴ οἶδε δοξάζειν καὶ οἴεσθαι γιγνώσκειν,

* ἀεὶ πάσχ.

A non tamen inſcitiam exiſtimabat eſſe inſaniam: ſed ignorare ſeipſum, & quæ quis neſciat, opinari ac ſcire velle, proximum quiddam eſſe arbitrabatur inſaniæ. Addebat, hominum vulgus negare illos inſanire, qui ab iis aberrent, quæ maxima pars ignoret: at qui ab illis aberrent, quæ vulgo nota ſint, furioſos adpellare. Nam aiunt, eum, qui ſe tam magnum eſſe putet, vt per oppidi portas tranſiens ſeſe inclinet, tamque robuſtum, vt ædes B ſuſtollere conetur, vel aliquid aliud eorum adgrediatur, de quibus conſtet omnibus, fieri ea non poſſe: hunc inquam omnino inſanire aiunt. At qui paullum quid delinquant, non videri vulgo inſanire: ſed quemadmodum vehementem libidinem adpellant amorem, ita dementiam ingentem ab eis inſaniam vocari. Quum autem quid eſſet inuidia, conſideraret; dolorem eſſe quemdam reperiebat, non in amicorum aduerſis rebus, nec C in ſecundis hoſtium: ſed eos ſolum aiebat inuidere, qui amicorum fortunam proſperam iniquo animo ferrent. Quumque mirarentur nonnulli, poſſe aliquem in eius ſucceſſu proſpero, quem diligeret, percipere dolorem: commonefaciebat eos, eſſe quoſdam ſic adfectos ad alios, vt ſi cum miſeriis eos conflictari videant, negligere ipſos non poſſint, omninoque calamitatibus eorum ſuccurrant: contra, ſi ſecundæ res ipſorum ſint, D doleant. Atque hoc viro prudenti non vſuuenire, ſed fatuis. Quum quid ſit otiũ, conſideraret; aiebat ſe deprehendere, maximam hominum partem aliquid facere. Quippe illos etiam, qui calculis ludunt, & ioculatores agere quidem aliquid aiebat, verum eoſdem nihilominus eſſe otioſos: Etenim poſſe ipſos diſcedere, ad agendũ aliquid rei melioris. A melioribus autem ad peiora ſe conferendi, otium eſſe nemini. Ac ſi maxime quis id faceret, aiebat eũ E male facere, præſertim qui iã ante in negotio eſſet. Reges ac principes nõ illos dicebat eſſe, qui ſceptra tenerent, nec illos, qui vel à quibuſuis eſſent delecti, vel ſorte, vi, fraudibus eo peruenissent: ſed quotquot imperandi periti eſſent. Nã vbi quis fateretur, eius eſſe, qui cũ imperio præſit, imperare quod agendum ſit, ſubditi vero parere: demonſtrabat; in naui eum, qui rei nauticæ peritus ſit, aliis præeſſe, nauiculatorẽ vero, cũ ceteris omnibus, huic perito parere; itidẽ in agricultura, illos, qui agros poſſiderent: in morbo, qui eo laborarent:

A in corporis exercitio, qui eo vterentur: alios denique omnes, quibus quiddam ſit, quod curatione indigeat, ſi quidem ſe arbitrentur rem intelligere, curam eius habere: ſin autem, non modo peritis præſentibus obtemperare, ſed etiam abſentes arceſſere; vt ipſis parentes, quæ oporteat, agãt. In lanificio etiam mulieres viris præeſſe demonſtrabat, quod illæ ſciant, quo pacto exercendum ſit lanificium, viri cõtra ignorent. Quod ſi quis ad hæc diceret, poſſe tyrannum recte monentibus non obtemperare: Et qui non parere poſſit, reſpondebat: quum ſi quis recte monenti non obtemperet, damnum propoſitum ſit? Nam ſi qua in re non pareat aliquis recte monenti, nimirum peccabit: qui vero peccat, damno mulctatur. Quod ſi quis diceret, habere tyrannum poteſtatem occidendi eum, qui recte ſapiat: Tu vero exiſtimas, inquit, eum, qui præſtantiſſimos quoſque ex ſociis occidat, damni expertem eſſe, vel leue damnum pati? Vtrum enim arbitraris, eum, qui hoc perpetret, incolumem poſſe manere, an potius hoc pacto celerrime periturum? Quum autem ex eo quidam quæreret, quodnam ipſi videretur vitæ inſtitutum homini optimũ eſſe: reſpõdit, actionem bonam. At quum rurſus ille quæreret, an etiam fortunã proſperam pro inſtituto quodam duceret? Equidem, ait, fortunam & actionem prorſus eſſe ſtatuo contraria. Nam ſi quis nihil quærens, aliquid rei neceſſariæ conſequatur, id fortunam eſſe proſperam puto: at ſi quis doctrina & exercitatione recte quid faciat, id actionem bonam eſſe duco; quique hoc inſtituto gaudent, ij mihi videntur bene agere. Homines etiam optimos deoque acceptiſſimos aiebat eſſe, in agricultura, eos qui ad agri cultionem pertinentia recte faciant: in medicina, qui res medicas: in republica, qui res ciuiles. At qui nihil recte agit, eum neque vtilem ad quidquam eſſe dicebat, neque acceptum deo. Præterea ſi quando cum aliquibus colloqueretur, qui artificia noſſent, & quæſtus gratia iis vterentur, etiam his proderat. Nam quum aliquando ad Parrhaſium pictorem ingreſſus eſſet, cumque eo colloqueretur: Num pictura, mi Parrhaſi, ait, earum rerum eſt adſimilatio, quæ cernuntur? Nam & concaua, & eminentia, & obſcura, & lucida, & dura, & mollia, & aſpera, & læuia, & noua & vetera corpora per colores repræſentando exprimitis.

καὶ ἐν σωμασκίᾳ, τοὺς σωμασκοῦντας· καὶ τοὺς ἄλλους πάντας οἷς ὑπάρχει τι ἐπιμελείας δεόμενον, ἂν μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι, ἐπιμελεῖσθαι· εἰ δὲ μή, τοῖς ἐπισταμένοις οὐ μόνον παροῦσι πειθομένους, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μεταπεμπομένους, ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν. ἐν δὲ ταλασίᾳ καὶ τὰς γυναῖκας ἐπεδείκνυεν ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν, διὰ τὸ τὰς μὲν εἰδέναι ὅπως χρὴ ταλασιουργεῖν, τοὺς δὲ μὴ εἰδέναι. εἰ δέ τις πρὸς ταῦτα λέγοι, ὅτι
B τῷ τυράννῳ ἔξεστι μὴ πείθεσθαι τοῖς ὀρθῶς λέγουσι· καὶ πῶς ἄν, ἔφη, ἐξείη μὴ πείθεσθαι, ἐπικειμένης γε ζημίας, ἐάν τις τῷ εὖ λέγοντι μὴ πείθηται; ἐν ᾧ γὰρ ἄν τις πράγματι μὴ πείθηται τῷ εὖ λέγοντι, ἁμαρτήσεται δήπου· ἁμαρτάνων δὲ ζημιωθήσεται. εἰ δὲ φαίη τις τὸν τύραννον ἐξεῖναι καὶ ἀποκτεῖναι τὸν εὖ φρονοῦντα· τὸν δὲ ἀποκτείνοντα, ἔφη, τοὺς κρατίστους τῶν συμμάχων οἴει ἀζήμιον γίγνεσθαι, ἢ ὡς ἔτυχε ζημιοῦσθαι; πότερον γὰρ ἂν μᾶλλον οἴει σώζε-
C σθαι τὸν ταῦτα ποιοῦντα, ἢ οὕτω καὶ τάχιστ᾽ ἂν ἀπόλλυσθαι; ἐρομένου δέ τινος αὐτόν, τί δοκοίη αὐτῷ κράτιστον ἀνδρὶ ἐπιτήδευμα εἶναι, ἀπεκρίνατο, εὐπραξίαν. ἐρομένου δὲ πάλιν, εἰ καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐπιτήδευμα νομίζοι εἶναι· πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον ἔγωγ᾽, ἔφη, τύχην καὶ πρᾶξιν ἡγοῦμαι. τὸ μὲν γὰρ μὴ ζητοῦντα ἐπιτυχεῖν τινι τῶν δεόντων, εὐτυχίαν οἶμαι εἶναι· τὸ δὲ, μαθόντα τι καὶ μελετήσαντα εὖ ποιεῖν, εὐπραξίαν νομίζω· καὶ οἱ τοῦτο ἐπιτηδεύον-
D τες, δοκοῦσί μοι εὖ πράττειν. καὶ ἀρίστους δὲ καὶ θεοφιλεστάτους ἔφη εἶναι, ἐν μὲν γεωργίᾳ, τοὺς τὰ γεωργικὰ εὖ πράττοντας, ἐν δὲ ἰατρείᾳ, τοὺς τὰ ἰατρικά, ἐν δὲ πολιτείᾳ, τοὺς τὰ πολιτικά· τὸν δὲ μηδὲν εὖ πράττοντα, οὔτε χρήσιμον οὐδέν, ἔφη εἶναι, οὔτε θεοφιλῆ. ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ ποτε τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων, καὶ ἐργασίας ἕνεκα χρωμένων αὐταῖς, διαλέγοιτό τισι, καὶ τούτοις ὠφέλιμος ἦν. εἰσελθὼν μὲν γάρ ποτε πρὸς Παρράσιον τὸν ζωγράφον, καὶ διαλε-
E γόμενος αὐτῷ, ἆρα, ἔφη, ὦ Παρράσιε, γραφική ἐστιν ἡ εἰκασία τῶν ὁρωμένων; τὰ γοῦν κοῖλα, καὶ τὰ ὑψηλά, καὶ τὰ σκοτεινά, καὶ τὰ φωτεινά, καὶ τὰ σκληρά, καὶ τὰ μαλακά, καὶ τὰ τραχέα, καὶ τὰ λεῖα, καὶ τὰ νέα, καὶ τὰ παλαιὰ σώματα διὰ τῶν χρωμάτων ἀπεικάζοντες ἐκμιμεῖσθε.

Vere

A ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. καὶ μὴν τά γε καλὰ εἴδη ἀφομοιοῦντες, ἐπειδὴ οὐ ῥᾴδιον ἑνὶ ἀνθρώπῳ περιτυχεῖν ἄμεμπτα πάντα ἔχοντι, ἐκ πολλῶν * συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα, οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιεῖτε φαίνεσθαι. ποιοῦμεν γὰρ, ἔφη, οὕτως. τί γάρ; ἔφη, τὸ πιθανώτατόν τε, καὶ ἥδιστον, καὶ φιλικώτατον, καὶ ποθεινότατον, καὶ ἐρασμιώτατον ἀπομιμεῖσθε τῆς ψυχῆς ἦθος; ἢ οὐδὲ μιμητόν ἐστι

συναγαγόντες

B τοῦτο; πῶς γὰρ ἄν, ἔφη, μιμητὸν εἴη, ὦ Σώκρατες, ὃ μήτε συμμετρίαν, μήτε χρῶμα, μήτε ὧν σὺ εἶπας ἄρτι μηδὲν ἔχει, μηδὲ ὅλως ὁρατόν ἐστιν; ἆρ' οὖν, ἔφη, γίγνεται ἐν ἀνθρώπῳ πώποτε φιλοφρόνως καὶ τὸ ἐχθρῶς βλέπειν πρός τινας; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. οὐκοῦν τό γε μιμητὸν ἐν τοῖς ὄμμασιν; καὶ μάλα, ἔφη. ἐπὶ δὲ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς ὁμοίως σοὶ δοκοῦσιν ἔχειν τὰ πρόσωπα, οἵ τε φροντίζοντες καὶ

C οἱ μή; μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς φαιδροὶ, ἐπὶ δὲ τοῖς κακοῖς σκυθρωποὶ γίγνονται. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ταῦτα δυνατὸν ἀπεικάζειν; καὶ μάλα, ἔφη. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μεγαλοπρεπές τε, καὶ ἐλευθέριον, καὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀνελεύθερον, καὶ τὸ σωφρονητικόν τε καὶ φρόνιμον, καὶ τὸ ὑβριστικόν τε καὶ ἀπειρόκαλον, καὶ διὰ τοῦ προσώπου, καὶ διὰ τῶν σχημάτων, καὶ ἑστώτων καὶ κινουμένων ἀνθρώπων διαφαίνει. ἀλη-

D μιμητά; θῆ λέγεις, ἔφη. οὐκοῦν καὶ ταῦτα * μιμητά; καὶ μάλα, ἔφη. πότερον οὖν, ἔφη, νομίζεις ἥδιον ὁρᾶν τοὺς ἀνθρώπους, δι' ὧν τὰ καλά τε κἀγαθὰ, καὶ ἀγαπητὰ ἤθη φαίνεται, ἢ δι' ὧν τὰ αἰσχρά τε, καὶ πονηρὰ, καὶ μισητά; πολὺ, νὴ Δί', ἔφη, διαφέρει, ὦ Σώκρατες. πρὸς δὲ Κλείτωνα τὸν ἀνδριαντοποιὸν εἰσελθών ποτε, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, ὅτι μὲν, ἔφη, ὦ Κλείτων, ἀλλοίους ποιεῖς δρομεῖς τε καὶ παλαιστὰς, καὶ πύκτας, καὶ

E παγκρατιαστὰς, ὁρῶ τε καὶ οἶδα· ὃ δὲ μάλιστα ψυχαγωγεῖ διὰ τῆς ὄψεως τοὺς ἀνθρώπους, τὸ ζωτικὸν φαίνεσθαι, πῶς τοῦτο ἐνεργάζῃ τοῖς ἀνδριᾶσιν; ἐπεὶ δὲ ἀπορῶν ὁ Κλείτων οὐ ταχὺ ἀπεκρίνατο· ἆρ', ἔφη, τοῖς τῶν ζώντων εἴδεσιν ἀπεικάζων τὸ ἔργον, ζωτικωτέρους ποιεῖς φαίνεσθαι τοὺς ἀνδριάντας; καὶ μάλα, ἔφη. οὐκοῦν τά τε ὑπὸ τῶν σχημάτων κατασπώμενα, καὶ τὰ ἀνασπώμενα ἐν τοῖς σώμασι, καὶ τὰ συμπιεζόμενα, καὶ τὰ διελκόμενα, καὶ τὰ ἐντεινόμενα, καὶ τὰ ἀνιέμενα

A Vere dicis, ait Parrhaſius. Atqui quum formas elegantes imitamini, quando non facile eſt vnum hominem nanciſci, in quo reprehenſionis omnia ſint expertia, de multis colligentes ea, quæ in ſingulis pulcherrima ſunt, ita ſcilicet tota corpora, vt pulchra videantur, efficitis. Sic facimus, ait. Quid vero? Subiecit Socrates, num indolem animi ad perſuadendum aptiſſimam, & ſuauiſſimam, & amiciſſimam, & deſiderabilẽ maxime, maximeque amabilem imitamini? an vero illa ini-

B mitabilis eſt? Quo pacto, mi Socrates, ait Parrhaſius, poſſit hoc eſſe imitabile, quod neque proportionem, neque colorem, neque quidquam habet illorum quæ modo tu commemorabas, ac omnino ne cerni quidem poteſt? Annon, inquit, vſuuenit homini nonnumquam, vt blande vel hoſtiliter quoſdam intueatur? Ita mihi videtur, ait. Ergo in oculis eſt, quod exprimi poteſt? Omnino, inquit. At in

C amicorum rebus ſecundis & aduerſis eidemne vultus eſſe tibi videntur eorum qui ſolliciti ſunt, & qui non? Nequaquam, ait. Nam in proſperis hilares, in aduerſis triſtes fiunt. Ergo poſſunt, ait Socrates, hæc quoque repræſentari? Omnino, reſpondit Parrhaſius. Quin etiam indoles quædam magnifica, & liberalis, & humilis, & illiberalis, & caſta, & prudens, & petulans, & turpis, per vultum, per geſtus hominum, tam eorum qui

D ſtant, quam qui mouentur, elucet. Vere dicis, ait. Et poſſunt igitur hæc quoque imitando exprimi? Omnino, inquit. Vtrũ ergo, ſubiecit Socrates, illa cernere lubentius homines putas, per quæ honeſti, boni, amabiles mores elucent: an per quæ mores turpes, improbi, odio digni? Multum inter hæc, mi Socrates, ait, profecto intereſt. Etiam ingreſſus aliquando ad Clitonem ſtatuarium, inſtitutóque cum hoc colloquio: Varios te, mi Clito, ait, cur-

E ſores, luctatores, pugiles, pancratiaſtas fingere video & ſcio: quod autem maxime recreat homines adſpectu, ſi viuax quiddam eis ineſſe videatur, quo pacto id in ſtatuis efficis? Heic quum ſubdubitans Clito, non celeriter reſponderet: An, inquit, opus tuum ad formas eorum quæ viuunt, comparando, ſtatuas viuatiores videri facis? Omnino, inquit. Nonne igitur, dum quæ per geſtus deorſum ſurſumque trahuntur in corporibus, & quæ comprimuntur, & quæ diducuntur, & quæ intenduntur, & quæ remittuntur,

exprimis; facis, vt ſimiliora, magiſque conſentanea veris adpareant? Maxime ſcilicet, inquit. At vero etiam adfectiones corporum aliquid agentium imitari, an non delectationem aliquam ſpectantibus adfert? Id vero conſentaneum eſt, ait. Quamobrem pugnantium oculi repræſentandi ſunt vt minaces, victorum vero vultus ſic effingendus, vt lætorum eſſe ſolet. Prorſus, inquit. Ergo ſtatuarium, ſubiecit Socrates, animi actiones per formam repræſentare oportet. Itidem ad Piſtiam fabrum loricarium ingreſſus, quum is ipſi loricas egregie factas oſtenderet: Profecto, ait, mi Piſtia, pulchrum hoc inuentum eſt, tegere loricam eas hominis partes, quas tegi neceſſe eſt; neque tamen impedire, quo minus quis manibus vtatur. Verum, inquit, dicito mihi, mi Piſtia, quamobrẽ nec firmiores, nec maioris pretij thoraces ac loricas faciens, quam alij, pluris tamen eas vendis? Propterea, mi Socrates, ait, quod concinniores facio. Illud autem concinnũ an menſura, vel pondere demonſtrãs, pluris æſtimas? Nec enim thoraces omnes ęquales, neq; ſimiles te puto facere, ſiquidẽ tales facis, qui congruant. Sic eſt, inquit. Nam abſque illo ſit, nullus loricæ vſus fuerit. Ergo, ait Socrates, etiã hominũ corpora partim concinna ſunt, partim non cõcinna. Maxime, inquit. Quo igitur pacto, inquit, thoracem inconcinno corpori congruentẽ, concinnum efficis? Sic nimirum, ait, vt & congruentẽ facio. Nã qui congruit, cõcinnus eſt. Videris mihi, ait Socrates, concinnitatẽ non per ſe adpellare, ſed reſpectu eius qui vtitur. Quẽadmodũ ſi dicas clupeum cõcinnum illi eſſe, cui congruit: itidẽmq; de chlamyde, rebuſque ceteris, ex tuo quidẽ ſermone exiſtimandum videtur. Fortaſſis autem etiã aliud quoddam non exiguum bonũ ineſt huic congruẽtiæ. Doce vero me, mi Socates, ait, ſi quid habes. Minus, inquit, pondere ſuo premunt thoraces, qui congruunt, quã qui non congruunt, licet põdus æquale habeant. Etenim qui non cõgruunt, vel ab humeris toti dependẽdo, vel aliam partem corporis aliquam vehemẽter premẽdo, geſtatu difficiles ac moleſti fiunt: at vero qui congruunt, quum onus partim à clauiculis, & parte ſcoptulis vicina, partim ab humeris, à pectore, à tergo, à vẽtre diſtributim ſubleuetur, prope nõ geſtaminis ſed adpẽdicis eſſe loco videntur. Dixiſti hoc ipſum, ait, propter

A ἀπεικάζων, ὁμοιότερα τι τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πιθανώτερα ποιεῖς φαίνεσθαι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. τὸ δὲ καὶ τὰ πάθη τῶν ποιούντων τι σωμάτων ἀπομιμεῖσθαι οὐ ποιεῖ τινα τέρψιν τοῖς θεωμένοις; εἰκός γ' οὖν, ἔφη. οὐκοῦν καὶ τῶν μὲν μαχομένων ἀπειλητικὰ τὰ ὄμματα ἀπεικαστέον, τῶν δὲ νενικηκότων εὐφραινομένων ὄψις μιμητέα. σφόδρα γε, ἔφη. δεῖ ἄρα, ἔφη, τὸν ἀνδριαντοποιὸν τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τῷ εἴδει προσεικάζειν. πρὸς δὲ Πιστίαν τὸν θωρακοποιὸν εἰσελθών, B ἐπιδείξαντος αὐτοῦ τῷ Σωκράτει θώρακας εὖ εἰργασμένους νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, καλόν γε, ὦ Πιστία, τὸ εὕρημα, τὸ τὰ μὲν δεόμενα σκέπης τοῦ ἀνθρώπου σκεπάζειν τὸν θώρακα, ταῖς δὲ χερσὶ μὴ κωλύειν χρῆσθαι. ἀτάρ, ἔφη, λέξον μοι ὦ Πιστία, διὰ τί οὔτε ἰσχυροτέρους, οὔτε πολυτελεστέρους τῶν ἄλλων ποιῶν τοὺς θώρακας, πλείονος πωλεῖς; ὅτι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εὐρυθμοτέρους ποιῶ. * τὸν ῥυθμόν, ἔφη, πότερα μέτρῳ, ἢ σταθμῷ ἐπιδεικνύων, πλείονος τιμᾷ; οὐ γὰρ δὴ ἴσους γε πάντας, C οὐδὲ ὁμοίους οἶμαί σε ποιεῖν, εἴ γε ἁρμόττοντας ποιεῖς. ἀλλὰ νὴ Δί', ἔφη, ποιῶ. οὐδὲν γὰρ ὄφελός ἐστι θώρακος ἄνευ τούτου. οὐκοῦν, ἔφη, σώματά γε ἀνθρώπων, τὰ μὲν εὔρυθμά ἐστι, τὰ δὲ * ἄρρυθμα. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πῶς οὖν, ἔφη, τῷ ἀρρύθμῳ σώματι ἁρμόττοντα τὸν θώρακα εὔρυθμον ποιεῖς; ὥσπερ καὶ ἁρμόττοντα, ἔφη. ὁ ἁρμόττων γάρ ἐστιν εὔρυθμος. δοκεῖς μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ εὔρυθμον οὐ καθ' ἑαυτὸ λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τὸν χρώμενον. D ὥσπερ ἂν εἰ φαίης, ἀσπίδα, ᾧ ἂν ἁρμόττῃ, τούτῳ εὔρυθμον εἶναι, καὶ χλαμύδα, καὶ τἄλλα ὡσαύτως ἔοικεν ἔχειν τῷ σῷ λόγῳ. ἴσως δὲ καὶ ἄλλο τι οὐ μικρὸν ἀγαθὸν τῷ ἁρμόττειν πρόσεστι. δίδαξον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εἴ τι ἔχεις. ἧττον, ἔφη, τῷ βάρει πιέζουσιν οἱ ἁρμόττοντες τῶν ἀναρμόστων, τὸν αὐτὸν σταθμὸν ἔχοντες. οἱ μὲν γὰρ ἀνάρμοστοι, ἢ ὅλοι ἐκ τῶν ὤμων κρεμάμενοι, ἢ καὶ ἄλλο τι σώματος σφόδρα πιέζοντες, δύσφοροι E καὶ χαλεποὶ γίγνονται. οἱ δὲ ἁρμόττοντες, διειλημμένοι τὸ βάρος, τὸ μὲν ὑπὸ τῶν κλειδῶν καὶ ἐπωμίδων, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ὤμων, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ στήθους, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ νώτου, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς γαστρός, ὀλίγου δεῖν οὐ φορήματι, ἀλλὰ προσθήματι ἐοίκασιν. εἴρηκας, ἔφη, αὐτὸ δι'

τὸν ῥυθμὸν δ', ἔφη,

ἄρρυθμα;

A ὅθεν ἔγωγε τὰ ἐμὰ ἔργα πλείστου ἄξια νομίζω εἶναι. ἔνιοι μέντοι τοὺς ποικίλους καὶ τοὺς ἐπιχρύσους θώρακας μᾶλλον ὠνοῦνται. ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγε διὰ ταῦτα μὴ ἁρμόττοντας ὠνοῦνται, κακὸν ἔμοιγε δοκοῦσι ποικίλον τε καὶ ἐπίχρυσον ὠνεῖσθαι. ἀλλὰ τοῦ σώματος, ἔφη, μὴ μένοντος, ἀλλὰ ποτὲ μὲν κυρτουμένου, ποτὲ δὲ ὀρθουμένου, πῶς ἂν ἀκριβεῖς θώρακες ἁρμόττοιεν; οὐδαμῶς, ἔφη. λέγεις, ἔφη, ἁρμόττειν οὐ τοὺς ἀκριβεῖς, ἀλλὰ τοὺς μὴ λυποῦντας ἐν B τῇ χρείᾳ. αὐτός, ἔφη, τοῦτο λέγεις ὦ Σώκρατες, καὶ πάνυ ὀρθῶς ἀποδέχῃ. γυναικὸς δέ ποτε οὔσης ἐν τῇ πόλει καλῆς, ᾗ ὄνομα ἦν Θεοδότη, καὶ οἵας συνεῖναι τῷ πείθοντι, μνησθέντος αὐτῆς τῶν παρόντων τινός, καὶ εἰπόντος ὅτι κρεῖττον εἴη λόγου τὸ κάλλος τῆς γυναικός, καὶ ζωγράφους φήσαντος εἰσιέναι πρὸς αὐτὴν ἀπεικασομένους, οἷς ἐκείνην ἐπιδεικνύειν ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχοι· ἰτέον ἂν εἴη θεασομένους, ἔφη ὁ Σωκράτης. οὐ γὰρ δὴ* ἀκούσασί γε τὸ λόγου κρεῖττον C ἔστι καταμαθεῖν. καὶ ὁ διηγησάμενος· οὐκ ἂν φθάνοιτ', ἔφη, ἀκολουθοῦντες; οὕτω μὲν δὴ πορευθέντες πρὸς τὴν Θεοδότην, καὶ καταλαβόντες ζωγράφῳ τινὶ παρεστηκυῖαν, ἐθεάσαντο. παυσαμένου δὲ τοῦ ζωγράφου· ὦ ἄνδρες, ἔφη ὁ Σωκράτης, πότερον ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον Θεοδότῃ χάριν ἔχειν, ὅτι ἡμῖν τὸ κάλλος ἑαυτῆς ἐπέδειξεν, ἢ ταύτην ἡμῖν, ὅτι ἐθεασάμεθα; ἆρ' εἰ μὲν ταύτῃ ὠφελιμωτέρα ἐστὶν ἡ ἐπίδειξις, D ταύτην ἡμῖν χάριν ἑκτέον, εἰ δὲ ἡμῖν ἡ θέα, ἡμᾶς ταύτῃ; εἰπόντος δέ τινος, ὅτι δίκαια λέγοι, οὐκοῦν, ἔφη, αὕτη μὲν ἤδη τὸν παρ' ἡμῶν ἔπαινον κερδαίνει, καὶ ἐπειδὰν εἰς πλείους διαγγείλωμεν, πλείω ὠφεληθήσεται· ἡμεῖς δὲ ἤδη τε ὧν ἐθεασάμεθα ἐπιθυμοῦμεν ἅψασθαι, καὶ ἄπιμεν ὑποκνιζόμενοι, καὶ ἀπελθόντες ποθήσομεν. ἐκ δὲ τούτων εἰκὸς ἡμᾶς μὲν θεραπεύειν, ταύτην δὲ θεραπεύεσθαι. καὶ ἡ Θεοδότη, νὴ Δί', ἔφη, εἰ τοίνυν E ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἐμὲ ἂν δέοι ὑμῖν τῆς θέας χάριν ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου ὁ Σωκράτης, ὁρῶν αὐτήν τε πολυτελῶς κεκοσμημένην, καὶ μητέρα παροῦσαν αὐτῇ ἐν ἐσθῆτι καὶ θεραπείᾳ οὐ τῇ τυχούσῃ, καὶ θεραπαίνας πολλὰς καὶ εὐειδεῖς, καὶ οὐδὲ ταύτας ἠμελημένως ἐχούσας, καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν οἰκίαν ἀφθόνως κατεσκευασμένην· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Θεοδότη, ἔστι σοι ἀγρός;

*ἀκούσασι· γε, ἢ τὸ λόγου κρεῖττον, ἔστι.

quod equidem opera mea maximi eſſe pretij duco. Nonnulli tamen thoraces varios ac deauratos lubentius emunt. At vero, ait Socrates, ſi propterea non congruentes emunt, varium mihi & inauratum malum emere videntur. Quum autem corpus eodem modo non maneat, ait, ſed modo curuatur, modo erigitur, quo pacto accurati thoraces congruere poſſunt? Nequaquam, inquit. Dicis tu congruere, ait, non accuratos, ſed qui in ipſo vſu moleſti nõ ſint. Id vero mi Socrates, ait, ipſe dicis, & nunc quidẽ recte rem accipis. Ceterum quum aliquãdo mulier quædam eſſet in vrbe, ſane formoſa, cui nomen eſſet Theodota, quæque talis eſſet, vt cũ perſuadẽte conſueſceret: facta ei[9] mẽtione ab aliquo eorum, qui aderant, dicente, mulieris eius elegantiam verbis exprimi nõ poſſe, atque etiam cõmemorãte pictores ad eam cõmeare, vt eius imaginẽ exprimerẽt, quibus illa commonſtraret omnia, quæcumque honeſte poſſet: Nos etiam, ait Socrates, hãc ſpectatum ire par erat. Nec enim illi, qui audierint, cognoſcere poſſunt, an ipſius forma cõmemorationem omnem ſuperet. Tum is qui hęc narrauerat: Quin confeſtim, ait, ſequimini. Itaque quũ ad Theodotam iuiſſent, & hanc pictori adſtantẽ reperiſſent, ſpectabãt mulierem. Quũque ceſſaſſet pictor: Vtrum nos, ait Socrates, gratiã potius habere Theodotæ conuenit, quod pulchritudinem ſuam nobis oſtẽderit: an nobis illam quod eam ſpectauerimus? Num ſi quidẽ hæc oſtẽſio ipſi vtilior eſt, nobis habere gratiã debet: ſin autem nobis vtilior eſt cõtemplatio, nos ipſi? Heic quum quidam diceret, proferri ab eo ęquiſſima: Ergo, inquit, hęc quidẽ modo laudẽ hãc à nobis lucri accipit loco, ac poſteaquam ad plures rẽ enuntiauerimus, maiorem vtilitatem capiet: nos autẽ quæ iam ſpectauimus, adtingere cupimus, ac abimus nõnihil titillati, denique vbi diſceſſerimus, deſiderabimus. De quibus cõſentaneum eſt, nos quidem hãc colere, ipſam vero coli. Tum Theodota: Profecto, inquit, ſi hæc ita ſe habent, me vobis ſpectationis cauſſa gratiam habere oporteat. Deinde Socrates, quum eam ſumtuoſe ornatam videret, ac matrẽ cũ ea, in veſte & cultu nõ vulgari, itẽmq; multas ac formoſas ancillas, ne illas quidẽ neglectim habitas, aliiſque reb[9] abũde inſtructas ædes: Dic mihi, ait, mea Theodota, prædiumne quoddam habes?

Non habeo, inquit. At domum habes cum prouentibus? Ne illam quidem. At ſeruos manibus tibi lucrum quærentes? Ne illos quidem, ait. Vnde igitur habes neceſſaria? Si quis, inquit, amicus mihi factus, bene mihi facere velit, is mihi facultatum inſtar eſt. Profecto, ait Socrates, mea Theodota, præclara illa poſſeſſio eſt; multoque potius eſt amicorum habere gregem, quam ouium, boum, caprarum. Verum, ait, an fortunæ rem committis, vt aliquis ad te amicus inſtar muſcæ aduolet, an & ipſa nõnihil artis adhibes? Qui poſſim ego, inquit, artis aliquid ad hoc inuenire? Multo, inquit Socrates, cõuenientius profecto, quã araneæ. Noſti enim, quo pacto illæ victum venẽtur. Telas enim tenues texunt, & quidquid in eas inciderit, eo, cibi loco vtuntur. Ergo mihi quoq; ait Theodota, das hoc cõſilij, vt rete aliquod texam? Non enim ſcilicet, adeo te ſine arte putare debes prædã lõge pretioſiſſimam, nimirũ amicos, venaturam. Nõ vides, eos, qui lepores, rem nõ magni æſtimandam, venãtur, multa artificioſe moliri? Nã quum illi noctu paſcãtur, comparatis canibus ad operas nocturnas aptis, eos venãtur. Et quia interdiu aufugiũt, alios adquirũt canes, qui ex odore ſentiẽtes, quo ſe ex paſtu ad cubile receperint, eos reperiant. Quia vero pedibus celeres ſunt, vt etiam ex oculis effugere currẽdo poſſint; rurſus alios canes veloces comparãt, vt è veſtigio capiãtur. Rurſum quia lepores nõnulli hos quoque effugiunt, retia ſtatuunt iis in ſemitis, per quas fugiũt, vt in ea delapſi cõpedibus quibuſdam implicentur. Et Theodota: Qua igitur, ait, re tali poſſim amicos ego venari? Si profecto canis loco, ait Socrates, cõparaueris aliquẽ tibi, qui indagãdo tibi formæ ſtudioſos ac locupletes inueniat; atq; vbi inuenerit, hoc machinetur, vt eos in retia tua coniiciat. Et qualianam, inquit, retia mihi ſunt? Vnum rete, ait, corpus ipſum eſt, ad amplectẽdam prædam aptiſſimum; atque in hoc animus, quo intelligere potes, quo pacto homines intuendo grata eſſe poſſis, quid dicẽs adferre poſſis lætitiam: ac præterea ſuſcipiendum eſſe comiter illum, qui tui ſit ſtudioſus; excludendum vero, qui te habeat ludibrio: magna cum ſollicitudine inuiſendum amicum, qui aduerſam in valetudinẽ inciderit: vehementer congratulandum ei, qui præclare quid geſſerit: deniq; toto pectore gratificandũ illi, cui admodũ curæ ſis.

A Οὐκ ἔμοιγ', ἔφη. Ἀλλ' ἄρα οἰκία προσόδους ἔχουσα; Οὐδὲ οἰκία, ἔφη. Ἀλλὰ μὴ χειροτέχναι τινές; Οὐδὲ χειροτέχναι, ἔφη. Πόθεν οὖν, ἔφη, τὰ ἐπιτήδεια ἔχεις; Ἐάν τις, ἔφη, φίλος μοι γενόμενος, εὖ ποιεῖν ἐθέλῃ, οὗτός μοι βίος ἐστί. Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, ὦ Θεοδότη, καλόν γε τὸ κτῆμα, καὶ πολλῷ κρεῖττον ἢ οἰῶν τε καὶ βοῶν, καὶ αἰγῶν, φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι. Ἀτάρ, ἔφη, πότερον τῇ τύχῃ ἐπιτρέπεις, ἐάν τίς σοι φίλος B ὥσπερ μυῖα προσπτῆται, ἢ καὶ αὐτή τι μηχανᾷ; Πῶς δ' ἄν, ἔφη, ἐγὼ τούτου μηχανὴν εὕροιμι; Πολὺ νὴ Δί', ἔφη, προσηκόντως μᾶλλον, ἢ αἱ φαλάγγες. Οἶσθα γὰρ ὡς ἐκεῖναι θηρῶσι τὰ πρὸς τὸν βίον. Ἀράχνια γὰρ δήπου λεπτὰ ὑφηνάμεναι, ὅ,τι ἂν ἐνταῦθα ἐμπέσῃ, τούτῳ τροφῇ χρῶνται. Καὶ ἐμοὶ οὖν, ἔφη, συμβουλεύεις ὑφήνασθαί τι θήρατρον. Οὐ γὰρ δὴ οὕτως γε ἀτέχνως οἴεσθαι χρὴ τὸ πλείστου C ἄξιον ἄγρευμα φίλους θηράσειν. Οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ τὸ μικροῦ ἄξιον τοὺς λαγὼς θηρῶντες, πολλὰ τεχνάζουσιν; ὅτι μὲν γὰρ τῆς νυκτὸς νέμονται, κύνας νυκτερευτικὰς παρασκευασάμενοι, ταύτῃ αὐτοὺς θηρῶσιν. ὅτι δὲ μεθ' ἡμέραν ἀποδιδράσκουσιν, ἄλλας κτῶνται κύνας, αἵτινες ᾗ ἂν ἐκ τῆς νομῆς εἰς τὴν εὐνὴν ἀπέλθωσι, τῇ ὀσμῇ αἰσθανόμεναι, εὑρίσκουσιν αὐτούς. ὅτι δὲ ποδώκεις εἰσίν, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τρέχοντες ἀπο-D φεύγειν, ἄλλας αὖ κύνας ταχείας παρασκευάζονται, ἵνα κατὰ πόδας ἁλίσκωνται. ὅτι δὲ καὶ ταύτας αὐτῶν τινες ἀποφεύγουσι, δίκτυα ἱστᾶσιν εἰς τὰς ἀτραπούς, ᾗ φεύγουσιν, ἵν' εἰς ταῦτα ἐμπίπτοντες συμποδίζωνται. Τίνι οὖν, ἔφη, τοιούτῳ φίλους ἂν ἐγὼ θηρῴην; Ἐὰν νὴ Δί', ἔφη, ἀντὶ κυνὸς κτήσῃ, ὅστις σοι ἰχνεύων μὲν τοὺς φιλοκάλους καὶ πλουσίους εὑρήσει, εὑρὼν δὲ μηχανήσεται ὅπως ἐμβάλῃ αὐτοὺς εἰς τὰ σὰ δίκτυα. E Καὶ ποῖα, ἔφη, ἐγὼ δίκτυα ἔχω; Ἓν μὲν δήπου, ἔφη, καὶ μάλα εὖ περιπλεκόμενον, τὸ σῶμα· ἐν δὲ τούτῳ ψυχήν, ᾗ καταμανθάνεις, καὶ ὡς ἂν ἐμβλέπουσα χαρίζοιο, καὶ ὅ,τι ἂν λέγουσα εὐφραίνοις· καὶ ὅτι δεῖ τὸν μὲν ἐπιμελόμενον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τὸν δὲ τρυφῶντα ἀποκλείειν· καὶ ἀρρωστήσαντός γε φίλου, φροντιστικῶς ἐπισκέψασθαι, καὶ καλόν τι πράξαντος σφόδρα συνησθῆναι· καὶ τῷ σφόδρα σου φροντίζοντι ὅλῃ τῇ ψυχῇ κεχαρίσθαι.

ιλεῖν γε μὴν εὖ οἶδ᾽ ὅτι ἐπίστασαι οὐ μόνον
αλακῶς, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκῶς· καὶ ὅτι ἀρεσκοί σοι
σὶν οἱ φίλοι, οἶδ᾽ ὅτι οὐ λόγῳ ἀλλ᾽ ἔργῳ ἀνα-
είθεις. μὰ τὸν Δί᾽, ἔφη ἡ Θεοδότη, ἐγὼ τούτων
δὲν μηχανῶμαι. καὶ μήν, ἔφη, πολὺ δια-
έρει τὸ κατὰ φύσιν τε καὶ ὀρθῶς ἀνθρώπῳ προσ-
έρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ βίᾳ μὲν οὔτ᾽ ἂν ἕλοις, οὔτε
κατάσχοις φίλον. εὐεργεσίᾳ δὲ καὶ ἡδονῇ τὸ θη-
ίον τοῦτο ἁλώσιμόν τε, καὶ παραμόνιμόν ἐστιν.
ληθῆ λέγεις, ἔφη. δεῖ τοίνυν, ἔφη, πρῶτον μὲν
ὺς φροντίζοντάς σου τοιαῦτα ἀξιοῦν, οἷα ποιοῦ-
ν αὐτοῖς σμικρότατα μελήσει· ἔπειτα δὲ αὐτὴν
μείβεσθαι χαριζομένην τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕ-
ω γὰρ ἂν μάλιστα φίλοι γίγνοιντο, καὶ πλεῖστον
χρόνον φιλοῖεν, καὶ μέγιστα εὐεργετοῖεν. χαρί-
οιο δ᾽ ἂν μάλιστα, εἰ δεομένοις δωροῖο τὰ
παρὰ σεαυτῆς. ὁρᾷς γάρ, ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ
ἥδιστα, ἐὰν μέν τις προσφέρηται, πρὶν ἐπιθυ-
μεῖν, ἀηδῆ φαίνεται, κεκορεσμένοις δὲ καὶ βδελυ-
μίαν παρέχει· ἐὰν δέ τις προσφέρῃ λιμὸν
μποιήσας, κἂν φαυλότερα ᾖ, πάνυ ἡδέα
φαίνεται. πῶς οὖν ἄν, ἔφη, ἐγὼ λιμὸν ἐμποιεῖν
τῶν παρ᾽ ἐμοὶ δυναίμην; εἰ νὴ Δί᾽, ἔφη,
πρῶτον μὲν τοῖς κεκορεσμένοις μήτε προσ-
φέροις, μήτε ὑπομιμνήσκοις, ἕως ἂν τῆς
πλησμονῆς παυσάμενοι πάλιν δέονται. ἔπει-
τα τοὺς δεομένους ὑπομιμνήσκοις ὡς κο-
σμιωτάτῃ τε ὁμιλίᾳ, καὶ τῷ φαίνεσθαι βου-
λομένη χαρίζεσθαι, καὶ διαφεύγουσα, ἕως
ἂν ὡς μάλιστα δεηθῶσι. τηνικαῦτα γὰρ πολὺ
διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα, ἢ πρὶν ἐπιθυμῆ-
σαι, διδόναι. καὶ ἡ Θεοδότη, τί οὖν; οὐ σύ μοι,
ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγένου συνθηρατὴς τῶν
φίλων; ἐάν γε, νὴ Δί᾽, ἔφη, πείθῃς με σύ. πῶς
οὖν ἄν, ἔφη, πείσαιμί σε; ζητήσεις, ἔφη, τοῦ-
το αὐτή, καὶ μηχανήσῃ ἐάν τι μου δέῃ. εἴσιθι
τοίνυν, ἔφη, θαμινά. καὶ ὁ Σωκράτης ἐπι-
σκώπτων τὴν * αὐτῆς ἀπραγμοσύνην ἀλλ᾽,
ὦ Θεοδότη, ἔφη, οὐ πάνυ μοι ῥᾴδιόν ἐστι σχο-
λάσαι. καὶ γὰρ ἴδια πράγματα πολλά, καὶ
δημόσια, παρέχει μοι ἀσχολίαν. εἰσὶ δὲ καὶ φί-
λαι μοι, αἳ οὔτε ἡμέρας, οὔτε νυκτὸς ἀφ᾽ αὐ-
τῶν ἐάσουσί με ἀπιέναι, φίλτρα τε μανθάνου-
σαι παρ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἐπῳδάς. ἐπίστασαι γάρ, ἔφη,
καὶ ταῦτα, ὦ Σώκρατες; ἀλλὰ διὰ τί οἴει,
ἔφη, Ἀπολλόδωρόν τε τόνδε καὶ Ἀντισθένην οὐδέ-

A Amoribus quidem certe ſcio te non modo molliter inſeruire noſſe, ſed etiam magna cum animi beneuolentia: quodque præſtantiſſimos amicos habeas, id te ſcio non oratione, ſed ipſa re perſuadendo efficere. Ego vero, ſubiecit Theodota, nihil profecto his artibus moliri ſoleo. Atqui, ait Socrates, multum refert, prout natura fert, ac recte hominem adgredi. Nam vi quidem neque capere, neque retinere amicum poſſis: ſed hæc fera tum beneficio, tum voluptate capi poteſt, & vt maneat, retineri. Vere dicis, inquit.
B Quamobrem oportet, ait, primum ab eis, qui tui ſtudioſi ſunt, huiuſmodi petere, qualia minimi ſint facturi: deinde vt tu quoque gratificando vicem eodem modo referas. Nam hoc pacto maxime tibi amici fient, ac diutiſſime diligent, & plurimis te beneficiis adficient. Gratificaberis autem maxime, ſi tua, quum eis indigent, conceſſeris. Vides enim, etiam ſuauiſſimas eſcas adlatas prius, quam adpetantur, inſuaues videri: exſaturatis vero etiam faſtidium parere. At ſi quis eas porrigat iis in quibus famem excitauerit:
C etiamſi viliores ſint, perſuaues videntur. Quo igitur pacto, ſubiecit Theodota, famem ego in aliquo mecum verſante poſſim excitare? Primum profecto, ait, ſi ſaturatis neque porrigas, neque eos commonefacias prius, quam fine repletionis facto, rurſus egeant. Deinde ſi commonefeceris indigentes colloquio maxime decoro, atque declarando, quaſi gratificari velis; interimque elabaris, donec maxime opera tua indigeant. Tunc enim longe
D præſtat eadem dona concedere, quam prius, quum necdum expeterentur. Et Theodota. Quid ergo? inquit; non tu mihi, mi Socrates, opem in venandis amicis ferre velis? Profecto, ait, ſi tu me perſuaſeris. Quo igitur pacto, ait, te perſuaſerim? Quæres, inquit, hoc ipſa tu, & excogitabis, ſi qua in re mea tibi opus futurum ſit opera. Ergo frequenter, ait, ad me ingredere. Et Socrates in otium ſuum iocans: Enimuero mea Theodota, inquit, non mihi admodum facile eſt otiari. Nam compluribus tum priuatis tũ publicis negotiis oc-
E cupatus ſum. Atque etiam amicæ quædã mihi ſunt, quæ nec interdiu, nec noctu abeſſe me abs ſe patientur; quod & amoris conciliandi rationes, & incantationes ex me diſcant. An & illa noſti, ait, mi Socrates? Cur enim exiſtimas, reſpondit, & Apollodorum hunc, & Antiſthenem num-

quam à me diſcedere? Cur & Cebetem & Simmiam Thebis ad me ventitare? Sat ſcito ea non abſque multis philtris, & incantationibus, & illecebris fieri. Ergo tu, inquit, commodato mihi des * lyngem, vt eam in te primum adtraham. At enim, ſubiecit Socrates, nolo ad te profecto pertrahi, ſed te ad me venire. Veniam vero, ait, tantum me ſuſcipe. Suſcipiam, inquit, ſi non aliqua te carior apud me fuerit. Quum itidem aliquando Epigenem quemdam vidiſſet ex familiaribus, qui & iuuenis eſſet, & corpore male adfecto: Quam vulgariter, inquit, adfectum tibi corpus eſt, mi Epigenes. Et ille: Vulgaris ſum, mi Socrates, ait. Nihilo magis, inquit, quam ij qui apud Olympiam decertaturi ſunt. An tibi certamen exiguum eſſe de vita videtur aduerſus hoſtes, quod Athenienſes proponent, quum res feret? Atqui non pauci bellicis in periculis ob malam corporis valetudinem moriuntur, vel turpiter euadunt. Multi eadem de cauſſa capiuntur viui, & capti vel reliquum vitæ ſeruiunt, ſi res ita ferat, ſeruitutem longe grauiſſimam: vel in neceſſitates maximo cum dolore coniunctas prolapſi, atque etiam perſoluentes nonnumquam plura, quam in bonis habeant; quod reliquum eſt vitæ, in maxima rerum neceſſariarum inopia & ærumnis tranſigunt. Multi etiam ſibi exiſtimationem turpem comparant, quod ob corporis imbecillitatem formidoloſe gerere ſe videantur. An has tu malæ valetudinis pœnas contemnis, téque putas hæc facile laturum? Atqui arbitror equidem longe faciliora & iucundiora his eſſe, quæ illum tolerare neceſſe ſit, qui bonæ corporis valetudini dat operam. An tu ſalubriorem, ac ad alia putas vtiliorem eſſe malā corporis conſtitutionem, quam bonam? An ea, quę per bonam corporis conſtitutionem fiunt, cōtemnis? Atqui omnia diuerſa ſunt in iis, quibus vel bene vel male adfecta ſunt corpora. Nā quibus adfecta bene ſunt corpora, valetudine vtūtur cōmoda, & robuſti ſūt, & multi hac ratione incolumes è prœliis euadūt honeſtiſſime, cunctaque pericula effugiūt: multi amicis ſuccurrunt, de patria bene merētur, & ob hæc gratiam conſequuntur, & ingentem gloriam comparant, & honores præclariſſimos adipiſcuntur. Quo fit vt reliquā vitā ſuauius ac præclarius tranſigant, liberiſq; ſuis pulchriora relinquāt ad vi-

Nomen auis amatoriæ, quod nonnunquam pro illecebris vſurpatur. Conſule interp. Theocr. Eidyll. 11.

A ποτέ μου ἀπολείπεσθαι; διὰ τί δὲ καὶ Κέβητα καὶ Σιμμίαν Θήβηθεν παραγίγνεσθαι; εὖ ἴσθι, ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων τε, καὶ ἐπῳδῶν, καὶ ἰΰγγων ἐστί. χρῆσον τοίνυν μοι, ἔφη, τὴν ἴϋγγα, ἵνα ἐπὶ σοὶ πρῶτον ἕλκω αὐτήν. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ αὐτὸς ἕλκεσθαι πρὸς σὲ βούλομαι, ἀλλὰ σὲ πρὸς ἐμὲ πορεύεσθαι. ἀλλὰ πορεύσομαι, ἔφη· μόνον * ὑποδέχου. ἀλλ' ὑποδέξομαί σε, ἔφη, ἐὰν μή τις φιλωτέρα σου ἔνδον ᾖ. Ἐπιγένην δὲ τῶν ξυνόντων τινὰ νέον τε ὄντα, B καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἔχοντα ἰδών· ὡς ἰδιωτικῶς, ἔφη, τὸ σῶμα ἔχεις, ὦ Ἐπίγενες. καὶ ὅς, ἰδιώτης μὲν, ἔφη, εἰμί, ὦ Σώκρατες· οὐδὲν γε μᾶλλον, ἔφη, τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ μελλόντων ἀγωνίζεσθαι. ἢ δοκεῖ σοι μικρὸς εἶναι ὁ περὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγών, ὃν Ἀθηναῖοι θήσουσιν, ὅταν τύχωσι; καὶ μὴν οὐκ ὀλίγοι μὲν διὰ τὴν * τοῦ σώματος καχεξίαν ἀποθνήσκουσί τε ἐν C τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις, καὶ αἰσχρῶς σώζονται. πολλοὶ δὲ αὐτὸ τοῦτο ζῶντες ἁλίσκονται, καὶ ἁλόντες ἤτοι δουλεύουσι τὸν λοιπὸν βίον, ἐὰν οὕτω τύχωσι, τὴν χαλεπωτάτην δουλείαν, ἢ εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ἀλγεινοτάτας * ἐμπεσόντες, καὶ ἐκτίσαντες ἐνίοτε πλείω τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, τὸν λοιπὸν βίον ἐνδεεῖς τῶν ἀναγκαίων ὄντες καὶ κακοπαθοῦντες διαζῶσι. πολλοὶ δὲ δόξαν αἰσχρὰν κτῶνται, διὰ τὴν τοῦ σώ- D ματος ἀδυναμίαν, δοκοῦντες ἀποδειλιᾶν. ἢ καταφρονεῖς τῶν ἐπιτιμίων τῆς καχεξίας τούτων, καὶ ῥᾳδίως ἂν οἴει φέρειν τὰ τοιαῦτα; καὶ μὴν οἶμαί γε πολλῷ ῥᾴω καὶ ἡδίω τούτων εἶναι, ἃ δεῖ ὑπομένειν τὸν ἐπιμελόμενον τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας. ἢ ὑγιεινότερόν τε καὶ εἰς τἆλλα χρησιμώτερον νομίζεις εἶναι τὴν καχεξίαν τῆς εὐεξίας; ἢ τῶν διὰ τὴν εὐεξίαν γιγνομένων καταφρονεῖς; καὶ μὴν πάντα γε τἀναντία συμβαίνει τοῖς εὖ τὰ σώματα ἔχουσιν, ἢ τοῖς κακῶς. καὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν οἱ τὰ σώματα εὖ ἔχοντες, καὶ ἰσχύουσι, καὶ πολλοὶ μὲν E διὰ τοῦτο ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων σώζονταί τε εὐσχημόνως, καὶ τὰ δεινὰ πάντα διαφεύγουσι· πολλοὶ δὲ φίλοις τε βοηθοῦσι, καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι, καὶ διὰ ταῦτα χάριτός τε ἀξιοῦνται, καὶ δόξαν μεγάλην κτῶνται, καὶ τιμῶν καλλίστων τυγχάνουσι. καὶ διὰ ταῦτα τόν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον διαζῶσι, καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίους ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον

ὑποδέξομαι

τῆς σωματ.

ἐκπεσόντες

καταλείπουσιν. οὐ γὰρ χρὴ, ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἀσκεῖ δημοσίᾳ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, διὰ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ ἀμελεῖν, ἀλλὰ μηδὲν ἧττον ἐπιμελεῖσθαι. εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι οὐδὲ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι, οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾷ μεῖον ἕξεις διὰ τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρεσκευάσθαι. πρὸς πάντα γὰρ, ὅσα πράττουσιν ἄνθρωποι, χρήσιμον τὸ σῶμα ἐστὶν, ἐν πάσαις δὲ ταῖς τοῦ σώματος χρείαις πολὺ διαφέρει ὡς βέλτιστα τὸ σῶμα ἔχειν. ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖς ἐλαχίστην σώματος χρείαν εἶναι, ἐν τῷ διανοεῖσθαι, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλλονται, διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα; καὶ λήθη δὲ, καὶ ἀθυμία, καὶ δυσκολία, καὶ μανία πολλάκις πολλοῖς διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπίπτουσιν οὕτως, ὥστε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν. τοῖς δὲ τὰ σώματα εὖ ἔχουσι πολλὴ ἀσφάλεια, καὶ οὐδεὶς κίνδυνος διά γε τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν τοιοῦτόν τι παθεῖν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ἐναντία τῶν διὰ τὴν καχεξίαν γιγνομένων καὶ τὴν εὐεξίαν χρήσιμον εἶναι. καίτοι τῶν γε τοῖς εἰρημένοις ἐναντίων ἕνεκα τί οὐκ ἄν τις νοῦν ἔχων ὑπομείνειεν; αἰσχρὸν δὲ καὶ τὸ διὰ τὴν ἀμέλειαν γηρᾶσαι, πρὶν ἰδεῖν ἑαυτὸν, ποῖος ἂν κάλλιστος καὶ κράτιστος τῷ σώματι γένοιτο. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελοῦντα. οὐ γὰρ ἐθέλει αὐτόματα γίγνεσθαι. ὀργιζομένου δέ ποτέ τινος, ὅτι προσειπών τινα χαίρειν, οὐκ ἀντιπροσερρήθη· γελοῖον, ἔφη, εἰ μὲν τὸ σῶμα κάκιον ἔχοντι ἀπήντησάς τῳ, μὴ ἂν ὀργίζεσθαι· ὅτι δὲ τὴν ψυχὴν ἀγροικοτέρως διακειμένῳ περιέτυχες, τοῦτό σε λυπεῖ. ἄλλου δὲ λέγοντος, ὅτι ἀηδῶς ἐσθίοι· ἀκούμενος, ἔφη, τούτου φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκειν. ἐρομένου δὲ, ποῖον; παύσασθαι ἐσθίοντα, ἔφη. καὶ ἥδιόν τε, καὶ εὐτελέστερον, καὶ ὑγιεινότερον φησὶ διάξειν παυσάμενον. ἄλλου δ' αὖ λέγοντος, ὅτι θερμὸν εἴη παρ' ἑαυτῷ τὸ ὕδωρ, ὃ πίνοι· ὅταν ἄρ', ἔφη, βούλῃ θερμῷ λούσασθαι, ἕτοιμον ἔσται σοι. ἀλλὰ ψυχρὸν, ἔφη, ὥστε λούσασθαι ἐστίν. ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ οἱ οἰκέται σου ἄχθονται πίνοντές τε αὐτὸ, καὶ λουόμενοι αὐτῷ; μὰ τὸν Δί', ἔφη. ἀλλὰ καὶ πολλάκις τεθαύμακα, ὡς ἡδέως αὐτῷ πρὸς ἀμφότερα ταῦτα χρῶνται.

A tam ſubſidia. Nequaquam certe propterea, quod ciuitas publice res bello neceſſarias non exerceat, etiã priuatim illæ negligendæ ſunt, ſed nihilo minus ſunt excolendæ. Quippe ſcire te velim, nec in alio quouis certamine, nec vlla in actione deteriorem idcirco te futurũ, quod à corpore rectius cõparatus ſis. Nam ad omnia, quæcumque agunt homines, vtile corpus eſt; atque in omnibus corporis vſibus multum intereſt, eſſe quam optime adfecto corpore. Quis enim ignorat, etiam in eo, in quo putas vſum
B corporis minimum eſſe, videlicet in cogitando, multos vehementer impingere, propterea quod corpus non recte valeat? Etiam obliuio, & mœror, & moroſitas, & inſania ſæpenumero in multis ob malam corporis adfectionem ſic in mentem penetrant: vt etiam ſcientias eiiciãt. At quibus adfecta bene ſunt corpora, valde ſecuri ſunt, neque quidquam eſt periculi eis ob malam corporis conſtitutionẽ huiuſmodi quid euenturũ: potiuſq; conſentaneum eſt, valetudinem integram ad
C iis cõtraria, quæ ex mala conſtitutione oriuntur, cõducere. Atqui propter ea, quæ nunc indicatis cõtraria ſunt, quid nõ tolerit is qui mentis ſit compos? Etiam turpe eſt, aliquem negligentia ſua ſeneſcere prius quã videat, qualis ſit, vbi & pulcherrimus & robuſtiſſimus corpore euaſerit. At hoc videre nequit, ſi curam nullã adhibeat. Non enim illa ſponte ſua fiunt. Quum autem aliquando quidam excandeſceret, quod ſalutãs quemdam, reſalutatus nõ fuiſſet: Ridiculũ eſt, inquit, te ſi
D cui occurriſſes, qui minus commode corpore fuiſſet adfectus, nõ ſuccenſurũ fuiſſe: quod autem in hominem incideris animo ruſticiore præditũ, id tibi moleſtũ eſſe. Itidẽ quum alius diceret, inſuauiter ſe comedere: vt illi mederetur, bonum ſe remediũ ad hoc docere velle dicebat. Illo interrogante, qualenam id eſſet: ſi comedere ceſſaueris, inquit. Et quidẽ ſi deſieris, ait, etiam ſuauius, viliorìq; cum adparatu, & valetudini cõuenientius viues. Rurſus alio dicẽte, aquam apud ſe calidã eſſe, qua vteretur ad potum: Ergo quum
E lauare calida voles, inquit, in promtu tibi erit. Atqui, ait ille, frigidior eſt, quã vt lotioni cõueniat. Ergo, ſubiecit Socrates, etiã domeſticis tuis moleſtum eſt ea tũ ad potũ tũ ad lotionẽ vti? Non profecto, inquit. Immo ſepenumero mirat⁹ ſũ, quod tã iucunde ad horũ vtrumq; illa vtantur.

Nũ aqua, ſubiecit Socrates, quæ apud te eſt, calidior eſt ad potũ ea quæ eſt in Æſculapij? Immo illa, inquit, quę in Æſculapij fano eſt. Ergo cogitato, ait, periculum eſſe, ne & ſeruis & ægrotãtibus ſis moroſior. Iã quum quidã pediſequũ ſuũ vehemẽter cæcidiſſet, quamobrẽ ſeruo ſuccẽſeret, interrogabat? Quod, inquit, voraciſſimus ſit obſoniorũ, & ſimul inertiſſimus: auariſſimꝰ idẽ, & otioſiſſimus. Tũ ne vero, ſubiecit Socrates, vnquã cõſideraſti, vter plures plagas mereatur; tu, an ſeruus tuus? Rurſus quũ quidã iter ad Olympiã reformidaret; Quamobrẽ, inquit, profectionẽ hanc metuis? An non etiã domi totũ fere diem obambulas? Ita quoq; dũ eo proficiſcẽs ambulaueris, prandebis: quumq; rurſus ambulaueris, cœnabis & quieſces. An neſcis te, ſi obambulationes, quibus quinque vel ſex diebꝰ vteris, extẽdas, facile Athenis Olympiã venturũ? Atque etiã gratius erit, ſi vno die præcipies iter, quam ſi ſerius eas. Nã cogi quẽ, vt itinera, quã par ſit, longiora faciat, moleſtũ eſt: at vnũ diẽ amplius in itinere conſumere, magnã recreationẽ adfert. Quo fit, vt potius ſit feſtinãdum in faciundo itineris initio, quã ipſa in via. Quũ alius diceret, ſe longo itinere conficiundo defeſſum eſſe: nũ quid oneris geſtaſſet, interrogabat. Minime, ait, præter veſtẽ. Nũ ſolus ibas, an & pediſequus te comitabatur? Comitabatur, inquit. Vacuus erat ille, an quid geſtabat? Geſtabat, inquit, tũ ſtragula, tũ alia vaſa. Et quo pacto is, ait, itinere perfunctus eſt? Meliꝰ me, inquit, vti quidẽ mihi videtur. Quid ergo? ſubiecit Socrates, ſi tibi geſtãdũ fuiſſet ipſius onus, quo te pacto nunc adfectum putares? Male profecto, inquit. Immo ne geſtare quidẽ id potuiſſẽ. At tãto minꝰ laboris perferre te poſſe, quã puer poſſit tuꝰ, qui tibi eſſe viri videtur exercitati? Quoties autẽ aliquibus ad cœnã cõueniẽtibus, alij parũ obſonij, multũ alij adferrẽt: iubebat Socrates, vt puer parũ illud obſonij vel in cõmune adponeret, vel de eo partẽ aliquã in ſingulos diſtribueret. quo fiebat, vt eos, qui multũ adtulerãt, nõ eius participes fieri puderet, quod eſſet in medio propoſitũ omnibꝰ, ac nõ obſoniũ ſuũ ibidẽ collocare. Itaq; ſuum etiã in cõmune adponebãt, & quia nihilo plꝰ habebãt quã illi, qui parũ adferebãt; à magno in emẽdis obſoniis ſumtu abſtinebãt. Idẽ quũ animaduerteret, quemdã ex iis qui vna cœnabãt, panẽ quidẽ comedere deſiiſſe, ſed obſonio tamen adhuc mero veſci,

A πότερον δ', ἔφη, τὸ παρὰ σοὶ ὕδωρ θερμότερον πιεῖν ἐστιν, ἢ τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ; τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ, ἔφη. ἐνθυμοῦ οὖν, ἔφη, ὅτι κινδυνεύεις δυσαρεστότερος εἶναι τῶν τε οἰκετῶν καὶ τῶν ἀρρωστούντων. κολάσαντος δέ τινος ἰσχυρῶς ἀκόλουθον, ἤρετο τί χαλεπαίνοι τῷ θεράποντι; ὅτι, ἔφη, ὀψοφαγίστατός τε ὤν, βλακικώτατός ἐστι· καὶ φιλαργυρώτατος ὤν, ἀργότατος. ἤδη ποτὲ οὖν ἐπεσκέψω, ἔφη, πότερος πλειόνων πληγῶν δεῖται, σύ, ἢ ὁ θεράπων; φοβουμένου δέ τινος τὴν εἰς Ὀλυμπίαν ὁδόν· τί, ἔφη, φοβῇ τὴν πο-
B ρείαν; οὐ καὶ οἴκοι σχεδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν περιπατεῖς; καὶ ἐκεῖσε πορευόμενος περιπατήσας ἀριστήσεις, περιπατήσας δειπνήσεις καὶ ἀναπαύσῃ. οὐκ οἶσθα, ὅτι εἰ ἐκτείνας τοὺς περιπάτους, οὓς ἐν πέντε ἢ ἓξ ἡμέραις περιπατεῖς, ῥᾳδίως ἂν Ἀθήνηθεν εἰς Ὀλυμπίαν ἀφίκοιο; χαριέστερον δὲ καὶ προεξορμᾶν ἡμέρᾳ μιᾷ μᾶλλον, ἢ ὑστερίζειν. τὸ μὲν γὰρ ἀναγκάζεσθαι περαιτέρω τοῦ μετρίου μηκύνειν τὰς ὁδούς, χαλεπόν· τὸ δὲ * μιᾷ μιᾶς ἡμέρας
C ἡμέρᾳ πλείονας πορευθῆναι, πολλὴν ῥᾳστώνην παρέχει. κρεῖττον οὖν ἐν τῇ ὁρμῇ σπεύδειν, ἢ ἐν τῇ ὁδῷ. ἄλλου δὲ λέγοντος, ὡς παρετάθη μακρὰν ὁδὸν πορευθείς, ἤρετο αὐτόν, εἰ καὶ φορτίον ἔφερε. μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη, ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον. μόνος δ' ἐπορεύου, ἔφη, ἢ καὶ ἀκόλουθός σοι ἠκολούθει; ἠκολούθει, ἔφη. πότερον, ἔφη, κενός, ἢ φέρων τι; φέρων, νὴ Δί', ἔφη, τά τε στρώματα, καὶ τἆλλα σκεύη. καὶ πῶς τι, ἔφη, ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, βέλτιον ἐμοῦ. τί οὖν; ἔφη, εἰ τὸ ἐκείνου φορτίον ἔδει σε φέρειν, πῶς
D ἂν οἴει διατεθῆναι; κακῶς, νὴ Δί', ἔφη. μᾶλλον δ' οὐδ' ἂν ἠδυνήθην κομίσαι. τὸ οὖν τοσούτῳ ἧττον τοῦ παιδὸς δύνασθαι πονεῖν, πῶς ἠσκημένου δοκεῖ σοι ἀνδρὸς εἶναι; ὁπότε δὲ τῶν ξυνιόντων ἐπὶ τὸ δεῖπνον οἱ μὲν μικρὸν ὄψον, οἱ δὲ πολὺ φέροιεν, ἐκέλευεν ὁ Σωκράτης τὸν παῖδα τὸ μικρὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν τιθέναι, ἢ διανέμειν ἑκά-
E στῳ τὸ μέρος. οἱ οὖν τὸ πολὺ φέροντες ἠσχύνοντο τό τε μὴ κοινωνεῖν τοῦ εἰς τὸ κοινὸν τιθεμένου, καὶ τὸ μὴ ἀντιτιθέναι τὸ ἑαυτῶν. ἐτίθεσαν οὖν καὶ τὸ ἑαυτῶν εἰς τὸ κοινόν. καὶ ἐπεὶ οὐδὲν πλέον εἶχον τῶν μικρὸν φερομένων, ἐπαύοντο πολλοῦ ὀψωνοῦντες. καταμαθὼν δέ τινα τῶν ξυνδειπνούντων τοῦ μὲν σίτου πεπαυμένον, τὸ δὲ ὄψον αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐσθίοντα,

A λόγου ὄντος περὶ ὀνομάτων, ἐφ' οἵῳ ἔργῳ ἕκαστον εἴη· ἔχοιμεν ἄν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰπεῖν ἐπὶ ποίῳ ποτὲ ἔργῳ ἄνθρωπος ὀψοφάγος καλεῖται; ἐσθίουσι μὲν γὰρ δὴ πάντες ἐπὶ τῷ σίτῳ ὄψον, ὅταν παρῇ· ἀλλ' οἶμαι, οὔπω ἐπί γε τούτῳ ὀψοφάγοι καλοῦνται. οὐ γὰρ οὖν, ἔφη τις τῶν παρόντων. τί γάρ, ἔφη, ἐάν τις ἄνευ τοῦ σίτου τὸ ὄψον * αὐτοῦ ἐσθίῃ, μὴ * ἀσκήσεως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, πότερον ὀψοφάγος εἶναι δοκεῖ, ἢ οὔ; σχολῇ γ' ἄν, ἔφη, ἄλλος τις ὀψοφάγος εἴη. B καί τις ἄλλος τῶν παρόντων· ὁ δὲ μικρῷ σίτῳ, ἔφη, πολὺ ὄψον ἐπεσθίων; ἐμοὶ μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ οὗτος δοκεῖ δικαίως ἂν ὀψοφάγος καλεῖσθαι. καὶ ὅταν γε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς εὔχωνται πολυκαρπίαν, εἰκότως ἂν οὗτος πολυοψίαν εὔχοιτο. ταῦτα δὲ τοῦ Σωκράτους εἰπόντος, νομίσας ὁ νεανίσκος εἰς αὐτὸν εἰρῆσθαι τὰ λεχθέντα, τὸ μὲν ὄψον οὐκ ἐπαύσατο ἐσθίων, ἄρτον δὲ προσέλαβεν. καὶ ὁ Σωκράτης καταμαθών· παρατηρεῖτ', ἔφη, τοῦτον οἱ πλησίον, ὁπότερα τῷ σίτῳ C ὄψῳ, ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρήσεται. ἄλλον δέ ποτε τῶν * συνδείπνων ἰδὼν ἐπὶ τῷ ἑνὶ ψωμῷ πλειόνων ὄψων γευόμενον· ἆρα γένοιτ' ἄν, ἔφη, πολυτελεστέρα ὀψοποιία, ἢ μᾶλλον τὰ ὄψα λυμαινομένη, ἢ ἣν ὀψοποιεῖται ὁ ἅμα πολλὰ ἐσθίων, καὶ ἅμα παντοδαπὰ ἡδύσματα εἰς τὸ στόμα λαμβάνων; πλείω μέν γε τῶν ὀψοποιῶν συμμιγνύων, πολυτελέστερα ποιεῖ· ἃ δὲ ἐκεῖνοι μὴ συμμιγνύουσιν, ὡς οὐχ ἁρμόττοντα, ὁ συμμιγνύων, D εἴπερ ἐκεῖνοι ὀρθῶς ποιοῦσιν, ἁμαρτάνει τε καὶ καταλύει τὴν τέχνην αὐτῶν. καίτοι πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι, παρασκευάσασθαι μὲν ὀψοποιοὺς τοὺς ἄριστα ἐπισταμένους, αὐτὸν δὲ μηδ' ἀντιποιούμενον τῆς τέχνης ταύτης, τὰ ὑπ' ἐκείνων ποιούμενα μεταποιεῖν; καὶ ἄλλο δέ τι προσγίγνεται τῷ ἅμα πολλὰ * ἐσθίειν ἐθισθέντι [ἢ μή. * μὴ παρόντων γὰρ πολλῶν μειονεκτεῖν ἄν τι δοκοίη, ποθῶν τὸ σύνηθες· ὁ δὲ συνεθισθεὶς τὸν E ἕνα ψωμὸν ἑνὶ ὄψῳ προπέμπειν, ὅτε μὴ παρείη πολλά, δύναιτ' ἂν ἀλύπως τῷ ἑνὶ χρῆσθαι. ἔλεγε δὲ καὶ ὡς τὸ εὐωχεῖσθαι ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐσθίειν καλοῖτο. τὸ δὲ εὖ προσκεῖσθαι, ἔφη, ἐπὶ τῷ ταῦτα ἐσθίειν, ἃ μήτε τὴν ψυχήν, μήτε τὸ σῶμα λυποίη, μήτε δυσεύρετα εἴη· ὥστε καὶ τὸ εὐωχεῖσθαι τοῖς κοσμίως διαιτωμένοις ἀνετίθει.

αὐτὸ ἀρτύσεως

συνδειπνούντων

ἐσθίειν

habereturque ſermo de nominibus, quibus illa rebus ſingula eſſent indita: Poſſumuſne dicere, ait, o viri, quamobrem aliquis obſophagus, hoc eſt, obſonij helluo, adpelletur? Quippe nemo non ad panem obſonium adhibet, quum adeſt: verum, mea ſententia, non ob eam cauſſam aliqui obſophagi vocantur. Minime ſcilicet, ſubiecit quidam ex iis qui aderant. Quid? inquit, ſi quis abſque pane comedat obſonium, non condimenti, ſed voluptatis cauſſa, vtrum obſonij helluo eſſe videtur, an non? Vix alius, ait, magis obſonij helluo dici merebitur. Tum alius quidam illorum, qui aderant: At vero qui cum exiguo pane, inquit, multum obſonij comedit? Is etiam mihi, ſubiecit Socrates, merito dici obſonij helluo videtur. Quumque votis conceptis homines ceteri à diis fructuum poſcent copiam, par fuerit illum obſonij copiam poſcere. Atq; his à Socrate prolatis, exiſtimãs is adoleſcẽs, in ſe illa eſſe dicta, non ille quidem obſonio veſci deſinebat, ſed panem tamẽ adhibebat. Quod Socrates vt animaduertit: Obſeruate vos hunc, ait, qui ei propius adſidetis, nũ pane pro obſonio, an obſonio pro pane vtatur. Quũ itidem aliquando vidiſſet alium ex cõuiuis, ad vnum panis fruſtum obſonia plura deguſtantem: Num fuerit, ait, ſumtuoſior obſonij confectio ea, quæ magis obſonia corrumpit, an quæ ab illo inſtituitur, qui multa ſimul comedit, ac varia ſimul cõdimẽta in os ingerit? Qui certe plura cõmiſcet, quã inſtructores obſoniorũ, ſumtuoſiora facit: qui vero cõmiſcet ea, quæ illi tamquã ſibi inuicẽ nõ cõgruentia, minime cõmiſcẽt; ſiquidẽ recte illi faciũt, peccat, & artẽ ipſorũ euertit. Atqui quo pacto nõ ridiculũ fuerit, aliquẽ ſibi ſtructores obſoniorũ cõparare, qui artẽ eã optime teneant, atq; ipſum interim, artis eius cognitionẽ ſibi nõ tribuentẽ, ab illis cõfecta immutare? Quinetiã aliud quiddã accidit ei, qui multa ſimul vorare cõſueuit. Nã vbi parũ adeſt, minꝰ habere ſe putat, quippe qui cõſueta deſiderat. Atqui ſe cõſuefecit, vt vnũ panis fruſtũ vni obſonij fruſto comitis inſtar adiũgat; is quũ multa nõ adſunt, ſine moleſtia poteſt vno illo vti. Aiebat etiã, verbũ * εὐωχεῖσθαι Atheniẽſiũ lingua edendi ſignificationẽ habere. Additã vero eſſe vocẽ εὖ, vt ea comedãtur, quęcũq; nec animũ, nec corpꝰ lædãt, nec inuẽtu difficilia ſint. Itaq; verbũ etiã hoc εὐωχεῖσθαι victu decẽter vtẽtibus tribuebat.

quo vtuntur Græci pro epulari, præſertim publice, vt ſcripſit Pollux.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER QVARTVS.

TAM vero Socrates vtilis erat in negotio quouis, atque omni modo, vt cuiuis hoc conſideranti, etiamſi vel parum quid intelligat, perſpicuum ſit; nihil fuiſſe vtilius, quam Socrate familiariter vti, & cum eo vbiuis locorum, & quauis de re differente, verſari. Nam eius etiam abſentis recordari, non parum proderat illis, qui ei familiares erant, & qui probabant eum. Quippe non minus ludens, quam ſerio quid agẽs, familiaribus ſuis proderat. Etenim ſæpenumero amare ſe aliquem aiebat, ſed re ipſa declarabat ſe non illos, quorum corpora ad pulchritudinem, ſed quorum animi ad virtutem à natura comparati eſſent, expetere. Indicia vero bonæ in eis indolis colligebat ex eo, ſi celeriter diſcerent illa, quibus animum adiicerent: quæque didiciſſent, memoria tenerent; omneſque artes expeterent, quibus & domus, & ciuitas præclare gubernari poſſet; ac ad ſummam, per quas tum ipſis hominibus tum rebus humanis recte vti liceret. Nam ſi tales inſtituerentur, exiſtimabat non ipſos modo beatos eſſe, ſuaſque domos recte gubernare: ſed eoſdem poſſe tum ceteros etiam homines tum ciuitates beare. Non eodem vero modo ad omnes accedebat, ſed eos, qui natura ſe bonos eſſe arbitrarentur, doctrinam autem contemnerent, docere ſolebat, illas naturas, quæ viderentur eſſe præſtantiſſimæ, inprimis inſtitutione indigere: quum quidem oſtenderet, equos generoſiſſimos, qui & animoſi & acres ſunt, ſi ab ineunte ætate domentur, vtiliſſimos ac præſtantiſſimos fieri; ſin relinquantur indomiti, effrænatiſſimos ac prauiſſimos: & canes à natura optimos, qui laborioſi ſint, & feras adgrediantur, ſi recte educentur, optimos fieri, ac ad venationes aptiſſimos;

A ΟΥΤΩ δὲ ὁ Σωκράτης ἦν
ἐν παντὶ πράγματι καὶ πάν-
τα τρόπον ὠφέλιμος, ὥστε τῷ
σκοπουμένῳ τοῦτο, καὶ εἰ με-
τρίως αἰσθανομένῳ, φανερὸν
εἶναι, ὅτι οὐδὲν ὠφελιμώτερον ἦν τοῦ Σωκράτει
συνεῖναι, καὶ μετ' ἐκείνου διατρίβειν ὁπουοῦν,
καὶ ἐν ὁτῳοῦν πράγματι. ἐπεὶ καὶ τὸ ἐκείνου
μεμνῆσθαι μὴ παρόντος, οὐ μικρὰ ὠφέλει τοὺς
B εἰωθότας τε αὐτῷ συνεῖναι, καὶ ἀποδεχομένους
ἐκεῖνον. καὶ γὰρ παίζων οὐδὲν ἧττον ἢ σπουδάζων
ἐλυσιτέλει τοῖς συνδιατρίβουσι. πολλάκις γὰρ
ἔφη μὲν ἄν τινος ἐρᾶν, φανερὸς δ' ἦν οὐ τῶν τὰ
σώματα πρὸς ὥραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς
ἀρετὴν εὖ πεφυκότων ἐφιέμενος. ἐτεκμαίρετο
δὲ τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχύ τε μανθάνειν
οἷς προσέχοιεν, καὶ μνημονεύειν ἃ ἂν μάθοιεν,
καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων, δι' ὧν
C ἔστιν οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν, καὶ πόλιν· καὶ τὸ
ὅλον, ἀνθρώποις τε, καὶ ἀνθρωπίνοις πρά-
γμασιν εὖ χρῆσθαι. τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο
παιδευθέντας οὐκ ἂν μόνον αὐτούς τε εὐδαίμο-
νας εἶναι, καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν,
ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πόλεις δύνα-
σθαι εὐδαίμονας ποιεῖν. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ
πάντας ᾔει, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰομένους φύσει ἀγα-
D θοὺς εἶναι, μαθήσεως δὲ καταφρονοῦντας, ἐδίδα-
σκεν ὅτι αἱ ἄρισται δοκοῦσαι εἶναι φύσεις, μάλιστα
παιδείας δέονται, ἐπιδεικνύων τῶν τε ἵππων
τοὺς εὐφυεστάτους, θυμοειδεῖς τε καὶ σφοδροὺς
ὄντας, εἰ μὲν ἐκ νέων δαμασθεῖεν, εὐχρηστο-
τάτους καὶ ἀρίστους γιγνομένους, εἰ δὲ ἀδά-
μαστοι γένοιντο, δυσκαθεκτοτάτους καὶ φαυλο-
E τάτους· καὶ τῶν κυνῶν τῶν εὐφυεστάτων, φι-
λοπόνων τε οὐσῶν, καὶ ἐπιθετικῶν τοῖς θη-
ρίοις, τὰς μὲν καλῶς ἀχθείσας, ἀρίστας γί-
γνεσθαι πρὸς τὰς θήρας, καὶ χρησιμωτάτας·

ἀναγώγους δὲ γιγνομένας, ματαίους τε, καὶ μεμυκώδεις, καὶ δυσπειθεστάτας. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς εὐφυεστάτους, ἐρρωμενεστάτους τε ταῖς ψυχαῖς ὄντας, καὶ ἐξεργαστικωτάτους ὧν ἂν ἐγχειρῶσι, παιδευθέντας μὲν καὶ μαθόντας ἃ δεῖ πράττειν, ἀρίστους τε καὶ ὠφελιμωτάτους γίγνεσθαι· (πλεῖστα γὰρ καὶ μέγιστα ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι·) ἀπαιδεύτους δὲ καὶ ἀμαθεῖς γενομένους, κακίστους τε καὶ βλαβερωτάτους γίγνεσθαι. κρίνειν γὰρ οὐκ ἐπισταμένους ἃ δεῖ πράττειν, πολλάκις πονηροῖς ἐπιχειρεῖν πράγμασι, μεγαλείους δὲ καὶ σφοδροὺς ὄντας, δυσκαθέκτους τε καὶ δυσαποτρέπτους εἶναι· διὸ πλεῖστα καὶ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι. τοὺς δὲ ἐπὶ πλούτῳ μέγα φρονοῦντας, καὶ νομίζοντας οὐδὲν προσδεῖσθαι παιδείας, ἐξαρκέσειν δὲ σφίσι τὸν πλοῦτον οἰομένους πρὸς τὸ διαπράττεσθαί τε ὅ, τι ἂν βούλωνται, καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐφρένου λέγων, ὅτι μωρὸς μὲν εἴη, εἴ τις οἴεται, μὴ μαθὼν, τά τε ὠφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ τῶν πραγμάτων διαγνώσεσθαι· μωρὸς δὲ, εἴ τις μὴ διαγιγνώσκων μὲν ταῦτα, διὰ δὲ τὸν πλοῦτον ὅ, τι ἂν βούληται ποριζόμενος, οἴεται δυνήσεσθαι [καὶ* τὰ συμφέροντα πράττειν· ἠλίθιος δὲ, εἴ τις μὴ δυνάμενος τὰ συμφέροντα πράττειν,* οὔτε πράττειν οἴεται, καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον αὐτῷ ἢ καλῶς ἢ ἱκανῶς παρεσκευάσθαι· ἠλίθιος δὲ καὶ εἴ τις οἴεται διὰ τὸν πλοῦτον, μηδὲν ἐπιστάμενος, δόξειν τι ἀγαθὸς εἶναι,] ἢ μηδὲν* ἀγαθὸς ὢν, δοκεῖν εὐδοκιμήσειν. τοῖς δὲ νομίζουσι παιδείας τε τῆς ἀρίστης τετυχηκέναι, καὶ μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ σοφίᾳ, ὡς προσεφέρετο, νῦν διηγήσομαι. καταμαθὼν γὰρ, Εὐθύδημον τὸν καλὸν γράμματα πολλὰ συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν εὐδοκιμωτάτων, καὶ ἐκ τούτων ἤδη τε νομίζοντα διαφέρειν τῶν ἡλικιωτῶν ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχοντα πάντων διοίσειν τῷ δύνασθαι λέγειν τε καὶ πράττειν, πρῶτον μὲν αἰσθανόμενος αὐτὸν διὰ νεότητα οὔπω εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσιόντα, εἰ δέ τι βούλοιτο διαπράξασθαι, καθίζοντα εἰς ἡνιοποιεῖόν τι τῶν ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς, εἰς τοῦτο καὶ αὐτὸς ᾔει τῶν μετ' αὐτοῦ τινας ἔχων. καὶ πρῶτον μὲν πυνθανομένου τινὸς, πότερον Θεμιστοκλῆς διὰ συνουσίαν τινὸς τῶν σοφῶν, ἢ φύσει τοσοῦτον διήνεγκε τῶν πολιτῶν,

In margine: ἄν τι πράττειν — ἀγαθὸς εἶναι δοκῶν, εὐδ.

A ſin abſit educatio, ineptos reddi, ac furioſos, & contumaciſſimos. Itidem aiebat, homines optimæ indolis, qui & animis eſſent firmiſſimis, & in efficiundis iis quæ molirentur, efficaciſſimi; ſi quidem inſtituti eſſent, & quæ agenda ſint, didiciſſent, præſtantiſſimos atque vtiliſſimos fieri, quod & plurima & maxima bona conficerent: at ſi tum inſtitutionis, tum doctrinæ expertes manerent, fieri peſſimos ac nocentiſſimos. Nam quum diiudicare non poſſint, quæ ſint faciunda, ſæpenumero praua moliuntur; B quumque magnifici, ac vehementibus animis præditi ſint, difficulter contineri ac abduci ab inſtituto poſſunt. Quo fiat, vt plurima maximáque mala committant. Quod ſi qui ob diuitias elatis eſſent animis, ac ſe nihil inſtitutionis egere ducerent, quippe qui opes ſibi ſuffecturas putarent ad impetrandum, quæ vellent, & ad conſequendum honores ab hominibus, eos ita ſanam ad mentem reuocabat, vt diceret; ſtultum eſſe, ſi quis exiſtimet poſſe ſe abſque doctrina tum vtiles tum noxias res diſcernere: C itemque ſtultum eſſe, qui diſcrimen horum ignorans, ac propter opes quidquid velit ſibi comparans, poſſe ſe putet agere, quæ ex vſu ſint: ſtolidum item, qui quum nequeat agere, quæ ſint ex vſu, nihilo minus proſpere ſe agere putet, ac res ad vitam omnes vel recte ſibi vel idonee comparatas eſſe: ſtolidum denique, qui quum nihil ſciat, ob diuitias fore ſe putet hominum opinione bonum; vel quum bonus non ſit, nihilominus in exiſtimatione futurum. Quod ſi qui exiſtimarẽt ſe optime inſtitutos eſſe, D ac ob doctrinã magnos animos gererent; cum iis quo modo ſoleret agere, iam cõmemorabo. Nam quum bonũ illum Euthydemum intellexiſſet multa poetarum & profeſſorũ ſapientiæ clariſſimorũ ſcripta collegiſſe, iamque arbitrari, ſe ſapientia ſuos æquales vincere, ac magna eſſe in ſpe, futurum, vt omnes & dicendo & rebus gerẽdis excelleret: primum animad- E uertens eum propter ætatem necdum in concionẽ prodire, ac ſi quid efficere vellet, collocare ſe quamdã in officinã opificis frænorum, haud procul à foro; eamdem & ipſe cũ quibuſdam familiaribus ſuis ingreſſus eſt. Hinc quodam interrogante, vtrum Themiſtocles ex conſuetudine cum aliquo ſapienti viro, an vero natura tantum ciuibus ſuis præſtitiſſet,

In margine: Socratis cũ Euthydemo colloquia.

vt oculos in eũ ciuitas coniiceret, ſi quãdo magna virtute viri opera ſibi opus eſſe intelligeret: Socrates, qui mouere vellet Euthydemum, ſtultum eſſe dixit exiſtimare, exigui quidem momenti artes abſque magiſtris idoneis percipi à ſtudioſis haud poſſe; cum imperio autem ciuitati præeſſe fortuito poſſe homines, quod quidem opus ſit omnium maximum. Rurſus quum adeſſet aliquando Euthydemus, quia videbat eum à conſeſſu ſecedere, cauentem ſcilicet, ne Socratem admirari ob ſapientiam videretur: Euthydemum hunc, inquit, poſteaquam adoleuerit, ciuitate de re quapiam conſultationem proponente, minime à conſilio dando ſibi temperaturum, ſatis ex ipſius ſtudiis manifeſtum eſt. Et videtur mihi præclarum iam orationum pro concione recitandarum exordium paraſſe, qui caueat ſcilicet, ne videatur abs quoquam aliquid diſcere. Nimirum vbi dicendi volet initium facere; hoc quodam
Fictitium Euthydemi prooemium. » modo exordietur: Equidem, ciues, à nul-
» lo vnquam quidquam didici, & quum
» audirem eſſe quoſdam dicendi agendi-
» que peritos, non tamen vt eos conueni-
» rem, operam dedi; neque curam adhibui,
» vt hominem aliquem doctum mihi ma-
» giſtrum adiungerem: ſed econtrario, ſem-
» per fugi, non ſolum ne quid ab aliquo
» diſcerem, verumetiam ne diſcere viderer.
» Nihilominus id cõſilij vobis dabo, quod-
» cumque fortuito mihi ad animum acci-
» derit. Eodem vti exordio conueniret etiam iis, qui medendi munus à republica impetrare cuperent. Nam illis ex vſu fuerit, hinc orationem ordiri: Equidem à ne-
» mine, ciues, medendi artem didici, neque
» quemquam medicorum quæſiui, quo ma-
» giſtro vterer. Semper enim caui, non ſo-
» lum ne à medicis aliquid diſcerem; ſed
» etiam ne viderer artem hanc didiciſſe. Ni-
» hilominus velim medendi munus mihi
» mandetis. Nam enitar equidem, in vobis
» periculum faciendo, eam diſcere. Ad hoc exordium arriſum eſt ab omnibus, qui aderant. Ceterum vbi iam adpareret Euthydemus iis quæ à Socrate dicerentur, animum adtendere; quamquam ipſe, ne quid proloqueretur, caueret; ſeq; per ſilentium arbitraretur modeſtiæ laudem conſequuturum: tum vero Socrates, qui vellet eum ab hoc inſtituto auocare; Mirum eſt, ait, quamobrẽ illi, qui cithara canere vel tibia cupiũt, vel equitãdi artem diſcere, vel ad aliud eiuſmodi quidpiam idonei fieri,

A ὥστε πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέπειν τὴν πόλιν, ὁπότε σπουδαίου ἀνδρὸς δεηθείη. ὁ Σωκράτης βουλόμενος κινεῖν τὸν Εὐθύδημον, εὔηθες ἔφη εἶναι τὸ οἴεσθαι, τὰς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίγνεσθαι *σπουδαίους ἄνευ διδασκάλων ἱκανῶν, τὸ δὲ (σπουδαίους) προεστάναι πόλεως, πάντων ἔργων μέγιστον ὄν, ἀπὸ ταυτομάτου παραγίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις. πάλιν δέ ποτε παρόντος τοῦ Εὐθυδήμου, ὁρῶν αὐτὸν ἀποχωροῦντα τῆς συνεδρίας, καὶ φυ-
B λαττόμενον, μὴ δόξῃ τὸν Σωκράτην θαυμάζειν ἐπὶ σοφίᾳ· ὅτι μὲν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, Εὐθύδημος οὑτοσὶ ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος, τῆς πόλεως λόγον περί τινος προτεθείσης, οὐκ ἀφέξεται τοῦ συμβουλεύειν, εὔδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπιτηδεύει. δοκεῖ δέ μοι καλὸν προοίμιον τῶν δημηγοριῶν *παρασκευάσασθαι, φυλαττόμενος μὴ δόξῃ μανθάνειν (παρασκευάζεσθαι) τι παρά του. δῆλον γὰρ, ὅτι λέγειν ἀρχόμενος ὧδε προοιμιάσεται· Παρ' οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν ἔμαθον, οὐδ' ἀκούων
C τινὰς εἶναι λέγειν τε καὶ πράττειν ἱκανοὺς, ἐζήτησα τούτοις ἐντυχεῖν, οὐδ' ἐπεμελήθην τοῦ διδάσκαλόν τινά μοι γενέσθαι τῶν ἐπισταμένων· ἀλλὰ καὶ τἀναντία· διατετέλεκα γὰρ φεύγων οὐ μόνον τὸ μανθάνειν τι παρά τινος, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι. ὅμως δὲ ὅ,τι ἂν *ἀπ' αὐτομάτου ἐπίῃ μοι, (ἀπὸ ταυτομάτου) συμβουλεύσω ὑμῖν. ἁρμόσειε δ' ἂν οὕτω προοιμιάζεσθαι καὶ τοῖς βουλομένοις παρὰ τῆς πόλεως ἰατρικὸν ἔργον λαβεῖν. ἐπιτήδειόν
D γ' ἂν αὐτοῖς εἴη, τοῦ λόγου ἄρχεσθαι ἐντεῦθεν· Παρ' οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔμαθον, οὐδ' ἐζήτησα διδάσκαλον ἐμαυτῷ γενέσθαι τῶν ἰατρῶν οὐδένα. διατετέλεκα γὰρ φυλαττόμενος οὐ μόνον τὸ μαθεῖν τι παρὰ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι μεμαθηκέναι τὴν τέχνην ταύτην. ὅμως δέ μοι τὸ ἰατρικὸν ἔργον δότε. πειράσομαι γὰρ ἐν ὑμῖν ἀποκινδυνεύων μανθάνειν. πάντες οὖν
E οἱ παρόντες ἐγέλασαν ἐπὶ τῷ προοιμίῳ. ἐπεὶ δὲ φανερὸς ἦν ὁ Εὐθύδημος, ἤδη μὲν οἷς ὁ Σωκράτης λέγοι προσέχων, ἔτι δὲ φυλαττόμενος αὐτός τι φθέγγεσθαι, καὶ νομίζων τῇ σιωπῇ σωφροσύνης δόξαν περιβάλλεσθαι, τότε ὁ Σωκράτης, βουλόμενος αὐτὸν παῦσαι τούτου· θαυμαστὸν γὰρ, ἔφη, τί ποτε οἱ βουλόμενοι κιθαρίζειν, ἢ αὐλεῖν, ἢ ἱππεύειν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἱκανοὶ γενέσθαι, μὴ

non

ὡς ἀμελέ-τητα

πειρῶνται * ὡς συνεχέστατα ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι, καὶ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶναι, πάντα ποιοῦντες καὶ ὑπομένοντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἄνευ τῆς ἐκείνων γνώμης ποιεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι· τῶν δὲ βουλομένων δυνατῶν γενέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ, νομίζουσί τινες ἄνευ παρασκευῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτόματοι ἐξαίφνης δυνατοὶ ταῦτα ποιεῖν ἔσεσθαι. καίτοι γε τοσούτῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳ περ πλειόνων περὶ ταῦτα πραγματευομένων, ἐλάττους οἱ κατεργαζόμενοι γίγνονται. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ ἐπιμελείας δέονται πλείονος καὶ ἰσχυροτέρας οἱ τούτων ἐφιέμενοι, ἢ οἱ ἐκείνων. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκούοντος Εὐθυδήμου τοιούτους λόγους ἔλεγε Σωκράτης. ὡς δ' ᾔσθετο αὐτὸν ἑτοιμότερον ὑπομένοντα, ὅτι διαλέγοιτο, καὶ προθυμότερον ἀκούοντα, μόνος ἦλθεν εἰς τὸ ἡνιοποιεῖον. παρακαθεζομένου δ' αὐτῷ τοῦ Εὐθυδήμου· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, τῷ ὄντι, ὥσπερ ἐγὼ ἀκούω, πολλὰ γράμματα * συνῆξας τῶν λεγομένων σοφῶν ἀνδρῶν γεγονέναι; νὴ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες. καὶ ἔτι γε συνάγω, ἕως ἂν κτήσωμαι ὡς ἂν δύνωμαι πλεῖστα. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἄγαμαί σου, διότι οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου προείλου θησαυροὺς κεκτῆσθαι μᾶλλον, ἢ σοφίας. δῆλον γὰρ, ὅτι νομίζεις ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐδὲν βελτίους ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τὰς δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας ἀρετῇ πλουτίζειν τοὺς κεκτημένους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔχαιρεν ἀκούων ταῦτα, νομίζων δοκεῖν τῷ Σωκράτει ὀρθῶς μετιέναι τὴν σοφίαν. ὁ δὲ καταμαθὼν αὐτὸν ἡσθέντα τῷ ἐπαίνῳ τούτῳ· τί δὲ δὴ βουλόμενος ἀγαθὸς γενέσθαι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, συλλέγεις τὰ γράμματα; ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδημος, σκοπῶν ὅ, τι ἀποκρίναιτο, πάλιν ὁ Σωκράτης· ἆρα μὴ ἰατρός; ἔφη. πολλὰ γὰρ καὶ ἰατρῶν ἐστι συγγράμματα. καὶ ὁ Εὐθύδημος· μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε. ἀλλὰ μὴ ἀρχιτέκτων βούλει γενέσθαι; γνωμονικοῦ γὰρ ἀνδρὸς καὶ τοῦτο δεῖ. οὔκουν ἔγωγ', ἔφη. ἀλλὰ μὴ γεωμέτρης ἐπιθυμεῖς, ἔφη, γενέσθαι ἀγαθὸς, ὥσπερ ὁ Θεόδωρος; οὐδὲ γεωμέτρης, ἔφη. ἀλλὰ μὴ ἀστρολόγος, ἔφη, βούλει γενέσθαι; ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἠρνεῖτο· ἀλλὰ μὴ ῥαψῳδός; ἔφη. καὶ γὰρ τὰ Ὁμήρου σέ φασιν ἔπη [πάντα * κεκτῆσθαι. μὰ

συνῆχας

A non conentur hoc ſane quam negligẽter agere, in quo valere volunt; neque marte ſuo, ſed apud eos, qui præſtare ceteris videntur, omnia tum agant tum ſuſtineant, ne quid abſque illorum iudicio faciant, quaſi alia ratione dignum aliquid opera conſequuturi non ſint: quum plerique, qui facultatem dicendi, gerendique publicas res, adipiſci volunt, exiſtiment ſe abſque præparatione ac ſtudio, caſu quodam, & ſubito idoneos ad ea præſtanda futuros. Atqui tantum hæc illis effectu B difficiliora ſunt, quanto in his plures operam ponunt, ac pauciores id quod moliuntur, conficiunt. De quo patet, ab eis & ſtudium maius requiri, & contentius; qui hæc concupiſcunt, quam qui illa. Huiuſmodi quædam Euthydemo audiente Socrates initio proferebat.

Quum autem animaduerteret, Euthydemum iam promtius eius diſputationes tolerare, atque alacrius eas audire, ſolus ad officinam habenarum opificis acceſ- C ſit. Quumque conſediſſet propter ipſum Euthydemus: Dic mihi, mi Euthydeme, an reuera, quemadmodum audio, multa eorum ſcripta collegiſti, qui viri ſapientes fuiſſe dicuntur? Eſt ita profecto, mi Socrates, inquit, atque etiam modo colligo, donec comparauero mihi quam fieri poterit plurima. Suſpicio te profecto, ait Socrates, quod nec auri nec argenti theſauros tibi comparare malueris, quam D ſapientiæ. Etenim ex hoc patet, quod exiſtimes argentum & aurum homines nihilo meliores efficere; ſed ſapientum iudicia & ſententias virtutis opes illis largiri, qui eas adquiſiuerint. Hæc quum audiret Euthydemus, gaudebat; vt qui exiſtimaret videri Socrati, recte ſapientiam ab ipſo inquiri. At Socrates, animaduerſo, hominem ea laudatione delectatum: In quo vero, mi Euthydeme, bonus ac peritus euadere deſiderans, hæc ſcripta colligis? Quumque taceret Euthydemus, ſecum ipſe, quid reſponde- E ret, diſpiciens, rurſum Socrates: Num vt medicus fias? Nam multa etiam medicorum ſcripta ſunt. Minime equidem, ait Euthydemus. At architectus fieri cogitas? Nam id quoque magni iudicio hominem requirit. Nolo, inquit. At geometra bonus fieri cupis, vt Theodorus? Ne geometra quidem. At aſtrologus fieri vis? Quum hoc quoque negaſſet: Num carminum recitator? ait. Nam te Homeri verſus habere dicunt. Minime

profecto, inquit. Nam recitatores verſuum ſcio accurate quidem illos tenere verſus ipſos, verum homines eſſe ſtolidos. Et Socrates: Num fortaſſis illam expetis virtutem, ait, mi Euthydeme, per quam homines rerum ciuilium & adminiſtrationis domeſticæ periti fiunt, & ad imperandum idonei, & vtiles cum ceteris hominibus tum ſibimetipſis? Heic Euthydemus: Vehementer, inquit, hac virtute mihi, mi Socrates, opus eſt. Ergo tu, ait Socrates, virtutem profecto pulcherrimam, artémque maximam expetis. Nam regum hæc propria eſt, ac regia vocatur. Sed an conſideraſti, ait, num is, qui iuſtus non eſt, fieri poſſit in rebus huiuſmodi bonus? Maxime vero, inquit. Nec enim fieri poteſt, vt aliquis abſque iuſtitia ciuis bonus exiſtat. Quid igitur? ait, tune hoc vt eſſes, perfeciſti? Arbitror equidem, mi Socrates, inquit, me nemine minus videri iuſtum. Ergone iuſtorum hominum opera quædam ſunt, vti fabrorum? Sunt, inquit. Num igitur perinde ac fabri opera ſua demonſtrare poſſunt, ſic & iuſti ſua poſſunt exponere? Egone, ſubiecit Euthydemus, opera iuſticiæ non poſſim exponere? Quin & iniuſticiæ profecto. Nam eiuſmodi non pauca cottidie tum cernere tum audire eſt. Vis igitur, ait Socrates, heic quidem D, iſtic vero A ſcribamus, ac deinde quodcunque nobis eſſe opus iuſticiæ videbitur, id ad D collocemus: quod autem iniuſticiæ, ad A? Facito vero hæc, ait, ſi quid horum requiri tibi videtur. Et Socrates poſteaquam hæc ita, vti dixerat, ſcripſiſſet: Ergo, inquit, inter homines eſt mendacium? Eſt, ait Euthydemus. Vtra in parte hoc collocabimus? Etiã hoc perſpicuum eſt, inquit, nimirum ad iniuſticiam. Num & inter homines eſt fallere? Omnino, ait. Vtrubi vero id collocabimus? Etiam hoc palam eſt, inquit, ad iniuſticiam eſſe referendum. Quid damno adficere? Eodem, inquit. Quid in ſeruitutem redigere? Eodem. Ad iuſticiam vero, mi Euthydeme, nihil horum collocabitur? Mirum ſane id eſſet, ait. Quid autem, ſi quis imperator lectus iniuſtam & infeſtam vrbem in ſeruitutem redigat, hunccine quidpiam in hoc iniuſti perpetrare dicemus? Nequaquam, ait. At iuſte agere dicemus? Omnino, inquit. Quid ſi decipiat eos, dum bellum aduerſus illos gerit? Hoc quoque iuſtum eſt, inquit.

A Δί', οὐκ ἔγω γ', ἔφη. τοὺς γὰρ τοι ῥαψῳδοὺς οἶδα τὰ μὲν ἔπη ἀκριβοῦντας, αὐτοὺς δὲ πάνυ ἠλιθίους ὄντας· καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· οὐ δήπου, ὦ Εὐθύδημε, ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐφίεσαι, δι' ἣν ἄνθρωποι πολιτικοὶ γίγνονται, καὶ οἰκονομικοὶ, καὶ ἄρχειν ἱκανοὶ, καὶ ὠφέλιμοι τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ ἑαυτοῖς; καὶ ὁ Εὐθύδημος· σφόδρα γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτης τῆς ἀρετῆς δέομαι. νὴ Δία, ἔφη ὁ Σωκράτης, τῆς καλλίστης ἀρετῆς καὶ μεγίστης ἐφίεσαι τέχνης. ἔστι γὰρ τῶν βασιλέων αὕτη,
B καὶ καλεῖται βασιλική. ἀτὰρ, ἔφη, κατανενόηκας, εἰ οἷόν τ' ἐστὶ, μὴ ὄντα δίκαιον, ἀγαθὸν ταῦτα γενέσθαι; καὶ μάλα, ἔφη, καὶ οὐχ οἷόν τέ γε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι. τί οὖν, ἔφη, σὺ δὴ τοῦτο κατείργασαι; οἶμαί γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐδενὸς ἂν ἧττον φανῆναι δίκαιος. ἆρ' οὖν, ἔφη, τῶν δικαίων ἐστὶν ἔργα, ὥσπερ τῶν τεκτόνων; ἔστι μέντοι, ἔφη. ἆρ' οὖν, ἔφη, ὥσπερ οἱ τέκτονες ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἐπιδεῖξαι, οὕτως οἱ δίκαιοι τὰ
C ἑαυτῶν ἔχοιεν ἂν * διεξηγήσασθαι; μὴ οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, οὐ * δύνωμαι ἐγὼ τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα ἐξηγήσασθαι, καὶ, νὴ Δί', ἔγωγε τὰ τῆς ἀδικίας. ἐπεὶ οὐκ ὀλίγα ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοιαῦτα ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν. βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, γράψωμεν ἐνταυθοῖ μὲν Δ, ἐνταυθοῖ δὲ Α. εἶτα ὅ, τι μὲν ἂν δοκῇ ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης ἔργον εἶναι, πρὸς τὸ Δ, τιθῶμεν· ὅ, τι δ' ἂν τῆς ἀδικίας, πρὸς τὸ Α; εἴ τι σοὶ δοκεῖ, ἔφη, προσδεῖν τούτων,
D ποίει ταῦτα. καὶ ὁ Σωκράτης γράψας, ὥσπερ εἶπεν. οὐκοῦν, ἔφη, ἔστιν ἐν ἀνθρώποις ψεύδεσθαι; ἔστι μέντοι, ἔφη. ποτέρωσε οὖν, ἔφη, θῶμεν τοῦτο; δῆλον, ἔφη, ὅτι πρὸς τὴν ἀδικίαν. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ἐξαπατᾶν ἐστί; καὶ μάλα, ἔφη. τοῦτο οὖν ποτέρωσε θῶμεν; καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι, ἔφη, πρὸς τὴν ἀδικίαν. τί δὲ, τὸ
E κακουργεῖν; καὶ τοῦτο, ἔφη. τί δ' ἀνδραποδίζεσθαι; καὶ τοῦτο. πρὸς δὲ δικαιοσύνην οὐδὲν ἡμῖν τούτων κείσεται, ὦ Εὐθύδημε; δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ἔφη. τί δὲ, ἐάν τις στρατηγὸς αἱρεθεὶς, ἄδικόν τε καὶ ἐχθρὰν πόλιν ἐξανδραποδίσηται, φήσομεν τοῦτον ἀδικεῖν; οὐ δῆτα, ἔφη. δίκαια δὲ ποιεῖν οὐ φήσομεν; καὶ μάλα. τί δ' αὖ ἐξαπατᾷ πολεμοῦντας αὐτοῖς; δίκαιον, ἔφη καὶ τοῦτο.

* διηγήσασθαι; δυνάμαι

ἐὰν δὲ κλέπτῃ τε, καὶ ἁρπάζῃ τὰ τούτων, οὐ δίκαια ποιήσει; καὶ μάλα, ἔφη. ἀλλ' ἐγώ σε τὸ πρότερον ὑπελάμβανον πρὸς τοὺς φίλους μόνον ταῦτ' ἐρωτᾶν. σκοπῶ, ἔφη, ὅσα πρὸς τῇ ἀδικίᾳ ἐθήκαμεν, πάντα καὶ πρὸς τῇ δικαιοσύνῃ θετέον ἂν εἴη; ἔοικεν, ἔφη. βούλει οὖν, ἔφη, ταῦτα οὕτω θέντες, διορισώμεθα πάλιν, πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους δίκαιον εἶναι τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, πρὸς δὲ τοὺς φίλους, ἄδικον· ἀλλὰ δεῖν πρός γε τούτους ὡς ἁπλούστατον εἶναι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος. τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις στρατηγὸς ὁρῶν ἀθύμως ἔχον τὸ στράτευμα, ψευσάμενος φήσῃ συμμάχους προσιέναι, καὶ τῷ ψεύδει τούτῳ παύσῃ * τὰς ἀθυμίας τοῦ στρατεύματος, ποτέρωθι τὴν ἀπάτην ταύτην θήσομεν; δοκεῖ μοι, ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. ἐὰν δέ τις υἱὸν ἑαυτοῦ δεόμενον φαρμακείας, καὶ μὴ προσιέμενον φάρμακον, ἐξαπατήσας, ὡς σιτίον τὸ φάρμακον δῷ, καὶ τῷ ψεύδει χρησάμενος οὕτως ὑγιᾶ ποιήσῃ, ταύτην αὖ τὴν ἀπάτην ποῖ θετέον; δοκεῖ μοι, ἔφη, καὶ ταύτην εἰς τὸ αὐτό. τί δ', ἄν τις, ἐν ἀθυμίᾳ ὄντος φίλου, δείσας μὴ διαχρήσηται ἑαυτὸν, κλέψῃ ἢ ἁρπάσῃ ἢ ξίφος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, τοῦτο αὖ ποτέρωσε θετέον; καὶ τοῦτο, νὴ Δί', ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. λέγεις, ἔφη, σὺ οὐδὲ πρὸς τοὺς φίλους ἅπαντα δεῖν ἁπλοΐζεσθαι. μὰ Δί', οὐ δῆτα, ἔφη. ἀλλὰ μετατίθεμαι τὰ εἰρημένα, εἴπερ ἔξεστι. δεῖ γέ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξεῖναι πολὺ μᾶλλον, ἢ μὴ ὀρθῶς τιθέναι. τῶν δὴ τοὺς φίλους ἐξαπατώντων ἐπὶ βλάβῃ, ἵνα μηδὲ τοῦτο * παραλείπωμεν ἄσκεπτον, πότερος ἀδικώτερός ἐστιν, ὁ ἑκὼν, ἢ ὁ ἄκων; ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκέτι μὲν ἔγωγε πιστεύω οἷς ἀποκρίνομαι. καὶ γὰρ τὰ πρόσθεν πάντα νῦν ἄλλως ἔχειν δοκεῖ μοι, ἢ ὡς ἐγὼ τότε ᾤμην. ὅμως δὲ εἰρήσθω μοι, ἀδικώτερον εἶναι τὸν ἑκόντα ψευδόμενον, τοῦ ἄκοντος. δοκεῖ δέ σοι μάθησις καὶ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου εἶναι, ὥσπερ τῶν γραμμάτων; ἐμοί γε. πότερον δὲ γραμματικώτερον κρίνεις, ὃς ἂν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράφῃ καὶ ἀναγινώσκῃ, ἢ ὃς ἂν ἄκων; ὃς ἂν ἑκὼν, ἔγωγε. δύναιτο γὰρ ἂν, ὁπότε βούλοιτο καὶ ὀρθῶς αὐτὰ ποιεῖν. οὐκοῦν ὁ μὲν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράφων, γραμματικὸς ἂν εἴη, ὁ δὲ ἄκων, ἀγράμματος; πῶς γὰρ οὔ; τὰ δίκαια δὲ πότερον ὁ ἑκὼν ψευδόμενος καὶ ἐξαπατῶν οἶδεν, ἢ ὁ ἄκων; δῆλον ὅτι ὁ ἑκών.

* ἀθυμίας τῶν στρατιωτῶν,

* παραλείπω

A At ſi furtim adimat, ac rapiat ipſorum res, nõ iuſte aget? Omnino, ait. At ego primũ arbitrabar, hęc te, quantum ad amicos adtineat, ſolummodo interrogare. Quæcũque igitur ad iniuſticiam retuleramus, ea ſunt omnia ad iuſticiam quoque referenda? Sic videtur, ait. Vis igitur, his ita poſitis, iterũ definiamus, aduerſus hoſtes quidẽ iuſtum eſſe facere quædã huiuſmodi; ſed iniuſtum, aduerſus amicos, omninoque erga hos quam ſimpliciſſimos eſſe oportere? Volo, inquit Euthydemus. Quid igitur? ſubiecit Socrates: ſi quis imperator B deiectis animis eſſe copias ſuas videat, & cõficto mẽdacio dicat aduẽtare ſocios, atque hoc mendacio militibus animi deiectionem adimat, quanã ex parte fraudem hãc collocabimus? Videtur mihi ad iuſticiã, inquit, referenda. Si quis autem filiũ ſuum indigentem vſu pharmacorum, & pharmacum reſpuentem, ita deceperit, vt pharmacum ei det loco cibi, eoque vſus mendacio, valetudini eũm reſtituat? hæc item fraus vbi erit collocanda? Videtur, inquit, ea quoque mihi eodem referenda. C Quid autem, ſi quis amicum habeat, qui magno ſit in mœrore, metuens ne manus ille ſibi adferat, ſuffuretur aut eripiat gladiũ, vel quid eiuſmodi, vtro id quoq; loco ponendũ? Nimirũ ad iuſticiã, inquit. Ergo tu dicis, ait, non debere nos etiã erga amicos in omnibus noſmet ſimplices exhibere. Non profecto, ait: immo quæ dixi, retracto, ſi quidẽ licet. Atqui, ſubiecit Socrates, multo magis hoc licere debet, quã nõ recte aliquid cõſtituere. Ceterũ ex iis qui amicos nocẽdi cauſſa decipiunt, vt ne D id quidẽ haud cõſideratum relinquamus, vter iniuſtior eſt, qui volẽs hoc, an qui facit inuitus? Ego vero, mi Socrates, nõ amplius eis fidẽ habeo, quæ reſpõdeo. Nam quæ diximus antehac omnia nunc aliter ſe habere mihi videntur, quã ego tum putarẽ. Sed tamẽ dictum ſane à me eſto, qui volens fallat, illo iniuſtiorẽ eſſe, qui fallat nolens. Nũ vero tibi, quod iuſtũ eſt, diſci poſſe, atq; etiam eſſe ſcientia quædã iuſti videtur, quemadmodũ eſt litterarũ? Mihi quidẽ, ait. Vtrũ vero magis eſſe litteratum iudicas, eumne qui volẽs nõ recte ſcribat E & legat, an qui nolẽs? Qui volens ſcilicet. Nam poterit is, vbi volet, etiã recte vtrũque facere. Qui ergo volẽs non recte ſcribit, litteratus ſcilicet erit; qui vero nolens, illiteratus? Cur non? Vtrũ vero is, qui volens mentitur ac decipit, quæ iuſta ſunt nouit, an qui nolens? Nimirũ is, qui volẽs.

Ergo litteratiorem illum, qui litteras nouit, eo putas eſſe, qui has ignorat? Ita eſt. Et qui iuſta ſcit, eo iuſtiorem qui neſcit? *Videtur id ita eſſe. Atque hæc ipſa neſcio qui mihi dicere videor. Quid autem, ſi quis verum dicere velit, ac numquam de iiſdem eadem dicat, ſed de eadem via loquens, modo quidem hanc verſus orientem ſolem, modo verſus occidentem dicat tendere, & rationes eaſdem reddens, modo plures, modo pauciores exhibeat, de hoc homine quid tibi videtur? Patet, inquit, eum, quæ ſcire ſe putabat, neſcire. An autem noſti quoſdam, qui ſeruiles homines adpellantur? Noui equidem. Num ita vocantur ob ſcientiã, an propter inſcitiam? Haud dubie propter inſcitiam. Ergone propter ignorationem opificij ærariorum nomen hoc conſequuntur? Minime. An quod operas fabriles non teneant? Ne hac quidem de cauſſa. An quod ſutoriam neſciant? Ob nihil horum: immo vero ratione contraria ſe res habet. Nam maxima ex parte qui tenent huiuſmodi opificia, ſeruiles ſunt. Ergo nomen hoc iis competit, qui quæ honeſta, & bona, & iuſta ſunt, ignorant? Ita mihi videtur, inquit. Contentis itaque viribus omni modo fugere oportet, ne mancipia ſimus. Ego vero mi Socrates, ait, omnino me illi philoſophię vacare putabam, ita me Dij ament, per quã maxime futurum exiſtimabam, vt in iis inſtituerer, quæ homini honeſti virtutiſque ſtudioſo conuenirent. Nunc quam mœſto me eſſe putas animo, quum videam, me per ea quæ antehac laborando conſequutus ſum, ne reſpõdere quidem de iis poſſe, quæ in primis ſcienda ſunt; ac via nulla reſtet, qua pergens, euadam melior? Tũ Socrates: Dic mihi mi Euthydeme, ait, Delphoſne profectus aliquando es? Immo bis, inquit. An animaduertiſti ad tẽplum alicubi ſcriptũ eſſe, Noſce teipſum? Sane, inquit. Vtrũ igitur id ita ſcriptum nihili feciſti, an aduertiſti animum, ac temet conſiderare conatus es, qui ſis? Minime factum hoc à me profecto, inquit. Nam protſus id me putabam iã ſcire. Nec enim facile aliquid aliud ſcirem, ſi ne meipſum quidem, noſſem. Vtrum vero tibi videtur is ſemet noſſe, qui nomen tantum ſuum nouit, an qui equos ementium more, non prius equum ſe noſſe putantium, quem noſſe volunt, quam inſpexerint, vtrum ſit tractabilis, necne; vtrum robuſtus, an debilis;

Lectio marginis.

De ſententia Delphica, Noſce teipſum.

A οὐκοῦν γραμματικώτερον μὲν τὸν ἐπιστάμενον γράμματα τοῦ μὴ ἐπισταμένου φὴς εἶναι; ναί. δικαιότερον δὲ τὸν ἐπιστάμενον τὰ δίκαια τοῦ μὴ* ἐπισταμένου; φαίνομαι. δοκῶ δέ μοι καὶ ταῦτα οὐκ οἶδ᾽ ὅπως λέγειν. τί δὲ δή, εἴ τις ἂν βουλόμενος τἀληθῆ λέγειν, μηδέποτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγῃ, ἀλλ᾽ ὁδόν τε φράζων τὴν αὐτὴν τοτὲ μὲν πρὸς ἕω, τοτὲ δὲ πρὸς ἑσπέραν φράζῃ, καὶ λογισμὸν ἀποφαινόμενος τὸν αὐτὸν, B τοτὲ μὲν πλείω, τοτὲ δ᾽ ἐλάττω ἀποφαίνηται, τί σοι δοκεῖ ὁ τοιοῦτος; *δειλὸς νὴ Δί᾽ εἶναι, ὅτι ἃ ᾤετο εἰδέναι, οὐκ οἶδεν. οἶσθα δέ τινας ἀνδραποδώδεις καλουμένους; ἔγωγε. πότερον διὰ σοφίαν ἢ δι᾽ ἀμαθίαν; δῆλον ὅτι δι᾽ ἀμαθίαν. ἆρ᾽ οὖν διὰ τὴν τοῦ χαλκεύειν ἀμαθίαν τοῦ ὀνόματος τούτου τυγχάνουσιν; οὐ δῆτα. ἀλλ᾽ ἆρα διὰ τὴν τοῦ τεκταίνεσθαι; οὐδὲ διὰ ταύτην. ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ σκυτεύειν; οὐδὲ δι᾽ ἓν τούτων, ἔφη, ἀλλὰ C καὶ τοὐναντίον. οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν γε τὰ τοιαῦτα ἐπισταμένων ἀνδραποδώδεις εἰσίν. ἆρ᾽ οὖν τῶν τὰ καλὰ, καὶ ἀγαθὰ, καὶ δίκαια μὴ εἰδότων τὸ ὄνομα τοῦτ᾽ ἐστίν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. οὐκοῦν δεῖ παντὶ τρόπῳ διατειναμένους φεύγειν, ὅπως μὴ ἀνδράποδα ὦμεν. ἀλλὰ νὴ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πάνυ ᾤμην φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν, δι᾽ ἧς ἂν μάλιστα ἐνόμιζον παιδευθῆναι τὰ προσήκοντα ἀνδρὶ καλοκἀγαθίας ὀρεγο-D μένῳ· νῦν δὲ πῶς οἴει με ἀθύμως ἔχειν, ὁρῶντα ἐμαυτὸν διὰ μὲν τὰ προπεπονημένα οὐδὲ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι δυνάμενον ὑπὲρ ὧν μάλιστα χρὴ εἰδέναι, ἄλλην δὲ ὁδὸν οὐδεμίαν ἔχοντα, ἣν ἂν πορευόμενος βελτίων γενοίμην; καὶ ὁ Σωκράτης· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, εἰς *Δελφοὺς ἤδη πώποτε ἀφίκου; καὶ δίς, νὴ Δί᾽, ἔφη. κατέμαθες οὖν πρὸς τῷ ναῷ που E γεγραμμένον τὸ, Γνῶθι σαυτόν; ἔγωγε. πότερον οὖν οὐδέν σοι τοῦ γράμματος ἐμέλησεν, ἢ προσέσχες τε καὶ ἐπεχείρησας σαυτὸν ἐπισκοπεῖν, ὅστις εἴης; μὰ Δί᾽ οὐ δῆτα, ἔφη. καὶ γὰρ δὴ πάνυ τοῦτό γε ᾤμην εἰδέναι. σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλο τι ᾔδειν, εἴγε μηδ᾽ ἐμαυτὸν ἐγίγνωσκον. πότερα δέ σοι δοκεῖ γιγνώσκειν ἑαυτὸν, ὅστις τοὔνομα τὸ ἑαυτοῦ μόνον οἶδεν, ἢ ὅστις, ὥσπερ οἱ τοὺς ἵππους ὠνούμενοι, οὐ πρότερον οἴονται γιγνώσκειν ὃν ἂν βούλωνται γνῶναι, πρὶν ἂν ἐπισκέψωνται, πότερον εὐπειθής ἐστιν ἢ δυσπειθής, καὶ πότερον ἰσχυρός ἐστιν ἢ ἀσθενής,

ἐπισταμένοι. φαίνεται.

δῆλος

Δελφοὺς δὲ ἤδη

καὶ πότερον ταχὺς ἢ βραδὺς, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς τὴν τοῦ ἵππου χρείαν ἐπιτήδειά τε καὶ ἀνεπιτήδεια ὅπως ἔχῃ, οὕτως ἑαυτὸν ἐπισκεψάμενος, ὁποῖός ἐστι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην χρείαν, ἔγνωκε τὴν αὑτοῦ δύναμιν; οὕτως ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ μὴ εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἀγνοεῖν ἑαυτόν. ἐκεῖνο δ' οὐ φανερὸν ἔφη, ὅτι διὰ μὲν τὸ εἰδέναι ἑαυτοὺς πλεῖστα ἀγαθὰ πάσχουσιν οἱ ἄνθρωποι, διὰ δὲ τὸ ἐψεῦσθαι ἑαυτῶν, πλεῖστα κακά; οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτοὺς, τά τε ἐπιτήδεια ἑαυτοῖς ἴσασι· καὶ διαγιγνώσκουσιν ἅ τε δύνανται, καὶ ἃ μή· καὶ ἃ μὲν ἐπίστανται, πράττοντες, πορίζονταί τε ὧν δέονται, καὶ εὖ πράττουσιν· ὧν δὲ μὴ ἐπίστανται ἀπεχόμενοι, ἀναμάρτητοι γίγνονται, καὶ διαφεύγουσι τὸ κακῶς πράττειν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δυνάμενοι δοκιμάζειν, καὶ διὰ τῆς τῶν ἄλλων χρείας τά τε ἀγαθὰ πορίζονται, καὶ τὰ κακὰ φυλάττονται. οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διεψευσμένοι τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως, πρός τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τἄλλα ἀνθρώπινα πράγματα ὁμοίως διάκεινται, καὶ οὔτε ὧν δέονται ἴσασιν, οὔτε ὅ, τι πράττουσιν, οὔτε οἷς χρῶνται, ἀλλὰ πάντων τούτων διαμαρτάνοντες, τῶν τε ἀγαθῶν ἀποτυγχάνουσι, καὶ τοῖς κακοῖς περιπίπτουσι. καὶ οἱ μὲν εἰδότες ὅ, τι ποιοῦσιν, ἐπιτυγχάνοντες ὧν πράττουσι, εὔδοξοί τε καὶ τίμιοι γίγνονται, καὶ οἵτε ὅμοιοι τούτοις ἡδέως χρῶνται, οἵτε ἀποτυγχάνοντες τῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦσι τούτους ὑπὲρ αὑτῶν βουλεύεσθαι, καὶ προΐστασθαί τε ἑαυτῶν τούτους, καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἀγαθῶν ἐν τούτοις ἔχουσι· καὶ διὰ πάντα ταῦτα πάντων μάλιστα τούτους ἀγαπῶσιν. οἱ δὲ μὴ εἰδότες ἃ ποιοῦσι, κακῶς δὲ αἱρούμενοι, καὶ οἷς ἂν ἐπιχειρήσωσιν, ἀποτυγχάνοντες, οὐ μόνον ἐν αὐτοῖς τούτοις ζημιοῦνταί τε καὶ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἀδοξοῦσι διὰ ταῦτα, καὶ καταγέλαστοι γίγνονται, καὶ καταφρονούμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι ζῶσιν. ὁρᾷς δὲ καὶ τῶν πόλεων ὅτι ὅσαι ἂν ἀγνοήσασαι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν κρείττοσι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστατοι γίγνονται, αἱ δὲ ἐξ ἐλευθέρων δοῦλαι. καὶ ὁ Εὐθύδημος· ὡς πάνυ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἔφη, περὶ πολλοῦ ποιητέον εἶναι τὸ ἑαυτὸν γιγνώσκειν, οὕτως ἴσθι· ὁπόθεν δὲ χρὴ ἄρξασθαι ἐπισκοπεῖν ἑαυτὸν, τοῦτο πρὸς σὲ ἀποβλέπω εἴ μοι ἐθελήσαις ἂν ἐξηγήσασθαι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ὁποῖά ἐστι, πάντως που γιγνώσκεις. νὴ Δί', ἔφη. εἰ γὰρ μηδὲ ταῦ-

A vtrum celer, an tardus, itemque in ceteris, quę vel equo conueniunt, vel non conueniunt, quomodo adfectus ſit; ita & ipſe cōſiderans ſemet, qualis ſit ad vſum humanum, vires ſuas nouit? Sane mihi videtur is, ait, qui vires ſuas non nouerit, ſeipſum non noſſe. An vero non perſpicuum eſt, inquit, ex eo, quod ſe nouerint, maxima homines bona percipere; quum à ſeipſis aberrando, mala plurima ſentiant? Nam B qui ſeipſos norunt, quæ ſibi cōmoda ſint, ſciūt; & quæ vel poſſint, vel nequeant, dignoſcūt: preterea iis agendis, quæ ſciunt, comparāt ſibi neceſſaria, feliceſque ſunt: ab aliis autem abſtinendo, quæ neſciunt, non delinquunt, & quominus infelices ſint, vitāt. Itaque ceteros quoque mortales quum explorare poſſint, etiam ex aliorum vſu bona ſibi comparāt, & à malis ſibi cauent. Quotquot vero per ignorātiam falluntur in æſtimatione viriū ſuarum illi C ad homines ceteros, reſque humanas alias eodem modo adfecti ſunt; nec quibus opus ſibi ſit, norūt; nec quid agāt, nec quibus vtantur: ſed ab omnibus his aberrantes, vt bonis fruſtrantur, ſic in mala incidunt. Præterea qui, quum ſciāt, quid faciāt, actionum ſuarum finem conſequūtur; ij magnam & gloriā & honorem adipiſcuntur, vtūturque illis perlubēter alij, qui ſimiles eis ſunt; & qui fruſtrantur inſtituto ſuo, cupiunt hos ſibi conſiliis ſubuenire, ſibique præeſſe, ac ſpem ſuam in eis collocāt, & propter hæc omnia maxime D ipſos diligunt. Qui vero neſciunt, quæ agant, & eligūt male, poſteaquam inſtituto ſuo fruſtrantur, nō ea dumtaxat ratione damno quodam ac pœna multātur, ſed etiam inglorij & ridiculi fiūt, & ſpreti; dedecoreque notati viuunt. Vides etiam ciuitates, quotquot ignorātes vires ſuas, bellum aduerſus potentiores ſuſcipiunt, partim prorſus euerti, partim ex liberis in ſeruitutē redigi. Tum Euthydemus: Velim ſcias, inquit, mi Socrates, verbū hoc, Noſce teipſum, prorſus magni mihi æſtimādum videri. Verum vnde cognoſcendi ſui E ſit faciundum initium, an exponere mihi velis, id equidem oculis in te defixis exſpecto. Noſti tu omnino, inquit Socrates, qualia ſint tum quæ bona tum quæ mala ſunt. Noui profecto, ait. Vel ipſis enim

mancipiis vilior eſſem, ſi hæc ignorarem. Age vero, mihi quoque illa exponito. Id quidem difficile non eſt, inquit Euthydemus. Primo, ipſum recte valere, bonum eſſe arbitror: morbo autem laborare, malum. Deinde quæ horum vtriuſque cauſſæ ſunt, potus, cibi, ſtudia, ſi qua rectam ad valetudinem pertinent, bona ſunt: quæ vero ad ægrotationem, mala. Ergo, inquit Socrates, tum recte valere, tum ægrotare, quum quidem boni alicuius cauſſa ſunt, bona fuerint ſcilicet: quum vero mali, mala. At quando, ait Euthydemus, recte quidem valere mali alicuius cauſſa eſſe poſſit, ægrotare vero boni? Tum profecto, inquit, quum ij, qui vel militiæ turpi, vel nauigationi damnoſæ, vel aliis pleriſque talibus intereſſe roboris integri cauſſa potuere, pereunt: alij vero, qui propter imbecillitatem abſunt, incolumes euadunt. Vere dicis. Sed vides, inquit, etiam nonnullos ob robur vtilibus intereſſe, quum alij propter imbecillitatem abſint. Ergo hæc, ait, quum nonnumquam ex vſu ſint, nonnumquam noceant; non magis bona quam mala ſunt. Non profecto adparet, ait, ſecundum hanc quidem rationem. Sed tamen ſapientia, mi Socrates, haud dubie bonum eſt. Nam quale tandem negotium non melius efficiat, ſi quis ſapiens ſit, quam ſi rudis? Quid vero? ſubiecit Socrates, non audiſti Dædalum à Minoë propter ſapientiam captum, ſeruitutem ſeruire coactum fuiſſe, tum patria, tum libertate orbatum: quumque aufugere cum filio conaretur, filiũ amiſiſſe, ac ne ipſum quidem ſaluũ elabi potuiſſe; ſed ad barbaros delatum, rurſus ibidem ſeruiiſſe? Dicũtur illa ſane, inquit. At Palamedis calamitates non audiſti? Hunc enim prædicant omnes, ob ſapientiam, Vlyſſis inuidia, periiſſe. Id etiam fertur, ait. Quot itẽ alios exiſtimas, inquit, ob ſapiẽtiam abreptos ad regem Perſicum eſſe, atque iſtic ſeruire? Videtur, mi Socrates, ait, felicitas bonũ eſſe, de quo minime dubitari poſſit. Niſi quis, inquit, mi Euthydeme, de dubiis eam bonis componat. Quid autem, ſubiecit ille, dubium eſſe poſſit inter illa, quæ ad felicitatem pertinent? Nihil, inquit, modo nõ addamus ei pulchritudinem formæ, vel robur, vel opes, vel gloriam, vel quid aliud eiuſmodi. At vero, ait, hęc addemus ei profecto. Nam qui poſſit abſque his beatus aliquis eſſe? Addamus illa ſane, reſpõdit Socrates, ob quę

Dædalus à Minoë captus.

A ταῦτα εἰδέναι, καὶ τῶν ἀνδραπόδων φαυλότερος ἂν εἴην. ἴθι δή, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ἐξήγησαι αὐτά. ἀλλ' οὐ χαλεπόν, ἔφη. πρῶτον μὲν γὰρ * αὐτὸ ὑγιαίνειν ἀγαθὸν εἶναι νομίζω, τὸ δὲ νοσεῖν, κακόν. ἔπειτα τὰ αἴτια ἑκατέρου αὐτῶν, καὶ ποτά, καὶ βρωτά, καὶ ἐπιτηδεύματα, τὰ μὲν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν φέροντα, ἀγαθά· τὰ δὲ πρὸς τὸ νοσεῖν, κακά. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ὅταν μὲν ἀγαθοῦ τινος αἴτια γίγνηται, ἀγαθὰ ἂν

αὐτὸ τὸ

B εἴη· ὅταν δὲ κακοῦ, κακά. πότε δ' ἄν, ἔφη, τὸ μὲν ὑγιαίνειν κακοῦ αἴτιον γένοιτο, τὸ δὲ νοσεῖν, ἀγαθοῦ; ὅταν, νὴ Δί', ἔφη, στρατείας τε αἰσχρᾶς, καὶ ναυτιλίας βλαβερᾶς, καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετασχόντες ἀπόλωνται, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολειφθέντες σωθῶσιν. ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ τῶν ὠφελίμων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετέχουσιν, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολείπονται. ταῦτα οὖν, ἔφη, ποτὲ

C μὲν ὠφελοῦντα, ποτὲ δὲ βλάπτοντα, οὐ μᾶλλον ἀγαθὰ ἢ κακά ἐστιν. οὐδὲν μὰ Δία φαίνεται, κατά γε τοῦτον τὸν * λόγον. ἀλλ' ἥ γε τοι σοφία, ὦ Σώκρατες, ἀναμφισβητήτως ἀγαθόν ἐστιν. ποῖον γὰρ ἄν τις πρᾶγμα οὐ βέλτιον πράττοι σοφὸς ὤν, ἢ ἀμαθής; τί δέ; τὸν Δαίδαλον, ἔφη, οὐκ ἀκήκοας, ὅτι ληφθεὶς ὑπὸ Μίνω διὰ τὴν σοφίαν, ἠναγκάζετο ἐκείνῳ δουλεύειν, καὶ τῆς πατρίδος ἅμα, καὶ

τρόπον

D τῆς ἐλευθερίας ἐστερήθη, καὶ ἐπιχειρῶν ἀποδιδράσκειν μετὰ τοῦ υἱοῦ, τόν τε παῖδα ἀπώλεσε, καὶ αὐτὸς οὐκ ἠδυνήθη σωθῆναι, ἀλλ' ἀπενεχθεὶς εἰς τοὺς βαρβάρους, πάλιν ἐκεῖ ἐδούλευε; λέγεται, νὴ Δί', ἔφη, ταῦτα. τὰ δὲ Παλαμήδους οὐκ ἀκήκοας πάθη; τοῦτον γὰρ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν, ὡς διὰ σοφίαν φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἀπώλετο. λέγεται καὶ ταῦτα, ἔφη. ἄλλους δὲ πόσους οἴει διὰ σοφίαν ἀνάρ-

E πάστους πρὸς βασιλέα γεγονέναι, καὶ ἐκεῖ δουλεύειν; κινδυνεύει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀναμφιλογώτατον ἀγαθὸν εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν. εἴ γε μή τις αὐτό, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἐξ ἀμφιλόγων ἀγαθῶν συντιθείη. τί δ' ἄν, ἔφη, τῶν εὐδαιμονικῶν ἀμφίλογον εἴη; οὐδέν, ἔφη, εἴ γε μὴ προσθήσομεν αὐτῷ κάλλος, ἢ ἰσχύν, ἢ πλοῦτον, ἢ δόξαν, ἢ καί τι ἄλλο τῶν τοιούτων. ἀλλά, νὴ Δία, προσθήσομεν, ἔφη. πῶς γὰρ ἄν τις ἄνευ τούτων εὐδαιμονοίη; νὴ Δί', ἔφη, προσθήσομεν ἄρα ἐξ

ὧν πολλὰ καὶ χαλεπὰ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις. πολλοὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῖς ὡραίοις παρακεκινηκότων διαφθείρονται, πολλοὶ δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν μείζοσιν ἔργοις ἐπιχειροῦντες, οὐ μικροῖς κακοῖς περιπίπτουσι, πολλοὶ δὲ διὰ τὸν πλοῦτον διαθρυπτόμενοί τε καὶ ἐπιβουλευόμενοι ἀπόλλυνται, πολλοὶ δὲ διὰ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν, μεγάλα κακὰ πεπόνθασιν. ἀλλὰ μὴν, ἔφη, εἴγε μηδὲ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐπαινῶν ὀρθῶς λέγω, ὁμολογῶ μηδ' ὅ,τι πρὸς τοὺς θεοὺς εὔχεσθαι χρὴ, εἰδέναι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἴσως διὰ τὸ σφόδρα πιστεύειν εἰδέναι, οὐδ' ἔσκεψαι. ἐπεὶ δὲ πόλεως δημοκρατουμένης παρασκευάζῃ προεστάναι, δῆλον ὅτι δημοκρατίαν γε οἶσθα τί ἐστι. πάντως δήπου, ἔφη. δοκεῖ οὖν σοι δυνατὸν εἶναι δημοκρατίαν εἰδέναι, μὴ εἰδότα δῆμον; μὰ Δί', οὐκ ἔμοιγε. καὶ τί νομίζεις δῆμον εἶναι; τοὺς πένητας τῶν πολιτῶν ἔγωγε. καὶ τοὺς πένητας ἄρα οἶσθα; πῶς γὰρ οὔ; ἆρ' οὖν καὶ

ἴδιγε τοὺς πλουσίους οἶσθα; * οὐδὲν γε ἧττον ἢ καὶ τοὺς πένητας. ποίους δὲ πένητας καὶ ποίους πλουσίους καλεῖς; τοὺς μὲν οἶμαι, μὴ ἱκανὰ ἔχοντας εἰς ἃ δεῖ τελεῖν, πένητας· τοὺς δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν, πλουσίους. καταμεμάθηκας οὖν, ὅτι ἐνίοις μὲν πάνυ ὀλίγα ἔχουσιν οὐ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ περιποιοῦνται ἀπ' αὐτῶν, ἐνίοις δὲ πάνυ πολλὰ οὐχ ἱκανά ἐστι; καὶ νὴ Δί', ἔφη ὁ Εὐθύδημος. ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις. οἶδα γὰρ καὶ τυράννους τινὰς, οἳ δι' ἔνδειαν ὥσπερ οἱ ἀπορώτατοι ἀναγκάζονται ἀδικεῖν. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴγε ταῦτα οὕτως ἔχει, τοὺς μὲν τυράννους εἰς τὸν δῆμον θήσομεν, τοὺς δὲ ὀλίγα κεκτημένους, ἐὰν οἰκονομικοὶ ὦσιν, εἰς τοὺς πλουσίους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔφη, ἀναγκάζει με καὶ ταῦτα ὁμολογεῖν δηλονότι ἡ ἐμὴ φαυλότης, καὶ φροντίζω μὴ κράτιστον ᾖ μοι σιγᾶν. κινδυνεύω γὰρ ἁπλῶς οὐδὲν εἰδέναι. καὶ πάνυ ἀθύμως ἔχων ἀπῆλθε, καὶ καταφρονήσας ἑαυτοῦ, καὶ νομίσας τῷ ὄντι ἀνδράποδον εἶναι. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν οὕτω διατεθέντων ὑπὸ Σωκράτους οὐκέτι αὐτῷ προσῄεσαν, οὓς καὶ βλακωτέρους ἐνόμιζεν. ὁ δ' Εὐθύδημος ὑπέλαβεν οὐκ ἂν ἄλλως ἀνὴρ ἀξιόλογος γενέσθαι, εἰ μὴ ὅτι μάλιστα Σωκράτει συνείη·

A multa, eaque grauia hominibus accidunt: Multi enim violantur ob venuſtatem formæ, ab iis qui erga elegantes amore incitantur: multi propter robur ſuum maiora quædam adgreſſi opera, non exiguas in calamitates incidunt: multi propter opes emolliti deliciis, ac inſidiis petiti, pereunt: multi ob gloriam potentiamque in republica, magna ſunt mala perpeſſi. Enimuero, ait Euthydemus, ſi nec felicitatem ipſam laudans, re-B ctè dico: fateor me ne id quidem, quod precibus petendum à Diis ſit, noſſe. Fortaſſe tu hæc, ſubiecit Socrates, ne conſideraſti quidem propterea quod omnino ſcire te illa crederes. Quia vero te paras, vt ciuitati, quæ dominationi populari ſubiecta eſt, præſis: haud dubie quid imperium populare ſit, noſti. Omnino, ait. Ergone putas ſcire te, quid populi ſit dominatus, ſi neſcias, quid populus ſit? Minime, inquit. Et quid putas eſſe populum? Equidem hoc nomine ciues pauperes accipio. Et pauperes igitur noſti? Cur C non? Ergo etiam noſti diuites? Nihilo minus quam pauperes. Quales autem pauperes, & quales adpellas diuites? Pauperes, inquit, arbitror eſſe, quibus non ſuppetit ſumtus, quem facere neceſſe eſt: at quibus etiam plus quam ſatis ſit, ſuppetit, eos adpello diuites. Ergone vmquam animaduertiſti, nonnullis qui admodum pauca poſſident, non ſolum ea ipſa ſufficere, ſed alia quoque de his adquirere: quum aliis etiam admodum multa non D ſufficiant? Ita eſt profecto, ait Euthydemus. Nam recte me mones. Etenim quoſdam tyrannos quoque noui, qui ob inopiam, perinde ac maxime egeni, aliis iniuriam inferre coguntur. Ergo ſi hæc, inquit Socrates, ita ſe habent, tyrannos ad populum; alios, qui pauca poſſident, ſi quidem rei familiaris adminiſtrandæ periti fuerint, inter opulentos referemus. Etiam id fateri me, ait Euthydemus, ſtupiditas mea cogit: adeoque iam cogito, E optimumne fuerit, me ſilere. Nam ſimpliciter metuo, ne nihil ſciam. Itaque vehemente cum animi dolore diſceſſit, quum quidem & contemneret ſeipſum, & reabſe mancipium eſſe crederet. Ac multi quidem hoc modo habiti à Socrate, non amplius eum conueniebant; quos etiam ſtolidiores eſſe putabat: verùm Euthydemus non alia ſe ratione hominem frugi poſſe fieri arbitrabatur, quã ſi cum Socrate frequẽtiſſime verſaretur:

neque amplius ab ipſo poterat abeſſe, niſi quid rei neceſſariæ impediret. Quinetiã quędam ipſius inſtituta imitabatur. Itaq; Socrates, qui ſic adfectum eſſe animaduerteret, minime ipſum perturbabat: ſed quam ſimpliciſſime & clariſſime exponebat, quę putabat eum ſcire debere, & quibus operam dari ducebat eſſe optimum. Non ille quidem in hoc ſtudioſe incumbebat, vt familiares ſuos dicendi, agendi, ingenioſe machinãdi aliquid peritos efficeret: ſed prius exiſtimabat oportere moderationem ipſis indi. Nã quibus ita facultas hæc adeſſet, vt interim modeſtiam negligerẽt, eos & iniuſtiores, & ad nocẽdum magis inſtructos eſſe arbitrabatur. Primùm autẽ enitebatur familiares ſuos tales efficere, qui erga Deos modeſte ſe gererẽt. Et alij quidẽ, quũ aliis ipſius ad amicos ſermonibus intereſſent, eos expoſuerunt: ego vero aderam, quum ad Euthydemum huiuſmodi quædam diſſereret. Dic mihi, mi Euthydeme, ait, cogitarene tibi aliquãdo ſubiit, quam diligẽter Dij parauerint ea quibus homines indigent? Minime profecto, inquit Euthydemus. At noſti, ait, primũ nos lucis egere, quam *Dij* nobis ſuppeditãt? Noui, inquit, atque hanc niſi haberemus, oculos ſane quod adtinet, cęcis eſſem⁹ ſimiles. Nihilomin⁹ requietis cauſſa, qua egemus, noctem nobis largiũtur, longe commodiſſimum quieſcendi tẽpus. Hoc etiam, inquit, omnino gratiarum actionem meretur. Quia vero ſol lucid⁹ eſt, ac nobis horas diei, aliaque clare demõſtrat, nox autẽ propter tenebras eſt obſcurior: aſtrorum lucem noctu protulerũt, quæ noctis horas nobis indicarent; quo fit, vt multa tum, quæ neceſſe ſit, perficiamus. Ita eſt, inquit. Enimuero Luna, nõ ſolum noctis ſed etiam menſis partes nobis patefacit. Omnino, ait. Quid autem? quum nutrimento egeamus, quod illud è terra nobis producant, & ad hoc anni tempora conuenientia tribuant, quæ nobis non modo magna copia neceſſaria præparãt, ſed ea quoque de quib⁹ delectationẽ capimus? Etiã hæc, inquit, magnæ ſunt deorũ erga homines benignitatis & clemẽtiæ. Quod item nobis aquã largiãtur, rem adeo pretioſam, vt & producat & augeat vna cum terra & cũ anni temporibus omnia, quæ nobis vſui ſunt, ſimulque nos etiã alat, ac nutrimẽtis noſtris omnib. admiſta, faciat vt & confici ea facilius poſſint, & vſui noſtro magis ſint accõmodata, & ſuauiora?

De prouidentia diuina.

A καὶ οὐκ ἀπελείπετο ἔτι αὐτοῦ, εἰ μή τι ἀναγκαῖον εἴη. ἔνια δὲ καὶ ἐμιμεῖτο, ὧν ἐκεῖνος ἐπετήδευεν. ὁ δ' ὡς ἔγνω αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, ἥκιστα μὲν διετάραττεν, ἁπλούστατα δὲ καὶ σαφέστατα ἐξηγεῖτο ἅ τε ἐνόμιζεν εἰδέναι δεῖν, καὶ ἐπιτηδεύειν * κράτιστα εἶ). Τὸ μὲν οὖν * δεκτικούς, καὶ πρακτικούς, καὶ μηχανικοὺς γίγνεσθαι τοὺς συνόντας οὐκ ἔσπευδεν, ἀλλὰ πρότερον * τούτων ᾤετο χρῆναι σωφροσύνην αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι. τοὺς γὰρ ἄνευ τοῦ σωφρονεῖν B ταῦτα δυναμένους, ἀδικωτέρους τε καὶ δυνατωτέρους κακουργεῖν ἐνόμιζεν εἶ). πρῶτον μὲν δὴ περὶ θεοὺς ἐπειρᾶτο σώφρονας ποιεῖν τοὺς συνόντας. ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμιλοῦντι παραγενόμενοι διηγοῦντο· ἐγὼ δέ, ὅτε πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέγετο, παρεγενόμην. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη ποτέ σοι ἐπῆλθεν ἐνθυμηθῆναι, ὡς ἐπιμελῶς οἱ θεοὶ ὧν οἱ ἄνθρωποι δέονται, κατεσκευάκασι; C καὶ ὅς· μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἔμοιγε. ἀλλ' οἶσθά γ', ἔφη, ὅτι πρῶτον μὲν φωτὸς δεόμεθα, ὃ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσι; νὴ Δί', ἔφη, ὅ γ' εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν, ἕνεκά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀναπαύσεώς γε δεομένοις ἡμῖν νύκτα παρέχουσι κάλλιστον ἀναπαυτήριον. πάνυ γ', ἔφη, καὶ τοῦτο χάριτος ἄξιον. οὐκοῦν καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν D ἥλιος φωτεινὸς ὢν τάς τε ὥρας τῆς ἡμέρας ἡμῖν, καὶ τἆλλα πάντα σαφηνίζει, ἡ δὲ νύξ, διὰ τὸ σκοτεινὴ εἶ), ἀσαφεστέρα ἐστίν, ἄστρα ἐν τῇ νυκτὶ * ἀνέφηναν, ἃ ἡμῖν τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς ἐμφανίζει, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ ὧν δεόμεθα πράττομεν. ἔστι ταῦτα, ἔφη. ἀλλὰ μὴν ἥ γε σελήνη οὐ μόνον τῆς νυκτός, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηνὸς τὰ μέρη φανερὰ ἡμῖν ποιεῖ. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. τὸ δ', ἐπεὶ τροφῆς δεόμεθα, ταύτην ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόναι, καὶ ὥρας ἁρμοττούσας πρὸς τοῦτο παρέ- E χειν, αἳ ἡμῖν οὐ μόνον ὧν δεόμεθα πολλὰ καὶ παντοῖα παρασκευάζουσιν, ἀλλὰ καὶ οἷς εὐφραινόμεθα; πάνυ, ἔφη, καὶ ταῦτα φιλάνθρωπα. τὸ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν παρέχειν οὕτω πολλοῦ ἄξιον, ὥστε * καὶ φύειν τε καὶ συναύξειν τῇ γῇ καὶ ταῖς ὥραις πάντα τὰ χρήσιμα ἡμῖν, συντρέφειν δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς, καὶ μιγνύμενον πᾶσι τοῖς τρέφουσιν ἡμᾶς, εὐκατεργαστότερά τε, καὶ ὠφελιμώτερα, καὶ ἡδίω ποιεῖν αὐτά;

κράτιστ
* λεκτικούς
ἀνέφηνε
ἐκφύειν

καὶ, ὅτι ἐπειδὴ πλείστου δεόμεθα τούτου, ἀφθονέστατον αὐτὸ παρέχειν ἡμῖν; καὶ τοῦτο, ἔφη, προνοητικόν. τὸ δὲ καὶ τὸ πῦρ πορίσαι ἡμῖν ἐπίκουρον μὲν ψύχους, ἐπίκουρον δὲ σκότους, συνεργὸν δὲ πρὸς πᾶσαν τέχνην καὶ πάντα ὅσα ὠφελείας ἕνεκα ἄνθρωποι κατασκευάζονται; ὡς γὰρ συνελόντι εἰπεῖν, οὐδὲν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων κατασκευάζονται. ὑπερβάλλει, ἔφη, καὶ τοῦτο φιλανθρωπίᾳ. τὸ δὲ τὸν ἥλιον, ἐπειδὰν ἐν χειμῶνι τράπηται, προσιέναι τὰ μὲν ἁδρύνοντα, τὰ δὲ ξηραίνοντα, ὧν καιρὸς διελήλυθεν· καὶ ταῦτα διαπραξάμενον μηκέτι ἐγγυτέρω προσιέναι, ἀλλ' ἀποτρέπεσθαι, φυλαττόμενον μή τι ἡμᾶς μᾶλλον τοῦ δέοντος θερμαίνων βλάψῃ· καὶ ὅταν αὖ πάλιν ἀπιὼν γένηται, ἔνθα καὶ ἡμῖν δῆλόν ἐστιν, ὅτι εἰ προσωτέρω ἄπεισιν, ἀποπαγησόμεθα ὑπὸ τοῦ ψύχους, πάλιν αὖ τρέπεσθαι καὶ προσχωρεῖν, καὶ ἐνταῦθα τοῦ οὐρανοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἔνθα ἂν μάλιστα ἡμᾶς ὠφελοίη; νὴ τὸν Δί', ἔφη, καὶ ταῦτα

γιγνομένοις. παντάπασιν ἔοικεν ἀνθρώπων ἕνεκα* γιγνόμενα. τὸ δ' αὖ, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο φανερόν, ὅτι οὐκ ἂν ὑπενέγκοιμεν οὔτε τὸ καῦμα, οὔτε τὸ ψῦχος, εἰ ἐξαπίνης γίγνοιτο, οὕτω μὲν κατὰ μικρὸν προσιέναι τὸν ἥλιον, οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν ἀπιέναι, ὥστε λανθάνειν ἡμᾶς εἰς ἑκάτερα τὰ ἰσχυρότατα καθισταμένους; ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ἤδη τοῦτο σκοπῶ, εἰ ἄρα τι ἐστὶ τοῖς θεοῖς ἔργον, ἢ ἀνθρώπους θεραπεύειν. ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐμποδίζει με, ὅτι καὶ τἆλλα ζῷα τούτων μετέχει. οὐ γὰρ καὶ τοῦτ', ἔφη ὁ Σωκράτης, φανερὸν, ὅτι καὶ ταῦτα ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνεταί τε καὶ ἀνατρέφεται; τί γὰρ ἄλλο ζῷον αἰγῶν τε, καὶ οἰῶν, καὶ ἵππων, καὶ βοῶν, καὶ ὄνων, καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀπολαύει, ὅσα ἄνθρωποι; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ πλείω τῶν φυτῶν. τρέφονται γοῦν, καὶ χρηματίζονται οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τούτων, ἢ ἀπ' ἐκείνων. πολὺ δὲ γένος ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἐκ τῆς γῆς φυομένοις εἰς τροφὴν οὐ χρῶνται, ἀπὸ δὲ βοσκημάτων γάλακτι, καὶ τυρῷ, καὶ κρέασι τρεφόμενοι ζῶσιν. πάντες

δαμά-ζοντες δὲ τιθασεύοντες καὶ* δαμάζοντες τὰ χρήσιμα τῶν ζῴων, εἴς τε πόλεμον καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ συνεργοῖς χρῶνται. ὁμογνωμονῶ σοι καὶ τοῦτ', ἔφη. ὁρῶ γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ πολὺ ἰσχυρότερα ἡμῶν, οὕτως ὑποχείρια γιγνόμενα τοῖς ἀνθρώποις·

A Quodque maxima nobis eamdem copia largiantur, quum illa plurimum egeamus? Hoc quoque, ait, prouidentiæ opus eſt. Quod item nobis ignem dederint, qui nobis opem aduerſus frigus, & aduerſus caliginem ferret, noſque in omnibus opificiis, rebuſque ceteris, quas vtilitatis cauſſa ſuſcipiunt homines, adiuuaret? Nam, vt ſummatim dicam, nihil homines, quod operæpretium ſit, abſque igne, rerum ad vitam vtilium parare poſſunt. Etiam hoc benignitatis eſt B eximiæ. Quod item ſol poſteaquam in hieme ſe conuertit, accedendo partim ſuccreſcere quædam facit, partim exſiccat, quorum ſcilicet tempus præterit; ac poſteaquam id perfecit, non accedit propius, ſed auertit ſeſe cauens, ne ſupra modum nos calefaciendo lædat: deinde quum recedens eo peruenit, vbi animaduertimus ipſi futurum, vt frigore congelaſceremus, ſi quidem abiret longius, ad eam cæli partem reuertitur, vbi nobis plurimum prodeſt? Profecto, ait, C etiam hæc omnino videntur hominum cauſſa fieri. Quod item, quum manifeſtum ſit, non poſſe nos nec æſtum, nec frigus tolerare, ſi repente illa exiſterent, ſol ita paullatim accedat, atque ita paullatim abſcedat, vt ipſimet ad vtraque vehementiſſima nos perueniſſe ignoremus? Ego quidem hoc ipſum, ait Euthydemus, modo conſidero, aliane quapiam re Dij occupentur, quam vt commodis hominum inſeruiant. Nam illud ſolum D mihi eſt impedimento, quod hæc animalibus etiam ceteris cum homine communia ſint. An vero non perſpicuum eſt, ait Socrates, etiam animalia hominum cauſſa naſci ac nutriri? Quod enim aliud animal tot commodis fruitur ex capris, ſuibus, equis, bobus, aſinis, animalibus ceteris, quot homines? Ego quidem certe plura de his homines percipere puto, quam de plantis. Nam & aluntur, & rem faciunt non E minus de animalibus, quam plantis. Etiam magna pars hominum naſcentibus e terra non vtitur ad cibum, ſed pecudum lacte, caſeo, carnibus pro nutrimento vtentes viuunt. Præterea cicuratis ac domitis vtilibus animalibus, omnes ad bellum aliaque multa vtuntur, veluti adiutoribus. In hoc etiam adſentior tibi, ait. Nam inter ea video quædam longe nos ſuperare viribus, quæ tamen adeo ſe hominibus ſubiiciant:

vt eis quamcumque ad rem velint, vtantur. Quod item Dij hominibus, quum multa ſint pulchra & vtilia, ſed inter ſe diuerſa, ſenſus addiderint ad ſingula congruentes, per quos bonis omnibus fruimur. Item, quod rationem nobis à natura conceſſerint, qua de rebus ſenſilibus ratiocinando & reminiſcendo diſcimus, ad quæ ſingula conducant; multaque molimur, per quæ bonis fruamur, & mala depellamus. Quid? quod eloquendi facultatem nobis largiti ſint, per quam inuicem omnia bona inter nos docendo communicamus, & leges ferimus, & rempublicam adminiſtramus? Omnino videntur, mi Socrates, valde Dij de hominibus eſſe ſolliciti. Quid? quum nobis in futurum vtilia proſpicere non poſſumus, quod ita nos iuuent, vt per diuinationem conſulentibus ſe de futurorum euentu reſpondeant, & quo pacto fiant optime, doceant? Te quidem, ait, mi Socrates, etiam familiarius vti videntur, quam ceteris; quando tibi, ne quidem interrogati abs te, ſignificant; quid vel faciundum, vel non faciundum ſit. At verum me dicere, etiam tu intelliges, ſi non exſpectaueris, donec deorum formas intuearis: ſed ſuffecerit inſpicienti eorum opera, tum venerari tum honore proſequi Deos. Velim etiam cogites, Deos ipſos ita ſe nobis oſtendere. Nam & Dij ceteri, quum bona nobis largiantur, nihil tamen horum ita largiuntur, vt in apertum prodeant: & is, qui * mundum vniuerſum compoſuit & continet, quo pulchra & bona omnia comprehenduntur, quique vtentibus eo ſemper expertem detrimenti, & morbi, & ſenectutis exhibet, atque etiam cogitatione celerius obſequentem ſine vllo errore: is, inquam, maxima quæque facere conſpicitur, atque hæc gubernans, nihilominus cerni non poteſt. Etiam conſideres velim, quod ſol, quum omnibus eſſe conſpicuus videatur, non permittat hominibus, vti ſe accurate adſpiciant: ſed ſi quis impudenter eum ſpectare conetur, videndi facultatem amittat. Propterea Deorum quoque miniſtros conſpici non poſſe reperies. Nam fulmen de loco quidem ſuperiore demitti patet, & omnia, in quæ incidit, vincere: non tamen vel quum accedit, vel quum ferit, vel quū recedit, cernitur. Nec venti vidētur, quamquam eorum effecta nobis conſpicua ſint, & accedentes ſentiamus. Quinetiam ſi quid rerum hu-

aliter in margine: qui mundū vniuerſitatis huius compoſuit.

A ὥστε χρῆσθαι αὐτοῖς ὅ,τι ἂν βούλωνται. Τὸ δ', ἐπεὶ πολλὰ μὲν καλὰ καὶ ὠφέλιμα, διαφέροντα δὲ ἀλλήλων ἐστί, προσθεῖναι τοῖς ἀνθρώποις αἰσθήσεις ἁρμοττούσας πρὸς ἕκαστα, δι' ὧν ἀπολαύομεν πάντων τῶν ἀγαθῶν. Τὸ δὲ, καὶ λογισμὸν ἡμῖν ἐμφῦσαι, ᾧ περὶ ὧν αἰσθανόμεθα, λογιζόμενοί τε καὶ μνημονεύοντες καταμανθάνομεν, ὅπῃ ἕκαστα συμφέρει, καὶ πολλὰ μηχανώμεθα, δι' ὧν τῶν τε ἀγαθῶν ἀπολαύομεν, καὶ τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα. Τὸ δὲ, καὶ ἑρμηνείαν B δοῦναι, δι' ἧς πάντων τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομέν τε ἀλλήλοις διδάσκοντες, καὶ κοινωνοῦμεν, καὶ νόμους τιθέμεθα, καὶ πολιτευόμεθα. Παντάπασιν ἐοίκασιν, ὦ Σώκρατες, οἱ θεοὶ πολλὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ, καὶ εἰ ἀδυνατοῦμεν τὰ συμφέροντα προνοεῖσθαι ὑπὲρ τῶν μελλόντων, * ταύτῃ αὐτοὺς ἡμῖν συνεργεῖν, διὰ μαντικῆς τοῖς πυνθανομένοις C φράζοντας τὰ ἀποβησόμενα, καὶ διδάσκοντας, ᾗ ἂν ἄριστα γίγνοιντο. Σοὶ δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐοίκασιν ἔτι φιλικώτερον, ἢ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι, εἴγε μηδὲ ἐπερωτώμενοι ὑπὸ σοῦ προσημαίνουσί σοι, ἅ τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ἃ μή. Ὅτι δέ γε ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώσῃ, ἂν μὴ ἀναμένῃς, ἕως ἂν τὰς μορφὰς τῶν θεῶν ἴδῃς, ἀλλ' ἐξαρκῇ σοι τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς θεούς. Ἐννόει δὲ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ D οὕτως ὑποδεικνύουσιν. Οἵ τε γὰρ ἄλλοι ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ διδόντες, οὐδὲν τούτων εἰς τὸ ἐμφανὲς ἰόντες διδόασι, * καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά ἐστι, καὶ ἀεὶ μὲν χρωμένοις ἀτριβῆ τε, καὶ * ὑγιῆ, καὶ ἀγήρατον παρέχων, θᾶττον δὲ νοήματος ἀναμαρτήτως ὑπηρετοῦντα, οὗτος τὰ μέγιστα μὲν πράττων ὁρᾶται, τάδε δὲ οἰκονομῶν ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν. Ἐννόει δὲ, ὅτι καὶ ὁ πᾶσι φανερὸς δοκῶν εἶναι ἥλιος, οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς E ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὁρᾶν, ἀλλ' ἐάν τις αὐτὸν ἀναιδῶς ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. Καὶ τοὺς ὑπηρέτας δὲ τῶν θεῶν εὑρήσεις ἀφανεῖς ὄντας· κεραυνός τε γὰρ ὅτι μὲν ἄνωθεν ἀφίεται, δῆλον, καὶ ὅτι οἷς ἂν ἐντύχῃ, πάντων κρατεῖ· ὁρᾶται δ' οὔτ' ἐπιὼν, οὔτε κατασκήψας, οὔτε ἀπιών. Καὶ ἄνεμοι αὐτοὶ μὲν οὐχ ὁρῶνται· ἃ δὲ ποιοῦσι, φανερὰ ἡμῖν ἐστι, καὶ προσιόντων αὐτῶν αἰσθανόμεθα. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνθρώ-

ταῦτα, & ταύτῃ

ἢ ὁ τὸν ὅλον κόσμον

ὑγιᾶ,

πού γε ψυχή, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων, τοῦ θείου μετέχει. ὅτι μὲν γὰρ βασιλεύει ἐν ἡμῖν, φανερόν· ὁρᾶται δὲ οὐδ᾽ αὐτή. ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν γινομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα, τιμᾶν τὸ δαιμόνιον. ἐγὼ μέν, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὅτι μὲν οὐδὲ μικρὸν ἀμελήσω τοῦ δαιμονίου, σαφῶς οἶδα, ἐκεῖνο δὲ ἀθυμῶ, ὅτι μοι δοκεῖ τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας οὐδ᾽ ἂν εἷς ποτε ἀνθρώπων ἀξίαις χάρισιν ἀμείβεσθαι. ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἀθύμει, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε. ὁρᾷς γάρ, ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ, πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται, Νόμῳ πόλεως. νόμος δὲ δήπου πανταχοῦ ἐστι, κατὰ δύναμιν ἱεροῖς θεοὺς ἀρέσκεσθαι. πῶς οὖν ἄν τις κάλλιον καὶ εὐσεβέστερον τιμῴη θεούς, ἢ ὡς αὐτοὶ κελεύουσιν, οὕτω ποιῶν; ἀλλὰ χρὴ τῆς μὲν δυνάμεως μηδὲν ὑφίεσθαι. ὅταν γάρ τις τοῦτο ποιῇ, φανερὸς δή που ἐστὶ τότε οὐ τιμῶν θεούς. χρὴ οὖν μηδὲν ἐλλείποντα κατὰ δύναμιν τιμᾶν τοὺς θεούς, θαῤῥεῖν τε καὶ ἐλπίζειν τὰ μέγιστα ἀγαθά. οὐ γὰρ παρ᾽ ἄλλων γ᾽ ἄν τις μείζω ἐλπίζων σωφρονοίη, ἢ παρὰ τῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖν δυναμένων, οὐδ᾽ ἂν ἄλλως μᾶλλον, ἢ εἰ τούτοις ἀρέσκοι. ἀρέσκοι δὲ πῶς ἂν μᾶλλον, ἢ εἰ ὡς μάλιστα πείθοιτο αὐτοῖς; τοιαῦτα μέντοι λέγων τε, καὶ αὐτὸς ποιῶν, εὐσεβεστέρους τε καὶ σωφρονεστέρους τοὺς συνόντας παρεσκεύαζεν. ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ δικαίου γε οὐκ ἀπεκρύπτετο ἣν εἶχε γνώμην. ἀλλὰ καὶ ἔργῳ * ἀπεδείκνυτο, ἰδίᾳ τε πᾶσι νομίμως τε καὶ ὠφελίμως χρώμενος καὶ κοινῇ, ἄρχουσί τε ἃ οἱ νόμοι προστάττοιεν πειθόμενος, καὶ κατὰ πόλιν καὶ ἐν ταῖς στρατείαις οὕτως, ὥστε διάδηλος εἶναι παρὰ τοὺς ἄλλους εὐτακτῶν. * καὶ ὅτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστάτης γενόμενος, οὐκ ἐπέτρεψε τῷ δήμῳ παρὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς νόμοις ἠναντιώθη τοιαύτῃ ὁρμῇ τοῦ δήμου, ἣν οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον οὐδένα ἄνθρωπον ὑπομεῖναι. καὶ ὅτε οἱ τριάκοντα προσέταττον αὐτῷ παρὰ τοὺς νόμους τι, οὐκ ἐπείθετο. τοῖς τε γὰρ νέοις ἀπαγορευόντων αὐτῶν μὴ διαλέγεσθαι, καὶ προσταξάντων ἐκείνῳ τε, καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν πολιτῶν, ἀγαγεῖν τινα ἐπὶ θανάτῳ, μόνος οὐκ ἐπείσθη διὰ τὸ παρὰ τοὺς νόμους αὐτῷ προστάττεσθαι. καὶ ὅτε τὴν ὑπὸ Μελίτου γραφὴν ἔφευγε,

ἐπεδείκνυτο,

καί ποτε ἐν ταῖς

A manarum aliud animus, hominis certe quiddam cum natura diuina commune habet. Patet enim hunc in nobis imperare, quamquam non cernatur. Quæ conſiderantem te, nequaquam ea quæ cerni nequeunt, contemnere decet: ſed de iis quæ accidunt; eorum poteſtate animaduerſa, numen ipſum honore proſequi. Scio equidem me, ait Euthydemus, ne minima quidem in parte numen, mi Socrates, neglecturum. Verum id mihi moleſtum eſt, quod nemo mihi hominum beneficia diuina gratiis rependere meri-
B tis videatur. Tibi vero mi Euthydeme, ait, moleſtum hoc ne ſit. Vides etenim Delphicum Deum interrogatum, quo pacto quis gratificari Diis poſſit, reſpondere: Ex ciuitatis inſtituto ac more. Eſt autem inſtitutum hoc vbique, vt pro facultatibus Dij ſacrificiis placetur. Qui ergo poſſit aliquis rectius & religioſius Deos honore adficere, quã ſi ita agat, vt ipſimet iubẽt? Sed tamen de facultatibus minime aliquid remittere oportet. Nã quũ aliquis hoc facit, nõ ſe Deos honore proſequi declarat. Itaq; nihil intermittentẽ
C adficere Deos honore pro viribus oportet, & confidenter bona maxima ſperare. Nemo enim mentis compos ab aliis maiora ſperare poteſt, quam ab iis qui plurimum prodeſſe poſſunt: nec alia potius ratione, quã ſi eis placeat. Et quo pacto magis placere poſſit, quã ſi maxime ipſis obtemperet? Hæc tum dicens, tum ipſe faciens, & religioſiores & modeſtiores reddebat familiares ſuos. Ne de iuſticia quidem ſententiam animi ſui occultabat, ſed eam
D reipſa declarabat, quũ priuatim ac publice erga omnes ex legũ præſcripto & vtiliter ſeſe gereret, ac magiſtratibus, in iis quæ lex mandat, adeo tũ domi tũ militiæ pareret: vt ſupra ciues ceteros eũ ſe recte atque ordine gerere, palam eſſet. Quinetiam quo tempore præſes comitiorum factus eſt, nõ permiſit plebi, vt præter leges ſuffragiis ſentẽtias ferret: ſed cum legibus tanto impetui plebis aduerſatus eſt, quẽ non puto vllum alium hominẽ toleraturum fuiſſe. Quoties etiã Trigintauiri cõtra leges aliquid ei præciperent, non ob-
E temperabat. Nam quum edixiſſent, ne ad iuuenes diſſereret, ac mandaſſent tum ipſi tum aliis quibuſdam ciuibus, vt quẽdam adducerent, qui morte multandus eſſet: ſolus non paruit, propterea quod contra leges mandaretur. Quum itidem accuſante Melito reus ageretur,

quamquam aliis in more ſit, apud tribu-
nalia iudicum in gratiam multa dicere,
adulari, rogare præter leges, quibus ſa-
ne artibus multi multoties à iudicibus ab-
ſoluuntur: Socrates nihil horum vſu re-
ceptorum apud tribunal præter leges fa-
cere voluit, ſed tametſi facillime abſolui
potuiſſet, ſi vel modice horum aliquid
feciſſet, perſtare tamen in legibus ma-
luit, ac mori, quam præter leges aliquid
deſignando viuere. Atque huiuſmodi
quædam ad alios ſæpenumero dixit, &
ipſe memini eum aliquando de iuſtitia
quoque diſſerere ad Hippiam Eleum in
hanc ſententiam. Quippe quum longo ex
interuallo Athenas veniſſet Hippias, for-
te Socrati aderat, dicenti ad quoſdam, mi-
rum eſſe, quod ſi quis ſutorem aliquem,
vel fabrum, vel artificem ærarium, vel
equitem docendum locare velit, non de-
ſint loca, ad quæ illo ire iuſſo, poſſit hoc
impetrare: (aiunt quidem aliqui, ſi equũ
ac bouem *quis recte velit inſtitui, o-
mnia plena iis eſſe qui hos docere volint)
at ſi quis vel ipſe iuſtitiam diſcere cu-
piat, vel filium domeſticumue doceri,
non eſſe, quo accedere poſſit, vt hoc con-
ſequatur. Quæ quum audiiſſet Hippias,
tamquam irridens Socratem, ait: Num
adhuc tu, mi Socrates, illa ipſa dicis, quæ
ego de te iam olim audiui? Et Socrates:
Immo quod hoc etiam grauius eſt, in-
quit, mi Hippia, non modo ſemper ea-
dem dico; ſed etiam de iiſdem. Tu vero
fortaſſe, quod doctrinæ magnam copiam
habes, de iiſdem numquam eadem dicis.
Certe, inquit, ſemper aliquid noui pro-
ferre conor. Num & de iis, ait Socrates,
quæ ſcis? verbi gratia, de litteris; ſi quis te
roget, quot & quales ſint litteræ vocabu-
li Socratis, antehac alia, itidemque nunc
alia dicere conaris? vel de numeris ſi qui
rogent, an bis quinque ſint decem, non
eadem nunc, quæ & prius, reſpondes?
De his, ait, mi Socrates, perinde ac tu
quoque, ſemper eadem dico. Ceterum
de eo, quod iuſtum eſt, nunc me dicere
poſſe omnino arbitror, ad quæ neque tu,
neque quiſquam alius reſpondere queat.
Magnum profecto, ait, bonum reperiſſe
te refers, ſi quidem Iudices diuerſa ſta-
tuere deſinent, & ciues de iis quæ iu-
ſta ſint, diſceptare, experiri iure, diſſi-
dere: denique ciuitates ipſæ diſcordes
eſſe de iis quæ æqua ſint, bellá-
que gerere deſinent. Atque equidem
quo pacto diſcedere abs te poſſim prius

Hippiæ ac Socratis colloquium.

In Græco, ſi quis iuſtos efficere velit, hoc eſt, ad operas ſuas idoneos.

A τῶν ἄλλων εἰωθότων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς
χάριν τε τοῖς δικασταῖς διαλέγεσθαι, καὶ κολα-
κεύειν καὶ δεῖσθαι παρὰ τοὺς νόμους, καὶ διὰ τὰ τοιαῦ-
τα πολλῶν πολλάκις ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀφιεμέ-
νων, ἐκεῖνος οὐδὲν ἠθέλησε τῶν εἰωθότων ἐν τῷ
δικαστηρίῳ παρὰ τοὺς νόμους ποιῆσαι, ἀλλὰ ῥα-
δίως ἂν ἀφεθεὶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν, εἰ καὶ με-
τρίως τι τούτων ἐποίησε, προείλετο μᾶλλον τοῖς
νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν, ἢ παρανομῶν ζῆν. καὶ
ἔλεγε δὲ οὕτω καὶ πρὸς ἄλλους [μὲν* πολλάκις·
B οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς Ἱππίαν τὸν Ἠλεῖον
περὶ τοῦ δικαίου τοιάδε διαλεχθέντα. διὰ χρό-
νου γὰρ ἀφικόμενος ὁ Ἱππίας Ἀθήναζε, παρε-
γένετο τῷ Σωκράτει λέγοντι πρός τινας, ὡς
θαυμαστὸν εἴη, [τὸ* εἰ μέν τις βούλοιτο σκυτέα
διδάξασθαί τινα, ἢ τέκτονα, ἢ χαλκέα, ἢ ἱππέα,
μὴ ἀπορεῖν ὅποι ἂν πέμψας τούτου τύχοι· (φασὶ
δέ τινες καὶ ἵππον καὶ βοῦν τῷ βουλομένῳ δι-
καίους ποιήσασθαι, πάντα μεστὰ εἶναι τῶν διδα-
ξόντων) ἐὰν δέ τις βούληται ἢ αὐτὸς μαθεῖν τὸ
C δίκαιον, ἢ υἱόν, ἢ οἰκέτην διδάξασθαι, μὴ εἰδέναι, ὅποι
ἂν ἐλθὼν, τύχοι τούτου. καὶ ὁ μὲν Ἱππίας ἀκούσας
ταῦτα, ὥσπερ ἐπισκώπτων αὐτόν· ἔτι γὰρ σύ, ἔφη,
ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγεις, ἃ ἐγὼ
πάλαι ποτέ σου ἤκουσα; καὶ ὁ Σωκράτης· ὃ δέ
γε τούτου δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἱππία, οὐ μόνον ἀεὶ
τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν. σὺ
δ' ἴσως, διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι, περὶ τῶν αὐτῶν
οὐδέποτε τὰ αὐτὰ λέγεις. ἀμέλει, ἔφη, πειρῶ-
μαι καινόν τι λέγειν ἀεί. πότερον, ἔφη, καὶ περὶ
D ὧν ἐπίστασαι; οἷον περὶ γραμμάτων, ἐάν τις ἔρη-
ταί σε, πόσα καὶ ποῖα Σωκράτους ἐστὶν, ἄλλα
μὲν πρότερον, ἄλλα δὲ νῦν πειρᾷ λέγειν; ἢ
περὶ ἀριθμῶν τοῖς ἐρωτῶσιν, εἰ τὰ δὶς πέντε
δέκα ἐστὶν, οὐ τὰ αὐτὰ νῦν, ἃ καὶ πρότερον ἀπο-
κρίνῃ; περὶ μὲν τούτων, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ
σὺ καὶ ἐγὼ ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω. περὶ μέντοι τοῦ
δικαίου πάνυ οἶμαι νῦν ἔχειν εἰπεῖν, πρὸς ἃ
οὔτε σὺ, οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς δύναιτ' ἂν εἰ-
πεῖν. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, μέγα λέγεις ἀγαθὸν
E εὑρηκέναι, εἰ παύσονται μὲν οἱ δικασταὶ δίχα ψη-
φιζόμενοι, παύσονται δὲ οἱ πολῖται περὶ τῶν
δικαίων ἀντιλέγοντές τε, καὶ ἀντιδικοῦντες, καὶ
στασιάζοντες, παύσονται δὲ αἱ πόλεις διαφε-
ρόμεναι περὶ τῶν δικαίων, καὶ πολεμοῦσαι. καὶ
ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἀπολειφθείην σου,

quam

παιδεῖν

περὶ τοῦ ἀκοῦσαι * τηλικοῦτον ἀγαθὸν εὑρηκότος. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἀκούσῃ, πρίν γ' ἂν αὐτὸς ἀποφήνῃ ὅ,τι νομίζεις τὸ δίκαιον εἶναι. ἀρκεῖ γὰρ, ὅτι τῶν ἄλλων καταγελᾷς, ἐρωτῶν μὲν καὶ ἐλέγχων πάντας, αὐτὸς δ' οὐδενὶ θέλων ὑπέχειν λόγον, οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ οὐδενός. τί δ', ὦ Ἱππία, ἔφη, οὐκ ᾔσθησαι, ὅτι ἐγὼ ἃ δοκεῖ μοι δίκαια εἶναι, οὐδὲν παύομαι * ἀποδεικνύμενος; καὶ ποῖος δή σοι, ἔφη, οὗτος ὁ λόγος ἐστί; εἰ δὲ μὴ λόγῳ, ἔφη, ἀλλ' ἔργῳ * ἀποδείκνυμαι, ἢ οὐ δοκεῖ σοι ἀξιοτεκμαρτότερον τὸ ἔργον τοῦ λόγου εἶναι; πολύ γε νὴ Δί', ἔφη. δίκαια μὲν γὰρ λέγοντες πολλοὶ, ἄδικα ποιοῦσι, δίκαια δὲ πράττων οὐδεὶς ἄδικος ἂν εἴη. ᾔσθησαι οὖν πώποτέ μου ἢ ψευδομαρτυροῦντος, ἢ συκοφαντοῦντος, ἢ φίλους ἢ πόλιν εἰς στάσιν ἐμβάλλοντος, ἢ ἄλλο τι ἄδικον πράττοντος; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. τὸ δὲ τῶν ἀδίκων ἀπέχεσθαι, οὐ δίκαιον ἡγῇ; δῆλος εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ νῦν διαφεύγειν ἐπιχειρῶν τὸ ἀποδείκνυσθαι γνώμην ὅ,τι νομίζεις τὸ δίκαιον. οὐ γὰρ ἃ πράττουσιν οἱ δίκαιοι, ἀλλ' ἃ μὴ πράττουσι, ταῦτα λέγεις. ἀλλ' ᾤμην ἔγωγ', ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ μὴ θέλειν ἀδικεῖν, ἱκανὸν δικαιοσύνης ἐπίδειγμα εἶναι. εἰ δέ σοι μὴ δοκεῖ, σκέψαι εἰ τόδε σοι μᾶλλον ἀρέσκῃ. φημὶ γὰρ ἐγὼ τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι. ἆρα τὸ αὐτὸ λέγεις, ὦ Σώκρατες, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι; ἔγωγ', ἔφη. οὐ γὰρ αἰσθάνομαί σου, ὁποῖον νόμιμον, ἢ ποῖον δίκαιον λέγεις. νόμους δὲ πόλεως, ἔφη, γιγνώσκεις; ἔγωγ', ἔφη. καὶ τίνας τούτους νομίζεις; ἃ οἱ πολῖται, ἔφη, συνθέμενοι ἅ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ὧν ἀπέχεσθαι, ἐγράψαντο. οὐκοῦν, ἔφη, νόμιμος μὲν ἂν εἴη ὁ κατὰ ταῦτα πολιτευόμενος, ἄνομος δὲ ὁ ταῦτα παραβαίνων; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν καὶ δίκαια μὲν πράττει ὁ τούτοις πειθόμενος, ἄδικα δὲ ὁ τούτοις ἀπειθῶν; πάνυ μὲν οὖν. οὐκοῦν ὁ μὲν τὰ δίκαια πράττων, δίκαιος· ὁ δὲ τὰ ἄδικα, ἄδικος; πῶς γὰρ οὔ; ὁ μὲν ἄρα νόμιμος, δίκαιός ἐστιν, ὁ δὲ ἄνομος, ἄδικος. καὶ ὁ Ἱππίας, νόμους δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πῶς ἄν τις ἡγήσαιτο σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι, ἢ τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, οὕς γε πολλάκις * αὐτοὶ οἱ θέμενοι ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται; καὶ γὰρ πόλεμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, πολλάκις ἀράμεναι αἱ πόλεις, πάλιν εἰρήνην ποιοῦνται; καὶ μάλα, ἔφη. διαφέρειν οὖν τι οἴει

ἐπιδεικνύμενος; ἐπιδείκνυμαι

αὐτοὶ

A quam te, qui tantum bonum inueneris, audierim, non video. At tu profecto, inquit, non audies prius quam ipſe pronunciaris, quid eſſe iuſtum ſtatuas. Nam ſufficit tibi alios irridere, interroganti & conuincenti omnes; quum ipſe nemini rationem reddere velis, neque ſententiam tuam vlla de re proferre. Quid vero, mi Hippia? inquit, an neſcis me illa, quæ iuſta putem, numquam non indicare? Et cuiuſmodi ea, inquit, oratio tua eſt? At ſi non oratione, ait, ſaltim reipſa demonſtro. Non tibi res ipſa videtur fide dignior eſſe, quam ſit oratio? Multo magis profecto, ait. Nam plerique quum iuſta dicant, iniuſta patrant: at qui iuſta facit, B iniuſtus eſſe nequit. Senſiſtine vero vnquam, me vel falſum teſtimonium perhibuiſſe, vel calumniatum quemquam, vel amicos aut rempublicam in diſſenſiones impuliſſe, vel aliud quidpiam iniuſti deſignaſſe? Minime equidē, ait. Ab iniuſtis autem abſtinere, nō iuſtum eſſe arbitraris? Patet, ait, mi Socrates, etiam nunc id operā te dare, vt quominus ſentētiam de iuſticia tuam proferas, declines. Nō enim ea dicis quæ iuſti faciunt; ſed ea quę C non faciunt. Ego vero, ait Socrates, ſatis idoneū eſſe iuſticiæ ſpecimē arbitrabar, nolle quid iniuſte deſignare. Quod ſi hoc tibi non videtur, conſidera, num magis hoc tibi placeat. Nam equidē aio, id quod legibus ſit conſentaneum, eſſe iuſtū. Tune, mi Socrates, quod legibus eſt conſentaneum, idem cum iſto eſſe dicis? Dico equidem, ait. Non animaduerto, quid legibus conſentaneum, quid iuſtum dicas. An ciuitatis leges noſti? Noui, ait. Et quas putas illas eſſe? Quæ nimirum, inquit, ciues de agendis, vel non agendis compoſita conſcripſerunt. Ergo legibus conſentaneus erit, ait, qui ſecundū hæc in republica ſeſe gerit: alienus autē à legibus, qui in ea delinquit? Omnino, inquit. Igitur etiā D ille, qui his obtemperat, iuſta facit: iniuſta vero, qui non obtemperat. Omnino. Ergo qui iuſta facit, iuſtus: qui iniuſta, iniuſtus eſt. Cur non? Itaque legibus cōſentaneus, iuſtus eſt: qui vero alienus eſt à legibus, E iniuſtus. Tū Hippias: Quo pacto aliquis, ait, mi Socrates, vel leges, vel obedientiā in ſeruandis legibus, rē magni faciendam putare poſſit, quū eas auctores ipſi ſæpenumero improbatas mutent? Non enim bellum, inquit Socrates, ſæpenumero ciuitates ſuſcipiunt, ac rurſus pacē faciunt? Omnino, ait. Ergone quid aliud facere te

putas, inquit, quum legibus obtemperātes vituperas, propterea quod antiquari poſſint; atque ſi hoſtes recte ac decore ſe gerētes reprehēdas, propterea quod pax fieri poſſit? Num & illos, qui alacriter in bellis ſuccurrūt patriæ, vituperas? Minime equidem, ait. An vero Lycurgum Lacedæmonium, ait Socrates, non animaduertiſti alia re nulla Spartā à rebuſpublicis ceteris diuerſam reddidiſſe, quā quod in ea maxime perfecerit, vt legibus ciues pareāt? An item neſcis magiſtratus in rebuſpublicis optimos eſſe, qui maxime ſūt auctores ciuibꝰ, vt legibus obtemperent? Etiā ciuitas, in qua maxime legibus parent ciues, tum pace recte conſtituta eſt, tum bello inexpugnabilis. Quinetiā cōcordia maximum rebuſpublicis bonum eſſe videbitur, & vtplurimū in eis Senatus ac optimi quiq; ciues, vti concordes ſint, hortantur; & vbique in Græcia moribus & vſu receptū eſt, vt iurent ciues, velle ſe cōcordiam colere: quod etiā ſacramentum vbiq; præſtatur. Exiſtimo autem ſic illud fieri, non vt de iiſdē choris ciues iudicent, non vt tibicines eoſdem laudent, non vt eoſdem poetas deligāt, non vt eiſdem delectentur: ſed vt legibus pareant. Nam ſi ciues in his perſiſtāt, vrbes potentiſſimæ beatiſſimæq; fiunt. At ſine concordia nec ciuitas recte gubernari poterit nec domus recte adminiſtrari. Priuatim vero qui poſſit aliquis vel minꝰ à republica multari, vel magis honorari, quā ſi legibus obtemperet? quo pacto minus pro tribunalibꝰ vinci poſſit? quo pacto magis vincere? cui quis potius fidē habeat, vt apud eum vel pecunias, vel filios, vel filias deponat? quemnam ciuitas vniuerſa fide digniorem putare poſſit, quam eum, qui legibus ſe conformem præſtet? A quo vel parētes, vel propinqui, vel domeſtici, vel amici, vel ciues, vel hoſpites magis id impetrare poſſint, quod æquū eſt? Cui potiꝰ hoſtes vel inducias, vel fœdera, vel cōuenta de pace credāt? cum quo potius ſocietatem coeant, quam cum homine legum ſtudioſo? Cui potius ſocij vel ducis munus, vel præſidiorū magiſterium, vel ciuitates credāt? A quo potius aliquis bene promerendo gratiā ſe initurum exiſtimet, quam à legum ſtudioſo? Aut de quo potius bene promereatur aliquis, quā à quo ſe gratiam reportaturum arbitretur?

A ποιεῖν, ἔφη, τοὺς τοῖς νόμοις πειθομένους φαυλίζων, ὅτι * καταλύοιεν ἂν οἱ νόμοι, ἢ εἰ τοὺς [καταλύ.] πολεμίους εὐτακτοῦντας ψέγοις, ὅτι γένοιτ' ἂν εἰρήνη; ἢ καὶ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ταῖς πατρίσι προθύμως βοηθοῦντας μέμφῃ; μὰ Δί', οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Λυκοῦργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειργάσατο αὐτῇ; B τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα ὅτι οἵτινες ἂν τοῖς πολίταις αἰτιώτατοι ὦσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι; καὶ πόλις ἐν ᾗ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει, καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι, καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἵ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολίταις C ὁμονοεῖν. καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται, τοὺς πολίτας ὀμνύναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὀμνύουσι τὸν ὅρκον τοῦτον. οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι, οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς αὐλητὰς ἐπαινῶσιν, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἱρῶνται, οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἥδωνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται. τούτοις D γὰρ τῶν πολιτῶν ἐμμενόντων αἱ πόλεις ἰσχυρόταταί τε καὶ εὐδαιμονέσταται γίγνονται· ἄνευ δὲ ὁμονοίας οὔτ' ἂν πόλις εὖ πολιτευθείη, οὔτ' οἶκος καλῶς οἰκηθείη. ἰδίᾳ δὲ πῶς μὲν ἄν τις ἧττον ὑπὸ πόλεως ζημιοῖτο, πῶς δ' ἂν μᾶλλον τιμῷτο, ἢ εἰ τοῖς νόμοις πείθοιτο; πῶς δ' ἂν ἧττον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡττῷτο; ἢ πῶς ἂν μᾶλλον νικῴη; τίνι δ' ἄν τις μᾶλλον πιστεύσειε παρακαταθέσθαι ἢ χρήματα, ἢ υἱούς, ἢ θυγατέρας; τίνα δ' ἂν ἡ πόλις ὅλη ἀξιοπιστότερον E ἡγήσαιτο τοῦ νομίμου; * παρὰ τίνος δ' ἂν [παρὰ τίνος] μᾶλλον τῶν δικαίων τύχοιεν ἢ γονεῖς, ἢ οἰκεῖοι, ἢ οἰκέται, ἢ φίλοι, ἢ πολῖται, ἢ ξένοι; τίνι δ' ἂν μᾶλλον πολέμιοι πιστεύσειαν ἢ ἀνοχάς, ἢ σπονδάς, ἢ συνθήκας περὶ εἰρήνης; τίνι δ' ἂν μᾶλλον, ἢ τῷ νομίμῳ σύμμαχοι ἐθέλοιεν γίγνεσθαι; τῷ δ' ἂν μᾶλλον οἱ σύμμαχοι πιστεύσειαν ἡγεμονίαν, ἢ φρουραρχίαν, ἢ πόλεις; τίνα δ' ἄν τις εὐεργετήσας ὑπολάβοι χάριν κομιεῖσθαι μᾶλλον, ἢ τὸν νόμιμον; ἢ τίνα μᾶλλον ἄν τις εὐεργετήσειεν, ἢ παρ' οὗ χάριν ἀπολήψεσθαι νομίζει;

τῷ δ' ἂν τις βούλοιτο μᾶλλον φίλος εἶναι, ἢ τῷ ἧττον ἐχθρὸς, ἢ τῷ τοιούτῳ; τῷ δ' ἂν τις ἧττον πολεμήσειεν, ἢ ᾧ ἂν μάλιστα μὲν φίλος εἶναι βούλοιτο, ἥκιστα δ' ἐχθρὸς, καὶ ᾧ πλεῖστοι μὲν φίλοι καὶ σύμμαχοι βούλοιντο εἶναι, ἐλάχιστοι δ' ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ ἐπιδείκνυμι νόμιμόν τε, καὶ δίκαιον εἶναι· σὺ δ' εἰ τἀναντία γιγνώσκεις, δίδασκε. καὶ ὁ Ἱππίας· ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὔ μοι δοκῶ τἀναντία γιγνώσκειν οἷς εἴρηκας περὶ τοῦ δικαίου. ἀγράφους δέ τινας οἶσθα, ἔφη, ὦ Ἱππία, νόμους; τούς γ' ἐν πάσῃ, ἔφη, χώρᾳ κατὰ ταὐτὰ νομιζομένους. ἔχοις ἂν οὖν εἰπεῖν, ἔφη, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὺς ἔθεντο; καὶ πῶς ἄν; ἔφη· οἵ γε οὔτε συνελθεῖν ἅπαντες ἂν δυνηθεῖεν, οὔτε ὁμόφωνοί εἰσι. τίνας οὖν, ἔφη, νομίζεις τεθηκέναι τοὺς νόμους τούτους; ἐγὼ μὲν, ἔφη, θεοὺς οἶμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι. καὶ γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζεται τοὺς θεοὺς σέβειν. οὐκοῦν καὶ γονέας τιμᾶν πανταχοῦ νομίζεται; καὶ τοῦτο, ἔφη. οὐκοῦν καὶ μήτε γονέας παισὶ μίγνυσθαι, μήτε παῖδας γονεῦσιν; οὐκέτι μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὗτος θεοῦ νόμος εἶναι. τί δή; ἔφη. ὅτι αἰσθάνομαί τινας, ἔφη, παραβαίνοντας αὐτόν. καὶ γὰρ ἄλλα πολλὰ, ἔφη, παρανομοῦσιν· ἀλλ' οὖν δίκην γέ τοι διδόασιν οἱ παραβαίνοντες τοὺς ὑπὸ τῶν θεῶν κειμένους νόμους, ἣν οὐδενὶ τρόπῳ δυνατὸν ἀνθρώπῳ διαφυγεῖν, ὥσπερ τοὺς ὑπ' ἀνθρώπων κειμένους νόμους ἔνιοι παραβαίνοντες διαφεύγουσι τὸ δίκην διδόναι, οἱ μὲν, λανθάνοντες, οἱ δὲ, βιαζόμενοι. καὶ ποίαν, ἔφη, δίκην, ὦ Σώκρατες, οὐ δύνανται διαφεύγειν γονεῖς τε παισὶ, καὶ παῖδες γονεῦσι μιγνύμενοι; τὴν μεγίστην, νὴ Δί', ἔφη. τί γὰρ ἂν μεῖζον πάθοιεν ἄνθρωποι τεκνοποιούμενοι τοῦ κακῶς τεκνοποιεῖσθαι; πῶς οὖν, ἔφη, κακῶς οὗτοι τεκνοποιοῦνται, οὕς γε οὐδὲν κωλύει ἀγαθοὺς αὐτοὺς ὄντας ἐξ ἀγαθῶν παιδοποιεῖσθαι; ὅτι, νὴ Δί', ἔφη, οὐ μόνον ἀγαθοὺς δεῖ τοὺς ἐξ ἀλλήλων παιδοποιουμένους εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζοντας τοῖς σώμασιν. ἢ δοκεῖ σοι ὅμοια τὰ σπέρματα εἶναι τὰ τῶν ἀκμαζόντων τοῖς τῶν μήπω ἀκμαζόντων, ἢ τῶν παρηκμακότων; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ εἰκὸς ὅμοια εἶναι. πότερα οὖν, ἔφη, βελτίω; δῆλον ὅτι, ἔφη, τὰ τῶν ἀκμαζόντων. τὰ τῶν μὴ ἀκμαζόντων

A Cui quis vel magis amicus eſſe velit, vel minus hoſtis, quam homini tali? Cui quis velit minus bellum facere, quam cui eſſe cupiat amiciſſimus, ac minime hoſtis, & cuius amicitiam ſocietatémq; plurimi expetāt, inimicitiam vero pauciſſimi? Equidem, mi Hippia, demōſtro idē eſſe, quod legitimum ſit, & quod iuſtum. Tu ſi contrarium ſentis, velim me doceas. Ego vero, ſubiecit Hippias, non profecto videor iis contraria ſentire de iuſto, quę tu, mi Socrates, protuliſti. An vero quaſdā mi Hippia, inquit, nō ſcriptas leges eſſe noſti? Eas, ait, quæ vbiuis locorum eodem modo ob- B ſeruantur. Has ne dicere potes, ait, ab hominibus eſſe cōditas? Qui poſſim? inquit, quum homines vniuerſi conuenire non poſſint, nec eodē ſermone vtantur? Quoſnam igitur, ait, leges has condidiſſe arbitraris? Equidem, ait, has leges hominibus à Diis ferri exiſtimo. Nam apud homines vniuerſos hoc primum lege receptum eſt, Deos eſſe colendos. An non & parētes vbique locorum receptum eſt honore proſequendos eſſe? Etiam hoc, ait. Non & illud quod neque parentes cum liberis, ne- C que liberi cum parentibus cōſueſcere debeant? Illa mihi lex, ait, mi Soerates, non iam amplius eſſe Dei videtur. Quamobrem? inquit. Quod animaduertā, nonnullos hanc nō obſeruare. At enim, ait Socrates, etiā alia multa contra leges committunt. Verum qui leges diuinitus conditas violant, pœnas dant, quas homo nulla ratione poteſt effugere, quemadmodū nonnulli leges latas ab hominibus tranſgredientes, quominus pœnas dent, vel latendo, vel vim adhibēdo effugiunt. Et quam, ait Hippias, pœnam effugere, mi Socrates, D non poſſunt tum parentes, ſi cum liberis, tum liberi ſi cum parentibus miſceantur? Maximam profecto, ait. Nam quid hominibus liberos procreantibus accidere maius poſſit, quam ſi male procreent? Quo vero pacto, inquit, male procreāt hi, quos nihil vetat bonos ipſos ex bonis liberos ſuſcipere? Quia non tantū, ait, bonos eſſe neceſſe eſt, qui ex ſe inuicem procreant: ſed etiā corporibus vegetis. Num tibi ſe- E mina illorum, qui ætate ſunt vegeta, ſeminibus eorum eſſe ſimilia videntur, qui ad ætatem vegetam necdum acceſſerunt, vel iam prætergreſſi ſunt eam? Nequaquam, ait, eſſe ſimilia videntur. Vtra igitur ſunt meliora? Perſpicuum eſt, inquit, illorum meliora eſſe, qui ſint ætate vegeta. Ergo illorum, qui hac ætate non ſunt, corpo-

ra minime probantur. Ita videtur, inquit. Ergo ſic procreandum non eſt. Nequaquam, ait. Ergo hi dum liberos procreant; ita procreāt, vt minime decebat. Mihi ſic ſane videtur, ait. Quinam igitur alij male gignunt, ſi non hi? Sentio tecum, inquit, hac etiam in parte. Quid autem? de bene nobis faciētibus viciſſim bene merēdum eſſe, an non vbiuis gentium legibus conſentaneum eſt? Eſt, inquit. Et committitur etiam aduerſus hoc. Quo fit, vt & illi, qui in hoc delinquunt, pœnas dent, ab amicis bonis deſerti, & coacti eos quærere, quibus odio ſunt. An non qui beneficiūt illis qui opera ipſorum vtuntur, amici boni ſunt; at qui viciſſim de illis bene non promerentur, licet ob ingratitudinem ſuam eis ſe odio eſſe ſciant, tamen quod horum operam in primis vtilem ſibi videant, eoſdē ſtudioſe quæritant? Profecto, inquit, mi Socrates, hæc omnia diuina eſſe videntur. Nam leges ipſas delinquētum pœnas cōtinere, id vero mihi cuiuſdam eſſe præſtantioris legiſlatoris videtur, quam vt in hominē cadat. Num igitur exiſtimas, mi Hippia, Deos iuſta præſcribere legib⁹, an vero à iuſtis aliena? Nequaquam à iuſtis aliena, inquit. Non enim facile quis alius extra Deum iuſta ſancire poteſt. Ergo etiam Diis, mi Hippia, placet idem & iuſtum eſſe, & legitimum. Huiuſmodi quædam quum & diceret, & faceret, reddebat illos, qui conueniebant ipſum, iuſtiores. Ceterum quo pacto familiares ſuos magis ad agendum idoneos efficiebat, nunc dicam. Nam quum exiſtimaret, temperātiam eſſe bonum ei qui præclarū aliquid geſturus eſſet: primum ipſe ad familiares ſuos hominum omnium ſe maxime exercitatum in hoc eſſe declarabat. Deinde diſſerēdo omnium maxime familiares ſuos ad temperantiam impellebat. Itaque ſemper & ipſe meminerat illorum, quæ ad virtutem conducerēt, & familiares ſuos omnes commonefaciebat. Equidem ſcio ipſum aliquando ad Euthydemum de temperantia quoque huiuſmodi quædam diſſeruiſſe. Dic mihi Euthydeme, ait, num pulchram & amplam tum viro tum reipublicæ poſſeſſionem eſſe putas libertatem? Maximā, inquit ille. Qui ergo à voluptatibus, quæ corpore percipiuntur, vincitur; ac per eas, quæ optima ſunt, facere nequit: eum ne tu hominem eſſe liberum putas? Minime, ait. Fortaſſis enim hoc tibi videtur eſſe ingenuū, facere nimirum optima,

A ἆρα οὐ σπουδαῖα. οὐκ εἰκὸς μὰ Δί', ἔφη. οὐκοῦν οὕτω γε οὐ δεῖ παιδοποιεῖσθαι. οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. οὐκοῦν οἵ γε παιδοποιούμενοι, ὡς οὐ δεῖ, παιδοποιοῦνται. ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. τίνες οὖν ἄλλοι, ἔφη, κακῶς ἂν παιδοποιοῖντο, εἴ γε μὴ οὗτοι; ὁμογνωμονῶ σοι, ἔφη, καὶ τοῦτο. τί δέ; τοὺς εὖ ποιοῦντας ἀντευεργετεῖν οὐ πανταχοῦ νόμιμόν ἐστι; νόμιμον, ἔφη. παραβαίνεται δὲ καὶ τοῦτο. οὐκοῦν καὶ οἱ τοῦτο παραβαίνοντες δίκην διδόασι, φίλων μὲν ἀγαθῶν ἔρημοι γιγνόμε-
B νοι, τοὺς δὲ μισοῦντας ἑαυτοὺς ἀναγκαζόμενοι διώκειν. ἢ οὐχ οἱ μὲν εὖ ποιοῦντες τοὺς χρωμένους ἑαυτοῖς, ἀγαθοὶ φίλοι εἰσίν, οἱ δὲ μὴ ἀντευεργετοῦντες τοὺς τοιούτους, διὰ μὲν τὴν ἀχαριστίαν μισοῦνται ὑπ' αὐτῶν, διὰ δὲ τὸ μάλιστα λυσιτελεῖν τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι, τούτους μάλιστα διώκουσι; νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔφη, * θεοῖς ταῦτα πάντα ἔοικε. τὸ γὰρ τοὺς νόμους αὐτοὺς τοῖς παραβαίνουσι τὰς τιμωρίας ἔχειν, βελτίονος ἢ κατ' ἄνθρωπον νομοθέτου δοκεῖ μοι εἶναι. πότερον οὖν, ὦ Ἱππία, τοὺς θεοὺς ἡγῇ θείοις
C τὰ δίκαια νομοθετεῖν, ἢ ἄλλα τῶν δικαίων; οὐκ ἄλλα μὰ Δί', ἔφη. σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλος γέ τις τὰ δίκαια νομοθετήσειεν, εἰ μὴ θεός. καὶ τοῖς θεοῖς ἄρα, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ δίκαιόν τε καὶ νόμιμον εἶναι ἀρέσκει. τοιαῦτα λέγων τε καὶ πράττων δικαιοτέρους ἐποίει τοὺς πλησιάζοντας. ὡς δὲ καὶ πρακτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας ἑαυτῷ, νῦν αὖ τοῦτο λέξω. νομίζων γὰρ * ἐγκράτειαν ἀ- ἐγκράτειαν
γαθὸν εἶναι τῷ μέλλοντι καλόν τι πράξειν, πρῶ- ὑπάρχειν
D τον μὲν αὐτὸς φανερὸς ἦν τοῖς συνοῦσιν ἠσκηκὼς αὑτὸν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων· ἔπειτα διαλεγόμενος προετρέπετο πάντων μάλιστα τοὺς συνόντας πρὸς ἐγκράτειαν. ἀεὶ μὲν οὖν περὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν χρησίμων αὐτός τε διετέλει μεμνημένος, καὶ τοὺς συνόντας πάντας ὑπομιμνήσκων. Οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς Εὐθύδημον περὶ ἐγκρατείας τοιάδε διαλεχθέντα. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἆρα καλὸν καὶ μεγαλεῖον νομίζεις εἶναι
E καὶ ἀνδρὶ καὶ πόλει κτῆμα ἐλευθερίαν; ὡς οἷόν τε γε μάλιστα, ἔφη. ὅστις οὖν ἄρχεται ὑπὸ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν, καὶ διὰ ταύτας μὴ δύναται πράττειν τὰ βέλτιστα, νομίζεις τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι; ἥκιστα, ἔφη. ἴσως γὰρ ἐλεύθερον φαίνεταί σοι τὸ πράττειν τὰ βέλτιστα.

θείοις, ἐγκράτειαν ὑπάρχειν ἀγαθόν

εἶτα τὸ ἔχειν τοὺς κωλύσοντας τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, ἀνελεύθερον νομίζεις; πάντως γε, ἔφη. παντάπασιν ἄρα σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς ἀνελεύθεροι εἶναι; νὴ τὸν Δί', ἔφη, εἰκότως. πότερον δέ σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς κωλύεσθαι μόνον τὰ κάλλιστα πράττειν, ἢ καὶ ἀναγκάζεσθαι τὰ αἴσχιστα ποιεῖν; οὐδὲν ἧττον ἔμοιγ', ἔφη, δοκοῦσι ταῦτα ἀναγκάζεσθαι, ἢ ἐκεῖνα κωλύεσθαι. ποίους δέ τινας δεσπότας ἡγῇ τοὺς τὰ μὲν ἄριστα κωλύοντας, τὰ δὲ κάκιστα ἀναγκάζοντας; ὡς δυνατὸν, νὴ Δί', ἔφη, κακίστους. δουλείαν δὲ ποίαν κακίστην νομίζεις εἶναι; ἐγὼ μὲν, ἔφη, τὴν παρὰ τοῖς κακίστοις δεσπόταις. τὴν κακίστην ἄρα δουλείαν οἱ ἀκρατεῖς δουλεύουσιν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. σοφίαν δὲ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν, οὐ δοκεῖ σοι ἀπείργουσα τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀκρασία, εἰς τοὐναντίον αὐτοὺς ἐμβάλλειν; ἢ οὐ δοκεῖ σοι προσέχειν τε τοῖς ὠφελοῦσι, καὶ καταμανθάνειν αὐτὰ κωλύειν, ἀφέλκουσα ἐπὶ τὰ ἡδέα, καὶ πολλάκις αἰσθανομένους τῶν ἀγαθῶν τε καὶ τῶν κακῶν ἐκπλήξασα, ποιεῖν τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ βελτίονος αἱρεῖσθαι; γίγνεται τοῦτ', ἔφη. σωφροσύνης δὲ, ὦ Εὐθύδημε, τίνι ἂν φαῖμεν ἧττον ἢ τῷ ἀκρατεῖ προσήκειν; αὐτὰ γὰρ δήπου τὰ ἐναντία, σωφροσύνης καὶ ἀκρασίας ἔργα ἐστίν. ὁμολογῶ καὶ τοῦτ', ἔφη. τοῦ δὲ ἐπιμελεῖσθαι ὧν προσήκει, οἴει τι * κωλυτικώτερον ἀκρασίας εἶναι; οὔκουν ἔγωγ', ἔφη. τοῦ δὲ ἀντὶ τῶν ὠφελούντων τὰ βλάπτοντα προαιρεῖσθαι ποιοῦντος, καὶ τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι, ἐκείνων δὲ ἀμελεῖν πείθοντος, καὶ τοῖς σωφρονοῦσι τὰ ἐναντία ποιεῖν ἀναγκάζοντος, οἴει τι ἀνθρώπῳ κάκιον εἶναι; οὐδὲν, ἔφη. οὐκοῦν τὴν ἐγκράτειαν τῶν ἐναντίων ἢ τὴν ἀκρασίαν εἰκὸς τοῖς ἀνθρώποις αἰτίαν εἶναι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν ἐναντίων [τὸ] αἴτιον εἰκὸς ἄριστον εἶναι; εἰκὸς γὰρ, ἔφη. ἔοικεν ἄρ', ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄριστον ἀνθρώπῳ ἡ ἐγκράτεια εἶναι. εἰκότως γὰρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες. ἐκεῖνο δὲ, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη πώποτε ἐνεθυμήθης; ποῖον; ἔφη. ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἡδέα, ἐφ' ἅπερ μόνα δοκεῖ ἡ ἀκρασία τοὺς ἀνθρώπους ἄγειν, αὐτὴ μὲν οὐ δύναται ἄγειν, ἡ δὲ ἐγκράτεια πάντων μάλιστα ἥδεσθαι ποιεῖ. πῶς; ἔφη. * ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία οὐκ ἐῶσα καρτερεῖν οὔτε λιμὸν, οὔτε * δίψαν, οὔτε ἀφροδισίων ἐπιθυμίαν, οὔτε ἀγρυπνίαν,

ἀνακόπτειν

ἐπεὶ ἡ μὲν

* δίψος.

A Ergo quoſdam habere qui vetēt, quominus agas talia, putas eſſe alienum à libertate? Omnibꝰ ſane modis, ait. Igitur intemperātes tibi modis omnibus eſſe videntur illiberales? Videntur profecto, inquit, & merito quidem. Vtrum vero videntur homines intemperātes tibi tātum impediri, quominus longe pulcherrima perficiant, an etiam cogi ad deſignādum turpiſſima? Nihilo mihi minꝰ, inquit, ad hæc cogi videtur, quam in illis impediri. At quoſnam

B illos eſſe putas dominos, qui optima quidem impediunt, ad peſſima vero cogunt? Lōge peſſimos, ait. Et quā eſſe peſſimam ſeruitutem arbitraris? Eam, ait, quæ apud dominos peſſimos ſeruiatur. Ergone homines intemperātes ſeruitutem peſſimam ſeruiūt? Ita mihi videtur, inquit. An non etiam videtur tibi ab hominibus ſapientiam, bonum longe maximum, arcere intemperantia, & in contrarium eos coniicere? Non videtur tibi prohibere, quomi-

C nus aliquis rebus ex vſu futuris animum adtendat, eaſq; diſcat, dum pertrahit nos ad res voluptuarias, ac ſæpenumero bona malaque ſentientes percellens facit, vt loco melioris, id, quod peius eſt, eligamus? Fit hoc, inquit. Ceterum prudentiam, mi Euthydeme, cui minus conuenire dicemus quam intemperanti? Nam prudētiæ ac intemperātię opera ſibimet aduerſantur. Id etiam fateor, ait. An autem putas aliquid eſſe, quod magis nos impediat, quo minus ſtudiis rerum honeſtarum dediti

D ſimus, quam intemperātia? Minime, inquit. An quid homini putas eſſe nocētius, quam quod efficiat, vt noxia præferat vtilibus: ac illis quidem operam impendere, hæc vero negligere ſuadeat; denique cogat illis nos cōtraria facere, quę ſolent homines prudentes? Nihil, ait. Ergo temperantiam conſentaneum eſt hominibus eſſe cauſſam contrariorum illis ad quæ intemperantia nos impellit? Omnino, ait. Igitur etiā cauſſam hanc cōtrariorum conſentaneum eſt optimam eſſe? Eſt ſane, inquit. Ergo videtur, mi Euthydeme, tem-

E perantia quiddam eſſe homini optimum. Et merito quidē, ait, ô Socrates. Illud autem, mi Euthydeme, num tibi ad animum aliquādo accidit? Qualenam id eſt? inquit. Quod ad ea, quæ iucūda ſunt, ad quæ quidem ſola nos perducere videtur intemperātia, minime nos illa poſſit deducere; ſed quod ipſa temperantia longe maxima voluptatis ſit cauſſa. Qui hoc? ait. Quoniam intemperantia non ferens, vt tolerentur fames, ſitis, rei venereæ cupiditas, vigiliæ

(per quæ tãtum ſuauiter comedere, bibere, venerem exercere poſſumus, itemque ſuauiter quieſcere ac dormire, exſpectantes ac ſuſtinentes, donec illa quam iucũdiſſime fiãt) quominus maxime neceſſariis & cõtinuis voluptatibus egregie fruamur, impedit: tẽperantiã vero, dum ſola facit, vt quę diximus, toleremus; etiã ſola voluptatem memoratu dignam excitat in iis quæ recenſuimus. Omnino vera dicis, ait. Quinetiam ex diſciplina rerũ honeſtarum & egregiarũ, & ex eorum ſtudio quibus aliquis recte corpus ſuũ moderetur, ac familiam recte adminiſtret, & amicis patriæque proſit, & hoſtes ſuperet, de quib⁹ maximæ nõ vtilitates modo ſed etiam voluptates exiſtunt, ſane fructum percipiunt temperantes, dum ea faciunt; quum intemperantes nullius horum participes fiant. Nam cui dicere poſſim⁹ hæc minus conuenire, quam qui ea minime facit, occupatus quę rẽdis voluptatibus maxime obuiis? Tum Euthydemus: Dicere mihi, ait, videris, mi Socrates, omnino virtutem ad eum, qui à corporeis voluptatibus ſuperetur, non pertinere. Nam quid intereſt, mi Euthydeme, inter hominem intemperãtem, & * rudiſſimam belluam? Nam qui non cõſiderat optima, & omnino facere quærit ea quæ iucũdiſſima ſunt, quid ille differt ab inſipiẽtiſſimis pecudibus? Soli temperantes res optimas conſiderare poſſunt, eas que tum verbis tum reipſa ſecundum genera ſecernere; ac bonas quidem eligere, à malis autem abſtinere. Atque hoc modo dicebat viros præſtantiſſimos ac feliciſſimos effici, maximeque ad diſſerendum idoneos. Aiebat etiam * διαλέγεσθαι ex eo dictum eſſe, quod cõuenientes communiter conſultent, dum res ſecundum genera * diſcernunt. Itaque enitendum eſſe, vt ad hoc ſe quam paratiſſimum quiſque reddat, eique rei maxime ſtudeat. Nam ex eo fieri homines præſtãtiſſimos, & imperio digniſſimos, & diſſerendi peritiſſimos. Quo autem modo familiares ſuos etiam ratiocinãdo diſſerendi peritiores effecerit, iam exponere conabor. Etenim putabat Socrates, eos qui ſcirent quid eſſent res ſingulæ, poſſe aliis etiam eas explicare: qui vero neſcirent, eos & falli, & alios quoque ſecum in errorem abripere, non mirum eſſe dicebat. Ideoque numquã ſuis cum familiaribus conſiderare deſinebat quid res quælibet eſſet.

*ad intẽperantiſſimam.

*al. diſſerere

* διαλέγουσι.

A (δι' ὧν μόνον ἔστιν ἡδέως μὲν φαγεῖν τε καὶ πιεῖν καὶ ἀφροδισιάσαι, ἡδέως δ' ἀναπαύσασθαί τε καὶ κοιμηθῆναι, καὶ περιμείναντας καὶ ἀνασχομένους ἕως ἂν ταῦτα ὡς ἔνι ἥδιστα γένηται) κωλύει τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε καὶ συνεχεστάτοις ἀξιολόγως ἥδεσθαι· ἡ δ' ἐγκράτεια μόνη ποιοῦσα καρτερεῖν τὰ εἰρημένα, μόνη καὶ ἥδεσθαι ποιεῖ ἀξίως μνήμης ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις. Παντάπασιν, ἔφη, ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλὰ μὴν τοῦ μαθεῖν τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν, B καὶ τοῦ ἐπιμεληθῆναι τῶν τοιούτων τινός, δι' ὧν ἄν τις καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα καλῶς διοικήσειε, καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καλῶς οἰκονομήσειε, καὶ φίλοις καὶ πόλει ὠφέλιμος γένοιτο, καὶ ἐχθροὺς κρατήσειεν, ἀφ' ὧν οὐ μόνον ὠφέλειαι, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται * γίγνονται. οἱ μὲν γὰρ ἐγκρατεῖς ἀπολαύουσι, πράττοντες αὐτά, οἱ δ' ἀκρατεῖς οὐδενὸς μετέχουσι. τῷ γὰρ ἂν ἧττον φήσαιμεν τῶν τοιούτων προσήκειν, ἢ ᾧ ἥκιστα ἔξεστι ταῦτα πράττειν, κατεχομένῳ ἐπὶ τῷ σπουδάζειν περὶ τὰς ἐγγυτάτω ἡδονάς; καὶ ὁ Εὐθύδημος, Δοκεῖς μοι, ἔφη, C ὦ Σώκρατες, λέγειν, ὡς ἀνδρὶ ἥττονι τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν πάμπαν οὐδεμιᾶς ἀρετῆς προσήκει. τί γὰρ διαφέρει, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄνθρωπος ἀκρατὴς θηρίου τοῦ * ἀμαθεστάτου; ὅστις γὰρ τὰ μὲν κράτιστα μὴ σκοπεῖ, τὰ ἥδιστα δ' ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ ποιεῖν, τί ἂν διαφέροι τῶν ἀφρονεστάτων βοσκημάτων; ἀλλὰ τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κράτιστα τῶν πραγμάτων, D καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ διαλέγοντας κατὰ γένη, τὰ μὲν ἀγαθὰ προαιρεῖσθαι, τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι. καὶ οὕτως ἔφη ἀρίστους τε καὶ εὐδαιμονεστάτους ἄνδρας γίγνεσθαι, καὶ διαλέγεσθαι δυνατωτάτους. ἔφη δὲ καὶ τὸ διαλέγεσθαι ὀνομασθῆναι ἐκ τοῦ συνιόντας κοινῇ βουλεύεσθαι, διαλέγοντας κατὰ γένη τὰ πράγματα. δεῖν οὖν πειρᾶσθαι ὅτι μάλιστα πρὸς τοῦτο ἑαυτὸν ἕτοιμον παρασκευάζειν, καὶ τούτου E μάλιστα ἐπιμελεῖσθαι. ἐκ τούτου γὰρ γίγνεσθαι ἄνδρας ἀρίστους τε καὶ ἡγεμονικωτάτους, καὶ διαλεκτικωτάτους. ὡς δὲ καὶ διαλεκτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας, πειράσομαι καὶ τοῦτο λέγειν. Σωκράτης γὰρ τοὺς μὲν εἰδότας, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ἐνόμιζε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι· τοὺς δὲ μὴ εἰδότας, οὐδέν, ἔφη, θαυμαστὸν εἶναι αὐτούς τε σφάλλεσθαι, καὶ ἄλλους σφάλλειν. ὧν ἕνεκα σκοπῶν σὺν τοῖς συνοῦσι, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, οὐδέποτε ἔληγε.

ἀκρατεστάτου

πάντα μὲν οὖν ᾗ διωρίζετο, πολὺ ἔργον ἂν εἴη διεξελθεῖν· ἐν ὅσοις δὲ (καὶ * τὸν τρόπον τῆς ἐπισκέψεως δηλώσειν οἶμαι, τοσαῦτα λέξω. πρῶτον δὲ περὶ εὐσεβείας ὧδέ πως ἐσκόπει. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ποῖόν τι νομίζεις εὐσέβειαν εἶναι; καὶ ὅς, κάλλιστον νὴ Δί', ἔφη. ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ὁποῖός τις ὁ εὐσεβής ἐστιν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, ὁ τοὺς θεοὺς τιμῶν. ἔξεστι δὲ ὃν ἄν τις βούληται τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾶν; οὔκ· ἀλλὰ νόμοι εἰσὶ, καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ποιεῖν. οὐκοῦν ὁ τοὺς νόμους τούτους ποιῶν, εἰδείη ἄν, ὡς δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν; οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. ἆρ' οὖν ὁ εἰδὼς τοὺς θεοὺς τιμᾶν, οὐκ ἄλλως οἴεται δεῖν τοῦτο ποιεῖν, ἢ ὡς οἶδεν; οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. ἄλλως δέ τις θεοὺς τιμᾷ, ἢ ὡς οἴεται δεῖν; οὐκ οἶμαι, ἔφη. ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς, νομίμως ἂν τοὺς θεοὺς τιμῴη. πάνυ μὲν οὖν. οὐκοῦν ὅ γε νομίμως τιμῶν, ὡς δεῖ, τιμᾷ; πῶς γὰρ οὔ; ὁ δέ γε ὡς δεῖ τιμῶν, εὐσεβής ἐστι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς, ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς ὡρισμένος εἴη. ἐμοὶ γοῦν, ἔφη, δοκεῖ. ἀνθρώποις τε ἄρα ἔξεστιν ὃν ἄν τις τρόπον βούληται χρῆσθαι; οὔκ· ἀλλὰ καὶ περὶ τούτους ὁ εἰδὼς ἅ ἐστι νόμιμα, * καθ' ἃ δεῖ πρὸς ἀλλήλους χρῆσθαι, νόμιμος ἂν εἴη. οὐκοῦν οἱ κατὰ ταῦτα χρώμενοι ἀλλήλοις, ὡς δεῖ χρῶνται; πῶς γὰρ οὔ; οὐκοῦν οἵ γε ὡς δεῖ χρώμενοι, καλῶς χρῶνται; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν οἵ γε τοῖς ἀνθρώποις καλῶς χρώμενοι, καλῶς πράττουσι τἀνθρώπεια πράγματα; εἰκός γ', ἔφη. οὐκοῦν οἱ τοῖς νόμοις πειθόμενοι, δίκαια οὗτοι ποιοῦσι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. δίκαια δὲ οἶσθα, ἔφη, ὁποῖα καλεῖται; ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἔφη. οἱ ἄρα ποιοῦντες ἃ οἱ νόμοι κελεύουσι, δίκαιά τε ποιοῦσι, καὶ ἃ δεῖ. πῶς γὰρ οὔ; οὐκοῦν οἵ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες, δίκαιοί εἰσιν; οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. οἴει οὖν τινὰς πείθεσθαι τοῖς νόμοις, μὴ εἰδότας ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. εἰδότας δὲ ἃ δεῖ ποιεῖν, οἴει τινὰς οἴεσθαι δεῖν μὴ ποιεῖν ταῦτα; οὐκ οἴομαι, ἔφη. οἶδας δέ τινας ἄλλα ποιοῦντας, ἢ ἃ οἴονται δεῖν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. οἱ ἄρα τὰ περὶ τοὺς ἀνθρώπους νόμιμα εἰδότες, τὰ δίκαια οὗτοι ποιοῦσιν; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν οἵ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες, δίκαιοί εἰσι; τίνες γὰρ ἄλλοι; ἔφη.

καθ' ἃ

A Et quo quidem modo definiret omnia, operoſum fuerit percẽſere. Quapropter illa, quæ rationem ac modum cõſiderationis huius indicatura puto, dicã. Primum de pietate hoc modo cõſiderabat. Dic mihi, mi Euthydeme, quale quiddã eſſe putas pietatẽ? Et ille: Pulcherrimum profecto, ait. Poteſne igitur dicere, qualis ſit homo pius? Is, ait, eſſe mihi videtur pius, qui deos honore adficit. An autẽ licet eo modo deos honore adficere, quo quiſq; vult? Non, ſed leges quædam ſunt, ſecundum B quas id faciundum eſt. Ergo qui ſecũdum leges illas facit, is ſcire poſſit quo pacto dij ſint adficiendi honore? Sic arbitror, ait. Ergo qui deos honore nouit adficere, non aliter id faciendum putat, quam vti ſcit? Nõ aliter, inquit. An vero deos aliquis aliter adficit honore quam vti putat adfici debere? Non arbitror. Ergo qui nouit ea quæ legitima ſunt erga deos, is legitime deos honore adfecerit. Omnino, ait. Qui igitur legitime ipſos honore adficit, is ita C honorat eos, vt fieri oportet? Cur nõ? Qui vero ſic, vt oportet, honorat, an pius eſt? Omnino, inquit. Ergo qui legitima nouit erga deos, eũ recte pium definiuerimus. Ita mihi videtur, ait. An vero licet hominibus ſic vti, quemadmodum aliquis vult? Non: ſed apud hos etiam qui nouit legitima, ſecundum quæ debemus vti conſuetudine mutua, legitimus ſcilicet erit. Ergo qui hoc modo ſe gerunt erga ſe inuicem, illi hominibus vt decet, vtũtur? Cur non? D Num vero qui ſic eis vtuntur, vt oportet, recte vtũtur? Omnino, ait. Ergo qui recte vtuntur hominibus, illi etiã res humanas recte agunt? Ita vero conſentaneum eſt, inquit. Num igitur qui legibus parent, iuſta faciunt? Omnino, inquit. Scis autem qualianam iuſta dicantur? Quæ leges iubent, ait. Ergo qui faciunt à legibus præſcripta, tũ iuſta faciunt, tum quæ fieri debent. Cur nõ? An vero iuſti ſunt, qui iuſta faciũt? Sic arbitror, inquit. Ergone putas legibus aliquos parere, qui neſciant quæ E leges iubẽt? Non puto, ait. At qui ſciant quid faciundum ſit, eoſne putas arbitrari, faciundum id non eſſe? Non puto, inquit. An aliquos noſti qui alia faciant quã quæ fieri debere putãt? Minime, inquit. Ergo qui ſciunt quæ legitima ſunt erga homines, iuſta faciũt? Omnino, ait. Qui igitur iuſta faciũt, iuſti ſunt? Qui tãdem alij? ait.

Ergo recte definiemus, ſi eos eſſe iuſtos definiuerimus, qui ſciũt quę legitima ſint erga homines? Sic mihi videtur, ait. Quid vero dicere poſſimus ſapientiam eſſe? Reſponde mihi, vtrum tibi ſapiẽtes in iis quæ norunt, ſapientes eſſe videantur; an aliqui ſint in iis ſapientes, quæ neſciunt? Nimirum in illis ſapiẽtes ſunt, quę ſciunt. Nam qui poſſit aliquis eſſe ſapiens in illis quæ neſcit? Num igitur illi, qui ſapientes ſunt, ſcientia ſunt ſapientes? Quanam alia re ſapiens aliquis fuerit, ſi non ſcientia? Num vero putas quiddam aliud eſſe ſapiẽtiam, quam quo homines ſapientes ſunt? Non puto. Ergo ſapientia eſt ſcientia? Ita mihi videtur, ait. Ergone tibi videtur, hominem res omnes ſcire poſſe? Immo nec partem profecto rerum aliquantulam. Homo igitur in omnibus nequit eſſe ſapiẽs? Nequit. Ergo in eo quis eſt ſapiens, quod ſcit? Videtur, ait. Num & de bono, Euthydeme, ſic quærendum erit? Quomodo? ait. Num idem tibi videtur omnibus eſſe vtile? Nõ. Quid? An quod vtile eſt alij, nõ tibi videtur eſſe nonnumquam alteri noxium? Omnino, ait. Num quid aliud potes dicere bonum eſſe, quã quod ſit vtile? Non poſſum, inquit. Ergo quod eſt vtile, bonũ eſt illi cui vtile fuerit? Ita videtur. An vero quod pulchrum eſt, aliter adpellare poſſimus, quam vti dicimus aut pulchrum corpus, aut vas, aut aliud quiddam, quod ſcis eſſe ad omnia pulchrum? Non aliter profecto, inquit. Ergo ad quod vtile quidque fuerit, ad id cuique pulchrum eſt eo vti? Omnino, ait. Nũ autẽ quęuis res ad aliud quiddam pulchra eſt, quam cuius vſui ſingula pulchre adplicantur? Ad nihil aliud, ait. Ergo quod eſt vtile, pulchrum eſt, ad quod vtile fuerit? Ita mihi videtur, inquit. An vero fortitudinem, mi Euthydeme, inter pulchra eſſe cẽſes? Immo eam eſſe pulcherrimam arbitror. Ergo tu fortitudinẽ non ad minima vtilem eſſe ſtatuis? Certe vtilem ad maxima exiſtimo. Num igitur tibi vtile eſſe ad terribilia & periculoſa videtur, ea ipſa ignorare? Minime, inquit. Ergo qui eiuſmodi nõ metuunt, propterea, quod neſciant, quid ſint, non ſunt fortes? Non ſunt profecto, ait. Nam ceteroqui multi homines inſani & timidi fortes eſſent. Quid autẽ illi, qui non terribilia metuũt? Multo minus, inquit. Qui ergo boni ſunt ad terribilia & periculoſa, hos fortes eſſe putas; qui vero mali, timidos?

A ὀρθῶς ἂν ποτε ἄρα ὁριζοίμεθα, ὁριζόμενοι δικαίους εἶναι τοὺς εἰδότας τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. σοφίαν δὲ τί ἂν φήσαιμεν εἶναι; εἰπέ μοι, πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ σοφοὶ, ἃ ἐπίστανται, ταῦτα σοφοὶ εἶναι· ἢ εἰσί τινες, ἃ μὴ ἐπίστανται, σοφοί; ἃ ἐπίστανται δῆλον ὅτι, ἔφη. πῶς γὰρ ἄν τις ἅ γε μὴ ἐπίσταιτο, ταῦτα σοφὸς εἴη; ἆρ' οὖν οἱ σοφοὶ, ἐπιστήμῃ σοφοί εἰσι; τίνι γὰρ, ἔφη, ἄλλῳ τις ἂν εἴη B σοφὸς, εἴγε μὴ ἐπιστήμῃ; ἄλλο δέ τι σοφίαν οἴει εἶναι, ἢ ᾧ σοφοί εἰσιν; οὐκ ἔγωγε. ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν; ἔμοιγε δοκεῖ. ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἶναι τὰ ὄντα πάντα ἐπίστασθαι; οὐδὲ μὰ Δί' ἔμοιγε πολλοστὸν μέρος αὐτῶν. πάντα μὲν ἄρα σοφὸν οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἶναι; μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. ὃ ἄρα ἐπίσταται ἕκαστος, τοῦτο καὶ σοφός ἐστιν; ἔμοιγε δοκεῖ. ἆρ' οὖν, ὦ Εὐθύδημε, καὶ τἀγαθὸν οὕτω ζητητέον ἐστί; πῶς; ἔφη. δοκεῖ σοι τὸ αὐτὸ πᾶσιν ὠφέλιμον εἶναι; οὐκ ἔμοιγε. τί δέ; τὸ ἄλλῳ ὠφέ- C λιμον οὐ δοκεῖ σοι ἐνίοτε ἄλλῳ βλαβερὸν εἶναι; καὶ μάλα, ἔφη. ἄλλο δ' ἄν τι φαίης ἀγαθὸν εἶναι, ἢ τὸ ὠφέλιμον; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. τὸ ἄρα ὠφέλιμον, ἀγαθόν ἐστιν, ὅτῳ ἂν ὠφέλιμον ᾖ; δοκεῖ μοι, ἔφη. τὸ δὲ καλὸν ἔχοιμεν ἄν πως ἄλλως εἰπεῖν, * ἢ, εἰ ἔστιν, ὀνομάζεις καλὸν ἢ σῶμα, ἢ σκεῦος, ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ὃ οἶσθα πρὸς πάντα καλὸν ὄν; μὰ Δί', οὐκ ἔγωγ', ἔφη. ἆρ' οὖν πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. καλὸν D δὲ πρὸς ἄλλο τι ἐστὶν ἕκαστον, ἢ πρὸς ὃ ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; οὐδὲ πρὸς ἓν ἄλλο, ἔφη. τὸ χρήσιμον ἄρα καλόν ἐστι πρὸς ὃ ἂν ᾖ χρήσιμον; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. * ἀνδρείαν, ὦ Εὐθύδημε, ἆρα τῶν καλῶν νομίζεις εἶναι; κάλλιστον μὲν οὖν ἔγωγ', ἔφη. χρήσιμον ἄρα οὐ πρὸς τὰ ἐλάχιστα νομίζεις τὴν ἀνδρείαν; μὰ Δί', ἔφη, πρὸς τὰ μέγιστα μὲν οὖν. ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι πρὸς τὰ δεινά τε καὶ ἐπικίνδυνα χρήσιμον εἶναι τὸ ἀγνοεῖν αὐτά; ἥκιστά γ', ἔφη. οἱ ἄρα E μὴ φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τί ἐστιν, οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσι; νὴ Δί', ἔφη. πολλοὶ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν γε μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρεῖοι εἶεν. τί δὲ οἱ καὶ τὰ μὴ δεινὰ δεδιότες; ἔτι γε νὴ Δία, ἧττον, ἔφη. ἆρ' οὖν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἐπικίνδυνα ὄντας, ἀνδρείους ἡγῇ εἶναι, τοὺς δὲ κακοὺς, δειλούς;

* ἔνιοι ὀνομάζειν

* ἀνδρείαν δέ, ὦ

πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἀγαθοὺς δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα νομίζεις ἄλλους τινάς, ἢ τοὺς δυναμένους αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι; οὔκ, ἀλλὰ τούτους, ἔφη. κακοὺς δὲ ἄρα τοὺς οἵους τούτοις κακῶς χρῆσθαι; τίνας γὰρ ἄλλους; ἔφη. ἆρ' οὖν ἕκαστοι χρῶνται, ὡς οἴονται δεῖν; πῶς γὰρ ἄλλως; ἔφη. ἆρα οὖν οἱ μὴ δυνάμενοι καλῶς χρῆσθαι, ἴσασιν ὡς δεῖ χρῆσθαι; οὐ δήπου γε, ἔφη. οἱ ἄρα εἰδότες ὡς δεῖ χρῆσθαι, οὗτοι καὶ δύνανται; μόνοι γε, ἔφη. τί δέ, οἱ μὴ διημαρτηκότες ἆρα κακῶς χρῶνται τοῖς τοιούτοις; οὐκ οἴομαι, ἔφη. οἱ ἄρα κακῶς χρώμενοι διημαρτήκασιν; εἰκός γε, ἔφη. οἱ μὲν ἄρα ἐπιστάμενοι τοῖς δεινοῖς τε καὶ ἐπικινδύνοις καλῶς χρῆσθαι, ἀνδρεῖοί εἰσιν, οἱ δὲ διαμαρτάνοντες τούτου, δειλοί; ἔμοιγε δοκοῦσιν, ἔφη. βασιλείαν δὲ καὶ τυραννίδα, ἀρχὰς μὲν ἀμφοτέρας ἡγεῖτο εἶναι, διαφέρειν δ' ἀλλήλων ἐνόμιζε. τὴν μὲν γὰρ ἑκόντων τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ νόμους τῶν πόλεων ἀρχήν, βασιλείαν ἡγεῖτο· τὴν δὲ ἀκόντων τε καὶ μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' ὅπως ὁ ἄρχων βούλοιτο, τυραννίδα. καὶ ὅπου μὲν ἐκ τῶν τὰ νόμιμα ἐπιτελούντων αἱ ἀρχαὶ καθίστανται, ταύτην τὴν πολιτείαν ἀριστοκρατίαν ἐνόμιζεν εἶναι. ὅπου δ' ἐκ τιμημάτων, πλουτοκρατίαν· ὅπου δ' ἐκ πάντων, δημοκρατίαν. εἰ δέ τις αὐτῷ περί του ἀντιλέγοι, μηδὲν ἔχων σαφὲς λέγειν, ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεως, ἤτοι σοφώτερον φάσκων εἶναι *ὃν αὐτὸς λέγοι, ἢ πολιτικώτερον, ἢ ἀνδρειότερον, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐπανῆγεν ἂν πάντα τὸν λόγον ὧδέ πως. φῂς σὺ ἀμείνω πολίτην εἶναι, ὃν σὺ ἐπαινεῖς, ἢ ὃν ἐγώ; φημὶ γὰρ οὖν. τί οὖν, οὐκ ἐκεῖνο πρῶτον *ἐπεσκεψάμεθα, τί ἐστιν ἔργον ἀγαθοῦ πολίτου; ποιῶμεν τοῦτο. οὐκοῦν ἐν μὲν χρημάτων διοικήσει κρατοίη ἂν ὁ χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν ποιῶν; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἐν δέ γε πολέμῳ, ὁ καθυπερτέραν τῶν ἀντιπάλων; πῶς γὰρ οὔ; ἐν δὲ πρεσβείᾳ ἆρα, ὃς ἂν φίλους ἀντὶ πολεμίων παρασκευάζῃ; εἰκότως γε. οὐκοῦν καὶ ἐν δημηγορίᾳ, ὁ στάσεις τε παύων, καὶ ὁμόνοιαν ἐμποιῶν; ἔμοιγε δοκεῖ. οὕτω δὲ τῶν λόγων ἐπαναγομένων, καὶ τοῖς ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς φανερὸν ἐγίγνετο τἀληθές. ὁπότε δὲ αὐτός τι τῷ λόγῳ διεξίοι, διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, νομίζων ταύτην τὴν ἀσφάλειαν εἶναι λόγου.

* ὧν

* ἐπισκεψώμεθα.

A Omnino, inquit. An vero putas ad talia quoſdã alios etiam bonos eſſe, quam qui eis vti recte poſſint? Non, ait, ſed hos ipſos. Malos autẽ, qui his male vtãtur? Et quos alios putem? inquit. Ergone vtuntur ſinguli, vt oportere ſe arbitrantur? Qui aliter? inquit. Sciuntne qui non poſſunt recte vti, quo pacto vtendum ſit? Nequaquam. Igitur qui norunt vt ſit vtendum, illi etiam poſſunt? Immo ſoli poſſunt, ait. Quid? ſi qui non aberrauerunt ab eorum vſu, num male his vtũtur? Non arbitror, inquit. Ergo qui male vtuntur, aberrant? B Conſentaneum eſt. Qui igitur & terribilibus & periculoſis recte vti ſciũt, sũt fortes; qui vero ab hoc aberrant, timidi ſunt? Mihi quidem eſſe videntur, inquit. Ceterum & regnum, & tyrannidem, vtrumque iudicabat eſſe quidem ille imperium; verum inter ſe differre ſtatuebat. Nam regnum eſſe putabat in homines volentes, ſecundum ciuitatum leges, imperium; at in homines nolentes illegitimum imperium, quodq; C ex arbitrio principis penderet, eſſe tyrannidem. Atque vbi magiſtratus ex iis conſtituerentur, qui legibus conſentanea perficiunt, eam reipublicę formam exiſtimabat eſſe, in qua optimates dominarentur: vbi ex cenſibus, locupletum imperium: vbi ex vniuerſis, ſtatum popularem. Quod ſi quis ipſi aliqua in re aduerſaretur, qui nihil certi, quod diceret, haberet; ac ſine demonſtratione, vel ſapientiorem eſſe prædicaret illum, cuius ipſe mentionem face- D ret, vel ciuilis adminiſtrationis peritiorẽ, vel fortiorẽ, vel quid aliud eiuſmodi: hoc quodam modo orationem omnẽ ad rem propoſitam reducebat: Tune ciuem eſſe meliorẽ ais, quẽ ipſe prædicas, an quem ego? Aio, inquit ille. Quid ergo? An nõ id primum conſiderabimus, quod boni ciuis ſit officium? Faciamus id ſane. Ergo in opum adminiſtratione potior illius erit ratio, qui rempublicam opulentiorem reddit? Omnino, ait. At in bello, qui rempublicam hoſtium victricem efficit? Qui nõ? E At in legatione, qui amicos ex hoſtib9 efficit? Ita fuerit ſane. Ergo etiam in concionibus ad plebem, qui ſeditiones compeſcuerit, & auctor cõcordię fuerit? Ita mihi videtur. Hoc modo quum ſermo reducẽretur, etiam illis ipſis, qui contradicebãt, veritas eluceſcebat. Ceterum quum ipſe aliquid enarrabat, per ea progrediebatur, quę maxime eſſent in confeſſo; quod eſſe hanc orationis certitudinem arbitraretur.

Itaq; quum aliquid dicebat, lõge omniũ maxime ex iis quos equidem noui, auditores ſuos, vt aliquid faterentur, adducebat. Aiebat & Homerũ id Vlyſſi propterea tribuiſſe, quod eſſet orator cautus, quia per ea, quæ hominibus viderẽtur, orationes ſuas deducere poſſet. Itaque perſpicuum eſſe de iis quæ diximus, arbitror; Socratem ad colloquentes ſecum ſententiam ſuam ſimpliciter protuliſſe. Iam quod etiam operam dederit, vt in agendis iis quæ ipſis conuenirẽt, ſatis eſſent idonei, exponam. Etenim maxime Socrati omnium, quos equidem noui, curæ erat, vt ſciret, qua in re ſuorum familiarium quiſq; peritus eſſet. Quæ vero virum honeſtum & egregium ſcire conueniret, eorũ nihil non, quod quidem eſſet ipſi cognitum, longe cupidiſſime docebat. Sin eſſet aliqua in re minus ipſe peritus, ad peritos eos deducebat. Præterea docebat, quouſq; hominem [illegible]ſtitutum cuiuſque rei peritum eſſe cõueniat. Primum geometriam eo vſque diſcendã aiebat, donec quis poſſet, ſi vſus ita ferret, terram vel recta metiendi ratione accipere, vel tradere, vel diſtribuere, vel opus deſignare. Atque hoc tam poſſe diſci facile, vt qui animum ad dimenſionẽ aduertat, is & ſcire poſſit, quãta ſit ipſa terra, & cognita metiendi ratione diſcedat. Verum in geometria diſcẽda progreſſum ad deſcriptiones vſq; intellectu difficiles, improbabat. Nec enim, quid eæ res vſus haberent, videre ſe dicebat, licet illarum minime rudis eſſet: poſſe vero aiebat eas omnem hominis vitam abſumere, ac ab aliis multis vtilibuſque diſciplinis auocare. Hortabatur etiam, vt in aſtrorum doctrina ſe exercerent eo vſque, donec & noctis, & mẽſis, & anni tempora cognoſcere poſſent, tum itineris ac nauigationis cauſſa, tum excubiarum, aliarumq; rerum, quęcumque vel per noctem, vel in menſe, vel in anno gerũtur: vt ad ea certis indiciis vti poſſent, quibus illorum, quæ commemorauimus, tempora dignoſcerent. Atque hæc aiebat diſci facile ab iis poſſe, qui noctu feras venantur, & à nauium gubernatoribus, aliiſque multis, quibus eſt curę, vt hæc ſciant. At vero in aſtronomia diſcenda eo progredi, donec & illa cognoſcantur, quæ in eodem non ſunt ambitu, & errantia vagaque ſidera, & ipſorum à terra interualla, & circuitus, eorumque cauſſas inquirendo diu ſe macerare; id vero ne facerent, vehemẽter dehortabatur.

A τοιγαροῦν πολὺ μάλιστα ὧν ἐγὼ οἶδα, ὅτι λέγοι, τοὺς ἀκούοντας ὁμολογοῦντας παρεῖχε. ἔφη δὲ καὶ Ὅμηρον τῷ Ὀδυσσεῖ ἀναθεῖναι τὸ ἀσφαλῆ ῥήτορα εἶναι, ὡς ἱκανὸν αὐτὸν ὄντα διὰ τῶν δοκούντων τοῖς ἀνθρώποις ἄγειν τοὺς λόγους. ὅτι μὲν οὖν ἁπλῶς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο Σωκράτης πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ, δοκεῖ μοι δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναι· ὅτι δὲ καὶ αὐτάρκεις ἐν ταῖς προσηκούσαις πράξεσιν αὐτοὺς εἶναι ἐπιμελεῖτο,

B νῦν τοῦτο λέξω. πάντων μὲν γὰρ, ὧν ἐγὼ οἶδα, μάλιστα ἔμελεν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτου τις ἐπιστήμων εἴη τῶν συνόντων αὐτῷ. ὧν δὲ προσήκει ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ εἰδέναι, ὅ, τι μὲν αὐτὸς εἰδείη, πάντων προθυμότατα ἐδίδασκεν. ὅτου δὲ αὐτὸς * ἀπειρότερος εἴη, πρὸς τοὺς ἐπισταμένους ἦγεν αὐτούς. ἐδίδασκε δὲ καὶ μέχρι ὅτου δέοι ἔμπειρον εἶναι ἑκάστου πράγματος τὸν ὀρθῶς πεπαιδευμένον. αὐτίκα γεωμετρίαν μέχρι μὲν

* ἀπείρατος

C τούτου ἔφη δεῖν μανθάνειν, ἕως ἱκανός τις γένοιτο, εἴποτε δεήσειε, γῆν μέτρῳ ὀρθῶς ἢ παραλαβεῖν, ἢ παραδοῦναι, ἢ διανεῖμαι, ἢ ἔργον ἀποδείξασθαι. οὕτω δὲ τοῦτο ῥᾴδιον εἶναι μαθεῖν, ὥστε τὸν προσέχοντα τὸν νοῦν τῇ μετρήσει, ἅμα τήν τε γῆν ὁπόση ἐστὶν εἰδέναι, καὶ ὡς μετρεῖται ἐπιστάμενον ἀπιέναι. τὸ δὲ μέχρι τῶν δυσξυνέτων διαγραμμάτων γεωμετρίαν μανθάνειν ἀπεδοκίμαζεν. ὅ, τι μὲν γὰρ ὠφελοίη ταῦτα, οὐκ ἔφη ὁρᾶν (καίτοι

D οὐκ ἄπειρός γε αὐτῶν ἦν) ἔφη δὲ ταῦτα ἱκανὰ εἶναι ἀνθρώπου βίον κατατρίβειν, καὶ ἄλλων πολλῶν τε καὶ ὠφελίμων μαθημάτων ἀποκωλύειν. ἐκέλευε δὲ καὶ * ἀστρολογίας ἐμπείρους γίγνεσθαι, καὶ ταύτης μέντοι μέχρι τοῦ, νυκτός τε ὥραν, καὶ μηνὸς, καὶ ἐνιαυτοῦ δύνασθαι γιγνώσκειν, ἕνεκα πορείας τε, καὶ πλοῦ, καὶ φυλακῆς· καὶ ὅσα ἄλλα ἢ νυκτὸς, ἢ μηνὸς, ἢ ἐνιαυτοῦ πράττεται, πρὸς ταῦτ' ἔχειν τεκμηρίοις χρῆσθαι, τὰς ὥρας τῶν

* ἀστρονομίας

E εἰρημένων διαγιγνώσκοντας. καὶ ταῦτα δὲ ῥᾴδια εἶναι μαθεῖν παρά τε τῶν * νυκτοθηρῶν, καὶ κυβερνητῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν, οἷς ἐπιμελὲς ταῦτα εἰδέναι. τὸ δὲ μέχρι τούτου ἀστρονομίαν μανθάνειν, μέχρι τοῦ καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ περιφορᾷ ὄντα, καὶ τοὺς πλάνητάς τε, καὶ ἀσταθμήτους ἀστέρας γνῶναι, καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τὰς περιόδους, καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζητοῦντας κατατρίβεσθαι, ἰσχυρῶς ἀπέτρεπεν. ὠφέ-

* νυκτοπορῶν

λειαν μὲν γὰρ οὐδεμίαν οὐδ' ἐν τούτοις ἔφη ὁρᾶν (καίτοι οὐδὲ τούτων γε ἀνήκοος ἦν) ἔφη δὲ καὶ ταῦτα ἱκανὰ εἶναι καταναλίσκειν ἀνθρώπου βίον, καὶ πολλῶν καὶ ὠφελίμων ἀποκωλύειν. ὅλως δὲ τῶν οὐρανίων, ᾗ ἕκαστα ὁ θεὸς μηχανᾶται, φροντιστὴν γίγνεσθαι ἀπέτρεπεν. οὔτε γὰρ εὑρετὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι, οὔτε χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα, ἃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν. κινδυνεῦσαι δ' ἂν ἔφη καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα, οὐδὲν ἧττον ἢ Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν, ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι. ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον, ἠγνόει ὡς τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥᾳδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν· καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὔ. ἠγνόει δὲ ὅτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων ἄνευ μὲν ἡλίου αὐγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξεσθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται. φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον διάπυρον εἶναι, καὶ τοῦτο ἠγνόει ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὢν οὔτε λάμπει, οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει· ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότερος ὢν διαμένει. ἐκέλευε δὲ καὶ λογισμοὺς μανθάνειν, καὶ τούτων δὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε φυλάττεσθαι * τὴν μάταιον πραγματείαν, μέχρι δὲ τοῦ ὠφελίμου πάντα καὶ αὐτὸς συνεπεσκόπει, καὶ συνδιεξῄει τοῖς συνοῦσι. προέτρεπε δὲ σφόδρα καὶ ὑγιείας ἐπιμελεῖσθαι τοὺς συνόντας, παρά τε τῶν εἰδότων μανθάνοντας, ὅσα ἐνδέχοιτο, καὶ ἑαυτῷ ἕκαστον προσέχοντα διὰ παντὸς τοῦ βίου, τί βρῶμα, ἢ τί πόμα, ἢ ποῖος πόνος συμφέρει αὐτῷ, καὶ πῶς τούτοις χρώμενος ὑγιεινότατ' ἂν διάγοι. τοῦ γὰρ οὕτω προσέχοντος ἑαυτῷ, ἔργον ἔφη εἶναι εὑρεῖν ἰατρὸν τὰ πρὸς ὑγίειαν συμφέροντα αὐτῷ μᾶλλον διαγιγνώσκοντα ἑαυτοῦ. εἰ δέ τις μᾶλλον, ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν, ὠφελεῖσθαι βούλοιτο, συνεβούλευε μαντικῆς ἐπιμελεῖσθαι. τὸν γὰρ εἰδότα δι' ὧν οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν πραγμάτων σημαίνουσιν, οὐδέποτ' ἔρημον ἔφη γίγνεσθαι συμβουλῆς θεῶν.

* ἢ μάταιον τῆς πραγματείας,

A Quippe nec in his quidem vllam ſe vtilitatem videre dicebat, quamquam eorum rudis non eſſet; atq; etiam addebat, etiam hæc abſumere poſſe vitam hominis, & à multis ac vtilibus eum arcere. Deniq; in vniuerſum dehortabatur, nequis ſtudiũ & operam in res cæleſtes impẽderet, quo ſcilicet artificio Deus omnia moliatur. Nec enim illa poſſe ab hominibus inueniri putabat, nec Diis eum rem facere gratam arbitrabatur, qui quæ illi manifeſta eſſe noluiſſent, inquireret. Addebat B eſſe periculum, ne qui rebus his ſollicite perueſtigãdis occuparetur, ad inſaniam nihilo minus quam Anaxagoras, redigeretur; qui maxime fuiſſet elatus, propterea quod Deorum machinas enarraſſet. Nimirum ille, dum ait ignẽ ac ſolem idem eſſe, ignorabat ab hominibus ignẽ cerni facile poſſe, quum ſolem aduerſum intueri non poſſint: quodque illi, qui à ſole colluſtrãtur, colore reddantur nigriores, quum id ab igne non fiat. I- C gnorabat etiam, quod nihil eorum, quæ terra naſcuntur, abſque ſolis ſplendore poſſit augeſcere; quum omnia, quæ ab igne calefiunt, pereant. Idem quum ſolem eſſe lapidem ignitum diceret, etiã ignorabat, lapidem, qui ſit in igne, neq; lucere, neque diu perdurare: quum Sol per omne tempus ſplendidior rebus omnibus maneat. Hortabatur etiam, vt numerãdi rationem diſcerẽt, & in hac perinde atque in aliis monebat, vt ab inani occupatione ſibi cauerent: atque adeo tum ipſe D hanc eatenus perueſtigabat, quatenus eſſet vtilis, tum vna cum familiaribus perquirebat. Vehementer etiam familiares ſuos hortabatur, vt valetudinis curam haberent; ac partim à peritis, quæ poſſent, diſcerent; partim ſinguli per omnem vitam ſeipſos obſeruarẽt, quinam cibus, qui potus, qui labor eis conduceret, & quo pacto his vtendo quam optima valetudine frui poſſent. Nam ſi quis ita ſui rationem haberet, difficile aiebat E eſſe, vt medicum aliquis inueniret, qui ad valetudinem conducentia magis ipſo diiudicaret. Si quis maiora, quam pro ſapientia humana, vellet adſequi, ei dabat hoc conſilij, vt diuinationi operam daret. Etenim aiebat, eũ qui ſciret, quibus indicijs Dij hominibus aliquid ſignificent, numquam à cõſilio diuino deſtitui poſſe.

Quod ſi quis propterea, quod à numine dicens ſibi denuntiari, quæ faciunda, quę omittenda eſſent, à iudicibus morte multatus ſit; exiſtimat ipſum mendacij de numine conuictum fuiſſe: primū velim conſideret, Socratem tū eo ætatis prouectum fuiſſe; vt ſi non id temporis, certe nō multo poſt vitam cum morte commutaturus fuerit: deinde, quod partem vitę moleſtiſſimam, & qua in omnibus fit mentis quædam imminutio, reiecerit; ac illius loco demonſtrata fortitudine animi gloriam conſequutus ſit, quum quidem cauſſam ſuam ſupra mortales ceteros longe veriſſime, ac imprimis ingenue iuſtiſſimeq; dixiſſet, & cōdemnationem ad mortem mitiſſime maximeque viriliter tuliſſet. Etenim in cōfeſſo, neminem hominum vmquam, de quibus nos acceperimus, mortē pertuliſſe præclarius. Nam cogebatur à condemnatione dies adhuc xxx viuere, quod in illum menſem Delia incidiſſent, ac lex vetaret, quemquam publice prius interfici, *quam Theororum cœtus ex inſula Delo rediiſſet. Hoc toto tempore familiaribus ipſius vniuerſis compertū fuit, nihil eum de viuendi ratione priſtina immutaſſe. Atqui maximę admirationi fuerat ſupra ceteros ſuperiorum temporum mortales vniuerſos, quod magna cum animi tranquillitate facilitatéq; viueret. Qui poſſit aliquis honeſtius, quam hoc modo mori? quæ mors eſſe poſſit pulchrior, quā quæ ab aliquo pulcherrime obitur? quæ mors poſſit eſſe felicior, quā quę pulcherrima ſit? quæ Diis acceptior, quā feliciſſima? Commemorabo etiam illa, quæ ex Hermogene, Hipponici filio, de ipſo accepi. Nā aiebat, ſe, poſteaquā Melitus Socratem accuſaſſet, atque is qui duis potius quam quæ ad cauſam pertinerent, diceret; monuiſſe, cōſiderandū ipſi eſſe, quidnam ſui defendēdi cauſſa proferre vellet. Ad ea primum reſpondiſſe Socratem: An non tibi videor in hac meditatione vitam omnem conſumſiſſe? Illo vero quærente, Quo pacto? dixiſſe Socratem: Nihil aliud perpetuo ſe egiſſe, quam quod, quæ iuſta quæque iniuſta eſſent, conſideraſſet: ac iuſta quidem egiſſet, ab iniuſtis autē abſtinuiſſet; quam ſane meditationem purgandi ſui pulcherrimam duceret. Tum rurſus Hermogenem ſubieciſſe: Non autem vides, mi Socrates, iudices Athenis multos interfeciſſe, qui nihil iniuſte perpetraſſent, dumtaxat oratione offenſos;

&c ex

* Debis Plutarch. in Camillo, Demetrio, alibi.

A εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ προσημαίνειν ἅ τε δέοι καὶ ἃ μὴ δέοι ποιεῖν, ὑπὸ τῶν δικαστῶν κατεγνώσθη θάνατος, οἴεται αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον, ἐννοησάτω πρῶτον μὲν, ὅτι οὕτως ἤδη τότε πόῤῥω τῆς ἡλικίας ἦν, ὥστ᾽ εἰ καὶ μὴ τότε, οὐκ ἂν πολλῷ ὕστερον τελευτῆσαι τὸν βίον. εἶτα, ὅτι τὸ μὲν ἀχθεινότατον τοῦ βίου, καὶ ἐν ᾧ πάντες τὴν διάνοιαν μειοῦνται, ἀπέλειπεν· ἀντὶ δὲ τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην ἐπιδειξάμενος, εὔκλειαν

B προσεκτήσατο, τήν τε δίκην πάντων ἀνθρώπων ἀληθέστατα, καὶ ἐλευθεριώτατα, καὶ δικαιότατα εἰπὼν, καὶ τὴν κατάγνωσιν τοῦ θανάτου πρᾳότατα καὶ ἀνδρωδέστατα ἐνεγκών. ὁμολογεῖται γὰρ, οὐδένα πω τῶν μνημονευομένων ἀνθρώπων κάλλιον θάνατον ἐνεγκεῖν. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιῶναι, διὰ τὸ Δήλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἐᾶν δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ. καὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἅπασι τοῖς συνήθεσι

C φανερὸς ἐγένετο οὐδὲν ἀλλοιότερον διαβιοὺς, ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον. καίτοι τὸν ἔμπροσθέν γε πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ἐθαυμάζετο, ἐπὶ τῷ εὐθύμως τε καὶ εὐκόλως ζῆν. καὶ πῶς ἄν τις κάλλιον, ἢ οὕτως ἀποθάνοι; ἢ ποῖος ἂν εἴη θάνατος καλλίων, ἢ ὃν ἂν κάλλιστά τις ἀποθάνοι; ποῖος δ᾽ ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέστερος τοῦ καλλίστου; ἢ ποῖος θεοφιλέστερος τοῦ εὐδαιμονεστάτου; λέξω δὲ

D καὶ ἃ Ἑρμογένους τοῦ Ἱππονίκου ἤκουσα περὶ αὐτοῦ. ἔφη γὰρ, ἤδη Μελίτου γεγραμμένου αὐτὸν τὴν γραφὴν, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πάντα μᾶλλον, ἢ περὶ τῆς δίκης διαλεγομένου, λέγειν αὐτῷ, ὡς χρὴ σκοπεῖν ὅ,τι ἀπολογήσεται. τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰπεῖν· οὐ γὰρ δοκῶ σοι τοῦτο μελετῶν διαβεβιωκέναι; ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἤρετο, ὅπως; εἰπεῖν αὐτὸν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν, διαγεγένηται, ἢ διασκοπῶν μὲν τά τε δίκαια, καὶ τὰ

E ἄδικα, πράττων δὲ τὰ δίκαια, καὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος· ἥνπερ νομίζοι καλλίστην μελέτην ἀπολογίας εἶναι. αὐτὸς δὲ πάλιν εἰπεῖν· οὐχ ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἱ Ἀθήνησι δικασταὶ πολλοὺς μὲν ἤδη μηδὲν ἀδικοῦντας, λόγῳ ἀχθεσθέντες ἀπέκτειναν,

A πολλοὺς δὲ ἀδικοῦντας ἀπέλυσαν; ἀλλὰ νὴ τὸν Δία, φάναι αὐτὸν, ὦ Ἑρμόγενες, ἤδη μου ἐπιχειροῦντος φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας, ἠναντιώθη τὸ δαιμόνιον. καὶ αὐτὸν εἰπεῖν· θαυμαστὰ λέγεις. τὸν δὲ, θαυμάζεις, φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ βέλτιον εἶναι, ἐμὲ τελευτᾶν [τὸν βίον*] ἤδη; οὐκ οἶσθ' ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου ἐγὼ οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν, οὔτε βέλτιον οὔθ' ἥδιον ἐμοῦ βε-
B βιωκέναι; ἄριστα μὲν γὰρ οἶμαι ζῆν τοὺς ἄριστα ἐπιμελουμένους τοῦ ὡς βελτίστους γίγνεσθαι, ἥδιστα δὲ τοὺς μάλιστα αἰσθανομένους ὅτι βελτίους γίγνονται. ἃ ἐγὼ μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου ᾐσθανόμην ἐμαυτῷ συμβαίνοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους παραθεωρῶν ἐμαυτὸν, οὕτω διατετέλεκα περὶ ἐμαυτοῦ γιγνώσκων. καὶ οὐ μόνον
C ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες περὶ ἐμοῦ διατελοῦσιν· οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμὲ, (καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους φιλοῦντες οὕτως ἂν εἶχον πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους) ἀλλὰ διόπερ καὶ αὐτοὶ ἂν οἴονται ἐμοὶ συνόντες βέλτιστοι γίγνεσθαι. εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον, ἴσως ἀναγκαῖον ἔσται τὰ τοῦ γήρως ἐπιτελεῖσθαι, καὶ ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν ἧττον, καὶ διανοεῖσθαι χεῖρον, καὶ δυσμαθέστερον καὶ ἐπιλησμονέστερον ἀποβαίνειν, καὶ ὧν πρότερον βελτίων ἦν, τούτων χείρω γίγνεσθαι. ἀλλὰ μὴν ταῦτα
D γε μὴ αἰσθανομένῳ μὲν ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος, αἰσθανόμενον δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χεῖρόν τε καὶ ἀηδέστερον ζῆν; ἀλλὰ μὴν εἴγε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι, τοῖς μὲν ἀδίκως ἐμὲ ἀποκτείνασιν αἰσχρὸν ἂν εἴη τοῦτο. εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖν αἰσχρόν ἐστι, πῶς οὐκ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀδίκως ὁτιοῦν ποιεῖν; ἐμοὶ δὲ τί αἰσχρὸν, τὸ ἑτέρους μὴ δύνασθαι περὶ ἐμοῦ τὰ δίκαια μήτε γνῶναι, μήτε ποιῆσαι; ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ τὴν δόξαν τῶν προγε-
E γονότων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλειπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων. οἶδα δὲ, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν νῦν ἀποθάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνασιν. οἶδα γὰρ ἀεὶ μαρτυρήσεσθαί μοι, ὅτι ἐγὼ ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων, οὐδὲ χείρω ἐποίησα, βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνόντας. τοιαῦτα μὲν πρὸς Ἑρμογένην τε διελέχθη, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους

& ex aduerſo multos ſcelerum reos abſoluiſſe? At profecto, reſpondiſſe Socratem, quum modo conarer, mi Hermogenes, meditari defenſionem ad iudices, numen aduerſatum eſt mihi. Tum dixiſſe Hermogenem: Mira ſane refers. Ad ea Socratem: Tune vero miraris, ſubieciſſe, Deo videri potius eſſe, hoc me tempore viuendi finem facere? An neſcis me ad hoc vſq; tempus nemini hominum conceſſiſſe, quod vel melius vel iucundius me vixiſſet? Nam optime quidem arbitror illos viuere, qui maxime dant operam vt quamoptimi fiãt: iucundiſſime vero, qui maxime fieri ſe meliores ſentiunt. Quæ ſane hactenus euenire mihi animaduerti, ac partim alios homines conueniens, partim meipſum ad alios collatum inſpiciens, ſic de me ſemper ſtatui. Neque tantum ego, ſed amici etiam mei de me conſtanter ita iudicãt: non illi quidem propterea, quod me ament, quando qui alios amant, ita ſuos in amicos adfecti eſſe ſolẽt: ſed quod ſeipſos etiam ex conſuetudine mea quamoptimos exiſtiment euadere. Quod ſi diutius viuam, fortaſſe neceſſarium erit ea conferi, quæ in ſenectutem cadũt, & me minus audire, minus cernere, minus intelligentia valere, ineptiorem ad diſcendum reddi, magiſque obliuioſum, in iis denique deteriorem, in quibus antehac præſtiterim. Atqui ſi hęc aliquis non ſentiat, non eſt cur optet viuere: ſin quis ſentiat, qui fieri poteſt, vt non & peius & iniucundius viuat? Enimuero ſi interficiar iniuſte, turpitudo ea in auctores mortis meæ redundabit. Nam ſi turpis eſt iniuria, quomodo non turpe ſit aliquid iniuſte facere, quidquid tamden id fuerit? Qui vero mihi eſſe turpe poſſit quod alij de me iuſte cognoſcere nequeant, neque ſe iuſte erga me gerere? Video vero ſuperiorum temporum homines, qui vel iniuſte ſe geſſerunt, vel iniurias paſſi ſunt, non eamdẽ poſteris opinionem de ſe reliquiſſe. Studia quoque hominum, tametſi iam neci tradar, erga me futura ſcio plane alia, quam erga interfectores meos. Semper enim teſtimonio mihi futuros ſcio, quod nullum vnquam hominum læſerim, neq; deteriorem reddiderim: ſed potius operam perpetuo dederim, vt familiares meos meliores efficerem. Huiuſmodi tum ad Hermogenem à Socrate, tum ad alios dicta fuerunt

Quotquot autem ex iis qui virtutis ſtudioſi ſunt, nouere Socratem, etiam nunc cum maximo deſiderio exoptant, vt qui ad virtutis ſtudium vtiliſſimus fuerit. Mihi quidem, quum talis eſſet, qualem commemoraui, nimirum adeo religioſus, vt ſine Deûm conſilio nihil ageret; adeo iuſtus, vt nemini ne quidē exigua in re noceret, prodeſſet autem iis maxime qui eo vterentur; adeo temperans, vt numquam id, quod iucundius eſſet, meliori anteponeret; adeo prudens, vt in melioribus ac peioribus diiudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera egeret, ſed ipſe ſibi ad cognitionem horum ſufficeret, & oratione proferre ac definire huiuſmodi poſſet, atque etiam alios explorare, delinquentes arguere, ad virtutem ac honeſtatem hortari: eiuſmodi vir eſſe viſus eſt, qualis eſſe poſſit optimus & feliciſſimus. Quod ſi hoc alicui non probatur, velim, comparatis aliorum ad hæc moribus, ita deinde iudicium faciat.

A τῶν δὲ Σωκράτην γιγνωσκόντων, οἷος ἦν, οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες ἐκεῖνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ἐπιμέλεσθαι. ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὤν, οἷον ἐγὼ διήγημαι, εὐσεβὴς μὲν οὕτως, ὥστε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν, δίκαιος δὲ, ὥστε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους ἑαυτῷ, ἐγκρατὴς δὲ, ὥστε μηδέ ποτε προαιρεῖσθαι τὸ ἥδιον B ἀντὶ τοῦ βελτίονος, φρόνιμος δὲ, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω, μηδὲ ἄλλου προσδεῖσθαι, ἀλλ᾽ αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων γνῶσιν, ἱκανὸς δὲ καὶ λόγῳ εἰπεῖν τε, καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ * ἄλλως δοκιμάσαι τε, καὶ * ἁμαρτάνοντα ἐξελέγξαι, καὶ προτρέψασθαι ἐπ᾽ ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν· ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἷος ἂν εἴη ἄριστός γε ἀνὴρ, καὶ εὐδαιμονέστατος. εἰ δέ τῳ μὴ ἀρέσκει ταῦτα, παραβάλλων τὸ * ἄλλων ἦθος πρὸς ταῦτα, οὕτω κρινέτω.

ἄλλους
* ἁμαρτάνοντας
ἄλλον

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ,

ἤτοι Οἰκονομικὸς λόγος.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER QVINTVS, SIVE DE ADMINISTRATIONE domeſtica.

Interpretatio perquam accurata.

AVDIVI etiam Socratē aliquādo de adminiſtratione rei familiaris huiuſmodi quædā diſſerētē: Dic mihi, mi Critobule, inquit, eſtne rei familiaris adminiſtratio ſciētiæ alicuius nomē, vt ars medendi, vt ærariorū, vt fabrilis? Mihi quidem eſſe videtur, ait Critobulus. An etiam vt de his artibus ſingulis dicere poſſumus, quod ſit opus cuiuſq; ſic etiam quod domeſticæ adminiſtrationis opus ſit, indicare poſſimus? Videtur eius, ait Critobulus, qui rationem adminiſtrandæ rei domeſticæ bene teneat, opus eſſe, domū ſuam rectè colere. An non etiam alterius domum, inquit Socrates, ſi quis hanc ei committat,

C ΗΚΟΥΣΑ * δέ ποτε τοῦ Σωκράτους καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε διαλεγομένου· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἆρά γε ἡ οἰκονομία ἐπιστήμης τινὸς ὄνομά ἐστιν, ὥσπερ ἡ ἰατρικὴ, καὶ ἡ χαλκευτικὴ, καὶ ἡ τεκτονική; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἦ καὶ ὥσπερ τούτων τῶν τεχνῶν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν ὅ,τι ἔργον ἑκάστης, οὕτω καὶ τῆς οἰκονομίας δυναίμεθ᾽ D ἂν εἰπεῖν ὅ,τι ἔργον αὐτῆς ἐστί; δοκεῖ γοῦν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονόμου ἀγαθοῦ εἶναι, εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. ἦ καὶ τὸν ἄλλου δὲ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ,

δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ

οὐκ ἂν δύναιτο, εἰ βούλοιτο, τὸν ἄλλου οἶκον οἰκεῖν, ὥσπερ καὶ τὸν ἑαυτοῦ; ὁ μὲν γὰρ τεκτονικὴν ἐπιστάμενος, ὁμοίως ἂν καὶ ἄλλῳ δύναιτο ἐργάζεσθαι, ὅ,τι περ καὶ ἑαυτῷ· καὶ ὁ οἰκονομικὸς γ' ἂν ὡσαύτως. ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ἔστιν ἄρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὴν τέχνην ταύτην ἐπισταμένῳ, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς τύχοι χρήματα ἔχων, τὸν ἄλλου οἶκον οἰκονομοῦντα, ὥσπερ καὶ οἰκοδομοῦντα, μισθοφορεῖν; νὴ Δία· καὶ πολύν γε μισθὸν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, φέροιτ' ἂν, εἰ δύναιτο οἶκον παραλαβὼν τελεῖν τε ὅσα δεῖ, καὶ περιουσίαν ποιῶν αὔξειν τὸν οἶκον. οἶκος δὲ τί δοκεῖ ἡμῖν εἶναι; ἆρα ὅπερ οἰκία, ἢ καὶ ὅσα τις ἔξω τῆς οἰκίας κέκτηται, πάντα τοῦ οἴκου ταῦτά ἐστιν; ἔμοιγ' οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, δοκεῖ, καὶ εἰ μηδ' ἐν τῇ αὐτῇ πόλει εἴη τῷ κεκτημένῳ, πάντα τοῦ οἴκου εἶναι, ὅσα τις κέκτηται. οὐκοῦν καὶ ἐχθροὺς κέκτηνταί τινες; νὴ Δία, καὶ πολλούς γε ἔνιοι. ἦ καὶ κτήματα αὐτῶν φήσομεν [εἶναι] * τοὺς ἐχθρούς; γελοῖον μέντ' ἂν εἴη, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, εἰ ὁ τοὺς ἐχθροὺς αὔξων, προσέτι καὶ μισθὸν τούτου φέροι. ὅτι τοι ἡμῖν ἐδόκει οἶκος ἀνδρὸς εἶναι, ὅπερ κτῆσις. νὴ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὅ,τι γέ τις ἀγαθὸν κέκτηται. οὐ μὰ Δί' οὐκ εἴ τι κακὸν, κτῆμα ἐγὼ τοῦτο καλῶ. σὺ ἔοικας τὰ ἑκάστῳ ὠφέλιμα, κτήματα καλεῖν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη· τὰ δέ γε βλάπτοντα, ζημίαν ἔγωγε μᾶλλον νομίζω, ἢ χρήματα. κἂν ἄρα γέ τις ἵππον πριάμενος, μὴ ἐπίσταιτο αὐτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ καταπίπτων ἀπ' αὐτοῦ κακὰ λαμβάνῃ, οὐ χρήματα αὐτῷ ἐστιν ὁ ἵππος; οὐκ, εἴπερ τὰ χρήματ' ἐστὶν ἀγαθόν. οὐδ' ἄρα γε ἡ γῆ ἀνθρώπῳ ἐστὶ χρήματα, ὅστις οὕτως ἐργάζεται αὐτὴν, ὥστε ζημιοῦσθαι ἐργαζόμενος. οὐδὲ ἡ γῆ μέντοι χρήματά ἐστιν, εἴπερ ἀντὶ τοῦ τρέφειν, πεινῆν παρασκευάζει. οὐκοῦν καὶ τὰ πρόβατα ὡσαύτως, εἴ τις διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι προβάτοις χρῆσθαι ζημιοῖτο, οὐδὲ τὰ πρόβατα, χρήματα τούτῳ εἴη ἄν; οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. σὺ ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰ μὲν ὠφελοῦντα, χρήματα ἡγῇ, τὰ δὲ βλάπτοντα, οὐ χρήματα. οὕτως. ταὐτὰ ἄρα ὄντα, τῷ μὲν ἐπισταμένῳ χρῆσθαι αὐτῶν ἑκάστοις, χρήματά ἐστι, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ, οὐ χρήματα. ὥσπερ γε αὐλοὶ τῷ μὲν ἐπισταμένῳ ἀξίως λόγου αὐλεῖν, χρήματά εἰσι, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ, οὐδὲν μᾶλλον, ἢ ἄχρηστοι λίθοι, εἰ μὴ ἀποδιδοῖτό γε αὐτούς.

A & velit ipſe, recte colere perinde poſſit, vt ſuam? Nam qui artem fabrilem tenet, etiam alij poſſit elaborare, quod ſibi; idemque de adminiſtrationis familiaris perito dici poteſt. Ita mihi, mi Socrates, inquit, videtur. Ergone perit⁹ aliquis artis huius, etiamſi facultates ipſe nullas habeat, domum alterius adminiſtrãdo, perinde vt ædificando, pro mercede operam ſuam locare poteſt? Ita certe, ait Critobulus: adeoque mercedem amplam accipere poteſt, B ſi domum ſibi traditam perficiendo, qua parte ſic poſcit vſus, vbere rerum augere copia queat. Et quid tibi videtur eſſe domus? num idem quod domicilium, an vero etiã illa omnia, quæ extra ædes ſuas quis poſſidet, domus adpellatione veniũt? Mihi ſic videtur, ait Critobulus, omnia domo comprehẽdi, quæ poſſidet aliquis, etiamſi nõ ſint in eadem ciuitate, in qua poſſeſſor. An non etiam hoſtes aliqui habent? Etiam multos profecto nõnulli, ait. Num C igitur etiam hoſtes in bonis eorũ eſſe dicemus? Ridiculum fuerit, inquit Critobulus, ſi quis hoſtes augendo, præterea mercedem eo nomine accipiat. At nobis videbatur, idem eſſe domum alicuius, & poſſeſſionem. Quidquid ſcilicet, ait Critobulus, boni quis poſſidet. Nec enim ego quod malum eſt, poſſeſſionem & facultates adpello. Videris ea facultates adpellare, quæ cuique ſint vſui. Omnino, ait. Nam quæ nocent, magis eſſe D detrimentum arbitror, quam facultates. At ſi quis equum emens, vti eo neſciat, ſed ab eo delapſus damnum accipiat, non facultates ei ſunt hic equus? Non, ſiquidem facultates eſſe bonum aliquid neceſſe eſt. Ergo ne ſolum quidem ei facultates ſunt, qui ſuo cum detrimento ſolum colit. Itidem ſolum eſſe facultates nego, ſi, quum debeat alere; vt eſuriamus, efficit. Ergo idem de ouibus ſtatuendum, ſi quis propterea, quod ouibus vti neſciat, E damnum accipiat, ne oues quidem ei facultates eſſe? Mihi ſane non videntur eſſe, inquit. Ergo tu, quemadmodum videtur, ea quæ vtilitatem habent, facultates eſſe ducis: quæ vero noceant, minime. Sic eſt. Eadem igitur illi, qui vſum eorum teneat, facultates ſunt: eumdem ignoranti, non ſunt facultates. Quemadmodum tibiæ illi, qui canere tibiis egregie norit: facultates ſunt: qui vero neſciat, nihilo magis, quam inutilia ſaxa: niſi eas vẽdiderit.

Rurſus ſcilicet videtur nobis tibiæ, ſi quidem vendantur, facultates eſſe: ſi non vendantur, ſed retineantur ab illis qui vſum earum ignorant, haudquaquam. Sane conſentanea ratione, mi Socrates, noſtra progreditur oratio, quando dictum eſt, ea quæ vtilia ſint, facultates eſſe. Nam ſi tibiæ non vendantur, non ſunt facultates, quippe quæ nullam ad rem vtiles ſint: venditæ vero, ſunt facultates. Ad quæ Socrates: Si quidem, ait, etiam vendere quis ſciat. Si vero vendat ei qui vti nequeat; ne venditæ quidem facultates ſunt, vti tu ais. Videris dicere, mi Socrates, ne argentum quidem eſſe facultates, niſi quis vti eo norit. Tu quoque mecum fateri videris, eas res facultates eſſe, de quibus vtilitatem aliquis capere poſſit. Ergo ſi quis argento ſic vtatur, vt verbi gratia, ſcortum emat, propter quod minus bene affecto ſit corpore atque animo, & domus etiam peius adminiſtretur, quo pacto poſſit huic argentum eſſe vſui? Nequaquam, niſi ſi & * hyoſcyamũ, quam vocant herbam, inter facultates quis recenſeat, qua qui veſcuntur, apud ſe ſe nõ ſunt. Argentum quidem certe, mi Critobule, niſi quis vti eo norit, adeo procul amoueatur, vt nec in bonis habeatur. Quid vero amicos eſſe dicemus, ſi quis ita ſciat eis vti, vt fructum aliquem ex ipſis percipiat? Facultates profecto, ait Critobulus, ac multo quidem magis, quam boues; ſi quidem vtilitates maiores adferant, quam boues. Ergo etiam hoſtes, tua quidem ſententia, facultates ſunt ei qui capere fructum aliquem ex hoſtibus poteſt. Ita mihi quidem videtur, inquit. Eſt igitur boni adminiſtratoris rei domeſticæ, hoſtibus etiam vti ſcire, quo fructum ex ipſis capiat. Maxime vero. Nam vides certe, mi Critobule, quot priuatorum hominum domus bello auctæ ſint, quot à tyrannis. Sed enim hæc, mi Socrates, præclare mihi dici videntur, inquit Critobulus: illud autem quam ſpeciem habet, quod nonnullos videmus ſcientia quidem illos ac facultatibus inſtructos, quibus faciendo quæſtum, augere domos poſſent; verum id eos facere nolle animaduertimus, ac propterea ſcientias ipſis vſui nulli eſſe cernimus? Num quid eſt aliud, quam his ſcientias illas neq; facultates eſſe, neq; poſſeſſiones?

* fabam ſuillam,

A τοῦτ' αὖ φαίνεται ἡμῖν, ἀποδιδομένοις μὲν οἱ αὐλοὶ χρήματα, μὴ ἀποδιδομένοις δέ, ἀλλὰ κεκτημένοις, οὔ, τοῖς μὴ ἐπισταμένοις αὐτοῖς χρῆσθαι. καὶ ὁμολογουμένως γε, ὦ Σώκρατες, ὁ λόγος ἡμῖν χωρεῖ, ἐπείπερ εἴρηται τὰ ὠφελοῦντα, χρήματα εἶναι. μὴ πωλούμενοι μὲν γάρ, οὐ χρήματά εἰσιν οἱ αὐλοὶ (οὐδὲν γὰρ χρήσιμοί εἰσιν) πωλούμενοι B δέ, χρήματα. πρὸς ταῦτα δ' ὁ Σωκράτης εἶπεν, ἢν ἐπίστηταί γε πωλεῖν. εἰ δὲ πωλοίη αὖ πρὸς τοῦτον, ὃς μὴ ἐπίσταται χρῆσθαι, οὐδὲ πωλούμενοι εἰσὶ χρήματα, κατά γε τὸν σὸν λόγον. λέγειν ἔοικας, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸ ἀργύρειόν ἐστι χρήματα, εἰ μή τις ἐπίσταιτο χρῆσθαι αὐτῷ. καὶ σὺ δέ μοι δοκεῖς οὕτω συνομολογεῖν, ἀφ' ὧν τις ὠφελεῖσθαι δύναται, χρήματα εἶναι. εἰ γοῦν τις C χρῷτο τῷ ἀργυρείῳ, ὥστε πριάμενος οἷον ἑταίραν, διὰ ταύτην κάκιον μὲν τὸ σῶμα ἔχοι, κάκιον δὲ τὴν ψυχήν, κάκιον δὲ τὸν οἶκον, πῶς ἂν ἔτι τὸ ἀργύρειον αὐτῷ ὠφέλιμον εἴη; οὐδαμῶς. * εἰ μή περ γε καὶ τὸν ὑοσκύαμον καλούμενον, χρήματα εἶναι φήσομεν, ὑφ' οὗ οἱ φαγόντες [αὐτὸν * παραπλῆγες γίνονται. τὸ μὲν δὴ ἀργύρειον, εἰ μή τις ἐπίσταιτο αὐτῷ χρῆσθαι, οὕτω πόρρω ἀπωθείσθω, ὦ Κριτόβουλε, ὥστε μηδὲ χρήματα εἶναι. οἱ δὲ D φίλοι, ἤν τις ἐπίστηται αὐτοῖς χρῆσθαι ὥστε ὠφελεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν, τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι; χρήματα, νὴ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. καὶ πολύ γε μᾶλλον ἢ τοὺς βοῦς, ἢν ὠφελιμώτεροί γε ὦσι τῶν βοῶν. καὶ οἱ ἐχθροὶ ἄρα κατά γε τὸν σὸν λόγον, χρήματά εἰσι τῷ δυναμένῳ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι· ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ. οἰκονόμου ἄρα ἐστὶν ἀγαθοῦ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπίστασθαι χρῆσθαι, ὥστε ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. ἰσχυρότατά γε. καὶ γὰρ δὴ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ὅσοι μὲν δὴ οἶκοι ἰδιωτῶν E εἰσὶν ηὐξημένοι ἀπὸ πολέμου, ὅσοι δὲ ἀπὸ * τυραννιῶν. ἀλλὰ [γὰρ * τὰ μὲν καλῶς ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· ἐκεῖνο δὲ ἡμῖν τί φαίνεται, ὁπόταν ὁρῶμέν τινας ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ ἀφορμάς, ἀφ' ὧν δύνανται ἐργαζόμενοι αὔξειν τοὺς οἴκους, αἰσθανόμεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ θέλοντας ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ὁρῶμεν ἀνωφελεῖς οὔσας αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας; ἄλλο τι, ἢ τούτοις αὖ οὔτε αἱ ἐπιστῆμαι χρήματά εἰσιν, οὔτε κτήματα;

οἱ μέγ

τυράννων

Περὶ δούλων μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπιχειρεῖς ὦ Κριτόβουλε διαλέγεσθαι; οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε· ἀλλὰ καὶ πάνυ εὐπατριδῶν δοκούντων γε ἐνίων εἶναι, οὓς ἐγὼ ὁρῶ τοὺς μὲν καὶ πολεμικάς, τοὺς δὲ καὶ εἰρηνικὰς ἐπιστήμας ἔχοντας, ταύτας δὲ οὐκ ἐθέλοντας ἐργάζεσθαι, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι δεσπότας οὐκ ἔχοιεν. καὶ πῶς ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, δεσπότας οὐκ ἔχοιεν, εἰ εὐχόμενοι εὐδαιμονεῖν, καὶ ποιεῖν βουλόμενοι ἀφ' ὧν ἔχοιεν ἀγαθά, ἔπειτα κωλύονται ποιεῖν ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχόντων; καὶ τίνες δή, ἔφη, εἰσὶν οὗτοι, ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἀφανεῖς ὄντες ἄρχουσιν αὐτῶν; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐκ ἀφανεῖς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ πάνυ φανεροί. καὶ ὅτι πονηρότατοί γε εἰσίν, οὐδὲ σε λανθάνουσιν, εἴπερ πονηρίαν γε νομίζεις ἀργίαν τ' εἶναι καὶ μαλακίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν. καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἀπατηλαί τινες δέσποιναι προσποιούμεναι ἡδοναὶ εἶναι, κυβεῖαί τε, καὶ ἀνωφελεῖς ἀνθρώπων ὁμιλίαι, αἳ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐξαπατηθεῖσι καταφανεῖς γίγνονται ὅ-
εἰσὶν τι λῦπαι ἄρα * ἦσαν ἡδοναῖς περιπεπλεγμέναι, αἳ διακωλύουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὠφελίμων ἔργων κρατοῦσαι. ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐργάζεσθαι μὲν οὐ κωλύονται ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι καὶ μηχανᾶσθαι προσόδους, ὅμως δὲ καὶ τοὺς οἴκους κατατρίβουσι, καὶ ἀμηχανίαις συνέχονται. δοῦλοι γάρ εἰσι καὶ οὗτοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ πάνυ γε χαλεπῶν δεσποτῶν, οἱ μὲν λιχνειῶν, οἱ δέ, λαγνειῶν, οἱ δέ, οἰνοφλυγιῶν, οἱ δὲ φιλοτιμιῶν τινῶν μωρῶν καὶ δαπανηρῶν, ἃ οὕτω χαλεπῶς ἄρχει τῶν ἀνθρώπων ὧν ἂν ἐπικρατήσωσιν, ὥσθ' ἕως μὲν ἂν ὁρῶσιν ἡβῶντας αὐτούς, καὶ δυναμένους ἐργάζεσθαι, ἀναγκάζουσι φέρειν ἃ ἂν αὐτοὶ ἐργάσωνται, καὶ τελεῖν εἰς τὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας. ἐπειδὰν δὲ αὐτοὺς ἀδυνάτους αἴσθωνται ὄντας ἐργάζεσθαι, διὰ τὸ γῆρας, ἀπολείπουσι τούτους κακῶς γηράσκειν, ἄλλοις δ' αὖ πειρῶνται δούλοις χρῆσθαι. ἀλλὰ δεῖ, ὦ Κριτόβουλε, πρὸς ταῦτα οὐχ ἧττον διαμάχεσθαι περὶ τῆς ἐλευθερίας, ἢ πρὸς τοὺς σὺν ὅπλοις πειρωμένους καταδουλοῦσθαι. πολέμιοι μὲν οὖν ἤδη ὅταν καλοὶ κἀγαθοὶ ὄντες καταδουλώσωνταί τινας,

A De ſeruis, mi Critobule, diſſerere inſtituis? Minime vero, ait: ſed ſunt nonnulli, qui valde videntur eſſe bono loco nati, quorum alios video, rerum bellicarum, alios pacis artium peritos eſſe, quas tamen exercere nolint, eam ipſam ob cauſſam, mea quidem ſententia, quod dominos non habeant. Quid dominis carere poſſint, ait Socrates, quum felicitatem adipiſci cupientes, eaque gerere, de quibus capere fructus vtiles poſſint, in hoc conatu ab illis B impediantur, qui eis imperant? Et quinam illi ſunt, ait Critobulus, qui quamquam non cernantur, eis tamen imperant? Immo, inquit Socrates, obſcuri non ſunt, ſed conſpici manifeſto poſſunt. Ac improbiſſimos quidem eſſe, ne te quidem latet, ſiquidem ignauiam, & mollitiem animi, & negligentiam eſſe putas improbitatem. Sunt & aliæ fraudulentæ quædam dominæ, quæ ſe pro voluptatibus venditant, aleæ luſus, & inutiles homi- C num inter ſe conuerſationes, quæ temporis progreſſu manifeſto deprehendunt etiam illi, qui decepti ſunt, dolores eſſe implicatos vndique voluptatibus. Atque hæ poteſtatem in ipſos nanctæ, ab operibus eos vtilibus impediendo auocant. At enim alij, ſubiecit Socrates, ab his nõ impediuntur, quominus quæſtum faciant, ſed ad eum faciundum excogitandoſque prouentus vehementer incitati ſunt. Nihilominus & rem familiarem atterunt, & rerum inopia conflictantur. Ni- D mirum & illi ſerui ſunt, ait Socrates, ac per profecto moleſtos habent dominos, alij luxum, alij libidines, alij temulentiam, alij ſtultas quaſdam & ſumtuoſas ambitiones, quæ quidem adeo grauiter in eos homines, quos occupauerint, imperium exercent: vt quamdiu cernunt eos adhuc vegetos eſſe, quæſtumque facere poſſe, quidquid lucri fecerint, ad ſe deferre cogant, ac ſuas in cupiditates impen- E dere. Verum poſteaquam animaduerterint eos propter ſenectutem nihil amplius comparare poſſe, relinquunt eos miſere ſenectutem exacturos, atque aliis vti ſeruis inſtituunt. Oportet autem, mi Critobule, non minus de libertate aduerſus hæc dimicare, quam aduerſus eos qui armati nos in ſeruitutem redigere conantur. Etenim hoſtes virtute præſtantes quum in ſeruitutem aliquos redigunt,

caſtigando multos meliores fieri cogunt, atque etiam efficiunt vt facilius deinceps viuant. At huiuſmodi dominæ, corpora hominum, & animos, & rem familiarem fœde perdere non deſinunt, donec imperium in eos conſequantur. Secundum hæc Critobulus huiuſmodi quædã dicebat: Ego vero de his ſatis audiiſſe mihi videor abs te dicta, & ipſe meipſum explorans, in huiuſmodi rebus egregie mihi videor meimet eſſe compos. Itaque ſi conſilium mihi dederis, quo pacto rem domeſticam augere poſſim, non exiſtimo futurum, vt illæ me dominæ, quas ita tu vocas, impediant. Tu quidem confidenter impertire mihi conſilium bonum, quodcumque tandem habes. An vero ſatis eſſe nos, mi Socrates, ab opibus inſtructos putas, nec facultatibus aliis egere? Equidem, ait Socrates, ſi de me quoq; loquaris, nullis indigere præterea me opibus puto, ſed ſatis eſſe locupletem. Tu vero, mi Critobule, valde mihi pauper eſſe videris, ac profecto nonnumquam valde tui me miſeret. Tum ridens Critobulus: Quæſo te per deos immortales, inquit, quantum te de tuis facultatibus venditis redempturum, quantum me exiſtimas? Arbitror ego, ait Socrates, ſi emtor mihi bonus contingat, facile me de cunctis facultatibus meis, cum domo, minas quinque coacturum. De tuis vero ſat ſcio redemturum te centies plura. Itane vero, quum hoc ſcias, tibi nullis opus eſſe opibus cenſes, mei autem ob paupertatem te miſeret? Nimirum mea, inquit, abunde mihi ſuppeditare poſſunt ea quæ mihi ſufficiant: ad eam vero ſpeciem, qua tu indutus es, & tuam ad exiſtimationem, ne ſi triplo quidem plura tibi accederent iis quæ modo poſſides, ſatis tibi fore puto. Quinam iſtuc? ait Critobulus. Et Socrates hoc declarans: Primum, inquit, video tibi neceſſitatem impoſitam, vt multa & ampla ſacrificia inſtituas: ceteroqui nec deos nec homines te laturos. Deinde neceſſe eſt hoſpites multos domo tua excipias, eoſque magnifice. Præterea ciues multi cœnis excipiendi tibi ſunt, ac beneficiis demulcendi, niſi ab opitulatoribus deſtitui velis. Animaduerto etiam à ciuitate noſtra nunc quoque magnas expenſas imperari tibi, nimirum vt equos alas, vt choros exhibeas, vt gy-

A πολλοὺς δὴ βελτίους ἠνάγκασαν εἶναι * σωφρονίσασαι, καὶ ῥᾷον βιοτεύειν τὸν λοιπὸν χρόνον ἐποίησαν. αἱ δὲ τοιαῦται δέσποιναι αἰκιζόμεναι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς ψυχάς, καὶ τοὺς οἴκους, οὔποτε λήγουσιν ἔστ᾽ ἂν ἄρχωσιν αὐτῶν. ὁ οὖν Κριτόβουλος ἐκ τούτων ὧδέ πως εἶπεν· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἀρκούντως πάνυ μοι δοκῶ τὰ λεγόμενα
B ὑπὸ σοῦ ἀκηκοέναι· αὐτὸς δ᾽ ἐμαυτὸν ἐξετάζων δοκῶ μοι εὑρίσκειν ἐπιεικῶς τῶν τοιούτων ἐγκρατὴ ὄντα· ὥστ᾽ εἴ μοι συμβουλεύοις ὅ,τι ἂν ποιῶν αὔξοιμι τὸν οἶκον, οὐκ ἄν μοι δοκῶ ὑπό γε τούτων ὧν σὺ δεσποινῶν καλεῖς, κωλύεσθαι. ἀλλὰ θαρρῶν συμβούλευε ὅ,τι ἔχεις ἀγαθόν. ἢ κατέγνωκας ἡμῶν, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς πλουτεῖν, καὶ οὐδὲν δοκοῦμέν σοι προσδεῖσθαι χρημά-
C των; οὐκοῦν ἔγωγ᾽, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ καὶ περὶ ἐμοῦ λέγεις, οὐδέν μοι δοκῶ προσδεῖσθαι χρημάτων, ἀλλ᾽ ἱκανῶς πλουτεῖν. σὺ μέντοι γε, ὦ Κριτόβουλε, πάνυ μοι δοκεῖς πένεσθαι, καὶ ναὶ μὰ Δί᾽, ἔστιν ὅτε καὶ πάνυ οἰκτείρω σε ἐγώ. καὶ ὁ Κριτόβουλος γελάσας εἶπε· καὶ * πόσου ἂν πρὸς τῶν θεῶν οἴει, ὦ Σώκρατες, ἔφη, εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα πωλούμενα; * πόσου δὲ τὰ ἐμά; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπιτύχοιμι, εὑρεῖν ἄν μοι σὺν τῇ οἰκίᾳ [καὶ] τὰ
D ὄντα πάντα πάνυ ῥᾳδίως πέντε μνᾶς. τὰ μέντοι σά, ἀκριβῶς οἶδα, ὅτι πλέον ἂν εὕροι ἢ ἑκατονταπλασίονα τούτου. κᾆτα οὕτως ἐγνωκώς, σὺ μὲν οὐχ ἡγῇ προσδεῖσθαι χρημάτων, ἐμὲ δὲ οἰκτείρεις ἐπὶ τῇ πενίᾳ; τὰ μὲν γὰρ ἐμά, ἔφη, ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σχῆμα, ὃ σὺ περιβέβλησαι, καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ᾽ εἰ τρὶς ὅσα νῦν κέκτησαι, προσγένοιτό σοι. οὐ-
E δὲ ὣς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναι σοι. πῶς δὴ τοῦτ᾽; ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἀπεφήνατο ὁ Σωκράτης, ὅτι πρῶτον μὲν ὁρῶ σοι ἀνάγκην οὖσαν θύειν πολλά τε καὶ μεγάλα, ἢ οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους οἶμαί σε ἂν ἀνασχέσθαι. ἔπειτα ξένους προσήκει σοι πολλοὺς δέχεσθαι, καὶ τούτους μεγαλοπρεπῶς· ἔπειτα δὲ πολίτας δειπνίζειν καὶ εὖ ποιεῖν, ἢ ἔρημον συμμάχων εἶναι. ἔτι δὲ καὶ τὴν πόλιν αἰσθάνομαι τὰ μὲν ἤδη σοι προστάττουσαν μεγάλα τελεῖν, ἱπποτροφίας τε, καὶ χορηγίας, καὶ γυ-

σωφρονίσαντες

πόσου

πόσον

A γυμνασιαρχίας, καὶ προστατείας· ἢν δὲ δὴ πόλεμος γένηται, οἶδ' ὅτι καὶ τριηραρχίας μισθοὺς, καὶ εἰσφορὰς τοσαύτας σοι προστάξουσιν, ὅσας σὺ οὐ ῥᾳδίως ὑποίσεις. ὅπου δ' ἂν ἐνδεῶς δόξῃς τι τούτων ποιεῖν, οἶδ' ὅτι σε τιμωρήσονται Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ τὰ αὐτῶν λάβοιεν κλέπτοντα. πρὸς δὲ τούτοις ὁρῶ σε οἰόμενον πλουτεῖν, καὶ ἀμελῶς μὲν ἔχοντα πρὸς τὸ μηχανᾶσθαι χρήματα, παιδικοῖς δὲ [πράγμασι] προσέχοντα τὸν νοῦν, ὥσπερ ἐξόν σοι.

B ὧν ἕνεκα οἰκτείρω σε, μή τι ἀνήκεστον κακὸν πάθῃς, καὶ εἰς πολλὴν ἀπορίαν καταστῇς. καὶ ἐμοὶ μὲν, εἴ τι καὶ προσδεηθείην, * οἶδ' ὅ,τι καὶ σὺ γιγνώσκεις, ὡς εἰσὶν οἳ καὶ ἐπαρκέσαιεν, ὥστε πάνυ μικρὰ πορίσαντες, κατακλύσαιεν ἂν ἀφθονίᾳ τὴν ἐμὴν δίαιταν· οἱ δὲ σοὶ φίλοι πολὺ ἀρκοῦντα σοῦ μᾶλλον ἔχοντες τῇ ἑαυτῶν κατασκευῇ, ἢ σὺ τῇ σῇ, * ὅμως παρὰ σοῦ ὠφελησόμενοι ἀποβλέπουσι.

C καὶ ὁ Κριτόβουλος εἶπεν ἐγὼ τούτοις, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν. ἀλλ' ὥρα σοι προστατεύειν ἐμοῦ, ὅπως μὴ τῷ ὄντι οἰκτρὸς γένωμαι. ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης εἶπε· καὶ οὐ θαυμαστὸν δοκεῖς ὦ Κριτόβουλε τοῦτο σαυτοῦ ποιεῖν, ὅτι * ὀλίγον μὲν πρόσθεν, ὅτε ἐγὼ ἔφην πλουτεῖν, ἐγέλασας ἐπ' ἐμοὶ, ὡς οὐδὲ εἰδότι ὅ,τι εἴη πλοῦτος, καὶ πρότερον οὐκ ἐπαύσω πρὶν ἐξήλεγξάς με, καὶ ὁμολογεῖν ἐποίησας, μηδὲ ἑκατοστὸν μέρος τῶν σῶν κεκτῆσθαι·

D νῦν δὲ κελεύεις με προστατεύειν σοῦ, καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἂν μὴ παντάπασιν ἀληθῶς πένης γένοιο; ὁρῶ γάρ σε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἕν τι πλουτηρὸν ἔργον ἐπιστάμενον, περιουσίαν ποιεῖν. τὸν οὖν ἀπ' * ὀλίγων περιποιοῦντα ἐλπίζω ἀπὸ πολλῶν γ' ἂν πάνυ ῥᾳδίως πολλὴν περιουσίαν ποιῆσαι. οὐκοῦν μέμνησαι ἀρτίως ἐν τῷ λόγῳ, * ὅτε οὐδ' ἀναγρύζειν μοι ἐξουσίαν ἐποίησας, λέγων ὅτι τῷ μὴ ἐπισταμένῳ ἵπποις χρῆσθαι,

E οὐκ εἴη χρήματα οἱ ἵπποι, οὐδὲ ἡ γῆ, οὐδὲ τὰ πρόβατα, οὐδὲ ἀργύριον, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν, ὅτῳ τις μὴ ἐπίσταιτο χρῆσθαι. εἰσὶ μὲν οὖν αἱ πρόσοδοι ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἐμὲ δὲ πῶς τινι τούτων οἴει ἂν * ἐπισηθῆναι χρῆσθαι, ᾧ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν πώποτ' ἐγένετο τούτων; ἀλλ' ἐδόκει ἡμῖν, καὶ εἰ μὴ χρήματά τις τύχοι ἔχων, ὅμως εἶναί τις ἐπιστήμη οἰκονομίας.

Margin: οἶδ' ὅτι ἢ — ὅμως ὡς παρὰ — ὀλίγῳ — ὀλίγου — ὅτι — ἐπίσασθ

A mnaſiis præſis, vt patrocinia ſuſcipias: & bellum ſi oriatur, tantos illam ſumtus imperaturam tibi ſcio triremium in præfecturis, tantaſque collationes, quantis tu non facile ſubſiſtes. Quod ſi non ita gerere videberis aliquid vti debebat geri: ſat ſcio, non minus Athenienſes te multaturos, quam ſi te in peculatu deprehendiſſent. Præter hæc video te hanc de temetipſo cõcepiſſe opinionem, quod diues ſis, & negligenter in excogitandis parandæ pecuniæ rationibus verſari, & amoribus ita eſſe occupatũ, atq; ſi id tibi liceret.

B Quas ob cauſſas miſeret me tui, ne quod inſanabile malum accidat tibi, & magnã ad inopiam redigaris. Ac mihi quidem, etiamſi aliquid etiam deeſſet, ſcio habere te perſpectum, eſſe qui ſuppeditare poſſint tantum, vt modicis admodum ſumminiſtratis, abundantia quadam victus mei rationem inundent. Tui vero amici, quum rerum te copia ſuperent, nihilo minus ad te reſpiciunt, quaſi abs te nonnihil vtilitatis exſpectantes.

C Tum Critobulus: Non poſſũ, inquit, his aduerſari, mi Socrates. Ceterum tempus eſt, vt mihi patronus fias, ne reabſe miſerabilis euadam. Quę quum audiiſſet Socrates: An non mirum eſt, inquit, hoc te aduerſus temetipſum committere, mi Critobule, quod quum paullo ante me diuitem memetipſum prædicantem irriſeris, quaſi qui neſciret, quid ſint diuitiæ, neque prius deſtiteris, quam me conuiciſſes, & ad fatendum adegiſſes, ne

D centeſimam quidem partem tuarum me facultatum poſſidere, nunc me patronum tibi expetas, vtq; dem operam horteris, ne vere pauper fias? Nimirum te video, mi Socrates, inquit, vnũ hoc opus intelligere, quod ad parandas diuitias pertinet, qui rerum copiam efficere poſſis. Itaq; illum, qui de exiguis aliquã copiam parare poſſit, ſpero de multis facillime magnã effecturum abundantiam. Non autem tu meminiſti, te modo in eo, quem habuimus ſermone, quum ne hiſcẽdi quidem poteſtatem mihi concederes, dicere; non

E equos illi facultates eſſe, qui vti eis neſciret, nec ſolum, nec oues, nec argentum, nec quidquã aliud, quo quis vti neſciret. Sunt autem fructus aliqui ex huiuſmodi rebus. Et quo pacto me putas horum aliquo vti ſcire, quum ab initio nihil eorum habuerim? At enim videbatur nobis, etiã ſi quis facultates nullas haberet, tamẽ eſſe in ipſo adminiſtrationis domeſticę ſcientiã poſſe.

Quid igitur obſtat, quominus tu quoque hanc teneas? Hoc ipſum, ait, quod etiam impedire poteſt, quominus tibia quis norit canere, ſi videlicet neq; tibias vnquam ipſe habuerit, neq; alius ei cōceſſerit ſuas, vt in eis artem diſceret. Eadem in adminiſtratione domeſtica mea eſt ratio. Nam opes, quæ inſtrumenta ſunt, numquam habui, quibus eam diſcerem: neq; ſua mihi alius quiſpiam adminiſtranda tradidit, extra te vnū, qui tua tradere mihi vis. Enimuero qui primum cithara canere diſcunt, etiam lyras ipſas corrumpūt. Atq; equidē ſi tua in domo rei familiaris adminiſtrationem diſcere inſtituerē, fortaſſis illā plane corrumperem. Ad ea Critobulus: Studioſe, mi Socrates, inquit, elabi velle videris, ne mihi quid adiumenti adferas, vt rerum neceſſariarum onera facilius feram. Minimè profectò, ait Socrates, ſed lubēs exponā tibi, quæ ſcio. Arbitror autē, te, ſi ignis petēdi cauſſa venires ad me, atq; illo equidem carerē, non reprehenſurum ſi alio te ducerem, vnde petere poſſes. Itidem ſi te aquā à me poſcēte, apud me illa non eſſet, alio te ad eam quoq; ducerē; ſat ſcio ne id quidem te iniquo laturum animo. Itidem Muſicam diſcere à me volēti ſi longe me peritiores Muſicæ commonſtrarem, atq; etiam tibi gratiam habituros, quod ab eis hanc diſcere cuperes; quid eſſet, quod in hoc meo inſtituto poſſes culpare? Nihil quidem merito, mi Socrates. Quamobrem ego tibi, Critobule, oſtendam alios, eorum, quæ tu diſcere ſtudioſe cupis ex me, longe peritiores. Fateor autem curæ mihi fuiſſe, vt quinam rerum hac in ciuitate quarumcumque peritiſſimi ſint, cognoſcerem. Nam quum aliquando animaduerterē, iiſdem operibus faciundis alios quidem inopes admodum eſſe, alios opulentos: fuit ea res mihi admirationi, adeoq; digna viſa, de qua, quid eſſet, diſpiceretur. Itaq; conſiderans ipſe mecum reperi, per illa conuenienter fieri. Nam qui agerent ea temere, ſuo cum damno factitare videbam: at qui contento animo curam adhiberēt, eos tum celerius faciliuſque, tum maiori cum lucro ſua facere animaduertebam. A quibus te quoque arbitror, ſi velis, & ſi Deus non aduerſetur, diſcere poſſe, vt rei faciundæ peritiſſimus fias. Ea quum Critobulus audiſſet: Nunc ego te, mi Socrates, ait, non miſſum faciā

A τί οὖν κωλύει καὶ σὲ ἐπίστασθαι; ὅπερ νὴ Δία καὶ αὐλεῖν ἂν κωλύσειεν ἄνθρωπον ἐπίστασθαι, εἰ μήτε αὐτὸς πώποτε κτήσαιτο αὐλοὺς, μήτε ἄλλος αὐτῷ παρέχοι ἐν τοῖς αὐτοῦ μανθάνειν. οὕτω δὴ καὶ ἐμοὶ ἔχει περὶ τῆς οἰκονομίας. οὔτε γὰρ αὐτὸς ἔργανα χρήματα * ἐκεκτήμην, ὥστε μανθάνειν, οὔτε κέκτημαι ἄλλος πώποτέ μοι παρέχε τὰ ἑαυτοῦ διοικεῖν. ἀλλ' ἢ σὺ νῦν ἐθέλεις παρέχειν. οἱ δὲ δήπου B τὸ πρῶτον μανθάνοντες κιθαρίζειν, καὶ τὰς λύρας λυμαίνονται. καὶ ἐγὼ δὴ, εἰ ἐν τῷ σῷ οἴκῳ ἐπιχειρήσαιμι μανθάνειν οἰκονομεῖν, ἴσως ἂν καταλυμηναίμην ἄν σου τὸν οἶκον. πρὸς ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε· προθύμως γε, ὦ Σώκρατες, ἀποφεύγειν μοι πειρᾷ μηδέν με συνωφελῆσαι εἰς τὸ ῥᾷον ὑποφέρειν τὰ ἐμοὶ ἀναγκαῖα πράγματα. οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σώκρατης, οὐκ ἔγωγε, ἀλλ' ὅσα ἔχω, καὶ πάνυ προθύμως ἐξηγήσομαί C σοι. οἶμαι δ' ἂν, καὶ εἰ ἐπὶ πῦρ ἐλθόντος σου, καὶ μὴ ὄντος παρ' ἐμοὶ, εἰ ἄλλοσε ἡγησαίμην, ὁπόθεν σοι εἴη λαβεῖν, οὐκ ἂν ἐμέμφου μοι· καὶ εἰ ὕδωρ παρ' ἐμοῦ αἰτοῦντί σοι αὐτὸς μὴ ἔχων, ἄλλοσε καὶ ἐπὶ τοῦτο ἤγαγον, οἶδ' ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτό μοι ἐμέμφου. καὶ εἰ βουλομένου μουσικὴν μαθεῖν σου παρ' ἐμοῦ, δείξαιμί σοι πολὺ δεινοτέρους ἐμοῦ περὶ μουσικὴν, καί σοι χάριν εἰδότας, εἰ ἐθέλοις παρ' αὐτῶν μανθάνειν, τί ἂν ἔτι μοι ταῦτα ποιοῦντι μέμ- D φοιο; οὐδὲν ἂν δικαίως γε, ὦ Σώκρατες. ἐγὼ τοίνυν σοι δείξω, ὦ Κριτόβουλε, ὅσα νῦν λιπαρεῖς παρ' ἐμοῦ μανθάνειν, πολὺ ἄλλους δεινοτέρους * ἐμοῦ τοὺς περὶ ταῦτα. ὁμολο- ἐμοῦ εἶναι γῶ δὲ μεμεληκέναι μοι, οἵτινες ἕκαστα ἐπιστημονέστατοί εἰσι τῶν ἐν τῇ πόλει. καταμαθὼν γάρ ποτε ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων τοὺς μὲν πάνυ ἀπόρους ὄντας, τοὺς δὲ πάνυ πλουσίους, ἀπεθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι ἄξιον εἶναι ἐπισκέψεως ὅ, τι εἴη τοῦτο. καὶ εὗρον ἐπισκοπῶν E πάνυ οἰκείως ταῦτα γιγνόμενα. τοὺς μὲν γὰρ εἰκῇ ταῦτα πράττοντας, ζημιουμένους ἑώ- συντεταμένη ρων, τοὺς δὲ γνώμῃ * συντεταμένῃ ἐπιμελουμένους, καὶ θᾶττον καὶ ῥᾷον καὶ κερδαλεώτερον κατέγνων πράττοντας. παρ' ὧν ἂν καὶ σὲ οἶμαι, εἰ βούλοιο, μαθόντα, εἴ σοι ὁ θεὸς μὴ ἐναντιοῖτο, πάνυ ἂν δεινὸν χρηματιστὴν γενέσθαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε· νῦν τοι, ἔφη, ἐγώ σε οὐκέτι ἀφήσω ὦ Σώκρατες,

πρὶν ἄν μοι ἃ ὑπέσχησαι ἐναντίον τῶν φίλων τουτωνὶ ἀποδείξῃς. τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἂν σοι ἀποδεικνύω πρῶτον μὲν οἰκίας τοὺς μὲν ἀπὸ πολλοῦ ἀργυρίου ἀχρήστους οἰκοδομοῦντας, τοὺς δὲ ἀπὸ πολὺ ἐλάττονος, πάντα ἐχούσας, ὅσα δεῖ, ἦ δόξω ἕν τί σοι τοῦτο τῶν οἰκονομικῶν ἔργων ἐπιδεικνύναι; καὶ πάνυ γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. τί δ', ἂν τὸ τούτου ἀκόλουθον μετὰ τοῦτό σοι ἐπιδεικνύω, τοὺς μὲν πάνυ πολλὰ καὶ παντοῖα κεκτημένους ἔπιπλα, καὶ τούτοις, ὅταν δέωνται, μὴ ἔχοντας χρῆσθαι, μηδὲ εἰδότας, εἰ σῶά ἐστιν αὐτοῖς, καὶ διὰ ταῦτα πολλὰ μὲν αὐτοὺς ἀνιωμένους, πολλὰ δὲ ἀνιῶντας τοὺς οἰκέτας· τοὺς δὲ, οὐδὲν πλέον, ἀλλὰ καὶ μείονα τούτων κεκτημένους ἔχοντας εὐθὺς ἕτοιμα, * ὅταν ὧν ἂν δέωνται, χρῆσθαι. ἀλλὰ τί οὖν τούτων ἐστὶν, ὦ Σώκρατες, αἴτιον, ἢ ὅτι τοῖς μὲν ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρᾳ ἕκαστα τεταγμένα κεῖται; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης. καὶ οὐδ' ἐν χώρᾳ γ', ἐν ᾗ ἔτυχεν, ἀλλ' ἔνθα προσήκει, ἕκαστα διατέτακται. λέγειν τί μοι δοκεῖς, ἔφη, καὶ τοῦτο, ὁ Κριτόβουλος, τῶν οἰκονομικῶν. τί οὖν; ἂν σοι, ἔφη, καὶ οἰκέτας αὖ ἐπιδεικνύω ἔνθα μὲν πάντας, ὡς εἰπεῖν, δεδεμένους, καὶ τούτους θαμινὰ ἀποδιδράσκοντας, ἔνθα δὲ λελυμένους, καὶ ἐθέλοντάς τε ἐργάζεσθαι καὶ παραμένειν, οὐ καὶ τοῦτό σοι δόξω ἀξιοθέατον τῆς οἰκονομίας ἔργον ἐπιδεικνύναι; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ σφόδρα γε. ἂν δὲ καὶ παραπλησίως γεωργίας γεωργοῦντας, τοὺς μὲν ἀπολωλέναι φάσκοντας ὑπὸ γεωργίας, καὶ ἀποροῦντας, τοὺς δὲ, ἀφθόνως καὶ καλῶς πάντα ἔχοντας, ὅσων δέονται, ἀπὸ τῆς γεωργίας; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἴσως γὰρ ἀναλίσκουσιν οὐκ εἰς ἃ δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἃ βλάβην φέρει αὐτῷ καὶ τῷ οἴκῳ. εἰσὶ μέν τινες ἴσως, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τοιοῦτοι· ἀλλ' ἐγὼ οὐ τούτους λέγω, ἀλλ' οἳ οὐδ' εἰς τἀναγκαῖα ἔχουσι δαπανᾶν, γεωργεῖν φάσκοντες. καὶ τί ἂν εἴη τούτου αἴτιον, ἔφη, ὦ Σώκρατες; ἐγώ σε ἄξω καὶ ἐπὶ τούτους, ἔφη ὁ Σωκράτης· σὺ δὲ θεώμενος δήπου καταμαθήσῃ. νὴ Δί', ἔφη, ἂν δύνωμαί γε. οὐκοῦν χρὴ θεώμενον σαυτοῦ ἀποπειρᾶσθαι, εἰ γνώσῃ. νῦν δ' ἐγώ σοι σύνοιδα ἐπὶ μὲν κωμῳδῶν θέαν καὶ πάνυ πρῲ * ἀνιστάμενον,

ἵνα ἂν δέωνται,

ἀνιστάμενος,

A prius, quam mihi quod pollicitus es horũ in amicorum pręſentia, demonſtres. Quid ergo, mi Critobule, ſubiecit Socrates, ſi demonſtrabo tibi primum quoſdam ędes inutiles ingenti pecunia, quoſdam lõge minore domos eiuſmodi exſtruere, quæ ab omnibus inſtructæ ſint, à quibus eſſe debent; an non videbor tibi vnum aliquod opus ex iis quæ ad domeſticam adminiſtrationem pertinent, oſtendere? Omnino, ait Critobulus. Quid autem, ſi, quod conſequens huius eſt, deinceps commonſtrem tibi? nimirum quoſdam, qui ſupel- B lectilem multam ac variam poſſideãt, nec ea, quum opus eſt, vti poſſe, neq; ſcire, an omnia ſint eis integra, eaſq; ob cauſſas magna moleſtia tum ſe tum familiam adficere: quoſdam vero, qui non his ampliorem, ſed tenuiorem etiam poſſideant, ad vſum omnia parata habere, quum eis opus eſt. Quæ vero cauſſa ſit alia, mi Socrates, niſi quod illis quidem fortuito proiecta ſingula, his ordine collocata iacent? Ita profe- C cto eſt, ait Socrates. Immo ne fortuito quidem in loco, ſed eo diſtributa ſingula ſunt, quo ſita eſſe par erat. Videris mihi hoc quoque proferre, ſubiecit Critobulus, vnum ex iis quæ ad rem domeſticã pertinent. Quid autem, ſi & famulos demonſtrem tibi iſtic quidem vinctos, vt ita dicam, ac nihilominus frequenter aufugientes; heic vero ſolutos, non tamen inuite vel laborantes, vel manentes, an non illud etiam opus conſideratu dignum in admi- D niſtratione domeſtica tibi oſtendere videbor? Maxime quidem certe, ait Critobulus. Quid ſi diuerſos conſimili ratione colentes agrum, quorum alij ſe per agriculturam perditos dicant, & inopes ſint; alij abunde commodeq; omnia neceſſaria ex eadem agricultura habeant? Ita eſt, inquit Critobulus. Nam fortaſſis impẽſas faciũt nõ in ea modo, in quę fieri par eſt; ſed etiã in alia, quæ tum ipſi tũ familiæ damnum adferant. Sũt fortaſſe nõnulli tales, ait Socrates: verum ego non de his loquor, ſed E de iis qui quum agriculturam exercere ſe fateantur, non tamẽ ne quidem in res neceſſarias ſumtum facere poſſunt. Et quænã, inquit, eius rei fuerit cauſſa, mi Socrates? Deducam ego te, ait Socrates, ad hos quoq;: tu eos contẽplatus, rẽ animaduertes. Profecto ſi quidem poſſim, inquit. Neceſſe eſt igitur periculum tui contemplando facias, an intelligere poſſis. Memini vero te ad ſpectandos comœdiarum actores admodum aliquando mane ſurrexiſſe,

ac valde longam viam confeciſſe, mihique auctorem fuiſſe, vt vna tecum ſpectator eſſe non recuſarem. Verum ad rem quamdam huiuſmodi numquam me es cohortatus. Ergone tibi, mi Socrates, ridiculus eſſe videor? Immo tibimet profecto multo magis ridiculus. Quid autẽ, ſi tibi quoſdam commonſtrem, qui ex re equeſtri ad rerum neceſſariarum inopiam redacti ſint; itemq; alios, qui per eamdẽ rem equeſtrem magnam rerum copiam parauerint, atq; de hoc lucro mirificam voluptatem capiant? Eos vero ipſe quoque video, & vtroſque noui, quamquam nihilo ſim magis eorum in numero, qui lucrum faciunt. Nimirum ſic eos ſpectas, vt tragœdiarum & comœdiarum actores, non illos quidem, mea ſentẽtia, vt poeta fias: ſed vt videndo, atque audiendo nonnihil, voluptatẽ capias. Ac fortaſſis id quidem recte. Nec enim poeta vis fieri. Quum autem neceſſario rem equeſtrem tractare cogaris, non te ſtultum exiſtimas eſſe, ſi non cõſideres, quo pacto ea in re minime rudis ſis, præſertim quum eadem heic ad vſum commoda ſint, & ad vendendum fructuoſa? Pullos equorum domare me iubes, Socrates? Nihilo magis, ait, quam emere quos à pueris ad colendum agrum præpares. Sed quædam mihi tam equorum quam hominum ætates eſſe videntur, quæ ſtatim vtiles ſint, & in melius proficiant. Poſſum etiam commonſtrare quoſdam, qui nuptas ſibi vxores ita tractant, vt earum adiumento rem familiarem augeant: alios, vt damna maxima accipiant. Hac etiam in parte, mi Socrates, virone an vxori tribuenda culpa eſt? Si pecus, ait Socrates, male adfectum ſit, plerumque paſtorem accuſamus: ſi equus lædat aliquem, plerumque crimen in equitem cõfertur. Vxor à marito ſi recte inſtituta male ſe gerit, merito culpam ipſa ſuſtinet, at ſi vir ea quæ honeſta & laudabilia ſunt, non docuerit illam, atque ita horum ignara vtatur, an non in virum merito ea culpa conferri debeat? Omnino, mi Critobule, inquit, (ſumus enim amici, quotquot heic adſumus) verum nobis dicito: Eſt ne aliquis alius, cui plus rerum ſeriarium committas, quam vxori? Nemini, ait. Eſt ne vero quiſpiam, cum quo minus colloquare, quam cum illa? Si minus, inquit, cum nemine; ſaltim cum non multis. An vero eam puellam admodum duxiſti,

A καὶ πάνυ μακρὰν ὁδὸν * βαδίζοντα, καὶ ἐμὲ * ἀναπείθοντα προθύμως συνθεᾶσθαι. ἐπὶ δὲ τοιοῦτον οὐδέν με πώποτε ἔργον παρεκάλεσας. οὐκοῦν γελοῖός σοι φαίνομαι εἶναι, ὦ Σώκρατες; σαυτῷ δὲ πολύ νὴ Δί᾽, ἔφη, γελοιότερος. ἢν δὲ καὶ ἀφ᾽ ἱππικῆς σοι ἐπιδεικνύω τοὺς μὲν εἰς ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐληλυθότας, τοὺς δὲ διὰ τὴν ἱππικὴν καὶ πάνυ εὐπόρους ὄντας, καὶ ἅμα ἀγαλλομένους ἐπὶ τῷ κέρδει; οὐκοῦν τούτους μὲν καὶ ἐγὼ ὁρῶ, καὶ οἶδα ἑκατέρους, καὶ οὐδέν τι μᾶλλον τῶν κερ- βαδίζον / ἀναπείθ.

B δαινόντων γίγνομαι. θεᾷ γὰρ αὐτοὺς * ὥσπερ τοὺς τραγῳδούς τε καὶ κωμῳδούς, οὐχ ὅπως ποιητὴς, οἴομαι, γένῃ, ἀλλ᾽ ὅπως ἡσθῇς ἰδών τι ἢ ἀκούσας. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως οὕτως ὀρθῶς ἔχει. οὐ γὰρ ποιητὴς βούλει γενέσθαι. ἱππικῇ δ᾽ ἀναγκαζόμενος χρῆσθαι, οὐ μωρὸς οἴει εἶναι, εἰ μὴ σκοπεῖς, ὅπως μὴ ἰδιώτης ἔσῃ τούτου τοῦ ἔργου, ἄλλως τε καὶ τῶν αὐτῶν ὄντων ἀγαθῶν εἴς τε τὴν χρῆσιν, καὶ κερδαλέων εἰς πώλησιν ὄντων; πωλοδαμνεῖν με κελεύεις, ὦ Σώ- ᾗπερ

C κρατες; οὐ μὰ Δί᾽ οὐδέν τι μᾶλλον, ἢ καὶ γεωργοὺς ἐκ παιδίων ὠνούμενον κατασκευάζειν. ἀλλ᾽ εἶναί τινές μοι δοκοῦσιν ἡλικίαι καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων, αἳ εὐθύς τε χρήσιμοί εἰσι, καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόασιν. ἔχω δ᾽ ἐπιδεῖξαι καὶ γυναιξὶ ταῖς γαμεταῖς τοὺς μὲν οὕτω χρωμένους, ὥστε συνεργοὺς ἔχειν αὐτὰς εἰς τὸ συναύξειν τοὺς οἴκους, τοὺς δὲ * ᾗ ὡς πλεῖστα λυμαινομένους. καὶ τούτου πότερον χρή, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα αἰτιᾶσθαι, ἢ τὴν γυ- ἢ οἱ πλεῖστοι λυμαίνονται

D ναῖκα; πρόβατον μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς ἐπιτοπολὺ ἂν κακῶς ἔχῃ, τὸν νομέα αἰτιώμεθα· καὶ ἵππος ὡς ἐπιτοπολὺ ἂν κακουργῇ, τὸν ἱππέα κακίζομεν. τῆς δὲ γυναικὸς, εἰ μὲν διδασκομένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, τἀγαθὰ κακοποιεῖ, ἴσως δικαίως ἂν ἡ γυνὴ τὴν αἰτίαν ἔχοι· εἰ δὲ μὴ διδάσκων τὰ καλὰ κἀγαθὰ, ἀνεπιστήμονι τούτων χρῷτο, ἆρ᾽ οὐ δικαίως ἂν ὁ ἀνὴρ τὴν αἰτίαν ἔχοι; πάντως δ᾽, ἔφη, ὦ Κριτό-

E βουλε (φίλοι γάρ ἐσμεν οἱ παρόντες) * ἀπαληθεῦσαι πρὸς ἡμᾶς. ἔστιν ὅτῳ ἄλλῳ τῶν σπουδαίων πλείω ἐπιτρέπεις, ἢ τῇ γυναικί; οὐδενὶ, ἔφη. ἔστι δὲ ὅτῳ ἐλάσσονα διαλέγῃ, ἢ τῇ γυναικί; εἰ δὲ μὴ, οὐ πολλοῖς γε, ἔφη. ἔγημας δὲ αὐτὴν παῖδα νέαν μάλιστα, ἀπαληθεῦσον

ἢ καὶ ὡς ἠδύνατο ἐλάχιστα ἑωρακυῖαν καὶ ἀκηκουῖαν; μάλιστα. οὐκοῦν πολὺ θαυμαστότερον, εἴ τι ὧν δεῖ λέγειν ἢ πράττειν ἐπίσταιτο, ἢ εἰ ἐξαμαρτάνοι. οἷς δὲ σὺ λέγεις ἀγαθὰς εἶναι γυναῖκας, ὦ Σώκρατες, * εἰ αὐτοὶ ταύτας ἐπαίδευσαν; οὐδὲν * οἷον τὸ ἐπισκέψασθαι. συστήσω * δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, ἣ ἐπιστημονέστερον ἐμοῦ σοι ταῦτα πάντα ἐπιδείξει. νομίζω δὲ γυναῖκα κοινωνὸν ἀγαθὴν οἴκου οὖσαν, πάνυ ἀντίρροπον εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ τὸ ἀγαθόν. ἔρχεται μὲν γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων τὰ κτήματα ὡς ἐπιτοπολύ, δαπανᾶται δὲ διὰ τῶν τῆς γυναικὸς ταμιευμάτων τὰ πλεῖστα. καὶ εὖ μὲν τούτων γιγνομένων, αὔξονται οἱ οἶκοι, κακῶς δὲ τούτων πραττομένων οἱ οἶκοι μειοῦνται. οἶμαι δέ σοι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοὺς ἀξίως λόγου ἑκάστην ἐργαζομένους ἔχειν ἂν ἐπιδεῖξαί σοι, εἴ τι προσδεῖσθαι νομίζεις. ἀλλὰ πάσας μὲν τί σε δεῖ ἐπιδεικνύναι, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Κριτόβουλος. οὔτε γὰρ κτήσασθαι πασῶν τῶν τεχνῶν ἐργάτας ῥᾴδιον, οἵους δεῖν, οὔτε ἔμπειρον γενέσθαι αὐτῶν οἷόν τε. ἀλλ᾽ αἳ δοκοῦσι κάλλισται τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἐμοὶ * πρέποι ἂν μάλιστα ἐπιμελομένῳ, ταύτας μοι καὶ αὐτὸς ἐπιδείκνυε, καὶ τοὺς πράττοντας αὐτάς. καὶ * αὐτὸς δὲ ὅ, τι δύνασαι, συνωφέλει εἰς ταῦτα διδάσκων. ἀλλὰ καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὦ Κριτόβουλε. καὶ γὰρ αἵ γε βαναυσικαὶ καλούμεναι καὶ ἐπίρρητοί εἰσι, καὶ εἰκότως μέντοι πάνυ ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων. καταλυμαίνονται γὰρ τὰ σώματα τῶν τε ἐργαζομένων καὶ τῶν ἐπιμελομένων, ἀναγκάζουσαι καθῆσθαι καὶ σκιατραφεῖσθαι, ἔνιαι δὲ καὶ πρὸς πῦρ ἡμερεύειν. τῶν δὲ σωμάτων θηλυνομένων καὶ αἱ ψυχαὶ πολὺ ἀρρωστότεραι γίγνονται. καὶ ἀσχολίας δὲ μάλιστα * ἔχουσαι καὶ φίλων καὶ πόλεως συνεπιμελεῖσθαι αἱ βαναυσικαὶ καλούμεναι. ὥστε οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι * κακὸν καὶ φίλοις χρῆσθαι, καὶ ταῖς πατρίσιν ἀλεξητῆρες εἶναι. καὶ ἐν ἐνίαις μὲν τῶν πόλεων, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἐν πολέμοις δοκούσαις εἶναι, οὐδ᾽ ἔξεστι τῶν πολιτῶν οὐδενὶ βαναυσικὰς τέχνας ἐργάζεσθαι. ἡμῖν δὲ δὴ ποίαις συμβουλεύεις, ὦ Σώκρατες, χρῆσθαι; ἆρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ αἰσχυνθῶμεν τὸν Περσῶν βασιλέα μιμήσασθαι. ἐκεῖνον γάρ φασιν ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις ἡγούμενον εἶναι ἐπιμελήμασι, γεωργίαν τε καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην,

ἢ ἐν ἢ

* οἷόν τι rectius κωλύον τὸ

* δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίᾳ,

πρέποιεν

αὐτὰς

ἔχουσι

κακοὶ

A aut ſaltim quę, quam fieri potuit, minime multa tum vidiſſet tum audiuiſſet? Maxime. Multo igitur magis mirum erit, ſi, quid dicendum faciundumue ſit, ſciat, quam ſi peccet. Quibus autem bonas tu dicis vxores eſſe, mi Socrates, num illi eas ſic inſtituerunt? Nihil vetat, id à nobis conſiderari. Atque equidem etiam Aſpaſiæ te commendabo, quæ multo peritius hæc omnia tibi oſtendet. Exiſtimo autem, vxorē, quæ in domo bona ſit ſocia, tantumdem habere momenti ad vtriuſque vtilitatem, quantum vir habeat. B Nam plerumque viri opera facultates in domum veniunt, & maxima pars earum vxore promente conſumitur. Quæ quidem ſi recte fiant, amplificantur domus: ſin autem, deminuuntur. Arbitror autem me poſſe tibi aliarum etiam artium opifices, qui ſingulas egregie faciant, commonſtrare; ſiquidem id deſideres. Et Critobulus: Quid vero neceſſe ſit, ait, mi Socrates, vniuerſas oſtendere? Nec C enim facile poſſunt parari, qui artes omnes recte exerceant, nec illarum peritus aliquis fieri poteſt, Saltim mihi velim oſtendas tum quæ pulcherrimæ videantur, ac me decere maxime, ſi operam in eis ponam; tum eos qui has exerceant. Quinetiam ipſe aliquid adiumenti, ſi potes, ad hoc mihi docendo adfer. Recte dicis, ait, mi Critobule. Nam quæ artes infimæ notæ ſunt, & adpellantur ſordidæ, infames ſunt, & merito in ciuita- D tibus non magni fiunt. Etenim corpora illorum, qui vel eas exercent, vel curant, corrumpunt: dum ſedere illos cogunt, & in vmbra viuere, totoſque dies in nonnullarum operis ad ignem eſſe. Iam ſi corpora effeminentur, etiam animi longè debiliores redduntur. Eædem illiberales artes tantas habent occupationes, vt amicis & rei publicæ dari opera non poſſit. Quo fit, vt eiuſmodi homines nec amicorum vſui videantur eſſè commodi, nec tueri patriam poſſint. Etiam nonnullis in vr- E bibus, maxime quæ bellis occupantur, ne quidem licet cuiquam ciuium ſordidas haſce artes exercere. Nobis vero, Socrates, quibus vtendum eſſe conſulis? Ne nos pudeat, inquit, Perſarum regem imitari. Nam illum, aiunt, quod agriculturam, & bellicæ rei artem, pulcherrimas & maxime neceſſarias exiſtimet,

vtramque maximo ſtudio colere. Quibus auditis Critobulus: Tune vero, mi Socrates, inquit, Perſarum regẽ inter alia agriculturæ operam aliquam dare credis? Si hoc modo, ait Socrates, rem cõſiderauerimus, fortaſſis intelligemus, Critobule, num inter alia etiam agriculturę det operam. Etenim rerum bellicarum maxime ſtudioſum eſſe fatemur, idcirco quod in omnibus nationibus, quæ tributum ei pẽdunt, cõſtitutum ſit cuique prætori, quot equites, ſagittarij, funditores, ſcutati ſtipendiis ali debeant; qui ad continendum in officio ſubiectos ipſius imperio ſufficiãt, & ſi hoſtes inuadant ipſius regnum, tueri illud poſſint. Præter hos, alit in arcibus præſidiarios, & annonam dat præſidiariis præfectus is cui datũ eſt hoc negotij: rex autem in annos ſingulos & ſtipendiarios & alios luſtrat quibus iniunctum eſt, vt ſint in armis; omneſque in vnum cogit, exceptis iis qui arces cuſtodiunt, ad eum locum quo conuentus indicitur. Qui vicini ſunt locis iis, in quibus degit, eos ipſe inſpicit: ad eos autem, qui procul habitant, fidos quoſdam homines mittit, qui eos inſpiciãt. Ac magiſtri quidem præſidiorum, & tribuni, & ſatrapæ, qui numerum conſtitutum habere ſe integrum palam oſtendunt, militeſque bonis equis & armis inſtructos exhibent, à rege honoribus augentur, & ingentibus donis collocupletãtur. Quos vero prætores vel negligere præſidiorum magiſtros, vel quæſtum ſuum facere compererit: eos grauiter punit, ademptoque ipſis imperio, alios eorum loco rerum ſuarum curatores cõſtituit. Atque hæc quia facit, haud dubie nobis aliquid bellicis in rebus ſtudij ponere videtur. Præterea quantum regionis ſuæ peragrans ipſe inſpicit, in eo etiam omnia ipſe explorat: quantum vero ipſe non inſpicit, id miſſis fidis hominibus inuiſit. Et quos quidem prætores animaduertit egregie habitatam terram exhibere, ſolumque cultum, & arboribus, pro cuiuſque ſoli natura, fructibuſque plenum: eis alium etiam agrum adtribuit, & muneribus cohoneſtat, & locis in conſeſſu honoratis ornat. Quorum vero terram incultam eſſe videt, ac à paucis habitatam, vel propter ipſorum aſperitatem, vel petulantiam, vel negligentiam; iis multatis, & magiſtratu deiectis, alios eorum loco prætores conſtituit.

A τούτων ἀμφοτέρων ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος, ἀκούσας ταῦτα, εἶπε· καὶ τοῦτο, ἔφη, πιστεύεις, ὦ Σώκρατες, βασιλέα τὸν Περσῶν γεωργίας συνεπιμελεῖσθαι; ὧδέ γ' ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπισκοποῦντες, ὦ Κριτόβουλε, ἴσως ἂν καταμάθοιμεν εἴ τι συνεπιμελεῖται. τῶν μὲν γὰρ πολεμικῶν ἔργων ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι, ὅτι ἐξ ὁπόσων τῶν ἐθνῶν δασμοὺς λαμβάνει, τέτακται τῷ ἄρ- B χοντι ἑκάστῳ, εἰς ὁπόσους δεῖ διδόναι τροφὴν ἱππέας, καὶ τοξότας, καὶ σφενδονήτας, καὶ γερροφόρους, οἵτινες τῶν τε ὑπ' αὐτοῦ ἀρχομένων ἱκανοὶ ἔσονται κρατεῖν, καὶ ἢν πολέμιοι ἐπίωσιν, ἀρήξουσι τῇ χώρᾳ. χωρὶς δὲ τούτων, φύλακας ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι τρέφει. καὶ τὴν μὲν τροφὴν τοῖς φρουροῖς δίδωσιν ὁ ἄρχων, ᾧ τοῦτο προστέτακται· βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων οἷς ὡπλίσθαι προστέτακται, καὶ πάντας ἅμα συνά- C γων, πλὴν τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται. καὶ τοὺς μὲν ἀμφὶ τὴν αὑτοῦ οἴκησιν αὐτὸς ἐφορᾷ, τοὺς δὲ πρόσω ἀποικοῦντας, πιστοὺς πέμπει ἐπισκοπεῖν. καὶ οἳ μὲν ἂν φαίνωνται τῶν φρουράρχων, καὶ τῶν χιλιάρχων, καὶ τῶν σατραπῶν τὸν ἀριθμὸν τὸν τεταγμένον ἔκπλεων ἔχοντες, καὶ τούτους * δοκίμους ἵπποις τε καὶ ὅπλοις κατεσκευασμένους παρέχωσι, τούτους μὲν τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς τιμαῖς αὔξει, καὶ δώροις μεγάλοις καταπλουτίζει· οὓς δ' ἂν εὕ- D ρῃ τῶν ἀρχόντων ἢ καταμελοῦντας τῶν φρουράρχων, ἢ κατακερδαίνοντας, τούτους χαλεπῶς κολάζει, καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄλλους ἐπιμελητὰς καθίστησι. τῶν μὲν δὴ πολεμικῶν ἔργων ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν * δοαμφιλόγως ἐπιμελεῖσθαι. ἔτι δὲ ὁπόσην μὲν τῆς χώρας διελαύνων ἐφορᾷ * αὐτός, καὶ δοκιμάζει· ὁπόσην δὲ μὴ αὐτὸς ἐφορᾷ, πέμπων πιστοὺς ἐπισκοπεῖται. καὶ οὓς μὲν ἂν αἰσθάνηται τῶν ἀρχόντων συνοικουμένην γε τὴν χώραν παρεχομένους, καὶ ἐνεργὸν οὖσαν τὴν γῆν, καὶ πλήρη E δένδρων τε, ὧν ἑκάστη φέρει, καὶ καρπῶν, τούτοις μὲν χώραν τὴν ἄλλην προστίθησι, καὶ δώροις κοσμεῖ, καὶ ἕδραις ἐντίμοις γεραίρει. οἷς δ' ἂν ὁρᾷ ἀργόν τε τὴν χώραν οὖσαν, καὶ ὀλιγάνθρωπον, ἢ διὰ χαλεπότητα, ἢ δι' ὕβριν, ἢ δι' ἀμέλειαν, τούτους δὲ κολάζων, καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄρχοντας ἄλλους καθίστησι.

δοκίμοις

ἀναμφιλόγως

αὐτὸς, & αὐτὸς

Hæc

ἐπιμέλεσθαι ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἧττον * ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἡ γῆ ἐνεργὸς ἔσται ὑπὸ τῶν κατοικούντων, ἢ ὅπως εὖ φυλάξεται ὑπὸ τῶν φρουρούντων; καὶ εἰσὶ δ' αὐτῷ οἱ ἄρχοντες διατεταγμένοι ἐφ' ἑκάτερον οὐχ οἱ αὐτοί, ἀλλ' οἱ μὲν ἄρχουσι τῶν κατοικούντων τε, καὶ τῶν ἐργατῶν, καὶ δασμοὺς ἐκ τούτων ἐκλέγουσιν· οἱ δ' ἄρχουσι τῶν ὡπλισμένων φρουρῶν. κἂν μὲν ὁ φρούραρχος μὴ * ἱκανῶς τῇ χώρᾳ ἀρήγῃ, ὁ τῶν ἐνοικούντων ἄρχων καὶ τῶν ἔργων ἐπιμελούμενος, κατηγορεῖ τοῦ φρουράρχου, ὅτι οὐ δύνανται ἐργάζεσθαι διὰ τὴν ἀφυλαξίαν. ἢν δὲ παρέχοντος τοῦ φρουράρχου εἰρήνην τοῖς ἔργοις, ὁ ἄρχων ὀλιγάνθρωπόν τε παρέχηται καὶ ἀργὸν τὴν χώραν, τούτου αὖ κατηγορεῖ ὁ φρούραρχος. καὶ γὰρ σχεδόν τι οἱ κακῶς τὴν χώραν ἐργαζόμενοι οὔτε τοὺς φρουροὺς τρέφουσιν, οὔτε τοὺς δασμοὺς δύνανται ἀποδιδόναι. ὅπου δ' ἂν σατράπης καθίστηται, οὗτος ἀμφοτέρων τούτων ἐπιμελεῖται. ἐκ τούτων ὁ Κριτόβουλος εἶπεν· οὐκοῦν εἰ μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖ βασιλεύς, ὦ Σώκρατες, οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ ἧττον τῶν γεωργικῶν ἔργων ἐπιμελεῖσθαι ἢ τῶν πολεμικῶν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν ὁπόσαις τε χώραις ἐνοικεῖ, καὶ εἰς ὁπόσας ἐπιστρέφεται, ἐπιμελεῖται τούτων, ὅπως κῆποί τε ἔσονται, οἱ παράδεισοι καλούμενοι, πάντων καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν μεστοί, ὅσα ἡ γῆ φύειν ἐθέλει. καὶ ἐν τούτοις αὐτὸς τὰ πλεῖστα διατρίβει, ὅταν μὴ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐξείργῃ. νὴ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἀνάγκη τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἔνθα γε διατρίβει αὐτός, καὶ ὅπως * ὡς κάλλιστοι κατεσκευασμένοι ἔσονται οἱ παράδεισοι, ἐπιμελεῖσθαι, δένδρεσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι [καλοῖς*, ὅσα ἡ γῆ φύει. φασὶ δέ τινες, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, καὶ ὅταν δῶρα διδῷ ὁ βασιλεύς, πρῶτον μὲν εἰσκαλεῖν τοὺς πολέμῳ ἀγαθοὺς γεγονότας, ὅτι οὐδὲν ὄφελος πολλὰ ἀροῦν, εἰ μὴ εἶεν οἱ ἀρήξοντες. δεύτερον δέ, τοὺς κατασκευάζοντας τὰς χώρας [ἄριστα* καὶ ἐνεργοὺς ποιοῦντας λέγοντα, ὅτι οὐδ' ἂν οἱ ἄλκιμοι δύναιντο ζῆν, εἰ μὴ εἶεν οἱ ἐργαζόμενοι. λέγεται δὲ καὶ Κῦρος ποτε, ὅσπερ εὐδοκιμώτατος δὴ βασιλεὺς γεγένηται, εἰπεῖν τοῖς ἐπὶ τὰ δῶρα κεκλημένοις· ὅτι αὐτὸς ἂν δικαίως τὰ ἀμφοτέρων δῶρα λαμβάνοι. κατασκευάζειν τε γὰρ ἄριστος εἶναι ἔφη χώραν, καὶ ἀρήγειν τοῖς κατεσκευασμένοις. Κῦρος μέντοι, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὦ Σώκρατες,

καλῶς

ὡς κάλλιστα

A Hęc dum facit, an tibi minus curare videtur, vt terra colatur ab incolis, quam vt à præſidiis rectè cuſtodiatur? Et ſunt ei ſane prætores ad vtrumque conſtituti, non iidem: ſed alij præſunt incolis, & operas facientibus, deque his vectigalia colligunt, alij præſidiis armatis præſunt. Ac ſi quidem præſidij magiſter regionem non ſatis defenderit, incolarum prætor, & is, qui operum faciũdorum curam gerit, accuſat ipſum: quod ob negligentiam cuſtodiæ exerceri opera non poſſint: Sin B præſidij magiſtro pacem operibus faciundis præſtante, prætor regionem à paucis habitatam, & incultam exhibeat: viciſſim ille à pręſidij magiſtro accuſatur. Nã fere illi, qui terram male colunt, neque præſidiarios alũt, neque tributa poſſunt pendere. Vbi vero ſatrapa conſtitutus eſt, is curam horum vtriuſque habet. Secundum ea Critobulus: Quod ſi, mi Socrates, inquit, hæc facit rex; nihilo mihi videtur minus agriculturæ, quam operum rei bellicæ curã gerere. C Præter hæc, ait Socrates, quaſcumque regiones incolit, & quocumque ſe confert, ſtudioſe dat operam, vt horti ſint, quos paradiſos vocant, omnibus referti quæcumque pulchra & bona enaſci de terra poſſunt. Atque in his ipſe magna ex parte verſatur, quum anni tempus id fieri non prohibet. Profecto igitur, inquit Critobulus, curari neceſſe eſt illic, mi Socrates, vbi D rex verſatur, vt pulcherrime inſtructi ſint paradiſi, tum arboribus tum aliis rebus è terra naſcentibus. Proditur etiam à nonnullis, mi Critobule, ait Socrates, quoties rex munera largiatur, primum eos arceſſi ad ipſum, qui præclare ſe in bello geſſerint: quod multum arare, nihil proſit, niſi ſint, qui arantes defendant: deinde, qui regiones ſuas quamoptimas præſtant, & cultas reddunt. Etenim dicere regem, ne viuere quidem poſſe viros fortes, niſi ſint qui terram colant. Et Cyrum aiunt, maxima gloria regem, di- E xiſſe aliquando ad eos qui ad accipienda munera vocati eſſent, merito ſibi vtraque dona deberi: Nam ſe regionem optime poſſe inſtruere, & quę iam inſtructa ſint, defendere. Cyrus ergo, mi Socrates, ſubiecit Critobulus, ſi hoc dixit,

non minus gloriabatur eo, quod regiones cultas efficere poſſet, atq; inſtruere, quã quod rei militaris peritus eſſet. Ac profecto, ſubiecit Socrates, ſi vixiſſet Cyrus, longe præſtantiſſimus in imperio futurus fuiſſe videtur. Eius rei cum alia fuerunt argumenta, tum illud etiam, quod quum de regno manum cum fratre conſerturus proficiſceretur, nullus ab ipſo ad regem tranſiiſſe feratur: multis millibus hominum à rege ad ipſum deficientibus. Equidem magnum eſſe argumentum virtutis in Imperatore ſtatuo, ſi homines cum lubenter ſequantur, ac manere apud ipſum in periculis velint. Cyro autem, dum viueret, & in prœlio amici aderant, & quum interfectus eſſet, omnes circum mortuum pugnantes cum ipſo occubuerunt, extra [redacted]Ariæum, qui læuo in cornu collocatus fuerat. Atque hic Cyrus perhibetur, Lyſandro, quum à ſociis dona ferens ad eum veniſſet, inter alias comitatis & beneuolentiæ ſignificationes, quemadmodum aliquando Lyſander ipſe cuidam hoſpiti ſuo Megaris narrauit, etiam hortum, qui Sardibus eſt, ipſemet oſtẽdiſſe. Hunc Lyſander quum admiraretur ob arborum pulchritudinem, & quod æqualiter eſſent omnia cõſita, quod ordines arborum recti, quod angulis accurate factis ornata omnia, quod odores multi ac ſuaues obambulantes ipſos comitarentur: hæc inquam ille quum admiraretur; Equidem, ait, admiror horum omnium pulchritudinem, Cyre: multo tamen magis eum ſuſpicio, qui ſingula tibi ſic & dimenſus eſt, & diſpoſuit. Quæ vt Cyrus audiiſſet, delectatum eis, dixiſſe: Atqui omnia hæc, mi Lyſander, ego dimenſus ſum ac diſpoſui. Nonnulla ſunt etiam, quæ ipſemet conſeui. Tum Lysãder ſe Cyrum intuentem, conſpecta veſtium ipſius pulcritudine, & odore percepto, torquium denique armillarumque animaduerſa elegantia, ceteriq;, ornatus, quem habebat, dixiſſe cõmemorabat: Quid ais, Cyre? Tune manibus tuis aliquid horum conſeuiſti? Reſpondiſſe vero Cyrum: Hoccine tibi admirationi eſt, mi Lyſander? Mithren iuratus teſtor, numquam me, quum recte valeo, cibum capere prius quam vel ex bellicis, vel ruſticæ rei exercitiis, vel alia quapiam ſtudioſa cõtentione ſudauerim. Atque his auditis Lyſander ipſe aiebat,

A καὶ * ἐπηγγέλλετο οὐδὲν ἧττον, εἰ ταῦτα ἔ- ἐπεμέλετο
λεγεν, ἐπὶ τῷ χώρας ἐνεργοὺς ποιεῖν, καὶ κα-
τασκευάζειν, ἢ ἐπὶ τῷ * πολεμικοὺς εἶναι. πολεμικός
καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, Κῦρός γε,
εἰ ἐβίωσεν, ἄριστος ἂν δοκεῖ ἄρχων γενέσθαι.
καὶ τούτου τεκμήρια ἄλλα τε πολλὰ παρέχη-
ται, καὶ ὁπότε περὶ τῆς βασιλείας τῷ ἀδελ-
φῷ ἐπορεύετο μαχούμενος, παρὰ μὲν Κύ-
ρου οὐδεὶς λέγεται) αὐτομολῆσαι πρὸς τὸν βασι-
B λέα, παρὰ δὲ τοῦ βασιλέως πολλαὶ μυριά-
δες πρὸς Κῦρον. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο ἡγοῦμαι μέ-
γα τεκμήριον ἄρχοντος ἀρετῆς εἶ), ᾧ ἂν ἑ-
κόντες * ἕπωνται, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς παραμένειν πείθωνται
ἐθέλωσιν. ἐκείνῳ δὲ καὶ οἱ φίλοι ζῶντί τε
συνεμάχοντο, καὶ ἀποθανόντι συναπέθανον
πάντες περὶ τὸν νεκρὸν μαχόμενοι, πλὴν γε
Ἀριαίου. Ἀριαῖος δ' ἔτυχεν ἐπὶ τῷ εὐω-
νύμῳ κέρατι τεταγμένος. οὗτος τοίνυν ὁ Κῦ-
C ρος λέγεται Λυσάνδρῳ, ὅτε ἦλθεν ἄγων αὐ-
τῷ τὰ παρὰ τῶν συμμάχων δῶρα, ἄλλα τε
φιλοφρονεῖσθαι, ὡς αὐτὸς ἔφη ὁ Λύσανδρος,
ξένῳ ποτέ τινι ἐν Μεγάροις διηγούμενος, καὶ
τὸν ἐν Σάρδεσι παράδεισον ἐπιδεικνύναι * αὐ- αὐτός. ἐπεὶ
τὸν ἔφη. ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ Λύσαν- δὲ
δρος, ὡς καλὰ μὲν τὰ δένδρα εἴη, δι' ἴσου δὲ
τὰ πεφυτευμένα, ὀρθοὶ δὲ οἱ στίχοι τῶν δέν-
δρων, εὐγώνια δὲ πάντα καλῶς εἴη, ὀσμαὶ
D δὲ πολλαὶ καὶ ἡδεῖαι συμπαρομαρτοῖεν αὐτοῖς
περιπατοῦσι· καὶ ταῦτα θαυμάζων, εἶπεν· ἀλλ'
ἐγώ τοι ὦ Κῦρε, πάντα μὲν [ταῦτα * θαυμά-
ζω ἐπὶ τῷ κάλλει, πολὺ δὲ μᾶλλον ἄγαμαι
τοῦ καταμετρήσαντός σοι, καὶ διατάξαντος ἕ-
καστα τούτων. ἀκούσαντα δὲ ταῦτα τὸν Κῦρον
ἡσθῆναί τε, καὶ εἰπεῖν· ταῦτα τοίνυν, ὦ Λύ-
σανδρε, ἐγὼ πάντα καὶ διεμέτρησα καὶ διέταξα.
ἔστι δ' αὐτῶν, φάναι, ἃ καὶ ἐφύτευσα αὐτός.
E καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν,
καὶ ἰδὼν τῶν τε ἱματίων τὸ κάλλος ὧν εἶχε,
καὶ τῆς ὀσμῆς * αἰσθόμενος, καὶ τῶν στρεπτῶν ἀγάμενος
καὶ τῶν ψελλίων τὸ κάλλος, καὶ ἄλλου κόσμου
οὗ εἶχεν, εἰπεῖν· τί λέγεις, [φάναι,] ὦ Κῦρε;
ἦ γὰρ σὺ ταῖς σαῖς χερσὶ τούτων τι ἐφύτευσας;
καὶ τὸν Κῦρον ἀποκρίνασθαι· θαυμάζεις τοῦ-
το, ἔφη, ὦ Λύσανδρε; ὄμνυμί σοι τὸν Μίθρην,
ὅταν περ ὑγιαίνω, μὴ πώποτε δειπνῆσαι, πρὶν ἱδρῶσαι, ἢ τῶν πολεμικῶν τι, ἢ τῶν γεωργικῶν
ἔργων μελετῶν, ἢ ἀεὶ ἕν γέ τι φιλοτιμούμενος. καὶ αὐτὸς μέντοι ἔφη ὁ Λύσανδρος ἀκούσας ταῦτα,

δεξιώσασθαί τε αὐτὸν καὶ εἰπεῖν· Δικαίως μοι δοκεῖς [ἔφη*, ὦ Κῦρε, εὐδαίμων εἶ]. ἀγαθὸς γὰρ ὢν ἀνὴρ, εὐδαιμονεῖς. Ταῦτα δὲ, ὦ Κριτόβουλε, ἐγὼ διηγοῦμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι τῆς γεωργίας οὐδ' οἱ πάνυ μακάριοι δύνανται ἀπέχεσθαι. ἔοικε γὰρ ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς εἶναι ἅμα τε ἡδυπάθειά τις, καὶ οἴκου αὔξησις, καὶ σωμάτων ἄσκησις εἰς τὸ δύνασθαι, ὅσα ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ προσήκει. πρῶτον μὲν γὰρ ἀφ' ὧν ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ταῦτα ἡ γῆ φέρει ἐργαζομένοις· καὶ ἀφ' ὧν τοίνυν ἡδυπαθοῦσι, * προσέτι φέρει. ἔπειτα δὲ ὅσα κοσμοῦσι βωμοὺς καὶ ἀγάλματα, καὶ οἷς αὐτοὶ κοσμοῦνται, καὶ ταῦτα μετ' ἡδίστων ὀσμῶν καὶ θεαμάτων παρέχει. ἔπειτα δὲ ὄψα πολλὰ τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ τρέφει. καὶ γὰρ ἡ προβατευτικὴ τέχνη συνῆπται τῇ γεωργίᾳ· ὥστε ἔχειν καὶ θεοὺς ἐξαρέσκεσθαι θύοντας, καὶ αὐτοὺς χρῆσθαι. παρέχουσα δ' ἀφθονώτατ' ἀγαθὰ, οὐκ ἐᾷ ταῦτα μετὰ μαλακίας λαμβάνειν, ἀλλὰ ψύχη τε χειμῶνος, καὶ θάλπη θέρους ἐθίζει καρτερεῖν. καὶ τοὺς μὲν αὐτουργοὺς διὰ τῶν χειρῶν γυμνάζουσα, ἰσχὺν αὐτοῖς προστίθησι· τοὺς δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ * γεωργοῦντας, ἀνδρίζεσθαι, πρωῒ ἐγείρουσα, καὶ πορεύεσθαι σφοδρῶς ἀναγκάζουσα. καὶ γὰρ ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ ἐν τῷ ἄστει ἀεὶ ἐν ὥρᾳ αἱ ἐπικαιριώταται πράξεις εἰσίν. ἔπειτα ἄν τε σὺν ἵππῳ ἀρήγειν τις τῇ πόλει βούληται, τὸν ἵππον ἱκανωτάτη ἡ γεωργία συντρέφειν· ἄν τε πεζῇ, σφοδρὸν τὸ σῶμα παρέχει. θήρας τε ἐπιφιλοπονεῖσθαι συνεπαίρει * τῇ γῇ, καὶ κυσὶν εὐπέτειαν τροφῆς παρέχουσα, καὶ θηρία συμπαρατρέφουσα. ὠφελούμεναι δὲ καὶ οἱ ἵπποι καὶ αἱ κύνες ἀπὸ τῆς γεωργίας, ἀντωφελοῦσι τὸ χωρίον, ὁ μὲν ἵππος, πρωΐ τε κομίζων τὸν κηδόμενον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ ἐξουσίαν παρέχων * ὀψὲ ἀπιέναι· αἱ δὲ κύνες, τά τε θηρία ἀπερύκουσαι ἀπὸ λύμης καρπῶν καὶ προβάτων, καὶ τῇ ἐρημίᾳ τὴν ἀσφάλειαν συμπαρέχουσαι. παρορμᾷ δέ τι καὶ εἰς τὸ ἀρήγειν σὺν ὅπλοις τῇ χώρᾳ καὶ ἡ γῆ τοὺς γεωργοὺς, ἐν τῷ μέσῳ τοὺς καρποὺς τρέφουσα τῷ κρατοῦντι λαμβάνειν. καὶ δραμεῖν δὲ, καὶ βαλεῖν, καὶ πηδῆσαι τίς ἱκανωτέρους τέχνη γεωργίας παρέχεται; τίς δὲ τοῖς ἐργαζομένοις πλείω τέχνη ἀντιχαρίζεται;

προσεπιφέρει

γεωργικῶς ἀνδρίζει, πρωΐ τε ἐγείρ.

ἡ γῆ

τῆς πόλεως

A manum ſe Cyri comprehendiſſe, ac dixiſſe: Iure mihi beat9 eſſe videris, Cyre. Nã ſimul & vir egregius, & fortunatus es. Hęc tibi ego commemoro, Critobule, inquit Socrates, vt ſcias, ne feliciſſimos quidem homines ab agricultura poſſe abſtinere. Nam videtur eius ſtudium ſimul & voluptatem quandam habere, & rei familiaris amplificationem, & exercitationem corporum, vt ad ea perficienda robur habeãt, B quæ ingenuis hominibus conueniũt. Primũ enim fert terra, ſe colentibus, ea quę hominibus ad victum neceſſaria ſunt: atque etiam illa fert, de quibus voluptatem capiunt. Deinde ſuppeditat omnia ſuauiſſimis cum odoribus, & gratiſſima ſpecie, quæcumq; homines ad aras, & ſigna deorum, atque etiam ad ſeipſos ornandos adhibent. Præterea multa obſonia partim producit, partim nutrit. Etenim ars pecuaria cum agricultura coniuncta C eſt. Quo fit vt multa ſuppetãt, quibus ſacrificandis tum placare deos, tum ipſimet vti poſſimus. Quumque copioſiſſime bona ſumminiſtret, non ſinit ea cum mollitia capi, ſed ad hiemis frigora, & æſtatis calores tolerandos conſuefacit. Eadem illos, qui manibus ſuis laborant, exercendo magis robuſtos efficit: alios vero, qui cura ſua colunt agrum, ſtrenuos reddit, dum mane ipſos excitat, acriterque pergere cogit. Etenim & ruri, & in vrbe ſemper quouis anni tempore quædam actiones ſunt opportuniſſimæ. Deinde ſiue D quis eques opem ciuitati ſuæ ferre velit, agricultura maxime alendo equo ſufficit: ſiue pedes, acre corpus reddit. Etiam terra venationis ad ſtudium nonnihil adiumenti præſtat, quod & per eam facile canes ali poſſint, & feræ nutriri. Et quia canes quoque cum equis ex agricultura commodum aliquod percipiunt, viciſſim & ipſi ruri proſunt: equus, dum mane portat rei ruſticæ curatorem, ac ſero redeundi poteſtatem facit: canes autem, dum feras abigunt, ne fructibus pecudibuſue noceant: ac ſolitudini ſecuri- E ritatem præſtant. Incitat etiam terra nonnihil agricolas ad defendendum armis agrum, quum fructus in medio propoſitos educet, qui victori cedant. Et quæ tandem ars homines magis ad currendum, ad iaculandum, ad ſaltandum idoneos reddit quam agricultura? quæ ars ſe exercentibus vice verſa plura largitur?

quænam ſui ſtudioſum ſuauius excipit, porrigens accedenti quod ſumat ex animi arbitratu? quænam maiori cum rerum copia hoſpites excipit? Vbinam facilius copioſo igne calidiſq; lauacris per hiemem vti licet, quam ruri? Vbi quis aquarum, auræ, vmbrarumque cauſſa iucundius traducere poſſit æſtatem, quam ruri? Quænam ars alia primitias ſuppeditat diis rectius conuenientes, vel feſtos dies abundantiori cum copia rerum exhibet? quænam domeſticis gratior eſt, vxori iucundior, liberis optatior, erga amicos benignior? Mihi quidem mirum videatur, poſſe hominem ingenuum vel poſſeſſionem aliquam acceptiorem hac ducere, vel ſtudium aliquod hoc tum iucũdius tum ad vitam vtilius reperire. Præterea tellus, quę quidem *dea eſt, iuſticiam quoque docet illos, qui animaduertere poſſunt. Nã ſtudioſiſſime ſe colentibus, maximam bonorum copiam viciſſim largitur. Quod ſi aliquando ij qui in agricultura verſantur, & tum ad alacritatem tum fortitudinem cõdocefacti ſunt, à magnis copiis hoſtium ab operis ſuis arceantur: poſſunt certe, niſi Deus prohibeat, præſertim quum & animis & corporibus egregie inſtructi ſint, inuaſis eorum finibus, à quibus impediuntur quominus operas ſuas faciant, indidem capere, vnde ſe alãt. Ac ſæpe in bello etiam tutius eſt armis victum quærere, quam inſtrumentis ruſticis. Inſtituit etiã nos agricultura, vt mutuo noſmet iuuemus. Nam aduerſus hoſtes cum hominũ copiis pergendum eſt, & hominum opera terra eſt colenda. Itaque neceſſe eſt, eum, qui recte agriculturam exercere velit, operas ſuas ſic inſtruere; vt ſint alacres, & ad parendum promptæ. Eadẽ moliatur oportet, qui copias aduerſus hoſtes ducturus ſit, vt eos, qui faciũt quod viros fortes decet, muneribus ornet; ac non recte atque ordine munus ſum obeuntes plectat. Etiam neceſſe eſt agricolam non minus interdum operas ſuas cohortando excitare, quam imperatorem milites. Neque ſeruis minus ſpe bona quam ingenuis hominibus opus eſt: immo vero magis, vt manere velint. Etiam is recte dixit, qui agriculturam aliarum artium matrem & nutricem eſſe perhibuit. Nam quum agricultura proſpere ſuccedit, etiam artes ceteræ omnes vigent: at vbi terra neceſſitate aliqua inculta manet, etiam artes cæteræ fere terra marique extinguuntur.

A τίς δὲ ἥδιον τὸν ἐπιμελόμενον δέχεται, προτείνουσα προσιόντι λαβεῖν ὅ, τι χρήζει; τίς δὲ ξένους ἀφθονώτερον δέχεται; χειμάσαι δὲ πυρὶ ἀφθόνῳ, καὶ θερμοῖς λουτροῖς, ποῦ [πολὺ] πλείων *εὐμάρεια ἐν χώρῳ τῳ; ποῦ δὲ ἥδιον θερίσαι ὕδασί τε, καὶ πνεύμασι, καὶ σκιαῖς, ἢ κατ' ἀγρόν; τίς δὲ ἄλλη θεοῖς ἀπαρχὰς πρεπωδεστέρας παρέχει, ἢ ἑορτὰς πληρεστέρας ἀποδεικνύει; τίς δὲ οἰκέταις προσφιλεστέρα, ἢ γυναικὶ ἡδίων, ἢ τέκνοις ποθεινοτέρα, ἢ φίλοις B εὐχαριστοτέρα; ἐμοὶ μὲν θαυμαστὸν δοκεῖ εἶναι, εἴ τις ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἢ κτῆμά τι τούτου ἥδιον κέκτηται, ἢ ἐπιμέλειαν ἡδίω τινὰ ταύτης εὕρηκεν, ἢ ὠφελιμωτέραν εἰς τὸν βίον. ἔτι δὲ ἡ γῆ *θέλουσα, τοὺς δυναμένους καταμανθάνειν, καὶ δικαιοσύνην διδάσκει· τοὺς γὰρ ἄριστα θεραπεύοντας αὐτὴν, πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ. ἐὰν δ' ἄρα καὶ ὑπὸ πλήθους ποτὲ στρατευμάτων τῶν ἔργων στερηθῶσιν οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀναστρεφόμενοι, καὶ σφοδρῶς καὶ ἀνδρικῶς παιδευόμενοι, οὗτοι εὖ παρεσκευασμένοι καὶ τὰς C ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, ἢν μὴ θεὸς ἀποκωλύῃ, δύνανται ἰόντες εἰς τὰς τῶν ἀποκωλυόντων λαμβάνειν ἀφ' ὧν θρέψονται. πολλάκις δ' ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἀσφαλέστερόν ἐστι σὺν τοῖς ὅπλοις τὴν τροφὴν μαστεύειν, ἢ σὺν τοῖς γεωργικοῖς ὀργάνοις. συμπαιδεύει δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις ἡ γεωργία. ἐπί τε γὰρ τοὺς *πολεμίους σὺν ἀνθρώποις δεῖ ἰέναι, τῆς τε γῆς σὺν ἀνθρώποις ἐστὶν ἡ ἐργασία. τὸν οὖν μέλλοντα D εὖ γεωργήσειν δεῖ τοὺς ἐργαστῆρας καὶ προθύμους παρασκευάζειν, καὶ πείθεσθαι θέλοντας· τόν τε ἐπὶ πολεμίους ἄγοντα *ταῦτα δεῖ μηχανᾶσθαι, δωρούμενόν τε τοῖς ποιοῦσιν ἃ δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ κολάζοντα τοὺς ἀτακτοῦντας. καὶ παρακελεύεσθαι δὲ πολλάκις οὐδὲν ἧττον δεῖ τοῖς ἐργάταις τὸν γεωργὸν, ἢ τὸν στρατηγὸν τοῖς στρατιώταις. καὶ ἐλπίδων δὲ ἀγαθῶν οὐδὲν ἧττον οἱ δοῦλοι τῶν ἐλευθέρων δέονται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅπως μένειν θέλωσι. καλῶς δὲ κἀ- E κεῖνος εἶπεν, ὃς ἔφη τὴν γεωργίαν τῶν ἄλλων τεχνῶν μητέρα καὶ τροφὸν εἶναι. εὖ μὲν γὰρ φερομένης τῆς γεωργίας, ἔρρωνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἅπασαι· ὅπου δ' ἂν ἀναγκασθῇ ἡ γῆ χερσεύειν, ἀποσβέννυνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι σχεδόν τι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.

εὐχερῆ

θέουσα, & θεὸς οὖσα

πολεμίους

αὐτὰ

A ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κριτόβουλος, εἶπεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔμοιγε, ὦ Σώκρατες, καλῶς δοκεῖς λέγειν.* ὅτι δὲ τῆς γεωργικῆς τὰ πλεῖστα ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἀδύνατα προνοῆσαι. καὶ γὰρ χάλαζαι, καὶ πάχναι ἐνίοτε, καὶ αὐχμοί, καὶ ὄμβροι ἐξαίσιοι, καὶ ἐρυσῖβαι, καὶ ἄλλα πολλάκις τὰ καλῶς ἐγνωσμένα καὶ πεποιημένα ἀφαιροῦνται. καὶ πρόβατα δὲ ἐνίοτε κάλλιστα τεθραμμένα νόσος ἐλθοῦσα κάκιστα ἀπώλεσεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης εἶπεν· ἀλλ' ᾤμην ἐγώ γέ σε, ὦ Κριτόβουλε, εἰδέναι, ὅτι οἱ θεοὶ οὐδὲν ἧττόν εἰσι κύριοι τῶν ἐν τῇ γεωργίᾳ ἔργων, ἢ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ. B καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ ὁρᾷς, οἶμαι, πρὸ τῶν πολεμικῶν πράξεων * ἐξαρεσκομένους τοὺς θεούς, καὶ ἐπερωτῶντας θυσίαις καὶ οἰωνοῖς ὅ,τι τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ὅ,τι μή· περὶ δὲ τῶν γεωργικῶν πράξεων ἧττον οἴει δεῖν τοὺς θεοὺς ἱλάσκεσθαι; εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι οἱ σώφρονες καὶ ὑπὲρ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ προβάτων, καὶ ὑπὲρ πάντων C γε δὴ τῶν κτημάτων τοὺς θεοὺς θεραπεύουσιν. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, κελεύων πειρᾶσθαι σὺν τοῖς θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου, ὡς τῶν θεῶν κυρίων ὄντων οὐδὲν ἧττον τῶν εἰρηνικῶν, ἢ τῶν πολεμικῶν ἔργων. ταῦτα μὲν οὖν πειρασόμεθα οὕτω ποιεῖν. σὺ δὲ ἡμῖν ἔνθεν λέγων περὶ τῆς οἰκονομίας ἀπέλιπες, πειρῶ τὰ τούτων ἐχόμενα διεκπεραίνειν· ὡς καὶ νῦν μοι δοκῶ, ἀκηκοὼς ὅσα εἶπες, μᾶλλόν τι ἤδη διορᾶν, ἢ πρόσθεν ὅ,τι χρὴ ποιοῦντα βιοτεύειν. τί οὖν; ἔφη D ὁ Σωκράτης, ἆρα εἰ πρῶτον μὲν ἐπανέλθοιμεν ὅσα μὲν ὁμολογοῦντες διεληλύθαμεν, ἵν' εἴ πως δυναίμεθα, πειρασώμεθα οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ διεξιέναι συνομολογοῦντες; ἡδύ γ' οὖν [ἐστιν*, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὥσπερ τὸ χρημάτων κοινωνήσαντας ἀναμφιλόγως διελθεῖν, οὕτω καὶ λόγων κοινωνοῦντας, περὶ ὧν ἂν διαλεγώμεθα, συνομολογοῦντας διεξιέναι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπιστήμης μέν τινος ἔ- E δοξεν ἡμῖν ὄνομα εἶναι ἡ οἰκονομία. ἡ δὲ ἐπιστήμη αὕτη ἐφαίνετο, ᾗ οἴκους δύνανται αὔξειν ἄνθρωποι. οἶκος δ' ἡμῖν ἐφαίνετο, ὅπερ κτῆσις ἡ σύμπασα. κτῆσιν δὲ τοῦτο ἔφαμεν εἶναι ὅ,τι ἑκάστῳ ὠφέλιμον εἴη εἰς τὸν βίον. ὠφέλιμα δὲ ὄντα ηὑρίσκετο πάντα, ὁπόσοις τις ἐπίσταιτο χρῆσθαι.

ἴσ. δὲ

ἐξαρεσκομένους

A Quibus auditis Critobul⁹: Enimuero, inquit, hæc mihi dicere præclare videris, mi Socrates. Sed plurima ſunt in agricultura, quæ prouideri ab homine non poſſunt. Quippe nonnumquam grandines, pruinæ, æſtus, imbres immenſi, rubigines, alia, pulchre cogitata & elaborata tollunt. Etiam oues interdum educatas egregie morbus aliquis inuadens miſerrime perimit. Quæ quum audiiſſet Socrates: Ego vero, mi Critobule, ait, ſcire te arbitrabar, penes deos nihilo minus poteſtatem ruſticis in operibus ſummam eſſe quam in B bellicis. Vides autem, eos, opinor, qui re militari occupantur, ante bellicas actiones Deos placare, ac tum per ſacrificia tum auguria inquirere, quid faciundum, quid omittendum ſit. Et in actionibus rei ruſticæ minus tibi laborandum putas, vt deos propitios reddas? Omnino ſcire debes, homines, qui quidem ſapiant, humidorum & ſiccorum fructuum, boum, equorum, ouium, omnium denique fortunarum ſuarum cauſſa deos colere. Dicis tu præclare, mi Socrates, ait, qui me C iubeas operam dare, vt opus omne non ſine diis ordiar: quippe quorum in poteſtate ſint tam ea quæ pace, quã quæ bello ſuſcipiuntur. Itaque ſtudebimus hæc ita facere. Tu vero nobis enitere iſtuc redeundo, vbi de adminiſtratione domeſtica dicere deſiiſti, quæ porro ſequuntur, abſoluere. Videor enim mihi, poſteaquã audiui abs te dicta, magis perſpicere quid, vt commode viuam, faciundum ſit. Quid igitur? ait Socrates, placetne vt redeamus ad illa, quæcumque ſic percurrimus, vt de iis inter nos conueniret, quo, ſi fieri poſſit, ita deinde reliqua percurrere co- D nemur, vt inter nos conueniat? Iucundum ſane eſt, inquit Critobulus, quemadmodum ſolent ij, quibus pecuniæ communes ſunt, eas ſine controuerſia percenſere, ſic etiam nos, qui ſermones inter nos communicamus, omnia percurrere, de quibus colloquimur, vt conſentiamus. Viſum eſt igitur nobis, inquit Socrates, adminiſtratio domeſtica nomen eſſe ſcientiæ: atque hæc ipſa ſcientia definiebatur E ea eſſe, qua domos amplificare homines poſſint. Domus autem eſſe definiebatur idẽ quod facultates vniuerſę. Facultates autem eſſe dicebamus id quod cuique ad vitã ſit vtile. Omnia vero vtilia eſſe reperiebamus, quibuſcumq; vti aliquis ſciret.

Ac ſcientias quidem vniuerſas non poſſe diſci videbatur nobis, & itidem vt nonnullis ciuitatibus, artes improbandas eſſe, quæ ſordidæ adpellentur; quod & corpora lædere videantur, & animos frangant. Eius rei argumētum fore clariſſimum dicimus, ſi hoſtibus agrum inuadentibus, agricolas aliquis & opifices diuerſis locis conſtitutos, ſeorſum vtroſque interroget, vtrum eſſe defendenda regio videatur, an agro cedendum, ac deinde cuſtodienda mœnia. Nam ea ratione futurum arbitramur, vt qui exercendo ſolo occupantur, defendendum eſſe agrum decernāt: opifices autem, dimicandum non eſſe, ſed prout ipſi inſtituuntur, deſidendum; nullo neq; labore, neq; periculo adito. Comprobauimus etiam, agriculturam viro bono & honeſto exercitationem & ſcientiam eſſe longe præſtantiſſimam, qua homines neceſſariorum ſibi copiam parent. Atq; videbatur eadem diſci facillime poſſe, ac ſumma cum voluptate exerceri, & corpora longe pulcherrima robuſtiſſimaque efficere, animis denique negotij nihil exhiberre, quominus cura ſua tum amicos tum reſpublicas complectantur. Videbatur etiam agricultura nobis excitare animos ad fortitudinem, quod extra munitiones ad victum neceſſaria producat, iiſque alat homines ſe exercentes. Itaque rationem hanc vitæ ab vrbibus quoq; maximam mereri prædicationem, quippe quæ ciues præſtantiſſimos, maximeque reipublicæ ſtudioſos ſuppeditare videatur. Tum Critobulus: Pulcherrimum eſſe, mi Socrates, inquit, & optimum, iucundiſſimumque victum ſibi ex agricultura parare, ſatis eſſe mihi perſuaſum arbitror. Ceterum quod aiebas animaduertiſſe te, quæ cauſſæ ſint, quamobrem alij ſic agriculturam exerceant, vt ex ea percipiant abunde omnia, quibus eſt ipſis opus, alij ſic in ea laborent, vt nullo ipſis vſui ſit: eas equidem lubēter auditurus ex te videor vtraſque, vt quę bona ſunt faciamus, omiſſis iis quæ cum detrimento ſunt coniuncta. Quid igitur, ait Socrates, mi Critobule, ſi tibi à principio narrem, quo pacto cōuenerim hominem aliquando quemdam, qui reabſe mihi de illorum eſſe numero videbatur, * quibus merito nomen illud tribuitur, quo quis vir bonus & honeſtus adpellatur? Id equidē, ait Critobulus, vehementer audire velim, quippe qui & ipſe dignus haberi eo nomine cupiam. Dicam igitur, inquit Socrates,

Cicero ſic, auctore Priſciano, Qui apud nos hoc nomine digantur.

A πάσας μὲν οὖν τὰς ἐπιστήμας οὔτε μαθεῖν οἷόν τε ἡμῖν ἐδόκει, συναποδοκιμάζειν τε ταῖς πόλεσι τὰς βαναυσικὰς καλουμένας τέχνας, ὅτι καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνεσθαι δοκοῦσι, καὶ τὰς ψυχὰς καταγνύουσι. τεκμήριον δὲ σαφέστατον γενέσθαι ἂν * τούτου ἔφαμεν, εἰ πολεμίων εἰς τὴν χώραν ἰόντων, διακαθίσας τις τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτας, χωρὶς ἑκατέρους ἐπερωτῴη, πότερα δοκεῖ ἀρήγειν τῇ χώρᾳ, B ἢ ὑφεμένους τῆς γῆς, τὰ τείχη διαφυλάττειν. οὕτω γὰρ ἂν τοὺς μὲν ἀμφὶ γῆν ἔχοντας * ᾠόμεθ' ἂν ψηφίζεσθαι ἀρήγειν, τοὺς δὲ τεχνίτας, μὴ μάχεσθαι, ἀλλ', ὅπερ * πεπαίδευνται, καθῆσθαι μήτε πονοῦντας, μήτε κινδυνεύοντας. ἐδοκιμάσαμεν δὲ, ἀνδρὶ καλῷ τε κἀγαθῷ ἐργασίαν εἶναι, καὶ ἐπιστήμην κρατίστην γεωργίαν, ἀφ' ἧς τὰ ἐπιτήδεια ἄνθρωποι πορίζονται. αὕτη γὰρ ἡ ἐργασία μαθεῖν τε ῥᾴστη C ἐδόκει εἶναι, καὶ ἡδίστη ἐργάζεσθαι, καὶ τὰ σώματα κάλλιστά τε καὶ εὐρωστότατα παρέχεσθαι, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἥκιστα ἀσχολίαν παρέχειν φίλων τε καὶ πόλεων συνεπιμελεῖσθαι. συμπαροξύνειν δέ τι ἐδόκει ἡμῖν καὶ εἰς τὸ ἀλκίμους εἶναι ἡ γεωργία, ἔξω τῶν ἐρυμάτων τὰ ἐπιτήδεια φύουσά τε, καὶ τρέφουσα τοὺς ἐργαζομένους. διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐνδοξοτάτη εἶναι πρὸς τῶν πόλεων αὕτη ἡ βιοτεία, ὅτι καὶ πολίτας ἀρί- D στους, καὶ εὐνουστάτους παρέχεσθαι δοκεῖ τῷ κοινῷ. καὶ ὁ Κριτόβουλος· ὅτι μὲν, ὦ Σώκρατες, κάλλιστόν τε, καὶ ἄριστον, καὶ ἥδιστον, ἀπὸ γεωργίας τὸν βίον ποιεῖσθαι, πάνυ μοι δοκῶ πεπεῖσθαι ἱκανῶς. ὅτι δὲ ἔφησθα καταμαθεῖν τὰ αἴτια τῶν τε οὕτω γεωργούντων, ὥστε ἀπὸ τῆς γεωργίας ἀφθόνως ἔχειν ὧν δέονται, καὶ τῶν οὕτως ἐργαζομένων, ὡς μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς τὴν γεωργίαν, καὶ ταῦτά μοι δοκῶ ἡδέως ἑκάτερα * ἀκούειν σου, ὅπως ἃ μὲν ἀγαθά E ἐστι, ποιῶμεν, ἃ δὲ βλαβερὰ, μὴ ποιῶμεν. τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἢν σοι ἐξ ἀρχῆς διηγήσωμαι, ὡς συνεγενόμην ποτὲ ἀνδρὶ, ὃς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι τῷ ὄντι τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἐφ' οἷς τοῦτο τὸ ὄνομα δικαίως ἐστὶν, ὃ καλεῖται καλός τε κἀγαθὸς ἀνήρ; πάνυ ἂν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, βουλοίμην ἂν οὕτως ἀκούειν, ὡς καὶ ἔγωγε ἐρῶ τούτου τοῦ ὀνόματος ἄξιος γενέσθαι. λέξω τοίνυν σοι, ἔφη ὁ Σωκράτης,

τούτου φαμέν, *οἰόμεθα ἂν* *παιδεύονται* *ἀκούειν*

ὡς καὶ ἦλθον ἐπὶ τὴν σκέψιν αὐτοῦ. τοὺς μὲν γὰρ ἀγαθοὺς τέκτονας, χαλκέας ἀγαθούς, ζωγράφους ἀγαθούς, * ἀνδριαντοποιούς, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, πάνυ ὀλίγος μοι χρόνος ἐγένετο * ἱκανῶς περιελθεῖν τε, καὶ θεάσασθαι τὰ δεδοκιμασμένα καλὰ ἔργα αὐτοῖς εἶναι. ὅπως δὲ δὴ καὶ τοὺς ἔχοντας τὸ σεμνὸν ὄνομα * τοῦτο, τὸ, καλόν τε κἀγαθὸν, ἐπισκεψαίμην τί ποτ' ἐργαζόμενοι τοῦτ' ἀξιοῖντο καλεῖσθαι, πάνυ μου ἡ ψυχὴ ἐπεθύμει αὐτῶν τινι συγγενέσθαι. καὶ πρῶτον μὲν ὅτι προσέκειτο τὸ καλὸς τῷ ἀγαθῷ, * ὅντινα ἴδοιμι καλὸν, τούτῳ προσῄειν, καὶ ἐπειρώμην καταμανθάνειν, εἴ που ἴδοιμι προσηρτημένον τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν. ἀλλ' οὐκ ἄρα εἶχεν οὕτως· ἀλλ' ἐνίους ἐδόκουν καταμανθάνειν τῶν καλῶν τὰς μορφὰς πάνυ μοχθηροὺς ὄντας τὰς ψυχάς. ἔδοξεν οὖν μοι, ἀφέμενον τῆς καλῆς ὄψεως, ἐπ' αὐτῶν τινα ἐλθεῖν τῶν καλουμένων καλῶν τε κἀγαθῶν. ἐπεὶ οὖν τὸν Ἰσχόμαχον ἤκουον πρὸς πάντων καὶ ἀνδρῶν τε, καὶ γυναικῶν, καὶ ξένων, καὶ ἀστῶν, καλόν τε κἀγαθὸν ἐπονομαζόμενον, ἔδοξέ μοι τούτῳ πειραθῆναι συγγενέσθαι. ἰδὼν οὖν ποτε αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου στοᾷ καθήμενον, ἐπεί μοι ἔδοξε σχολάζειν, προσῆλθον αὐτῷ, καὶ παρακαθιζόμενος εἶπον· τί ὦ Ἰσχόμαχε, οὐ μάλα εἰωθὼς σχολάζειν, κάθησαι; ἐπεὶ τά γε πλεῖστα ἢ πράττοντά τι ὁρῶ σε, ἢ οὐ πάνυ σχολάζοντα ἐν τῇ ἀγορᾷ. οὐδ' ἂν γε νῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες, ἑώρας· εἰ μὴ ξένους τινὰς συνεθέμην ἀναμένειν ἐνθάδε. ὅταν δὲ μὴ πράττῃς τι τοιοῦτον, πρὸς τῶν θεῶν, ἔφην ἐγὼ, ποῦ διατρίβεις, καὶ τί ποιεῖς; ἐγὼ γάρ τοι πάνυ βούλομαί σου πυθέσθαι, τί ποτε πράττων καλὸς κἀγαθὸς κέκλησαι, ἐπεὶ οὐκ ἔνδον διατρίβεις, οὐδὲ τοιαύτη σου ἡ ἕξις τοῦ σώματος καταφαίνεται. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελάσας ἐπὶ τῷ, τί ποιῶν καλὸς κἀγαθὸς κέκλησαι, καὶ ἡσθεὶς, ὥς γ' ἐμοὶ ἔδοξεν, εἶπεν· ἀλλ' εἰ μὲν ὅταν σοι διαλέγωνται περὶ ἐμοῦ τινὲς, καλοῦσί με τοῦτο τὸ ὄνομα, οὐκ οἶδα. οὐ γὰρ δὴ, ὅταν γέ με εἰς ἀντίδοσιν καλῶνται τριηραρχίας, ἢ χορηγίας, οὐδεὶς, ἔφη, ζητεῖ τὸν καλόν τε κἀγαθὸν, ἀλλὰ σαφῶς, ἔφη, ὀνομάζοντές με Ἰσχόμαχον, πατρόθεν προσκαλοῦνται. ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅ με ἐπήρου, * οὐ πάνυ ἔνδον διατρίβω.

ἀγαθοὺς ἀνδριαντ.

ἱκανός

τοῦτο, καλός τε κἀγαθός

εἴ πως ἴδ.

* οὐδαμῶς ἔνδον κατατρίβω.

A quomodo ad inuiſendum hominem illum acceſſerim. Nam ad bonorum fabrûm, bonorũ æra riorum, pictorum bonorum, itemque ſtatuariorum, & huiuſmodi aliorum opera, quæ præclara iudicentur, obeunda ſpectandaq́, per mihi temporis exiguum quiddã ſufficiebat. Verum vt conſiderarem, quidnam agendo illi, qui nomen hoc boni & honeſti viri ſane plenum grauitatis obtinerent, hoc ipſo digni iudicarẽtur: vehementer animus meus aliquẽ ipſorum conuenire cupiebat. Ac primo B quidem, quod honeſti nomen ad bonum adiiceretur: quemcumque honeſta facie cernerẽ, cum adibã, ac dabam operam, vt intelligerẽ, anne videre poſſem alicubi bonum cum honeſto coniunctum. Verum aliter ſe res habebat; quod nonnullos videbar animaduertere, forma quidem illos perquam honeſta præditos, ſed animis prauis. Itaq; viſum fuit, omiſſa vultus honeſta ſpecie, quemdam eorum accedere, qui honeſti & boni adpellarentur. Quum C igitur audirẽ, Iſchomachum, ab omnibus, viris, mulieribus, exteris, ciuibus, honeſtũ ac bonum virum nominari: viſum eſt operam mihi dandam, vt eum conuenirem. Ergo vbi aliquando conſpexiſſem eum, in Iouis Liberalis porticu ſedẽtem: quod otioſum eſſe putarem, acceſſi, ac propter ipſum adſidẽs; Quid tu, Iſchomache, dixi, deſides heic, qui non admodum otiari cõſueuiſti? Nam maxima ex parte vel agere te aliquid video, vel ſaltim otioſũ in foro D non verſari. Ne nunc quidem, ſubiecit Iſchomachus, me cõſpiceres, Socrates, niſi ex cõuento quoſdam heic hoſpites præſtolarer. At quum nihil eiuſmodi agis, inquam ego, quæſo te per deos, vbinam tempus teris, & quid facis? Nã quærere de te quiddam omnino cupio, quid agas ſcilicet, quod vir bonus & honeſtus adpelleris: quando domi tempus non teris, neque corporis tui habitus talis adparet. Tum Iſchomachus, ad ea verba, *Quid agas, quod vir bonus & honeſtus adpelleris*, arridens; eiſ- E que, vt mihi videbatur, delectatus: Equidem, ait, an me hoc nomine adpellent aliqui, quum tecum de me colloquuntur, neſcio. Non enim certe, quum me vocant ad compenſationem vel præfecturæ triremium, vel muneris choragi, quiſquam virum illum bonum & honeſtum quærit: ſed perſpicue me Iſchomachum, nomine patris, adpellatum arceſſunt. Tu quidem, mi Socrates, quod de me quærebas, domi ego tẽpus non admodum tero.

Iſchomachi cũ Socrate colloquium.

Hinc Ciceronis Oeconom. è Xenophōte, libri primi præcipua pars, dans præcepta matri familias, quæ domi agere debeat. Sermini.

Nam ad res domeſticas adminiſtrandas vxor ipſa ſatis eſt idonea. Quin hoc quoq; inquam ego, mi Iſchomache, perlubenter de te quærerem, num vxorem ipſe talem inſtituēdo effeceris, qualem eſſe oporteret; an à patre matreq; acceperis peritam earum rerum adminiſtrandarum quæ ad ipſius officium pertinent? Et quid mi Socrates, inquit, ſcire poterat, quū eam ducerē, quæ necdum annos nata xv ad me venerit, ac ſuperiore tempore magna cura adſeruata vixerit, vt quamminimum cerneret, quamminimum audiret, quamminimum ſciſcitaretur? An non autem boni conſulēdum tibi videtur, quod ſaltim venerit perita conficiendi accepta lana veſtem, ac animaduerſa ratione penſi ancillis dandi? Nam quod gulam adtinet, hac in parte, mi Socrates, recte admodum inſtituta venit, quæ quidem mihi diſciplina tum in viro tum femina videtur eſſe maxima. Ceterane, inquam ego, me Iſchomache, vxorē tuam inſtituendo ipſe docuiſti, vt curandis iis, quæ ad munus ipſiꝰ pertinent, ſufficiat? Non prius profecto, inquit Iſchomachus, quam rem ſacram feciſſem, & precatus eſſem, vt quæ vtrique noſtrum eſſent optima, tum ipſe docerem, tum ex me illa diſceret. Ergo, inquam ego, etiam vxor rem ſacram tecum faciebat, & vna tecum hæc precabatur? Omnino, ait Iſchomachrus, & quidem multum diis teſtibus promittens, fore ſe talem, qualem eſſe oporteret: nec obſcurum erat, minime in iis, quæ doceretur, negligentem futuram. * Quæſo te per deos, inquam ego, mi Iſchomache, narra mihi, quid eam primum docere cœperis. Nam iucundius id mihi fuerit ex te narrante audire, quam ſi vel gymnicum, vel equeſtre mihi certamen longe pulcherrimum narres. Et Iſchomachus reſpondens: Quid vero inquit, mi Socrates? poſteaquam manſueta iam, & cicur fieret, ita vt colloqueremur: hoc quodam, inquit, modo ipſam interrogabam: Dic mihi, mea vxor, iamne animaduertiſti, qua tandem de cauſſa tum ego te duxerim, tum tui parentes mihi te tradiderint? Non enim copiam nobis alterius nullam fuiſſe, quicum cubaremus, te ipſam perſpicere ſcio. Quum autem ego quidem de me, parentes vero tui de te conſultaremus, quemnam conſortem optimum domus & liberûm caperemus: ego te delegi, & parentes tui me, quemadmodum videtur, ex iis quos poterant.

Cicero ſic: Quid igitur, pro Deûm immortaliū, primum eam docebas, quæſo?

A καὶ γὰρ δὴ, ἔφη, πάνυ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου πάνυ καὶ αὐτὴ ἡ γυνὴ ἱκανή ἐστι διοικεῖν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἔφην ἔγωγε, ὦ Ἰσχόμαχε, πάνυ ἂν ἡδέως σου πυθοίμην, πότερα αὐτὸς σὺ ἐπαιδεύσας τὴν γυναῖκα, ὥστε εἶναι οἵαν δεῖ, ἢ ἐπισταμένην ἔλαβες παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς διοικεῖν τὰ προσήκοντα αὐτῇ; καὶ τί ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπισταμένην αὐτὴν παρέλαβον, ἣ ἔτη μὲν οὔπω πεντεκαίδεκα γεγονυῖα ἦλθε πρὸς ἐμέ, τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον ἔζη ὑπὸ

B πολλῆς ἐπιμελείας, ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν ὄψοιτο, ἐλάχιστα δ' ἀκούσοιτο, ἐλάχιστα δ' ἔροιτο; οὐ γὰρ ἀγαπητόν σοι δοκεῖ εἶναι, εἰ μόνον ἦλθεν ἐπισταμένη, ἔρια παραλαβοῦσα, ἱμάτιον ἀποδεῖξαι, καὶ ἑωρακυῖα ὡς ἔργα ταλάσια θεραπαίναις δίδοται; ἐπεὶ τά γε ἀμφὶ γαστέρα, ἔφη, πάνυ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ἦλθε πεπαιδευμένη. ὅπερ μέγιστον ἔμοιγε δοκεῖ παίδευμα εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικί. τὰ

C δ' ἄλλα, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, αὐτὸς ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα, ὥστε ἱκανὴν εἶναι ὧν προσήκει ἐπιμελεῖσθαι; οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐ πρίν γε καὶ ἔθυσα, καὶ ηὐξάμην ἐμέ τε τυγχάνειν διδάσκοντα, καὶ ἐκείνην μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα ἀμφοτέροις ἡμῖν. οὐκοῦν, ἔφην ἐγὼ, καὶ ἡ γυνή σοι συνέθυε καὶ συνηύχετο * αὐτῷ ταῦτα; καὶ μάλα

D γ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, πολλὰ ὑπισχνουμένη * μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς γενέσθαι οἵαν δεῖ· καὶ εὔδηλος ἦν, ὅτι οὐκ ἀμελήσει τῶν διδασκομένων. πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τί πρῶτον διδάσκειν ἤρχου αὐτὴν, διηγοῦ μοι· ὡς ἐγὼ ταῦτ' ἂν ἥδιόν σου διηγουμένου ἀκούοιμι, ἢ εἴ μοι γυμνικὸν, ἢ ἱππικὸν ἀγῶνα τὸν κάλλιστον διηγοῖο. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος ἀπεκρίνατο· τί δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες; ἐπεὶ ἤδη μοι χειροήθης ἦν, καὶ ἐτετιθάσευτο, ὥστε διαλέγεσθαι, ἠρόμην αὐτὴν, ἔφη, ὧδέ πως. εἰπέ μοι, ὦ γύναι,

E ἆρα ἤδη κατενόησας, τίνος ποτὲ ἕνεκα ἐγώ τέ σε ἔλαβον, καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ἔδωκάν σε ἐμοί; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἀπορία ἦν μεθ' ὅτου ἄλλου ἐκαθεύδομεν ἄν, οἶδ' ὅτι καὶ σοὶ καταφανὲς τοῦτ' ἐστί. * βουλευόμενος δ' ἔγωγε ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ὑπὲρ σοῦ, τίν' ἂν κοινωνὸν βέλτιστον οἴκου τε καὶ τέκνων λαβοίμεθα, ἐγώ τε σὲ ἐξελεξάμην, καὶ οἱ σοὶ γονεῖς, ὡς ἐοίκασιν, ἐκ τῶν δυνατῶν ἐμέ.

αὐτῷ ταῦτα;

* μὲν πρὸς

βουλευόμενοι

A τέκνα μὲν οὖν ἂν θεός ποτε διδῷ ἡμῖν γενέσθαι, τότε βουλευσόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως ὅτι βέλτιστα παιδεύσωμεν αὐτά. κοινὸν γὰρ ἡμῖν καὶ τοῦτο τἀγαθόν, συμμάχων καὶ γηροβοσκῶν ὅτι βελτίστων τυγχάνειν. νῦν δὲ δὴ οἶκος ἡμῖν ὅδε κοινός ἐστιν. ἐγώ τε γὰρ, ὅσα μοι ἔστιν ἅπαντα, εἰς τὸ κοινὸν ἀποφαίνω· σύ τε ὅσα ἠνέγκω, πάντα εἰς τὸ κοινὸν κατέθηκας. καὶ οὐ τοῦτο δεῖ λογίζεσθαι, πότερος ἄρα ἀριθμῷ πλείω συμβέβληται ἡμῶν, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ εὖ εἰδέναι, B ὅτι ὁπότερος ἂν ἡμῶν βελτίων κοινωνὸς ᾖ, οὗτος τὰ πλείονος ἄξια συμβάλλεται. ἀπεκρίνατο δέ μοι, ὦ Σώκρατες, πρὸς ταῦτα ἡ γυνή· τί δ' ἂν ἐγώ σοι, ἔφη, δυναίμην συμπρᾶξαι; τίς δὲ ἡ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοὶ πάντα ἐστίν. ἐμὸν δ' ἔργον ἔφησεν ἡ μήτηρ εἶναι σωφρονεῖν. ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι. καὶ γὰρ καὶ ἐμοὶ ὁ πατήρ. ἀλλὰ σωφρόνων τοί ἐστι καὶ ἀνδρὸς, καὶ γυναικὸς, οὕτω ποιεῖν, ὅπως τά τε ὄντα ὡς βέλτιστα ἕξει, καὶ ἄλλα ὅτι πλεῖστα ἐκ τοῦ C καλοῦ τε καὶ δικαίου προσγενήσεται. καὶ τί δὲ ὁρᾷς, ἔφη ἡ γυνή, ὅ,τι ἂν ἐγὼ ποιοῦσα συναύξοιμι τὸν οἶκον; ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ἅ τε οἱ θεοὶ ἔφυσάν σε δύνασθαι, καὶ ὁ νόμος συνεπαινεῖ, ταῦτα πειρῶ ὡς βέλτιστα ποιεῖν. καὶ τί * δαὶ ταῦτά ἐστιν; ἔφη ἐκείνη. οἶμαι μὲν ἔγωγε, ἔφην, οὐ τὰ ἐλαχίστου ἄξια, εἰ μή πέρ γε καὶ ἡ ἐν τῷ σμήνει ἡγεμὼν μέλιττα ἐπ' ἐλαχίστου ἀξίοις ἔργοις ἐφέστηκεν. ἐμοὶ γάρ τοι, ἔφη φάναι, D καὶ οἱ θεοί, ὦ γύναι, δοκοῦσι πολὺ διεσκεμμένως μάλιστα τὸ ζεῦγος τοῦτο συντεθηκέναι, ὃ καλεῖται θῆλυ καὶ ἄρρεν, * ὅπως ἔτι ὠφελιμώτατον ᾖ αὐτοῖς εἰς τὴν κοινωνίαν. πρῶτον μὲν γὰρ τοῦ μὴ ἐκλιπεῖν ζῴων γένη, τοῦτο δὲ ζεῦγος κεῖται μετ' ἀλλήλων τεκνοποιούμενον. ἔπειτα δὲ γηροβοσκοὺς κεκτῆσθαι ἑαυτοῖς ἐκ τούτου τοῦ ζεύγους τοῖς γοῦν ἀνθρώποις πορίζεται. ἔπειτα δὲ καὶ ἡ δίαιτα τοῖς ἀνθρώποις οὐχ ὥσπερ τοῖς E κτήνεσίν ἐστιν ἐν ὑπαίθρῳ, ἀλλὰ * στεγνῶν δεῖται δηλονότι. δεῖ μέντοι τοῖς μέλλουσιν ἀνθρώποις ἕξειν ὅ,τι εἰσφέρωσιν εἰς τὸ στεγνόν, ἔχειν τοὺς ἐργαζομένους τὰς ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐργασίας. καὶ γὰρ νεατὸς, καὶ σπόρος, καὶ φυτεία, καὶ νομαί, ὑπαίθρια ταῦτα πάντα ἔργα ἐστίν. ἐκ τούτων δὲ τὰ ἐπιτήδεια γίγνεται. δεῖ δ' αὖ, ἐπειδὰν ταῦτα εἰσενεχθῇ εἰς τὸ στεγνόν, καὶ τοῦ σώσοντος ταῦτα, καὶ τοῦ ἐργασομένου * τὰ τῶν στεγνῶν ἔργα δεόμενά ἐστι.

δὴ ... ὅπως ὅτι ... στεγῶν ... ἃ τῶν

Quod ſi liberos Deus aliquādo nobis dederit, tum de illis conſultabimus, quo pacto eos quā optime poſſim⁹ inſtituere. Nā & illud bonum vtrique noſtrum erit cōmune, vt & ſocios, & eos qui nos in ſenectute alant, longe optimos conſequamur. Nunc domus hæc nobis communis eſt. Nam & ego cuncta, quæ mea ſunt, in medium exhibeo: & tu quæcumq; adtuliſti, omnia in cōmune depoſuiſti. Neque iam eius habenda eſt ratio, vter noſtrum numero plura contulerit: ſed ſciendum eſt, eum res maioris pretij conferre, qui ſe hac in ſocietate rectius geſſerit. Ad ea, mi Socrates, vxor mihi reſpondebat: In quonā ego tibi eſſe adiumento poſſim? quæ mea facultas eſt? In te omnia ſita ſunt. Mei muneris eſſe mater aiebat, vt frugi ſim. Profecto, inquam ego, mea vxor, etiam hoc meum eſſe dicebat pater. Verū frugi hominū munus eſt, ſiue quis vir ſit, ſiue mulier, ita ſe gerere: vt & facultates, quæ adſunt, optimo ſint loco, & aliæ quamplurimæ honeſtis iuſtiſq; rationibus accedant. Et quidnam tu vides, inquit vxor, quo efficiundo poſſim ego tecum domum noſtrā augere? Enitere profecto, inquam, vt illa quamoptime efficias, quę à natura tibi dij tribuerunt, vt poſſes, & quę lex comprobat. Ea vero quid ſunt? ait illa. Meo quidē iudicio, inquam ego, nō minimi momenti, niſi etiā apum illa dux in alueari minimi momēti operibus pręeſſe iuſſa eſt. Nam mihi, dixiſſe ſe aiebat, videntur dij, mea vxor, maxima conſideratione par hoc coniunxiſſe, quod mas & femina vocatur, vt ad ſocietatem mutuam plurimum ſibi cōduceret. Primum enim, ne animantum genera deficerent, par hoc coniunctum liberos procreat. Deinde facultas hominibus conceditur, vt ex hac coniunctione adquirere ſibi poſſint eos qui ſenes alant. Præterea non ſub dio iumentorum inſtar homines viuunt ſed tectis ſcilicet indigēt. Quamobrem neceſſe eſt, ij qui conſequi volunt, quod ſub tectum importent, habeāt aliquos qui operas obeundas ſub dio ſuſcipiant. Nam & aruorum renouatio, & ſeminum ſparſio, & conſitio, & paſcendi opera eiuſmodi ſunt, quæ omnia ſub dio curentur: & ex eis neceſſaria comparantur. Requiritur autem, poſteaquam hæc intra tectum illata fuerint, eius etiam opera, qui hæc ſeruet; & qui ea conficiat opera, quæ nō niſi ſub tectis fieri poſſunt.

Requirit vero tecta liberum recens natorum educatio puerilis, & cibi ex illata ſegete confectio tecta requirit: ac ſimiliter etiam veſtis ex lanis elaboratio. Et quoniã hæc vtraq; tũ interiora tum externa, labores & curam requirunt; idcirco etiam Deus, dixiſſe ſe perhibebat, ſtatim naturã præparauit feminæ quidem, ad opera & curationes interiores: viri autem, ad opera & curationes externas. Nam viri corpus & animum ſic condidit, vt magis & frigora, & calores, & itinera, & expeditiones militares tolerare poſſet, quo factum, vt opera illi externa iniungeret. Mulieri vero quia minus ad hæc firmum corpus à natura largitus eſſet, idcirco illi opera interiora, dixiſſe ſe aiebat, mandaſſe mihi Deus videtur. Et quia ſciebat, quod & à natura indidiſſet, & mandaſſet feminę, vt ea recens natos liberos educaret: idcirco maiorem etiam amorem erga modo natos liberos ei quam viro tribuit. Quia item, illata, cuſtodiendi curam mandauit feminæ, idcirco Deus, qui ſciret animum timidum ad cuſtodiam minime deteriorem eſſe, maiorem etiam metus partem feminę, quam viro impertiuit. Quod ſciret opus eſſe defenſione, ſi quis opera foris facientem lædat, rurſus huic audaciæ plus tribuit. Quod vtroſque tum expendere tum recipere neceſſe ſit; idcirco memoriam & diligentiam vtriuſq; in medium poſuit. Itaque non facile poſſis diſcernere, vtrum femineum an virile genus hac in parte excellat. Etiam Deus in medio poſuit ambobus abſtinentiam à rebus iis à quibus abſtinendum eſt; & poteſtatem eis fecit, vter foret melior, ſiue vir, ſiue mulier, is vt huius boni partem maiorem conſequeretur. Quia vero natura vtriuſque non eſſet ad hæc omnia recte comparata, * idcirco etiam alter alterius magis indiget, fitque par hoc ſibi ipſi vtilius, quum alterius in poteſtate ſint ea quibus alterum deſtituitur. Hæc, dicebam ad eam, quum ſciamus, mea vxor, nimirum quæ vtrique noſtrum à Deo ſint imperata: enixe operãm dare debemus, vt vterque noſtrum ea quæ ſui officij ratio poſtulat, quamrectiſſime præſtemus. Etiam lex, dixiſſe ſe aiebat, hæc adprobat, marem ac feminam copulans. atque vti Deus liberum ſocietatis inter ipſos auctor eſt, ita lex domus ſocietatem eis inſtituit. Præterea lex ea pulchra eſſe demonſtrat,

Cicero. Id circo alterum alterius indigere voluit, quoniã quod alteri deeſt, præſto plerumq; eſt alteri.

A στεγνῶν δὲ δεῖται καὶ ἡ τῶν νεογνῶν τέκνων παιδοτροφία, στεγνῶν δὲ καὶ αἱ ἐκ τοῦ καρποῦ σιτοποιίαι δέονται· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος ἐκ τῶν ἐρίων ἐργασία. ἐπεὶ δ' ἀμφότερα ταῦτα καὶ ἔργων καὶ ἐπιμελείας δεῖται, τά τε ἔνδον καὶ τὰ ἔξω, καὶ τὴν φύσιν, φάναι, εὐθὺς παρεσκεύασεν ὁ θεός, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν μὲν τῆς γυναικός, ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, τὴν δὲ τοῦ ἀνδρός, ἐπὶ τὰ ἔξω ἔργα καὶ ἐπιμελήματα. ῥίγη μὲν γὰρ, καὶ θάλπη, καὶ ὁδοιπορείας, καὶ στρατείας, τοῦ ἀνδρὸς B τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μᾶλλον δύνασθαι καρτερεῖν * παρεσκεύασεν. ὥστε τὰ ἔξω ἐπέταξεν αὐτῷ ἔργα. τῇ δὲ γυναικὶ ἧττον τὸ σῶμα δυνατὸν πρὸς ταῦτα φύσας, τὰ ἔνδον ἔργα αὐτῇ, φάναι ἔφη, προστάξαι μοι δοκεῖ ὁ θεός. εἰδὼς δὲ, ὅτι τῇ γυναικὶ καὶ ἐνέφυσε καὶ προσέταξε τὴν τῶν νεογνῶν τέκνων ἐκτροφὴν, καὶ τοῦ στέργειν τὰ νεογνὰ βρέφη πλέον αὐτῇ ἐδάσατο, C ἢ τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ φυλάττειν τὰ * εἰσενεχθέντα τῇ γυναικὶ προσέταξε, γιγνώσκων ὁ θεὸς, ὅτι πρὸς τὸ φυλάττειν οὐ κάκιόν ἐστι φοβερὰν εἶναι τὴν ψυχὴν, πλέον μέρος καὶ τοῦ φόβου ἐδάσατο τῇ γυναικὶ ἢ τῷ ἀνδρί. εἰδὼς δὲ, ὅτι καὶ ἀρήγειν αὖ δεήσει, ἐάν τις ἀδικῇ τὸν τὰ ἔξω ἔργα ἔχοντα, τούτῳ αὖ πλέον μέρος τοῦ θράσους ἐδάσατο. ὅτι δ' ἀμφοτέρους δεῖ καὶ D διδόναι καὶ λαμβάνειν, τὴν μνήμην καὶ τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκεν. ὥστε οὐκ ἂν ἔχοις διελεῖν, πότερα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄρρεν τούτων πλεονεκτεῖ. καὶ τὸ ἐγκρατεῖς δὲ εἶναι, ὡς δεῖ, εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκε, καὶ ἐξουσίαν ἐποίησεν ὁ θεὸς, ὁπότερος ἂν ᾖ βελτίων, εἴθ' ὁ ἀνήρ, εἴθ' ἡ γυνὴ, τοῦτον καὶ πλέον φέρεσθαι τούτου τοῦ ἀγαθοῦ. διὰ δὲ τὸ τὴν φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταὐτὰ ἀμφοτέρων εὖ πεφυκέναι, διὰ τοῦτο καὶ δέονται μᾶλλον ἀλλήλων, E καὶ τὸ ζεῦγος ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γεγένηται, ἃ τὸ ἕτερον ἐλλείπεται, τὸ ἕτερον δυνάμενον. ταῦτα δὲ, ἔφην, δεῖ ἡμᾶς, ὦ γύναι, εἰδότας, ἃ ἑκατέρῳ ἡμῶν προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, * πειρᾶσθαι ὅπως ὡς βέλτιστα τὰ προσήκοντα ἑκάτερον ἡμῶν διαπράττεσθαι. συνεπαινεῖ δὲ, ἔφη φάναι, καὶ ὁ νόμος ταῦτα, συζευγνὺς ἄνδρα καὶ γυναῖκα. καὶ κοινωνοὺς ὥσπερ τῶν τέκνων ὁ θεὸς ἐποίησεν, οὕτω καὶ ὁ νόμος [τοῦ οἴκου * κοινωνοὺς καθίστησι. καὶ καλὰ δὲ εἶναι ὁ νόμος * ἀποδείκνυσι,

* κατεσκεύασεν,
* εἰσαχθέντα
* πειρᾶσθαι ὡς βέλτιστα
* ἀποδείκνυσιν, ἃ ὁ

καὶ ὁ θεὸς ἔφυσεν ἑκάτερον μᾶλλον ἂν δύνασθαι. τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον, μένειν ἔνδον, ἢ θυραυλεῖν· τῷ δὲ ἀνδρὶ αἴσχιον, ἔνδον μένειν, ἢ τῶν ἔξω ἐπιμελεῖσθαι. εἰ δέ τις παρ' ἃ ὁ θεὸς ἔφυσε, ποιεῖ, ἴσως τι καὶ ἀτακτῶν τοὺς θεοὺς οὐ λήθει, καὶ δίκην δίδωσιν ἀμελῶν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ, ἢ πράττων τὰ τῆς γυναικὸς ἔργα. δοκεῖ δέ μοι, ἔφην, καὶ ἡ τῶν μελισσῶν ἡγεμὼν τοιαῦτα ἔργα ὑπὸ τοῦ θεοῦ προστεταγμένα διαπονεῖσθαι. καὶ ποῖα δή, ἔφη, ἐκείνη ἔργα ἔχουσα ἡ τῶν μελισσῶν ἡγεμὼν, ἐξομοιοῦται τοῖς ἔργοις, οἷς ἐμὲ δεῖ πράττειν; ὅτι, ἔφην ἐγώ, ἐκείνη τε ἐν τῷ σμήνει μένουσα οὐκ ἐᾷ ἀργοὺς τὰς μελίσσας εἶναι· ἀλλ' ἃς μὲν δεῖ ἔξω ἐργάζεσθαι, ἐκπέμπει ἐπὶ τὸ ἔργον, καὶ ἃ ἂν αὐτῶν ἑκάστη εἰσφέρῃ, οἶδέ τε καὶ δέχεται, καὶ σώζει ταῦτα, ἔστ' ἂν δέῃ χρῆσθαι· ἐπειδὰν δὲ ἡ ὥρα τοῦ χρῆσθαι ἥκῃ, διανέμει τὸ δίκαιον ἑκάστῃ. καὶ ἐπὶ τοῖς ἔνδον δ' ἐξυφαινομένοις κηρίοις ἐφέστηκεν, ὡς καλῶς καὶ ταχέως ὑφαίνηται, καὶ τοῦ γιγνομένου τόκου ἐπιμελεῖται, ὡς ἐκτρέφηται. ἐπειδὰν δὲ ἐκτραφῇ, καὶ ἀξιοεργοὶ οἱ νεοττοὶ γένωνται, ἀποικίζει αὐτοὺς σὺν τῶν * ἐπιγείων τινὶ ἡγεμόνι. ἦ καὶ ἐμὲ οὖν, ἔφη ἡ γυνή, δεήσει ταῦτα ποιεῖν; δεήσει μέντοι σε, ἔφην ἐγώ, ἔνδον τε μένειν, καὶ οἷς μὲν ἂν ἔξω τὸ ἔργον ᾖ τῶν οἰκετῶν, τούτους συνεκπέμπειν· οἷς δ' ἂν ἔργον ἔνδον ἐργαστέον, τούτων σοι ἐπιστατητέον, * καὶ τά τε εἰσφερόμενα ἀποδεκτέον. καὶ ἃ μὲν ἂν αὐτῶν δέῃ δαπανᾶν, σοὶ διανεμητέον· ἃ δ' ἂν περιττεύειν δέῃ, προνοητέον καὶ φυλακτέον, ὅπως μὴ ἡ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν κειμένη δαπάνη εἰς τὸν μῆνα δαπανᾶται. καὶ ὅταν ἔρια εἰσενεχθῇ σοι, ἐπιμελητέον ὅπως οἷς δεῖ ἱμάτια γίγνηται. καὶ ὅ γε ξηρὸς σῖτος ὅπως καλῶς ἐδώδιμος γίγνηται, ἐπιμελητέον. ἓν μέντοι τῶν σοὶ προσηκόντων, ἔφην ἐγώ, ἐπιμελημάτων ἴσως * ἀχαριστότερον δόξει εἶναι, ὅτι ὃς ἂν κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, τούτων σοι ἐπιμελητέον πάντων, ὅπως θεραπεύηται. νὴ Δί', ἔφη ἡ γυνή, ἐπιχαριτώτατον μὲν οὖν, ἢν μέλλωσί γε οἱ καλῶς θεραπευθέντες χάριν εἴσεσθαι, καὶ εὐνούστεροι ἢ πρόσθεν ἔσεσθαι. καὶ ἐγώ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἀγασθεὶς αὐτῆς τὴν ἀπόκρισιν, εἶπον· ἆρά γε, ὦ γύναι, διὰ τοιαύτας τινὰς προνοίας καὶ τῆς ἐν τῷ σμήνει ἡγεμόνος αἱ μέλισσαι οὕτω διατίθενται πρὸς αὐτήν,

ἐπιγόνων

ἃ τὰ εἰσφ.

δυσχαριστότερον

A que naturę Deus indidit, vt præſtare poſſit vterque rectius. Eſt enim feminæ pulchrius, intra ædes eam ſe cōtinere, quam foris agere: viro autem turpius, intus manere, quā res exteras curare. Quod ſi quis aliud agit, quā quod ipſius naturæ Deus indidit; fortaſſis occultū eſſe Deo nō poteſt, ordinem ab ipſo perturbari, adeoque pœnas dat, ſiue quis opera ſibi conueniētia negligit, ſiue mulicbria facit. Ac mihi quidem videtur, inquam, etiam apis illa, quæ ceterarū dux eſt, ſibi diuinitus præ- B ſcripta conſtanter elaborare. Quænam vero, ait hæc, apum illa dux opera tractat, illis actionibus conſimilia, quæ mihi cōueniunt? Quod illa, inquā, in alueari manēs otioſas eſſe apes non patitur: ſed quas foris laborare oportet, eas ad opus emittit, ac quidquid adtulerint ſingulæ, nouit & accipit, tamq; diu ſeruát, donec eo ſit vtēdū. Id vero tempus vbi iam adeſt, iuſtam cuique partem tribuit. Pręeſt etiam fauis, qui intus texūtur, vt recte celeriterq; texantur: & fœtus, qui naſcitur, educandi C curam habet. Is poſteaquam educat⁹ eſt, iamq; operi faciūdo idoneę ſunt apiculę; coloniā ex eis deducit, adiuncta ipſis quadam quaſi nepotum duce. Num igitur me quoque, ait vxor, hæc facere neceſſe erit? Erit, inquā ego, neceſſe domi vt maneas, ac emittere famulos, quibus foris eſt laborandum: quibus autem intus faciundum opus, eis pręeſſe debes; & quæ inferūtur, recipere. Pręterea diſtribuēdum erit tibi, quidquid eorum expendendum eſt: quæque ſuperare debebunt, de iis prudenter D proſpiciendum tibi erit, & cauendum, ne ſumtus in annum reconditus vno menſe abſumatur. Quum lanæ in domum illatæ fuerint, adhibenda cura vt veſtes illis parentur, quibus cōfici debent. Curandum item, vt frumentum aridum, idoneum ad veſcendū fiat. Vna, inquā, curatio ex iis quæ tui ſūt muneris, fortaſſis ingratior eſſe videbitur; quod famulorum omnium cura tibi ſuſcipiēda erit, vt ſi quis ex iis ægrotet, curetur. Illud profecto, ait vxor, lōge gratiſſimum fuerit, ſi quidem curati gratiam habituri ſint, animoque erga me E magis beneuolo futuri, quā prius. Quam ipſius reſponſionem, aiebat Iſchomachus, admiratus equidem: An nō, inquam, mea vxor, propterea quod apum illa dux in alueari ſic earum commodis proſpicit, ea eſt viciſſim aliarum apum erga hāc adfectio:

vt aluearia ſi deſerat, nulla ſe abeſſe putet ab illa debere, ſed omnes ſequãtur? Tum illa mihi reſpondens: Mihi vero mirũ videatur, ait, non potius ad te ducis officium pertinere, quam ad me. Nam mea rerum, quæ intus ſunt, cuſtodia & diſtributio, ridiculam ſpeciem habuerit: niſi tu curã adhibeas, vt extrinſecus aliquid inferatur. Mea quoque, inquam ego, ridicula videbitur illatio, niſi ſit qui illata ſeruet. Non vides, inquam, quo pacto illorum homines miſerari conſueuerint, qui pertuſum in dolium aliquid haurire dicuntur, idque propterea, quod laborare fruſtra putentur? Video certe, ait vxor, ac ſunt ſane miſeri, ſi hoc faciunt. Sunt & aliæ, inquam ego, curationes propriè tuę, mea vxor, futuræ nõ iniucundæ: vt quum imperitam lanificij nancta, peritam efficies, atq; ea tibi deinde duplo pluris erit: quum imperitã condendi promendique, & miniſtrandi, nancta, talem efficies, quæ & horum perita, & fida, & in miniſtrãdo promta, quantiuis tibi ſit pretij: quum tibi modeſtos, ac domui tuæ vtiles adficere beneficio licebit, ac ſi quis improbus eſſe videatur, punies. Quod denique omnium iucundiſſimum eſt, quum me eſſe melior videberis, meq; famulum tuum effeceris, neq; verẽdum tibi ſit, vt ne ætate procedẽte minus in domo tibi honoris exhibeatur: ſed perſuaſum habueris, te ætate prouectiori tanto maiore futuram in honore, quanto tum mihi conſors, tum liberis cuſtos domus melior extiteris. Nam honeſtorum egregiorumq; dignitas nõ propter elegantiam formæ, ſed propter virtutes, in vita mortalium incremẽta ſumunt. Huiuſmodi quędam me, mi Socrates, primũ cum ipſa colloquutum eſſe, meminiſſe videor. Tum ego: An etiam intellexiſti, inquam, nonnihil ex his eam commotam ad dilĝetiam? Intellexi profecto, inquit Iſchomachus, atq; etiã memini, quum valde morderetur & erubeſceret propterea, quod mo quiddam eorum poſcente, quæ a me illata fuerant, dare id non poſſet. Quod ego quum eam grauiter & ægre tuliſſe vidiſſem: Ne ſit hoc, inquã, animo tuo moleſtum, mea mulier, quod dare nõ potes id, quod ego nunc forte abs te poſco. Nã certa paupertas eſt, quum alicuius indigeas, vti eo non poſſe. Verum minus eſt in hac penuria moleſtiæ, quũ quid inueniri quærendo non poteſt, quam ſi ab initio non quæras; non ignorãs ſcilicet, illud abeſſe. Enimvero hęc ad te culpa non pertinet,

A ὥστε ὅταν ἐκείνη ἐκλίπῃ, οὐδεμία οἴεται τῶν
μελιττῶν ἀπολειπτέον εἶναι, ἀλλ' ἕπονται πᾶ-
σαι; καὶ ἡ γυνή μοι ἀπεκρίνατο· θαυμάζοιμ'
ἄν, ἔφη, εἰ μὴ πρὸς σὲ μᾶλλον τείνῃ τὰ τοῦ
ἡγεμόνος ἔργα, ἢ πρὸς ἐμέ. ἡ γὰρ ἐμὴ φυλα-
κὴ τῶν ἔνδον καὶ διανομὴ γελοία τις ἄν, οἴ-
μαι, φαίνοιτο, εἰ μὴ σύ γε ἐπιμελοῖο, ὅπως
ἔξωθέν τι εἰσφέροιτο. γελοία δ' αὖ, ἔφην ἐγώ,
ἡ ἐμὴ εἰσφορὰ φαίνοιτ' ἄν, εἰ μὴ εἴη ὅστις τὰ
εἰσενεχθέντα σώζοι. οὐχ ὁρᾷς, ἔφην ἐγώ, οἱ εἰς
τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν λεγόμενοι, ὡς οἰ-
B κτείρονται, ὅτι μάτην πονεῖν δοκοῦσι; νὴ Δί', ἔ-
φη ἡ γυνή. καὶ γὰρ τλήμονές εἰσιν, εἰ τοῦτό γε ποιοῦ-
σιν. ἄλλαι δέ τοι, ἔφην ἐγώ, ἴδιαι ἐπιμέλειαι,
ὦ γύναι, ἡδεῖαί σοι γίγνονται, ὁπόταν ἀνεπι-
στήμονα ταλασίας λαβοῦσα, ἐπιστήμονα ποιή-
σῃς, καὶ διπλασίου σοι ἀξία γένηται. καὶ ὁπό-
ταν ἀνεπιστήμονα ταμιείας καὶ διακονίας πα-
ραλαβοῦσα, ἐπιστήμονα, καὶ πιστήν, καὶ διακο-
νικὴν ποιησαμένη, παντὸς ἀξίαν ἔχῃς· καὶ ὁ-
πόταν τοὺς μὲν σώφρονάς τε, καὶ ὠφελίμους τῷ
C σῷ οἴκῳ ἐξῇ σοι εὖ ποιῆσαι, ἐὰν δέ τις πονηρὸς
φαίνηται, ἐξῇ σοι κολάσαι. τὸ δὲ πάντων ἥδι-
στον, ἐὰν βελτίων ἐμοῦ φανῇς, καὶ ἐμὲ σὸν θε-
ράποντα ποιήσῃς, καὶ μὴ δέῃ σε φοβεῖσθαι, μὴ
προϊούσης τῆς ἡλικίας ἀτιμοτέρα ἐν τῷ οἴκῳ
γένῃ, ἀλλὰ πιστεύῃς, ὅτι πρεσβυτέρα γινομένη,
ὅσῳ ἂν καὶ ἐμοὶ κοινωνὸς καὶ παισὶν * οἴκοι φυ- οἴκου φύλαξ ἀμείνων
λαξομένων γίνῃ, τοσούτῳ καὶ τιμιωτέρα ἐν τῷ
οἴκῳ ἔσῃ. τὰ γὰρ καλά τε κἀγαθά, ἐγὼ ἔφην, οὐ
διὰ τὰς ὡραιότητας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς [εἰς
D τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις * ἐπαύξεται. τοιαῦτα
μέν, ὦ Σώκρατες, δοκῶ μεμνῆσθαι αὐτῇ τα-
πρῶτα διαλεχθείς. ἦ καὶ ἐπέγνως τι ὦ Ἰσχόμα-
χε, ἔφην ἐγώ, ἐκ τούτων κεκινημένην αὐτὴν
μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ
Ἰσχόμαχος, καὶ δηχθεῖσάν γε αὐτὴν οἶδα, καὶ ἐ-
ρυθριάσασαν σφόδρα, ὅτι τῶν εἰσενεχθέντων τι
αἰτήσαντος ἐμοῦ, οὐκ εἶχέ μοι δοῦναι. καὶ ἐγὼ μέν-
τοι ἰδὼν ἀχθεσθεῖσαν αὐτήν, εἶπον· μηδέν τι, ἔφην,
E ἀθυμήσῃς, ὦ γύναι, ὅτι οὐκ ἔχεις δοῦναι ὅ, τι σε
αἰτῶν τυγχάνω. ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφής,
τὸ δεόμενόν τινος μὴ ἔχειν χρῆσθαι· ἀλυποτέρα
δὲ αὕτη ἡ ἔνδεια, τὸ μὴ δύνασθαι ζητοῦντά τι
λαβεῖν, ἢ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ζητεῖν, εἰδότα ὅτι οὐκ
ἔστιν. ἀλλὰ γάρ, ἔφην ἐγώ, τούτων οὐ σὺ αἰτία·

ſed ad

ἀλλ' * ἐγὼ οὐ τάξας σοι παρέδωκα ὅπου χρὴ ἕκαστα κεῖσθαι, ὅπως εἰδῇς ὅποι γε δεῖ τιθέναι, καὶ ὁπόθεν λαμβάνειν. ἔστι δ' οὐδὲν οὕτως, ὦ γύναι, οὔτ' εὔχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τάξις. καὶ γὰρ χορὸς ἐξ ἀνθρώπων συγκείμενός ἐστιν. ἀλλ' ὅταν μὲν ποιῶσιν ὅ,τι ἂν τύχῃ ἕκαστος, ταραχή τις φαίνεται, * καὶ θεᾶσθαι ἀτερπές. ὅταν δὲ τεταγμένως ποιῶσι καὶ φθέγγωνται, ἅμα οἱ αὐτοὶ οὗτοι καὶ ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ ἀξιάκουστοι. καὶ στρατιά γε, ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι, ἄτακτος * μὲν οὖσα, ταραχωδέστατον, καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις * εὐχερέστατον, τοῖς δὲ φίλοις ἀκλεέστατον ὁρᾶν, καὶ ἀχρηστότατον, ὄνος ὁμοῦ, ὁπλίτης, σκευοφόρος, ψιλός, ἱππεύς, ἅμαξα. πῶς γὰρ ἂν * πορευθείησαν ἔχοντες οὕτως ἐπικωλύσουσιν ἀλλήλους· ὁ μὲν βαδίζων, τὸν τρέχοντα· ὁ δὲ τρέχων, τὸν ἑστηκότα· ἡ δὲ ἅμαξα, τὸν ἱππέα· ὁ δὲ ὄνος, τὴν ἅμαξαν· ὁ δὲ σκευοφόρος, τὸν ὁπλίτην; εἰ δὲ καὶ μάχεσθαι δέοι, πῶς ἂν οὕτως ἔχοντες μαχέσαιντο; οἷς γὰρ ἀνάγκη αὐτῶν τοὺς ἐπιόντας φεύγειν, οὗτοι ἱκανοί εἰσι φεύγοντες καταπατῆσαι τοὺς ὅπλα ἔχοντας. τεταγμένη δὲ στρατιὰ κάλλιστον μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δυσχερέστατον δὲ τοῖς πολεμίοις. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν φίλος ἡδέως θεάσαιτο ὁπλίτας πολλοὺς ἐν τάξει πορευομένους; τίς δ' οὐκ ἂν θαυμάσειεν ἱππέας κατὰ * τάξιν ἐλαύνοντας; τίς δὲ οὐκ ἂν πολέμιος φοβηθείη, ἰδὼν διακεκριμένους ὁπλίτας, ἱππέας, πελταστάς, τοξότας, σφενδονήτας, καὶ τοῖς ἄρχουσι τεταγμένως ἑπομένους; ἀλλὰ καὶ πορευομένων ἐν τάξει, κἂν πολλαὶ μυριάδες ὦσιν, ὁμοίως ὥσπερ εἷς ἕκαστος καθ' ἡσυχίαν πάντες πορεύονται. εἰς γὰρ τὸ κενούμενον * ἀεὶ ὄπισθεν ἐπέρχονται. καὶ τριήρης δέ τοι ἡ σεσαγμένη ἀνθρώπων, διὰ τί ἄλλο φοβερόν ἐστι πολεμίοις, ἢ φίλοις ἀξιοθέατον, ἢ ὅτι ταχὺ πλεῖ; διὰ τί δὲ ἄλλο ἄλυποι ἀλλήλοις εἰσὶν οἱ ἐμπλέοντες, ἢ διότι ἐν τάξει μὲν κάθηνται, ἐν τάξει * προνεύουσιν, ἐν τάξει δ' ἀναπίπτουσιν, ἐν τάξει δ' ἐμβαίνουσι καὶ ἐκβαίνουσιν; ἡ δ' ἀταξία ὅμοιόν τι μοι δοκεῖ εἶναι, οἷόνπερ εἰ γεωργὸς ὁμοῦ ἐμβάλοι κριθάς, καὶ πυρούς, καὶ ὄσπρια· κἄπειτα, ὁπότε δέοι ἢ μάζης, ἢ ἄρτου, ἢ ὄψου, διαλέγειν δέοι αὐτόν,

ἐγώ, ὅτι οὐ τάξας

καὶ τὸ θεᾶσθαι

μὲν οὖσα

εὐχειρωτότατον

πορευθείησαν, ἐὰν ἔχοντες οὕτως ἐπικωλύσωσιν ἀλλήλ.

τάξιν

ἀεὶ ἐπιόντες

προνεύουσιν

A ſed ad me: qui nõ omnia tibi tradiderĩ deſignato ſingulis loco, quo ea collocari deberent, vt tu ſcires, vbi ea reponenda, & vnde rurſus eſſent promẽda. Nihil eſt autem, mea vxor, in rebus humanis vel vtilius, vel pulchrius ordine. Nam & chorus ex hominibus conſtat. Verum vbi quiſque quod temere viſum eſt, facit: turbæ cuiuſdam ſpecies ſe exhibet, ac ſpectatu quiddam iniucundum. At quum omnia recte atque ordine proferunt & agunt, eadem opera faciũt, vt & ſpectatu & auditu digni eſſe videantur. Itidem exercitus, in-
B quam, mea vxor, dum necdum in ordines digeſtus eſt, longe quiddam eſt turbulentiſſimũ; ac hoſtium quidem victoriæ maxime expoſitum, ſuis autem ſpectatu fœdiſſimum, & ad vſum minime accommodatum: vbi ſimul ſunt, aſinus, grauis armaturæ pedes, lixa, veles, eques, plauſtrum. Nam quo pacto progredi poterunt, ſi quidem in hac perturbatione mutuo ſeſe impedient; gradatim incedens, currentem; currens, ſtantem; plauſtrum, equitem; aſinus, plauſtrum; lixa, grauis arma-
C turæ peditem? Quod ſi etiam dimicandum ſit, quomodo tali omnium perturbatione dimicare poſſint? Nam qui neceſſario inuadentibus terga dare coguntur, illi dum fugiunt, proterere milites etiam armatos poſſunt. At inſtructa recte acies quiddam eſt ſuis ſpectatu pulcherrimum, hoſtibus vero grauiſſimum. Nam cui ſuorum non volupe ſit multos videre grauis armaturæ pedites inſtructis ordinibus incedentes? quis non admiretur equites, qui ordines inter equitandum obſeruent? quis hoſtium metu non per-
D cellatur, ſi recte diſpoſitos grauis armaturæ pedites, equites, cetratos, ſagittarios, funditores viderit, eoſdemque ſuos imperatores compoſite ſequentes? Immo etiam ſi multa millia ſint, tamẽ quamdiu ſic incedunt, vt ordines ſeruent, pergunt omnes placide, non aliter atque ſinguli progrediuntur, ſuccedentibus ſemper vacuum in locum illis qui à tergo ſunt. Etiam triremis hominibus onuſta quam aliam ob cauſam vel hoſtibus eſt terrori,
E vel amicis iucunda ſpectatu, niſi ob nauigationem celerem? Quam aliam ob cauſſam moleſti ſibi mutuo non ſunt vectores, niſi quod ordine ſedeant, ordine propendendo in remos incumbãt, ordine ſe retro flectant, ordine tum ingrediantur, tum egrediantur? Ordinis autem perturbatio quiddam mihi ſimile videtur eſſe, ac ſi agricola eodem loco conìiciat hordeum, triticum, legumina. Deinde ſi vel offa, vel pane, vel obſonio ſit opus, neceſſe ſit eum ſingula ſeligere,

Pro eo, quod iam ſecreta ſumere ad vſum
debebat. Itaq; tu etiam, mea vxor, vt hoc
modo te conturbari neceſſe non ſit, & vt
ſtudeas ſcire adminiſtrandi facultates no-
ſtras rationem, ac ſine difficultate ſumas
id quod vtendũ ſit, mihiq; ſi quid popoſce-
ro, ſic tradas vt gratam mihi rem facias: in-
quiramus ſane locum ſingulis conuenien-
tem, eoq; poſita re quauis moneamus an-
cillã, vt inde ſumat, ac rurſus ibidem col-
locet. Ita nimirum ſciemus, quæ nobis ſu-
perſint, quæ ſint amiſſa. Nã loc⁹ ipſe quod
abeſt requiret: quodq; curandum erit, ad-
ſpectus ipſe arguet: deniq; quod ſciamus,
vbi quodq; ſit, id ipſum ſingula nobis exhi-
bebit, vt ad vſum nihil deſideraturi ſimus.
Atq; equidẽ, mi Socrates, pulcherrimũ
aliquãdo, longeq; accuratiſſimum inſtru-
mentorum ordinem inſpicere mihi viſus
ſum, quũm ſpectandi cauſſa ingentem il-
lam nauim Punicam ingreſſus eſſem. Ar-
mamẽta namq; plurima ſeparatim collo-
cata exiguo in receptaculo contemplabar.
Etenim nauis multis ligneis & intortis in-
ſtrumentis in portum deducitur, ac viciſ-
ſim ſoluit: multorum adiumẽto, quæ pen-
ſilia vocant, impellitur: multis machina-
mentis aduerſus hoſtiles naues armatur:
multa etiam hominum arma vehit: omnia
vaſa, quibus in domo vtuntur homines,
pro quolibet vna victitantium contuber-
nio vehit: deniq; præter hæc omnia refer-
ta eſt oneribus, quæ nauiculator quæſtus
cauſſa ſecum vehit. Atq; hæc omnia, quæ
dico, non multo ampliori loco ſita erant,
quam ſit cõclaue decem lectulorũ medio-
criter capax. Animaduerti autẽ ſic omnia
fuiſſe condita, vt nihil alteri eſſet impedi-
mẽto, neq; veſtigatore egeret, nec impa-
ratũ eſſet, nec ſolutu difficile, quo moram
adferret, vbi ſubito eſſet aliquo vtendum.
Miniſtrum autem gubernatoris, quẽ pro-
retam in naui vocant, ita cuiuſq; loci gna-
rum reperi; vt vel abſens dicere poſſet, vbi
ſingula ſita eſſent, & quã eſſent multa: nõ
minus atq; is qui litteras norit, quot in So-
cratis nomine litteræ ſint, dicere poſſit, &
vbi ſingulæ ſunt collocatæ. Eumdem et-
iam vidi, ait Iſchomachus, per otiũ omnia
luſtrantem, quibus vtendum in naui eſſet.
Quũq; hanc eius inſpectionẽ admiratus
eſſem, quærebam quid ageret: Reſponde-
bat ille: Inſpicio, mi hoſpes, ſi forte quid
accidat, quo pacto ſita ſint omnia in naui,
ac nũ quid abſit, vel inconcinne collocatũ
ſit. Nec enim vbi tempeſtatem Deus in
mari excitat, ſpatij quidquã reliquum eſt,

A αἰτί τοῦ λαβόντα διακρινομένοις χρῆσθαι. καὶ
σὺ οὕτω, ὦ γύναι, * τοῦ μὲν ταράχου τούτου μὴ ἵα τι
δέοιο, βούλοιο δ᾽ ἀκριβῶς διοικεῖν τὰ ὄντα εἰδέ-
ναι, καὶ τῶν ὄντων εὐπόρως λαμβάνουσα ὅτῳ ἂν
δέῃ χρῆσθαι, καὶ ἐμοὶ, ἐάν τι αἰτῶ, ἐν χάριτι δι-
δόναι, χώραν τε δοκιμασώμεθα τὴν προσήκου-
σαν ἑκάστοις ἔχειν, καὶ ἐν ταύτῃ θέντες, διδάξω-
μεν τὴν διάκονον λαμβάνειν τε ἐντεῦθεν, καὶ
κατατιθέναι πάλιν εἰς ταύτην καὶ οὕτως εἰσό-
μεθα τά τε σῶα ὄντα, καὶ τὰ μή. ἡ γὰρ χώρα αὐτὴ
B τὸ μὴ ὂν ποθήσει· καὶ δεόμενον θεραπείας ἐξε-
τάσει ἡ ὄψις, καὶ τὸ εἰδέναι ὅπου ἕκαστόν ἐστιν, τα-
χὺ ἐγχειριεῖ, ὥστε μὴ ἀπορεῖν χρῆσθαι. καλλί-
στην δέ ποτε καὶ ἀκριβεστάτην ἔδοξα σκευῶν τά-
ξιν ἰδεῖν, ὦ Σώκρατες, εἰσβὰς ἐπὶ θέαν εἰς τὸ
μέγα πλοῖον τὸ Φοινικόν. πλεῖστα γὰρ σκεύη ἐν
μικροτάτῳ ἀγγείῳ διακεχωρισμένα ἐθεασά-
μην. διὰ πολλῶν μὲν γὰρ δήπου, ἔφη, ξυλί-
νων σκευῶν καὶ πλεκτῶν ὁρμίζεται ναῦς καὶ ἀνά-
C γεται, διὰ πολλῶν δὲ τῶν κρεμαστῶν καλου-
μένων πλεῖ, πολλοῖς δὲ μηχανήμασιν ἀνθω-
πλίσται πρὸς τὰ πολέμια πλοῖα, πολλὰ δὲ
ὅπλα τοῖς ἀνδράσι συμπεριάγει, πάντα δὲ
σκεύη, ὅσοισπερ ἐν οἰκίᾳ χρῶνται ἄνθρωποι,
τῇ συσσιτίᾳ ἑκάστῃ κομίζει. γέμει δὲ παρὰ πάν-
τα φορτίων, ὅσα ναύκληρος κέρδους ἕνεκα ἄ-
γεται. καὶ ὅσα λέγω, ἔφη, πάντα οὐκ ἐν πολ-
D λῷ τινι μείζονι χώρᾳ ἔκειτο, ἢ ἐν δεκακλίνῳ στέ-
γῃ συμμέτρῳ. καὶ οὕτω κατακείμενα ἕκαστα κα-
τενόησα, ὡς οὔτε ἄλληλα ἐμποδίζει, οὔτε μα-
στευτοῦ δεῖται, οὔτε ἀσυσκεύαστά ἐστι, οὔτε δυσλύ-
τως ἔχει, ὥστε διατριβὴν παρέχειν ὅταν τῳ τα-
χὺ δέῃ χρῆσθαι. τὸν δὲ τοῦ κυβερνήτου διάκονον,
ὃς πρῳρεὺς τῆς νεὼς καλεῖται, οὕτως εὗρον ἐπιστά-
μενον * ἑκάστην τὴν χώραν, ὡς καὶ ἀπὼν ἂν εἴποι, ἑκάστων
ὅπου ἕκαστα κεῖται, καὶ ὁπόσα ἐστίν, οὐδὲν ἧττον,
ἢ ὁ γράμματα ἐπιστάμενος εἴποι, ἂν Σωκρά-
E τους καὶ ὁπόσα γράμματα, καὶ ὅπου ἕκαστον τέ-
τακται. εἶδον δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἐξετά-
ζοντα τοῦτον αὐτὸν ἐν τῇ σχολῇ πάντα, ὁπόσοις
ἄρα δεῖ ἐν τῷ πλοίῳ χρῆσθαι. θαυμάσας δέ,
ἔφη, τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἠρόμην τί πράττοι. ὁ
δ᾽ εἶπεν· ἐπισκοπῶ, ἔφη, ὦ ξένε, εἴ τι συμβαίνοι
γίγνεσθαι, πῶς κεῖται, ἔφη, τὰ ἐν τῇ νηΐ, ἢ εἴ τι ἀ-
ποστατεῖ, ἢ εἰ δυστραπέλως τι σύγκειται. οὐ γάρ, ἔφη,
ἐγχωρεῖ, ὅταν χειμάζῃ ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάσσῃ,

οὔτε μαςεύειν ὅπου ἂν δέῃ, οὔτε δυσχρήστως ἔχειν διδόναι. ἀτάκτους γὰρ ὁ θεὸς, καὶ κολάζει τοὺς βλᾶκας. ἐὰν δὲ μόνον μὴ ἀπολέσῃ τοὺς μὴ ἁμαρτάνοντας, πάνυ ἀγαπητόν. ἐὰν δὲ καὶ πάνυ καλῶς ὑπηρετοῦντας σώζῃ, πολλὴ χάρις, ἔφη, τοῖς θεοῖς. ἐγὼ οὖν κατιδὼν ταύτην τὴν ἀκρίβειαν τῆς κατασκευῆς, ἔλεγον τῇ γυναικὶ ὅτι πάνυ * ἂν ἡμῶν εἴη βλακικὸν, εἰ οἱ μὲν ἐν τοῖς πλοίοις καὶ μικροῖς οὖσι χώρας εὑρίσκουσι, καὶ σαλεύοντες ἰσχυρῶς ὅμως σώζουσι τὴν τάξιν, καὶ ὑπερφοβούμενοι ὅμως εὑρίσκουσι τὸ δέον λαμβάνειν. ἡμεῖς δὲ, καὶ διῃρημένων ἑκάστοις θηκῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μεγάλων, καὶ βεβηκυίας τῆς οἰκίας ἐν δαπέδῳ, εἰ μὴ εὑρήσομεν καλὴν καὶ * εὐεύρετον χώραν ἑκάστοις αὐτῶν, πῶς οὐκ ἂν πολλὴ ἡμῶν ἀσυνεσία εἴη; ὡς μὲν δὴ ἀγαθὸν τετάχθαι σκευῶν κατασκευὴν, καὶ ὡς ῥᾴδιον χώραν ἑκάστοις αὐτῶν εὑρεῖν, ἐν οἰκίᾳ θεῖναι ὡς ἑκάστοις συμφέρει, εἴρηται. ὡς δὲ καλὸν φαίνεται, ἐπειδὰν ὑποδήματα ἐφεξῆς κέηται, κἂν ὁποῖα ᾖ, καλὸν δὲ ἱμάτια κεχωρισμένα ἰδεῖν, κἂν ὁποῖα ᾖ, καλὸν δὲ στρώματα, καλὸν δὲ χαλκία, καλὸν δὲ τὰ ἀμφὶ τραπέζας, καλὸν δὲ καὶ ὃ πάντων καταγελάσειεν ἂν μάλιστα οὐχ ὁ σεμνὸς, ἀλλ' ὁ κομψὸς, ὅτι καὶ χύτρας * φησὶν εὔρυθμον φαίνεσθαι εὐκρινῶς κειμένας. τὰ δὲ ἄλλα ἤδη που ἀπὸ τούτου ἅπαντα καλλίω φαίνεται κατὰ κόσμον κείμενα. χορὸς γὰρ σκευῶν ἕκαστα φαίνεται. καὶ τὸ μέσον δὲ πάντων τούτων καλὸν φαίνεται, ἐκποδὼν ἑκάστου κειμένου· ὥσπερ κύκλιος χορὸς οὐ μόνον αὐτὸς καλὸν θέαμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ καλὸν καὶ καθαρὸν φαίνεται. εἰ δ' ἀληθῆ ταῦτα λέγω, ἔξεστιν, ἔφην, ὦ γύναι, καὶ πεῖραν λαμβάνειν αὐτῶν, οὔτε τι ζημιωθέντας, οὔτε τι πολλὰ πονήσαντας. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ ἀθυμῆσαι, ὦ γύναι, ἔφην ἐγὼ, ὡς χαλεπὸν εὑρεῖν τὸν μαθησόμενόν τε τὰς χώρας καὶ μεμνησόμενον καταχωρίζειν ἕκαστα. ἴσμεν γὰρ δήπου, ὅτι μυριοπλάσια ἡμῶν ἅπαντα ἔχει ἡ πᾶσα πόλις· ἀλλ' ὅμως ὁποῖον ἂν τῶν οἰκετῶν κελεύσῃς πριάμενόν τι σοι ἐξ ἀγορᾶς ἐνεγκεῖν, οὐδεὶς ἀπορήσει, ἀλλὰ πᾶς εἰδὼς φανεῖται, ὅποι χρὴ ἐλθόντα λαβεῖν ἕκαστα. τούτου μέντοι, ἔφην ἐγὼ, οὐδὲν ἄλλο αἴτιόν ἐστιν, ἢ ὅτι ἐν χώρᾳ κεῖται τεταγμένη. ἄνθρωπον δέ γε ζητῶν, καὶ ταῦτα ἐνίοτε ἀντιζητοῦντα,

ἂν ἡμῖν εἴη τι

εὔφρετον

φασὶν

A vel inquirendi, quocumq; tandem opus ſit, vel tradendi; quod incōdite collocatū ſit. Nā minis terrere Deus & punire ſtolidos homines ſolet, ac ſi quidem illos, qui nihil perperam agunt, ſaltim non perdit, bene cum eis agitur. Quod ſi etiam rectiſſime omnia adminiſtrantes ſeruat, magna Diis habēda eſt gratia. Quamobrem quū collocationem ego tam accuratam inſpexiſſem, dicebā vxori, admodum in nobis ſtolidum fore, ſi iſti in nauigiis, quę exigua B ſunt, loca tamen inuenirent; magnis tempeſtatibus iactati, nihilominus ordinem ſeruarent; ingenti metu perculſi, nihilominus ea, quæ ſumere neceſſe ſit, reperirent: nos, quum cellas habeamus in ędibus amplas, eaſq; ſingillatim diſtinctas, & in ædium pauimento ſitas, non ſingulis aptum & inuentu facilem locum reperire: quonam modo non magna ſit iſtæc inſcitia? Dictum hactenus, quam vtile ſit ordine collocatam eſſe vaſorum ſupellectilem, quamq; ſit facile ſingulis inuenire locum, C quo in ædibus reponātur. Quā vero pulchra ſpecies eſt, calceamēta, qualiacumq; ſint, ordine collocata eſſe: pulchrum, veſtimenta ſeorſum condita videre, qualiacumq; ſint: pulchrum, idem in ſtragulis, in vaſis æreis in iis quæ ad menſam pertinēt: pulchrum etiam, licet maxime ridiculum ſit nō homini graui, ſed faceto, quod ollas quoque concinnitatis quamdam habere ſpeciem, ſi diſtincte collocatæ ſint, aiunt. Iam cetera quoque deinceps pulchriorē ſpeciem exhibēt, decenter repoſita. Nam D ſingula quidam quaſi chorus vaſorum eſſe videtur. Quin etiam quod medio loco eſt interiectum, pulchrū eſt, remotis inde ceteris; quemadmodum chorus circularis nō ipſe modo pulchrū ſpectaculū eſt, ſed etiam id, quod in eius eſt medio, pulchrū purumq; cernitur. An autē hæc à me vere dicantur, licet mea vxor, inquā, periculū faciamus, nullo cum noſtro neq; detrimēto, neque labore magno. Ne hoc quidem, inquā, moleſtū animo noſtro eſſe debet, E vxor, quod ſit difficile reperire aliquē, qui loca cognoſcere diſcat, & meminerit ſingula ſuo loco reponere. Scimus enim, hac ciuitate decies millies amplius contineri, quam apud nos: & nihilominus, quemcumq; famulorum iuſſeris è foro emtum aliquid adferre, nemo dubitabit; ſed quēuis ſcire adparebit, quo ire debeat, atq; vnde ſingula petere. Cuius rei nulla eſt alia cauſſa, inquam ego, quam quod certo ſita loco ſint. At ſi hominem quæras, qui quidem nonnumquam viciſſim & ipſe te quærat,

ſæpenumero citius re deſperata deſines, quam ipſum inuenias. Atq; eius etiam alia nulla cauſſa eſt, quam quod conſtitutum non ſit, vbi quemq; exſpectare oporteat. Ac de ordine quidem vaſorũ, ac vſu, cum ea me huiuſmodi quædem colloquutum eſſe meminiſſe videor. Quid autem? num vxor, inquã ego, mi Iſchomache, viſa tibi eſt attendere iis quæ tu docere cupiebas? Quid aliud, quam quod polliceretur, diligentiam ſe adhibituram, ac præ ſe ferret, quaſi maximam voluptatem caperet, vti quæ magna ex inopia inſignem copiã rerum inueniſſet? Etiam me rogabat, vti quam primum eo, quẽ explicaſſem, modo ſingula ordine diſponerem. Et qui tamdẽ, mi Iſchomache, inquam ego, diſpoſuiſti? Quî aliter, quam quod initio ipſi oſtendẽdum arbitrarer, quæ domus eſſet noſtræ commoditas? Nec enim variis ea picturis eſt ornata, mi Socrates, ſed omnes cellę tali conſideratione ſunt exſtructæ, vt quamcommodiſſima ſint iis receptacula, quæ in eis collocãda ſunt. Itaq; tunc ipſæmet ſibi conuenientia velut arceſſebant. Nam penetralia loco ſita munito, veſtes ſtragulas vaſaq; maximi pretij ſibi depoſcebãt: quę vero partes ædificij ſiccæ ſũt, frumẽtum; quæ frigidæ, vinũ; quæ plenę lucis, operã & vaſa maxime lumẽ requirentia. Præterea demonſtrabam ei loca hominum vſui & habitationi deſtinata, eaq; perpulchre ornata, vt per æſtatem eſſent frigida, per hiemem calida. Adeoq; domum vniuerſam ei cõmonſtrabam, meridiem verſus apertã: de quo obſcurum eſſe nõ poſſet, hieme illã ſat habere ſolis, æſtate vmbrarum. Et gynæcei fores per balneum à virorũ contubernio ſecretas ei oſtendebam, ne vel foras aliquid efferretur, quod non deberet; vel famuli abſq; cõſenſu noſtro liberis operam darẽt. Nam qui probi ſunt, poſteaquã liberos procrearunt, plerũq; ſunt beneuolentiores: peruerſi vero inter ſe copulati, ad malefaciendum fiunt inſtructiores. Poſteaquam hæc percurriſſemus, inquit, ita deinde ſupellectilem per claſſes diſtinximus. Ordiebamur autẽ primũ à colligẽdis iis quibus ad rem ſacram vtimur. Secundum id mundum muliebrem, qui feriis conueniret, diſtinguebamus: itemque veſtes viriles tam feſtorum quã belli: ſtragula in gynæceo, ſtragula virorum in contubernio: calceamenta muliebria, calceamenta virilia. Claſſis alia armorum, alia inſtrumẽtorum lanificij, alia neceſſariorum ad molendum frumẽtum,

A πολλάκις αὐτῆς πρότερον, πρὶν εὑρεῖν, ἀπείποι. καὶ τούτου αὖ οὐδὲν ἄλλο αἴτιόν ἐστιν, ἢ τὸ μὴ εἶναι τεταγμένον, ὅπου ἕκαστον δεῖ ἀναμένειν. περὶ μὲν δὴ τάξεως σκευῶν, καὶ χρήσεως, τοιαῦτα αὐτῇ διαλεχθεὶς δοκῶ μεμνῆσθαι. καὶ τί δή; ἡ γυνὴ ἐδόκει σοι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, πως ὑπακούειν, ὧν σὺ ἐσπούδαζες διδάσκων; τί δέ, εἰ μὴ ὑπισχνεῖτό γε ἐπιμελήσεσθαι, καὶ φανερὰ ἦν ἡδομένη ἰσχυρῶς, ὥσπερ ἐξ ἀμηχανίας εὐπορίαν τινὰ εὑρηκυῖα; καὶ ἐδεῖτό μου ὡς τάχιστα, ᾗπερ ἔλεγον, διατάξαι. B καὶ πῶς δή, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, διέταξας αὐτῇ; τί δέ, εἰ μὴ τῆς οἰκίας τὴν δύναμιν ἔδοξέ μοι πρῶτον ἐπιδεῖξαι αὐτῇ; οὐ γὰρ ποικίλμασι κεκόσμηται, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τὰ οἰκήματα ᾠκοδόμηται πρὸς αὐτὸ τοῦτο ἐσκεμμένα, ὅπως ἀγγεῖα ὡς συμφορώτατα ᾖ τοῖς μέλλουσιν ἐν αὐτοῖς ἔσεσθαι. ὥστε αὐτὰ ἐκάλει τὰ πρέποντα εἶναι ἑκάστῳ. ὁ μὲν γὰρ θάλαμος ἐν ὀχυρῷ ὤν, τὰ πλείστου ἄξια καὶ στρώματα καὶ σκεύη παρε- C κάλει· τὰ δὲ ξηρὰ τῶν* στεγῶν, τὸν σῖτον· τὰ δὲ στεγῶν
ψυχεινά, τὸν οἶνον· τὰ δὲ φανά, ὅσα φάους δεόμενα ἔργα τε καὶ σκεύη ἐστί. καὶ διαιτητήρια δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἐπιδείκνυον αὐτῇ κεκαλλωπισμένα, τοῦ μὲν θέρους ἔχειν ψυχεινά, τοῦ δὲ χειμῶνος, ἀλεεινά. καὶ σύμπασαν δὲ τὴν οἰκίαν ἐπέδειξα αὐτῇ, ὅτι πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται, ὥστε εὔδηλον εἶναι ὅτι χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, τοῦ δὲ θέρους, εὔσκιος. ἔδειξα δὲ καὶ τὴν γυναικωνῖτιν αὐτῇ θύραν βαλανείῳ ὡρισμένην D ἀπὸ τῆς ἀνδρωνίτιδος, ἵνα μήτε ἐκφέρηται ἔνδοθεν ὅ,τι μὴ δεῖ, μήτε τεκνοποιῶνται οἱ οἰκέται ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώμης. οἱ μὲν γὰρ χρηστοὶ παιδοποιησάμενοι, εὐνούστεροι ὡς ἐπιτοπολύ· οἱ δὲ πονηροὶ συζυγέντες, εὐπορώτεροι πρὸς τὸ κακουργεῖν γίγνονται. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διήλθομεν, ἔφη, οὕτω δὴ ἤδη κατὰ φυλὰς διεκρίνομεν τὰ ἔπιπλα. ἠρχόμεθα δὲ πρῶτον, ἔ- E φη, ἀθροίζοντες οἷς ἀμφὶ θυσίας χρώμεθα. μετὰ ταῦτα κόσμον γυναικὸς τὸν εἰς ἑορτὰς διῃροῦμεν, ἐσθῆτα ἀνδρὸς τὴν εἰς ἑορτὰς καὶ πόλεμον, καὶ στρώματα ἐν γυναικωνίτιδι, στρώματα ἐν ἀνδρωνίτιδι, ὑποδήματα γυναικεῖα,
ὑποδήματα * ἀνδρεῖα. ὅπλων ἄλλη φυλή, ἀνδρῷα.
ἄλλη ταλασιουργικῶν ὀργάνων, ἄλλη σιτοποιικῶν,

ἄλλη ὀψοποιικὴν, ἄλλη τὴν ἀμφὶ λουτρὸν, ἄλλη ἀμφὶ μάκτρας, ἄλλη ἀμφὶ τραπέζας. καὶ ταῦτα πάντα διεχωρίσαμεν οἷς τε ἀεὶ δεῖ χρῆσθαι, καὶ τὰ *θοιναστικά. χωρὶς δὲ καὶ τὰ κατὰ μῆνα δαπανώμενα ἀφείλομεν, δίχα δὲ καὶ τὰ εἰς ἐνιαυτὸν ἀπολελογισμένα κατέθεμεν. οὕτω γὰρ ἧττον λανθάνει ὅπως πρὸς τὸ τέλος ἐκβήσεται. ἐπεὶ δὲ ἐχωρίσαμεν πάντα κατὰ φυλὰς τὰ ἔπιπλα, εἰς τὰς χώρας τὰς προσηκούσας ἕκαστα διηνέγκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτο ὅσοις μὲν τῶν σκευῶν καθ' ἡμέραν χρῶνται οἱ οἰκέται, οἷον σιτοποιικοῖς, ὀψοποιικοῖς, ταλασιουργικοῖς, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο, ταῦτα μὲν αὐτοῖς τοῖς χρωμένοις δείξαντες ὅπου δεῖ τιθέναι, παρεδώκαμεν, καὶ ἐπετάξαμεν σῶα παρέχειν· ὅσοις δ' εἰς ἑορτὰς ἢ ξενοδοχίας χρώμεθα, ἢ εἰς τὰς διὰ χρόνου πράξεις, ταῦτα δὲ τῇ ταμίᾳ παρεδώκαμεν, καὶ δείξαντες τὰς χώρας αὐτῶν, καὶ ἀπαριθμησάμενοι καὶ γραψάμενοι ἕκαστα, εἴπομεν αὐτῇ διδόναι τούτων ὅτῳ δέοι ἕκαστον, καὶ μεμνῆσθαι ὅτῳ ἄν τι διδῷ, καὶ ἀπολαμβάνουσαν καταπιθέναι πάλιν ὅθεν περ ἂν ἕκαστα λαμβάνῃ. τὴν δὲ ταμίαν ἐποιησάμεθα ἐπισκεψάμενοι ἥτις ἡμῖν ἐδόκει εἶναι ἐγκρατεστάτη καὶ γαστρὸς, καὶ οἴνου, καὶ ὕπνου, καὶ ἀνδρῶν συνουσίας. πρὸς τούτοις δὲ, ἣ τὸ μνημονικὸν μάλιστα ἐδόκει ἔχειν, καὶ τὸ προνοεῖν, μή τι κακὸν λάβῃ παρ' ἡμῶν ἀμελοῦσα, καὶ σκοπεῖν, ὅπως χαριζομένη τι ἡμῖν, ὑφ' ἡμῶν ἀντιτιμήσεται. ἐδιδάσκομεν δὲ αὐτὴν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, ὅτ' εὐφραινοίμεθα, τῆς εὐφροσύνης μεταδιδόντες, καὶ εἴ τι λυπηρὸν εἴη, εἰς ταῦτα παρακαλοῦντες. καὶ τὸ προθυμεῖσθαι δὲ συναύξειν τὸν οἶκον ἐπαιδεύομεν αὐτὴν, ἐπιγιγνώσκειν αὐτὴν ποιοῦντες, καὶ τῆς εὐπραγίας αὐτῇ μεταδιδόντες. καὶ δικαιοσύνην δ' αὐτῇ ἐνεποιοῦμεν, τιμιωτέρους *τιθέντες τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων, καὶ ἐπιδεικνύοντες πλουσιώτερον καὶ ἐλευθεριώτερον βιοτεύοντας τῶν ἀδίκων. καὶ αὐτὴν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ κατετάττομεν. ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν εἶπον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τῇ γυναικὶ, ὅτι πάντων τούτων οὐδὲν ὄφελος, εἰ μὴ αὐτὴ ἐπιμελήσεται, ὅπως διαμένῃ ἑκάστῳ ἡ τάξις. ἐδίδασκον δὲ αὐτὴν, ὅτι καὶ ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οὐκ ἀρκεῖν δοκεῖ τοῖς πολίταις, ἐὰν νόμους καλοὺς γράψωνται,

δειπνικά

ποιοῦντες

A alia ad conficienda obſonia, alia ad lauationem, alia vaſis piſtoriis, alia ad menſas. Atque hæc omnia locis diſtinximus, tum quibus ſemper vtendum eſt, tum quæ ad epulationes feſtas pertinent. Seorſum etiã ab aliis auferebamus, quæ mẽſtruo ſpatio abſumerentur; & ſeorſũ, quæ rationibus ſubductis in annũ eſſent deſtinata, collocabamus. Sic enim minus obſcurũ eſt, qui futurus ſit exitus. Poſteaquã ſupellectilẽ vniuerſam in claſſes ſecreuimus, ad con- B uenientia loca ſingula detulimus. Deinde vaſa omnia, quibuſcumq; cottidie famuli vtuntur, verbi gratia, quibus cibi conficiũtur, quib⁹ obſonia, quæ ad lanificiũ pertinẽt, & ſi qua ſunt eiuſmodi, tradidimus iis qui vti his deberent, commonſtrato loco, vbi ea reponerent: ſimul imperauimus, vt ea nobis integra præſtarẽt. Quibus autem ad feſtos dies, vel ad hoſpites excipiendos, vel ad negotia quędã rara vtimur, ea tradidim⁹ promæ, locisq; horũ indicatis, & adnumeratis cõſignatisq; ſingulis; iuſſimus, C vt quidvis horũ ei daret, cui dãdum eſſet, & cuinam quid daret, memoria cõplecteretur; & vbi quid reciperet, rurſus vnde ſingula ſumſiſſet, reponeret. Munus autẽ promæ mandauimus alicui, poſteaquam conſideraſſemus, quæ nobis videretur, & gulã quod adtinet, maxime temperans, & in vino, & ſomno, & virorum cõſuetudine. Præterea quam memoria plurimũ valere iudicaremus, & proſpiciendo, ne ob negligentiam à nobis puniretur, & conſiderãdo, qua ratione gratum aliquid nobis D faceret, ac viciſſim ipſa honore à nobis adficeretur. Eamdem vt beneuolo eſſet ergã nos animo, conſuefaciebamus, communicando cum ea lætitiã noſtrã, quoties lęti eſſemus: ac viciſſim, ſi quid accidiſſet triſte, ad hoc illam quoq; aduocando. Inſtituebamus itidem, vt cupida & alacris eſſet ad augendam rem noſtrã familiarem, dum quæ illa eſſet, nõ cælarem⁹, noſtræq; fortunæ proſperæ participẽ faceremus. Etiã iuſtitiæ ſtudiũ excitabamus in ea, dũ ma- E iori iuſtos honore quã iniuſtos proſequeremur; eoſq; vitam agere tum opulentiorem, tum magis liberalem, quam iniuſtos, declararemus. Atq; huic tali locum hunc adtribuebamus. Ceterum præter hæc omnia, mi Socrates, ait, vxori meę dixi, nullum eſſe horum omniũ vſum, niſi ſtudioſe daret operam ipſa, vt hic ordo in ſingulis maneret. Quinetiam docebã illam, in vrbibus pręclare conſtitutis non videri ciuibus ſatis eſſe, ſi leges egregiæ ſcribantur;

ſed deligi quoque cuſtodes earum, qui omnes inſpiciẽdo, legibus obtemperantes laudent, & aduerſus eas delinquentes puniant. Quamobrem, inquit, hortabar vt exiſtimaret, vxorem domo pręfectam eſſe quaſi legum cuſtodem: ac vbi viſum ipſi ſit, luſtrare vaſa debere, quemadmodum præſidij magiſter vigilum copias luſtrat: eidem explorandum eſſe, num recte habeant omnia, quemadmodum ſenatus equos & equites explorat: etiam laudari ac ornari ab ipſa debere dignos tãquam à regina, pro ea quidẽ copia, quæ adſit, & probris inceſſi ac puniri eos quos par eſſet. Præterea docebã, inquit, eã, non eſſe cur merito moleſte ferret, ſi fortunas quod noſtras attineret, plus ei laboris imponerem, quam famulis. Oſtendebam enim, ſeruos herilium facultatum eaten⁹ participes eſſe, quatenus eas geſtẽt, aut curent, aut cuſtodiant: quum nemini conceſſus illarum ſit vſus, niſi cui tribuat hoc is cuius ſunt in poteſtate. Heri autem omnia ſunt, ac eiuſdem eſt, vti ſingulis pro libitu ſuo. Qui ergo ex conſeruatis hiſce facultatibus commodum maximũ perciperet, & maximũ ex diſſipatis detrimẽtum; ei curam quoq; de his maximam conuenire declarabam. Quid autem, Iſchomache? inquam ego, quum audiiſſet hęc vxor tua, quo pacto tibi obtemperabat? Quid aliud, inquit, niſi quod reſpondit mihi, mi Socrates, nõ recte me de ipſa iudicare, ſi dum eam docerẽ fortunarum noſtrarum curam habendam eſſe, moleſta me ipſi mãdare putarẽ. Nam grauius longe futurũ, dixiſſe illam aiebat, ſi præciperem, ſuarum vt rerum eſſet negligens potius, quam vt bona propria ſtudioſe curaret. Sic enim à natura cõparatũ eſſe videtur, inquit, vt quẽadmodũ pudicę modeſtæq; mulieri ſuorũ liberum curam habere facilius eſt, quam eos negligere: ita etiã feminæ modeſtę curam ſuſcipere fortunarum ſuarũ, quæ quia propriæ ſunt, exhilarant nos, iucundius eſſe arbitrer, quam eaſdẽ negligere. Quæ quum vxorẽ ei reſpondiſſe, ait Socrates, audiuiſſem: Ita me Iuno amet, inquam, mi Iſchomache, virilem vxoris tuæ animum eſſe demonſtras. Etiam alia, ſubiecit Iſchomachus, cõmemorare tibi de ea volo, magno ab animo profecta; quam mihi celeriter, auditis quibuſdã ex me, paruerit. Quænam? inquam ego, dic quæſo. Nã mihi lõge iucũdius eſt viuæ mulieris virtutẽ cognoſcere, quã ſi mihi Zeuxis formoſã feminã pictura expreſſam oſtẽdat. Secũdum illa Iſchoma-

A ἀλλὰ καὶ νομοφύλακας προαιροῦνται, οἵτινες ἐπισκοποῦντες τὸν μὲν ποιοῦντα τὰ νόμιμα ἐπαινοῦσιν, ἢν δέ τις παρὰ τοὺς νόμους ποιῇ, ζημιοῦσι. νομίσαι οὖν ἐκέλευον, ἔφη, τὴν γυναῖκα καὶ αὐτὴν νομοφύλακα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι, καὶ ἐξετάζειν δέ, ὅταν δόξῃ αὐτῇ, τὰ σκεύη, ὥσπερ ὁ φρούραρχος τὰς φυλακὰς ἐξετάζει, καὶ δοκιμάζειν εἰ καλῶς ἕκαστον ἔχει, ὥσπερ ἡ βουλὴ ἵππους καὶ ἱππέας δοκιμάζει, καὶ ἐπαινεῖν δὲ καὶ τιμᾶν, ὥσπερ βασίλισσαν, τὸν
B ἄξιον ἀπὸ τῆς παρούσης δυνάμεως, καὶ λοιδορεῖν καὶ κολάζειν τὸν τούτων δεόμενον. πρὸς δὲ τούτοις ἐδίδασκον αὐτήν, ἔφη, ὡς οὐκ ἂν ἄχθοιτο δικαίως, εἰ πλείω αὐτῇ πράγματα προστάττω, ἢ τοῖς οἰκέταις περὶ τὰ κτήματα· ἐπιδεικνύων, ὅτι τοῖς μὲν οἰκέταις μέτεστι τῶν δεσποσύνων χρημάτων τοσοῦτον, ὅσον φέρειν, ἢ θεραπεύειν, ἢ φυλάττειν, χρῆσθαι δὲ οὐδενὶ αὐτῶν ἔξεστιν, ὅτῳ ἂν μὴ δῷ ὁ κύριος. δεσπό-
C του δὲ ἅπαντά ἐστιν, * ᾧ ἂν βούληται ἕκαστα χρῆσθαι. ὅτῳ οὖν καὶ σωζομένων μεγίστη ὄνησις, καὶ φθειρομένων μεγίστη βλάβη, τούτῳ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν μάλιστα προσήκουσαν ἀπέφαινον. τί οὖν; ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ταῦτα ἀκούσασα ἡ γυνὴ πῶς σοι ὑπήκουε; τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ εἶπέ γέ μοι, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοιμι, εἰ οἰοίμην χαλεπὰ ἐπιτάττειν,
D διδάσκων ὅτι ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τῶν ὄντων. χαλεπώτερον γὰρ ἂν ἔφη φάναι, εἰ αὐτῇ ἐπέταττον ἀμελεῖν τῶν ἑαυτῆς, ἢ εἰ ἐπιμελεῖσθαι δεήσοι τῶν οἰκείων ἀγαθῶν. πεφυκέναι γὰρ δοκεῖ, ἔφη, ὥσπερ καὶ τέκνων ῥᾶον τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς, ἢ ἀμελεῖν, οὕτω καὶ τῶν κτημάτων, ὅσα ἴδια ὄντα εὐφραίνει, ἥδιον τὸ ἐπιμελεῖσθαι νομίζειν ἔφη εἶναι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν. καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀποκρίνασθαι τὴν γυναῖκα αὐτῷ
E ταῦτα, εἶπον· νὴ τὴν Ἥραν, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀνδρικήν γε ἐπιδεικνύεις τὴν διάνοιαν τῆς γυναικός. καὶ ἄλλα τοίνυν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, θέλω σοι πάνυ μεγαλόφρονα αὐτῆς διηγήσασθαι, ἅ μου ἅπαξ ἀκούσασα ταχὺ ἐπείθετο. τὰ ποῖα; ἔφην ἐγώ, λέγε· ὡς ἐμοὶ πολὺ ἥδιον ζώσης ἀρετὴν γυναικὸς καταμανθάνειν, ἢ εἰ Ζεῦξίς μοι καλὴν εἰκάσας γραφῇ γυναῖκα ἐπεδείκνυεν; ἐντεῦθεν δὴ λέγει ὁ Ἰσχόμαχος

* ὡς ἂν βούληται ἑκάστῳ χ.

χος· ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἰδών ποτε αὐτήν, ὦ Σώκρατες, ἐντετριμμένην πολλῷ μὲν ψιμμυθίῳ, ὅπως λευκοτέρα ἔτι δοκοίη εἶναι ἢ ἦν, πολλῇ δὲ * ἐγχούσῃ, ὅπως ἐρυθροτέρα φαίνοιτο τῆς ἀληθείας, ὑποδήματα δ' ἔχουσαν ὑψηλά, ὅπως μείζων δοκοίη εἶναι ἢ ἐπεφύκει· εἰπέ μοι, ἔφην, ὦ γύναι, ποτέρως ἄν με κρίναις ἀξιοφίλητον μᾶλλον εἶναι χρημάτων κοινωνόν, εἴ σοι αὐτὰ τὰ ὄντα ἀποδεικνύοιμι, καὶ μήτε κομπάζοιμι, ὡς πλείω τῶν ὄντων ἐστί μοι, μήτε ἀποκρυπτοίμην τι τῶν ὄντων μηδέν, ἢ εἰ ἐπειρώμην σε ἐξαπατᾶν, λέγων τε ὡς πλείω τῶν ὄντων ἐστί μοι, ἐπιδεικνύς τε ἀργύριον κίβδηλον [δηλοίην σε,] καὶ ὅρμους ὑποξύλους, καὶ πορφυρίδας * ἐξιτήλους, φαίην ἀληθινὰς εἶναι; καὶ ὑπολαβοῦσα εὐθύς· εὐφήμει, ἔφη· μὴ γένοιο σὺ τοιοῦτος. οὐ γὰρ ἂν * ἔγωγέ σε δυναίμην, εἰ τοιοῦτος εἴης, ἀσπάσασθαι ἐκ τῆς ψυχῆς. οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, συνεληλύθαμεν, ὦ γύναι, ὡς καὶ τῶν σωμάτων κοινωνήσοντες ἀλλήλοις; φασὶ γοῦν, ἔφη, οἱ ἄνθρωποι. ποτέρως ἂν οὖν, ἔφην ἐγώ, τοῦ σώματος αὖ δοκοίην εἶναι ἀξιοφίλητος μᾶλλον κοινωνός, εἴ σοι τὸ σῶμα πειρώμην παρέχειν τὸ ἐμαυτοῦ ἐπιμελόμενος ὅπως ὑγιαῖνόν τε καὶ ἐρρωμένον ἔσται, καὶ διὰ ταῦτα τῷ ὄντι εὔχρως σοι ἔσομαι, ἢ εἴ σοι μίλτῳ ἀλειφόμενος, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλειφόμενος ἀνδρεικέλῳ, ἐπιδεικνύοιμί τε ἐμαυτόν, καὶ συνείην ἐξαπατῶν σε, καὶ παρέχων ὁρᾶν καὶ ἅπτεσθαι μίλτου ἀντὶ τοῦ ἐμαυτοῦ χρωτός; ἐγὼ μέν, ἔφη ἐκείνη, οὔτ' ἂν μίλτου ἁπτοίμην ἥδιον ἢ σοῦ, οὔτ' ἂν ἀνδρεικέλου χρῶμα ὁρῴην ἥδιον ἢ τὸ σόν, οὔτ' ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαληλιμμένους ἥδιον ὁρῴην τοὺς σοὺς, ἢ ὑγιαίνοντας. καὶ ἐμὲ τοίνυν νόμιζε, εἰπεῖν ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ γύναι, μήτε ψιμμυθίου μήτε * ἐγχούσης χρώματι ἥδεσθαι μᾶλλον ἢ τῷ σῷ. ἀλλ' ὥσπερ οἱ θεοὶ ἐποίησαν ἵπποις μὲν ἵππους, βουσὶ δὲ βοῦς ἥδιστον, προβάτοις δὲ πρόβατα, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνθρώπου σῶμα καθαρὸν οἴονται ἥδιστον εἶναι. αἱ δ' ἀπάται αὗται τοὺς μὲν ἔξω πως δύναιντ' ἂν ἀνεξελέγκτως ἐξαπατᾶν, συνόντας δὲ ἀεὶ ἀνάγκη ἁλίσκεσθαι, ἂν ἐπιχειρῶσιν ἐξαπατᾶν ἀλλήλους. ἢ γὰρ ἐξ εὐνῆς ἁλίσκονται ἐξανιστάμενοι πρὶν παρασκευάσασθαι, ἢ ὑπὸ ἱδρῶτος ἐλέγχονται, ἢ ὑπὸ δακρύων βασανίζονται, ἢ ὑπὸ λουτροῦ ἀληθινῶς κατωπτεύθησαν.

al. ἀγχούσῃ

ἐξιτήλας

ἔγωγε δυναίμην

ἀγχούσης

A chus: Quũ igitur, inquit, aliquando eam cõſpexiſsẽ, mi Socrates, multũ infricaſſe ſibi ceruſſæ, vt candidior etiam videretur, quam eſſet; multũ item rubricæ, vt quam eſſet reabſe, rubicũdior adpareret; atque etiam calceos haberet altos, vt procerior, quam eſſet à natura, videretur: Dic mihi, mea vxor, inquam, vtro modo me conſortem facultatum amore digniorem iudicares: num ſi eas ipſas tibi demonſtrarem, ac neq; gloriarer ampliores mihi eſſe, quam B eſſent, neq; quidquã celarem: an vero ſi fallere te conarer, narrãdo plura mihi bona eſſe, quam eſſent; ac adulterinũ argẽtum * oſtẽdendo, & monilia, quibus materia ſubeſſet lignea, veſteſque purpureas coloris euanidi, veras eſſe prædicarem? Tum illa continuo ſermonẽ meum excipiens: Bona verba, quæſo, inquit, ne tu mihi talis ſis. Nõ enim te, ſi talis eſſes, ex animo complecti poſſem. Ergone, inquã ego, mea vxor, ſic conuenimus, vt inter nos etiam corporum eſſet cõmunicatio? Sic ho- C mines aiunt, inquit. Vtro igitur modo, inquam ego, etiã corporis particeps viderer amore dignior, num ſi corpus meũ conarer tibi ſtudioſe curando ſanũ ac validum exhibere, ac reipſa bono tibi colore præditus eſſem: an vero ſi oblitus minio, & oculis purpuriſſo ſublitis tibi me oſtentarem, atque ita tecum verſarer, vt te deciperem, cutiſq; loco minium tibi ſpectandum & adtrectandum præberem? Equidem, reſpondit illa, neque minium lu- D bentius adtrectarem, quam te; neque purpuriſſi colorem lubentius, quam tuum adſpicerem; neque tuos oculos ſublitos intuerer lubentius, quam ſanos. Itaque me etiam putato, dixiſſe ſe narrabat Iſchomachus, mea vxor, neque ceruſſæ, neque rubricæ colore magis quam tuo delectari: ſed quemadmodum dij fecerunt, vt equis equi, bobus boues, oues ouibus gratiſſimæ ſint; ita etiam homines purum hominis corpus eſſe iucundiſſimum pu- E tant. Atque hæ fraudes poſſint illæ quidem aliquo modo extraneos ſic fallere, vt non conuincantur: verum eos, qui ſemper vna verſãtur, ſi decipere ſe mutuo conentur, deprehendi neceſſe eſt. Nam vel quum de lecto ſurgunt, deprehenduntur ante quam ornentur, vel coarguũtur à ſudore, vel per lacrumas explorantur, vel per lauationem prorſus oculis produntur.

*Alij reddũt, oſtẽdendo illuderem tibi. Sed videtur δηλοίην σε, nõ eſſe Xenophonteum, vt H. Steph. monuit.

Quæſo te per Deos immortales, inquam ego, quid ad hæc reſpõdit? Quid aliud dicam? ait, niſi quod ex eo tempore nihil eiuſmodi vmquã inſtituerit, ſed puram ac decenter ornatam conata mihi ſit ſemet exhibere: Quærebat etiam ex me, num quid ei dare conſilij poſſem, vt eſſet reabſe pulchra ſpecie, neque tantum eſſe videretur. Itaque, mi Socrates, inquit, hoc ei conſilii dedi, ne perpetuo ſeruiliter ſederet, ſed cum ope Deum eniteretur herilẽ in modum ante telam adſtando, quidquid aliis rectius ſciret, docere: quod autem minus, addiſcere: præterea piſtorem inſpicere: promæ aliquid emetienti adſiſtere: circumeuntem ſpectare, num ſuo quęque loco ſita ſint. Hæc enim mihi videbatur ſimul & diligentia quædam eſſe, & obambulatio. Ajebam quoque bonum eſſe exercitium, macerare ac ſubigere farinam, veſtes & ſtragula excutere atque componere. Atq; hoc modo exercitam iucũdius ſumturam cibos dicebam, & valetudine commodiori vſuram, & reuera cum colore venuſto adparituram. Etiam facies ipſa ſi purior ſit, ac decentius amicta, in cõtentione cum ancilla, nõ nihil incitationis habet; præſertim ſi malit ea ſpõte gratificari, quam coacta obſequi. Quæ vero mulieres perpetuo quadam cum grauitate deſidẽt, eæ faciunt, vt non aliter de ipſis iudicetur, atq; de illis ornatis, ac fraude vtetibus. Ac meam quidem vxorem, mi Socrates, ait, ſcire debes ita nunc inſtructam viuere, quemadmodũ ipſam ego docui, ac modo tibi commemoro.* Tum ego: De vxoris quidem tuæ operibus, inquam, mi Iſchomache, primo loco ſatis audiſſe mihi videor, ac vtrique veſtrum valde laudabilia. Nunc tui muneris actiones mihi exponito, inquam, vt & tu commemorando ea de quibus magnam es gloriam conſequutus, voluptatem aliquã capias: & ego boni & honeſti viri actionibus auditione cognitis & animaduerſis, ſi quidem id potero, magnam tibi gratiam habeam. Ego vero, mi Socrates, inquit, perlubẽter profecto ſum tibi commemoraturus, quæ numquam non ago, vt me corrigendo concinniorem efficias, ſi quid tibi non recte agere videbor. At enim qui par ſit, inquam, me illum corrigendo concinniorem reddere, qui iam vir bonus & honeſtus abſolute ſit elaboratus, præſertim quum ego ſim is qui hominum opinione nugatorie garriat, & aera metiatur;

A τί οὖν πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγώ, πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο; τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ τὸ λοιπὸν τοιοῦτον μὲν οὐδὲν πώποτε [ἔτι* ἐπραγματεύσατο, καθαρὰν δὲ καὶ πρεπόντως ἔχουσαν ἐπειρᾶτο ἑαυτὴν ἐπιδεικνύναι; καὶ ἐμὲ μέντοι ἠρώτα, εἴ τι ἔχοιμι συμβουλεῦσαι, ὡς ἂν τῷ ὄντι καλὴ φαίνοιτο, ἀλλὰ μὴ μόνον δοκοίη. καὶ ἐγὼ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἔφη, συνεβούλευον αὐτῇ μὴ δουλικῶς ἀεὶ καθῆσθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς πειρᾶσθαι δεσποτικῶς B πρὸς μὲν τὸν ἱστὸν προστᾶσαν, ὅ, τι μὲν βέλτιον ἄλλου ἐπίσταιτο, ἐπιδιδάξαι, ὅ, τι δὲ χεῖρον, ἐπιμαθεῖν· ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ σιτοποιόν, παραστῆναι δὲ καὶ ἀπομετρούσῃ τῇ ταμίᾳ, περιελθεῖν δ' ἐπισκοπουμένην καὶ εἰ κατὰ χώραν ἔχει* ἣν δεῖ ἕκαστα. ταῦτα γὰρ ἐδόκει μοι ἅμα ἐπιμέλεια εἶναι, καὶ περίπατος. ἀγαθὸν δὲ ἔφην εἶναι γυμνάσιον καὶ τὸ* δεῦσαι, καὶ μάξαι, καὶ ἱμάτια καὶ στρώματα ἀνασεῖσαι καὶ συνθεῖναι. γυμναζομένην δὲ ἔφην οὕτως ἂν καὶ ἐσθίειν ἥδιον, καὶ ὑγιαίνειν μᾶλ- C λον, καὶ εὐχροωτέραν φαίνεσθαι τῇ ἀληθείᾳ. καὶ ὄψις δὲ ὁπόταν ἀνταγωνίζηται διακόνῳ, καθαρωτέρα οὖσα, πρεπόντως τε μᾶλλον ἠμφιεσμένη, κινητικὸν γίγνεται, ἄλλως τε καὶ ὁπόταν τὸ ἑκοῦσαν χαρίζεσθαι προσῇ, ἀντὶ τοῦ ἀναγκαζομένην ὑπηρετεῖν. αἱ δ' ἀεὶ καθήμεναι σεμνῶς, πρὸς τὰς κεκοσμημένας καὶ ἐξαπατώσας κρίνεσθαι παρέχουσιν ἑαυτάς. καὶ νῦν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτως, εὖ ἴσθι, ἡ γυνή μου κατεσκευασμένη βιοτεύει, ὥσπερ ἐγὼ D ἐδίδασκον αὐτήν, καὶ ὥσπερ νῦν σοι λέγω. ἐντεῦθεν δὲ ἐγὼ εἶπον· ὦ Ἰσχόμαχε, τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν τῆς γυναικὸς ἔργων ἱκανῶς μοι δοκῶ ἀκηκοέναι τὴν πρώτην, καὶ ἄξιά γε πάνυ ἐπαίνου ἀμφοτέρων ὑμῶν. τὰ δ' αὖ σὰ ἔργα, ἔφην ἐγώ, ἤδη μοι λέγε, ἵνα σύ τε ἐφ' οἷς εὐδοκιμεῖς διηγησάμενος ἡσθῇς, κἀγὼ τὰ τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἔργα τελέως διακούσας καὶ καταμαθών, ἣν δύνωμαι, πολλήν σοι χάριν εἰδῶ. ἀλλὰ νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ πάνυ ἡδέως σοι, ὦ Σώκρατες, E διηγήσομαι, ἃ ἐγὼ ποιῶν διατελῶ, ἵνα καὶ μεταρρυθμίσῃς με, ἐάν τι σοὶ δοκῶ μὴ καλῶς ποιεῖν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν δή, ἔφην, πῶς ἂν δικαίως μεταρρυθμίσαιμι ἄνδρα ἀπειργασμένον καλόν τε κἀγαθόν, καὶ ταῦτα ὢν ἀνὴρ.. ὃς ἀδολεσχεῖν τε δοκῶ, καὶ ἀεροματρεῖν.

Libri II. Ciceronis Oeconomicon è Xenophõte principiũ, quo præcepta patrisfamilias de ijs dantur, quæ foris agere debeat. Seruius.

ὡς δεῖ vel ἣ δεῖ

al. χνῶσαι

καὶ (ὃ πάντων δὴ ἀνοητότατον δοκοῦν εἶναι ἔγκλημα) πένης καλοῦμαι. καὶ πάνυ μέντ᾽ ἄν, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ τῷ ἐπικλήματι τούτῳ, εἰ μὴ πρῴην ἀπαντήσας τῷ Νικίου τοῦ ἐπηλύτου ἵππῳ, εἶδον πολλοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ θεατάς, πολὺν δὲ λόγον ἐχόντων τινῶν περὶ αὐτοῦ ἤκουον· καὶ δῆτα ἠρόμην, προσελθὼν, τὸν ἱπποκόμον, εἰ πολλὰ εἴη χρήματα τῷ ἵππῳ; ὁ δὲ, προσβλέψας με, ὡς οὐδὲν ὑγιαίνοντα τῷ ἐρωτήματι, εἶπε· πῶς B δ᾽ ἂν ἵππῳ χρήματα γένοιτο; οὕτω δὴ ἐγὼ ἀνέκυψα, ἀκούσας ὅτι ἔστιν ἄρα θεμιτὸν καὶ πένητι ἵππῳ ἀγαθῷ γενέσθαι, εἰ τὴν ψυχὴν φύσει ἀγαθὴν ἔχοι. ὡς οὖν θεμιτὸν καὶ ἐμοὶ ἀγαθῷ ἀνδρὶ γενέσθαι, διήγησαι τελέως τὰ σὰ ἔργα, ἵνα ὅ,τι ἂν δύνωμαι ἀκούων καταμαθεῖν, πειρῶμαι καὶ ἐγώ σε ἀπὸ τῆς αὔριον ἡμέρας ἀρξάμενος μιμεῖσθαι. καὶ γὰρ ἀγαθή ἐστιν, ἔφην ἐγώ, ἡμέρα ὡς ἀρετῆς ἄρχεσθαι. σὺ C μὲν παίζεις, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες. ἐγὼ δὲ ὅμως σοι διηγήσομαι, ἃ ἐγὼ, ὅσον δύναμαι, πειρῶμαι ἐπιτηδεύων διαπεραίνειν τὸν βίον. ἐπεὶ γὰρ καταμεμαθηκέναι δοκῶ, ὅτι οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄνευ μὲν τοῦ γιγνώσκειν τε ἃ δεῖ ποιεῖν, καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ταῦτα περαίνηται, οὐ θεμιτὸν ἐποίησαν εὖ πράττειν, φρονίμοις δ᾽ οὖσι καὶ ἐπιμελέσι τοῖς μὲν διδόασιν εὐδαιμονεῖν, τοῖς δ᾽ οὔ. οὕτω δὴ ἐγὼ D ἄρχομαι μὲν τοὺς θεοὺς θεραπεύειν, πειρῶμαι δὲ ποιεῖν ὡς ἂν θέμις ᾖ μοι εὐχομένῳ καὶ ὑγιείας τυγχάνειν, καὶ ῥώμης σώματος, καὶ τιμῆς ἐν πόλει, καὶ εὐνοίας ἐν φίλοις, καὶ ἐν πολέμῳ καλῆς σωτηρίας, καὶ πλούτου καλῶς αὐξομένου. καὶ ἐγὼ ἀκούσας ταῦτα· μέλει γὰρ δή σοι ὦ Ἰσχόμαχε, ὅπως πλουτῇς, καὶ πολλὰ χρήματα ἔχων, πολλὰ ἔχῃς πράγματα τούτων ἐπιμελόμενος; καὶ πάνυ γε, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, μέλει μοι τούτων, ὧν ἐρωτᾷς. ἡδὺ γάρ E μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ θεοὺς μεγαλείως τιμᾶν, καὶ φίλους, ἤν τινος δέωνται, ἐπωφελεῖν, καὶ τὴν πόλιν μηδὲν κατ᾽ ἐμὲ χρήμασιν ἀκόσμητον εἶναι. καὶ γὰρ καλά, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐστὶν ἃ σὺ λέγεις, καὶ δυνατοῦ γε ἰσχυρῶς ἀνδρός. πῶς γὰρ οὔ; * ὅτε πολλοὶ μὲν εἰσὶν ἄνθρωποι, οἳ οὐ δύνανται ζῆν ἄνευ τοῦ ἄλλων δεῖσθαι, πολλοὶ δ᾽ ἀγαπῶσιν, ἢν δύνωνται τὰ ἑαυτοῖς ἀρκοῦντα πορίζεσθαι· οἱ δὲ δυνάμενοι μὴ μόνον τὸν ἑαυτῶν οἶκον διοικεῖν,

A &, quod omnium ineptiſſimum videtur, eſſe crimē, pauper adpelletur. Atq; equidem, mi Iſchomache, adpellationē hanc moleſtiſſime ferrem, niſi nuper equo Niciæ illius aduenæ factus obuiam, multos ipſum ſpectatores ſequi vidiſſem. Quumque quid complures de ipſo dixiſſent, audiuiſſem: accedens equi curatorem, num magnas is equus facultates haberet, quærebā. Ille me intuitus, vt qui tale quid rogans ſatis ſanus non eſſem: Qui facultates, ait, equus habere poſſit? Ita tum ego his auditis oculos adtollere ſum auſus, propterea, quod fas ſit etiam pauperē equum bonum eſſe, ſi quidem animum à natura bonum haberet. Quamobrem mihi, cui & fas ſit eſſe viro bono, penitus exponito actiones tuas: vt ſi quid audiendo animaduertere poſſim, & ipſe à die craſtino incipiens imitari te coner. Etenim is dies percommodus eſt, inquam, ad ordiendam virtutem. Ludis tu quidem, mi Socrates, ait Iſchomachus. verum ego nihilo minus tibi narrare conabor, quibus inſtitutis ac ſtudiis enitar ego vitam hāc tranſire. Nam quia videor animaduertiſſe, deos, hominibus abſque rerum earum cognitione, quæ ſuſcipiendæ ſunt, & perficiēdi eas ſtudio, non fas eſſe voluiſſe, vt proſperitate fruerentur, ac prudentibus & ſtudioſis partim conceſſiſſe felicitatem, partim non: idcirco equidem ordior à cultu diuino, atq; efficere conor, vt mihi precanti fas ſit & valetudinem bonam contingere, & corporis robur, & honorem in republica, & beneuolentiam ab amicis: & honeſtam incolumitatem in bello, & incrementum diuitiarum honeſtum. Quibus ego auditis: Tibine hoc curæ eſt, inquam, Iſchomache, vt opulentus fias, ac magnas facultates nanctus, in earum curatione multum negotij habeas? Omnino, ait Iſchomachus, ea mihi curæ ſunt, de quibus rogas. Nam mihi iucundum eſſe videtur, mi Socrates, deos magnifice colere, & amicis indigentibus prodeſſe, & vrbem hanc, me quod attinet, opum ornamento non carere. Sunt illa ſane præclara, inquā, Iſchomache, quæ commemoras, hominiſque valde potentis. Quid ni enim? quum multi ſint, qui ſine aliorum ope ne viuere quidem poſſint; multi boni conſulant, ſi parare poſſint, quantum ipſis ſufficiat. At vero qui non modo domū ſuam adminiſtrare poſſunt,

ſed etiam nonnihil facere lucri; de quo & reipublicæ ornamentum accedat, & amici ſubleuentur; cur illi non & copioſi, & potentes exiſtimari debeant? Enimuero, inquam, plerique prædicare viros huiuſmodi poſſumus: verum tu mihi dicito, Iſchomache, vnde cepiſti, quo pacto valetudinem curas: quo pacto corporis robur? quo pacto licet tibi honeſte etiam bello incolumi euadere? Nam de ratione rei faciundæ mihi ſatis erit, inquam, vel deinceps aliquid audire. Hæc omnia, ſubiecit Iſchomachus, ſemetipſa conſequuntur, mi Socrates. Nam qui quo veſcatur ſatis habet, is laborando cibos conficiens, recte mihi valetudinem ſuam poſſe conſeruare videtur, & maius robur adquirere; ac ſi res bellicas exerceat, honeſtius incolumis euadere: denique conſentaneum eſt, rem familiarem huius magis augeſcere, ſi quidem recte ſua curet, ac non remiſſior ignauiorq; fiat. Hactenus ego te adſequor, inquã, Iſchomache, quod hominem laborando cibos conficientem, & curam adhibentem, & exercẽtem ſe, magis bona conſequi dicis. At quo labore vtaris, vt & valetudo commoda, & robur corporis tibi contingat, quoque pacto te bellicis in rebus exerceas, quo ſtudio efficias vt copiis abũdes, quibus tum amicis prodeſſe tum vires aliquas huic ciuitati poſſis addere: hæc, inquam, perlubenter velim quærendo percipere. Ego vero, mi Socrates, ait Iſchomachus, ſurgere de lecto conſueui, quo tempore adhuc domi reperturus ſim aliquem, quem forte me videre neceſſe ſit. Ac ſi quid in vrbe ſit agendum, id in hũc modum obambulans efficio. Sin rei neceſſariæ nihil ſit, quod in vrbe geratur, equum puer ante me rus deducit, ego vero iter hoc quo rus eo, loco ambulationis fortaſſe rectius vtor, mi Socrates, quã ſi in *xyſto deambularem. Poſteaquam rus venio, ſiue qui mihi ſerunt, ſeu nouales inſtruunt, ſiue ſeminant, ſeu fructus important, inſpectis omnibus, quo pacto fiant ſingula, corrigendo concinnius facio, ſi quid opere præſenti melius teneo. Secundum ea plerumque conſcenſo equo quamſimillimas iis quæ in bello neceſſariæ ſunt, equitationes inſtituo, neque trãſuerſa, neque accliuia, neque foſſas, neq; aquarum ductus vito. Atq; interea curam adhibeo, ne facientem hæc equũ claudũ efficiam.

*Hac voce Cic. & Vitru. vtitur, eaq; porticus ſignificatur, in qua per hiemem athletæ ſe exercent.

A ἀλλὰ καὶ περιποιεῖν, ὥστε καὶ τὴν πόλιν κοσμεῖν, καὶ τοὺς φίλους ἐπικουφίζειν, πῶς τούτους οὐχὶ βαθεῖς τε καὶ ἐρρωμένους ἄνδρας χρὴ νομίσαι; ἀλλὰ γὰρ ἐπαινεῖν μὲν, ἔφην ἐγὼ, τοὺς τοιούτους πολλοὶ δυνάμεθα. σὺ δέ μοι λέξον, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀφ' ὧνπερ ἤρξω, πῶς ὑγιείας ἐπιμελῇ; πῶς τῆς τοῦ σώματος ῥώμης; πῶς *θέμις εἶναί σοι καὶ ἐκ πολέμου καλῶς σώζεσθαι; τῆς δὲ *χρηματίσεως καὶ μετὰ ταῦτα, ἔφην ἐγὼ, ἀρκέσει ἀκούειν. ἀλλ' ἔστι μὲν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, B ὥς γε ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀκόλουθα ταῦτα πάντα ἀλλήλων. ἐπεὶ γὰρ ἐσθίειν τις τὰ ἱκανὰ ἔχοι, ἐκπονοῦντι μὲν ὀρθῶς μᾶλλον δοκεῖ μοι ἡ ὑγίεια παραμένειν, ἐκπονοῦντι δὲ μᾶλλον ἡ ῥώμη προσγίγνεσθαι, ἀσκοῦντι δὲ τὰ τοῦ πολέμου, κάλλιον σώζεσθαι, ὀρθῶς δὲ ἐπιμελουμένῳ, καὶ μὴ καταμαλακιζομένῳ, μᾶλλον εἰκὸς τὸν οἶκον αὔξεσθαι. ἀλλὰ μέχρι μὲν τούτου ἕπομαι, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅτι C ἐκπονοῦντα φῂς, καὶ ἐπιμελούμενον, καὶ ἀσκοῦντα ἄνθρωπον μᾶλλον τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν. ὁποίῳ δὲ πόνῳ *χρῇ πρὸς τὴν εὐεξίαν καὶ ῥώμην, καὶ ὅπως ἀσκεῖς τὰ τοῦ πολέμου, καὶ ὅπως ἐπιμελῇ τοῦ περιουσίαν ποιεῖν, ὡς καὶ φίλους ἐπωφελεῖν, καὶ πόλιν ἐπισχύειν, ταῦτα ἂν ἡδέως, ἔφην ἐγὼ, πυθοίμην. ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Ἰσχόμαχος, ἀνί- D στασθαι μὲν ἐξ εὐνῆς εἴθισμαι, ἡνίκα ἔτι ἔνδον καταλαμβάνοιμι, εἴ τινα δεόμενος ἰδεῖν τυγχάνοιμι. κἂν μέν τι κατὰ πόλιν δέῃ πράττειν, ταῦτα πραγματευόμενος περιπάτῳ τούτῳ χρῶμαι. ἢν δὲ μηδὲν ἀναγκαῖον ᾖ κατὰ πόλιν, τὸν μὲν ἵππον ὁ παῖς προάγει εἰς ἀγρὸν, ἐγὼ δὲ περιπάτῳ χρῶμαι τῇ εἰς ἀγρὸν ὁδῷ ἴσως ἄμεινον, ὦ Σώκρατες, ἢ εἰ ἐν τῷ ξυστῷ περιπατοίην. ἐπειδὰν δὲ ἔλθω εἰς ἀγρὸν, ἤν τε μοι φυτεύοντες τυγχάνωσιν, ἤν τε νεοποιοῦντες, E ἤν τε σπείροντες, ἤν τε καρπὸν προσκομίζοντες, ταῦτα ἐπισκεψάμενος ὅπως ἕκαστα γίγνεται, μεταρρυθμίζω, ἐὰν ἔχω τι βέλτιον τοῦ παρόντος. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς τὰ πολλὰ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἱππασάμην ἱππασίαν ὡς ἂν ἐγὼ δύνωμαι ὁμοιοτάτην ταῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀναγκαίαις ἱππασίαις, οὔτε πλαγίου, οὔτε καταντοῦς, οὔτε τάφρου, οὔτε ὀχετοῦ ἀπεχόμενος. ὡς μέντοι δυνατὸν ταῦτα ποιοῦντα *ἐπιμέλομαι μὴ ἀποχωλεῦσαι τὸν ἵππον.

*θέμις οἷς εἶναί σοι καὶ

*χρηματίσεως πέρι

*χρῇ πρὸς

*ἐπιμελοῦμαι

ἐπειδὰν δὲ ταῦτα γένηται, ὁ παῖς ἐξαλίσας τὸν ἵππον οἴκαδε ἀπάγει, ἅμα φέρων ἀπὸ τοῦ χώρου ἤν τι δεώμεθα, εἰς ἄστυ. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν βάδην, τὰ δὲ ἀποδραμὼν οἴκαδε, ἀπεστλεγγισάμην. εἶτα δὲ ἀριστῶ, ὦ Σώκρατες, ὅσα μήτε κενὸς μήτε ἄγαν πλήρης διημερεύειν. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀρεσκόντως γέ μοι ταῦτα ποιεῖς. τὸ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ* συνεσκευασμένοις χρῆσθαι τοῖς τε πρὸς τὴν ὑγίειαν καὶ πρὸς τὴν ῥώμην παρασκευάσμασι, καὶ τοῖς εἰς τὸν πόλεμον ἀσκήμασι, καὶ ταῖς τοῦ πλούτου ἐπιμελείαις, ταῦτα πάντα ἀγαστά μοι δοκεῖ εἶναι. καὶ γὰρ ὅτι ὀρθῶς ἑκάστου τούτων ἐπιμελῇ, ἱκανὰ τεκμήρια παρέχῃ. ὑγιαίνοντά τε γὰρ καὶ ἐρρωμένον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σὺν τοῖς θεοῖς σε ὁρῶμεν, καὶ ἐν τοῖς ἱππικωτάτοις τε καὶ πλουσιωτάτοις λεγόμενον σε ἐπιστάμεθα. ταῦτα τοίνυν ἐγὼ ποιῶν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὑπὸ πολλῶν πάνυ συκοφαντοῦμαι. σὺ δ' ἴσως ᾤου με ἐρεῖν, ὡς ὑπὸ πολλῶν καλὸς κἀγαθὸς κέκλημαι. ἀλλὰ καὶ ἔμελλον δὲ ἐγώ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, τοῦτο ἐρήσεσθαι, εἴ τινα καὶ τούτου ἐπιμέλειαν ποιῇ, ὅπως δύνῃ λόγον διδόναι καὶ λαμβάνειν, ἤν τινι ποτὲ δέῃ. οὐ γὰρ δοκῶ σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, αὐτὰ ταῦτα διατελεῖν μελετῶν, ἀπολογεῖσθαι μὲν, ὅτι οὐδένα ἀδικῶ, εὖ δὲ ποιῶ πολλοὺς ὅσον ἂν δύνωμαι. κατηγορεῖν δὲ οὐ δοκῶ σοι μελετᾶν ἀνθρώπων, ἀδικοῦντας μὲν καὶ ἰδίᾳ πολλοὺς καὶ τὴν πόλιν καταμανθάνων τινὰς, εὖ δὲ ποιοῦντα οὐδένα; ἀλλ' εἰ καὶ ἑρμηνεύειν τοιαῦτα μελετᾷς, τοῦτό μοι, ἔφην ἐγὼ, ἔτι, ὦ Ἰσχόμαχε, δήλωσον. οὐδὲν μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παύομαι, ἔφη, λέγειν μελετῶν. ἢ γὰρ κατηγοροῦντός τινος τῶν οἰκετῶν, ἢ ἀπολογουμένου ἀκούσας, ἐλέγχειν πειρῶμαι ὅ,τι ἂν ψεύδηται, ἢ μέμφομαί τινα πρὸς τοὺς φίλους, ἢ ἐπαινῶ, ἢ διαλλάττω τινὰς τῶν ἐπιτηδείων, πειρώμενος διδάσκειν, ὡς συμφέρει αὐτοῖς φίλους εἶναι μᾶλλον, ἢ πολεμίους. ἐπιτιμῶμεν τινι στρατηγῷ συμπαρόντες, ἢ ἀπολογούμεθα ὑπέρ του εἴ τις ἀδίκως αἰτίαν ἔχει, ἢ κατηγοροῦμεν πρὸς ἀλλήλους, εἴ τις ἀδίκως τιμᾶται. πολλάκις δὲ καὶ βουλευόμενοι, ἃ μὲν ἂν ἐπιθυμῶμεν πράττειν, ταῦτα ἐπαινοῦμεν· ἃ δ' ἂν μὴ βουλώμεθα πράττειν, ταῦτα μεμφόμεθα. ἤδη δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ διειλημμένως πολλάκις ἐκρίθην

* συνεσκευασμένοις

A His peractis equum puer volutatum domum abducit, ſimul rure ſecum ferens in vrbem, ſi quo nobis opus eſt. Ego vero nũc pedetentim incedens, nũc currens, domũ vt veni, ſtrigile vtor. Deinde tantum, mi Socrates, in prandio ſumo, vt eum diem neq; vacuus, neq; valde repletus exigam. Ita me Iuno amet, inquã, facis hæc ita tu, Iſchomache, vt omnino mihi placeant. Nam eodem tempore vti adparatu, qui & B valetudini & viribus conducat, itemq; exercitationibus vti ad rem militarem pertinentibus, & curatione opum: eorum vero nihil eſt, quod non admirandum mihi videatur. Etenim te recte hæc ſingula ſuſcipere, ſatis magna de te indicia præbes. Nã & commoda valetudine vtentem te plerumq; robuſtumq; Deûm beneficio videmus; & inter peritiſſimos artis equeſtris, ac opulentiſſimos recenſeri te ſcimus. Hæc igitur, mi Socrates, ait, quum agam, C vehemẽter multorum calumniis exagitor. Tu vero fortaſſe dicturum me putabas, quod à multis vir bonus & honeſtus adpeller. At hoc quoq;, inquã, Iſchomache, quærere volebam, ecquid operæ ſtudiiq; ponas in eo, vt ſi quando ſit opus, rationem reddere tuarum actionum, & viciſſim ab aliis exigere poſſis. Tu vero, mi Socrates, inquit, non idpſum me perpetuo meditari putas? defendendi quidẽ mei rationem, dum nemini ſum iniurius, atq; etiã pro viribus meis bene de multis mereor. Accuſationes vero quotũdam vt inſtituã, nõ meditari tibi D videor, quũ priuatim multos iniuſtos eſſe animaduertã, & nonnullos etiam erga rempublicam, nemine interim bene mereri volente? An autem mediteris hęc etiam oratione exponere, velim mihi ſignifices, Iſchomache. Equidẽ, ait, mi Socrates, in dicendo me exercere non deſino. Nam ſiue accuſantem aliquem in familia, ſeu defendentem ſe audiero, quicquid mẽtiatur, redarguere conor: vel de aliquo ad amicos queror, vel aliquem laudo, vel neceſſarios quoſdã recõcilio, dum oſtendere ipſis enitor, potius eis conducere, vt amici ſint, quã hoſtes. Quum militiæ prę- E tori adſumus, increpamus aliquẽ, vel cauſſam alicuius defendimus, ſi præter meritũ culpa in eũ cõfertur; vel inter nos mutuo accuſationes inſtituimus, ſi cui honos immerito defertur. Sæpenumero etiã cõſultãtes, quæ agere cupimus, laudamus; quæ nolumus agere, vituperamus. Iã vero, mi Socrates, etiam ſæpenumero diſtincte factum eſt de me iudiciũ, quid me perpeti,

quidue multæ nomine oporteret exſoluere. A quonam? inquam ego, mi Iſchomache. Nam equidem, hoc antehac ignorabam. Ab vxore, inquit. Et quonam pacto, inquam ego, cauſſam agis? Quũ vera dicere conducit, egregie admodum: quum falſa, cauſſam deteriorem, mi Socrates, non poſſum profecto meliorem facere. Fortaſſe non potes, inquam ego, quod falſum eſt, verum facere. Verum num te, Iſchomache, detineo diſcedere volẽtem? Non profecto, mi Socrates, ait. Etenim prius quam penitus finis concionis fuerit, diſceſſurus non ſum. Vehementer enim profecto caues, inquam, ne cognomentum illud, quo vir bonus & honeſtus adpellaris, amittas. Nam tametſi iam fortaſſe multa tibi neceſſario curanda ſint, quia tamen ita conuenit inter vos, hoſpites illos operiris, ne mentiaris. Atqui mi Socrates, ait Iſchomachus, ne illa quidem negliguntur, de quibus tu loqueris. Quippe villicos in prædiis habeo. Vtrum vero, inquam, Iſchomache, quum villico tibi eſt opus, exploras an alicubi ſit quiſpiam ad hanc procurationem idoneus, eumq; das operam vt emas; veluti quum fabro tibi eſt opus, ſat ſcio ſicubi peritum fabricæ noueris, eum te operam dare vti compares: an vero ipſe villicos tuos inſtituis? *Ego ipſe profecto, mi Socrates, ait, in hoc incumbo, vt eos inſtituam. Nam ſi quis talis eſſe debeat, vt me abſente rem meam ſatis idonee curet, quid eum ſcire aliud, quam meipſum, oporteat? Quippe ſi ſum ego ſatis ad hoc idoneus, vt præſim operis illis, etiam alium ſcilicet docere poſſum, quæ ipſe teneo. Primum igitur, inquam ego, neceſſe eſt beneuolo ſit erga te ac tuos animo, ſi quidem eius præſentia tuo loco ſufficere debeat. Nam ſine beneuolentia quiſnam ſcientię procuratoriæ fuerit vſus, cuiuimodi tamdem illa ſit? Nullus profecto, inquit Iſchomachus. Verum ego primum ſic eos conor inſtituere, vt erga me meoſque beneuolo ſint animo. At obſecro te per deos immortales, inquã, quo pacto quemcumque vis, doces; vt beneuolentia te tuoſque complectatur? Benefaciundo, ait, quoties boni alicuius copiam dij nobis largiuntur. Ergo tu dicere vis, inquam, in eis, qui bonis tuis fruantur, beneuolentiam erga te excitari, atque illos bene tibi facere velle. Eſſe enim, mi Socrates, inſtrumentum hoc beneuolentiæ optimum video. At ſi quis beneuolentiam erga te concipiat, inquam,

Hæc ita M. Tullius: Ego vero ipſe inſtituo. Et enim qui me abſente in meum locum ſubſtituitur, & vicarius meæ diligentiæ ſuccedit, is ea, quæ ego, ſcire debet.

A ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ὑπὸ τοῦ; ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε. ἐμὲ γὰρ δὴ τοῦτο ἐλάνθανεν. ὑπὸ τῆς γυναικός, ἔφη. καὶ πῶς δή, ἔφην ἐγώ, ἀγωνίζῃ; ὅταν μὲν ἀληθῆ λέγειν συμφέρῃ, πάνυ ἐπιεικῶς· ὅταν δὲ ψευδῆ, τὸν ἥττω λόγον, ὦ Σώκρατες, οὐ μὰ τὸν Δία οὐ δύναμαι κρείττω ποιεῖν. καὶ ἐγὼ εἶπον· ἴσως γάρ, ὦ Ἰσχόμαχε, τὸ ψεῦδος οὐ δύνασαι ἀληθὲς ποιεῖν. B ἀλλὰ γάρ, ἔφην ἐγώ, μή σε κατακωλύω ὦ Ἰσχόμαχε, ἀπιέναι ἤδη βουλόμενον; μὰ Δί', ἔφη ὦ Σώκρατες. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπέλθοιμι πρὶν παντάπασιν ἡ ἀγορὰ λυθῇ. νὴ Δί', ἔφην ἐγώ. φυλάττῃ γὰρ ἰσχυρῶς, μὴ ἀποβάλῃς τὴν ἐπωνυμίαν, τὸ ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς κεκλῆσθαι. νῦν γὰρ πολλῶν σοι ἴσως ὄντων ἐπιμελείας δεομένων, ἐπεὶ συνέθου τοῖς ξένοις, * ἀναμένειν αὐτούς, ἵνα μὴ ψεύσῃ. ἀλ- C λά τοι, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἐκεῖνά μοι ἀμελεῖται, ἃ σὺ λέγεις. ἔχω γὰρ ἐπιτρόπους ἐν τοῖς ἀγροῖς. πότερα δέ, ἐγὼ ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅταν δεηθῇς ἐπιτρόπου, καταμαθὼν ἐάν που ᾖ ἐπιτροπευτικὸς ἀνήρ, τοῦτον πειρᾷ ὠνεῖσθαι, ὥσπερ ὅταν τέκτονος δεηθῇς, καταμαθὼν εὖ οἶδ' ὅτι ἐάν που ἴδῃς τεκτονικόν, τοῦτον πειρᾷ κτᾶσθαι, ἢ αὐτὸς παιδεύεις τοὺς ἐπιτρόπους; αὐτὸς νὴ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πειρῶμαι παιδεύειν. καὶ γὰρ ὅστις μέλλει ἀρκέσειν, ὅταν ἐγὼ ἀπῶ, ἀντ' ἐμοῦ D ἐπιμελόμενος, τί αὐτὸν καὶ δεῖ ἄλλο ἐπίστασθαι, ἢ ἅπερ ἐγώ; εἴπερ γὰρ ἱκανός εἰμι τῶν ἔργων προεστάναι, κἂν ἄλλον δήπου δυναίμην διδάξαι ἅπερ αὐτὸς ἐπίσταμαι. οὐκοῦν εὔνοιαν πρῶτον, ἔφην ἐγώ, δεήσει αὐτὸν ἔχειν σοὶ καὶ τοῖς σοῖς, εἰ μέλλοι ἀρκέσειν ἀντὶ σοῦ παρών. ἄνευ γὰρ εὐνοίας τί ὄφελος καὶ ὁποιασοῦν ἐπιτρόπου ἐπιστήμης γίγνεται; οὐδὲν μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος· ἀλλά τοι τὸ εὐνοεῖν ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐγὼ πρῶτον πειρῶμαι παιδεύειν. καὶ πῶς, E ἐγὼ ἔφην, πρὸς τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν σοὶ καὶ τοῖς σοῖς διδάσκεις, ὅντινα ἂν βούλῃ; εὐεργετῶν νὴ Δί' ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὅταν τινὸς ἀγαθοῦ οἱ θεοὶ ἀφθονίαν διδῶσιν ἡμῖν. τοῦτο οὖν λέγεις, ἔφην ἐγώ, ὅτι οἱ ἀπολαύοντες τῶν σῶν ἀγαθῶν, εὔνοί σοι γίγνονται, καὶ ἀγαθόν τι σὲ βούλονται πράττειν. τοῦτο γὰρ ὄργανον, ὦ Σώκρατες, εὐνοίας ἄριστον ὁρῶ ὄν. ἢν δὲ δὴ εὔνους σοι γένηται, ἔφην,

ἀναμένεις αὐτούς,

ὦ Ἰσχόμαχε, ἢ τούτου ἕνεκα ἱκανὸς ἔσται ἐπιτροπεύειν; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἑαυτοῖς εὖνοι πάντες ὄντες, ὡς εἰπεῖν, ἄνθρωποι, πολλοὶ αὐτῶν εἰσὶν, οἳ οὐκ ἐθέλουσιν ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως αὐτοῖς ἔσται ταῦτα ἃ βούλονται εἶναι σφίσι τὰ ἀγαθά; ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, [ἐγὼ]* τοιούτους ὅταν ἐπιτρόπους βούλωμαι καθιστάναι, καὶ ἐπιμελεῖσθαι διδάσκω. πῶς, ἔφην ἐγώ, πρὸς τῶν θεῶν; τοῦτο γὰρ δὴ ἐγὼ παντάπασιν οὐ διδακτὸν ᾤμην εἶναι, τὸ ἐπιμελῆ ποιῆσαι.* οὐδὲ γάρ ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐφεξῆς γε οὕτως οἷόν τε πάντας διδάξαι ἐπιμελεῖς εἶναι. ποίους μὲν δή, ἐγὼ ἔφην, οἷόν τε; πάντως μοι σαφῶς τούτους διασήμηνον. πρῶτον μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἴνου ἀκρατεῖς οὐκ ἂν δύναιο ἐπιμελεῖς ποιῆσαι. τὸ γὰρ μεθύειν λήθην ἐμποιεῖ πάντων τῶν πράττειν δεομένων. οἱ οὖν τούτου ἀκρατεῖς μόνον, ἐγὼ ἔφην, ἀδύνατοί εἰσιν ἐπιμελεῖς ἔσεσθαι, ἢ καὶ ἄλλοι τινές; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἵ γε τοῦ ὕπνου. οὔτε γὰρ ἂν αὐτὸς δύναιτο καθεύδων τὰ δέοντα ποιεῖν, οὔτε ἄλλους παρέχεσθαι. τί οὖν, ἐγὼ ἔφην, οὗτοι αὖ μόνοι ἀδύνατοι ἡμῖν ἔσονται ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν διδαχθῆναι, ἢ καὶ ἄλλοι τινὲς πρὸς τούτοις; ἔμοιγέ τοι δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἱ τῶν ἀφροδισίων δυσέρωτες, ἀδύνατοι εἶναι διδαχθῆναι ἄλλου τινὸς μᾶλλον ἐπιμελεῖσθαι, ἢ τούτου. οὔτε γὰρ ἐλπίδα, οὔτ' ἐπιμέλειαν ἡδίονα ῥᾳδίως εὑρεῖν τῆς τῶν παιδικῶν ἐπιμελείας· οὐδὲ μὴν ὅταν παρῇ τὸ πρακτέον, τιμωρίαν* χαλεπωτέραν εὐπετές ἐστι, τοῦ ἀπὸ τῶν ἐρωμένων κωλύεσθαι. ὑφίεμαι οὖν, καὶ οὓς ἂν τοιούτους γνῶ ὄντας, μηδ' ἐπιχειρεῖν ἐπιμελητάς τούτων τινὰς καθιστάναι. τί δέ, ἔφην ἐγώ, οἵτινες αὖ ἐρωτικῶς ἔχουσι τοῦ κερδαίνειν, ἢ καὶ οὗτοι ἀδύνατοί εἰσιν εἰς ἐπιμέλειαν τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων παιδεύεσθαι; οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ καὶ πάνυ εὐάγωγοί εἰσιν εἰς τὴν τούτων ἐπιμέλειαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο δεῖ, ἢ δεῖξαι μόνον αὐτοῖς, ὅτι κερδαλέον ἐστὶν ἡ ἐπιμέλεια. τοὺς δὲ ἄλλους, ἔφην ἐγώ, εἰ ἐγκρατεῖς τε εἰσὶν ὧν σὺ κελεύεις, καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖς εἶναι μετρίως ἔχουσι, ὅπως ἐκδιδάσκεις, ὡς σὺ βούλει, ἐπιμελεῖς γίγνεσθαι; ἁπλῶς, ἔφη, πάνυ, ὦ Σώκρατες. ὅταν μὲν γὰρ ἐπιμελομένους ἴδω, καὶ ἐπαινῶ καὶ τιμᾶν πειρῶ-

οὐδὲ γὰρ, ἔφη,

χαλεπωτέραν εὑρεῖν εὐπετές ἐστι.

A Iſchomache, an propterea ſatis ad procurationem erit idoneus? An nō vides, quod quum homines, vt ita dicam, vniuerſi bene ſibi velint; multi tamen ſint, qui curam adhibere nolint, vt ea bona conſequantur, quę ſibi cupiant euenire? Ego vero, inquit Iſchomachus, quū tales villicos cōſtituere volo, etiam eos doceo curam adhibere. Qui hoc? quęſo per Deos, inquam. Etenim id ego plane ſub doctrinam non B cadere putabam, vt quis diligens efficiatur. Sane fieri non poteſt, mi Socrates, ait, vt quis ſerie quadam omnes diligentes eſſe doceat. Quinam igitur, inquā ego, doceri poſſunt? Velim omnino mihi hos perſpicue indices. Primum eos, ait, mi Socrates, qui à vino ſibi temperare nequeunt, diligentes efficere non potes. Nam ebrietas obliuionem omnium, quæ agi oportet, inducit. Num igitur, inquam ego, qui ab hoc ſe continere non poſſunt, ſoli diligē- C tes eſſe nequeunt, an & alij quidam? Profecto, ait Iſchomachus, etiā illi, qui ſōno moderari non poſſunt. Quippe nec ipſe dormiens facere, quæ debebat, nec alios ad hoc poſſet impellere. Quid igitur? inquam ego, ſoli ſunt hi, quibus hæc diligētia tradi non poteſt, an prætereà quidā alij? Sane mihi videntur, ait Iſchomachus, etiam illi, qui perdite rebus venereis dediti ſunt, vt alterius rei maiorem curam habeât, quam illius, doceri non poſſe. Nam neque ſpes, neq; cura reperiri alia iucundior facile poteſt, quā ſit amoris occupa- D tio: nec inuenire ſuppliciū grauius in procliui eſt, quam ſi rerum expediundarum cura ſuis ab amoribus aliquis auocetur. Quamobrem quoſcumque tales eſſe animaduerto, de iis remiſſius ago, vt ne quidē coner ipſos procuratores cōſtituere. Quid autem, inquam ego, ſi quibus ineſt amor lucrifaciundi, num & illi ad adtentionem in rebus ruſticis inſtitui nequeunt? Non profecto, ait Iſchomachus, nequeunt, immo facillime ad hoc ſtudium deduci poſſunt. Quippe nulla heic op⁹ eſt alia re, niſi vt eis dumtaxat oſtendas, fructuoſam eſſe E diligentiam. Ceteros autem, inquam ego, ſi & iis in rebus ſint continētes, in quibus hoc ab ipſis requiris, & quęſtus mediocriter cupidi ſint, quo tandem pacto doces, vt pro arbitrio tuo ſint diligētes? Per ſane ſimpliciter, ait, mi Socrates. Nam quum eos diligenter ſua curare video, nō ſolum collaudo ipſos, ſed etiā vt ornem honore

CCc

aliquo, do operã: ſin negligentes eſſe, dicere ac facere conor id, quod eos mordeat. Age vero, inquã, Iſchomache, nõnihil ab hac oratione de iis qui ad diligentiam inſtituuntur, deflectens; etiam illud mihi de inſtituẽdi ratione declarato: num fieri poſſit, vt quis ipſe negligens alios efficere diligentes poſſit? Nequaquam, ait Iſchomachus, nulloq; modo magis, quam ſi quis ipſe muſicæ imperitus, alios efficere muſicos velit. Eſt enim difficile, doctore non recte monſtrante, diſcere, vt bene aliquid efficias: itidem quum exemplum negligentię dominus ſuppeditat, difficile eſt ſeruum diligentem fieri. Atque breuiter vt dicam, futilis domini ſeruos numquam fuiſſe frugi animaduertiſſe videor. Frugi autem domini ſeruos equidẽ nullius momenti quoſdam vidi, non tamen tales, qui ſuis heris detrimento non eſſent. At qui reddere quoſdam velit ad attentionem idoneos, eũ & inſpicere opera neceſſe eſt, & in ea inquirere, & non illubẽter auctori eorum, quæ bene perfecta ſunt, gratiam referre, & non vereri merito illum ſupplicio adficere, qui negligens ſit. Etiam illud mihi hominis barbari reſponſum præclarum videtur, quum rex equũ nanctus bonum, quem cuperet quamprimum ſaginari, quemdam in primis equeſtris rei peritum interrogaret: quidnam equum celerrime pinguem efficeret. Fertur enim is reſpondiſſe, Oculus domini. Sic mihi videtur, Socrates, etia alia domini oculus quã maxime pulchra & egregia efficere. Ceterum vbi, inquam ego, iam alicui vehemẽter inculcaueris, diligenter eſſe curanda, quę tu velis; num is idoneus ad procurationem erit? an & aliud quidpiam præterea diſcẽdum erit ei, ſi quidẽ villicus eſſe ſatis aptus velit? Erit profecto, inquit Iſchomachus. Nã reſtat, vt & quid, & quãdo, & quo pacto ſit agẽdum, intelligat. Nam abſque hoc ſit, quis villici vſus potior fuerit, quam medici, qui haberet ille quidem ægrotãtis alicuius curam, tum mane, tum veſperi eum conueniendo; verum quid ægrotus facere poſſit, quod ei conducat, neſciat? Quod ſi didicerit, inquam ego, quo pacto faciunda ſint opera, num adhuc aliquid deſiderabitur; an iam talis villicus tibi abſolutus erit? Equidẽ arbitror, ait, diſcendam ei eſſe rationem imperandi operariis. Nũ igitur, inquã ego, tu quoq; villicos inſtituis, vt ad imperãdũ ſint idonei?

A μαι αὐτούς. ὅταν δ' ἀμελοῦντας, λέγειν τε πειρῶμαι καὶ ποιεῖν, ὁποῖα δήξεται αὐτούς. ἴθι, ἐγὼ ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, καὶ τόδε μοι, παρατραπόμενος τοῦ λόγου περὶ τῶν παιδευομένων εἰς τὴν ἐπιμέλειαν, δήλωσον περὶ τοῦ παιδεύεσθαι, εἰ οἷόν τε ἐστὶν ἀμελῆ αὐτὸν ὄντα, ἄλλους ποιεῖν ἐπιμελεῖς; οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδέν γε μᾶλλον, ἢ ἄμουσον ὄντα αὐτόν, ἄλλους μουσικοὺς ποιεῖν. χαλεπὸν γὰρ, τοῦ διδασκάλου πονηρῶς τι ὑποδεικνύοντος, καλῶς τοῦτο ποιεῖν μαθεῖν, καὶ ἀμελεῖν γε ὑποδεικνύοντος

B τοῦ δεσπότου, χαλεπὸν ἐπιμελῆ θεράποντα γενέσθαι. ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, πονηροῦ μὲν δεσπότου οἰκέτας οὐ δοκῶ χρηστοὺς καταμεμαθηκέναι· χρηστοῦ μέντοι πονηροὺς ἤδη εἶδον, οὐ μέντοι ἀζημίους γε. τὸν δὲ ἐπιμελητικοὺς βουλόμενον ποιήσασθαί τινας, καὶ ἐφορατικὸν δεῖ εἶναι τῶν ἔργων, καὶ ἐξεταστικόν, καὶ χάριν θέλοντα τῶν καλῶς τελουμένων ἀποδιδόναι τῷ αἰτίῳ, καὶ δίκην μὴ ὀκνοῦντα τὴν ἀξίαν ἐπιθεῖναι τῷ ἀμελοῦντι. καλῶς δέ

C μοι δοκεῖ ἔχειν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἡ τοῦ βαρβάρου λεγομένη ἀπόκρισις, ὅτε βασιλεὺς ἄρα ἵππου ἐπιτυχὼν ἀγαθοῦ, παχῦναι αὐτὸν ὡς τάχιστα βουλόμενος, ἤρετο τῶν δεινῶν τινὰ ἀμφ' ἵππους δοκούντων εἶναι, τί τάχιστα παχύνει ἵππον; τὸν δ' εἰπεῖν, λέγεται, ὅτι δεσπότου ὀφθαλμός. οὕτω δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τἆλλα μοι δοκεῖ δεσπότου ὀφθαλμὸς τὰ καλά τε κἀγαθὰ μάλιστα ἐργάζεσθαι. ὅταν παραστήσῃς τινί, ἔφην ἐγώ, τοῦ-

D το καὶ πάνυ ἰσχυρῶς, ὅτι δεῖ ἐπιμελεῖσθαι ὧν ἂν σὺ βούλῃ, ἢ ἱκανὸς ἤδη ἔσται ὁ τοιοῦτος ἐπιτροπεύειν, ἤ τι καὶ ἄλλο προσμαθητέον αὐτῷ ἔσται, εἰ μέλλει ἐπίτροπος ἱκανὸς ἔσεσθαι; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἔτι μέντοι λοιπὸν αὐτῷ ἐστι γνῶναι ὅ,τι τε ποιητέον, καὶ ὁπότε, καὶ ὅπως. εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον ἐπιτρόπου ἄνευ τούτων ὄφελος, ἢ ἰατροῦ, ὃς ἐπι-

E μελοῖτο μὲν κάμνοντός τινος, πρῴ τε ἰών, καὶ ὀψέ· ὅ,τι δὲ συμφέρει τῷ κάμνοντι ποιεῖν εἴη, τοῦτο μὴ εἰδείη; * ἐὰν δὲ μὴ καὶ τὰ ἔργα μάθῃ ὡς ἐστὶν ἐργαστέα, ἔτι τινός, ἔφην ἐγώ, προσδεήσεται, ἢ ἀποτετελεσμένος ἤδη οὗτός σοι ἔσται ἐπίτροπος; ἄρχειν γε, ἔφην, οἶμαι δεῖν αὐτὸν μαθεῖν τῶν ἐργαζομένων. ἦ οὖν, ἔφην ἐγώ, καὶ σὺ ἄρχειν ἱκανοὺς εἶναι παιδεύεις τοὺς ἐπιτρόπους;

* ἐὰν δὲ καὶ τὰ

πειρῶμαί γε δή, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. καὶ πῶς δή, ἔφην ἐγώ, πρὸς τῶν θεῶν, τὸ ἀρχικοὺς εἶναι ἀνθρώπων παιδεύεις; φαύλως, ἔφη, πάνυ, ὦ Σώκρατες. ὥστε ἴσως ἂν καὶ καταγελάσαις ἀκούων. οὐ μὲν δὴ ἄξιόν γ', ἔφην ἐγώ, τὸ πρᾶγμα καταγέλωτος, ὦ Ἰσχόμαχε. ὅστις γάρ τοι ἀρχικοὺς ἀνθρώπων δύναται ποιεῖν, δῆλον ὅτι οὗτος καὶ δεσποτικοὺς ἀνθρώπων δύναται διδάσκειν· ὅστις δὲ δεσποτικούς, δύναται ποιεῖν καὶ βασιλικούς. ὥστε οὐ καταγέλωτός μοι δοκεῖ ἄξιος εἶναι, ἀλλ' ἐπαίνου μεγάλου, ὁ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν. οὐκοῦν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ζῷα ἐκ δυοῖν τούτοιν τὸ πείθεσθαι μανθάνουσιν, ἔκ τε τοῦ, ὅταν ἀπειθεῖν ἐπιχειρῶσι, κολάζεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ, ὅταν προθύμως ὑπηρετῶσιν, εὖ πάσχειν. οἵ τε γοῦν πῶλοι καταμανθάνουσιν ὑπακούειν τοῖς πωλοδάμναις, τῷ, ὅταν μὲν πείθωνται, τῶν ἡδέων τι αὐτοῖς γίγνεσθαι, ὅταν δὲ ἀπειθῶσι, πράγματα ἔχειν, ἔστ' ἂν ὑπηρετήσωσι κατὰ γνώμην τῷ πωλοδάμνῃ. καὶ τὰ κυνίδια δέ, πολὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῇ γνώμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ ὑποδεέστερα ὄντα, ὅμως καὶ περιτρέχειν καὶ κυβιστᾶν, καὶ ἄλλα πολλὰ μανθάνει τῷ αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ. ὅταν μὲν γὰρ πείθηται, λαμβάνει τι ὧν δεῖται· ὅταν δὲ ἀμελῇ, κολάζεται. ἀνθρώπους δ' ἔστι πιθανωτέρους ποιεῖν καὶ λόγῳ, ἐπιδεικνύοντα ὡς συμφέρει αὐτοῖς πείθεσθαι. τοῖς δὲ δούλοις καὶ ἡ δοκοῦσα θηριώδης παιδεία εἶναι, πάνυ ἐστὶν ἐπαγωγὸς πρὸς τὸ πείθεσθαι διδάσκειν. τῇ γὰρ γαστρὶ αὐτῶν ἐπὶ ταῖς ἐπιθυμίαις προσχαριζόμενος ἄν, πολλὰ ἀνύτοις παρ' αὐτῶν. αἱ δὲ φιλότιμοι τῶν φύσεων καὶ τῷ ἐπαίνῳ παροξύνονται. πεινῶσι γὰρ τοῦ ἐπαίνου οὐχ ἧττον ἔνιαι τῶν φύσεων, ἢ ἄλλαι τῶν σίτων τε καὶ ποτῶν. ταῦτά τε οὖν, ὅσαπερ αὐτὸς ποιῶν οἴομαι πιθανωτέροις ἀνθρώποις χρῆσθαι, διδάσκων οὓς ἂν ἐπιτρόπους βούλωμαι καταστῆσαι, καὶ τάδε συλλαμβάνω αὐτοῖς. ἱμάτιά τε γάρ, ὅσα δεῖ παρέχειν ἐμὲ τοῖς ἐργασταῖς, καὶ ὑποδήματα, οὐχ ὅμοια πάντα ποιῶ, ἀλλὰ τὰ μὲν χείρω, τὰ δὲ βελτίω, ἵνα ᾖ τὸν κρείττω τοῖς βελτίοσι τιμᾶν, τῷ δὲ χείρονι τὰ ἥττω διδόναι. πάνυ γάρ μοι, ἔφη, δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀθυμία ἐγγίγνεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ὅταν ὁρῶσι τὰ μὲν ἔργα δι' αὐτῶν κατεργαζόμενα, τῶν δὲ ὁμοίων τυγχάνοντας ἑαυτοῖς τοὺς μήτε πονεῖν, μήτε κινδυνεύειν ἐθέλοντας, ὅταν δέῃ. αὐτός

A Sane id enitor facere, ait Iſchomachus. Quæſo te per Deos, inquã, quo pacto eos inſtituis in hoc, vt rationem regendi alios, teneant? Sane vulgariter, ait, mi Socrates, quo fit, vt fortaſſis etiam hęc audiens, riſurus ſis. Certe, inquã ego, minime riſu digna res eſt, Iſchomache. Nam qui efficere quoſdam poteſt idoneos ad imperandum hominibus, eũ patet etiã herilem quamdam diſciplinam poſſe tradere; quam qui B teneat, poſſit item tradere regiam. Itaque nõ irriſionem, ſed magnam laudem mereri videris, qui hoc efficere poſſis. Cetera igitur animalia, mi Socrates, ait, duabus hiſce rebus parere diſcunt: partim quod, vbi nolunt obtemperare, puniantur; partim quod, vbi alacriter obſequuntur, benigne cum eis agatur. Ita pulli equorum obedire domitoribus ſuis ea re diſcunt, quod quum parent, ſuaue quid conſequãtur: contumaces autem, moleſtias quaſdam experiantur, donec voluntati domi- C toris obſequãtur. Etiam catelli, qui hominibus & intelligentia & lingua longe ſunt inferiores, nihilominus & circumcurſitare, & ſaltãdo ſe in caput deuoluere, & alia multa eodem hoc modo diſcũt. Nam vbi parẽt, aliquid eorum, quæ expetunt, conſequuntur: vbi vero negligenter ſe gerunt, dant pœnas. Homines autem etiam oratione reddi obedientiores poſſunt, ſi quis demonſtret ipſis expedire, vt pareant. Seruis ea quoque diſciplina, quæ belluina videtur eſſe, valde conducit ad hoc, vt pa- D re diſcant. Nam ſi gratificeris cupiditatibus gulæ ipſorum, multum apud eos effeceris. Naturæ autem ambitioſæ etiam laude exacuuntur. Nam in nõnullis ingeniis non minor eſt fames laudis, quam in aliis cibi ac potus. Quũ igitur eos docens, quos villicos volo conſtituere, ipſe illa præſto, quibus effecturum me puto, vt homines magis obſequentes habeam: etiam hac ipſos in parte iuuo. Nam & veſtes, & calceamenta, quæcumque tribuenda ſunt operariis, non omnia fieri æqualia curo, ſed quædam deteriora, quædam meliora: vt E rectius ſe gerentem melioribus ornem, & peiori dem deteriora. Videtur enim mihi, mi Socrates, inquit, omnino in bonis magnum quemdam animi mœrorem oriri, quum opera per ſe fieri vident, ac nihilominus æqualia ſecum præmia conſequi eos, qui quum opus eſt, neque laborare, neque adire pericula volunt. Quamob-

rem nequaquam meliores cum deterioribus præmiis æqualibus dignor, ac villicos meos laudo, quum eos optima diſtribuiſſe video in maxime dignos: ſin quem vel per adulationes, vel alia quapiam inutili gratificatione video potiorem honorem conſequutum; id equidem non negligo, ſed obiurgo villicum, eumque docere, mi Socrates, conor, fieri ea ne cum ipſius quidē commodo. Quum autem, inquam ego, villicus tibi ſatis, Iſchomache, ad imperādum aliis idoneus factus eſt, vt iam illos obſequētes reddere poſſit; num illum iam perfectum tibi putas, an adhuc aliquid in eo deſideratur, qui hæc, quæ tu narraſti, habet? Deſideratur profecto, inquit Iſchomachus, nimirum herilibus à rebus vt abſtineat, neque quidquam furto ſubtrahat. Nam ſi is, qui fructus habet in manibus, auſit eos ſic interuertere, vt qui relinquūtur, operibus ruſticis non proſint; cui quæ ſo fuerit vſui curatio huius in agricultura? Num igitur, inquam ego, hanc quoque iuſticiam tu docendam ſuſcipis? Omnino, ait Iſchomachus. Neque tamen omnes ad parendum huic doctrinę ſatis promtos inuenio. Quamobrē partim ex legibus Draconis, partim Solonis, quædam adſumere conor, quibus efficiam, vt in iuſticia famuli mei proficiant. Videntur enim mihi etiam hi viri multas leges de iuſticia doctrinę huius condidiſſe. Nam perſcripſerunt multandos eſſe, qui furtum faciant, ac deprehenſos, eſſe vinciēdos, morteque adficiendos, qui adgrediantur. Quamobrem perſpicuum eſt, eos has leges ſic perſcripſiſſe, vt qui turpem illum quæſtum vellēt iniuſtis inutilem reddere. De his igitur quædam producens, atque alia de legibus regiis, famulos efficere iuſtos in iis tractādis enitor, quæ in manibus habent. Nam illæ quidem leges, tātum pœnas delinquentibus conſtituunt; at regiæ non iniuſtos tantum puniunt, ſed iuſtis etiam emolumentum adferunt. Quo fit, vt plerique iniuſti, dum iuſtos locupletiores eſſe factos vidēt, præſertim quia lucri ſunt cupidi, egregie ſe contineant, ne quid iniuſte faciant. Quos autem animaduerto beneficiis adfectos, nihilominus iniuſta moliri; illis, vt inſanabilis auaritiæ hominibus, vti deinceps deſino. Rurſum quos animaduertero nō tātū elatis eſſe animis, quod ob iuſticiam meliori cōditione ſint,

A τε οὖν οὐδ' ὁπωσοῦν τῆς ἴσων ἀξιῶ τοὺς ἀμείνους τοῖς κακίοσι τυγχάνειν, τούς τε ἐπιτρόπους, ὅταν μὲν εἰδῶ διαδεδωκότας τοῖς πλείστου ἀξίοις τὰ κράτιστα, ἐπαινῶ· ἢν δὲ ἴδω ἢ κολακεύμασί τινα προτιμώμενον, ἢ καὶ ἄλλῃ τινὶ ἀνωφελεῖ χάριτι, οὐκ ἀμελῶ, ἀλλ' ἐπιπλήττω, καὶ πειρῶμαι διδάσκειν, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ αὐτῷ σύμφορα ταῦτα ποιεῖ. ὅταν δέ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἔφην ἐγώ, καὶ ἄρχειν ἤδη ἱκανός B σοι γένηται, ὥστε πειθομένους παρέχεσθαι, ἢ ἀποτετελεσμένον ἤδη τοῦτον ἡγῇ ἐπίτροπον, ἢ ἔτι τινὸς προσδεῖται ὁ ταῦτα ἔχων, ἃ σὺ εἴρηκας; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, τοῦ γε ἀπέχεσθαι τῶν δεσποσυνῶν, καὶ μὴ κλέπτειν. εἰ γὰρ ὁ τοὺς καρποὺς μεταχειριζόμενος τολμῴη ἀφανίζειν, ὥστε μὴ λείπειν λυσιτελοῦντας τοῖς ἔργοις, τί ἂν ὄφελος εἴη τὸ διὰ τῆς τούτου ἐπιμελείας γεωργεῖν; ἦ καὶ ταύτην οὖν, ἔφην ἐγώ, τὴν δι- C καιοσύνην σὺ ὑποδύῃ διδάσκειν; καὶ πάνυ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. οὐ μέντοι γε πάντας ἑτοίμους εὑρίσκω ὑπακούοντας τῆς διδασκαλίας ταύτης. καί τοι τὰ μὲν καὶ ἐκ τῶν Δράκοντος νόμων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν Σόλωνος πειρῶμαι, ἔφη, λαμβάνων, ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. δοκοῦσι γάρ μοι, ἔφη, καὶ οὗτοι οἱ ἄνδρες θεῖναι πολλοὺς τῶν νόμων ἐπὶ δικαιοσύνῃ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας. D γέγραπται γὰρ ζημιοῦσθαι ἐπὶ τοῖς κλέμμασι, καὶ δεδέσθαι ἤν τις ἁλῷ ποιῶν, καὶ θανατοῦσθαι τοὺς ἐγχειροῦντας. δῆλον οὖν, ἔφη, ὅτι ἔγραφον αὐτὰ βουλόμενοι ἀλυσιτελῆ ποιῆσαι τοῖς ἀδίκοις τὴν * αἰσχοκερδίαν. ἐγὼ οὖν, ἔφη, καὶ τούτων προσφέρων ἔνια, καὶ ἄλλα τῶν βασιλικῶν νόμων προσφερόμενος, πειρῶμαι δικαίους περὶ τὰ διαχειριζόμενα ἀπεργάζεσθαι τοὺς οἰκέτας. ἐκεῖ- E νοι μὲν γὰρ οἱ νόμοι ζημίαι μόνον εἰσὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν, οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι οὐ μόνον ζημιοῦσι τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς δικαίους. ὥστε ὁρῶντες πλουσιωτέρους γιγνομένους τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων πολλοί, καὶ φιλοκερδεῖς ὄντες, εὖ μάλα ἐπιμένουσι τῷ μὴ ἀδικεῖν. οὓς δ' ἂν αἰσθάνωμαι, ἔφη, ὅμως καὶ πάσχοντας, ἔτι ἀδικεῖν πειρωμένους, τούτους ὡς ἀνηκέστους πλεονέκτας ὄντας ἤδη καὶ τῆς χρήσεως ἀποπαύω. οὓς δ' ἂν αὖ καταμάθω μὴ τῷ πλέον ἔχειν μόνον διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπαιρομένους δικαίους εἶναι,

* αἰσχροκέρδειαν.

A ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἐπιθυμοῦντας ὑπ᾽ ἐμοῦ, τούτοις ὥσπερ ἐλευθέροις ἤδη χρῶμαι, οὐ μόνον πλουτίζων, ἀλλὰ καὶ τιμῶν ὡς καλούς τε κἀγαθούς. τούτῳ γάρ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, διαφέρειν ἀνὴρ φιλότιμος ἀνδρὸς φιλοκερδοῦς, τῷ ἐθέλειν ἐπαίνου καὶ τιμῆς ἕνεκα καὶ πονεῖν, ὅπου δεῖ, καὶ κινδυνεύειν, καὶ αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι. ἀλλὰ μέντοι ἐπειδὰν ἐμποιήσῃς τινὶ τὸ βούλεσθαί σοι εἶναι τἀγαθά, ἐμποιήσῃς δὲ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ταῦτά σοι ἐπιτελῆται, ἔτι δὲ πρὸς B τούτοις ἐπιστήμην κτήσῃ αὐτῷ, ὡς ἂν ποιούμενα ἕκαστα τῶν ἔργων ὠφελιμώτερα γίγνοιτο, πρὸς δὲ τούτοις, ἄρχειν ἱκανὸν αὐτὸν ποιήσῃς, ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν, ἤδη τὰ σοὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ὡραῖα * ἀποδεικνύων ὅτι πλεῖστα, ὥσπερ σὺ σαυτῷ, οὐκέτι ἐρήσομαι περὶ τούτου, εἰ ἔτι τινὸς ὁ τοιοῦτος προσδεῖ τι. πάνυ γάρ μοι δοκεῖ ἤδη πολλοῦ ἂν ἄξιος εἶναι ἐπίτροπος, ὢν τοιοῦτος. ἐκεῖνο μέντοι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, μὴ C ἀπολίπῃς, ὃ ἡμῖν ἀργότατα ἐπιδεδράμηται τοῦ λόγου. τὸ ποῖον; ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἔλεξας δήπου, ἔφην ἐγώ, ὅτι μέγιστον εἴη μαθεῖν, ὅπως δεῖ ἐξεργάζεσθαι ἕκαστα· εἰ δὲ μή, οὐδὲ τῆς ἐπιμελείας ἔφησθα ὄφελος οὐδὲν γίγνεσθαι, εἰ μή τις ἐπίσταιτο ἃ δεῖ, καὶ ὡς δεῖ ποιεῖν. ἐνταῦθα δὴ εἶπεν ὁ Ἰσχόμαχος· τὴν τέχνην με ἤδη, ὦ Σώκρατες, κελεύεις αὐτὴν D διδάσκειν τῆς γεωργίας; αὕτη * γάρ ἴσως, ἔφην ἐγώ, ἤδη ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τοὺς μὲν ἐπισταμένους αὐτὴν, πλουσίους, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμένους, πολλὰ πονοῦντας, ἀπόρως βιοτεύειν. νῦν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ταύτης τῆς τέχνης ἀκούσῃ. τὸ γὰρ ὠφελιμωτάτην οὖσαν, καὶ ἡδίστην ἐργάζεσθαι, καὶ καλλίστην, καὶ προσφιλεστάτην θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, ἔτι πρὸς τούτοις καὶ ῥᾴστην εἶναι μαθεῖν, πῶς οὐχὶ γενναῖόν E ἐστι; γενναῖα δὲ δήπου καλοῦμεν καὶ τῶν ζώων ὅποσα καλὰ, καὶ μεγάλα, καὶ ὠφέλιμα ὄντα, πρᾷα ἐστὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγώ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἱκανῶς δοκῶ καταμεμαθηκέναι ἃ εἶπας, καθὰ δεῖ διδάσκειν τὸν ἐπίτροπον. καὶ γὰρ ἣ ἔφησθα εὔνουν σοι ποιεῖν αὐτὸν μαθεῖν δοκῶ, καὶ ἣ ἐπιμελῆ, καὶ ἀρχικὸν, καὶ δίκαιον. ὃ δὲ εἶπας, ὡς δεῖ μαθεῖν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργίας * ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἃ δεῖ ποιεῖν,

[Margin: * ἀποδεικνύοντα — * γρ. ὡς ἔφην ἐγώ, — * ἐπιμελήσεσθαι,]

ſed etiam laudari à me cupere: hos velut ingenuos tracto, neque diuites tantum facio, ſed etiam honore proſequor, vt viros bonos & honeſtos. Nam in hoc mihi, Socrates, differre vir honoris cupidus à lucri cupido videtur, quod laudis honoriſque cauſſa & labores ſuſcipere, quum opus eſt, velit; & adire pericula, & à turpibus lucris abſtinere. Sed enim poſteaquam hoc alicuius animo indidiſti, vt proſpere tibi omnia cedere velit, atque etiam vt curam adhibeat ad perficiẽdum hæc tibi, ac præterea parata ſit ei ſcientia, vt opera ſingula maiori cum vtilitate fiant, ſit etiam ad regendum factus per te idoneus, deniq; maxima copia tibi terra nata exhibeat itidẽ, vt tu ipſe tibi: non iam amplius de hoc interrogabo, num quid in eo deſideretur. Nam mihi videtur hoc modo villicus eſſe quamuis pretij, qui quidem talis ſit. Verum hoc, inquam, Iſchomache, ne omiſeris, quod à nobis dicẽdo leuiſſime percurſum eſt. Quid hoc eſt? ait Iſchomachus. Dixiſti ſcilicet, inquam, maximum eſſe quiddam diſcere, quo pacto ſint elaboranda omnia. Quod niſi fiat, ne ſtudij quidem & curæ aiebas vſum vllum eſſe, niſi quis videlicet intelligeret, quæ, & qua ratione facienda ſint. Tum Iſchomachus: Tune me, inquit, artem ipſam agriculturæ iam docere iubes, Socrates? Nimirum, inquam ego, hæc ea eſt, quæ peritos ipſius locupletes efficit; imperitos autẽ, tametſi magnopere laborent, nihilominus in rerum inopia vitam agere ſinit. Ergo iam, mi Socrates, quæ artis huius erga homines ſit benignitas, audies. Nam quo pacto non generoſum ſit aliquid, eam & vtiliſſimam eſſe, & exercendo iucundiſſimam, & pulcherrimã, & acceptiſſimam tum diis tum hominibus, ac præter hæc etiam facillimam ad perdiſcendum? Nimirum & animalia generoſa vocamus, quæcumq; quum pulchra ſint, & procera, & vtilia, mãſueta ſunt erga homines. At enim iſta, inquã, Iſchomache, quo pacto abs te ſũt expoſita, ſatis intellexiſſe videor, quomodo ſcilicet villicus inſtituendus ſit. Nam didiciſſe me arbitror, qua ratione dixeris efficiundum, vt beneuolo ſit erga te animo, & diligens, & ad regẽdum idoneus, & iuſtus. Quod autem aiebas, diſcẽdũ eſſe illi, qui recte rem ruſticam curare velit, quæ faciunda ſint,

& quomodo, & quando ſingula: ea mihi videmur, inquam, leuius nonnihil oratione noſtra percurriſſe. Perinde ac ſi dicas, eſſe neceſſariũ, vt litteras ſciat is, qui ſcribere, quę dictantur, & ſcripta relegere velit. Nam his auditis, equidem huic litteras eſſe notas oportere, audiuerim: id vero ſi ſciam, nihilo magis, mea quidem ſententia, litteras ſciuero. Sic nũc quoque peritum eſſe debere illum agriculturę, qui curationem eius recte ſuſcipere velit, facile perſuaſus ſum: ſed quũ id ſcio, nihilo magis teneo, quo pacto agricultura ſit exercenda. Adeoq; ſi ſtatuero mox agrum colere, ſimilis eſſe mihi videbor medico, qui circumeat ille quidem, & ægrotantes inſpiciat: verum nihil ſciat, quod eis ſit vſui. Quapropter ne talis ſim, inquam, ipſa me agriculturæ opera doceto. Enimuero mi Socrates, ait, nõ ſic ad diſcendum agricultura difficilis eſt, vt artes ceteræ quibus diſcendis prope cõſumi neceſſe eſt prius quã diſcipulus exercere opus poſſit, quod ipſi alẽdo ſatis ſit: ſed partim operarios inſpiciendo, partim audiendo tantum, mox cognoueris, vt etiam alium, ſi velis, docere poſſis. Quinetiã arbitror, inquit, ne ipſum quidem te ſcire, quod magnam eius partem iam teneas. Nam ceteri quidẽ artifices aliquo modo celãt ea quæ ſunt in arte cuiuſuis opportuniſſima: verũ ex agricolis qui egregie conſerit, maximam voluptatem capit, ſi eum alius adſpectet: itidem putabis de eo qui ſemina rectiſſime ſpargit. Quod ſi etiã roges de iis quæ pulcherrime ſunt elaborata, nihil te celabit, quo pacto ſingula fecerit. Adeo, mi Socrates, ait, etiam mores quod adtinet, agricultura generoſſimos efficere videtur illos qui in ea verſantur. Enimuero, inquam ego, procemium ipſum pulchrum eſt, neq; auditorem ab interrogando auertet. Tu vero propterea, quod decorum ſit diſcere, multo magis eam mihi enarrato. Nam tibi turpe non eſt, quæ facilia ſunt, docere: ſed mihi longe turpius, ea neſcire, præſertim quum ſint vtilia.* Primum igitur, ait, mi Socrates, demonſtrare tibi volo, non eſſe difficile, quod in agricultura maxime vatium eſſe prædicant, qui de illa plurimum verbis diſſerunt, quum eam exercendo non adtingant. Aiunt enim illi, qui agrum recte colere velit, primum ſoli naturam eſſe debere cognitam. Ac recte qui-

** Liber 3. Oeconomicon Ciceronis è Xenophonte, agriculturam cõtinet. Seruius.*

A καὶ ὡς δεῖ, καὶ ὁπότε ἕκαστα, ταῦτά μοι δοκοῦμεν, ἔφην ἐγώ, ἀργότερόν πως ἐπιδεδραμηκέναι τῷ λόγῳ. ὥσπερ εἰ εἴποις, ὅτι δεῖ γράμματα ἐπίστασθαι τὸν μέλλοντα δυνήσεσθαι τὰ ὑπαγορευόμενα γράφειν, καὶ τὰ γεγραμμένα ἀναγινώσκειν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ὅτι μὲν δεῖ γράμματα ἐπίστασθαι, ἠκηκόειν ἄν· τοῦτο δὲ εἰδώς, οὐδέν τι, οἶμαι, μᾶλλον ἂν ἐπισταίμην γράμματα.
B οὕτω δὲ καὶ νῦν ὅτι μὲν δεῖ ἐπίστασθαι γεωργίαν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς * ἐπιμελεῖσθαι αὐτῆς, ῥᾳδίως πέπεισμαι· τοῦτο μέντοι εἰδώς, οὐδέν τι μᾶλλον ἐπίσταμαι, ὅπως δεῖ γεωργεῖν. ἀλλ' εἴ μοι αὐτίκα μάλα δόξειε γεωργεῖν, ὅμοιος ἄν μοι δοκῶ [εἶναι] * τῷ περιιόντι ἰατρῷ, καὶ * ἐπισκοποῦντι τοὺς κάμνοντας, εἰδότι δὲ οὐδὲν ὅ,τι συμφέρει τοῖς κάμνουσιν. ἵν' οὖν μὴ τοιοῦτος ὦ, ἔφην ἐγώ, δί-
C δασκέ με αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς γεωργίας. ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐχ ὥσπερ γε τὰς ἄλλας τέχνας κατατριβῶσαι δεῖ μανθάνοντας, πρὶν ἄξια τῆς τροφῆς ἐργάζεσθαι τὸν διδασκόμενον, οὐχ οὕτω καὶ ἡ γεωργία δύσκολός ἐστι μαθεῖν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἰδὼν ἂν ἐργαζομένους, τὰ δὲ ἀκούσας, εὐθὺς ἂν ἐπίσταιο, ὥστε καὶ ἄλλον, εἰ βούλοιο, διδάσκειν. οἶμαι δ', ἔφη, πάνυ καὶ λεληθέναι πολλὰ σεαυτὸν ἐπιστάμενον αὐτῆς. καὶ γὰρ δὴ οἱ μὲν ἄλλοι τεχνῖται ἀποκρύπτον-
D ταί πως τὰ ἐπικαιριώτατα ἧς ἕκαστος ἔχει τέχνης, τῶν δὲ γεωργῶν ὁ κάλλιστα μὲν φυτεύων, μάλιστ' ἂν ἥδοιτο, εἴ τις αὐτὸν θεῷτο, ὁ κάλλιστα δὲ σπείρων, ὡσαύτως ὅ,τι δὲ ἔροιο τῶν καλῶς πεποιημένων, οὐδὲν ὅ,τι ἄν σε ἀποκρύψαιτο, ὅπως ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὰ ἤθη, ὦ Σώκρατες, ἔφη, γενναιοτάτους τοὺς αὐτῇ συνόντας ἡ γεωργία ἔοικε παρέχεσθαι. ἀλλὰ τὸ μὲν προοίμιον, ἔφην ἐγώ, καλόν, καὶ οὐχ οἷον ἀκούσαντα ἀποτρέπεσθαι τοῦ ἐρωτήματος. σὺ δέ, ὅτι εὐπετές ἐστι μαθεῖν, διὰ τοῦτο
E πολύ μοι μᾶλλον δίεξιθι αὐτήν. οὐ γάρ σοι αἰσχρόν, τὰ ῥᾴδια διδάσκειν ἐστίν, ἀλλ' ἐμοὶ πολὺ αἴσχιον, μὴ ἐπίστασθαι, ἄλλως τε καὶ εἰ χρήσιμα ὄντα τυγχάνει. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ἐπιδεῖξαι βούλομαί σοι, ὡς οὐ χαλεπόν ἐστιν, ὃ λέγουσι ποικιλώτατον τῆς γεωργίας εἶναι οἱ λόγῳ μὲν ἀκριβέστατα αὐτὴν διεξιόντες, ἥκιστα δὲ ἐργαζόμενοι. φασὶ γὰρ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργήσειν, τὴν φύσιν χρῆναι πρῶτον τῆς γῆς εἰδέναι. ὀρθῶς γε

ἐπιμελήσεσθαι

περισκοποῦντι

ἔφην ἐγώ, ταῦτα λέγοντες. ὁ γὰρ μὴ εἰδὼς ὅ,τι δύναται ἡ γῆ φέρειν, οὐδὲ ὅ,τι σπείρειν οἶμαι, οὐδὲ ὅ,τι φυτεύειν δεῖ, εἰδείη ἄν. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἀλλοτρίας γῆς τοῦτό ἐστι γνῶναι ὅ,τι τε δύναται φέρειν, καὶ ὅ,τι μὴ δύναται, ὁρῶντα τοὺς καρποὺς καὶ τὰ δένδρα. ἐπειδὰν μέντοι γνῷ τις, οὐκέτι συμφέρει θεομαχεῖν. οὐ γὰρ ἂν ὅτου δέοιτο αὐτός, τοῦτο σπείρων καὶ φυτεύων, μᾶλλον ἂν ἔχοι τὰ ἐπιτήδεια, ἢ ὅ,τι ἡ γῆ ἥδοιτο φύουσα καὶ τρέφουσα. ἢν δ' ἄρα δι' ἀργίαν τῶν ἐχόντων αὐτὴν μὴ ἔχῃ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐπιδεικνύναι, ἔστι καὶ παρὰ γείτονος τόπου πολλάκις ἀληθέστερα περὶ αὐτῆς γνῶναι, ἢ παρὰ γείτονος ἀνθρώπων πυθέσθαι. καὶ χερσεύουσα δὲ ὅμως ἐπιδείκνυσι τὴν αὐτῆς φύσιν. ἡ γὰρ τὰ ἄγρια καλὰ φύουσα, δύναται θεραπευομένη καὶ τὰ ἥμερα καλὰ ἐκφέρειν. φύσιν μὲν δὴ γῆς οὕτω καὶ οἱ μὴ πάνυ ἔμπειροι γεωργίας ὅμως δύνανται διαγιγνώσκειν. ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἱκανῶς ἤδη μοι δοκῶ ἀποτεθαρρηκέναι, ὡς οὐ δεῖ φοβούμενον, μὴ οὐ γνῶ τῆς γῆς φύσιν, ἀπέχεσθαι γεωργίας. καὶ γὰρ δή, ἔφην, ἀνεμνήσθην τὸ τῶν ἁλιέων, ὅτι θαλασσουργοὶ ὄντες, καὶ οὔτε καταστήσαντες ἐπὶ θέαν, οὔθ' ἡσυχῇ βαδίζοντες, ἀλλὰ παρατρέχοντες ἅμα τοὺς ἀγρούς, ὅταν ὁρῶσι τοὺς καρποὺς ἐν τῇ γῇ, ὅμως οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς γῆς, ὁποία τε ἀγαθή ἐστι, καὶ ὁποία κακή· ἀλλὰ τὴν μὲν ψέγουσι, τὴν δ' ἐπαινοῦσι. καὶ πάνυ τοίνυν τοῖς ἐμπείροις γεωργίας ὁρῶ αὐτοὺς τὰ πλεῖστα κατὰ ταὐτὰ ἀποφαινομένους περὶ τῆς ἀγαθῆς γῆς. πόθεν οὖν βούλει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄρξωμαί σε τῆς γεωργίας ὑπομιμνήσκειν; οἶδα γάρ, ὅτι ἐπισταμένῳ σοι πάνυ πολλὰ φράσω ὡς δεῖ γεωργεῖν. ἐκεῖνό μοι δοκῶ, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, πρῶτον ἂν ἡδέως μανθάνειν (φιλοσόφου γὰρ μάλιστά ἐστιν ἀνδρός) ὅπως ἂν ἐγώ, εἰ βουλοίμην, γῆν ἐργαζόμενος, πλείστας κριθὰς καὶ πλείστους πυροὺς λαμβάνοιμι. οὐκοῦν τοῦτο μὲν οἶσθα, ὅτι τῷ σπόρῳ νεὸν δεῖ ὑπεργάζεσθαι; οἶδα γάρ, ἔφην ἐγώ. εἰ οὖν ἀρχοίμεθα, ἔφη, ἀροῦν τὴν γῆν χειμῶνος; ἀλλὰ πηλὸς ἂν εἴη, ἐγὼ ἔφην. ἀλλὰ τοῦ θέρους σοι δοκεῖ; σκληρά, ἔφην ἐγώ, ἔσται ἡ γῆ κινεῖν τῷ ζεύγει.

A dem, inquam ego, idipſum aiũt. Nam qui compertum non habet, quid ferre ſolum poſſit: is etiam, mea ſane ſententia, quæ ſemina ſpargenda, quid conſerẽdum ſit, ſcire non poterit. Id vero, ſubiecit Iſchomachus; vel alieno in ſolo licet cognoſcere, quid ferre vel poſſit, vel non poſſit, ſi quis & fructus & arbores inſpiciat. Poſteaquã vero quis hoc cognouit, non amplius cum Deo bellum expedit gerere. Nõ enim id, quo indiget, ſeminando & conſerendo, maiorẽ victus copiam conſequetur: quam B quantam ſolum lubens proferet ac educabit. At ſi ob ignauiam poſſeſſorum vires ſuas declarare nequeat, ſæpenumero ex loco vicino veriora de eius natura cognoſci poſſunt, quam ſi vicinum aliquem interroges. Quinetiam incultum ſi ſit, nihilominus naturam ſuam indicat. Etenim quod producit etiam agreſtes fructus pulchros, ſi colatur, mites quoq; fructus pulchros proferre poterit. Ac ſoli naturã hoc modo etiam ij, qui agriculturę non admodũ periti ſunt, diſcernere poſſunt. Enim-C uero hac in parte, inquam, Iſchomache, ſatis iam mihi confidere videor; vt metuendum non ſit, ne quod ſoli naturam cognitam non habeam, abſtinendum mihĩ ſit ab agricultura. Nam recordor, quid piſcatores faciant, qui quum in mari occupentur, neq; conſiſtant ad inſpectionem, neque lente progrediantur, ſed rura curſu prætereant: nihilominus vbi fructus ſoli D vident, haudquaquam pronuntiare de ſolo, quodnam bonum, quodue malum ſit, dubitãt: ſed hoc vituperãt, illud laudant. Adeoque video illos eodem modo de bono ſolo pronuntiare, quo ſolent agriculturæ periti. Vnde vis igitur, inquit, mi Socrates, vt incipiam de agricultura tibi quædam in mentem reuocare? Nam futurum ſcio, vt quo pacto colẽdus ſit ager, indicaturus ſim tibi, qui horum maximam partem ſciat. Videor, inquam, primum hoc libenter ſcire cupere, mi Iſchomache, quãdoquidem hominis eſt maxime ſapientiæ E ſtudioſi, quo pacto, ſi ita lubeat, terrã exercendo maximam hordei, maximam tritici copiam conſequi poſſim. Ergone noſti, noualem præparari oportere ad ſationẽ? Noui, inquam. Quid igitur, ait, ſi ſolum hiemis tempore incipiamus arare? At vero, inquam ego, tum non niſi lutum fuerit. Num igitur æſtate tibi faciundum id videtur? Durior, inquam, erit terra, quam vt moueri à iumentis poſſit.

Fortaſſis igitur, inquit, verno tempore fuerit hoc opus inchoandum. Nimirum cõſentaneum eſt, inquam, tum ſolum maxime motũ diffundi. Immo etiam herbam ipſã aratro inuerſam, mi Socrates, ait, tũc fimi quidem aliquid ſolo ſuppeditare; ſed nõdum ſemen de ſe ſpargere, de quo poſſit aliquid enaſci. Nam mea ſane ſentẽtia, puto id quoque intelligi poſſe, ſi bona futura ſit noualis, neceſſario purã à materia eſſe debere, ac ad ſolẽ maxime toſtam. Omnino, inquã, exiſtimo debere ad hũc modum hæc ſeſe habere. Tunc vero putas, inquit, aliter fieri ea poſſe potius, quã ſi quis ſæpiſſime per æſtatem terrã inuertat? * Equidẽ accurate ſcio, inquit, nullo modo magis fieri, vt materia ſummo in ſolo adpareat, & ab æſtu exſiccetur, ſolum vero à ſole torreatur; quam ſi quis terram æſtate media, atque etiam in meridie iumentis moueat. Quod ſi homines fodiendo noualem faciãt, ait, an nõ perſpicuum eſt, eos quoque ſolum à materia ſeparare debere? Ac materiam quidem, inquam ego, proiicere, vt in agri ſuperficie areſcat: terrã autem inuertere, vt pars eius cruda torreatur. De nouali, inquit, vides mi Socrates, vtrique noſtrum eadem videri. Videtur ſane, inquam ego. De ſementis autem tempore, num aliquid aliud ſtatuis, ait, mi Socrates; quam id eius eſſe tempus, quod omnes ſuperiorum ætatũ homines experti, itidemque qui nunc viuũt, experiundo optimum eſſe animaduerterunt? Nam quum autumni tempus aduenerit, * homines omnes ad Deum reſpiciunt, quando terra irrigata ſeminandi poteſtatem eis facturus ſit. Et ſunt certe, inquam ego, mi Iſchomache, omnes in ea ſententia homines, vt ſua quidem cum voluntate nequaquam arido in ſolo ſemen iaciant: nimirum quod multis cum damnis cõflictati eſſent, qui prius ſementem fecerant, quam iuſſi à Deo fuiſſent. Ergo in his, inquit Iſchomachus, omniũ hominum eadem eſt ſentẽtia: Nimirum quæ Deus docet, inquam ego, in iis accidit, vt conſentiamus. Verbi gratia, videtur omnib9 melius eſſe, vt hyeme veſtes craſſiores, ſi quidem poſſint, homines geſtent. Etiam tum ſtatuunt omnes ignem accẽdendum eſſe, ſi ligna ſuppetãt. Verum in hoc, ait Iſchomachus, valde diſſident multi, mi Socrates, num optima ſit ſementis præcox, an media, an ſerotina. Deus ipſe, inquam ego, non eodem ordine annos vertit, ſed

** Cicero apud Nonium: Nullo modo facilius arbitror poſſe neq; herbas areſcere & interſici, neque terrã à ſole percoqui.*

** Plinius li. 18. c. 25 Xenophon non ante [ſerendas eſſe fruges] quam Deus ſignum dederit.. Hoc Cicero Nouẽbris imbre fieri interpretatus eſt.*

A κινδυνεύει ἔαρος, ἔφη, εἶναι τούτου τοῦ ἔργου ἀρκτέον. εἰκὸς γάρ, ἔφην ἐγώ, ἐστὶ μάλιστα χεῖσθαι τὴν γῆν τηνικαῦτα κινουμένην. καὶ τὴν πόαν γε ἀναστρεφομένην, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τηνικαῦτα κόπρον μὲν τῇ γῇ ἤδη παρέχειν, καρπὸν δ' οὔπω καταβαλεῖν, ὥστε φύεσθαι. οἶμαι γὰρ δὴ καὶ τοῦτό ἐστι γιγνώσκειν, ὅτι εἰ μέλλει ἀγαθὴ ἡ νεὸς ἔσεσθαι, ὕλης τε δεῖ καθαρὰν αὐτὴν εἶναι, καὶ ὀπτὴν ὅτι μάλιστα πρὸς τὸν ἥλιον. πάνυ γε, ἔφην ἐγώ, καὶ ταῦτα οὕτως
B ἡγοῦμαι χρῆναι ἔχειν. ταῦτ' οὖν, ἔφη, σὺ ἄλλως πως νομίζεις μᾶλλον ἂν γίγνεσθαι, ἢ εἰ ἐν τῷ θέρει ὅτι πλειστάκις μεταβάλλοι τις τὴν γῆν; οἶδα μὲν οὖν, ἔφην, ἀκριβῶς, ὅτι οὐδαμῶς ἂν μᾶλλον ἡ μὲν ὕλη ἐπιπολάζοι καὶ αὐαίνοιτο ὑπὸ τοῦ καύματος, ἡ δὲ γῆ ὀπτῷτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἢ εἴ τις αὐτὴν ἐν μέσῳ τῷ θέρει καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἡμέρᾳ κινοίη τῷ ζεύγει. εἰ δὲ ἄνθρωποι σκάπτοντες τὴν νέον ποιοῖεν, ἔφη, οὐκ εὔδηλον, ὅτι καὶ
C τούτους δίχα δεῖ ποιεῖν τὴν γῆν καὶ τὴν ὕλην; καὶ τὴν μέν γε ὕλην, ἔφην ἐγώ, καταβάλλειν, ὡς αὐαίνηται ἐπιπολῆς, τὴν δὲ γῆν στρέφειν, ὡς ἡ ὠμὴ αὐτῆς ὀπτῷτο. περὶ μὲν τῆς νεοῦ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς ἀμφοτέροις ἡμῖν ταὐτὰ δοκεῖ. δοκεῖ γὰρ * οὖν, ἔφην ἐγώ. περί γε μέντοι τοῦ σπόρου ὥρας ἄλλο τι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, γιγνώσκεις, ἢ τὴν ὥραν σπείρειν, ἧς πάντες μὲν
D οἱ πρόσθεν ἄνθρωποι πεῖραν λαβόντες, πάντες δὲ οἱ νῦν λαμβάνοντες, ἐγνώκασι κρατίστην εἶναι; ἐπειδὰν γὰρ ὁ μετοπωρινὸς χρόνος ἔλθῃ, πάντες που οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσιν, ὁπότε βρέξας τὴν γῆν ἀφήσει αὐτοὺς σπείρειν. ἐγνώκασι δέ γ', ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, καὶ τὸ μὴ ἐν * ξηρᾷ σπείρειν ἑκόντες εἶναι πάντες ἄνθρωποι, * δῆλον ὅτι πολλαῖς ζημίαις παλαίσαντες οἱ πρὶν κελευσθῆναι ὑπὸ τοῦ θεοῦ σπείροντες. οὐκοῦν ταῦτα μέν, ἔφη ὁ
E Ἰσχόμαχος, ὁμογνωμονοῦμεν πάντες οἱ ἄνθρωποι. ἃ γὰρ ὁ θεὸς διδάσκει, ἔφην ἐγώ, οὕτω γίγνεται ὁμονοεῖν. οἷον ἅμα πᾶσι δοκεῖ βέλτιον εἶναι, ἐν τῷ χειμῶνι παχέα ἱμάτια φορεῖν, ἢν δύνωνται· καὶ πῦρ κάειν ἅμα πᾶσι δοκεῖ, ἢν ξύλα ἔχωσιν. ἀλλ' ἐν τῷδε, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, πολλοὶ ἤδη διαφέρονται, ὦ Σώκρατες, περὶ τοῦ σπόρου, πότερον ὁ πρώϊμος κράτιστος, ἢ ὁ μέσος, ἢ ὁ ὀψιμώτατος. καὶ ὁ θεός, ἔφην ἐγώ, οὐ τεταγμένως τὸ ἔτος ἄγει· ἀλ-

** ξηρᾶς*

** δηλονότι*

γὰρ τὸ μὲν τῷ πρωΐμῳ κάλλιστα, τὸ δὲ τῷ μέσῳ, τὸ δὲ τῷ ὀψιμωτάτῳ. σὺ οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πότερον ἡγῇ κρεῖττον εἶναι, ἑνὶ τούτων τῶν σπόρων χρῆσθαι ἐκλεξάμενον, ἐάν τε πολὺ, ἐάν τε ὀλίγον σπέρμα σπείρῃ τις, ἢ ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ πρωϊμωτάτου μέχρι τοῦ ὀψιμωτάτου σπείρειν; καὶ ἐγὼ εἶπον· ἐμοὶ μὲν, ὦ Ἰσχόμαχε, δοκεῖ κράτιστον εἶναι παντὸς μετέχειν τοῦ σπόρου. πολὺ γὰρ νομίζω κρεῖττον εἶναι, ἀεὶ ἀρκοῦντα σῖτον λαμβάνειν, ἢ ποτὲ μὲν πάνυ πολὺν, ποτὲ δὲ μηδ᾽ ἱκανόν. καὶ τοῦτο τοίνυν σύ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμογνώμων εἶ ἐμοὶ, ὁ μανθάνων τῷ διδάσκοντι, καὶ ταῦτα πρόσθεν ἐμοῦ τὴν γνώμην ἀποφαινόμενος. τί γάρ; ἔφην ἐγὼ, ἐν τῷ ῥίπτειν τὸ σπέρμα ποικίλη τέχνη ἔνεστι; πάντως, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπισκεψώμεθα καὶ τοῦτο. ὅτι μὲν γὰρ ἐκ τῆς χειρὸς δεῖ ῥίπτεσθαι τὸ σπέρμα, καὶ σύ που οἶσθα, ἔφη. καὶ γὰρ ἑώρακα, ἔφην ἐγώ. ῥίπτειν δέ γε, ἔφη, οἱ μὲν ὁμαλῶς δύνανται, οἱ δ᾽ οὔ. οὐκοῦν τοῦτο μὲν, ἔφην ἐγὼ, ἤδη μελέτης δεῖται, ὥσπερ τοῖς κιθαρισταῖς ἡ χεὶρ, ὅπως δύνηται ὑπηρετεῖν τῇ γνώμῃ. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἢν δέ γε ᾖ, ἔφη, ἡ γῆ ἡ μὲν λεπτοτέρα, ἡ δὲ παχυτέρα; τί τοῦτο, ἐγὼ ἔφην, λέγεις; ἆρά γε τὴν μὲν λεπτοτέραν, ὥσπερ ἀσθενεστέραν, τὴν δὲ παχυτέραν, ὥσπερ ἰσχυροτέραν. τοῦτ᾽, ἔφη, λέγω· καὶ ἐρωτῶ γέ σε, πότερον ἴσον ἂν ἑκατέρᾳ τῇ γῇ σπέρμα διδοίης, ἢ ποτέρᾳ ἂν πλεῖον. τῷ μὲν οἴνῳ, ἔφην ἔγωγε, νομίζω τῷ ἰσχυροτέρῳ πλεῖον ἐπιχεῖν ὕδωρ· καὶ ἀνθρώπῳ τῷ ἰσχυροτέρῳ πλεῖον βάρος, ἐὰν δέῃ τι φέρειν, ἐπιτιθέναι· κἂν δέῃ τρέφεσθαί τινας, τοῖς δυνατωτέροις τρέφειν ἂν τοὺς πλείους προστάξαιμι. εἰ δὲ ἡ ἀσθενὴς γῆ ἰσχυροτέρα, ἔφην ἐγὼ, γίγνεται, ἤν τις πλείονα καρπὸν αὐτῇ ἐμβάλῃ, ὥσπερ τὰ ὑποζύγια, τοῦτο σύ με δίδασκε. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελάσας, ἔφη· ἀλλὰ παίζεις μὲν σύ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες. εὖ γε μέντοι ἴσθι, ἔφη, εἰ μὲν ἐμβαλὼν * σπέρμα τὸ τῇ γῇ, ἔπειτα ἐν ᾧ πολλὴν ἔχει τροφὴν ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, χλόης γενομένης ἀπὸ τοῦ σπέρματος, καταστρέψῃς αὐτὸ πάλιν, τοῦτο γίγνεται σῖτος τῇ γῇ, καὶ ὥσπερ ὑπὸ κόπρου ἰσχὺς αὐτῇ ἐγγίγνεται. ἢν μέντοι ἐκτρέφειν ἐᾷς τὴν γῆν διὰ τέλους τὸ σπέρμα εἰς καρπὸν, χαλεπὸν τῇ ἀσθενεῖ γῇ ἐς τέλος πολὺν καρπὸν ἐκφέρειν. καὶ συῒ δὲ ἀσθενεῖ χαλεπὸν πολλοὺς ἁδροὺς χοίρους ἐκτρέφειν.

* τὸ σπέρμα τῇ

τοῦτο καὶ γίγνεται

A hic præcoci ſementi commodiſſimus eſt, ille mediæ, alius ſerotinæ. Tu ergo, mi Socrates, ait, vtrum ducis vnam ex his ſemẽtibus eligẽdam eſſe, ſiue quis multum, ſiue parum ſeminis iaciat: an facto à maxime præcoce initio, ſeminandum vſque ad maxime ſerotinam? Tum ego: Mihi vero videtur, inquam, Iſchomache, optimum eſſe, vt omnis ſementis participes ſimus. Nam longe melius eſſe arbitror, ſemper tantum frumenti accipere, quantum ſatis

B ſit: quam aliquando admodum multum, aliquando ne tantum quidem, quantum ſufficiat. Ergo tu, ait, hac etiã in parte mecum eadem es in ſententia, mi Socrates, diſcipulꝰ ſcilicet cum doctore, & quidem ante me, quid tui eſſet iudicij, pronũtians. Quid vero? inquam ego, num in ſemine iaciendo varia quædam ars ineſt? Omnino, mi Socrates, ait, hoc etiam conſideremus. Nam de manu quidem ſemen eſſe proiiciendum, opinor te quoque ſcire: Nimirum, inquã, hoc vidi. At proiicere alij æqualiter poſſunt, ait; alij nõ poſſunt. Hoc

C igitur, inquam ego, indiget exercitatione, perinde ac citharœdorum manus, vt inſeruire voluntati animi poſſit. Omnino, inquit. At ſi fuerit, ait, ſolũ aliud tenuius, aliud denſius? Quid hoc, inquam, dicis? Num tenuius vocas quod eſt imbecillius, dẽſius autem, quod robuſtius? Hoc ipſum, inquit, dico. Atq; adeo te interrogo, nũ ſeminis tantumdem vtrique ſolo mandaturus ſis, vel vtri plus? Equidem, inquam, vino fortiori plus aquæ adfundere ſoleo: & homini robuſtiori plus oneris, ſi quid

D portandum ſit, imponere: ac ſi qui ſint alendi, mandaturus ſim, vt plures alant ij, quibus facultates ſint maiores. At ſi ſolũ imbecillum robuſtius fiat, inquam, num plus iniiciendum ſit frugum, perinde ac in iumenta, doceto me. Tum ſublato riſu Iſchomachus: Ludis tu quidem, Socrates, ait. Verum hoc ſcias velim, ſi iacto aliquo in terram ſemine, deinceps vbi multum è cælo nutrimenti ſolum habuerit, herba de ſemine enata rurſus ſolum aratro inuerteris: futurum id ſolo pabuli loco, ac tamquam de ſtercore robur ei acce-

E det. Quod ſi autem ſolum de ſemine prorſus fruges producere ſinas, difficile eſt ſolo imbecillo multum frugum tandem producere: ſicut & imbecillæ ſui difficile eſt multos porcellos maiuſculos alere.

An tu hoc dicis, inquam, Iſchomache, ſolo imbecilliori minus ſeminis mādandum eſſe? Ita profecto, mi Socrates, inquit, tuq; adeo fateris hoc, qui dicis, ſolere te omnibus imbecillioribus minus negotiorum imponere. At ſarcula, inquam ego, quamobrem frugibus immittitis, Iſchomache? An ſcis, inquit, hiemis tempore magnam eſſe aquarum copiam? Cur non? inquam ego. Ponamus ergo fruges aliquas ab his tegi, infuſo limo, ac radices quaſdam nudari à fluxione. Nonnumquam & materia per aquas vna cum frugibus erumpit, eaſque ſuffocat. Hæc, inquam, omnia fieri conſentaneum eſt. An non igitur, ait, heic tibi fruges ope quadam egere videntur? Omnino, inquam. Quid autem agendo videtur tibi oppreſſis limo ſuccurrere poſſe? Si ſolū, inquam, leuius fecerint. Quid illis, quibus radices nudatæ ſunt? Terram viciſſim adgerendo, inquam. Quid ſi materia cum frugibus enata eas ſuffocet, nutrimentumque illis eripuerit, quemadmodum fuci prorſus inutiles deripiunt ea, quæ apes pro nutrimēto ſibi elaborata repoſuerunt? Oportet, inquam ego, propter nutrimētum frugum excidi materiam illam, quemadmodum fucos ex aluearibus eiici neceſſe eſt. Ergone tibi, inquam, ratione quadam conſentanea videmur ſarcula frugibus immittere? Omnino. Verū equidem cū animo meo cogito, inquam, Iſchomache, quale quiddam ſit, apte ſimilitudines adplicare. Nam tu valde me ad iram aduerſus materiam cōmouiſti, poſteaquam feciſti fucorum mētionem, multo certe magis, quam quum de ipſa materia diceres. Sed enim, inquam, ab hoc iam tempore fruges erunt demetendæ. Quāobrem ſi quid habes hac etiā in parte, doceto me. Niſi quidem, ait, adpareat heic etiam eadem te ſcire, quæ mihi cognita ſunt, fruges quidem reſecandas eſſe noſti. Quid ni noſſem? inquam. Num igitur eas ita reſecas, vt ſtes vbi ventus ſpirat, inquit, an contra ventum? Non certe cōtra hunc, inquam. Nam & oculis & manibus moleſtia quædam exhibetur, ſi quis aduerſus paleas & ariſtas metat. Num item malis ſummos culmos præcidere, an prope terram? Si breuis, inquā, ſit culmus, equidem inferius abſcinderē, vt palearum maiorem copiā conſequerer: at ſi procerus, recte me facturum arbitror, ſi eū in medio reſecem;

A λέγεις σύ, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, τῇ ἀσθενεστέρᾳ γῇ μεῖον δεῖν τὸ σπέρμα ἐμβάλλειν; καὶ, μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ σύ γε συνομολογεῖς λέγων, ὅτι νομίζεις τοῖς ἀσθενεστέροις πᾶσι μείω προστάττειν πράγματα. τοὺς δὲ δὴ σκαλέας, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, τίνος ἕνεκα ἐμβάλλετε τῷ σίτῳ; οἶσθα δήπου, ἔφη, ὅτι ἐν τῷ χειμῶνι πολλὰ ὕδατα γίγνεται. τί γὰρ οὔκ; ἔφην ἐγώ. οὐκοῦν θῶμεν τοῦ σίτου
B καὶ κατακρυφθῆναί τινα ὑπ' αὐτῶν, ἰλύος ἐπιχυθείσης, καὶ ψιλωθῆναί τινας ῥίζας ὑπὸ ῥεύματος. καὶ ὕλη δὲ πολλάκις ὑπὸ τῶν ὑδάτων δήπου συνεξορμᾷ τῷ σίτῳ, καὶ παρέχει πνιγμὸν αὐτῷ. πάντα, ἔφην ἐγώ, εἰκὸς ταῦτα γίγνεσθαι. οὐκοῦν δοκεῖ σοι, ἔφη, ἐνταῦθα ἤδη ἐπικουρίας τινὸς δεῖσθαι ὁ σῖτος; πάνυ μὲν οὖν, ἔφην ἐγώ. τῷ οὖν κατιλυθέντι τί ἂν ποιοῦντες δοκοῦσιν ἄν σοι ἐπικουρῆσαι; ἐπικουφίσαντες, ἔφην ἐγώ, τὴν γῆν.
C τί δὲ, ἔφη, τῷ ἐψιλωμένῳ τὰς ῥίζας; ἀντιπροσαμησάμενοι* τὴν γῆν ἄν, ἔφην ἐγώ. τί γὰρ, ἔφη, ἣν ὕλη πνίγῃ συνεξορμῶσα τῷ σίτῳ, καὶ διαρπάζουσα τοῦ σίτου τὴν τροφὴν, ὥσπερ οἱ κηφῆνες διαρπάζουσιν, ἄχρηστοι ὄντες, τῶν μελιττῶν, ἃ ἂν ἐκεῖναι ἐργασάμεναι τροφὴν καταθῶνται; * ἐκκόπτειν ἂν νὴ Δία, τὴν τροφὴν, ἔφην ἐγώ, δέοι τὴν ὕλην, ὥσπερ τοὺς κηφῆνας ἐκ τῶν σμηνῶν ἀφαιρεῖν.
D οὐκοῦν, ἔφη, εἰκότως σοι δοκοῦμεν ἐμβάλλειν τοὺς σκαλέας; πάνυ γε. ἀτὰρ ἐνθυμοῦμαι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, οἷόν ἐστι τὸ εὖ τὰς εἰκόνας ἐπάγεσθαι. πάνυ γὰρ σύ με ἐξώργισας πρὸς τὴν ὕλην, τοὺς κηφῆνας εἰπών, πολὺ μᾶλλον, ἢ ὅτε περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης ἔλεγες. ἀτὰρ οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐκ τούτου ἄρα θερίζειν εἰκός. δίδασκε οὖν εἴ τι ἔχεις με καὶ εἰς τοῦτο. ἢν μή γε φανῇς, ἔφη, καὶ εἰς τοῦτο ταὐτὰ ἐμοὶ ἐπιστάμενος. ὅτι μὲν οὖν τέμνειν τὸν σῖτον δεῖ, οἶσθα. τί δ' οὐ μέλλω; ἔφην ἐγώ. * ποτέρα οὖν τέμνεις, ἔφη.
E στὰς ἔνθα πνεῖ ἄνεμος; ἢ ἀντίος; οὐκ ἀντίος, ἔφην ἔγωγε. χαλεπὸν γάρ, οἶμαι, καὶ τοῖς ὄμμασι καὶ ταῖς χερσὶ γίγνεται ἀντίον ἀχύρων καὶ ἀθέρων θερίζειν. καὶ ἀκροτομοίης δ' ἄν, ἔφη, ἢ παρὰ γῆν τέμνοις; ἢν μὲν βραχὺς ᾖ ὁ κάλαμος τοῦ σίτου, ἔγωγ', ἔφην, κάτωθεν ἂν τέμνοιμι, ἵνα ἱκανὰ τὰ ἄχυρα μᾶλλον γίγνηται. ἐὰν δὲ ὑψηλὸς ᾖ, νομίζω ὀρθῶς ἂν ποιεῖν μεσοτομῶν,

* γῆν, ἔφην
* ἐκκόπτειν ἂν δέοι * τροφὴν
* πότερα

A ἵνα μή τι οἱ ἀλοῶντες μοχθῶσι περιττὸν πόνον, μήτε οἱ λικμῶντες, ὧν οὐδὲν προσδέονται. τό, τε ἐν τῇ γῇ λειφθὲν ἡγοῦμαι καὶ κατακαυθὲν συνωφελεῖν ἂν τὴν γῆν, καὶ εἰς κόπρον ἐμβληθὲν τὴν κόπρον συμπληθύνειν. ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς ἁλίσκῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ καὶ περὶ θερισμοῦ εἰδὼς ἅπερ ἐγώ; κινδυνεύω, ἔφην ἐγώ, καὶ βούλομαί γε σκέψασθαι, εἰ καὶ ἀλοᾶν ἐπίσταμαι. οὐκοῦν, ἔφη, τοῦτο μὲν οἶσθα, ὅτι * ὑποζύγια ἀλοῶσι τὸν σῖτον. * τί δ' B οὐκ; ἔφην ἐγώ. οἶδα καὶ ὑποζύγιά τε πάντα καλούμενα ὁμοίως, βοῦς, ἡμιόνους, ἵππους. οὐκοῦν, ἔφη, ταῦτα μὲν ἡγῇ τοσοῦτο μόνον εἰδέναι, πατεῖν τὸν σῖτον ἐλαυνόμενα; τί γὰρ ἂν ἄλλο, ἔφην ἐγώ, ὑποζύγια εἰδείη; ὅπως δὲ τὸ δεόμενον κόψουσι, καὶ ὁμαλισθῇ ὁ * ἀλοητός, τίνι * τούτῳ, ὦ Σώκρατες; ἔφη. δῆλον ὅτι, ἔφην ἐγώ, τοῖς ἐπαλωσταῖς. στρέφοντες γὰρ καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας ὑποβάλλοντες τὰ ἄτριπτα ἀεί, C δηλονότι μάλιστα ὁμαλίζοιεν ἂν * τὸ δῖνον, καὶ τάχιστα ἀνύτοιεν. ταῦτα μὲν τοίνυν, ἔφη, οὐδὲν ἐμοῦ λείπῃ γιγνώσκων. οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐκ τούτου δὴ καθαροῦμεν τὸν σῖτον λικμῶντες· καὶ λέξον γέ μοι, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, εἰ οἶσθα, ὅτι ἢν ἐκ τοῦ προσηνέμου μέρους τῆς ἅλω ἄρχῃ, δι' ὅλης τῆς ἅλω οἴσεταί σοι τὰ ἄχυρα; ἀνάγκη γάρ, ἔφην ἐγώ. οὐκοῦν εἰκὸς καὶ ἐπιπίπτειν, ἔφη, αὐτὰ ἐπὶ τὸν σῖτον. πολὺ γάρ ἐστιν, ἔφην ἐγώ, τὸ ὑπερε- D νεχθῆναι τὰ ἄχυρα ὑπὲρ τὸν σῖτον εἰς τὸ κενὸν τῆς ἅλω. ἢν δέ τις, ἔφη, λικμᾷ ἐκ τοῦ ὑπηνέμου ἀρχόμενος; δῆλον, ἔφην ἐγώ, ὅτι εὐθὺς ἐν τῇ ἀχυροδόκῃ ἔσται τὰ ἄχυρα. ἐπειδὰν δὲ καθάρῃς, ἔφη, τὸν σῖτον μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς ἅλω, πότερον εὐθὺς οὕτω κεχυμένου τοῦ σίτου λικμήσεις τὰ ἄχυρα τὰ λοιπά, ἢ συνώσας τὸν καθαρὸν * πρὸς τὸν πόλον ὡς εἰς στενότατον; συνώσας, νὴ Δί', ἔφην ἐγώ, τὸν κα- E θαρὸν σῖτον, ἵν' ὑπερφέρηταί μοι τὰ ἄχυρα εἰς τὸ κενὸν τῆς ἅλω, καὶ μὴ δὶς ταὐτὰ ἄχυρα δέῃ λικμᾶν. σὺ μὲν δὴ ἄρα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, σῖτόν γε ὡς ἂν τάχιστα καθαρὸς γένοιτο, κἂν ἄλλον δύναιο διδάσκειν. ταῦτα τοίνυν, ἔφην ἐγώ, ἐλελήθειν ἐμαυτὸν ἐπιστάμενος καὶ πάλαι· ἐννοῶ ἄρα, εἰ λέληθα καὶ χρυσοχοεῖν, καὶ αὐλεῖν, καὶ ζωγραφεῖν ἐπιστάμενος. ἐδίδαξε γὰρ * οὔτω ταῦτά με οὐδείς, οὔτε γεωργεῖν.

ὑποζυγίοις
* τί δ' οὐκ, ἔφην ἐγώ, εἰδὼς δὲ ἵππος.
ἀλωσταῖς, * τίνι,
τὸ δεόμενον,
πρὸς τὸν πόλον ὡς
οὔπω

vt neq; triturantibus labor ſuperuacaneus addatur, neque ventilantibus. Quod item in ſolo relictum eſt, arbitror exuſtum aliquam ſolo vtilitatem adferre: & in fimum coniectum, eum ipſum aucturum. Vides, inquit, mi Socrates, quo pacto tamquam in ipſo facinore deprehēdaris, quippe qui etiam de meſſe ſcias eadem quæ ego? Videor ſane, inquam, & conſiderare lubet, num etiam triturandi rationem teneam. Scis igitur, ait, iumenta ad trituram adhiberi. Quid ni? inquam. Noſti etiā omnia pariter adpellari iumenta, boues, mulos, equos. Atq; hęc exiſtimas nihil aliud ſcire, niſi inter agendum frumēta calcare? Quid enim aliud, inquam ego, ſcire poſſint iumēta? Vt autē cōminuatur id quod cōminui debet, atque tritura fiat æquabilis, cuinā, mi Socrates, hoc tribuis? ait. Haud dubie, inquam, trituratoribus. Nam & inuertendo, & ſubiiciendo pedibus ea quæ necdū trita ſunt, ſemper ſcilicet id, quod exæquari oportet, egregie exæquauerint, remque maturrime cōfecerint. In his ergo, ait, nihil eſt quod tu minus quam ego ſcias. Secundum hæc, mi Iſchomache, inquam ego, ventilando frumentum purgamus. Tu vero mihi dicito, mi Socrates, ait Iſchomachus, num ſcias futurum, vt ſi ab ea parte areæ incipias, qua vētus adlabitur, paleæ per aream vniuerſam ſpargantur? Nimirum ita fieri neceſſe eſt, inquā ego. Ergo etiam eſt conſentaneum, ait, eas in frumētum incidere? Multum ſcilicet fuerit, inquam, paleas ſupra frumentum in partem areæ vacuā deferri. Quid ſi quis, ait, ventilandi faciat initium à loco, qui aduerſus ſit à vēto? Perſpicuum eſt, inquam, paleas mox in ſuo receptaculo fore. Verū vbi iam purgaueris, ait, frumentum vſque ad areæ dimidiū, num perges ita reliquas paleas euētilare frumento diffuſo, an parte purgata retro quam artiſſimo loco congeſta? Congeſto, inquam, frumento purgato, vt paleæ vltra ipſum in partem areæ vacuam ferantur, ac non bis eaſdem euentilari paleas neceſſe ſit. Profecto tu, mi Socrates, ait, quo pacto frumentum purgari quam primū poſſit, vel aliū docere queas. At equidem, inquam ego, ignorabam me ſcire, & quidem iam dudum. Quamobrem in mētem mihi venit, an etiam ignorem ipſe, me & auri fundendi, & canendi tibia, & pingēdi peritum eſſe. Nā hæc nemo me docuit, vti nec agri colēdi rationē.

Video autem homines ita, vt agros colũt; etiã artes alias exercere. Idcirco, ait. Iſchomachus, iamdudum dicebam tibi, hac etiam in parte agri colendi artem longe generoſiſſimam eſſe, quod ad diſcendum ſit facillima. Age vero, inquã, noui, mi Iſchomache. Nam quum mihi de faciunda ſemente conſtaret, ignorabã ipſe cognitum id mihi eſſe. Num igitur, inquã, ad artem agriculturæ pertinet etiam arborum conſitio? Pertinet ſane, ait Iſchomachus. Qui ergo, inquam ego, quæ ad ſementem faciendam pertinent ſcio, quum conſitionis imperitus ſim? Tu vero, inquit Iſchomachus, non eius peritus es? Quo pacto? inquam, qui neque in cuiuſmodi ſolo cõſitio fieri debeat, noui; neque quam ad altitudinem infodi id, quod cõſeritur; neque ad quam latitudinem, neque quanta longitudine in terram demitti, neq; quo potiſſimum pacto collocari, vt facillime frõdeſcat. Age vero, inquit Iſchomachus, diſcito quod neſcis. Vidiſſe autẽ ſcio te ſcrobes, quas plantis fodiunt. Sæpe quidem, inquam. Num igitur vidiſti vnquam altiorem tribus pedibus? Non altiorem vidi, inquam ego, pedibus duobus ac ſemiſſe. Quid autem? numquam vidiſti aliquãdo, cuius latitudo tres pedes excederet? Immo non ſupra pedes duos, inquam. Age vero, inquit, etiam hoc mihi reſpondeto, numquam vidiſti ſcrobem, quæ * pedẽ vnum profunda non eſſet? Immo ne pedis quidẽ vnius & ſemiſſis, inquã ego. Nam plantę inter paſtinãdum effoderentur, ſi quidem vſque adeo in ſumma ſoli ſuperficie conſertæ eſſent. Ergo tu hoc, mi Socrates, inquit, ſatis noſti: nõ effodi ſcrobes pedibus duobus ac ſemiſſe profundiores, nec minus profundas pede vno cum ſemiſſe. Nimirum id, inquam ego, oculis cõſpici neceſſe eſt, quum adeo ſit manifeſtum. Quid vero? ait, nũ intuendo terram ſicciorem & humidiorem adgnoſcis? Siccum mihi videtur, inquã, eſſe ſolum propter Lycabettũ, & ſi quod aliud huic eſt ſimile. Humidum vero, quod eſt in palude Phalerica, & ſi quod illi ſimile eſt. Vtrum igitur in arido ſolo profundam plantæ ſcrobem foderes, an in humido? Profecto in arido, inquam. Nam ſi fodias in humido ſcrobem altam, aquam inuenies, neque poteris amplius in aqua plantam conſerere. Recte mihi dicere videris, ait. Ergo tu, quum effoſſæ ſcrobes fuerint, quando vtræque plantæ collocãdæ ſint, iam vidiſti. Maxime, inquam ego: Quum igitur eas quam celerrime vis enaſci, num germen ſurculi, ſubiectum ſolo culto, citius exiſtimas,

* Conſule Notas.

A ὁρῶ δὲ, ὥσπερ γεωργοῦντας, καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἐργαζομένους τοὺς ἀνθρώπους. οὐκοῦν ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἔλεγον ἐγώ σοι πάλαι, ὅτι καὶ ταύτῃ εἴη γενναιοτάτη ἡ γεωργικὴ τέχνη, ὅτι καὶ ῥάστη ἐστὶ μαθεῖν. ἄγε δὴ, ἔφην ἐγὼ, οἶδα, Ἰσχόμαχε. τὰ μὲν δὴ ἀμφὶ σπόρον ἐπιστάμενος, ἄρα ἐλελήθειν ἐμαυτὸν ἐπιστάμενος. ἔστιν οὖν, ἔφην ἐγὼ, τῆς γεωργικῆς τέχνης καὶ ἡ τῶν δένδρων φυτεία; ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. πῶς ἂν οὖν, ἔφην ἐγὼ, τὰ μὲν ἀμφὶ τὸν σπόρον ἐπισταίμην, τὰ δ' ἀμφὶ τὴν φυτείαν οὐκ ἐπίσταμαι; οὐ γὰρ σὺ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἐπίστασαι; πῶς; ἐγὼ ἔφην ὅστις μήτ' ἐν ὁποίᾳ τῇ γῇ δεῖ φυτεύειν οἶδα, μήτε ὁπόσον βάθος ὀρύττειν τὸ φυτὸν, μήτε ὁπόσον πλάτος, μήτε ὁπόσον μῆκος τὸ φυτὸν ἐμβάλλειν, μήτε ὅπως ἂν ἐν τῇ γῇ κείμενον τὸ φυτὸν μάλιστ' ἂν βλαστάνοι. ἴθι δὴ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, μάνθανε ὅ,τι μὴ ἐπίστασαι. βοθύνους μὲν γὰρ, οἵους ὀρύττουσι τοῖς φυτοῖς, οἶδ' ὅτι ἑώρακας, ἔφη. καὶ πολλάκις, ἔγωγε ἔφην. ἤδη τινὰ οὖν αὐτῶν εἶδες βαθύτερον C τριπόδου; οὐδὲ μὰ Δί', ἔγωγ' ἔφην, πενθημιποδίου. τί δέ; τὸ πλάτος ἤδη τινὰ τριπόδου πλέον εἶδες; οὐδὲ μὰ Δί', ἔφην ἐγὼ, διπόδου. ἴθι δὴ, ἔφη, καὶ τόδε ἀπόκριναί μοι, ἤδη τινὰ εἶδες τὸ βάθος ἐλάττονα διποδιαίου; οὐδὲ μὰ Δί', ἔφην ἔγωγε, τριημιποδίου. καὶ γὰρ ἐξορύττοιτο ἂν σκαπτόμενα, ἔφην ἐγὼ, τὰ φυτὰ, εἰ λίαν γε οὕτως ἐπιπολῆς πεφυτευμένα εἴη. οὐκοῦν τοῦτο μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς οἶσθα, ὅτι οὔτε βαθύτερον πενθημιποδίου ὀρύττουσιν, οὔτε βραχύτερον * τριημιποδίου. ἀνάγκη γὰρ, ἔφην ἐγὼ, τοῦτο ὁρᾶσθαι, οὕτω καταφανὲς ὄν. τί δὲ, ἔφη, ξηροτέραν καὶ ὑγροτέραν γῆν γιγνώσκεις ὁρῶν; ξηρὰ μὲν οὖν μοι δοκεῖ, ἔφην ἐγὼ, εἶναι ἡ περὶ τὸν Λυκαβηττὸν, καὶ ἡ ταύτῃ ὁμοία· ὑγρὰ δὲ, ἡ ἐν τῷ Φαληρικῷ ἕλει, καὶ ἡ ταύτῃ ὁμοία. πότερα οὖν, ἔφη, ἐν τῇ ξηρᾷ ἂν βαθὺν ὀρύττοις βόθρον τῷ φυτῷ, ἢ ἐν τῇ ὑγρᾷ; ἐν τῇ ξηρᾷ, νὴ Δί', ἔφην ἐγώ. ἐπεὶ ἔν γε τῇ ὑγρᾷ ὀρύττων βαθὺν, ὕδωρ ἂν εὑρίσκοις, καὶ οὐκ ἂν δύναιο ἔτι ἐν ὕδατι φυτεύειν. καλῶς μοι δοκεῖς, ἔφη, λέγειν. οὐκοῦν ἐπειδὰν ὀρωρυγμένοι ὦσιν οἱ βόθροι, ὁπηνίκα δεῖ τιθέναι ἑκάτερα τὰ φυτὰ, ἤδη εἶδες. μάλιστα, ἔφην ἐγώ. σὺ οὖν βουλόμενος ὡς τάχιστα φῦναι αὐτὰ, πότερον ὑποβαλὼν ἂν τῆς γῆς εἰργασμένης οἴει τὸν βλαστὸν,

ποδιαίου,

πενθημιπόδου

* τριημιπόδου.

per

τοῦ κλήματος θᾶττον χωρεῖν διὰ τῆς μαλακῆς, ἢ διὰ τῆς ἀργοῦ εἰς τὸ σκληρόν; δῆλον, ἔφην ἐγώ, ὅτι διὰ τῆς εἰργασμένης θᾶττον ἂν, ἢ διὰ τῆς ἀργοῦ βλαστάνοι. ὑποκάτω ὑποβλητέα ἂν εἴη τῷ φυτῷ γῆ. τί δ' οὐ μέλλει; ἔφην ἐγώ. πότερα δὲ ὅλον τὸ κλῆμα ὀρθὸν τιθεὶς πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπον ἡγῇ

ἢ ἂν δὲ μᾶλλον ἂν ῥιζοῦσθαι αὐτό, * ἢ καὶ πλάγιόν τι ὑπὸ τῇ ὑποβεβλημένῃ γῇ θείης ἄν, ὥστε κεῖσθαι ὥσπερ γάμμα ὕπτιον; οὕτω νὴ Δία· πλείονες γὰρ ἂν οἱ ὀφθαλμοὶ κατὰ γῆς εἶεν. ἐκ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἄνω ὁρῶ βλαστάνοντα τὰ φυτά. καὶ τοὺς κατὰ τῆς γῆς οὖν ὀφθαλμοὺς ἡγοῦμαι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. πολλῶν γὰρ φυομένων βλαστῶν τῆς γῆς, ταχὺ ἂν καὶ ἰσχυρὸν τὸ φυτὸν ἡγοῦμαι βλαστάνειν. κατὰ ταῦτα τοίνυν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων γιγνώσκων ἐμοὶ τυγχάνεις. ἐπαμήσαιο δ' ἂν μόνον, ἔφη, τὴν γῆν, ἢ καὶ σάξαις ἂν εὖ μάλα περὶ τὸ φυτόν; σάττοιμ' ἄν, ἔφην, νὴ Δί' ἐγώ. εἰ μὲν γὰρ μὴ σεσαγμένον εἴη, ὑπὸ μὲν τοῦ ὕδατος εὖ οἶδ' ὅτι πηλὸς ἂν γίγνοιτο ἡ ἄσακτος γῆ, ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου ξηρὰ μέχρι βυθοῦ, ὥστε τὰ φυτὰ κίνδυνος ὑπὸ μὲν τοῦ ὕδατος σήπεσθαι μὲν δι' ὑγρότητα, αὐαίνεσθαι δὲ διὰ ξηρότητα, ἤγουν χαυνότητα τῆς γῆς θερμαινομένων τῶν ῥιζῶν. καὶ περὶ ἀμπέλων ἄρα σύ γε, ἔφη, φυτείας, ὦ Σώκρατες, τὰ αὐτὰ ἐμοὶ πάντα γιγνώσκων τυγχάνεις. ἦ καὶ συκῆν, ἔφην ἐγώ, οὕτω δεῖ φυτεύειν; οἶμαι δ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ τἆλλα ἀκρόδρυα πάντα. τῶν γὰρ ἐν τῇ τῆς ἀμπέλου φυτείᾳ καλῶς ἐχόντων, τί ἂν ἀποδοκιμάσαις εἰς τὰς ἄλλας φυτείας; ἐλαίαν δὲ πῶς, ἔφην ἐγώ, φυτεύσομεν, ὦ Ἰσχόμαχε. ἀποπειρᾷ μου καὶ τοῦτο, ἔφη, μάλιστα πάντων ἐπιστάμενος. ὁρᾷς μὲν γὰρ δή, ὅτι βαθύτερος ὀρύσσεται τῇ ἐλαίᾳ βόθρος. καὶ γὰρ παρὰ τὰς ὁδοὺς μάλιστα ὀρύσσεται. ὁρᾷς δέ, ὅτι πρέμνα πᾶσι τοῖς φυτευτηρίοις πρόσεστιν. ὁρᾷς δ', ἔφη, τῶν φυτῶν πηλὸν ταῖς κεφαλαῖς πάσαις ἐπικείμενον, καὶ πάντων τῶν φυτῶν ἐστεγασμένον τὸ ἄνω. ὁρῶ, ἔφην ἐγώ, ταῦτα πάντα. καὶ ὁρῶν δή, ἔφη, τί αὐτῶν οὐ γιγνώσκεις; ἢ τὸ ὄστρακον ἀγνοεῖς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πῶς ἂν ἐπὶ τοῦ πηλοῦ ἄνω καταθείης; μὰ τὸν Δί', ἔφην ἐγώ, οὐδὲν ὧν εἶπας ὦ Ἰσχόμαχε ἀγνοῶ. ἀλλὰ πάλιν ἐννοῶ, τί ποτε, ὅτε πάλαι ἤρου με συλλήβδην, εἰ ἐπίσταμαι φυτεύειν, οὐκ

A per mollem terram penetrare, an per duriciem incultæ? Patet, inquam ego, citius id per cultum quam per incultum ſolum pullulare. Erit igitur, inquit, plantæ terra ſubiicienda. Quid ni? inquam. Vtrum vero, ſi totum ſurculum rectum ſtatuas, vt ad cælum ſpectet, magis eum radices acturũ arbitraris, an vero ſi obliquum nonnihil ſub terra ſubiecta depoſueris, vt inſtar litteræ Gamma ſupinæ iaceat? Sic eſt profecto, inquam. Plures enim hoc modo ſub terra fuerint oculi, de quibus plantas ſurſum enaſci video. Quamobrem exiſtimo

B etiam oculos, qui ſub terra ſunt, idẽ facere. Quippe quum multa germina enaſcãtur de terra, puto celeriter plantam pullulare. Quapropter tu de his etiã, ait, idem quod ego intelligis. Vtrum vero terram dumtaxat adgeſſeris, an etiã bene circum plantam compreſſeris? Profecto, comprimerem, inquit. Etenim niſi compreſſa ſit, ſat ſcio ſolum non compreſſum propter aquam inſtar luti futurum, ac per ſolem ad

C imum vſque ſiccum. Itaque periculum eſſet, ne plãtæ ab aqua propter humoris copiam putreſcerent: propter ſiccitatem vero, ſiue laxitatẽ terræ, radicibus calefactis exareſcerent. Itaq; de vitium quoque, mi Socrates, conſitione nihil non, quod mihi cognitum ſit, intelligis. Num & ficus, inquam, ſic erit conſerenda? Sic arbitror, ait Iſchomachus, atque etiam arbores frugiferas omnes ita conſerẽdas eſſe. Nam quæ in vitium conſitione recte cõueniunt, cur

D in aliis cõſitionibus improbes? At oleam, inquam ego, quo pacto conſeremus? Hac etiam in parte me tentas, ait, quum rectiſſime rem intelligas. Nam vides ſane profundiorem oleæ ſcrobem fodi, quod maxima ex parte ad vias fodiatur. Vides & in omnibus ſeminariis eſſe ſtipites. Vides plãtarum omnibus capitibus cœnum imponi, & partes in omnibus plãtis ſummas eſſe tectas. Hæc omnia video, inquam. At quum videas, ait, quid eorum tibi cognitum non eſt? Num ignoras, mi Socrates,

E ait, quo pacto ſupra cœnum teſta collocetur? Nihil iſtorum profecto, inquã, Iſchomache, quæ commemoraſti, ignoro. Sed rurſus mecum ipſe cogito, quamobrem quum tu me ſummatim interrogares, an conſerendi rationem tenerem, id negaue-

ſim. Non enim videbar dicere poſſe, quo pacto conſitio fiat. Verum idem poſteaquam ſingillatim interrogare me cepiſti, ea reſpondeo tibi, quemadmodum ais, quæ tu ipſe ſcis, qui quidem inſigniter agriculturæ peritus eſſe perhiberis. Num, inquam, Iſchomache, interrogatio quædam eſt doctrina? Nam modo animaduerto, quo pacto de ſingulis ex me quæſiueris. Etenim dum me per nota ducis, atque his conſimilia commonſtras, quæ me putabam ignorare, perſuades, vt opinor, etiã illa me ſcire. An igitur, ait Iſchomachus, ſi etiam de argento te interrogem, bonum ſit, necne; perſuadere te poſſim, noſſe te rationem explorandi bonos & adulterinos nummos? Itidem de tibicinibus ſi te rogem, num perſuadere poſſim, ſcire te rationem canendi tibiis? itemque de pictoribus & aliis huiuſmodi? Fortaſſis, inquam ego, quãdo tu me perſuaſiſti, peritum me agri colendi eſſe, quanquam ſciam hanc artem nullum vmquam me docuiſſe. Nihil horum eſt, inquit, mi Socrates. Immo iampridem dicebam tibi, tantam eſſe erga homines agriculturæ benignitatem, tamque mitem hanc artem eſſe; vt videntes & audientes ſtatim peritos ſui efficiat. Multa etiam ipſa docet, quo pacto quis ea pulcherrime vti poſſit. Primum vitis in arbores; ſi quidem aliquam arborem vicinam habeat, adſcendens docet, qua ratione efficere debeas, vt vitis conſiſtat. Deinde pampinos explicans, quamdiu ſunt eius vuæ adhuc teneræ, docet ea, quæ tum temporis ſoli expoſita ſunt, vmbra quadam eſſe tegenda. Quum autem iam tẽpus eſt, vt vuæ à ſole dulceſcant, tum foliis decidẽribus, docet ipſa, ſe nudari debere, ac fructum eſſe maturandum. Ob fœcunditatem vero, quod alias vuas maturas oſtendat, alias adhuc crudiores ferat; decerpendum ſemper eſſe docet, quod turgeat, quemadmodum & ficus legi ſolent. Tum ego: Qui fit igitur, inquam, Iſchomache, ſi quidem ea, quæ ad agriculturam pertinẽt, tam ad diſcendum facilia ſunt, atque omnes ex æquo ſciunt, quid in ea faciundum ſit, vt non etiam omnes pari ratione illam exerceant: ſed alij magna rerum in abundantia copioſe viuant, alij ne quidem neceſſaria parare poſſint, atque etiam ære alieno ſint obruti? Id equidem, exponam tibi, Socrates, ait Iſchomachus. Nec enim vel agricolarum ſcientia, vel inſcientia facit,

A ἔφην. οὐ γὰρ ἐδόκουν ἔχειν ἂν εἰπεῖν οὐδὲν ᾗ δεῖ φυτεύειν. ἐπεὶ δέ με καθ' ἓν ἕκαστον ἐπεχείρησας ἐρωτᾶν, ἀποκρίνομαί σοι, ὡς σὺ φῄς, ἅπερ σὺ γιγνώσκεις, ὁ δεινὸς λεγόμενος γεωργός. ἆρα, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἡ ἐρώτησις διδασκαλία ἐστίν; ἄρτι γὰρ δή, ἔφην ἐγώ, καταμανθάνω ᾗ με ἐπηρώτησας ἕκαστα. ἄγων γάρ με δι' ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι, * ὅμοια τούτοις ἐπιδεικνὺς, ἃ οὐκ ἐνόμιζον ἐπίστασθαι, * ἀναπειθεὶς, οἶμαι, ὡς καὶ ταῦτα ἐπί- B σταμαι. ἆρ' οὖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ περὶ ἀργυρίου ἐρωτῶν ἄν σε, πότερον καλὸν ἢ οὔ, δυναίμην ἄν σε πεῖσαι ὡς ἐπίστασαι διαδοκιμάζειν τὰ καλὰ καὶ τὰ κίβδηλα ἀργύρια; καὶ περὶ αὐλητῶν [ἐρωτῶν * μὴ δυναίμην ἀναπεῖσαι, ὡς ἐπίστασαι αὐλεῖν; καὶ περὶ ζωγράφων καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων; ἴσως ἄν, ἔφην ἐγώ. ἐπεὶ καὶ γεωργεῖν ἀνέπεισάς με, ὡς ἐπιστήμων εἴην, καίπερ εἰδότα, ὅτι οὐδεὶς πώπο- C τέ με ἐδίδαξε ταύτην τὴν τέχνην. οὐκ ἔστι ταῦτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἐγὼ καὶ πάλαι σοι ἔλεγον, ὅτι ἡ γεωργία οὕτω φιλάνθρωπός ἐστι καὶ πραεῖα τέχνη, ὥστε καὶ ὁρῶντας καὶ ἀκούοντας ἐπιστήμονας εὐθὺς ἑαυτῆς ποιεῖν. πολλὰ δ', ἔφη, καὶ αὐτὴ διδάσκει, ὡς ἂν κάλλιστά τις αὐτῇ χρῷτο. αὐτίκα ἄμπελος ἀναβαίνουσα μὲν ἐπὶ τὰ δένδρα, ὅταν ἔχῃ τι D πλησίον δένδρον, διδάσκει ἱστάναι αὐτήν. περιπεταννύουσα δὲ τὰ οἴναρα, ὅταν ἔτι αὐτῇ ἁπαλοὶ οἱ βότρυες ὦσι, διδάσκει σκιάζειν τὰ ἡλιούμενα ταύτην τὴν ὥραν· ὅταν δὲ καιρὸς ᾖ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἤδη γλυκαίνεσθαι τὰς σταφυλὰς, φυλλορροοῦσα διδάσκει ἑαυτὴν ψιλοῦν, καὶ πεπαίνειν τὴν ὀπώραν. διὰ πολυφορίαν δὲ τοὺς μὲν πέπονας δεικνύουσα βότρυς, τοὺς δὲ ἔτι ὠμοτέρους φέρουσα, διδάσκει τρυγᾶν ἑαυτὴν, ὥσπερ τὰ σῦκα συκάζουσι, τὸ ὀργῶν ἀεί. ἐν- E ταῦθα δὴ ἐγὼ εἶπον· πῶς οὖν, ὦ Ἰσχόμαχε, εἰ οὕτω γε ῥᾴδιά ἐστι μαθεῖν τὰ περὶ τὴν γεωργίαν, καὶ πάντες ὁμοίως ἴσασιν, ἃ δεῖ ποιεῖν, οὐχὶ καὶ πάντες πράττουσιν ὁμοίως, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ἀφθόνως τε ζῶσι, καὶ περιττὰ ἔχουσιν, οἱ δ' οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα δύνανται πορίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ προσοφείλουσιν; ἐγὼ δή σοι λέξω, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. οὐ γὰρ ἡ ἐπιστήμη οὐδὲ ἡ ἀνεπιστημοσύνη τῶν γεωργῶν ἐστιν ἡ ποιοῦσα

ἢ ὅμοια

ἀναπείθει οἶμαι,

A τοὺς μὲν εὐπορεῖν, τοὺς δὲ ἀπόρους εἶναι. οὐδ' ἂν ἀκούσαις, ἔφη, λόγου οὕτω διαθέοντος, ὅτι διέφθαρται ὁ οἶκος, διότι οὐχ ὁμαλῶς ὁ σπορεὺς ἔσπειρεν, οὐδ' ὅτι οὐκ ὀρθῶς τοὺς ὄρχους ἐφύτευσεν, οὐδ' ὅτι ἀγνοήσας τις τὴν γῆν φέρουσαν ἀμπέλους, ἐν ἀφόρῳ ἐφύτευσεν, οὐδ' ὅτι ἠγνόησέ τις, ὅτι ἀγαθόν ἐστι τῷ σπόρῳ νεὸν * προεξεργάζεσθαι, οὐδ' ὅτι ἠγνόησέ τις ὡς ἀγαθόν ἐστι τῇ γῇ κόπρον μιγνύναι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλόν ἐστιν ἀκοῦσαι, B ἀνὴρ οὐ λαμβάνει σῖτον ἐκ τοῦ ἀγροῦ. οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται ὡς αὐτῷ σπείρηται, ἢ ὡς κόπρος γίγνηται. οὐδ' οἶνον ἔχει ἀνήρ· οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται ὡς φυτεύσῃ ἀμπέλους, οὐδὲ αἱ οὖσαι ὅπως φέρωσιν αὐτῷ. οὐδὲ ἔλαιον οὐδὲ σῦκα ἔχει ἀνήρ· οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, οὐδὲ ποιεῖ ὅπως ταῦτα ἔχῃ. τοιαῦτ', ἔφη, ἐστίν, ὦ Σώκρατες, ἃ διαφέροντες ἀλλήλων οἱ γεωργοὶ, διαφερόντως καὶ πράττουσι πολὺ μᾶλλον, ἢ οἱ δοκοῦντες σοφόν τι ηὑρηκέναι εἰς τὰ ἔργα. C καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔστιν ἐν οἷς τῶν στρατηγικῶν ἔργων οὐ γνώμῃ διαφέροντες ἀλλήλων, οἱ μὲν βελτίονες, οἱ δὲ χείρονές εἰσιν, ἀλλὰ σαφῶς ἐπιμελείᾳ. ἃ γὰρ καὶ οἱ στρατηγοὶ γιγνώσκουσι πάντες, καὶ τῶν ἰδιωτῶν οἱ πλεῖστοι, ταῦτα οἱ μὲν ποιοῦσι τῶν ἀρχόντων οἱ δ' οὔ. οἷον καὶ τόδε γιγνώσκουσιν ἅπαντες, ὅτι διὰ πολεμίας πορευομένους βέλτιόν ἐστι τεταγμένους πορεύεσθαι οὕτως ὡς ἂν ἄριστα μάχοιντο, εἰ δέοι. τοῦτο τοίνυν γιγνώσκοντες, D οἱ μὲν ποιοῦσιν οὕτως, οἱ δ' οὐ ποιοῦσι. φυλακὰς ἅπαντες ἴσασιν ὅτι βέλτιόν ἐστι καθιστάναι καὶ ἡμερινὰς καὶ νυκτερινὰς πρὸ τοῦ στρατοπέδου. ἀλλὰ καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται ὡς ἔχῃ οὕτως, οἱ δ' οὐκ ἐπιμελοῦνται. ὅταν τε αὖ διὰ στενοπόρων ἴωσι, πάνυ χαλεπὸν εὑρεῖν ὅστις οὐ γιγνώσκει, ὅτι προκαταλαμβάνειν τὰ ἐπίκαιρα κρεῖττον ἢ μή. ἀλλὰ καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται οὕτω ποιεῖν, οἱ δ' οὔ. ἀλλὰ καὶ κόπρον λέγουσι μὲν πάντες ὅτι ἄριστον εἰς γεωργίαν ἐστί, καὶ ὁρῶσι δὲ αὐτομάτην γιγνομένην· ὅμως δὲ καὶ ἀκριβοῦντες ὡς γίγνεται, καὶ ῥᾴδιον ὂν πολλὴν ποιεῖν, E οἱ μὲν καὶ τούτου ἐπιμελοῦνται ὅπως ἀθροίζηται, οἱ δὲ παραμελοῦσι. καί τοι ὕδωρ μὲν ὁ ἄνω θεὸς παρέχει, τὰ δὲ κοῖλα πάντα, τέλματα γίγνεται, ἡ γῆ δὲ ὕλην παντοίαν παρέχει, καθαίρειν δὲ δεῖ τὴν γῆν τὸν μέλλοντα σπείρειν.

προεξεργάζεσθαι.

vt aliis copia quædã ſuppetat, alij premantur inopia. Neque tu facile audiueris didi ſermonem huiuſmodi quemdam: Res familiaris peſſum iuit, quod ſeminator non æquabiliter ſemen in agrum ſparſit, quodque recte plantarum ordines nõ inſtituit: nec quod quũ neſciret, an ſolum aliquod vites ferret, in ſterili eas ſolo conſeuit; nec quod ignorauit aliquis, etiam bonum eſſe ſemẽti, noualem exerceri; nec quod ignorauit, bonũ eſſe, terræ fimum admiſcere: ſed multo magis audire eſt, Ille frumẽtum ex hoc fundo nullum accipit. Non enim curam adhibet, vt ſemẽ in eum ſpargatur, vel vt fimum habeat. * Vinum is non habet. non enim curam adhibet in cõſerendis vitibus, & colendis, quas habet, vt ſint fertiles. Nec oleum nec ficus habet: nõ enim efficit cura ſtudioque ſuo, vt habeat. Huiuſmodi ſunt, mi Socrates, in quibus agricolæ, quum inter ſe differant, etiam diuerſam fortunã experiuntur; idq; multo magis, quam qui ſapienter ad opera quiddam inueniſſe exiſtimantur. Etiam imperatores interdum quibuſdam in actionibus imperatoriis, quum intelligentia non differãt, nihilomin⁹ alij meliores, alij deteriores ſunt hauddubie propter diligentiã. Nã quę duces omnes norũt, & priuatorũ pars maxima; ea duces alij faciunt, alij non faciunt. Verbi gratia, norũt omnes potius eſſe, vt qui per agrum hoſtium tranſeunt, inſtructis ordinibus iter faciant, quod ita dimicaturi commodiſſime ſint, ſi vſus ferat: hoc quum ſciant, inquam, alij præſtãt, alij non. Norunt omnes optimum eſſe, diurnas & nocturnas excubias ante caſtra conſtitui: verum id quoque vt fiat, aliis eſt curæ, aliis non eſt. Difficile ſit aliquem reperire, qui quum meatus anguſti trãſeundi ſunt, non intelligat potius eſſe, præoccupari opportuna loca, quãm non: nihilominus hoc quoque alij faciunt, alij non. Etiam fimum aiunt omnes ad agriculturam optimum quiddam eſſe, ac prouenire hunc ſua ſponte vident: tamen vtut accurate ſciant, quo pacto conficiatur, ac facile copiam eius haberi poſſe, curam adhibent alij, vt colligatur, alij negligũt. Atqui aquã Deus, qui ſupra nos eſt, ſuppeditat: & omnia caua, paluſtria fiũt: & variã materiẽ ſolum ipſum præbet, quod quidem ab ea purgare debet, qui ſementem eſt facturus.

*Cicero apud Macrobium, in 3. Neq; ſerit uitẽ, neq; quæ ſata eſt, diligenter colit: oleũ, ficus, poma non habet.

Quæ vero remouentur, de iis in aquam coniectis tempus ipſum effecerit aliquid terræ gratũ. Nam quæ materies, quæ terra nõ in aqua conſiſtente fimus fit? Quam item curationem ſolum requirat, ſiue humidius æquo ad ſementem, ſeu ad conſitionem ſalſius, norunt omnes: item quo pacto foſſis aqua educatur, & terra ſalſa corrigatur, miſcendo eam cum aliis non ſalſis, & humidis, & ſiccis: verũ hæc quoque nonnulli diligẽtia ſua cõplectuntur, alij nõ itẽ. Quod ſi quis omnino ignoret, quid ferre ſolum poſſit, ac neq; fructum ipſius aliquem, neq; plantã inſpiciẽdi copiam habeat, neque ſit, ex quo verum audire de eo poſſit: annon multo facilius eſt cuiuis homini facere ſoli periculum, quã vel equi, vel hominis? Nec enim quidquam eſt, quod fallendi cauſſa oſtẽtet: ſed ſimpliciter quid vel poſſit, vel non poſſit, declarat cũ indicatione veritatis. Videtur etiam mihi terra ignauos & induſtrios egregie explorare, quę omnia ad cognoſcẽdum ac diſcendum facilia exhibeat. Non enim vt in artibus ceteris vti excuſatione inſcitiæ licet iis qui eas non exercẽt, ita etiam heic fit: ſed terram norunt omnes, quum beneficium accipit, beneficium repẽdere. Quæ autem per agriculturam exercetur, ea inſignis eſt ignaui animi accuſatrix. Nam poſſe hominem abſque neceſſario victu viuere, nemo ſibimet ipſi perſuadet. At qui artem aliam nullã, qua rem faciat, nouit; neque agrum colere vult: is præ ſe fert, quod vel furando, vel prædãdo, vel mendicãdo victum quęrere cogitet; aut omnino rationis omnis eſt expers. Aiebat etiam multũ in hoc, vt agricultura, vel fructuoſa ſit, vel cum detrimento cõiuncta, ſitum eſſe; ſi, quũ operarij ſunt, & quidem complures, alius curam adhibeat in hoc, vt operarij ſuo tempore operefaciundo occupentur, alius id nõ curet. Nam facile vir vnus decem aliis præſtat, ſi ſuo tempore opus faciat: alius in hoc præſtat ceteris, quod ante tẽpus nõ diſcedit. Permittere autem hominibus, vt toto die ſegniter opus faciant, id vero facile totius operis dimidiã partẽ differt & extrahit; ſicut & itineribus ad ducenta ſtadia, nonnũquã homines à ſe inuicẽ ſtadiis centum diſtãt ob celeritatẽ, quãquã & ambo ſint iuuenes, & valetudine integra vtãtur: quũ ſcilicet vnus id agit, cuius cauſſa proficiſcẽdi fecerat initiũ, alius animo eſt ſoluto,

A ἃ δ' ἐμποδὼν ἀναιρεῖται, ταῦτα εἴ τις ἐμβάλλοι εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ χρόνος ἤδη αὐτὸς ἂν ποιοίη, οἷς ἡ γῆ ἥδεται. ποία μὲν γὰρ ὕλη, ποία δὲ γῆ ἐν ὕδατι στασίμῳ οὐ κόπρος γίγνεται; * καὶ ὁπόσα δὲ θεραπείας δεῖται ἡ γῆ, ὑγροτέρα τε οὖσα πρὸς τὸν σπόρον, ἢ ἁλμωδεστέρα πρὸς φυτείαν, καὶ ταῦτα γιγνώσκουσι μὲν πάντες, καὶ ὡς τὸ ὕδωρ ἐξάγεται τάφροις, καὶ ὡς ἡ ἅλμη κολάζεται μιγνυμένη πᾶσι τοῖς ἀνάλμοις τε, καὶ ὑγροῖς, καὶ ξηροῖς, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπιμελοῦνται οἱ μέν, B οἱ δ' οὔ. εἰ δέ τις παντάπασιν ἀγνὼς εἴη, τί δύναται φέρειν ἡ γῆ, καὶ μήτε ἰδεῖν ἔχοι καρπὸν, μηδὲ φυτὸν αὐτῆς, μήτε ὅτου ἀκοῦσαι τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῆς ἔχοι, οὐ πολὺ μὲν ῥᾷον γῆς πεῖραν λαμβάνειν παντὶ ἀνθρώπῳ, ἢ ἵππου; πολὺ δὲ ῥᾷον, ἢ ἀνθρώπου; οὐ γάρ ἐστιν ὅ,τι ἐπὶ ἀπάτῃ δείκνυσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἅ τε δύναται καὶ ἃ μὴ, σαφηνίζει τε καὶ ἀληθεύει. δοκεῖ δέ μοι ἡ γῆ καὶ τοὺς κακούς τε κἀγαθοὺς, τῷ εὔγνωστα καὶ εὐμαθῆ πάντα C παρέχειν, ἄριστα ἐξετάζειν. οὐ γὰρ ὥσπερ τὰς ἄλλας τέχνας τοῖς μὴ ἐργαζομένοις ἔστι προφασίσασθαι, ὅτι οὐκ ἐπίστανται, γῆν δὲ πάντες οἴδασιν ὅτι εὖ πάσχουσα εὖ ποιεῖ. ἀλλ' ἡ ἐν γεωργίᾳ ἐστὶ σαφὴς ψυχῆς κατήγορος κακῆς. ὡς μὲν γὰρ ἂν δύναιτο ἄνθρωπος ζῆν ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων, οὐδεὶς τοῦτο αὐτὸς αὑτὸν πείθει. ὁ δὲ μήτε ἄλλην τέχνην χρηματοποιὸν ἐπιστάμενος, μήτε γεωργεῖν ἐθέλων, φανερὸν ὅτι κλέπτων, ἢ ἁρπάζων, ἢ D προσαιτῶν διανοεῖται βιοτεύειν, ἢ παντάπασιν ἀλόγιστός ἐστι. μέγα δὲ διαφέρειν εἰς τὸ λυσιτελεῖν γεωργίαν ἔφη, καὶ μὴ λυσιτελεῖν, ὅταν ὄντων * ἐργαστηρίων καὶ πλειόνων, ὁ μὲν ἔχῃ τινὰ ἐπιμέλειαν, ὡς τὴν ὥραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἔργῳ οἱ ἐργάται ὦσιν, ὁ δὲ μὴ ἐπιμελῆται τούτου. ῥᾳδίως γὰρ ἀνὴρ εἷς παρὰ τοὺς δέκα διαφέρει τῷ ἐν ὥρᾳ ἐργάζεσθαι, καὶ ἄλλος γε ἀνὴρ διαφέρει * τῷ πρὸ τῆς ὥρας ἀπιέναι. τὸ δὲ δὴ E ἐᾷν ῥᾳδιουργεῖν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοὺς ἀνθρώπους, ῥᾳδίως τὸ ἥμισυ διαφέρει τοῦ ἔργου παντός. ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις παρὰ στάδια διακόσια, ἔστιν ὅτε τοῖς ἑκατὸν σταδίοις διήνεγκαν ἀλλήλων ἄνθρωποι τῷ τάχει, ἀμφότεροι καὶ νέοι ὄντες καὶ ὑγιαίνοντες, ὅταν ὁ μὲν πράττῃ ἐφ' ὅπερ ὥρμηται βαδίζων, ὁ δὲ ῥᾳστωνεύῃ τῇ ψυχῇ,

Marginal notes: * ἢ ὑπόση — * ἐργαστήρων — * τῷ μὴ πρὸ

καὶ παρὰ κρήναις, καὶ ὑπὸ σκιαῖς διαπαυόμενός τε, καὶ θεώμενος, καὶ αὔρας θηρῶν μαλακάς. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις πολὺ διαφέρουσιν εἰς τὸ ἀνύτειν οἱ πράττοντες ἐφ' ὧπερ τεταγμένοι εἰσί, καὶ οἱ μὴ πράττοντες, ἀλλ' εὑρίσκοντες προφάσεις τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι, καὶ ἐώμενοι ῥᾳδιουργεῖν. τὸ δὲ δὴ καὶ τὸ καλῶς ἐργάζεσθαι, ἢ κακῶς ἐπιμελεῖσθαι, τοῦτο δὴ τοσοῦτον διαφέρει, ὅσον ἢ ὅλως ἐργάζεσθαι, ἢ ὅλως ἀργὸν εἶναι. ὅταν σκαπτόντων, ἵνα ὕλης καθαραὶ αἱ ἄμπελοι γένωνται, οὕτω σκάπτωσιν, ὥστε πλείω καὶ καλλίω τὴν ὕλην γίγνεσθαι, πῶς οὕτως οὐκ ἀργὸν ἂν φήσαις εἶναι; τὰ οὖν συντελοῦντα τοῖς οἴκοις πολὺ μᾶλλον ταῦτά ἐστιν, ἢ αἱ λίαν ἀνεπιστημοσύναι. τὸ γὰρ τὰς μὲν δαπάνας χωρεῖν ἐντελεῖς ἐκ τῶν οἴκων, τὰ δὲ ἔργα μὴ τελεῖσθαι λυσιτελούντως πρὸς τὴν δαπάνην, ταῦτα οὐκέτι δεῖ θαυμάζειν ἐὰν ἀντὶ τῆς περιουσίας ἔνδειαν παρέχηται. τοῖς γε μέντοι ἐπιμελεῖσθαι δυναμένοις καὶ * συντεταγμένοις γεωργοῦσιν ἀνυτικωτάτην χρημάτισιν ἀπὸ γεωργίας, καὶ αὐτὸς ἐπετήδευσε, καὶ ἐμὲ ἐδίδαξεν ὁ πατήρ. οὐδέποτε γὰρ εἴα χῶρον ἐξειργασμένον ὠνεῖσθαι, ἀλλ' ὅστις ἢ δι' ἀμέλειαν, ἢ δι' ἀδυναμίαν τῶν κεκτημένων καὶ ἀργὸς καὶ ἀφύτευτος εἴη, τοῦτον ὠνεῖσθαι παρῄνει. τοὺς μὲν γὰρ ἐξειργασμένους ἔφη καὶ πολλοῦ ἀργυρίου γίγνεσθαι, καὶ ἐπίδοσιν οὐκ ἔχειν· τοὺς δὲ μὴ ἔχοντας ἐπίδοσιν, οὐδὲ ἡδονὰς ὁμοίας ἐνόμιζε παρέχειν· ἀλλὰ πᾶν κτῆμα καὶ θρέμμα τὸ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἰὸν, τοῦτο καὶ εὐφραίνειν μάλιστα ᾤετο. οὐδὲν οὖν ἔχει πλείονα ἐπίδοσιν, ἢ χῶρος ἐξ ἀργοῦ πάμφορος γιγνόμενος. εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι τῆς ἀρχαίας τιμῆς πολλοὺς πολλαπλασίους χώρους ἀξίους ἡμεῖς ἤδη ἐποιήσαμεν. καὶ τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὕτω μὲν πολλοῦ ἄξιον τὸ ἐνθύμημα, οὕτω δὲ καὶ μαθεῖν ῥᾴδιον, ὥστε νῦν ἀκούσας σὺ τοῦτο, ἐμοὶ ὁμοίως ἐπιστάμενος ἄπει, καὶ ἄλλον διδάξεις, ἐὰν βούλῃ. καὶ ὁ ἐμὸς δὲ πατὴρ οὔτε ἔμαθε παρ' ἄλλου τοῦτο, οὔτε μεριμνῶν ηὗρεν· ἀλλὰ διὰ τὴν φιλογεωργίαν καὶ φιλοπονίαν ἐπιθυμῆσαι ἔφη τοιούτου χωρίου, ὅπως ἔχοι ὅ,τι ποιοῖ ἅμα, καὶ ὠφελούμενος ἥδοιτο. ἦν γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, φύσει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, φιλογεωργότατος Ἀθηναίων ὁ ἐμὸς πατήρ.

* συντεταμένως

A ac propter fontes,& ſub vmbris quieſcendo ſe recreat, omniaque ſpectat, & auras teneras captat. Sic etiam in ipſis operibus perficiendis multum inter ſe differunt ij qui agunt quod eſt ipſis mandatum,& qui hoc non agunt, ſed ne opus faciant, prætextus quoſdam inueniunt, cōceſſa etiam otiãdi facultate. Recte autem opus facere, vel negligenter curam faciundo adhibere, tantum inter ſe diſcriminis habent, quantum inter ſe differũt prorſus opus facere, vel prorſus otioſum eſſe. B Vt quum paſtinãtes,qui purgare vites à materia vepribuſque debent, ſic paſtinant, vt & copioſior & pulchrior materia ſuccreſcat; quo pacto non eſſe dixeris hoc otioſum? Quæ igitur familias detrimento adficiant, multo magis hæc ſunt, quam illæ imperitiæ nimiæ. Nam quum ſumtus integri ex re familiari procedũt, opera vero nō perficiuntur ita,vt ex ſumtu aliqua redeat vtilitas: mirum videri non debet, egeſtatem hinc pro abundantia rerum oriri. Eum vero C quæſtum ex agricultura,qui diligẽtiam adhibere valentibus, & non ſine contentione virium agriculturam exercentibus ad parandam rem efficaciſſimus eſt, pater meus & ipſe fecit, & me docuit. Numquã enim permittebat, vt agrum emerem cultum: ſed hortabatur, vt eum, qui vel per negligẽtiam vel poſſeſſorum inopiam incultus, minimeque conſitus eſſet, mercarer. Nã agros excultos magno parari pretio dicebat, & incrementum nullum habere. D Qui autem incremẽtum nullum haberent, eos neque voluptates pares ſuppeditare ducebat. Nimirum quidquid vel poſſideretur,vel educaretur, quod in melius proficeret, id etiam plurimum delectationis adferre putabat. Nihil autẽ maius incrementum habet, quam ſi fundus fertiliſſimus ex inculto fiat. Certe, mi Socrates, ſcire debes, nos complures fundos effeciſſe tales, vt iã multipliciter antiquũ pretium ſuperent. Atque hoc inuentum, Socrates, tãti eſt pretij, tamque ad diſcen- E dum facile, vt quum modo primum illud audieris, æque tamen eius peritus,atque ego,diſcedas:poſſiſque, ſi velis, alium etiam docere. Meus quoque pater neque didicit illud ab alio, neq; ſollicite meditando reperit: ſed propter ſtudium agriculturę ac laborũ, quo flagrabat,talẽ ſe fũdũ cōcupiuiſſe narrabat,vt ſimul & quod ageret, & de quo vtilitate percepta delectaretur,haberet. Erat enim à natura pater meus, mi Socrates, omnium Athenienſium, agriculturę, mea quidẽ ſentẽtia, ſtudioſiſſimus.

Quibus auditis, equidem ex ipſo quærebam: Vtrum autẽ, inquam, Iſchomache, pater tuus fundos: omnes, quos excoluit, poſſedit ipſe: an etiam vẽdebat eos, ſi magnum aliquod pretium reperiret? Vendebat certe, ait Iſchomachus, verum mox viciſſim vendito loco alium emebat incultũ, idque propter ſtudium faciundi operis, quod in ipſo erat. Dicis tu, inquam ego, Iſchomache, patrem tuum reuera nihilo minus à natura ſtudioſum agriculturæ fuiſſe, quam mercatores frumenti ſunt cupidi. Nam quia ſtudioſiſſimi ſunt frumenti, vbicunq; maximam eius eſſe copiam audierint, eo ſe nauigiis conferunt, traiecto Ægeo, Euxino, Siculo mari. Poſteaquã tantam eius nancti ſunt copiam, quantam poſſunt maximam, per mare auehunt, & quidem illam in nauim collocant, qua ipſimet vehuntur. Vbi pecunia ipſis opus eſt, non temere illud quouis loco abiiciũt: ſed vbi maximum eius eſſe pretium audierint, & vbi ſint homines, qui frumentum quantiuis æſtiment, illis adferunt, ac venditum tradunt. Eodem modo pater tuus fuiſſe ſtudioſus agriculturæ videtur. Ad quæ Iſchomachus: Iocaris tu quidem, ait, Socrates. Verum ego nihilominus exſtruendarum ædium ſtudioſos arbitror eſſe, qui ædificiis abſolutis ea vendunt, ac alia deinde ædificant. Immo per Iouem, inquam, iuratus dico tibi, mi Iſchomache, omnino me tibi credere; qui exiſtimes, omnes ea diligere, de quibus aliquid ſe percepturos vtilitatis putant. Verum cogito, inquam, Iſchomache, quã egregie totam orationem inſtituto argumento opitulantem exhibueris. Sumebas enim hoc argumentum, artem agriculturæ ad diſcẽdum inter omnes alias eſſe facillimam. Iam vero de omnib⁹, quę dixiſti, ita ſe hoc habere prorſus abs te perſuaſus ſum. Sic eſt, ait Iſchomachus. De hoc autẽ, mi Socrates, quod omnibus eſt actionibus commune, tũ agriculturæ tum adminiſtrationis ciuilis rationi, tum domeſticæ, tum bellicæ rei, nimirum vt quis regẽdi peritus ſit; adſentior equidẽ tibi, alios aliis iudicio multum præſtare. Sicut in triremi, quum in alto diurnæ ſunt nauigationes conficiendæ, alij ex eorum numero, qui hortando nautas excitant, eiuſmodi quædam proferre ac facere poſſunt, vt hominum animos exacuant ad ſponte laborãdum: alij tam ſunt imperiti, vt duplo plus temporis in eadem nauigatione conficiunda cõſumant. Rurſus illi cum ſudore ac mutua prędicatione

A καὶ ἐγὼ μὲν τι ἀκούσας τοῦτο, ἠρόμην αὐτόν· πότερα δέ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὁπόσους ἐξειργάσατο χώρους ὁ πατήρ, πάντας ἐκέκτητο, ἢ καὶ ἀπεδίδοτο, εἰ πολὺ ἀργύριον εὑρίσκοι; καὶ ἀπεδίδοτο νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος· ἀλλὰ ἄλλον τοι εὐθὺς ἀντεωνεῖτο ἀργόν, διὰ τὴν φιλεργίαν. λέγεις, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, τῷ ὄντι φύσει τὸν πατέρα φιλογεωργὸν εἶναι οὐδὲν ἧσσον, ἢ οἱ ἔμποροι φιλόσιτοί εἰσι. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν τὸν σῖτον, ὅπου ἂν ἀκούσωσι πλεῖστον

B εἶναι, ἐκεῖσε πλέουσιν ἐπ' αὐτόν, καὶ Αἰγαῖον, καὶ Εὔξεινον, καὶ Σικελικὸν πόντον περῶντες· ἔπειτα δὲ λαβόντες ὁπόσον δύνανται πλεῖστον, ἄγουσιν αὐτὸν διὰ τῆς θαλάττης. καὶ ταῦτα εἰς τὸ πλοῖον ἐνθέμενοι, ἐν ᾧ περ αὐτοὶ πλέουσι· καὶ ὅταν δεηθῶσιν ἀργυρίου, οὐκ εἰκῇ αὐτόν, ὅπου ἂν τύχωσιν, ἀπέβαλον· ἀλλ' ὅπου ἂν ἀκούσωσι τιμᾶσθαί τε μάλιστα τὸν σῖτον, καὶ περὶ πλείστου αὐτὸν ποιῶνται οἱ ἄνθρωποι, τούτοις αὐτὸν ἄγοντες

C παραδιδόασι· καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ οὕτω πως ἔοικε φιλογεωργὸς εἶναι. πρὸς ταῦτα δὴ εἶπεν ὁ Ἰσχόμαχος· Σὺ μὲν παίζεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐγὼ δὲ καὶ φιλοικοδόμους νομίζω οὐδὲν ἧττον οἵτινες ἂν ἀποδιδῶνται ἐξοικοδομοῦντες τὰς οἰκίας, εἶτ' ἄλλας οἰκοδομοῦσι. νὴ Δία, ἐγὼ δέ γέ σοι, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐπομόσας λέγω, ἦ μὴν πιστεύειν σοι, φύσει νομίζειν φιλεῖν ταῦτα πάντας,

D ἀφ' ὧν ἂν ὠφελεῖσθαι νομίζωσιν. ἀτὰρ ἐννοῶ γε, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ὡς εὖ τῇ ὑποθέσει ὅλον τὸν λόγον βοηθοῦντα παρέσχησαι. ὑπέθου γάρ, τὴν γεωργικὴν τέχνην πασῶν εἶναι εὐμαθεστάτην. καὶ νῦν ἐγὼ ἐκ πάντων, ὧν εἴρηκας, τοῦτο οὕτως ἔχειν παντάπασιν ὑπὸ σοῦ ἀναπέπεισμαι. νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἀλλὰ τόδε τοι, ὦ Σώκρατες, τὸ πάσαις κοινὸν ταῖς πράξεσι, καὶ γεωργικῇ, καὶ πολιτικῇ, καὶ οἰκονομικῇ, καὶ πολεμικῇ, τὸ ἀρχικὸν

E εἶναι, τοῦτο δὴ συνομολογῶ σοι ἐγὼ πολὺ διαφέρειν γνώμῃ τοὺς ἑτέρους τῶν ἑτέρων. οἷον καὶ ἐν τριήρει, ἔφη, ὅταν πελαγίζωσι, καὶ δέῃ περᾶν ἡμερησίους πλοῦς ἐλαύνοντας, οἱ μὲν τῶν κελευστῶν δύνανται τοιαῦτα λέγειν καὶ ποιεῖν, ὥστε ἀκονᾶν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὸ
* ἐθελοντὰς πονεῖν, οἱ δὲ οὕτως ἀγνώμονές εἰσιν, ἐθελοὶ
ὥστε πλέον ἢ ἐν διπλασίῳ χρόνῳ τὸν αὐτὸν διανύτουσι πλοῦν. καὶ οἱ μὲν ἱδροῦντες καὶ ἐπαινοῦντες ἀλ-

ἄλλους ὅ,τε κελεύων καὶ οἱ πειθόμενοι ἐκβαίνουσιν, οἱ δὲ ἀνιδρωτὶ ἥκουσι, μισοῦντες τὸν ἐπιστάτην καὶ μισούμενοι. καὶ τῶν στρατηγῶν ταύτῃ διαφέρουσιν, ἔφη, οἱ ἕτεροι τῶν ἑτέρων. οἱ μὲν γὰρ οὔτε πονεῖν ἐθέλοντας οὔτε κινδυνεύειν παρέχονται, πείθεσθαί τε οὐκ ἀξιοῦντας οὐδ᾽ ἐθέλοντας, ὅσον ἂν μὴ ἀνάγκη ᾖ, ἀλλὰ καὶ μεγαλυνομένους ἐπὶ τῷ ἐναντιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι. οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι οὐδ᾽ αἰσχύνεσθαι ἐπισταμένους παρέχουσιν, ἤν τι τῶν αἰσχρῶν συμβαίνῃ. οἱ δ᾽ αὖ θεῖοι, καὶ ἀγαθοί, καὶ ἐπιστήμονες ἄρχοντες, τοὺς αὐτοὺς τούτους, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλους παραλαμβάνοντες, αἰσχυνομένους τε ἔχουσιν αἰσχρόν τι ποιεῖν, καὶ πείθεσθαι οἰομένους βέλτιον εἶναι, καὶ ἀγαλλομένους τῷ πείθεσθαι ἕνα ἕκαστον καὶ σύμπαντας, πονεῖν ὅταν δέοι, οὐκ ἀθύμως πονοῦντας. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἰδιώταις ἔστιν οἷς ἐγγίνεται * φιλοπονία τις, οὕτω καὶ ὅλῳ τῷ στρατεύματι ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν ἀρχόντων ἐγγίνεται καὶ τὸ φιλοπονεῖν, καὶ τὸ φιλοτιμεῖσθαι ὀφθῆναι * καλόν τι ποιοῦντας ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος. * πρὸς ὅντινα δ᾽ ἂν ἄρχοντα διατεθῶσιν οὕτως οἱ ἑπόμενοι, * οὗτοι δὴ ἐρρωμένοι γε ἄρχοντες γίγνονται, οὐ μὰ Δί᾽ οὐχ οἳ ἂν αὐτῶν ἄριστα τὸ σῶμα τῶν στρατιωτῶν ἔχωσι, καὶ ἀκοντίζωσι, καὶ τοξεύωσιν ἄριστα, καὶ ἵππον ἔχοντες ἄριστον, ὡς ἱππικώτατα ἢ πελταστικώτατα προκινδυνεύωσιν· ἀλλ᾽ οἳ ἂν δύνωνται ἐμποιῆσαι τοῖς στρατιώταις, ἀκολουθητέον εἶναι καὶ διὰ πυρὸς καὶ διὰ παντὸς κινδύνου. τούτους δὴ δικαίως ἄν τις καλοίη μεγαλογνώμονας, * ᾧ ἂν ταῦτα γιγνώσκοντες πολλοὶ ἕπωνται. καὶ μεγάλῃ χειρὶ εἰκότως οὗτος λέγοιτο πορεύεσθαι, οὗ ἂν τῇ γνώμῃ πολλαὶ χεῖρες ὑπηρετεῖν ἐθέλωσι· καὶ μέγας τῷ ὄντι οὗτος ἀνήρ, ὃς ἂν μεγάλα δύνηται γνώμῃ διαπράξασθαι μᾶλλον ἢ ῥώμῃ. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις ἔργοις, ἄν τε ἐπίτροπος ᾖ ὁ ἐφεστηκώς, ἄν τε καὶ ἐπιστάτης, ὃς ἂν δύνηται προθύμους καὶ ἐντεταμένους παρέχεσθαι εἰς τὸ ἔργον, καὶ συνεχεῖς, οὗτοι δὴ οἱ ἀνύτοντές εἰσιν ἐπὶ τἀγαθά, καὶ πολλὴν τὴν περιουσίαν ποιοῦντες. τοῦ δὲ δεσπότου * ἐπιφανέντος, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐπὶ ἔργον, ὅστις δύναται καὶ μέγιστα βλάψαι τὸν κακὸν τῶν ἐργατῶν, καὶ μέγιστα τιμῆσαι τὸν πρόθυμον, εἰ μηδὲν ἐπίδηλον ποιήσουσιν οἱ ἐργάται, ἐγὼ μὲν αὐτὸν οὐκ ἂν ἀγαίμην·

φιλοπονία

καλόν τι

* πρὸς οὕς τινας δ᾽ ἂν ἄρχοντας

* οὔτοι

οἷς ἂν πάντα

ἐπιφανέντες αὐτῷ, ὦ Σώκρ.

A tã eius qui cohortatur, quam qui obtemperãt, de naui egrediuntur: hi ſine ſudore veniunt, ac nõ ſolum ipſi præfectum odere, ſed etiam præfectus ipſos viciſſim. Eodem modo etiam imperatores alij ab aliis differunt. Nam alij milites exhibent eiuſmodi, qui neq; laborem vllum ſuſcipere, neque periculum adire, neque dicto audiẽtes eſſe, niſi quantum neceſſitas vrgeat, velint; atq; etiam magnifice ſe efferãt, propterea quod duci ſuo aduerſentur. Iidem exhibent quoque nonnullos, qui, ſi

B quid accidat rei turpis, adfici pudore neſciant. Contra diuini, & boni, & periti rectores, quum vel hos ipſos, vel alios etiam ſæpenumero accipiunt, talibus ipſis vtũtur, vt turpe quiddam patrare verecundia præpediti nolint, ac rectius eſſe arbitrentur parere, atque etiam ſinguli obedientia delectentur, & vniuerſi, quum labores ſuſcipi neceſſe eſt, non illubenter eos ſuſcipiant. Nimirum vt priuatis nonnũquam hominibus laboris ſtudium innaſcitur, ſic

C etiam in exercitu toto à bonis imperatoribus ſtudium quoddam excitari ſolet, vt omnes & laborare, & ambitioſe cõſpici cupiant à rectore ſuo, dum præclarũ aliquod facinus edunt. Ceterum erga quoſcumq; rectores hoc modo milites, qui eos ſequũtur, adfecti ſunt, hi vero potentes rectores euadunt; non illi quidem, qui robuſtiore ſunt corpore præditi, quam ipſi milites; & iaculandi ſagittandique artem optime te-

D nent, ac optimum equum habẽt, vt tamquam præſtantiſſimi equites & cetrati ante alios diſcrimẽ adeãt: ſed qui hoc in militum animis efficere poſſunt, vt per ignẽ, & quoduis periculũ, ſequendum ſtatuant. Hos certe merito quis magnanimos dixerit, quos ſequũtur multi, eadem cum ipſis ſentiẽtes. Itidem par fuerit dicere, magna cum manu eũm proficiſci, cuius voluntati multæ manus obſequi volunt: ac magnus idem reabſe vir eſt, qui res magnas conſilio potius quam robore perficere poteſt. Sic in operibus cuiuſque ſuis, ſiue villicus

E ſit, qui præeſt, ſeu magiſter operariorum, quicumque præſtare ſuos alacres, & contentis viribus laborantes, & adſiduos poteſt; illi vero ſunt, qui proficiunt in bonis, & abundantiam quamdam rerum ingentem comparant. Domino certe, mi Socrates, ipſo in opere conſpecto, qui & ignauum operarium maximo adficere malo poſſit, & alacrem honore maximo ornare; ſi quidem nihil ab operariis inſigne fiat, non poſſum equidem eum admirari:

Quo vero conſpecto moti fuerint, & quidam impetus operarios inuaſerit, itemque contentio mutua, & ambitio, quæ nemini non eſt optima, hunc equidem regium quoddam ingenium habere dixerim. Atque hoc, mea quidem ſentẽtia, vt quouis in opere maximum eſt, vbi per homines aliquid efficitur, ita etiã in agricultura. Nõ tamen id profecto diſci poſſe dico vel intuendo vel audiendo ſemel: ſed equidem aio etiã inſtitutione illi opus eſſe, qui præſtare id velit, atque vt indoles in eo bona ſit: quod denique maximum eſt, diuinus ſit homo neceſſe eſt. Quippe non omnino mihi videtur totum hoc bonum humanũ eſſe, vt aliquis non inuitis imperet, ſed diuinũ: quod quidẽ iis certo datur, qui reuera prudẽtiæ ſacris initiati ſunt. At inuitos tyrãnide quadã premere, mea quidẽ ſentẽtia datur iis quos dignos eſſe dij ſtatuũt, vt ſic vitam degant, quemadmodum apud inferos agere Tantalum perhibent, in omne æuum metuentem ne bis moriatur.

A ἀλλ' ὃν ἂν ἰδόντες κινηθῶσι, καὶ μένος ἑκάστῳ ἐμπέσῃ τῶν ἐργατῶν, καὶ φιλονεικία πρὸς ἀλλήλους, καὶ φιλοτιμία κρατίστη οὖσα ἑκάστῳ, τοῦτον ἐγὼ φαίην ἂν ἔχειν τι ἤθους βασιλικοῦ. καὶ ἔστι τοῦτο μέγιστον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐν παντὶ ἔργῳ, ὅπου τι δι' ἀνθρώπων πράττεται, καὶ ἐν γεωργίᾳ δέ. οὐ μέντοι μὰ Δία τοῦτό γε ὅ, τι ἐγὼ λέγω ἰδόντα μαθεῖν εἶναι, οὐδ' ἅπαξ ἀκούσαντα, ἀλλὰ καὶ παιδείας δεῖν φημι τῷ ταῦτα μέλλοντι δυνήσεσθαι, καὶ φύσεως ἀγαθῆς ὑπάρξαι, καὶ (τὸ μέγιστον δὴ) θεῖον γενέσθαι. οὐ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ὅλον
B τουτὶ τὸ ἀγαθὸν ἀνθρώπινον εἶναι, ἀλλὰ θεῖον, τὸ * ἐθελόντων ἀρχὴν σαφῶς· φείδονται τοῖς ἀληθιναῖς σωφροσύνῃ τετελεσμένοις. τὸ δὲ ἀκόντων τυραννεῖν διδόασιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὓς ἂν ἡγῶνται ἀξίους εἶναι βιοτεύειν, ὥσπερ ὁ Τάνταλος ἐν ᾅδου λέγεται τὸν ἀεὶ χρόνον διατρίβειν, φοβούμενος μὴ δὶς ἀποθάνῃ.

ἔτι ἐγὼ

ἐθελόντων ἄρχειν σαφῶς δὲ δίδοται

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

XENOPHONTIS CONVIVIVM.

MIHI vero memoratu digna eſſe vidẽtur, quæ ab honeſtis & præſtãtibus viris non tantum ſerio ſed etiam inter iocandum aguntur. Quibus autem interfuerim, vnde ſic ſtatuam, equidem indicare volo. Panathenæis magnis equeſtres ludi celebrantur, & Callias, Hipponici filius, Autolycum adhuc puerum, quem amore complectebatur, forte tunc quinquertij victorem ad ludorum ſpectacula deducebat. Poſteaquã ludi equeſtres peracti fuiſſent, Callias vna cum Autolyco, eiuſque patre, ad ædes ſuas, quas habebat in Piræeo, pergebat; etiam comitante Nicerato. Quumque Socratẽ, & Critobulum, & Hermogenem, & Antiſthenem, & Charmidem congreſſos eodem loco conſpexiſſet; iuſſo quodam eos deducere, qui erant cum Autolyco, acceſſit ad hos qui erant apud Socratem; &: Peropportune, inquit, in vos incidi. Nam Autolycum, eiuſque patrem, conuiuio ſum excepturus. Quamobrem

C ΑΛΛ' ἐμοὶ δοκεῖ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν [ἔργα * οὐ μόνον τὰ μετὰ σπουδῆς πραττόμενα, ἀξιομνημόνευτα εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν ταῖς παιδιαῖς. οἷς δὲ παραγενόμενος ταῦτα γιγνώσκω, δηλῶσαι βούλομαι. ἦν μὲν γὰρ Παναθηναίων τῶν μεγάλων ἱπποδρομία, Καλλίας δὲ ὁ Ἱππονίκου ἐρῶν ἐτύγχανεν Αὐ-
D τολύκου, παιδὸς ὄντος, καὶ νενικηκότα αὐτὸν παγκράτιον ἧκεν ἄγων ἐπὶ τὴν θέαν. ὡς δὲ ἡ ἱπποδρομία ἔληξεν, ἔχων τόν τε Αὐτόλυκον, καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀπῄει εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ οἰκίαν, συνείπετο δὲ αὐτῷ καὶ Νικήρατος. ἰδὼν δὲ ὁμοῦ ὄντας Σωκράτην τε, καὶ Κριτόβουλον, καὶ Ἑρμογένην, καὶ Ἀντισθένην, καὶ Χαρμίδην, τοῖς μὲν ἀμφ' Αὐτόλυκον ἡγεῖσθαί τινα ἔταξεν, αὐτὸς δὲ προσῆλθε τοῖς ἀμφὶ Σωκράτην· καὶ εἶπεν· εἰς καλόν γε ὑμῖν συντετύχηκα. ἑστιᾶν γὰρ μέλλω Αὐτόλυκον, καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ. οἶμαι οὖν

πολὺ ἂν τὴν κατασκευήν μοι λαμπροτέραν φανῆναι, εἰ ἀνδράσιν * ἐγκεκαθαρμένοις τὰς ψυχάς, ὥσπερ ὑμῖν, ὁ ἀνδρὼν κεκοσμημένος εἴη μᾶλλον, ἢ εἰ στρατηγοῖς, καὶ ἱππάρχαις, καὶ σπουδάρχαις. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· ἀεὶ σὺ ἐπισκώπτεις ἡμᾶς καταφρονῶν, ὅτι σὺ μὲν Πρωταγόρᾳ τε πολὺ ἀργύριον δέδωκας ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ Γοργίᾳ, καὶ Προδίκῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς· ἡμᾶς δὲ ὁρᾷς αὐτουργούς τινας τῆς φιλοσοφίας ὄντας. καὶ ὁ Καλλίας· καὶ πρόσθεν μέν γε, ἔφη, ἀπεκρυπτόμην ὑμᾶς ἔχων πολλὰ καὶ σοφὰ λέγειν. νῦν δέ, ἐὰν παρ' ἐμοὶ ἦτε, ἐπιδείξω ὑμῖν ἐμαυτὸν πάνυ πολλῆς σπουδῆς ἄξιον ὄντα. οἱ οὖν ἀμφὶ τὸν Σωκράτην πρῶτον μέν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, ἐπαινοῦντες τὴν κλῆσιν, οὐχ ὑπισχνοῦντο συνδειπνήσειν· ὡς δὲ πάνυ ἀχθόμενος φανερὸς ἦν, εἰ μὴ ἕψοιντο, συνηκολούθησαν. ἔπειτα δὲ αὐτῷ οἱ μὲν γυμνασάμενοι καὶ χρισάμενοι, οἱ δὲ καὶ λουσάμενοι παρῆλθον. Αὐτόλυκος μὲν οὖν παρὰ τὸν πατέρα ἐκαθέζετο, οἱ δ' ἄλλοι, ὥσπερ εἰκός, κατεκλίθησαν. Εὐθὺς μὲν οὖν * ἐννοήσας τὰ γιγνόμενα, ἡγήσατ' ἂν φύσει βασιλικόν τι κάλλος εἶναι, ἄλλως τε καὶ ἢν μετ' αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, καθάπερ Αὐτόλυκος τότε, κέκτηταί τις αὐτό. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ ὅταν φέγγος τι ἐν νυκτὶ φανῇ, πάντων προσάγεται τὰ ὄμματα, οὕτω καὶ τότε τοῦ Αὐτολύκου τὸ κάλλος πάντων εἷλκε τὰς ὄψεις πρὸς αὐτόν. ἔπειτα τῶν ὁρώντων * οὐδεὶς οὐκ ἔπασχέ τι τὴν ψυχὴν ὑπ' ἐκείνου. οἱ μέν γε σιωπηρότεροι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ καὶ ἐσχηματίζοντό πως. πάντες μὲν οὖν οἱ ἐκ θεῶν του κατεχόμενοι, ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι. ἀλλ' οἱ μὲν ἐξ ἄλλων * πρὸς τὸ γοργότεροί τε ὁρᾶσθαι, καὶ φοβερώτερον φθέγγεσθαι, καὶ σφοδρότεροι εἶναι * φέρονται. οἱ δ' ὑπὸ τοῦ σώφρονος ἔρωτος ἔνθεοι, τά τε ὄμματα φιλοφρονεστέρως ἔχουσι, καὶ τὴν φωνὴν πρᾳοτέραν ποιοῦνται, καὶ τὰ σχήματα εἰς τὸ ἐλευθεριώτατον ἄγουσιν. ἃ δὴ καὶ Καλλίας τότε διὰ τὸν ἔρωτα πράττων, ἀξιοθέατος ἦν τοῖς τετελεσμένοις τούτῳ τῷ θεῷ. ἐκεῖνοι μὲν οὖν σιωπῇ ἐδείπνουν, ὥσπερ τοῦτο ἐπιτεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ κρείττονός τινος. Φίλιππος δὲ ὁ γελωτοποιός, κρούσας τὴν θύραν, εἶπε τῷ ὑπακούσαντι εἰσαγγεῖλαι, ὅστις τε εἴη, καὶ διότι κατάγεσθαι βούλοιτο,

ἐκκεκαθαρμένοις

ὁ ἐννοήσας

οὐδεὶς ἦν ὃς οὐκ

πρὸς τῷ γοργότεροί τι

* φαίνονται.

A futurum exiſtimo, vt huius adparatus illuſtrior ſit ſpecies, ſi viris, quibus animi purgati ſint, quo in numero vos eſtis, ornatum ſit conclaue virorum potius, quam imperatoribus, & equitum magiſtris, & magiſtratuũ petitoribus. Ad ea Socrates: Semper tu nos contemnendo irrides, ait, quod ſapientiæ diſcendæ nomine ingẽtem Protagoræ pecuniam dederis, & Gorgiæ, & Prodico, & aliis multis; nos vero videas noſtramet opera ſapientiæ ſtudium conſectari. Tum Callias: Equidem antehac, B ait, occultabam multa, eaq; ſapientiæ plena, quę proferre poteram. Verum ſi iam apud me fueritis, demonſtrabo vobis, eſſe me quantiuis hominem pretij. Socrates autem, & qui aderant ei familiares, initio collaudata, ceu par erat, ipſius inuitatione, cœnaturos ſe cum eo non pollicebantur. Quum autem præ ſe ferret, grauiter ſe laturum, ſi non ſequerentur, comitati ſunt eum. Deinde partim exercitati & vncti, partim etiam loti quũ eſſent, ingreſſi ſunt: C Autolycus apud patrem adſidebat, aliis vti conueniebat, accũbentibus. Ac initio quidem, vbi ſtatim aliquis animaduertiſſet, quid ageretur; elegantiam formæ à natura quiddam eſſe regium exiſtimaſſet, præſertim ſi quis hanc, vt tum Autolycus, cum verecundia modeſtiaque coniunctam haberet. Primum enim, veluti quum noctu iubar aliquod exoritur, omnium oculos illud in ſe cõuertit: ita tum quoque Autolyci venuſtas oculos omnium ad ſe trahebat. D Deinde illorũ, qui eum adſpiciebãt, nemo erat, cuius animus hunc intuendo non adficeretur. Alij plus ſolito ſilebãt, in aliis geſtus etiam aliquis nouus cernebatur. Ac videntur quidem omnes ſpectatu digni, qui ab aliquo deûm adflati detinẽtur: verum quibus à diis ceteris id accidit, præterquam quod adſpectu ſunt truculẽtiores, & in loquendo terribiliores, etiam vehementiores eſſe videntur. At vero qui ab amoris pudici numine adflati ſunt, ij tũ quod oculos adtinet, amabiliores ſunt; tũ vocem mitiorem fingunt, & geſtus ad ſpeciem E quamdam maxime liberalem conformant. Quæ quum id temporis præ amore Callias faceret, conſpicuus illis erat, qui eſſent huic deo initiati. Atque hi quidem cœnabant taciti, quaſi mandatũ hoc ipſis ab aliquo potiore fuiſſet. Philippus autem ioculator, quum fores pulſaſſet, iuſſit vt is qui venerat auditũ, quid vellet, renuntiaret intro, quinam eſſet, & quamobrem ad ipſos diuertere vellet:

Addebat, ſe inſtructum adeſſe ab omnibus rebus neceſſariis, ad ſumendum cœnam alienam. Etiam puerũ aiebat admodum premi, tũ quod nihil ferret, tũ quod eſſet impranſus. Quibus auditis Callias: Turpe fuerit, ait, ô viri, tectum ei denegare. Quamobrem ingrediatur ſane. Simul vultu ad Autolycum conuerſo, cuiuſmodi ſcilicet is iocus illi viſus eſſet, cõſiderabat. Philippus autem quum ad virile contubernium conſtitiſſet, vbi tum cœnabatur: Noſtis, ait, omnes, eſſe me ioculatorẽ. Lubens autem veni, quod magis eſſe ridiculum exiſtimarem, ad cœnã inuocatum accedere, quã ſi inuitatus eſſem. Accumbito igitur, ait Callias. Nã quotquot heic adſunt, toti rebus abundant ſeriis, vt vides, ac riſu fortaſſis indigẽt. Inter cœnandum Philippus ſtatim ridiculi quiddam dicere conabatur, vt nimirum perageret ea quorum cauſſa vocari plerumque ad cœnas conſueuerat. Verum vbi riſum non mouiſſet, moleſte id ſe ferre nõ obſcure indicabat: nec multo poſt, rurſum aliud quiddam rei ridiculæ proferre volebat. Quum autem ne tum quidem ad id arriſiſſent, à cibis abſtinuit; ac interim cœnantibus aliis, caput obnubẽs, ita iacebat. Et Callias: Quid hoc rei eſt, Philippe? ait. Nũ te dolor aliquis inuaſit? Tum ille ſuſpirans: Ingens profecto quidam, inquit, mi Callia. Quippe quum riſus ex hominũ vita perierit, actum eſt de rebus meis. Nam antehac propterea vocabar ad cœnas, vt quotquot adeſſent, excitato per me riſu exhilararentur: nunc vero cuius me rei cauſſa quiſpiã inuitet? Etenim ſeria proferre nõ magis equidem poſſum, quam immortalis fieri: neque vocabit me quiſquam ſcilicet, vt à me viciſſim inuitetur, quod norint omnes, prorſus in more non eſſe, vt cœna meas in ædes inferatur. Atq; interim dum hæc diceret, nares emũgebat, & voce fletum egregie exprimebat. Quamobrem omnes hominem cõſolari, quaſi mox riſuri eſſent; atq; vti cœnaret, hortari; Critobulo in hac cõmiſeratione cachinnum tollente. ibi Philippus, qui riſum audiiſſet, detecta facie ſuum ipſius animum cohortatus, vti confideret, nõ defutura ſibi conuiuia, rurſus cœnabat. Menſis tamdem ablatis, ac libationibus pæaneque abſolutis: Syracuſanus quidam ad comeſationem accedit, qui ſecum & tibicinam egregiã, & ſal-

A συνεσκευασμένος τε παρεῖναι ἔφη πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ὥστε δειπνεῖν τἀλλότρια. καὶ τὸν παῖδα δὲ ἔφη πάνυ πιέζεσθαι, διά τε τὸ φέρειν μηδὲν, καὶ διὰ τὸ ἀνάριστον εἶναι. ὁ οὖν Καλλίας ἀκούσας ταῦτα, εἶπεν· ἀλλὰ μέντοι, ὦ ἄνδρες, αἰσχρὸν στέγης γε φθονῆσαι. εἰσίτω οὖν. καὶ ἅμα ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Αὐτόλυκον, δηλονότι ἐπισκοπῶν, τί ἐκείνῳ δόξειε τὸ σκῶμμα εἶναι. ὁ δὲ, στὰς ἐπὶ τῷ ἀνδρῶνι, ἔνθα τὸ δεῖπνον ἦν, εἶπεν· ὅτι μὲν γελωτοποιός εἰμι, B ἴστε πάντες. ἥκω δὲ προθύμως, νομίσας γελοιότερον εἶναι, τὸ ἄκλητον, ἢ τὸ κεκλημένον ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. κατακλίνου τοίνυν, ἔφη ὁ Καλλίας. καὶ γὰρ οἱ παρόντες, σπουδῆς μὲν, ὡς ὁρᾷς, μεστοὶ, γέλωτος δὲ ἴσως ἐνδεέστεροι. δειπνούντων δὲ αὐτῶν ὁ Φίλιππος γελοῖόν τι εὐθὺς ἐπεχείρει λέγειν, ἵνα δὴ ἐπιτελοίη ὧνπερ ἕνεκα ἐκαλεῖτο ἑκάστοτε ἐπὶ τὰ δεῖπνα. ὡς δ' οὐκ ἐκίνησε γέλωτα, τότε μὲν ἀχθεσθεὶς C φανερὸς ἐγένετο. αὖθις δ' ὀλίγον ὕστερον ἄλλο τι γελοῖον ἐβούλετο λέγειν. ὡς δὲ οὐδὲ τότε ἐγέλασαν ἐπ' αὐτῷ, ἐν τῷ μεταξὺ παυσάμενος τοῦ δείπνου, συγκαλυψάμενος κατέκειτο. καὶ ὁ Καλλίας· τί τοῦτ', ἔφη, ὦ Φίλιππε; ἀλλ' ἢ ὀδύνη σε εἴληφε; καὶ ὃς ἀναστενάξας εἶπε· ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Καλλία, μεγάλη γε. ἐπεὶ γὰρ γέλως ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἔρρει τὰ ἐμὰ πράγματα. πρόσ- D θεν μὲν γὰρ τούτου ἕνεκα ἐκαλούμην ἐπὶ τὰ δεῖπνα, ἵνα εὐφραίνοιντο οἱ συνόντες, δι' ἐμὲ γελῶντες· νῦν δὲ τίνος ἕνεκα καὶ καλεῖ μέ τις; οὔτε γὰρ ἔγωγε σπουδάσαι ἂν δυναίμην μᾶλλον, ἤπερ ἀθάνατος γενέσθαι, οὔτε μὴν ὡς ἀντικληθησόμενος καλεῖ μέ τις, ἐπεὶ πάντες ἴσασιν, ὅτι ἀρχὴν οὐδὲ νομίζεται εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν δεῖπνον εἰσφέρεσθαι. καὶ ἅμα λέγων ταῦτα ἀπεμύττετό τε, καὶ τῇ φωνῇ σαφῶς κλαίειν E ἐφαίνετο. πάντες μὲν οὖν παρεμυθοῦντό τε αὐτὸν, ὡς * αὖθις γελασόμενοι, καὶ δειπνεῖν ἐκέλευον. Κριτόβουλος δὲ καὶ ἐξεκάγχασεν ἐπὶ τῷ οἰκτισμῷ αὐτοῦ. ὁ δὲ ὡς ᾔσθετο τοῦ γέλωτος, ἀνεκαλύψατό τε, καὶ τῇ ψυχῇ παρακελευσάμενος θαρρεῖν, ὅτι ἔσονται συμβολαὶ, πάλιν ἐδείπνει. ὡς δ' ἀφῃρέθησαν αἱ τράπεζαι, καὶ ἐσπείσαντο, καὶ ἐπαιάνισαν, ἔρχεταί τις αὐτοῖς ἐπὶ κῶμον Συρακούσιος ἄνθρωπος, ἔχων τε αὐλητρίδα ἀγαθὴν, καὶ ὀρχη-

* αὖθις

στρίδα τῶν τὰ θαύματα δυναμένων ποιεῖν, καὶ παῖδα πάνυ γε ὡραῖον, καὶ πάνυ καλῶς κιθαρίζοντα, καὶ ὀρχούμενον. ταῦτα δὲ καὶ ἐπιδεικνὺς ὡς ἐν θαύματι, ἀργύριον ἐλάμβανεν. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἡ αὐλητρὶς μὲν ηὔλησε, ὁ δὲ παῖς ἐκιθάρισε, καὶ ἐδόκουν μάλα ἀμφότεροι ἱκανῶς εὐφραίνειν, εἶπεν ὁ Σωκράτης· νὴ Δί', ὦ Καλλία, τελέως ἡμᾶς ἑστιᾷς. οὐ γὰρ μόνον δεῖπνον ἄμεμπτον παρέθηκας, ἀλλὰ καὶ θεάματα καὶ ἀκροάματα ἥδιστα παρέχεις. καὶ ὃς ἔφη· τί οὖν; εἰ καὶ μύρον τις ἡμῖν ἐνέγκαι, ἵνα καὶ εὐωδίᾳ ἑστιώμεθα; μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης. ὥσπερ γάρ τοι ἐσθὴς ἄλλη μὲν γυναικί, ἄλλη δὲ ἀνδρὶ καλή, οὕτω καὶ ὀσμὴ ἄλλη μὲν ἀνδρί, ἄλλη δὲ γυναικὶ πρέπει. καὶ γὰρ ἀνδρὸς μὲν δήπου ἕνεκα ἀνὴρ οὐδεὶς μύρῳ χρίεται. αἱ μέντοι γυναῖκες, ἄλλως τε * καὶ ἢν ὅταν νύμφαι τύχωσιν οὖσαι, ὥσπερ ἡ Νικηράτου, καὶ Κριτοβούλου, μύρου * μὲν τί καὶ προσδέονται. αὗται γὰρ τούτου ὄζουσιν. ἐλαίου δὲ τοῦ ἐν γυμνασίοις ὀσμὴ καὶ παροῦσα ἡδίων ἢ μύρου γυναιξί, καὶ ἀποῦσα ποθεινοτέρα. καὶ γὰρ δὴ μύρῳ μὲν ὁ ἀλειψάμενος καὶ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, εὐθὺς ἅπας ὅμοιον ὄζει. αἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἐλευθερίων μόχθων ὀσμαί, ἐπιτηδευμάτων τε χρηστῶν, καὶ χρόνου πολλοῦ δέονται, εἰ μέλλουσιν ἡδεῖαί τε καὶ ἐλευθέριοι ἔσεσθαι. καὶ ὁ Λύκων εἶπεν· οὐκοῦν νέοις μὲν ἂν εἴη ταῦτα. ἡμᾶς δὲ τοὺς μηκέτι γυμναζομένους τίνος ὄζειν δεήσει; καλοκἀγαθίας, νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης. καὶ πόθεν ἄν τις τοῦτο τὸ χρῖσμα λάβοι; οὐ, μὰ Δί', ἔφη, οὐ παρὰ τῶν μυροπωλῶν. ἀλλὰ πόθεν δή; ὁ μὲν Θέογνις ἔφη,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι
* Συμμιγῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

καὶ ὁ Λύκων εἶπεν· ἀκούεις ταῦτα, ὦ υἱέ; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ χρῆταί γε. ἐπεὶ γοῦν νικηφόρος * ἐβούλετο τοῦ παγκρατίου γενέσθαι, σὺν σοὶ σκεψάμενος αὖ, ὃς ἂν δοκῇ αὐτῷ ἱκανώτατος εἶναι * εἰς ταῦτα ἐπιτηδεῦσαι, τούτῳ συνέσται. ἐνταῦθα δὴ πολλοὶ ἐφθέγξαντο. καὶ ὁ μέν τις αὐτῶν εἶπε· ποῦ οὖν εὑρήσει τούτου διδάσκαλον; ὁ δέ τις, ὡς οὐδὲ διδακτὸν * τοῦτο εἴη. ἕτερος δέ τις, ὡς εἴπερ τι καὶ ἄλλο καὶ τοῦτο * μαθητέον.

ἢ ἂν νύμφαι μὲν οὐ προσδέονται — *Συμμιχθῇς* — *βούλοιτο* — *εἰς τί ταῦτα* — *ποτ* — *μαθητόν*

A tatricem ex earum numero haberet, quæ mira quædā efficiunt, itemq; formoſum admodum puerum, belle admodū canentem cithara, & ſaltātem. Atq; hæc ille miraculi loco exhibendo, pecuniam accipiebat. Poſteaquam tibicina & puer ceciniſſent, illa tibia, hic cithara, videreturq; ſatis homines exhilaraſſe: Profecto, mi Callia, inquit Socrates, cōuiuio nos abſoluto rebus omnibus excipis. Non enim tantū cœnam minime contemnēdam nobis adpoſuiſti, B ſed etiā ſpectacula & acroamata iucundiſſima exhibes. Tū ille: Quid ergo, inquit, ſi quis vnguētum nobis adtulerit, vt etiā fragrantia odoris excipiamur? Nequaquam, ait Socrates. Nam vti veſtis alia viro, alia mulieri pulchra eſt: ſic alius odor virum, alius mulierem decet. Nemo certe virorum vnguento viri cauſſa ſeſe vngit. Mulieres vero præſertim ſi ſponſæ ſint, quemadmodum iam eſt illa Nicerati, & Critobuli, nec illæ quidem vnguēto indi- C gent aliunde. Nam ipſæmet vnguentum redolēt. At odor olei, quo in gymnaſiis vtimur, ſi quidem adſit, gratior eſt, quā vnguenti mulieribus, & magis ſi abſit, expetitur. Etenim ſi quis vnguēto ſit delibutus, ſiue ſeruus, ſeu ingenuus; mox illorum quiuis eodem modo redolet. At qui ſunt ex laboribus exercitiorum liberalium odores, primū & exercitationes & lōgum tempus deſiderant ſi quidem & ſuaues & liberales eſſe debeant. Tum Lyco: Hæc i- D gitur ad iuuenes pertinēt, ait. Nos autem, qui exercitiis illis nō amplius vtimur, quid redolere debemus? Virtutem profecto & honeſtatē, ait, Socrates. Atque vnde quis illud vnguētum ſumſerit? Nequaquā certe, ait, ab vnguentario. Vnde igitur quæſo? Theognis dixit.

Tradent nempe boni bona, ſed ſi vixeris inter
Prauos, amittes quod tibi mentis adeſt.

Socrates de vnguēto differit.

Tum Lyco: Audis hęc, inquit, fili? Audit profecto, ait Socrates, & quidem ad vſum confert. Quapropter vbi talis quinquertij victor fieri volet, te in conſilium adhibe- E bit, vt eius vti conſuetudine poſſit, qui ad exercendum hoc ſtudij genus illi maxime conducturus videbitur. Atque heic varij multorum ſermones erant. Vnus inter alios aiebat: Vbinam ad hoc magiſtrum reperiet? Alius ne doceri quidem id poſſe, dicebat. Rurſus alius quiſpiā, ſi quid eſſet aliud, quod diſci poſſet, hoc certe poſſe.

Tum Socrates: Quãdo cõtrouerſum hoc eſt, inquit, in aliud tẽpus reiiciamus. Nunc quæ propoſita ſunt, abſoluamus. Nã video ſaltatricem hanc adſtare, & orbes quemdam ei adferre. Secundum hæc tibia canebat illa altera, & adſtãs ſaltatrici quidam, rotulas ei tradebat ad duodecim. Quibus acceptis illa, ſimul & ſaltabat, & vibratas iactabat ſurſum, facile coniiciens, quamnam in altitudinem coniiciendæ eſſent, vt eas concinne poſſet excipere. Tum Socrates: Cum ex aliis rebus, inquit, amici, tũ ex iis quæ puella hæc præſtat, perſpicuum eſt, ſexus muliebris indolem nihilo deteriorem eſſe virili, niſi quod & conſilium, & robur quoddam eum deficiat. Quapropter ſi cui veſtrum vxor eſt, fidenter eam doceat, quidquid tamdem ſit, in quo illam peritam habere cupit. Heic Antiſthenes: Cur igitur, ait, qui ea ſis in ſentẽtia, Socrates, non tu quoque Xanthippam inſtituis, quam vxorem habes omnium, quæ ſunt, & fuerunt, vt arbitror, & deinceps erunt, acerbiſſimam? Quod inquit, eos etiam video, qui equeſtris rei peritiſſimi fieri volunt, non illos ſibi equos comparare, qui lubentiſſime pareant: ſed valde animoſos exiſtimãt enim, ſe, ſi tales cohibere poſſint, facile alios etiam equos tractaturos. Itaq; & ipſe quum vti hominum conſuetudine cuperem, hanc mihi quæſiui; quod futurum ſcirem, vt ſi eam tolerare poſſem, facile cum vniuerſis hominibus ceteris verſarer. Atque hęc oratio ſic tum proferri viſa eſt, vt minime à ſcopo aberraret. Secundum hæc illatus eſt circulus quidam, gladiis erectis vndique plenus: atque in hos gladios illa ſaltatrix ita prouuebat, vt ſupra eos euecta, tamdem in caput prouolueretur. Itaque metuebãt ſpectatores, ne quid accideret ei; quum illa confidenter ac tuto hæc faceret. Tum Socrates adpellato Antiſthene: Non amplius contradicturos mihi ſpectatores arbitror, ait, quin fortitudo quoq; ſub doctrinam cadat: quando hæc tametſi mulier ſit, tam audacter in aduerſos gladios pergit. Ad hęc Antiſthenes: Ergo fuerit huic Syracuſano, ait, optimum, vt ſaltatrice ſua ciuitati oſtenſa dicat ſe, ſi pecuniam ei largiantur Athenienſes, effecturum, vt audeant omnes Athenienſes in haſtas aduerſas pergere? Tum Philippus: Profecto, inquit, lubẽter equidem Piſandrum concionatorem ſpectare velim diſcentem hãc rationem prouoluendi ſe inter gladios in caput: qui nunc propterea,

Quamobrem Socrates Xãthippam duxerit.

A ὁ δὲ Σωκράτης ἔφη· τοῦτο μὲν ἐπὶ ἀμφίλογόν ἐστιν· εἰσαῦθις ἀποθώμεθα· νυνὶ δὲ τὰ προκείμενα ἀποτελῶμεν. ὁρῶ γὰρ ἔγωγε τήν δὲ τὴν ὀρχηστρίδα ἐφεστηκυῖαν, καὶ τροχούς τινα αὐτῇ προσφέροντα. ἐκ τούτου δὴ ηὔλει μὲν αὐτῇ ἡ ἑτέρα. παρεστηκώς δέ τις τῇ ὀρχηστρίδι ἀνεδίδου τοὺς τροχοὺς μέχρι δώδεκα. ἡ δὲ, λαμβάνουσα ἅμα τε ὠρχεῖτο, καὶ ἀνερρίπτει * δινουμένους, συντεκμαιρομένη ὅσον ἔδει ῥιπτεῖν ὕψος, ὡς ἐν ῥυθμῷ δέχεσθαι αὐτούς. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοις δῆλον, καὶ ἐν οἷς

B δὲ ἡ παῖς ποιεῖ, ὅτι ἡ γυναικεία φύσις οὐδὲν χείρων τῆς τοῦ ἀνδρὸς οὖσα τυγχάνει, γνώμης δὲ καὶ ἰσχύος δεῖται. ὥστε εἴ τις ὑμῶν γυναῖκα ἔχει, θαρρῶν διδασκέτω ὅ,τι βούλοιτ' ἂν αὐτῇ ἐπισταμένῃ χρῆσθαι. καὶ ὁ Αντισθένης· πῶς οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτω γιγνώσκων, οὐ καὶ σὺ παιδεύεις Ξανθίππην, ἀλλὰ χρῇ γυναικὶ τῶν οὐσῶν, οἶμαι δὲ καὶ τῶν γεγενημένων, καὶ τῶν ἐσομένων, χαλεπωτάτῃ; ὅτι, ἔφη, ὁρῶ καὶ τοὺς ἱππικοὺς βουλομένους γενέσθαι, οὐ τοὺς εὐπειθεστάτους,

C ἀλλὰ τοὺς θυμοειδεῖς ἵππους κτωμένους. νομίζουσι γὰρ, ἢν τοὺς τοιούτους δύνωνται κατέχειν, ῥᾳδίως τοῖς γε ἄλλοις ἵπποις χρήσεσθαι. κἀγὼ δὴ βουλόμενος ἀνθρώποις χρῆσθαι καὶ ὁμιλεῖν, ταύτην κέκτημαι, εὖ εἰδὼς, ὅτι εἰ ταύτην ὑποίσω, ῥᾳδίως τοῖς γε ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις συνέσομαι. καὶ οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὐκ ἀπὸ τοῦ σκοποῦ ἔδοξεν εἰρῆσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ὀρθῶν. εἰς οὖν ταῦτα ἡ ὀρχηστρὶς ἐκυβίστα τε καὶ ἐξεκυβίστα

D ὑπὲρ αὐτῶν. ὥστε οἱ μὲν θεώμενοι ἐφοβοῦντο μή τι πάθῃ, ἡ δὲ θαρρούντως τε καὶ ἀσφαλῶς ταῦτα διεπράττετο. καὶ ὁ Σωκράτης καλέσας τὸν Αντισθένην, εἶπεν· οὔτοι τούς γε θεωμένους τάδε ἀντιλέξειν ἔτι οἴομαι, ὡς οὐχὶ καὶ ἡ ἀνδρεία διδακτὸν, ὁπότε αὕτη, καίπερ γυνὴ οὖσα, οὕτω τολμηρῶς εἰς τὰ ξίφη ἵεται. καὶ ὁ Αντισθένης εἶπεν· ἆρ' οὖν καὶ τῷδε τῷ Συρακοσίῳ κράτιστον, ἐπιδείξαντι τῇ πό-

E λει τὴν ὀρχηστρίδα εἰπεῖν, ἐὰν διδῶσιν αὐτῷ Αθηναῖοι χρήματα, * ποιήσειν πάντας Αθηναίους τολμᾶν ὁμόσε ταῖς λόγχαις ἰέναι; καὶ ὁ Φίλιππος· νὴ Δί', ἔφη, καὶ μὴν ἔγωγε ἡδέως ἂν θεώμην Πείσανδρον τὸν δημηγόρον μανθάνοντα κυβιστᾶν εἰς τὰς μαχαίρας, ὃς νῦν διὰ

δονουμένους

ποιήσειν

quod

A ὃ μὴ δύναται λόγχας ἀντιβλέπειν, οὐδὲ συστρατεύεσθαι ἐθέλει. ἐκ τούτου ὁ παῖς ὠρχήσατο. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· εἴδετ᾽, ἔφη, ὡς καλὸς ὁ παῖς ὢν, ὅμως σὺν τοῖς σχήμασιν ἔτι καλλίων φαίνεται, ἢ ὅταν ἡσυχίαν ἔχῃ. καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν· ἐπαινοῦντι ἔοικας τὸν ὀρχηστοδιδάσκαλον. ναὶ μὰ τὸν Δί᾽, ἔφη ὁ Σωκράτης. καὶ γὰρ ἄλλο τι προσενόησα, ὅτι οὐδὲν ἀργὸν τοῦ σώματος ἐν τῇ ὀρχήσει ἦν, ἀλλ᾽ ἅμα καὶ τράχηλος καὶ σκέλη καὶ χεῖρες ἐγυμνάζοντο, ὥσπερ χρὴ ὀρχεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐφορώτερον τὸ σῶμα ἕξειν. B καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη, πάνυ ἂν ἡδέως, ὦ Συρακόσιε, μάθοιμι τὰ σχήματα παρὰ σοῦ. καὶ ὅς· τί οὖν χρήσῃ αὐτοῖς; ἔφη. ὀρχήσομαι, νὴ Δία. ἐνταῦθα δὴ ἐγέλασαν ἅπαντες. καὶ ὁ Σωκράτης μάλα ἐσπουδακότι τῷ προσώπῳ· γελᾶτε, ἔφη, ἐπ᾽ ἐμοί; πότερον ἐπὶ τούτῳ, εἰ βούλομαι γυμναζόμενος μᾶλλον ὑγιαίνειν, ἢ εἰ ἥδιον ἐσθίειν καὶ καθεύδειν, C ἢ εἰ τοιούτων γυμνασίων ἐπιθυμῶ, μὴ ὥσπερ οἱ δολιχοδρόμοι τὰ σκέλη μὲν παχύνονται, τοὺς δὲ ὤμους λεπτύνονται, μηδ᾽ ὥσπερ οἱ πύκται τοὺς μὲν ὤμους παχύνονται, τὰ δὲ σκέλη λεπτύνονται, ἀλλὰ παντὶ διαπονῶν τῷ σώματι πᾶν ἰσόρροπον ποιεῖν; ἢ ἐπ᾽ ἐκείνῳ γελᾶτε, ὅτι οὐ δεήσει με συγγυμναστὴν ζητεῖν, οὐδ᾽ ἐν ὄχλῳ, πρεσβύτην ὄντα, ἀποδύεσθαι, ἀλλ᾽ ἀρέσκει μοι οἶκος ἑπτάκλινος, ὥσπερ καὶ νῦν τῷδε τῷ παιδὶ ἤρκεσε τόδε τὸ οἴκημα ἐνιδρῶσαι. D καὶ χειμῶνος μὲν ἐν στέγῃ γυμνάσομαι, ὅταν δὲ ἄγαν καῦμα ᾖ, ἐν σκιᾷ; ἢ τόδε γελᾶτε, εἰ μείζω τοῦ καιροῦ τὴν γαστέρα ἔχων, μετριωτέραν βούλομαι ποιῆσαι αὐτήν; ἢ οὐκ ἴστε, ὅτι ἔναγχος ἕωθεν Χαρμίδης οὑτοσὶ κατέλαβέ με ὀρχούμενον; ναὶ μὰ τὸν Δί᾽, ἔφη ὁ Χαρμίδης· καὶ τὸ μέν γε πρῶτον ἐξεπλάγην, καὶ ἔδεισα μὴ μαίνοιο· ἐπεὶ δέ σου ἤκουσα ὅμοια οἷς νῦν λέγεις, καὶ αὐτὸς ἐλθὼν οἴκαδε ὠρχούμην μὲν οὔ, (οὐ γὰρ πώποτε τοῦτ᾽ ἔμαθον) E ἐχειρονόμουν δέ. ταῦτα γὰρ ἠπιστάμην. νὴ Δί᾽, ἔφη ὁ Φίλιππος. καὶ γὰρ οὖν οὕτω τὰ σκέλη τοῖς ὤμοις φαίνει ἰσοφόρα ἔχειν, ὥστε δοκεῖς ἐμοὶ, κἂν εἰ τοῖς ἀγορανόμοις ἀφισταίης ὥσπερ ἄρτους τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἀζήμιος ἂν γενέσθαι.

quod haſtas aduerſas intueri nequeat, ne quidem cum aliis militatum ire vult. Deinde puer ſaltabat. ac Socrates: Videtis, inquit, quam elegans hic puer ſit, verum ſi geſtus adhibeat, etiam elegantior videatur, quam ſi quieſcat. Tum Charmides: Videris, ait, mihi magiſtrum ſaltationis huius laudare velle. Sic eſt profecto, inquit Socrates. Nam præterea quiddam aliud animaduerti, quod videlicet in ipſa ſaltatione nulla pars corporis otioſa eſſet: ſed ſimul & collum, & crura, & manus exercerentur, quemadmodum ſaltare conuenit eum qui corpus agiliꝰ habere velit. Ac equidem, ait, perlubenter, mi Syracuſane, geſtus hos abs te diſcerem. Et ille: Cuinam igitur, ait, vſui tibi fuerim? Saltabo ſcilicet. Tum vero ſublatus ab omnibus riſus. Et Socrates vultu maxime ad ſeriam quamdam ſpeciem compoſito Meane cauſſa ridetis? inquit. Num id propterea, quod exercēdo me efficere cupio, vt rectius valeam, vel quod maiori cum voluptate cibis veſci ac dormire velim; vel quod hęc exercitia deſidero, vt mihi non, quemadmodum in ſtadio currentibus vſu venit, crura compactiora fiant, humeri tenuiores; nec pugilū inſtar humeri craſſeſcant, crura adtenuentur: ſed toto corpore laborando, vniuerſum etiam eodem vt robore polleat, efficiam? An potius ea de cauſſa ridetis, quod minime futurum ſit neceſſarium, vt quæram exercitationis ſocium, neque vt in turba me, prouectæ vir ætatis, exuam: ſed ſuffectura mihi ſit domus ſeptem lectulorum capax, quemadmodum huic etiam puero ſatis hoc conclaue fuit, in quo ſudaret? Tum quod per hyemem ſub tecto me ſim exercitaturus, viciſſim vbi magnus æſtus fuerit, in vmbra. An id potius ridetis, quod quum ampliorem, quam par ſit, ventrem habeam, reddere hunc aliquanto minorem velim? An neſcitis, Charmidem hunc nuper admodum me ſaltantem mane deprehendiſſe? Profecto ſic eſt, ait Charmides. Et initio quidem obſtupui, ac ne inſanires, veritus ſum. Verum vbi te audiui cōſimilia dicere iis quæ nunc dicis; etiam ipſe domum vbi veniſſem, nō ſaltabam quidem, quando id numquam didici; ſed manibus geſticulabar, quod facere noram. Eſt ita profecto, inquit Philippus. Nam crura videris tam æqualis habere cum humeris ponderis, vt ſi apud annonæ præfectos inferiorum pondus examinares ad ſuperiora, ſicut in panibus fieri ſolet, non multatus euaderes.

Tū Callias: Me vero arceſſe, ait, mi Socrates, quum ſaltādi rationem voles diſcere, vt tibi me opponam, & vna diſcā. Age vero, inquit Philippus, etiam mihi tibiam inflet, vt & ipſe ſaltem. Quumq; ſurrexiſſet, hinc inde incedebat ac pueri puellęq; ſaltationem imitabatur. Primū vero, quod prædicaſſent puerum, qui ex geſtibus etiā pulchrior exſtitiſſet: ipſe contra, quamcumque corporis partem mouiſſet, vt magis ille motus, quam eſſet reabſe, ridiculus videretur, effecit. Quod autem puella flexo retro corpore rotas imitaretur, id ipſe ſic exhibebat, vt in anteriorem partē ſeſe demittens, rotas imitari conaretur. Tamdem quia puerum laudabāt, qui inter ſaltandum corpus vniuerſum exerceret: iuſſa fidicina celeriorem aliquem numerum proferre, crura, manus, caput, omnia ſimul iactabat. Poſteaquam defatigatus eſſet: Hoc argumento eſt, inquit in lectulum procumbens, etiam meas ſaltationes egregie corpus exercere, quod ſitiam. Infundat mihi puer magnam illam pateram. Et nobis quoq;, ſubiecit Callias. Quippe nos etiam ſitimus, dum te ridemus. At Socrates: Enimuero, ait, ô viri, etiā mihi vel maxime videtur eſſe bibendum. Nam reuera vinum, dum animos rigat, mœrores quidem, perinde ac mādragoras homines, ſopit; & hilaritates, perinde ac oleum flāmam, excitat. Videtur autem mihi hominum quoque corporibus idem accidere, quod terra naſcētibus. Nam quum hæc à Deo rigātur imbre nimio, non poſſunt erigi, nec ab auris perflari. At vbi tantum hauriunt, quantum eis gratum eſt: admodum erecta incrementum ſumunt, ac florentia conſequuntur, vt fructus ferāt. Ita nos quoque, ſi potum immodicum infundamus, mox & corpora nobis, & animi vacillabunt; ac ne quidem reſpirare, nedum proferre quidquam poterimus. *At ſi pueri minutis poculis crebro nos quaſi rore quodā adſperſerint, vt & ipſe verbis Gorgianis vtar, tum ſcilicet non coacti à vino temulenti fiemus, ſed perſuaſi ad ludicra deſcendemus. Atque hæc tunc omnibus ita placuerunt. Philippus autem adiecit: debere pocillatores imitari ſtrenuos aurigas in eo, vt pocula celeriuſcule circumagerēt: quod quidē à pocillatoribus eſt factum. Secūdùm hæc lyra puer ad tibiā accōmodata, & cithara vtebatur, & canebat.

A καὶ ὁ Καλλίας εἶπεν· ὦ Σώκρατες, ἐμὲ μὲν παρακάλει, ὅταν μέλλῃς μανθάνειν ὀρχεῖσθαι, ἵνα σοι ἀντιστοιχῶ τε καὶ συμμανθάνω. ἄγε δή, ἔφη ὁ Φίλιππος, καὶ ἐμοὶ αὐλησάτω, ἵνα καὶ ἐγὼ ὀρχήσωμαι. ἐπεὶ δ' ἀνέστη, διῆλθε μιμούμενος τήν τε τοῦ παιδὸς καὶ τὴν τῆς παιδὸς ὄρχησιν. καὶ πρῶτον μέν, ὅτι ἐπῄνεσαν, ὡς ὁ παῖς σὺν τοῖς σχήμασιν ἔτι καλλίων ἐφαίνετο, ἀνταπέδειξεν ὅ,τι κινοίη τοῦ σώματος, ἅπαν τῆς φύσεως γελοιότερον. ὅτι δὲ ἡ παῖς εἰς τοὔπισθεν
B καμπτομένη τροχοὺς ἐμιμεῖτο, ἐκεῖνος ταὐτὰ εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἐπικύπτων, μιμεῖσθαι τροχοὺς ἐπειρᾶτο. τέλος δ', ὅτι τὸν παῖδ' ἐπῄνουν, ὡς ἐν τῇ ὀρχήσει ἅπαν τὸ σῶμα γυμνάζοι, κελεύσας τὴν αὐλητρίδα θάττονα ῥυθμὸν ἐπάγειν, ἵει ἅμα πάντα, καὶ σκέλη, καὶ χεῖρας, καὶ κεφαλήν. ἐπεὶ δὲ ἀπειρήκει, κατακλινόμενος εἶπε· τεκμήριον, ὦ ἄνδρες, ὅτι καλῶς γυμνάζει καὶ τὰ ἐμὰ ὀρχήματα. ἐγὼ γοῦν διψῶ, καὶ ὁ παῖς ἐγχεάτω μοι τὴν μεγά-
C λην φιάλην. νὴ Δί', ἔφη ὁ Καλλίας, καὶ ἡμῖν γε, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς διψῶμεν ἐπὶ σοὶ γελῶντες. ὁ δ' αὖ Σωκράτης εἶπεν· ἀλλὰ πίνειν μέν, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐμοὶ πάνυ δοκεῖ. τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχάς, τὰς μὲν λύπας, ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους, κοιμίζει, τὰς δὲ φιλοφροσύνας, ὥσπερ ἔλαιον φλόγα, ἐγείρει. δοκεῖ μέντοι μοι καὶ τὰ τῶν * ἀνδρῶν σώματα ταὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν γῇ φυομένων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὅταν μὲν ὁ θεὸς αὐτὰ ἄγαν
D ἀθρόως ποτίζῃ, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι, οὐδὲ ταῖς αὔραις διαπνεῖσθαι. ὅταν δ' ὅσῳ ἥδεται τοσοῦτο πίνῃ, καὶ μάλα ὀρθά τε αὔξεται, καὶ θάλλοντα ἀφικνεῖται εἰς τὴν καρπογονίαν. οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς, ἢν μὲν ἀθρόον τὸ ποτὸν ἐγχεώμεθα, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφαλοῦνται, καὶ οὐδὲ ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι λέγειν τι δυνησόμεθα. ἢν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες μικραῖς κύλιξι πυκνὰ ἐπιψακάζωσιν, ἵνα καὶ
E ἐγὼ ἐν Γοργιείοις ῥήμασιν εἴπω, οὕτως οὐ βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ οἴνου μεθύειν, ἀλλ' ἀναπειθόμενοι πρὸς τὸ * παιγνιωδέστερον ἀφιξόμεθα. ἐδόκει μὲν δὴ ταῦτα πᾶσι. προσέθηκε δὲ ὁ Φίλιππος, ὡς χρὴ τοὺς οἰνοχόους μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ἁρματηλάτας, θᾶττον περιελαύνοντας τὰς κύλικας. οἱ μὲν δὴ οἰνοχόοι οὕτως ἐποίουν. ἐκ δὲ τούτου συνηρμοσμένῃ τῇ λύρᾳ πρὸς τὸν αὐλὸν ἐκιθάριζεν ὁ παῖς, καὶ ᾖσεν.

* Cic. in Catone Maiore: Delectant me pocula, ſicut in Sympoſio Xenophontis, minuta & rorantia.

ἀνδρῶν συμπόσια ταῦτα

παιδιωδέστερον

ἔνθα δὴ ἐπῄνεσαν μὲν ἅπαντες, ὁ δὲ Χαρμίδης καὶ εἶπεν· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Σωκράτης ἔφη τὸν οἶνον, οὕτω καὶ αὕτη ἡ κρᾶσις τῶν τε παίδων τῆς ὥρας καὶ τῶν φθόγγων τὰς μὲν λύπας κοιμίζειν, τὴν δ' ἀφροδίτην ἐγείρειν. ἐκ τούτου δὲ πάλιν εἶπεν ὁ Σωκράτης· οὗτοι μὲν δή, ὦ ἄνδρες, ἱκανοὶ τέρπειν ἡμᾶς φαίνονται· ἡμεῖς δὲ τούτων οἶδ' ὅτι πολὺ βελτίονες οἰόμεθα εἶναι. οὐκ αἰσχρὸν οὖν, εἰ μηδ' ἐπιχειρήσομεν συνόντες ὠφελεῖν τι, ἢ εὐφραίνειν ἀλλήλους; ἐντεῦθεν εἶπον πολλοί· σὺ τοίνυν ἡμῖν ἐξηγοῦ, ποίων λόγων ἁπτόμενοι μάλιστ' ἂν ταῦτα ποιοῖμεν. ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἥδιστ' ἂν ἀπολάβοιμι παρὰ Καλλίου τὴν ὑπόσχεσιν. ἔφη γὰρ δήπου, εἰ συνδειπνοῖμεν, ἐπιδείξειν τὴν αὑτοῦ σοφίαν. καὶ ἐπιδείξω γε, ἔφη, ἐὰν καὶ ὑμεῖς ἅπαντες εἰς μέσον φέρητε ὅ,τι ἕκαστος ἐπίστασθε ἀγαθόν. ἀλλ' οὐδείς σοι, ἔφη, ἀντιλέγει τὸ μὴ οὐ λέξειν ὅ,τι ἕκαστος ἡγεῖται πλείστου ἄξιον ἐπίστασθαι. ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, λέγω ὑμῖν, ἐφ' ᾧ μέγιστον φρονῶ. ἀνθρώπους γὰρ οἶμαι ἱκανὸς εἶναι βελτίους ποιεῖν. καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε, πότερον τέχνην τινὰ βαναυσικὴν, ἢ καλοκαγαθίαν διδάσκων; ἡ καλοκαγαθία ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη. νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἀντισθένης, ἥ γε ἀναμφιλογωτάτη. ἐπεί τοι ἀνδρεία μὲν καὶ σοφία ἔστιν ὅτε βλαβερὰ καὶ φίλοις καὶ πόλει δοκεῖ εἶναι. ἡ δὲ δικαιοσύνη οὐδὲ καθ' ἓν συμμίγνυται τῇ ἀδικίᾳ. ἐπειδὰν μὲν τοίνυν καὶ ἡμῶν ἕκαστος εἴπῃ ὅ,τι ὠφέλιμον ἔχει, τότε κἀγὼ οὐ φθονήσω εἰπεῖν τὴν τέχνην, δι' ἧς τοῦτο ἀπεργάζομαι. ἀλλὰ σὺ αὖ, ἔφη, λέγε, ὦ Νικήρατε, ἐπὶ ποίᾳ ἐπιστήμῃ μέγα φρονεῖς; καὶ ὃς εἶπεν· ὁ πατὴρ ὁ ἐπιμελούμενος, ὅπως ἀνὴρ ἀγαθὸς γενοίμην, ἠνάγκασέ με πάντα τὰ Ὁμήρου ἔπη μαθεῖν. καὶ νῦν δυναίμην ἂν Ἰλιάδα ὅλην καὶ Ὀδύσσειαν ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. ἐκεῖνο δ', ἔφη ὁ Ἀντισθένης, λέληθέ σε, ὅτι καὶ οἱ ῥαψῳδοὶ πάντες ἐπίστανται ταῦτα τὰ ἔπη; καὶ πῶς ἄν, ἔφη, λελήθοι ἀκροώμενόν γε αὐτῶν ὀλίγου ἀν' ἑκάστην ἡμέραν; οἶσθά τι οὖν ἔθνος, ἔφη, ἠλιθιώτερον ῥαψῳδῶν; οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Νικήρατος, οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. δῆλον γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι τὰς ὑπονοίας οὐκ ἐπίστανται. σὺ δὲ Στησιμβρότῳ τε καὶ Ἀναξιμάνδρῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς πολὺ δέδωκας ἀργύριον, ὥστε οὐδέν σε τῶν πολλοῦ ἀξίων λέληθε.

A Quod quum laudaſſent vniuerſi, Charmides ait: Mihi vero videtur, ô viri, quemadmodum de vino dixit Socrates, ita puerilis hæc venuſtas cōmiſta ſonis illis mœrores ſopire, ac venerem excitare. Tum Socrates rurſum: Videntur hi quidem, ait, ô viri, ſatis delectare nos poſſe: verum ſat ſcio nos exiſtimare, quod illis multo ſimus meliores. An non igitur eſt turpe, nos, quū vna ſimus, non eniti, vt nonnihil inuicem & commodi nobis, & hilaritatis adferamus? Tum vero cōplures: Ergo tu nobis B exponito, inquiūt, quos adtingere ſermones oporteat, vt id maxime conſequamur. Equidē, ait, lubentiſſime frui Calliæ promiſſo velim. Dicebat enim, ſi cū ipſo cœnaremus, oſtentaturum ſe nobis ſapientiam ſuam. Oſtendam equidem, ait, ſi quidem vos quoque vniuerſi, quidquid boni noſtis ſinguli, in medium contuleritis. At nemo eſt, qui aduerſetur, ait, quominus indicaturus ſit, quidnam quiſque maximi faciundum ſcire ſe arbitretur. Ego igitur C vobis dico, quo me potiſſimum efferam. Nam arbitror poſſe me homines meliores efficere. Tum Antiſthenes, Vtrū, inquit, artem aliquam ſordidam docendo, an honeſtatem? Iuſtitia eſt honeſtas. Eſt profecto, inquit Antiſthenes, & quidem ea, de qua minime dubitari debeat. Nam fortitudo & ſapiētia nonnumquam & amicis & reipublicæ videntur eſſe noxiæ: verum iuſticia ne parte quidem minima cum iniuſticia miſcetur. Poſteaquam igitur vnuſ- D quiſque noſtrum dixerit, quid habeat rei vtilis, tū & ego dicere nō grauabor, quanam illud arte efficiam. Tu vero, Nicerate, dicito nobis, cuius ſcientiæ cauſſa elato ſis animo. Pater meus, ait Niceratus, quū ſtudioſe daret operam, vt in virum honeſtum ac bonum euaderem, coegit omnes Homeri me verſus diſcere. Iamque adeo poſſem totam Iliadē & Vlyſſeam de memoria promptam recitare. Verū ignoras, inquit Antiſthenes, etiā omnes verſuum recitatores eoſdē verſus tenere? Qui poſ- E ſim ignorare, ait, quum propemodum ſingulis eos diebus audiam? An igitur vllam rationem hominum ſtultiorem noſti, quam ſint illi recitatores? Nō profecto, inquit Niceratus, non ita mihi videtur. Perſpicuum eſt enim, ait Socrates, illos verſuum ſententias non intelligere. Tu autem Steſimbroto, & Anaximandro, & multis aliis non parum pecuniæ dediſti: quo fit vt nihil eorū quę magni ſunt facienda, igno-

res. Quid tu vero Critobule, inquit, habes rei, quo te plurimũ effers? Ob formæ elegantiam, ait. Num igitur & tu, inquit Socrates, dicere poteris, te pulchritudine tua poſſe nos meliores reddere? Ni poſſim id, perſpicuum eſt, me nullius hominem pretij viſum iri. Quid tu autem Antiſthenes? ait, quam ob rem te effers? Ob diuitias, inquit. Quem rurſus Hermogenes interrogabat, an multum haberet argenti. At is cum iureiurando, ne obolum quidem habere ſe ait. Sed multum agri poſſides? inquit. Fortaſſe tantum, reſpondit, quãtum huic Autolyco ſatis ſit, de quo ſe puluere conſpergat. Sed & tu audiendus es. Quanam te Charmides, temet effers? Equidẽ me, inquit, ob paupertatem effero. Profecto, ait Socrates, iucũdam quidem ac gratam ob rem: quæ minime obnoxia eſt inuidiæ, minime pugnas de ſe concitat, ſine cuſtodia ſeruari poteſt, neglecta denique vires adquirit. At tu Socrates, inquit Callias quare fretus de te magnifice ſentis? Ille vultu maximam ad grauitatem compoſito: Lenocinio, reſpondit. Quumque riſiſſent omnes: Vos quidem ridete, inquit, at ego ſcio me magnam accipere poſſe pecuniæ copiã, ſi hac arte velim vti. Et Lyco Philippum indicans: Tu quidem, ait, idcirco te effers, quod riſum excitare potes? Iuſtius, inquit, mea quidem ſentẽtia, quã Philippides hiſtrio, qui mirifice propterea ſuperbit, quod multis lacrumas excutere poſſit. An non tu quoque, mi Lyco, ſubiecit Antiſthenes, indicabis, quam ob cauſſam elato ſis animo? An non vobis omnibus notũ eſt, ait, id ob filium hũc meum fieri? Atque is ipſe, ſubiecit aliquis, haud dubie propterea, quod victoriam ſit adeptus. Et Autolycus quum erubuiſſet: Minime profecto, inquit. Ibi coniectis in eũ oculis omnium, qui quidem delectati eſſent, quod loquẽtem audiuiſſent, quidã ipſũ interrogat: Quo igitur te iactas, Autolyce? Patre, inquit: ſimulque ad patrem ſeſe acclinabat. Quod vbi conſpexiſſet Callias: Scis, inquit, mi Lyco, te omnium hominum eſſe opulẽtiſſimum? Id ego profecto, ait, ignoro. An igitur fugit te, quod ne regis quidem opes cum filio commutares? Ipſo in facinore deprehenſus ſum, inquit, omnium, vti quidem videtur, hominum opulentiſſimus. Tu vero Hermogenes, ait Niceratus, qua te potiſſimum tibi places? Ob amicorum, inquit, virtutem & potẽtiam, & quod tales quum ſint, nihilominus ſua me cura complectantur. Tum omnes eum intueri, ac plerique in-

A τί γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἐπὶ τίνι μέγιστον φρονεῖς; ἐπὶ κάλλει, ἔφη. ἦ οὖν* καὶ σύ, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἕξεις λέγειν, ὅτι τῷ σῷ κάλλει ἱκανὸς εἶ βελτίους ἡμᾶς ποιεῖν; εἰ δὲ μή, δῆλον γε, ὅτι φαῦλος φανοῦμαι. τί γὰρ σύ, εἶπεν, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς, ὦ Ἀντίσθενες; ἐπὶ πλούτῳ, ἔφη. ὁ δὲ Ἑρμογένης ἀνήρετο, εἰ πολὺ εἴη αὐτῷ ἀργύριον. ὁ δὲ ἀπώμοσε μηδὲ ὀβολόν. ἀλλὰ γῆν πολλήν, ἔφη, κέκτησαι; ἴσως ἄν, ἔφη, Αὐτολύκῳ τούτῳ ἱκανὴ γένοιτο ἐγκονίσασθαι. ἀκουστέον
B ἂν εἴη καὶ σοῦ. τί γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Χαρμίδη, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς; ἐγὼ αὖ, ἔφη, ἐπὶ πενίᾳ μέγα φρονῶ. νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπ' *ἀχαρίστῳ γε πράγματι. τοῦτο γὰρ δὴ ἥκιστα μὲν ἐπίφθονον, ἥκιστα δὲ περιμάχητον, καὶ ἀφύλακτον ὂν σώζεται, καὶ ἀμελούμενον ἰσχυρότερον γίνεται. σὺ δὲ δή, ἔφη ὁ Καλλίας, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς ὦ Σώκρατες; καὶ ὅς, μάλα σεμνῶς ἀνασπάσας τὸ πρόσωπον· ἐπὶ μαστροπείᾳ, εἶπεν. ἐπεὶ δὲ ἐγέ-
C λασαν ἐπ' αὐτῷ, ὑμεῖς μὲν γελᾶτε, ἔφη· ἐγὼ δὲ οἶδ' ὅτι καὶ πάνυ ἂν πολλὰ χρήματα λαμβάνοιμι, εἰ βουλοίμην χρῆσθαι τῇ τέχνῃ. σύ γε μήν, δῆλον ἔφη ὁ Λύκων τὸν Φίλιππον, ἐπὶ τῷ γελωτοποιεῖν μέγα φρονεῖς; δικαιότερόν γ', ἔφη, οἴομαι ἢ Καλλιππίδης ὁ ὑποκριτής, ὃς ὑπερσεμνύνεται ὅτι δύναται πολλοὺς κλαίοντας καθίζειν. οὐκοῦν καὶ σὺ ἔφη ὁ Ἀντισθένης, λέξεις ὦ Λύκων, ἐπὶ
D τίνι μέγα φρονεῖς; καὶ ὃς ἔφη· οὐ γὰρ ἅπαντες ἴστε, ἔφη, ὅτι ἐπὶ τούτῳ τῷ υἱῷ; οὗτός γε μήν, ἔφη τις, δῆλον ὅτι ἐπὶ τῷ νικηφόρος εἶναι. καὶ ὁ Αὐτόλυκος ἀνερυθριάσας εἶπε, μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ἐπεὶ δὲ ἅπαντες ἡσθέντες ὅτι ἤκουσαν αὐτοῦ φωνήσαντος, προσέβλεψαν, ἤρετό τις αὐτόν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ μήν, ὦ Αὐτόλυκε; ὁ δ' εἶπεν, ἐπὶ τῷ πατρί. καὶ ἅμα ἐνεκλίθη αὐτῷ. καὶ ὁ Καλλίας ἰδών, ἆρ' οἶσθα, ἔφη, ὦ Λύκων, ὅτι πλουσιώτατος εἶ ἀνθρώπων; μὰ Δί', ἔφη, τοῦτο μέντοι ἐγὼ οὐκ οἶδα.
E ἀλλὰ λανθάνει σε, ὅτι οὐκ ἂν δέξαιο τὰ βασιλέως χρήματα ἀντὶ τοῦ υἱοῦ; ἐπ' αὐτοφώρῳ εἴλημμαι, ἔφη, πλουσιώτατος, ὡς ἔοικεν, ἀνθρώπων ὤν. σὺ δέ, ἔφη ὁ Νικήρατος, ὦ Ἑρμόγενες, ἐπὶ τίνι μάλιστα ἀγάλλῃ; καὶ ὅς, ἐπὶ φίλων, ἔφη, ἀρετῇ καὶ δυνάμει, καὶ ὅτι τοιοῦτοι ὄντες ἐμοῦ ἐπιμέλονται. ἐνταῦθα τοίνυν πάντες προσέβλεψαν αὐτῷ, καὶ πολλοὶ

ἅμα ἤροντο, εἰ καὶ σφίσι δηλώσει αὐτούς. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι οὐ φθονοίη. ἐκ τούτου ἔλεξεν ὁ Σωκράτης· Σκοπῶ λοιπὸν ἂν εἴη ἡμῖν, ἃ ἕκαστος ὑπέσχετο, ἀποδεικνύναι, ὡς πολλοῦ ἄξιά ἐστιν. ἀκούοιτ' ἄν, ἔφη ὁ Καλλίας, ἐμοῦ πρῶτον. ἐγὼ γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ὑμῶν ἀκούω ἀπορούντων, τί τὸ δίκαιον, ἐν τούτῳ δικαιοτέρους τοὺς ἀνθρώπους ποιῶ. καὶ ὁ Σωκράτης· πῶς, ὦ λῷστε; ἔφη. διδοὺς νὴ Δί' ἀργύριον. καὶ ὁ Ἀντισθένης ἐπαναστὰς μάλα ἐλεγκτικῶς αὐτὸν ἐπήρετο· οἱ δὲ ἄνθρωποι, ὦ Καλλία, πότερον ἐν ταῖς ψυχαῖς, ἢ ἐν τῷ βαλαντίῳ τὸ δίκαιόν σοι δοκοῦσιν ἔχειν; ἐν ταῖς ψυχαῖς, ἔφη. κἄπειτα σὺ εἰς τὸ βαλάντιον διδοὺς ἀργύριον, τὰς ψυχὰς δικαιοτέρας ποιεῖς; μάλιστα. πῶς; ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι, ὡς ἔστιν ὅτου πριάμενοι τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσιν, οὐκ ἐθέλουσι κακουργοῦντες κινδυνεύειν. ἢ καί σοι, ἔφη, ἀποδιδόασιν ὅ,τι ἂν λάβωσι; μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή. τί δαὶ, ἀντὶ τοῦ ἀργυρίου χάριτας; οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ τοῦτο· ἀλλ' ἔνιοι καὶ ἐχθιόνως ἔχουσιν, ἢ πρὶν λαβεῖν. θαυμαστά γ', ἔφη ὁ Ἀντισθένης, ἅμα εἰσβλέπων, ὡς ἐλέγχων αὐτόν, εἰ μὲν πρὸς τοὺς ἄλλους δύνασαι δικαίους [ἂν] ποιεῖν αὐτούς, πρὸς δὲ σαυτὸν οὔ. καὶ τί τοῦτ', ἔφη ὁ Καλλίας, θαυμαστόν; οὐ καὶ τέκτονάς τε καὶ οἰκοδόμους πολλοὺς ὁρᾷς οἳ ἄλλοις μὲν πολλοῖς ποιοῦσιν οἰκίας, ἑαυτοῖς δὲ οὐ δύνανται ποιῆσαι, * ἀλλ' ἐν μισθωτοῖς αὐτοῖς οἰκοῦσι; καὶ ἀνάσχου μέντοι, ὦ σοφιστά, ἐλεγχόμενος. νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀνεχέσθω μέντοι. ἐπεὶ καὶ οἱ μάντεις λέγονται δήπου ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔληξεν. ἐκ τούτου δὲ ὁ Νικήρατος, ἀκούοιτ' ἄν, ἔφη, καὶ ἐμοῦ, ἃ ἔσεσθε βελτίονες, ἂν ἐμοὶ συνῆτε. ἴστε γὰρ δήπου, ὅτι Ὅμηρος ὁ σοφώτατος πεποίηκε σχεδὸν περὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων. ὅστις ἂν οὖν ὑμῶν βούληται ἢ οἰκονομικὸς, ἢ δημηγορικὸς, ἢ στρατηγικὸς γενέσθαι, ἢ ὅμοιος Ἀχιλλεῖ, ἢ Αἴαντι, ἢ Νέστορι, ἢ Ὀδυσσεῖ, ἐμὲ θεραπευέτω. ἐγὼ γὰρ ταῦτα πάντα ἐπίσταμαι. ἢ καὶ βασιλεύειν, ἔφη ὁ Ἀντισθένης, ἐπίστασαι; ὅτι οἶσθα ἐπαινέσαντα αὐτὸν τὸν Ἀγαμέμνονα ὡς βασιλεύς τε εἴη ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ἔγωγε, ὅτι ἁρματηλατοῦντα δεῖ ἐγγὺς μὲν τῆς στήλης κάμψαι,

ἀπὸ μισθοῦ ἐν αὐτοῖς

A terrogare, num & ipſis eos indicare vellet. Reſpondebat autem, non velle ſe hoc ipſis inuidere. Secundum hæc Socrates: Reſtat igitur, ait, vt demonſtret quilibet, ea quæ pollicitꝰ eſt, maximi eſſe faciũda. Audietis, ait Callias, me primum. Nam interea, dum vos audio, quid ius & æquum ſit, ambigentes; homines efficio iuſtiores. Qui hoc, vir optime? ait Socrates. Dum pecuniam largior. Et ſurgens Antiſthenes, admodum acriter eum confutaturus interB rogabat: Homines vero, Callia, vtrum tibi videtur, in animis an in crumena iuſticiã habere? In animis, inquit. Et tu quum in crumenam argentum largiris, animos iuſtiores facis? Maxime. Quo pacto? Quod quum ſciãt habere ſe, vnde neceſſaria parare ſibi emendo poſſint, malefacere ſuo cum periculo nolint. Num tibi reddunt, quod acceperunt? Non profecto. Quid autem pro pecunia? num gratias? Ne id quidem certe, inquit. Immo nonnulli etC iam magis hoſtiliter adfecti erga me ſunt, quam id temporis, quum nec dum quidquam accepiſſent. Mira quidem, ait Antiſthenes, ſimul eum intuẽdo quaſi coarguens: poſſe te illos reddere iuſtos erga ceteros, nos autem erga teipſum. Et cur hoc mirum eſt? ait Callias. An nõ & fabros, & ſtructores ædium complures cernis, qui alijs quidem multis domus ædificãt, ſibi ædificare non poſſunt, ſed mercede conductas incolũt? Sine te coargui, profeſſor ſaD pientiæ. Profecto, inquit Socrates, patiatur ſane. Nam & vates feruntur certe aliis quidem futurum quod ſit, denuntiare: ſibi vero quod immineat, non proſpicere. Atque hic eius ſermonis finis fuit. Secundum hæc Niceratus: Audite, inquit, me quoque, de iis quæ vos meliores effectura ſunt, ſi mecum verſabimini. Noſtis enim certe, Homerum illum ſapiẽtiſſimum fere cõplexum eſſe poematis ſuis omnes res humanas. Quamobrem quiſquis veſtrum vel adminiſtrationis domeſticæ, vel oranE di ad populum, vel rei imperatoriæ peritus fieri vult, vel Achilli, Aiaci, Neſtori, Vlyſſi ſimilis: me colat, qui hæc omnia cognita habeo. Num & regnãdi, ait Antiſthenes, ſcientiam habes? Noſti enim laudatum eſſe ab ipſo Agamemnonem, quod rex eſſet bonus, & bellator fortis. Etiam hoc profecto ſcio, inquit, quod prope columnã quidẽ auriga cõuertere ſe debeat.

Homeri poemata.

Ille ſed inclinet læuam ſe verſus, in ipſo
Curru: & equum dextrum propellat voce, manuque
Cedat, eique ſimul laxas permittat habenas.

Præterea quiddam aliud noui, vosq; adeo periculũ eius mox facere poteritis. Dixit enim Homerus, cepam eſſe potus condimentum. Quamobrem ſi cepam quis adferat, mox hanc vtilitatẽ percipietis, quod eſtis maiori cum voluptate bibituri. Tum Charmides: Cupit, inquit, ô viri, Niceratus ita redire domum, quo cepas redoleat; vt vxor ipſius credat, nullam ne cogitaſſe quidem ipſum oſculari. Non profectò, inquit Socrates, ſed aliam quoque fortaſſis opinionem ridiculam poſſimus addere. Videtur enim cepa ſic eſſe cõdimentum, vt nõ cibum modo ſed potum quoq; ſuauiorem efficiat. Quod ſi hâc etiam à cœna veſcamur, verendum, ne quis nos ad Calliam ſic acceſſiſſe dicat, vt voluptatiam vitam ageremus. Nequaquam, ait, ô Socrates. Nam in pugnam pergenti ceparum vſus conuenit, quemadmodum quidam allio gallos paſcunt, ac deinde committunt. Nobis autem hoc conſilij potius eſt, vt oſculaturi libentius ſimus, quam prœlio congreſſuri. Hic eius orationis finis fuit. Tum Critobulus: Ergo & ipſe dicam, ait, quibus de cauſſis ob formę elegãtiam me efferam. Dic, aiunt. Atqui ſi formoſus non ero, quemadmodũ puto, merito vos fraudis pœnam ſuſtinueritis. Nam ſemper iureiurãdo confirmatis, formoſum eſſe me, nemine id à vobis exigente. Ac fidem vobis equidem habeo, quos eſſe bonos & honeſtos viros arbitror. At ſi reuera formoſus ſũ, ac vobis idẽ erga me accidit, quod mihi erga illum, quem formoſum eſſe puto: Deos omnes teſtor, nolle me regis imperium potius, quam formę præſtantiam. Quippe Cliniam modo ſpecto lubentius, quam cetera vniuerſa, quæ pulchra ſunt in rebus humanis: & alia quod adtinet omnia, cæcus eſſe malim, quam eius adſpectu ſolius reuera carere. Nocti etiam ſomnoque ſuccenſeo, quod eum non video: diei vero ac ſoli gratiã habeo maximam, quod Cliniam mihi ſpectandum exhibeat. Æquum eſt etiam, vt nos formoſi propter hęc quoque ſimus animis elatis, quod eum, qui viribus polleat, laborãdo adquirere bona neceſſe ſit; & fortem, pericula ſubeundo, & ſapientem, dicendo: at qui formoſus eſt, etiamſi quieſcat, omnia tamen perficere poteſt. Equidem tametſi

A Αὐτὸν δὲ κλινθῆναι ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου
Ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν, ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
Κένσαι ὁμοκλήσαντ', εἶξαί τέ οἱ ἡνία χερσί.

καὶ πρὸς τούτοις γε ἄλλο οἶδα, καὶ ὑμῖν αὐτίκα μὰ Δί' ἔξεστι πειρᾶσθαι. εἶπε γάρ που Ὅμηρος, ἐπὶ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον. ἐὰν οὖν ἐνέγκῃ τις κρόμυον, αὐτίκα μάλα τοῦτό γε ὠφελημένοι ἔσεσθε. ἥδιον γὰρ πίεσθε. καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν ὦ ἄνδρες, ὁ Νικήρατος κρομμύων ὄζων ἐπιθυμεῖ οἴκαδε ἐλθεῖν, ἵν' ἡ γυνὴ αὐτοῦ πιστεύῃ, B μὴ διανοηθῆναι μηδένα ἂν φιλῆσαι αὐτόν. νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀλλ' ἄλλην που δόξαν γελοίαν κίνδυνος ἡμῖν προσλαβεῖν. ὄψον μὲν γὰρ δὴ οὕτως ἔοικεν εἶναι, ὡς κρόμμυόν γε οὐ μόνον σῖτον, ἀλλὰ καὶ ποτὸν ἡδύνει. εἰ δὲ δὴ τοῦτο καὶ μετὰ δεῖπνον τρωξόμεθα, ὅπως μὴ φήσῃ τις ἡμᾶς πρὸς Καλλίαν ἐλθόντας ἡδυπαθεῖν. μηδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. εἰς μὲν γὰρ μάχην ὁρμωμένῳ καλῶς ἔχει κρόμμυον ὑποτρώγειν, ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλεκτρυόνας σκόροδα σιτίσαντες C συμβάλλουσι. ἡμεῖς δὲ ἴσως βουλευόμεθα ὅπως φιλήσομέν τινα μᾶλλον, ἢ μαχούμεθα. καὶ οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὕτω πως ἐπαύσατο. ὁ δὲ Κριτόβουλος· οὐκοῦν αὖ ἐγὼ λέξω, ἔφη, ἐξ ὧν ἐπὶ τῷ κάλλει μέγα φρονῶ. λέγε, ἔφασαν. εἰ μὲν τοίνυν μὴ καλός εἰμι, ὡς οἴομαι, ὑμεῖς ἂν δικαίως ἀπάτης δίκην ὑπέχοιτε. οὐδενὸς γὰρ ὁρκίζοντος ἀεὶ ὀμνύοντες, καλόν με φατὲ εἶναι. κἀγὼ μέντοι πιστεύω. καλοὺς γὰρ καὶ ἀγαθοὺς ὑμᾶς ἄνδρας νομίζω. εἰ δ' εἰμί D τε τῷ ὄντι καλός, καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ πρὸς ἐμὲ πάσχετε, οἷάπερ ἐγὼ πρὸς τὸν ἐμοὶ δοκοῦντα καλὸν εἶναι, ὄμνυμι πάντας θεοὺς μὴ ἑλέσθαι ἂν τὴν βασιλέως ἀρχὴν ἀντὶ τοῦ καλὸς εἶναι. νῦν γὰρ ἐγὼ Κλεινίαν ἥδιον μὲν θεῶμαι, ἢ τἆλλα πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις καλά. τυφλὸς δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον ἂν δεξαίμην εἶναι, *ἢ κείνου ἑνὸς ὄντος. ἄχθομαι τε καὶ νυκτὶ καὶ ὕπνῳ, ὅτι ἐκεῖνον οὐχ ὁρῶ. ἡμέρᾳ δὲ καὶ E ἡλίῳ τὴν μεγίστην χάριν οἶδα, ὅτι μοι Κλεινίαν ἀναφαίνουσιν. ἄξιόν γε μὴν ἡμῖν τοῖς καλοῖς καὶ ἐπὶ τοῖσδε μέγα φρονεῖν, ὅτι τὸν μὲν ἰσχυρὸν πονοῦντα δεῖ κτᾶσθαι τἀγαθά, καὶ τὸν ἀνδρεῖον, κινδυνεύοντα, τὸν δέ γε σοφόν, λέγοντα· ὁ δὲ καλὸς καὶ ἡσυχίαν ἔχων πάντ' ἂν διαπράξαιτο. ἔγωγ' οὖν,

ἐκείνου ἑνὸς ὄντος

A καίπερ εἰδὼς, ὅτι χρήματα ἡδὺ κτῆμα, ἥδιον μὲν ἂν τὰ ὄντα Κλεινίᾳ διδοίην, ἢ ἕτερα παρ᾽ ἄλλου λαμβάνοιμι· ἥδιον δ᾽ ἂν δουλεύοιμι, ἢ ἐλεύθερος εἴην, εἴ μου Κλεινίας ἄρχειν ἐθέλοι. καὶ γὰρ πονοίην ἂν ῥᾷον ἐκείνῳ, ἢ ἀναπαυοίμην, καὶ κινδυνεύοιμ᾽ ἂν πρὸ ἐκείνου ἥδιον, ἢ ἀκίνδυνος ζῴην. ὥστε εἰ σὺ, ὦ Καλλία, μέγα φρονεῖς ὅτι δικαιοτέρους δύνασαι ποιεῖν, ἐγὼ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν δικαιότερός σου εἰμὶ ἄγειν ἀνθρώπους. B διὰ γὰρ τὸ ἐμπνεῖν τι ἡμᾶς τοὺς καλοὺς τοῖς ἐρωτικοῖς, ἐλευθεριωτέρους μὲν αὐτοὺς ποιοῦμεν εἰς χρήματα, φιλοπονωτέρους δὲ καὶ φιλοκαλωτέρους ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ μὴν αἰδημονεστέρους τε καὶ ἐγκρατεστέρους, οἵγε καὶ ὧν δέονται μάλιστα, ταῦτ᾽ αἰσχύνονται. μαίνονται δὲ καὶ οἱ μὴ τοὺς καλοὺς στρατηγοὺς αἱρούμενοι. ἐγὼ γοῦν μετὰ Κλεινίου κἂν διὰ πυρὸς ἰοίην. οἶδα δὲ, ὅτι καὶ ὑμεῖς μετ᾽ ἐμοῦ. ὥστε μηκέτι ἀπόρει, ὦ Σώκρατες, C * εἴτι τοὐμὸν κάλλος ἀνθρώπους ὠφελήσει. ἀλλ᾽ οὐδὲ μέντοι ταύτῃ γε ἀτιμαστέον τὸ κάλλος, ὡς ταχὺ παρακμάζον. ἐπεὶ ὥσπερ γε παῖς γίγνεται καλὸς, οὕτω καὶ μειράκιον, καὶ ἀνὴρ, καὶ πρεσβύτης. τεκμήριον δὲ, * θαλλοφόρους δὲ τῇ Ἀθηνᾷ τοὺς καλοὺς γέροντας ἐκλέγονται, ὡς συμπαρομαρτοῦντος πάσῃ ἡλικίᾳ τοῦ κάλλους. D εἰ δὲ ἡδὺ τὸ παρ᾽ ἑκόντων διαπράττεσθαι ὧν τις δέοιτο; εὖ οἶδ᾽ ὅτι καὶ νυνὶ θᾶττον ἂν ἐγὼ καὶ σιωπῶν πείσαιμι τὸν παῖδα τόνδε καὶ τὴν παῖδα φιλῆσαί με, ἢ σὺ, ὦ Σώκρατες, εἰ καὶ πάνυ πολλὰ καὶ σοφὰ λέγοις. τί τοῦτο; ἔφη ὁ Σωκράτης· ὡς γὰρ καὶ ἐμοῦ καλλίων ὢν ταῦτα κομπάζεις. νὴ Δί᾽, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἢ πάντων Σιληνῶν τῶν ἐν τοῖς σατυρικοῖς αἴσχιστος ἂν εἴην. ὁ δὲ Σωκράτης καὶ ἐτύγχανε προσεμφερὴς τούτοις ὤν. E ἄγε νυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅπως μεμνήσῃ διακριθῆναι περὶ τοῦ κάλλους, ἐπειδὰν οἵπερ κείμενοι λόγοι περιέλθωσι. κρινάτω δὲ ἡμᾶς μὴ Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου, ἀλλ᾽ αὐτοὶ οὗτοι, οὕσπερ σὺ οἴει ἐπιθυμεῖν σε φιλῆσαι. Κλεινίᾳ δ᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν ἐπιτρέψαις; καὶ ὃς εἶπεν· οὐ γὰρ αὖ παύσῃ σὺ Κλεινίου μεμνημένος; ἢν δὲ μὴ ὀνομάζω, ἧττόν τι με οἴει μεμνῆσθαι αὐτοῦ; οὐκ οἶσθα, ὅτι οὕτω σαφῶς ἔχω εἴδωλον αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ, ὡς εἰ πλαστικὸς ἢ ζωγραφικὸς ἦν,

ἡ τοὐμὸν

θαλλοφόροις γὰρ τῇ

A notim opes eſſe poſſeſſionem gratam: lubentius tamen ea quæ mea ſunt, Cliniæ donarem, quam alia ab altero acciperem: lubentius ſeruus, quam liber eſſem, ſi Clinias mihi velit imperare. Nam facilius eſſet mihi Cliniæ laborare, quam quietem capere: ac periculum eius nomine lubentius adirem, quam expers periculi viuerem. Si tu denique, Callia, magnopere te effers, quod homines poſſis iuſtiores facere; multo æquius eſt me ad omnem virtutem homines perducere. Nam quia nos formoſi B quiddam amori deditis inſpiramus, id efficimus, vt quod pecuniam adtinet, ſint liberaliores: in periculis laborũ & honeſti ſtudioſiores: verecundiores etiã, ac modeſtiores: adeo quidem, vt etiã illa, quibus maxime indigent, eloqui vereantur. Inſani ſunt autem, qui non formoſos imperatores eligunt. Equidem cum Clinia vel per ignem incederem, neque dubito vos idem mecum facturos. Quamobrem non eſt, quod dubites amplius, mi Socrates, an formæ venuſtas in me bono alicui C ſit hominibus. Ne hac quidẽ in parte forma vituperanda venit, quod cito flos eius prætereat. Nam vt puer, ita & adoleſcentulus formoſus eſt, & vir, & ſenex. Eius rei argumentum eſt, quod Mineruæ * Thallophori deligantur ex ſenum numero formoſiſſimi quiq;, quaſi forma ſit omni ætati comes. Quod ſi iucundum eſt à volentibus impetrare, quibus aliquis indiget: ſat D ſcio, mi Socrates, me nunc quoque citius vel tacentem huic puero puellæque perſuaſurum, vt me oſculentur, quam tu poſſis; tametſi multa ſapienter proferas. Quid hoc eſt? ait Socrates. Iactitas hæc tu, quaſi etiam me ſis formoſior. Profecto, inquit Critobulus: ceteroquin omnium Silenorum ſatyricorum eſſem turpiſſimus. Erat autem Socrates his perquam ſimilis. Age vero, ſubiecit Socrates, memineris habendum eſſe iudicium de forma, vbi ſermones hi, quos inſtituimus, circumierint. Ferat autem iudicium de nobis non Alexan- E der ille Priami filius, ſed hi ipſi quos tu oſculandi tui cupidos eſſe putas. At Cliniæ, Socrates, iudicium non permiſeris? Et ille: Non tu Cliniæ meminiſſe deſines? At ſi eum non nominem, an propterea minus me putas ipſius meminiſſe? Num ignoras, tam illuſtre me ſimulacrum ipſius habere in animo, vt ſi vel fictor, vel pictor eſſem,

* Quaſi dicas, Ramigers

nihilo minus ei ſimilem exprimerem, ſi ſimulacrum, ac ſi ipſum intuerer. Eius ſermonem excipiens Socrates: Quamobrem igitur, ait, quum ſimulacrum ei tam ſimile habeas, mihi negotium faceſſis, eoque ducis, vbi eum videas? Propterea, mi Socrates, ait, quod vultus eius eſſe mihi voluptati poteſt: ſimulacri vero ſpecies, vt delectationem nullam adfert, ita deſiderium excitat. Tū Hermogenes: Ego vero, mi Socrates, inquit, ne tibi quidem conuenire arbitror, vt Critobulum adeo præ amore obſtupefactum contemnas. An tu exiſtimas, eum, inquit Socrates, ex quo mecum verſatur, hoc pacto vmquam fuiſſe adfectum? Quando tandem? Non vides huic quidem lanuginem propter aures ſerpere, Cliniç vero iam retrorſum ſurgere? Nimirum hic id temporis, quo ad eoſdem cum illo magiſtros itabat, ita vehementer exarſit. Quibus animaduerſis pater eum mihi tradidit, ſi qua te prodeſſe ipſi poſſem. Et habet ſane iam multo melius. Nam antehac quaſi qui Gorgones ſpectant, ſaxeum in morem Cliniam inſpectabat, & quaſi ſaxeus eſſet, nuſquam ab ipſo diſcedebat. Vidi etiam, quum conniueret. Immo per deos immortales videtur mihi, ô viri, quod quidem inter nos dictum eſto, etiam deoſculatꝰ eſſe Cliniam: quo ſane nihil eſt ad amorem accēdendum acrius. Quippe ſatiari nequit, & ſpes quaſdam iucūdas præbet. Fortaſſis etiam, quia vnicū hoc opus, corporibus * adtingere ſe, adpellationem communem habet cum eo quo animi ſeſe *diligunt, honeſtius eſt. Quamobrem aio equidem abſtinendum eſſe formoſorum ab oſculis, illi qui pudice vt viuere poſſit, expetit. Ad ea Charmides: Tu vero, mi Socrates, inquit, quamobrem nos amicos tuos adeo quibuſdam quaſi puerorū terriculamentis à formoſis depellis, quum ego te ipſum viderim, ita me Apollo amet, quo tēpore apud litteratorem eodem in libro vterq; aliquid quærebatis, caput capiti, humerumque nudum nudo Critobuli humero admouiſſe? Et Socrates: Proh, inquit, hæc ipſa, quum velut à bellua quadam morſus eſſem, diutius quā dies quinque fricuerūt humerum, & in corde quaſi pruritum quemdam habere videbar. Verum nunc tibi, Critobule, coram tot teſtibus denuntio, ne me prius adtingas, quam mētum tibi perinde atque caput, pilis veſtitum fuerit. Atque hi quidem in hunc modum ſeria iocosque miſcebāt. Et Cal-

*quod in oſculo fit.

*Adludit ad ſignificationes verbi φιλεῖσθαι diuerſas.

A οὐδὲν ἂν ἧττον ἐκ τοῦ εἰδώλου, ἢ πρὸς αὐτὸν ὁρῶν, ὅμοιον αὐτῷ ἀπεργασαίμην; καὶ ὁ Σωκράτης ὑπέλαβε· τί δῆτα οὕτως ὅμοιον εἴδωλον ἔχων, πράγματά μοι παρέχεις, ἄγεις τε αὐτὸν ὅπου ὄψει; ὅτι, ὦ Σώκρατες, ἡ μὲν αὐτοῦ ὄψις εὐφραίνειν δύναται, ἡ δὲ τοῦ εἰδώλου τέρψιν μὲν οὐ παρέχει, πόθον δὲ ἐμποιεῖ. καὶ ὁ Ἑρμογένης εἶπεν· ἀλλ' ἐγώ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ πρὸς σοῦ ποιῶ τὸ περιιδεῖν Κριτόβουλον οὕτως ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ἐκπλαγέντα. δοκεῖς γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξ B οὗ ἐμοὶ σύνεστιν, οὕτω διατεθῆναι αὐτόν; ἀλλὰ πότε μήν; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τούτῳ μὲν παρὰ τὰ ὦτα ἄρτι ἴουλος καθέρπει, Κλεινίᾳ δὲ πρὸς τὸ ὄπισθεν ἤδη ἀναβαίνει; * οὕτως οὖν συμφοιτῶν εἰς ταὐτὰ διδασκαλεῖα ἐκείνῳ, τότε ἰσχυρῶς προσεκαύθη. ἃ δὴ αἰσθόμενος ὁ πατὴρ παρέδωκέ μοι αὐτόν, εἴ τι δυναίμην ὠφελῆσαι. καὶ μέντοι πολὺ βέλτιον ἤδη ἔχει. πρόσθεν μὲν γάρ, ὥσπερ οἱ τὰς Γοργόνας θεώμενοι, λιθίνως C ἔβλεπε πρὸς αὐτόν, καὶ λιθίνως οὐδαμοῦ ἀπῄει ἀπ' αὐτοῦ· νῦν * δὲ εἶδον αὐτὸν καὶ σκαρδαμύξαντα. καί τοι νὴ τοὺς θεούς, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ μοί γε, ἔφη, ὡς ἐν * ὑμῖν αὖθις εἰρῆσθαι, * οὕτω καὶ πεφιληκέναι τὸν Κλεινίαν· οὗ ἔρωτος οὐδέν ἐστι δεινότερον ὑπέκκαυμα. καὶ γὰρ ἄπληστον, καὶ ἐλπίδας τινὰς γλυκείας παρέχει. ἴσως δὲ καὶ διὰ τὸ μόνον πάντων ἔργων τὸ τοῖς σώμασι συμψαύειν ὁμώνυμον εἶναι τῷ ταῖς ψυχαῖς φιλεῖσθαι, ἐντιμότερόν ἐστιν. οὗ ἕνεκα ἀφεκτέον ἐγώ φημι εἶναι D φιλημάτων ὡραίων τῷ σωφρονεῖν δυνησομένῳ. καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν, ἀλλὰ τί δή ποτε, ὦ Σώκρατες, ἡμᾶς μὲν οὕτω τοὺς φίλους μορμολύττῃ ἀπὸ τῶν καλῶν, αὐτὸν δέ σε, ἔφη, ἐγὼ εἶδον, ναὶ μὰ τὸν Ἀπόλλω, ὅτε παρὰ τῷ γραμματιστῇ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀμφότεροι ἐμβαλλέετέ τι, τὴν κεφαλὴν πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ τὸν ὦμον γυμνὸν πρὸς γυμνῷ τῷ Κριτοβούλου ὤμῳ ἔχοντα. καὶ ὁ Σωκράτης, φεῦ, ἔφη· ταῦτ' ἄρα, ἔφη, ἐγὼ ὥσπερ ὑπὸ θηρίου τινὸς E δεδηγμένος, τόν τε ὦμον πλεῖον ἢ πέντε ἡμέρας ὤδαξον, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ὥσπερ κνῆσμά τι ἐδόκουν ἔχειν. ἀλλὰ νῦν τι σοί, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἐναντίον τοσούτων μαρτύρων προαγορεύω μὴ ἅπτεσθαί μου· πρὶν ἂν τὸ γένειον τῇ κεφαλῇ ὁμοίως κομήσῃς. καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτως ἀναμὶξ ἔσκωψάν τε καὶ ἐσπούδασαν. ὁ δὲ Καλ-

οὗτος οὖν

δὲ ἤδη εἶδον

ἡμῖν

* οὗτος

A λίας· σὸν μέρος, ἔφη, λέγειν, ὦ Χαρμίδη, διότι ἐπὶ πενίᾳ μέγα φρονεῖς. Οὐκοῦν τόδε μέν, ἔφη, ὁμολογεῖται, κρεῖττον εἶναι θαρρεῖν ἢ φοβεῖσθαι, καὶ ἐλεύθερον εἶναι μᾶλλον ἢ δουλεύειν, καὶ θεραπεύεσθαι μᾶλλον ἢ θεραπεύειν, καὶ πιστεύεσθαι ὑπὸ τῆς πατρίδος μᾶλλον ἢ ἀπιστεῖσθαι. ἐγὼ τοίνυν ἐν τῇδε τῇ πόλει ὅτε μὲν πλούσιος ἦν, πρῶτον μὲν ἐφοβούμην, μή τίς μου τὴν οἰκίαν διορύξας καὶ τὰ χρήματα λάβοι, καὶ αὐτόν τί με κακὸν ἐργάσαιτο· ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς συκοφάντας ἐθεράπευον, B εἰδὼς ὅτι παθεῖν μᾶλλον κακῶς ἱκανὸς εἴην, ἢ ποιῆσαι ἐκείνους. καὶ γὰρ δὴ καὶ προσετάττετο μὲν ἀεί τι μοὶ δαπανᾶν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἀποδημῆσαι δὲ οὐδαμοῦ ἐξῆν. νῦν δ᾽ ἐπειδὴ τῶν ὑπερορίων στέρομαι καὶ τὰ ἔγγαια οὐ καρποῦμαι καὶ τὰ ἐκ τῆς οἰκίας πέπραται, ἡδέως μὲν καθεύδω ἐκτεταμένος, πιστὸς δὲ τῇ πόλει γεγένημαι, οὐκ ἔτι δὲ ἀπειλοῦμαι, ἀλλ᾽ ἤδη C ἀπειλῶ ἄλλοις, ὡς ἐλευθέρῳ τε ἔξεστί μοι καὶ ἀποδημεῖν καὶ ἐπιδημεῖν· ὑπανίστανται δέ μοι ἤδη, καὶ θάκων καὶ ὁδῶν ἐξίστανται οἱ πλούσιοι. καὶ εἰμὶ νῦν μὲν τυράννῳ ἐοικώς, τότε δὲ σαφῶς δοῦλος ἦν. καὶ τότε μὲν ἐγὼ φόρον ἀπέφερον τῷ δήμῳ, νῦν δὲ ἡ πόλις τέλος φέρουσα τρέφει με. ἀλλὰ καὶ Σωκράτει, ὅτε μὲν πλούσιος ἦν, ἐλοιδόρουν με ὅτι συνῆν· D νῦν δ᾽ ἐπεὶ πένης γεγένημαι, οὐκέτι οὐδὲ μέλει οὐδενί. καὶ μὴν ὅτε μέν γε πολλὰ εἶχον, ἀεί τι ἀπέβαλλον ἢ ὑπὸ τῆς πόλεως ἢ ὑπὸ τῆς τύχης· νῦν δὲ ἀποβάλλω μὲν οὐδέν, (οὐδὲ γὰρ ἔχω) ἀεὶ δέ τι λήψεσθαι ἐλπίζω. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Καλλίας, καὶ εὔχῃ μηδέποτε πλουτεῖν, καὶ ἐάν τι ὄναρ ἀγαθὸν ἴδῃς, τοῖς ἀποτροπαίοις θύεις; μὰ Δία τοῦτο μέντοι, ἔφη, ἐγὼ οὐ ποιῶ, ἀλλὰ μάλα φιλοκινδύνως ὑπομένω, ἤν ποθέν τι ἐλπίζω λήψεσθαι. ἀλλ᾽, ἄγε δή, ἔφη ὁ Σωκράτης, σὺ E αὖ λέγε ἡμῖν ὦ Ἀντίσθενες, πῶς οὕτω βραχέα ἔχων μέγα φρονεῖς ἐπὶ πλούτῳ; ὅτι νομίζω, ὦ ἄνδρες, τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν ἔχειν, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ψυχαῖς. ὁρῶ γὰρ πολλοὺς μὲν ἰδιώτας οἳ πάνυ πολλὰ ἔχοντες χρήματα, οὕτω πένεσθαι ἡγοῦνται, ὥστε πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύονται, ἐφ᾽ ᾧ πλείονα κτήσωνται.

lias: Tuum fuerit, inquit, dicere, mi Charmides, quamobrem ob paupertatem elato ſis animo. Eſt in confeſſo, ait, potiorem eſſe fiduciam animi, quam metū: potiorem libertatem, quam ſeruitutem: potius eſſe coli, quam colere: fidem à patria haberi alicui, quam non haberi. Itaque quum in hac ciuitate opulētus equidem eſſem, primum verebar, ne quis parietibus ædium meatum perfoſſis, & facultates adimeret mihi, & me quoq; læderet. Deinde colebam calumniatores, quod ſcirem ad perpetiēdum aliquid mali magis eſſe me cōparatum, quam vt ipſis ego detrimento eſſem. Nam ſemper aliquid mihi ſumtuum, qui expenderentur, à republica imperabatur, & abire peregre licebat nuſquā. Nunc poſteaquam fortunis, quas extra fines noſtros habebam, ſpoliatus ſum: & de iis, quę in hac regione ſita ſunt, fructum nullum percipio; & res familiaris eſt vendita: porrectus ſcilicet iucunde dormio, fidem auctoritatemq; apud rempublicam nanctus ſum, aliorum minas non experior, aliis ipſe minitor, vt homo liber abeundi peregre, domique manendi facultatem habeo, denique opulenti iam & de honeſtiore loco mihi adſurgunt, & via cedunt. Nunc regi ſimilis videor, qui tunc haud dubiè ſeruus eram. Tum temporis populo tributum ego pendebam, nunc reſpublica vectigal mihi pendit, dum me alit. Etiam conuiciis me inceſſebant, quū locuples eſſem, quod conſuetudine Socratis vterer: nunc poſteaquam ad paupertatem redactus ſum, ea res nemini amplius eſt curæ. Præterea quū multa poſſiderem, ſemper aliquid vel reſpublica, vel fortuna adimebat. Nunc nihil amitto, qui nihil habeam, & ſemper aliquid acceptutum me ſpero. Ergo, inquit Callias, etiam optas tu numquam, vt opulentus fias, ac ſi quod ſomnium fauſtum videres, auerruncis rem ſacram faceres? Id equidem profecto non facio, ait, ſed valde tamen alacriter opperior, ſicunde quid accepturum me ſpero. Age vero, inquit Socrates, tu nobis Antiſthenes dicito, quo pacto tam elato ſis ob diuitias animo, quū tam exiguæ ſint facultates tuæ? Quod arbitror, ait, ô viri, nō in ædibus ſitas eſſe tū opes tum paupertatem hominibus, ſed in animis. Multos enim priuatos homines eſſe video, qui quum facultates ampliſſimas poſſideāt, adeo ſe tamen eſſe pauperes arbitrātur: vt quēuis laborem, quoduis periculū ſubeant quo plura cōparare poſſint.

Antiſthenes animi opera prædicat.

Fratres etiam noui, quibus quum facultates æquales obtigerint, tamẽ alter eorum quæ abunde ſufficiant, & ſumtum etiam ſuperent, habet: alteri nihil non deeſt. Animaduerto & reges quoſdam eſſe, qui tãta opum fame laborant, vt longe grauiora committant, quam homines maxime inopes. Nam propter egeſtatem nonnulli furantur, alij parietes perfodiunt, alij committunt plagium: at reges quidam ſunt, qui pecuniarũ cauſſa familias totas euertunt, occidunt multos, ſæpenumero totas etiam vrbes diripiũt. Hos igitur equidem nõ poſſum nõ vehementer miſerari, quod tam graui morbo laborent. Nam ſimile quid ipſis accidere mihi videtur, atque ſi quis multa poſſideat, multaque comedat, nunquam tamen ſaturetur. Ego vero tam multa ſcilicet habeo, vix vt ea poſſim ipſe inuenire. Nihilominus ſuperat mihi aliquid dum comedo, donec eo perueniam, vt non eſuriam: & bibo, donec non ſitiam: & ita veſtitus ſum, vt foris nihilo magis quam ditiſſimus hic Callias frigeã. Quũ domi ſum, admodum mihi calidæ videntur eſſe tunicę parietes ipſi, & tecta craſſorum paludamẽtorum inſtar. Stragula veſte vſque adeo abundo, vt etiam excitari difficulter poſſim. Quod ſi aliquando re venerea corpus indigeat, adeo mihi ſatisfacit, quod adeſt; vt illæ, ad quas accedo, mirifice me cõplectãtur, propterea quod eas alij conuenire nolint. Atq; hæc omnia tam iucunda mihi accidunt, vt dum ea facio ſingula, non equidem maiori ſed minori potius delectatione perfrui optem: quod pleraque mihi iucundiora eſſe videantur quam expediat. Rem autem longe maximi pretij meis in opibus illis eſſe exiſtimo, quod etiam ſi quis ea mihi adimat, quæ nunc adſunt; nullum eſſe tam vile opus videam, quod mihi non ſatis alimenti ſuppeditet. Etenim vbi voluptariam agere vitam voluero, non magni pretij quædam ex foro coëmo, quod ea nimis magno ſumtu veneant, ſed ex animo promo. Adeoque multo plus confert ad voluptatem, quod exſpectato tempore, quo quid requiram, ita deinde ſumo; quam ſi magno pretio redemtis vtar. Quemadmodũ nũc quoq;, quum in hoc vinum Thaſium inciderim, bibo illud ſine ſiti. Enimuero par eſt credere, multo etiam iuſtiores eſſe, qui vilitatem victus potius quam caritatem ſpectant. Nam quibus maxime præſentia ſatisfaciunt, ij minime aliena cõcupiſcũt.

A οἶδα δὲ καὶ ἀδελφούς, οἳ τὰ ἴσα λαχόντες, ὁ μὲν αὐτῶν τἀρκοῦντα ἔχει καὶ περιττεύοντα τῆς δαπάνης, ὁ δὲ τοῦ παντὸς ἐνδεῖται. αἰσθάνομαι δὲ καὶ τυράννους τινάς, οἳ οὕτως αὖ πεινῶσι χρημάτων, ὥστε ποιοῦσι πολὺ δεινότερα τῶν ἀπορωτάτων. δι' ἔνδειαν μὲν γὰρ δήπου οἱ μὲν κλέπτουσιν, οἱ δὲ τοιχωρυχοῦσιν, οἱ δὲ ἀνδραποδίζονται· τύραννοι δ' εἰσί τινες, οἳ ὅλους μὲν οἴκους ἀναιροῦσιν, ἀθρόους δ' ἀποκτείνουσιν, πολλάκις δὲ καὶ ὅ- B λας πόλεις χρημάτων ἕνεκα ἐξανδραποδίζονται. τούτους μὲν οὖν ἔγωγε καὶ πάνυ οἰκτείρω τῆς ἄγαν χαλεπῆς νόσου. ὅμοια γάρ μοι δοκοῦσι πάσχειν, ὥσπερ εἴ τις πολλὰ ἔχων, καὶ πολλὰ ἐσθίων, μηδέποτε ἐμπίπλαιτο. ἐγὼ δὲ οὕτω μὲν πολλὰ ἔχω, ὡς μόλις αὐτὰ καὶ ἐγὼ ἂν αὐτὸς εὑρίσκω. ὅμως δὲ περίεστί μοι καὶ ἐσθίοντι ἄχρι τοῦ μὴ πεινῆν ἀφικέσθαι, καὶ πίνοντι μέχρι τοῦ μὴ διψῆν, καὶ ἀμφιέννυσθαι ὥστε ἔξω μὲν μηδὲν μᾶλλον Καλλίου τούτου τοῦ πλουσιωτάτου ῥιγοῦν. ἐπει- C δάν γε μὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ γένωμαι, πάνυ μὲν ἀλεεινοὶ χιτῶνες οἱ τοῖχοι μοι δοκοῦσιν εἶναι, πάνυ δὲ παχεῖαι ἐφεστρίδες οἱ ὄροφοι. στρωμνήν γε μὴν οὕτως ἀρκοῦσαν ἔχω, ὥστ' ἔργον * μέτεσι καὶ ἀνεγεῖραι. ἂν δέ ποτε καὶ ἀφροδισιάσαι τὸ σῶμά μου δεηθῇ, οὕτω μοι τὸ παρὸν ἀρκεῖ, ὥστε αἷς ἂν προσέλθω, ὑπερασπάζονταί με, διὰ τὸ μηδένα ἄλλον αὐταῖς ἐθέλειν προσιέναι. καὶ πάντα τοίνυν ταῦτα οὕτως ἡδέα μοι δο- D κεῖ εἶναι, ὡς μᾶλλον μὲν ἥδεσθαι ποιῶν ἕκαστα αὐτῶν οὐκ ἂν εὐξαίμην, * ἧττον δὲ τούτων μοι δοκεῖ ἔνια αὐτῶν ἡδίω εἶναι τοῦ συμφέροντος. πλείστου δ' ἄξιον κτῆμα ἐν τῷ ἐμῷ πλούτῳ λογίζομαι εἶναι ἐκεῖνο, ὅτι εἴ μου τις καὶ τὰ νῦν ὄντα παρέλοιτο, οὐδὲν οὕτως ὁρῶ φαῦλον ἔργον, ὁποῖον οὐκ ἀρκοῦσαν ἂν τροφὴν ἐμοὶ παρέχοι. καὶ γὰρ ὅταν ἡδυπαθῆσαι βουληθῶ, οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὰ τίμια ὠνοῦμαι, E (πολυτελῆ γὰρ γίγνεται) ἀλλ' ἐκ τῆς ψυχῆς ταμιεύομαι. καὶ πολὺ πλέον διαφέρει πρὸς ἡδονήν, ὅταν ἀναμείνας τὸ δεηθῆναι προσφέρωμαι, ἢ ὅταν τινὶ τῶν τιμίων χρῶμαι. ὥσπερ καὶ νῦν τῷδε τῷ Θασίῳ οἴνῳ ἐντυχών, οὐ διψῶν πίνω αὐτόν. ἀλλὰ μὴν καὶ πολὺ δικαιοτέρους γε εἰκὸς εἶναι τοὺς εὐτέλειαν μᾶλλον ἢ πολυχρηματίαν σκοποῦντας. οἷς γὰρ μάλιστα τὰ παρόντα ἀρκεῖ, ἥκιστα τῶν ἀλλοτρίων ὀρέγονται.

ἐμὲ γ' ἐστί

ἧττον δὲ, ὥς μοι δοκεῖ

ἄξιον δ' ἐννοῆσαι, ὡς καὶ ἐλευθερίους ὁ τοιοῦτος πλοῦτος παρέχεται. Σωκράτης τε γὰρ οὗτος, παρ' οὗ ἐγὼ * ἐκτησάμην, οὔτ' ἀριθμῷ, οὔτε σταθμῷ ἐπήρκει μοι, ἀλλ' ὁπόσον ἐδυνάμην φέρεσθαι, τοσοῦτόν μοι παρεδίδου. ἐγώ τε νυνὶ οὐδενὶ φθονῶ, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς φίλοις καὶ ἐπιδείκνυμι τὴν ἀφθονίαν, καὶ μεταδίδωμι τῷ βουλομένῳ τοῦ ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ πλούτου. καὶ μὴν καὶ τὸ ἁβρότατόν γε κτῆμα τὴν σχολὴν ἀεὶ ὁρᾶτέ μοι παροῦσαν, ὥστε καὶ θεᾶσθαι τὰ ἀξιοθέατα, καὶ ἀκούειν τὰ ἀξιάκουστα. * καὶ οὗ πλείστου ἐγὼ τιμῶμαι, Σωκράτει σχολάζων συνδιημερεύειν. καὶ οὗτος δὲ οὐ τοὺς πλεῖστον ἀριθμοῦντας χρυσίον θαυμάζει, ἀλλ' οἳ ἂν αὐτῷ ἀρέσκωσι, τούτοις συνὼν διατελεῖ. οὗτος μὲν οὖν οὕτως εἶπεν. ὁ δὲ Καλλίας· νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, τά τε ἄλλα ζηλῶ σε τοῦ πλούτου, καὶ ὅτι οὔτε ἡ πόλις σοι ἐπιτάττουσα ὡς δούλῳ χρῆται, οὔτε οἱ ἄνθρωποι, ἢν μὴ δανείσῃς, ὀργίζονται. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Νικήρατος, μὴ ζήλου. ἐγὼ γὰρ ἥξω παρ' αὐτοῦ * δανεισάμενος τὸ μηδενὸς προσδεῖσθαι. * οὕτω πεπαιδευμένος ὑπὸ Ὁμήρου ἀριθμεῖν,

Ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους,

σταθμῷ καὶ ἀριθμῷ ὡς πλείστου πλούτου ἐπιθυμῶν οὐ παύομαι. ἐξ ὧν ἴσως καὶ φιλοχρηματώτερός τισι δοκῶ εἶναι. ἔνθα δὴ ἀνεγέλασαν ἅπαντες, νομίζοντες τὰ ὄντα εἰρηκέναι αὐτόν. ἐκ τούτου εἶπέ τις, σὸν ἔργον, ὦ Ἑρμόγενες, λέγειν τε τοὺς φίλους, οἵτινές εἰσι, καὶ ἐπιδεικνύναι, ὡς μέγα τε δύνανται, καὶ σοῦ ἐπιμελοῦνται, ἵνα δοκῇς δικαίως ἐπ' αὐτοῖς μέγα φρονεῖν. οὐκοῦν ὡς μὲν καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι τοὺς θεοὺς ἡγοῦνται πάντα εἰδέναι τά τε ὄντα καὶ τὰ μέλλοντα, εὔδηλον. πᾶσαι γοῦν αἱ πόλεις, καὶ πάντα τὰ ἔθνη διὰ μαντικῆς ἐπερωτῶσι τοὺς θεούς, τί τε χρή, καὶ τί οὐ χρὴ ποιεῖν. καὶ μὴν ὅτι νομίζομέν γε δύνασθαι αὐτοὺς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, καὶ τοῦτο σαφές. πάντες γοῦν αἰτοῦνται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν φαῦλα ἀποτρέπειν, τἀγαθὰ δὲ διδόναι. οὗτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοί, οὕτω μοι φίλοι εἰσίν, ὥστε διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς,

τοῦτον
ἢ, ὃ πλείστου
δανεισάμενος
* ὅτι οὕτω

A Eſt autem operæpretium conſiderare, quã liberales efficiant homines huiuſmodi diuitiæ. Nã Socrates hic, à quo has ſum cõſequutus, neque numero, neque pondere mihi eas ſuppeditabat: ſed dabat mihi tantumquantum ferre poteram. Atque equidem modo nemini mea nunc inuideo, ſed abundantiam amicis omnibus oſtento, & participẽ facio quemuis, qui quidẽ velit, earum diuitiarum quas animo meo poſſideo. Quinetiam rem omnium delicatiſſi-
B mam, videlicet otium, ſemper adeſſe mihi videtis: qui ſpectem, quæ digna ſunt contemplatu; & audiam, quę auditu digna: &, quod equidem maximi facio, adeſſe Socrati totos dies in otio poſſim. Atque is etiam ipſe non eos admiratur, qui plurimum auri numerant: ſed perpetuo cum iis verſatur, qui ipſi placent. Atque hoc modo quum loquutus is eſſet: Per Iunonem, ait Callias, cùm alias ob cauſſas his cum opibus admirationi mihi es: tum quod neque
C te ſerui loco ciuitas habeat, aliquid ſcilicet imperans: neq; homines tibi ſuccenſeant, ſi nihil des mutuo. Tu vero hunc mirari deſine, ait Niceratus. Nam ego eum conueniam, qui quidẽ ſumam hoc ab eo mutuo, ne qua mihi re ſit opus amplius. Etenim ab Homero edoctus, vt ita numerem,

Septenos tripodas, atque auri dena talenta,
Bis ſenos & equos, bis denos atque lebetas,

non deſino pondere ac numero diuitias quam plurimas expetere. Quo fortaſſe fit,
D vt quibuſdã auidior eſſe pecunię videar. Ibi vero in riſum effuſi ſunt omnes, qui cũ quod res eſſet, dixiſſe arbitrarentur. Secundùm hæc quidam: Tuum iam eſt, ait, de amicis dicere, Hermogenes, quinam illi ſint; ac demonſtrare, magnam illorum eſſe potentiam, teq; illis eſſe curę, vt merito magnos ſpiritus gerere propter eos videaris. Perſpicuum igitur ac notum eſt, tam Græcos quam barbaros exiſtimare, deos vniuerſa tum præſentia tum futura ſcire. Omnes certe tum ciuitates, tum na-
E tiones, per diuinationem conſulunt deos, quid faciundum, quid omittendum ſit. Etiam nos illa patet eſſe in ſentẽtia, quod dij nobis tum commodare tum incommodare poſſint. Nam deos precantur vniuerſi, vt mala quidem auertãt, bona vero largiantur. Hi ergo dij, qui omnia norunt, & poſſunt omnia, tam mihi ſunt amici, vt quia ſum ipſis curæ, numquam meæ res eos fugiant, neque noctu,

neque interdiu, neque quo pergam, neq; quid ſuſcepturus ſim. Et quia proſpiciunt, quinam cuiuſque rei futurus ſit euentus: miſſis nuntiis, ominibus, ſomniis, auguriis, quid faciundum, quid omittendum ſit mihi ſignificant. Eis quum obtempero, nõ illius vnquã me pœnitet; & quia morem aliquãdo non geſſi, pœnas dedi. Tum Socrates: Nihil horum, inquit, eſt incredibile: verum hoc equidem ſciſcitari lubens velim, qua ratione colas eos, vt tam amicos habeas. Vili profecto, inquit Hermogenes. Quippe nullum ſumtum faciens, eos laudo, & de iis, quæ dederunt, viciſſim præbeo: quãtumque poſſum, pie loquor: & quibus in rebus eos teſtes cito, in iis volens equidem numquam mentior. Profecto, ait Socrates, ſi quum talis ſis, amicos eos experiris: etiam Deos par eſt credere, virtute ac honeſtate delectari. Atq; hactenus in hunc modum ſerio colloquebãtur. Verum vbi ad Philippum ventum eſſet, quærebant ex eo, quidnam perſpexiſſet in ratione mouendi riſus, quod propterea ſeſe efferret. An non operæpretium eſt, ait, quod quum omnes norint, me ioculatorem eſſe, ſi quid nancti ſunt boni, perlubẽter ad id me inuitãt: ſin quid accidit mali, fugiunt ita, vt ne quidem reſpiciant; veriti ſcilicet, ne vel inuiti rideãt? Iure tu, ait Niceratus, te effers. Etenim amici mei, quibus res ſunt proſperæ, longe me fugiunt: at quibus aduerſi quid accidit, cognationem recenſendo enumerãt, nec vmquam me miſſum faciunt. Sed eſto ſane. Tu vero, inquit Charmides, Syracuſane, qua re effers? an perſpicuum eſt efferri te animo propter hunc puerum? Nequaquam, ait. immo propter ipſum magno ſum in metu. Nam quoſdam animaduerto ei inſidiari, vt eum perdant. Id Socrates quum audiuiſſet: Proh Hercules, inquit, quare tantopere ſe abs tuo puero læſos arbitrantur, vt eũ interficere velint? At enim, ait, nequaquam eum interficere volunt, ſed perſuadere, vt cum ipſis dormiat. Tu vero, quemadmodum videtur, id ſi fiat, exiſtimas eum perditum iri? Omnino ſcilicet, ait. Ergo ne ipſe quidem cum eo cubas? Vero, inquit, & quidem totas omneſque noctes. Ita me Iuno amet, ait Socrates, magna iſtæc felicitas tua eſt, quod à natura tale corpus habeas, vt ſolus tecum cubantes non corrumpas. Quo fit, vt ſi non aliam ob rem, ſaltim propter hoc corpus, æquum ſit, magnopere te efferri.

A οὔθ' ἡμέρας, οὔθ' ὅποι ἂν ὁρμῶμαι, οὔθ' ὅ, τι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ δὲ τὸ προειδέναι καὶ ὅ, τι ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεται, σημαίνουσί μοι, πέμποντες ἀγγέλους, φήμας καὶ ἐνύπνια, καὶ οἰωνοὺς, ἅ τε δεῖ, καὶ ἃ οὐ χρὴ ποιεῖν. οἷς ἐγὼ ὅταν μὲν πείθωμαι, οὐδέ ποτέ μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ * ἀπιστήσας ἐκολάσθην. (ἀπιστήσασ) καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδὲν ἄπιστον. ἐκεῖνο μέντοι ἔγωγε ἡδέως ἂν πυθοίμην, πῶς αὐτοὺς θεραπεύων οὕτω φίλους ἔχεις.
B ναὶ μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Ἑρμογένης, καὶ μάλα εὐτελῶς. ἐπαινῶ τε γὰρ αὐτοὺς οὐδὲν δαπανῶν, ὧν τε διδόασιν ἀεὶ αὖ παρέχομαι, εὐφημῶ τε ὅσα ἂν δύνωμαι, καὶ ἐφ' οἷς ἂν αὐτοὺς μάρτυρας ποιήσωμαι, ἑκὼν οὐδὲν ψεύδομαι. νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἄρα τοιοῦτος ὢν φίλους αὐτοὺς ἔχεις, καὶ οἱ θεοὶ, ὡς ἔοικε, καλοκἀγαθίᾳ ἥδονται. οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὕτως ἐσπουδαιολογήθη. ἐπεὶ δὲ εἰς τὸν Φίλιππον ἧκον, ἠρώτων αὐτὸν, τί ὁρῶν ἐν τῇ γελωτοποιΐᾳ μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονοίη.
C οὐ γὰρ ἄξιον, ἔφη, ὁπότε γε πάντες εἰδότες, ὅτι γελωτοποιός εἰμι, ὅταν μέν τι ἀγαθὸν ἔχωσι, παρακαλοῦσί με ἐπὶ ταῦτα προθύμως· ὅταν δέ τι κακὸν λάβωσι, φεύγουσιν ἀμεταστρεπτὶ, φοβούμενοι μὴ καὶ ἄκοντες γελάσωσι; καὶ ὁ Νικήρατος εἶπε· νὴ Δία σύ τοίνυν δικαίως μέγα φρονεῖς. ἐμοὶ γὰρ αὖ τῶν φίλων οἱ μὲν εὖ πράττοντες ἐκποδὼν ἀπέρχονται, οἳ δ' ἂν κακόν τι λάβωσι, γενεαλογοῦσι τὴν
D συγγένειαν, καὶ οὐδέ ποτε μου ἀπολείπονται. εἶεν. σὺ δὲ δὴ, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ὦ Συρακόσιε, ἐπὶ τῷ μέγα φρονεῖς; ἢ δῆλον, ὅτι ἐπὶ τῷ παιδί. μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δὴ, ἀλλὰ καὶ δέδοικα περὶ αὐτοῦ ἰσχυρῶς. αἰσθάνομαι γάρ τινας ἐπιβουλεύοντας διαφθεῖραι αὐτόν. καὶ ὁ Σωκράτης ἀκούσας· Ἡράκλεις, ἔφη, τί τοσοῦτον * νομίζοντες (νομίζουσι) ἠδικῆσθαι ὑπὸ τοῦ σοῦ παιδὸς, ὥστε ἀποκτεῖναι αὐτὸν βούλεσθαι; ἀλλ' οὔτοι, ἔφη, ἀποκτεῖναι βούλονται,
E ἀλλὰ πείθειν αὐτὸν συγκαθεύδειν αὐτοῖς. σὺ δὲ, ὡς ἔοικας, εἰ τοῦτο γένοιτο, νομίζεις ἂν διαφθαρῆναι αὐτόν; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, παντάπασί γε. οὐδ' αὐτὸς ἄρ', ἔφη, συγκαθεύδεις αὐτῷ; νὴ Δί' ὅλας γε καὶ πάσας τὰς νύκτας. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εὐτύχημά γέ σου μέγα, τὸ τὸν χρῶτα τοιοῦτον φῦναι ἔχοντα, ὥστε μόνον μὴ διαφθείρειν τοὺς συγκαθεύδοντας. ὥστε σοί γε, εἰ μὴ ἐπ' ἄλλῳ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ χρωτὶ ἄξιον μέγα φρονεῖν.

Ego

ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονῶ. A
ἀλλ' ἐπὶ τῷ μήν; ἐπὶ, νὴ Δία, τοῖς ἄφροσιν. οὗτοι γὰρ τὰ ἐμὰ νευρόσπαστα θεώμενοι τρέφουσί με. ταῦτα γὰρ, ἔφη ὁ Φίλιππος, καὶ πρῴην ἐγώ σου ἤκουον εὐχομένου πρὸς τοὺς θεοὺς, ὅπου ἂν ἧς, διδόναι καρποῦ μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δὲ ἀφορίαν. εἶεν, ἔφη ὁ Καλλίας. σὺ δὲ δὴ, ὦ Σώκρατες, τί ἔχεις εἰπεῖν, ὡς ἄξιόν σοί ἐστι μέγα φρονεῖν ἐφ' ᾗ εἶπας οὕτως ἀδόξῳ οὔσῃ τέχνῃ; καὶ ὃς εἶπεν· ὁμολογησώμεθα πρῶτον, ποῖά ἐστιν
ἔργα ἀγαθοῦ μαστρ. * ἔργα τοῦ μαστροποῦ· καὶ ὅσα ἂν ἐρωτῶ, μὴ ὀ- B
κνεῖτε ἀποκρίνεσθαι, ἵνα εἰδῶμεν, ὅσα ἂν συνομολογῶμεν. καὶ ὑμῖν οὕτω δοκεῖ; ἔφη. πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. ὡς δὲ ἅπαξ εἶπον, Πάνυ μὲν οὖν, τοῦτο πάντες ἐκ τοῦ λοιποῦ ἀπεκρίναντο. οὐκοῦν ἀγαθοῦ μὲν, ἔφη, ὑμῖν δοκεῖ μαστροποῦ ἔργον εἶναι, ἣν ἂν, ἢ ὃν ἂν μαστροπεύῃ, ἀρέσκον-
τινὶ ἢ πάντας ἀποδεικνύναι τα * τοῦτον ἀποδεικνύναι οἷς ἂν συνῇ; πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. οὐκοῦν ἓν μέν τι ἐστὶν εἰς τὸ ἀρέσκειν, ἐκ τοῦ πρέποντος ἔχειν σχέσιν καὶ τριχῶν καὶ C
ἐσθῆτος; πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. οὐκοῦν καὶ τόδε ἐπιστάμεθα, ὅτι ἐστὶν ἀνθρώπῳ τοῖς αὐτοῖς ὄμμασι καὶ φιλικῶς καὶ ἐχθρῶς πρός τινας βλέπειν; πάνυ μὲν οὖν. τί δὲ, τῇ αὐτῇ φωνῇ ἐστι καὶ αἰδημόνως καὶ θρασέως φθέγγεσθαι; πάνυ μὲν οὖν. τί δὲ, λόγοι οὐκ εἰσὶ μέν τινες ἀπεχθανόμενοι, εἰσὶ δέ τινες, οἳ πρὸς φιλίαν ἄγουσιν; πάνυ μὲν οὖν. οὐκοῦν τούτων ὁ ἀγαθὸς μαστροπὸς τὰ συμφέροντα εἰς τὸ ἀρέσκειν διδάσκοι ἄν; πάνυ μὲν οὖν. ἀμείνων δ' ἂν εἴη, ἔφη, ὁ ἑνὶ δυνά- D
ἀρέσκειν μενος * ἀρέσκειν ποιεῖν, ἢ ὅστις καὶ πολλοῖς; ἐνταῦθα μέντοι ἐσχίσθησαν. καὶ οἱ μὲν εἶπον, δῆλον ὅτι ὅστις πλείστοις· οἱ δὲ, πάνυ μὲν οὖν. ὁ δ' εἰπὼν, ὅτι καὶ τοῦτο ὁμολογεῖται, ἔφη· εἰ δέ τις καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ἀρέσκοντας δύναιτο ἀποδεικνύναι, οὐχ οὗτος παντελῶς ἂν ἤδη ἀγαθὸς μαστροπὸς εἴη; σαφῶς γε νὴ Δία, πάντες εἶπον. οὐκοῦν εἴ τις τοιούτους δύναιτο ἐξεργάζεσθαι ὧν προστατοίη, δικαίως ἂν μέγα φρονοίη ἐπὶ τῇ τέχνῃ, καὶ δικαίως ἂν πολὺν E
μισθὸν λαμβάνοι; ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα πάντες συνωμολόγουν· τοιοῦτος μέντοι, ἔφη, μοὶ δοκεῖ Ἀντισθένης εἶναι οὗτος. καὶ ὁ Ἀντισθένης· ἐμοὶ, ἔφη, παραδίδως, ὦ Σώκρατες, τὴν τέχνην; ναὶ μὰ Δί', ἔφη. ὁρῶ γάρ σε καὶ τὴν ἀκόλουθον ταύτης πάνυ ἐξειργασμένον. τίνα ταύτην;

Ego vero non hanc ob cauſſam me effero, inquit. Propter quã igitur? Profecto propter homines ſtultos, ait. Nam illi propterea, quod ſpectent imagunculas meas, quę fidiculis tentæ mouentur, me alunt. Nuper etiam ſubiecit Philippus, id à diis precari te audiebam, vt vbicumq; eſſes, ibi fructuũ quidem magnam copiam largirentur, ſapientiæ vero ſterilitatẽ. Sit ita ſane, inquit Callias. Tu vero Socrates, quid proferre potes, quamobrem æquum cenſeas, elato te eſſe animo, propter artem quam dixiſti adeo ignominioſam? Et Socrates: Primũ, inquit, velim inter nos conueniat, quod lenonis ſit officium. Tum quod interrogauero, ad id reſpondete prompte: vt ſciamus, de quibus inter nos cõueniat. Num ita vobis etiam videtur? Maxime vero, inquiunt. Atq; vti ſemel dicebant, Maxime vero; ita hoc ipſum in reſpondendo deinceps retinebant. Ergo vobis boni lenonis eſſe videtur, inquit, vt quem, quamue perduxerit, eum eamue gratos iis efficiat, quibuſcum conſueſcunt? Maxime vero, aiunt. An non igitur vnum quiddã eſt, quod vt placeant, facit; nimirũm ſi & capillorũ, & veſtis ratio decori legem ſeruet? Maxime vero. Etiam ſcimus, poſſe hominem iiſdem oculis tum amice tum hoſtiliter aliquos intueri? Maxime. Quid vero? an non eadem voce licet tum verecunde tum audacter loqui? Maxime. Quid? nonne quidam ſermones odioſi ſunt, alij ad amicitiã impellunt? Maxime. Ex his igitur quæcumq; ad placendũ conducunt, ea bonus leno ſuos docere debet? Maxime. Num autem potior is fuerit, qui vni reddere gratos poteſt, an vero qui pluribus? Heic in duas partes diuiſis omnibus, alij manifeſtũ eſſe dicebant, potiorem eſſe, qui plurimis efficere gratos poſſet: alij ſubiiciebant, Maxime. Socrates, quum hac etiã in parte conuenire diceret: Quid ſi quis, inquit, vt toti ciuitati quidam placeant, efficere poſſit, an non omnibus ille numeris bonus leno fuerit? Id quidem manifeſtum eſt, aiunt omnes. Ergo ſi quis eos, quibus ipſe præſit, tales efficere ſtudio ſuo poſſit, an non optimo iure ob hanc artem elato ſit animo, atque etiam optimo iure mercedem debeat amplam accipere? Quum his etiã vniuerſi adſenſi eſſent: Talis ſcilicet, inquit, eſt mea quidem ſententia hic Antiſthenes. Tum ille: Mihine tribuis, inquit, artem hanc Socrates? Profecto, ait. Nam te video etiã in huius pediſequa probe exercitũ eſſe. Quænam illa eſt?

Ars lenonum ſiue perductorum, ait. Et grauiter id ferens Antiſthenes: Ecquid, ait, tale me commiſiſſe ſcis, Socrates? Scio equidem, inquit, te Calliam hunc ad doctum illum Prodicum perduxiſſe: quum illum ardentem amore philoſophiæ cerneres, hunc vero pecunia indigentem. Scio item te perduxiſſe eumdem ad Hippiam Eleum, à quo etiam artem memoriæ didicit. Et ex eo quidem tempore magis amoribus eſſe deditus cœpit, quod pulchri quidquid viderit, eius numquam obliuiſcatur. Nuper adeò quod hoſpitem quoq; Heraclienſem apud me prædicando, effeciſti vt ipſius ego cupidus eſſem, conciliaſti eum mihi: quo quidem nomine tibi gratiam habeo. Nam mihi per eſſe bonus honeſtuſq; videtur. An non item Æſchylum illum Phliaſium apud me prædicando, meque apud ipſum, eam in nobis adfectionem animi excitaſti; vt noſmet amantes mutuo, quæreremus curſitando, perinde atque canes ſolent? Hæc quum ego te facere poſſe videam, bonum eſſe lenonem arbitror. Nam qui adgnoſcere poteſt eos qui ſibi futuri ſint vtiles; ac poteſt efficere, vt illi ſe mutuo expetant: is mihi videtur & vrbes amicitia coniungere poſſe, & nuptias commodas conciliare, vtque magni vir pretij ſit, tum apud ciuitates, tum amicos, tum ſocios, efficere. Et tu mihi, quaſi qui non ſatis recte audieris, dixiſſe me, lenonem eſſe te bonum, ſuccenſuiſti. Ego vero, ſubiecit ille, non iam amplius. Nam hæc ſi poſſim, nimirum animus meus diuitiis conſtipatus erit. Atque hoc pacto colloquiorum circuitus abſolutus fuit. Callias autem: Sed tu Critobule, ait, in certamen aduerſus Socratem de pulchritudine non deſcendis: Non profecto, ait Socrates. Nam fortaſſe lenonem apud iudices magna eſſe in exiſtimatione videt. Nihilominus ego, ſubiecit Critobulus, non recuſo. Doceto autem me ſi quid habes doctrinæ, te pulchriorem eſſe quam ego ſim. Tantum, ait, lucernam aliquis propius adferat. Primum ad cauſſæ te inquiſitionem prouoco: Tu mihi reſpondeto: At tu interrogato. Vtrum igitur pulchritudinem in homine tantum exiſtimas eſſe, an etiam in aliqua re alia? Profecto, ait, mea quidem ſentẽtia, eſt etiam in equo, & boue, & multis rebus inanimis. Nam & ſcutum eſſe pulchrum ſcio, & gladium & haſtam. Et qui fieri poteſt, ait, quæ inuicem ſibi nulla ſunt re ſimilia, eſſe omnia pulchra? Si ad opera, quorum cauſſa nos ea ſingula parauimus,

A τὴν προαγωγίαν, ἔφη. καὶ ὃς μάλα ἀχθεσθεὶς ἐπήρετο· καὶ τί μοι σύνοισθα, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον εἰργασμένῳ; οἶδα μὲν, ἔφη, σε Καλλίαν τουτονὶ προαγωγεύσαντα τῷ σοφῷ Προδίκῳ, ὅτε ἑώρας τοῦτον μὲν φιλοσοφίας ἐρῶντα, ἐκεῖνον δὲ χρημάτων δεόμενον. οἶδα δέ σε Ἱππίᾳ τῷ Ἠλείῳ, παρ' οὗ οὗτος καὶ τὸ μνημονικὸν ἔμαθεν· ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐρωτικώτερος γεγένηται· διὰ τὸ ὅ,τι ἂν * κακὸν ἴδῃ, μηδέποτε ἐπιλανθάνεσθαι. (καλὸν) ἔναγχος δὲ δήπου καὶ πρὸς ἐμὲ ἐπαινῶν

B τὸν Ἡρακλεώτην ξένον, ἐπεί με ἐποίησας ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ, συνέστησάς μοι αὐτόν. καὶ χάριν μέντοι σοι ἔχω· πάνυ γὰρ καλὸς κἀγαθὸς δοκεῖ μοι εἶναι. Αἰσχύλον δὲ τὸν Φλιάσιον πρὸς ἐμὲ ἐπαινῶν, καὶ ἐμὲ πρὸς ἐκεῖνον, οὐχ οὕτω διέθηκας, ὥστε διὰ τοὺς σοὺς λόγους ἐρῶντες ἐκυνοδρομοῦμεν ἀλλήλους ζητοῦντες; ταῦτα οὖν ὁρῶν δυνάμενόν σε ποιεῖν, ἀγαθὸν νομίζω προαγωγὸν εἶναι. ὁ γὰρ οἷός τε ὢν γιγνώσκειν τε τοὺς ὠφελίμους * αὐτῷ, καὶ τούτους δυναμένους ποιεῖν (αὐτοῖς)

C ἐπιθυμεῖν ἀλλήλων, οὗτος ἄν μοι δοκεῖ καὶ πόλεις δύνασθαι φίλας ποιεῖν, καὶ γάμους ἐπιτηδείους συνάγειν, καὶ πολλοῦ ἂν ἄξιος εἶναι καὶ πόλεσι, καὶ φίλοις, καὶ συμμάχοις κεκτῆσθαι. σὺ δὲ μοι, ὡς κακῶς ἀκούσας, ὅτι ἀγαθόν σε ἔφην προαγωγὸν εἶναι, ὠργίσθης. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐ νῦν. ἐὰν γὰρ ταῦτα δύνωμαι, σεσαγμένος δὴ παντάπασι πλούτου τὴν ψυχὴν ἔσομαι. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ περίοδος τῶν λόγων ἀπετελέσθη. ὁ δὲ Καλλίας εἶπε· σὺ δὲ δὴ, ὦ Κριτόβουλε, εἰς τὸν

D περὶ τοῦ κάλλους ἀγῶνα πρὸς Σωκράτην οὐκ ἀνθίστασαι; νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης. ἴσως γὰρ εὐδοκιμοῦντα τὸν μαστροπὸν παρὰ τοῖς κριταῖς ὁρᾷ. ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οὐκ ἀναδύομαι. ἀλλὰ δίδασκε, εἴ τι ἔχεις σοφὸν, ὡς καλλίων εἶ ἐμοῦ. μόνον, ἔφη, τὸν λαμπτῆρα * ἐγγὺς προσενεγκάτω. εἰς ἀνάκρισιν (ἐγγύς τις) τοίνυν σε, ἔφη, πρῶτον τῆς δίκης καλοῦμαι· ἀλλ' ἀποκρίνου. σὺ δέ γε ἐρώτα. πότερον οὖν ἐν ἀνθρώπῳ μόνον νομίζεις τὸ καλὸν εἶναι, ἢ

E καὶ ἐν ἄλλῳ τινί; ἐγὼ μὲν, ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ ἐν ἵππῳ, καὶ βοῒ, καὶ ἐν ἀψύχοις πολλοῖς. οἶδα γοῦν οὖσαν καὶ ἀσπίδα καλὴν, καὶ ξίφος, καὶ δόρυ. καὶ πῶς, ἔφη, οἷόν τε ταῦτα μηδὲν ὅμοια ὄντα ἀλλήλοις, πάντα καλὰ εἶναι; ἢν νὴ Δί', ἔφη, πρὸς τὰ ἔργα, ὧν ἕνεκα ἕκαστα κτώμεθα,

εὖ εἰργασμένα ᾖ, ἢ εὖ πεφυκότα πρὸς ἃ ἂν δεώμεθα, καὶ ταῦτ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καλά. οἶσθα οὖν, ἔφη, ὀφθαλμῶν τίνος ἕνεκα δεόμεθα; δῆλον, ἔφη, ὅτι τοῦ ὁρᾶν. οὕτω μὲν τοίνυν ἤδη ἐμοὶ ὀφθαλμοὶ καλλίονες ἂν τῶν σῶν εἴησαν. πῶς δή; ὅτι οἱ μὲν σοὶ τὸ κατ' εὐθὺ μόνον ὁρῶσιν, οἱ δὲ ἐμοὶ καὶ τὸ ἐκ πλαγίου, διὰ τὸ ἐπιπόλαιοι εἶναι. λέγεις σύ, ἔφη, καρκίνον εὐοφθαλμότατον εἶναι τῶν ζῴων; πάντως δήπου, ἔφη· ἐπεὶ καὶ πρὸς ἰσχὺν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄριστα πεφυκότας ἔχει. εἶεν, ἔφη. τῶν δὲ ῥινῶν ποτέρα καλλίων, ἡ σὴ, ἢ ἡ ἐμή; ἐγὼ μέν, ἔφη, οἶμαι τὴν ἐμήν, εἴπερ γε τοῦ ὀσφραίνεσθαι ἕνεκεν ἐποίησαν ἡμῖν ῥῖνας οἱ θεοί. οἱ μὲν γὰρ σοὶ μυκτῆρες εἰς γῆν ὁρῶσιν, οἱ δὲ ἐμοὶ ἀναπέπτανται, ὥστε τὰς πάντοθεν ὀσμὰς προσδέχεσθαι. τὸ δὲ δὴ σιμὸν τῆς ῥινὸς πῶς τοῦ ὀρθοῦ κάλλιον; ὅτι, ἔφη, οὐκ ἀντιφράττει, ἀλλ' εὐθὺς ἐᾷ τὰς ὄψεις ὁρᾶν, ἃ ἂν βούλωνται. ἡ δὲ ὑψηλὴ ῥίς, ὥσπερ ἐπηρεάζουσα, διατετείχικε τὰ ὄμματα. τοῦ γε μὴν στόματος, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὑφίεμαι. εἰ γὰρ τοῦ ἀποδάκνειν ἕνεκα πεποίηται, πολὺ ἂν σὺ μεῖζον, ἢ ἐγώ, ἀποδάκοις. διὰ δὲ τὸ παχέα ἔχειν τὰ χείλη, οὐκ οἴει καὶ μαλακώτερόν σου ἔχειν τὸ φίλημα; ἔοικα, ἔφη, ἐγώ, κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ τῶν ὄνων αἴσχιον τὸ στόμα ἔχειν. ἐκεῖνο δὲ οὐδὲν τεκμήριον λογίζῃ, ὡς ἐγὼ σοῦ καλλίων εἰμί, ὅτι καὶ Ναΐδες θεαὶ οὖσαι τοὺς Σιληνοὺς ἐμοὶ ὁμοιοτέρους τίκτουσιν, ἢ σοί; καὶ ὁ Κριτόβουλος· οὐκέτι, ἔφη, ἔχω πρὸς σὲ ἀντιλέγειν. ἀλλὰ διαφερόντων, ἔφη, τὰς ψήφους, ἵνα ὡς τάχιστα εἰδῶ ὅ, τι με χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι. μόνον, ἔφη, κρυφῇ φερόντων. δέδοικα γὰρ τὸν σὸν καὶ Ἀντισθένους πλοῦτον, μή με καταδυναστεύσῃ. ἡ μὲν δὴ παῖς, καὶ ὁ παῖς κρύφα ἀνέφερον. ὁ δὲ Σωκράτης ἐν τούτῳ διεπράττετο τόν τε λύχνον ἀντιπροσενεγκεῖν τῷ Κριτοβούλῳ, ὡς μὴ ἐξαπατηθείησαν οἱ κριταί, καὶ τῷ νικήσαντι μὴ ταινίας, ἀλλὰ φιλήματα, ἀναδήματα παρὰ τῶν κριτῶν γενέσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐξέπεσον αἱ ψῆφοι, καὶ ἐγένοντο πᾶσαι σὺν Κριτοβούλῳ, Παπαῖ, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐχ ὅμοιον ἔοικε τὸ σὸν ἀργύριον, ὦ Κριτόβουλε, τῷ Καλλίου εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τούτου δικαιοτέρους ποιεῖ, τὸ δὲ σόν, ὥσπερ τὸ πλεῖστον, διαφθείρειν ἱκανόν ἐστι καὶ δικαστὰς καὶ κριτάς.

A bene fuerint elaborata, vel apta ſatis à natura illis vſibus, quibus ſeruiunt: & ipſa pulchra ſunt, inquit Critobulus. Noſti ergo, cui nobis vſui ſit oculus? Ei ſcilicet, ait, vt videamus. Hoc igitur pacto tuis pulchriores oculi mei fuerint. Qui ſic? Nam tui tantum directo adſpiciunt, mei etiam tranſuerſim, propterea quod exterius promineant. Ergo tu cancrum ais inter animalia cuncta præditum eſſe oculis optimis? Maxime vero, inquit. Nam habet oculos à natura egregie ad robur etiam
B comparatos. Eſto ſane, ait. At vter naſus, meus ne, an tuus, eſt pulchrior? Equidem, ait, meum eſſe pulchriorem arbitror: ſi quidem odores percipiendi cauſſa dij nobis nares condiderunt. Nam meatus narium tui terram verſus ſpectant, mei vero ſurſum expanſi ſunt: quo fit, vt ab omni parte odores recipere poſſint. Naſus autem ſimus quomodo recto poteſt eſſe pulchrior? Quia nihil eſt, ait, quod obſepiat, ſed permittit, vt oculi mox, quæ velint,
C videant. At naſus ſublimior, quaſi ſi faciat id per iniuriam, ſepimento quodam oculos diſiungit. Quod os autem adtinet, ait Critobulus, equidem tibi cedo. Nam ſi mordendi cauſſa factum eſt, longe tu maius aliquid morſu auellere poſſis, quam ego. At vero quia tibi labra ſunt craſſa, non meam putas oſculum eſſe mollius? Videor, inquit, vti tu quidem prædicas, etiam aſinis os habere turpius. Sed enim non exiſtimas argumentum illud eſſe ſatis magnum, me pulchritudine te ſupera-
D re, quod & Naides, quæ diuæ ſunt, Silenos pariant; mihi quàm tibi ſimiliores? Non poſſum, inquit Critobulus, amplius contradicere. Itaque diſtribuantur ſane calculi, vt quam primum ſciam, quid me vel perpeti, vel multæ nomine exſoluere oporteat. Hoc tantum velim, ait, vt clanculum eos ferant. Nam tuas & Antiſthenis opes metuo, ne me copia ſua opprimant. Puella igitur & puer clanculum ferebant. Interim Socrates perficiebat, vt lucerna Critobulo admoueretur, ne deci-
E perentur iudices: atq; etiam vt victori non faſciæ, ſed oſcula corollarum loco à iudicibus decernerentur. Poſteaquam eiecti eſſent calculi, atque omnes pro Critobulo facerent: Papæ, ait Socrates, argentũ tuũ non videtur eſſe argento Calliæ ſimile, mi Critobule. Nam quod ille habet, iuſtiores reddit homines: tuum vero, quemadmodũ alioqui argentũ maxima ex parte, tum iudices tũ diſceptatores corrũpere poteſt.

Secundum hæc alij Critobulum hortabã-tur, vt oſcula, quæ victori cõſtituta fuiſſent præmij loco, acciperet: alij, vt perſuaderet prius eum, cuius eſſent in poteſtate: alij aliter iocabantur. Interim ſilebat Hermogenes. Quo nominatim Socrates compellato: Poſſiſne dicere nobis, ait, Hermogenes, quid ſit παροινία; Et ille: Si quæras quid ſit, inquit, nihil mihi cõſtat: quid autem eſſe videatur, dicere forte poſſim. Id placet, ait Socrates. Ego igitur eſſe iudico παροινίαν, in vino moleſtum eſſe iis quibuſcum verſeris. Ergo ſcire debes, ait Socrates, te quoque ſilendo nobis iam moleſtiam exhibere. Num id temporis etiam ſilendo, quum vos loquimini? Non, ſed quum ex interuallo deſinimus. Te vero fugit; ne pilum quidem, ne dum ſermonẽ aliquem interea, dum vos loquimini, interiici à quoquã poſſe? Tum Socrates: Poſſiſne alicui Callia, inquit, qui coarguitur, ſuccurrere? Poſſim equidẽ, ait. Nam quum tibia ſonum edit, prorſus ſilemus. Et Hermogenes: Vultiſne igitur, ait, vt quemadmodum Nicoſtratus hiſtrio ad tibiam tetrametra recitabat, ita & ipſe, dum tibia ſonat, vobiſcum colloquar? Sic facito, quæſo, mi Hermogenes, inquit Socrates. Arbitror enim perinde, vt cantus ad tibiam adhibitus iucũdior eſt; ita etiam futurum, vt ſermones tui à ſonis illis nonnihil ſuauiores reddantur: præſertim ſi geſtum aliquem addas ad ea quæ dicuntur abs te, id quod hæc fidicina facit. Et Callias: Ergo quum Antiſthenes hic, ait, quemdam in conuiuio coarguerit, quis erit concentus tibiarum? Ei, qui coarguetur, ait Antiſthenes, cõuenire arbitror exſibilationem. Huiuſmodi colloquia quum haberentur, ac videret eos Syracuſanus illa quidem negligere, quæ ipſe exhiberet, mutuis autem ſermonibus ſe oblectare, Socrati inuidens: Tune, ait, Socrates, ille ipſe es, quem meditatorem vocant? An nõ pulchrius hoc eſt, inquit, quam ſi vocarer incogitans? Niſi ſublimium meditator eſſe videreris. Num ergo quidquam noſti, ait Socrates, quod diis ſit ſublimius? Minime vero te iſtis occupari aiunt, ſed rebus maxime inutilibus. Ergo ſic etiam, inquit, dij mihi curæ ſunt. Nam illi de * ſublimi adiumento ſunt, & de ſublimi lucem ſuppeditant. Quod ſi frigida profero, tu auctor es, qui negotium mihi faceſſis. Tu vero, inquit alter, mitte iſta, ac dicito mihi, quot pedes abſit à me pulex: Nam hæc metiri te aiunt. Tum Antiſthenes:

* *Per ebrietatem illuſio. Cic. in Antonium, apud Dionem Caſſium.*

Græcè, ἄνωθεν ὠφελοῦσι. Alludit autem ad vocẽ, qua Syracuſanus vſus fuerat. ἀνωφελεστάτων.

A Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν τὰ νικητήρια φιλήματα ἀπολαμβάνειν τὸν Κειτόβουλον ἐκέλευον, οἱ δὲ τὸν κύριον πείθειν, οἱ δὲ καὶ ἄλλα ἔσκωπτον. ὁ δὲ Ἑρμογένης κἀνταῦθα ἐσιώπα. καὶ ὁ Σωκράτης ὀνομάσας αὐτόν· ἔχοις ἄν, ὦ Ἑρμόγενες, εἰπεῖν ἡμῖν, τί ἐστι παροινία; καὶ ὃς ἀπεκρίνατο· εἰ μὲν ὅ, τι ἐστὶν, ἐρωτᾷς, οὐκ οἶδα. * ὃ μέντοι μοι δοκοῦν, εἴποιμ' ἄν. ἀλλὰ δοκεῖ τοῦτ', ἔφη. τὸ τοίνυν παρ' οἶνον λυπεῖν τοὺς συνόντας, τοῦτ' ἐγὼ κρίνω παροινίαν. οἶσθ' οὖν, ἔφη, ὅτι καὶ σὺ B νῦν ἡμᾶς λυπεῖς σιωπῶν; ἦ καὶ ὅταν λέγητε; ἔφη. * οὔ, ἀλλ' ὅταν διαλίπωμεν. ἦ οὖν λέληθέ σε, ὅτι μεταξὺ τοῦ ὑμᾶς λέγειν, οὐδ' ἂν τρίχα, μὴ ὅτι λόγον αὐτὸς παρείρξε; καὶ ὁ Σωκράτης, ὦ Καλλία, ἔχοις ἄν τι, ἔφη, ἀνδρὶ ἐλεγχομένῳ βοηθῆσαι; ἔγωγ', ἔφη. ὅταν γὰρ ὁ αὐλὸς φθέγγηται, παντάπασι σιωπῶμεν. καὶ ὁ Ἑρμογένης· ἦ οὖν βούλεσθε, ἔφη, ὥσπερ Νικόστρατος ὁ ὑποκριτὴς τετράμετρα πρὸς C τὸν αὐλὸν κατέλεγεν, οὕτω καὶ ὑπὸ τὸν αὐλὸν ὑμῖν διαλέγωμαι; καὶ ὁ Σωκράτης· πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, Ἑρμόγενες, οὕτω ποίει. οἶμαι γάρ, ὥσπερ ἡ ᾠδὴ ἡδίων πρὸς τὸν αὐλόν, οὕτω καὶ τοὺς σοὺς λόγους ἡδύνεσθαι ἄν τι ὑπὸ τῶν φθόγγων· ἄλλως τε καὶ εἰ μορφάζοις, ὥσπερ ἡ αὐλητρίς, καὶ σὺ πρὸς τὰ λεγόμενα. καὶ ὁ Καλλίας ἔφη· ὅταν οὖν Ἀντισθένης ὅδ' ἐλέγχῃ τινὰ ἐν τῷ συμποσίῳ, τί ἔσται τὸ αὔλημα; καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε· τῷ μὲν D ἐλεγχομένῳ, οἶμαι ἄν, ἔφη, πρέπειν συριγμόν. τοιούτων δὲ λόγων ὄντων, ὡς ἑώρα ὁ * Συρακόσιος τῶν μὲν αὐτοῦ ἐπιδειγμάτων ἀμελοῦντας, ἀλλήλοις δὲ ἡδομένους, φθονῶν τῷ Σωκράτει εἶπεν· ἆρα σύ, ὦ Σώκρατες, ὁ φροντιστὴς ἐπικαλούμενος; οὐκοῦν κάλλιον, ἔφη, ἢ εἰ ἀφρόντιστος ἐκαλούμην; εἰ μή γε ἐδόκεις τῶν μετεώρων φροντιστὴς εἶναι. οἶσθα οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, μετεωρότερόν τι τῶν θεῶν; ἀλλ' οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐ τούτων σε λέγουσιν ἐπιμελεῖσθαι, E ἀλλὰ τῶν ἀνωφελεστάτων. οὐκοῦν καὶ οὕτως ἄν, ἔφη, θεῶν ἐπιμελοίμην. ἄνωθεν μέν γε ὕοντες ὠφελοῦσιν, ἄνωθεν δὲ φῶς παρέχουσιν. εἰ δὲ ψυχρὰ λέγω, σὺ αἴτιος, ἔφη, πράγματά μοι παρέχων. ταῦτα μέν, ἔφη, ἔα· ἀλλ' εἰπέ μοι, πόσους ψύλλα πόδας ἐμοῦ ἀπέχει· ταῦτα γάρ σέ φασι γεωμετρεῖν. καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε·

τί μέντοι

οὐχ, ἀλλ'

Συρακούσιος

A σὺ μέν τοι δεινὸς εἶ, ὦ Φίλιππε, εἰκάζειν. οὐ δοκεῖ σοι ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ λοιδορεῖσθαι βουλομένῳ ἐοικέναι; καὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη, καὶ ἄλλοις γε πολλοῖς. ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Σωκράτης, σὺ αὐτὸν μὴ εἴκαζε, ἵνα μὴ καὶ σὺ λοιδορουμένῳ ἐοίκῃς. ἀλλ' εἴπερ γέ τοι τοῖς πᾶσι καλοῖς καὶ τοῖς βελτίστοις εἰκάζω αὐτόν, ἐπαινοῦντι μᾶλλον ἢ λοιδορουμένῳ δικαίως ἂν εἰκάζοι μέ τις. καὶ

αὐτὴν νῦν σύ γε λοιδορουμένῳ ἔοικας, εἰ πάντ' * αὐτοῦ βελτίονα φῂς εἶναι. ἀλλὰ βούλει πονηροτέ-

B ροις εἰκάζω αὐτόν; μηδὲ πονηροτέροις. ἀλλὰ μηδενί; μηδενὶ μηδὲ τούτων εἴκαζε. ἀλλ' οὐ μέντοι γε σιωπῶν οἶδα ὅπως ἄξια τοῦ δείπνου ἐργάσομαι. καὶ ῥᾳδίως γ' ἄν, ἃ μὴ δεῖ λέγειν, ἔφη, σιωπᾷς. αὕτη μὲν δὴ ἡ παροινία οὕτω κατεσβέσθη. ἐκ τούτου δὲ τῶν ἄλλων οἱ μὲν ἐκέλευον εἰκάζειν, οἱ δὲ ἐκώλυον. θορύβου δὲ ὄντος, ὁ Σωκράτης αὖ πάλιν εἶπεν· ἆρα ἐπειδὴ πάντες ἐπιθυμοῦμεν λέγειν, νῦν ἂν μάλιστα

C καὶ ἅμα ᾄσαιμεν; καὶ εὐθὺς τοῦτ' εἰπὼν ἦρχεν ᾠδῆς. ἐπεὶ δ' ᾖσαν, εἰσεφέρετο τῇ ὀρχηστρίδι τροχὸς τῶν κεραμεικῶν, ἐφ' οὗ ἔμελλε θαυμασιουργήσειν. ἔνθα δὴ εἶπεν ὁ Σωκράτης· ὦ Συρακόσιε, κινδυνεύσω ἐγώ, ὥσπερ σὺ λέγεις, τῷ ὄντι φροντιστὴς εἶναι. νῦν οὖν σκοπῶ, ὅπως ἂν ὁ μὲν παῖς ὅδε ὁ σὸς καὶ ἡ παῖς ἥδε ὡς ῥᾷστα

εὖ ὡς μάλ. διάγοιεν, ἡμεῖς δ' * ἂν μάλιστα εὐφραινοίμεθα θεώμενοι αὐτούς· ὅπερ εὖ οἶδα ὅτι καὶ σὺ

D βούλει. δοκεῖ οὖν μοι τὸ μὲν εἰς μαχαίρας κυβιστᾶν κινδύνου ἐπίδειγμα εἶναι, ὃ συμποσίῳ

πρὶ ἐπὶ οὐδὲν προσήκει. τὸ μὴν * τό, τὸ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ ἅμα περιδινουμένου γράφειν τε καὶ ἀναγιγνώσκειν, θαῦμα μὲν ἴσως τί ἐστιν, ἡδονὴν δὲ οὐδὲ

τί ἂν ταῦτα δύναμαι γνῶναι * τί ἂν παράσχοι. οὐδὲ μὴν τό γε διαστρέφοντας τὰ σώματα καὶ τροχοὺς μιμουμένους ἥδιον, ἢ ἡσυχίαν ἔχοντας τοὺς καλοὺς καὶ ὡραίους θεωρεῖν. καὶ γὰρ δὴ οὐδὲ πάνυ τι σπάνιον τό γε θαυμασίοις ἐντυχεῖν, εἴ τις

E τούτου δεῖται· ἀλλ' ἔξεστιν αὐτίκα μάλα τὰ παρόντα θαυμάζειν, τί ποτε ὁ μὲν λύχνος, διὰ τὸ λαμπρὰν φλόγα ἔχειν, φῶς παρέχει, τὸ δὲ χαλκεῖον λαμπρὸν ὄν, φῶς μὲν οὐ ποιεῖ, ἐν αὑτῷ δὲ ἄλλα ἐμφαινόμενα παρέχεται. καὶ πῶς τὸ μὲν ἔλαιον ὑγρὸν ὄν, αὔξει τὴν φλόγα, τὸ δὲ ὕδωρ, ὅτι ὑγρόν ἐστι, κατασβέννυσι τὸ πῦρ. ἀλλὰ γὰρ καὶ ταῦτα μὲν οὐκ εἰς ταὐτὸν τῷ οἴνῳ ἐπισπεύδει.

A Enimuero Philippe, ait, tu in coniectando acutus es: an non videtur hic homo tibi ſimilis illi eſſe, qui conuicium facere velit? Profecto videtur, inquit, nõ mihi tantum, ſed aliis etiam multis. Tu tamen, ait Socrates, nulli eum ſimilem facito, ne & ipſe conuicium facienti ſimilis videare. Verum ſi honeſtis & optimis quibuſque ſimilem eum fecero, merito quis me laudanti potius quam conuicianti ſimilem dixerit. Atqui tu conuicianti es ſimilis, ſi eum præſtare dicis in omnibus. Vis igitur magis peruerſis eum comparem? Ne illis

B quidem. Nulli ergo? Nulli ne horum quidem eum ſimilem dixeris. Atqui neſcio quo pacto, ſi taceam, digna hoc conuiuio facturus ſim. Facilius fuerit tacere, ait, quam non dicenda proferre. Atque hæc quidem in vino rixa ſic extincta fuit. Poſt hæc alij pergere iubebant in comparando, alij vetabant. Quumque tumultus eſſet exortus, rurſum loqui Socrates incipiebat. Num quia cuncti loqui cupimus, etiam vna cecinerimus? Et quumprimum

C id dixiſſet, cantilenam ordiebatur. Vbi ceciniſſet, illata eſt ſaltatrici rota ex earum genere quibus vtuntur figuli, in qua miranda quædam exhibitura erat. Tum Socrates: Periculum erit, mi Syracuſane, inquit, ne quemadmodum tu ais, ſim reuera meditator. Nunc enim conſidero, quo pacto puero huic tuo & huic puellæ optime poſſit eſſe, ac nos eos ſpectando voluptatis plurimum capiamus: quod quidem ſat ſcio te quoque velle. Videtur ergo mi-

D hi prouolutionem in caput, quæ fit ſuper gladios, exhibitionem eſſe periculi, à conuiuio alienã. Quod vero etiam in rota circumuoluta ſcribit ac lectitat, eſt illud quidem certe miraculum quoddam: verum intelligere non poſſum, quam etiam hæc voluptatem ſuppeditent. Nec item iucundius eſt formoſos & elegantes ſpectare, quum corpora torquent, & rotas imitantur, quam vbi quieſcunt. Etenim non admodum rarum eſt, in hæc admiratione digna incidere, ſi quis hoc deſideret: ſed li-

E cet ſtatim admiremur ea quæ adſunt, quonam modo lucerna, quod flammam ſplendidam habeat, lumen ſuppeditet, quum ahenum, & ipſum ſplendens, lucem id quidem non emittat, ſed in ſe tamen alia adparentia exhibeat. Quo pacto oleum, quum humidum ſit, flammam augeat, quum aqua, & ipſa humida, ignem extinguat. Verum ne hæc quidem eadem efficiunt quæ vinum.

At ſi ad tibiam formis iis ſaltarent, quibus tum Gratiæ, tum anni tempora, Nymphæque pinguntur: multo id ipſis facilius futurum arbitrarer, ac longe conuiuium hoc fore hilarius ac gratius. Et Syracuſanus ille: Profecto, inquit, mi Socrates, recte dicis, & introducam ego Spectacula, quæ delectationem vobis ſint adlatura. Quapropter egreſſus Syracuſanus ad agenda ſe componebat, & Socrates nouum orationis exordium inſtituebat: Profecto, viri, par eſt nos, quum magnus quidam deus adſit, qui ætate deos æternos æquat, forma maxime iuuenis eſt, amplitudine ſua cuncta ſuſtinet, animo hominibus æqualis eſt, nimirum Amor, eius minime obliuiſci: præſertim quum omnes in eius dei ſacris ſodales ſimus. Nam equidem tempus aliquod commemorare non poſſum, quo non aliquo ſemper amore fuerim occupatus: & Charmidem hunc ſcio multos ad ſui amorem excitaſſe, ac nonnullos ipſum quoque expetiuiſſe. Critobulus certe, quum adametur, iam & ipſe alios amore complectitur. Quinetiam Niceratus, vt equidem accepi, vxorem amans, viciſſim ab ea diligitur. Quis autem noſtrum neſcit, Hermogenem honeſtatis amore, quidquid tamdem ea ſit, contabeſcere? Non videtis, quam ſeuera ſint ſupercilia, oculi immoti, oratio moderata, vox lenis, mores hilares? quumque Deos, qui maxime nobis venerandi ſunt, amicos habeat: nos tamen, qui homines ſumus, non contemnit. Tu vero, Antiſthenes, ſolus amoris expers es? Immo te vehementer amo profecto. Tum iocando Socrates quaſi blandiens: Ne in præſentia mihi, ait, moleſtus ſis. Nam, vti vides, aliud ago. Et Antiſthenes: Quam tu, inquit, leno tui ſemper huiuſmodi plane quædam facis, ac nonnumquam mecum non colloqueris, numinis vtens prætextu, nonnumquam aliud quidpiam captans. Tum Socrates: Quæſo te per deos, mi Antiſthenes, ait, tantum ne concidas me: qui moleſtiam quamuis aliam abs te tum fero, tum laturus ſum amice. Enimuero amorem tuum equidem occulto, quum non animi ſit, ſed pulchritudinis meæ. Quod autem tu, Callia, Autolyeum ames, ciuitas vniuerſa nouit; ac, vt arbitror, etiam exteri plerique. Eius rei cauſſa eſt, quod vterque veſtrum parentes habeat claros, & ipſi quoque illuſtres ſitis.

A εἰ δὲ ὀρχοῖντο πρὸς τὸν αὐλὸν σχήματα, ἐν οἷς χάριτές τε, καὶ ὧραι, καὶ νύμφαι γράφονται, πολὺ ἂν οἶμαι αὐτούς γε ῥᾷον διάγειν, καὶ τὸ συμπόσιον πολὺ ἐπιχαριτώτερον εἶναι. ὁ οὖν Συρακόσιος· ἀλλὰ ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καλῶς τε λέγεις, καὶ ἐγὼ εἰσάξω θεάματα ἐφ' οἷς ὑμεῖς εὐφρανεῖσθε. ὁ μὲν δὴ Συρακόσιος ἐξελθὼν συνεκροτεῖτο, ὁ δὲ Σωκράτης πάλιν αὖ καινοῦ λόγου κατῆρχεν· ἆρ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰκὸς ἡμᾶς παρόντος δαίμονος B μεγάλου, καὶ τῷ μὲν χρόνῳ ἰσήλικος τοῖς ἀειγενέσι θεοῖς, τῇ δὲ μορφῇ νεωτάτου, καὶ μεγέθει πάντα ἐπέχοντος, ψυχῇ δὲ ἀνθρώπου ἰσουμένου, ἔρωτος,* μὴ αὖ ἀμνημονῆσαι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ πάντες ἐσμὲν τοῦ θεοῦ τούτου θιασῶται. ἐγώ τε γὰρ οὐκ ἔχω χρόνον εἰπεῖν, ἐν ᾧ οὐκ ἐρῶν τινὸς διατελῶ· Χαρμίδην δὲ τόνδε οἶδα πολλοὺς μὲν ἐραστὰς κτησάμενον, ἔστι δ' ὧν καὶ αὐτὸν ἐπιθυμήσαντα. Κριτόβουλός C γε μὴν, [ἔτι μὲν * καὶ ἐρώμενος ὢν, ἤδη ἄλλων ἐπιθυμεῖ. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ Νικήρατος, ὡς ἐγὼ ἀκούω, ἐρῶν τῆς γυναικὸς ἀντερᾶται. Ἑρμογένην γε μὴν τίς ἡμῶν οὐκ οἶδεν ὡς ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ἡ καλοκἀγαθία, τῷ ταύτης ἔρωτι κατατήκεται; οὐχ ὁρᾶτε, ὡς σπουδαῖαι μὲν αὐτοῦ αἱ ὀφρύες, ἀτρεμὲς δὲ τὸ ὄμμα, μέτριοι δὲ οἱ λόγοι, πρᾳεῖα δὲ ἡ φωνὴ, ἱλαρὸν δὲ τὸ ἦθος; τοῖς δὲ σεμνοτάτοις θεοῖς φίλοις χρώμενος, οὐδὲν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὑπερορᾷ; D σὺ δὲ μόνος, ὦ Ἀντίσθενες, οὐδενὸς ἐρᾷς; ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, εἶπεν ἐκεῖνος, καὶ σφόδρα γε σοῦ. καὶ ὁ Σωκράτης ἐπισκώψας, ὡς δὴ θρυπτόμενος, εἶπε· μὴ νῦν μοι ἐν τῷ παρόντι ὄχλον πάρεχε· ὡς σὺ γὰρ ὁρᾷς, ἄλλα πράττω. καὶ ὁ Ἀντισθένης ἔλεξεν· ὡς σαφῶς μέντοι σὺ μαστροπὲ σαυτοῦ ἀεὶ τοιαῦτα ποιεῖς. τοτὲ μὲν τὸ δαιμόνιον προφασιζόμενος, οὐ διαλέγῃ μοι, τοτὲ δ' ἄλλου του ἐφιέμενος. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Ἀντίσθενες, E μόνον μὴ συγκόψῃς με· τὴν δ' ἄλλην χαλεπότητα ἐγώ σου καὶ φέρω καὶ οἴσω φιλικῶς. ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, τὸν μὲν σὸν ἔρωτα κρύπτωμεν, ἐπειδὴ καὶ ἔστιν οὐ ψυχῆς, ἀλλ' εὐμορφίας τῆς ἐμῆς. ὅτι γε μὴν σὺ, ὦ Καλλία, ἐρᾷς Αὐτολύκου, πᾶσα μὲν ἡ πόλις οἶδε, πολλοὺς δ' οἶμαι καὶ τῶν ξένων. τούτου δ' αἴτιον τὸ πατέρων τε ὀνομαστῶν ἀμφοτέρους ὑμᾶς εἶναι, καὶ αὐτοὺς ἐπιφανεῖς.

μὴ ἀμ μενῆσαι

A ἀεὶ μὲν οὖν ἔγωγε ἠγάμην τὴν σὴν φύσιν, νῦν δὲ καὶ πολὺ μᾶλλον, ἐπεὶ ὁρῶ σε ἐρῶντα οὐχ ἁβρότητι χλιδαινομένου, οὐδὲ μαλακίᾳ θρυπτομένου, ἀλλὰ πᾶσιν ἐπιδεικνυμένου ῥώμην τε καὶ καρτερίαν καὶ ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην. τὸ δὲ τοιούτων ἐπιθυμεῖν, τεκμήριόν * ἐστι τῆς τοῦ ἐρωμένου φύσεως. εἰ μὲν οὖν μία ἐστὶν Ἀφροδίτη, ἢ διτταί, οὐρανία τε καὶ πάνδημος, οὐκ οἶδα. καὶ γὰρ Ζεὺς B ὁ αὐτὸς δοκῶν εἶναι, πολλὰς ἐπωνυμίας ἔχει. ὅτι γε μέντοι χωρὶς ἑκατέρᾳ βωμοί τε εἰσὶ, καὶ ναοὶ, καὶ θυσίαι, τῇ μὲν πανδήμῳ ῥᾳδιουργότεραι, τῇ δὲ οὐρανίᾳ ἁγνότεραι, οἶδα. εἰκάσαις δ' ἂν καὶ τοὺς ἔρωτας τὴν μὲν πάνδημον τῶν σωμάτων ἐπιπέμπειν, τὴν δ' οὐρανίαν, τῆς ψυχῆς τε, καὶ τῆς φιλίας, καὶ τῶν καλῶν ἔργων. ὑφ' οὗ δὴ καὶ σὺ, ὦ Καλλία, κατέχεσθαί μοι δοκεῖς ἔρωτος. τεκμαίρομαι δὲ τῇ τοῦ ἐρω- C μένου καλοκἀγαθίᾳ, καὶ ὅτι σε ὁρῶ τὸν πατέρα αὐτοῦ παραλαμβάνοντα εἰς τὰς πρὸς τοῦτον συνουσίας. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐστὶν ἀπόκρυφον πατρὸς τῷ καλῷ τε κἀγαθῷ ἐραστῇ. καὶ ὁ Ἑρμογένης εἶπε· νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄλλα τέ σου πολλὰ ἄγαμαι, καὶ ὅτι νῦν ἅμα χαριζόμενος Καλλίᾳ, καὶ παιδεύεις αὐτὸν, οἷόν περ χρὴ εἶναι. νὴ Δί', ἔφη. ὅπως δὲ καὶ ἔτι μᾶλλον εὐφραίνηται, βούλομαι αὐτῷ μαρ- D τυρῆσαι, ὡς καὶ πολὺ κρείττων ἐστὶν ὁ τῆς ψυχῆς, ἢ ὁ τοῦ σώματος ἔρως. ὅτι μὲν γὰρ δὴ ἄνευ φιλίας συνουσία οὐδεμία ἀξιόλογος, πάντες ἐπιστάμεθα. φιλεῖν γε μὴν τῶν μὲν τὸ ἦθος ἀγαμένων ἀνάγκη ἡδεῖα καὶ ἐθελουσία καλεῖται· τῶν δὲ τοῦ σώματος ἐπιθυμούντων πολλοὶ μὲν τοὺς τρόπους μέμφονται, καὶ μισοῦσι τὸν ἐρώμενον· ἢν δὲ καὶ ἀμφότεροι στέρξωσι, τὸ μὲν τῆς ὥρας ἄνθος ταχὺ δήπου παρακμάζει, ἀπολείποντος δὲ τούτου ἀνάγκη καὶ τὴν φι- E λίαν συναπομαραίνεσθαι. ἡ δὲ ψυχὴ ὅσον περ ἂν χρόνον * ἴῃ ἐπὶ τὸ φρονιμώτερον, καὶ ἀξιεραστοτέρα γίγνεται. καὶ μὴν ἐν μὲν τῇ τῆς μορφῆς χρήσει ἔνεστί τις καὶ κόρος, ὥστε ἅπερ καὶ πρὸς τὰ σιτία διὰ πλησμονὴν, ταῦτα ἀνάγκη καὶ πρὸς τὰ παιδικὰ πάσχειν. ἡ δὲ τῆς ψυχῆς φιλία, διὰ τὸ ἁγνὴ εἶναι, καὶ ἀκορεστοτέρα ἐστὶν· οὐ μέντοι, ὥς γ' * ἄν τις οἰηθείη, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαφροδιτωτέρα· ἀλλὰ σαφῶς καὶ ἀποτελεῖται ἡ εὐχὴ, ἐν ᾗ αἰτούμεθα τὴν θεὸν ἐπαφρόδιτα καὶ ἔπη καὶ ἔργα διδόναι.

ἴῃ ἐπὶ τὸ

ἄν τις εἰη- θείη, ἧττον διὰ τοῦτο δὲ

A Atque equidem indolem tuam ſemper amaui, ſed multo nunc magis, quum te illum amare video, qui non deliciis diffluit, neque præ mollitie langueſcit: ſed omnibus & robur, & tolerantiam, & fortitudinem, & temperantiam ſuam demonſtrat. Huiuſmodi vero expetere, argumentum eſt etiam ingenij eius qui amatur. Equidem num vna ſit Venus, an duæ, Cæleſtis nimirum & Vulgaris, haud ſcio. Nam & Iupiter, qui vnus eſſe videtur, cognomina B multa habet. Diſtinctas quidem vtrique Veneri eſſe aras, fana, ſacrificia; & Vulgari quidem neglectiora, Cæleſti puriora, ſcio. Et conicere licet, etiam amores, corporum quidem, à Vulgari illa immitti: animi vero, & amicitiæ, & actionum honeſtarum, à Cæleſti. Ac tu quidem, mi Callia, hoc ipſo amore mihi videris eſſe captus. Argumento mihi eſt eius, quem amas, honeſtas; quodque te video patrem eius ad cõgreſſus cum hoc tuos adiungere. Quip- C pe nihil horum bonus & honeſtus amator occultum patri eſſe vult. Et Hermogenes: Per Iunonem, inquit, mi Socrates, cum ob alia te multa admiror, tum quod modo Calliæ ſimul rem gratam facis, & qualem ipſum eſſe oporteat, inſtituis. Profecto ſic eſt, ait. Atque vt magis etiam delectetur, confirmare illi volo, multo præſtantiorem eſſe animi quam corporis amorem. Nouimus enim omnes, abſque amicitia conſuetudinem nullam cuiuſquam eſſe pre- D tij. Amare autem eos, quorum mores ac indolem admiramur, neceſſitudo quædam propria & voluntaria vocatur: at eorum, qui corpus adpetunt, multi mores vituperant, & ipſos amores odere. Quod ſi maxime ament inuicem vterque ſe, formæ tamen flos celeriter ætate quaſi marceſcit: quo deficiente, neceſſe eſt vna etiam amicitiam marceſcere. Animus autem quam diu prudentia proficit, etiam fit amabilior. Quin & in vſu formæ ſatietas quædam ineſt. quo fit, vt E quæ in ciborum vſu propter ſatietatem, ea in amoribus quoque neceſſario accidant. At animi amor, propterea quod caſtus ſit, etiam inſatiabilior eſt; nec idcirco, ceu quis exiſtimare poſſet, minus eſt venuſtus ac iucundus: ſed plane votum illud perficitur, quo petimus, vt dea tum verba, tum actiones venuſtas largiatur.

Quod enim liberali forma, & indole verecunda generoſaque florens animus, quique ſtatim inter æquales principe loco dignus, & comis eſt, tum ſuſpiciat, tum diligat amores ſuos; id vero verbis oſtendi nō eſt opus. Eſſe autem conſentaneum, amatorem huiuſmodi rerum etiam ſuis amoribus gratum fore viciſſim, id quoque docebo. Primum enim quis odiſſe poſſit illum à quo ſe bonum & honeſtum haberi ſciat? deinde quem cernat amati decora magis quam voluptates ſuas curare? credat præterea, ſiue quid delinquatur, ſiue morbus vtrumque corripiat, amicitiam deminutam non iri? Quibus autem communis amor eſt, quo pacto non hos neceſſe eſt libenter ſe intueri, beneuole colloqui, fidem habere ſibi mutuo, proſpicere ſibi inuicem, voluptatem ſimul capere ex honeſtis actionibus; condolere, ſi quid aduerſi accidat; perpetuo gaudere, dum bona cum valetudine frui conſuetudine mutua poſſunt; ſin alteruter ægrotet, multo frequentius conuenire; de abſentibus deniq; quam præſentibus, magis eſſe ſollicitum? An non hæc omnia ſunt amoris plena? Certe ob huiuſmodi officia ſimul & amicitiæ ſtudio tenentur, & ea perpetuo ad ſenectutem vſq; fruuntur. At eum, qui à corpore pendet, quamobrem diligat aliquis mutuo? vtrum idcirco, quod ſibi tribuit ea quæ concupiſcit, adamato maxime probroſa? an quod ab iis quæ facere ſtudioſe cupit præter amores, maxime neceſſarios arcet? Atqui magis etiam odio dignus eſt, quod non vim adfetat, ſed perſuadeat. Nam qui vim adfert, improbum eſſe hominem ſe ſe declarat: qui vero perſuadet, is illius qui perſuadetur, animum corrumpit. Iam vero & is qui pecunia formam vendit, qui magis diliget ementem ſeſe, quam qui vendit in foro, & addicit ſeſe? Non enim certe, quod formoſus cum deformi, pulcher cum non pulchro, non amans cum amante verſatur, idcirco eum diliget. Non enim mas ita, vti mulier, voluptatum rei venereæ cum viro particeps eſt: ſed ſobrius ipſe temulentum ex venere ſpectat. Vnde non mirum eſt, ſi contemtus amatoris in ipſo exiſtit. Quod ſi quis rem conſideret, inueniet nihil rei grauis ex illorum amore, qui ob mores amantur, accidiſſe: quum multa, eaque nefaria, de illa impudenti conſuetudine euenerint. Iam & illiberalem eſſe conſuetudinem illius,

A ὡς μὲν γὰρ ἄγαταί τε καὶ φιλεῖ τὸν ἐρώμενον θάλλουσα μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ, καὶ ἤθει αἰδήμονί τε καὶ *γυναίᾳ ψυχῇ, ἡ εὐθὺς ἐν τοῖς ἥλιξιν ἡγεμονική τε ἅμα καὶ φιλόφρων οὖσα, οὐδὲν ἐπιδεῖται λόγου. ὅτι δὲ εἰκὸς καὶ ὑπὸ τῶν παιδικῶν τὸν τοιοῦτον ἐραστὴν ἀντιφιλεῖσθαι, καὶ τοῦτο διδάξω. πρῶτον μὲν γὰρ τίς μισεῖν δύναιτ' ἂν, ὑφ' οὗ εἰδείη καλός τε καὶ ἀγαθὸς νομιζόμενος; ἔπειτα δὲ ὁρῴη αὐτὸν τὰ τοῦ παιδὸς καλὰ μᾶλλον, ἢ τὰ ἑαυτοῦ B ἡδέα σπουδάζοντα; πρὸς δὲ τούτοις πιστεύῃ, μήτ' *ἂν παρθῇ τι ποιήσῃ, μήτ' ἂν κάμνων ἀμορφότερος γένηται, μειωθῆναι ἂν τὴν φιλίαν; οἷς γε μὴν κοινὸν τὸ φιλεῖσθαι, πῶς οὐκ ἀνάγκη τούτους ἡδέως μὲν προσορᾶν ἀλλήλους, εὐνοϊκῶς δὲ διαλέγεσθαι, πιστεύειν δὲ καὶ πιστεύεσθαι, καὶ προνοεῖν μὲν ἀλλήλων, συνήδεσθαι δ' ἐπὶ ταῖς καλαῖς πράξεσι, συνάχθεσθαι δὲ ἤν τι σφάλμα προσπίπτῃ, τότε δ' εὐφραινομένους διατελεῖν, ὅταν ὑγιαίνοντες συνῶσιν· ἢν δὲ κάμῃ C ὁποτεροσοῦν, πολὺ συνεχεστέραν τὴν συνουσίαν ἔχειν, καὶ ἀπόντων ἔτι μᾶλλον ἢ παρόντων ἐπιμελεῖσθαι; οὐ ταῦτα πάντα ἐπαφρόδιτα; διά γε τοι τὰ τοιαῦτα ἔργα, ἅμα ἐρῶντες τῆς φιλίας καὶ χρώμενοι αὐτῇ εἰς γῆρας διατελοῦσι. τὸν δὲ ἐκ τοῦ σώματος κρεμάμενον διὰ τί ἀντιφιλήσειεν ἂν ὁ παῖς; πότερον ὅτι ἑαυτῷ μὲν νέμει ὧν ἐπιθυμεῖ, τῷ δὲ παιδὶ τὰ ἐπονειδιστότατα; ἢ διότι ἃ σπεύδει πράττειν παρὰ τῶν D παιδικῶν, εἴργει μάλιστα τοὺς οἰκείους ἀπὸ τούτων; καὶ μὴν ὅτι γε οὐ βιάζεται, ἀλλὰ πείθει, διὰ τοῦτο μᾶλλον *μισητέον. ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος, ἑαυτὸν πονηρὸν ἀποδείκνυσιν· ὁ δὲ πείθων, τὴν τοῦ ἀναπειθομένου ψυχὴν διαφθείρει. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ χρημάτων γε ἀπεμπολῶν τὴν ὥραν, τί μᾶλλον στέρξει τὸν πριάμενον, ἢ ὁ ἐν ἀγορᾷ πωλῶν καὶ ἀποδιδόμενος; οὐ μὴν ὅτι γε ὡραῖος ἀώρῳ, οὐδὲ ὅτι γε καλὸς οὐκέτι καλῷ, καὶ ἐρῶντι οὐκ ἐρῶν ὁμιλεῖ, φιλήσει αὐτόν. οὐδὲ E γὰρ ὁ παῖς τῷ ἀνδρὶ ὥσπερ γυνὴ κοινωνεῖ τῶν ἐν τοῖς ἀφροδισίοις εὐφροσυνῶν, ἀλλὰ νήφων μεθύοντα ὑπὸ τῆς ἀφροδίτης θεᾶται. ἐξ ὧν οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὸ ὑπερορᾶν ἐγγίγνεται αὐτῷ τοῦ ἐραστοῦ. καὶ σκοπῶν δ' ἄν τις, εὕροι ἐκ μὲν τῶν διὰ τοὺς τρόπους φιλουμένων οὐδὲν χαλεπὸν γεγενημένον, ἐκ δὲ τῆς ἀναιδοῦς ὁμιλίας πολλὰ ἤδη καὶ ἀνόσια πεπραγμένα. ὡς δὲ καὶ ἀνελευθεροστὴς συνουσία τῷ τὸ σῶμα μᾶλλον,

γενναίᾳ ψυχῇ.

ἂν παραποιήσῃ τι.

μισητέος

ἢ τῆς τὴν ψυχὴν ἀγαπῶντι, νῦν τοῦτο δηλώσω. ὁ μὲν γὰρ παιδεύων λέγειν τε ἃ δεῖ, καὶ πράττειν, δικαίως ἂν ὥσπερ Χείρων καὶ Φοῖνιξ ὑπ' Ἀχιλλέως, τιμῷτο. ὁ δὲ τοῦ σώματος ὀρεγόμενος εἰκότως ἂν ὥσπερ πτωχὸς περιέποιτο. ἀεὶ γάρ τοι προσαιτῶν καὶ προσδεόμενος ἢ φιλήματος, ἢ ἄλλου τινὸς ψηλαφήματος, παρακολουθεῖ. εἰ δὲ λαμυρώτερον λέγω, μὴ * θαυμάζετε. ὅ,τε γὰρ οἶνος συνεπαίρει, καὶ ὁ ἀεὶ σύνοικος ἐμοὶ ἔρως κεντρίζει εἰς τὸν ἀντίπαλον ἔρωτα αὐτῷ παρρησιάζεσθαι. καὶ γὰρ δὴ δοκεῖ μοι ὁ μὲν τῷ εἴδει τὸν νοῦν προσέχων, μεμισθωμένῳ χῶρον ἐοικέναι. οὐ γὰρ ὅπως πλείονος ἄξιος γένηται, ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ὅπως αὐτὸς ὅτι πλεῖστα ὡραῖα * καρπώσηται. ὁ δὲ τῆς φιλίας ἐφιέμενος, μᾶλλον ἔοικε τῷ τὸν οἰκεῖον ἀγρὸν κεκτημένῳ. πάντοθεν γοῦν φέρων ὅ,τι ἂν δύνηται, πλείονος ἄξιον ποιεῖ τὸν ἐρώμενον. καὶ μὴν καὶ τῶν παιδικῶν ὃς ἂν μὲν εἰδῇ, ὅτι ὁ τοῦ εἴδους ἐπαρκῶν ἄρξει τοῦ ἐραστοῦ, εἰκὸς αὐτὸν τἆλλα ῥᾳδιουργεῖν. ὃς δ' ἂν γιγνώσκῃ, ὅτι ἂν μὴ καλὸς κἀγαθὸς ᾖ, οὐ καθέξει τὴν φιλίαν, τοῦτον προσήκει μᾶλλον ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι. μέγιστον δ' ἀγαθὸν τῷ ὀρεγομένῳ ἐκ παιδικῶν φίλον ἀγαθὸν ποιήσασθαι, ὅτι ἀνάγκη καὶ αὐτὸν ἀσκεῖν ἀρετήν. οὐ γὰρ οἷόν τε πονηρὰ αὐτὸν ποιοῦντα, ἀγαθὸν τὸν συνόντα ἀποδεῖξαι, οὐδέ γε ἀναισχυντίαν καὶ ἀκρασίαν παρεχόμενον, ἐγκρατῆ καὶ αἰδούμενον τὸν ἐρώμενον ποιῆσαι. ἐπιθυμῶ δέ σοι, ἔφη, ὦ Καλλία, καὶ μυθολογῆσαι, ὡς οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ θεοί, καὶ ἥρωες τὴν τῆς ψυχῆς φιλίαν περὶ πλείονος, ἢ τὴν τοῦ σώματος χρῆσιν ποιοῦνται. Ζεύς τε γὰρ ὅσων μὲν θνητῶν οὐσῶν μορφῆς ἠράσθη, συγγενόμενος εἴα αὐτὰς θνητὰς εἶναι· ὅσων δὲ ψυχαῖς ἀγαθαῖς, ἀθανάτους τούτους ἐποίει. ὧν Ἡρακλῆς μὲν, καὶ Διόσκουροί εἰσι, λέγονται δὲ καὶ ἄλλοι. καὶ ἐγὼ δέ φημι καὶ Γανυμήδην οὐ σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα ὑπὸ Διὸς εἰς Ὄλυμπον ἀνενεχθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοὔνομα αὐτοῦ. ἔστι μὲν γὰρ * δήπου Ὁμήρῳ,

--- γάνυται δὲ τ' ἀκούων.

τοῦτο δὲ φράζει, ὅτι ἥδεται δὲ τ' ἀκούων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλοθί που, ----πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς.

θαυμάζετε. — καρπώσεται. — δήπου ἐν Ὁμήρῳ

A qui corpus magis, quam animum diligit, modo indicabo. Nam qui aliquem inſtituit, vt & dicere, quæ neceſſe ſit, & gerere poſſit; is merito perinde ac Chiro & Phœnix ab Achille, adfici honore debet. At qui corpus concupiſcit, merito mendici cuiuſdam inſtar ſequatur. Semper enim comitatur vel emendicans, vel requirens oſculum, aut aliquam aliam tactionem. Quod ſi dicacius quid profero, velim mirum vobis non videatur. Nam & vinum me im- B pellit, & amor ille meus domeſticus vt liberius aduerſus amorē illum loquar, quem æmulum habet, me pungit. Videtur enim is mihi, qui formæ animum adiicit, ſimilis illi eſſe, qui fundum mercede conducit. Nam ille vt melior reddatur, nihil penſi habet: ſed vt ipſe quam plurimum voluptatis ex eo percipiat. Qui vero amicitiam expetit, magis illi ſimilis eſt, qui fundum proprium poſſidet. Etenim vndecumque, ſi quid poteſt, colligens; adamatum melio- C rem efficit. Quinetiam ipſos amores, qui ſciant, eleganti forma præditos amatoribus imperare, conſentaneum eſt nequiter in amantem ſe geſturos. At qui animaduerterit non futurum, vt niſi bonus & honeſtus ſit, amicitiam retineat: eum par eſt, maiori ſtudio virtutem colere. Maximum autē bonum illi contingit, qui ex adamato amicū egregiū efficere vult, quod & ipſum virtutem colere neceſſe ſit. Nec enim fieri poteſt, vt ſi ipſe nequiter ſe gerat, ſecum D verſantem bonum efficiat: neq; ſi intemperantem & impudentem illi ſe exhibeat, adamatum temperantem ac verecundum efficere poteſt. Libet autem tibi, mi Callia, de fabularum etiam enarratione indicare, non ſolum homines, ſed etiam deos ac heroas amorem animi pluris quàm corporis vſum facere. Iupiter enim cum omnibus, quas mortales dilexit, congreſſus, mortales manere paſſus eſt: quorum vero animos admiratus eſſet, eos immortales faciebat. Eorum in numero ſunt Hercules, E Caſtor, Pollux; atque etiam alij quidam commemorantur. Quinetiā, mea ſentētia, Ganymedes, non corporis ſed animi cauſſa in Olympum à Ioue tranſlatus eſt: cui quidem ſententiæ nomen etiam ſuffragatur. Eſt enim alicubi apud Homerum,

——*adfectus ſuauiter audit.*

Dicit autem, delectatum fuiſſe audiendo: Et alio in loco eſt:

——*conſilia occultat qui pectore multa.*

* *In priori hemiſtichio eſt vox* γάνυται: *in altero,* μήδεα: *de quibus vnum illud Ganymedis compoſitum eſt.*

Intelligit vero illum, qui animo conſilia ſapientiæ plena nouit. De quibus duobus verbis factum nomen eſt Ganymedis, non illius quidem, qui corpore ſuauis, ſed animo, à diis honore adficitur. Achillē quoq;, mi Nicerate, fecit Homerus Patroclum, non vt amores ſuos, ſed vt ſodalem, glorioſiſſime vlciſcentem, poſteaquam mortuus eſſet. Et Oreſtes ac Pylades, Theſeus ac Peirithous, aliique complures ex ſemideis præſtantiſſimi, non propterea, quod vna cubarint, ſed quod inuicem ſe ſuſpiciendo, res maximas & pulcherrimas publice perfecerint, celebrantur. Quid autem? an non quæ iam præclara patrantur facinora, reperiet aliquis laudis gratia potius ab iis fieri, qui & labores & pericula volūt adire, quam ab aliis qui voluptatem pro gloria eligere conſueuerunt? Quamquam poetæ Agathonis amator Pauſanias, dum purgaret eos qui per intemperantiam vna volutantur, etiam exercitum ex adamatis & amatoribus fortiſſimum fieri poſſe dixit. Nam exiſtimare ſe aiebat, hos in primis pudore præpediri, quominus ſe mutuo deſerant. Quod quidem ab eo dictum mirari ſubit, eos ſcilicet, qui reprehenſionem negligere, ſeq; non reuereri conſueuiſſent mutuo, maxime vérituros turpe quiddam admittere. Producebat & teſtimonia Thebanorum ac Eleorum, qui tale quid decreuiſſent. Quamquam enim vna cubent, nihilominus amores in prœliis eadē in acie collocari. Quod quidem argumētum minime congruens adferebat. Nam apud illos hæc cōſentanea ſunt legibus, apud nos autēm probro ducūtur. At mihi ſane, qui eadem in acie collocantur, diffidere ſibi videntur; ne videlicet, ſi ſeorſum eſſent diſpoſiti ab ipſis adamati, fortium virorū muneri non reſponderent. Lacedæmonij vero, qui exiſtimant, corpus adpetentem nihil amplius boni & præclari conſequi, tam perfecte bonos ac fortes viros ex adamatis efficiūt; vt inter exteros etiā, ex eius ciuitatis inſtituto cū amatoribus in acie non collocati, nihilominus illos, qui adſunt, deſerere vereantur. Non enim impudentiam, ſed verecundiā eſſe deam quamdā volunt. Et videmur ſane omnes in iis de quibus loquimur, conſentire; ſi hoc modo rē conſideremus: Vtro ſcilicet modo adamato quis potius vel fortunas ſuas & liberos crediderit, vel beneficiū præſtiterit. Atque equidem ſentio, etiam illum, qui amati forma vtitur, lubentius hæc vniuerſa crediturum ei qui animo quoque ſit amabilis.

A τοῦτο δ' αὖ λέγει, σοφὰ φρεσὶ βουλεύματα εἰδώς. ἐξ οὖν συναμφοτέρων τούτων οὐχ ἡδυσώ* ματος ὀνομασθεὶς ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυγνώμων, ἐν θεοῖς τετίμηται. ἀλλὰ μὴν, ὦ Νικήρατε, καὶ Ἀχιλλεὺς Ὁμήρῳ πεποίηται οὐχ ὡς * παιδικῶς Πατρόκλῳ, ἀλλ' ὡς ἑταίρῳ ἀποθανόντι ἐκπρεπέστατα τιμωρῆσαι. καὶ Ὀρέστης δὲ, καὶ Πυλάδης, καὶ Θησεὺς, καὶ Πειρίθους, καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ τῶν ἡμιθέων οἱ ἄριστοι ὑμνοῦνται οὐ διὰ τὸ συγκαθεύδειν, ἀλλὰ διὰ B τὸ ἄγασθαι ἀλλήλους, τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα κοινῇ διαπεπρᾶχθαι. τί δέ; τὰ νῦν καλὰ ἔργα οὐ πάντ' ἂν εὕροι τις ἕνεκα ἐπαίνου ὑπὸ τῶν καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐθελόντων πραττόμενα μᾶλλον, ἢ ὑπὸ τῶν ἐθιζομένων ἡδονὴν ἀντ' εὐκλείας αἱρεῖσθαι; καίτοι Παυσανίας γε ὁ Ἀγάθωνος τοῦ ποιητοῦ ἐραστὴς, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν ἀκρασίᾳ συγκυλινδουμένων, εἴρηκεν, ὡς καὶ στράτευμα ἀλκιμώτατον ἂν γένοιτο C ἐκ παιδικῶν τε καὶ ἐραστῶν. τούτους γὰρ ἂν ἔφη οἴεσθαι μάλιστα αἰδεῖσθαι ἀλλήλους ἀπολείπειν, θαυμαστὰ λέγων, εἴγε οἱ * ψόγου τε καὶ ἀφροντιστεῖν καὶ ἀναισχυντεῖν πρὸς ἀλλήλους ἐθιζόμενοι, οὗτοι μάλιστα αἰσχυνοῦνται αἰσχρόν τι ποιεῖν. καὶ μαρτύρια δὲ ἐπήγετο, ὡς ταῦτα ἐγνωκότες εἶεν καὶ Θηβαῖοι καὶ Ἠλεῖοι. * συγκαθεύδοντες γοῦν αὐτοῖς, ὅμως παρατάττεσθαι ἔφη τὰ παι- D δικὰ εἰς τὸν ἀγῶνα· οὐδὲν τοῦτο σημεῖον λέγων ὅμοιον. ἐκείνοις μὲν γὰρ ταῦτα νόμιμα, ἡμῖν δ' ἐπονείδιστα. δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ μὲν παραταττόμενοι ἀπιστοῦσιν ἐοικέναι, μὴ χωρὶς γενόμενοι οἱ ἐρώμενοι οὐκ ἀποτελῶσι τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα. Λακεδαιμόνιοι δὲ οἱ νομίζοντες, ἐὰν καὶ ὀρεχθῇ τις σώματος μηδενὸς ἂν ἔτι καλοῦ κἀγαθοῦ τοῦτον τυχεῖν, οὕτω τελέως τοὺς ἐρωμένους ἀγαθοὺς ἀπεργάζονται, ὡς καὶ μετὰ ξένων, κἂν μὴ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει * τα- E χθῶσι τῷ ἐραστῇ, ὁμοίως αἰδοῦνται τοὺς παρόντας ἀπολείπειν. θεὰν γὰρ οὐ τὴν ἀναίδειαν, ἀλλὰ τὴν αἰδῶ νομίζουσι. δοκοῦμεν δ' ἄν μοι πάντες ὁμόλογοι γενέσθαι περὶ ὧν λέγω, εἰ ὧδε ἐπισκοποῦμεν, τῷ ποτέρως παιδὶ φιληθέντι μᾶλλον ἄν τις πιστεύσειεν ἢ χρήματα, ἢ τέκνα, ἢ χάριτας παρακαταθέσθαι. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι καὶ αὐτὸν τὸν τῷ εἴδει τοῦ ἐρωμένου χρώμενον, μᾶλλον ἂν ταῦτα πάντα τῷ τὴν ψυχὴν ἐρασμίῳ πιστεῦσαι.

παιδικοῖς

ψόγου τε ἀφροντιστεῖν

συγκαθεύδοντας, αἱ συγκαθεύδοντα

ταχθῶσι σὺν τῷ

σοὶ γε μὴν, ὦ Καλλία, δοκεῖ μοι ἄξιον εἶναι καὶ θεοῖς χάριν εἰδέναι, ὅτι σοι Αὐτολύκου ἔρωτα ἐνέβαλον. ὡς μὲν γὰρ φιλότιμός ἐστιν, εὔδηλον, ὃς τοῦ κηρυχθῆναι ἕνεκα νικῶν παγκράτιον, πολλοὺς μὲν πόνους πολλὰ δ' ἄλγη ἀνέχεται· εἰ δὲ * οἴοιτο μὴ μόνον ἑαυτὸν καὶ τὸν πατέρα κοσμήσειν, ἀλλ' ἱκανὸς γενήσεσθαι δι' ἀνδραγαθίαν καὶ φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τὴν πατρίδα αὔξειν, τρόπαια τῶν * πόλεων ἱστάμενος, καὶ διὰ ταῦτα περίβλεπτός τε καὶ ὀνομαστὸς ἔσεσθαι καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ ἐν βαρβάροις, πῶς οὐκ οἴει αὐτὸν, ὅντιν' ἡγοῖτο εἰς ταῦτα συνεργὸν εἶναι κράτιστον, τοῦτον ταῖς μεγίσταις ἂν τιμαῖς περιέπειν; εἰ οὖν βούλει τούτῳ ἀρέσκειν, σκεπτέον μέν σοι, ποῖα ἐπιστάμενος Θεμιστοκλῆς ἱκανὸς ἐγένετο τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν. σκεπτέον δὲ, ποῖά ποτε εἰδὼς Περικλῆς κράτιστος ἐδόκει τῇ πατρίδι σύμβουλος εἶναι. ἀθρητέον δὲ, καὶ πῶς ποτε Σόλων φιλοσοφήσας, νόμους κρατίστους τῇ πόλει κατέθηκεν· ἐρευνητέον δὲ, καὶ ποῖα Λακεδαιμόνιοι ἀσκοῦντες, κράτιστοι δοκοῦσιν ἡγεμόνες εἶναι. πρόξενοι δὲ καὶ κατάγονται ἀεὶ παρὰ σοὶ, οἱ κράτιστοι αὐτῶν. ὡς μὲν οὖν σοι ἡ πόλις ταχὺ ἂν ἐπιτρέψειεν αὑτὴν, εἰ βούλει, εὖ ἴσθι. τὰ μέγιστα γάρ σοι ὑπάρχει. εὐπατρίδης εἶ, ἱερεὺς θεῶν τῶν ἀπ' Ἐρεχθέως, οἳ καὶ ἐπὶ τὸν βάρβαρον σὺν Ἰάκχῳ ἐστράτευσαν. καὶ νῦν ἐν τῇ ἑορτῇ ἱεροπρεπέστατος δοκεῖς εἶναι τῶν προγεγενημένων, καὶ σῶμα ἀξιοπρεπέστατον μὲν ἰδεῖν τῆς πόλεως ἔχεις, ἱκανὸν δὲ μόχθους ὑποφέρειν. εἰ δὲ ὑμῖν δοκῶ σπουδαιολογῆσαι μᾶλλον, ἢ παρὰ πότον πρέπει, μηδὲ τοῦτο θαυμάζετε. ἀγαθῶν γὰρ φύσει καὶ τῆς ἀρετῆς φιλοτίμως ἐφιεμένων ἀεί ποτε τῇ πόλει συνεραστὴς ὢν διατελῶ. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι περὶ τῶν ῥηθέντων διελέγοντο, ὁ δ' Αὐτόλυκος κατεθεᾶτο τὸν Καλλίαν. καὶ ὁ Καλλίας δὲ παρορῶν εἰς ἐκεῖνον, εἶπεν· οὐκοῦν σύ με ὦ Σώκρατες μαστροπεύσεις πρὸς τὴν πόλιν, ὅπως πράττω τὰ πολιτικὰ, καὶ ἀεὶ ἀρεστὸς ὦ αὐτῇ. ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ἢν ὁρῶσί γέ σε μὴ τῷ δοκεῖν ἀλλὰ τῷ ὄντι ἀρετῆς ἐπιμελούμενον. ἡ μὲν γὰρ ψευδὴς δόξα ταχὺ ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς πείρας, ἡ δ' ἀληθὴς ἀνδραγαθία, ἢν μὴ θεὸς βλάπτῃ, ἀεὶ ἐν ταῖς πράξεσι λαμπροτέραν τὴν εὔκλειαν συμπαρέχεται. οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔληξεν.

οἴεται

πολεμίων

A Te certe mi Callia, Diis gratias agere æquum eſt, mea ſane ſententia, qui Autolyci amorem tibi indiderint. Nam hunc honoris eſſe cupidum reipſa patet, quippe qui vt per præconem quinquertij victor pronuntietur, labores multos multoſque dolores tolerat. Quod ſi putat, ſe non ſolum ſibi ac patri ornamento eſſe poſſe, ſed etiam propter virtutem amicos beneficiis adficere, ac patriam amplificare, tropæa de ſuperatis hoſtibus ſtatuentem, eaque de cauſſa conſpicuum & celebrem tum apud Græcos tum barbaros: B cur non exiſtimes ipſum maximis aliquem proſequuturum honoribus, quem duceret in hoc adiutorem ſe præſtantiſſimum habiturum? Quare ſi huic placere vis, conſiderandum erit tibi, quo pacto Themiſtocles idoneus ad Græciam liberandum factus ſit: itemque conſiderandum, quali Pericles inſtructus ſcientia viſus ſit patriæ conſiliarius fuiſſe optimus: perſpiciendum, quo pacto philoſophatus Solon, patriæ leges optimas tulerit: perueſtigandum, C qualibus exercitiis vtentes Lacedæmonij, præſtantiſſimi duces eſſe videantur. Et diuertunt ad te ſemper præſtantiſſimi quique hoſpites ex ipſis publici ciuitatis huius. Itaque ſcire debes, rempublicam cito ſemet tibi tradituram, ſi velis. Nam adiumenta maxima ad eam rem habes. Patricius es, ſacerdos es Deum, ex iis qui ſunt ab Erechtheo, qui cum Iaccho aduerſus regem barbarum militarunt. D Etiam in feſto nunc auguſtiſſimus eſſe videris omnium maiorum, & corpus habes inter huius vrbis alia ſpectatu digniſſimum, tolerandiſque laboribus idoneum. Quod ſi vobis videor magis ſerio loqui, quam in vino conueniat: mirum id vobis ne videatur. Nam ſemper ego vna cum republica dilexi eos, qui bona prædiri eſſent indole, ac virtutis ambitioſe cupidi eſſent. Ac de his quidem, ita dictis, ceteri diſſerebant. Autolycus autem Calliam adſpiciebat, in quem viciſſim Callias coniectis oculis: E Ergo tu, mi Socrates, lenocinio tuo me ciuitati conciliabis, ait, vt res ciuiles tractem, ac ſemper ei placeam. Profecto fiet hoc, inquit, ſi te non opinione ſed reipſa virtutis eſſe ſtudioſum viderint. Nam falſa gloria celeriter ab experientia redarguitur, at vera ſtrenuitas, niſi Deus impedimento ſit, ſemper in actionibus ſplendidiorem gloriam ſuppeditat. Atq; huius quidem colloquij finis hic fuit.

Et Autolycus, quod ita tempus poſceret, ad deambulationem ſurgebat, ac Lyco pater vna cum ipſo exibat: & conuerſus: Per Iunonē, inquit, mi Socrates, bonus & honeſtus mihi vir eſſe videris. Secūdum hæc ſella quædam intus eſt collocata primum, deinde Syracuſanus ingreſſus: Ariadna, inquit, ô viri, ſuum & Bacchi thalamū ingreditur. Poſtea Bacchus adueniet, largiuſcule potus apud deos, ac ingredietur ad illam: deinde ludent inter ſe. Hinc iam Ariadna tamquā ſponſa exornata ingreſſa eſt, ac in throno conſedit. Ita etiam Baccho prodeūte, tibia numerus Bacchicus canebatur. Tum omnes magiſtrū choreæ prædicare. Nam Ariadna ſtatim, quū hæc audiiſſet, tale quid faciebat, vt quiuis animaduerteret, lubenter id eā audiiſſe. Ac obuiam quidem illa non proceſſit, nec adſurrexit: præ ſe ferebat tamen, quod vix conquieſceret. Poſteaquam vero Bacchus eam vidiſſet, haud aliter ſaltans, ac fieri amiciſſime poſſet, in genibus conſidebat. Quumque complexus illam fuiſſet, etiam oſculatus eſt. Ea vero tametſi pudore quodam adfectæ ſimilis eſſet, amice tamen illum viciſſim amplectebatur. Quod quum conuiuæ cernerent, partim plauſum excitabant, partim rurſus exclamabant. Quum autem Bacchus ſurgens Ariadnam ſecum erexiſſet, oſculantum iam & complectentium ſeſe geſtus erat ſpectare. Illi quum reuera Bacchum formoſum eſſe cernerent, & Ariadnam formoſam, eoſq; non per iocum, ſed vere ſe amoris oribus oſculari, omnes erectis animis ſpectabant. Audiebāt enim Bacchum interrogantem ipſam, num ſe amaret, atque illam hoc ita confirmantem iureiurando, vt non modo Bacchus, ſed omnes etiam, qui aderant, iuraſſent; reuera mutuum eſſe inter puerum & puellam amorem. Erant enim ſimiles iis qui geſtus hos non docti eſſent, ſed facere cuperent id quod iamdudum expetiuiſſent. Tandem quum conuiuæ illos ſeſe complexos cernerent, quaſique ad cubile tēdentes; quotquot vxores necdum duxerant, ducturos ſe iurabant: mariti vero conſcenſis equis ad vxores ſuas auehebantur, vt iis potirentur. Socrates cum illis, qui remanſerant, ad Lyconem, eiuſq; filium, vna cum Callia deambulaturi diſcedebant. Atque hic eius conuiuij fuit exitus.

A Αὐτόλυκος δὲ (ἤδη γὰρ ὥρα ἦν αὐτῷ) ἐξανίστατο εἰς περίπατον· καὶ ὁ Λύκων ὁ πατὴρ αὐτῷ συνεξιὼν, ἐπιστραφεὶς εἶπε· νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Σώκρατες, καλός τε κἀγαθὸς δοκεῖς μοι ἄνθρωπος εἶ. ἐκ δὲ τούτου πρῶτον μὲν θρόνος τις ἔνδον κατετέθη, ἔπειτα δὲ ὁ Συρακόσιος εἰσελθὼν εἶπεν· ὦ ἄνδρες, Ἀριάδνη εἴσεισιν εἰς τὸν ἑαυτῆς τε καὶ Διονύσου θάλαμον. μετὰ δὲ τοῦθ' ἥξει Διόνυσος ὑποπεπωκὼς παρὰ θεοῖς, καὶ εἴσεισι

B πρὸς αὐτὴν, ἔπειτα παιξοῦνται πρὸς ἀλλήλους. ἐκ τούτου πρῶτον μὲν ἡ Ἀριάδνη ὡς νύμφη κεκοσμημένη προῆλθε, καὶ ἐκαθέζετο ἐπὶ τοῦ θρόνου. οὔπω δὲ φαινομένου τοῦ Διονύσου, ηὐλεῖτο ὁ Βακχεῖος ῥυθμός. ἔνθα δὴ ἠγάσθησαν τὸν ὀρχηστοδιδάσκαλον. εὐθὺς μὲν γὰρ ἡ Ἀριάδνη ἀκούσασα, τοιοῦτό τι ἐποίησεν, ὡς πᾶς ἂν ἔγνω, ὅτι ἀσμένη ἤκουσε· καὶ ὑπήντησε μὲν οὔ, οὐδὲ ἀνέστη, δήλη δ' ἦν μόλις ἠρεμοῦσα. ἐπεί γε μὴν

C κατεῖδεν αὐτὴν ὁ Διόνυσος, ἐπιχορεύσας ὥσπερ ἂν εἴ τις φιλικώτατα, ἐκαθέζετο ἐπὶ τῶν γονάτων. καὶ περιλαβὼν ἐφίλησεν αὐτήν. ἡ δ' αἰδουμένῃ μὲν ἐῴκει, ὅμως δὲ φιλικῶς ἀντιπεριελάμβανεν. οἱ δὲ συμπόται ὁρῶντες, ἅμα μὲν ἐκρότουν, ἅμα δὲ ἐβόων αὖθις. ὡς δὲ ὁ Διόνυσος ἀνιστάμενος συνανέστησε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀριάδνην, ἐκ τούτου δὴ φιλούντων τε καὶ ἀσπαζομένων ἀλλήλους σχήματα παρῆν θεάσασθαι. οἱ δὲ ὁρῶντες

D ὄντως καλὸν μὲν τὸν Διόνυσον, ὡραίαν δὲ τὴν Ἀριάδνην, οὐ σκώπτοντας δὲ, ἀλλ' ἀληθινῶς τοῖς στόμασι φιλοῦντας, πάντες ἀνεπτερωμένοι ἐθεῶντο. καὶ γὰρ ἤκουον τοῦ Διονύσου μὲν ἐπερωτῶντος αὐτὴν, εἰ φιλεῖ αὐτὸν, τῆς δὲ οὕτως ἐπομνυούσης, ὥστε μὴ μόνον τὸν Διόνυσον, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας * ἐπομόσαι ἂν, ἦ μὴν τὸν παῖδα καὶ τὴν παῖδα ὑπ' ἀλλήλων φιλεῖσθαι. ἐῴκεσαν γὰρ οὐ δεδιδαγμένοις τὰ σχήματα, ἀλλ' ἐφειμένοις

E πράττειν ἃ πάλαι ἐπεθύμουν. τέλος δὲ οἱ συμπόται ἰδόντες περιβεβληκότας τε ἀλλήλους, καὶ ὡς εἰς εὐνὴν ἀπιόντας, οἱ μὲν ἄγαμοι γαμεῖν ἐπώμνυσαν, οἱ δὲ γεγαμηκότες, ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἀπήλαυνον πρὸς τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὅπως τούτων τύχοιεν. Σωκράτης δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ ὑπομείναντες, πρὸς Λύκωνα καὶ τὸν υἱὸν σὺν Καλλίᾳ περιπατήσοντες ἀπῆλθον. Αὕτη τοῦ τότε συμποσίου κατάλυσις ἐγένετο.

* συνομόσαι

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΙΕΡΩΝ, Η ΤΥΡΑΝΝΙΚΟΣ.

XENOPHONTIS HIERO, SIVE DE REGNO.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ ὁ ποιητὴς ἀφίκετό ποτε πρὸς Ἱέρωνα τὸν τύραννον. σχολῆς δὲ γενομένης ἀμφοῖν, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἆρ᾽ ἄν μοι ἐθελήσαις, ὦ Ἱέρων, διηγήσασθαι, ἃ εἰκὸς εἰδέναι σε βέλτιον ἐμοῦ; καὶ ποῖα ταῦτ᾽ ἐστὶν, ἔφη ὁ Ἱέρων, ὁποῖα δὴ ἐγὼ βέλτιον ἂν εἰδείην σοῦ οὕτως ὄντος σοφοῦ ἀνδρός; οἶδά σε, ἔφη, ἐγὼ καὶ ἰδιώτην γεγενημένον, καὶ νῦν τύραννον ὄντα. εἰκὸς οὖν, ἀμφοτέρων πεπειραμένον, καὶ εἰδέναι σε μᾶλλον ἐμοῦ πῇ διαφέρει ὅ τε τυραννικός τε καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος εἰς εὐφροσύνας τε καὶ λύπας ἀνθρώποις. τί οὖν, ἔφη ὁ Ἱέρων, οὐχὶ καὶ σὺ, ἐπεὶ νῦν γε ἔτι ἰδιώτης εἶ, * ὑπέμνησάς με τὰ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ; οὕτω γὰρ ἄν σοι οἶμαι μάλιστα ἐγὼ δύνασθαι δηλοῦν τὰ διαφέροντα ἐν ἑκατέρῳ. οὕτω δὴ ὁ Σιμωνίδης εἶπε· τοὺς μὲν δὴ ἰδιώτας ἔγωγε, ὦ Ἱέρων, δοκῶ μοι καταμεμαθηκέναι διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ὁράμασιν ἡδομένους τε καὶ ἀχθομένους· διὰ δὲ τῶν ὤτων, ἀκούσμασι· διὰ δὲ τῶν ῥινῶν, ὀσμαῖς· διὰ δὲ τοῦ στόματος, σίτοις τε καὶ ποτοῖς· τὰ δὲ ἀφροδίσια, δι᾽ ὧν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα. τὰ δὲ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ σκληρὰ καὶ μαλακὰ, καὶ κοῦφα καὶ βαρέα, ὅλῳ τῷ σώματί μοι δοκοῦμεν, ἔφη, κρίνοντες, ἥδεσθαί τε καὶ λυπεῖσθαι ἐπ᾽ αὐτοῖς. ἀγαθοῖς δὲ καὶ κακοῖς ἔστι μὲν ὅτε δι᾽ αὐτῆς τῆς ψυχῆς μοι δοκοῦμεν ἥδεσθαι, ὅτε δ᾽ αὖ λυπεῖσθαι, ἔστι δὲ ὅτε κοινῇ καὶ διά τε τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τοῦ σώματος. τῷ δὲ ὕπνῳ ὅτι μὲν ἡδόμεθα, δοκῶ μοι αἰσθάνεσθαι· ὅπως δὲ, καὶ ᾧ τινι καὶ ὁπότε, ταῦτα μᾶλλόν πως, ἔφη, δοκῶ μοι ἀγνοεῖν. καὶ οὐδὲν ἴσως τοῦτο θαυμαστὸν, εἰ τὰ ἐν τῷ ἐγρηγορέναι σαφεστέρας ἡμῖν τὰς αἰσθήσεις παρέχεται, ἢ τὰ ἐν τῷ ὕπνῳ. πρὸς ταῦτα δὴ ὁ Ἱέρων ἀπεκρίνατο· ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ἔξω τούτων,

* ὑπομνήσας με Stob.

A VENIEBAT aliquando ad regem Hieronem poëta Simonides: quumque otium obtigiſſet vtrique, Simonides hoc modo loquutus eſt: Velleſne mihi exponere, mi Hiero, quæ conſentaneum eſt rectius te ſcire quam me? Et cuiuſmodi ſunt illa, inquit Hiero, quæ rectius ego ſcilicet nouerim, quam tu, qui vir es tam ſapiens? Equidem, ait, ſcio te priuata fortuna vſum fuiſſe, ac

B nunc eſſe regem. Quapropter conſentaneum eſt, te, qui vtraq; ſis expertus, rectius me ſcire, quo pacto vita tũ regia, tum priuata, quod voluptates ac moleſtias humanas adtinet, differant. Quid igitur? ait Hiero, non tu quoque, quum hoc tempore ſis adhuc homo priuatus, reuocare mihi poſſis in memoriam ea quæ ſunt in vita priuata? Nam ita equidem maxime futurum arbitror, vt quæ in vtraq; diſcrimina ſunt, in-

C dicare poſſim. Quamobrem in hunc modum Simonides dicere cœpit: Animaduertiſſe mihi videor, Hiero, priuatos homines, iis rebus quæ ſub aſpectum cadunt, vel cum voluptate, vel cum moleſtia per oculos adfici: per aures, iis quæ auribus percipiuntur: per nares, odoribus; per os, cibo & potu: rebus venereis, per ea quæ omnibus nota ſunt. Frigora vero & calores, & dura, & mollia, & leuia, & grauia, toto corpore diiudicare mihi videmur, atque ita deinde vel delectationem vel moleſtiam ex

D eis percipere. Bonis autem ac malis nonnumquam per animum vel delectari, vel de iiſdem adfici moleſtia videmur: nonnumquam cõmuniter per animum & corpus. Somno delectari nos, ipſe me ſenſus docere videtur: quo autẽ pacto, & quo ſomno, & quãdo, ea vero magis, inquit, ignorare mihi videor. Nec fortaſſe mirũ putari debet, quæ vigilãtibus nobis accidant, euidẽtiores nobis ſenſus ſui præbere, quã quæ per ſomnũ. Ad ea reſpondebat Hiero: Ego ſane, mi Simonides, haud poſſim dicere,

quo pacto rex aliud quid ſentire poſſit, extra illa quæ tu commemoraſti. Quo fit, vt hactenus quidem haud ſciam, an aliquod inter regiam & priuatam vitam diſcrimen ſit. Tum Simonides: At in his ipſis, ait, regiæ vitæ diſcrimen eſt. Nam multis partibus maiorem ex his ſingulis voluptatem percipit, & moleſtiarum minus habet. Et Hiero: Non ita ſe res habet, ait, mi Simonides, ſed ſcire debes, reges multo minus delectationis capere, quam priuatos homines, qui quidem vitam mediocrem agunt, ac multo plures maioreſque moleſtias ſentire. Dicis tu quidem incredibilia, inquit Simonides. Nam ſi hæc eſſet harum rerum ratio, cur multi regnandi eſſent cupidi; & quidem ij, qui homines videntur eſſe rerum maxime periti? Qui fieret, vt vniuerſi reges admirarentur? Quia profecto vitam, inquit Hiero, vtramque non experti, de regia conſiderationem inſtituunt. Ego vero enitar te docere, me verum dicere, facto à viſu initio. Nam meminiſſe videor, inde te quoque exorſum eſſe. Primum enim, quum mecum ipſe ratiocinando verſor in iis quæ oculis cernuntur, deteriorem eſſe regum conditionem reperio. Sunt aliis atque aliis in regionibus alia ſpectatu digna, ad quę ſingula, priuati homines accedunt, tam in vrbes, quas volunt, ſpectaculorum cauſſa; quam ad conuentus publicos in quibus colliguntur, quæ digna eſſe ſpectatu mortalibus videntur. Reges vero ſpectaculis non admodum occupantur. Nam neque tutum eſt ipſis eo pergere, vbi non ſuperiores illis futuri ſunt, qui iſtic adſunt: neque res ipſorum domi tam tuto ſunt loco, vt iis aliorum fidei creditis, peregre proficiſci poſſint. Nam metuendum eſt, ne ſimul & imperio ſpolientur; & vlciſcendi eos, à quibus ſunt læſi, facultatem amittant. Fortaſſe tu dixeris: At enim ſpectacula nihilominus eis veniunt, etiamſi domi maneant. Sane quam pauca, mi Simonides, de multis: atque etiam quum huiuſmodi ſint, tanti venduntur regibus; vt qui aliquid exhibent, quidquid tamdem id fuerit, multo maioribus præmiis acceptis à rege diſcedere velint, quam per omnem vitam à ceteris hominibus vniuerſis comparent. Et Simonides: Quod ſi maxime quod adtinet ſpectacula, deterior eſt veſtra conditio: ſaltim plus voluptatis auribus percipitis. Nam quod vnum eſt iucundiſſimum acroama, numquam laudes vobis deſunt.

A ὧν εἴρηκας σύ γε, οὐδ' ὅπως αἴσθοιτο τινος ἄλλου ὁ τύραννος, ἔχοιμ' ἂν εἰπεῖν. ὥστε μέχρι γε τούτου οὐκ οἶδ' * εἴ τινι διαφέρει ὁ τυραννικὸς βίος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπεν· ἀλλ' ἐν τοῖς δὲ, ἔφη, διαφέρει. πολλαπλάσια μὲν δι' ἑκάστου τούτων εὐφραίνεται, πολὺ δὲ μείω τὰ λυπηρὰ ἔχει. καὶ ὁ Ἱέρων εἶπεν· οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Σιμωνίδη, ταῦτα· ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὅτι πολὺ μείω εὐφραίνονται οἱ τύραννοι τῶν μετρίως διαγόντων ἰδιωτῶν, B πολὺ δὲ πλείω καὶ μείζω λυποῦνται. ἄπιστα λέγεις, ἔφη ὁ Σιμωνίδης. εἰ γὰρ οὕτω ταῦτ' εἶχε, πῶς ἂν πολλοὶ μὲν ἐπεθύμουν τυραννεῖν, καὶ ταῦτα τῶν δοκούντων ἱκανωτάτων ἀνδρῶν εἶναι; πῶς δὲ πάντες ἐζήλουν ἂν τοὺς τυράννους; ὅτι ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Ἱέρων, ἄπειροι ὄντες ἀμφοτέρων τῶν ἔργων σκοποῦνται περὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ πειράσομαί σε διδάσκειν, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς C ὄψεως· ἐντεῦθεν γὰρ καὶ σὲ δοκῶ μεμνῆσθαι ἀρξάμενον λέγειν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν τοῖς διὰ τῆς ὄψεως θεάμασι λογιζόμενος, εὑρίσκω μειονεκτοῦντας τοὺς τυράννους. ἄλλα μέν γε ἐν ἄλλῃ χώρᾳ ἐστὶν ἀξιοθέατα. ἐπὶ δὲ τούτων ἕκαστα οἱ μὲν ἰδιῶται ἔρχονται, καὶ εἰς πόλεις ἃς ἂν βούλωνται, θεαμάτων ἕνεκα, καὶ εἰς τὰς κοινὰς πανηγύρεις, * ἔνθα τὰ ἀξιοθέατα δοκεῖ εἶναι ἀνθρώποις * συναγεί- ἔνθα ἃ ἐ ξιοθέατα * συναγείρεται.
D ρεσθαι. οἱ δὲ τύραννοι οὐ μάλα ἀμφὶ θεωρίας ἔχουσιν. οὔτε γὰρ ἰέναι αὐτοῖς ἀσφαλὲς, ὅπου μὴ κρείττονες τῶν παρόντων μέλλουσιν ἔσεσθαι, οὔτε τὰ οἴκοι κέκτηνται ἐχυρὰ, ὥστε ἄλλοις παρακαταθεμένους ἀποδημεῖν. φοβεροὶ γὰρ, μὴ ἅμα τε στερηθῶσι τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀδύνατοι γένωνται τιμωρήσασθαι τοὺς ἀδικήσαντας. εἴποις οὖν ἂν ἴσως σύ· ἀλλ' ἄρα ἔρχεται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ οἴκοι μένουσι. ναὶ μὰ Δία, ὦ Σιμωνίδη, ὀλίγα γε τῶν πολλῶν· καὶ ταῦτα τοιαῦ- E τα ὄντα οὕτω τίμια πωλεῖται τοῖς τυράννοις, ὥστε οἱ ἐπιδεικνύμενοι καὶ ὁτιοῦν, ἀξιοῦσι πολλαπλάσια λαβόντες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπιέναι παρὰ τοῦ τυράννου, ἢ ὅσα ἐν παντὶ τῷ βίῳ παρὰ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κτῶνται. καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπεν· ἀλλ' εἰ τοῖς θεάμασι μειονεκτεῖτε, διά γέ τοι τῆς ἀκοῆς πλεονεκτεῖτε. ἐπεὶ τοῦ μὲν ἡδίστου ἀκροάματος, ἐπαίνου, οὔποτε σπανίζετε.

οὐδὲ
αἶα
ἦα

πάντες γὰρ οἱ παρόντες ὑμῖν πάντα καὶ ὅσα ἂν λέγητε, καὶ ὅσα ἂν ποιῆτε, ἐπαινοῦσι. τοῦ δ' αὖ χαλεπωτάτου ἀκροάματος, λοιδορίας, ἀνήκοοί ἐστε. οὐδεὶς γὰρ ἐθέλει τυράννου κατ' ὀφθαλμοὺς κατηγορεῖν. καὶ ὁ Ἱέρων εἶπε· καὶ τί οἴει, ἔφη, τοὺς μὴ λέγοντας κακῶς εὐφραίνειν, ὅταν εἰδῇ τις σαφῶς, ὅτι οἱ σιωπῶντες οὗτοι * πάντες κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ; ἢ τοὺς ἐπαινοῦντας τί δοκεῖς εὐφραίνειν, ὅταν ὕποπτοι ὦσιν ἕνεκα τοῦ κολακεύειν τοὺς ἐπαίνους ποιεῖσθαι; καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπε· τοῦτο μὲν δὴ ναὶ μὰ τὸν Δία ἔγωγέ σοι Ἱέρων πάνυ συγχωρῶ τοὺς ἐπαίνους παρὰ τῶν ἐλευθερωτάτων ἡδίστους εἶναι. ἀλλ' * ὁρᾷς, ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι πείσαις ἀνθρώπων οὐδένα, ὡς οὐ δι' ὧν τρεφόμεθα οἱ ἄνθρωποι, πολὺ πλείω ὑμεῖς ἐν αὐτοῖς εὐφραίνεσθε. καὶ οἶδά γ', ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ὅτι τοῦτο κρίνουσιν οἱ πλεῖστοι, ἥδιον ἡμᾶς καὶ πίνειν καὶ ἐσθίειν τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι δοκοῦσι καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν δειπνῆσαι τὸ ἡμῖν παρατιθέμενον δεῖπνον, ἢ τὸ ἑαυτοῖς. τὸ γὰρ τὰ εἰωθότα ὑπερβάλλον, τοῦτο παρέχει τὰς ἡδονάς. διὸ καὶ πάντες ἄνθρωποι ἡδέως προσδέχονται τὰς ἑορτὰς, πλὴν οἱ τύραννοι. ἔκπλεῳ γὰρ αὐτοῖς ἀεὶ παρεσκευασμέναι, οὐδεμίαν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἔχουσιν αἱ τράπεζαι αὐτῶν ἐπίδοσιν. ὥστε ταύτῃ πρῶτον τῇ εὐφροσύνῃ τῆς ἐλπίδος μειονεκτοῦσι τῶν ἰδιωτῶν. ἔπειτα δ' ἔφη, ἐκεῖνο εὖ οἶδ' ὅτι καὶ σὺ ἔμπειρος εἶ, ὅτι ὅσῳ ἂν πλείω τις παραθῆται τὰ περιττὰ τῶν ἱκανῶν, τοσούτῳ θᾶττον κόρος ἐμπίπτει τῆς ἐδωδῆς. ὥστε καὶ τῷ χρόνῳ τῆς * ἐδωδῆς μειονεκτεῖ ὁ παρατιθέμενος πολλὰ τῶν μετρίως διαιτωμένων. ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σιμωνίδης, ὅσον ἂν χρόνον ἡ ψυχὴ προσίηται, τοῦτο πολὺ μᾶλλον ἥδονται οἱ ταῖς πολυτελεστέραις παρασκευαῖς τρεφόμενοι τῶν τὰ εὐτελέστερα παρατιθεμένων. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἱέρων, ὦ Σιμωνίδη, τὸν ἑκάστῳ ἡδόμενον μάλιστα, τοῦτον οἴει καὶ ἐρωτικώτατα ἔχειν τοῦ ἔργου τούτου; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἦ οὖν ὁρᾷς τι τοὺς τυράννους ἥδιον ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν παρασκευὴν ἰόντας, ἢ τοὺς ἰδιώτας ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν; οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ καὶ ἀγλυκέστερον, ὡς πολλοῖς ἂν δόξειε. τί γὰρ ἔφη ὁ Ἱέρων, τὰ πολλὰ ταῦτα μηχανήματα κατανενόηκας ἃ παρατίθεται τοῖς τυράννοις, ὀξέα, καὶ δριμέα, καὶ στρυφνὰ,

πάντες πάντα κακὰ Stob.

ὁρᾷς, ὡς ἐκεῖνό γε

ἡδονῆς μειονεκτεῖς

A Omnes enim familiares veſtri, omnia quæcunque vel dicitis, vel facitis, prædicant. Quod vero longe moleſtiſſimum auditu quiddam eſt, conuicia numquam auditis: Nemo enim regem in os accuſare vult. Ad ea Hiero: Quid vero putas, inquit, voluptatis illos adferre, qui non maledicunt, quum notum alicui eſt omnino, hos omnes, qui tacent, mala de tyranno cogitare? Vel quid adferre delectationis putas illos laudatores, quum ſuſpecti ſunt, ne forte laudationes illas adſentandi cauſſa inſtituant? Ad ea Simonides: Equidem B hoc profecto, inquit, tibi concedo, mi Hiero; laudes, quæ ab hominibus maxime liberis proficiſcantur, iucundiſſimas eſſe. Sed vides numquam te perſuaſurum vlli hominum, non multo plus ex iis vos delectationis capere, per quæ homines alimur. Noui equidem, ait Hiero, de hoc ſtatuere maximam hominum partem, ſuauius nos & bibere, & veſci, quam priuatos: quod & ipſis videatur eſſe iucundius eam cœnam ſumere, quæ nobis adponitur, C quam quæ ipſis. Etenim quod vſitata excedit, id voluptates ſuppeditat. Quæ quidem eſt cauſſa, quamobrem vniuerſi homines magna cum voluptate dies feſtos opperiantur, extra ſolos reges. Nam illorum menſæ ſemper inſtructæ magna rerum copia, incrementum feſtis diebus nullum habent. Quo fit, vt primum ſpei voluptate à priuatis hominibus ſuperentur. Deinde ſcio te quoque expertum eſD ſe, fieri vt quanto plura quis adpoſuerit, quæ modum excedant illorum quæ ſatis fuiſſent, tanto citius ſatietas cibi nos capiat. Itaque ipſo etiam tempore minus voluptatis percipitis, qui adponit multas, quam quiſquam eorum qui modice victitant. At profecto, inquit Simonides, quam diu admittit cibum animus, tam diu maiorem voluptatem capiunt, qui ſumtuoſo adparatu nutriuntur, quam qui viliora quædam adponunt. An non igitur, mi Simonides, ait Hiero, putas, eum E qui re aliqua delectatur, vehementiſſimo ac maximo eius rei amore teneri? Omnino, inquit. An ergo vides maiori reges cum voluptate ad cibum ipſis adparatum accedere, quam priuatos homines ad ſuum? Nequaquam certe, ait: immo etiam iniucundius, vt pleriſque videri poſſit. Quid? ait Hiero, num multa illa magnaq; arte elaborata conſideraſti, quæ regibus adponũtur, acria, mordacia, acerba,

& quæ his germana ſunt? Maxime, ait Simonides, & quidem mihi plane videntur eſſe præter hominum naturam. Ergone putas, inquit Hiero, hæc edulia quiddam eſſe aliud quam mollis & languentis præ deliciis animi cupiditates? Nam certo ſcio, neque fortaſſis ignoras, eos, qui iucunde veſcantur, iſtis artificioſis inuentis non indigere. At vero, ait Simonides, etiam ſumtuoſis illis odoribus, quibus vngimini, magis arbitror familiares veſtros frui, quam vos ipſos: quemadmodum odores ingratos quoque non ſentit is qui ederit; ſed illi potius qui cum eo verſantur. Sic igitur, ait Hiero, qui varios ſemper cibos habet, nullos cum adpetitione ſumit: at cui raro quid obuenit, is vero eſt qui cum lætitia ſatiatur, quum quid ei obiicitur. Videntur, ait Simonides, tantum rei venereæ fruitiones in vobis regnandi cupiditates excitare. Nam hac in parte licet vobis, vt quodcumque pulcherrimum videritis, cum eo conſueſcatis. Dixiſti tu modo quiddam, ait Hiero, in quo ſcire debes, nos à priuatis hominibus ſuperari. Primùm enim coniugium, quod cum maioribus contrahitur, nimirum & propter opes & potentiam longe pulcherrimum eſſe videtur; & ei, qui ducit vxorem, cum voluptate quamdam dignitatem ſuppeditare: Altero loco eſt id quod inter æquales contrahitur. Quod autem ex vilioribus conſtat, plane ignominioſum & inutile putatur. Rex ergo, ſi exteram non duxerit, ex inferioribus vxorem ducat neceſſe eſt. Quo fit, vt non admodum id conſequatur, quo contentus ſit. At vero coli à feminis, quæ maximos ſpiritus gerant, maximæ voluptati eſt: ab iis autem, quæ ſeruæ noſtræ ſunt, ſi colamur, non admodum ſatisfit animo; ſin autem, graues ea res iras ac moleſtias in nobis excitat. Iam aliis in amoribus etiam multo minus voluptatum rex percipit, quam in iis quibus ſuboles procreatur.. Scimus enim, omnes congreſſus venereos, cum amore coniunctos, eximiam voluptatem adferre. Verum amor in nullorum animis minus excitatur quam regis. Non enim amori iucundum eſt illa expetere, quæ in promtu ſunt, ſed quæ ſperantur. Itaque perinde atque is qui ſitim expertus non eſt, potu fruitur: ſic etiam is qui amorem non eſt expertus, longe ſuauiſſimæ veneris eſt expers. Huiuſmodi erant, quæ ab Hierone dicerētur,

A καὶ τὰ τούτων ἀδελφά; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, καὶ πάνυ γέ μοι δοκοῦντα παρὰ φύσιν εἶναι ταῦτα ἀνθρώποις. ἄλλο τι οὖν οἴει, ἔφη ὁ Ἱέρων, ταῦτα τὰ ἐδέσματα εἶναι, ἢ μαλακῆς καὶ ἀσθενούσης τρυφῇ ψυχῆς ἐπιθυμήματα; ἐπεὶ εὖ οἶδ' ἔγωγε, ὅτι οἱ ἡδέως ἐσθίοντες, καὶ σύ που οἶσθα, ὅτι οὐδὲν προσδέονται τούτων τῶν σοφισμάτων. ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, τῶν τε πολυτελῶν ὀσμῶν τούτων, αἷς χρίεσθε, τοὺς πλησιάζοντας οἶμαι μᾶλλον ἀπολαύειν, ἢ αὐτοὺς ὑμᾶς· ὥσπερ γε καὶ τῶν * ἀχρίστων ὀσμῶν οὐκ αὐτὸς ὁ βεβρωκὼς αἰσθάνεται, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ πλησιάζοντες. οὕτω μέντοι, ἔφη ὁ Ἱέρων, καὶ τῶν σίτων ὁ μὲν ἔχων παντοδαπὰ ἀεὶ, οὐδὲν μετὰ πόθου αὐτῶν λαμβάνει· ὁ δὲ σπανίσας τινὸς, οὗτός ἐστιν ὁ μετὰ χαρᾶς * ἐμπιπλάμενος, ὅταν αὐτῷ προφανῇ τι. κινδυνεύουσιν, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, αἱ τῶν ἀφροδισίων μόνον ὑμῖν ἀπολαύσεις τοῦ τυραννεῖν τὰς ἐπιθυμίας παρέχειν. ἐν γὰρ τούτῳ ἔξεστιν ὑμῖν, ὅ,τι ἂν κάλλιστον ἴδητε, τούτῳ συνεῖναι. νῦν δὴ, ἔφη ὁ Ἱέρων, εἴρηκας ἐν ᾧ, σάφ' ἴσθι, μειονεκτοῦμεν τῶν ἰδιωτῶν. πρῶτον μὲν γὰρ γάμος ὁ μὲν ἐκ μειζόνων δήπου καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει κάλλιστος δοκεῖ εἶναι, καὶ * παρέχειν τινὰ τῷ γήμαντι φιλοτιμίαν μεθ' ἡδονῆς· δεύτερος δὲ, ὁ ἐκ τῶν ὁμοίων. ὁ δ' ἐκ τῶν φαυλοτέρων, πάνυ ἄτιμός τε καὶ ἄχρηστος νομίζεται. τῷ τοίνυν τυράννῳ, * ἂν μὴ ξένην γήμῃ, ἀνάγκη ἐκ μειόνων γαμεῖν. ὥστε τὸ ἀγαπητὸν οὐ πάνυ αὐτῷ παραγίγνεται. πολὺ δὴ καὶ αἱ θεραπεῖαι αἱ ἀπὸ τῶν μέγιστον φρονουσῶν γυναικῶν εὐφραίνουσι μάλιστα· αἱ δὲ ἀπὸ τῶν δούλων, παροῦσαι μὲν οὐδέν τι ἀγαπῶνται, ἐὰν δέ τι ἐλλείπωσι, δεινὰς ὀργὰς καὶ λύπας ἐμποιοῦσιν. ἐν δὲ τοῖς παιδικοῖς ἀφροδισίοις ἔτι αὖ πολὺ μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς τεκνοποιοῖς μειονεκτεῖ τῶν εὐφροσυνῶν ὁ τύραννος.

E ὅτι γὰρ τὰ μετ' ἔρωτος ἀφροδίσια πολὺ διαφερόντως εὐφραίνει, πάντες δή που ἐπιστάμεθα. ὁ δὲ ἔρως πολὺ αὖ ἐθέλει ἥκιστα τῷ τυράννῳ ἐγγίγνεσθαι. οὐ γὰρ τῶν ἑτοίμων ἥδεται ἔρως ἐφιέμενος, ἀλλὰ τῶν ἐλπιζομένων. ὥσπερ * οὖν εἴ τις ἄπειρος ὢν δίψους, τοῦ πιεῖν ἀπολαύοι, οὕτω καὶ ὁ ἄπειρος ὢν ἔρωτος, ἄπειρός ἐστι τῶν ἡδίστων ἀφροδισίων. ὁ μὲν οὖν Ἱέρων οὕτως εἶπεν.

ἀχαρί-
πιμπλά-μενος
παρέχ. γήμ.
αἱ μὴ ξέν.
οὐδ' αἰ. ἄπειρος

ὁ δὲ Σιμωνίδης ἐπιγελάσας, πῶς λέγεις; ἔφη, ὦ Ἱέρων. τυράννῳ οὐ φῂς παιδικῶν ἔρωτας ἐμφύεσθαι; πῶς μὴν σὺ, ἔφη, ἐρᾷς Δαϊλόχου τοῦ καλλίστου ἐπικαλουμένου; ὅτι μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, οὐ τοῦ ἑτοίμου παρ' αὐτοῦ δοκοῦντος εἶναι τυχεῖν, τούτου μάλιστα ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ τοῦ ἥκιστα τυράννῳ προσήκοντος κατεργάσασθαι. ἐγὼ γὰρ δὴ ἐρῶ μὲν Δαϊλόχου, ὧνπερ ἴσως ἀναγκάζει ἡ φύσις ἀνθρώπου δεῖσθαι παρὰ τῶν καλῶν· τούτων δὲ, ὧν ἐρῶ τυχεῖν, μετὰ μὲν φιλίας καὶ παρὰ βουλομένου πάνυ ἰσχυρῶς ἐπιθυμῶ τυγχάνειν, βίᾳ δὲ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ ἧσσον ἄν μοι δοκῶ ἐπιθυμεῖν, ἢ ἐμαυτὸν κακόν τι ποιεῖν. παρὰ μὲν γὰρ πολεμίων ἀκόντων λαμβάνειν πάντων ἥδιστον ἔγωγε νομίζω εἶναι. παρὰ δὲ παιδικῶν βουλομένων ἥδισται, οἶμαι, αἱ χάριτές εἰσιν. εὐθὺς γὰρ παρὰ τοῦ ἀντιφιλοῦντος ἡδεῖαι μὲν αἱ ἀντιβλέψεις, ἡδεῖαι δὲ αἱ ἐρωτήσεις, ἡδεῖαι δὲ αἱ ἀποκρίσεις, ἥδισται δὲ καὶ ἐπαφροδιτόταται αἱ μάχαι τε καὶ ἔριδες. τὸ δὲ ἀκόντων παιδικῶν ἀπολαύειν, λεηλασίᾳ, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ ἐοικέναι μᾶλλον ἢ ἀφροδισίοις. καίτοι τῷ μὲν λῃστῇ παρέχει τινὰς ὅμως ἡδονάς τό, τε κέρδος, καὶ τὸ ἀνιᾶν τὸν ἐχθρόν· τὸ δὲ, οὗ ἂν ἐρᾷ τις, τούτῳ ἥδεσθαι ἀνιωμένῳ, καὶ φιλοῦντα μισεῖσθαι, καὶ ἅπτεσθαι ἀχθομένου, πῶς οὐχὶ τοῦτο ἤδη δυσχερὲς τὸ πάθημα καὶ οἰκτρόν; καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰδιώτῃ εὐθὺς τεκμήριόν ἐστιν, ὅταν ὁ ἐρώμενός τι ὑπουργῇ, ὅτι ὡς φιλῶν χαρίζεται, διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐδεμιᾶς ἀνάγκης οὔσης ὑπηρετεῖ. τῷ δὲ τυράννῳ οὔποτ' ἔστι πιστεῦσαι, ὡς φιλεῖται. ἐπιστάμεθα γὰρ * αὐτοὺς διὰ φόβον ὑπηρετοῦντας, ὡς ἂν μάλιστ' ἂν δύνωνται ἐξεικάζοισιν αὑτοὺς ταῖς τῶν φιλούντων ὑπουργίαις. καὶ τοίνυν αἱ ἐπιβουλαὶ ἐξ οὐδένων πλέονες τοῖς τυράννοις εἰσὶν, ἢ ἀπὸ τῶν μάλιστα φιλεῖν αὐτοὺς προσποιησαμένων. πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάνυ ἔμοιγε μικρὰ δοκεῖ εἶναι, ἃ σὺ λέγεις. πολλοὺς γὰρ, ἔφη, ἔγωγε ὁρῶ τῶν δοκούντων ἀνδρῶν εἶναι ἑκόντας μειονεκτοῦντας καὶ σίτων, καὶ ποτῶν, καὶ ὄψων, καὶ ἀφροδισίων γε ἀπεχομένους. ἀλλ' ἐν ἐκείνοις γε πολὺ διαφέρετε τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι μεγάλα μὲν ἐπινοεῖτε, ταχὺ δὲ κατεργάζεσθε· πλεῖστα δὲ τὰ περιττὰ ἔχετε, κέκτησθε δὲ διαφέροντας μὲν ἀρετῇ ἵππους,

* αὖ τοὺς

A ad quæ riſu Simonides ſublato: Quid ais, inquit, Hiero? Negas tu regum in animis excitari amores pueriles? Qui fit, quod tu Daïlochum, quem formoſiſſimum vocant, amas? Quia, mi Simonides, ait, profecto non id potiſſimum concupiſco, quod ab ipſo impetraturus facile videor: ſed quod efficere, regis eſt à conditione alienum. Etenim Dailochum equidem amo propter ea quæ fortaſſe cogit hominis natura petere à formoſis: ea vero quæ conſequi cupio, ſicut à volente, ac mutua cum

B amicitia mihi euenire vehementer deſidero: ita vi ab eo ſumere minus mihi velle videor, quam meipſum lædere. Nam hoſtibus inuitis aliquid eripere, iucundiſſimum equidem eſſe arbitror: & gratificationes, quę ab amoribus vltro contingunt, ſuauiſſimæ ſunt, mea quidem ſententia. Statim enim redamantis adſpectus mutuus gratus eſt, gratæ interrogationes, gratæ reſpõſiones, gratiſſimę ac in primis iucundæ pugnæ & contentiones. At amoribus inuitis frui, quiddam prædationi ſimilius eſſe videtur, quam rei venereæ. Immo prædoni

C voluptates quaſdam lucrum ipſum ſuppeditat, & quod moleſtia hoſtem adficiat: quum voluptatem ex eo, quod aliquis amet, moleſtiam ſentiente percipere, atque amantem eſſe in odio, grauiterq; ferentem adtingere, quo pacto nõ moleſtum deplorandumq; malum ſit? Nam homini priuato mox argumento eſt, quum qui amatur, obſequẽtem ſe præbet; fieri hoc tanquam ab amante gratificandi ſtudio. Sic enim illum id nulla neceſſitate cogẽte præſtare. Verum tyrannus numquam diligi ſe, cre-

D dere poteſt. Nouimus enim, illos, qui metus cauſſa obſequuntur, quam poſſunt maxime ſe ita gerere, vt amantium obſequia repræſentent. Itaq; tyrannis inſidiæ ab aliis nullæ tam ſunt frequentes, quam ab iis qui maxime ſe amare ſimulant. Ad ea Simonides: Videntur, inquit, hęc quæ tu profers, admodum exigua eſſe. Nam multos equidem video viros hominum opinione egregios, qui ſua ſponte ſunt aliis inferiores, quod cibos adtinet, quod potum, quod obſonia; atque etiam venereis à voluptatibus abſtinent: Verum in illis mul-

E tum inter priuatos homines ac vos intereſt, quod & magnas res animo concipitis, & celeriter conficitis. Habetis & abundãtem rerum copiam, equos inſigni virtute

arma pulchritudine eximia, mundum pro vxoribus egregium, ædes magnificentiſſimas, eaſque maximi pretij rebus inſtructas. Sunt item vobis famuli plurimi, & artium cognitione præſtantiſſimi. Poteſtas vobis eſt maxima tum lædendi hoſtes tum commodandi amicis. Ad quę Hiero: Sed enim vulgo mortalium, mi Simonides, à regno perſtringi oculos equidem non miror. Nam vulgus hominum valde mihi videtur & felices quoſdam, & ærumnoſos opinari, dum eos intuetur. At regnum eas res quæ maximi eſſe pretij videntur, explicatas palam ſpectandas omnibus exhibet: quæ vero moleſta ſunt, ea regum in animis occulta tenet, in quibus & felicitas & infelicitas hominum ſita eſt. Quamobrem hæc multitudinem latere non miror, vt dixi: ſed vobis quoque ignota eſſe, qui animi iudicio maxima ex parte res pulchrius contemplari videmini, quam oculis, mihi quidem mirum eſt. Ego vero experiundo plane cognoui, mi Simonidès, ac tibi dico, reges maximorum bonorum minime participes fieri, & grauiſſimorum malorum inſignem habere copiam. Non longe abierimus. Si pax magnum hominibus eſſe bonum videtur, quamminimum eius participes ſunt reges: ſi bellum ingens eſt malum, maxima eius pars ad reges pertinet. Primum hominibus priuatis, ſi non ipſorum ciuitas bellum publicum ſuſcipiat, quocumque lubet, abire licet; nihil metuentibus, ne quis eis vitam adimat. Reges vero vniuerſi vbique tamquam per hoſtium fines proficiſcuntur. Itaque neceſſarium putant, vt & ipſi armati ſint, & armatos ſemper ſecum circumducant. Deinde priuati homines, licet hoſtilem in agrum militatum abeant, nihilominus vbi domum redierunt; eſſe tutos ſeſe arbitrantur. At tyranni poſteaquam ad ciuitatem ſuam peruenerint, inter hoſtes ſe plurimos eſſe ſciunt. Quod ſi qui potentiores aduerſus vrbem aliquam expeditionem ſuſcipiant, ac minus potentes forte extra mœnia fuerint; eſſe quidem illi videntur in periculo, verum poſteaquam intra munitionem ſeſe receperint, omnes in tuto ſe eſſe credunt. Tyrannus autem ne tum quidem, quum domum ingreſſus fuerit, expers eſt periculi;

A διαφέροντα δὲ κάλλει ὅπλα, ὑπερέχοντα δὲ κόσμον γυναιξί, μεγαλοπρεπεστάτας δ᾽ οἰκίας, καὶ ταύτας κατεσκευασμένας τοῖς πλείστου ἀξίοις· ἔτι δὲ πλήθει καὶ ἐπιστήμαις θεράποντας ἀρίστους κέκτησθε· ἱκανώτατοι δὲ ἐστὲ κακῶσαι μὲν ἐχθρούς, ὀνῆσαι δὲ φίλους. πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Ἱέρων εἶπεν· ἀλλὰ τὸ μὲν πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ὦ Σιμωνίδη, ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τῆς τυραννίδος, οὐδέν τι θαυ-B μάζω. μάλα γάρ ὁ ὄχλος μοι δοκεῖ δοξάζειν ὁρῶν καὶ εὐδαίμονάς τινας εἶναι, καὶ ἀθλίους. ἡ δὲ τυραννὶς τὰ μὲν δοκοῦντα πολλοῦ ἄξια κτήματα εἶναι, ἀνεπτυγμένα θεᾶσθαι, φανερὰ πᾶσι παρέχεται· τὰ δὲ χαλεπὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν τυράννων κέκτηται ἀποκεκρυμμένα, ἔνθα περ καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν καὶ τὸ * κακοδαιμονεῖν τοῖς ἀνθρώποις ἀπόκειται. τὸ μὲν οὖν τὸ πλῆθος περὶ τούτου λεληθέναι, ὥσπερ C εἶπον, οὐ θαυμάζω. τὸ δὲ καὶ ὑμᾶς ταῦτ᾽ ἀγνοεῖν, οἳ διὰ τῆς γνώμης δοκεῖτε θεᾶσθαι κάλλιον, ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων, τοῦτό μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι. ἐγὼ δὲ πεπειραμένος σαφῶς οἶδα, ὦ Σιμωνίδη, καὶ λέγω σοι, ὅτι οἱ τύραννοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ἐλάχιστα μετέχουσι, τῶν δὲ μεγίστων κακῶν πλεῖστα κέκτηνται. αὐτίκα γάρ, εἰ μὲν εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις εἶναι, D ταύτης ἐλάχιστον τοῖς τυράννοις μέτεστιν· εἰ δὲ πόλεμος μέγα κακόν, τούτου πλεῖστον μέρος οἱ τύραννοι μετέχουσιν. εὐθὺς γὰρ τοῖς μὲν ἰδιώταις, ἂν μὴ ἡ πόλις αὐτῶν κοινὸν πόλεμον πολεμῇ, ἔξεστιν ὅποι ἂν βούλωνται πορεύεσθαι, μηδὲν φοβουμένους μή τις αὐτοὺς ἀποκτείνῃ· οἱ δὲ τύραννοι πάντες πανταχῇ ὡς διὰ πολεμίας πορεύονται. αὐτοί τε γοῦν ὡπλισμένοι οἴονται ἀνάγκην εἶναι διάγειν, καὶ ἄλλους ὁπλο-E φόρους ἀεὶ συμπεριάγεσθαι. ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἰδιῶται, ἐὰν καὶ στρατεύωνταί που εἰς πολεμίαν, ἀλλ᾽ οὖν ἐπειδάν γε ἔλθωσιν οἴκαδε, ἀσφάλειαν σφίσιν ἡγοῦνται εἶναι. οἱ δὲ τύραννοι ἐπειδὰν εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν ἀφίκωνται, τότε ἐν πλείστοις πολεμίοις ἴσασιν ὄντες. ἐὰν δὲ δὴ καὶ ἄλλοι στρατεύωσιν εἰς τὴν πόλιν κρείττονες, ἐὰν ἔξω τοῦ τείχους * ..... ὄντες οἱ ἥττονες, ἐν κινδύνῳ δοκοῦσιν εἶναι· ἀλλ᾽ ἐπειδάν γε εἴσω τοῦ ἐρύματος ἔλθωσιν, ἐν ἀσφαλείᾳ πάντες νομίζουσι καθεστάναι. ὁ δὲ τύραννος οὐδ᾽ ἐπειδὰν εἴσω τῆς οἰκίας παρέλθῃ, ἐν ἀκινδύνῳ ἐστίν,

* κακοδαιμονεῖν

* τύχωσιν ὄντες

ἀλλ' ἐνταῦθα δὴ καὶ μάλιστα φυλακτέον οἴεται εἶναι. ἔπειτα τοῖς μὲν ἰδιώταις καὶ διὰ σπονδῶν καὶ δι' εἰρήνης γίγνεται πολέμου ἀνάπαυσις· τοῖς δὲ τυράννοις οὔτε εἰρήνη ποτὲ πρὸς τοὺς τυραννευομένους γίγνεται, οὔτε σπονδαῖς ἄν ποτε πιστεύσας ὁ τύραννος θαρρήσειε. καὶ πόλεμοι μὲν δή εἰσιν, οὕς τε αἱ πόλεις πολεμοῦσι, καὶ οὓς οἱ τύραννοι πρὸς τοὺς βεβιασμένους. τούτων δὴ τῶν πολέμων ὅσα μὲν ἔχει χαλεπὰ * σὺν ταῖς πόλεσι, ταῦτα καὶ ὁ τύραννος ἔχει. καὶ γὰρ ἐν ὅπλοις δεῖ εἶναι ἀμφοτέρους, καὶ φυλάττεσθαι, καὶ κινδυνεύειν, καὶ ἄν τι πάθωσι κακὸν ἡττηθέντες, λυποῦνται ἐπὶ τούτοις ἑκάτεροι. μέχρι μὲν δὴ τούτου ἴσοι * οἱ πόλεμοι. ἃ δὲ ἔχουσιν ἡδέα οἱ * συνόντες πόλεσι πρὸς τὰς πόλεις, ταῦτα οὐκέτι ἔχουσιν οἱ τύραννοι. αἱ μὲν γὰρ πόλεις δήπου, ὅταν κρατήσωσι μάχῃ τῶν ἐναντίων, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὅσην μὲν ἡδονὴν ἔχουσιν ἐν τῷ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους, ὅσην δ' ἐν τῷ διώκειν, ὅσην δ' ἐν τῷ ἀποκτείνειν τοὺς πολεμίους· ὡς δὲ γαυροῦνται ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ὡς δὲ δόξαν λαμπρὰν ἀναλαμβάνουσιν, ὡς δ' εὐφραίνονται τὴν πόλιν νομίζοντες ηὐξηκέναι. ἕκαστος δέ τις προσποιεῖται καὶ τῆς βουλῆς μετεσχηκέναι, καὶ πλείστους ἀπεκτονέναι. χαλεπὸν δὲ εὑρεῖν, ὅπου οὐχὶ καὶ ἐπιψεύδονται, πλέονας φάσκοντες ἀπεκτονέναι, ἢ ὅσοι ἂν τῷ ὄντι ἀποθάνωσιν. οὕτω καλόν τι αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι * τὸ πολὺ νικᾶν. ὁ δὲ τύραννος, ὅταν ὑποπτεύσῃ, καὶ αἰσθανόμενος τῷ ὄντι ἀντιπραττομένους τινὰς ἀποκτείνῃ, οἶδεν ὅτι οὐκ * ἄξει ὅλην τὴν πόλιν, ἐπίσταταί τε ὅτι μειόνων ἄρξει, φαιδρός τε οὐ δύναται εἶναι, οὐδὲ μεγαλύνεται ἐπὶ τῷ ἔργῳ· ἀλλὰ καὶ μειοῖ καθ' ὅσον ἂν δύνηται τὸ γεγενημένον, καὶ ἀπολογεῖται ἅμα πράττων, ὡς οὐκ ἀδικῶν πεποίηκεν. οὕτως οὐδ' αὐτῷ δοκεῖ καλὰ τὰ ποιούμενα εἶναι. καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν οὓς ἐφοβήθη, οὐδέν τι μᾶλλον τούτου θαρρεῖ, ἀλλὰ φυλάττεται ἔτι μᾶλλον, ἢ τὸ πρόσθεν. καὶ πόλεμον μὲν δὴ τοιοῦτον ἔχων διατελεῖ ὁ τύραννος, ὃν ἐγὼ δηλῶ. φιλίας δ' αὖ καταθέασαι * ὡς κοινωνοῦσιν οἱ τύραννοι. πρῶτον μὲν, εἰ μέγα ἀγαθὸν ἀνθρώποις ἡ φιλία, τοῦτο ἐπισκεψώμεθα. ὃς γὰρ ἂν φιλῆται δήπου ὑπό τινων, ἡδέως μὲν τοῦτον οἱ φιλοῦντες παρόντα ὁρῶσιν,

ὁ σὺν τ. ἢ ὁ συνὼν ταῖς

οἱ πόλεμοι. * συνόντες τῇ πόλει

τὸ πόλιν νικᾶν.

αὔξει

A omninoque iſtic maxime ſibi cauendum arbitratur. Præterea priuati homines, per fœdera & pacem, belli moleſtia liberantur, regibus vero neque pax ab iis qui premuntur eorum imperio, conceditur; neque quiſquam confidenter ipſorum fœderibus habere fidem auſit. Sunt item bella, quæ à ciuitatibus, & alia, quæ à regibus aduerſus illos quos vi oppreſſerunt, geruntur: At ex his bellis quæcumque grauia moleſtaque redeunt ad eum qui ciuitatum partes ſequitur, ea cadunt etiam in B tyrannum. Nam vtroſque neceſſe eſt in armis eſſe, cauere ſibi, adire pericula, & ſi quid calamitatis victis accidat, vtrique dolent. Atque hactenus paria ſunt vtriuſque bella. Quæ vero illis iucunda accidunt, qui ciuitatum ſtant à partibus, apud ciuitates, ea tyranni non habent Etenim vrbes, quum aduerſarios pugna vincunt, dici facile non poteſt, quantum voluptatis ex eo percipiant, quod in fugam hoſtes egerint: quantum in perſequendo, quantum in oc- C cidendis hoſtibus: quam ob ipſum facinus exſultent, quam inſignem gloriam ſibi vindicent, quam propterea gaudeant, quod rempublicam amplificaſſe ſe exiſtimant. Arrogat quiſque ſibi, quod & conſilij particeps fuerit. & plurimos interfecerit. Ac difficulter inuenias, vbi non etiam falſo quædam addant; quum plures ſe interemiſſe prædicant, quam reipſa ceciderint. Adeo res ipſis eſſe præclara videtur, ciuitatem victoria potiri. Tyrannus autem, quum vel propter ſuſpiciones ſuas, vel quod reuera quoſdam aduerſus ſe mo- D liri quid deprehenderit, nonnullos interficit; totam ſe vrbem non amplificaturum nouit, & ſcit etiam paucioribus ſe imperaturum, neque poteſt eſſe hilaris, neque ſe magnifice ob facinus ipſum effert. Immo quantum poteſt, extenuat rem geſtam, & inter agendum purgat ſeſe, quaſi non per iniuriam id fecerit. Vſque adeo ne ipſi quidem honeſta, quæ facit, eſſe videntur. Quod ſi etiam moriantur ij, quos metuit, nihilo magis fidenti eſt animo; ſed plus etiam ſibi, quam prius, cauet. Atque E hoc modo tyrannus bello perpetuo vexatur, vt indicaui. Iam mihi velim etiam amicitias, quarum tyranni participes ſunt, inſpicias. Primum an magnum amicitia bonum ſit hominibus, conſideremus. Nam ſi quis ab aliquibus diligatur, eum adeſſe ſibi lubenter vident ij qui diligunt:

lubenter eidem benefaciunt, abſentem deſiderant, redeuntem iucundiſſime excipiunt, voluptatem ex rebus ipſius proſperis communem percipiunt, opem vna ferunt, ſi quid aduerſi præter animi ſententiam accidere videant. Nec ignorant vrbes, amicitiam maximum ſuauiſſimúmque bonũ hominibus eſſe. Itaque pleriſq; in vrbibus ea lex valet, vt ſolos adulteros occidere liceat impune: nimirum propterea, quod eos vxorum erga maritos amicitiæ corruptores eſſe exiſtiment. Nam quum mulieres caſu quodam congreſſu venereo ſunt vſę, nihilominus id quod adtinet, apud maritos in honore ſunt, ſi quidem amicitia inter ipſos inuiolata cõſtare putetur. Tantum autem bonũ eſſe iudico amari, vt exiſtimem, ei qui diligitur, tum à diis tũ hominibus vltro bona quædam contingere. Atq; in hac tali poſſeſſione deterior inprimis eſt regũ quam aliorũ condicio. Quod ſi, mi Simonides, ſcire vis, num vera loquar, ſic rem conſiderato. Firmiſſimę videntur eſſe amicitiæ parentum erga liberos, liberum erga parentes, fratrum erga fratres, vxorum erga maritos, ſodalium erga ſodales. Quod ſi ergo rem animaduertere voles, inuenies priuatos homines ab his maxime diligi: quum interim complures tyranni liberos ſuos occiderint, cõplures ſuis à liberis interfecti ſint, multi fratres in vſurpatione tyrannidum mutuis ſe cædibus confecerint, multi deniq; tyranni tũ ab vxoribus ſuis, tum ſodalibus qui amiciſſimi viderentur, interemti ſint. Qui ergo apud illos, quos vt maxime diligamus, à natura comparatum eſt, ſimul legibus etiam ad hoc nos compellentibus, tanto ſunt in odio: quo pacto exiſtimandum eſt, eos ab alio quopiam diligi? Præterea cui quamminimũ fidei habetur, qui non magno in bono ceteris inferior eſt? Nam quæ tandẽ familiaritas abſque fide mutua iucunda fuerit? quæ inter virum ac feminam abſque fide conſuetudo delectationẽ habere poteſt? quis miniſter gratus fuerit, ſi fides ei non habeatur? Itaque hoc etiã, nimirum vt fidem quis aliis habeat, parum admodum ad tyrannum pertinet: quando ſic viuit, vt * neque præſtantiſſimis cibis, neque potui fidem habere poſſit; ſed primum famulos deguſtare hos iubet ante quam diis primitiæ offerantur, idque propter diffidentiam, ne forte vel in his mali aliquid aut commedat, aut bibat.

* Lectio Marginis.

A ἡδέως δ' εὖ ποιοῦσι, ποθοῦσι δὲ αὐτὸν ἀπίῃ, ἥδιστα δὲ πάλιν προσιόντα δέχονται, συνήδονται δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς, συνεπικουροῦσι δέ, ἐάν τι σφαλλόμενον ὁρῶσιν. οὐ μὲν δὴ λέληθεν οὐδὲ τὰς πόλεις, ὅτι ἡ φιλία μέγιστον ἀγαθὸν καὶ ἥδιστον ἀνθρώποις ἐστί. μόνους γοῦν τοὺς μοιχοὺς νομίζουσι πολλαὶ τῶν πόλεων * νηποινὰ ἀποκλείνειν, δῆλον ὅτι διὰ ταῦτα, ὅτι λυμαντῆρας αὐτοὺς νομίζουσι τῆς τῶν γυναικῶν φιλίας πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶναι. ἐπεὶ ὅταν γε ἀφροδισιασθῇ κατὰ συμφοράν B τινα γυνή, οὐδὲν ἧττον τούτου ἕνεκεν τιμῶσιν αὐτὰς οἱ ἄνδρες, ἐάνπερ ἡ φιλία δοκῇ αὐτοῖς ἀκήρατος διαμένειν. τοσοῦτον δέ τι ἀγαθὸν κρίνω ἔγωγε τὸ φιλεῖσθαι εἶναι, ὥστε νομίζω τῷ ὄντι αὐτόματα ἀγαθὰ τῷ φιλουμένῳ γίγνεσθαι καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρὰ ἀνθρώπων. καὶ τούτου τοίνυν τοῦ κτήματος τοιούτου ὄντος μειονεκτοῦσιν οἱ τύραννοι πάντων μάλιστα. εἰ δὲ βούλει, ὦ Σιμωνίδη, εἰδέναι ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε ἐπίσκεψαι. βεβαιόταται C μὲν γὰρ δήπου δοκοῦσι φιλίαι εἶναι γονεῦσι πρὸς παῖδας, καὶ παισὶ πρὸς γονεῖς, καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀδελφούς, καὶ γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας, καὶ ἑταίροις πρὸς ἑταίρους. εἰ τοίνυν ἐθέλεις κατανοεῖν, εὑρήσεις μὲν τοὺς ἰδιώτας ὑπὸ τούτων μάλιστα φιλουμένους, τοὺς δὲ τυράννους πολλοὺς μὲν παῖδας ἑαυτῶν * ἀπεκτονηκότας, πολλοὺς δὲ ὑπὸ παίδων ἀπολωλότας, πολλοὺς δὲ ἀδελφοὺς ἐν τυραννίσιν ἀλληλοφόνους γεγενημένους, πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ γυναι- D κῶν τῶν ἑαυτῶν τυράννους διεφθαρμένους, καὶ ὑπὸ ἑταίρων γε τῶν μάλιστα δοκούντων φίλων εἶναι. οἵτινες οὖν ὑπὸ τῶν φύσει πεφυκότων μάλιστα φιλεῖσθαι καὶ νόμῳ συνηναγκασμένων οὕτω μισοῦνται, πῶς ὑπ' ἄλλου γέ τινος οἴεσθαι χρὴ αὐτοὺς φιλεῖσθαι; ἀλλὰ μὴν καὶ πίστεως ὅστις ἐλάχιστον μετέχει, πῶς οὐχὶ μεγάλου ἀγαθοῦ μειονεκτεῖ; ποία μὲν γὰρ ξυνουσία ἡδεῖα ἄνευ πίστεως τῆς πρὸς ἀλλήλους; ποία δ' ἂν ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ τερ- E πνὴ ἄνευ πίστεως ὁμιλία; ποῖος δὲ θεράπων ἡδὺς ἀπιστούμενος; καὶ τούτου τοίνυν, τοῦ πιστῶς πρός τινας ἔχειν, ἐλάχιστον * μέτεστι τυράννῳ· ὁπότε γε οὔτε * σιτίοις κρατίστοις πιστεύων διάγει, ἀλλὰ καὶ τούτων πρὶν ἀπάρχεσθαι τοῖς θεοῖς, τοὺς διακόνους πρῶτον κελεύουσιν ἀπογεύεσθαι, διὰ τὸ ἀπιστεῖν μὴ καὶ ἐν τούτοις κακόν τι φάγωσιν ἢ πίωσιν.

νηποινεὶ, ἢ νηποινί

ἀπεκτονότας

μέρεστ. αὐτ.

* σιτίοις κρατίστοις, ἐπ ποτοῖς.

A ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ πατρίδες τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις πλείστου ἄξιαι. πολῖται γὰρ δορυφοροῦσι μὲν ἀλλήλους ἄνευ μισθοῦ ἐπὶ τοὺς δούλους, δορυφοροῦσι δ' ἐπὶ τοὺς κακούργους, ὑπὲρ τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν βιαίῳ θανάτῳ ἀποθνήσκειν. οὕτω δὲ πόρρω προεληλύθασι φυλακῆς, ὥστε πεποίηνται πολλοὶ νόμον τῷ μιαιφόνῳ μηδὲ τὸν συνόντα καθαρεύειν· ὥστε διὰ τὰς πατρίδας ἀσφαλῶς ἕκαστος βιοτεύει τῶν πολιτῶν. τοῖς δὲ τυράννοις καὶ τοῦτο ἔμπαλιν * ἀνέστραπται. (ἀντέστραπται) B ἀντὶ γὰρ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς μεγάλως τιμῶσι τὸν ἀποκτείναντα τύραννον· καὶ ἀντί γε τοῦ εἴργειν ἐκ τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοὺς τῶν ἰδιωτῶν φονέας, ἀντὶ τούτου καὶ εἰκόνας ἐν τοῖς ἱεροῖς ἱστᾶσιν αἱ πόλεις τῶν τοιοῦτο ποιησάντων. εἰ δὲ σὺ οἴει, ὡς πλείω ἔχων ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος, διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται, οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὦ Σιμωνίδη, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες, τοῦτ' αὐτοὺς εὐφραίνει, C ἀλλ' ὅταν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἥττους, τοῦτ' αὐτοὺς ἀνιᾷ· οὕτω καὶ ὁ τύραννος, οὐχ ὅταν τῶν ἰδιωτῶν πλείω φαίνηται ἔχων, τότ' εὐφραίνεται, ἀλλ' ὅταν ἑτέρων τυράννων ἐλάττω ἔχῃ, τούτῳ λυπεῖται. τούτους γὰρ ἀνταγωνιστὰς ἡγεῖται αὐτῷ τοῦ πλούτου εἶναι. οὐδέ γε * θᾶττον γίγνεται τῷ τυράννῳ, ἢ τῷ ἰδιώτῃ, (θᾶττόν τι γιγ.) ὧν ἐπιθυμεῖ. ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης οἰκίας, ἢ ἀγροῦ, ἢ οἰκέτου ἐπιθυμεῖ· ὁ δὲ τύραννος, ἢ πόλεων, ἢ χώρας πολλῆς, ἢ λιμένων, ἢ ἀκροπόλεων ἰσχυρῶν· ἅ ἐστι πολὺ χαλεπώτερα καὶ D ἐπικινδυνότερα κατεργάσασθαι τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιθυμημάτων. ἀλλὰ μέντοι καὶ πένητας ὄψει οὐχ οὕτως ὀλίγους τῶν * ἰδιωτῶν, ὡς πολλοὺς τῶν τυράννων. (ἰδιωτικῶν) οὐ γὰρ τῷ ἀριθμῷ οὔτε τὰ πολλὰ κρίνεται, οὔτε τὰ ἱκανά, ἀλλὰ πρὸς τὰς χρήσεις· ὥστε τὰ μὲν ὑπερβάλλοντα τὰ ἱκανὰ πολλά ἐστι, τὰ δὲ τῶν ἱκανῶν ἐλλείποντα, ὀλίγα. τῷ οὖν τυράννῳ τὰ πολλαπλάσια ἧττον ἱκανά ἐστιν εἰς τὰ ἀναγκαῖα δαπανήματα, E ἢ τῷ ἰδιώτῃ. τοῖς μὲν γὰρ ἰδιώταις ἔξεστι τὰς δαπάνας συντέμνειν εἰς τὰ καθ' ἡμέραν, ὅπῃ βούλονται· τοῖς δὲ τυράννοις οὐκ ἐνδέχεται. αἱ γὰρ μέγισται αὐτοῖς δαπάναι καὶ ἀναγκαιόταται εἰς τὰς τῆς ψυχῆς φυλακάς εἰσι. τὸ δὲ * τούτων συντέμνειν, ὄλεθρος δοκεῖ εἶναι. (τούτων τι)

Quinetiam patria ſua cuique reliquorum hominum maximo eſt in pretio. Nam ciues mutuo ſe quaſi ſatellitio quodam ſine ſtipendio aduerſus ſeruos tuentur, itemq; aduerſus facinoroſos, vt ne quis ciuium morte violenta è medio tollatur. Atque hac in cuſtodia mutua ciues eo ſunt progreſſi, vt à multis lata lex ſit; qua ſancitur, vt ne is quidem purus habeatur, qui cum homicida verſetur. Quo fit, vt beneficio patriæ ſuæ quiſque ciuium tuto viuat. At in tyrannis contraria ratio eſt. Tantum enim abeſt vt horum mortem ciuitates vlciſcantur, vt etiam magnis honoribus eum adficiant, qui tyrannum interfecerit. Tantum item abeſt vt à ſacris eos arceant, quemadmodum ſolent interfectores priuatorum hominum: vt etiam imagines tale quid deſignantium in templis ſtatuant. Quod ſi tu tyrannum exiſtimas, propterea quod fortunas, quam priuati homines, ampliores habeat, etiam maiorem ex eis voluptatem percipere; ne id quidem ita ſe habere putato, mi Simonides: ſed quemadmodum athletæ non quum imperitos ac rudes ſuperant, lætantur; ſed vbi ab aduerſariis ſuperantur, tum ſcilicet ingenti moleſtia adficiuntur: ſic & tyrannus non quum plura poſſidere videtur, quam priuati homines, gaudet; ſed magnum ex eo dolorem percipit, ſi minus quam tyranni ceteri, habeat. Nam hos in opibus aduerſarios ſuos eſſe ſtatuit. Neque citius tyranno, quod concupiſcit, obtingit; quam homini priuato. Homo enim priuatus vel domum, vel fundum, vel ſeruum adpetit: tyrannus autem vel oppida, vel regionem amplam, vel portus, vel munitas arces. quæ quidem maiori cum difficultate ac periculo adquiruntur, quam quæ priuati homines concupiſcunt. Quinetiam non tam paucos, inter homines priuatos, pauperes videbis, quam multos, inter tyrannos. Quippe numero nec ea quæ multa ſunt, nec quæ ſufficiant, æſtimantur; ſed ex vſu. Quo fit, vt quæ ſuperant vltra id quod ſatis eſt, multa ſint: quæ vero ſunt infra id quod ſufficit, pauca. Tyranno igitur multis partibus plura minus ad neceſſarios ſumptus ſufficiunt, quam homini priuato. Nam priuatis licet præcidere ſumtus quotidianos, ex animi arbitratu: quod in tyranno locum non habet. Etenim maximos ſumtus, eoſque ſumme neceſſarios in excubias vitæ faciũt, de quibus ſi quid decidatur, id cum ipſorum exitio coniunctum eſſe videtur.

Deinde quicumque habere iuſta ratione poſſunt quantum requirunt, cur eos quis miſeretur vt inopes? at qui ob egeſtatem malum ac turpe quid excogitare, de quo viuant, coguntur: cur non illos & miſeros, & pauperes eſſe, merito quis exiſtimet? At enim tyranni plurimis rebus per iniuriam, tum fana, tum homines ſpoliare coguntur; propterea quod ipſis ad ſumtus neceſſarios ſemper alijs pecuniis opus ſit. Etenim perinde ac ſi bellum geratur, vel copias ſemper alant vel intereant, neceſſe eſt. Exponam vero tibi, mi Simonides, etiam aliam quamdam regum ſane grauem calamitatem. Etenim non minus norunt quam priuati homines, quinā egregij viri ſint, & ſapientes, & iuſti: ſed quū eos ſuſpicere deberent, metuunt; fortes quidem, ne quid libertatis cauſſa audeant; ſapientes, ne quid artificioſe moliantur; iuſtos, ne plebs eos ſibi præeſſe cupiat. Quum vero huiuſmodi homines è medio propter metum ſuſtulerint, quinam alij ſunt ipſis reliqui, quorū ſcilicet vti opera poſſint, quam iniuſti: intemperantes, ſeruiles? Iniuſti, quod his fides habeatur, non aliter vrbes metuentibus, atque tyranni metuunt, ne ad libertatem adſpirent, ac ipſos ſuam in poteſtatem redigant: intemperantes, ob præſentem poteſtatem: ſeruiles, quod ne ipſi quidem liberi eſſe cupiant. Quapropter equidem arbitror, hanc etiā calamitatem grauem eſſe, quod alios quidem viros bonos eſſe ducant, aliis vero vti cogantur. Præterea neceſſe eſt, etiā tyrannum ciuitatis ſuæ ſtudioſum eſſe, quippe qui abſque ciuitate neque ſaluus eſſe poſſit, neque beatus. At cogit eadem tyrannis quoſdam, vt patriam quoque ſuam culpa grauent. Nec enim ciues ſuos fortes efficere, nec armis inſtruere gaudent: ſed magis ipſis volupe eſt, exterorum potentiam ſupra ciues amplificare, atque his ſatellitum loco vtuntur. Quinetiam quum prouentus annonæ benignior omnium bonorum vbertatem affert, ne tum quidem tyrannus communem cum ceteris voluptatem percipit. Exiſtimat enim, ſuos in rerum inopia deiectioribus animis futuros. Volo autem tibi, mi Simonides, etiam illas voluptates exponere, quibuſcumque, dum priuatus adhuc eſſem, vtebar: ſpoliatus eis, vti quidem animaduerto, poſteaquam regnum adeptus ſum. Verſabar

A ἐπεί τοι ὅσοι μὲν δύνανται ἔχειν ἀπὸ τοῦ δικαίου, ὅσων δέονται, τί τούτους οἰκτείρει τις ὡς πένητας; ὅσοι δ' ἀναγκάζονται δι' ἔνδειαν κακόν τι καὶ αἰσχρὸν μηχανώμενοι ζῆν, πῶς οὐ τούτους ἀθλίους ἄν τις, καὶ πένητας δικαίως νομίζοι; οἱ τύραννοι τοίνυν ἀναγκάζονται πλεῖστα συλᾶν ἀδίκως καὶ ἱερὰ, καὶ ἀνθρώπους, διὰ τὸ εἰς τὰς ἀναγκαίας δαπάνας ἀεὶ προσδεῖσθαι χρημάτων. ὥσπερ γὰρ πολέμου ὄντος, ἀεὶ ἀναγκάζονται στράτευμα τρέφειν, ἢ B ἀπολωλέναι. χαλεπὸν δὲ ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γιγνώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἧττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς κοσμίους γε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους, τούτους δὲ ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι, φοβοῦνται· τοὺς μὲν ἀνδρείους, μή τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν· τοὺς δὲ σοφοὺς, μή τι μηχανήσωνται· τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι. ὅταν δὲ τοὺς C τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι, ἀλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε, καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, τὰς πόλεις, μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι, ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται· οἱ δ' ἀκρατεῖς, τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα· οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν D οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι. ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι. ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὔτ' ἂν σώζεσθαι δύναιτο, οὔτ' εὐδαιμονεῖν. ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐγκαλεῖν. οὔτε γὰρ ἀλκίμους, οὔτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δυνατωτέρους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἥδονται E μᾶλλον, καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἂν εὐετηριῶν γενομένων ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν γίγνηται, οὐδὲ τότε * συγχωρεῖ ὁ τύραννος. (συγχ) ἐνδεεστέροις γὰρ οὖσι ταπεινοτέροις αὐτοῖς * οἴονται χρῆσθαι. (οἴεται) βούλομαι δέ σοι, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, κἀκείνας τὰς εὐφροσύνας δηλῶσαι, ὅσαις ἐγὼ χρώμενος ὅτ' ἦν ἰδιώτης, νῦν, ἐπεὶ τύραννος ἐγενόμην, αἰσθάνομαι στερόμενος αὐτῶν. ἐγὼ γὰρ ξυνῆν

μετὰ ἡλικιώταις ἡδόμενος ἡδομένοις ἐμοί, συνῆν δὲ ἐμαυτῷ, ὁπότε ἡσυχίας ἐπιθυμήσαιμι. διῆγον δ' ἐν συμποσίοις πολλάκις μὲν μέχρι τοῦ ἐπιλαθέσθαι πάντων, εἴ τι χαλεπὸν ἐν ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἦν, πολλάκις δὲ μέχρι τοῦ ᾠδαῖς τε, καὶ θαλίαις, καὶ χοροῖς τὴν ψυχὴν συγκαταμιγνύναι, πολλάκις δὲ μέχρι κοινῆς ἐπιθυμίας ἐμῆς τε καὶ τῶν παρόντων. νῦν δὲ ἀπεστέρημαι μὲν τῶν ἡδομένων ἐμοί, διὰ τὸ δούλους ἀντὶ φίλων ἔχειν τοὺς
ἀπεστέρημαι δ' αὖ τοῦ ἑταίρους· * ἀπεστέρημαι δ' αὐτὸς τοῦ ἡδέως ἐκείνοις ὁμιλεῖν, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐνορᾶν εὔνοιαν ἐμοὶ παρ' αὐτῶν. μέθην δὲ καὶ ὕπνον ὁμοίως ἐνέδρᾳ φυλάττομαι. τὸ δὲ φοβεῖσθαι μὲν ὄχλον, φοβεῖσθαι δ' ἐρημίαν, φοβεῖσθαι δὲ ἀφυλαξίαν, φοβεῖσθαι δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάττοντας, καὶ μήτ' ἀνόπλους ἐθέλειν ἔχειν περὶ αὑτόν, μήθ' ὡπλισμένους ἡδέως θεᾶσθαι, πῶς οὐκ ἀργαλέον ἐστὶ πρᾶγμα; ἔτι δὲ ξένοις μᾶλλον μὲν ἢ πολίταις πιστεύειν, βαρβάροις τε μᾶλλον ἢ Ἕλλησιν, ἐπιθυμεῖν δὲ τοὺς μὲν ἐλευθέρους δούλους ἔχειν, τοὺς δὲ δούλους ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν ἐλευθέρους, οὐ πάντα σοι ταῦτα δοκεῖ ψυχῆς ὑπὸ φόβων καταπεπληγμένης τεκμήρια εἶναι; ὅ γέ τοι φόβος οὐ μόνον αὐτὸς ἐνὼν ταῖς ψυχαῖς λυπηρός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἡδέων συμπαρακολουθῶν λυμεὼν γίγνεται. εἰ δὲ καὶ σὺ πολεμικῶν ἔμπειρος εἶ, ὦ Σιμωνίδη, καὶ ἤδη ποτὲ πολεμίᾳ φάλαγγι πλησίον ἀντετάξω, ἀναμνήσθητι ποῖον μέν τινα σῖτον ᾑροῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ποῖον δέ τινα ὕπνον ἐκοιμῶ. οἷα μέντοι σοὶ τότ' ἦν τὰ λυπηρά, τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ τῶν τυράννων, καὶ ἔτι δεινότερα. οὐ γὰρ ἐξ ἐναντίας μόνον ἀλλὰ καὶ πάντοθεν πολεμίους ὁρᾶν νομίζουσιν οἱ τύραννοι. Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ Σιμωνίδης, ὑπολαβὼν εἶπεν· ὑπέρευ μοι δοκεῖς
ἔννοιαν * ἔνια λέγειν. ὁ γὰρ πόλεμος φοβερὸν μὲν, ἀλλ' ὅμως, ὦ Ἱέρων, ἡμεῖς τε ὅταν ὦμεν ἐν στρατιᾷ, φύλακας προκαθιστάμενοι, θαρραλέως δείπνου τε καὶ ὕπνου * τυγχάνομεν. [λαγχάνομεν.] καὶ ὁ Ἱέρων ἔφη· ναὶ μὰ Δία, ὦ Σιμωνίδη· αὐτῶν μὲν γὰρ προφυλάττουσιν οἱ νόμοι. ὥστε περὶ ἑαυτῶν φοβοῦνται, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν. οἱ δὲ τύραννοι μισθοῦ φύλακας ἔχουσιν, ὥσπερ θεριστάς· καὶ δεῖ μὲν δήπου τοὺς φύλακας μηδὲν οὕτω ποιεῖν δύνασθαι, ὡς πιστοὺς εἶναι· πιστὸν δὲ ἕνα πολὺ χαλεπώτερον εὑρεῖν

A cum æqualibus, quorum ego conſuetudine delectabar, ſicut & illi mea: verſabar & mecum ſolo, ſi quando quietem expeterem. Aderam ſæpenumero conuiuiis eouſque, dum omnium obliuiſcerer, quæ hominum in vita moleſta eueniunt: ſæpenumero dum cantilenis, hilaritatibus, choreis animum commiſcerem: ſæpenumero quam diu tum mihi tum iis qui aderant, collubitum fuiſſet. Nunc vero ſpoliatus iis ſum, quæ mihi iucunda erant; idque propterea, quod amicorum loco, ſeruorum ſodalitio vtar: ſum item
B ſpoliatus dulci eorum conſuetudine, propterea quod nullam in eis amplius erga me beneuolentiam perſpiciam. Ebrietatem ac ſomnum non aliter atque inſidias, vito. Iam quod hominum turbam metuo, quod è contrario ſolitudinem; quod cuſtodum abſentiam; quod ipſos etiam cuſtodes; quod neque inermes eos circum me habere volo, neque armatos lubenter adſpicio; quo pacto non res eſt ærumnoſa? Præterea plus exteris habere fidei, quam ciuibus; barbaris, quam Græ-
C cis; cupere ingenuis hominibus vt ſeruis vti, contraque cogi ad concedendam ſeruis libertatem; hæc omnia non tibi eſſe videntur indicia perculſi à terroribus animi? Neq; ſolum metus ipſe in animis moleſtiam doloremque creat, ſed etiam exiſtit voluptatum omnium quoddam exitium, dum me comitatur. Quod ſi tu quoque, Simonides, res bellicas expertus es, atque aliquando aduerſus hoſtilem phalangem in acie conſtitiſti: quantum id temporis cibi ſumſeris, recordare, qualique ſo-
D mno ſis vſus. Nimirum quales tum moleſtias experiebaris, tales tyranni experiuntur, atq; etiam grauiores. Non enim hoſtes ſolum ex aduerſo, ſed omni ex parte videre ſe putant. Quæ quum Simonides audiuiſſet: Videris, inquit, mihi quædam nimium quam bene dicere. Bellum enim terribile quidem illud eſt, ſed tamen nos quum militamus, Hiero, excubiis ante caſtra collocatis, ſecure tum cœnamus tum dormimus. Et Hiero: Ita eſt profecto, inquit: Nimirum leges ante illos ipſos excubant. quo fit vt & ſuo & veſtro nomi-
E ne in metu ſint. A tyranni cuſtodes habent ſtipendio conductos, perinde ac meſſores. Et requiritur ſane potiſſimum ab illis cuſtodibus fides, verum fidelem vnum cuſtode multo difficilius inueneris,

quam multos admodum operarios, cuicuimodi tamdem opus exerceant: præſertim ſi cuſtodes, quos diximus, pecuniæ cauſſa adſint; atque liceat eis, interfecto tyranno, multo maiorem pecuniæ vim exiguo tempore conſequi, quàm, diu pro tyranno excubantes, ab eo accipiant. Iam quod felices nos prædicaſti, vt qui amicos maxime beneficiis adficere poſſimus, & hoſtes facillime noſtrã in poteſtatem redigere, ne id quidem ita comparatum eſt. Nam quo pacto exiſtimare poſſis vmquam de amicis bene te promeriturum, ſi plane noris, eum qui accipit abs te plurima, lubentiſſime tuo ex conſpectu abire quamprimũ cupere? Quidquid enim abs tyranno quis accipit, eius nihil eſſe ſuũ arbitratur, prius quam ex illius poteſtate euaſerit. Et quo pacto dicere poſſis, tyrannis facultatem inprimis non deeſſe, redigendi hoſtes in poteſtatem ſuam, quum certo ſciant, omnes illos ſe hoſtes habere, qui eorum imperio ſubiecti ſunt? At illos omnes neque occidere, neque vinculis conſtringere poſſunt. Nam id ſi fieret, in quos tamdem tyranno imperium eſſet? Nimirum neceſſe eſt, eum, non ignorantem, ſe illos hoſtes habere, ſimul & cauere ſibi ab eis, & opera tamen ipſorum vti. Hoc quoque ſcire debes, mi Simonides, à tyrannis etiam illos ciues, quos metuant, magna cum moleſtia viuos adſpici, neque cum minore occidi. Perinde atque equum, qui bonus quidem ille ſit, metuatur autem, ne quod immedicabile det malum, haud facile quis ob virtutem interficit, grauate tamen eo viuo vtitur; dum cauet, ne in periculis malum inſanabile ſibi creet. Itidem res aliæ, quæcumque moleſtiam quamdam cum vtilitate coniunctam habent, tum poſſidentibus tum abiicientibus eas dolorem adferunt. His ex ipſo auditis Simonides: Magnum, inquit, eſſe quiddam honos videtur, Hiero, quem qui adpetunt, laborem omnem ſubeunt, omne periculum ſuſtinent. Vos quoque, ceu videtur, vtvt tantum moleſtiarum tyrannis habeat, quantum commemoras: nihilominus præcipiti ad eam impetu ferimini, vt nimirum honorem adipiſcamini, atque vt vobis omnes in omnibus, quæ mandatis, vlla ſine recuſatione inſeruiant, vniuerſi vos reſpiciant, de ſellis adſurgant, de via cedant; omnes denique familiares veſtri ſemper vobis tum verbis tum factis honorem deferant.

A ἢ πάνυ πολλοὺς ἐργάτας ὁποίου βούλει ἔργου, ἄλλως τε καὶ ὁπόταν χρημάτων μὲν ἕνεκα πράττωσιν οἱ φυλάττοντες, ἐξῇ δ' αὐτοῖς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολὺ πλείω λαβεῖν ἀποκτείνασι τὸν τύραννον, ἢ ὅσα πολὺν χρόνον φυλάττοντες παρὰ τοῦ τυράννου λαμβάνουσιν. ὃ δ' ἐζήλωσας ἡμᾶς, ὡς τοὺς μὲν φίλους μάλιστα εὖ ποιεῖν δυνάμεθα, τοὺς δ' ἐχθροὺς πάντων μάλιστα χειρούμεθα, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει. φίλους μὲν γὰρ πῶς ἂν νομίσαις ποτὲ εὖ ποιεῖν,
B ὅταν εὖ εἰδῇς, ὅτι ὁ τὰ πλεῖστα λαμβάνων παρὰ σοῦ, ἥδιστ' ἂν ὡς τάχιστα ἐξ ὀφθαλμῶν σου γένοιτο; ὅ,τι γὰρ ἄν τις λάβῃ παρὰ τοῦ τυράννου, οὐδεὶς οὐδὲν αὐτοῦ νομίζει, πρὶν ἂν ἔξω τῆς τούτου ἐπικρατείας γένηται. ἐχθροὺς δ' αὖ πῶς ἂν φαίης μάλιστα τοῖς τυράννοις ἐξεῖναι χειροῦσθαι, ὅταν εὖ εἰδῶσιν ὅτι ἐχθροὶ αὐτῶν εἰσι πάντες οἱ τυραννούμενοι; τούτους δὲ μήτε κατακτείνειν ἅπαντας, μήτε δε-
C σμεύειν οἷόν τε. ἢ τίνων γὰρ ἔτι ἄρξει; ἀλλ' εἰδότα, ὅτι ἐχθροί εἰσι, τούτοις ἅμα μὲν φυλάττεσθαί τε δεῖ, καὶ χρῆσθαι δ' αὐτοῖς ἀναγκάζεσθαι. εὖ δ' ἴσθι καὶ τοῦτο, ὦ Σιμωνίδη, ὅτι καὶ οὓς τῶν πολιτῶν δεδίασι, χαλεπῶς μὲν αὐτοὺς ζῶντας ὁρῶσι, χαλεπῶς δ' ἀποκτείνουσιν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἵππος, εἰ ἀγαθὸς μὲν εἴη, φοβερὸς δὲ μὴ ἀνήκεστόν τι ποιή-
D σῃ, χαλεπῶς μὲν ἄν τις αὐτὸν ἀποκτείναι διὰ τὴν ἀρετήν, χαλεπῶς δὲ ζῶντι χρῷτο, εὐλαβούμενος μή τι ἀνήκεστον ἐν τοῖς κινδύνοις ἐργάσηται. καὶ τἆλλα γε κτήματα, ὅσα χαλεπὰ μέν, χρήσιμα δ' ἐστίν, ὁμοίως ἅπαντα λυπεῖ μὲν τοὺς κεκτημένους, λυπεῖ δὲ ἀπαλλασσομένους. ἐπεὶ δὲ ταῦτα αὐτοῦ ἤκουσεν ὁ Σιμωνίδης, εἶπεν· ἔοικεν, ἔφη, ὦ Ἱέρων, μέγα τι εἶναι ἡ τιμή, ἧς ὀρεγόμενοι οἱ ἄνθρωποι πάντα μὲν πόνον ὑποδύονται, πάντα δὲ
E κίνδυνον ὑπομένουσι. καὶ ὑμεῖς, ὡς ἔοικε, τοσαῦτα πράγματα ἐχούσης, ὁπόσα λέγεις, τῆς τυραννίδος, ὅμως προπετῶς φέρεσθε εἰς αὐτήν, ὅπως τιμᾶσθε, καὶ * ὑπη- ὑπηρετῶ
ρετοῦσι μὲν ὑμῖν πάντες πάντα τὰ προσταττόμενα ἀπροφασίστως, * περιβλέπου- περιβλέπωσι
σι δὲ πάντες, ὑπανιστῶνται δ' ἀπὸ τῶν θάκων, ὁδῶν τε * παραχωροῦσι, γεραίρουσι δὲ καὶ παραχωρῶσι, γεραίρωσι
λόγοις καὶ ἔργοις πάντες οἱ παρόντες ἀεὶ ὑμᾶς.

Nam

A τοιαῦτα γὰρ δὴ ποιοῦσι τοῖς τυράννοις οἱ ἀρχόμενοι, * καὶ ἄλλον, ὅντινα ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνουσι. καὶ γάρ μοι δοκεῖ, ὦ Ἱέρων, τούτῳ διαφέρειν ἀνὴρ τῶν ἄλλων ζῴων, τῷ τιμῆς ὀρέγεσθαι· ἐπεὶ σιτίοις τε, καὶ ποτοῖς, καὶ ὕπνοις, καὶ ἀφροδισίοις πάντα ὁμοίως ἥδεσθαι ἔοικε τὰ ζῷα· ἡ δὲ φιλοτιμία οὔτ' ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις ἐμφύεται, οὔτ' ἐν ἅπασιν ἀνθρώποις. οἷς δ' ἂν ἐμφυῇ τιμῆς τε καὶ ἐπαίνου ἔρως, οὗτοί εἰσιν ἤδη οἱ πλεῖστον μὲν τῶν βοσκημάτων διαφέροντες, ἄνδρες δὲ, καὶ οὐκέτι ἄνθρωποι μόνον νομιζόμενοι. ὥστε ἐμοὶ μὲν εἰκότως δοκεῖτε ταῦτα πάντα ὑπομένειν, ἃ φέρετε ἐν τυραννίδι, ἐπείπερ τιμᾶσθε διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. καὶ γὰρ οὐδεμία ἀνθρωπίνη ἡδονὴ τοῦ θείου ἐγγυτέρω δοκεῖ εἶναι, ἢ ἡ περὶ τὰς τιμὰς εὐφροσύνη. πρὸς ταῦτα δὴ εἶπεν ὁ Ἱέρων· Ἀλλ', ὦ Σιμωνίδη, καὶ αἱ τιμαὶ τῶν τυράννων ὅμοιαι ἐμοὶ δοκοῦσιν εἶναι, οἷα περ ἐγώ σοι τὰ ἀφροδίσια ὄντα αὐτῶν ἀπέδειξα. οὔτε γὰρ αἱ μὴ ἐξ ἀντιφιλούντων ὑπουργίαι χάριτες ἡμῖν ἐδόκουν εἶναι, οὔτε τὰ ἀφροδίσια τὰ βίαια ἡδέα ἐφαίνετο. ὡσαύτως τοίνυν οὐδὲ αἱ ὑπουργίαι ὑπὸ τῶν φοβουμένων τιμαί εἰσι. πῶς γὰρ ἂν φαῖμεν ἢ τοὺς βίᾳ ἐξανισταμένους θάκων, διὰ τὸ τιμᾶν τοὺς ἀδικοῦντας, ἐξανίστασθαι, ἢ τοὺς ὁδῶν παραχωροῦντας τοῖς κρείττοσι, διὰ τὸ τιμᾶν τοὺς ἀδικοῦντας, παραχωρεῖν; καὶ δῶρά γε διδόασιν οἱ πολλοὶ τούτοις οὓς μισοῦσι, καὶ ταῦτα ὅταν μάλιστα φοβῶνται μή τι κακὸν ὑπ' αὐτῶν πάθωσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, οἶμαι, δουλείας ἔργα εἰκότως ἂν νομίζοιτο, αἱ δὲ τιμαὶ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις γίγνεσθαι. ὅταν γὰρ οἱ ἄνθρωποι ἄνδρα ἡγησάμενοι εὐεργετεῖν ἱκανὸν εἶναι, καὶ ἀπολαύειν αὐτοῦ ἀγαθὰ νομίσαντες, ἔπειτα τοῦτον ἀνὰ στόμα τε ἔχωσιν ἐπαινοῦντες, θεῶνταί τ' αὐτὸν ὡς οἰκεῖον ἕκαστος ἀγαθὸν, ἑκόντες τε παραχωρῶσι τούτῳ ὁδῶν, καὶ θάκων ὑπανιστῶνται, φιλοῦντές τε καὶ μὴ φοβούμενοι, καὶ στεφανῶσι κοινῆς ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα, καὶ δωρεῖσθαι ἐθέλωσιν, οἱ αὐτοὶ οὗτοι ἔμοιγε δοκοῦσι τιμᾶν τε τοῦτον ἀληθῶς, οἱ ἂν τοιαῦτα ὑπουργήσωσι, καὶ ὁ τούτων ἀξιούμενος, τιμᾶσθαι τῷ ὄντι.

* ἢ ἄλλοις ᾧτινι ἀεὶ

Nam huiuſmodi quidem certe quædam ſubditi regibus exhibent, atque aliis etiam in rebus eoſdem honore ſemper adficere non deſinunt. Etenim videtur, Hiero, ceteris ab animantibus homo in hoc mihi differre, quod honoris ſit cupidus. Nam de cibis, potu, ſomno, re venerea, conſentaneum eſt, pari quodam modo animalia cuncta voluptatem percipere. Verum ambitio neque animantibus rationis expertibus à natura ineſt, neque cuiuis homini. Quibus autem honoris ac laudis innata eſt B cupiditas, illi vero ſunt, qui plurimum à pecudum natura differunt, ac viri plane, non homines dũtaxat exiſtimantur. Quo fit, vt equidem arbitrer, merito vos omnia in regno, quæ fertis, ferre, quando ſupra mortales cæteros vobis honos defertur. Nulla enim voluptas humana videtur ad diuinam accedere propius, quam ea, quæ ex honoribus percipitur, delectatio. Ad hæc Hiero: Verum, mi Simonides, ait, etiam tyrannorum honores illis mihi conſimiles venereis congreſſibus eſſe videntur, C qualibus eos vti demonſtrabam. Nam neque obſequia profecta ab iis qui non redamarent, pro gratificationibus habenda nobis eſſe videbantur; neque congreſſus venerei vi extorti, voluptatis vllam habere ſpeciem. Eodem ſcilicet modo nec obſequia præſtita ab illis qui nos metuunt, pro honoribus haberi debent. Nam qui dicere poſſimus, eos qui vi coacti de ſellis adſur- D gunt, idcirco ſurgere, quod homines iniuſtos honore cupiant adficere? Vel eos qui ſuperioribus de via cedunt, idcirco decedere, vt iniuſtos homines honore adficiant? Plerique certe etiam iis quos odere, munera largiuntur; idque tum maxime, quum metuunt, ne quid ipſis mali ab eis accidat. Verum hæc mea quidem ſententia ſeruilia putari merito debent, quum honores ex iis oriantur, quæ his ſunt contraria. Nam quũ hominum ea eſt opinio, vt exiſtiment aliquem ad bene de ipſis promerendum ſatis eſſe idoneum, eiuſque E ſe bonis fruituros arbitrantur: tum vero ſi eum & prædicando in ore habeant, & tamquam bonum proprium ſinguli ſpectent, ac lubentibus animis ei de via cedant, de ſellis adſurgant, cum beneuolentia, non metu, virtuti ac beneficiorum in rempublicam cauſſa coronis ornent, munera largiantur: videntur mihi & illi, quotquot hæc obſequia præſtant, reuera ipſum honore proſequi; pariterque is, quem his dignantur, reuera honore adfici.

Quinetiam illum, cui talis honos defertur, felicem prædico. Nam animaduerto, inſidias ei nullas fieri, ſed aliis eſſe curæ, ne quid ipſi accidat: adeoque hunc metus, inuidiæ, periculi expertem, æuum beatum agere. Tyrannus autem, ſat ſcito, mi Simonides, neque noctu, neque interdiu viuit aliter, atque ſi propter iniuſtitiam damnatus ad mortem ab hominibus vniuerſis eſſet. Poſteaquam hæc omnia Simonides audiuiſſet: Qui vero fit, inquit, Hiero, quod quum tam ærumnoſa res ſit regno potiri, idque tu animaduerteris, tanto malo temet nõ liberes? Nimirum nec tu, nec quiſquã alius vmquam ſponte ſua regnum reliquit, poſteaquam ſemel id nanctus eſſet. Quia enim, ait, mi Simonides, hac ipſa in parte miſerrimum quiddam eſt tyrannis. Nec enim ea quis liberari poteſt. Nam qui tamdem tyrannus quiſpiam tantum opum habeat, quantum ſatis ſit ad perſoluendum iis quibus abſtulit ſua? qui compenſare poſſit iis vincula, quos vinculis cõſtrinxit? qui tot animas occiſas iis reſtituat, quos ſuſtulit? Nimirum ſi vlli alij, mi Simonides, laqueo vitã vt finiat, expedit: equidem reperio maxime tyranni è re eſſe, vt id faciat. Nam illi ſoli neque retinere, neque deponere quæ mala ſunt, expedit. Et Simonides hoc ipſius ſermone excepto: Te vero, inquit, non æquo eſſe erga tyrannidem animo non miror, Hiero. Quippe dum amari ab hominibus cupis, hanc eſſe tibi impedimento arbitraris. At ego poſſe me docere arbitror, imperium minime prohibere, quominus quis diligatur: immo etiam in hoc vitam priuatam ſuperare. Verum in hac conſideratione non ad hoc reſpiciendum eſt, num is, qui cum imperio eſt, propterea quod potentiam maiorem habeat, beneficia præſtare maiora poſſit: ſed ſi paria faciant, homo priuatus & rex, cogites velim, vter paribus beneficiis plus ſit initurus gratiæ. Ordiar autem minimis ab exemplis. Primum aliquem viſum amanter tum princeps, tum priuatus aliquis, ſalutet: vtrius compellationem magis illi, qui audiat, gratam fore arbitraris? Age vero, ſi ambo aliquem laudent, vtrius prædicationem exiſtimas eo magis pertingere, vt voluptati ſit? Facta re ſacra, honore aliquem vterque adficiat; ab vtro putas exhibitum honorẽ, maiorem mereri gratiam?

A καὶ ἔγωγε τὸν μὲν οὕτω τιμώμενον μακαρίζω. αἰσθάνομαι γὰρ αὐτὸν οὐκ ἐπιβουλευόμενον, ἀλλὰ φροντιζόμενον, μή τι πάθῃ, καὶ ἀφόβως, καὶ ἀνεπιφθόνως, καὶ ἀκινδύνως, καὶ εὐδαιμόνως τὸν βίον διάγοντα. ὁ δὲ τύραννος, ὡς ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων κατακεκριμένος δι' ἀδικίαν ἀποθνήσκειν, οὕτως, ὦ Σιμωνίδη, εὖ ἴσθι, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν διάγει. ἐπεὶ δὲ ταῦτα πάντα διήκουσεν ὁ Σιμωνίδης· καὶ πῶς, ἔφη, ὦ Ἱέρων, εἰ οὕτω πονηρόν ἐστι τὸ τυραννεῖν, καὶ τοῦτο σὺ ἔ-
B γνωκας, οὐκ ἀπαλλάττῃ οὕτω μεγάλου κακοῦ; οὔτε σύ, οὔτε ἄλλος μὲν δὴ οὐδεὶς πώποτε ἑκὼν εἶναι τυραννίδος ἀφεῖτο, ὅσπερ ἂν ἅπαξ * κτήσαιτο. ὅτι, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ταύτῃ ἀθλιώτατόν ἐστιν ἡ τυραννίς. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγῆναι δυνατὸν αὐτῆς ἐστι. πῶς γὰρ ἄν τίς ποτε ἐξαρκέσειε τύραννος ἢ χρήματα ἐκτίνων, ὅσους ἀφείλετο, ἢ δεσμοὺς ἀντιπαράσχοι, ὅσους δὴ ἐδέσμευσεν, ἢ ὅσους κατέ-
C κτονε, πῶς ἂν ἱκανὰς ψυχὰς ἀντιπαράσχοιτο ἀποθανουμένας; ἀλλ' εἴπερ τῳ ἄλλῳ, ὦ Σιμωνίδη, λυσιτελεῖ ἀπάγξασθαι, ἴσθι, ἔφη, ὅτι τυράννῳ ἔγωγε εὑρίσκω μάλιστα τοῦτο λυσιτελοῦν ποιῆσαι. μόνῳ γὰρ αὐτῷ οὔτε ἔχειν, οὔτε καταθέσθαι τὰ κακὰ λυσιτελεῖ. καὶ ὁ Σιμωνίδης ὑπολαβὼν, εἶπεν· ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν, ὦ Ἱέρων, ἀθύμως ἔχειν σε πρὸς τὴν τυραννίδα οὐ θαυμάζω, ἐπείπερ ἐπιθυμῶν φιλεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων, ἐμποδὼν σοι τού-
D του νομίζεις αὐτὴν εἶναι. ἐγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ διδάξαι σε, ὡς τὸ ἄρχειν οὐδὲν ἀποκωλύει τοῦ φιλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ * πλεονεκτεῖν γε τῆς ἰδιωτείας. ἐπισκοποῦντες δὲ αὐτὸ, εἰ οὕτως ἔχει, μήπω ἐκεῖνο σκοπῶμεν, εἰ διὰ τὸ μεῖζον δύνασθαι ὁ ἄρχων καὶ χαρίζεσθαι πλείω δύναιτ' ἄν. ἀλλ' ἂν τὰ ὅμοια ποιῶσιν ὅ,τε ἰδιώτης καὶ ὁ τύραννος, ἐννόει πότερος μείζω ἀπὸ τῶν ἴσων κτᾶται χάριν. ἄρ-
E ξομαι δέ σοι ἀπὸ τῶν μικροτάτων παραδειγμάτων. ἰδὼν γὰρ πρόσφθεγξάτω τινὰ φιλικῶς ὅ,τε ἄρχων καὶ ὁ ἰδιώτης, ἐν τούτῳ τὴν ποτέρου πρόσρησιν μᾶλλον εὐφραίνειν τὸν ἀκούσαντα νομίζεις; ἴθι δή, ἐπαινεσάντων ἀμφοτέρων τὸν αὐτὸν, τὸν ποτέρου δοκεῖς ἔπαινον ἐξικνεῖσθαι μᾶλλον εἰς εὐφροσύνην; θύσας δὲ τιμησάτω ἑκάτερος, τὴν παρ' ὁποτέρου τιμὴν μείζονος ἂν χάριτος δοκεῖς τυγχάνειν;

κτήσηται.

πλεονεκτοῦ γε

A καὶ μὲν ὄντα θεραπευσάτωσαν ὁμοίως, οὐκοῦν τοῦτο σαφὲς, ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων θεραπεῖαι καὶ χαρὰν ἐμποιοῦσι μεγίστην; δότωσαν δὴ τὰ ἴσα, οὐ καὶ ἐν τούτῳ σαφὲς, ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἡμίσειαι χάριτες πλέον, ἢ ὅλον τὸ παρὰ τοῦ ἰδιώτου δώρημα δύνανται; ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἐκ θεῶν τιμή τις καὶ χάρις συμπαρέπεσθαι ἀνδρὶ ἄρχοντι. μὴ γὰρ ὅτι καλλίονα ποιεῖ ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον * θεώμεθά δε..... ὅταν

B ἄρχῃ, ἢ ὅταν ἰδιωτεύῃ· διαλεγόμενοί τε ἀγαλλόμεθα τοῖς προτετιμημένοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐκ τοῦ ἴσου ἡμῖν οὖσι. καὶ μὴν παιδικά γε, ἐν οἷς δὴ καὶ σὺ μάλιστα κατεμέμψω τὴν τυραννίδα, ἥκιστα μὲν γῆρας ἄρχοντος δυσχεραίνει, ἥκιστα δ' αὖ αἶσχος * πρὸς ὃν ἂν τυγχάνοι ὁμιλῶν, τοῦτο ὑπολογίζεται. αὐτὸ γὰρ τὸ τετιμῆσθαι μάλιστα συνεπικοσμεῖ, ὥστε τὰ μὲν δυσχερῆ ἀφανίζειν, τὰ δὲ

C καλὰ λαμπρότερα ἀναφαίνειν. ὁπότε γε μὴν ἐκ τῶν ἴσων ὑπουργημάτων μειζόνων χαρίτων ὑμεῖς τυγχάνετε, πῶς οὐκ, ἐπειδάν γε ὑμεῖς πολλαπλάσια μὲν διαπράττοντες ὠφελεῖν * δύνησθε, πολλαπλάσια δὲ δωρεῖσθαι ἔχητε, ὑμᾶς καὶ πολὺ μᾶλλον φιλεῖσθαι τῶν ἰδιωτῶν προσήκει; καὶ ὁ Ἱέρων εὐθὺς ὑπολαβών· ὅτι, νὴ Δία, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, καὶ ἐξ ὧν ἀπεχθάνονται οἱ ἄνθρωποι ἡμᾶς,

D πολὺ πλείω τῶν ἰδιωτῶν ἀνάγκη ἐστὶ πραγματεύεσθαι. πρακτέον μὲν γε χρήματα, εἰ μέλλοιμεν ἕξειν δαπανᾶν εἰς τὰ δέοντα· ἀναγκαστέον δὲ φυλάσσειν, ὅσα δεῖται φυλακῆς· κολαστέον δὲ τοὺς ἀδίκους, κωλυτέον δὲ τοὺς ὑβρίζειν βουλομένους. καὶ ὅταν γε τάχους καιρὸς παραστῇ, ἢ πεζῇ, ἢ κατὰ θάλατταν ἐξορμᾶσθαι, οὐκ ἐπιτρεπτέον τοῖς ῥᾳδιουργοῦσιν. ἔτι δὲ μισθοφόρων μὲν ἀνδρὶ τυράννῳ δεῖ. τούτου δὲ βαρύτερον * φόρημα οὐδέν ἐστι τοῖς πολίταις. οὐ γὰρ τυράννοις * ἰσοτίμους, ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα

E νομίζουσι τούτους τρέφεσθαι. πρὸς ταῦτα δὴ πάλιν εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἀλλ' ὅπως μὲν οὐ πάντων τούτων ἐπιμελητέον, ὦ Ἱέρων, οὐ λέγω. ἐπιμέλειαι μέντοι μοι δοκοῦσιν αἱ μὲν πάνυ πρὸς ἔχθραν ἄγειν, αἱ δὲ πάνυ διὰ χαρίτων εἶναι. τὸ μὲν γὰρ διδάσκειν ἅ ἐστι βέλτιστα, καὶ τὸν κάλλιστα ταῦτα * ἐργαζόμενον ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν,

Marginalia: θεώμεθά τι μᾶλλον ὅταν — πρὸς ὃ ἂν τυγχάνῃ — δύνησθε — φρόνημα, & φρονήματος — * τυράννοις τιμῆς, ἀλλὰ — * ἐξεργαζόμενον

A Aduerſa valetudine laborantis vterque ſimiliter curam habeat, an non clariſſime adparebit, profectam ab ijs qui plurimum poſſunt, curam,& officia maximam quoque læticiam adferre? Donentur æqualia, annon heic etiam perſpicuum erit, profecta ab iis qui plurimum poſſunt, dimidia beneficia plus poſſe, quam totam hominis priuati largitionem? Equidem puto etiam diuinitus fieri, vt hominem, qui cum imperio & poteſtate ſit, honor ac gratia quædam comitetur. Non tantum enim homi-

B nem pulchriorem efficit imperium, ſed eumdem contemplamur magis, vbi iam nanctus eſt imperium: quam quum priuatus eſſet: atque etiam magis auemus cum illis colloqui, qui eximio ſupra cæteros in honore ſunt, quam cum aliis, qui nobis ſunt pares. Amores itidem, qua in parte tu maxime tyrannidem vituperabas, minime ſenectutem eius, qui cum imperio eſt, moleſte ferunt: neque vlla ratione id turpe ducitur, cum quocumque tamdẽ ille con-

C uerſetur. Nam ornamento eſt eis maximo, quod apud illum in honore ſunt: itaque fit, vt ſi quid offendat, hoc ipſo tegatur; pulchritudo vero ſplendidius eluceſcat. Enimuero quum ex paribus officiis maiores vos ineatis gratias, & multo plura, quam nos, præſtando, iuuare poſſitis alios, atque etiam multo plura largiri: cur non magis vos amari conſentaneum fuerit, quam priuatos homines? Et excepto ipſius ſermone Hiero: Qui, mi Simonides, inquit, neceſ-

D ſe nos eſt multo etiam plura eiuſmodi agere, quam priuatos, ob quæ hominum in odio ſumus? Exigendæ pecuniæ, ſi quidẽ ad res neceſſarias ſumtus habere volumus: cogendi quidam ad cuſtodiendum ea quæ cuſtodia indigent: puniendi iniuſti, & coercendi qui petulantes eſſe volunt. Quod ſi celeritatem occaſio tẽporis poſtulet, ad ſuſcipiendam vel terra vel mari expeditionem, non ignauis res committenda eſt. Præterea mercenario milite opus eſt regi, in quo elationem animi ciues grauius ferunt quam quidquam aliud. Arbitrantur

E enim, hos à tyrannis ali, non vt eis honori ſint, ſed vt viribus ipſi ſint potiores. Ad quę rurſus Simonides: Ego vero, mi Hiero, non nego harum omnium rerum curam ſuſcipiendã eſſe: ſed tamen videntur mihi curationes aliæ in odiũ adducere, aliæ magna cũ gratia coniunctę eſſe. Nam docere, quæ optima ſunt, & pulcherrime illa præſtantem prædicare atq; in honore habere,

ea curatio cum gratia quadam fit. At eum, qui non recte aliquid agit, conuitiis inceſſere, cogere, multare, punire: hæc vero cum odio quodam fieri neceſſe eſt. Quãobrem aio equidem, id quod neceſſitas requirit, debere illum qui cum imperio eſt, aliis puniendum mandare: præmia vero per ſeipſum largiri. Quod ſane recte fieri, rerum euenta teſtantur. Nam quum choros decertare volumus, præmia quidem præfectus ipſe proponit, congregandi autem ipſos munus choragis datur, itemque aliis, docendi, & cogendi eos qui non ſat recte aliquid præſtent. Ita ſtatim heic quod cum gratia coniunctum eſt, per præfectum ipſum curatur: quæ vero dura ſunt, per alios. Quid igitur impedimento ſit, quominus etiam res ciuiles ceteræ conſimili ratione peragantur? Diuiſæ ſunt enim vrbes vniuerſæ partim in tribus, partim in claſſes, partim centurias, ac ſingulis partibus præfecti quidam ſunt. Quamobrem ſi quis his quoque tamquam choris præmia proponeret ob inſignem armaturam, ob ordinis obſeruationem, ob rem equeſtrem, ob fortitudinem militarem, ob iuſtitiam in commerciis: conſentaneum eſſet, futurum vt etiam hæc omnia per contentionem acriter exercerentur. Ac profecto ad id, quo opus eſſet, celerius impellerentur, ſi quidem honoris cupiditate ducerentur: itemque citius pecuniam conferrent, quando ſic vſus poſtularet: &, quod quidem fructuoſiſſimum eſt, quamquam per contentionem agi minime conſueuerit, ipſa agricultura magnum incrementum ſumeret, ſi quis per agros, vel per vicos, optime terram excolentibus præmia conſtitueret: adeoque ciuibus, qui totis viribus in id incumberent, multa bona conficerentur. Nam & prouentus augerentur, & modeſtia multo magis occupationum comes eſſet: ne dicam, etiam facinora minus in iis qui opus faciunt, exiſtere. Quod ſi etiam mercatura reipublicæ commodum aliquod adfert, maior mercatorum numerus excitabitur; ſi is, qui plurimum negotiatur, adfectus honore fuerit. Quod ſi futurum pateat, vt qui ſine aliorum moleſtia prouentum aliquem reipublicæ excogitat, & ipſe ornetur: ne illa quidem conſideratio relinquetur. Denique, ſummatim vt dicam, ſi in omnibus perſpicuum eſſet, non cariturum honore, ſi quis boni alicuius auctor exſtiterit:

A αὕτη μὲν ἐπιμέλεια διὰ χαρίτων γίγνεται· τὸ δὲ τὸν ἐνδεῶς τι ποιοῦντα λοιδορεῖν τε, καὶ ἀναγκάζειν, καὶ ζημιοῦν, καὶ κολάζειν, ταῦτα δὴ ἀνάγκη δι' ἀπεχθείας μᾶλλον γίγνεσθαι. ἐγὼ οὖν, φημὶ, ἀνδρὶ ἄρχοντι τὸ μὲν ἀνάγκης δεόμενον ἄλλοις προστακτέον εἶναι κολάζειν, τὸ δὲ τὰ ἆθλα ἀποδιδόναι, δι' αὐτοῦ ποιητέον. ὡς δὲ ταῦτα καλῶς ἔχει, μαρτυρεῖ τὰ γιγνόμενα. καὶ γὰρ ὅταν χοροὺς ἡμῖν βουλώμεθα ἀγωνίζεσθαι, B ἆθλα μὲν ὁ ἄρχων προτίθησιν, ἁθροίζειν δὲ αὐτοὺς προστέτακται χορηγοῖς, καὶ ἄλλοις διδάσκειν, καὶ ἀνάγκην προστιθέναι τοῖς ἐνδεῶς τι ποιοῦσιν. οὐκοῦν εὐθὺς ἐν τούτοις τὸ μὲν ἐπίχαρι διὰ τοῦ ἄρχοντος ἐγένετο, τὰ δ' ἀντίτυπα, δι' ἄλλων. τί οὖν κωλύει καὶ τἆλλα τὰ πολιτικὰ οὕτω περαίνεσθαι; διῄρηνται μὲν γὰρ ἅπασαι αἱ πόλεις αἱ μὲν κατὰ φυλὰς, αἱ δὲ κατὰ μόρας, αἱ δὲ κατὰ λόχους· καὶ ἄρχοντες ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ἐφεστήκασιν. C οὐκοῦν εἴ τις καὶ τούτοις, ὥσπερ τοῖς χοροῖς, ἆθλα προτιθείη καὶ εὐοπλίας, καὶ εὐταξίας, καὶ ἱππικῆς, καὶ ἀλκῆς τῆς ἐν πολέμῳ, καὶ δικαιοσύνης τῆς ἐν συμβολαίοις, εἰκὸς καὶ ταῦτα πάντα διὰ φιλονεικίαν εὐτόνως ἀσκεῖσθαι. καὶ ναὶ μὰ Δία ὁρμῷντ' ἂν θᾶττον ὅποι δέοι, τιμῆς ὀρεγόμενοι, καὶ χρήματα θᾶττον εἰσφέροιεν, ὁπότε τούτου καιρὸς εἴη, καὶ (τὸ πάντων γε χρησιμώτατον, ἥκιστα δὲ εἰθισμένον διὰ φι- D λονεικίας πράττεσθαι) ἡ γεωργία αὐτὴ ἂν πολὺ ἐπιδοίη, εἴ τις ἆθλα προτιθείη κατ' ἀγροὺς, ἢ κατὰ κώμας τοῖς κάλλιστα τὴν γῆν ἐξεργαζομένοις, καὶ τοῖς εἰς τοῦτο τῶν πολιτῶν ἐρρωμένως τρεπομένοις πολλὰ ἂν ἀγαθὰ περαίνοιτο. καὶ γὰρ αἱ πρόσοδοι αὔξοιντ' ἄν, καὶ ἡ σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον σὺν τῇ ἀσχολίᾳ συμπαρομαρτοῖ. καὶ μὴν κακουργίαι γε ἧσσον τοῖς ἐνεργοῖς ἐμφύονται. εἰ δὲ καὶ ἐμπορεία ὠφελεῖ τι πόλιν, τιμώμενος ἂν ὁ πλεῖ- E στα τοῦτο ποιῶν καὶ ἐμπόρους ἂν πλείους ἀγείροι. εἰ δὲ φανερὸν γένοιτο, ὅτι καὶ ὁ πρόσοδόν τινα ἄλυπον ἐξευρίσκων τῇ πόλει τιμήσεται, οὐδὲ αὕτη ἂν ἡ σκέψις ἀργοῖτο. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, εἰ καὶ κατὰ πάντων ἐμφανὲς εἴη, ὅτι ὁ ἀγαθόν τι εἰσηγούμενος οὐκ ἀτίμητος ἔσται, πολλοὺς ἂν καὶ τοῦτο ἐξορμήσειεν ἔργον ποιεῖσθαι * τὸ σκοπεῖν τι ἀγαθόν.

* ἢ σκοπεῖσθαι

καὶ ὅτῳ γε πολλοῖς περὶ τῶν ὠφελίμων μέλῃ, ἀνάγκη εὑρίσκεσθαί τε μᾶλλον καὶ ἐπιπλεῖσθαι * ἐπιμελεῖσθαι. εἰ δὲ φοβῇ, ὦ Ἱέρων, μὴ ἐν πολλοῖς ἄθλων προτιθεμένων, πολλαὶ δαπάναι γίγνωνται, ἐννόησον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμπορεύματα λυσιτελέστερα, ἢ ὅσα ἄνθρωποι ἄθλων ὠνοῦνται. ὁρᾷς ἐν ἱππικοῖς, καὶ γυμνικοῖς, καὶ χορηγικοῖς ἀγῶσιν ὡς μικρὰ ἆθλα μεγάλας δαπάνας, καὶ πολλοὺς πόνους, καὶ πολλὰς ἐπιμελείας ἐξάγεται ἀνθρώπων; καὶ ὁ Ἱέρων εἶπεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ Σιμωνίδη, καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν. περὶ δὲ τῶν μισθοφόρων ἔχεις τι εἰπεῖν, ὡς μὴ μισεῖσθαι δι' αὐτούς; ἢ λέγεις, ὡς φιλίαν κτησάμενος ἄρχων, οὐδὲν ἔτι δεήσεται δορυφόρων; ναὶ μὰ Δία, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, δεήσεται μὲν οὖν. οἶδα γὰρ, ὅτι ὥσπερ ἐν ἵπποις, οὕτω ἐν ἀνθρώποις τισὶν ἐγγίγνεται, ὅσῳ ἂν ἐκπλέω τὰ δέοντα ἔχωσι, τοσούτῳ ὑβριστοτέροις εἶναι. τοὺς μὲν οὖν τοιούτους μᾶλλον ἂν σωφρονίζοι ὁ ἀπὸ τῶν δορυφόρων φόβος· τοῖς δὲ καλοῖς κἀγαθοῖς ἀπ' οὐδενὸς ἄν μοι δοκεῖς τοσαῦτα ὠφελήματα παρασχεῖν, ὅσα ἀπὸ τῶν μισθοφόρων. τρέφεις μὲν γὰρ δήπου καὶ σὺ αὐτοὺς σαυτῷ φύλακας· ἤδη δὲ πολλοὶ καὶ δεσπόται βίᾳ ὑπὸ τῶν δούλων ἀπέθανον. εἰ οὖν ἓν πρῶτον τοῦτ' εἴη τῶν προστεταγμένων τοῖς μισθοφόροις, ὡς πάντων ὄντας δορυφόρους τῶν πολιτῶν βοηθεῖν πᾶσιν, ἄν τι τοιοῦτον αἰσθάνωνται· γίγνονται δέ που, ὡς πάντες ἐπιστάμεθα, κακοῦργοι ἐν πόλεσιν· εἰ οὖν καὶ τούτους φυλάττειν εἶεν τεταγμένοι, καὶ τοῦτ' ἂν εἰδεῖεν ὑπ' αὐτῶν ὠφελούμενοι. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἐργάταις καὶ κτήνεσιν οὗτοι ἂν εἰκότως καὶ θάρρος καὶ ἀσφάλειαν δύναιντο μάλιστα παρέχειν ὁμοίως μὲν τοῖς σοῖς ἰδίοις, ὁμοίως δὲ τοῖς ἀνὰ τὴν χώραν. ἱκανοί γε μὴν εἰσὶ καὶ σχολὴν παρέχειν τοῖς πολίταις τῶν * ἰδίων ἐπιμελεῖσθαι, τὰ ἐπίκαιρα φυλάττοντες. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ πολεμίων ἐφόδους κρυφαίας καὶ ἐξαπιναίας τίνες ἑτοιμότεροι ἢ προαισθέσθαι, ἢ κωλῦσαι, τῶν ἀεὶ ἐν ὅπλοις τε ὄντων, καὶ συντεταγμένων; ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν * τῇ στρατιᾷ τί ἐστιν ὠφελιμώτερον πολίταις μισθοφόρων; τούτους γὰρ προπονεῖν, καὶ προκινδυνεύειν, καὶ προφυλάττειν εἰκὸς ἑτοιμοτάτους εἶναι. * τὰς ἀγχιτέρμονας πόλεις οὐκ ἀνάγκη διὰ

ἐπιπλεῖσθαι

ἰδιωτῶν

τῇ στρατιᾷ

* τὰς δ' ἐγχ.

A multos hoc etiam impelleret, vt ſtudioſe boni aliquid inueſtigarent. Iam ſi multis commoda reipublicæ, curæ ſint, neceſſe eſt magis aliquid inueniri, & hominum ſtudia excitari. Quod ſi metuis, Hiero, ne propoſitis ad multa præmiis, magni ſumtus fiant: cogitato, nullas eſſe merces vtiliores, quam quæ præmiis redimuntur. Vides in equeſtribus, & gymnicis, & ſcenicis certaminibus, quam exiguis præmiis ingentes ſumtus, multique labores, & ſtudia hominum eliciantur? Et Hiero: B Recte tu quidem, inquit, illa mihi dicere videris, Simonides. Ceterum de ſtipendiario milite num proferre quid potes, vt videlicet propter ipſos minus in odio ſimus? an ais principem virum amicitia hominum conciliata ſatellitum opera nihil amplius egere? Immo, inquit Simonides, egebit certe. Nam ſcio, perinde vt equis, ita & hominibus quibuſdam accidere, vt quanto magis ipſis neceſſaria ſuppetant, tanto ſint petulantiores. C Hos igitur magis modeſtos reddet ortus à ſatellitibus metus: bonis autem egregiiſque viris nulla re tantum mihi poſſe prodeſſe videris, quantum his ipſis ſtipendiariis militibus. Nam tui corporis cuſtodes alis, & multi iamdudum domini, vi ſuis à ſeruis ſunt interemti. Quod ſi primum hoc militi mercenario imperetur, vt ſuccurrant omnibus, tamquam ſi eſſent ſatellites omnium ciuium, ſi quid animaduerterint; D quumque ſoleant, vt omnibus notum, exiſtere facinoroſi homines in ciuitatibus, hos quoque ſi obſeruare iubeantur; ſcient ciues, hanc ſe vtilitatem ex eis percipere. Deinde ruri opus facientibus, ac iumentis quoque, conſentaneum eſt hos & fiduciam, & ſecuritatem præſtare poſſe: idque perinde priuatim tuis, atque aliis, qui paſſim in regione degunt. Poſſunt etiam ciuibus præſtare otium, per quod liceat ipſis res ſuas curare, ſi loca opportuna cuſtodierint. Ad hoſtium præterea repentinas & occultas E inſidias vel præſentiendas, vel impediendas, quinam paratiores fuerint, quam illi, qui ſemper armati ſunt, & vno quaſi corpore coniuncti? Etiam in ipſo bello quid ciuibus eſt milite ſtipendiario vtilius? Nam eos & ad laborandum pro aliis, & adeundum pericula, & excubandum, promtiſſimos eſſe, conſentaneum eſt. Finitimas quoq; ciuitates an nō propter eos,

qui ſemper armati ſunt, neceſſe eſt etiam pacis maxime cupidas eſſe? Nam qui merendis ſtipendiis conſcripti ſunt milites, maxime tum amicorũ fortunas tueri tum hoſtium peſſundare poſſunt. Iam ſi ciues intelligant, hos nihil iniuſte agẽtibus haud nocere; ſed illos impedire, qui alios lædere volunt; iniuriam paſſis ſuccurrere, pro ciuibus & ſollicitos eſſe, & pericula obire: qui non eos neceſſe eſt lubentiſſime ſumtum in hos conferre? Alunt certe priuatim cuſtodes rerum etiam minoris momenti. Neceſſe eſt etiam, mi Hiero, vt boni publici cauſſa de tuis quoq; facultatibus ſumtus facere nõ recuſes. Nam equidem arbitror, ea, quæ ciuitati impendantur, vtilius expẽdi: quam quæ rex priuatim inſumit. Cõſideremus ſane rem ſingillatim. Vtrum exiſtimas domum immenſo ſumtu elegantiſſime exſtructã ornamento tibi maiori eſſe, quam ſi vrbem vniuerſam, mœnibus, templis, columnis, foris, portubus inſtruas? Nũ ſi armis ipſe plane formidabilibus ornatus ſis, maiori hoſtibus terrori fueris; quam ſi ciuitas vniuerſa bene tibi ſit armis inſtructa? Vtrum te prouentus plures putas habiturum, ſi tantum quæ priuatim ad te ſpectant, ad fructum comparata tibi ſint; an ſi viam ac rationem excogitaueris, qua ciues vniuerſi quæſtũ induſtria ſua faciant? Iam quod omnium præclariſſimum & magnificẽtiſſimum ſtudium eſſe ducitur, vtrum te putas maiori cum decore currus inſtructurum, ſi vnus inter omnes Græcos maximam curruum copiam inſtituas, & ad celebres illos Græciæ conuentus mittas: an vero ſi maxima ciuium pars equos alat, & pluri decertent? Vtrum putas eſſe pulchrius, currus præſtantia vincere; an vrbis, cuius es præſes, felicitate? Equidem ne conuenire quidem aio, vt rex cum priuatis hominibus certamine congrediatur. Nam ſi vincas, non eris in admiratione, ſed inuidia, veluti qui ſumtus ex re familiari multorum facias: at ſi vincaris, maxime omnium irriſioni eris expoſitus. Equidem tibi, mi Hiero, propoſitum eſſe certamen aduerſus aliorum vrbium præſides aio, inter quos ſi tu ciuitatem, cuius es princeps, feliciſſimam reddas; ſcito te pulcherrimo & magnificentiſſimo inter homines certaminis genere victorem futurum. Primum effeceris, vt à ſubditis tuis diligaris, quod tu quidẽ expetis: deinde victoriam tuam non vnus præconio ſuo publicaret,

A τοὺς ἀεὶ * ἐν ὅπλοις ὄντας, καὶ εἰρήνης μάλιστα ἐπιθυμεῖν; οἱ γὰρ συντεταγμένοι καὶ σώζειν τὰ τῶν φίλων μάλιστα, καὶ σφάλλειν τὰ τῶν πολεμίων δύναιντ᾽ ἄν. ὅταν γε μὴν γνῶσιν οἱ πολῖται, ὅτι οὗτοι κακὸν μὲν οὐδὲν ποιοῦσι τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα, τοὺς δὲ κακουργεῖν βουλομένους κωλύουσι, βοηθοῦσι δὲ τοῖς ἀδικουμένοις, προνοοῦσι δὲ καὶ προκινδυνεύουσι τῶν πολιτῶν, πῶς οὐκ ἀνάγκη καὶ δαπανᾶν εἰς τούτους ἥδιστα; τρέφουσι γοῦν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ μείοσι τούτων φύλακας. χρὴ δέ, ὦ Ἱέρων, οὐδ᾽ ἀπὸ τῶν ἰδίων κτημάτων ὀκνεῖν

(marg.: ἐνόπλοις)

B δαπανᾶν εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν· καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ τὰ εἰς τὴν πόλιν ἀναλούμενα μᾶλλον εἰς τὸ δέον τελεῖσθαι, ἢ τὰ εἰς τὸ ἴδιον ἀνδρὶ τυράννῳ. καθ᾽ ἓν δὲ ἕκαστος σκοπῶμεν. οἰκίαν πότερον ὑπερβαλλούσῃ δαπάνῃ κεκαλλωπισμένην μᾶλλον ἡγῇ κόσμον ἄν σοι παρέχειν, ἢ πᾶσαν τὴν πόλιν τείχεσί τε, καὶ ναοῖς, καὶ παραστάσι, καὶ ἀγοραῖς, καὶ λιμέσι κατεσκευασμένην; ὅπλοις δὲ πότερον τοῖς ἐκπαγλοτάτοις αὐτὸς κατακεκοσμημένος δεινότερος ἂν φαίνοιο τοῖς

C πολεμίοις, ἢ τῆς πόλεως ὅλης εὐόπλου σοι οὔσης; προσόδους δὲ ποτέρως ἂν δοκῇς πλείονας γίγνεσθαι, εἰ τὰ σὰ * ἰδίᾳ μόνον ἐνεργὰ ἔχοις, ἢ εἰ τὰ πάντων τῶν πολιτῶν μεμηχανημένος εἴης ἐνεργὰ εἶναι; τὸ δὲ πάντων κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον νομιζόμενον εἶναι ἐπιτήδευμα, ἁρματοτροφίαν ποτέρως ἂν δοκῇς * μάλιστα κοσμεῖν, εἰ αὐτὸς πλεῖστα τῶν Ἑλλήνων ἅρματα τρέφοις τε, καὶ πέμποις εἰς τὰς πανηγύ-

(marg.: ἴδια) (marg.: μᾶλλον)

D ρεις, ἢ εἰ ἐκ τῆς πόλεως πλεῖστοι μὲν ἱπποτρόφοι εἶεν, πλεῖστοι δ᾽ ἀγωνίζοιντο; νικᾶν δὲ * πότερα δοκεῖς κάλλιον εἶναι ἅρματος ἀρετῇ, ἢ πόλεως, ἧς προστατεύεις, εὐδαιμονίᾳ; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ προσήκειν φημὶ ἀνδρὶ τυράννῳ πρὸς ἰδιώτας ἀγωνίζεσθαι. νικῶν μὲν γὰρ οὐκ ἂν θαυμάζοιο, ἀλλὰ φθονοῖο, ὡς ἀπὸ πολλῶν οἴκων τὰς δαπάνας ποιούμενος· νικώμενος δ᾽ ἄν, πάντων μάλιστα καταγελῷο. ἀλλ᾽ ἐγώ σοι φημί, ὦ Ἱέρων, πρὸς ἄλλους προστάτας πόλεων τὸν ἀγῶ-

(marg.: ποτέρα δοκεῖς κάλλιον εἶναι,)

E να εἶναι, ὡς ἐὰν σὺ εὐδαιμονεστάτην τὴν πόλιν, ἧς προστατεύεις, παρέχοις, * εὖ ἴσθι νικῶν τῷ καλλίστῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐν ἀνθρώποις ἀγωνίσματι. καὶ πρῶτον μὲν εὐθὺς κατειργασμένος ἂν εἴης τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, οὗ δὴ σὺ ἐπιθυμῶν τυγχάνεις. ἔπειτα δὲ τὴν σὴν νίκην οὐκ ἂν εἷς εἴη ὁ ἀνακηρύττων,

(marg.: εὖ ἴσθι)

ἀλλὰ πάντες ἄνθρωποι ὑμνοῖεν ἂν τὴν σὴν ἀρετήν. περίβλεπτος δὲ ὢν οὐχ ὑπὸ ἰδιωτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν πόλεων ἀγαπῷο ἄν, καὶ θαυμαστὸς οὐκ ἰδίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ παρὰ πᾶσιν ἂν εἴης. καὶ ἐξείη μὲν ἄν σοι ἕνεκεν ἀσφαλείας, εἴ που βούλοιο, θεωρήσοντι πορεύεσθαι, ἐξείη δ' ἂν αὐτοῦ μένοντι τοῦτο πράττειν. ἀεὶ γὰρ ἂν παρὰ σοὶ πανήγυρις εἴη τῶν βουλομένων ἐπιδείκνυσθαι, εἴ τίς τι σοφὸν, ἢ καλὸν, ἢ ἀγαθὸν ἔχοι, τῶν δὲ καὶ ἐπιθυμούντων ὑπηρετεῖν. πᾶς δὲ ὁ μὲν παρὼν σύμμαχος ἂν A B εἴη σοι, ὁ δὲ ἀπὼν ἐπιθυμοίη ἂν ἰδεῖν σε. ὥστε οὐ μόνον φιλοῖο ἂν, ἀλλὰ καὶ ἐρῷο ὑπ' ἀνθρώπων· καὶ τοὺς καλοὺς οὐ πειρᾶν, ἀλλὰ πειρώμενον ὑπ' αὐτῶν ἀνέχεσθαι ἄν σε δέοι. φόβον δ' οὐκ ἂν ἔχοις, ἀλλ' ἄλλοις παρέχοις, μή τι πάθῃς. ἑκόντας δὲ τοὺς πειθομένους ἔχοις ἂν, καὶ ἐθελουσίως σου προνοοῦντας θεῷο ἄν. εἰ δέ τις κίνδυνος εἴη, οὐ συμμάχους μόνον, ἀλλὰ καὶ προμάχους, καὶ προθύμους ὁρῴης ἂν· πολλῶν μὲν δωρεῶν ἀξιούμενος, οὐκ ἀπορῶν δὲ, C ὅτῳ τούτων εὐμενεῖ μεταδώσεις· πάντας μὲν συγχαίροντας ἔχων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς, πάντας δὲ περὶ τῶν σῶν [ἰδίων] ὥσπερ τῶν ἰδίων μαχομένους. θησαυροὺς γε μὴν ἕξεις πάντας τοὺς παρὰ τοῖς φίλοις πλούτους. ἀλλὰ θαρρῶν, ὦ Ἱέρων, πλούτιζε μὲν τοὺς φίλους. σαυτὸν γὰρ πλουτιεῖς. * αὖξε δὲ τὴν πόλιν. σαυτῷ γὰρ δύναμιν περιάψεις. κτῶ δὲ αὐτῇ συμμάχους. νόμιζε δὲ τὴν μὲν πατρίδα οἶκον, τοὺς δὲ πολίτας ἑταίρους, τοὺς δὲ φίλους τέκνα σαυτοῦ, τοὺς D δὲ παῖδας, ὅ τι περ τὴν σὴν ψυχήν. καὶ τούτους πάντας πειρῶ νικᾶν εὖ ποιῶν. ἐὰν γὰρ τοὺς φίλους κρατῇς εὖ ποιῶν, οὐ μή σοι δύνωνται ἀντέχειν οἱ πολέμιοι. κἂν ταῦτα πάντα ποιῇς, εὖ ἴσθι πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις κάλλιστον καὶ μακαριώτατον κτῆμα * κεκτήσῃ. εὐδαιμονῶν γὰρ οὐ φθονηθήσῃ.

αὔξεις

κεκτημένος.

ſed virtutem tuam prædicarent homines vniuerſi. Suſpicereris itidem, ac diligereris, non ſolum à priuatis hominibus, ſed à multis etiam vrbibus: nec priuatim eſſes in admiratione, ſed publice apud omnes. Liceret tibi, ſi velles quod ſecuritatem adtinet, ſpectatum aliquo proficiſci; & heic manenti liceret hoc ipſum facere. Semper enim eſſet apud te cœtus frequens eorum qui edere ſpecimina vellent, ſi quid haberent vel ſapientiæ, vel pulchræ, vel egregiæ rei; atque illorum etiam, qui tibi cuperent operam inſeruiendo nauare. Quiſquis adeſſet tibi, ſocius eſſe tibi vellet; & qui abeſſet, videre te cuperet. Adeoq; non tãtum ab hominibus diligereris, ſed etiam amareris. Forma præſtantes non ipſe tentares, ſed tentari te ab eis patereris. Non eſſet, quod tibi metueres; ſed potius alij, ne quid accideret tibi, metuerent. Parerent tibi ſubditi, eoſque videres ſua ſponte de te ſollicitos eſſe. Si quid eſſet periculi, nõ auxiliarios tantum, ſed etiam propugnatores, eoſq; alacres cerneres. Multis muneribus dignus iudicareris, neque copia deeſſet, bene tibi volenti viciſſim illa impertiendi. Omnes ob commoda tua tecũ gauderent, omnes pro bonis priuatim tuis, tamquam propriis, dimicarent. Omnes quæ apud amicos eſſent opes, theſauri tui forent. Tu vero, mi Hiero, amicos collocupletare ne dubites, qui temetipſum hoc modo ditaturus ſis. Ciuitatis augeto commoda, tibimet ipſi potentiam adiuncturus. Comparato reipublicæ belli ſocios. Patriam exiſtimato, domum tuam eſſe: ciues, ſocios: amicos, liberos tuos: liberos, nihil aliud quam tuum ipſius animum. Atque hos omnes beneficiis ſuperare contendito. Nam ſi amicos benefaciendo viceris, reſiſtere tibi hoſtes minime poterunt. Deniq; ſi hæc omnia præſtiteris, ſcito hæc plane quiddam te longe humanis in rebus præclariſſimum feliciſſimumq; conſequuturum; vt tametſi beatus ſis, inuidiam tamen haud experiaris.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΟΡΟΙ, Η ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΟΔΩΝ.

XENOPHONTIS RATIONES REDITVVM, SEV DE PROVENTIBVS.

EQVIDEM in hac ſententia ſum perpetuo, vt quales ſint præſides, tales & reſpublicas eſſe ſtatuã. Quia vero nonnulli ex iis qui hactenꝰ Athenienſiũ reipublicæ præſunt, ſcire quidem illi, quid iuſtũ ſit, non minus quam homines ceteri, perhibentur, at propter inopiam plebis cogi vt paullo ſe gerãt erga ciuitates ſuas iniquius: conſiderare mecum ipſe adgreſſus ſum, an aliqua ratione ciues ſuis ex finibus ali poſſint: quæ quidẽ ratio eſſet iuſtiſſima. Exiſtimabam enim futurum, vt ſi id accideret, eadem opera conſultum inopiæ ipſorũ eſſet; atq; effectum, ne Gręcorum de ipſis aliorum iniquior eſſet opinio. Conſideranti vero mihi ea, quæ cogitaram, primum viſa eſt ipſa regio eſſe talis à natura, quæ maximam prouentuum vim ſuppeditare poſſit. Atque vt intelligatur, hoc vere me dicere; primũ, quæ Atticæ natura ſit, commemorabo. Anni ergo tempora heic admodum eſſe mitia, fructus ipſi, qui proueniunt, teſtantur. Etenim multa, quæ alibi ne pullulare quidem poſſent, heic fructus ſuos proferunt. Atq; vt ſolum ipſum, ita etiam mare, quod regionem ambit, omnium rerum feraciſſimum eſt. Quinetiam quęcumque bona de ſingulis anni temporibus ſuppeditant. ea bona omnia heic & tempeſtiue admodũ incipiunt, & tardiſſime deficiunt. Neq; tantũ potior eſt iis quæ in annos ſingulos & florent, & ſeneſcũt: ſed habet etiam hæc regio perpetua quædã bona. Nam ſaxi * natiui perẽnis eſt in ea copia, de quo fana pulcherrima, pulcherrimæ aræ, ſigna deorũ maxime decora fiũt: quod quidem ſaxum complures & Græci & barbari deſiderant. Præterea ſolum quoddã eſt, quod aratum non ferret frũctum: at ſi fodiatur, multo plures alit, quam ſi frumenti ferax eſſet. Etenim diuino quodã munere haud dubie ſub eo eſt argentum. Quumq; multæ ſint vrbes tum terra tum mari finitimæ, ne quidem in vllam earum vel exigua terræ argentiferæ vena pertinet. Neque vero abſque ratione fecerit, ſi quis exiſtimet, vrbem

* Marmor Hymetti montis intelligit.

A ΕΓΩ τοῦτο μὲν ἀεί ποτε νομίζω, ὁποῖοί τινες οἱ προστάται ὦσι, τοιαύτας καὶ τὰς πολιτείας γίγνεσθαι. ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων ἐλέγοντό τινες, ὡς γιγνώσκοιεν μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἧσσον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν ἀναγκάζεσθαι ἔφησαν ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις, ἐκ τούτου ἐπε-
B χείρησα σκοπεῖν, εἴ πῃ δύναιντ' ἂν οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν, ὅθεν περ καὶ δικαιότατον νομίζων, εἰ τοῦτο γένοιτο, ἅμα τῇ τε πενίᾳ αὐτῶν ἐπικεκουρῆσθαι ἄν, καὶ τὸ ἀνυπόπτοις τοῖς Ἕλλησιν εἶναι. σκοποῦντι δέ μοι ἃ ἐπενόησα, τοῦτο μὲν εὐθὺς ἀνεφαίνετο, ὅτι ἡ χώρα πέφυκεν οἵα πλείστας προσόδους παρέχεσθαι. ὅπως δὲ γνωσθῇ, ὅτι ἀληθὲς * τοῦτο πρῶτον λέγω, διηγήσομαι τὴν φύσιν τῆς Ἀττικῆς. οὐκοῦν
C τὸ μὲν τὰς ὥρας ἐνθάδε πρᾳοτάτας εἶναι, καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα μαρτυρεῖ. ἃ γοῦν πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνειν δύναιτ' ἄν, ἐνθάδε καρποφορεῖ. ὥσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτη ἐστί. καὶ μὴν ὅσα περ οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα πρῳαίτατα μὲν ἄρχεται, ὀψιαίτατα δὲ λήγει. οὐ μόνον δὲ κρατεῖ τοῖς ἐπ' ἐνιαυτὸν θάλλουσί τε καὶ γη-
D ράσκουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀΐδια ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα. πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθονος, ἐξ οὗ κάλλιστοι μὲν ναοί, κάλλιστοι δὲ βωμοὶ γίγνονται, εὐπρεπέστατα δὲ θεοῖς ἀγάλματα. πολλοὶ δ' αὐτοῦ καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι προσδέονται. ἔστι δὲ καὶ γῆ, ἣ σπειρομένη οὐ φέρει καρπόν, ὀρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει, ἢ εἰ σῖτον ἔφερε. καὶ μὴν ὑπάργυρός ἐστι σαφῶς θείᾳ μοίρᾳ. πολλῶν γοῦν πόλεων παροικουσῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰς οὐδεμίαν τούτων οὐδὲ μικρὰ φλὲψ ἀργυρίτιδος διήκει. οὐκ ἂν ἀλόγως δέ τις οἰηθείη

* τοῦτο λέγω, πρῶτον διηγήσ.

τῆς Ἑλλάδος καὶ πάσης δὲ τῆς οἰκουμένης ἀμφὶ τὰ μέσα οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν. ὅσῳ γὰρ οὖν τινες πλεῖον ἀπέχωσιν αὐτῆς, τοσούτῳ χαλεπωτέροις ἢ ψύχεσιν ἢ θάλπεσιν ἐντυγχάνουσιν. ὁπόσοι τ᾽ ἂν οὖν βουληθῶσιν ἀπ᾽ ἐσχάτων τῆς Ἑλλάδος εἰς ἔσχατα ἀφικέσθαι, πάντες οὗτοι ὥσπερ κύκλου τόρνον τὰς Ἀθήνας ἢ παραπλέουσιν, ἢ παρέρχονται. καὶ μὴν οὐ περίρρυτός γε οὖσα, ὅμως ὥσπερ νῆσος πᾶσιν ἀνέμοις προσάγεταί τε ὧν δεῖται, καὶ ἀποπέμπεται ἃ βούλεται. ἀμφιθάλασσος γάρ ἐστι. καὶ κατὰ γῆν δὲ πολλὰ δέχεται ἐμπόρια. ἤπειρος γάρ ἐστι. ἔτι δὲ ταῖς μὲν πλείσταις πόλεσι βάρβαροι προσοικοῦντες πράγματα παρέχουσιν, Ἀθηναίοις δὲ γειτονεύουσιν αἳ καὶ αὐταὶ πλεῖστον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων. τούτων μὲν οὖν ἁπάντων, ὥσπερ εἶπον, νομίζω αὐτὴν τὴν χώραν αἰτίαν εἶναι.* εἰ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοφυέσιν ἀγαθοῖς πρῶτον μὲν τῶν μετοίκων ἐπιμέλεια γένοιτο. αὕτη γὰρ ἡ πρόσοδος τῶν καλλίστων ἔμοι γε δοκεῖ εἶναι, ἐπείπερ αὐτοὺς τρέφοντες, καὶ πολλὰ ὠφελοῦντες τὰς πόλεις, οὐ λαμβάνουσι μισθὸν, ἀλλὰ μετοίκιον προσφέρουσιν. ἐπιμέλειά γε μὴν ἥδε ἂν ἀρκεῖν μοι δοκεῖ, εἰ ἀφέλοιμεν μὲν ὅσα μηδὲν ὠφελοῦντα τὴν πόλιν ἀτιμίας δοκεῖ τοῖς μετοίκοις παρέχειν, ἀφέλοιμεν δὲ καὶ τὸ συστρατεύεσθαι ὁπλίτας μετοίκους τοῖς ἀστοῖς. * μέγας μὲν γὰρ ὁ κίνδυνος αὐτῶν, μέγα δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκιῶν ἀπιέναι. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πόλις γ᾽ ἂν ὠφεληθείη, εἰ οἱ πολῖται μετ᾽ ἀλλήλων στρατεύοιντο μᾶλλον, ἢ συντάττοιντο αὐτοῖς, ὥσπερ νῦν, Λυδοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ Σύροι, καὶ ἄλλοι παντοδαποὶ βάρβαροι. πολλοὶ γὰρ τοιοῦτοι τῶν μετοίκων. πρὸς δὲ τῷ ἀγαθῷ τῷ τούτους ἐκ τοῦ συντάττεσθαι ἀφεθῆναι, καὶ κόσμος ἂν τῇ πόλει εἴη, εἰ δοκοῖεν Ἀθηναῖοι εἰς τὰς μάχας αὐτοῖς μᾶλλον πιστεύειν, ἢ ἀλλοδαποῖς. καὶ μεταδιδόντες δ᾽ ἄν μοι δοκοῦμεν τοῖς μετοίκοις τῶν ἄλλων, ὧν καλὸν μεταδιδόναι, καὶ τοῦ ἱππικοῦ, εὐνουστέρους ἂν ποιεῖσθαι, καὶ ἅμα ἰσχυροτέραν ἂν καὶ μείζω τὴν πόλιν ἐπιδεικνύναι. εἶτα, ἐπειδὴ καὶ πολλὰ οἰκιῶν ἐρημά ἐστιν ἐντὸς τῶν τειχῶν, καὶ οἰκόπεδα, * καὶ ἡ πόλις διδοίη οἰκοδομησαμένοις ἐγκεκτῆσθαι, οἳ ἂν αἰτούμενοι ἄξιοι δοκοῦσιν εἶναι,

ἐπὶ δὲ, τελέως, ἢ δὲ ἢ πρὸς

μέγα μὲν γὰρ, ὁ κίνδ.

αἷς καὶ ἡ πόλις

A hanc Greciæ, immo vero totius terrarum orbis in medio ſitam eſſe. Quanto ſcilicet longius abſunt aliqui ab ea, tanto moleſtiora vel frigora vel æſtus experiuntur. Quotquot item ab extremis Græciæ finibus ad alios itidem extremos pergere voluerint, omnes tamquam circuli vmbilicum Athenas vel præternauigant, vel prætereunt. Ac tametſi ex omni parte ab aquis non adluitur, nihilominus quouis vento, quæ neceſſaria ſunt, adfert; & quæ vult, exportat; quippe quæ à mari vtrimque ambiatur. B Etiam terra mercatus multos admittit, quod terra ſit continens. Præterea quum barbari plurimis vrbibus vicini negotia faceſſant, Athenienſes vicinas illas habent ciuitates, quæ maximo à barbaris interuallo diſtant. Horum igitur omnium cauſſam, vt dixi, poſitam in ipſo eſſe ſolo arbitror. Quid ſi ad natiua bona, primum accedat aduenarum cura? Nam hic mihi prouentus ex optimis eſſe videtur. Quippe quum illi ſeipſos alant, & multis commodis ciuitates adficiant; C non tamen vllam mercedem accipiunt, ſed potius etiam penſionem aduenis impoſitam offerunt. Exiſtimo autem curam eam ſuffecturam, ſi adimamus illa, quæcumque reipublicæ nulli ſunt vſui, ac potius aduenis infamiæ notam inurere videntur: itemque ſi liberemus hoc eos onere, ne militatum ire cum ciuibus armati pedites aduenæ cogantur. Etenim magnum quiddam eſt, ſi periculum ab eis abſit; D magnum, liberis & domo quemque ſua diſcedere. Quinetiam vtile ciuitati fuerit, ſi potius ciues vna militatum eant, quam ſi, quod modo fit, eorum ordinibus adiungatur Lydi, Phryges, Syri, aliique diuerſi generis barbari, cuiuſmodi plerique ſunt aduenæ. Præter hoc vero bonum, quod his ordinum militarium ſocietate liberatis exiſteret; etiam ornamento eſſet ciuitati, ſi viderentur Athenienſes in prœliis ſibimet ipſis potius fidere, quam exteris. Quod ſi cum aduenis communicemus E præter alia, quæ cum ipſis communicari conuenit, etiam rei equeſtris vſum: arbitror nos id effecturos, vt magis beneuolo præditi erga nos animo, ciuitatem ipſam viribus auctam maioremque reddituri ſint. Deinde quum magna pars vrbis intra muros, & areæ domorum vacuæ, ſi decreto ciuitatis concederetur, vt domos exſtructas poſſiderent, quicumque hoc petentes digni eſſe viderentur;

multo plures ac præſtantiores etiam ob has cauſſas arbitror expetituros, vt Athenis habitent. Quod ſi etiam magiſtratum inſtitueremus, qui vt pupillorum ſunt cuſtodes, ita & ipſe inquilinorum cuſtos diceretur, atq; illis præmium quoddam proponeretur, quorum opera plures inquilini exiſterent: hoc quoque maiorem erga nos in animis inquilinorum beneuolentiā excitaret, & omnes, vti quidem conſentaneum eſt, quotquot alibi ciues non eſſent, Athenis conſequi ius inquilinorum cuperent, & prouentus augerent. Vrbem vero hanc noſtram ad exercendam mercaturam tum optatiſſimam eſſe, tum maxime quæſtuoſam, nunc exponam. Primum enim nauis quælibet heic pulcherrimos ac tutiſſimos receptus habet, vbi licet adpulſis tempeſtatis cauſſa ſuauiter quieſcere. Præterea mercatores plurimis in ciuitatibus commutare oneribus onera neceſſe eſt, quod nummis illæ foris inutilibus vtantur. Athenis vero maxima rerum eſt ad exportandum copia, quibus homines egent: ſin onerare mercibus nauem permutatis nolint, egregias auehunt merces, quicumque argentum auehunt. Nam vbicumque tamdem illud vendiderint, vbiq; plus recipiunt quā prius habebant. Quod ſi quis mercaturæ præfecto præmia proponat, ei ſcilicet, qui æquiſſime celerrimeq; diiudicet ea de quibus controuertitur, vt impediri non neceſſe ſit illos, qui nauigiis diſcedere volūt: etiam has ob cauſſas, longe plures, & quidem libentius heic negotiarentur. Eſſet etiam tū vtile tum honeſtum, mercatores & naucleros loco magis honorato in conſeſſibus ornari; atque illos etiam ad hoſpitij neceſſitudinem inuitari, qui nauibus ac mercibus egregiis ciuitati prodeſſe viderentur. Hoc enim honore adfecti, non tam quæſtus quam honoris cauſſa redire ad amicos properarent. Enimuero quo plures in vrbem admitterentur, Athenaſque venirent, eo plus mercium importaretur, exportaretur, emitteretur, venderetur, mercedis ac tributi acciperetur. Nec ad hæc prouentuum incrementa ſumtus vlli requirerentur, præter decreta humanitatis plena, & ipſam diligentiam. Quotquot autem prouentus alios nobis accedere poſſe puto, ad eos impenſis opus fore animaduerto. Neque tamen deſpero, quin ciues perlubenter ad has collaturi ſint, quum mecum ipſe cogito, ciuitatem hanc multa id temporis contuliſſe, quum Lyſiſtrato duce opem Arcadibus ferret: multa item, duce Hegeſilao;

A πολὺ ἂν οἶμαι καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε καὶ βελτίους ὀρέγεσθαι τῆς Ἀθήνησιν οἰκήσεως. καὶ εἰ μετοικοφύλακάς γε, ὥσπερ ὀρφανοφύλακας, ἀρχὴν καθισταίημεν, καὶ τούτοις τιμή τις ἐπείη, οἵτινες πλείους μετοίκους ἀποδείξαιεν, καὶ τοῦτο εὐνουστέρους ἂν τοὺς μετοίκους ποιοίη, καὶ (ὡς τὸ εἰκὸς) πάντες ἂν οἱ ἀπόλιδες τῆς Ἀθήνηθεν μετοικίας ὀρέγοιντο, καὶ τὰς προσόδους ἂν αὔξοιεν. ὥς γε μὴν ἐμπορεύεσθαι ἡδίστη τε καὶ κερδαλεωτάτη ἡ πόλις, νῦν ταῦτα λέξω. πρῶτον

B μὲν γὰρ δή που ναῦς καλλίστας καὶ ἀσφαλεστάτας ὑποδοχὰς ἔχει, ὅπου γ' ἔστιν εἰσορμισθέντας ἡδέως ἕνεκα χειμῶνος ἀναπαύεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἐμπόροις ἐν μὲν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἀντιφορτίζεσθαί τι ἀνάγκη. νομίσμασι γὰρ οὐ χρησίμοις ἔξω χρῶνται. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πλεῖστα μὲν ἔστιν ἀντεξάγειν, ὧν ἂν δέωνται ἄνθρωποι. ἢν δὲ μὴ βούλωνται ἀντιφορτίζεσθαι, καὶ οἱ ἀργύριον ἐξάγοντες καλὴν ἐμπορείαν ἐξάγουσιν. ὅπου γὰρ ἂν πωλῶσιν αὐτό,

C πανταχοῦ πλεῖον τοῦ ἀρχαίου λαμβάνουσιν. εἰ δὲ καὶ τῇ τοῦ ἐμπορίου ἀρχῇ ἆθλα προτιθείη τις, ὅστις δικαιότατα καὶ τάχιστα διαιροίη τὰ ἀμφίλογα, ὡς μὴ ἀποκωλύεσθαι ἀποπλεῖν τὸν βουλόμενον, πολὺ ἂν καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε καὶ ἥδιον ἐμπορεύοιντο. ἀγαθὸν δὲ καὶ καλὸν καὶ προεδρίαις τιμᾶσθαι ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους, * καὶ ἐπὶ ξενία γ' ἔστιν ὅτε καλεῖσθαι, (καὶ ἐπὶ ξένια) οἳ ἂν δοκῶσιν ἀξιολόγοις καὶ πλοίοις καὶ ἐμπορεύμασιν ὠφελεῖν τὴν πόλιν. ταῦτα γὰρ τιμώ-

D μενοι, οὐ μόνον τοῦ κέρδους ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ἕνεκεν πρὸς φίλους ἐπισπεύδοιεν ἄν. ὅσῳ γε μὴν πλείονες εἰσοικίζοιντό τε, καὶ ἀφικνοῖντο, * δηλονότι τοσούτῳ ἂν πλεῖον καὶ εἰσάγοιτο, καὶ ἐξάγοιτο, καὶ ἐκπέμποιτο, καὶ πωλοῖτο, καὶ μισθοφοροῖτο, καὶ τελεσφοροίη. (δῆλον ὅτι) (τελεσφοροῖτο.) εἰς μὲν οὖν τὰς τοιαύτας αὐξήσεις τῶν προσόδων οὐδὲ προδαπανῆσαι δεῖ οὐδέν, ἀλλὰ ψηφίσματά τε φιλάνθρωπα καὶ ἐπιμελείας. ὅσαι δ' ἂν ἄλλαι δοκοῦσί μοι πρόσοδοι γίγνεσθαι, γιγνώσκω ὅτι

E ἀφορμῆς δεήσει εἰς αὐτάς. οὐ μέντοι δυσελπίς εἰμι, τὸ μὴ οὐχὶ προθύμως ἂν τοὺς πολίτας εἰς τὰ τοιαῦτα εἰσφέρειν, ἐνθυμούμενος ὡς πολλὰ μὲν εἰσήνεγκεν ἡ πόλις, ὅτε Ἀρκάσιν ἐβοήθει ἐπὶ Λυσιστράτου ἡγουμένου, πολλὰ δὲ ἐπὶ Ἡγησίλεω.

ἐπίσαμαι δὲ καὶ τριήρεις πολλάκις ἐκπεμπομένας σὺν πολλῇ δαπάνῃ, καὶ ταύτας γιγνομένας, ὁπότε μὲν ἀδήλου ὄντος, εἴτε βέλτιον εἴτε κάκιον ἔσαι· ἐκείνου δὲ δήλου, ὅτι οὐδέποτε ἀπολήψονται ἃ ἂν εἰσενέγκωσιν, οὐδὲ μεθέξουσιν ὧν ἂν εἰσενέγκωσιν. κτῆσιν δὲ ἀπ' οὐδενὸς ἂν οὕτω καλὴν * κτήσαιτο, ὡς εἴπερ ἀφ' οὗ ἂν προτελέσωσιν εἰς τὴν ἀφορμήν. ᾧ μὲν γὰρ ἂν δέκα μναῖ εἰσφορὰ γένηται, ὥσπερ ναυτικὸν σχεδὸν ἐπίπεμπτον αὐτῷ γίγνεται τριώβολον τῆς ἡμέρας λαμβάνοντι· ᾧ δέ γ' ἂν πέντε μναῖ, πλέον ἢ ἐπίτριτον. οἱ δέ γε πλεῖστοι Ἀθηναίων πλείονα λήψονται κατ' ἐνιαυτόν,* ἢ ὅσα ἂν εἰσενέγκωσιν. οἱ γὰρ μνᾶν προτελέσαντες, ἐγγὺς δυοῖν μναῖν πρόσοδον ἕξουσι, καὶ ταῦτα ἐν πόλει· ὃ δοκεῖ τῶν ἀνθρωπίνων ἀσφαλέσατόν τε καὶ πολυχρονιώτατον εἶναι. οἶμαι δὲ ἔγωγε, εἰ μέλλοιεν ἀναγράφεσθαι εὐεργέται εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ ξένους ἂν πολλοὺς εἰσενεγκεῖν· ἔστι δὲ ἃς ἂν καὶ πόλεις, τῆς ἀναγραφῆς ὀρεγομένας. ἐλπίζω δὲ καὶ βασιλέας ἄν τινας, καὶ τυράννους, καὶ σατράπας ἐπιθυμῆσαι μετασχεῖν ταύτης τῆς χάριτος. ὁπότε γε μὴν ἀφορμὴ ὑπάρχοι, καλὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ναυκλήροις οἰκοδομεῖν καταγώγια περὶ λιμένας πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι, καλὸν δὲ καὶ ἐμπόροις ἐπὶ προσήκοντας τόπους ὠνῇ τε καὶ πράσει, καὶ τοῖς εἰσαφικνουμένοις δὲ δημόσια καταγώγια. εἰ δὲ καὶ τοῖς ἀγοραίοις οἰκήσεις τε, καὶ πωλητήρια κατασκευασθείη, καὶ ἐν Πειραιεῖ, καὶ ἐν τῷ ἄστει, ἅμα τ' ἂν κόσμος εἴη τῇ πόλει, καὶ πολλαὶ μὲν ἀπὸ τούτων πρόσοδοι γίγνοιντο. ἀγαθὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι πειραθῆναι, εἰ καὶ ὥσπερ τριήρεις δημοσίας ἡ πόλις κέκτηται, οὕτω καὶ ὁλκάδας δημοσίας δυνατὸν ἂν γένοιτο κτήσασθαι, καὶ ταύτας ἐκμισθοῦν ἐπ' ἐγγυητῶν, ὥσπερ καὶ τἄλλα δημόσια. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο οἷόν τε ὂν φανείη, πολλὴ ἂν καὶ ἀπὸ τούτων πρόσοδος γίγνοιτο. τά γε μὴν ἀργύρεια εἰ κατασκευασθείη ὡς δεῖ, πάμπολλα ἂν νομίζω χρήματα ἐξ αὐτῶν καὶ ἄνευ τῶν ἄλλων προσόδων προσιέναι. βούλομαι δὲ καὶ τοῖς μὴ εἰδόσι τὴν τούτων δύναμιν δηλῶσαι. ταύτην γὰρ γνόντες, καὶ ὅπως χρῆσθαι δεῖ αὐτοῖς, ἄμεινον ἂν βουλεύοισθε. οὐκοῦν ὅτι μὲν παλαιὰ ἐνεργά ἐστι, πᾶσι σαφές.

κτήσαιντο, ὥσπερ

ἢ ὅσα ἂν

A Scio item, ſæpenumero triremes magno ſumtu emiſſas eſſe, quum quidem illis effectis eſſet obſcurum, vtrum id profuturum potius quam obfuturum eſſet: minime autem dubitaretur, numquam recepturos quæ contuliſſent, nec participes futuros eorum quæ contribuiſſent; Neque vero tam egregium aliunde lucrum parauerint, quam ex illis ipſis in quæ factæ prius impenſæ fuerint. Etenim qui decem minas contribueret, is ſingulos in dies ſeſ-
B quiquintũ velut triobolum nauticum reciperet: qui vero quinque minas, amplius ſeſquitertio. Plurimi autem Athenienſes quotannis plura recepturi eſſent, quã contribuerent. Nam qui minam prius expenderint, prope duarum minarum prouentum habituri ſunt, & eum quidem in vrbe, quod humanis in rebus tutiſſimum eſſe, maximeque durabile videtur. Atque arbitror equidem, ſi litteris mandaturi ſimus eorum nomina qui beneficium reipubli-
C cæ præſtituri ſint, ad omnem poſteritatem: etiam multos hoſpites contributuros, & quidem vrbes quoque nonnullas id expetituras, vt monumentis litterarum inſerantur. Quinetiam reges quoſdam, & tyrannos, & ſatrapas fore ſpero, qui deſideraturi ſint, vt huius beneficij participes fiant. Ceterum vbi iam ſubſidium comparatum erit, bonum atque vtile fuerit, naucleris diuerſoria quædam, præter illa quæ iam facta ſunt, exſtrui propter ipſos portus: bo-
D num item mercatoribus, ad loca emtioni ac venditioni opportuna: denique publica diuerſoria venientibus Athenas adſignari. Quod ſi etiam nundinatoribus habitationes & tabernæ vendendis mercibus idoneæ tum in Piræeo tum in vrbe parentur; ſimul id & ciuitati ornamento foret, & multi prouentus inde perciperentur. Videtur etiam mihi conducere, vt periculum fiat, num quemadmodum triremes publicas habet ciuitas, ita & onerarias naues publicas parare poſſit, vt eas acce-
E ptis fideiuſſoribus locet, velut alia quoque publica. Nam ſi hoc fieri poſſe videretur, magnus etiam hinc prouentus accederet. Præterea ſi argenti fodinæ inſtruerentur, ita vt debebant, exiſtimarem ex iis inſignem pecuniæ vim præter fructus ceteros prouenturam. Lubet autem ignaris, quæ potiſſimum vis atque commoditas earum ſit, exponere; qua cognita, rectius etiam iniri à vobis ratio poterit, quo pacto ſit eis vtendum. Ignotum autẽ nemini eſt, & veteres illos eſſe, & operas in eis fieri:

ac ne conatur quidem indicare quiſquam à quo tempore cœptę ſint. Quum autē hoc modo iam ab antiquo argentifera terra fodiatur, & egeratur; velim conſideretis, quantula pars ſint eiecti hactenus acerui collium ſponte naſcentium, quique argentum occultant. Neque locū illum argento abundantem deminui conſtat, ſed amplius ſemper extendi. Quo etiam tempore maxima hominum in eis copia fuit, nemini vnquam defuit quod ageret: ſed ſemper ea quæ agenda erant, operarum numerum ſuperabant. Et nunc quoque illorum qui in metallis habent mancipia, nemo deminuere numerum mancipiorum cupit: ſed plura potius, quantum poteſt, adquirit. Etenim quum pauci fodiunt & quærunt, etiam paucæ, vt equidem arbitror, opes reperiuntur: ſin multi, multis partibus copioſior argenti materies prodit. Quo fit, vt hoc ſolo in opere, quod quidem ſciam, nemo fabricas nouas inſtituentibus inuideat. Prætetea qui agros poſſident, norunt omnes dicere, quot iumentorum iuga, quot operarij ad fundum colendum ſatis ſint: ac ſi plures, quam ſufficiant, adhibeantur, hoc ipſum in damno ponunt. At in his eruendi argenti operibus omnes operariis egere dicūt. Nec enim heic idem accidit, quod in artificū ęrariorum copia, vbi quū facta ex ære opera vili venduntur, euerti fortunæ horum ſolent, & ferrariorum ſimiliter: itemq; vbi magna frumēti viniq; copia prouenit, fructibus vili væneuntibus, agrorum culturæ ſunt inutiles; adeo quidem, vt multi relicta ſoli cultione ad mercaturam, ad cauponariam, ad vſuras ſe conuertant. Nimirum argenti materies quāto copioſior extiterit, & argenri plus fuerit, tanto plures ad illud opus ſe conferre ſolent. Etenim ſupellectili familiæ neceſſaria comparata, nō multum vlterius coëmi ſolet: at argēti nemo adhuc tam multū habuit, vt nihil amplius requireret: ſed ſi qui permultū nancti fuerint, quod redundat, defodiunt: quo quidē non minus delectantur, quam ſi eo vterentur. Quinetiam quum ciuitates ſecunda vtuntur fortuna, tum ciuibus maxime argento eſt opus. Viri enim in arma elegantia, & generoſos equos, in ædes & ſtructuras magnificas pecuniam impendere volunt: mulieres vero ad cultum ſumtuoſum, & mundum aureum animos adiiciunt. Rurſus quum ciuitates caritate annonę laborant,

A οὐδεὶς γοῦν οὐδὲ πειρᾶται λέγειν, ἀπὸ ποίου χρόνου ἐπεχειρήθη. οὕτω δὲ πάλαι ὀρυσσομένης τε καὶ ἐκφορουμένης τῆς ἀργυρίτιδος, κατανοήσατε τί μέρος οἱ ἐκβεβλημένοι σωροὶ τῶν αὐτοφυῶν τε καὶ ὑπαργύρων λόφων. οὐδὲ μὴν ὁ ἀργυρώδης τόπος εἰς μεῖόν τι συστελλόμενος, ἀλλ' ἀεὶ ἐπὶ πλεῖον ἐκτεινόμενος φανερός ἐστιν. ἐν ᾧ γε μὴν χρόνῳ οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐγίνοντο ἐν αὐτοῖς, οὐδεὶς πώποτε ἔργου ἠπόρηκεν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ ἔργα τῶν B ἐργαζομένων περιῆν. καὶ νῦν δὲ οἱ κεκτημένοι ἐν τοῖς μετάλλοις ἀνδράποδα, οὐδεὶς τοῦ πλήθους ἀφαιρεῖ, ἀλλ' ἀεὶ προσκτᾶται, ὁπόσα ἂν πλεῖστα δύνηται. καὶ γὰρ δὴ ὅταν μὲν ὀλίγοι ὀρύσσωσι καὶ ζητῶσιν, ὀλίγα, οἶμαι, καὶ τὰ χρήματα εὑρίσκεται· ὅταν δὲ πολλοί, πολλαπλασία ἡ ἀργυρῖτις ἀναφαίνεται. ὥστε ἐν μόνῳ τούτῳ * ὧν ἐγὼ οἶδα ἔργων οὐδὲ φθονεῖ οὐδεὶς τοῖς ἐπισκευαζομένοις. ἔτι δὲ οἱ μὲν ἀγροὺς C κεκτημένοι πάντες ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν, ὁπόσα ζεύγη ἀρκεῖ εἰς τὸ χωρίον, καὶ ὁπόσοι ἐργάται· ἢν δ' ἐπὶ πλέον τοῦ ἱκανοῦ ἐμβάλλῃ τις, ζημίαν λογίζονται. ἐν δὲ τοῖς ἀργυρείοις ἔργοις πάντες δή φασιν ἐνδεῖσθαι ἐργατῶν. καὶ γὰρ οὐδὲ ὥσπερ ὅταν [οἱ] πολλοὶ χαλκοτύποι γίνωνται, ἀξίων γινομένων τῶν χαλκευτικῶν ἔργων, καταλύονται οἱ χαλκοτύποι, καὶ οἱ σιδηρεῖς γε ὡσαύτως· καὶ ὅταν γε πολὺς σῖτος καὶ οἶνος γένηται, D ἀξίων ὄντων τῶν καρπῶν, ἀλυσιτελεῖς αἱ γεωργίαι γίγνονται· ὥστε πολλοὶ ἀφιέμενοι τοῦ τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, ἐπ' ἐμπορείας, καὶ καπηλείας, καὶ τοκισμοὺς τρέπονται. ἀργυρῖτις δὲ ὅσῳ ἂν πλείων φαίνηται, καὶ ἀργύριον πλεῖον γίγνηται, τοσούτῳ πλείονες ἐπὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἔρχονται. καὶ γὰρ δὴ ἔπιπλα μὲν ἐπειδὰν ἱκανά τις κτήσηται τῇ οἰκίᾳ, οὐ μάλα ἔτι προσωνοῦνται· ἀργύριον δὲ οὐδείς πω οὕτω πολὺ ἐκτήσατο, ὥστε μὴ ἔτι προσδεῖσθαι. ἀλλ' ἤν τισι E γένηται παμπληθές, τὸ περιττεῦον κατορύττοντες, οὐδὲν ἧττον ἥδονται ἢ χρώμενοι αὐτῷ. καὶ μὴν ὅταν γε εὖ πράττωσιν αἱ πόλεις, ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι ἀργυρίου δέονται. οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες ἀμφὶ ὅπλα τε καλά, καὶ ἵππους ἀγαθούς τε, καὶ οἰκίας, καὶ κατασκευὰς μεγαλοπρεπεῖς βούλονται δαπανᾶν· αἱ δὲ γυναῖκες εἰς ἐσθῆτα πολυτελῆ, καὶ χρυσοῦν κόσμον τρέπονται. ὅταν τε αὖ νοσήσωσι πόλεις ἢ ἀφορίαις καρπῶν,

ὧν ἐγὼ οἶδα

πολέμῳ, ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἀργοῦ τῆς γῆς γιγνομένης, καὶ εἰς ἐπιτήδεια, καὶ εἰς ἐπικούρους νομίσματος δέονται. εἰ δέ τις φήσειε καὶ χρυσίον μηδὲν ἧττον χρήσιμον εἶναι ἢ ἀργύριον, τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω· ἐκεῖνο μέντοι οἶδα, ὅτι καὶ χρυσίον ὅταν πολὺ παραφανῇ, αὐτὸ μὲν ἀτιμότερον γίγνεται, τὸ δὲ ἀργύριον τιμιώτερον ποιεῖ. ταῦτα μὲν οὖν ἐδήλωσα τούτου ἕνεκα, ὅπως θαρροῦντες μὲν ὅτι πλείστους ἀνθρώπους ἐπὶ τὰ ἀργύρεια ἄγωμεν, θαρροῦντες δὲ κατασκευαζώμεθα ἐν αὐτοῖς, ὡς οὔτε ἐπιλειψούσης ποτὲ ἀργυρίτιδος, οὔτε τοῦ ἀργυρίου ἀτίμου ποτὲ ἐσομένου. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἡ πόλις προτέρα ἐμοῦ ταῦτα ἐγνωκέναι. παρέχει γοῦν ἐπὶ ἰσοτελείᾳ καὶ τῶν ξένων * τῶν βουλομένων ἐργάζεσθαι ἐν τοῖς μετάλλοις. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον περὶ τῆς τροφῆς εἴπω, νῦν διηγήσομαι ὡς κατασκευασθέντα τὰ ἀργύρεια ὠφελιμώτατ' ἂν εἴη τῇ πόλει. ἀπ' αὐτῶν μὲν οὖν ἔγωγε ἀφ' ὧν μέλλω λέγειν, οὐδέν τι ἀξιῶ θαυμάζεσθαι, ὡς δυσεύρετόν τι ἐξευρηκώς· τὰ μὲν γὰρ ὧν λέξω, καὶ νῦν ἔτι πάντες ὁρῶμεν, τὰ δὲ παροιχόμενα * πεπραγμένα κατὰ ταῦτα ἀκούομεν. τῆς μέντοι πόλεως πάνυ ἄξιον θαυμάσαι, τὸ αἰσθανομένην πολλοὺς πλουτιζομένους ἐξ αὐτῆς ἰδιώτας, μὴ μιμεῖσθαι τούτους. πάλαι μὲν γὰρ δήπου οἷς μεμέληκεν, ἀκηκόαμεν, ὅτι Νικίας ποτὲ ὁ Νικηράτου ἐκτήσατο ἐν τοῖς ἀργυρείοις χιλίους ἀνθρώπους, οὓς ἐκεῖνος Σωσίᾳ τῷ Θρᾳκὶ ἐξεμίσθωσεν, ἐφ' ᾧ ὀβολὸν μὲν ἀτελῆ ἑκάστου τῆς ἡμέρας ἀποδιδόναι, τὸν δ' ἀριθμὸν ἴσους ἀεὶ * παρεῖχεν. ἐγένετο δὲ καὶ Ἱππονίκῳ ἑξακόσια ἀνδράποδα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἐκδεδομένα, ἃ προσέφερε μνᾶν ἀτελῆ τῆς ἡμέρας· Φιλημονίδῃ δὲ τριακόσια * ἡμιμναῖα, ἄλλοις δέ γε, ὡς οἴομαι, δύναμις ἑκάστοις ὑπῆρχεν. ἀτὰρ τί τὰ παλαιὰ δεῖ λέγειν; καὶ γὰρ νῦν πολλοί εἰσιν ἐν τοῖς ἀργυρείοις ἄνθρωποι οὕτως ἐκδεδομένοι. περαινομένων γε μὴν ὧν λέγω, τοῦτ' ἂν μόνον καινὸν γένοιτ', εἰ ὥσπερ οἱ ἰδιῶται κτησάμενοι ἀνδράποδα, πρόσοδον ἀέναον κατεσκευασμένοι εἰσίν, οὕτω καὶ ἡ πόλις κτῷτο * δημόσια ἀνδράποδα, ἕως γίνοιτο τρία ἑκάστῳ Ἀθηναίων. εἰ δὲ δυνατὰ λέγομεν, καθ' ἓν ἕκαστον αὐτῶν σκοπῶν ὁ βουλόμενος κρινέτω. οὐκοῦν τιμὴν μὲν ἀνθρώπων δῆλον ὅτι μᾶλλον ἂν τὸ δημόσιον δύναιτο, ἢ οἱ ἰδιῶται παρασκευάσασθαι.

τῷ βουλομένῳ

τῶν πραγμάτων κατ' αὐτά

παρέχειν.

ἡμίμναιον.

δημόσια

A aut bello ingruente, quia terra nullo cultu adhibito otioſa eſt, tum ad commeatum comparandum tum ad auxiliares copias nummos requirunt. Quod ſi quis dixerit, aurum nihilo eſſe minus vtile quam argentum; huic non magnopere repugnabis. Illud tamen ſcio, quod etiam aurum, ſi magna eius eſſe copia videatur, minoris eſſe ſoleat æſtimationis, & argentum reddat pretioſius. Atque hæc à me idcirco explicata ſunt, vt fidenter quamplurimos homines in argenti fodinas mittamus, atque B illic ſubſtruamus haud dubitanter; quum neque argentifera terra defectura, neque futurum ſit, vt argentum vllo vmquam tempore vileſcat. Videtur autem mihi ciuitas ipſa hæc ante me perſpexiſſe. Nam peregrinis etiam, ſi qui velint, excolendi metalla, poteſtatem facit, æquali penſione. Vt autem etiam apertius de adquirendo victu loquar, nunc exponam, qua ratione inſtauratæ argẽti fodinæ ciuitati poſſint eſſe vtiliſſimæ. Nec ex iis, quæ dicturus ſum, C vllam quæro mei admirationem, quaſi aliquid difficile repertu inuenerim. Nam quę dicturus ſum, partim etiam nunc omnes cernimus, partim vero eadem ratione ſe habere præterita, licet audiendo cognoſcere. Illud admodum admiratione dignum eſt, quod quum ſentiat ciuitas multos priuatos ex ſe locupletatos eſſe, tales non imitetur. Iampridem enim de iis quibus ea res curæ fuit, audiuimus; Niciam, Niceratí filium, in argentifodinis mille homines habuiſſe, quos Soſiæ Thraci locarit, qui vltra impenſas obulum pro ſingulis D cottidie perſolueret, numerumque mancipiorum hunc ſemper integrum ac parem exhiberet. Fuerunt & Hipponico ſexcenta mancipia, eodem iſto modo elocata, quæ cottidie minam ferebant vltra impenſas: & Philemonidi mancipia trecenta minæ ſemiſſem, aliis, vt cuique facultates ſuppetebant. Sed quid neceſſe eſt vetera commemorare? quum & hoc tempore multi ſint homines in argenti fodinis iſta ratione locati? Et hæc quidem, quæ à me dicuntur, ſi peragantur; illud tantum E noui fit, vt quemadmodum priuati comparatis mancipiis prouentum ſibi perennem adquiſiuerunt; ita coemat & ipſa ciuitas mancipia publica, donec vnicuique Athenienſium tria contigerint. An hæc autẽ, quæ dicimus, fieri poſſint; ſecũ de ſingulis cogitãs qui volet, iudicet. Hoc quidẽ plane perſpicuum eſt, poſſe fiſcũ facilius quam priuatos, pretiũ mancipiorũ cogere.

Senatui quidem certe facile eſt, per præconem edicere, vt qui volet, adducat ſua mancipia; atq; ita quæ oblata fuerint, pretio redimere. Poſteaquam autem coemta fuerint, quid cauſſæ ſit, cur aliquis minus velit à republica conducere, quam à priuato, quum iiſdem condicionibus obtenturus ſit? Conducunt enim à republica lucos, ſacra, domos; & ab eadem vectigalia redimũt. Vt autem redemtæ res ſaluæ ſint, licet fiſco fideiuſſores à conductoribus accipere, quemadmodum etiam ab iis qui vectigalia redimunt. Immo vero facilius eſt emtori vectigalis, fraudare, quam conductori mancipiorum. Nam quo pacto deprehendi ab aliquo poſſit argentum publicum auerti, quũ ſit huic ſimile priuatum? Mancipia vero ſigno publico notata, ſi pœna conſtituta ſit & vendenti & exportanti, quomodo ſubduci furto poſſint? Atque hactenus ciuitatem & comparare huiuſmodi homines, & conſeruare poſſe paruit. Si quis rurſus cogitet, exiſtentibus multis operarijs, exſtituros etiam multos, qui mancipia pro mercede conducere velint; is in hac cogitatione futurum confidat, vt multi iam à mancipiis inſtructi, alias inſuper operas publicas conducant. Habent enim magnas opes argentariæ, & in ipſis operibus multi ſeneſcunt, & multi quoque alij tum Athenienſes, tum peregrini, corpore quidem illi nec velint nec poſſint opus facere; ſed animi tamen adhibita cura, libenter neceſſaria ſibi adquiſiuerint. Itaque ſi primum cogantur mille ducenta mancipia, coniici poteſt, intra quinque annos aut ſex, de hoc ipſo prouentu ciuitatem non pauciora ſex millibus habituram. Iam ex hoc numero, ſi obulum vnuſquiſque diebus ſingulis immunem adferat, ſexaginta talentorũ prouentus annuus erit. Ex iis autem ſi viginti talenta in alia mancipia impendantur, reliqua quadraginta, prout res poſtulabit, in alium aliquem vſum conferre ciuitati licebit. Quumque numerus ad decem millia excreuerit, iam centum talentorum prouentus exiſtet. Verum longe plus accepturam rempublicam, teſtes mihi eſſe poſſunt, ſi qui ſunt adhuc, qui meminere, quantum vectigal ex mancipiis ciuitas ante captam ab hoſte Deceleam perceperit. Illud quoque teſtimonio eſt, quod quum innumerabiles omni tempore in argentifodinis opus fecerint, nihil hæ tamen ab illis hoc tempore differant, quarum mentionem maiores noſtri

A τῇ γε μὴν βουλῇ ῥᾴδιον καὶ κηρῦξαι, ἄγειν τὸν
βουλόμενον ἀνδράποδα, καὶ τὰ προσαχθέν-
τα πρίασθαι. ἐπειδὰν δὲ ὠνηθῇ, τί ἂν ἧττον μι-
σθοῖτό τις παρὰ τοῦ δημοσίου, ἢ παρὰ τοῦ ἰ-
διώτου, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς μέλλων ἕξειν; μισθοῦ-
ται γοῦν καὶ τεμένη, καὶ ἱερὰ, καὶ οἰκίας, καὶ τέλη ὠ-
νοῦνται παρὰ τῆς πόλεως. ὅπως γε μὴν τὰ ὠνη-
θέντα σώζηται, τῇ δημοσίᾳ ἔστι λαμβάνειν * ἐγ- ἐγγύας
γύους παρὰ τῶν μισθουμένων, ὥσπερ καὶ παρὰ τῶν
B ὠνουμένων τὰ τέλη. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀδικῆσαί γε
ῥᾷον τῷ τέλος πριαμένῳ, ἢ τῷ ἀνδράποδα
μισθουμένῳ. ἀργύριον μὲν γὰρ πῶς καὶ φωρά-
σειεν ἄν τις τὸ δημόσιον ἐξαγόμενον, ὁμοίου τοῦ
ἰδίου ὄντος αὐτῷ; ἀνδράποδα δὲ σεσημασμένα
τῷ δημοσίῳ σημαντῆρι καὶ προκειμένης ζημίας
τῷ τε πωλοῦντι καὶ τῷ ἐξάγοντι, πῶς ἄν τις
ταῦτα κλέψειεν; οὐκοῦν μέχρι μὲν τούτου δυνα-
τὸν * φαίνεσθαι τῇ πόλει * εἶναί τε ἀνθρώπους καὶ ἐφαίη * εἶ), τὸ ἀνδράποις
κτήσασθαι καὶ φυλάξαι. εἰ δ' αὖ τις τοῦτ' ἐνθυ-
C μεῖται, ὡς ἐπειδὰν πολλοὶ ἐργάται γίνωνται,
πολλοὶ φανοῦνται καὶ οἱ μισθωσόμενοι, ἐκεῖνο
κατανοήσας θαρρείτω, ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν κα-
τεσκευασμένων προσμισθώσονται τοὺς δημοσί-
ους. πολλὰ γάρ ἐστι τὰ ὑπάρχοντα, πολλοὶ δ' εἰ-
σὶ καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις γηρασκόντων, πολ-
λοὶ δὲ ἄλλοι Ἀθηναῖοί τε καὶ ξένοι, οἳ τῷ σώμα-
τι μὲν οὔτε βούλοιντ' ἂν, οὔτε δύναιντ' ἂν ἐργά-
ζεσθαι, τῇ δὲ γνώμῃ ἐπιμελούμενοι ἡδέως ἂν τὰ
D ἐπιτήδεια πορίζοιντο. ἢν γε μέντοι τὸ πρῶτον
συσταθῇ διακόσια καὶ χίλια ἀνδράποδα, εἰκὸς ἤδη
ἀπ' αὐτῆς τῆς προσόδου ἐν ἔτεσι πέντε ἢ ἓξ μὴ
μεῖον αὐτὴ ἑξακισχιλίων γενέσθαι. ἀπό γε μὴν
τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, ἢν ὀβολὸν ἕκαστος ἀτελῆ
τῆς ἡμέρας φέρῃ, ἡ μὲν πρόσοδος ἑξήκοντα
τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἀπὸ δὲ τούτων ἢν εἰς
ἄλλα ἀνδράποδα τίθηται εἴκοσι, τοῖς τεσσαρά-
κοντα ἤδη ἐξέσται τῇ πόλει χρῆσθαι εἰς ἄλλ'
ὅ,τι ἂν δέῃ. ὅταν δέ γε μύρια ἀναπληρωθῇ,
E ἑκατὸν τάλαντα ἡ πρόσοδος ἔσται. ὅτι δὲ δέξε-
ται πολλαπλάσια τούτων, μαρτυρήσαιεν ἄν
μοι εἴ τινες ἔτι εἰσὶ τῶν μεμνημένων, ὅσον τὸ τέ-
λος ηὕρισκε τῶν ἀνδραπόδων πρὸ τῶν ἐν Δε-
κελείᾳ. μαρτυρεῖ δὲ κἀκεῖνο, ὅτι εἰργασμένων ἀν-
θρώπων ἐν τοῖς ἀργυρείοις ἐν τῷ παντὶ χρό-
νῳ ἀναριθμήτων, νῦν οὐδὲν διαφέρει τὰ ἀρ-
γύρεια, ἢ ἃ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὄντα ἐμνημό-

νευον αὐτά. καὶ τὰ νῦν δὲ γιγνόμενα πάντα μαρτυρεῖ, ὅτι οὐκ ἄν ποτε πλείω ἀνδράποδα ἐκεῖ γένοιτο, ἢ ὅσων ἂν τὰ ἔργα δέηται. οὔτε γὰρ βάθους πέρας, οὔτε * ὑπονόμων οἱ ὀρύσσοντες εὑρίσκουσι. καὶ μὴν καινοτομεῖν γε * οὐδὲν ἔξεστι νῦν, ἢ πρότερον. οὐ τοίνυν οὐδ᾽ εἰπεῖν ἂν ἔχοι εἰδὼς οὐδεὶς, πότερον ἐν τοῖς κατατετμημένοις πλείων ἀργυρῖτις, ἢ ἐν τοῖς ἀτμήτοις ἐστί. τί δῆτα, φαίη ἄν τις, οὐ καὶ νῦν, ὥσπερ ἔμπροσθεν, πολλοὶ καινοτομοῦσιν; ὅτι πενέστεροι μέν εἰσιν οἱ περὶ τὰ μέταλλα. νεωστὶ γὰρ πάλιν κατασκευάζονται. κίνδυνος δὲ μέγας τῷ καινοτομοῦντι. ὁ μὲν γὰρ εὑρὼν ἀγαθὴν ἐργασίαν, πλούσιος γίγνεται· ὁ δὲ μὴ εὑρὼν, πάντα ἀπόλλυσιν, ὅσα ἂν δαπανήσῃ. εἰς τοῦτον οὖν τὸν κίνδυνον οὐ μάλα πως ἐθέλουσιν οἱ νῦν ἰέναι. ἐγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ καὶ περὶ τούτου συμβουλεῦσαι, ὡς ἂν ἀσφαλέστατα καινοτομοῖτο. εἰσὶ μὲν γὰρ δήπου Ἀθηναίων δέκα φυλαί. εἰ δὲ ἡ πόλις δοίη ἑκάστῃ αὐτῶν ἴσα ἀνδράποδα, αἱ δὲ κοινωσάμεναι τὴν τύχην καινοτομοῖεν, οὕτως ἂν, εἰ μία εὕροι, πάσαις ἂν λυσιτελὲς ἀποδείξειεν. εἰ δὲ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ τέτταρες, ἢ αἱ ἡμίσειαι εὕροιεν,* δηλονότι λυσιτελέστερα ἂν τὰ ἔργα ταῦτα γίγνοιτο. τό γε μὴν πάσας ἀποτυχεῖν οὐδενὶ τῶν παρεληλυθότων ἐοικός. οἷόν τε * δὴ οὕτως καὶ ἰδιώτας συνισταμένους καὶ κοινουμένους τὴν τύχην ἀσφαλέστερον κινδυνεύειν. μηδὲν μέντοι τοῦτο * φοβεῖσθαι, ὡς ἢ τὸ δημόσιον οὕτω κατασκευαζόμενον παραλυπήσῃ τοὺς ἰδιώτας, ἢ οἱ ἰδιῶται τὸ δημόσιον· ἀλλ᾽ ὥσπερ σύμμαχοι ὅσῳ ἂν πλείους συνιῶσιν ἰσχυροτέρους ἀλλήλους ποιοῦσιν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις ὅσῳ περ ἂν πλείους ἐργάζωνται, τόσῳ πλέον τἀγαθὰ εὑρήσουσί τε καὶ φορήσουσι. καὶ ἐμοὶ μὲν δὴ εἴρηται, ὡς ἂν ἡγοῦμαι κατασκευασθείσης τῆς πόλεως ἱκανὴν ἂν πᾶσιν Ἀθηναίοις τροφὴν ἀπὸ κοινοῦ γενέσθαι. εἰ δέ τινες λογιζόμενοι παμπόλλης ἂν δεῖν ἀφορμῆς εἰς ταῦτα πάντα, οὐχ ἡγοῦνται ἱκανὰ ἄν ποτε χρήματα εἰσενεχθῆναι, μηδὲ οὕτως ἀθυμούντων. οὐ γὰρ οὕτως ἔχει, ὡς ἀνάγκη ἅμα πάντα ταῦτα γίγνεσθαι, ἢ μηδὲν ὄφελος αὐτῶν εἶναι· ἀλλ᾽ ὁπόσα ἂν ἢ οἰκοδομηθῇ, ἢ ναυπηγηθῇ, ἢ ἀνδράποδα ὠνηθῇ, εὐθὺς ταῦτα ἐν ὠφελείᾳ ἔσται.

ὑπονόμων

οὐδὲν ἧττον ἔξεστι

δῆλον ὅτι

ἢ ὥστ.

φοβεῖσθε,

A fecerunt. Et ea quidem, quæ nunc fiunt, omnia teſtantur; numquam plura mancipia illic eſſe poſſe, quam ipſa requirant opera. Nec enim illi, qui fodiūt, vel profunditatis vel cuniculorum finem inueniunt. Atqui licet hoc tempore nihilo minus nouum opus facere quam prius. Neque quiſquam certo ſe ſcire poſſit dicere, num in locis hactenus exciſis plus argenteæ materiei ſit, an necdum apertis. Cur igitur, dicat aliquis, non nunc etiam, ſicut antea, multi nouum opus faciunt? Quia pauperiores ſunt, qui res metallicas faciunt, non B ita pridem inſtaurari cœptas. Operis etiam noui adgreſſio periculoſa eſt. Nam qui fructuoſum opus excolendum inuenit, copioſus & diues efficitur: qui vero non inuenit, ei ſumptus impenſi pereunt. Itaq; periculum illud non admodum adire huius ætatis homines volunt. Mihi tamen habere videor quod dem cōſilium in hoc quoque negotio, quomodo noui operis inſtituendi ratio tutiſſima eſſe poſſit. Athenis C enim decem ſunt tribus, quarum cuique ſi ciuitas parem mancipiorum numerū concederet, ipſæ vero fortunam communem experiundo, nouum opus adgrederentur: ita fieret, vt inuentū ab vna quidpiam, vniuerſis vtilitatem exhiberet. Sin duæ, aut tres, aut quatuor, aut etiam dimidia pars tribuum inueniret, hauddubie maiores ex eiuſmodi operibus vtilitates caperentur. Omnes enim ſpe ſua fruſtrari, præteritorum exemplo caret. Poſſent etiam priuati eadem ratione ſe coniungendo & conſociando, fortunam tutius periclitari. Neq; D vero metuendum eſt, ne vel fiſcus priuatos his ſtructuris lædat, vel priuati fiſcum: ſed vt armorum ac belli ſocij, quo plures coniuncti fuerint, hoc ſe mutuo firmiores reddunt, ſic in argenti fodinis quo plures erunt, qui faciant opus, eo plus bonorum & reperient & reportabunt. Expoſitum, qua ratione conſtituta republica, vniuerſis Atheniēſibus de publico ad victum neceſſaria ſuppeditari poſſe arbitrer. Quod ſi qui ſunt, qui exiſtiment, ad hæc conficienda permagnis impenſis opus eſſe, nec E vmquam ſatis magnam pecuniam conferri poſſe; ne ſic quidem animum deſpondere debent. Non enim ita comparata res eſt, vt aut ſimul omnia fieri, aut ex eis vtilitatem nullam capi neceſſe ſit; ſed vbi quęque primum ædificata fuerint, vel domus, vel naues, vel emta fuerint mācipia, ſtatim hæc vtilitatem adlatura ſunt;

Quinetiam vel ob hanc cauſſam vtilius erit hæc particulatim, quam ſimul omnia fieri. Nam ſi ſubito ædificemus multi, maiori cum ſumtu, & peius abſoluemus, quã ſi res particulatim fiat. Mancipiorum autem permagnum quærentes numerum, & deteriora, & carius emere cogemur. Sin vero pro ratione facultatum rem conficiemus, quæ erunt recte inſtituta, rurſus imitari licebit: ſin autem in aliquo peccatum fuerit, ab eo abſtinebimus. Præterea ſi omnia ſimul fierent, paranda quoque nobis eſſet omnium copia. Sin alia perficiantur, alia differantur; adquiſitus iam ante prouentus neceſſaria ſuppeditabit. Illud fortaſſe videri poſſit ſummopere metuẽdum, ne, ſi ciuitas valde multa mancipia compararit, etiam opera nimis magna copia onerentur. Verum hoc quoque metu liberati erimus, ſi non plures, quam ipſa requirunt opera, ſingulis annis immittemus. Ita mihi quidem videtur in his rebus eam ſequi rationem optiſſimum eſſe, quæ ſit faciliſima. Quod ſi rurſus exiſtimatis, ob tributa, hoc bello exacta, ne tantulum quidem poſſe contribui: ſane quantum ante factam pacem vectigalia reddebant, tãtum in adminiſtratione reipublicæ anno proximo impendite: quæ vero amplius illa reddent, tum propterea quia pax eſt, tum quia inquilinorum & mercatorum ratio habebitur, ac pluribus huc confluentibus & importabuntur, & exportabuntur plurima, & ad portum mercatus erunt frequentiores; hæc inquam recipientes, vt quammaximi ſint prouentus, efficere debetis. At ſi quis eſt, qui vereatur, ne ſi bellum ingruat, hoc ſit inane inſtitutum: is cogitare debebit, ſiquidem hæc efficiantur, bellum fore formidoloſius hoſtibus ipſis, qui inferent, quam ciuitati noſtræ. Quid enim ad belli vſum hominum multitudine vtilius? Nimirum hi multis reipublicæ nauibus explendis idonei fuerint, multi terra graues hoſtibus eſſe pro republica poſſint, modo quis eorum curam ſuſcipiat. Mea quoque fert ratio, belli etiam tempore fieri poſſe, vt argentifodinæ non deſerantur; præſertim quum nõ procul à metallis ſitis ad mare, quod meridiem verſus extenditur, vna ſit munitio in* Anaphauſto, altera vero in Thorico, verſus mare aquilonale: quorum locorum alter ab altero ſtadiis circiter LX diſtat Si igitur inter hęc duo tertiũ aliquod caſtellũ in editiſſimo ſaltus loco excitetur,

*Anaphlyſto, recte.

A ἀλλὰ μὴν καὶ τῇδέ γε συμφορώτερον τὸ κατὰ μέρος, ἢ τὸ ἅμα πάντα πράττεσθαι. οἰκοδομοῦντές τε γὰρ ἀθρόοι, πολυτελέστερον ἂν καὶ * κάλλιον, ἢ κατὰ μέρος ἀποτελοῖεν. ἀνδράποδα δὲ παμπληθῆ ζητοῦντες ἀναγκαζοίμεθα ἂν καὶ χείρω καὶ τιμιώτερα ὠνεῖσθαι. κατά γε μὴν τὸ δυνατὸν περαίνοντες, τὰ μὲν καλῶς γνωσθέντα καὶ αὖθις ἂν * ἡμῖν οἰόμεθα· εἰ δέ τι ἁμαρτηθείη, * ἀπεχθοίμεθα ἂν αὐτοῦ. ἔτι δὲ, πάντων ἅμα γι-
B γνομένων, ἡμᾶς ἂν ἅπαντα δέοι ἐμπορίζεσθαι· εἰ δὲ τὰ μὲν περαίνοιτο, τὰ δὲ μέλλοι, ἡ ὑπάρξασα πρόσοδος τὸ ἐπιτήδειον συγκατασκευάζοι ἄν. ὃ δὲ ἴσως φοβερώτατον δοκεῖ πᾶσιν εἶναι, μὴ, εἰ ἄγαν πολλὰ κτήσαιτο ἡ πόλις ἀνδράποδα, ὑπεργεμισθῇ ἂν τὰ ἔργα, καὶ τούτου τοῦ φόβου ἀπηλλαγμένοι εἴημεν, εἰ μὴ πλείονας ἀνθρώπους, ἢ ὅσους αὐτὰ τὰ ἔργα προσαιτοίη, κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐμβάλλοιμεν. οὕτως ἔμοιγε δοκεῖ ᾗπερ ῥᾷστον, ταύτῃ καὶ ἄριστον εἶναι ταῦτα πράττειν.
C εἰ δ᾽ αὖ διὰ τὰς ἐν τῷ νῦν πολέμῳ γεγενημένας εἰσφορὰς νομίζετ᾽ ἂν μηδ᾽ ὁτιοῦν δύνασθαι εἰσενεγκεῖν, ὑμεῖς δὲ ὅσα μὲν πρὸ τῆς εἰρήνης χρήματα * διείσκετε τὰ τέλη, ἀπὸ τοσούτων καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος διοικεῖτε τὴν πόλιν, ὅσα δ᾽ ἂν ἐφευρίσκῃ διὰ τὸ εἰρήνην τε εἶναι καὶ διὰ τὸ θεραπεύεσθαι μετοίκους καὶ ἐμπόρους, καὶ διὰ τὸ πλειόνων συναγειρομένων ἀνθρώπων πλείω εἰσάγεσθαι καὶ ἐξάγεσθαι, καὶ
D διὰ τὸ ἐν λιμένι καὶ τὰς ἀγορὰς αὐξάνεσθαι, ταῦτα λαμβάνοντες * κατασκευάσθαι, ὡς ἂν πλεῖστοι πρόσοδοι γίγνοιντο. εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται, μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ κατασκευὴ, εἰ πόλεμος ἐγερθείη, ἐννοησάτω ὅτι τούτων γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος ὁ πόλεμος τοῖς ἐπιφέρουσιν, ἢ τῇ πόλει. τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοὶ ἂν * εἶεν ἐν δημοσίᾳ, πολλοὶ δ᾽ ἂν καὶ πεζοὶ δημοσίᾳ δυνάμαιντ᾽
E ἂν βαρεῖς εἶναι τοῖς πολεμίοις, εἴ τις αὐτοὺς θεραπεύοι. λογίζομαι δ᾽ ἔγωγε καὶ πολέμου γιγνομένου οἷόν τ᾽ εἶναι μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. ἔστι μὲν γὰρ δήπου περὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν * Αναφαύστῳ, ἔστι δ᾽ ἐν τῇ πρὸς ἄρκτον τεῖχος ἐν Θορικῷ, ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια. εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ἐπὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ Βήσης τρίτον ἔρυμα

ἢ κάλλιον.
μιμοίμεθα
* ἀπεχοίμεθα
εὕρισκε τὸ
κατασκευάσασθε,
ἐννοήσατε, male.
εἶεν δημοσίᾳ
Αναφλύστῳ

συνήκοιτ' ἂν τὰ ἔργα εἰς ἓν ἐξ ἁπάντων τῶν τειχῶν· καὶ εἴ τι αἰσθάνοιτο πολεμικόν, βραχὺ ἂν εἴη ἑκάστῳ εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρῆσαι. εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν πλείους πολέμιοι, δηλονότι εἰ μὲν σῖτον ἢ οἶνον ἢ πρόβατα ἔξω εὕροιεν, ἀφέλοιντ' ἂν ταῦτα. ἀργυρίτιδος δὲ κρατήσαντες, τί ἂν μᾶλλον, ἢ λίθοις ἔχοιεν χρῆσθαι; πῶς δὲ καὶ ὁρμήσαιἄν ποτε πολέμιοι πρὸς τὰ μέταλλα; ἀπέχει μὲν γὰρ δήπου τῶν ἀργυρείων ἐγγύτατα πόλις Μέγαρα πολὺ πλέον τῶν πεντακοσίων σταδίων. ἀπέχει δὲ ἡ μετὰ ταῦτα πλησιαιτάτα Θῆβαι πολὺ πλέον τῶν ἑξακοσίων. ἢν οὖν πορεύωνται ἐντεῦθέν ποθεν ἐπὶ τὰ ἀργύρεια, παριέναι αὐτοὺς δεήσει τὴν πόλιν· κἂν μὲν ὦσιν ὀλίγοι, εἰκὸς αὐτοὺς ἀπόλλυσθαι καὶ ὑπὸ ἱππέων καὶ ὑπὸ * περιπόλων. πολλῇ γε μὴν δυνάμει πορεύεσθαι ἐξερημοῦντας τὰ ἑαυτῶν χαλεπόν. πολὺ γὰρ ἐγγύτερον ἂν εἴη ταῖς πόλεσιν αὐτῶν τὸ τῶν Ἀθηναίων ἄστυ, ἢ αὐτοὶ οἱ πρὸς τοῖς μετάλλοις ὄντες. εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν, πῶς ἂν καὶ δύναιντο μένειν, μὴ ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια; ἐπισιτίζεσθαί γε μὴν μέρει μὲν κίνδυνος καὶ περὶ τῶν μετιόντων καὶ περὶ ὧν ἀγωνίζονται· πάντες δὲ ἀεὶ μετιόντες πολιορκοῖντ' ἂν μᾶλλον, ἢ πολιορκοῖεν. οὐ τοίνυν μόνον ἡ ἀπὸ τῶν ἀνδραπόδων εἰσφορὰ τὴν διατροφὴν τῇ πόλει αὔξοι ἄν, ἀλλὰ πολυανθρωπίας περὶ τὰ μέταλλα ἀθροιζομένης, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς * τῆς ἐκείνου αὖ, καὶ ἀπ' οἰκιῶν περὶ τἀργύρεια δημοσίων, καὶ ἀπὸ καμίνων, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων πρόσοδοι ἂν πολλαὶ γίγνοιντο. ἰσχυρὰ γὰρ καὶ αὕτη πολυάνθρωπος γένοιτο πόλις, εἰ οὕτω κατασκευασθείη. καὶ οἵ γε χῶροι οὐδὲν ἂν εἶεν μείονος ἄξιοι τοῖς κεκτημένοις ἐνταῦθα, ἢ τοῖς περὶ τὸ ἄστυ. πραχθέντων γε μὴν ὧν εἴρηκα, σύμφημι ἐγὼ οὐ μόνον ἂν χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ εὐπειθεστέραν, καὶ εὐτακτοτέραν, καὶ εὐπολεμωτέραν γενέσθαι. οἵ τε γὰρ ταχθέντες γυμνάζεσθαι, πολὺ ἂν ἐπιμελέστερον πράττοιεν ἐν τοῖς γυμνασίοις, τὴν τροφὴν ἀπολαμβάνοντες πλείω, ἢ ἐν τῇ λαμπάδι γυμνασιαρχούμενοι· οἵ τε φρουρεῖν ἐν τοῖς φρουρίοις, οἵ τε πελτάζειν, καὶ περιπολεῖν τὴν χώραν, πάντα ταῦτα μᾶλλον ἂν πράσσοιεν, ἐφ' ἑκάστοις τῶν ἔργων τῆς τροφῆς ἀποδιδομένης. εἰ δὲ σαφὲς δοκεῖ

περιπόλων.

τῆς ἐκεῖ οὔσης, καὶ

πράττοιεν τὰ ἐν τοῖς

A in vnum locum ex omnibus his caſtellis operas conuenire licebit; ac ſi quid hoſtile ſenſerint, breue ſpatium quilibet ad tutum receptum habebit. Quod ſi maiores hoſtium copiæ irruerint, ac frumentum, aut vinum, aut pecudes inuenerint extra munitiones; ea nimirum ſecum auferent. Si maxime argenti metallis potiti fuerint, quid aliud habituri ſunt, quo vtantur, niſi ſaxa? Et quo tãdem modo in metalla hoſtes irruptionem facere poſſint? abeſt enim à metallis ex interuallo proximo vrbs Megara multo longius quingentis ſtadiis, abſunt
B deinde proximo ex interuallo Thebę multo amplius ſexcentis. Itaque ſi ad argenti fodinas illinc alicunde venerint, vt ipſam vrbem prætereant, neceſſe eſt: ac ſi pauci fuerint, ab equitibus, & illis, qui præſidij cauſſa regionem circumeunt, eos interemtum iri conſentaneum eſt. Vt vero deſerta regione ſua, cum magnis copiis è finibus ſuis exeant, non facile fuerit, propterea quod vrbs Athenienſis ita longe propior eſſet futura ciuitatibus eorum, quam illi
C ipſi qui ad metalla ſe conferrent. Si tamen accedát, quo nam modo illic manere poſſint, à commeatu deſtituti? Quod ſi copiarum aliqua cum parte pabulando neceſſaria parare velint, erunt in periculo tum pabulatores tum res ipſæ, de quibus contendendum: ſin exeant ſemper omnes, non tam oppugnabunt alios, quam ipſi oppugnabuntur. Non igitur illa tantum de mancipiis penſio ciuitati ad alendos ſuos incremẽtum adferet, verumetiam vbi magnus hominum ad metalla concurſus erit, plu-
D res & ex foro, quod illic inſtituetur, & ex publicis ad argenti fodinas ædificiis, & ex fornacibus, & omnibus aliis, prouentus accedẽt. Fiet enim & illic ciuitas admodum populoſa, ſi ad hunc modum inſtructa fuerit: nec fundi minoris erunt iſtic dominis ſuis, quam heic ad vrbem fundos poſſidentibus. Itaque, ſi quæ dixi, facta fuerint, non ſolum pecuniis copioſiorem, verumetiam magis paratam ad faciundum imperata, magisque ſtudioſam ordinis, & bellicoſiorem fore ciuitatem noſtram confirmo. Nam qui ſe iuſſi fuerint exercere, mul-
E to diligentius obibunt in exercitiis peragenda, ſi victus eis copioſior ſuppetet, quam qui gymnaſiarchæ parent in decurſione cum facibus: itidemque conſtituti ad præſidia caſtellorum, & geſtare parmas, & regionem obire iuſſi, hæc omnia maiore ſtudio facient, ſi victus cuique pro laboribus ſuis tribuatur. Quod ſi euidens

eſſe videtur, pace ad hoc opus fore, ſi prouentibus hiſce potiri ciuitas velit: an non par fuerit, etiam pacis cuſtodes quoſdam conſtitui? Nam delectus hic magiſtratus efficiet vt omnes mortales & lubentius & frequentius hanc vrbem adeant. Si qui vero iudicant, eãdem ciuitatem in pace perpetua minus potentiæ, gloriæ, celebritatis habituram in Græcia: hi ſane rem opinione mea non rite conſiderant. Nam beatiſſimæ dicuntur reſpublicæ, quæ longiſſimo tempore in pace permanſerint. Et Athenarum ea ratio eſt, vt in pace ſupra ciuitates alias omnes incrementum ſumãt. Quis eſt enim omnium, qui huius vrbis, ſi quieta ſit, adiumento non indigeat? Atque vt à naucleris & mercatoribus ordiamur, an non qui frumento, vino, eoq; ſuaui, oleo, pecudibus abundant, item qui & conſilio, & re quæſtum facere poſſunt? His addantur opifices, ſapientiæ profeſſores philoſophi, poetæ, quique iſtorum opera tractant, & qui rerũ ſpectatu, qui auditu dignarum, qui ſacrarum & religioſarum ſtudio tenentur. Præterea ſiqui multa cito vendere vel emere velint, vbi facilius quod cupiũt, adſequentur, quam Athenis? Quod ſi nemo his contradicit, ſed nonnulli dum ciuitati principatum recuperare cupiũt, bello magis, quam pace, id effici poſſe arbitrantur: ij velim primũ Medica mihi tempora conſiderent, vtrum vi potius, an noſtris erga Græcos beneficiis & maris principatum, & Græciæ quæſturam adepti ſimus. Præterea quum ſæuius vti hac præfectura viſa ciuitas, imperium amiſiſſet; an non tum quoque ab iniuriis abſtinentes, rurſus ab inſulanis ad hoc ſponte ſua permotis naualem præfecturam cõſequuti ſumus? Quid? an non Thebani quoque prouocati beneficiis imperij ſummam Athenienſibus cõceſſerunt? Quin & Lacedæmonij non vi coacti à nobis, ſed beneficiis adfecti, Athenienſibus, vt quod vellent de principatu conſtituerent, permiſerunt. Nunc vero propter hanc rerum in Græcia perturbationem caſus quidam hoc adtuliſſe ciuitati noſtræ videtur, vt nullo negotio, ſine periculo, ſine ſumtu, Græcos ſibi rurſus adiungere poſſit. Ciuitates enim, quæ inter ſe bella gerunt, niti licet vt reconciliemus: licet etiam, ſiqui in illis diſſideant, in gratiam vt redeant, efficere. Si declaretis vobis eſſe curæ, vt templo Delphico libertas

A ἔχει, ὡς εἰ μέλλουσι πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ἐκ πόλεως προσιέναι, ὅτι εἰρήνην δεῖ ὑπάρχειν, ἆρ' οὐκ ἄξιον καὶ εἰρηνοφύλακας καθιστάναι; πολὺ γὰρ ἂν καὶ αὕτη αἱρεθεῖσα ἡ ἀρχὴ προσφιλεστέραν καὶ πυκνοτέραν εἰσαφικνεῖσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειε τὴν πόλιν. εἰ δέ τινες οὕτω γιγνώσκουσιν, ὡς ἐὰν ἡ πόλις εἰρήνην ἄγουσα διατελῇ, ἀδυνατωτέρα τε, καὶ ἀδοξοτέρα, καὶ ἧττον ὀνομαστὴ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἔσται, καὶ οὗτοί γε ὡς ἐμῇ δόξῃ * παρ' ἀγγέλῳ σκοποῦσιν. παραλόγως σκοποῦσι.

B εὐδαιμονέσταται μὲν γὰρ δήπου πόλεις λέγονται, αἳ ἂν πλεῖστον χρόνον ἐν εἰρήνῃ διατελῶσι. πασῶν δὲ πόλεων Ἀθῆναι μάλιστα πεφύκασιν ἐν εἰρήνῃ αὔξεσθαι. τίνες γὰρ, ἡσυχίαν ἀγούσης τῆς πόλεως, οὐ προσδέοιντ' ἂν αὐτῆς; ἀρξάμενοι ἀπὸ ναυκλήρων καὶ ἐμπόρων, οὐχ οἱ πολύσιτοι, οὐχ οἱ πολύοινοι, οὐχ οἱ ἡδύοινοι; τί δὲ οἱ πολυέλαιοι; τί δὲ οἱ πολυπρόβατοι; οἱ δὲ γνώμῃ καὶ ἀργυρίῳ δυνάμενοι χρη-

C ματίζεσθαι; καὶ μὴν χειροτέχναι γε, καὶ σοφισταὶ, καὶ φιλόσοφοι, οἱ δὲ ποιηταὶ, οἱ δὲ τὰ τούτων μεταχειριζόμενοι, οἱ δὲ ἀξιοθεάτων, ἢ ἀξιακούστων, ἱερῶν, * ἢ ὁσίων ἐπιθυμοῦντες, ἢ δημοσίων ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ δεόμενοι πολλὰ ταχὺ ἀποδίδοσθαι ἢ πρίασθαι, ποῦ τούτων μᾶλλον ἂν τύχοιεν Ἀθήνησιν; εἰ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἀντιλέγει, τὴν δὲ ἡγεμονίαν βουλόμενοί

D τινες ἀναλαβεῖν τῇ πόλει, ταύτην διὰ πολέμου μᾶλλον, ἢ δι' εἰρήνης ἡγοῦνται ἂν καταπραχθῆναι, ἐννοησάτωσαν πρῶτον μὲν τὰ Μηδικὰ, πότερον βιαζόμενοι ἢ εὐεργετοῦντες τοὺς Ἕλληνας ἡγεμονίας τε τοῦ ναυτικοῦ καὶ Ἑλληνοταμίας ἐτύχομεν. ἔτι δ' ἐπεὶ ὠμῶς ἄγαν δόξασα προστατεύειν ἡ πόλις ἐστερήθη τῆς ἀρχῆς, οὐ καὶ τότ', ἐπεὶ τοῦ ἀδικεῖν ἀπεχόμεθα, πάλιν ὑπὸ τῶν νησιωτῶν ἑκόντων προστάται τοῦ ναυτικοῦ ἐγενόμεθα; οὐκοῦν καὶ Θη-

E βαῖοι εὐεργετούμενοι, ἡγεμονεύειν αὐτῶν ἔδωκαν Ἀθηναίοις; ἀλλὰ μὴν καὶ Λακεδαιμόνιοι οὐ βιασθέντες ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' εὖ πάσχοντες, ἐπέτρεψαν Ἀθηναίοις περὶ τῆς ἡγεμονίας θέσθαι ὅπως βούλοιντο. νῦν δέ γε διὰ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχὴν παραπεπτωκέναι μοι δοκεῖ τῇ πόλει, ὥστε καὶ ἄνευ πόνων, καὶ ἄνευ κινδύνων, καὶ ἄνευ δαπάνης ἀνακτᾶσθαι τοὺς Ἕλληνας. ἔστι μὲν γὰρ πειρᾶσθαι διαλλάττειν τὰς πολεμούσας πρὸς ἀλλήλας πόλεις, ἔστι δὲ συναλλάττειν εἴ τινες ἐν αὐταῖς στασιάζουσιν. εἰ δὲ ὅπως τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν αὐ-

τόνομον, ὥσπερ πρόσθεν, γένοιτο, φανεροὶ εἴητε ἐπιμελούμενοι, μὴ συμπολεμοῦντες, ἀλλὰ πρεσβεύοντες ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν οἶμαι θαυμαστὸν εἶναι, εἰ καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας ὁμογνώμονάς τε, καὶ συνόρκους, καὶ συμμάχους λάβοιτε ἐπ᾽ ἐκείνους, οἵτινες ἐκλιπόντων Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο. εἰ δὲ καὶ ὅπως ἀνὰ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν εἰρήνη ἔσται, φανεροὶ εἴητε ἐπιμελόμενοι, ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας ἂν εὔχεσθαι, μετὰ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, Ἀθήνας μάλιστα σῴζεσθαι. εἰ δέ τις αὖ εἰς χρήματα κερδαλεώτερον νομίζει εἶναι τῇ πόλει πόλεμον, ἢ εἰρήνην, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη, ἢ εἴ τις τὰ προγεγενημένα ἐπὶ ἀνασκοποίη τῇ πόλει πῶς ἀποβέβηκεν. εὑρήσει γὰρ τό, τε παλαιὸν ἐν εἰρήνῃ μὲν πάνυ πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα, ἐν πολέμῳ δὲ ταῦτα πάντα καταδαπανηθέντα· γνώσεται δέ, ἢν σκοπῇ, καὶ ἐν τῷ νῦν χρόνῳ διὰ μὲν τὸν πόλεμον καὶ τῶν προσόδων πολλὰς ἐκλιπούσας, καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας. ἐπεὶ δὲ εἰρήνη κατὰ θάλατταν γεγένηται, ηὐξημένας τε προσόδους, καὶ ταύταις ἐξὸν τοῖς πολίταις χρῆσθαι ὅ, τι βούλοιντο. εἰ δέ τις με ἐπερωτῴη, εἰ καὶ ἄν τις ἀδικοίη τὴν πόλιν, λέγεις ὡς χρὴ καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν; οὐκ ἂν φαίην· ἀλλὰ μᾶλλον λέγω, ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς, εἰ μηδένα προϋπάρχοιμεν ἀδικοῦντες· οὐδένα γὰρ ἂν ἔχοιεν σύμμαχον. ἀλλ᾽ εἴ γε μὴν τῶν εἰρημένων ἀδύνατον μὲν μηδέν ἐστι, μηδὲ χαλεπόν, πραττομένων δὲ αὐτῶν προσφιλέστεροι μὲν τοῖς Ἕλλησι γενησόμεθα, ἀσφαλέστερον δὲ οἰκήσομεν, εὐκλεέστεροι δὲ ἐσόμεθα, καὶ ὁ μὲν δῆμος τροφῆς εὐπορήσει, οἱ δὲ πλούσιοι τῆς εἰς τὸν πόλεμον δαπάνης ἀπαλλαγήσονται· περιουσίας δὲ πολλῆς γενομένης, μεγαλοπρεπέστερον μὲν ἔτι ἢ νῦν ἑορτὰς ἄξομεν, ἱερὰ δὲ ἐπισκευάσομεν, τείχη δὲ καὶ νεώρια ἀνορθώσομεν, ἱερεῦσι δὲ καὶ βουλῇ καὶ ἀρχαῖς, καὶ ἱππεῦσι τὰ πάτρια ἀποδώσομεν· πῶς οὐκ ἄξιον ὡς τάχιστα τούτοις ἐγχειρεῖν, ἵνα ἔτι ἐφ᾽ ἡμῶν ἐπίδωμεν τὴν πόλιν μετ᾽ ἀσφαλείας εὐδαιμονοῦσαν; εἴ γε μὴν ταῦτα δόξειεν ὑμῖν πράττειν, συμβουλεύσαιμ᾽ ἂν ἔγωγε πέμψαντας καὶ εἰς Δωδώνην καὶ εἰς Δελφούς, ἐπέρεσθαι τοὺς θεούς,

A priſtina reſtituatur, idque efficiatis non belli cum aliis ſocietate, ſed mittendis per Græciam legatis: nihil erit mirum, ſi Græcos omnes vobiſcum vnanimes, confœderatos, ſocios habebitis aduerſus illos, qui templum Delphicum à Phocenſibus deſertum occupare conati ſunt. Quod ſi etiam præferatis, dare vos operam, vt terra marique omnia pacata ſint: equidem cunctos exiſtimo votis experituros, vt Athenæ, ſecundum patriam cuiuſque ſuam, maxime ſaluæ ſint. Si rurſus quiſquam eſt, qui exiſtimet, bellum, quam pacem, eſſe reipublicæ noſtræ magis fructuoſum ad B pecuniam conficiundam: non video, qua ratione hæc melius diiudicari poſſint, quã ſiquis res ante geſtas conſideret, & earum qui fuerint euentus ciuitati noſtræ, ſecum reputet. Reperiet enim, quondam in pace permultum pecuniæ in vrbem inuectum, quæ omnis pecunia bello abſumta fuerit. Intelliget etiam, ſi conſiderare volet, hoc quoque tempore multos prouentus bello defeciſſe; & eos, qui percepti ſint, in omnis generis vſus exhauſtos eſſe. Iam vero pacato mari, eoſdem & auctos eſſe, & C iis vti licere ciuibus arbitratu ſuo. Si quis autem me roget, an etiam aliquo iniuria ciuitatem hanc adficiente, cenſeam cum eo pacem colendam; equidem id dicere nolim, ſed hoc potius adfirmo, nos hoſtes facilius vlciſci poſſe, ſiquidem à nobis auctor iniuriæ nullus exiſtat. Quippe ſic aduerſarij nullos habebunt armorum bellique ſocios. Sed enim ſi nihil eſt eorum, quæ à me dicta ſunt, quod fieri non poſſit, & quidem facile; ac iſtæc agendo ſi Græcis amiciores & gratiores erimus, vrbem D tutius incolemus, gloria maiore fruemur, plebs rebus omnibus ad victum neceſſariis abundabit, locupletes impenſis bellicis liberabuntur: quumque futura ſit maior omnium rerum copia, magnificentius etiam quam nunc dies feſtos celebrabimus, & templa inſtaurabimus, itemque muros & naualia reficiemus; ſacerdotibus, ſenatui, magiſtratibus, equitibus more patrio præberi ſolita reſtituemus: quo pacto non fuerit operæ pretium, nos hæc quam primum adgredi, vt etiam nobis adhuc ſu- E perſtitibus rempublicam in tuto collocatam felicemque videamus? Quod ſi vobis hæc agenda placuerit, equidem id conſilij dederim, vt aliquibus Dodonam Delphoſque miſſis, deos illos conſulatis:

an ſatius melius ve ſit huic ciuitati, tam in præſentia, quam in poſterum, hanc eius formam inſtitui. Si adnuerint, cenſerem rurſus interrogandos, quoſnam deos nobis conciliando, quam rectiſſime atque optime ſimus hæc effecturi. Quoſcumque vero deos illi ſelegerint, iis litando placatis, rem ordiri par erit. Nam quę res numine propitio ſuſcipiuntur, eas ſemper reipublicæ melius feliciusque ceſſuras, conſentaneum eſt.

A εἰ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη ἂν τῇ πόλει οὕτω κατασκευαζομένη, καὶ αὐτίκα καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον. εἰ δὲ ταῦτα συναινοῖεν, τότ' ἂν αὖ φαίην χρῆναι ἐπερωτᾶν, τίνας θεῶν προσποιούμενοι, ταῦτα κάλλιστα καὶ ἄριστα πράττοιμεν ἄν. οὓς δ' ἂν ἕλοιεν θεούς, τούτοις εἰκὸς καλλιερήσαντας ἄρχεσθαι τοῦ ἔργου. σὺν γὰρ θεῷ πραττομένων εἰκὸς καὶ τὰς πράξεις προϊέναι ἐπὶ τὸ λῷον καὶ ἄμεινον ἀεὶ τῇ πόλει.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΕΡΙ ΙΠΠΙΚΗΣ.

XENOPHONTIS DE RE EQVESTRI.

Hæc interpretatio noua eſt, & accurata.

QVONIAM rei nos equeſtris vſum adſequutos inde ducimus, quod equitando ſane longo tempore nos occupari contigerit: amicis etiam iunioribus indicare volumus, qua ratione futurum exiſtimemus, vt equos rectiſſime tractent. Scripſit quidem & Simo librum de re equeſtri, qui Athenis equum aheneum in Eleuſinio dicatum poſuit, & ab ſe præſtita in baſi cælauit. Nos autem in his, quæ forte nobis oblata ſunt huius, ſi qua cum rationibus noſtris conueniunt, ea de noſtris haud expungimus: ſed multo libentius amicis hæc quoque vel illa de cauſſa trademus, quod arbitremur, fidem nos inde maiorem inuenturos, quia vir equeſtris rei peritus in eadẽ nobiſcum ſententia fuerit. Quæcumque vero prætermiſit, nos indicare conabimur. Primum autem ſcribemus, quonam modo minime aliquis in equorum emtione circumueniatur. Itaque pulli necdum adhuc domiti corpus explorandum eſſe conſtat. Nam qui nondum conſcenditur, animi ſatis clara non præbet indicia. In corpore vero pedes primum ſpectandos dicimus. Sicut enim domus vſui nulli fuerit, ſi pulchre ſtructæ ſint partes eius ſuperiores, fundamentis inferius haud locatis, vt oportebat: ita nec bellatoris equi fuerit vſus vllus, ſi cetera bonus omnia, pedes malos habeat. Nequit enim dotibus illis aliis vti. Pedes ſic aliquis explorare queat, ſi vngulas primum ſpectet. Præſtant enim pedes

B ἘΠΕΙΔΗ, διὰ τὸ συμβῆναι ἡμῖν πολὺν χρόνον ἱππεύειν, οἰόμεθα ἔμπειροι ἱππικῆς γεγενῆσθαι, βουλόμεθα καὶ τοῖς νεωτέροις τῶν φίλων δηλῶσαι, ᾗ ἂν νομίζωμεν αὐτοὺς ὀρθότατα ἵπποις προσφέρεσθαι. συνέγραψε μὲν οὖν καὶ Σίμων περὶ ἱππικῆς, ὃς καὶ τὸν κατὰ τὸ Ἐλευσίνιον Ἀθήνησιν ἵππον χαλκοῦν ἀνέθηκε, καὶ ἐν τῷ βάθρῳ τὰ ἑαυτοῦ ἔργα ἐξετύπωσεν. C ἡμεῖς γε μέντοι ὅσοις συνετύχομεν, ταὐτὰ γνόντες ἐκείνῳ, οὐκ ἐξαλείφομεν ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ πολὺ ἥδιον παραδώσομεν αὐτὰ τοῖς φίλοις, νομίζοντες ἀξιοπιστότεροι εἶναι, ὅτι κἀκεῖνος κατὰ ταὐτὰ ἡμῖν ἔγνω, ἱππικὸς ὤν· καὶ ὅσα δὴ παρέλιπεν, ἡμεῖς πειρασόμεθα δηλῶσαι. πρῶτον δὲ γράψομεν, ὡς ἄν τις ἥκιστα ἐξαπατῷτο ἐν ἱππωνείᾳ. τοῦ μὲν τοίνυν ἔτι ἀδαμάστου πώλου * δηλονότι τὸ σῶμα δεῖ δοκιμάζειν. D τῆς γὰρ ψυχῆς οὐ πάνυ σαφῆ τεκμήρια παρέχεται ὁ μήπω ἀναβαινόμενος. τοῦ γε μὴν σώματος πρῶτον φαμὲν χρῆναι τοὺς πόδας σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὐδὲν ὄφελος ἂν εἴη, εἰ τὰ ἄνω πάνυ καλὰ ἔχοι, μὴ ὑποκειμένων οἵων δεῖ θεμελίων, οὕτω καὶ ἵππου πολεμιστηρίου οὐδὲν ἂν ὄφελος εἴη, οὐδ' εἰ τὰ ἄλλα πάντα ἀγαθὰ ἔχοι, κακόπους δ' εἴη. οὐδενὶ γὰρ ἂν δύναιτο τῶν ἀγαθῶν χρῆσθαι. πόδας δὲ ἄν τις δοκιμάζοι, πρῶτον μὲν τοὺς ὄνυχας σκοπῶν. οἱ γὰρ παχεῖς

ἀξιοπιστότερα

* δῆλον ὅτι

πολὺ τῶν λεπτῶν διαφέρουσιν εἰς εὐποδίαν. ἔπειτα οὐδὲ τοῦτο δεῖ λανθάνειν, πότερον αἱ ὁπλαί εἰσιν ὑψηλαὶ ἢ ταπειναί, καὶ ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν, ἢ χαμηλαί. αἱ μὲν γὰρ ὑψηλαὶ πόρρω ἀπὸ τοῦ δαπέδου ἔχουσι τὴν χελιδόνα καλουμένην, αἱ δὲ ταπειναὶ ὁμοίως βαίνουσι τῷ τε ἰσχυροτάτῳ, καὶ τῷ μαλακωτάτῳ τοῦ ποδός, ὥσπερ οἱ βλαισοὶ τῶν ἀνθρώπων. καὶ τῷ ψόφῳ δὲ φησι Σίμων δήλους εἶναι τοὺς εὔποδας, καλῶς λέγων. ὥσπερ γὰρ κύμβαλον ψοφεῖ πρὸς τῷ δαπέδῳ ἡ κοίλη ὁπλή. ἐπεὶ δὲ ἠρξάμεθα ἐνθένδε, ταύτῃ καὶ ἀναβησόμεθα πρὸς τὸ ἄλλο σῶμα. δεῖ τοίνυν καὶ τὰ ἀνωτέρω μὲν τῶν ὁπλῶν, κατωτέρω δὲ τῶν κυνηπόδων ὀστᾶ, μήτε ἄγαν ὀρθὰ εἶναι, ὥσπερ αἰγός (ἀντιτυπώτερα γὰρ ὄντα κόπτει τε τὸν ἀναβάτην, καὶ περιφλεγμαίνει μᾶλλον τὰ τοιαῦτα σκέλη) οὐδὲ μὴν ἄγαν ταπεινὰ τὰ ὀστᾶ δεῖ εἶναι. ψιλοῖντο γὰρ ἄν, καὶ ἑλκοῖντο οἱ κυνήποδες, εἴτ' ἐν βώλοις, εἴτ' ἐν λίθοις ἐλαύνοιτο ὁ ἵππος. τῶν γε μὴν κνημῶν τὰ ὀστᾶ παχέα χρὴ εἶναι. ταῦτα γάρ ἐστι στήριγγες τοῦ σώματος. οὐ μέντοι φλεψί γε οὐδὲ σαρξὶ παχείαις. εἰ δὲ μή, ὅταν ἐν σκληροῖς ἐλαύνηται, ἀνάγκη αἵματος ταῦτα πληροῦσθαι, καὶ * χίρσους γίγνεσθαι, καὶ παχύνεσθαι μὲν τὰ σκέλη, ἀφίστασθαι δὲ τὸ δέρμα. χαλῶντος δὲ τούτου, πολλάκις καὶ ἡ περόνη ἀποστᾶσα χωλὸν ἀπέδειξε τὸν ἵππον. τά γε μὴν γόνατα ἢν βαδίζων ὁ πῶλος ὑγρῶς κάμπτῃ, εἰκάζοις ἂν καὶ ἱππεύοντα ὑγρὰ ἕξειν τὰ σκέλη. πάντες γὰρ προϊόντος τοῦ χρόνου ὑγροτέρως κάμπτουσιν ἐν τοῖς γόνασι. τὰ δὲ ὑγρὰ δικαίως εὐδοκιμεῖ. ἀπταιστότερον γὰρ καὶ ἀκοπώτερον τὸν ἵππον τῶν σκληρῶν σκελῶν παρέχει. μηροί γε μέντοι οἱ ὑπὸ ταῖς ὠμοπλάταις ἢν παχεῖς ὦσιν, ἰσχυρότεροί τε καὶ εὐπρεπέστεροι, ὥσπερ ἀνδρός, φαίνονται. καὶ μὴν στέρνα πλατύτερα ὄντα, καὶ πρὸς κάλλος, καὶ πρὸς ἰσχύν, καὶ πρὸς τὸ μὴ ἐπαλλάξ, ἀλλὰ διὰ πολλοῦ τὰ σκέλη φέρειν, εὐφυέστερα. ἀπό γε μὴν τοῦ στέρνου ὁ μὲν αὐχὴν αὐτοῦ μὴ ὥσπερ κάπρου προπετὴς πεφύκοι, ἀλλ', ὥσπερ ἀλεκτρυόνος, ὀρθὸς πρὸς τὴν κορυφὴν ἥκοι, λαγαρὸς δὲ εἴη τὰ κατὰ τὴν συγκαμπήν. ἡ δὲ κεφαλὴ ὀστώδης οὖσα μικρὰν σιαγόνα ἔχοι. οὕτως ὁ μὲν τράχηλος πρὸ τοῦ ἀναβάτου ἂν εἴη, τὸ ὄμμα πρὸ τῶν ποδῶν ὁρῴη. καὶ βιάζεσθαι δὲ ἥκισθ' ἂν δύναιτ' ὁ τοιοῦτον σχῆμα ἔχων,

κρίσσους, *rectius* κιρσοὺς

A bonitate, ſi ſpiſſæ potius v[illegible]ſint, quam ſi tenues. Deinde nec illud negligendum, an arduæ ſint, an humiles vngulæ, tam anterius quam poſterius. Nam arduæ remotam à ſolo teſtudinem, quam vocant, habent, depreſſæ vero, tam firmiſſima, quam maxime tenera parte pedis pariter ingrediuntur, vt inter homines qui valgi dicuntur. Etiam ſonitu recte memorat Simo pedum bonitatem prodi. Nam vngula concaua ſolo impacta velut cymbalum reſonat.. Quia vero hinc orſi ſumus, indidem ad alias partes corporis adſcendemus. B Igitur oſſa, quæ ſupra vngulas ſic eminent, vt infra tamen * Cynepodas ſint, nec admodum eſſe recta debent, vt in capris; quia quum duriora ſint, equitem ſuccutiunt, & huiuſmodi crura facilius etiam inflãmantur: nec eadem oſſa debent eſſe valde depreſſa. Nam ceteroqui partes illæ cynepodum calloſæ deglabrarentur, & exulcerarẽtur, ſiue per glebas, ſeu per ſaxa ſit equus agẽdus. Oſſa tibiarum oportet eſſe craſſa. C Etenim ea corporis fulcra ſunt. Neque tamen aut venas aut carnes craſſas, habere debẽt. Nam alioquin equo per aſpera gradiente neceſſe ſit eas partes ſanguine repleri, & tumores calloſos exiſtere, craſſaq; fieri crura, cum abſceſſu cutis: quæ ſi laxior fiat, etiam ſura ſæpius abſcedit, & equo claudicandi cauſſam præbet. Iam vero ſi genua pullus inter incedendum molli flexu moueat, hoc ipſo coniecturam feceris, eum etiam habiturum agilia crura, quum ad equitationis vſum idoneus erit. D Quippe ſolent omnes genua progreſſu temporis etiam mollius & agilius inflectere. Non autem abs re mollis hæc agilitas præcipuam laudẽ habet. Nam minus & offendit & fatigatur equus talis, quam cui rigida crura ſunt. Femora ſub armis ſi craſſa ſint, robuſtiora pariter, & venuſtiora, ſicut etiam in corpore virili, videtur. Pectora quo latiora ſint, eo ſunt elegantiores & aptiores equi, ſiue formam ſpectes, ſeu robur, & vt equus non variato motu, ſed eodem diu continuato cruribus vtatur. A pectore ceruix e- E ius enata ſit, nõ prona, ſicut in verre; ſed recta velut in gallo tendat ad verticem, & laxa ſit, qua contrahitur & incuruatur. Caput ſit oſſeum, idque mandibulam paruam habeat. Sic equi collũ ante ſeſſorem erit, & oculus ante pedes ſpectabit. Formæ vero talis equus minime vi cogere ſeſſorẽ pote-

* *à pedibus caninis dictæ partes calloſæ cruris in equis, inter vngulam & ſuram.*

rit , etiamſi valde ſit animoſus. Quippe quum equi vim moliuntur, non collum & caput inflectunt, ſed extendunt. Maxillæ quoque conſiderandæ ſunt , ambæne teneræ ſint , vel duriores , an alterutra. Nam qui maxillas diſſimiles habent, ab oris altera parte contumaces fiunt. Indicia vigilantiæ potiora ſunt in oculis prominentibus, quam intra concauitatem abditis; & equus oculis eiuſmodi præditus, etiam longius proſpexerit. Nares patulæ compreſſis ad reſpirandum commodiores ſunt , & equi ſpeciem magis terribilem efficiunt. Nam & quum equus equo iraſcitur, & quum inter equitandum ferocior euadit, magis diducit nares. Vertex equi maior, aures minutiores, equinum caput elegantius reddunt. Si prominentium armorum extremitas ſit altior , & equiti ſedem magis tutam præbet, & vt armi firmius corpori adhæreant, facit. Eadem ſi duplex ſit, ad inſidendum mollior erit, quam ſimplex, & adſpectu gratior. Latera profundiora, & ad aluum turgidiuſcula, ſimul efficiunt, vt equus ad inſidendum plerumque commodior ſit , & robuſtior, & pabulo melius fruatur. Lumbi quo latiores & breuiores ſunt, eo facilius adtollit partes equus anteriores, & poſteriores facilius adtrahit : eodemque modo fit, vt venter quamminimus adpareat, qui vaſtior partim deformat equum,partim debilitat, & ad geſtandum minus aptum reddit. Coxas oportet eſſe latas & carnoſas, vt lateribus & pectori reſpondeant. Quod ſi ſolida ſint hæc omnia, leuiora ſimul ad curſum erunt, & equum magis acrem exhibebunt. Si femora equi ſub cauda diſtincta fuerint linea latiori , etiam crura poſteriora ſpatioſius ſubiiciet. Id vero ſi faciat, ſimul & pernicius ſub equite quum agitabitur, & firmius incedet; & omnia, quam aliter, erunt meliora. Licebit ex ipſis hominibus hoc coniicias. Quippe quum aliquid adtollere de terra volunt, magis omnes id crura diuaricando, quam iiſdem coniunctis , facere nituntur. Coleos equus grandes habere non debet, quod in pullo deprehendi nequit. De talis poſterioribus, deque tibiis, & calloſis crurum partibus, qui cynepodes ſunt, & de vngulis, eadem dicimus, quæ de ante-

A καὶ εἰ πάνυ θυμοειδὴς εἴη. οὐ γὰρ ἐγκάμπτοντες ἀλλ' ἐκτείνοντες τὸν τράχηλον καὶ τὴν κεφαλὴν βιάζεσθαι οἱ ἵπποι ἐπιχειροῦσι. σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ εἰ ἀμφότεραι μαλακαὶ αἱ γνάθοι, ἢ σκληραί, ἢ ἑτέραι. ἑτερόγναθοι γὰρ ὡς τὰ πολλὰ οἱ μὴ ὁμοίας τὰς γνάθους ἔχοντες γίγνονται. καὶ μὴν τό γε ἐξόφθαλμον εἶναι ἐγρηγορὸς μᾶλλον φαίνεται τοῦ κοιλοφθάλμου, καὶ ἐπὶ πλεῖον δ' αὖ ὁ τοιοῦτος ὁρῴη. καὶ μυκτῆρές γε οἱ ἀναπεπταμένοι τῶν συμπε-
B πτωκότων εὐπνοώτεροί τε ἅμα εἰσί, καὶ γοργότερον τὸν ἵππον ἀποδεικνύουσι. καὶ γὰρ ὁπόταν ὀργίζηται ἵππος ἵππῳ, ἢ ἐν ἱππασίᾳ θυμῶται, εὐρύνει μᾶλλον τοὺς μυκτῆρας. καὶ μὴν κορυφὴ μὲν μείζων, ὦτα δὲ μικρότερα ἱπποειδεστέραν τὴν κεφαλὴν ἀποφαίνει. ἡ δ' αὖ ὑψηλὴ ἀκρωμία τῷ τε ἀναβάτῃ ἀσφαλεστέραν τὴν ἕδραν, καὶ τοῖς ὤμοις καὶ τῷ σώματι ἰσχυροτέραν τὴν πρόσφυσιν παρέχεται. ἡ διπλῆ τῆς ἁπλῆς καὶ ἐγκαθῆ-
C σθαι μαλακωτέρα, καὶ ἰδεῖν ἡδίων. καὶ πλευρὰ ἡ βαθυτέρα, καὶ πρὸς τὴν γαστέρα ὀγκωδεστέρα, ἅμα εὐεδροτέρα τε, καὶ ἰσχυροτέρα, καὶ * εὐχιλότερον [εὐχολότερον] ὡς ἐπὶ πολὺ τὸν ἵππον παρέχεται. ὀσφῦς γε μὴν ὅσῳ ἂν πλατυτέρα καὶ βραχυτέρα ᾖ, τοσούτῳ ῥᾷον μὲν ὁ ἵππος τὰ πρόσθεν αἴρεται, ῥᾷον δὲ τὰ ὄπισθεν προσάγεται· καὶ ὁ κενεὼν δὲ οὕτω μικρότατος φαίνεται, ὅσπερ μέγας ὢν μέρος μέν τι καὶ αἰσχύνει, μέρος δέ τι καὶ ἀσθενέστε-
D ρον καὶ δυσφορώτερον αὐτὸν τὸν ἵππον παρέχεται. τά γε μὴν ἰσχία πλατέα εἶναι μὲν χρὴ καὶ εὔσαρκα, ἵνα ἀκόλουθα ᾖ ταῖς πλευραῖς καὶ τοῖς στέρνοις. ἢν δὲ πάντα στερεὰ ᾖ, κουφότερα ἂν τὰ πρὸς τὸν δρόμον εἴη, καὶ ὀξύτερον μᾶλλον αὖ τὸν ἵππον παρέχοιτο. μηρούς γε μὴν τοὺς ὑπὸ τῇ οὐρᾷ ἢν ἅμα πλατέᾳ τῇ γραμμῇ διωρισμένους ἔχῃ, οὕτω καὶ τὰ ὄπισθεν σκέλη διὰ πολλοῦ ὑποθήσει. τοῦ-
E το δὲ ποιῶν ἅμα γοργοτέραν τε καὶ ἰσχυροτέραν ἕξει τὴν ὑπόβασίν τε καὶ ἱππασίαν, καὶ ἅπαντα βελτίω ἔσται ἑαυτοῦ. τεκμήραιο δ' ἂν καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων. ὅταν γάρ τι ἀπὸ τῆς γῆς ἄρασθαι βούλωνται, διαβαίνοντες πάντες μᾶλλον, ἢ συμβεβηκότες ἐπιχειροῦσιν αἴρεσθαι. τούς γε μὴν ὄρχεις δεῖ μὴ μεγάλους τὸν ἵππον ἔχειν, ὃ οὐκ ἔστι πώλου κατιδεῖν. περὶ γε μὴν τῶν * κάτωθεν [ὄπισθεν] ἀστραγάλων, ἢ κνημῶν, καὶ κυνηπόδων, καὶ ὁπλῶν, τὰ αὐτὰ λέγομεν, ἅπερ περὶ τῶν ἐμ-

πρόσθεν. γράψαι δὲ βούλομαι καὶ ἐξ ὧν ἂν περὶ μεγέθους ἥκιστα ἀποτυγχάνοι τις. ὅτου γὰρ ἂν ὦσιν αἱ κνῆμαι εὐθὺς γιγνομένου ὑψηλόταται, οὗτος μέγιστος γίγνεται. προϊόντος γὰρ τοῦ χρόνου πάντων τῶν τετραπόδων αἱ μὲν κνῆμαι εἰς μέγεθος οὐ μάλα αὔξονται, πρὸς δὲ ταύτας, ὡς ἂν συμμέτρως ἔχῃ, συναύξεται καὶ τὸ ἄλλο σῶμα. εἶδος μὲν δὴ πώλου οὕτω δοκιμάζοντες, μάλιστ' ἂν ἡμῖν δοκοῦσι τυγχάνειν εὔποδος καὶ ἰσχυροῦ καὶ εὐσάρκου καὶ εὐσχήμονος καὶ εὐμεγέθους. εἰ δέ τινες αὐξανόμενοι μεταβάλλοιεν, ὅμως οὕτω θαῤῥοῦντες δοκιμάζοιμεν. πολλῷ γὰρ πλείονες εὔχρηστοι ἐξ αἰσχρῶν, ἢ ἐκ τοιούτων αἰσχροὶ γίγνονται. ὅπως γε μὴν δεῖ πωλεύειν, δοκεῖ ἡμῖν γραπτέον εἶναι. τάττονται μὲν γὰρ δὴ ἐν ταῖς πόλεσιν ἱππεύειν οἱ τοῖς χρήμασί τε ἱκανώτατοι, καὶ τῆς πόλεως οὐκ ἐλάχιστον μετέχοντες. πολὺ δὲ κρεῖττον τοῦ πωλοδάμνην εἶναι, τὸν μὲν νέον εὐεξίας τε ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἑαυτοῦ, καὶ ἱππικῆς, ἢ ἐπιστάμενον ἤδη ἱππάζεσθαι μελετᾶν· τὸν δὲ πρεσβύτερον τοῦ τε οἴκου, καὶ τῶν φίλων, καὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ τῶν πολεμικῶν μᾶλλον, ἢ ἀμφὶ πώλευσιν διατρίβειν. ὁ μὲν δὴ, ὥσπερ ἐγὼ, γιγνώσκων περὶ πωλείας, * δηλονότι ἐκδώσει τὸν πῶλον. χρὴ μέντοι, ὥσπερ τὸν παῖδα ὅταν ἐπὶ τέχνην ἐκδῷ, συγγραψάμενον ἃ δεήσει ἐπιστάμενον ἀποδοῦναι, οὕτως ἐκδιδόναι. ταῦτα γὰρ ὑποδείγματα ἔσται τῷ πωλοδάμνῃ ὧν δεῖ ἐπιμεληθῆναι, εἰ μέλλει τὸν μισθὸν ἀπολήψεσθαι. ὅπως μέντοι πρᾶός τε καὶ χειροήθης, καὶ φιλάνθρωπος ὁ πῶλος * ἐκδιδόται τῷ πωλοδάμνῃ ἐπιμελητέον. * τὸ γὰρ τοιοῦτον οἴκοι τε τὰ πλεῖστα, καὶ διὰ τοῦ ἱπποκόμου ἀποτελεῖται, ἢν ἐπίστηται τὸ μὲν πεινῆν, καὶ διψῆν, * καὶ μὴ ὀργίζεσθαι παρασκευάζειν, μετ' ἠρεμίας γίγνεσθαι τῷ πώλῳ· τὸ δὲ φαγεῖν, καὶ πιεῖν, καὶ τῶν λυπούντων ἀπαλλάττεσθαι, δι' ἀνθρώπων. τούτων γὰρ γιγνομένων ἀνάγκη μὴ μόνον φιλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ποθεῖσθαι ὑπὸ πώλων ἀνθρώπους. καὶ ἅπτεσθαι δὲ χρὴ ὧν ψηλαφωμένων ὁ ἵππος μάλιστα ἥδεται. ταῦτα δ' ἐστὶ τά τε λασιώτατα, καὶ οἷς αὐτὸς ἥκιστα δύναται ὁ ἵππος, ἤν τι λυπῇ αὐτὸν, ἐπικουρεῖν. προστετάχθω δὲ τῷ ἱπποκόμῳ καὶ τὸ δι' ὄχλου διάγειν, καὶ παν-

δηλονότι

ἐκδιδῶται * τῶν γὰρ τοιούτων

ἢ ὀργίζεσθαι

A rioribus. Nunc ea ſcribere volo, de quibus equi magnitudinem coniiciens, minime quiſpiam aberrauerit. Cuius enim pulli tibiæ ſtatim ab ortu fuerint altiores, is maximus fieri ſolet. Nam omnium quadrupedum tibiæ progreſſu temporis magnitudine non admodum creſcunt, ſed proportione quadam apta corpus etiam reliquum pro ratione tibiarum ſumit incrementum. Qui formam pulli ad hunc modum explorant, facile conſecuturi nobis equum videntur, qui pedes habeat bo-
B nos, & robuſtus ſit, & corpulentus, & elegans, & iuſtæ magnitudinis. Si maxime quidam inter creſcendum mutantur, nos tamen hæc confidenter in explorando ſequi poſſimus. Nam longe plures ex deformibus pulchri, quam ex pulchris deformes fiunt. Scribendum etiam nobis videtur, quomodo pulli ſint inſtituendi. Res equeſtris in vrbibus mandari ſolet iis, quibus opes inprimis idoneæ ſunt, & reipublicæ pars non minima creditur. Longe
C vero ſatius eſt, vt iuuenis quidem, tum valetudinis ſuæ tum equeſtris rei ſtudioſus ſit, aut ſi iam equitare norit, vt exerceatur, quàm vt pullorum ſit domitor; prouectior autem, vt domus, amicorum, ciuilium bellicarumque rerum curam potius gerat, quam pullis inſtituendis occupetur. Si quis autem de pullis idem mecum ſentit; pullum inſtituendum locabit, & ita quidem; vt non aliter, ac ſi puerum artis alicuius diſcendæ cauſſa locet, ſcripto complectatur, quomodo inſtructum ſibi red-
D di velit. Id enim oſtendet domitori, quid efficere ſtudio ſuo debeat, ſi mercede potiri velit. Opera vero danda, vt pullum domitor manſuetum, tractabilem, hominum amantem accipiat. Horum pleraque domi efficiunt equiſones, ſi norint, etiam ſine labore famem, ſitim, irritationem in pullis exiſtere: ſed eoſdem non niſi per homines & pabulo, & potu potiri, & rebus moleſtis liberari poſſe. Nam hac ratione non tantum à pullis homines diligi, ſed expeti quoque neceſſe eſt. Etiam illa tangen-
E da ſunt, quorum contrectatione ſolet equus inprimis delectari. Sunt autem hæc, quæ ſpiſſitudine pilorum abundant, & quibus, ſi moleſtum aliquid accidat, opem ipſe ferre nequit. Equiſoni quoque præcipiatur, vt pullũ per turbam ducat, & ad va-

rias ſpecies, varios ſtrepitus atque ſonos propius admoueat. Horum ſi qua reformidat pullus, non à ſæuiente, ſed deleniente doceri debet, eſſe illa minime terribilia. De pullis inſtituendis hæc minus perito præſcripſiſſe, mea quidem opinione ſatis eſt. Iam vbi quis equum comparare vult, qui agitari cœperit; admonitiones quaſdam adſcribemus, quas ſcire debet, qui nolit equorum in emtione circumueniri. Primum non ignoret, quæ ſit ætas equi. Nam qui dentes pullinos, ætatis indices, amiſit; neque ſpe delectat, nec perinde reuendibilis eſt. Vbi iuuenem eſſe conſtiterit, cognoſcendum eſt, quomodo frænum ore, verticis habenas ad aures admittat. Id vero nequit obſcurum eſſe ſi frænum in conſpectu emtoris & iniiciatur, & eximatur. Hinc animaduertendum, quonam modo equitem dorſo ſuſcipiat. Ex equis enim plerique difficulter admittunt, quæ iam ante intelligunt admiſſa laborandi neceſſitatem ſibi adlatura. Hoc quoque conſiderandum, an conſcenſus, ab equis aliis digredi velit, vel an equos adſtantes inſpectans, ad eos ſeſſorem auferat. Sunt etiam, qui propter educationem malam ex ipſis agitationibus ſe fuga domum recipiunt. Ex oris altera parte duriores prodit equitatio, quæ * pedica nominatur; ac multo magis, ipſa equitationis mutatio. Nam plerique ſeſſorem auferre non conantur, niſi ſimul & ab improbiore maxilla iuuentur, & impetus ipſe domum tendat. Etiam ſciri oportet, an dimiſſus ad curſum celeriorem paullo momento inhibeatur, & an reuerti velit. Hoc quoque non ignorari conducit, an excitatus ictu perinde, ac prius, parere velit. Quippe nullius vſus eſt & famulus, & exercitus contumax. Equus vero contumax non tantum inutilis eſt, ſed etiam ſæpenumero perpetrat ea quæ proditor ſolet. Et quia nobis equum bellatorem comparandum ſuſcepimus, periculum eius faciundum in omnibus, quæ in bello tentari conſueuerunt. Ea vero ſunt, tranſilire foſſas, ſuperare muros, in tumulos euadere cum impetu, de tumulis deſilire. Faciundum quoque periculum, & ſurſum agitando per accliuia, & per decliuia, & per tranſuerſa. Nam his omnib. & animus exploratur, an tolerans; & corpus,

* quod in ea cōſtringātur equi ad certam ingrediēdi rationem vel inuiti; tamquam pedica.

A ποδαπαῖς μὲν ὄψεσι, παντοδαποῖς δὲ ψό-
φοις πλησιάζειν. τούτων δὲ ὁπόσα μὲν ὁ πῶ-
λος φοβῆται, οὐ χαλεπαίνοντα δεῖ, ἀλλὰ πραΰ-
νοντα διδάσκειν, ὅτι οὐ δεινά ἐστι. καὶ περὶ μὲν
πωλείας ἀρκεῖν μοι δοκεῖ τῷ ἰδιώτῃ εἰπεῖν
τοσαῦτα πράττειν. ὅταν γε μὴν ἱππαζόμε-
νον ὠνῆταί τις, ὑπομνήματα γράψομεν, ἃ
δεῖ καταμανθάνειν τὸν μέλλοντα μὴ ἐξαπα-
τᾶσθαι ἐν ἱππωνείᾳ. πρῶτον μὲν τοίνυν μὴ
λαθέτω αὐτόν, τίς ἡλικία. ὁ γὰρ μηκέτι ἔχων
B γνώμονας, οὔτ' ἐλπίσιν εὐφραίνει, οὔτε ὁ-
μοίως εὐαπάλλακτος γίγνεται. ὁπότε δὲ ἡ νεό-
της σαφής, δεῖ αὖ μὴ λαθεῖν, πῶς μὲν εἰς τὸ
στόμα δέχεται τὸν χαλινόν, πῶς δὲ περὶ τὰ ὦτα
τὴν κορυφαίαν. ταῦτα δὲ ἥκιστ' ἂν λανθά-
νοι, εἰ ὁρῶντος μὲν τοῦ ὠνουμένου ἐμβάλλοι-
το ὁ χαλινός, ὁρῶντος δ' ἐξαιροῖτο. ἔπειτα δὲ
προσέχειν δεῖ τὸν νοῦν, πῶς ἐπὶ τὸν νῶτον δέ-
χεται τὸν ἀναβάτην. πολλοὶ γὰρ ἵπποι χα-
C λεπῶς προσίενται, ἃ πρόδηλα αὐτοῖς ἐστιν,
ὅτι προσέμενοι πονεῖν ἀναγκασθήσονται. σκε-
πτέον δὲ καὶ τόδε, εἰ * ἀναβαθεὶς ἐθέλει ἀφ'
ἵππων ἀποχωρεῖν, ἢ εἰ παρεστηκότας * ἱπ-
πέων μὴ ἐκφέρει πρὸς τούτους. εἰσὶ δὲ οἳ
διὰ κακὴν ἀγωγὴν καὶ πρὸς τὰς οἴκαδε
ἀφόδους φεύγουσιν ἐκ τῶν ἱππασιῶν. τούς
γε μὴν ἑτερογνάθους μηνύει μὲν καὶ ἡ πέ-
δη καλουμένη ἱππασία, πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ
D τὸ μεταβάλλεσθαι τὴν ἱππασίαν. πολλοὶ γὰρ
οὐκ ἐγχειροῦσιν ἐκφέρειν, ἢν μὴ ἅμα συμ-
βῇ ἥ τε ἄδικος γνάθος, καὶ ἡ πρὸς οἶκον ἐκ-
φορά. δεῖ γε μὴν εἰδέναι καὶ εἰ ἀφεθεὶς εἰς
τάχος ἀναλαμβάνεται ἐν βραχεῖ, καὶ εἰ ἀπο-
στρέφεσθαι ἐθέλει. ἀγαθὸν δὲ μὴ ἄπειρον εἶ-
ναι, εἰ καὶ πληγῇ ἐγερθεὶς ἐθέλει ὁμοίως πεί-
θεσθαι. ἄχρηστον μὲν γὰρ δήπου καὶ οἰκέτης,
καὶ στράτευμα ἀπειθές. ἵππος δὲ ἀπειθὴς οὐ
μόνον ἄχρηστος, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὅσα περ
E προδότης διαπράττεται. ἐπεὶ δὲ πολε-
μιστήριον ἵππον ὑπεθέμεθα ὠνεῖσθαι, λη-
πτέον πεῖραν ἁπάντων, ὅσων περ καὶ ὁ πόλε-
μος πεῖραν λαμβάνει. ἔστι δὲ ταῦτα, τάφρους
διαπηδᾶν, τειχία ὑπερβαίνειν, ἐπ' ὄχθους
ἀνορούειν, ἀπ' ὄχθων καθάλλεσθαι, καὶ πρὸς ἄναντες δέ, καὶ κατὰ πρανοῦς, καὶ πλά-
για ἐλαύνοντα πεῖραν λαμβάνειν. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὴν ψυχήν, εἰ καρτερά, καὶ τὸ

ἀναβαθεὶς ἱππεύων, aut ἱππέων

A σῶμα, εἰ ὑγιὲς, βασανίζει. οὐ μέντοι τὸν μὴ καλῶς πάνυ ταῦτα ποιοῦντα ἀποδοκιμαστέον. πολλοὶ γὰρ οὐ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἄπειροι εἶναι, τούτων ἐλλείπονται. μαθόντες δὲ, καὶ ἐθισθέντες, καὶ μελετήσαντες, καλῶς ἂν ταῦτα πάντα ποιοῖεν, * εἰ δ' ἄλλως ὑγιεῖς καὶ μὴ κακοὶ εἶεν. τούς γε μέντοι * ὑπόπτας φυλακτέον. οἱ γὰρ ὑπέρφοβοι βλάπτειν μὲν τοὺς πολεμίους ἀφ' ἑαυτῶν οὐκ ἐῶσι, τὸν δὲ ἀναβάτην ἔσφηλάν τε πολλάκις, καὶ εἰς τὰ χαλεπώτατα ἐνέβαλον. **B** δεῖ δὲ καὶ εἴ τινα χαλεπότητα ἔχοι ὁ ἵππος, καταμανθάνειν, εἴτε πρὸς ἵππους, εἴτε πρὸς ἀνθρώπους, καὶ εἰ * δυσγάργαλίς γε εἴη. πάντα γὰρ ταῦτα χαλεπὰ τοῖς κεκτημένοις γίγνεται. τάς δέ γε τῶν χαλινώσεων καὶ ἀναβάσεων ἀποκωλύσεις, καὶ τἄλλα * δινεύματα, πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον καταμάθοι τις, εἰ πεπονηκότος ἤδη τοῦ ἵππου πάλιν πειρῷτο ποιεῖν ταῦτα, ὅσαπερ πρὶν ἄρξασθαι ἱππεύειν. **C** ὅσοι δ' ἂν πεπονηκότες ἐθέλωσι πάλιν πόνους ὑποδύεσθαι, ἱκανὰ τεκμήρια παρέχονται ταῦτα ψυχῆς * καρτερᾶς. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, ὅς τις εὔπους μὲν εἴη, πρᾶος δὲ, ἀρκούντως δὲ ποδώκης, ἐθέλοι δὲ καὶ δύναιτο πόνους ὑποφέρειν, πείθοιτο δὲ μάλιστα, οὗτος ἂν εἰκότως ἀλυπότατός τ' εἴη καὶ σωτηριώτατος τῷ ἀμβάτῃ ἐν τοῖς πολεμικοῖς. οἱ δὲ ἢ διὰ βλακείαν ἐλάσεως πολλῆς δεόμενοι, ἢ, διὰ τὸ ὑπέρθυμοι εἶναι, πολλῆς **D** θωπείας τε καὶ πραγματείας, ἀσχολίαν μὲν ταῖς χερσὶ τοῦ ἀναβάτου παρέχουσιν, ἀθυμίαν δ' ἐν τοῖς κινδύνοις. ὅταν γε μὴν ἀγασθεὶς ἵππον πρίηταί τις, καὶ οἴκαδε ἀγάγηται, καλὸν μὲν ἐν τοιούτῳ τῆς οἰκίας τὸν σταθμὸν εἶναι, ὅπου πλειστάκις ὁ δεσπότης ὄψεται τὸν ἵππον· ἀγαθὸν δὲ οὕτω κατεσκευάσθαι τὸν ἱππῶνα, ὥστε μηδὲν μᾶλλον οἷόν τ' εἶναι τὸν τοῦ ἵππου σῖτον κλαπῆναι ἐκ τῆς φάτνης ἢ τὸν τοῦ δεσπότου ἐκ τοῦ ταμιείου. **E** ὁ δὲ τούτου ἀμελῶν, ἐμοὶ μὲν ἑαυτοῦ δοκεῖ ἀμελεῖν. δῆλον γὰρ, ὅτι ἐν τοῖς κινδύνοις τὸ αὑτοῦ σῶμα τῷ ἵππῳ ὁ δεσπότης παρακατατίθεται. ἔστι δὲ οὐ μόνον τοῦ μὴ κλέπτεσθαι ἕνεκα τὸν σῖτον ἀγαθὸς ὁ ἐχυρὸς ἱππών, ἀλλ' ὅτι καὶ ὅταν μὴ ἐκκομίζῃ τὸν σῖτον ὁ ἵππος, φανερὸν γίγνεται. τοῦτο δ' ἄν τις αἰσθανόμενος γιγνώσκοι, ὅτι ἢ τὸ * στόμα ὑπερεμοῦν δεῖται θεραπείας, ἢ κόπου ἐνόντος δεῖται ἀναπαύσεως, ἢ κριθίασις ἢ ἄλ-

εἰ γ' ἄλλως

τοὺς ἵππους φασὶ ῥαδίως παραπτομένους, ὑπόπτας λέγεσθαι.

δυσαργάλιστος εἴη.

δινεύματα

καρτερᾶς

σῶμα, male.

A corpus, an ſanum ſit. Non tamen is, qui hæc non admodum bene præſtat, reiiciendus eſt. Etenim plerique, non quia non poſſint, ſed quia rudes ſint, in his deficiunt. At vero ſi didicerint, & adſuefacti ſint, & exercitati, hæc omnia recte præſtiterint; modo ſani ſint, & non ignaui. * Suſpicaces tamen cauendi. Nam qui valde formidoloſi ſunt, vt hoſtem de ſe lædi non ſinunt, ita ſæpenumero etiam in grauiſſima pericula coniecto ſeſſori detrimentum adtulerunt. Cognoſcendum quoque, **B** num aliqua ſæuities inſit equo, vel aduerſus equos, vel aduerſus homines; & an ſe titillari non patiatur. Etenim hæc omnia non poſſunt non iis eſſe grauia, qui equum talem poſſident. An autem ſe frænari, & conſcendi. ac vel in gyrum, vel aliter agitari recuſet, multo facilius cognouerit aliquis; ſi poſt exhauſtos ab equo labores, rurſus ea facere, quæ prius ante agitationem, adgrediatur. Quippe ſi qui laboribus exhauſtis, iterum labores ſubire **C** volunt; indicia ſatis idonea firmi ac tolerantis animi præbent. Ad ſummam, is equus, cui boni ſunt pedes, qui manſuetus eſt, qui ſatis velox, qui ſuſtinere labores & velit & poſſit, ac maxime qui pareat; in actionibus bellicis equiti hauddubie nec vllius rei grauis, & ſalutis auctor imprimis exiſtet. Qui vero vel propter ignauiam multum impellendi ſunt, vel propter animoſitatem nimiam magno cum labore demulcendi; pariter & negotium mani- **D** bus equitis exhibent, & in periculis exanimant. Iam vbi quis equum ſibi probatum comparauerit, ac domum duxerit; commodum erit, ea parte domus eſſe ſtabulum, vbi dominus equum creberrime conſpiciet; commodum, ſic equile conſtrui, vt non magis equi pabulum è præſepi, quam domini cibus è penu ſubtrahi furto poſſit. Qua quidem in re qui negligens eſt, ſeipſum negligere mihi videtur. Nam perſpicuum eſt, dominum in periculis equo corpus ſuum credere. Nec tantum hanc commoditatem habet equile **E** munitum, ne pabulum furto ſubtrahatur; ſed etiam vt conſtet, quando pabulum equus è præſepi non egerat. Id vero ſi quis ſentiat, intelligat licet, vel os eius ad nauſeam vſque humoris abundans, remedij alicuius indigere, vel laſſum corpus quiete reficiendum, vel ordei faſtidium, vel

* Suſpicaces equi ſunt, qui facilè ſibi metuunt.

alium quemdam languorem obrepere. Sunt autem omnia non aliter ac in homine, magis ab initio etiam in equo curabilia; quam vbi vel inhæſere morbo firmius, vel in eis peccatum fuerit. Quemadmodum vero & pabuli, & exercitiorum equi ratio haberi debet, vt corpus robuſtum efficiatur; ita pedes quoque muniendi ſunt. Humida læuiaque ſtabula bonas etiam à natura corrumpunt vngulas. Itaque ne ſtabula ſint humida, defluxum habere debent; ne læuia, lapides coniunctim defoſſos, qui magnitudine pares ſint vngulis. Nam huiuſmodi ſtabula pedes inſiſtentium lapidibus equorum ſolidiores efficiunt. Secundum hæc in locum equus educendus curatori, quo deſtringatur; & poſt prandij pabulum ſolutis loris remouendus à præſepi, quo iucundius ad pabulum veſpertinum accedat. Vt autem & ſtabulum exterius optimum ſit, & equi pedes corroboret; lapidum rotundorum palmarium, * minæ pondus habentium, plauſtra quatuor aut quinque paſſim ſubſternat, & ferreo labro includat, ne diffundantur. Quippe dum his inſtiterit, numquam non diei partem aliquam velut in via lapidea ingrediendo exiget. Neceſſe eſt etiam, vt vngulis perinde vtatur, dum & deſtringitur, & pungitur, atque inter incedendum. Pedum quoque teſtudines à lapidibus hoc modo ſubſtratis ſolidantur. Sicut autem vngularum, quo firmæ ſint; ita etiam oris, vt ſit tenerum, cura geri debet. Eadem vero & hominis carnem, & os equi tenerius efficiunt. Videtur etiam nobis viri equeſtris eſſe, vt equiſonem edoctum habeat, quomodo cum equo ſit agendum. Ac primum ſcire hunc oportet, numquam præſepialis capiſtri nodum ea parte capitis adſtringendum, cui verticis habenç adhiberi ſolent: Quum enim equus ad præſepe frequenter caput mouere conſueuerit, niſi capiſtrum auribus ita ſit adplicatum, vt non noceat; ſæpenumeto partes illas exulcerat. Ob eas autem exulcerationes fieri neceſſe eſt, vt equus & ad frænandum & ad deſtringendum ſe difficiliorem præbeat. Fuerit hoc quoque bonum, vt equiſo mandatum eſferendi cottidie fimi, & ſtramentorum equi, vnum aliquem in locum, habeat. Id enim ſi faciat, ſimul eo labore nullo negotio defungetur, & equo proderit. Etiam ſciat equiſo camũ equo admouendũ, ſiue ad deſtrictionẽ, ſeu ad volutabrũ educat.

* hoc eſt, libræ, fere.

A λη τις ἀρρωστία ὑποδύεται. ἔστι δὲ ὥσπερ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ ἵππῳ ἀρχόμενα πάντα εὐιατότερα, ἢ ἐπειδὰν ἐνσκιρρωθῇ τε καὶ ἐξαμαρτηθῇ τὰ νοσήματα. ὥσπερ δὲ τοῦ ἵππου σίτου τε καὶ γυμνασίων ἐπιμελητέον, ὅπως ἂν τὸ σῶμα ἰσχύῃ, οὕτω καὶ τοὺς πόδας ἀσκητέον. τὰ μὲν τοίνυν ὑγρά τε καὶ λεῖα τῶν σταθμῶν λυμαίνεται καὶ ταῖς εὐφυέσιν ὁπλαῖς. * τὰ δέ, ὡς μὲν μὴ ὑγρὰ εἶναι, ἀπόρρυτα· ὡς δὲ μὴ λεῖα, λίθους ἔχοντα κατωρωρυγμένους πρὸς ἀλλήλους, παραπλησίους ὁπλαῖς τὸ μέγεθος. τὰ γὰρ τοιαῦτα B σταθμὰ καὶ * ἀφεστηκότων ἅμα στερεοῖ τοὺς πόδας. ἔπειτά γε μὴν τῷ ἱπποκόμῳ ἐξακτέον μὲν τὸν ἵππον ὅπου ψήξει, μεταδετέον δὲ μετὰ τὸ ἄριστον ἀπὸ τῆς φάτνης, ἵν' ἥδιον ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἴῃ. ὡς δ' ἂν αὖ ὁ ἔξω σταθμὸς βέλτιστος εἴη καὶ τοὺς πόδας * κατευρώοι, [εἰ] λίθων στρογγύλων * ἀμφιτόμων ὅσον μναιαίων ἁμάξας τέτταρας καὶ πέντε χύδην καταβάλλοι * περιχειλώσας σιδήρῳ, ὡς ἂν μὴ σκεδαννύωνται) ἐπὶ γὰρ C τούτων ἑστηκώς, ὥσπερ ἐν ὁδῷ λιθώδει ἀεὶ μέρος τῆς ἡμέρας πορεύοιτο. ἀνάγκη δὲ καὶ ψηχόμενον καὶ μυωπιζόμενον χρῆσθαι ταῖς ὁπλαῖς καθάπερ ὅταν βαδίζῃ. καὶ τὰς χελιδόνας δὲ τῶν ποδῶν οἱ οὕτω κεχυμένοι λίθοι στερεοῦσιν. ὡς δὲ περὶ τῶν ὁπλῶν, ὅπως καρτεραὶ ἔσονται, οὕτως καὶ περὶ τῶν στομάτων, ὅπως μαλακὰ ἔσται, ἐπιμελεῖσθαι δεῖ. τὰ δ' αὐτὰ ἀνθρώπου τε σάρκα καὶ ἵππου στόμα ἀπαλύνει. ἱππικοῦ δὲ D ἀνδρὸς ἡμῖν δοκεῖ εἶναι, καὶ τὸν ἱπποκόμον πεπαιδεῦσθαι, ἃ δεῖ περὶ τὸν ἵππον πράττειν. πρῶτον μὲν τοίνυν τῆς ἐπιφατνιδίας φορβειᾶς ἐπίστασθαι αὐτὸν δεῖ μήποτε τὸ ἅμμα ποιεῖσθαι ἔνθαπερ ἡ κορυφαία περιτίθεται. πολλάκις γὰρ κινῶν ὁ ἵππος ἐπὶ τῇ φάτνῃ τὴν κεφαλήν, εἰ μὴ ἀσινὴς ἡ φορβειὰ περὶ τὰ ὦτα ἔσται, πολλάκις ἂν ἕλκη ποιοίη. ἑλκουμένων γε μὴν τούτων ἀνάγκη τὸν ἵππον καὶ περὶ τὸ χαλινοῦσθαι καὶ περὶ τὸ ψήχεσθαι δυσκολώτερον εἶναι. E ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ τετάχθαι τῷ ἱπποκόμῳ, καθ' ἡμέραν τὴν κόπρον καὶ τὰ ὑποστρώματα τοῦ ἵππου ἐκφέρειν εἰς ἓν χωρίον· τοῦτο γὰρ ποιῶν αὐτός τ' ἂν ῥᾷστα ἀπαλλάττοι, καὶ ἅμα τὸν ἵππον ὠφελοίη. εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν ἱπποκόμον καὶ τὸν κημὸν περιτιθέναι τῷ ἵππῳ, καὶ ὅταν ἐπὶ ψῆξιν καὶ ὅταν ἐπὶ κυλίστραν ἐξάγῃ.

δεῖ δὲ, ὡς μὲν μὴ ὑγρὰ, εἶναι ἀπόρρυτα.

ἐφεστηκότων

* καρτερωνύοι

* ἀμφιδόχμων

* περιχειλώσας

A καὶ ἀεὶ δὲ ὅποι ἂν ἀχάλινον ἄγῃ, κημοῦν δεῖ. ὁ γὰρ κημὸς ἀναπνεῖν μὲν οὐ κωλύει, δάκνειν δὲ οὐκ ἐᾷ. καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν δὲ * περιχείμενος μᾶλλον ἐξαιρεῖ τῶν ἵππων. καὶ μὴν δεσμεύειν τὸν ἵππον ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς δεῖ. πάντα γὰρ, ὁπόσα ἂν δυσκολῇ περὶ τὸ πρόσωπον ὁ ἵππος, ἐκνεύειν πέφυκεν ἄνω. ἐκνεύων γε μὴν οὕτω δεδεμένος χαλᾷ μᾶλλον, ἢ διασπᾷ τὰ δεσμά. ἐπειδὰν δὲ ψήχῃ, ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς χαίτης. μὴ γὰρ καθαρῶν B τῶν ἄνω ὄντων, μάταιον τὰ κάτω καθαίρειν. ἔπειτα δὲ κατὰ μὲν τὸ ἄλλο σῶμα πᾶσι τοῖς τῆς καθάρσεως ὀργάνοις ἀνιστάντα δεῖ τὴν τρίχα σοβεῖν τὴν κόνιν κατὰ φύσιν τῆς τριχός, τῶν δ' ἐν τῇ ῥάχει τριχῶν ἄλλῳ μὲν ὀργάνῳ οὐδενὶ δεῖ ἅπτεσθαι, ταῖς δὲ χερσὶ τρίβειν καὶ ἁπαλύνειν ᾗ περ φύσει κέκλινται. ἥκιστα γὰρ ἂν βλάπτοι τὴν ἕδραν τοῦ ἵππου. ὕδατι δὲ καταπλύνειν τὴν κεφαλὴν χρή. ὀστώδης γὰρ οὖσα, εἰ σιδήρῳ C ἢ ξύλῳ καθαίροιτο, λυποῖ ἂν τὸν ἵππον. καὶ τὸ προκόμιον δὲ χρὴ βρέχειν. καὶ γὰρ αὗται ἐπιμήκεις οὖσαι αἱ τρίχες, ὁρᾶν μὲν οὐ κωλύουσι τὸν ἵππον, ἀποσοβοῦσι δὲ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ λυποῦντα. καὶ * τὸν θεὸν δὲ οἴεσθαι χρὴ δεδωκέναι ταύτας τὰς τρίχας ἵππῳ ἀντὶ τῶν μεγάλων ὤτων, ἃ ὄνοις τε καὶ ἡμιόνοις ἔδοσαν ἀλεξητήρια περὶ τῶν ὀμμάτων. καὶ οὐρὰν δὲ, καὶ χαίτην πλύνειν χρή, ἐπείπερ αὔξειν δεῖ D τὰς τρίχας, τὰς μὲν ἐν τῇ οὐρᾷ, ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ἐξικνούμενος ἀποσοβῇ ὁ ἵππος τὰ λυποῦντα· τὰς δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ, ὅπως τῷ ἀναβάτῃ ὡς ἀφθονωτάτη ἀντίληψις ᾖ. δέδοται δὲ παρὰ θεῶν καὶ ἀγλαΐας ἕνεκα ἵππῳ χαίτη, καὶ * προκόμιοί τε, καὶ οὐρά. τεκμήριον δέ. αἱ γὰρ ἀγελαῖαι τῶν ἵππων οὐχ ὁμοίως ὑπομένουσι τοὺς ὄνους ἐπὶ τῇ ὀχείᾳ, ἕως ἂν κομῶσιν. οὗ ἕνεκα καὶ ἀποκείρουσι πρὸς τὴν ὀχείαν τὰς ἵππους ἅπαντες οἱ ὀνοβατοῦντες. τὴν γε μὴν τῶν σκελῶν κατάπλυσιν ἀ- E φαιροῦμεν· ὠφελεῖ μὲν γὰρ οὐδέν, βλάπτει δὲ τὰς ὁπλὰς ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν βρέξις. καὶ τὴν ὑπὸ γαστέρα δὲ ἄγαν κάθαρσιν μειοῦν χρή. αὕτη γὰρ λυπεῖ μὲν μάλιστα τὸν ἵππον. ὅσῳ δ' ἂν καθαρώτερα ταῦτα γίγνηται, τοσούτῳ πλείονα τὰ λυποῦντα ἀθροίζει ὑπὸ τὴν γαστέρα. ἢν δὲ καὶ πάνυ διαπονήσηταί τις ταῦτα, οὐ φθάνει τε ἐξαγόμενος ὁ ἵππος, καὶ εὐθὺς ὅμοιός ἐστι

περικήμενος ὁ κημὸς μᾶλλον

τις θεὸς

προκόμιόν τι

Adeoque ſemper, quocumque duxerit equum ſine fræno, camum adhibere debet. Quippe camus vt reſpirationem non impedit, ita mordere non ſinit: idemque ſi equis adhibitus ſit, magis ab inſidiis homini ſtruendis auocat. Supra caput adligari debet equus. Nam omnia, quæ circum os equo moleſta contingunt, ſurſum elato capite declinare ſolet. Itaque ſic adligatus ſi quid declinet, laxat potius vincula, quam rumpit. Strigili vſurus, à capite ac iuba incipiat. Nam fruſtra ſit, inferiora purgare, ſi ſuperiora necdum munda ſint. Deinde reliquo corpore cunctis ad expurgandos equos factis inſtrumentis erigere pilos, & puluerem extergere pro natura pilorum debet: at ſpinæ pilos alio nullo tāget inſtrumento, niſi quod manibus eos fricabit, & ſecundum naturalem eorum ſitum emolliet. Quippe ſic illam in equo ſellam quamminimum læſerit. Aqua caput eluendum eſt. Quum enim oſſeum ſit, dolorem ſentiet equus, ſi ferro vel ligno purgetur. Iuba quoque anterior humectanda. Quum enim prolixi ſunt hi capilli, ſicut equum in adſpiciendo non impediunt: ita depellunt ab oculis, ſi qua moleſta iis accidant. Deos quoque putandum, hos equo capillos aurium magnarum loco dediſſe, quas aſinis & mulis ad depellendas oculorum iniurias conceſſerunt. Eluenda quoque cauda cum iuba, quo capilli creſcant; caudæ quidem, vt eam longiſſime porrigens equus, abigere moleſta poſſit; colli vero, vt adminiculum, quod adprehendat conſcenſor, copioſum habeat. Etiam venuſtatis cauſſa diuinitus equo iuba, capillus anterior, cauda contigit. Eius argumentum hoc fuerit, quod equæ gregariæ non perinde aſinos ad coitum admittant, dum turbatæ ſunt. Propterea tondent ad coitum equas omnes illi, qui volunt, vt ab aſinis ineantur. Crura ceteris membris abluendis eximimus. Vt enim vtilitatis nihil habet, ita etiam noxia eſt vngularum humectatio cottidiana. Nimia quoque repurgatio eorum, quæ ſub aluo ſunt, moderanda. Nam equo maximam illa moleſtiam exhibet, & quo partes eæ mundiores fuerint, eo plura ſub aluo dolorem equo concitantia colligunt. Quod ſi maxime laborem in his perpetuum aliquis impenderit, non tam cito liberatur ab eis equus, quin ſtatim ſimilis

ſit immundis. Quapropter hæc omittenda ſunt. Crurum quoque deterſio, quæ dumtaxat fit ipſis manibus, ſufficit. Indicabimus hoc etiam, quemadmodum aliquis ſuo cum damno minimo, & equi cõmodo maximo, defricatione vtatur. Nam ita ſi detergat ſordes, vt in eamdem cum equo ſpectet partem; periculum erit, ne in faciem ab equo tum genu tum vngula percutiatur. Sin aduerſus equum intuens, & extra crus ipſum inter detergendum ad ſcapulam conſtitutus defricuerit: nec ipſe damni hoc modo quidquam acceperit, & poſſit itidem equi vngulam aperiendo teſtudini remedium adferre. Similiter & crura poſteriora purget. Saltim id obſeruet, qui verſatur apud equum; & hæc, & alia ſane omnia, quæ fieri oportet, minime ſic faciunda vt ore recto & ad caudam accedatur. Quippe ſi vtraque parte nocere homini equus adgrediatur, viribus homine ſuperior eſt. At ſi quis à latere adierit, is minimo cum damno ſuo, multa cum equo poterit agere. Iam vbi ducendus eſt equus, vt aliquis à tergo ſequens eum ducat, propterea non probamus, quia ductor hoc modo minime ſibi cauere poteſt, & equo facere nullo negotio licet omnia quæ vult. Rurſus vt aliquis antecedens à fronte, longo cum loro ductorio, doceat equum ſubſequi, propter has cauſſas reprehendimus, quod equo nocere liceat, vtrocumque velit à latere, atque etiam ſe conuertere poſſit, & in ductorem aduerſum irruere. Quod ſi plures equi ſic ducantur, quînam fiet vt à ſe inuicem abſtineant? Qui vero à latere duci conſueuit equus, is minime nec equos nec homines lædere poſſit, & equiti commodiſſime paratus ad manum fuerit, ſi quando celeriter in eum ſit adſcendendum. Vt autem curator equo frænum etiam recte iniiciat, ad læuum latus equi primum accedat; deinde circum caput habenas iniiciens, in ſummis armis eas deponat, verticisque lorum dextra tollat, læua lupos admoueat. Hos ſi admittat, totum fræni reticulum ei ſcilicet induendum erit. Sin os pandere nolit, frænum equi dentibus adhibendo digitus ſiniſtræ maximus buccæ inſeratur. Nam plerique, ſi hoc fiat, os laxant.

A τοῖς ἀκαθάρτοις. ταῦτα μὲν οὖν ἐᾶν χρή.
ἀρκεῖ δὲ καὶ ἡ τῶν σκελῶν ψῆξις αὐταῖς ταῖς
χερσὶ γιγνομένη. δηλώσομεν δὲ καὶ τοῦτο, ὡς
ἂν ἀσφαλέστατα μὲν τις ἑαυτῷ, τῷ δὲ ἵπ-
πῳ ὠφελιμώτατα ψήχοι. ἢν μὲν γὰρ εἰς τὸ
αὐτὸ βλέπων τῷ ἵππῳ καθαίρῃ, κίνδυνος
καὶ τῷ γόνατι καὶ τῇ ὁπλῇ ἐς τὸ πρόσωπον
πληγῆναι. ἢν δὲ ἀντία τῷ ἵππῳ ὁρῶν καὶ
ἔξω τοῦ σκέλους, ἵζων καθαίρῃ, κατὰ τὴν ὠμο-
πλάτην καθίζων ἀποτρίβῃ, οὕτω πάθοι μὲν
B ἂν οὐδὲν, δύναιτο δ' ἂν καὶ τὴν χελιδόνα τοῦ
ἵππου θεραπεύειν ἀναπτύσσων τὴν ὁπλήν.
ὡς δὲ αὔτως καὶ τὰ ὄπισθεν σκέλη καθαιρέ-
τω. εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν περὶ τὸν ἵππον, ὅτι καὶ
ταῦτα καὶ τἄλλα πάντα, ὅσα πράττειν δεῖ,
ὡς ἥκιστα χρὴ κατὰ τὸ πρόσωπόν τε καὶ οὐρὰν
* ποιησόμενα προσιέναι. ἢν γὰρ ἐπιχειρῇ ἀ-
δικεῖν κατ' ἀμφότερα ταῦτα, κρείττων ὁ ἵπ-
πος ἀνθρώπου. ἐκ πλαγίου δ' ἄν τις προσ-
ιὼν, ἀσφαλέστατα μὲν ἑαυτῷ, πλεῖστα δ' ἂν
C ἵππῳ δύναιτο χρῆσθαι. ἐπειδὰν δὲ ἄγειν δέῃ
τὸν ἵππον, τὴν μὲν ὄπισθεν ἀγωγὴν διὰ τά-
δε οὐκ ἐπαινοῦμεν, ὅτι τῷ μὲν ἄγοντι οὕτως
ἥκιστά ἐστι φυλάξασθαι, τῷ δὲ ἵππῳ οὕτω
μάλιστα ἔξεστι ποιῆσαι ὅ, τι ἂν βούληται. * τῷ
δ' αὖ ἔμπροσθεν μακρῷ τῷ ἀγωγεῖ προϊ-
όντα διδάσκειν ὑφηγεῖσθαι τὸν ἵππον, διὰ
τάδε αὖ ψέγομεν. ἔξεστι μὲν γὰρ τῷ ἵππῳ
καθ' ὁποτέραν βούληται τῶν πλαγίων κα-
κουργεῖν, ἔξεστι δὲ ἀναστρεφόμενον ἀντίον γίγνε-
D σθαι τῷ ἄγοντι. ἀθρόοι δὲ δὴ ἵπποι πῶς ἂν
ποτε ἀλλήλων δύναιντο ἀπέχεσθαι οὕτως ἀ-
γόμενοι; ἐκ πλαγίου δὲ ἵππος ἐθισθεὶς περιά-
γεσθαι, ἥκιστα μὲν ἂν καὶ ἵπποις καὶ ἀνθρώ-
ποις δύναιτ' ἂν κακουργεῖν, κάλλιστα δ' ἂν
παρεσκευασμένος τῷ ἀναβάτῃ εἴη καὶ εἴποτε
ἐν τάχει ἀναβῆναι δεήσειεν. ἵνα δὲ ὁ ἱπποκόμος
καὶ τὸν χαλινὸν ὀρθῶς ἐμβάλῃ, πρῶτον μὲν
προσίτω κατὰ τὰ ἀριστερὰ τοῦ ἵππου. ἔπειτα
τὰς μὲν ἡνίας περιβαλὼν περὶ τὴν κεφα-
E λὴν, καταθέτω ἐπὶ τῇ ἀκρωμίᾳ, τὴν δὲ κο-
ρυφαίαν τῇ δεξιᾷ αἰρέτω, τὸ δὲ στόμιον τῇ ἀ-
ριστερᾷ προσφερέτω. κἂν μὲν δέχηται, * δηλονότι περιτιθέναι δεῖ τὸν κεκρύφαλον· ἐὰν δὲ μὴ
ὑποχάσκῃ, ἔχοντα δεῖ πρὸς τοῖς ὀδοῦσι τὸν χαλινὸν τὸν μέγαν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς χει-
ρὸς εἴσω τῆς γνάθου τῷ ἵππῳ ποιῆσαι. οἱ γὰρ πολλοὶ τούτου γιγνομένου χαλῶσι τὸ στόμα.

ποιήσαντα

τὸ δ' αὖ

δῆλον ὅτι

A ἐὰν δὲ μηδὲ οὕτω δέχηται, πιεσάτω τὸ χεῖλος περὶ τῷ κυνόδοντι. καὶ πάνυ τινὲς ὀλίγοι, οὐ δέχονται τοῦτο πάσχοντες. δεδιδάχθω δὲ καὶ τάδε ὁ ἱπποκόμος. πρῶτον μὲν, μήποτε ἄγειν τῆς ἡνίας τὸν ἵππον. τοῦτο γὰρ ἑτερογνάθους ποιεῖ. ἔπειτα δὲ ὅσον δεῖ, ἀπέχειν τὸν χαλινὸν τῶν * γνάθων. ὁ μὲν γὰρ ἄγαν πρὸς αὐταῖς τυλοῖ τὸ στόμα, ὥστε μὴ ἀναίσθητον εἶναι. ὁ δ' ἄγαν εἰς ἄκρον τὸ στόμα καθειμένος, ἐξουσίαν παρέχει συνδάκνοντι τὸ στόμιον μὴ πείθεσθαι. * χρὴ δὲ τὸν B ἱπποκόμον καὶ τὰ τοιάδε παρεξῶσθαι, εἴτι δεῖ πονεῖν. οὕτω γὰρ δὴ μέγα ἐστὶ, τὸ λαμβάνειν ἐθέλειν τὸν ἵππον τὸν χαλινὸν, ὡς ὁ μὴ δεχόμενος παντάπασιν ἄχρηστος. ἐὰν δὲ μὴ μόνον ὅταν πονεῖν μέλλῃ χαλινῶται, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπὶ τὸν σῖτον, καὶ ὅταν ἐξ ἱππασίας εἰς οἶκον ἀπάγηται, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ * ἁρπάζει τὸν χαλινὸν αὐτόματος προτεινόμενον. ἀγαθὸν δὲ τὸν ἱπποκό- C μον καὶ ἀναβάλλειν ἐπίστασθαι τὸν Περσικὸν τρόπον, ὅπως αὐτός τε ὁ δεσπότης, ἐάν ποτε ἀρρωστήσῃ, ἢ πρεσβύτερος γίγνηται, ἔχῃ τὸν εὐπετῶς ἀναβιβάζοντα, καὶ ἄλλῳ, ἐάν τινι βούληται, τὸν ἀναβαλοῦντα ἐπιχαρίσηται. τὸ δὲ μήποτε σὺν ὀργῇ τῷ ἵππῳ προσφέρεσθαι, ἓν τοῦτο καὶ δίδαγμα καὶ ἔθισμα πρὸς ἵππον ἄριστον. ἀπρονόητον γὰρ ἡ ὀργὴ, ὥστε πολλάκις ἐξεργάζε- D ται ὧν μεταμελεῖν ἀνάγκη. καὶ ὅταν δὲ ὑποπτεύσας τι ὁ ἵππος μὴ θέλῃ πρὸς τοῦτο προσιέναι, διδάσκειν δεῖ, ὅτι οὐ δεινά ἐστι, μάλιστα μὲν σὺν ἵππῳ εὐκαρδίῳ· εἰ δὲ μὴ, ἁπτόμενον * αὐτὸν τοῦ δεινοῦ δοκοῦντος εἶναι, καὶ τὸν ἵππον πράως προσάγοντα. οἱ δὲ πληγαῖς ἀναγκάζοντες ἔτι πλείω φόβον παρέχουσιν. οἴονται γὰρ οἱ ἵπποι, ὅταν τι χαλεπὸν πάσχωσιν ἐν τῷ τοιούτῳ, καὶ τούτου τὰ ὑποπτευόμενα αἴτια εἶναι. ἐπειδάν γε E μὴν ὁ ἱπποκόμος τὸν ἵππον παραδιδῷ τῷ ἀναβάτῃ, τὸ μὲν ἐπίστασθαι ὑποβιβάζεσθαι τὸν ἵππον, ὥστε εὐπετὲς εἶναι ἀναβῆναι, οὐ μεμφόμεθα. τόν γε μέντοι ἱππέα νομίζομεν χρῆναι μελετᾶν καὶ μὴ παρέχοντος ἵππου δύνασθαι ἀναβαίνειν. ἄλλοτε μὲν γὰρ ἀλλοῖος ἵππος παραπίπτει, ἄλλοτε δὲ ἄλλῳ ὁ αὐτὸς ὑπηρετεῖ. ὅταν γε μὴν παραδέξηται * τὸν ἱππέα ὡς ἀναβησόμενον, νῦν αὖ γράφομεν, ὅ-

γνάθων, ὥστε μὴ ἀναίσθητον εἶναι. ὁ μὲν γὰρ ἄγαν πρὸς αὐτ. τυλ. τὸ στόμα. ὁ δ' ἄγαν

* χρὴ δὲ τὸν ἵππον μὴ καὶ τοιάδε παρεξύνεσθαι,

ἁρπάζει

ἁπτ

παραδέξηταί τις τὸν ἵππον ὡς ἀναβησόμενος,

Si ne ita quidem admittat, labrum ad dentem, qui caninus dicitur, premat. Pauciſſimi quidem, ſi hoc eis accidat, frænum non recipiunt. Etiam in his inſtructus ſit curator. Primum, ne ducat equum habenis. Sic enim pars oris altera fit durior. Deinde, vt à maxillis interuallo conueniente frænum ſic abſit, vt ſenſus eius equum non fugiat: Nam ſi valde maxillis incumbat, ori callum obducit. At ſi nimis ad os extremum demittatur, poteſtatẽ præbet equo ſe contumaciter gerendi, ſi frænum ſimul mordeat. Et nequaquam equus huiuſmodi rebus exacerbandus eſt, quum laborem ſubire debet. Quippe tantum in hoc momenti ſitum eſt, vt equus admittere frænũ velit; vt ſi quis non admittat, omnino inutilis ſit: Quod ſi nõ tantum frænetur, vbi laborandum eſt equo, verumetiam quum ad pabulum ducitur, & quum ex agitatione domum reducitur; mirũ non ſit, frænum oblatum ab eo ſponte rapi. Bonum hoc quoque, ſcire curatorem, quo pacto ſeſſor more Perſico in equum ſuſtollendus ſit: vt & ipſe dominus, ſi morbo languerit, aut prouectior fiat, habeat hominem, à quo facilè imponatur in equum; & alij, cui velit, homine concedendo gratificari queat, à quo ſuſtollatur. Vnum autem hoc ad equos & præceptum & inſtitutum eſt optimum; numquam vt iracunde cum equo agatur. Nam ira quiddam eſt inconſideratum. Itaque ſæpenumero facit ea quorum pœnitere neceſſe ſit. Quum etiam ſuſpectum aliquid habens equus, id adire non vult; docendus eſt, in eo nihil eſſe terribile, præſertim equo animoſo: ſin id fieri nequeat, equitem ipſum adtingere oportet id, quod terribile videtur, equum leniter adducendo. Qui vero verberibus eos cogũt, etiam metum maiorem incutiunt. Putant enim equi, quum interim aliquid graue ferunt, etiam id ab illo, quod ſuſpectum habent, proficiſci. Quum ſeſſori curator equum tradit, non improbamus ſane, ſi norit equũ ſic ei ſubiicere, quo facilis adſcenſus ſit. Ipſum tamen equitem in hoc exercere ſe debere ducimus, vt etiam equo ſe nõ præbente conſcendere poſſit. Nam aliquando alius atque alius equus offertur, & idem aliquis alias alij in ſeruit. Iam quum eques aliquis acceperit equum, tamquam in eum conſcenſurus; ſcribendum modo, quæ fa-

cere debeat eques, vt in re equeſtri tam ſibi quam equo plurimum conferat. Primo lorum ductorium, ad inferiorem fræni partem, vel ad menti catenam religatum, commode manu ſiniſtra ſumat, & ita laxum, vt nec in adſcendendi conatu, ſubleuandi ſui cauſſa iubas equinas ad aures prehendens, nec ab haſta inſiliens, equum conuellat. Dextra ſumat habenas iuxta ſummos armos, vna cum iuba: ne vllo modo inter adſcendendum os equi fræno torqueat. Poſteaquam ad conſcenſum ſe leuiorem reddiderit, ſiniſtra corpus ſubleuet; ſimul dextram extendens, ſe ſuſtollat. Nam ita conſcendens, ne quidem à tergo deforme ſpectaculum exhibebit. Et fient hæc inflexo crure, ne genu quidem in equi dorſum imponendo; ſed in latus dextrum tibia traiiciatur. Vbi pedem circumactum in alteram partem tranſtulerit, tunc etiam equo clunes imponat. Bonum quoque nobis eſſe videtur, vt etiam à dextro latere in equum inſiliendi vſum aliquis ſibi paret; ſi forte contingat, vt eques ſiniſtra ducat equum, haſtam dextra teneat. Nec aliud heic diſcendum, quam vt ſiniſtris partibus corporis ea peragat, quæ illic dextris faciebat; quæ ſiniſtris illic, iam dextris heic agat. Et laudamus hanc adſcenſionem, propterea quod hoc modo ſimul atque conſcenderit equum, paratus ſit ad omnia, ſi forte ſubito pugnandum ſit aduerſus hoſtes. Vbi iam inſederit vel equo nudo, vel ephippio, non laudamus ſeſſionem, qualis eſt in ſella; ſed eam, quæ cruribus diuaricatis equitem velut erigit. Sic enim & femoribus equo firmius adhærebit, & erectus tam iacula vibrare quam ferire validius ex equo, ſi ferat vſus, poterit. Tibiam quoque cum pede fluxam ac liberam inde vſque à genu demittere oportet. Nam ſi quis crure rigido in aliquid impegerit, etiam crus fortaſſe fregerit. At tibia fluxa, licet aliquid in eam impingat, & cedere poſſit & femur loco ſuo non mouerit. Debet etiam eques ita corporis ſui partes, quæ ſupra coxas ſunt, exercere conſuefaciendo, vt quammaxime ſint agiles. Sic enim & laboribus magis ſuffecerit, ac ſi quis eum vel trahat, vel trudendo impellat,

A σα ποιῶν ὁ ἱππεὺς καὶ ἑαυτῷ καὶ τῷ ἵππῳ ὠφελιμώτατος ἂν ἐν τῇ ἱππικῇ εἴη. πρῶτον μὲν τοίνυν τὸν ῥυταγωγέα χρὴ ἐκ τῆς ὑποχαλινιδίας ἢ ἐκ τοῦ ψαλίου ἠρτημένον εὐτρεπῆ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα λαβεῖν, καὶ οὕτω χαλαρόν, ὡς μήτ' ἂν αἰμῶν τῶν τριχῶν παρὰ τὰ ὦτα λαβόμενος μέλλῃ ἀναβήσεσθαι, μήτ' ἂν ἀπὸ δόρατος ἀναπηδᾷ, σπᾷν τὸν ἵππον. τῇ δεξιᾷ δὲ τὰς ἡνίας παρὰ τὴν ἀκρωμίαν λαμβανέτω ὁμοῦ τῇ

B χαίτῃ, ὅπως μηδὲ καθ' ἕνα τρόπον ἀναβαίνων σπάσῃ τῷ χαλινῷ τὸ στόμα τοῦ ἵππου. ἐπειδὰν δὲ ἀνακουφίσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνάβασιν, τῇ μὲν ἀριστερᾷ αἰμάτω τὸ σῶμα, τὴν δὲ δεξιὰν ἐκτείνων συνεπαιρέτω ἑαυτόν, (οὕτω γὰρ ἀναβαίνων οὐδὲ ὄπισθεν αἰσχρὰν θέαν παρέξει) συγκεκαμμένῳ δὲ τῷ σκέλει, καὶ μήτε τὸ γόνυ ἐπὶ τὴν ῥάχιν τοῦ ἵππου τιθέτω, ἀλλ' ὑπερβησάτω ἐπὶ τὰς δε-

C ξιὰς πλευρὰς τὴν κνήμην. ὅταν δὲ περιενέγκῃ τὸν πόδα, τότε καὶ τὼ γλουτὼ καθέτω ἐπὶ τὸν ἵππον. ἢν δὲ τύχῃ ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγων τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχων, ἀγαθὸν μὲν ἡμῖν δοκεῖ εἶναι τὸ καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν μελετῆσαι ἀναπηδᾶν. μαθεῖν δ' οὐδὲν δεῖ ἄλλο, ἢ ἃ μὲν τότε τοῖς δεξιοῖς τοῦ σώματος ἐποίει, τοῖς ἀρι-

D στεροῖς ποιεῖν· ἃ δὲ τότε τοῖς ἀριστεροῖς, τοῖς δεξιοῖς. τούτου δὲ ἕνεκα καὶ ταύτην ἐπαινοῦμεν τὴν ἀνάβασιν, ὅτι ἅμα τε ἀναβεβηκὼς ἂν εἴη καὶ κατεσκευασμένος πάντα, εἴ τι δέοι ἐξαίφνης πρὸς πολεμίους ἀγωνίζεσθαι. ἐπειδάν γε μὴν καθίζηται, ἐάν τε ἐπὶ ψιλοῦ, ἐάν τε ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου, οὐ τὴν ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δίφρου ἕδραν ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ὥσπερ * ὀρθὸς ἂν διαβεβηκὼς εἴη τοῖν σκελοῖν. τοῖν τε γὰρ μηροῖν οὕτως ὀρθοῦσθαι διαβεβηκό- τοιν σκελοῖν.

E ἂν ἔχοιτο μᾶλλον τοῦ ἵππου, καὶ ὀρθὸς ὤν, ἐρρωμενεστέρως ἂν δύναιτο καὶ ἀκοντίσαι καὶ πατάξαι ἀπὸ τοῦ ἵππου, εἰ δέοι. χρὴ δὲ καὶ χαλαρὰν ἀπὸ τοῦ γόνατος ἀφεῖσθαι τὴν κνήμην σὺν τῷ ποδί. σκληρὸν μὲν γὰρ ἔχων τὸ σκέλος, εἰ προσκόψειέ τῳ, προσκεκλασμένος ἂν εἴη. ὑγρὰ δὲ οὖσα ἡ κνήμη, εἴ τι καὶ προσπίπτοι αὐτῇ, ὑπείκοι ἄν, καὶ τὸν μηρὸν οὐδὲν μετακινοίη. δεῖ δὲ τὸν ἱππέα καὶ τὸ ἄνωθεν τῶν ἑαυτοῦ ἰσχίων σῶμα ὡς ὑγρότατον ἐθίζειν εἶναι. οὕτω γὰρ ἂν * ποιεῖν ἔτι μᾶλλον δύναιτο, καὶ, εἰ ἕλκοι τις αὐτόν, ἢ ὠθοίη, [illegible]

ἧττον ἂν σφάλλοιτο. ἐπειδὰν γε μὴν καθίζηται, πρῶτον μὲν ἠρεμεῖν δεῖ διδάσκειν τὸν ἵππον, ἕως ἂν καὶ ὑποσπάσηται ἤν τι δέηται, καὶ ἡνίας ἰσώσηται, καὶ * δόρυ λαβεῖν ἕως ἂν εὐφορώτατον εἴη. ἔπειτα δὲ ἐχέτω τὸν ἀριστερὸν βραχίονα πρὸς ταῖς πλευραῖς. οὕτω γὰρ εὐσταλέστατός τε ὁ ἱππεὺς ἔσται, καὶ ἡ χεὶρ ἐγκρατεστάτη. ἡνίας γε μὴν ἐπαινοῦμεν, ὁποῖαι ἴσαι τε εἰσι, καὶ μὴ ἀσθενεῖς, μηδὲ ὀλισθηραὶ, μηδὲ παχεῖαι· ἵνα καὶ τὸ δόρυ, ὅταν δέῃ, δέχεσθαι ἡ χεὶρ δύνηται. ὅταν δὲ προχωρεῖν σημαίνῃ τῷ ἵππῳ, βάδην μὲν ἀρχέσθω· τοῦτο γὰρ ἀταρακτότατον. ἡνιοχείτω δὲ, ἢν μὲν * κυφαγωγότερος ᾖ ὁ ἵππος, ἀνωτέρω ταῖς χερσίν· ἢν δὲ μᾶλλον ἀνακεκυφὼς, κατωτέρω· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα κοσμοίη τὸ σχῆμα. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν αὐτοφυῆ διατροχάζων, διαχαλῴη τ' ἂν ἀλυπότατα τὸ σῶμα, καὶ εἰς τὸ ἐπιρραβδοφορεῖν ἥδιστ' ἂν ἀφικνοῖτο. * ἐπειδὴ γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἄρχεσθαι εὐδοκιμώτερον, ὧδ' ἂν μάλιστα ἀπὸ τούτων ἄρχοιτο, εἰ διατροχάζοντος μὲν ὁπότε ἀναβαίνοι τοῦ δεξιοῦ, τότε σημαίνοι τῷ ἵππῳ, τοῦ ἐπιρραβδοφορεῖν. τὸ γὰρ ἀριστερὸν μέλλων αἴρειν, ἐκ τούτου ἂν ἄρχοιτο· καὶ ὁπότε ἐπὶ τὰ εὐώνυμα ἀναστρέφοι, τότε καὶ τῆς ἐπικλίσεως ἂν ἄρχοιτο. καὶ γὰρ πέφυκεν ὁ ἵππος εἰς μὲν τὰ δεξιὰ στρεφόμενος, τοῖς δεξιοῖς ἀφηγεῖσθαι· εἰς εὐώνυμα δὲ, τοῖς ἀριστεροῖς. ἱππασίαν δ' ἐπαινοῦμεν τὴν πέδην καλουμένην. ἐπ' ἀμφοτέρας γὰρ τὰς γνάθους στρέφεσθαι ἐθίζει. καὶ τὸ μεταβάλλεσθαι δὲ τὴν ἱππασίαν ἀγαθὸν, ἵνα ἀμφότεραι αἱ γνάθοι καθ' ἑκάτερον τῆς ἱππασίας ἰσάζωνται. ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὴν ἑτερομήκη πέδην μᾶλλον τῆς κυκλοτεροῦς. ἥδιον μὲν γὰρ οὕτως ἀναστρέφοιτο ὁ ἵππος, ἤδη πλήρης ὢν τοῦ εὐθέος, καὶ τό, τε ὀρθοδρομεῖν καὶ τὸ ἀποκάμπτειν ἅμα μελετῴη ἄν. δεῖ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς στροφαῖς. οὐ γὰρ ῥᾴδιον τῷ ἵππῳ, οὐδ' ἀσφαλὲς ἐν τῷ τάχει ὄντι κάμπτειν ἐν μικρῷ, ἄλλως τε κἂν * ἀπόκροτον ἢ ὀλισθηρὸν ᾖ τὸ χωρίον. ὅταν γε μὴν ὑπολαμβάνῃ, ὡς ἥκιστα μὲν χρὴ τὸν ἵππον πλαγιοῦν τῷ χαλινῷ, ὡς ἥκιστα δ' αὐτὸν πλαγιοῦσθαι. εἰ δὲ μὴ, εὖ χρὴ εἰδέναι, ὅτι μικρὰ πρόφασις ἀρκέσει κεῖσθαι καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον. ἐπειδὰν γε μὴν ἐκ τῆς στροφῆς εἰς τὸ εὐθὺ βλέπῃ ὁ ἵππος,

δόρυ λαβὴν, ὡς ἂν

κυφαγώτερος, Pollux.

ἐπειδὴ γὰρ

ἐπίκροτον lib. ſeq. 960. C.

A minus euerti poſſit. Vbi iam inſidet equo, primum docere debet eum, vt placide quieſcat, donec ſubduxerit ipſe, ſi quid oporteat, & habenas æquales reddiderit, & haſtam ita ſumpſerit, vt geſtari facillime poſſit. Deinde brachium ſiniſtrum lateri admotum teneat. Hic enim geſtus equitem maxime decet; ac manui robur inprimis addit. Habenas laudamus æquales, non fragiles, nec lubricas, nec craſſas: vt ea manus, quoties opus eſt, haſtam quoque prehendere poſſit. Signo dato, vt equus progrediatur; pedetentim fiat initi- B um: nam in hoc minimum eſt perturbationis. Habenas, ſi * cernuus incedat equus, manibus ſuperiori earum parte teneat: ſin erectiori capite, inferius: hoc enim formam equi maxime decorauerit. Secundum hæc ſi naturali curſitet inceſſu, reddetur corpus eius abſque moleſtia laxius, & libentiſſime ad virgæ incitationem accedet. Quum enim magis probetur, vt à ſiniſtris initium fiat: ita maxime hinc incipiet, ſi equo poſt conſcenſionem C ad dexteram currente, ſignum ei virga dederit. Quippe dum ſiniſtrum ſumere vult, hinc incipiet; & vbi ad ſiniſtram ſe conuertit, tunc & inflexionis initium faciet. Solet enim equus, ſi conuertatur ad dextram, dextris inſiſtere; ſi ad læuam, ſiniſtris. Eam vero laudamus equorum agitationem, quæ pedicæ nomen habet. Nam adſuefacit equos, vt ab vtraque maxillarum parte conuertantur. Et mutare motum equi bonum eſt, vt vtraque agitatio- D nis ratione ſimiles ſibi maxillæ fiant ambæ. Laudamus & pedicam altera parte longiorem potius quam rotundam. Sic enim libentius conuertetur equus, iam recti curſus ſatur; & ſimul ad curſum rectum, & ad inflexionem exercebitur. Etiam inhibendi ſunt in reflexionibus equi. Nec enim vel facile, vel tuto fieri poteſt; vt equus in curſu citatiore paullo momento ſe reflectat; præſertim ſi locus pauitus ſit, aut lubricus. Inter inhibendum quamminime fræno flectendus in obliquum E equus, nec in alterum latus ipſi ſeſſori procumbendum. Ceteroquin ei ſciendum, leuem ſuffecturam occaſionem ad hoc, vt tam ipſe quã equus humi iaceãt. Vbi iam poſt inflexionem directe proſpiciet equus,

* Leſſio marginis ex Polluce.

tum vero ad celeritatem incitandus erit. Nimirum conſtat, in bellis quoque fieri reflexiones, vel hoſtem inſequendi, vel receptus cauſſa. Quapropter vtile eſt equos exercere, vt reflexi curſu celeriore ferantur. Poſteaquam exercitij ſatis habere iam videbitur equus, bonum erit etiam poſt quietem eũ ſubito ad curſum celerrimum incitare, tam ab equis aliis quam in equos; rurſumque ab hac celeritate proximo quodam in loco quieſcere, ac vbi ſteterit aliquamdiu, denuo reflexum incitare. Quippe manifeſtum eſt, venturum aliquando tempus, quo amborum vſus ei futurus ſit neceſſarius. Vbi iam deſcendendi tempus erit, non hoc fiat inter equos, nec iuxta cœtum aliquem hominum, nec extra ſpatium agitationis: ſed quo loco laborem equus perferre cogitur, ibidem & requiete potiatur. Et quoniam equo nonnumquam currendum erit per decliuia, montuoſa, tranſuerſa; nonnumquam tranſiliendum, & exſiliendum, & deſiliendum; ad iſtæc omnia prorſus & inſtituere & exercere tam ſeipſum quam equum debet. Hoc enim modo & ſalutaris alter alteri fuerit, & vtilis. Si quis autem nos eadem bis repetere putat, qui de iiſdem & prius & nũc loquamur; ſane non hoc eſt, bis dicere. Nam in emtione periculum fieri iubebamus, an equus hæc præſtare poſſet; nunc vnicuique ſic equum ſuum docendum dicimus, & docẽdi rationem litteris prodemus. Nam qui tranſiliendi rudem prorſus accepit equum, is humi demiſſo loro ductorio, prior ipſe tranſire foſſam debet: deinde loro ductorio ſic vrgendus equus, vt tranſiliat. Si nolit, flagellum aliquis aut virgam totis viribus adhibeat. Ita non ſolum id ſpatium, ſed maius etiam quam oportebit, tranſiliet; ac deinceps non opus erit verberibus, ſed vbi dumtaxat accedẽtem à tergo quẽdam conſpexerit, ſaltabit. Poſtquam ita tranſilire adſueuerit, etiã conſcenſum primo deducat ad minores, inde maiores, foſſas. Quum vero iam ſaltaturus eſt, calcaribus eum pungat. Similiter & quum eum exſilire, & quum deſilire docet, calcaribus exſtimulet. Nam ſi hæc omnia toto ſimul corpore faciat equus, tam ſibimet ipſi quam ſeſſori minore cum periculo præſtabit; quam ſi vel in tranſiliendo, vel ſur-

A ἐν τούτῳ πρὸς τὸ θᾶττον αὐτὸν ὁρμάτω. δῆλον γὰρ, ὅτι καὶ ἐν τοῖς * πολεμίοις αἱ στροφαί εἰσιν, * ἢ τοῦ διώκειν, ἢ τοῦ ἀποχωρεῖν ἕνεκα. ἀγαθὸν οὖν τὸ στραφέντα ταχύνειν μελετᾶν. ὅταν δὲ ἱκανῶς ἤδη δοκεῖ τὸ γυμνάσιον τῷ ἵππῳ ἔχειν, ἀγαθὸν καὶ διαναπαύσαντα ὁρμῆσαι ἐξαίφνης εἰς τὸ τάχιστον, καὶ ἀφ' ἵππων * μέντοι μὴ πρὸς ἵππους· καὶ ἐκ τοῦ τάχεος αὖ ὡς ἐγγυτάτω ἠρεμίζειν, καὶ ἐκ τοῦ ἑστάναι δὲ * στρέψαντα δεῖ πάλιν ὁρμᾶν. πρό- B δηλον γὰρ, ὅτι ἔσται ποτέ, ὅτε ἑκατέρου τούτων δεήσει. ὅταν γε μὴν καταβαίνειν ἤδη καιρὸς ᾖ, μήτε ἐν ἵπποις ποτὲ καταβαίνειν, μήτε παρὰ συστάσει ἀνθρώπων, μήτε ἔξω τῆς ἱππασίας, ἀλλ' ὅπουπερ καὶ πονεῖν ἀναγκάζεται ὁ ἵππος, ἐνταῦθα καὶ τῆς ῥᾳστώνης τυγχανέτω. ἐπειδὴ δ' ἐστὶν ὅπου τρέχειν δεήσει τὸν ἵππον καὶ πρανῆ, καὶ ὄρθια καὶ πλάγια, ἔστι δὲ ὅπου διαπηδᾶν, ἔστι δὲ ὅ- C που καὶ ἐκπηδᾶν, ἔστι δὲ καὶ καθάλλεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα διδάσκειν τε δεῖ καὶ μελετᾶν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον. οὕτω γὰρ ἂν σωτήριοί τε εἶεν ἀλλήλοις, καὶ χρησιμώτεροι ἂν δοκοῖεν εἶναι. εἰ δέ τις διλογεῖν ἡμᾶς οἴεται, ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν λέγομεν νῦν τε καὶ πρόσθεν, οὐ διλογία ταῦτά ἐστιν. ὅτε μὲν γὰρ ἐωνεῖτο, πειρᾶσθαι ἐκελεύομεν, εἰ δύναιτο ὁ ἵππος ταῦτα ποιεῖν· νῦν δὲ διδάσκειν φαμὲν χρῆναι τὸν ἑαυ- D τοῦ, καὶ γράφομεν, ὡς δεῖ διδάσκειν· τὸν μὲν γὰρ παντάπασιν ἄπειρον τοῦ διαπηδᾶν λαβόντα δεῖ τοῦ ἀγωγέως * καταβεβλημένον προδιαβῆναι αὐτὸν τὴν τάφρον. ἔπειτα δ' ἐντείνειν δεῖ τῷ ἀγωγεῖ, ὡς διάλληται. ἂν δὲ μὴ ἐθέλῃ, ἔχων τις μάστιγα ἢ ῥάβδον ἐμβαλλέτω ὡς ἰσχυρότατα· καὶ οὕτως ὑπεραλεῖται οὐ τὸ μέτρον, ἀλλὰ πολὺ πλέον τοῦ καιροῦ. καὶ τὸ λοιπὸν οὐδὲν δεήσει παίειν, ἀλλ' ἐὰν μόνον ἴδῃ ὄπισθέν τινα ἐπελθόντα, ἁλεῖται. ἐπειδὰν δὲ οὕ- E τω διαπηδᾶν ἐθισθῇ, καὶ ἀναβεβηκὼς ἐπαγέτω τὸ μὲν * πρῶτον μικράς, ἔπειτα δὲ καὶ μείζους. ὅταν δὲ μέλλῃ πηδᾶν, παισάτω αὐτὸν τῷ μύωπι. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἀναπηδᾶν καὶ τὸ καταπηδᾶν διδάσκων, παισάτω τῷ μύωπι. ἀθρόῳ γὰρ τῷ σώματι ταῦτα πάντα ποιῶν, καὶ ἑαυτῷ ὁ ἵππος καὶ τῷ ἀναβάτῃ ἀσφαλέστερον ποιήσει μᾶλλον, ἢ * ἂν ἕνα εἴπῃ τὰ ὄπισθεν ἢ διαπηδῶν, ἢ

πλησίοις

μέντοι, ἢ πρὸς ἵπ.

* στρέψαντα πάλιν

καταβεβλημένου

πρῶτον ἐπὶ μικράς,

ἂν ἐλλείπῃ τὰ ὄπισ.

ἀνορούων, ἢ καθαλλόμενος. εἴς γε μὴν τὸ κάταντες πρῶτον χρὴ ἐν μαλακῷ χωρίῳ διδάσκειν. καὶ τελευτῶν, ἐπειδὰν τοῦτο ἐθισθῇ, πολὺ ἥδιον τὸ πρανὲς τοῦ ὀρθίου δραμεῖται. ἃ δὲ φοβοῦνταί τινες, μὴ ἀπορρηγνύωνται τοὺς ὤμους κατὰ τὰ πρανῆ ἐλαυνόμενοι, θαρρούντων μαθόντες, ὅτι Πέρσαι καὶ Ὀδρύσαι * ἅπαντες τὰ κάταντη ἁμιλλώμενοι, οὐδὲν ἧττον τῶν Ἑλλήνων ὑγιεῖς τοὺς ἵππους ἔχουσι. παρήσομεν δὲ οὐδὲ ὅπως τὸν ἀναβάτην ὑπηρετεῖν δεῖ πρὸς ἕκαστα τούτων. χρὴ γὰρ ὁρμῶντος μὲν ἐξαίφνης ἵππου, προνενευκέναι (ἧττον γὰρ ἂν καὶ ὑποδύοι ὁ ἵππος, καὶ ἀναβάλλοι τὸν ἀναβάτην) ἐν μικρῷ δὲ ἀναλαμβανομένου, ἀναπίπτειν. ἧσσον γὰρ ἂν αὐτὸς κόπτοιτο. τάφρον δὲ διαλλομένου, καὶ πρὸς ὄρθιον * ἱεμένου, καλὸν χαίτης ἐπιλαμβάνεσθαι, ὡς μὴ ὁ ἵππος τῷ τε χωρίῳ ἅμα καὶ τῷ χαλινῷ βαρύνηται. εἴς γε μὴν τὸ πρανὲς, καὶ ἑαυτὸν ὑπτιαστέον, καὶ τοῦ ἵππου ἀντιληπτέον τῷ χαλινῷ, ὡς μὴ προπετῶς εἰς τὸ κάταντες μήτε αὐτὸς μήτε ὁ ἵππος φέρηται. ὀρθῶς δ' ἔχει καὶ τὸ ἄλλοτε μὲν ἐν ἄλλοις τόποις, ἄλλοτε δὲ μακρὰς, ἄλλοτε δὲ βραχείας τὰς ἱππασίας ποιεῖσθαι. ἀμισέστερα γὰρ καὶ ταῦτα τῷ ἵππῳ τοῦ ἀεὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις καὶ ὁμοίας τὰς ἱππασίας ποιεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ δεῖ ἐν παντοίοις τε χωρίοις τὸν ἵππον ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντα ἔποχον εἶναι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἵππου τοῖς ὅπλοις καλῶς δύνασθαι χρῆσθαι, ὅπου μὲν ἐστὶ χωρία ἐπιτήδεια καὶ θηρία, ἄμεμπτος ἡ ἐν θήραις μελέτη τῆς ἱππικῆς· ὅπου δὲ ταῦτα μὴ ὑπάρχει, ἀγαθὴ ἄσκησις. καὶ ἐὰν δύο ἱππόται συνθεμένω, ὁ μὲν φεύγῃ ἐπὶ τοῦ ἵππου παντοῖα χωρία, καὶ τὸ δόρυ εἰς τοὔπισθεν μεταβαλλόμενος ὑποχωρῇ· ὁ δὲ διώκῃ, ἐσφαιρωμένα τε ἔχων ἀκόντια, καὶ δόρυ ὡσαύτως πεπραγματευμένον. καὶ ὅπου μὲν ἂν εἰς ἀκόντιον ἀφικνῆται, ἀκοντίζῃ τὸν φεύγοντα τοῖς σφαιρωτοῖς· ὅπου δ' ἂν εἰς δόρατος πληγὴν, παίῃ τὸν ἁλισκόμενον. ἀγαθὸν δὲ, κἄν ποτε συμπέσωσιν, * ἑλκύσαντες ἐφ' ἑαυτὸν τὸν πολέμιον, ἐξαίφνης ἀπῶσαι. τοῦτο γὰρ καταβλητικόν. ὀρθῶς δὲ ἔχει καὶ τῷ ἑλκομένῳ * ἐπελαύνειν τὸν ἵππον. τοῦτο γὰρ ποιῶν ὁ ἑλκόμενος καταβάλοι ἂν μᾶλλον τὸν ἕλκοντα ἢ καταπέσοι.

* ἅπαντες εἰς τὰ

* ἱμῶν, οὐ χαίτ

* ἑλκύσαντα

* ἀπελαύ-

A ſum proruendo, vel deſiliendo, à tergo poſteriora deficiant. Ad decliuia primum inſtituendus eſt in ſolo molli: tandem vero, quum adſueuerit, multo libentius per decliuia, quam per accliuia curret. Si qui vero metuunt, ne dum aguntur equi per decliuia ſcapulas & armos rumpant: bono eſſe animo poterunt, vbi cognouerint, Perſas & Odryſas vniuerſos, per decliuia curſu certantes, equos habere Græcorum equis non minus ſanos. Nec omittemus, quo pacto ſeſſor ad hæc omnia ſe debeat accommodare. B Nam ad impetum equi ſubitum, anterius ei propendendum, quod hoc modo minus deprimetur equus, & minus equitem ſurſum iactabit: paulloque poſt, dum inhibetur equus, ſe retrorſum erigat. Sic enim minus ipſe ſuccutietur. Dum foſſa tranſilitur, & in accliuia pergitur, non malum eſt iubam adprehendere; ne ſimul equus & difficultate loci, & fræno grauetur. In agitatione vero decliui ſeipſum reſupinet, & equum fræno contineat: ne præceps tum ipſe tum C equus deorſum feratur. Rectum eſt etiam, nonnumquam in aliis atque aliis locis, & interdum longas, interdum breues equitationes inſtituere. Nam & illa minus equo ſunt odioſa, quam ſi ſemper in iiſdem locis, & eodem modo agitetur. Quia verò neceſſarium eſt, vt omnigenis in locis equum agens, eidem firmiter inſideat, & armis ex equo recte vti poſſit; idcirco rei equeſtris exercitium in venationibus, vbi tum idonea loca, tum feræ ſunt, D reprehendi non ſolet: vbi vero nulla eſt horum copia, fuerit hæc quoque non inutilis exercitatio, ſi duo equites ſic inter ſe rem componant, vt alter in equo per omnigena loca fugiat, & haſtam ſubinde retro transferens abſcedat; alter inſequatur cum iaculis in cuſpidem pilarem deſinentibus, & cum eiuſdem formæ haſta. Quum intra iactum teli peruenerit, illa iacula cuſpidis pilaris in fugientem coniiciat; quum ad interuallum, quo haſta ferire licet, capiendum feriat. Bonum E hoc quoque, vt his inter ſe congreſſis, alter hoſtem ad ſe tractum ſubito protrudat. Hæc enim eſt hoſtis deiiciendi ratio. Viciſſim is qui trahitur, recte faciet ſi equum abigere nitatur. Quippe ſi hoc faciat is qui trahitur; citius trahentem deiecerit quam ipſe ceciderit;

Iam ſi aliquando, dum caſtra caſtris opponuntur, equites contra ſe prouehantur, & ad hoſtilem vſque phalangem aduerſarios inſequantur, ad ſuam vero viciſſim refugiant: heic etiam ſcire bonum eſt, quamdiu non procul aliquis à ſuis abeſt, recte tutoque facturum, ſi equo in hoſtes adacto, totis viribus inter primos vrgeat: vbi vero propior hoſtibus fuerit, equum in poteſtate retineat. Non enim abs re ſic maxime damnum hoſtibus inferens, ipſe nullum ab eis acceperit. Ceterum mortalibus hoc datum diuinitus, vt alios oratione docere poſſit homo, quæ faciunda ſint. Equum vero vt nihil oratione profecto docueris, ita ſi pro voluntate tua quiddam agenti viciſſim gratum aliquid feceris, & contumacem caſtigaueris; hoc inprimis modo didicerit, vbicumque debet, obſequi. Paucis hoc quidem dicitur, ſed in equeſtri re tota locum habet vbique. Nam & frænum facilius admittet, ſi quidem eo admiſſo boni aliquid ei contingat: itidemque tum tranſiliet, tum exſiliet, ac in aliis omnibus obſequetur, ſi poſtquam imperata fecerit, aliquam requietem exſpectet. Et hactenus quidem hæc expoſita ſunt, quomodo quamminime circumueniatur is, qui pullum & equum emit; quomodo quamminime comparatum vſu corrumpat, præſertim ſi equus cum oſtentatione ſit exhibendus, qui habeat ea quibus equiti ad bellum ſit opus. Tempus autem fortaſſe fuerit, vt etiam ſcribamus, ſi quando contingat, vt vel animoſiore quis equo, vel ignauiore, quam par ſit, vtatur; quonam modo rectiſſime vtroque poſſit vti. Primum igitur hoc ſciendum, in equo id animum eſſe, quod in homine ſit iracundia. Itaque ſicut hominem minimo quis ad iram prouocet, qui moleſtum ei quidquam neque dicit, neque facit: ita nec animoſiorem equum ad iram aliquis commoueat, qui re nulla eum offendit. Statim igitur in adſcenſu adhibenda diligentia, ne quidquam moleſtum equo fiat, dum conſcenditur. Vbi conſcenderit eques, & diutius quieuerit, quam alioqui forte feciſſet: ita deinde ſignis eum placidiſſimis loco moueat. Hinc à tardiſſimo incipiens, ſic eum ad velociorem motum deducat; vt ipſemet equus ſe minime ſentiat ad progreſſum celeriorem acceſſiſſe. Quidquid autem repente iuſſerit eques, id equum animoſum, non aliter atque hominem ipſum, perturbat: ſiue ſubito conſpiciat aliquid,

A ἐὰν δέ ποτε καὶ στρατοπέδου ἀντικαθημένου ἀντιπαρελαύνωσιν ἀλλήλοις, καὶ διώκωσι μὲν μέχρι τῆς πολεμίας φάλαγγος τοὺς ἐναντίους, φεύγωσι δὲ μέχρι τῆς φιλίας, ἀγαθὸν καὶ ἐνταῦθα ἐπίστασθαι, ὅτι ἕως μὲν ἂν παρὰ τοὺς φίλους τις * ἢ, καλὸν καὶ ἀσφαλὲς τὸ ἐν πρώτοις ἐπιστρέψαντα ἀνακράτος ἐπικεῖσθαι· ὅταν δ᾽ ἐγγὺς τῶν ἐναντίων γίγνηται, ὑποχείριον τὸν ἵππον ἔχειν. οὕτω γὰρ ἄν, ὡς τὸ εἰκός, μάλιστα δύναιτο βλάπτων B τοὺς ἐναντίους μὴ βλάπτεσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν. ἀνθρώποις μὲν οὖν ἄνθρωπον θεοὶ ἔδοσαν λόγῳ διδάσκειν, ἃ δεῖ ποιεῖν. ἵππον δὲ * δηλονότι λόγῳ μὲν οὐδὲν ἂν διδάξαις· ἐὰν δὲ ὅταν μὲν ποιήσῃ ὡς ἂν βούλῃ, ἀντιχαρίσῃ αὐτῷ, ὅταν δὲ ἀπειθῇ, * κολάζῃς, οὕτω μάλιστα μάθοι τὸ δέον ὑπηρετεῖν. καὶ ἔστι μὲν τοῦτο ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, δι᾽ ὅλης δὲ τῆς ἱππικῆς παρακολουθεῖ. καὶ γὰρ χαλινὸν μᾶλ- C λον ἂν λαμβάνοι, εἰ, ὁπότε δέξοιτο, ἀγαθόν τι αὐτῷ ἀποβαίνοι· καὶ διαπηδῴη δ᾽ ἄν, καὶ ἐξάλλοιτο, καὶ τἄλλα πάντα ὑπηρετοίη ἄν, εἰ προσδοκῴη, ὁπότε τὰ σημαινόμενα πράξει, ῥᾳστώνην τινά. καὶ τὰ μὲν δὴ εἰρημένα ταῦτά ἐστιν, ὡς ἂν ἥκιστα μὲν ἐξαπατῷτο καὶ πῶλον καὶ ἵππον ὠνούμενος, ἥκιστα δ᾽ ἂν διαφθείραι χρώμενος, * μάλιστα δ᾽ D ἂν ἵππον εἰ ἀποδεικνύειν δέοι ἔχοντα ὧν ἱππεὺς δεῖται εἰς πόλεμον. καιρὸς δ᾽ ἴσως γράψαι καί, εἴποτε συμβαίνοι θυμοειδεστέρῳ ἵππῳ τοῦ καιροῦ χρῆσθαι, ἢ βλακωδεστέρῳ, ὡς ἂν ὀρθότατα ἑκατέρῳ χρῷτο. πρῶτον τοίνυν χρὴ τοῦτο γνῶναι, ὅτι ἐστὶ θυμὸς ἵππῳ, ὅπερ ὀργὴ ἀνθρώπῳ. ὥσπερ οὖν καὶ ἄνθρωπον ἥκιστ᾽ ἂν ὀργίζοι τις ὁ μήτε λέγων χαλεπὸν μηδὲν μήτε ποιῶν, οὕτω καὶ ἵππον θυμοειδῆ ὁ μὴ ἀνιῶν ἥκιστ᾽ ἐξοργίζοιτο. εὐθὺς μὲν οὖν E χρὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐπιμεληθῆναι, ὡς ἂν ἥκιστ᾽ ἀναβαίνων λυποῖ. ἐπειδὰν δ᾽ ἀναβῇ, ἠρεμίσαντα πλείω χρόνον, * ἢ τὸν ἐπιτυχόντα, οὕτω προκινεῖν αὐτὸν ὡς πρᾳοτάτοις σημείοις. ἔπειτα δ᾽ ἐκ τοῦ βραχυτάτου ἀρχόμενον οὕτως ἂν εἰς τὸ θᾶττον προάγειν, ὡς ἂν μάλιστα λανθάνοι αὐτὸν ὁ ἵππος εἰς τὸ ταχὺ ἀφικνούμενος. ὅ, τι δ᾽ ἂν ἐξαίφνης σημήνῃ, θυμοειδῆ ἵππον ὥσπερ ἄνθρωπον ταράττει τὰ ἐξαπίναια καὶ ὁράματα,

ἴη, μὴ
δῆλον ὅ
κολάσῃ
μάλιστ᾽ δ᾽ ἂν εἰ ἵππον ἐπιδεικνύειν,
ἢ τὸν τυχόντα,

εἰδέναι δὲ χρή

* θᾶττον ὁρμώμενον τοῦ καιροῦ

καταψῶσι

πλεῖον δεῖ τῷ

* τῷ

κλωγμῷ

εἰ ἐγχωροίη

καὶ ἀκούσματα, καὶ παθήματα. εἰδέναι * δὲ χρή, ὅτι ἐν ἵππῳ τὰ ἐξαπίναια ταραχὴν ἐξεργάζεται. ἢν δὲ καὶ εἰς τὸ * θᾶττον ὁρμώμενον καὶ τοῦ ῥοὸς ὑπολαμβάνειν βούλῃ τὸν θυμοειδῆ, οὐ δεῖ ἐξαπιναίως σπᾶν, ἀλλ' ἠρέμα προσάγεσθαι τῷ χαλινῷ, πραΰνοντα, οὐ βιαζόμενον ἠρεμεῖν. καὶ αἵ τε μακραὶ ἐλάσεις μᾶλλον, ἢ αἱ πυκναὶ ἀποστροφαὶ πραΰνουσι τοὺς ἵππους, καὶ αἱ ἡσυχαῖαι μὲν πολὺν χρόνον * καθαφῶσι, καὶ πραΰνουσι, καὶ οὐκ ἀνεγείρουσι τὸν θυμοειδῆ. εἰ δέ τις οἴεται, ἢν ταχὺ καὶ πολλὰ ἐλαύνηται, ἀπειπεῖν ποιήσας τὸν ἵππον πραΰνειν, τἀναντία γιγνώσκει τοῦ γιγνομένου. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις ὁ θυμοειδὴς καὶ ἄγαν βίᾳ μάλιστα ἐπιχειρεῖ, καὶ σὺν τῇ ὀργῇ, ὥσπερ ἄνθρωπος ὀργίλος, πολλάκις καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν ἀναβάτην πολλὰ ἀνήκεστα ἐποίησεν. ἐπιλαμβάνειν δὲ χρὴ ἵππον θυμοειδῆ καὶ τοῦ εἰς τὸ τάχιστα ὁρμᾶν, τοῦ δὲ δὴ παραβάλλειν ἵππῳ καὶ παντάπασιν ἀπέχεσθαι. σχεδὸν γὰρ οἱ φιλονικότατοι καὶ θυμοειδέστατοι τῶν ἵππων γίγνονται. Οἱ χαλινοὶ δὲ οἱ λεῖοι ἐπιτηδειότεροι τῶν τραχέων. ἐὰν δὲ καὶ τραχὺς ἐμβληθῇ, τῇ χαλαρότητι * λεῖον δεῖ αὐτὸν ἀφομοιοῦν. ἀγαθὸν δὲ ἐθίζειν αὐτὸν καὶ * τὸ ἠρεμεῖν μάλιστα ἐπὶ θυμοειδοῦς ἵππου, καὶ * τὸ ὡς ἥκιστα ἄλλῳ τινὶ ἅπτεσθαι, ἢ οἷς τοῦ καθῆσθαι ἀσφαλῶς ἕνεκα ἁπτόμεθα. εἰδέναι δὲ χρή, ὅτι δίδαγμά ἐστι καὶ τῷ ποππυσμῷ μὲν πραΰνεσθαι, * κλωσμῷ δὲ ἐγείρεσθαι. καὶ εἴ τις ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ μὲν κλωσμῷ τὰ πρᾶα, ἐπὶ δὲ ποππυσμῷ τὰ χαλεπὰ προσφέροι, μάθοι ἂν ὁ ἵππος ποππυσμῷ μὲν ἐγείρεσθαι, κλωσμῷ δὲ πραΰνεσθαι. οὕτως οὖν δεῖ καὶ παρὰ κραυγὴν καὶ παρὰ σάλπιγγα μήτ' αὐτὸν φαίνεσθαι προσιέναι τεθορυβημένον τῷ ἵππῳ, μήτε μὴν ἐκείνῳ θορυβῶδες μηδὲν προσφέρειν, ἀλλ' εἰς τὸ δυνατὸν καὶ ἀναπαύειν ἐν τῷ τοιούτῳ, καὶ ἄριστα καὶ δεῖπνα, * εἰ συγχωροίη, προσφέρειν. κάλλιστον δὲ συμβούλευμα, τὸ ἄγαν θυμοειδῆ ἵππον μὴ κτᾶσθαι εἰς πόλεμον. βλακὶ γε μὴν ἵππῳ ἀρκεῖν μοι δοκεῖ γράψαι πάντα τἀναντία ποιεῖν, ὅσα τῷ θυμοειδεῖ χρῆσθαι συμβουλεύομεν. ἢν δέ τις ποτὲ βουληθῇ χρῆσθαι τῷ χρησί-

A ſeu audiat, ſeu patiatur. Sciendum ergo, repentina perturbationis cauſſam equo præbere. Quod ſi etiam equum animoſum concitatius proruentem, quam par ſit, inhibere velis: non eum conuellere ſubito debes, ſed placide fræno adtrahere; vt eum mitigando, non vi cogendo, ad quieſcendum permoueas. Agitationes quoque prolixiores magis mitigant equos, quam crebræ inflexiones: itemque remiſſiores diu demulcent, & placant, & minime concitant equum animoſiorem. Si quis autem exiſtimat, equum ſe agitatione celeri & diuturna fatigatum manſuetiorem effecturum: is contra ſtatuit, B quam fieri ſolet. Nam equus animoſus in huiuſmodi agitationibus inprimis vi nititur vti, & in ira perinde atque homo iracundus, ſæpenumero tam ſeipſum quam ſeſſorem, multis adficere malis grauiſſimis conſueuit. Etiam continendus eſt equus animoſus, quominus celerrime proruat; & ab eo prorſus abſtinendum, ne cum alio quouis equo certaminis cauſſa committatur. Nam equi plerumque contentioſiſſimi etiam exiſtere ſolent ani- C moſiſſimi. Fræna quoque his aptiora læuia, quam aſpera. Si tamen & aſperum iniectum fuerit, laxitate id efficiendum, vt læui ſimile ſit. Bonum vero eſt, vt eques ſe cõſuefaciat ad ſeſſionem quietam in equo animoſo, & vt eum alia ſui parte non tangat, quam quibus partibus equum ſeſſionis tutioris cauſſa tangimus. Sciendum autem, ſolere præcipi, vt equi poppyſmi ſibilo mitigentur, clogmo excitentur. Quod ſi quis initio lenius equum D tractet cum clogmo, durius cum poppyſmo: nimirum ad poppyſmum incitari adſueuerit, ad clogmum mitigari. Eodem modo nec ad clamorem, nec ad tubam, vel ipſe videri debet ad equum accedere perturbatus, vel ei turbulentam aliquam ſpeciem exhibere: ſed in huiuſmodi caſu equum ſedare, quantum eius fieri poteſt, & eidem tum prandij, tum cœnæ pabula, ſi quidem id fieri liceat, offerre. Rectiſſimum vero conſilium hoc fuerit, vt equus admodum ferox ad vſum belli non ematur. De inerti E equo ſufficere mihi videtur id ſcripſiſſe, omnia huic faciunda iis contraria, quibus vtendum in animoſo conſulimus. Si quis autem equo ad bellum idoneo ſic vti

voluerit, vt etiam inter equitandum magnificentior & ſpectabilior ſit: is vti nec os equi fræno torqueat, nec eum calcaribus & flagris vrgeat, abſtinere ſe debet: quæ plerique dum faciunt, ſplendorem quemdam præ ſe ferunt. Contraria nempe iis agunt omnia quę cupiunt. Etenim dum equorum ora ſurſum trahendo torquent; cæcos reddunt eos, qui ante ſpectare debebant: dum calcaribus vrgent, & flagris cædunt, ita territos obſtupefaciunt; vt perturbati, ſe periculis exponant. Ea vero fieri ab equis ſolent, qui motum equitationis moleſtiſſime ferunt; ac fœde, non egregie ſe gerũt. Si quis autem ſic equum inſtituat, vt motus equeſtres fræno laxiore peragat, & ceruicem ſurſum adtollat, & à capite gibberis inſtar incuruet: ita ſcilicet illum impellat ad præſtandum ea, quibus equus ipſe gaudet ac exultat. Ex his eum gaudere, vel hoc argumento conſtat. Nam quoties ipſe ad alios accedit equos, feminei præſertim ſexus; tunc & ceruicem ad ſummum adtollit, & caput agili maxime motu recuruat; ac alte quidem mollia crura tollit, caudam vero ſurſum tendit. Itaque ſi quis eum ad iſta deducat, quæ ipſemet effingit, quum pulchritudinem ſuam in primis oſtentat; tum vero talem exhibebit equum, qui & voluptatem ex agitatione capiat, & magnificus ſit, & pernix, & ſpectabilis. Quo autem modo putemus hæc poſſe perfici, nunc enarrare conabimur: Primum igitur habere fræna non pauciora duobus oportet. Horum læue ſit vnum, & orbes habeat maiuſculos; alterum graues ac depreſſos orbes, & echinos acutos: vt vbi frænum huiuſmodi prehenderit, ob aſperitatem ægre ferens, dimittat; vbi lęue cum iſto commutauerit, eius lęuitate delectatus, quæ facere per illud aſperum edoctus fuerat, etiam læui vtens efficiat. Sin iſta lęuitate contemta, frequenter huic incumbere velit: hanc ipſam ob cauſſam læui maiores orbes addimus, vt os pandere per os cogatur, atque ita lupos admittat. Licebit & aſperiorem variare tum implicando tum extendendo. Quotcumque vero fræna fuerint, mollia ſint omnia. Nam durum quacumque parte prehenderit equus, totum ad maxillas tenet; ſicut & veru quacumque parte quiſpiam prehenderit, totum ſuſtollit.

A μῳ εἰς πόλεμον ἵππῳ μεγαλοπρεπεστέρῳ τε καὶ περιβλεπτοτέρῳ ἱππάζεσθαι, τοῦ μὲν ἕλκειν τε τὸ στόμα τῷ χαλινῷ, καὶ μυωπίζειν τε, καὶ μαστιγοῦν τὸν ἵππον, ἃ οἱ πολλοὶ ποιοῦντες λαμπρύνεσθαι οἴονται, ἀπέχεσθαι δεῖ. πάντα γὰρ τἀναντία οὗτοί γε ποιοῦσιν ὧν βούλονται. * τά τε γὰρ σχήματα ἕλκοντες ἄνω, αὐτὶ τοῦ προορᾶν, ἐκτυφλοῦσι τοὺς ἵππους, καὶ μυωπίζοντες καὶ παίοντες ἐκπλήττουσιν, ὥστε ταραχθῆναι καὶ κινδυνεύειν. ταῦτα δ' ἐστὶν ἵππων * ἐργατῶν μάλιστα ἀχθομένων ἱπ- [πὰ, τὰ στόματα] [ἔργα]
B πασίᾳ, καὶ αἰσχρὰ καὶ οὐ καλὰ ποιούντων. ἐὰν δέ τις διδάξῃ τὸν ἵππον ἐν χαλαρῷ μὲν τῷ χαλινῷ ἱππεύειν, ἄνω δὲ τὸν αὐχένα διαίρειν, ἀπὸ δὲ τῆς κεφαλῆς κυρτοῦσθαι, οὕτως ἂν ἀπεργάζοιτο ποιεῖν τὸν ἵππον οἷοις περ καὶ αὐτὸς ἥδεταί τε καὶ ἀγάλλεται. τεκμήριον δὲ, ὅτι τούτοις ἥδεται. ὅταν γὰρ * αὖθις ἔλθῃ παρ' ἵππους, μάλιστα δὲ ὅταν παρὰ θηλείας, τότε αἴρει τὸν αὐχένα ἀνωτάτω, καὶ κυρτοῖ μάλιστα τὴν [αὐτῆς ἢ εὐθὺς]
C κεφαλὴν γοργούμενος. καὶ τὰ μὲν σκέλη ὑγρὰ μετεωρίζει, τὴν δὲ οὐρὰν ἄνω ἀνατείνει. ὅταν οὖν τις αὐτὸν εἰς ταῦτα προαγάγῃ, ἅπερ αὐτὸς σχηματοποιεῖται, ὅταν μάλιστα καλλωπίζηται, οὕτως ἡδόμενόν τε τῇ ἱππασίᾳ, καὶ μεγαλοπρεπῆ, καὶ γοργὸν, καὶ περίβλεπτον * ἀποφαίνει τὸν ἵππον. ὡς δὲ οὖν ἡγούμεθα ταῦτ' ἂν ἀπεργάζεσθαι, νῦν αὖ πειρασόμεθα διηγεῖσθαι. πρῶτον μὲν τοίνυν χρὴ οὐ μεῖον δυοῖν χαλινοῖν κεκτῆσθαι. τούτοιν δὲ ἔστω ὁ μὲν λεῖος, τοὺς [ἀποφαίνῃ]
D τροχοὺς εὐμεγέθεις ἔχων, ὁ δὲ ἕτερος τοὺς μὲν τροχοὺς καὶ βαρεῖς καὶ ταπεινοὺς, τοὺς δ' ἐχίνους ὀξεῖς· ἵνα ὁπόταν μὲν τοῦτον λάβῃ, ἀσχάλλων τῇ τραχύτητι, διὰ τοῦτο ἀφείη, ὅταν δὲ τὸν λεῖον μεταλάβῃ, τῇ μὲν λειότητι αὐτοῦ ἥδηται· ἃ δὲ ἀπὸ τοῦ τραχέος παιδευθῇ, ταῦτα καὶ ἐν τῷ λείῳ ποιῇ. ἐὰν δ' αὖ καταφρονήσας τῆς λειότητος θαμινὰ * ἀφερείδηται ἐν αὐτῷ, τούτου ἕνεκα τοὺς τροχοὺς μεγάλους τῷ λείῳ προστίθεμεν, ἵνα χάσκειν ἀναγκαζόμενος ὑπ' αὐτῶν * ἀ- [ἀπερείδῃ] [ἀφρείη]
E φείη τὸ στόμιον. οἷόν τε δὲ καὶ τὸν τραχὺν παντοδαπὸν ποιεῖν, καὶ κατειλοῦντα, καὶ κατατείνοντα. ὁπόσοι δ' ἂν ὦσι χαλινοὶ, πάντες ὑγροὶ ἔστωσαν. τὸν μὲν γὰρ σκληρὸν ὅπῃ ἂν ὁ ἵππος λάβῃ, ὅλον ἔχει πρὸς ταῖς γνάθοις ὥσπερ καὶ ὀβελίσκον ὁπόθεν ἄν τις λάβῃ, ὅλον αἴρει.

Alterum

ὁ δὲ ἕτερος ὥσπερ ἡ ἅλυσις ποιεῖ. ὅ,τι γὰρ ἂν ἔχῃ τις αὐτοῦ, τοῦτο μόνον ἄκαμπτον μένει, τὸ δὲ ἄλλο * ἀπήρτηται. τὸ δὲ φεῦγον ἐν τῷ στόματι ἀεὶ θηρῶν, ἀφίησιν ἀπὸ τῶν γνάθων τὸ στόμιον. τούτου ἕνεκα καὶ οἱ κατὰ μέσον ἐκ τῶν ἀξόνων δακτύλιοι κρεμάννυνται, ὅπως τούτους διώκων τῇ τε γλώττῃ καὶ τοῖς ὀδοῦσιν, ἀμελῇ τοῦ ἀναλαμβάνειν πρὸς τὰς γνάθους τὸν χαλινόν. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, τί τὸ ὑγρὸν τοῦ χαλινοῦ, καὶ τί τὸ σκληρόν, γράψομεν καὶ τοῦτο. ὑγρὸν μὲν γάρ ἐστιν, ὅταν οἱ ἄξονες εὐρείας καὶ λείας ἔχωσι τὰς συμβολάς, * ὥσπερ ῥᾳδίως κάμπτεσθαι. καὶ πάντα δέ, ὅσα περιτίθεται περὶ τοὺς ἄξονας, ἂν εὐρύστομα ᾖ, καὶ μὴ σύμπυκνα, ὑγρότερα ἐστι. ἂν δὲ χαλεπῶς ἕκαστα τοῦ χαλινοῦ διατρέχῃ καὶ συνθῇ, τοῦτ' ἐστὶ σκληρὸν εἶναι. ὁποῖος δ' ἂν τις ᾖ, τούτῳ, ἐάν δὲ γε πάντα * ταῦτα ποιητέον, ἄν περ γε βούληται ἀποδείξασθαι τὸν ἵππον, οἷόν περ εἴρηται. ἀνακρουστέον μὲν τὸ στόμα τοῦ ἵππου οὔτε ἄγαν χαλεπῶς, ὥστε ἐκνεύειν, οὔτε ἄγαν ἡσύχως, ὡς μὴ αἰσθάνεσθαι. ἐπειδὰν δὲ ἀνακρουόμενος αἴρῃ τὸν αὐχένα, διδόναι εὐθὺς τὸν χαλινόν. καὶ τἄλλα δὲ δεῖ, ὥσπερ οὐ παυόμεθα λέγοντες, ἐν ᾧ ἂν καλῶς ὑπηρετῇ, χαρίζεσθαι τῷ ἵππῳ. καὶ ὅταν δὴ αἰσθάνηται ἡδόμενον τὸν ἵππον τῇ τε ὑψηλαυχενίᾳ καὶ τῇ χαλαρότητι, ἐν τούτῳ οὐδὲν δεῖ χαλεπὸν προσφέρειν, ὡς πονεῖν ἀναγκάζοντα, ἀλλὰ θωπεύειν ὡς παύσασθαι βουλόμενος. οὕτω γὰρ μάλιστα θαρρῶν προσεισιν εἰς τὴν ταχεῖαν ἱππασίαν. ὡς δὲ καὶ τῷ ταχὺ θεῖν ἵππος ἥδεται, τεκμήριον. ἐκφυγὼν γὰρ οὐδεὶς βάδην πορεύεται, ἀλλὰ θεῖ. τούτῳ γὰρ πέφυκεν ἥδεσθαι, ἂν μή τις πλείω τοῦ καιροῦ θεῖν ἀναγκάζῃ. ὑπερβάλλον δὲ τὸν καιρὸν * οὐδὲ τῶν πάντων ἡδὺ οὔτε ἵππῳ οὔτε ἀνθρώπῳ. ὅταν γε μὴν εἰς τὸ ἱππάζεσθαι μετὰ τοῦ κινδύνου ἀφιγμένος ᾖ, * εἰθισμένος μὲν δήπου ἡμῖν, ἂν ἐν τῇ πρώτῃ ἱππασίᾳ ἐκ τῶν στροφῶν εἰς τὸ θᾶττον ὁρμᾶσθαι. ἂν δέ τις τοῦτο μὲν μεμαθηκότα αὐτὸν ἅμα ἀντιλαμβάνηταί τε τῷ χαλινῷ, καὶ σημαίνῃ τῶν ὁρμητηρίων τι τούτῳ, ὑπὸ μὲν τοῦ χαλινοῦ * πιεσθεὶς . . . . ὑπὸ δὲ τοῦ ὁρμᾶν σημανθῆναι ἐγείρηται· ἐν προβάλλεται μὲν τὰ στέρνα, αἴρει δὲ ἀνωτέρω τὰ σκέλη ὀργιζόμενος, οὐ μέντοι ὑγρά γε,

ἀπήρηται

ὥστε

τοιούτῳ

οὐδὲν τῶν πάντων ἡδὺ

εἰθισμένος δή που ἡμῖν εἶναι

πιεσθεὶς λυπεῖται

A Alterum vero ſic comparatum eſt, vt catena. Quam enim partem eius aliquis tenet, ea ſola non flexa manet; reliquis pendulis. Has dum fugientes in ore ſemper venando captat equus, lupos à maxillis dimittit. Eam ob cauſſam pendent & anuli de axibus in medio, vt hos tam lingua quam dentibus inſequendo prenſans, frænum ad maxillas corripere negligat. Si quis autem ignorat, quod frænum molle, quod durum ſit; hoc quoque litteris complectemur. Eſt enim molle, quum axes ita B & latas & læues commiſſuras habent, vt facile flectantur. Itidem omnia, quæ circum axes adhibentur, ſi larga ſint, ac minus denſa, magis etiam ſunt mollia. Si vero fræni partes omnes difficulter diſcurrant & cohæreant; hoc ſcilicet eſt, durum eſſe ac rigidum. Qualecumque vero frænum equus habeat, eo peraget hæc omnia; modo eques talem illum efficere voluerit, qualem deſcripſimus. Os quidem equi ſurſum impellendum non adeo grauiter, vt C effugere diuertendo velit; nec adeo placide, vt non ſentiat. Vbi ſurſum caput impellendo ceruicem adtollit, mox ei frænum concedendum erit. Quinetiam in aliis equo, ſicuti monere non deſinimus, officium recte facienti viciſſim indulgendum. Quumque ſenſerit eques, & elatione ceruicis equum, & habenarum laxitate delectari: tum vero nihil ei moleſtum adferre debet; quaſi ad laborem cogere; ſed blandiri, quaſi potius eum quieſcere D velit. Sic enim animo maxime promto ad agitationem celeriorem procedet. Nec argumentum nobis deeſt, quo conſtet, equum curſu velociore delectari. Quippe nullus omnino equus, vbi effugerit, gradatim incedit, ſed curſu fertur. Hoc enim à natura delectari ſolet, niſi quis eum vlterius quam tempeſtiuum ſit, ad curſum cogat. Quidquid vero tempeſtiui vſus modum ſuperat, id omnibus in rebus nec equo nec homini gratum eſt. Vbi iam ad agitationem quamdam glorioſam E peruenerit, adſuefactus ſcilicet à nobis erit in agitatione priori, vt poſt inflexiones ad motum celeriorem tendat. Si quis autem equum iam ſic inſtitutum ſimul & fræno retineat, & ſigno dato ad impetum excitet: tum vero preſſus ille quidem à fræno excandeſcit, ſed concitationis ſigno accenditur, ac pectus protendit, & iraſcens altius crura tollit, non mollia tamen,

Quippe quum offenduntur equi, non ideo cruribus vti mollioribus ſolent. At ſi quis equo ſic excitato frænum conceſſerit, ibi præ gaudio, quod ob laxitatem ſe lupis liberatum exiſtimet, glorioſo quodam geſtu, cruribusque mollibus exſultabundus fertur, & in omnibus exprimit elegantiam illam, cum qua ſolet equos alios adire. Ac talem qui ſpectant equum, & liberalem adpellant, & ſpontaneum, & equeſtrem, & animoſum, & faſtuoſum, ſimulque iucundum & terribilem adſpectu. Quæ quidem ſi quis eſt, qui adfectat, hactenus expoſita norit. At ſi quis equo ad pompas idoneo, & erigente ſe, & ſplendido vti voluerit: ſane non quouis ab equo hæc exſpectet, ſed exiſtere prius animum in eo magnum, & robuſtum corpus, oportet. Quod autem plerique exiſtimant, equum, cui crura mollia ſint, etiam corporis adtollendi facultatem habiturum, non ita comparatum eſt: ſed potius hoc illius erit, cui lumbi molles ſunt, & breues, & robuſti. Nec iam de lumbis ad caudam loquimur, ſed de iis qui ad aluum, inter latera & coxas exiſtunt. Talis equus ſubiicere crura poſteriora prioribus haud exiguum ad ſpatium poterit. Itaque ſi quis eo ſic ſubiiciente, frænum ſurſum adducat; poſterioribus quidem partibus in talos recumbit, anterius vero corpus ſic adtollit, vt ab aduerſis & venter & verenda conſpiciantur. Hæc vero quum facit, frænum ei remittendum eſt; vt quæ pulcherrima præſtantur ab equo, & faciat lubens, & ita facere iudicio ſpectatorum exiſtimetur. Et hæc quidem ſunt qui docent equos, dum eos alij virga ſubter talos pulſant, alij quemdam propter equum currentem baculo cædere ſubiectas femoribus partes iubent. Nobis ea docendi ratio iudicatur optima, quemadmodum ſemper dicimus, ſi comitetur hoc in omnibus, vt equus voluntati agitatoris obſequens, viciſſim ab eo quietem impetret. Nam equus ad quæ præſtanda cogitur, vt Simo quoque monet, ea nec intelligit ipſe, nec magis pulchra ſunt, quam ſi quis hiſtrionem flagris & ſtimulis ad agendum impellat. Quippe multo plura fœde, quam belle peregerit, qui ſic excipiatur, & equus, & homo.

A οὐ γὰρ μᾶλλον ὅταν λυπῶνται, ὑγροῖς τοῖς σκέλεσιν ἵπποι χρῶνται. ἢν δέ τις οὕτως ἀνεζωπυρημένῳ αὐτῷ διδῷ τὸν χαλινόν, ἐνταῦθα ὑφ' ἡδονῆς τοῦ δοκεῖν τὴν χαλαρότητα τοῦ στομίου λελύσθαι νομίζειν, κυδρῷ μὲν τῷ σχήματι, ὑγροῖν δὲ τοῖν σκελοῖν γαυριώμενος φέρεται, παντάπασιν ἐκμιμούμενος τὸν πρὸς ἵππους καλλωπισμόν. καὶ οἱ θεώμενοι τὸν ἵππον τοιοῦτον, ἀποκαλοῦσιν ἐλευθέριόν τε, καὶ ἐθελουργόν, καὶ ἱππαστήν, καὶ θυμοειδῆ, καὶ σοβαρόν, καὶ ἅμα ἡδύν τε, καὶ ἅμα
B γοργὸν ἰδεῖν. καὶ ταῦτα μὲν δή, ἢν τούτων τις ἐπιθυμήσῃ, μέχρι τούτων ἡμῖν γεγράφθω. ἢν δέ τις ἄρα βουληθῇ, καὶ πομπικῷ, καὶ μετεώρῳ, καὶ λαμπρῷ ἵππῳ χρήσασθαι, οὐ μάλα μὲν τὰ τοιαῦτα ἐκ παντὸς ἵππου γίγνεται, ἀλλὰ δεῖ ὑπάρξαι αὐτῷ καὶ τὴν ψυχὴν μεγαλόφρονα, καὶ τὸ σῶμα εὔρωστον. οὐ μέντοι, ὅγε οἴονταί τινες, τὸν τὰ σκέλη ὑγρὰ ἔχοντα καὶ τὸ σῶμα αἴρειν δυνήσεσθαι,
C οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ μᾶλλον ὃς ἂν τὴν ὀσφὺν ὑγράν τε, καὶ βραχεῖαν, καὶ ἰσχυρὰν ἔχῃ. (καὶ οὐ τὴν κατ' οὐρὰν λέγομεν, ἀλλ' ἣ πέφυκε μεταξὺ τῶν τε πλευρῶν καὶ τῶν ἰσχίων κατὰ τὸν κενεῶνα) οὗτος δυνήσεται πόρρω ὑποτιθέναι τὰ ὀπίσθια σκέλη ὑπὸ τὰ ἐμπρόσθια. ἢν οὖν τις ὑποτιθέντος αὐτοῦ ἀνακρούῃ τῷ χαλινῷ, * ὀκλάζειν μὲν τὰ ὀπίσθια ἐν τοῖς ἀστραγάλοις, * αἴρειν δὲ τὸ πρόσθεν σῶμα, ὥστε τοῖς ἐξεναντίας φαίνε-
D σθαι τὴν γαστέρα καὶ τὰ αἰδοῖα. δεῖ δὲ καὶ ὅταν ταῦτα ποιῇ, διδόναι αὐτῷ τὸν χαλινόν, ὅπως τὰ κάλλιστα ἵππου ἑκών τε ποιῇ, καὶ δοκῇ τοῖς ὁρῶσιν. εἰσὶ μέντοι οἳ καὶ ταῦτα διδάσκουσιν, οἱ μὲν ῥάβδῳ ὑπὸ τοὺς ἀστραγάλους κρούοντες, οἱ δὲ καὶ βακτηρίᾳ παρατρέχοντά τινα κελεύοντες ὑπὸ τὰς μηριαίας παίειν. ἡμεῖς γε μέντοι τὸ κράτιστον τῶν διδασκαλιῶν νομίζομεν, ὥσπερ ἀεὶ λέ-
E γομεν, ἢν ἐν παντὶ παρέπηται τό, ἐν ᾧ ἂν ποιήσῃ τῷ ἀναβάτῃ κατὰ γνώμην, τυγχάνειν ῥᾳστώνης παρ' αὐτοῦ. ἃ μὲν γὰρ ὁ ἵππος ἀναγκαζόμενος ποιεῖ, ὥσπερ καὶ Σίμων λέγει, οὔτ' ἐπίσταται, οὔτε καλά ἐστιν, οὐδὲν μᾶλλον, ἢ εἴ τις ὀρχηστὴν * μαστιγῶν καὶ κεντρίζων. πολὺ γὰρ ἂν πλείω ἀσχημονοίη ἢ καλὰ ποιοίη ὁ τοιαῦτα πάσχων καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος.

ὀκλάζει

* αἴρει

μαστιγῶν ἢ κεντρίζοι.

ἀλλὰ δεῖ ἀπὸ σημείων ἔχοντα πάντα τὰ κάλλιστα καὶ λαμπρότατα ἐπιδείκνυσθαι. ἐὰν δὲ καὶ ὅταν μὲν ἱππάζηται, μέχρι πολλοῦ ἱδρῶτος ἐλαύνηται, ὅταν δὲ καλῶς μετεωρίζῃ ἑαυτὸν, ταχύ τε καταβαίνηται καὶ ἀποχαλινῶται, εὖ χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἑκὼν εἶσιν εἰς τὸ μετεωρίζειν * ἑαυτὸν ἐπὶ τῶν τοιούτων. ἤδη δὲ ἱππαζομένων ἵππων καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες γράφονται· καὶ ἄνδρες, οἱ καλῶς χρώμενοι αὐτοῖς, μεγαλοπρεπεῖς φαίνονται. οὕτω δὲ καὶ ἔστιν ὁ μετεωρίζων ἑαυτὸν ἵππος σφόδρα ἢ καλὸν, ἢ θαυμαστὸν, ἢ * ἀγαθὸν, ὡς πάντων τῶν ὁρώντων καὶ νέων καὶ γεραιτέρων τὰ ὄμματα κατέχει. οὐδεὶς γοῦν οὔτε ἀπολείπει αὐτὸν, οὔτε ἀπαγορεύει θεώμενος, ἔστ' ἂν περ ἐπιδεικνύηται τὴν λαμπρότητα. ἐὰν γε μέντοι ποτὲ συμβῇ τινι τῶν τοιοῦτον ἵππον κεκτημένων, ἢ φυλαρχῆσαι, ἢ ἱππαρχῆσαι, οὐ δεῖ αὐτὸν τοῦτο σπουδάζειν, ὅπως αὐτὸς μόνος λαμπρὸς ἔσται, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅπως ὅλον τὸ ἑπόμενον ἀξιοθέατον φανεῖται. ἐὰν μὲν οὖν ἡγῆται, ὡς μάλιστα ἐπαινοῦσι τοὺς τοιούτους ἵππους, ὃς ἂν ἀνωτάτω αἰρόμενος καὶ πυκνότατα τὸ σῶμα, βραχύτατα προβαίνῃ, δηλονότι καὶ βάδην ἕποιντ' ἂν οἱ ἄλλοι ἵπποι αὐτῷ. ἐκ δὲ ταύτης τῆς ὄψεως τί ἂν καὶ λαμπρὸν γένοιτ' ἄν; ἐὰν δὲ ἐξεγείρας, τὸν ἵππον ἡγῆται μήτε τῷ ἄγαν τάχει, μήτε τῷ ἄγαν βραδεῖ, ὡς δ' εὐθυμότατοι ἵπποι, καὶ γοργότατοι, καὶ πονεῖν εὐσχημονέστατοι γίγνονται, ἐὰν ἡγῇ αὐτοῖς, οὕτως ἀθρόος μὲν ὁ τύπος, ἀθρόον δὲ τὸ φρύαγμα καὶ τὸ φύσημα τῶν ἵππων συμπαρέσοιτο. ὥστε οὐ μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ πάντες ὅσοι συμπαρεπόμενοι, ἀξιοθέατοι ἂν φαίνοιντο. ἐὰν γε μέντοι τὶς καλῶς ἱππωνήσῃ, θρέψῃ δὲ ὡς πόνους δύνασθαι ὑποφέρειν, ὀρθῶς δὲ χρῆται καὶ ἐν τοῖς πρὸς πόλεμον μελετήμασι, καὶ ἐν ταῖς πρὸς ἐπίδειξιν ἱππασίαις, καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγωνίσμασι, τί ἔτι ἐμποδὼν τούτῳ, μὴ οὐχὶ πλείονός τε ἀξίους ἵππους ποιεῖν, ἢ οἵους ἂν παραλαμβάνῃ, καὶ εὐδοκίμους μὲν ἵππους ἔχειν, εὐδοκιμεῖν δὲ αὐτὸν ἐν τῇ ἱππικῇ, ἐὰν μή τι δαιμόνιον κωλύῃ; γράψαι δὲ βουλόμεθα καὶ ὡς δεῖ ὡπλίσθαι τὸν μέλλοντα ἐφ' ἵππου κινδυνεύειν. πρῶτον μὲν τοίνυν φαμὲν χρῆναι τὸν θώρακα πρὸς τὸ σῶμα πεπο-

[margin: ἑαυτόν. ἐπὶ τῶν τοιούτων δὲ ἤδη ἱππαζόμενοι]

[margin: ἀγαστὸν,]

A Nimirum ex ſignis equus percipiens omnia pulcherrima pariter & ſplendidiſſima debet exhibere. Quod ſi etiam, quoties equitationis motu exercetur equus, ad copioſum vſque ſudorem agitetur; quoties autem pulchre ſemet erigit, cito deſcendat eques, & frænum adimat: omnino fore, ſciendum, vt ad erigendum ſe non inuitus accedat. Atque huiuſmodi ſane in equis tam dij quam heroës, equitantes pingi ſolent; & homines, qui equis ſcite norunt vti, magnificentiam quamdam

B præ ſe ferunt: eſt que tam vehementer pulchrum quiddam equus ſemet erigens, tam admirandum atque ſtupendum; vt omnium ſpectantium, tam iuuenum quam ſenum, oculos detineat. Nemo certe vel ab eo diſcedit, vel ſpectare deſinit, dum ſplendorem ille ſuum oſtentat. Quod ſi contingat alicui, talem equum nancto, vel tribunatus, vel equitum magiſterium; non hoc dumtaxat eniti debet, vt ſolus ipſe ſi ſplendidus: ſed multo magis vt comita-

C tum vniuerſum ſpectatu dignum exhibeat. Itaque ſi ex iis equis, cuiuſmodi maxime laudari ſolent, præcedat quiſpiam, qu ſummam ad altitudinem, & crebertim corpus erigens, paullatim admodum progrediatur; ſequentur hunc equi ſcilice alij gradatim. Et quid in hoc ſpectacul ſplendidum fuerit? At vero ſi ducto equum excitauerit, ac neque nimia cur celeritate, neque tarditate nimia, ſed e ratione præcedat, qua fiunt equi & animoſiſſimi, & inprimis truces, & ſpecie a

D labores obeundos maxime decenti: eo ni mirum modo & ſtrepitus quidam reper tinus, & repentinus hinnitus atque flat equorum aderit. Itaque non ipſe tantun ſed totus etiam comitatus ſpectatu dign videbitur. Si denique feliciter equum al quis emerit, ad laborum tolerantiam edi carit, eodem recte tum in exercitiis actiones bellicas, tum in agitationibus oſtentationem comparatis, & in prœli rum certaminibus vtatur: quid huic ol ſtare poſſit amplius, quominus equos pr tij maioris efficiat, quam eos acceperit;

E tum probatos habeat, tum ipſe rei equ ſtris gloria floreat, niſi diuinitus impedi tur? His adiungere volumus & illam d ſcriptionem, quonam modo armatum ſe oporteat eum, qui periculum in equo aditurus. Primum ergo dicimus, lorica ſiue thoracem ad corpus factum eſſe d

bere. Si recte congruat, corpus ipſum hunc geſtat: laxum nimis humeri ſoli portant. Admodum anguſtus, vinculum eſt, non armatura. Quia vero inter expoſita vulneribus letalibus & ceruix eſt, fieri debere dicimus aptum ceruici quoque tegumentum opere thoracario. Nam hoc & ornamentum adferet, & ſi iuſto modo fabricatum fuerit, equitis faciem vſque ad nares, vbi ſic ille voluerit, intra ſe recipiet. Galeã ducimus optimam, quæ Bœotij ſit operis. Etenim ea tegit extra thoracem eminentia prorſus omnia, nec proſpectum impedit. Thorax quoq; ſic elaboratus ſit, vt nec in ſeſſione nec inclinatione prona ferat obſtaculum. Circum partes inter vmbilicum & pubem, cum pudendis, & aliis in horum ambitu, tales totque pinnæ ſunto vt illa membra tegantur. Et quoniam ſiniſtra quoque manus ſi læſa ſit, equiti perniciem adfert; inuentam & huic muniendæ laudamus armaturam, cui nomen manus inditum. Nam & humerum illa tegit, & brachium, & cubitum, & partes habenarum contiguas, ſimulq; tum extendi tum contrahi poteſt. Prætereа partem ſub alis à thorace deſtitutam obtegit. Dextram adtolli neceſſe eſt, ſiue iaculum eques vibrare, ſeu percutere hoſtem voluerit. Quidquid igitur heic à thorace impedimentum adferre poteſt, remouendum: & huius loco pinnæ velut in quibuſdam cardinibus erũt adplicatæ, vt quum dextra diducitur, & ipſæ pariter explicentur; quum reducitur, viciſſim claudantur. Quod inſtar tegumẽti tibiarum adhibetur brachio, commodius nobis eſſe videtur ad eam partem tuendam, quam ſi adligatum ſit armaturę. Quod nudari ſolet, dum dextra ſuſtollitur, muniẽdum iuxta thoracem tegumento, vel è pelle vitulina, vel ære facto. Nam alioqui locus maxime letalis incuſtoditus erit. Quoniam vero ſi quid equo accidat, etiã ſeſſor in periculo ſummo verſatur; armandus & equus ipſe, tum frontis, tum pectoris, atque laterum tegumentis. Hæc enim & equitis femora muniunt. Omnium vero maxime protegendus equi venter. is enim & letalibus expoſitus eſt maxime vulneribus, & debiliſſimus. Poteſt autem ephippio protegi. Debet illud etiam lorum, quod ephippium conſtringit & continet, ſic eſſe conſutum; vt & tutior equiti ſit ſeſſio, & equi ſella non lædatur. Et aliis quidem partibus hoc modo & equus & eques armati ſint. Tibias autem cum pedi-

A τὸν μὲν καλῶς ἁρμόζοντα ἐκεῖνον φέρει τὸ σῶμα, τὸν δὲ ἄγαν χαλαρὸν οἱ ὦμοι μόνοι φέρουσιν. ὅ γε μὴν λίαν στενός, δεσμός, οὐχ ὅπλον ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ αὐχὴν ἔστι τῶν καιρίων, φαμὲν χρῆναι καὶ τούτῳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ θώρακος ὅμοιον τῷ αὐχένι στέγασμα πεποιῆσθαι. τοῦτο γὰρ ἅμα κόσμον τε παρέξει, καὶ ἢν οἷον δεῖ εἰργασμένον ᾖ, δέξεται, ὅταν βούληται, τῷ ἀναβάτῃ τὸ πρόσωπον μέχρι τῆς ῥινός. κράνος γε B μὴν κράτιστον εἶναι νομίζομεν τὸ Βοιωτιουργές. τοῦτο γὰρ αὖ στεγάζει μάλιστα πάντα τὰ ὑπερέχοντα τοῦ θώρακος, ὁρᾶν δὲ οὐ κωλύει. ὁ δ᾽ αὖ θώραξ οὕτως εἰργάσθω, ὡς μὴ κωλύῃ μήτε καθίζειν μήτ᾽ ἐπικύπτειν. * τὸ δὲ περὶ τὸ ἦτρον, καὶ τὰ αἰδοῖα, καὶ τὰ κύκλῳ, αἱ πτέρυγες τοιαῦται καὶ τοσαῦται ἔστωσαν, ὥστε στέγειν τὰ μέλη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ ἤν τι πάθῃ, καταλύει τὸν ἱππέα, καὶ ταύτῃ ἐπαινοῦμεν τὸ εὑρημένον ὅπλον, τὴν χεῖρα καλουμένην. τόν τε C γὰρ ὦμον σκεπάζει, καὶ τὸν βραχίονα, καὶ τὸν πῆχυν, καὶ τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν, καὶ ἐκτείνεται δὲ καὶ συγκάμπτεται. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὸ διαλεῖπον τοῦ θώρακος ὑπὸ τῇ μασχάλῃ καλύπτει. τήν γε μὴν δεξιὰν ἐπαίρειν δεῖ, ἤν τε ἀκοντίσαι, ἤν τε πατάξαι βούληται. * τοῦ μὲν θώρακος τὸ κωλῦον ταύτῃ ἀφαιρετέον, ἀντὶ δὲ τούτου πτέρυγες ὦσιν ἐν τοῖς γιγγλύμοις * προσθεταί. ὅταν μὲν αἴρηται, ὁμοίως ἀναπτύσσων- D ται· ὅταν δὲ καθαιρῆται, ἐπικλείωνται. τῷ γε μὴν βραχίονι τὸ ὥσπερ κνημὶς παρατιθέμενον, ἀρκεῖν βέλτιον ἡμῖν δοκεῖ εἶναι, ἢ συνδεθὲν ὅπλῳ. τό γε μὴν ψιλούμενον αἰρομένης τῆς δεξιᾶς, στεγαστέον ἐγγὺς τοῦ θώρακος ἢ μοσχείῳ ἢ * χαλκίῳ. εἰ δὲ μή, ἐν τῷ ἐπικαιριωτάτῳ ἀφύλακτον ἔσται. * ἐπεί γε ἤν τι πάσχῃ ὁ ἵππος, ἐν παντὶ κινδύνῳ καὶ ὁ ἀναβάτης γίγνεται, ὁπλίζειν δὲ καὶ τὸν ἵππον προμετωπιδίῳ καὶ προστερνιδίῳ καὶ παραπλευριδίοις. ταῦτα γὰρ ἅμα καὶ τῷ ἀναβάτῃ E παραμηρίδια γίγνεται. πάντων δὲ μάλιστα τοῦ ἵππου τὸν κενεῶνα δεῖ σκεπάζειν. καιριώτατον γὰρ ὄν, καὶ ἀφανέστατόν ἐστι. δυνατὸν δὲ σὺν τῷ ἐφιππείῳ αὐτὸν σκεπάσαι. χρὴ δὲ καὶ τὸ ἔποχον τοιοῦτον ἐρράφθαι, ὡς ἀσφαλέστερόν τε τὸν ἱππέα καθῆσθαι, καὶ τὴν ἕδραν τοῦ ἵππου μὴ σίνεσθαι. καὶ τὰ μὲν * δὴ ἄλλα [τοῦ ἵππου] οὕτω καὶ ὁ ἵππος καὶ ὁ ἱππεὺς ὡπλισμένοι ἂν εἶεν. κνῆμαι δὲ καὶ πό-

περὶ δ᾽ ἦτρον
τῇ δ᾽ ἂν
προσθ. ὥστε ὅτ.
χαλκείῳ.
ἐπεὶ δὲ ἢν
δὴ ἅμα οὕτω

δες ὑπερέχοιεν μὲν ἂν εἰκότως τῶν παραμηριδίων, ὁπλισθείη δὲ καὶ ταῦτα, εἰ ἐμβάται γένοιντο σκύτους ἐξ οἵου περ αἱ κρηπῖδες ποιοῦνται. οὕτω γὰρ ἂν ἅμα ὅπλον τε κνήμαις, καὶ ποσὶν ὑποδήματ' ἂν εἴη. ὡς μὲν δὴ μὴ βλάπτεσθαι, θεῶν ἵλεων ὄντων, ταῦτα ὅπλα. ὡς δὲ τοὺς ἐναντίους βλάπτειν, μάχαιραν μὲν μᾶλλον, ἢ ξίφος ἐπαινοῦμεν. ἐφ' ὑψηλοῦ γὰρ ὄντι τῷ ἱππεῖ κοπίδος μᾶλλον ἡ πληγὴ, ἢ ξίφους ἀρκέσει. ἀντί γε μὴν δόρατος καμακίνου, ἐπεὶ καὶ ἀσθενὲς καὶ δύσφορόν ἐστι, * τὰ κρανάϊα εὔπαλτα μᾶλλον ἐπαινοῦμεν. καὶ γὰρ * ἐξαφῆναι τὸ ἕτερον δυνατὸν τῷ ἐπισταμένῳ, καὶ τῷ λειπομένῳ οἷόν τε χρῆσθαι καὶ εἰς τὸ ἀντίον, καὶ εἰς τὰ πλάγια, καὶ εἰς * πρόσθεν, καὶ ἅμα ἰσχυρότερά τε τοῦ δόρατος καὶ εὐφορώτερά ἐστιν. ἀκόντισμά γε μὴν τὸ μακρότατον ἐπαινοῦμεν. καὶ γὰρ ἀποστρέψαι, καὶ μεταλαβεῖν παλτὸν οὕτω μᾶλλον ὁ χρόνος ἐγχωρεῖ. γράψομεν δὲ ἐν βραχεῖ καὶ ὡς ἄν τις κράτιστα ἀκοντίζοι. ἢν γὰρ προβαλλόμενος μὲν τὰ ἀριστερὰ, ἐπανάγων δὲ τὰ δεξιὰ, ἐξανιστάμενος δ' ἐκ τῶν μηρῶν μικρὸν ἐπανακύπτουσαν τὴν λόγχην ἀφῇ, οὕτω σφοδρότατόν τε καὶ μακρότατον οἴσεται τὸ ἀκόντιον, εὐστοχώτατον μέντοι, ἐὰν κατὰ τὸν σκοπὸν ἀφιεμένη ἀεὶ ὁρᾷ ἡ λόγχη. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἰδιώτῃ καὶ ὑπομνήματα καὶ μαθήματα καὶ μελετήματα γεγράφθω ἡμῖν. ἃ δὲ ἱππάρχῳ προσήκει εἰδέναι τε καὶ πράττειν, ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δεδήλωται.

τὰ κρανέϊνα δύο παλτὰ

* ἐξαφεῖναι

τοὔπισθεν

A bus exſtare conſentaneum eſt extra femorum tegumenta, munitæque fuerint hæ partes, ſi earum indumenta de illo corio fiant, ex quo crepidæ confici ſolent. Etenim hoc modo ſimul & armatæ tibiæ, & calceati pedes erunt. Et hæc quidem ad hoc comparata ſunt arma., ne lædi quis poſſit, modo dij propitij fuerint. Hoſtibus autem lædendis enſi præferenda machæra ſiue * gladius incuruus. Nam ab equite, qui eſt in ſublimi, vehementior eſt ictus copidis aut ſicæ, quam enſis. Haſtæ fuſcinatæ loco, quoniam illa fragilis eſt, & in- B commoda geſtatu, potius corneas tragulas duas probamus. Etenim harum altera coniici poteſt à perito, altera reſeruari ad vſum vel in aduerſos, vel à latere, vel à tergo cōſtitutos: ſimulque firmiores hę ſunt, quam haſtæ, ac geſtatu commodiores. Iaculi vibrationem, quæ longiſſimum ad ſpatium fiat, laudamus. Nam hoc modo plus temporis conceditur, vt ſe quiſpiam auertat, & tragulam denuo ſumat. Scribe- C mus etiam paucis, quæ iaculandi ratio ſit optima. Quippe ſi quis partes ſiniſtras anterius protendens, & dextras reducens, ſeque femoribus inſurgens, ſurſum erectam nonnihil cuſpidem emiſerit: ita nimirum & vehementiſſimo cum impetu, & lōgiſſime feretur iaculum, atque etiam dexterrime, ſiquidem emiſſa cuſpis ſemper ad ſcopum ſpectat. Et hæc quidem admonitiones, & documenta, & exercitia rudi adhuc equiti à nobis præſcripta ſunto. Quæ vero tum ſcire tum exſequi conueniat equitum magiſtrum; alio libro declarauimus.

* ξίφος ἐπικαμπές. Sic machærā vetus gloſſarium exponit. dein copis ſiue ſica: ſic à ſecando dicta.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΙΠΠΑΡΧΙΚΟΣ.

XENOPHONTIS DE MAGISTERIO EQVITVM.

Hic liber à Xenophonte ſcriptus putatur ad Gryllum filium. Interpretatio noua eſt, & accurata.

PRIMVM rem ſacram faciens, deos precaberis, vt ea tibi concedant & intelligere, & proferre, & agere; de quibus & diis gratiſſimum ſit imperium tuum, & tibi, amicis, reique publicæ cùm primis acceptum, & glorioſum, & longè vtiliſſimum. Diis placatis, equites inſtruendi tibi ſunt, tum vt numerus lege præſcriptus compleatur, tum ne iam ante collectæ copiæ minuantur. Quippe ſi non accedant equites ad priores alij, pauciores ſemper euadent. Nam alios ob ſenectutem abdicare ſe neceſſe eſt; alios aliis de cauſſis deficere. Poſtquam equitatum compleueris, adhibenda cura, ſic vt equi alantur, quò perferre labores poſſint. Quippe ſi laboribus impares ſint, nec adtollere ſe, nec euadere fuga poſſunt. Id quoque curandum, vt ad vſum idonei ſint. Nam contumaces potius hoſtes quam ſuos in præliis iuuant. Etiam illi remouendi ſunt, qui calcitrant, poſtquam equitem ſuſceperunt. Qui enim tales ſunt, ſæpe numero plus mali quam hoſtes, inferunt. Haberi debet & pedum ratio, vt etiam in aſpera regione agitari poſſint; quum eſſe conſtet in iis locis inutiles, vbi dolorem in agitatione ſentiunt. Quum equi tales exiſtunt, quales eſſe debent, exercendi & equites: ac primum, vt in equos inſilire poſſint. Nam pleriſque iam ſalus hinc parta. Alterum eſto, vt in locis omnigenis equitare norint, quandoquidem & hoſtes alias in aliis locis exiſtunt. Vbi iam firmiter equis inſederint, eius erit habenda ratio, vt ex equis iacula quam longiſſime vibrent, & alia facere poſſint, quæ facere viros equeſtres oportet. Secundùm hæc armandi tum equi, tum equites; vt ipſi minime vulnerentur, & hoſtes damnis adficere maximis poſſint. Hinc efficiendum, vt equites morigeri ſint. Nam abſque hoc nec equorum bonorum, nec equitum his rectè inſidentium, nec armorum elegantium vſus vllus fuerit. Atque

A ΠΡΩΤΟΝ μὲν θύοντα χρὴ αἰτεῖσθαι θεοὺς ταῦτα διδόναι καὶ νοεῖν, καὶ λέγειν, καὶ πράττειν, ἀφ' ὧν θεοῖς μὲν κεχαρισμενώτατα ἄρξειας ἄν,* σαυτῷ καὶ φίλοις καὶ τῇ πόλει προσφιλέστατα, καὶ εὐκλεέστατα καὶ πολυωφελέστατα. θεῶν δὲ ἵλεων ὄντων, ἀναβιβαστέον μέν σοι ἱππέας, καὶ ὅπως ἀναπληρῶται ὁ κατὰ τὸν νόμον ἀριθμὸς, καὶ ὅπως τὸ ὂν ἱππικὸν μὴ μειῶται. εἰ δὲ μὴ προσαναβήσονται ἱππεῖς, (σαυτῷ δὲ) B μείονες ἀεὶ ἔσονται. ἀνάγκη γὰρ τοὺς μὲν γήρᾳ ἀπαγορεύειν,* τοὺς καὶ ἄλλως ἐκλείπειν. (τοὺς δὲ) πληρουμένου γε μὴν τοῦ ἱππικοῦ, ἐπιμελητέον μὲν ὅπως τρέφωνται οἱ ἵπποι, ὡς ἂν δύνωνται πόνους ὑποφέρειν. οἱ γὰρ ἥττους τῶν πόνων οὔτε* αἱρεῖν, (αἱρεῖν) οὔτε ἀποφεύγειν δύναιντο ἄν. ἐπιμελητέον δὲ ὅπως εὐχείρωτοι ὦσιν. οἱ γὰρ αὖ ἀπειθεῖς, τοῖς πολεμίοις μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις συμμαχοῦσι. καὶ C οἱ λακτίζοντες δὲ ἀναβεβαμένοι ἵπποι ἐκποδὼν ποιητέοι. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλάκις πλείω κακὰ ἢ οἱ πολέμιοι ποιοῦσιν. δεῖ δὲ καὶ τῶν ποδῶν ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως δύνωνται καὶ ἐν τραχείᾳ χώρᾳ ἱππεύειν, εἰδότας ὅτι ὅπου ἂν ἀλγῶσιν ἐλαυνόμενοι, ἐνταῦθα οὐ χρήσιμοί εἰσιν. τῶν γε μὴν ἵππων ὑπαρχόντων οἵων δεῖ, τοὺς ἱππέας αὖ ἀσκητέον· πρῶτον μὲν, ὅπως ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναπηδᾶν δύνωνται. πολλοῖς γὰρ ἤδη ἡ σωτηρία D παρὰ τοῦτο ἐγένετο. δεύτερον δὲ, ὅπως ἐν πολυτρόποις χωρίοις ἱππάζεσθαι δυνήσονται. καὶ γὰρ οἱ πολέμιοι ἄλλοτε ἐν ἄλλοις τόποις γίγνονται. ὅταν δὲ ἤδη ἔποχοι ὦσιν, δεῖ αὖ σκοπεῖν, ὅπως* ἀκοντίζουσί τε ὡς πλεῖστον ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ τἄλλα (ἀκοντίζειν) * δυνήσονται ποιεῖν, ἃ δεῖ τοὺς ἱππικούς. μετὰ ταῦτα ὁπλιστέον καὶ ἵππους καὶ ἱππέας, ὡς αὐτοὶ μὲν ἥκιστα τιτρώσκοιντ' ἄν, βλάπτειν δὲ τοὺς πολεμίους μάλιστα δύναιντ' ἄν. ἐκ τούτου παρασκευαστέον, ὅπως εὐπειθεῖς οἱ ἄνδρες ὦσιν. ἄνευ (* δυνήσονται) γὰρ * τούτων οὔθ' ἵππων ἀγαθῶν, οὔτε ἱππέων ἐποχῶν, οὔτε ὅπλων καλῶν ὄφελος οὐδέν. προστα- (τούτου)

Ἰδεῖν μὲν οὖν τούτων πάντων, ὅπως καλῶς γίγνηται, τὸν * ἵππαρχον εἰκός ἐστι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πόλις, χαλεπὸν ἡγησαμένη ταῦτα πάντα τὸν ἵππαρχον μόνον ὄντα ἀπεργάζεσθαι, προσαιρεῖται μὲν αὐτῷ συνεργοὺς φυλάρχους, προσέταξε δὲ τῇ βουλῇ συνεπιμελεῖσθαι τοῦ ἱππικοῦ, ἀγαθόν μοι δοκεῖ εἶναι, τοὺς μὲν φυλάρχους παρασκευάζειν συνεπιθυμεῖν σοι τῶν καλῶν τῷ ἱππικῷ· ἐν δὲ τῇ βουλῇ ἔχειν ῥήτορας ἐπιτηδείους, ὅπως λέγοντες φοβῶσί τε τοὺς ἱππέας, (βελτίονες γὰρ εἶεν φοβούμενοι) * καταπραΰνωσί τε τὴν βουλήν, ἤν τι παρὰ καιρὸν χαλεπαίνῃ. ταῦτα μὲν οὖν ὑπομνήματα, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι. ὡς δ' ἂν ἕκαστα τούτων βέλτιστα περαίνοιτο, τοῦτο δὴ πειράσομαι λέγειν. τοὺς μὲν τοίνυν ἱππέας * δηλονότι καθιστάναι δεῖ κατὰ τὸν νόμον, τοὺς δυνατωτάτους καὶ χρήμασι καὶ σώμασιν, ἢ εἰσάγοντα εἰς δικαστήριον, ἢ πείθοντα. ἐγὼ δ' οἶμαι εἰς μὲν τὸ δικαστήριον τούτους εἰσακτέον εἶναι οὓς μὴ εἰσάγων διὰ κέρδος ἄν τις δοκοίη τοῦτο ποιεῖν. καὶ γὰρ τοῖς ἧττον δυναμένοις εὐθὺς ἂν εἴη * ἀποστροφή, εἰ τοὺς δυνατωτάτους πρώτους ἀναγκάζοις. ἔτι δὲ * καὶ οὓς ἄν μοι δοκῇ * τις νέους μὲν, τὰ ἐν ἱππικῇ λαμπρὰ λέγων, εἰς ἐπιθυμίαν καθιστάναι τοῦ ἱππεύειν, τοὺς δὲ κυρίους αὐτῶν ἧττον ἀντιτείνοντας ἔχειν, τάδε διδάσκων, ὡς * ἀναγκασθήσονται μὲν ἱπποτροφεῖν, ἢν μὴ ὑπὸ σοῦ, * ὑπ' ἄλλου, διὰ τὰ χρήματα. ἢν δ' ἐπὶ σοῦ ἀναβῶσιν, ὡς ἀποστρέψεις μὲν τοὺς παῖδας αὐτῶν τῶν πολυτελῶν γε καὶ μανικῶν ἱππωνειῶν, ἐπιμελήσῃ δὲ ὡς ἂν ταχὺ ἱππικοὶ γίγνοιντο. λέγοντα δὲ οὕτω, καὶ ποιεῖν ταῦτα πειρατέον. τούς γε μὴν ὄντας * ἵππους ἡ βουλὴ ἄν μοι δοκεῖ προειποῦσα, ὡς τὸ λοιπὸν δεήσει διπλάσια ἱππάζεσθαι, * ὡς τὸν μὴ δυνάμενον ἵππον ἀκολουθεῖν ἀποδοκιμάσει, ἐπιτεῖναι ἂν τρέφειν τε ἄμεινον, καὶ ἐπιμελεῖσθαι μᾶλλον τῶν ἵππων. καὶ τοὺς βιαίους δὲ ἵππους ἀγαθόν μοι δοκεῖ εἶναι προρρηθῆναι, ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται. αὕτη γὰρ ἡ ἀπειλὴ πωλεῖν ἂν τοὺς τοιούτους μᾶλλον παρορμήσειεν, καὶ ἱππωνεῖν σωφρονέστερον. ἀγαθὸν δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἱππασίαις λακτίζοντας ἵππους προρρηθῆναι ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται. οὐδὲ γὰρ συντάττειν τοὺς τοιούτους δυνατόν, ἀλλ' ἀνάγκη, κἄν ποι ἐπὶ πολεμίους δέῃ ἐλαύνειν, ὑστάτους ἂν αὐτοὺς ἕπε-

ἱππικοὶ

καταπραΰνωσί τι τὴν τῆς βουλῆς,

* δῆλον ὅτι

ἐπιστροφὴ

ἢ οὕτως * τις τοὺς νέους

ἂν ἀναγκ. male. * ὑπ' ἄλλου γοῦν,

ἱππῆς

ἢ ὡς τὸν μὴ

A his quidem omnibus, vt egregie fiant, præeſſe cum imperio magiſtrum equitum par eſt. Et quia ciuitas rata difficile quiddam eſſe, perfici hæc à ſolo magiſtro equitum omnia, tribunos ei deligit adiutores, & * conſilium adiungit, cum mandato, vt equitatus curam vna cum ipſo gerat; recte mihi facturus videris, ſi tribunos ſic inſtruas, vt tecum ea velint, quæ ad equitatus commoda pertineant; & oratores idoneos habeas in conſilio, qui & dicendo terrorem equitibus incutiant, melioribus in metu futuris, & eos in conſilio mitigent, qui forte plus equo difficiles ſe præbituri ſint. B Ac iſtæ quidem admonitiones ad ea ſpectant, quæ diligentiam tuam requirunt. Quo autem modo ſingula rectiſſime peragantur, nunc dicere adgredior. Equitum in numerum ex legis præſcripto referes eos, qui & facultatibus, & viribus corporis præſtent: idque vel in ius vocando, vel perſuadendo. Sum autem in hac ego ſententia, vt hos in ius vocandos exiſtimem; quos niſi quis vocet, id quæſtus cauſſa facere videatur. C * Nam minus potentibus ſtatim hoc correctionis loco fuerit, ſi primos cogas, qui plurimum poſſint. Præterea videtur hoc modo mihi quiſpiam & iuuenes ad equitationis ſtudium adducturus, ſi ſplendorem equeſtris rei prædicet; & illos, quorum in poteſtate ſunt, minus aduerſantes habiturus, ſi plane futurum oſtendat, vt propter opes alere cogantur equos, ſi non abs te, ſaltim ab alio quopiam. D Quod ſi tuis auſpiciis rei ſedent equeſtri, te filios eorum à ſumtuoſis & inſanis equorum emtionibus auocaturum, & operam daturum, vt equeſtris rei peritiam quamprimum conſequantur. Hæc vero quum dices, etiam præſtare conaberis. Equites, quotquot operam nauāt in præſentia, ſic excitatum iri arbitror, vt melius & alant & curent equos; ſi conſilium eis futurum denuntiet, vt equitationes in poſterum duplicentur, & equi reiiciantur. qui pares in itinere aliis eſſe non poterunt. E Etiam hoc vtile futurum arbitror, vt denuntietur, reiectum iri equos violentos. Nam hæc eos impulerit comminatio, tales vt equos diſtrahant, & alios prudentius emant. Bonum quoque denuntiari, futurum, vt calcitrantes in agitationibus equi reiiciantur. Nequeunt enim tales in acie collocari, ſed vbi ducendum in hoſtem, hos vltimos ſequi ne-

* Cõmiſſarios nũc vocamus: De ſenatu non loquitur.

* al. Nã minus potentes ſtatim à recuſãdo dimoueris.

ceſſe eſt. Itaque propter improbitatem equi, nec equitis vſus aliquis eſt. Vt autem & pedes equorum ſint optimi; ſi meliorem aliquis facilioremque rationem tenet, ea ſane vtatur: ſin minus, equidem vſu edo-ctus aio, proiiciendos paſſim lapides è via ſumtos, qui * minæ pondus habeant, plus minus ve; atque in his conſtituendum equum ad deſtrictionem, quum à præſepi remouentur. In illis enim lapidibus numquam equus ingredi deſinet, ſiue deſtringatur, ſeu pungatur. qui periculum huius rei fecerit, tum aliis, quæ profero, fidem habebit; tum pedes equi teretes effici conſpiciet. Vbi iam equi fuerint, quales eſſe oportet: quonam modo equites ipſi futuri ſint optimi, nunc commemorabo. Iunioribus quidem inter eos auctores ſimus, vt in equos inſilire diſcant. Laudem vero iure mereberis, ſi quem eis adhibueris, qui doceat. Ætate prouectioribus haud parum profueris, ſi cõſuefeceris eos, vt more Perſico ab aliis in equos ſubleuentur. Ad hoc autem, vt equites omnigenis in locis firmiter equis inſidere poſſint, frequenter educere, quum bellum non geritur, fortaſſe moleſtum fuerit. Itaque conuocatis equitibus conſulere debes, vt exercitiis vtantur, ſiue rus in equis prouehantur, ſeu alio pergant; è viis declinando, & omnigenis in locis equos celeriter agendo. Nam hoc & parem cum educendo habet vtilitatem, nec moleſtiæ tãtum exhibet. Commodum id etiam eis in memoriam reuocari, quod ciuitas in equitatum ad * XL talenta propemodum quotannis impendere cogatur: vt ſi bellum exiſtat, equitatus ei quærendus non ſit, ſed in promptu habeat, quo inſtructo poſſit vti. Nam vero conſentaneum eſt, equites hæc cum animis ſuis expendentes, rem equeſtrẽ diligentius exerciturosː vt bellum ſi moueatur, nõ inexercitatis de patria, de honore ac gloria, de vita ſit dimicandũ. Bonũ quoque denũtiari equitibus, te nonnumquam eos eductürum, ac per omnigena loca præiturum. In exercitiis etiam * contrariarum prouectionum, in alia atque alia loca nonnumquam educere prodeſt: hoc enim & equitibus & equis vtilius. Ex equis autem iaculari, mea quidẽ opinione, ſic plurimi cõſueſcent, ſi tribunis futurum denuntiaueris, vt ipſi duces cogantur cuiuſque tribus iaculatores ad exercitia iaculandi adigere.

* hoc eſt, libra, ferè.

* XXIIII ccIↃ aureorũ coronatorum.

* al. cõtrarias prouectiones antecedẽtibus,

A ϑαι. ὥστε διὰ τὴν τοῦ ἵππου κακουργίαν ἀχρηστος καὶ ὁ ἱππεὺς καθίσταται. ὡς δ' ἂν καὶ οἱ πόδες εἶεν τῶν ἵππων κράτιστοι, εἰ μέν τις ἔχει ῥᾴω καὶ εὐτελεστέραν ἄσκησιν, ἐκείνη ἔστω· εἰ δὲ μή, ἐγώ φημι χρῆναι, πεῖραν ἔχων, χύδην καταβαλόντα λίθους τῶν ἐκ τῆς ὁδοῦ, ὅσον μναιαίους, καὶ πλεῖον καὶ μεῖον, ἐν τούτοις τὸν ἵππον καὶ ψήχειν ἐνιστάναι, ὅταν ἀπὸ τῆς φάτνης ἀποσπῇ. βαδίζων γὰρ ἐν τοῖς λίθοις οὔποτε * ἵππον παύσεται, οὔθ' ὅταν ψήχηται, οὔθ' ὅταν μυωπίζηται. ὁ δὲ πειραθεὶς, τά τε ἄλλα ἃ λέ-
B γω πιστεύσει, καὶ στρογγύλους τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὄψεται. ὁπότε γε μὴν οἱ ἵπποι εἰσὶν οἵους δεῖ, ὡς ἂν αὐτοὶ οἱ ἱππεῖς ἄριστοι γίγνοιντο, τοῦτο διηγήσομαι. τὸ μὲν τοίνυν τοὺς νέους αὐτῶν ἀναπηδᾶν ἐπὶ τοὺς ἵππους, πείθοιμεν ἂν αὐτοὺς μανθάνειν. τὸν * διδάξοντα δὲ παρέχων, ἐπαίνου δικαίως ἂν τυγχάνοις. τοὺς γε μὴν πρεσβυτέρους τὸν Περσικὸν τρόπον ἀναβάλλεσθαι * ὑπ' ἀλλήλων προσεθίσας, καὶ τούτους ὠφελήσαις ἄν. ὅπως γε μὴν ἐν παντο-
C δαποῖς χωρίοις ἔποχοι οἱ ἱππεῖς δυνήσωνται εἶναι, τὸ μὲν πυκνὰ ἐξάγειν μὴ πολέμου ὄντος, ἴσως ὀχληρόν· συγκαλέσαντα δὲ χρὴ τοὺς ἱππέας συμβουλεῦσαι αὐτοῖς μελετᾶν, καὶ ὅταν εἰς χώραν ἐλαύνωσι, καὶ ὅταν ἄλλοσέ ποι, ἐκβιβάζοντας τῶν ὁδῶν, καὶ ταχὺ ἐλαύνοντας ἐν τόποις παντοδαποῖς. τοῦτο γὰρ ὠφελεῖ μὲν παραπλησίως τῷ ἐξάγειν, ὄχλον δ' οὐχ * ὁμοίως παρέχει. ἐπιτήδειον δὲ ὑπομιμνήσκειν,
D ὅτι καὶ ἡ πόλις ἀνέχεται δαπανῶσα εἰς τὸ ἱππικὸν ἐγγὺς τετταράκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς, ἐὰν πόλεμος γίγνηται, μὴ ζητεῖν δέῃ ἱππικόν, ἀλλ' ἐξ ἑτοίμου ἔχῃ παρεσκευασμένῳ χρῆσθαι. ταῦτα γὰρ ἐνθυμουμένους εἰκὸς καὶ τοὺς ἱππέας μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἱππικήν, ὅπως, ἐὰν πόλεμος ἐγείρηται, μὴ ἀμελέτητοι ὄντες ἀγωνίζεσθαι δέῃ περί τε τῆς πόλεως, καὶ περὶ εὐκλείας καὶ περὶ τῆς ψυχῆς. ἀγαθὸν * δὲ καὶ τοῦτο προειπεῖν τοῖς ἱππεῦσιν, ὅτι ἐξάξεις πο-
E τὲ καὶ σὺ αὐτούς, καὶ διὰ παντοίων χωρίων ἡγήσῃ. καὶ ἐν ταῖς μελέταις δὲ ταῖς * πρὸς τῆς ἀνθιππασίας καλὸν ἐξάγειν ἄλλοτε εἰς ἄλλοιον τόπον. καὶ γὰρ τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς ἵπποις βέλτιον. ἀκοντίζειν γε μὴν ἀπὸ τῶν ἵππων ὧδ' ἂν πλεῖστοι μοι δοκοῦσι μελετᾶν, εἰ τοῦτ' αὖ προείποις τοῖς φυλάρχοις, ὅτι αὐτοὺς δεήσει ἡγουμένους τοὺς τῆς φυλῆς ἀκοντιστὰς ἐλαύνειν * ἐπὶ ἀκόντιον.

ὁ ἵππος

διδάξοντα

ὑπ' ἀλλήλων

ὅμοιον

δὲ καὶ ἐν τῷ

πρὸ τῆς

ἐπὶ τὸ ἀκόντιον.

φιλοτιμοῖντο γὰρ ἂν, ἢ εἰκὸς, ὡς πλείστους ἕκαστος ἀποδεῖξαι ἀκοντιστὰς τῇ πόλει. ἀλλὰ μὴν τοῦ καλῶς γε ὁπλισθῆναι τοὺς ἱππέας οἱ φύλαρχοι ἄν μοι δοκοῦσι μέγιστον συλλαμβάνειν, εἰ πεισθείησαν, ὅτι πολὺ ἐστὶ πρὸς τῆς πόλεως εὐδοξότερον τῇ τῆς φυλῆς λαμπρότητι κεκοσμῆσθαι, ἢ μόνον τῇ ἑαυτοῦ στολῇ. εἰκὸς δὲ μὴ * διεσπίστους εἶναι αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα, οἵγε φυλαρχεῖν ἐπεθύμησαν δόξης καὶ τιμῆς ὀρεγόμενοι. δυνατοὶ δ' * εἰσὶ καὶ τὰ ἐν τῷ νόμῳ ὁπλίσαι, καὶ ἄνευ τοῦ αὐτοὶ δαπανᾶν τῷ μισθῷ ἐπαναγκάζοντες κατὰ τὸν νόμον ὁπλίζεσθαι. εἴς γε μὴν τὸ εὐπειθεῖς εἶναι τοὺς ἀρχομένους, μέγα μὲν καὶ τῷ λόγῳ διδάσκειν, ὅσα ἀγαθὰ ἔνι ἐν τῷ πειθαρχεῖν, μέγα δὲ καὶ τῷ ἔργῳ κατὰ τὸν νόμον πλεονεκτεῖν μὲν ποιεῖν τοὺς εὐτάκτους, μειονεκτεῖν δὲ ἐν πᾶσι τοὺς ἀτακτοῦντας. ἰσχυροτάτη δέ μοι δοκεῖ εἶναι παρόρμησις τῶν φυλάρχων εἰς τὸ φιλοτιμεῖσθαι αὐτοὺς καλῶς παρεσκευασμένους ἕκαστον τῆς φυλῆς ἡγεῖσθαι, εἰ τοὺς ἀμφί σε προδρόμους κοσμήσαις μὲν ὅπλοις ὡς κάλλιστα, ἀκοντίζειν δὲ μελετᾶν ἐξαναγκάσαις ὡς μάλιστα, εἰσηγοῖο δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τὸ ἀκόντιον, * αὐτὸς δὲ εὖ μάλα μεμελετηκώς. εἰ δὲ καὶ ἆθλά τις δύναιτο προτιθέναι ταῖς φυλαῖς πάντων, ὁπόσα ἀγαθὰ νομίζουσιν ἀσκεῖσθαι ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ,* τοῦτο πάντας οἶμαι Ἀθηναίους γε μάλιστα προτρέπειν εἰς φιλονεικίαν. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς χοροῖς, ὡς μικρῶν ἄθλων ἕνεκα πολλοὶ μὲν πόνοι, μεγάλαι δὲ δαπάναι τελοῦνται. τοὺς μέντοι κριτὰς τοιούτους δεῖ εὑρίσκειν, παρ' οἷς νικῶντες μάλιστ' ἂν ἀγάλλοιντο. ἐὰν δὲ δή σοι ταῦτα πάντα ἐξησκημένοι ὦσιν οἱ ἱππεῖς, δεῖ δήπου καὶ τάξιν τινὰ ἐπίστασθαι αὐτοὺς, ἐξ ἧς κάλλιστα μὲν θεοῖς πομπὰς πέμψουσι, καὶ κάλλιστα δὲ ἱππάσονται, ἄριστα δὲ μαχοῦνται, ἐὰν δέῃ, ῥᾷστα δὲ καὶ ἀταρακτότατα ὁδοὺς πορεύσονται, καὶ διαβάσεις περάσουσιν. ἧ τοίνυν χρώμενοι τάξει δοκοῦσιν ἄν μοι ταῦτα κάλλιστα διαπράττεσθαι, ταύτην νῦν ἤδη πειράσομαι δηλοῦν. οὐκοῦν ὑπὸ μὲν τῆς πόλεως ὑπάρχουσι διῃρημέναι φυλαί. τούτων δὲ ἐγώ φημι χρῆναι προστάττειν μὲν δεκαδάρχους, σὺν τῇ τῶν φυλάρχων ἑκάστου γνώμῃ,

δυσπείστους
εἶεν, κατὰ
αὐτὸς δὴ εὖ
τοῦτον

A Nam excitabuntur ambitione quadam; ceu videtur, vt quiſque iaculatores ciuitati quamplurimos inſtruat. Ad id quoque tribuni plurimum mihi videntur momenti adlaturi, vt equites egregie ſint armati; ſi perſuaſum eis fuerit, multo ad ciuitatem eſſe glorioſius, ſplendore tribus ornari, quam ſuo dumtaxat indumento. Nec difficulter hoc ipſis perſuaderi poſſe crediderim, quum honoris & gloriæ ſtudio tribunatum ambiuerint. Poterunt autem ſuis arma ſecundùm legem imperare, ſinéque ſuis impenſis equites adigere de

B præſcripto legis, vt arma ſibi de ſtipendio ſuo comparent. Vt verò qui reguntur abs te, libenter pareant; non leue quiddam, verbis oſtendere quam multa commoda cõtineat obedientia; ſed magnum aliquid in hoc quoque, ſi ſecundùm legem reabſe potior efficiatur morigerorum conditio, contraque deteriori loco in omnibus ſint contumaces. Vis autem in hoc mihi maxima videtur eſſe ad impellendos tribunos,

C vt ambitioſe dent operam quo ſuam quiſque tribum egregie inſtructi ducant; ſi quos circum te præcurſores habebis, perelegánter armis ornaueris, maximeque iaculationum ad exercitia coegeris, & auctor ad iaculandum fueris, ipſemet in hoc genere plurimũ exercitatus. Quod ſi quis etiam tribubus eorum omnium præmia proponere poſſit, quæcumque in ſpectaculis exerceri ab equitatu præclare ſolent; eum ego facillime cunctos Athenienſes ad ſtudia contentionum excitaturũ arbitror.

D In ludorum id quidem adparatu perſpicitur, quam modicorum præmiorum cauſſa multi labores magnique ſumtus impendantur. Iudices eiuſmodi reperiendi ſunt, apud quos ſi victoria potiantur, inprimis exultent. Vbi iam equites in his omnibus exercitati fuerint, etiam ordinis eſſe peritos oportet: cuius obſeruatione fiet, vt pulcherrimas diis pompas agãt, in equitationibus cum laude ſe gerant, fortiſſime ſic vſu poſcente dimicent, expeditiſſime ac minima cum perturbatione itinera conficiant, tranſitusq; difficiles ſuperent. Quo

E autem ordine vtendo hæc mihi rectiſſime perfecturi videantur, eum declarare nunc adgrediar: Diſtinctæ ſunt in ciuitate tribus: In his inquam ego debere primum, nõ ſine tribunorũ ſingulorũ iudicio & ſententia, decuriones ex illorũ numero conſtitui

qui & ætate vigeant, & ambitione maxima quadam in hoc ferantur, vt aliquid egregium & peragant, & audiant. Hi principes in ordine collocantor. Secundum eos totidem numero de prouectioribus & inprimis prudentibus deligendi, qui vltimi ſint in hiſce decuriis. Nam ſi comparatione res explicanda, ferrum quoque ſic ferrum maxime ſcindit, quum eius & anterior & media pars valida, non deſtituitur ab eo quod vires ad impellendum idoneas habeat. Quod medios inter primos & vltimos adtinet, poſtquam decuriones ſibi proximos delegerint adſtites, aliis hos ſequentibus; ita par creditu ſcilicet, quemlibet ſibi fideliſſimũ adſtitem habiturum. Ducem ſane modis omnibus idoneum conſtitui oportet. Nam ſi vir ille fortis ſit, ſiue pergendum aliquando in hoſtes erit, cohortatione ſua robur anterioribus indet; ſeu recipiendi ſe tempus adſit, prudenter abducendo tribules haud abs re melius conſeruaturus videtur. Iam ſi decuriones numero pares fuerint, plures partes æquales efficient diuidendo, quam ſi fuerint impares. Hic ordo mihi de cauſſis hiſce probatur, quod ita primum omnes principis conſtituti loco cũ imperio futuri ſunt. Iidem vero, qui cum imperio ſunt, magis ad ſe quodam modo pertinere putant, vt egregium aliquid gerant, quam ſi priuati ſint. Deinde quum aliquid agendum eſt, multo efficacius eſt, quod per eos denuntiatur, qui cum imperio ſunt, quam quod opera priuatorũ. His hoc ordine collocatis, quemadmodum ab equitum magiſtro prædici tribunis ſolet, quo prouehi loco quiſque debeat: ſic & decurionibus denuntiarum à tribunis eſſe oportet, quo loco ſingulis pergendum. Nam hæc ſi prius indicata fuerint, longe meliori ordine fient omnia, quam ſi perinde ac de theatro, temere fortuitoque diſcedentes, mutuo ſemet offenderint. Etiam paratiores animis ad pugnam ſunt anteriores, ſi ex aduerſo quid irruat, vbi locum hunc ſuum eſſe norunt: nec minus vltimi, ſi à tergo fiat in eos impetus, quum ſciant eſſe turpe, locum in acie ſuum deſerere. Sin ordo nullus ſeruetur, ſeipſos & anguſtis in itineribus, & locis difficilibus ſuperandis, perturbant: nec quiſquam eſt, qui ſponte ſua ſe ad pugnandum cum hoſte componat. Et in his quidem omnino equites vniuerſi prorſus eſſe debent exercitati, modo duci operam ſine recuſatione nauaturi ſunt. At ipſi equi-

A καταστῆσαι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τε καὶ φιλοτιμοτάτων καλόν τι ποιεῖν καὶ ἀκούειν. καὶ τούτους μὲν * προστάτας δεῖ εἶναι. μετὰ δὲ τούτους ἴσους χρὴ τούτοις * ἀριθμὸν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων τε καὶ φρονιμωτάτων ἐλέσθαι, οἵτινες τελευταῖοι τῶν δεκάδων ἔσονται. εἰ γὰρ δεῖ καὶ ἀπεικάσαι, οὕτω καὶ σίδηρος μάλιστα διατέμνει σίδηρον, ὅταν τό, τε ἡγούμενον * τούτου δὲ μέσως ἐῤῥωμένον ᾖ, καὶ τὸ ἐπελαυνόμενον ἱκανόν. τούς

προστάτας
* ἀριθμῷ
ἤ, τὸ μέσον ἐῤῥω.

B γε μὴν ἐν μέσῳ τῶν πρώτων καὶ τῶν τελευταίων, ἐπεὶ οἱ δεκάδαρχοι ἐπιστάτας ἕλοιντο, καὶ οἱ ἄλλοι ἐφέποιντο, οὕτως εἰκὸς ἑκάστῳ πιστότατον τὸν ἐπιστάτην εἶναι. τὸν μέντοι ἀφηγούμενον ἐκ παντὸς τρόπου δεῖ ἱκανὸν ἄνδρα καθιστάναι. ἀγαθὸς γὰρ ὤν, εἴτε ποτὲ δέοι ἐπὶ πολεμίους ἐλαύνειν, ἐγκελευόμενος ῥώμην ἂν ἐμβάλοι τοῖς ἔμπροσθεν· εἴτ' αὖ καὶ ἀποχωρεῖν καιρὸς συμβαίνοι, φρονίμως ἀφηγούμενος μᾶλλον ἄν, ὡς τὸ εἰκός, σώζοι τοὺς φυλέτας. οἱ

C μέντοι δεκάδαρχοι ἄρτιοι ὄντες, πλείω ἴσα μέρη παρέχοιεν ἂν διαιρεῖν, ἢ εἰ περιττοὶ εἶεν. αὕτη δέ μοι ἡ τάξις ἀρέσκει διὰ τάδε, ὅτι πρῶτον μὲν οἱ προστάται πάντες ἄρχοντες γίγνονται. οἱ δ' αὐτοὶ ἄνδρες ὅταν ἄρχωσι, μᾶλλόν πως οἴονται ἑαυτοῖς προσήκειν τι καλὸν ποιεῖν, ἢ ὅταν ἰδιῶται ὦσιν. ἔπειτα δὲ καὶ ὅταν πρακτέον τι ᾖ, τὸ παραγγέλλειν μὴ ἰδιώταις, ἀλλὰ ἄρχουσι, πολὺ ἀνυτικώτερον. τεταγμέ-

D νων γε μὴν οὕτως, χρὴ ὥσπερ καὶ τοῖς φυλάρχοις προαγορεύεσθαι ἡ χώρα ὑπὸ τοῦ ἱππάρχου, ἐν ᾗ ἑκάστῳ ἐλατέον, οὕτω καὶ τοῖς δεκαδάρχοις παρηγγέλθαι ὑπὸ τῶν φυλάρχων, ὅπως πορευτέον ἑκάστῳ. οὕτω γὰρ προειρημένων, πολὺ εὐτακτοτέρως ἂν ἔχοι, ἢ εἰ, ὥσπερ ἐκ θεάτρου, ὡς ἂν τύχωσιν ἀπιόντες λυπῶσιν ἀλλήλους. καὶ μάχεσθαι δὲ μᾶλλον ἐθέλουσιν οἵ τε πρῶτοι, ἤν τι ἐκ τοῦ πρόσθεν προσπίπτῃ, οἳ ἂν εἰδῶσιν, ὅτι αὕτη ἡ χώρα αὐτῶν· καὶ

E οἱ τελευταῖοι, ἤν τι ὄπισθεν * ἐπιφέρηται, ἐπιστάμενοι ὅτι αἰσχρὸν λιπεῖν τὴν τάξιν. ἄτακτοι δ' ὄντες ἀλλήλους μὲν ταράττουσι καὶ ἐν στεναῖς ὁδοῖς, καὶ ἐν διαβάσεσι, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδεὶς ἑκὼν αὑτὸν τάττει μάχεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν δὴ πάντα ὑπάρχειν δεῖ ἐκπεπονημένα πᾶσι τοῖς ἱππεῦσιν, εἰ μέλλουσιν ἀπροφάσιστοι ἔσεσθαι συνεργοὶ τῷ ἡγουμένῳ. τῶν δέ γε

φαίνηται,

μὴν αὐτοῦ ἤδη μέλλειν δεῖ τῷ ἱππάρχῳ. πρῶτον μὲν, ὅπως καλλιερήσῃ τοῖς θεοῖς ὑπὲρ τοῦ ἱππικοῦ· ἔπειτα, ὅπως τὰς πομπὰς ἐν ταῖς ἑορταῖς ἀξιοθεάτους ποιήσῃ· ἔτι δὲ καὶ τἆλλα, ὅσα ἐπιδεικνύναι δεῖ τῇ πόλει, ὅπως ᾗ δυνατὸν, κάλλιστα ἐπιδείξῃ, τά τ᾽ ἐν Ἀκαδημίᾳ, καὶ τὰ ἐν Λυκείῳ, καὶ τὰ Φαληροῖ, καὶ τὰ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ· καὶ ταῦτα μὲν ἄλλα ὑπομνήματα. ὡς δὲ τούτων ἕκαστα κάλλιστα ἂν περαίνοιτο, νῦν αὐτὰ λέξω. τὰς μὲν οὖν πομπὰς οἴομαι ἂν καὶ τοῖς θεοῖς κεχαρισμενωτάτας καὶ τοῖς θεαταῖς εἶναι, εἰ ὅσων ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστι, ταῦτα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν Ἑρμῶν, κύκλῳ περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἱερὰ περιελαύνοιεν τιμῶντες τοὺς θεούς. καὶ ἐν τοῖς Διονυσίοις δὲ οἱ χοροὶ προσεπιχαρίζονται, ἄλλοις τε θεοῖς, καὶ τοῖς δώδεκα χορεύοντες. ἐπειδὰν * δὲ πάλιν πρὸς τοῖς Ἑρμαῖς γένωνται περιεληλακότες, ἐντεῦθεν καλόν μοι δοκεῖ εἶναι κατὰ φυλὰς εἰς τάχος ἀνιέναι τοὺς ἵππους μέχρι τοῦ Ἐλευσινίου. οὐδὲ δόρατα μὴν παραλείψω, ὡς ἥκιστα ἂν ἀλλήλοις ἐπαλλάττοιντο. δεῖ γὰρ μεταξὺ τῶν ὤτων τοῦ ἵππου ἕκαστον ἔχειν, εἰ μέλλοι φοβερά τε καὶ εὐκρινῆ ἔσεσθαι, καὶ ἅμα πολλὰ φανεῖσθαι. ἐπειδὰν δὲ τῆς εἰς τάχος διελάσεως λήξωσι, τὴν ἄλλην ἤδη καλὸν ἄγειν εἰς τὰ ἱερὰ, ᾗπερ καὶ πρόσθεν, διελαύνειν. καὶ οὕτως ὅσα ἐστὶν ἤδη ἐν ἵππῳ * ἀναβεβαμένῳ πάντα ἐπιδεδειγμένα ἔσται καὶ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὅτι μὲν ταῦτα οὐκ εἰθισμένοι ποιεῖν οἱ ἱππεῖς εἰσιν, οἶδα· γιγνώσκω δὲ, ὅτι ἀγαθὰ, καὶ καλὰ, καὶ τοῖς θεαταῖς ἡδέα ἔσται. αἰσθάνομαι δὲ καὶ ἄλλα ἀγωνίσματα τοὺς ἱππέας κεκαινουργηκότας, ἐπεὶ οἱ ἵππαρχοι ἱκανοὶ ἐγένοντο πεῖσαι ἃ ἐβούλοντο. ὅταν γε μὴν περὶ τοῦ ἀκοντισμοῦ διελαύνωσιν ἐν Λυκείῳ, καλὸν ἑκατέρας τὰς πέντε φυλὰς ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐλαύνειν, ὥσπερ εἰς μάχην, ἡγουμένου τοῦ ἱππάρχου καὶ τῶν φυλάρχων ἐν τοιαύτῃ τάξει, ἀφ᾽ ἧς πληρώσεται τοῦ δρόμου τὸ πλάτος. ἐπειδὰν δὲ ὑπερβάλωσι τὸ κεφάλαιον τοῦ ἀντιπροσώπου θεάτρου, χρήσιμον ἂν οἴομαι φανῆναι, καὶ εἰ καθ᾽ ὁπόσους μέτριον εἰς τὸ κάταντες δυναμένους τάχυ ἐλαύνειν ἐπιδείξαις τοὺς ἱππέας. εὖ μέντοι ἀγνοῶ, ὅτι ἐὰν μὲν πιστεύωσι δυνήσεσθαι τάχυ ἐλαύνειν, πάνυ ἂν ἡδέως ἐπιδείξαιντο.

ἀναβεβα- μένῳ

A tum magiſtro hæc eſſe curæ debent. Primum, vt pro equitatus incolumitate diis rite litet: Deinde, vt feriis pompas ſpectatu dignas exhibeat. Prætereа & alia, quæ ciuitati exhibenda ſunt, vt quampulcherrime pro virili exhibeat: tum in Academia, tum Lyceo, & Phalaro, & in hippodromo: quæ quidem admonitiones aliæ ſunt. Quo autem modo hæc ſingula pulcherrime peragi poſſint, nunc dicam. Pompas & diis & ſpectatoribus fore gratiſſimas arbitror, ſi quotquot deorum tam fana quam ſigna ſunt in foro, Mercurialibus à ſtatuis exorſi, vndique in honorem B deorum cum ipſo foro ac fanis circumequitent. Liberalibus autem chori prætereа gratificari ſolent tum aliis tum duodecim diis tripudiando. Vbi iam circumuecti rurſus ad ſigna Mercurialia peruenerint, tum deinde pulchrum mihi fore videtur, ſi per tribus equi celerius vſque ad Eleuſinium incitentur. Nec de haſtis omittam, quomodo illę neutram in partem minime ſibi mutuo illidantur. Debent enim ſinguli ſuas haſtas inter aures equi tenere, C ſi quidem & terribiles, & diſtinctu faciles futuræ ſint, & ſpeciem multitudinis exhibituræ. Poſtquam celerior iſtæc agitatio finem habuerit, pulchrum rurſus eos mutata ratione procedendi, eadem via, qua prius, ad fana pedetentim reuehi: quo quidem modo fiet, vt quidquid eſt in equo, cui eques inſidet, & diis & hominibus exhibitum ſit. Nec equidem ignoro, minime ad iſta facienda equites adſuetos eſſe: ſed nihilo minus hæc & egregia, & pulchra, & ſpectatoribus iucunda fore D iudico. Quin & alia quædam ab equitibus inſtituta certamina noua intelligo, poſtquam magiſtri equitum eis perſuadere potuerunt, quæ voluiſſent. Quoties quidem in Lyceo ante iaculationem agitationes inſtituunt equites, ſane pulchrum quiddam fuerit, vtraſque tribus quinque tamquam ad prælium à fronte prouehi, ducente magiſtro equitũ & tribunis ordine tali, quo ſpatij latitudo expleatur. Vbi vero cardinẽ aduerſi theatri ſuperauerint, vtile viſum iri arbitror, ſi tot ſimul equites, quot modice ſatis erit, per decliuia proue- E hi poſſe celeriore curſu oſtenderis. Neque me fugit, libenter eos hæc exhibituros, ſi concitatius equos agere ſe poſſe confidant.

At vero ſi maneant inexercitati, videndum, ne hoſtes hæc eos aliquando facere cogant. Dictum de ordine in luſtrationibus, quo pulcherrima inſtitui equitatio poſſit. Si vero ductor, à valido inſtructus equo, in exteriore ſemper ſerie circumuehatur; ita fiet vt ſemper ipſe celerius equum incitet & qui exterius cum eo ſunt, concitatius itidem ferantur. Itaque conſilium ſemper aliquos velocius agitantes inſpiciet, & viribus equi nō deficient, dum viciſſim quies eis concedetur. Quum autem in hippodromo ſpectaculum edendum erit, pulchrum ſane ſic eos primum inſtrui, vt à fronte compleatur equis hippodromus; & è medio, qui erunt illic homines, exigātur. Pulchrum & hoc, ſi dum tribus in aduerſa prouectione ſe mutuo fugiunt, & celeriter inſequuntur, magiſtris equitum tribus quinque ducentibus, ſeſe mutuo tribus vtræque perequitent. In hoc enim ſpectaculo terribile quiddā eſt, quod aduerſis frontibus contra ſe prouehantur; & plenum ſplendoris, quod hippodromo perequitato, rurſus aduerſi contra ſe conſiſtant. Itidem pulchrum, ad alterum tubæ ſignum celerius eos contra ſe ferri. Quum vero iam cōſtiterint, tertia vice rurſus poſt tubæ clangorem celerrime prouehi contra ſe mutuo debent; & vbi perequitauerint, fine iam ludis imponendo, in phalange cuncti conſtituti, qui vobis mos eſt, ad conſilium equis aduehantur. Horum ſpeciem magis exiſtimo bellicoſam, magiſque nouam viſum iri. Minime vero dignum munere magiſtri equitum, vt ipſe tardius tribunis inuehatur; & eodem modo cum ipſis equiter. Quum autem in Academia, loco pauito, inſtituendæ erunt equitationes; hæc quæ moneam, habeo. Ne ipſi deiiciantur aliquando ex equis, reſupinare ſe inter agitandum debent: vt equi non cadant, in reflexionibus inhibendi & retinendi ſunt. In curſu recto celeriter eos agi oportet. Ita conſilium & tutam & pulchram agitationem inſpiciet. In itineribus vero proſpicere ſemper debet equitum magiſter, vt & equorum ſedilibus in dorſo quiete conſulat, & equites pedibus incedentes reficiat: quod equitatione mediocri, & pedeſtri inceſſu mediocri fiet. Quod ſi curæ tibi mediocritas erit, haud aberrabis. Nam quiſque ſibi motū ſtatuit, ne imprudentes nimio labore grauentur.

A ἢν δὲ ἀμελέτητοι ὦσιν, ὁρᾶν χρή, ὅπως μὴ οἱ πολέμιοι αὖθις τοῦτο δρᾶν * ἀναγκάσουσιν. ἐν γε μὴν ταῖς δοκιμασίαις ἡ μὲν τάξις εἴρηται, μεθ' ἧς ἂν κάλλιστα ἱππάζοιντο. ἢν δὲ ὁ ἡγούμενος, ἤνπερ ἔχῃ δυνατὸν ἵππον, ἐν τῷ ἔξωθεν ἀεὶ στίχῳ περιφέρηται, * οὕτως αὐτός τε μὲν ἀεὶ ταχὺ ἐλᾷ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔξωθεν γιγνόμενοι πάλιν αὖ ταχὺ ἐλῶσιν. ὥστε ἡ μὲν βουλὴ ἀεὶ τὸ ταχὺ ἐλαυνόμενον θεάσεται, οἱ δὲ ἵπποι οὐκ ἀπεροῦσιν, ἐν μέρει B ἀναπαυόμενοι. ὅταν γε μὴν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἡ ἐπίδειξις ᾖ, καλὸν μὲν οὕτω πρῶτον τάξασθαι, ὡς ἂν ἐπὶ μετώπου ἐμπλήσαντες ἵππων τὸν ἱππόδρομον, ἐξελάσαιεν τοὺς ἐκ τοῦ μέσου ἀνθρώπους. καλὸν δ' ἐπεὶ αἱ φυλαὶ ἐν τῇ ἀνθιππασίᾳ φεύγουσί τε ἀλλήλοις, καὶ διώκουσι ταχέως, ὅταν οἱ ἵππαρχοι ἡγῶνται ταῖς πέντε φυλαῖς, ἑκατέρους διελαύνειν τὰς φυλὰς δι' ἀλλήλων. ταύτης γὰρ τῆς C θέας τό, τε ἀντιμετώποις προσελαύνειν ἀλλήλοις, γοργόν· τό, τε διελάσαντας τὸν ἱππόδρομον ἀντίους πάλιν στῆναι ἀλλήλοις, σεμνόν. καὶ τὸ ἀπὸ σάλπιγγος αὖ τὸ δεύτερον θᾶττον ἐπελαύνειν, καλόν. στάντας δὲ ἤδη τὸ τρίτον αὖ ἀπὸ τῆς σάλπιγγος χρὴ τάχιστα ἀλλήλοις ἐπελαύνειν, καὶ διελάσαντας εἰς κατάλυσιν ἤδη, ἐπὶ φάλαγγος ἅπαντας καταστάντας, ὥσπερ εἰώθατε, πρὸς τὴν βου- D λὴν προσελαύνειν. ταῦτά μοι δοκεῖ πολεμικώτερά τε φαίνεσθαι ἄν, καὶ καινότερα. τὸ δὲ βραδύτερον μὲν τῶν φυλάρχων ἐλαύνειν, τὸν δ' αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις ἱππεύειν, οὐκ ἄξιον ἱππαρχίας. ὅταν γε μὴν ἐν τῷ * ἐπικρότῳ ἐν Ἀκαδημίᾳ ἱππεύειν δέῃ, ἔχω τάδε παραινέσαι. εἰς μὲν τὸ μὴ ἀποκρούεσθαί ποτε τῶν ἵππων, ὑπτίους ἀναπεπτωκότας ἐλαύνειν· εἰς δὲ τὸ μὴ πίπτειν τοὺς ἵππους, ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς. τὰ μέντοι ὀρθὰ ταχὺ ἐλαύνειν χρή. οὕτω γὰρ τὸ ἀσφαλὲς καὶ E τὸ καλὸν θεάσεται ἡ βουλή. ἐν γε μὴν ταῖς πορείαις ἀεὶ δεῖ τὸν ἵππαρχον προνοεῖν, ὅπως ἀναπαύῃ μὲν τῶν ἵππων τὰς ἕδρας, ἀναπαύῃ δὲ τοὺς ἱππέας τοῦ βαδίζειν, μέτριον μὲν ὀχοῦντα, μέτριον δὲ πεζοπορεῦντα. τοῦ δὲ μετρίου * προνοῶν οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις. αὐτὸς γὰρ μέτρον ἕκαστος, τοῦ μὴ λαθεῖν ὑπερπονοῦντας.

[Margin notes: ἀναγκάσουσι. — οὕτως — ἀποκρότῳ, minus bene. — * ἐπιοῦσι]

Quum

A ὅταν μέντοι ἀδήλου ὄντος, εἰ πολεμίοις ἐντεύξῃ, πορεύῃ ποι, κατὰ μέρος χρὴ τὰς φυλὰς ἀναπαύειν. χαλεπὸν γάρ, εἰ πᾶσι καταβεβηκόσι πλησιάσειαν οἱ πολέμιοι. καὶ ἢν μέν γε διὰ στενῶν ὁδῶν ἐλαύνῃς, ἀπὸ παραγγέλσεως εἰς κέρας ἡγητέον· ἢν δὲ πλατείαις ἐπιτυγχάνῃς ὁδοῖς, ἀπὸ παραγγέλσεως αὖ πλατυντέον τῆς φυλῆς ἑκάστης τὸ μέτωπον· ὅταν γε μὴν εἰς πεδίον ἀφικνῆσθε, * ἐπὶ φάλαγγος .... πάσας τὰς φυλάς. ἀγαθὸν γὰρ καὶ μελέτης ἕνεκα
B ταῦτα ποιεῖν, καὶ τοῦ ἥδιον, * διαπεραίνοντας ὁδούς, ποικίλλοντας ἱππικαῖς τάξεσι τὰς πορείας. ὅταν μέντοι ἔξω τῶν ὁδῶν διὰ δυσχωρίων ἐλαύνητε, μάλα χρήσιμον καὶ ἐν πολεμίᾳ, καὶ ἐν φιλίᾳ προεξελαύνειν τῆς φυλῆς ἑκάστης τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες, ἢν ἀπόροις νάπαις ἐντυγχάνωσι, παριόντες ἐπὶ τὰ εὔπορα δηλώσουσι τοῖς ἱππεῦσιν, ᾗ χρὴ τὴν ἐλασίαν ποιεῖσθαι, ὡς μὴ ὅλαι αἱ τάξεις πλανῶνται. ἢν δὲ
C ἐπικινδύνως ἐλαύνητέ που, φρονίμου ἱππάρχου τὸ τῶν προόδων ἄλλοις προόδοις διερευνωμένους προηγεῖσθαι * πολεμίων. * χρήσιμον καὶ πρὸς τὸ ἐπιθέσθαι, καὶ πρὸς τὸ φυλάξασθαι, καὶ τὸ * ἀναμένειν δὲ ἐπὶ ταῖς διαβάσεσιν, ὡς μὴ κατακόπτωσι τοὺς ἵππους οἱ τελευταῖοι, τὸν ἡγεμόνα διώκοντες. ἴσασι μὲν οὖν ταῦτα σχεδὸν πάντες, καρτερεῖν δὲ ἐπιμελόμενοι οὐ πολλοὶ ἐθέλουσι. προσήκει δὲ ἱππάρχῳ ἔτι ἐν
D εἰρήνῃ * ἐπιμεμελῆσθαι, ὅπως ἐμπείρως ἕξει τῆς τε πολεμίας καὶ τῆς φιλίας χώρας. ἢν δὲ ἄρα αὐτὸς ἀπείρως ἔχῃ, τῶν ἄλλων γε * δὴ τοὺς ἐπιστημονεστάτους ἑκάστων τόπων παραλαμβάνειν. πολὺ γὰρ διαφέρει ὁ ἡγούμενος εἰδὼς τὰς ὁδούς, τοῦ μὴ εἰδότος, καὶ ἐπιβουλεύων δὲ πολεμίοις, ὁ εἰδὼς τοὺς τόπους, τοῦ μὴ εἰδότος πολὺ διαφέρει. καὶ κατασκόπων δέ, πρὶν πόλεμον εἶναι, δεῖ μεμελετηκέναι, ὅπως ἔσονται καὶ ἐκ πόλεων ἀμφοτέροις φιλίων, καὶ
E ἐξ ἐμπόρων. πᾶσαι γὰρ αἱ πόλεις τοὺς εἰσάγοντάς τι ἀεὶ ὡς εὐμενεῖς δέχονται. καὶ ψευδαυτόμολοι δέ ἐστιν ὅτε χρήσιμοι. οὐ μέντοι τοῖς γε κατασκόποις δεῖ ποτε πιστεύοντα φυλακῆς ἀμελεῖν, ἀλλ' ἀεὶ οὕτως κατεσκευάσθαι χρή, ὥσπερ ἂν * ἥξοντες εἰσηγγελμένοι ὦσιν οἱ πολέμιοι. καὶ γὰρ ἢν πάνυ πιστοὶ ὦσιν οἱ κατάσκοποι, χαλεπὸν ἐν καιρῷ ἀπαγγέλλειν.

ἐπὶ φάλαγγος καθιστάναι πάσας
* διαπεραίνεσθαι τὰς ὁδούς
τὰ πολέμια.
* χρήσιμον δὲ καὶ
* ἀναμένειν ἐπὶ
ἐπιμελεῖσθαι
δεῖ
ἥξοντες

A Quum iter facis, & obſcurum eſt an hoſtibus ſis occurſurus, per vices quiete tribus reficiendæ. Periculoſum enim fuerit, tunc aduentare propius hoſtes, vbi ex equis omnes deſcenderint. Quod ſi per anguſtas vias tibi tranſeundum ſit, ita duces, vt aciem in cornu protendi iubeas: ſin latas in vias incidas, rurſum iubebis tribus vniuſcuiuſque frontem dilatari: vbi denique perueneritis in planiciem, tribus omnes in phalangem con-
B ſtituendæ. Hæc enim & exercitij cauſſa facere bonum eſt, atque etiam iucundius, ſic itinera conficere; vt profectiones ordinum equeſtrium varietate condiantur. Quum extra vias per loca difficilia prouehimini, perquam vtile fuerit, tam in hoſtili quam pacata regione, quoſdam ex adparitoribus cuiuſque tribus antecedere; qui ſi forte in ſaltus inuios inciderint, ad peruia tranſeuntes, equitibus indicent, qua equi agendi ſint, ne toti ordines oberrent. Si peri-
C culoſum alicubi ſit iter, prudentis erit equitum magiſtri curare vt ante præmiſſos etiam præmiſſi quidam alij præcedant, qui res hoſtium perquirendo explorent. Etiam vtile tam ad inuadendum quam ad cauendum, vt vbi difficiles ſunt tranſitus, alteri alteros exſpectent: ne poſtremi, dum itineris ducem inſequuntur, verberibus equos concîdant. Ac norunt quidem propemodum hæc omnes, ſed pauci curæ laborem tolerare volunt. Oportet item equitum ma-
D giſtrum adhuc tempore pacis in hoc incûbere, vt peritus ſit tam hoſtilis quam ſuorum regionis: ac ſi nullam earum notitiam ipſe habeat, ex aliis ſibi ſingulorum locorum maxime gnaros adiungat. Magnum enim diſcrimen eſt inter ducem peritum viarum, & imperitum: vt etiam is qui hoſtibus inſidias ſtruit, locorum peritus, multum ab imperito differt. Curæ ſint & exploratores ante bellum ſuſceptum, vt haberi poſſint & ex ciuitatibus vtriſque amicis, & ex mercatoribus. Omnes enim ci-
E uitates admittere ſemper eos, vt beneuolos, ſolent, qui aliquid important. Vtiles ſunt nonnumquam & ficti transfugæ. Nec tamen ſic exploratoribus fidendum, vt omittatur cautio; ſed ita paratum ſemper eſſe oportet, quaſi ſi iam nuntiatum ſit, hoſtes aduentare. Licet enim valde fideles ſint exploratores, in eo tamen difficultas eſt, vt aliquid in tempore nuncient,

quum multa in bello accidere impedimenta ſoleant. Eductiones equitatus minus hoſtes ſentient, ſi potius ex denuntientur, quam ſi præconis voce, vel per edictum imperentur. Ad hoc igitur, vt eductiones denuntiando fiant, bonum erit conſtituere decuriones, & cum decurionibus quinionum quoque duces: tum vt pauciſſimis vnuſquiſque denuntiet, tum etiam vt duces hi quinionum ſuo tempore procedentes, abſque perturbatione frontem aciei exporrigant. Vbi præcauendum eſt, equidem occultas ſemper & ſpeculationes & excubias laudo. Sic enim & excubiæ ſimul pro amicis habentur, & hoſtibus ſimul inſidiæ ſtruuntur. Minus etiam ſpeculatores ipſi, quum nihil de eis conſtat, inſidiis hoſtium expoſiti ſunt; & hoſtibus hoc modo ſunt formidabiliores. Nam ſcire, quaſdam eſſe collocatas alicubi excubias; ſed vbi ſint, & quo numero, neſcire: id vero fidentibus hoſtes animis eſſe prohibet, & habere ſuſpecta cogit omnia loca. Manifeſtæ vero excubiæ tam * periculorum quam fiduciæ cauſſas apertas habent. Præterea licebit occultas habenti excubias, vt cum paucis manifeſtis ante illos occultos excubans, hoſtes in inſidias pertrahere conetur: nec idoneum minus venandis hoſtibus, etiam poſt occultos cum aliis manifeſtis nonnumquam excubare. Nam hac quoque ratione non aliter circumueniuntur hoſtes, ac prius indicata. Prudentis etiam ducis eſt, in periculum vltro ſe non conijcere; niſi quum manifeſtum eſt, potiorem ipſius quam hoſtium, conditionem futuram. At hoſtibus ſuppeditare cauſſam voluptatis maximæ, multo iuſtius eſſe proditio ſociorum, quam fortitudo, iudicabitur. Prudens id quoque facinus, illuc progredi, vbi vires hoſtium debiles ſunt, licet interuallo magno diſtent. Nam minus eſt in vehementi labore periculi, quam ſi prœlio cum potioribus decertandum ſit. Quod ſi medias inter munitiones & caſtella tuorum penetrauerint hoſtes, licet longe viribus ſuperiores ſint; pulchrum tamen eos hinc adgredi, quacumque tamdem à parte clam hoſtibus adſis; nec minus honeſtum, id ſimul ab vtraq; parte fieri. Quum enim alij ſe recipient, adequitantes ab alterutro latere tui, tum perturbabunt hoſtes, tum ſaluti ſuorum conſulent.

al. formidinum.

A πολλὰ γὰρ ἐν πολέμῳ τὰ ἐμπόδια συμπίπτει. τάς γε μὴν ἐξαγωγὰς τοῦ ἱππικοῦ ἧττον ἂν οἱ πολέμιοι αἰσθάνοιντο, εἰ ἀπὸ παραγγέλσεως γίγνοιντο μᾶλλον, ἢ εἰ ἀπὸ κήρυκος ἢ ἀπὸ προγραφῆς. ἀγαθὸν οὖν καὶ [τὸ] πρὸς τὸ διὰ παραγγέλσεως ἐξάγειν, τὸ δεκαδάρχους καθιστάναι, * καὶ τοῖς τε δεκαδάρχοις * πεμπαδάρχους, ἵν' ὡς ἐλαχίστοις ἕκαστος παραγγέλλῃ, καὶ τὸ μέτωπον δὲ ὅπως μηκύνοιεν ἂν τῆς τάξεως ἀταράκτως, οἱ * πεμπάδαρχοι παράγοντες, ὁ- B πότε τούτου καιρὸς εἴη. ὅταν γε μὴν προφυλάττειν δέῃ, ἐγὼ μὲν ἀεὶ ἐπαινῶ τὰς κρυπτὰς σκοπιάς τε καὶ φυλακάς· οὕτω γὰρ ἅμα μὲν τῶν φίλων φυλακαὶ γίγνονται, ἅμα δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνέδραι κατασκευάζονται. καὶ αὐτοὶ μὲν δυσεπιβουλευτότεροί εἰσιν ἀφανεῖς ὄντες, τοῖς δὲ πολεμίοις φοβερώτεροι. τὸ γὰρ εἰδέναι μὲν, ὅτι εἰσί που φυλακαὶ, ὅπου δ' εἰσὶ, καὶ ὁπόσαι, μὴ εἰδέ- C ναι, τοῦτο θαρρεῖν μὲν κωλύει τοὺς πολεμίους, ὑποπτεύειν δὲ ἀναγκάζει πάντα τὰ χωρία. αἱ δὲ φανεραὶ φυλακαὶ δῆλα ἔχουσι καὶ * τὰ δεινὰ καὶ τὰ ἀθαρσῆ. ἔτι δὲ τῷ μὲν κρυπτὰς ἔχοντι φυλακὰς ἐξέσται μὲν φανεροῖς ὀλίγοις ἔμπροσθεν τῶν κρυπτῶν φυλάττοντα, πειρᾶσθαι τοὺς πολεμίους εἰς ἐνέδρας ὑπάγειν· ἀγρευτικὸν δὲ, καὶ ὄπισθεν τῶν κρυπτῶν ἄλλοις * φανερῶς ἔστιν ὅτε φυλάττειν. καὶ τοῦτο γὰρ ἐξαπατητικὸν τῶν πολεμίων ὁμοίως τῷ πρόσθεν εἰρημέ- D νῳ. ἀλλὰ μὴν φρονίμου γε ἄρχοντος καὶ τὸ μήποτε κινδυνεύειν ἑκόντα, πλὴν ὅπου ἂν πρόδηλον ᾖ, ὅτι πλεῖον ἕξει τῶν πολεμίων. τὸ δὲ ὑπηρετεῖν τὰ ἥδιστα τοῖς πολεμίοις, προδοσία τῶν ξυμμάχων δικαίως ἂν μᾶλλον, ἢ ἀνδρεία κρίνοιτο. σῶφρον δὲ καὶ τὸ ἐκεῖσε ὁρμᾶν, ὅπου ἂν ἀσθενῆ τὰ τῶν πολεμίων ᾖ, κἂν πρόσω ὄντα τυγχάνῃ. τὸ γὰρ σφόδρα πονῆσαι ἀκινδυνότερον, ἢ πρὸς τοὺς E κρείττους ἀγωνίζεσθαι. ἢν δέ ποι εἰς μέσον φιλίων τειχέων εἰσίωσιν οἱ πολέμιοι, κἂν πολὺ κρείττους ὄντες, καλὸν μὲν ἐνθένδεν ἐπιχειρεῖν, ὁποτέρωθεν ἂν λελήθῃς παρὼν· καλὸν δὲ καὶ ἅμα ἀμφοτέρωθεν. ὅταν γὰρ οἱ ἕτεροι ἀποχωρῶσιν, οἱ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα ἐλαύνοντες ταράττοιεν μὲν ἂν τοὺς πολεμίους, σώζοιεν δ' ἂν τοὺς φίλους.

ἢ σὺν πε[ντε]δεκ.
* πεμπαδάρχους.
πεμπάδαρχοι
τὰ δεινὰ
φανεροῖς

καὶ τὸ μὲν διὰ κατασκόπων πειρᾶσθαι εἰδέναι τὰ τῶν πολεμίων, πάλαι εἴρηται ὡς ἀγαθόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ πάντων ἄριστον νομίζω εἶναι, τὸ αὐτὸν πειρᾶσθαι, ἢν ᾖ ποθὲν ἐξ ἀσφαλοῦς θεώμενον τοὺς πολεμίους ἀθρεῖν, ἤν τι ἁμαρτάνωσι. καὶ τὸ μὲν κλαπῆναι δυνατὸν πέμπειν χρὴ τοὺς ἐπιτηδείους κλέψοντας, τὸ δὲ ἁρπασθῆναι ἐγχωροῦν, ἐφιέναι τοὺς ἁρπάσοντας. ἢν δὲ πορευομένων ποι τῶν πολεμίων ἀπαρτᾶταί τι ἀσθενέστερον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἢ θαρροῦν ἀποσκεδάννυνται, οὐδὲ ταῦτα χρὴ λανθάνειν· ἀεὶ μέντοι ἰσχυροτέρῳ τὸ ἀσθενέστερον * θηρᾶν. δυνατὸν δὲ προσέχοντι τὸν νοῦν ταῦτα καταμανθάνειν, ἐπεὶ καὶ βραχυγνωμονέστερα ἀνθρώπου θηρία, οἵ τε ἰκτῖνοι δύνανται ὅ ἂν ἀφύλακτον ᾖ, ἁρπάσαντες εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρεῖν, πρὶν ληφθῆναι· καὶ οἱ λύκοι δὲ τά τε ἐρημούμενα φυλακῆς ἀγρεύουσι, καὶ τὰ ἐν τοῖς δυσοράτοις κλέπτουσι. κἂν μεταθέων γέ τις ἐπιγίγνηται κύων, ἢν μὲν ἥττων ᾖ, τούτῳ ἐπιτίθεται· ἢν δὲ κρείττων, ἀποσφάξας ὅ, τι ἂν ἔχῃ, ἀποχωρεῖ. ὅταν δέ γε φυλακῆς καταφρονήσωσι λύκοι, τάξαντες ἑαυτῶν τοὺς μὲν ἀπελαύνειν τὴν φυλακὴν, τοὺς δὲ ἁρπάζειν, οὕτω τὰ ἐπιτήδεια πορίζονται. θηρίων γε μὴν δυναμένων τὰ τοιαῦτα φρονίμως λῄζεσθαι, πῶς οὐκ ἄνθρωπόν γε ὄντα εἰκὸς σοφώτερον τούτων φαίνεσθαι, ἃ καὶ αὐτὰ τέχνῃ ὑπ' ἀνθρώπου ἁλίσκεται; κἀκεῖνό γε μὴν εἰδέναι ἱππικοῦ ἀνδρὸς, ἐκ πόσου ἂν ἵππος πεζὸν ἕλοι, καὶ ἐξ ὁπόσου βραδεῖς ἂν ἵπποι ταχεῖς ἀποφύγοιεν. ἱππαρχικὸν δὲ καὶ χωρία γιγνώσκειν, ἔνθα πεζοὶ κρείττους ἱππέων, καὶ ἔνθα πεζῶν κρείττους ἱππεῖς. χρὴ δὲ μηχανητικὸν εἶναι καὶ τοῦ πολλοὺς μὲν φαίνεσθαι τοὺς ὀλίγους ἱππέας, πάλιν δ' ὀλίγους τοὺς πολλούς· καὶ τοῦ δοκεῖν παρόντα μὲν ἀπεῖναι, ἀπόντα δὲ παρεῖναι· καὶ τοῦ μὴ τὰ τῶν πολεμίων μόνον κλέπτειν ἐπίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας ἅμα κλέπτοντα ἐξ ἀπροσδοκήτου τοῖς πολεμίοις ἐπιτίθεσθαι. ἀγαθὸν δὲ μηχάνημα καὶ τὸ δύνασθαι, ὅταν μὲν τὰ ἑαυτοῦ ἀσθενῶς ἔχῃ, φόβον παρασκευάζειν τοῖς πολεμίοις, ὡς μὴ ἐπιθῶνται· ὅταν δ' ἐρρωμένα, θάρσος αὖ τοῖς ἐμποιεῖν, ὡς ἐγχειρῶσιν. οὕτω γὰρ αὐτὸς μὲν ἂν ἥκιστα κακῶς πάσχοις,

διεᾶν.

A Dictum iampridem, bonum eſſe, dari operam vt res hoſtium per exploratores cognoſcantur. Ego vero eſſe omnium optimum exiſtimo, vt aliquis ipſe, ſi de tuto quopiam loco liceat hoſtes alicunde contemplari, num in aliquo peccent, inſpicere conetur. Ac ſiquidem aliquid eis furtim adimi poterit, ad hoc furtim peragendum idonei quidam mittendi: quod autem rapinæ expoſitum, mittendi qui rapiant. Si hoſtibus aliquò proficiſcentibus, pars quædam copiarum hoſtilium debilior à tergo maneat, quam ipſe ſit, B aut ſumta fiducia palari auſit: ne hoc quidem ignorare debet, ſic tamen, vt manu validiore venetur id quod eſt debilius. Poteſt autem hæc animaduertere, qui mentem eis adhibet; quandoquidem & beſtiæ, quibus intelligentia minor eſt, quam homini, puta miluij, ſi quid incuſtoditum ſit, rapere norunt, & prius in tuta ſe recipere, quam capiantur: & lupi, quæ cuſtodia deſtituuntur, venari ſolent, & in obſcuris abdita furantur. Idem lupus, ſi canis inſequens ſuperueniat, viri- C bus inferiorem adgreditur: ſin ille ſuperior ſit, iugulatis iis quæ nanctus eſt, diſcedit. Vbi vero lupi cuſtodiam contemnere auſi fuerint, ordinatis ſuis partim ad abigendos cuſtodes, partim ad rapiendum, ita neceſſaria ſibi adquirunt. Quum igitur beſtiæ prudenter in agendis hiſce prædis ſe gerant, quomodo non par fuerit, eum qui homo ſit, ſapientiorem ſe declarare beſtiis, quæ ipſæ D capi arte ab homine ſolent? Hoc quoque ſcire vir equeſtris debet, quonam ex interuallo peditem ceperit eques, & quantum ad internallum equi tardi celeres effugerint. Itidem ad equitum magiſtri munus pertinet ſcire loca, quibus in locis pedites equitibus ſuperiores ſint, ac viciſſim peditibus equites. Etiam ſollerti artificio moliri debet, vt pauci equites, multi eſſe videantur; & multi viciſſim, paucorum ſpeciem habeant: itemq; ſi præſens ſit, vt abeſſe videatur; ſi abſit, adeſſe: neque tan- E tum vt norit hoſtibus ſua furtim præripere, verum equites etiam ſuos furtim circumueniendo, adoriri hoſtes de improuiſo. Egregium & hoc artificium, ſi poſſit, quum ipſe viribus inferior eſt, metum hoſtibus incutere, ne ſe adoriantur: quum potior ipſe viribus, eorumdem animis indere fiduciam, vt adgrediantur. Sic enim & ipſe minimum detrimenti acceperis,

& inprimis hoſtes in errore deprehendere poſſis. Ne vero, quæ fieri nequeant, præcipere videar: prodam ſane litteris, quomodo & illa fiant, quæ in his difficillima videntur. Itaque ne quis in conatu vel inſequendi, vel abſcedendi, offendat; ex eo conſequetur, ſi vires equorum perſpectas habeat. Quonam vero modo perſpectas habere poſſit? ſi animum adtendat in aduerſis prouectionibus, quæ cum beneuolentia fiunt; quales & è perſequendo, & fugiendo diſcedant. Quum vero volueris equites multorum habere ſpeciem, vnum hoc primum eſto, ſi liceat, ne prope hoſtes fraudem aliquam moliaris. Tutius enim quod è longinquo fit, & ad fraudem aptius. Deinde ſciendum, equos cateruatim incedentes, ſpeciem multorum habere, propter ipſius animalis magnitudinem: quum diſperſi, facile numerari poſſint. Præterea tibi copioſior equitatus adeſſe videbitur, quam ſit reabſe, ſi curatores equorum inter equites conſtituas, præſertim haſtas, aut haſtis aliquid ſimile tenentes; ſiue conſiſtentem alicubi equitatum exhibeas, ſeu traducas. Nam hoc modo neceſſe eſt aciei molem & maiorem & ſpiſſiorem videri. Sin multos velis haberi pro paucis, ſiquidem eiuſmodi loca tibi ſint ad manum, in quibus occultare liceat; nimirum in aperto quoſdam exhibens, in obſcuro quoſdam abdens, hac ſubtractione numerum equitum deminues: ſi vero locus ipſe totus oculis expoſitus ſit, ordinatas in vnam ſeriem decurias ex interuallo traduces; & equites quidem cuiuſque decuriæ, qui hoſtibus ante oculos ſunt, haſtas tenere rectas debent; ceteri depreſſas, & minime ſupereminentes. Licet etiam terrorem hoſtibus incutere, tum fictas inſidias, tum auxilia ficta, fictoſque rumores excogitando. Tum vero confidentiſſimi ſunt hoſtes, quum aduerſariis multa negotia, multas occupationes exhiberi audiunt. His ita deſcriptis, ipſius iam ducis fuerit id moliri, vt pro re præſenti ſemper aliquam fallaciam ſtruat. Nam reuera nihil adeo fructuoſum in bello, atq; fallacia. Quum vero etiam pueri, quoties ludunt, prætextu fallendi faciant, quæcumque poſſunt, vt paucos habentes, multos habere videantur; & multos habere ſe præferentes, ſpeciem paucorum exhibeant: quid vetet quominus etiam viri, ſi fraudibus animum adiiciant, huiuſmodi artificiis vti poſſint?

A τοὺς δὲ πολεμίους μάλιστ' ἂν ἁμαρτάνοντας λαμβάνοις. ὅπως δὲ μὴ προστάττειν δοκῶ ἀδύνατα, * καὶ γράψω ὡς ἂν γίγνοιτο τὰ δοκοῦντα αὐτῶν χαλεπώτατα εἶναι. τὸ μὲν τοίνυν μὴ σφάλλεσθαι ἐγχειροῦντα διώκειν ἢ ἀποχωρεῖν, ἐμπειρία ποιεῖ ἵππων δυνάμεως. πῶς δ' ἂν ἐμπείρως ἔχοι; εἰ προσέχοι τὸν νοῦν ἐν ταῖς μετὰ φιλίας ἀνθιππασίαις, * οἷα ἀποβαίνουσιν ἐκ τῶν διώξεών τε καὶ φυγῶν. B ὅταν μέντοι βούλῃ τοὺς ἱππέας πολλοὺς φαίνεσθαι, ἓν μὲν πρῶτον ὑπαρχέτω, ἐὰν παρεγχωρῇ, μὴ ἐγγὺς τῶν πολεμίων ἐγχειρεῖν ἐξαπατᾶν. καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον τὸ πρόσω, καὶ ἀπατητικώτερον. ἔπειτα δὲ χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἀθρόοι μὲν ἵπποι πολλοὶ φαίνονται, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ζώου· διασπειρόμενοι δ' εὐαρίθμητοι γίνονται. ἔτι δ' ἂν πλεῖον σοὶ τὸ ἱππικὸν τοῦ ὄντος φαίνοιτο, εἰ τοὺς ἱπποκόμους εἰς C τοὺς ἱππέας ἐνισταίης, μάλιστα μὲν δόρατα, εἰ δὲ μή, ὅμοια δόρασιν ἔχοντας, ἐάν τε ἑστηκὸς ἐπιδεικνύῃς τὸ ἱππικόν, ἐάν τε παράγῃς. ἀνάγκη γὰρ τὸν ὄγκον τῆς τάξεως οὕτω μείζω τε καὶ πυκνότερον φαίνεσθαι. ἐὰν δ' αὖ τοὺς πολλοὺς ὀλίγους δοκεῖν εἶναι, ἐὰν μέν σοι χωρία ὑπάρχῃ οἷα συγκρύπτειν, * δηλονότι τοὺς μὲν ἐν τῷ φανερῷ ἔχων, τοὺς δ' εἰς τὸ ἄδηλον ἀποκρύπτων, κλέπτοις ἂν τοὺς ἱππέας· ἐὰν δὲ πᾶν καταφανὲς ᾖ τὸ χωρίον, δεκάδας χρὴ στοιχούσας ποιησάμενον, διαλειπούσας παράγειν· D καὶ τοὺς μὲν πρὸς τῶν πολεμίων ἱππέας ἑκάστης δεκάδος ὀρθὰ τὰ δόρατα ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους, ταπεινὰ καὶ μὴ * ὑπερφανῆ. φοβεῖν γε μὴν τοὺς πολεμίους, καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε, καὶ ψευδοβοηθείας, καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρσοῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ * ἀσχολίας πυνθάνωνται. τούτων δὲ γεγραμμένων, μηχανᾶσθαι αὐτὸν χρὴ πρὸς τὸ παρὸν ἀεὶ ἀπατᾶν. οὕτως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον E ἐν πολέμῳ * ἀπάτης ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι, * ποσὶ δὲ ἃ δύνανται ἀπατᾶν προΐσχοντες, ὥστε ὀλίγους γ' ἔχοντας, πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν καὶ πολλοὺς προέχοντες, ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν πῶς οὐκ ἄνδρες γε τῷ ἐξαπατᾶν προσέχοντες

γράφω ὡς

οἷοι

[illegible]

ὑπερφανῆ.

ἀσχολίας τῆς

ἀπάτης. ὁπότε δὲ γε * παίζωσι, ποιοῦσιν ὅσα δύναται,

καὶ ἐνθυμουμένῳ δ' ἂν τὰ ἐν τοῖς πολέμοις πλεονεκτήματα, εὕροι ἄν τις τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα σὺν ἀπάτῃ γεγενημένα. ὧν ἕνεκα ἢ οὐκ ἐγχειρητέον ἄρχειν, ἢ τοῦτο σὺν τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ καὶ παρὰ θεῶν αἰτητέον δύνασθαι ποιεῖν, καὶ * αὐτὸ μηχανητέον. οἷς δὲ θάλαττα πρόσεστιν, ἀπατηλὸν καὶ τὸ, πλοῖα παρασκευαζόμενον * πεζῇ τι πρᾶξαι καὶ τὸ πεζῇ προσποιούμενον ἐπιβουλεύειν, κατὰ θάλατταν ἐπιχειρῆσαι. ἱππαρχικὸν δὲ καὶ τὸ διδάσκειν τὴν πόλιν, ὡς ἀσθενὲς τὸ, πεζῶν ἔρημον ἱππικὸν, πρὸς τὸ ἅμ' ἵπποις πεζοὺς ἔχον. ἱππαρχικὸν δὲ καὶ τὸ λαβόντα πεζοὺς, αὐτοῖς χρῆσθαι. ἔστι δὲ πεζοὺς οὐ μόνον * ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ ὄπισθεν ἵππων ἀποκρύπτεσθαι. πολὺ γὰρ μείζων ὁ ἱππεὺς τοῦ πεζοῦ. ταῦτα δὲ πάντα ἐγὼ, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις τις μηχανήσεται, ἢ βίᾳ ἢ τέχνῃ αἱρεῖν τοὺς ἐναντίους βουλόμενος, σὺν τῷ θεῷ πράττειν συμβουλεύω, ἵνα καὶ τὴν τύχην συνεπαινῇ θεῶν ἱλεῶν ὄντων. ἔστι δὲ ὅτε πάνυ ἀπατηλὸν καὶ τὸ λίαν φυλακτικὸν προσποιήσασθαι εἶναι, καὶ μηδαμῶς φιλοκίνδυνον. τοῦτο γὰρ τοὺς πολεμίους πολλάκις προσάγεται ἀφυλακτοῦντας μᾶλλον ἁμαρτάνειν. ἢν δὲ ἅπαξ δόξῃ τις φιλοκίνδυνος εἶναι, ἔξεστι καὶ ἡσυχίαν ἔχοντα, προσποιούμενον δὲ πράξειν τι, πράγματα τοῖς πολεμίοις παρέχειν. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν ἂν τις δύναιτο πλάσαι, ὧν βούλεται, εἰ μὴ ἐξ ὧν γε πλάσοιτο, παρεσκευασμένα εἴη, ὡς πείθεσθαι τῇ τοῦ χειροτέχνου * γνώμη. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐξ ἀνδρῶν, εἰ μὴ σὺν θεῷ, οὕτω παρεσκευασμένοι ἔσονται, ὡς * φιλικῶς τε ἔχειν πρὸς τὸν ἄρχοντα, * καὶ φρονιμώτερον σφῶν αὐτὸν * ἡγήσονται περὶ τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγώνων. εὐνοϊκῶς μὲν δὴ ἔχειν καὶ ἐκ τῶνδε εἰκὸς τοὺς ἀρχομένους, ὅταν * φιλοφρόνως τε ἔχῃ πρὸς αὐτοὺς, καὶ προνοῶν φαίνηται, ὅπως τε σῖτον ἕξουσι, καὶ ὅπως ἀσφαλῶς μὲν ἀποχωρήσουσι, πεφυλαγμένως δὲ ἀναπαύσονται. ἐν δὲ ταῖς φρουραῖς χρὴ καὶ χιλοῦ, καὶ σκηνῶν, καὶ ὑδάτων, καὶ φυλακῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων φανερὸν εἶναι ἐπιμελούμενον, καὶ προνοοῦντά γε, καὶ ἀγρυπνοῦντα ἕνεκα τῶν ἀρχομένων. καὶ ὅταν γε πλέον ἔχῃ τι, τὸ μεταδοῦναι κερδαλέον τῷ προεστηκότι.

Margin: αὐτῷ · πεζῇ · ἐν πᾶσι · γνώμη· οὐδὲ γὰρ ἂν · φιλικῶς γε · * εἰ μὴ φρον. · * ἡγήσονται · φιλοφρόνως τις ἔχῃ

A Nam ſi cum animo ſuo meliores in bello conditiones aliquis expendat, is maiorem earum partem, & quidem inſigniores fraude captatas & partas inueniet. Quapropter vel non capeſſendum imperium, vel, vt hoc quoque præſtare poſſit, diuinitus præter alia petendum, & ipſimet in hoc adnitendum. Qui mare vicinum habent, iis ad fraudem hoc quoque commodum, vt dum naues inſtruunt, aliquid terra gerant: ac viciſſim, dum terra inſidias ſe moliri ſimulant, mari rem adgrediantur. Etiam hoc equitum magiſtri eſt, docere ciuitatem, B quam debile quiddam ſit equitatus à peditatu deſtitutus; vt vna cum equis & pedites habeat. Nec minus ad officium magiſtri equitum pertinet, vt peditibus acceptis vti poſſit. Ac licet pedites non tantum certis locis, ſed etiam poſt equos occultare. Nam longe grandior eſt eques homine pedeſtri. Hæc vero equidem vniuerſa, & ſi qua moliri aliquis præterea volet, in conatu hoſtis aut vi aut arte ſuperandi, diuina cum ope ſuſcipienda con- C ſulo; vt numine ſibi placato ac propitio, fortunam quoque proſperam prædicare poſſit. Nonnumquam & illud aptiſſimum ad fraudem, ſi nimis ſe cautum quiſpiam ſimulet, aleæque belli tentandæ nequaquam cupidum. Hoc enim hoſtes eò ſæpius adigit, vt omiſſo cauendi & excubandi ſtudio, magis delinquant. Si quis ſemel viſus fuerit adeundi periculi cupidus eſſe, poteſt hoſtibus, etiam quieſcendo, D dum aliquid ſe facturum ſimulat, negotia faceſſere. Sed enim ex animi ſui arbitrio nihil formare quiſpiam poſſit, ſi non ea de quibus aliquid fingendum, ita comparata ſint, vt artificis voluntati cedant: nec item ex hominibus abſque numinis ope ſic aliqui vmquam inſtructi erunt, vt amore proſequantur illum qui eis cum imperio præeſt; niſi cum ſe prudentiorem iudicauerint in iis quæ ad certamina cum hoſtibus ineunda pertinent. Hinc quoque conciliari beneuolētiam illorum, qui reguntur, conſentaneum eſt; ſi comiter aliquis eos complectatur, ac proſpicere ſe declaret, vt & victum habeant, & E tuto ſe recipiant, & idonea muniti cuſtodia quieſcant. In præſidiis manifeſta debet eius eſſe cura de pabulo, & tentoriis, & aquis, & excubiis, & aliis rebus neceſſariis; itemque prouidentia ipſius, & vigilantia pro iis quos regit. Vbi copia quadam rei alicuius abundat is qui aliis præeſt, lucroſum erit, id ſuis impertiri.

Minime vero contemnent eum, qui cum imperio eſt, ſi quæcumque, vt paucis rem complectar, ſuos facere iuſſerit, ea rectius ipſis facere viſus fuerit. Quapropter exordiens ab inſcendendis equis, exercere omnia debet ad rem equeſtrem pertinentia: quo præfectum ſuum poſſe videant in equo & foſſas tuto traiicere, & muros ſuperare, & de tumulis ſe demittere, & idonee iaculari. Nam hæc omnia nonnihil ad hoc conferunt adiumenti, ne contemtui ſit. Iam ſi rerum gerendarum peritum eſſe norint, & idoneum ad efficiendum, vt hoſtibus ipſi potiore loco ſint; & animis præterea impreſſerint, eum nec temere, nec abſque numinis ope, nec extis aduerſantibus in hoſtes ducturum: hæc ſcilicet eiuſmodi ſunt omnia, magis vt morigeros præfecto reddant illos qui eius imperio continentur. Ac prudentem ſane quemuis eſſe conuenit, qui cum imperio ſit: at populi Athenienſis equitum magiſtrum longe aliis præſtare tum cultu deorum immortalium tum vſu rei militaris oportet; quum ei finitimi ſint aduerſarij, tam equites numero pares, quam pedites ſane multi. Si agrum hoſtilem ſine reliquæ ciuitatis auxiliis inuadere conetur, aduerſus illos ambos ei ſolo cum equitatu periclitandum erit: ſin hoſtes in Athenienſium regionem irrumpant, primum aliter non venient, quam aliis ad ſuos equitibus adiunctis, & cum illis præterea peditum copiis, quibus Athenienſes vniuerſos impares ad pugnam futuros exiſtiment. Itaque ſi contra tantam hoſtium multitudinem ciuitas tota prodire velit, vt opem regioni ferat; ſpem bonam concipere licebit. Nam & equites deo iuuante meliores, ſi quis eorum curam conuenientem gerat, & pedites numero non inferiores erunt: quorum quidem nec corpora deteriora ſunt, & animi longe laudis auidiores, ſi deo propitio recte fuerint exerciti. Maiores ſane quod adtinet, non minus Athenienſes eorum nomine quam Bœoti, ſemet efferunt. Si vero ciuitas ad rem naualem ſe conuerterit, & mœnia tueri ſatis ſibi duxerit, vti tum quoq; factum quum Lacedæmonij Græcis vniuerſis ſibi adiunctis Atticam inuaſerunt; equiteſq; ſatis extra muros eſſe ſubſidio voluerit, ac ſolos contra copias aduerſariorum omnes periclitari: tum vero primum, mea ſane ſententia, diuino erit opus auxilio firmo,

A ἥκιστα δ' ἂν καταφρονοῖεν ἄρχοντος, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, εἰ ὁπόσα ἐκείνοις παραινοίη, αὐτὸς ταῦτα βέλτιον ἐκείνων φαίνοιτο ποιῶν. ἀρξάμενον οὖν δεῖ ἀπὸ τοῦ ἀναβαίνειν ἐπὶ τοὺς ἵππους, πάντα τὰ ἐν ἱππικῇ μελετᾶν, ὅπως ὁρῶσι τὸν ἄρχοντα δυνάμενον ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ τάφρους ἀσφαλῶς περᾶν, καὶ τείχη ὑπερακρίζειν, καὶ ἀπ' ὄχθων καταίρειν, καὶ ἀκοντίζειν ἱκανῶς. πάντα γὰρ ταῦτα προκόπτει εἰς τὸ μὴ κα-

B ταφρονεῖσθαι. ἢν δὲ δὴ καὶ πράττειν γνῶσιν ἐπιστάμενόν τε, καὶ δυνάμενον παρασκευάζειν, ὡς ἂν πλέον ἔχοιεν τῶν πολεμίων· πρὸς δὲ τούτοις κἂν ἐκεῖνο λάβωσιν εἰς τὴν γνώμην, ὡς οὔτ' ἂν εἰκῆ, οὔτ' ἄνευ θεῶν, οὔτε παρὰ τὰ ἱερὰ ἡγήσαιτ' ἂν ἐπὶ πολεμίους· πάντα ταῦτα * πιθανωτέρους τῷ ἄρχοντι τοὺς ἀρχομένους ποιεῖ. πάντη μὲν οὖν προσήκει ἄρχοντι φρονίμῳ εἶναι· πολὺ μέντοι τὸν Ἀθηναίων

πειθηνιωτέρους & πειθανωτέρους

C ἵππαρχον διαφέρειν δεῖ καὶ τῷ τοὺς θεοὺς θεραπεύειν, καὶ τῷ πολεμικὸν εἶναι, ᾧ γε ὑπάρχουσι μὲν ὅμοροι ἀντίπαλοι ἱππῆς τε παραπλήσιοι τὸ πλῆθος, καὶ ὁπλῖται πολλοί. κἂν μὲν εἰς τὴν πολεμίαν ἐμβάλλειν ἐπιχειρῇ ἄνευ τῆς ἄλλης πόλεως, πρὸς ἀμφοτέρους τούτους μόνοις ἂν τοῖς ἱππεῦσι διακινδυνεύοι. ἢν δὲ οἱ πολέμιοι εἰς τὴν Ἀθηναίων χώραν ἐμβάλλωσι, πρῶτον μὲν οὐκ ἂν ἄλλως ἔλ-

D θοιεν, εἰ μὴ σὺν ἄλλοις τε ἱππεῦσι πρὸς τοῖς ἑαυτῶν, καὶ πρὸς τούτοις, ὁπλίταις ὁπόσοις ἂν οἴωνται πάντας Ἀθηναίους μὴ ἱκανοὺς εἶναι μάχεσθαι. πρὸς οὖν τοσούτους πολεμίους ἢν μὲν ἡ πόλις πᾶσα ἐπεξίῃ ἀρήξουσα τῇ χώρᾳ, ἐλπίδες καλαί. ἱππῆς τε γὰρ σὺν θεῷ ἀμείνους, ἤν τις αὐτῶν ἐπιμελῆται ὡς δεῖ, ὁπλῖταί τε * ἀμείνους ἔσονται· καὶ τὰ σώματα τοίνυν οὐ χεῖρω ἔχοντες, καὶ τὰς ψυχὰς φιλοτιμότεροι, ἢν ὀρθῶς ἀσκηθῶσι, σὺν θεῷ. καὶ μὴν ἐπί γε τοῖς προγόνοις οὐ μεῖον Ἀθηναῖοι ἢ Βοιωτοὶ φρο-

οὐ μείους Camerar.

E νοῦσιν. ἢν δὲ ἡ μὲν πόλις τρέπηται ἐπὶ τὰ ναυτικά, καὶ ἀρκῇ αὐτῇ τὰ τείχη διασώζειν, ὥσπερ καὶ ὁπότε Λακεδαιμόνιοι σὺν ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν ἐνέβαλον· τοὺς δὲ ἱππέας ἀξιώσῃ τά τε * ἐκτὸς τοῦ τείχους διασώζειν, καὶ αὐτοὺς μόνους διακινδυνεύειν πρὸς πάντας τοὺς ἐναντίους· ἐνταῦθα δὴ θεῶν μέν, οἶμαι, πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶν δεῖ,

ἐκ τοῦ τείχους

A ἔπειτα δὲ καὶ τὸν ἵππαρχον παντελῶς ἀποτετελεσμένον ἄνδρα εἶναι. καὶ γὰρ φρονήσεως δεῖ πολλῆς πρὸς τοὺς πολὺ πλείους, καὶ τόλμης, ὁπότε καιρὸς παραπέσοι. δεῖ δὲ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ πονεῖν αὐτὸν ἱκανὸν εἶναι. πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν στράτευμα διακινδυνεύων, ᾧ μηδὲ ὅλη ἡ πόλις θέλοι ἀντικαθίστασθαι, δηλονότι πάσχοι ἂν ὅ,τι οἱ κρείττους βούλοιντο, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἂν ἱκανὸς εἴη. εἰ δὲ B *φυλάττῃ μὲν τὰ ἔξω τείχους τοσούτοις, ὅσοι σκοπεύειν τε τοὺς πολεμίους ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ *ἀναχωρεῖν εἰς τὸ ἀσφαλὲς τὰ δεόμενα ὡς ἐκ πλείστου, ἱκανοὶ δὲ καὶ προορᾶν οὐδὲν ἧττον οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν· καὶ φυλάττειν δὲ καὶ ἀναχωρίζειν *τὰ φίλια ἐκ ἀχρειότερον, οἱ μήτε αὐτοῖς, μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες. ὁ γὰρ φόβος δεινὸς δοκεῖ συμφύλαξ εἶναι. *τοὺς μὲν φύλακας ἐκ τούτων ἄν τις ποιῶν, ἴσως ὀρθῶς βουλεύοιτο· τοὺς C δὲ περιττοὺς τῆς φυλακῆς εἰ μέν τις στρατιὰν ἕξειν ἡγήσεται, ὀλίγη αὐτῷ φανεῖται· τοῦ πάντως γὰρ ἐνδεήσεται, ὥστε ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς διακινδυνεύειν. ἢν δὲ ὡς λῃσταῖς αὐτοῖς χρῆται, πάνυ ἄν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἱκανὴν τοῦτο πράττειν ἔχοι δύναμιν. δεῖ δὲ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς παρεσκευασμένους ἀεὶ ἔχοντα, ὥς ποιεῖν τι, μὴ καταφανῆ ὄντα, φυλάττειν ἤν τι ἁμαρτάνῃ τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα. φιλοῦσι δέ πως στρατιῶται, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσούτῳ πλείω D ἁμαρτάνειν. *ἢ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπιμέλεια σκεδάννυνται, ἢ πορευομένων ἀταξία οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δὲ *ἀπολείπονται πλέον τοῦ καιροῦ. τὰ οὖν τοιαῦτα ἁμαρτήματα οὐ χρὴ παριέναι ἀκόλαστα· εἰ δὲ μὴ, ὅλη ἡ χώρα στρατόπεδον ἔσται· ἐκεῖνο καλῶς *προνοοῦντα ἢν ποιήσῃ τι φθάσαι ἀποχωρήσαντα, πρὶν τὸ πολὺ βοηθοῦν ἐπιγενέσθαι. πολλάκις δὲ πορευόμενον στράτευμα, καὶ εἰς E ὁδοὺς ἔρχεται, ἐν αἷς οὐδὲν πλέον οἱ πολλοὶ τῶν ὀλίγων δύνανται. καὶ ἐν διαβάσεσί γε ἔστι τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἀσφαλῶς ἐφεπομένῳ ταμιεύσασθαι, ὥστε ὁπόσοις ἂν βούληται τῶν πολεμίων ἐπιτίθεσθαι. ἔστι δ' ὅτε καλὸν καὶ στρατοπεδευομένοις, καὶ ἀριστῶσι, καὶ δειπνοποιουμένοις ἐπιχειρεῖν, καὶ ἐκ κοίτης γε ἀνισταμένοις.

φυλάττοι

ἀναχωρεῖζειν

εἰς τὰ φίλια οὐκ ἀχρειότεροι, οἱ

τοὺς οὖν φύλ.

ἢ γὰρ τῇ ἀεὶ τὰ

ὑπολείπονται

προνοοῦντα, ἢν ποιήσῃ τι,

atque ipſum deinde magiſtrum equitum eſſe virum prorſus abſolutum conueniet. Nam & prudentia magna contra longe plures, & audacia requiritur, quum occaſionis ſe opportunitas obtulerit. Itidem arbitror eum labo ribus perferēdis idoneum eſſe debere. Si enim exercitu tali præſente, cui ne tota quidem ciuitas ſe putet obiiciendam, periclitari velit; nimirum feret, quidquid illi viribus ſuperiores faciundum ſtatuerint, nullam ad rem peragendam ſatis ipſe idoneus. At vero ſi extra muros ſita tot equitibus cuſtodiat, quot hoſtium rebus ſpeculandis ſufficient, & iis maiore ex parte in tutum ſubducendis, quibus hoc opus eſt; ſique non minus idonei ſunt ad proſpiciendum pauci, quam plures: ſane tum ad cuſtodiendum tum ad ſubducendum in loca pacata non minus erunt opportuni qui nec ſeipſis nec equis ſuis ſatis fidunt. Nam metus in cuſtodiendo ſocius acer eſſe videtur. Itaque rectum conſilium capiet, qui de his cuſtodes ac præſidiarios efficiet. Eos vero, qui conſtituta iam cuſtodia ſuperfuerint, ſi quis vt exercitum habere ſe duxerit; ſane perexiguus hic ei videbitur. Nam in vniuerſum erit inferior ad pugnæ periculum aperto marte ſubeundum. Sin eis vt prædonibus vtatur, ſatis ſuperque magnas ad hoc inſtitutum copias habebit, vti quidem adparet. Debet autem, meo iudicio, paratos ſemper habere ſuos, & occultando ſuas actiones & conſilia, num in aliqua re delinquat hoſtilis exercitus, obſeruare. Solent vero plerumque milites, quanto plures ſunt, tanto magis peccare ac labi. Nam vel ob curam parandi res neceſſarias, hinc inde diſperguntur; vel iter abſque ordine facientes, alij præcedunt, alij longius quam par & oppotnunum ſit, à tergo manent. Huiuſmodi errores & peccata minime relinquenda ſunt impunita, niſi quis regionem totam caſtra diſperſi militis eſſe velit: & hoc recte prouidendum, vt debere ſe ſciat, facinore quodam edito, prius abſcedere; quam maiores hoſtium copiæ ferendi auxilij cauſa ſuperueniant. Sæpius etiam, dum iter facit exercitus, ad eas vias peruenit, in quibus multi plus efficere, quam pauci, minime poſſint. Itidem ad loca tranſitu difficilia licebit animum adtendenti, ac tuto ſubſequenti, ſic arbitratu ſuo rem gerere; vt quam multos ex hoſtibus velit, inuadat. Nonnumquam commodum & caſtra metantes, & prandentes, & cœnantes, & è cubili ſurgentes adgredi.

Sunt enim milites in his omnibus inermes, ac breuiori quidem tempore pedites, equites diutius. Speculatoribus & excubiis numquã inſidiari deſinet. Nam pauci ſemper ad hoc conſtituuntur, & interdum ab exercitus robore procul abſunt. Vbi vero ſatis hoſtes in his ſibi cauent, recte faciet, ſi ope diuina fretus in hoſticum occulte contendet; vbi prius ei curæ fuerit quotnam ſingulis in locis, & qua parte regionis excubias agant. Quippe nulla tam pulchra præda eſt, vt captarum excubiarum. Et decipi facile poſſunt excubitores. Nam quidquid exiguo numero viderint, perſequuntur: idq; ſibi mandatum exiſtimant. In receptu conſiderandum, ne fiat in eam partem, qua ſuis opem laturi hoſtes occurrant. Qui vero facultatem habituri ſint adficiendi detrimento copias longe ſe potiores abſque diſcrimine ſuo, eos haud dubie neceſſe eſt adeo præſtare ceteris; vt ipſi quidem in equeſtris rei bellicis operibus exerciti athletæ, hoſtes vero rudes eſſe videantur. Poſſit autem hoc primum ita fieri, ſi ad prædam exituri, ſic equitationi laborando adſueuerint, vt tolerare labores militares queant. Qui enim ad hæc & equi & equites ſtudioſe non adſuefiunt, haud dubie non aliter ac feminæ contra viros in certamen deſcendent. Edocti vero & adſuefacti tranſilire foſſas, ſuperare muros, in tumulos ſaltu euadere, de locis ſublimibus tuto deſcendere, aduerſus accliuia celeriter agere; hi ſcilicet inexercitatis ad iſta tantum præſtiterint, quantum pedeſtribus alites: ac rurſus illi, quorum pedes laboribus obduruere, tantum iis qui vias aſperas non triuere, quantum ſani claudis: gnari denique locorum in procurſionibus, & receptibus, tantum ignaris præſtiterint, quantum videntes cæcis. Hoc quoque ſciendum, equos recte comparatos, non eos eſſe, qui adeo ſaginati ſint, vt in laboribus ſuffocentur; ſed qui ſint ad equitationis laborem idonei. Et quia frenis ac ephippiis vti licet, vbi loris concinnata ſunt & refecta; numquam his carere magiſter equitum debet. Nam exiguo ſumtu deſtitutos ab his vtiles reddiderit. Si quis autem exiſtimet, multis ſe negotiis oneratum iri, ſi res equeſtris ei ſic exercenda ſit: is cum animo ſuo cogitet, illos, qui ad ludos gymnicos exercentur, multo plus laboris ac moleſtiæ ſuſtinere, quam eos

A ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἄοπλοι στρατιῶται γίγνονται, μείονα μὲν χρόνον οἱ ὁπλῖται, πλείονα δὲ οἱ ἱππεῖς. σκοποῖς μέντοι καὶ προφυλακαῖς οὐδέποτε δεῖ παύεσθαι ἐπιβουλεύοντα. οὗτοι γὰρ αὖ ὀλίγοι μὲν ἀεὶ καθίστανται, πολὺ δὲ τοῦ ἰσχυροῦ ἐνίοτε ἀποστατοῦσιν. ὅταν δὲ τὰ τοιαῦτα ἤδη καλῶς φυλάττωνται οἱ πολέμιοι, καλὸν ἐστὶ σὺν θεῷ λαθόντα ἐλθεῖν εἰς τὴν πολεμίαν, * μεμελετηκότως οἵ τε ἑκασταχοῦ, καὶ ποῦ τῆς χώρας προφυλάττουσιν. οὐδεμία * γὰρ οὔτε καλὴ λεία, ὡς αἱ φυλακαὶ, (μεμεληκότως. ὅσοι τε) (* γὰρ οὕτω καλή)

B ἐὰν κρατηθῶσι. καὶ εὐεξαπάτητοι δ' εἰσὶν οἱ φύλακες. διώκουσι γὰρ ὅ,τι ἂν ὀλίγον ἴδωσι, νομίζοντες σφίσι * τοῦτο προστετάχθαι. τὰς (ταῦτα) μέντοι ἀποχωρήσεις σκοπεῖν δεῖ, ὅπως μὴ ἐναντία τοῖς βοηθοῦσιν ἔσονται. τοὺς μέντοι μέλλοντας δυνήσεσθαι ἀσφαλῶς τὸ πολὺ κρεῖττον στράτευμα κακουργεῖν, σαφῶς δεῖ τοσοῦτον διαφέρειν, ὥστε τοὺς μὲν, ἀσκητὰς φαίνεσθαι τῶν πολεμικῶν ἐν ἱππικῇ ἔργων, τοὺς δὲ πολεμίους, ἰ-

C διώτας. τοῦτο δ' * ἂν εἴη, πρῶτον μὲν λῃζεσθαι μέλλοντες ἐκπεπονημένοι εἶεν τῇ ἐλάσει, ὥστε (ἂν εἴη, ἐὰν πρ.) δύνασθαι στρατιωτικοὺς πόνους ὑποφέρειν. οἱ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀμελῶς ἔχοντες καὶ ἵπποι καὶ ἄνδρες, εἰκότως ἂν ὥσπερ γυναῖκες πρὸς ἄνδρας ἀγωνίζοιντο. οἱ δέ γε δεδιδαγμένοι τε καὶ εἰθισμένοι * τάφρους τε πηδᾶν, καὶ τειχία ὑπεραίρειν, καὶ ἐπ' ὄχθους ἀνάλλεσθαι, καὶ ἀφ' ὑψηλῶν ἀσφαλῶς κατιέναι, * καὶ τὰ κατάντη ταχὺ ἐλαύνεσθαι, οὗτοι δ' αὖ τοσοῦτον διαφέροιεν ἂν τῶν ἀμελετήτων ταῦτα, ὅσον περ πτηνοὶ πεζῶν· οἱ (τάφρους διαπηδᾶν) (καὶ εἰς τὰ ἀνάντη)

D δέ γε αὖ τοὺς πόδας ἐκπεπονημένοι τῶν ἀτειβάστων πρὸς τραχέα, ὅσον περ ὑγιεῖς χωλῶν· καὶ οἵ γε τῶν τόπων ἔμπειροι πρὸς τοὺς ἀπείρους τοσοῦτον ἐν ταῖς προελάσεσι καὶ ἀποχωρήσεσι διαφέροιεν ἂν, ὅσον περ οἱ ὁρῶντες τῶν τυφλῶν. καὶ τοῦτο δὲ χρὴ εἰδέναι, ὅτι * οἱ εὐωχούμενοι ἵπποι, * μὴ ἐκπεπονημένοι δὲ, ὥστε ἀποπνίγεσθαι ἐν τοῖς πόνοις, εὖ παρεσκευασμένοι εἰσί. χρὴ δὲ, ἐπείπερ χαλινοὶ καὶ ἐφίπ- (εὖ ἐχόμενοι) (* μὴ ἐκπεπιασμένοι)

E πια ἐξ ἱμάντων * ἠρτημένα ἐστὶ χρήσιμα, μή ποτε τὸν ἵππαρχον τούτων ἔρημον εἶναι. μικρᾶς γὰρ δαπάνης τοὺς ἀποροῦντας χρησίμους ἂν παρέχοιτο. εἰ δέ τις νομίζοι πολλὰ ἕξειν πράγματα, εἰ οὕτω δεήσει ἀσκεῖν τὴν ἱππικὴν, ἐνθυμηθήτω, ὅτι οἱ εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀσκοῦντες, πολὺ πλείω πράγματα καὶ χαλεπώτερα ἔχουσιν, (ἠρτισμένα)

A ἢ οἱ τὴν ἱππικὴν τὰ μάλιστα μελετῶντες. καὶ γὰρ τῶν μὲν γυμνικῶν ἀσκημάτων τὰ πολλὰ σὺν ἱδρῶτι ἐκπονοῦνται, τῆς δὲ ἱππικῆς τὰ πλεῖστα μεθ' ἡδονῆς. ὅπερ γὰρ εὔξαιτ' ἄν τις πτηνὸς γενέσθαι, οὐκ ἔστιν ὅ,τι μᾶλλον τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων ἔοικεν αὐτῷ. καὶ μὴν τό γε ἐν πολέμῳ νικᾶν πολλῷ εὐδοξότερον, ἢ πυγμῇ. μετέχει μὲν γάρ τι καὶ ἡ πόλις ταύτης τῆς δόξης. ὡς δὲ τὰ πολλὰ ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου νίκῃ καὶ εὐδαιμονίᾳ οἱ θεοὶ τὰς πόλεις στεφανοῦσιν. ὥστ' οὐκ οἶδ' ἔγωγε, τίνα προσήκει ἄλλ' ἄττα μᾶλλον ἀσκεῖσθαι, ἢ τὰ πολεμικά. B ἐννοεῖν δὲ χρή, ὅτι καὶ οἱ κατὰ θάλατταν λῃσταί, διὰ τὸ πονεῖν ἠσκηκέναι, δύνανται ζῆν καὶ ἀπὸ τῶν πολὺ κρειττόνων. προσήκει γε μὴν καὶ * κατὰ γῆν αὖθις καρπουμένοις τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στερισκομένοις τῆς τροφῆς λῄζεσθαι. ἢ γὰρ ἐργαστέον, ἢ ἀπὸ τῶν εἰργασμένων θρεπτέον. ἄλλως δ' οὐ ῥᾴδιον οὔτε βιοτεύειν, οὔτε εἰρήνης τυχεῖν. μεμνῆσθαι δὲ κἀκεῖνο χρή, μή ποτε ἐπὶ τοὺς κρείττους ἐλαύνειν, ὄπισθεν ἵπποις δύσβατον ποιούμενον. C οὐ γὰρ ὅμοιον, φεύγοντι καὶ διώκοντι σφαλῆναι. ἔτι δὲ βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι. εἰσὶ γάρ τινες, οἳ ὅταν μὲν ἴωσιν ἐπὶ τούτους, ὧν ἂν οἴονται κρείττους εἶναι, παντάπασιν ἀσθενεῖ δυνάμει ἔρχονται, ὥστε πολλάκις ἔπαθον, ἃ ᾤοντο ποιήσειν. ὅταν δ' ἐπὶ τούτους, ὧν ἂν σαφῶς * ἐπιςῶνται ἥττους ὄντες, πᾶσαν ὅσην ἂν ἔχωσι δύναμιν ἄγουσιν. D ἐγὼ δέ φημι χρῆναι τἀναντία τούτων * ποιεῖν. ὅταν μὲν κρατήσειν οἰόμενος ἄγῃ, μὴ φείδεσθαι τῆς δυνάμεως, ὅσην ἂν ἔχῃ. τὸ γὰρ πολὺ νικᾶν οὐδενὶ πώποτε μεταμέλειαν παρέσχεν. ὅταν δὲ τοῖς πολὺ κρείττοσιν ἐπιχειρῇ, καὶ προγιγνώσκῃ, ὅτι ποιήσαντα ὅ,τι ἂν δύνηται, φευκτέον ἐστίν, εἰς τὰ τοιαῦτά φημι πολὺ κρεῖττον εἶναι ὀλίγους, ἢ πάντας προσάγειν, τοὺς μέντοι ἀπειλεγμένους καὶ ἵππους, καὶ ἄνδρας τοὺς κρατίστους. τοιοῦτοι γὰρ ὄντες καὶ ποιῆσαι ἄν τι, καὶ ἀποχωρῆσαι ἀσφαλέστερον ἂν δύναιντο. E ὅταν δὲ πρὸς τοὺς κρείττους πάντας προσαγαγὼν ἀποχωρεῖν βούληται, ἀνάγκη τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν βραδυτάτων ἵππων ἁλίσκεσθαι, τοὺς δὲ καὶ δι' ἀφιππασίαν πίπτειν, τοὺς δὲ καὶ διὰ δυσχωρίας ἀπολαμβάνεσθαι.

κατὰ γῆν οὐ τοῖς

ἐπίσωνται

ποιεῖν, ὥσπερ ὅταν

qui rem equeſtrem ſtudio maximo tractant. Etenim exercitia pleraque gymnica cum ſudore ſuſcipiuntur, quum maior equeſtris rei pars cum voluptate coniuncta ſit. Quippe quod optare quiſpiam fortaſſe poſſit, vt alitis inſtar volet; ei nihil in rebus humanis equitatione ſimilius eſt. Quinetiam in bello victoriam apiſci, multo glorioſius eſt, quam in lucta. Nam ad ipſam quoque ciuitatem eius gloriæ pa[illegible] aliqua manat. Ac plerumque dij per victoriam, feliceſque ſucceſſus in bello, coronare ciuitates ſolent. Itaque ſcire equidem nequeo, quænam aliæ res potius exerceri, quam bellicæ, debeant. Hoc quoque cogitandum, prædones maritimos, propterea quod ad labores adſuefacti ſint, victum ab iis ſibi parare poſſe, qui viribus longe ſunt ipſis potiores. Conuenit & terra prædas agere, non eos, qui fructus è rebus ſuis percipiunt; ſed qui victu carent. Nam aut opus faciundum, aut victitandum ex iis, quæ labor alienus excoluit. Aliter nec viuere, nec pace potiri, facile. Reuocandum & hoc in memoriam, ne quis in ſuperiores ſe viribus ſic inuehatur; vt à tergo receptum equis difficilem ob locorum aſperitatem habeat. Quippe non par in fuga & in perſequendo impingenti, periculum propoſitum eſt. Monere libet, in eo quoque cautionem adhibendam. Etenim quidam in eos pergentes, quibus ſe ſuperiores eſſe putant, tam infirmas omnino copias ſecum ſumunt; vt ſæpenumero patiantur ea quæ aliis ſe illaturos exiſtimabant: at illos inuadentes, quibus ſe certo ſciunt inferiores eſſe, vires omnes, quas habent, adducunt. Ego vero his adſero contraria plane faciunda, vt quum in opinione ac ſpe victoriæ copias aliquis educit, exercitui ſuo non parcat, quantuſcumque is fuerit. Numquam enim magnæ victoriæ quemquam pœnituit. Quum autem ſe multo ſuperiores adgreditur, ac futurum proſpicit, vt tametſi pro viribus omnia geſſerit, fugere tamen cogatur: tum longe ſatius eſſe aio, paucos potius, quam multos abduci; ſed omnino ſelectos equos, & viros præſtantiſſimos. Tales enim & efficere aliquid, & tutius ſe recipere poterunt. At ſi contra ſe potiores adductis ſuis omnibus, recipere ſe velit: neceſſe eſt tardiſſimis equis vtentes capi, alios ob rei equeſtris imperitiam labi, alios ob locorum difficultates intercipi.

Non enim facile eſt, ad magnum aliquod ſpatium talem inuenire locum, qualem aliquis optet. Quinetiam fiet, vt ob equorum multitudinem in ſeipſos corruant, & mutuo ſe non parum impedientes, damnis adficiant. E diuerſo & equi, & equites boni, è manibus hoſtium diffugere poſſunt; præſertim ſi quis arte quadam per equites quos ſuperſtites habet, formidinem perſequentibus incutiat. Sunt autem ad hoc vtiles inſidiæ fictæ. Nec minus hoc quoque commodum, inuenire viam aliquam, vnde ſe noſtri tuto cõſpiciendos hoſtibus exhibentes, impetum perſequentium reprimant. Manifeſtum & illud, multo citius paucos pluribus ſuperiores euadere, tum laborãdo tum accelerando, quam multos paucis. Neque tamen hoc equidem dico, poſſe aliquos, propterea quod pauci ſint, & laboribus magis ſufficere, & celeritate vincere: ſed eſſe facilius inuenire paucos, quam multos, qui & curam equis debitam adhibeant, & ipſi rem equeſtrem prudenter exerceant. Quod ſi aliquando vſuueniat, vt certamen aduerſus equites pares ineundum ſit; mea ſane ſententia non male quis egerit, ſi cohortes ex vna tribu duas fecerit, quarum vni tribunus ipſe præſit, alteram ducat aliquis hominum opinione præſtantiſſimus. Hic vero tribuni cohortem aliquantum à tergo ſequatur, atque vbi iam propius ad hoſtes ventum fuerit, re ſuis denuntiata, in aduerſarios curſu præteruehatur. Sic enim futurum opinor, vt maiori hoſtibus terrori ſint, & pugna ſuperari difficilius poſſint. Sin vtrique pedites habeant, etiam hi poſt equites occultati ſubitoque prodeuntes, & hoſtem comminus inuadentes, maius mihi momẽtum ad victoriam adlaturi videntur. Nam inopinata pleraque, ſi bona ſint, maiorem hominibus lætitiam adferre video: ſi dira, plus terroris incutere. Licet hoc inprimis inde cognoſcere, ſi quis ſecum expendat, quantopere terreantur ij qui delabuntur in inſidias, tametſi numero longe plures ſint; & quum hoſtes hoſtibus aduerſi conſident, quam ingens primis diebus apud vtroſque metus ſit. Sedenim hæc ordinari, abſque magna difficultate, poſſint: at eos inuenire, qui & prudenter, & fideliter, & alacriter, & animoſe proruant in hoſtes, id iam boni eſt equitum magiſtri. Nam & diſcendi facultate præditum hunc eſſe oportet, & ea faciendi, de quibus illi, quos imperio ſuo cõtinet,

A καὶ γὰρ πολὺν τόπον χαλεπὸν εὑρεῖν οἷον ἂν τις εὔξαιτο. ὑπό γε μὴν τοῦ πλήθους καὶ συμπίπτοιεν ἄν, καὶ ἐμποδίζοντες πολλὰ ἂν ἀλλήλους κακουργοῖεν. οἱ δ' ἀγαθοὶ ἵπποι καὶ ἱππῆς δυνατοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν διαφεύγειν, ἄλλως τε ἂν καὶ μηχανᾶταί τις τοῖς διώκουσι φόβον ἀπὸ τῶν περιττῶν ἱππέων. σύμφορον δ' εἰς τοῦτο καὶ αἱ ψευδενέδραι. χρήσιμον δὲ κἀκεῖνο, τὸ εὑρίσκειν, πόθεν ἂν οἱ φίλοι ἐξ ἀσφαλοῦς ἐπιφαινόμενοι βραδυτέρους τοὺς διώκοντας παρέχοιεν.
B ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε δῆλον, ὡς πόνοις καὶ τάχει οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ὀλίγων περιγίγνοιντ' ἄν. καὶ οὐ λέγω, ὡς διὰ τὸ ὀλίγοι εἶναι, καὶ πονεῖν μᾶλλον δυνήσονται, καὶ θάττους ἔσονται· ἀλλ' ὅτι ῥᾷον εὑρεῖν ὀλίγους, ἢ πολλοὺς τοὺς καὶ τῶν ἵππων ἐπιμελησομένους ὡς δεῖ, καὶ αὐτοὺς φρονίμως μελετήσοντας τὴν ἱππικήν. ἢν
C δέ ποτε συμβαίνῃ ἀγωνίζεσθαι πρὸς παραπλησίους ἱππέας, ἐγὼ μὲν οἶμαι οὐκ ἂν χεῖρον εἶναι, εἴ τις δύο τάξεις ἐκ τῆς φυλῆς ποιήσειεν, καὶ τῆς μὲν ὁ φύλαρχος ἡγοῖτο, τῆς δὲ ἄλλης ὅστις ἄριστος δοκοίη εἶναι. οὗτος δὲ τέως μὲν ἕποιτο κατ' οὐρὰν τῆς μετὰ τοῦ φυλάρχου τάξεως, ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἤδη εἶεν οἱ ἀντίπαλοι, ἀπὸ παραγγέλσεως παρελαύνοι ἐπὶ τοὺς πο-
D λεμίους. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ ἐκπληκτικωτέρους τοῖς ἐχθροῖς ἂν εἶναι, καὶ δυσμαχωτέρους. εἰ δὲ πεζοὺς ἔχοιεν ἑκάτεροι, καὶ οὗτοι ἀποκεκρυμμένοι ὄπισθεν τῶν ἱππέων, ἐξαπίνης δὲ παραφαινόμενοι καὶ ὁμόσε ἰόντες, δοκοῦσιν ἄν μοι τὴν νίκην πολὺ μᾶλλον κατεργάζεσθαι. ὁρῶ γὰρ τὰ παράδοξα, ἢν μὲν ἀγαθὰ ᾖ, μᾶλλον εὐφραίνοντα τοὺς ἀνθρώπους· ἢν δὲ δεινά, μᾶλλον ἐκπλήττοντα. ταῦτα δὲ γνοίη ἄν τις μάλιστα ἐνθυμούμενος, ὡς οἵ τε ἐνέδραις ἐμπίπτοντες ἐκπλήττονται,* καὶ ἐὰν πολὺ πλείους ὦσι· καὶ ὅταν πολέμιοι ἀλλήλοις * ἀντικάθωνται, ὡς πολὺ ταῖς πρώταις κἂν
E ἡμέραις φοβερώτατα ἔχουσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν διατάξαι ταῦτα, οὐ χαλεπόν· τὸ δὲ εὑρεῖν τοὺς φρονίμως, καὶ πιστῶς, καὶ προθύμως, καὶ εὐψύχως παρελῶντας ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τοῦτο ἤδη ἀγαθοῦ ἱππάρχου. δεῖ γὰρ καὶ λέγειν αὐτὸν ἱκανὸν εἶναι, καὶ ποιεῖν τοιαῦτα, ἀφ' ὧν οἱ ἀρχόμενοι

ἀντικάθηνται

A γνώσονται ἀγαθὸν εἶναί τι, τε πείθεσθαι, καὶ τὸ ἕπεσθαι, καὶ τὸ ὁμόσε ἐλαύνειν τοῖς πολεμίοις· καὶ ἐπιθυμήσουσι τοῦ καλόν τι ἀκούειν, καὶ δυνήσονται ἃ ἂν γνῶσιν, ἐγκαρτερεῖν. ἐὰν δέ ποτε αὖ ἢ φαλάγγων ἀντιτεταγμένων, ἢ χωρίων ἑκατέροις ὑπαρχόντων ἐν τῷ μέσῳ, τοῖς ἱππεῦσιν ἀναστροφαί τε, καὶ διώξεις, καὶ ἀποχωρήσεις γίγνωνται, εἰώθασι μὲν ὡς τὰ πολλὰ * ἐκ τῶν τοιούτων * ὁρμᾶν μὲν ἐκ τῶν ἀναστροφῶν βραδέως ἀμφότεροι, τὸ δ' ἐν μέσῳ τάχιστα ἐλαύνειν. ἢν δέ τις οὕτω προδείξας, B ἔπειτα δ' ἐκ τῶν ἀναστροφῶν ταχέως τε διώκῃ καὶ ταχέως ἀποχωρῇ, βλάπτειν τ' ἂν μάλιστα τοὺς πολεμίους δύναιτο, καί, ὡς τὸ εἰκός, ἀσφαλέστατ' ἂν διάγοι· ταχὺ μὲν διώκων, ἐν ᾧ ἂν ἐγγὺς ᾖ τοῦ ἑαυτοῦ ἰσχυροῦ, ταχὺ δὲ ἀποχωρῶν ἀπὸ τῶν τοῖς πολεμίοις ἰσχυρῶν. εἰ δὲ καὶ λαθεῖν δύναιτο ἀπὸ τῆς τάξεως ἑκάστης καταλιπὼν ἢ τέτταρας ἢ πέντε τῶν κρατίστων ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν, πολὺ ἂν * προέχοιεν εἰς τὸ ἐπαναστρεφομένοις τοῖς πολεμίοις C ἐμπίπτειν. Ταῦτα δὲ διαγιγνώσκειν μὲν καὶ ὀλιγάκις ἀρκεῖ. ποιεῖν δὲ τὸ παρατυγχάνον αὐτῷ ἀεὶ δεῖ, καὶ πρὸς τὸ παριστάμενον σκοποῦντα, τὸ συμφέρον ἐκπονεῖν. γράψαι δὲ πάντα, ὁπόσα δεῖ ποιεῖν, οὐδὲν μᾶλλον οἷόν τε ἐστίν, ἢ τὰ μέλλοντα πάντα εἰδέναι. πάντων δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἔμοιγε δοκεῖ κράτιστον εἶναι τό, ὅσα ἂν γνῷ ἀγαθὰ εἶναι, ἐπιμελεῖσθαι ὡς ἂν πραχθῇ. * ὀρθῶς δὲ γιγνωσκόμενα οὐ φέρει καρπὸν οὔτε ἐν γεωργίᾳ, οὔτε ἐν ναυκληρίᾳ, οὔτε ἐν ἀρχῇ, ἢν μή τις ἐπιμελῆται, D ὡς ἂν ταῦτα περαίνηται. Φημὶ * δ' ἐγὼ [ταῦτα] σὺν τοῖς θεοῖς καὶ τὸ πᾶν ἱππικὸν ὧδ' ἂν πολὺ θᾶσσον ἐκπληρωθῆναι εἰς τοὺς χιλίους ἱππέας, καὶ πολὺ ῥᾷον τοῖς * πολίταις εἰς διακοσίους ἱππεῖς ξένους καταστήσαιντο. * δοκοῦσι γὰρ ἄν μοι οὗτοι προσγενόμενοι, καὶ * εὐπιστότερον αὖ πᾶν τὸ ἱππικὸν ποιῆσαι, καὶ φιλοτιμότερον πρὸς ἀλλήλους περὶ ἀνδραγαθίας. οἶδα δ' ἔγωγε καὶ Λακε- E δαιμονίοις ἱππικὸν ἀρξάμενον εὐδοκιμεῖν, ἐπεὶ ξένους ἱππέας προσέλαβον. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ πόλεσι πανταχοῦ τὰ ξενικὰ ὁρῶ εὐδοκιμοῦντα· ἡ γὰρ χρεία * μεγάλην προθυμίαν συμβάλλεται. εἰς δὲ τιμὴν τῶν ἵππων νομίζω ἂν αὐτοῖς χρήματα * ὑπάρξαι καὶ παρὰ

ἐν τοῖς βιβ- τοις * ὁρμᾶσθαι | προύχοιεν | ὀρθῶς γὰρ γιγνωσκ. | δ' ἐγὼ σὺν τοῖς | πολίταις, ἢ εἰ διακ. ἱππῆς | * δοκοῦσι γοῦν μοι | * εὐπειστότεροι | * μέγα τι εἰς προθυμίαν | * ὑπάρξειν

tum bonum eſſe cognoſcât & parere huic, & ducentem ſequi, & comminus hoſtes inuadere; tum etiam cupidi ſint laudis & celebrationis, ac in ſententia conſtanter perſeuerare poſſint. Iam ſi aliquando vel aciebus ex aduerſo inſtructis, vel locis amborum copiis interiectis, faciundæ ſint equitibus conuerſiones, & inſequutiones, & receptus; ſolent quidem vt plurimum in his vtrique lentius poſt conuerſiones prouehi, mediumque ſpatium celerrimo cum impetu conficere. Si quis autem his ita prius oſtenſis, deinde facta conuerſione celeriter inſequatur, & celeriter ſe recipiat: plurimum ſane damni hoſtibus hoc modo inferre poterit, & imprimis ſecuritati ſuæ proculdubio conſulet; dum celeriter inſequetur, robori ſuorum vicinus; & viciſſim celeriter ab hoſtium robore ſe recipiet. Si quis vero de cohortibus ſingulis occulte vel quatuor vel quinque præſtantiſſimos equos, & viros, relinquere poſſet; longe hi potiori eſſent conditione ad irruendum in hoſtes ſe conuertentes. Hæc vt vicibus non multis legiſſe ſufficit, ita quod plerumque ſe offert, exſequendum; & eius habita ratione, quod adeſt, quidquid expedit, elaborandum. Omnia vero, quæ fieri oporteat, non magis prodi litteris poſſunt; quam omnia futura ſciri. Hoc autem inter omnes has admonitiones & præcepta mihi quidem optimum eſſe videtur, vt quidquid aliquis bonum eſſe cognouerit; id vti fiat, diligenter enitatur. Nam quæ recte intelliguntur, ea neque in agricultura, neque nauiculatoria, neque imperandi munere fructum aliquem pariunt; niſi quis ſtudium adhibeat, vt perficiatur. Ego vero futurum adfirmo, vt diis bene iuuantibus hoc modo totus equitatus ad mille compleatur longe citius, & minore cum ciuium moleſtia, quam ſi ducentos equites externos ſtipendio conducerent. Videntur tamen & hi mihi, ſi quidem acceſſerint, tum dicto magis audientem equitatum effecturi, tum virtutis in certamine mutuo laudis & honoris auidiorem. Nec me latet, equitatum apud Lacedæmonios in exiſtimatione tunc eſſe cœpiſſe, quum equites ſuis externos adiunxiſſent. Itidem vbique probari video & in aliis ciuitatibus equites externos. Nam vſus atque neceſſitas ad alacritatem nō parum confert. Ad equorum vero pretia pecuniam habituros arbitror, & ab iis

qui vehementer ab equitando abhorrent, quandoquidem illi pecuniam pẽdere malunt, ad quos munus equeſtris rei pertinet, vt equitare non cogantur; & conſimiliter à locupletibus, ſed robore corporum deſtitutis: nec minus à pupillis, mea quidem opinione, quibus opima domi res familiaris eſt. Aduenarum etiam pleroſq; ſi referantur inter equites, liberaliter ſe geſturos arbitror. Nam in aliis quoque muneribus honeſtis, ad quorum ſocietatem à ciuibus admittuntur, ambitioſe nonnullos imperata facere velle video.. Peditatus item adiunctus equitatui plurimum mihi videtur effecturus, ſi talibus è viris inſtitutus fuerit, qui hoſtibus maxime ſint contrarij. Poterunt autem hæc omnia fieri, ſi diuinum ſuffragium acceſſerit. Quod ſi miratur aliquis, in hoc ſcripto toties à me repeti, ſuſcipiendas cum ope numinis actiones omnes: is minus ſe miraturum norit, ſi pericula ſæpius adeat, ſecùmque cogitet, aduerſarios in bello ſibi mutuo inſidiari; ſed raro noſſe quomodo res illorum comparatæ ſint, quibus inſidiæ ſtruuntur. In his igitur ne quidem inueniri poteſt quem in conſilium adhibeat aliquis, extra deos. Hi vero norunt omnia, futuraque denuntiant, cui volunt, in extis, auguriis, ominibus, viſis ſomniorum. Et conſentaneum ſane vero eſt, potius hos agendorum auctores illis eſſe velle, qui non ſolum eos, vbi res ita poſtulat, de agendis conſulunt: verumetiam rebus adhuc ſecundis, pro virili deos colunt..

A τῶν σφόδρα ἀπεχομένων * μὴ ἱππεύειν, ὅτι καὶ οἷς * καθίστησι τὸ ἱππικόν, ἐθέλουσι τελεῖν ἀργύριον, ὡς μὴ ἱππεύειν.* παραπλησίωσγε, ἀδυνάτων δὲ τοῖς σώμασιν, οἴομαι δὲ καὶ παρ᾽ ὀρφανῶν τῶν δυνατοὺς οἴκους ἐχόντων. νομίζω δὲ καὶ μετοίκων φιλοτιμεῖσθαι ἄν τινας εἰς ἱππικὴν καθισταμένους. ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων, ὁπόσων ἂν καλῶν ὄντων μεταδιδῶσιν αὐτοῖς οἱ πολῖται, φιλοτίμως ἐνίους ἐθέλοντας τὸ προσταχθὲν διαπράττεσθαι. B δοκεῖ δ᾽ ἄν μοι καὶ πεζὸν σὺν τοῖς ἵπποις ἐνεργότατον εἶναι, εἰ συσταθείη ἐξ ἀνδρῶν τῶν ἐναντιωτάτων τοῖς πολεμίοις. ταῦτα δὲ πάντα θεῶν συνεθελόντων γένοιτ᾽ ἄν. εἰ δέ τις τοῦτο θαυμάζει, ὅτι πολλάκις γέγραπται τὸ σὺν θεῷ πράττειν, εὖ ἴστω, ὅτι ἢν πολλάκις κινδυνεύῃ, ἧττον τοῦτο θαυμάσεται· καὶ ἤν γε κατανοῇ, ὅτι ὅταν πόλεμος ᾖ, ἐπιβουλεύουσι μὲν ἀλλήλοις οἱ ἐναντίοι, ὀλιγάκις δὲ ἴσασι, πῶς ἔχει τὰ ἐπιβουλευόμενα. C τὰ οὖν τοιαῦτα * οὐδ᾽ οὕτω συμβουλεῦσαι τις οἷόν τε εὑρεῖν, πλὴν θεῶν. οὗτοι δὲ πάντα ἴσασι, καὶ προσημαίνουσιν ᾧ ἂν ἐθέλωσι, καὶ ἐν ἱεροῖς, καὶ ἐν οἰωνοῖς, καὶ ἐν φήμαις, καὶ ἐν ὀνείρασιν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον ἐθέλειν αὐτοὺς συμβουλεύειν τούτοις, οἳ ἂν μὴ μόνον, ὅταν δέωνται, ἐπερωτῶσι τί χρὴ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς εὐτυχίαις θεραπεύωσιν ὅ,τι ἂν δύνωνται τοὺς θεούς.

ἀπεχ. τὸ ἱππεύειν, * καθήκει * παραπλησίως δὲ παρὰ πλουσίων,

οὐδὲ ὅτῳ συμβουλεύσαιτό τις, οἷόν τι

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ.

XENOPHONTIS DE VENATIONE.

Interpretatio priori longe accuratior.

VENATIONES & canes, inuẽtum ſunt deorum, Apollinis ac Dianę: qui Chironem, eo donatũ, ob iuſtitiam ornarunt. Is hoc munere accepto lætatus, vtebatur: ac diſcipulos tum in venationibus tum aliis præclaris rebus habebat, Cephalum, Æſculapium, Melanionem, Neſtorem, Amphiaraum, Peleum, Telamonem, Meleagrum, Theſeum, Hippolytum, Pala-

Chironis diſcipuli.

D ΤΟ μὲν εὕρημα θεῶν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, ἄγραι καὶ κύνες· ἔδοσαν δὲ καὶ ἐτίμησαν τούτῳ Χείρωνα, διὰ δικαιότητα. ὁ δὲ λαβὼν ἐχάρη τῷ δώρῳ, καὶ ἐχρῆτο· καὶ ἐγένοντο αὐτῷ μαθηταὶ * κυνηγεσιῶν τε, καὶ ἑτέρων καλῶν, Κέφαλος, Ἀσκληπιός, Μελανίων, Νέστωρ, Ἀμφιάραος, Πηλεύς, Τελαμών, Μελέαγρος, Θησεύς, Ἱππόλυτος, Παλα-

κυνηγικῶν τι

medem

μήδης, Ὀδυσσεύς, Μενεσθεύς, Διομήδης, Κάστωρ, Πολυδεύκης, Μαχάων, Ποδαλείριος, Ἀντίλοχος, Αἰνείας, Ἀχιλλεύς· ὧν κατὰ χρόνον ἕκαστος ὑπὸ θεῶν ἐτιμήθη. θαυμαζέτω δὲ μηδείς, ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἀρέσκοντες θεοῖς ὅμως ἐτελεύτησαν, (τοῦτο μὲν γὰρ ἡ φύσις· ἀλλ' οἱ ἔπαινοι αὐτῶν μεγάλοι ἐγένοντο) μηδὲ ὅτι οὐ καὶ αἱ αὐταὶ ἡλικίαι. ὁ γὰρ Χείρωνος βίος πᾶσιν ἐξήρκει. Ζεὺς γὰρ καὶ Χείρων ἀδελφοὶ πατρὸς μὲν τοῦ αὐτοῦ, μητρὸς δὲ ὁ μὲν, Ῥέας· ὁ δὲ Ναΐδος νύμφης. ὥστε ἐγένετο μὲν πρότερος τούτων, ἐτελεύτησε δὲ * ὕστερον, ἢ ὡς Ἀχιλλέα ἐπαίδευσεν. ἐκ δὲ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκ τῶν κυνῶν, καὶ κυνηγεσιῶν, καὶ τῆς ἄλλης παιδείας πολὺ διενεγκόντες, * κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐθαυμάσθησαν. Κέφαλος μὲν, καὶ ὑπὸ θεᾶς ἡρπάσθη· Ἀσκληπιὸς δὲ μειζόνων ἔτυχεν, ἀνιστάναι μὲν τεθνεῶτας, νοσοῦντας δὲ ἰᾶσθαι. διὰ δὲ ταῦτα θεὸς ὤν, παρ' ἀνθρώποις ἀείμνηστον κλέος ἔχει. Μελανίων δὲ τοσοῦτον ὑπερέσχε * φιλοπονίας. ὥστε ὧν αὐτῷ ἀντερασταὶ ἐγένοντο οἱ τότε ἄριστοι τῶν τότε μεγίστων γάμων, μόνος ἔτυχεν Ἀταλάντης. Νέστορος δὲ προδιελήλυθεν ἡ ἀρετὴ τῶν Ἑλλήνων τὰς ἀκοάς, ὥστε * εἰδόσιν ἂν λέγοιμι. Ἀμφιάραος δ', ὅτε ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσε, πλεῖστον κτησάμενος ἔπαινον, ἔτυχε παρὰ θεῶν ἀεὶ ζῶν τιμᾶσθαι. Πηλεὺς δ' ἐπιθυμίαν παρέσχε καὶ θεοῖς, δοῦναί τε Θέτιν αὐτῷ, καὶ τὸν γάμον παρὰ Χείρωνι ὑμνῆσαι. Τελαμὼν δὲ τοσοῦτος ἐγένετο, ὥστε ἐκ μὲν πόλεως τῆς μεγίστης ἣν αὐτὸς * ἐβούλετο, γῆμαι Περίβοιαν τὴν Ἀλκάθου· ὅτε δὲ ὁ πρῶτος Ἑλλήνων ἐδίδου τὰ ἀριστεῖα Ἡρακλῆς ὁ Διός, ἑλὼν Τροίαν, Ἡσιόνην αὐτῷ ἔδωκεν. Μελέαγρος δὲ τὰς μὲν τιμὰς ἃς ἔλαβε, φανεραί, πατρὸς δ' ἐν γήρᾳ ἐπιλανθανομένου τῆς θεοῦ, οὐχ αὐτοῦ αἰτίαις, ἐδυστύχησε. Θησεὺς δὲ τοὺς μὲν τῆς Ἑλλάδος ἐχθροὺς πάσης μόνος ἀπώλεσε, τὴν δὲ αὑτοῦ πατρίδα πολλῷ μείζω ποιήσας, ἔτι καὶ νῦν θαυμάζεται. Ἱππόλυτος δὲ ὑπὸ μὲν τῆς Ἀρτέμιδος ἐτιμᾶτο, καὶ ἐν λόγοις * ἦν, σωφροσύνῃ δὲ καὶ ὁσιότητι μακαρισθεὶς ἐτελεύτησε. Παλαμήδης δὲ ἕως μὲν ἦν, πολὺ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ ὑπερέσχε σοφίᾳ· ἀποθανὼν δὲ ἀδίκως,

ὕστερος, ὡς Ἀχιλλέα — *τὸ κατὰ τὴν* — *φιλοπονίᾳ* — *εἰδόσιν οὐκ ἂν* — *ἐβούλετο,* — *συνῶν,*

A medem, Vlyſſem, Meneſtheum, Diomedem, Caſtorem, Pollucem, Machaonem, Podalirium, Antilochum, Æneam, Achillem: quorum quiſque ſuo tempore à diis ornatus fuit. Neque vero miretur quiſpiam, eorum pleroſque, tametſi diis accepti eſſent, nihilominus viuendi finem feciſſe. Hoc enim naturæ tribuendum. Magnæ quidem certe laudes ipſorum exſtiterunt. Nec item mirandum, quod eædem omnium ætates non fuerint. Nam vita Chironis horum omnium vitæ par fuit. Iupiter enim & Chiro fratres fuere, nati B quidem illi eodem patre: verum is matre Rhea, hic Nympha Naide. Quo factum vt hos omnes Chiro ætate præcederet; ac poſteaquam Achillem inſtituiſſet, vltimus horum mortuus ſit. Fuerunt autem hi propter virtutem magna hominum in admiratione, quum diligentia, quam in canibus, venationibus, aliiſque diſciplinis adhibebant, longe ceteris præſtarent. *Cephalus.* Cephalus certe raptus à diua fuit. *Æſculapius.* Æſculapius maiora conſequutus eſt, vt mortuos C ſuſcitaret, ac morbis laborantes ſanaret. Atque has ob res & deus eſt, & apud homines gloriam nominis æternam obtinet. *Melanio.* Melanio tantum induſtria præſtitit, vt ei ſoli ampliſſimum id temporis Atalantæ coniugium obtigerit, in cuius petitione præſtantiſſimos tunc riuales habuit. *Neſtor.* Neſtoris virtus iam ante, Græcorum aures peruagata eſt. Itaque ſcientibus eam commemoraturus eſſem. *Amphiaraus.* Amphiaraus, expe D ditione aduerſus Thebas ſuſcepta, maximam laudem adeptus, æternitatem & vitæ & honoris à diis eſt conſequutus. *Peleus.* Peleus in ipſis etiam diis id ſui ſtudium excitauit, vt Thetidem ei coniugem darent, ac nuptias ipſius apud Chironem celebrarẽt. *Telamo.* Tantus vir fuit Telamo, vt Peribœam Alcathoi filiam, quã expetebat, ex vrbe maxima, vxorem duceret: quumque Græcorum princeps Hercules, Iouis filius, Troia capta virtutis quædam præmia largiretur, Heſionem ei dedit. *Meleager.* Quos Meleager honores adeptus ſit, notum eſt: quod vero in calamitatem inciderit, id non ipſius culpa factum, ſed patris; qui diuæ in ſenecta fuerat E oblitus. *Theſeus.* Theſeus Greciæ totius hoſtes ſolus deleuit, patriaq; ſua non parũ amplificata, etiam nunc in hominum eſt admiratione. *Hippolytus.* Hippolytus in honore apud Dianã erat, & cum ea familiariter colloquebatur: tamdem ob pudicitiam pietatemque felix habitus, viuendi finem fecit. *Palamedes.* Palamedes dum vixit, longe ſapientia ſæculi ſui mortales excelluit: quumque iniuſte fuiſſet interemtus,

ſic eius mortem vlti ſunt dij, vt alterius inter homines neminis. Occiſus eſt autem nō ab illis quos nōnulli arbitrantur: quod cetero qui non exſtitiſſet horum alter prope pręſtantiſſimus, alter vero par egregiis: ſed homines improbi facinus hoc perpetrarunt. *Meneſtheus.* Meneſtheus ex venationum ſtudio tantū induſtria laborumq; tolerantia præſtitit, vt Græcorum primi faterentur, eo ſe inferiores eſſe bellicis in rebus, extra vnum Neſtorem: qui quidem non excelluiſſe Meneſtheum dicitur, ſed cum eo certaſſe. *Vlyſſes & Diomedes.* Vlyſſes, ac Diomedes, ſingulis in actionibus illuſtres exſtiterunt; & ad ſummam, vt Troia caperetur, effecerunt. *Caſtor & Pollux.* Caſtor & Pollux propter exiſtimationem ex iis comparatam, quæ à Chirone percepta, paſſim in Græcia exhibuerūt, immortales facti ſunt. *Machaon & Podalirius.* Machaon & Podalirius iiſdem in rebus omnibus inſtituti, homines & in artibus, & in dicendo, & in bellis egregij exſtiterunt. *Antilochus* Antilochus pro patre morti ſeſe obiiciens, tantum gloriæ conſequutus eſt: vt ſolus apud Græcos amans patris adpellatus fuerit. *Æneas.* Æneas paternis maternisque diis vna cum patre conſeruatis, pietatis gloriam tulit: eoq; factum, vt etiam hoſtes illi ſoli inter omnes quibus Troia capta potiti fuerant, hoc conceſſerint, vt ſuis rebus non ſpoliaretur. *Achilles.* Achilles in hac educatus inſtitutione, tam præclara magnaque monumenta ſui excitauit; vt nec dicendo, nec audiendo de ipſo quiſquam ſatietur. Atque hi ex eo ſtudio, quo à Chirone fuerunt exerciti, tales in viros euaſerunt: qui quidem etiam nunc ab optimo quoque diliguntur, ignauis interim per inuidiam eis obtrectātibus. In Græcia quidem certe ſi cui vel ciuitati vel regi calamitas accidiſſet, ab ea per hos liberabantur: ſin vniuerſæ Gręciæ vel contentio, vel bellū aduerſus barbaros vniuerſos eſſet, per hos ipſos Græci victoria potiebātur: quo factū vt per eos Gręcia reddita ſit inuicta. Quapropter iuuenes equidem moneo, vt neq; venationes, neq; diſciplinas alias contemnant. Nam ex iis egregie ad bellū aliaſq; res apti fiūt: de quibus hoc conſequi hominem neceſſe eſt, vt præclare tum animo cōſideret omnia, tum dicat, tum gerat. *Qua ratione quis venator fieri debeat.* Ac primū quidem ad ſtudiū hoc venationū accedere debet is qui iā è pueris excedit, deinde ad ceteras quoque diſciplinas honoratas ſe conferat: ſic tamen, vt facultatum ratio habeatur, num quis ad vſum ſuū ſatis magnas habeat. Sin autem, ſaltim alacritatem animi adferat, ac nihil omittat eorum quę præſtare poteſt.

A τοσαύτης ἔτυχε τιμῆς ὑπὸ θεῶν, ὅσης οὐδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων. ἐτελεύτησε δὲ οὐχ ὑφ' ὧν οἴονταί τινες. οὐ γὰρ ἂν ἦν ὁ μὲν σχεδόν τι ἄριστος, ὁ δὲ ὅμοιος ἀγαθοῖς. κακοὶ δὲ ἔπραξαν τὸ ἔργον. Μενεσθεὺς δὲ ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκ τῶν κυνηγεσίων τοσοῦτον ὑπερέβαλε φιλοπονίᾳ, ὥστε ὁμολογεῖν τοὺς τῶν Ἑλλήνων πρώτους, ὑστέρους εἶναι τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνου, πλὴν Νέστορος. καὶ οὗτος οὐ προέχειν λέγεται, ἀλλὰ ἐρίζειν. Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Διομήδης λαμπροὶ μὲν καὶ καθ' ἓν ἕκαστον, τὸ δὲ ὅλον αἴτιοι
B Τροίαν ἁλῶναι. Κάστωρ δὲ καὶ Πολυδεύκης, ὅσα ἐπεδείξαντο ἐν τῇ Ἑλλάδι τῶν παρὰ Χείρωνος, διὰ τὸ ἀξίωμα τὸ ἐκ τούτων ἀθάνατοί εἰσι. Μαχάων δὲ καὶ Ποδαλείριος παιδευθέντες τὰ αὐτὰ πάντα, ἐγένοντο καὶ τέχνας, καὶ λόγους, καὶ πολέμους ἀγαθοί. Ἀντίλοχος δὲ τοῦ πατρὸς ὑπεραποθανὼν, τοσαύτης ἔτυχεν εὐκλείας, ὥστε μόνος φιλοπάτωρ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀναγορευθῆναι. Αἰνείας δὲ σώσας
C μὲν τοὺς πατρῴους καὶ μητρῴους θεοὺς, σώσας δὲ καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα, δόξαν εὐσεβείας ἐξηνέγκατο, ὥστε καὶ οἱ πολέμιοι μόνῳ ἐκείνῳ, ὧν ἐκράτησαν ἐν Τροίᾳ, ἔδοσαν μὴ συληθῆναι. Ἀχιλλεὺς δ' ἐν ταύτῃ τῇ παιδείᾳ τραφεὶς, οὕτω καλὰ καὶ μεγάλα μνημεῖα παρέδωκεν, ὥστε οὔτε λέγων, οὔτε ἀκούων περὶ ἐκείνου οὐδεὶς ἀπαγορεύει. οὗτοι τοιοῦτοι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῆς παρὰ Χείρωνος. * ὧν οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἔτι καὶ νῦν ἔτι οἱ ἐρῶσιν, οἱ δὲ κακοὶ φθονοῦσιν. ὥστ' ἐν μὲν τῇ
D Ἑλλάδι, εἴ τῳ συμφοραὶ ἐγίγνοντο, ἢ πόλει, ἢ βασιλεῖ, ἐλύοντο * αὖθις. εἰ δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους πάντας πάσῃ τῇ Ἑλλάδι νεῖκος ἢ πόλεμος, διὰ τούτους οἱ Ἕλληνες ἐκράτουν, ὥστε ἀνίκητον τὴν Ἑλλάδα παρέχειν. ἐγὼ μὲν οὖν παραινῶ τοῖς νέοις μὴ καταφρονεῖν κυνηγεσίων, μηδὲ τῆς ἄλλης παιδείας. ἐκ τούτων γὰρ γίγνονται τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθοὶ, εἴς τε τὰ ἄλλα ἐξ ὧν ἀνάγκη καλῶς νοεῖν, καὶ λέγειν, καὶ πράττειν. πρῶτον μὲν οὖν χρὴ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἐπιτή-
E δευμα τὸ τῶν κυνηγεσίων τὸν ἤδη ἐκ παιδὸς ἀλλάττοντα τὴν ἡλικίαν, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα * παιδεύματα· τὸν μὲν ἔχοντα, σκεψάμενον τὴν οὐσίαν, ᾧ μὲν ἔστιν ἱκανὴ ἀξίως τῆς αὑτοῦ ὠφελείας· ᾧ δὲ μὴ ἔστιν, ἀλλ' οὖν τήν γε προθυμίαν παρεχέσθω, μηδὲν ἐλλείπων τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως.

αὐτοί.

παιδεύματα, τὸν μὲν ἔχοντα, σκεψάμενον

A ὅσα δὲ, καὶ οἷα δεῖ παρεσκευασμένον ἐλθεῖν ἐπ' αὐτό, φράσω καὶ αὐτὰ, καὶ τὴν ἐπιστήμην ἑκάστου, ἵνα προειδὼς ἐγχειρῇ τῷ ἔργῳ. καὶ μηδεὶς αὐτὰ φαῦλα νομισάτω εἶναι· ἄνευ γὰρ δὴ τούτων, οὐκ ἂν εἴη πρᾶξις. χρὴ δὲ * τὸν μὲν ἀρκυωρὸν ἐπιθυμοῦντα τοῦ * ἔργου, καὶ τὴν φωνὴν Ἕλληνα, τὴν δὲ ἡλικίαν περὶ ἔτη εἴκοσι· τὸ δὲ εἶδος, ἐλαφρὸν, ἰσχυρὸν· ψυχὴν δὲ ἱκανὸν, ἵνα τῶν πόνων τούτοις κρατῶν χαίρῃ τῷ ἔργῳ. B τὰς δὲ ἄρκυς Φασιανοῦ ἢ Καρχηδονίου λεπτοῦ λίνου, καὶ τὰ ἐνόδια, καὶ τὰ δίκτυα. ἔστωσαν δὲ αἱ μὲν ἄρκυες ἐννεάλινοι, τὸ δὲ μέγεθος πεντεσπίθαμοι, διπάλαιστοι δὲ τοὺς βρόχους. ὑφείσθωσαν δὲ τοὺς περιδρόμους ἀναμμάτους, ἵνα εὔτροχοι ὦσι. τὰ δὲ ἐνόδια * δωδεκάλινα, τὸ δὲ μέγεθος, τὰ μὲν ἐνόδια, * διώρυγα, τετρώρυγα, πεντώρυγα, τὰ δὲ δίκτυα, * δεκώρυγα, εἰκοσώρυγα, τριακοντώρυγα. ἐὰν δὲ ᾖ μείζω, δυσμεταχείριστα ἔσται. C ἀμφότερα δὲ τριακονθάμματα, καὶ τῶν βρόχων τὸ διάστημα ἴσον ταῖς ἄρκυσιν. ἐν δὲ τοῖς ἀκρωλενίοις τὰ μὲν ἐνόδια ἐχέτω μαστούς, τὰ δὲ δίκτυα, δακτυλίους· τοὺς δὲ περιδρόμους, ἀπὸ στροφείων. αἱ δὲ σχαλίδες τῶν μὲν ἀρκύων τὸ μῆκος δέκα παλαιστῶν· ἔστωσαν δὲ καὶ ἐλάττους. αἱ μὲν ἄνισοι αὐτῶν ἐν τοῖς ἐπικλινέσι τῶν χωρίων * ἵνα τὰ ὕψη ἐξαιρῶσιν, ἐν δὲ τοῖς ὁμαλέσιν αἱ ἴσαι. αὗται δ' εὐαπόσπαστοι, τὰ ἄκρα καὶ αὗται λεῖαι· D τῶν δὲ ἐνοδίων, διπλάσιαι· αἱ δὲ τῶν δικτύων, τὸ μὲν μέγεθος πεντεσπίθαμοι, δικρᾶ ἔχουσαι μικρά, τὰς ἐντμήσεις μὴ βαθεῖα. ἐμπαγεῖς δὲ πᾶσαι, καὶ μὴ ἀσύμμετροι τὰ πάχη πρὸς τὰ μήκη. τῷ δὲ πλήθει τῶν * σχαλίδων οἷόν τε εἶναι χρῆσθαι πρὸς τὰ δίκτυα πολλῶν, καὶ ὀλίγων· ἐλάττοσι μὲν, ἂν σφόδρα τείνηται ἐν τῇ στάσει· πλείοσι δὲ, ἂν ἠσυχῇ. E ἔστω δὲ καὶ ἐν ὅτῳ ἔσονται αἱ ἄρκυς καὶ τὰ δίκτυα ἐν ἑκατέροις, κυνοῦχος μόσχειος, καὶ τὰ δρέπανα· ἵνα ᾖ τῆς ὕλης τέμνοντα φράττειν τὰ δεόμενα. τὰ δὲ γένη τῶν κυνῶν ἐστι διττά· αἱ μὲν, καστόριαι, αἱ δὲ, ἀλωπεκίδες. ἔχουσι δ' αἱ μὲν καστόριαι τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, ὅτι Κάστωρ ἡσθεὶς τῷ ἔργῳ, μάλιστα αὐτὰς διεφύλαξεν· αἱ δ' ἀλωπεκίδες, διότι ἐκ κυνῶν τε καὶ ἀλωπέκων ἐγένοντο· ἐν πολλῷ δὲ χρόνῳ συγκέκραται αὐτῶν ἡ φύσις.

ἢ μὲν ἀρκυωρὸν, * ἔργου, [illegible]

ἐννεάλινα, * διώρυγα, τετρώρυγα, πεντώρυγα, * δεκώρυγα, εἰκοσώρυγα, τριακοντώρυγα.

ἵνα ἴσα

σχαλίδων, [illegible]

Quot autem, quibuſque rebus inſtructus, ad hæc debeat accedere, dicam; ac præterea cuiuſque diſciplinam, vt his præcognitis, ita deinde opus ipſum adgrediatur. Neque vero vulgaria quis hæc, exiguique momenti ducat: quum abſque iis res ipſa peragi nequeat. Neceſſe eſt, eum qui retium ſtudio teneatur, lingua eſſe Græcum, ætate annorum plus minus viginti, forma corporis agilem & robuſtum, animo ſatis parato: vt per hæc ſuperatis laboribus, ipſo ex opere delectationem capiat. Retia de Phaſiano, vel Karthaginienſi lino tenui, facta eſſe debent; itemque caſſes ad vias collocatæ, ac plagæ maiores. Conſtent autem retia de filis nouem, & magnitudinem habeant ſpithamarum quinque, laquei palmos duos æquent. Margines ſiue circuitores plagarum enodes relinquantur, vt moueri facile poſſint. Caſſes ad itinera collocatæ filorum ſint duodecim, quæ quidem ad * vlnarũ duarum, vel quatuor, vel quinque ſpatium extendantur: maiores vero plagæ ad vlnas decem, viginti, triginta. Quod ſi maiora fuerint, tractari non facile poterunt. Vtraq; nodos habeāt triginta, laqueorumq; par ſit interuallũ, vt in retibus. In ſummis limbis ex caſſes, quæ in viis collocantur, mãmillas, quas vocant, habeant: maiores plagæ anulos: circumactores de funiculis tortis conficiantur. Furculę retiũ longitudine palmos decem æquent, nonnullæ minores ſint. Harum quæ inæquales ſunt, in locis ex altera parte decliuibus æquales ad altitudines retia tollant: æquales autem, in locis planis adhibeantur. Atq; hæ quidem in ſummo læues ſint, & circũflecti facile debent. Furculæ caſſium ad vias collocatarum duplo ſint maiores. Plagarũ deniq; furculæ, quibus feræ grandiores capiuntur, magnitudine quinque ſpithamas æquent; & partes illas bifidas paruas habeāt, neq; profunde inciſas. Omnes tamē firmæ ſint, atque ita factæ, vt ſpiſſitudo longitudini reſpondeat. Furculis ad retia vel multis vel paucis vti licet: paucis, quum vehemēter, dum conſiſtunt, extenduntur: pluribus, quum remiſſius. Adſint etiam, quo includantur, tam retia quam plagæ, culleus è corio vitulino, itemque falces: vt cæſa materia, quædam obſtrui, prout vſus poſtulat, poſſint. Canum genera duo ſunt. Aliæ caſtoriæ, aliæ vulpinæ. Caſtoriis inditum hoc cognomentum, quod Caſtor ex venandi labore voluptatem capiēs, eas potiſſimum apud ſe retinuerit: vulpinis, quod ex canibus & vulpeculis natæ ſint, earum natura temporis diuturnitate tandem plane commiſta.

* Orgya Græcis, ſpatium expanſorũ vtrimque brachiorũ & manuum.

Canũ genera duo.

Vitia vulpinarũ canum.

Hæ & deteriores, & plures ſunt, exiguæ, naribus aduncis, oculis fuluis, luſcioſæ, deformes, rigidæ, debiles, pilis rarioribus, proceræ, proportione corporis non concinna, non animoſæ, naribus idoneis deſtitutæ, vitioſæ pedibus. Ac exiguæ quidem ob paruitatem, ſæpenumero in venationibus operam perdunt: quibus naſus aduncus eſt, ore idoneo deſtituuntur, ac propterea leporem retinere nequeunt: luſcioſæ fuluiſque præditæ oculis, deteriores habent oculos; deformes, adſpectu turpes ſunt: rigidæ, difficulter è venationibus digrediuntur: debiles, ac pilos habentes rariores, tolerare labores nequeunt: quibus altiora, nec proportione ſatis ſunt concinna corpora, grauate diſcurſitant: non animoſæ, labores relinquunt, ex ſole ſub vmbras ſe recipiunt, humi procumbunt: quæ nares bonas non habent, vix ac raro leporem ſentiunt: quibus pedes vitioſi ſunt, etiamſi ſint animoſç, labores tamen perferre nequeunt, adeoque propter pedum dolorem deficiunt. Veſtigationis per eoſdem canes modi complures ſunt. Etenim nonnullæ quum veſtigia deprehenderũt, nullo de ſe indicio dato pergunt; vt non animaduertatur, inueſtigationi eſſe intentas. Aliæ mouent ſolas aures, cauda non mota. Aliis aures immotæ manent, extrema tantum cauda nonnihil quaſſata. Aliæ contrahunt aures, ac vultu triſti per veſtigiũ defixo, caudaque demiſſa, & inter crura condita, diſcurrunt. Multę nihil horum faciunt, ſed inſano more veſtigia circumlatrantes obeunt, quum in ea inciderint, ac indicia temere conculcant. Sunt quæ multis ambagibus & erroribus vtentes, dum ſuſpicantur antrorſum tendere veſtigia, leporem relinquunt: & quoties ad veſtigia accurrunt, coniecturam faciunt: ſed vbi leporem vidẽt, trepidant; nec prius inuadunt, quam illum ſe loco mouere conſpexerint. Quæ vero indagando & tranſcurrendo aliorum canum inuenta præcipiunt, hæ frequenter reſpicientes, ſibi ipſæ non credunt. Feroces vero ſunt, quæ peritas venationis ſocias progredi non ſinunt, ſed cum ſtrepitu eas repellunt. Aliæ veſtigiis falſis inhærent, & quidquid tamdẽ ſit, in quod inciderint, nimia cum oſtentatione procurrunt, ſuæ ſibi fraudis conſciæ. Quædam hoc idẽ faciunt inſciæ. Nullius pretij ſunt, quæ nuſquam tritis è tramitibus declinant, veſtigia recta ignorantes.

A χείρους δὲ καὶ πλείους αἱ τοιαίδε, μικραί, γρυπαί, χαροποί, μυωποί, αἰσχραί, σκληραί, ἀσθενεῖς, ψιλαί, ὑψηλαί, ἀσύμμετροι, ἄψυχοι, ἄρρινες, οὐκ εὔποδες. αἱ μὲν οὖν μικραὶ πολλάκις ἐκ τῶν κυνηγεσιῶν ἀποστεροῦνται τῆς ἐργασίας, διὰ τὸ μικρόν· αἱ δὲ γρυπαί, ἄστομοι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ κατέχουσι τὸν λαγῶ. μυωποὶ δὲ καὶ χαροποὶ χείρω τὰ ὄμματα ἔχουσιν, ἄμορφοι δέ, καὶ αἰσχραὶ ὁρᾶσθαι· αἱ δὲ σκληραὶ τὰ εἴδη, χαλεπῶς ἀπὸ τῶν κυνηγεσιῶν ἀπαλλάττουσι· B πονεῖν δὲ ἀδύνατοι αἱ ἀσθενεῖς, καὶ αἱ ψιλαί· καὶ ὑψηλαί, καὶ ἀσύμμετροι, ἀσύντακτα ἔχουσαι τὰ σώματα, βαρέως διαφοιτῶσιν· αἱ ἄψυχοι δὲ λείπουσι τὰ ἔργα, καὶ ἀφίστανται τὸν ἥλιον ὑπὸ τὰς σκιάς, καὶ κατακλίνονται· αἱ δὲ * ἄρρινοι, μόλις καὶ ὀλιγάκις αἰσθάνονται τοῦ λαγῶ· αἱ δὲ ἄποδες, οὐδ' ἐὰν ὦσιν εὔψυχοι, τοὺς πόνους δύνανται ἀνέχεσθαι, ἀλλ' ἀπαγορεύουσι διὰ τὸ ἄλγος τῶν ποδῶν. εἰσὶ δὲ καὶ τῆς ἰχνεύσεως C πολλοὶ τρόποι ἐκ τῶν αὐτῶν κυνῶν. αἱ μὲν γὰρ ἐπειδὰν λάβωσι τὰ ἴχνη, πορεύονται ἀσήμως, ὥστε μὴ γιγνώσκεσθαι, ὅτι ἰχνεύουσιν. αἱ δὲ τὰ ὦτα μόνον διακινοῦσι, τὴν δὲ οὐρὰν ἥσυχη ἔχουσιν· αἱ δὲ τὰ ὦτα μὲν ἀκίνητα ἔχουσιν, * ἄκρᾳ δὲ τῇ οὐρᾷ σείουσιν. ἄλλαι δὲ συνάγουσι τὰ ὦτα, καὶ ἐπισκυθρωπάσασαι διὰ τοῦ ἴχνους, σχάσασαι τὴν οὐρὰν, καὶ φράξασαι διατρέχουσι. πολλαὶ δὲ τούτων μὲν οὐδὲν ποιοῦσι, D μανικῶς δὲ περιφερόμεναι ὑλακτοῦσι περὶ τὰ ἴχνη, ὅτε εἰσπίπτουσιν εἰς αὐτά, ἀφρόνως καταπατοῦσαι τὰς αἰσθήσεις. εἰσὶ δέ, αἳ κύκλοις πολλοῖς χρώμεναι καὶ πλάνοις, ὑπολαμβάνουσαι ἐκ τοῦ πρόσθεν τὰ ἴχνη, παραλείπουσι τὸν λαγῶ· ὁσάκις δ' ἐπιτρέχουσι τὰ ἴχνη, εἰκάζουσι· προορώμεναι δὲ τὸν λαγῶ, τρέμουσι, καὶ οὐκ ἐπέρχονται πρὶν ἴδωσιν ὑποκινοῦντα. ὅσαι δὲ τὰ τῶν ἄλλων κυνῶν εὑρήματα ἐν ταῖς ἰχνείαις καὶ μεταδρομαῖς προθέουσαι, θαμινὰ σκοποῦσαι, E ἑαυταῖς ἀπίστως ἔχουσι. θρασεῖαι δέ, αἳ οὐκ ἐῶσι τῶν συνεργῶν τὰς σοφὰς εἰς τὸ * πρόσθεν προϊέναι, ἀλλ' ἀνείργουσι θορυβοῦσαι. αἱ δέ, ἀσπαζόμεναι τὰ ψευδῆ, καὶ ὑπερλαμπρυνόμεναι ἐφ' ὅτῳ ἂν τύχωσι, προάγουσι, συνειδυῖαι ἑαυταῖς, ὅτι ἐξαπατῶσιν. αἱ δ', οὐκ εἰδυῖαι, τὸ αὐτὸ ποιοῦσι ταύταις. φαῦλαι δέ, αἱ οὐκ ἀπαλλαττόμεναι ἐκ τῶν τετριμμένων, τὰ ὀρθὰ οὐ γιγνώσκουσαι.

ἄρινες.

ἄκραν δὲ τὴν οὐρ.

προϊέναι.

A ὅσαι δὲ τῶν κυνῶν τὰ ἴχνη τὰ μὲν εὐναῖα ἀγνοοῦσι, τὰ δὲ δρομαῖα ταχὺ διαθέουσιν, οὐκ εἰσὶ γνήσιαι. διώκουσι δὲ αἱ μὲν ἀρχόμεναι σφόδρα, διὰ δὲ μαλακίαν ἀνιᾶσιν, αἱ δ' ὑποθέουσιν, εἶτα ἁμαρτάνουσιν. ἕτεραι δὲ ἀνοήτως ἐμπίπτουσαι εἰς τὰς ὁδοὺς ἁμαρτάνουσι, τὸ ἀνήκουστον πολὺ ἔχουσαι. πολλαὶ δὲ τὰ διώγματα ἀφεῖσαι ἐπανέρχονται διὰ τὸ μισόθηρον, πολλαὶ δὲ διὰ τὸ φιλάνθρωπον. αἱ δ' ἐκ

κεκραγυῖαι

B τῶν ἰχνῶν * κεκλαγγυῖαι ἐξαπατᾶν πειρῶνται, ἀληθῆ τὰ ψευδῆ ποιούμεναι. εἰσὶ δέ, αἳ τοῦτο μὲν οὐ ποιοῦσι, μεταξὺ δὲ θέουσαι, ἂν ποθὲν ἀκούσωσι κραυγῆς, καταλείπουσαι τὰ αὑτῶν ἔργα, ἀπερινοήτως ἐπὶ τοῦτο φέρονται.

γοῦν αἱ μὲν · δοξάζουσαι

μεταθέουσι * γὰρ αἱ μὲν ἀσαφῶς, αἱ δὲ πολὺ ὑπολαμβάνουσαι, * δοξάζουσι δὲ ἕτεραι, αἱ δὲ πεπλασμένως, φθονερῶς δὲ ἄλλαι ἐκκυνοῦσι παρὰ τὸ ἴχνος, διὰ τέλους συμπεριφερόμεναι.

ἔχουσιν, αἱ δὲ ἠγμ.

C τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τούτων φύσει * ἔχουσι, τὰ δὲ ἠγμέναι ἀνεπιστημόνως, δύσχρηστοί εἰσιν. αἱ τοιαῦται μὲν οὖν κύνες ἀποτρέψαιεν ἂν τοὺς ἐπιθυμοῦντας κυνηγεσίων. οἵας δὲ δεῖ εἶναι τοῦ αὐτοῦ γένους τά τε εἴδη καὶ τὰ ἄλλα, φράσω. πρῶτον μὲν οὖν χρὴ εἶναι μεγάλας, εἶτα ἐχούσας τὰς κεφαλὰς ἐλαφράς, σιμάς, ἀρθρώδεις, ἰνώδη τὰ κάτωθεν τῶν μετώπων· ὄμματα μετέωρα, μέλανα, λαμπρά· μέτωπα μεγάλα καὶ πλατέα· τὰς διακρίσεις βαθείας· ὦτα μικρά, λεπτά, ψιλὰ

D ὄπισθεν· τραχήλους μακρούς, ὑγρούς, περιφερεῖς· στήθη πλατέα, μὴ ἄσαρκα, ἀπὸ τῶν ὤμων τὰς ὠμοπλάτας διεστώσας μικρόν· σκέλη τὰ πρόσθια, μικρά, ὀρθά, στρογγύλα, στιφρά· τοὺς ἀγκῶνας, ὀρθούς· πλευρὰς μὴ ἐπὶ γῆν βαθείας, ἀλλ' εἰς τὸ πλάγιον παρηκούσας·

τὰ μεγέθη

ὀσφῦν σαρκώδη, * τὰ μεγέθη μεταξὺ μακρῶν, βραχέων· μήτε ὑγρὰς λίαν, μήτε σκληράς· λαγόνας, μεταξὺ μεγάλων, μικρῶν· ἰσχία στρογγύλα, ὄπισθεν σαρκώδη, ἄνωθεν δὲ μὴ συν-

E δεδεμένα, ἔνδοθεν δὲ προσεσταλμένα· τὰ κάτωθεν τῶν κενεώνων λαγαρά, καὶ αὐτοὺς τοὺς κενεῶνας· οὐρὰς μακράς, ὀρθάς, λιγυράς· μηριαίας, μὴ σκληράς· ὑποκώλια μακρά, περιφερῆ, εὐπαγῆ· σκέλη πολὺ μείζω τὰ ὄπισθεν τῶν ἔμπροσθεν, καὶ * περικνᾶ· πόδας περιφερεῖς. καὶ ἐὰν ὦσιν τοιαῦται αἱ κύνες, ἔσονται ἰσχυραί, τὰ εἴδη ἐλαφραί, σύμμετροι, ποδώκεις, καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων φαιδραὶ καὶ εὔστομοι.

ἐπίκνημα· rectè.

A At quæcunque canes veſtigia cubilium ignorant, curſu vero impreſſa celeriter percurrunt, non ſunt indolis bonæ. Rurſum pars ab initio vehementes in perſequendo, præ mollitie deinde remittunt: pars in curſu ſequũtur alias, ac deinde aberrant: quædam in vias ſtulte incidunt aberrantque, & reuocantes haudquaquam facile exaudiunt. Multæ feratum odio, pleræque hominum deſiderio, perſequutione omiſſa, recurrunt. Nonnullæ ex veſtigiis latratu abducere tentant, pro veris

B falſa ſimulantes. Sunt quæ hoc non faciũt, ſed inter currendum, ſicunde clamorem audierint, ad hunc relicto labore ſuo temere feruntur. Et aliæ quidem ex nulla certa coniectura curſum mutant, pleræque multum ſibi promittentes, aliæ quadam ex opinione, nonnullæ per ſimulationem, aliæ per inuidiam ſic à veſtigio recedunt, vt ſemper alias ſectentur. Hæc vero vitia pleraque canibus inſunt à natura,

C quædam etiam quod educentur inſcite, parum vtiles euadunt. Et huiuſmodi quidem canes, ſtudioſos etiam venationis homines auertere poſſint. Quales autem eiuſdem generis eſſe debeãt, quod formas adtinet, & alia eiuſmodi, dicam. Primum igitur magnas eſſe oportet, deinde leuia habere capita, ſima, neruoſa, inferiori frontis parte fibroſa; oculos ſublimes, nigros, claros; magnas frontes, ac latas, diſcrimina profunda; paruas aures ac tenues, poſteriore parte glabras; ceruices longas, molles, ac flexiles; pectora lata, non macilen-

D ta; ſcapulas, ab humeris parum diſtantes, anteriora crura, parua, recta, teretia, firma; flexus crurum, rectos; latera non admodum profunda, ſed in obliquum tendentia; lumbos carnoſos, magnitudine media inter ea quæ longa & breuia ſunt; ilia nec valde mollia, nec rigida, inter magna & parua; coxas teretes, poſterius carnoſas, ſuperius nõ connexas, interius contractas; inferiora ventris, cum ipſo ventre, laxa: caudas longas, rectas, flexiles; femora, non dura; partes femoribus ſubiectas longas, teretes, ſatis ſpiſſas; poſteriora cru-

E ra prioribus multo grandiora, & ſuperiori parte incurua; pedes rotundos. Quod ſi canes huiuſmodi fuerint, robuſtæ erunt, ſpecie agiles, aptæ proportionis, celeres, & elegantes adſpectu, oreque idoneo.

Sed ita veſtigent, vt tritis hominum tramitibus celeriter excedant, capita terræ obliqua admouētes, ad veſtigia ſubrideant, aureſque demittant, oculos hinc inde crebro moueant, & caudis blandientes, multis in vtrumque latus ambagibus per veſtigia ſimul omnes progrediātur. Sed vbi ad leporem ipſum acceſſerint, tum vero id venatori ſignificēt curſitādo celerius, atq; idem indicantes ipſo motu animi, capite, oculis, * mutatione ſignorum ac indiciorum; acie modo ſurſum, modo in leporis ſeſſionem directa; retrorſum in tranſuerſa; diuerſo impetu in anteriora, & reabſe iam arrigendo animum, ac geſtiendo, quod à lepore nō procul abſint. Totis autē viribus perſequantur, nec remittant, haud abſq; ingenti clamore ac latratu ipſo cum lepore qualibet euadentes; ac veloci ſplendidoq; curſu eum premant, identidem proruendo, iuſtaq; de cauſſa latratu altiori vtendo; nec tamen ad venatorem, omiſſis veſtigiis, redeant. Præter hanc ſpeciem, & hanc venandi rationem, requiritur vt animoſæ ſint, & pedibus, & naribus, & * pilis bonis inſtructæ. Animoſæ erunt, ſi venationem æſtu incumbente non deſerant: narium bonarum, ſi leporem nudis in locis, aridis, apricis, & ſub acceſſum ſideris odoratu deprehendant: bonis præditi pedibus, ſi eodem anni tempore, dum montes percurrunt, pedes corū non findantur: pili boni, ſi quidem is & ſubtilis ſit, & ſpiſſus, & mollis. At colore canes eſſe oportet minimè rufo, neque nigro, neq; candido prorſus. Quippe non index hic indolis generoſę, ſed vulgaris ac ferinæ. Si rufi nigriue coloris fuerint, villos candidos; ſi candidi, rufos habeant, circum frontem nitētes. In ſummis femorum partibus pilos habeant rectos & longos, itemq; in lumbis & cauda infima; ſuperius autem, mediocres. Satius autem fuerit, per montes ſæpe, per rura ducere canes rarius. Nam montes perueſtigari poſſunt, & abſq; impedimētis hinc inde liquido percurri: quum tramitum cauſſa neutrum cultis in locis fieri poſſit. Quinetiam ſi maxime lepus aliquis haud inueniatur, tamen per aſpera loca ducere canes prodeſt; quum pedes hinc bonos conſequantur, & corpora in huiuſmodi locis exercentes, meliores euadant. Ducantur autem æſtate, vſque ad meridiem: hyeme,

al. variatione geſtuum.

** Lectio marginis.*

A ἰχνευέτωσαν δὲ ἐκ τῶν τετριμμένων ταχὺ ἀπαλλαττόμεναι, τιθεῖσαι τὰς κεφαλὰς ἐπὶ γῆν λεχρίας, ἐμμειδιῶσαι μὲν πρὸς τὰ ἴχνη, ἐπικαταβάλλουσαι δὲ τὰ ὦτα, τὰ μὲν ὄμματα πυκνὰ διακινούντων, ταῖς δ' οὐραῖς διασαίνουσαι κύκλους πολλοὺς πρὸς τὰς πλευρὰς προΐτωσαν ὁμοῦ διὰ τοῦ ἴχνους ἅπασαι. ὅταν δὲ περὶ αὐτὸν ὦσι τὸν λαγὼ, δῆλον ποιείτωσαν τῷ κυνηγέτῃ θᾶττον φοιτῶσαι μᾶλλον, γνωρίζουσαι ἀπὸ τοῦ θυμοῦ, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ B τῶν ὀμμάτων, ἀπὸ τῆς μεταλλάξεως * τῶν σημάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀναβλεμμάτων, καὶ * ἐμβλεμμάτων, τῶν ἐπὶ τὰς καθέδρας τοῦ λαγὼ, καὶ ἀπὸ τῶν εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ὄπισθεν, καὶ εἰς τὸ πλάγιον διαρριμμάτων, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθῶς ἤδη αἰωρεῖσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ ὑπερχαίρειν, ὅτι τοῦ λαγὼ ἐγγύς εἰσι. διωκέτωσαν δὲ ἐρρωμένως, καὶ μὴ ἐπανιεῖσαι, σὺν πολλῇ κλαγγῇ καὶ ὑλαγμῷ, συνεκπερῶσαι μετὰ τοῦ λαγὼ πάντῃ. C * μεταθεέτωσαν δὲ ταχὺ, καὶ λαμπρῶς, πυκνὰ μεταφερόμεναι, καὶ ἐπανακλαγγάνουσαι δικαίως, πρὸς δὲ τὸν κυνηγέτην μὴ ἐπανίτωσαν λιποῦσαι τὰ ἴχνη. μετὰ δὲ τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ ἔργου τούτου, εὔψυχοι ἔστωσαν, καὶ εὔποδες, * καὶ εὔρινες. εὔψυχοι μὲν οὖν ἔσονται, ἐὰν μὴ λίπωσι τὰ κυνηγέσια, ὅταν ᾖ πνῖγη· εὔρινες δὲ, ἐὰν τοῦ λαγὼ ὀσφραίνωνται ἐν τόποις ψιλοῖς, ξηροῖς, προσηλίοις, τοῦ ἄστρου ἐπιόντος· D εὔποδες δὲ, ἐὰν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ μὴ καταρρηγνύωνται αὐτῶν οἱ πόδες τὰ ὄρη θεουσῶν· εὔτριχες δὲ, ἐὰν ἔχωσι λεπτὴν, καὶ πυκνὴν, καὶ μαλακὴν τὴν τρίχα. τὰ δὲ χρώματα οὐ χρὴ εἶναι τῶν κυνῶν οὔτε πυῤῥὰ, οὔτε μέλανα, οὔτε λευκὰ παντελῶς. ἔστι γὰρ οὐ γενναῖον τοῦτο, ἀλλ' ἁπλοῦν καὶ θηριῶδες. αἱ μὲν οὖν πυῤῥαὶ ἔχουσαι ἔστωσαν λευκὴν τρίχα ἐπανθοῦσαν περὶ τὰ * πρόσωπα, καὶ αἱ μέλαιναι· αἱ δὲ λευκαὶ, πυῤῥάν· ἐπὶ δὲ ταῖς μηριαίαις ἄκραις τρίχας ὀρθὰς, βαθείας, καὶ ἐπὶ ταῖς ὀσφύσι καὶ τῶν οὐραῖς κάτω, ἄνωθεν δὲ μετρίας. E ἄγειν δὲ ἄμεινον τὰς κύνας τὰ ὄρη πολλάκις, τὰ δ' ἔργα ἧττον. τὰ μὲν γὰρ ὄρη οἷόν τε ἐστὶ καὶ ἰχνεύειν καὶ μεταθεῖν καθαρῶς, τὰ δὲ ἔργα οὐδέτερα, διὰ τοὺς τριμμούς. ἔστι δὲ καὶ ἄνευ τοῦ εὑρίσκειν τὸν λαγὼ ἀγαθὸν ἄγειν τὰς κύνας τὰ τραχέα. καὶ γὰρ εὔποδες γίγνονται, καὶ τὰ σώματα διαπονοῦσαι ἐν τόποις τοιούτοις ὠφελοῦνται. ἀγέσθωσαν δὲ θέρους μὲν, μέχρι μεσημβρίας· χειμῶνος δὲ,

*τῶν σωμάτων, ἢ σχημάτων, * ἐμβλεμμάτων εἰς τὴν ὕλην, καὶ ἀναστρεμμάτων ἐπὶ τὰς*

μεταθείτωσαν

καὶ εὔρινες, ἢ εὔτριχες. τῶν μηρῶν

μέτωπα,

δι᾽ ἡμέρας· μετοπώρου δ᾽, ἔξω μεσημβρίας· ἐντὸς δὲ ἑσπέρας, τὸ ἔαρ. ταῦτα γὰρ μέτρια. τὰ δὲ ἴχνη τοῦ λαγὼ τοῦ μὲν χειμῶνος μακρά ἐστι, διὰ τὸ μῆκος τῶν νυκτῶν· τοῦ δὲ θέρους, βραχέα, διὰ τὸ ἐναντίον. χειμῶνος μὲν οὖν πρωὶ οὐκ ὄζει αὐτῶν, ὅταν πάχνη ᾖ, ἢ παγετός. ἡ μὲν γὰρ πάχνη τῇ αὐτῆς ἰσχύϊ ἀντισπάσασα τὸ θερμὸν ἔχει ἐν αὐτῇ, ὁ δὲ παγετὸς, ἐπιπήξας. καὶ αἱ κύνες μαλακιῶσαι τὰς ῥῖνας οὐ δύνανται αἰσθάνεσθαι, ὅταν ᾖ τοιαῦτα, πρὶν ἂν ὁ ἥλιος διαλύσῃ αὐτὰ, ἢ προϊοῦσα ἡ ἡμέρα. τότε δὲ καὶ αἱ κύνες ὀσφραίνονται, καὶ αὐτὰ ἐπαναφερόμενα ὄζει. ἀφανίζει δὲ καὶ ἡ πολλὴ δρόσος καταφέρουσα αὐτά. καὶ οἱ ὄμβροι, οἱ γιγνόμενοι διὰ χρόνου, ὀσμὰς ἄγοντες τῆς γῆς, ποιοῦσι δύσοσμον, ἕως ἂν ψυχθῇ. χείρω δὲ καὶ τὰ νότια ποιεῖ. ὑγραίνοντα γὰρ διαχεῖ. τὰ δὲ βόρεια ἐὰν ᾖ ἄλυτα, συνίστησι καὶ σώζει. οἱ δὲ ὑετοὶ κατακλύζουσι, καὶ αἱ ψακάδες· καὶ ἡ σελήνη ἀμαυροῖ τῷ θερμῷ, μάλιστα δὲ, ὅταν ᾖ πανσέληνος, καὶ μανότατα τότε. χαίροντες γὰρ τῷ φέγγει, ἐπαναρριπτοῦντες μακρὰ διαιροῦσιν ἀντιπαίζοντες. ταραχώδη δὲ, ὅταν ἀλώπεκες προδιεξέλθωσι, γίγνεται. τὸ δὲ ἔαρ κεκραμένον τῇ ὥρᾳ καλῶς παρέχει τὰ ἴχνη λαμπρά, πλὴν εἴ τι ἡ γῆ ἐξανθοῦσα βλάπτει τὰς κύνας, εἰς τὸ αὐτὸ συμμιγνῦσα * τῶν ἀνθῶν τὰς ὀσμάς· λεπτὰ δὲ, καὶ ἀσαφῆ τοῦ θέρους. διάπυρος γὰρ οὖσα ἡ γῆ ἀφανίζει τὸ θερμὸν, ὃ ἔχουσιν. ἔστι γὰρ λεπτὸν, καὶ αἱ κύνες ἧττον ὀσφραίνονται τότε, διὰ τὸ ἐκλελύσθαι τὰ σώματα. τοῦ δὲ μετοπώρου καθαρά. ὅσα γὰρ ἡ γῆ φέρει, τὰ μὲν ἥμερα συγκεκόμισται, τὰ δὲ ἄγρια γήρᾳ διαλέλυται. ὥστε οὐ παραλυποῦσι τῶν καρπῶν αἱ ὀσμαὶ εἰς ταῦτα φερόμεναι. ἔστι δὲ τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ θέρους, καὶ τοῦ μετοπώρου τὰ ἴχνη ὀρθὰ ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῦ δ᾽ ἦρος συμπεπλεγμένα. τὸ γὰρ θηρίον συνδυάζεται μὲν ἀεὶ, μάλιστα δὲ ταύτην τὴν ὥραν. ὥστε διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης μετ᾽ ἀλλήλων πλανώμενοι τοιαῦτα ποιοῦσιν. ὄζει δὲ τῶν ἰχνῶν ἐπὶ πλείω χρόνον * τῶν δυναίων, ἢ τῶν δρομαίων. τὰ μὲν δυναῖα ὁ λαγὼς * πορεύεται ἐφιστάμενος, τὰ δὲ * δρομαῖα ταχύ. ἡ γῆ οὖν τῶν μὲν πυκνοῦται, τῶν δὲ οὐ πίμπλαται. ἐν δὲ τοῖς ὑλώδεσι μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς ψιλοῖς ὄζει. διατρέχων γὰρ, καὶ ἀνακαθίζων, ἅπτεται πολλῶν.

τῶν ἀνθῶν καὶ αὐτῶν τὰς ὀσμάς.

τὰ εὐναῖα τῶν δρομαίων. τὰ γὰρ εὐν.

* ποιεῖται

* δρομαῖα, βίχων.

A per totum diem: autumno, extra meridiē: vere, intra veſperam. Ineſt enim his mediocritas. Ceterum leporis veſtigia procul hyeme ſe porrigunt, quia longæ ſunt noctes; parum autem æſtate, ob rationem noctis contrariam. Nec vero hyeme olent diluculo, quum pruina fuerit, aut gelu. Pruina enim vi ſua calorem in ſe contrahens, intra ſe retinet: gelu autem denſat. Quæ quum acciderint, ob teneritatem narium canes prius ſentire non poſſunt, quam ſol B dieſue procedens, ea ſoluat. Tunc & canes olfaciunt, & ipſa veſtigia dum euaporant, redolent. Delet etiam ea delapſus ros multus. Imbres itē, qui longioribus interuallis cadunt, eductis terræ odoribus faciunt, vt difficulter oleant veſtigia, donec tellus exſiccetur. Etiam tempeſtas auſtralis deteriora facit, dū humectans diffundit: ſeptemtrionalis vero, ſi nimis ſęua non ſit, durabilia reddit, & ſeruat. Tam pluuiæ quā guttæ diluunt, & inundant. Lunę quoq; calor facit, vt euaneſcāt veſtigia, præſertim quum C plena eſt. Et veſtigia tūc quidem rariſſima ſunt, quod gaudentes eius luce lepores inter ſe colludant, & procul ſe iactando magnis interuallis veſtigia diſtinguant. Eadē turbantur, quum vulpes antea pertranſierint. Ver propter anni temperiem, ſatis clara præbet veſtigia; niſi quod terra, ſicubi floret, canibus officit, dum in vnum confundit florum ac veſtigiorum odores: æſtate vero exilia ſunt, & obſcuriora. Nam terra feruens abolet quidquid halitus & caloris habent. Eſt enim is tenuis, & canes D tunc minus olfaciunt, quod eorum corpora reſoluta langueant. Autumni tempore veſtigia pura ſunt. Nam quæcumque terra producit, ſiue domeſtica, iam congeſta ſunt; ſeu agreſtia, ſenio contabuerunt. Itaque fructuum odores ad veſtigia non ita feruntur, vt quidquam obſint. Itidē hyeme, & æſtate, & autumno recta ſunt vt plurimum veſtigia, vere autem inter ſe perplexa. Nam coit hæc fera cùm alias ſemper tum hoc tempore inprimis: vt à ſimul oberrantibus hanc ipſam ob cauſſam E id neceſſario fieri oporteat. Olent autem veſtigia cubilibus impreſſa, diutius quam in curſu. Nam illa cubilium inſiſtendo; curſus veſtigia currendo lepus imprimit. Itaque terra per illa denſatur, his non impletur. In ſyluoſis vero locis redolent magis, quam nudis. Siquidem modo percurrēs lepus, modo ſeſſitans, multa contingit.

Procumbit autem ad ea quæ terra gignit, vel ſuperficie ſua continet, & quidem ſub re quauis, ſuper re quauis, in rem quamuis; itemq; propius, longius; diu, parũ, mediocriter; & in mare nonnumquã, ad id quod poteſt, exſiliens; & in aquã, ſi quid exſtans, innatumue ſit aquæ. Lepus cubans eſt, qui cubile ſibi ſtruit, idq; vt plurimum, quum frigora ſunt, tepidis in locis; quum æſtus, in opacis; quum ver & autumnus, in apricis: alia curſitantium eſt ratio, proptereà quod eis terror à canibus incutiatur. Sic autem procumbit, vt partes inferiores ſubter ilia collocet, cruribus anterioribus vt plurimum compoſitis & exporrectis, mento extremis pedibus impoſito, auribus ſupra ſcapulas expanſis. Deinde partes etiam molliores tegit. Habet & pilos ad tegendum aptos, quippe qui denſi ſint ac molles. Quum vigilat, nonnihil conniuet palpebris: quum dormit, palpebras nullo cum motu apertas habet, oculis manentibus immotis. Nares per ſomnum frequenter mouet, extra ſomnum rarius. Quum terra pullulat, culta magis quam montes eum retinent. Vbique ſubſiſtit, dum inueſtigatur; niſi ſi noctu ingens eum metus inuaſerit. Id ei quum accidit, loco ſe mouet. Tam fœcundum eſt animal, vt partim recens pepererit, partim pariat, partim vterum gerat. Paruorum lepuſculorum veſtigia magis olent, quam adultorum. Nam quum membra eorum adhuc mollia ſint, tota quaſi tractim terram ſtringunt. Quicumque recens editi ſunt admodum, eos venationum ſtudioſi Dianæ dimittunt. Anniculi curſum primum celerrime conficiunt, reliquos non item. Sunt enim agiles quidem illi, ſed imbecilles. Veſtigia leporis captanda ſunt ita, vt ex aruorum parte ſuperiori canes ducas, præſertim ſi lepores fuerint, qui ad loca culta non veniunt, in prata, in ſaltus, fluenta, ſaxa, loca ſyluoſa. Quod ſi loco ſe mouerit, clamandum non erit; ne canes adtonitæ, veſtigia difficulter adgnoſcant. Quum inueniuntur à canibus, iiſdem inſequentibus nonnumquam flumina tranant, & curſum flectunt, & in conualles ſe abdunt ac inuoluunt. Non enim canes tantum metuunt, ſed etiam aquilas; à quibus inter ſuperandum loca deuexa ſyluiſque nuda, dum adhuc anniculi ſunt, rapiuntur: maiores à canibus impetu facto auferuntur.

A κατακλίνονται δ' εἰς ἃ ἡ γῆ φύει ἢ ἔχει ἐφ' ἑαυτῆς, ὑπὸ παντὶ, ἐπ' αὐτὴν, ἐν αὐτοῖς, παρ' αὐτὰ, ἄποθεν, πολὺ, μικρὸν, μεταξὺ τούτων· ὅτε δὲ καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ διαρριπτῶν ἐπὶ τὸ δυνατὸν, καὶ ἐν ὕδατι, ἐάν τι ᾖ ὑπερέχον ἢ ἐμπεφυκὸς ἐν τούτῳ. ὁ μὲν οὖν * εὐναῖος ποιούμενος εὐνὴν, ἐπὶ τὸ πολὺ, ὅταν μὲν ᾖ ψῦχος, ἐν εὐδιεινοῖς· ὅταν δὲ καύματα, ἐν πολυσκίοις· τὸ δὲ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον, ἐν προσηλίοις· οἱ δὲ δρομαῖοι οὐχ οὕτω, διὰ B τὸ ὑπὸ τῶν κυνῶν ἔκπληκτοι γίνεσθαι. κατακλίνεται δὲ ὑποθεὶς τὰ ὑποκώλια ὑπὸ τὰς λαγόνας, τὰ δὲ πρόσθεν σκέλη τὰ πλεῖστα συνθεὶς καὶ ἐκτείνας, ἐπ' ἄκροις δὲ τοῖς πόδας τὴν γένυν καταθεὶς, τὰ δὲ ὦτα ἐπιπετάσας ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας. εἶτα δὲ ὑποστέγει τὰ ὑγρά. ἔχει δὲ καὶ τὴν τρίχα στεγνήν. πυκνὴ γὰρ καὶ μαλακή. καὶ ὅταν μὲν ἐγρηγορῇ, καταμύει τὰ βλέφαρα· ὅταν δὲ καθεύδῃ, τὰ μὲν βλέφαρα ἀναπέπταται ἀκίνητα, οἱ C δὲ ὀφθαλμοὶ ἀτρέμας ἔχουσι. τοῖς δὲ μυκτῆρας, ὅταν εὕδῃ, κινεῖ πυκνά· ὅταν δὲ μὴ, ἧττον. ὅταν δὲ ἡ γῆ βρύῃ, μᾶλλον τὰ ἔργα ἢ τὰ ὄρη ἔχουσιν. ὑπομένει δὲ πανταχοῦ ἰχνευόμενος, ἐὰν μή τι περίφοβος τῆς νυκτὸς γένηται. παθὼν δὲ τοῦτο ὑποκινεῖ. πολύγονον δ' ἐστὶν οὕτως, ὥστε τὰ μὲν τέτοκε, τὰ δὲ τίκτει, τὰ δὲ κύει. τῶν δὲ μικρῶν λαγίων ὄζει μᾶλλον, ἢ τῶν μεγάλων. ἔτι γὰρ ὑγρομελῆ ὄντα, ἐπισύρεται ὅλα ἐπὶ τῆς γῆς. τὰ μὲν οὖν λίαν νεογνὰ οἱ D φιλοκυνηγέται ἀφιᾶσι τῇ θεῷ. οἱ δὲ ἤδη ἔτειοι τάχιστα θέουσι τὸν πρῶτον δρόμον, τοὺς δ' ἄλλους οὐκέτι. εἰσὶ γὰρ ἐλαφροὶ, ἀδύνατοι δέ. * λαμβάνειν δὲ τοῦ λαγὼ τὰ ἴχνη ὑπάγοντα τὰς κύνας ἐκ τῶν ἔργων ἄνωθεν, * ὅσοι δὲ μὴ ἔρχονται αὐτῶν εἰς τὰ ἐργάσιμα, τοὺς λειμῶνας, τὰς νάπας, τὰ ῥέεθρα, τοὺς λίθους, τὰ ὑλώδη· καὶ ἐὰν ὑποκινῇ, μὴ ἀναβοᾶν, ἵνα μὴ αἱ κύνες ἔκφρονες γιγνόμεναι χαλεπῶς τὰ ἴχνη γνωρίζωσιν. εὑρισκόμενοι δὲ ὑπ' αὐτῶν καὶ E διωκόμενοι ἔστιν ὅτε διαβαίνουσι τὰ ῥεύματα, καὶ ὑποκάμπτουσι, καὶ καταδύονται εἰς φάραγγας, καὶ εἰσειλοῦσι. φοβοῦνται γὰρ οὐ μόνον τὰς κύνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀετούς. * ὑπερβαλόντες γὰρ τὰ σιμὰ καὶ ψιλὰ, ἀναρπάζονται ἕως ἂν ὦσιν ἔτειοι· τοὺς δὲ μείζους ἐπιτρέχουσαι αἱ κύνες ἀφαιροῦνται.

εὐναῖος, ὁ ποιούμενος

λαμβάνειν δὲ δεῖ

* ὅσοι δὲ

ὑπερβαλόντες

ποδωκέστατοι μὲν οὖν εἰσὶν οἱ ὄρειοι, οἱ πεδινοὶ δὲ ἧττον, βραδύτατοι δὲ οἱ ἕλειοι. οἱ δ' ἐπὶ πάντας τοὺς τόπους πλανῆται, χαλεποὶ πρὸς τοὺς δρόμους. τὰ γὰρ σύντομα ἴσασι. θέουσι γὰρ μάλιστα μὲν τὰ ἀνάντη, ἢ τὰ ὁμαλὰ· τὰ δὲ ἀνώμοια, ἀνομοίως· τὰ δὲ κατάντη, ἥκιστα. διωκόμενοι δέ εἰσι καταδῆλοι μάλιστα μὲν διὰ γῆς κεκινημένης, ἐὰν ἔχωσιν ἔνιοι ἐρύθημα, καὶ διὰ καλάμης, διὰ τὴν ἀνταύγειαν. καταδῆλοι δὲ καὶ ἐν τοῖς τρίμμοις, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐὰν ὦσιν ἰσόπεδοι. τὸ γὰρ φανὸν τὸ ἐν αὐτοῖς ἐνὸν ἀντιλάμπει. ἄδηλοι δὲ, * ὅταν τοὺς λίθους, τὰ ὄρη, τὰ φελλία, τὰ δασέα ἀποχωρῶσι, διὰ τὴν ὁμοχροίαν. προλαμβάνοντες δὲ τὰς κύνας ἐφίστανται, καὶ ἀνακαθίζοντες ἐπαίρουσιν αὑτοὺς, καὶ ἐπακούουσιν εἴ που πλησίον κλαγγὴ ἢ ψόφος τῶν κυνῶν, καὶ ὅθεν ἂν ἀκούσωσιν, ἀποτρέπονται. * ὅτε δὲ καὶ οὐκ ἀκούσαντες, ἀλλὰ δόξαντες ἢ πεισθέντες ὑπ' αὑτῶν, παρὰ τὰ αὐτὰ, διὰ τῶν αὐτῶν, ἐπαλλάττοντες ἅλματα, ἐμποιοῦντες ἴχνεσιν ἴχνη, ἀποχωροῦσι. καὶ εἰσὶ μακροδρομώτατοι μὲν οἱ ἐκ τῶν ψιλῶν εὑρισκόμενοι, διὰ τὸ καταφανές· βραχυδρομώτατοι δὲ, οἱ ἐκ τῶν δασέων· ἐμπόδιον γὰρ τὸ σκοτεινόν. δύο δὲ καὶ τὰ γένη ἐστὶν αὐτῶν. οἱ μὲν γὰρ μεγάλοι, * ἐπίπερκνοι, καὶ τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῷ μετώπῳ μέγα ἔχουσιν· οἱ δ' ἐλάττους, ἐπίξανθοι, μικρὸν τὸ λευκὸν ἔχοντες. τὴν δὲ οὐρὰν οἱ μὲν κύκλῳ περιποίκιλον, οἱ δὲ παράσημον. καὶ τὰ ὄμματα οἱ μὲν ὑποχάροποι, οἱ δ' ὑπόγλαυκοι· καὶ τὰ μέλανα τὰ περὶ τὰ ὦτα ἄκρα οἱ μὲν ἐπὶ πολὺ, οἱ δ' ἐπὶ μικρόν. ἔχουσι δὲ αὐτῶν αἱ πολλαὶ τῶν νήσων τοὺς ἐλάττους, αἵ τ' ἔρημοι καὶ οἰκούμεναι. τὸ δὲ πλῆθος πλείους ἐν αὐταῖς, ἢ ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὐ γάρ εἰσιν οὔτ' ἀλώπεκες ἐν ταῖς πολλαῖς αὐτῶν, αἵτινες καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα ἐπιοῦσαι ἀναιροῦνται, οὔτε ἀετοί. τὰ μεγάλα γὰρ ὄρη ἔχουσι μᾶλλον, ἢ τὰ μικρά. ἐλάττω δ' ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ ἐν ταῖς νήσοις. κυνηγέται δὲ εἰς μὲν τὰς ἐρήμους ὀλιγάκις ἀφικνοῦνται, ἐν δὲ ταῖς οἰκουμέναις ὀλίγοι ὄντες, καὶ οὐ φιλόθηροι οἱ πολλοί. εἰς δὲ τὰς ἱερὰς τῶν νήσων οὐδὲ διαβιβάζειν οἷόν τε κύνας. ὅταν οὖν τῶν τε ὑπαρχόντων ὀλίγους ἐκθηρεύωνται, * καὶ τῶν ἐπιγιγνομένων, ἀνάγκη ἀφθόνους εἶναι. βλέπει δὲ οὐκ ὀξὺ διὰ πολλά.

ὅταν κατὰ τοὺς λίθους

ἐπὶ δὲ

ἐπίπερκνοι

καὶ αὐτῶν ἐπιγι-

A Velociſſimi ſunt montani, campeſtres minus, paluſtres autem longe tardiſſimi. At qui locis omnibus oberrant, moleſti ſunt in curſu. Norunt enim itinera compendiaria, & maxime currunt per accliuia, vel plana: ſi quæ ſunt loca inæqualia, & hæc inæqualiter percurrunt; per decliuia minime feruntur. In perſequendo maxime conſpiciuntur, quum per agrum ſubactum currunt, ſi quidem rubor quidam eis adſit: itemq; per ſtipulas, propter ſplendoris reflexionem. Sunt etiam in tramitibus ac viis conſpicui, ſiquidem hæ planæ fuerint. Nam quod in eis nitidum eſt, re- B ſplendet. Conſpici nequeunt quum ad ſaxa, montes, loca ſuberoſa, ſyluiſque denſa, ſecedunt, idque ob coloris ſimilitudinem. Si canes anteuertant, ſubſiſtunt; ſeque humi collocatos erigunt, & num alicubi latratus ſtrepituſue canum in propinquo ſit, auribus captant: & vndecumq; hunc percipiunt, inde ſe auertunt. Interdum tametſi nihil audierint, opinione tamen, ac perſuaſione ſua, propter eadem, & per eadem loca, variatis ſaltibus, & in veſtigia veſtigiis C aliis impreſſis, ita deinde diſcedunt. Curſu longiſſima ſpatia conficiunt, qui nudis in locis reperiuntur, quod ea ſatis lucis habeant; breuiſſima, qui in ſiluoſis: quod tenebræ ſint eis impedimento. Duo ſunt autem eorum genera. Nam alij magni ſunt, notis nigris varie diſtincti, qui & albedinem in fronte inſignem habent: alij minores ſubflaui, exigua cum albedine. Cauda illis vndiq; varia eſt, his albedine inſignis lõgiore ſpatio. Oculi illis ſubfului, his ſubcæſij. Quam circa ſummas aures nigredi- D nem habent, ea magna eſt in illis, in his exigua. Minores maxime in inſulis, tum deſertis, tum habitatis & excultis, reperiuntur: atque adeo plures ſunt in iis quam in terra continente. Quippe nec in pleriſque vulpes ſunt, quæ tum lepores tum fœtus eorum interficiunt; nec aquilæ, quæ magis in montibus vaſtis degunt, quam exiguis. Et ſunt in inſulis plerumque montes minores. Venatores etiam raro in deſertas inſulas veniunt, & in iis, quæ incoluntur, pauci ſunt homines, neque venationis admodum ſtudioſi. Quæ vero ſacræ ſunt inſu- E læ, in eas haud fas eſt canes tranſuehi. Quo fit, vt quum pauci de iis qui iam illic exiſtunt, venando capiantur, & plures ſemper gignantur; neceſſario magna ſit eorum copia. Multæ ſunt autem cauſſæ, quamobrem lepores acutum non cernant.

Nam & oculos habent exſtantes, & palpebras curtas, quæque ſatis oculos obtegere nequeunt: quibus ſane rebus videndi vis hebes redditur, quippe quæ diſſipetur. Præterea quum etiam ſomno plerumque fruitur hoc animal, parum inde tamen ad viſum adiumenti habet. Ipſa pedum velocitas ad obtuſionem facultatis cernentis non parum confert. Nam celeriter ab obiecto quouis oculos prius auertit, quam quid ſit, animaduertat. Etiam canum perſequentium comites, ipſæ formidines, inter alia prouidentiam omnem eis adimunt. Quæ cauſſæ ſunt, vt imprudens irruens in multa, etiam in retia incidat. Quod ſi recta via fugeret, non frequenter hæc illi acciderent. Nunc quia complectitur atq; amat ea loca, quibus in locis & ortus & educatus eſt, capitur: quum ceteroquin ob celeritatem, in canum poteſtatem, inſiſtentium ipſius veſtigiis, raro perueniat. Quod ſi qui capiantur, id caſu potius quodam fit, quam natura corporis leporini. Quippe nullum animal eſt, quod lepori magnitudine par, eum curſu æquet. Eiuſmodi ſcilicet ex partibus corpus eius compoſitum eſt. Caput leue habet, idemque paruum, deorſum ſpectans, anteriori parte ſtrictius: collum exile, rotundum, non rigidum, iuſta longitudine: ſcapulas rectas, à ſummo non connexas: crura ſub ipſis leuia, partibus recte iunctis: pectus haudquaquam anguſtum: latera leuia, proportionis aptæ: lumbos teretes, cauos, carnoſos: illa mollia, ſatiſque laxa: coxas rotundas, vndique plenas, parte ſuperiori à ſe inuicem debito ex interuallo diſtantes: femora oblonga, ſatis ſpiſſa, extrinſecus tenſa, interius non turgida: partes his ſubiectas, paruas, firmas: pedes anteriores ſummopere molles, anguſtos, rectos; poſteriores firmos, latos; omnes nihil, quod aſperum ſit, curantes: crura poſteriora prioribus longe maiora, nonnihil extrorſum incuruata: pilos breues, ac leues. Quapropter fieri non poteſt, quin quod ex huiuſmodi partibus compoſitum eſt, firmum ſit, molle, vehementer leue: cuius quidem leuitatis agilis indicium eſt, quod quum etiam remiſſius aliquo pergit, ſaltare ſolet; (gradientem nec vidit quiſquam, nec videbit) adeo quidem, vt vltra extraque priores pedes collocet poſteriores, itaq; currat. Manifeſto paret hoc in neceſſitate. Caudam habet ad curſum minus commodam. Non enim propter breuitatem ad dirigendum corpus idonea eſt, ſed hoc vtraque facit aure.

Omnia membra leporis ad celeritatem eſſe comparata.

A τά τε γὰρ ὄμματα ἔχει ἔξω, καὶ τὰ βλέφαρα ἐλλείποντα, καὶ οὐκ ἔχοντα προβολὴν ταῖς αὐγαῖς. ἡ ὄψις οὖν διὰ ταῦτα ἀμαυρά, ἐσκεδασμένη. ἅμα δὲ τούτοις, καὶ ἐν ὕπνῳ ὂν τὰ πολλὰ τὸ θηρίον οὐκ ὠφελεῖται πρὸς τὸ ὁρᾶν. καὶ ἡ ποδωκία πρὸς τὸ ἀμβλυωπεῖν αὐτὸ πολὺ συμβάλλεται. ταχὺ γὰρ ἑκάστου παραφέρει τὴν ὄψιν, πρὶν νοῆσαι ὅ,τι ἐστί. καὶ οἱ φόβοι τῶν κυνῶν, ὅταν διώκωνται, ἑπόμενοι μετὰ τούτων, συνεξαιροῦνται τὸ προνοεῖσθαι. ὥστε διὰ

B ταῦτα προσπίπτων λανθάνει πρὸς πολλά, καὶ εἰς τὰς ἄρκυς ἐμπίπτων. εἰ δ' * ἔφυγεν ὄρθιον, ὀλιγάκις ἂν ἔπαθε τὸ τοιοῦτον. νῦν δὲ περιβάλλων καὶ ἀγαπῶν τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐγένετο καὶ ἐτράφη, ἁλίσκεται· κατὰ πόδας δὲ οὐ πολλάκις ὑπὸ τῶν κυνῶν, * διὰ τάχος, κρατεῖται· ὅσοι δὲ ἁλίσκονται, παρὰ φύσιν τοῦ σώματος, τύχῃ δὲ χρώμενοι. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἰσομέγεθες τούτῳ ὅμοιόν ἐστι * πρὸς δρό-

ἔφευγε

διὰ τὸ τάχος

πρὸς δρόμον.

C μον. σύγκειται γὰρ ἐκ τοιούτων τὸ σῶμα. ἔχει γὰρ κεφαλὴν κούφην, μικράν, * κατωφερῆ, στενὴν ἐκ τοῦ πρόσθεν· τράχηλον λεπτόν, περιφερῆ, οὐ σκληρόν, μῆκος ἱκανόν· ὠμοπλάτας ὀρθάς, ἀσυνδέτους ἄνωθεν· σκέλη τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐλαφρά, σύγκωλα· στῆθος οὐ βαρύτονον, πλευρὰς ἐλαφράς, συμμέτρους· ὀσφὺν περιφερῆ, κοίλην, σαρκώδη· λαγόνας ὑγράς, λαγαρὰς ἱκανῶς· ἰσχία στρογγύλα,

κατωφερῆ,

D πλήρη κύκλῳ, ἄνωθεν δὲ ὡς χρὴ διεστῶτα· μηροὺς μακρούς, εὐπαγεῖς, ἔξωθεν * μὲν ἐπιτεταμένους, ἔνδοθεν δὲ οὐκ ὀγκώδεις· ὑποκώλια μικρά, στιφρά· πόδας τοὺς πρόσθεν ἄκρως ὑγρούς, στενούς, ὀρθούς· τοὺς δὲ ὄπισθεν στερεούς, πλατεῖς· πάντας δέ, οὐδενὸς τραχέος φροντίζοντας· σκέλη τὰ ὄπισθεν μείζω πολὺ τῶν ἔμπροσθεν, καὶ ἐγκεκλιμένα μικρὸν ἔξω· τρίχωμα βραχύ, κοῦφον. ἔστιν οὖν ἀδύνατον μὴ οὐκ εἶναι, ἐκ τοιούτων συνηρμοσμένον, ἰσχυρόν, ὑγρόν, ὑπερέλαφρον. τεκμήριον δέ, ὡς ἐλαφρόν ἐστιν,

μὲν ἐπιτεταμένους, ἢ ἔξωθεν μὲν ἐπιτεταμένους,

E ὅταν ἀτρέμα διαπορεύηται, πηδᾷ (βαδίζοντα δὲ οὐδεὶς ἑώρακεν, οὐδ' ὄψεται) τιθεὶς εἰς τὸ ἐπέκεινα τῶν ἔμπροσθεν ποδῶν τοὺς ὄπισθεν, καὶ ἔξω, καὶ θεῖ οὕτως. δῆλον δὲ * τούτῳ τὸ ἐν χιόνι. οὐρὰν δὲ οὐκ ἐπιτηδείαν ἔχει πρὸς δρόμον. ἐπευθύνειν γὰρ οὐχ ἱκανὴ τὸ σῶμα, διὰ τὴν βραχύτητα, ἀλλὰ τῷ ὠτὶ ἑκατέρῳ τοῦτο ποιεῖ.

τὸ ἐν χιόνι.

καταβάλλει ἄρα καὶ παραβάλλει
καὶ ὅταν ἁλίσκηται ὑπὸ τῶν κυνῶν, * καταβάλλων γὰρ καὶ παραβάλλων τὸ ἕτερον οὖς πλάγιον, ὁπότερα ἂν λυπῆται * ἀπερειδόμενος, διὰ δὴ εἰς τοῦτο ἀποστρέφεται ταχύ, ἐν μικρῷ πολὺ καταλιπὼν τὸ ἐπιφερόμενον. οὕτω δ᾽ ἐπίχαρί ἐστι τὸ θηρίον, ὥστε οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἰδὼν ἰχνευόμενον, εὑρισκόμενον, μεταθεόμενον, ἁλισκόμενον, ἐπιλάθοιτ᾽ ἂν εἴ του ἐρῴη. ἐν δὲ τοῖς ἔργοις κυνηγετοῦντα ἀπέχεσθαι ὧν ὧραι φέρουσι, καὶ τὰ νάματα καὶ τὰ ῥεῖθρα ἐᾶν. τὸ γὰρ ἅπτεσθαι τούτων αἰσχρὸν καὶ κακόν, καὶ ἵνα μὴ τῷ νόμῳ ἐναντίοι ὦσιν* οἱ ἰδόντες. καὶ ὅταν ἀναγρία ἐμπίπτῃ, ἀναλύειν χρὴ τὰ περὶ κυνηγέσιον πάντα. κυνῶν δὲ κόσμος δέραια, ἱμάντες, * στελμονίαι. ἔστω δὲ τὰ μὲν δέραια, μαλακά, πλατέα, ἵνα μὴ θραύῃ τὰς τρίχας τῶν κυνῶν· οἱ δ᾽ ἱμάντες ἔχοντες ἀγκύλας τῇ χειρί, ἄλλο δὲ μηδέν. οὐ γὰρ καλῶς τηροῦσι τὰς κύνας, οἱ ἐξ αὐτῶν εἰργασμένοι τὰ δέραια. αἱ δὲ * στελμονίαι πλατεῖς τοὺς ἱμάντας, ἵνα μὴ τρίβωσι τὰς λαγόνας αὐτῶν· ἐγκαταρραμμέναι δὲ ἐγκεντρίδες, ἵνα τὰ γένη φυλάττωσι. ἐξάγειν δὲ αὐτὰς οὐ χρὴ ἐπὶ τὰ κυνηγέσια, ὅταν μὴ τὰ προσφερόμενα δέχωνται ἡδέως, (τεκμήριον δὲ τοῦτο, ὅτι οὐκ ἔρρωνται) μηδὲ ὅταν ἄνεμος πνέῃ μέγας. διαρπάζει γὰρ τὰ ἴχνη, καὶ οὐ δύνανται ὀσφραίνεσθαι, οὐδὲ αἱ ἄρκυς ἑστάναι, οὐδὲ τὰ δίκτυα. ὅταν δὲ τούτων μηδέτερον κωλύῃ, ἄγειν διὰ τρίτης τῆς ἡμέρας. τὰς δ᾽ ἀλώπεκας μὴ ἐθίζειν τὰς κύνας διώκειν. διαφθορὰ γὰρ μεγίστη, καὶ ἐν τῷ δέοντι οὔποτε πάρεισιν. εἰς δὲ τὰ κυνηγέσια μεταβάλλοντα ἄγειν, ἵνα ὦσιν ἔμπειροι τῶν κυνηγεσίων, * αὐτοὶ δὲ τῆς χώρας. ἐξιέναι δὲ πρῲ, ἵνα τῆς ἰχνεύσεως μὴ ἀποστερῶνται· ὡς οἱ ὀψιζόμενοι ἀφαιροῦνται τὰς μὲν κύνας τοῦ εὑρεῖν τὸν λαγῶ, αὑτοὺς δὲ τῆς ὠφελείας. οὐ γὰρ ἐπιμένει τοῦ ἴχνους ἡ φύσις, λεπτὴ οὖσα, πᾶσαν ὥραν. τὴν δὲ στολὴν ὁ ἀρκυωρὸς ἐξίτω ἔχων ἐπὶ θήραν, μὴ ἔχουσαν βάρος. τὰς δὲ ἄρκυς ἱστάτω * ἀμφιδρόμοις, τραχείας, σιμάς, λαγαράς, σκοτεινάς, ῥοῦς, χαράδρας, χειμάρρους ἀεννάοις. εἰς ταῦτα γὰρ μάλιστα φεύγει. ὅσα δὲ * ἄλλα εἰς ἄπειρον εἰπεῖν. τούτων δὲ παρόδους, διόδους καταφανεῖς, λεπτάς, εἰς ὄρθρον καὶ μὴ πρῲ· ἵνα ἐὰν ᾖ πλησίον τὸ ἀρκυστάσιον τῶν ζητησίμων, μὴ φοβῆται, ἀκούων ὁμοῦ τὸν ψόφον.

Marginalia: * ἐπερειδόμενος, διὰ δὴ τοῦτο ὑποστρέφεται — οἱ ὁρῶντες. — πλαμονίαι. — πλαμονίαι. — αὐτοὺς δὲ — * ἀμφὶ δρυμῶν ὁδοὺς βαχ. — * ἄλλα εἰπεῖν, ἄπειρον εἰπεῖν. — ποιείτω δὲ παρόδους,

A Quumq; in eo eſt vt capiatur à canibus, alteram aurem demittit, & detorquet obliquam; & vtra tamdē parte læditur, in hanc innitens, hoc modo celeriter ſeſe flectit, exiguo temporis ſpatio longe canibus irruentibus poſt ſe relictis. Adeo lepidum vero animal eſt, vt nemo ſit; qui, ſi eum videat, dum veſtigatur, dum inuenitur, dum curſu petitur, dū capitur, cuiuſuis rei caræ nō obliuiſcatur. At inter venandum in locis cultis, à fructibus venator quorūuis anni temporum abſtineat, latices & flumina
B relinquat intacta. Nam vt ea tangere fœdū ac improbū eſt; ita legem venatoriam violant, qui hoc faciunt. Quod ſi nulla ſe fera obtulerit, ad venationē pertinentia refigēda ſunt omnia. Canum ornatus ſunt collaria, lora, cinctus. Collaria quidem mollia ſint, & lata, ne pilos canum adterant. Lora pro manibus anſas habeant, præterea nihil. Nec recte canes retinent ac ſeruant, qui collaria de loris conficiunt. Cinctus habeant lora latiora, ne canum ilia terant.
C Muniti ſint etiam inſutis aculeis, vt genus ſuum conſeruent. Venatum canes non educuntor, ſi cibos, qui offeruntur, non lubenter accipiant, quod in eis minus commodæ valetudinis indicium eſt; nec ſi flatus venti magnus ſit. Is enim diſſipat veſtigia, nec canes tunc odorari, nec ſagenæ retiáve ſtare poſſunt. Quod ſi horum neutrū impediat, ad tertiū quemq; diem educuntor. Nec vulpes perſequi adſueſcant canes. id enim eos maxime corrumpit, vt quum oportet, numquam preſto ſint. In educen-
D do mutanda loca venationum, vt & canes venandi, & venator ipſe regionis peritus euadat. Exeundum eſt autem diluculo, ne veſtigatio fruſtra fiat. Quippe qui venatum ſerius educunt, canes inuentione leporis, ſeipſos fructus perceptione fraudant; Etenim veſtigij natura, quum ſubtilis ſit, quouis anni tempore diu non durat. Veſte cuſtos retiarius minime ponderoſa indutus venatum exeat. Retia collocet ad vias nemorum aſperas, decliues, laxas, caliginoſas; ad riuos, conualles, aquas perennes. Ad hæc enim loca præcipue
E lepus ſe fuga confert. Infinitum aliquid, alia dicere quæcumque huc pertinent. Aditus, tranſitus, manifeſti, ſubtiles, verſus diluculum, non ante lucem faciundi: ne ſi retia prope feras inquirendas tendantur, audiens ſtrepitum fera terreatur,

Sin magnum interſit ſpatium, minus ante lucem aliquis ire prohibetur, vt loca retibus tendendis expurget. Ne quid autem eis obſtet, furculæ infigendæ ſunt ſupinæ; vt plagæ magis tentæ ſint, quum adducuntur. Summis furculis totidem laqueos indat, parique modo fulciat, adtollens in medio concauitatem plagæ. Ad marginem plagæ lapidem oblõgum magnumque adnectat, ne recte, quum leporem tenuerit, in contrariam partem tendat. Longa vero & alta indagine cingat, ne forte lepus tranſiliat. In ipſis inueſtigationibus nulla interponẽda mora. Quipppe venatoris eſt, & induſtrij quidem, celeriter omnino ferã capere. Retia maiora in planitie tendat, caſſes autem in vias coniiciat, & opportunis extra ipſos tramites locis, caſſium margines ad humum religans, limbos ſummos cõtrahens, inter oras rete ſuſtollentes furculas figens, funiculos ſummis furculis tenſiles imponat, & interualla retium, quibus euadere fera poſſet, obſtruat. Deniq; circumiens vndiq; obſeruet. Si vel indago, vel rete inclinauerit, erigat. Leporem vero, dum ad ſagenas agitur, antrorſum recta currere ſinat, ipſe cum clamore poſt eum currat: atq; vbi iam in caſſes inciderit, canum iram, non eos adtingendo, ſed verbis mitigando compeſcat: & venatori clamore ſignificet, vel captum eſſe, vel hac illacue tranſcurriſſe, vel nõ ab ſe viſum, vel iam conſpici. Venator autem, neglecto leuique veſtitu amictus, itidemque calceatus, venatum exeat, manu clauam geſtans; eumque retium cuſtos ſequatur. Ad venãdum vero taciti accedant, ne lepus, ſi forte alicubi ſit in proximo, vocem audiens loco ſe moueat. Canibus ad ſiluam, ſeorſum ſingulis, ita religatis, vt facile ſolui poſſint; caſſes & retia maiora, ceu dictum, erigunto. Inde retium cuſtos excubias agat, venator ipſe canibus ſecum ſumtis ad prædam in caſſes adducendam abeat. Votis hinc Apollini & Dianæ, quæ ruri colitur, de impertiendis primitiis prædæ nuncupatis, canem vnam ſoluat, quæ veſtigandi peritiſſima ſit, idq; ſi tempus ſit hibernũ, ipſo cum ſolis ortu; ſi æſtas, ante diẽ; aliis anni temporibus, quodam inter hæc tẽpore medio. Poſtquam canis iſta rectũ feræ veſtigium ex aliis variatis & implicitis eruerit, alterũ quoque ſoluat. Dum vero veſtigij finis ab his quæritur, interiecto tẽpore nõ magno, ſingulatim & alias dimittat, ipſeq; ſequa-

A ἐὰν δ' ἢ ἀπ' ἀλλήλων πολὺ, ἧττον * κωλύει πρωῒ — πρωῒ ἰέναι
καθαρὰς ποιουμένους τὰς ἀρκυστασίας. ἵνα
δ' αὐτῶν μηδὲν ἀντέχηται, πηγνύειν δεῖ τὰς σχα-
λίδας ὑπτίας, ὅπως ἂν ἐπαγόμεναι ἔχωσι τὸ
σύντονον. ἐπὶ δ' ἄκρας ἴσους τοὺς βρόχους ἐπιβαλ-
λέτω, καὶ ὁμοίως ἀντερειδέτω, ἐπαίρων εἰς μέσον
τὸν κεκρύφαλον. εἰς δὲ τὸν περίδρομον ἐναπτέτω
λίθον μακρὸν καὶ μέγαν, ἵνα ἡ ἄρκυς, ὅταν ἔχῃ
τὸν λαγὼ, μὴ ἀντιτείνῃ. στοιχιζέτω δὲ μακρὰ, ὑ-
ψηλὰ, ὅπως ἂν μὴ ὑπερπηδᾷ. ἐν δὲ ταῖς ἰχνείαις
* μὴ ὑπερεμβάλλεσθαι. ἔστι γὰρ θηρατικὸν μὲν, — μὴ ὑπερβάλλεσθαι.
B φιλόπονον δὲ, τὸ ἐκ παντὸς τρόπου ἑλεῖν ταχύ.
τὰ δὲ δίκτυα τεινέτω * ἐν ἀπέδοις, ἐμβαλλέ- — ἐν ἐπιπέδοις.
τω δὲ τὰ ἐνόδια εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐκ τῶν
τετριμμένων εἰς τὰ συμφέροντα, καθάπτων τοὺς
περιδρόμους ἐπὶ τὴν γῆν, τὰ ἀκρωλένια συνά-
γων, πηγνύων τὰς σχαλίδας μεταξὺ τῶν σαρ-
δονίων, ἐπ' ἄκρας ἐπιβάλλων τοὺς ἐπιδρό-
μους, καὶ τὰ παράδρομα συμφράττων. φυλατ-
τέτω δὲ ἐκπεριιών. ἐὰν δὲ ἐκκλίνῃ στοῖχος, ἢ
C ἄρκυς, ἀνιστάτω. διωκόμενον δὲ τὸν λαγὼ εἰς
τὰς ἄρκυς, εἰς τὸ πρόσθεν προϊέσθω, καὶ
ἐπιθέων μὲν ἐκβοάτω· ἐμπεπτωκότος δὲ, τὴν
ὀργὴν τῶν κυνῶν παυέτω, μὴ ἁπτόμενος, ἀλ-
λὰ παραμυθούμενος· καὶ δηλούτω τῷ κυνη-
γέτῃ, ὅτι ἑάλωκεν ἀναβοήσας, ἢ ὅτι παραδε-
δράμηκε παρὰ τάδε, ἢ τάδε, ἢ ὅτι οὐχ ἑώρα-
κεν, * ἢ οὗ κατεῖδε. τὸν δὲ κυνηγέτην ἔχοντα ἐξιέ- — ἢ ὅτι κατεῖδε.
ναι ἠμελημένην ἐλαφρὰν ἐσθῆτα ἐπὶ τὸ κυ-
νηγέσιον, καὶ ὑπόδεσιν, ἔν τε τῇ χειρὶ ῥόπαλον·
τὸν δὲ ἀρκυωρὸν, ἕπεσθαι· πρὸς δὲ τὸ κυνη-
D γέσιον σιγῇ προσιέναι, ἵνα μὴ ὁ λαγὼς, ἐὰν
που ᾖ πλησίον, ὑποκινῇ ἀκούων τῆς φωνῆς. δή-
σαντα δ' ἐκ τῆς ὕλης τὰς κύνας ἑκάστην χωρὶς,
ὅπως ἂν εὔλυτοι ὦσι, συνιστάναι τὰς ἄρκυς καὶ
τὰ δίκτυα, ὡς εἴρηται. μετὰ δὲ τοῦτο τὸν μὲν ἀρ-
κυωρὸν εἶναι ἐν φυλακῇ, αὐτὸν δὲ τὰς κύνας
λαβόντα ἰέναι πρὸς τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ κυνη-
γεσίου. καὶ εὐξάμενον τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρ-
τέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ μεταδοῦναι τῆς θήρας, λῦ-
E σαι μίαν κύνα, ἥτις ἂν ᾖ σοφωτάτη ἰχνεύειν· ἐὰν
μὲν ᾖ χειμὼν, ἅμ' ἡλίῳ ἀνέχοντι· ἐὰν δὲ θέρος,
πρὸ ἡμέρας· τὰς δ' ἄλλας ὥρας, μεταξὺ τού-
του. ἐπειδὰν δὲ ἡ κύων λάβῃ τὸ ἴχνος ὄρθιον ἐκ
τῶν * ἀπηλλαγμένων, παραλῦσαι καὶ ἑτέ- — ἐπηλλαγμένων
ραν· περαινομένου δὲ τοῦ ἴχνους, διαλιπόντα μὴ πολὺ καὶ τὰς ἄλλας ἀφιέναι κατὰ μίαν, καὶ ἕπε-

tur

σθαι μὴ ἐκκείμενον, ὀνομαστὶ ἑκάστην προσαγορεύοντα· μὴ πολλά, ἵνα μὴ παροξύνωνται πρὸ τοῦ καιροῦ. αἱ δὲ ὑπὸ χαρᾶς καὶ μένους προΐασιν, * ἐξελοῦσαι τὰ ἴχνη, ὡς πέφυκε, διπλᾶ, τριπλᾶ, * προφορούμεναι παρὰ τὰ αὐτά, διὰ τῶν αὐτῶν· ἐπηλλαγμένα, περιφερῆ, * ὄρθια, καμπύλα, πυκνά, μανά, γνώριμα, ἄγνωστα, ἑαυτὰς παραθέουσαι, ταχὺ ταῖς οὐραῖς * διασείουσαι, καὶ ἐπικλίνουσαι τὰ ὦτα, καὶ ἀστράπτουσαι τοῖς ὄμμασιν. ἐπειδὰν δὲ περὶ τὸν λαγῶ ὦσι, δῆλον ποιήσουσι τῷ κυνηγέτῃ, σὺν ταῖς οὐραῖς τὰ σώματα ὅλα συνεπικραδαίνουσαι, πολεμικῶς ἐπιφερόμεναι, φιλονείκως παραθέουσαι, συντρέχουσαι φιλοπόνως, συνιστάμεναι ταχὺ, διιστάμεναι, πάλιν ἐπιφερόμεναι· τελευτῶσαι δὲ ἀφίξονται πρὸς τὴν εὐνὴν τοῦ λαγῶ, καὶ ἐπιδραμοῦνται ἐπ' αὐτόν. ὁ δ' ἐξαίφνης ἀναΐξας, ἐφ' αὑτὸν ὑλαγμὸν ποιήσει τῶν κυνῶν καὶ κλαγγὴν φεύγων. ἐμβοώντων δὲ * αὐτῷ διωκομένῳ, ἰὼ κύνες, ἰὼ κακαί, σοφῶς γε ὦ κύνες, καλῶς γε ὦ κύνες. καὶ κυνοδρομεῖν περιελίξαντα ὃ ἀμπέχεται περὶ τὴν χεῖρα, καὶ τὸ ῥόπαλον ἀναλαβόντα, κατὰ τὸν λαγῶ, καὶ μὴ ὑπαντᾶν. * ἄπορον γάρ. ὁ δὲ ὑποχωρῶν, ταχὺ ἐκλείπων τὴν ὄψιν, πάλιν περιβάλλει, ὅθεν εὑρίσκεται, ἐπὶ τὸ πολύ. ἀναβοᾶν * δὲ κοινὸν μέν· αὐτῷ παῖς, αὐτῷ παῖς, παῖ δή, παῖ δή· ὁ δὲ ἐάν τε ἑαλωκὼς ᾖ, ἐάν τε μή, δηλούτω· καὶ ἐὰν μὲν ἑαλωκὼς ᾖ ἐν τῷ πρώτῳ δρόμῳ, ἀνακαλεσάμενος τὰς κύνας ζητεῖν ἄλλον· ἐὰν δὲ μή, κυνοδρομεῖν ὡς τάχιστα, καὶ μὴ ἀφιέναι, ἀλλ' ἐκπερᾶν φιλοπόνως. καὶ ἐὰν πάλιν ἀπαντῶσι, διώκουσαι αὐτόν, ἀναβοᾶν· εὖγε, εὖγε, ὦ κύνες, ἕπεσθε ὦ κύνες. ἐὰν δὲ πολὺ προειληφυῖαι ὦσι, καὶ μὴ οἷός τ' ᾖ κυνοδρομῶν ἐπιγίνεσθαι αὐταῖς, ἀλλὰ διημαρτηκὼς ᾖ τῶν δρόμων, ἢ καὶ πλησίον που φοιτώσας, ἢ ἐπιβοώσας, ἢ ἐχομένας τῶν ἰχνῶν μὴ δύνηται ἰδεῖν, πυνθάνεσθαι παραθέοντα ἅμα, ὅτῳ ἂν προσπελάζῃ ἀναβοῶντα· ἦ κατεῖδες ὦ τὰς κύνας; ἐπειδὰν δὲ πύθηται ἤδη, ἐὰν μὲν ἐν τῷ ἴχνει ὦσι, προσστάντα ἐγκελεύειν, τοὔνομα μεταβάλλοντα ἑκάστης τῆς κυνὸς ὁποσαχῇ οἷόν τ' ἂν ᾖ, τοὺς τόνους τῆς φωνῆς ποιούμενον, ὀξύ, βαρύ, μικρόν, μέγα. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις κελεύσμασιν, ἐὰν ὦσιν ἐν ὄρει αἱ μεταδρομαί, ἐπικελεύειν τόδε, εὖ κύνες, εὖ ὦ κύνες. ἐὰν δὲ μὴ πρὸς αὐτοῖς ὦσι τοῖς ἴχνεσι,

ἐξιλάττουσαι, ἢ ἐξίλλουσαι
* περιφορούμεναι
* ὀρθά,
* διασαίνουσαι, vel potius τὰς οὐρὰς διασείουσαι,
αὐτοί
ἄπειρον γάρ·
ἢ ἐκεῖνον

A tur, non vrgens tamē, ac vnamquamq; nominatim adpellet; nec id quidē ſæpius, ne ante tempus irritentur. Hæ vero prę gaudio & animi ardore procedunt, veſtigia cuiuſmodi ſunt, dupla, tripla, euoluentes, hac illac, proruētes ad eadē, per eadem, variata, in orbē acta, recta, curua, denſa, rara, nota, ignota; prætercurrentes ſe inuicē, caudas celerius quatiētes, aures inclinantes, oculis coruſcantes. Vbi vero prope leporē erunt, hoc ipſum venatori ſignificabūt, vna cum caudis corpora tota concutientes, bellico more irruentes, certatim procurrētes, ſtudioſe concurrentes, B cito ſe coniungentes, viciſſim à ſe diſcedētes, ac rurſus irruentes. Tamdem ad leporis cubile peruenient, & in ipſum incurrent. Ille repente ſubſiliens, canum in ſe latratū & clamorem fugiendo cōuertet. Ipſi vero inter perſequendū clamēt, Io canes, Io ſegnes, Certo canes, recte o canes. Venator obuoluto manui, quocumq; circumdatur, clauaque ſumta, ſimul incitato curſu more canū feratur, & leporis quidem à tergo, nō vt ei occurrat. Nam C venatoris hoc imperiti. Lepus autē ſe ſubducens, & celeriter ex oculis ſe proripiens, rurſus ea plerūq; loca circuit, quibus in locis inueniebatur. Exclamet autem venator, In eum puer, In eum puer, Puer, inquam, Puer heus. Ille vero ſignificet, captus ſit, necne. Quod ſi primo curſu captus fuerit, reuocatis canibus alium quærat: ſin minus, quam celerrime poteſt, canū more currat, nec deſiſtat ſed ſtudioſe omnia peruadat. D Quod ſi rurſum perſequentes leporem canes occurrerint, exclamet: Recte, recte, ô canes, ſequimini canes. Si canes cum longe anteuerterint, ac iam citato canum more curſu ad eas peruenire nequeat, ſed ab ipſo curſu aberrauerit, aut eas in propinquo vagantes, aut adlatrantes, aut veſtigijs inhærentes videre non poſſit: in tranſcurſu, ad quemcumq; propius venerit, exclamās interroget: Heus tu, vidiſtine canes? Vbi iam cognouerit, tū vero, ſi in veſtigio fuerint, accedēs hortetur, toties cuiuſque canis nomē viciſſim efferēs, quoties poterit; & vocis intentionē formet in ſonum acutū, grauem, paruū, magnum. Pręter alias vero in- E citationes, ſi curſu lepores in monte petātur, ſic etiam hortetur: Belle canes, belle ô canes: Sin autem veſtigiis non inhæreant,

ſed exceſſerint, tunc eas reuocet in hunc modum: Retrorſum, retrorſum, ô canes. Sed poſtquã veſtigiis adſtiterint, circumducat eas, orbes multos crebroſq; faciens: & vbicumq; obſcura ipſis veſtigia fuerint, ſignum ſibi ſtatuat, ipſam indaginem: hinc eas & exhortando & blandiendo colligat, donec manifeſto veſtigia cognouerint. Illæ vero, ſimul ac clara erunt veſtigia, ſemet in ea coniicientes, adſilientes, conſociantes, ſuſpicantes, notantes, fines ſibi notos ſtatuentes, cito leporem curſu inſequẽtur. Sed dum illæ ſic per ipſum veſtigium frequenter huc illucque proſiliunt, venator ſe reprimẽs, cum canibus minime currat; ne contentione quadam veſtigia prætereant. At quum iuxta leporem erunt, idque venatori clare oſtendent; obſeruet ne metu canum loco ſe mouens, anterius proruat. Illæ vero cum caudis hinc inde ſe iactantes, in ſe ipſas ruentes, ſaltu ſe adtollentes ſæpius, adlatrantes, capita ſupra modum erigẽtes, venatorem inſpectantes, hæc vera iam eſſe veſtigia per ſeipſas adgnoſcentes, ita demũ leporem excitabunt, & cum latratu inuadent. Quod ſi lepus in caſſes inciderit, aut exterius, aut interius euaſerit, ad vnumquodq; horum cuſtos retium clamorẽ tollat: &, ſi captus fuerit, alius inquiratur; ſin minus, iiſdem vt ante cõcitationibus vtendo, perſequendus erit. Sed vbi iam ſerum diei fuerit, canibus propemodũ inſequendo defatigatis; tum vero leporem venator & ipſum curſu defeſſum inquirat, nihil eorum relinquẽs inexcuſſum, quæ terra producit, aut ſupra ſe continet; ſed crebro ſe huc illuc conuertat, ne prætereatur. Procumbit enim paullo momento lepus, nec ſurgit præ laſſitudine ac metu. Secum autẽ ducat in eum canes, & incitans has, & verbis animos addens, ſiqua hominis eſt ſtudioſa, pluribus; ſi contumax, paucis; ſi has inter media, mediocriter; donec leporem vel è veſtigio perſequens interfecerit, vel in retia compulerit. Poſt hæc autẽ ſagenis retibuſq; ſublatis, canes auocet, & à venatione diſcedat; alicubi ſubſiſtens, ſi meridies æſtiuus ſit, ne canum in itinere pedes vrantur. Hyeme ſubleuatas laboribus, ad fœturam admittat: vt quietem nanctæ, verno tempore ſubolẽ generoſam producant. Nam hoc anni tẽpus ad canum incremẽta maxime conuenit. Sunt autẽ dies quatuordecim, quibus hac neceſſitate vrgentur.

A ἀλλ' ὑπερβάλλωσι, καλεῖν αὐτάς, * οὐ πάλιν, οὐ πάλιν, ὦ κύνες. ἐπειδὰν δὲ προσστῶσι τοῖς ἴχνεσι, περιάγειν αὐτάς, κύκλους πολλοὺς πυκνοὺς ποιούμενον. ὅπου δ' ἂν ᾖ αὐταῖς ἀμαυρὸν τὸ ἴχνος, σημεῖον θεῖναι στοῖχον ἑαυτῷ, καὶ ἀπὸ τούτου συνείρειν, μέχρις ἂν σαφῶς γνωρίσωσιν, ἐγκελεύοντα καὶ θωπεύοντα. αἱ δ' ἐπειδὰν λαμπρὰ ᾖ τὰ ἴχνη, ἐπιρρίπτουσαι, παραπηδῶσαι, κοινωνοῦσαι, ὑπολαμβάνουσαι, * σημαινόμεναι, ὅρους τιθέμεναι ἑαυταῖς γνωρίμους, B ταχὺ μεταθεύσονται. ὅταν δὲ οὕτω διὰ τῶν ἰχνῶν πυκνῶς διάττωσι, κατέχειν μὴ κυνοδρομεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ * φιλοτιμίας ὑπερβάλλωσι τὰ ἴχνη. ἐπειδὰν δὲ περὶ τὸν λαγὼ ὦσι, καὶ τοῦτο ἐπιδεικνύωνται σαφῶς τῷ κυνηγέτῃ, προσέχειν ὅπως ἂν μὴ ὑποκινῇ εἰς τὸ πρόσθεν, πεφοβημένος τὰς κύνας· αἱ δὲ διαρρίπτουσαι τὰς οὐράς, καὶ ἑαυταῖς ἐμπίπτουσαι, καὶ πολλὰ ὑπερπηδῶσαι, καὶ ἐπιμακρὰ κλάζουσαι, ἐπαίρουσαι τὰς κεφαλάς, [ὑπερπηδῶσαι,] C εἰσβλέπουσαι εἰς τὸν κυνηγέτην, ἐπιγνωρίζουσαι ἀληθῆ εἶναι ἤδη ταῦτα ὑφ' αὑτῶν, ἀναστήσουσι τὸν λαγὼ, καὶ ἐπίασι κεκλαγγυῖαι. ἐὰν δ' εἰς τὰς ἄρκυς ἐμπίπτῃ, ἢ ἔξω, ἢ ἐντὸς παρενεχθῇ, καθ' ἕκαστον τούτων ὁ ἀρκυωρὸς γεγωνείτω. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἑαλωκώς, ἕτερον ἐπιζητεῖν· ἐὰν δὲ μή, μεταθεῖν χρώμενον τοῖς αὐτοῖς ἐγκελεύμασιν. ἐπειδὰν δὲ μεταθέουσαι αἱ κύνες ἤδη ὑπόκοποι ὦσι, καὶ ᾖ ὀψὲ ἤδη τῆς ἡμέρας, τότε δεῖ τὸν κυνηγέτην τὸν λαγὼ ἀπειρηκότα ζη- D τεῖν, μὴ παραλείποντα μηδὲν ὧν ἡ γῆ ἀνίησιν, ἢ ἔχει ἐφ' ἑαυτῆς, τὰς ἀναστροφὰς ποιούμενον πυκνάς, ὅπως ἂν μὴ παραλειφθῇ (κατακλίνεται γὰρ ἐν μικρῷ τὸ θηρίον, καὶ οὐκ ἀνίσταται ὑπὸ κόπου καὶ φόβου) τὰς κύνας ἐπαγόμενον, ἐγκελεύοντα, παραμυθούμενον τὴν φιλάνθρωπον, πολλὰ τὴν αὐθάδη, ὀλίγα τὴν μέσην, μετρία, ἕως ἂν ἢ ἀποκτείνῃ αὐτὸν κατὰ πόδας, ἢ εἰς τὰς ἄρκυς ἐμβάλῃ. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνελόντα τὰς ἄρκυς καὶ τὰ δίκτυα, ἀνατρίψαντα τὰς κύνας, E ἀπιέναι ἐκ τοῦ κυνηγεσίου ἐπιμείναντα, ἐὰν ᾖ θερινὴ μεσημβρία, ὅπως ἂν τῶν κυνῶν οἱ πόδες μὴ κάωνται ἐν τῇ πορείᾳ. σκυλακεύειν δὲ αὐτὰς ἐπανιέντα τῶν πόνων τοῦ χειμῶνος, ἵνα ἔχουσαι τὴν ἡσυχίαν πρὸς τὸ ἔαρ ἐπάγωνται τὴν φύσιν γενναίαν. ἡ γὰρ ὥρα πρὸς τὰς αὐξήσεις τῶν κυνῶν κρατίστη αὕτη. εἰσὶ δὲ τετταρεσκαίδεκα ἡμέραι αὗται, ἐν αἷς ἡ ἀνάγκη αὕτη ἔχει.

τοὔμπαλιν, τοὔμπαλιν ὦ κύνες.

συσημαινόμεναι

φιλονεικίας

ἀναψύξαντα

ἄγειν δὲ καταπαυομένας, ἵνα θᾶττον ἐγκύμονες γίνωνται, πρὸς κύνας ἀγαθούς. ἐπειδὰν δὲ ὦσιν ἐπίφοροι, μὴ ἐξάγειν ἐπὶ κυνηγέσιον ἐνδελεχῶς, ἀλλὰ διαλείπειν, ἵνα * μὴ φιλοπονίαν διαφθείρωσι. κύουσιν ἑξήκονθ' ἡμέρας. ἐπειδὰν δὲ γένηται τὰ σκυλάκια, ὑπὸ τῇ τικτούσῃ ἐᾶν, καὶ μὴ ὑποβάλλειν ὑφ' ἑτέραν κύνα. αἱ γὰρ θεραπεῖαι αἱ ἀλλότριαι οὐκ εἰσὶν αὔξιμοι. τῶν δὲ μητέρων καὶ τὸ γάλα ἀγαθὸν, καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ αἱ περιβολαὶ φίλαι. ἐπειδὰν δὲ ἤδη πλανᾶται τὰ σκυλάκια, διδόναι γάλα μέχρι ἐνιαυτοῦ, καὶ οἷς μέλλει τὸν ἅπαντα χρόνον βιώσεσθαι, ἄλλο δὲ μηδέν. αἱ γὰρ βαρεῖαι πλησμοναὶ τῶν σκυλακίων διαστρέφουσι σκέλη, σώμασι νόσους ἐμποιοῦσι, καὶ τὰ ἐντὸς ἄδικα γίγνεται. τὰ δ' ὀνόματ' αὐταῖς τίθεσθαι βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. εἶναι δὲ χρὴ τοιάδε· Ψυχή, Θυμος, Πόρπαξ, Στύραξ, Λόγχη, Λόχος, Φρουρά, Φύλαξ, Τάξις, Ξίφων, Φόνεξ, Φλέγων, Ἀλκή, Τεύχων, Ὑλεύς, Μήδας, Πόρθων, Σπέρχων, Ὀργή, Βρέμων, Ὕβρις, Θάλλων, Ῥώμη, Ἀνθεύς, *Ἥβα, Γηθεύς, Χαρά, Λεύσων, Αὐγώ, Πολεύς, Βία, Στίχων, Σπουδή, Βρυας, Οἰνας, Στερρός, Κραυγή, Καίνων, Τύρβας, Σθένων, Αἰθήρ, Ἀκτίς, Αἰχμή, Νόης, Γνώμη, Στίβων, Ὁρμή. ἄγειν δὲ τὰς σκύλακας ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον τὰς μὲν θηλείας, ὀκταμήνους· τοὺς δὲ ἄρρενας, δεκαμήνους. πρὸς δὲ τὰ ἴχνη τὰ εὐναῖα μὴ λύειν, ἀλλ' ἔχοντα ὑφειμένας μακροῖς ἱμᾶσιν, ἀκολουθεῖν ταῖς κυσὶν ἰχνευούσαις, ἐῶντα αὐτὰς διαθεῖν τὰ ἴχνη. καὶ ἐπειδὰν ὁ λαγὼς εὑρίσκηται, ἐὰν μὲν καλαὶ ὦσι πρὸς τὸν δρόμον τὰ* εἴδη, μὴ ἀνιέναι εὐθύς· ἐπειδὰν δὲ προλάβῃ ὁ λαγὼς τῷ δρόμῳ, ὥστε μὴ ἐφορᾶν ἔτι αὐτόν, τὰς σκύλακας ἱέναι. ἐὰν γὰρ ὁμόθεν καλὰς τὰ εἴδη οὔσας καὶ εὐψύχους πρὸς τὸν δρόμον ἐπιλύῃ, ὁρῶσαι τὸν λαγὼ, ἐντεινόμεναι ῥήγνυνται, οὔπω ἔχουσαι συνεστῶτα τὰ σώματα. διαφυλάττειν οὖν δεῖ τοῦτο τὸν κυνηγέτην. ἐὰν δὲ αἰσχροὺς ὦσι πρὸς τὸν δρόμον, οὐδὲν κωλύει ἱέναι. εὐθὺς γὰρ δὴ ἀνέλπιστοι οὖσαι τοῦ ἑλεῖν, οὐ πείσονται τοῦτο. *τὰ δὲ δρομαῖα, ἕως ἂν ἔλθωσι τῷ ἴχνει μεταθεῖν ἐᾶν. ἁλισκομένου δὲ τοῦ λαγὼ διδόναι αὐτοῦ διαρρηγνύναι. ἐπειδὰν δὲ μηκέτι θέλωσι προσμένειν ταῖς ἄρκυσιν, ἀλλ' ἀποσκεδαννύωνται, ἀναλαμβάνειν ἕως ἂν ἐθισθῶσιν εὑρίσκειν προσθέουσαι τὸν λαγὼ. * μὴ ἐν κόσμῳ ἀεὶ τοῦτο ζητοῦσαι, τελευτῶσαι γίγνωνται ἔκκυνοι, πονηρὸν μάθημα.

μὴ διὰ φιλοπονίαν διαφθαρῶσι.

Ἥβη

ἴχνη,

τὰ δὲ δρομαῖα τῶν ἰχνῶν, ἕως ἂν εὕρωσι, μεταθεῖν

* μὴ ἀκόσμως ἀεὶ τοῦτον ζητοῦσαι,

A Ad egregios vero canes, dum otio & quiete fruuntur, eas admittat, vt celerius cõcipiant. Vbi iam vterum geſtant, aſſidue venatum eas non educat, ſed aliquo interpoſito ſpatio; ne ſtudio laboris ſibi perniciem adferant. Vterum geſtant diebus ſexaginta. Catulos, quum nati fuerint, ſub ea relinquat, quæ partũ edidit; nec alteri cani ſubiiciat. Nam alienæ curationes ad incremẽta parum conferunt. Matrum vero & lac, & halitus bonus eſt, & complexus grati: Quum iam oberrant catuli, lac eis ad annũ vſq; præbeatur, cũ illis eſcis, quibus omnẽ B ætatem victitaturi ſunt, ac præterea nihil. Graues enim repletiones catulorum crura diſtorquẽt, morbos corporibus ingenerãt, interiora minus proba reddunt. Breuia vero nomina eis indantur, vt euocari facile poſſint. Eſſe huiuſmodi debent: Pſyche, Thymus, Porpax, Styrax, Lõche, Lochos, Phrura, Phylax, Taxis, Xiphon, Phonex, Phlegon, Alce, Teuchon, Hyleus, Medas, Porthon, Sperchon, Orge, Bremon, Hybris, Thallon, Rhome, Autheus, * Hebe, C Getheus, Chara, Leuſon, Augo, Polys, Bia, Stichon, Spude, Bryas, OEnas, Sterros, Crauge, Cænon, Tyrbas, Sthenon, Æther, Actis, Æchme, Noes, Gnome, Stribõ, Horme. Ad venationem vero catulos educat, feminas menſium octo; mares, decem. Ad veſtigia cubilium eos nõ ſoluat, ſed laxatos longis retinens loris, canes veſtigãtes ſubſequatur, & catulos per veſtigia currere ſinat. Vbi iam lepus reperitur, ſiquidem catulorum ſpecies ad curſum egregie compa- D rata ſit, nõ ſtatim eos dimittat: ſed vbi curſu lepus aliquod ſpatium anticipauerit, vt iam nõ amplius eum intueatur, ibi tum catuli laxandi erunt. Nam ſi ſpecie præditos egregia, & ad curſum animoſos, cõminus ſoluat; intuentes hi leporẽ, præ contẽtione rumpũtur, quum necdũ habeant corpora ſolide cõpacta. Quapropter hoc venatori cauendũ. Sin ſpecies turpis ad curſum parum idoneas arguat, nihil impedit quominus abeant. Non enim malum hoc illis accidet, quum ab initio parum ſpei ſit, futurum, vt leporem capiant. Veſtigia vero, E quæ curſu lepus impreſſit, catulos inſequi ſinat, donec eum inuenerint. Vbi lepus ab eis capitur, diſcerpendum iiſdem tradat. Quum ad retia manere nolũt, ſed palantes hinc inde diſpergũtur; reuocet eos, donec adcurrentes inuenire leporem adſueſcant: ne ſemper eum abſque ordine quærentes, tamdem canum à ſocietate ſe remoueant: quod in eis documentum non probatur,

* Heba,

Itaq; dum iuuenes ſunt, ad caſſes eis eſcas obiiciat, vbi quid inuenerint: vt ſi propter imperitiam in venatu aberrauerint, ad eſcas redeuntes non amittantur. Hoc vero non amplius faciundum, quum infeſtis erunt in feram animis, & hanc magis adpetent, quam eſcas. Plerumq; vero canibus ipſe venator cibos obiiciet. Nam quum eis non indigent, paſcentem non adgnoſcunt: at quum auide cibũ adpetentes, accipiunt; diligunt eum qui offert. Lepores inueſtigandi ſunt, quum nix ita ceciderit, vt terrã operiat. Quippe ſi niui loca quædam hieme nigricantia ſint interiecta, difficilis erit inueſtigatu lepus. Quum ningit flante borea, veſtigia diu manifeſta exſtant. Non enim cito liqueſcunt; Sin & auſter ſpiret, ac ſolis ſplendor accedat, pauxillum durant, cito diffluentia. Quum vero nix continuo cadit, veſtigatione nulla vtendũ. Nix enim veſtigia tegit. Nec item ſuſcipienda, quum magni ventorũ flatus ſunt. Quippe niuem congerens ventus, veſtigia delet, vt cõſpici nequeãt. Quapropter ad huiuſmodi venationem cum canibus exeundum nõ eſt, quandoquidem nix & canũ nares adurit, & pedes, & leporis odorem gelu nimio cogit euaneſcere: ſed ſumtis retibus venator, alio ſibi adiuncto, cultis à locis ad montes tranſeat, & quum veſtigia deprehenderit, ſecundũ ea progrediatur. Si variata ſint, ex iiſdem, in eadẽ rediens, multis ambagibus circumeat, & exitum eorum quærat. Non parum vero lepus oberrat, dubius vbi procumbat. Simul in ipſo inceſſu, quodam vti adſueuit artificio, quod hinc peti perſequendo ſoleat. Vbi veſtigium adparuerit, antrorſum progrediatur. Deducetur autẽ ad locum vel opacum, vel abruptum; quod venti niuẽ trans eiuſmodi loca ferant. Itaq; leporinis cubilibus illic idonea loca multa relinquuntur, quę quidẽ lepus ipſe quæritat. Quũ vero veſtigia venatorẽ ad huiuſmodi loca ducent, non accedat propius, ne lepus ſe loco moueat; ſed per ambages circũeat. Nam ſpes eſt, illic eſſe leporem: ſtatimq; parebit hoc, quũ inde veſtigia nullũ in alium ſe locum vlterius porrigent. Vbi cõſtiterit, leporem illic eſſe; relinquat eum ibidem, veluti manſurũ; & alium quærat ante quam euaneſcant veſtigia; temporis apud animum rationem habens, vt ſi alios quoque reperiat, reliquum diei leporibus indagine cingendis ſufficiat. Quum ſatis temporis erit, retia ſingulis obtendat, eodem modo quo in locis nigricantibus; ita quidem, vt vbicumque fuerit, includatur.

A πρὸς δὲ τ ἄρκυσι διδόναι τὰ σιτία αὐτῶν, ἕως ἂν νέαι ὦσιν, * ὅταν αἱρῶνται· ἵν' ἐὰν πλανηθῶσιν ἐν τῷ κυνηγεσίῳ δι' ἀπειρίαν, πρὸς τοῦτο ἐπανιοῦσαι σῴζωνται. ἀφεθήσονται δὲ τούτου, ὅταν ἤδη τῷ θηρίῳ ἔχωσι πολεμίως, ἐπιμέλειαν δὲ ποιήσονται τούτους μᾶλλον, ἢ ἐκείνου φροντίζειν. χρὴ δὲ καὶ * εἰς τὰ πολλὰ διδόναι τὰ ἐπιτήδεια τὰς κύνας αὐτόν. * ὅταν μὲν γὰρ ἐνδεεῖς ὦσι, τούτου τὸν αἴτιον οὐκ ἴσασιν· ὅταν ἐπιθυμοῦσαι λάβωσι, τὸν διδόντα στέργουσιν. B Ἰχνεύειν δὲ τοὺς λαγώς, ὅταν νίφῃ ὁ θεός, ὥστε ἠφανίσθαι τὴν γῆν. εἰ δ' ἐνέσται μελάγχιμα, δυσζήτητος ἔσται. ἔστι δέ, ὅταν μὲν ἐπινίφῃ, καὶ ᾖ βόρειον, τὰ ἴχνη ἔξω πολὺν χρόνον δῆλα. οὐ γὰρ ταχὺ συντήκεται. ἐὰν δὲ νότιός τε ᾖ, καὶ ἥλιος ἐπιλάμπῃ, ὀλίγον χρόνον. ταχὺ γὰρ διαχεῖται. ὅταν δ' ἐπινίφῃ συνεχῶς, οὐδὲν δεῖ. ἐπικαλύπτει γάρ. οὐδὲ ἂν πνεῦμα ᾖ μέγα. συμφορῶν γὰρ τὴν χιόνα, ἀφανίζει. κύνας μὲν οὖν οὐδὲν δεῖ ἔχοντας ἐξιέναι ἐπὶ τὴν θήραν C ταύτην. ἡ γὰρ χιὼν κάει τῶν κυνῶν τὰς ῥῖνας, τοὺς πόδας, τὴν ὀσμὴν τοῦ λαγὼ ἀφανίζει, διὰ τὸ ὑπερπαγές. λαβόντα δὲ τὰ δίκτυα, μετ' ἄλλου ἐλθόντα πρὸς τὰ ὄρη παριέναι ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ ἐπειδὰν λάβῃ τὰ ἴχνη, πορεύεσθαι κατὰ ταῦτα. ἐὰν δ' ἐπηλλαγμένα ᾖ, ἐκ τῶν αὐτῶν πάλιν εἰς * τὸ αὐτὸ ἥκοντα, κύκλους ποιούμενον, ἐκπεριιέναι τὰ τοιαῦτα, ζητοῦντα * ὅποια ἔξεισι. πολλὰ δὲ πλανᾶται ὁ λα- D γώς, ἀπορούμενος ὅπου κατακλιθῇ. ἅμα δὲ καὶ εἴθισται τεχνάζειν τῇ βαδίσει, διὰ τὸ διώκεσθαι ἀεὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἐπεὶ δ' ἂν φανῇ τὸ ἴχνος, προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν. ἄξει δὲ ἢ πρὸς σύσκιον τόπον, ἢ πρὸς ἀπόκρημνον. τὰ γὰρ πνεύματα ὑπερφορεῖ τὴν χιόνα ὑπὲρ τῶν τοιούτων. παραλείπεται οὖν εὐνάσιμα πολλά. ζητεῖ δὲ τοῦτο. ἐπειδὰν δὲ τὰ ἴχνη πρὸς τοιαῦτα φέρῃ, μὴ προσιέναι ἐγγύς, ἵνα μὴ ὑποκινῇ, ἀλλὰ κύκλῳ ἐκπεριιέναι. ἐλπὶς γάρ, αὐτοῦ εἶναι. δῆ- E λον δ' ἔσται. τὰ γὰρ ἴχνη ἀπὸ τῶν τοιούτων οὐδαμοῦ περάσει. ἐπειδὰν δὲ ᾖ σαφές, ὅτι αὐτοῦ ἐστιν, ἐᾶν μένειν γάρ. ἕτερον δὲ ζητεῖν, πρὶν τὰ ἴχνη ἄδηλα γίγνεσθαι, τῆς ὥρας ἐνθυμούμενον, ὅπως, ἂν καὶ ἑτέρους εὑρίσκῃ, ἔσται ἡ λειπομένη ἱκανὴ περιστήσασθαι. ἥκοντος δὲ τούτου, περιτείνειν αὐτῶν ἑκάστῳ τὰ δίκτυα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ἐν τοῖς μελαγχίμοις, περιλαμβάνοντα ἐντός, πρὸς ὅτῳ ἂν ᾖ.

ὅταν ὥρα ᾖ π.

ὡς τὰ πολλὰ

* ὅταν γὰρ μὴ ἐνδεεῖς

τὰ αὐτὰ

ὅποι

καὶ ἐπειδὰν ἑστηκότα ᾖ, προσελθόντα κινεῖν. ἐὰν δὲ ἐκκυλισθῇ ἐκ τῶν δικτύων, μεταθεῖν κατὰ τὰ ἴχνη. ὁ δὲ ἀφίξεται πρὸς ἕτερα τοιαῦτα χωρία, ἐὰν μὴ ἄρα ἐν αὐτῇ τῇ χιόνι πιέσῃ ἑαυτόν. σκεψάμενον οὖν δεῖ ὅπου ἂν ᾖ, περιστῆσαι. ἐὰν δὲ μὴ ὑπομένῃ, μεταθεῖν. ἁλώσεται γὰρ καὶ ἄνευ τῶν δικτύων. ταχὺ γὰρ ἀπαγορεύει, διά τε τὸ βάθος τῆς χιόνος, καὶ διὰ τὸ, κάτωθεν τῶν ποδῶν λασίων ὄντων, προσέχεσθαι αὐτοῖς ὄγκον πολύν. ἐπὶ δὲ τοὺς νεβροὺς καὶ τὰς ἐλάφους κύνας εἶναι Ἰνδικάς. εἰσὶ γὰρ ἰσχυραί, μεγάλαι, ποδώκεις, οὐκ ἄψυχοι. ἔχουσαι δὲ ταῦτα, ἱκαναὶ γίγνονται πονεῖν. τοὺς μὲν οὖν νεογνοὺς τῶν νεβρῶν τοῦ ἦρος θηρᾶν. ταύτην γὰρ τὴν ὥραν γίγνονται. κατασκέψασθαι δὲ πρότερον προσελθόντα εἰς * τὰς ὀργάδας, οὗ εἰσὶν ἔλαφοι πλεῖστοι. ὅπου δ' ἂν ὦσιν, ἔχοντα τὸν κυναγωγὸν τὰς κύνας καὶ ἀκόντια, πρὸ ἡμέρας ἐλθόντα εἰς τὸν τόπον τοῦτον, τὰς μὲν κύνας δῆσαι ἄποθεν ἐκ τῆς ὕλης, ὅπως μή, ἂν ἴδωσι τὰς ἐλάφους, ὑλακτῶσιν· αὐτὸν δὲ σκοπιωρεῖσθαι. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὄψεται ἀγούσας τοὺς νεβροὺς πρὸς τὸν τόπον, οὗ ἂν μέλλῃ ἑκάστη τὸν ἑαυτῆς εὐνάσειν. κατακλίνασαι δὲ, καὶ γάλα δοῦσαι, καὶ διασκεψάμεναι μὴ ὁρῶνται ὑπό τινος, φυλάττει τὸν αὑτῆς ἑκάστη, ἀπελθοῦσα εἰς τὸ ἀντιπέρας. ἰδόντα δὲ ταῦτα τὰς μὲν κύνας λῦσαι, αὐτὸν δὲ λαβόντα ἀκόντια προϊέναι ἐπὶ τὸν νεβρὸν τὸν πρῶτον, οὗ εἶδεν εὐναθέντα τὸν τόπον ἐνθυμούμενον, ὅπως μὴ διαμαρτήσεται. πολλοὶ γὰρ ἀλλοιοῦνται τῇ ὄψει ἐγγὺς προσιόντι, ἢ * οἱ πόρρωθεν ἔδοξαν εἶναι. ἐπειδὰν δὲ ἴδῃ αὐτόν, προσιέναι ἐγγύς. ὁ δὲ ἕξει ἀτρέμα, πιέσας ὡς ἐπὶ γῆν, καὶ ἐάσει ἀνελέσθαι, ἐὰν μὴ ἐφυσμένος ᾖ, βοῶν μέγα. τούτου δὲ γιγνομένου οὐ μενεῖ. ταχὺ γὰρ τὸ ὑγρόν, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ συνιστάμενον, ποιεῖ ἀποχωρεῖν αὐτόν. ἁλώσεται δὲ ὑπὸ τῶν κυνῶν σὺν πόνῳ διωκόμενος. λαβόντα δὲ δοῦναι τῷ ἀρκυωρῷ. ὁ δὲ βοήσεται. ἡ δ' ἔλαφος τὰ μὲν ἰδοῦσα, τὰ δ' ἀκούσασα, ἐπιδραμεῖται τῷ ἔχοντι αὐτόν, ζητοῦσα ἀφελέσθαι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ ἐγκελεύειν ταῖς κυσί, καὶ χρῆσθαι τοῖς ἀκοντίοις. κρατήσαντα δὲ τούτου πορεύεσθαι καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους, καὶ τῷ αὐτῷ εἴδει πρὸς τοὺς αὐτοὺς χρῆσθαι τῇ θήρᾳ. καὶ οἱ μὲν νέοι τῶν νεβρῶν, οὕτως ἁλίσκονται· οἱ δ' ἤδη μεγάλοι, χαλεπῶς. νέμονται γὰρ μετὰ τῶν μητέρων καὶ ἑτέρων ἐλάφων.

οἷοι πόρρ.

A Retibus autem iam erectis, accedens leporem excitet. Quod ſi fuerit elapſus è retibus, per veſtigia ſequatur: quoniam ad alia lepus eiuſmodi loca perueniet, niſi forte in ipſam niuem ſe depreſſerit. Itaq; venator, vbi conſiderauerit, quo loco ſit, retibus eũ cinget: ſi non ſubſiſtat, curſu inſequetur. Nam ſine retibus etiam capietur. Quippe celeriter animum deſpondet, tum ob niuis altitudinem, tum etiam propterea quod quum inferius ei pedes hirſuti ſint, magna niuis moles eis adhæreat. Hinnulis ceruiſq; B venandis Indicæ canes adhibendæ ſunt. Nam eæ robuſtæ, magnę, veloces ſunt, nec puſillanimes: & quum tales ſint, ad labores quoq; ſufficiunt. Ac teneræ quidem ætatis hinnulos verno tẽpore venetur: tunc enim naſcuntur. Sed primum lucos ingreſſus, in quibus cerui plurimi ſunt, omnia contempletur, & ad locum, in quo fuerint, canum magiſter cum canibus & iaculis ante lucẽ veniens, canes à ſylua procul religet; ne, ſi ceruam viderint, latratus emittant: ipſe de ſpecula proſpiciat. Videbit autem ſimul, ac C illuxerit, ceruas illuc ducentes hinnulos, vbi ſuũ quælibet in cubili eſt collocatura. Poſtquam eos heic reclinarũt humi, & lactarunt, & hinc inde conſiderarunt, ne cõſpiciantur à quoquam: ita deinde in locum aduerſum diſcedentes, ſuũ ſingulæ cuſtodiunt. Hæc vbi viderit, canes, ſoluat: ipſe ſumtis iaculis, ad primum hinnulũ progreditor, ad animum reuocãs, vbi locorum in cubili reclinatum conſpexerit, ne forte aberret. Nam pleraq; loca videntur adſpectui D propius accedentis alia quã cuiuſmodi de longinquo paruerant. Quum autem hunc viderit, accedat propius. Ille immotus manebit, humũ verſus ſe deprimens, & ſe tolli ſinet, niſi ſit imbre madidus, & valde clamet. Id enim ſi fiat, non manebit. Nam humor ille, quem intra ſe continet, præ frigore concreſcens, vt celeriter inde ſe proripiat, efficit. Capietur autem à canibus cum labore inſequentibus. Captum cuſtodi retium tradat. Tollet ille clamorem, & cerua partim conſpectis his, partim auditis, curſu tenentem inuadet, & eripiendi viam E quæret. Interea vero canes incitet venator, & iaculis vtatur. Hunc vbi redegerit in poteſtatem, ad alios tendat; in quos eodem genere venationis vtetur. Et iuuenes quidem hinnuli, hoc modo capientur: at vero iam grandiuſculi, difficilius. Quippe cum matribus aliiſque ceruis paſcuntur,

Hinnulorũ venatio.

& in eos medios ſe recipiunt, quoties ab inſequentibus curſu petuntur: interdum ante illos procurrunt, à tergo rarius eſſe ſolet. Ceruæ autem, hos propugnãdi ſtudio, canes proterunt & proculcant. Itaque captu difficiles ſunt, niſi quis ſtatim irruerit, & feras à ſe inuicem ita diſſipauerit; vt ſolus hinnulorum aliquis per vim deſertus maneat. Eo vero currente, canes à tergo curſu primo relinquuntur. Nam & valde formidoloſum reddit abſentia ceruarum, & hinnulorum id ætatis celeritas alia nulla cum celeritate comparari poteſt. Secundo autẽ tertioue curſu, cito capiuntur. Quippe corpora illorum, quum adhuc recẽtia ſint ac tenera, laborem ſuſtinere nequeũt. Solent etiam collocari tendiculæ ceruis, in mõtibus, circa prata, riuos, ac flumina, ſaltus ac valles, ad viarũ aditus atq; tranſitus, in agris, quocumque adierint. Tendiculas autem oportet è taxo contextas eſſe, delibratas, ne putreſcant; & habere coronas plane orbiculares, clauis alternatim ferreis atq; ligneis in reſte defixis ac innexis: inter quos maiores ſint ferrei, vt pedi cedant lignei, & eumdem ferrei premant. Laqueus autem funiculi coronæ imponendi, cum ipſo funiculo, nexus è ſparto ſit. Quippe putredini hoc minime obnoxium eſt. Ipſe laqueus & funiculus firmi ſint. Lignum, quod funiculo adligabitur, quernum, aut ilignum eſto; longitudine trium ſpithamarum, craſſitudine vnius palmi, corticemq; ſuum adhuc habeat. Tendiculas vero collocet aperta ſcrobe ad quinque palmos in orbem, ſuperne coronis tendicularum æqualem, inferius ſubinde anguſtiorem, ſimiliter funiculo & ligno ſcrobem aperiat, quanta demittendo vtriq; conueniat. Hæc vbi fecerit, in fundum ſcrobis inferius tendiculam æquabili ſitu imponat; laqueum vero funiculi circumponat coronæ. Et quũ funiculum atq; lignum ſuo vtrumque loco demiſerit, aculeatas atractylidis ſpinas imponat coronæ, non nimium tendentes extrinſecus, & ſuper eas folia minuta ſpargat, quæ tunc anni tempus habebit. Poſtea vero terra eis ſuperiniiciatur primum è ſuperficie ſcrobium egeſta, & ſuper eam ſolida terra procul inde ſumta, vt ceruæ quammaxime occultus ſit locus: quodque terrę ſupererit è ſcrobibus, procul à tendicula deportetur. Etenim ſi motæ recenter humi odorem cerua perceperit, quod facere ſtatim ſolet, hæſitabunda reſtitat.

De tendiculis, quibus capiuntur cerui.

A καὶ ἀποχωροῦσιν ὅταν διώκωνται, ἐν μέσαις, ὅτε δὲ πρόσθεν, ἐν δὲ τῷ ὄπισθεν, ὀλιγάκις. αἱ δὲ ἔλαφοι τὰς κύνας, ὑπὲρ αὐτῶν ἀμυνόμεναι, καταπατοῦσιν· ὥστ' οὐκ εὐάλωτοί εἰσιν, ἐὰν μὴ προσμίξας τις εὐθὺς διασκεδάσῃ αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε * μονωθῆναι τινὰ αὐτῶν. βιασθεῖσαι δὲ τούτῳ, τὸν μὲν πρῶτον δρόμον αἱ κύνες ἀπολείπονται. ἥ τε γὰρ ἀπουσία τῶν ἐλάφων ποιεῖ αὐτὸν περίφοβον, τό, τε τάχος οὐδενὶ * εἰκὸς εἶναι τῶν τηλικούτων νεβρῶν. δευτέρῳ δὲ καὶ τρίτῳ δρόμῳ ταχὺ ἁλίσκονται. τὰ γὰρ σώματα αὐτῶν,

μονωθῆναι τινὰ αὐτῶν βιασθέντας δὲ τούτῳ

** ἐοικὸς εἶναι*

B διὰ τὸ ἔτι νεαρὰ εἶναι, ὑπὸ τοῦ πόνου οὐ δύνανται ἀντέχειν. ἵστανται δὲ καὶ ποδοστράβαι ταῖς ἐλάφοις ἐν τοῖς ὄρεσι, περὶ τοὺς λειμῶνας, καὶ τὰ ῥεῖθρα, καὶ τὰς νάπας, ἐν ταῖς διόδοις καὶ τοῖς ἔργοις, πρὸς ὅ, τι ἂν προσίῃ. χρὴ δὲ εἶναι τὰς ποδοστράβας σμίλακος πεπλεγμένας, μὴ περιφλοίους, ἵνα μὴ σήπωνται, τὰς δὲ στεφάνας εὐκύκλους ἐχούσας, καὶ τοὺς ἥλους ἐναλλὰξ σιδηροῦς τε καὶ ξυλίνους ἐγκαταπεπλεγμένους ἐν τῷ

C πλοκάμῳ· μείζους δὲ τοὺς σιδηροῦς, ὅπως αἱ οἱ μὲν ξύλινοι ὑπείκωσι τῷ ποδί, οἱ δὲ πιέζωσι. τὸν δὲ βρόχον τῆς σειρίδος τὸν ἐπὶ τῆς στεφάνης ἐπιτιθησόμενον, πεπλεγμένον σπάρτου, καὶ αὐτὴν τὴν σειρίδα. ἔστι γὰρ ἀσαπέστατον τοῦτο. ὁ δὲ βρόχος * αὐτὸς ἔστω στιφρός, καὶ ἡ σειρίς. τὸ δὲ ξύλον τὸ ἐξαπτόμενον, ἔστω μὲν δρυὸς ἢ πρίνου, μέγεθος τρισπίθαμον, περίφλοιον, πάχος παλαιστῆς. ἱστάναι δὲ τὰς ποδοστράβας διε-

** αὐτὸς ἴσω*

D λόντα τῆς γῆς βάθος πενταπάλαιστον, περιφερὲς δὲ τοῦτο, καὶ ἄνωθεν ἴσον ταῖς στεφάναις τῶν ποδοστραβῶν, εἰς δὲ τὸ κάτω ἀμειβόμενον στενότητι. διελεῖν δὲ καὶ τῇ σειρίδι καὶ τῷ ξύλῳ τῆς γῆς ὅσον ἵζεσθαι ἀμφοῖν. ποιήσαντα δὲ ταῦτα, ἐπὶ μὲν τὸ βάθος * τῆς ποδοστράβης ἐπιθεῖναι κατωτέρω ἰσόπεδον, περὶ δὲ τὴν στεφάνην τὸν βρόχον τῆς σειρίδος· καὶ αὐτὴν καὶ τὸ ξύλον καθέντα εἰς τὴν χώραν τὴν ἑκατέρου, τῇ στεφάνῃ ἐπιθεῖναι * δοκίδας ἀτρακτυλίδος μὴ ὑπερ-

** τῆς ποδοστράβης*

** ἀκίδας*

E τεινούσας εἰς τὸ ἔξω, ἐπὶ δὲ τούτων πέταλα λεπτά, ὧν ἂν ἡ ὥρα ᾖ. μετὰ δὲ τοῦτο τῆς γῆς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὰ πρῶτον μὲν τὴν ἐπιπολῆς ἐξαιρεθεῖσαν ἐκ τῶν ὀρυγμάτων, ἄνωθεν * δὲ ταύτης γῆς στερεᾶς τῆς ἄποθεν, ἵνα ᾖ τῇ ἐλάφῳ ὅτι μάλιστα ἄδηλος ἡ στάσις· τήν τε περιοῦσαν τῆς γῆς ἀποφέρειν πόρρω ἀπὸ τῆς ποδοστράβης. ἐὰν γὰρ ὀσφραίνηται νεωστὶ κεκινημένης, δυσωπεῖται. ταχὺ δὲ ποιεῖ τοῦτο.

** ἢ ἐπὶ ταύτην γῆς*

ἐπισκοπεῖν δὲ ἔχοντα τὰς κύνας, τὰς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἑστώσας, μάλιστα μὲν ἕωθεν, χρὴ δὲ καὶ τῆς ἄλλης ἡμέρας· ἐν δὲ τοῖς ἔργοις, περί. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ὄρεσιν οὐ μόνον τῆς νυκτὸς ἁλίσκονται, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέραν, διὰ τὴν ἐρημίαν· ἐν δὲ τοῖς ἔργοις, τῆς νυκτός, διὰ τὸ μεθ' ἡμέραν περιφοβεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους. ἐπειδὰν δὲ εὕρῃ ἀνεστραμμένην τὴν ποδοστράβην, μεταθεῖν ἐπιλύσαντα τὰς κύνας, καὶ *ἐπικελεύσαντα, κατὰ τὸ ὁλκὸν τοῦ ξύλου, σκοπούμενον ὅπου ἂν φέρηται. ἔσται δὲ οὐκ ἄδηλον ἐπὶ τὸ πολύ. οἵ τε γὰρ λίθοι ἔσονται κεκινημένοι, τά τ' ἐπισύρματα τοῦ ξύλου καταφανῆ ἐν τοῖς ἔργοις. ἐὰν δὲ τραχέας τόπους διαφέρῃ, αἱ πέτραι ἕξουσι τὸν φλοιὸν τοῦ ξύλου ἀφηρπασμένον, καὶ κατὰ τοῦτο ῥᾴους αἱ μεταδρομαὶ ἔσονται. ἐὰν μὲν οὖν τοῦ προσθίου ποδὸς ἁλῷ, ταχὺ ληφθήσεται. (ἐν γὰρ τῷ δρόμῳ παίει πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον.) ἐὰν δὲ τοῦ ὄπισθεν, *ἀφελκόμενον τὸ ξύλον ἐμποδὼν ὅλῳ ἐστὶ τῷ σώματι. ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς διχρέας τῆς ὕλης ἐμπίπτει φερόμενον, καὶ ἐὰν μὴ ἀπορρήξῃ τὴν σειρίδα, καταλαμβάνεται αὐτοῦ. χρὴ δὲ ἐὰν οὕτως ἕλῃ, ἢ περιγενόμενος πόνῳ, ἐὰν μὲν ᾖ ἄρρην, μὴ προσιέναι ἐγγύς. τοῖς γὰρ κέρασι παίει, καὶ τοῖς ποσίν. ἄποθεν οὖν ἀκοντίζειν. ἁλίσκονται δὲ καὶ ἄνευ ποδοστράβης διωκόμεναι, ὅταν ᾖ ἡ ὥρα θερινή. ἀπαγορεύουσι γὰρ σφόδρα, ὥστε ἑστῶσαι ἀκοντίζονται. ῥιπτοῦσι δὲ καὶ εἰς τὴν θάλατταν, ἐὰν κατέχωνται, καὶ εἰς τὰ ὕδατα ἀπορούμεναι· ὅτε δὲ διὰ δύσπνοιαν πίπτουσι. πρὸς δὲ τὸν ὗν τὸν ἄγριον κεκτῆσθαι κύνας Ἰνδικάς, Κρητικάς, Λοκρίδας, Λακαίνας· ἄρκυς, ἀκόντια, προβόλια, ποδοστράβας· πρῶτον μὲν οὖν χρὴ εἶναι τὰς κύνας ἐκ τούτου τοῦ γένους, μὴ τὰς ἐπιτυχούσας, ἵνα ἕτοιμοι ὦσι πολεμεῖν τῷ θηρίῳ. αἱ δὲ ἄρκυς λίνων μὲν τῶν αὐτῶν, ὧνπερ αἱ τῶν λαγῳῶν· *πέντε καὶ τετταράκοντα λίνοι ἐκ τριῶν τόνων, ἕκαστος δὲ τόνος ἐκ πεντεκαίδεκα λίνων· ἀπὸ δὲ τοῦ κορυφαίου τὸ μέγεθος δεκάμματοι, τὸ δὲ βάθος τῶν βρόχων πυγόνος· οἱ δὲ περίδρομοι, ἡμιόλιοι τοῦ τῶν ἀρκύων πάχους. ἐπ' ἄκροις δὲ δακτυλίους ἐχέτωσαν, ὑφείσθωσαν δὲ ὑπὸ τοὺς βρόχους, τὸ δὲ ἄκρον αὐτῶν ἐκπεράτω ἔξω διὰ τῶν δακτυλίων· *ἱκαναὶ δὲ πεντεκαίδεκα. τὰ δὲ ἀκόντια ἔστω παντοδαπά, ἔχοντα τὰς λόγχας εὐπλατεῖς καὶ *ξυρήκεις, ῥάβδους δὲ στιφράς. τὰ δὲ προβόλια, πρῶτον μὲν λόγχας ἔχοντα τὸ μὲν μέγεθος πενταπαλαίστους,

Margin notes: *ἐγκελεύσαντα *ἐφελκόμενον *πέντε δὲ *ἱκανοὶ *ξυνεχεῖς

A Obſeruet autem venator, cum canibꝰ, ceruas quæ in mõtibus degunt, matutino præſertim, nec minus etiam reliquo diei tẽpore; quæ cultis in locis, ante lucem. Quippe non tantũ noctu capiuntur in mõtibus, ſed etiam interdiu, propter ſolitudinẽ: in locis autem cultis, noctu; idq; propterea, quod homines admodũ interdiu ceruæ metuãt. Quum autẽ tendiculam euerſam repererit; ſolutis & incitatis canibus inſequatur, qua lignum tractũ erit; & quonã id tendat, obſeruet. Plerumq; vero non obſcurum erit. Nam & lapides erũt loco moti, & ligni tra-

B cti veſtigia manifeſta in aruis exſtabunt. Si per aſpera loca feratur, delibrati ligni cortex ſaxis adhærebit, & hoc ipſo ſigno facilior erit inſecutio. Quod ſi fera pede capta fuerit anteriori, cito in poteſtatem veniet. Nam lignum inter currendum corpus totum & os percutit: ſin poſteriore, lignum, quod ægre trahitur, vniuerſum corpus impediet. Nonnumquã & in bifida quædam per ſyluã incidit, dum ita trahitur; & niſi funiculũ abruperit, illic deprehẽditur. Quod

C ſi fera vel hoc modo vel laſſitudine victa, in poteſtatẽ venerit, & mas ſit; propius adiri non debet. Nam & cornibus ferit, & pedibus. Itaq; iaculis eminus vtendũ. Capiũtur etiã ſine tendiculis, quum quis ceruas æſtate perſequitur. Quippe curſu tã vehementer exanimantur, vt etiã ſtantes iaculis ſe cõficiendas exhibeant. Itidẽ vbi tenentur, tam in mare quam alias aquas ſe coniiciunt: nonnumquã deficiente ſpiritu, con-

D cidunt. At in aprum ſylueſtrem canes comparet Indicas, Cretenſes, Locrenſes, Lacænas: caſſes, iacula, venabula, tendiculas. Ac primum quidẽ canes ex hoc genere oportet eſſe minime vulgares, vt ad pugnãdum cũ fera paratæ ſint, ac promtæ. Sagenas ex iiſdem filis, quibus ad leporum venationẽ vtẽdum diximꝰ, necti oportet: filis quinq; & quadraginta, funibus tribus; & vnuſquiſq; funis quindecim filis conſtet. Longitudo nodos habeat à ſummo fune decẽ, latitudo laqueorum ſit cubiti minoris. Funiculi circuitores retium craſſitiẽ habeant ſeſquialterã, & in faſtigiis anulos laqueis ſuppoſitos, extremaq; horũ per anulos exeãt. Suf-

E ficient vero quindecim. Iacula varia ſint, quę ſpicula habeãt ſatis lata & acuta nouaculę inſtar, haſtiliaq; firma. Venabula vero primum habeant ſpicula quinum palmorũ;

& vbi ſpiculum haſtili adnectitur, illic in medio dentalia vel aures ſint æratæ, firmæ; ipſaq; haſtilia cornea ſint, craſſitudine haſtæ. Tendiculæ, quales ceruorũ, ſunto. Sed venationis comites adſint. Quippe fera iſta vix à multis etiã capitur. Quomodo autẽ ſingulis inſtrumentis hiſce ſit vtendũ ad venationẽ, oſtendam. Primum igitur, quũ ad locum venerint, vbi aprum eſſe coniiciunt, adducere prædã venatu capiendam debent, vna de canibus Lacænis ſoluta: reliquas loris adſtrictas tenentes, cum ſoluta circumeant. Vbi vero canis hæc apri veſtigia deprehenderit, ducentem per ea comitando ſequi debent. Sed & ipſis venatoribus argumenta multa prodent aprum, vel vt in mollibus locis, veſtigia: in ſyluoſis, ramorũ fragmenta: vbi arbores fuerint, dentium ictus. Canis autem vt plurimum ad locum aliquem ſyluoſum indagando perueniet, quod in eiuſmodi locis fera plerũq; recumbat. Nam hyeme calidiuſcula ſunt, æſtate frigidiuſcula. Cum ad apri cubile peruenerit, latrat: ille vero plerumq; ſurgere non ſolet. Sumant igitur canẽ, & eam cum aliis omnino procul à cubili religent, ac ſagenas in aditus ad apri cubile tendentes iniiciant, & laqueos in erectos ſyluæ ſtipites bifidos imponant. Ipſius autẽ ſagenæ ſinum longum producentes, intrinſecus ſuſtentacula faciant, ſuppoſitis vtrimq; ramis: quo per laqueos ſplẽdor lucis in illum ſinum maxime tendat, vt accurrenti apro pars interior quam lucidiſſima ſit. Funiculum circuitorem ab arbore firma religent, non ad ſpinam. Quippe nudis in locis ſpinæ nonnihil adiuuant. Supra ſingulas plagas etiam aditu difficilia loca ramis arborũ obſtruant, vt in ipſa retia curſu feratur, nec vſquam deflectat. Quum retia tetẽderint, ad canes redeãt, omneſq; ſoluãt, & iaculis venabuliſq; ſumtis procedant. Canes vnus aliquis incitet, qui eius rei peritiſſimus ſit. Reliqui ordine ſequãtur, magnis interuallis alius ab alio diſtãtes, vt trãſitus feræ ſatis late pateat. Nam ſi retrocedens in cõfertos inciderit, periculum eſt vt ſaucientur. Etenim iram ſuam in eum effunderet, quẽ adoriretur. Canes autem, quum iam à cubili propius aberũt, impetum facient: ille perturbatus exſurget, & quæcumque canis ad os eius cũ impetu feretur, eam in altum iactabit: ſimul currens, in plagas incidet. Sin minus, omnino curſu perſequendus erit.

A κατὰ δὲ μέσον τὸν καυλὸν κνώδοντας ἀποκεχαλκευμένους, στιφρούς, καὶ τὰς ῥάβδους * κρανείας δορατοπαχεῖς. αἱ δὲ ποδοστράβαι, ὅμοιαι ταῖς τῶν ἐλάφων. συγκυνηγέται δ' ἔστωσαν. τὸ γὰρ θηρίον μόλις καὶ ὑπὸ πολλῶν ἁλίσκεται. ὅπως δὲ δεῖ τούτων ἑκάστῳ χρῆσθαι πρὸς θήραν, διδάξω. πρῶτον μὲν οὖν χρὴ ἐλθόντας, οὗ ἂν οἴωνται εἶναι, ὑπάγειν τὸ κυνηγέσιον, λύσαντας μίαν τῶν κυνῶν τῶν Λακαινῶν, τὰς δ' ἄλλας ἔχοντας δεδεμένας συμπεριιέναι τῇ κυνί. ἐπειδὰν δὲ λάβῃ αὐτοῦ τὰ ἴχνη, ἕπεσθαι ἑξῆς τῇ ἰχνευούσῃ ἡγουμένῃ ἀκολουθία. ἔσται δὲ καὶ τοῖς κυνηγέταις πολλὰ δῆλα αὐτοῦ, ἐν μὲν τοῖς μαλακοῖς τῶν χωρίων τὰ ἴχνη· ἐν δὲ τοῖς λασίοις, τῆς ὕλης κλάσματα· ὅπου δ' ἂν δένδρα ᾖ, πληγαὶ τῶν ὀδόντων. ἡ δὲ κύων ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφίξεται τόπον ὑλώδη ἰχνεύουσα. κατακλίνεται γὰρ τὸ θηρίον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τοιαῦτα. τοῦ C μὲν γὰρ χειμῶνός ἐστιν ἀλεεινά, τοῦ δὲ θέρους ψυχεινά. ἐπειδὰν δ' ἀφίκηται ἐπὶ τὴν εὐνήν, ὑλακτεῖ· ὁ δ' οὐκ ἀνίσταται ὡς τὰ πολλά. λαβόντας οὖν τὴν κύνα, καὶ ταύτην μετὰ τῶν ἄλλων δῆσαι ἄποθεν ἀπὸ τῆς εὐνῆς πολὺ, καὶ εἰς τοὺς ὅρμους ἐμβάλλεσθαι τὰς ἄρκυς, * ἐπιβάλλοντα τοὺς βρόχους ἐπὶ ἀποσχαλιδώματα τῆς ὕλης δικρᾶ· τῆς δὲ ἄρκυος αὐτῆς μακρὸν * προήκοντα κόλπον ποιεῖν ἀντερείδοντας ἔνδοθεν. ἑκατέρωθεν * ὑφιστάντα κλῶνας, ὅπως D ἂν εἰς τὸν κόλπον διὰ τῶν βρόχων αἱ αὐγαὶ τοῦ φέγγους ὡς μάλιστα ἐνέχωσιν, ἵνα προσθέοντι ὡς φανότατον ᾖ τὸ ἔσω· καὶ τὸν περίδρομον ἐξάπτειν ἀπὸ δένδρου ἰσχυροῦ, καὶ μὴ ἐκ ῥάχου. * συνέχονται γὰρ ἐν τοῖς ψιλοῖς αἱ ῥάχοι. ὑπὲρ δὲ ἑκάστης ἐμφράττειν τῇ ὕλῃ καὶ τὰ δύσορμα, ἵνα εἰς τὰς ἄρκυς ποιῆται * τὸν δρόμον, καὶ μὴ ἐξαλλάττων. ἐπειδὰν δὲ στῶσιν, ἐλθόντας πρὸς τὰς κύνας, λῦσαι ἁπάσας, καὶ λαβόντας τὰ ἀκόντια καὶ τὰ προβόλια προ-E ϊέναι. ἐγκελεύειν δὲ ταῖς κυσὶν ἕνα τὸν ἐμπειρότατον, τοὺς δ' ἄλλους ἕπεσθαι κοσμίως, ἀπολείποντας ἀπ' ἀλλήλων πολὺ, ὅπως ἂν ᾖ αὐτῷ ἱκανὴ διαδρομή. ἐὰν γὰρ ὑποχωρῶν ἐμπέσῃ εἰς πυκνοὺς, κίνδυνος πληγῆναι. ᾧ γὰρ ἂν προσπέσῃ, εἰς τοῦτον τὴν * ὀργὴν κατέθετο. ἐπειδὰν δὲ αἱ κύνες ἐγγὺς ὦσι τῆς εὐνῆς, * ἐπίασι· θορυβούμενος δ' ἐξαναστήσεται, καὶ ἥτις ἂν τῶν κυνῶν προσφέρηται αὐτῷ πρὸς τὸ πρόσωπον, ἀναρρίψει· θέων δ', ἐμπεσεῖται. ἐὰν δὲ μὴ, μεταθεῖν ἀνάγκη.

κρανίας
ἐπιβάλλοντας
προήκοντας
* ὑφιστάντας
συνέρχονται
τὸν δρόμον, μὴ ἐξάγῃ.
ὀργὴν ἂν κατ.
* ἐπιοῦσι.

ἐὰν μὲν ᾖ τὸ χωρίον καταφερὲς, ἐν ᾧ ἂν ἔχῃ αὐτὸν ἡ ἄρκυς, ταχὺ ἐξαναστήσεται· * ἐὰν δὲ ἄπεδον, εὐθὺς ἑστήξεται περὶ αὐτὸν ἔχων. ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ αἱ μὲν κύνες προσκείσονται, αὐτοὺς δὲ χρὴ φυλαττομένους * αὐτοῦ ἀκοντίζειν, καὶ λίθοις βάλλειν, περιϊσταμένους ὄπισθεν, καὶ πολὺ ἄποθεν, ἕως ἂν κατατείνῃ, προωθῶν * αὐτὸν, τῆς ἄρκυος τὸν περίδρομον. εἶτα ὅστις ἂν ᾖ τῶν παρόντων ἐμπειρότατος καὶ ἐγκρατέστατος, προσελθόντα ἐκ τοῦ πρόσθεν τῷ προβολίῳ παίειν. ἐὰν δὲ μὴ βούληται ἀκοντιζόμενος καὶ βαλλόμενος κατατείναι τὸν περίδρομον, ἀλλ' ἐπανιεὶς ἔχῃ πρὸς τὸν προσιόντα περιδρομὴν ποιούμενος· ἀνάγκη, ὅταν οὕτως ἔχῃ, λαβόντα τὸ προβόλιον προσιέναι, ἔχεσθαι δ' αὐτοῦ τῇ μὲν χειρὶ τῇ ἀριστερᾷ πρόσθεν, τῇ δ' ἑτέρᾳ ὄπισθεν. κατορθοῖ γὰρ ἡ μὲν ἀριστερὰ αὐτὸ, ἡ δὲ δεξιὰ ἐπεμβάλλει. ἔμπροσθεν δὲ ὁ πούς ὁ μὲν ἀριστερὸς * ἀπέσθω τῇ χειρὶ τῇ ὁμωνύμῳ· ὁ δὲ δεξιὸς, τῇ ἑτέρᾳ. προσιόντα δὲ προβάλλεσθαι τὸ προβόλιον, μὴ πολλῷ μείζω διαβάντα, * ἢ ἔμπαλιν, ἐπιστρέφοντα τὰς πλευρὰς τὰς εὐωνύμους, ἐπὶ τὴν χεῖρα τὴν εὐώνυμον, εἶτα εἰσβλέποντα εἰς τὸ ὄμμα τοῦ θηρίου, ἐνθυμούμενον τὴν κίνησιν τὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκείνου· προσφέρειν δὲ τὸ προβόλιον φυλαττόμενον, μὴ ἐκκρούσῃ ἐκ τῶν χειρῶν τῇ κεφαλῇ ἐκνεύσας. * ἡ γὰρ ῥύμη τῆς ἐκκρούσεως ἕπεται. παθόντα δὲ τοῦτο πίπτειν δεῖ ἐπὶ στόμα, καὶ ἔχεσθαι τῆς ὕλης κάτωθεν. τὸ γὰρ θηρίον, ἐὰν μὲν οὕτως * ἔχοντι προσπέσῃ, διὰ τὴν σιμότητα τῶν ὀδόντων τὸ σῶμα οὐ δύναται ὑπολαβεῖν· ἐὰν δὲ μετεώρῳ, ἀνάγκη πληγῆναι. πειρᾶται μὲν οὖν μετεωρίζειν· ἐὰν δὲ μὴ δύνηται, ἀμφιβὰς πατεῖ. ἀπαλλαγὴ δὲ τούτων μία ἐστὶ μόνη, ὅταν ἐν τῇ ἀνάγκῃ ταύτῃ ἔχηται, προσελθόντα ἐγγὺς τῶν συγκυνηγετῶν ἕνα ἔχοντα προβόλιον, ἐρεθίζειν ὡς ἀφήσοντα. ἀφιέναι δὲ οὐ χρὴ, μὴ τύχῃ τοῦ πεπτωκότος. ὅταν δὲ ἴδῃ τοῦτο, καταλιπὼν ὃν ἂν ἔχῃ ὑπ' αὑτῷ, ἐπὶ τὸν ἐρεθίζοντα ὑπ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἐπιστρέψει. τὸν δὲ ταχὺ ἀναπηδᾶν, τὸ δὲ προβόλιον μεμνῆσθαι ἔχοντα ἀνίστασθαι. οὐ γὰρ καλὴ ἡ σωτηρία ἄλλως, ἢ κρατήσαντι. προσφέρειν δὲ πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ * προσθεῖναι ἐντὸς τῆς ὠμοπλάτης, * ἡ ἐσφάγη, καὶ ἀντερείσαντα ἔχειν ἐρρωμένως. ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ μένους πρόεισι, καὶ εἰ μὴ κωλύοιεν οἱ κνώδοντες τῆς λόγχης, ἀφίκοιτ' ἂν διὰ τῆς ῥάβδου προωθῶν αὑτὸν πρὸς τὸν τὸ προβόλιον ἔχοντα.

ἴσως δ' ἐπίπεδον.
αὐτὸν
αὐτὸν
ἑπέσθω
ἢ ἐν πάλῃ, Pollux.
τῇ γὰρ ῥύμῃ τῆς ἐκκρ.
ἔχον
προσθεῖναι.
* ἢ ἐσφ.

A Quod ſi decliuis fuerit locus, in quo reti captus detinetur, ſtatim exſurget: ſi planus, mox intẽtus in ſeipſum ſtabit. Tũ vero incũbent canes, & ipſi venatores ab eo ſibi cauentes tela coniicient, & lapides in eum torquebunt, à tergo circumſtantes, & lõgo quidem ex interuallo, donec ſeipſum propellens, circumcurrentẽ plagæ funiculum intenderit. Tunc aliquis eorũ, qui adſunt, peritiſſimus, & imprimis apro capiẽdo idoneus, in eum progreſſus, à fronte venabulo feriat. Quod ſi petitus ictuſq; telis ac lapidibus, funiculũ illum circuitorẽ intendere
B noluerit, ſed in accedentem cõuerſus tendat, ſeipſum circũagens; tum ſcilicet, ita re cõparata, neceſſe eſt venatorem ſumto venabulo accedere, tenẽtem id anterius manu ſiniſtra, poſterius altera. Nam telũ ſiniſtra dirigit, dextra impellit & vrget. Anterius autẽ pes ſiniſter manui cognomini iũgatur, dexter dextræ. Accedẽs vero, venabulũ obijciat, cruribus nõ multo plus diuaricatis, quã in lucta fieri ſolet, ac toto latere læuo ad manum læuam conuerſo. Deinde feræ frontẽ & oculos inſpiciat, capitis in ea
C motũ obſeruans. Venabulum infligens caueat ne ictu declinatione capitis euitato, venabulũ ei de manibus excutiat. Quippe ſequi ſolet aper excuſſionis impetũ. Id autẽ ſi cui cõtigerit, pronus in os cadat oportet, & ſubiectæ ſibi materiei adhæreat. Nam ſi fera in aliquem ita comparatum irruerit, ſubiicere corpori dentes ſimos, eius prehendendi cauſa, nequit: ſin erectus ſit, neceſſe eſt eum ſauciari. Subleuare quidẽ altius eum nititur, verum id ſi nequeat, hinc
D inde inſcenſum proculcat. In hoc vero diſcrimine conſtitutus vnam dumtaxat hanc viã liberationis habet, vt venationis ſociorũ quiſpiam cum venabulo accedẽs, velut hoc immiſſurus, aprũ irritet. Non emittendũ id tamen, ne lapſum feriat. Hoc aper vbi cõſpexerit, omiſſo illo, quem ſub ſe premit, in prouocantem præ ira & furore conuertetur. Tũc ille celeriter exſiliat, memor interim vt cum venabulo ſurgat. Nam alia ratione ſaluti honeſte non cõſulet, niſi fera ſuperata. Rurſus ergo venabulum eodem
E modo, quo prius, infligat; ac ferrum intra ſcapulas, vbi vulneratus eſt, admoueat; & obnixus acriter venabulo incũbat. Ille præ animi ardore progreditur, & niſi aures ſpiculi prohiberent, per haſtile ſe propellens ad eum penetraret, qui venabulum tenet.

Adeo autem magna vis eius eſt, vt ipſi etiã inſint ea quæ nemo putaret: quippe recenter occiſi dentes adeo feruent, vt eis impoſiti pili, in ſe contrahantur. Viuenti vero, ſi quando prouocatus iritetur, igneſcũt. Nam alioqiiin aberrans in ictu à canũ corpore, ſummos eorum pilos hinc inde non adureret. Ac mas quidem tot negotiis, atq; etiam pluribus exhibitis, capitur. At feminam, ſi ea inciderit in retia, venator accurrens feriat; nõ ſine cautione tamen, ne impulſus cadat: quod ſi contigerit, proteratur neceſſe eſt, ac mordeatur. Non eſt igitur ſponte cadendum. At ſi quis huc peruenerit inuitus, ei non aliter ſurgendum eſt, quã qui ſub maſculo ceciderit. Exſurgens vero, venabulo percutiat oportet, donec eam occiderit. Solent autem hoc etiã modo capi. Tendũtur eis plagę ad exitus conuallium in loca nemoroſa, & edita montiũ aſpera, vbi patent aditus ad lucos & paludes, & aquas alias. Is, cui datum eſt hoc negotij, retia venabulo inſtructus ſeruat: alij canes adducunt, & aptiſſima quæque loca perquirunt. Vbi fera inuenta fuerit, inſequendo petitur. Quod ſi in caſſes inciderit, retium cuſtos accedat, ſumto venabulo; & cum fera ſic agat, quemadmodũ diximus: ſin minus, curſu intercipiendus eſt. Capitur etiam, dum æſtu medio premitur à canibus. Nam licet hæc fera viribus ſupra modum præſtet, præ nimio tamen anhelitu exanimatur. Pereunt vero multæ in eiuſmodi venatione canes, atq; etiam venatores ipſi periclitantur. Quum autem perſequendo exanimatæ admouere venabula coguntur, ſiue in aqua, ſeu in rupis ſeceſſu præruptæ fuerit, ſeu de loco ſyluis denſo prodire noluerit, quãdoquidem nec à reti, nec alia re quauis impediri ſe patitur, quominus in adpropinquãtem irruat: vbi redacta huc fuerit, eundum in eam, & animi magnitudo, cuius cauſſa cupiditati ſuæ cũ labore ſatisfaciũdũ ſtatuerunt, declaranda. Vtendum eſt autem venabulo, & geſtu obiectuq; corporis, vt dictũ eſt. Nam hoc modo ſiquid etiam aduerſi contingat, non id propterea, quod recte agat venator, cõtigerit. Ponuntur vero ipſis tendiculæ in iiſdem locis, ſicut & ceruis: & ſpeculationes eædem ſunt, & inſequutiones, & aditus, & vſus venabuli. Quum fœtus eorum recens editi capiuntur, hoc ipſum grauiter ferunt. Quippe non ſolent eos relinquere ſolos, dum adhuc recentes ac teneri ſunt:

A οὕτω δὲ πολλὴ ἡ δύναμίς ἐστιν αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἃ οὐκ ἂν οἴοιτό τις, πρόσεστιν αὐτῷ· τεθνεῶτος γὰρ εὐθύς, ἐάν τις ἐπὶ τὸν ὀδόντα ἐπιθῇ τρίχας, συντρέχουσιν, οὕτως εἰσὶ θερμοί. ζῶντι δὲ διάπυροι, ὅταν ἐρεθίζηται. οὐ γὰρ ἂν τῶν κυνῶν, ἁμαρτάνων τῇ πληγῇ τοῦ σώματος, ἄκρα τὰ τριχώματα περιεπίμπρα. ὁ μὲν οὖν ἄρρην, τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω πράγματα παρασχών, ἁλίσκεται. ἐὰν δὲ θήλεια ᾖ ἡ ἐμπεσοῦσα, ἐπιθέοντα παίειν, φυλαττόμενον μὴ ὠσθεὶς
B πέσῃ. παθόντα δὲ τοῦτο πατεῖσθαι ἀνάγκη, καὶ δάκνεσθαι. ἑκόντα οὖν οὐ χρὴ ὑποπίπτειν. ἐὰν δὲ ἄκων ἔλθῃ εἰς τοῦτο, διαναστάσεις γίγνονται αἱ αὐταί, ὥσπερ ὑπὸ τοῦ ἄρρενος. ἐξαναστάντα δὲ δεῖ παίειν τῷ προβολίῳ, ἕως ἂν ἀποκτείνῃ. ἁλίσκονται δὲ καὶ ὧδε. ἵστανται μὲν αὐτοῖς αἱ ἄρκυς ἐπὶ τὰς διαβάσεις τῶν ναπῶν εἰς τοὺς δρυμούς,* τὰ ἄγκη τὰ τραχέα, εἰσβολαὶ δ᾽ εἰς τὰς ὀργάδας, καὶ ἕλη, καὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ τεταγμένος, ἔχων τὸ προβόλιον, φυ-
C λάττει τὰς ἄρκυς. οἱ δὲ τὰς κύνας ἐπάγουσι, τοὺς τόπους ζητοῦντες τοὺς καλλίστους. ἐπειδὰν δὲ εὑρεθῇ, διώκεται. ἐὰν οὖν εἰς τὴν ἄρκυν ἐμπίπτῃ, τὸν ἀρκυωρὸν ἀναλαβόντα τὸ προβόλιον προσιέναι, καὶ χρῆσθαι ὡς εἴρηκα· ἐὰν δὲ μὴ ἐμπέσῃ, μεταθεῖν. ἁλίσκεται δὲ καὶ ὅταν ᾖ πνίγη, διωκόμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν. τὸ γὰρ θηρίον καίπερ ὑπερβάλλον δυνάμει, ἀπαγορεύει ὑπέρασθμον γιγνόμενον. ἀποθνήσκουσι δὲ κύνες πολλαὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ θήρᾳ, καὶ αὐτοὶ
D οἱ κυνηγέται κινδυνεύουσιν. ὅταν δ᾽ ἐν τῇ μεταδρομῇ ἀπειρηκότι ἀναγκάζωνται προσιέναι τὰ προβόλια, ἢ ἐν ὕδατι ὄντι, ἢ ἀφεστῶτι πρὸς ἀποκρήμνῳ, ἢ ἐκ δασέως μὴ θέλοντι ἐξιέναι (οὐ γὰρ κωλύει αὐτὸν οὔτε ἄρκυς, οὔτε ἄλλο οὐδέν, φέρεσθαι ὁμόσε τῷ πλησιάζοντι) ὅμως μέντοι προσιτέον, ὅταν ἔχῃ οὕτως, καὶ ἐπιδεικτέον τὴν εὐψυχίαν, δι᾽ ἣν εἵλοντο ἐκπονεῖν τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην. χρηστέον δὲ τῷ προβολίῳ, καὶ ταῖς προβολαῖς τοῦ σώματος, ὡς εἴ-
E ρηται. εἰ γάρ τι καὶ πάσχοι, οὐκ ἂν διά γε * ὀρθαῖς ποιεῖν πάσχοι. ἵστανται δὲ αἱ ποδοστράβαι αὐτοῖς ὥσπερ τοῖς ἐλάφοις, ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, καὶ ἐπισκέψεις αἱ αὐταί, καὶ μεταδρομαί, καὶ αἱ πρόσοδοι, καὶ αἱ χρεῖαι τοῦ προβολίου. τὰ δὲ * νεογνὰ αὐτῶν ὅταν ἁλίσκηται, χαλεπῶς τοῦτο πάσχει. οὔτε γὰρ μονοῦνται, ἕως ἂν * μακρὰ ᾖ.

καὶ ἄγκη τὰ τραχέα, ἢ εἰσβολαὶ εἰσὶν εἰς τὰ

ἢ ὀρθῶς

* νεογνῶν vel νεογνὰ

* νεαρὰ ᾖ

ὅταν τε αἱ κύνες εὕρωσιν, ἢ προειδῇ τι, ταχὺ εἰς τὴν ὕλην ἀφανίζεται· ἕπονταί τε ἐπὶ τὸ πολὺ ὧν ἂν ὦσιν ἄμφω, χαλεποὶ ὄντες τότε, καὶ μᾶλλον μαχόμενοι ὑπὲρ ἐκείνων, ἢ ὑπὲρ αὑτῶν. λέοντες δὲ, παρδάλεις, λύγκες, πάνθηρες, ἄρκτοι, καὶ τἄλλα, ὅσα ἐστὶ τοιαῦτα θηρία, * ἁλίσκεται ἐν ξέναις χώραις, περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος, καὶ τὸν Κιττὸν τὸν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας, τὰ δ' ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ, καὶ ἐν Πίνδῳ, τὰ δ' ἐν τῇ Νύσῃ ὑπὲρ τῆς Συρίας, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὄρεσιν, ὅσα οἷά τ' ἐστὶ τρέφειν τοιαῦτα. ἁλίσκεται δὲ τὰ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι φαρμάκῳ διὰ δυσχωρίαν ἀκονιτικῷ. παραβάλλουσι δὲ τοῦτο οἱ θηρώμενοι, συμμιγνύντες εἰς τὸ αὐτὸ, ὅτῳ ἂν ἕκαστον χαίρῃ, περὶ τὰ ὕδατα, καὶ πρὸς ὅ,τι ἂν ἄλλο * προσῇ. τὰ δὲ αὐτῶν καταβαίνοντα εἰς τὸ πεδίον τῆς νυκτὸς, ἀποκλεισθέντα μεθ' ἵππων καὶ ὅπλων ἁλίσκεται, εἰς κίνδυνον καθιστάντα τοὺς αἱροῦντας. ἔστι δὲ οἷς αὐτῶν καὶ ὀρύγματα ποιοῦσι περιφερῆ, μεγάλα, βαθέα, ἐν μέσῳ λείποντες κίονα τῆς γῆς· ἐπὶ δὲ τοῦτον εἰς νύκτα ἐπέθεσαν δήσαντες αἶγα, καὶ ἔφραξαν κύκλῳ τὸ ὄρυγμα ὕλῃ, ὥστε μὴ προορᾶν, εἴσοδον οὐ λείποντες. τὰ δὲ, ἀκούοντα τῆς φωνῆς ἐν τῇ νυκτὶ κύκλῳ τὸν φραγμὸν περιθέουσι, καὶ ἐπειδὰν μὴ εὑρίσκῃ δίοδον, ὑπερπηδᾷ, καὶ ἁλίσκεται. περὶ μὲν αὐτῶν τῶν πράξεων, τῶν ἐν τοῖς κυνηγεσίοις, εἴρηται. ὠφελήσονται δὲ οἱ ἐπιθυμήσαντες τούτου τοῦ ἔργου πολλά. ὑγίειαν τε γὰρ τοῖς σώμασι παρασκευάσουσι, καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν μᾶλλον, γηράσκειν δὲ ἧττον. τὰ δὲ πρὸς τὸν πόλεμον μάλιστα παιδεύει. πρῶτον μὲν τὰ ὅπλα ὅταν ἔχοντες πορεύωνται ὁδοὺς χαλεπὰς, οὐκ ἀπεροῦσιν. ἀνέξονται γὰρ τοὺς πόνους, διὰ τὸ εἰθίσθαι μετὰ τούτων αἱρεῖν τὰ θηρία. ἔπειτα εὐνάζεσθαί τε σκληρῶς δυνατοὶ ἔσονται, καὶ φύλακες εἶναι ἀγαθοὶ τοῦ ἐπιταττομένου. ἐν δὲ ταῖς προσόδοις ταῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἅμα οἷοί τε ἔσονται ἐπιέναι, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ποιεῖν, διὰ τὸ οὕτω καὶ αὐτοὶ αἱρεῖν τὰς ἄγρας. ταττόμενοι δ' ἐν τῷ πρόσθεν, οὐ λείψουσι τὰς τάξεις, διὰ τὸ καρτερεῖν δύνασθαι. ἐν φυγῇ δὲ τῶν πολεμίων ὀρθῶς καὶ ἀσφαλῶς διώξονται τοὺς ἐναντίους ἐν παντὶ χωρίῳ, διὰ συνήθειαν. δυστυχήσαντος δὲ οἰκείου στρατοπέδου, ἐν χωρίοις ὑλώδεσι, καὶ ἀποκρήμνοις, ἢ ἄλλοις χαλεποῖς οἷοί τ' ἔσονται καὶ αὐτοὶ σῴζεσθαι μὴ αἰσχρῶς, καὶ ἑτέρους σῴζειν.

ἁλίσκεται τὰ μὲν ἐν

προσίῃ.

A & quum canes eos inuenerint, vel aliquid ipſi præſenſerint, ſtatim ſe abdunt in ſyluas, & ambo ſequuntur eos vt plurimum, quorum ſunt; id temporis ſæuiores, & pro illis acrius quam pro ſeipſis pugnantes. At leones, pardi, lynces, pantheræ, vrſi, & aliæ, quæcumq; ſunt eiuſmodi feræ, partim peregrinis in locis capiuntur, circa Pangeum montem, & * Cittum, qui ſupra Macedoniã eſt: partim in Olympo Myſio, & Pindo: aliæ in Nyſa ſupra Syriam, & iuxta montes alios, quotquot idonei ſunt alendis huius B generis belluis. * Capiuntur vero partim in montibus aconitico veneno, propter aſperitatem regionum. Hoc autem venatores rebus iis miſcentes, quibus quæq; delectatur fera, ſecus aquas illis obiiciũt, & ſi quid aliud adire conſueuerint. Partim etiam illæ, quæ noctu in plana deſcendunt, equis & armis interclusæ & circumuentę, nec ſine venatorum diſcrimine, capiuntur. Sunt quibus & foueas amplas orbiculari forma conficiunt, profundã in medio relinquentes terræ columnam, cui ſub noctem, caprã C religatam imponũt, & vndiq; foueam materiæ ſylueſtri circumſepiunt & obſtruunt, ne circumſpiciendi facultas ſit, aditu ad ingrediendum nullo relicto. Illę vocem noctu audientes, ſepem circumcurſitant; & quum nuſquam inueniunt aditum, tranſiliunt, & capiuntur. Hactenus de iis quæ in venatione faciũda ſunt, dictum. Huic autẽ labori ac ſtudio dediti, magnã inde vtilitatẽ capient. Nam & corporibus valetudinẽ bonã conciliabũt, & viſu audituq; meliori D fruentur, & ſerius ſeneſcent. Ad diſciplinã vero militarẽ potiſſimũ eos venatio inſtituit. Primũ, vbi geſtantibus arma per difficiles vias eundũ erit, animos haud deſpondebũt. Quippe labores ſuſtinere propterea poterunt, quod iis ad feras capiẽdas adſuefacti fuerint. Deinde poterunt etiã cubare duriter, & egregios ſe declarare cuſtodes in eo quod fuerit imperatum. In hoſtibus adeũdis ſimul & progredi aduerſus eos, & facere poterunt, quæ imperãtur; idq; propterea, quod eadẽ ratione feras etiã capere cõſueuerint. In frõte collocati, quũ labores E tolerare norint, acies haud deſerẽt. In hoſtiũ fuga propter cõſuetudinẽ & vſum quibuſuis in locis aduerſarios recte pariter ac tuto proſequẽtur: Si quid infeliciter exercitui ſuo ceſſerit, in ſyluoſis, præruptis, aliiſq; difficilibus locis tã ſeipſos quã alios abſq; macula turpitudinis conſeruare poterunt.

** Vulgo Græcorũ Ciſſus, hodie Tuganus, Turcis Zega. Conſule Pandectẽ Turcicum noſtrum, capite 30 & 93.*

** De ratio nibus capiendi feras ceteras.*

Venationum vſus ad res bellicas.

Nam præbebit hoc eis ipſe rei vſus, vt plus aliis norint. Nonnulli quidẽ tales aliquando, magna ſociorum turba in fugam coniecta, iam victores hoſtes, ob difficultates locorum in errorem abreptos, ſuo ipſi robore atq; audacia prœlium inſtaurando terga dare coegerunt. Semper enim illi, qui tũ à corporibus tum animis egregie cõparati ſunt, haud procul abſunt ab eo vt rem proſpere gerãt. Quum autẽ maiores quoq; noſtri cognouiſſent, hinc proſperos aduerſus hoſtes ſucceſſus ſuos manare, iuuẽtutis curã ſibi ſuſcipiendam cẽſuerunt. Nam licet ab initio frugũ inopia laborarẽt, non tamẽ venatoribus interdicendum venatione iudicarunt; quum ij nihil eorum quæ ſupra terrã naſcuntur, venari ſoleãt. Prçterea vetuerũt, intra multa ſtadia [propter vrbem] pernoctari, ne huius artis periti homines ſuis ipſos prædis ac venatione fraudarent. Videbant enim hãc vnam voluptatem iunioribus vtilitates adferre plurimas; quum & prudentes eos reddat, & iuſtos, quod in veritate inſtituatur. Itidem res bellicas per hæc ſibi cedere feliciter intelligebant. Eadẽ voluptas à ceteris quoq; prçclaris & honeſtis rebus, quibus ſe dare velint, minime iuuenes arcet; quod aliç voluptates improbæ faciunt, quæ diſcendæ non ſunt. Ex his igitur & boni milites, & imperatores boni euadunt. Quorum enim labores ex animis & corporibus turpitudinem ac inſolẽtiam expellũt, & ſtudiũ virtutis excitant, ij præſtãtiſſimi ſunt: quippe qui nec iniurias patriæ, nec regionis & agri vaſtationem ſint neglecturi. Dicunt vero nonnulli, non eſſe ſtudio venationis indulgendũ, ne res familiaris negligatur: quum non norint, eos omnino patres familias adtẽtiores eſſe, qui de republica & amicis bene merentur. Quod ſi ſtudioſi venationis ita ſe comparant, vt patriæ maximis in rebus vtiles ſint; nec priuata certe negligent. Nam vniuſcuiuſque fortunæ ſic cum republica coniunctæ ſunt, vt cum ea pariter & incolumes ſint, & euertãtur. Itaque viri tales ſimul & ſuam & aliorum rem priuatam conſeruant. Multi tamen ex illis, qui hæc dictitant, per inuidiam imprudentes, ſua ipſorũ ignauia perire malunt, quam aliorum virtute ſeruari. Nam multç voluptates ac prauæ ſunt, quibus ſeruientes, vt peiora dicant aut faciant, inducuntur. Hinc vana & inconſiderata oratione ſibi odia pariunt, improbis vero factis morbos, damna, neces, nõ ſibi ſolum, ſed etiam liberis, & amicis arceſſunt; omni vitiorũ ſenſũ deſtituti,

A ἡ γὰρ συνήθεια τοῦ ἔργου παρέξει αὐτοῖς πλέον τι εἰδέναι. καὶ ἤδη τινὲς τῶν τοιούτων, πολλοῦ ὄχλου συμμάχων τρεφθέντος, τῇ αὐτῶν εὐεξίᾳ καὶ θράσει διὰ δυσχωρίαν ἁμαρτόντας τοὺς πολεμίους νενικηκότας ἀναμαχόμενοι ἐτρέψαντο. ἀεὶ γὰρ ἔστι τοῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς εὖ ἔχουσιν ἐγγὺς εἶναι τοῦ εὐτυχῆσαι. εἰδότες δὲ καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὅτι ἐντεῦθεν εὐτυχοῦσι πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐπιμέλειαν τῶν νέων ἐποιήσαντο. σπανίζοντες γὰρ καρπῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἐνόμισαν ὅμως τοὺς κυνηγέτας μὴ κω-

B λύειν, διὰ τὸ μηδὲν τῶν ἐπὶ τῇ γῇ φυομένων ἀγρεύειν. πρὸς δὲ * τούτο, μὴ νυκτερεύειν ἐντὸς πολλῶν σταδίων ἵνα μὴ ἀφαιροῖντο τὰς θήρας αὐτῶν οἱ ἔχοντες ταύτην τὴν τέχνην. ἑώρων γὰρ, ὅτι τῶν νεωτέρων ἡ ἡδονὴ μόνη αὕτη πλεῖστα ἀγαθὰ παρασκευάζει. σώφρονάς τε γὰρ ποιεῖ, καὶ δικαίους, διὰ τὸ ἐν τῇ ἀληθείᾳ παιδεύεσθαι. τά τε τοῦ πολέμου διὰ τῶν τοιούτων εὐτυχοῦντες ᾐσθάνοντο. τῶν τε ἄλλων εἴ τι βού-

C λονται ἐπιτηδεύειν καλῶν, οὐδενὸς ἀποστερεῖ, ὥσπερ ἕτεραι κακαὶ ἡδοναί, ἃς οὐ χρὴ μανθάνειν. ἐκ τῶν τοιούτων οὖν στρατιῶταί τε ἀγαθοὶ, καὶ στρατηγοὶ γίγνονται. ὧν γὰρ οἱ πόνοι τὰ μὲν αἰσχρὰ καὶ ὑβριστικὰ ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀφαιροῦνται, ἐπιθυμίαν δ' ἀρετῆς ἐνηύξησαν, οὗτοι ἄριστοι. οὐ γὰρ ἂν περιίδοιεν οὔτε τὴν πόλιν τὴν ἑαυτῶν ἀδικουμένην, οὔτε τὴν χώραν πάσχουσαν κακῶς. λέγουσι δέ τινες, ὡς οὐ χρὴ ἐρᾶν κυνηγεσίων, ἵνα μὴ τῶν οἰκείων ἀμελῶσιν·

D οὐκ εἰδότες, ὅτι οἱ τὰς πόλεις καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντες, πάντες τῶν οἰκείων ἐπιμελέστεροί εἰσιν. εἰ οὖν οἱ φιλοκυνηγέται παρασκευάζουσιν αὐτοὺς τῇ πατρίδι χρησίμους εἶναι εἰς τὰ μέγιστα, οὐδ' ἂν τὰ ἴδια προοῖντο. σὺν γὰρ τῇ πόλει καὶ σώζεται καὶ ἀπόλλυται τὰ οἴκοι ἑκάστου· ὥστε πρὸς τοῖς αὐτῶν καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν οἱ τοιοῦτοι σώζουσι. πολλοὶ δὲ ὑπὸ φθόνου ἀλόγιστοι τῶν ταῦτα λεγόντων αἱροῦνται διὰ τὴν αὐτῶν κακίαν ἀπόλλυσθαι μᾶλλον, ἢ ἑτέρων ἀρετῇ

E σώζεσθαι. αἱ γὰρ ἡδοναὶ αἱ πολλαὶ καὶ κακαὶ, ὧν ἡττώμενοι ἢ λέγειν ἢ πράττειν ἐπαίρονται τὰ χείρω. εἶτα ἐκ μὲν τῶν ματαίων λόγων ἔχθρας ἀναιροῦνται, ἐκ δὲ τῶν κακῶν ἔργων νόσους, καὶ ζημίας, καὶ θανάτους, καὶ αὐτῶν, καὶ παίδων, καὶ φίλων, ἀναισθήτως μὲν τῶν κακῶν ἔχοντες,

τούτῳ

ſed

τῶν δ' ἡδονῶν πλέον τῶν ἄλλων αἰσθανόμενοι, οἷς τίς ἂν χρήσαιτο εἰς πόλεως σωτηρίαν; τούτων μέντοι τῶν κακῶν οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἀφέξεται, ἐρασθεὶς ὧν ἐγὼ παραινῶ. παίδευσις γὰρ καλὴ διδάσκει χρῆσθαι νόμοις, καὶ λέγειν περὶ τῶν δικαίων, καὶ ἀκούειν. οἱ μὲν οὖν * πάσχοντες αὑτοῖς ἐπὶ τὸ ἀεί τι μοχθεῖν τε καὶ διδάσκεσθαι, αὑτοῖς μὲν μαθήσεις καὶ μελέτας ἐπιπόνους ἔχουσι, σωτηρίαν δὲ ταῖς αὑτῶν πόλεσιν· οἱ δὲ μὴ θέλοντες διὰ τὸ ἐπίπονον διδάσκεσθαι, ἀλλὰ ἐν ἡδοναῖς ἀκαίροις διάγειν, φύσει οὗτοι κάκιστοι. οὔτε γὰρ νόμοις, οὔτε λόγοις ἀγαθοῖς πείθονται. οὐ γὰρ εὑρίσκουσι, διὰ τὸ μὴ πονεῖν, οἷον χρὴ τὸν ἀγαθὸν εἶναι. ὥστε οὔτε θεοσεβεῖς δύνανται εἶναι, οὔτε σοφοί. τῷ δὲ ἀπαιδεύτῳ χρώμενοι, πολλὰ ἐπιτιμῶσι τοῖς πεπαιδευμένοις. διὰ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἂν καλῶς ἔχοι· διὰ δὲ τῶν ἀμεινόνων ἅπασαι αἱ ὠφέλειαι τοῖς ἀνθρώποις εὕρηνται. ἀμείνους οὖν, οἱ θέλοντες πονεῖν. καὶ τοῦτο ἐπιδέδεικται μεγάλῳ παραδείγματι. τῶν γὰρ παλαιοτέρων οἱ παρὰ Χείρωνι, ὧν ἐπεμνήσθην, νέοι ὄντες ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν κυνηγεσίων, πολλὰ καὶ καλὰ ἔμαθον· ἐξ ὧν ἐγένετο αὐτοῖς μεγάλη ἀρετή, δι' ἣν καὶ νῦν θαυμάζονται· ἣν ὅτι μὲν ἐρῶσι πάντες εὔδηλον, ὅτι δὲ διὰ πόνων ἔστι τυχεῖν αὐτῆς, οἱ πολλοὶ ἀφίστανται. τὸ μὲν γὰρ κατεργάσασθαι αὐτὴν, ἄδηλον· οἱ δὲ πόνοι οἱ ἐν αὐτῇ ἐνόντες φανεροί. ἴσως μὲν οὖν εἰ ἦν τὸ σῶμα αὐτῆς δῆλον, ἧττον ἂν ἠμέλουν οἱ ἄνθρωποι ἀρετῆς, εἰδότες ὅτι ὥσπερ αὐτοῖς ἐκείνη ἐμφανής ἐστιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ὑπ' ἐκείνης ὁρῶνται. ἐπεὶ μὲν γάρ τις ὁρᾶται ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, ἅπας ἑαυτοῦ ἐστι βελτίων, καὶ οὔτε λέγει οὔτε ποιεῖ αἰσχρὰ, οὐδὲ κακὰ, ἵνα μὴ ὀφθῇ * ὑπ' ἐκείνων. ὑπὸ δὲ τῆς ἀρετῆς οὐκ οἰόμενοι ἐπισκοπεῖσθαι, πολλὰ κακὰ καὶ αἰσχρὰ ἐναντίον ποιοῦσιν, ὅτι αὐτὴν ἐκεῖνοι οὐχ ὁρῶσιν. ἡ δὲ πανταχοῦ πάρεστι, διὰ τὸ εἶναι ἀθάνατος, καὶ τιμᾷ τοὺς περὶ αὐτὴν ἀγαθούς, τοὺς δὲ κακοὺς ἀτιμάζει. εἰ οὖν εἰδεῖεν τοῦτο, ὅτι θεᾶται αὐτούς, ἵεντο ἂν ἐπὶ τοὺς πόνους, καὶ τὰς παιδεύσεις, αἷς ἁλίσκεται μόλις, καὶ κατεργάζοιντο ἂν αὐτήν. θαυμάζω δὲ τῶν σοφιστῶν καλουμένων, ὅτι φασὶ μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν,

περιέχοντες

ὑπ' ἐκείνου

A ſed eodem ad voluptates ceteris acriore præditi; quorū opera quis vti ad reipublicæ ſalutem velit? At his à vitiis nemo non abſtinebit, qui excitatus illorū ſtudio fuerit, quæ ipſe præcipio. Nam honeſta inſtitutio docet parere legibus, deque iis & loqui, & audire, quæ iuſta ſunt. Quapropter ij qui ſic ſe gerunt, vt ſemper aliquem obire laborem, & doceri velint, ſtudia quidem illi & exercitationes ſibi laborioſas ſectantur, ſed ciuitatibus ſuis ſalutares: qui vero laboris vitandi cauſſa doceri nolunt, B ſed vitam potius in voluptatibus immodicis exigendam ſtatuunt, ingeniis præditi ſunt improbiſſimis. Quippe nec legibus, nec admonitionibus rectis obtemperant. Dum enim laborem fugiunt, qualis eſſe vir fortis & egregius debeat, non inueniunt. Itaque nec religioſi eſſe poſſunt, nec ſapientes: quumque ſe gerant, vt rectæ inſtitutionis expertes, bene inſtitutos plerumque reprehendunt. Nequit ergo quidquam in ſtatu per hos eſſe proſpero, quum his meliorum opera mortalibus omnia commoda concilientur. Ideoque ſequi- C tur, eos eſſe meliores, qui labores ſuſcipere non recuſant. Exemplo id demonſtratum inſigni. Nam veteres illi apud Chironem, quorum mentionem feci, facto à venationibus ætate prima initio, multas & egregias artes didicerunt: ex quibus magnum virtutis fructum conſequuti ſunt, propter quam nunc quoque ſunt in admiratione. Atque hanc quidem ab omnibus amari, manifeſtum eſt; ſed quia labore comparatur, multi quaſi reſiliunt. Etenim D adipiſcendi eā ſpes dubia eſt, in adipiſcendo labores manifeſti ſunt. Quod ſi virtutis quaſi corpus quoddam conſpici poſſet, minus eam mortales fortaſſe negligerent: quando perinde ſcirent ab ea ſe cerni, atque ipſa eorum oculis eſſet expoſita. Quilibet enim, quum ab amato conſpicitur, ſeipſo melior exiſtit: & à dictis ac factis turpibus & improbis abſtinet, ne ab illo talia conſpiciantur. Quum autem à virtute ſe non putent adſpici, multa palam & improba & fœda perpetrant; idque propterea, E quod ne ipſi quidem eam cernant. Illa vero, quum immortalis ſit, vbique adeſt: & recte ſe in eam gerentes, honore adficit; improbos infamia notat. Itaque ſi conſpici ſe ab ea ſcirent, ad labores & diſciplinas accederent, quibus capitur, licet ægre; ſuamque in poteſtatem illam redigerent. Mirū hoc vero mihi de illis hominibus videtur, qui ſapientiæ profeſſores adpellātur, quod

eorum plerique ſe iuuenibus ad virtutem duces eſſe dicant, quum potius eis ad contraria ſe duces præbeant. Quippe neminem adhuc vidimus, quem illi modo ſapientiæ profeſſores egregium virum effecerint; neq; ſcripta proferunt, quibus homines effici meliores poſſint: ſed multa de rebus vanis ab eis perſcripta ſunt, ex quibus voluptates quidem inânes iuuentus, at fructum virtutis nullũ percipit. Eadem & remorantur ac detinent illos qui fruſtra doctrinam ex eis aliquam ſibi pollicẽtur; & ab aliis vtilibus auocant, illorumq; loco vitioſa tradunt. Quamobrem eos ob illa quæ grauiora ſunt, grauius reprehendo: in ſcriptis vero, quod verba quidem exquiſita ſint, rectæ vero ſententiæ, quibus iuniores ad virtutem inſtituerentur, nuſquam adpareăt. Equidem licet rerum imperitus, ſcio tamen optimum eſſe, ab ipſa natura id quod bonũ eſt, doceri proximũ, ab iis potius qui vere boni alicuius ſcientiam nancti ſunt, quam ab aliis qui fallendi artificium tenent. Itaque verbis forſitan non eleganter vtor, quod hæc non adfecto; ſed ea, quibus ad virtutem præclare inſtitutis opus eſt, à me recte cognita proferre cupio. Nam verba quidem vt parum ad inſtitutionem conferunt; ita ſententiæ ſunt vtiles, ſi doctrinam egregiam contineant. Vituperant autem & alij plerique profeſſores iſtos ſapientiæ ſæculi noſtri, non ſapientiæ ſtudioſos; quod in verbis, non animorum ſenſibus, ſapientiæ ſuæ acumen oſtẽtent. Nec me latet, quod præſtaret, hæc à me ſcripta non eſſe. Nam facile ipſis erit, aliquid cito, licet non recte, reprehendere. Scripta tamen ita ſunt, vt recte ſe habeant; nec oſtentatores ſapientiæ, ſed reabſe ſapientes ac bonos efficiant. Neque enim hæc videri malo, quam eſſe vtilia; vt numquam refutari poſſint. At illi ſapientiæ profeſſores ad fallendum & proferunt & ſcribunt ſua, lucri ſui cauſſa nec quidquam vlli hominum proſunt. Quippe nullus eorum nec fuit, nec eſt ſapiens; ſed vnicuique ſufficit habere nomen profeſſoris ſapiẽtiæ, quod apud recte ſentientes ignominioſum eſt. Quapropter horum ſapientiæ profeſſorum præcepta cauenda moneo, ſapiẽtiæ vero ſtudioſorum inuenta cogitataque nequaquam reiiciẽda. Nam vt illi ſapientiæ profeſſores aucupãtur eos qui diuites ſunt, & iuuenes: ita communes ſunt & amici omnibus, hi ſapientiæ ſtudioſi. Fortunas hominum iidem vt in pretio non habent, ita nec ignominioſas ducunt. Non illos item moneo tibi æmulandos, qui ad captandas conditiones meliores temere ſe-

A οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ' ἐπὶ τοὐναντίον. οὔτε γὰρ ἄνδρα που ἑωράκαμεν, ὅντιν' οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν, οὔτε γράμματα παρέχονται, ἐξ ὧν χρὴ ἀγαθοὺς γίγνεσθαι· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται, ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ * κεναὶ, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι· διατρίβειν δ' ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλπίσασί τι ἐξ αὐτῶν μαθήσεσθαι μάτην, καὶ ἑτέρων κωλύει χρησίμων, καὶ διδάσκει κακά. μέμφομαι οὖν αὐτοῖς τὰ μὲν μεγάλα, μειζόνως· περὶ δὲ ὧν γράφουσιν, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται, γνῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ. ἐγὼ δὲ ἰδιώτης μὲν εἰμι, οἶδα δὲ, ὅτι κράτιστον μὲν ἐστι παρὰ τῆς αὐτῆς φύσεως * τὸν ἀγαθὸν διδάσκεσθαι· δεύτερον δὲ, παρὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθόν τι ἐπισταμένων, μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἐχόντων. ἴσως οὖν τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐ σεσοφισμένως λέγω· (οὐδὲ γὰρ ζητῶ τοῦτο) C ὧν δὲ δέονται εἰς ἀρετὴν οἱ καλῶς πεπαιδευμένοι, ὀρθῶς ἐγνωσμένα ζητῶ λέγειν. ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειαν, γνῶμαι δὲ, εἰ καλῶς ἔχοιεν. ψέγουσι δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοὺς νῦν σοφιστὰς, καὶ οὐ τοὺς φιλοσόφους, ὅτι ἐν τοῖς ὀνόμασι σοφίζονται, καὶ οὐκ ἐν τοῖς νοήμασιν. οὐ λανθάνει δέ με, ὅτι * καλῶς καὶ ἑξῆς γεγράφθαι. ῥᾴδιον γὰρ ἔσται αὐτοῖς * ταχὺ μὴ ὀρθῶς μέμψασθαι. καίτοι γέγραπταί γε οὕτως, ἵνα ὀρθῶς ἔχῃ, καὶ μὴ σοφιστικοὺς D ποιῇ, ἀλλὰ σοφοὺς, καὶ ἀγαθούς. οὐ γὰρ δοκεῖν αὐτὰ βούλομαι μᾶλλον, ἢ εἶναι χρήσιμα, ἵνα ἀνεξέλεγκτα ᾖ εἰς ἀεί. οἱ σοφισταὶ δ' ἐπὶ τῷ ἐξαπατᾶν λέγουσι καὶ γράφουσιν, ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κέρδει, καὶ οὐδένα οὐδὲν ὠφελοῦσιν. οὐδὲ γὰρ σοφὸς αὐτῶν ἐγένετο οὐδεὶς, οὐδ' ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ἀρκεῖ ἑκάστῳ σοφιστὴν κληθῆναι, ὅ ἐστιν ὄνειδος παρά γε * εὖ φρονοῦσι. τὰ μὲν οὖν τῶν σοφιστῶν παραγγέλματα παραινῶ φυλάττεσθαι, τὰ δὲ τῶν φιλοσόφων ἐνθυμήματα μὴ ἀτιμάζειν. E οἱ μὲν γὰρ σοφισταὶ πλουσίους καὶ νέους θηρῶνται, οἱ δὲ φιλόσοφοι πᾶσι κοινοὶ καὶ φίλοι. τύχας δὲ ἀνδρῶν οὔτε τιμῶσιν, οὔτε ἀτιμάζουσι. μὴ ζηλοῦν δὲ μηδὲ τοὺς ἐπὶ τὰς πλεονεξίας εἰκῇ ἰόν-

Margin notes: κεναί. — τὸ ἀγαθὸν — καλῶς πεδεῖξαι, μὴ γεγράφθαι. — * ταχύ τι — τοῖς εὖ

τάς, μήτ' ἐπὶ τὰς ἰδίας, μήτ' ἐπὶ τὰς δημοσίας ἐνθυμηθέντα, ὅτι οἱ μὲν * ἄριστοι αὐτῶν γιγνώσκονται μὲν ἐπὶ τὰ βελτίω, ἐπίπονοί τ' εἰσίν, οἱ δὲ κακοὶ πάσχουσί τε κακῶς, καὶ γιγνώσκονται ἐπὶ τὰ χείρω. τάς τε γὰρ τῶν ἰδιωτῶν οὐσίας ἀφαιρούμενοι, καὶ τὰς τῆς πόλεως, εἰς τὰς κοινὰς σωτηρίας ἀνωφελέστεροί εἰσι τῶν ἰδιωτῶν· τά τε σώματα πρὸς τὸν πόλεμον κάκιστα καὶ αἴσχιστα ἔχουσι, πονεῖν οὐ δυνάμενοι. οἱ δὲ κυνηγέται εἰς τὸ κοινὸν τοῖς πολίταις καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ κτήματα καλῶς ἔχοντα παρέχουσιν. ἔρχονται δὲ, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ θηρία, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς φίλους .... ἰόντες, δύσκλειαν ἔχουσι παρὰ πᾶσιν· οἱ δὲ κυνηγέται, ἐπὶ τὰ θηρία ἰόντες, εὔκλειαν. ἑλόντες μὲν γὰρ, πολέμια νικῶσι· μὴ ἑλόντες δὲ, πρῶτον μὲν, ὅτι πάσης τῆς πόλεως ἐχθροῖς ἐπιχειροῦσιν, ἔπαινον ἔχουσιν· ἔπειτα, ὅτι οὔτ' ἐπ' ἀνδρὸς βλάβῃ, οὔτε φιλοκερδείᾳ ἔρχονται. ἔπειτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπιχειρήματος βελτίους γίγνονται πρὸς πολλὰ, καὶ σοφώτεροι, δι' ὃ διδάξομεν. εἰ γὰρ μὴ πόνοις, καὶ ἐνθυμήμασι, καὶ ἐπιμελείαις πολλαῖς ὑπερβάλοιντο, οὐκ ἂν ἕλοιεν ἄγρας. τὰ γὰρ ἀντίπαλα αὐτῶν, ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγωνιζόμενα, καὶ ἐν τῇ αὑτῶν οἰκήσει, ἐν ἰσχύϊ πολλῇ ἐστιν. ὥστε τῷ κυνηγέτῃ μάτην οἱ πόνοι γίγνονται, ἐὰν μὴ μείζονι φιλοπονίᾳ καὶ πολλῇ συνέσει κρατήσῃ αὐτῶν. οἱ μὲν οὖν κατὰ πόλιν βουλόμενοι πλεονεκτεῖν, μελετῶσι νικᾶν φίλους· οἱ δὲ κυνηγέται, κοινοὺς ἐχθρούς. καὶ τοὺς μὲν ἡ μελέτη αὕτη ποιεῖ πρὸς τοὺς ἄλλους πολεμίους ἀμείνους, τοὺς δὲ, πολὺ χείρους. καὶ τοῖς μὲν ἡ ἄγρα μετὰ σωφροσύνης, τοῖς δὲ μετ' αἰσχροῦ θράσους. κακοηθείας δὲ καὶ αἰσχροκερδείας οἱ μὲν δύνανται καταφρονεῖν, οἱ δὲ οὐ δύνανται. φωνὴν δὲ οἱ μὲν εὐεπῆ ἱᾶσιν, οἱ δ' αἰσχράν. πρὸς δὲ τὰ θεῖα τοῖς μὲν οὐδὲν ἐμποδὼν ἀσεβεῖν, οἱ δ' εὐσεβέστατοι. λόγοι γὰρ παλαιοὶ κατέχουσιν, ὡς καὶ θεοὶ τούτῳ τῷ ἔργῳ χαίρουσι καὶ πράττοντες καὶ ὁρῶντες· ὥστε ὑπάρχειν ἐνθυμουμένους τούτων, θεοφιλεῖς τε εἶναι, καὶ * εὐσεβεῖς εἰς τοὺς νέους, τοὺς ποιοῦντας ἃ ἐγὼ παραινῶ, οἰομένους ὑπὸ θεῶν του ὁρᾶσθαι ταῦτα. οὗτοι δ' ἂν εἶεν καὶ δοκοῖεν ἀγαθοὶ, καὶ πάσῃ τῇ ἑαυτῶν πόλει, καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν πολιτῶν καὶ φίλων. οὐ μόνον δὲ ὅσοι ἄνδρες κυνηγεσίων ἠράσθησαν, ἐγένοντο ἀγαθοὶ, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες αἷς ἔδωκεν ἡ θεὸς ταῦτα, Ἄρτεμις, Ἀταλάντη, καὶ Πρόκρις, καὶ εἴ τις ἄλλη.

ἄριστοι ἀνδρῶν

οἱ δ' ἐπὶ τοὺς φίλους. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς φίλους ἰόντες,

εὐσεβεῖς τοὺς νέους,

runtur, ſiue priuatis in rebus, ſeu publicis: & hac quidem in conſideratione, quod optimi viri noti ſint ex ſtudiis rerum bonarum, tamquam laborioſi; quum improbi turpiter in ærumnas incidant, & flagitioſis è rebus clari ſint. Quippe quum & priuatis auferant bona ſua, & rempublicam expilent, minus ad ſalutem communem vtilitatis adferunt, quam homines imperiti; & habent corpora bello ineptiſſima, fœdeque conſtituta, quum laboribus ferendis impares ſint. At venatores & corpora & bona ſua ciuibus bene comparata in medium exhibent. Et hi quidem feras inuadunt, illi amicos. Qui amicos adgrediuntur, apud omnes infames ſunt: venatores, dum feras adoriuntur, laudem inueniunt. Nam ſi feras ceperint venatores, belluas hoſtiles vincunt; ſin minus, laudantur tamen: primum, quia ciuitatis totius inimicos adgrediuntur: deinde, quod nec vllius hominis damno, nec lucri cupiditate id faciant. Ex hoc ipſo denique conatu ad pleraque meliores & peritiores euadunt ea ratione quam oſtendemus. Quippe niſi laboribus, & cogitationum inuentis, & magna diligentia longe præſtarent, prædas nullas caperent: quum hoſtes eorum pro vita dimicantes, & in ſuo ipſorum domicilio, magnum robur habeant. Itaque venator fruſtra laboraret, niſi feras induſtria maiori, ac prudentia copioſa ſuperaret. Ergo quotquot in ciuitate meliori eſſe ſupra ceteros conditione volunt, amicos vincere contendunt: venatores autem, communes inimicos. Et hos quidem hæc exercitatio præſtantiores facit aduerſus alios hoſtes, illos multo deteriores: & ſua vtriſque venatio, his cum prudentia, illis cum turpi audacia coniuncta. Malitiam & quæſtum hi contemnere poſſunt, illi non poſſunt: vocem hi bona proferentem emittunt, illi turpem. Aduerſus ipſum numen nihil illos ab impietate deterret, at hi religioſiſſimi ſunt. Perhibetur enim antiquo mortalium ſermone, deos etiam hoc opere tum faciundo tum ſpectando voluptatem percipere. Quo fit, vt iuuenes hæc ad animos reuocantes, quæ ipſe moneo, ſi ea faciant, religioſi ſint & pij, quum hæc ab aliquo numine ſpectari arbitretur: iidemque in parentes, in patriam vniuerſam, in vnumquemq; ciuium, in amicos egregie ſe gerent. Neque viri dumtaxat, quotquot venationum fuere ſtudioſi, laudem præclaram adepti ſunt; ſed etiam feminæ, quibus hæc Diana largita eſt, vt Atalanta, Procris, & ſi qua præter has alia fuit.

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΡΟΣ Αἰσχίνην ἐπιστολῆς.

E XENOPHONTIS AD ÆSCHINEM EPISTOLA.

POSTEAQVAM me cõueniſſet Hermogenes, cum alia quædam narrauit, tum me de te interrogante, quodnam philoſophiæ ſtudium ſequereris: idem, reſpondit, quod Socrates. Ego vero, etiam quum Athenis ageres, propter hunc animum te admiratus ſum. Quemadmodum igitur admirari te cœpi, ſic nunc quoque præ quouis alio philoſophiæ ſtudioſo animi tui conſtantiam demiror. Maximum enim, vt mihi videtur, argumentum eſt virtutis tuæ; quod is vir te ceperit, ſi modo vitam Socratis mortalem aliquis dicendam putat. Ceterũ numina ſupra nos eſſe, cuiuis conſtat. Satis quidem eſt, ea maiorem ob poteſtatem venerari. Quales autem & qui ſint dij, nec inueniri facile poteſt, nec inquiri fas eſt. Quippe ſeruorum etiam nõ intereſt ſcire naturam aut facta dominorum ſuorum; vt quibus nihil præterea conueniat, quam inſeruire. Quodque maximum eſt, quanto maiorem admirationem merentur, qui res humanas tractant, tanto plus hoc iis adfert oneris ac moleſtiæ, qui gloriam de multis intempeſtiuis ac vanis rebus adfectant. Nam quando audiuit quiſquam, ô Æſchines, Socratem de rebus cæleſtibus differentem, vel ad lineas ac figuras emendandæ vitæ gratia diſcendas hortantem? Muſicam enim ſcimus ipſum intellexiſſe non vltra iudicium aurium. Quin ſemper aliquid egregij ſuis dicere non deſinebat, quid eſſet fortitudo, quid iuſtitia, quid virtutes ceteræ. Vocabat autem hæc bona humana, cetera vero vel homines adſequi non poſſe, vel fabulis eſſe cognata dicebat, qualia ſupercilioſi ſapientiæ profeſſores ridicula commemorarent. Neque vero verbis * hæc ita tradebat, vt factis eadem non præſtaret. Verum ad te illa non ignorantem perſcribi, quæ à Socrate geſta ſunt, quamquam ingratum futurum non ſit; tamen & prolixum fuerit, & alibi à nobis eſt præſtitum. Deſinant igitur conuicti, vel ad id accedant, quod probabile eſt, quibus Socrates non placuit; quum ei viuo ſapiẽtiæ teſtimonium Deus exhibuerit, interfectores vero eius pœnitentię ſuæ purgationem nõ inuenerint. Illi * vero egregij viri, Ægypti & prodigioſæ Pythagoræ ſapientiæ amore capti ſunt, quorum ſuperuacaneum & inconſtans erga Socratem ſtudium * tyrannidis amor redarguit, & Sicula ventris immoderati menſa frugalitati victus antepoſita.

** Lectio marginis.*
** Hæc in Platonem dicuntur.*
** Nã Plato ad Dionyſiũ tyrãnum in Siciliã profectus fuit.*

A Συντυχὼν μοι Ἑρμογένης τά τε ἄλλα διεξῄει, καὶ περὶ σοῦ δὲ πυθομένου, ἥν τινα ἔχοις φιλοσοφίας ἐπιμέλειαν, ἀπεκρίνατο, τὴν αὐτὴν Σωκράτει. ἐγὼ δὲ καὶ ἡνίκα Ἀθήνησι διέτριβες, τῆς γνώμης σε ἠγάσθην. ὥσπερ οὖν ἠρξάμην σε θαυμάζων, οὕτω καὶ νῦν, παρ' ὀντινοῦν τῶν σοφίαν ἀσπαζομένων, τεθαύμακα τὸ ἀμετάκλαστόν σου τῆς γνώμης. μέγιστον γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, τεκμήριον ἀρετῆς, ἀλόντος ὑπὸ τἀνδρὸς ἐκείνου, εἴπερ θνητὸν καλεῖν τὸν Σωκράτους * ἡγοῖτο βίον. ὅτι B μὲν γὰρ τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, παντί τῳ δῆλον. ἀπόχρη δὲ * τοὺς κρείττονας τῆς δυνάμεως αὐτοῖς σέβειν. οἵτινες δέ εἰσιν, οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον, οὔτε ζητεῖν θεμιτόν. οὐδὲ γὰρ δεσποτῶν φύσιν ἢ πρᾶξιν * δούλοις δεῖ εἰδέναι, οἷς οὐδὲν πλέον ὑπηρεσίας προσήκει. καὶ τὸ μέγιστον, ὅσῳ χρὴ ἀγασθῆναι τοὺς τὰ ἀνθρώπινα διαπονουμένους, * τοσῷδε τῆς δόξης ἐκ πολλῶν ἀκαίρων καὶ κενῶν γλιχομένοις ἄχθος φέρει. πότε γὰρ, ὦ Αἰσχίνη, Σωκράτους ἤκουσέ τις οὐρανίων πέρι λέγοντος, ἢ γραμμὰς εἰς ἐπανόρθωσιν C παραινοῦντος μανθάνειν; μουσικὴν μὲν γὰρ ἴσμεν αὐτὸν μέχρι ἀκοῶν συνιέντα. διετέλει δὲ ἑκάστοτε αὐτοῖς λέγων τί καλὸν, καὶ τί ἀνδρία τε, καὶ δικαιοσύνη, καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί. ἀνθρώπινα * γὰρ αὐτὰ ἀγαθὰ ἐκάλει. τὰ δ' ἄλλα ἢ * ἀδύνατον ἀνθρώποις ἀλίσκεσθαι ἔφασκεν, ἢ μύθων εἶναι συγγενῆ, μετ' ὀφρύος σοφιστῶν παίγνια διεξιόντων. καὶ οὐκ ἔλεγε μὲν ταῦτα, * οὐχὶ δὲ ἔπραττε. γράφειν δὲ τὰ πραχθέντα εἰδότι σοὶ, χαίρειν οὐκ D ἀηδὲς ἐσόμενον, χρόνον ἔχει, διέγραψά τε ἄλλοθι. παυσάσθωσαν οὖν ἐλεγχόμενοι, ἢ πρὸς τὸ εἰκὸς ἴτωσαν, οἷς ὁ Σωκράτης οὐκ * ἤρεσεν, ὧ ζῶντι μὲν ὁ θεὸς σοφίαν ἐμαρτύρησεν, οἱ δὲ κτείναντες τῆς μεταμελείας ἀποκάθαρσιν οὐχ εὗρον. τὸ δὲ καλὸν ἄρα, * Αἰγύπτου ἠράσθησαν, καὶ τῆς Πυθαγόρου τερατώδους σοφίας, ὧν τὸ περιττὸν καὶ μὴ μόνιμον ἐπὶ * Σωκράτην ἤλεγξεν ἔρως τυραννίδος, καὶ ἀντὶ διαίτης λιτῆς, Σικελιώτης γαστρὸς ἀμέτρου τράπεζα.

Stob. Ser. de diis, & Euſeb. Euang. prepa. lib. 14 p. 434. 435.

ἡγεῖταί τις βίον.
τὸ κρεῖττον τῆς δυνάμεως αὐτῶ
* δούλοις εἰδέναι πλέον ὑπηρ.
* πόσον τόδε τῆς
γραῦ
ἀδύνατα
οὐκ ᾔδη δὲ πραχθῆναι
ἤρεσκεν,
αἰγύπτου γὰρ ἠράσθησαν,
* Σωκράτη

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ πρὸς Κρίτωνα ἐπιστολῆς.

EX EPISTOLA XENOPHONTIS AD CRITONEM.

Stob. Ser. ὁποίους τινὰς χρὴ εἶναι πατέρας πρὸς τέκνα.

Εὖ γὰρ ἴσθι Σωκράτην πρὸς ἡμᾶς πολλάκις εἰπόντα, ὅτι οἱ τῶν υἱέων ἵνα πολλὴν μὲν ἔχωσιν οὐσίαν φροντίζοντες, ἵνα δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ γένωνται ἀμελοῦντες, ἴσον πεπόνθασι τοῖς ἱπποτρόφοισι, καὶ τὰ μὲν πολεμικὰ οὐ διδάσκουσι, τροφὴν δὲ παμπόλλην παρεχομένοις. οὕτω γὰρ πιοτέροις μὲν τοῖς ἵπποις χρήσονται, ἀπειροτέροις δὲ ὧν χρή. εἶναι γὰρ ἵππου ἀρετὴν, οὐ τὴν εὐσαρκίαν, τὴν δὲ κατὰ πόλεμον εὐτολμίαν καὶ ἐμπειρίαν. τὰ αὐτὰ δὴ οὕτω ἐξαμαρτάνειν φησὶ καὶ τοὺς γῆν πολλὴν κτωμένους τοῖς υἱέσιν, αὐτῶν δὲ μὴ ἐπιμελουμένους. ἃ γὰρ κεκτήσονται, πολλοῦ ἄξια νομισθήσονται. αὐτοὶ δὲ ὀλίγου. προσήκει δὲ τὸ φυλάττον τοῦ κληθέντος ἀξιοτιμότερον εἶναι. καὶ τοίνυν ὁ τὸν ἑαυτοῦ παῖδα πολλοῦ ἄξιον ἀποδείξας, κἂν ὀλίγα καταλίπῃ, πολλὰ ἔδωκε. γνώμη γὰρ ἡ πλείω ἢ ἐλάττω γίνεται, ἀγαθῇ μὲν ἔμμεστα, ἐκμελεῖ δὲ καὶ ἀπαιδεύτῳ, ὀλίγα. σὺ δὲ οὐδὲν πλείω τῶν ἀναγκαίων παρέχεις, ἃ τοῖς μὲν διὰ παιδεύσεως ἰοῦσιν ἀναγκαῖά τε καὶ πλούσια νομίζεται. τοῖς δ' ἀμαθέσι τὸ μὲν ἀλγεινὸν τῆς σαρκὸς ἐκλύει, τὴν δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος δυσελπιστίαν οὐ μειοῖ.

A Scias frequenter ad nos dixiſſe Socratem, quod illi, qui liberis ſuis de multis facultatibus proſpiciunt, vt autem boni ac egregij euadant, negligunt; ſimile quid agant equos alentibus, qui bellicos ad vſus eos non inſtituunt, & multum pabuli exhibent. Sic enim equos habituri ſunt pinguiores, ſed eorũ, quæ præſtare oportebat, imperitos. Nam equi virtutem ac laudem non in corpulentia, ſed audacia peritiaque bellici vſus, ſitam eſſe. Eodem modo & illos peccare, qui filiis multos agros comparant, ipſoſmet vero negligunt. B Nam prædia magni pretij æſtimationem habebunt, ipſi viles erunt: quum oporteat è contrario cuſtodientem re poſſeſſa lõge maioris eſſe dignitatis ac pretij. Quamobrem ſiquis filium ſuum magni pretij hominem effecerit, quamuis paucas opes ei relinquat, multa tamen largitus eſt. Animus enim facit, vt res vel multæ vel paucæ adpareãt, quippe animo bono, quidquid poſſidet, moderatum eſt: rudi autem & recte non inſtituto, exiguum. Tu vero non plura, quam neceſſitas poſtulat, das filiis tuis; quæ ſane recta inſtitutione vtentes, vt neceſſaria, C ſic ſatis eſſe ſibi copioſa exiſtimant: imperitis vero præſentem quidem corporis moleſtiam remittunt, at futuri temporis exſpectationem metu plenam non imminuunt.

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ πρὸς Σώτειραν ἐπιστολῆς.

EX EPISTOLA XENOPHONTIS AD SOTIRAM.

Stob. Ser. σύγκρισις ζωῆς καὶ θανάτου. * πάντων, τὸ ἀνισάριθμον τῶν ἐτῶν φέρων τῷ μὴ ὁμοίῳ * τῇ τε ἰσχύϊ ἢ ἀρρωστίᾳ ἐστὶν ἢ

Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὦ Σώτειρα, οὔτε ὁ θάνατος αἰσχρὸν, οὔτε τι καλὸν εἶναι· ὅρος δὲ ζωῆς, οὐχ ἑξῆς* πάντων, ἀνισάριθμον ἐτῶν φέρων τὸ μὴ ὅμοιον τῆς γενέσεως,* τῇ ἰσχύϊ ἢ ἀρρωστίᾳ· τὴν δὲ πρόφασιν ποτὲ μὲν αἰσχρὰν οὖσαν, ἐφέλκεται τὸν θάνατον,* ὅπου δὲ καλὴν καὶ πρεπώδη.

Mihi vero mors ipſa nec turpe quiddam, nec honeſtum eſſe videtur: ſed tantum eſſe vitæ terminus, non idem omnium, inæqualitatem annorum ferens ex diſſimilitudine ipſius ortus, & pro ratione roboris aut infirmitatis: occaſionem vero nonnumquam turpem, interdum pulchram ac decoram, homini mortem adtrahere.

A

Ex eadem Epiſtola.

Ne quidem mortis cauſſa tantum luctum excogitare conuenit, quum ſcias, initium viæ mortalium exiſtimari debere natiuitatem; finem vero, mortem. Eſt autem mortuus, quod cuiuis etiam inuito contingit: pręclare vero mortuum eſſe hominis voluntarij, & vt conuenit inſtituti, opus eſt. Beatus eſt igitur * Gryllus, & quicumque non longiſſimam, ſed cum virtute coniunctam vitam eligit: etſi breue tempus ætatis Deus ei concesserit.

** Is Xenophõti fuit filius, cæſus in prælio ad Mãtineam.*

ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς.

Ἀλλ' οὔτε ἐπὶ θανάτῳ προσήκει τοσοῦτον πένθος αἱρέεσθαι· ἐπισταμένῳ, ὅτι ὁδοῦ ἀνθρωπίνης χρὴ νομίζειν ἀρχὴν μὲν γένεσιν, τέλος δὲ θάνατον. ἀπέθανε δὲ, ὅπερ ἂν καὶ ὁ μὴ θέλων ἔπαθε· τὸ δὲ καλῶς, ἑκόντος τε ἔργον, καὶ ἃ χρὴ παιδευθέντος. μακάριος οὖν δὴ Γρύλλος, καὶ ὅστις οὐ τὸν μήκιστον ἐλόμενος τοῦ βίου, τὸν δὲ μετ' ἀρετῆς, καὶ εἰ βραχὺν οἱ ἔδωκεν αἰῶνα ὁ Θεός. *Stob. ser. παρηγορικά.*

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟ-κλέα ἐπιστολῆς, ἣν περ οἱ ἄλλοι τῷ Ξενοφάνει ἀνατιθέασι.

EX EPISTOLA XENOPHONTIS AD LAMPROCLEM, QVAM ALII Xenophani adſcribunt.

PRIMVM Socratis admirabilẽ doctrinam adprobare debes, qui diuitias ex vſu metiri iubebat. Non enim immenſas poſſeſſiones, diuitias vocabat; ſed tantum quantum requiritur ad vſum decentem. Monebat autem, ne in his iudicio falleremur. Illos enim, quos diximus, reuera diuites; reliquos, pauperes adpellabat: & incurabili paupertate laborare dicebat: quod animi eſſet imbecillitas, non poſſeſſionis.

B

ΠΡΩΤΟΝ γὰρ ἂν δέξαιο Σωκράτους ὑπερφυὲς δίδαγμα, πλοῦτον μετρεῖν χρήσει. οὐ γὰρ ἔφη Σωκράτης εἶναι τὴν ὑπέρμετρον κτῆσιν, πλοῦτον· τὸ δὲ, ὅσοις προσήκει χρῆσθαι· ἔπειτα δὲ, τούτων μὴ διαμαρτάνειν. τῷ γὰρ ὄντι τούτους [κεκλῆσθαι] εὐπόρους, τοὺς δὲ ἄλλους πένητας ἀπεκάλει, καὶ ἀνίατον αὐτοῖς ἔφασκε πενίαν πένεσθαι. ψυχῆς γὰρ εἶναι τὸ ἀρρώστημα, οὐ κτήσεως. *Stob. ser. περὶ σωφροσύνης.*

FINIS.

ΤΕΛΟΣ.

ADPEN-

ADPENDIX NOVA LEVN CLAVIANAE XENOPHONTIS OPERVM EDITIONIS POSTREMÆ.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΛΕΥΝΚΛΑΒΙΟΥ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ, ΔΙΑΣΑΦΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ἱστοριῶν, καὶ τοῦ βίου.

A

ΚΥΡΟΣ Καμβύσου, Περσῶν βασιλέως, υἱὸς ἐγένετο.

B

Ἀσσυρίων βασιλέα μάχῃ Κῦρος ἐν τῇ Ἀσσυρίδι, δὶς ἐνίκησε. Κύρου παιδείας ἐν τῷ γʹ καὶ δʹ.

Τῷ αὐτῷ Κροίσου στρατηγοῦντος, τὸ τρίτον μαχόμενος περὶ τὸ Θιμβραῖον, ἢ Θύμβριον, πρὸς τῇ Κιλικίᾳ, νίκης ἔτυχε. Κύρου παιδείας ἐν τῷ ζʹ.

Κροῖσον, καὶ Σάρδεις εἷλε, μετὰ τῆς Λυδίας.

C

Καρίαν, καὶ Φρυγίαν, καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας, καὶ Καππαδόκας, καὶ Ἀραβίους κατεστρέψατο.

Τὴν Βαβυλῶνα πολιορκήσας εἷλε, τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων ἐν τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως χειρωθέντος καὶ σφαγέντος. Τῷ αὐτῷ ζʹ βιβλίῳ.

Κῦρος ἐβασίλευσε Περσῶν ἐνιαυτοὺς κθʹ.

Τῆς Ἀσίας ἁπάσης, μετὰ τὴν τῆς Βαβυλῶνος ἅλωσιν, ἐμονάρχησεν ἔτη ηʹ.

Καμβύσην καὶ Ταναοξάρην, ἢ Ταναοξάρκην, κατὰ τὸν Κτησίαν, υἱοὺς κατέλιπε. Κύρου παιδείας τῷ ηʹ.

LEVNCLAVII CHRONOLOGIA BREVIS, AD DECLARANDAS XENOPHONTIS HISTORIAS, & Eiuſdem vitam.

CYRVS *Cambyſe, Perſarum rege, natus fuit.*

Aſſyriorum regem Cyrus in Aſſyria bis prœlio ſuperauit. Libro de inſtitut. Cyri III. *&* IIII.

Cum eodem, Crœſo copias aduerſas ducente, tertium prœlio congreſſus ad Thimbraïum ſiue Thymbrium, iuxta Ciliciam, victoria potitus eſt. Libro de inſtit. Cyri VII.

Crœſum & Sardes cepit, vnà cum Lydia.

Cariam, & Phrygiam, & Græcos Aſiam incolentes, & Cappadocas, & Arabes in poteſtatem redegit.

Babylonem obſeſſam cepit, Aſſyriorum rege, dum vrbs caperetur, in poteſtatem redacto, & interfecto. Eodem libro VII.

Cyrus Perſarum rex fuit annis XXVIIII.

Solus Aſiæ totius imperium, poſt captam Babylonem, obtinuit annis VIII.

Cambyſem & Tanaoxarem, vel Tanaoxarcem, ſecundùm Cteſiam, filios reliquit. De inſtitutione Cyri libro VIII.

Cambyſes, filius Cyri, natu maior, regnauit annos VII.

Hyſtaſpi Cyrus, expeditionum ſocio, Gobryæ principis Aſſyrij filiam vxorem dedit. Libro de inſtit. Cyri VIII.

Darius, Hyſtaſpis filius, poſt Cambyſem regno Perſarum potitus, regnauit annos XXXVI.

Xerxes, Darij filius, regno præfuit annis XXI.

Artaxerxes, cognomine Longimanus, Xerxis filius, regnauit annos XLIIII.

Anno XXXVII *regni Artaxerxis Longimani, habuit initium id bellum inter Athenienſes & Lacedæmonios, quod Peloponeſiacum dicitur, à Thucydide litteris proditum.*

Anno primo belli huius, Æneſias Ephori officio Spartæ functus fuit, vt ſcripſit Xenophon, quo munus Ephori gerente bellum cœpit: & Archidamus rex Lacedæmoniorũ irruptione cum copiis in Atticam facta, totam depopulatus eſt: Thucydides libro hiſtoriæ II.

Anno II *Braſidas Ephori munus geſſit.*

Anno III *belli, & regni Artaxerxis Longimani quadrageſimo, Iſanor fuit Ephorus: quo magiſtratum gerente, Archidamus expeditionẽ ſuſcepit aduerſus Platæam, & eam obſedit.*

Anno IIII, *Soſtratidas Ephorus factus eſt, quo tempore bellum de Lesbo gerebatur.*

Anno V *quum Exarchus eſſet Ephorus, dedita Lacedæmoniis Platæa, de fundamentis ad ſolum vſque fuit euerſa. Thucydides libro* III.

Anno VI *erat Ephorus Ageſiſtratus.*

Anno VII, *Angenida Ephoro, rex Perſarum Artaxerxes Longimanus diem obiit, regni anno quadrageſimo quarto. Thucydides libro* IIII.

Anno VIII, *munus Ephori gerente Onomacle, regnare cœpit Darius, cognomento Nothus, rex Perſarum.*

Anno IX. *Zeuxippus Ephorus.*

Anno X. *Pityas Ephori munus geſſit.*

Anno XI. *Pliſtolas Ephorus.*

Anno XII. *Clinomachus Ephorus, quo magiſtratum gerente, belli ſocietas inter Athenienſes & Argiuos inita fuit.*

Anno XIII. *Ilarchus Ephorus.*

A Καμβύσης, υἱὸς Κύρου, ὁ πρεσβύτερος, ἐβασίλευσεν ἔτη ζ'.

Ὑστάσπῃ τῷ ξυστρατευσαμένῳ Κῦρος τὴν Γωβρύου, τοῦ Ἀσσυρίου δυνάστου, θυγατέρα ἐμνηστεύσατο. Κύρου παιδείας τῷ η'.

Δαρεῖος Ὑστάσπου υἱὸς, μετὰ Καμβύσην βασιλεὺς Περσῶν γενόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη λϛ'.

Ξέρξης Δαρείου υἱὸς, ἐβασίλευσεν ἔτη κα'.

Ἀρταξέρξης ἐπικληθεὶς Μακρόχειρ, Ξέρξου υἱὸς, ἐβασίλευσεν ἔτη μδ'.

B ἐν ἔτει τῷ λζ' βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος, ἤρξατο μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ὁ Πελοποννησιακὸς λεγόμενος πόλεμος, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

ἔτει τῷ πρώτῳ τοῦ πολέμου, Αἰνησίας Ἔφορος ἦν ἐν Σπάρτῃ, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, οὗ ἐφορεύοντος ἤρξατο ὁ πόλεμος· καὶ Ἀρχίδαμος ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐσβαλὼν ἐς τὴν Ἀττικὴν, πᾶσαν ἐδῄωσε. Θουκυδίδης
C ἐν τῷ β' τῆς ξυγγραφῆς.

τῷ β' Βρασίδας Ἔφορος ἐγένετο.

τῷ γ' τοῦ πολέμου, καὶ μ' τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος, Ἰσάνωρ ἦν Ἔφορος, ἐφ' οὗ Ἀρχίδαμος ἐστράτευσεν ἐπὶ Πλάταιαν, καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτήν.

τῷ δ' Ἔφορος ἐγένετο Σωστρατίδας, ἐφ' οὗ ἦν ὁ πόλεμος περὶ Λέσβου.

τῷ ε' Ἔξαρχος ἦν Ἔφορος, ἐφ' οὗ παραδοθεῖσα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἡ Πλάταια, κα-
D θῃρέθη ἐς ἔδαφος ἐκ τῶν θεμελίων. Θουκυδίδης ἐν τῷ γ'.

τῷ ϛ' Ἀγησίστρατος ἦν Ἔφορος.

τῷ ζ' Ἀγγενίδας ἦν Ἔφορος, ἐφ' οὗ βασιλεὺς Περσῶν Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐτελεύτησε, τῆς βασιλείας τῷ μδ' ἔτει. Θουκυδίδης ἐν τῷ δ'.

τῷ η', Ὀνομακλέους ἐφορεύοντος, ἤρξατο βασιλεύειν Δαρεῖος ὁ ἐπικληθεὶς Νόθος, Περσῶν βασιλεύς.

E τῷ θ' Ἔφορος ἦν Ζεύξιππος.

τῷ ι' Πιτύας ἐφόρευε.

τῷ ια' Πλειστόλας Ἔφορος.

τῷ ιβ' Κλεινόμαχος Ἔφορος, ἐφ' οὗ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἀργείων ξυμμαχία ἐγένετο.

τῷ ιγ' Ἴλαρχος Ἔφορος.

Anno

τῷ ιδ' Λέων Ἔφορος ἐγένετο.

τῷ ιε' Χαιρίδας Ἔφορος.

τῷ ιϛ' Πατησιάδας Ἔφορος.

τῷ ιζ' Κλεοσθένους ἐφορεύοντος, τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων ἐς Σικελίαν ἐπέμφθη, ἡγουμένων Ἀλκιβιάδου, Νικίου, Λαμάχου, καὶ συστρατηγοῦντος Σοφοκλέους τοῦ ποιητοῦ, ὃς πρεσβύτατος ἦν. Θουκυδίδης ἐν τῷ ϛ'.

τῷ ιη' Λυκάριος Ἔφορος.

τῷ ιθ' Ἐπήρατος Ἔφορος, ἐφ' οὗ Ἆγις ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐτείχισε τὴν Δεκέλειαν τῆς Ἀττικῆς.

τῷ κ' Ὀνομάντιος ἦν Ἔφορος, ἐφ' οὗ Λακεδαιμονίοις ἡ ξυμμαχία πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν πρώτη ἐγένετο, βασιλεύοντος Δαρείου τῷ ιγ'. Θουκυδίδης ἐν τῷ η'.

τῷ κα' Ἔφορος ἦν Ἀλεξιππίδας, ἐφ' οὗ Ἀθήνησι μετέστη ἡ δημοκρατία ἐς τετρακοσίους, ὧν αὖθις μετ' οὐ πολὺ κατελύθη ἡ ἀρχή.

τῷ αὐτῷ ἔτει Θρασύβουλος καὶ Θράσυλλος Ἀθηναῖοι ναυμαχίᾳ Μίνδαρον τὸν Λάκωνα μεταξὺ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου ἐνίκησαν. Θουκυδίδης ἐν τῷ η'.

Καὶ αὖθις Μίνδαρος πρὸς τῇ Ἀβύδῳ ἡττήθη, καὶ τρίτον ἐγγὺς τῆς Κυζίκου μαχόμενος ἀπέθανε. Ξενοφῶν ἐν τῷ α' τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν.

τῷ κβ' Μισγολαΐδας ἦν Ἔφορος.

τῷ κγ' Ἔφορος ἦν Ἰσίας.

τῷ κδ' Ἀράκου ἐφορεύοντος, ναύαρχος ἦν Πασιππίδας, φυγὼν μετέπειτα ἐκ Σπάρτης, ὅτι ἐκ Θάσου ἐκπεσόντων τῶν Λακωνιστῶν, ἔδοξε σὺν Τισσαφέρνει τούτου αἴτιος γενέσθαι.

τῷ δὲ τῷ ἔτει οἱ Μῆδοι ἀπὸ Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀποστάντες, πάλιν προσεχώρησαν αὐτῷ.

τῷ κε' Εὐάρχιππος Ἔφορος ἐγένετο, Κρατησιππίδας δὲ Λακεδαιμονίων ναύαρχος, ὅτε ἦν Ὀλυμπιὰς ἐνενηκοστὴ τρίτη.

Θράσυλλος ἡττήθη πρὸς τῇ Ἐφέσῳ.

τῷ κϛ' Ἔφορος ἦν Παντακλῆς, ναύαρχος δὲ Λύσανδρος.

Σηλυβρίαν εἷλεν Ἀλκιβιάδης, καὶ τὸ Βυζάντιον πολιορκηθὲν Ἀθηναίοις παρεδόθη ὑπὸ Ἀναξιλάου.

A *Anno* XIIII *Leon Ephorus factus eſt.*

Anno XV *Charidas Ephorus.*

Anno XVI *Pateſiadas Ephorus.*

Anno XVII *Cliſthene munus Ephori adminiſtrãte, claßis Athenienſium in Siciliam miſſa fuit, ducibus Alcibiade, Nicia, Lamacho, & horum collega Sophocle poeta, qui natu maximus inter eos erat. Thucydides libro* VI.

Anno XVIII *Lycarius Ephorus.*

Anno XIX *Eperatus Ephorus, quo magi-* B *ſtratum gerente, rex Lacedæmoniorum Agis Deceleam Atticæ muniuit.*

Anno XX *Ephorus erat Onomantius, ſub quo prima belli ſocietas inter Lacedæmonios & regẽ Perſarũ coiit, anno Darij regnantis* XIII. *Thucydides libro hiſtoriæ* VIII.

Anno XXI *Alexippida Ephoro, mutatus eſt Athenis ſtatus popularis in* CCCC *adminiſtrationem, quibus non multo poſt abrogatum* C *fuit imperium.*

Eodem anno vicére Thraſybulus & Thraſylus Athenienſes, nauali pugna Mindarũ Laconem, inter Seſtum & Abydum. Thucydides libro VIII.

Etiam prope Abydum Mindarus iterum victus, & tertium haud procul à Cyzico pugnans interijt. Xenophon libro I. *hiſtoriarum Græcarum.*

D *Anno* XXII *erat Ephorus Miſgolaidas.*

Anno XXIII *erat Ephorus Iſias.*

Anno XXIIII, *gerente munus Ephori Aracho, nauarchus erat Paſippidas, qui Sparta deinceps exſulauit, quod eiectis Thaſo qui Laconicarum partium fuerant, viſus eſſet eius auctor rei fuiſſe cum Tiſſapherne.*

Hoc anno quum Medi à Dario rege Perſarũ defeciſſent, denuo eius imperio ſe ſubmiſerũt.

Anno XXV *factus eſt Ephorus Euarchippus, Crateſippus claßis Laconicæ præfectus,* E *quum eſſet Olympias* XCIII.

Thraſylus propter Epheſum victus fuit.

Anno XXVI *erat Ephorus Pantacles, nauarchus autem Lyſander.*

Selybriam cepit Alcibiades, & Byzantium obſeſſum, Athenienſibus ab Anaxilao deditum fuit.

A *Cyrus, inferioris Aſiæ maritimæ Caranus à patre factus, & illuc miſſus fuit.*

Alcibiades nauigio domum rediit, quũ prætor à ciuibus lectus eſſet.

Lyſander claſſi præfectus, ad Cyrum Darij regis filium Sardes adſcendit.

Anno XXVII *Pityas erat Ephorus, claſſis præfecturam gerente Callicratida, qui miſſus in Lyſandri locum, Methymnam Leſbi opidũ vi cepit. Deinde propter Arginuſas (inſulæ paruæ ſunt) prœlio nauali fortiter dimicans, quum naui delapſus eſſet in mare, conſpici deſiit. Athenienſium vero prætores, licet hac nauali pugna feliciter rem geſsiſſent, tamen à populo damnati ſuffragiis, immerito morte fuerunt adfecti, ſolo Socrate contradicente, qui tunc ciuium magiſter erat. Hiſtor. Græc. libro* I. *& Memorabilium libro* I.

Anno XXVIII *erat Ephorus Archytas, Aracus nauarchus; cuius loco Lyſander, velut nauarchi legatus, ad claſſem miſſus fuit.*

Cyrus ad patrem aduerſa valetudine laborantem, in Aſiam ſuperiorem abiit, datis ad vſum belli Lyſandro pecuniis.

Lyſander Athenienſes prælio nauali haud procul ab Ægospotamis ſuperauit. Hinc Athenas obſedit, & cepit, & muros vrbis ſubruit.

Tunc etiam Dionyſius, Hermocratis filius, Syracuſanus, regio cum imperio patriam adminiſtrauit.

Darius Nothus viuendi finem fecit, quum regnaſſet annos XIX.

Artaxerxes Mnemon, ſiue Memor, Darij filius natu maior, regni ſucceſsionẽ cõſequut⁹ eſt.

Anno XXIX *& vltimo belli Peloponeſiaci, quo erat olympias nonageſima quarta, quũ Ephorus eſſet Eudicus, Lyſander auehẽs ſpolia captarũ nauium, & Athenieñſiũ triremes, & coronas, vrbium dona, & argenti maximã copiam, ſub æſtatis finem, qua poſt vigeſimum octauum annum, ſextumq; menſem, bello finis impoſitus fuit, in patriam cum claſſe rediit.*

Hic annus apud Athenienſes Anarchia vocatus fuit, propter dominationem paucorum in Trigintauiratu. Xenophon libro* II. *hiſtoriarum Græcarum.*

* *Id eſt, ſtatus reipublicæ magiſtratuum expers.*

Κῦρος, Κάρανος τῆς κάτω Ἀσίας, τῆς ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπέμφθη.

Ἀλκιβιάδης οἴκαδε κατέπλευσε, στρατηγὸς παρὰ τῶν οἴκοι αἱρεθείς.

Λύσανδρος ναύαρχος ὤν, πρὸς Κῦρον Δαρείου ἐς Σάρδεις ἀνέβη.

Τῷ κζʹ ἔτει Πιτύας ἦν ἔφορος, ναυαρχοῦντος Καλλικρατίδου, ὃς ἀντὶ Λυσάνδρου πεμφθείς, αἱρεῖ τὴν Μήθυμναν τῆς Λέσβου κατὰ

B κράτος. ἔπειτα πρὸς ταῖς Ἀργινούσαις (νησίδια ταῦτα) γενναίως μαχόμενος, καὶ τῆς νεὼς ἀποπεσὼν ἐς τὴν θάλατταν, ἠφανίσθη. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων εὐτυχῶς ναυμαχήσαντες, ὑπὸ τοῦ δήμου καταψηφισθέντες ἀναιτίως ἀπέθανον, μόνου τοῦ Σωκράτους ἀντιλέγοντος, ὃς τότε τοῦ δήμου ἐπιστάτης ὑπῆρχε. τῷ αʹ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ αʹ τῶν ἀπομνημονευμάτων.

C Τῷ κηʹ Ἔφορος ἦν Ἀρχύτας, Ἄρακος δὲ ναύαρχος· ἀνθ᾽ οὗ Λύσανδρος, ὡς τοῦ ναυάρχου ἐπιστολεύς, ἐπέμφθη ἐπὶ τὸ ναυτικόν.

Κῦρος πρὸς τὸν πατέρα ἀρρωστοῦντα μεταπεμπτὸς ἀνέβη, δοὺς χρήματα τῷ Λυσάνδρῳ εἰς πόλεμον.

Λύσανδρος Ἀθηναίους ναυμαχίᾳ ἐγγὺς τῶν Αἰγὸς ποταμῶν ἐνίκησε. μετέπειτα τὰς Ἀθήνας ἐπολιόρκησε, καὶ εἷλε, καὶ τὰ τείχη κατέσκαψε.

Τότε καὶ Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους Συ-

D ρακούσιος ἐτυράννησε τὴν πατρίδα.

Δαρεῖος ὁ Νόθος ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη ιθʹ.

Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων, Δαρείου υἱὸς ὁ πρεσβύτερος, τῆς βασιλείας διάδοχος ἐγένετο.

Τῷ κθʹ καὶ ὑστάτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ᾧ περ ἦν ἡ ἐνενηκοστὴ καὶ τετάρτη Ὀλυμπιάς, ἐφορεύοντος τοῦ Εὐδίκου, Λύσανδρος ἀπάγων τὰ τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀκρωτήρια, καὶ τὰς

E Ἀθηναίων τριήρεις, καὶ στεφάνους, δῶρα τῶν πόλεων, καὶ ἀργύριον πλεῖστον ὅσον, τελευτῶντος τοῦ θέρους, ἐς ὃ μῆνες ἕξ, καὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτησαν, οἴκαδε κατέπλευσεν.

Οὗτος ὁ ἐνιαυτὸς ἀναρχία παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐκλήθη, διὰ τὴν ὀλιγαρχίαν τῶν τριάκοντα. Ξενοφῶν ἐν τῷ βʹ τῶν Ἑλληνικῶν.

Τυραννὶς τῶν λ' ἐν Ἀθήναις.

Θηραμένης κατακριθεὶς ὑπὸ τῶν συναρχόντων ἐκ τῶν λ', καὶ κώνειον πιὼν, ἀπέθανε.

Ἔτει τῷ γ' τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος Θρασύβουλος λ' τυραννίδα κατέλυσεν.

Ὅρκους οἱ Ἀθηναῖοι περὶ ἀμνηστίας ὀμνύουσι.

Κῦρος ἀνέβη ξὺν τῷ στρατεύματι Ἑλληνικῷ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην βασιλέα, ξυστρατευομένου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος. ἐν τῷ α' καὶ β' τῶν περὶ ἀναβάσεως Κύρου.

Κῦρος ἐν τῇ μάχῃ ὁρμώμενος ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν, καὶ παλτῷ τρωθεὶς ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀπέθανε. περὶ ἀναβάσεως τῷ α'.

Οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν μάχην ἀποκτείνονται παρὰ τὰς σπονδάς. ἀναβάσεως τῷ β'.

Ξενοφῶν στρατηγὸς αἱρεθεὶς μετ' ἄλλων, ἀπάγει τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς πολεμίας ἐς τὴν Ἑλλάδα, καθημέραν τοῖς βαρβάροις μαχόμενος. ἀναβάσεως τῷ γ', καὶ τοῖς ἑξῆς.

Ξενοφῶν μετὰ τῶν Κυρείων Σεύθῃ τῷ Θρακῶν βασιλεῖ ξυστρατεύεται. ἀναβάσεως τῷ ζ'.

Ἔτει τῷ δ' Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος, Θίμβρων ὁ Λακεδαιμόνιος τοὺς Κυρείους παρὰ Ξενοφῶντος, ἐπὶ τοὺς Πέρσας στρατευσόμενος, παρέλαβεν. ἀναβάσεως πρὸς τῷ τέλει.

Ἔτει τῷ ς' βασιλείας τοῦ Μνήμονος, Δερκυλλίδας ἐπικληθεὶς Σίσυφος, ὡς ἀνὴρ μηχανικὸς. Θίμβρωνα διαδέχεται ἐν τῇ στρατηγίᾳ κατὰ Περσῶν. Ἑλληνικῶν τῷ γ'.

Ἔτει τῷ ζ' Δερκυλλίδας ἄρχειν ἐκελεύσθη καὶ εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν.

Ἔτει τῷ η' Ἀρταξέρξου, Ἀγησίλαος ὁ Σπάρτης βασιλεὺς, διαβὰς ἐς τὴν Ἀσίαν, ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἐστρατεύσατο.

Τιθραύστης Τισσαφέρνους διάδοχος ν' τάλαντα δέδωκε τοῖς προεστηκόσι τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἐφ' ᾧ πόλεμον ἐκφέρειν πρὸς Λακεδαιμονίους.

Λύσανδρος πρὸς τῷ τείχει τῶν Ἁλιαρτίων παρὰ Θηβαίων ἀπέθανεν.

Ἔτει τῷ θ' Ἀγησίλαος παρὰ τῶν οἴκοι ἐκ τῆς Ἀσίας μετεπέμφθη, τῇ πατρίδι βοηθήσων. Ἑλληνικῶν τῷ δ'.

Πείσανδρος Λακεδαιμόνιος ναύαρχος, περὶ Κνίδον ὑπὸ Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος ἡττηθεὶς, ἐπὶ τῇ νηὶ μαχόμενος ἀπέθανεν.

A *Tyrannis Triginta virorum Athenis.*

Theramenes à collegis in Trigintauiratu condemnatus, hauſta cicuta mortem oppetiit.

Anno III *regni Artaxerxis Memoris Thraſybulus Trigintauirorũ tyrãnidẽ ſuſtulit.*

Iuſiurandum Athenienſes de iniuriarum obliuione præſtiterunt.

Cyrus cum copiis Græcis adſcendit in Aſiam aduerſus Artaxerxem regem fratrem, cuius ſigna Xenophõ quoque ſequutus eſt. Libro I. *&* II. *de Cyri expeditione.*

B *Cyrus in prælio irruens in fratrem, & tragula ſubter oculum vulneratus, obiit. De Cyri expeditione libro* I.

Duces Græcorũ, poſt pugnã contra fidẽ datam, occiduntur. libro II *de exped. Cyri.*

Xenophon dux electus, vna cũ aliis, Græcos ex hoſtico Græciã verſus abducit, cottidie cõtra barbaros dimicans. De Cyri expeditione libro III, *& ſequentibus.*

C *Xenophõ cũ Cyrianis militib. Seuthæ Thracũ regis ſigna ſequitur. Expeditionis libro* VII.

Anno IIII *Artaxerxis Memoris, Thimbro Lacedæmonius Cyrianos milites à Xenophõte, Perſis bellum illaturus, traditos accepit. De Cyri expeditione libri vltimi fine.*

Anno VI *regni Memoris, Dercyllidas, cognomine Siſyphus, velut induſtriæ vir ſollertis, Thimbroni ſucceſſit in prætura contra Perſas.*

D *Libro hiſtoriarum Græcarum* III.

Anno VII *Dercyllidas etiam in annum ſequentem eſſe cum imperio iuſſus fuit.*

Anno VIII *Artaxerxis, Ageſilaus Spartæ rex, quum in Aſiam traieciſſet, bellum Perſis intulit.*

Tithrauſtes, Tiſſaphernis ſucceſſor, L. *talẽta præſidibus vrbium Græcarum dedit; vt bello Lacedæmonios adgrederentur.*

Lyſander ad Haliartiorum mœnia caſus fuit à Thebanis.

E *Anno* IX *Ageſilaus à ſuis domi ex Aſia reuocatus fuit, vt opem patriæ ferret. Libro hiſtor. Græcarum* IIII.

Piſander Lacedæmoniæ claſſi præfectus, ad Cnidum à Pharnabazo & Conone victus, in naui pugnans interiit.

Anno XI *Artaxerxis Cono muros Athenarum pecuniis regiis refecit & erexit.*

Anno XV *miſit Artaxerxes pacem Græcis per Antalcidã, hac conditione; vt Græcæ ciuitates in Aſia, regis Perſarum eſſent, reliquæ libertatem retinerent. Libro hiſtoriarum Græcarum* V.

Anno XX *occupauit Phœbidas Lacedæmonius arcem Thebarum Cadmeam.*

Anno XXIII *Memoris, Olynthus vrbs Thraciæ Lacedæmoniis, certis legibus, dedita fuit.*

Phyllidas arcem Cadmeam Thebanis recuperauit, eiectis Lacedæmoniis.

Timotheus Cononis filius, dux Athenienſiũ, vir fortis & egregius fuit. Libri V *hiſtoriarum Græcarum fine.*

Iaſon Pheræus Theſſalorũ dux conſtitutus fuit. Hiſt. Græc. libro VI.

Anno XXXI *regis Memoris, Lacedæmonij à Thebanis prœlio victi fuerũt, ad Leuctra commiſſo. Hiſtoriarum Græcarum libro* VI.

Iaſon Pheræus inter Thebanos & Lacedæmonios pacem compoſuit.

Iaſon, & Polydorus, & Polyphrõ, qui fratres fuerunt, & Alexander, Pheræi; vnus poſt alium interfecti ſunt. Libro VI *hiſtoriarum Græcarum.*

Thebani Laconicam inuaſerunt, ad vrbem Spartam vſque progreſſi.

Athenienſium & Lacedæmoniorum ſocietas aduerſus Thebanos. Libro hiſtoriarũ Græcarum VII.

Pelopidas Thebanorum legatus in Aſiam ad regem Perſarum adſcendit.

Anno XXXIIII *regis Artaxerxis mortuus eſt Dionyſius prior Syracuſanus tyrannus, Dionyſio ſecundo filio & ſucceſſore regni relicto, qui deinceps annis* XII *imperauit.*

Epaminondas iterũ duxit exercitum Spartam, ſed irrito conatu.

Anno XXXIX *Memoris, pugnatum inter Thebanos & Lacedæmonios ad Mantineam, vbi victor Epaminondas obiit.*

A Ἔτει τῷ ια' Ἀρταξέρξου Κόνων τὸ τῶν Ἀθηνῶν τεῖχος ἐκ τῶν βασιλέως χρημάτων ἀνώρθωσεν.

Ἔτει τῷ ιε' Ἀρταξέρξης εἰρήνην ἔπεμψε τοῖς Ἕλλησι δι' Ἀνταλκίδου, ὥστε τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας τοῦ βασιλέως εἶναι· τὰς δὲ ἄλλας, ἐλευθέρας. Ἑλληνικῶν τῷ ε'.

Ἔτει τῷ κ' Φοιβίδας ὁ Λακεδαιμόνιος τὴν Καδμείαν τῶν Θηβῶν ἀκρόπολιν εἷλεν.

B Ἔτει τῷ κγ' τοῦ Μνήμονος Ὄλυνθος, Θρᾳκίας πόλις, τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ συνθήκαις παραδίδοται.

Φυλλίδας τὴν Καδμείαν ἀκρόπολιν τοῖς Θηβαίοις ἀνεκτήσατο, τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκβαλών.

Τιμόθεος ὁ Κόνωνος, στρατηγὸς Ἀθηναίων, καλὸς κἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν. πρὸς τῷ τέλει τοῦ ε' τῶν Ἑλληνικῶν.

C Ἰάσων ὁ Φεραῖος τῶν Θετταλῶν ταγὸς καθίσταται. Ἑλληνικῶν τῷ ϛ'.

Ἔτει τῷ λα' βασιλέως Μνήμονος παρὰ Θηβαίων ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι μάχῃ τῇ ἐν Λεύκτροις. Ἑλληνικῶν τῷ ϛ'.

Ἰάσων ὁ Φεραῖος μεταξὺ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων σπονδὰς ἐποιήσατο.

Ἰάσων, καὶ Πολύδωρος, καὶ Πολύφρων, ἀδελφοὶ ὄντες, καὶ Ἀλέξανδρος, οἱ Φεραῖοι, εἷς μετὰ τὸν ἕτερον ἀπεσφάγησαν. Ἑλληνικῶν

D τῷ ϛ'.

Οἱ Θηβαῖοι ἐνέβαλον ἐς τὴν Λακωνικὴν, προϊόντες μέχρι τῆς Σπάρτης.

Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων συμμαχία κατὰ Θηβαίων. Ἑλληνικῶν τῷ ζ'.

Πελοπίδας πρέσβυς Θηβαίων ἀνέβη πρὸς τὸν Περσῶν βασιλέα.

Ἔτει τῷ λδ' Ἀρταξέρξου βασιλέως, Διονύσιος ὁ πρότερος Συρακόσιος τύραννος ἀπέθανε, Διονύσιον τὸν δεύτερον, υἱὸν καὶ διά-

E δοχον τῆς ἀρχῆς καταλιπὼν, βασιλεύσαντα ἔτη ιβ'.

Ἐπαμινώνδας ἦγε τὸ δεύτερον ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα, μάτην δέ.

Ἔτει τῷ λθ' τοῦ Μνήμονος ἐγένετο μάχη Θηβαίοις καὶ Λακεδαιμονίοις περὶ τὴν Μαντίνειαν, ἐν ᾗ νικήσας Ἐπαμινώνδας ἀπέθανε.

Τῷ ἑξῆς ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων, βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς μ'· ὃν Ὦχος διεδέξατο.

Ἔτει τῷ γ' τοῦ βασιλέως Ὤχου, καὶ τετάρτῳ μετὰ τὴν Μαντινικὴν μάχην, πρώτῳ δὲ τῆς ρε' Ὀλυμπιάδος, ἐτελεύτησεν ὁ Ξενοφῶν ἐν Κορίνθῳ, βεβιωκὼς ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη. Ἔγραψεν οὖν τὰ τελευταῖα οὐ πολλῷ πρὸ τοῦ θανάτου χρόνῳ.

A *Anno ſequenti finiit vitam rex Perſarum Artaxerxes Memor, quũ annis XL regnaſſet. Succeſſorem Ochum habuit.*

Anno III regis Perſarũ Ochi, & quarto poſt pugnam Mantinicam, Olympiadis cẽteſimæ quintæ primo, **mortuus eſt Corinthi Xenophon, quum annis amplius XC vixiſſet. Itaque poſtrema non longo ante obitum tempore conſcripſit.*

* *ante Chriſtum natum 361.*

ΧΙΩΝΟΣ, ΩΣ ΕΣΩΘΗ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ ΥΠΟ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ.

CHIONIS, DE CONSERVATO A XENOPHONTE BYZANTIO.

ΧΙΩΝ ΜΑΤΡΙΔΙ Ὑγιαίνειν.

A ΠΟΛΛΗΝ χάριν οἶδα τοῖς ἐπισχοῦσιν ἡμᾶς ἀνέμοις, καὶ τὸ ἐν Βυζαντίῳ διατρίβειν βιασαμένοις. καίτοι τὸ πρῶτον ἠχθόμην αὐτοῖς ἐπειγόμενος. ἀλλὰ γὰρ ἀξία πρόφασις καὶ χρονιωτέρας μονῆς ἐφάνη Ξενοφῶν, Σωκράτους γνώριμος. οὗτος γὰρ ὁ Ξενοφῶν εἷς τῶν ἐπ' Ἀρταξέρξην στρατευσαμένων Ἑλλήνων, Κύρῳ δὲ συμμάχων ἐστί. καὶ τὸ μὲν πρῶτον μετά τινος τῶν στρατηγῶν ἦν, οὐδὲν πολυπραγμονῶν ὅ,τι μὴ στρατιώτην ἐχρῆν, ὥσπερ εἷς ὢν τῶν Κύρῳ τιμίων. ὡς δὲ Κῦρός τε ἀπέθανεν ἐν τῇ πρώτῃ μάχῃ, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρασπονδηθέντες ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλὰς, ᾑρέθη στρατηγὸς ἀνδρείας τε ἕνεκα, καὶ τῆς ἄλλης σοφίας, δόξας ἄριστα ἂν διαπράξασθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς Ἕλλησι. καὶ οὐκ ἐψεύσατο αὐτοὺς τῆς ἐλπίδος, ἀλλὰ διὰ μέσης πολεμίας γῆς, ὀλίγην στρατιὰν ἄγων διεσώσατο, ἑκάστης ἡμέρας τοῖς βασιλέως στρατηγοῖς παραστρατοπεδευόμενος. θαυμαστὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα· πολὺ δὲ τούτων θαυμασιώτερόν τε καὶ μεῖζον, ὅπερ αὐτὸς ἐγὼ νῦν ἐθεασάμην. πεπονημένοι γὰρ οἱ Ἕλληνες πολυχρονίῳ καὶ χαλεπῇ στρατείᾳ, καὶ μηδὲν ἄλλο εὑρημένοι τῶν κινδύνων ἆθλον, πλὴν τῆς σωτηρίας, δεξαμένων αὐτοὺς

*CHIO MATRIDI S. D.

MAGNAM ventis gratiam habeo, qui nos detinuerunt, ac vi quadam Byzantij commorari coëgerunt. Equidem initio ſuccenſebam eis, quum valde properarem: ſed ob Xenophontem, Socratis familiarem, operæpretium erat iſtic etiam diutius hærere. Nam is Xenophon vnus ex iis Grecis eſt, qui expeditionem aduerſus Artaxerxẽ ſuſceperunt, ſocietate belli

B cum Cyro inita. Et erat initio quemdam apud ducem, nec curioſe quidquam agebat, niſi quod deceret militem: adeoque vnus erat ex eorum numero, quos Cyrus habebat in pretio. Verum poſteaquam primo prœlio Cyrus occubuit, & violatis induciis, Græcorum imperatoribus abſciſſa fuere capita: cùm ob fortitudinem tum ſapiẽtiam, qua ceteroqui valebat, imperator creatus eſt; quod exiſtimaretur egregie ſaluti Græcorũ conſulturus. Atq; hæc ſpes eos haudquaquam fefellit. Nam per medios hoſtes,

C exiguas, quas ducebat, copias incolumes ſeruauit; quũ quidem diebus ſingulis caſtra non procul à ducibus regiis haberet. Sunt hæc quidem admiratione digna, ſed illud multo admirabilius & maius, cuius ipſe nunc ſpectator fui. Nam Græci diuturnę ac difficilis militię laboribus cõfecti, quum nullum pro aditis periculis præmium retuliſſent, præter corporum incolumitatẽ;

* *Is Clearchum, Heracleæ Ponticæ tyrannum interfecit.*

à Byzantiis præ formidine admiſſi, vrbem populari ſtatuerunt; eoque factum, vt magnæ Byzantiis turbæ ſubito exorirentur. Quumq; iam milites externi arma caperent, ac tubicen claſſicũ caneret: equidem ſcuto haſtaque correpta currebam ad muros, quo loco iuuenum quemdam globũ coiiſſe videbam. Verum mœnia præſidio munire nullam ad rem proderat, quod iam vrbẽ hoſtes occupaſſent. Nihilominꝰ exiſtimabamus defenſionem nobis faciliorem fore, ſi loci commoditate ſuperiores eſſemꝰ; aut ſaltim perituros nos aliquãto tardius. Interim quum magnæ inter Græcos eſſent turbæ, cernebamus hominem cęſarie prolixa, pulchro ac miti adſpectu, per medios incedentẽ milites, ac ſingulorũ impetus reprimentem: qui quidem erat is de quo loquor, Xenophon. Quum vero illi eum ex aduerſo cohortarentur, vt vnus multis pareret, ac tamdem aliquando ærumnoſæ difficiliq; tẽpeſtati finem imponeret: Pedem igitur referte, ac de re cõſultate. Non enim metuendũ eſt ne res in poteſtate noſtra ſita, dum cõſultabimus, nobis elabatur. Vbi, quo minus in hoc ei parerent, verecundia præpediebantur; ſtans eorum in medio Xenophon, admirabilem orationem habuit, quemadmodum finis ipſe declarauit. Nam à nobis exaudiri ea clare nõ poterat. Enimuero cernebamus, eos, qui paulo ante vrbem diripere decreuerant, modeſte commeatum in foro non aliter ac reliquorũ Byzantiorum quemlibet, emere: neque iam amplius vlla ex parte iniuſtũ illum rapacemque Martem ſpirare. Atq; hoc ſpectaculũ, animi Xenophontis indicium erat; quantũ ille tum prudẽtia tum orationis vi valeret. Equidem ferre non poteram, vt is vir nõ compellatus me prętetiret; præſertim quum eodem me, quo Byzantios, beneficio adfeciſſet. Nam & ipſe vnus ex iis eram, quem ventis ibi detentum ſpoliari cõtigiſſet. Itaq; cognoſcendum ei me præbui. Tũm ille amicitiæ, quę tibi cum Socrate fuiſſet, reminiſci; meq; ad philoſophandũ cohortari, ac de rebus etiã aliis nõ profecto militariter, ſed humaniter admodũ mecũ colloqui. Nunc copias in Thraciã ducit. Nam Thracum rex Seuthes, qui bellum aduerſus finitimos quoſdam gerit, arceſſiuit eos; ſeq; ſtipendium Græcis & amplum & integrum numeraturum recepit. Parent in hoc illi, quod dimitti nolint inopes, ſed laboribꝰ ſuis aliquid comparare, donec adhuc coniunctæ ſunt ipſorũ copiæ. Ceterũ ſcito me iam multo lubentius Athenas ad philoſophandum nauigaturum. Nam meminiſti, quoties me ad philoſophiã impelleres, & admirabilia quædam commemorares de iis qui vllam in eius partem incubuiſſent;

A κατὰ φόβον τῶν Βυζαντίων, ἔγνωσαν διαρπάσαι τὴν πόλιν, καὶ πολὺς τάραχος αἰφνιδίως κατέσχε τοὺς Βυζαντίους. ἐπεὶ δὲ ὡπλίζοντό τε οἱ ξένοι καὶ ὁ σαλπικτὴς ἐσήμαινεν, ἐγὼ μὲν ἀσπίδα καὶ λόγχην ἁρπάσας, ἔδραμον ἐπὶ τὸ τεῖχος, οὗ τῶν ἐφήβων τινὰς συνεστηκότας ἑώρων· ἦν δὲ ἡ φυλακὴ τῶν τειχῶν οὐδὲν ὠφέλιμος, πολεμίων κατεχόντων τὴν πόλιν. ἀλλ' ὅμως ῥᾷον ἐνομίζομεν ἀμύνεσθαι πλεονεκτοῦντες τῷ τόπῳ, ἢ ἀπολεῖσθαί γε βραδύτερον. κἀν τούτῳ ταραττομένων τῶν Ἑλλήνων, ἑωρῶμεν κομήτην ἄν- B δρα, καλὸν πάνυ καὶ πρᾷον ἰδέσθαι, διεξιόντα μὲν δι' αὐτῶν, καὶ παύοντα τῆς ὁρμῆς ἕκαστον. οὗτος δὲ ἦν ὁ Ξενοφῶν. ὡς δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων παρεκάλουν αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ἕνα ὄντα πολλοῖς πείθεσθαι, καὶ ἀναπαῦσαι ποτὲ αὐτοὺς τῆς ταλαιπώρου καὶ χαλεπῆς ζάλης· ἀνάγετε οὖν ἐπὶ πόδα, ἔφη, καὶ βουλεύσασθε. οὐ γὰρ δέος, μὴ διαφύγῃ βουλευομένους τὸ πρᾶγμα ἐφ' ὑμῖν κείμενον. ὡς δὲ τοῦτό γε αὐτῷ ἀπειθεῖν ᾐδέσθησαν, εἰς C μέσον καταστὰς ὁ Ξενοφῶν, θαυμαστοὺς λόγους διέθετο, ὡς τὸ τέλος * αὐτοῦ ἐδήλωσεν. οὐ γὰρ ἡμῖν αὐτοὶ γε σαφῶς ἐξηκούοντο. τοὺς γοῦν πρὸ μικροῦ διαρπάζειν ἐγνωκότας τὴν πόλιν, μετρίους κατὰ τὴν ἀγορὰν ἑωρῶμεν ὠνουμένους τὰ ἐπιτήδεια, ὡς τῶν ἄλλων Βυζαντίων ἕκαστος, καὶ μηδὲν ἔτι ἐκείνου τοῦ ἀδίκου καὶ ἁρπακτοῦ Ἄρεως πνέοντας. αὕτη δ' ἡ ὄψις, ἐπίδειξις ἦν τῆς Ξενοφῶντος ψυχῆς, ὅπως καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν ἠδύνατο. οὐ μὴν ἔγωγε ἡσυχίᾳ τὸν ἄνδρα παρελθεῖν ὑπέμει- D να, καὶ ταῦτα ὁμοίως Βυζαντίοις εὖ πεπονθὼς ὑπ' αὐτοῦ· ἐπεὶ διὰ τοὺς ἀνέμους καὶ αὐτὸς εἷς ἦν τῶν διαρπασθησομένων· ἀλλ' ἐγνώρισα αὐτῷ ἐμαυτόν. ὁ δὲ καὶ τῆς σῆς πρὸς Σωκράτη φιλίας ἀνεμιμνήσκετο, κἀμὲ φιλοσοφεῖν παρείσατο· καὶ τἄλλα οὐ στρατιωτικῶς, μὰ Δία, ἀλλὰ καὶ πάνυ φιλανθρώπως διελέγετο. νῦν δὲ εἰς Θρᾴκην ἄγει τὸ στράτευμα. Σεύθης γὰρ ὁ τῶν Θρᾳκῶν βασιλεὺς πρός τινας ὁμόρους πολεμῶν, μετεπέμψατο, ἐντελῆ E μισθὸν αὐτοῖς ὑποσχόμενος. οἱ δὲ ὑπήκουσαν. οὐ γὰρ ἄποροι διαλυθῆναι βούλονται, ἀλλὰ καὶ κτήσασθαί τι ἐκ τῶν πόνων, ἕως γ' ἔτι στράτευμά εἰσιν. ἴσθι δὲ πολύ * με εἶναι προθυμότερον ἐς Ἀθήνας πλευσεῖσθαι φιλοσοφήσοντα. μέμνησαι γὰρ δήπου, ὅτι προτρέπων με συνεχῶς ἐπὶ φιλοσοφίαν, καὶ θαυμαστὰ διεξιὼν περὶ τῶν καθ' ὁποιονοῦν σπουδασάντων περὶ αὐτὴν μέρος,

μα ἤδη προθ.

τἆλλα μὲν εἶχες πειθόμενον, ἐκεῖνο δὲ καὶ πάνυ φοβούμενον. ἐδόκει γάρ μοι τὰ μὲν λοιπὰ ὄντως σπουδαιοτέρους ποιεῖν ὅσων ἐφάψαιντο. καὶ γὰρ τὸ σῶφρον καὶ τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλοθεν ἀρύεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἢ φιλοσοφίας ᾤμην, τὸ δὲ πρακτικὸν καὶ σφοδρὸν διαλύειν τῆς ψυχῆς, καὶ μαλθάσσειν ἐπὶ τὸ ἥσυχον. ἀπραγμοσύνη γὰρ ἦν, καὶ ἠρεμία, τὰ θαυμαστά, ὥς μοι ἔλεγες, ἐγκώμια φιλοσόφων. δεινὸν οὖν μοι κατεφαίνετο, εἰ φιλοσοφήσας τἆλλα μὲν ἀμείνων ἔσομαι, θαρραλέος δὲ οὐκ ἔτι, οὔτε στρατιώτης εἶναι δυνήσομαι, οὔτε ἀριστεύς, εἰ δέοι· ἀλλὰ μεθήσω πάντα ταῦτα, ὥσπερ ἐπιλήσμονι τινὶ ἐπῳδῇ παντὸς ἔργου λαμπροτέρου κηληθεὶς τῇ φιλοσοφίᾳ. ἠγνόουν δ' ἄρα, ὅτι καὶ πρὸς ἀνδρείαν εἰσὶν ἀμείνους οἱ φιλοσοφήσαντες. καὶ μόλις γε αὐτὸ παρὰ Ξενοφῶντος ἔμαθον, οὐκ ἐπειδὴ διελέχθη μοι περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπεὶ τοιοῦτος ὢν ἐφάνη, ὁποῖός ἐστι. μάλιστα γὰρ δὴ μετασχὼν τῶν Σωκράτους λόγων, ἀρκεῖ στρατεύματα καὶ πόλεις σώζειν, καὶ οὐδὲν αὐτὸν ἐποίησε φιλοσοφία αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις ἀχρειότερον. ἡσυχία μὲν οὖν ποιητικωτέρα τάχα εὐδαιμονίας· ἤδη μὲν τι καὶ πράξει καλῶς ἕκαστα, ὁ καλῶς ἠρεμεῖν δυνάμενος. ἐπεὶ καὶ μείζων ἂν εἴη τοῦ πολεμοῦντος, ὁ πλεονεξίαν, καὶ ἐπιθυμίας, καὶ τἆλλα πάθη χειρούμενος, ὧν καὶ οἱ νικῶντες τοὺς πολεμίους ἡττῶνται. κἀγὼ οὖν ἐλπίζω φιλοσοφήσας, τά τε ἄλλα κρείττων ἔσεσθαι, καὶ οὐδὲν ἧττον ἀνδρεῖος, ἀλλ' ἧττον θρασύς. ταῦτα μὲν οὖν οὐ τοῦ ἱκανοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πάνυ πέρα. γίγνωσκε δέ με ἤδη πρὸς τὸ πλεῖν ὄντα. καὶ γὰρ δὴ γέγονε καὶ τὰ τῶν ἀνέμων οὐριώτερα.

A in aliis me facile tibi adſenſum fuiſſe, tantū hoc vehementer veritum eſſe. Arbitrabar enim augeri virtutem alias in hominibus à philoſophia, quęcumq; tandem illi ſuſciperent. Quippe modeſtiam & iuſtitiā non aliunde quam ex philoſophia, haurire homines exiſtimabant: verum agendi vim, ac impetum animi, remiſſiorem reddi, ac ad tranquillitatem quamdam emolliri. Nam philoſophorū admirabiles laudes in tranquillitate mihi conſiſtere dicebas, & in eo quod nullis negotiis impliciti eſſent. Itaq; B grauiter mihi ferendum videbatur, ſi philoſophia percepta, ceteris in rebus melior euaderem; at neq; magnanimus, neq; miles amplius eſſe poſſem, nec (ſi res ita poſceret) præclari alicuius facti auctori : Immò quod valedicendum mihi eſſet his omnibus, delenito à philoſophia; quæ incantationis inſtar mihi omnis inſignis facinoris obliuionē induceret. Nimirum ignorabam, eos qui exculti eſſent à philoſophia, etiam ad fortitudinē melius eſſe comparatos. Atque hoc vix à Xenophōte didici, non quod ea de re mecum ſermonem habuerit; ſed C quod talē ſe declarauerit, qualis eſt. Nam quum Socratem diligentiſſime audierit, tamen & exercitus & vrbes ſeruare poteſt, nulla re factus à Philoſophia minus ad cōmodandum ſibi & amicis idoneus. Quamobrem vita quieta, eſt illa quidem magis ad parandam felicitatem efficax; ita tamē, vt præclare faciat is omnia, qui vitam colere quietam poſſit. Etenim maiorem illum eſſe neceſſe eſt, qui auaritiam & cupiditatem morboſque ceteros vincit, quam qui bellicis rebus occupatur : quum iis etiam D illi ſuccumbant, qui victoria de hoſtibus potiūtur. Itaque percepta philoſophia, ſpero me cùm ad alias res meliorem fore, tum nihilominus fortem, vtut minus audax ero. Verum ſatis hac de re ſuperq; dictum. Scito autem me iam ad nauigationem accingi, quod & venti magis ſecundi ſint.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΤΑΡΣΕΩΣ, ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΙΔΕΑΣ.

HERMOGENIS TARSENSIS, DE FORMA DICTIONIS XENOPHONTEÆ.

Xenophon ἀφελής, ſimplex.

ſuauis.

In libro de venatione

libro de inſtit. Cyri vi. pag. 168. & lib. vii. pag. 185.

** libro de inſtit. Cyri iii.*

Puritas & perſpicuitas.

Xenophõtis ἀφέλεια Platonicam ſuperat.

Sympoſia Platonis & Xenophontis.

HIc ſcriptor ſimplex eſt in primis, & ea dicendi forma præ ceteris formis omnibus, quæ ſunt laudarionum, abundat: ac vario genere ſuauitatis, à ſimplicitate proficiſcentis, vtitur; ita tamen, vt manantes hinc delectationes, veluti quæ ſumuntur à fabulis, & aliis eiuſmodi, rarius adhibeat. Nam & vbi * de canibus pleraque cum lectoris voluptate commemorat, idipſum per intenſionem ſimplicitatis facit; nõ alia quadam illorum ratione, quæ naturaliter ad ſuauitatem pertinent. Tota quidem * deſcriptio morum & adfectuum Abradatis ac Pantheæ, fabuloſe cõficta, delectationes multas habet; nec minus & illa, quæ de * Tigrane, deque coniuge ipſius Armenia narrantur. Diximus autem, rarius eum vti hoc genere ſuauitatis; & vtitur tamen. Amplitudinis vero formam ſententiis frequenter adtingit, ita tamen, vt hanc etiam extenuet, ac vi quadam reuocet ad ſimplicitatem per ipſas tractandi rationes, verborumque delectum, ac per alia, quæcumq; proprie ad verba pertinent. Purus autem eſt, ac dilucidus Xenophon, ſi quiſquam alius; & acrimonia pariter acumineque gaudet: quorum naturam in capite de ſuauitate ac ſimplicitate expoſuimus. Accurationem in dicendo, vt in oratione ſimplici, & fictionis experte, multam adhibet. Eam vero ſimplicitatem, qua Plato vſus eſt, longe Xenophontis ſimplicitas ſuperat; quum quidem hæc talis ſit ipſis rerum argumentis, non verbis dumtaxat, & iis, quæ verba comitãtur. Scripta ſunt ab vtroque conuiuia. Sed hic & ſaltatricum introductionem, & quaſdam ſaltationũ ſpecies, & oſcula, cum aliis talibus, literis prodere quadam cum voluptate nõ veretur: quum Plato, ſicut ipſemet ait, mulieribus hæc relinquens, ſimplicitatem rerum ad grauiorem quamdam ſpeciem traducat. Xenophon autem in hiſtoricis quoque talis eſt,

A ΕΣΤΙΝ οὗτος ἀφελὴς μὲν ὡς ὅτι μάλιστα, καὶ τούτῳ πλεονάζων τῷ εἴδει παρὰ τὰ ἄλλα εἴδη πάντα τοῦ πανηγυρικοῦ· ταῖς μὲν ἀπὸ τῆς ἀφελείας αὐτῆς ἡδοναῖς πολλαῖς χρώμενος, γλυκύτησι δὲ ταῖς ἀπὸ τούτων, οἷαι αἱ ἀπὸ τῶν μύθων, καὶ τῶν τοιούτων, μανώτερον. ἐπεὶ καὶ ὅτε περὶ τῶν κυνῶν διέξεισιν ἡδονὰς ποιῶν, κατὰ τὴν τῆς ἀφελείας αὐτῆς ἐπίτασιν τοῦτο B ποιεῖ, καὶ οὐ κατ᾽ ἄλλο τι τῶν φύσει γλυκύτητος ἰδίων. τὸ μέντοι περὶ τὸν Ἀβραδάτην καὶ τὴν Πάνθειαν πᾶν ἦθός τε καὶ πάθος πολλὰς ἔχει τὰς ἡδονὰς, μυθικῶς πλασθέν· καὶ τὰ περὶ τὸν Τιγράνην δὲ ὡσαύτως, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν Ἀρμενίαν. ἔφαμεν δὲ, ὅτι μανῶς μὲν χρῆται ταῖς τοιαύταις γλυκύτησι, χρῆται μέντοι καὶ ταύταις. μεγέθους δὲ κατὰ μὲν ἔννοιαν ἅπτεται πολλαχοῦ, καθαιρεῖ C δὲ καὶ τοῦτο, καὶ βιάζεται πρὸς τὸ ἀφελὲς ταῖς μεθόδοις, καὶ τῇ λέξει, καὶ τοῖς περὶ τὴν λέξιν ἅπασι. καθαρὸς δὲ, καὶ εὐκρινὴς, εἴπερ τις ἕτερος, ὁ Ξενοφῶν· δριμύτησί τε καὶ ὀξύτησι χαίρων, ὧν τὴν φύσιν ἐν τῷ περὶ γλυκύτητός τε καὶ ἀφελείας εἰρήκαμεν. ἐπιμελείᾳ δὲ, ὡς ἐν ἀφελείᾳ τε καὶ ἀπλάστῳ λόγῳ, χρῆται πολλῇ. τῆς δὲ παρὰ τῷ Πλάτωνι ἀφε-D λείας πολλῷ ἡ παρὰ τούτῳ ἀφελεστέρα ἐστὶ, κατ᾽ αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις τῶν πραγμάτων τοιαύτη γινομένη, οὐ μόνον κατὰ τὴν λέξιν, καὶ τὰ ἑπόμενα τῇ λέξει. Συμπόσια γοῦν ἀμφοτέροις ἐστὶ γεγραμμένα. ἀλλ᾽ ὁ μὲν καὶ ὀρχηστρίδων εἰσόδους, καὶ ὀρχημάτων εἴδη τινὰ, καὶ φιλήματα, καὶ πολλὰ τοιαῦτα λέγειν μεθ᾽ ἡδονῆς οὐ παραιτεῖται· ὁ δὲ ταῦτα, ὡς αὐτός φησιν ἀφεὶς ταῖς γυναιξὶν, ἐπὶ τὸ σεμνότερον ἄγει τὴν ἀφέλειαν τῶν πραγμάτων. τοιοῦτος δὲ ὁ Ξενοφῶν κἂν τοῖς ἱστορικοῖς,

οἷος κἀν τοῖς ἄλλοις· οἷον, ὅτι χιλῷ ἐστέψαντο, ὅταν λέγῃ· καὶ ὅτι τοῖς παισὶν ὡς ἐνεοῖς διελέγοντο, καὶ ὅτι πίνειν ἀπὸ τοῦ κρατῆρος ἐπικύψαντας ἔδει, καθάπερ βοῦν. ταῦτα γὰρ, καὶ τὰ τοιαῦτα, καθ' ὑπερβάλλουσαν ἀφέλειαν ἔχει τὴν ἡδονὴν, ἧπερ οὐχ ὁμοίως ὁ Πλάτων χρῆται. κἀν ταῖς μιμήσεσι δὲ τῶν προσώπων μᾶλλον εὐδοκιμεῖ, ὅτε ἀφελῆ, καὶ ὡς ὄντως ἄπλαστα, καὶ ἁπαλὰ, καὶ ἡδέα ἤθη ψυχῶν μιμεῖται· ὥσπερ καὶ τὸ τοῦ Κύρου, παιδὸς ἔτι ὄντος, καὶ ὅσα τοιαῦτα· παρὰ δὲ τῷ Πλάτωνι τοιοῦτον οὐδέν ἐστι, πλὴν ὅσον ἐν ταῖς τῶν μειρακίων ἡλικίαις· οἷον, ὅτε τὸν Θεαίτητον, ἤ τι τοιοῦτον πρόσωπον εἰσάγει, πάντως οὐ κατὰ τὸ τοῦ Κύρου δήπουθεν ὃν λέγω, παιδὸς ἔτι ὄντος, ἢ κατὰ τὸ τῆς Ἀρμενίας γυναικὸς, ἢ ὅσα τοιαῦτα. ἴδιον δὲ Ξενοφῶντος καὶ τὸ κατὰ ποσὰ διαστήματα χρῆσθαι ποιητικαῖς πως λέξεσι, πολὺ τῶν ἄλλων τῇ φύσει διεστηκυίαις λέξεων· ὥσπερ ὅταν λέγῃ πορσύνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

A qualis & in aliis libris: veluti quum * dicit milites gramineis coronis vſos: item, quod cum pueris, tamquam ſurdis ac mutis, loquuti ſint: & quod è cratere bibendum eis erat capite demiſſo, bouis inſtar. Nam hæc, & his ſimilia, quadam eximia ſimplicitate delectant; cuius vſus apud Platonem non itidem reperitur. Etiam in perſonarum imitationibus magis excellit Xenophon, quum ſimplices, ac reabſe fictionis expertes, & teneros, & iucundos, animorum mores imitando exprimit; vt * indolem Cyri adhuc B pueri, & quæcumque ſunt huius generis. At apud Platonem nihil eſt tale, præterquam in adoleſcentium ætate: veluti quum Theætetum, vel aliam quamdam eiuſmodi perſonam introducit; omnino tamen alia ratione, quàm quà Cyrus ille Xenophonteus, de quo loquor, adhuc puer introducitur; vel vxor Tigranis Armenia, vel quæ alia ſunt eiuſmodi. Eſt & illud Xenophonti peculiare, quod per interualla nonnumquam verbis quodam modo poëticis vtitur, quæ natura ſua plurimum ab aliis verbis differunt: veluti quum * πορσύνειν dicit, & quæ ſunt eius generis alia.

Libro IIII. de Cyri exp. d. pag. 332. 333.

Libro de inſtit. Cyri primo.

Libro IIII. de inſtit. Cyri, pag. 98, D. οὐχ ὁρῶσι πορσύνοντας τὰ ἐπιτήδεια.

GLOSSAE IN XENOPHONTEM.

PAG. 1, litera C. εὐθύνουσι, dirigunt; hoc eſt, ἐπάγουσι, ducunt. In altera editione refert ἐπάγουσι ad ἰφιῶσι, vbi rurſus eſt gloſſa.

5, D. ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς, dimidiam cuſtodiæ partem educit: h. e. τὰς ἡμισείας φυλακὰς καταλείπει, dimidiam cuſtodiam, vel dimidiam excubiarum partem in ciuitate relinquit.

Ibid. E. ψυχὴν θήγεσθαι, animum acui: h.e. θάλπεσθαι, incaleſcere. θήγειν ψυχὴν, familiare Xenophonti eſt. vt libro III. Memorabilium, θήγειν τὰς ψυχὰς τῶν ἱππέων, equitum animos acuere. Quod autem præterea legitur adſcriptum margini γήθεαι, prorſus à ſententia loci alienum eſt, ac ne poëtis quidem vſitatum in ſignificatione gaudendi; ſed γηθεῖν, & γηθῆσαι.

6, A. βουληθῶσι, voluerint; h. e. ἐθελήσωσι, voluerint.

11, A. ἐπ' ἄριστον εἰσιέναι, ad prandium ingredi: h. e. προσιέναι, accedere.

13, B. ἀνήρτητο, ex ſe pendere fecerat: h. e. ᾠκειώκει, conciliauerat.

Ibidem, E. ἐπιθυμίαν τις ἔχοι, cupiditatem haberet aliquis: h. e. ἐπιθυμοίη τις, cuperet aliquis.

16, A. μικρὰ, parua: h. e. λεπτὰ, tenuia, macra, exilia: Puta tamen λεπτὰ textus eſſe, μικρὰ ſcholion; atque ita reddidi.

A 20, C. διαπραττόμενον, obeuntem: h. e. διαχειριζόμενον, tractantem.

Ibidem. παντοδαπὰ, omnis generis: h. e. πολλὰ, multa, varia.

22, B. τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, imperium accepit: h. eſt, τὴν βασιλείαν ἔσχε, regnum obtinuit.

28, E. εἴ τινα ἐπιμέλειαν ἐδίδαξέ με, ecquam accurationem me docuiſſet: h. e. εἴ τινας τέχνας ἐδίδαξε, an artes aliquas docuiſſet.

29, D. ἀκεσταὶ, ſarcinatores: h. e. ἠπηταὶ, ſartores. B Sic in gloſſariis priſcis, ἠπήτρια, ſarcinatrix, & ἠπητής, interpolator. item ἀκέστρια ſarcinatrix.

31, A. παρόρμησιν, incitationem: h. e. παρακέλευσιν, exhortationem.

Ibidem, C. πείθεσθαι, parere, h. e. ἕπεσθαι, ſequi. Vide quiddam huic contrarium pag. 830, B. in Oeconomico.

35, A. ἀποχωρεῖν, ſecedere: h. e. ἰέναι, ire.

Ibidem, E. εἶχες δὲ ἐπιμέλειαν τοῦ φθάνειν ἕλκων τὰ πτηνά, habebas curam, vt aues trahendo anteuerteres: C h. e. ἠσκήκεις δὲ φθάνειν ἕλκων τὰ πτηνά, exercueras te, vt trahendo volucres anteuerteres.

37, C. τὸν πολύευκτον χρυσόν, aurum tantopere expetitum: h. e. τὸν πολύευκτον πλοῦτον, opes tantopere deſideraras.

39, C οὐ μεῖον, non minus: h. e. οὐκ ἐλάττους, non pauciores.

40, D. ἵνα οὐ μόνον αὐτὸς ἀγαθὸς ᾖ, vt non modò vir ipſe fortis ſit: h. e. οὐχ ἑαυτὸν μόνον ἀγαθὸν παρέχῃ, vt

non modo ſe virum fortem exhibeat.

41, B. ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ αὐτὸ τῶτο ἄγοιντο, quàm ſi à nobis eodem perducantur: h. e. ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ τῦτο γίγνοιτο, quam ſi à nobis idem hoc fiat.

43, E. διὰ τὴν ὁμοσκηνίαν, propter vſum eiuſdem tabernaculi: h. e. διὰ τὴν συσκηνίαν, propter tabernaculi ſocietatem.

44, B. θηρία ὁμοῦ τρεφόμενα, beſtiæ quæ vna nutriuntur: h. e. τὰ συντρεφόμενα, quæ ſimul aluntur.

51, C. ἐν ἑαυτοῖς ἔχοιεν ἕκαστοι, ſi ſinguli hoc in ſe ipſis habeant: h. e. εἰ ἕκαστοι διανοοῖντο, ſi apud ſe ſinguli cogitent.

58, C. τοῦτο οὐκ ἠμέλησα, id non neglexi: h. e. τῦτο οἶδα, noui hoc.

59, A. πρόφασιν οὐκ ἀπίθανον, cauſſam non improbabilem: h. e. πρόφασιν οὐκ ἄπιστον, cauſſam non incredibilem, non alienam à fide.

61, A. τοὺς ἐπὶ τοῖς πληγμένους, ad ea collocatos: h. e. τοὺς ἐπὶ ταῖς πληγαῖς, qui ad plagas ſunt. Et paullo ante Xenophon ipſe τοὺς ἐπὶ τοὺς λίνοις dixerat.

Ibidem, ἄυπνος, inſomnis: h. e. ἀγρυπνος, vigilans.

Ibidem, B. ταύτῃ μεταθεῖς, illac curſu ſequeris: h. e. ταύτῃ μεμάθηκας μετιέναι, illac inſequi didiciſti.

63, D. ἐμποδὼν γίγνεται, impedimento fit: h. e. ἐμποδὼν καθίσταται, impedimento exſiſtit.

64, B. δουλωθεὶς, factus ſeruus: h. e. χειρωθεὶς, captus ab hoſtibus. Videndum, an non χειρωθεὶς Xenophonteum ſit, alterum gloſſa. Apud me quidem vix aliquod de hoc dubium. Sic libro VII παιδείας, pag. 192, B. de Aſſyrio rege: ὧν οἱ σὺν Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὺς ἐχειροῦντο, in poteſtatem redigebant. Et tam libro IIII ἑλληνικῶν, p. 518, D. quam in Ageſilao, p. 660, B. ἐξὸν αὐτῷ (cum interiectis) χειρώσασθαι τοὺς ἐπιόντας, quum ei liceret vltimos capere, vel captiuos facere, vel δουλῶσαι, vt heic per gloſſam exponitur. Vtitur & altero Xenophon, ſed compoſito. velut in Oeconomico, 821, E. πολέμιοι ὅταν καταδουλώσωνταί τινας.

69, E. σωφρονέστεραι, magis intelligentes: h. e. εὐμαθέστεραι, magis dociles, magis politas, magis ciuiles. Male ſcriptum hactenus fuit ἀμαθέστεραι, pro, εὐμαθέστεραι.

70, B. ἐθεώμην, adſpiciebam: h. e. ἐθεώρουν, contemplabar.

75, B. φείδεσθαι, parcere: h. e. ἀπέχεσθαι, abſtinere.

76, A. ἐπιπλήσας, quum abſoluiſſet: h. e. παρασκευάσας, quum inſtruxiſſet.

Ibidem, D. ἕως ἐκ τῆς χώρας ἐξέπεμψαν, donec eum extra regionem deduxiſſent: h. e. ἕως ἐκ τῆς χώρας ἀπῄει, donec regione excederet.

80, C. δύσχρηστον, cuius vſus eſt difficilis: h. e. δυσήνιον, quod difficulter frænari poteſt. De copiis equeſtribus loquitur.

81, D. τοιοῦτα παρέλεξεν, his huiuſmodi dixit: h. e. τοιαῦτα παρήγγειλεν, his huiuſmodi mandata dedit.

83, B. Non ſcripſiſſe Xenophontem heic dico, πάντων ὧν κέκτηνται ἀγαθῶν, ſicut in omnibus editis legitur: ſed πάντων ἂν πέπανται ἀγαθῶν. Nam πέπαται vetus eſt verbum & inſolentius, ideoque declaratum per κέκτηται, verbum notius. Xenophonteum autem eſſe illud πέπαται, patet ex hoc loco primi de Cyri expeditione libri: καὶ ἃ πέπαταί τις, quæ poſſideret aliquis. Item ἀπεπάμενοι libro III. τοὺς πεπαμένους σφενδόνας, qui fundas habeant. Ac rurſus ἀπεπάμενος libro VI, non procul ab initio: πεπαμένος ὀρχηστρίδα, qui ſaltatriculam adquiſitam habebat. Atque hinc

A manifeſto cernimus, quomodo librarij rudes & imperiti verba minus nota cum notioribus commutauerint; quæ gloſſarum loco tantùm fuerant adſcripta.

84, C. ἐμφυτεύεσθαι, inſeri: h. e. ἐντραφῆναι, per educationem indi. Pro hoc autem poſteriori ἐντραφῆναι, quidam ἐγγραφῆναι prorſus vitioſe ſcripſerunt, quod tamdem ab aliis etiam in contextum temere fuit admiſſum.

86, A. ἀπεχώρουν, recedebant: h. e. ἐπῆγον, duce-
B bant, aut, tendebant.

Ibidem, C. πολλοὺς ἀπέκτειναν, multos occiderunt: h. e. κατεστρώσαντο, proſtrauerunt. Arbitror autem in textu poni debere hoc κατεστρώσαντο, quod in marginem reiecere librarij. quum potius illud ἀπέκτειναν, gloſſa ſit obſcurioris κατεστρώσαντο.

89, B. οἱ φαυλότατοι, viliſſimi: h. e. πονηρότατοι, maxime ſegnes & inertes.

91, B. ἔστ' ἂν ποιήσω, vſque dum efficiam: h. e. ἕως ἂν ποιήσω, donec efficiam. Poſterius loco prio-
C ris in textum irrepſerat.

92, E. λόγος διαδοθῇ, rumor diditus eſſet: h. e. λόγος διέλθῃ, rumor diſperſus aut peruagatus eſſet.

93, A. ἐκέλευσε, iuſſit: h. e. ἐπέταξε, mandauit. Hic etiam non dubito gloſſam hanc in contextum debere recipi; & ἐκέλευσε habendum pro gloſſa.

Ibidem, C. ὑστάτους προϊέναι, vltimos proficiſci: h. e. ἕπεσθαι, ſequi.

96, B. κατακαίνουσι, interficiunt: h. e. ἀποκτείνουσι, occidunt. Verba inter ſe permutata, ſuis ſunt locis
D à me reſtituta. Nam κατακαίνουσι Xenophonteum eſt: alterum gloſſa. Idem ſtatim repetitur litera C. κατακαίνειν, interficere: h. e. ἀποκτείνειν, occidere: quæ itidem reſtituimus. ſicut & pag. 99, D. idem κατακαίνειν in textum, ἀποκτεῖναι ad marginem relatum.

103, C. ἀποθῶνται ὅπλα, arma depoſuerint: h. e. ἀποφέρωσιν ὅπλα, arma detulerint.

Ibidem, D. ἔφασαν, dixerunt: h. e. ὑπισχνοῦντο, pollicebantur.

Ibidem, E. ἀκέραιοι, integræ: h. e. σῶαι, ſaluæ.
E 108, C. τινὲς τῶν προσχώρων, quidam ex finitimis: h. e. τινὲς τῶν πλησιοχώρων, quidam ex vicinis.

110, C. ἐξέλετε, eximite: h. e. ἐκλέξασθε, ſeligite.

111, B. τὰ εἴδη βελτίστους, forma præſtantiſſimos: h. e. καλλίστους, pulcherrimos.

112, D. κράτιστοι, præſtantiſſimi: h. e. βέλτιστοι, optimi.

124, B. αὐτόθεν, inde: h. e. ἐξ αὐτῆς, ex ipſa Babylone.

130, D. m. E. πάντα τὰ θᾶττον ἰόντα, omnia citius euntia: h. e. πάντα τὰ ἐλάττονα, omnia leuiora, vel exilio-
F ra. Hactenus autem fuerunt hæc inter ſe permutata, quum ἐλάττονα potius ad contextum pertineat, alterum gloſſa ſit.

134, C. ἔστ' ἂν, vſque dum: h. e. ἕως, donec. Male tamen ſcriptū in editione Stephani erat ὡς, pro ἕως. Eandem gloſſam & ſupra repertam notauimus.

137, D. ὁ κρείττων, οἶμαι, καρπώσεται, potior colliget, vt opinor: h. e. ὁ ἐπικρατῶν, οἶμαι, καρπώσεται, potentior fructus percipiet, vt opinor. Vtrum vero heic pro
G Xenophonteo ſit habendum, non abs re conſiderandum puto. Nam dubitari video. Xenophon quidē alibi verbo καρποῦσθαι vſus eſt, vt in Hipparchico, p. 969, B. κατὰ γῆν καρπουμένοις τὰ ἑαυτῶν. Et in Ageſilao, p. 661, A. ἀργίας τὰ μὲν εἶναι καρπουμένους. Idem & in IIII ἑλληνικῶν, p. 525, B. Item memorabilium libro primo, 709, B. ὅτι τῷ καλῶς ἀγρὸν φυ-

τευσαμένῳ

τεθνεωμένῳ φίλῳ, ὅσης χαρποῦται. Vnde iam dubium A illud deciſum videtur.

138, B. σοὶ ἐγὼ ταῦτα, tibi adfero hæc: id eſt, σοὶ δίδωμι ταῦτα, tibi hæc dono.

139, B. ὡς ἀπόλῃ, vt interimat: h. e. ὡς ἀπολέσῃ, vt perdat. Male ſcriptum in H. Stephani editione tam priori quàm poſteriori, ἕως ἂν ἔλῃ, vt in Notis noſtris oſtenſum.

141, E. κατὰ τὴν Κύρου ἐπιστολὴν, ſecundum Cyri præceptum: h. e. κατὰ τὴν Κύρου ἐντολὴν, ſecundum Cyri mandatum. Sic etiam libro 1. 11. hiſtor. Græcarum B vſus eſt verbo ἐπιστέλλειν Xenophon in ſignificatione præcipiendi vel mandandi, quum ait: ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι.

142, B. ἤρετο ὧδε, ſic interrogauit: h. e. εἶπεν ὧδε, ſic dixit.

Ibidem, D. ὑπαντιάζουσί μοι, occurrunt mihi: h. e. ἀπαντῶσί μοι, obuiam mihi veniunt.

143, E. ὡς ἐδυνάμην, vt potui: h. e. ὡς ἦν δυνατὸν, vt erat poſſibile.

146, B. σὺν τῇ ἐμῇ δυνάμει, cum mea potentia: C h. e. σὺν τῇ ἐμῇ ῥώμῃ, cum meo robore. Idem & infra occurrit pag. 569, C.

148, C. ἐν ᾧ οὖν, in quo igitur tempore: h. e. ἕως οὖν, dum igitur, donec igitur.

Ibidem, E. τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, hunc egomet conueni: h. e. τούτῳ αὐτὸς διελεγόμην, cum hoc ipſemet loquutus ſum.

149, D. ὅπου γε, vbi quidem: h. e. ἐπεί γε, quandoquidem.

151, B. ἐν εἰρήνῃ βιοτεύσετε, in pace viuetis: h. e. ἐν D εἰρήνῃ ἔσεσθε, in pace eritis.

152, B. ὑπελάμβανεν, ſuſpicabatur: h. e. ἔλεγεν, dicebat ex ſuſpicione.

153, B. περὶ συνουσίας, de coitu: h. e. περὶ συνηθείας, de conſuetudine. Puto autem hæc tranſpoſita, & inter ſe permutata, quod poſterius modeſtiæ Xenophontis ac verecundiæ potiùs conuenire videatur.

157, C. ὡς δυνατὸν, quam eſſet poſſibile: h. e. ὡς ἂν δύνωνται, quam ipſi poſſent. E

161, C. μεταλλαξις, mutatio: h. e. ἀντάλλαξις, commutatio, ὑπάλλαξις, ſummutatio.

162, D. πέλεκυν ξυλικόν, ſecurim lignariam: h. e. ξυλοτόμον, qua ligna ſcinduntur aut ſecantur.

165, D. ἀντίος, aduerſus: h. e. ἐναντίος, contrarius.

166, B. μηδὲν μείου, nihil imminue: h. e. μηδὲν ἐλάττου, nihil extenua.

Ibidem, μείζω τι εὑρίσκειν, maiora reperire: h. e. ἰσχυρότερα εὑρίσκειν, firmiora inuenire. Poſteriori editione Stephanus induxit. F

Ibidem ὡς σαφέστατα γ' ἂν εἰδείην, vt rem quamcertiſſime cognoſcerem: h. e. ὡς ἂν ἀσφαλέστατα εἰδείην, ὁπόσον τὸ στράτευμά ἐστιν, vt maxime abſque errore cognoſcerem, quantus eſſet exercitus.

168, B. ἢν κυκλοῦσθαι βούλωνται, ſi circumdare velint: h. e. ἢν κυκλοῦσθαι πειρῶνται, ſi circumdare conentur.

175, A. ἐμβαλεῖς τοῖς πολεμίοις, in hoſtes iſtos impetum facias: h. e. ἐμβαλεῖς τοῖς Αἰγυπτίοις, ὡς ἐναντίοις, in G Ægyptios, vt tibi oppoſitos, impetum facias. Nam ſupra dictum, Abradatæ locum aduerſus Ægyptios obtigiſſe.

177, B. κάρτα πολὺ, admodum: h. e. ἰσχυρῶς, valde.

180, B. σκηπτούχων, ſceptrigerorum: h. e. εὐνούχων, caſtratorum, vel eunuchorum. voces hactenus tranſpoſitæ. Nam εὐνούχων, ſcholion eſt; altera pertinet ad textum. Conſule Notas noſtras.

188, D. παμπόλλους, permultos: h. e. μάλα πολλούς, valde multos.

194, B. οὐδένα οἶδα, neminem noui: h. e. οὐδένα γιγνώσκω, neminem cognoſco.

197, B. ὁπότε ἔσω ἡσυχάζοι, quandocumque intus quieſceret: h. e. ὁπότε ἐπὶ χώρας εἴη, quandocumque illo in loco adeſſet. H. Stephanus verbum Xenophonteum ἡσυχάζοι hoc loco ex textu auſus eſt excludere, ac prorſus ne margine quidem dignari; gloſſa, ὁπότε ἐπὶ χώρας εἴη, in contextum admiſſa. Conſule Notas meas.

Ibidem, D. ἀξιολογώτατοι, maxime idonei: h. e. ἀξιολογώτατοι, digniſſimi, vel, maxime in aliquo numero habendi.

199, D. προαιρούμεθα, eligimus: h. e. προσιέμεθα, admittimus vel amplectimur.

217, E. διατάξαι, ordinaſſe: h. e. διαταγὴν δοῦναι, cum imperio ſummo conſtituiſſe. Facta in his verbis eſt permutatio. διατάξαι, ſcholion eſt, διαταγὴν δοῦναι, in contextum reponitor. Vide Notas meas ad hanc paginam.

218, E τὰ προβάτων τὰ λελυκωμένα, pecudes à lupis dilaniatas: h. e. τὰ ὑπὸ λύκων λελυμασμένα, damno adfectas à lupis.

219, A οὐδένα ἂν ἴδοις, neminem videas: h. e. ὄψει οὐδένα, neminem cernes.

Ibidem, C. ὅπως βούλει, vt vis: h. e. ὥσπερ βούλει, quemadmodum vis.

221, E. τιμιωτέραν ἕδραν, magis honoratam ſedem: h. e. τιμιωτέραν χώραν, locum magis honoratum.

230, B. οἱ ἐνθάδε ὑμῶν, (ſubauditur ὄντων) qui è vobis heic ſunt: h. e. οἱ ἐνθάδε μένοντες ὑμῶν, qui è vobis heic manent. Paret autem, hoc poſterius eſſe ſcholion, vel inde; quòd paullo poſt, litera D. ellipticam ſuperiorem phraſin integram reddiderit, οἱ ἐνθάδε ὄντες.

237, D. μάλιστα, maxime: h. e. πάνυ, admodum.

238, C. εὐεργετοῦντες, beneficiis colentes: h. e. εὖ ποιοῦντες, benefacientes.

242, D. ἀδικωτέρους, iniuſtiores: h. e. ἀνομωτέρους, iniquiores.

245, D. ὡς ἔφην, vt dixi: h. e. ὡς εἴρηκα, vt memoraui.

261, A. αἱρήσεσθαι, antepoſituros eſſe: h. e. ἐλέσθαι, electuros eſſe.

272, C ταῦτα πυνθανόμενοι, hæc comperientes: h. e. ἀκούοντες, audientes. Voces hactenus inter ſe commutatæ, quum πυνθανόμενοι textus ſit, ἀκούοντες, gloſſa.

279, D. αὐαίνετο, exareſcebat: h. e. ἐξηραίνετο, exſiccabatur. Tranſpoſita ſunt hæc verba, quorum prius ad textum pertinet, alterum ſcholion eſt. Poëticis nimirum verbis interdum Xenophon delectatur. Et αὖα ξύλα dixit etiam Homerus, pro ξηρά. Sic & in V. Memorabilium, qui de adminiſtratione domeſtica inſcribitur, hoc verbo Xenophon aliquoties vſus eſt, præſertim pag. 860, B. quum inquit, ἡ μὲν ὕλη ἐπιπολῆς ἂν αὐαίνοιτο. ac rurſum ibid. C. ὡς αὐαίνηται ἐπιπολῆς.

286, A. πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἔφεδρον, ἀγωνιζόμεθα: aduerſus regem, maximum vindicem, decertabimus: h. e. πρὸς βασιλέα, τὸν μέγιστον ἔφορον πολεμοῦμεν: aduerſus regem, maximum inſpectorem; bellum geremus.

291, D. ἱκανὸς ἦν, ſufficiens vel idoneus erat: h. e. δυνατὸς ἦν, poterat. A

293, D. ἐνθυμούμενοι, cogitantes: h. e. ἀναμιμνῃσκόμενοι, ad mentem reuocantes.

298, D. ὀνῆσαι, commodo eſſe: h. e. ὠφελῆσαι, vtilitati eſſe.

302. C. ἐθέλωμεν, voluerimus: h e. βουλώμεθα, voluerimus.

303, A. ἤν, ſi: hoc eſt, εἰ καὶ, tametſi.

304, B τῶν πρόσθεν, iis qui erant ante: h e. τῶν προτέρων, prioribus. Tranſpoſitæ voces hactenus. B Quippe τῶν πρόσθεν, ad textum pertinet, alterum ſcholion eſt. Nam præcedenti τῷ νῦν, rectius reſpondet τῶν πρόσθεν, quam τῶν προτέρων.

309, C. ἐπέκειντο οἱ βάρβαροι, incumbebant barbari: h. e. ἐσίνοντο, lædebant.

311, A. ταχὺ ἀνεπήδων, cito reſiliebant: h. e. ἀπεπήδων, abſiliebant, vel, inde ſaltu ſe recipiebant.

323, C. γυμνοὶ ἐφέροντο, nudi ferebantur: h e. γυμνοὶ ἐγίνοντο, nudi fiebant, nudabantur.

329, A. ἀρτοποιοὶ, paniſici: h. e. ἀρτοκόποι, piſtores. C Videant eruditiores, ſitne Xenophonteum ἀρτοκόποι, alterum ἀρτοποιοὶ, gloſſa, vel è contrario.

346, C. πύργοι πολλοὶ, multæ turres: h. e. πυκνοὶ, turres frequentes. Et poſt vnum ab hoc verſum, οὐκ ἐδύναντο ἀπελθεῖν, non poſſent abſcedere: h. e. οὐκ ἐδύναντο ἀποτρέχειν, non poſſent curſu abſcedere.

347, E. ἐφέροντο εἴσω, ferebantur intus: h. e. ἴεντο εἴσω, ibant intus.

348, A. τοὺς ἀχρείους, inutiles: h. e. φορτία ἄγοντας, qui ſarcinas vehunt, nimirum calones. Etenim male D ſcriptum in H. Stephani editione, φορτία ἔχοντας. Quippe ſi tunc ſarcinas habebant, cur ad prædam emittebantur, iam ante onerati?

352, E. ἀφροντιστήσαντες, qui poſthabuerunt: h e. ἀμελήσαντες, qui neglexerunt.

356, D. ἔξω ἀγορὰν ἔφερον, res venales extra portabant: h. e. ἔξω ἔπεμπον, extra mittebant.

357, C. ἐπιτήδεια διελέγοντο, commoda quædam diſſerebant: h. e φιλικὰ, amica & ſtudij plena.

Ibidem, D. βέλτιστα, præſtantiſſima: h. e. κάλλιστα, E optima.

379, C. ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει, terra videbatur ardere: h. e. καίεσθαι, vri. Hoc etiam loco reſtituendum textui Xenophontis ſuum αἴθεσθαι, cuius eſt gloſſa καίεσθαι.

381, C. ἐπεθύμουν, cupiebant: h. e. ἐπόθουν, deſiderabant.

383, E. Rurſus occurrit permutatio verborum. Nam κατέκτανον, eſt gloſſa, κατέκανον, ad textum pertinet, ac propterea ſuo loco repoſitum vides. F

Ibidem, λάσια, denſa: h. e. δασέα, ſpiſſa.

391, A. δεῖν βίαια πάσχειν, debere violenta pati: h. e. βίαν χρῆναι πάσχειν, vim debere pati. Δίκαια, ſcriptum vitioſe in editis ab H. Stephano, pro δεῖν βίαια. de quo plura noſtris in Notis.

393, B. τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν, eius imperium: h. e. χώραν, eius regionem.

395, A. ὑπερβάλλουσιν, ſurſum euadunt: h. e. ὑπερβαίνουσιν, tranſcendunt.

397, B. συντίθεται αὐτοῖς, conſtituit cum eis: h. e. συντίθεται αὐτοῖς, conuenit cum eis, paciſcitur cum eis.

399, A. πάσῃ τέχνῃ, omni artificio: id eſt, πάσῃ μηχανῇ, omni machinatione.

403, C. ὑμῖν, vobis: h e. τοῖς στρατιώταις, militibus. Explicatur, qui ſint illi, vos.

413, B. ἐκ τῆς γῆς, ex terra: h. e. ἐκ τῆς χώρας, ex regione.

423, A. ἀμελεῖν, negligere: h. e. ἀβλεπτεῖν, non inſpicere.

424, A. βούλει, vis: h. e. διανοῇ, cogitas.

441, B. περιπεσὼν δυοῖν τριήροιν, quum incidiſſet in duas triremes: hoc eſt, περιελθὼν, quum circumueniſſet.

482, A. χρήματα λαβόντα, ſumtis ſecum pecuniis: h. e. δῶρα λαβόντα, ſumtis ſecum muneribus, quæ pecuniæ ſcilicet erant Pharnabazo donandæ.

505, A. ὑμῖν, (cum interiectis) ἡμᾶς ἕψεσθαι, nos ſequuturos vos: h. e. ὑμῖν ἡμᾶς συμμαχήσειν, nos belli ſocios vobis futuros. Gloſſa dumtaxat eſt, non diuerſa lectio. Vel cæcus hoc videat.

564, B. ἐδάκρυσε, lacrumis deplorauit: h. e. ἐπένθησε, luxit.

569, B ἰσχυρὰ, valida: h. e. βίαια, violenta.

Ibidem, C. Λακεδαιμονίων δύναμιν, Lacedæmoniorum vires: h. e. Λακεδαιμονίων ῥώμην, Lacedæmoniorum robur. Idem etiam ſupra notatum ad pag. 146, B.

598, C. ἐπὶ ξένια ἐδέξαντο, vt hoſpitem exceperunt: hoc eſt, ἐπὶ ξένια ἐκάλεσαν, vt hoſpitem inuitarunt.

627, C. ὥρα ἰέναι, hora eundi: h. e. καιρὸς ἰέναι, tempus eundi.

643, A. ὁρῶν τὸν χρόνον ἐξήκοντα, quum videret tempus elabi: h. e. τὸν χρόνον προβαίνοντα, quum videret tempus progredi & præterire.

773, D. ἅπτεσθαι τὰ τῆς χώρας, adtingi res agri: h. e. ἁρπάζεσθαι τὰ τῆς χώρας, rapi res agri. Sic enim ſcribendum, non τὰ ἐκ τῆς χώρας.

830, B ἕπωνται, ſequantur: ſcribitur apud Stobæum, recte: id alius per πείθωνται, pareant, expoſuit.

831, D. ἄγε, fero, exponitur apud Stobæum, τῆς δείλης, veſpere. Scholion hoc eſſe quis non videt? Henr. tamen Stephanus eſſe diuerſam lectionem putauit.

832, A. εὐμάρεια, facilis copia: h. e. εὐχέρεια, facilitas.

871, B. φιλοπονία, ſtudium laboris: h. e. ἐθελοπονία, ad agendum propenſio voluntaria. Videt iam lector, quam multa nobis obtruſa ſcholia pro variis lectionibus.

IO. LEVN-

IO. LEVNCLAVII
NOTATORVM AD XENOPHONTEM
LIBER I. REPVRGANDO A MENDIS
TOMO PRIORI, ELEGANTIÆ VARIÆ PLENVS.

Lectiones marginũ.

QVOD teſtabar editione prima, nunc etiam repeto, me ſæpius in cõuerſione ſequutum eſſe lectiones marginibus adſcriptas, quoties eas meliores eſſe iudicarem illis, quæ Xenophontis in contextu, ceu vulgo loquimur, reperirentur. Alias autem ex his mihi nullas vindico, niſi quarum expreſſe mentio fit in hiſce Notis meis: quod ingenue ſignificandum duxi, ne quis me cogitet è laboribus alienis gloriolam venari velle. Nec abſque cauſſa tam ab aliis, & Henr. præſertim Stephano, quam à me paſſim emendata, libri marginibus adnotanda putaui. Solet enim ingrata lectoribus eſſe interpretatio, cuius ratio de lectione, quam ſequutus ſit interpres, coram adiecta non perſpicitur. Ne prærerea Notæ nimium excreſcerent, nolui meam interpretationem eorum locorum, quæ à prioribus interpretibus corrupta fuiſſe vel indicarunt alij, vel ipſe deprehendi, prolixius aut declarare, aut tueri: quod vix id aliter fieri poſſe viderem, quam aliqua cum illorum ignominia, qui pro virili ſua bene de nobis mereri voluerunt. Meam in omnibus recte reddendis fidem viros bonos, & à calumniis alienos, libenter agnituros & probaturos confido. Diſtinctiones etiam aliorum plurimas in Xenophonte Græco mutaui, quod eæ lucem, ſi bonæ ſint, magnam ſcriptoribus priſcis adferant: ſublatis quoque non neceſſariis parentheſibus, quas immodicas ſine iudicio nonnulli, contra morem & vſum antiquitatis eruditæ, ſuis editionibus inſerunt. Vt videant denique lectores, quantum hac lucubratione vigiliis prioribus acceſſerit: vtendum aſteriſco cenſui, quo notata nunc primum exhiberi ſciant.

Quænam ſint Leũclauij.

Cur marginibus adſcripta. Cur omiſſum examẽ interpretum.

Diſtinctiones iã meliores.

AD PRIMVM DE INSTITVTIONE CYRI LIBRVM.

PAg. 1. littera A. Ariſtides in libro περὶ ἀφελοῦς λόγου, citans hæc verba, non legit, καὶ ὁποσονοῦν χρόνον ἄρχοντες διαγένωνται: ſed omiſſa voce χρόνον, hoc modo: καὶ ὁποσονοῦν ἄρχοντες διαγένωνται. quod ſanè mihi vehementer probatur. Sunt etiam, qui pro διαγένωνται, reponant, διεγένοντο.

* Pag 4. D. Non dubito in his, τῇ τῶν πεπαιδευμένων δικαιοσύνῃ, vitioſe ſcriptum eſſe illud πεπαιδευμένων. Quippe non de inſtitutis ſed inſtituendis agit: ideoque rectius ſcribetur, τῇ τῶν παιδευομένων δικαιοσύνῃ.

6, C. Ita locum reddidi, vt in omnibus exemplaribus ſcriptum reperi. Sed eſſe vocabulum hoc εὐπειστάτοι, corruptum arbitror, & pro eo reponendum εὐπιστότατοι: ſicut & in extremo Xenophontis Ageſilao ſcribitur εὐπαραπειστότατος. Id ſi homines A docti probabunt, ſic erit interpretatio mutanda vt legatur: *Quacumque in tribu quamplurimi fuerint ſumma peritia, fortitudine, obedientia.*

* Hactenus iſta fuerunt ad hunc locum à me notata priori editione, quæ quum ab eo tempore videam ab H. Stephano reprehenſa; conſideranda nobis veniunt eius rationes, quibus contra me nititur. Ait, libro de inſtitutione Cyri ſecundo, pag. 43, C. ſcriptum reperiri εὐπιστότατοι πυλάδες, pro εὐπειθέσταται, *obedientiſſima*. Hoc verò nihil probat, B quum mihi dicere liceat, illo itidem loco ſcripturam eſſe vitiatam, & in εὐπιστόταται, mutandam. Dicit, ex aduerſo reperiri etiam ἄπιστος pro ἀπειθής, *inobediens*. Nec id quidquam probat, quando itidem, adfirmare poſſum, potius ἄπιστον, hoc ſignificatu ſcribi debere; quum prorſus alia ſit ἀπίστου ſignificatio. Addit, iſtarum vocum vſum ratione non carere, quum veriſimile ſit, ipſam vocem πίστις à πείθειν, deduci. Hoc veriſimile ſi maxime admittam, tamen aliud eſſe dicam εὔπιστος, & ἄπιστος, & δύσπιστος, & verbum ἀπιστεῖν: quam ſint εὔπιστος, & C ἄπιστος, & δύσπιστος, & ἀπιστεῖν. In illis εὔπιστος, ſignificat morigerum, vel obſequentem; ἄπιστος, immorigerum; δύσπιστος, perſuaſu difficilem, vt pareat; & ἀπιστεῖν, morem non gerere, vel non obſequi, non obtemperare: quum in his εὔπιστος, ad fidem, non obedientiam, pertineat, itidemque ἄπιστος, & δύσπιστος, & ἀπιστεῖν, eodem referenda ſint. Quod ſi plane concedam, vocem πίστις à πείθω, veriſimiliter videri deductam, & à πίστις, itidem deductum εὔπιστος, & ἄπιστος, & δύσπιστος, & ἀπιστεῖν: non propterea tamen D cum his & illa confundam, εὔπιστος, ἄπιστος, δύσπιστος, & ἀπιστεῖν, quæ ab origine ſua indubitata, nimirum à verbo πείθειν, abſque controuerſia ſuum illud ει retinent. Hoc ego probaui editione prima per εὐπαραπειστότατος, vocabulum Xenophonteum, quod in extremo Xenophontis Ageſilao ſic reperitur ſcriptum in omnibus exemplaribus. Id non negat Stephanus, quia negare ſalua verecundia non potuit: ſed vt aliquid tamen dicere videatur, ait illo εὐπαραπειστότατος, in Ageſilao, nequaquam ſe moueri, quum alia ſit eius ratio. ſic enim ſcripſit, E At cur aliam eius rationem non oſtendit? Equidem adfirmo, παράπειστον, deduci à verbo παραπείθειν, quo etiam Homerus eſt vſus, & propterea recte cum diphthongo ſcribi. Sic Ariſtoteli vox eſt εὐμετάπειστος, huic plane ſimilis, & à μεταπείθεσθαι, deducta, quo Ariſtoteles eodem vtitur loco, quum ait, ὅταν μεταπείθωνται. Patet idem ex ſignificatu, quum παράπειστος ſit, qui falſa perſuaſione decipitur; εὐμετάπειστος, qui de ſententia perſuadendo facile dimo- F uetur. Adeoque ſi παράπειστος Græcum, & quidem Xenophonteum eſt, εὐμετάπειστος Græcum, & quidem Ariſtoteleum: etiam πειστός, Græcum erit, & ita recte ſcribetur, ac ſegregabitur à πιστός. Eadem eſt ratio in omnibus aliis, ab hoc πειστός, (quod εὐπήκοον, *obedientem & morigerum* ſignificat, vt o-

εὔπειστος, ἄπειστος, ἀπειστεῖν, δύσπειστος. an potius εὔπιστος, ἄπιστος, ἀπιστεῖν, δύσπιστος.

εὐπαραπειστότατος.

παράπειστος.

εὐμετάπειστος.

πειστός.

ſtendemus è Suida) deriuatis, quæ diximus; nimirum in ἄπιστος, quum idem ſignificat, quod ἀπειθής: in ἄπιστος, pro ἀπειθής: in δύσπιστος, pro δυσπειθής: in ἀπιστεῖν, pro ἀπειθεῖν. Mox tamen Stephanus in πιστικώτερος ſibimet ipſe contradicit, quum Xenophontis noſtri p.28, A. πιστοτέρους apte mutari poſſe fatetur in πιστικωτέρους. At cur πιστοτέρους, (quod eſſet, μᾶλλον ὑπηκόους, ſecundum Suidam) offenſus ſignificato vocis πιστός, non ſcripſit? cur idem non valebit in hiſce noſtris, quæ ab eadem origine proficiſci oſtendimus? Sed adferamus & alia Xenophontis loca, quæ Stephanus non adtigit: vt adpareat, quantum lucis accedat ex hac ipſa reſtitutione ſcripturæ verioris. Sub finem libri II. ἀναβάσεως, 292, A. hæc verba leguntur: φοβούμενος μᾶλλον τῶν ἑταίρων, τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις, ἢ οἱ στρατιῶται τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. Cuius notum, ἀπιστεῖν ſignificationem habere, non credendi, vel diffidendi. Ea locum heic habere nequit: Ait enim, manifeſtum fuiſſe, quod Proxenus magis metueret, ne militum odium incurreret: quam metuerent milites, ne ipſi ſatis obſequerentur ac parerent. Ergo ſi ſcribas τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ, ſtatim hæc tibi ſe verior offert ſententia. Pertinet huc certe, quod eodem loco, pag. 290, D. de Clearcho dicitur, ὡς πιστέον εἴη Κλεάρχῳ: militum animis hoc inſerere poterat, *vt Clearcho parendum ſtatuerent*: prorſus vt alibi Xenophon. 389, C. πιστέον, ὅ,τι ἂν κελεύωσιν: & Plato ſimiliter, ὡς ἀμφοτέροις πιστέον. In his coëgit ineuitabilis neceſſitas H. Stephanum, vt πιστέον ſcriberet: licet in ceteris conſtans maneat, ne quid ſemel ab ſe ſcriptum mutare videatur, in aliis adeo non obſeruans. Ego quidem p. 290, D. non πιστόν, pro ἄπιστον, quod in editionibus ceteris legitur, ſed οὐκ ἀπιστεῖν ſcribendum adſero, etiam ipſomet hanc negationem, οὐκ, mihi concedente. Cur autem πιστόν admittit, in ἀπιστεῖν ſe difficilem præbet? Solidam heic nobis rationem oſtendat, quam puto nullam inueniet. Sed ad priora redeamus. Libro VI. eiuſdem ἀναβάσεως, p. 389, B. legimus, ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις, καὶ κακούς ὄντας. Si ſcribes, ὡς ἀπειθοῦντας Λακεδαιμονίοις, mox ſe rectus hic offert ſenſus: *tamquam contumaces aduerſus Lacedæmonios, & improbos*. Etiam manifeſtior locus eſt in Sympoſio p. 888, A. Vbi verbo πείθομαι, *pareo*, ſtatim opponitur ἀπιστήσαις, *quum non obediiſſem, non paruiſſem*. Quis heic ἀπιστήσαις ferat? præſertim in oppoſitione duorum iſtorum, πείθεσθαι & ἀπιστεῖν. Rurſus in Hipparchico, 957, D. δυσπίστους dixit Xenophon, immorigeros, quibus aliquid difficulter perſuadetur, vt in eo pareant. Quis heic δυσπίστους ferat? præſertim quum hoc δυσπίστους ἴδῃ, reſpiciat ad ea, quæ præcedenti periodo leguntur, εἰ πεπεισμένοι, *ſi perſuaſum eis fuerit, vt obediant*. Etiam libro V. ἑλληνικῶν, 551, D. locus alius exſtat, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀπιστεῖν. Socios, inquit, multare decreuerunt, eoque redigere, vt deinceps contumaces & inobedientes eſſe non poſſent. Optime conuenit ἀπιστεῖν, *contumacem eſſe*; quum ἀπιστεῖν, *diffidere*, prorſus alienum ſit, ac ne quidem contumaciæ ſignificationem vllo modo habere poſſit. Hæc tametſi planiſſima ſint, ac refutari nequeant: tamen addendum, ab aliis quoque notatum reperiri ἀπιστεῖν in ſignificatione τοῦ ἀπειθεῖν. Suidæ librorum, & Heſychij ſcripturas vitiatas opponi mihi citra exceptionem non patiar. Quippe ſibi non conſtant, quum Suidas idem πιστόν exponat πιστῷ, & πιστὰ non ſolum pro πειθοῖ ὑπακουόμενοι accipiat, ſed

Margin (left): πιστόν. ἀπιστεῖν. πιστός.

A etiam πεισόμενον interpretetur: quod notandum. Scriptum enim πιστόν poſterius vitioſe, pro πειστός, quod reuera ſignificat ὑπήκοον, *morigerum, obedientem*. Vnde ſcilicet illa reliqua ſunt, ἄπιστος, ἀπειστος, δύσπιστος. Omitto πιστικοὺς λόγους Platonis, πιστείους Euripidis. Originis eiuſdem hæc eſſe omnia, negari nequit. Itidem δύσπειστον, εὔπειστον, & εὐμετάπειστον, ſcripta legimus apud Ariſtotelem libro VII. de moribus ad Nicomachum, Petro Victorio lectionem hanc de libris vetuſtis adferente; cuius viri fidem H. Stephanus, opinor, ſuſpectam non habebit.
B Dicamus igitur tandem Stephano, πιστὸν τοῦτο ἀνάγκη. Sin contradicet fortaſſis, hoc ipſum faciet, ne minus aliis ſcire videatur, & habere, quod omnibus opponat. Fortaſſis etiam perſuadere nobis volet, ſcribendum πείθειν & πείθεσθαι, non πίσειν & πίσεσθαι: quum Memorabilium III. 780, B. πείθεσθαι quater ſcribat ex Strobæo in adnotationibus ſuis, iterum publicatis. Et aliud eadem pag. 780. in Notis meis indicatum de πιστικός. Ego quidem tot rationibus, & lectionum incorruptarum auctoritate fretus, licet vbique toto Xenophonte
C voces vitiatas excludere textu potuiſſem: tamen adhuc ἐπέχειν malui, contentus adnotatione reſtitutarum ad margines, donec de aliorum adſenſu cognouero.

Margin (right): πιστικός. πιστείους.

7, D. pro οἱ δ' αὖ ἐν τοῖς ἐφήβοις, legit Philelphus, οἱ δ' αὖ, quod equidem probo. Nam idem infra quoque videbimus occurrere, pag. 74, B.

* 8, A. ὀλίγῳ πλείονι, adſcripſeram margini lucu-
D brationis ſecundæ ὀλίγῳ πλείονα.

Ibidem, D. Græci libri habent ἴσων, pro quo Philelphus ἴσοι legit: quippe qui verterit, *quantum*.

* Ibidem. In omnibus libris Xenophonteis ἐπὶ θύραις, legitur, ac nihilominus hæc reddens Latine Camerarius, *in venatione* dixit. Hoc vero factum ex ἐπὶ θήραις. Atqui Cyrus hoc tempore necdum vllas apud Medos venationes viderat, nedum homines in venationibus. Et ſequuntur deinceps narrationes de iis quæ Cyrus in venatioE nibus & viderit, & ipſemet egerit. Alterum illud ἐπὶ θύραις, vel reddendum ad portas, vel ad portam potius. Et omnino portam accipio, more orientalium, pro aula; quæ Perſis, Tartaris, Turcis, Capi dicitur, hoc eſt, porta; ſicut & Laonicus Chalcocondyles hoc Capi (quod quidem & Vngari habent in vſu, Capu Gallice pronuntiantes) reddens in hiſtoria ſua Turcica, cuius exemplar Græcum habeo, θύρας βασιλέως dixit, quo Capi Sultanum,
F ſiue portam Oſmaneam intelligit; prorſus vt etiam Xenophon nominauit θύρας Κυαξάρους, libro de inſtitutione Cyri II, p. 56, D. ὡς ἀφίκοντο ἐπὶ τὰς Κυαξάρους θύρας, *vbi peruentum ad Cyaxaris portam*: item libro III, pag. 78, C. παρεῖναι ἐπὶ τὰς Κυαξάρους θύρας, *ad portam Cyaxaris præſto eſſe*: ac paullo poſt ſimpliciter, παρῆσαν ἐπὶ τὰς θύρας, *ad portam aderant*: quibus in locis ipſa regia portæ nomen habere videtur. Contendere tamen cum quoquam rixoſo nolim, qui portam heic, vel portas regiæ, non
G ipſam regiam intelligi velit: exceptis aliquibus locis, vt illo libri IV, pag. 104, D. quo dicitur, ἐπὶ θύρας οὐδεὶς ἧκε, *quum ad Cyaxaris portam nemo veniret*. Erat enim tunc rex Cyaxares in caſtris, longe à regia Medorum: nec porta tamen illinc aberat, hoc eſt, aula vel comitatus regius. Heic igitur alia porta nequit intelligi, quam Perſarum, Turco-

Margin (right): θύραι βασιλέως. Porta regis. Capi Sultanum. Capu.

Turcorum, & aliorum orientalium; quæ cum perſona principis in loca quæuis, etiam in caſtra migrat, extra regias ſtructuras. Simile quoddam exemplum reperitur in fine libri de inſtitutione Cyri v pag. 147. D. & initio libri vi, vbi porta rurſus in caſtris. De porta denique, regiam ordinariam ſignificante, ſunt hæc initio libri viii accipienda: ἔδοξε τοῖς ἐντίμοις ἀεὶ παρεῖναι ἐπὶ θύρας, *decretum fuit vt viri honorati ſemper ad portam*, Id eſt, ad regiam, *præſto eſſent*. Id enim paullo ante Chryſantas verbis notioribus dixerat, παρῶμεν ἐπὶ τὸ ἀρχεῖον, *præſto ſimus ad hanc magiſtratus noſtri curiam, ſiue prætorium*.

9, E. In Græcis exemplaribus legitur, ὅτι μου τὴν μητέρα τιμᾷς, quod matrem meam colis; pro quo Philelphus legit, ὅτι μου τὴν πατέρα τιμᾷς, quod patrem meum colis.

* 10, C. Notaram ad marginem elucubratione ſecunda, quam xviii annis H. Stephanus detinuit, pro ἀρύσαντες ἐπ' αὐτῆς, legendum ἀπ' αὐτῆς. Hoc editione ſua poſteriore in textum ille recepit.

* 11, A. Dicit de patre ſuo Cyrus, διψῶν παύεται. Id Camerarius ita reddidit, *Ceſſat cum ſiti*: credo, vt quibuſdam gratificaretur, qui nobis adoleſcentibus de illo ſuo, *ſitiens deſinit*, prolixas orationes recitare ſolebant. Atqui διψῶν παύεται, nihil eſt aliud, quam, *ſitire deſinit*, vti recte monuit Henr. Stephanus, & aliunde patet. Memorabilium iii. p. 787, D. debere dicit illum Socrates παύεσθαι ἐσθίοντα, qui iucunde veſci velit. Heic παυσάμενος ἐσθίων, non eſt, qui comedens deſinit; ſed potiùs, qui comedere deſinit. Refutat ſe ipſum Camerarius, quum non multo poſt, 13, C. illa Xenophontis verba, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύετο, recte reddidit, *Neque lacrymari vmquam ceſſauit*. Si priorem interpretandi modum ſequi voluiſſet, dicendum erat, *Neque ceſſauit vmquam cum lacrumis*. At quis ita loqueretur? Sic quum in Hipparchico p. 956, A. dicit, βαδίζων οὔποτε ὁ ἵππος παύσεται, *ingredi equus non deſinet*: haud facile quiſquam reddet, *Equus non ceſſabit cum ingreſſu*: & propius ab hoc loco infra, libro iiii. παιδείας pag. 106, C. de Cyaxare Cyrus inquit, φοβούμενος μὲν παύσεται φοβούμενος. nullus, opinor, illa ſic interpretaretur, *Primum ceſſabit cum metu*: ſed ſimpliciter, ex ſermonis Græci proprietate, *Primum metuere deſinet*.

* 11, C. Philelphus legit ποιούσας ἐνθυμίας, quum in libris editis habeamus πιούσας.

Ibidem, E. Non dubium eſt, rectius Philelphum pro ἵππῳ τι τῷ, legiſſe ἐπὶ τὰ τοῦ. Nam ἐπὶ ſæpius ita mutilatum deinceps etiam occurret. Ac frequentes ſunt eiuſmodi mutilationes in manu exaratis, vbi præſertim vltima vocis præcedentis ſyllaba cum prima ſequentis eaſdem litteras habet, vt in Cæſario meo διωκειν legitur, mutilatum ex διώκειν ἐκεῖνην. Et infra, libro vii. ἑλληνικῶν, p. 636, B. C. vbi antea legebatur προσεκεχωρήκασι οἱ Πελληνεῖς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν, eadem cauſa motus, οἱ Πελληνεῖς εἰς τὴν Λακ. συμμαχίαν repoſui. Stephano quidem heic illud ἐπὶ τὰ τι ſic placuit, vt à me monitus id etiam in textum recipere non dubitarit. Idem & altero ἴδιον loco fecit, prætexens interim ſecunda editione veterum exemplarium auctoritatem, ne id à me habere videretur.

14, A. Legitur in omnibus, τῷ πάσι προσεπιπέθησιν, οὐκέτι ὁμοίως προσπτῶς εἶχεν, excepta H. Stephani lectione varia, loco προσπτῶς reponente προσπτής: quæ quidem nullius eſt momenti. Ego primum aio, non τῷ πᾶσι προσεπιπέθην ſcribendum, ſed τὸ πᾶσι προσεπιπέθην, quod illi τὸ σκυλακῶδες, recte reſpondet; τὸ σκυλακῶδες, τὸ πᾶσι προσεπιπέθειν. Deinde dico προσπτῶς loco ſuo temere motum, eidem reſtitui debere hoc modo: τὸ πᾶσι προσεπιπέθειν προσπτῶς, οὐκέτι ὁμοίως εἶχε. Ita ſcripſiſſe Xenophontem non dubito. Et plura tranſpoſitionum eiuſmodi exempla deinceps ſuis indicaturi locis ſumus.

18, C. Pro οὔποτε οἰόμενος, placuit mihi ex coniectura Guil. Canteri noſtri, reſtituere potiùs, ἱέμενος. Nam alterum illud οἰόμενος heic locum habere nequit. * Hæc olim heic à me notata, cum verſione tali: *Quod ante hac ei permiſſum numquam fuerat, vſque adeo cupiebat in armis inſtrui, quæ ſuum ad corpus auus parauerat*. Sed iam neque mutatum οἰόμενος in ἱέμενος placet, neque indicata verſio; ſed illa priſtina, οὔποτε οἰόμενος, οὕτως ἐπεθύμει αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. (Sic enim diſtincta leguntur in editione Stephani vtraque) hoc modo ſcribenda dico: οὔποτε οἰόμενος οὕτως, ὡς ἐπεθύμει, αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. Quo nimirum ὡς perierit ob ſimilitudinem cum vltima ſyllaba præcedentis οὕτως, prorſus vt oſtenſum paullo ante in ἐπὶ τὰ τοῦ. Atque horum recta iam ſententia eſt, *Nondum fore putans, vt ita pro deſiderio ſuo indueretur*. Henr Stephani coniecturæ poſteriores hoc loco fluctuant, & illa mutatio lectionis οὔποτε οἰόμενος, in ὡς οὔποτε ἡδόμενος, aut ὅτι οὔποτε ἡδόμενος, prorſus non apta.

19, A. Philelphus pro ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν legit ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν, rectius, vt opinor. * Equidem ſic etiam verti, aliis verba ſcripturæ prioris exprimentibus, inter quos & Camerarius eſt. Henricus autem Stephanus ſequendam ait Philelphi lectionem. Ne tamen eam ex indicatione mea cognouiſſe videatur, addit in alio etiam, quam Philelphi, exemplari eam inueniri; fortaſſis occulte meum librum intelligens, poſt editionem primam inſpectum. Nam in iis exemplaribus, quibus ad editionem primam vtebatur, nihil tale inuenerat.

* 29, B. Heic è textu & margine ſimul in hunc modum redintegranda lectio, τί ἐστι ὄφελος στρατιᾶς πολλῶν, εἰ δὲ τῶν ἐπιτηδείων, Et talem ſcripturam ego in conuerſione ſequutus ſum.

30, B. Adnotauit hoc loco Brodæus aliam lectionem, fortaſſe non incommodam, vt mihi viſa eſt: πλεῖω γὰρ ἤδη στρατιά, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμωμένη, καὶ εἰς ἂν λάβῃ δαψιλεστάτη χρωμένη.

* 31, E. Pro αἰσχρωπότερον habet liber Budenſis, quo Camerarius vſus eſt, αἰσχρωπηρόν. Quid ſi Xenophon dixerit αἰσχυνωπότερον; quod gloſſario veteri exponitur, magis efficax.

* 32, D. pro καρτερώτερον rectius ſcribi puto καρτερικώτερον. Et καρτερικός gloſſario veteri Cyrilliano eſt, tolerans. Sic etiam Xenophon in primo Memorabilium, p. 711, D. hoc vſus eſt, πρὸς πάντας πόνους καρτερικώτατος.

* 33, B. Quod in editionibus noſtris legitur πλεονέκτην τῶν πολεμίων, ſcriptum eſt paullo aliter in libro Budenſi, quo Camerarium vſum diximus, hoc nimirum modo, πλεονέκτην (ſcilicet τῶν, repetendo ex ſuperioribus) τῶν πολεμίων, quod Camerarius idem vertit interceptorem commodorum hoſtilium. H. Stephanus ambigue ſcribit, πλεονέκτην in quo-

dam libro legi; vt exiſtiment imprudentes, apud A
ipſum eſſe quoddam exemplar, in quo ſic legatur. Cur enim alioqui non dicebat, in libro Camerarij?

34, A. Hiſce verbis, ὃς ἐδίδασκεν ἄρα τοὺς παῖδας τίνι τι δικαιοσύνῃ, ὧν περ καὶ σὺ κελεύεις, ... μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι, notas punctorum inſerui, quæ nonnihil deeſſe ſignificarent. Arbitror autem ſic Xenophontem ſcripſiſſe: τίνι τι δικαιοσύνην (cum interiectis) καὶ ἀδικίαν καὶ μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι. * Laudat B
H. Stephanus, ſed ne nihil ſit, quod non improbet, quodque non ſolus ipſe perſpexiſſe videatur; ait, nolle ſe poſt ἀδικίαν poni voculam καὶ copulantem. Belle vero, qui non animaduerterit in ſequentibus etiam ter repetitam, quum inquit Xenophon, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν, καὶ ἐξαπατᾶν· καὶ μὴ διαβάλλειν, καὶ διαβάλλειν· καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ πλεονεκτεῖν. Cur igitur & iſta, καὶ μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι, non ita ſcribenda? Vide cenſoris noſtri inſpectionem.

Ibidem, C. Habent omnes editiones, etiam H. C
Stephani prior, ἐγὼ δὲ καὶ ἐκ τούτου φρύγα, pro qua voce vltima, reſtituenda eſt alia; nimirum ῥήτρα.

ῥήτρα, lex, dictum.

Quid ea ſignificet, oſtendet tibi Xenophon ipſe, pag. 191, B. & Plutarchus in Lycurgi vita. * His à me priori editione notatis, & voce ῥήτρα margini adſcripta, quam H. Stephanus, vt dictum, prius reponendam non animaduerterat: tandem poſtea diſſimulato is nomine meo, qui de hac monueram, altera ſua editione dicit, ſe vocem ῥήτραν, quorumdam veterum exemplarium fide nitentem, in textum haud dubitanter recipere: φρύγα ne quidem in marginem recepta, ceu digna, quæ explodatur. Vide ingenium hominis, qui iam ab aliis indicata, quum aliter ipſe omnino ſibi vindicare non auderet, vetuſtis in libb. ſe reperiſſe fingit; in quibus tamen illa non inuenerat, quum editionem primam formaret. Quandoquidem vero in iis hæc auſus eſt facere, quæ iam publicata fuerant; quid eum non tentaturum fuiſſe dicemus in non editis ad Xenophontem lucubrationibus meis aſſeruandis, quas vt publicaret, à me gratis quidem acceptas, annos totos XVIII. apud ſe habuit?

* 35, B. Quod à me factum in Dione Caſſio, libro hiſtoriæ Romanæ XXXVII, vt pro εὐχειρίστους ſcribendum monerem εὐχειροτονήτους: idem heic faciundum dico, vt pro εὐχειρωτάτους, præponatur εὐχειρωτήτους: quo vſus eſt etiam libro VII. παιδείας, 196, B. in his verbis Xenophon: οὐδαμοῦ δ' ἀνθρώπους εὐχειρωτήτους. Quibus iam notatis, adlata H. Stephani ſecunda editio mihi oſtendit, ab ipſo quoque idem hoc obſeruatum.

* Ibidem, C In his, δόξαι παιδεύοντες ἑαυτούς, teſtatur Camerarius παιδεύοντες habuiſſe librum Budenſem. Id retinere viſum interpretando.

* 37. B. in his, πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη πλέους ἔπιον, ſuſpectum nonnullis eſt illud πλέους, pro quo notatum vides in margine πλεῖους. Et retineri quidem id poteſt, tametſi verius arbitrer, ſcripſiſſe Xenophontem πλείους. Solent autem Græci per abbreuiaturam hoc ita ſcribere, πλείω. de quo quum periiſſet illud αι in fine, quod reliquum erat πλεῖς in πλέως mutatum fuit. Habes exemplum ſimile deinceps in notis ad pag. 510, C. vbi πλείους reperitur ex πλείοσι corruptum.

AD LIBRVM II. DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg. 39, D. Legitur in exemplaribus editis prius, ὀλίγους νομίζεις Περσῶν εἶναι, prorſus nullo cum veſtigio voculæ negantis οὐκ, quam editio H. Stephani ante ὀλίγους habet. Eamdem & Philelphus interpretationi ſuæ inſeruit, niſi forte corrupti libri ſint, ac pro *Non*, ſcripſerit ipſe *Num*: quod quidem mihi conſentaneum vero videtur Nam ea ſententia plana eſt. Miratur enim Cyaxares, Cyrum ad Medorum Armeniorumque copias, non etiam Perſicas adiicere. Quapropter ſubiicit interrogando: Quid ergo Cyre? tunc tam exiguas arbitraris eſſe copias Perſicas, quas ipſe te aiebas adducere, vt illæ noſtrarum numerum non adaugeant? * Henricus autem Stephanus, editione iterata, negationem omiſit; excuſans vitium prioris, quod idem & in Aldina fuerit. Addit, ab aliis exiſtimatum ſe nullius libri auctoritate niti, quum tamen editionem Aldinam ſequutus ſit; quaſi ad ſuam defenſionem ſufficiat, ſententiæ habere ducem. Vſus & ipſe ſum editione Aldina, licèt hanc ignoratam in Germania fuiſſe ſcribat licentia ſibi familiari: ſed ita ſum vſus, vt illa non imitarer, quæ in ea corrupta videbam.

43, B. Quod heic legitur vocabulum πεμπαδαρχῶν, & infra πεμπάδος, arbitror eſſe vitioſa. Nam Æolica ſunt, vt Heſychius teſtatur. Pollux vero πεμπάδας & πεμπαδάρχους vocat. Nec eſt vero ſimile, Xenophontem quidquam Æolicum vſurpare voluiſſe, quum præſertim dixiſſet antea πεμπάδα, pagina præcedenti 42, E. * Hæc editione priori. Nunc autem in ea ſententia ſum, vt eſſe Xenophontea ſtatuam πεμπάδας, & πεμπαδάρχους. Sic enim ſcriptum in textu Xenophontis reperi libro VII. hiſtoriarum Græcarum, pag. 625, D. ἀφ' ἑκάστης δὲ τῆς πεμπάδος. vbi lectio marginis πεμπάδος, mihi quidem tanti non eſt, vt eam ſcripturæ textus integriori præferendam exiſtimare debeam. Pollucem vero, quum πεμπάδα ſcripſit, & πεμπαδάρχους, communem Græcorum dialectum in hoc ſequutum puto.

Quod autem ſubiicitur heic vocabulum δεκαδάρχους, itidem corruptum arbitror. Licèt enim & δέκαρχοι, & δωδέκαρχοι, apud Heſychium quoque reperiantur: tamen editioni huius fidem habendam vix puto, partim quod vbique corruptiſſime ſit excuſus, partim quod iiſdem locis & δωδέκαρχοι, & δωδεκαδάρχοι, itemque δεκαδάρχοι, & δέκαρχοι, ſcribantur. Immo etiam δεκαδάρχας exponit τῶν δεκάδων ἡγεμόνας, quod ex δεκαδάρχους multo magis corruptum eſſe, quiuis perſpicit. * Denique diſcrimen inter hæc eiuſmodi ſtatuo, vt δεκάρχους intelligamus eſſe principes decemuiros, quemadmodum τρίαρχοι ſunt Dioni Caſſio & aliis, principes triumuiri, ἕπταρχοι nobis principes ſeptemuiri. de quibus ſane decemuiris nihil heic apud Xenophontem agitur. Δεκαδάρχους autem accipiemus, ſicut Heſychius loquitur, τῶν δεκάδων ἡγεμόνας, decuriarum duces; hoc eſt, decuriarum principes, ſiue præfectos, qui huc pertinent. Et hæc opinio mea confirmatur iſto Hipparchici Xenophontei loco, pag. 961, A. quo δεκαδάρχους, & δεκαδάρχοις, & πεμπαδάρχους legimus.

Ibidem,

*Ibidem, C. pro ἐὰν φαίνωνται εὐπειθέσταται, vides adiectum ad marginem εὐπειθέσταται, de cauſis ſuperius expoſitis. Editione quidem priori, εὐπειθέσταται. adſcripſeram, ſicut non multo ante loquutum videmus Xenophontem, ἑαυτῇ παρέχειν εὐπειθῆ τοῖς ἄρχουσι: ſed reuera mihi longius hoc ab εὐπειθέσταται, recedere videtur.

44, B. *Simpliciſſimam* puto viam ad emendationem huius loci, ſi pro vitiato πράξαι, legamus πρᾶξαι. Nam hoc modo non erit ingrata repetitio vocis πράξεως, quam H. Stephanus heic reponendam cenſuit, quum inſuaue quiddam habeat; & mutari εἴ τι in εἴ τινος, non erit opus. Præterea mecum facere Philelphus videtur, qui vertit: *Agere eum ſi quid oporteret.* * Henricum vero Stephanum vel factum eſſe magis oculatum oportet, à tempore prioris editionis, qui lectis cogitationibus meis, ſtatim velut accedente oculis noua luce, repererit in manu ſcriptis à me notata, quibus eruendis antea ſe tantopere ſuis in notis excruciarat, manu ſcriptorum opem ſibi allatam non animaduertens: vel cottidie locupletari neceſſe eſt nouo librorum veterum theſauro, de quo promere ſine labore poſſit, quidquid aliis laborioſe quærentibus tamdem ad animum accidit. Xenophontis quidem exemplaria, quibus ad editionem alteram vſus eſt, credo nanctum in aula regis Henrici Gallo-Poloni, quum illic toto xv. menſium ſpatio hæreret: quantumuis in elegantibus illis, & arte aulica compoſitis ad editionem ſecundam prolegomenis, quibus nihil ex prolegomenis prioribus adtigit, ſed alia potius omnia perſequutus eſt, non ſolum tale quid aulicorum more diſſimulet, ſed etiam totis illis xv. menſibus à ſe libros Xenophonteos ne quidem à limine ſalutatos dicat, & neſcio quid de quadam inter ſe atque Xenophontem ſimultate oborta narret, cuius tamen opera mox à reditu editione iterata excudit.

Ibidem, D. In contextum hæc verba, καὶ δικαίως ἄλλων, ab aliis omiſſa, recepi: partim quod hactenus à Xenophonte hic ordo ſit obſeruatus, partim quòd ea Philelphus etiam, ſuis in libris Græcis reperta, ſit interpretatus. * Mirum, heic nos deficere Stephani noſtri exemplaria vetuſta, præſertim quum hæc à me notata repetat, de ſuo nihil adiiciens, niſi quod Camerarium ait teſtari de repertis iiſdem libro veteri ſuo, quamuis hic tantam manu exaratorum copiam non habebat. Quia tamen Stephanus ſuis in exemplaribus hæc non inuenit, haud iſto dignatus eſt honore, vt editione ſecunda in contextum reciperet, licet aliis quibuſdam meis hanc gratiam fecerit.

* 49, C. pro ποιοῦντες ἀνθρώπους, οἷ καὶ νῦν ὅδε λέγει, arbitror ſcribendum, ποιοῦντες ἀνθρώπους οἵους καὶ νῦν ὅδε λέγει. Ortum ex abbreuiatura mendum.

50, B. In his verbis, οὔτε γὰρ ἅρμα δήπου ταχὺ γένοιτ' ἄν, βραδέων ἵππων ἐνόντων, οὔτε . . . . . . δίκαιον, ἀδίκων συνεζευγμένων. notas punctorum inſerendas duxi, quæ defectum indicarent. Omnes autem interpretes δίκαιον ad ἅρμα referunt, ac vertunt: *Neque currus celer eſt, ſi tardis vtatur equis, neque iuſtus*, (ſcilicet currus) *ſi iuncti ſint iniuſti.* Nam quod Camerarius reddidit, *Neque probe inſtructus*, (ſcilicet currus) *improbis:* eamdem habet abſurditatem. Quippe currum probe inſtructum vertit ex ἅρμα δίκαιον, & equos improbos facit ex ἀδίκων συνεζευγμένων. Ego quum deeſſe vocabulum ante δίκαιον non dubitaA rem, notam adpoſui, ceu dictum. Quid eſt enim δίκαιον ἅρμα, currus iuſtus? quis hoc modo loquutus eſt vmquam? Quodnam vero vocabulum deſit, ſtatuere necdum poſſum. Putaui aliquando στράτευμα, poſſe reſtitui, quemadmodum alibi ἀληθινὸν στράτευμα, dixit Xenophon; ſed diligenter intuenti locum, ſimilia videntur heic tria poni à Xenophonte: primum à curru, alterum à . . . . quod ignoramus, tertium à familia. Putabat Canterus B noſter reponi poſſe, οὔτε συνέδριον δίκαιον: quod ipſum quoque nec recipere poſſum, nec reiicere; quamquam ter omnino συνεδρίου voce Xenophontem vſum ſciam. Hactenus editione dicta priori. * Quum autem poſt annum vigeſimum quintum hæc ad iſtam editionem ſecundam recenſerem, deprehendi veram eſſe coniecturam meam de amiſſione vocis στράτευμα, quæ reponi ſuo loco debet; vt intelligatur, exercitum non poſſe iuſtum eſſe, in quo cum aliis iuncti ſint iniuſti & impro- C bi. Si quis autem ex me quærat, quem Xenophon exercitum iuſtum vocet; reſpondebo, δίκαιον στράτευμα, prorſus id eſſe, quod præcedenti pag. litera D. dixerat ἐνεργὸν καὶ πειθόμενον στράτευμα, exercitum nauum & obedientem. Hæc enim reabſe militum iuſtitia eſt. Et ex his ipſis verbis colligimus, στράτευμα, vocem illam eſſe, quæ heic à librariis omiſſa, locum mutilum reddiderit. Paullo etiam poſt obſeruandum, in familia dici à Xenophonte οἰκέτας ἀδίκους, domeſticos ſiue ſeruos iniuſtos, vt heic D exercitum iuſtum, & milites iniuſtos. Et quid στράτευμα δίκαιον, *exercitum iuſtum*, dici miremur? quum in III. Memorabilium, 804, B. etiam bouem & equum dicat aliquos polliceri ſe δικαίους ποιήσειν, iuſtos effecturos, nimirum ad operas ſuas idoneos.

* 50, E. In his verbis, πῶς ποτέ σε ἔργῳ, ἀνὴρ οὗτος ἀνήρηται, ſcribendum huius ἀνήρηται loco, potius ἀνήρτηται. Id vero verbum eſſe Xenophonteum, ex illis paret initio libri παιδείας, primi, τοὺς πατέρας αὐτῶν ἀνηρτῆσθαι. pag. 13. B. vbi ſcholion adiectum ἀνηρτῆσθαι, E exponit οἰκειῶσθαι, quod pro varia lectione nobis H. Stephanus illic obtruſit, vt oſtenſum. Heic quidem ἀνήρτηται, ſimiliter exponendum ᾠκείωται. Quæ autem editione poſteriori de interpretatione huius ἀνήρηταί σε, ſcripſit idem Stephanus, Philelphum reprehendens; dum interpretandum docet ἀνήρηταί σε, *te demeritus eſt*, aut, *in ſui amorem te allexit*, vel, *pellexit*, aut, *te cepit*: numquam ille cenſor interpretum protuliſſet, ſi de hac vera lectione cogitaſſet, aut in ſuis eam vetuſtis libris inueniſſet.

F 55, A. pro ἐπὶ τὸ ἀριστερόν, vt hactenus legebatur, reſtitui ἐπὶ τὸ ἄριστον, ſenſu manifeſto. Quippe nulla ſit heic vel læuæ vel dextræ mentio, ſed paullo poſt δείπνου: & more poëtarum hæ voces, ἄριστον ac δεῖπνον, ſæpe inter ſe confunduntur, vt ex Heſychio, Athenæo, Euſtathio, poteſt intelligi, ad quos te remitto. Præterea dicendum fuerat non ἐπ' ἀριστερόν, ſed ἐπ' ἀριστερά, ſcilicet μέρη: ſicut ἐπὶ δεξιά, ἐπὶ θάτερα.

Ibidem, B. Placet tum H. Stephano, tum Brodæo, pro ἰόντων reponere ἰέναι: quod quidem etiam G rationi eſt conſentaneum. Sed H. Stephanus addit, poſt ἰέναι, legendum, τούτων εἵνεκα τὸν προσθέντα λόγον. vt ſcilicet ex duobus his, ἰέναι τούτων, vnum illud ἰόντων, librarius feciſſe videatur. Quid ſi multo commodius, & non maiori mutatione facta legamus, παραγγείλαι αὖ (id enim αὖ pro δύο ſe reperiſſe dicit

Camerarius in manu exaratis) εἰς ἵνα ἰέναι, οὕτως εἰςῄει, cum ceteris. Idem certe vocabulum paullo ante corrupte legi vterque teſtatur, Philelphi etiam verſione conſentiente, in his verbis: οὕτω δὴ οἱ πεμπάδαρχοι, οὕτω δὴ οἱ πεμπάδαρχοι.

Ibidem, D pro λοχαγῶν lego λόχων, in quo mecum etiam Philelphus facit. * Henr. autem Stephanus etiam λοχαγῶν, è contextu reiecit, editione ſecunda, & λόχων, repoſuit, non auctore Leunclauio, ſed adſentiente aliquo (ſicut ait ipſe) veteri exemplari, nimirum verſionis Philelphi, quam Leunclauius prior allegauerat.

* 56, C. Quum xxxcıↄ Perſarum in exercitu Cyri fuerint, & hos omnes tunc luſtratos inſtructoſque fuiſſe, paullo ante memoretur: neceſſe erit heic pro, ἐπὶ διακοσίων, *ad ducentos*, ſcribi, ἐπὶ τριακοσίων, *ad trecento*: quum centies ducenti, ſint xxcıↄ dumtaxat, centies vero trecenti, xxxcıↄ, qui numerus integer huius exercitus erat.

* 59, E. reddidi verba noſtræ lectionis hæc, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὥρμησεν, ὡς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξανιστῶεν. Libri vero Budenſis hanc lectionem Camerarius adfert, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὤγμευεν αὐτοῦ, ὡς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξανιστῶεν. Adducitur hic locus à Suida, qui ὤγμευον, interpretatur ἐπορεύοντο. De quo equidem colligo, verbum illud ὥρμησεν, quod in noſtris editionibus reperitur, eſſe gloſſam inſolentioris illius verbi ὤγμευον: ita tamen, vt ſcribatur ὥρμησαν, non ὥρμησεν. Hæc gloſſa Xenophonteum illud verbum antiquum ὤγμευον, per librariorum inſcitiam loco ſuo depulit, & in textum iure nullo irrepſit. Camerarianæ vero lectionis huius, & veræ, ſenſus hic eſt, *Procedebat equitum peditumque multitudo ante Cyrum, vt aggrediendo feras excitarent.* Et, ὄγμος Theocrito, ſeries eſt procedentium in aruo meſſorum.

ὤγμευον, à verbo insolenti.

* 61, D. pro ἔχων αὐτῆς καὶ τὸν δεσμὸν, καὶ τὸ στράτευμα, legitur in libro Budenſi, ἔχων εἰσῄει τὸν δεσμόν. Sic infra; pag 64, A. iterum loquitur Xenophon, δεσμὸν εἶπεν.

AD LIBRVM III. DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg 66, A. Quum locum hunc, ὥστε πρόσθεν ἔφθασας ἐλθὼν, diligenter intuerer, non potui non animaduertere, vocem πρόσθεν heic γνησίως non poni. Nam eleganter Græce dicitur, ἔφθασας ἐλθὼν, πρὶν τὸ τὴν σὴν δύναμιν ἀθροίσασθαι. Id vero πρὶν, non tantumdem valet, ac πρόσθεν: nec πρόσθεν, vero ſimile eſt, factum ex πρίν. Quapropter inſpecta Philelphi verſione, deprehendi multo rectius perſcriptum in libris ipſius fuiſſe, ὥστε πόρρωθεν ἔφθασας ἐλθών. Nam is vertit, *A loco longe diſtanti.* Nimirum auget ſicti celeritatem, quod Cyrus & procul diſſitis è locis, & magnis cum copiis adueniens, prius Armenium oppreſſiſſet, quam ille vel ſuas copias cogiſſet, vel τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν, (ſic enim poſtea loquitur) ſibi proximos.

* Ibid. C. pro οἴει σοῦ τι (cum interiectis) μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους, rectius ſcribi arbitror, οἴει σοῦ τι μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους. Nam verbum καταδουλοῦσθαι, heic παθητικὸν eſt procul dubio.

68, A. Veriorem lectionem ad marginem adieci, voce δηλονότι, velut alibi quoque, in duas, δῆλον ὅτι, diuiſa. H. Stephanus me monente recepit in textum.

* Ibid. D. pro οὐκ ἠμέλησεν, quod eſt, *Non neglexit,* (ſic enim antea verti, ſcripturam ſequutus vitioſam) repono οὐκ ἐμέλλησεν, non cunctatus, re non extracta. His autem iam ante notatis, inſpecto Stephani libro, illum idem notaſſe vidi.

69, B. Ante vocem τούτων, puto vel ὑπὲρ vel ἀντὶ deeſſe, ſicut paullo poſt, littera C. ante αὐτῶν, deeſt præpoſitio ὑπὲρ, etiam adſentiente mihi H. Stephano. * Hæc editione prima. Nunc autem arbitror, potius vtrobique ἀντὶ reponendum, priore loco καὶ ἀντὶ τούτων ſcribendo, poſteriore μηδὲν ἀντ᾽ αὐτῶν καταθνῇς. Facilius enim hoc ἀντὶ periit ita ſcriptum, ἀντὶ τούτων, quam ſi ſcriptum fuiſſet, ὑπὲρ τούτων, vel ὑπὲρ αὐτῶν: ac magis idem perſpicuum in poſteriori ἀντ᾽ αὐτῶν, ob ſimilitudinem litterarum in ἀντ᾽ cum proximæ vocis αὐτῶν, primis litteris tribus, quæ nihil cum ὑπὲρ ſimilitudinis habent, vti nec tertium ἕνεκα, quod H. Stephanus profert. quamquam id etiam alioquin ab elegantia Xenophontis alienum ſit, qui numquam, opinor, ſcripſiſſet, μηδὲν ἕνεκα αὐτῶν καταθνῇς. Fatebitur hoc diligentius expendens vel ipſe Stephanus.

Ibidem, E. Hunc locum ita eſſe impeditum fateor, vt me nequiuerim extricare de hiſce verbis: ὡς σωφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναῖκας. præſertim quum in margine viderem ad illud σωφρονεστέρας, adſcriptam aliam ab H. Stephano lectionem ἀμαθεστέρας, cui voci nulla cum σωφρονεστέρας, eſt adfinitas. Sum tamen in reddendis his, quum dico, *Quod magis impudicas reddant Vxores ſuas*, Philelphum ſequutus, qui Xenophontem ſcripſiſſe putauit, ἀσωφρονεστέρας, (ſi tamen id perinde Græcum eſt, vt ἀσωφρόνιστος) ποιοῦντας τὰς γυναῖκας. hoc enim eſſe videtur, *magis impudicas*.

* His ante annos xxv propemodum in expoſitam ſententiam notatis, tamdem in hac recenſione nunc addo, veram verborum hanc eſſe ſcripturam, ὡς σωφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναῖκας, & germanam hanc ſententiam, *Quod magis intelligentes reddant Vxores ſuas.* Præcipuè tum me tum alios torſit huius vocabuli σωφρονεστέρας, ſignificatum: quod heic non eſt, vt etiam apud Xenophontem alibi, pudicitiæ, ſed intelligentiæ, ſicut & σωφροσύνην, plerumque dicit, prudentiam. Ideoque non dubitanter aio σωφρονεστέρας, declaratum ſcholio marginis εὐμαθεστέρας, magis dociles, magis politas, magis ciuiles. Mutandum enim illud ἀμαθεστέρας, quod H. Stephanus & Camerarius adnotatum marginibus inuenerunt, in εὐμαθεστέρας. Atque ita nunc ſenſum perſpicuum habemus. Non potui ferre, ait Armenius pater, illum filij magiſtrum, ſed interfeci; non quia filium doctiorem efficeret, ſed quia patri debitum amorem, dum filium erudiens, ſui obſeruantem redderet, in ſe transferret: quemadmodum mariti viros alios cum ſuis vxoribus familiarius conuerſantes non propterea occidunt, quod ex illorum conſuetudine coniuges ſuæ ciuilitatem diſcant, & politiores fiant, ſed quod hac conuerſatione ciuiliore maritis amor debitus præripiatur. Et συνόντας ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ, non ſimpliciter interpretor adulteros, vt Camerarius, ſed conſuetudinem, ſiue colloquia, ſiue conuerſationem ac familiaritatem cum mulieribus habentes, qua ciuiliores quidem illæ redduntur, ſed neglectis maritis, in illos ciuilius ſecum agentes, amorem omnem transferunt. Idem Camerarius marginis lectionem illam corruptam

σωφρονίστερος.

εὐμαθέστερος.

ἀμαθεστέρας, ſequens, mulieres reddi dixit indoctiores, ſenſu prorſus abſurdo. Hinc excurrit in adnotationibus ad longam commemorationem de pœnis adulterorum apud priſcos, quæ huc non pertinet. Peccant vero in hoc vocabulo σώφρων, reddendo ſæpius interpretes, vt in Hipparchico pag. 955, E. hæc verba Camerarius, πωλεῖν τοιούτους μᾶλλον παρωρμημένοι, ἢ ἱππωνεῖν σωφρονέστερον, vertit ita: *Vt quiſque talem equum vendere properaturus ſit, & adniſurus, vt ſibi comparet moderatiorem.* Nimirum σωφρονέστερον, ad equum rettulit, quum antea ἵππους τοιούτους, *tales equos*, non ἵππον τοιοῦτον, *equum talem*, dixerit auctor, & σωφρονέστερον, aduerbij loco ponatur. Addit etiam in adnotationibus, *non verum, non contumacem*: vſumque dicit Xenophontem pulcherrimo virtutis ciuilis nomine, quaſi hanc ſcilicet equo tribuat. Abſurda profecto ſunt hæc, & ἱππωνεῖν σωφρονέστερον, ſignificat ſimpliciter, *equos mercari prudentius*, & maiore cum intelligentia. Sic pagina 227, B. παιδείας, libro VIII. reperimus idem hoc vocabulum ita poſitum, ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ σώφρονες: hoc eſt, *qui notitiam in vrbibus aliquam habent*, vel *intelligentes*, vel *periti ſunt regionum in vrbibus*. Henrico vero Stephano nihil heic reſpondendum arbitror, quia multis in medium adductis coniecturis, lectionibus variis, aliorum & ſuis interpretationibus adductis, tandem nihil concludit. Meam hanc declarationem loci hactenus obſcuri poſteriorem, non eſt cur veram eſſe dubitare debeam.

σώφρον quid Xenophonti.

* 73, D. Corrupta ſunt iſtæc verba, ἐπὶ δὲ ἡμεῖς ταῦτ' ἐλέγομεν πολλὰ ἔχομεν, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Scripturam marginis à Budenſi libro ſumſit Camerarius. Iuuat illa quidem nos aliquantulum, ſed integre locum non reſtituit. Debet autem hoc modo reſtitui, νομίζετε ἀσφαλέστερον δύνασθαι ζῆν, εἰρήνης γενομένης, ἢ πολεμοῦντες, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ταῦτα λέγομεν οἵ τ' ἄκρα ἔχομεν, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Et hæc in verſione verba expreſſimus.

82, E. Potiorem iudico adſcriptam à me lectionem marginis ἠχεῖσθαι, quàm illud in textu ἠχεῖσθε. Placuit eadem Camerario.

83, B. Contextui verbum Xenophonteum πέπασθε reſtitui, reiecto ad marginem κέκτησθε, quod gloſſa illius eſt, imperitia Librarij loco non debito poſita. Solet autem ſæpenumero verbis poëticis vti Xenophon, vt Hermogenes etiam monuit, in quorum numero πέπασθαι, habendum, oſtendimus ſuperius in catalogo gloſſarum.

πέπασθε.

* 84, C. Pro ἐγγεαφήσασθε repono in ipſo textu ἐγγυήσασθαι. Nam paullo poſt ait idem Xenophon noſter, ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς. Huius autem ἐγγυήσασθαι, ſcholion eſt illud ἀντιγραφήσασθαι, quod itidem in margine reperitur: pro quo tamdem librarij rudes ἐγγραφήσασθαι ſcripſerunt, & in ipſum contextum retulerunt.

ἐγγύησθε.

* Ibid. E. Notauit H. Stephanus editione priori, pro οὕτω γὰρ διαπεθῆναι τοὺς μέλλοντας, &c. ſcribendum plenius, οὕτω γὰρ διαπεθῆναι χρὴ τοὺς μέλλοντας, idque Camerarius interpretando ſequutus eſt. Ego ſcripturam origini propiorem arbitror, οὕτω γὰρ δεῖ διαπεθῆναι, propter litterarum ſimilitudinem, qua facile fieri potuit vt illud δεῖ à librariis ante διαπεθῆναι omitteretur. His autem exaratis, quum adlatam mihi editionem Stephani ſecundam inſpicerem: reperi verba eius, quibus inuentum ſcribit in quodam veteri libro verbum δεῖ, ante διαπεθῆναι, quod meam coniecturam tam adpoſite confirmare mirabar. Et heic me nulla perinde, vt etiam in ceteris, fraude vti, nouit is cui nota ſunt omnia.

* 86, A. Vitioſa ſunt hæc, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων προμαχοῦντες. Nam qui de caſtrorum munitionibus propugnarent, in hoc quidem conflictu, nulli erant. Itaque ſcribendum videtur, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἁρμάτων προμαχοῦντες: vt intelligantur, qui de curribus in acie prima pugnabant, quo copias hoſtiles curruum ſuorum impetu diſiicerent. Vix enim arbitror, ἐρύματα, dixiſſe Xenophontem, quæ nunc munitiones ploſtrales in re militari vocantur. Nam ita tunc ἁμάξας, dici non ſolebant. Camerarius quidem ſic reddidit, vt cum ἁρμάτων, reperiſſe ſuis in libris, non ἐρυμάτων, pareat: & hinc arbitror etiam H. Stephanum ſuam hauſiſſe lectionem, quum ἁρμάτων, vocem rectam eſſe notat, adſentiente quodam veteri libro, nimirum Budenſi.

* Ibidem, C. Non reiicio temere lectionem hanc, πολλοὺς ἀπέκτειναν, *multos occiderunt*. Sed quia repertum fuit in margine κατεστρώννυσαν, *proſtrauerunt*: arbitror hoc potius verbo Xenophontem vſum, vt paullo ante, τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ, *quis primus virum deiiciet*, dixerat vtens eiuſdem ſignificati verbo. Id autem κατεστρώννυσαν, ſcholiaſtes aliquis per ἀπέκτειναν, verbum notius & vſitatius, expoſuiſſe videtur. Et reuera congruit huic loco proſternendi verbum, quum proſterni plerumque magno numero ſoleant, qui præ hoſtium metu ſeipſos impedientes, per aditum anguſtum in aliquem locum vel irrumpere poterant. Occupaſſe vero gloſſas in ipſo contextu germanorum Xenophontis verborum loca, ſæpius & in ſuperioribus animaduertimus ex gloſſarum catalogo, & deinceps oſtenſuri ſumus. verbi gratia, pag. 91, A. B. quod adſcriptum margini legebatur, ἔστι γ' αὖ πίνουσι, ad contextum pertinet; cuius alterum illud, ἕως ἄν γε πίνωσι, ſcholion eſt, vocula vſitatiore declarans illam minus notam. Sic etiam pag. 93, A. ἐνεπίμπλασαν, legitur, quod in margine poſitum, recipi debere in contextum aio; & viciſſim verbum ἐκέλευσεν, habendum pro gloſſa, vel ea quoque de cauſſa; quoniam alioqui breuiſſimo verborum ambitu, ter ἐκέλευσεν, reperitur, quod inſuaue lectu toties, verbo ἐνεπίμπλασαν, ſemel interiecto, nonnihil quaſi condîtur. Maluerunt autem non ſatis eruditi calligraphi, quæ ſibi notiora viderentur, in contextum admittere, licet eſſent reuera gloſſæ; reiectis ad librorum margines obſcurioribus. Huiuſmodi multa licet apud Camerarium è libro Budenſi obſeruare, quæ ſuis pleraque locis notabimus. Exemplum quidem non leuis eſt momenti, & huc propriè pertinens, quod 95, B. legitur in noſtris omnibus, οὕτω δὲ καινόντων. Pro eo reperitur in libro Budenſi ἀποκτεινόντων. Id vero in contextum è margine, quum ſcholion eſſet, pro verbo Xenophonteo irrepſerat: ideoque dicit eo loco Camerarius, ἀποκτεινόντων, eſſe illius alterius καινόντων, minus vulgo noti verbi, interpretationem. Rurſus idem bis occurrit pagina ſequenti 96, B. vbi κατακαίνουσιν, textus eſt, & ideo reſtitutum à me loco ſuo; ἀποκτείνουσιν, marginis, vt ſcholion: ac ibid. C. pro ἀποκτείνειν, repoſui κατακαίνειν, in contextum; gloſſam vero huius, ἀποκτείνειν, ad marginem rettuli, quo pertinebat. Factum idem pag. 99, D. & alibi ſemper fiet, quoties hæc inter ſe permu-

καταστρωννύειν pro ἀποκτεῖναι.

Gloſſa pro verbis genuinis.

καίνειν.

κατακαίνειν.

tata deinceps occurrerint. Exemplum aliud eſt in exemplari Budenſi, libro v. παιδείας, pag. 128, C. vbi reperitur προςήλαθι, ſcriptum in modò nominato libro Budenſi, rectius autem in noſtris προςθεῖ, *adcurrit*: cuius obſcurioris alterum illud προςέλαθι ſcholion eſt. Et in textum tamen hoc non recte irrepſit.

AD LIBRVM IIII. DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg. 89, C. Pro ἵοντες, quod reiectum ad marginem vides, repoſui ἐφ' ἵππων ἵοντες, ſicut in vetuſtis codicibus legitur. Atque hoc verbo ποιηλασμένῳ vſum eſſe Xenophontem, mirabitur nemo, qui eius lectioni familiariter adſueuerit. In primis ei frequentia ſunt Homerica, de quorum numero etiam hoc eſt. Reperitur apud Homerum, cum alibi tum Vlyſſeæ libro, qui Ξ, inſcribitur, οὐδὲ νέοντας ἐπὶ σφίσιν---. Item Iliadis libro 11.--- οἴκον δὲ νέεσθαι.

91, A. pro ὅτι, recte me ἔτι ſubſtituiſſe arbitror. Henr. quidem Stephanus me ſequutus eſt.

Ibidem, C. Pro τοῖς Σκιρίταις, quod conſtanter habent omnes codices, aliud vel inuenit in libris ſuis Philelphus, vel confinxit. Facit enim τῶν εἱλώτων mentionem. At hi prorſus ſerui erant, ſicut & de vi. Athenæi, & iii. Pollucis, deque Platone, Thucydide, ceteris plurimis, intelligere licet. Hyrcaniorum vero conditionem haudquaquam eiuſmodi fuiſſe, ſatis adparet. Itaque cum Sciritis hos Xenophon confert, equites præſertim cum equitibus. Eos Scirum incoluiſſe, Arcadum coloniam, epitome Stephani Byzantij prodidit. Et quia ſingularis horum virtus erat, adſciti fuerunt à Lacedæmoniis ad bellorum ſocietatem; adeoque ſemper hi σκιρίτην λόχον, cohortem Sciriticam, habuerunt, τὸν προκινδυνεύοντα, primo in periculis conſtitutum loco, quemadmodum Heſychius ait, addens diſerte, λόχον illum fuiſſe ἀρκαδικόν. Eorumdem infra quoque mentionem Xenophon, libro v. Græcarum hiſtoriarum, facit.

Sciritæ.

σκιρίτης λόχος.

Ibidem, D. Vſus eſt, meo quidem iudicio, ποιητικώτερον, hoc loco, vocis οἰκέται, ſignificatione. Nam poëtæ, quemadmodum ſcripſit Pollux libri iii. capite viii, capiunt eam, ἀντὶ τῶν οἰκείων, pro domeſticis, non tantum ſcilicet pro ſeruis. Et Xenophon ipſe, ſubiicit nationes Aſiaticas ſecum domeſticos in expeditionem ſumere, μεθ' ὧν οἰκοῦσιν, hoc eſt, familiam. Non autem ſoli ſerui οἰκοῦσι μεθ' ἡμῶν. Eadem vox hoc modo in iiii. ἀναβάσεως, quoque bis inuenitur, ac poſteriore loco inter οἰκέτας, etiam filius familias cenſetur. Item in vi ἀναβάσεως: Immo παιδείας ipſius initio, pag. 1, B. vbi dicitur, ἔχοντας & πλείονας οἰκέτας. Nam in adminiſtratione domeſtica, de quâ illic loquitur, mancipia ſola non reperiuntur.

οἰκέται.

96, B. Adnotarat H. Stephanus pro συνωνόντα, legiſſe Philelphum χολαίνοντα, qui vertiſſet, *Lente admodum incedebat*. Ego quia videbam συνωνόντα, quidem legi non poſſe, χολαίνοντα vero, quod ex coniectura Stephanus obtulit, longius ab altera illa voce recedere: putaui quam minima factâ mutatione reponi poſſe ἀσωμεντώντα. * Camerarius ſe in libro ſuo, συνοιώντα, reperiſſe dicit, & vertit

A tamen, *minime feſtinanter*, quod plane non quadrat. Henricus autem Stephanus, neſcio an meis neglectis coniecturis, vt eas ſupprimat; repertum, inquit editione poſteriori, quibuſdam in libris fuit ἀσωμεντώντα, quod eamdem cum χολαίνοντι, ſignificationem habet.

Ibidem, C. Notam huic loco punctorum adpoſui, qua ſignificaretur, aliquid deſiderari; quemadmodum cuiuis diligenter hæc conſideranti licet

B animaduertere. Fuerint autem illa, quæ deſunt, huiuſmodi fortaſſe quædam: οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς περιήλαυνον τὸ στρατόπεδον, τὰς δὲ κοπίδας, & cetera, hoc eſt, *Equites ergo caſtra obequitabant, & cum ſtrictis copidibus, &c.* * Spectant enim hæc ad illud Cyri mandatum, paullo ante verbis his commemoratum à Xenophonte: τοὺς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον. Henricus Stephanus, vt nodum in ſcirpo quærat, primum aliquid deeſſe negans, Camerarium & Gabrielium mihi obiicit,

C quorum neuter aliquid deſiderari animaduerterit. Ad hoc reſpondeat Stephanus ipſe, qui ad locum libri παιδείας, primi, p. 34, A. vbi ſimiliter aliquid deeſſe notaueram: *Leunclauius*, inquit, *à ceteris interpretibus diſſentiens, & acutius, quam illi, hoc in loco cernens, quod aliquid ei deſit, veram lectionem coniectura ni fallor, eſt conſequutus.* Ergo non eſt quod heic mihi auctoritatem illorum opponat, quam ipſemet illic, non poſſe melius aliquid perſpicienti præiudicium adferre, ſtatuit. Deinde remedium inuenit, quo huic loco conſulat, τὰς δὲ κο-

D πίδας, ſcribendo. Sed quam iſtæc abrupta oratio? quam mutila? τὰς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχοντες, ἐν τάξει περιέστασαν. Non enim hæc adnexa ſunt præcedentibus, ideoque perquam ingrata eſt & hiulca verſio Camerarii, dum verbis mutilis inhæret. *Iulius* autem Gabrielius voces quaſdam adiecit, vt quæ deſunt, expleret. Et quinam erant illi τὰς κοπίδας ἔχοντες, de quibus loquitur? Ad minimum deeſt, οἱ ἱππεῖς, equites, qui copides ſtrictas in manibus habebant. Nec tamen in quoque ſufficit integrando loco. Videbat hoc Stephanus, ideoque recurrit ad

E mutationis paullo maiorem licentiam, dum ſcribi poſſe dicit, οἱ μὲν οὖν τὰς κοπίδας ἔχοντες, pro τὰς δὲ κοπίδας, prorſus illo δὲ reiecto & exploſo. Addit etiam, incommodum hoc emergere de lectione mea, quod dicitur, περιήλαυνον τὸ στρατόπεδον, *circum caſtra vehebantur equites*, quum ſequatur περιέστασαν, *circumſteterunt*. At vero parebant Cyri mandato equites, ὃς περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, *qui iuſſit equites circum caſtra vehi*, ſicut ipſe Xenophon his ipſis verbis vtitur; ac deinde ἐν τάξει περιέστασαν, *ordine inſtructi*

F *conſtiterunt*. Hæc eiuſmodi ſunt, vt proſtratis aliquorum arietibus infirmis euerti nequeant. Omnino δὲ, vim talem habet, vt aliquid præceſſiſſe, neceſſario fatendum ſit. Cogitet ipſe Stephanus de citato paullo ante loco pag. 34, A. vbi in his verbis, τὴν τε δικαιοσύνην, quamuis nihil ſequeretur, quod his reſponderet, *intactam ſe tamen voculam* τε, *reliquiſſe dicit, vt illa coniectura locum relinqueret, veſtigia veræ lectionis ſeruans*, idque pro ſua reli-

G gione ac more tractandi libros veteres, ne temere quidquam nouet aut expungat. Idem heic faciat in δὲ, quæ difficilius deleri poteſt, quam τε, ſæpius alioqui redundans.

Ibid. E. Equidem exiſtimo, poſſe multo rectius hæc, & πίνειν ἔγνω, ὅτι τούτοις εἰκὸς, & cetera, legi; ſi dumtaxat in vno verbo, & in diſtinguendo, leuis

immutatio fiat, tali quodam modo: καὶ τούτου γε, ὅτι τούτοις εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἰσῶ καταλῆφθαι ἂν ἴσω, ἔχει τὸ ἀμφὶ συσκευάζεσθαι ἔχειν, ἐκπεπλῆχθαι δὴ πασῖ-ται, &c. Quod ſi quis pro γε, ita legere malit, & τούτου ὧν ἴσγω, nimirum eadem erit ratio, modo poſt ἔχειν, collatur παντάπασιν, & vel cum commate, vel colo commutetur. * Camerarii vero hæc interpretatio: *Quod iſtud genus maxime omnium in caſtris reliquum eſſe conueniat*: indicio eſt, eum non καταλῆφθαι, ſed καταλελεῖφθαι, legiſſe. Retineri vtrumque poteſt, ſed ita tamen, vt paullo aliter hæc reddantur, nempe ſic: *Quod iſtud genus maxime omnium in caſtris nunc relictum eſſe, vero ſimile videretur.*

* 98, D. In his, οὐκ ἂν πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν, ante πρέποντα, procul dubio periit alia negatio, quam librarius imprudens omittendam putauit propter negationem οὐκ ἂν præcedentem: adeoque ſic illa ſcribenda, οὐκ ἂν μὴ πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν, & ſic conſtruenda, οὐκ ἂν δοκοίημεν μὴ πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν. Id vero magis perſpicuum erit, ſi ſuperiora cum his ita coniungantur, δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οὐκ ἂν δοκοίημεν μὴ πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν. *Mirum fuerit, ſi negligendo diuitias integras, non videamur nos minime decentia facere.* Nam alia prorſus eſt ſententia, ſi ſcribas, δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οὐκ ἂν δοκοίημεν πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν: hoc eſt, *mirum fuerit, ſi negligendo diuitias integras, non videamur nos decentia facere.* Nimirum hæc Hyſtaſpæ menti contraria ſunt.

* 102, E. Punctorum notis indicaui, aliquid deeſſe verbis his, τοὺς δὲ παραδιδόντας ..... αἰχμαλώτους ἐλάβετε. Fuerit autem hoc, mea quidem opinione, vox ὅπλα: ſic vt integrari locus poſſit, τοὺς δὲ παραδιδόντας τὰ ὅπλα, αἰχμαλώτους ἐλάβετε: hoc eſt, *qui autem arma tradiderunt, eos captiuos feciſtis.* Facta vero fuit armorum traditio ex mandato Cyri, qui, ſicut eſt in narratione ſuperiori, iuſſit, εἴ τινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, κατακαίνειν: *ſi quos arma geſtantes exire viderent, eos occiderent.* Camerarius vertit, *Qui ſe tradiderunt*: ac ſi legiſſet, τοὺς δὲ παραδιδόντας ἑαυτούς. Parum ſane grata fuerit oratio, ſi ſubintelligi hoc ipſum ἑαυτούς, debeat. Henr. Stephanus, cuius notas his exaratis inſpexi, Philelphum allegat, armorum mentionem facientem. Itaque videmus vtrumque nobiſcum in eadem eſſe ſententia.

* 105, B. pro ἐπεκάλει, reponendum ἀπεκάλει, *auocabat*, ſicut infra videmus ſcriptum in his, 107, B. ἀποκαλοῦντας τοὺς ἱππέας: & rurſus ibidem ſtatim, verſu altero poſt hunc, ὁ ἀποκαλῶν οὗτος αὐτούς. Libro autem VII, ἑλληνικῶν, verbum hoc ἀποκαλεῖν, magis etiam vitioſe ſcriptum reperiemus, ἀποβαλεῖν, vti videbimus in notatis ad pag. 636, E.

108, A. Rectius legemus, πρὶν ὡς ἡμᾶς ἐλθεῖν, quam ἡμᾶς ἐλθεῖν, ſicut paullo ante ὡς ἐμέ. Propterea illud ὡς ἡμᾶς, ad marginem poſui. H. Stephanus adprobat.

* 111, C. pro ἀφ' ἑαυτοῦ, habet liber Budenſis, ὑφ' ἑαυτοῦ, eodem vtrumque ſenſu. Obiter autem heic obſeruandum, paullo ante, verſu quarto huius paginæ, vocari à Xenophonte ψιλὰς μαχαίρας, quas κοπίδας alioqui dicere ſolet, nomine facto à κόπτειν, quod cæſim hi gladij, non punctim feriant, propemodum vt ſicam à ſecando noſtri dicunt. Hac copidis voce Curtius etiam vſus eſt, pro gladio minus longo, leuiter incuruo, & falcis formam ex parte referente, cuiuſmodi fuerunt

Quid ψιλαὶ μαχαίραι. κοπίς. ſica.

A olim gladii populorum orientalium, & ſunt hodieque Perſarum, Tartarorum, Turcorum, ceterorum in iis locis. Apud Arabes nomen eis eſt Seife, apud Turcos, Kilitz, Græcis κοπίδες ſunt, vt indicatum, Latinis, ſicæ, niſi fallor, Italis & Gallis cimitarræ, Germanis, ſæbeli, ſicut & Bohemis à ſabil, quod eſt, interficere: Perſis olim etiam acinaces. Ceterum ψιλὰς μαχαίρας, heic, non iam, vt olim, gladios nudos interpretor, ſed gladios exiles. Camerarius etiam nudos reddidit, ac rationem adfert, ita nudos gladios dici, quemadmodum ψιλοί, vocentur iidem in exercitu, qui & γυμνῆτες, Xenophonti noſtro & γυμνοί. Verum de his quoque loquendo, ψιλοί, ſunt intelligendi, non nudi, ſed quibus arma ſunt exilia. Terram quoque nudam adiicit à Græcis adpellari γῆν ψιλήν: quod verum, ſi terram intelligamus arbores & ſyluas nullas habentem. Nam eleganter præterea γῆ ψιλή, & χώρα ψιλή, priſcis in gloſſariis exponitur, & γῆ χηλάζουσα & χώρα χηλάζουσα, & terra vacua. Copidas autem vocari, quas heic nominat ψιλὰς μαχαίρας, paret ex eo, quod libro παιδείας, pag. 219, C. mentionem horummet equitum faciens, copidas geſtaſſe ſcribit, quibus exiles gladios antea tribuerat.

Seife. Kilitz. Cimitara. Sabel. Ακινάκης.

γῆ ψιλή.

111, C. Sequutus ſum lectionem librorum noſtrorum hanc, αὖθις τυχὼν κατειργάσατο τὸν λέοντα, *ictu denuo felici leonem conficiens.* Budenſis autem libri ſcriptura non inelegans, δυστυχῶς τυχὼν κατειργάσατο τὸν λέοντα, *ictu infeliciter felici leonem conficiens*, ad marginem à nobis adſcripta, Camerario placuit.

* Ibidem, D. A verbo veteri Xenophonteo κατακαίνειν, toties antehac reperto, non κατακτανών, quod heic legitur, ſed κατακανών, deducitur. Id notare dumtaxat libuit, altero tamen minime reiecto.

AD LIBRVM V. DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg. * 118, B. Prorſus hoc ἀναπόδοτον eſt, ſi legas, vt hactenus, ἀλλ' ἐγὼ μέν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ. Nihil enim ſequitur, quod vllo modo huc poſſit accommodari; quum aliquid tacite videamus in aliis ἀναποδότοις reperiri, quod prioribus reſpondeat. Hæc me cauſſa mouet, vt omnino ſcriptum à Xenophonte iudicem: ἀλλ' ἐγὼ μέν φημι, ὦ βασιλεῦ. Quippe nec opus eſt alioquin illo ἔφη, quum præceſſerit ἔλεξεν: & hoc modo plana oratio eſt, nullo indigens ad ἀναπόδοτον refugio. Vitiatæ ſcripturæ origo ex abbreuiaturis. Henricus Stephanus poſt βασιλεῦ putat ex præcedentibus ſubaudiendum τὸ ἐμοὶ δοκοῦν ἐρῶ. Sed nihil tale in præcedentibus exſtat. Senſu quidem eius, ἐγώ φημι, adtigit, quod eſt in emendatione mea. Littera autem C. pro ἐγγίγνεται, habet liber Budenſis συγγίγνονται, quod margini adiectum. Item littera B. pro ὁρῶμεν, in eodem eſt ἑωρῶμεν, quod in verſione ſequutus ſum.

119, E. pro οἵ τινες αὐτῶν, legendum αὐτοί, vt ad marginem notaui. * H. Stephanus probans, in textum recepit.

120, A. Notam adpoſui, qua indicaretur, in his verbis, φέροντας σῖτον, ἄλευρα, ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας, aliquid deeſſe. Poteſt autem ſuppleri locus hoc quodam modo, πάντας ἐδήλου, ἄλλους μὲν φέροντας σῖτον, ἄλευρα, ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας, &c. Exemplum ſimile deinceps, 164, D.

* 112, A. In his verbis, ἐπὶ δὲ κατιόντα τὴν μετεώ-ρητα τῶν αἰτῶν, hactenus ἀντάποδότην habuimus inſanabile: quæque ſtatim ſequuntur, ἐν οὐδενὶ γὰρ βρώματι, vſque ad θελῶδές δοκεῖ τὸ, quidam παρενθέσει longæ incluſerunt, quæ tamen nihil ad explicandam loci difficultatem prodeſt. Ego dumtaxat ante, ἐπὶ δὲ, ſublato puncto, ſiue τελείᾳ στιγμῇ, & vnico illo ἐπὶ δὲ, commutato in ἐπειδὴ, quæ ſæpius inter ſe permutantur, ſic omnia reſtitui, vt nihil obſcuritatis amplius ſuperſit. De ἐπειδὴ ex ἐπὶ δὲ reſtituendo, habes exemplum inferius, ad pag. 204, B. & aliud ad pag. 338, E.

* 124, E. Legitur in omnibus, ἐκ πολλῶν & πονηρῶν χρημάτων, & à pleriſque redditur, *Multis & malis rebus.* Equidem dum vocem λόγοι, quæ præcedit, & προσώπων, quæ ſequitur, conſidero: facilè animaduerto, χρήματα, quæ ſunt ſiue res, ſiue pecuniæ, locum heic nullum habere; quum de triſtibus & aduerſis rebus heic ſermo ſit, quæ Græcis dicuntur πράγματα, non χρήματα. Nihil ergo magis idoneum præcedenti ſequentique voci fuerit, quàm ſi πραγμάτων, pro illo χρημάτων, reponatur. Sic enim hæc tria ſibi commodiſſime reſpondent, λόγοι, *rumores*: πράγματα, *res ipſæ triſtes & aduerſæ*; πρόσωπα, *vultus hominum trepidantium*: de quibus & colligi & augeri terror ac formido ſolet. Sic igitur apte voci vitiatæ remedium adlatum. Alioquin videri poſſet vocabulo χρημάτων, ſimilius eſſe ῥημάτων. Sed λόγοι, quod præceſſit, & ῥήματα, diſtingui nequeunt. Quod Philelphi ſcripturam adtinet, χρωμάτων, legentis, pro χρημάτων, vt mali perturbatorum colores intelligantur: per me quidem licet hanc retineat, qui volet. Nam mihi vix habere locum videtur, quum alij colores intelligi non poſſint, quam vultus; & ſtatim vultus mentio ſubiiciatur, qui ab illis coloribus ſecerni nequit.

125, A. Lego pro ἀναστρέψαι, potius ἀναθρέψαι τὸ φρόνημα, ſic tamen, vt iudicium vnicuique ſuum relinquam. * Camerarius quidem animaduertit, excitandi verbum deeſſe, verum id latere in ἀναστρέψαι, ſi recte ſcriberetur, non deprehendit.

* 128, C. Sequutus ſum lectionem vſitatam, τῷ ὑμετέρῳ φύλῳ, licet meliorem eſſe iudicem, quæ eſt in libro Budenſi, τῷ ὑμετέρῳ φύλῳ, *vt & nationi veſtræ*, non ἡμετέρῳ, noſtræ.

* 130, D. m. E. Dico heic idem accidiſſe, quod ſuperius aliquoties notatum. πάντα τὰ ἐλάττονα, vel ἐλάσσονα, vt alij habent, textus eſt: πάντα τὰ δεύτερα, ſcholij ſiue gloſſæ verba ſunt. Nam ἐλάττονα, voce vna reſpondet vocabulo præcedenti βαρυτάτου, ceu quiuis perſpicit. Camerarius quidem à nobis eſt, quum *leuiora* poſuit in textu, quæ ſcilicet ἐλάττονα Græcis ſunt.

* 131, B pro iſtis, ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς, ἐπὶ πύνις καὶ ἄγει, plenior & rectior libri Budenſis eſt iſta lectio, ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς· ἐπὶ δὲ πύνις Σάκας ἄγει τοσοῦτον. Nimirum poſt ἡμᾶς, deerat plena diſtinctio, & vltimæ litteræ vocis πύνις, proxima, nimirum σ, cum α, perierat: vnde factum, vt Sacas heic prorſus amiſerimus. Itidem verſu poſt hunc altero, pro σὺ δὲ ἄγων αὐτός, ſcribendum plenius, σὺ δὲ Αλκιβιάδα ὁ ἄγων αὐτός, ex eodem libro.

* Ibidem, D. Lectio marginis ἐγγυάτω ἐπειδὴ, pro qua noſtri habent, παρεγγυάτω ἐπειδὴ, haud inelegans eſt, ac libro Budenſi debetur. Vtriuſque tamen ſcripturæ ſenſus ad idem recidit.

136, C. pro κοινούμενος, reſtituendum putat H.

A Stephanus κοινωνούμενος. Ego minori cum mutatione κοινούμενος, repono. Nam eo verbo ſæpe Xenophontem vti conſtat, ſicut & κοινωνεῖσθαι, paullo poſt. Item Plato dixit, κοινοῦμαι πρός σε: & Euripides, λέχος σοὶ κοινουμένην. H. Stephanus in textum denique recepit. κοινὰ

* 138, A. pro τὴν δὲ τῶν πολεμίων λείαν ἄγειν, ſcribo & diſtinguo ſic, τὴν δὲ τῶν πολεμίων λείαν ἄγειν, videlicet, ἐκέλευσε. Vocem vero τὴν δὲ, non coniungo cum λείαν, ſed illam præcedentem repeto, τὴν δὲ ἐπικράτειαν τῶν

B πολεμίων ἐκέλευσε λείαν ἄγειν, *ex hoſtium imperio prædam abigendam præcepit.* Nam alioquin hoſtium prædam abducere, parum conueniēter dicitur, & ambigue.

* 139, B. pro ἕως ἂν ἐλῇ, ſcribendum eſſe ὡς ἂν ἐλῇ, conſtat ex ſcholio marginis, ὡς ἐπιλείπει: quod tamen H. Stephanus pro diuerſa lectione dedit. Iam ſtatim ſequitur, τὸ μόνη ἐμὲ αἰτιᾶσθαι, quod rectius ſcribetur τῷ μόνῳ. Patet hoc manifeſtius, ſi cum his iungantur ſequentia, τῷ μόνῃ ἐμὲ αἰτιᾶσθαι κρεῖττον ἐστι.

* Ibidem, E. pro ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις στρατεύμασι, rectius erit, ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις στρατοπέδοις: quod in

C verſione ſequutus ſum, vt omnino fieri debuit.

* 140, C. Quod legitur heic αἰωρουμένοις (cum intermediis) σκευοφόροις, contrarium eſt proxime præcedentibus illis ἁμάξαις ὀκνωμένας. Vt igitur hæc inuicem ſibi reſpondeant, ſcribitor αἰωρουμένοις σκευοφόροις, in quo laxitatis apta loco ineſt ſignificatio.

144, C. Adieci lectionem multo meliorem ad libri marginem, nimirum pro Μήδους πάντας, ſcribendum,

D Μήδους πάντας αὐτοὺς ἀναγκάζειν.

AD LIBRVM DE INSTITVTIONE CYRI.

* PAg. 158, D. pro τῆς ὑπὸ βασιλέα βαρβάρων τῆς κάτω Συρίας, legitur in Budenſi libro, τῆς κάτω Ἀσίας: non male quidem illo τῆς poſteriore in τῆς mutato, ſed non itidem Syria in Aſiam. ſcribendum enim, τῆς κάτω Συρίας.

E * 162, C. In omnibus legitur, ἐρωτᾶτε τινὰς ἐφ᾽ ὑμῖν, pro quo fortaſſe rectius τινὰς ὑφ᾽ ὑμῖν, ſicut & antea verteram, *Interrogate illos qui vobis parent.*

164, D. In hiſce verbis, προσηνέχθησαν δὲ . . . ἐπὶ χηλῶν, οἱ δ᾽ ἐπὶ ξύλα, notam punctorum adieci, quod haud dubie deſit, οἱ μὲν ante ἐπὶ χηλῶν, cui reſpondet οἱ δ᾽ ἐπὶ ξύλα: ſicut & ſupra indicatum, pag. 120, A. de ἄλλους μὲν, amiſſo ante ἄλλους δὲ, quod ibidem ſequitur. Hoc quidem loco mihi H. Stephanus adſentiri ſe dicit expreſſe.

F * 166, C. pro ἀπέχουσιν ἀμφὶ τὰ πεντεκαίδεκα στάδια, plane reponendum ἐπέχουσιν: vt ἐπέχειν μ᾽. στάδια, ſit occupare 40. ſtadia, quemadmodum ſtatim ſubiicit, κατέχειν χωρίον, verbo adfini, & heic idem ſignificante. Alij ſimpliciter ἔχουσιν, illi ἀπέχουσιν, ſubſtituunt.

Ibidem, D. pro ἀλλ᾽ οὔποτ᾽ ἂν εἰδεῖεν, longe malim, ἀλλ᾽ οὔποτε ἂν εἰδεῖεν· *Nequaquam ſcire poterint.*

* 167, E. Quod pro κακουμένοις, ait Camerarius in veteri ſe libro ſuo reperiſſe μαλακιζομένοις, non niſi ſcholion eſt, ſiue gloſſa. κακοῦσθαι, μαλακίζεσθαι.

170, D. pro κατέχων σκοπὰς, reperitur in quibuſdam καὶ ἔχων σκοπὰς, in quo ſi tranſpoſitio fiat, ἔχων καὶ σκοπὰς, rectius legetur.

Ibid. E. pro συνήδοντο κατ᾽ αὐτῶν, rectius aliquanto legitur apud alios, συνήδοντο μετ᾽ αὐτῶν: ſed adhuc integrior eſt Budenſis libri ſcriptura talis, συνήδοντο μὲν ἑαυτῶν: quam equidem ſequutus ſum.

AD LIBRVM VII. DE INSTITVTIONE CYRI.

* PAg. 176, B. Editione priori notas heic inſerueram cõtextui, quibus indicaretur, aliquid abeſſe. Id recta factum coniectura, nunc è libro Budenſi conſtat; qui nobis etiam, quod deeſt, exhibet. Nam ita legendum, εἰςιόντων τῇ, (cum reliquis intermediis) ἢ τὰ ἐπιτηδεύματα κέχρητα. quod equidem interpretando reddidi.

* 177, C. In verſione lectionem vſitatam verbi διαχωρῆσαι, retinui, quod ſignificare videtur, cedere de via ſe diuidendo. Liber autem Budenſis habet verbum διαχάσασθαι: quod ſi corrigatur, Xenophonteum eſt, nimirum ſcribendo διχάσασθαι. Et hoc quidem reponendum iſto loco pro διαχωρῆσαι, quod ſcholion eſſe iudico. Nam verbo διχάσασθαι, Xenophon & alibi vſus eſt, in fine libri IIII. ἀναβάσεως, 341, E. ἰδόντες αὐτοὺς διχάζοντας, quum hoſtes ſe duas in partes ſcindere conſpexiſſent. Verbo autem διαχωρεῖν, alio prorſus ſenſu eſt vſus Xenophon, ſequenti pagina 342. B. κάτω διεχώρει αὐτοῖς, abſceſſus per inferiora fiebat.

διαχωρῆσαι. διαχάσασθαι. διχάσασθαι.

διαχωρεῖν alia ſignificatione.

* 178, C. Vitioſa ſunt illa, εἰς τὸ πρόσθεν προσόδου, ἢ μὴ εἰς τὸ ὄπισθεν, &c. pro quibus reponendum è libro Budenſi, εἰς τὸ πρόσθεν προσόδου, ἢ εἰς τὸ ὄπισθεν, cum ſequentibus. Quod autem paullo poſt legitur, 179, A. εἰ πῃ δὲ ἄλλῃ τὸ μένοι τῶν πολεμίων, καὶ μάχοιτο, retinere volui, licet haud ignorarem, in eodem Budenſi hanc eſſe ſcripturam, εἰ πῃ δὲ ἄλλοι μένοιεν τῶν πολεμίων. quæ recta ſi eſſe debeat, etiam μάχοιτο, mutandum in μάχοιντο.

* 181, B. Non ita ſcribi debet hic locus, μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, παρήγγειλεν ἀριστοποιεῖσθαι, ſed rectiùs hoc modo; μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις παρήγγειλε, καὶ ἀριστοποιεῖσθαι, diſtinctione mutata, & copula καὶ adiecta, quam Budenſis etiam liber habet.

Ibid. E. Poſt ἥξουσι, punctorum notas poſui, quod deeſſe φέροντες, arbitrer. * Hæc editione prima. Henricus autem Stephanus poſt me deficere aliquid, adſcripſit margini; non tamen, quid deſit, exprimens diſerte. Intuenti vero mihi locum hunc diligentius lucubratione tertia, mutatione verbi vnius ei poſſe conſuli viſum eſt; nimirum vt pro οἶδ᾽ ὅτι ἥξουσι πᾶν ὅ,τι δεῖν ἐνθάδε καλόν, rectius ſcribatur, οἶδ᾽ ὅτι ἄξουσι πᾶν ὅ,τι δεῖν ἐνθάδε καλόν. Sic nihil omnino deficit.

181, A. Pro ἔγνω, dico ſcribendum ἔγνων, contra librorum omnium auctoritatem, ac ipſius etiam Philelphi. Sequitur enim, πέμπω. *poſteaquam adgnoui, mitto.*

* 185, A. Sequutus ſum elegantem libri Budenſis ſcripturam hanc, ἀποκέκοπτο γὰρ ἀσπὶς ὑπό τῳ Αἰγυπτίων, quod in aliis eſt, ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ſed potius tamẽ fuerit ὑπό του, quam illud ὑπό τῳ. Non minus elegans eſt, quod in eodem paullo poſt, littera B. pro ὅ,τι πάθοιμι, legitur πάθοιτο, ſenſu liquido & apto: itemque littera C. pro ἀξίως ἡμῶν, *ex dignitate noſtra*, potius ἀξίως ὑμῶν, *ex dignitate veſtra*, ſcilicet Abradatis & Pantheæ.

186, A. Vitioſa ſunt iſta, καὶ ναοῦ τὸ μνῆμα μέχρι τοῦ ναοῦ τῶν εὐνούχων κεχῶσθαι λέγεται. Nam poſt μέχρι, temere illa τοῦ ναοῦ, reperita de ſuperioribus, irrepſere. Senſus eſt is, quem reddendo expreſſimus. μέχρι τῶν εὐνούχων, nihil eſt aliud, quam ſi dicas, *vſque ad locum quo eunuchi ſe iugularant.* Abſunt hæc quidem à libro Budenſi, qui paullo poſt, littera C, pro ἐπέσφαξε,

A nobis offert κατασφάζων, ſignificari verbum plenioris, quod pro conſueta licentia ſe dicit H. Stephanus inueniſſe quodam in exemplari, ſcilicet Camerariano, numquam ab ſe viſo: & ſequenti verſu, Ἀδούσιος ἀνὴρ Πέρσης, qui pro Caduſio, recte quidem admittetur, etiam adſentiente Camerario; quum hoc viro Perſæ proprium nomen fuerit, illud genti.

* Ibidem. pro εὐνούχων, in contextum recepi σκηπτούχων, reiecto illo εὐνούχων ad marginem, ceu ſcholio; quo ſignificatur, ſceptrigeros Xenophonti eſſe eunuchos, quod omnino verum eſt. Sic enim & infra legimus, libro II, ἀναβάσεως, 263, B. πρόσθεν τις αὐτοῦ τῶν σκηπτούχων ἡγεῖτο: & libro παιδείας VIII, pag. 206, A. συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους: *ad hanc venationem ſceptrigeros etiam ſuos inuitabat.* Eodem vero libro, p. 215, C. ait, οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτοῦχοι. Solet autem adparitores intelligere Xenophon, quum dicit οἱ περὶ τὸν Κῦρον, quos antea in bello nominarat ὑπηρέτας, vocabulo proprie adparitores ſignificante lingua Latina, quum Gallica & Italica dicantur in caſtris hodie Sergenti, Germanica VVebeli. Notandum & hoc, quod Cyrus Gadatam σκηπτούχοις hiſce præfecerit, eunuchum ſcilicet eunuchis: vti libro παιδείας VIII legitur, pag. 220, C. Vidimus & ipſi coram, Conſtantinopoli ad portam Oſmaneam eunuchos in illius Sultani ſeraio, vere σκηπτούχους, ſiue ſceptrigeros eſſe, more de Perſis hoc antiquiſſimo à Turcis vſurpato; quos in Perſide diu fuiſſe noſtris in prolegomenis hiſtoriæ Muſulmanæ, atque alibi, prolixius oſtendimus. Geſtant enim ſceptra, quæ dignitatis & officiorum inſignia ſunt, vt apud Romanos faſces, apud Græcos imperatores Chriſtianos recentiores baculi, qui lingua Græcorum σκῆπτρα adpellationem habent, quemadmodum in Pandecte noſtro rerum Turcicarum hæc pluribus declarata videre licet, capite 173. & 199. Atque hi baculi apud nos quoque conſpiciuntur adhuc hodie in mœnibus tribunorum, & aliorum officialium militarium, etiam adparitorum, quos Sergentes nunc vocari diximus. Xenophon quidem noſter libro II. ἀναβάσεως, 279, B. Clearchum, tamquam prætorem, vel tribunum militum, βακτηρίαν in manu geſtaſſe narrat; quæ σκῆπτρον illud eſt, & plane baculus. Sed de his ſatis heic, & alibi plura.

σκηπτοῦχοι qui.

οἱ περὶ τὸν Κῦρον. ὑπηρέται, adparitores. Sergenti. VVebeli.

Eunuchi adhuc apud Sultanum Turcicum ſceptra gerunt.

σκῆπτρα, baculi.

Pandectes Turcicus.

βακτηρία, baculus Tribuni. Vide notata ad pag. 279. B. infra.

* 186, E. Equidem ſcripturam hanc, εἰσήλασε εἰς τὰ τείχη, priori editione retinui, quum Philelphum reddidiſſe viderem, *caſtella inſilit.* Ipſe vero tunc interpretatus ſum, *Caſtella cum equitatu ingreſſus eſt:* diſſimulata lectione, quam in hoc ſequutus eſſem. Eam vero nunc fatebor, videri mihi commodiorem ac veriorem illa priore εἰσήλατο, nimirum εἰσήλασε. Nam inſilire in arcem cum exercitu, alienum à noſtri Xenophontis ἀφελείᾳ: & præſertim, quum Aduſio Cyrum in equitatus Perſici noua illa copia conceſſiſſe cohortes equitum, quibus vteretur, vero ſit conſentaneum, verbo εἰσελαύνειν, vſus videtur Xenophon, quod equitatui præcipuè conuenit. At εἰσάγεσθαι εἰς τὰ τείχη, nec de copiis equeſtribus dici poteſt, nec de pedeſtribus; extra munitionum expugnationes, quæ locum heic nullum habent, Aduſio in arces vltro admiſſo. Confirmat vero hanc ſententiam meam adſcriptum à me margini verbum εἰσῆλθεν εἰς τὰ τείχη, *ingreſſus eſt in caſtella*: quod pariter & equitibus & pedi-

cibus conuenit. Eſt autem Budenſis hæc libri lectio, cuius illud ἀνῆπτον, dubio procul eſt noſtri alterius ἀνάκλασις, ſcholion ſiue gloſſa.

* 188, B. Non ſequutus ſum ſcripturam librorum editorum, ὅπως ἀνδεῖεν τῶν ἐπιζητῶν ἐκτὸς σῶα αὐτοῖς ἀποδιδόοιεν εἶπε μοι: ſed integriorem hanc Budenſis, τῶν ἐπιζητῶν εἴπη σῶα αὐτοῖς ἀποδιδόοιεν, εἶπε μοι. Nam alterum illud ἐκτὸς cum ἐπιζητῶν vocabulo non conuenienter iungitur, vt hoc poſterius.

* Ibidem. Vix placere poteſt, ταῦτα περιμαθόντες τοιεῖν ὅ, τι φροῦδ αὐτοῖς χαριεῖσθαι. Nam illud ὅ, τι, non reſpondet præcedenti ταῦτα, niſi certo quodam reſpectu: ſicut nec illud, ſi legas, ᾧ τινι, quod tamen tolerabilius. At verò ſi ſcribatur ἅτινα, hoc modo, ταῦτα περιμαθόντες ποιεῖν, ἅ τι φροῦδ αὐτοῖς χαριεῖσθαι, fuerit hoc dubio procul integrius: ſicut & infra loquitur, ὡς ἂν ἐπιμιᾶ, ὅ ὑπὸ ποιεῖν δεῖν χρῆσθαι.

* 191, D. Aliud eſt, ſi dicas, φθάνειν ταχὺ πεὶς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, quod heic legitur; aliud, φθάνειν ταχὺ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν. Prius illud vix locum habere poteſt, licet in editis hactenus omnibus reperiatur: alterum aptiſſimum huic eſſe loco, non eſt cur dubitem.

* Ibidem, E. Heic aliquid abeſſe, de verbis hiſce quæ ſequuntur, οὐδὲν αὖ ἐκεῖν θαυμαστόν, colligi videbatur mihi, quum Xenophontem meum primum darem. Nec aliter quidem exiſtimari de hoc loco poteſt, idem & H. Stephano fatente, ſi lectionem hanc, & diſtinctionem retineamus: οὐδὲν αὖ ἐκεῖν θαυμαστόν· καὶ γὰρ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου. Nimirum poſt θαυμαστόν, reperitur in omnibus diſtinctio plena, periodum claudens; & inchoatur alia ſtatim periodus ab iis quæ ſequuntur. Sed mihi nunc verba Xenophontis accuratius intuenti, vera ſe offert huiuſmodi totius loci lectio: οὐδὲν αὖ ἐκεῖν θαυμαστόν, εἰ καὶ εἶεν ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου. ὡς ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇ δὲ τῇ νυκτί. Sic integra ſunt omnia, pro καὶ γὰρ ſuccedente εἰ καὶ εἶεν: ac deinde pro δοκεῖ γὰρ, nuda tranſpoſitione, γὰρ δοκεῖ, facta. Sic etiam non opus eſt illa vocum ingrata repetitione, αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου, ὡς ἐν κώμῳ· δοκεῖ γὰρ, &c. quam nobis H. Stephanus obtulit. Tamdem & Camerarium conſului, qui meam emendationem in prioribus confirmans, aliam exhibet in iis, quæ ſequuntur, hanc lectionem: κωμῳδοκεῖ γὰρ ἡ πόλις πᾶσα τῇ δὲ τῇ νυκτί· quam defendat, qui volet, aut poterit. verbum quidem κωμῳδοκεῖν, mihi per videtur ignotum, nec illis ſimile, καραδοκεῖν, & δωροδοκεῖν, quæ tuendi eius cauſa Camerarius adfert. Notum enim, quæ horum origo ſit.

* 192, A. Rectius illud, οἱ δὲ ἴσθωγε πάλιν ἔσω, ſcriptum in veteri libro ſuo reperit Camerarius, ἴσθωγε πάλιν ἐπίσω. Quod autem vltimo verſu ſequitur, ἐπιστρέφουσι οἱ τοὺς πίνοντας πρὸς φῶς πολὺ, Camerarius his verbis reddidit, *Faciunt in illos potantes ad lumen ingens, impetum.* Ego, licet ignorare non debeam, φῶς, eſſe lumen, interpretari tamen heic aliter iſtud de induſtria volui, hoc quodam modo: *Irruunt in eos ad ignem luculentum potantes.* Nam in itinere meo Turcico cum Græcis ad focum, pro gentis conſuetudine ſedens, & prandens illic, itidemque more Græcanico συμπίνων πρὸς φῶς πολὺ, quemadmodum heic Xenophon loquitur, ſignificare φῶς, etiam ignem intellexi, qui lucem de ſe præbet. Ac primum quidem hoc à ſene quodam Græco Chalcedone in Aſia, (non illa vulgo exiſtimata, quæ priſcis Chryſopolis eſt, recentioribus Scutarium, Turcis, Schudar, ſed vera) didiciſſe

φῶς. ignis lingua recentiori, & veteri.

Græcorū συμπίνειν.

Chalcedon. Scutariū. Chryſopolis.

A recordor: præſente Hieronymo Arconato, viro optimo & amiciſſimo, nunc Cæſari noſtro à ſecretis bellicis caſtrenſibus, qui linguam Græcorum recentiorem norat, quod in Creta ſiue Candia prius militaſſet. Id vero vocis huius ſignificatum Græcos hodiernos à maioribus ſuis accepiſſe, quemadmodum & alia vocum aliarum vulgo nobis ignota, non eſt cur dubitemus. Sic & in ſacris, Marci XIIII. capite legemus de Petro, θερμαινόμενος
B πρὸς τὸ φῶς, *ſe calefaciens ad ignem.* quo ſane loco reddi nequit, *Se calefaciens ad lumen.* Rurſum Lucæ XXII. ἰδοῦσα καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, *quum ad ignem ſedentem conſpexiſſet.* Sic itidem Xenophon noſter alibi, libro ἀναβάσεως, VII. pag. 400, C. διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς ἦσαν, *conſpicui eſſent propter ignem*, qui videlicet de ſe lucem ſpargit. Præceſſit enim, ὅτι τὰ πυρὰ προκεκαυμένα ἦν τῷ Σεύθῃ, *quod ea de cauſſa Scuthes rogos & ignes accendiſſet.*

θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

* 193, B. An rectum ſit, ὡς ἥκιστα ἀνεπιφθόνως,
C pro *quam minima cum inuidia*, conſiderent eruditi. Comparemus ad illud ſcripturam hanc, ὡς ἥκιστα ἐπιφθόνως, & inſigne diſcrimen videbimus. Mihi quidem poſterius hoc probatur.

195, C. Reprehendit Philelphum H. Stephanus, qui non rectè verbum ἐδεξιοῦτο, verterit. Ego vero multo rectius legiſſe Philelphum arbitror, quàm vel Budæus, vel H. Stephanus exiſtimarint; nimirum ἐδεξιοῦτο, *manu prehendiſti*, quod videbunt facilè, qui diligenter locum inſpicient.

* Henr. quidem Stephanus, mutata ſententia,
D meumque ſecutus iudicium, deinceps ἐδεξιοῦτο, in contextum recepit, licet nomen in adnotationibus meum ſilentio prætereat. Tamdem & adſenſum libri Budenſis reperimus.

* 197, B. Notauit ad iſta, ὅπη ἴσω ῥᾳΐζειν, H. Stephanus in margine prioris editionis hæc verba velut diuerſam lectionem, ὅπη ἐπὶ χώρας εἶη: quum nihil ſint hæc aliud, quàm ſcholiolum, declarando verbo inuſitatiori ῥᾳΐζειν. Idem factum & à Camerario, qui addit, non immerito ſcripturam verbi ῥᾳΐζειν, eruditis ſuſpectam eſſe. Mihi vero pu-
E rum putum hoc verbum Xenophonteum eſt, cui de ſignificatione ῥᾳστώνης, quiddam ineſt, quam Cicero tranquillitatem dixit. Atque hinc videre licet, id verum eſſe, quod aliquoties oſtendi, gloſſas apud hunc ſcriptorem occupaſſe multis in locis ipſas verborum genuinorum ac veterū ſedes, quæ propter inſolentiā calligraphis imperitis haud placerent. Ait enim Camerarius, in ſuo quoque libro manu exarato fuiſſe verbū ῥᾳΐζειν, ſede ſua motum, eiuſque loco ſcholion illud, quod indicauimus, re-
F poſitum. Ne quis vero dubitet, recte me iudicare de hoc & aliis ſcholiolis, cōſideret hac ipſa pagina, littera D. ſcholion aliud, quo vocabulum ἀξιοχρεώτατοι, explicatur per ἀξιολογώτατοι. Quis, niſi dormitans, aut cæcus, haud perſpicit, hanc eſſe gloſſam? Acutus tamen ille laborum hypocauſticorum flagellator H. Stephanus pro lectione diuerſa dedit. Sed vel inuitum abducendum arbitror in aliquod hypocauſtum Germanicum, vt in noſtram etiam
G ſententiam tranſeat. Quid enim hoc loco eſſe dicas, quod ad ῥᾳΐζειν, editioni priori diuerſam illam lectionem, quam gloſſam eſſe oſtendimus, adſcripſeris: editione vero poſteriori prorſus idem ῥᾳΐζειν, è textu profligarit, ac ne margine quidem dignum cenſuerit, illa, quam expoſui, gloſſa in textum recepta? Nimis hoc audere eſt, Ariſtarche,

ῥᾳΐζειν.

Gloſſa pro germanis verbis poſita.

Modus adhibendus in cēſuris veterum.

che. Vbi nunc illa tua in tractandis veterum monumentis religio? vbi timiditas? Sat tibi ſit, Ariſtarcho nouo, cenſuram in quoſuis interpretes vſurpare: cuius tamen ius an tibi, qui te pro arbitro & iudice nulla munitum agnoſcunt auctoritate idonea, ſemper conceſſuri ſint, equidem dubito. Ad magnos ſaltim illos antiquitatis venerandæ ſcriptores ne progreditor. Non mirum profecto, quamdam inter Xenophontem & te ſimultatem obortam, propter quam in illis tuis bellis & ἀυλικομώμοις, ad editionem ſecundam prolegomenis, cum eo tibi redeundum in gratiam ſcribis. An ſcilicet ille non ægre ferat, abs te per irriſionem dici; cauendum ei, ne irrideatur à Luciano? at quali viro, ſi cum Xenophonte conferatur? non proditum abs te indignetur, animaduertiſſe te in Xenophonte, quæ tali ſint indigna ſcriptore, nimirum illo, cuius ore Muſæ loquutæ perhibentur? Non Ariſtarchum te nouum expungere de monumentis ſuis moleſte ferat, quæ priſcus Ariſtarchus ille cenſuris ſuis adtingere non auſus eſſet? Hæc ſi tecum expendes, habere te cauſſas videbis, ob quas non per iocum quemdam aulicum, ſed plane ſerio cum Xenophonte in gratiam redeas; ac σωφρονέστερόν πως in eo te geras auctore, qui vigiliis ceteroquin tuis multum debet, nec ornamenti parum, vt ingratitudini ex inſtituto Perſarum infeſtus, viciſſim tibi conciliauit. Equidem in huiuſmodi audacia neminem imitabor, ſed potius enitar, vt etiam Xenophonti ea pro virili reſtituam, quæ temporum iniuriis, & inſcitia librariorum amiſit: vti ſuis locis deinceps ei me vindicare parebit, quæ ob cauſſas indicatas & propter inſolentiam, de libris eius exturbata, perierunt, ac poſſeſſionis antiquæ iure immerenter exciderunt; licet nuſquam in lexicis noſtrorum, immo ne quidem in illo πολυτίμῳ H. Stephani theſauro inueniantur.

197. D. Pro μελετῶσι, legit Philelphus ἀνύουσι. Nam verbo perficiendi vſus eſt in verſione. Videtur id quidem cum oratione ſequenti non male conuenire, * ſed libri Camerariani lectio melior eſt, in quo pro μελετῶσι, ſcriptum, μὴ ἀνιῶσι, *non intermitterent exercitationes.*

AD LIBRVM VIII DE INSTITVTIONE CYRI.

PAG 204. B. Sic legitur in libris editis omnibus, ἐπιδείκνυσι ἑαυτὸν ἐκπονοῦντα ἐν πύρῳ τῷ χρόνῳ. ἐπὶ δὲ εὐδαιμονέστερον ᾤετο, ἤδη ἔπρεπεν. Heic primum H. Stephanus & Brodæus alia relinquunt, ſolum εὐδαιμονέστερον mutant in εὐδαιμονέστερος. Recte id quidem: ſed elegantius lectum iri locum arbitror, ſi diſtinctio plena poſt χρόνῳ tollatur, & in eius locum ſubſtituatur comma, mutato ἐπὶ δὲ in ἐπειδὴ vocem vnam: quo in genere frequenter in libris antiquis peccari animaduerti, & exemplum ſuperius ad pag. 122, A. notatum reperitur. Hac igitur ratione locus integer legetur: τὰ περὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον ἐπιδείκνυσι ἑαυτὸν ἐκπονοῦντα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐπειδὴ εὐδαιμονέστερος ᾤετο ἤδη, cum ceteris. H. Stephanus hoc, vt à me fuerat emendatum, in textum recepit.

214, B. Προκαλέσας δὲ τοὺς ἐφιππίους, reſtituo κάσας δὲ τοὺς ἐφιππίους. Nam ea vox paullo poſt ſequitur. * [Henr. Stephanus, à me monitus, hæc ipſa poſterioris editionis margini adſcripſit.] Atque vt hoc etiam addam, κάσας, Heſychius interpretatur ἀμφιτάπητας ἢ πλωτὰ, quod idcirco adiicio, quia κάσας, Philelphus interpretatur, amictus. * Hæc editione priori. Nunc addo, poſteriori Xenophontis loco, quo τούτῳ δύο κάσα dixit, Camerarium *amicula*, Iulium Gabrielium ſimpliciter *Veſtes* interpretatum. Ego relicta Heſychij auctoritate, ad Iulij Pollucis ſententiam nunc potius accedo; qui κάσαν, eſſe ſcripſit ἱππικὸν χιτῶνα, tunicam equeſtrem. Itaque Xenophonti κάσας, ſignificare ſaga militum equeſtria, non dubito; eaque de cauſſa iam ſic interpretatus ſum. Saga etiam ab hoc κάσας, deriuari per μετάθεσιν quamdam, exiſtimare quis poſſit: Caſacas Galli & Hiſpani vocant, Italis caſachi ſunt, & caſachini, (caſaki & caſakini ab ipſis pronuntiantur) poſteriore ὑποκοριστικῷ ſic efficto: quæ nomina videntur ab hoc Græco κάσας manaſſe. Quod autem putant aliqui diſcrimen inter ἱππικὸν χιτῶνα, & ἐφίππιον eſſe; tantum certè non eſt, vt huic meæ ſententiæ de ſagis militaribus officere poſſit. Etenim accipimus ἱππικὸν χιτῶνα, pro ſago ſimpliciter equeſtri, hoc eſt, quo equites, quo modo libet, vtuntur: ἐφίππιον vero, paullo reſtrictius, de illo, cuius vſus in equo eſt. | κάσας, tapetes villoſi. | κάσας, alio ſignifi. *** Saga. Caſaca. Caſachi Caſachini. | ἱππικὸς χιτὼν, & ἐφίππιος.

Ibidem, D. An διηρκὼς cum διέρχεσαι, quod ſequitur, eiuſdem ſit originis, diſpiciendum arbitror. * Mihi quidem ſequens hoc verbum διαίρουσιν, occaſionē præbuit, vt margini διηρκὼς, adſcriberem.

Ibid. E. Rectior eſt non nihil ad marginem à me notata lectio, πολλῷ γὰρ (cum intermediis) μᾶλλον, quàm altera πολλοὶ μᾶλλον. * Sed aptior adhuc Budenſis hæc libri, πλὴν γὰρ (cum interiectis) μᾶλλον. vnde H. Stephanus eam in contextum editione ſecunda tranſtulit.

215, C. Hactenus in omnibus editionibus legebatur ῥάβδῳ τοῖς ἱματίοις καταπεπλαγμένοι, [* etiam in H. Stephani priore] diuiſa ῥάβδῳ voce à τοῖς ἱματίοις. Verum ex Philelphi verſione colligi debuerat, legendum eſſe ῥαβδωτοῖς: quod ſanè quid ſit, licet apud Pollucem, Heſychium, ceteros quæras.

* 216, C. Quæ verba noſtris in editionibus exſtant, ὡς δὲ ὕστερον κληθεὶς αὐτοῖ, πρότερος αὐτοῦ ὑπήκοος, προσήλασεν ὁ Κῦρος, ἐπὶ ἵππον, & cetera; ſic in libro ſuo ſe reperiſſe ſcripta notat Camerarius, ὁ δὲ ὕστερος κληθεὶς αὐτοῖ, πρότερος αὐτοῦ προσήλασεν. καὶ ὁ Κῦρος ἵππου αὐτοῦ ἐλαύνει, cum reliquis. Probat hanc ipſe ſcripturam, & ego non improbatam expreſſi. Non enim eſt veroſimile, Cyrum ad iſtum cum ſuo curru aductum fuiſſe. Verbum autem ὑπήκουσε; quum ſcholion eſſet, adſcriptum verbo προσήλασε: quo ſignificaretur, illum adequitando paruiſſe, in textum ab imperito calligrapho relatum.

* 217, A. pro κὰν μύων, quod tamen vt vitioſum reiici nequit, ſi commodior eſt ſcriptura libri Budenſis hæc, κὰν καμμύων, iuxta Camerarium: forſan etiam verſu poſt hunc quinto pro καταμύων, reponendū ſit καμμύων. Rurſum quod ſequitur παραγγέλλων τι πταγμένον παρὰ τοῦ Κύρου, docet Camerarius in libro ſuo ita ſcriptum, παραγγελῶν τι (potius fortaſſe παραγγελλῶν τι) τακτικὸν ὑπὸ Κύρου. Ego vſitata retinui, & verti. Arbitror autem illud τι τακτικὸν ὑπὸ Κύρου, eſſe gloſſam alicuius recentioris declarantis alterum τι πταγμένον. Solent enim Græci poſteriores vti voce τακτικὰ, non ſolùm de rebus militaribus; verumetiam de mandatis in genere, quæ aliquem ad ordinem ſpectant. | τακτικά.

* Ibidem, D. pro μὴ μεταμέλῃ σοὶ τῆς ἐμῆς δωρεᾶς, quod perſpicue vitioſum eſt, reponendum μὴ μεταμέλῃ σοί τις δὲ τῆς δωρεᾶς. Non enim hoc Pheraulis, ſed illius Sacæ, Pherauli datum, munus erat; cuius vt Sacam non pœniteret, obſtabat Pheraules.

* 217, E. In textu hactenus erat διατάξαι, in margine διαταγεῦσαι. Putabam initio, verbum hoc διαταγεύειν nouum, & Græciæ recentioris eſſe. Verum vbi deinde cogitarem de quodam loco libri VI. ἑλληνικῶν, ſub initium eius libri, in oratione Polydamantis de Iaſone Phereo: plane diuerſam in ſententiam veni, verbumque διαταγεύειν germane Xenophonteum eſſe deprehendi, & in ipſum contextum haud dubie recipiendum, quantumuis aduerſaturi eſſent aliqui, propterea quod in nullis lexicis noſtrorum reperiatur. Nam indicato loco, p. 581, A. vtitur verbo ταγεύειν Xenophon, quum ait, ὅταν ταγεύηται Θετταλία: & rurſus ibidem, littera E. ὅταν ταγεύονται τὰ κατὰ Θετταλίαν. Item rurſus 583, C. ἐπεί γε μὴν ἐπήγγειλε, διέταξεν ἱππικόν τε καὶ ὁπλιτικόν: vbi vides vtrumque verbum, ταγεύειν & διατάττειν, ita coniungi, vt amborum adfine ſignificatum, & diſcrimen, quod inter ea ſane non admodum magnum eſt, percipi facile poſſit. Significat enim ταγεύειν, munus ordinatoris rerum præcipui gerere; ac ταγεύεσθαι regi & adminiſtrari per ταγόν, hoc eſt per imperatorem conſtituentem omnia, ſic adpellatum apud Theſſalos, velut ordinatorem rerum: cuius etiam officium Xenophonti ταγεία eſt, quum libro VI ἑλληνικῶν, pag. 601, A. ait, κατεκλύσατο τὴν ταγείαν πορευθεὶς ἐκείνου. Hinc igitur eſt illud compoſitum διαταγεῦσαι, quo ſignificatur, aliquid eximio cum imperio τοῦ ταγοῦ, vel Imperatoris, aut præfecti ſupremi, conſtituere ac ordinare. Quum autem minus hoc vſitatum eſſet, interpretatus eſt aliquis per aliud verbum διατάξαι ordinare: quod quia ſcriptoribus librariis notius erat, in contextum, loco alterius inſolentioris verbi, receptum fuit. Idem in aliis quoque plurimis factum, iam ſæpius oſtendimus.

ταγεύειν. ταγεύεσθαι. ταγός. ταγεία. διαταγεύειν.

* 223, A. pro τούτῳ δῶς, rectius ſcriptum in libro Budenſi, τούτῳ δώσω. Non enim erant in poteſtate Hyſtaſpis illa pocula, ſed Gobryæ; cuius hæc ipſa verba ſunt.

* Ibid. D. pro ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπείποι γε, ſcribendum ἔπειτα οὐκ ἂν ἀπείποι γε. Frequenter illa vox corrupta reperitur, quod à Græcis abbreuiari ſoleat, ſyllaba τα ſuper ἐπεὶ poſita, quæ facile propterea librarios fugit. His ſcriptis, idem vidi obſeruatũ ab H. Stephano.

* 229, B. Tranſpoſita in his ἂν particula, ἕως ἐπιστρατεύσονται ἂν χώρᾳ σφίσι, ſuo loco ſic reponenda; ἕως ἂν ἐπιστρατεύσονται χώρᾳ σφίσι, ἂν σφῶν τοὺς διαρπάζειν πειρῶνται. Iam enim id neceſſario faciundum videmus. Quod autem verſu ab hoc tertio ſequitur, ἢ ἀφίστασθαι τι τῶν ἐπαγγελιῶν, ſcribendum rectius, vel ἀφίστασθαί τι τῶν ἐπαγγελιῶν, quod priori ſimillimum, vel ἀφίστασθαι παρὰ τῶν ἐπαγγελιῶν: vt ſua verbo ἀφίστασθαι conſtet ſignificatio.

* 231, A. In his, προσιέναι (cũ intermediis) τοῖς συμβάντως, ἔστε δυνατὸν ἑώρων ποιοῦντα αὐτὸν, πάντα μιμεῖσθαι: legetur integrius προσιέναι τοῖς συμβάντως, ὡς δυνατὸν ἔστε ἑώρων ποιοῦντα αὐτὸν πάντα μιμεῖσθαι: vt ὡς δυνατὸν, cum ſequenti μιμεῖσθαι, coniungatur, & ὡς periiſſe putetur ob ſimilitudinem cum vltimis in συμβάντως litteris.

Ibidem, C pro corruptis iſtis, ἔστωσαν δὲ παρ᾽ ὑμῖν καὶ ἕδραι, ὥσπερ παρ᾽ ἐμοὶ οἱ ἄριστοι προτετιμημένοι, liber Budenſis hanc offert lectionem: ἔστων δὲ παρ᾽ ὑμῖν καὶ ἕδραι, ὥσπερ παρ᾽ ἐμοὶ προτετιμημένοις. hoc eſt, *ſint etiam apud vos ſeſſiones, quemadmodum apud me viris honoratioribus*, non malam ſane, excluſa voce οἱ ἄριστοι: quam tamen ſi retineamus ex aliis exemplaribus, ſolum ἕδραι commutabimus in ἕδραις, & melius adhuc ita legemus: ἔστωσαν δὲ παρ᾽ ὑμῖν καὶ ἕδραις, ὥσπερ παρ᾽ ἐμοὶ, οἱ ἄριστοι προτετιμημένοι: *ſint apud vos etiã ſeſſionibus, quemadmodum apud me, viri præſtantiſſimi præ ceteris honorati*. Sic nimirum & paullo poſt, 223, A. loquitur Xenophon: πάντες δὲ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἕδραις προτετίμηντο. quibus è verbis illa ſuperiora corrigere licet.

* Ibidem, E. Non φασὶ πεσεῖν meredditum, ſed φασὶ πεσεῖν, quod aptius. Sequenti pag. 233, A. liber Budenſis pro ταύτην τὴν στρατιὰν, ἐν ᾗ λέγω, habet ταύτην τὴν στρατιὰν ἔχων, ἐν ᾗ λέγω. Mihi priora retinere libuit. Sed quod altera linea ſequitur, συρίων εἰς βοήν, rectius in eodem Budenſi, Συρίων ἐκβοῶν.

* 239, C. pro ἀκριβῆ καὶ ἀκήρατον, habet liber Budenſis ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον, quæ reddita expreſſimus. Arbitror autem, hæc poſteriora prorſus eſſe Xenophontea, quum libro IIII. Memorabilium eadem verba ſic ſcripta reperiantur, p. 802, D. ἀεὶ μὲν χρωμένοις (τὸν κόσμον) ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιῆ, καὶ ἀγήρατον παρέχων. Heic περὶ τάξεως τῶν ὅλων iſta profert, illic περὶ κόσμου τῶν ὅλων, quæ ſunt eadem ſcilicet. Sequenti linea pro ὑπὸ κάλλους, habet idem ὑπὸ τάχους: quod vix admittendum, quum Cicero quoque hunc locum interpretans pulchritudinem, agnoſcat à Xenophonte ſcriptam, non celeritatem. Sed vnius adhuc pene oblitus eram. Quod in margine ante ἀκριβῆ legitur verbum συγκρατοῦσι e libro Budenſi, pro noſtrorum συνέχουσι, equidem ſcholion eſſe arbitror, idque vel eo confidẽtius, quod συνέχουσι Xenophonteum eſſe pateat ex indicato nunc Memorabilium libri IIII loco, pag. præcedenti 802, D. de verbis his, καὶ ὁ τὸν τῶν ὅλων κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων: ſicut heic, οἱ καὶ τὴν τῶν ὅλων τήνδε τάξιν συνέχοντες, ſcribitur. Id vero quiſpiam per συγκρατοῦσι eſt interpretatus. Nec apud me Gazæ, qui συγκρατοῦσιν poſuit, plus valet auctoritas quam ipſius Xenophontis. Lubet enim hoc addere, quod his exaratis, H. Stephani annotationes inſpiciens, Gazam pro hac lectione citatum reperi.

Gazæ interpretatio Catonis maioris Ciceroniani.

AD LIBRVM I DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 244. D. Loco illius, ὡς προσηγορεύμενος αὖ τῶν ἀντιστασιωτῶν, arbitror rectius nos ſcripturos, ὡς προσηγορεύμενος (cum interiectis) τῶν ἀντιστασιωτῶν, tamquam ſuperior aduerſariis futurus, ſi à Cyro petita impetraſſet: Hoc animaduerti, dum libros hoſce cum illuſtriſſ. Barone Karolo Zerotinate prorſus percurrerem.

246, D. στλεγγίδα χρυσῆν verti ſtrigilem auream, motus ea ratione, quod ſtrigil ad militiam pertineat. Alioqui vocem στλεγγίς & στλεγγίς etiam conſtat ſignificare σπάθην ſiue rudiculam, ſiue ſpathulam, vt medici loquuntur, qua in gymnaſio promi oleum è lecythis ad inungẽda corpora ſolebat. Hoc ideo locum videri poſſit habere, quod heic gymnaſij mentio fiat.

247, B. pro εἶναι προσέταξε αὐτὸν, ſcribendum αὐτὴν, vt referatur ad vocem κρήνην præcedentem.

* 248, E. Punctis indicatum, abeſſe φυγόντες: quo in hunc modum adiecto, τὴν πόλιν ἐξέλιπον (cum interiectis) εἰς χωρίον ὀχυρὸν φυγόντες ἐπὶ τὰ ὄρη, locus integer

teger eſt, vt cuiuis perſpicuum. Et videri poteſt illud φυγόντες inter iſta duo, ὀχυρὸν & ἐπὶ, facilius periiſſe, quod cum vtriuſque litteris aliquam ſimilitudinem habeat.

* 259, D. pro μεταμεμέληταί σοι ἔφησθα, vel ſcribendum neceſſario μεταμεμελῆσθαί σοι ἔφησθα, vel adiecta ὅτι, ſic locus explendus, ὅτι μεταμεμέληταί σοι ἔφησθα.

* 260, C. Verbum εἶναι poſitum ante τοὺς ἐθέλοντας, repeti poſt ἐθέλοντας debere videtur; omiſſum ab imperitis calligraphis propterea, quod tam exiguo ſpatio bis legeretur. Omnino quidem hoc rectum eſt, τοὺς ἐθέλοντας εἶναι φίλους, τούτους εὖ ποιεῖν. Duriuſculum vero fuerit, pro ἐθέλοντας, reponere velle ἐθέλοντες, ne verbo εἶναι ſit opus.

262, E. Hunc locum, vbi legitur πρότερον πυθόμενος, priori editione non recte interpretatus ſum. Quippe verti πυθόμενος, interrogatus; ſicut & Romulus. Verum deinceps intuenti diligentius aliud viſum. Nam πυνθάνεσθαι nunquam παθητικῶς vſurpatum memini. Quapropter huic loco ex illius collatione, qui eſt p. 359, E. opem fero, & legendum θυόμενος pro πυθόμενος, aio, cum huiuſmodi ſententia: *Quod Cyro die ante eum diem vndecimo, conſultis prius extis, dixiſſet.* * Etenim ita & indicato loco libri v. ἀναβάσεως loquitur, θυόμενος Κύρῳ, *exta Cyri nomine conſulens*, & quidem in eiuſdem rei narratione.

* 263, E. Notaui quiddam abeſſe, quia Romulus addit, *In principiis*; quod è Xenophontis verbis redditum vix arbitror, ſed ex coniectura. Re quidem vera deeſſe aliquid non dubito, nimirum fuiſſe Cyrum in medio, quod arbitror alicubi vel à Plutarcho, vel aliis traditum; vt deſit, καὶ τὸ μέσον. Hoc enim tertium reſtat, quum dextræ læuæque partis aciei mentio facta ſit.

* Ibidem, E. pro χρόνῳ δὲ συχνῷ ſcribendum χρόνῳ δ' οὐ συχνῷ, tempore non magno. Quippe iam vergente ad veſperam die, magnum tempus haud poterat locum habere.

265, D. Sic locum hunc diſtingue, οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ πεζομάχοις ἐμπεσεῖν, ἐπικάμπτειν ὡς εἰς κύκλωσιν. εἶτα δὴ, cum cet.

* 271, A. ante μαχούμενος σωνῇ, neceſſario copulam καὶ ponendam certum eſt, ſi quidem integra debet eſſe oratio.

Ibidem. B. Hic tibi ſignificare cupimus, hæc verba, ἐπὶ πέλτης, *in parma*, vel *cetra*, eſſe corrupta. Nam exiſtimo debere legi ἐπὶ παλτοῦ, *in tragula*, vel *haſta*; & quæ ſequuntur, nimirum ἐπὶ ξύλου, *in ligno*, tamquam ſcholion eſſe delenda, vel in marginem reiicienda. Supra quidem certe, initio libri VII. de inſtitutione Cyri, fit eiuſdem ligni mentio: vbi tamen nec ἐπὶ πέλτης, nec ἐπὶ ξύλου ſcriptum eſt; ſed ἐπὶ δόρατος, *in haſta*, quod cum παλτοῦ vel tragula fere idem eſt.

Ibidem, C. Rectius arbitror legi προσεληλακέναι, quàm προσειληλακέναι. Idem & H. Stephanus margini poſterioris editionis adpoſuit, à me notatum priore loco.

AD LIBRVM II. DE CYRI EXPEDITIONE.

* PAg, 274, A. pro καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν μαχούμεθα, *etiam de bonis noſtris pugnabimus*; ſcribendum plane, καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν, *de bonis*

A *etiam veſtris*. Nam præter arma nihil erat reliquum Græcis, vt Xenophon ipſe Phalino dixerat, τὰ μόνα ἡμῖν ἀγαθὰ ὄντα, *quæ ſola nobis reliqua ſunt bona*. Cum his ait Græcos etiam de Perſarum bonis dimicaturos, hoc eſt, de ipſo Perſarum imperio; quod paullo ante Græcos Ariæo legimus obtuliſſe, ſi arma ſecum vellet coniungere.

* Ibidem, D. pro φαλῖνος δὲ ὑποστρέψας, *Phalinus autem reuerſus*, videtur plenius ſcripſiſſe Xenophon,
B φαλῖνος δὲ μεταστὰς καὶ ὑποστρέψας, *Phalinus ſeceſſit & reuerſus eſt*: vt infra, 280, C. μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο, *ſeceſſerunt Græci conſultandi cauſſa*. Si tamen ita non ſcripſit, ſaltim hoc modo ſupplenda ſunt eius verba: quod equidem feci.

* 277, E. Sane non video, quid illud ſit, quod de aſino in exercitum immiſſo dicitur, his verbis: ὃς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα καταμηνύσῃ, *qui indicarit, à quo fuerit immiſſus in exercitum aſinus*. Itaque ſi coniecturis vti licet, τὸν φόβον ſubſtituam pro τὸν ὄνον, ὄνος pro φόβος.
C atque ita legam, ὃς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν φόβον εἰς τὰ ὅπλα καταμηνύσῃ, *qui auctorem immiſſi exercitui terroris indicarit*. Et vox hæc φόβος non ſolùm bis à Xenophonte iam antea, verſu ab hoc quinto & ſexto ponitur, φόβος ἐμπίπτει, & rurſum φόβου ἐμπεσόντος: ſed etiam poſt hæc, verſu tertio repetitur, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη. Quo fit, vt non dubitem, meam hanc emendationem plane admittendam; & vt illic metus è caſtris auctoritate ducum expulſus fuit, ſic aſinum hoc loco me auctore de libris Xenophonteis abigendum eſſe.

D * 279, B. In his verbis, καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον, ἔπαισεν ἄν, vltima illa eſſe vitiata, ἔπαισεν ἄν, non eſt dubium. Editione priori verbo cædendi vſus ſum, multandi Romulus, nimirum verberibus. Vtrumque decepit vox præcedens βακτηρία, quam Romulus virgam reddidit, ego baculum, & ſequens verbum ἔπαισεν; quaſi baculi mentio, cum παίειν coniuncta, verbera nobis extorqueret. Sed dicam paucis, quo
E modo nunc reſtituam. Aio pro ἔπαισεν ἄν, ſcribendum ἔπαυεν αὐτὸν, videlicet τὸν δοκοῦντα βλακεύειν. Si quis ei videretur ignauius ſe gerere, mox idoneum eligens, illum alterum remouebat, aut ceſſare iubebat. Ita Xenophonti verbum ſuum, quo vſus erat, reſtitutum videmus; & vocabulo βακτηρίας ſenſum alium, quem ſuperius adtigi; nimirum quod eo Clearchus ſit vſus, vt ſceptro, ſigno magiſtratus prætorij, quo fungebatur. Vulgo quidem eiuſmodi baculum in re caſtrenſi regimentum adpellare βακτηρία. σκῆπτρον.
F ſolemus. Turcis eſt aga ſiue baculus, Italis il ſtecco dicitur, voce originem Germanicam redolente, ac idem prorſus vtraque lingua ſignificante, quod βακτηρία. Henr. Stephanus hoc loco explicare ſe non potuit. *Aga. Il ſtecco.*

* 284, D. Vſitatam lectionem, αὐτοῖς τοῖς Ἕλλησι, ſequutus eſt Romulus, qui reddidit, *Ipſis Græcis*. Ego priori editione, quum dicerem, *Ipſis etiam hoſtibus*, aliam ſequutus ſum lectionem, αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς. Ea non eſſe reiicienda temere videtur. Quid enim opus erat ipſis Græcis ingentes videri copias? Hoſti
G Clearchus arte quadam imperatoria magnas exhibere ſtudebat, idque conſequutum narrat auctor. Alteram tamen non minus licet defendere.

291, A. Lego ἢ ἀπροφασίστως εἶναι, non ἢ μὴ ἀπροφασίστως, quemadmodum habent editiones aliæ; nec μὴ ἀπροφασίστως, quod eſt in H. Stephani & Florentino exemplari.

AD LIBRVM III. DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 293, D. Notas pūctorum adpoſui, quod exſtimem in his, οὐδ' ἂν ἕνα . . . . κατακαίνειν, deeſſe φεύγοντα. Nam ita Romulus etiam vertit, & ſenſus loci poſtulat. Poterant interficere hoſtes in acie, verum à pugna propter equitum penuriam perſequi neminem poterant. * Hactenus editione priori notata, nec male quidem. Sic enim & ſupra, libr. IIII. de inſtitutione Cyri, p. 99. D. πόσους αὐτοὺς ἵππους ὅσοις δυναίμεθα ἂν φεύγοντας ἢ λαβεῖν, ἢ κατακαίνειν; vides φεύγοντας κατακαίνειν dici, quod verbum inſolentius heic quoque reperitur: vt omnino φεύγοντα κατακαίνειν ſcribendum ſit. Nam ſtantes, vti dictum, aduerſarios in acie quin egregie Græci occidere poſſent, nullum erat dubium; fugientes vero non itidem, ob penuriam equitatus.

* 302, A. Notabilis heic ſe locus offert, de quo perſpicitur, quam exigua vel vnius ſyllabæ variatione plurium verborum ſenſus vitietur. Sic legitur hactenus in editis omnibus, εἰ οἱ Κύρειοι πρόσθεν σὺν ἡμῖν τεταγμένοι, νῦν ἀφεστήκασιν. Id editione priori ego ſic verti, ſequutus ſcripturam corruptam: *Quod quibus proprie conueniebat hac nobiſcum in acie ſtare, iam defecerint.* Durum hoc recenſenti nunc viſum. Itaque circumſpiciens de vitio latente, ſic vnicam voculam mutandam deprehendi; vt Κυρεῖοι, pro κύειοι, ſcribatur, quo fit, vt perſpicua iam verba ſint, εἰ οἱ Κυρεῖοι πρόσθεν σὺν ἡμῖν τεταγμένοι, νῦν ἀφεστήκασιν: *quod Cyriani, prius à partibus noſtris ſtantes, iam defecerint.* Κυρεῖοι namque Cyriani ſunt, hoc eſt, Cyrianarum partium Perſæ, Ariæus, & alij; ſicut & ſupra dixit libro præcedenti, p. 269, E. τὸ Κυρεῖον στρατόπεδον, caſtra Cyriana. Item libro VII. 398, E. περὶ τῶν Κυρείων στρατευμάτων. Item libro III. ἐπιλωχεῖν, 487, B. ὁ τῶν Κυρείων στρατηγός.

* 303, B. pro οὐκ ἂν ἐφίλουν ἔγωγε, ſcribendum rectiu οὐκ ἂν φαίην ἔγωγε.

* 304. A. Quum dico, κρατουμένων δὲ ταῦτα τὰ ἀλλότρια, non aliud ex meis hiſce verbis intelligitur: quum res alienas omnes illorum eſſe qui victi ſint. Hoc falſo dici, nemo non perſpicit. Ergo ſcribendum erat, κρατούντων ταῦτα τὰ ἀλλότρια, *cedunt aliena victoribus omnia.* Sed locum illud heic nequit habere, quum oſtendat primum militibus Xenophon, quid eis victis, (hi ſunt κρατούμενοι) futurum ſit: deinde ſubiiciat, quid futurum victoribus, quum ait, ἐὰν δὲ κρατῶμεν. Ergo delendus articulus τὰ poſt ταῦτα, qui ex vltima ſyllaba dicti ταῦτα geminatus irrepſit, & ita ſcribendum rectius, κρατουμένων μὲν γὰρ δηλονότι ἐστὶ ταῦτα, ἀλλότρια, ſcilicet δεῖ. hoc eſt, *Noſtis, eorum, qui vincuntur, fortunas omnes, eſſe alienas*; id eſt, ad alios tranſire. Puſillum hoc quiddam, at momenti non exigui.

Ibidem, C. pro ἐν ἔργῳ ἀφαιρεῖν, rectius erit ἔργῳ ἀφαιρεῖται. Item ſecundo poſt hunc verſu, κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα, *communis ſalutis egemus*, rectius ſcribetur, κοινῇ σωτηρίας δεόμεθα, *communiter ſalutis egemus.* Sic & Romulus legit, qui *pariter* interpretatur: & infra ſimiliter ſcriptum videmus p. 336, D. κοινῇ ἐβουλεύοντο, *communiter conſultabant.*

* 307, B. In his verbis, ὀλίγον δὲ ἔτι τὰ οὐδ' εἰ τεῖχος εἴη, aliquid mendi hæret. Si marginis lectionem recipias, ἐν ὀλίγῳ δὲ ἔτι οὐδ' εἰ τεῖχος εἴη, videmus ἔτι ſuperfluum. Id vero ne temere reiiciamus, tranſpoſitione tantum hac vtamur in lectione textus: ἔτι δ' ὀλίγον, (χωρίον ex ſuperioribus repetitur) οὐδ' εἰ τεῖχος εἴη, cum ceteris, recte iam cohærentibus.

Ibid. D. Quid proprie σπολάδες ſint, ingenue me fateor ignorare: ac propterea vocem Græcam retinui. Hæc notis primis, addamus his aliquid. * Suidas ait, armaturæ σπολάδα quoddam genus eſſe; nec quale ſit, explicat. Superius in VI. παιδείας legitur χιτὼν σπολιδωτός. Hanc ego tunicam pallæ, plicas habenti, ſimilem reddidi. Fortaſſis hinc vtcumque colligi poteſt, quid σπολάδες ſint, præſertim ſi liceat (& licere nonnumquam puto) mutationem exiguam adhibere, ſcribendo στολίδες: nimirum vt tunicæ rugoſæ ſtriatæve intelligantur, qualibus equitum Brunſuicenſium famuli puerique militares apud nos vtuntur. Si cui vero non placet hæc ſcriptura, per me licet Suidæo more generaliter accipiat vocem σπολάδες, pro indumento militari: quemadmodum ipſe deinceps libro ſequenti, p. 318, B. feci.

308, D. πλίνθος à me redditur ſignificatione peruulgata, quamquam non ignorem quid in columnis πλίνθος ſit, de quo Vitruuium conſulat in III. qui volet.

309, A. Retinui vocem Græcam, lapide conchyliato, certa de cauſſa. κογχυλίας autem, λίθος σκληρός, ἔχων ἐν ἑαυτῷ κογχυλίων τύπους: lapis eſt durus, conchylij figuras in ſe continens. De quo patet, minus recte vertiſſe Romulum, cuius hæc verba ſunt: *Murus crepidine nitebatur lapidea, exciſis in muricum modum lapidibus.* Nam figuras illas natiuas eſſe intelleximus, non opere factas humana. Pollux in VII. κογχυλίῳ Ariſtophanis, & κογχυλιάτῃ Xenophontis, cepiſſe pro eodem videtur, & quidem addit, hanc eſſe ἰδίου λίθου.

AD LIBRVM IIII. DE CYRI EXPEDITIONE.

* PAg. 316, B. Pro ἔδοξε τοῖς στρατιώταις, ſcribendum omnino ἔδοξε στρατηγοῖς, conſtat ex præcedentis libri concluſione. Verſu autem poſt hunc ſexto, non καὶ ἔστιν οὗτος στενόν, legi debet; ſed καὶ ἔστιν ὅπου τι στενόν. Subintelligitur autem χωρίον, vt infra 322, ὅπου εἴη στενὸν χωρίον, oratione plena. Hoc melius illis H. Stephani, καὶ ἔστιν οὗ τι στενόν. Nam illud τὸ στενὸν haud quadrat, quum ſit δύσχωρον, certas quaſdam denotans anguſtias, de quibus heic nullum verbum.

* 319, D. Locus hic corruptus eſt, ideoque ſic eum interpretatus ſum, vt mentem auctoris reſpicerem. Videtur autem pro αὐτοὶ δὲ συμβαλλήσοιεν ἐκβαίνοντες, ſic legi debere, αὐτοὶ δὲ συμβαλήσοιεν ἐκβαίνοντες, ὡς ἂν δύναιντο τάχιστα. quorum ſenſum expreſſimus. Nam quod margini legitur adnotatum pro lectione diuerſa, συμβαλοῦντες (non συμβαλλῆς, quod in H. Stephani editione altera corruptum) ἴοιεν βαίνοντες, ſcholion vitiatum eſſe arbitror illorum συμβαλήσοιεν ἐκβαίνοντες, ita reſtituendum, συμβαλοῦντες ἴοιεν ἀναβαίνοντες, hoc eſt, *ad coniungendum ſe pergerent adſcendendo.* Quæ quidem illum ipſum reddunt ſenſum quem ego indicaui. Quod ſequitur, ταῦτα συνθέμενοι, εἰ μὴ ἐπιφαίνοιτο, ſcriptum hactenus in margine, nos in textum recipimus, quum reſpondeat illis præcedentibus, καὶ συνετίθεντο ἐπὶ μὲν νίκην. Quod autem in textu erat, ταῦτα συμβαίνουσι, vel vt ſcholion illius ταῦτα συνθέμενοι, ad marginem reieci. Nam Græcæ non imperiti vident, quid in hoc

ταῦτα

σπολάδες.
χιτὼν σπολιδωτός.
στολίδες.
κογχυλίας.
Κυρεῖοι. κύειοι.

τοῦ τα συμβαίνειν etiam vitij lateat.

ἄμφοδος. ἄφοδος. * 320, E. pro καταλιποῦσης ἄμφοδον τοῖς πολεμίοις, ſcribo καταλιποῦσης ἄφοδον τοῖς πολεμίοις, *exitum*, *abſceſſum*. Idem vocabulum & infra corrigo, 346, D. pro ἡ ἄμφοδος χαλεπή, ſcribens, ἡ ἄφοδος χαλεπή, *abſceſſus difficilis*. Paullo poſt ibidem, 348, A. recte ſcriptum παρεσκευαζοντο τὴν ἄφοδον. Lexicographi quidem illi, qui de locis Xenophonteis nouum ἄμφοδος vocabulum libris ſuis inſeruerunt, alia, quam abſceſſus, ſignificatione; licet id modo deleant, locis hiſce nunc emendatis, aut aliunde probent.

321, A. legit pro αὐτῆς Amaſæus εὐθύς, qui verterit, *ſine vlla cunctatione*.

Ibidem B. Sequutus ſum iſtam lectionem, τὸ ἐπὶ τῆς περὶ καταληφθείσης φυλακῆς, quæ in libris editis eſt; quum in aliis καταλειφθείσης inueniatur, parum probanda.

* 322, D. Quod heic dico, *Pedem ſiniſtrum applicantes*; non eſt vſitatæ lectionis interpretatio, τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προσβαίνοντες, in quibus hoc vltimum vitioſum eſt; ſed horum, τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προσβαίνοντες. Sic enim ſcribi debet. Quod verſu poſt hunc tertio ſequitur, ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς (ſcilicet ſagittis Carduchorum duos cubitos longis) οἱ Ἕλληνες ἐπιλαβόμενοι, ἀκοντίοις ἐναγκυλῶντες, ſic verſum antehac fuit: *Eas Græci ſi conſequuti eſſent, ad iacula religatis vtebantur.* Nunc vero primum ἀκοντίοις ſic poſitum dico, ac ſi ſcriptum eſſet ὡς ἀκοντίοις, deinde ſic interpretor: *Illas* (ſagittas duobus cubitis longiores) *ſi Græci nancti*

ἀγκύλη. amentum. ἐναγκυλοῦν. amentare. *eſſent, amentabant; & eis tamquam iaculis vtebantur.* Notum vero ἀγκύλην eſſe amentum haſtæ, hoc eſt, ἅμμα λόγχης, vt vetus gloſſarium interpretatur: ideoque ἐναγκυλῶντες reddo per amentandi verbum vetus, quod amento addito, fiant haſtæ amentatæ.

οἶνος κρίθινος. vinū hordeaceū. ζῦθος. 332, B. Deeſt poſt οἶνος in quibuſdam libris vox κρίθινος, & apud alios κριθινὸς ſcribitur. Romulus addidit, *pleniſſimi*, ſcilicet κρατῆρες: qua lectione fretus, ignoro. Ceterum hoc nomine Polybium quoque ζῦθον adpellaſſe, quæ ceruiſia vulgo eſt, teſtatur libro primo Athenæus.

ὅμοιοι qui Lacedæmoniis. 335, A. In his verbis, ὅθι ἐστὶ τῶν ὁμοίων, quinam intelligantur per illud ὁμοίων vocabulum, id eſt ſimilium, aut parium potius, videor ex libro Xenophontis noſtri de republica Lacedæmoniorum, intelligere: nimirum qui legibus & inſtitutis Lycurgi à primis annis vſi, ita deinde ad rempublicam acce-

ὁμότιμοι Perſarum. dunt. Perſarum quidem ὁμότιμοι, & Lacedæmoniorum ὅμοιοι, poſſunt inter ſe comparari. ὁμοίους autem *pares* heic interpretor. Nam ſic & infra, lib. III. ἑλληνικῶν, pag. 498, E. quum Xenophon ait, ὄντες παρόμοιοι τὸν ἀριθμὸν, aliter reddere non licet, quam *numero pares*.

335, B. Exiſtimo pro κλέπτοντες τὸ ὄρος, ſcribendum, κλέπτοντες τι τοῦ ὄρους, ſicut & paullo ante loquutus eſt, & non multo poſt, κατέχοιεν τι τοῦ ὄρους.

Ibidem, D. Legitur in libris noſtris οἰταῖος, apud Romulum Teius, quod Græcis eſt ὁ τήϊος.

336, C. Quo referatur ἀπόπυρος, ſcire nequeo; niſi ſi ad χωρίον, quod præceſſit, recurrere velis. Tum vero legendum erit ἀπόπυρον.

338, C. pro ᾤχοντο δὲ ἐν τοῖς ἐχυροῖς, Henr. Stephanus ex ingenio putat reponendum ἐλοχῶντο. Dicit enim, ſe non dubitare, quin alio verbo, quam ᾤχοντο, Xenophon heic vſus ſit. * Mihi vero priori editione longius ab ᾤχοντο illud ἐλοχῶντο recedere,

A litteris etiam aliquibus auctum videbatur, & videtur adhuc. ideoque nonnihil vacillans cogitabam de propiori verbo ἔχοντο, quod ipſum quoque vt tunc mihi non ſatisfaciebat, ita modo non probatur. Non enim facile mutandum aliquid, vbi lectio vetus retineri poteſt. Et video verbum ᾤχοντο non tantum hoc loco poſſe, verumetiam debere retineri; modo dextre accipiatur, & ita reddatur, vt ipſius loci ratio poſtulat. Non enim dumtaxat

B οἴχεσθαι ſignificationem abeundi & diſcedendi habet, vt ex H. Stephani opinione neceſſe ſit tantum οἴχεσθαι εἰς τόπον τινά, vel οἴχεσθαι εἰς τὰ ἐχυρὰ dici: ſed etiam in loco dici de aliquo poteſt, ᾤχετο; euaſit, elapſus eſt, quaſique euanuit, vti de mortuis etiã hoc verbo Græci vtebantur. Sic de Lacedæmoniis in oratione Thraſybuli, II. ἑλληνικῶν, 479, A. ὑμᾶς παραδόντες τῷ δήμῳ, οἴχονται ἀπιόντες. Vobis huic populo traditis, inde diſcedentes nuſquam adparent. Ita ſcilicet heic etiam vſus eſt Xenophon, quum ait, οἴχεσθαι;

C ᾤχοντο δὲ ἐν τοῖς ἐχυροῖς, *in illis natura munitis locis elabebantur.* Et occulta quædam ἔμφασις itidem concurrit, quaſi ſcripſiſſet: ᾤχοντο γὰρ, ἐν τοῖς ὀχυροῖς ὄντες. Nihil hoc iam planius, nec habebit Stephanus, quod contradicat, ni contentioſus eſſe velit. Leuis autem hoc loco mendi pene oblitus eram, quod verſu ab hoc ſexto ſuperius in his hæret: καὶ ἀποπιμπόντες ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο. Ferri nequit ἂν illud, toties in Xenophonteis libris corruptum. Pereſt ei ſimile αὖ, ſed mihi tamen è magis probatur, cum exigua

D tranſpoſitione ſequentium, hoc modo: καὶ ἀποπιμπόντες καὶ ἔχοντες τὰς κεφαλὰς ἐπορεύοντο.

* 338, D In his, ἐκ τούτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων, ſi tollatur ἐκ, commodior erit hæc ſcriptura: τούτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμψει. Ibidem, E. in his, εἰ δὲ μὴ, πεδίω ἐπιγνώσεσθαι καὶ ἡγεμόνος. ἐπὶ δ' ἐνέβαλεν, cum ceteris, vnico ἐπὶ δὲ in aptius ἐπειδὴ mutato, quod mendum ſæpius in libris Xenophonteis, vt ſuperius ad pag. 122, A. oſtenſum, occurrit; & diſtinctio-

E ne meliori adhibita, locus egregie reſtitutus erit, hoc modo: εἰ δὲ μὴ, πεδίω ἐπιγνώσεσθαι καὶ ἡγεμόνος, ἐπειδὴ ἐνέβαλεν, &c. Scriptura quidem prior occaſionem mihi præbuit, vt inepte redderem: *Id niſi preſtaret, mortem ſe perpeſſurum aiebat, & itineris ducem. Hoſtile ſolum quum ingreſſus eſſet*, cum reliquis. At nullus præter ipſum, tunc itineris dux erat. Itaque illa poſteriora rectius quadrant: *Id niſi preſtaret, mortem ſe perpeſſurum aiebat. Simul eos præcedens, quum hoſtile ſolum ingreſſus eſſet, &c.*

F * 339, A. Articulus in his, καὶ εἰ ὁπόθεν ἐκ τῆς κειμένης χώρας, potius ita collocabitur, καὶ ὁπόθεν (ſcilicet ἐπιθήσονται) οἱ ἐκ τῆς κειμένης χώρας. Exile quiddam, ſed non abſque momento.

* Ibidem, B. pro ἦσαν δρόμον, reponendum ἦσαν δρόμῳ dixerim; niſi quis vel vt ἀττικὸν probare velit. Sed infra, p 347, B. ſcripſit, ἦσαν δρόμῳ οἱ ὁπλῖται. de quo iam perſpicuum, alterum illud Atticum non videri, eo quidem ſignificato, quo heic ponitur.

341, D. Si marginis lectionem ſequaris, hic erit ſenſus: *Hoſtes, quum eos in ſe curſu ferri viderent, partim*

G *verſus dextrum, partim ſiniſtrum latus diſperſi ſunt, aciemque mediam*, cum reliquis.

342, D. Sequutus ſum lectionem marginis ſuperiorum editionum, & quidem in contextum relatam; quum altera manca ſit, ac voti Græcorum, antea concepti, mentionem expreſſe nullam faciat; cuius & initium libri ſequentis meminit in verbis à me receptis in textum, quæ ipſa quoque

οἴχεσθαι.

non in libris omnibus reperiuntur. Vt autem hæc ab aliis dignoſci poſſint, vſitatis illis *] notis incluſi. πλεῖον tamen in his, ἦλθον πλεῖον βοῦς, mutandum in πλείους aio, vel in πλεῖστα, reſpiciendo ad præmiſſum illud ξένια, hoc modo; ξένια ἦλθον πλεῖστα, βοῦς. quod quidem proximum ſcripturæ priori.

343, A. Heic quoque marginis illa lectio, quam H. Stephano debemus, πάλιν δὲ, καὶ πεῖραν, καὶ πολεμίων ἔπεισι, (ſcilicet ἀγωνίζονται, ex ſuperioribus) καὶ καλὰ θεάσεσθαι: plenior eſt, ac potior altera.

AD LIBRVM V. DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 344. A. Pro καὶ ἄλλας ζῶντας, malo ſcribere καὶ ἄλλας ζῶντας, ſenſu magis idoneo.

345, B. pro βουλεύσασθαι, non dubitanter reponendum adfirmo βούλεσθαι.

* Ibidem, E. Pro οἰκιῶν, in his, οἱ κόλχοι ἅτε ἐκπεπτωκότες ἐκ τῶν οἰκιῶν, ſcribendum ἐκ τῶν οἰκείων. Notum dicendi genus, ἐκπίπτειν ἐκ τῶν οἰκείων, ſuis rebus ac facultatibus excidere, ſuis expelli, amittere ſua. Sequutus eſt eamdem ſcripturam & Amaſæus.

348, C. Deprauatam ſequutus lectionem Romulus, ita vertit: *Qui quidem eo irruperunt*, ὡς δὲ αὐτοὶ συνέπεσον. Multo rectius H. Stephanus repoſuit, ὡς δὲ αὐτὴ (ſcilicet οἰκία) συνέπεσεν, ſenſu eo, quem expreſſi.

350, B. Sequutus ſum lectionem, quam duobus in exemplaribus inueni, videlicet οἰκοῦσι, quod in aliis οἰκοῦντες, corrupte.* H. Stephanus editione altera de meis vſurpauit. Romulum ita legiſſe non dubium eſt. Florentina editio vitioſum illud οἰκοῦντες habet, quod nonnulli ſequuntur. Id mihi duriuſculum videtur, præſertim quod inter κατοικοῦντες ἤδη ἐν Σικυῶνι, & inter ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἰκοῦντες, copula nulla ſit interiecta.

* Ibidem. Pro ἐν δὲ τῷ Σκιλλοῦντι χωρίῳ, legendum ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι χωρίῳ. Periit alterum ἐν, propter geminationem intra ſpatium exiguum eiuſdem voculæ.

Ibidem, C. Retinui τοῖς σκηνοῦσιν, lectionem videlicet vſitatam. Nonnullis placet pro σκηνοῦσιν legere συσκηνοῦσιν, quod nec reiicere, nec probare libet: quum in exemplaribus fide dignis necdum ita ſcriptum inuenerim.

351, B. pro περίεισι, malim περιέρχεται.

Ibidem, E. Puto factam quamdam vocum traiectionem, vt hoc modo legatur, ἔστιν ὥσπερ ἀνὰ ἑκατὸν μάλιστα, ὥσπερ αἱ χεῖρες. Nam quod H. Stephanus in margine notauit, vix puto de libris fide dignis promptũ fuiſſe. Nam quis ita loquutum Xenophontem, elegantiſſimum ſcriptorem, credat? poſitis duabus eodem loco vocibus idem ſignificantibus, ὥσπερ & ὡς, hoc modo: ἔστιν ὥσπερ ἀνὰ ἑκατὸν μάλιστα ὡς χερσί. Sed hæc aliorum iudiciis permitto.

352, C. non προσιέντων, ſed potius προσιόντων legendum, adparet etiam de Romuli verſione, qui accedendi verbo vſus eſt.

* Ibidem, D. pro ἐν τῇ στρατιᾷ, ſcribendum ἐν τῇ στρατιᾷ, facile quiuis perſpicit.

Κάρυα. 353, E. Κάρυα non interpretor heic iuglandes, vt alij, ſed caſtaneas. Eſt enim vox latæ ſignificationis: hoc autem loco intelligenda περὶ καρύων Σινωπικῶν, quæ & Εὐβοϊκὰ vocantur, & ſunt κάστανα, quemadmodum ait Mneſitheus Athenienſis ἐν τῷ περὶ ἐδεστῶν. Item paullo poſt coctarum fit mentio.

Κάρυα Σινωπικά, in Ponto. Κάστανα.

A Denique Pollux in primo reſpiciens ad hunc locum: Κάρυα, inquit, τὰ ἐκ ἔχοντα διφυΐαν. εἶτα δ' ἂν εἴη ταῦτα τὰ λεπτοκάρυα, ἢ μᾶλλον τὰ κάστανα ὀνομαζόμενα. φησὶ γὰρ περὶ αὐτῶν Ξενοφῶν· παῖδας σιτευομένους καρύοις ἑφθοῖς. Quibus in verbis obiter nota codicum Pollucis mendam in voce διφυΐαν, quam in διαφυὴν commutaui, qua fiſſura ſignificatur. Idem enim valet, quod χάσμα, interſtitium vel fiſſura. Hoc addere libuit, quum etiam Romulus eam aliter interpretatur.

B * Addendum & hoc, poſt alteram lineam non πάντῃ καὶ πλείω σῖτον ἐχόντων legendum, ſed ζώνας καὶ πλείστοις σῖτον ἐχόντων ἑφθοῖς: vt ad τούτοις ſubaudiatur καρύοις. Vitij origo in hoc ex abbreuiatura, in πλεῖστον σῖτον amiſſum ὡς, propter ſimilitudinem cum vltimis & primis litteris in horum vtroque. Nimirum ait, eos caſtaneis coctis, ceu pane, vel panis loco, vt plurimum veſci ſolitos. Si quis marginis lectionem recipiendam putat, ἑφθοὺς καὶ ἄρτους ὀπτῶντας, intelligemus ex elixis caſtaneis panes ab eis fuiſſe toſtos. Videtur hoc tamen potius eſſe ſcholiolum quoddam, quo σῖτον vox, alioqui panem Xenophonti ſignificans in multis locis, per ἄρτους declaretur, vna cum vſus modo, qui expreſſus eſt in ὀπτῶντας.

354, D. μετ' ἀγῶν ἰόντες rectius ſcribitur μετ' ἀγῶν ὄντες: ſicut bis paullo ante dixit, ἔτι ἐγχωροῦντες, & μόνοι τι ὄντες. Neque me quidquam, quod Romuli codex ἰόντες habuerit, mouet.

357, A. Sequor in conuerſione lectionem marginis. Nam quod in ipſo textu legitur, φίλον ποιήσασθαι Κορύλαν, καὶ τὸν Παφλαγόνα, haud dubie corruptum eſt. Articulus enim heic profecto Atticorum more poſitus eſt, & certum quemdam indicat. Nullius autem, præter Corylam, facta eſt antehac mentio, ad quem referri poſſit. Itaque vel marginis eſt ſeruanda lectio, & exiſtimandum Κορύλαν irrepſiſſe in contextum, quum eſſet ſcholion, quo ſignificaretur, per τὸν Παφλαγόνα intelligi Corylam, ſicut & paullo poſt in altera Hecatonymi oratione: vel legendum, Κορύλαν ἢ τοὺς Παφλαγόνας, vt ſupra. Sed commodior eſt marginis lectio,* quam & illa, eadem hac pag. littera E. ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσαιντο confirmant.

359, A. Legitur & in Henrici, & in Florentina, & aliis editionibus, εἰ μὲν ἄνδρες οἱ ἥλωται πρεῖσθαι, ἐὰν ὑμεῖς συμβουλεύητε. Ego vero quum inuenerim etiam libros ſententiam meam comprobantes, non dubito particulam εἰ, tamquam ſuperuacaneam tollere. Quod enim Stephanus idem verti debere hanc in εἴθε vel εἴπερ putat, apud me parum auctoritatis meretur.

* 360, A. In his verbis, ὅτι εἰ μὴ ἀπεπέμπετε τῇ στρατιᾷ μισθὸν, ὥστε ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια ὠνουμένους, ὅτι κινδυνεύσει μεῖναι τοσαύτη δύναμις, nemo non videt abundare vel primo, vel altero loco particulam ὅτι, bis poſitam. Ego priori expungẽdam crediderim. niſi quis ἀττικισμὸν aliquem in his edoceat.

Ibidem, B. πλεῖστα ὑμῶν πάρεστι lego, vel extrita particula δὲ, vel in δὴ mutata. Nec id diſſimile, quod G paullo poſt H. Stephanus notat, omittendam particulam γὰρ, in ἐμοῦ μὲν γὰρ ὄντος. Atque adeo ſæpe vſuuenit, vt hæ voces abundent. Stephanus editione poſteriore adſcripſit πλεῖστα γ' ὑμῶν, quod cur probari non debeat, intelligit ipſe.

367, B. Legitur in editis, τῶν γαυλιτικῶν χρημάτων τὰ μένοντα. Quænam ſit heic Gaulitica pecunia, (ſic e- γαυλιτικὰ χρήματα.

nim ante me ſcriptum hoc reperitur; & redditum, in conuerſione Amaſæana) vix puto facilè quemquam indicaturum. Nam abſurdum eſt, opinor, dicere; nomen hoc factum ab inſulæ γαῦλος adpellatione, quam Stephanus Byzantius propter Karthaginem ſitam eſſe tradit. Ego vt meam ſententiam pace aliorum aperiam, exiſtimo pro γαυλιτικῶν legendum γαυλικῶν χρημάτων. Eſt autem gaulus vel Feſto auctore, qui vocem hanc in Plauto repererat, nauigij rotundioris genus, vel etiam gloſſario veteri, quod tamen εἶδος πλοίου tantum exponit, & cupam. Cyrillianum Baſilij Amerbachij I.C. clariſſimi declarat γαυλοί, (ſic enim ſcribitur illic) πιθμενικὸν ἀγγεῖον: & Latine, hoc ſignum credo, vt ſolet, ad Virgilij *ſignum lactis* reſpiciens; quo loco libri noſtri, *ſignum lactis*, habent. Et hoc illud ipſum eſt, quod cupa in altero dicitur; de quo forma illa rotundior intelligitur. Patet idem ſignificatum non ſolum è Callimachi verſu.

γαῦλος. inſula.

γαυλικὰ χρήματα. γαῦλος.

Signum lactis apud Virgilium pro cupa.

Κισσὸς δὲ Σιδόνιός με κατήγαγεν ἐνθάδε γαῦλος.

Sidonius meè Cypro gaulus in hæc loca vexit:

ſed etiam de verbis Heſychij, qui reſpiciens, vt opinor, ad γαῦλοι Σιδόνιοι Callimachi; γαῦλοι, ait, τὰ φοινικικὰ πλοῖα καλοῦνται. Sic enim lego, mutata voce φοίνικα in φοινικικά. Idem Heſychius addit hoc, quod ad locum hunc noſtrum emendandum proprie pertinet, dici γαυλικὰ χρήματα, τὰ ἀπὸ τῶν πλοίων, gaulicas pecunias eſſe, quæ de nauigiis rediganttur. Præterea vſus eſt & Homerus gauli voce, Vlyſſeæ libro IX.

Gaulica pecunia.

γαυλοί τε σκαφίδες τε —
Gaulique & cymbæ

De quibus iam nemini obſcurum arbitror eſſe, quomodo & emendandus, & intelligendus heic ſit Xenophon; cuius verba, ceu dictum, tantum non Heſychius interpretari videtur. Nimirum & antea dixerat, nauiculas fuiſſe captas, & ex iis coactas pecunias; de quibus aliquid ſubtractum fuerat: hoc enim eſt χρημάτων illud μείωμα.

Ibidem, B. ad verbum αἱρεθεὶς notas punctorum poſui, quæ ſignificarent, aliquid deeſſe. Iam ſi quis ex me quæret, quidnam illud eſſe arbitrer; remittam illum ad ea verba, quæ paullo ante habuimus, ἄρχοντας αἱρουμένων ἐμὲ ἵνα μή τι ἐμποδὼν εἴην; De quibus patere arbitror, hoc etiam loco ſic legendum, ἄρχων αἱρεθεὶς. Ne dicam, id dicendi genus, ἄρχοντα αἱρεῖσθαι, etiam apud Xenophontem reperiri, cum alibi tum Κύρου παιδείας libro primo. Et hæc quidem editione priori à me hoc loco notata. Nunc autem poſt αἱρεθεὶς aliquid deeſſe, nec tam procul, ſed aliquanto propius ab his verbis, Σοφαίνετος δὲ, ὅτι αἱρεθεὶς . . . . κατημέλει, latere cauſſam multæ, Sophæneto irrogatæ, animaduertere videor: adeoque legendum, Σοφαίνετος δὲ, ὅτι αἱρεθεὶς εἰς τόδε, κατημέλει. hoc eſt, *Sophænetus multatus eſt, quod lectus ad hoc, nimirum* εἰς φυλακὴν τῶν γαυλικῶν χρημάτων, *ad pecuniæ de nauigiis redactæ cuſtodiam, id muneris ſpreuiſſet.* Hanc ego lectionem veram puto, loci quidē ipſius aptiſſimam ſententiæ. Nec dubium eſt, εἰς amitti facile potuiſſe, propter ſimilitudinem cum vltima præcedentis αἱρεθεὶς: vt τόδε dumtaxat extrinſecus adſumendum ſit.

AD LIBRVM IV. DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 371, C. Lego, ἐπὶ δὲ τούτῳ ἐπιόντες (antehac legimus ἐμπίπτοντες) οἱ Μακρῶνες, καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν

A Ἀρκάδων ἐπιόντες ἀπέκτειναν ὡς ἐνδυμένοι χαλκοῦς. Nam illud ἐμπίπτοντες habere locum nequit. Poſt Ἀρκάδων, quæ in aliis eſt diſtinctio, tollenda; & poſt vocem proximam ἐπιόντες collocanda. Sic is ſenſus efficitur, qui rectus eſt, & in verſione mea expreſſus.

373, A. Non ὥσπερ heic legendum, quod alienum à præcedentibus & ſequentibus: ſed ἔφη ὁ μάντις προσήκειν αὐτὸν ἐλέγξαι, ὅτι μέγας οἰωνὸς εἴη: quod vates aiebat, eſſe magnum augurium.

B 374, A. Non dubito, particulam negantem omiſſam hoc eſſe loco, γελοῖον εἴη, εἰ οὕτως ἔχει, ὡς ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι. Eam ſi ſuo loco reponas, conſtabit ſenſus verborum perpulchre, ὡς οὐκ ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι. Si ſoli Lacedæmonij habere imperium debent, ridiculum ſit, non tunc etiam ipſos iraſci, quum nonnullis, vt vna prandeant, conuenientibus; magiſterium conuiuij Lacedæmonio non defertur.

375, C. pro ἀμφοῖν γὰρ τούτοιν, potius ταυτί.

C * 377, D. In his, ἡγήσανδρος ἰσῶθη. καὶ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ συνῆλθον, ſcribendum οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοί. rectè. pro οἱ nimirum irrepſit καὶ alienum.

* Ibidem, E. Notas his, ὑπὸ δεξιὰν ἔχων, ... ὑπὸ ἱππέα, inſerui; quibus indicarem, aliquid deeſſe. Nam plenius ita legitur in libris quibuſdam, ὑπὸ δεξιὰν ἔχων, ὑπὸ ἀκοντιστὴν, ὑπὸ ἱππέα. Et arbitror ἀκοντιστὴν ab Amaſæo intelligi, quum ferentarium dicit: quamquam alibi ſic γυμνῆτας reddat. Idem tamen ὑπὸ ἱππέα, quod ſequitur, omiſit.

D 379, B. Pro κατὰ τὰ μακρὰ, lego κατὰ τὰ ἄκρα. Nam paullo ante Xenophon nonnullos expeditos, quos heic πελταστὰς vocat, εἰς τὰ ἄκρα dimittit. Ne dicam, intelligere homines doctos, qualis illa ſit Romuli verſio, qui hæc verba, ἐπιπαριόντες οἱ πελτασταὶ κατὰ τὰ μακρά, reddidit: *Eos ſequentes peltati in longum directis ordinibus.*

* 382, D. Qui diligenter hæc inſpicit, ὡς γὰρ ἐγὼ (cum interiectis) ἀκούσας αὐτὸς, ὅτι Κλέανδρος μέλλει ἥξειν, facile πλεονασμὸν illius ὅτι deprehendit. Sed animaduerti & in aliis locis ita Xenophontem loqui vt in

E πόροις, 390, A. ὡς ἐπιμελοῖτο πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ἐκ πόλεως πρόσοιεν, ὅτι εἰρήνην δεῖ ἦν. Et alius locus infra notatus ad pag. 487, B. Item ad pag. 601, D. Ita fuerit forraſſis hic quidam ἀττικισμὸς, nec delendum ὅτι, vel in articulum ὁ mutandum; quod H. Stephanus ſine dubio faciundum putauit, me tamen ambigente.

F 383, A. Poſt καταλιπόντες notam punctorum poſui, qua ſignificare volui, vocabulum heic aliquod periiſſe. Nonnulla tamen vidi exemplaria, in quibus perſcriptum eſſet, καταλιπόντες τὰ σκεύη, *relictis ſarcinis.* Quæ ſane vox ideo quoque mihi videtur rurſus velut in poſſeſſionem mittenda, vnde deiecta fuit; quod hac ipſa pagina Xenophon eadem vſus ſit. Nam vt heic ait, καταλιπόντες τὰ σκεύη: ita iſtic, ἀναλαβόντες τὰ σκεύη, reperit. * Probat hæc H. Stephanus, ſed quia ſemper aliquid eſt, quod acutius aliis ipſe perſpicit; animaduertendum ait, hoc poſteriore loco ſcriptum quidem ἀναλαβόντες τὰ σκεύη,

G ſed præfixum tamen etiam τὰ ὅπλα: innuere, credo, verbis hiſce volens, perinde vt poſterius hæc coniuncta ſint, ita ſuperius etiam ſcribendum καταλιπόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη, *relictis in loco munito & armis, & ſarcinis.* At quo pergendum erat, armis & ſarcinis relictis? *ad pugnam inſtructi progredimur, inquit Xenophon.* Heic alicuius iſte regius ab aulicis

ceteris, qui plerumque non omnino rei militaris rudes ſunt, explodetur; quum armis in tuto relictis, militem aduerſus hoſtes inermem velit educere.

Ibidem, D, Locus hic, οἱ μέχρι τεσσαράκοντα ἀπὸ ἥβης, ita legitur in H Stephani editione. Ceteri codices omnes habent πεντήκοντα, quibuſcum conſentit etiam Romuli verſio. Atque hoc equidem prætulerim. Quippe milites omnes Xenophontem ſequutos intelligit, exceptis emeritis. Nec vacationem à militia impetrari à trigeſimo anno, ſed potius à quinquageſimo, conſtat.* Stephanus heic ſe per Aldinam ſcripturam excuſat editione ſecunda, cuius ignorationem in Germania, magnam ſibi hoc etiam loco iniuriam facere queritur. At ego illam non ignorabam, ſed in lectione vitioſa Stephani editionem, ceu poſteriorem, illa priore ſilentio prætterita, citandam arbitrabar; quod in ea vitium Aldinæ tolli debuerat, aut tam neceſſaria ſaltim lectionis varietas ab illo notari, qui gloſſas alioqui pro verbis contextus, & plurima non neceſſaria paſſim chartis illeuiſſet.

386, D. Si hoc modo legas, καὶ ἅμα ὑφηγῶνται φάλαγξιν, καὶ τοῖς πελτασταῖς ἑκατέρωθεν παιδομένοι, ἐπιβάντες· videri poteſt aliquid deeſſe. Nequeunt enim hæc rectè coniungi, ὑφηγῶνται, & παιδομένοι. Non ignoro tamen, quomodo poſſint hæc etiam ſine defectu, & nulla mutatione facta retineri.

* 389, B. Hæc verba, ὡς ἀποστάντας Λακεδαιμονίοις, prius ita verti, vt lectionem hanc ſequerer, ὡς ἀποστάντας Λακεδαιμονίων, quum dicerem, *Quaſi qui à Lacedæmoniis defecerimus.* Ea lectio non incommoda videtur, & vt ἀποστάντας non admodum eſt illi alteri ἀποστάντας diſſimile; ſic etiam Λακεδαιμονίων facilè tranſire potuit in Λακεδαιμονίοις, ob confuſionem horum ex abbreuiaturis vſitatiſſimam. Verbis quidem hæc Cleandri confirmatur, quæ deinceps, pag. 392, A, leguntur huiuſmodi: ὡς τὸ στράτευμα ἀφίστη ἀπὸ Λακεδαιμονίων, *quod exercitus ad defectionem à Lacedæmoniis per vos impellatur.* Sed nihil eſt cauſſæ, cur hanc alteri præferamus; ſi dumtaxat ἀποστάντας ſcribamus loco illius ἀποστάντας vitiati, quemadmodum ſuperius in notis ad pag. 6, B. faciundum oſtendimus.

390, C. 391, A. Heic ſequi nos lectionem marginis neceſſe eſt, vt legamus non ὦ ἄνδρες, ſed ὦ Κλέανδρε. Nam ſecundo loco non οἴει dicendum erat, ſi plures adpellaſſet, ſed οἴεσθε. Monere de hoc lectorem propterea volui, quod hoc loco etiam Romulus ſit alucinatus, qui verbum οἴει pro perſona tertia cepit, hoc eſt, pro οἴεται. Vertit enim; *Etſi Cleander me iniuriam intuliſſe putat.* Rectæ vero lectionis hæc ſententia eſt: *Etſi, Cleander, abductum me fuiſſe putas, velut aliquid iniuſtè perpetrantem.* Et poſteriori quidem loco H. Stephanus editione altera hoc in contextum admiſit.

* 391, A. pro verbis his, δίκαια πάσχειν αὐτόν, ſcripſiſſe Xenophontem non dubito, δεῖν βίαια πάσχειν αὐτόν, quorum intepretatio ſiue ſcholion eſt illud in margine, βίαιν χαλεπὰ πάσχειν αὐτόν. Non enim hanc diuerſam eſſe iudico lectionem, ſed gloſſam veræ lectionis. Ortus error ex abbreuiatura in verbo δεῖν, & ſimilitudine litteræ β cum κ, initio vocis βίαια. Nam β Græci libri manu ſcripti ſic habent pictum, ac ſi tale u Latinum eſſet, vnde non pauci manaſſe reperiũtur errores in manu exaratis. Et in notis ad Dionem Caſſium noſtris idem alicubi adtigimus.

A AD LIBRVM VII. DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 395, D. pro ἐπὶ τὰ κέρας ἑκάτεροι παραδιδόμενοι, ſcribe κέρας ἑκάτεροι. Sic & Romulus reddidit.

398, A. pro εἰς κώμας τῶν Θρᾳκῶν προσελθόντες, ſcribo προελθόντες. Nam προελθεῖν εἰς ἀγοράν, εἰς κώμας, rectum eſt; non προσελθεῖν εἰς ἀγοράν· quippe προσελθεῖν κώμαις dicunt, vt Demoſthenes, προσελθὼν τοῖς λο-
B χισταῖς.

* 401, B. Vides heic ſcriptum Σηλυμβρίας. Ego quum iſtic eſſem, nec à Turcis, nec ab ipſis Græcis aliter hoc opidũ nominari audiui, quam Σηλυβρίαν, Silyurian, non Selybrian, minus Selymbrian: quod ſane quum corruptum eſſe iudicem, marginibus alteram illam ſcripturam adnotaui.

Ibidem, E. pro παρὰ Μησόκῳ, legitur etiam παρ' Ἀμαδόκῳ in libris Ἑλληνικῶν.

421, C. H. Stephanus ſequutus editionem Flo-
C rentinam, hunc locum ita legit: οἴκοι οὖν τὸ μὲν πρῶτον τὸ πιστὸν εἶναί σε καὶ τὴν βασιλείαν σοὶ κατειργασμένων τούτων τῶν χρημάτων ὑπὸ σοῦ πιπράσκεται. atque hæc verba ſic interpretatur, emendata verſione Romuli, *Primum itaque fides à te his ipſis etiam quibus regnum paraſti, pecuniis venditur.* At Seuthes regnum paternum pecuniis redemiſſe dici nequit. Et quæ fuerint illæ pecuniæ, quibus regnum parauerit? nonne Xenophon paullo ante Seuthen ait in magna pecuniæ inopia tantum ea re paraſſe regnum, & mi-
D litum animos excitaſſe, quod verax fore crederetur? Ego quod pace Stephani dixerim, exiſtimo propius ad Xenophontis mentem Romulum acceſſiſſe, ſi ſolam interrogationis notam tollas, quam Romulus habet. Nam vt explicem, quid ſentiam; legendum aliter arbitror, quam in Florentina, & ipſius editione legatur, nimirum hoc modo: οἴκοι οὖν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ πιστὸν εἶναί σε, τὸ καὶ τὴν βασιλείαν σοὶ κατειργασμένον τούτων τῶν χρημάτων ὑπὸ σοῦ πιπράσκεται. quorum hic ſenſus eſt: *Ergo primum*
E *hominis fide digni exiſtimatio, quæ quidem etiam regnum tibi adquiſiuit, abs te hac pecunia* (quam ſcilicet militibus debitam tibi ſeruas) *venditur.* Vides optime cum ſuperioribus hæc cohærere. Negabat Xenophon, Seuthen initio quidquam militibus numeraſſe, ac nihilominus illos ſe ipſi adiunxiſſe dicebat. Cur illud? quia fore creditum eſſet, vt quæ promiſiſſet, reipſa præſtaret. Hanc igitur exiſtimationem hominum de ipſo primum ait amiſſurum, ſi pecuniam militi promiſſam retineat.
F H. Stephanus editione ſecunda probat.

* Ibidem, D. Quid ſit ἐπήκοοι, notum eſt vel ex hoc, quod paullo ante dicitur p. 413, E. ὡς ἐπήκοος εἶναι, *ſtabat in loco, de quo audire omnia poſſet.* Quapropter heic equidem ὑπήκοοι ſcripſiſſe Xenophontem arbitror. Nam huic reſpondet, τὸ ὑπὸ σοῦ ἄρχεσθαι, quod ſequitur. ἐπήκοοι. ὑπήκοοι.

* 423, C. pro καλόν γε οἱ τινα ὄντας μοι πρός σε, ſcribendum καλόν γε οἱ τινα ὄντας μοι πρός σε. His exaratis,
G vidi animaduerſum hoc etiam ab H. Stephano ſecunda editione.

* 425, D. Bis heic irrepſit in locum indebitum, nomen Λυδίας, priori commutandum cum voce Ἀσίας, quum mare minoris Aſiæ Xenophon intelligat, adluens expreſſa heic loca, Helleſponto vicina, remota longè à Lydia: ſecundum, verſu ab hoc tertio, in vocabulum Μυσίας mutandum. Nam

Lydiæ

Lydiæ non eſt oppidum Pergamus, ſed Myſiæ, vicinum Troadi.

* 427, B. pro τὸν θεὸν ἱλάσατο ὁ Ξενοφῶν, admitto potius lectionem marginis ᾐτιάσατο, ſed emendatam: vt ſcribatur, τὸν θεὸν οὐκ ᾐτιάσατο ὁ Ξενοφῶν, *Deum illum non amplius culpabat.* Et intelligitur Iupiter Milichius, de quo dixerat hariolus paullo ante, quod impedimento Xenophonti eſſet.

AD PRIMVM HISTORIARVM GRAECARVM.

Titulus ἑλληνικῶν.

* PAg. 428, A. Initio monendus lector, titulum librorum ſequentium vere Xenophonteum eſſe qui nonnullis in libris reperitur, ἑλληνικῶν ἱστοριῶν βιβλίον πρῶτον. Nam à quibuſdam inepte datur eis inſcriptio παραλειπομένων, quaſi à Thucydide relicta Xenophon libris hiſce complecti voluerit. Nihil enim in his reperitur, quod ad hiſtoriam Thucydidis pertinés, & à Thucydide neglectum, cuiuſmodi ſcimus dici & eſſe παραλειπόμενα, Xenophon ſuppleuerit: ſed nouam ſcribit hiſtoriam rerum Thucydidis ætatem ſubſequutarum, & vſque ad XLVII. annos à fine hiſtoriæ Thucydideæ pertinentium. Has res Thucydides videre non potuit, dudum ante mortuus: Xenophon & vidit, & litteris prodidit, vt è chronologia Xenophontea, in adpendice tomi ſecundi exhibita, liquido perſpici poteſt. In ea vero quum nonnulla reperiantur, à communi chronologorum opinione diſſidentia, præſertim Dauidis Chytræi, qui Herodoti, Thucydidis, Xenophontis, chronologias ſcripſit: quorumdam tibi noſtrorum rationem heic reddere lubet, optime lector, ne quid à me factum temere putes, qui à pleriſque diſſentire ſum auſus. Simul à propoſito noſtro emendandi corrupta non diſcedemus. Nimirum hi Xenophontis exemplaria vitioſa non prius corrigenda ſibi duxerunt, ſed numeros in eis poſitos, vt mendis carentes, ſequi ſimpliciter maluerunt. Eos igitur eadem opera tibi repurgatos dabimus.

An παραλειπόμενα dici hæc debeant.

Chytræus. Quædam in chronologicis confirmata & correcta.

Thucydidis & Xenophontis cohærentia.

Primum id obſeruandum, quod margini editionis huius, initio primi ἑλληνικῶν adſcriptum: incipere Xenophontem, vbi Thucydides deſierit. Ergo pugna Mindari, à Thucydide deſcripta, non reperitur à Xenophonte; ſed poſt illam noua prœlia maritima deſcribuntur. Horum primum eſt, quo rurſus Hegeſandridæ ductu victores exſtitiſſe Lacedæmonios, expreſsè recitat Xenophon; nimirum poſt victum à Thraſybulo & Thraſyllo ducibus Atticis inter Abydum Seſtumque Mindarum, paucis diebus inter priorem & hanc pugnam interiectis, vt ipſemet loquitur. Deinde ſequitur altera Mindari pugna, cœpta per occaſionem victi tunc in Helleſponto cum XIIII nauibus Doriei: qua quidem Athenienſes denuo Mindarum, & Pharnabazum auxiliarium, Alcibiade cum XVIII. nauibus ſuperueniente, vicerunt. Prœlio priori periere Lacedæmoniis XXI. naues, ſi recte memini, & abfuit Alcibiades: hoc captæ XXX. naues, Alcibiade præſente, cuius aduentus opportune victoriam Athenienſium adiuuit. Tertio pugnatum à Mindaro ad Cyzicum, eoque prœlio Mindarus fuit cæſus, & LX. naues Lacedæmoniis ereptæ, tota claſſis eorum ſcilicet, exceptis Syracuſanis nauibus; quas ipſimet Syracuſani exurere maluerunt, quam permittere vt in hoſtis poteſtatem venirent. Hæc ad annum belli Peloponeſiaci XXI pertinent, quo geſta pleraque Thucydides recitat: Xenophonti cetera debemus. Ex hoc etiam conſtat, iſto XXI. belli anno fuiſſe functum ephori officio Spartæ Alexippidam, ceu videre de Chronologia mea licet; cuius rationes, ob ephororum ſucceſſionem continuam, quorum magiſtratus annotinus erat, abſque dubio firmæ ſunt.

Annus XXI. belli Peloponeſiaci.

Cur Chronologia hæc certior aliis.

Sequitur annus belli XXII ephoratu Miſgolaidæ notabilis. Hoc ἀναυαρχίαν fuiſſe apud Lacedæmonios, & anno fortaſſis etiam ſequenti, mirum videri non debet; quum claſſe deleta, non eſſet cur nauarchum, Mindaro extincto, ſucceſſorem mitterent. Interim ope Pharnabazi ad Antandrum noua claſſis exſtructa. Fortaſſe tamẽ aliquis putet, Paſippidam ſtatim Mindaro ſucceſſiſſe: licet id Xenophon aperte non prodat. Vere tamen nauarchus eſſe non potuit, quum is etiam magiſtratus anno finiretur.

Annus XXII. ἀναυαρχία.

Annus belli XXIII. Ephorum habuit Iſiam.

Annus XXIII.

Annus belli XXIIII ephorum Spartæ habuit Aracum; claſſis vero Laconicæ præfectum reabſe Paſippidam; cuius Xenophon expreſsè iam mentionem facit, quod claſſem à ſociis collegerit, eique præfuerit: & exſilio mulctatum narrat ob Thaſiorum ſeditionem, cuius vna cum Tiſſapherne auctor fuiſſe credebatur.

Annus XXIIII.

Paſippidas claſſi præfectus.

Anno XXV clare Xenophon, ac his quidem, ephorum fuiſſe tradit Euarchippum, & in eumdem annum incidiſſe refert olympiadem XCIII. quod notandum propter olympiadem XCIIII. quam ſuo repertur i loco ſumus. Apud claſſem vero Laconicam fuiſſe dicit Crateſippidam nauarchum, quem diſertis verbis Paſippidæ ſucceſſorem nominat. Sed poſtea, quo loco concluditur hic annus, (pag 435, B.) fuiſſe belli Peloponeſiaci vigeſimus & ſecundus legitur. Heic reponendum aio numerum veriorem, anni ſcilicet XXV.

Annus XXV.

Crateſippidas nauarchus.

Numeri vitiati corriguntur.

Anno XXVI. erat Ephorus Pantacles, at Laconicæ claſſis præfectus Lyſander. Mutandus igitur pag 442, E. m. numerus anni XXIIII. neceſſario, in XXVI.

Annus XXVI.

Lyſander nauarchus.

Anno XXVII. belli huius, Ephori munus geſſit Pityas, nauarchus fuit Callicratidas. Ergo pag. 454, B m. poſitus numerus XXV. vitioſè ſcriptus eſt, & cum XXVII. commutari debet.

Annus XXVII.

Callicratidas nauarchus.

Anno XXVIII. fuit Ephorus Archytas, claſſis autem præfectus Aracus, & eius loco Lyſander, cum legati poteſtate, ceu pronauarchus.

Annus XXVIII.

Lyſander pronauarchus.

Reſtant ſex ad belli finem menſes, qui ad XXIX. annum pertinent, quo ephoratum geſſit Eudicus: vti Xenophon ſcripſit, initium belli fuiſſe, quum Ephorus eſſet Æneſias: finem, quũ Eudicus. Idem ait, hoc anno fuiſſe XCIIII. olympiadem, quæ ipſa quoque computatio recta eſt, & cum rationibus hiſce noſtris conuenit. Ita iam plana ſunt omnia, ſublatis vitioſis numerorum ſcripturis; quæ Chronologis noſtris, vt dixi, non mediocriter alucinandi occaſionem præbuerunt. A Chytræo quidem tradita biennij fere ſpatio nonnumquam à veris temporibus aberrant.

Annus XXIX. Olympias 94.

* 428, B. pro ὡς ἤνοιγε περὶ τὸ Ῥοίτειον, ſcribendum arbitror, ὡς ἤνοιξε. Leue quidem hoc videtur, ſed non omnino negligendum. Sic infra, pag 441, D. ἀνήχθησαν ὡς ἕκαστος ἤνοιξεν. Vtrobique rectum ex-

A preſſi ſenſum, de quo non cogitans quidam, ceteroqui Græcæ peritiſſimus, atque illi adeo genti adfinis, ſuſpectum hoc verbum habuit, & pro eo reponendum ἄπτειν cenſuit, nulla quidem id ratione.

ἀνοίγειν, verbū nauale. Nam ἀνοίγειν verbum nauticum eſt, quo ſignificatur euaſio de locis artioribus, in ſpatioſius & liberum pelagus. Italici nautę(alargarſi)dicunt, &

Alargarſi andar alargo. Ipſemet in his nauigaui locis, quibus hæc contigiſſe ſcribit Xenophon. Extra Helleſpontum, quo is anguſtiſſimus eſt, infra geminas

Dardanelli. B arces, quæ fretum illud tuentur, & Dardanelli à noſtris vocantur, Dardan-ili, à Turcis, (olim quidem arx Europæa Seſtus erat, Aſiatica vero Abydus, nunc Turcis Aydos, vt hiſtoriæ Muſulmanæ libro IIII. oſtendimus) apertum ſe mare ſtatim offert, in cuius litore læuo prodeuntibus è dicto freto Helleſpōtico ſpectatur Phrygiæ Troias, & Ida mons, *cum campis, vbi Troia fuit*, ſecundùm poëtam.

Aydos, Abydus.

Heic Rhœteum promontorium Troiadis, & Sigeum, monumentis Achillis, & Aiacis nobile, quod nautæ noſtri Capo Ienitzari nominabant, ceu promontorium Ienitzarorum. C

Sigeum. Capo Ienitzari.

Hoc loco Dorieus, inquit heic Xenophon, ὡς περὶ τὸ Ῥοίτειον ἀνοῖξε, *quum circa Rhœteum in mare largius prodiiſſet*, naues ad terram ſubducebat. Nec Rhœteum à Sigeo procul abeſſe, de libro XIII. Diodori Siculi patet, vbi narrans eadem, ὄντος τοῦ Δωριέως, inquit, ὄντος περὶ τὸ Σίγειον τῆς Τρωάδος, *quum eſſet Dorieus propter Sigeum Troadis*. Vt autem locorum interualla, ſecundum hodiernas adpellationes, lector cognoſcat; hæc addere lubet. Ab arce D Dardanellorum Aſiatica, quondam Abydo, in Aſiatico litore, quod nauigantibus è freto ad læuam

Chiſime. eſſe diximus, abeſt Chiſime milliario Græco vno.

Simois. Illi loco Simois fluuius nomen dediſſe videtur, cuius heic oſtium. A Chiſime Peſkiam milliaria Gręca

Peſkia. ſunt octo. Peſkia diſtat à Capo Ienitzari, hoc eſt à Sigeo, milliaribus quatuor. Vnde colligi vi-

Rhœteum. detur, Peſkiam eſſe Rhœteum. A Capo Ienitzari ad Tenedum milliaria ſunt XII. A Tenedo ad Troiæ ruinas, milliaria X. A Troiæ ruinis ad Capo E

Capo S. Maria. Iarganū. Santa Maria, quod Iarganum Aſiæ promontorium eſt, è regione inſulæ Lesbi, nunc Mitellini, milliaria XL.

* 431, D. Mutilatus eſſe videtur hic locus, ſi δεομένων retineri debeat: οὐδενὸς δ' οὐδὲν ἐπαιτιωμένης, δεομένων, ἔμενον. Ita quidem hæc dici videntur, ac ſi ſcripſiſſet Xenophon, οὐδενὸς δ' οὐδὲν ἐπαιτιωμένου, καὶ πάντων δεομένων, *quum nihil in eos culpæ quiſquam conferret, & omnes rogarent*. Sed Pyrcamerus aliam ſcripturam ſuis in libris reperit, in qua pro δεομένων, F exaratum τῶν λεγομένων eſſet, hoc modo: οὐδενὸς δὲ οὐδὲν ἐπαιτιωμένου τῶν λεγομένων. vertit enim, *quum omnes his, quæ dicebantur, adſentirentur*: paulſo rectius ſic interpretaturus, *quum nemo quidquam eorum, quæ dicebantur, culparet*. Ego prius iſtud δεομένων ſequutus ſum, ſed non abſque ſupplemento illius, quod deeſt; tametſi lectionem alteram non incommodam iudicem, adeoque probabilem.

Stephani Byzantij nomenclator vrbiū. 433, A In his, Σελινοῦντα καὶ Ἱμέραν, retinui lectionem vſitatam. In epitome vero Stephani Byzantij G quæ ciuitatum nomenclatorem continet, ſcribitur Χίμερα, & ab Himera, tamquam oppido diuerſo, diſtinguitur. Citat etiam hunc ipſum locum. Ξενοφῶν, inquit, Ἑλληνικῶν πρώτῳ· * Στρατεύσαντες ἐπὶ Σικελίαν δέκα μυριάσι στρατιᾶς, αἱροῦσιν ἐν τρισὶ μησὶ δύο πόλεις Ἑλληνίδας, Σελινοῦντά τε καὶ Χίμεραν.

Himera & Chimera Siciliæ. ** στρατεύσαντες.*

A 434, C. Hæc verba, ἐντεῦθεν (ſcilicet ἐκ τῆς Σηστοῦ, *ab oppido Seſto*) ἡ στρατιὰ διέβη εἰς Λάμψακον, Pyrcamerus aliter ſcripta legiſſe videtur, nimirum, ἡ στρατιὰ κατέβη εἰς Λάμψακον, *Ab oppido Seſto deſcendit Lampſacum exercitus*. Verum hoc & cum fide librorum omnium, & cum ratione pugnat. * Non enim Seſto Lampſacum deſcenditur, ſed aſcenditur ad *Situs Lampſaci.*
* XXVII milliaria Græca circiter; & ita quidem aſcenditur, vt Helleſpontum traiici neceſſe ſit: quippe quum Lampſacus in Abydeno, id eſt, A- ** Pandectæ Turcici cap. 16.*
B ſiatico litore ſita ſit, ſupra Seſtum tamen, è regione Calliopoleos, vt è Muſulmanæ noſtræ libro XIII. videre eſt: quo loco Lampſacum à Turcis iam Lepſeke dici oſtendimus; quod ideo præterire *λάμψακος, Lepſeke.*
ſilentio nolui, quoniam Franciſcus Billerbechius, in epiſtola de itinere ſuo ad Chytræum, nomen aliud prodidit. Hoc autem Lepſeke, Græcis Lapſaco, non nimis alienum eſt à veteri adpellatione; quum priſcis etiam in libris λάψακος ſcriptum inueniſſe meminerim. *λάψακος.*

C 437, A. Perſuadere mihi non poſſum, hanc lectionem incorruptam eſſe, καὶ αἱ Ἡγησανδρίδας ἔχων ἐπὶ Θρᾴκης, ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου. Quo enim modo Hegeſandrides ſimul & ἐπιβάτης eſſe potuit, & dux? Nam *ἐπιβάτης.*
initio certe primi huius libri narratur, eius ductu Athenienſes fuiſſe victos. Quapropter vt quid ipſe ſentiam, breuiter ſignificem: exiſtimo legendum, ἐπιστάτης τῶν Μινδάρου, hoc eſt, à Mindaro præfectus operis naupegicis. Numquam enim legere *ἐπιστάτης.*
memini, ἐπιβάτης cum imperio nauibus præfuiſſe.
D At vero vox altera in iſta ſignificatione ſæpius à Xenophonte poſita eſt, ſicut & ἐπιστατεῖν, cum alibi tum initio παιδίας, ſignificat præeſſe. Notiſſimi quoque ſunt ἐργεπιστάτης, & ἐργεπιστάται. *ἐργεπιστάται.*

* 439, A. pro his, λέγοντες ὅτι οἱ μὲν, ὡς κράτιστοι εἶεν τῶν πολιτῶν, dico ſcribendum, λέγοντες οἱ μὲν, ὅτι εἰς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν: quæ quidem ſcriptura recta eſt.

Ibidem, C. Nequit hæc recipi lectio, quam H. Stephani, Florentina, ceteræ editiones ſequuntur, οὐκ ἔφασαν τῶν εἴων περὶ αὐτοὺς ὄντων κρατῶν δεῖσθαι προσ-
E ſμάτων. Id quum nonnulli animaduertiſſent, legere maluerunt, πῶς εἴσω περὶ αὐτοὺς ὄντας. Verum hoc longius à priſtinæ lectionis litteris recedit. Multo igitur commodius hoc modo ſcribetur, οὐκ ἔφασαν τὸν εἴσω περὶ αὐτοὺς ὄντα, κρατῶν δ' ἅμα δεῖν προσέχειν. Nam ex τὸ factum à rudi librario τῶν, deinde reliquæ voces εἴων & ὄντων ad hanc conformatæ, præſertim quum & aliæ ſequerentur, κρατῶν προσέχειν, terminatione ſimili. * Probat quidem H. Stephanus, ſed ſuam addit coniecturam de νέα voce amiſſa, qua reſti-
F tuta ſcriberetur, οὐκ ἔφασαν δὲ νέα τῶν εἴων περὶ αὐτοὺς ὄντων, &c. * Quod autem ſequitur verſu ab hoc quinto, ὕστερον δὲ δυνασθέντων, plane corruptum eſt, & ſic tamen à me redditum, ac ſi ſcriptum eſſet, ὕστερον μὲν δυνασθέντας, ἀπολαῦσαι τῆς βελτίστης. quæ ſcriptura recta eſt. Nam ita δυνασθέντας reſpondet ei, quod ſequitur, αὐτοὺς δὲ μόνους λειφθέντας. Huiuſmodi mendæ de Græcorum abbreuiaturis, quas vocant, oriuntur.

* 441, B Notas punctorum textui Græco in-
G ſerui, ſignificantes alicuius verbi defectum in his, ἀφ' αὐτῆς ἐπείθ . . . . . πεζοὺς ὑπ' Ἀλκιβιάδου. Sic autem ſupplendum, quod deeſt, arbitror: ἀφ' αὐτῆς ἐπείθ, πείθει πεζοὺς ὑπ' Ἀλκιβιάδου Nimirum eiuſdem verbi repetitio cauſſam calligrapho præbuit omittendi poſterioris. Quod ipſum dicendi genus adtinet, πείθει πεζοὺς, Xenophonteum eſt, & Atticum

cum; habemuſque locum ſimilem in Sympoſio noſtri auctoris, p. 887, B. ὥστε Σωκράτης χολάζων συνδιημερεύειν.

* 442, C. pro ἐλείπουσιν ἀφῆσαι, commodius fuerit ἀφῆκαν. H. Stephanus ἀφεῖσαν ſcripſit editione poſteriori.

443, B. C. Puncta ſignificant, aliquid deeſſe in his, οὐ γιγνωσκόντων . . . . ἀπείρους θαλάττης. Ego ſic expleo, οὐ γιγνωσκόντων, καὶ ὅτι ἀπείρους θαλάττης πέμποιεν. Idem, his ſcriptis, apud Henr. Stephanum notatum reperi.

* Ibidem, D. H. Stephanus heic, ad expediendam lectionem intricatam, pro ξυμβουλεύω τὰ ſcribi vult ξυμβουλεύειν τὰ ἄριστα, & deinde pro ἐρωμένους, reponi ἐρωμένοι, me ſane adſentiente. Sed diſſimulare non debeo, ne verbum quidem αἰνάζεται, in his, καὶ ἡ πόλις ὑμῶν αἰνάζεται, magnopere mihi hoc loco probari. Sic quidem reddidi, ac ſi ſcriptum eſſet, καὶ ἡ πόλις ὑμῶν αἰτιᾶται. quod etiam rectum arbitror, & alioquin vſitatum Xenophonti.

* 444, D. pro τὸ κεῖνο, quod in omnibus eſt, ſcribo τὸ κεῖνο quod Atticis vſitatum ſcriptoribus. κεῖνος vero, pro ἐκεῖνος, nimis eſt poëticum, & Xenophonti vix tribuendum: licet non heic tantum, ſed etiam multoties deinceps in editione Stephani & aliorum reperiatur, non aduerſantibus etiam manuſcriptis alicubi. Loca quidem ipſa notata ſunt à me ad marginem. Quod ſi quidem hic Atticiſmus eſt, edoceri velim, cur ille non etiam alibi ſuperioribus in libris ſit obſeruatus. Sic σφίσι pro σφᾶς, vt poëticum agnoſco, ita Xenophonteum non puto, quod tamen in Stephani quoque poſterioris editionis loco reperitur, qui pag. 491, C. editionis noſtræ legitur.

* 445, A. Vitioſè ſcripta ſunt illa, ὡς ἐφώρμουν ὑπὸ τῶν πολιτῶν προσκεκλημένοις, quandoquidem ciues Mitylenæi ab Athenienſibus ſtabant. Itaque ſic illa mutanda potius, ὡς ἐφώρμουν ὑπὸ τῶν πολεμίων κατακεκλημένοις, quæ Porti eſt emendatio.

Ibidem, C. pro παραρρύματα παρακαλῶν, lego παρακαλῶν. Hoc vt faciam, mouet me locus pag. 456, A. vbi nonnullis in exemplaribus παραρρύματα παρακαλῶν, ſicut & heic, vitioſè legitur; in melioribus autem codicibus παρακαλῶν, vel παρακαλῶν. H. Stephanus editione ſecunda margini adſcriptum probat, ſicut & quod ſequitur.

Ibidem. Pro ἕως αὖ ἔσχοι, lego potius ἕως αὖ ἔσχοι. Sic enim huius loci ſententia poſtulat. * Neque deſunt exempla, in quibus αἰέσχω idem eſt, quod ἐπέχω. vt pagina ſequenti 446, C. ἐπεὶ δὲ ἀνέσχε, ſcilicet τὸ ὕδωρ καὶ αἱ βρονταί, poſtea quam ceſſauit & conquieuit tempeſtas. Etiam Heſychius expoſuit ἀνίσχει, per ἐπέχει ἰσχύει.

* Ibid. C. pro οἱ ἐφορμοῦντες, legunt quidam οἱ ἐφορμῶντες, & verſu ab hoc tertio rurſum pro ἐφορμοῦντων ſimiliter ἐφορμώντων. Nam his ſpeculandi ſignificatum ineſt, aliud in ἐφορμεῖν: ſicut videre licet hoc ipſo loco, paullo poſt, in his verbis, ἐς τὸ πέλαγος ἐφορμοῦσιν αὐτῶν. Ita legit Pyrcamerus, quem ſequi volui. Si tamen ἐφορμοῦντες & ἐφορμούντων retinenda ſunt, aliter reddi debent: nimirum priore loco, *Cum ij, qui ſtationem habebant*: altero ſic, *Tum qui erant in ſtatione*. Sic & paullo poſt, 447, D. ταῖς μετ' Ἐτεονίκου τὴν Μιτυλήνην ἐφορμούσαις, *quæ cum Eteonico apud Mitylenam ſtationem habebant*.

ἐφορμεῖν.

* 447, A. In his, Ἕρμων δὲ καὶ Μεγαρεύς, abundat illud καί, atque induci debet; quum de vno

A Hermone Megarenſi ſermo ſit.

* Ibidem, B. pro ἰσχυρῶν καὶ πλείονων ταινι, reponendum ἰσχυρῶν καὶ πλειόνων. Nam infra, p 451. D. ita naues numerantur Duces erant octo, quorum quiſque naues tres relinquebat. Hæ quatuor & viginti naues erant. Illis adiungebantur x. naues tribunorum pedeſtris militis, (hi namque Xenophonti ſunt ταξίαρχοι) & x. Samiorum, & tres nauarchorum. Hæ ſimul x l v i i. naues conficiunt.

B 450, C. pro καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν εἰδότας κολάσαι, ſequutus meliores libros, lego εἰδότες. H. Stephanus editione altera margini adſcripſit.

* Ibidem. Quis ille Καλαεὶς fuerit, ignoratur. Sunt qui Καλλίου loco, putent Καλάϊς nomen reponendum, hominis & illud æquè obſcuri. Forraſſe Χαρώνδου mentio rectius huc congruerit, qui legibus apud Athenienſes ſatis inclaruit.

Ibidem, D. Eorundem auctoritate pro αἰσχρόν μοι δεῖν, repoſui αἰσχρὸν γάρ μοι ad marginem. H. Ste-

C phanus laudat.

Ibidem, E. pro διηρημένης δὲ ἡμέρας τριῶν μερῶν, legendum aio, διῃρημένης δὲ ἡμέρας τριῶν μερῶν. & quidem ita faciundum neceſſario. Quo enim modo ceteroqui ſequentibus hæc verba τριῶν μερῶν reſpondebunt? Non enim dici poterit, ἑὸς μὲν ἡμέρας: item, ἕτερον δὲ, ὦ δὲ, cum ceteris. H. Stephanus editione altera, monitu meo, margini adſcripſit.

451, A. Adnotaui coniecturam meam ad marginem. Sunt enim plane contraria, οἱ ἀσεβοῦντες ἐλευ-

D θερωθήσονται, & quæ his ſubiiciuntur, καὶ οἱ ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται. Quamobrem putaui commodiſſime ἀδικοῦντες poſſe in ἀδίκως mutari. quod ſi fiat, facillimus eſt loci ſenſus. Bilibaldus quidem ita legiſſe colligitur, quum dixerit, *Ne iniuſte pereant*.

* Ibidem, B. Locus eſt impeditus, & explicatu difficilis in hiſce verbis, ἀναμνησθῆτε ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἤδη ἐστί, πρὸς δ' ἔτι καὶ περὶ θανάτου ἀνθρώπους ἡμαρτηκότας. Equidem ita reddidi, ac ſi ſcriptum eſſet: ἀναμνησθῆτε, ὡς ἀλγεινὸν, καὶ ἀνωφελὲς ἤδη ἔσται· πρὸς

E δ' ἔτι καὶ αὐτῷ τῷ περὶ θανάτου εἰς ἀνθρώπους τοσούτους ἡμαρτηκότας εἶναι. ſenſu tali, *Veniat Vobis in mentem, quam id triſte futurum ſit, & inutile: ac præterea, ſi capitis ſententia tot in homines lata, recto à iudicio aberraueritis*. Verba quidem illa, τῷ περὶ θανάτου, ſatis vſitatam habent ἔλλειψιν, ac ſi diceretur, τῇ ψήφῳ περὶ θανάτου, vt etiam loqui Græci ſolent, ἀπάγειν θανάτου, ſubintelligendo δίκην. Monet autem Athenien-

F ſes, vt conſiderent, quam triſte futurum ſit, ac inutile, ſi vel vnum (id enim præceſſit) innocentem interfecerint: ac multo magis, ſi capitis ſententiam in tot homines errore ducti tulerint. Hic verborum ſcopus eſt, à quo Hen. Stephanus aberrat, dum abeſſe quiddam, nimirum ὡς αἰσχρὸν ἔσται, putat; quod præcedentibus, ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελές, reſpondere debeat.

* Ibidem, D. Illud καθ' ἃ diuido in καθ' ἃ, ſcilicet πράγματα, quod præceſſit. *Quibus*, inquit, *in rebus duces deliquerint*. non, *quo pacto deliquerint*, quod prius ſequutus eram.

G

AD LIBRVM II. HISTORIARVM GRÆCARVM.

Pag. 454, B. Lego, παῖς εἶναι τοῦ Δαρείου ἀδελφῆς, non Δαρείου. Nam aliter hunc appellari, quam Darium, nuſquam legere memini. Mendum i-

dem pag. eadem etiam litera C. corrigo, ἔλεγεν ὡς Δαρεῖον, non Δαρείαιον. Intelligitur enim Darius, Cyri minoris pater, * cognomento Nothus; non Xerxis, vt heic ſcribitur, ſed Artaxerxis filius, eius qui Μακρόχειρ ſiue Longimanus fuit adpellatus. ideoque heic & illud emendandum.

* Ibidem in his, οὐ διέσωσαν δὲ τῆς κόρης τὰς χεῖρας, rectius ſcribetur οὐ διΐζωσαν, eo ſenſu, quem expreſſimus. Idem & ab aliis, Porto præſertim, deinde notatum reperi. Corem vero arbitror eiuſmodi manicam eſſe longiorem, quali nunc in exterioribus veſtibus ſuis & Vngari vtuntur, & Turci; qui è Perſide profecti, velut oſtenſum alibi prolixius, haud dubiè veſtitum etiam Perſicum in alias ſecum regiones adtulerunt. Nec mutare ſolent veſtium formas hæ nationes, originis eiuſdem, quam lib. II. Muſulmanæ declarauimus opinione ſingulari, & ab aliorum iudiciis diſcrepante, ſed vera. Propendent hæ Turcorum manicæ propemodum ad terram, menteis talaribus (quæ μανδύαι Perſico vocabulo Græcis * dicuntur) longitudine pares. Candys vero Perſicus caruiſſe manicis videtur, idque propterea, quod fibula necteretur; vt è priſcorum monumentis hoc obſeruatum, libro παιδείας VIII. 214. ad marginem notaui. Qua ipſa de cauſa veſtem hanc in primis militarem, & quidem equeſtrem fuiſſe coniicio. Sed ad inſtitutum. Ad illud, quod ſequitur, ἡ δὲ κόρη ἐπὶ μακρότερον ἡ χειρίς, notaram editione priori, ſcribendum μακρότερόν τι χειρὶς, nec male quidem: ſed melior Porti ſcriptura, μακρότερόν τι χειρίδος, *longius quiddam manica*: nimirum vt planè Turcica longior illa manica, quam modo propendentem ad terram deſcripſimus, intelligatur.

κόρη Perſica.

μανδύαι, mentea.

*Pandectes Turcicus cap. 119. Κάνδυς Περσικός.

* 455, E. pro διεῖχε δὲ ὁ ἑλλήσποντος ταύτῃ σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα, neceſſario ſcribendum, διεῖχε δὲ ὁ ἑλλήσποντος ταύτης σταδίους πεντεκαίδεκα. id eſt, *Erat heic interuallum in Helleſponto ſtadiorum quindecim*: quod rurſum eſt tantumdem, ac ſi dixiſſet: *Diſtabat illic Helleſponti litus vnum ab altero ſtadiis* XV, videlicet dimidio milliari Germanico, vel duobus milliaribus Græcis ſiue Romanis. Ad Chiridocaſtrum quidem, vt oſtendimus * alibi latius, quo loco planè anguſtiſſimus eſt Helleſpontus, latitudine ſua Græcum vnum milliare non ſuperat. Hæc eſſe vera, teſtis ipſe oculatus adfirmare poſſum. Sic διεῖχε rectè redditur. Nam ſi quis dicat, διεῖχεν ὁ ἑλλήσποντος ταύτης (ſcilicet λαμψάκου) σταδίους ὡς ιε, ſic interpretandum, *Aberat Helleſpontus à Lampſaco ſtadiis quaſi* XV. prorſus falletur, vti lapſus eſt heic & Pyrcamerus, quum Lampſacus, hodie locorum illorum incolis Lepſeco, ſit è regione Calliopoleos ad ipſum Helleſpontum ſita. Et aliud eſt διεῖχε, quam ἀπεῖχε. Notum etiam, ταύτῃ ſignificare, *hoc loco*. Sic alibi οἱ ταύτῃ ἕλληνες, *qui ſunt hoc loco Græci*.

Helleſponti latitudo ad Calliopolim.

*Pandectis Turcici cap. 24. Qua Helleſpontus anguſtiſſimus.

457, D. poſt ἀπεχειροτόνησαν inſerſit Bilibaldus Pyrcamerus hæc verba: *At ille* (*Philocles*) *ad calamitatem minime demiſſus, reſpondit; Ne victor ageret, quæ victus paſſurus fuiſſet. Deinde lotus, ac ſplendida ſumta veſte, ante alios, vt iugularetur, proceſſit ciues.* Ea vero Plutarchus non è Xenophonte, ſed Theophraſto, ſe profitetur exſcripſiſſe. Quamobrem hæc nullis in exemplaribus Xenophonteis inuenta, viſum eſt tamquam aliena delere ac omittere.

* 459, D. Hæc verba corrupta ſunt, εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίοις. ſic autem & ſuo reponenda loco, & integranda ſunt: εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον ἢ Λακεδαιμονίους, εἰδὼς ἥξει, πότερον, &c. Quod ſtatim ſequitur, ἀντέχειν περὶ τῶν τειχῶν, etiam ἀντέχειν περὶ τῶν τειχῶν ſcriptum reperitur, in ſignificatione reſiſtendi.

* 469, A. pro τι μόνοι, ſcribendum ἔτι μόνοι. Nam illud ἔτι, reſpondet verbo ἐγρύμην ſequenti; alterum τι non reſpondet, nec τῷ H. Stephani. Sic itidem tam multa mutari non neceſſe eſt ſecundum eumdem, quum addidit, etiam pro τι μόνοι σὺν τοῖς δυναμένοις, ſcribi poſſe τῷ μόνοι ἢ τοῖς δυναμένοις.

Ibidem, C. & 470, B. In omnibus editis antehac libris, etiam Stephani, legitur ἀμφοράκτοις. Sed ego Pollucis, Heſychij, Suidæ, interpretis Ariſtophanis, aliorum ſequutus auctoritatem, ſcribendum ἀμφοράκτοις non dubito. H. Stephanus editione ſecunda in contextum recepit, ἀμφορακίοις ad marginem reiecit.

472, D. pro ἐπέχθονται μόνοι ἐπ' αὐτοὺς, ſcribo ἐπ' αὐτοῖς. Sic & Bilibaldus legit, & ſtatim heic ſubiicitur, ἐπὶ δὲ τούτοις, non autem ἐπὶ δὲ τούτους.

473, B. Sequitur lectionem Florentini codicis H. Stephanus, extraquam quod pro ἔτι τοῖ ſubſtituit ἔ,τι τοῖ, virgula ſcilicet interpoſita; quam tamen in adnotationibus tollendam eſſe cenſet, ac recte quidem. Ceterum in aliis libris locus hic ita legitur: οἱ δὲ καὶ εἰδότες, ἔτι τοῖ cum ceteris: nimirum addita voce εἰδότες, quæ in editione Florentina deſideratur. * Heic excandeſcens editione ſecunda noſter ille Stephanus, *Quicumque tandem*, inquit, *illi ſint libri, in quibus εἰδότες additur, ſcripturam certe non magni momenti habent: quum locus hic eo participio facile carere poſſit, meam interpretationem ſequendo.* Itane vero omnibus licebit, in ſcriptoribus bonis inuentas voces & verba prorſus omittere, modo quis fingere poſſit interpretationem, quæ illa non contineat? Belle profecto. Si noſtris in libris omiſſum aliquid tale repertum foret, nequaquam id ſilentio ſibi duxiſſent prætereundum. Nunc à nobis inuentum, ſcripturam, te iudice, non magni momenti habet. Adgnoſce vero ingenium tuum, aliorũ iudex, quod te recta nihili facere propterea cogit, quod abs te profecta non ſint. Sed cogita viciſſim, quam multis abs te cito illitis editio Xenophontea carere potuiſſet, ſi conſilium in ſegregandis lectionibus veris à gloſſarum expoſitionibus adhibuiſſes.

Iidem libri noſtri non οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες habent, (quod in Florentino & Aldino codice repertum H. Stephanus in textu quidem ipſo retinuit, ſed in adnotationibus quaſi ex ingenio correxit) ſed planiſſime οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες. Hoc equidem adiicere propterea volui, vt oſtenderem, alicubi etiam Germanicas editiones non ſine fructu me conſuluiſſe.

473, C. Ridet hoc loco H. Stephanus perquam ſalſe cuiuſdam diuinationem acutam, vt ipſe adpellat, & ingenioſam; qui pro ἀξιξόμεθα, quod eſt in editione Florentina, legendum cenſuerit, ἀξιομαχούμεθα. Non nego rectius facturum fuiſſe, ſi ſequutus editionem Aldinam ἀξιζόμεθα ſcripſiſſet: ſed quum in Germanum hominem lepidam illam diuinationem confert, neſcio quî fit, vt inſolentius mihi aliquanto in nationis noſtræ homines inuehi videatur, quos ipſe tamquam ex alto deſpiciens, τὸν ἐγκέφαλον ἐν ταῖς πτέρναις καταπεπατημένον φορεῖν, hoc eſt, *cerebrum in plantis conculcatum geſtare* ſcribit, ac ver-

H. Stephanus Germanomaſtix.

ac verſiones hypocauſticas conficere. Numquam moleſtè tuli, vituperari ab ipſo pleroſque typographos Germanos: quod reabſe conſtet, quoſdam non niſi ſui lucri ratione habita, libros mendis propemodum infinitis fœde deformatos cudiſſe, ac recudiſſe. Verum tranſiri ad alios quoque, non ſatis æquum eſſe arbitror. Quod ſi lepidum illum diuinatorem exagitare volebat, non ad Germanum aliquem tantum reſpicere debebat. Sunt enim complures aliarum quoque nationum homines, qui reſtituendis locis auctorum deprauatis laborarunt, non omnes eadem vel induſtria, vel felicitate ingenij. Certè hoc ipſum ἀξιομαχούμεθα, quod ineptè alteri ſubſtituitur, profectum ab homine Gallo fuit, Brodæo nimirum Turonenſe: quem tamen ego tantum abeſt, vt inſectari propterea velim, vt etiam verè lubenterque fatear, multa fuiſſe ab illo viro rectè non in vno auctore reſtituta. Nimirum aliquando bonus dormitat Homerus. * Henrico ipſi nonnumquam ita omnia frigent, vt hypocauſto indigeat. Profecto multis in locis editionem Florentinam, in multis Aldinam tantum, aliis non conſultis, ſequutus eſt: vbi nos rectius alios legiſſe animaduertimus, idque perſpicere de notis his noſtris lector ſparſim poterit. Nec eſt, quod obiiciat mihi, quæ de Aldina editione, apud Germanos ignorata, neſcio quibus inſultans, non bene profert vltimo partu ſuo: quum hæc mihi non defuerit, optimo viro, & optimè de litteris, etiam inſigni cum fortunarum iactura merito, Ioanne Oporino, liberali beneuolentia mihi [illegible] alijs quibuſdam exemplaribus ſuppeditante; quod aliunde tunc Aldina commodè potiri non poſſem.

Brodæus, Gallus.

Ioan. Oporinus.

*His exaratis, inueni editione Stephanica ſecunda nos Germanos hypocauſticarum quidem verſionum crimine ſubleuari; ſed in plantis conculcati cerebri geſtationem reperi. Ridere lubet hominis talia, qui ſimilem iacturam facere, quam eleganter adeo prius vſurpatum hoc loco prouerbium perire ſibi maluerit: quum non deprehendat, cui nunc quod nobis adfingit, proculcatum in plantis cerebrum hæreat, vti tum ex aliis tum è gloſſarū catalogo, cuiuis exiſtimare licet. Teſtor autem ad omnes, quibus hæc legere continget, hanc me commemorationem de irriſione noſtrorum prorſus hac editione ſecunda non modo cogitaſſe delere; ſed etiam planè deletam ſuſtuliſſe, quum meum ſecundæ lucubrationis exemplar pæne iam ad vmbilicum perductum eſſet. Sed quoniam fronte alacri factam Germanis iniuriam editione ſua Xenophontis altera quaſi renouare voluit, non iam prius exarata reuocare poſſum ampliùs; ſed dico, hunc hominem iterata ſcriptura neſcio qua totum hoc Germano euidenter adfingere; quum Germanum ipſe nullum nominare queat, auctorem ego Gallum, Brodæum Turonenſem, prodiderim: è cuius lectionibus Xenophonteis Brylingerus, typographus, ab ſe publicatis, hoc ἀξιομαχοίμεθα ſumſit.

* 476, A. Nimis hoc poëticum eſt, non Atticum, quod τὰ ζῶμα legimus in H. Stephani editione, ſicut & σφίας paullo ante indicauimus: quum ſemper τὰ ζώνη, & σφᾶς, hactenus Xenophon dixerit, nec aliter loqui debuerit. Stephanum quum dico, poſteriorem Xenophontis editionem poſt Florentinam, & Aldinam, & alias intelligo; ceteris ideo non excluſis.

* Ibidem, D. Hic locus vnus eſt ex iis de quibus ad pag. 6, C. primi παιδείας diſſerui. Nam pro βουλομένους τὴν τῶν Ἀθηναίων χώραν οἰκίαις καὶ πιστὴν ποιῆσαι, dico ſcribendum οἰκίαις καὶ πιστὴν ποιεῖσθαι, ac de Suidæ ſententia πιστὴν interpretor ὑπήκοον, *morigeram & obſequentem.*

* Ibidem 477, A. pro ἴσον ἀπὸ βοῆς ἔτεκεν, reponendum ἴσον ἄρα βοῆς ἔτεκεν. H. Stephanus feſtinè putat expungendum ἀπό.

* 479, A. Vitioſa ſunt iſta, ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόντων προεληλύθαπι. nam προεληλύθαπι nequit accipi παθητικῶς. Itaque Portum ſequor, ita ſcribentem; ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόντων εἰς τὸ προεληλύθαπι. Sequuntur & iſta corrupta, οἷα ὥσπερ τοῖς δάκνουσι κλοιὸς δίδωσι, ſic integrius ſcribenda, οἷα ὥσπερ οἱ τοῖς δάκνουσι κυσὶ κλοιὸν διδόασι. Portus ex Plutarchi Solone legem de canibus profert, at locum hunc ipſum non emendat.

AD LIBRVM III HISTORIARVM GRÆCARVM.

*Pag. 480, A. Hic eſt ille locus, quem alicubi Plutarchus hiſce verbis adtigit: Ξενοφῶν αὐτὸς ἑαυτοῦ γέγονεν ἱστορία, γράψας ἃ ἐστρατήγησε καὶ κατώρθωσε. καὶ Θεμιστογένη λέγει περὶ τούτων συντετάχθαι τὸν Συρακούσιον, ἵνα πιστότερος ᾖ, διηγούμενος ἑαυτὸν, ὡς ἄλλον, ἑτέρῳ τὴν λόγων δόξαν χαριζόμενος: hoc eſt, Xenophon ipſe ſibi fuit hiſtoria, deſcriptis iis quæ adminiſtrauit vt dux, & præclare geſſit. Themiſtogenem vero Syracuſanum de his ſcripſiſſe dicit, vt plus fidei nanciſcatur, dum de ſeipſo, tamquam de alio, narrat; ſcriptionis gloriam alij largiens. In his autem poſt Θεμιστογένη adiectum à me λέγει, quod * in editis deeſt, & periit propter ſimilitudinem cum γένη ſyllabis vltimæ vocis proximæ.

**Plutarchi locus emẽdatus.*

Ibid. D. Sequor lectionem verbi ἐπιδόντος, pro ἐπιδόντα à me notatam in margine libri. Eamdem & Bilibaldus ſuis in libris repererat, vti de conuerſione ipſius colligi poteſt. Si Florentinam mauis, quam & H. Stephanus ſequutus eſt, hæc erit ſententia: *Omnes enim vrbes audiebant, hominem Lacedæmonium cum imperio præeſſe.* Noſtram Stephanus ad marginem notauit.

* 482, D. In his, ὥσπερ ἐν πεδινῷ προσῄεσαν, illius verbi προσῄεσαν loco reponendum adfirmo προσῄεσαν.

486, D. Locum hunc non rectè interpretatus eſt Bilibaldus, nec quidquam in verſione mutauit editio prior H. Stephani. Vnum eſt, quod moneam, me ſequutum eſſe lectionem, in qua editi libri omnes conſentiunt, vna particula demta, nimirum καθειργμένοι ἐν τῷ σαυρώματι, ὡς ἀνδρομήκει ὄντι, non ὡς ἐν ἀνδρομήκει ὄντι. Plane autem ab hac lectione veteris interpretis conuerſio diſcrepat. Sunt enim hæc ipſius verba: *Quos tanquam in cauea in vallo deprehenſos circumdederunt.* Itaque ſuſpicari licet, eum ἐν ἀνδρομήκει mutaſſe in μανδρεύματι, quod caueam reddidit, aut caulam. Id equidem probare non poſſum, niſi libri manu exarati fidem eius mihi faciant. Nec ignoro, Brodæum etiam ex ingenio ſic locum hunc correxiſſe, vt vel ἐν ἀνδρωνίτιδι, vel μανδρεύματι legendum cenſuerit: ſed eum ſæpius animaduerti coniecturas ſuas ad interpretum verba direxiſſe.

* Ibidem. Non putat tolerandum illud ὑπεχώρουν H. Stephanus, & rectè quidem. Sed quum mutet in ἐπεχείρουν, arbitror aliud minori cum

diſſimilitudine ſubſtitui poſſe, nimirum ὑποχώρησιν, quod margini adſcripſi.

488, C pro Ἀταρνία, notaui ad marginem legendum eſſe Ἀτάρνα. Sic enim Stephanus Byzantius nomenclatore πόλεως. Certe Ἀταρνία ſi vertas, dices Atarnenſem. Idem ſupra quoque in extremo VII. παιδείας libro notatum à me fuit.

489, A. Quin iſtis in verbis, ἤχθετο γὰρ ὑποφθονῶν τῷ στρατῷ τοῦ Τισσαφέρνους, aliquid vitij lateat, equidem non dubito. Primum φθονεῖν cum patrio & dandi caſu conſtrui plane conſtat. Plutarchus Cæſare, ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου. Nam quum alicubi etiam accuſandi caſum admittit, aliam ſignificationem habere videtur, videlicet ſuccenſendi. Deinde pro στρατῷ ſubſtituendum videtur στρατηγίας vocabulum. Præceſſit enim, Tiſſaphernem στρατηγὸν τῶν πάντων deſignatum fuiſſe. Quare fuerit hæc, puto, germana lectio; ὑποφθονῶν τῆς στρατηγίας τοῦ Τισσαφέρνους. Eam tamen quia de manuſcriptis probare non potui, nihil immutare volui. H. Stephanus de meis ſumtam editione ſecunda margini adſcripſit.

* Ibidem, B. Superfluum illud ἂν videri queat in his verbis, ὡς ἂν οἴκοι, quæ rectius in quibuſdam, ὡς οἴκοι. Sed memini eorum quæ ſuperius ad p. 382 D. notata, & deinceps ad pag. 500, B. repetentur.

491, C. Quod heic pro ἐχόμενοι δὲ Πιτάνης ſcripſerim ἐχόμενοι δὲ Επιτάλιος, non Stephani Byzantij tantum auctoritate factum eſt, ſed ipſius etiam Xenophontis, qui paullo poſt 492, C. opidum hoc Επιτάλιον adpellat. Henr. Stephanus ad marginem hinc adſcripſit.

Ibidem, D. Quin pro ἐξῆλθεν αὐτὴ ἡ στρατιὰ ὥσπερ ἐπιπεσοῦσα τῇ πλεονεξίᾳ, ſcribi debeat ἡ στρατιά, non eſt cur dubitem. H. Stephanus hinc in contextum recepit.

Ibidem, E. Locus hic mancus eſt, ac propterea dubium non eſt, quin ante περὶ deſit τὸ articulus, λεγομένου τοῦ περὶ τῶν τρεῖς λεγόμενον, quod quidem prouerbij forma profertur. Sed quæ ſequuntur, magis mutilata ſunt, οἱ αὐτοῖ προσχωρῆσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις. Ego ſic reddidi, ac ſi ſcriptum eſſet, καὶ οἱ αὐτοῖ (ſcilicet βουλόμενοι, de ſuperioribus) προσχωρῆσαι Ἠλείους τοῖς Λακεδαιμονίοις. Neque dubito, veram ſcripturam, quæcumque tamdem illa ſit, ab hac diuerſam non eſſe. Locus etiam ſenſu recto à me redditus. Nam quod exiſtimat quidam, illa verba, περὶ τῶν τρεῖς λεγόμενον, prorſus eſſe inducenda; ſane parum in hoc perite iudicat, ne aliter dicam, ac more ſuo. Non enim ſumere licentiam talem ſine manuſcriptorum auctoritate, vel rationibus luce meridiana clarioribus, ſibi quiſquam debet. Rapere factionis aduerſæ bona volebant Xeniæ complices, ſine modo ac menſura; & deinde his partim oppreſſis, partim deletis, Eleos Lacedæmoniis adiungere. Vides apte prouerbium quadrare.

Locus emendatu difficilis.

493, B. cum ſequentibus. Qui non animaduertit, hunc locum eſſe mendis deformatum, is vel ſolam interpretis conuerſionem cum Xenophontis verbis conferat. Inueniet neque Latina quædam cum Græcis conuenire, & vtraque correctionis egere. Nam primo ridiculum eſt, ὡς μάλα σοὶ ψευδομένου κατεμήνυσεν. interpretari, *Quod te adulterinum eſſe indicauit.* Deinde pro ἐξελάσας σεισμῷ, quod & manuſcripti & editi habent, ſubſtituitur ab interprete σεισμός. Tertio, non dubium eſt, contra ſermonis Græci conſuetudinem heic poni ἐπεὶ δ᾽ ἄν, quod homines eleganti doctrina præditos videre

A non dubito. Quarto, pugnat cum ipſius Ageſilai verbis, quod legitur heic, vel ἔφη, vel ἔφησε, vel, vt alij codices habent, ἔφυ: reddente hoc ipſum Pyrcamero his verbis, *Poſt vltimum Agidis cum matre congreſſum.* Nam quo pacto vere negare poterat Ageſilaus, eſſe Leotychidem Agidis filium, ſi congreſſum eſſe cum matre huius Agidem ipſe fatebatur? De his omnibus difficultatibus vt nos expediamus, indicabo lectori rationes meas, quibus opem ferri poſſe tam deprauato loco exiſtimem.

B Primum in Ageſilao Plutarchi legimus, Ageſilaum in hac aduerſus Leotychidá controuerſia, Neptunum quoque teſtem adulterinorum Leotychidæ natalium citaſſe, qui Agidem terræmotu cubiculo eieciſſet. ἔφη, ait Plutarchus, καὶ τὸν Ποσειδῶνα καταμαρτυρεῖν τοῦ Λεωτυχίδου τὴν νοθείαν, ἐκβαλόντα σεισμῷ τοῦ θαλάμου τὸν Ἆγιν. hoc eſt, *Dicebat etiam Neptunum teſtem eſſe non legitimorum Leotychidæ natalium, qui terræmotu è thalamo Agidem eieciſſet.* Hæc verba cum Xenophonteis conferens, animaduertere

C videor, eſſe de hoc ipſo loco deſcripta: ſicut & alia multa de hiſce libris ſumta, parallelis ſuis Plutarchus inſeruit. Itaque Plutarchi ope Xenophontea reſtituamus, & pro ἀλλ᾽ ἐπεὶ δ᾽ ἄν ὡς μάλα σοὶ ψευδομένου κατεμήνυσεν, legamus ἀλλ᾽ ὁ Ποσειδῶν. Deinde pro ἀφ᾽ οὗ γὰρ τοι ἔφησε, ſubſtituamus ἔφυγε. Denique ante verbum ἐφάνη, negatiua οὐκ reponenda. Hoc modo fiet, vt locum integrum ſic recte lecturi ſimus: ἀλλ᾽ εἴ τινα καὶ ἄλλον ποτέ, οὐκ ἐφη σε τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ αὐτὴ καὶ λοιπὸν ἐκείνη εἴδυια μετὰ καὶ νῦν ἐν φάναι. ἀλλ᾽ ὁ Ποσειδῶν ὡς

D μάλα σοὶ ψευδομένου κατεμήνυσεν, ἐκ τοῦ θαλάμου ἐξελάσας σεισμῷ εἰς τὸ φανερὸν τὸν σὸν πατέρα, συνεμαρτύρησε δ᾽ αὐτῷ καὶ ὁ ἀληθέστατος λεγόμενος χρόνος. ἀφ᾽ οὗ γὰρ τοι ἔφυγε, καὶ οὐκ ἐφάνη ἐν τῷ θαλάμῳ, δεκάτῳ [illegible] ἔφυς. Viden' quot Ageſilaus teſtes aduerſus Leotychidam producat? Primum Agidem, qui filium eſſe negauerat. Secundo, matrem ipſam Leotychidæ. Tertio Neptunum, qui terræ motu Agidem è cubiculo expulerit. Nam terræ motus ad auctorem Neptunum referri ſolitos, vel de ἐνοσίχθονος (terram quatientis)

E & ἐννοσιγαίου epithetis intelligitur. Quarto, tempus ipſum. Etenim poſteaquam è cubiculo fugerat Agis, nec amplius in eo conſpectus fuerat, totos decē menſes abſtinuerat ab vxore, atq; interea Leotychides natus fuerat. Has ego rationes ſequutus, locum hunc ita ſum interpretatus, vt eſt à me ope Plutarchi emaculatus. Nihil tamen in Græcis immutare volui, ſine codicum manuſcriptorum, & eruditorum ſuffragio. * Henr. Stephanus editione poſteriori me quaſi per tranſennam inuitus in-

E Plutarcho correctus Xenophon.

F nuens, margini adſcripſit: Quidam ex Plutarcho ſcribunt, ἀλλ᾽ ὁ Ποσειδῶν ὡς μάλα. & paullo poſt, ἀφ᾽ οὗ γάρ τοι ἔφυγε. Sed negationis ante verbum ἐφάνη non meminit, quæ tamen & ipſa neceſſario requiritur.

* 464, A. Mutila ſunt iſta, ὧν καὶ τὸ εἶδος παιδικῆς . . . . . καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος. Non enim eſt integra comparatio, quum voci εἶδος recte opponat auctor τὴν ψυχὴν: at vero quod alteri εὔρωστος reſpondeat, nuſquam exſtet. Iraque ſcripturam integram huiuſmodi eſſe iudico, ὧν καὶ τὸ εἶδος παιδικῆς καλός,

G καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος. Facile vero καλός perire potuit, ob eius ſimilitudinem cum litteris vltimis in præcedenti παιδικῆς.

* Ibidem, B. Quæ hactenus heic ad marginem adſcripta legebantur, ceu vere Xenophontea, in contextum recepi, exigua tantum mutatione facta. Nam pro ἴσθι μὲν ἵνα, ἴσθι δὲ . . . πολεμίους, repoſui

poſui ἵνα δὲ δύο πολεμίους, quod omnino fieri neceſſe, propter ἵνα vocem præcedentem.

496, B. pro ἐπαγγειλαμένου τοῦ Ἀγησιλάου τὴν στρατιὰν, lego τὴν στρατείαν. Non enim exercitum, quem potius à ſuis ipſe poſcebat; ſed operam in expeditione ſuam pollicebatur. H. Stephanus editione altera in textum retulit.

Ibidem, D. Incluſit geminis hiſce notis *] voculam ὅτι Stephanus. Non enim ad ea quæ ſequuntur, vlla ratione quadrat. Ego tamen corruptam potius quam otioſam arbitror. Nimirum pro τί, ſubſtitutum eſſe ὅτι. Nam quum præcedat, ἕως διόμενος ἥκοι, recte ſubiicitur, τί δέοι ταῖς πόλεσι αὐτονόμοις.

497, B. Miror hoc loco ſequutum eſſe H. Stephanum editionem Florentinam, & quorumdam aliorum, quæ huiuſmodi eſt: ὅτι μὲν οὖν ἵμερε καὶ τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν ὕστερον. Nam quid tamdem eſt illud ἵμερε? Quod autem ego ſubſtitui verbum ἐλύπει, id etiam exemplarium editorum conſenſu motus feci: ne dicam, ſenſum ipſum huius loci neceſſario tale quoddam verbum poſcere.

Locus admodū difficilis emēdatu.

* Dum autem hæc, editione priori notata, nunc à XXVI. annis recenſeo: videre videor aliam rationem huius loci reſtituendi. Nam ἐλύπει valde litteris eſt diuerſum ab ἵμερε. Quapropter cogitare cepi, hoc ἵμερε corruptum ex quodam alio verbo Xenophonteo, parum vſitato, cuius eſſet gloſſa verbum ἐλύπει: quod quidem ἐλύπει tamdem à quibuſdam receptum ſit in contextum, veluti rectius, quam illud ἵμερε, præcedentibus & ſubſequentibus congruens. Circumſpicienti vero mihi, tamdem obtulit ſe verbum ἐμήνια, vetus illud Xenophonteum, per ἐλύπει expoſitum. Significat enim μηνιᾶν, iræ cauſam præbere, vel ad iram prouocare; quod idem ſcilicet eſt cum λυπεῖν, moleſtiam adferre, moleſtiam exhibere. Quumque notet Euſtathius expreſsè, μηνιᾶν eſſe verbum Atticum: minus iam dubitare debemus, eo prorſus heic vſum Xenophontem, ſcriptorem ἀττικώτατον. Hoc ἐμήνια deinde in ἵμερε mutatum fuit à parum peritis calligraphis. His autem iam ſcriptis, quum Hen. Stephani cogitationes & notas alteras inſpicerem; vidi verbum ἐλύπει ſuſpectum ei fuiſſe, quaſi ex alicuius coniectura profectum. Hac eum ſuſpicione libero, qui meliori modo, quā Stephaneo, confirmare poſſum, & oſtendere, id à me repertum in exemplaribus, vt dixi, etiam editis: ne quid de diſſimilitudine horum, ἐλύπει & ἵμερε, dicam. & facile me purgant, quæ de origine huius ἐλύπει modo certis indiciis explicaui. Dum vero cōiicit mutandum ἵμερε potius in ἔμηνε, quod ſit à verbo μαίνω minus noto, mihi quidem ignoto prorſus, & aptiſſimam (ſic ſatis audenter ait) huic loco ſignificationem habeat: in eo nec mihi ſatisfacit, nec aliis ſatisfaciet. Nam eiuſmodi locutio hyperbolica, velut ipſe fatetur, aliena eſt à Xenophontis ἀφελείᾳ, & longe quidem à moribus Ageſilai regis alienior: quam vt dici poſſit eum propter auctoritatem Lyſandri apud alios, redactum fuiſſe ad inſaniam. Moleſta quidem hæc illi accidiſſe, nonque nihil iræ in eo excitaſſe; dignum omnino fide, atque aptiori declaratum verbo μηνιᾶν Attico, quam nullius auctoritate idonea freto μαίνειν, quantumuis ἐκμαίνειν non ignorem, qui tamen illo magno H. Stephani theſauro numquam vſus fui, ac ne quidem inſpexiſſe, præter titulum, quidquam in eo memini. Licebit autem Stepha-

μηνιᾶν, τ. ἐλυπεῖν.

μαίνειν, an admittendum.

A no iam theſaurum ſuum hac ſymbola mea verbi μηνιᾶν Xenophontei, quod hactenus ignoraſſe videtur, auctiorem reddere. Nullus enim theſaurus tam magnus eſt, quin aliquod incrementum admittat.

498, A. pro τὰ περὶ αὐτὸν χρήματα, repono περὶ αὐτόν. H. Stephanus editione poſteriori admiſit.

Ibid. B. Editionem Florentinam, & alias quaſdam, (hoc à me non adiectum, μηνιᾷ τὸν ἄνδρα. liceat enim mihi nunc illo παλαιῷ verbo vti) ſe-
B quutus H. Stephanus legit, ὡς πολλὴν χάριν αὐτοῖς ἔχειν. Ego codices alios imitari malui, & pro ἔχειν, ſubſtituere potius ἔχοι.

* Ibidem, D. Illud εὐθὺς ταῦτα ἀποκρίνας, vitioſum eſt, præpoſitione deficiente. Nam εὐθὺς εἰς ταῦτα ἀποκρίνας ſcribendum. Periit autem hoc εἰς, propter eius ſimilitudinem cum vltima ſyllaba præcedentis εὐθύς.

Ibidem. Sequutus & verborum ſententiam, & interpretis priſci auctoritatem, lego προσιόντες αὐτοῦ
C οἱ ἱππεῖς, non προσιόντος. H. Stephanus editione ſecunda ſic mutauit.

* Verſu poſt hunc altero, pro τὸ μισθοφορεῖν rectius τοῦ μισθοφορεῖν, quod ex τὸ ἐμισθοφορεῖν factum, illi τοῦ reſpondet: τοῦ τὸ ἐμισθοφορεῖν εἶναι. nam minus commode legas, τοῦ τὰ ἐμισθοφορεῖν εἶν, licet admitti poſſit.

499, C. Omnino locus hic mendo non caret. Nam qui tamdem quilibet opulentiorum equitatum dare poterat? Quin & diuerſa in editis libris eſt ſcriptura. Nam quum omnes habeant,
D ὅστις παρέχοιτο ἱππικὸν, H. Stephanus verbum illud ita diuiſit, vt ſcriberet παρέχοι τὸ ἱππικόν: credo, quod exiſtimaret, παρέχειν potius hac ſignificatione dici, quam παρέχεσθαι. At Xenophon noſter multis in locis, itemque ceteri ſcriptores Græci eodem vtrumq; ſignificatu cepere. Quamobrem, vt, quo pacto mendum hoc tollendum cenſuerim, aperiam: Plutarchi Ageſilaum, maxima parte de libris hiſce deſcriptum, cum Xenophonte contuli. Eius verba ſunt: τοῖς εὐπόροις προεῖπε, παρέχειν ἕκαστον, ἵππον ἀνθ' ἑαυτοῦ: *locupletibus denuntiauit, vt quilibet*
E *equum pro ſe praberet.* Itaque vt quam minima mutatio fieret in verbis Xenophonteis, ſic legendum exiſtimaui: ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα, *quicumque ſuppeditaret equum & arma.* Credo, te candide lector, mihi libenter in hoc adſenſurum.
* Idem occurrit deinceps in Ageſilao, tomi II. pag. 654, E.

* Ibidem. Quod heic poſitum legebatur hactenus, προθύμως ζητοῖεν, recte quidem Græcis dicitur:
F ſed iudico prorſus à Xenophonte ſcriptum fuiſſe, προθύμως μαστεύοι: quod vetus verbum aliquis interpretatus ſit per ζητοῖεν. Nam in Ageſilao Xenophontis expreſſe legitur in iſtarum rerum narratione, προθύμως μαστεύειν. Solere vero Xenophontem quodam loco poſita verba nonnumquam alibi repetere, licet ex notatis ad pag. 239, C. & ad pag. 802 manifeſto colligere, ſicut etiam ex iis quæ heic proxime ſubiecimus, cum Xenophontis Ageſilao collata. Verbum autem μαστεύειν cum alibi reperi-
G tur apud auctorem noſtrum, tum in V libro Memorabilium, qui Oeconomicus inſcribitur, pag. 832, C. τὴν τροφὴν μαστεύειν, *victum quærere.*

μαστεύειν, τ. ζητεῖν.

* 500, B. In his, προεῖπεν αὐτοῖς, ὅτι ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο: ſuperfluum eſſe videtur illud ὅτι, ſicut etiam non reperitur in Ageſilao Xenophontis, vbi verba iſta repetuntur. Aliter vero admittitur, ſi cum εὐθὺς

coniungatur, aliter ſi cum ὡς. Confer autem cum his notata ad p.382, D.& p.489, B. item 601, D,

* Ibidem, C. pro αὐτόθεν οὕτω legitur & αὐτόθεν αὐτῷ. Item verſu ab hoc quinto, pro ἐκβαλεῖν rectius ἐμβαλεῖν.

* Ibidem, D. Mutila ſunt iſta, καὶ τοῦ μὲν ἀρχηγοῦ τῶν σκευοφόρων εἶπε. Non enim exprimitur, quis hoc dixerit, aut iuſſerit. Exiſtimabam aliquando, intelligendum de Ageſilao: ſed nunc Xenophontis Ageſilaum cum hiſce conferens, quid deſit, reperi. Sic enim illic legimus verbis iiſdem, pag.656, A. καὶ τοῦ μὲν ἀρχηγοῦ τῶν σκευοφόρων εἶπεν, ſed adiicitur ὁ ἡγεμών: *dixit dux*, ſcilicet equitatus hoſtilis. recte. Nam hoc ipſum eſt, quod heic deeſt.

* Ibid. E. pro καλὸν, rectius in Ageſilao Xenophontis legitur καιρὸν ἡγήσατο. Item paullo poſt, verſu ab hoc tertio, pro ἐπὶ τοὺς ἀντιτεταγμένους ἱππέας, rectius ibidem ἀντιτεταγμένους ἱππέας. Et quod ſtatim ſequitur, ἐκ δὲ τῶν ἱππέων, notat Henr. Stephanus, tamquam ſuſpectum; quia de equitibus expreſsè ſequatur, παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσι. ex quo conſtat, de aliis heic eũ loqui, quam de equitibus: recte. Nam ex Ageſilao illud ἐκ δὲ τῶν ἱππέων, mutandum in ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν, quod in libro indicato reperitur. Item quod ſequitur, θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς, in Ageſilao θεῖν ὁμόσε αὐτῷ legitur. Rurſum pag.501, A. ἐπεὶ δ' ἅμα, plenius illic ἐπειδὴ δὲ ἅμα.

501, D. Fidenter heic notas punctorum inſerui, quibus ſignificarem, talia quædam, κελεύων αὐτὸν, deſiderari: adeoque fretus auctoritate Plutarchi faciundum hoc duxi. Nam is magna ex parte libros hos, vt dictum, in diuinum illud parallelorum opus ſuum transſcripſit. Eius ſunt verba: συνέβαλεν δ' ἐκεῖθεν ἀπὸ τῶν εἴκοσι πλοίων, κελεύσας αὐτὸν ἄρχειν τοῦ ναυτικοῦ. Neminem eſſe arbitror, qui Plutarchianis in verbis hiſce quaſi latere Xenophontea non animaduertat.

* Hæc editione priori hoc loco à me fuere notata. Nunc addo, recte quidem è Plutarchi verbis collectum, huiuſmodi quiddam abeſſe, ſed non videri, ſupplendum his plane verbis, ἐπεχείρησεν ἀπὸ τῶν εἴκοσι πλοίων, κελεύων αὐτὸν ἄρχειν τοῦ ναυτικοῦ. Quippe coniecturam adhuc aliam habeo, continentem aliquid heic poſitis ſimilius; vt ſcriptum ſcilicet exiſtimemus à Xenophonte potius hoc modo, ἐπεχείρησεν ἀπὸ τῶν εἴκοσι πλοίων ἐπιστέλλων ἄρχειν καὶ τοῦ ναυτικοῦ. quod quidem ἐπιστέλλειν expoſuit Plutarchus per κελεύειν. Et perire potuit ἐπιστέλλων facile, propter ſimilitudinẽ cum vocabulis proxime præcedentibus εἴκοσι πλοίων. Neque tantum heic ita vitiatum hoc fuit, ſed etiam inferius in Ageſilao, pag.657, C. vbi plura quædam adſcripta lector inueniet.

AD LIBRVM IIII. HISTORIARVM GRAECARVM.

PAg 507, D. Pro voce Οτυς repoſui Κότυς, idemque deinceps vbique feci. Nam hoc nomen in Ageſilao Xenophontis noſtri, atque etiam in Plutarchiano, & apud Dionem Caſſium, ſic conſtanter ſcribi animaduertimus. * H. Stephanus editione ſecunda nos in hoc imitatus eſt.

Ceterum paullo poſt aliter numeros expreſſos in Ageſilao ſcriptois noſtri video. Nam quũ heic legamus, χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελταστάς: illic ſcriptum reperimus, δισχιλίους μὲν ἱππέας, τετρακισχιλίους δὲ πελτοφόρους ἔχων, qui numerus duplo maior eſt heic po-

A ſito. Puto tamen idcirco locum hunc carere vitio, quod cum Plutarchi verbis conſentiat.

510, C. pro ὑποστήσας, rectius ſcribetur ἐπιστήσας, quod interpretando reddidi.

Ibidem, D. Pro ἀπολήψεως, quæ vox in edita exemplaria vniuerſa irrepſit, lego ἀπολείψεως. Nam altera illa deducta παρὰ τὸ ἀπολαμβάνειν, contraria loci huius eſt ſententia: quippe quæ potius retentionem, receptionemve, quam deſertionem ſignificet. * Henr. Stephanus editione ſecunda ſic in texB tu mutauit.

* Ibidem, E. In his, πολλοῦ πάνυ χρυσοῦ ἀξίαν, equidem abundare vocem χρυσοῦ arbitror, è quodam ſcholio profectam. Elegantius enim eſt, πολλοῦ πάνυ ἀξίαν. Propterea χρυσοῦ notis vſitatis incluſi.

* 512, B. In his, ἐὰν (cum interiectis) προσστάτην, ἐπὶ τοῦτον ἴῃ, ὡς ἔοικε, φιλοτιμίας ἐστὶ, plana erit oratio, ſi poſt προσστάτην ſequatur, ἐπὶ τοῦτον ἴῃ, ὡς ἔοικε, φιλοτιμία ἐστί.

Ibidem, D. Omnino ſic legendum erit, vt eſt à C me notatum ad marginem. ὅπως ἐσκριθείη τὸ στάδιον, non ὅπως ἐκριθείη εἰς τὸ στάδιον. Nam ſic & Demoſthenes, εἰς τὴν γερουσίαν ἐσκριθῆναι, & Plutarchus Lycurgo, ἐσκριθεὶς εἰς τοὺς τριακοσίους.

515, A. Lego προσῄεσαν διὰ τὸ πεδίον, non προσῄεσαν. Nam verbum idem mox repetitur, ἐπεὶ δὲ προσῄεσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι.

516, A. Reliqui locum hunc ita, vt ſcriptus eſt in editione Stephani, nota punctorum tamen adiecta, quæ verbum quoddam deeſſe ſignificaret. D Quod ſi Florentinam, & quaſdam alias editiones ſequamur, integer locus erit. Sic enim illæ habent: οἱ δὲ ἀθυμοῦντες, ἵνα μὴ διαφανῶσιν, (pro quo Stephanus διαφανοῖντο ſubſtituit) ἐπικαλέσουσι, καὶ τὸ, &c.

* Quum autem hanc lectionem veram eſſe viderem, exprimẽdam editione ſecunda cenſui; præſertim quod monitus à me *Stephanus* idem editione ſua poſteriori fecerit, ſed tacite, ne prius deliquiſſe videretur, minus etiam aliquid alicui Germano recte monenti debere. Sic hominis mos eſt.

E Ibidem, D. Verba, quæ ad marginem adieci, quáquam ab H. Stephano ſint omiſſa: Bilibaldus tamen expreſſit, & tum in Florentinis, tum aliis codicibus reperiuntur.

* Hæc editione priori notata. Sic autem in exemplari H. Stephani locus iſte tunc legebatur, ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων . . . . ἐκ τῆς διώξεως. quæ quidem ita ſcribi debuerant, ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων. ἔτι δ' ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ F τῶν Θηβαίων τισὶν, ἀναχωροῦσιν ἐκ διώξεως, cum ceteris. Inſeruit autem Stephanus hæc editioni ſecundæ, notis meis admonitus; ſed ita locum ſilentio idem præteriit, & in notis ſuis, & in margine contextus ipſius, vt eum ne verbulo quidem tangat. Aſtute vero. Non meminiſti, quam largo clamites aduerſus homines Germanos tuæ profeſſionis ore, qui neſcio quid omiſerint alicubi; quum heic os tibi clauſum ſit, ac mutum, quaſi non eadẽ culpa tenearis? Non habes igitur, quod amplius, non G dicam mihi, qui liberali & nobili animo commodis publicis operas meas, ab aliis negotiis liber, tribuo, veſtris à typographiis longiſſime remotus; ſed typographis Germanis, tuæ profeſſionis inquam hominibus obiectes, qui in eadem hæreas ipſe culpa. Si quid in editione mea priori ſaltim admiſſum non à me, ſed typographis tale reperiſ-

ſes, quos

ſes, quos non egiſſes triumphos? ac nihilo tamen A
minus eam ſuggillare per incuriam non vereris,
quamquam diligentia illorum, qui ei præfuerunt,
præſertim Hieremiæ Mylij, viri optimi & doctiſſimi, ac Ioanni Oporino, dum ſuperſtes eſſet, inprimis cari, poſt Cæſareæ maieſtati ab epiſtolis, induſtriæ tuæ tuorumque nullo modo ceſſerit. Quod autem editione tua ſecunda poſt ἀναχωρύντων in textu ponis illud ἐκ τ̃ δύξεως, ac deinde poſt ἀναχωρῦσι idem repetis; nulla ratione facis. Nam priore loco poſt ἀναχωρούντων id in meis exemplaribus non reperitur, quæ bona ſunt: poſt ἀναχωρῦσι vero locum ſibi debitum occupat. Et quidem B
hinc amiſſa ſunt illa, quæ tu omiſeras; quod poſt ἀναχωρούντων non magno interuallo ἀναχωρῦσι repeteretur, adiectis illis ἐκ τ̃ δύξεως, quæ ad prius ἀναχωρούντων non pertinebant, ſed ad poſterius ἀναχωρῦσι. Oſtendam tibi, negligentiæ Germanorum accuſatori, ſimillimum peccatum tuum in Dione non ita dudum abs te impreſſo. Libro LIX. pag. 738. A 4. leguntur in exemplaribus tuis hæc verba: καὶ πολλοὺς μὲ μεγάλα ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε. Vide C
quid heic omiſeris, notis [ ] incluſum. καὶ πολλοὺς μὲ μεγάλα ἀδικήσαντας [οὐκ ἐκόλασε, πολλοὺς δὲ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντας] ἀπέσφαξε. Cauſſa horum omiſſorum in illius ἀδικήσαντας repetitione latet, prorſus vt heic iã indicatum de ἀναχωρῦσι. Monſtrabo tibi & aliud exemplum ſecordiæ tuæ in eodem Dione. Libro LIIII. pag. 604. leguntur in editionis vltimæ tuæ libris hæc verba: ἐπ' αὐτοῦ τόπου ὁ Α-ιδὴς π καὶ θεός. Quis hinc colligi ſenſus queat ab eo, qui tuam hanc editionem ſequi velit? Nimirum & heic omiſiſti, quæ D
notis vſitatis incluſa ſubiiciam. ἐπ' αὐτοῦ τόπου (in quibuſdam reperi αὐτοῖς) ὁ [Ἀγρίππας ἐπιστρατεύσας, ἀλλ'] ἀδὴ π καὶ θεός, cum ceteris. I nunc, & propter incuriam aduerſus alios acerbus eſto, negligentiæ non minoris ipſe reus.

517, D. Sequutus & Bilibaldi & Philelphi auctoritatem, qui Ageſilaum Xenophontis eſt interpretatus, non πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους lego: ſed τοὺς ἱππεῖς, per quos Ageſilai nimirum equites intelligun- E
tur. Sic autem vtrumque horum ſuis in libris reperiſſe, de interpretatione colligere licet.

518, A. Magna ſcripturæ heic diuerſitas eſt, Nam Bilibaldus ὅρια legit hoc eſt, fines. Philelphus in Ageſilao montes vertit, qui ſunt Græcis ὄρη. Etiam ἔρυμα reperi. Denique apud Ariſtidem περὶ ἀφθόνους λόγου, in extremo legitur ὄρια. Citat enim hunc locum. Equidem ὅρια retinendum exiſtimaui, quemadmodum & heic & in Ageſilao ſcriptum inueni. F

* 519, A. Quod heic vides ad καὶ τῇ ἐσχάτῃ, pro τῇ adſcriptum πῶς in margine, aliquantum quidem melius eſt; ſed recte locum non reſtituit. Quippe ſcripſit Xenophon, καὶ γὰρ ἐσχάτῃ: vt poſt μάχην plena diſtinctio ponatur, & hæc verba periodus noua ſint. Sic in Ageſilao.

520, C. Valde mihi ſuſpectum eſt hoc loco πολλοῖς, quod Bilibaldus pro nomine proprio viri cepit. Equidem vel aliter ſcribendum hoc nomen, ſi proprium ſit, vel περὶ τὰς ἁμαξιτοὺς πολλοὺς legendum arbitrater: ſed abſque vetuſtorum codicum auctoritate G
vix aliquid admitti poſſe videtur. Vicinius eſt πολέες, quo & Homerus & alij poetæ pro πολλοὶ vti ſolent. Verum vſque adeo poëticè loquutum Xenophontem, adfirmare non auſim.

* Hæc editione prima. Nunc mihi ad animum accidit, poſſe in his, καὶ τὰς ἁμαξιτοὺς πολέας, commodius ſcribi καὶ τὰς ἁμαξιτοὺς πλείους, præſertim quum & πλεῖς & πλέας cum vnico λ heic in quibuſdam reperiantur. Solent enim Græci vocabulum πλείους per abbreuiaturam ita ſcribere, vt ſupra πλέας ponant. quod quum in exemplari vetuſto periiſſet, reliquum πλέας fuiſſe mutatum à calligraphis in πολέας, & ab aliis in πολλούς, & à tertiis in πολλαῖς, cuius H. Stephanus meminiit, ſane vero eſt conſentaneũ. Equidem in reddendo loco ſcripturam hanc ſequutus ſum, & rectam arbitror. Exemplum ſimile ſuperius in fine libri παιδείας primi, ad pag. 37, B. lector in notis hiſce reperit.

* Ibidem, D. Hæc verba, τὴν χώραν ἐμπιμπλάναι καὶ .... ἀποθνήσκοντας, expleri poſſe ſic videntur, καὶ ἄνδρας ἀποθνήσκοντας, vel ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας. H. Stephanus πολλοὺς ἀποθνήσκοντας mauult.

* 525, A. pro μὴ ἐπὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν Κορινθίων, ἀλλ' ἤρετο, ἐλθόντι ἐπὶ ὅρας, dico legendum; μὴ ἐπὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν Κορινθίων ἤρετο, ἐλθόντι ἐπὶ ὅρας. Et propterea margini hanc emendationem adieci, quòd rectam arbitrer. Prior lectio locum habere nequit, nec emendatio H. Stephani, pro ἐπὶ τὰ μακρὰ τείχη ſcribentis κατὰ τὰ μακρὰ τείχη. Nam leue quiddam eſt, ἐπὶ mutari in ὑπὸ: quum ἐπὶ & κατὰ nullam ſimilitudinem inter ſe habeant. Et quis ſenſus idoneus ex his μὴ κατὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐλθόντι ἐπὶ ὅρας, elici poſſit?

* Ibidem, B. corrupta ſunt iſtæc verba, ὑπερβαλὼν κατὰ Πυκνὸν ἐς Κένεον, & hoc modo de Xenophontis Ageſilao, p. 661, A. corrigenda: ὑπερβαλὼν κατὰ τὰ στενὰ ἐς Κένεον. Atque horum ego ſententiam expreſſi.

Ibidem, C. Plane in his verbis, ὅτι τῶν μὲν πολιτικῶν οὐ κακὸς ἀπῆγαγε, particula μὲν tollenda eſt, quam extra libros ab H. Stephano editos exemplaria prætereà nulla habent. Et idem à me monitus, editione ſecunda prorſus eam excluſit. Ceterum vt obiter hoc quoque in gratiam ſtudioſorum addam, emendari de hoc Xenophontis loco Plutarchi verba in Ageſilao debent. Sunt autem hæc, quæ intelligo: αὐτὸς μὲ γὰρ κατὰ γῆν τὰ μακρὰ τείχη τῆς δὲ ναυσὶν, ὁ πλεύσας. Ea ſi cum Xenophonteis conferas, (& deſcripta eſſe de hoc loco minime dubito) animaduertes ſcribendum τὰς δὲ ναῦς (ſcilicet εἷλε, quod præceſſit) ὁ πλεύσας. Sic enim paullo ante Xenophon: ὁ μὲ κατὰ γῆν τὰ τείχη τ̃ πολεμίων, ὁ δὲ κατὰ θάλατταν τὰς ναῦς καὶ τὰ νεώρια ᾕρηκε. Nimirum dum ab vna parte muros Ageſilaus inuaderet, interim ab altera Teleutias frater in portum claſſe vectus, Corinthiorum naues cepit. Nec id omittendum, ſcripſiſſe Stephanum Byzantium, vel (vt magis eſt conſentaneum, & Xylander probat) Hermolaum Byzantium, qui Stephani librum in breuem epitomen redegit, Piræum heic à Xenophonte nominatum, eſſe λιμένα Κορινθίας. Idcirco non abs re videri poteſt, ſcribendum paullo poſt, p. 527. A. περὶ τὸν λιμένα, pro περὶ τὴν ἤπειρον.

Hieremias Mylius.

Plutarchi locus emendatus.

* Ibidem. Non ex H. Stephani ſententia, ἀκούσαντες τὰ τῶν φευγόντων, lego; ſed ἀκούσαντες τῶν φευγόντων ſimpliciter. Quod autem ſtatim ſequitur, ὅτι ἐν τῇ πόλει, potius ſcribendum ὅτι οἱ ἐν τῇ πόλει. Articulus enim deeſt. Sic vero legendum, ex Ageſilai Xenophontei verbis hiſce, τοὺς Κορινθίους (nota, quod heic, οἱ ἐν τῇ πόλει) πάντα μὲν τὰ κτήνη ἐν τῷ Πειραίῳ σωζομένους, colligitur: quæ quidem loco iam emendato inſpecta, ſententiam meam confirmarunt.

528, C. D. Neminem non videre arbitror, deeſſe hoc loco verbum οἴχεσθαι poſt μάλιστα, quo inte-

gra ſit ſententia, μηδένα οἰόμενοι ἂν ἐπιχείρησαι σφίσι. Idem & Bilibaldus expreſſit.* Periiſſe vero videtur inter μηδένα & ἂν, propter aliquam litterarum ſimilitudinem cum vltimis in μηδένα & cum ἄν.

* 531, D pro περὶ δεῖπνον παρασκευαζομένῳ, rectius arbitror, περὶ δεῖπνον παρασκευαζόμενον.

533, C. In omnibus libris editis legitur, ὑπέφερον τοὺς μῆνας Id nonnulli ſic interpretantur, vt menſes intelligi dicant, quibus menſibus fas non fuerit copias educere. Hoc vt probent, auctoritate Thucydidei ſcholiaſtæ vtuntur. Ego vero Xenophontem noſtrum voce vſum Homerica iudico, quod ei per eſſe familiare iamdudũ apparuit; ſcripſiſſeque adeo, ὅτι ὑπέφερον τὰς μύνας. Eſt enim apud Homerum hæc vox libro Vlyſſeæ XXI, vbi Telemachum poëta ſic loquentem fecit:

Quid μύναι.

ἀλλ' ἄγε μὴ μύνῃσι παρέλκετε.---

Deſinite his cauſſis prætextis nos remorari.

Ea verba videtur interpretatus Heſychius, quum inquit, μύνῃσι, προφάσεσιν ἐπιλεγομένοις τισί, ἀπὸ τοῦ μύειν τὰ ὄμματα τοὺς προφασιζομένους. Ait μύνας ſignificare prætextus, & tergiuerſationes; factamque vocem à verbo μύειν, quod ij nictent oculis, qui prætextus quærunt. * Sunt qui Gallicæ linguæ cognationem eſſe quamdam cum Græca ſibi perſuadent. Hoc ſi verum eſt, videri queat, vocem *mine* Gallicam ab hac Græca μύνη promanaſſe, quum dicunt *faire mine*, ac frequenter, *faire bonne mine*, pro egregie prætexere vel ſimulare. Sed ad notata priori editione redeamus. Non multo aliter poëtam hoc loco interpretatur & Didymus, cuius verba mutilata corruptaque nunc emendare libet. Nam quum in editis libris legatur, μύνῃσι) προφάσεσι . . . . μύσαντα τὰ ὄμματα σκέπτεσθαι.) τί χρὴ δρᾶν; τοῦτο γὰρ χάειν προφασίζονται, ἵνα ἐπιμείνωσι: ego ſic commode locum reſtitui poſſe arbitror, μύνῃσι) προφάσεσι. παρὰ τὸ μύσαντας τὰ ὄμματα σκέπτεσθαι, τί χρὴ δρᾶν. τοῦτο γὰρ χάειν, & cet. Longe tamen magis Euſtathij placet enarratio, qui vbi eodem Vlyſſeæ libro vocabulum ἐποχὴν interpretatur πρόφασιν, addit: ἐπεὶ δ' οἱ προφασιζόμενοι ἐπέχουσιν, ὃ δεῖ μένουσιν, σκεπτόμενοι τί ἂν εἴποιεν. ὅθεν δὲ τοὺς οὕτως ἐπιμένοντας, ἐκ μύνην, τὴν τοιαύτην ἐποχὴν μετ' ὀλίγα ἐρεῖ, ἐν τῷ

Gallicæ cũ Græca lingua cognatio: Faire mine: Mine, μύνη.

ἐποχήν.

ἀλλ' ἄγε, μὴ μύνῃσι παρέλκετε---

ἤγουν προφάσεσιν. ἵνα ἡ μύνη, οἱονεί τις μονή. ἐκ γὰρ τοῦ μονή, γίνεται αἰολικῶς μύνη, κατά τι συνήθη βαρὺν τόνον καὶ τὸ πάθος τοῦ ο, ὁμοίως τῷ ὄνυμα, καὶ ἀσύνπεροι, ὀασύνπεροι. μονῆς γάρ τινος χρεία τοῖς προφασιζομένοις, ὃ ἐπέχουσιν, ἤτοι ἐπέχουσιν. Nimirum in his verbis vult ἐποχὴν dici ab ἐπέχειν, & ſignificare prætextum quemdam, idq; propterea, quod qui tergiuerſantur, ſeſe contineant, & cogitabundi exſpectent, quid ſit dicendum. *Quæ cauſſa eſt*, inquit, *quamobrem poeta non multo poſt pro voce ἐποχῆς, a ia ſit vſus, videlicet μύνη, quæ moram quaſi quamdam ſignificat, facta Æolico more de μονή, accentu graui mutato, proque o paruo, littera v ſubſtituta, quod itidem fit in ὄνυμα, & in ἀσύνπεροι, pro quibus Æoles dicunt ὄνυμα & ἀσύνπεροι. Nimirum mora quadam iis eſt opus, qui tergiuerſantur, & adſenſum inhibent.* Ita igitur hoc loco Xenophontis quoque verba ſunt intelligenda, vt ὑποφέρειν τὰς μύνας, ſit vel obtendere cauſſas, nimirum belli differendi gratia; vel vti prætextu, vel moræ cauſſas nectere, quemadmodum poëta loquitur. Euſtathius certe Alcæum etiam verbo μύνεσθαι vſum eſſe in ſignificatione tergiuerſandi ſcripſit. Et libro Xenophontis ſequente, p. 550, A. verba eius

μύνη, à μονή.

ὑποφέρειν τὰς μύνας.

μύνεσθαι.

A itidem ſic corrigo, vt pro μηνῶν, ſcribam μυνῶν, quum ait: γνώσονται ὅτι ἡ τῶν μυνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν αὐτοὺς ὠφελήσει. Idem facio in eiuſdem libri pag. 565, E. verbis hiſce: διὰ τὸ μηδὲν ἔτι ὠφελεῖν αὐτοὺς τὴν μυνῶν τὴν ὑποφοράν. quo itidem loco τῶν μηνῶν vulgo legitur, etiam in Stephani libris: qui tamen heic indicata Xenophontis à me loca de voce μυνῶν margini adſcripſit.

533, C. Pro ἐπῄρετο αὐτὸν Ἀπόλλω, ſcribendum arbitror ἐπῄρετο αὖ τὸν Ἀπόλλω, diuiſa dictione, quemad-

B modum ad marginem notaui. Sic & interpretem legiſſe, colligi de verbis eius poteſt. Henr. quidem Stephanus editione ſecunda hinc in textum tranſtulit.

* 535, C. pro ἡ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, ita plenius, ὅτι εἰ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, ſcribendum. Origo mendi ex ſimilitudine horum, εἰ τῇ & ὅτι, inter ſe; qua factum, vt per negligentiam alterum omitteretur. H. Stephanus notat aliquid deeſſe, non exprimens tamen quid illud ſit.

C 536, C. Quo pacto Φεραί, oppidi nomen, cuius heic fit mentio, rectius ſcribatur, nimirum Φαραί, notaui ad marginem. Feci autem ex Euſtathij auctoritate, qui ad librum Vlyſſeæ tertium in extremo tradit, Φεραὶ per litteram ε, oppidum eſſe Theſſaliæ; Φηραὶ autem per η, eſſe in Laconica, non procul à Meſſenia & Elide: quod quidem etiã de Homeri verbis, itemque de vrbium nomenclatore Stephani Byzantij, licet ex hoc obſcuriuſculè, intelligi poteſt. Φεραί Φηραί

D 537, D. Et heic & ſequentibus paginis vbique ſcripſi Τελεύτιος, non Τελευτίας, partim quod ſupra perpetuo ſic adpelletur, partim quod eamdem ſcripturam Plutarchiani codices habeant.

538, B. H. Stephanus hoc loco ſcripturam Florentini exemplaris eſt ſequutus, vbi legitur, καὶ γὰρ οὐδὲ βασιλέα στρατεύεσθαι δυνατὸν ἔσεσθαι ἀθλιωτέροις οὖσιν ἡμῖν. Ego vero prorſus adfirmo, ſi legas ita, deeſſe præpoſitionẽ ἐπὶ, ante βασιλέα, ſic vt ſcribatur, καὶ γὰρ οὐδ' ἐπὶ βασιλέα στρατεύεσθαι, &c. Hoc Stephanus adprobat e-

E ditione ſecunda.

539, C. Notas punctorum adieci, quibus indicarem, verbum aliquod deeſſe, vel ἀπῆσαν, vel aliud ſimile.* Sic editione prima. Nunc aio ſcribendum, καὶ πλείους ἀπελείποντο, *maior pars à tergo manebat.* Omiſſi verbi ἀπελείποντο poſt πλείους origo repetenda videtur à ſimilitudine quarumdam in vtroque litterarum. Ita vero loqui Xenophon frequentiſſimè ſolet. vt in Hipparchico, 967, D. οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δὲ ἀπολείπονται πλέον τοῦ καιροῦ: *alij præcedunt, alij*

F *longius quam par ſit, à tergo manent.* item libro de venatione, 990, τὸν πρῶτον δρόμον αἱ κύνες ἀπολείπονται: *manent canes à tergo*, vel *relinquuntur à tergo primo curſu.* Et alioqui verbum illud, ἀπολείπεσθαι, hoc loco rectè reponi, paret è proxime ſequentibus iſtis, quum ait; hos à tergo manſiſſe, quia ſolitus eſſet Thimbro, nemine militum monito, ſuis opem latum excurrere.

541, A. pro τοῖς ὑπὸ τῇ Θρᾴκῃ ἀκούσαις πόλεις, legen-

G dum potius οἰκούσαις. quamquam non ignorem, eum qui Bilibaldi verſionem in editione Stephani emendauit, ἀκούσαις retuliſſe ad προσέχειν τὸν νοῦν, ſanè quam duriter, & longo ex interuallo. Genus ipſum dictionis huius frequens. Nam paullo ante vſus eſt eodem Xenophon, quum ait, καὶ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἣ ἐξ ἀρχῆς βασιλέως ἐστὶ, καὶ τύραννος, (cum interiectis) καὶ ἅμα χώρᾳ οἰκεῖν δυναῖτο: hoc eſt, *rem publicam ſuam admini*

miniſtrare poſſunt. Nec ab hoc alienum eſt, quod Plato & alij dicere conſueuerunt, ἐν πόλει καλῶς, & ἐν πόλει κακῶς οἰκούσαις.

542, C. Omnino corrupta ſunt hæc verba, παρεσκευάσθη ὥσας τῷ Φαρναβάζῳ, καὶ ἐπιστρατεύσας ταῖς πόλεσιν, ἐπὶ τὴν Ἄβυδον ἀντεπεστράτευε. Nam quo fieri modo poterat, vt Anaxibius viciſſim Abydo arma inferret, quum Abydum ipſe teneret? Vidit hoc prior interpres, itaque locum pro deplorato relinquens, diuerſum quiddam finxit. Nam pro verbis hiſce omnibus, καὶ ἐπιστρατεύσας ταῖς πόλεσιν, ἐπὶ τὴν Ἄβυδον ἀντεπεστράτευε, tantum hæc in conuerſione Latina poſuit: *Ex Abydo procedens.* Sed hoc οὐδὲν πρὸς ἔπος. Nam id Græcè diceretur, ἐκ τῆς Ἀβύδου, non ἐπὶ τὴν Ἄβυδον. Quod ſi ἐκ τῆς Ἀβύδου maximè legas, quomodo verbum ἀντεπεστράτευε ad illa congruet? Vt igitur tecum, lector, communicem, quam ipſe lectionem ſequutus, locum hunc reddiderim; paucis rem omnem accipe. Non magna mutatione facta, ſic legendum puto: παρεσκευάσθη ὥσας τῷ Φαρναβάζῳ, καὶ ἐπιστρατεύσαντας (ſcilicet αὐτῷ) σὺν ταῖς πόλεσιν ἐπὶ τὴν Ἄβυδον, ἀντεπεστράτευεν. Eorum ſententiam habes in conuerſione noſtra, huic loco haud dubie congruentem. Pag. autem 543, A. pro τοῖς Ἀβυδηνοῖς melius recipietur τῆς Ἀβυδηνῆς.

Ibidem. Pro τὸ ἄνω, ſcribo equidem τὴν ἄνω: idq; propterea, quod ſtatim ſequitur, τὴν ἐπὶ Προικόννησον.

Procōneſſus. * Nam Prœconeſus inſula reſpectu Seſti eſt ἄνω, *ſurſum*; nimirum in Propontide ſita, qua Silyuria per Propontidem verſus Helleſponti anguſtias nauigantibus ipſum Helleſponti oſtium eſt ingrediundum; vbi ad ſiniſtram Prœconeſum præterlegebamus, Marmoræ nomen nunc habentem, à marmore puto, quo nullum hodieque præſtantius inuenitur, & quo S. Sophiæ templum à Iuſtiniano Auguſto pulcherrime incruſtatum hodieque Conſtantinopoli conſpicitur, præſertim ea parte ſanctiori, quem vulgo chorum dicere ſolemus. Lectionem τὴν ἄνω probat editione ſecunda Henr. Stephanus.

Marmora.

AD LIBRVM V HISTORIARVM GRAECARVM.

* PAg. 546, D. Locus mutilus, punctis notatus, ita ſuppleri de H. Stephani ſententia poteſt, εἴπερ γὰρ τῷ Ἐτεονίκῳ πείθοιεν ἦγον οἱ ναῦται. Verſu deinde tertio poſt hunc, pro αὖ ἐπὶ ταύτῃ ἐκπέμπουσι ἐπὶ ταύτας τὰς ναῦς, priore illo ἐπὶ reiecto, ſcribendum arbitror, αὖθις ταύτῃ ἐκπέμπουσιν ἐπὶ ταύτας τὰς ναῦς. quamquam ne illud ipſum quidem ταύτῃ magnopere mihi probetur, & inducendum potius videatur; veluti quod irrepſerit ex repetitione tot vocum ſyllabarumque ſimilium, αὖθις, & ταύτας, & ναῦς.

547, D. H. Stephanus Florentinam & Aldinam editionem ſequutus, προσκομιζόμενος retinuit, quum ſcribendum ſit προσκομιζόμενος. Editione vero ſecunda me ſequutus, προσκομιζόμενος in textum retulit.

* 548, A. Omnes editiones habent, καταδύειν οὐκ εἶα στρογγύλων πλείων: pro quo fortaſſe putet aliquis reponi poſſe στρογγύλων πλοίων. Non tamen ignoro, quomodo prior lectio defendi poſſit ex ſequentibus, vt ellipſis quædam particulæ ἵνα admittatur, vel hæc ipſa ſic potius addatur, καταδύειν οὐκ εἶα στρογγύλων πλοίων ἵνα. commodius hoc, quam mutatum οὐκ in οὐδὲν, de H. Stephani ſentētia. Sic & illud ſanan-

A dum quod ſequitur, ἐς δὲ τῶν μειζόνων ἐμβαίνοντας, ſcribendo ἐς δή τινα τῶν μειζόνων, vel ἐς δὲ ἤ τῶν μειζόνων ἐμβαίνοντας. Horum quidem alterutrum periiſſe librariorum incuria mihi videtur. Et aliud exemplum habes ad p. 654, D. in notis hiſce.

549, B Vtrobique reponendum δή, bis exiguo corruptum interuallo: primum in his, ὡς ἤδη ἐδύναντο, vt legatur, ὡς δὴ ἐδύναντο: deinde in iſtis, ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, vt legatur ὁ δὴ Ἀνταλκίδας. Nam ita poſt longam parentheſim cum præcedentibus hæc rectè

B cohærent.

* 550, B. pro κλαζομένας rectius ponetur κλαζομένας, ſubintelligendo νήσους. Sic ad κλαζ μένας non opus eſt addi κατά, quod H. Stephanus fieri voluit. Et paullo poſt, lit. D, pro ἐν ναῷ, forſitan melius ἐν οὐῷ.

* Ibidem, D. Aut poſt ἐπισπεύδοντας deeſt αὐτούς, ceu priori editione dictum, vt hæc ſententia ſit; *Qui eos ad properandum excitarent*: aut potius nihil addendum arbitrer, ſed ita ſcribendum, τῶν μὲν

C ἱππέων καὶ τοὺς πελτάστας ἐπισπεύδοντας, pro κατὰ τοὺς πελτάστας.

551, B. In his verbis, οὕτως ἡ μετὰ τὸν ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέσεως τῶν Ἀθηνῶν τείχων αὕτη περὶ τὴν εἰρήνην ἐγένετο, articulus ἡ poſt οὕτως collocatus ferri non poteſt. Nam quis ita loqueretur? οὕτως ἡ αὕτη περὶ τὴν εἰρήνην ἐγένετο. Quamobrem vel alio transferri hoc modo debet, οὕτως αὕτη ἡ περὶ τὴν εἰρήνην ἐγένετο, quod apte dicitur; vel ſcribendum οὑτωσὶ coniunctim, vltima littera mutata in cognatam: quod idcirco magis Xe-

D nophonteum videri poteſt, quoniam Atticum eſt. Henr. quidem Stephanus hinc ad marginem editionis ſuæ poſterioris tranſtulit.

555, A. Pro ἰσχυρῶς repoſui ad marginem ἰσχυρὰς, ſequutus in hoc non modo rationem ſententiæ verborum, ſed etiam librorum quorundam auctoritatem. Henr. quidem Stephanus aptius eſſe fatetur.

Ibidem, E pro στρατιὰν ποιεῖν, repoſui στρατιάν. Sic enim Græci loquuntur. Iſocrates ad Philippum Macedonem: πῶς οὖν χρὴ θαρρεῖν ποιούμενον τὴν στρατείαν

E ταύτην; Idem & paullo poſt corruptum emendaui, vbi τὴν στρατείαν ἐκλείπειν, non στρατιάν, ſcribendum. Prius in textum admiſit Stephanus, alterum aptius fatetur.

Ibidem. Locum hunc, ita ſcriptum in libris H. Stephani, ἔδοξε πέμπειν τι ἐς τοὺς μυελεῖς ξύνταγμα, cum ceteris, ſatis obſcurum, cum verbis ſequentibus contuli pag. 559, A. quæ & plane cum his conſentiunt, & ſatis ea perſpicuè declarant. Sunt autem hæc: τὴν δ' ἐς τοὺς μυελεῖς ξύνταξιν αὐτοῖ τι ἅπαντες συνεξ-

F έπεμπον, καὶ εἰς τὰς συμμαχίδας πόλεις σκυτάλας διέπεμπον, κελεύοντες ἀκολουθεῖν. Atque hoc loco (nam id etiam addi neceſſe eſt) vt rectè articulus τὴν ad ξύνταξιν adiicitur, quo δεικτικῶς ſignificetur, eam ξύνταξιν intelligi, cuius eſſet ante facta mentio: ita contra, in his verbis, ἔδοξε πέμπειν τὸ ἐς τοὺς μυελεῖς ξύνταγμα ἐς ἑκάστην πόλιν, articulus τὸ ferri non poteſt; quem tamen H. Stephanus retinuit, ab aliis editionibus diſſentiens.

556, D. Vti deinceps vbique Xenophonteis in

G libris Λεοντιάδης reperitur, ita Plutarchiani perpetuo Λεοντίδην habent.

557, A. pro καὶ νῦν μὲν, ſcripſiſſe Xenophontem arbitror, καί τοι νῦν μὲν. Sequitur enim, aliud futurum, ſi ſtatus iſte rerum mutaretur. Henr. Stephanus hinc ad marginem editionis poſterioris tranſtulit.

Ibidem, E. Non probo εἰργμένοι ἦσαν οἱ ἐν τῇ Καδμείᾳ, ſed οἱ voce deleta, εἰργμένοι ἐν τῇ Καδμείᾳ. Nã illud ἦσαν non ad eos pertinet, qui erant in arce, ſed ad illos, quos ſtatim ſubiicit ab Androclidæ Iſmeniæque partibus ſtetiſſe. * Stephanus iſtud hinc editione altera in contextum recepit, priori ſua male ſcriptum οἱ ἐν τῇ Καδμείᾳ, in margine fatetur.

559, C. Strabo, Stephanus Byzantius, Plutarchus nunc ἐλίμεια, nunc ἐλιμία vocant, quæ Ptolemæo dicitur ἔλυμα. Nomen oppidi eſt, infra Apolloniam ſiti.

561, C. Omnino heic ante τὸ χωρίον, vel ἔξω, vel πέρα, vel quid aliud tale deeſt, quod indicare punctorum notis adiectis volui.

* Nunc autem plane ſtatuo, non aliud eſſe, quam πέρα, quod deſit. Quippe facilius hoc omitti potuit ob ſimilitudinem quandam cum ſequentis χωρίον primis litteris.

Ibidem, D. pro παρατεταγμένοις τῇ φάλαγγι, ſcribo παρερρυηκυῖᾳ, ſequutus etiam prioris interpretis lectionem, qui turbatam phalangem vertit.* H. Stephanus hinc παρερρυηκυῖᾳ contextus iure donauit, alterum fuiſſe male ſcriptum in editione ſua priori, fatetur.

* Ibidem, E. In his verbis, ὡς ἐγώ φημι ἀνθρώπους παιδεύεσθαι, μάλιστα μὲν, loco ſuo motum illud ὡς, ita reponi debet; ἐγώ φημι ἀνθρώπους παιδεύεσθαι, ὡς μάλιστα μὲν καὶ οἰκέτας χρὴ ὀργῇ κολάζειν.

562, B. Arbitror non μετ' αὐτὸν δὲ, ὥσπερ Ἀγησιλάως, legendum eſſe, ſed ὥσπερ ἀγησιλάν: facile quouis animaduertente, repetendum è præcedentibus, ὥσπερ μετ' ἀγησιλάν. H. Stephanus hinc in adnotationes ſuas editione poſteriori tranſtulit.

Ibidem. Trophimos Xenophon quos vocet hoc loco, neſcire me fateor equidem, libenter ex aliis cogniturus, qui rem melius intelligunt. * Vox quidem ipſa nutricios & alumnos denotat. Fortaſſis ita fuere dicti, quod licet extranei eſſent, tamen à Lacedæmoniis à pueritia ſumtu publico alerentur. *Τρόφιμοι Lacedæmoniorũ.*

Ibidem, C. Rurſus heic nobis illud occurrit, quod toties antehac deprauatum oſtendimus, χρήματα ἐς τὴν στρατιὰν ἔδοσαν, pro εἰς τὴν στρατείαν. quod equidem mutãdum non putarem, niſi legiſſet etiam interpres στρατείαν. Non enim vertit, *in exercitum*, ſed *in vſum belli*.

563, C. Malo cum aliis legere, ἐνέβαλε πεῖς τὴν χώραν, καὶ ταχὺ, & cet. quam cum H. Stephano ad τι, etiam καὶ adiicere. * Quod vero poſteriori editione miratur idem, me dicere, καὶ illud ab ipſo adiectum; ſane adiectum intelligat, ex libris hoc loco vitioſis, vel Florentinis, vel Aldinis; quorum ſcripturas deprauatas imitari non debuit. Hoc ei reſponſum eſto etiam ad alia, quæ inculcare huiuſmodi ſolet.

* Ibidem, D. Mendum in his latet, καὶ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἱκανὸν δίδοσαι: Quippe deeſt aliquid. Non tamen ἱκανὸν ἀργύριον δίδοσαι probo, quod cuidam placet. Potius ita reſtitui recte iudico, καὶ ὅσοι εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἱκανὸν δίδοσαι. Nam illud ὅσοι quaſi latet in εἰς ſequenti, ac propter hãc ſimilitudinem facile perire potuit. Audacter autem vel infercire voces, vt heic ἀργύριον, vel delere, vt idem facit 561, A. ἢ καὶ δένδρα expungendum cenſens, nimis eſt temerarium.

* 564, A. Mutila ſunt hæc verba, ὅτι τῆς Ὀλυνθίας εἴη τι τῶν . . . . . ἰδεῖν. Ego ſic ſcripſiſſe Xenophontem aio, ὅτι τῆς Ὀλυνθίας εἴη τὴν ἀδήωτον, ἰδεῖν. Periit enim ἀδήωτον, omiſſum per negligentiam, propter ſimilitudinem cum ſequenti ἰδεῖν. Sic nimirum & paullo ante loquutus eſt, 561, A. ὡς εἴη δένδρον ὑπόλοιπον, εἴη εἰργασμένον, φθείροι. Quod illic ὑπόλοιπον, heic eodem ſenſu ἀδήωτον dixit: quod illic φθείρειν, heic δῃοῦν. Etiam ἀδήωτον alioqui familiare Xenophonti eſt, vt ſupra, lib. III ἑλληνικῶν, 480, D. τὴν χώραν ἀδήωτον διαφυλάττειν. *ἀδήωτον amiſſum ante ἰδεῖν.*

564, A. pro πρώτην δὲ καὶ προσβολὴν εἷλε, ſcribi poſſe arbitror elegantius, καὶ πρώτην δὲ προσβαλὼν εἷλε κατὰ κράτος. Sæpius autem animaduerti hactenus huiuſmodi vocum traiectiones in antiquis ſcriptoribus, à librariorum oſcitantia profectas.

* 565, A. Pro ἀπιέναι δὲ πρεσβείαν εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι, dico ſcribendum, ἀπιέναι δὲ τῇ πρεσβείᾳ εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι, idque propterea, quod paullo poſt ait ἐπαινέσαι δὲ τῇ πρεσβείᾳ.

* Ibidem, D. In his verbis, καὶ ὁμόσαντες ταῦτα ἐμμενεῖν, non nego recte dici poſſe, ὁμόσαντες ταῦτα: ſed admittendum nego ταῦτα ἐμμένειν. Itaque mutãdum hoc vel in τούτοις ἐμμενεῖν, vt ſemper alibi Xenophon, & alij loquuntur; vel in ταύταις ἐμμενεῖν, ad συνθήκας reſpiciendo, quod præceſſit, & H. Stephano probatur.

* Ibidem. pro his, ἔπεμψαν δὲ ἱππέας οἱ καταλελυκότες ἐπὶ τοὺς πρὸς τοῖς ὁρίοις ἀθηναίων, τοὺς δύο τῶν στρατηγῶν: legendum exiſtimo, ἔπεμψαν δὲ ἱππέας οἱ καταλελυκότες ἐπὶ τοὺς πρὸς τοῖς ὁρίοις ἀθηναίων, καὶ τοὺς δύο τῶν στρατηγῶν: vt ἐ deſit ante τοὺς δύο. Nam inter ceteros prætores ſiue duces Athenienſium, fuiſſe duos, qui Thebanos exſules in recuperanda patria iuuerint; narrat paullo poſt Xenophon, addens etiam propterea multatos fuiſſe. Quæ vero deinde ſequuntur, οἱ δὲ εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ ἀπεστάλκεσαν. ἐμβῆναι ἐν τῇ ἀκροπόλει, cum ceteris; omnino mutila ſunt, vti quiuis animaduertere poteſt. * H Stephanus & alij, quid deſit, haud indicãt. Equidem arbitror, vnico dumtaxat ᾤχοντο ſuppleri locum hoc modo poſſe, οἱ δὲ εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ ἀπεστάλκεσαν, ᾤχοντο: quod quidem familiare Xenophonti verbum eſt, & huc adpoſite quadrat. & aliquam cum ἐμβῆναι, quod ſequitur, litterarum ſimilitudinem habet.

568, D. pro εἶα οὖν αὐτοὺς βουλεύεσθαι ὅ,τι βούλοιντο περὶ τούτων, aio ſcribendum, βουλεύεσθαι ὅπως ὅ,τι βούλοιντο περὶ τούτων. Et ὅπως τι quidem, ex aliis depromptum libris; βούλοιντο autem ex coniectura mea; cum qua conuenire & H. Stephani coniecturam, eius ad me adlata editione poſteriore cognoui.

569, A. Habent libri omnes editi, τὴν διὰ Κεράσιος, quum legendum ſit Κρεύσιος. Erat enim Creuſis oppidum Bœotiæ, verſus Megarenſium ditionem ſitum, auctore Stephano Byzantio, cuius etiam ſupra Xenophon noſter in ἑλληνικοῖς hiſce meminit, & pagina ſequente proxima. H. Stephanus hinc editione poſteriore margini adſcripſit.

571. D. Sequutus ſum lectionem vſitatam. Interpres autem non ὕστερον, ſed τῇ ὑστεραίᾳ legiſſe videtur. vertit enim, *poſtridie*.

572, A. pro ταῦτα πείσομαι ἀγησιλάῳ, ſcribo ταῦτα, ſicut & interpretem legiſſe, verba ipſius declarant. H. Stephanus editione ſecunda in textum recepit.

Ibidem, D. H. Stephanus editionem Florentinam ſequutus legit ὅτι οὐδὲν αὖ, ὃ τῇ πόλει δοκοίη, αἰτιῷτο. quum aliis in libris legatur αἰτιῷτο, & rectius ſit αἰτιῷτο,* quod editione poſteriori adprobat,

Nequit enim adeo temere tolli particula ὅτι, quo αἰτιατικὴ ſeruetur, vt idem faciundum putat.

573, A. pro ἕως σκοτεινὴ ἦν, notaui ad marginem, legendum eſſe σκοτεινή. Probat hoc Stephanus, & hinc editione ſecunda, in cõtextum accepit. Quod autem ſequitur ſtatim, σκοτεινὰς ὄντας ἔξω, non mutandum duxi, licet Bilibaldus illic etiam σκοτεινὰς reddiderit.

* Ibidem, D. Quod heic legitur, ἱππικοῦ ὑποπεπωκόσι πως ἐν μεσημβρίᾳ, Camerarius de Xenophontis alio loco emendandum arbitratur, qui ſequenti ἑλληνικῶν libro legitur, ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων, & τὸν οἶνον παροξῦναί τι αὐτοὺς ἔλεγον, *quum in meridie biberent largius, vinum quoque nonnihil eos iritaſſe vel extimulaſſe fertur.* Nimirum vult heic quoque pro ὑποπεπωκόσι πως, legendum ὑποπεπωκόσι πως. Ac licet ſane locum alium adferre magis idoneũ hoc, vbi ſcilicet ipſe Xenophon in narratione de conuiuio apud Seuthen, vltimo ἀναβάσεως, pag. 405, E. de ſeipſo commemorat, ἤδη γὰρ ὑποπεπωκὼς ἐτύγχανε, *iam paullo plus potus erat.* Nam ibi quoque verbum ὑποπεπωκὼς exploſum è textu, & ad marginem reiectum vides. Idem heic faciundum putat Camerarius, vt pro ὑποπεπωκόσι ſcribatur ὑποπεπωκόσι, *nonnihil potis.* Sed pace tanti viri non putem heic à lectione recepta diſcedendum. Dicit enim Xenophon, Thebanos equites factos eſſe paullo languidiores, & ad cedendum inclinatos; quemadmodum ſolent, qui poſtquam laborarunt diu, tandem appetente meridie fatigati languent, & de contentione remittentes cedere incipiunt. Hoc enim ſignificatum eſt illius ὑποπεπωκότος. At vero qui largius in meridie biberunt, hoc eſt, ὑποπεπωκότες ἐν μεσημβρίᾳ, non languidiores fiunt, vt cedere velint; ſed hoc ipſo magis incitantur, vt in verbis libri ſequentis expreſſe dicitur, & ex vltimi ἀναβάσεως loco de Xenophonte intelligitur; qui pluſculum potus, etiam cum Seuthe loquutus eſt audacius & confidentius.

ὑποπεπωκότος.

574, B. Locus hic tantum non pro deplorato relictus eſt ab H. Stephano, & ceteris. Nam quid tandem ſignificet πρὸς τὴν πενήσαιδαι, voce alia nulla his addita? Ego, mutatione per exigua facta; reſtitui eum commodè poſſe putaui, ſi ex πρὸς τὴν fieret ἔστιν τὴν πενήσαιδαι. quod iam dicendi genus Thucydidi, Herodoto, Plutarcho, ipſi Xenophonti eſt vſitatum. Sic enim libro VII ἑλληνικῶν 628, E. dixit ἔστιν πενίας. Neque nouum putari debet, π & τ litteras inter ſe commutatas eſſe: itemque pro vna π litteras duas στ irrepſiſſe. Nam in tali litterarum ſimilitudine plurimum librarios ſcriptores impegiſſe, res ipſa docet, & norunt ij qui libros manu exaratos frequentius tractarunt. * Henricus Stephanus heic editione ſecunda: Quidam, inquit, rectè pro πρὸς τὴν ſcribunt ἔστιν: credo, quod ei religio ſit, aliquem nominare, qui plurimum in eodem ſcriptore purgando præſtiterit, quem ſoli ſibi deberi velit. At ego hoc hominis ingenium imitari non fas arbitror, ideoque ab ipſo reſtituta nominatim auctori ſuo tribuo.

πρὸς τὴν πενήσαιδαι, ἔστιν τὴν πενήσαιδαι.

575, A. Rurſus alios codices potius, quam Florentinos ac Stephani priores ſequor, & ἔστι γνώσεων, non ἔστι ſcribo; quod idem Stephanus editione ſecunda textui inſeruit.

Ibidem, C. Verbum ἐπισημαίνω interpres ita vertit, vt haud dubiè quiddam aliud inueniſſe videatur. Nam ἐπισημαίνω pro *ſignum dare*, nuſquam legere memini. Quæ cauſſa fuit, cur nonnulli ſcriberent ἐπισημαίνοντες, quod originem ab ἐπισημαίνω ducere debebat, verbo ſcilicet minime Græco. Brodæus in ἐπισημαίνοντες commutauit, quod eſſet ab ἐπισημάζω, verbo ne illo quidem Græco. Nam ab ἐπισημαίνω quidem certè deduci hoc non poteſt. Ego vt breuiter indicem, quid ſentiam; dico ſcripſiſſe Xenophontem, πρὸς ἐκείνους μὲν οὐκ ᾖγον, ὑποσημαίνοντες δέ, πρὸς τὴν πόλιν ᾖσαν, *aduerſus ipſos quidem non ducebat*, ſed auerſa deflectendo acie, ad vrbem pergebat. * Atque hoc verbo ὑποσημαίνω etiam Thucydides vſus eſt, ad naues tranſlato, & ſignificante deflexionem in obliquum, & auerſionem in altum, velut ex ex loco ſimo, id eſt, depreſſo, quemadmodum ex Pauſania notauit Euſtathius. Heſychius μεταβάλλειν interpretatur; ideoque reddidi: *Auerſa deflectendo acie, ad vrbem pergebat.* Ita nimirum intelligendum eſſe hunc locum, Xenophon ipſe mox declarat. Nam quod heic ait, ὑποσημαίνοντες, id paullo poſt dixit, ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων, *abducens ab hoſtibus.* vnde perſpicitur, non ἐπὶ locum heic habere poſſe, ſed ὑπό, quo ὑποσημαίνοντες reſpondeat alteri ἀπαγαγών. Hen. Stephanus ſilentio tranſit. Iudicium penes eruditiores eſto.

ὑποσημαίνω.

ἐπισημαίνω.

576, A. Notam adpoſui, qua ſignificarem, aliquid deeſſe. Nam ſequi neceſſario debebat aliquid, ob particulæ τι non ignotum vſum. niſi quis forte dicat eam hoc loco ſuperuacaneam, * aut in τι mutandam, vt ſcribatur ἔστιν ὅτι τι. H. quidem Stephani γε pro τι, non placet.

578, A. Vel ſequi nos hoc loco neceſſe eſt aliarum editionum, præter Florentinam & H. Stephani, lectionem ad marginem à me notatam: vel deinde pro οὐ δυνατὸν ἔστι, legendum οὐ δυνατὸν ἐστιν. * H. Stephanus editione ſecunda margini adſcripſit, fortaſſis ὅτι εἰ legendum. quaſi hoc proficiſcatur ex ipſius coniectura, non expreſſa librorum editorum ſcriptura.

Ibidem, C. Haud ſcio, an non rectius ſit, ἐν Ἀλυζίᾳ, quam ἐν Ἀλιυζείᾳ. Stephani quidem Byzantij nomenclatoris vrbium epitome Ἀλύζειαν Acarnaniæ oppidum fecit.

AD LIBRVM VI HISTORIARVM GRÆCARVM.

* PAg. 581. A. Si pro ὡς γε μὴν, ſcribatur ὅπως γε μὴν, quam minima mutatione facta huic loco conſuluerimus.

* 582, C. Transferendo illud ὡς ad ſequentia, poſt δύναμιν, ante μή, nec deerit aliquid, nec alia mutatione opus erit. Si tamen pro δοκεῖν aliquis δοκοῦσαν ſcribere malit, loco moueri ὡς non erit neceſſe, atq; omnia rectè habebunt. Mihi quidem poſterius hoc probatur.

587, D. Mallem ἐπὶ σημήνειν, quam σημήνειεν, vt ad Iphicratem referatur. Hen. Stephanus hinc ad marginem editionis ſecundæ tranſtulit.

589, C. Notat epitome Stephani Byzantij ad vocem Θυρία, eſſe Θυρεῖον Acarnaniæ oppidum, quod cũ ι ſcribatur, & ab eo fieri Θυρεῖς: quæ ſane cauſſa me permouit, vt heic etiam Θυρεῖον pro Θυρείῳ ad marginem collocarem. * H. autem Stephanus hinc ſumtum rettulit in ipſum contextum editione ſecunda, prioris Θυρεῖον ad marginem reiecto.

592, D. Poſt προσδέχεσθαι notat H. Stephanus deeſſe verbum βούλοιτο, aut βούλεται. quod ſane ita eſſe

ſtatuo, & in reddendo ſequutus ſum.

Ibidem E. Primum heic abundare mihi videtur *εἰ* particula in his verbis, *εὔδηλον ὅτι εἰ τῶν συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρεστὰ πράττοιεν ἡμῖν, ἢ ὑμῖν ἀρεστά.* Deinde ſuſpecta mihi eſt *ἢ* particula, non ſatis apte ante *ὑμῖν* collocata. Quod ſi libri correctiores adſentirentur, arbitrarer ita ſcribi poſſe: *εὔδηλον, ὅτι τῶν συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρεστὰ πράττοιεν ἡμῖν, οὐδὲ ὑμῖν ἀρεστά.*

* 593. A. pro *ἀλλὰ μὴν τοῖς πόλεσιν ἀεί ποτε γίγνονται καὶ ὅτι καταλύονται*, ſcribendum *ἀλλὰ μὴν ὅτι πόλεμοι*, facile perſpicit, qui ſequentia conſiderat, *καὶ ὅτι καταλύονται*, item rurſus, *καὶ ὅτι ἡμεῖς*, cum ceteris.

594, B. Si ſola negatio, quæ deeſt, hoc modo poſt *ἀπήγαγον* adiiciatur his verbis, *τοὺς φρουροὺς ἀπήγαγον, οὐ Κλεομβρότου δέ*, locus integer erit; nec indigebimus excuſatione vulgari, quaſi ſit hic *ἀνακόλουθόν τι*, quo ſæpe ſine cauſſa recurritur. verſu poſt hunc tertio *Προδοὺν λέξανδρος*, integrius erit *Προδοὺν δὲ λέξανδρος.* Origo ſcripturæ mutilatæ, de ſimilitudine litteræ Δ cum Λ, quarum altera eſt in *δὲ*, altera *λέξανδρος* inchoat.

οἱ περὶ δημοσίαν, qui.

* 596, E. Qui ſint *οἱ περὶ δημοσίαν*, facilius verbis indicari poſſe videtur aliquibus; quā reapſe oſtendi, quæ vox ſubintelligatur. Nam Xenophon in libro de Lacedæmoniorum republica, mentionem horum faciens: Sunt, inquit, illi *περὶ δημοσίαν*, quicumque cum paribus, eodem contubernio vtuntur; vt haruſpices, & medici, & tibicines, & copiarū apud impedimenta præfecti, & qui ſuapte ſponte militant. Hæc tamen verba quum diligenter conſidero, præſertim quod ait, *ὅσοι σύσκηνοι τῶν ὁμοίων*, in eam venio ſententiam, vt exiſtimem in his, *οἱ περὶ δημοσίαν*, ſubaudiri *σκηνήν*: idque adeo manifeſtiſſime poſtea patet è dicti libri verbis, quæ leguntur in extremo, quum *δημοσίαν σκηνὴν* expreſſe nominat, vti mox videbimus. Idem quoque Turnebum ſtatuiſſe, virum in litteris cum paucis omnino conferendum, monuit me Guilelmus Canterus meus. Vnum addo, videri mihi *δημοσίαν σκηνὴν* eſſe aliam ab ea in qua rex cum polemarchis verſabatur, adeoque proximam à regia, deſtinatam iis, quicumque belli præſertim tempore publico quodam munere fungerentur. Poteſt hoc ex illo, quem dixi, Xenophontis libro intelligi; quum refert, non domi, ſed foris prandentes vel cœnantes reges, ad *σκηνὴν δημοσίαν* fuiſſe remiſſos. Sic enim in extremo dicti libri, p. 690, C. ſcriptum reperimus: *ὅπως δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἔξω* (ſcilicet *τῆς σκηνῆς βασιλικῆς*) *σκηνοῖεν, σκηνὴν αὐτοῖς δημοσίαν ἀπέδειξε.* Vides poſt *βασιλικὴν*, ſequi *δημοσίαν σκηνήν*, qua regibus vti liceret, extra ſocietatem ſuam foris prandentibus.

σύσκηνοι τῶν ὁμοίων.

δημοσία σκηνή.

σκηνὴ βασιλική.

ἡ ἔσω σκηνή. ἡ ἔξω σκηνὴ τοῦ βασιλέως.

596, pro *οἱ μὲν ἵπποι*, lego cum Pircamero *ἱππεῖς.* Nam vertit is non equos, ſed equites. H. Stephanus hinc in marginem editionis ſecundæ tranſtulit.

* 601, D. In his verbis, *ὡς ἐπιτήδες αὐτοῦ οὐκ ἐγγενοῦ ἐκ τούτης, ὅτι πέμπων ἐμήνυε*, cum ceteris, abundare rurſus alterutrum ex his, vel *ὡς*, vel *ὅτι*, exiſtimari poſſet; niſi *πλεονασμὸν* quemdam Atticum prius in huiuſmodi genere loquendi notaſſem p. 581, D. & 500, B. Heic quidem prius illud *ὡς* irrepſiſſe videri queat de præcedentis vocis *τινὲς* vltimis litteris *ες*, quibuſcum *ὡς* ſimilitudo quædam. Tale quiddam & paullo poſt ſequitur, p. 604, C. *γνόντες οἱ Μαντινεῖς, ὡς εἰ μὴ ἀποκρούσονται αὐτοὺς ὅτι πολλοὶ σφῶν κατακοπήσονται.* Nimirum & heic illud *ὡς*, ex vltimis *ες* vocabuli *Μαντινεῖς* litteris manaſſe videri

A poſſet; niſi *πλεονασμὸς* hic tot locis occurreret.

606, E. Non poteſt hoc loco recte legi *συνειδόμενοι*, quum verbum illud ne Græcum quidem ſit. quamobrem arbitror equidem vel *συνηδόμενοι*, quod interpretando expreſſi, vel aliud ſimile ſubſtituendum. Pircamerum certe aliter legiſſe vel ex eo patet, quod *enumerandi* verbo id, quod ſuis in codicibus repererat, expreſſerit.

608, C. pro *εἰς γαιολόχου*, non dubito reſtituendum *εἰς γαιαόχου.* Quippe Neptuni, cognomento

B *γαιαόχου*, meminit Pauſanias, ſic Laconum Dorumque lingua dicti, qui communi eſt *γαιήοχος*, terram continens, vel qui terræ inuehitur. Et notum eſt idem Neptuni epitheton ex Homero, poëtiſq; ceteris. Hen. Stephanus hinc editione ſecunda margini adſcripſit. *γαιήοχος. γαιάοχος.*

Ibidem, E. In his verbis, *καὶ τὸ μὲν μὴ πρὸς τὴν πόλιν προσβαλεῖν ἂν ἔτι αὐτούς, ἤδη τι ἐδόκει θαρραλεώτερον εἶναι*, arbitror expungendam eſſe *μὴ* particulam, poſt *μὲν* collocatam; vt ea ſententia ſit, quam expreſſi.

C Videtur quidem *μὴ*, propter ſimilitudinem cum *μὲν*, irrepſiſſe.

610, E. Male ſcriptum in omnibus libris, etiam H. Stephani, hactenus editis legitur *ἐάν ποτε δυνατοὶ γένωνται*, quum legendum ſit, *ἐάν ποτ' ἀδυνατῶσι.* Nam propterea nobis aliquid comparamus, vt amiſſis aliquando viribus, nonnihil præſidij nobis reſtet. * Hanc emendationem H. Stephanus hinc tacite ſurreptam editione ſua ſecunda in contextū tranſtulit. Deprauata tamen in priori reperitur.

D * 611, A. In hiſce verbis, *ἐλπίζειν δὲ χρή, ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλλον, ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσεσθαι*, mihi non eſt dubium, ruſus illud *ὡς* ſuperfluum eſſe.

AD LIBRVM VII HISTORIARVM GRÆCARVM.

PAg. 616, C. Haud ſcio, quid hoc loco ſibi velit verbum *ἐδεῖτο*, ne qua ratione cum ceteris cohæreat. Fortaſſis *ἔκειτο* legendum pro *ἐδεῖτο*, qua ſcri-

E ptura nihil commodius, *ἐκ τῶν στιβάδων ἀνίσταντο, ὅπου ἔκειτο ἕκαστος, de ſtramentis ſurgebant, vbi quiſque cubabat.* * Hen. autem Stephanus, ne lectionem hanc admittat, vide quam multa retinendi *ἐδεῖτο* cauſſa ſubintelligere nos velit: vt ſcilicet *ἐκ τῶν στιβάδων ἀνίσταντο, ὅπου ἐδεῖτο ἕκαστος*, tantumdem ſit, ac ſi ſcripſiſſet Xenophon, *ἐκ τῶν στιβάδων ἀνίσταντο, καὶ ἀναστάντες ἐπορεύοντο, ὅπου ἐδεῖτο ἕκαστος.* Bellus ſane ſubaudiendi modus: Si ſurgentes abibant, quo abeundum ſingulis erat, ab irruentibus Thebanis opprimi non

F poterant, quod eis arma corripere licuiſſet. Id autem faciundi copiam non habebant de ſtramentis primum ſurgentes, vbi quiſque cubabat, vt è noſtra lectione colligitur. Ego vero quum talia ſcribit Stephanus, ſane dubitare ſoleo, quonam loco cerebrum geſtet is vir, qui Germanis cerebrum in plantis collocat.

* 619, C. Locus hic, *ταχίστην Θηβαίοις . . . . Λακεδαιμονίων δέ*, cum ceteris, ſic & emendandus, &

G ſupplendus mihi videtur, *ὡς χρεὼν εἴη αὐτοὺς εἰς Θετταλίαν τὴν ταχίστην Θηβαίοις πέμπειν. Λακεδαιμονίων [δὲ λεγόντων] ὡς ἐς τὴν Λακωνικήν.* Ita enim integer erit.

* 620, A. In iſtis, *ὅπερ δεῖ χωρείων ἐπιπέδων*, ſcribetur rectius, *οὗ γὰρ δεῖ χωρείων ἐπιπέδων.* Nam illi *οὗ γὰρ* reſpondet hoc, quod ſequitur, *ἐνταῦθα ἐνέβαλε.*

Ibidem, C. pro *τῆς τε νίκης τὸ μέγεθος*, legendum erit *τῆσδε.* nam alioqui deeſſet aliquid. Hoc autem

mo-

modo non erit neceſſe vel aliud τι, vel καὶ ſequentibus adiicere, quod Stephanus faciundum putat.

623, A. Malo ſequi aliorum librorum auctoritatem, qui κατηγορείαν τῶν αὐτοῦ, habent, quam Florentinæ & H. Stephani editionis. Nam αὐτοῦ refertur ad Epaminondam. Stephanus quidem editione ſecunda ſic in contextu ſcripſit.

625, C. pro ἐν δὲ τούτῳ, repono ἐν δὴ τούτῳ. H. Stephanus hinc ad marginem editione ſecunda tranſtulit.

Ibidem, B. pro οἱ ἐπὶ μὲν τὸ τεῖχος, puto legendum οἱ μὲν τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους, ſicut paullo poſt etiam loquitur, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν. H. Stephanus hinc ſumtum editione ſecunda margini adſcripſit.

* Ibid. C. οἱ ἔξω ἀλόμενοι, non eſt, *qui extra Vrbem intercepti fuerant*, minus etiam mutandum in οἱ ἔξω ἀλλώμενοι, quod ab H Stephano profectum: ſed ſcribendum οἱ ἔξω ἀλλόμενοι, *qui de muris & turribus extra Vrbem & arcem ſaltabant.* Sic antea nimirum verſibus aliquot dixerat ἐξήλλοντο, *deſiliebant.*

* 627. C. Deeſt in his negatio, ὥστε γὰρ τὴν σωτήριον (cum interiectis) ἀφικέσθαι: adeoque ſcribendum, ὥστε γὰρ οὐ τὴν σωτήριον ἀφικέσθαι.

* 633, E. Scio qua poſſit ratione defendi, quod legitur heic, ὡς ἐσομένων: ſed in ea tamen opinione ſum, vt exiſtimem, rectius ſcribi ὡς ἐσομένης, videlicet εἰρήνης, quod linea proxima præceſſit. Et proficiſcuntur ex abbreuiaturis Græcorum huiuſmodi mendæ.

* 634, E. Non ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει ἔχοντες, ſed cum aliis rectius, ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει ὄντας, omnino legendum.

* 535, A. Loco verbi προσκαλυμμένων repono προσκαλουμένων. Quippe δίκας προσκαλεῖσθαι rectè dicitur, in ſignificatione prouocandi.

* 636, C. In his, καὶ τῷ ἑαυτῶν πολὺ δήμῳ, legendum haud dubiè αὐτῶν, ſcilicet Ἀρκάδων. Abſurdum enim dicere Pellenenſes ſuomet cum populo bellum geſſiſſe.

* Ibidem, E. Corruptum eſſe in his, νομίζοντες οὕτως ἂν μάλιστα ἀποβαλεῖν τοὺς Ἀρκάδας, verbum illud ἀποβαλεῖν, fatentur etiam erudiciſſimi; quorum vnus pro ἀποβαλεῖν, potius καταβαλεῖν reponendum putat, me nequaquam adſentiente. Nam germanum heic Xenophõtis verbum ἀποκαλεῖν reſtituendum dico vitioſè mutatum in ἀποβαλεῖν, propter ſimilitudinem litteræ κ cum littera β, inſtar u Latini ſcripta, more veterum. vtitur autem Xenophon verbo ἀποκαλεῖν primo παιδείας libro, p. 20. C. quum ait, Καμβύσης ὁ πατὴρ (cum interiectis) τὸν Κῦρον ἀπεκάλει, *Cambyſes pater Cyrum reuocabat.* Idem verbum & ſupra repurgauimus libro IIII παιδείας, ad pag. 105, B. vbi pro ἀπεκάλει ſcriptum legebatur ἐπεκάλει. Exaratis his, Stephanum quoque deprehendi conieciſſe ſcribendum ἀποκαλεῖν.

* 637, B. Bis heic in vna voce peccatum: Quippe non legendum, ἐλθεῖν αὖ τοῦτο, nec linea ſequente, τοὺς ἀπὸ τοῦτο πολιορκοῦντας: ſed vtroque τοῦτον. Non enim ad σταύρωμα referendum, ſed ad λόφον, quæ vox præceſſit ante σταύρωμα poſita. Quum hæc iam ita notaſſem, & alterius editionis Henrici Stephani liber Praga tandem mihi miſſus eſſet; inueni hoc quoque ab eo relatum in adnotationes editionis Xenophonteæ ſecundæ.

* 641, B. Corrupta ſunt iſtæc, καί τινες ἐπαιτιῶντο, καὶ ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες, omninoque ſic emendanda, καὶ εἴ τινας ἐπαιτιῷντο, ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες, cum reliquis, quorum ſenſum rectum interpretando expreſſimus. Henrici Stephani lectio diuerſa, οἱ δέ τινες, tametſi bona non ſit, facile tamen ad eumdem cum hac ſenſum redigi poteſt, ſi ſcribatur, εἰ δέ τινας ἐπῃτιῶντο, ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες. Nam καὶ quoque tollendum ante verbum ἔλεγον.

* 642, E. Leue quiddam eſſe videtur, ſed rectè conſideranti leue non eſt, quod in his, οὐδὲν μοι δοκεῖ ἀνὴρ ἐλλείπειν, articulus à librariis omiſſus eſt. Scripſit enim Xenophon, οὐδέν μοι δοκεῖ ὁ ἀνὴρ ἐλλείπειν. In his enim eſt δεικτικόν τι, quod reſpicit ad Epaminondam, de quo ſermo eſt. Nec indicaſſem hoc, niſi ſtatim pagina tertia 644, C. ſimile quid occurriſſet in his, καταστρατοπεδευσάμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. Nam & iſta ſic integranda, ἐντὸς τοῦ τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. Item paullo poſt initium libri de Ageſilao, 652, B. βουλευομένων περὶ τούτων Λακεδαιμονίων. ſcribendum enim, τῶν Λακεδαιμονίων, ſicut etiam ſequitur καὶ τῶν συμμάχων, non καὶ συμμάχων. Periit autem τῶν hoc loco, propter vltimam ſyllabam præcedentis τούτων omiſſum. Sic in III ἑλληνικῶν, pag. 498, B. legitur, ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρνει: quod cum articulo rectius in Ageſilao Xenophontis ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσαφέρνει ſcriptum reperitur. Sic & eodem ἑλληνικῶν libro, 500, D. αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαος, pro quo Xenophontis Ageſilaus habet, αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος. rectè. verſa vero vice legitur in ἑλληνικοῖς, 501, A. πάντα τὰ δεινά, quod in Ageſilao p. 656, C. πάντα δεινὰ πεπλεῦ. Sed hæc vno loco notaſſe ſatis eſt.

Articuli defectus. al. ἐλλείπειν.

643, D. Arbitror rectius legi μηδὲν πλέον μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων πολλοὶ ὄντες, quam μηδὲν πλείονες, quod erat in editione prima Stephani. Secunda vero, lectionem meam margini adſcripſit.

646, A. In omnibus editis hactenus libris ἐπικαίρως legitur, quomodo Bilibaldus etiam vertit, nimirum *opportune*. Sed ſcribendum ἐπὶ κέρως, colligitur ex ſequētibus illis εἰς μέτωπον, cum ſequentib.

Ibidem, E. Verbum συνεστηκότες prorſus huic loco non quadrat. * Ego, primum vt aliqua eſſet ſententia, ſic verti, quaſi συνεστηκότες ſcripſiſſet Xenophon. Deinde locum diligentius intuens, hoc ideo verum eſſe deprehendi; quia ſtatim de iiſdem peditibus ἀσπίσι & cetratis ſubiicitur, ὡς κρατοῦντες. Hinc enim dubitari de præcedenti συνεστηκότες nequit.

IO. LEVNCLAVII NOTATORVM AD XENOPHONTEM LIBER II, REPVRGANDO A MENDIS TOMO POSTERIORI.

Tomus ſecundus cur difficilior.

HAbent iam lectores tomum priorem, inſigni cum acceſſione locorum emendatorum, & diligentiæ noſtræ. Pergendum ad alterum, & in eo tanto magis elaborandum, quanto minus ab aliis heic præſtitum. Prior quidem hic duplo fere maior eſt, ſed obſeruationes in poſteriores hoſce libros Xenophonteos, ab H. Stephano editæ, vix quintam eorum æquant partem, quæ in priorem congeſſit. Incertum etiam, qua de cauſſa pleraque, Schediaſmatum ſuorum operi magno, & toties ab ſe laudato reſeruata, nobis hactenus inuideat; & quando tandem illud in lucem proditurum ſit. Pluribus quidem ab annis fruſtra exſpectatur. Nec deſunt, qui eum hac arte putant alios deterrere velle, ne quid in Thucydide, Herodoto, Xenophonte, Dione, Caſſio, quorum libris adfixum huius herbæ parietariæ Schediaſmatum nomen adhæret, vtilis operæ collocet: quando primi nominis, opinione ſua, criticus neſcio quid Schediaſmatum in eos ab annis iam viginti plus minuſve promiſerit. Itaque plus heic & ipſis libris Græcis expoliendis, & cum dexteritate Latino ſermoni tradendis, adhibendum mihi ſtudij fuit, ac laboris exhauriendum. Tantum ſane videt effectum induſtria mea lector, vt hoc à me notata libro in tomum Xenophontis poſteriorem, qui parte dimidia priori minor eſt, propemodū magnitudine ſua præcedentibus paria ſint. Omiſſo vero longiori procemio, re totius ipſa viris eruditis æſtimandum huius operæ fructum offeramus.

AD AGESILAVM XENOPHONTIS.

PAg. 651, A. Pro ἀλλ' ἔτι οὐδὲ μειόνων ἂν τυγχάνοι ἐπαίνων, ſcribendum ἀλλ' ἔτι οὐδὲ μειόνων ἂν τυγχάνοις ἐπαίνων. Cauſam intelligis ex ipſo verborum ſenſu. Adlato libro ſecundæ Stephani editionis, vidi etiā illum de οὐδὲ ac δὲ differere, ac prolixe quidem.

* 652, B. Quod heic legitur, ἐὰν δῶσιν αὐτῷ πεντήκοντα μὲν Σπαρτιατῶν rectius, ſcribetur τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν. Nam xxx. viros Spartiani regibus adiungere magnis in expeditionibus ſolebant, iſque numerus adiunctorum Ageſilao in hac etiam militia, non ſemel in ἑλληνικῶν libris reperitur. Verſu etiam ſequenti τετρακισχιλίους νεοδαμώδεις legimus, qui δισχίλιοι ſunt in ἑλληνικοῖς.

Ibid. E. Legimus heic εἰρήνην ποιήσειν; quod eſt *pacem conficere*, quum in ἑλληνικοῖς ſit εἰρήνην ἔχειν, *pacem habere*. Sed exiſtimem, hoc ἔχειν ab ipſo Xenophonte ſic correctum; vt etiam verſu ab hoc tertio ſcriptum ἐνέμενε ταῖς σπονδαῖς, quum in ἑλληνικοῖς inueniatur ἐπέμενε.

* 653, D. pro εὐθὺς ἀντιπορίσας, ſcriptum in Ageſilao εὐθὺς τἀναντία ἀποστρέψας, quod rectum erit, ſi addatur præpoſitio, εὐθὺς εἰς τἀναντία ἀποστρέψας. Ac periit εἰς, propter ſimilitudinem eius cum vltima ſyllaba præcedentis εὐθὺς.

* Ibidem, E. pro ἔλαβε ſcriptum in ἑλληνικοῖς, ἐλάμβανε. Id recte ſuperioribus illis, ἐπορθεῖτο & ἦγε, & κατεστρέφετο reſpondet.

654, D. Exiſtimem pro iſtis, καὶ τῶν ἀνδρώπων τειχῶν, ſcribendum, καὶ τῶν ἀνθρώπων τειχῶν ἕνεκα τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπὸ χεῖρας ποιῶν, quum durior ſit oratio, ſi ἕνεκα ſubintelligatur. Facile quidem fieri potuit, vt ἕνεκα propter ſimilitudinem cum τῇ ſequenti à librariis omitteretur. Sed ἐλλείψεων eiuſmodi exempla ſuperius etiam notauimus ad p. 548, A.

* Ibid. E. De electione marginis, παρέχοιτο ἵππον, quam vocem pro ἱππικὸν, ego ſubſtitui, vide ſuperius ad p. 499, C. notata.

* Ibidem pro ὡς ἐδίωξε legitur in hiſtoriis Græcis ὡς ἔδεισαν. Addamus heic vno loco & alias lectiones collocatas. p. 655, C. pro κἀκεῖνα ἰδὼν, ibid. καὶ ἐκεῖνο ἰδών. & ſtatim poſt pro ἐθέλοιεν, ibid. ἐθέλοιντο. & litera eadem non πειθαρχεῖν, ſed πειθαρχεῖν rectius ibidem legimus. Item litera D eiuſdem p. pro ἐμβαλεῖν ibidem ἐμβαλόντες. Item ibidem, E. pro αὐτόθεν αὐτῷ rectius ibidem αὐτόθεν οὕτω. Item verſu ab hoc quarto, pro ἐμβαλεῖν, ibid. ἐκβαλεῖν ſcribitur.

655, B. pro κναφεῖς non dubito reponendum γναφεῖς, ſicut etiam in margine notaui. Nam vt heic coniunguntur σκυτεῖς & γναφεῖς, ita ſupra in ἑλληνικοῖς ſcripſit οἱ σκυτοτόμοι καὶ ζωγράφοι, quod poſtremum cum κναφεῖς adfinitatem nullam habet. * H. Stephanus γναφεῖς editione ſecunda margini adſcripſit, cum ingrata littera Γ, multis hactenus aliis etiam adiecta, quæ de notis meis prioribus ſumſit. Diuinandum vero nobis relinquit, nequaquam OEdipis, quid in illo Π ſecreti lateat. Si Π lectionem fortaſſe παλαιὰν, *antiquam*, denotat; ſane denuo quæremus, an talia de libris ex aula regis Henrici III domum adlatis depromſerit, quo tempore Xenophontem deproperatum editione altera extruſit, ne à me præueniretur, cuius tamen labores aliquos iam tunc in manibus habebat: an ſolita arte, & occulta quidem, in auertendis alienis vtatur. Editione quidem prima protuliſſet hæc, ſi quid eorum habuiſſet; ſecunda, ſi demas ex Camerarij, Gabrielij, noſtris lecythis hauſta, cum adrogantibus illis cenſuris interpretum, noui nihil adtulit; vti præcipue de hoc Xenophonteorum operum tomo poſteriori perſpicere licet.

656, A. Supra in ἑλληνικοῖς pro εὐθὺς τὴν Σαρδιανὸν πόποι ἐχώρησε, legitur rectius εὐθὺς ἐς τὴν Σαρδιανὴν. quæ præpoſitio mihi quidem omitti non poſſe videtur, & periit propter ſimilitudinem cum vltima ſyllaba dictionis εὐθὺς præcedentis. H. Stephanus editione altera de notis meis in contextum tranſtulit, idem procul dubio facturus in εὐθὺς εἰς τἀναντία ἀποστρέψας, quod paullo ante poſuimus, ſi tunc deficiēte ſecreto Γ, in iiſdem notis illud reperiſſet.

Ibidem pro ἐπιρρωμένοις καθ' ἁρπαγὴν legimus in ἑλληνικῶν libris ἐσπαρμένοις. H. Stephanus hinc in mar-

marginem tranſtulit, more ſuo etiam libri cuiuſdam veteris adſenſum verbis proferens, quo prius caruerat.

* Ibidem, B. pro καιρὸν ἡγήσατο, legitur in ἑλληνικῶν historiis καλὸν ἡγήσατο. ſed equidem καιρὸν, rectius exiſtimo.

Ibidem, C. Rectius heic legitur, ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν, quam in Græcis hiſtoriis, ἐκ δὲ τῶν ἱππέων. Rurſus heic male, ἐκέλευσε πᾶς ἀφ' ἥβης θεῖν: quæ rectius iſtic, ἐκέλευσε τοὺς δέκα ἀφ' ἥβης θεῖν. H. Stephanus in hoc nos editione altera ſequutus eſt.

* Ibidem. Pro ἐμβαλεῖν rectius in ἑλληνικοῖς ſcribitur ἐμβαλεῖν.

* Rurſum, ibid. D. pro ἐφ' ἁρπαγὴν ἐτρέποντο, reperitur in hiſtoriis Græcis εἰς ἁρπαγὴν ἐτράποντο.

* 657, C. Nemo non videt in his aliquid abeſſe, ἐπειδὴ ἦλθεν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν οἴκοι πλέων . . . . . βοηθεῖν τῇ πατρίδι. Etenim præter illud ἦλθεν, aliud haud dubie ponendum erat, nimirum ἄγγελος, vel aliquid aliud tale. Nam id quidem haud ſufficit. Ego paucis aio, ſic à Xenophonte ſcriptum fuiſſe: ἐπειδὴ ἦλθεν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν οἴκοι πλέων ὁ ἐπιστέλλων βοηθεῖν τῇ πατρίδι. Quippe fuit omiſſum illud ὁ ἐπιστέλλων, propter ſimilitudinem cum vocabulis præcedentibus οἴκοι πλέων. Quaſi manu me duxit ad inueniendam hanc emendationem id quod ſuperius ἑλληνικῶν libro IIII, p. 513, B. legitur in harum ipſarum rerum narratione, verbis his: ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτοῖς βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι: quibus ineſſe pleraque videmus heic etiam poſita. Peccatum ſimiliter ſuperius libro III ἑλληνικῶν, vbi ad p. 501, D. notata quærito.

[Margin: οἴκοι πλέων ὁ ἐπιστέλλων.]

Ibidem. Rectius omnino legiſſe conicio interprete Philelphum ἐν τῷ ἐφορείῳ, quam ſi vel φορεῖ ſcribas vt H. Stephanus fecit, vel φορείῳ, vt alij. Nam hoc nomine ſignificari curiam ephororum, quos heic per τοὺς πέντε, per quinque viros, notauit Xenophon; ex Plutarcho, & aliis, paret.* H. Stephanus editione ſecunda textui meam hanc emendationem non inelegantem inſeruit, Philelphum auctorem prætexens, apud quem id priori editione non obſeruarat, ſecunda obſeruare non poterat ob feſtinationem. Sed erat in meis inuenire procliue.

[Margin: ἐφορεῖον, ex ἐφορεῖ, curia ephororũ. ephori V.]

* 658, B. pro καὶ τὸ περὶ αὐτὸν, legitur in Græcis hiſtoriis πλὴν τῶν περὶ αὐτὸν, quod rectum arbitror. Nam quos apud ſe habebat, deinceps miſiſſe legitur. Verſu poſt hunc tertio, τρέψαντες βάδην ἀπεχώρουν, mutandum in στρέψαντες, ſicut etiam in hiſtoriis Græcis reperitur.

* Ibidem, D. Quod heic legitur, πρὶν ἢ ἐπὶ τῷ ὄρει τῶν ἀνθρακέων ἐγένοντο, *antequam ad carbonariorum montem perueniſſent*, vitioſum eſſe colligitur ex hiſtoriis Græcis. Habent enim illæ, πρὶν ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ ἐγένοντο. Vt autem in his Ναρθακίῳ, vel etiam Ναρθακίων probandum, quia Ptolemæus quoque montem Narthacium vocauit, & paullo poſt ſequitur Ναρθάκιον, mutandum in Ναρθάκιον, quod & mons, & oppidum nomen habuit: ita malim ex his dicere, πρὶν ἢ ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ Ναρθακίων, quam vt iſtic, ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ. Quidam ἄτρακον Strabonis, & tam ἄβακα, quam ἀτρακίαν Stephani Byzantij huc trahunt.

[Margin: ἀνθρακέων ς. Ναρθακίου ς. Ναρθάκιον.]

* Ibidem. Poſt ἀθλίως inſerui ὀργίλως, ex hiſtoriis Græcis. Ac paullo poſt heic quoque mentio fit Argiuorum in deſcriptione conflictus.

659, A. Scribo τότ' ἄλλο στράτευμα, non τὸ δ' ἄλλο, quod etiam ſuperius nobis occurrit. H. Stephanus editione poſteriori probat.

A Ibidem. B. Ariſtides in bello περὶ ἀφελοῦς λόγου, legit ἅπαντα μὲν χαλκᾶ, ἅπαντα δὲ φοινικᾶ, non φοινικά: eiuſque dicendi generis rationem indicat. Hunc dicere Stephanus Hermogenem interdum ſolet.

* Ibidem, D. pro ἦγε δὲ ὁ Ἀγησίλαος μὲν τὸ δεξιὸν τὸ μεθ' ἑαυτοῦ, legitur in hiſtoriis Græcis, Ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν τὸ μετ' αὐτοῦ, in quibus exiguum diſcrimen. Sed vltima linea ſcriptum heic ἀφικόμενοι ἐπείσαντο καθ' ἑαυτούς, pro quo malim ſcribere cum hiſtoriis Græcis ἐπείσαντο καθ' ἑαυτούς.

B * 660, A. pro εἰσί, ſcripſit Xenophon in hiſtoriis Græcis εἶναι: pro νίκη σὺν Ἀγησιλάῳ ἐγένετο, ibidem, C. eſt νίκη Ἀγησιλάου ἐγένετο: & ſequenti linea, loco verbi περιελήφθη, ſcriptum illic περιειλίχθη. Rurſus linea poſt hanc tertia, pro πάρεισι, legitur πῶς εἰσί, quod magis eſt Atticum, & propterea ξενοφωντιώτερον. Item ibid. D. pro σώματα, reperit Philelphus σώματι, commodius quiddam altero. Item eadem pag. E. pro Γύλιν reperimus illic Γῦλιν, quod rectius arbitror. Denique ſub initium pag. 661.

C A. pro κατανοήσαντες omnino reponendum κατανοήσαντας, vt reſpondeat ſequenti στρατηγῷ, & rurſus alteri θνῄσκοντας. Nam alioquin addendum erat ad κατανοήσαντες aliud quiddam, videlicet οἱ Λακεδαιμόνιοι, cuius cauſſa ſi maxime στρατευόμενοι mutes in στρατευομένοις, vti notatum ad marginem in quibuſdam; tamen ſequentia non congruent, videlicet nec θνῄσκοντας, nec ὑπερβαλών, nec αἱρεῖ, cum ceteris vlterius ſubiectis.

661, A. Quod heic legitur κατὰ τὰ στενά, rectius eſt,

D quam illud in ἑλληνικοῖς ſupra, p. 525, B. κατὰ πηγάς. Non multo poſt pro ὑακίνθια, lego ὑακίνθια. H. Stephanus editione ſecunda hoc in textum admiſit.

Ibidem, B. Negat H. Stephanus editione priori ſe locum hunc, ὥσπερ τοῖς Κορινθίοις ἐγίγνετο, potuiſſe corrigere. Verum ſi Germanicas editiones contuliſſet, ſcriptum inueniſſet non τοῖς Κορινθίοις ἐγίγνετο, ſed τοῖς Κορινθίοις συνεγίγνοντο. * Poſt, in editione ſecunda, tacite locum hunc ita ſcriptum in contextum recepit, & quod prius in adnotationibus ſuis ſcripſerat, ſe locum emendare non poſſe, prorſus

E inductum deletumque ſuſtulit; ne vel Germanis hoc debere ſe fateri cogeretur inuitus, vel ſecordiæ propriæ veſtigium aliquod, accuſator inertiæ Germanorum relinqueret.

* Ibidem. Pro ἐνδεδομένης τῆς πόλεως, ἐξ ἀέλπτου μεταστραφέντων, legitur in hiſtoriis Græcis, προδιδομένης τῆς πόλεως μετ' ἀέλπτου μεταστραφέντων. Quæ lectio confirmatur etiam inde, quod poſtea ſubiicitur, δείσαντες μὴ προδιδοῖτο ἡ πόλις ὑπό τινων, hoc eſt; *Veriti, ne ab ali-*

F *quibus vrbs proderetur.*

* Ibidem, C. Hæc verba, καὶ τὰ τείχη ἀνατετείχιστο, ſic editione mea priore reddidi, ac ſi ſcriptum eſſet, & τὰ τείχη, οἷς ἐπιτείχιστο. * Henr. autem Stephanus editione ſua ſecunda mauult legere, καὶ τὰ τείχη, ἃ ἀνατετείχιστο. Probat hoc per iſta ex ἑλληνικῶν libris verba, Οἰνόην τὸ ἐπιτετειχισμένον τεῖχος αἱρεῖ. Ego illud οἷς ἐπιτείχιστο, referebam ad Piræum. Sed præſtat referre ad alia, præter Piræum, caſtella; in quibus erat & Oenoë. Tamdem ab H. Stephano recuperata lucubratio-

G ne mea ſecunda, reperi & hanc lectionem margini adſcriptam, τὰ τείχη, ἃ ἀνατετείχιστο, cum interpretatione huiuſmodi: *Sed etiam caſtella, quæ inſtaurata denuo fuerant.*

Ibidem, D. H. Stephanus legit editione priori, ἕως τοὺς Λακεδαιμονίους φυγόντας Κορινθίων, cum ceteris, quaſdam editiones ſequutus; quum legendum ſit,

τοὺς διὰ Λακεδαιμονίους φυγόντας. Poſteriori verbis his adſenſus, ita ſcripſit in ipſo textu.

663, A. Rectius in aliis exemplaribus legitur ἐν Λάσῳ: de qua Stephani Byzantij nomenclatorem conſule, quam in Henr. Stephani editione prima ἐν Νάσῳ: Secunda vero ſumtum hinc ἐν Λάσῳ, transtulit in contextum.

* Ibidem, B. Non cohærent hæc, Μαύσωλος ἀπέπεμψαν αὐτὸν οἴκαδε, προπομπὴν δόντες μεγαλοπρεπῆ. Itaque videndum an ſcribi debeat, ἀπέπεμψεν αὐτὸν οἴκαδε, προπομπὴν δοὺς μεγαλοπρεπῆ: an illa mutatio δόντες in δοὺς, admitti non debeat, in qua ſum equidem nunc opinione. Frequentes vero ſunt vocum ac verborum traiectiones in hiſce libris Xenophonteis, à negligentia librariorum profectæ. Quapropter exiſtimo, ſtatim poſt illa, quæ verſu ab hoc tertio ſuperius leguntur, χρήματα ἀμφότεροι ἔδοσαν, reponi debere hæc verba, προπομπὴν δόντες μεγαλοπρεπῆ. Nam quum illa forte omiſſa, & deinde in margine collocata eſſent: per calligraphi alterius inſcitiam locum deinceps indebitum occuparunt. His igitur ordini ſuo reſtitutis, nihil mutandum reſtat, præter illud ἀπέπεμψαν, in ἀπέπεμψεν. H. Stephanus ſententiam meam priorem probat, ego poſteriori potius adſentior. Exemplum ſimile traiectarum vocum paullo poſt inuenies, ad pag. 677, E.

Locus emẽdatu difficilis.

* 664, B. Locus hic mutilus, & punctis quinque notatus, hoc modo, ἢ τὴν ἑαυτῶν φιλίαν. * . . . . . μὴ ὀκνοῖεν εἰς ταὐτὸν ἰέναι, ſic pro deplorato, ſecundæ quidem editionis tempore, ab H. Stephano relictus eſt. Ne tamen nihil habere remedij ad eum ſanandum exiſtimetur, adſcribit more ſuo, ſe non modo ſenſum eorum verborum, quæ deſunt; ſed etiam illa ipſa, quænam ſint, coniectura ſibi adſequutum videri ſuis in illis SCHEDIASMATIS. Ita nos operis eius exſpectatione diuturna ſuſpenſos tenet, atque adeo præ nimio illius videndi deſiderio languentes excruciat. Sed meo iudicio male facit, qui cunctatione ſua nobis hypocauſticis occaſionem cogitandi de locorum talium emendatione præbet; ac menſibus æſtiuis, poſtquam aëre benigniore de noſtris illis hypocauſtis prodimus, diuinare de ſecretis SCHEDIASMATVM ſuorum patitur. Nam quidquid ad explicationem horum id temporis præter ſpem ſe nobis obtuſioris alioquin genij forte fortuna, felicius offert, id totum ſchediaſmatis Stephaneis, tardius in lucem exeuntibus, decedit. Sed videamus, ecquid in ipſo ſolſtitio æſtiuo, iuſſis valere iampridem hypocauſtis, proferre in medium ad emendationem loci adeo mutilati poſſim, quod non ab homine profectum exiſtimetur, qui cerebrum in plantis conculcatum ait. Dico igitur, hæc verba, poſt vocem φιλίαν, quæ periodum præcedentem claudit, * . . . . . μὴ ὀκνοῖεν εἰς ταὐτὸν ἰέναι: ſic integritati priſtinæ reſtitui debere: καὶ τοῖς ἑαυτῶν μὴ ὀκνοῖεν εἰς ταὐτὸν ἰέναι: quibus iam reſpondent illa ſequentia, ἀγησιλάῳ δὲ αὐτοὺς ἐνεχείριζον: hoc eſt, *Et cum ſuis quidem hominibus in eumdem locum coire reformidabant, at Ageſilao in manus ipſimet ſe tradebant.* Vitiatus autem locus inde fuit, quod exiguo ſpatio bis illud ἑαυτῶν hoc modo repeteretur: πῶς ἐκείνου σπουδὰς πιστοτέρας ἐνόμιζον, ἢ τὴν ἑαυτῶν φιλίαν· καὶ τοῖς ἑαυτῶν μὴ ὀκνοῖεν εἰς ταὐτὸν ἰέναι, ἀγησιλάῳ δὲ αὐτοὺς ἐνεχείριζον. Exſpectemus nunc animo nonnihil æquiore, quid Stephani ſchediaſmata rei ſecretioris de hoc loco tandem aliquando nobis ſint patefactura.

H. Stephani promiſſa dudum ſchediaſmata.

* Ibidem, D. Suſpectum mihi eſt illud, πάσης τῆς στρατηγίας στρατηγός, quod & in aliis, & in vtraque Stephani editione reperitur: ideoque ſcribendum aliter arbitror, videlicet, πάσης τῆς στρατιᾶς στρατηγός, quod vitio caret. Oſtendimus etiam ſuperius, libro notatorum priore, horum inter ſe permutatorum exempla.

* 667, A. In his verbis, φέρων μὲν ἑαυτὸν πάντων, prorſus abundat illud μὲν, ac vel expungendum erit, vel in ἀεὶ, vel aliud quidpiam ei ſimilius, mutandum.

668, A. Hæc verba, ὥσπερ ἂν παρθένος ἡ σωφρονεστάτη, Ariſtides ſic collocaſſe Xenophontem tradit, ὥσπερ ἂν ἡ σωφρονεστάτη παρθένος: ciuſque rei rationem adfert in libello περὶ ἀφελοῦς λόγου. Atque hinc paret, non abs re illa de omiſſis articulis à me paullo ante cum aliqua diligẽtia fuiſſe notata; quum etiam in tranſpoſitione articuli veteres aliquid momenti ſitum eſſe iudicarint.

* 669, A. Iſta minime integra, ἐγγὺς δὲ . . . . . μύριοι πιθάζειν, ſic ex hiſtoriis Græcis ſuppleo, ἐγγὺς δὲ τῶν πολεμίων μύριοι πιθάζειν. Illud autem μύριοι non decies mille, ſed innumeros reddidi; quum in hiſtoriis Græcis legatur, τὸ τῶν πολεμίων παμπληθές, *hoſtium numerus ingens*: vt ſit vtrimque dictum ἀορίστως.

* 674, D. Locus hic aſteriſcis notatus in editionibus Stephani, ἐκεῖνος γοῦν οὐκ ἀπεῖπε μεγάλην καὶ καλὴν ἐφιέμενος . . . . . τὸ σῶμα φέρειν ἠδύνατο τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ῥώμην, ita conuerſus à me prius fuit, vti verba Græca fere ſonant. Nunc vero, quia ſic integrum legiſſe mihi Philelphus videtur, ἐκεῖνος γοῦν οὐκ ἀπεῖπε μεγάλην καὶ καλὴν ἐφιέμενος [ἀρετήν, ἕως] τὸ σῶμα φέρειν ἠδύνατο τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ῥώμην: ea verba ſic reddere interpretando volui, *Numquam ille ſaltim deſpondit animum, quominus magnæ ac pulchræ virtutis ſtudio duceretur, quamdiu corpus ferre robur animi poterat.* Atque in hac lectione nobis eſſe adquieſcendum exiſtimamus, donec aliquis oſtendat, aliter aliunde, quam è Philelpho, locum reſtitui debere. Quamquam haud video, cur ita ſcripſiſſe Xenophontem, niſi certiora de libris manuſcriptis notæ melioris promat, negare quiſpiam velit.

AD LACEDÆMONIORVM REMPVBLICAM.

*PAg. 675, A. Exordij forma iſtæc, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐννοήσας ποτέ, quæ videtur aliquibus abrupta, non inſolens eſt Xenophonti; qui ſic & Sympoſium ſuum incepit, ἀλλ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ. Et ex hoc ipſo paret initio, ſcriptum hoc eſſe Xenophonteum; contra iudicium Demetrij cuiuſdam Magneſij, negantis inepte, Xenophonti tribuenda, quæ nemo non ex verbis & ſententiis, pro Xenophonteis adgnoſcit.

Ibidem, C. Adlata mihi lucubratione mea in Xenophontem ſecunda, Taurini elaborata, dum illic in aula principis illius degerem, quam ab Henrico Stephano tandem recepi, ſtatim in ipſo libri huius initio notatam pro his, οἴνῳ γε μὴν ἢ πάμπαν ἀπεχομένας, ἢ ὑδαρεῖ χρωμένας διάγουσιν, aliam tamen inueni ſcripturam, ἢ πάμπαν ἀπεχομένας, ἢ ὑδαρεῖ χρωμένας διάγουσιν. Eam indicare volui, licet aliam interpretando ſequutus.

Ibidem E. ſcriptum erat τὸ φέροντι τῷ κύειν, vbi noſtri legunt τὸν φέροντα τὸ κύον.

A

* 676, A. pro εἴ τι βλασταίνοιεν, quod apud Stobæum reperitur, in aliis magis vitioſe legitur βλάπτοιεν. Id dum Camerarius in κλέπτοιεν, vel κλάπτοιεν, mutandum putat; ſane locum non minus corrigendo peruertit, quam Philelphum vertendo peruertiſſe memorat. Dixi vero, εἴ τι βλασταίνοιεν, minus eſſe vitioſum; quia ſic facillime reſtitui hæc poſſe iudico, ἐρρωμενέστερα δὲ γίγνεσθαι εἴ τινα βλασταίνοιεν. Non enim ignoro, cur Henricus etiam Stephanus parum ſibi βλασταίνειν placere dicat, in huiuſmodi ſcilicet collocatione, εἴ τι βλασταίνοιεν, qua verbum hoc

B

ἐνεργητικῶς accipi neceſſe eſt. Sed emendatio mea cauſſam hanc diſplicendi tollit, vt vſus ſit hoc Xenophon, quemadmodum & Sophocles, ἐκ δεξιᾶς δυοῖν βλαστῶν. Atque hoc modo nec longè petitam eiuſdem Stephani coniecturam de ſubſtituendo ἀμβλύνοιεν, quod neque cum βλασταίνοιεν, neque cum βλάπτοιεν, alicuius momenti ſimilitudinem habet, admittemus.

* Ibidem, B. pro καὶ τοῦτο νόμιμον ἐποίησε, rectius eſt legi, καὶ τούτῳ νόμιμον ἐποίησε, hoc eſt, *etiam huic legitimum eſſe voluit*, vel potius, etiam huic lege permiſit.

C

* 677, E. pro ἁρπάσαι τυροὺς παρ᾽ Ὀρθίας καλὸν θεὶς, rectè Camerarius ſcribendum oſtendit, ἁρπάσαι πυροὺς καλὸν θεὶς, παρ᾽ Ὀρθίας (ſubintellige βωμῷ) μαστιγοῦν ἐπέταξε. Nam ciborum furto lege permiſſo, etiam triticum hoc nomine comprehenſum fuiſſe, dubitari non debet; præſertim quum tritici, furto ab eis auferri ſoliti, Plutarchus quoque meminerit, ac in tritico præcipuè ſit λιμοῦ ἐπικουρία,

D

leuamen famis, vt Xenophon loquitur. Quæ vero ſtatim ſequuntur, τοῦτο δὲ δηλῶσαι, rectius exiſtimem ſcribi, τοῦτο γε δηλῶσαι: ac rurſus, δηλοῦσθαι δὲ ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ ὅπου ταχοῦς δεῖ, malim ita, δηλοῦσθαι καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι ὅπου ταχοῦς δεῖ.

679, A. Quum Philelphi verſionem conſidero, legiſſe is mihi videtur, non πλείους μὲν πόνους αὐτοῖς ὑπέθετο, ſed aliquanto rectius, πλείοσι μὲν πόνοις αὐτοὺς ὑπέθετο. Non tamen neſcius ſum, etiam alterum

E

illud vtcumque defendi poſſe.

* 680, D. Quum ἀργυρουμένων Camerarius in ἀγρευομένων mutat, rectè facit; quum pro ſequenti ἄρτον, reponit ἄγρον, inſcite. Nam parum fuerit à diuite panem contribui: totam vero prædam venatu captam, quæ ἄγρα eſt, in commune conferri, maius aliquid, & homine locuplete dignum.

* 681, B. Vitiata ſunt hæc, ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μή ποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν σιτίων γίγνεσθαι. Primum certè τῶν σιτίων, locum habere nequit. Nam quid tamdem eſt,

F

γίγνεσθαι ἐλάττους τῶν σιτίων, *fieri cibis inferiores?* Coactus aliquis erui ſenſus poteſt, idoneus ſane non poteſt. Itaque dico ſcripſiſſe Xenophontem, ἐλάττους τῶν συσσίτων, *ne fiant inferiores aut deteriores conuictoribus*. Deinde vel ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μή ποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν συσσίτων γίγνωνται, ſcribendum; vel ἐπιμελεῖσθαι τοῦ μή ποτε αὐτοὺς ἐλάττους τῶν συσσίτων γίγνεσθαι. quorum alterutrius optio per me quidem aliis relinquitur.

* 684, C. In his, καὶ τούτοις τῆς ἀνδρείας ἀπολαύουσι φέρεσθαι, repono τῆς ἀνανδρείας: ſicut & pagina ſequenti 685, B. viros huiuſmodi culpæ obnoxios ἀνάνδρους vocat.

G

& 684, D. in his, τὴν κρίσιν τῆς γερουσίας περὶ ψυχῆς, adnotata erat lucubratione mea ſecunda, lectio alia, περὶ ψυχῆς.

Ibidem, E. In his verbis, ὅτι ὅπου οἱ βουλόμενοι ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς, ἰσχὺς καινὶ εἰσι ταῖς πατρίδας αὔξειν, particula negans ante βουλόμενοι deeſt; qua reſtituta, ſenſus efficitur, quem interpretando expreſſi, reſpondentem verbis Græcis huiuſmodi, ὅτι οἱ μὴ βουλόμενοι ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς, cum ſequentibus.

585, D. pro ταῖς στραγγαλίαις repono ταῖς στρατιαῖς. in quo Philelphum quoque mecum facere, verba eius indicant. H. Stephanus editione ſecunda in textum admiſit.

* 686, A. pro πολεμικώτατον δ᾽ ἐστι, plenius ſcribendum aio, πολεμικώτατον δὲ πάντων ἐστι: & reſpicit hoc πάντων, ad χαλκὸν, vocem præcedentem, ſicut τοῦτον ad στολὴν φοινικίδα.

* 687, B. In his, τοὺς μὲν πρὸς τὰ ὅπλα εἴσω βλέποντας, abundare μὲν illud videtur.

* Ibidem, C. Illud αὐτοὶ τινες συμπαρόντες, vitioſum & σόλοικον eſt: pro quo ſi ſcribas αὐτοῖς εἶναι συμπαρόντας, ſublatus ille ſolœciſmus erit; nimirum in iſtis verbis, νῦν δὴ ἤδη καὶ ὑπὸ ξένων, ſubaudiendo περιφυλάττονται. Originem ſcripturæ corruptæ ad abbreuiaturas Græcas refero. Camerarius ſequentia quoque mendoſa putauit, ſed ſine cauſſa; ſicut intelliget qui conferet ipſius interpretationem cum mea.

* Ibidem, E. pro οὔτε περίπατον οὔτε δρόμον ἐλάσσω ποιεῖσθαι, ſcribendum potius, ἤ τε περίπατον, ἤ τε δρόμον ἐλάσσω ποιεῖσθαι. Camerarius quidem in his reddendis, dum ſcripturam vitiatam ſequitur, impegit.

* Ibidem. pro ταχὺ τὸν πρόσκοπον ἀπολύεσθαι, aliquanto melius ſcribi videtur τὸν πρόσκοπον ἀπολύεσθαι. Camerarij mutata vox τὸν πρόσκοπον in τὸν πρότερον κόπον non placet; minus etiam in τὸν πρὸς κόπον. Loqui ſane videtur Xenophon de ſpeculatore ſuum in locum ablegando, qui faciat officium interea dum prandetur. Nec verbum tamen ἀπολύεσθαι mihi omnino ſatisfacit.

688, B. Notatam lucubratione mea ſecunda reperi pro ἐπὶ φρουρᾷ, lectionem aliam, ἐπὶ φρουρᾶς.

* 689, A. Ad hæc verba, οἱ τοῦ στρατοῦ . . . . ἄρχοντες, notas punctorum inſerui, quibus aliquid abeſſe ſignificarem. Nam de polemarchis, qui cum rege reuera τοῦ στρατοῦ ἄρχοντες erant, iam ante dictum; nec illi profecto poſt haruſpices, medicos, tibicines, recenſendi erant. Quapropter alios minorum gentium duces ac præfectos hoc loco fuiſſe poſitos à Xenophonte ſtatuendum eſt, adeoque ſupplendum in his verbis, quod deeſt, ex paginæ præcedentis littera D. vbi leguntur στρατοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες, *copiarum apud impedimenta præfecti*.

Ibidem, C. Pro ἄρχονται, legit Philelphus ἔρχονται, ſed non ſatis bene.

* 690, C. pro θύειν μὲν βασιλέα περὶ τῆς πόλεως, non dubito ſcribendum, ὑπὲρ τῆς πόλεως. Sic enim & de Perſici regis ſacrificiis ait libro παιδείας VIII Xenophon, p. 229, C. τότε θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν: & de ipſo Spartæ rege Ageſilao, III. ἑλληνικῶν, 493, D. θύοντος αὐτοῦ (cum interiectis) ὑπὲρ τῆς πόλεως.

AD ATHENIENSIVM REMPVBLICAM.

PAg. 691, C. Videtur Caſtalio reperiſſe ante ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων verbum εἶναι, hoc quodam modo ſcriptum; καὶ ἡ ἀμαθία δι᾽ ἔνδειαν χρημάτων ἔνεστιν ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων. Id rectum arbitror, & in reddendo ſequutus ſum.

* 694, B. Locus hic, ἀτάξιαν τοῖς ἀνδραπόδοις δυ- *Locus emendatu difficilis.*

λύειν, ἵνα λαμβάνων μὲν φορᾶς τὰς ἀποφοράς, καὶ ἐλευθέρους ἀφιέναι à Seb. Caſtalione, Camerario, H. Stephano, relinquitur inemendatus; & propterea tam à Caſtalione, quam Camerario non rectè redditur. Ego pro ἵνα λαμβάνων μὲν φορᾶς τὰς ἀποφοράς, ſcribendum dico, ἵνα λαμβάνωμεν αἱ φέρτιστοι (ſcilicet τὰ ἀνδράποδα) ἀποφοράς. Dixit autem λαμβάνωμεν, velut omnium Athenienſium nomine, ſicut & paullo poſt, ἰσηγορίαν ἐποιήσαμεν. Illud denique ἐλευθέρους ἀφιέναι, non eſt, *mancipia libertatem conſequi*, ſecundum Caſtalionem; nec *mancipia manumitti*, ſecundum Camerarium; ſed alio ſenſu accipiendum, quem interpretando expreſſi.

* Ibidem, D. In his verbis, τοὺς δὲ γυμναζομένους αὐτόθι, καὶ τὴν μουσικὴν ἐπιτηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι. contrarium quiddam ineſt ſententiæ Xenophontis, qui exercitia corporum, & muſicam, minimè ſublata dicit ab Athenienſibus, pag. 696. D. quum ait, populum ſibi peculiariter multas palæſtras, apodyteria, lauacra ſtruere. Quapropter vnica vox negans loco ſuo repoſita, nimirum ante καταλέλυκεν, ac deleta poſt νομίζων τοῦτο, locum planè reſtituit hoc modo, τὴν μουσικὴν ἐπιτηδεύοντας οὐ καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων τοῦτο καλὸν εἶναι.

* Ibidem. quum ſequitur, νομίζων τοῦτο καλὸν εἶναι, γνοὺς ὅτι οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν, inter εἶναι & γνοὺς copula καὶ deeſt, omiſſa propter ſimilitudinem eius cum vltima ſyllaba in εἶναι. Rurſum inter hæc οὐ δυνατά, & ταῦτά ἐστιν, deeſt pronomen αὐτῷ, quod periit ob adfinitatem & ſimilitudinem cum ſequenti voce ταῦτα. Sic integrè locus ſcribetur, νομίζων τοῦτο καλὸν εἶναι, καὶ γνούς, ὅτι οὐ δυνατὰ αὐτῷ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν.

* Item ibidem. Notas punctorum inſerui, quæ indicarent in his, καὶ . . . . . γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι, nonnihil deſiderari. Patet hoc ex ſtatim ſubiectis, ὁ δὲ δῆμος τριηραρχεῖται καὶ γυμνασιαρχεῖται. Itaque ſic & illa manca ſuppleri debent, καὶ τριηραρχοῦσι καὶ γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι.

695, B. Corrupta ſunt illa, οἱ δὲ πολλοὶ ἐλαύνειν εὐθὺς ὡς οἷόν τε εἰσβαίης εἰς ναῦς, atque ita potius ſcribenda, οἱ δὲ πολλοὶ ἐλαύνουσιν εὐθὺς ἐπειδὰν εἰσβαίης εἰς ναῦς. Et in his ἐλαύνουσιν ex aliis petitum libris, ὡς autem expungitur, quaſi promanans ex vltimis litteris illius εὐθύς, quod præcedit, vel ex gloſſa, declarante per ὡς, particulam ἐπειδὰν ſequentem. Deletur & τε, profectum ab imperitia librarij, qui non animaduertit aliud heic ſignificatū illius ἐπειδὰν eſſe, quàm ſi ſcribatur οἷόν τε. Sequitur verſu ab hoc tertio, οὕτω καθέστηκε. καὶ τῶν μὲν πολεμίων, cum reliquis. Hæc ita ſcribenda ſunt, οὕτω καθέστηκε. τῶν μὲν πολεμίων, & cetera. Redundat enim καὶ propter ſimilitudinem cum vltima in καθέστηκε duplicatum, velut alibi ſimilia mutilare librariorum incuria ſolet.

* *696*, A. Potius Caſtalionis lectionem probo, quam vel mutationem Cameratij, vel emendationem H. Stephani. Camerarius hanc ſibi lectionem finxit, & ὡς & οὐκ adiiciens, & ἀλλὰ quæ in Græcis exemplaribus non reperiuntur: τὴν δὲ πλέοντα, οὗ μὲν ἂν ᾖ [ὡς] κρείττων, ἔξεστιν [οὐκ] ἀποβῆναι, [ἀλλὰ] ταύτης τῆς γῆς ἄλλα παραπλεῦσαι, quorum hanc ſententiam expreſſit: *Nauigantes vero, vbi fuerint ſuperiores ſe, in illam terram exire neceſſe non eſt, ſed poſſunt præteruehi eo vſque*, cum ceteris. H. Stephanus poſt ταύτης τῆς γῆς ſcribendum pro ἄλλα putauit ἐξὸν αὐτῷ παραπλεῦσαι, quod itidem probare non poſſum. Quippe in verbis his mutilis, οὗ μὲν ἂν ᾖ κρείττων, ἔξεστιν ἀποβῆναι . . . . . ταύτης τῆς γῆς ἄλλα παραπλεῦσαι, facile perſpicitur aliquid deſiderari, quod illis præcedentibus οὗ μὲν, deinde reſpondeat in hunc modum, οὗ δέ. Quapropter integritati priſtinæ ſic exaratus hic locus reſtituetur, τὴν δὲ πλέοντα, οὗ μὲν ἂν ᾖ κρείττων, ἔξεστιν ἀποβῆναι, οὗ δὲ ἥττων ταύτης τῆς γῆς ἄλλα παραπλεῦσαι. Solet autem Xenophon hæc duo, κρείττων & ἥττων, ita ſibi opponere. velut exempli gratia, in Hipparchico pag. 969, C. ſcriptum legimus, ἑαυτοὺς ἐπίστανται ἥττους ὄντες, quod quidem opponitur illis præcedentibus, οἴονται κρείττους ὄντες.

* 696, C. pro ἠθροῖσθαι, non dubito reponendum ἠθροίσθη, poſita prius integra diſtinctione poſt ἐπιμισγόμενοι ἀλλήλοις. Nam ita rectè ſequuntur hæc, ὅ,τι ἐν Σικελίᾳ ἡδὺ (cum interiectis) ἢ ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ἄλλοθί που, ταῦτα πάντα εἰς ἓν ἠθροίσθη.

* 697, E. Hæc verba, ἐὰν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, ἢ ὑφ' ὅτου ἀδικεῖν ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων οἳ συνέθεντο. ſunt omnino corruptiſſima, præſertim illa in medio, ἀδικεῖν ὀνόματα. Propterea loco aſteriſcum adpoſuit Stephanus. Camerarius explicare ſe non potuit, alius quidam Delio natatore opus eſſe dixit, & is quidem haud procul à Delo natus. Ego prima etiam editione ſententiam expreſſi eorum, quæ à Xenophonte ſcripta fuiſſe iudicabam; & nunc animaduerto, me à ſcriptura recta nequaquam aberraſſe, nimirum huiuſmodi: ἐὰν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, ὑφ' ὅτου ἀδικεῖσθαι νομίσωσί τις, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλίγων, οἳ συνέθεντο. Margini autem hæc adſcripſi, vt interpretationis ratio lectori conſtaret. Ita nodus à me difficilis ſolutus. *Locus emendatu difficilis.*

* Rurſus 698, A. pro δόξαι εἶναι ταῦτα, dico ſcribendum, δόξαιεν ταῦτα.

699, C. pro διαπεπρᾶχθαι, quod in omnibus exemplaribus exſtat corruptum, reſtituo διαπεπράχθαι.

* H. Stephanus editione altera me ſequutus, τ tamen illud ſuum adpinxit.

* Ibidem. pro κατοικοδομεῖ τι τὸ δημόσιον, ſcribo κατοικοδομεῖ τι δημόσιον, articulo remoto.

* Rurſus ibidem, D. pro ταῦτα οὖν ὅσα ἔτη διὰ χρόνου διαδικάσαι δεῖ στρατιάς, repono cum recta diſtinctione, ταῦτα οὖν ὅσα ἔτη. διὰ δὲ χρόνου διαδικάσαι δεῖ στρατιάς.

* Iterum, ibid. E. in his, δεῖν ἅπαντα χιλίους διαδικάζειν, quilibet illud χιλίους, poſt δεῖν, ceu ſuperfluum, induci debere videt, ſiquidem in neutro nihil mutetur. In ſecunda quidem lucubratione mea Taurinenſi notatam inueni ſcripturam talem, εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖν δεῖ ἅπαντα χιλίους διαδικάζειν. Ea vero melior eſt, & vtrumque commodè retinet. Ibidem præcedentia ſic erant ſcripta, εἰπάτω γάρ τις, ὅτι ἔχει αὐτόθεν διαδικάζεσθαι, protinus eſſe cognoſcendum. Recte. nam de tempore non de loco nunc agit. Denique 700, A. συνδικάσαι πλὺ ἧττον δικαίως, ſic mutandum: συνδικάσαι ἐς τὸ πολὺ ἧττον δικαίως δικάζειν.

AD SOCRATICAM DEFENSIONEM.

* PAg. 702, C. Nihil in his, ἐὰν γὰρ νῦν καταγελασθῶ μοι, duxi mutandum; tametſi planè ſcribendum arbitrer, ἐὰν γὰρ νῦν μὲν καταγελασθῶ: vt in locum illius μοι, ſuo loco μὲν reponatur. Et in ſequentibus, ante τῇ πλουτῇ, rurſus abundat ἡ particula, propterea notis vſitatis à me incluſa. Nec ignoro, qui prius illud defendi poſſit, ſed parum commodè. Idem ita

reperi emendatum à me Taurini, lucubratione ſecunda; poſtquam ea mihi miſſa fuit ab H. Stephano.

* Ibidem. pro ὑμεῖς δὲ τὸ σῶμα ἔχων, integrius ac plenius ſcribetur, ὑμεῖς δέ τις τὸ σῶμα ἔχων (cum interiectis) ὑπομιμνήσκεται.

* pag. 703, lit. A. in his, τοιοῦτα αὐτὸν ἔφη εἰπεῖν, ἐπειδὴ κατηγόρησαν, abundat verbum εἰπεῖν, veluti quod ex ſequentis ἐπειδὴ primis litteris irrepſit. Itaque delendum, ac præſertim propterea, quod verſu ab hoc tertio, iuſto loco ponatur, quum ait πυρέττοντα εἰπεῖν.

* Ibidem, B. Rectius in his, ὅτι θεοῦ μοι φωνὴ φαίνηται, reponendum, θεοῦ μοι φωνὴ φαίνηται. Quippe nihil omnino ſequitur, quod illi μὲν deinceps reſpondeat.

* Ibidem, C. Mutila ſunt iſta, μάντεις ὀνομάζουσι τοὺς προσημαίνοντας . . . τὸ. quæ quidem ita rectiſſime quis expleuerit, τοὺς προσημαίνοντας ἃ δεῖ τὸ. Periit enim ἃ, quum eſſet in vltima ſyllaba vocabuli præcedentis; & δεῖ, propter adfinitatem cum initio ſequentis τὸ. Vidi poſtea cöiecturam H. Stephani, ſcribendum exiſtimantis, προσημαίνοντας τὸ μέλλον τὸ. Sed vt illud μέλλον difficilius omitti potuit à librariis, veluti nec præcedenti voci, nec ſequenti ſimile: ſic etiam difficilius, præ illo noſtro, rurſus admittendum videtur.

* 707, D. pro εἰ δέ τις τῶν ἀρετῶν ἐφιεμένων, ſcriptum in meo reperi exemplari lucubrationis ſecundæ Taurinenſis, εἰ δέ τις τῆς ἀρετῆς ἐφιεμένων. quæ omnino elegantior eſt lectio.

AD MEMORABILIVM LIBRVM PRIMVM.

Titulus. HI libri titulum ἀπομνημονευμάτων Σωκράτους habẽt, quod Socratis mores, ac viuendi ratio, cum iis quæ ad familiares ſuos diſſerere ſoleret, in eis exponatur. Equidem hos ἀπομνημονεύματα, dixi memorabilium libros, quia ſic loqui Xenophon conſueuit: λόγος ἀπομνημονεύεται, vel ἔργον ἀπομνημονεύεται, dictum factumue memoratur.

* 709, A. pro ὡς ἐνόμιζεν, reponendum ὡς ἐνόμιζον, videlicet οἱ ἐπιτήδειοι, quæ vox præceſſit. Et inuenit hanc lectionem in ſuis etiam Beſſario Cardinalis.

* 717, A. pro ἐπειδὰν (cum interiectis) ἀγνοῶς, cuius paret ſcribendum potius, ἐπειδὴ ἀγνοεῖς.

* 720, A. Puto hæc verba, ζῶν ἕκαστος ἑαυτοῦ ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ τοῦ σώματος ὅ,τι ἂν ἀχρεῖον, cum ceteris, ſic eſſe traiecta, vt hoc modo ſingula ſuo loco reſtitui debeant: ζῶν ἕκαστος τοῦ σώματος ἑαυτοῦ, ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ, ὅ,τι ἂν ἀχρεῖον ᾖ, cum reliquis. Ita enim ſententia redditur idonea, quam interpretando expreſſimus.

722, A. Hoc loco non πόλεις τε καὶ οἴκους τοὺς οἰκοῦσι legendum exiſtimem, ſed potius οἴκοι τοὺς οἰκοῦσι: de quo loquendi genere ſuperius in notis hiſce quædam indicauimus. Non ignoro tamen, & alibi οἴκους inueniri, vt initio libri ſequentis.

* 724, D. Equidem minimè dubito Xenophontem heic ita non ſcripſiſſe, οὕτω δὴ καὶ ἀφροδισιάζειν τοὺς μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια ᾤετο χρῆναι: ſed aliter, nimirum οὕτω δὴ καὶ ἀφοδιάζειν (cum interiectis) ᾤετο χρῆναι. Nam id verbum ἀφοδιάζειν, in ſignificatione ſecedendi, reſpondet præcedenti ἀπενιαυτίσαι, *anni ſpatio abeſſe.* Neque me ſane mouet quod nuſquam ἀφοδιάζειν in lexicis noſtris, ac fortaſſe ne *ἀφοδιάζειν.*

Stephani [...] ibidem theſauro, reperiatur. Notum eſt, ab ἔφοδια, quod idem eſt cum ἔφοδος, factum *ἐφοδιάζειν.* ἐφοδιάζειν, verbum haud inſolens, & gloſſariis priſcis notum. [...] pro expeditione ac profectione dixit Polybius in libri[...] qui perierunt: vnde verbum eſt ἐξοδιάζειν, diuerſ[...] licet ſignificationis. Sic & εἰσοδιάζειν reperitur in an[...] quis gloſſariis. Eodem modo fas eſt exiſtimemus, ἀφ[...] διάζειν quoque dici, *ἐξοδιάζειν. εἰσοδιάζειν.* [...] ἀφοδίας & ἀφόδου, quo [...] poſteriore Xenophon in abſceſſionis ſignificatione [...] vſus eſt, vti ſuperius in hiſce notis ad paginam 32. [...] E. oſtendimus. Et adiungatur hoc ἀφοδιάζειν ſane c[...] ceteris inuſitatis, μιλιᾷν, διαβαλεύειν, ῥάζειν, ὀγμεύειν, ῥιπτάζειν, ὀλισθάνειν, ξυρῆκες, aliiſque pluribus, quæ in [...] ipſo textu Xenophonti reſtituimus. Quod autem hic ſtatim ſequitur οἷα, in iſtis verbis, οἷα μὴ πάνυ ἂν δεομένω, ſi mutetur in ἵνα, prorſus integer locus erit. *Verba obſoleta Xenophonti reſtituta.*

* 725, B. quum dicitur, καταμαθεῖν εἶναι δυνατὰ τοῖς θεοῖς μηχανώμενον, οἷόν τε μαντικὴ χρώμενον, adtente conſiderantibus illud μηχανώμενον, ſatis apparet eſſe vitiatum. Si me quis roget, οὔτ' εὐχόμενον eſſe reſpondebo, pro quo μηχανώμενον ſubſtitutum fuerit. Quippe ſic iam illa ſunt pleniora, καταμαθεῖν εἶναι δυνατὰ τοῖς θεοῖς, οὔτε εὐχόμενον, οὔτε μαντικὴ χρώμενον.

* Ibidem, D. In his, οὐ δοκεῖ σοι τὰ τῶδε προνοίας ἔργῳ ἐοικέναι, rectius ſcribetur προνοίας ἔργῳ ἐοικέναι, ſicut & vltimo paginæ huius, & primo ſequentis verſu legimus, ἔοικε τεχνήματι.

726, C. In his δ' ἀφροσύνην ἵνα ὡς οἴει εὐτάκτως ἔχειν, ſolum illud ὡς mutandum dico in πῶς.

* 727, A, verbis his, μέχρι γήρως ταύτας παρέχειν . . . . editione priori punctorum notas adpoſueram, defectum aliquem indicantes. Et ſuppleri hæc poſſe putabam olim, ſi ſcriberetur, μέχρι γήρως ταύτας παρέχειν, ποιεῖν δεῖν; vel aliquid aliud tale addendo, quod in libro ſuo repeitſſet Beſſario, nos in editis deſideraremus. Sed nunc exigua re mederi me loco poſſe perſpexi, nimirum initio periodi, verſu ab hoc tertio, pro τὸ δὲ καὶ ταῖς τῶν ἀφροδισίων ἡδοναῖς, ſcribendo τὸ δὲ, (ſubauditur δεῖ) καὶ ταῖς, cum ceteris.

* 732, D. Exiguum quiddam eſt, ſed indicandum tamen, in his, ἀπαντῶντα δ' ἐκάλει, τὸν οὐ μικρὸν μὲν, potius illud τὸν οὐ, tranſponendum hoc modo: ἀπαντῶντα δ' ἐκάλει, οὐ τὸν μικρὸν μὲν, (ſcilicet ὄντα ἀπαντῶντα) ἐάν τις ἀρχόμενον, cum reliquis. Magis enim ita perſpicua & elegans eſt oratio Et accuratam in ἀταξίᾳ ſua collocationis habuiſſe rationem ipſum Xenophontem, ex Ariſtide oſtendimus.

AD LIBRVM II MEMORABILIVM.

* PAg. 733, A Vt commodior eſt oratio, ſi pro ἀσκεῖν ἰσχυρότητα, ſcribatur ἀσκεῖν καρτερεῖν, quod ſimul & ad πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ, καὶ ποτοῦ, καὶ λαγνείας, & ad voces ſequentes, ὕπνου, ῥίγους, θάλπους, πόνου, quæ πρὸς ἐπιθυμίαν non admittunt; reſpondet: ita nihil etiam mutando, rectè illud ἀσκεῖν ἰσχυρότητα cum ὕπνου, ῥίγους, θάλπους, πόνου, vocabulis coniungitur. An autem ſecretius aliquid heic nobis datura ſint SCHEDIASMATA Stephani, ſane videbimus, vbi tamdem aliquando prodierint.

* 734, D. pro μηδ' ἀντιποιουμένους, τῆς ἀρχῆς, repono ἀντιποιουμένους, quemadmodum & initio libri huius ſcriptum illud, ὅπως μὴ ἀντιποιήσεται ἀρχῆς. Item paullo poſt, littera E. pro δουλεύοντων, rectius di-

cernus ἀρχεῖν τούτῳ, quum ſequatur προςδοκᾶσθαι, quod itidem illi τούτῳ reſpondet.

735, C. pro ἀλλ' ἵνα ὡς μοὶ δοκῆ μέσον τούτων ὁδός, quod in editis libris etiam Stephani legitur; non dubito reponere, ἀλλ' εἶναί τις μοὶ δοκεῖ μέση τούτων ὁδός.

* 737, D. Verſus hic Epicharmi ſenarius,

πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθὰ θεοί,

quum in vltima vocis τἀγαθὰ claudicet; ſic redintegrandus erit,

πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.

Verſus Epicharmi reſtitutus. Quæ vero ſequuntur eiuſdem Epicharmi, ὦ πόνηρε, μὴ τὰ μαλακὰ μώσο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς, velut orationem proſſam hactenus alij poſuere; quum tamen & illa ſenario dimidio & integro conſtent ſiquidem ita reſtituantur, vt emendanda non dubito,

--- ὦ πόνηρε σύ,
μή μοι τὰ μαλακὰ μώσο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς.

In μὴ quidem, latet illud μοι, quod verſui complendo deerat, & ob ſimilitudinem alterius à librariis erat omiſſum. Etiam πόνηρε ſcripſi, non πονηρέ, ſequutus iudicium vulgi grammaticorum, hæc inter ſe diſtinguentis accentu; more quidem ſuo, ſed ratione non magni momenti.

* 748, B. pro σκοποῦμαι δή τινα, notaueram lucubratione ſecunda Taurinenſi, reponendum σκοπῶμεν δή τινα, idque cum Beſſarione Cardinali Verſu autem poſt hunc ſexto quum dicitur, τὸν δὲ περὶ πάντων χρημάτων καὶ πόνων προτιμήσαιμι, primum & abeſſe illud περὶ poteſt, & adeſſe: ſed quin pro πόνων reponendum ſit πόρων, dubitari non debet. Rectius enim χρήματα cum πόροις coniunguntur, quam cum πόνοις: ac præſertim amicos laboribus præferri; non ſatis apte dicitur; opum reditibus, aptiſſime.

Ibidem, D. Hæc verba, καὶ ἀποδῶται τῷ εὑρόντι, non eſt dubium vitioſe ſcripta legi, ſicut & H. Stephanus notauit. Quum autem ille ſibi placere neget, vt pro iis reponatur ἀποδῶται τοῦ εὑρεθέντος, quod ad Beſſarionis interpretationẽ aliquo modo conueniret: cogitare cœpi, an non propius ad lectionem priorem accederet, ἀποδῶται τῷ εὑρεθέντος: quod quidem ad pretium vel æſtimationem referretur, quaſi ſi ſcripſiſſet Xenophon, ἀποδῶται τῷ εὑρεθέντος χρήματος. In reddendo quidem hoc ſequutus ſum. Alij τυχόντι pro εὑρόντι ſcribendum autumant.

* 757, B. Lucubratione mea Taurinenſi notatam ad marginem pro hac, αὐτὴ ὑφορωμένων ἑαυτάς, ἡδέως ἀλλήλας ἑώρων, aliam lectionem reperi, αὐτὴ ὑφορωμένων ἑαυτούς.

* 759, C. pro καὶ κατὰ ταῦτα πάντα ἐπιμελεῖν, vel ſcribendum, καὶ κατὰ τὰ τοιαῦτα πάντα, vel καὶ κατὰ ταῦτα ἐπιμελεῖν. Vix quidem abeſſe κατὰ poteſt.

AD LIBRVM III MEMORABILIVM.

* PAg. 765, C. pro καὶ τότε διετέλουν τῶν ἄλλων, ſcribendum vel ᾗ κατὰ τότε διετέλουν, quod ſæpe κατὰ poſt καὶ poſitum periiſſe videamus ob confuſionem ex abbreuiaturis, vt etiam loco proximè præcedenti; vel κἀν τούτῳ, quod H. Stephano placet.

* 766, A. Hoc equidem loco φιλόνικος rectius ſcribi puto, quam φιλόνεικος. Item viſum & H. Stephano deprehendi, quum his notatis, ſecundam eius editionem inſpicerem.

* Ibid. D. Beſſario legiſſe videtur, ὅτι δὲ, τὸ προςτάττειν ἑκάστοις ἐπιτήδεια προςήκει; quæ ſane lectio ceteris à me prælata fuit editione prima. Sed quum locum hunc Taurini diligentius inſpicerem, deprehendi legendum ſimpliciter, vt eſt in textu; τὸ dumtaxat in τοῦ, nec alia mutatione facta: ὅτι δὲ, τοῦ προςτάττειν ἑκάστοις ἐπιτηδείως προςήκει; quod haud dubiè rectum puto, & exprimendum interpretando cenſui.

767, D. Beſſario poſt χρῆσθαι videtur in libris ſuis reperiſſe vocabulum ἀνθρώποις. quod animaduertens tantum non neceſſario requiri, ad marginem adſcripſi; notis adiectis contextui, quæ deeſſe aliquid indicarent. Ex prioribus quidem huius vocis non parum ingrata eſt repetitio.

* Ibidem, D. pro σοῦ στρατηγήσαντος, rectius ſcribi σοῦ στρατηγοῦντος, paret ex ſubiectis hiſce verbis, ἰσχὺς & χειρώσειν.

* Ibidem, E. pro Ἀθηναῖοι reperit Beſſario Cardinalis Ἀθηναίων ſcriptum, quod etiam rectius illi Βοιωτῶν præcedenti reſpondet.

* 768, D. E. Illud αὐτερεθίζεσθαι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς, probè dici nequit, niſi hoc quodam modo, interiecta ὑπὸ, ſcribatur; ἀνερεθίζεσθαι ὑπὸ τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς.

* 773, D. Diuerſæ reperiuntur in his, ἅπτεσθαι τῆς ἐκ τῆς χώρας, ſcripturæ. Nam pro ἅπτεσθαι, videtur Beſſario Cardinalis inueniſſe, βλάπτεσθαι: Henricus autem Stephanus ἁρπάζεσθαι notauit itidem ex libro veteri, ſicut ait. Ego veram eſſe ſcripturam Xenophontis ἅπτεσθαι iudico, reliquas duas ex ſcholiis promanaſſe ſimiliter adfirmo. Nam ἅπτεσθαι τῆς τῆς χώρας (ſic enim ſcribi præſtat, non τῆς ἐκ τῆς χώρας) quum ſit, *adtingi res regionis*, vtente Xenophonte verbo ἅπτεσθαι in quo eſt ἀφιλία, pro conſuetudine ſua voluit hanc ἀφιλίαν, alius verbo efficaciore βλάπτεσθαι, *detrimento adfici*, declarare ſcholij vice: alius verbo ἁρπάζεσθαι, quod direptionis ſignificationem habet. Non igitur hæc ad lectiones varias, ſed ad gloſſas referenda.

* 774, A. pro ἵνα μὴ τοῦτό γε, reponenda lectio vetior, ἵνα μὴ τοῦτον γε. Quippe non iungenda ſunt hæc proxima ſibi, ἵνα μὴ τοῦτό γε λάθῃ σε, ſed τοῦτον ὡς δεῖ γιγνόμενον.

* 775, D. Lectionem editionis Florentinæ ſequutus eſt H. Stephanus in his, καί σε γε διδάξων, ἔφη, ὥρμημαι, ὅτι τοῖς φρονιμωτάτοις αἰδούμενος, & cetera, quum in aliis hæc commodior inueniatur, καί σε γε διδάξων, ἔφη, ὥρμημαι, ὅτι ὑπὸ τοῖς φρονιμωτάτοις, cum ceteris. Ac idem ſane Stephanus loci ſententiam minimè mihi videtur adſequutus, tametſi Beſſarionis verſionem corrigere conatus ſit. Nec probare poſſum ea quæ ad hunc locum emendandum protulit.

* 778, C. pro σοφόν τι καὶ σώφρονα ἔκρινεν, aio reponendum σοφόν τι καὶ σώφρον ἔκρινεν. Nam hæc emendatio ſimplex eſt, & abſque magna fit mutatione. Quidquid autem dicat H. Stephanus, tamen ipſa collatio præcedentium cum his, meam confirmat ſententiam. Etenim σοφίαν prius poſuit, cui nunc τὸ σῶφρον: itemque σωφροσύνην, prius, cui nunc τὸ σοφόν ſubiungit.

* Ibidem, D. His verbis, πάντας γὰρ οἶμαι, (cum interiectis) ταῦτα προςήκειν, deeſſe aliquid, ex ſequentibus planum eſt. At integra erit oratio, ſi ſcribamus, πάντας γὰρ δεῖν οἶμαι (cum aliis intermediis) τὰ ὡς προςήκειν. Et aliqua ſaltim eſt ſimilitudo inter δεῖν & initium verbi ſequentis οἶμαι. Vnde factum, vt à

librariis inter deſcribendum δῆν omitteretur.

* Ibidem. Vitioſa ſcriptura eſt in his, ἃ εἴη τι συμφερώτατα αὐτοῖς εἶ). Nam ſcribi debere certo conſtat, ἃ εἴησαν συμφερώτατα αὐτοῖς εἶ).

779, A. Arbitror iſta, τὸ δὲ ἀγνοεῖν ἑαυτὸν, καὶ μὴ ἃ οἶδε, δοξάζειν, ſic ſcripſiſſe Xenophontem, καὶ ἃ μὴ οἶδε, δοξάζειν: vt notaui ad libri marginem: adeoque Beſſario idem ſequutus eſt.

* 780, B. Bis hoc loco ſcriptum πίθηται in vtraque Stephani editione, mutandum in πιθῆται, ſicut hoc margini à me adnotatum. Error ex Stobæi libris deprauatis ortus. Nam πίθηται quidem ad poëticum illud, & Heſiodeum adeo πιθέσθαι, quadrare nequit: vt heic vſum Xenophontem verbo poëtico, & inſolenti prorſus, dicere quis poſſit. Conſimilis eſt ſcriptura vocabuli πιθανώτεροι in libris Stephaneis, pag. 966, B. quo loco non veriſimiliorem, ſed magis obſequentem dixit auctor his verbis, πιθανωτέρους τῷ ἄρχοντι ποιεῖ. Sic enim ab aliis ſcribitur. Immo gloſſaria vetuſta πιθανὸν ſcribunt etiam id, quod veriſimile reddunt, & noſtris eſt πιθανόν. de quo tamen ego contendere nolim, modo mihi fas ſit obtinere, πιθανὸν ſcribendum, quum obſequentem ſignificat, vt πιθώνιοι. Et coniungenda videntur hæc cum notatis ad ι, παιδείας. p. 6, B.

πιθανός.
πιθήνιος.

* 781, B. In his, τὸ ῥυθμὸν, ἔφη, paullo plenior eſt Beſſarionis lectio, τὸ ῥυθμὸν δὴ, ἔφη.

* 783, B. Corrupta ſunt hæc, οὐ γὰρ δὴ ἀκούσασί γε τοῦ λόγου κρεῖττον ἔτι καταμαθεῖν: quorum aliam ipſe lectionem editione priori ſequutus ſum; & vti tum legi, reſtituenda ſunt, videlicet hoc modo: οὐ γὰρ δὴ ἀκούσασί γε, εἰ τοῦ λόγου κρεῖττον, ἔτι καταμαθεῖν. Nimirum κρεῖττον coniungi cum ἔτι non debet, quum in his, εἰ τοῦ λόγου κρεῖττον, ſubintelligatur εἴη. Rurſum in ἔτι ἔτι καταμαθεῖν, tantum valet ἔτι, ac ſi dixiſſet, ἔξεστι καταμαθεῖν.

* 787, D. Ad hæc verba Xenophontis, ἀκούμενος ἔφη (ſcilicet Socrates) τούτου φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκειν, notaram priori editione, factum à Beſſarione, Brodæo, quibuſdam aliis temere ac inepte, qui nomen ex ἀκούμενος proprium finxiſſent. Hen. Stephanus editione ſua ſecundâ, non dubitare ſe dicit; quin Leunclauius falli ſe faſſurus ſit; auditis illis, quæ ipſe indicaturus eſſet. Simul ad Acumenum medicum illorum temporum hæc detorquet. Adhibet & alia, quibus nõ vna fit in hiſce verbis mutatio. Puta, quum non ἀκούμενος ſcribendum ait, quod in omnibus libris Xenophõteis reperiri, negare non poteſt; ſed Ἀκουμενός. Deinde nouas diſtinctiones huiuſmodi cudit: Ἀκουμενός, ἔφη, τούτου φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκειν. Quum vero in his ſolœciſmum videat, ſiue adeo ſine diſtinctione ſcribatur, Ἀκουμενὸς ἔφη διδάσκειν, non ignorans dicendum, Ἀκουμενὸν ἔφη διδάσκειν: ſeu diſtinctio adhibeatur hoc modo, Ἀκουμενός, ἔφη, τούτου φάρμακον διδάσκειν: nouam rurſus ſcripturam comminiſcitur, & pro διδάσκειν reponendum ait διδάσκει. Vide, quam miſere ſe torqueat, in quem ſolœciſmi ſcopulum impingat, quam multa σοφὰ φάρμακα excogitet ad tuendum Acumeni pharmacum atque nomen, quam multa mutet; qui me nihil omnino mutantem, ſed in lectione ſimplici & recta perſiſtentem, erroris conuincere vult. Sed pauciſſimis ad hæc reſpondeo. Nec libri Xenophõtei Stephaneis hiſce correctionibus, ſine cauſſa congeſtis, indigent: nec iſte morbus hominis, inſuauiter comedentis, medicinam Acumeni requirebat. Quippe Socrates ipſe ἀκούμενος, *morbo remedium adferens*, quodnam illud pharmacum eſſet, ſtatim oſtendit; *Si comedere ceſſaueris*, inquiens. Eius ergo remedij cauſſa non erat, cur ad Acumenum iſte mitteretur, qui mox illud à Socrate accipiebat. Videt igitur H. Stephanus, ſe maxime falſum opinione ſua; quantumuis id de me futurum, futuri necdum certus, indubitanter adfirmarit. Nec habet, quod aduerſus illud noſtrum ἀκούμενος excipiat; quum non vno loco Xenophon & ἀκεῖσθαι, & ἐξακεῖσθαι verbis vſus ſit.

ἀκούμενος, est accipiendum de Acumeno medico.

B * 789, A. Reliqui locum hunc, τὸ ὄψον αὐτοῦ ἐσθίει, μὴ ἀσκήσεως ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, priori editione nõ emendatum reliquit Henr. Stephanus etiam altera ſua Xenophontis editione. Sed quid eſt, obſecro exercitij cauſſa edere obſonium? Mouit me rei nouitas, vel abſurditas potius; vt hinc inde diſpiciens, pro ἀσκήσεως tamdem legendum viderem ἄρτου. Nam vere obſoniorum eſt helluo, qui non condimenti, ſed voluptatis ſolius cauſſa, ſine pane vorat obſonium. Et hæc ad verbum ita reperi exarata Taurini, quum lucubratio ſecunda Xenophontis expo-

C liendi mea, iure ab H. Stephano repetita, mihi Viẽnam mitteretur. Illam tamen is, licet non redderet, contemnere auſus eſt, cùm apud alios, tum Marquardum Freherum, V. C. conſiliarium Palatinum, quem honoris & beneuolentiæ ſingularis cauſſa nomino. Sed videbimus & alia de lucubratione illa Taurinenſi deprompta, quæ Stephanum ipſum redarguent.

AD LIBRVM IIII. MEMORABILIVM.

D Pag. 791, C. pro ὅτι προσέχειν οἴεται, lego ὅτι τι προσέχειν. H. Stephano tantopere placuit, vt editione ſecunda in textum reciperet.

* 792, A. In omnibus legitur, πῶς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίγνεσθαι σπουδαίας, αὐτῶν διδασκάλων. Sed pro σπουδαίας reponendum σπουδαίοις, vel paullo poſt ſequentia docere poſſunt, quum ait: ἀπὸ τοῦ ματίου παραγίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις. Hæc è notis Taurinenſibus lucu-

E brationis ſecundæ.

* Ibidem, E. & 793, A. Corrupta ſunt iſta, μὴ πειρῶνται ὡς συνεχέστατα ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι: *non conantur hoc quam frequentiſſime agere, in quo valere volunt.* Nam contrarius ſenſus talis requiritur. mirum ſcilicet videri, quod iſti tibicines & equites non ſumma cum negligentia res ſuas agãt ac diſcant; quum plerique rempublicam geſturi, exiſtiment, ſe idoneos ad hoc abſque præparatio-

F ne ac ſtudio futuros. Itaque ὡς συνεχέστατα, quum vitioſum ſit, in ὡς ἀμελέστατα mutari debet. Littera quidem σ, de fine præcedentis ὡς manauit; inter αμ & συ magna ſimilitudo eſt, quemadmodum & inter χ & λ. Hoc modo reſtitutum ὡς ἀμελέστατα ποιεῖν, recte opponetur illis ſequentibus, πάντα ποιοῦντες ἐξ ἐπιμελείας. Et quod magis etiam rationes noſtras confirmat, in ſecundo membro comparationis αὐτῶν ἐπιμελείᾳ legimus, quod iſti ὡς ἀμελέστατα plane reſpondet.

Emendatio diſſicilis.

G 800, E. Notaui ad marginem pro φυτεύειν, etiam legi φύειν: idque rectius puto, quam illud alterum. H. Stephanus à quodam notatum, vt ipſe loquitur, ſuis altera editione adſcripſit.

* 802, D. Hæc verba, καὶ ὁ (ſubauditur θεὸς) τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ita ſcripſiſſe Xenophontem aio, καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ

συνέχων. Id ex collatione horum cum illis in VIII. παιδείας, p.237, C. faciundum cenſeo, οἷ (ſcilicet θεοὶ) καὶ τὴν τῶν ὅλων τήνδε τάξιν συνέχοντι. Dixit ibi τὴν τῶν ὅλων τάξιν. Ergo ſcripſit & heic in earumdem explicatione rerum, τὸν τῶν ὅλων κόσμον. Quippe τάξεως & κόσμου adfinia vocabula ſunt. Ac ne dubitare poſſis, confer etiam vtrimque ſequentia. Nam illic ſubiicitur, συνέχοντι ἀκριβῆ, καὶ ἀκήρατον, καὶ ἀναμάρτητον: heic adtexitur, καὶ ἀεὶ μὲν χρωμένοις ἀτειβῆ τε, καὶ ὑγιῆ, καὶ ἀγήρατον παρέχων. vnde notauimus ſuperius illa priora, ἀκριβῆ & ἀκήρατον, in ἀτειβῆ & ἀγήρατον mutanda. Nimirum vtrobique vides eadem à Xenophonte verba, dubio procul de induſtria, repetita.

* 803, D. pro καὶ ὅτι, ſcribendum καί τοι. vel mutandum γνώμονος, in εἰγνῶ: quod poſterius haud probo, nec ἀνακόλουθον heic quidem admitto.

Locus difficilis reſtitutus. * 809, E. Multum in hoc loco, ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία (cum interiectis) κωλύει ἡδέως. ἡ δ᾽ ἐγκράτεια μόνη, cum ceteris; in hoc, inquam loco reſtituendo laborat H. Stephanus. Poſt illa priora, inquit, ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία, non ἡ δ᾽ ἐγκράτεια, ſequi debuit; ſed, οὕτως ἡ ἐγκράτεια. Addit etiam, velut interrogans; Quid ſi ὥσπερ illud ſit ſuppoſititium? Simul tollendum innuit, ſatis id quidem leuiter. Sic etiam γὰρ in iis, quæ ſequuntur, ſuppoſititium & reiiculum cenſet. Sane quum præcedat, ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία: non nego, ſequi debuiſſe, οὕτως ἡ ἐγκράτεια, non autem ἡ δ᾽ ἐγκράτεια, quemadmodum in editis legitur. Ac Beſſario quidem huiuſmodi ſcripturam ſequutus eſt. Sed verius arbitror, prius illud ὥσπερ, corruptum ex ὅτι ἄρα: ſcribendumque prorſus, ὅτι ἄρα ἡ μὲν ἀκρασία. Sic integra ſunt omnia. Peccatum in eadem ἄρα vocula paullo poſt 818, B. Illic enim legitur, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται γίγνονται. vbi iam στιγμὴ τελεία, ſiue diſtinctio plena reperitur in editis habemus, & male quidem. Sequitur autem, οἱ μὲν γὰρ ἐγκρατεῖς, cum ceteris. Ego mutata diſtinctione, ſequentia non periodi nouæ principium facio; ſed cohærere cum præcedentibus inquam, hoc modo: ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται γίγνονται· οἱ μὲν ἄρ᾽ ἐγκρατεῖς ἀπολαύουσι θεράποντες αὐτά. quod quidem verbum ἀπολαύουσι reſpondet hoc modo illis ſuperioribus: τὸ μαθεῖν τι καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἐπιμεληθῆναι τῶν τοιούτων τινὸς ἀπολαύουσι, θεράποντες αὐτά. Ita iam emendatus eſt egregiè locus, qui & Beſſarionem, & alios, & meipſum quoque ſuperioribus annis adeo torſit; vt ex periodo præcedenti repeterem verbum κωλύει, vna cum ἀκρασίας vocabulo. Sic enim iſta reddidi: *Enimuero impedit intemperantia.* quaſi ſcriptum eſſet in Græco, ἀλλὰ μὴν κωλύει ἡ ἀκρασία τὸ μαθεῖν τι καλόν. Sed omnino ſcripſit ita Xenophon, vti modo indicauimus.

AD LIBRVM V. MEMORABILIVM. SEV AD Oeconomicum.

Cur hic V. liber Memorabilium. * PAg. 818, B. Eſſe librum hunc vltimum Memorabilium, vel ex eo colligi poſſet, ſi maxime Galeni, & aliorum deeſſet auctoritas; quod ſit ἀκέφαλος, καὶ ἄνευ προοιμίου, id eſt, quod præfationem, vt alij libri ſingulares, aliquam peculiarem non habeat. Eſt enim omnino eius initium tale, quale ſecundi, tertij, quarti Memorabilium: adeoque hunc cohærere cum libris præcedentibus, facile quiuis ex verbis eius primis animaduertit. *Cur Oeconomicus.* Oeconomici vero titulum inde nanctus eſt, quod vt alij Memorabiliū libri ſinguli diſputationes diuerſas ac plures continent; ita dumtaxat heic de adminiſtratione domeſtica ſola diſſeratur. Interpretatus eſt M. Tullius, ſed in libros tres diuiſum; ea diſtinctionis habita ratione, quam marginibus Oeconomici Xenophontei ſuis locis adſcripſimus.

* 822, B. Bis πόσου corruptum hoc loco legitur. Primum in his, πόσου ἂν οἴει, deinde poſt interiectum verſum vnum, πόσου τὰ ἐμά. Si legeretur, πόσου ἂν οἴει σοι τὰ σὰ κτήματα, cauſſa non eſſet eius reiiciendi, quod ad πόσου ſubintelligeretur χρήματος. Sed quum dicat, πόσου εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα: itemque πόσου εὑρεῖν τὰ ἐμὰ κτήματα: & deinde reſpondeatur, τὰ ἐμά μοι εὑρεῖν πέντε μνᾶς, ac rurſum τὰ σὰ πλέον ἂν εὕροι ἢ ἑκατονταπλασίονα: dico ſcribēdum vtrobique, πόσον ἂν οἴει εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα, & πόσον τὰ ἐμά: quibus ſequentia recte reſpondent, τὰ ἐμὰ εὕροι πέντε μνᾶς, ac iterum, τὰ σὰ εὕροι ἑκατονταπλασίονα.

* 823, A. In his verbis, παιδικοῖς δὲ πράγμασι προσέχοντα τὸν νοῦν, non abs re vocem πράγμασι notis [ ] viſitatis incluſi; quibus oſtenderem, id ex gloſſa quadam profectum, prorſus abundare. Nam τὰ παιδικὰ pro amoribus, vbique Xenophon ſimpliciter dicit, abſque adiectione vocabuli πράγματα. Res quidem adeo manifeſta eſt, vt exempla proferre non libeat alia, quam quod eſt hoc ipſo libro, 853, C. οὔτε ἐπιμέλειαν ἡδίονα ῥᾷδιον εὑρεῖν τῆς τῶν παιδικῶν ἐπιμελείας: *nec cura reperiri alia iucundior facile poteſt, quam ſit amoris occupatio*: & in Sympoſio, p. 895. E. ἅπερ περὶ τὰ σιτία διὰ πλησμονὴν, ταῦτα ἀνάγκη καὶ περὶ τὰ παιδικὰ πάσχειν: *quæ in cibus ob repletionem, ea neceſſe eſt in amoribus etiam accidere.* Depromta vero ſunt hæc è Taurinenſi lucubratione mea, quam Henr. Stephanus tam diu apud ſe habuit.

* Ibidem, E. Verbum ἐπιστῆναι in his, ἐμὲ δὲ πῶς ἄν τινι τούτων οἴει ἂν ἐπιστῆναι χρῆσθαι, dico vitiatum eſſe, ac iſta ſic exaranda; ἐμὲ δὲ πῶς ἄν τισι τούτων οἴει ἂν ἐπίστασθαι χρῆσθαι. Probatione res non indiget, ſi præcedentia quædam, & ſequentia dumtaxat conſideremus; vt iſta τῷ μὴ ἐπισταμένῳ ἵπποις χρῆσθαι. rurſum ὅτῳ τις μὴ ἐπίσταιτο χρῆσθαι: item 824, A. τί κωλύει καὶ ἐπίστασθαι; cum ceteris.

* 825, B. pro ὅταν ὦσιν ἂν δέωνται, ſimpliciter ſcribendum arbitror, ὅταν ἂν δέωνται: ſicut in priore periodi membro dixerat, καὶ τούτοις, ὅταν δέωνται, μὴ ἔχουσι χρῆσθαι. Nam vix dicendum, ὅταν ὦσιν ἂν δέωνται, accipiendum eſſe pro ὅταν ὦσιν ὧν ἂν δέωνται.

Ibidem, E. Camerarius haud dubitanter in his, ἐγώ σοι συνῄδειν (cum interiectis) ἀνισταμένου, καὶ πάνυ μακρὰν ὁδὸν βαδίζοντα, καὶ ἐμὲ ἀναπείθοντα, reponi debere ait, ἐγώ σοι συνῄδειν ἀνισταμένῳ, καὶ βαδίζοντι, καὶ ἐμὲ ἀναπείθοντι. recte.

* 827, A. Nec οὐδὲν οἷον τὸ ἐπικουρήσαι, quod eſt in contextu, nec οὐδὲν δὲ τὸ ἐπικουρῆσαι, quod in margine, vitio carent. Vel autem ſcribendum, οὐδὲν οἷον τὸ ἐπικουρῆσαι, vel multo ſimplicius, οὐδὲν οὐκ ἐῶν τὸ ἐπικουρῆσαι, quod equidem magis probo.

* Sequitur ibidem ſtatim. συστήσω δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, quod ſcribi rectius arbitror, συστήσω δέ σε ἐγὼ καὶ Ἀσπασίᾳ: *Equidem te Aſpaſiæ quoque commendabo.*

828, D. Ait Camerarius in iſtis, ἐφορᾷ αὐτὰς καὶ δοκιμάζει, plenius aliquid hoc modo ſcribendum, ἐφορᾷ αὐτὰς καὶ δοκιμάζει: probabiliter id quidem, licet ego ſic malim, ἐφορᾷ αὐτὰς καὶ αὐτὸς δοκιμάζει. nam forma quædam in his ἀφελεστέρα.

* 830, B. Legebatur hactenus, ὡς ἂν ἑκόντες πίθωνται.

φωνται. Ego repertam apud Stobæum ſcripturam hanc, ὥς ἄν ἱκανῶς ἔχωσι, reponendam ſuo loco duxi, verbo πείθωνται ad marginem poſito, ceu gloſſa. Sic & alibi verbo ἔπεσθαι Xenophon vſus eſt, hoc quidem ipſo libro, 871, C. in his, πῶς ἄν ἔτι σοί ἄν ἄρχοντι ἐμπεδῶς οὕτως ἕποιντο.

* Ibidem, C. In his verbis, ἐπιδείκνυσθαι αὐτὴν ἔφη. καὶ δ' ἐθαύμαζεν, cum ceteris, dico mutandum αὐτὴν in αὐτῆς, & ſequens ἔφη ſuperfluum eſſe, planeque tollendum. Nam ἐπιδείκνυσθαι αὐτῆς, reſpondet his ſuperioribus, ὁ Κῦρος λέγεται Λυσάνδρῳ (cum interiectis) τὸν παράδεισον ἐπιδείκνυσθαι αὐτῆς.

* 831, D. Legitur in textu librorum noſtrorum, ὀψὲ ἀπιέναι, ſero abire. Id ὀψὲ quidam apud Stobæum interpretatus eſt per τῆς δείλης, hoc eſt, veſpere. Nemini non manifeſtum eſſe ſcholiolum, non diuerſam lectionem; quum nihil in horum litteris inuicem ſibi ſimile. At ὀψὲ ſcriptum à Xenophonte, patet è præcedente πρωΐ, mane, cui reſpondet hoc ipſum ὀψὲ.

* 832, A. pro τοῦ πολὺ πλείων θύμαρία ἐν χώρᾳ τῷ. ſcribendũ τοῦ πλείον θύμαρία, ἢ ἐν χώρῳ τῷ. Nã πολὺ quibuſdã à libris abeſt, & recte quidem. [illegible] vero, vox adſcripta margini, gloſſa eſt vocabuli Xenophõtei θύμαρία, quam alij pro diuerſa lectione ceperunt.

Ibidem, C. Equidem hæc verba, δύνανται ἰέναι εἰς τὰς τῶν ἀποκεκλιμένων λαμβάνειν, minime corrupta iudico: adeoque ἀποκεκλιμένων in ἀποτετελεσμένων, vel in aliud quiddam tale non mutandum: quod pace Camerarij, viri haud dubie in omni doctrina liberali principis, proferre mihi liceat. Nam vt antea Xenophon dixerat, τῶν ἔργων πεπραγμένων: ita nunc ait, τῶν ἔργων ἀποκεκλιμένων. Quod autem ad εἰς τὰς, non additur vocabulum χώρας: familiare Xenophonti noſtro eſt. Quamquam in primo ἀναβάσεως etiam plena oratio eſt; ἐν τῇ φιλίᾳ χώρᾳ: quod quidem ipſum idcirco libuit adnotare, quia negat Ariſtides ſimplici orationis generi, cuius ipſe quaſi typum quemdam de Xenophonteis libris exprimere voluit, conuenire; vt ad εἰς τὴν ἐκείνου, addatur χώρας.

ἀφελεία typus Xenophon.

Ibidem, D pro ταῦτα δεῖ μηχανᾶσθαι, ſcribo ταυτα.

* 834, A. In his, πειρᾶσθαι σοφίσαιτο ἡμᾶς ἄν πότε ἐφαμεν, potius ſcribendum hoc vltimum φαμεν & paulo poſt itidem, verſu ab hoc quinto, non ὡς μὴ ἄν ψηφίζεσθαι, ſed οἰόμεθ' ἄν. Nihil enim tale ſuperius à Socrate dictum. Quum autem ἔφαμεν, & ἔδοξε, paullo ante legeretur: etiam hæc imperiti calligraphi mutanda cenſuerunt. In iis vero, quæ ſequuntur, illud ἐδοκιμάσαμεν δὲ ἀνδρὶ καλῷ, cum ceteris, rectum eſt Nam horum antea facta mentio.

836, C H. Stephani, & Florentini libri (addamus, & alij: quando nonnihil iratus Stephanus, hoc margini notarum Taurinenſium mearum adſcripſit) habent, συνδύνων αὐτοῦ ταῦτα: pro quo legunt alij, συνδύνη αὐτοῦ ταῦτα. quod rectius eſſe, Stephanus idem oſtendit, editione ſecunda probans.

837, E. pro καὶ τὰ ἐργασάμενα τὰ τῶν σιτηρῶν ἔργα διόμενα ἐστί, videtur legendum, ἃ τῶν σιτηρῶν διόμενα ἐστι. Sic & in Hierone deinceps, p. 901, C. εἰ ταῦτα ἀξιέπαινα δοκεῖ εἶναι, malumus ἵνα ἃ ἀξιέπαινα δοκεῖ εἶναι.

* 838, E. In his, πειρᾶσθαι ὅπως ὡς βέλτιστα τὰ προσήκοντα ἱκανώτερον ἡμῶν διαπεράσθαι, minime dubito illud ὅπως, ceu redundans, expungendum.

Ibidem. Hæc verba, ὁ δὲ ὅς ἔφυσεν ἱκανώτερον μᾶλλον ἄν δύνασθαι, ſunt omnino corrupta. Sententiam ego ſequutus ſum eam, quæ conſentanea toti eſſe loco videtur. * Et hæc quidem editione prima.

A Nunc addo, ſaltim ἄν poni debere in hunc modum ante iſta quæ heic vides: ἄν καὶ ὁ πῶς ἰδεῖν.

841, B. Sequitur H. Stephanus lectionem librorum editorum Florentiæ, (quum hos nomino, vitioſos in hoc loco & alios complector, ne ſolam me putet intelligere Florentinam, qui hoc ſuo cum dolore, quod non emendarit, à me dici fert ægerrime) procul dubio vitioſam. Quis enim ex his verbis ſenſus elici poſſit? πῶς γὰρ ἄν ποθοῦν ἔχοντες οὕτως ἐπικρύπτειν ἀλλήλους; Mihi potius placent heic editiones ceteræ, quæ hoc modo locum dant exaratum:

B πῶς γὰρ ἄν τι ὠφελοῖσαι, ἐὰν ἔχωσιν οὕτως, ἐπικρύπτουσαι ἀλλήλας vel, ἄν ἔχοιτε οὕτως Mirum vero putet nemo, Stephanum & illa priora tueri ſe poſſe, quum ſecundo Xenophontem ederet, dicere. Quid enim ille dicere non audet?

Ibidem, D legendum heic cum Camerario ἀεὶ εἰ ὁπόσον, quod plenius eſt, quam ἀεὶ ὁπόσον [illegible].

842, A. In iſtis, ἃ χρῆναι, τὰ μὲν τὰ παρέχοντα τὴν [illegible], (cum interiectis) χώραν τὰ δοκιμασώμεθα, cum ceteris, lectionem Camerarij probo huiuſmodi. ἃ χρῆναι, ἵνα τὰ μὲν παρέχοντα μὴ δέοι Nam periit ἵνα, propter affinitatem cum litteris vocis χρῆναι

C

* 847, B. In his, ἵνα γε τι δυναίμην, expungendum illud τι: quum ἀποπειρᾶσθαί τι, paullo poſt, idoneo loco pronomen hoc exhibeat.

* 848, B pro ἰδέσθαι, reperitur in aliis γεῦσαι: quo ſignificatur, vel ipſum φύραμα, vel alia quædam guſtu explorare.

* 850, A Quum in confeſſo ſit, illa vitio non carere, πῶς θέμις εἶναί σοι ἢ ἐν πολέμῳ καλῶς σώζεσθαι, nulla veræ propior eſſe ſcriptura poteſt, quam hæc: πῶς θέμις οἷον εἶναί σοι ἢ ἐν πολέμου σώζεσθαι. Nam illud οἷον facile potuit omitti, propter ſimilitudinem cum εἶναι. Rurſum quod ſequitur, τὸ δὲ χειμάζεσθαι (cum interiectis) ἀρκεῖ ἀκούειν: melius ſcribetur, τὸ δὲ χειμάζεσθαι πέρι, ἀρκεῖ ἀκούειν.

D

* 853, B. In his verbis, οὐδὲ γὰρ ἐστιν, ἔφη, (cum ceteris) ὅπως οἷόν τε πάντας διδάξαι, dico ſimiliter abundare verbum ἐστιν, quum integra ſit abſque hoc oratio:

E οὐδὲ γὰρ ὅπως οἷόν τε πάντας διδάξαι: ſicut & ſtatim ſequitur, πῶς μὲν δὴ οἷόν τε, ſcilicet διδάξαι de quo id etiam colligitur, non poſſe οἷόν τε loco priori, per quaſi, ante velut exponi.

* Ibidem, D. Equidem hæc, ἡμέρειαι χαλεπώτεραι εὑρεῖν εἰσιν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν κηρυκεῦσαι, mutila parte priori eſſe iudico, & ſic integranda; ἡμέρειαι χαλεπώτεραι εὑρεῖν ὄντες εἰσί. Nam prius εὑρεῖν, longius hinc remotum, quam vt commode ſubintelligendo repetatur. Et heic omiſſum paret εὑρεῖν, ob eius ſimilitudinem cum vltimis litteris illius χαλεπώτεραι præcedentis.

F

* 854, E. In his, ἐὰν δὲ μὴ καὶ τὰ ἔργα μάθῃ, prorſus abundare μὴ, manifeſtum eſt.

* 861, C. In his, ἀντιπαρατιθέμενοι τὴν γῆν ἄν, ἔφη ἐγὼ, inducendum illud ἄν. Quippe nec antea dixit, ἐπικουφίζοντες ἄν τὴν γῆν.

* Ibidem Camerarius, quum illa ſubſiſtere non poſſe videret, ἐκκόπτειν τὴν τροφὴν διὰ τὴν ὕλην, poſterius hoc in τῆς ὕλης mutandum cenſuit. Quænam

Locus difficilis.

G vero τῆς ὕλης τροφὴ, ſiue quod materiæ vel herbarum nutrimentum aliud eſt, quam ipſarum frugum? Ergo ſi herbarum nutrimentum excidere quis velit, etiam frugibus nutrimentum ſuum adimat neceſſe eſt. Hæc conſideranti mihi viſus eſt locus aliter emendandus, & ita quidem, vt pro his verbis, ἐκκόπτειν ἄν τὰ διὰ τὴν τροφὴν, hæc potius reponantur,

ἐκκόπτειν ἂν δέοι τὴν τροφήν, ἔφην ἐγώ, δέοι τὴν ὕλην. Sic enim verus loci ſenſus hic reſtituitur, propter nutrimẽtum frugum, excidendas eſſe herbas: id eſt, vt nutrimentum frugibus herbæ non præripiant. Nimirum his, ἂν δέοι, quum aliquid deeſſe ſciolus quiſpiam arbitraretur: νὴ voce adiecta, νὴ Δία ſcripſit, quæ adfirmandi formula heic alioqui frequentiſſime repetitur.

863, B. pro τὸ δεινὸν, haud dubie legendum τὸ δεόμενον: ſicut & paullo ante loquutus eſt, ὅπως τὸ δεόμενον κόψωσι. * Quod autem Camerarius, τὸ δεινὸν retinens, *Quod horridum eſt, exæquauerint*, reddidit: ſane quædam interpretatio coacta eſt, & horrida.

Ibidem, D. Neque πρὸς τὴν πόλιν, neque πρὸς τὴν πόλιν, probare poſſum. Camerarij vero coniecturam de πρὸς πόμπαλιν, cur non admittam, cauſſa nulla eſt.

864, C. H. Stephanus, & alij quidam, vt ipſe adſerit, habent in editionibus ſuis ἐλάττονα ὑποδιαίτῃ: quum in aliis πεδίαις reperiatur.

* 866, A. In explicandis horum verborum difficultatibus, ἄγων γάρ με δι' ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι, ὅμοια τούτοις ἐπιδεικνὺς, ἃ οὐκ ἐνόμιζον ἐπίστασθαι, ἀναπειθεῖς οἶμαι, ὡς καὶ ταῦτα ἐπίσταμαι, perquam multum ſe torquet H. Stephanus. Nam & ἄγων putat eſſe pro ἄγεις σου poſitum, & ἐπιδεικνὺς pro ἐπιδεικνύοντος: & ἀναπειθεῖς, vel in ἀναπείθω, vel in ἀναπείθει mutandum opinatur. Ita quidem ſi cum Xenophonte licebit agi, tamdem is Xenophon correctiſſimus erit, qui hoc modo minime corrigetur. Ego nihil mutandum aio, præter ὅμοια τούτοις, in ὅμοιά τι τούτοις, in quo τι facile perire potuit, ob eamdem τ litteram, primam in τούτοις, voce ſequenti; & ἀναπειθεῖς, in ἀναπείθεις, vnica tantum littera deficiente diſcrepans. Ita iam hæc, ἄγων γάρ με δι' ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι, ὅμοιά τι τούτοις ἐπιδεικνὺς, ἃ οὐκ ἐνόμιζον ἐπίστασθαι, ἀναπείθεις, οἶμαι, ὡς καὶ ταῦτα ἐπίσταμαι, plane Xenophontea ſunt, & integerrima. Si quis autem ſcribere mauult, δι' ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι, καὶ ὅμοια τούτοις ἐπιδεικνὺς, ei propterea non aduerſabor, quod facile καὶ perire potuit, ob ſimilitudinem cum vltima præcedentis ἐπίσταμαι.

* 868, D. Deeſt in his negatio, διαφέρει τοῦ ἐν ὥρᾳ ἐργάζεσθαι. Scribendum enim, διαφέρει τοῦ μὴ ἐν ὥρᾳ ἐργάζεσθαι: & ſequitur de alio, διαφέρει τοῦ πρὸ τῆς ὥρας ἀπιέναι. Vnus in tempore ad operas ſe non confert, alter ante tempus ab operis diſcedit: vterque pro ῥᾳδιουργῷ, ſegniter ſe gerit, vti ſubiicitur.

869, B. pro συμπεζομένοις γεωργεῖν, reponebam prius συμπεζομένως. nunc Henr. Stephani συμπεζομένως magis probo.

* 870, E. Scribendum potius ἐπὶ τὸ ἐθελοντὰς πονεῖν, quam ἐπὶ τὸ ἐθέλοντας πονεῖν.

* 871, C. Si reſpondere ſequentibus iſta debent, πρὸς ὃν ἵνα δ' ἂν ἄρχοντα, ſic erunt exaranda, πρὸς οὓς ἵνας δ' ἂν ἄρχοντας: & lit. D. mutandum ὧ ἂν ταῦτα γιγνώσκοντες, in οἷς ἂν ταῦτα γιγνώσκοντες, vt οἷς cum præcedentibus conueniat. Originem mendæ huiuſmodi ex Græcorum abbreuiaturis habent.

872, B. Quam minima facta mutatione in his, ἀλλὰ θεῖον, τὸ ἐθελόντων ἄρχειν σαφῶς. φειδοῦ τοῖς ἀληθινῶς σωφροσύνῃ πεπλεισμένοις. ſcribendum aio, ἀλλὰ θεῖον, τὸ ἐθελόντων ἄρχειν. σαφῶς δὲ δίδοται τοῖς ἀληθινῶς σωφροσύνῃ τετελεσμένοις. Nam ἐθελονταὶ *ſpontanei*, rectè opponuntur τοῖς ἄκουσιν, *inuitis*, qui ſubiiciuntur in his, τὸ δὲ ἀκόντων τυραννεῖν. Idem notatum & præcedente pag. 870, E. in ἐπὶ τὸ ἐθελοντὰς πονεῖν. Et in φειδοῦ verbo corrupto, littera φ ſimilitudinem cum Δι aliquam habet, quod in δίδοται primum eſt. δίδοται vero legendum, ex eo adparet, quod idem verbum ſtatim repetatur in his, τυραννεῖν δίδωσιν. Hen. Stephanus nimis multa mutat.

AD SYMPOSIVM, SIVE CONVIVIVM.

PAg. 872, C. Apud Ariſtidem poſt ἀνδρῶν, omittitur vocabulum ἔργα. neque dubium eſt, ſupervacaneum eſſe. Cur enim retineri debeat, quum ſequatur, τὰ πραττόμενα; hæc cauſſa fuit, cur illud notis his [ ] incluſerim. Plutarchus certe in Ageſilao locum hunc citans, & ad Xenophontea quaſi adludens, eaque detorquens alio, ſubiicit: ἔστι δὲ οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἄξιον κατανοεῖν ἐκ παιδιᾶς τῶν ἀγαθῶν ἃ παρὰ τὰς τύχας πράττουσι. Non dicit, τῶν ἀγαθῶν ἔργα, ſed τῶν ἀγαθῶν ἃ πράττουσι: ſicut Xenophon, τὰ μετὰ σπουδῆς πραττόμενα.

873, A. Idem Ariſtides non ἐξηκεκαθαρμένοις τὰς ψυχὰς legit, ſed ἐκκεκαθαρμένους.

Ibidem, D. pro φέροιτο, habet Ariſtides φαίνεται. quod longe aptius eſt.

* 874, D. pro αὖθις γελασόμενοι, *iterum riſuri*, arbitror ſcripſiſſe Xenophontem, εὐθὺς γελασόμενοι, *ſtatim riſuri*. Nam iterum ridere non poterant, quos ioculator ille necdum riſiſſe querebatur.

* 875, B In his, καὶ αὖ ὅταν νύμφαι τύχωσιν οὖσαι, dico illud ὅταν abundare. Irrepſit autem in contextum, quum eſſet in margine poſitum, vt ſcholion, declarans αὖ τύχωσιν, ſignificaret ὅταν τύχωσι.

Ibidem. Legit heic Ariſtides, non γυναῖκες μύρου μὲν δὴ καὶ προσδέοιντο: ſed, μύρου μὲν οὐ προσδέονται: quam lectionem germanam eſſe, verba quoque ſequentia declarant, αὗται γὰρ τούτου ὄζουσιν. Non egent vnguento. nam ipſæ per ſe vnguentum redolent.

Ibidem, E. pro ἐβούλετο, rectius βούλοιτο legendum videtur. H. Stephanus editione ſua ſecũda probat.

Ibidem, vltima linea, pro μαθητοῦ repono μαθητόν: ſicut & διδακτὸν præceſſit in his, ὡς οὐδὲ διδακτὸν τοῦτο εἴη. ſic enim ſcribendum, non διδακτὸν τοῦτο εἴη.

876, E. pro πινόντι πάντας ἀθλιωτάτους, rectius erit πινόντες πάντας ἀθλιωτάτους.

880, D. Non legi debet hoc loco, ἡ οὖν καὶ σὺ ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἕξεις λέγειν, quemadmodum & Florentini, & ab H. Stephano editi libri habent: ſed potius vt alij, ἦ οὖν καὶ σύ, ὁ Σωκράτης ἔφη, ἕξεις λέγειν. Henr. quidem Stephanus de hoc à me monitus, ita locum editione ſua poſteriori mutauit; ſed tacite, ne quid mihi referre videatur acceptum.

881, A. Locus hic ſumtus eſt ex Iliadis eo libro, qui Ψ inſcribitur: variata tamen nonnihil ſcriptura. Notandum, in libris Homericis reperiri ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ, pro quo ſcriptum heic eſt, ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου. Num μνημονικὸν hoc ἁμάρτημα dicemus, an reuera ſcripturam diuerſam, & alterutram harum vel Homero vel Xenophonti reſtituendam?

* Ibid. D. pro ἡ κείνη ἐκὸς ὄντος, notaui ad marginem, ἡ ἐκείνη ἐνὸς ὄντος legendum eſſe. De mutilatione κείνη, dixi ſuperius opinionem meam.

* 884, B. Inueni lucubratione mea Taurinenſi pro οὕτως οὖν συμφοιτῶν, notatam ſcripturam, οὕτως οὖν συμφοιτῶν: & ibidem, C. pro ὡς ἐν ὑμῖν αὐτοῖς εἰρῆσθαι, repoſitum ἐν ἡμῖν αὐτοῖς: & verſu ſequenti, pro δοκεῖ (cum interiectis) οὕτω καὶ πεφιληκέναι τὸν Κλεινίαν. rurſus, δοκεῖ σοι καὶ πεφιληκέναι.

* 886,

* 886, B. pro ἔργον μέπει καὶ ἀνεχεῖραι, non cum H. Stephano ἔργον μὲ δεῖ, ſcribo: ſed plenius ac rotundius, ἔργον ἐμὲ γ' δεῖ ᾗ ἀνεχεῖραι.

* Ibidem. Hæc verba, ὡς μᾶλλον μὲν ἥδεσθαι (cum interiectis) οὐκ ἂν εὔξαίμην, ἧττον δὲ τούτων μοι δοκεῖ, cum cæteris; ita rectius eſſe ſcribenda, ὡς μᾶλλον μὲν ἥδεσθαι (adde addenda) οὐκ ἂν εὔξαίμην, ἧττον δὲ ὅτι μοι δοκεῖ, & cetera, notatum in meo reperi libro Taurini recenſito, cum hac periodi ſententia: *Hæc omnia tam iucunda mihi accidunt, vt dum ea facio ſingula, non equidem maiori ſed minori potius delectatione perfrui optem: quod pleraque mihi iucundiora eſſe videantur, quam expediat.* Probandum ſane vtrumque.

* 887, A. pro παρ' οὗ ἐγὼ τῶν ἐκπεπώκειν, ſcribo τῶν ἐκπεπώκειν ſubauditur enim vocabulum πλοῦτον, ex præcedentibus. Itidem verſu poſtremo rectius eſt ἥξω δανειζόμενος, quam ἥξω δανειούμενος: in quibus vltimis tempora plane diuerſa coniunguntur.

* Ibidem, C. In hac noua periodo, à præcedentibus ſeparanda, οὕτω πεπαιδευμένος ὑπὸ Ὁμήρου, facile deprehendet aliquid abeſſe, qui tam præcedentia, quam verſibus Homericis ſtatim ſubiecta conſiderabit. Scribendum enim, ὅτι οὕτω πεπαιδευμένος. quod quidem ὅτι periit, ob ſimilitudinem eius cum initio vocis οὕτω ſequentis.

* 888, A. Hic eſt ille locus, cuius antea mentionem libro priore Notatorum feci. Nimirum hinc omnino verbum ἀπιστεῖν, pro vitioſe ſcripto ἀπιστεῖν, Xenophonti reſtituendum. Quum enim legimus, ὅταν μὲν πείθωμαι, (cum interiectis) ἤδη δὲ πῃ καὶ ἀπιστήσας: manifeſtum eſt, poſterius hoc, ἀπιστήσας, verbo poſito ſuperius πείθεσθαι non reſpondere. Quid autem inter hæc ſimilitudinis, niſi mutes, ἀπιστήσας in ἀπειθήσας, quod ſignificationem non parendi habet? Ita non vni apud Xenophontem loco reſtitutione verbi hactenus non rectè ſcripti conſultum.

* Ibidem, D. In his, ὡς τοσοῦτον νομίζοντες ἡδικῆσθαι, (cum interiectis) ὥστε ἀποκτεῖναι αὐτὸν βούλονται, alia non eſt ratio conciliandi præcedentia cum ſequentibus; niſi vt pro νομίζοντες, reponatur νομίζουσι. Ea vero de abbreuiaturis proficiſcuntur vitia.

* 889, B. Quod heic legitur, ἀρέσκοντα τὸν ἀποδημοῦντα, οἷς ἂν συνῇ, mutilum eſſe, de præcedentibus intelligitur. Quemadmodum enim illic dicitur, ἐὰν ἄν, ἢ ὃν ἂν μαστροπεύῃ: ſic etiam ſequi debet, ἀρέσκοντα τὸν ἢ τὴν ἀποδημοῦσαν, οἷς ἂν συνῇ.

Ibidem, D. pro ἀεί σοις ποιεῖν, reponendum ἀρέσκειν ποιεῖν. Loquitur enim continenter περὶ τοῦ ἀρέσκειν.

* 890, A. Inſigne mendum in his, ὅτι ἂν κακὸν ἴδῃ, relictum hactenus in omnibus editis libris. Scribendum enim ὅτι ἂν καλὸν ἴδῃ. Nam quidquid pulchri vidiſſet Callias, obliuiſci non poterat; mali vero, facile.

* Ibidem, B. pro τοὺς ὠφελίμους αὐτῷ, ſcribendum τοὺς ὠφελίμους αὐτοῖς, facile perſpicit; qui recte, quod ſequitur, ἐνθυμεῖσθαι ἀλλήλων, conſiderat.

* 892, B. In his, ὅταν λέγητε, ἔφη. οὐ· ἀλλ' ὅπως διαλέγησθε. ſolidius erit, οὐκ· ἀλλ' ὅταν, &c.

* 893, A pro εἰ παντ' αὐτῷ βέλτιον, putem potius εἰ παντ' αὐτὸν βέλτιονα φὴς εἶναι.

* Ibidem, D rectius in his, ὅσον χρόνον ἤδη τὸ φρονιμώτερον, ſcribetur ὅσον χρόνον ἤδη τὸ φρονιμώτερον.

* Ibidem, E. Iſta mutila nonnihil, & corrupta ſunt, ἡ μὲν τι (ὡς γ' ἄν τις οἰηθείη) διὰ τοῦτο ἐπαφροδιτοτέρα. ſicque potius exaranda, ἡ μὲν τι ὡς γ' ἄν τις

A οἰηθείη, ἧττον διὰ τοῦτο ἐπαφροδιτοτέρα. Nam periit illud ἧττον, propter aliquam ſimilitudinem cum litteris verbi præcedentis οἰηθείη.

* 896, A. Sunt & illa vitioſa, θαυμαστὰ μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ τῷ ἤθει, αἰδήμονι τε τῇ γυναικῶν ψυχῇ, ſic integritati reſtituenda: θαυμαστὰ μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ τῷ ἤθει αἰδήμονι τε τῇ γυναικῶν ψυχῇ. Propterea minus olim mentem Xenophontis adſequutus in ſcriptura non bona, nunc ſententiam veram expreſſi.

B * 898, C. In his, οἱ ψόγου τε καὶ ἀφροντιστεῖν καὶ ἀναγκαστοῖς ἡγούμενοι, reſecandum eſt καὶ prius, velut irrepritium.

* Ibidem, D. pro τρέφουσι τῷ ἐρωτῇ, lego τρέφουσι σὺν τῷ ἐρωτῇ.

AD HIERONEM, SIVE DE REGNO.

Tituli ratio.

C NOtum eſt, à priſcis τυράννους dictos eſſe reges. Propterea τυραννικὸς λόγος, (hæc enim vox ſubintelligitur) mihi non eſt liber tyrannicus; ſed liber regius, ſiue de regno. Quippe non de tyrannide heic agitur, ſed vita regum cum priuatorum hominum conditione comparatur; vt harum vtra felicior ſit, & optabilior, adpareat. Hæc cauſſa, cur ab Eraſmi iudicio in titulo reddendo diſceſſerim.

* 902, C. Vitiata ſunt hæc, ἔνθα τὰ ἀξιονικότατα δοκεῖ εἶναι ἀνθρώποις συναγείρεσθαι: & vel ita reſtituenda, ἔνθα τὰ ἀξιονικότατα δοκεῖ ἀνθρώποις συναγείρεσθαι, vt omittatur

D verbum εἶναι: vel hoc modo, ἔνθα ἃ ἀξιονικότατα δοκεῖ εἶναι ἀνθρώποις, συναγείρεται. quod poſterius equidem ſequutus ſum, & ad libri marginem retuli.

* 903, B. Plenius hæc, ἀλλ' ὁρᾷς, ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι πίοιμι, ita ſcribenda ſunt; ἀλλ' ὁρᾷς, ὡς ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι πίοιμι. Periit ὡς, propter ſimilitudinem cum vltimis verbi ὁρᾷς.

* 904, B. Ad hæc verba, ὥσπερ οὖν εἴ τις ἄπειρος ὢν δίψους τοῦ πιεῖν ἀπολαύοι: Auſim, ait H. Stephanus, contendere; negantem heic deſiderari. At ego, tametſi cum illo viro nolim contendere, tamen in hoc eum falli iudico. Videamus enim correctionem eius, & notis illam conſuetis interſtinguamus, vt quibus in locis à lectione priori diſcedatur, adpareat. ὥσπερ οὖν . . . ἄπειρος ὢν [τοῦ] δίψους, τοῦ πιεῖν [οὐκ ἂν] ἀπολαύοι. Nihil vero his mutationibus eſt opus. Solum εἴ τις, reſtituatur in ἄν τις, & priſtina ſine vitio ſcriptura manebit, hoc modo: ὥσπερ οὖν ἄν τις ἄπειρος ὢν δίψους τοῦ πιεῖν ἀπολαύοι, οὕτω καὶ ὁ ἄπειρος ὢν ἔρωτος, cum ceteris. Vides negationem nullam

F requiri.

* 906, E. Omnino deeſt verbum aliquod in his, ἐὰν ἔξω τοῦ τείχους . . . . ὄντες οἱ πολέμιοι. Eſſe autem illud τυγχάνωσι, vt H. Stephanus adnotarat, editione priore perſuaderi mihi patiebar: ſed nunc ſcripturam ſimiliorem ſequor, ἐὰν ἔξω τοῦ τείχους τυχῶσιν ὄντες οἱ πολέμιοι. Hinc enim paret, quomodo perierit illud τύχωσιν, ob inſignem cum præcedenti τείχους ſimilitudinem.

G * 907, B. H. Stephanus, quum legendum ait, ὅσα μὲν ἔχουσι χαλεπὰ οἱ συνόντες πόλεσι, pro illis priſtinis, ὅσα μὲν ἔχει χαλεπὰ σὺν ταῖς πόλεσι: dicit ille quidem aliquid, ſed minori cum mutatione reſtitui locum poſſe arbitror, ſi tantum articulus addatur, hoc modo: ὅσα μὲν ἔχει χαλεπὰ ὁ σὺν ταῖς πόλεσι. Primum ἔχει manet intactum, nec in longius ἔχουσι tranſit. Deinde ὁ σὺν ταῖς πόλεσι ſcribendo, vitatur articuli omiſſio

in his, οἱ συνέντες πόλει, quæ probari meo iudicio non poteſt. Licet enim deinceps ita ſcripta iſtæc verba ſtatim ſubiiciantur, οἱ συνόντες πόλει: tamen reponi debere arbitror, οἱ συνέντες τῆς πόλει: & articulum τῆς, periiſſe dico, propter ſimilitudinem cum vltima ſyllaba in συνέντες, quod proxime præcedit. Hæ me cauſſæ mouent, vt ab opinione prima non diſcedam.

Ibidem. pro οἱ πολέμιοι, reponendum οἱ πόλεμοι, ſicut & Eraſmus legit.

Ibidem, C. pro τὸ πολὺ νικᾶν, quod vitioſum eſt, reſtituendum aio, τὸ πόλιν νικᾶν. Sic enim contrariam in ſententiam ante verſus nouem decemue loquutus eſt, αἱ πόλεις ὅταν κρατήσωσι. de quo ipſo mendum his deprehenditur ineſſe.

Defenſa lectio cōtra H. Stephanum.

* Ibidem, D. pro οὐκ αὔξει ὅλην τὴν πόλιν, reponendum dixi editione priori, οὐκ αὔξει ὅλην τὴν πόλιν: idque de iudicio & adſenſu Guilelmi Canteri, iuuenis optimi, & mihi amiciſſimi, ſuiſque natalibus digni, ac immatura morte nobis erepti. Sic nimirum & ſuperius, verſu ante hunc octauo dixit auctor hic noſter, εὐφραίνονται τὴν πόλιν νομίζοντες ηὐξηκέναι. Sic & hoc ipſo Hierone, in extremo, Simonides ait, Hieronem ad amplificandam patriam exhortans: αὔξεις δὲ τὴν πόλιν. Idem verbum exſtat in fine Sympoſij, 899, A. ſimiliter poſitum in his, καὶ τὴν πατρίδα αὔξει. Hæc pro vera lectione loci prolixius oſtendi, quia ſolet H. Stephanus aliquorum more, quæ ipſe non inuenit, ſuperciliose deſpicere; cum aliorum occultis interdum, nonnumquam & apertis tactionibus. Heic quidem nodum in ſcirpo quærens: *Quaſi vero tyrannus, inquit, non totam vrbem, ſed aliquam eius partem tantum, illud faciundo, amplificaret.* Vbi quæſo tunc cogitabat, quum hæc ſcriberet? Parum certe profeciſſe videmus hominem in aula regis, & ea quidem aula; in qua libri Macchiauelli, tyrannorum & tyrannidis magiſtri, ab omnibus aſſiduo terebantur. An ignorat, factiones in ciuitatibus, etiam per tyrannidem oppreſſis, eſſe? Pendent à tyrannis aliqui, ſuorum commodorum cauſſa. Sunt alij μισοτύραννοι, palam aliquando nonnulli; ſed occulte, plures. Quum ergo tyrannus, victoria potitur, quum vel temere propter ſuſpiciones ſuas, vel reabſe propter aliquorum defectiones & inſidias, de medio nonnullos tollit: gaudet ob ea facinora pars ciuitatis tyranno deuota, quum interim μισοτύραννοι doleant. Ergo nec ipſe tyrannus ex eiuſmodi factis ſolidam percipere lætitiam voluptatemque poteſt. Cur hoc? quia totam vrbem ſua ſiue victoria, ſeu oppreſſione aduerſariorum, non amplificat; ſed factioni dumtaxat ſuæ conſulit, cum inſigni ciuium deminutione: qua fit, vt paucioribus deinceps imperet, quemadmodum Xenophontis Hiero loquitur, & his ipſis quidem verbis vtens, ὅτι μειόνων ἄρξει. Si non quo alij geſtaret hic vir acutum ceteroquin illud cerebrum, ſane perſpiceret; hoc ipſum μειόνων ἄρχειν, *imperare paucioribus*, illi alteri, ὅλην τὴν πόλιν οὐκ αὔξειν, *vrbem non amplificare totam*, aptiſſime reſpondere. Verbis quidem illis vti deſineret: *Quaſi vero tyrannus, è ciuibus aliquos trucidans, non totam vrbem, ſed aliquam eius partem tantum, id faciendo, amplificaret.* verum plura de his, quum explicatum hunc nodum in eius ſecretis illis SCHEDIASMATIS ſubtiliſſime videbimus.

Macchiauelli libri.

* 913, A, Cum iſtis verbis, διαῦτα γὰρ δὴ πάσι τοῖς A τυράννοις οἱ ἀρχόμενοι, non cohærent hæc ſtatim ſequentia, & δῆλον ὅν τινα ἀεὶ ἡμῶν τῆς τυγχάνουσι. Nec ſenſus ex eis commodus elici poteſt. Sane quod prima ſe fronte videtur offerre, quaſi legendum ſit, καὶ δῆλοις (ſcilicet διαῦτα πάσι) οἷς τινας ἀεὶ ἡμῶν τῆς τυγχάνουσι: locum habere non poſſe vident, qui diligentius hæc conſiderant. Ego in poſterioribus, δῆλον ὅν τινα mutandum dico in δῆλοις αὐτοῖς: vt locus integer ita ſcribatur: διαῦτα πάσι τοῖς τυράννοις οἱ ἀρχόμενοι, & δῆλοις αὐτοῖς ἀεὶ ἡμῶν τῆς τυγχάνουσι. Atque hoc ad- B ſcriptum margini, non modo germanæ ſcripturæ proximum, ſed etiam rectum, plane ſtatuo.

Em diſſ

915, A. In his, τὴν αὐτὴν τὴν κώμην τι . . . . ὅταν ἄρχῃ, ἢ ὅταν ἰδιωτεύῃ: periiſſe putat H. Stephanus μᾶλλον. quod ſane vel ex eo colligitur, quia μᾶλλον illud verſu proximo in collocatione ſimili reperitur.

* Ibidem, D. Editione priori hæc verba deprauata in libris editis omnibus, οὐ γὰρ τυράννοις ἰσοτίμους, ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα νομίζουσι τούτους τρέφεσθαι: ſic inter- C pretabar, vti ſonant, & Eraſmus eadem intellexerat, videlicet hoc quodam modo: *Arbitrantur non hos quidem* [milites ſtipendiarios] *ali, vt cum tyrannis pari ſint honore; ſed auaritiæ cauſſa.* Verum abſurda profecto ſententia eſt, dicere; milites pari cum tyrannis, dominis ſuis, eſſe in honore. Quapropter aliud ſcripſiſſe Xenophontem, & hoc quidem modo, iudico; οὐ γὰρ τυράννοις ἡμᾶς ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα νομίζουσι τούτους τρέφεσθαι. quæ lectio vera & integra eſt, ac interpretando nunc reddita. Nimirum D ex οις, vltimis litteris vocabuli τυράννοις, repoſitum fuit à negligente librario illud ισο, & ſequens nomen ἡμᾶς cum hoc ab aliis deinde coniunctum: vtque ſenſus aliquis eſſet, mutatum in ἰσοτίμους. Poſſet etiam ἴσως ἡμᾶς in mentem alicui venire. Sed illa ratio prior eſt omnino probabilior.

Al lecti mo ſtit

917, E. pro ἐν τῇ στρατιᾷ reperit Eraſmus in ſuis ſcriptum ἐν τῇ στρατείᾳ, quarum vocum permutatio frequens eſt.

* 918, E. Legitur in omnibus εὖ ἴσμι νικῶν τῷ καλλίστῳ E (cum interiectis) ἀγωνίσματι. Ea verba non ſequutus ſum in mea interpretatione prima, ſed illa Xenophonti vſitatiſſima εὖ ἴσθι: quibus quidem hic etiam vſus fuit, quum Græcæ periti norint, εὖ ἴσμι νικῶν, ea lingua ne quidem ab aliis, minorum gentium ſcriptoribus, ac minus accurate loquentibus, nedum à Xenophonte dici.

AD RATIONES REDITVVM,
F SIVE DE PROVENTIBVS.

Tit

* PAg. 920, A. Lucubratione mea Taurinenſi πόρους feceram in titulo, *rationes annonæ*, quia profitetur vtique Xenophon hoc libro, ſe commonſtraturum rationes τῆς τροφῆς τῶν πολιτῶν, *victus ſuppeditandi ciuibus*; itemque τῆς διατροφῆς τοῦ κοινοῦ, quemadmodũ ciues ex prouẽtibus publicis alendi ſint. Nunc autem vitandæ ambiguitatis cauſſa, quum non vnum annona ſignificet; *redituum ra-* G *tiones* dicere malui, vocabulis iuris auctoribus noſtris, qui & Latini ſermonis auctores non mali ſunt, vſitato. Et προσόδων vox adiecta, qui *prouentus* ſunt, in hac ſententia magis me confirmauit. Cur fructus non dicerem, quod antiquioris notæ iuris conſultis familiare eſt; eadem me ratio, quæ in annona, mouit. Nec Camerario, cui vocabulum-

lum πόροι libitum fuit heic reddere *De Vectigalibus*; & περὶ προσόδων, *De fructibus*; equidem adſentiri poſſum. Nam vt πόροι vectigalia non ſunt, quæ gloſſariis veteribus & πλέσματα, & πλην δημόσια exponuntur: ita πρόσοδοι non ſunt fructus, quum de republica ſermo eſt, ſed iiſdem gloſſariis reditus ac prouentus publici. Πόρων ſignificatum ex hiſce Xenophonteis intelligere licet, quum II. ἀναζά... inquit, ζητοῦντες πόρους ἔχοντες περὶ τὸ πολεμεῖν, vbi ſimpliciter accipe rationes, aut modos: ſicut ipſe Xenophon ſtatim ſubiicit. Item I. ἐπιλωχεῖν, διαγνῶναι πόρον χρημάτων, pecuniæ conficiundæ rationem oſtendebant. Et VIII. παιδείας, nihil eſt aliud πορίζειν χρήματα, quam conficere vel parare pecuniæ copiam. Sic & Dioni Caſſio πόρος ἀΐδιος καὶ ἀέναος eſt reditus perpetuus ac perennis. A

* 921, B. pro εἰ δὲ περὶ τοῖς, legitur in aliis, ἐπεὶ δὲ περὶ τοῖς. Ego ſic ſcribendum arbitror, τί δὲ, εἰ περὶ τοῖς ἀνηρημένοις (cum interiectis) μεῖζον ἐπιμέλεια ποιοῖτο; cum interrogationis nota. B

* Ibidem, C. in his, μέγας μὲν γὰρ ὁ κίνδυνος ἀπὸν, putauit Camerarius ἀπὸν mutandum in ἀγὼν, nulla quidem ex idonea cauſſa. Quippe ſenſus ex ἀγὼν rectus colligi nullus heic poteſt. Ego legendum cenſeo: μέγα μὲν γὰρ ὁ κίνδυνος ἀπὼν, *magnum quiddam aduenit, ſi periculum ab eis abſit.* Et videmus itidem mox ſubiici, μέγα δὲ ἐστὶ, quod iſtis præcedentibus reſpondet. His exaratis, & adlata mihi lucubratione Taurinenſi, hanc emendationem illic quoq; notatam inueni. C

* 922, D. pro πλεονεκτεῖν non dubitaui lucubratione ſecunda reponere πλεονεκτεῖ. Nam alioquin etiam μισθοφορεῖν, quod antecedit proxime, ſcribendum eſſet aliter. D

* 923, A. pro κτήσαιτο ſcribendum κτήσαιτο, ſicut ex ſequenti περιποίησιν paret. ὡς ὅσα autem mutandum in ὥσπερ, quod ἔτι præcedenti reſpondet. Quamquam deinceps in Taurinenſi lucubratione margini adſcriptum vidi ὥσπερ, vno vocabulo. Verſu deniq; vltimo, pro ὅσα ἂν ſcripſeram ibidem ἴσα ἂν, quod præcedenti πάντα reſpondet. E

* 925, D. pro ἀεὶ παρεῖχε, ſcribendum ἀεὶ παρέχει: vt reſpondeat verbo, quod præceſſit, ἀποδιδόναι. Repertum & hoc in notis Taurinenſibus.

* Ibidem. pro ἡμέρα dico ſcribendum ἡμέρᾳ. Non enim hæc, πλεονάκις ἡμέρᾳ, coniungi debent, vt aliqui putarunt: ſed ἡμέρᾳ referendum ad προτέρῳ, quod præceſſit.

* 916, A. pro ἐγγὺς ſcribi præſtat ἐγγύς. Et paullo poſt, B. pro δυνατὸν ἐστὶν ὅλας τε ἀνθρώπους καὶ κτήσασθαι καὶ φυλάξαι, rectius δυνατὸν εἶναι ἀνθρώπους καὶ κτήσασθαι, cum ceteris. Vtrumque de notis Taurinenſibus. F

* 927, A. pro ὑπόμνημα repono ὑπόμνημα: vt πέρας βάσεις, & πέρας ὑπόμνημα, eadem ratione dicatur, ac recte quidem. Ex iiſdem notis Taurinenſibus.

* Ibidem. in his, καταστῆσαι γε οἶδε . . . ἐστι ποῦ, ἢ πρόσθεν, mutila eſt oratio, ſic integranda: καταστῆσαι γε οἶδεν ἐπεὶ ἐστι ποῦ, ἢ πρόσθεν. Notatum & hoc Taurini.

* Ibidem, C. Aut φοβεῖσθαι habendum velut ἀπαρέμφατον ac ſi μηδεὶς μόνος δεῖ τὸν φοβεῖσθαι legeretur, aut φοβεῖσθε ſcribendum; vt Athenienſes ſuos Xenophon adloquatur, quemadmodum & alibi facit. G

* 928, A. pro καὶ κάλλιον repoſuerunt in margine quidam καὶ κάκιον, male. Rectius enim, πλουσιώτερον A ἄν, καὶ ὁ κάλλιον. quod etiam Camerario placuit.

* Ibidem, D. Camerarius pro ἀνυπόστατον, cum quibuſdam ἀνόστατον legit. ſed melius eſt ἀνυποστάτους ſcribere, quod in fine mutilatum ex abbreuiatura Græca.

Ibidem. pro ἦν ἐν δημοσίᾳ, ſcribendum ex priori notatione mea, ἦν δημοσίᾳ.

Ibidem, E. pro Ἀναφαύστῳ, reponendum Ἀναφλύστῳ, qui locus eſt Atticæ.

* 929, B. pro ὑπὸ περιπόλων, ſcribendum ὑπὸ περιπόλων: qui erant Atticæ regionis circuitores, cuſtodiæ præſidiique cauſſa eam obeuntes. Ac feciſſe perhibentur hoc adoleſcentes, vbi primum arma induiſſent. In gloſſariis antiquis περίπολοι exponuntur δοῦλοι δημόσιοι, & calatores, & calones; nimirum & hi ab obeundo. B — περίπολοι.

* Ibidem, C. Vitioſa ſunt illa, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς τῆς ἐκείνης αὖ. Nam illud ἐκείνης nec ad πολυανθρωπίας referri, nec ad τὰ μέταλλα, quæ præceſſere, poteſt. Itaque potius emendandum, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς τῆς ἐκεῖ οὔσης. Idem & in notis Taurinenſibus inueni. C

* Ibidem, D. pro εἴ γε γὰρ, elegantius εἴ τι γὰρ, ſicut etiam ſequitur, εἴ τι φρουρᾶς: & verſu ſequenti proximo, περὶ θέαν τοῖς γυμνασίοις, plenius erit περὶ θέαν τὰ ἐν τοῖς γυμνασίοις.

930, A. Quod in aliis, & in H. Stephani editione legitur, παρ' ἀγγέλῳ σκοπεῖσθαι, fœde vitiatum eſt ex παραγγέλλοις σκοπεῖσθαι. Nihil heic promittunt eius ſchediaſmata, nihil alij præſtant. Nam quod Camerarius excogitauit παρ' ἀμέλειαν σκοπεῖσθαι, id reuera παραμέλειαν producitur, vt ipſemet interim fateri voluit. *Locus emendatu difficilis.* D

Ibidem, C. Quod heic legitur, ἱερῶν ἢ ἰδίων ἐπιθυμούσης, ſequutus ſum interpretando: licet in codice meo Taurini notatum pro ἰδίων inueni vocabulum δημοσίων.

AD LIBRVM DE RE EQVESTRI.

PAg. 932, A. Hunc librum Xenophontis equidem ante XXVI. annos, quum primus Xenophon meus prodiret, de induſtria relinquendum Camerario, viro cognitione litterarum Græcarum magno, putaui; partim ne iuuenis, expers iudicij ſolidi, XXIIII. aut XXV. natus annos, cum eruditiſſimo ſene ſeptuagenario, tunc adhuc ſuperſtite, certamen impar ambitioſius ſuſcipere velle viderer; partim etiam, vt cum meis hanc Camerarianam equeſtris libri verſionem, ceu ſpecimen interpretationis bonæ, ac Ribitti tranſlationem Hipparchici, qui liber hunc proxime ſequitur, velut exemplum vitioſæ, coniungerem. Sed quum deinceps in quali quali aulico meo Taurinēſi otio, quo, non alterius exemplo Xenophontem neglectu quodam offendendum, ſed ſtudio ſingulari demerendum excolendis eius operibus cenſui, non modo tentaſſe, verumetiam haud infeliciter interpretationem vtriuſque libri nouam ad vmbilicum perduxiſſe viderer, quæ tamen ab eodem typographo, cui deinde tradita fuit cum aliis publicanda, difficulter recuperari poſſet: dum procurator ad id meus anno prope toto Francofurti exemplar meum expectat, iterum mihi librum hunc ſermoni Latino tradendum ſtatui, vt ſi vere prior ille labor meus vel ædium incendio, *Rationes interpretationis nouæ duplicis.* E F G

vel inſolentia militari, bello Allobrogico periiſſet, tamen alius non prodiret Xenophon à me recenſitus, quam ex aſſe meis vnius vigiliis illuſtratus. Hanc vero conuerſionem libri equeſtris poſteriorem cum Xenophonte Græco, velut in otio paullo liberiori, menſibus hibernis, & in hypocauſtis quidem Germanicis expolitam, coniungere volui. Priorem, licet inter itinerum & aulæ moleſtas quaſdam occupationes, tamen longè ab hypocauſtis, apud Italos Subalpinos Taurini factam, hiſce Notatorum libris ſubiiciendam duxi, vt viri boni & æqui videant, quo animo typographus hic & inuito me retinere lucubrationes meas adniſus ſit, & tamen eaſdem apud magnos pleroſque viros audacter contemſerit; quod quidem in eo nouum non eſſe prædicant omnes, qui penitius hominem norunt. Quæ vero ſequuntur ad hunc librum notæ, nunc primum publicantur. Quippe Camerarij nullas vidi, eaque de cauſſa priori editione mihi abſtinendum ab emendatione Græci contextus poſt tantum virum exiſtimaui. Propterea nec aſteriſcis heic opus, quod recens nata ſint omnia.

σκίῤῥοις, pro χείροις et κρείσσοις.

933, C. Nec in textu χείροις, nec in margine κρείσσοις retineri poteſt; ſed pro his σκίῤῥοις reponi debere iudico. Quid autem σκίῤῥος, intelligitur ex medicis; qui tumores calloſos ita nominant, quales in equorum cruribus frequenter exiſtunt. His ad editionem hanc poſteriorem lucubratione tertia notatis, & adlato labore Taurinenſi; adſcriptam margini etiam illius hanc emendationem inueni, cum adpendice, quod ab hoc vocabulo σκίῤῥος deductum verbum ἐνσκιῤῥοῦσθαι legatur inferius, hoc ipſo libro, 938, A. in his, ἐπειδὰν ἐνσκιῤῥωθῇ: quod vel indureſcere ſignificat, vel callum obducere.

ἐνσκιῤῥοῦσθαι.

934, E. pro τῶν κάτωθεν ἀστραγάλων, neceſſario reponendum τῶν ὄπισθεν ἀστραγάλων. His enim oppoſiti ſunt οἱ ἔμπροσθεν ἀστράγαλοι, quos ſtatim ſubiicit Xenophon his verbis, ἅπερ περὶ τῶν ἔμπροσθεν. Idem notatum & Taurini.

935, D. in his, καὶ δίψει, καὶ μὴ ὀργίζεσθαι, negationem μὴ expungi debere, cum aliunde patet è loci ſenſu; tum ex eo, quod ſequitur, τῶν λυπούντων ἀπαλλάττεσθαι. Nam fami paſtus, ſiti potus, iritationi (ſic enim heic reddo illud ὀργίζεσθαι) liberatio à rebus moleſtis opponitur. Quam vero heic à ſcopo aliena iſta Camerariana? *Qui norint cum famem atque ſitim, tum iraſcentiam pulli ad ſilentia* (hoc ad μετ' ἠρεμίας ſpectat) *& ſolitudines* (hoc ad μετ' ἐρημίας, quod in textu non reperitur, ſed ex ἠρεμίας mutando fingitur) *relegare; contra vero, cibum & potum, & depulſiones offenſarum per homines procurare.* Nam quid tamdem eſt illud, Famem ac ſitim & iraſcentiam equi ad ſilentia & ſolitudines relegare? Mea interpretatio tam prior Taurinenſis quam Viennenſis poſterior, rectum loci ſenſum exprimunt.

Locus difficilis.

936, C. In his verbis, εἰ παρεστηκότας ἱππεύων μὴ ἐκφέροι πρὸς τοὺς ἵππους. nihil monuit de vllo vitio Camerarius, ego non leue deprehendo. Quid enim eſt illud, ἵππος ἱππεύων παρεστηκότας: niſi, *equus equitans equos adſtantes?* Reddidit autem ipſe, *Si forte prope abſint.* quaſi ſcriptum eſſet, aut ſaltim ſcribendum pro παρεστηκότας ἱππεύων, lectione correctiori, παρεστηκότων ἵππων. Ne diu lectores detineam, dico Xenophonti reſtituendum heic verbũ poëticum, quod talibus eum ex interuallo delectatum notet Hermogenes, adeoque Homericum illud ὀπιπεύων: vt ita locus reſtituatur, εἰ παρεστηκότας ὀπιπεύων μὴ ἐκφέροι πρὸς τοὺς ἵππους, *an adſtantes inſpectans.* Quia tamen à grammaticis priſcis notatum, ὀπιπεύειν eſſe factum ex ὀπιδεύειν: videndũ, an potius hoc loco Xenophon ὀπιδεύων ſcripſerit, vt equidem arbitror. Alterutrum ei ſane reſtituendum, nullus dubito. Nec eſt, cur id me moueat, quod ὀπιδεύειν lexica noſtra non habeant. Idem hoc & Taurini animaduerſum, & adſcriptum margini, & interpretando redditum.

ὀπιδεύειν Xenophō reſtitutū ὀπιπεύειν.

937, A. pro καλῶς ἂν ταῦτα πάντα ποιοίη. εἰ δ' ἄλλως ὑγιής, cum ceteris; & diſtinguo & ſcribo, ποιοίη. εἰ γ' ἄλλως, &c. De notis Taurinenſibus.

Ibidem, B. pro διδύματα, quod interpretatione poſtrema retinui, lectionem aliam διοιδήματα reperi adſcriptam lucubratione Taurinenſi.

Ibidem, E. pro ἢ τὸ στόμα ὑφαιμοῦν, legit Camerarius ἢ τὸ σῶμα ὑφαιμοῦν, quum dicat *corpus humoris abundans* male profecto. nam de oris vitio nota loquitur auctor, ex quo nauſea quædam in equis exiſtit; oris euacuatione vitium hoc ipſum curante.

938, A. Non rectè ſunt hæc adfecta, τὰ δ' ὡς μὲν μὴ ὑγρὰ εἶναι, ἀπόῤῥυτα. Quippe deeſt aliquid, ideoq; nec præcedentibus, nec ſequentibus reſpondent. Exigua mutatio fieri hoc modo poteſt. Δεῖ δ', ὡς μὲν μὴ ᾖ ὑγρά, εἶναι ἀπόῤῥυτα. Sic cohærent omnia. Nec dubito, ita Xenophontem hæc ſcripſiſſe. Sequitur non multis interiectis, ἀφεστηκότων στεροῖ τοὺς πόδας, mutandum in ἐφεστηκότων, ex euidenti ratione: ſicut paullo poſt dixit, ἐπὶ τούτων ἑστηκώς, quod tantumdem eſt, ac τούτοις ἐφεστηκώς.

Ibidem, B. In his verbis, καὶ τοὺς πόδας καπυρωῦσι, vitioſe ſcriptum reperitur illud καπυρωῦσι verbum in editis, etiam H. Stephani poſteriore impreſſione. Camerarius quoq; ſcripturam ſequutus eſt corruptam, dum *pedes equi ampliauit*, reddidit. Pedes equi certe vel ampliari, vel dilatari, quod eſt καπυροῦν, non prodeſt. At eoſdem reddi robuſtiores, magnam habet vtilitatem. Ergo reſtituendum, καὶ τοὺς πόδας καρτεροῦνοι: quæ quidem lectio à me reperta eſt in lucubratione ſecunda Xenophontea Taurinenſi.

καπυρωῦσι *καρτερωνέιν.*

Ibidem. Vides incluſum [εἰ], quia reapſe ſuperfluum. Ibidem nequit ἀμφιθήμων retineri, ſed Pollucis ἀμφιδόχμων prorſus admittendum. Secunda quidem recenſione Taurini ex vtroque vocabulo ἀμφιθήμων & ἀμφιδόχμων aliud factum inueni ἀμφιόδων, & pro hoc expoſiti rotundi lapides, in viis iacentes. Sed nunc iſta mihi non probantur, præ Iulij Pollucis ἀμφιδόχμων voce, quam Xenophonti tribuit.

λίθοι ἀμφιόδιοι. λίθοι ἀμφιδόχμοι.

939, D. pro χαίτη, καὶ προκόμιοί τε, καὶ οὐρά, ſcribendum: χαίτη, προκόμιόν τε, καὶ οὐρά. Nam καὶ quidem alterum abundat, & προκομίους Græci non dicunt.

940, B. In omnibus editis eſt, ποιήσαντα προσιέναι, corrupte. Nam ποιήσοντα προσιέναι ſcripſiſſe Xenophontem, vel inde perſpicitur; quod aliqua re iam facta, (id ineſt illi ποιήσαντα ſignificatum) non opus ſit accedere, vt eam faciamus.

Ibidem, B. licet forte tolerari poſſit τῷ δ' αὖ, referendo id ad μακρῷ ſequens; tamen τοῖς αὖ, relatum ad διδάσκειν melius eſt, præſertim quum μακρῷ τῷ ἀγωγῷ aliud habet τῷ, quod prius illud excludit.

941, A. poſt hæc verba, ὅσον δεῖ ἀπέχειν τὸν χαλινὸν τῶν γνάθων, ſubiici ſtatim debere videntur iſta, ὥστε μὴ ἀναίσθητον εἶναι, quibus declaratur, quodnam ſit interuallum

uallum conueniens: vt illa deinde rectiſſimo ſenſu ſequantur, μὴ γὰρ ἄγαν περὶ αὐτοὺς, πλεῖν τι σῆμα ὁ δ' ἄγαν εἰς ὕχον, cum ceteris. Hanc retinere lectionem mihi libuit interpretatione poſteriori, quum μὴ ante ἀναίσθητον hoc modo retineatur, quod mihi lucubratione prima pro ſubrepticio videbatur habendum. Camerarius quoque dum reddit, *ita ſenſus retunditur*; non iſta reſpicit, ὥστε μὴ ἀναίσθητον εἶ), ſed μὴ reiectum excludit.

Locus emendatu difficilis.

Quæ ſtatim lit. B. initio ſequuntur, χρὴ δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν μὲν καὶ τὰ παιδὶ προσξέσθαι, magis vitiata ſunt, quam vt ſolo προσξέσθαι, ſecundum H. Stephanum in προσξέσθαι mutato, reſtitui poſſint. Ac verum vt fatear, exiſtimabam & ipſe lucubratione hac poſteriori me ſatisfacturum aliis heic, ſi pro καὶ τὰ παιδὶ προσξέσθαι, reponerem κατὰ παιδὶ προσξέσθαι, quum καὶ τὸ, & καὶ τὰ repetitionem illius καὶ ſuperuacaneam habeant. Sed falſum me deprehendi, quũ adlatum Taurinenſem librum meum inſpicerem. Nam in eo pro his, χρὴ δὲ τὸ ἱππικὸν μὲν καὶ τὰ παιδὶ προσξέσθαι, εἰ τι δεῖ πονεῖν, veriſſimam ſcripturam id temporis à me repoſitam inueni talem: χρὴ δὲ τὸ ἵππον μὴ κατὰ παιδὶ προσξέσθαι, εἰ τι δεῖ πονεῖν. Eat nunc Henr. Stephanus, & ſuo nunc ore laborem illum meum flocci faciat. Nihil excogitari magis adpoſitum ad huius loci, valde corrupti, reſtitutionem poteſt. Stephanus quidem ei nullam editione ſua ſecunda ferre opem potuit. Camerarius autem hæc ipſa reddens: *in his*, ait, *actem eſſe curatiorem non minus quam vlla in alia re elaborare conuenit.* At vero ſi priora maxime non tangam, tamen diuerſiſſima ſunt iſtæc, εἴ τι δεῖ πονεῖν, &, *vlla in alia re elaborare.*

Camerarij quidam naui.

Sunt ſane huius alij quoque lapſus tales, veluti quũ initio huius libri πρίονα in cruribus, quæ ſura eſt, commiſſuras interpretatur, me quoque ſecum verſione prima in errorem trahens: ἑτερογνάθους vbique duri oris equos, qui ſunt ab altera tantum parte contumacis oris aut maxillæ: item quum illud, καὶ πρὸς τὸ μὴ ἐπαλλὰξ ἀλλὰ διὰ παντὸς τὰ σκέλη φέρειν, ipſe ſic; *Idoneum eſt ad longiores greſſus, vbi non implicentur crura*: Xenophonte in his de equo loquente, qui motu non variato, (quod eſt μὴ ἐπαλλὰξ) ſed eodem diu continuato, (quod eſt διὰ παντὸς) cruribus vtitur. Ibidem ſtatim, vbi de ceruicibus equi Xenophon differit, κάπρος interpretatur hircum, quaſi κάπρος Græcorum, & caper Latinorum idem ſint, ac non potius κάπρος Græcis ſit verres, etiam Baſilicorum iuris orientalis auctoribus noſtris, ad titulum, *ſi quadrupes pauperiem.* Hircis profecto ceruix erecta, non vt in porcis prona vel præceps eſt. Item quum κενεῶνα, qui venter eſt, & Italis proprie pancia, reddit ilia: quum ſuſpectos dicit equos, pro ſuſpicioſis, qui omnia ſuſpecta habent, & idcirco ad omnia trepidant; quaſi non ὑπόπτας, ſed ὑπόπτους dixiſſet auctor: quum ὅπως μὴ ἐκκομίζῃ τὸν σῖτον, *ſi pabulum effundatur*, dixit; quo loco non egeri pabulum è præſepi ab equo veſcente intelligitur. Mitto alia plurima, lectoris ſtudioſi collatione veſtiganda.

πρίον.

ἑτερογνάθοι.

ἐπαλλὰξ.

κάπρος.

κενεών. pancia.

ὑπόπτας quam ὑπόπτους

ἐκκομίζειν τὸν σῖτον.

Ibidem, E. pro his, ὅπως γε μὴν προσδέξεται τὸ ἱππεία ὡς ἀναβησόμενον, elegantem inueni lectionem in lucubratione Taurinenſi hanc: ὅπως γε μὴν προσδέξεται τὸν ἵππον, ὡς ἀναβησόμενος.

942, D. Multo etiam elegantior in his, quæ ſic legũtur in editis omnibus, διὰ τὸ ὥσπερ ὀρθῶς ἂν διαβιβάζοις εἰς τὸν σκέλος, Taurinẽſis eſt lucubrationis meæ lectio talis, ἀλλὰ τὸ ὥσπερ ὀρθῶς ὥσπερ διαβεβηκότα τοῖς σκέλεσι.

Ibidem, E. In omnibus legitur, οὕτω γὰρ ἂν πονῶν ἔτι μᾶλλον δυναῖτο, quod Camerarius etiam retinuit, dum reddidit, *Efficacior fuerit*: quæ verbo πονῶν non ineſt profecto efficacia. Leue quiddam, non leuis momenti. Scribendum enim, πονῶν ἔτι μᾶλλον δύναιτο.

943, A. Manifeſtum in his vitium, καὶ δόρυ λαβεῖν, ἕως ἂν, ſic emendandum; καὶ δόρυ λαβὲ, ὡς ἂν εὐφορώτατον εἴη: quæ poſteriora Camerarius omiſit, propter difficultatem ſenſus in retentione illius ἕως.

Ibidem, B. pro ἐπενδύεσθαι neceſſario reponendum ἐπενδύτην: & quarto poſt hunc verſu, pro τῷ ἐπιτεταγμένῳ, notatum erat in Taurinenſi libro, ὁ ἐπιτεταγμένος. Ego tamen in poſteriori verſione prius illud ſequutus ſum.

Ibidem, E. Vt heic ſcribitur ἀπόκροτον χωρίον, ſic inferius in libro de magiſterio equitum, 960, C. legimus ἐν τῷ ἀποκρότῳ: ad quem locum notata quærito.

944, A. pro καὶ ἐν τοῖς πολεμίοις, putem rectius dici, ἐν τοῖς πολέμοις. Nam & Camerarius reddidit, *in prælia*. Reperi hoc etiam in notis Taurinenſibus.

Ibidem. Vitioſum hoc, καὶ ἀφ' ἵππων μόνον μὴ πρὸς ἵππους, ſic emendator, καὶ ἀφ' ἵππων μόνον, (diſtinctè) καὶ πρὸς ἵππους. quam lectionem ſequutus eſt & Camerarius. Idem in libris ſuis linea poſt hæc tertia, in hiſce verbis, ἐν τῇ ἰσχύϊ δὲ γεγράφαμεν δεῖ πάλιν ἑρμῆν, illud δεῖ non reperit. Quippe de ſuperioribus ἀγαθὸν εἶναι repeti debet. Nec tamen ignoro, qua etiam ratione retineri δεῖ poſſit.

Ibidem, D. Recte mutandum cenſet Hen. Stephanus heic καταβεβλημένον in καταβεβλημένῳ. Camerarius reddens *equum vacuum*, exiſtimaſſe videtur, ſignificare verbum καταβάλλειν, de equo ſe deiicere: perinde ac ἀναβάλλειν eſt, in equum ſe veluti conicere, vel attollere. Sed inſolens hoc, probari nequit. Vix quidem puto eum καταβεβλημένον exiſtimaſſe mutandum in καταβεβηκότα, ſicut paullo poſt ἀναβεβηκὼς ſequitur.

An καταβάλλειν oppoſitum τῷ ἀναβάλλειν.

Ibidem, E. Non rectè dici quilibet perſpicit, τὸν ἵππον ἐπαγέτω τὰς ὁρμὰς μικράς. Itaque ſcribendum, ἐπαγέτω τὸ μὲ πρῶτον ἐπὶ μικράς.

Ibidem, pro αἳ ἵνα εἴπῃ τὰ ὄπισθεν, quod corruptum, reponendum arbitror αἳ ἀπολείπῃ τὰ ὄπισθεν, *à tergo poſteriora relinquat.* Sic libro ſequenti, 967, D. οἱ δὲ ἀπολείπονται πλέον τοῦ καιροῦ, *alij longius à tergo manent, quam opportunum ſit.* Nam ita ſcriptum emendatius in margine opera mea, quum in textu ſit ὑπολείπονται. Lucubratio Taurinenſis αἳ ἐλλείπῃ τὰ ὄπισθεν, adnotatum habebat: non incommodam quidem illam lectionem, ſed cui potius hanc præferam. Quod autem notat H. Stephanus ἀπαιτῇ verbum, id locum habere nequit in his; quum non dicat Xenophon, ἀπαιτῇ τις ὄπισθεν: & dici non poſſit ἀπαιτεῖν τὰ ὄπισθεν, ſicut ἀπαιτεῖν τὴν ἀρχήν.

Locus difficilis emẽdatu.

945, A. pro ἄπειρος τὰ κατόπιν, ſcribendum ἄπειρος ἐς τὰ κατόπιν nam periit ἐς poſterius, propter ἐς in vltima præcedentis ἄπειρος.

Ibidem, B Non καλὸν χαίτης ἐπιλαμβάνεσθαι ſcribendum, ſed negatio inſerenda hoc modo: πρὸς ὄρθιον ἱεμένῳ, οὐ καλὸν χαίτης ἐπιλαμβάνεσθαι. Mirandum ſane, non hoc perſpexiſſe in vltima ſua recognitione Xenophontis actutum illum Stephanum noſtrum. Vitij origo eadem, quæ in præcedenti. Nam propter vltimam in ἱεμένῳ, neglectum fuit οὐ ſequens à librario, quominus repeteretur.

Ibidem, Ἐλκυσάσης in ἑλκυσάσης mutandum. Habet hoc & Taurinenſis lucubratio. Item verſu ab hoc tertio, ἐπελαύνειν τὸν ἵππον male ſcribitur. Nam quomodo poſſit is qui ab alio trahitur in equo, in trahentem ex equo, ſibi proximum, & contiguum quidem, equum ſuum incitare? Propterea parum cogitanter reddidit Camerarius, *Equum contra trahentem instigare.* Potius aliquis ſe liberat, dum equum à trahente totis viribus abigit: quod caſurus ſit trahens, niſi prehenſum dimiſerit. Iſtud vero Græcis eſt ἀπελαύνειν τὸν ἵππον, quod hoc loco pro ἐπελαύνειν reponitor.

946, B vt κόλαζεν reſpondeat præcedenti ἀποχρῆσθαι, ſcribendum κολάσας.

Ibidem, C pro illis, μάλιστα δ' αὖ ἵπποι οἱ ὑποδέχονται δεῖ, reperi notatam lucubratione Taurinenſi lectionem aliam non inelegantem huiuſmodi: μάλιστα δ' αὖ, εἰ ἵππον ὑποδέχονται δεῖοι, quam in reddendo loco ſequutus ſum.

Ibidem, D pro χεῖρον ἢ τὸ ἐπιτυχόντα, reponi recte arbitror χεῖρον ἢ τὸ τυχόντα.

947, A. Factum ex abbreuiaturis Græcorum quas vocant, vt εἰδέναι δὲ χρὴ ſcriberetur, pro εἰδέναι οὖν χρή.

Ibidem. Leguntur hæc verba, ὡς δὲ καὶ εἰς τὸ πάθος ἐρμώμενοι καὶ τὸ ῥοῦ ὑπολαμβάνῃ βούλῃ. Ea verba tamquam minime vitiata reddidit Camerarius, ac præſertim ex κατὰ τὸ ῥοῦ fecit, *in curſu.* Nihil hoc ad rhombum. Notat autem locum H. Stephanus, ſed vnde vocabulum hoc τὸ ῥοῦ emerſerit, diſcendum lectori relinquit ex edendis aliquando SCHEDIASMATIS illis ſuis. Maioribus enim hæc litteris ſcripſit, vt magnum opus exſpectemus. Nimirum hactenus ſecretum hoc nobis inuidet, ac promittendo nititur efficere, ne quis manum locis talibus admoueat, quæ criticorum ille coryphæus ſibi ſoli reſeruarit. Similia ſunt in Thucydideis promiſſa, ſimilia nuper in Dioniis oſtendimus; quæ me tamen ab illis hiſtoriis & repurgandis, & expoliendis, & augendis, haud deterruerunt. Quod hunc quidem locum adtinet, ingenium hominis imitari nolo; ſed lubenter mea cum ſtudioſis horum communicans, vnicum illud κατὰ τὸ ῥοῦ, mutandum aio in τὸ καιροῦ: vt ſcilicet πάθος τὸ καιροῦ, coniungantur perinde ac paullo ante, 946, C. hac ipſa pagina, ἵππῳ συμμαθεῖν τὸ καιρὸν dixit Xenophon: & infra, p. 949, D πλεῖω τὸ καιροῦ ποιεῖ: & ſequente libro, pagina 967, D. πολλάκις πλεῖω τὸ καιροῦ. quem locum paullo etiam ante citabamus. Hanc emendationem lectores veram eſſe ſciant, à qua num diuerſam, & longe ſubtilius inuentam, pro acumine ſuo criticus ille noſter in SCHEDIASMATIS ſuis daturus ſit, videbimus.

Schediaſmatis iterum aliquid ſeruatum.

ἐκ τῷ οὐ τὸ καιροῦ

947, C. Hæc verba, τῇ χαλαρότητι κενῶς αὐτὸν ἀφομοιοῦ, vel ita mutanda ſunt, τῇ χαλαρότητι κενῶς δεῖ αὐτὸν ἀφομοιοῦν: vel ſi hæc moleſta duplicatio, κενῶς diuidendum hoc modo, τῇ χαλαρότητι κεῖνῳ δεῖ αὐτὸν ἀφομοιοῦν: vel denique ſcribendum, τῇ χαλαρότητι τὸ κείνῳ δεῖ αὐτὸν ἀφομοιοῦν: vt ad τὸ κείνῳ ſubaudiatur χαλινῷ, cui contrarium dixerat antea χαλινὸν τραχύν. Poſtremum ipſe probo. Nam δεῖ quidem, aut χρή, nullum præceſſit; & horum alterutrum abeſſe nequit. Ex notis Taurinenſibus.

Ibidem, D. pro κωφομῷ, legitur & κωφμῷ, bis aut ter. Ex iiſdem notis.

Ibidem, E. ad iſta καὶ ἄριστα καὶ δεῖται, εἰ συγχωροίη, θεωροίη, notatam lectionem veriorem in margine libri Taurinenſis hanc reperi: καὶ ἄριστα δὲ δεῖται, εἰ ἐγχωροίη, θεωροίη. Sic nimirum & infra, 953, B. ſub finem huius libri loquitur Xenophon, μεταλαβεῖν πολλάκις ὁ χρόνος ἐγχωρεῖ de quo fortaſſe colligi poſſit, heic etiam ſcribendum, εἰ ἐγχωροίη ὁ χρόνος, aptiſſime profecto: vel oſtendendum, talem ἔμφασιν, εἰ ἐγχωροίη, vſitatam eſſe, velut aliis, ſic etiam Xenophonti. Facile quidem ὁ χρόνος, poſt ἐγχωροίη perire potuit, ob ſimilitudinem horum in pleriſque litteris.

948, A. Vitioſa ſunt in omnibus editis illa, ἔχῃ γὰρ χρήματα ἵππος αἴρω, & Camerarium interpretem ſecum in errorem abripuerunt, his ea reddentem verbis: *Figuram quamdam arduam equi habenis arreptis efficientes.* Parum hæc vel à ſomniis, vel à febricitantium ſermonibus deliris abſunt. Remedio paucis oſtenſo, perſpicua erunt omnia. Non enim legendum, ἔχῃ γὰρ χρήματα, ſed, ποτὲ γὰρ σχῆματα ἵππους αἴρω, *dum equorum ora ſurſum torquent.* His apte reſpondent ſequentia. — *Locus difficilis.*

Ibidem, B. In iſtis, ἕως γὰρ αὐτῆς ἔλθῃ, mutandum illud αὐτῆς in αὐτὸς ſcilicet ὁ ἵππος. Nam alioquin αὐτῆς locum non habet, quum nihil antea proditum ſit, quod heic iterandum videatur. Et αὐτὸς eam ſignificationem habet, vt equus ad alios equos equaſue motu ſuo, non admiſſus, accedere intelligatur. In lucubratione Taurinenſi pro αὐτῆς, ſcriptum αὖθις reperi: quod ipſum quoque ſententiam efficit commodam, quum αὐτῆς, ceu dictum, huc non pertineat.

Ibidem, C. ad ὡς notatum inueni lucubratione Taurinenſi ὥς, quod quidem ad ὡς, in præcedentibus illis ὅπως οὖν ὡς, & in ſequentibus ad ὑποφαίνῃ reſpicit.

Ibidem, D pro ϑαυμαστὰ ἀπειρίας ἐν αὐτῷ, ſcriptum inueni lucubratione ſecunda, in Taurinenſi libro ϑαυμαστὰ ἐπειρίας ἐν αὐτῷ. Id contrarium eſt illi, quod paullo ante de ἐπελαύνειν vitioſe in ἀπελαύνειν mutato diximus. Et in Cynegetico videbimus ἀπηρειδόμενος, prorſus vt heic, in ἐπηρειδόμενος mutandum p. 983, A.

Ibidem, & E. Ruſus aliud heic exemplum mutandi ἀπὸ in cõpoſitis veluti de ἀπηρειδόμενος dictum, in ἐπί. Nam pro ἀφιεὶς τὸ στόμιον, ſcribendum ἐφιεὶς τὸ στόμιον: *immittat vel admittat lupatum.* Etenim heic de lupato dimittendo, quod eſſet ἀφιεὶς τὸ στόμιον, nullum omnino verbum.

949, B. In his, πάλιν γε ποιεῖ ταῦτα ποιεῖν, nemo non perſpicit otioſum πλεονασμὸν in illorum duorum πάλιν ταῦτα coniunctione. Quapropter exiſtimo ſcribendum, ταῦτα γε ποιεῖ τούτῳ ποιεῖν, ſubaudiendo ſcilicet τὸ χαλινῷ. Et ad prius illud τούτῳ in iſtis, ὅπως δὲ αὖ ὡς τούτῳ, ſubintelligetur ἵππῳ.

Ibidem, D. Ex duabus hiſce lectionibus, εἰδημένος μὲν δήπου ἡμῖν, ὡς ἐν τῇ, cum ceteris, itemque altera, εἰδημένος δὲ που ἡμῖν, ὡς ἐν τῇ, vnam hanc probam conficio: εἰδημένος δὴ που ἡμῖν ὡς ἐν τῇ θεωρητικῇ ἱππικῇ.

Ibid. E. Vitioſum eſſe videtur illud πιέζεσθαι in his verbis, ὑπὸ μὲν τῷ χαλινοῦ πιεσθείς, ὑπὸ δὲ τὸ ἑρμᾶ σημαινόμενος, ἐγείρεται. Haud quadrat enim, à fræno inhibente perſuaſum, vel (vt Camerarius parum commode dixit) coërcitum equum excitari. Aut igitur πιεσθείς mutandum in πιεζόμενος, vt intelligatur equus à fræno preſſus: aut commodius pro πιεσθεὶς ſcribendum πιέζεται, quo ſequenti ἐγείρεται illud reſpõdeat, & concinna ſit oratio, ὑπὸ μὲν τῷ χαλινοῦ πιέζεται, ὑπὸ δὲ τὸ ἑρμᾶ σημαινόμενος, ἐγείρεται: aut denique fateamur, quum maiuſ-

maiuſcula ſit ex πιεσθεὶς in πιέζεται mutatio, poſt πιε-σθεὶς aliquid deeſſe, neceſſe eſt: in qua me fuiſſe ſententia, Taurini, verba quædam margini adſcripta ſignificant. Nam ibidem & punctorum ſigna, poſt πιεσθεὶς collocanda, notatum inuenio; & eadem addita interpretationi Latinæ, tunc iſtic elaboratæ, animaduerto. Vt autem hac lucubratione tertia, quomodo locus emendandus ſit, oſtendam; dico ſcripſiſſe Xenophontem, ὑπὸ μὲν τῶ χαλινῶ πιεσθεὶς λυπεῖται, *equus freno preſſus excandeſcit.* Repetit certe verbum hoc ſtatim, quum ait, ὅταν λυπῆται. Et λυπεῖται facilius perire potuit, quia cum πιεσθεὶς litteras communes & ſimiles habet.

Locus mutilus expletus.

950, C. Neceſſario & ὀκλάζει, & verſu ſequenti αἴρει ſcribendum, pro ὀκλάζειν & αἴρειν.

951, A. Hæc in editis ita ſcripta reperio, ἰκὸν ἂν εἶπεν ὡς τὸ μετεωρίζειν ἑαυτὸν ἐπὶ τῶν πάντων. Quo loco iam plena diſtinctio ponitur. Deinde ſequitur, ἤδη δὲ ἱππαζομένων ἵππων & θεοὶ καὶ ἥρωες γράφονται. At quis hanc orationem, θεοὶ γράφονται ἱππαζομένων ἵππων, non mutilam eſſe perſpicit? Ergo tolerabilis vt lectio ſit, ita videtur integranda: ἤδη δ᾽ ἐπὶ ἱππαζομένων ἵππων & θεοὶ καὶ ἥρωες γράφονται: vt ἐπὶ perierit ob ſimilitudinem cum initio ſequentis ἱππαζομένων. Nec vbique fiunt eliſiones ante adſpiratas, quaſi neceſſe ſit ἐφ᾽ ἵππων tantum dicere. Immo δὲ poſitum ante adſpiratas, prope nonnúquã ſuum eliſum amittit: quod in libris veteribus manu exaratis obſeruatum, toto fere Xenophonte noſtro nunc ſequendum duxi, quum vltima quoque H. Stephani editio perpetuo in hoc impingat. Hæc tametſi ſpeciem aliquam habeant, tamen illud ἱππαζομένων ἵππων non planè mihi ſatisfacit, quod Camerarius, *idoneos agitationi equos* reddidit, & poſita poſt ἐπὶ τῶν πάντων plena diſtinctio diſplicet. Itaque manibus ambabus emendationem adſcriptam codici Taurinenſi meo, poſtquã is adlatus eſſet, amplexus ſum. Nam ea poſt τὸ μετεωρίζειν ἑαυτὸν, priorem periodum diſtinguendo claudit; & ἐπὶ τῶν πάντων, ad ſequentia refert; & ἱππαζόμενοι (ſcilicet θεοὶ καὶ ἥρωες) rectiſſime ſcribit, in hunc modum: ἐπὶ τῶν πάντων δὲ ἤδη ἱππαζόμενοι ἵππων & θεοὶ καὶ ἥρωες γράφονται. Oſtendatur his à contemptore lucubrationis eius Stephano aliquid aptius, ſi pote.

952, B. pro τὸ δὲ πρὸ τὸ ἄνω, inducto priori τὸ, cum reliquorum tranſpoſitione ſcribendum, πρὸ δὲ τὸ ἄνω. Ex notis Taurinenſibus.

Ibidem, C. His verbis, καὶ τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν, prima fronte aliquid deeſſe videtur ei, qui verſionem Camerarianam legit hanc: *Ipſoſque digitos (obducat,) quibus habenæ tenentur.* Nam digitorum in Græcis nulla mentio. Sed nihil deeſt, & lapſus fuit in exprimendis Grecis vir præſtantiſſimus, qui τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν, intelligeret eſſe id, quod teneret habenas, ſiue quo tenerentur habenæ, id eſt, digitos: quum τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν, tenera ſit accipiendum de illa parte habenarum, quæ recenſitis heic à Xenophõte, humero, brachio, cubito, contigua eſt. Nam & habenas eatenus illa ... chirotheca, quam manum adpellari narrat, obtegit.

Quid τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν.

Ibidem. Pro τῶ μὲν θώρακος, ſcribo τῶ οὖν θώρακος. Quod ſequitur ἔσωτε, certam ob cauſſam in ἔσωθεν cum H. Stephano mutandum nõ arbitror. In ſubiectis ſtatim, quod adtinet ad ὥςτε, reponẽdum ante ἵππω, eidem adſentior. Omiſſum hoc, propter ſimilitudinem ipſius ὥςτε cum præcedẽtibus in ἀσ-

A ἀσπίς. Linea denique penultima ſcribetur χαλκείῳ rectius, quam χαλκίῳ, quod eſt in vtraque Stephani editione; quum μοσχείῳ præcedat.

Ibidem, D. pro ἐπειδὰν δὲ καὶ ἐπὶ πάξῃ, ſcribendum aio, ἐπεὶ δὲ δεῖ ἐπὶ πάξῃ. Sic aliquoties antehac quoque loquitur, & pagina præſertim præcedenti, ἐπεὶ δὲ καὶ αὐχὴν, & Ibid. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀριστερὰ.

Ibidem, E. Vel mecum fatebitur lector in his, καὶ τὰ μὲν δὴ ἄλλα τῶ ἵππου οὕτω καὶ ὁ ἵππος καὶ ὁ ἱππεὺς ἀσφαλέστεροι ἂν εἶεν, expungendum illud τῶ ἵππου: vel aliud

B addendum, videlicet καὶ τῶ ἱππέως: vt integra ſit oratio, καὶ τὰ μὲν δὴ ἄλλα τῶ ἵππου καὶ τῶ ἱππέως: ſicut etiam ſequitur integre, & ὁ ἵππος καὶ ὁ ἱππεύς. Sed prior mihi ſententia potior.

953, B. pro τὰ κεράτινα ἀκόντια, ſcribendum haud dubie τὰ κεράτινα δύο παλτά. Nam de duabus eum tragulis loqui, ſtatim perſpicuum eſt è ſubiectis; quum equitem alteram eiaculari poſſe dicit, alteram ad vſum quemuis ſeruare. Meminit etiam haſtarum duarum Xenophon initio primi de Cyri diſcipli-

Emendatio ſatis difficilis.

C na, verbis his: καὶ παλτὰ δύο ἔχειν δεῖ, ὥστε τὸ μὲν ἀφεῖναι, τὸ δ᾽ ἂν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι. Quæ verba cum his ſimilitudinem quamdam habent, & ex iiſdem paret, heic pro ἐξαφεῖναι, ſcribendum ἐξαφιέναι.

Ibidem. Pro πρόμαχεσθαι neceſſario reponendum πρόσθεν. Nã quiuis anteriora, dici videt heic à Xenophonte ἄνω: tranſuerſa, τὰ πλάγια: quæ à tergo, ὄπισθεν. Hanc emendationem quum Camerarius vel non quæreret, vel quærens non inueniret: vocum ſignificatis vim adferre coactus fuit, vt ἄνω

D redderet *ſurſum*; πρόμαχεσθαι, *prorſus*, id eſt directo. Ea vero non poſſe admitti, mediocriter Græcæ periti facile perſpiciunt.

Obiter heic addo, αὐτὸ δόρατος καμακίνου, quod Camerarius dixit, *Camacinæ haſtæ vel haſtatæ perticæ loco*, reddidiſſe me; *Haſtæ fuſcinatæ loco*, id eſt, quæ haſta κάμακα ſiue fuſcinã habet in cuſpide. Quippe κάμαξ gloſſariis priſcis eſt fuſcina, itemq; τριαινα exponitur, quaſi tridens: ſicut hodieque Græcis lingua recentiore, quam ipſi τὸ ἁπλὴ, velut ſimpli-

Quid δόρυ καμάκινον. Haſtæ fuſcinatæ. κάμαξ.

E cem, ad diſcrimen τῶ γραμματικοῦ, ſiue litterati ſermonis Græci, Græco volgar Itali vocant, καμάκια fuſcinã nominari, ex ipſiſmet cognoſcere memini. Hoc eo lubentius adnotare volui, quoniam in exponendo vocabulo δόρατος καμακίνου non modo Camerarium alucinari, ſed etiam lexica noſtra deficere videmus. Henrici tamen Stephani theſaurum à me non viſum excipio, quem iſtis abſtruſioribus multo magis refertum eſſe neceſſe eſt, quum etiam in Schediaſmata res aliis ignotas cõiicere ſo-

Lingua Græca vulgaris. καμάκια.

F leat. Quid non in theſaurum congeſſerit? Si tamen hoc in eo theſauro non reperitur, poterit illum hac quoque ſymbola reddere auctiorem. Aptiſſime quidem hæc verbis Xenophonteis quadrant, quæ de fuſcinatis haſtis dicimus.

Nam eæ ſunt fragiles, hoc eſt, ἀσθενῆς, & præterea δύσφοροι, geſtatu graues & incommodæ: quorum vtriuſque cauſſam facile intelligere licet ad fuſcinam in cuſpide referendam, ob quam & ponderis plus habent, & facilius franguntur. Quod

G apud Camerarium ſequitur, *Quæ vibratiles magis ſunt*, opponitur ab eo duobus illis præcedentibus, *fragiles & graues*; ac interpretationem vocis ἀκοντίων continet, quam vitiatã nos oſtendimus, & in δύο παλτὰ commutandam. Vnum addo, me Taurini librum hunc interpretantem, δόρυ καμάκινον reddi-

diſſe *haſtam pertica'em*; quod aliud de hoc vocabulo nuſquam inuenirem, ipſamque Græciam itinere Turcico necdum adiiſſem.

Titulus.

AD LIBRVM DE MAGISTERIO EQVITVM.

συμποσιάρχαι. συμποσιαρχίαι. ἵππαρχοι. ἱππαρχία. ἱππαρχικὸς λόγος.

PAg. 954, A. Magiſtros conuiuiorum dictos à Romanis, qui Græcis συμποσίαρχαι ſunt; & Magiſteria, quæ συμποσιαρχίαι: de M. Tullij Catone Maiore conſtat. Sic & ἱππάρχους viciſſim reddidere Græci, Romanam hiſtoriam complexi, qui Equitum magiſtri Romæ dicebantur. Erit igitur ἱππαρχία Latino vocabulo veteri, Equitum magiſterium dicenda, & ſicut ante στρατηγικὸν λόγον interpretati ſumus librum de regno; ita nunc ἱππαρχικὸν λόγον magis proprie, quam librum de magiſterio equitum, reddi non poſſe putauimus. Camerarij rationes, ἱππαρχικὸν interpretantis *De præfectura ſeu diſciplina equeſtri*, ſane mihi nec probantur, nec ſatisfaciunt. Liber ipſe perquam mendoſus eſt, nec vel à Ribitto, vel Camerario verſus, quemadmodum reddi debebat. Hæc interpretationis nouæ cauſſa, quum de Græcis Latina facienti facilius emendandi rationes in omnium examine accurato ſemet offerre ſoleant. Aſteriſcis heic nihil opus, quum omnia noua ſint.

Ibidem, in σαυτῷ δὲ καὶ, & B. τοὺς δὲ ἄλλως, vtrobique particulam γὰρ adpoſui; quam deficere, puto facile animaduerſuros, quibus in litteris Græcis aliquod eſt iudicium. Priore loco reſtituit hanc editione ſecunda Stephanus.

Ibidem, B. pro H. Stephani αἱρεῖν, quod retinuit & expreſſit Camerarius, αἴρειν legit Ribittus. Id mihi viſum magis idoneum. Quid enim perinde capiat equus in bello, ſicut aufugere poteſt in periculo? Ad hanc vero fugam requiritur, vt adtollere ſeque membraque ſua poſſit. Et ſæpius ita Xenophon hoc verbo in libro præcedenti vſus eſt, vti quum ait, αἴρει τὸ πρόσθεν σῶμα, *corpus anterius adtollit.*

Ibidem, D. pro ἀκονίζουσι, ſcribendum ἀκονίζωσι, pro δυνήσονται potius δυνήσωνται: quod idem quarta factum ante hanc linea. Itidem paulo poſt pro ἄνευ γὰρ τούτων, repono ἄνευ γὰρ τούτου. ſic enim præcedentium ratio poſtulat. Huiuſmodi vero ex abbreuiaturis male deſcriptis orta.

955, B. in his, καταπραΰνουσί τι τοὺς τῶν βουλῶν, H. Stephanus recte καταπραΰνωσι reſtituit: τοὺς non recte tollendum ait, nec deeſſe participium poſt τοὺς ex eius opinione putandum. Nam ſic iſta Xenophon ſcripſit: καταπραΰνωσί τι τοὺς τῆς βουλῆς. Communis eſt error iſte, de abbreuiaturis, vt dictum, manans.

ἐπιστροφή. ἐπιστρέφειν.

Ibidem, C. pro εὐθὺς ἂν εἴη ἀποστροφή, reponendum ἐπιστροφή, quæ vox heic vltima eſt. Sic enim ſcripſiſſe Xenophontem, vix dubito. Nam ἐπιστρέφειν in gloſſariis priſcis exponitur τιμωρεῖσθαι, & ἐπιστροφὴ animaduerſio. Hæc de notis Taurinenſibus.

Ibidem. Sunt in his, ἔτι δὲ καὶ οὓς ἄν μοι δοκεῖ ὡς νέους, cum ſequentibus, omnia perplexa in libris editis. Ego primum pro καὶ οὓς ἄν μοι δοκεῖ τις νέους, dico ſcribendum: καὶ οὕτως ἄν μοι δοκεῖ ὡς τοὺς νέους. Nam οὓς corruptum ex οὕτως, per abbreuiaturam. τοὺς ante νέους ob ſimilitudinem cum τὶς præcedenti periit. Deinde eodem C. illud ἂν prorſus ante verbum ſequens ἀναγκασθήσονται de contextu tollendum, ceu geminatum ex huius verbi prima ſyllaba. Tertio nullum

A mihi dubium eſt, pro ἵνα μὴ ὑπὸ σοῦ, ὑπ' ἄλλων, plenius à Xenophonte ſcriptum fuiſſe hoc modo, ἵνα μὴ ὑπὸ σοῦ, ὑπ' ἄλλων γοῦν. quod vltimum periit, ob aliquam cum ſyllaba præcedente ſimilitudinem. Ita locus optime reſtitutus, & planus.

Ibidem, D. pro ἵπποις, haud dubie legendum ἱππεῦσι, de ſequentibus paret. Nequit enim dici recte, ἵπποις ἐπιπίπτει ῥίπτειν ἵπποις, & ἵπποις ἐπιπίπτει ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἵππων: quum ad ἱππεῦς vtrumque commode referatur. Idem notatum erat in libro Tauri-

B nenſi. Verſu ab hoc tertio, pro ὡς τὸ μὴ δυνάμενοι, rectius ſcribetur καὶ ὡς τὸ μὴ δυνάμενοι. Origo defectus ex aliqua particulæ καὶ litterarum ſimilitudine cum vltima verbi præcedentis ἱππάζεσθαι. Rurſus 956, A. pro βαδίζων οὔποτε ἵππος παύσεται, reponendum βαδίζων οὔποτε ὁ ἵππος παύσεται: nec omittendus articulus, vti ſupra quoque prolixius & multoties oſtendimus. Aliud quidem exemplum heic habemus dicta pag. lit. E. in iſtis, ἐλαύνειν ἐπὶ ἀκόντιον, quod ibidem paullo poſt, pag. 957, C. rectius ſcriptum *Art defect.*

C inuenitur, εἰσηγεῖσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τὸ ἀκοντίζειν. vbi quod ſequitur, αὐτὸς δὲ εὖ μάλα, ſcribendum αὐτὸς δὴ εὖ μάλα. Sic nihil deeſt, nec δὲ prorſus expungitur, quod H. Stephanus faciundum putat.

956, B. pro διδάξαντα repoſitum in libro Taurinenſi διδάξοντα. Rurſus poſt alterum verſum ibidem, pro ἀναβάλλεσθαι ὑπ' ἀλλήλων, ſcribendum ὑπ' ἄλλων. Non enim Perſarum mos erat, vt ſenes ſe mutuo ſubleuarent in equos; ſed vt hoc officij ſenibus præſtaretur ab aliis, nimirum iunioribus.

D Non inelegans hæc emendatio codicis eſt mei Taurinenſis.

Ibidem, B. pro ἐν ταῖς μελέταις πρὸς τὰς ἀνθιππασίας, Camerarius & alij reponunt πρὸς ταῖς ἀνθιππασίαις. Ego commodius in libro meo Taurinenſi πρὸ τῆς ἀνθιππασίας ſcriptum reperi.

957, B. pro δυνατοὶ δ' εἰσὶ καὶ τὰ ἐν τῷ νόμῳ ὁπλίσαι, adſcriptum margini codicis Taurinenſis κατὰ τὰ ἐν τῷ νόμῳ.

Ibidem, in fine B. quod H. Stephanus αὐτοὺς in

E αὖ τοὺς diuidit, mihi non probatur. Eadem vero pag. hac, lit. C. pro τῶν, potius τινὰ admittendum, quod τις voci præcedenti reſpondet.

958, A. Προστάτας equidem temere non reiicio, ſed magis tamen idoneum vocabulum προβοστάτας pag. hac litera C. reperimus.

960, A. pro ἐπεὶ rectius ſcribi ἔπειτα, & nunc animaduerti, & Taurini notatum reperi.

Ibidem, C. quod legitur, ἐν τῷ ἐπικρότῳ, præcedente libro. p. 943, E. ἀπόκροτον ſcriptum inuenitur. *ἐπίκροτ. ἀπόκροτ.*

F Ac tametſi notent quidam, eſſe vocis vtriuſque ſignificationem eamdem: tamen ἐπίκροτον ipſe alteri præfero. Hoc autem loco nec Ribitti circus Academiæ, pro ἐπικρότῳ, nec Camerarij ſuccuſſatura, & equitatio ſuccuſſatoria, & loca ſalebroſa glareoſaque locum vllum habent. *Lapſu interpr.*

961, A. Hæc oratio, ἐπὶ φάλαγγος . . . . πάσας τὰς φυλάς, ſane mutila eſt. Nam vt in proxime præcedentibus εἰς κέρας ἐπὶ dixit, & rurſus, κατὰ μέτωπον τὸ μέτωπον: ita ſimile quiddam heic ad iſtæc, ἐπὶ φάλαγγος, haud dubie Xenophon poſuit. Ego *Locus mutilus integratus.*

G ſcriptum fuiſſe iudico, ἐπὶ φάλαγγος καθεστηκότας πάσας τὰς φυλάς. Sic enim loqui ſolet, exempli gratia, de Cyri diſciplina libro VI. p. 167. παραγγέλλει τοῖς λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίστασθαι. Adeoque heic pagina præcedenti dixit, ἐπὶ φάλαγγος ἅπαντας καθεστάναι, etiam de equitibus.

Ibidem, B. Quod corrupta ſunt iſtæc, καὶ τὴν ὁδὸν, ἐξεφθείραντας ὁδοὺς, πεμπόντας (cum interiectis) τὰς πρείας, quiuis animaduertit, paullo Græcæ peritior. Ita nimirum Xenophon hæc, καὶ τὴν ὁδὸν, ἐξερευνᾶσθαι τὰς ὁδοὺς, πεμπόντας τὰς πρείας. A

Ibid. C. pro διηρθρωμένοις προσηγεῖσθαι πολεμίων, neceſſario ſcribendum, διηρθρωμένοις προσηγεῖσθαι τῶν πολεμίων. Periit enim τῶν poſt προσηγεῖσθαι. Et coniungi non debent, προσηγεῖσθαι πολεμίων: ſed διηρθρωμένοις τῶν πολεμίων. Sic & infra loquitur 963, A. ἐξὸν κατασκοπεῖν εἰδέναι τὰ τῶν πολεμίων. de quo videndum, an non heic quoque ſcribi præſtet, διηρθρωμένοις τὰ τῶν πολεμίων. B Taurini quidem articulum hunc adſcriptum inuenio. Quod ſtatim ſequitur, χρώμενοι δὲ πρός τι, potius erit ſcribendum χρώμενοι δὲ πρός τι: vt deinde poſt ἀναμένειν ſubiectum δὲ tollatur.

Ibidem, D. pro τῶν ὄψιν γε δὴ (cum interiectis) παραλαμβάνειν, notatum ad marginem libri Taurinenſis inuenio, τῶν ὄψιν γε δὴ παραλαμβάνειν. recte.

962, A. pro ἀγαθὸν οὖν δὲ τι πρός τι: habet idem, ἀγαθὸν οὖν δὲ πρός τι, priori τι deleto.

Ibidem. pro καὶ τοῖς τι δεκαδάρχοις, rectius ſcribetur καὶ σὺν τοῖς δεκαδάρχοις. Sequitur, πεμπαδάρχοις & οἱ πεμπάδαρχοι, pro quibus repono πεμπαδάρχοις & πεμπάδαρχοι: quum vocem πεμπάδος recte ſcriptam inueniamus libro VII. hiſtoriarum Græcarum, 625, D. & πεμπὰς Æolum linguæ ſit, haud Atticæ. Non multo poſt, lit. C. pro τὰ ἄγρια, legit Ribbitus τὰ ἄγρια, quod improbandum temere non videtur. C

Ibidem, C. pro ὀξεῖς φανερῶς εἶεν ὅτι φυλάττειν, malo φανερῶς, vt antea quoque φανερῶς ὀλίγοις ſcriptum videmus. D

964, A. Leue quid eſſe videtur, ſed notandum tamen; non καὶ χαίρω ſcribendum, ſed χαίρω καὶ ὡς αἰγιγνέσθαι. Nimirum collocationis priſcos ſcriptores accuratam habuiſſe rationem, ex Ariſtide perſpicitur. Rurſum eadem littera, pro εἰς ἀποβαίνειν ἐκ τῶν διαζεύξεων, rectius erit οἷοι ἀποβαίνουσιν ἐκ τῶν διαζεύξεων, ſcilicet οἱ ἱππεῖς, quod præceſſit. Et videtur Xenophon heic illo ἀποβαίνειν vſus more ſuo ποιητικώτερον πως, vt Homerus, E

ὡς ἄρα φωνήσας ἀπέβη ---

Sic vbi dixiſſet, diſceſſit ----

ἀποβαίνειν pro diſcedere.

Quod ſequitur, ἐν τῷ πρόσθεν ὑπάρχειν, illud ſuſpectum habet H. Stephanus, quaſi vel ὑπόμνημα deſit, vel διδασκάλιον, quæ vox in ſignificatione doctrinæ vel præcepti, Græcis prorſus in vſu non eſt, nedum vt ea ſic politiſſimus Xenophon noſter vtatur. Apud Plutarchum alicubi pro mineruali ſeu διδάκτρῳ reperitur. F

Locus male pro mutilo ſuſpectus. διδασκάλιον an præceptum & doctrina.

Ibidem, D. pro τοῖς ἀνδρείοις πράγμασι δὲ ἀγγελίας πυνθάνονται, notatum in margine libri Taurinenſis, legendum τοῖς ἀναιδέσι πράγματα εἰσὶ δὲ ἀγγελίας πυνθάνονται. recte id quidem.

Ibidem. Vitiatus hic locus eſt, ὅπου γε καὶ οἱ παῖδες ὅταν παίζωσι, ποιεῖ δὲ ἃ δύνανται ἀπατᾶν προσάγοντες, cum ceteris. Non lubet repetere prolixius coniecturas H. Stephani de ποιεῖ mutando in ποιοῦς, cum aliis, ad ſcopum non pertinentibus. Duas tantum proponam lectoribus emendationes meas, priorem à Taurinenſi lucubratione perfectam; alteram Viennæ notatam ante quam liber ille Taurinenſis adferretur. Ad hunc ſequentia reperi adſcripta. Quæ heic corrupte leguntur; ποιεῖ δὲ ἃ δύνανται, ſic toto loco repetito reſtituto: οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι, ποιοῦσιν ἐστὶν ἃ δύνανται ἀπατᾶν προσάγοντες. quæ G

Locus valde mendoſus reſtituitur.

Taurinenſis emendatio.

quidem ſic conſtruenda, οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσιν. ἔστιν ἃ ποιοῦσι προσάγοντες, ἀπατᾶν δύνανται. Non inuenuſtus hic certe reſtituendi modus, & ſimpliciſſimus. Sed audiamus & alterũ, vti iam perſcriptus erat prius, quam iſta denuo inſpicere liceret.

Locus hic inſigniter eſt corruptus, quo reddendo Camerarius commoda diuinatione vſus eſt, reſtituendo H. Stephanus operam luſit. Nam ποιεῖ vel in πᾶσι, vel in ποιοῦς mutandum putat. Sed videt, ac fatetur ipſemet, his ita mutatis, tamen & in δὲ particula, & in προσάγοντες, quod verbum aliquod requirat, aquam hærere. Paucis ego rem abſoluam, vt recte locus integritati reſtituatur. Poſt ἀπατᾶν plena ponenda eſt diſtinctio. Deinde ſcribendum, ὅπου δὲ καὶ οἱ παῖδες. Iam vt maxime vitioſum illud, ποιεῖ δὲ ἃ δύνανται, recte corrigatur; dico ſcribendum, οἱ παῖδες ὅταν παίζωσι, ποιοῦσιν ἐστὶ δύνανται, ἀπατᾶν προσάγοντες. Sic omnia bellè ſanata, & planiſſima eſſe perſpicimus.

Viennenſis reſtitutio.

Habet lector emendationem vtramque meam, diuerſis factas tẽporibus: quarum ſane prior, eſſe ſimplicior; altera vero, dilucidior paullo videtur.

965, A. pro καὶ αὐτὶ μηχανητέον, reponendum καὶ αὐτῷ μηχανητέον. quum præceſſerit τῷ, cui nequit inſuper addi αὐτὶ.

Ibidem. quod legitur heic, πεζῇ τι πρᾶξαι, mutilum putat H. Stephanus, quaſi ante πρᾶξαι deſit τὴν ἐπιβουλήν. Sed ita Græci minime loquuntur; πεζῇ τὴν ἐπιβουλὴν πρᾶξαι. Id ipſi non in mentem veniſſe, miror. Ego leuiori negotio ſic reſtituo, πεζῇ τι πρᾶξαι. quod omnino rectum eſt.

Locus alius pro mutilo ſuſpectus.

Ibidem, B. Subiicio nunc tibi notata Taurinenſi lucubratione, his ipſis verbis. Scio, retineri poſſe, οὐ μόνον ἐν τοῖς, vt ad equites referatur. Non tamen adiecta margini à me lectio, οὐ μόνον ἐν τοῖς, reiicienda. Concinnior quidem eſt.

Ibidem, D. Locus hic quoque non parum corruptus. Camerarius etiam altius incipiendo ab ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν ἄν τις δύναιτο, longiſſime toto tractu à mente Xenophontis in conuerſione diſceſſit, his vtens verbis: *Nihil autem eſt rerum omnium, quod fingere illi concedatur, ſicut ipſe vult, niſi de quibus fingi debet, ea ita præparata ſint, vt opificis ſententiæ obſequantur; quo minus de hominibus hoc perficietur, niſi Deo fauente ita præparati illi fuerint, vt & beneuolentia eum, cuius imperio ſubditi ſunt, proſequantur; & prudentius aduerſus hoſtes quaſi ipſi officio ducis fungantur.* Hanc eius interpretationem cum Græcis & mea conferat, qui volet. Magis etiam Camerarius in notis adiectis alucinatur. H. Stephanus τὰ ἀνδρῶν mutandum putat in τὰ αὐτῶν, & ἔσονται in ἔσονται, propter ἂν præcedens. Item γένωνται reponit pro ἐγένοντο, quod abſque ratione ſit idonea, & non ſine magna litterarum mutatione. Mea vero hæc eſt emendatio ſimpliciſſima. Primum non οὐδὲ γὰρ ἄν, ſed οὐδὲ γοῦν ἂν ſcribo. Sic ἔσονται non opus eſt in ἔσονται mutari. Deinde illud τὰ ἀνδρῶν relinquendum aio ſine vlla mutatione. Saltim pro φιλικῶς τι ἔχειν, ſcribo φιλικῶς γε ἔχειν, contrario modo illi ſuperiori, quum ὅπου γε mutaremus in ὅπου δέ: ac poſtea pro καὶ φρονιμώτεροι dico ſcripſiſſe Xenophontem, εἰ μὴ φρονιμώτεροι. Sic manet etiam ἐγένοντο, vnius litteræ reſtitutione correctum, vt ἐγένοντο legamus. Senſus autem aptiſſimus eſt, quem expreſſimus.

Locus valde vitioſus.

Ibidem. Non ὅπως φιλοφρόνως τι ἔχῃ ſcribendum, ſed ὅπως φιλοφρόνως τις ἔχῃ. Sic in vna pagina lector

ſane non pauca feliciter emendata videt.

966, B. Hic ille locus eſt, πάντα ταῦτα πιθανωτέρους τῷ ἄρχοντι τοῖς ἀρχομένοις ποιεῖ, quem ſuperius hoc 11. libro notatorum ad pag. 780, B. adtigi: ſcribendum pro πιθανωτέρους potius πειθηνιωτέρους indicans, velut πειθηνιωτέρους. Ad eum recurrat, qui volet.

Locus emendatu difficilis. 967, A. Locus hic, εἰ δὲ φυλάττει, cum ceteris, ſane vitioſus eſt, ac difficilis. Camerarius non intellectum hoc modo vertit: *Sin extra vrbem loca cuſtodiat, cum tot equitibus, quot ad obſeruandos hoſtes ſufficere, & ſe in tuta recipere poſſint, quo ad conceditur, ſarciet defectus. Non minus autem pauci ad proſpicienda, qua oportet, ſatis ſunt, quam multi.* Hæc cum noſtris Studioſi conferant. Ego nihil muto, præter φυλάττει, pro quo φυλάττοι ſcribo; & ἀναχωρεῖν εἰς τὸ ἀσφαλές, pro quo ἀναχωρίζειν repono, verbum heic ſtatim repetitum: vbi hanc lucubrationis Taurinenſis emendationem probo, ἀναχωρίζειν τὰ φίλια ἐκ ἀκροτέρων, mutantis in ἀναχωρίζειν εἰς τὰ φίλια ἐκ ἀκροτέρων, ſicut antea dixerat ἀναχωρίζειν εἰς τὸ ἀσφαλές. Sic omnia commode reſtituta.

Ibidem, B. pro τοὺς μὲν φύλακας, ſcribo τοὺς σὺν φύλακας. Sic & in ἱππικῇ p. 952, C. pro τὸ μὲν θώρακος, reponendum τὸ σὺν θώρακος, oſtendimus.

Mutatio non neceſſaria. Ibidem C. In his, ἢ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπιμέλεια σκεδάννυνται, H. Stephanus ferri non poſſe dixit vocabulum ἐπιμέλεια, & coniecturam addit de reponendo σὺν ἀμελείᾳ. Ego vero non tantum ἐπιμέλεια ferendum, ſed neceſſario retinendum aio, tamquam à Xenophonte profectum: ſed ita tamen, vt priora ſolo articulo adiecto, & ἐπὶ præpoſitione in περὶ mutata, corrigas in hunc modum: ἢ γὰρ τῇ περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπιμελείᾳ σκεδάννυνται. Facilis autem calligraphi lapſus, ἐπὶ pro περὶ ſcribentis, errore de abbreuiaturis orto: præſertim quum alioquin etiam hoc ἐπὶ, bis repeteretur in ἐπιτήδεια & ἐπιμέλεια.

Ibidem, D. In his, καλῶς προνοοῦντι, ἢν πείσονταί τι φθάσαι, corruptum illud ἢν, mutandum in δεῖν πείσονταί τι φθάσαι. Taurini quum degerem, aliquid his abeſſe putabam, ἢν πείσονταί τι . . . . φθάσαι, atque ita ſupplendum locum, ἢν πείσονταί τι ἥσσαι φθάσαι ἀποχωρήσαντα, cum ceteris. Sed δεύτεραι φροντίδες hæc, σοφώτεραι: ſecundum philoſophum illum ſcenicum.

968, A. pro μεμαθηκότως εἴ τι ἑκασταχοῦ, cenſet H. Stephanus ſcribendum μεμαθηκότα, nihil in aliis mutans. Ego rectius & μεμαθηκότα repono, ſicut ipſe ſupra, p. 961, C. ἐπιμεμαθῆσθαι mutat in μεμαθηκέναι, vbi tamen hoc ego non probo; & ex ὡς οἴτι compono veram ſcripturam ὅσοι τι ἑκασταχοῦ, quæ Xenophontis eſt. Quod μεμαθηκὼς adtinet, hoc vſum Xenophontem non dubito: quum alibi verbo etiam μεμέληκε ſit vſus.

Ibidem, C. τάφρους τὸ πεδίον, vitioſum eſt; τάφρους διαπηδᾶν, rectum. Sic enim & ſupra, 936, E. in ἱππικῇ loquitur. Rurſus & illa corrupta, quæ ſtatim ſequuntur, καὶ τὰ κατάντη ταχὺ ἐλαύνεσθαι. Quippe nec alioquin ἐλαύνεσθαι τὰ κατάντη, recte dicitur; & decliuium, quæ κατάντη ſunt, facta iam mentio, quum ait, ἀφ' ὑψηλῶν καθίεναι. Ergo ſcribendum, καὶ κατὰ τὰ ὁμαλὰ ταχὺ ἐλαύνεσθαι, vel καὶ πρὸς τὰ ὁμαλὰ ταχὺ ἐλαύνεσθαι: quo poſteriori vſus eſt in ἱππικῇ, p. 936. E. Vel denique ſi πρὸς pluribus litteris diuerſum videatur, facilius admittetur καὶ εἰς τὰ ὁμαλὰ ταχὺ ἐλαύνειν, quod itidem in ἱππικῇ reperitur, & magis mihi probatur.

Ibidem, B. Illud εὖ ὀχούμενοι, Græcum non eſt. Erit autem, ſi εὖ ὀχούμενοι ἵπποι diuiſe ſcribas. Quod ſequitur, μὴ ἐκπεπονημένοι δέ, ὥστε ἀποπνίγεσθαι ἐν τοῖς πόνοις, corruptum habet illud ἐκπεπονημένοι, quod ſequenti ἀποπνίγεσθαι non reſpondet. Nam equi recte ἐκπεπονημένοι, *laboribus exerciti*, minime ἀποπνίγονται ἐν τοῖς πόνοις, *inter laborandum ſuffocantur*: vti quidem hoc vſus eſt Xenophon p. 968, D. & 969, A. τὰ πολλὰ σὺν ἱδρῶτι ἐκπονοῦνται. At nimis ſaginati & pinguefacti equi, facile in laboribus ſuffocantur. Illi vero Græcis ſunt ἐκπιαινόμενοι, quod hoc loco reſtituendum. *ἐκπιαινόμενοι*

Ibid. E. pro ἠρτημένα, meo quidem iudicio præſtiterit ἠρτημένα ſcribere. Nam quod editione prima dixi, *frena & ephippia de loris ſuſpenſa*, nunc mihi non probatur; quum dicere Xenophon tam frena, quam ephippia, loris refecta concinnataque, velit.

969, B. Hæc verba ſane corrupta, προσήκει γε μὴν καὶ κατὰ γῆν αὐτοῖς καρπουμένοις τὰ ἑαυτῶν, διὰ τοῖς στελοκομένοις τῆς τροφῆς λῃζεσθαι, ita Camerarius reddidit: *Atque conuenit hos (pradones maritimos) etiam terra rebus ſuis fruentes, ob alimonia penuriam prædas facere.* Fatetur ipſe, nec ſibi nec aliis heic ſe ſatisfacere. Corrigendus ſcilicet prius erat locus, ac deinde reddendus. Ego ſic emendari poſſe iudico: προσήκει γε μὴν καὶ κατὰ γῆν ἐᾶν τοὺς καρπουμένους τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στελοκομένοις τῆς τροφῆς λῃζεσθαι. Nimirum poſt exemplum illud piratarum in mari, victum ab iis quoque ſibi parantium, qui potiores eis ſunt viribus; ſubiicit, etiã illos, qui terra frui rebus ſuis poſſint, aliquid militum prædæ concedere debere, qui victu indigent. Addidit & rationem, quia vel operæ ruri faciundæ ſint, vel è laboribus alienis victitandum, quod milites facere conſueuerint. Aliter nec viui poſſe, nec pace frui licere. Vides omnia plana. *Locus facilis modo correct.* *Emendatio*

Quum autem his exaratis, lucubratio mea Taurinenſis eſſet adlata; reperi concinniorem in ea loci huius emendationem huiuſmodi, quæ in verbis iſtis, προσήκει γε μὴν καὶ κατὰ γῆν αὐτοῖς καρπουμένοις τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στελοκομένοις τῆς τροφῆς λῃζεσθαι. dumtaxat illud vnicum αὐτοῖς mutat in οὐ τοῖς, cetera plane retinet, cum ſenſu aptiſſimo: προσήκει γε μὴν καὶ κατὰ γῆν οὐ τοῖς καρπουμένοις τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στελοκομένοις τῆς τροφῆς λῃζεσθαι. Nihil ſimplicius rectiuſue fingi poſſet. Sententia quidem, cum modo indicata, prorſus eadem eſt. Nunc ego lectoris ſinceri iudicio ſtatuendum permitto, an talia contemnens neſcio quis, vel inuidiam, vel alium quemdam animi dolorem prodiderit. *Reſt. Taurin.*

Ibidem, C. pro σφᾶς ἐπισώντας ἥττους ὄντας, ſcribendum aio σφᾶς ἐπίσταντας ἥττους ὄντας. Hoc enim illi præcedenti verbo, οἴονται κρείττους ὄντες, reſpondet. Verſu poſt hunc tertio, pro τἀναντία τοῦτο ποιεῖν· ὅταν μέν, ſcribe plenius τἀναντία τοῦτο ποιεῖν, ὥστε ὅταν μέν, cum ceteris. Et ſuperius ἱππικῆς locum notabamus vbi hoc ipſum ὥστε à librariis ante ὅταν omiſſum, pagina 952, C.

970, D. pro καὶ ἐὰν πολύ, paullo melius in libro Taurinenſi ſcriptum κἂν πολύ. Verſu vero ſequenti non paullo melius eſt, ὅταν πολέμιοι ἀλλήλοις ἀντικάθωνται, quam lectio vulgaris aliorum, ὅταν πολέμιοι ἀλλήλοις ἀντικάθωνται.

971, B. pro πολὺ ἂν προέχοιεν εἰς τὸ (cum interiectis) ἐμπίπτειν, præſtat ſcribere, πολὺ ἂν προέχοιεν εἰς τὸ ἐμπίπτειν. Verſu autem ab hoc 10, lit. C. per abbreuiaturas factum, vt ὀρθῶς δέ, pro ὀρθῶς γάρ, librarius ſcripſerit. In verſu poſt hunc tertio [ταῦτα] ſic vides incluſum, quia ſuperfluum, & ex illis præcedentibus ὡς ἂν ταῦτα περαίνηται, temere repetitum.

Ibi-

Ibidem D. pro ῥᾷον τοῖς πολίταις εἰς διακοσίους ἱππέας ξένους καταστήσαντο, reponendum, ῥᾷον τοῖς πολίταις, ἢ εἰ διακοσίους ἱππῆς ξένους καταστήσαντο. Exiſtimo tamen pro ἱππῆς Attico, etiam ἱππέας reponi poſſe; quum illud & paullo ante, & paullo poſt κοινῶς ita reperiatur.

In eo, quod ſequitur, δοκοῦσι γὰρ ἄν μοι, nec γὰρ locum habet, & ἂν redundat, quum ſubiiciatur in eodem membro εὐπιστότεροι ἄν. Hac ego de cauſſa δοκοῦσι γοῦν μοι ſcripſiſſe Xenophontem arbitror.

Ibidem. Locus heic alius eſt, quo ſcribendum εὐπιστότεροι iudico, non εὐπιστώτεροι: quidquid dicat H. Stephanus, aut prætexat: quum ita ſcriptum inueniatur apud Ariſtotelem Nicomacheorum libro VII; & εὐπίστως ἔχει perinde, atque etiam δυσπίστως ἔχει, apud Iſocratem in panegyrico.

Vſus τοῦ συμβαίνειν. Ibidem, E. Vitiata ſunt hæc proculdubio: ἡ γὰρ χρεία μεγάλην προθυμίαν συμβάλλεται. Non enim ita Græci loquuntur, χρεία προθυμίαν συμβάλλεται: ſed εἰς προθυμίαν τι συμβάλλεσθαι, noſtro etiam Xenophonti frequens eſt. Itaque reſtituendum heic aio, ἡ γὰρ χρεία μέγα τι εἰς προθυμίαν συμβάλλεται.

Itidem verſu ab hoc tertio, non ἀπεχομένων μὴ ἱππεύειν, ſcripſiſſe Xenophontem exiſtimo; ſed ἀπεχομένων τοῦ ἱππεύειν. Illud autem μὴ ἱππεύειν, irrepſit ex paullo poſt ſubiectis, πλεῖν ἀργύριον, ὡς μὴ ἱππεύειν. Item 971, E. non ſcribendum, νομίζω αὐτοῖς χρήματα ὑπάρξαι, ſed νομίζω χρήματα ὑπάρξειν.

972, A legitur in textu, παραπλησίων γε, ἀδυνάτων δὲ τοῖς σώμασι, & adſcriptum in margine reperitur, παρὰ πλουσίων. Hanc & H. Stephanus, & alij, diuerſam lectionem eſſe putarunt. Ego vtrumque ad cōtextum pertinere dico; de quo excluſum ab imperito librario illud παρὰ πλουσίων fuerit, exiſtimante id ex lectionis varietate profectum, ob vtriuſque vocabuli ſimilitudinem inter ſe non exiguam. Sed παραπλησίων γε tamen nonnihil vitiatum, ex παραπλησίως δέ: quod ſi reponatur, omnia plana ſunt. Præceſſit enim, νομίζω χρήματα ὑπάρξειν παρὰ τῶν σφόδρα ἀπεχομένων τοῦ ἱππεύειν: ſequitur aptiſſime, παραπλησίως δὲ παρὰ πλουσίων, ἀδυνάτων δὲ τοῖς σώμασι: tertio deniq; ſubiicitur, οἴομαι δὲ καὶ παρ' ὀρφανῶν. Nulla vel fingi, vel optari lectio magis idonea queat; præ qua rationes emendationis Stephaneæ nullæ ſunt.

Emendatio Taurinēſis. Ibidem, C. Corrupta ſunt iſta, τὸ οὖν ἅπαντα οὐδ' οὕτω συμβουλεῦσαι τις οἷόν τι εὑρεῖν, de quorum reſtitutione huiuſmodi quædam exarata Taurinenſi lucubratione reperi: Pro οὐδ' οὕτω συμβουλεῦσαι τις οἷόν τι εὑρεῖν, puto reponendum οὐδ' ὅπως συμβουλεῦσαι δεῖ, οἷόν τι εὑρεῖν. Sed iſta lectio mihi nec tunc ſatisfecit, nec *H. Stephani correctio.* hodie placet. Henrici vero Stephani mutatio, ſimilis illius οὐδ' οὕτω, in οὐδ' ὅπως, & præſertim vocis ſequentis οἷόν τι in εἴ τις, nullius eſt momenti, ac ne locum quidem habere poteſt, quum in συμβουλεῦσαι vitij nihilo minus aliquid hæreat. Ego tandem *Emendatio Viennēſis.* ſcripturam hanc, τὸ οὖν ἅπαντα οὐδὲ ὅτῳ συμβουλεῦσαι τις, οἷόν τι εὑρεῖν, poſteriore Viennenſi lucubratione rectam eſſe iudicaui.

AD LIBRVM DE VENATIONE.

Pag. 973, B. pro ἐπιλύπει δὲ ὕστερον, ἢ ὡς Ἀχιλλέα ἐπαιδευσεν, equidem ſcribendum dico, ἐπιλείπει δὲ ὕστερος, ὡς Ἀχιλλέα ἐπαίδευσεν. Hoc enim præcedentibus illis, ἐγένετο πρότερος τούτων, id eſt πρῶτος τούτων, reſpondet: vt ὕστερος τούτων, itidem pro ὕστατος dicatur.

A Imitatus in hoc videtur poëtas, & quidem Homerum Xenophon, more ſuo, qui ſic & ipſe loquutus eſt Iliadis Σ, ὕστερος ἦλθε, pro ὕστατος. Hoc modo nullum H. Stephani ſuſpicio de quodam, quod inter vocabulum ὕστερον, & inter ἢ ὡς ſequentia, perierit; locum habere poteſt, verbis hiſce ſenſum iam plenum reddentibus.

974, E. In his, ὡς ἐπὶ τὰ δίκτυα (χρὴ ἐλθεῖν ex ſuperioribus) παιδεύματα τὰ μὲν ἔχοντα, σκεψάμενον τὴν ὥραν, τὸ μὲν ἐπὶ ἱκανή, videtur illa vocis μὲν repetitio in τὰ μὲν ἔχοντα, & ὃ μὲν ἐπὶ ἱκανή, mihi quidem eſſe vitioſa.

B Quum igitur inſpicerem librum meum Taurinenſem, recens adlatum, vt priores de hoc loco cogitationes meas, ſi quæ illic eſſent adnotatæ, contulerem: inueni præ τὰ μὲν ἔχοντα, ſcriptum illic ἡμῖν ἔχοντα, lectionem ſane percommodam, quo totus hic locus ita perſpicuus in primis efficitur: ὡς ἐπὶ τὰ δίκτυα (χρὴ ἐλθεῖν) παιδεύματα ἡμῖν ἔχοντα, σκεψάμενον τὴν ὥραν, ὃ μὲν ἐπὶ ἱκανή, cum ceteris. Omnia quidem hoc modo inuicem recte ſibi reſpondent.

C 975, A. pro χρὴ (cum interiectis) καὶ τὴν φωνὴν ἔχουσα, reſtituendum τὴν φωνὴν ἔχουσα: quo coniungantur, χρὴ τὴν φωνὴν ἔχουσαν. Profecta & hæc permutatio illius καὶ cum τὴν de Græcorum abbreuiaturis.

Ibidem, B. Si Leonicenum ſequemur, ita cum eo legemus: δίοργυα, τετόργυα, πεντόργυα. τὰ δὲ δίκτυα δεκόργυα, εἰκοσόργυα, τριακοντόργυα. Sed cur inter δίοργυα & πεντόργυα dicemus omiſſa τριόργυα? quibus tamen ratione proportionis reſpondent expreſſa

D deinceps τριακοντόργυα. De notis Taurinenſibus exſcripta.

Ibidem, C. pro ἴσα τὸ ὕψη ἐξαίρεσι, ſcribendum eſſe videtur, εἰς ἴσα τὸ ὕψη ἐξαίρειν. Periit εἰς, ob ſimilitudinem cum prima ſyllaba ſequentis ἴσα.

976, C. illud, ἄκρα τὰ οὐρὰ σείουσι, neceſſario mutandum in ἄκραν τὴν οὐρὰν σείουσι. ſi retinere σείουσι velimus. Dicunt enim Græci σείειν οὐρὰν, & σαίνειν οὐρᾷ, quod etiam pag. 978, A legitur.

E 977, B. pro μιμνήσκουσι γὰρ αἱ μὲν, commodius ſcribetur μιμνήσκουσι γοῦν αἱ μέν: & verſu ſequenti δοξάζουσι potius quam δοξάζουσι: quemadmodum & ὑπολαμβάνουσι præceſſit. Quod verſu turſus ab hoc tertio legitur, φύσει ἔχουσι, τὰ δὲ ἡμίνας. rectius erit φύσει ἔχουσιν, αἱ δὲ ἡμίναι ἀτεχνῶς, δύσχρηστοί εἰσι.

Ibidem, D. ὀσφῦν ὀρχώδη retineo, nec ὀσφῦς σαρκώδης ſcribendum admitto, de opinione H. Stephani. Sic enim & in ἱππικῇ Xenophon, ὀσφῦς πλατυτέρα καὶ βραχυτέρα, dixit; itemque ruſus hoc libro 981, C. ὀσφῦν ἀδελφήν, κοίλην, ὀρχώδη: quum equi

F tamen illic vtroſque lumbos, vt canis heic, intelligat. Quod ſequitur, τὰ μιγάδη, puto ſcripſiſſe Xenophontem τῷ μιγάδι. Sic βραχιόνων de ſententia H. Stephani non opus eſt in βραχιόνων (ſcilicet ὀστέων) mutari: quum à vocabulis μακρὰ & βραχέα, ſint illi genitiui μακρῶν & βραχιόνων, non ab ὀστέων μακρῶν καὶ βραχιόνων.

978, B. Ad marginem libri Taurinenſis notatum pro σημεῖα reperi vocabulum σχῆμα, in iis quæ ita leguntur in libris editis, ἀπὸ τῶν μεταλλάξεως τῶν

G σημάτων. Quum autem interpres alius verterit, *Geſtu corporis*: videtur is, τῶν σχημάτων legiſſe. Μεταλλάξεις tamen σχημάτων, non eſt geſtus corporis. Ego ſignorum vel indiciorum mutationem interpretor, ſic vt 976, C. πορεύονται ἀσήμως dixit, hoc eſt, indicio nullo dato: vt σήματα ſint heic, quas ſuperius dixit αἰσθήσεις, 976, D. pro indiciis, de quibus præſentia *Quid σήματα. ἀσήμως πορεύεσθαι, αἰσθήσεις.*

leporis ſentitur ac deprehenditur.

978, autem pag. lit. C. minimè δικαίως ex opinione H. Stephani mutandum in εἰκαίως: quum heic ita δικαίως ἐπαναλαγξάνουσι ſit accipiendum, vt paullo ante, lit. B. dixit ἀληθῶς αἰωρεῖσθαι τὴν ψυχήν.

Ibidem, C. Excepta editione H. Stephani, ſunt alij plerique libri, qui pro his, καὶ εὔποδες, καὶ εὔθετες, habent ſcripturam pleniorem, καὶ εὔποδες, καὶ εὔθετες, καὶ εὐτειχής. Atque ita debere legi, etiam ſequentia declarant; in quibus hoc εὐτειχὴς repetitur.

979, B. Hæc verba, τὰ δὲ βόρεια ἐὰν ᾖ ἄλυτα vitioſa non ſunt; ideoque libuit ea retinere, ac interpretari. Quædam recentior editio notat in margine pro ἄλυτα, vocabulum ἄλυτα. Id à Leoniceno interprete petitum, qui ἄλυτα reddidit, *Si durauerit*. Sed altera lectio melior eſt.

Locus mutilus redintegratus. Ibidem, C. Deeſt in his aliquid, εἰς τὸ αὐτὸ συμμιγνύουσα τῶν αὐτῶν τὰς ὀσμάς: ac videbor fortaſſis audacior, ſi abſque manuſcriptorum auctoritate, quid deſit, oſtendam; ſed oſtendam tamen, neminem interim cogens, vt inuitus mihi adſtipuletur, nec in lectionibus vſitatis quidquam innouans, dum eruditorum adſenſum habuero. Puto ſic fuiſſe ſcriptum, εἰς τὸ αὐτὸ συμμιγνύουσα τῶν αὐτῶν τὰ αὐτῶν (ſcilicet ἰχνῶν, quod præceſſit) τὰς ὀσμάς. Periiſſe videtur hoc αὐτῶν, propter ſimilitudinem cum αὐτῶν. Magis ita quidem omnia ſunt perſpicua.

Ibidem, E. pro ἐπὶ πλείω χρόνον (ὄζει) τῶν εὐναίων ἢ τῶν δρομαίων, eſſe ſcribendum ex ſententia Stephani, ὄζει ἐπὶ πλείω χρόνον τὰ εὐναῖα τῶν δρομαίων, ſane probo.

Locus emendatu difficilis. Quod autem in mox ſequentibus, τὰ μὲν εὐναῖα ὁ λαγὼς προθέντα ἐφιστάμενος, τὰ δὲ δρομαῖα ταχὺ loco illius verbi προθέντα, reponendum vel ἐπιπροθέντα, vel διαπροθέντα, putat: in hoc adſentiri equidem ei non poſſum. Quippe contraria ſunt, ἐπιπροθῆναι, *proficiſci aliquo*, vel διαπροθῆναι, *pertranſire*, ac ἐφίστασθαι *inſiſtere*; nec coniungi ſane poſſunt. Vt autem breuiter aliam loci emendandi rationem, eamque rectiorem oſtendam; dico primum, μὲν eſſe per abbreuiaturam corruptum ex γὰρ, & pro προθέντα ſcribendum ποιεῖται, ac verſu ſequenti ῥίπτων pro ταχύ: vt plana ſit & integra oratio, τὰ γὰρ εὐναῖα (ſcilicet ἴχνη) ὁ λαγὼς ποιεῖται ἐφιστάμενος· τὰ δὲ δρομαῖα ῥίπτων. Nimirum illi ἐφιστάμενος præcedenti, reſpondet velut oppoſitum ῥίπτων: quum ab eodem alterum ταχὺ prorſus ſit alienum. Dixit autem ἴχνη ποιεῖσθαι, perinde ac paullo poſt, εὐνὴν ποιούμενος, p. 980, A. Huic emendationi, vt arbitror, aduerſabitur nemo; niſi temerè rixoſus fortaſſe quiſpiam. Quum autem locum etiam illum pag. 980, A. adtigerim, addam obiter, ὁ μὲν οὖν εὐναῖος ποιούμενος εὐνήν, nonnihil mutilatum videri; quum verbum nullum, quod huic ποιούμενος reſpondeat, ſequatur. Sed facilime feret opem, qui ὁ μὲν οὖν εὐναῖος, ὁ ποιούμενος εὐνήν, ſcribet.

980, E. pro ὑπερδεδηκότες (οἱ λαγῳοί) τὰ σιμὰ καὶ ψιλά, neceſſario ſcribendum ὑπερβαλόντες. Nam vbi ſuperarunt à ſiluis nuda loca, (id ὑπερδεδηκότες eſt) iam ſcilicet in tuto ſunt: dum adhuc ſuperant, (id ὑπερβάλλοντες denotat) adhuc in periculo verſantur.

981, B. Apud Græcos ἀποχωρεῖν τὰ ὄρη, non dicitur, pro *ſecedere ad montes*: ἀποχωρεῖν κατὰ τὰ ὄρη, vel εἰς τὰ ὄρη, rectum eſt. Itaque vel ſcribendum heic, ὅπου κατὰ τοὺς λίθους, τὰ ὄρη, vel ὅπου εἰς τοὺς λίθους, τὰ ὄρη (cum interiectis) ἀποχωρῶσι.

Ibidem, C ἐπίφοροι vitioſum eſt, pro quo ſubſtituendum ἐπίφθονοι, editione priore monui.

Ibidem, E. In illo, καὶ τῶν ἐπιγιγνομένων, quiuis animaduerterit aliquid hærere vitij: quod corrigi poterit, hoc modo ſcribendo, καὶ αὐτῶν ἐπιγιγνομένων.

982, B. Heic etiam in διὰ τάχος omiſſus articulus, διὰ τὸ τάχος, proter eius τὸ ſimilitudinem cum τὰ, prima vocis ſequentis ſyllaba.

Ibidem, C. Lego ἐπιτεταμένους, pro ἐπιτεταγμένους: idque refero ad μηρούς. ac recte quidem. Nonnullis in libris reperi ſcriptum, ἔξωθεν μὲν ἐπιτεταμένους. quæ lectio non adſpernanda videtur, & intelligenda hæc ipſa verba de muſculis leporinis.

Locus corruptiſſimus, & alijs antehac intactus. Ibidem, E. Adeo corrupta ſunt hæc verba, δῆλον δὲ τοῦτο τὸ ὃν χεῖ, vt prorſus ea Leonicenus omiſerit; Budæus, H. Stephanus, alij nec emendando, nec interpretando ſibi adtingenda duxerint. Ego ne plane cum his eadem ſilentio prætereram, aliquid proferendum arbitror, quod viam ſaltim ſtruat aliis, ſi quidem ipſe à meta videar alicui aberrare. Dico igitur, exiſtimare me, ſcribendum hoc modo: δῆλον δὲ τοῦτο ἐν χρείᾳ. Senſus autem eſt, quantum lepus vltra pedes priores in curſu poſteriores collocet, in neceſſitate conſpici, quum ea premitur. Notum, ita χρείας vocabulum in vſu eſſe: veluti quum εἰς χρείαν τοῦ μάχεσθαι ἀφικνεῖσθαι dixit Plato, quæ pugnandi neceſſitas eſt; quum εἰς χρείαν καθίστασθαι, frequenter alij. Quum vero illa Xenophontis noſtri verba conſidero, ſuperius emendata nonnihil in notis hiſce, ad pag. 971, E. ἡ γὰρ χρεία μέγα τι εἰς προθυμίαν συμβάλλεται, *neceſſitas magnum aliquid ad alacritatem adfert*; eademque cum his ipſis, δῆλον δὲ τοῦτο ἐν χρείᾳ, *hoc in neceſſitate manifeſtum eſt*, confero: non iam amplius ſane dubito, quin ita rectiſſime locus hic reſtitutus ſit.

983, A. pro καταβάλλει γὰρ καὶ ἀναβάλλει τὸ ἔμπροσθεν, ſimpliciter ſcribo, vocula γὰρ non inducta, ſed in ἄρα commutata: καταβάλλει ἄρα καὶ ἀναβάλλει τὸ ἔμπροσθεν πλάγιον. Et oſtendimus ſuperius quoque locum in notis ad pag. 810, B. libro IIII. Memorabilium, vbi ſimpliciter pro ἄρα poſitum γὰρ legimus, ſed vitioſe. Pro eo, qui forſitan expungendum exiſtimet, id facit; quod temere videatur irrepſiſſe de prima ſyllaba verbi ſequentis ἀναβάλλει: quum γὰρ & ἀρ, ſibi ſimillima ſint. Verſu ſequenti cum lucubratione Taurinenſi pro ἀπερειδόμενος lego ἐπερειδόμενος, ſicut & ſuperius in ἱππικῇ, pag. 948, D. indicatum pro ἀπερείδεται rectius legi ἐπερείδεται. Reperi notatum in eodem libro Taurinenſi, poſſe hoc loco ſic legi verba, quæ ἐπερειδόμενος ſequuntur: διὰ δὴ τοῦτο ὑποστρέφεται ταχύ, pro quibus ſcriptum reperitur in editis pleriſque, διὸ δὴ εἰς τοῦτο ὑποστρέφεται ταχύ. Sed prior illa ſcriptura potior eſt.

Ibidem, B. Senſum plane coactum fingunt, qui in his verbis, ἵνα μὴ τῷ νόμῳ ἐναντίοι ὦσιν οἱ ἰδόντες, retinent hoc vltimum ἰδόντες. Ego priori editione monui, legendum οἱ δρῶντες, quod rectum eſt, & à Leoniceno laudatur.

Ibidem, D. pro αὐτὴ δὲ ἡ χώρας, ſcriptum in eodem Taurinenſi libro, αὐτῆς δὲ τῆς χώρας.

Locus emendatu difficilis. Ibidem, E. Ad emendationem huius loci, τὰς δὲ ὄρχους ἰσάτω ἀμφιδρόμους ῥαχίας, quædam adfert H. Stephanus remedia, quum ἀμφὶ δρόμους diuiſe ſcribit; ſed τραχίας, σιμάς, χαράδρας, non poſſe coniungi cũ δρόμους, vltro fatetur. ἀμφιδίοδους ex Omnibono colligit, quum is *diuortia* reddat. Xenophon tamen hoc ipſo deinceps libro, 990, B. δίοδοι biuia dixit. Alij ſimpliciter ἀμφὶ ὁδούς reponendum putant, quod recte quadrat ad illa ſequentia, ῥαχίας, & σιμάς, & χαράδρας, & σκοπιάς. Sed mihi non temerè

temere δρομ, in quo tot litteræ ſunt, excludendum reiiciendumq; videtur. Quapropter vt hoc quoq; retineatur, ſcribendum exiſtimo, ἀμφὶ δρυμῶν ὁδοὺς τραχείας, σιμάς, λαγαρὰς, σκοτεινάς. Potuit autem facile δρυμῶν ὁδοὺς ſic à librariis corrumpi, propter abbreuiaturam huiuſmodi δρυμῶν, quæ Græcis eſt frequens, accedente præſertim litterarum proximarum ο λ amiſſione; cuiuſmodi multa fieri videmus, quum ætatis vitio litteræ nonnumquam exoleſcũt. Hoc modo nihil ante vocem εἰς ſequentem deeſt, vt H. Stephanus ſuſpicatur, quum illud prius poſitum ἀμφὶ, eodem ſpectet. Nec ante ἀενάους periit aliquod ſubſtantiuum, vt idem putat, quum χειμάῤῥους ἀενάους Xenophon coniunxerit. Quippe χείμαῤῥος non prorſus idem eſt, quod torrens; ſed aquæ riuus hibernæ, qui ἀέναος ac perennis eſſe poteſt, impari tamen aquarum copia.

χείμαῤῥος αν ἀέναος.

Sequitur ibidem. ἔσα δὲ ἄλλα εἰς ἄπειρον εἰπεῖν, quod rectius, ὅσα δ' ἄλλα εἰσὶν, ἄπειρον εἰπεῖν, ſcribetur.

Iterũ vero locus aliis pro deplorato relictus ſequitur, πύτων δὲ παρόδους, διόδους, & cet. Quippe verbum nullum ſubiungitur, ad quod hæc referantur. Ego pro πύτων δὲ παρόδους, aio ſcribendum emẽdatione difficili, & rara, ποιείτω δὲ παρόδους (cum interiectis) εἰς ὄρθρον, καὶ μὴ περί. Sicut enim antea dixerat, ὁ ἀρκύωρος ἐξίτω, item τὰς ἄρκυς ἐχέτω: ita nunc ſubiicit, ποιείτω δὲ παρόδους. Sic verior ſenſus, & ſequentibus per omnia reſpondens eruitur, planeq; diuerſus ab eo, quem Leonicenus fingere coactus fuit, ac nullo quidem ſenſu. quum ait: *Omnia dicere infinitum eſſet, acceſſus, tranſitus, manifeſtos, obſcuros: Id orto iam ſole faciat, non in diluculo.* Nota bene, *Id orto ſole faciat*, inquit, nec tamen exprimit, quid faciundum. Noſtra planiſſima ſunt, & à mente Xenophontis non diſcedunt. Verſu autem ab hoc quarto in his, ἥλιον κωλύῃ περί, recte colligimus ex his eiuſdem Leoniceni verbis, *Nihil prohibet exire*, ſcribendum; ἥλιον κωλύῃ ἰέναι περί. Periit enim hoc ἰέναι, propter aliquam ſimilitudinem cum extremis in κωλύῃ litteris. Et hæc ipſa quidem verba meam de ποιείτω δὲ παρόδους emendationem confirmant.

Locus alius difficilis reſtitutus.

Defectus remediũ.

984, B. pro ἐν ταῖς ἰχνείαις μὴ ὑπερεμβάλλεσθε, repono μὴ ὑπερβάλλεσθαι, *moram non interponere.* Nam hoc ſequentibus iſtis reſpondet, ἑλεῖν ταχύ, *cito capere.* Sic κακοῦ ὑπερβολὴν dixit Herodotus mali dilationem. Quo magis mirandum, homines etiam Græcos ἐν ταῖς ἰχνείαις μὴ ὑπερεμβάλλεσθαι reddendum cenſuiſſe. *Ferarum inueſtigatione non te nimium expleas:* quaſi aut ἐμβάλλεσθαι ſit explere ſeipſum, aut verbum ὑπερεμβάλλεσθαι, in ſignificatione nimium explendi ſe, reperiatur apud vllos ſcriptores Græcos veteres, extra hunc Xenophontis locum, vbi vitiatum eſt.

ὑπερβάλλεσθαι, differre.
ὑπερβολὴ, dilatio.
ὑπερεμβάλλεσθαι.

Verſu poſt hunc altero, τρίτω ἐν ἀπέδοις, quod & in aliis inuenitur, & in vtraque Stephani editione, mutandum in τρέτω ἐν ἐπιπέδοις, *in locis planis.* Nam retia maiora planiciem requirunt. Sic prorſus etiam deinceps, 993, A. ἄπεδον vitiatum ex ἐπίπεδον, ibidem oſtendemus.

ἄπεδον hic corruptum ex ἐπίπεδον.

Ibidem, C. pro ἢ οὐ κατιδῇ, reponendum ἢ ὅτι κατιδῇ. Nam hoc præcedentibus illis, ὅτι οὐχ ἑώρακεν, recte opponitur.

Ibidem, E. pro ἐκ τῶν ἀπηλλαγμένων, ſcilicet ἰχνῶν, ſcribetur rectius ἐπηλλαγμένων: ſicut idem paullo poſt repetitur, p. 985, A. ἐπηλλαγμένα, περιφερῆ, cum ceteris.

985, A. Non περιφορούμεναι παρὰ τὰ αὐτὰ legit Omnibonus, ſed περιφορούμεναι, quum vertat, *Hac illac progredientes.* Ac recte quidem hoc. Nam qui ſumtum à textrina vocabulum περιφορεῖσθαι, pro διάζεσθαι vſurpatum ab Atticis, huc è Iulio Polluce transferunt; ſomniare mihi videntur, vt etiam in aliis pleriſque. Quæ ſequuntur, ὄρθια, πυκνά, καμπύλα, μανά ſic in Taurinenſi libro ſcripta reperi, ὀρθά, (nõ ὄρθια) καμπύλα, πυκνά, μανά recte. Nam hæc ordine ſibi opponuntur inuicem.

περιφορεῖσθαι

Ibidem. Dico pro τῆς οὐρᾶς διασείουσι, vel ſcribendum τὰς οὐρὰς διασείουσι: vel ſi τῆς οὐρᾶς retineri placeat, pro διασείουσι reponendum διασαίνουσι, ſicuti ſupra loquutus eſt, pag. 978, A. Sed heic mihi τὰς οὐρὰς διασείουσι, magis probatur.

984, C. pro ἐμβοώντων δὲ αὐτῷ διωκομένῳ rectius ſcribetur, ἐμβοώντων δὲ αὐτοὶ, ſcilicet venatores.

Ibidem. Vitioſum eſt, ἄπορον γάρ. Nec interpretatio bona, quum dicitur, *non obuiam eundum lepori, quoniam id difficultatem adferat.* Quippe minus eſt difficultatis in obuiam eundo, quam in perſequẽdo lepore. Sed non vult obuiam iri. Nam imperitum aliquid, aut imperiti venatoris hoc eſſe dicit. Itaque reponenda in Græco, pro ἄπορον γὰρ, ſcriptura rectior, ἄπειρον γάρ. Exigua mutatio, ſed momenti non exigui: quum alios ἄπορον illud etiam torſerit, atque etiam H. Stephanum.

Ibidem. Pro ἀναβοᾶν δὲ κενὸν μὲν, ſcribitor emendatius ἀναβοᾶν δ' ἐκεῖνον μὲν, ſcilicet κυνηγέτην. Sequitur enim, ὁ δὲ, ſcilicet πῶς, quod vocabulum illi ἐκεῖνον reſpondet.

986, A. Vitioſa ſunt iſtæc, ὢ πάλιν, ὢ πάλιν ὦ κύνες. Non enim illæ canes, à veſtigiis aberrantes, reuocantis venatoris voces ſunt: ſed potius incitantis, vt rurſus idem agant. Quapropter ὢ πάλιν, ὢ πάλιν ὦ κύνες, eſſe mutanda non dubito in πὺμ πάλιν, πὺμ πάλιν ὦ κύνες. Nam & Leonicenus dixit, *Retro, retro:* quod non eſt ὢ πάλιν, ὢ πάλιν, ſed πὺμ πάλιν. Rectius tamen *retrorſum* interpretabimur.

Perquam elegans emendatio.

Ibidem, B. Sequutus ſum Leoniceni lectionem, ὑπὸ φιλονεικίας. Id enim ipſi Latine ſtudium eſt certandi, hoc eſt, contentionis ſtudium, quod canibus ineſſe certum eſt. Si quis & ambitionem quamdam honoriſque cupiditatem caninam exiſtimat in canibus exiſtere: is vulgo receptam ſcripturam ὑπὸ φιλοτιμίας, per me quidem licebit, vt retineat.

Ibidem, B, C. Sicut ὑπερπηδῶσι, ceu ſuperfluum, & ex πολλὰ ὑπερπηδῶσι, paulo ante poſito, temere repetitum, explodi debet: ita quod hactenus in margine legebatur adſcriptum ἐπαναίρουσι τὰς κεφαλὰς, ceu genuinum ſuo loco repoſui, præſertim quum in multis exemplaribus ita ſcriptum reperiatur. Alterum [ὑπερπηδῶσι] ſic propter indicatam cauſſam notis incluſimus, & in verſione prorſus omiſimus.

987, A. pro ἵνα μὴ φιλοπονίας διαφθείρωσι, rectius ſcribetur: ἵνα μὴ διὰ φιλοπονίας διαφθαρῶσι. Prius διὰ periit, ob eiuſdem repetitionem in διαφθαρῶσι. Senſus eſt, *ne grauidæ ſtudio laboris ſibi perniciem adferant.* Liberius æquo Leonicenus, *Ne nimio labore fœtum perdant.* Vti nimirum vitioſum illud διαφθείρωσι retineret in reddendo, fœtum adiecit.

Ibidem, D. Corruptus hic locus eſt, τὰ δὲ δρομαῖα, ἕως ἂν ἔλθωσι, τῷ ἴχνει μετιθεῖν ἐᾶν. Quidam mutando τῷ ἴχνει in τὰ ἴχνη, ſe remedium adlaturum putauit, ſed fruſtra. Nam & tranſpoſitio vocum, & emendatio quorumdam requiritur ad eius plenam in-

Locus emendatu difficilis.

tegritatem. Scribendum enim, τὰ δὲ δρομήματα τῶν ἰχνῶν, A ἕως ἂν εὕρωσι, μεθιέναι ἐᾶν. Nimirum τὰ δρομήματα τῶν ἰχνῶν reſpondent illis ſuperioribus, τὰ ἴχνη τὰ εὐναῖα. Catulos ad veſtigia cubilibus impreſſa ſolui, prius vetuit, nunc eos ad veſtigia curſu impreſſa dimitti ſinit, donec leporem inueniant. Talem & Leonicenus in libro ſuo lectionem reperit, vti de verbis eius hiſce perſpicitur: *Ad curſoria veſtigia* (δρομήματα τῶν ἰχνῶν) *tranſcurrere eas ſinat, quoad ea inuenerint*, ἕως ἂν εὕρωσι. Vides omnia reſtitutioni noſtræ conſentanea, niſi quod *Donec veſtigia reperiant*; dixit: B quum auctor id de reperiundo lepore ipſo, non de veſtigiis, intelligat.

Ibidem, E. pro μὴ ἐν κόσμῳ ἀεὶ τὸν ζητεῖν, ſcribendum μὴ ἀκόσμως ἀεὶ τὸν ζητεῖν. Idem in Taurinenſi libro notatum repeti. Colligitur etiam hoc ita bonis in libris ſcriptū inueniſſe Leonicenum, quum pro ἀκόσμως, *inſcite* dicat. Hoc enim Græcis ἀκόσμως eſt, non μὴ ἐκ ἐν κόσμῳ, quod admodum ab H. Stephano audacter producitur; minus etiam, μὴ ἐν οὐδενὶ κόσμῳ, quod alius quidam, in reſtituendis veris le- C ctionibus parum διορθωτικός, licet alioqui Græcæ peritiſſimus.

Emendatio difficilis. 988, A. Illud ὅταν ἀναιρῶσι, corruptum eſt. Omitto quorumdam interpretationes coactas, qui ἀναιρῶσι volunt reſpondere τῷ ἴχνει τὰ προσφερόμενα: quaſi ὅταν ἀναιρῶσι, ſcilicet τὰ σιτία, ſit intelligendum; *Quum eſcam oblatam capiunt.* Nihil abſurdius fingi poteſt. Hoc fieri ſolet, quum vitioſæ lectiones ad aliquem ſenſum vi torquentur, non emendantur. Ego pro ὅταν ἀναιρῶσι, aio ſcribendum; ὅταν εὕρωσί τι, D *quum aliquid inuenerint*, tunc videlicet obiiciendam eis eſcam. Sic de catulis etiam paullo ante dixit, ἕως ἂν εὕρωσι, *donec inuenerint*, (quod illic quoque vitiatum reſtituimus) prorſus vt heic, ὅταν εὕρωσί τι. Nimirum in his ὅταν ἀναιρῶσι, duplicatum illud ἀν manat ex vltima vocis præcedentis ὅταν, negligentia librarij repetitum.

Ibidem. Vbi ὅταν μὲν γὰρ ἐνδεεῖς ὦσι legitur, neceſſario ſcribendum, ὅταν γὰρ μὴ ἐνδεεῖς ὦσι. Nam his opponitur ſtatim, ὅταν ἐπιθυμοῦσι λάβωσι. Nec aliter hæc E exarata Leonicenus in ſuis inuenit.

Leue quiddam eſt, quod lit. C. ἐκ τῶν αὐτῶν εἰς τὸ αὐτό, rectius indicabo ſcribendum ἐκ τῶν αὐτῶν εἰς τὰ αὐτά: & quod lit. D. pro ἐπειδάν, poſitum à me diſtinctis vocibus, ἐπεὶ δ' ἄν.

Locus inſigniter vitiatus. 990, A. Locus hic, ὥστε μονωθεῖσαι ἕνα αὐτῶν. βιασθεῖσαι δὲ τοῦτο, τὸ μὲν προσφέροντι δρόμον αἱ κύνες ἀπολείπει. locus inquam hic valde corruptus eſt. H. Stephanus, & alij, non tactum ſilentio prætereunt, de remedio ſcilicet deſperantes. Quidam repertus, in litteris F Græcis eruditiſſimus, ſed nequaquam εὔστοχος in diuinando de locis mendoſis, qui aliquot etiam verba deſiderari ſuſpicatur. Ego more meo rationem explicandi nodi paucis oſtendam. Quippe leui adhibita diſtinctione dumtaxat, & aliqua mutatione facta, βιασθεῖσαι correxerimus in hunc modum: ὥστε μονωθεῖσαι ἕνα αὐτῶν βία. λιπόντος δὲ τούτου, τὸν μὲν προσφέροντι δρόμον αἱ κύνες ἀπολείπει, reſtitutus erit egregie locus, & ipſe ſenſus rectus ac perſpicuus.

Ibidem. Pro τοῦτο, τάχος οὐδὲν εἰκὸς εἶναι, ſcribendum G οὐδενὶ ἐοικὸς εἶναι.

Ibidem, D. pro τῆς πεδοσραβῆς, corrupto ex abbreuiatura non recte conſiderata, ſcribendum τὴν ποδοστράβην. Non enim coniungi debent hæc. ἐπὶ τὸ βάθος τῆς ποδοστράβης: ſed iſta potius, ἐπιθεῖναι τὴν ποδοστράβην ἰσόπεδον.

Ibidem. Vitiatum in his, ἐπιθεῖναι ἀκίδας ἀτρακτυλίδος, vocabulum illud ἀκίδας: quod quidem reddere quum Leonicenus, alienum à textu Xenophōtis, quocumque modo conaretur; atractylidis coliculos ſiue cauliculos tranſuerſos dixit, idoneo ſenſu nullo, aut nihil huc profecto pertinente. Quapropter ſcribendum ἀκίδας ἀτρακτυλίδος, voce ſpinas aculeatas, vel ipſos aculeos atractylidis, quæ ſpinæ quædam ſpecies eſt, ſignificante. Fuit in hoc εὔστοχος, cuius coniecturæ cetero quin præter indolem gentis ab acumine deſtituuntur. *ἀκίδας ἀτρακτυλίδος.*

Ibidem, E. pro ἄνωθεν δὲ τῶν, ſcribendum potius ἄνωθεν δ' ἐπὶ τὴν ζώνην, ſcilicet τὴν ἐξαιρεθεῖσαν, quod præceſſit. Ita ſcilicet antea legimus, ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτά, ſicut heic ἐπιβαλεῖν ἐπὶ ζώνην. Henrici Stephani reſtituta vox ζώνης, quaſi Xenophon ἄνωθεν ζώνης ſcripſiſſet, probari nequit, etiam propter ambiguitatem, ſequentibus nimirum his, γῆς στερεᾶς τῆς ἄνωθεν, quæ alioquin ad illud ζώνης pertinere viderentur.

991, A. pro ἐπικελεύοντα, repono ἐγκελεύοντα: quo verbo Xenophon hactenus vſus eſt, quoties de canum incitatione loquitur.

Ibidem, B. pro ἀφελκόμενον τὸ ξύλον, ſcribendum potius ἐφελκόμενον: cui quidem ineſt etiam trahendi difficultas, ſicut hoc & Plato vſus eſt.

Ibidem, E. Reſtitui λόγχας ξυηλάς Xenophonti noſtro in ipſum contextum, ex Iulio Polluce, ac ne quis alterum illud ξυνεάς ex lectione vulgata deſideraret, etiam hoc ad marginem poſui. *λόγχαι ξυηλαί.*

992, A. Exiſtimo κρανείνας potius ſcribendum, quam κρανέας: quum ſupra quoque, ſub libri περὶ ἱππικῆς finem, κράνεια πάλτα dixerit, non κρανέα.

Ibidem, C. pro ἐπιβάλλοντα ſcribendum ἐπιβάλλοντας, & pagina hac eadem, hac litera, non προσιόντα, ſed προσιόντας: & verſu ab hoc ſecundo ac tertio ὑφισταμένας, non ὑφισταμένα: quia non tantum ita ſuperius loquitur, ſed etiam in ſequentibus, ἐλθόντας πρὸς τὰς κυνάς, itemque λαβόντας τὰ ἀκόντια.

Ibidem, D. In his verbis, συνέχονται γὰρ ἐν τοῖς ψιλοῖς αἱ μάχαι, nullus erui ſenſus idoneus ex verbo συνέχω poteſt. Itaque ſcribendum συνέρχονται. Quod verſu poſt hunc tertio ſequitur, ποιεῖται τὸν δρόμον καὶ μὴ ἐξαλλάττων, ſine καὶ rectius erit ποιεῖται τὸν δρόμον μὴ ἐξαλλάττων.

Ibidem, E. pro τὴν ὀργὴν κάπρου, ſcribendum τὴν ὀργὴν αὐτοῦ κάπρου, ſicut & pagina ſequenti.

993, A. pro ἐὰν δὲ ἀπιδεῖν, reponendum ἐὰν δὲ ἐπιπεδεῖν: quum & Leonicenus *planum* reddiderit. Idem vocabulum ἀπιδεῖν & ſupra vitiatum indicauimus, 984, B.

Ibidem, C. Ita Græci non loquuntur, τῆς ἐκκρούσεως ἔπεται, ſed omnino τῇ ἐκκρούσει ἔπεται. Ego tamen non in hoc vocabulo vitium latere iudico, ſed in præcedenti, videlicet ῥύμη: vt hoc modo Xenophon ſcripſerit, τῇ γὰρ ῥύμῃ τῆς ἐκκρούσεως ἕπεται. Et verbum ἕπεται, referri ad aprum debet: *Sequitur aper ipſe impetum excuſſionis venabuli.*

Ibidem, E. Loco verbi προσθεῖναι in his, προσθεῖναι εἴσω τῆς ὠμοπλάτης, mauult H. Stephanus verbum aliter ſcriptum προσθεῖναι, me tamen non adſentiente; qui ſcribendum arbitror, προσθεῖναι (τὸ προβόλιον ex antecedentibus) εἴσω τῆς ὠμοπλάτης, *adponere* vel *admouere ferrum intra ſcapulas.* Nam præcedenti verbo προσφέρειν, potius hoc προσθεῖναι congruit ac reſpondet, quam προσθεῖναι. Nec facile Græci permutare ſolent inter ſe litteras θ & τ, propter ſonum *Pronuntiatio vulgo noſtrorum ignota.*

num earum longe diſſimillimum; & ꝗ præſertim ab illis ſic pronuntiatur, vt eius efferédi ratio noſtris hominibus prorſus ignota ſit.

994, A. οὐ γὰρ ἂν (cum interiectis) τὰ τειχίσματα περιεπίμπρασαν. Item p. 997, E. ἴοιτο ἂν ἐπὶ τις τινες, & paullo poſt; κατεργάζοιτο ἂν αὐτήν. Sic enim ſcribo, non κατεργάζονται: vt poſterius hoc κατεργάζοιτο, præcedenti verbo ἴοιτο reſpondeat: quod alioquin eſſet in ἴοιτο mutandum. Sed recte ſic loqui Græcos, ex iſtis manifeſto paret, οὐ γὰρ ἂν τὰ τειχίσματα περιεπίμπρασαν. Henrici quidem Stephani editiones & ἴοιτο (non ἴοιτο) & κατεργάζοιντο habent, corruptum vtrumque.

Ibid. B. Corrupta ſunt hæc, εἰς τὰς δρυμοὺς τὰ ἀσχετα ῥάχια, εἰσβολαὶ δ' εἰς τὰς ὀργάδας. In nonnullis reperitur, καὶ ἡ εἰσβολαί. quæ ſane lectio me iuuat nonnihil ad integriorem hanc eruendam, εἰς τὰς δρυμοὺς, καὶ ἄλλα τὰ ῥάχια, ἡ εἰσβολαὶ εἰσὶν εἰς τὰς ὀργάδας, cum ceteris. Leonicenum hæc ita miſere torſerunt, vt diceret: *Inſultus vero fiunt à venatoribus excitandi ſues gratia in lucos*, & cetera. Nihil horum cum iis conſentit, quæ Xenophon hoc loco prodidit.

Emendatio Taurinenſis. Ibidem, E. Adlato mihi tamdem labore meo Taurinenſi, quum hunc locum inſpicerem, οὐκ γὰρ μονοῦνται, ἕως ἂν μακρὰ ᾖ: & redditum ita, *Nec enim incedunt ſoli, dum adhuc paruuli ſunt*; & notata reperi ad eum hæc verba, *Fuit hic locus ante me, quod ſciam, à nemine reſtitutus. Vix equidem dubito legendum*, ἕως ἂν μικρὰ ᾖ. ὅταν δὲ αἱ κοῖται εὕρωσιν, ἡ προσ... cum ceteris. Viennæ vero prius, quam lucubrationem illã videre liceret, huiuſmodi meæ de corrigendo eodem fuere cogitationes. *Emendatio Viennenſis.* Pro νεογνὰ reperire non licet, quod commodius reponatur quam νεογνῶν. Quippe νεογνὰ, quo ſuperius eſt vſus, paullo diſſimilius videtur. Eodem tamen res redit. Difficilius emendatu μακρὰ ὦ, quod verſu proximo ſequitur. Nam id quoque vitiatum. Xenophon ita certe non loqueretur, immo nec alius vel mediocriter Græcæ peritus, ἕως ἂν [τὰ νεογνὰ] μακρὰ ᾖ, *donec porcelli longi fuerint*; ſi dicere vellet, *donec fuerint adulti*, ſicut Leonicenus loquitur, ſenſum hunc coactum exhibens, quum latens in μακρὰ vitium non perſpiceret. *μακρὸς an adultus.* Ego ſcribendum aio, ἕως ἂν νεαρὰ ᾖ, *dum porcelli adhuc recentes ac teneri ſunt.* Nimirum & ſuperius hoc vſus eſt vocabulo, p. 990, B. quum de hinnulis itidem teneris inquit, τὰ σώματα αὐτῶν, διὰ τὸ ἔτι νεαρὰ εἶναι, οὐ δύναται τῷ πόνῳ ἀντέχειν. Tam ſane directo tendit ad ſcopum vtraque ratio loci huius emendandi, vt alterutrius optio difficilis eſſe videatur; quam equidem erudito lectori relinquo.

995, A. Quod legitur heic, ἁλίσκεται ἐν ξέναις χώραις, mutilatum eſt ex integris huiuſmodi; ἁλίσκεται τὰ μὲν ἐν ξέναις χώραις. Nimirum periit τὰ, propter ſimilitudinem cum vltima præcedentis ἁλίσκεται, & μὲν, propter ſimilitudinem ſequentis ἐν. Reſpondet autem his ipſis τὰ μὲν, id quod ſtatim ſequitur, τὰ δὲ ἐν τῇ ὁλυμπίᾳ.

Ibidem, B. Ad iſta, πρὸς δ', τὰ ἄλλα πρόσθεν, reperi notatum in Taurinẽſi libro verbum integrius πρόσθεν.

998, B. Exiguum eſſe videtur, ſed indicabitur tamen; in his, περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀγαθοῦ διδάσκεσθαι, rectius ſcribi, τὸ ἀγαθὸν διδάσκεσθαι. ſicut & Leonicenus vertit. *Locus H. Stephano inemendatus.* Sequitur enim, περὶ τῶν ἀγαθῶν ἐπιταμένων, quod ad prius illud reſpicit.

Ibidem, C. Fatetur H. Stephanus huic loco, ὅτι καλῶς ἐξῆς γεγράφθαι, coniecturas ſuas ſuccumbere: Non tamen & meas heic ſuccumbere patiar emendandi rationes, in Xenophonte repurgando, nuſquam hactenus ſuccumbentes. Arbitror enim, ſic iſta fuiſſe à Xenophonte ſcripta: ὅτι καλῶς τάδε ἐξῆς μὴ γεγράφθαι, *quod præſtabit, hæc non eſſe ſcripta*: cuius à ſe dicti rationem mox ſubiicit, quia facile iſta reprehendi à ſophiſtis poterunt. Sic autem & paullo ante loquutus eſt, verſu ab hoc tertio, εἰ καλῶς ἔχοιεν.

Ibid. pro ταχὺ μὴ ὀρθῶς μέμψασθαι, ſcribendum plenius ταχὺ ἂν μὴ ὀρθῶς μέμψασθαι.

999, A. In his, οἱ μὲν ἄριστοι αὐτῶν, vitiatum eſt illud αὐτῶν. *Locus obſcurus.* Nam ſi retineatur, referendum neceſſario ad πολιτικὰς, de quibus in proximo loquitur. At dici de his non poteſt, quod eorum optimi clari ſint ex ſtudiis rerum bonarum. Ergo pro ἄριστοι αὐτῶν, ſcribendum ἄριστοι ἀνδρῶν: ſicut & paullo ante reperitur, πρὸς ἀνδρὸς ἡμῶν.

Ibidem, B. Non dubium eſt, hæc eſſe mutila: *Locus mutilus cum dexteritate reſtitutus.* ἔρχονται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τὰ θηλεία, οἱ δ' ἐπὶ τὰς φίλας . . . . ἴοντες, δύσκολον ἔχουσι πρὸς πᾶσιν. Propterea notas iſtas punctorum, pro more meo, inferendas contextui curaui. Notauit & H. Stephanus, nonnulla huic loco deeſſe, ſed pro conſuetudine ſua, vir natus ad diuinationes ſubtiles iſta nobis obtuſioribus inuidet; vt diu ſcilicet diuinãdo torqueamur, donec ipſe rara illa ſua ſchediaſmata publicet, quibus & hæc reſeruare ſe memorat. Ne vero moleſtum ſit ſtudioſis Xenophonteæ lectionis tam diuturnum cognoſcendi rem adeo ſecretam deſiderium, ex ingenio noſtro Germanico, id eſt hebeti, de diuinatione hominis acuti diuinabimus. Immo, ſi modo iactantius quiddam dicere licet, id proferemus; quo ſi verius aliquid in ſchediaſmatis ſuis exhibebit Hen. Stephanus; *H. Stephani ſchediaſmata.* omnem ei laudem acuminis in diuinãdo ſummi vltro conceſſuri ſimus. Sic igitur hæc ſcripta fuiſſe iudicamus à Xenophonte noſtro: ἔρχονται δὲ, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ θηλεία, οἱ δ' ἐπὶ τὰς φίλας. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὰς φίλας ἴοντες, δύσκολον ἔχουσι πρὸς πᾶσιν. οἱ δὲ κυνηγέται, ἐπὶ τὰ θηλεία ἴοντες, εὔκολον. Hanc emendationem, quam & interpretando expreſſi, recto iudicio præditis ita ſatisfacturam confido: vt illam promiſſam in ſchediaſmatis Stephanicis, incertum quo tempore lucem viſuris, non admodum ſint deſideraturi.

AD XENOPHONTIS EPISTOLARVM FRAGMENTA.

Ad fragmentum primum.

PAg. 1000, lit. A. Latet in his, εἰ ὅτι θνητὸν καλεῖν τὸν Σωκράτης ἐγνωκὼς βίον, aliquod vitium, & quidem in ἐγνωκώς: quod ſane in ἡγεῖταί τις mutandũ exiſtimo.

Ibidem, B. Rurſus hoc quoque mendoſum, ποσῶν δὲ τῆς δόξης [cum interiectis] γλυκυθυμοις ἄχθος φέρει. Scribendum autem, πόσον τόδε τις τῆς δόξης [cum intermediis] γλυκυθύμοις ἄχθος φέρει.

Ad fragmentum tertium.

PAg. 1001, lit. C. In priori epiſtolæ ad Soteiram fragmento corrupta ſunt iſtæc, ὅρος δὲ ζωῆς, ἐχ εἰς πάντων, ἀκατάληπτον ἴσων φέρων τὸ μὴ ὅμοιον τῆς φύσεως τῇ ἰσχύι ἢ ἀρρωστίᾳ. quæ ſic me auctore reſtituta, ὅρος

τῆς ζωῆς (videlicet εἶναί μοι δοκεῖ ὁ θάνατος) οὐχ εἷς πάντων, τὸ αἰσθανόμενον τῶν ἐτῶν φόρον τῷ μὴ ὁμοίῳ τῆς φύσεως, τῇ τε ἰσχύϊ ἢ ἀῤῥωσίᾳ, ſententiam exhibebunt rectam & planam.

Ceterum & editione priori, & hac omiſimus, quæ de ſcriptis Theognidis H. Stephanus ex Stobæo, tamquam Xenophontea, protulerat; quum pro talibus agnoſci nequeant. Ex Clemente vero Alexandrino citata, longe plenius & integrius leguntur in IIII. Memorabilium, vt illo fragmento mutilo & vitioſo non ſit opus.

Perſpicit autem lector, ab æquitate non alienus, ex notatis vel ad vltimos tres Xenophontis noſtri ſaltim libros, quibus & equeſtris rei, & equitum magiſterij, & venandi rationes exponuntur, quam Xenophontis editio poſterior, ab H. Stephano profecta, poſt aulicæ vitæ profeſſionem Pariſinam, non omnino iuſtis ponderibus examinata fuerit, vti de ſe vir ille prædicat: adeoque plurimis in locis, exemplo Camerarij, & hæſitaturum, & offenſurum me fuiſſe, ſi ad ipſius emendationes & coniecturas tantummodo interpretationem meam accommodare voluiſſem, ſicut

A ipſe loquitur, & hoc ipſum, idem aliquoties inculcat. Eius certe labor hominis, qui diuerſis alioquin negotiis occupatus, librum aliquem celeriter, obſeruandi pleraque vitiata ſtudio, percurrit; quin plurimum etiam in ipſius emendatione codicis, ab illius induſtria ſuperetur, qui ab ingenio mediocri non deſtitutus, & vſu diuturno litterarum Græcarum inſtructus, animo liberiore ſcriptoris eius interpretationem bonam effingere nititur, ſane dubitari non debet. Adiecturus his

B eram fragmentum lexici manuſcripti Ioa. Zonaræ, quo verborum quorumdam Xenophonteorum explicatio continebatur: ſed quoniam id H. miſſum à me cum Xenophontea lucubratione ſecunda, nunc huic ad me redeunti adiunctum non fuit, ſed ab eo neglectum; iacturam hanc æqui bonique faciamus, ceu momenti rem non magni quidem illã, alienati tamen à nobis animi fortaſſis aliquod argumentum. Quum ad manum Zonaræ

C liber, & aliquanto mihi plus erit otij: plenius eadem & excerpturi, quam prius, & cum ſtudioſo Xenophontis lectore communicaturi ſumus.

Io. Zonaræ lexici fragmentum de verbis Xenophonteis.

XENOPHONTIS DE RE EQVESTRI LIBER,

EX INTERPRETATIONE LEVNCLAVII PRIORE Taurinenſi.

Xenophon equeſtris rei peritiſſimus.

A QVANDOQVIDEM ex eo, quod rem equeſtrem diu nobis exercere contigit, vſum eius aliquem adſequuti videmur, lubet amicis iunioribus indicare, qua futurum ratione putemus, vt equos rectiſſime tractent. *Simonis liber de re equeſtri.* Scripſit quidem & Simo de re equeſtri, atque idem conſecrauit equum aheneum Athenis in Eleuſinio, ad cuius baſim ab ſe præſtita effinxit. *Simonis & Xenophontis prę cepta coniuncta.* In eius libro quæcunque reperimus ſententiæ noſtræ conuenientia, nequaquam ex his noſtris delebimus; ſed eo lubentius cum amicis communicabimus, quo maiorem illo quoque nomine fidem habitura ducimus, quod vir equeſtris rei peritus nobiſcum conſentiat. Quæcumque idem prætermiſit, nos indicare conabimur. Primum vero perſcribemus, quo pacto quis in equorum emtione quam minimum *Emtio pulli.* circumueniatur. Itaque pulli adhuc indomiti corpus explorandum eſſe, manifeſto patet. *Pulli exploratio.* Nam animi non admodum certa præbet indicia, qui necdum conſcenditur. At in ipſo corpore primum pedes inſpiciendos dicimus. *Pedes.* Sicut enim domus nulli fuerit vſui, ſi ſuperioribus egregie inſtructis, non etiam fundamenta conuenientia ſubiiciantur: ita nec equi bellatoris vſus fuerit vllus, ſi pedes vitioſos habeat, licet alia ſint in eo præclara omnia. *Vngulæ.* Nec enim vllis dotibus ſuis vti poterit. Pedes autem exploret quiſpiam, primum vngulas inſpiciendo. Nam hæ ſpiſſæ longe tenuibus ad bonitatem pedum præſtant. Deinde nec illud negligendum, ſintne ſublimes vngulæ tam anterius quam poſterius; an depreſſæ vel humiles. Nam ſublimes longe à ſolo remotam habent teſtudinem, quam vocant: quum depreſſæ vel humiles, ſit cõparatæ ſint, vt valgorum more tam firmioribus quam teneris pedum partibus in inceſſu vtantur. *Vngulæ ſonitus.* Etiam de vngularum ſonitu bonis præditos pedibus agnoſci, tradit Simo; ac recte quidem. Nam vngula concaua ſolo impacta, non aliter atque cymbalum aliquod, reſonat. Et quoniam hinc orſi ſumus, indidem ad reliquum corpus adſcendendo progrediemur. Oportet igitur, oſſa, quæ ſupra quidem vngulas exiſtunt, infra * callos tamen caninos, quos vocant, ſeſe porrigunt, neque nimis eſſe recta, veluti capræ, (quippe quum ſolidiora ſint, equitem ſuccutiunt; & huiuſmodi crura citius etiam inflammantur) neque nimis eadem depreſſa. Nam calli denudarentur, & exulcerarentur; ſiue per glebas, ſeu per lapides equus ageretur. *Oſſa tibiarum.* Oſſa tibiarum ſpiſſa debent eſſe. Quippe corporis hæc fulcra ſunt. Non tamen venas, neque carnes craſſas habeant. Etenim alioquin, dum in aſperis locis equus agitur, hæc ſanguine impleri neceſſe ſit, & callos exiſtere: atque ipſa quidem crura intumeſcere, cutem vero abſcedere: quæ ſi laxior ſit, vſuuenire ſæpius ſolet, vt etiam tura laxata claudicet equus. *Genua.* Ceterum ſi genua pul-

** κυνήποδες Græc.*

lus in inceſſu molliter inflectat, exiſtimare liceat, itidem habiturum crura mollia, quum ad equitationis vſum idoneus erit. Omnes enim progreſſu temporis, flexus genuum molliores conſequuntur: qui ſane non abs re probantur. Nam equus huiuſmodi minus & offendit, & fatigatur: quam cruribus rigidis præditus. *Femora.* Femora ſub ſcapulis ſi craſſa ſint, & robore præſtabunt, & elegantia: ſicut in virili quoque corpore. *Pectus.* Pectus ſi paullo ſit amplius, magis erit aptum: ſiue ſpectes venuſtatem, B ſeu robur: ſiue non per interualla, ſed longo temporis tractu mouentem crura velis equum. *Ceruix.* A pectore ceruix non vt verris, prona & præceps enata ſit: ſed ita recta tendat ad verticem, vt gallinacei: nihilominus in ipſo flexu incurua. *Caput.* Caput oſſeum, paruas habeat maxillas. Sic enim fiet, vt equi ceruix ante ſeſſorem ſit: oculus ante pedes ſpectet. Nec item contumax eſſe poſſit equus huiuſmodi, licet admodum ſit animoſus. Nam equi, quoties eſſe contumaces volunt, non ceruicem & C caput inflectunt: ſed extendunt. *Buccæ.* Conſiderandum etiam teneræ ſint ambæ buccæ, necne: an harum alterutra. Quippe quorum buccæ diſſimiles ſunt, alterutra plerumque tractabiles dumtaxat euadunt. *Oculi.* Si exſtantes habeat oculos, magis eſſe videtur vigilax, quam ſi concauos: ac longiori ex interuallo proſpicere. *Nares.* Nares patulæ perſpicabiliores ſunt compreſſis, & equo formam terribiliorem præbent. Etenim quum vel equus equo ſuccenſet, vel in equitatione commouetur: nares magis D ſolito diducit. *Vertex & aures.* Vertex maior, & aures minutæ, ſpeciem capitis equini magis honeſtam efficiunt. Armorum eminentium ſublimitas & ſellam equiti tutiorem, & armis atque corpori firmiorem compagem tribuit: eademque duplex ſimplici commodior eſt ad inſidendum, & delectabilior adſpectu. *Latera.* Latera demiſſiora, ventriſque reſpectu turgidiuſcula, pariter efficiunt vt equus & ſedem præbeat aptiorem, & robuſtior ſit, & pabulo melius fruatur. *Lumbi.* Lumbi quo latiores & ſuccinctiores E erunt, eo facilius partes equus anteriores adtollet, ac poſteriores adtrahet. Eadem ratione fiet, vt aluus eſſe minime vaſta videatur: quæ ſi magna ſit, partim deformat equum, partim debiliorem, & minus oneri geſtando reddit idoneum. *Coxæ.* Coxas latas eſſe conuenit, & carnoſas: vt lateribus & pectori reſpondeant. Quod ſi ſolida ſint omnia, magis expeditus ad curſum, & acrior equus erit. *Femora ſub cauda.* Femorum partes ſub cauda ſi latiore linea diſcretas habeat, ſane fiet, vt crura poſteriora longiore tra- F ctus interuallo collocet: quod ipſum efficiet, vt inceſſus equi ſub inſeſſore terribilior ſit, atque firmior: & omnia ſeipſis meliora. Licet hoc vel ex hominibus deprehendas. Nam quum aliquid de terra tollere volunt, nemo non id potius cruribus diuaricatis, quam compreſſis, facere conatur. *Teſtes.* Teſtes equus non magnos habere debet, quod in pullo perſpici non poteſt. De poſterioribus talis, ſiue tibiis, & callis, & vngulis, eadem dicimus: quæ

Indicia futuræ magnitudinis

de anterioribus. Lubet etiam ſcribere, quibus in- A
diciis de magnitudine coniecturam aliquis facere
poſſit, vt minime fallatur. Nã cui pullo recẽs in lu-
cem edito præaltæ fuerint tibiæ, is maximus eua-
dit. Omniũ quippe quadrupedũ vt tibiæ, progrẽſ-
ſu temporis, in magnitudinẽ non admodũ excre-
ſcunt: ita reliquũ corpus ea ſumit incrementa, quæ
tibiis reſpõdeant. Atq; hoc modo qui pulli formã
examinant, maxime nobis aliquem poſſe conſequi
videntur, qui & bonos habeat pedes, & robuſtus
ſit, & iuſta carnis, habitudinis, ſtaturę proportione B
præditus. Quod ſi maxime quidã in ipſo mutantur
incremẽto, nihilominus hac cõfidenter vtendum
exploratione. Nam longe plures egregia corpora,
quũ initio turpes ſint, adipiſcuntur; quam fœdi de

Vt pulli tractandi.

pulchris euadant. Ceterũ quo pacto pulli tractandi
ſint, perſcribẽdum nobis videtur. In vrbibus qui-
dem equeſtris rei cura mandari ſolet iis, qui & co-
piis locupletiſſimi ſunt, nec in parte reipublicę po-
ſtrema verſantur. Longe vero ſatius eſt, tũ adule-
ſcentem bonæ corporis conſtitutioni, ac rei eque- C
ſtri, vel hac iã percepta, eiuſdem exercitiis operam
dare, quã pullis domãdis intentum eſſe; tum homi-
nem ætate prouectiorem, familiæ, amicorum, ciui-
lium bellicarumq; rerũ curam potius gerere, quã

Pullorum domitor.

pullis tractandis occupari. Quod ſi quis de pullorũ
educatione mecũ in eadem ſententia eſt, haud du-
bie pullũ domandum locabit. Sic tamen locandus
erit, vt quaſi quum puer alicuius artificij diſcendi
cauſſa magiſtro traditur, litteris ipſe cõſignes, qui-
bus reb. inſtitutũ pullum reddi tibi velis. Nam iſta D
pullorũ domitori pro indiciis erunt, quas ad res e-
quum exercere debeat, ſi mercedẽ accipere velit.
Id tamen ante curandũ, vt pullus domitori mãſue-
tus, & tractabilis, & hominũ amans tradatur. Ete-
nim horũ pleraq; domi à curatorib. ſuis diſcunt, ſi

Vnde pullorum in homines amor.

quidem hi cõſiderent, pullum etiã quieſcẽtem eo
poſſe peruenire, vt eſuriat, & ſitiat, & iracũdus ſit:
at idem vt comedat, vt bibat, vt moleſtis à reb. li-
beretur, nõ niſi per homines fieri poſſe. Quippe ſi
hæc eis eueniãt, nõ diligi dumtaxat homines à pul- E
lis; verumetiã expeti neceſſe eſt. Præterea contre-
ctandæ partes corporis, quas in primis equo iucũ-
dum eſt palpari. Sunt autẽ illæ, quæ pilos denſiſſi-
mos habent; & quib. ſi moleſti quid accidat, equus
ipſe nullã ferre poſſit opẽ. Iubeatur quoq; curator
ducere pullũ per hominũ turbam, & ad ſpecies o-
mnigenas omnigenoſq; ſtrepitus admouere: quo-
rũ ſi qua pullus reformidet, nõ ſæuiendo, ſed miti-
gando demõſtrari debet, res minime diras eſſe. Ac
de pullorũ quidẽ inſtitutione ſufficere mihi vide- F

Emptio equi.

tur, hæc imperito faciũda præſcripſiſſe. Quũ vero
equum aliquis homini ferendo iam idoneum ſibi
cõparat, quas tenere cõmonefactiones debeat, ne

Ætas vnde cognoſcenda.

in emtione decipiatur; litteris prodemus. Primum
nõ ignoret, quæ ſit ætas equi. Nã qui dentes, quos
indices vocant, nullos amplius habet; is neque ſpe
delectat, nec item diſtrahi facile poteſt. Quũ cer-
to de ætate cõſtat, ignorari rurſum non debet; quo
pacto frenum ore, lorũ verticale circum aures ad-
mittat. Ea vero haudquaquã ignorari poterunt, ſi G
emtore ſpectante frenũ immittatur; & eodem ſpe-
ctante eximatur. Secundũ hæc animaduertendum,
qui tergo ſeſſorem accipiat. Nam, equi pleriq; dif-
ficulter admittunt ea, quibus admiſſis, ad laboran-
dum ſe coactum iri perſpiciunt. Conſiderandum
quoque, nũ conſcenſus, ab aliis equis digredi velit;

A an ad eos adſtãtes reſpectans ſeſe deflectendo cõ-
uertat. Sunt etiã nonnulli, qui propter educationẽ
malam ex ipſis exercitiis equeſtrib. ad ſeceſſus do-
meſticos aufugiunt. Altera dumtaxat maxilla tra- *ἑτερόγναθ.*
ctabiles tũ ea prodit equitatio, quam * compedem ** πέδη.*
vocãt, tũ longe magis ipſius in equitatione curſus
mutatio. Nã plerique deflectere nolũt ab inſtituto
curſu, niſi maxilla contumax cũ inflexione domũ
verſus tendente cõueniat. Sciri quoque debet, an
equus laxatus ad celerẽ curſum, cito inhibeatur; &

Equi morigeri vſus.

B an reuerti velit. Expedit etiã non ignorari, nũ ictu
excitatus, eodem modo velit obtemperare. Nã fa-
muli quidem, & exercitus immorigeri, nullus vſus
fuerit: at equus inobediens non tantũ inutilis eſt,
verumetiam ſæpenumero facit, quod proditor ſo-

Equus bellator.

let. Et quoniã equum bellatorem inſtituimus eme-
re, periculum eorum omniũ faciundum erit, quo-
rum in bello periculum fieri ſolet. Ea ſunt, tranſi-
lire foſſas, muros ſuperare, in prærupta euadere, de
præruptis deſilire. Periculum quoque faciundum
C equitationis adcliuis, & decliuis, & obliquæ. Nam
hæc omnia tum animum equi, num laborum to-
lerans; tum corpus, an ſanum ſit, explorant. Neque
tamẽ reiici debet, qui nõ valde inſigniter hæc præ-
ſtat. Etenim plerique non eo deficiunt, quod præ-
ſtare nequeant, ſed quod harum rerum rudes ſint:
quas ſi didiciſſent, & conſuefacti eſſent, & exer-
cuiſſent, egregie præſtarent omnia; modo ſani ſint,

Equus ſpicax & meticuloſus.

minimeque vitioſi. A meticuloſis quidẽ equis ca-
uendum. Nã qui valde trepidi ſunt, vt hoſtib. de ſe
D damnũ dari non ſinunt; ita ſæpenumero ſeſſorem
quoque fruſtrati, grauiſſimas in difficultates cõii-
ciunt. Cognoſcendum etiã, num aliqua ſit in equo
vel aduerſus equos, vel aduerſus homines ſæuitia,
numque ſit implacabilis. Nã iſtæc omnia dominis
moleſtiã creare ſolent. Ceterum an frenum admit-
tere, vel accipere ſeſſorẽ detrectet equus, cũ moti-
bus aliis, multo magis etiã perſpicere quiſpiã poſ-
ſit, ſi equo iam defatigato, rurſus facere conetur,
quæ ante equitationẽ fecerat. Quotquot ſane la-
E boribus ſemel obitis, alios deinde ſubire nõ recu-
ſant: argumenta ſatis idonea tolerantis animi de ſe

Dotes equi boni.

præbent. Ad ſummam, pedibus bonis præditus, &
mitis, & ſatis ad curſum celer, & qui tum velit, tum
poſſit ſuſtinere labores, ac lubenter pareat: eũ ve-
ro credi par eſt, minimum exhibiturum moleſtiæ,
ac in primis equiti ſalutis auctorem in rebus belli-
cis futurum. Quibus autem vel propter ignauiam
frequẽti opus eſt incitatione, vel propter animoſi-
tatem nimiam frequenti blandimento, & operoſa
F tractatione: hi & manibus equitis negotium fa-
ceſſunt, & in periculis animum perturbant. Enim-
uero quum quis equum iam ſibi probatum eme-

Stabulum equi.

rit, domũque deduxerit: ſtabulum quidem ea par-
te domus eſſe conuenit, vbi dominus equum fre-
quentiſſime ſit conſpecturus: nec minus vtile, ſic
equile ſtructum eſſe, vt non magis equi pabu-
lum de præſepi, quam domini cibus è penu ſub-
trahi furto poſſit. In hoc qui negligens eſt, mihi
quidem ſeipſum negligere videtur. Etenim mani-
G feſtum eſt, dominum in periculis equo corpus
ſuum credere. Neque dumtaxat habere prodeſt
munitum equile propterea, ne furto pabulum au-

Equi nauſea.

feratur: verumetiam quod ſtatim deprehendatur,
ab equo pabulum non egeri. Quod vbi quis ani-
maduertet, vel os abũdans humore, curationis in-
digere ſciat: vel equũ fatigatum, requietẽ poſcere:
vel

vel crithiaſin, aliumue quempiam morbum ſurrepere. Sunt autem vt in homine, ſic etiam in equo, ab initio ſanabiliora omnia, quā vbi occalluerint, neglectique per errorem morbi fuerint. Quemadmodum vero pabuli & exercitiorū equi gerenda eſt cura, quo robuſtum ſit corpus: ſic etiam pedibus adhibenda diligentia. Stabula quidē humida, læuiaque, bonas etiam à natura corrumpunt vngulas. Oportet vero, ne humida ſint, defluxum habeant; neue ſint læuia, lapides coniunctim defoſſos contineant, vngulis magnitudine reſpondentes. Nā ea ſtabula, præter indicatos vſus, equorum inſiſtentium pedes quoq; ſolidiores efficiunt. Deinde curatoris erit, vt equum è ſtabulo educat, vbi deſtringendus erit: & à prandio religet à præſepi, quo maiori cum voluptate veſpertinū ad pabulum accedat. Rurſus vt ſtabulū exterius quamoptime comparatum ſit, & equi pedes reddat robuſtiores, rotundorum lapidum in viis iacentium, libræque pondus habentium, plauſtra quatuor aut quinque paſſim ſubſternat, & ferro conſtringat, ne diſiungantur. Super hos inſiſtendo, tamquam in via lapidea, ſemper aliquam diei partem obambulet. Neque vero fieri aliter poteſt, quin vngulis perinde vtatur, ac in inceſſu, ſiue deſtringatur, ſeu pungatur. Ipſæ præterea pedum teſtudines à ſubſtratis hoc modo lapidibus ſolidiores redduntur. Quemadmodum autem vngularum haberi ratio debet, vt ſint firmæ: ſic etiam oris, vt tenerum ſit. Eædem vero res & hominis carnem, & os equi tenerum efficiunt. Ceterum & illud equeſtris viri nobis eſſe videtur, vt equorum curatorem habeat, ea callentem, quæ tractando ſint equo. Primum igitur huic ſciendum, numquam eius lori, quo equus ad præſepe ligatur, nodum id loci faciundū; vbi verticale freni lorū adplicatur. Quippe quum frequenter equus ad præſepe caput moueat, niſi lorum hoc abſque noxa circumdatum ſit auribus, cauſſam hulceribus ſæpenumero præbuit. Si vero hæ partes exulcerentur, tam ad frenandum, quam deſtringendum ſe difficiliorem vt præbeat equus, neceſſe eſt. Expedit etiam, curatori datum hoc eſſe negotij, vt equi ſtercus atque ſtramenta cottidie in vnum locum exportet. Etenim ſi hoc faciat, & ipſe moleſtia facile liberabitur, & eadem opera commodum equo adferet. Sciendum vero, debere curatorem equo capiſtrum quoq; circumdare, ſiue ad deſtrictionem, ſeu ad volutabrum educat. Immo ſemper, quoties equum ſine freno ducit, capiſtro eum cōſtringet. Quippe capiſtrum vt reſpirationem non impedit, ita mordendi facultatem adimit; adeoque circumdatum, equos ab inſidiis faciundis reuocat. Etiam ſupra caput adligandus eſt equus. Nam quidquid tandem ob os moleſtum equo accidat, ſurſum iactare caput ductu naturæ ſolet. Itaq; ſi caput ſic adligatus iactet, magis laxat vincula, quam diſrumpit. Quum deſtringit equum curator, à capite quidem, & à iuba incipiat, quod fruſtra purgentur inferiora, ni partes eæ ſuperiores mundæ ſint: deinde reliquo corpore cunctis ad detergendas ſordes comparatis inſtrumentis ſic vtendum, vt erigantur pili, & pro ſitu eorum naturali puluis excutiatur. Spinæ vero pili nullo tangendi ſunt inſtrumento, ſed manibus fricandi, mollioreſque reddendi, prout à natura ſe inclinant. Sic enim hanc ipſam velut equi ſellam minime curator læſerit. Caput aqua debet

Pedes equorum curandi.

Os tenerū.

Curatoris equi officium.

Stercoris expurgatio.

Capiſtrum equi.

Adligandi equi ratio.

Equi deſtrictio.

Partes aqua eluendæ.

A ablui: quippe quum ſit oſſeum, ſi ferro vel ligno purget, equum dolore adfecerit. Iuba quoque anterior humectanda eſt. Nam quum prolixiores hi pili ſunt, vt equo cernendi facultatem non impediunt; ita repellunt ab oculis, quæ moleſtiam creare poſſent. Deos quidem ipſos exiſtimare conuenit, equo pilos hoſce dediſſe, magnarum aurium loco, quas aſinis & mulis, ad oculos tuendos, conceſſerunt. Eluenda quoque cauda cum

B iuba, quum omnino effici oporteat incrementa pilorum; caudæ quidem, vt equus hanc quam longiſſime porrigens, res moleſtas abigat; colli vero, vt ampliſſimum conſcendenti adminiculum præbeant. Quinetiam elegantiæ cauſſa conceſſæ ſunt à diis equo tam colli quam anteriores iubæ, cum cauda. Argumento eſt, quod equæ gregales non perinde ad coitum aſinos admittant, dum haſce comas integras habent. Ideoque coitûs cauſſa tondent equas, quicumque cum eis aſinos

C coire volunt. Ceterum elui crura nolumus. Etenim vt nihil habet vtilitatis, ſic noxia eſt vngulis humectatio crurum cottidiana. Nimia quoque ſub aluo nonnunquam intermittenda ſordium abſterſio. Nam hæc in primis equo dolorē adfert, & quāto mundiores eæ partes fuerint, tanto plura moleſtiam equo parientia ſub aluo ſeſe colligunt. Immo tametſi magnopere quis laboret in his expurgandis, vix tamē educi poteſt equus, quin mox immundis ſit ſimilis. Quapropter hæc omittenda

D ſunt. Crura quoque manibus ipſis deſtringi, ſatis eſt. Indicabimus etiam, quo pacto quis cum minimo diſcrimine ſuo, & equi commodo maximo, deſtringere poſſit. Quippe ſi eamdem in partem cum equo ſpectans, crura detergat: erit in periculo, ne tum genu, tum vngulam equus ori eius impingat. Sin aduerſam in partem oculos dirigat, & inter abſtergendum, extra crus ipſum, propter ſcapulam procumbens, defricet; nec mali quid ipſe patietur, & vngulam equi aperiens, habere teſtu-

E dinis curam poterit. Eodem modo poſteriora quoque crura detergat. Scire vero debet is, qui propter equum verſatur, tam hæc, quam alia, quæ fieri debent, minime ſic faciunda; vt vel in equum aduerſum, vel auerſum eatur. Nam ſi conetur improbus eſſe, plus vtroque modo poterit equus, quam homo. Verum ſi quis à latere accedat, nullo cum diſcrimine ſuo equum tractare prolixe poterit. Quum ducendus eſt equus, vt eum à tergo ſequens ducas, propterea non probamus; quod qui

F ducit equum hoc modo, minime ſibi ab eo cauere poſſit; quum equo maxima facultas ſit, quidquid velit, agendi. Rurſus equum ſic condocefacere, vt ad longum lorum te præcedentē pone ſequatur, has ob cauſſas improbamus. Poteſt enim equus, in vtram partem velit, nocere: ſimulque poteſt ita ſe conuertere, vt aduerſum ſeſe ducenti obiiciat. Et vero ſi plures equi hoc modo ducantur, qui fieri poſſit, vt à ſe inuicem abſtineant? At equus à latere duci conſuefactus, vt minime vel equis, vel

G hominibus nocere poterit, ſic etiā aptiſſime comparatus erit equiti, ſi quando conſcenſionem celerem vſus poſtulet. Vt autem recte curator etiam frenum immittat, primum ab equi latere ſiniſtro accedat; deinde habenas capiti circumiectas ſummis humeris imponat, & lorum verticale dextra ſuſtollat, ſiniſtra lupatos admoueat. Quod ſi equus admittet, manifeſtum eſt, adplicanda eſſe

προκόμιον, iuba anterior.

Iubæ ceteræque pili longiores.

Quomodo ducendus equus.

Immiſſio freni.

freni lora. Sin os minime diducat, admoto dentibus freno, maior ſiniſtræ manus digitus equi maxillæ inſerendus erit. Nam plerique, ſi hoc fiat, os pandunt. At vero ſi ne ſic quidem frenum admittat, propter eum dentem qui caninus dicitur, labrum premat. Etenim perpauci frenum non admittunt, ſi hoc eis accidat. Sciat hæc quoque curator: Primum, ne vnquam ducat equum habenis. Hoc enim efficit, vt equi alterutra maxillarum intractabiles euadant: Deinde, quantum à maxillis frenum diſtare debeat. Nam frenum ſi nimis (B) ſtringat maxillas, ſic ori callum obducit, vt ſenſum omnem amittat. Idem ſi nimis ad extremum os vſque demittatur, equo facultatem præbet, vt lupatum mordens, parere nolit. Et nequaquam equus huiuſmodi rebus exacerbādus eſt, quum laborē ſubire debet. Quippe tantum in eo momenti ſitum eſt, vt equus frenum libenter accipiat; vt nulli ſit prorſus vſui, qui non admittit. At vero ſi non ſolum frenetur, quum ſubiturus eſt laborem; verùmetiam quum ad pabulum, & quum ex equi- (C) tatione domū abducitur: non mirum erit, ſi ſponte ſua frenum oblatū arripiat. Expedit etiam, ſcire curatorem hominis in equum ſubleuandi rationem, more Perſico: vt tum ipſe dominus, ſi morbo debilitetur, aut ætas eius ingraueſcat, hominem habeat, à quo facile in equum adtollatur; tum alteri, ſi cui velit, eiuſdem opera gratificetur. Vnum hoc præceptum ad equos, vnus hic mos optimus eſt; vt equus iracunde numquam tractetur. Nam ita nihil prouidet, ideoque ſæpenumero deſignat (D) ea quorum neceſſe eſt aliquem pœniteat. Itidem quum equus aliquid ſuſpicando veritus, adire non vult quopiam; oſtendendum eſt ei, nihil eſſe terribile, præſertim ſi equus ſit animoſus: Sin autem, contrectet eques ipſe rem ſpecie terribilem, & leniter equum adducat. At qui verberibus cogunt, maiorem adhuc metum incutiunt. Putant enim equi, ſi quid moleſti tunc eis accidat; id ipſum à rebus, quas ſuſpectas habēt, proficiſci. Ceterum vbi curator equum tradit equiti cōſcenſuro, non im- (E) probamus id quidem, ſi poſſit equum ita ſummittere, quo facilis ſit adſcenſus: ſed ipſi tamen equiti putamus in hoc incumbendum exercitatione, vt vel equo ſe non præbente poſſit adſcendere. Nam equus aliâs alius offertur, & idem curator aliâs alij ſeruit. Iam quū eques acceperit equum, ceu conſcenſurus; quid agere debeat, vt in equeſtri re tam ſibi quam equo plurimum commodet, litteris deinceps complectemur. Primum ergo lorum du- (F) ctorium, ab inferiori freni parte, vel ab anulo religatum, ſiniſtra manu apte prehendet, ea quidem laxitate, vt nec ad conſcendendum ſeſe ſubleuans, arreptis propter aures pilis; nec de haſta ſubſiliēs, equum retrahat. Inde dextra prehendat habenas, in ſummis humeris depoſitas, vna cum iuba: ne quoquo modo conſcendens, os equi freno torqueat. Poſteaquam ſeſe ad conſcenſionem adleuarit, ſiniſtra corpus libret, ad dextrā porrigendo ſemet adtollat. Quippe ſi hoc modo conſcendat, nec à tergo deforme ſpectaculum præbebit. (G) Et faciet hæc inflexo crure, nec in equi ſpinam imponet genu; ſed in dextrum latus tibiam transiiciet. Vbi pedem iam circumegerit, tum deinde nates etiam in equum imponat. Sin eques forte ſiniſtra ducat equum, dextra teneat haſtam: vtile nobis eſſe videtur, vt etiam à latere dextro ſtudeat in

Iracunde cum equo non agendum.

Equi conſcenſio.

(A) equum inſilire. Nec aliud ſane quidquam heic diſcendum venit, quam quæ dextris antea corporis partibus faciebat, ea nunc vt ſiniſtris peragat: quæque tunc ſiniſtris, modo dextris faciat. Atque hanc conſcendendi rationē propterea laudamus, quod ſimul atque cōſcenderit, mox omnino ſit paratus, ſi forte ſubito cum hoſtibus ſit dimicandū. Poſteaquā ſiue nudo in equo, ſeu in ephippio conſederit, non ſeſſionē velut in curru laudamus; ſed eam, quæ cruribus diuaricatis equitē quaſi erigit. (B) Sic enim femoribus equi firmius adhærebit. Et erectus, ſi quidem vſus ita poſcat, tum iacula validius emittere, tum ex equo ferire poterit. Debet etiā tibia cum pede remiſſius à genu demitti. Nam qui rigidum crus gerit, ſi quam in rem illud impegerit, mox fractum erit. At vero ſi fluxa ſit tibia, tametſi aliquid in eam irruat, ita cedere poterit; vt femur haudquaquam loco moueatur. Propterea ſui corporis eam partem vniuerſam, quæ ſupra coxas eſt, ita conſuefacere debet eques; vt quam (C) maxime ſit agilis. Nam hoc modo magis ad agendum aliquid comparatus erit, & ſi quis eum detrahere, vel impellere volet, minus titubabit. Ceterum vbi reſederit, primo conſuefaciundus eſt equus, vt tantiſper quietus ſit; dum, ſi quid erit opus, eques adtraxerit, & habenas æquales reddiderit, & haſtam ita ſumſerit, vt geſtari quam aptiſſime poſſit. Deinde brachium ſiniſtrum lateri admoueat. Hoc enim modo pulcherrime compoſitus erit equus, & maximum manus ipſa [illegible] habebit. (D) Habenas laudamus eiuſmodi, quæ ſint æquales; non fragiles, neque lubricæ, neque craſſæ: vt haſtam quoque, ſi ſit opus, excipere manus ea poſſit. Quum equo ſignificatum erit, vt progrediatur: pedetentim id facere incipiat, quod in eo minimum perturbationis ſit. Habenas ſiquidem equus caput paullo demiſſius geret, manibus eques ſurſum teneat: Sin erectior fuerit, deorſum. Sic enim formam equi quam ornatiſſimam efficiet. Secundum hæc ſi pergat equus inceſſu ſibi à (E) natura indito, abſque vlla prorſus moleſtia laxabit corpus, & lubentiſſime ſe conferet ad virgæ directæ curſum. Et quoniam à læua initium fieri, magis probatur; ſic inde potiſſimum incipietur, ſi poſt conſcenſionem, equo dextrum ordiente greſſum, eques ei ſignificet, ad virgam directam currēdum eſſe. Quippe læuum ſublaturus, ab ea curſus initium faciet: quumque ad ſiniſtram conuertetur, inflexionem quoque ſic incipiet. Nam ita (F) comparatus à natura eſt equus, vt ſi conuertatur ad dextram, à dextris initium faciat: ſin ad ſiniſtram, à ſiniſtris. Equitationis id exercitium laudamus, quod * compedem vocant. Equos enim conſuefacit, vt vtraque maxilla conuertantur. Prodeſt etiam, curſum equitationis mutari; vt ambæ maxillæ pariter ad equitationis vtrumque latus reddantur idoneæ. Laudamus & porrectam in longum compedem potius quam circularem. Hoc enim modo lubentius ſe conuertet equus, iam recti curſus ſatur: pariterque fiet, vt ad cur- (G) ſum directum, & ad inflexionem ſemet exerceat: Sunt etiam in cōuerſionibus equi retinēdi: Quippe nec equo facile, nec tutum eſt, in illa curſus celeritate paullo momento ſemet inflectere: præſertim ſi pauitum ſit lubricumue ſolum. Quum equum inhibebit, vt eum freno quam minime in obliquum adiget; ſic ipſemet cauebit in primis, ne in obli-

Modus in equo ſedendi.

Quæ iam inſidenti facienda.

Habe[illegible]

Habenas tenendi modus.

** [illegible]*

Equos conuertendi modus.

Inhibendi equi ratio.

in obliquum propendeat. Abſque quo ſit, leuem occaſionem ſuffecturam ſciat; vt humi tam ipſe quam equus procumbat. Poſteaquam conuerſione facta, directo proſpiciet equus; ad celeritatem eum excitet. Quippe manifeſtum eſt, in pugnis quoque conuerſiones vel perſequendi vel abſcedendi cauſſa fieri. Quapropter expedit, vt conuerſus ad celeritatem adſuefiat.

Equorum exercitia.

Vbi iam equus habere ſatis exercitij videbitur, vtile quoq; fuerit, quiete recreatum ſubito ſummam ad celeritatem inſtigari; ab equis tamen auerſum, non verſus equos: ac rurſus à celeri curſu, loco proximo quiete refici: quumque conſtiterit aliquandiu, denuo conuerſum incitari. Nam manifeſto patet, futurum aliquod aliquando tempus, quod horum vtrumque requirat.

Vbi deſcendendum poſt exercitia.

Quum deſcendendum erit, nec inter equos vmquam id fiat, nec in hominum cœtu, nec extra curſus equeſtris ſpatia: ſed vbi laborem equus ſubire cogitur, ibidem & quietem conſequitor.

Ad quos curſus equus adſuefaciendus.

Et quia nonnumquam equo currendum erit per loca decliuia, mõtuoſa, obliqua; nonnumquam tranſiliendum, nonnumquam exſiliendum, alicubi deſiliendum: ad hæc prorſus omnia tam ipſe quam equus inſtitui debet, & exerceri. Nam alter alterutrius hoc modo ſaluti conſulet, ac maiori eſſe vſui videtur. Si quis autem bis à nobis eadem dici putat, qui prius expoſita nunc repetamus; non hæc bis dici ſciat. Etenim in emtione periculum fieri iubebamus, an hæc præſtare poſſet equus: nunc quemque dicimus inſtituere debere ſuum, adeoque litteris prodemus, qua ratione ſit inſtituendus.

Ad tranſiliendum aſſuefactio.

Debet enim eques, ſi rudis omnino ſit equus tranſiliendi, prehenſo loro ductorio deorſum abiecto, prior ipſe foſſam tranſire: deinde lorum adducendo, equum vrgere, vt tranſiliat. Si nolit, cum flagello quiſpiam, vel baculo, verba ſummis viribus inferat: quo fiet, vt non ipſum dumtaxat ſpatium tranſſiliat; ſed etiam vlterius, quam oporteret. Neque deinceps vllis opus erit verberibus, ſed ſi quem à tergo tantum viderit accedentem, ſaltabit. Poſteaquam in hunc modum conſuefactus fuerit ad tranſiliendum, etiam equo conſcenſo pergendum ad foſſas, primo minores, mox ampliores. Quumque iam ſaltaturus eſt, eques ei ſubdat calcaria. Conſimili modo, quum eum conſuefaciet, vt ſurſum deorſumue ſaltet; calcaribus feriat. Quippe ſi hæc omnia totius corporis impulſu faciat, cum maiore tam ipſius equi quam ſeſſoris ſecuritate res ſuccedet; quam ſi vel in tranſiliendo, vel ſurſum ſaltando, vel deſiliẽdo, poſteriori parte corporis deficiat.

Curſus per decliuia.

Ad decliuia primum equus in ſolo molliore conſuefaciendus eſt, ac tandem, quum eius vſum habuerit; multo libentius per decliuia quam adcliuia curret. Quod autem nonnulli metuunt, ne, ſi agantur equi per decliuia, rumpant armos: animo ſint otioſo licet, præſertim vbi cognouerint,

Perſarum & Thracũ per decliuia curſus.

Perſas & Odryſos vniuerſos, per decliuia curſu certantes, equos non minus ſanos habere, quam Græcos. Nec item omittemus, qualem eques ad hæc ſingula ſemet exhibere debeat. Etenim ad primum equi repente proruentis impetum, anterius ei procumbẽdum eſt. Nam minus hoc modo tergiuerſabitur equus, ſeſſoremue ſurſum iactabit. Mox quũ equus à curſu reuocatur, ſemet erigat. Sic enim minus ipſe quaſſabitur. Quum tranſilienda eſt foſſa, vel in locum adcliuem pergen-

A dum, non malum fuerit, iubam arripere, ne ſimul equus & iniquitate loci, & freno grauetur. Verſus decliuia ſe reſupinet eques, ne præceps tam ipſe quam equus, deorſum feratur.

Equitationum modi & loca mutanda.

Rectum quoque fuerit, alias in aliis locis, modo longiores, modo breuiores decurſus equeſtres inſtitui. Nam minus & hæc ingrata ſunt equo, quam ſi ſemper in eiſdem locis, conſimilique modo fiant equitationes. Et quoniam eum, qui omnimodo diuerſis in locis equum citato curſu agit, neceſſe eſt eius recte B tractandi peritum eſſe; nec minus, vt armis ex eo commode poſſit vti: nequaquam vituperanda venit rei equeſtris inter venandum exercitatio, locis iis quæ tum idonea ſunt, tum feras habent.

Exercitia equeſtria venationum.

Pugnæ ſimulacra.

At vbi hæc deſiderantur, bonum quoque fuerit exercitium, ſi ex conuento de duobus equitibus alter in equo per loca varia fugiat, haſtamque auerſam tenens ſeſe ſubducat; alter rotundis iaculis inſtructus, & haſta ſimilem in modum facta, perſequatur: ac ſicubi fugientem adtingat ex interuallo ia- C culis reſpondente, iſtæc in eum rotunda coniiciat; ſin intra ictum haſtæ, feriat ita deprehenſum. Bonum etiam, quum aliquando alter in alterum irruerit, tracto ad ſe aduerſario, mox eumdem ab ſe repente protrudere. Nam ad hominem ex equo deiiciendum hoc pertinet. Faciet etiam is recte, qui trahitur, ſi equum abigat. Id enim faciens, citius trahentem deiecerit, quã ipſe ceciderit. Quod ſi aliquando contingat, vt dum caſtra caſtris obiiciuntur, equites alteri aduerſus alteros prodeant, D & tum aduerſarios perſequantur ad hoſtilem vſque phalangem, tum ad ſuam vſque refugiant: heic etiam ſcire prodeſt, quam quidem diu quis haud procul à ſuis abeſt, recte ac tuto facturum, ſi equo inter primos conuerſo, totis hoſtes viribus vrgeat: verũ vbi propius ad eos acceſſerit, equum in poteſtate retineat. Nam credi par eſt, eum hoc modo maximam habiturum facultatem lædendi hoſtes, à quibus ipſe viciſſim lædi nequeat:

Homines oratione, Equi docendi gratificando & caſtigando.

Enimuero Dij conceſſerunt hominibus, vt ab ho- E mine, quæ fieri debeant, oratione doceantur: eadem oratione conſtat equum doceri non poſſe. Verum ſi viciſſim ei rem gratam feceris, vbi quid ipſe tui ex animi ſententia peregerit; ac rurſus, quum inobediens fuerit, caſtigaueris: hac in primis ratione didicerit in iis obſequi, quæ fieri oporteat. Ac breue quidem iſtud eſt dictũ, ſed per vniuerſam ſeſe rem equeſtrem porrigit. Nam frenum equus accipiet lubentius, ſi eo admiſſo, commodi quidpiam ſubſequatur. Idem & tranſiliet, & ſaltabit ſurſum, & in omnibus aliis obſequetur; F ſi, quum imperata fecerit, aliquam requietẽ exſpectabit. Et hactenus quidem expoſuimus, qui fieri poſſit, vt minime circumueniatur, qui pullum & equum emit; eumdemque tractando, minime corrumpat: præſertim ſi exhibendus ſit equus, iis dotibus præditus, quas eques ad pugnam deſiderat. Opportunum vero fortaſſe fuerit, hoc quoque perſcribi; ſi cui contingat animoſiore vti equo, vel ignauiore, quam oporteat: quonam modo poſſit G vtroque rectiſſime vti.

Animus equi.

Primum ergo ſciendum, id animũ in equo eſſe, quod ira ſit in homine. Quemadmodum igitur hominem minime quis ad iram commoueat, ſi neque verbis proferat aliquid rei moleſtæ, neque faciat: ita nec equum animoſum *irritabit* vllo modo, qui eum non læſerit.

Quomodo tractandi equi animoſi.

Ac ſtatim quidem in ipſa conſcenſione danda eſt opera, vt

in adſcendendo nulla quis equum adficiat moleſtia. Poſtea vero, quam conſcenderit; equo longius ad tẽporis ſpatium ſubſiſtere iuſſo, quam fieri ceteroquin ſoleat, ita deinde placidiſſimis ſignis eum promoueat. Hinc ab inceſſu lentiſſimo primordia capiens, ad celeriorem ea ratione perducet; vt equus ipſe minime ſentiat, incitatiore ſe motu progredi.

Nihil repente imperandum equis animoſis.

Si quid equo repente velit imperare, ſciat equum animoſum repẽtinis rebus haud aliter perturbari; ac ſoleat homo, qui repente aliquid vel adſpexit, vel audiuit, vel ſenſit. **B** Quod ſi pergentem celerius equum animoſum à progreſſionis impetu reuocare volueris, non eum ſubito retrahere debes; ſed placide frenum adducens, vt conſiſtat, non cogendo, ſed mitigando efficies. Prolixis etiam agitationibus māſuetiores euadunt equi, quam crebris conuerſionibus: eædemque ſi placide conficiantur, equum animoſum longiore ſpatio demulcent ac mitigant, ſine vlla concitatione. **C** Si quis autem exiſtimat, equum ſe mitem redditurum, ſi eum celeri & prolixa equitatione fatiget: contrarium ſtatuit ei, quod conſentaneum eſt.

Equi cauenda iracundia.

In talibus enim vim adhibere nititur equus animoſus, & in hac ira, inſtar hominis iracundi, ſæpenumero ſeipſum & equitem grauiſſimis malis adficit. Retrahendus etiam equus animoſus à velociſſimo curſu, nec vllo modo permittendum, vt propter alium equum ad certamen adigatur. Nam fere qui maxime contentioſi ſunt,, ferociſſimi euadunt.

Animoſorum equorum frena.

D Læuia quoque fræna his aptiora, quam aſpera. Si tamen & aſperum immittatur, efficiendum erit laxitate, vt læui ſimile videatur. Expedit etiam, vt aliquis ſeſe conſuefaciat in primis ad inſidendum equo feroci, abſque corporis motu; atque vt equum alia parte nequaquam adtingat, quam quibus partibus eum tutioris inſeſſus cauſa contingimus. Sciri autem debet hoc quoque præceptum, * compreſſorum quidem labiorum ſono equos mitigari: * clocitatione vero excitari.

** ποππυσμὸς hic eſt.*
** hic κλωγμός.*

E At ſi quis ab initio poſt clocitationẽ gratiora, poſt editum ore compreſſo ſonum moleſta quædam exhibeat: ſic conſuefiet equus, vt ad oris compreſſi ſonum excitetur, clocitatione mitigetur. Eadem igitur ratione tam ad clamores, quam ad tubæ ſonitum, ſic accedere debes; vt nequaquam equo ſpeciem perturbati præbeas, nec eidem turbulenti quiddam offeras. Immo quantum eius fieri poterit, & quieſces id temporis, & matutina veſpertinaque pabula, ſiquidem id fieri liceat, offeres.

Equus nimis ferox bello inutilis

Optimum vero conſilium hoc fuerit, ne quis equum nimis ferocem, ad bellum ſibi comparet. **F** De ignauo autem equo ſatis equidem arbitror hoc fore, ſi huic omnia contraria faciunda ſcribamus iis quæ animoſo adhibenda conſulimus.

Vt equus ſit ſpectabilis, quid agendum.

At ſi quis equo ad bellum idoneo ſic vti voluerit, vt etiam magnificentior ſit & ſpectabilior inceſſus: is ſeſe cohibere debet, ne vel os freno contorqueat, vel calcaria ſubdat, vel equum flagello cædat: quibus plerique faciundis, magnam ſe gloriam adipiſci putant. Iſti autem homines animi ſui ſententiæ contraria faciunt omnia.

Os equi ſurſum trahere.
Calcaria & flagella inutilia.

G Quippe dum ora ſurſum trahunt, equos, qui ante ſe proſpicere debebant, cæcos reddunt: dum calcaria ſubdunt, & flagellis cædunt, eum terrorem incutiunt, vt non ſine periculo perturbentur: quæ ſane ab iis equis fieri ſolent, quibus equitatio maxime moleſta eſt, quique fœda viſu, non præclara quædam faciunt. Verum

A ſi quis equum ita condocefecerit, vt laxiore freno incedat, & ceruicem adtollat, & eamdem mox à capite recuruet: is facile ab eo impetrabit, vt faciat, quæ ceteroquin cum voluptate, & quidem exſultans facit.

Equi ... equas ... dentis ... cies.

Equum autem iſta cum voluptate facere, hoc intelligi argumento poteſt. Mox enim, quum ad alios equos acceſſerit, ac præſertim ad equas; ſublimem admodum ceruicem gerit, & maxime caput, truci cum adſpectu, incuruat: crura mollius adtollit, caudam ſurſum porrigit. **B** Quamobrem quum equum ad ea præſtanda perducit, quæ ipſemet equus effingendo repræſentat, quoties pulcherrimum ſeſe ſpectandum exhibet: is nimirum efficiet, vt cum voluptate incedat equus, & magnificentiam præ ſe ferat, & terribilis ſit, & ſpectabilis. Quæ ſane quonam modo putemus effici poſſe, nunc commemorare conabimur.

Frena du...

Primum ergo nõ pauciora duobus habere frena conuenit. Eorum alterum læue ſit, & rotulas habeat grandiores; alterum rotulas graues ac depreſſas, **C** cum echinis acutioribus: vt quum hoc deprehenderit, aſperitatem moleſte ferendo, dimittat; quum viciſſim læuius illud acceperit, voluptatem ex eius læuitate percipiat, & prorſus eadem immiſſo læui præſtet, ad quæ præſtando freno aſperiori adſuefactus erat. Sin læuitate contemta, frequenter in ipſum frenum incumbere velit: non abs re maiores addimus læui rotulas, vt dum per eas os pandere cogitur, lupatum admittat. Poteſt etiam frenum aſperius variari tum implicando tum extendendo. **D** Quotquot autem frena fuerint, omnia mollia ſunto. Quippe rigidum quacumque parte prehenderit equus, totum maxillis tenet; quemadmodum ſi veru quiſpiam quacumque ſui parte prehenderit, totum ſuſtollit. Alterum vero non aliter, atque catena, qua parte tenetur, ea ſola non flectitur; quum reliquum penſile ſit. atque id loco cedens, dum ſemper in ore captat equus; lupatum à maxillis dimittit. Eam ob cauſam in medio quoque de ipſis axibus anuli ſuſpendi ſolent, vt hos **E** lingua dentibuſq; prenſans, frenum maxillis corripere negligat.

Quod frenum molle, quod rigidum.

Quod ſi quiſpiam ignorat, quidnam mollities, quidue rigiditas freni ſit; hoc ipſum quoque perſcribemus. Eſt enim molle, quum axes commiſſuras ita latas ac læues habent, vt facile flecti poſſint. Adeoque omnia, quæ axibus circumponuntur, ſi patula ſint & non condenſa, pro mollibus haberi debent. Si vero quælibet freni partes difficulter & diſiungantur, & viciſſim in ſe redeant: hoc ſcilicet eſt, frenum eſſe rigidum. **F** Qualecumque vero ſit, cuncta quidem hæc cum eo præſtari oportet, ſi talem quis equum exhibere velit, qualem diximus.

Oris impulſio.

Os equi ſurſum impellendum, neque nimis duriter, vt caput ſurſum iactet, neque nimis remiſſe, vt non ſentiat. Poſteaquam excitatus hoc impulſu, ceruicem adtollit: mox frenum ei remittendum, atque in rebus etiam ceteris, quemadmodum perpetuo monemus, ſicubi recte obſequatur equus, viciſſim ei gratificandum.

Vt equi maxime à ſeipſis excitentur.

Vbi quis equum animaduertet de**G**lectari tum ceruicis elatione, tum illa laxitate: nihil ei moleſti exhibebit, quaſi ad ſubeundum laborem cogere velit: ſed ita demulcebit, quaſi ſi quietem ei ſit conceſſurus. Sic enim animo confidentiſſimo ad agitationem celerem accedet. Ac delectari celeritate curſus equum, hoc argumento eſt. Quippe ſi fuga euaſerit, non pedetentim pergit,

Nihil vltra modũ agendum.

pergit, ſed currit. Sic enim à natura comparatus
eſt, vt voluptatem hinc capiat; niſi quis forte co-
gat vltra, quam commodum ſit, currere. Quod ſi
modum aliquid ſuperet, quidcumque tamdem il-
lud ſit, nec equo, nec homini gratum erit. Cete-
rum vbi cum ſplendore quodam productus fue-
rit ad decurrendum, par eſt credi, ſic eum priori
exercitatione conſuefactum, vt poſt inflexiones
maiore cum impetu proruat. Verum ſi quis equo
ad hoc inſtituto, pariter & frenum adducat, & ſi-
gnum quoddam inſtigationis edat: freno quidem
B preſſus . . . . . at inſtigationis imperio conci-
tatur. Ac pectus quidem anterius protendit, cru-
ra vero præ iracundia ſuſtollit altius, non mollia
tamen. Nequaquam enim excandeſcentes equi
crura magis habent mollia. Si vero quis equo in
hunc modum excitato, frenum remittat; ibi præ
gaudio, quod reſpectu laxitatis lupato ſe libera-
tum putet, ſpecie quadam exſultabunda, cruribuſ-
que mollibus ſuperbiens fertur, omnino repræ-
ſentans eam venuſtatem, quam erga equos alios
C præ ſe ferre ſolet. Ac talem qui ſpectāt equum, &
liberalem adpellant, & ſpōtaneum, & equeſtrem,
& animoſum, & ſuperbum, adſpectuque tam iu-
cundum quam trucem. Et hactenus quidem illis,
qui fortaſſis ea deſiderabunt, hæc præſcripta ſun-
to. Si quis autem equo ad pompam idoneo, & eri-
gendi ſe perito, & ſplendido velit vti: ſciat, non
abs quouis equo poſſe talia præſtari; ſed requiri, vt
magnus in tali ſit animus, cum corpore valido.
Quod autem plerique putant, eum, cui crura ſint
D mollia, corpus etiam poſſe facilius adtollere, mi-
nime ſic comparatum eſt: ſed potius, qui molles,
ſuccinctos, validos lumbos habet, (& lumbos
heic dico, non caudam verſus porrectos; ſed qui
exiſtunt inter latera & coxas, ad ilia:) ſub anterio-
ribus non exiguo ſpatio collocare poſteriora cru-
ra poterit. Si quis igitur equum pedes ita ſubiiciē-
tem freno ſurſum impulerit, partibus ille poſte-
rioribus in talos ſeſe flectit, & corpus anterius ſic
erigit; vt è regione conſiſtentes & aluum, & pu-
denda conſpiciant. Quæ ſane quum facit, frenum
E ei remittendum erit: vt quæ ab equo pulcherri-
ma præſtantur, ea tum faciat lubens, tum ſpecta-
torum iudicio facere videatur. Sunt quidem non-
nulli, qui equos ad hæc quoque conſuefaciunt;
dum partim eos virga ſub talos feriunt; partim a-
liquem ad latus currentem baculo femora verbe-
rare iubent. Verum nos optimum hoc eſſe præce-
ptum arbitramur, vt, quod ſemper dicimus, vbi-
cumque voluntati equitis paruerit, viciſſim id per-
F petuo ſequatur, vt equo requieſcendi copia fiat.
Nam quæ per coactionem facit equus, vt Simo
quoque tradit, ea neque nouit ipſe, neque magis
decora ſunt; quam ſi quis hiſtrionem flagris atque
ſtimulis excitet. Quippe multò plura præter de-
corum, quam cum laude faciet, tum equus, tum
homo; cui quid eiuſmodi continget. Proinde qui
dotes omnino pulcherrimas & ſplendidiſſimas ha-
bet equus, eas ſignis datis exhibere debet. Quod
ſi etiam tum, quum exercetur, ad ſudorem vſque
G copioſum agitetur; quum vero, quam honeſte ſe-
met erexerit, ſtatim deſcenſio fiat; & frenum de-
trahatur: omnino futurum ſciri debet, vt dein-
ceps ad erigendum ſeſe nō inuitus accedat. Atque
in equis huiuſmodi ſane tam Dij quam heroës e-
quitantes pingi ſolent: & homines, qui eis dextre

Equus põpoſus. (margin, beside "to. Si quis autem equo ad pompam idoneo")

Equi generoſi non cogendi. (margin, beside "Nam quæ per coactionem")

A vtuntur, magnificentiam quamdam præ ſe ferunt.
Et vero is equus, qui ſemet erigit, tantopere ſiue
pulchrum quiddam eſt, ſeu admirabile, ſeu ſuſpi-
ciendum: vt oculos omnium ſpectatorum, tam
iuuenum, quam ſenum, in ſe coniectos detineat.
Nemo quidem certo vel ab eo diſcedit, vel ſpe-
ctando defatigatur, dum præclaram hanc ille ſpe-
ciem ſuam exhibet. Ceterum ſi cui talem equum
habenti vſuueniat, vt vel tribui cum imperio præ
ſit, vel equitum magiſter fiat; illi non in hoc erit
B incumbendum, vt ipſe ſolus ſit ſplendidus; ſed
multo magis vt vniuerſum agmen, quod eum ſe-
quitur, ſpectatu dignum adpareat. Quamobrem
ſi, quod in equis eiuſmodi maxime laudatur, præ-
cedat equus quiſpiam, qui corpus ad inſignem al-
titudinem motu creberrimo ſuſtollens, lente ta-
men admodum progrediatur: nimirum eueniet,
vt equi ceteri pedetentim hunc ſequantur Ex hoc
autem ſpectaculo quid conſequi ſplendidum poſ-
ſit? Sin equo concitato, neque nimis celeriter, ne-
que nimis tarde præcedat; ſed ea ratione qua equi
C maxime fiunt alacres, & truces, & ſpeciem ad la-
borem obeundum maxime decentem induunt:
tum vero neceſſe eſt, vt ingens ſtrepitus, ingens
equorum hinnitus, & narium flatus adſit. Ideoque
non ipſe tantummodo, ſed vniuerſus etiam comi-
tatus haud abs re ſpectabilis erit. Enimuero ſi quis
equum feliciter emerit, & ſic educet, vt labores
ſuſtinere poſſit, & eodem recte vtatur in exerci-
tiis ad rem militarem conſuefacientibus, in equi-
tationibus oſtentationis cauſſa comparatis, in cer-
D taminibus denique bellicis: quid huic impedimen-
to ſit, quominus equos maioris efficiat pretij,
quam eos acceperit; neque dumtaxat equos boni-
tate celebres habeat, verum etiam ipſe propter e-
queſtris rei cognitionem in ore ſit omnibus, niſi
diuina quædam vis obſtet? Placet etiam perſcri-
bere, quonam modo armatus eſſe debeat, qui ali-
quod in equo periculum ſit aditurus. Primum di-
cimus, debere loricam ſic eſſe factam: vt corpori
reſpondeat. Aptam quidem hanc, corpus ipſum
geſtat: nimis vero laxam, humeri ſoli ferunt. Sin
E valde ſit anguſta, non armatura, ſed carcer eſt. Et
quia ceruix quoque de partium illarum numero
eſt, quæ letaliter petuntur: dicimus huic etiam te-
gumentum ex ipſa lorica ſe porrigens, eſſe confi-
ciundum, quod ceruici reſpondeat. Id enim tum
ornamento erit, tum ſi recte fabricatum ſit, equi-
tis ipſius faciem ad nares vſque, quum ita libuerit,
excipiet. Galeam ducimus optimam, quæ Bœotij
ſit operis. Hæc enim maxime tegit, quidquid ex-
F tra loricam eminet: nec proſpectum impedit. Ipſa
lorica ſic fabricata ſit, ne vel ſeſſioni, vel inclina-
tioni ſit impedimento. Ad inguen & pudenda, &
vicinas vndique partes, tales ac tot pinnæ ſunto:
vt iſtæc membra tegant. Et quoniam ſiniſtra quo-
que manus inutilem reddit equitem, ſi læſa fuerit:
inuentam & huic probamus armaturam, quam
manum vocant. Nam & humerum hæc obtegit,
& brachium, & cubitum, & quidquid habenis eſt
contiguum: eademque tum extendi tum contra-
G hi flexu ſuo poteſt. Præterea partem illam ſub a-
lis, qua lorica deficit, tegit. Dextram ſuſtolli ne-
ceſſe eſt, ſiue quis telum emittere, ſiue plagam in-
ferre velit. Quapropter auferri debet à lorica,
quidquid heic impedimento futurum eſt: eiuſque
loco pinnæ in nexibus adplicatiles ſint, quæ cum

Quanti ſit equus erigendi ſe peritus. (margin, beside "Et vero is equus")

ἀνακεφαλαίωσις. (margin, beside "tatus haud abs re ſpectabilis erit")

Equitis armatura. (margin, beside "diuina quædam vis obſtet")

Thorax qualis eſſe debeat. (margin, beside "reſpondeat. Aptam quidem hanc")

Tegumẽtum ceruicis. (margin, beside "quia ceruix quoque")

Galea. (margin, beside "excipiet. Galeam ducimus")

Chirotheca ſiniſtra. (margin, beside "vt iſtæc membra tegant")

manu exporrecta ſimiliter & ipſæ explicētur; cum A reducta, claudantur. Quod brachio inſtar ocreæ ſolet apponi, rectius ita nobis ſuffecturum videtur; quam ſi ad ipſam armaturam ſit religatum. Pars dextræ, quæ hac ſublata nudatur, iuxta loricam munienda vel loreo vel æreo integumento: abſque quo ſit, periculoſiſſima ſui parte præſidij nihil habebit. Quia vero ſi quid equo mali accidat, eques ipſe totius periculi ſit particeps: neceſſe eſt equum etiam, frontis, & pectoris, & laterum integumentis armari. Simul enim hæc femora- B lium equiti vicem præſtant. Omnium vero maxime tegenda equi ſunt ilia, quod eorum, ceteroquin etiam tenerrimorum, valde letalia ſint vulnera. Poſſunt autem ephippio tegi. Debet illud etiam lorum, quod ephippium conſtringit & continet, ſic eſſe conſutum, vt tutius eques ipſe ſedeat, & equi tamen ſella non lædatur. Ac partibus quidem ceteris hæc tam equi quam equitis armatura fuerit. Tibias vero, ac pedes, conſentaneum eſt extra femoralia propendere: quibus ſua non C deerit armatura, ſi ocreæ de corio factæ fuerint, ex quo ſoleæ conficiuntur. Sic enim pariter & tibias armabunt, & calceorum loco pedibus erunt. Et hæc quidem arma ſunt, quæ nos ita muniunt; modo Deos propitios habeamus, vt nō lædamur. Verum ad hoſtes lædendos, potius machæra no-

Brachij tegumentum.

Equi frontalia, pectoralia, lateraria.

Tibiarum equitis & pedum tegumenta.

Arma of-

A bis quam enſis, probatur. Nam quum eques in ſublimi ſit, maior vis erit in plaga copidis, quam enſis. Haſtæ perticalis loco, quum ea fragilis ſit, nec commode geſtetur, potius corneas tragulas duas probamus. Nam harum alteram peritus eques eiaculari, altera ſic vti poteſt, vt eam vel in aduerſum, vel ad latera, vel à tergo contorqueat. Præterea firmiores ſunt, quam haſta, magiſque portatiles. Eiaculationem teli probamus eam, quæ longiſſimo fit ſpacio. Sic enim tempus ipſum ma- B gis permittit, vt temet auertas, aliudque telum ſumas. Paucis etiam perſcribemus, quænam optima ſit emittendi teli ratio. Quippe ſi quis partes læuas anterius protendens, dextras autem reducens, ex ipſis femoribus ſemet erigendo, cuſpidem nonnihil arrectam emiſerit: omnino fiet, vt impetu vehementiſſimo, longiſſimeque telum feratur: atque idem rectiſſime feriet, ſi dum emittitur, ipſa cuſpis ſcopum ſemper ſpectet. Atque hæc quidem equiti vulgaria à nobis monumenta, præ- C ceptiones, exercitia, præſcripta ſunto. Quæ autem ſcire par ſit, & facere magiſtrum equitum; alio libro eſt declaratum.

fendendis hoſtibus.

Eiaculandi ratio.

EXPLICIT LIBER de re Equeſtri.

ADPENDICIS XENOPHONTEAE FINIS.

ÆMILI.

ÆMILII PORTI, FRANCISCI PORTI CRETENSIS, F. IN OMNES XENOPHONTIS Libros Notæ.

Singularum paginarum numeri notis arithmeticis ordine notantur, & literæ A.B.C.D.E.F. paginæ partem indicant.

PAG. 6. C. Εὐπειϑέσατοι. Proculdubio εὐπειϑέστατοι, τουτέστιν εὐπειϑέστατοι, legendum, i. obedientiſſimi, vel, obtemperantiſſimi, vel ſumma obedientia prædíti. Veræ ſunt rationes, quas doctiſſimus Leunclauius affert, pag. 1021. 1022. 1023. Quare tanti viri auctoritatem ſequutus, quoſdam Sophoclis verſus emendare non dubitarim. In Antigone, pag. ex Henrici Stephani typis 223.

Τὸ μὴ 'πιχωρεῖν τοῖς ἀπιστοῦσι τάδε.

Scholia Græca. λείπει ἡ διὰ. διὰ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν, μηδὲ συγχωρεῖν τοῖς ἀπειϑοῦσιν. λέγει δὲ ἐπὶ τὴν πειϑὼ, πίστιν. At in textu quidem legendum, τοῖς ἀπειϑοῦσιν. In Scholiis verò, pro πίστιν, fortaſſe πεῖσιν, ſcribendum, à πείϑω.

Idem Soph. in eadem fabula, pag. 230. 4. ἀπιστοῦσαι habet, pro ἀπειϑοῦσαι. Item pag. 241. 4 pro ἀπιστήσασαι, ſcribendum ἀπειϑήσασαι. Idem in Trachiniis, pag 373. 5. pro ἀπιστοῦς, ſcribendum ἀπειϑοῦς. Item pag. 374. 3. pro ἀπιστοῦσι, legendum ἀπειϑοῦσι. Item pag. 374. 18 pro ἀπιστεῖν, legendum ἀπειϑεῖν. quod maniſeſtè patet ex præcedenti verſu, cuius hæc ſunt verba,

Πείϑου· τὸ γὰρ τοι μεγάλα πιστεύσαντ' ἐμοί,

Quibus opponit,

Σμικροῖς ἀπιστεῖν, τὴν τέρος συγχεῖ χάριν.

Quanquam fortaſſe quis propter illud præcedens πιστεύσαντα, dixerit ἀπιστεῖν ſcribendum. Quod ſenſum non ineptum habet. πείϑω)(ἀπειϑεῖν. πιστεύειν)(ἀπιστεῖν. Idem Soph. eadem pag. paulo poſt,

-----ἀλλά τι ϑεῶν ἄρα

Μισεῖ σ' ἀπιστήσαντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις. Hîc ſi ἀπιστήσαντα retineas, ſignificabit τὸν οὐ πιστεύσαντα, qui fidē habere noluit. Si verò ſcribas ἀπειϑήσαντα, idem valebit ac τὸν ἀπειϑήσαντα, qui parere noluit. Idem in Philoctete, pag. 429. 3. Philoctetes eſt qui loquitur, & ſecum ipſe conſultat, vtrum Neoptolemi verbis fidem habere, ac obtemperare debeat, an non. Quare in has voces erumpit.

Οἴμοι, τί δράσω; πῶς ἀπιστήσω λόγοις? Sed vtro modo legendum cenſeas, atque rem accipias, ex vtraque lectione commodus ſenſus elicitur. Quare hoc ſaltem loco nihil temere mouendum. Quamuis autem neque πιϑεῖν, neque πιϑέσϑαι, pro πείϑειν & πείϑεσϑαι dicatur (vt à peritiſſimo linguæ Græcæ viro iam obſeruatum pag. 1013 B.) tamen & πιϑεῖν, & πιϑέσϑαι dicitur. Sed illud quidem eſt aoriſti ſecundi actiui, à πείϑω. Nam vt à λείπω, ἔλιπον, λιπεῖν, ſic etiam à πείϑω, ἔπιϑον, πιϑεῖν, rectè dici poteſt. Hoc verò πιϑέσϑαι, eſt aoriſt. 2. medij, vt ab ἐλιπόμην, τὸ λιπέσϑαι, ſic ab ἐπιϑόμην, τὸ πιϑέσϑαι. Quinetiam apud

A poëtas ſæpe reperias τὸ πιϑέω, ῶ. circumflexum, pro grauitono πείϑομαι, pareo, morem gero, obtempero. Homerus Iliados Δ. pag. ex Criſpini typis 151. 24.

Μᾶλλον ἄρα πρεσβύτερα ϑεῶν πέρατα πιϑήσας.

Idem Iliados. Ι. pag. 311. 2.

Ἀλλ' ἐπὶ ἀσπασίως, φρεσὶ λευγαλέῃσι πιϑήσας.

Hoc autem verbum circumflexum ab aoriſt. 2. act. ἔπιϑον poeticè formatur. Nam apud orationis ſolutæ ſcriptores hoc non reperitur, quod ego

B ſaltem legerim, ac obſeruarim. Interdum idem valet ac πεποιϑώς, fretus. Heſiodus, ἀνέμοισι πιϑήσας, ventis fretus, ventis obtemperans, ventis cedens, iiſque morem gerens. Nam hoc vtroque modo iam rectè verti, ſumique poteſt.

Pag. 31. E. Αἰσιμώτερον. Hæc lectio eſt bona Quare nihil mutandum. Sic & Plutarchus ἐν τῷ περὶ παίδων ἀγωγῆς. Καταμάϑοις δ' ἂν ὡς αἰσιμον, καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλεια, καὶ πόνος ἐστί. Ab hoc igitur poſitiuo αἴσιμον (quod ab αἴω deductum) compara-

C tiuus iſte formatur, αἰσιμώτερον, cuius interpretatio ad marginem videtur notata, ἀνυστικώτερον, & ἀνυσιμώτερον, quod hæc magis vſitata videantur.

Eadem pag. E. Περὶ ὧν αὖ βουλὴ δοκεῖ φρόνιμος εἶναι. Huc opportunè referri poſſunt elegantes Æſchyli verſus de Amphiarao vate ſcripti ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, pag. ex H. St. typis, 100.

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι ϑέλει,
Βαϑεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

D Contra verò Minerua Eumenidum choro dicit. ἐν ταῖς Εὐμενίσιν Æſchyli, pag. 286.

Κλύειν δικαίως μᾶλλον, ἢ πρᾶξαι ϑέλεις. Vide infra. pag. 732. A.

Pag. 36. A. Οἱ λαγὼ) Si codices mendo carent, τὸ ἀττικῶς, καὶ ἰωνικῶς ex diphthongo ſublatum dices. Nam alioqui οἱ λαγὼ, pro communi οἱ λαγοί, τουτέστιν, οἱ λαγῶοι ſcribendum videretur, vt οἱ Μενέλεῳ, pro οἱ Μενέλαοι. ſic pag. 37. D. ἵλεῳ, pro ἵλαοι. Euſtath. tamen hac de re paucis iſta tradit, λαγὼ δὲ λαγῷ ἐπὶ

E εὐϑείας πληϑυντικῆς ἀμφότερα εἰσὶν ἐν χρήσει. Quare nihil ἀβασανίστως παρὰ τὴν τῶν παλαιῶν γνώμην recentioribus eſt innouandum.

Pag. 40. D. Τοῖς ἡμετέροις. Sic & in ſuperiore editione ſcribitur, & in vtraque Verſio Latina habet, arma veſtris ſimilia. Verùm, noſtris eſt dicendum, alioqui τοῖς ὑμετέροις eſſet ſcribendum. At ex præcedentibus illis verbis, ὡς τάχιστα ὅπλα ἐποιούμην πᾶσι Πέρσαις τοῖς περὶ ἐμὲ, οὐχ ὧσπερ ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῖν, &c. facilè coniicies non ὑμετέροις,

F at ἡμετέροις legendum, &, noſtris, vertendum. Hoc ipſum & ex ſequentibus apparet. Sic enim ipſe Cyrus infra pag. 41. C. ad Perſas verba faciens,

dicit, Ἔξεςι δ᾽ ὑμῖν καθορᾶν ὅπλα, οἷάπερ ἡμεῖς ἔχομεν. Latina verſio, armis, qualia noſtra ſunt. Quamuis autem hoc parui momenti videatur eſſe, nequaquam tamen eſt aſpernandum. Nam vel minima orationis particula, quæ fuerit corrupta, ſæpe lectori maximam exhibet moleſtiam. Facilis fuit lapſus ob quandam affinitatem, quæ intercedit inter iſtas voces, Veſtris, & Noſtris, quæ longè maior eſt in Græcis, ὑμετέροις & ἡμετέροις. Quare lectorem monere volui, quia Latinam viri doctiſſimi verſionem duabus diuerſis editionibus excuſſam, ego mentem interpretis ignorans, hoc loco mutare non ſum auſus, ne quis me nimiæ temeritatis accuſaret.

Pag. 48, D. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπεσκέψατο, ἆρ᾽ οὖν &c. Vt Latina Græcis commodè reſpondeant, hæc ita potius Latinè ſunt reddenda. Cyrus autem ad hoc ſubiecit. An igitur per Deos optimum fuerit hac de re ad exercitum referre, vtrum, &c. Deinde poſt vocem, Præmia, interrogationis nota addenda, quæ extat in vtraque editione Græca, licet in vtraque Latina deſideretur. Interpres enim hic, vt & ſexcentis aliis in locis facere non dubitat, liberiorem interpretationem, & à verbis Græcis paulo remotiorem eſt ſequutus. Quamobrem eius interpretationem intactam conſultò reliqui. Lectorem tamen hac quoque de re monere volui. Poſt illud πότε, diſtinctionem addidi neceſſariam, vt infra, poſt ἐπαίνους, addendam conſtabat.

Pag. 51. C. D. Ὅπως δὲ ἕκαστος ἀξιώσῃ, ὡς ἄλλος ἔςαι ὁ πράξων, καὶ αὐτὸς μαλακίζῃ. Idem fere & Demoſthenes ſub tertiæ Philippicæ finem, his verbis dicit, Εἰ δ᾽ ὁ βουλόμενος, ζητῶν ἕκαστος καθεδεῖται, καὶ ὅπως μηδὲν αὐτὸς ποιήσει σκοπῶν, &c. Deinde, εἰ γὰρ εἴποιτε [εἰ τὰ δέοντα ὑπὲρ ὑμῶν ποιήσοντες,] εὕροιτ᾽ ἂν πάντας, ἕνεκα τοῦ μηδὲν ὑμᾶς αὐτοὺς ποιεῖν ἐθέλειν. ἀλλ᾽ οὐκ εἰσίν.

Pag. 59. E. Ὤγμιον) Error eſt manifeſtus. Legendum enim ὤγμιον, à verbo ὀγμεύω, quod propriè dicitur de meſſoribus, qui longa ſerie, ordine procedentes, in aruis ſegetibuſque metunt. Hoc diſertiſſimis verbis teſtatur Suidas, ὤγμιον (inquit) Ξενοφῶν ἐν Β. ἀντὶ τοῦ, ἐπορεύοντο. παρὰ τὸν ὄγμον, τὸ σημαῖνον τὴν κατὰ τάξιν ὁδὸν τῶν θεριζόντων. Sic in Aldina, in Mediolanenſi, & Baſilienſi Suidæ editione ſcriptum extat. Quanquam antè, ὀγμὸν, ἐξυτίως legebatur, quod eiuſdem Suidæ auctoritatem ſequutus emendaui. Nam vocem ὄγμος alibi παρέξυτίως, idque rectè, ſcriptam habet. Quid autem ſit ὄγμος, his verbis declarat. Ὄγμος, ἡ κατὰ στίχον ἔφοδος τῶν θεριστῶν. καὶ ὄγμοι στιχῶν. vbi legendum potius videtur, ὄγμοι στίχων. Idem eodem in loco, Sophoclis verſum affert, qui exſtat in Philoctete, pag. 383. Hæc ſunt poëtæ verba, quibus Neoptolemus vtitur,

> Δῆλον ἔμοιγ᾽ ὡς φορβῆς χρείᾳ
> Στίβον ὀγμεύει τόνδε πέλας που.

Scholia Græca, Ὄγμος, ἡ ἐπὶ στίχον φυτεία, καὶ ἡ τάξις. [ἔνθεν τὸ ὀγμεύω, τὸ κατὰ τάξιν πορεύομαι. Hæc enim in illis ſcholiis deſiderari ſuſpicor, vt ex ſequentibus coniici poteſt. Subiicitur enim illius verbi ὀγμεύει interpretatio.] πορεύει, ἀντὶ τοῦ ἐφεξῆς περιέρχεται. Euſtath. verò, Ὄγμος, (inquit) ὁ ἀρουραῖος τόπος, καὶ αὖλαξ ἄροτρου, ὡς ἀπὸ τοῦ εἴκω. καὶ ὄγμος, ἡ ἐπίστιχος, καὶ αὐλακώδης φυτεία, ὡς ἀπὸ τοῦ ἕλκω, ἢ τοῦ ἄγω. καὶ κατεπικῶς βαρύνεται τοὔνομα. Hæc ideo pluribus ſum perſequutus, quòd & in priore editione, pro iſto vocabulo ὤγμιον, ſcriptum eſſet ὥρμησαν, & in poſte-

A tiore, in textu quidem, corruptum vocabulum extaret, ὤγμιον, in margine verò, ὥρμησαν, pro ὤρμησαν. At errorem meridiana luce clariorem emendandum eſſe conſtat. Erroris hæc fuit origo, ſi quid coniecturis credendum: In vetuſto codice, ſine vlla abbreuiatione, aut literarum ligatura, vt vulgo vocatur, ſcribebatur ὤγμιον, typographus verò per imprudentiam ρ pro υ in excudendo poſuit. Hinc natum hoc monſtrum ὤγμιον, quod modò in ὥρμησαν, modò in ὥρμησαν, καινῇ καὶ ἀπίστῳ μεταμορφώσει μετεμορφώθη. Leuis quidem error, at

B difficultas grauis, quæ tot tantoſque viros tandiu torſit, ſuſpenſos tenuit, & in varias partes agitauit. Sed miſerum hoc vocabulum ὤγμιον, grauiſſimis emendationum fluctibus iactatum, tandem ad portum optatum venit, & in priſtinas ſedes, vnde præter meritum exulabat, ſe feliciter reſtitutum lætatur. Vertemus autẽ ὤγμιον αὐτοῦ, Longa ſerie, vel ſimpliciter, ordine, meſſorum inſtar, ante ipſum procedebat. Quoniam autem τὸ πλῆθος nomen eſt, quod à Grammaticis colle-

C ctiuum appellatur, quod ἀδιαφόρως tam ſingulari, quàm plurali gaudet, ideo Xenophon dixit ὤγμιον, aliàs ὤγμιον, commode dicturus. Hinc igitur patet, hoc verbum, ſi ſcribatur, vt ſcribẽdum conſtat, vſitatum eſſe, nec vt inſolens à nobis repudiandum.

Pag. 60. B. E. Ἐπὶ δὲ δείπνοις) Si codex ſanus, hoc δείπνοις ad præcedens στράτευμα referetur. Alioqui δείπνοις eſt ſcribendum: quod ad illa αὐτοῖς, & πίνοντας, eſt referendum.

D Pag. 69. A. Δαὶς, Si vox mendo caret, ἀπὸ τοῦ καὶ ἰωνικῶς τὸ ι ſublatum dices. Communiter enim dicitur δαίς, Atticè, & poëticè. δῄς, verſa α in ω, & rurſus τὸ ι Atticè ſublatum erit.

Ibidem C. Μηδὲν αὐτῶν καθεῖλε, Si codex eſt ſanus, erit ἔλλειψις Atticis familiaris, & ſubaudietur ὑπό. Vel hoc ipſum addendum, vt quibuſdam placet.

Ibidem E. Quamuis nõ improbem quod Leunclauius in ſuis notis hic prolixè tradit, hoc tamen addam, fortaſſe Xenophontem dicere voluiſſe,

E ὡς ἀφρονεστέρας, i. dementiores, ac proinde immodeſtiores, & in Venerem, legitimis maritis contemptis, procliuiores. Quod ex ipſius Xenophontis & Leunclauij verbis in hunc locum ſcriptis facilè colligi poteſt. Hanc meam coniecturam & Euripides confirmat, qui τὴν Ἀφροδίτην, quam Latini Venerem vocant, ἀπὸ τῆς ἀφροσύνης, i. à dementia, nomen deductum habuiſſe canit. Sic enim ille ἐν Τρῳάσι, pag. ex Plantini typis 510.

F
> Τὰ μῶρα γὰρ πάντ᾽ ἐστὶν Ἀφροδίτη βροτοῖς,
> Καὶ τοὔνομ᾽ ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.

Per imprudentiam autem, & propter magnam vocum affinitatem, quæ inter ὡς σωφρονεστέρας, & ὡς ἀφρονεστέρας intercedit, typographus hic videtur erraſſe. Quod autem Venus ad immodeſtum vitæ genus, ad dementiam, ac inſaniam homines adigat, cùm alij multi pluribus hoc teſtantur, tum & Sophocles in Antigone, pag. 245. 246.

G vbi de inuicta Amoris vi Chorum verba facientem introducit, & inter cætera, hæc quoque dicit,

> -----ὁ δ᾽ ἔχων [τὸν ἔρωτα,] μέμηνεν.
> Σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους
> Φρένας παρασπᾷς ἐπὶ λώβᾳ.

Scholia

A Scholia Græca, οἱ γὰρ σώφρονες, καὶ δίκαιοι, οἱ μὲν ὑπὸ κάλλους γυναικῶν, οἱ δὲ ὑπὸ κτημάτων ἐπιθυμίας τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἠρνήσαντο.

----ἄμαχος γὰρ ἐμπαίζει θεὸς Ἀφροδίτα.

Senſus autem horum Xenophontis verborum hic erit, Quemadmodum qui viros alios cum ſuis vxoribus intra domeſticos parietes nimium familiariter agentes, & colloquentes deprehendunt, eos interficiunt, non quòd eos adulteros eſſe putent, neque quòd ſuas vxores ab illis iam corru- B ptas, & conſtupratas arbitrentur; aut ad amorem venereum incitatas; quod in mulieres pudicas, & ſana mente præditas minimè cadit: ſed quòd hac nimia conſuetudinis & colloquiorum familiaritate debitum legitimis maritis amorem minui, & ab illis ad alios transferri ſuſpicentur, illos pro hoſtibus habent: ſic etiam ego, qui animaduertebam filium meum, iſtius hominis diſciplina, præceptiſque ſic affectum, vt ſuum præceptorem, magis quàm me parentem, ſuſpiceret, ac admiraretur, inuidiæ ſtimulis actus, iuſtoque dolore percitus, hunc interfeci.

Pag.70.E. Νῦν δ' ἔρημα] Hæc ita commodiùs ad verbum reddi poſſunt. Nunc verò montes iſti ſunt ne deſerti? Quod propter interrogationem ſic eſt vertendum, quæ in altera liberiore interpretatione locum adeò commodum habere non videtur.

Pag.72. A. Ad marginem in vtraque editione ſic erat vitiosè ſcriptum, ἐπαινεῖν ὅπῃ δεῖν, quæ ſic legenda, ὅπῃ εἰδεῖν τοῦτο.

Pag.77 A. Ὅπου ἐπιτυγχάνοιεν] Interpres, Vbicumque in feras incidiſſet. Quamobrem hoc ad Cyrum ſolum refert. Vnde ſuſpicor eum fortaſſe codicem aliquem fuiſſe nactum, in quo ſcribebatur, ἐπιτυγχάνοι ἄν, quod tam ex præcedentibus quàm ſequentibus Xenophontis verbis colligi poteſt. Hoc moneo, quia ſi vulgatam lectionem retineas, illud ἐπιτυγχάνοιεν ad omnes Cyri ſocios erit referendum, ac vertendum, Incidiſſent. Eſt enim pluralis, non ſingularis numeri. Vel Interpres hic etiam, vt & alibi paſſim, liberiorem interpretationem eſt ſequutus, verbis non mordicus hærens, maioremque ſenſus quàm verborum rationem habens.

Pag.80. E. Γεωλόφους] Fortaſſe meliùs, ſi per ω ſcribas γωλόφους, vt & alibi Xenophon ſcribit. Sic & alij. Theocritus Idyllio primo,

Λῆς ποτὶ τᾶν Νυμφᾶν, λῆς αἰπόλε τῇδε καθίξας
Ὡς τὸ κάταντες τοῦτο γεώλοφον, ἆτε μυρῖκαι.

Pag.82. Τοὺς οὐραγοὺς] Interpres vertit, Illos, qui vltimis in cohortium partibus curabant. Quare vocem ὠραγοὺς probat, quam deductam dices, παρὰ τὸ ὥραν ἄγειν, ἤγουν φροντίδα ἔχειν, i. curam gerere. Sed plus erit in Latina verſione, quàm vox Græca ferat. Quare malim οὐραγοὺς legere, vt in aliis editionibus legitur. Οὐραγὸς verò, (quod vocabulum hiſtoricis eſt familiariſſimum) vocatur ὁ τῆς οὐρᾶς ἀγὸς, i. agminis extremi dux. Οὐρὰ γὰρ μεταφορικῶς καλεῖται τὸ τελευταῖον ὅλου τοῦ στρατεύματος, ἢ, τινος τάγματος μέρος, ὁ δὲ τούτου τοῦ μέρους ἡγεμὼν οὐραγός. Exercitus enim bruto animali ſæpe aſſimilatur, eique frons, os, cornua, latera, alæ, cauda, & alia huiuſcemodi per quandam ſimilitudinem, ac proportionem, quam exercituum corpus cum brutorum corporibus habet, tribui ſolent. De quibus nominibus, eorumque veris rationibus, conſule Ælianum, & alios, qui de re militari ſcripſerunt. Idem interpres τοὺς οὐραγοὺς, vt ſcriptum legitur pag. 25. E. à tergo curantes vocat. & 326. B. & 329. E. & alibi, quaſi ὠραγοὺς legerit. vel ἀδιαφόρως vtramque lectionem retineri poſſe indicat, hanc tamen vocem ſic interpretari voluit, vt τοῦ οὐραγοῦ officium meliùs indicaret.

Pag. 38. C. Οἱ μὲν νικῶντες σώζονται] Xenophon ad illud Homericum alludere videtur, Iliados E. 191.2.

Αἰδομένων ἀνδρῶν πλέονες σόοι, ἠὲ πέφανται.

Pag. 88. A. Vocem ἀποβλαβὴς, quæ eſt interpretatio alterius, quæ eſt in ipſo textu, ἀβλαβὴς, corruptam eſſe ſuſpicor, & ſic emendandam arbitror, vt ex ea, quæ ex duabus in vnam coaluerat, duæ ſeparatæ fiant, ἀπὸ βλάβης, τουτέστι πόρρω τῆς βλάβης ὤν. Leuis eſt mutatio, quam vſus ſenſuſque flagitat. Ἀπὸ autē, ἀντὶ τοῦ πόρρω, vnde & ἄποθεν, & ἀπωτέρω, ἤγουν πορρωτέρω, non ſolùm apud poëtas: ſed etiam apud orationis ſolutæ ſcriptores, vt apud Thucydidem, & Ariſtotelem, ſæpe reperias, quod olim à nobis, & in noſtra Thucydidis poſtrema editione obſeruatum.

Pag.101. D. Γίγνομαι;] Malim γίγνωμαι, vt ſit ſubiunctiuus modus. Hoc ſenſus ipſe flagitat.

Pag. 117. B. Ὑμῖν ἐν καιρῷ] Sic in vtraque editione ſcriptum extat, & tamen in vtraque verſione legitur, nobis, non autem vobis, vt hoc ὑμῖν indicat. Sed ſi, nobis, bonum, ergo ἡμῖν in texto ſcribendum.

Pag.118 B. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ. Βασιλεὺς μὲν γάρ.] Proculdubio locus eſt mutilus, vt & ab aliis ante nos obſeruatum. Sed ex præcedentibus colligitur quomodo locus integer fieri poſſit, ſic nimirum Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὅπως γινώσκω, οὕτω καὶ ποιῶ, ὦ βασιλεῦ. Βασιλεὺς γάρ, &c. Quanquam ſi τὸ ἔφη tolleretur, nihil incōmodi hinc ſequeretur. Sic enim ſupra Xenophon, ὑμεῖς δὲ ὅπως καὶ γινώσκητε, οὕτω καὶ ποιεῖτε. Quoniam autem ille qui iam verba facit, Cyrum appellarat Regem, ideo nunc ſuorum dictorum reddit rationem, quam eleganti ſimilitudine, & collatione ab apum rege ſumpta perbellè exornat, ac illuſtrat.

Pag.119. A. Εὖ ποιῶν ὑμᾶς] Vtraque Latina verſio habet, ſi bene de vobis mereatur. At de nobis dicendum, vt emendaui: quod ex illis ἡμῖν ὅτῳ, quæ præcedunt, facilè patet. Hic error in his pro nominibus interpretandis frequens occurrit. Hoc autem accidit propter vocalium quandam affinitatem, quæ inter pronuntiandum exauditur, licet ipſum diſcrimen, quod eſt inter ὑμεῖς, & ἡμεῖς, ex vocis ſono diſcerni nequeat.

Pag. 124. E. Χρημάτων] τουτέστι πραγμάτων, quod obiter obſeruandum. Suidas, χρῆμα, πρᾶγμα. Hoc ipſum exemplis confirmat: ὁ τοῦ μύθου Σαλμωνεὺς, μικρόν τι χρῆμα πρὸς αὐτὴν ὤν. Idem, πρὸς τὴν Ἑρκυνίαν ὕλην ἐκόμισθη, καὶ εἶδεν ἐκεῖ χρῆμα ἐξαίσιον. Ibidem, τὸ χρῆμα τῆς διαβάσεως ἐπιπαρέχων. Ibidem, χρῆμα, πρᾶγμα. μέγα τι χρῆμα, καὶ θαυμάσιον. Et, εἴκαζεν ἂν βοῶν ἀγέλην μεγίστην τὸ χρῆμα. Idem affert & Herodoti auctoritatem, ὡς τι τοῦ χρόνου τὸ χρῆμα ἀφόρητον. Huc addantur & Theognidis exempla. Sic enim ille pag. 11. verſu 64.

Χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδέποτε.

Idem verſu 7 hoc aperit alio vocabulo notiore,

Εὖτ' ἂν σπουδαῖον σφῆγμ' ἴδῃς πλίσῃ.

Idem verſu 86.

Αἰδὼς, ὅτι αἰσχρὸν χρῆμ' ἐπὶ κέρδος ἄγει.

Si igitur Suidæ verbis fides eſt adhibenda, hoc loco nihil mutandum. At fortaſſe quis obiiciat, in ſingulari quidem numero τὸ χρῆμα, ἀντὶ τοῦ πράγματος rectè poni, ſed in plurali τὰ χρήματα, ἀντὶ τῶν πραγμάτων in vſu non reperiri. Cui ſententiæ ne ego quidem pertinaciter repugnare velim. Quare πραγμάτων, pro χρημάτων, in ipſo textu legendum erit, vt Leunclauius in ſuis notis opportunè monet.

Pag. 141. E. Ἐπιστολῶν] Ἐντολῶν. hoc autem ποιητικώτερον. Æſchylus ἐν Προμηθεῖ δεσμώτῃ, ſtatim in principio,

Ἥφαιστε, σοὶ δὲ χρὴ μέλειν ἐπιστολὰς,
Ἅς σοι πατὴρ ἐφεῖτο. -------- Scholia Græca, ἐπιστολάς. ἐντολάς.

Pag. 150. Ὧν ἄνευ] Interpres & hic, & pag 161. B. 250. E. 286. A. 298. D. 417. A. & multis aliis in locis, hoc vertit, Abſque quibus ſit. Græca tamen verba ſonant, ſine quibus. Sed hanc interpretis conſtantem interpretationem mutare non ſum auſus, veritus ne quis ἀρχαϊσμὸς, ἢ καὶ μᾶλλον νεωτερισμὸς τοῖς πολλοῖς ἄγνωστος hic lateret.

Pag. 160. D. Τῶν Λυδίως] Sunt qui τῶν Λυδίων legendum cenſeant. Ego verò, τῶν Λυδίας legendum arbitror. facilis error, leuis mutatio.

Pag. 169. E. Μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ] Hæc ita in vtraque editione Latina extant, Malle me tecum, ſtrenuè ſe gerente, ſimul terra obrui, quàm cum infami, & ipſa infamis viuere. Sed recepta linguæ Latinæ ſtructura poſtulat, vt dicamus, ſtrenuè te gerente, ſimul terra obrui, quàm cum infami & ipſam infamem viuere. Qui conſtructionem horum verborum attentè perpendet, is noſtram coniecturam non damnabit. Sed vt concedam (quod tamen parum probabile videtur) hic eſſe Græciſmum. Græci enim ἀδιαφόρως nominatiuos, & accuſatiuos ante, & poſt infinitiuos ponunt, vt, εἶπεν αὐτὸς ἥξειν, ἀντὶ τοῦ, αὐτὸν, & λέγει ἀγαθὸς εἶναι, ἀντὶ τοῦ, ἑαυτὸν ἀγαθὸν εἶναι, & νομίζει πάντων εἶναι τάχιστος, ἀντὶ τοῦ, ἑαυτὸν εἶναι τάχιστον, quem græciſmum Catullus eſt imitatus, vbi verba facit de Phaſello, quo in patriam eſt reuectus, epigrammate 4. pag. 9.

Phaſellus ille, quem videtis hoſpites,
Ait fuiſſe nauium celerrimus.

Quamuis, inquam, hoc interpretationis Latinæ genus græciſmo poſſimus excuſare, tamen illud, ſe, pro, te, non puto carere mendo. Qua de re lector obiter monendus, ne putet nos in hac poſtrema Xenophonteæ interpretationis editione recognoſcenda negligentes fuiſſe, ita vt ea, quæ difficultatis aliquid haberent, inconſideratè præterire voluerimus.

Pag. 175. B. Κεράσει φανῆσθε] Vtraque editio ſic habet. ſed vel φανεῖσθε per ει diphthongum circumflexam ſcribendum, vt ſit futuri ſecundi medij, φανοῦμαι, φανῇ, φανεῖται. vel φάνησθε, προπαροξυτόνως, vt ſit ſubiunctiuus aor. 2. med. parum vſitati, ἐφανόμην. ου. ετο. vnde ſubiun. ἐὰν φάνωμαι. ῃ. ηται. &c.

Pag. 177. C. Διαχωρῆσαι] Τὸ διαχωρεῖν hoc loco (vt ex ſequentibus apparet) nihil aliud videtur ſignificare, quàm τὸ χωρισθῆναι, τουτέστι πορευόμενοι, διαφεύγειν. Quare nihil mutandum. Apud Hippocratem verò τὸ διαχωρεῖν, καὶ τὰ διαχωρήματα, longè alias habent ſignificationes: de quibus conſule Hippocratis Oeconomiam.

Pag. 186. E. Lectionem εἰσέπλευσε, quæ erat in priore editione, & quæ poſtea ex textu ſublata fuit, & ad marginem annotata, commodè retinere poſſumus, quamuis hic nulla ſit caſtellorum expugnatio. Hoc enim verbo εἰσπλεῖσθαι, inſignem rei peractæ celeritatem à Xenophonte ſignificatam dicemus. Hoc verbum ἐπιτίθησι μετὰ μεγίστης ἐμφάσεως καὶ ἐναργείας habebit. Quamobrem ſi in priſtinas ſedes reſtitueretur, non malè res haberet.

Pag. 190. C. Τὸ στράτευμα κατέστησε δώδεκα μέρη] Vel εἰς ſubauditur, vel per imprudentiam à typographis præteritum. Niſi fortè quis illos accuſatiuos δώδεκα μέρη dicat regi à præpoſitione κατὰ, quæ cum ἔνειμε eſt iuncta, vt ſit, κατὰ δώδεκα μέρη ἔνειμε τὸ στράτευμα. Quamuis autem hoc non ſit temere reiiciendum, cauendum tamen ne loquendi genus παρακεκινδυνευμένον habeatur.

Pag. 196. A. Ἀπέδωσαν] Vel ἀπέδωκαν legendum, vt ſit aor. 1. act. vel ἀπέδοσαν, vt ſit aor. 2. Illud, per ω, hoc, per ο ſcribitur. Error manifeſtus

Pag. 197. D. Ὅπως μηνύσωσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν] τουτέστι φανερώσωσι, εἰς φανερὸν πείσωσι, ἢ φανερῶς τὴν ἀρετὴν ἀσκήσωσι. Xenophon pag. 198. D. τὴν μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἀρετήν. & pag. 200. A. τοῦ [φημὶ χρῆναι] τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν; Marginis lectionem, μὴ ἀνήσωσι, nullo modo probare poſſum. Nam à verbo ἀνίημι formatur aoriſt. 1. ex grammaticis præceptis, ἀνῆκα, non autem ἀνῆσα. Ab illo ἀνῆκα deducitur ſubiunctiuus ἀνήκω. ῃς. ῃ. &c. Sed ſi coniecturis locus aliquis eſt dandus, legendum puto ſic, ὅπως μὴ ἀνήσουσι, vt ſit tertia pluralis futuri ἀνήσω, à verbo ἀνίημι. Leuis eſt mutatio, quæ grauem tollit errorem, & lectionem, ſenſúmque præclarum nobis præbet. Huiuſmodi mutationem τῆς ου διφθόγγου in ω, cùm olim in variis Dionyſij Halicarnaſſei locis, tum etiam nuper in multis apud Thucydidem obſeruaui, & in meis in hos auctores notis accuratè ſcripſi. Quamobrem ne hoc quidem nouum videbitur. Quòd autem hîc vel ἀνήκωσι, vel potius ἀνήσουσι legendum credam, ad hoc verbis Xenophontis adducor, qui pag. 198. C. rem eandem iiſdem verbis vtens, ſic exponit, ὁπότε τις αὐτῶν ἀνῇ τὴν ἄσκησιν.

Pag. 198. C. Μέγα μὲν γὰρ ἔργον τὸ ἀρχὴν καταπρᾶξαι] Huc illud tritum carmen poteſt referri,

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.

Quod nos exercitationis cauſa ſic olim reddidimus ad verbum,

Οὐχ ἧττον ἀρετὴ, τὸ κτᾶσθαι, κτητὰ φυλάσσειν.

Ibidem D. Ὅταν πλεῖστά τις ἔχῃ, τότε πλεῖστοι καὶ φθονοῦσι.] Sophocles in Aiace μαστιγοφόρῳ idem confirmat, quum dicit,

Πρὸς γὰρ τὸν ἔχονθ' ὁ φθόνος ἕρπει.

Pag. 203. C. Τοὺς κοινῶνας] Hæc lectio bona eſt. Quare non mutanda. Illud verò κοινωνούς, quod in margine ſcriptum extat, eſt gloſſa, & interpretatio vocis obſcurioris, ac minus vſitatæ. Κοινὼν autem vocatur ſocius, familiaris, & is, qui rerum aliquarum nobiſcum eſt particeps: at vocabulum hoc eſt ποιητικώτερον. Hoc tamen à Xenophonte vſur-

vſurpatur & alibi, vt pag. 204. C. & D. & 205. D. & 206. B. Pindarus hoc vtitur τῶν Πυθίων ᾠδῇ γ. pag. ex H. St. typis 198. 3.

----κοινῶνι παρ' εὐδίκῳ. i. Socium apud rectiſſimum, i. æquiſſimum, iuſtiſſimum.

Pag. 204. C. Ὥσπερ οἱ πλεῖν αἱρούμενοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν] Hoc multo meliùs ac feliciùs ab Æſchylo declaratur, cuius elegantiſſimos verſus in gratiam τῶν φιλομούσων hîc ſcribere placuit, quia ſententias habent, quæ nos ad pietatem; & pietatis cultores ſectandum, & ad impietatem; impioſque pro virili fugiendum, adhortantur. Sic autem illæ ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, pag. 100. Eteocles eſt, qui loquitur,

Φεῦ τοῦ ξυναλλάσσοντος ὄρνιθος βροτοῖς
Δίκαιον ἄνδρα τοῖσι δυσσεβεστέροις.
Ἐν παντὶ πράγει δ' ἔσθ' ὁμιλίας κακῆς
Κάκιον οὐδὲν, καρπὸς οὐ κομιστέος.
Ἄτης ἄρουρα θάνατον ἐκκαρπίζεται.
Ἢ γὰρ ξυνεισβὰς πλοῖον εὐσεβὴς ἀνὴρ
Ναύταισι θερμοῖς, καὶ πανουργίᾳ τινὶ,
Ὄλωλεν ἀνδρῶν σὺν θεοπτύστῳ γένει.
Ἢ ξὺν πολίταις ἀνδράσιν, δίκαιος ὢν,
Ἐχθροξένοις τε, καὶ θεῶν ἀμνήμοσι,
Ταυτοῦ κυρήσας ἐνδίκως ἀγρεύματος,
Πληγεὶς θεοῦ μάστιγι παγκοίνῳ δάμη.

Pag. 205. A. Τὸ δ' αὖ πείθεσθαι] Quanti momenti ſit obedientia, ex iſtis eiuſdem Æſchyli verſibus patet, qui ſunt in eadem fabula, pag. 79.

Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος. ----

Scholia. γυνὴ σωτῆρος λείπει Διός, ἤ ἢ, γυνὴ Διὸς σωτῆρος.

Ibidem. Ταυτῷ.] Sic in vtraque editione ſcriptum extat, & tamen interpretatio Latina habet, hâc. quæ interpretatio ſi vera, in Græco textu ſcribendum παροξυτόνως, ταύτῃ. Alioqui ſi ταυτῇ ὀξυτόνως legas, accipiendum pro τῇ αὐτῇ. i. eandem: Quod, licet in hoc genere, caſuque ſit rarum, interdum tamen inuenitur. Sophocles in Philoctete, pag. 414. 6.

----ταυτὸν, τούτῳ γνώμαι ἴσχεις.

Scholia. ταυτὸν, τὴν αὐτήν. Et Ariſt. Rhet. lib. 3. 146. M. ταυτὴν προαίρεσιν, τὴν αὐτὴν appellat.

Pag. 208. A. Παραπήδοιτο] Sic in vtraque editione ſcriptum legitur. Verùm quia παραπήδομαι nullo modo dicitur, ideo vel παραπηδῷτο, vel παραπήδοιτο ſcribendum, vt ex grammaticis præceptis patet. Accentum autem in præcedentem ſyllabam ob verbi compoſitionem retractum dices.

Eadem pag B. Καὶ τοῖς κυσὶν ἐμποιεῖν] Qui canum amorem fidemque ſibi conciliare ſtudent, illi cibis hoc efficere conſueuerunt, quos manu propria canibus edendos præbent, quinetiam eos amicis blandiſque vocibus ad cibos, quos ipſis porrigunt, appellant, inuitant, alliciunt. Allectos, manibus mulcent, fouent, nouiſque cibis, atq; blanditiis, in amore, fide, officioque continent. Idem & aliis brutis faciunt, atque adeò vel ipſis vrſis, & leonibus, vt quotidianus vſus & experientia nos docet. Si igitur vel ferociſſimas ac immaniſſimas quaſque belluas, vocum blanditiis, & ciborum illecebris ita lenimus, vt innatam feritatem quodammodo exuere, & quandam lenitatem atque manſuetudinem induere videantur, vt ſe nobis arbitratu noſtro tractandas facilè permittant, quid quæſo mirum, ſi de canibus idem hoc loco dicatur? Hoc enim animal non ſolùm eſt dome-

A ſticum, nobiſque perpetua conſuetudine familiariſſimum: ſed etiam eſt φιλανθρωπότατον. Hæc autem ſimilitudo, qua Xenophon hîc vtetur, nullam abſurditatem habebit. Quare vulgatam lectionem, commodè retineri poſſe conſtat. Alterā lectionem quæ eſt in margine, nec damno, nec reiicio: ſed nihil temere mutandum moneo.

Pag. 212. A. Καὶ τὰ χρήματα] Interpres Latinus hæc ita vertit, Etiam opum reſpectu. Quare lectionem huiuſmodi nactus videtur, κατὰ χρήματα, vel, ἢ κατὰ
B τὰ χρήματα. Quod veriſimilius. Nihil tamen mutandum.

Pag. 215 D. Ῥαβδωτοῖς ἱματίοις] Sic appellantur virgatæ veſtes, & virgata ſaga, vel ſagula, qualia Virgilius Æn. 8. 324. Gallis tribuit.

Galli per dumos aderant, arcemque tenebant,
Defenſi tenebris, & dono noctis opacæ.
Aurea cæſaries ollis, atque aurea veſtis.
Virgatis lucent ſagulis.---

C Pag. 217. E. Διαταγεῖσθαι] Vera ſunt quæ Leunclauius in ſuis notis de hoc verbo ſcribit. Horum confirmandorum cauſa nos quædam addemus, quæ apud Æſchylum obſeruauimus. Prometheus de Ioue conqueritur in Prometheo vincto, pagin. 11.

------ποῖον δ' ὁ νέος
Ταγὸς μακάρων ἐξεῦρ' ἐπ' ἐμοὶ
Δεσμὸν ἀεικῆ.

Hîc Iupiter νέος ταγὸς μακάρων, i. Nouus beatorum [Deorum] princeps, ac Imperator appella-
D tur. Idem Æſchylus ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις 126. 5. Ταγοὺς Περσῶν, Perſarum duces, principéſque vocat. Idem in Perſis, Νεῶν ταγὸν, claſſis præfectum, ſiue Prætorem appellat. Euſtath. Ταγοί, ἡγεμόνες οἱ τὰ τοῦ λαοῦ τάσσοντες. Hinc ταγέω, ῶ, τὸ ἡγεμονεύω, καὶ ἄρχω, Dux ſum, præſum, imperium obtineo, & cum genitiuo iunctum extat apud eundem Æſchylum in Perſis, pag. 161.

Ἕν' ἄνδρα πάσης Ἀσιάδος μηλοτρόφου
Ταγεῖν, ἔχοντα σκῆπτρον εὐθυντήριον.

E Ab hoc autem ταγέω, inſerto υ fit ταγεύω, vt à συλέω, συλεύω. compoſitum verò, διαταγεύω, cuius interpretatio ad marginem eſt notata, τὸ διατάττω. Conſule noſtrum indicem Græcolatinum, in voce ταγός.

Pag. 220. D. Μὴ τἆθλα λήψεσθαι] Idcirco præclarè cecinit Euripides in Hecuba, pag. 10.

Ἐν τῷδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις,
Ὅταν τις ἐσθλὸς, καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ,
Μηδὲν φέρηται τῶν κακιόνων πλέον.

F

Nam vt canit Pindarus Nem. ode 8. 434.

Αὔξεται δ' ἀρετὰ, χλω-
ραῖς ἐέρσαις, ὡς ὅτε δένδρον ἀΐ-
σσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις
τε, πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα.----
Virtus laudata creſcit.

Ὡς [illegible]] Interpres in vtraque verſione
G ſic iſta vertit, Tu verò ſic te parato, ait Hyſtaſpas; &c. ſed ſi præcedentia Xenophontis verba conſideres attentè, videtur potius hoc Artabazo tribuendum. Artabazus enim Cyro dicebat non ex eodem auro poculum, munuſque ſibi datum, ex quo Chryſantæ datum. Cyrus verò promiſit ſe ipſi quoque eiuſdem generis munus daturum. Ar-

tabazus ſubiecit, quandónam hoc mihi dabis? Reſpondit Cyrus, ad annum trigeſimum. Cui iam Artabazus, lætitiæ plenus, animóque promiſſa præcipiens, ita reſpondet: Ergo, Cyre, tu quidem para te ad hoc mihi, tempore præſtituto dandum: ego verò ad hoc eodem tempore lubenter accipiendum me parabo. Nec enim antè mori volo, quàm voti compos fiam.

Pag. 236. C. Τίνα δὲ φοβεῖται τις ἀδικεῖν] Quoniam in Latina verſione verbum hoc ἀδικεῖν non eſt expreſſum, ideo locus ita videtur interpretandus. Quémnam verò quis adeò, vt fratrem, præſertim ſi frater ſit magnus, ampláque potentia præditus, iniuria afficere, lædere, ac offendere formidet?

Pag. 237. B. Ἐγγύτερον τῷ ἀνθρωπίνῳ θανάτῳ.] Huc illud tritum carmen perbellè referri poteſt:

Stulte quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago?

Pag. 261. B. Μέμνῃο] Si codex eſt ſanus, hic optatiuus deducetur à verbo parum vſitato, μέμνομαι, ἀντὶ τοῦ μιμνήσκομαι, vel μέμνημαι. Alioqui ſcribendum eſſet, μεμνῷο, vt βεβλῷο, πεπτῷο, κεκλῷο, à βέβλημαι, πέπτημαι, κέκλημαι. Vide Euſtath. in vocibus μεμνέωτο, & μεμνῄμην.

Pag. 268. B. Εἴ τις γέ τι] Mallem εἴ τις γέ τι. Senſus hanc lectionem flagitare, interpres eam ſequutus videtur.

Ibidem C. Ἀφείλετο] Suſpicor legendum ἀφείλετο, παρὰ τὸ ἀφειλόμην, quod eſt aor. 2. med. ab ἀφαιρέομαι, οῦμαι. quod ab inuſitato ἕλω, vnde aor. 2. act. εἷλον. Si codex mendo caret, dices eſſe aoriſt. 1. med. ab inuſitato ἀφειλάμην. ω. ατο. Sed hoc quidem obſeruandum, non etiam imitandum. Vix enim apud alium idem inuenias.

Pag. 269. A. Βικοὺς] Sic in duabus editionibus hoc vocabulum ὀξυτόνως ſcriptum extat. Apud alios παροξυτονεῖται. Suidas, Βῖκος, τὸ ἀγγεῖον, ἢ βικίδιον· διὰ τοῦ ι ἡ παραλήγουσα. Ξενοφῶν. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους ἡμιδεεῖς οἴνου. Euſtath. Βῖκοι, οἰνοδόχα ἀγγεῖα, ἢ ἁπλῶς ὀστράκινα σκεύη μεγάλα. Vnde coniicio hic quoque βίκους παροξυτόνως ſcribendum.

Pag. 270. A. Πρὸς τὴν ἐλαύνοντα] ἀντὶ τοῦ, πρὸς τοὺς ἐλαύνοντας. Hoc quidem longè frequentiùs reperias. Illud verò, non tam ſæpe. Nam κοινότερον videtur. Vel eſt ἔλλειψις. Subauditur enim τὸ στράτευμα, vt infra eadem pag D Xenophon loquitur, εἰς τὸ στράτευμα ἀφικόμενος τῶν ἐλαυνόντων.

Pag. 271. C. Ὑπὲρ τὸ λόφου] Dicendum potius eſſet ὑπὲρ τὸν λόφον, vel ὑπὲρ τοῦ λόφου, vel ὑπὲρ τὸ τοῦ λόφου.

Pag 273. C. Ἐτύγχανε γὰρ θυόμενος] Hinc non ineptè quis coniiciat, & ſupra pag. 262. E. pro πυθόμενος, in textu θυόμενος legendum, id eſt, rem ſacram faciens.

Pag. 276. C. Εἶπε ἵνα] Cùm ſit imperatiui aor. 2. act. ex Grammaticorum præceptis εἰπὲ ὀξυτόνως dicendum videtur. Si codex ſanus, hoc obſeruãdum, non imitandum, quia præter morem, ab εἴπω poëtico, deducetur imperatiuus εἶπε, qui in ſoluta oratione locum non habet.

Pag. 299. B. Ἃ & ἡμᾶς] Quoniam interpres interpretationem à Græcis verbis paulo remotiorem ſequutus videtur, quid verba Græca ſonent, hic ſcribendum putaui. „ Quæ nos etiam nunc animaduertere oportet (nam in eiuſmodi tempore, [& in eo rerum ſtatu, qui diligentem conſiderationem flagitat, conſtituti] ſumus,) & cùm nos ipſos viros fortes eſſe, tum etiam alios [ad eandem fortitudinem] cohortari.

Pag. 301. C. Ἀφανιούντων] Ἀφανιζόντων legendum videtur. Eſt autem genitiuus pluralis participij, quod ſic formatur. ἀφανίζω. fu. com. ἀφανίσω, atticè, ἀφανιῶ, vnde participium, ἀφανιῶν, οῦντος, vt τυπῶν, τυποῦντος, in fut. ſecundo. In vtraque tamen editione ἀφανιούντων extat, quod Latinè verſum, vt delerent, cùm potius, delerent, eſſet vertendum. Verùm quia mentem interpretis ignoro, verſionem quidem eius hic intactam reliqui, ſed tamen lectorem paucis admonendum cenſui. Xenophon in Ageſilao, pag. 669. B. futurum ἀφανιούμενος vſurpat.

Pag. 310. A. Διάγειν] Quia propter verbi compoſitionem accentus in præcedentem ſyllabam retrahitur, ideo fortaſſe διάγειν παροξυτόνως ſcribẽdum. Hac ipſa pag. C. διάγειν rectè ſcriptum habemus. Sed ſi τὸ διαγεῖν bene ſcriptum dicas, ergo & infra διαγεῖν erit ſcribendum. διέχειν autem hic accipitur non pro diſtare, ſed pro explicari, aut laxari, hócque μεταφορικῶς dictum. Quoties enim agmen explicatur, atque laxatur, toties illi, qui conferta acie prius incedebant, iam minus conferti faciunt iter, & aliquod interuallum inter ſe relinquunt. Διέχειν)(ἀλίζεσθαι, συναθροίζεσθαι, πυκνοῦσθαι.

Pag. 330. D. Ἡσυχίαν ἔχειν] Si codex eſt ſanus, hæc ita ſunt accipienda, ὥστε καὶ μηδένα τι ἡσυχίαν ἔχειν, vt ſit ἔλλειψις Atticis familiaris. At fortaſſe præſtaret ἔχοι legere, quod reſpondebit τῷ κωλύοι, & τῷ [illegible] λύοιτο.

Pag. 335. C. Μένειν ἔτι] Vel ſubauditur ἂν particula, vt pro futuro μενεῖν accipiatur, vel etiam μενεῖν legendum, quod veriſimile.

Ibidem. D. Γυμνῆτας] In ſequenti linea γυμνῆτας, προπαροξυτόνως ſcribitur. Sed nihil mutandum. Nam illud præcedens deducitur à recto γυμνήτης, ου. Illud verò ſequens, à γυμνὴς, ῆτος. Hoc moneo; quia ſi nomen eiuſdem eſſet declinationis, in eodem caſu eundem etiam accentum haberet.

Pag. 338. C. Ἐχοῦντο ἐν τοῖς ὀχυροῖς] Quamuis non reiiciam ea, quæ Leunclauius hic notauit, vt demonſtret quomodo locus ſit accipiendus, hoc tamen addam, hic σολοικοφανὲς videri probatis ſcriptoribus familiare. Dicendum enim eſſet ex vulgatis, tritiſque grammaticorum regulis, ſiue præceptis, ἐχώρουν εἰς τὰ ὀχυρά, i. Quum periculum aliquod ab hoſtibus ſibi creatum iri putabant, in hæc loca munita ſe recipiebant. Eodem etiam modo dicendum, εἰς ταῦτα τὰ ἐπιτήδεια ἀνακεκομισμένοι ἦσαν. Sed hoc loquendi genus eſt ποιητικώτερον, quod Latini ſunt imitati. Virgil. Æn. 5. 228. 23. ---- „ It clamor cœlo. pro, in cœlum. Hoc autem minimè nouum, vt patebit ex variis exemplis, quæ hic notare non grauabimur, vt illis ſatiſfiat, qui rem in dubium vocare vellent. Dionyſius Halicarnaſſ. antiq. Rom. lib. 1. pag. ex VVecheli typis, 58. lin. 38. „ ὅτι Αἰνείας, καὶ Τρῶας ἦλθον ἐν Ἰταλίᾳ, pro, εἰς Ἰταλίαν. Idem lib. 7. 433. 43. „ οἱ πρότερον ἀποσταλέντες ἐν Σικελίᾳ πρέσβεις, pro, εἰς Σικελίαν. Et Thucyd. lib. 7. 499. C. „ ἀποστελοῦντες ὁπλίτας ἐν τῇ Σικελίᾳ, pro, εἰς τὴν Σικελίαν. Xenophon pag. 643. C. „ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῄεσαν, pro, εἰς Ἀρκαδίαν. Idem pag. 656. C. ἐν τῷ ποταμῷ ἐπέβη. pro, εἰς τὸν ποταμόν. Qui plura habere cupit, is noſtros commentarios in hos auctores olim ſcriptos conſulat.

Pag. 339. A. Εἴπῃ γὰρ] Ex ſequentibus Xenophontis verbis patet proculdubio legendum, εἴπη γὰρ καὶ ὅπῃ οἱ ἐκ τῆς κηρομένης χώρας. Illud εἴπη, noſtrum eſt; cætera Leunclauij notis debentur.

Pag. 346. D. Ὡς ἁλόντες ἄν] ἀντὶ τοῦ, ὡς ἁλωσομένους, vel, ἁλωθησομένους, τουτέστιν ἁλίσκεσθαι μέλλοντας. Sic pag. 623. D. ἀποφυγὼν ἄν, pro, ἀποφευξόμενος poſitum. Hæc enim particula, ἄν, verbis, ac eorum participiis addita, vel ſubaudita, ſæpe vim futuri denotat, vt cum multis aliis in locis tum etiam hîc apparet. Qua de re pluribus in noſtris in totum Sophoclem commentariis à nobis olim eſt actum, quos, ſi Deus cœptis faueat, breui cum aliis tam paternis quàm meis ſcriptis in lucem edendos curabo. Exemplum particulæ ἄν ſubauditæ extat infra, pag. 349. B. „ἁλίσκεσθαι γὰρ ἔφασαν τοὺς ἐρήμους. pro, ἁλίσκεσθαι ἄν, ἤγουν ἁλίσκεσθαι μέλλειν, ἢ, ἁλωθήσεσθαι. Illud etiam obiter obſeruandum, τὸ ἔφασαν hîc ἀντὶ τοῦ ᾤοντο, poſitum videri. Dicebant, id eſt, exiſtimabant. Sic in ſacris literis, Dixit impius in corde ſuo, pro, exiſtimauit. Hoc loquendi genus paſſim occurrit. Quare nihil παράδοξον à nobis affertur. Exemplum particulæ ἄν cum infinito præſentis, loco futuri, habemus pag. 361. E. „Δοκεῖτε δ' ἄν μοι καὶ ἐνθυμεῖσθαι, καὶ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. ἀντὶ τοῦ, ἐνθυμηθήσεσθαι, καὶ ἕξειν. Vide & pag. 362. A. & 834. D. Qui plura cupit, noſtrum indicem Græco-Latinum conſulat in particula ἄν.

Pag. 351. B. Προδῶνται] Mallem προδῶνται, vt ſit ſubiunctiui modi, pro futuro προδώσονται. Facilis error, vt ο pro ω, & contrà, per imprudentiam ſcribatur. Frequens hic error & in aliis editionibus.

Pag. 357. D. Τῆς Παφλαγονίας] In vtraque editione interpres pro Paphlagonia, vertit, Cappadocia. Sed errorem luce meridiana clariorem corrigere non dubitaui, præſertim, cum pag. ſequenti, B. vbi hac ipſa de re verba fiunt, Xenophon iiſdem fere verbis vtatur, „ἔμπειρος γάρ εἰμι τῆς χώρας τῶν Παφλαγόνων, & interpres hæc interpretetur, Paphlagonum regio. Quam enim hîc τῶν Παφλαγόνων χώραν appellat, eam ſupra Παφλαγονίαν vnica voce vocat, vt & pag. 372. vbi Latinus interpres non Cappadociam ſed Paphlagoniam apertè nominat, quod hîc quoque faciendum.

Pag. 366. A. Πρὸς ὑμᾶς] Interpres hîc etiam, vt & alibi paſſim, liberiorem interpretationem ſequitur, & quæ per ſecundæ perſonæ pronomen erant efferenda, ea per primæ perſonæ pronomen effert. Hoc moneo, ne quis putet in Græco textu pronomen ὑμᾶς, quod in eadem periodo ter extat, mendosè ſcriptum, pro ἡμᾶς, vt alibi notari poteſt. Idem facit & litera B. ſed nihil mutandum.

Pag. 370. A. Ἠλοῶντο ὑψηλά τι] Athenæus τῶν δειπνοσοφιστῶν lib. 1. pag. ex Baſil. typis, 8. huius Xenophontei loci mentionem facit, & iiſdem verbis vtitur: at apud eum ἥλλοντο legitur, vt hîc quoque quidam putant legendum. Sed nihil mutandum. Nam hoc ἠλοῦντο eſt aor. 2. med. qua de re conſule noſtras notas pag. 626. C. in voces illas οἱ ἔξω ἁλόμενοι. pro πεπληγέναι, legitur πεπληγῆναι. Sed vulgata lectio eſt bona. Vitiosè tamen ἔπεσι, pro ἔπαισε. ſcribitur ibi. & pro Σιδάλκα, Σιτάλκαν, quod veri-

A ſimilius. Sequentia diuerſitatem aliquam habent, quam ſuo loco vide.

Pag. 408. D. Ζειρὰς] ζειρὰς potius παροξυτόνως ſcribendum videtur. Nam à recto ſingulari ζειρὰ deducitur, cuius accuſatiuus pluralis παροξύνεται. ζειρὰ (inquit Euſtathius) ζώνη, ἢ χιτὼν, ἢ χλαμὺς, παρὰ τὸ δεῖν, ὃ ἐστι δεσμεύειν, ἢ τὸ εἴρειν. 837. 51. Suidas verò ὀξύνει. ζειραὶ (inquit) χιτῶνες ἀνακεκολαμμένοι, ἢ ἀνάκολοι, ἢ μίτρα. Ἡρόδοτος. Si tamen codex mendo B caret, τὸ ζειρὰς, vt χείρας formatum dices.

Pag. 414. C. Ἐκ τούτου (ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν) Hæc omnia verba in vtraq; editione deſiderantur. Cauſam huius omiſſionis ignoro. Verborum hæc eſt interpretatio, „Secundum hoc, vel, poſtea, vel, tunc, (quod profectò conſentaneum erat, vel, vt profectò faciendum videbatur) vocaui, &c.

Pag. 424. A. Ἐγὼ γὰρ, ἔφην] Proculdubio legendum, ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ὁ Σεύθης δηλονότι.

Pag. 425. C. Προσιοῦσιν εἰς Ὀφρύνιον] Mallem C πρόοδον, id eſt, progreſſus.

Ibidem. Λυσάμενοι ἀπέδοσαν] Hoc ſonant verba, „Cùm [illum equum] redemiſſet [Xenophonti] reddiderunt, pretiúmque [eius redempti, à Xenophonte] recipere noluerunt. i. gratis redemptum ei reſtituerunt, vt interpres reddidit, ſenſum, non verba ſpectans.

Eadem pag. D. Διὰ τῆς Τροίας] Sunt qui putant διὰ τῆς Τρωάδος legendum. Sed nihil mutandum. Nam (vt docet Euſtathius) Τροία, ἡ πόλις, ἀπὸ Τρωὸς, D & Τροία, πᾶσα ἡ περίχωρος τῆς Ἰλίου.

Pag. 428. D. οἱ Πελοπονήσιοι] Interpres hoc vocabulum ſemper per vnicum ν & Græcè & Latinè ſcribit. Quare lector monendus. Hoc enim eſt præter vulgatam ſcribendi rationem. Quod ideo videtur factum, quia Πελοπόννησος [vnde οἱ Πελοποννήσιοι dicti] vocatur quaſi dicas ἡ Πέλοπος νῆσος, in compoſitione verò τὸ ς ſuauitatis cauſa reiectum. Qui verò vocem iſtam per geminum νν ſcribendam cenſent, aiunt τὸ σ in ν ſuauitatis cauſa verſum. E Alij τὸ σ reiectum credunt, & ν inſertum, & apud poëtas potiſſimùm, idque propter metri legem, ſic primùm ſcriptum arbitrantur, quam ſcribendi rationem poſtea & ab orationis ſolutæ ſcriptoribus vſurpatam. Sed valeant iſta, quantum valere poſſunt. Nec enim pro his vel tuendis, vel oppugnandis, cum quoquam dimicare decreui. Quot capita, tot ſenſus. Libero iudicio quiſque de lectoribus fruatur.

Pag. 430. B. Ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ, μαχόμενος ἀπέθανεν] F Fortaſſe præſtaret hæc ita diſtinguere, ἀποβὰς, ἐν τῇ γῇ μαχόμενος ἀπέθανεν. Alioqui dicendum eſſet, ἀποβὰς εἰς τὴν γῆν, vt in præcedentis periodi fine dicitur, ἀπέβη εἰς τὴν γῆν. Si codex eſt ſanus, & diſtinctio opportunè collocata, hoc nobis erit eodem modo accipiendum, quo & illa exempla, de quibus actum pag. 338. C. in ἀρχόντω ἐν τοῖς ὀχυροῖς.

Pag. 434. C. Ἐντεῦθεν] Leunclauius ad Seſtum oppidum refert. Sic enim ille, ἐντεῦθεν [ſcilicet ἐκ τῆς Σηστοῦ, ab oppido Seſto] ἡ στρατιὰ διέβη εἰς Λάμψακον. Sed ad vrbem Epheſum hoc eſt referendum, quod G ex præcedentibus Xenophontis verbis facilè colligitur, vbi ſic loquitur, „Οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοὺς νεκρούς, &c. deinde, τὰς δ' ἄλλας κατεδίωξαν ἐς Ἔφεσον. Quamobrem iam ἐντεῦθεν, accipiendum pro, ἐκ τῆς Ἐφέσου, τουτέστιν ἐκ τῆς περὶ τῇ Ἐφέσῳ χώρας, ἐς ἣν οἱ Ἀθηναῖοι τὰς τῶν πολεμίων ναῦς κατεδίωξαν. Athenienſes enim Epheſum in ſua poteſtate non habebant, vt

oppido Seſto: ἡ ϛρατιὰ διέβη ἐς Λάμψακον. Sed ad A vrbem Epheſum hoc eſt referendum, quod ex præcedentibus Xenophontis verbis facilè colligitur, vbi ſic loquitur, ,, Οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς, &c. deinde, τὰς δ' ἄλλας καταδιώξαι ἐς Ἔφεσον. Quamobrem iam ἐντεῦθεν accipiendum, pro, ἐκ τῆς Ἐφέσου, τουτέστιν ἐκ τῆς πρὸς τῇ Ἐφέσῳ χώρας, ἐς ἣν οἱ Ἀθηναῖοι τὰς τῶν πολεμίων ναῦς καταδιώξαι. Athenienſes enim Epheſum in ſua poteſtate non habebant, vt ex ipſa vrbe eos diſceſſiſſe dicamus. Thraſyllus quidem eam (vt pag. 433. declaratur) aggreſſus fuerat: ſed irrito B conatu, multiſque militibus amiſſis, inde ſe cum reliquis copiis recipere coactus eſt. Quamobrem nunc ait Xenophon, ἐντεῦθεν, illinc, ſcilicet ab vrbe Epheſo, ad quam acceſſerat, & ab agro vicino, qui circum vrbem iacebat. Sed quid opus coniecturis, vbi res diſertiſſimis verbis declaratur? Statim enim Xenophon ipſe ſubiicit, ἐντεῦθεν δὲ ἔπλευσεν ἐς τὴν Σηστὸν, πρὸς τὸ ἄλλο ϛράτευμα. ἐκεῖθεν δὲ ἅπασα ἡ ϛρατιὰ διέβη ἐς Λάμψακον. ἐντεῦθεν igitur, ἐκ τῆς Ἐφέσου· ἐκεῖθεν verò, ἐκ τῆς Σηστοῦ. Per imprudentiam enim hîc C τὸ ἐντεῦθεν pro illo ἐκεῖθεν poſitum videtur.

Pag. 438. B. Μέμφεσθαι] ἀντὶ τοῦ, μεμπτὸς εἶναι. Nam τὸ μέμφεσθαι hoc loco paſſiuè ſumendum, pro, in alicuius reprehenſionem incurrere, reprehendi. Aliàs, conqueri de aliquo, reprehendere eum. Quoniam autem hæc ſignificatio rariſſima videtur, ideo lectorem obiter monere volui.

Pag. 439. C. D. Ὕστερον δὲ δυναστεύουσιν, ἀπολλύναι τοὺς βελτίστους.] Quidam hæc ita corrigunt, δυναστεύοντας. Sed vulgatam lectionem retinere poſſumus. Illud D enim δυναστεύουσιν eſt datiuus loco genitiui δυναστευόντων, id eſt, cùm potentiam adepti fuiſſent. Illud verò ἀπολλύναι, eſt actiuum pro paſſiuo ἀπόλλυσθαι, quod Atticis familiare. Ne quis verò me nouitatis accuſet, meam ſententiam variis exemplis confirmabo. Thucydides libro primo, ex Vvecheli typis pag. 2. ,, τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις. Hîc τὸ ἐπιμιγνύντες eſt actiuum pro paſſiuo ἐπιμιγνύμενοι, quod & à ſcholiaſte notatum. Vide & pag. 200. annot. 10. & 398. annot. 7. & 442. annot 6. E & 497. annot. 9. Item Sophocles ἐν Αἴαντι μαστιγοφόρῳ, pag. 36.

Ὦ κλεινὰ Σαλαμὶς, σὺ μέν που
Ναίεις ἁλίπλακτος.

Scholia Græca. Ναίεις. ἐνεργητικὸν ἀντὶ παθητικοῦ, ναίῃ. Sic apud Homerum paſſim legas πόλις ναιετάωσα, pro ναιομένη, vt docet Euſtathius 652. 14. Idem, Ναίειν, ἀντὶ τοῦ ναίεσθαι, ὅ ἐστι, κατοικεῖσθαι. Ιλ. β. 306. 19.

Νήσων, αἳ ναίουσι πέρην ἁλός. ἀντὶ τοῦ, ναίονται.

Hinc patet actiuum pro paſſiuo frequenter inueniri poſitum, quod Atticis familiare. Illud etiam F addetur, τὸ ἀπολλύναι, præſens eſſe pro præterito κατὰ χρόνου ἐναλλαγὴν, quod magnam habet ἔμφασιν, quaſi res adhuc geratur. Hoc autem factam, vt grauius odium illis concilietur, de quibus hoc dicitur. ἀπολλύναι igitur ἀντὶ τοῦ ἀπολωλεκέναι, vel ἀπολέσαι, hócq; pro paſſiuis ἀπόλλυσθαι, vel ἀπολέσθαι. nam aor. 1. paſſ. ἀπολεσθῆναι non reperitur, quod ſaltem à me lectum recorder. Si Xenophon φθείρειν, vel φθεῖραι dixiſſet, nos iſta pro φθείρεσθαι, vel φθαρῆναι poſita G diceremus. Hæc enim in vſu. Nunc supereſt vt demonſtrem datiuum pro genitiuo poni apud probatos auctores. Thucydides lib. 8. 572. C. ,, Εἰργομένοις οὖν αὐτοῖς τῆς θαλάσσης, καὶ κατὰ γῆν τηρουμένοις, ἐνεχείρησαν τινὲς πρὸς Ἀθηναίους ἀγαγεῖν τὴν πόλιν. Hîc εἰργομένοις & τηρουμένοις poſita pro genitiuis, εἰργομένων

A & τηρουμένων. Et Ariſtot. Rhet. lib. 2. 278. ,, Ἐθορύβησαν αὐτοῦ εἰπόντος, pro, αὐτοῦ εἰπόντος. Et Pindarus τῶν ὀλυμπίων ᾠδῇ ζ. pag. 86. ,, Μιχθέντι δὲ Ζεὺς ἄμπαλον μέλλεν θήσειν. ἀντὶ τοῦ, μιχθέντος δὲ, &c. Qui plura cupit, conſulat noſtrum Græcum indicem in Thucydidis libros: Δοτικὴ, ἀντὶ τῆς γενικῆς. Quoniam igitur vulgatam lectionem his rationibus commodè tueri poſſumus, ideo nihil innouandum, nihil mutandum cenſemus.

Pag. 447. B. Νῆες πέντε, καὶ εἴκοσι] Legendum potius B νῆες δώδεκα, ſi vera ſunt quæ pag. 451. traduntur. Vide locum, noſtráſque in eum notas.

Pag. 450. A. Ὑπεραπολογησόμενος] Quamuis in aliis etiam codicibus, & editionibus ita legatur, vitiosè tamen hoc ſcriptum videtur pro ὑπεραπολογησόμενος. Dicimus enim ὑπεραπολογεῖσθαί τινος, ἤγουν ὑπέρ τινος ἀπολογεῖσθαι, pro aliquo orationem habere, qua eum purgemus, ac defendamus. Xenophon paulo poſt litera C. hoc aperit, quum dicit, μίαν ἡμέραν δόντες C αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασθαι. Facilis error ob affinitatem τῆς ὑπὲρ præpoſitionis cum altera voce corrupta, ὑπὰρ, quæ Græcis ignota.

Ibidem C. Ἀδικοῦντας εἰδότας] Vide Franciſci Porti, patris mei commentarios, à Ioanne le Preux excuſos anno 1586. Nam pag. 23. εἰδότες legendum monet. Hinc alij maximam ſuarum annotationum partem in multos Xenophontis libros hauſerunt: ſed patris mei nomen tacuerunt. Ego locos tantùm notabo, nihil præterea dicam. Lector videbit quid quiſque præſtiterit, & qua fide, atque pro D meritis ſuam cuique laudem tribuet.

Ibidem, E. Διηρημένης τῆς ἡμέρας [illegible]] Proculdubio legendum [illegible] μερῶν, vt docet pater meus in ſuis commentariis pag. 24. Hanc emendationem & alij ſequuntur: ſed Latina patris mei verba Græcè vertunt, vt ſuis rebus meliùs conſulant.

Pag. 451. E. Τέτταρες περὶ ἑκάστην ναῦν] Ad integrum numerum conficiendum oportebat eſſe non tantùm 47 ſed 48. Quamobrem vna deſiderabatur, E vt pater meus monet in ſuis comment. pag. 25.

Ibidem. Δώδεκα νεῶν] Idem pater meus eadem pagina monet hunc locũ cum ſuperiore pugnare, qui extat pag. 447. B. ἀπώλοντο δὲ, τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσι αὐτοῖς ἀνδράσιν. Quare locus ille proculdubio corruptus eſt, atque corrigendus. Hic enim eſt ſanus, vt colligitur ex ipſo nauium numero, quem Xenophon hoc loco recenſet, vnica naue excepta, quæ ad ipſam numeri ὁλοκληρείαν videretur addenda.

F Pag. 454. A. Εὖ φερόμενον] Diſtinctio poſt εὖ collocata, quam ſuperiores editiones habent, eſt tollenda. Vertes autem, vt pater meus in ſuis comment. pag. 28. ,, Exiſtimatione florentem, bene audientem apud ſocios. Idem paulo pòſt, pro ταῦτα, ταὐτὰ legendum cenſet, quod ab aliis poſtea in margine fuit notatum.

Pag. 454. C. Ἡ δὲ κόρη] Suidas. Κόρη δ' ἂν λέγοιτο τὸ ῥῆμα ἐν τῷ ῥαγέντι χιτῶνι, [illegible] τὸ δι' αὐτῆς χεῖσθαι διεσχισμένον πνεῦμα, κόρη τὶς οὖσα, ἡ κόρη.

G Pag. 459. D. Παρὰ Λύσανδρον [illegible] ἥξειν Λακεδαιμονίους] Leunclauius hunc locum ſic legendum ait, παρὰ Λύσανδρον, καὶ Λακεδαιμονίους, εἰδὼς ἥξει, πέπρωτ. Sed vulgatam lectionem, quæ bona eſt, mutare non oportet. Hîc enim eſt venuſtus, ac probatis auctoribus familiaris ἀρχαϊσμὸς, ἢ ἀττικισμὸς, εἰδὼς Λακεδαιμονίους πέπρωτ, &c. ἥξει: pro, ἥξει, τουτέστιν ἐπανελεῖ

ἐπιχειρήσεται. πῶς; εἰδὼς πρότερον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀνέχουσι περὶ τῶν τειχῶν, βουλόμενοι ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν, &c.

Illud participium εἰδὼς accuſatiuum Λακεδαιμονίους regit. Sic etiam Ariſtophanes in Nebulis pag. 67. loquitur.

> Ἀνήρετ' ἄρτι Χαιρεφῶντα Σωκράτης
> Ψύλλαν ὁπόσους ἅλλοιτο τοὺς αὑτῆς πόδας.

ἀντὶ τοῦ, ὁ Σωκράτης τὸν Χαιρεφῶντα ἀνήρετο ὁπόσους πόδας τοὺς αὑτῆς ἡ ψύλλα ἅλλοιτο. Sed quid opus alienis, cùm domeſticis exemplis vti poſſimus? Xenophon enim τῶν ἑλληνικῶν 4. pag. 508. B. „Τὸν δ' υἱόν, ἔφη, ἑώρακας αὐτοῦ, ὡς καλός ἐστι; pro, ἑώρακας ὡς καλός ἐστιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ; Quem græciſmum & Terentius imitatur, quum dicit, Vide filium, an ſit domi, pro, vide an filius ſit domi. Idem Xenophon pag. 148. D. „Τὴν γυναῖκα λέγουσιν ὡς κάθηται χαμαί, ἀντὶ τοῦ, λέγουσιν ὡς ἡ γυνὴ κάθηται χαμαί. Idem pag. 806. „Λυκοῦργον δὲ καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἐποίησεν. pro, καταμεμάθηκας δὲ ὅτι Λυκοῦργος, &c. Idem pag. 814. C. „Τὴν γῆν ὁπόση ἐστὶν εἰδέναι: pro, ὁπόση ἡ γῆ ἐστὶν εἰδέναι. Idem pag. 818. A. „Τῶν Σωκράτην γιγνωσκόντων, οἷος ἦν. pro, οἷος ἦν ὁ Σωκράτης. Et 844. „Τὴν οἰκίαν ἐπέδειξα, ὅτι πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται pro, ὅτι ἡ οἰκία. Et 894. „Ἑρμογένην δὲ τίς οὐκ οἶδεν ὡς κατατείνεται; pro, ὡς ὁ Ἑρμογένης. & alibi paſſim ſic loquitur. Quare nihil noui dixerit. Nihil igitur hoc loco mutandum.

Pag. 463. C. Συῤῥύησαν] Sic in omnibus ſuperioribus editionibus ſcriptum inuenio. In margine ſuperioris editionis vitioſum vocabulum extat ſcriptum συῤῥέω. Pater meus in ſuis comment. pag. 35. συῤῥυῶσι ſcribendum monet. quod ad veritatem quàm proximè videtur accedere. Dices autem eſſe præſentis tertiam pluralem ſubiunctiui, à συῤῥυέω, ῶ. τὸ συῤῥέω. vel aoriſt. 2. paſſ. à συῤῥυέω, ῶ. συνεῤῥύην. ης. η. ſubiunct. συῤῥυῶ, ῇς. ῇ. &c. Thucyd. hoc verbo in ſimplici eſt vſus lib. 3. 250. D. „Ἐῤῥύη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης. Idem ibidem E. „Λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι. Si quis tamen τὸ ἐῤῥύη, & τὸ ῥυῆναι, à ῥυέω, ῶ, ῥύημι, deducta putat, videat quibus rationibus, aut quorum auctoritate ſuam ſententiam tueri poſſit.

Pag. 465. D. Κόθορνος ἐπικαλεῖται] Ariſtophanes in Ranis pag. 152. huius Theramenis mentionem facit, eúmque vt leuem, inconſtantem, & temporibus inſeruiẽtem, his verbis comice carpit,

> --- „Τὸ δὲ μεταστρέφεσθαι „Πρὸς τὸ μαλθακώτερον,
> „Δεξιοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστι, καὶ φύσει Θηραμένους.

Conſule Græca ſcholia, vbi multa de huius hominis vita, dictis factiſque traduntur. Illic etiam cur κόθορνος appellatus, & quidnam κόθορνος eſſet, pluribus declaratur: quæ omnia hunc auctoris noſtri locum confirmant, ac illuſtrant.

Ibidem, D. Ἐπ' ἀμφοτέρων] Fortaſſe melius, ἐπ' ἀμφότερον, vt in patris mei comment. olim notatum pag. 38. Quid autem ſit ἀποβλέπειν ἐπ' ἀμφότερον, ibi docetur.

Pag. 473. B. Ἔχοντες γὰρ ὅπλα, μὲν ἐνδεῶς αὐτοῖς καθέσταμεν] Proculdubio legendum, vel, ἡμεῖς μὲν ἐνδεῶς, &c. vel, ἐνδεῶς [illegible]τοῖς. Miror autem in ſuperioribus editionibus hunc errorem ab aliis nec emendatum, nec obſeruatum.

Pag. 479. Ὥσπερ τοὺς δακνοντας] Hunc locum pater meus olim ex Plutarchi Solone correxit, vt patet ex ipſius comment. pag. 55. Quam correctionem & alij poſtea ſunt ſequuti: ſed quod pa-

A ter meus Latinè dixit, id ab aliis Græcè redditũ eſt.

Pag. 484. A. Τὴν Γέργηθα] Quamuis in vtraque editione ſic ſcriptum extet, & Latinus interpres Gergethem verterit, tamen, quia non ſolùm ſupra, pag. 482. E. Sed & hac ipſa pag. 484. C. Xenophon hanc ipſam vrbem Γέργιθα non per η, ſed per ι, ciuéſque Γεργιθίους vocat, hîc etiam eodem modo eandem vocem ſcribendam puto. Vel conſtanter in his omnibus locis η retinendum.

B Pag. 491. C. Λαμπρεάται] Paſſim apud Thucydidem, alióſque ſcriptores, Λεπρεάται vocantur, qui Λέπρεον, Eleorum vrbem, incolebant. Quare fortaſſe hîc etiam ſic eſſet ſcribendum.

Ibidem E. Παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον] De huius loci ſenſu, & adagio conſule patris mei com. pag. 66. Vnde ſuam emendationem alij ſumpſerunt, licet patris nullam faciant mentionem.

Pag. 494. A. Τὸ εἶδος νεανίσκος] Conſule patris mei comment. pag. 69. Hinc alij ſuam correctio-

C nem hauſerunt: ſed patris mei nomen ſilentio præterierunt.

Pag. 495. C. Μοῖραν ἱππέων] Pater meus in ſuis comment. pag. 70. μόραν legendum monuit. Hanc emendationem & alij ſequuntur: ſed cuinam accepta ſit referenda, non declarant.

Ibidem D. Διττῆς δίκης] Hic locus ab aliis interpretibus non eſt intellectus, ideo ſic Latinè redditus, „Supplicio affecti eſſent. Sed vertendum, „Atque hi quidem duplici ſupplicio ſunt affecti.

D Duplex autem ſupplicium vocat, turpem ſcilicet & capitalem pœnam. Infames enim, turpíque iudicio damnatos, hoc ſupplicij genus ſequebatur, vt pater meus docet in ſuis comment. pag. 71. vbi etiam patet, quóſnam ἐπικηρυκευτάς Xenophon appellet. Interpres Latinus interpretationem patris mei non ſolùm probauit: ſed etiam accuratè ſequutus eſt, quod & ſexcentis aliis in locis facere non dubitat, ídque rectè. Quod enim bonum, ac laude dignum videtur, cur id à nobis nulla de cauſa mutetur?

E Pag. 496. A. Τῶν νεοδαμωδῶν] Quidam vertunt, „tironum, At tirones vocantur noui milites, & ad exercendam militiam fortes, licet rerum bellicarum ſint adhuc imperitiores, quibus veterani milites opponuntur. Νεοδαμώδεις verò vocabantur apud Lacedæmonios (vt in noſtris commentariis Græcis in Thucydidem ſcriptis apparet, pag. 533. annot. 12. οἱ ἐκ τῶν εἱλώτων, καὶ δούλων πρότερον ὄντων, νεωστὶ ἐς τὸν δῆμον ἀποδεχθέντες, ἤγουν ἀπελευθερωθέντες, καὶ τῆς πολιτείας τῆς Λακωνικῆς μέτοχοι νεωστὶ ποιηθέντες. i. Νεοδαμώδεις

F appellabantur illi, qui prius quidem erant Helotes, & Lacedæmoniorum ſerui, poſtea verò in numerum ciuium recens recepti fuerant, & libertate donati, eodem iure, quo cæteri Spartani ciues fruebantur. Hos non malè quidam libertos appellari poſſe putant. Verùm quia liberti nomen non ſolis Lacedæmoniorum ciuibus: ſed & aliis tribui ſolet, ideo ſtatuendi diſcriminis gratia, νεοδαμώδεις, Lacedæmoniorum libertos appellare mallem. Hîc

G tamen, quia de Lacedæmoniis, eorúmque ciuibus verba fiunt, ipſum Lacedæmoniorum nomen opportunè præteriri poteſt.

Ibidem, D. Ὅτι αὐτονόμους] Vel eſt ἔλλειψις verbi ἐθέλω, ἤτοι βούλομαι, vel etiam hoc ipſum deſideratur, & addendum ad abſoluendam locutionem, & ſententiam. Vel locus accipiendus, vt Leun. in ſuis notis monet.

Pag. 497. E. Ἐμῆνία] Μῆνιᾶν apud Euſtathium multis in locis reperio, vt pag. 95. 11. 224. 2. 1928. 26. Sed pro μηνίειν, ἤγουν ὀργίζεσθαι, iraſci, non autem tranſitiuè, pro ὀργίζειν, id eſt, ad iram prouocare, iram alicui mouere. Quamuis autem hoc verbum ſit antiquum, & Atticum, mihi tamen non conſtat accipi poſſe, vt Leunclauius in ſuis notis ſcribit, qui verbum ἔμεινε, quod in ſuperioribus editionibus ſcriptum extat, in ἐμήνια mutauit. Verùm quia nullius alîus auctoritatem in hac emendatione confirmanda ſequi poſſum, idcirco vel corruptiſſimas lectionis vulgatæ voces retinere malo, quàm incertis coniecturis fretus, arbitratu meo vetuſtos codices corrigere, & ex ipſo textu nunc has nunc illas voces tollere, aliáſque recens à me veriſimiliter excogitatas, in earum locum ſubſtituere. Satius enim eſt, nimiæ timiditatis, quàm nimiæ temeritatis ac arrogantiæ culpam ſuſtinere. Senſus tamen quàm optimus eliciendus, & lector de rebus, quæ geruntur, paucis eſt admonendus.

Pag. 499. E. Οἱ τε χαλκοτύποι] Vocem χαλκοτύποι, Leunclauius ſilentio præteriit, & χαλκεῖς, vertit fabri ærarij. Sed quomodo locus hic ſit explicandus, patet ex patris mei comment. pag. 75. χαλκοτύποι, fabri ærarij χαλκεῖς, fabri ferrarij. Iul. Pollux lib. 7. cap 24. χαλκεύειν δὲ, καὶ τὸ σιδηρεύειν ἔλεγον, καὶ χαλκέας, τοὺς τὸν σίδηρον ἐργαζομένους. Hæc ideo notaui, quia ſunt obſeruatu digna. χαλκεῖς aliâs vocantur fabri ærarij. Xenophon in Ageſilao, pag. 655. B. noſtram interpretationem confirmat. Nam poſt χαλκοτύπους, & τέκτονας, ponit τοὺς σιδηρεῖς, quos hîc alio nomine συνωνύμως χαλκεῖς appellat.

Pag. 501. A. Ἐκ δὲ τῶν ἱππέων] Pater meus in ſuis comment. pag. 76. τῶν ὁπλιτῶν legendum monet. Quam emendationem & alij adeò probarunt, vt eam ſequi non dubitarint.

Pag. 517. C. Μάλα σωφρόνως] In margine notatur, μάλ' ἀφρόνως, quam marginis lectionem interpres ſequutus, vertit, „ Imprudenter admodum. Sed ſi qua vulgatæ lectionis mutatio nobis eſt facienda, crediderim potius vnicam particulam οὐ deſiderari ante aduerbium μάλα. ſic, οὐ μάλα σωφρόνως, i. Non admodum prudenter, ἀντὶ τοῦ, μάλ' ἀφρόνως, i. admodum imprudenter. Sed ſi nihil aut addendum, aut mutandum, locus ita nobis erit intelligendus, „ modeſtè admodum, vel, admodum compoſitè. vel, admodum lentè, vt pater meus in ſuis comment. pag 98. vertit. Xenophon in Ageſilao, pag. 658. C. hac ipſa de re verba faciens, ita loquitur, εἰ δὲ μάλ' ἀφρόνως ἐφείπετο. Quare ſi locus iſte nunc emendandus videtur, emendationem inde ſumemus, quam Xenophonti acceptam referemus.

Pag. 520. D. Καὶ ἀποθνήσκοντας] Pater meus in ſuis comment. pag. 91. locum iſtum mutilatum videri monuit, ac ita commodè legi poſſe ſcripſit, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας. Quam correctionem & alij in ſuis notis poſtea ſcripſerunt, quod hac nullam meliorem haberent: ſed eius primum auctorem non laudarunt.

Pag. 525. C. Τὸ μὲν πολιτικὸν] Pater meus in ſuis comment. pag. 93. particulam μὲν, vt ſuperfluam expungendam monuit. Eius monitis alij tacitè paruerunt.

Pag. 533. C. Ὑπέφερον τοὺς μηνίας] Legendum τὰς μηνίας, vt patet ex patris mei comment. pag. 97.

A Ibi docetur quid ſit μηνίη, quod aliis Xenophontis locis, & ipſius Homeri auctoritate confirmatur. Hanc emendationem & alij poſtea ſunt ſequuti: ſed cuínam debeatur, ambigent ij, qui patris mei commentarios iampridem excuſos nondum viderunt.

Pap. 540. A. Καὶ διέπειν] Legendum potius videtur, διαπλέοντα, quod participium cum illis præcedentibus, κατέχοντα, & κρατοῦντα, iungendum. Vel cōſtructionem mutatā, vel ἀνακόλουθον eſſe dicemus.

B Pag. 543. A. Τοῖς Ἀβυδηνοῖς] Pater meus in ſuis comment. pag. 103. Τῆς Ἀβυδηνῆς potius legendum eſſe dicit. Eius ſententiam & Leunclauius in ſua poſtrema editione probat, ac ſequitur, quam in ſuperioribus non eſt ſequutus.

Pag. 545. A. Γοργῶπαν] Fortaſſe melius hoc nomen ſcriberetur hoc modo, παροξυτόνως, Γοργώπας, Γοργώπα, Γοργώπαν, non autem, vt in vulgatis editionibus, προπερισπωμένως. Nam in prima ſimplicium declinatione, nominatiuus in ας deſinens, & geni-
C tiuus in α, & accuſatiuus in αν, ſyllabæ natura longæ cenſentur. Longa autem ante longam non circunflectitur, vt Grammatici docent. Vocabulum hoc Doricum eſt, quod communiter Γοργώπης, vt κυνώπης, dicitur. Si codex eſt ſanus, hoc nomen in variis caſibus τὸ α corripere dicemus, idq; Doricè. Dores enim & in ſecundæ declinationis nominibus accuſatiuos plurales in ας deſinentes, ſæpe corripiunt, ideóque pro communi μούσας, ipſi προπερισπωμένως μοῦσας & dicunt, & ſcribunt. Vnus Theo-
D critus multa ſuppeditabit exempla. Sed, quamuis in ſecundæ declinationis nominibus hoc Doricè fieri conſtet, an etiam in prima, non ſolùm in plurali ſed & in ſingulari, in genitiuo ſcilicet, & accuſatiuo τὸ α corripere liceat, affirmare non auſim: at aliorum iudicio rem perpendendam relinquo.

Pag. 546. Αὖ ὅτι τοιώτῃ ὀκτάμηνον] Leunclauius, αὖθις τοιώτῃ ὀκτάμηνον emendat. Vel, αὖθις ὀκτάμηνον. Sed nihil mutandum, nihil delendum: at poſt τοιώτῃ, nomen προφάσει, vel aliquid huiuſmodi ἰσοδυναμοῦν,
E à typographis per imprudentiam omiſſum deſideratur, vel certè ſubintelligitur. Quod poëtis potiſſimùm eſt familiare, apud quos multas non ſolùm præpoſitionum & aduerbiorum, ſed etiam verborum ac nominum ἀθρόας ἐλλείψεις inuenias. Exemplis fidem faciemus. Sophocles in Antigone, pag. 241.

Καὶ τοῦτον ἂν τὸν ἄνδρα θαρσοίην ἐγὼ
Καλῶς μὲν ἄρχειν, εὖ δ' ἄρχεσθαι θέλειν.

Hîc verbum λέγειν ſubauditur. Sic enim iſta ſunt
F accipienda, θαρσοίην ἐγὼ λέγειν τοῦτον τὸν ἄνδρα, &c.

Et hunc virum auſim ego [dicere]
Rectè quidem [aliis] imperare, rectè etiam [aliis] parere velle.

Idem eadem fabula, pag. 248.

Πατρὸς τελαπόλεσον οἶκτον. Scholiaſtes Græcus ibi monet participium εἰποῦσα deſiderari.

Idem pag. 261.

Κρέων γὰρ ἦν ζηλωτὸς, ὡς ἐμοί ποτε. Scholiaſtes ait poſt ποτε, verbũ ἐδόκει ſubaudiri, quod deſideratur.

G *Idem in Trachiniis, pag. [illegible]5.*

Κοὐδεὶς τούτων, ὅ, τι μὴ Ζεύς. ἀντὶ τοῦ, Κοὐδὲν τούτων ἐγένετο, vel, συνέβη. ὅ, τι, ἤγουν, ὅπερ μὴ Ζεὺς ἐποίησε.

Idem in Philoctete, pag. 423.

Ἀλλὰ γνῶθ', εὖ γνῶθ' ὅτι σοι
Κῆρα τάνδ' ἀποφυγεῖν. Hîc ſubaudiendum verbum ἔξεστι, vel πάρεστι, licet.

Idem in Trachiniis, pag. 357. 4.

Ἀλλ' ἀμφὶ τοῖς σφαλεῖσι μὴ ᾿ξ ἑκουσίας,
Ὀργὴ πέπειρα.

Hic ἐξ ἑκουσίας dictum ſubaudito nomine γνώμης. i. At in eos, qui lapſi ſunt, non ex volente [animo,] ira mollis [eſſe ſolet.] id eſt, Illis, qui non ſponte, ſed vel inuiti, vel per imprudentiam peccarunt, remiſſiùs iraſci ſolemus.

Idem in Philoctete, pag. 410. 6.

Εὐδαίμων αἰνοῖ ſub. τὸν βίον.

Idem in Trachiniis, pag. 354.

Ταῖσδε πρὸς πόλιν αἰνοῖς. ſub. ὁδόν.

Plura afferrem exempla huiuſmodi ἐλλείψεων, niſi hæc ſufficere perſuaſum haberem. Hæc tamen in gratiam τῶν φιλομαθῶν, καὶ τῶν τῆς ἀκριβείας γραμματικῆς ἐραστῶν afferre volui, vt demonſtrarem nihil temere mutandum, aut delendum, quoties aliquid nobis prima fronte rem ſpectantibus, nec attentè perpendentibus, corruptum videtur. Vide infra pag. 986. A.

Pag. 547. A. Ταῦτα ποιῶν καρτερεῖν] Subaudiendum χρῆναι, vel δεῖν, i. oportere. Conſule patris mei comment. pag. 105.

Pag. 548. A. Στρογγύλων πλοίων] Pater meus in ſuis comment. pag. 106. στρογγύλον πλοῖον, leuiſſima mutatione facta legendum monet. Et paulo poſt, ἐς δὲ τὴν μειζόνων. Has emendationes quidam dignas eſſe iudicarunt, quas in ſuarum notarum theſauris reponerent. Quod ſine verborum vllo ſtrepitu factum.

Ibidem B. Δεῖγμα] Quid hoc eſſet, vide patris mei comment. pag. 106.

Pag. 549. D. Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας] Leunclauius, ὁ δὴ legendum ait. Sed nihil mutandum. Nam τὸ δὲ pro δή, ſiue τοίνυν, & οὖν, non ſolùm apud poëtas: ſed & apud orationis ſolutæ ſcriptores ſæpius reperias. Sophocles in Philoctete, pag. 411.

---- ξὺν τύχῃ δὲ προσφέρει. Apud Thucyd. multa paſſim occurrunt exempla, quæ breuitatis cauſa iam præteribo, præſertim cùm doctiores hac de re non dubitare confidam. Hæc autem ideo ſcribenda cenſui, vt omnes videant, me pro virili operam dare, vt vulgatam lectionem tuear, quæ rationibus haud infirmis defendi poteſt. Nec enim temere quicquam innouandum, ac immutandum, præcipuè ſi bonus ſenſus ex lectione vulgata elici poſſit.

Pag. 550. A. Καππίμπτει] Sic in omnibus editionibus, quas legi, ſcriptum inueni. Quare lector de hoc atticiſmo monendus. Vt enim à πίμπω, fit circumflexum πιμπῶ, ῶ, ὥ (quod Ariſtophanes in Pluto vſurpat, pag. 3.

Οὐ γάρ με πιμπλὴς σίφαιον ἔχοντά γε. Vide Græca ſcholia:) Sic etiam à καταπίμπω deducetur τὸ καταπιμπῶ, ῶ. vnde hoc imperfectum κατεπίμπει. Niſi rem ſic accipias, vel καταπίμπει, vel καππίμπει dicendum, quod non temere damnandum. Nam pag. 551. B. de hac ipſa pace Xenophon, iiſdem fere verbis vtens, hæc dicit, τὴν εἰρήνην, ἣν κατέπεμψε βασιλεύς.

Ibidem B. Κλαζομενίας] Κλαζομενίους legendum, vt pater meus in ſuis comment. pag. 107. monet. Eius monitionem alij ſapienter ſequuti ſunt, qui ſuarum notarum ſupellectilem his Clazome-

A niis ſpoliis λακωνικῶς auxerunt, ac ἀττικῶς ornarunt.

Pag. 551. D. Ὥστε μὴ δύνασθαι ἀπιστεῖν.) Si codex mendo caret, locus hic ita nobis accipiendus, ὥστε τοὺς Λακεδαιμονίους μὴ δύνασθαι ἐκείνοις (ὧν πέρι οἱ λόγοι ἐκεῖ ποιοῦνται) ἀπιστεῖν. Quam coniecturam ſequentia Xenophontis verba confirmant. Sic enim paulo poſt loquitur de Lacedæmoniis, qui Mantinæorum fidem ſibi ſuſpectam fore dicebant. ἐκέλευσαν αὐτοὺς τὸ τεῖχος περιαιρεῖν, λέγοντες, ὡς οὐκ ἂν

B πιστεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς. Vel τὸ ἀπιστεῖν, ἀντὶ τοῦ ἀπειθεῖν, ἐπιτάττειν, poſitum dicemus, vt pater meus in ſuis comment. pag. 108. monet. His monitus Leunclauius, in ſua poſteriore editione, ad marginem notauit ἀπειθεῖν, quam lectionem in ſua verſione ſequitur. De hoc verbo ἀπιστεῖν, vide noſtras notas pag. 6. C.

Pag. 555. E. Ἔδοξε πέμπειν ἐς τοὺς μυρίους ξύνταγμα ἐς ἑκάστην πόλιν) Longè melius fortaſſe fuerit, ſi præpoſitionem illam ἐς, quæ præcedit ἑκάστην, tollas, vt

C pater meus in ſuis comment. pag. 111. monet. Horum autem verborum hic erit ſenſus. Decreto publico Lacedæmonij, eorumque ſocij perpetuũ exercitum conſtituerant, qui ad repentinos motus, vſuſque ſubitos, intra Peloponneſum ſemper paratus eſſet, ita tamen vt ſingulæ ciuitates pro cenſu facultatibuſque ſuis, plus minùſve peditatus & equitatus ad eam rem conferrent. Huius autem exercitus, qui colligendus erat, ſumma erat, hominum decem millia, & appellabatur τὸ

D ξύνταγμα τὸ ἐς τοὺς μυρίους, & ἡ ξύνταξις ἡ ἐς τοὺς μυρίους, vt pag. 559. A. Quidam tamen, qui locum iſtum non ſatis attentè perpenderunt, articulum τὸ præter meritum hinc ſuſtulerunt. Eum nos in ſuas priſtinas ſedes reſtituendum cenſemus. Sic autem hæc vertemus. „ Decretum autem eſt vt vna quæque ciuitas pro rata ſuam militum manum mitteret, quæ [cum aliis ciuitatibus, imperatum] decem millium hominum exercitum conficeret. Quare πέμπειν τὸ ἐς τοὺς μυρίους ξύνταγμα,

E nunc idem valet ac ſi Xenophon dixiſſet, πέμπειν τὸ ἑκάστῃ πόλει ἐπιβάλλον καὶ προσῆκον τῶν στρατιωτῶν μέρος, τὸ τῶν μυρίων ἀνδρῶν πλῆθος συμπληροῦν. Vel, ἐς τὸ τῶν μυρίων στρατιωτῶν ἀριθμὸν συμπληρῶσαι. Vel, πρὸς τὸ τῶν μ. σ. ἀ. σ. Henrici Stephani editionem hoc ſaltem loco ſequi præſtat, quòd melior eſſe videatur. Obiter autem illud dicetur, τὸ ἐπιβάλλον μέρος à me vocari partem, quæ vulgo competens appellatur, vel portionem, quæ cuique competit, ſiue ea ſit danda, ſiue recipienda. Aliàs τὸ ἑκάστῳ ἐπι-

F βάλλον μέρος, vel λάχος, apud Dionyſium Halicarnaſſeum ſæpe legas pro ea parte quæ forte cuique obtigit. vt pag. ex V Vecheli typis, 215. 20. 223. 13. 542. 27. 544. 8.

Pag. 557. E. Οἱ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ] Pater meus in ſuis commentar. pag. 113. particulam οἱ ſuperfluam eſſe monuit. Quod & alij probarunt, ac in ſuis notis poſtea poſuerunt. Patris enim mei commentarios ab ipſo ante quinquaginta an-

G nos in Italia conſcriptos, manúque propria deſcriptos adhuc penes me ſeruo: ſed tamen eorum exemplar ante decennium excudendum curaui. Quare non mirum ſi multi multa hinc poſtea ſumpſerint, quæ ſibi tribuunt. At ego ſatis eſſe duco, ſi lectori demonſtrem quid cuique debeatur, locoſque notem commentariorum paternorum vnde ſumpta ſunt ea quæ quidam

patri meo accepta referre non audent, ne quid ab illo didiciſſe videantur, quaſi gloriæ maximis laboribus iam partæ iacturam aliquam in eo ſint facturi.

Pag.561.D. Τετραχμένοι τῇ φάλαγγι] τετραχμένη potius legendum, vt pater meus notat in ſuis comment. pag.115. vbi etiam monet infra E. particulam ὡς, poſt μάλιστα μὲν, collocandam. Leunclauius alteram quidem emendationem probat, ac ſequitur, alteram verò non omnino ſequitur: ſed legendum cenſet, ὡς μάλιστα μὲν: Lector meliorem ſequatur.

Pag.563.D. Ικανὸν διδόναι] P. m. in ſuis comment. pag.116. exiſtimat fortaſſe non abſurdum fore, ſi ἀργύριον deeſſe, vel ſubaudiri dicamus. Alij aliter ſentiunt. Sed à veritate ſtandum.

Pag.564. A. Εἴ τι ἦν] P.m. in ſuis comment pag. 117. hunc locum mutilum eſſe monuit. Huius moniti Leunclauius vocem ἀδικῶσι hîc opportunè cenſet addendam. Quod ex pag.561. facilè patet, vbi Xenophon dicit, ὡς εἴ τι δίκαιον ὑπολείποιτο, εἴ τι εἰργασμένον φθείροι.

Pag.565. A. Σπεῖσαι ἐπιτρέψειν πρεσβείᾳ εἰς Λακεδαίμονα ἰόντι] P.m. in ſuis comment. pag. 118. ſic legendum monuit, ἀπιέναι πρεσβείᾳ εἰς Λακεδαίμονα ἰοῦσῃ. Leunclauius hanc emendationem probat, & ſequitur, licet nullam patris mei mentionem in ſuis notis hoc loco faciat.

Pag.569. A. Τὴν διὰ Κεχρίας] P. m. in ſuis comment. pag.121. διὰ Κρωμνοῦς legendum monuit. paulo poſt B. ἐκ τῆς Κεχρίας bene ſcriptum extat. Hîc etiam idem ab aliis factum, quod toties antè dictum. Sed breuitatis gratia, & odij vitandi cauſa, poſthac notabo tantùm paginas paternorum commentariorum, vnde ſuas emendationes alij ſumpſerunt, quas ſibi vendicant. Quid autem hoc ſibi velit, vel me tacente quiuis intelliget. Therſiten enim imitari nolo.

Σωζειν] P.m. in ſuis comment. pag.124. συμπαρεῖξειν legendum ait.

Ibidem. φιλίτια] Quænam φιδίτια, ſiue φιλίτια vocarentur, docet P.m. in ſuis comment. pag.125.

Ibidem. C. Ἐν παντὶ ἦσαν] Subaudiendum φόβῳ. Verba ſonant, In omni metu erant, i. vehementiſſimè metuebant. De hoc elliptico loquendi genere, & variis exemplis, actum à nobis ſupra. Conſule P.m. comment pag.125.

Pag.573. A. Σπανᾷ εἴη] P. m. in ſuis comment. pag.126. monet legendum potius, σπανίᾳ, i. quandiu bellum eſſet. V. s. tantiſper dum eſſet expeditio. Idem eadem pag. docet quomodo vocabulum ὑποπτεύεσθαι ſit accipiendum.

Pag.574. B. Πρὸς τὴν] P.m. in ſ.c. pag.127, ζῶντα legendum monet.

Pag.575. C. Ἐπιπυκνώσαις] P. m. in ſ. c. pag. 128. ait verbum eſſe militare, quod ſignificat agmen porrectum contrahere, & ex longiore latius & firmius reddere. Cur autem hoc ita ſit intelligẽdum, vnde vox iſta ſit deducta, ibidem apertè docetur. Leunclauius ἐπιπυκνῶσαι legit. Lectionis huius cauſas in eius notis vide. Thucydides lib.4. pag.168. D. verbo ἐπιπυκνῶσαι vtitur. Quid autem ſignificet τὸ ἐπιπυκνοῦν, vide Græcam annot. verbi.

Pag.581. A. Ὡς γε μὴν] Leunclauius ait legendum οὕτως γε μὴν. Sed nihil temere mutandum. ὡς enim, & ὣς pro οὕτως, apud poëtas potiſſimum frequenter inuenias. Euſtath. ὡς ἐξωνόμασεν, ἀντὶ τοῦ, οὕτως, ὡς πολλάκις λέγεται ἀπὸ κοινοῦ τοῦ τ. Apud eum exempla vide.

Ibidem. B. Γῆς Θετταλίας] P. m. in ſ. c. pag.132. τῆς Θετταλίας legendum monet. Leuis error, facilis typographi lapſus.

Pag. 582. A. Εἰς πάντα κίνδυνον βασιλεύς] Eſt ἔμφασις nominis δεινόν, vt ſit, εἰς πᾶν δεινὸν, i. in omne graue periculum venit Rex. Vel εἰς πᾶν κινδύνου ἦλθε. Qua de re fuſius ſupra. Conſule patris mei comment. pag.125. in anno. Ἐν παντί. & pag 133. Hîc alij tacent.

Ibidem B. Ἀφῆκε μοι ἐλθόντα] Quamuis hæc lectio aliquomodo poſſit excuſari, vt dicamus datiuum μοι ab illo verbo ἀφῆκε regi, quod accipietur pro ἐπέτρεψε, i. permiſit mihi, participium verò ἐλθόντα, cum infinito, λέγειν, iungendum, quod loquendi genus minimè nouum, tamen fortaſſe melius, ſi leuiſſima mutatione facta, legas ἀφῆκε με ἐλθεῖν, i. dimiſit me, vt ad vos profectus vera narrarem.

Ibidem C. Δυνάμεθα μὴ ἐμοὶ μόνον] P. m. in ſ. c. pag. 133. exiſtimat non malè rem habituram ſi legamus, οἷόν με ἐμοὶ μόνον. Sic autem præcedentem particulam ὡς in ſuis priſtinis ſedibus relinquemus, quam Leunclauius poſt δυνάμεθα, hoc modo collocat, δυνάμεθα ὡς μή.

Pag. 585. A. Κτᾶσθαι τὴν Κέρκυραν ἐν καλῷ] Xenophon hæc ex Thucydide videtur ferè totidem verbis deſcripſiſſe. Sic enim ille in Corcyræorum cõcione, lib.1. pag. 26. D. „Τῆς τε γὰρ Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παράπλου κεῖται, ὥστε μήτε ἐκεῖθεν ναυτικὸν ἐᾶσαι Πελοποννησίοις ἐπελθεῖν. &c. Idem eodem libro pag. 31. D. Ἅμα δὲ τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἡ νῆσος ἐν παράπλῳ κεῖσθαι. Quod etiam hîc de Corcyræorum opibus, & claſſis potentia à Xenophonte dicitur, id à Thucydide in locis à me notatis, antè dictum.

Pag. 588. B. Ταῖς Σφαγίαις] P. m. in ſ.c. pag.136. monet, hic Σφαγίας videri, quam ſingulari numero Thucydides Σφακτηρίαν variis in locis appellat. Hęc autem erat inſula Pylo oppoſita, in qua Athenienſes duce Cleone 400. Spartanos ceperunt. Hæc etiam Σφαγία vocatur. Vide Stephanum, & Strabonem lib.8.

Pag 592. D. Πειράσασθαι] P.m. in ſ.c. pag.141. verbum δύνασθαι hic deſiderari monuit. Eadem pag. 141. P. m. ſequentem locum ſic emendandum putat, ὅτι τῶν συμμάχων, quòd particula εἰ poſt ὅτι poſita, conſtructionem ac ſenſum impediat. Idem eodem loco monet, illa verba, ἢ ὑμῶν ἄριστοι, videri gloſſam quandam, vel variam lactionem, quæ ex margine in textum ab imperito typographo tranſlata fuerit.

Pag. 593. A. Αἱ μὲν τὰ ὑμέτερα, αἱ δὲ τὰ ὑμέτερα φρονοῦσαι] Ex hoc loco non contemnendam ſuperioris loci correctionem haurire poſſumus, & legere pag. 592. E. οὐκ ἄριστοι παρέσονται ὑμῖν, καὶ ὑμῶν ἄριστοι. Quare tot verba de textu non tollentur: ſed pro particula ἢ, quæ tamen aliquomodo tolerari poteſt, particulam καὶ reponemus, quod & Leunclauio placet.

Pag.594. A. Μηδὲ κατεῖσθαι] Sic, & in aliis editionibus ſcriptum extat: ſed legendum, vt pater meus docet in ſuis comment. pag.143. δεκατευθῆναι. Quod iam ſignificat euerſum iri ita, vt ex eorum (de quibus agitur) manubiis decumæ Diis redderentur. Xenophon ipſe pag.609. hoc ipſum confirmat his verbis, „Νῦν ἐλπίς, τὸ πάλαι λεγόμενον, δεκατευθῆναι Θηβαίους.

A

Ibidem B. Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα] P. m. in ſ. c. pag. 143. locum mutilum eſſe monet, ac aliquid huiuſmodi deſiderari, ſinebant, permittebant, vt Græcè locus integer ita legatur, κλ. δὲ ἔχ. μένειν εἴων. i. Cleombrotum verò cum copiis, quas in Phocenſium finibus habebat, [illic] manere ſinebant.

Ibidem C. Ο δὲ Κλεόμβροτος] Leunclauius in ſua poſtrema editione ad marginem annotat, Ο γὰρ Κλεόμβροτος. Sed nihil mutandum. Nam τὸ δὲ, ἀντὶ τοῦ, γὰρ, non ſolùm apud poëtas: ſed & apud hiſtoricos & oratores frequenter occurrit, vt in noſtris Græcis commentariis in Thucydidem ſcriptis obſeruatum videmus.

B

Pag. 602. D. Συντειχιοῦντες] Si codex ſanus, hoc participium, quod ad πόλεις refertur, Atticè poſitum dices, pro συντειχιοῦσαι, vel ad ſignificatum referes, vt αὐτοὺς τοὺς τῶν πόλεων οἰκήτορας intelligas. Alioqui dicendum videretur συντειχιοῦντας, qui accuſatiuus ab illo ἔπεμπον regetur. Facilis lapſus, leuis mutatio, ſenſus optimus, qui lectionem iſtam videtur flagitare. Sic autem locus erit integer, Τῶν δὲ Ἀρκαδικῶν πόλεών τινες τοῖς Μαντινεῦσιν ἔπεμπον ἄνδρας συντειχιοῦντας.

C

Pag. 610. E. Εάν ποτε δυνατοὶ γένωνται] Legendum ἐάν ποτ' ἀδύνατοι γένωνται, vt docet pater meus in ſuis comment. pag. 158. vbi demonſtrat τοὺς ἀδυνάτους τοῖς ἐρρωμενεστάτοις opponi. Cætera ſuo loco vide.

Pag. 613. D. Προκλῆς Φλιάσιος] P. m. in ſ. c. pag. 161. monet Πατροκλῆς legendum, qui in fine ſuperioris libri concionem habuit. Errorem autem ex abbreuiatura manaſſe docet. Nam ſi ducatur lineola ſupra Προ, ſignificabit Πατρο. Quare pro Προκλῆς, legendum Πατροκλῆς, ſine abbreuiatura.

D

Pag. 615. B. Καὶ κατὰ γῆν πλεῖστοι] Legendum καὶ πλεῖστοι, tranſpoſita particula καὶ poſt γῆν. vt docet pater meus in ſuis comment. pag. 162.

Ibidem D. Αὐτοὺς δὲ ἀεὶ] Conſule patris mei comment. pag. 162. vbi perſpicuè docet quomodo locus iſte ſit intelligendus.

E

Pag. 616. C. Οπου ἐδεῖτο ἕκαστος] Quamuis non prorſus improbem Leunclauij coniecturam, qua pro ἐδεῖτο legendum cenſet ἔκειτο, vulgatam tamen lectionem commodè tueri poſſumus. Hic enim τὸ δεῖσθαι paſſiuum erit ab actiuo δέω, i. ligo, vincio. More autem Attico paſſiuum pro actiuo ſæpe poni conſtat, vt alibi demonſtratum. Præterea ſubaudiendum nomen ὑποδήματα, quod ex ipſo ſenſu, verboque ἐδεῖτο facilè colligitur. De hac verborum & nominum ἐλλείψει, pluribus à nobis actum ſupra. Quamobrem ne hoc quidem παράδοξον. Vertes autem, vbi vnus quiſque [ſuos calceos adhuc induebat, ac] ligabat. Moris enim eſt, vt prope lectum, in quo cubamus, cùm alias veſtes, tum etiam calceos ſerò collocemus, quum dormitum imus, vt, quum ſurgendum, omnia certo loco poſita ſtatim inueniamus, & ad manum habeamus. Hunc morem milites, quum ad militiam proficiſcuntur, ex militaris diſciplinæ præceptis, multo diligentiùs, quàm alij mortales, obſeruare ſolent, atque adeò debent. Hoc igitur modo nihil innouabitur, nec tanta fiet mutatio, quantam Henricus Stephanus faciendam cenſet, quam mecum & alij damnant.

F

Pag. 619. E. Εὐκτρησίους] P. m. in ſ. c. pag. 165. Εὐτρησίους legendum ait. Εὐτρήσιοι enim vrbs Arcadiæ, de qua Stephanus.

G

Pag. 620. A. Οσπερ ἐπὶ χωρίον] Leunclauius legendum cenſet, οὕσπερ ἐπὶ χ. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio bona. Sic enim hæc ſunt accipienda, ἐν ταῖς συμβολαῖς, &c. ὅσπερ ἐπὶ χωρίον ἐπιπέδον.

Pag. 621. E. Ανδρες δὲ] Proculdubio ἄνδρας δὲ legendum. Hic autem accuſatiuus ab illo ſequenti ἰδεῖν pendet. Hoc vel cæcus videat. Quamobrem hoc ab aliis nec emendatum, nec obſeruatum miror, præſertim cùm toties Xenophon excuſus fuerit.

Pag. 622 D. Κατὰ ταῦτα ἀποκρινόμεναι] Ex ipſo ſenſu patet ταῦτα legendum. Quam lectionem & interpres Latinus ſequutus videtur, licet Græcam vocem in ipſo textu non emendarit.

Pag. 623. B. Επὶ δὲ καταλθόντες] P. m. in ſ. c. pag. 166. ἐπεὶ δὲ legendum monuit.

Pag. 625. B. Προσωύγκαν] Προσδεήγκαν legendum, licet in ſuperioribus editionibus hæc vox per υ vitiosè ſcriberetur, quæ per η ſcribenda, vt vel illi, qui prima Græcæ linguæ elementa norunt, ſcribendum eſſe norunt. Quare quiſnam errorem iſtum adeò manifeſtum emendare dubitabit?

Pag. 626. C. Οἱ ἔξω ἁλόμενοι] Leunclauius ait ſcribendum ἁλλόμενοι. Rationes, quas affert, in eius notis vide. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio eſt optima. Eſt enim participium aoriſt. 2. medij, ab ἅλλομαι, ſalto. Quare vertes, „ qui extra ſaltauerant. Ne quis autem aliquod vocabulum παράδοξον à nobis afferri putet, exemplis demonſtrabimus, quomodo & aoriſt. 1. & 2. mediæ vocis ſint vſitati. Homerus Iliados M. ex nouiſſimis H. Stephan. typis, cum verſione Latina, pag. 478. 3.

Σαρπήδων, ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν.

Idem Hom. in Βατραχομ. *pag.* 742. 2.

Ηλατο δ' ἐς λίμνην φεύγων, τὴν ἀσπίδα ῥίψας.

Idem eadem pag.

Ηλατο δ' ἐς τάφρον ὅππως φύγῃ αἰπὺν ὄλεθρον.

Et tertio poſt verſu,

Ωκα δὲ τρεσσάμενος ἐς λίμνην ἥλατο φεύγων.

Idem Sophocles in Oedipo Tyranno, pag. 162.

Νῦν δ' ἐς τὸ κείνου κρᾶτ' ἐνήλαθ' ἡ τύχη.

Idem eadem fab. 202. 4.

Πύλαις διπλαῖς ἐνήλατο.

Idem in Antigone, pag. 268.

Πότμος δυσκόμιστος εἰσήλατο.

Hinc manifeſtè patet aor. 1. medium vſitatum eſſe. At aoriſt. 2. duo tantùm exempla mihi nunc occurrunt, vnum extat in Sophoclis Oedipo Tyranno, pag. 203.

Ω δαῖμον, ἵν' ἐξήλου!

Alterum, quod longè certius, habemus apud ipſum Xenophontem, pag. 370. A. de quo noſtras in eum locum notas vide. Illud .n. exemplum Hippocratis, quod extat pag. Baſilienſis editionis 41. lin. 31. διάλυται, dubium eſt. Nam & prioris, & poſterioris aor. eſſe poteſt, quamuis à διάλλομαι deductum conſtet. Quod quia nouum ac inuſitatum quibuſdã videbatur, in διαλύνται mutandũ putarũt. In vulgatis grammaticis hæc nõ ſcribuntur, quod à me ſaltem obſeruatum recorder. In lexicis verò græcolatinis vnicum Luciani exemplum inuenio ſcriptum, „ ἥλατο εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας γῆς. Qua-

re lector φιλέλλην, καὶ φιλομαθὴς, poſthac, quoties in eaſdem voces incidet, eas ἀβασανίστως, vt vitioſas non reiiciet, nec arbitratu ſuo nouas finget.

Pag 629. A. Ὅσα εἰς πεζὸν) eſt ἔλλειψις. Subaudiendum enim, ἦν ἀναγκαῖα. i. Quæcunque peditibus erant neceſſaria.

Pag. 630. C. Συσκευασάμενος χρήματα, ᾤχετο ὡς τούτοις πείσων Θηβαίους] Interpretatio Latina in vtraque editione ſic habet, „Coacta pecunia, Thebas profectus eſt, per eas Thebanis perſuaſurus. At error eſt manifeſtus. Dicendum enim, per eam, ſcilicet pecuniam. Vel, Coactis pecuniis deinde, per eas. hoc ex ipſis Græcis verbis facilè colligitur. Nam in illo τούτοις ſubauditur τοῖς χρήμασι. Sed hoc per imprudentiam, non per ignorantiam ita ſcriptum conſtat. Interpres eadem verba Græca interpretans infra, pag. 631. D. bene rem explicat, & verbis iis vtitur, quibus hîc etiam vtendum conſtat. Ego tamen vulgatam lectionem mutare non ſum auſus, quia fortaſſe quis hunc locum aliqua ratione mihi iam ignota tueri ſtudebit. Sed ad marginem notaui, quod notandum videbatur.

Pag. 635. D Ἐνδόντων] ἀντὶ τοῦ προδόντων: ſed honeſto verbo res turpis velatur.

Pag. 643. C. Ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπήεσαν] ἀντὶ τοῦ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. De hoc loquendi genere ſupra à nobis actum prolixè. Sic pag. 656. C. ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσεν, pro εἰς τὸν ποταμόν.

Ἐγένετο ἐν τῇ πόλει] ἀντὶ τοῦ, πρὸς τῇ πόλει. i. Cùm ad vrbem propius acceſſiſſet. Hoc ex ſequentibus Xenophontis verbis facilè colligitur. Epaminondas enim Spartam non eſt ingreſſus: at ad eam acceſſit, eam ingreſſurus. Sic etiam illa ſequentia videntur accipienda, κατέβαινεν, οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν, vt non ipſa vrbs at loca vrbi vicina, & vrbanis ædificiis contigua intelligantur, quæ ſolent in pleriſque vrbibus circum circa variis de cauſis relinqui vacua, præcipuè iuxta muros, vbi muris vrbes cinguntur, idque tam intra quàm extra muros. At Sparta nullis muris erat cincta. Quamobrem etiam ad eam & in eam aditus hoſti longè facilior patebat. Hæc igitur ad inſignem periculi magnitudinem, in quod Spartani præter omnem expectationem repentè venerant, melius indicandam, ab auctore videntur ὑπερβολικῶς dicta.

Si quis tamen aliter ſentit, Græciſque verbis mordicus hærere mauult, is ſuo iudicio ſenſuque libere fruatur. Quod autem ἐν τῇ πόλει, ἀντὶ τοῦ παρὰ, ἐπὶ πρὸς τῇ πόλει, ſumi poſſe dixerim, non eſt cur nouum ac inauditum iudicetur. Nam idem loquendi genus apud Thucydidem ſæpius obſeruaui, vt lib. 3. pag. 235. A. στρατοπεδευσάμενοι ἐν τῇ Ταναγρᾳ, ἀντὶ τοῦ, παρὰ τῇ Τανάγρᾳ. & lib. 5. ex Hen. Steph. typis, pag. 352. 1. & 7. 353 10. 441. lin. vltim. 444. circa finem. 616. & multis aliis in locis. Sic & ipſe Xenophon pag. 645. A. de eodem Epaminonda verba faciens, dicit, ἡττημένους ἐν Λακεδαίμονι, & ἡττημένους ἐν Μαντινείᾳ, ἀντὶ τοῦ, παρὰ, ἐπὶ πρὸς τῇ Λακεδαίμονι, καὶ παρὰ τῇ Μαντινείᾳ. Illud obiter addam, quod ab Euſtathio traditur, Λακεδαίμων (inquit) πόλις, ἡ καὶ Σπάρτη. καὶ Λακεδαίμων ὁμωνύμως ἡ περὶ αὐτὴν χώρα, ἤγουν ἡ Λακωνική.

Pag. 669. A. Μύριοι] Leunclauius ait ἀορίστως hoc accipiendum, ac idem valere ac illud παμπληθεῖς, quod in Græcis hiſtoriis legitur. At grammatici reclamant. Nam (vt docet Euſtathius) μύριοι προπαροξυτόνως, δεκακισχίλιοι. μυρίοι δὲ παροξυτόνως, οἱ ἁπλῶς πολλοί. Quare niſi decem hominum millia hic intelligi dicas, μυρίοι παροξυτόνως erit ſcribendum, vt hoc ſignificatu rectè ſcriptum extat pag. 671. B. μυρίοι δὲ πεζῶν).

Pag. 671. E. Ἐπαγγελῶ πάντα Ἀγησίλαον.] Vel eſt Atticiſmus, vt ποιῶ σε κακὸν, id eſt, maleficio te afficio. λέγω σε κακὰ. i. Maledictis te proſequor. Vel eſt ἔλλειψις τῆς (διὰ) προθέσεως.

Pag. 677. E. Ἔταξε ποσὸν ἔχοντα συμβουλεύειν] Leunclauius in ſuis notis ad marginem ſcriptis
B habet, μὴν ποσὸν τὸν ἔχοντα συμβολεύειν. Atque lectionem iſtam omiſſo verbo ἔταξε, in ſua verſione ſequutus eſt. Pater verò meus in ſuis comment. pag. 187. monet fortaſſe ſcribendum συμβολεύειν, à nomine σύμβολον, quod & συμβολὴ, & ἔρανος, i. collecta, vocatur, à verbo συμβάλλω, partem, ſiue portionem confero. Quamuis autem hoc verbum pleriſque nouum ſit futurum, tamen à Xenophonte formatum dicemus, vt & alia multa, quæ apud eum reperiuntur. συμβολεύειν au-
C tem dicetur, quia pueri cibum in vnum conferebant in ſcholis, vt ætatis prouectæ homines publicè faciebant in conuiuiis, quæ συσσίτια, ſiue φειδίτια, ſiue φιδίτια vocabant. Hic nullam ferè, vel ſaltem leuiſſimam vocis mutationem à coniectura non infelici manantem habemus. At ſi marginis lectionem ſequamur, quis adeò cæcus eſt, quin longè maiorem ac audaciorem mutationem animaduertat? Nihil temere mutandum, nec tot tantiſque vulneribus miſer Xenophon præter
D merita cruciandus, nec tam fœdè, nulla de cauſa, mutilandus.

Pag. 680. D. Ἀπὸ τῶν ἀργυνομένων] Quomodo locus hic, & ſequens illud ἀργὸν ſit intelligendum, conſule patris mei comment. pag. 193. Inde patet vulgatam lectionem commodè ſeruari poſſe, nec temere mutandam. Quamuis autem verbum ἀργύνεσθαι ſit aliis inuſitatum, tamen hoc quoque Xenophonteum videtur, vt & alia ſexcenta. Ab ἀργὸς autem deducitur ἀργέω, ῶ, vnde ἀργύνω, & ἀργύνομαι,
E otior. Qui verba Xenophontis attentè perpendet, hoc à veritate nimis remotum non iudicabit. Vulgata verſio, quæ marginis lectionem ſequitur, duriorem, & auctoris menti repugnantem ſenſum habere videtur. Lectori tamen liberum iudicium relinquo.

Pag. 681. C. Τῶν σιτίων] Pater meus in ſuis comment. pag. 195. συσσιτίων legendum putat. Figuratè autem τὰ συσσίτια, ἀντὶ τῶν συσσίτων ponuntur. Illud autem ὡς, ἀντὶ τοῦ, ὥστε, poſitum, vt locus à nobis ſic ac-
F cipiatur. ἐπιμελεῖσθαι, ὥστε μήποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν συσσίτων γίγνεσθαι. Hoc modo tantam mutationem vitabimus, quam quidam hic faciunt, vt ſuis coniecturis inſeruiant.

Pag. 684. C. Τῆς ἀνδρείας αἰτίας ὑφεκτέον] Proculdubio τῆς ἀνανδρείας αἰτίας legendum, quod facilè colligitur ex patris mei commẽtar. pag. 200. vbi locus iſte ſic ab eo explicatur. Crimen ignauiæ ſuſtinendum, &c. Interpres Latinus, qui verba Græca corrupta ſequutus eſt, in ſuperiore verſione totum
G hunc locum ſic Latinè vertit, „Præterea propinquas vt virgines alat domi, ac ab eis fortitudinis nomine in ius vocetur. At in poſtrema editione veram interpretationem nobis reliquit, patris mei commentarios, verſionem, & ſententiam ſequutus.

Ibidem D. Τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς ἀγῶνος] Malo patris mei

Ibidem D. Τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς ἀγῶνος] Malo patris mei verſionem hoc loco ſequi, quia mentem ſcriptoris meliùs videtur explicare. Sic autem ille pag. 201. Cùm inſtituiſſet vt ea ætas cauſas capitales iudicaret. Si quis aliter ſentit, id ſequatur quod ad veritatem quàm proximè accedere putat. Liberum enim eſt iudicium.

Ibidem. Σπουδάζεται]. In pretio, & honore eſt. P.m.comment. pag.201. Ibidem docetur quid ſibi velint hæc Xenophōtis verba, οὗτος ὁ ἀγὼν, nimirum iſta contentio, & prenſatio de obtinendo iſto magiſtratu. Vide locum.

Ibidem E. Οἱ βουλόμενοι] οἱ μὴ βουλόμενοι legendum, vt pater meus in ſ. c. pag. 201. diſertiſſimis verbis monet. Quam lectionem & ab aliis in poſtremis ipſorum operibus probatam ac notatam animaduerti.

Pag. 685. B. Τὴν ἀνυπόστατον ἀνάγκην] Interpres, Neceſſitatem, quæ recuſari nequeat. Sed hæc interpretatio videtur obſcurior, neque Græci vocabuli vim, neque Xenophontis mentem ſatis apertè declarat. Sic enim Xenophon grauiſſimam neceſſitatem appellat, quæ non niſi maxima cum difficultate moleſtiaque ferri ſuſtinerique poterat. Propriè quidem ἀνυπόστατον id vocatur, quod nullo prorſus modo ferri, ſuſtineri, tolerarique poteſt. Interdum verò, quemadmodum & hic, latiore ſignificatione, καθ' ὑπερβολὴν, pro grauiſſimo duriſſimóque ſumitur, quod maxima cum difficultate (vt antè dictum) ferri poteſt. Idem interpres in ſuperiore editione melius hanc vocis Græcæ vim expreſſit, quum vertit, neceſſitatem, cui reſiſti nequeat.

Pag.686. A Μόρας] Hac de re conſule patris mei comment. pag.203.

Ibidem D. Τοῖς ὁπλομάχοις] Sic appellantur, qui prælium ineunt armati. qui pugnant armati. Leunclauius gladiatores vocat: ſed an Xenophontis mentem ſit aſſecutus, alij iudicent.

Pag.687. A. Ὥσπερ τριήρη ἀντιπεριφέρων] Ex hoc loco patet, ſupra circa ſeptimi Græcarum hiſtoriarum libri finem, pag.646. B. legendum, ἀντιπεριφέρων ὥσπερ τριήρη περιστῇ, non autem, vt vitiosè ſcriptum extat in ſuperioribus editionibus, ὥσπερ τριήρει. Quam erroris molem à Lynceis hactenus haud animaduerſam miror.

Pag.689. E. Ἁρμόζοντας] ἁρμόζειν iam ſignificat eum magiſtratum gerere, qui nomen hinc habet ἁρμοστής: quæ voces boni magiſtratus officium indicant. Idem verbum extat pag.690. A.

Pag 690. C. Περὶ τῆς πόλεως] Leunclauius ait ſe non dubitare quin ὑπὲρ τῆς πόλεως ſit ſcribendum. Sed ego nihil mutandum cenſeo. Nam περὶ cum genitiuo ſæpiſſime reperias poſitum loco præpoſitionis ὑπὲρ. Quare συνωνύμως hæ duę particulæ à probatis ſcriptoribus vſurpantur. Rem aliquot exemplis facilè confirmabo. Euripides in Alceſtide, pag.248.

Ἀρκοῦμεν ἡμεῖς οἱ προθνήσκοντες σέθεν. Hîc τὸ προθνήσκοντες σέθεν poſitum vides ἀντὶ τοῦ, θνήσκοντες ὑπὲρ σέθεν. Idem eadem fab.255.

Ἡ τις γε τὴν σὴν προὔθηκε ψυχῆς τέκνον. Quod apertius dicitur pag.256.

Οὐκ ἠθέλησας, οὐδ' ἐτόλμησας θανεῖν
Τοῦ σοῦ πρὸ παιδός.

Ibidem.

Τοῦ σοῦ πρὸ παιδὸς κατθανών. Item

A pag.257. τὸ ὑπὲρ, & τὸ πρὸ, συνωνύμως in eodem verſu poſitum legitur.

Μὴ θνῆσχ' ὑπὲρ τοῦδ' ἀνδρὸς, οὐδ' ἐγὼ πρὸ σοῦ.

Et eadem pag.257. & 258. idem variis in locis legas. Et in Ione, pag.677.

Ἔτλη πρὸ γαίας σφάγια παρθένους κτανεῖν. Sed quid opus alienis, cùm domeſticis exemplis vti poſſimus? Xenophon enim ipſe pag 366. dicit, πρὸ τῆς στρατιᾶς βουλεύεσθαι. & 416. B. βεβουλεῦσθαι πρὸ ὑμῶν. & προείσονται, καὶ προκινδυνεύουσι τῶν πολιτῶν.
B 918 A. 919. B. &, πρὸ τῶν σῶν ἀγαθῶν μαχομένους. 919. C. Cur igitur locum minimè corruptum corrigemus? Cur ſano medicinam importunè faciemus?

Ibidem. Σκηνὴν αὐτοῖς δημοσίαν ἀπέδειξε] Pater m. in ſ. c. pag. 210. monet hinc ſumi poſſe correctionem ſuperioris loci, qui legitur pag. 689. A. τῶν περὶ δημοσίας συντάξ. ſi σκηνὴν poſt δημοσίαν addas, locus erit integer. Ταύτην μέντοι τὴν σύνταξιν ἐπαινέσθωσαν τινὲς τῶν φιλοδόξων, κατὰ τὸ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐφαρμό-
C σεως δίκαιον μεγαλορρημονέστατα ἐκ συνηθείας αὐτοῖς ἀπρεπῶς ἐφαρμόζειν οὐκ ὀκνοῦσι.

Pag.692. C. Χρημάτων ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων] Minima mutatione facta locus hic emendari commodè poteſt, ſi pro ἐνίοις legas ἐνίους. Illud autem ἀλλ' præcedens, hîc etiam ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetetur, & conſtructio ſic plena fiet, ἥτε γὰρ πενία, &c. ἀλλ' ἐνίους τῶν ἀνθρώπων δεῖ τὰ αἰσχρά. Sic igitur nihil erit addendum. Illud verò ἀμαθία, Ionicè formatum, pro communi ἀμαθία, vt ἀληθίη, pro ἀλήθεια. Qua de re conſule Triclini ſcholia in Sophoclis Antigonen, pag.252.3. in vo-
D ces, τὴν εὐσέβειαν.

Ibidem. Ἑξῆς] Hoc ab interprete prætermiſſum. Significat autem, deinceps, ordine, alij poſt alios.

Ibidem. Τοὺς δεξιωτάτους] Prudentiſſimos)(τοὺς σκαιοτάτους.) Fr. P.212.

Pag.694. A. Ἀζήμιοι] Quis ἀζήμιος, quid ἀζήμιοῦν, & vnde ſit dictum, vide in p.m. pag.214.

Ibidem C. Τῶν πρυτανείων] Τὰ πρυτανεῖα vocabatur pecunia, quæ ab vtroque litigatore depone-
E batur. Hæc autem erat τῶν πρυτανείων merces, quæ & παρακαταβολὴ dicebatur. Franciſc. P. in ſ. c. pagin.215.

Pag.695. B. Ἐλαύνειν εὐθὺς ὡς οἷόν τε εἰσβάντες] Leunclauius hunc locum ita corrigendum cenſet, ἐλαύνουσιν εὐθὺς οἷόν τ' εἰσβάντες. Ego verò longè minori mutatione facta, ſic legendum arbitror, ἐλαύνειν εὐθύς εἰσ' οἷοί τε εἰσβάντες. Integra verba ſunt εὐθύς εἰσι οἷοί τε, ποιοῦσιν εὐθὺς εἰσὶν οἷοί τε, καὶ δύνανται, ἀντὶ τοῦ, δύνανται, &c. i. Multi etiam ſimul ac naues ingrediuntur, ſtatim eas
F remis agere poſſunt, vel norunt. Sequitur deinde ratio. Pag. 696. E. Xenophon hanc ipſam locutionem habet, τὸν δὲ πλοῦν μόνοι τ' ἐχεῖν, vbi verbum εἰσὶ ſubauditur, quod pag. 699. A. bis expreſſum extat.

Pag.697. E. Ἡ ὑφ' ὅτου] Conſule P. m. comment. pag.219. Niſi (inquit) pacta ſeruent pauci, culpa in alium nullo modo transferri poteſt: ſed hæret ipſis paucis, & criminis auctores ipſi ſoli, non alij videntur eſſe. Leunclauius hanc verſionem ſua
G comprobauit.

Pag. 699. C. Διαπεφεῦχθαι ἡ πόλις] Proculdubio ex verbis illis præcedentibus, quæ leguntur in hac ipſa pag. A. δυνατὸν δεῖ διαπεφεῦχθαι τῶν τῆς πόλεως, & ex iis, quæ ſunt in B. & C. πολλὰ διαπεφεῦχθαι Ἀθήνησι, & πλείω διαπεφεῦχθαι, patet hîc etiam διαπεφεῦχθαι ἡ πόλις legendum. Hoc & à Leunclauio

fuit obſeruatum: ſed nullis, vt à me, rationibus & A
exemplis confirmatum.

Ibidem, D. Διαδικάσαι ὅσα ἔτη.] Præcedens δεῖ hîc quoque ſubaudiendum, vt & in ſequentibus infinitis.

Ibidem, D. Ταῦτα οὖν ὅσα ἔτη διὰ χρόνου.] P. m. in ſ. c. pag. 221. ſic locum iſtum legendum monet, ὅσα ἔτη. διὰ χρόνου δὲ, & cæt. Hanc emendationem & Leunclauius in ſua poſtrema Xenophontis verſione ſequitur.

Ibidem, D. Στρατιαῖς] P. m. in ſ. c pag. 221. ἀστρατείας fortaſſe legendum ait. Vide locum. B

Ibidem, E. Εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖ δεῖν] Hæc lectio bona eſt, bonumque ſenſum habet. Si verò [ille] fatetur de [rebus] omnibus oportere iudicium facere. Vel, de rebus omnibus cognoſcendum eſſe; neceſſe eſt per annum id fieri. Vel, ad Iudicia de rebus omnibus exercenda, anno integro opus eſſe neceſſe eſt. Nihil igitur mutandum.

Pag. 700. A. Συνδικάσαι πολὺ ἧττον] Quamuis non damnem Leunclauij coniecturam, ἐς τὸ πολὺ, tamen vulgatam lectionem commodè ſeruari defendique poſſe duco. Nam particulam ὥστε C ſæpius ante infinitos non exprimi ſed ſubaudiri conſtat. Quare nihil hîc quoque præter morem fiet. Locus autem ſic erit integer, ὥστε δικάζειν. Sic pag. 701. A. οὐδὲν ἀθυμεῖσθαι, pro ὥστε οὐδὲν ἀθυμεῖσθαι.

Ibidem, D. Οἱ γὰρ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις] Homerus τῆς Οδυσσείας P. 17. lib.

Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. D

Ariſtot. Rhetor. libr. 1. ἐν τῷ περὶ τῶν ἡδέων. Fr. P. pag. 223.

Pag. 702. D. Επιμασσάμενον] Sic & in aliis editionibus inuenio conſtanter ſcriptum. Quare ſi codex mendo caret, augmentum, quod temporale nominatur, ab auctore conſultò neglectum dices, quod parum probabile. Hoc enim poëtis quidem, propter ipſam metrorum neceſſitatem non rarò facere licet: ſed orationis ſolutæ ſcriptoribus eadem licentia non permittitur. Quare lectorem monere volui. Nam alioqui dicendum ἐπιμασσάμενον. Hoc ab aliis, qui ſunt ὀξυδερκέστατοι, non animaduerſum miror. E

Ibidem. Γῆρας, εἰς ὃ πάντα τὰ χαλεπὰ συρρεῖ] Huc illi Antiphanis elegantes verſus commodè referri poſſunt, qui in vulgatis ſententiis extant, pag. ex Criſpini typis, 247.

Πρὸς γὰρ τὸ γῆρας, ὥσπερ ἐργαστήριον,
Ἅπαντα τἀνθρώπεια προσφοιτᾷ κακά.

Idem ibidem.

Τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι τῶν κακῶν.
Πάντ' ἔστ' ἰδεῖν εἰς τοῦτο καταπεφευγότα.

Pag. 703. C. Τοὺς προσημαίνοντας ἔσεσθαι] Leunclauius hæc ita legenda cenſet, τοὺς προσημαίνοντας ἃ δεῖ εἶναι. Ego verò minore cum mutatione ſic iſta legerem, τὰ προσημαίνοντας ἂν εἶναι. id eſt, Qui aliquid fore prædicunt. Nam εἶναι, ἀντὶ τοῦ ἔσεσθαι poſitum, quia vel ante, vel poſt ἔσεσθαι ſubauditur particula ἄν, de cuius G particulæ vi, vſuque, pluribus à nobis actum ſupra, pag. 346. D.

Ibidem, D. Ανεῖλεν ὁ Απόλλων] Hoc eſt Apollinis oraculum,

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης.
Ανδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Pag. 707. D. Επειδὰν, ἔφη] Pater meus in ſuis comment. pag. 246. ἐπειδὴ legendum monet. Hoc enim cauſam, illud verò tempus ſignificat: qui ſenſus hic nullum locum habere videtur.

Pag. 721. D. Τοιχωρυχῶν] Antè τειχορυχῶν vitiosè ſcribebatur. Quamuis autem & in ſuperioribus editionibus eodem modo legi ſciam, errorem tamen manifeſtiſſimum emendare non dubitaui, quem ab aliis non obſeruatum conſtat.

Pag. 723. E. Θερμουργότατοι, καὶ λεωργότατοι] De vocabulis iſtis conſule patris mei comment. pag. 257.

Pag. 724. C. Ὅτι σύ] Pater meus in ſuis comment. pag 259. ὅ, τι cum ὑποδιαστολῇ legendum monet: Quæ lectio vera. Quare nihil mutandum, vt in aliarum editionum margine videmus notatum, ὅ σύ.

Ibidem. Τὸ θηρίον] Leunclauius vertit, id animal: ſed hæc ipſam Græci vocabuli vim non ſatis aperiunt. Sic enim Xenophon hominem appellat, qui ſua forma hominibus nocet, vt feræ, & belluæ, quæ mordent, & laniant eos, in quos impetum faciunt.

Ibidem, D. Αφροδισιάζειν] Leunclauius ait ſe non dubitare quin legendum ſit ἀφοδιάζειν, id eſt, ſecedere, quod τῷ ἀπειλοῦσαι reſpondeat. Illud etiam οἵτι in ἵνα mutat. Sed pater meus in ſuis comment. pagin. 259. de hoc loco hæc tradit, quæ demonſtrant nullam mutationem hic faciendam. Socrates enim (inquit) monebat etiam eos, qui aduerſus res venereas non ſatis eſſent muniti, quique ab iis non tam facilè abſtinere poterant, quàm facilè ipſe faciebat, vt cum iis mulieribus congrederentur, quæ non adeò formoſæ eſſent, ita vt ſua forma, quaſi quibuſdam illecebris, vel tunc, quum corpus ipſorum his non admodum indigeret, eos ad intemperantiam prouocarent. Cætera, quæ magnam huic loco lucem afferre poſſunt, eadem pag. 259. vide.

Pag. 725. B. Τοῖς θεοῖς μηχανώμενον] P. m. in ſ. c. pag. 260. ſic locum iſtum legendum arbitratur, μήτ' εὐχόμενον, vel potius, οὔτ' εὐχόμενον. Hanc emendationem in ſua poſtrema Xenophontis editione Leunclauius, ad marginem, vt bonam, opportunè notauit.

Pag. 726. C. Ὡς οἴει] Leunclauius ὅπως οἴει proculdubio legendum affirmat. Sed ſi ſcribatur, ὥς, vt ſcribendum videtur, quod idem valet ac οὕτως, vt ſupra demonſtratum, vbi noſtram coniecturam, Euſtathij verbis, & auctoritate confirmamus, nulla mutatione opus erit.

Ibidem, D. Ἐκεῖνοι] Si codex ſanus, hoc pronomen ἐκεῖνοι non ad illud præcedens δαιμόνιον, quod eſt neutrius generis: at ad ſignificatum, ad θεόν videlicet, referemus. Alioqui dicendum eſſet ἐκεῖνο, quod in margine videmus notatum. Eodem modo Xenophon pag. 728. B. loquitur, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι τοσοῦτον, & cæt. deinde ſubiicit αὐτούς, quod non ad θεῖον proximè præcedens, ſed ad θεοὺς eſt referendum, quod ante τὸ θεῖον eſt collocatum.

Pag. 727. A. Τὸ δὲ καὶ τί] Leunclauius in priore editione ſubaudiendum hic putabat, ποῖόν ἐστι. i. Quale [hoc opus] eſt? Quod à ſenſu non eſt alienum. In poſtrema verò dicit legendum, τί δέ, & ſubaudiendum ἐστί. Sed nihil mutandum. Nam hic quoque ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetenda ſunt illa verba, quæ pag. 725. D. leguntur, ἡ δοκεῖ σοι ἐκ τοῦ προνοίας

ἔργῳ ἐοικέναι; Idem autem loquendi genus illic etiam habemus, τὸ, ἐπὶ ἀδήλοις, &c. Idem eadem pag. E. τὸ δ᾽ ἀπὸ ἀκολοῦ, &c. Idem pag. 726. B. τὸ δὲ, ἐμφύσαι μὲν, &c. Vel etiam repetenda, quæ leguntur pag. 726. A. ταῦτα οὕτω πεποιηκότες παρεσχημένα ἀπορεῖς ποτερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστὶ; Alibi tamen ſæpè legas, ὡς ὅ, ἔστι, τὸ, &cæt. vt pag. 733. C. D. Sed cur nulla neceſſitate nos cogente, verba textus mutabimus?

Ibidem. E. Καὶ ἀνθρώπους ὑπαπτευομένους] De toto hoc loco conſule P. m. c pag 265. 266.

Pag. 732. A. Ἀγαθός τι φροῖς, ὃ μὴ δοκεῖ βούλοιτο] Æſchyli verſus de Tireſia vate ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, pag. 100. ſcriptos vide ſupra pag. 31. E.

Ibidem D. Ἀπαντῶντα δ᾽ ἐκάλει] Hunc locum ante viginti annos, dum pater meus negotiorum ſuorum cauſa in Gallias profectus eſſet, in celeberrima Academia vices abſentis obire iuſſus, publicè ſic accipiendum monui, ἐκάλει ἀπαντῶντα, οὐ τὸν μὲν λαβόντα μικρόν τι, οὐδ᾽ εἴ τις, &c. Atque poſt μικρόν τι, conſtructionem mutatam monui. Vel etiam ſic iſta nobis accipienda, ὡς ἐκεῖνον, ὅστις μικρὸν μέν τι λαβὼν, &cæt. ſic paulò poſt, πολὺ δὲ μέγιστον [ἀπαντῶντα ἐκάλει ἐκεῖνον,] ὅστις, &c. Quam emendationem, vel potius emendationis coniecturam in patris mei comment. pag. 274. additis Æ. P. litteris notaui. Leunclauius aliter ſentit. Lector eam ſequatur lectionem quam duxerit optimam.

Pag. 733. A. Ἀσκεῖν ἐσχατιὰν] P. m. in ſ. c. pag. 275. monet, illos genitiuos, ῥίζης, θάλλους, πόας, vel ad ἐσχατιὰν referendos, vel συλλήψεως, & figuratè ſupplendum καρπεῖαν, vel καρποῦσθαι, vel aliquid huiuſmodi. Affert Virgilii exempla. Æn. xi. pag. 432. 21.

Diſce puer virtutem ex me, verúmque laborem,
Fortunam ex aliis.

Idem lib. 7.

Ipſe Quirinali lituo paruâque ſedebat
Succinctus trabea.

Leunclauius hanc emendationem haud improbauit, ſiquidem in editionis poſtremæ notis eam notauit.

Pag. 734. B. Τὰς εἱρκτὰς] F. P. pag. ſ. c. 277. Domos alienas vocat carceres, per quandam ſimilitudinem.

Ibidem, D. Ἀσκεῖν δεῖν] Subaudiendum ἑαυτόν. Sic & Theognis, vt F. P. ſ. c. pag. 277. obſeruauit,

Χρὴ πενίην φεύγοντα, καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον
Ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ᾽ ἠλιβάτων.

Ibidem, E. Ἀρκεῖν τινι] F. P. ſ. c. pag. 278. Præſtare hoc. At ἀρκεῖν cum datiuo, prodeſſe. Hæc addam: cum datiuo perſonæ, & accuſatiuo rei, ſignificat, aliquid ab aliquo propulſare, auertere. Homer. Iliad. ζ.

Ἀλλ᾽ εἴ πως σφῶϊν γε τ᾽ ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον.

Leunclauius ἀρκεῖν τούτῳ legendum ait. Sed ſuam lectionem, aut coniecturam nullis rationibus probat. Ab hoc autem ἀρκέω, ῶ, Latinum arceo deductum videtur.

Pag. 735. C. Ἀλλ᾽ ἵνα ὡς μοι δοκεῖ] Quamuis Leunclauij coniecturam non aſpernor, qua dicit legendum, ἀλλ᾽ εἶναί τις μοι δοκεῖ, nullam tamen video neceſſitatem, quæ mutationem iſtam flagitet.

A Vulgatam enim lectionem hoc modo tueri commodè poſſumus, vt ex præcedentis periodi fine repetamus ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ἐμαυτὸν τάττω, ſic, ἀλλ᾽ ἐμαυτὸν τάττω ἵνα ὡς, &c. id eſt, Sed me ipſum [ibi, in eo loco] colloco, vbi, [quo in loco] quædam inter hæc [duo, imperium ſcilicet, & ſeruitutem.] media via videtur eſſe. Quod autem ſubiunctiuus pro indicatiuo poſitus, nihil noui Qui probatos linguæ Græcæ ſcriptores volutat, hoc paſſim obſeruat Quinetiam ipſa ſubiunctiui modi vis hîc

B retineri, Latinisque verbis exprimi bene poteſt, ſic, eſſe viſa fuerit.

Pag. 736. A. Σίνις] Hic πιτυοκάμπτης appellabatur, cuius vocis ἔτυμον Ouid. ἐν μεταμορφώσεων lib. 7. verſibus elegantiſſimis aperit,

Occidit ille Sinis magnis malè viribus vſus,
Qui poterat curuare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè ſparſuras corpora pinus.

C De hoc Sinide, vel (vt alij ſcribunt) Sinnide, cæteriſque latronibus, quorum mentionem hîc fieri videmus, conſule patris mei comment pag 279. 280.

Pag. 748. B. Σκοποῦμαι] Leunclauius ait legendũ σκοπῶμεν, veritq; conſideremus: at (vt pater meus in ſuis comment. pag. 296. monet) vulgata lectio commodiſſimè retineri poteſt. Quare nihil mutandum. Eſt autem τὸ σκοποῦμαι, ἀττικῶς, ἀντὶ τοῦ σκοπῶ, poſitum, vt σκοπούμενος, ἀντὶ τοῦ σκοπῶν. pag. 754. E.

D Quid opus incertis coniecturis? quid aliorum argumentis? Audiamus ipſum Socratem de rebus iiſdem verba facientem. Sic enim paulo pòſt littera D. Τὰ τοιαῦτα πάντα σκοπῶ. Quamobrem illud σκοποῦμαι rectè habet, nec quicquam innouandum. Vertemus autem, Ego igitur (inquit Socrates) illud conſidero, an perinde, &c.

Ibidem Γόνων] P. m. in ſ. c pag. 296. πρώων legendum monuit, quod τῷ παμφορωτάτῳ κτήματι reſpondet.

E Ibidem, D. Τοὺς ἀργοὺς] Si codex mendo caret, vel Atticè poſitum eſt actiuum pro paſſiuo ἀργοῦντας, vbi ad locutionis integræ perfectionem ſubaudiendum ἀργεῖν, vel ζημιοῦντας. Vel etiam ἀργήσαντας legendum, vel πηρῶντας. Qua de re conſule patris mei comment. pag 296. Leunclauius hanc emendationem ſecutus, in ſuis poſtremis ſcriptis dixit, „ Alij πηρῶντας, pro ἀργοὺς autumant. Quamuis autem Porti nomen non exprimat, hæc tamen ſunt Porti verba.

F Pag. 759. C. Πάντα ἐπιμελεῖσθαι] Vel καὶ κατὰ τὰ τοιαῦτα πάντα ſcribebatur, & præpoſitio propter ſimilium literarum affinitatem, vel propter confuſionem ex abbreuiaturis ortam à librariis per imprudentiam eſt omiſſa, vel more Attico ſubauditur. De his autem nominum, verborum, aduerbiorum, & præpoſitionum defectibus ſupra pluribus à nobis eſt actum. Quare nihil noui iam dicetur. Sic pag. 765. C. τὸ διατείνειν, pro κατὰ τό. & pag. 766. B. τὰς κεφαλὰς ταῦτα, pro κατὰ

G ταῦτα.

Ibidem. Αὐτὸν ἐλθ] Si coniecturis vti licet, hunc locum ſic legendum eſſe crediderim, καὶ προσκαλέσαιτό τινα εἰς δίκην, &c. atque τὸ αὐτὸν, iam bene habebit: i. quendam illorum, qui Critonem calumniis vexabant, in publicum iudicium vocauit, in quo vel capitis, vel mulctæ cauſa illi erat dicenda.

Nihil tamen ideo muto: ſed lectorem obiter hac de re moneo. Meam coniecturam ſequentia verba confirmant. Subiicitur enim, ὁ δὲ συνῳδὼς αὐτῷ, &cæt. quod non ad plures calumniatores, ſed ad vnum tantùm, de quo mentio prius videtur facta, referendum. Non abſurdum autem, nec à veritatis ſcopo remotum fuerit, ſi nomen illud indefinitum τινὰ ſubaudiendum hoc loco dicas, quod à Xenophonte conſultò, vel à librariis per imprudentiam ac incuriam prætermiſſum.

Pag. 762. C. Ινα ἀπὸ μὲν αὖ τῶν ἀγόντων] Perperam & in ſuperioribus editionibus, & in poſtrema legebatur ἀγόντων: ſed errorem minimè dubium corrigere non dubitaui. Sequens ἀδόντων correctionem indicat. Illud ἀπὸ, & ſequens ὑπὸ iam συνωνύμως ponuntur, vel in vtroque loco ſcribendum ὑπὸ. Nihil tamen temerè mutandum. Το αὖ iam ſuperfluum videtur. Τῶν ἀγόντων, τῶν προεστώτων, τῶν ἀρίστων, τῶν προηγουμένων. Τῶν ᾀδόντων, τῶν πλευταίων. Quanquam ſi quis diceret legendum, ἵνα ἀπὸ μὲν αὐτῶν, hoc mihi nequaquam diſpliceret.

Pag. 765. E. Εκ καταλόγου] Conſule patris m. c. pag. 322. vbi Ariſtophanis verſus affert, qui ſunt ἐν Ιππεῦσιν.

> Ἐπειδ' ὁ πολίτης ἐντεθεὶς ἐν καταλόγῳ,
> Οὐδεὶς κατὰ σπουδὰς μεταγράφεται.
> Ἀλλ' ὥσπερ ἦν τὸ πρῶτον, ἐγγεγραμμένος

Ibi interpretes, πίνακες (inquit) erant, ἐφ' ὧν ἐνέγραφον τὰ τῶν στρατευομένων ὀνόματα. Propriè tamen ὁ κατάλογος τὴν ἀπαρίθμησιν, id eſt, enumerationem, ſignificat.

Ibidem Λοχαγαγῶν] In ſuperioribus editionibus λοχαγῶν, ἐξυτόνως ſcriptum conſtanter extat. Leunclauius in poſtrema editione, λοχαγαγῶν legendum eſſe dixit. Quæ lectio ſi bona eſſet, participium aoriſt. 2. act. hoc eſſe diceremus. Vt enim ab ἄγω, ἄξω, ἦγον, & atticè ἤγαγον, deductum ἀγαγὼν particip. ſimplex, ſic à λοχαγέω, ῶ. compoſitum λοχαγαγῶν. Sed an hæc formatio locum habeat etiam in compoſitis, iudicent alij. Nec enim ego tale quid auſim affirmare, præſertim nullis coniecturis nixus, & nullius auctoritate fretus. Illud certè conſtat, hoc vocabulum λοχαγαγῶν apud nullos reperiri, quod ego ſaltem legerim, & recorder. Sed λοχαγῶ, ῶ, paſſim apud varios hiſtoricos inuenias. Ne longius abeamus, apud hunc ipſum hoc ipſo in libro ſupra pag. 761. D. legitur, ἐὰν μὲν τις ταξιαρχῇ, ἢ λοχαγῇ. Participium ταξιαρχῶν, quod ſtatim ſequitur, facit vt λοχαγῶν potius legendum credam. Hæc lectio, præter accentum mutatum, nullam aliam mutationem, aut nouitatem habet. Priſtina lectio noſtram coniecturam apertè confirmat.

Pag. 766. A. Φιλόνεικος] Præſtat φιλόνικος ſcribere, id eſt, victoriæ cupidus, vt pater meus in ſ. c. pag. 322. ſcriptum habet. Quam lectionem & alij in ſuis poſtremis editionibus, vt optimam, ſunt ſequuti. φιλόνεικον εἶναι, & φιλονεικεῖν, vitio vertuntur non ſolùm priuatis hominibus, ſed etiam, atque adeò præcipuè, ipſis Imperatoribus. Ex hoc enim contentionis & rixarum ſtudio mala grauiſſima ſæpe naſcuntur. At φιλόνικον εἶναι, & φιλονικεῖν, & ἡ φιλονικία, in belli duce potiſſimùm requiritur, ac laudatur. Quum enim Imperator vincendi ſtudio flagrat,

A in hanc vnam præcipuam curam omnibus animi corporiſque viribus incumbit, vt victoriam inſignem ab hoſtibus reportet: cuius etiam cauſa munus imperatorium ei ſolet mandari, quòd parta victoria beatitudinem quandam patriæ ſuiſque militibus afferre videatur. Lectionem φιλόνικος ipſe Xenophon paulò pòſt confirmat, οὐχ ὁρᾷς (inquit) ὡς ὁσάκις κεχορήγηκε, πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκε; Sic enim ad τὸ τῶ φιλονίκου ἦθος alludit. Hæc autem de eodem Antiſthene dicuntur, quem antè φιλόνικον appellauit.

B Ibidem, D. Τὸ προστατεῖν] Leunclauius τῷ legendum ait. Sed nihil mutandum. Sic enim locus eſt intelligendus, τί δὲ, τὸ ποιεῖν ἑκάστους ἐπιτηδείους προστατεῖν, τῶν ἀμφοῖν δηλονότι, ἐν ἀμφοτέροις ἐστὶν ἔργον; id eſt: Quid verò, ſingulos efficere idoneos ad [aliis] imperandum, ánnon hoc ad vtrunque pertinet? Hîc autem ποιεῖν, ἀντὶ τοῦ, παρασκευάζειν, καὶ τιθέναι, accipiendum, quod minimè nouum. ἑκάστους] τοὺς ἀρχομένους, καὶ πειθομένους. ἐπιτηδείους προστατεῖν] aliàs, πρὸς τὸ προστατεῖν ἐπιτηδείους. Leunclauius in ſua verſione lectionem aliam, quàm in ſuis notis habet,

C ſequutus eſt, quæ Xenophontis hæc verba nullo modo nobis interpretatur. Quare meam huius loci verſionem ad marginem notaui.

Pag. 767. B. Οὐχ ἥκιστα δὲ τούτων] Maximè omnium. In primis. Sed obiter obſeruandum τὸ τούτων πλεονάζειν. Huiuſmodi pleonaſmos apud Latinos etiam ſæpe reperias, vt apud Plautum, variis in lociis, Minimè gentium.

D Pag. 768. D. Αἰρεθησόμεθα τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς] Pater meus in ſuis comment. pag. 316. de hoc loco hæc tradit. Si codex (inquit) mendo caret, eſt elliptica locutio, & ſupplenda aliqua particula, vel ἕνεκα, vel alia idem valens. Dicimus enim αἱρετίζω τινὰ, & αἱρετίζομαι ὑπό τινος, at non αἱρετίζομαι τινὸς, niſi κατ' ἔλλειψιν. Hanc patris mei coniecturam Leunclauius non ſolùm probauit: ſed etiam ſuarum notarum confirmatione, in poſtrema Xenophontis editione, dignam iudicauit.

E Pag. 773. D. Ἀπολαύσαι τὰ ἐκ τῆς χώρας] Quidam βλαστεῖσαι τὰ τῆς χώρας legendum aiunt. Alij ἁρπάζεσθαι τὰ τῆς χώρας, quam lectionem ipſe Xenophon videtur quodammodo confirmare, dum ſubiicit, ἐκ οἷον καὶ ἁρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ. Leunclauius illud ἀπολαῦσαι retinendum, at præpoſitionem ἐκ tollendam cenſet. Leunclauij ſententiam ego quoque ſequor. Bona enim videtur, & τὸ ἀπολαύσαι non ſolùm genitiuo: ſed etiam accuſatiuo gaudet. Vt, Homerus Iliad. Θ. 308.

F

> Ἀπολαύσαι κατὰ τὸ ποδὶ, ποιεῖ ταχεῖαν πυκινῶς,
> Ισχύ τε, γλυκύς τε. ----

Vide Euſtath. ἐν τῷ ἀπολαῦσαι, vbi huius verbi conſtructionem aperit, & quando genitiuum, quando accuſatiuum habeat, pluribus apertè docet.

Pag. 775. D. Ωρμηνται, ὅτι] Pater meus in ſuis comment. pag. 335. particulam ὅτι hîc deſiderari

G monet, ſic, ὅτι ὑπό τινος.

Pag. 780. B. Μὴ πίθηται] Bis hoc loco ſcriptum erat πίθηται, quod à Leunclauio in πείθηται mutatum. Ait enim hoc πίθηται nimis poëticum eſſe, & ſimile illi Heſiodeo verbo πιθήσας. Quamuis autem hîc τὸ πείθηται melius videri fatear, non ideo tamen

men alterum illud πόθητω nunc reiiciendum, quaſi poëticum potius, quàm ſolutæ orationis vocabulum ſit habendum. Multo minus hoc inſolens, ac prorſus inuſitatum eſſe concedam. Non enim à ποθέομαι, ῦμαι, deductum eſt. Nam in ſubiunctiuo præſentis ſcriberetur ποθῆται, vt ποιῆται: ſed eſt aoriſt. 2. med. quod ſic formatur, ποθῶ, aoriſt. act. ἔποθον, aoriſt. 2. med. ἐποθόμην, ſubiunct. ἐὰν ποθῶμαι, ῃ, ηται, vt λείπω, ἔλιπον, ἐλιπόμην, ἐὰν λίπωμαι, ῃ, ηται. Infinitiuus ποθέσθαι, vt λιπέσθαι. Qua de re ſupra pag. 6. B. à nobis pluribus eſt actum. Quamuis etiam vocem ποθανῆς à Leunclauio formatam, non damnem, nego tamen vocem ποθανῆς eſſe corruptam. Quot enim alia vocabula reperias, quæ variis modis apud varios ſcriptores variis de cauſis ſcribuntur? An ideo corrupta dicemus? Abſit. Nihil igitur temerè nobis eſt innouandum.

Pag. 785. B. Οὐ γὰρ δὴ ἀκούσασι] Leunclauius hunc locum ita legendum ait, ἀκούσασί γε, εἰ τοῦ λόγου κρεῖττον, ἔξεστι καταμαθεῖν. ἀντὶ τοῦ, κρεῖττον εἴη, ἔξεστι καταμαθεῖν. Sic autem vertit, Nec enim illi, qui audierint, cognoſcere poſſunt, an ipſius forma commemorationem omnem ſuperet. Illud autem κρεῖττον ad ipſam Theodoten refert, & perſonam pro ipſius forma, & pulchritudine figuratè ſumit. Sed κρεῖττον in genere neutro retinendum, vt ſcriptum legitur, & ſubaudiendum κάλλος. Sic enim paulo antè Xenophon eſt locutus, ὅτι κρεῖττον εἴη λόγου τὸ κάλλος τῆς γυναικός. Hinc autem Leunclauius ſuam emendationem ſumpſit, optima coniectura nixus, quam laudo: ſed in illa τοῦ κρεῖττον in κρείττων mutatione, ſententiam eius non ſequor. Illud addam obiter, κρεῖττον λόγου κάλλος, hîc ὑπερβολικῶς appellari formam, ſpeciémque corporis elegantiorem, quàm vt verbis exprimi poſſit.

Pag. 785. C. Ἕως ἂν τ. πλ. π. π. δέωνται] Δέωνται malim. Sic enim paulò pòſt idem à Xenophonte dicitur, ἕως ἂν δεηθῶσι. Præterea τὸ ἕως, & τὸ ἂν plerunque ſubiunctiuo gaudet.

Pag. 787. D. Ἀκουμενὸς ἔφη, τοῦτο φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκειν] Leunclauij de hoc loco iudicium, & coniecturam probo. Sic autem totus locus eſt conſtruendus, & accipiendus. „ Ἔφη. τί; ὁ Σωκράτης. τί, διδάσκειν, ἤγουν διδάσκειν ἄν, τουτέστι διδάξειν. τί; ἀγαθὸν φάρμακον. τίνος; τούτου. ταύτης δηλονότι τῆς ἀνορεξίας, ἣν ἦν ἐκεῖνος ἀηδῶς ἔχειν. πῶς δὲ, καὶ τίνος χάριν ὁ Σωκράτης τοῦτο τὸ ἀγαθὸν φάρμακον διδάξειν ὑπισχνεῖτο; ἀκούμενος, ἤγουν ὅπως ἀκέσηται τὴν τοῦ ἀηδῶς ἐσθίοντος ἀνορεξίαν. τοῦτο δὲ τὸ φάρμακον ποῖον ἦν; τὸ παύσασθαι ἐσθίοντα.

Pag. 788. C. Ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον] Aliâs, quod vſitatius, ἀλλ' ἢ τὸ ἱμάτιον. Equidem nihil niſi pallium, vel, nihil aliud quàm pallium, ferebam. Sic etiam aliâs diceretur, ἀλλ' ἢ τὸ, pro ἄλλο, ἢ τό.

Pag. 792. E. 793. A. Μὴ πειρῶνται ὡς συνεχέστατα] Leunclauius ὡς ἀμβλύτατα legendum ait. Rationes, quibus ſuam mutationem tueri conatur, in eius notis vide. Verùm ego nihil mutandum cenſeo. Nam vulgatæ lectionis optimus eſt ſenſus, hic videlicet. Qui cæteros eloquentia prudentiáque ſuperare cupiunt, illos non ſolùm domi quàm frequentiſſimè eloquentiæ prudentiæque ſtudiis operam ſedulam nauare decet: ſed etiam ad eos oportet accedere, qui eloquentia prudentiáque cæteris longè præſtare videntur, atque

A adeò illos harum virtutum parandarum cauſâ apud earum magiſtros quælibet facere, & tolerare oportet, vt nihil ſine ſuorum magiſtrorum auctoritate, nihil ſine iudicio ſententiáque ipſorum facere videantur. Hoc autem ſimilitudine, exemplis, & inductione confirmatum illuſtratur. Quemadmodum qui periti citharistæ, vel tibicines, vel equites euadere ſtudent, non ſolùm in his artibus, intra domeſticos parietes, & per ſe, ſuóque marte, quàm ſæpiſſimè ſe exercent: ſed

B alios etiam adeunt, qui harum artium periſſimi cenſentur. Sed ſimilitudo, exempla, & inductio præcedunt. Obſeruandum etiam argumentum, quod à minori ad maius appellatur. Si enim in ludicris, vel ſaltem parui momenti rebus, maxima diligentia, maxima aſſiduitas, maximum ſtudium, & præſtantiſſimi doctoris opera requiritur, ergo in ſeriis maximíque momenti rebus hæc omnia longè maiora requiruntur. Hinc autem (ſi quid tamen nobis ad

C hoc extrema neceſſitate compulſis, vel addere vel immutare licet) hanc lectionem à veritate non alienam erui poſſe duco, πειρῶνται μὴ μόνον ὡς συνεχέστατα ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι, καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς, & cæt. id eſt, Conantur non ſolùm quàm frequentiſſimè facere id, in quo valere cupiunt, conantur, inquam, id facere domi, per ſe, marte ſuo: ſed etiam apud illos, qui præſtantiſſimi videntur eſſe, idem facere conantur, quælibet facientes, ac ſuſtinentes,

D ne quicquam ſine illorum præſtantiſſimorum virorum ſententia faciant, quòd alia ratione celebres non ſint euaſuri: vel, quòd alia ratione ſe claros viros non euaſuros putent. Hîc minimam mutationem factam videmus. Nam particulam μὴ, quæ per librariorum imprudentiam ante πειρῶνται, in deſcribendo fuerat collocata, poſt illud collocamus, & καὶ, quæ ante καθ' ἑαυτοὺς erat, poſt ἀλλὰ ponimus, vnicum noſtræ coniecturæ vocabulum, μόνον videlicet, ad ipſam τῆς φράσεως, καὶ τῆς ἁρμοζούσης γνώμης ὁλοκληρίαν ad-

E dimus. Sic autem hæc meliùs à quouis intelligentur, ſi legitimam conſtructionem indicemus, & quæ ad loci faciliorem intelligentiam faciunt, paucis addamus. πειρῶνται μὴ μόνον καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶναι, πειρῶνται λέγω, ὡς συνεχέστατα ποιεῖν ἐκεῖνο, καθ' ὅ,τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι. πῶς δὲ παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶναι τοῦτο ποιεῖν πειρῶνται; πάντα ποιοῦντες, &c. διὰ τί δὲ ταῦτα; ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι, τουτέστι γενησόμενοι.

F Iam videt lector quantam huic loco lucem iſta ferant. Vnicuique tamen liberum ſit iudicium.

Πάντα ποιοῦντες, καὶ ὑπομένοντες] Huc illi non inelegantes verſus, qui ſunt in omnium ore, perbellè referri poſſunt,

Qui cupit optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer, ſudauit, & alſit.

Pag. 807. B. Θεοὺς οἶμαι τοὺς νόμους τούτους [τοὺς ἀγράφους] τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι] Sophocles ἐν τῷ Οἰδίπῳ

G Τυράννῳ, pag. 187.

Χο. Εἴ μοι ξυνείη φέροντι μοῖρα τὰν
εὔσεπτον ἁγνείαν λόγων,
ἔργων τε πάντων, ὧν νόμοι πρόκεινται

Ὑψίποδες, οὐρανίαν δι' αἰθέρα
Τεκνωθέντες. ὧν Ὄλυμπος
Πατὴρ μόνος, οὐδέ νιν θνατὰ
Φύσις ἀνέρων ἔτικτεν, οὐδὲ
Μὰν ποτὲ λάθα κατακοιμάσῃ.
Μέγας ἐν τούτοις θεὸς,
Οὐδὲ γηράσκει.

Pag. 809. E. Ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία, & pag. 810. A. ἡ δ' ἐγκράτεια] Leunclauius ait legendum ἔτι ἄρ' ἡ μὲν ἀκρασία. Sic enim ſequentia, ἡ δ' ἐγκράτεια, B melius his reſpondere. Quamuis autem ſenſus hanc vel aliam huiuſmodi lectionem flagitet, tamen (vt ingenuè dicam quod animus ſentit) tantam vocum mutationem non facilè probare poſſum, præſertim cùm inter ὥσπερ & ἔτι ἄρ nullam fere ſimilitudinem ac affinitatem intercedere videamus. Qui οὕτως ἡ ἐγκράτεια legendum putant, aliquid afferunt, quod veriſimilius. Sed hîc quoque mutatio nimis magna. Ego verò ſic legendum arbitror, ὧδ' ἐγκράτεια, vt particulam δὲ dicamus C omiſſam. Quod minimè nouum. Nam & apud Thucydidem & Ariſtotelem ſæpius reperias ἔπειτα ſine πρῶτον præcedente, & πρῶτον non ſequente ἔπειτα. Qua de re fuſiùs in noſtro Xenophontis indice Græco-Latino, vbi exempla notantur. Vide πρῶτον, & ἔπειτα. pag. 811. A. exemplum habemus vbi πρῶτον ſine ſequenti ἔπειτα ponitur. Ibidem videmus δὲ particulam poſitam, non præcedente μὲν. Aliàs enim dici ſolet, πρῶτον μὲν, ἔπειτα δὲ. & pag. 813. D. πρῶτον ſine ἔπειτα D ſequenti: & pag. 821. ἔπειτα non præcedente πρῶτον. & 870. B. præter ἔπειτα ſine πρῶτον præcedente, etiam δὲ, non præcedente μὲν, poſitum habemus. & 910. A. Vel etiam ſic legendum, ὧδε δ' ἡ ἐγκράτεια. ὧδε autem pro οὕτως, non ſolùm apud poëtas: ſed & in oratione ſoluta paſſim reperias, cùm in ſacris litteris, tum etiam apud Xenophontem, vt in indice Græco-Latino diligenter notaui. hîc ſatis fuerit ſi locos aliquos tantùm fidei faciendæ gratia notarim. Vide igitur pag. 828. A. E 898. E. 908. B. 943. C. plura in ipſo indice. Lector de noſtra coniectura libere ſentiat, dicat, ac pronuntiet quod à veritatis partibus ſtare iudicarit.

Pag. 812. A. Θεραπεύοντες δικαίους εἶναι τοὺς εἰδότας] Vt ſupra pag. 811. B. C. in definitione τοῦ εὐσεβοῦς, ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς, ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς ὡρισμένος εἴη, ſic etiam in iſta τοῦ δικαίου definitione, θεραπεύομεν δικαίους εἶναι τοὺς εἰδότας τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα. F Socrates quorundam opinionem ſequi videtur, qui virtutes in ipſa rerum ſcientia, ſine actione, poſitas putabant. At hoc modo diaboli, & pij & iuſti eſſent, quia hæc omnia optimè norunt. Quod profectò non ſolùm eſt abſurdum: ſed etiam impium. Nam ex diuini verbi præſcripto conſtat eos pios dici, qui non ſolùm ſciunt quid ſit pietas, ſed qui etiam pietatem colunt, & pro virili piè viuunt, & ope diuina freti faciunt, quæ pietas fieri poſtulat. Idem etiam de iuſtis eſt ſentiendum, & dicendum. Hîc autem nul- G lam pietatis ac iuſtitiæ perfectionem intelligere debemus. Nullus enim ex corrupto mortalium genere procreatus iſtam perfectionem vnquam habuit, aut in his terris eſt habiturus. Sed κατ' σύγκρισιν hæc dicuntur, & quid affectandum, & quò

A totis animi corporiſque viribus ſit contendendum, hoc modo demonſtratur, vt pietatis & iuſtitiæ cultores ſtudioſi ſiamus. Vnus enim ille Seruator noſter hanc perfectionem habuit, quia non ex corrupto ſed diuino ſemine conceptus, ac natus, vnus ille noſter eſt Iuſtitiæ Sol, qui ſuis radiis pios illuſtrat, vnus ille Iuſtitiæ fons perennis, vnde fideles hauriunt perpetuò quicquid boni poſſident. Quamobrem iſtas Socratis definitiones ex veræ Theologiæ præceptis mancas B eſſe patet.

Pag. 813. B. Βασιλείαν δὲ καὶ τυραννίδα] τῆς δημοκρατίας, τῆς τυραννίδος, καὶ τῆς βασιλείας ἔπαινον, καὶ ψόγον, Euripides ἐν ταῖς Ἱκέτισι, pag. ex Plantini typis 325. 326. verſibus elegantiſſimis perſequitur: eum conſule. Illic enim multa reperies quæ magnam huic loco lucem afferent, Socratiſque ſententiam confirmabunt.

Pag. 815. C. Τὸν μάταιον πραγματείαν] Proculdubio in vetuſtis, manùque ſcriptis codicibus, C per abbreuiationem hæc ita ſcribebantur, τ̃ μάταιον πρ. at imperitus librarius pro τ̃, quod valet τὴν, ſcripſit τ̃, quod valet τὸν, hócque propter maximam ſcripturæ ſimilitudinem errorem iſtum peperit, quem poſtea viri docti cùm animaduertiſſent, ſic emendarunt, vt ad marginem habemus notatum, τὸ μάταιον τῆς πραγματείας: ſed τὴν μάταιον πραγματείαν legendum. Epithetum autem maſculeum cum fœminino ſubſtantiuo iunctum eſt Atticè. Huius Atti- D ciſmi multa tam poëtarum quàm aliorum ſcriptorum exempla in noſtris in Dionyſium Halicarnaſſeum annotationibus attulimus: multa etiam habemus collecta in noſtris in totum Sophoclem commentariis: quos nondum in lucem edidimus, breui tamen hoc facturi, ſi Deus Opt. Max. noſtris cœptis conſiliiſque benignè faueat. *Lector (niſi fallor) noſtram coniecturam probabit.*

Pag. 817. C. Τούτων χείρων ἡγεῖσθαι] Quoniam Xenophon antè dixit, ἀναγκαιότερον ἐστι καὶ δυσμαθέστερον, E καὶ ἐπιλησμονέστερον ἀποβαίνειν, nunc ex grammaticorum præceptis ad legitimam orationis ſtructuram, & verborum congruam ſeriem ſeruandam, videretur dicendum, τούτων χείρονα, vel χείρω, vt ſit accuſatiuus Atticus ἐκ τοῦ ἰωνικοῦ ἀχρήστου χέροα κατ' κρᾶσιν formatus. Atque adeò ſic olim ſcriptum fuiſſe puto: ſed poſtea per librarij imperitiam, quaſi vox eſſet corrupta, χείρων ſcriptum arbitror. Si codex ſanus eſt, conſtructionem mutatam dices. Græci autem tam ante quàm poſt infinitiuos, nominatiuum vel accuſatiuum ἀδιαφόρως F ponunt. Xenophon pag. 826. B. ὁ μωρὸς οἴει εἶναι; ὡς οἴει σαυτὸν μωρὸν εἶναι; Idem pag. 829. E. ἀμείνων εἶναι ἔφη. pro, ἔφη ἑαυτὸν εἶναι ἀμείνονα. Et 830. E. 850. A. πῶς ἡμεῖς οἴει εἶναι σοι; pro ἡμᾶς. 874. A. συνεσκευασμένος ἔφη παρεῖναι. pro, ἑαυτὸν συνεσκευασμένον. Et 920. A. ἔφησαν ἀδικώτεροι εἶναι. pro, ἑαυτοὺς ἀδικωτέρους εἶναι. Plura in noſtro Græco-Latino indice. Hac ipſa pag. E. Xenoph. accuſatiuum χείρω vſurpat.

G Pag. 822. C. Πόσου ἂν] Pater meus in ſuis commentar. pag. 396. monet legendum potius, πόσου, id eſt, quantum. quantum pretium. quantum pecuniæ putas tuas fortunas venditas, id eſt, ſi vendantur, reperturas eſſe. Eſt autem breuis ἀποσιώπησις, καὶ προσωποποιΐα. Senſus. Si verò tuas fortu-

fortunas vendideris, quantam pecuniæ ſummam te ex his collecturum exiſtimas? Hanc patris mei correctionem Leunclauius non ſolùm probauit: ſed etiam ad editionis poſtremæ marginem annotauit, variiſque rationibus in ſuis notis confirmauit.

Pag. 823. A. Προστασίας] Publicorum operum procurationes, & huiuſmodi præfecturas. F. P. pag. 398. Leunclauius, patrocinia: ſed hoc ipſam Xenophontis mentem iam non ſatis aperit.

Ibidem. Παιδικοῖς πράγμασι] Iam ſic appellantur res ludicræ, pueriſque dignæ, vt pater meus in ſuis comment. pag. 398. monet. Aliâs verò ſic ipſos amores, ac nefarias delicias vocamus. Quamobrem interpres, qui vertit, amoribus occupatum eſſe, Xenophontis mentem aſſequutus non videtur. Perpende verba, rem, vt monemus, ſic habere comperies. Si quis tamen aliter ſentit, libero iudicio fruatur. Leunclauius vocem πράγμασι reiiciendam ait, vt ſuam verſionem tueatur. Rationes, quibus ſuam coniecturam tueri conatur, in eius notis vide. Vulgatam lectionem ego mutandam non cenſeo. Nam bonus ex ea ſenſus elici poteſt, vt antè demonſtratum.

Ibidem E. Ἐπιστηθῆναι] Leunclauius hanc vocem vitiatam eſſe dicit, ac ἐπιστᾶσθαι legendum cenſet. Sed nihil mutandum. Nam verbum ἐπίσταμαι (ſi bonis grammaticis eſt credendum) futurum habet ἐπιστήσομαι, vnde cætera tempora legitimè formari poſſunt, licet non omnia ſint in vſu. Quare dicemus τὸ ἐπιστηθῆναι eſſe infinitum aor. prioris paſſiui, qui more attico vim actiui ſæpe retinet, vt alibi demonſtratum. Dictum autem videtur ἐπιστηθῆναι, ne confundatur cum infinito ἐπισταθῆναι, quod non ab ἐπίσταμαι, ſed ab ἐφίσταμαι deductum. Fateor autem & ego vocabulum iſtud inſolentius eſſe: non tamen ideo ſtatim repudiandum. Multa paſſim legas, quæ longè maiorem nouitatis ſpeciem habent, quæ tamen non reiicienda: ſed obſetuanda, nec imitanda. Rationes verò, quas Leunclauius affert, vt ſuam emendationem defendat, contra nos minimè faciunt. Quis enim eſt, qui neſciat idem verbum in variis modis ac temporibus variè poſitum, apud hos quidem ſæpe, apud illos verò, vel nunquam vel rariſſimè reperiri? Lector id ſequatur, quod ad veritatem propius accedere comperiet.

Pag. 826. E. Ἀπαλλαχθῆναι] Vel eſt ἔλλειψις verbi δεῖ: id eſt, oportet, quod minimè παράδοξον, vt ſupra multis eſt declaratum. Vel eſt Ioniſmus, qui poëtis eſt familiaris. Nam Iones infinitum pro imperatiuo ſæpe ponunt. Homerus Iliad. B.

Πάντα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορευέμεν, ὡς ἐπιτέλλω.

Xenophon autem, vt variis in locis demonſtratum, ſæpe ποιητικώτερον loquitur. Quamobrem non eſt corrigenda vox textus, nec in ἀπαλλάττου mutanda. Nam vulgatam lectionem retinere potes, propter eas rationes, quas attulimus.

Pag. 827. A. Συνήσω δέ σοι, ἐγὼ καὶ Ἀσπασίᾳ] Proculdubio legendum συνήσω δέ σε ἐγὼ καὶ Ἀσπασίας, quemadmodum pater meus in ſuis comment. pag. 405. iampridem obſeruatum nobis reliquit.

Pag. 830. B Ὦ αὖ εἰκότως ἕπωνται] In omnibus ſuperioribus editionibus εἰκότως πείθωνται, conſtanter ſcriptum inuenio. Leunclauius tamen ait, apud Stobæum ἕπωνται legi. Quare ſic etiam in hac ſua poſtrema Xenophontis editione legendum cenſet, verbúmque πείθωνται, ceu gloſſam ad marginem notauit, ac ἕπωνται in ipſum textum recepit. Sed nullam neceſſitatem video, quæ mutationem iſtam requirat. Quid enim reſpondeas, ſi quis dicat, apud Stobæum pro ἕπωνται, ſcribendum eſſe πείθωνται, quemadmodum in omnibus & vetuſtis, & recentioribus Xenophontis codicibus, quos legi, ſcriptum exſtat? Nihil igitur temerè mutandum, præſertim cùm bonus ſenſus ex vulgata lectione poſſit elici.

Ibidem. C. Αὐτὴν ἔφη] Pater meus in ſuis comment. pag. 408. hæc verba ſuperflua eſſe dicit. Quod profectò verum videtur. Leunclauius αὐτῆς legendum, & ἔφη tollendum cenſet. Quamobrem illud αὐτῆς, ἐμφατικῶς ponetur. Perbellè autem cum præcedentibus, τὴν παράδοξον ἐπιδεικνύναι, pronomen iſtud iungetur.

Ibidem. Δι' ἴσου] Subaudiendum διαστήματος. Pari interuallo. F. P. pag 409.

Ibidem E. Τὸν Μίθρην] Suidas, quid hoc eſſet, his verbis declarat, Μίθρην (inquit) τὸν ἥλιον νομίζουσιν οἱ Πέρσαι, καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς θυσίας.

Pag. 831. A. Ἀγαθὸς γὰρ ὤν] F. P. pag. 409. Nam beatus es, quia bonis, & virtutibus animi inſtructus es. Aliæ interpretationes nullum viro Spartano dignum acumen habent.

Pag. 8 4. D. Ἀκούειν] Subaudienda particula ἄν, quæ (vt ſupra pag. 346 D. pluribus demonſtratum) cum infinitis præſentis vel expreſſa, vel ſubaudita vim futuri ſæpe denotat. Quare ἀκούειν ἄν, ἀντὶ τοῦ, ἀκούσειν poſitum, quod ad marginem à Leunclauio in poſtrema editione notatum, quaſi textus vocabulum eſſet corruptum. Quod tamen non eſt corruptum. Vel (quod veriſimilius) eſt gloſſa. Nihil igitur mutandum.

Pag. 835. E. Ἀντιδοῦναι τριηραρχίας] Quid ſit ἀντιδιδόναι τὴν τριηραρχίαν, patet ex oratione Demoſthenis κατὰ Μειδίου. pag. 308. 309. ex Ioannis Heruagij typis Baſilienſibus, in octauo. Quid etiam ſit τῆς τριηραρχίας ἀντίδοσις, cur, & quomodo fieret, conſule Demoſthenem ἐν τῷ πρὸς Φαίνιππον, pag. 214. 215. 216. 217. 220. 223. 224. Vide & Suidam in vocibus ἀντιδιδόναι, & ἀντίδοσις.

Pag. 839. C. Γυναικὶ κάλλιον μένειν ἔνδον, ἢ θυραυλεῖν] Eutipides ἐν Ἡρακλείδαις, pag. 599. idem confirmat:

Γυναικὶ γὰρ σιγή τε, καὶ τὸ σωφρονεῖν
Κάλλιστον, εἴσω θ' ἥσυχον μένειν δόμων.

Idem ἐν Ἠλέκτρᾳ, pag. 800.

Γυνὴ δ' ἀπόντος ἀνδρὸς ἥτις ἐκ δόμων
Εἰς κάλλος ἀσκεῖ, διάγραφ' ὡς οὖσαν κακήν.

Οὐδὲν γὰρ αὐτῷ δεῖ θύραισιν εὐπρεπὲς
Φαίνειν πρόσωπον, ὧν τι μὴ ζητῇ κακόν.

Pag. 840. B. Εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν] Danai filiæ ob interfectos patrueles finguntur apud inferos aquam in dolia perforata perpetuò ferre. Huc igitur Xenophon ſpectare videtur. Ouid. τῶν μεταμορφώσεων lib. 4. 96.

Molirique ſuis letum patruelibus auſæ,
Aſsiduæ repetunt, quas perdant, Belides vndas.

Pag. 841. B. Ἐπικώλυσιν ἀλλήλοις] Quamuis lectionem, quam Leunclauius in ſua poſtrema editione ad marginem notauit, non damnem, quia tamen in ea maiorem animaduerto mutationem, adducor vt credam vnica ſyllaba mutata vulgatam lectionem commodè retineri poſſe, ſic, ἐπικώλυσιν ἀλλήλων, id eſt, impedimentum mutuum, impedimentum quo alij alios impediunt. Totus autem locus ita nobis accipiendus. πῶς γὰρ ἂν προθυμοῖντο οὕτως; πῶς; ἔχοντες ἐπικώλυσιν ἀλλήλων. i. habentes mutuum impedimentum. Hæc autem ἔχοντες ἐπικώλυσιν ἀλλήλων, ſunt explicatio aduerbij præcedentis, οὕτως videlicet. Quanquam nulla mutatione facta vulgatam lectionem commodè tueri poſſumus. Dicemus enim hoc verbale nomen ἐπικώλυσιν, ſui verbi ἐπικωλύειν conſtructionem ſeruare, quod potiſſimùm in illis nominibus gerundiuis, vt vulgo vocantur, facilè declaratur, vt, quum dicimus χαλεπὸν ἐπισχεῖν, ποιητέον στρατιάν, λεκτέον λόγους, &c. Huius loquendi generis exemplum iſti non diſſimile habemus apud ipſum Xenophontem pag. 77. D. Ἐπιστήμονες ἦσαν τὰ προσήκοντα. pro, τῶν προσηκόντων, quod vſitatius. Hîc videmus τὸ ἐπιστήμονες cum accuſatiuo iunctum, vt ipſum verbum ἐπίσταμαι, vnde nomen hoc eſt formatum. Niſi fortè quis ibi dicat eſſe τῆς προθέσεως, κατ', ἔλλειψιν ἀττικήν. Qui plura exempla cupit, is conſulat noſtrum indicem *Græco-Latinum in* Ὀνόματα πλὴν τῶν ῥημάτων, &c.

Pag. 843. Ὅτι καὶ χύτρας] P. m. in ſ. comment. pag. 427. locum iſtum ſic legendum monet, καλὸν δὲ καὶ (ὃ πάντων καταγελάσειεν ἂν μάλιστα, οὐχ ὁ σεμνός, ἀλλ' ὁ κομψός) χύτρας φαίνεσθαι εὐκελῶς κειμένας. Nam ἔτι δὲ χύτρας εὔρυθμον, gloſſam eſſe dicit, quod profectò verum videtur. Si quis tamen aliter ſentit, ſuam ſententiam libere ſequatur.

Δηλοίμην σε] Sunt qui putant hæc non eſſe Xenophontea. Cur autem hæc reiiciant, nullis rationibus validis demonſtrant. Sed cùm verba ſint bona, quid opus hac mutatione? Vertendum autem, Te læderem. Tibi nocerem. Euſtath. Δηλεῖν, καὶ δηλεῖσθαι, τὸ βλάπτειν. Δήλημα, ἡ βλάβη, παρὰ τὸ δηλῶ, δηλήσω. Δηλήμων, ὁ βλαπτικός. Hinc τὸ δηλητήριον, venenum, quod animalibus nocet. Fortaſſe autem ab hoc etiam deductum eſt ipſum Latinum verbum lædo, κατὰ τῶν στοιχείων μετάθεσιν, δηλῶ, lædo: mutato η in æ.

Pag. 850. A. Πῶς θέμις εἶναί σοι] Pater meus in ſuis comment. pag. 435. legendum putat, πῶς θέμις οἴει σοι. Leunclauius, πῶς θέμις οἴει εἶναί σοι. Vtrumque rectè: ſed in altero τὸ εἶναι ſubauditur, in altero exprimitur.

Pag. 855. C. D. Προσχαιρόμενος ἄν, πολλὰ] Diſtinctio poſt illud participium προσχαιρόμενος videtur tollenda. Sic enim iſta ſunt conſtruenda, προσχαιρόμενος [αὐτοῖς δηλονότι,] πολλὰ παρ' αὐτῶν ἐν τούτοις ἄν, ἥγουμαι ἀκούσαις. A Si retineatur, dices conſultò factum, ne τὸ πολλὰ cum præcedente participio coniungi quis putaret.

Pag. 867. E. Τέλματα] Leunclauius, paluſtria. F. P. 455. Iam pro ſterquilinio, quod aliâs κοπρία vocatur, accipiendum ait. Quod veriſimilius.

Pag. 872. B. Ἀλλὰ θεῖον, τὸ ἐθελόντων] Hunc locum ante 20. annos, dum Xenophontem publicè B interpretarer in celeberrima Academia, quæ caput eſt Allobrogum, ſic emendandum monui. ἀλλὰ θεῖον. τὸ γὰρ ἐθελόντων ἄρχειν, σαφῶς οἱ θεοὶ διδόντες τοῖς ἀληθινῶς σωφροσύνῃ τετελεσμένοις· τὸ δὲ ἀκόντων, &c. Quæ ſic Latinè à me reddita habes in patris mei comment. pag. 461. vbi meum nomen eſt notatum, Æ. P. „ Sed hoc bonum videtur mihi diuinum eſſe. Dij enim dant hominibus iis qui ſapientia modeſtiáque verè ſunt abſoluti, vt voluntariis imperent, eóſque regant. Dant etiam C hominibus, vt in inuitos tyrannidem exerceant, quos [Dij] iudicarint dignos eſſe, qui viuant, vt, &cæt. Senſus. Hoc bonum eſt diuinum. Nam Dij volunt, vt voluntarij quidem pacificè regantur, inuiti verò, tyrannide premantur, ac tyrannicè regantur, quòd imperata facere nolint ea animi alacritate qua decet. Leunclauius in ſua poſtrema editione ſic iſta correxit, ἐθελόντων ἄρχειν. σαφῶς δὲ δίδοται. Lector emendationem libere ſequatur, quam meliorem eſſe cognorit. Illud D obiter dicam τὸ δίδονται propius ad φείδονται accedere, quàm τὸ δίδοται, éſtque Atticiſmus, paſſiuum pro actiuo διδόασι, ſiue διδόασι Ionico, quod ſequitur, & cuius ductu ad verbi corrupti correctionem adducti ſumus.

Pag. 880. B. Ἐπ' αὐτὸν] Propter ipſum Socratem, id eſt, propter ipſius ſermonem, propter illa verba ab ipſo prolata. *Hæc ab interprete ſunt omiſſa*, quæ tamen non prætereunda. Quamobrem in ipſo textu poſt vocem omnes, addidi, E propter ipſum. Quorum verborum ſenſum hîc aperui.

Pag. 881. C. Ἀλλ' ἐν μισθῷ αὐταῖς οἰκοῦσι;] Ad marginem ſcriptum extat, ἀλλὰ μισθῷ ἐν αὐταῖς οἰκοῦσι; Sed longè minore cum mutatione ſic legendum cenſeo, ἀλλ' ἐν μισθωταῖς οἰκοῦσι; id eſt, ſed in mercede conductis habitant? Quinetiam hæc φράσις eſt & frequentior, & elegantior. Quid autem ſit μισθός, quid μισθῶ, quiuis nouit. Hinc verbale μισθωτός, ή, όν, mercede conductus. Vtra correctio ſit melior, F lector ipſe iudicabit.

Pag. 882. A. Αὐτὸς δὲ κλινθῆναι] Apud Homer. Iliados ψ. pag. ex Criſpini typis 841. hi verſus aliter leguntur,

Αὐτὸς δὲ κλινθῆναι ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ,
Ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν. ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
Κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαί τέ οἱ ἡνία χερσί.

Id eſt,

Ipſe quoque incumbe benefacto in curru
G *Paululum in ſiniſtram horum. Ad dextrum equum*
Punge vociferans, laxáque ei habenas manibus.

Siue igitur lectionis varietatem (ſiue μνημονικὸν ἁμάρτημα ſic appelles, hac de re lector erat monendus. Leunclauius hanc diuerſam lectio-

nem αὐτοὶ, & αὐτὲς, & ὁμοκλήσας, in ſuis notis non obſeruauit. Ηκα autem (vt docet Euſtathius) ἡσυχῆ, ἠρέμα, ἐπ᾽ ὀλίγον, παρὰ τὸ ἀκλὼ λέγεται, ἢ ψιλῦται.

Ibidem, D. Κινεῖ] Leunclauius vbicunque pronomen iſtud variis caſibus expreſſum occurrit, ait mutilum eſſe, & ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο, ſic in aliis caſibus plenè dicendum, quòd κεῖνος, κείνη, κεῖνο, ſit ποιητικώτερον. Sed quamuis hoc ego quoque fatear, hoc tamen non ideo à Xenophontea dicendi forma alienum videtur. Quot enim alia vocabula, quot locutiones poëticæ paſſim apud Xenophontem inueniuntur? De quibus noſtrum Græco Latinum Xenophontis indicem conſule. Nequaquam igitur ἐν τοῖς παντελῶς ἀχρήστοις, ἐν τοῖς λίαν καινοῖς, ἐν τοῖς παραδόξοις, καὶ τοῖς τῆ Ξενοφῶντος χαρακτῆρος ἀναξίοις, ἀδεασανίστως τῦτο τίθεναι πρέπει.

Pag. 884. C. Ομώνυμοι εἶ] Rectè. Nam τὸ φιλεῖν ſignificat amare, quod ab animo proficiſcitur, & oſculari, quod ſine corporis tactu fieri nequit. Quantam autem voluptatem vel ex inanibus oſculis homines amore capti percipiant, Theocritus hoc verſu teſtatur,

Ἐστι καὶ ἐν κενεοῖσι φιλάμασιν ἁδέα τέρψις.

Pag. 899. A. Εἰ δ᾽ οἷος μὴ μόνον ἑαυτὸν, καὶ τὸν πατέρα κοσμήσειν, ἀλλ᾽ ἱκανὸς γενέσθαι, & ἰσχυρὸς, & περιβλεπτὸς, καὶ ὀνομαστὸς ἔσεσθαι] Ex hoc vno loco (ne cæterorum exemplis vtar, quæ numero ſunt ſexcenta) manifeſtè patet, apud Græcos, ante modos infinitos tam nominatiuum quàm accuſatiuum ſine diſcrimine poni. Cùm enim hæc ab illo οἷος regantur, & Xenophon dixerit, οἷος ἑαυτὸν, proculdubio, niſi verum eſſet, quod à me dictum, nunc ſubiiciendum eſſet, ἱκανὸν, ἰσχυρὸν, & ὀνομαστὸν, quæ tria epitheta ad illud ἑαυτὸν præcedens referuntur. Quamuis autem conſtructionem hîc animaduertas mutatam, nihil tamen mutandum. Sic enim vulgatam lectionem tueri potes, vt ex Grammaticorum ſententia monemus.

E Pag. 902. A. Διαφέρει πολλαπλάσια μὲν] Hæc ita ſunt diſtinguenda. διαφέρει. deinde nouæ periodi principium eſt ſubiiciendum, πολλαπλάσια μὲν. Hoc verò μὲν iam pro γὰρ ſumendum, vt & apud Thucydidem ſæpe faciendum conſtat.

Pag. 904. E. Ὥσπερ οὖν εἴ τις] Leunclauius mutat in ἄν τις. Sed nulla neceſſitas hanc mutationem flagitat. Nam vulgata lectio nihil ab vſu, nihil à recto puróque ſenſu remotum habet. Vertendum autem, „Quemadmodum igitur ſi quis, qui ſitis ſit imperitus, [qui ſitim non ſit expertus,] potu fruatur, [ignorat quanta ſit potus voluptas, quam homo ſitiens percipit, dum bibit,] ſic etiam is, qui amoris eſt imperitus, ſuauiſſimæ veneris eſt imperitus, [nec ſcit quantam voluptatem homines ex amore venereo percipiant.] Hîc enim ad ſententiæ perfectionem ea deſiderantur, quæ hiſce notis [] clauduntur, & quæ ἐν τῇ τῆς εἰκόνος ἀνταποδόσει melius indicantur. Hoc autem ἐλλειπῶς genus in huiuſmodi rebus per ſimilitudinem exprimendis, à probatis auctoribus non rarò vſurpatur: ſed quod verbis diſertiſſimis non explicatur, id ex altero ſimilitudinis membro facilè colligitur ab iis qui rem attentè perpendunt. Maximam Henrici Stephani mutationem, quam hoc loco nobis

A quauis ratione probare conatur, Leunclauius iure damnauit. Quia tamen & ipſe Leunclauius locum iſtum non ſatis attentè perpendit, ſic eum vertit, vt ipſam Xenophontis mentem non videatur aſſecutus. Lector non mihi ſed veritati faueat ἀπροσωποληπτως, καὶ ἀπαθῶς. Illud etiam addetur, ἀπολαύειν τῦ πιεῖν, id eſt, potu frui, iam nihil aliud ſignificare, quàm quod vnico vocabulo, πίνειν, id eſt, bibere, ſimpliciter alibi dici-

B tur. Aliâs verò voluptatem, quæ ex potu percipitur, ſignificare poteſt.

Pag. 905. D. Ως ἐξεικάζοιτο] Quamuis & in aliis editionibus ita ſcriptum inueniam, tamen (niſi fallor) ἐξεικάζοιτο legere præſtaret. Facilis eſt lapſus propter ſimilitudinem iſtarum ſyllabarum, οι, & ω. Nihil tamen muto: ſed lectorem obiter moneo. Qui conſtructionem huius loci conſiderabit, is noſtram coniecturam à veritatis ſcopo non aberrare iudicabit.

C Pag 906. E. Ισασιν ὅτι] αὐτὶ τῦ, ἑαυτοῖς ἴσασιν εἶ. Hoc loquendi genus & Virgilius imitatus eſt, Æn. 2. 149. de Androgeo verba facit,

Fida ſatis: ſenſit medios delapſus in hoſtes.

Chariſius. Delapſus, pro, ſe delapſum eſſe. Xenophon pag. 910. E. αἰσθάνομαι στερόμενος, ἀντὶ τῦ, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν στερόμενον. Sentio priuatus, pro, me priuatum, & ſpoliatum eſſe.

Χάλεπα οὖν τῆς πόλεσι] Pater meus in ſuis com-

D ment. pag. 471. locum iſtum ſic legendum monet, ὁ σωῶν τῆς πόλεσι. Quam emendationem & Leunclauius in ſua poſtrema editione vt bonam, ad marginem notauit.

Ibidem D. Οὐκ ἄξει ὅλην τὴν πόλιν] Leunclauius legendum ait αὔξει. Rationes probabiles, quas affert, vt ſuam emendationem tueatur, in ipſius notis vide. Vulgatam tamen lectionem non inepte retinere poſſumus, vt ἄξει, ſumatur pro reget, gubernabit. Senſus hinc optimus elicitur, Tyrannus qui ſuos ciues interficit, ciuitatem integram à ſe non amplius rectum, ſiue gubernatum, iri ſcit: ſcit etiam ſe paucioribus imperaturum. Cur autem ille ciuitatem integram non amplius reget? Quia de ciuibus multos interfecit, quibus cæſis factum eſt vt paucioribus in poſterum ſit imperaturus. In his enim verbis, ἐπίσταται ὅτι μειόνων ἄρξει, quædam illorum verborum præcedentium, οὐκ ἄξει ὅλην τὴν πόλιν, interpretatio videtur eſſe. Quòd autem ἄγειν, pro regere & gubernare ſumatur, hoc minimè nouum. Nam & Thucydid. lib. 1. 84. τὴν πολιτείαν ἄγειν ſumit, pro Rempubl. regere, gubernare. Idem & lib. 2. 143. 3. Pindarus etiam eodem ſignificatu ſæpius hoc vſurpat. Olympiorum ode 8. 104. Απήμαντον ἄγων βίοτον, id eſt, Vitam malorum expertem regens. Idem Pythiorum ode 6. 280. Νόῳ πλοῦτον ἄγειν. Prudentia diuitias regere. Lector ſequatur eam ſententiam, quam meliorem eſſe cognorit.

G Pag 908. C. Αποκτονικότας] Vel ἀπεκτονηκότας legendum, vt in quibuſdam exemplaribus legitur, ab ἀποκτονέω, ῶ. ἀποκτονήσω, quod ποιητικώτερον. Vel ἀπεκτονότας, ab ἀποκτείνω, cuius præteritum perfectum medium eſt ἀπέκτονα. Poſteriorem lectionem in aliarum editionum margine notatam habemus.

Pag. 913. A. Καὶ δῆμον, ὅντινα ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνουσι.] Leunclauius nullum ex iſtis verbis commodum ſenſum elici poſſe ſtatuit. Quare proculdubio, καὶ δήμοις αὐτοῖς ἀεὶ legendum cenſet. Sed nihil mutandum. Nam vulgatæ lectionis verba mendo carent, & bonus, imò verò optimus ſenſus hinc elicitur. Qui tyrannorum imperio parent, huiuſmodi honoribus (de quibus antè verba facta ſunt) eos afficiunt, neque verò ſolis tyrannis hos honores deferunt: ſed & alij cuilibet, quem honore ſemper afficiunt. Vel, Non ſolùm tyrannos: at & quoslibet alios, quos honore dignos iudicant, his honoribus ſemper afficere conſueuerunt. Quamobrem erit argumentum, quod à minori ad maius vulgo vocatur, vt illud efficiatur, minimè mirum eſſe, quòd tyranni his honoribus afficiantur ab illis, qui ipſorum imperio parent, quando vel aliis longè inferioribus iidem honores ab iiſdem hominibus haberi conſueuerint. Dicemus autem conſtructionem mutatam: ſed nihil præter morem. Dicemus enim eleganter, ποιῶ σοι κακὸν, quod commune, & ποιῶ σε κακὸν, quod Atticum. Sed ſi quid mutandum, leuiſſima mutatione facta, pro δῆμον, legemus δήμῳ, & datiuus iſte datiuo τυράννοις, eadem conſtructione ſeruata, reſpondebit. De noſtra coniectura liberum iudicium lectori facilè permitto.

Pag. 915. A. Τοῦτον θεώμεθα] Videtur Xenophon ad illud Homeri carmen alludere, quod Ὀδυσσείας Θ. 65. extat.

Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὣς εἰσορόωσι.

Ibidem, D. Τούτου δὲ βαρύτερον φόρημα] Niſi fallor, φόρημα iam nihil aliud ſignificat, quam onus, quod fertur, atque geſtatur. Qui locum attentè perpendet, & verbum illud βαρύτερον, quod propriè de grauibus oneribus dicitur, non damnabit noſtram coniecturam. Sic autem iſta ſunt intelligenda, τούτου, τοῦ τῶν μισθοφόρων φυλακῆς, ἢ παρουσίας. Cur hoc? Ciues enim, qui tyranno parent, ægrè ferunt, quòd peregrinum militem, à tyranno mercede conductum, ſuis ipſi ſumptibus alere cogantur, idq; in tyranni gratiam, vt ab eo faciliùs tyrannicè tractentur. Quòd autem hos milites ſuis ſumptibus alant, Xenophon apertè docet pag. 918. A. vbi de ciuibus dicit, πῶς οὐκ ἀνάγκη καὶ δαπανᾶν εἰς τούτους ἥδιστα; Per τούτους verò τοὺς δορυφόρους, tyranni ſatellites, & milites mercenarios intelligit. Hoc igitur eſt illud onus, quo nullum aliud grauius ciues eſſe ducunt. Sequentia noſtram coniecturam confirmant, vnde patet varias lectiones ad marginem hîc notatas, ad rem præſentem non facere. Senſus enim nimium coactus, & à Xenophontis mente remotior ex iſtis lectionibus elici videtur, quod ex interpretatione vulgata colligitur.

Ibidem. Οὐ γὰρ τυράννοις ἰσοτίμους] Si codex mendo caret, hic eſt huius loci ſenſus. Quamuis enim ipſi ciues, milites mercenarios, tyrannis honore pares eſſe non exiſtiment, eos tamen à tyrannis auaritiæ fraudiſque cauſa putant ali. Senſus hic à veritatis ſcopo non remotus videtur. Si quis tamen locum corruptum eſſe ducit, is Leunclauij correctionem ſequatur, quæ magnam quidem mutationem habet: ſed ſenſum noſtro meliorem non habet.

Pag. 918. A. Δυναίντ' ἄν] Vel δύναιντο legendum,

A vel δύναιντ' ἄν, pro integro δύναιντο ἄν, vt pag. 920. A. Facilis lapſus, leuis mutatio, lectio melior. Nihil tamen muto.

Ibidem E. Εὖ ἴσθι νικῶν] Leunclauius legendum ait εὖ ἴσθι νικῶν, quòd Græcè non dicatur εὖ εἰμι. Quamuis autem hoc non ſit ab vſu nimis remotum, tamen illud hîc obſeruandum τὸ εὖ non cum verbo ἴσθι: ſed cum participio νικῶν eſſe coniungendum. Quid autem aliud ſignificat, ἔσῃ νικῶν, quàm νικήσεις, eris vincens, eris victor, vinces?
B An hoc nouum? minimè gentium. Quare nec vllis indiget probationibus. Horum autem verborum hæc eſt ſententia, Benè, præclarè vinces. quomodo? ſubiicitur, τῷ καλλίστῳ, &cæt. Præclaram victoriam adipiſceris. qua ratione? Eo certaminis genere, quod inter homines eſt pulcherrimum, & magnificentiſſimum. Sic igitur vulgatam lectionem commodè retineri poſſe conſtat.

Pag. 928 D. Πλείστοι προσόδοι] Si codex ſanus, eſt
C Atticiſmus, epithetum maſculeum cum nomine fœmineo iunctum. Sed cùm antè conſtanter epithetum fœmineum huic nomini ſit additum, vt addendum videtur, vtque pag. 929. D. legitur, προσόδου πολλαί, facilè crediderim hîc etiam πλεῖσται ſcribendum. Facilis error, leuis mutatio. Vide & pag. 931. C.

Pag. 929. B. Τῶν περιπόλων] περιπόλων legendum, vt docet pater meus in ſuis comment. pag. 495. Quínam autem dicerentur περίπολοι, patet ex Iul.
D Pollucis lib. 8. verbis, vbi pro vitiato vocabulo περίπλους legendum περιπόλους. Leunclauius corruptam vocem περιπόλων, in ſuperioribus editionibus ſequutus, verterat, à circunſtantibus peditibus. Sed poſtea patris mei correctionem ſequi non dubitauit, ſuiſque notis eam confirmauit. Hac ipſa pag. 929. E. περιπολεῖν τὴν χώραν habemus, vnde οἱ περίπολοι ſunt dicti.

Ibidem, C. Αλλὰ πολυανθρωπίας] Quia præcedunt, οὐ μόνον, iam ἀλλὰ καὶ πολυανθρωπίας dicendum videretur. Pro verbis verò ſequentibus, τῆς ἐκείνου
E αὖ, legendum olim exiſtimabam, τῆς ἐκείνων, δηλονότι τῶν ἀνδραπόδων. Vel, τῆς ἐκεῖ, τουτέστιν ἐκεῖθι, vt ſubaudiretur participium οὔσης: quam correctionem ex patris meis verbis eliciebam. Sic enim ille in ſuis comment. pag. 495. ex mercatu, qui ibi inſtitutus fuerat. Leunclauius & ipſe in poſtremæ editionis margine, notiſque hanc emendationem notauit.

Pag. 930. A. Ως ἐμῇ δόξῃ παρ' ἀγγέλω σκοποῦσιν.]
F Hunc locum olim ſic emendandum arbitrabar, ὡς ἐμῇ δόξῃ δοκεῖ, παραγγέλλω ὡς οὐκ εὖ σκοποῦσιν. Quæ ſic in ordinem ſunt redigenda. παραγγέλλω ὡς οὗτοί γε (ὡς ἐμῇ δόξῃ δοκεῖ) οὐκ εὖ σκοποῦσιν, id eſt, Denuntio, iſtos (vt meæ ſententiæ videtur, [vt mihi videtur, vt mea fert opinio,]) rem non rectè conſiderare. Sed quamuis poſt illud δόξῃ, vel δοκεῖ, vel aliquod aliud ἰσοδυναμοῦν vocabulum deſiderari conſtet, verba tamen ſequentia, παρ' ἀγγέλω, in vocabulum παραλόγως, i. præter rationem, abſurdè, non
G infeliciter à Leuncl. mutata fateor, quamuis mutatio non parua videatur, atque coniecturam ipſius laudo.

Pag. 936. C. Παρεστηκότας ἱππέων] Leunclauius ὁπλιτῶν, vel ὁπλιτῶν legendum ait. Hoc vtrunque vocabulum non ſolùm in omnibus eius editionibus, & notis: at etiam in eius manu propria

ſcriptis,

ſcriptis annotationibus ſic inuenio ſcriptum, idque variis in locis. Atque ὀπτεύειν Homericum eſſe dicit: ſed apud Homerum non ὀπιπεύειν, at ὀπιπεύειν paſſim inuenias. Euſtathius, ὀπιπεύειν, τὸ ἐποπτεύειν, ἢ περιέργως βλέπειν, παρὰ τὸ ὄπω, κατὰ παραγωγὴν, ἢ ἀναδιπλασιασμόν. Ὀπιπεύειν verò in vulgatis lexicis reperiri negat, quod tamen cùm in aliis tum in Baſilienſi reperitur, licet nullis exemplis confirmetur. Quamobrem [niſi fallor] pro ὀπιπεύων, quod in Leunclauij notis legitur, ὀπιπεύων ſcribendum, & ſic ad marginem videtur notandum.

Pag. 937. A. Τοῖς ἵπποις φασὶ ῥᾳδίως περιστρεφομένους ὑποτρίβας λέγεσθαι] Iſta Xenophontis verba leguntur apud Thucydidem libr. 6. pag. 452. annot. 10. in voce ὑποτρίβης. Vide noſtrum Græcum indicem, vbi vox iſta dilucidiùs explicatur.

Ibidem, C. Ἀμβάτη] Fortaſſe ἀναβάτη ſcribendum. Nam & ſupra, & hac ipſa pag. A. τὸ ἀναβάτην; & D. τοῦ ἀναβάτου legitur. Quæ vocis varietas ab abbreuiatione Græca videtur manaſſe. Si codex ſanus, hoc vocabulum erit ποιητικώτερον. Nihil tamen muto. Nam & pag. 939. D. τῷ ἀμβάτῃ, dicit. Quod pag. 940. D. & 941. E. & 944. E, τῷ ἀναβάτῃ. Quare varietas hæc eſt obſeruanda.

Pag. 942. D. Ὀρθῶς ἂν] Leunclauius ὀρθῶσαι ait legendum. At ſi ab ὀρθόω, ὀρθῶ, ὀρθώσω, verbum hoc deductum, proculdubio non ὀρθῶσαι: ſed ὀρθοῦσαι; vt χρυσοῦσαι, ſcribendum. Nec enim hic vel Ioniſmo, vel Doriſmo locum eſſe conſtat. Sed facilis fuit lapſus ob ſimilitudinem τῆς ου, καὶ τοῦ ω, ſyllabarum. Reliquam huius loci correctionem laudo. Nam verba corruptiſſima Leunclauius feliciter emendauit. Quæ paulo poſt ſequuntur, καὶ ὀρθῶς ἂν, Leunclauij correctionem confirmant.

Pag. 943. C. Τὸ γὰρ ἀριστερὸν] Μέρος ſubaudiendum videtur. αἴρειν τὸ ἀριστερὸν μέρος, ἀντὶ τοῦ, ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους ἄρχεσθαι. Quod ante dicit, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἄρχεσθαι, εὐδοκιμώτερον. Sunt qui σκέλος ſubaudiendum putent, vt infra, pag. 949. E. vbi Xenophon ſic loquitur, [ἵππος] αἴρει αὐτὸ πρῶτον τὸ σκέλος. Quorum ſententiam Leunclauius in priore verſione ſequutus, vertit, Ita enim ille ſublaturus læuum, vbi crus ſubintelligitur. Lector id ſequatur, quod optimum eſſe iudicarit.

Ibidem, E. Ἀρκέσει κεῖσθαι] ἀντὶ τοῦ, πρὸς τὸ κεῖσθαι.

Pag. 953. B. Ἐξαφεῖναι] Leunclauius ἐξαφιέναι legendum ait. Sed nihil mutandum. Nam vel eſt infinitus præſentis per metatheſin formatus, vt ſæpe reperias ἀφεῖσαν pro ἀφίεσαν in imperfecto. Quare ſic etiam ἀφιέναι, & ἀφεῖναι. Vel eſt infinitus aor. 2. actiui.

Pagin. 954. D. Ὅπως ἀκοντιοῦσι] Leunclauius ait ἀκοντιῶσι, & pro δυνήσονται, legendum δυνήσωνται, quòd & quarta ante linea ſit ita ſcriptum. Addatur & quod pag. 956. C. legitur. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio eſt bona. Imò verò illud δυνήσωνται vix apud vllũ reperias. Quamuis enim futurum δυνήσομαι, vt à δυνάσομαι, δυνῶμαι formatum, ſit vſitatiſſimum, tamen nec aoriſtus prior medius, ἐδυνησάμην, nec modi hinc deducti reperiuntur apud alios, quod ſaltem in vulgatis grammaticis lexiciſq; ſcriptum legatur. Quamuis enim ipſa formatio ſit legitima, tamen probatorum ſcriptorum auctoritate & exemplis eſt confirmanda. Quæ ſi deſint, nihil temerè mutandum, præſertim cùm nulla neceſſitas hoc flagitet. Quid enim quæſo reſpondeamus ſi quis dicat in

A his omnibus locis δυνήσονται ſcribendum, vt ſit futuri temporis tertia pluralis indicatiui modi? Sed vt concedamus hoc δυνήσωνται bonum, ac legitimum eſſe vocabulum, at illud ἀκοντιοῦσι in ἀκοντιῶσι mutandum nequaquam concedemus. Quis enim vnquam ἀκοντιάω, ῶ vel ἀκοντιόω, ῶ, legit? Vbi ſcriptum exſtat? Equidem ignoro. Sed eſt futurum Atticum ſic formatum, ἀκοντίζω. fut.com. ἀκοντίσω. Atticum verò, ἀκοντιῶ, εῖς, εῖ. Illud verò ὅπως tam futuro quàm præſenti, & tam indicatiuo

B quàm ſubiunctiuo ἀδιαφόρως gaudet. Xen. pag. 961. C. ὅπως ἐμπείρως ἕξει. Idem ead. pag. D. ὅπως ἴσονται. & 965. D. ὅπως ἄπνι ἕξουσι. & , καὶ ὅπως ἀποχωρήσουσι. & 968. B. ὅπως ἔσονται. Vide plura exempla in noſtro indice Græcolatino, in voce ὅπως.

Pag. 971. E. Ἡ γὰρ χρεία μεγάλην προθυμίαν συμβάλλεται] Quamuis quod à Leunclauio dicitur, longè ſit frequentius, tamen vulgatam lectionem honeſtè tueri poſſumus: Nam & Iſocrates ita loqui-

C tur, συμβαλόμενος μεγίστην αὐτοῖς δύναμιν. Quamobrem hîc etiam datiuus αὐτοῖς ſubaudietur. Hoc autem ad equites referendum, de quibus verba fiunt. Idem Leunclauius illud ὑπάρξαι cenſet in ὑπάρξειν mutandum. Sed nihil innouandum. Nam eſt ἔμφασις particulæ ἂν, quæ (vt pluribus ſupra demõſtratum) vel expreſſa, vel ſubaudita, vt hîc eam ſubaudiri patet, vim futuri ſæpe denotat. Quamobrẽ integra erit locutio, ὑπάρξαι ἂν, τουτέστιν ὑπάρξειν. Ne longius abeamus, pag. 972. A. φιλοτιμεῖσθαι ἂν,

D pro φιλοτιμήσεσθαι. Ibidem, B. ὀνειρώττειν ἂν εἶναι, pro ἔσεσθαι. Plura exempla in noſtro Græcolatino indice vide.

Pag. 972. C. Οὐδ᾽ οὕτω συμβουλεῦσαι ὡς οἷόν τι εὑρεῖν] Leunclauius hæc ita legenda cenſet, οὐδὲ οὕτω συμβουλεύσαιτό τις, οἷόν τι εὑρεῖν. Sed quid opus tanta mutatione, cùm vnica litera mutata totus locus commodiſſimè ſanari poſſit? Legendum enim ὧν pro ὡς, ſic, συμβουλεῦσαι ὧν οἷόν τι εὑρεῖν. Horum autem verborum hæc erit conſtructio, οὐδὲ οἷόν τι εὑρεῖν τι οὕτω συμβουλεῦσαι, πλὴν θεῶν. Quæ verba ſic dilucidiùs

E aliàs efferentur, οὐδ᾽ οἷόν τε ἐστιν, vel, οὐδ᾽ οἷόν τ᾽ ἐστιν, ἤγουν οὐδὲ δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν τινα, πλὴν τῶν θεῶν, πρὸς τὸ οὕτω συμβουλεῦσαι τὰ τοιαῦτα. Dicimus enim συμβουλεύω σοι τοῦτο. Quanquam ſi quis in illis τὰ τοιαῦτα, præpoſitionis κατὰ defectum eſſe dicat, haud contra dixerim. Coniecturam iſtam ſequentia confirmant, εἰκὸς δὲ μᾶλλον ἐθέλειν αὐτοὺς [τοὺς θεοὺς] συμβουλεύειν τούτοις. & cæt. Οὕτως autem dictum, vt intelligatur vel καλῶς, vel ὥσπερ οἱ θεοί, qui omnia norunt, & præſtare poſſunt, vt antè Xenophon dicebat.

F Pag. 976. B. Ἀφίστανται τὸν ἥλιον ὑπὸ τὰς σκιάς] Si codex eſt ſanus, ἔμφασις eſt τοῦ κατὰ, ἐπὶ διὰ præpoſitionis. Sic autem totus locus accipiendus, ἀπὸ τῆς ἐργασίας, ἢ τῶν κυνηγεσίων ἀφίστανται ὑπὸ τὰς σκιάς, κατὰ, ἐπὶ διὰ, τὸν ἥλιον. κατὰ enim pro διὰ paſſim apud Thucydidem inuenias, vt pag. 406. 10. 470. 524. 525. 526. 527. 591. 607. Pro quibus verbis Xenophon ſupra συνωνύμως dixit, ἀπὸ τῶν κυνηγεσίων ἀπαλλάττουσι.

Pag. 978. A. Διακινδυνεύουσιν] Si codex mendo caret, eſt atticiſmus pro διακινδυνεύωσι, cui reſponde-

G bunt illa ἰχνεύουσιν, & περιΐωσιν. Hoc moneo, quia alioqui dicendum eſſet διακινεῖσαι, quod patet ex participiis illis, ἀπαλλαττόμεναι, πλήσασαι, & cæt. Huiuſmodi autem atticiſmum plurimis in locis apud hunc ipſum Xenophontem inuenias, vt ſupra videre licet, & infra, pag 985. C. ἱμβοῶντων, pro ἱμβοάτωσαν.

Pag. 978. E. ἀγὴν δὲ ἄμφω τὰς κυνὰς τὰ ὄρη] Durum profectò loquendi genus videtur, niſi dicas τὸ ἄγειν ſimplex eſſe pro compoſito μετάγειν, vt paulo poſt dicitur τὰ ὄρη μεταθεῖν. Vel eſt ἔλλειψις præpoſitionis κατὰ, vel etiam propter ſimilitudinem ſyllabæ ſequentis τὰ, præpoſitio κατὰ per imprudentiam à librariis eſt prætermiſſa. Dicendum enim eſſet, ἄγειν κατὰ τὰ ὄρη πολλάκις, κατὰ δὲ τὰ ἔργα ἧττον. Miror autem hoc ab aliis hactenus haud animaduerſum. Nihil tamen muto. Nam & paulo poſt ſubiicitur eodem modo, ἄγειν τὰς κυνὰς τὰ τραχέα, pro κατὰ τὰ τραχέα, quod longè frequentius, ac vſitatius. Item pag. 981. A. θέουσι τὰ ἀνάντη, pro κατὰ τὰ ἀνάντη. Lectorem hac de re volui monitum, ne quis exiſtimet hanc Xenophontis editionem à nobis negligenter eſſe recognitam.

Pag. 983. A. Κυνηγετῶν ἀπεχέσθαι] Vel ſubaudiendum χρὴ, ſiue δεῖ, vel eſt Ioniſmus, de quo ſupra, ἀντὶ τοῦ, ὁ κυνηγέτης ἀπεχέσθω, ſic ἰέναι, pro, ἴτω. ſic litera C. ἄγειν, pro, ἀγέτω. vel pro, ἄγει, & ἐθίζειν, pro, ἐθιζέτω. vel ὁ κυνηγέτης ἐθιζέτω. plura exempla vide pag. 984. C. D. 985. C. D. E. 986. A. B. C.

Ibidem B. Εναντίοι ὦσιν οἱ ἰδόντες] Leunclauius legendum ait οἱ δρῶντες. Sed nihil mutandum. Vulgatam enim lectionem commodè retinere poſſumus, vt pater meus docet in ſuis comment. pag. 514. ſenſus enim bonus hinc elicitur, iſte ſcilicet, Ne qui te viderint, leges venationis violent. i. ne alios tuo exemplo corrumpas, & ad venationis leges violandas impellas.

Pag 984. B. Υπερεμβάλλεσθαι] Hoc ad ſimilitudinem τοῦ ὑπερεμφορεῖσθαι ὄψων dictum videtur, quod apud Suidam legitur. Υπερβάλλεσθαι tamen, quod à Leunclauio in huius locum ſubſtituitur, mihi magis placet.

Ibidem, Εν ἀπέδοις] Leunclauius ἐν ἐπιπέδοις legendum ait, vt & pag. 993. A. pro ἄπεδον ſcribendum affirmat ἐπίπεδον, quas voces corruptas eſſe dicit. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio eſt ſana & bona, bonumque ſenſum habet, & loca plana planiciémque ſignificat, quod & Leunclauius hîc intelligendum dicit. Suidas, Απεδον, τὸ ἰσόπεδον, καὶ τὸ ὁμαλόν. Θουκυδίδης, οἱ δὲ Αθηναῖοι κατέθεντο εἰς χωρίον ἄπεδον &c. Hic locus extat lib. 7. pagin. 550. vide annot. 6. Quemadmodum autem ἄξυλος ὕλη τὴν πολύξυλον, & ἀχανὲς πέλαγος, τὸ πολυχανὲς ſignificat, ſic etiam ἄπεδον, τὸ πολύπεδον. Nam τὸ α in multis vim intendendi habet. Qua de re conſule Euſtathium, & ſcholiaſten Græcū in Æſchylum, in Promethei vincti fabulam, pag. 13. vbi vox ἀκοίμητος pro πολυκοίμητος accipitur κατ' ἐπίτασιν τοῦ α. Lector de noſtra vulgatæ lectionis defenſione iudicet, eique faueat, qui veritatis partes tueri conatur.

Pag. 985. A. Προφορύμεναι] Leunclauius ait legendum περιφορούμεναι. Sed nihil mutandum. Nam Iul. Pollux lib. 7. c. 10. 226. iſtam lectionem apertè confirmat his verbis, Σήσαι τὸν σήμονα, ἢ τὰ σημόνια, καὶ προφορεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἔλεγον οἱ ἀττικοὶ τὸ νῦν διάζεσθαι. καὶ τὸ διάζεσθαι δὲ ἔστιν ἐν αὐτῇ τῇ λέξει παραλαμβανόμενον, ,, Ο δ' ἐξυφαίνεθ' ἱστός, ὁ δὲ διάζεται. Vide patris mei comment. pag. 517. Ariſtophanes ἐν ὄρνισι, pag. 368.

Απλούμεθ' ἄλλως τὴν ὁδὸν προφορουμένω. Scholiaſtes, προφορουμένω, ἰδέσθαι, κἀκεῖσε προβαίνομεν, (ſic enim ibi legendum, non autem προβαινόμενοι, vt vitioſè ſcriptum legitur) εἰς παροιμίαν. προφορεῖσθαι γὰρ λέγεται, τὸ

A προσφέρειν τὸν σήμονα τοῖς διαζομένοις. Sed ibi legendum τὸν σήμονα. Error ex abbreuiatura natus. Conſule & Suidam, qui hunc Ariſtophanis locum citat, auctorémque diſertiſſimis verbis nominat, ac iiſdem vtitur verbis, quibus Ariſtophanes, & ipſius commentator Græcus. Huc adde quòd apud Ariſtophanem conſtat non περιφορουμένω ſed προφορουμένω legendum, vt ipſa metrorum lex apertè flagitat. Quamobrem horum auctoritatem ſequutus, vulgatam lectionem bonam eſſe cenſeo. Nihil igi-

B tur mutandum.

Pag. 986. A. Ου πάλιν, οὐ πάλιν, ὦ κύνες] Leunclauius legendum ait πύμπαλιν, πύμπαλιν, ὦ κύνες. Nam (inquit) non illæ canes à veſtigiis aberrantes, reuocantis venatoris voces ſunt: ſed potius incitantis, vt rurſus idem agant. Quamobrem πύμπαλιν, πύμπαλιν, ὦ κύνες legendum. Nam Leodicenus dixit, Retro, Retro Hæc ille. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio eſt optima, ſenſúmque optimum habet. Sic enim iſta ſunt vertenda. Non re-

C tro, non retro, ô canes, ſcilicet redibitis? Euſtathius, πάλιν, τὸ ἔμπαλιν, εἴπω αὖ ἐπάπαλιν, καὶ τὸ ὀπίσω, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὸ ἐκ δευτέρου. πάλιν ἐλθεῖν, ἐπανελθεῖν. Οδυσσείας Τ. 1875. 63.

Καὶ δή μ' ἀέξεται πάλιν ἐλθέμεν ἐκ μεγάροιο. αὐτὶ τοῦ, ἀνάπαλιν ἐλθεῖν, εἴπω ἐξελθεῖν τοῦ μεγάρου. πάλιν ἰέναι, ἀντὶ τοῦ, ἐπανιέναι. 1626. 16 Hîc igitur erit ἔλλειψις verbi vel ἐλεύσεσθε, vel δραμεῖσθε, poſt quod interrogationis nota ſic eſt addenda, δραμεῖσθε. Hoc autem ἐλλείψεων genus non ſolùm poëtis, vt ſupra de-

D monſtratum pag. 546 in vocibus αὖ ἐπὶ ταύτῃ ἐκπέμπουσι: ſed & hiſtoricis, quinetiam Demoſtheni familiare comperias. Vt ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους, pag. 491. 3. εἰσῆχθη, ſubauditur εἰς τὸ δικαστήριον. Τιμᾶν θανάτου, καὶ προστιμᾶν δεσμοῦ, ſub. δίκην, vel ζημίαν. 496. ἀστρατείας ὄφλειν. ſub. δίκην. 496. λαγχάνειν κλήρου. ſub. δίκην. χαίρειν πολλάς, ſub. πληγάς. ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας. pag 174. Alia ſexcenta exempla poſſem afferre, quæ apud Demoſthenem olim obſerua-

E ui, ac diligenter in meis in illum oratorem perpetuis commentariis in lucem nondum editis notaui. Hæc autem interrogationis figura, vt docet Hermogenes ἐν τῷ περὶ τοῦ κατὰ πεῦσιν σχήματος, maximam vim habet. Hic igitur huius loci ſenſus planus eſt, & elegans. Non redibitis? Non redibitis, ô canes? Eas venator obiurgabit, quòd officio deſint, nec venatori eas reuocanti morem gerant. Profectò ſi Xenophon iam viueret, ſi loqui poſſet, ſuorum ſcriptorum acerrimo defenſori maximas ageret gratias. O infelix illud medicorum ge-

F nus, qui præcipuam artis medicæ facultatem ἐν ἀλλαγαῖς τῶν ἀνθρωπίνων μελῶν μεταμορφώσεσι, καὶ σχηματισμοῖς, καὶ ἐν ταῖς ἀκαίροις τομαῖς, περιτομαῖς, ἀποτομαῖς, καὶ ἀκρωτηριασμοῖς ἀδεῶς, προπετῶς, φιλοτίμως, καὶ παραλόγως τιθέασι, καὶ τούτοις ὡς λαμπροτάτοις ἐν ἀγαθοῖς ἐπὶ μάλιστα μετὰ κόμπου καυχῶνται!

Pag. 687. D. Τὰς σκύλακας ἰέναι] Fortaſſe melius ἱέναι, ἀντὶ τοῦ, ἀφεῖναι ποιεῖν ὁ κυνηγέτης ἀφιέτω. Interpres Latinus, qui vertit, catuli laxandi erunt, iſtam coniecturam confirmat.

G Ibidem, E. Μὴ ἐν κόσμῳ] Fr. P. pag. 521. legendum arbitratur ἐν ἐθελεῖ κόσμῳ. Suidas in voce κόσμος. ,, οἱ δὲ Πέρσαι κοσμηθέντες, ἔφευγον ἐθελεῖ κόσμῳ, πυκνεῖ, τάξει, Euſtath. καὶ ἐν κόσμῳ φεύγειν, τὸ ἀτάκτως φεύγειν. Hæc F. P. coniecturam confirmare poſſunt.

Pag. 988. A. Οταν ἀναιρῶσι] Leunclauius ait legendum ὅταν εὕρωσί τι. quum aliquid inuenerint. Ego

Ego verò, ὅταν δύρωνταί τι, quod longè minorem habet mutationem. Voces autem paſſiuas, & medias pro actiuis, & contrà, ab Atticis frequenter vſurpari, iam ſæpe monuimus, exemplíſque rem illuſtrauimus. Vel etiam ſic, ὅτ' ἂν εὔρωνταί τι, pro ὅτι, ſiue ὅταν. Nam τὸ ἂν modò præcedit, modò ſequitur verba. Nihil noui nunc affertur. Lexica vulgata fidem faciunt. Lector de noſtra coniectura faciat iudicium, & lectionem eam ſequatur, quam ad veritatem propius accedere iudicarit.

B Ibidem. Επιμέλειαν δὲ ποιῆσοιτο τούτου μᾶλλον, ἢ ἐκείνου φροντίζειν] Legitima conſtructio poſtulat, vt dicamus, ἢ ἐκείνου φροντίσειεν. Miror autem hoc ab aliis hactenus haud obſeruatum. τούτου. τοῦ θηρᾶν. ἐκείνου. τοῦ ποιεῖν, τὸ περὶ τοὺς ἄρχοντας παρὰ τοῦ κυνηγέτου τοῖς κυσὶ δίδοσθαι φιλοπόνως. Interpres Latinus hunc ſcopulum vitauit, quia non ipſa verba ſed eorum ſenſum nobis expreſſit. ποιεῖσθαι ἐπιμέλειαν, & φροντίζειν, cum genitiuo συνωνύμως poſita rem eandem ſignificant, nimirum ſolicitum eſſe de eo, de quo verba fiunt, curam eius gerere, id curare, vel ſolicitè optare.

C Pag. 990, D. Δεικίδας] Pater m. in ſ. com. pagin. 525. ἀκίδας legendum monet. Leunclauius hîc patrem meum, quem tamen non nominat, εὔστοχον appellat. O inuictum veritatis robur!

Pag. 992. Συνεχοῦνται γάρ] P. m. in ſ. c. pag. 527. συνέρχονται γὰρ legendum monet. Frutices enim (inquit) concurrunt. Hanc emendationem Leunclauius in ſuam poſtremam Xenophontis editionem recipere non dubitauit.

D Ibidem. Ὀργῶν κατέθετο] Leunclauius ὀργὴν ἂν κατέθετο legendum ait. Sed nihil addendum. Nam commodus ſenſus ex vulgata lectione elicitur.

A Iram effudit, i. effundit, vel effundere conſueuit. Sic pag. 995. C. ἐπέθεντο, pro ἐπιτίθενται, vel ἐπιτίθεσθαι φιλοῦσι. Vel enim eſt χρόνου ἐναλλαγή, præteritum pro præſenti κατατίθεται, vel ad rei minimè dubiæ ſignificationem dandam Xenophon ſic eſt locutus. Quod loquendi genus ſacris ſcriptis eſt familiariſſimum. Quinetiam in quotidiano ſermone, quum aliquid certiſſimum eſſe volumus demonſtrare, dicimus id iam peractum, quod nondum eſt peractum: ſed breui proculdubio peragetur. Vt, periiſti. Nullus es.

B Pag. 993. A. Απειδον] Leunclauius ἐπεῖδον legendum ait, quòd ἄπειδον vocem corruptam eſſe putet, ac affirmet. Idem ſupra pag. 984. faciendum cenſet. Sed illic monuimus voces iſtas eſſe bonas, nec vllo modo mutandas. Locum illum conſule.

Ibidem C. Η ἔμπαλιν] F. P. pag. 528. ἢ ἐν πάλῃ. Leunclauius non patris mei commentarios, vnde correctionem iſtam conſtat eſſe depromptam: ſed C Pollucis auctoritatem in ſua poſtrema Xenophontis editione laudat.

Pag. 997. E. Κατηργάζοντο ἄν] Leunclauius pagin. 994. A. ait ſcribendum κατηργάζοντο ἄν, non autem κατεργάζοντο ἄν, vt in quibuſdam codicibus, quòd hoc κατεργάζοντο præcedenti ἵεντο melius reſpondeat. Sed vt hoc illi concedam, tamen illud non concedam iſtud κατηργάζοντο, prorſus vitio carere. Dicendum enim κατειργάζοντο, vel augmentum, quod temporale vocant grammatici neglectum dices, ídque ποιητικώτερον, D quod parum veriſimile. Veriſimilius enim eſt, hoc per librarij vel typographi imprudentiam in ipſo textu prætermiſſum.

INDEX

GRÆCVS VERBORVM,

PHRASIVMQVE IN XENOPHONTIS LIBRIS OBSERVATV DIGNARVM: CVM Latina verſione,

Ab ÆMILIO PORTO, FRANCISCI PORTI *Cretenſis F. accuratè conſcriptus, & nunc primùm in lucem emiſſus.*

Ἀβλαβής, ὁ καὶ ἡ. Illęſus. Incolumis 88.a

Ἀβρύνεσθαι Gloriari 671.a

Ἀγάλλεσθαι. Poeticum. Lætari. Exultare. ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγάλλεται. 222.b. 292.c. bis. ἀγάλλεσθαι τοῖς πεπραγμένοις 527.b. 528.a. 606.d. 643.e. ἠγάλλετο πόνῳ 666.b. 671.a

Ἀγαπᾷν. Contentum eſſe. Exiſtimare præclarè nobiſcum agi 480.d

Ἄγειν. ἡγεῖσθαι. Ducere. Cenſere. Exiſtimare. ὁ Ἀγησίλαος τὰς τῶν ἀρχόντων ἁμαρτίας μεγάλας ἦγε 673.c

ἄγειν. Educare. τὰς καλῶς ἀχθείσας κύνας 790.d ἠγμέναι 977.b

ἄγειν ἔτος ὁ θεὸς λέγεται. Deus annum vertere dicitur 860.e

ἀγένειος)(γενειῶν 293.a

ἄγημα. τος. τό Poet. Agmen 687.a. 689.a

ἀγήραστος. ὁ. Expers ſenij 23-.c. 674.d. 802.d

ἀγήτωρ. ορος. ὁ. Poet. Ductor 688.b

ἄγκος. εος. ους. τό. Poet. Conuallis 317.a

ἀγλαΐα. ἡ. Poeticum. Venuſtas 939.d

ἀγνωμονεῖν. Iniquum rerum æſtimatorem eſſe 452.b

ἀγνώμων. ονος. ὁ, καὶ ἡ. Amens 104.e

ἀγνώμων. ὁ. Ingratus 220.a. Iniquus 415.d. 417.c. Contumax. ἀγνωμονέστατος 715.d. ἀγνώμων κριτής. Iniquus Iudex 758.d. Ingratus 760.b

ἀγνώμων. ὁ. Imperitus 870.e

ἀγνωμόνως. ſine iudicio 145.c. Iniquè 592.b

ἀγνωμοσύνη. ἡ. Error ab imperitia manans 285.c. Amentia 707.b

ἀγνώς, ῶτος. ὁ. Qui non nouit 868.b

ἀγνώς, ῶτος. ὁ. Poet. Ignotus 443.c

ἀγορά. Res venales. ἀγορὰν ἄγειν. res venales advehere 61.e. πλείστην ἀγορὰν παρέχειν 163.a

Ἀγορὰν συνάγειν. Concionem conuocare. 363.a. ἀγορὰν συλλέγειν. ibidem

ἀγοραῖος. ου. Nundinator, mercator 3.e. 923.c

ἄγρα. ἡ. Venatio. Poet. 972.d. 999.d. Præda 999.c

ἀγρεύειν. Poeticum. Venari. Venando capere. θήρια ἀγρευόμενα. 350.c. ἀπὸ τῶν ἀγρευομένων 680.d. 963.b. 996.b

ἄγρευμα. τος. τό. Præda 784.b

ἀγρευτικός. ὁ. Venationis peritus. Ad venandum aptus 962.c

ἀγύμναστος. Inexercitatus. τούτων ἀγύμναστοι. In his non exercitati. 33.e. 206.a. 231 d

ἀγχέμαχα ὅπλα. loquutio poetica, & ſic vocantur arma, quibus comminus pugnatur 6.e. 188.d

ἀγχιτέρμων. ὁ καὶ ἡ. Finitimus 917.e

ἀγωγεύς. εως. ὁ. Lorum, quo ducitur equus 940.c. τοῦ ἀγωγέως. 944.d. τῷ ἀγωγεῖ ibid.

ἀγωγή, ῆς. ἡ. Vectura, vehendi ratio 156.d. Agitatio, agendi ratio.

ἀγώγιμον. Vel potius τὸ ἀγώγιον. τὸ ἀγόμενον ἐπὶ τῆς ἁμάξης βάρος, vt Suidas interpretatur 156.b. bis.

ἀγωνία. ας. ἡ. certamen 54.a

ἀγωνιστέον, ἔνιά εἰσιν, ἃ πρὸς ἀνθρώπους οὐκ ἀγωνιστέον. Quædam ſunt, in quibus certamen aduerſus homines minimè ſubeundum 27.b

ἀδαής. ὁ. Poeticum. imperitus 37.a

ἀδάματος. ὁ καὶ ἡ. Poet. Indomitus 790.d 932.c

ἀδελφός. ἡ. όν. Germanus. Similis. τὰ τούτων ἀδελφά. Quæ ſunt his germana 904.a

ἀδημονεῖν. Poet. Animo angi 521.b

ἀδιασπάστως. Inconuulsè 651.c

ἄδικος)(δίκαιος, de quibus dicatur 805.d

ἀδολεσχεῖν. Garrire. Nugatoriè garrire 848.e

ἀδοξεῖσθαι πρὸς τῆς πόλεως. A ciuitate

in nullo pretio haberi 827.c
ἀδυνατεῖν. Non poſſe 715.a. 801.b
ἀίνναον. Perenne 925.d
ἀενναότερον. Magis perenne 98.b
ἀερομετρεῖν. Aera metiri 848.c
ἀηδής. ὁ. Poet. Iniucundus. Ingratus 785.b.1000.c
ἀηδῶς. Poeticum. Sine voluptate. Inſuauiter. Illubenter. Cum moleſtia 67.c.787.d
ἀηδέστεροι 817.d
ἀθέατος. ὁ καὶ ἡ. Qui non ſpectat θεάματος ἀθέατος 740.a
ἀθέμιστος. ὁ. Poeticum. Nefarius ἀθεμιστότεροι 239.c
ἀθήρευτον χωρίον, locus in quo feras nullus adhuc eſt venatus 17.c
ἄθροος. ὁ. Repentinus 951.d.bis.
ἄθυτος. ὁ. Qui ſacrificium, & rem diuinam non fecit 490.c
αἰγιαλός. οῦ. ὁ. Poet. Littus 380.b.c. 381.a.456.b 472.a
αἰδῶν, τρέχων, ὀργούμενος, καὶ πλέων ἐν τῇ ταυτῇ ὁ τῶν ἀθηναίων δῆμος ἀργύριον λαμβάνειν ἀξιοῖ 695.c
αἰδῶς, καὶ σωφροσύνη πῶς διαφέρει 205.a.b
αἴθειν. Poeticum. Vrere. Cremare 338.c. αἴθεσθαι 379.c
αἱρέσιμος. ἁλωτός. Qui capi poteſt. αἱρέσιμον τεῖχος. Caſtellum, quod capi poteſt 119.c
αἰσιώτερος ἄνεμος. Magis ſecundus ventus 1011.d
αἴτερος, ἀντὶ τοῦ ὥτερος, ἐν τοῖς συγκριτικοῖς. φιλαίτερος 269.c. σχολαίτερον 307.c. ἰδιαίτερος 446.c. ἡσυχαίτερον 616.a
αἴτατος, ἀντὶ τοῦ ὥτατος, ἐν τοῖς ὑπερθετικοῖς. ὀψιαίτατα, καὶ σχολαίτατα 240.a. πλησιαίτατος. 270.c.405.c. ὀψιαίτατα 530.a. σχολαίτατα. ibidem 566.d. φιλαίτατα 591.b. φιλαίτατος 631.c. σχολαίτατα 920.c. ὀψιαίτατα. ibid. πλησιαίτατα 929.b
αἰτεῖν. Petere. Poſtulare. ἤτουν σε ὃ ἤδειν 144.c. ᾔτησα σε. ibid.d. ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τινος 251.d
αἰτεῖσθαι. αἰτεῖν, ἀξιοῦν. συμμάχους αἰτούμενος 143.d. ὑμᾶς αἰτοῦμαι 238.b
αἰτιάζεσθαι. Poſtulare 443.d
αἰτιάζεσθαι. Accuſari. culpam ſuſtinere 444.c
αἰφνιδίως. Poet. Repente. Subitò 1010.a
ἀκαίειν. Vehementer vrere. Legitur ad marginem ἀποκάειν 329.c
ἀκέραιος. ὁ & ἡ. Integer. Intactus. ἀκέραιοι σκηναὶ 103.c.161.c.385.a
ἀκεστὴς ῥαγέντων ἱματίων. Veſtium laceratarum ſarcinator 29.d
ἀκήρυκτος πόλεμος. Bellum, in quo nulli præcones ab hoſtibus admittuntur 306.a. Bellum grauiſſimum, & implacabile 598.c
ἀκμήν. Recenter. Adhuc 325.d
ἀκονᾶσθαι. ἀκονᾶν. Acuere 645.c
ἀκονιτὶ ἁμιλλώμενος. διακονιτὶ ἁμιλλώμενος, pro, διακονιζόμενος, εἴτε διακονιτίων 14.b
ἀκόντισμα. Iactus. Ictus. ἐντὸς ἀκοντίσματος. Intra teli iactum 524.d. εἰς ἀκόντιον. idem 945.d. εἰς δόρατος πληγήν. ibidem e
ἀκόντως. Inuitè 555.d
ἀκορεστότερος. ὁ. Inſatiabilior 895.c
ἀκούειν. τινός. Alicui parere 229.c. 315.b
ἀκούμενος. Participium ab ἀκέομαι. οῦμαι. non autem nomen viri proprium 787.d
ἀκρισία. ἡ. Confuſio, qua rerum diſcrimen, & vera diiudicatio tollitur 647.b
ἀκροβολίζεσθαι. Eminus pugnare. velitari leue certamen committere 19.c.39.c 242.a.bis. 309.c.311.c.347.a.532 b.627.b
ἀκροβόλισις. ἡ. Velitatio 309.c.e
ἀκροβολισμός. ὁ Velitatio 436.c. 518.d
ἀκροβολιστής, οῦ. ὁ. Veles, velitis 152.d
ἀκρόδρυα δένδρα. Arbores frugiferæ 865.d
ἀκροθίνια. ων. τά. Manubiarum primitiæ 192.c
ἀκροτομεῖν Aliquid in ſumma parte præcîdere Rei alicuius ſummas partes reſecare 862.c
ἀκρωνυχία ὄρους, Montis iugum 312.b.bis.531.d
ἄκυρόν τινα ποιεῖσθαι. Auctoritatem agendi alicui detrahere 565.a
ἀλαζών, καὶ ἀλαζονεύεσθαι, de quibus dicatur 47.b.c
ἀλεῖται. Tertia fut. verbi ἅλλομαι. 944.d. ὑπεραλεῖται. ibidem
ἀλέξεσθαι, vel ἀλεξήσασθαι τοὺς ἐχθρούς, Poetica loquutio. Hoſtes propulſare, vel, vlciſci 250.b τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξόμενος 267.c. τοὺς ὁρμῶντας ἀλέξασθαι. 311.d. 357.a. ἀλέξεσθαι. 407.c. ἀλεξησόμεθα 419.a. τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα 802.a.b
ἀλεξητήρ. ῆρος ὁ. Poet. Auxiliator. Opitulator 827.d
ἀλεξητήριον. τό. Quod facit ad arcendum ac propulſandum aliquid 939.c
ἀλέτης ὄνος. ὁ. Molaris lapis 256.c
ἀλίζειν. ἀθροίζειν. Congregare 281.c. ἀλίζεσθαι 377.b
ἀλιμενότης. ἡ. Importuoſitas. ἡ τῆς χώρας ἀλιμενότης. Regio, quæ portubus caret 536.d
ἀλκή. ῆς. ἡ. Robur. 198.c. Fortitudo. Poet. 559.b.582.a.672.a.916.c
ἄλκιμος. ὁ. Poet. Fortis. 321.b. 589.c.628.a.629.d.639.d.764.d.bis.768.b.829.c
ἀλκιμώτατος Poeticum. fortiſſimus 148.a.338.b.618.b.619.b. ἀλκιμώτερος 764.d.898.b
ἀλλοδαπός. Peregrinus. Exterus 236.a.921.d
ἀλοᾶν. Triturare 863.a.ter.
ἄλοβα ἱερά. Exta fibris carentia 499.b.534.c
ἀλοητός. ὁ. ὅπερ ἀλοητός. Triticum trituratum, vel triturandum 863.b
ἀλόμενος. Participium a. 2. medij, verbi ἅλλομαι. καθαλόμενος 527.b. ἀλόμενοι 626.c
ἀλτικός. Ad ſaltandum idoneus 223.c
ἀλφιτοσιτεῖν. Polenta veſci 161.c
ἀλωπεκίδες κύνες τινές, καὶ διὰ τί οὕτως ἐκαλοῦντο 975.c
ἀλώσιμος. ὁ. Qui capi poteſt 346.a. 426 … .2
ἀμαχεί. Sine prælio 334.d.ter.385.d.645.b
ἄμαχος. ου. ὁ. Qui nondum pugnauit, aut qui non pugnat 90.a. 522.d
ἄμαχον πρᾶγμα. Poeticum. Res inexpugnabilis 154.a
ἀμβάτης. ὁ. idem ac ἀναβάτης: at per ſyncopen formatum, & πυκνότερον 764.a.937.c.939.d
ἀμβολάς, άδος. ἡ. ἀμβολὰς γῆ. Terra egeſta 190.c
ἀμέμπτους ποιεῖσθαι τοὺς στρατιώτας. Efficere vt milites non conquerantur 224.c
ἀμηχανεῖν Poeticum. Inopia conſilij laborare. De ſuis rebus deſperare 171.c
ἀμήχανος. ὁ. Inops conſilij. Qui maximis difficultatibus premitur 287.c
ἀμήχανος εἰσελθεῖν ὁδός. Via, in quam non patet ingreſſus. Quæ penetrari nequit. 248.b
ἀμήχανοι τὸ πλῆθος ἄνθρωποι. Incredibilis hominum multitudo 193.b
ἀμήχανον κακόν. Inexplicabile malum 280.a
ἀμηχανώτατος. ὁ. Maximè inops 197.c
ἄμοιρος. ὁ. Poeticum 195.d. Expers.
ἀμπεχόνη. ἡ. Veſtis. Veſtitus 712.a

Ἀμύζειν. Sugere 332.b

Ἀμύνειν. Poëticum. βοηθεῖν, opem ferre, tueri. τοῖς τέκνοις ἀμῦναι. Liberis opem ferre. Liberos tueri 86.e. ἀμύνειν τῇ χώρᾳ 126.c

Ἀμυντέον. Propulſandum 230.d

Ἀμφίαλος. ὁ & ἡ. Maritimus 514.e

Ἀμφίβολος. ὁ & ἡ. Ambiguus. Dubius 717.b

Ἀμφιγνοεῖν. Ambigere. Dubitare 268.d

Ἀμφιθάλασσος πόλις. Vrbs, quæ mari vtrimque alluitur 921.b

Ἀμφίλογος. ὁ καὶ ἡ. Dubius 798.e. bis.) (ἀναμφίλογος. ibid. 922.c

Ἂν particula cum infinito præſentis iuncta vim futuri ſæpe ſignificat. ἂν εἶναι. pro, ἔσεσθαι. ἂν διάγειν. pro, διάξειν, 26.b. ἂν ποιεῖν. ποιήσειν. 30.d. ἔχειν ἂν. ἕξειν. ibidem. ἂν ἐξενεχθῆναι. ἐξενεχθήσεσθαι. Vide & alia exempla, 49.b. 73.e. 74.a. bis. 76. a. 92.a. 108.b. & alibi paſſim 23

Ἂν cum infinito aor. 1. act. pro futuro. ἂν συμμίξαι, pro, συμμίξειν 604.d

Ἂν cũ infinito aor. 2. act. aut paſſ. aut medij, pro futuro. ἂν φανῆναι, pro φανήσεσθαι. γενέσθαι ἄν, pro γενήσεσθαι, ἁλῶναι ἂν pro ἁλώσεσθαι 189. e. ἂν γενέσθαι. pro γενήσεσθαι 196.b. 233.C. ἂν τυχεῖν. pro τεύξεσθαι, τεύξεσθαι 236. c. ἂν παθεῖν, pro, πείσεσθαι 238. c. & alibi paſſim.

Ἂν cum infinito futuri. ἂν ἄρξειν 22.c

Ἂν cum infinito non expreſſa: ſed ſubaudita, vim futuri ſignificãs. προσγενέσθαι, ſub. ἂν, pro, προσγενήσεσθαι 27. d. εἰκὸς πολλοὺς βούλεσθαι γίγνεσθαι φίλους. ſub. ἂν, pro, βουλήσεσθαι, τυπίσιν ἐθελήσειν 130.a διαφθαρῆναι ſub. ἂν, pro διαφθαρήσεσθαι 181. d. γίγνεσθαι. ſub. ἂν, pro γενήσεσθαι 372. d. δέξασθαι. ſub. ἂν pro δέξεσθαι 385.e. ἀπαγγέλλειν. ſub. ἂν, pro ἀπαγγελεῖν 393.b. παθεῖν. ſub. ἂν, pro πείσεσθαι 396.b. χαρίζεσθαι. ſub. ἂν, pro χαριεῖσθαι 398.c. ἀπιέναι ſub. ἂν, pro ἀπελεύσεσθαι 420.a. συστρατεύεσθαι. ſub. ἂν, pro συστρατεύσεσθαι 422. a. ἀπιέναι, καὶ προσδοῦναι. pro, ἀπελεύσεσθαι, καὶ προσδώσειν 461. d. συστρατεύειν, pro συστρατεύσειν 503.e. ἀπιέναι. pro ἀπελεύσεσθαι 533.e. ἐμμένειν. pro ἐμμενεῖν 551.a. 565. d. ἀποκτεῖναι, pro ἀποκτενεῖν 567.c. 573.a. διδάσκειν. pro διδάξειν 787. d. ἀκούειν pro ἀκούσειν 834. e. ἀπόλλυσθαι, pro ἀπολεῖσθαι 929.b

Ἂν cum participio præſentis pro futuro. δυνάμενος ἄν, pro δυνησόμενος 630. b. ſic & apud Lycurgum 167. 24. ἂν τυγχάνοντες, pro, τευξόμενοι.

Ἂν cum participio aor. 1. pro futuro. ἂν λύσαντα, pro, λύσοντα 25.c

Ἂν cum participio aor. 2. pro futuro. ἂν προσγενόμενοι, pro προσγενησόμενοι 27. c. ὡς οὔπω περιγενόμενος ἄν. pro, περιγενησόμενος 244.d. ἁλόντος ἄν, pro ἁλώσοντος, hócque pro ἁλωθησομένου. 346.d. συνελθοῦσαν ἄν, pro συνελευσομένην 607.a. ἂν γενόμενοι, pro, γενησόμενοι 793.a

Ἂν cum participiis, non expreſſa, ſed ſubaudita, vim futuri denotans. ὡς ἄμεινον μαχομένους, ſub. ἄν, pro, μαχησομένους, vel μαχουμένους 160. a. ὡς ἐπιπεσών, ſub. ἄν, pro, ἐπιπεσουμένους 186. d

Ἀναβαίνεσθαι, Conſcendi. ὁ μήπω ἀναβαινόμενος ἵππος. Equus, qui nõdum conſcenditur 932.d. 936. c. ἀναβεβαμένοι ἵπποι 954.b. 959.c

ἀναβάλλειν. ſurſum iactare. ὁ ἵππος τὸν ἀναβάτην ἀναβάλλει. Equus ſeſſorem ſurſum iactat 945.b

ἀναβάλλειν, In re equeſtri ſignificat aliquem in equum imponere. Tollere in equum 941.c. bis. 956.b

ἀναβάτης. ου. ὁ Eques, qui equum conſcendit. Seſſor 560.e. 933.b. e. 936.b. 937.a.c

ἀνάβλεμμα. τό. Aſpectus, quo ſurſum oculi tolluntur 978.b

ἀναγκαῖον. τό. Carcer, in quo ſontes neceſſitate conſtricti tenentur 567.c. τοῖς ἐκ τοῦ ἀναγκαίου λελυμένοις. Illis, qui de carcere liberati fuerant 568.e

ἀναγρία. ἡ. Ferarum nullitas, quum nulla fera ſe capiendam offert 983.b

ἀναχάσκειν. οὐδ' ἀναχάσκειν ἐξουσίαν ποιεῖν τινι. Alicui ne hiſcendi quidem poteſtatem facere 823.d

ἀναγώνιστος. ὁ. qui ſine certamine vitam degit 24.b

ἀναδύεσθαι. Recuſare 890.d

ἀναζευγνύειν. Caſtra mouere 225.d. Diſcedere 229. d. 312.a. ἀναζεύξαντες ἐπορεύοντο. Motis caſtris pergebant 333.c

ἀναίνεσθαι. Recuſare. Negare 45.a

ἀνακουφίζεσθαι. Animo efferri 517.b

ἀνακρίνειν. Interrogare 29.a

ἀνακτᾶσθαι τινά. Aliquem ſibi conciliare 10.b. 13. b. c. φίλους ἀνακτήσασθαι 47.a. 195.d. bis.

ἀνακύπτειν. Oculos attollere, caput erigere, ſpe animóque erigi, & recreari 849.b

ἄναλκις, ιδος. ὁ. Imbellis. Poëticum 196.c. 207.a

ἀνάλλεσθαι. Surſum ſaltare, ſaltu aſcendere 968.c

ἄναλμος. ὁ καὶ ἡ. Quod ſale caret. Non ſalſum 868.a

ἀνάλωται 150.d

ἀνάλωτος. ὁ. Inexpugnabilis. Qui capi nequit 654.c. 670.d.e

ἀναμάρτητος. ὁ & ἡ. Qui non peccauit, aut, Qui peccare non poteſt, aut non peccat 67.c. 237. c. 592. b. ἀναμαρτητότατον 668.a. 672.d. 797.b

ἀναμαρτήτως. Sine peccato 758.d. 802.d

ἀναμάχεσθαι. Pugnam inſtaurare 66. a.b. 996.a

ἀνάμβατος ἵππος. Equus, cui nullus inſidet 109.e

ἀναμφίλογος. ὁ & ἡ. Minimè dubius. 798. d. 876. a. ἀναμφιλογώτατος 879.c

ἀναμφιλόγως. Sine dubio 828.d. 833.d

ἀνανεύειν. Abnuere 29.a

ἀναξυρίδες. αἱ. Caligæ 257.a

ἀναπαυτήριον. τό. Ipſum quieſcendi tempus 800.

ἀναπτεροῦσθαι. Excitari. In ſpem erigi. Efferri 496.a. 900.c

ἀνάριστος. ὁ. Impranſus 271.e. 320.a. 386.b 527.c

ἀναρτᾶσθαι. Beneuolentiam alicuius ſibi conciliare, ita vt ex nobis pendeat. ἀνηρτήσατο τοσαῦτα φῦλα 3.a. τοὺς πατέρας αὐτῶν ἀνήρτητο 13.b

ἀνασπᾶν τὸ κέρας. Militaris loquutio. Cornu explicare 270.e

ἀνατέλλειν. Oriri. ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι 278.a

ἀνατίθεσθαι τί. Aliquid retractare 718. c.d

ἀναφυσᾶσθαι. Inflari, ac ad ſuperbiam incitari 183.b. 618.d

ἀναχάζειν. idem ac ἀναχάζεσθαι. Poët. retro-cedere 318.a

ἀναχάζεσθαι. Poeticum. ἐπὶ πόδα ἀνεχάζοντο. Pedetentim cedebant 178.a. 337.c

ἀναψύχειν. Reficere. Inſtaurare. Recreare. τὰς ναῦς ἐπισκευάζειν, καὶ ἀναψύχειν 441.c

ἀνδραποδώδεις quinam, & cur ita vocentur 796.b.c

ἀνδρείκελον. ου. τό. Suidas interpretatur τὸ μίγμα τῶν ζωγράφων, ὃ καλεῖται χρωμάτων κρᾶσις 847. c. Latini Purpuriſſum vocant. ἀνδρεικέλου χρῶμα 847.d

ἀνδρίζεσθαι. Viriliter ſe gerere 326. d. 368.d

ἀνεθείς, έντος. ab ἀνίημι. Dimiſſus. Laxatus. Libertatem nactus. Liber 327.b

ἀνειμένως πίνειν. Libere largiterque bibere 104.d

ἀνεκτῶς. Tolerabiliter 629.d

Ἀνεπίληπτος. ὁ. Criminationibus ac reprehenſionibus non obnoxius. Reprehenſione minime dignus. Inculpatæ vitæ vir 652. a

Ἀνεπιστήμων. ὁ. Imperitus 588. c. 840. b. bis

Ἀνεπιστημοσύνη. Inſcitia 779. a. 866. c. 869. b

Ἀνεπιστημόνως. Inſcitè 977. b

Ἀνερεθίζειν. Irritare. Excitare 768. d

Ἀνήκοος. ὁ & ἡ. Qui non audit. ἀκούσματος ἀνήκοος 740. a. οὕτως ἀνήκοος 815. a. λοιδορίας ἀνήκοος 903 a

Ἀνθῆπται 5. e

Ἀνθῆπται 60. d. 403. d

Ἀνθορ. ἀναθορεῖν. proſilire 677.

Ἀνιμᾶν. Attollere. Subleuare. τοῖς δόρασιν ἀλλήλους ἀνίμων 310. c.

Ἄνιππος. ὁ. Equo carens 646. b. c. e

Ἀνίσχειν. Poet. Oriri. ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι. Sub ſolis ortum. 272. b. ὁ ἥλιος ἀνίσχει 563. b. c. bis. 456. a. Pro eodem dicitur & ἥλιος ἀνίσχων 984. e

Ἄνοδος. ἡ. idem ac ἀνάβασις. expeditio, quæ fit in loca mediterranea quò ex maritimis depreſſiſque locis aſcenditur 272. a

Ἄνοδος τόπος. Locus inuius. Locus, per quem aſcendi vel tranſiri non poteſt.) (ἄνοδος 340. c

Ἀνοίγειν. Verbum nauticum, quo ſignificatur de locis arctioribus in ſpatioſius liberiuſque mare euaſio. Italici nautæ dicunt, Alargarſi. vel, Andarà largo 428. b. 441. d. 445. d.

Ἄνομος) (νόμιμος 805. d

Ἄνοπλος. ὁ. Inermis 91 b

Ἀνορούειν. Poet. Surſum ſalire 936. e. 945. a

Ἄνοχυρος) (ὀχυρός. ἰσχυρός 667. e

Ἀνταικούειν. Viciſſim audire 286 e

Ἀντάξιον πάντων χρημάτων πρᾶγμα. Res vniuerſis opibus anteferenda. 512. a. 760. c

Ἀνταυγία. Splendoris reflexio 981. a

Ἀντία. Poet. Aduerbium. Coram: ἀντία τῆς ἰλιάδος 667. a

Ἀντιάζειν. ὑπαντιάζειν Poeticum. Occurrere. obuiam ire. pro quibus communia ſunt ὑπαντᾶν & ἀπαντᾶν 142. d

Ἀντιβλέπειν τινί. Aliquem aſpicere. 571. a. 657. a. ταῖς λόγχαις ἀντιβλέπειν. haſtas intueri 877. a

Ἀντιβλέπειν εἴς τι. In aliquid oculos cóiicere, idq; aduerſum intueri. 815. b. εἰς τὸν ἥλιον ἀντιβλέπειν.

Ἀντιβολεῖν. Poet. Orare 695 a

Ἀντιγνωμονεῖν. Alicuius ſententiæ aduerſari 100. a

Ἀντίδοσις τριηραρχίας ἢ χορηγίας. Compenſatio præfecturæ triremiũ, vel muneris choragi 815 e

Ἀντιθεραπεύειν Viciſſim colere 728. b

Ἀντικαθίστασθαι. Aduerſari alicui 463. a. 465. d. e

Ἀντιλαμβάνεσθαι. capeſſere. gerẽdum ſuſcipere. τῶν πραγμάτων ἐρρωμένως ἀντιλαμβάνεσθαι. res fortiter gerent 52. a

Ἀντίπαλος ου. ὁ. Poëticum. Aduerſarius 150. c. 152. b. 159. b. 230. a. 468. a. 506. d. 540. e. 555. d. 562. a

Ἀντίπορος. ὁ. Poet. Oppoſitus 321. d

Ἀντιπωλεῖν τὰ πάντα πολλοῦ. omnia vili pretio vendere 564. a

Ἀντιπαρασωρεύειν τὴν γῆν. Terram viciſſim adgerere 862. c

Ἀντίῤῥοπος ἰσόῤῥοπος. Tantũdem momenti habens quantum alius. γλῶσσα ἀντίῤῥοπος τῷ αἰδεῖ 827. a

Ἀντιῤῥόπως. Aequaliter 551. b

Ἀντιστασιώτης. ου. ὁ. Aduerſæ factionis homo 144. d. e

Ἀντισφαιρίζειν. Pila contra aliquem ludere. τοὺς ἀντισφαιρίζοντας. atticè pro ἀντισφαιριστὰς 684 b

Ἀντίτυπος. Durus 916. b. ἀντιτυπώτερα. Duriora 933. b

Ἀντίτυπος. ὁ & ἡ. Aduerſus. Contrarius. 592. b. μάχη ἀντίτυπος. aduerſum prælium 667. b. 916. b

Ἀντιφορτίζεσθαι. Onera permutare. oneribus onera commutare. Nauem mercibus permutatis onerare 922. b. bis

Ἀντλεῖν εἰς τὸν τετρημένον πίθον, παροιμία εἰς τοὺς μάτην πονοῦντας λεγομένη. 840. b. In pertuſum dolium [aquam] haurire, prouerbium in eos dictum, qui fruſtrà laborant

Ἄντρον, ἀντὶ τοῦ ἄπυστον, ἐν τοῖς τῶν ἀσεβῶν προσηνέσιν ἐνεργηκέναι ἀθλιοῖς προσπαθοῖς. τυφλώττων, pro τυφλώττοντος 106. a

Ἀνυπέρβλητος. Inuictus 236. b

Ἀνυπόδητος. ὁ. Diſcalceatus 677. a

Ἀνυπόδητος. idem 7[?]9. d

Ἀνυποδησία. ἡ. Pedũ nuditas, qua fit vt nulli calcei geſtentur 677. a

Ἀνύποπτος. Non ſuſpectus 127. b. ἀνυπόπτως ibidem

Ἀνυπόστατον φρόνημα. Animi elatio, quæ ſuſtineri nequit. 124. c. ἀνυπόστατος ἀνήρ, vir cuius impetus ſuſtineri nõpoteſt 201. b 806. b

Ἀνυσιμώτερον, & ἀνυτικώτερον, & ἀνυσικώτερον. Quod maiorem efficiẽdi vim habet. efficacius 31 c. ἀνυσικώτερον 958. c

Ἀνώγαιον. ου. τό. Tabulatum ſupra terram factum. Cœnaculum, quod & ἀνώγεων, & ἀνώγεων atticè dicitur 354. a

Ἄξιος cum genitiuo, & datiuo. genitiuo, rei, vel pretij, datiuo, perſonæ. ὑπ αὐτῷ ἑαυτοῖς ἄξιος 707. b. ἄξιος θανάτου τῇ πόλει. 708. a. 721. d. 722. b. ὑπὲρ τοῖς φίλοις ἄξιοι ἦν 748. a. c 890. c

ἄξιος, Ad pretium relatum, ſignificat valentem certam pecuniæ ſummam: ἐπιδα ἀξίας δίκη μνῶν 405. d. 421. c. 748. b. 760. c. (bis

ἄξιος. Vilis. Parui pretij 924. c

ἄξιος, μετὰ δοτικῆς, ἀντὶ τοῦ χρήσιμος, Vtilis. ὑπὸ τοῖς φίλοις, ἐπ αὐτῷ ἄξιος ἐγένετο 707. b. ἄξιον σοι ἐπὶ μέγα φρονεῖν 889. a. 899. a

ἄξιον æquum 888. e. 899. a

Ἄξιον. Quod expedit, quod conducit. ὑπὲρ ἄξιον κτᾶσθαι 748. d. ἄξιον ἐννοεῖν. Operæpretium eſt conſiderare 887. a 888. b

Ἄξιον, μετὰ δοτικῆς, ἀντὶ τοῦ, πρέπει. Ἄξιον ὑπ σοι 404. d. Ἄξιον αὐτοῖς 558. e. σοὶ δ᾽ ἦν ἄξιον 740. e. ἐκ οὐκ σοι ἄξιον ἦν 760. b. ἄξιον ὑμῖν 882. e. 889. a. 899. a

Ἀξία. ἡ. Pretium 731. b. bis. 748 d

Ἀξίωσις. Æſtimatio 748. a. b

Ἀξιάγαστος. ὁ. Admiratione dignus 684. d (887. b

Ἀξιάκουστος. ὁ. Auditu dignus 841. a

Ἀξιεπαινετώτατος. ὁ. Laude digniſſimus 522. a

Ἀξιεραστότερος. ὁ. Amabilior 895. d

Ἀξιοῦσθαι. ἐκ ἠξίωσαν ἀξιοβίωτον εἶναι. Exiſtimarunt ſibi non eſſe viuendum 511. e (859. c

Ἀξιοεργός. ὁ. Operi faciũdo idoneus

Ἀξιοθαυμαστότερος. ὁ. Admiratione maiori dignus 715. c

Ἀξιοθέατος. ὁ. Spectatu dignus 841. a. d. 873. d. e. 887. b. 902. c. d. 951. c. d. 959. a (825. c

Ἀξιοθεώρητος. ὁ. Conſideratu dignus

Ἀξιομακαριστότατος. ὁ. Digniſſimus, qui beatus prædicetur 707. d

Ἀξιομνημόνευτος. ὁ & ἡ. Memoratu dignus 872. c (gnus 582. a

Ἀξιοσκεπτος. ὁ. & ἡ. Conſideratu di-

Ἀξιοσπούδαστος. ὁ. Studio animique contentione dignus 684. e

Ἀξιοπιστότερος. ὁ. Fide dignior. 805. b (a. c

Ἀξιοφίλητος ὁ. Amore dignus 847.

Ἀξιοχρεώτατος. ὁ. Aptiſſimus ad aliquid præſtãdum. Maximè idoneus 197. e

Ἄοπλος. ὁ. Inermis 968. a

Ἀπάγχειν. ἀπάγχεσθαι 124. d. 129. b

Ἀπαγορεύειν. Defatigari. 256. b. ἵππους ἀπειρηκότας 231. d. 277. b. ἀπείρηκα βαδίζων 343. d, 367. c. 387. c. 595. b. 844. a. 878. b. ἀπαγορεύσει θαλάσσης. 951. b. ἐκ ἀπερεῖ. Non defatigabuntur 960. a. 974. c

ἀπαγορεύειν. Abdicare ſe aliquo munere. τῆς στρατηγίας ἀπειπών. Cùm imperatorio munere ſe abdicaſſet 398 a

Ἀπαθὴς κακῶν. Malorum immunis 422. b, 516. c [d

ἀπαμείβεσθαι. Poet. Reſpõdere 286.

Ἀπαντᾶν. ἀπαντᾶν. Occurrere. Obuiam ire 443.b
Ἀπαρέμφατον αὐτὶ τοῦ προςδηκτικοῦ. λέγειν, ἀντὶ τοῦ, λέγει 420. b. ἀπαλλήσσαι, pro ἀπαλλήσσουσι 983.b.c.d.984.d e.985.d
ἀπαυθημερίζειν. Eodem die reuerti 345 d (993.a
Ἀπεδος.ὁ & ἡ. ἰσόπεδος. Planus 984.b
Ἀπειθεῖν. ἀπιστεῖν 608.c
Ἀπεικάζειν. Repræſentare. Effingere 780. e. 781. c. e. 782. a. bis. 783.b
Ἀπεικάζειν. Similitudine rem aliquã illuſtrare 958 a. (lens 4.a
Ἀπειροκαλία. Inſolentia, res inſo-
Ἀπειθεῖν. Non parere. Cõtumacem eſſe 291.a.883.a
Ἀπειθέον. Non parendum 290.d
Ἀπελαύνειν. Abigere. Pellere. μέγαν αὐτοῖς φόβον ἀπεληλακέναι ἔδοξε 92. c
ἀπεχθάνεσθαί τινι. 369.d. Poetica loquutio. Odioſum alicui eſſe. In alicuius odium incurrere 417. a. ἀπήχθημαι. ibid. ἀπεχθάνεσθαι. idẽ. 419. c. ἀπεχθάνεσθαι πολλοῖς 503. c. ἀπεχθάνεσθαι βασιλεῖ 622. c. 915. c
ἀπημέλητος ὁ καὶ ἡ. Neglectus, a, um. 136. a. ſed ibi legendum videtur ἀτημέλητος, vt pag. 203.a
Ἀπλετος.ὁ καὶ ἡ. Poet. Copioſiſſimus 327.c
ἀπλοΐζεσθαι. Simpliciter agere. Simplicem ſe præbere 795.c
ἄπλοος, ἄπλους. Ad nauigandum ineptus vel inutilis 548.a
Ἀποβλέπειν πρός τινα. In aliquẽ oculos conijcere 792.a.797.e.
ἀποβλέπειν εἰς τινα. idem. 830.d. πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπειν 860.d
ἀποβλέπειν εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν. Ad alienã menſam reſpicere 401. e.402.a
ἀποβουκολεῖν. Poeticũ. facere, vel iubere aliquẽ vagari. 16.e. cũ accuſatiuo. τὴν παῖδα ἀποβουκολήσομεν.
ἀπογράφεσθαι πρὸς τὸν ταξίαρχον. nomen apud cohortis præfectum profiteri 42.a.b.471.e. 608. b. bis. 633.c
ἀποδεδράκασιν, vt ab ἀποδράω, ῶ, ᾶς. pro quo ἀποδιδράσκω 89.a. 94. d.104.b. 116.c. ἀπέδρασαν 125.b. ἀποδεδράκασιν 253. c. ἀποδρᾶναι 277.a. ἀποδραίη. 285.d. ἀποδρὰς 345.c. λέγονται ἀποδιδράσκοιτα b. 362. ἀποδραίημεν. 378.d. ἀποδράντας. 380.b. ἀποδεδρακὼς. 381.b. ἀποδεδράκει 382.b
ἀποδείκνυσθαι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. Suam ſententiam aperire 362.d
ἀποδεκτῆρες. ων. οἱ. Poeticũ. τῶν φόρων ἀποδεκτῆρες. Gallicè, Receueurs 292.b
ἀπόδες κύνες. Canes vitioſis præditæ pedibus 976.b
ἀποδικεῖν. Cauſam dicere, & ſe tueri. ἀποδικεῖν δεδεμένον. Cauſam ex vinculis dicere 450.c
ἀποδοκεῖν. Aliquid ab aliquo improbari, reiici, damnari: τῷ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι 640.a
ἀποδοκιμάζειν. Reprobare. Reijcere 159. c. 162. d. 207. c. 679. d. 712.a.743.c.805.e.814.c.834.a. 865.d.937.a.955.d.e.bis
ἀποδυτήρια. τά. Spoliaria. Locus ante balneas vbi veſtes exuunt, qui ſe loturi ſunt 696.d.bis
ἀπόθεν. Eminus 117.b.264.d.980.a. 989.b.990.e.992.c.993.a
ἀποκαλεῖν. Appellare. Nominare. 712.b. 720. d. 731. c. bis. 741.a. 930.a.1002.b
ἀποκναίεσθαι. q.d. Abradi. de noſtris facultatibus aliquid detrahi 583 c
ἀποκόπτειν. Per vim deiicere, depellere 312.c.320. d.321. c. ἐκκόπτειν, idem 638.b
ἀποκοτταβίζειν. Ex poculo cum ſonitu eiicere 470.c
ἀπόκροτος. Pauitus, & propter pauimentum aſper. χωρίον ἀπόκροτον. Locus pauitus 943.e
ἀπόκρυφος. ὁ. Occultus 769.e
ἀποκτιννύειν. Interficere 521.a.560.d. 631.d.638.b
ἀποκτίννυμαι. ἀποκτίνειν. 387.b.560.c. 572.a.603.b
ἀπολαύειν. Frui. fructũ ex re aliqua percipere. τοῦτο τὸ πρᾶγμα τὸς ἀπολαῦσαι τι ἀγαθὸν ἄξιοι ἐσμέν. Ex hac re nos aliquid boni percipere æquum eſt 136.c. ταῦτα ἀπολαυόμεν 138. e. ὡς ἀπολαύοιεν τι οἱ πολῖται ἀλλήλων ἀγαθόν 681.d.801.d
ἀπολείπεσθαι τῶν ἀγαθῶν. A viris bonis diſcedere 31.d
ἀπόλεμος. ὁ. Imbellis 207.c
ἀπολογεῖσθαι περὶ τῶν φίλων. Amicos purgare, defendere 47.c
ἀπολογίζεσθαι. Rationes reddere 579.c
ἀπομανθάνειν. Dediſcere. οὐδὲν ἀπομαθησόμεθα 101.a
ἀπομάχεσθαι. Pugnando reſiſtere. Pugnando propulſare 119.d. 127.b.c 375. c. τὸ βάρβαρον ἀπομαχέσασθαι 609.b
ἀπόμαχος. ὁ. ad pugnam inutilis 311. c.317.d
ἀπομετρήσασθαι μεδίμνῳ ἀργύριον. Adagium. Argentum medimno metiri 491. c. Quod dicitur quum quis maximam rerum copiam habet
ἀπομιμεῖσθαι. Imitari 781.a.782. a
ἀπόμισθον ποιεῖν. Stipendio priuare 585.e
ἀπομόσαι. Deierare. Iureiurando negare 148.d
ἀπονοστεῖν. Poet. Redire 315.c
ἀποπειρᾶσθαι. Periculum facere 51.e
ἀπόπλους. ὁ. Diſceſſus è partu 360.b
ἀπορεῖσθαι. ἀπορεῖν. Conſilij inopia laborare 179.a.348.c.372.e.bis. 405.e.991.c
Ἄπορος. ὁ Conſilij inops 287.c
ἄπορος τόπος. Locus inuius, per quẽ ire non poſſumus 287.a.302.e. 303.a.316.b.961.b.) (ἄπορος
Ἄπορον. ἀδιώδευτον 305.e
Ἄπορα. Res difficiles, ex quibus quis ſe nequit explicare. ἐν ἀπόροις εἶναι 414.b 417.c.582.a
ἀπορραθυμεῖν τινός. A re aliqua per ignauiam abſtinere, vel eam negligere 776.b
ἀπόρρυτος. ὁ. Qui defluxum habet. Qui defluit 938.a
ἀπορρώξ. γος, ὁ. Præruptus. πέτρα ἀπορρώξ 380.d
ἀποσημαίνεσθαι. In eorum numerũ referre quorum bona publicãtur. Proſcribere 473.a
ἀποσημαίνεσθαι τὰ χρήματα τῶν καταδικασθέντων. Damnatorum bona adnotare, & indicare. Gallicè, Mettre par inuentaire 464.b
ἀπόσκιος) (σύσκιος 236.a
ἀποστατεῖν. Deficere. 107. a. Abeſſe 842.c.968 a
ἀποσταλίδωμα. τό. Stipes. ſtipitis 992. c
ἀποτέμνειν. Auertere. Aditum intercludere. 384. d. ἀποτέμνεσθαι idem. ἀπετέμνετο αὐτήν 619.e
ἀποτέμνεσθαι τὴν κεφαλήν. Caput alicui amputari. 239. a. 289. c. 293. a. ἀποτέμνειν τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν 501. c. 657. a. 1009. c
ἀποτετελεσμένος ἀνήρ. Vir prorſus abſolutus 967.a
ἀποτίνεσθαι. Vlciſci. ſupplicijs afficere. τούτους οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο 300. c
ἀποτίνεσθαι. ἀποτίνειν. Poeticum. Vlciſci. τὴν θεοῖς ὕβριν ἀποτίσασθαι 129.a
ἀπότιστον ζημίαν. Multa perſoluenda 684.c
ἀπότομος. ὁ. Præruptus 316.b.336.c
ἀποφαίνειν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. Suam ſententiam aperire 360.a
ἀποφῆναι. negare 28.e.29.a.153. b
ἀποφέρειν. προσφέρειν 124.b.129.b. 192.e.bis.193.a
ἀποχειροβίωτος. ὁ. Qui ſuis manibus victum ſibi quærit 218.b
ἀποψηφίζεσθαι. Decreto aliquid negare. recuſare 502.e 639.d
ἀποψηφίζεσθαι. Decreto rẽ aliquã improbare, reiicere 639.d. 703.e
Ἀπροθύμως. Segniter 443.b
Ἀπύλωτος. ὁ. Nullis portis munitus 369.c

ἀργαλέος. α. ον. Poet. Difficilis. Laborioſus. Moleſtus. ærumnoſus 911.b
ἀργεῖσθαι. Per negligentiam prætermitti 916.e
ἀργὸς χώρα. Solum incultum 71.a.) (ἐνεργὸς γῆ 73.c
ἀργύρεια. τά. Vel potius ἀργυρεῖα. Argenti fodinæ 773.d. vt rectè legitur 923.d. 925.a.b.c.d. 926.c. bis. 927.d. 928.c
ἀργυρολογεῖν. Pecuniam cogere 429.c
ἀργυρολογία. ἡ. Pecuniæ coactio 429.a
ἀρέσκεσθαι θεούς. Placare deos. 803.b. pro eodem, ἐξαρέσκεσθαι θεοῖς 831.b. 833.b
ἀρεσκόντως. Cum voluptate, ita vt aliquid alicui placeat 851.a
ἀρεστός, gratus, acceptus 52.b. 592.c. 673.c. 699.d
ἀρήγειν, βοηθεῖν. Poeticum. auxiliari. opem ferre. 25.a. τοῖς αὐτῶν ἀρήξοντι. 159.e. τοῖς συμμάχοις ἀρήγειν. 160.a. 171.a. ἡμῖν ἐπαρήξειν. 171.c. ἀρήξοντες 270.d. ἀρήξειν 780.a. ἀρήξειν τῇ χώρᾳ 828.b. 829.a.e. 831.c.e. 834.b. 838.c. 966.d
ἀριθμὸς τῆς ὁδοῦ. Numerus ſtadiorum in itinere conficiendo permeatorum 276.a. ſic πλῆθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ 355.a 427.d
ἄρινες κύων. Canis idoneis ad odorandum naribus deſtituta 976.a.b
ἀριστεύειν. Fortiter ſe gerere 769.c
ἀριστεύειν πάντων. Omnium præſtantiſſimum eſſe 769.b
ἀριστοκρατία τό 813.c
ἀρκυστάσιον τό. Retia. 983.e. locus ipſe, vbi retia tenduntur, & tenſa ſtāt. quod & ἀρκυστασία 984.a
ἀρκύωρος. ὁ Retiarius cuſtos 983.d. 984.d. 986.c
ἁρματηλασία. Curruū agitādorum ratio. Curruum agitatio 152.c
ἁρμόζειν. ἁρμοστὴν εἶναι. Præfectum eſſe. Præfecturam gerere. ἁρμόζοντας ἐν ταῖς πόλεσι. 689.e. ἁρμόζοντες ἐπὶ ξένοις 690.a
ἁρμοστήρ, ῆρος. ὁ. idem ac ἁρμοστής 543.d
ἁρμοστής. οῦ. ὁ. Præfectus. Gubernator 356.d.e. 376.c. 389.b 394.a. 398.c.e. 399.c.d. 400.a 432.b. 435.b.d. 436.e. 437.a. 458.a
ἀρπεδόναι. αἱ. Laquei 33.d
ἄρρωστος τὴν ψυχήν. Indole ignaua præditus 707.a.
ἀρτοφαγεῖν. Pane veſci 161.c
ἀρύσασθαι ab ἀρύω. poeticum. haurire 5.b. 10.c. ἀρύεσθαι 1011.a
ἀρχεῖον. ου. τό. Magiſtratus curia 3.e 4.a.b. 5.c. principum domus 193.a
ἀρχὴ ἡ πάντων. ſummum imperium 376.b. 377.a
ἀρχήν. Aduerbialiter, vel ἐλλειπτικῶς ſumptum, pro κατὰ τὴν ἀρχήν, Initio 421.d. bis
ἀσθενοῦν. infirmum reddere. debilitare 22.d
ἀσινής, ὁ καὶ ἡ. καὶ τὸ ἀσινές. innoxius. non noxius. a. um 15.a. 938.d
ἀσινῶς. Poeticum, ἐκ τοῦ ἀσινίως. Sine damno 281.b. ἀσινέστατα 305.e
ἀσκαρδαμυκτί. oculis non conniuentibus 21.e
ἄσκημα. τος τό. Poëticum 199.a. Exercitium 969.a
ἄσμενος. Lætus. Lubens. 127.d. 155.c. τελευτώμενος 303.c. 310.d. 331.d. 360.c. 380.a. 388.a. 399.b
ἀσμένως. Lubenter. Cum lætitia. Cū voluptate. ἀσμένως καὶ ἡδέως. 134.c. 155.c. 671.b. 784.e
ἀσπίς. ίδος. ἡ. In ſingulari, ſcutatorum agmen. ἀσπὶς μυρία, καὶ τετρακοσία 261.e
ἅσσα. Quæcumque 698.a
ἄστομος κύων. Canis ad feras capiendas idoneum os non habens 976.a
ἄστρον. τό. κατ' ἐξοχὴν quandam Canicula, cæleſte ſignum. & ipſe caniculæ ortus 978.c
ἀστυφέλικτος. ὁ. Poet. Inconcuſſus 691.a.
ἀσυγκόμιστος καρπός. Non collectus fructus 24.a
ἀσύμφορον. Quod non expedit alicui. Damnoſum 123.b
ἀσχάλλειν. Ægrè ferre. ἀσχάλλων τῇ τραχύτητι. Aſperitatem ægrè ferens 948.d
ἀτάρ. poeticum. Sed. vnde κατ' ἀποκοπήν, Latinum, (at) deductum videtur 38.c 181.c. 335.a. 762.c. 773.d. 775.b. 782.b. 783.a. 784.a 794.b. 862.d. 870.c
ἀταράκτως. Sine perturbatione 962.a
ἅτε. Ceu. vt. vtpote. 343.a. 377.b. quippe quòd. quippe qui. 463.a. 516.C. 526.c. 528.a. 529.a. 534.a.c. 560.d. 578.a.d. 596.a
ἀτελὴς ὀβολός. Obolus, qui præter impenſas factas, alicui remanet integer, ita vt eum reſeruare poſſit. 925.c.d. ὀβολὸν ἀτελῆ φέρειν τινί. Obolum immunem alicui afferre 926.d
ἀτερπής. ὁ καὶ ἡ. Ingratus. Iniucūdus. 841.a. Poeticum
ἀτεχνῶς. Sine arte 784.b
ἀτημέλητος. ὁ. Incuratus. Neglectus 203.a
ἀτημελήτως. Sine cura 203.b
ἀτιμάζειν. Poeticum. Ignominia afficere. Contemnere 146.c. ἀτιμασθείς 243.c. ἄλλως ἀτιμαζομένους 266.d. ἀτιμασθέντες 510.d. 666.c. 740.a. 743.d
ἀτιμοῦν. Honoribus priuare. Ignominia afficere 694.a. ἠτίμωται 700.c. ἠτίμωνται, ibid. ἀτιμοῦνται 701.a. ἀτιμοῦσθαι. ibid.
ἄτιμος. ὁ. Infamis 701.a. bis
ἀτρεμίαν ἔχειν. Quieſcere 165.c
ἀτρίβαστος ὁ. Qui vias aſperas non triuit 968.d
ἄττα. Quædam 47.d. 77.b. ἀτυχεῖν τινος. A re aliqua aberrare. Non impetrare, nec obtinere aliquid 484.e
αὐθαίρετος θάνατος. Mors voluntaria, quam quis allatis ſibi manibus obit 589.b
αὐθημερόν. ὀξυτόνως. Eodem die 84.b.c 141.e. 329.a.b
αὔξιμος. ὁ καὶ ἡ. Qui vim augendi habet 687.a
αὐτάρ. Poeticum, pro communi ἀλλά 27.c
αὐτογνωμονεῖν. Arbitratu ſuo aliquid facere 630.e
αὐτοκέλευστος. ὁ. Qui nullius iuſſu: ſed ſua ſponte aliquid facit 308.c
αὐτοματίζειν. Arbitrio ſuo aliquid temere facere. vide ſupra αὐτοματίστης 106.d
αὐτόματος. ὁ. Qui ſponte ſua aliquid facit 595.d. 867.e. 908.b
αὐτομολεῖν. Ad hoſtem transfugere 262.b. 270.d. 273.a. 276.b. 585.d. ter. 830.a
αὐτονομία. ἡ. Libertas, qua fit vt quis ſuis legibus vtatur, ac viuat 591.c.d. 602.d
αὐτόπτης. ου. ὁ. Is, qui propriis oculis aliquid videt 136.b. 588.c
αὐτοσχεδιάζειν τί. Aliquid ex tempore excogitare, & nullo iubente facere 558.a. 771.a. Aliquid temere capeſſere
αὐτοσχεδιαστής. ὁ. qui ex tempore aliquid ſua ſponte facit 688.e
αὐτοφυής. ὁ. καὶ ἡ. Qui ad aliquid faciēdum natura eſt aptus 943.b
ἄϋπνος. Inſomnis. poeticum 61.a
αὐτοῦ. αὐτόθι. illic, ibi. 13.b. 47.d. 87.b. 118.c. 176.a. 228.b. 271.c. 275.a.b.d. 312.e
αὐτουργός. οῦ. ὁ. Qui manibus opus facit 831.c
ἀφανιοῦμεν. Atticum futurum pro communi ἀφανίσομεν. ab ἀφανίζω. Deleo. Ex hominum conſpectu tollo. Perdo 669.b. & pag. 301.c. pro vitiato ἀφανιοῦσιν, legendum videtur ἀφανιοῦσιν.
ἄφιππος. ὁ καὶ ἡ. Equis carens. Regionis epithetum. Equis alendis non apta 498.c. inequitabilis 653.g

ἀφιππία.ἡ.Rei equeſtris imperitia 969.e

ἄφοδος.ἡ. Exitus. ſed in textu ἄμφοδος legitur, q.d.Tranſitus vtrinque 320. d. at vox corrupta. legendum enim ἄφοδος, vt rectè legitur pag. 348.a

ἄφοδος.ἡ. Abſceſſus. ſed in textu vitiosè legitur ἄμφοδος 346. d. at pag. 348. a. rectè legitur, ἄφοδος.vt & 382.b.bis.c.426.d. bis.606.a.680.a.936.c

ἀφοδιάζειν.Secedere.Recedere Abſcedere 724.d. ſic Leunclauius ibi legendum ait

ἀφορμή.ἡ.Opes 769.c.820.e

ἀφορμή.ἡ. Sumptus. Pecunia ad ſumptus faciendos 541.b. bis. 757. b. bis.922.e.923.a.c. 927.d

ἀφορμή.Subſidium ad aliquid peragendum τοῖς παισὶν ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον καταλείπειν 786.E.820. e

ἀφροδίτης πανδήμου καὶ οὐρανίας διαφορὰ, & ἀμφοτέρας ἔργα 895.a.b

ἀφροντιστεῖν.Negligere. Contemnere 352.e.898.c

ἄφρων) (σώφρων 65.c.bis.

ἄφρων, καὶ μικροψυχίᾳ ἐρωτικός) (φρονῶν 341.a.b

ἀφυλακτεῖν. Non cauere ſibi 427.a

ἀφυλακτῶν.οῦσα.τος.ὁ. cum genitiuo. qui non curat, qui negligit. ἀφυλακτοῦντα τούτων 26.b

ἀφυλαξία.ἡ Cuſtodiæ negligentia, vel defectus 829. b. abſentia cuſtodum 911.b

ἀχαρίστους καλεῖται 741.a

ἀχαριστεῖν.Ingratum eſſe.Ingratum ſe præſtare 741.b

ἀχθεινῶς.Grauatè.Moleſtè 541.b

ἀχίτων.ὁ. Sine tunica. tunica carẽs 729.d

ἄχος.τό.Poeticum.Dolor. Αχος αὐτὸν ἔλαβεν 142.a.οἱ ἄνθρωποί με καταδύουσι τῷ ἄχει. Homines me mœrore obruunt 154.a

ἀχρεῖος Poeticum.Inutilis 191.c 720.a.ἀχρειότερος 1011 c

ἀχυροδόκη.ἡ. Palearum receptaculum 863.d

ἀψευδεῖν. Poeticum. Non mentiri. Vera dicere 120.d

ἄψυχος.Non animoſus 976.a.b

B

BAδίω. gradatim. pedetentim 50. e. 86. b. 336. b. 343. b 353. b. 386. e. 517. c. 576. a. 658. c

Βάδισμα.τος.τό.Inceſſus 706.c

Βαλανάγρα τῶν πυλῶν. Clauis obicis portarum 557.c

Βαλῶ. futurum 2. βαλῶ. 10.b.11.c. ὑπερβαλοίμεθα 40. A. ἄνδρα καταβαλεῖ.86.b.ὡς βαλῶ 217.a.ἀποβαλεῖτε 237.d

Βασανίζειν. Explorare 847.c.937. a

Βάσανον διδόναι Documentum dare. 197.a

Βῖκος. vel βικός, ὁ. Orca. vas vinarium. ἔπεμπε βικοὺς οἴνου ἡμιδεεῖς 269.a

Βιοτεία.ἡ. Poet. Vitæ ratio. Vitæ genus 834.c

Βιοτεύειν.poeticum.βιοῦν,ζῆν,communia. viuere 42.b.ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν. victum armis quærere 74. c. 94. e. 112. c.151.b 198.b.303. 702. b.c.727.c.822. a. 833. d. 845. d. 848. c. 857.d. 868.d 872.b.909.a.969.b

βιοτή,ῆς. Poeticum. Vita 183.e. bis.

βιῶναι,βιοῦν. Viuere. λυπηρῶς βιωσόμεθα 138.e.817.c.987.b

βλάβος.εος.ους.τό. Poeticum.βλάβη, commune. Damnum, Detrimentum 411.d

βλακεύειν. Ignauiter ſe gerere 279. b.368. d. καταβλακευσάμενοι 413. c

βλακίστατος.ὁ. Ignauiſſimus 788.a

βλάξ.κός.Ignauus. Τοὺς βλάκας ὁ θεὸς κολάζει 843.a

βλ.ά.ῆς.ἡ.ὅσον βοῆς ἕνεκεν. Rumoris cauſa 477.a

βοηθεῖν τὰ δίκαια τοῖς φίλοις. Iuſtis in reb.opem amicis ferre 752.a.b

βόθυνος.ὁ. Scrobs. Foſſa 864.b.βόθρος.ὁ.idem.864.d.c

βολή,ῆς.ἡ. Iactus.Ictus,ἐξ ἀκοντίου βολῆς.Ictu teli 529.a

βουθυτεῖν. Boues mactare 518.c

βουλεύεσθαι τι. De re aliqua conſultare. τὴν λοιπὴν πρεῖαν ἐβουλεύοντο 375.a

βουλιμιᾶν.Graui fame premi 206.e. ἐβουλιμίασαν 329.c.bis.330.a

βουπόρος ὀβελίσκος, vel βουπόρος. Veru pungendis bobus factum 426. c

βραχυγνωμονέστερος.ὁ. Is, cui minor eſt intelligentia 963.b

βραχυδρομώτατος.ὁ. Qui curſu breuiſſimum ſpatiũ conficit 981.c

Γ

ΓΑιήοχος. ὁ. vitiosè pro γαιήοχος. Neptunus 608.c

Γαμεῖν 223.a. τὴν μεγάλην γυναῖκα γαμήσας 223. b. τίνι γαμεῖτε. 225.a. γαμεῖ τὴν Κυαξάρου θυγατέρα 229.d. τὴν μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημεν 229.d.γήμας δὲ ibid. γήμαι 508. d. γήμαι 664.b. ἔγημας αὐτὴν 826.e. 904.c.d

Γαμῶ. fu.2. ab inuſitato γάμῳ.ducet vxorem 121.b (112.b

Γαμέτης. ου.ὁ. Poeticum. Maritus

Γαμετὴ γυνή.Vxor nupta 826.c

Γάμων μὴ δεῖσθαι ἐπιμέλεια 897.d.c.898.a

Γαυλικά,ἤτοι γαυλικὰ χρήματα 367. b. Pecunia de nauigiis coacta.

Γαυριᾶσθαι idem ac γαυροῦσθαι. Exſultare 950.a (907.c

Γαυροῦσθαι efferri.ἐπιγαυροῦσθαι 61.c

Γεγωνεῖν.Poet. Vociferari 986.c

Γέλωτα ποιεῖν. Riſum mouere 41. b. γέλωτα μηχανᾶσθαι τοῖς συνοῦσι 47.c.e.bis.γέλωτα παρέχειν 48.a. b. γέλωτα ποιεῖν 48. b. πῦρ ῥᾷον ἂν ἔκ γε σοῦ ἐκπρίαιτό τις,ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι 48.b. ψυχρὸς ὢν γέλωτα παρέχειν δύναται 223. d. γελωτοποιεῖν 880.c

Γελωτοποιΐα.ἡ.Riſus mouendi ratio 888.b (112.d

Γενειάσκειν. Poeticum. Pubeſcere

Γεραιός.ὁ.Senex. 676.b

Γεραίρειν. Poeticũ. Honorare 206. b ἐπιγεραίρειν 231. c. τῇ μεγίσταις τιμαῖς γεραιρόμενοι 239. c.στεφάνοις γεραίρειν τοὺς νικῶντας 452.c.ἕδραις γεραίρειν 828.e.912.e

Γεραίτερος. poeticum. Senior 4.a. b.c.7.a.bis.7.b.d.bis.23.a.115. b. 228. c. bis. 235. b. c. 365. a. 644.c.680.c.740.d.770.a.951. a

Γεραρός.ὁ. Poet. Auguſtus 761.c. γεραρώτερος ibid.

Γέρας.τος.τό. Munus. Honor. Dignitas 652.a

Γέροντες.οἱ. Sic apud Lacedæmonios ipſi Senatores appellabantur 494.a.c.684.d

γερουσία.ας.ἡ Senatus apud Lacedęmonios ſic appellabatur 684. d.bis

γερουσία.vide γερουσία 806.b

γήλοφος.ου.ὁ. Poet.Collis 257.a. 271. a. 310. d. bis. 311. a. bis. b. 326. e. 529. d. bis. 617.c.619.d. 638.b.bis.646.c

γηραιός.ὁ.Senex 674.c.bis

γηροβοσκός.ὁ. Qui parẽtes, vel alios in ſenectute nutrit 837.a.d

γίγνεσθαι.Parari. ἔφη τις ἐξειργασμένας χώρας πολλοῦ ἀργυρίου γίγνεσθαι.Dicebat agros cultos magno parari pretio 869.c

γιγνόμενον. τὸ γιγνόμενον μέρος. Rata pars.Pars,quæ alicui obtingit, pro rata portione 639.d

γιγνόμενα χρήματα. Pecunia ex rebus aliquibus coacta 418.a

γνώμων. ἡ. Exploratrix. ἡ γλῶσσα τῶν διὰ στόματος ἡδέων & δεινῶν ἀγρμάτων γνώμων 725.d

γνώμονες.οἱ. Equorum dentes,ætatis indices 936.b

γνώρισμα.τος.τό.nota.ſignum 44.a

γνωστήρ,ῆρος.ὁ.Poet.Homo,qui nouit alios,vel qui notus eſt aliis. Galli dicunt,Homme cogneu. Homme de noſtre cognoiſſance 163.b

γοητεύειν, & καταγοητεύειν. Blanditiis demulcere 206.b.363.d

γοργόνες.οἱ τὰς γοργύνας θώμβοι, κ-

ὄντως ἔβλεπον. Qui Gorgonas ſpectabant, ſaxeum in morem [id eſt, immotis oculis] res inſpectabant 884.b

Γοργὸς, terribilis, γοργότερος ἰδεῖν. Aſpectu terribiliori præditus 101. c. γοργότερον φαίνεσθαι 125.c. 686.a

Γοργεύεσθαι. Agiliter mouere. τὴν κεφαλὴν γοργευόμενος. Caput agiliter mouens 948.c

Γράφεσθαι τινά. Aliquem accuſare 705. c. οἱ γραψάμενοι τὸν Σωκράτην 708.a.722.a. Μέλητον γεγραμμένος καὶ τὸ τῆς γραφῆς 816.d

Γραφὴ ἡ Accuſatio. γραφῆς formula 708. a.722.a

Γραφὴν ὑπό τινος φεύγειν. Aliquo accuſante reum agi 803.c

Γυμνῆτες. τῶν. οἱ. Velites. Leuis armaturæ milites 189.c.245.c.310.c.316. d. ibidem & γυμνῆτες legitur, à recto γυμνὴς, ῆτος. 319. c. 335. c. d. bis. γυμνῆτας. 347. b. 378. d. γυμνῆτες. 475. d. 515.a

Γυναῖκα. τὴν γυναῖκα 141.c

Δ

Δαημονέστατος perititiſſimus. à poetico δαήμων. ονος. ὁ, & ἡ 6.c

Δαΐ, ἀπὸ τοῦ δή, poeticum 115.d

Δαιμόνιον à Socrate quid appellaretur 703.c

Δαὶς, δαιτὸς. ἡ. Poeticum. Conuiuium. καλὴν δαῖτα παρέξει 97.b

Δακεῖν. Infinitiuus aor.2. act. à δάκνω. fut. δήξω. à δήκω ὑπὸ unde ἀπόδακον. 891.c. Morſu auulſi.

Δακρύειν, τὴν αὐτοῦ τύχην κατεδάκρυσε. Fortunam ſuam cum lacrymis deplorauit 138.c

Δακτυλῆθραι. ῶν. αἱ. Digitabula 241.b

Δαμάζειν Poet. Domare. δαμασθῆναι 790.d

Δάπεδον. ου. τό. Poet. Solum. Pauimentum 241. b. 329. d. 843 b. 935.a bis

Δάσασθαι. Poeticum. παρὰ τὸ δαίω, δαΐζω, καὶ δάζω, τὸ μερίζω, ὅθεν καὶ ἡ δαὶς, ὡς παρὰ τὸ δαίομαι κατὰ τινας τῶν ἀπορητέρων. Diuidere, Partiri. Vide Euſtathium in verbo δαίω. κἂν τι μεῖον ἡμῖν δάσωνται. Si quid minus nobis tribuerint 98.b. πλέον αὐτῇ ἰδάσατο 838.b.c. bis

Δασμεύσις. ἡ. Diuiſio. Diſtributio. 397.d

Δασμὸς. οῦ. ὁ. poeticum. Tributum 58.b.d.61.d 62.a.64. a. bis. 68. c.199. b. 113.b.186.c.193.a.230. b.231.a

Δασμοφορεῖν. Tributum ferre, pendere 230.c

Δασμοφόρος. ου. ὁ. Tributarius 199.

Δεδέσομαι. Ligabor, ligatus adhærebo. à δέω, δῶ, & δέω. ligo, vincio 101.c

Δεδοκιμασμένον ἔργον. Opus, quod præclarum iudicatur 815.a

Δεῖνος. ἀπὸ τοῦ δεῖνος ... ὡς μάγος ἐπ δεῖνον 152.b.168.c.347.a

Δεῖγμα. τος. τό. Locus in Piræeo, vbi ſpecimina mercium exhibebantur. Interpres Ariſtoph. 548.b

Δεινὸς φαγεῖν ἀνήρ. Homo admodum vorax 405.b

Δεινὸν κάλλος. Admiranda forma 120.c

Δεινὰ ποιεῖσθαι. Aliquid vehementer mirari. Aliquid admiratione magna dignum ducere 371.d

Δειπνίζειν τινάς. Aliquos cœna excipere 822.c

Δεῖσαι περί τινος. Alicui timere 19.d

Δελεάζειν. Ineſcare 734.a

Δέλεαρ. τό. Eſca. ibid.

Δένδρος. εος. ους τό. 864.a

Δενδροκοπεῖν. Poet. Arbores cædere 735.d

Δέρειν. Excoriare. ἀποδαρέντα φασίν 314.c

Δεσποσύνος. ου. Herilis. Ad herum dominumque pertinens. 856. b. τῶν δεσποσύνων [χρημάτων] ἀπέχεσθαι. ab herilibus rebus vel facultatibus abſtinere.

Δεύειν. Rigare. Madefacere. Poeticum αἵματι ὕδασι δεδευμένοι 161.c

Δῆγμα. τος. τό. Morſus 724.c

Δῃοῦν. Cædere, vaſtare 79. b.c. 137.a.b.355.c.433 b 458.c.480. c.491.c.502.c.520.d.525. b.531. a

Δηλεῖν, ῶ. Lædo Noceo. Poeticum. Conſule noſtras notas 847.b

Δῆμος. ὁ. Vulgus. τῶν ... δῆμος 150.d

Δῆμος, καὶ δημοκρατία quid 799.b.c. 813.c

Δῆμος. ἡ δημοκρατία 461.b

Διὰ παντὸς. Perpetuò 82. a. 198.b. 389.a.861.c 977.b

Διαβάλλειν. Criminari. διαβάλλειν τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν. 243.b.361. c.411 d.412.b.464.c

Διαβατήρια τά. Sacrificia, quæ pro felici traiectu fiunt 496.b.503. c.513.b.550.d.563.b.575.c.575. a.604.a

Διαγίγνεσθαι. Perſeuerare. Permanere. Durare. 651. c. διαγιγνόμεθα ποιοῦντες.701. c. ἀγκαλῶν διαγίγνεσθαι 758.d.816.d

Διαγκυλίζειν. Telum amento munitum tenere, & ad iaculandum paratum eſſe. διηγκυλισμένοις 326.a Idem 347.a

Διαδέχεσθαι. φασι τὴν ἡμέραν ἀγγέλῳ τὴν νύκτα ... διαδέχεσθαι. Aiunt nuntio diurno ſuccedere nocturnum 232.d

Διαδοκιμάζειν τὰ κίβδηλα, καὶ τὰ καλὰ ἀργύρια. Explorando dignoſcere malos bonoſque nummos 866.b

Διαδύεσθαι Penetrare. διὰ πάντων διαδυόμενοι 751.c

Διαιθριάζειν. 327. E. Sub dio commorari.

Διαίρειν. Attollere. αἴρειν τὸν αὐχένα διαίρειν. Ceruicem ſurſum attollere 948.a

Διαιρεῖν τὰ ἀμφίλογα. Controuerſias diiudicare, ac decidere 922. c

Διάκορος. ὁ & ἡ. Satur. Satiatus. διάκοροι ἀλλήλων 676.a

Διανέμειν. Partiri. Diſtribuere 349.d.c

Διακρίνειν. Diſcernere. Diſtinguere. Secernere 810. c. d. 841. c

Διαλέγεσθαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ 810.d

Διάλλεσθαι. Tranſilire. 944. d.945. b

Διαμπὰξ, Idem ac διαμπερὲς 637. c

Διαμπερὲς. Poet. Penitus. Gallicè, tout à trauers 48 b.426.c

Διανόημα. τος. τό. Cogitatio. Conſilium 645.b

... λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ Αναξαγόρου 815.c

Διαμιλλᾶσθαι. Contendere. Eniti 776. b.796.c

Διάττειν. Frequenter huc & illuc proſilire 986.b

Διάφορον. ου. τό Diſſidium 333.d

Διαφυὴ, ῆς. ἡ. Fiſſura 354.a

Διαχειροτονεῖν. ψηφοφορεῖν. 452.c. διὰ τῆς χειροτονίας ψηφοφορεῖν

Διαχειροτονία. ἡ. Suffragiorum latio, quæ propriè manuum eleuatione fit. ψηφοφορία 452.c

Δίδαγμα. τό. Documentum. Præceptum 941.c.947.c

Διδάξασθαι. docere. 25. c. Docendum locare 804.b.c

Διερευνητὴς, οῦ. ὁ. Scrutator. Explorator 134. a. διερευνητὰς, & σκοπούς 163 d

Δικάζειν τινί. Ius alicui dicere. Ius alicui adminiſtrare 4.d.12. b.c

Δικάζειν δίκας. De cauſis in iudicio cognoſcere 770.c

Δικάζεσθαι δίκας ἀλλήλοις. Lites inuicem ſibi mouere 770.b

Δίκαιος) (ἄδικος de quibus dicantur 805.d 811. d. e.812.a

Δικαιότης, ητος. ἡ. Iuſtitia. δικαιοσύνη. 240.d

Δίκην δίδοσθαι ὑπό, vel ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. Rerum omnium neceſſariarum priuatione mulctari 193.d

Δικρός, ά, όν. Biſidus. a. um. 975 d. 992. c
Δικρία. ας. ή. Locus bifidus 991. c
Δίκροτος ναῦς. Nauis, quæ binis remis agitur)(μονόκροτος 456. c
Διλογεῖν. Bis eadem dicere 994. c
Διλογία. ή. Rerum earumdem iterata repetitio 944. c
Δίοδος. ή. Tranſitus 523. e
Διορίζειν. Diſtinguere 34. a. Diſceptare. τούτων διοριζομένων 610. a
Διφρεία. ας. ή. Curruũ agitatio. Vel, curruum agitandorum ratio 152. c. e. 158. a
Δίχα ποιεῖν, διχάζειν 381. c. 860. b
Διχάζειν. In duas partes diuidere 341. c
Διχογνωμονεῖν. Diſſentire 751. c
Διψῆν. Sitire, vehementer cupere. οὕτως ἡμῖν διψῶ χαρίζεσθαι. 114. b
Δίωγμα. τος. τό. Inſequutio. Perſequutio 977. a
Διώρυχες. αἱ. Aluei. 262. C. 283. a. ſic autem aluei manu facti vocantur 283. d. e. 284. a
Δοκεῖν. Exiſtimare 92. a. 93. b. 126. d. 726. b. c. 727. d. 753. d
Δοκιμάζειν. Probare 834. [illegible] δοκιμάζειν 8[illegible]
Δοκιμάζειν. Explorare mores, vitamque alicuius 224 d. bis. 748. d. 749. c. 770. d. 797. b. 818. b. 828. d. 846. a. bis
Δοκιμασία ή. Exploratio. Examen 743. c. Luſtratio copiarum 960. a
Δόκιμος. ὁ. Spectatæ virtutis vir. 654. c. δεδοκιμασμένος, idem 770. d. 528. c.
Δοκοῦ ἀντὶ τοῦ, δοκοῦμεν ἀλλήλοις. Ἐμοὶ τοῦτο συνδοκοῦν. 110. d. συνδόξαν, ἀντὶ τοῦ, συνδόξαντος 202. b. Idem 229. d
Δόξαν ταῦτα. pro, τούτων δοξάντων, 317. d.
Δόλωσις. ή. Deceptio, fraus 33. d
Δοξάζειν. Exiſtimare. ἀλκιμώτατος δοξάζεται 148. a 977. b
Δοξάζειν. Opinari. Sentire. ταῦτα δοξάζειν ἀλλήλοις 710. b
Δόρπηστος. ου. ὁ. Cœnæ tempus 271. d
Δορυάλωτος. ὁ καὶ ή. Armis bellóque captus 192. e. 552. d
Δορυφορεῖν ἀλλήλους. Se quaſi mutuo ſatellitio tueri 909. a bis
Δοτήρ, ῆρος. ὁ. Poeticum. δαπανημάτων δοτῆρες. Sumptuum ſuppeditatores 202. b
Δουλικὴ ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς. Ἐπὶ τῷ κρείττονι τοῦ ἔρωτος φάσκουσι εἶναι. ἀντὶ τοῦ, κρείττω ἑαυτὸν εἶναι φάσκουσι. 153. d. Sic & Latini Græcos ſequuti dixerunt, Nobis non licet eſſe tam beatis. ὦ Ζεῦ δός μοι φανῆναι ἀξίω Πανθείας ἀνδρί. 170. b. ἔξεστιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γενομένοις, πολλὰ κἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν 174. b. c. οὐδενὶ ἐπιτρέπειν κακῷ εἶναι 304. c
Δοτικὴ μετὰ τῆς ἐν προθέσεως, ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς, μετὰ τῆς εἰς προθέσεως. ἐπέθη ἐν τῇ ῥηθείσῃ χώρα, pro, εἰς τὴν ῥηθεῖσαν χώραν 213. C. Quanquam & aliter locus hic accipi poteſt, vt quies, non motus, indicetur: at diuerſus erit ſenſus. ſic, ἐν οἷς τὰ ἐπιτήδεια εἶχον ἀνακεκομισμένοι. pro, εἰς ἅ. vel ἐν οἷς cum εἶχον iungendum. 336. c. ᾤχοντο ἐν τοῖς ὀχυροῖς, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν, pro, εἰς τὰ ὀχυρά. &, εἰς ταῦτα. 338. c. ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ. pro, εἰς τὴν θάλατταν. 343. a. ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ. 430. b. pro ἐς τὴν γῆν, vt ibidem ἐν ταῖς Ἀθήναις ἀφικομένης τῆς ἀγγελίας. pro εἰς τὰς Ἀθήνας. 458. a. ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, pro, ἐς τὸν ποταμόν. 501. a. οἱ ἐν τῷ ἱερῷ καταπεφευγότες. pro εἰς τὸ ἱερὸν 526. d. vel ἱερῶν. vt 625. d. 627. a. ſic, ἦσαν πρὸς τοῖς ὀχυροῖς, pro, πρὸς τὰ ὀχυρά. ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, pro, εἰς τὸν ποταμόν. 656.
Δοτικὴ ἀντὶ τῆς γενικῆς μετὰ προθέσεως ὑπό. ἐξενώθη Ἀγησιλάῳ. ἀντὶ τοῦ, ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου. 510. E. ἐθελήσας ξενωθῆναι αὐτῷ. ἀντὶ τοῦ, ὑπ᾽ αὐτοῦ. 670. b
Δοῦπος. ου. ὁ. Strepitus. Poëticum. 277 d
Δουπεῖν. Poëticum. Strepitum edere. 265. b
Δραπετεύειν. Poet. Fugere. 473. d. 499. b. 654. e. 736. c
Δρομαῖος. α. ον. Curſorius. ἴχνος δρομαῖον. Veſtigium in ipſo curſu factum, ac impreſſum humi. 977. a 979. e. 980. a.
Δρύπτειν. Poeticum. Lacerare. diſcerpere 86. e.
Δρύφρακτα. vel δρύφακτα. Cancelli. 469. c. 470. b.
Δύεσθαι. Occidere, de ſole dictum. ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ 277. b. 363. b. c. bis
Δύναμις. εἰς δύναμιν. Pro viribus. Quantum quis poteſt 110. d
Δύναται. Verbum, rei valorem pretiumque ſignificans. ὁ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιόλιον Ἀττικούς 256. d
Δυνασθῆναι. ab inuſitato δυνάζω. ῶ. pro quo δύναμαι. 439. d. δυνασθῆ. 466. b δυνασθῶσι. 610. d. ἐδυνάσθην. 630. a. ἐδυνάσθησαν. 631. b. d. 646. d
Δυνὴ, δυνάσαι. Potes 774. b
Δυνατόν, τό. ἀπὸ τοῦ δυνατοῦ τὸ κοινὸν αὔξειν. De ſuis facultatibus Rempub. augere 439. b
Δυσδιαπετευέσθαι. Locum tranſitu difficilem reddere. 969. c
Δυσγάργαλις. ὁ & ή. Epithetum equi, qui non facilè ſe titillari patitur 937. b
Δυσέμβολος χώρα.)(εὐπρόσοδος. Ingreſſu difficilis regio 607. a
Δυσεπιβούλευτος. ὁ Inſidiis minimè obnoxius 668. a. 962. b
Δυσέρωτες, οἱ τῶν ἀφροδισίων δυσέρωτες. Qui rebus venereis perditè ſunt dediti. 853. c
Δυσκαταπαυστότερον πρᾶγμα. Res, quæ difficilior eſt ſedatu 131. c
Δυσκαταφρονητότερος. ὁ. Contemptioni minus obnoxius 206. d
Δυσκολεῖν τι. Aliquid moleſtè ferre 939. a.
Δυσμενής. ὁ. Poet. Infenſus. Inimicus. Hoſtis. 467. c. e. 491. b. 504. c. 558. b. 610. c. 751. c
Δυσμενῶς. Poet. Inimico animo. Hoſtiliter. 565. e. 768. a
Δυσξύμβολος ὁ. Qui in pactis faciendis ſe difficilem præbet 749. a.)(εὐξύμβολος 749. c
Δυσπολιορκητότερος. ὁ. Expugnatu difficilior 536. a
Δυσπρόσοδος. ὁ. Acceſſu difficilis. Is, ad quem difficilis eſt acceſſus.) (εὐπρόσοδος. Is, ad quem aditus patet 671. a
Δυσφορεῖσθαι. Aliquid iniquo animo ferre 45. e. δυσφορεῖν. idem 46. c
Δωρεῖσθαι. Donare. τοὺς δωρεῖν τοῖς ἀξιωτάτοις. 77. a. ὅ σύ μοι δεδώρησαι. 120. e. χρήματά σοι δωρεῖσθαι. 145. c. 147. b. 158. b. 223. e. 224. c. 404. d. 405. d. 669. b. 673. d. 704. c.
Δώρημα. τος. τό. Poet. Donum. 915. a.
Δωροδοκεῖσθαι. Muneribus acceptis corrumpi 415. a

E.

Ἑάλωκα. ψευδόμενος ἑάλωκα, in mendacio ſum deprehenſus 49. c
Ἐαρίζειν. Poet. Ver exigere 315. b
Ἑαυτῶν. ὑμῶν αὐτῶν 151. b
Ἔγγαια. τά. Quæ ſunt in terra. Vel, quæ ſunt in aliqua regione 885. b
Ἐγκέλευμα. τό. Concitatio, quæ voce fit 986. c
Ἐγκέλευστος. ὁ. Qui aliquid dicit, facitve iuſſus 251. a
Ἐγκεντρίδες. αἱ. Aculei 983. c
Ἐγκέφαλος τοῦ φοίνικος. Palmæ medulla 279. d. bis.

Ἐγκλίνειν. Declinare. Vitare. καὶ πύπας ἐγκλίναν 86.C

Ἐγκωμιάζειν. Laudare. Celebrare. ἤδη ταύτης ἐγκωμιάζειν 126.A.

Ἐθελονταὶ οἱ 341.B

Ἐθιζειν. vt à ἐθίζω inuſitato. 209.C. vide ἐθίζειν

Ἔδαρ ἔδατος. Poët. cibus 903.D bis

Ἐθέλειν. Solere. Conſueuiſſe. Poſſe 787.C.819.C.904.E

Ἐθελοντὴς, ὁ. ὁ. Voluntarius 117.C. 319. B. bis. nam pro ſequenti ἐθέλοντας, legendum ἐθελοντὰς

Ἐθελοπόνος. ὁ. qui labores vltro ſubit, & ad hos ſubeundos eſt promptus 42.E

Ἐθελουργός. ὁ. Qui opus ſponte facit 950.B

Ἐθελούσιος Poëticum. Voluntarius 110.D.116.A B 118.D 168 D. 224.B 335.D.385.D.537.B.657. E.680.A.895.D

Εἰ, ἀντὶ τοῦ, εἴθε, Vtinam 154.B

Εἰδέναι χάριν τοῖς εὐεργέταις. Bene meritis de nobis gratiã habere. Galli Græcum loquendi genus hoc feliciùs ad verbum exprimunt, Sçauoir gré à ceux qui nous ont faict du bien. 67.E. 68.A 90.E.92.D.145.E.157.B. 409.B.416.D.

Εἶδος. τοῖς τὰ εἴδη διαπρεπέσι. Forma preſtantiſſimos. 111.B. τοῖς τὰ εἴδη κρατίστοις. 490. A. εἶδος πανέκαλος. 494 A. εἴδη διαπρεπεῖς. 693.B. εἴδη ἐλαφρός, ἰσχυρός. 975. A. κύνες σκληρότεροι τὰ εἴδη. 976.A

Εἰκάζειν. Coniicere. Coniecturis aſſequi. 893.A

Εἰκάζειν. Similem ducere, vel facere ſimilem. Aſſimilare 895 A bis. B. ter.

Εἶναι. ποιεῖν. ἑκὼν εἶναι 48.A.117. A.120.E.121.B.174.C.305.B. 914.B

Εἶναι, Præter morem cum μὴ particula coniunctum. ὑπισχνοῦντο μὴ πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους, ἀντὶ τοῦ, μὴ πλήρεις εἶναι αἱ τάφροι 299.B.C

Εἱρκτοφύλαξ ὁ. Poët. Carceris cuſtos 567.C

Εἴρω. quod & ἔρω ab ἔρομαι, interrogo. ἐπίρρω 487.E

Εἰς καλόν. καλῶς, εὐκαίρως. Opportunè 872.D

Εἰσφρῆσαι. Intromiſiſſe. ab εἰσφρέω 437. C

Ἐκ, μετὰ τῆς φωνῆς, ἀντὶ τῆς, διὰ, μετ' αἰτιατικῆς. ἐκ τῆς ἐπιμελείας pro, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν. 973.B.974.A.C.

Ἐξ ἀδοκήτου. Ex inſperato 155.D

Ἐκ τοῦ αὐτομάτου. ſua ſponte. 251. A.)(ἐγκελευστοι

Ἐκ τοῦ ἴσου, & φανεροῦ. Ex æquo & aperto 605.B.659 A

Ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς. Aperto marte 36.C

Ἐκ τοῦ ἴσου. æqualiter 51.C

Ἐκ τοῦ καλοῦ, καὶ δικαίου. Honeſta iuſtáque ratione 837.C

Ἐκ τοῦ φανεροῦ. φανερῶς. apertè. palàm. 59.B.784.C. ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς 967. C

Ἐκ τούτου. μετὰ ταῦτα. Poſtea 48 C. 50.C.55.A.58.D.76 A.79.C. 89.A.93 B E.94.C.102.A C. 106.B.108.C.111.A. & alibi paſſim

Ἐκ τούτων. διὰ ταῦτα. 77.D.117.C

Ἐκ τῶν δυνατῶν. Pro viribus. vel ex rebus iis quas efficere poſſumus 836.E

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. pro facultatibus ſuis 381.D

Ἐκ χειρὸς βάλλειν. Manu tela torquere 307.A

Ἐκ χειρὸς τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Pugnam comminus inire.159.D. ἐκ χειρὸς μάχην ὑπομεῖναι. 167. C. ἐκ χειρὸς μάχεσθαι 171.B.627. D

Ἐκβάλλειν. ἐκσπᾶν. Euellere 273.A

Ἐκβάλλειν τινὰ τιμῆς. Aliquem honore deiicere 10.B

Ἐκβοηθεῖν. opis ferendæ cauſſa excurrere, eruptionem auxilij ferendi gratia facere. 18 B.bis. C.bis. Eruptionem facere 617. A

Ἔκγονος. ὁ. Poëticum. Nepos. Ἔκγονοι. Nepotes. Poſteri 128.C

Ἔκγονα τά. Soboles. Proles 675.E

Ἐκδικάζειν δίκας, καὶ γραφάς. De litibus, & cauſis publicis cognoſcere 699.A.bis

Ἐκδοῦναι θυγατέρα. Filiam nuptum dare 213.A

Ἐκδρομεὺς ὁ. Excurſor 529.C

Ἐκεῖ. ἐκεῖσε. Illuc. ἐκεῖ ἐλθόντες 619.B

Ἐκκλῄω à κλῄω. Claudo. αἱ πύλαι ἐκκλῄονται, pro κεκλεισμέναι εἰσιν, quod vſitatum. 375. D. Laſcaris tamen à verbo κλῄω non ſolùm κέκλῃσμαι: ſed & κεκλῃμαι formari tradit. pag. 521.

Ἐκκλησιάζειν. Concionari. Concionem habere. ἐξεκκλησιάζειν 563. D

Ἐκκρούειν. Per vim deiicere. Depellere. Expellere. idem ac ἀποκρούειν 638.B

Ἐκκρίνειν. excernere, ſecernere, ſeparare, loco mouere 7.bis

Ἔκκριτος κύων. Canis à canum ſocietate remotus 987.E

Ἐκπληθρον. πλήρης. plena 26.D.67.D.97.B.118.A.488.D 917.B.

Ἐκπλέως. Atticè pro communi ἔκπλεως, πλήρης. Pleni, vel plenæ 983.C

Ἐκπλεων τό. atticum. Plenum 310.C

Ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. Submouere longius. De medio tollere 62.C. ἐκποδὼν ἔχειν ἑαυτὸν, è medio ſe ſubducere. 154.B. ἐκποδὼν γίγνεσθαι 211.A. ἐκποδὼν ποιῆσαι 260.A

Ἐκτέον χάριν ὑμῖν. Gratia nobis eſt habenda 783.C

Ἐκτραχηλίζειν ὁ ἵππος τὸν ἀναβάτην λέγεται. equus equitem excutere dicitur 15.B

Ἐκφαίνειν πόλεμον πρός τινα. Alicui bellum apertè denuntiare 295. E

Ἐλελίζειν Poët. Vlulare. Vociferari 265.A

Ἐληλύθασι, ἐληλύθεσαν. à ἔρχομαι 21 C

Ἑλιγμός, οἱ. ἡ. ambages 9.B

Ἐμὲ ἀφῆς nominis. θανάτου κρίνειν. ſub. τὰς δίκας de capitalibus cauſis cognoſcere, & capitis ſupplicia decernere. ἐκ πολ. ſub. χρόνου. 36.C. εἰς διδασκάλου. ſub. δόμον. 51 E τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ πειράσομαι ἀποδιδόναι ſub. χάριν. 87. D. ἐν ᾧ ſub. χρόνῳ 94 A. ἐν τούτῳ ſub. χωρίῳ. 94. D. ἐμβάλλει περὶ τούτου. ſub. λόγῳ. 147 D. ὡς ἐπὶ τούτῳ. ſub. χρόνῳ 148 C. 149. B. 153. C. vbi ſub. pronomen ἐκείνου ante ἐκ τούτου. ἐκ τῶν ἀθλοφορούντων τὸ ἐπὶ μᾶλλον ſub. μέρος. 183.E. ἐκ δὲ ἐπὶ ſub. πράγματι. 295. D ἐν ᾧ. ſub. χρόνῳ. 321. D. εἰς καλὸν ἥκει. ſub. καιρόν 336 D. ἐκ τῆς ἡμέρας. ſub. ψήφου. 376.B. ὑπαγόμενος θανάτου. ſub. δίκῃ 437.B. ἐν καλῷ ὁρμεῖν. ſub. χωρίῳ. 456. C. δικασθεὶς ταῖς μὲν ἄλλαις καὶ πλείω ſub χρόνον. 459.E. ἀπάγειν θανάτου. ſub. δίκῃ 570.C

Ἐμφάσις pronominis. μέλλω. ſub. ἑαυτῷ 991.C

Ἐμφάσις verbi. οἱ προδιδόντες. ſub. ἑαυτοὺς 437.B.

Ἐμφάσις aduerbij. τῆς τύχης. ſub. φεῦ, ἕνεκα. ô infelicitatem! ô infortunium! ô me infelicem! 45.D. τὸ γράφειν. ſub. ἕνεκα 66.A

Ἐμφάσις præpoſitionis. τὰ ὄρη διέσχον. ſub. κατά. 978. ἀρχὴ τὰ ὄρη. ſub. κατὰ. vel ἀνὰ. 978.E.bis.981. B

Ἐμβαίνειν εἰς κίνδυνον. In periculum ingredi. Periculum adire. 41.C. 121.C ἐμβαίνειν εἰς τὸ πλεῖστα 251.D. 253.D.402.D.453.D. ἐς τὰς ναῦς ἐσβαίνειν 455.E

Ἐμβάλλειν ψῆφον περί τινος. De re aliqua ſuffragium ferre. 49.B. ἐμβάλλεσθαι ἔπη, vel περὶ τούτου λόγον. ibidem. ἐμβάλλειν περὶ τῶν λόγων. 15. E. ἡμῖν ἐμβαλεῖ περὶ τούτου. ſub. λόγον. 147.D. quod exprimitur pag. 150.C

Ἐμβάλλειν. Impetum facere in aliquem. ἐμβάλλειν τοῖς πολεμίοις. 175.A

175.a.177.a. ἐμβάλλειν εἰς τοὺς πολεμίους 177.b.561.c.656.c
ἐμβάλλειν φιλονεικίαν τοῖς στρατιώταις. Immittere militibus contentionē, ac æmulationem. In militum animis æmulationem excitare 175.c
Ἔμβαμμα, τος. τό. condimentum 9.a
Ἐμβάται. οἱ. Calcei. Indumenta femorum, & crurum. G. des bottes 953.a
Ἐμβατεύειν τι ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ. Aliquid in eodem libro quærere 884.d
Ἔμβλεμμα. τό. Intuitus 978.b
Ἐμβολή. Impetus. Impreſſio, quæ fit in aliquem 175.b. Irruptio 574.a.575.a
Ἔμβολον. τό. Acies cuneata 646.a. τοῦ ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο. Equitum firmum cuneum fecerat 646.b
Ἔμμονος. ὁ & ἡ. Conſtans. Perſeuerans. Durabilis. Permanens 84.c.e.205.a
Ἐμπεδορκεῖν. Iuſiurandum ratum facere. Iureiurando affirmare, confirmare 691.a
Ἐμπείρως ἔχειν τινός. Aliquid vſu cognoſcere 289.e
Ἔμπλεων. atticum vocabulum. Plenum 248.d
Ἐμπόδιον. τό. Impedimentum 962.a
Ἐμποδὼν γίγνεσθαι Impedimento eſſe 63.d. ἐμποδὼν εἶναι 154.e.bis. 171.a. ἐμποδὼν ἀλλήλοις πολλῶν ἀγαθῶν εἶναι 229.c. ἡμῖν εἶναι ἐμποδὼν 341.c.364.a
Ἐμπολᾶν, & ἀπεμπολᾶν. Vendere. τὴν ὥραν χρημάτων ἀπεμπολᾶν. Formā pecunia vendere 896.d
Ἐμπορεύεσθαι. Mercaturam exercere 922.a.c
Ἐμπόρευμα. τό. Merces 922.c
Ἐμπρόσθιος. α. ον. Poet. Anterior. (ὀπίσθιος 950.b
Ἐμφερής, ὁ καὶ ἡ. καὶ τὸ ἐς. ὅμοιος. α. ον. τὸ ἐμοὶ μάλιστα ἐμφερὲς 145.c. προσεμφερὴς τούτοις 883.d
Ἔμφρουρος. ὁ. Qui in aliquo loco præſidij cauſa manet 444.c
Ἔμφρουρος. ὁ. Qui adhuc obnoxius eſt obeundis militaribus excubiarum muneribus. Qui militiæ vacationem nondum impetrauit 681.b
Ἔμφρων) (ἄφρων 725.c
Ἐμφυῶσαι. Legitur & ἐμφυσιῶσαι, & ἐμφῦσαι. Inſerere 679.b.725.e. 726.b.bis.727.d.802.a
Ἐν τῇ πόλει. ἀντὶ τοῦ, πρὸς, ἐπὶ πρὸς τὴν πόλιν. In vrbe, pro, Ad, vel iuxta vrbem 643.c. quod apparet dilucidius pag. 645.a. ἐν Λακεδαίμονι, & ἐν Μαντινείᾳ, pro, πρὸς τῇ Λακεδαίμονι, καὶ πρὸς τῇ Μαντινείᾳ. ſic paſſim apud Thucydidem. Vide noſtrum Græcum indicem, & Græcas annotationes
Ἐνάλλεσθαι. Inſilire 473.d
Ἐνδελεχῶς. Aſſiduè 987.a
Ἐνδίφριος. ὁ. Qui in ſella ſedet 401.e.402.b
Ἐνδύεσθαι ἐν τῇ ψυχαῖς. In animos penetrare 41.a
Ἐνδῦναι εἰς τινα ἐπιμέλειαν. In aliquā curam incumbere 202.d
Ἐνεός. ὁ. Surdus 333.a
Ἐνεργός. Qui non otiatur, ſed opus facit. nauus 49.d.162.e.167.b.205.d.655.a.756.e.916.d
Ἐνεργὸς γῆ. Terra culta 73.e.) (ἀργός. inculta 71.a.137.d.232.b.520.d.828.d.829.a.e.830.a
ἐνεργὰ ἀργυρεῖα. Argenti fodinæ, in quibus opus fit. 923.e
Ἐνεργὰ χρήματα. Fructuoſæ pecuniæ. pecuniæ, quæ fructum poſſeſſori ferunt 918.c
Ἐνεργητικόν, ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ. ποίας πόλεις νομίμως ἂν οἰκήσαιεν; ἀντὶ τοῦ, οἰκοῖντο 201.a
Ἐνεστὼς ἀντὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου. ὡς ἐκάστοτε, ἀντὶ τοῦ, ὡς ἑκάστοτε 159.d. συγκαλοῦμεν, pro, συγκαλέσομεν 299.c. ποιούμεθα φίλον, pro, ποιησόμεθα 357.a. Ἐμβιβῶ, pro ἐμβιβάσω 363.d
Ἐνηνοχέναι. συνενηνοχέναι. Congeſſiſſe 771.b
Ἔνθα. Poet. Hîc. ibi. vbi 386.b
Ἔνι. Ἔνεστι 692.b. Poeticum 694.c. 809.a.998.a
Ἐνιαυτός. ὁ. Poet. Annus 460.e. (quod communiter ἔτος dicitur p.461.a.) 461.a.500.b
Ἐννοεῖσθαι. ἐννοεῖν. Cogitare. ταῦτα ἐννοούμενοι 160.d.190.d.191.b.c.199.b.299.a.314.a.536.a
Ἔννομος. ὁ & ἡ. Poeticum, & ſolutæ orationis vocabulum. Legitimus, Legibus conſentaneus 235.c
Ἐνόδια. τά. Caſſes, quæ in viis collocantur 975.b.bis.c.bis
Ἐνοχλεῖν. Moleſtiam exhibere. ἐνοχλεῖν τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ 286.c. τὸν κέρατι ἐνοχλεῖν 310.c. ἡμᾶς ἐνοχλῇ 776.c
Ἔνοχος. ὁ. Obnoxius. Qui tenetur re aliqua. τῇ γραφῇ ἔνοχος. accuſationi obnoxius 722.a
Ἐντελής. Integer. ἐντελὴς μισθὸς 254.e. ἐντελὴς δαπάνη 869.b
Ἐντέλλεσθαι. Præcipere. Mandare 131.e. 133.d. τὰ ἐνταλμένα 141.d
Ἔντιμος. ὁ. Honoratus 202.a. 208.c.216.c.228.e. ἐντιμότερος ἔχων 273.b.361.e.379.b.580.c. 651.b.739.a
Ἐντμήματα. τά. Inciſura 975.d
Ἐξ ἀπροσδοκήτου. Ex inſperato. nec opinato caſu 317.c.963.e
Ἐξ ἑτοίμου. In promtu. Facilè 750.d
Ἐξ ἑτοίμου. Promptè 227.a.956.d
Ἐξ ἑτοιμοτάτου. Expeditiſſimè 133.b
Ἐξ ὀφθαλμῶν τινος γίγνεσθαι. Extra conſpectum alicuius abire 912.b
Ἐξ ὑπογύου. Subitò 155.a
Ἐξαίσιος. α. ον. Poet. Ingens 517.d. 658.d. Immenſus 833.a
Ἐξαίφνης. Poeticum. Subitò. Repentè 36[illegible].a.b.365.c.376.e.377.b.38[illegible].d.445.e.489.c.573.b. 793.a.942.d.944.a
Ἐξακεῖσθαι τὰς τῶν φίλων ἐνδείας. Amicorum pecuniæ mederi 211.e
Ἐξαλαπάζειν. Poëticum. ταύτην τὴν πόλιν ἐξαλαπάξομεν 396.d. Hanc vrbem expugnabimus.
Ἐξαλίνδειν τὸν ἵππον. Equum volutare 851.a
Ἐξάλλεσθαι. Exilire. ſaltu efferri. ἐξήλλετο 197.a. ἐξαλλομένων τῶν ἵππων d. ἐξάλλονται 241.c. ἐξήλατο. a. 1. medij. 406.b. ἐξήλλοντο 626.c. ἐξάλλοιτο 946.c
Ἐξαπάτη. ἡ. Fraus 395.e
Ἐξαπιναῖος. ὁ. Poetica. Repentinus 601.a.699.d.917.e.946.e.647.a
Ἐξαπιναίως. Poet. Subitò. Repentè 446.c.947.a
Ἐξαπίνης. Poeticum. Subitò. Repentè 161.b.306 b.313.c.339.c.348.c.383.d.801.c.970.d
Ἐξάρχειν τι. Aliquid incipere 14.b. παιᾶνα ἐξάρχει 88.c.173.d. 176.d
Ἐξαρχῆς. Denuo. Rurſus 525.e. 526.c.536.a.651.c.834.d.996.a
Ἐξελεγχόμενος. Is dicitur quem aliquis redarguit, atque cōuincit alicuius rei 32.a
Ἐξελίττειν τὴν φάλαγγα. Phalangem explicare 519.c.660.a.686.e.687.a
Ἐξέρπειν. Erepere. Rependo exire 394.a
Ἐξήκειν ὁ χρόνος. Tempus præteriit 380.b.645.a
Ἐξ ἴσου. Pariter, æqualiter, æquè 101.a. ἐξ ἴσου 313.b. ἐκ τοῦ ἴσου 473.c.915.b
Ἐξίτηλος. ὁ & ἡ. Delebilis. Qui deleri poteſt. Euanidus 847.b
Ἐξόν, ἀντὶ τοῦ, ἐξόντος. Cùm liceat. Cùm liceret 179.c.210.d. 287.c.290.c.295.c.303.c.

534.c.357.c
Ἐξοπλισία. ἡ. Exercitus armatio. Exercitus luſtratio 261.e
Ἐρεθίζειν. Iritare 764.c
Ἐξόφθαλμος. ὁ. καὶ ἡ. Prominentibus oculis præditus.)(κοιλόφθαλμος. Oculos intra concauitaté abditos habens 934.a
Ἐον. Nomina verbalia gerundij vim habentia, conſtructionem ſuorũ verborum ſeruant. Ταύτην ἡμῖν χάριν ἐκτέον. pro δεῖ ταύτην ἡμῖν ἔχειν χάριν. Hanc [mulierem] oportet nobis gratiá habere 783.C. bis eadem cõſtructio ibidem 795.b.c. multa extant exempla pag. 839.c.d.915.c.d.e. ſic apud Dinarchum pag. ex H. Steph. typis. 101.44. προσεκτέον τῆς δίκης.
Ἐπαοιδός. ἐπωδός. ὁ Incantatus ab ἐπαοιδῶν 750.b
Ἐπακτρίς, ίδος. ἡ. Actuaria nauis 429.b
Ἐπαλωστής. οῦ. ὁ. Triturator 863.b
Ἐπαμᾶσθαι. Adgerere 865.b. προσαμᾶσθαι. idem 862.c
Ἐπαφρόδιτος. ὁ καὶ ἡ. Venuſtus. Iucundus. Gratus. Suauis 895.e. bis. 896.c.905.c
Ἔπειτα poſt πρῶτον ſæpius, pro deinde, & præterea 11.d.159.c.1138.c
Ἔπειτα, non præcedente πρῶτον 11.b 12.d. 16.d. 78.d. 107.e. 143.b. 160.a. 161.e. 168.c. 173.b. 185.b.c. 188.e. 193.c. 195.e. 199.d. 216.d. ter. 281.a. 287.b. 317.a. 355.d
Ἔπειτα ſine præcedente πρῶτον, interrogationi ſeruiens, ac repetitum 28.b c.66.a.173.b
Ἐπεξόδια. Sacra, quæ pro diſceſſu fiunt. θύειν ἐπεξόδια 384.b
Ἐπεργασία. ας. ἡ. Agrorum cultus 74.d
Ἐπήκοοι. ἐπεὶ ἐγένοντο ἐς ἐπήκοον. Poſtquam in eo loco conſtiterunt, vnde loquentium vox ab aliis exaudiri poterat 289.b. 305.d εἰς ἐπήκοον προσελθόντες. 327.b. ἐν ἐπηκόῳ ἑστάναι 413.e
Ἐπὶ τοῖς μάντεσιν εἶναι. Ab hariolis pendere 25.d
Ἐπὶ πόδα ἀναχάζεσθαι. Pedetentim recedere. 178. a. ἐπὶ πόδα ἀναχωρεῖν 349.b.477.b
Ἐπιβάτης. ου. ὁ. Epibata. Claſſiarius miles 431.c.e.433.e.445.c.541.c.d.546.b.587.a.615 e
Ἐπιβοήθεια. ας. ἡ. Subſidium 140.d
Ἐπιβουλεύειν ἐπιβάλλειν τινί. Aliquem per inſidias aggredi 448.b
Ἐπίβουλος. ὁ. Inſidiator 33.b.762.a
Ἐπιδαψιλεύεσθαι. Largiri 48.a
Ἐπίδειγμα. τό. Specimen 805.c
Res, quæ oſtenditur 892.d 893.c
Ἐπίδειγμα ἐπιδείξαι. Documentum dare. 210.d. ἐπίδειγμα. ſpecimen. oſtentatio 671.d
Ἐπίδειξις ἀνδρῶν, ὅπλων, ἵππων, ἁρμάτων. Virorum, armorum, equorum, curruum luſtratio. Exercitus luſtratio. 232.B. Oſtenſio 783.c
Ἐπιδιδάσκειν. præterea docere. docendo adiicere 12.c.848.b.) (ἐπιμαθεῖν. ibid.
Ἐπιεικῶς. Satis 575.c
Ἐπιθετικός. Aggrediendi peritus. vel ad aggrediendum aptus 790.d
Ἐπιθυμεῖσθαι. ἀντεπιθυμεῖσθαι. Viciſſim expeti 751.e
Ἐπιθύμημα. τος. τό. Cupiditas 904.a. 909.d
Ἐπικαίριοι. οἱ. Illi quorum præſentiá res poſtulat. Illi qui opportunè rem aliquam faciunt. Qui parati sũt ad aliquid opportunè peragendum. Illi, quos aliquibus opportunè adeſſe oportet. 78.b.c. 81.a. 117.d. 147.d. 187.a. 188.e. 189.d. 197.d. ἐπιμελείας ἐπικαίριος. Curatu dignus 212.c
Ἐπικουρεῖν τινι. Auxilium alicui ferre 369.c. τούτοις ἐπικουρῆσαι. ibid. αὐτοὶ ἐπικούρησαν. 369.e. ἀντεπικουρεῖν. viciſſim opem ferre 530.e.535.d. 589.c. 611.d. 612.a. 668.a
Ἐπικούρημα. τος. τό. Auxilium. Remedium aduerſus aliquid 330.c
Ἐπίκουρος μετὰ γυναικός. ἐπίκουρος ψύχους. ἐπίκουρος σκότους πῦρ. Ignis qui nobis opem aduerſus frigus, & caliginem, adfert 801.a
Ἐπικράτεια. ας. ἡ. Ditio. Dominatus 138.a. εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν συγκαταπράξαντες. In Syrorum poteſtatem per vim redacta 145.a. ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ χωρίου 380.e. ἄπιμεν ἐκ τῆς τούτων ἐπικρατείας. Ex horum poteſtate nos ſubducemus 418.b. ἔξω τῆς τούτου ἐπικρατείας γένηται. Ex huius poteſtate euaſerit 912.b
Ἐπίκροτον χωρίον. Locus pauitus 960.d
Ἐπικυδέστερος. ὁ. Glorioſior. Maiore gloria præditus 551.b
Ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός. Manum prenſare 695.a
Ἐπιλείς, ίδος. Iure belli parta res. ἔχει πόλεις ἐπιλείδας 491.a
Ἐπιλησμονέστερος. ὁ. Obliuioſior 702.b.817 c
Ἐπιμαχώτατον χωρίον. Locus qui facillimè poteſt expugnari 352.b.616.c
Ἐπιμέλημα. τος. τό. Cura. Res quam quis curat 827.e.838.a.bis. 839.d
Ἐπιμιμνήσκεσθαι. cũ accuſatiuo. mentioné facere. ἡ σοὶ ἐπιμνήσθη, 28.
Ἐπιμιμνήσκεσθαι τινός. Rei alicuius recordari 40.c
Ἐπινομία. ας. ἡ. Paſtio 74.d
Ἐπίπεδον χωρίον. ὁμαλόν. Locus planus 597.a.620.a
Ἐπιπεδώτερον χωρίον. Locus ſatis planus 635.b
Ἔπιπλα. ων. τά. Supellex 755.c.825.b.844.d.845.a.924.d
Ἐπίπλους ὁ. Infeſtus claſſis aduentus 518.b
Ἐπιπολάζειν. Redundare 679.a
Ἐπιπροσθεν. ante. in anteriore parte 20.b. ἐπιπροσθεν ποιῆσαι. Galli, Faire marcher au deuant. vel, Faire marcher deuant ſoy. Ibid.
Ἐπίρρητος. ὁ καὶ ἡ. Infamis 827.c
Ἐπίρρυτον πεδίον. Irrigua planities. 248.c
Ἐπιρρῶσαι. Confirmare 642.c.d. ἐπιρρῶσθαι 655.c
Ἐπίσης. æquè. ταῦτα ἐπίσης ἐμοὶ ἐπιστάμενος. Hæc æquè ac me ipſum ſcientes 81.e
Ἐπισπερχῶς. Diligenter 88.a
Ἐπισπόμενος. Poeticum. Sequens. Qui ſequitur [illegible] 316.d
Ἐπισταμένως. peritè 2.b. poeticum.
Ἐπίστασις. ἡ. Inhibitio, qua quis gradum ſiſtit 284.d
Ἐπιστάτης. ου. ὁ. Subſtes, ſubſtitis 85.d.102.c
Ἐπιστατητέον. Præeſſe oportet 839.c
Ἐπιστῆσαι. Infinitus aor. 1. paſſ ab ἐπίσταμαι. ſi codex ſanus. cõſule noſtras notas 823.c
Ἐπιστήμων. ſciens. peritus. τῶν στρατιωτικῶν ἐπιστήμονες. rerum militarium periti. 44.e. ἐπιστήμονες τῶν προσηκόντων αὐτοῖς, τῶν προσηκόντων 77.d
Ἐπιστημόνως. peritè 24.c
Ἐπιστολεύς, έως. ὁ. Prætoris, Præfecti, Ducis, Imperatoris Legatus 430.d. 454.b. 537.c. 545.a.c
Ἐπιστολιαφόρος. ὁ. Idẽ ac ἐπιστολεύς 587.a
Ἐπιστρατεία. ἡ. Expeditio aduerſus aliquem ſuſcepta 281.d
Ἐπιστροφὸς. ὁ καὶ ἡ Poet. Sollers. Accuratus. Acer. 591.b
Ἐπιστροφή. ῆς. ἡ. Cura. Solicitudo. Animaduerſio 553.c
Ἐπιτείνεσθαι εἰς ἀνδραγαθίαν. Contentis viribus bonorum virorum officio fungi 199.c
Ἐπιτακτήριος. ὁ. Poeticum. Qui aliquid aliis imperat 51.d
Ἐπιτεταγμένος. Inſtitutus 36.a
Ἐπιτηδές. poeticum. dedita opera de induſtria 25.c
Ἐπίτιμος)(ἄτιμος 459.a
Ἐπίτροπος. ὁ. Villicus 852.b.c. bis. 853.a. 854 d. bis. e. bis. 855.d. 856.a.b. 857.b.c

Ἐπιφατνίδιος.α.ον. Præſepialis. Poet. 938.d

Ἐπίφορος.ἡ. Fœmina geſtãs vterum 987.a

Ἐπιψακάζειν. Adſpergere 878.d

Ἐπίψογος.ὁ. Vituperatio. τούτων τῶν ἐπιψόγων αὐτῆς γινομένων 690.b. Quanquam ambigi poteſt vtrum ab ὁ ἐπίψογος, an verò à τὸ ἐπίψογον, hoc deducatur.

Ἐποχος.ὁ. Qui equo, vel alio animali vehitur 205.c.945.c.952.e. 954.d.e.956.c

Ἐρασιχρήματος.ὁ. Pecuniæ cupidus. Auarus 712.b

Ἐράσμιος.ὁ. Poët. Amabilis 898.e

Ἐρασμιώτατος.ὁ. maximè amabilis 781.a

Ἐργαστήρ.ῆρος.ὁ. Poët. pro communi ἐργάτης. Opera. Operarius. Qui opus facit 832.d.855.d

Ἐργοδότης ου.ὁ. Qui opus alicui faciendum locat 208.d

Ἐργολαβεῖν τι. Aliquod opus faciendum ſuſcipere 761.b

Ἐργώδης. Laborioſum. Difficile 749.c

Ἐρείπειν, καὶ κατερείπειν. Poetica. Demoliri 186.e

Ἐρίζειν. Contendere. ἐρίζοντες οἱ περὶ σοφίας 246.b.337.e

Ἔρρει τὰ καλά. Μίνδαρος ἀπέσσυ. πεινῶντι τὤνδρες. ἀπορίομες τί χρὴ δρᾶν 430.e

Ἔρρωνται. Vigent. Florent. Robur habent. præter. perf. paſſ. à ῥωννύω. ῥώννυμι. ῥώσω, à ῥώω. 832.c

Ἐρύκειν. Poeticum. Arcere. Propulſare. ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά 297.a. πλίμνοι ἀπήρυξαν 369.e. τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκειν 759.a. τοῦ ἀπερύκειν τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀδικεῖν σε 759.a. αἱ θήλειαι κύνες ἀπερύκουσι ἀπὸ λύμης καρπῶν, καὶ προβάτων 831.d

Ἔρχομαι λέξων. Eo dicturus. pro, Sum iam dicturus. Hoc loquendi genus Gallis eſt familiare, Ie m'en vay maintenant dire. pro, Ie diray maintenant 659.a

Ἐσδύο. Bini. Gallicè, Deux à deux 484.d

Ἐσίκω.ξω. ἐσίξεται 159.d. ἐσήκει 397.e.415.e. καθήκει 583.c. ἐσίξεται 993.a

Ἑστιᾶν τινάς. Aliquos conuiuio excipere 871.d.875.a

Ἐσφαιρωμένα ἀκόντια. Iacula cuſpidem pilarem, id eſt rotundam, habentia 945.d

Ἔσχατα. εἰς τὰ ἔσχατα, καὶ τὸ ἐσχάτως. εἰς τὰ ἔσχατα σοφός. Summè ſapiens 675.b

Ἔσχατα πράττειν. Extrema facinora patrare 239.a

Ἔσχατα παθεῖν. Extremis affici ſuppliciis 287.e

Ἐσχάτως. Maximè, ſummè. φιλοπόλεμος ἐσχάτως 289.e

Ἐσχατώτατος. τὰ πάντων ἐσχατώτατα παθεῖν 469.b

Ἐτήσιος.α.ον. Anniculus. vnius anni 980.d.e

Ἑτερόγναθος.ὁ. Epithetum equi, qui ab oris altera parte contumax eſt 934.a.936.c.941.a

Εὐαγγέλια θύειν. Sacrum ob rei feliciter geſtæ nuntium facere 447.d

Εὐαίρετος.ὁ. Qui facilè capi poteſt 762.e

Εὐαρεστοτέρως. Animo benigniore 768.c

Εὐγνώμων.ὁ. Æquus rerum æſtimator 758.d

Εὐδοκιμεῖν. Bene audire. In bona exiſtimatione eſſe. celebrem & clarum eſſe 774.d.bis.848. d.890.d.933.d.951.e.971.e. bis

Εὐδόκιμος.ὁ & ἡ. Celebris. clarus 791.d. εὐδοκιμώτατος 829.c. εὐδοκιμώτερον. Quod magis probatur 943.c.951.e

Εὔεδρος ἵππος. Equus ad inſidẽdum commodior 934.c

Εὐεξία. Bona corporis conſtitutio.) (καχεξία 786.c.d. ſæpius 787.b.c

Εὐεπιβούλευτος.ὁ. Qui inſidiis facilè eſt obnoxius 220.d

Εὐήλατος τόπος. Locus, per quem equus, vel aliquid agi facilè poteſt 576.b

Εὐθαρσής.έος.οῦς.ὁ. Bonæ ſpei plenus 674.b

Εὐθημοσύνη.ης.ἡ. Apta collocatio 226.c.bis.d

Εὐθύωροι. Recto tramite 277.b

Εὐκρινεῖν. accuratum delectum habere 513.c

Εὐμάρεια.ἡ. Poet. Facilitas 832.a

Εὐμενής.ὁ. Poet. Beneuolus. amicus. benignus 468.a.504.c. εὐμενέστεροι 551.c.553.d.558.c. 570.c. εὐμενέστερα 578.b. εὐμενεστάτης 591.d.594.c.654.d. 740.c.766.e.768.a.919.c. 961.d

Εὐμένεια.ἡ. Benignitas 702.c

Εὐμενίζεσθαι. Propitium ſibi reddere, Placare. τοὺς θεοὺς θυσίαις εὐμενίζειν. Deos ſacrificiis placabat 79.e

Εὐμενῶς. Benignè. cum beneuolentia. Poet. 469.b

Εὐναῖος.α.ον. Quod ad cubile pertinet. Quod in cubili fit. vt εὐναῖον ἴχνος. cubilis veſtigium 977.a. 979.e.980.a

Εὐξύμβολος.ὁ. In pactis faciendis facilis 749.c.) (δυσξύμβολος.

Εὔοδος τόπος) (ἄοδος 340.e.341.b

Εὐοδώτατη ὁδός. Iter commodiſſimum. Iter, qua commodiſſimè tranſiri poteſt 320.d

Εὐοφθαλμότατος.ὁ. oculis optimis præditus 891.a

Εὐπάθεια.ἡ. Voluptas 671.a.674.a

Εὐπαραγωγότατος.ὁ. Qui facillimè falſa perſuaſione decipitur 674.c

Εὐπέτεια.ἡ. Facilitas 831.d

Εὐπετής.ὁ.& ἡ. Facilis 853.d.e 41.9

Εὐπετῶς. Poet. Facilè 80.e.83.d. 287.d.301.b.325.a.337.c. 581.a.617.d.661.b.734.d.941.c

Εὐπειθὴς, vel, vt alij ſcribere malũt, εὐπιθής, παρὰ τὸ εὖ πείθεσθαι, facilè parere. qui facilè morem gerit. obediens. vnde ſuperlat: εὐπιθέστατος 6.c.43.c

Εὐποδία.ἡ. Pedum bonitas 933.a

Εὐποιητικός.ἡ.όν. Beneficiis afficiendus 752.d

Εὔπορος ὁδός 345.c.613.b.961.b

Εὐπραξία. Actio bona 780.c. Quid ibid.

Εὐπροσοδώτατον χωρίον. Locus acceſſu facillimus 151.e.354.a. 607.a

Εὕρημα.τος.τό. Quæſtus. Lucrum 404.a

Εὐσεβὴς τίς εἴη 811.b.c

Εὔτολμος.ὁ. Audens. Audax 761.a

Εὐτυχία quid 780.c

Εὐφροσύνη.ης. Delectatio. Voluptas 235.d

Εὔχειρος. vel potiùs, εὐχείρωτος.ὁ. Qui facilè capi poteſt 35.b εὐχειρωτότεροι 196.b.561.b.596.c. 841.b

Εὐχίας.ου.ὁ καὶ ἡ. Formoſus.) (αἰσχρός 935.b

Εὐωχεῖν. Conuiuio excipere. εὐωχεῖ αὐτούς 14.d

Εὐωχεῖσθαι Apud Atticos quid ſignificet, & vnde vox deducta 789. d.e. Quib. hoc tribuẽdũ. ibid.

Εὐωχεῖσθαι κρέα. carnib. veſci 9.c. τὰ τῶν πολεμίων εὐωχεῖσθαι 150.a

Ἐφ' ᾧ. Ea conditione, vt 321.d. 327.b. ἐφ' ᾧτε 190.d. ἐφ' ᾧτε ἐπιδεῖξαι 460.c. [ἐφ' ᾧ. d.] 461.c.478.c. 484.b.502.b.506.e.554.b.593.d.665.a

Ἐφάμιλλος.ὁ. Æqualis 765.c

Ἐφεστρίς.ίδος.ἡ. Paludamentũ 886.c

Ἐφήδεσθαι. Lætari 669.a

Ἐφήδεσθαι τινί. Alicui cum voluptate inſultare 154.a

Ἐφηδῆ ἔφης 401.b.bis

Ἐφιππος.ὁ. Qui equis vehi ſolet. Equeſtris 91.c

Ἔφοδος.ἡ. Aditus 471.a

Ἔφοδος.ἡ. Hoſtilis aduentus 277.d.278.a.312.d.320.b.629.c.917.d
Ἐφοδευταὶ.ῶν.οἱ. Circitores, qui & περίπολοι vocantur 232.c
Ἐφοδεύειν. Circumire. Obire 231.B.Excubias obire 564.c
Ἐφοδεύεσθαι. Vigilias obire. Quod Gallicè dicitur, Faire la ronde. Circumire 475.c
Ἐφοδιάζεσθαι. Viaticũ parare 444.c
Ἐφορεύειν. Ephorum eſſe. Ephori magiſtratum gerere 435.b.442.c.454.c.461.a
Ἐφορεία.ἡ. Ephororum poteſtas 683.b
Ἐφορεῖον.τό. Ephororũ curia 657.c
Ἐφυσμένος.ὁ. Imbre madidus. ab ἐφύω 989.d
Ἐχάρη.aor. poſter.paſſ.tertia ſing. à χαίρω 972.d
Ἔχειν ἐν στόματι, λόγῳ, ἐν ᾠδαῖς ἔχειν τοὺς εὐεργέτας. In ore, in ſermone,in cantilenis homines de nobis benemeritos habere. verbis celebrare 20.b
Ἐχθιόνως. Magis hoſtiliter 881.c
Ἐχθραίνειν.μανῶ. Poet. Odio proſequi 673.c
Ἐῴκεσαν. Poet 342. b. Similes erãt 900.c.d

Z

Ζεῖρα.ας.ἡ. Veſtis genus, de quo Euſtathium conſule 408.d
Ζημίωμα.τό. Mulcta. Pœna 481.d
Ζύγαστρον.ου.τό. Arca 184.b
Ζυμίτης ἄρτος. Fermentatus panis 405.a

H

Ἦ. Certè 259.c
Ἦ; Num? an? interrogantis particula 30.a. 881.c.& alibi paſſim, cùm ante tũ poſt hunc locum
Ἦ. Interrogantis.an?Num? 47.b.109.d.154.c.165.a. 218.a.c.222.d.223.c
Ἦ μὴν, particulæ modò affirmationi, modò negationi, interdum & pactis exprimẽdis ſeruientes 148.d.157.b.163.b.169.e. 219. c.221. c.222.e.281.a.b.374.b. 389.e. 479.b.496.e.bis 497.a
Ἡγεῖσθαι. Ducere,exiſtimare 27.a.31.c 41.a.44.b.c.e. 48.e.49.b.52.c.65.a.66.b. 110.d.& alibi paſſim.
Ἡγεῖσθαι. Præire. Præeſſe.Ducere. Autorem eſſe.τοῦ χοροῦ τῆς Περσικῆς ἡγήσατο.Chorum Perſarum duxit 233.d
Ἡγεῖσθαι τὴν ὁδὸν τινί.Itineris ducem alicui eſſe 75.b
Ἡγεῖσθαι τῷ στρατῷ.Exercitus ducem eſſe 514.b. πρὸς τοῦτο ἄριστα ἡγεῖσθαι τοῖς πολίταις 672.b
Ἡγεμονεύειν.Poet. Præeſſe. Ducem eſſe 651.b.630.d
Ἡγεμόσυνα.ων.τά. Sacrificiũ, quod alicui Deo perſoluitur pro felici itineris ductu 342.d
Ἡδομένως. Alacriter 221.d
Ἡδυγνώμων.ὁ. Qui animo ſuaui præditus eſt 898.a
Ἡδυπάθεια.ἡ. Voluptas 198.b.bis.682.c.831.a
Ἡδυπαθεῖν.Indulgere genio. Vitã agere voluptariam 21.e.χρήματα καθηδυπαθεῖν.Pecunias in voluptates impendere 249.d ἡδυπαθεῖν 752.a.831.b.882.b.886.d
Ἡδυσώματος.ὁ. Qui corpore ſuaui præditus eſt 898.a
Ἧια.Poët.Iui.Veni 135.a.bis.
Ἠλίβατος.ὁ καὶ ἡ. Inacceſſus. Poet. 253.b
Ἠλίθιος.ου.ὁ.ſtolidus 132.a.b
Ἡλικιώτης.ου.ὁ. æqualis ætate 13.b.14.b.15.e.16.e.20.d.911.a
Ἧλιξ.κος.ὁ. idem ac ἡλικιώτης 14.a.20.d.22.a
Ἥλοντο.3.plur. a. 2. med. ἡλόμην.ου.ετο.ab ἅλλομαι 270.c.Vide ἐξάλλεσθαι.
Ἥλωκα,καὶ ἡλώκειν 144.c
Ἡμερεύειν. Diem tranſigere 566.d. διημερεύειν 566.d. 669.d. συνδιημερεύειν 725.a.διημερεύειν 851.a.συνδιημερεύειν 887.b
Ἡμέριος.α.ον. Poet. pro communi ἡμερινὸς)(νυκτερινός. Diurnus 870.c
Ἡμεροσκόπος.ὁ. Diurnus ſpeculator 428.b
Ἡμεροφύλαξ.ὁ.625. d. bis. Diurnus cuſtos.
Ἦμην. Eram.Fueram 149.c
Ἡμίσειαι χάριτες. Dimidia beneficia 915.a.αἱ ἡμίσειαι φυλαί. Dimidiæ tribus 927.c
Ἡνιοχεῖν. Habenas tenere.Habenis regere.Poet. 153.a.943.b
Ἡνίοχος.ου.ὁ. Auriga 152.d.e.153.a.159.d
Ἠρεμεῖν.Quieſcere 943.a.947.a.c.1011.c
Ἠρεμαιότερος.ὁ.Quietior,ſedatior 196 d
Ἠρεμαιοτέρως. Quietiùs, tranquilliùs 68.a
Ἠρεμίζειν.Quieſcere 944.a.946.d
Ἤρεσεν.ab ἀρέσκω.σω. placeo 431.a
Ἦσαν. Erant 233.b.συνῆσαν 714.a.715.a
Ἡσυχαῖος.ὁ.Quietus 947.a
Ἡσυχαίτερος.α.ον.Quietior.ſedatior 14.a.bis.158 e
Ἠὐδαιμόνησαν, atticè pro communi εὐδαιμόνησαν 675.b
Ηὕρισκον. εὕρισκον,ἀττικῶς 328.a.ibid. εὕρισκον dicitur communiter.

Θ

Θᾶκος.ου.ὁ. Poeticum. ſedes. τοῖς πρεσβυτέροις, ὁδοῦ καὶ θάκων ὑπείκειν 235.b ὑπανίστανται μοι θάκων.De honeſtiore loco mihi [diuites] adſurgunt 885.c.912.c.913.c.d
Θαλασσουργός.ὁ. Qui in mari occupatur 859.c
Θαλαττοκρατεῖν. Maris imperio potiri 443.a.537.c
Θαλαττοκράτωρ.ὁ. Qui maris imperio potitur 442.c. θαλασσοκράτορες 695.d.697.b
Θαμίζειν. Poeticum. frequentare. θαμίζων ἐφ' ὑμᾶς 184.c.571.c
Θανατοῦν. Morti addicere 290.a
Θαρραλέος.ὁ.Fidens.Poeticum 302.a.θαρσαλεώτεροι 334.b.θαρραλεώτερον 608.e
Θαρραλέως.Poetic.Fidenter 268.c.291.c.406. a. θαρσαλέως 416.c.911.d
Θαρρεῖν,ἀντὶ τοῦ θαρρύνειν. Animos addere. Animos confirmare. ἵνα σε θαρρήσωσιν 147.d
Θαρρούντως. Confidenter 876.d
Θαυμάζειν cum genitiuo in malam partem acceptum, quum aliquid ab aliquo dictũ factumve conſtat, quod neque dictũ neque factum præſtaret 776.a
Θαυματουργεῖν.Miranda facere 895.c
Θεῖν τὰ ὄρη.ἀντὶ τοῦ,κατὰ τὰ ὄρη.Videtur enim eſſe præpoſitionis defectus 978.c
Θεομαχεῖν.Deo bellum facere 859.a
Θεραπεύειν ἡδονήν. Indulgere voluptati 147.c
Θεραπεύειν δένδρα. Arbores colere 747.c
Θεραπεύειν τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. Principum fores officiosè frequentare 202. a. φοιτᾶν ἐπὶ τὰς τῶν ἀρχ.θύρας.ibid. 232.a
Θεράπευμα.τος. τό. Facinus ad curationem pertinens. Curatio. Curandi ratio 145.d
Θεραπευτής,οῦ. ὁ. famulus,miniſter 9.d
Θεραπευτήρ.ῆρος.ὁ. Poeticum. famulus,miniſter 197.a
Θερίζειν. Æſtatem exigere 315.b
Θέμις.ιδ.ὁ.Poeticum.Lex 26.c
Θεύσονται.futurũ verbi θέω, curro. μεταθεύσονται 986.b
Θεωρία.ἡ. Ipſe Theororum cœtus 816.b
Θήγειν.Poeticum. Acuere.Exacuere.Incitare. τῶν ἀνδρῶν φρόνημα

θήγειν 41.b. ταῖς ψυχαῖς εἰς τὰ πολεμικὰ θήγειν 42.b.764.c
Θήρατρον.τό. Rete, quo feras venamur 784.b
Θηρειος,α,ον. ferinus,a,um 9.d
Θίασος.ὁ. Sodalitatis cœtus 740.a
Θνήσκειν. ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀποθνήσκειν. 177.a.180.b.ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν. 412.c.432.c.600.e.601.b.647.a
Θοινάζειν. Poet. Conuiuari. Epulari 670.d
Θοίνη,ης.ἡ. Poet. Conuiuium 665.c
Θρέμμα,τος.τό. Alendi ratio 671.d
Θρόος,θροῦς,ὁ, Poetic. Rumor. ὁ θροῦς ἐπῆλθε περὶ τῆς ἐμῆς συμφορᾶς. Rumor de calamitate mea diditus eſt 154.a
Θρύπτεσθαι. Blandiri 894.d
Θρύπτεσθαι. Languidum eſſe. Langueſcere 89.a
Θύειν. θύειν. Hoſtias mactare 71.b.163.b.c.166.e.169.a. ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς Πέρσαι, θύουσιν 233.e. ἐτυχε θυόμενος 273.c.275.d.294.d.315.d
Θυμός. Animus,Ira. θυμὸς ἐστιν ἵππῳ, ὅπερ ὀργὴ ἀνθρώπῳ. In equo id animus eſt, quod in homine iracundia 946.d
Θυραυλεῖν. Pro foribus degere.vel, Foris agere 839.a
Θύρετρα.ων.τά. αἱ θύραι. Portæ 347.d
Θυροῦν. Foribus munire 725.d
Θυρωρός.οῦ.ὁ. Ianitor,qui ianuæ curam gerit 197.a.241.d
Θωπεύειν. Blandiri 949.c.986.a
Θώρακες,τῶν σωμάτων ἐρύματα. Loricæ ſunt corporum munimenta 100.b
Θωρακίζειν. Lorica armare 242.a. Loricam induere. ἐθωρακίζετο. 277.a. τεθωρακισμένοι 289.a.311.c.407.b
Θωρακοφόρος.ὁ. Loricatus 130.d.bis.132.d.167.c.bis.174.a

I

Ἰδιώτης.ου.ὁ. Rudis. Imperitus. ἰδιώτας ἀγωνίζεσθαι. pugnandi imperitos 24 b.ἰδιώτῃ κατὰ τῆς τέχνης 24.c.ἰδιώτῃ κατὰ τὸ ὕπνον. ibidem.ἰδιώτης ὢν τοῦ ἔργου 826.b.936.a.968.c.998.a
Ἰδιωτεία.ἡ. Vita priuata. Hominis priuati conditio 914.d
Ἰδιωτεύειν. Vitam priuatam degere Nullos Magiſtratus, nullos honores gerere 234.e.915.b
Ἱερά.τά. Victimæ. Hoſtiæ. ἱερὰ τεθυμένα. Hoſtiæ mactatæ 496.c.505.a
Ἱερός,κατὰ θηλυκῆς.ἅρμα Διὸς ἱερόν. Currus Ioui ſacer 215.a. ἱερὸν ἡλίου. 333.b. ἱερὸς ὁ χῶρος τῆς Ἀρτέμιδος 351.a
Ἱεροπρεπέστατος.ὁ. Auguſtiſſimus. 899.c
Ἵεσθαι. προθυεσθαι, φέρεσθαι. ἐπὶ τὸ λαμβάνειν ὡρμώμενοι ἵενται 90.b. εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἵενται 320.b.c.321.c.365.d.bis.945.b.997.e
Ἰέναι.ἰῶ. Poeticum. Eo. καὶ διὰ πυρὸς ἰέναι. Vel per ignem incedere, irem,tranſirem 883.b. Prouerbium de illis dictum, qui nullum periculum formidant.
Ἱλάσκεσθαι. Placare. γῆν ἱλάσκετο χοαῖς 79 d
Ἵππος.ἡ. Equitatus.πολλὴν ἵππον ἔχων numeroſum equitatum habens 133.c.486.a
Ἱππεία.ας.ἡ. Equeſtres copiæ 358.c.bis.Equitatus 654.d
Ἱππαγρέται.quinā apud Lacedæmonios vocarentur,& cur 679.d
Ἱππαρμοστής.οῦ.ὁ. Vocabulū Laconicum.ὁ τῆς ἵππου ἁρμοστής. Equitatus,Equitum præfectus 522.e.523.c
Ἱπποκρατία. Equeſtris victoria 20.a
Ἱππομαχεῖν. Equitatui pugnando reſiſtere 171.c.517.c.658.b
Ἱπποδασεῖα κεφαλή. Caput equinū elegantius 934.b
Ἱππών.ῶνος.ὁ. Equorum ſtabulum 223.d.937.d.e
Ἱππωνεία.ἡ. Equorum emptio 932.c.936.a.955.d
Ἱππωνεῖν. Equos emere 951.d.955.e
Ἰσηγορία.ας.ἡ. æqualis dicendi poteſtas 10.e
Ἰσηγορία. Par loquēdi libertas 693.c.d
Ἰσόμοιρος.ὁ. Æquas habens partes. ex æquo particeps. τοὺς ὑπηρέτας πάντων ἰσομοίρους ἐποίει 44.d.48.d.113.e
Ἰσομοιρία 49.b.c.705.b. Partium æqualitas
Ἰσομοιρεῖν. Æquales habere partes 48.c.52.a
Ἰσόπεδος.ὁ & ἡ. Planus 981.b
Ἰσόπεδον. Campus apertus. Planities 63.a.89.b.159.e.543.b.639.c.643.c
Ἰσοπληθής.ὁ. Numero par 659.d
Ἰσόρροπος.ὁ & ἡ. Eodem robore pollens 877 c
Ἰσοτέλεια.ἡ. Æqualis penſio 915.b
Ἰσοφόρος. Æqualis in ferendo. Par. Æqualis 877.e
Ἰσοχειλής.ὁ & ἡ. Labra æquans vaſis alicuius 332.b
Ἴσχεσθαι. Poet. Retineri. Impediri. Hærentē eſſe, vel hærere 378.a
Ἰσχυρίζω. ἰσχυρίζω, communiter, & atticè ἰσχυριῶ, corroboro, confirmo. συνισχυρεῖν ὑμᾶς 50.b
Ἰσχυρίζεσθαι. Affirmare 65.d
Ιῶ Futuri attici terminatio in quartæ coniugationis verbis ab ίζω deductis, quæ duarum ſyllabarum numerum ſuperant,vt νομίζω, communiter futurum νομίσω. atticè νομιῶ, εἰς, εῖ. Vide ſupra vocabulum Ἀφανίζω.

K

Καὶ δύναμιν δ' ἔρδειν ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι 722.e.quod pag. 803.b dicitur, κατὰ δύναμιν ἱεροῖς θεοῖς ἀρέσκεσθαι
Καθάλλεσθαι. Deſilire 944.b.945.a
καθαρός cum genitiuo ὕλης καθαρὰ γῆ Terra pura à materia. Sic & Latinè dici poteſt, Terra materiæ pura;vt apud Horatium, Integer vitæ, ſceleriſque purus 860.a.869.a
καθαρεύειν. Purum eſſe 909.a
κανθήλιοι.οἱ.ὄνοι οἱ κανθήλιοι. Aſini clitellarij 190.c
καθημέραν. Quotidie 845.b
καθίζειν κλαίοντας τοὺς φίλους. Amicos ad fletum inducere 47.d.e.48.a
Κάειν. Atticum,pro communi καίειν 314.a. bis.b. bis.420.d.491.d. 507.c. 515.a. 532.c. κατέκαεν 559.d. 573.e. 587.c.601.c.608.a. ἀποκάειν 720.a. πῦρ κάειν 860.e
κάειν.καίειν. κατακάειν 14.c. κατέκαιον 20.a. κατακάειν 64.c. κατακαίειν 64.d. κατακαίοιεν 65.a. καίοντων 95.b. κατακαίουσιν 96.b. κατακαίειν 96.c. 99 d. 125.d. κατέκαιον 137.a. κατακάεσθαι 146.a. κατακαίειν 174.c. κατακαίουσιν 178.c. κατέκαιον 180.a.192.c.258.c.294.a.301.c.305.c. 366.a.b. οἱ κατακαίοντες 366.c.d.
καινοποιητής,οῦ.ὁ. Qui res nouas facit.Qui res nouas cōficit 241.b
καινοποιεῖν. Nouum opus facere 927.a.bis.b.bis.c
καινουργεῖν. Aliquid noui moliri 585.e
καίριος. Letalis καιρία πληγή, letale vulnus 154.b
καιρός. Opportunitas.εἰς καιρὸν ἥκεις, Opportunè venis 65.c
καιριώτερον. Opportunius 110.b
κακοβιώτατος.ὁ. Qui miſerrimè viuit 197.b
κακοῦργος,κατὰ θηλυκῆς. κακοῦργος τῶν ἄλλων, ἑαυτῷ δὲ πολὺ κακουργότερος 729.a
κακύνεσθαι,μαλακίζεσθαι 167.c. Ignauiter ſe gerere
καλαμηφόροι. Quinam eſſent,& cur ita vocati 453.a.b.c
Καλλιερεῖν, & καλλιερεῖσθαι, rem ſacram ritè facere 23.b. ἐκαλλιέρησε 79.

D. ἰκκακαλυφῆναι 170.d. ἰκάλυψεν 355.a. 397.c. 425.c. ἐκκαλυφθῆ 483.c. κακαλυφθῆναι 483 c. καλυψάσης 493.c. καλυφθεῖσα 510.a. ἐκκαλύψῃ 605.c. κεκαλυμμένης 688. a
καλυφθῆν. τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν 71.b.bis. 163.c. τὰ ἱερὰ γίγνεσθαι τινι 483.c. 515.c
καμπτήρ,ῆρος,ὁ. Flexus.us 173.a
κάνασθρον.τό. Quid ſit docet Euſtat. 670.d
κάνδυς.υος.οἱ.Perſicum indumentum 8.c.214.d
καραδοκεῖν.Expectare 768.d
κάρανος. ὁ.κύριος. Dominus.Præfectus.Gubernator 438.a
Καρβάτιναι. αἱ. Calcei ruſtici cum vnica ſolea. Heſychius 330.d
καρπαία ὄρχησις.Sementaria ſaltatio 371.a
κάσας,κ.ὁ. Sagum. Hinc Latinum vocabulum ita formatur, Caſum,(c enim valet κ) κατὰ τοιχίων μετάθεσιν, Sacum, κατ᾽ ἐπίλυσιν τοῦ κ εἰς g,Sagum. Sed hæc mutatio paulo maior eſt,quàm in Italicis Gallicíſque vocabulis hinc formatis. Dicunt enim Itali, Caſache, Caſachini. Galli verò,Caſaques,Caſaquins. Vide Leŭclauij notas 1045. in Xen. pag.214. a. Κάσας ᾗ ποικίλας ἐφιππίδας.& 214.b.πῶλοι δύο κάσα. & ibidem,τὸν κάσαν (975.d
κασίεσαι κωίως τινὲς λέγουσι, καὶ οὐ τὸ
καταγῖις.ὁ ἡ ἡ.Subterraneus 332.a
καταγέλως.ὁ.Deriſio 855.a.bis.
καταγνύειν.Frangere 834.a
καταδύεσθαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης. Pudore obrui 153.d. ſic ὑπὸ ἄχθους καταδύεσθαι.Obrui mœrore 154.a
καταδύεσθαι μέχρι τῆς γαστρὸς 333.c
καταδυναστεύειν τινά. Aliquem ſua potentia opprimere 891.d
καταθυμεῖν. Animo deiecto eſſe 492.a
κατακρημνίζειν. In præcipitium agere 218.e.457.c.d.569.b
καταλεύειν.Lapidibus obruere 258. b. καταλευσθῆναι 363.a. καταλευσθεὶς. b. οἱ καταλευσθέντες 366.c. 414.a.434.c.καταλευσθεὶς 520. c
καταλοᾶν. Obterere. τοὺς πίπτοντας καταλοῶν 177.d
κατάλογος. ἐκ καταλόγου στρατεύεσθαι. Ex delectûs tabellis militare 765. e.Quid autem hoc ſit,conſule noſtras in hunc locum notas.
καταλύειν. εἰ καταλύειν πειρᾶσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς. Si huic imperium abrogare tentarîtis 229.a.vt 229. b.Καὶ τὸν ἀρχῆς ἐπιχειρεῖ καταπαύειν.
Καταπετροῦν. Lapidibus obruere 249.c
καταπόδας. è veſtigiis. καταπόδας αἱρεῖν τὸν λαγὼ 36.a
κατασκευάζειν. Parare. ἀρχὴν κατασκευάζειν 198.c.199.b.201.b. bis. ἀγαθὸν τῇ πόλει κατασκευάζειν. 540.c
καταρᾶσθαί τινι. Imprecari diras imprecationes alicui. Aliquem exſecrari 423.c
κατάρχειν. ἀρχὴν 14.b.111.c.232.b. 745.b. λόγου κατῆρχεν. orationis exordium inſtituebat 894.a
κατανεύειν. Innuere.Nutu ſignificare.τῷ Γαδάτᾳ κατένευσεν 134.a
κατασημαίνεσθαι. Obſignare 485.c
κατασημήνασθαι ἐπιστολὴν. Epiſtolam obſignare 210.c.211.a.σημήνασθαι ἐπιστολὴν 211.a
κατασιωπᾶσθαι. Silentium indicere 474.c. κατασιωπᾶν, idem 567.c
κατάσκοπος. ὁ. Explorator 961.d.e. 963.a
κατασκοπή ἡ. Speculatio. Exploratio 409.c.438.d
καταστασιάζεσθαι. Ab aduerſa factione premi,oppugnari 443.b
καταρρηγνύναι. Perfringere.τὰς πύλας καταρρήξειν ἔφασαν 394.c
κατατείνειν. Contendere. Aliquid magna contẽtione dicere, vel facere 288.c
καταπιμπλάναι τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Suã irã in inimicos effũdere 992.e
καταφιλεῖν. Deoſculari. plus eſt quàm φιλεῖν,vt patet 753 c
καταψευδομαρτυρεῖν τινός. Falſum teſtimonium contra aliquem dicere 705.d
καταψηφίζειν δίκην dicuntur iudices qui ſuis ſuffragiis in iudicio ſententiam aduerſus aliquem pronuntiatam confirmant,eũque condemnant 705.c
κατήκοος.ὁ.Morigerus. Obſequẽs. Obtemperans 766.d
καταπραΰνειν. Sedare. βουλόμενος αὐτοὺς καταπραΰνειν 395.c. καταπραΰνοντων 395.d
καύσιμος.ὁ ἡ ἡ. Qui cremari poteſt 378.d.379.b
κεῖνται. Sita ſint. Collocata ſint 843.b
κεῖνος, κείνη, κεῖνο. Poeticum pro ἐκεῖνος.η.ο 458.b. 460.a.468.c. 508.c
κεῖσθαι.ἀξιώσεις 601.c
κεκινδυνευκότα 147.b
κεκρύφαλος.ὁ.Freni reticulum 940. c
κέλευμα.τό.Iuſſum. Incitatio 985.c
κελευστής.τοῦ,ὁ. Iuſſus, a, um. ὑπ᾽ ἐκείνου κελευσθέντες 106.d
κέλης ὑπηρετικός. Actuaria celox. 447.c
κεντρίζειν.Stimulare.Inſtigare 235.
κερδαίνειν ἀπὸ παντός. Prouerbium. quod in ſordidiſſimos dicitur, qui ex qualibet re quæſtum facere non dubitant 759.b
κερδαλέος. α. ον. poeticum. Quæſtuoſus.a. um.κερδαλεώτερον 95. c.98.a.175.c. κερδαλεώτατα 203. c. κερδαλεώτερον 268.b.555.d.673. b.767.b. 824.e. 826.b.853.c. 922.a.931.b
κερδέων. Genitiuus plu. pro κερδῶν. Lucri. Quæſtus 474.c.478.e
κεφαλὴ τῆς τάφρου. Foſſæ caput,id eſt, eminentiſſima foſſæ pars 86.d. bis.c.κατὰ κεφαλήν. De ſuperiore loco 626.b.627.b. ὑπὲρ κεφαλῆς. idem. 661.c
κεχαρισμενώτατος.ὁ. Gratiſſimus 959. b
κεχαρισμενώτατα. Gratiſſimè 954. a
κήδεσθαι.poeticum.Curam gerere. Solicitum eſſe. κήδεσθαι Σαιδῶν 411.d. bis. οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου 641.d.678.a.831.d
κημός.ὁ.Camus Fræni genus,quaſi lupatum reticulatum 938.e
κινδυνεύειν περὶ ἑαυτοῦ. In ſui capitis periculo verſari 693. κινδυνεύειν περὶ τοῦ βίου 741.c
κινεῖν pro κινεῖσθαι. Paſſiuè ſumptũ. ὅθεν ὁ κάλως ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῖς ἀρχαῖοις ἀνδραγαθήμασι διαφθείρονται 799. ἀποκινεῖν pro ἀποκινεῖσθαι 980.c. Vel ſubaudiẽdus accuſatiuus perſonæ 986.b.988.d
κλάειν. καθιστάναι κλάοντα τινά.Efficere vt aliquis fleat, ploret, eiulet 735.d. κλάοντας καθίζειν 880. c
κλαπῆναι. Infinitiuus aor.2.paſſ.à κλέπτω. furor 937.d.963.a
κλαυσίγελως. ὁ. Riſus cum fletu lacrymiſque mixtus 616 d
κλεῖθρον. τό. Clauſtrum 395.a
κλέπτειν τί. Aliquid furtim agere 667.e
κλέπτειν τι χωρίον. Aliquem locum furtim occupare 334. d. e. κλέπτειν τι τῶν ὄρους 335.a. τὰ ὄρη κλέψαι 358.c
κλῄζω.poeticum.celebro 3.b
κλινοπετής.ὁ. poet. Qui in lecto decumbit 576.e
κλοπεύειν. poet. Furtim aggredi. ἐκλόπευεν τῆς ὑποστάσεως 370. a
κλωγμός.Quid 947.d.ter.
κλωπεύειν. poet. idem ac κλοπεύειν. Furari 677.d
κνεφαῖος.ὁ.Qui aliquid facit primo crepuſculo vel ſerotino, vel matutino 688.c
κνέφας. τό. Poeticum. Serotinum, vel matutinum crepuſculum. ἅμα κνέφαι 93.d.c. ἀμφὶ κνέφας. 330.a.ἅμα κνέφα 616.c
κόθορνος. Cothurnus. Quid & de

quibus hoc dicat 465.d.468.d
κολάκευμα. τος. τό. Facinus adulatorium, vel adulationis plenum. Adulatio 856.a
κοιλόφθαλμος. ὁ. Qui oculos intra concauitatem abditos habet.) (ἐξόφθαλμος. Qui prominentes oculos habet 934.a
κοινὸν. οῦ. τό. Commune. Communitas. Gallicè, La commune, La Communauté 5.c.6.d. 22.c. bis. d.49.a. 143.d. 365.a. 439.b. 531.a. 640.b. 641.b. d.834.c
κοινοῦν. Communicare. κοινοῦντα τῇ στρατιᾷ 361.a
κοινοῦσθαι idem ac τὸ κοινοῦν 376.d
κοινότης. ἡ. Familiaritas, quam cum aliis communiter habemus. Communicatio 431.d
κοινών, ῶνος. ὁ. Poeticum. ὁ κοινωνὸς, Socius. Particeps 203.c. οἱ κοινῶνες 204.c.d.205.d.206.b
κοινοβουλεῖν. Consilia communicare 688.b
κοίτη. ης. cubile. τὴν ἐκλυθεὶς εἰς κοίτην ἰόντες. Soluto contubernio cubitum iuerunt 51.b
κολαστήριον. τό. Coercendi ratio 725. a
κολωνός. οῦ. Collis. Tumulus 339.c
κονιορτὸς. οῦ. ὁ. Poet. Puluis excitatus 263.e
κοπίς, ίδος. ἡ. Sica. vt autē ſica à ſecando, ſic etiam κοπὶς à κόπτω, ſeco. ſcindo, dicta. 5.d. κοπίδες (vt quibuſdam placet) erant minores gladij, leuiter curuati, falcibus ſimiles. lib. 4. pag. 111.c. ψιλὰς μαχαίρας vocat Xenophon, id eſt, exiles gladios. 7.a. 40.b. 46.c. 95.a. 119.c. 158.c. & aliis plurimis in locis
κόρη. ἡ. Videtur eſſe vox Perſica, quæ συνωνύμως pag.215.b. χεῖρις appellatur. διέζωσε δὲ τὸ κόρης τὰς χεῖρας ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνῳ. ἡ δὲ κόρη ἐστι μακρὰ πρὸς τὸ χεῖρας, ὥστε ὁ τὴν χεῖρα ἔχων, οὐδὲν ἂν δύναιτο ποιῆσαι 454.b.c
κορυφαία. ἡ. Equini verticis habenæ 936.b.938.d.940.e
κός. τὸ ὡς κὸς λέγοντα ὀνόματα, πολλάκις ... ἰατρικός, medicæ facultatis peritus. alia exempla extant eodem in loco, pag.764.c. & 767.a. [& 762.a.] 793.c. 794.a. 796.a. 819.a. 852.c. 854.b.855.a. 881.d. 932.c
κοσμεῖν. Militare verbum poeticum. Aciem inſtruere. πάντες ἐκόσμει 133.a. τὸ πρὸς τὸν κοσμεῖν 305.a
κρατιστεύειν. Præſtare cæteris. maxima autoritate valere. περὶ πάντα πάντων κρατιστεύειν, omnibus in rebus præſtātiorem eſſe cæteris mortalibus 22.a. bis. 43.b. 220.d. e. 727.c. 751.c. 769.d. 775.c
κράτος. Vis. Robur. Potentia. διώκει ἀνὰ κράτος. Totis viribus inſequens 134.a. 216.b d. ἐλαύνων κατὰ κράτος 263. b. 265.b. φεύγοντα ἀνὰ κράτος 271.c.325.a.b. bis. 349.a. 419.b. 455.b. d.456.c. 481.a.536.d
Κρέα. τά. carniū fruſta. βία κρέα 45.b
Κριθίασις. ἡ. Hordei faſtidiū, quod equos capit. vel alia huiuſmodi animalia bruta 937.e
Κροτεῖν. συγκροτεῖν τὰ χεῖρε 46.a. complodere manibus. κροτεῖν τὼ χεῖρε 212.c
κρυφαῖος α. ον. Occultus 917.d
κρυψίνοος. οῦς. ὁ. Poeticum. ſuæ mentis occultator 33.b.673.c
Κτῆμα quid 819.c. Quā latè pateat huius vocabuli ſignificatio.
Κτύπος. ὁ. Poetic. ſtrepitus 192a
Κυαμευτός. ὁ. Fabarius. Qui fabarū ſuffragio eſt electus 712.d
κύαμος. ὁ. Faba & ſuffragium, quod fabis fertur. τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθίστασθαι 712.d
Κυδρός. ὁ. Poeticum. Gloriabundus, & exſultans 706.d.949.d. 950 a
κυκλοτερής. ὁ καὶ ἡ. Rotundus 943.d
κυλίστρα. ἡ. Volutabrum 938.c
κυμαίνειν. Fluctuare. fluctus inſtar ferri. ἡ φάλαγξ ἐξεκύμαινε 265.a
Κυνόποδες. οἱ. In equis dicūtur calloſæ crurum partes inter vngulam, & ſurā à pedibus caninis ſic appellatæ 933.b.934.f
κυνόδους. κυνόδοντος. ὁ. Equi caninus dens 941.a
Κυνοδρομεῖν. More canum currere 890.b.985.c.d.bis.986.b
Κυνοῦχος. ὁ. Culleus 975.d
Κύρειος. ὁ. Nomē adiectiuū à proprio Κῦρος deductū, Cyrianus. τὸ κύρειον στράτευμα 269.e. οἱ κύρειοι 302. a. τοῦ κυρείου στρατεύματος. 398. e. οἱ τοῦ κυρείου στρατευσάμενοι 487.b. Dicitur & κύρειος, στρατευσάμενος 487.e. ἐπὶ τῆς κυρείας 500.b. 659.E. perperam κυρεῖον, pro κυρείων legitur.
κυριεύειν πάντων. Omnium eſſe dominum 751.d.769.b
κωμάρχης, κ. ὁ. Vici vel Pagi præfectus 331.e.332.a.c.d.e.333.a.b. bis.c.d
κωμήτης. κ. ὁ. Vicanus, Paganꝰ 331.e
κῶμος. ὁ. Comeſſatio 874.e

Λ

Λαμπρύνεσθαι. λαμπρύνειν. Detergere, & lucidū reddere 645.d
Λαμπτὴρ ῆρος. ὁ. Lucerna 890.b
Λαμυρός. ά. όν. Dicax. cis 897.a
Λατρεύειν. Poeticum. Seruire 69.b. τοῖς νόμοις λατρεύειν 668.c
Λάχος. τό. Poet. Pars, Portio quæ cuique obtingit 350.c
Λεηλατεῖν. poeticum. prædas agere 18.a.19.b.471.a.524.b.c.541.e. 560.d. bis.
Λεηλασία. ἡ. Poet. Prædatio 905.c
Λειτουργεῖν τῇ πόλει. In vſum ciuitatis ſumptum ſuppeditare. Aliàs operam ſuam Reipub. nauare 756.a
Λυκοβρωθέντα πρόβατα. Oues à lupis laniatæ 218.e
Λεωργότατος. ὁ. Promethei epithetū, quo inſignis audacia indicatur 723.e. Confidentiſſimus.
Λήθω. Poeticum. Hinc Doricum λάθω, vnde Latinū, Lateo 667. d. fut. λήσω. aor. 1. ἔλησα, vnde participium λήσας. αντος 25.c
Ληΐζεσθαι. Poeticum. Prædari 70. e. ληϊζόμενοι ζῶσι 74. e. rapto viuunt. ἐληΐζοντο τὴν Κολχίδα 342. c.344.d. 370.a. 391.b. ληϊζόμενος τὴν χώραν 402.a.406.b.412. c.442.d. 544.a. 963.c.968.c. 969.b
Ληΐς, ΐδος. ἡ. Poet. Præda 689.d
Λῃστήριον. τό. Latronū manus 574.a
Λίαν. Poet. ἄγαν. Valde. Nimis. Admodum 415.d.666.c
Λίθινος βλέπειν. Saxeum in morem intueri aliquid. Adagium in eos dictum, qui res aliquas fixis ac immotis oculis intuentur, vt faciebāt qui Gorgonas ſpectabant. οἱ τὰς γοργόνας θεώμενοι, λίθινοι ἔβλεπον 884.b
Λιθολόγημα. τος. τό. Lapidum, vel ſaxorum electorum opus 167.d
Λιπαρεῖν. poeticum. aſſiduè verbis aliquem vrgere. aſſiduè precari 14.c. ὑπ' ἐκείνων λιπαρούμενοι 504.c. λιπαρητέον ἐστί 705.c
Λιτανεύειν. Poet. Orare. Precari 475.c
Λιτῇ διαίτῃ. Tenuis & frugalis victus 1000.c
Λογίζεσθαι. χρήματα εἰς ἀργύριον λογισθέντα. Pecunia ad argentum redacta. Hoc dicitur de bonis, quæ ad certam pecuniæ ſignatæ ſummā redigi poſſunt 68.d
Λόγος. ὁ. Liber 272.a.293.c.316.a.b
Λόγος. ὁ. μῦθος. Fabula 757.c
Λογοποιός. οῦ. ὁ. Scriptor. Hiſtoricus 229.d
λόγχη. ης. ἡ. Poet. Cuſpis. δόρυ μίαν λόγχην ἔχον. Haſta vnicam cuſpidem, ſiue mucronem vnicū habens 338.c. πάλτα λόγχην ἔχον, 352. a. τὰς δεξιὰς τὰς λόγχας 410, a. 953. c. ἀκόντια λόγχας ἔχοντα. 991.c.bis.

λογχοφόροι. haſtati 39.a
λοιδορεῖν. Conuiciis aliquem petere. ἐλοιδόρειω αὐτὸν 15.b. ἐλοιδόρησε αὐτὸν 153.d. 313.c. 412.b. 885.c
λοιδορεῖσθαι idem ac λοιδορεῖν. ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐλοιδορεῖτο 15.c. ἐμοὶ λοιδορήσεται. ibidem
λοχαγεῖν. Manipuli ducẽ eſſe 761.d.765.e
λοχίτης. ου. ὁ. Manipularis ſocius 46.c.388.d.390.a
λυμαίνεσθαι. Lædere. Nocere. Maleficiis afficere. Corrumpere. λυμαίνονται τοὺς πολεμίους 167.c. λυμαίνεται ἑαυτῇ τῇ καταστάσει 464.c. πῶς ἐλελοιδορημένοι λυμαινόμενοι. 469.c.491.c.495.a.639.c. λελυμασμένος τῇ δόξῃ 645.a. τὰ λυμαινόμενα χαλεπὰς 723.c. τὰς λύπας λυμαίνονται 823.b. τὸν εἰκὸν κατελυμηνάμην σὺ 823.b. καταλυμαίνονται τὰ σώματα 827.c.d.834.a. cum datiuo 938.a
λυμαντήρ. ῆρος. ὁ. Poet. Corruptor. 908.a. [λυμεών. idem 911.c.]
λύμη. ἡ. Poet. Noxa. Damnũ. Detrimentum 831.d
λυσιτελούντως. Vtiliter. Cum vtilitate 869.b
λωβᾶσθαι. Damno afficere. Poet. 697.b
λῷον. Poet. Melius 394.d. λῷον. 376.d. 418.c. λῴους 881.a. λῷον 932.a.bis.

M

MAγάς, άδος. ἡ. Muſicũ inſtrumentum ſic appellatum, de quo Suidam, Pollucem alióſque conſule 406.b
μακαριζόμενος. ὁ. Qui beatiſſimus prædicatur 740.d
μακροδρομώτατος. ὁ. Qui cũrſu ſpatium longiſſimũ conficit 981.b
μαλακίζεσθαι. καταμαλακίζεσθαι. Remiſſe ac ignauiter ſe gerere 850.b
μανθάνειν. Diſcere. aſſueſcere. aſſuefactum eſſe. πόμα τῷ συμμαθόντι ἡδύ. Potus aſſuefacto iucundus 332.b
μανός, ή, όν. Rarus, a, um. μανότερον. 189.d μανότατα per ε 979.c
μαστεύειν. Poeticum. ζητεῖν, commune. Quærere 49.c.299.a.361.a. 403.d. 671.b. 832.c. 843.a
μαστευτής. οῦ. ὁ. Indagator. Inueſtigator 842.c.d
μαστιγοφόρος. Flagellifer 214.d
μαστός, οῦ. ὁ. Collis. Terræ tumulus. Montis iugum 320.a.321.b.bis.d.e.bis.
μαστὸς. οῦ. ὁ. Mamma virilis. niſi μαζὸς legendum dicas 255.c. 323.c
μαστὸς in retibus mãmilla dicitur ad ſimilitudinẽ muliebris mãmillæ 975.c
μαστροπός. ὁ. Leno 889.b.bis.c.d. 890.d 894.d
μαστροπεύειν. Lenocinium exercere. Aliquem aliquámve perducere 889.b. [προαγωγεύειν. idem 890.a.] 899.d
μάχαιρα. ἐστὶ κἂν εἰς μαχαίρας κυβιστήσαι, κἂν εἰς πῦρ ἅλλεσθαι. Prouerbia, quæ in audaciſſimos homines dicuntur 723.e
μάχης ἰσχυρότατος προσβολή 178.a.b.c.d e.179.a. ἐμάχοντο, ἐμάχετο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον 519.d.523.c.d.e. 660.b.c.d
μέγα. μεγάλως. Poeticum μέγα βεβλάφθαι Valde læſum eſſe. magnum accepiſſe detrimentum 129.c
μεγαλεῖος. ὁ. Magnificus 791.b.808.d
μεγαλείως. Magnificẽ 849.c
μεγαληγορεῖν. Poet. Magnificẽ prædicare 102.c.175.a.379.a.669.d
μεγαλήγορος. Iactabundus. Qui magnificẽ res aliquas iactat, atq; prædicat 175.b
μεγαλογνώμων. ὁ. Magnanimus 671.c.871.d
μεγαλογνωμοσύνη. ἡ. Magnanimitas 669.c
μεδίμνῳ ἀργύριον ἀπομετρήσασθαι 491.e. Adagium. Argentum medimno metiri. Sic ingens pecuniæ vis indicatur
μεθημερινὸς, οῦ. ὁ. Diurnus 687.b
μεθόρια. ων. τὰ. Limites aliquarum regionum 141.a.d
μεθορμίζειν. Nauium ſtationẽ mutare, & ad aliam ire 456.c
μελανία. ἡ. Nigredo 263.e
μελετηρότατος. ὁ. In exercitationib. tolerantiſſimus 266.e
μέλλεσθαι paſſiuum à μέλλω. Differri. ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα 299.d
μέμνοιο. vt à μέμνομαι. vel μεμνῷο legendum 261.b
μεμνῷτο. vt à μεμνάομαι. ῷμαι. quod poeticum. Vide Euſtat. Recordor 25.e
μέμφεσθαι πρὸς τοὺς φίλους. De aliquo apud amicos queri 851.d
μενετέον. Manendum 487.e
μένος. τὸ. Poet. Robur. Impetus 872.a
μεσεύειν. Medium ſe gerere. Neutris fauere 623.b
μεσόγαια. ας. ἡ. Mediterranea regio. 377.a.378.b.380.e. μεσογαία. 533.a. ἐν μεσογαίᾳ 615.a
μεσόλευκος χιτών 215.b.bis.
Μεσοτομεῖν. Medium, vel in medio ſecare 862.e
Μεσοῦν. In medio eſſe. Mediũ eſſe. ἐν ἐνιαυτῷ μεσοῦντι 460.e
μεταδιδόναι πρὸς τοὺς ἄλλους. Aliquid aliis impertiri 329.d. μεταδίδοσαν ἀλλήλοις, ὧν εἶχον ἕκαστοι. ibid. τῶν ἀγαθῶν μεταδιδόμεν ἀλλήλοις 802.b. 887.a
μεταδιδόναι τῶν λυπῶν τοῖς φίλοις. Moleſtiam cũ amicis communicare 755.a.757.d
μεταίτιος ἐγκλήματος. Qui alicui culpæ eſt adfinis 551.a
μεταξὺ cũ participio iũctum: μεταξὺ θέοντες. Inter currendũ. de canibus dictum 977.b
μετάπεμπτος. ὁ. Accerſitus. ὑπὸ Κύρου μετάπεμπτος 252.e
μεταῤῥυθμίζειν. Corrigẽdo concinniorẽ reddere 848.e.bis.850.d
μετασκευάζειν. Immutare 158.a
μετατάττεσθαι. Aciem mutare 155.a bis.
μετατιθέναι τοὺς νόμους. Mutare leges 805.e
μετατίθεσθαι τὰ εἰρημένα. Retractare quæ diximus 795.e
Μετεῖναι. ἀγαθοῦ τινος ποιήσω ἐμοὶ μετεῖναι μέρος. In alicuius boni magnã partẽ veniam 52.b.296.b
μετέχειν. τοῦ ἀγαθοῦ μεθέξω πλεῖον μέρος. boni maiorẽ partem obtinebo 52.b. τῆς εὐφροσύνης τὸ ἴσον μετέχει 183.e.195.c
Μετοίκιον. τό. Penſio, quam οἱ μέτοικοι, id eſt, aduenæ, Reipubl. pendunt 911.c
Μετοικοφύλαξ. ὁ. Magiſtratus aduenarum & inquilinorũ cuſtos 922.a
Μετουσία. Participatio 128.e
Μετριοπότης. ὁ. Modicẽ bibens. Sobrius 704.e
μέχρι τὸ δεξιὸν [κέρας] διεσπάρη 387.c. μέχρις εἰς τὸν πόντον ἀφίκοντο. 393.a. μέχρις ἐγένετο. ibid. μέχρις ἀπέπεμψαν 428.b. μέχρις οὗ ἀφίκοντο 431.b. μέχρι σκότους ἀφείλετο 434.e. μέχρις ἐδόκει 435.b
μέχρις ἐνταῦθα. Hucuſque 355.a
μέχρις εἰς τὸ στρατόπεδον 383.e
μέχρις οὗ Κῦρος ἀφίκετο. ſub. χρόνου. 440.c. μέχρις οὗ ἔφυγεν 441.d
μήκιστον. Poeticum. Longiſſimè. οἱ τοὺς ἐχθροὺς μήκιστον ἀπελαύνοντες 107.d
μιαίνειν. Iritare 497.b
μηνοειδὴς ἥλιος. Sol inſtar lunæ falcatus 518.a
Μιαιφόνος. ὁ. Poet. Homicîda 236.e. 521.e.909.a
Μικρὸν ἐξέφυγε τὸ μὴ καταπετρωθῆναι. Parum abfuit quin Lapidibus obrueretur 249.c
Μικροῦ ἐδέησεν ἐξεβραχήλισεν. parum abfuit quin [equus] illum excuteret 15.b

Μικροῦ ἔδει ἐν χερσὶ τῶν πολεμίων εἶναι. Parum aberat quin manus iam cum hoſtibus conſererent 532.b
Μικρολογεῖσθαι. Sordidè rationes inire 485.b
Μικροπολίτης. ὁ. Parui oppidi incola 459.a
Μιμνήσκεσθαι cum genitiuo. τῶν ἄλλων μέμνηται 28.c
Μιμνήσκειν. recordari, cum accuſatiuo. μέμνηται ἐκεῖνα. 26.a. μέμνημαι ταῦτα. 26.b. μέμνησο τόδε. 27.c. μέμνησο ἐκεῖνο 60.e.174.d. 175.d.238.c
Μιξοβάρβαρος ὁ. 455.b
μισθοδοτεῖν. Stipendium dare. ὑμῖν μισθοδοτήσω 394.d.519.e
μισθοδοσία. ἡ. Stipendij perſolutio 287.d
μισθοδότης. ου. ὁ. Qui ſtipendium alicui dat 250.d
μισθοῦν, & ἐκμισθοῦν. Locare 925.c
μισθοῦσθαι. Conducere 926.a.ter.b. c.bis (c.580.b
μισθοφορεῖν. Stipendia facere 484.
μισθοφορεῖν. Pro mercede ſuam operam locare 819.a. μισθὸν φέρεσθαι. mercedem accipere, pro eodem, ibidem. & μισθὸν φέρειν 819.c
μισθοφορεῖν. Reſpub. dicitur, quæ ab incolis, inquilinis, aduenis, peregrinis, mercatoribus, mercedem, ac tributum aliquod accipit 922.d
Μνήμη. ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνεῖται. ab omni hominum memoria 142.c
Μνημονεύειν τῶν παρεληλυθότων πόνων. Præteritorum laborum recordari 322.e
Μνησικακεῖν. Iniuriæ acceptæ memorem eſſe 281.c.479.b
μοναχός, ή, όν. Vnicus, a, um 328.d
μονόκροτος ναῦς. Nauis, quæ vnico remo agitur) (δίκροτος 456.e
μονοσιτεῖν. Semel in die veſci 240.a bis.
μόρα. ἡ. Vocabulum Laconicum, quo militum cohors ſignificatur 477.a. 518.d.bis.521.a.b. bis. 524.e. 526.a. b.bis.d.527. b.528.b.bis.c. e.529.a.e.549.e. bis. 574 c. 575.d. 579.b. 583.a. 597.e.bis.
Μόρα, πῶν τάγμα, καὶ ἐκ πόσων συνέστηκε τῶν ἀνδρῶν 686 a
Μορμολύττεσθαι τοὺς φίλους ἀπὸ τῶν καλῶν. Amicos quaſi quibuſdam puerorum terriculamentis à rebus pulchris depellere. à formoſis deterrere 884.d
μορφάζειν. Geſtu aliquid repræſentare 892.c
Μόσυν, μόσυνος. ὁ. Poetic. δουράτεος πύργος, vt Apollon. lib. 2. pag. 86. interpretatur, id eſt, lignea turris. Hinc dicti Μοσσύνοικοι: ſic enim ille, „ Δουρατέοις πύργοισιν ἐν οἰκία τεκτήναντες, Κάλλιμα, καὶ πύργους εὐπηγέας, οὓς καλέουσι „ Μόσσυνας, καὶ δ' αὐτοὶ ἐπώνυμοι ἔνθεν ἔασιν 353.d
μόσυνος. ου. ὁ. Poet. à gen. μόσυνος formatum, vt à μάρτυς, ὁ μάρτυρος: ν. σου τοῖς μοσσύνοις κατεκαύθησαν 353.d
μουσουργός. οῦ. ἡ. Mulier muſicæ perita 113.e.114.b.141.c.147.b
μόχθος. ὁ. Poet. Labor 899.c.d
μοχθεῖν. Poet. Laborare. Labores ſuſtinere 391.d
μύειν, &, καμμύειν. Oculis conniuere 217.a. καταμύων ibidem
μυθολογεῖν. Fabulas narrare 897 d
μυων. ης. ἡ. Prætextus. Specioſa cauſa. Hinc vocabulum Gallicum, Mine, vt quum dicitur, Faire bonne mine. Tenir bõne mine. Aliquid præ ſe ferre, quod ſignificet, nos, quaſi re præclarè geſta, vultum ad diſſimulationẽ alicuius rei compoſitum habere 533.c. ὑποφέρειν μυίας: Specioſas cauſſas prætexere. ibid. ὁ τῶν μυῶν ὑποφορά 550.a
μυεία, καὶ πεντακοσία ἀσπὶς. pro μοεία ἢ πεντακόσιαι ἀσπίδες. ſed ἀσπὶς in ſingulari τῶν ἀσπιδοφόρων σῶμα, ſcutatorum aciem ſignificat 261.e
μυελόλεκτος. ὁ. μυελόλεκτον πρᾶγμα. Res ſæpius dicta 555.b
μυσάττεσθαι. cum accuſ. 9. b. Abominari. Deteſtari.
μύωψ. ωπος. ὁ. Stimulus. Calcar 944.e
μυωπίζειν. Stimulis pungere 935.c. 948.a.bis.956.b

N

Νάπος, εος. ους. τό. Poetic. Vallis 330.e. Νάπη, idem 331.b ταῖς νάπαις 349.b. ἐπὶ νάπῃ μεγάλῃ 385.c. ter.386.a. bis. b. c. bis. 387.d.574.b. ἄπορος νάπη. Saltus inuij 961.b
Ναρθηκοφόροι. οἱ. feruligeri 54.c. d.e.
Ναυκρατεῖσθαι. claſſis amplitudine ſuperari 584.e
Ναυσίπορος. ὁ. Poet. Fluminis epithetum. Quod nauibus traiicitur, vel traiici poteſt 275.d
Νεαλής. Recens. ἵπποις ἤδη νεαλεῖς τέμνειν 232.d
Νεανισκεύεσθαι. adoleſcere 7.c
Νεοκαθμός. σεσωρευμένος. Congeſtus. νέω, νῶ, νήσω. σωρεύω 353.d
Νεογνής, ἀντὶ τοῦ νεογνός. Recens natus 994.e
Νεόδαρτος. ὁ, & ἡ. Recens excoriatus 330.d
Νευρορραφεῖν. Conſuere. ὑποδήματα τὰ νευρορραφῶν τέρπεται 208.d
Νευρόσπαστα. τά. Imagunculæ, quæ neruis quibuſdam, & fidibus occultis trahuntur, ac viuorũ animalium inſtar mouentur: quo ſpectans Horat. Satyrarũ lib. 2. Sat. 7. pag. 254. dicit, „ Duceris, vt neruis alienis mobile lignum 889.a
Νεόσπυδμος. à νέω, νεῖσθαι, & νήσσομαι. Nato. Natatarus 324.b
Νεωκόρος. ὁ. Æditutus 350.a
Νεώρια. τά. Naualia 525.c.609.a. 699.b.931.d.
Νεώσοικος. ὁ. Naualia 523.c
Νέωτα. εἰς νέωτα. In nouum, in ſequentem, in alterum annum 182.a.232.a
Νηποινεί, νηποινί, & νηποινῶς. Impunè 908.a
Νησύδριον. τό. Inſula parua 581.d
Νικητήριον. ου. τό. Victoriæ præmium 43.c bis 217. d. Νικητήρια ἑστιᾶν. Victoriæ epulum inſtituere, celebrare 220.b. νικητήρια θύσουσι 513.e.587.c.600. b. νικητήρια φιλήματα. oſcula, quæ victori dantur 892.a
Νομίζειν θεοὺς, οὓς ἡ πόλις νομίζει. Pro Diis habere, quos ciuitas Deos putat, exiſtimat, ac pro Diis habet 703.a. 708.a.b.709 a. 722.a
Νομιζόμενα. τά. Quæ fieri ſolent. Moribus recepta 125.e. ἔθυον τὰ νομιζόμενα ἱερά 233.d.234.d. ὁπόσα νομίζεται 138.c.322.b.403. c.404.c.479.a.516.b
Νόμιμος) (ἄνομος, de quibus dicantur 805.d.806.d.807.a
Νόμισμα. τος. τό. Nummus, Nummi 114.a
Νόμος. Mos. Conſuetudo 128.b. 137.a. κατὰ νόμον. de more 142.b. 354. c. bis 405. b.d.406.e.bis 407.a.b.425.c.454.b
Νόμος ἄγραφος τις καλεῖται 807.b
Νοσφίζεσθαι. Poetic. Auertere. Priuare. Νοσφίσασθαι ὁπόσα ἂν βελώμεθα 98.a
Νυκτερεύειν) (ἡμερεύειν. Pernoctare 327.c.330.b.384 a.526.b. διενυκτέρευσαν 566.d.566.e. 996.b
Νυκτερίς. ἡ. Veſpertilio 534.b
Νυκτοπορεῖν. Poet. 117. d. Iter noctu facere.
Νυκτοφυλακεῖν. Nocturnas excubias obire 104 a
Νυκτοφύλαξ. ὁ. Qui nocturnas excubias agit 400.c 406 c
Νυστάζειν. Dormitare 219 a

Ξ

Ξεναγός, οῦ, ὁ. Peregrini conductitiique militis dux 503.c 516. a. 527.b. 550.d. 614. d.

Ξεναγεῖν τῶ ξενικοῦ. Copiis peregrinis & cōductitiis præeſſe 518. d.519.b
Ξυήλη.ης.ἡ.162.a. Aſcia.
Ξυήλη λακωνική. Laconicus gladiolus falcatus 338.b.342.d
Ξυλίζεσθαι. Verbum militare. Lignari 281.d
Ξύμβασις.ἡ.Pax 634.d
Ξυνασπίζειν. Socia arma iungere. ξυνασπιδοῦντες. Legitur ad margin.ξυνασπιοῦντες,vt ſit futurum atticum à communi ξυνασπίζω 504.b.637.c.συνασπιδοῦντες legitur,à συνασπιδέω,ῶ.ώσω. clypeos conſtipo.
Ξυνειδεῖν.conſcium eſſe. οἱ ξυνειδῶσι σφίσιν ἑαυτοῖς εὖ ἠσκηκόσι. qui ſibi conſcij ſunt ſe egregiè exercitatos 44.c
Ξυστοφόρος.ὁ.Haſtifer 193.d.215.d

O

Ογμεύειν.meſſorum inſtar longa ſerie procedere 59.e
Ὁδοποιεῖν τινα. Alicui viam ſternere, parare 303. b. τὴν ὁδὸν ὁδοποιεῖν 340.c.345.b. bis. τὰς ὁδοὺς ποιεῖν. ibid.ὁδὸ, ὁδοποιουμένη349.c.ὁδοποιουμένων ὁδῶν 573
Ὀδύρεσθαι. & ἀποδύρεσθαι. Lugere, eiulare.Poet. 185.b.d
Οἰκεῖν.διοικεῖν. Adminiſtrare 50.b. 232.a. 709.a. 722 a 737.a. 774. a. 790. c. bis. 806.d. 818.d. 819.a.
Οἴκημα. τος. τό. Apud Atticos ſæpe pro Lupanari ſumitur, quod πορνεῖον appellatur 741.d
Οἰκήτωρ.ορος.ὁ.Incola 79.d.bis
Οἰκόπεδον.τό. Area domus 921.e
Οἴκου, ἢ οἰκίας ὅρος, ἢ πύτων διαφορά. 819.b.833.e
Οἰνόφλυξ.ὁ.Vinoſus 704.e
Οἰνοφλυγία.ἡ.Temulentia 821.d
Οἷ.ς.οἷα.οἷον.ἐπιτήδειος,ἱκανὸς, δυνατός. Aptus ad aliquid. Qui poteſt aliquid.ὀδόντας οἷος τέμνειν, ἢ γομφίος οἷος λεαίνειν 716.a.γλῶτταν οἵαν ἄρθρουν φωνήν 717.a. χιὼν οἵα συνεῖναι τῷ πίδοτι 783.b. τὰς οἷος πίνεις χεῖσθαι 813.a
Οἷον cum ſuperlatiuo vim intendentis habens.χωρίον οἷον χαλεπώτατον. Quàm difficillimus locus 319.c. οἷον κάλλιστον χωρίον. Quàm, vel longè pulcherrimus locus 395.d
Οἴχεσθαι.Ire.Abire.Obire.Mori.οἰχομένου τοῦ πατρός 64.c
Οἰωνιστήριον.τό.Augurium 703.b
Οἰωνίζεσθαι.Augurium captare 25.c
Οκέλλειν.In littus impingere. Adlidi 412.c
Οκλάζειν. In genua procumbere. Genua flectere 371. c. ὀκλάζειν ἐν τοῖς ἀστραγάλοις. In talos incumbere 950.c
Οκνεῖν.φοβεῖσθαι. Poetic. ὁ Κυαξάρης ὄκνει περὶ τῆς ἡμῶν,καὶ περὶ ἑαυτοῦ 106. c.μηδὲ τοῦτο ὀκνήσητε 151.b.153.c. 154.a.ὀκνεῖν τὸ μέλλον 176.d. 284. a.561.e. 622.c. 664.b. 775.a. b. bis.776.a
Ὀλίγου ἐδέησεν καταλευσθῆναι. Parum abfuit quin Lapidibus obrueretur 258.b
Ὁλοπόρφυρος.Totus purpureus 215. b
Ὁλόσχος λίθος.Lapis rotundus319.e
Ὀλοφύρεσθαι, & κατολοφύρεσθαι.Lamētari.Lamentis proſequi 186.b Deplorare. ἀπολοφύρεσθαι τὴν ξυμφοράν 431.b
Ὁμαλής idem ac ὁμαλός. Æqualis 975.c
Ὁμαρτεῖν. Poet. Comitari. συμπαρομαρτεῖν.vnà comitari 200.a. φόβος μοι συμπαρομαρτεῖ 234.e.235.d. 883 c.916.d
Ὁμογνώμων.ὁ. Eiuſdem ſententiæ. concors. Qui idem cum aliquo ſentit 49.d.148.a.463.a. 464.a.640.d.683.a.931.a
Ὁμογνωμονεῖν. Idē cum aliquo ſentire. In eadem ſententia eſſe 49.e. 79.c. 591.a. ὁμογνωμονῶ σοι καὶ ταῦτα801.e.808.a.860.d.861. b
Ὁμόθεν. ſimul,confertim 20.a. ὁμόθεν παίεσθαι. comminus feriri 54.d. ὁμόθεν τὴν μάχην ποιεῖσθαι 242.a
Ὅμοιοι apud Lacedæmonios iidem videntur fuiſſe cum illis quos ὁμοτίμοις Perſæ vocabant, Pari, vel æquali honore, ac dignitate præditos 494.a.685.c
Ὁμόλογος.ὁ.Conſentiens.Qui conſentit 898.e
Ὁμολογεῖν. Certis conditionibus deditionem facere 461.d.bis
Ὁμομήτριος. Poet.Ex eadem matre natus.ἀδελφὸς ὁμομήτριος. Vterinus frater 296.a
Ὁμοπάτριος. Poet.ex eodem patre natus.ἀδελφὸς ὁμοπάτριος. Frater germanus 296.a
Ὁμόσε γίγνεσθαι, vt & ὁμόσε χωρεῖν. poëtica loquutio. congredi cū aliquo. pugnare. manus conſerere.offerre ſe alicui ad congreſſum 6.a ὁμόσε φέρεσθαι 16.b. ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις ἰέναι 40.b.ὁμόσε ἴτιον 42.c. ὁμοῦ ἐγένοντο 54.b. d.bis. ἰέναι ὁμόσε 81.d.85.c.86. b. ὁμόσε ἰόντας 99.c. ὁμόσε τοῖς πολεμίοις συμμίγνυσι 176.d.ὁμόσε ἰχώρεν 353 d
Ὁμοσκηνεῖν. Eodem contubernio vti 43.d.bis
Ὁμοσκηνία. Idē contuberniū 43.e
Ὁμότιμοι παρὰ Πέρσαις. Viri,qui pari honore,ac dignitate apud Perſas fruebantur 23.a.38.c
οἱ ὁμότιμοι quales eſſent. ibidem 40.a.c.228.c
Ὁμοτράπεζος. ὁ. Eiuſdem menſæ particeps 177.c.266.a.300.e
Ὀμοῦμαι. Iurabo. fut.2. ab ὀμόω,ῶ. ὄσω. ἐπ ἔφη ὀμεῖσθαι, εἰ μὴ κἀκεῖνος ὀμεῖται 436.c.ὀμούμενοι 622.b
Ὁμοφρονεῖν. Conſentire. Concordem eſſe 642.d
Ὁμόφυλος. Qui eſt eiuſdem gentis 137.e
Ὀνείρασι. Datiuus poet.pro communi ὀνείροις.Somniorum viſis 972.c
Ὀνῆσαι. Iuuare. 135.b
Ὀνοβατεῖν. De congreſſu venereo dicitur,quo aſini aliud animal ineunt. οἱ τὰς ἵππους ὀνοβατοῦντες. qui faciunt vt equæ ab aſinis ineantur 939.d
Ὀνόματα, τὴν τῶν ῥημάτων, ὅθεν ἐσχηματίσαι, σώνταξιν τηροῦντα. Ἐπισήμονες τὰ προεσχηκότα 77.d. κύων ἐπιθετικὸς τοῖς θηλείοις 790.d.ἕκαστα ἐπισημονεῖσθαι 824 d. ἐπικαλοῦσιν ἀλλήλους841.b.ſic apud Iſæum ex H. St. typis, pag.53.24. Ἔξαρνός ἐστι τὰ ὡμολογημένα, pro, ὁμολογεῖσθαι. Res confeſſas negat. Item Ariſtot.Rhet.lib.2.89.οἱ πρεσβύτεροι πάντα προφοβοῦνται εἰσί. Seniores omnia antè quàm eueniant , prouidendo metuunt. hoc autem,quia dicitur,προφοβεῖσθαι πάντα.
Ὀνομαστική, ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς, περὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου. οἰόμενοι βελτίων εἶναι. αὐτὴ τοῦ, ἐμαυτὸν βελτίω εἶναι 33. a. ἀνὴρ οἴοιτο εἶναι 49.b. πένητες εἶναι νομίζετε 73.d. ἔφης ἥδεσθαι με θεώμενος 91.a. νομίζω πλεῖονες ἔσεσθαι 101. a. κρείσσων ἡγούμενος εἶναι 112. b. οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι 122. b. ἱκανὸς ὤμην εἶναι 183.b. ἱκανὸς εἶναι νομίσας 291. d οἶμαι ἐλθεῖν ἔχων 344.a. 352.e. 375.c. 400.c. 407. b. c. 459. b.460.a. 461.d. 478.b. 483.d. 493.a. 498.d. 619.a. & alibi paſſim.
Ὀνομαστικὴ αὐτὶ τῆς γενικῆς. ὁ ἵππος τοῦ ἵππου περιαγγέλλων. ἀντὶ τοῦ, τοῦ ἵππου τοῦ ἵππου περιαγγέλλοντος 458.b. ὡς ἐξὸν, αὐτὶ τοῦ, ὡς ἐξόντος 464.a. 467.e.ξυνδοκοῦν,pro, ξυνδοκοῦντος 469.d.ὡς ἐξὸν 470.d.δόξαντα, καὶ φρασθέντα, pro, δοξάντων, καὶ φρασθέντων 490.b. ξυνδόξαν,pro ξυνδόξαντος 544.a
Ὄνος,ου.ὁ. Lapis.ὄνοις ἀλέται. Lapides molares 256.c
Ὄντων.αὐτὶ τοῦ ὄντωσαν, ἐν τοῖς ἀττικοῖς προστακτικοῖς.χαιρόντων, pro χαιρέτωσαν. 95.b. ἀγόντων,pro ἀγέτωσαν 131.a. b.κολαζόντων,pro κολαζέτωσαν.168. a. ἰόντων. 254. a. μενόντων. 280. e.διαφερόντων 891.d. bis

Ὀξυλα

Οξυλαβεῖν. Celeriter aliquid capeſſere. Celeriter aliquid facere 638.c
Οπίσθιος.α.ον. Poet. Poſterior)(ἐμφερόσθιος 950.c.bis
Οπισθοφύλακες. οἱ. Agminis poſtremi cuſtodes 119.c.306.b.316.d. 318.b. 319.d. bis.321. c.d. 325.e. 330.e.331.a.334.a
Οπισθοφυλακία. Agminis poſtremi cuſtodia 335.d
Οπισθοφυλακεῖν. Poſtremum agmen cuſtodire 279.a. 305.a.b. 306.c. 318.a. 320.a.320.c. 329.e
Οπλον.ου.τό. Telum 100.d.152.c. 188.c
Οπλον.τό. Armatura 952.b.d.953.a
Οπλα.τά. Exercitus 277.c
Οπλιτεύειν. Grauis armaturæ militem eſſe 367.d
Οπλομάχος.ὁ. Gladiator 686.d
Οπλομαχία.ἡ. Gladiatoria 273.b
Οπλοφορεῖν. Arma gerere 101.c
Οπλοφόρος.ου. ὁ. Armiger. Armatus 137.e. 140.c. grauis armaturæ miles 159.a.162.c.163.a.e.226. b.986.d
Οποσός. Quotus,non interrogatiuum nomen:ſed numeri ordinem ac feriẽ ipſam indicãs, in qua quis eſt collocatus 6[illegible].b
Οπτεύειν. Poeticum. Videre,aſpicere.inde compoſitũ καθοπτεύειν, Aſpectu cognoſcere 847.c
Οπτήρ,ῆρος.ὁ. Poeticum. Inſpector. 106.a
Οπως. cum indicatiuo futuri. ὅπως ἔσονται.3.c. ὅπως ἕξουσιν. 26.d. ὅπως ἔσονται. ibid. ὅπως ἕξει. 36.d. ὅπως ἔσονται.40.c. ὅπως ἕξετε.41.c. ὅπως ἀναπληρώσετε 50.a.82.e. ὅπως φανούμεθα 97.d. ὅπως ἕξουσιν. ibidem. ὅπως ἐσόμεθα 102.d
Ορθοδρομεῖν. Recto curſu ferri 943.d
Ορκίζειν. Idem quod ὁρκοῦν 882.c
Ορκοῦν. Sacramento adſtringere. Ad iuſiurandum & ſacramentum adigere 601.b
Ορκωτής.ου.ὁ. Sacramenti exactor 602.b
Ορμᾶσθαι ἀπὸ τῶν θεῶν. Initium à diuino cultu facere 25.a
Ορμή,ῆς.ἡ. Impetus. Progreſſus. ἐν ὁρμῇ ὄντων. Cùm progrederentur 272.b
Ορμή,ῆς. ἡ. Profectio. Poeticum 163.b.295.a
Ορφανοφύλαξ,ὁ. Magiſtratus pupillorum cuſtos 922.a
Ορφνη.ἡ. Poet. Nox.)(ἡμέρα 681.a
Ορφνιαι στολαί. Coloris fuſci veſtes 213.c
Ορχηστοδιδάσκαλος.ὁ. Saltationis magiſter 877.a.900.b
Ορχος.ου.ὁ. Plantarum feries,& ordo 867.a
Ος. Poeticum. ἐκεῖνος. Ille 73.d.89.c. 146.e.264.c.313.b.349.a.386. c. 407. e. 409.a. 418.e. 725.b. 764.a. 765.d.786.b.811.a
Οσον ὥσπερ,vt,inſtar,tanquã 338.b
Οσον cum infinitiuo. ὅσον ζῆν ἀξιῶσι. Vt ſint.341.b. χρήματα ἔχειν ὅσον ζῆν, tantum facultatum habere, quantum ad vitam ſuſtentandam ſit opus 694.b
Οτε.ὅπως.ὅ. 210.d. 212. c. 227.b. 234. d. 268.d. bis. 296. b. 302. c
Οτῳ. ᾧ τινι.ᾧ. 42.a.67.e.86.c.96. d.106. d. 138.b. 139.c. 161.d.175. d.210.e.264.b.292.b.301 a
Οὐ,vel οὐχ ſemel poſitum,bis tamen intelligendum, & reſumendum
Οὐκ ὄντων.ἀντὶ τοῦ εἶπωσι, ἐν τοῖς ἀδικίαις προσαπτικοῖς. Λυπούντων pro λυπήσωσι. 84.a. ἐπαινούντων. pro ἐπαινέσωσι. 98.d. ἀδυμούντων pro, ἀθυμήσωσι. 927.c. θαρρούντων 945.a
Οὐρά. Poſtremum agmen. Poſtremi milites vel totius exercitus,vel agminis vnius 686.d. 687.a.bis.b
Οὐραγός.οῦ.ὁ. agminis nouiſſimi dux 55.c.82.d
Οὐχ ὅπως δῶρα δοῦς, ἀντὶ τοῦ, οὐχ ὅπως, οὐ μόνον, δῶρα οὐ δοῦς. 419.b οὐχ ὅπως ἠμφορήσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐπῃνέσαντο. ἀντὶ τοῦ, οὐχ ὅπως οὐ ἠμφορ. 572.c. οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ' οὐδέ. ἀντὶ τοῦ, οὐχ ὅπως οὐκ ἀφ. 594. d. ſic & Herodes.176.7. οὐχ ὅπως διαλύομεν,pro οὐχ ὅπως οὐ δι.
Οφθαλμοὶ βασιλέως quinam apud Perſas dicerẽtur 209.d.bis.210.a
Οχεία.ἡ. Venereus brutorum cõgreſſus 939.d.bis
Οχεῖν. Equitare 960.e
Οχεῖν. vehere.10.a. ὀχούμενοι. 18.d. ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχούμενοι. 111.c. ἐποχεῖσθαι.180.b. ὠχεῖτο. 184.d. ὀχῇ ἐφ' ἵππου 313.b
Οχθη.ης.ἡ. Poet. Ripa 323.a.b.324. d.325.c
Οχθος.ὁ. Poet. Tumulus 936.e.bis 966.a.968. c
Οψιαίτατα)(πρωιαίτατα 240.a
Οψίζειν. ſerò venire 329.d
Οψιμαθής. Qui ſerò, qui tardè didicit,vel didicit 34.d.82.b
Οψιμος.ὁ. Poet. Serotinus. ὀψιμώτατος 860.c.861.a
Οψοφάγος quis appelletur 789.a.b

Π

Παγαι ῶν.αἱ. Retia 35.e
Παγετός.οῦ.ὁ. Gelu 979.a.bis
Παιδικὸς λόγος. amatoria oratio. amatoria narratio 21.a
Παιδίσκος.ὁ. Puellus 572.a
Παιδονόμος apud Lacedæmonios quis vocaretur 676.c.678.a 680.a
Παιδοτροφία.ἡ. Puerorum vel Liberorum educatio 838.a
Παλαισμα.τό. Artificium, quo luctator in aduerſario ſuperando ſolet vti. Dolus 736.a
Παλαμᾶσθαι. Poeticum. Manibus efficere 101.c
Παλαμναῖος. Poet. Sceleratus. Qui manu propria ſcelus aliquod patrauit 236.c
Παλτόν.οῦ.τό. tragula. telum. iaculũ. à πάλλω. i. vibro, iaculor.19.d. 100.b.108.c.& paſſim
Παντοδαπός, ἡ, όν. Poeticum. omnigenus 152.b. 174.e.177.d.178. b.188.a.205.c.209.a.248.d.327. d.381.a.475.c.488.c.499.c.509. c.655. b.673. b. 789. c. 936.a. bis
Πάντοθεν. Poet. vndique 295.b
Παρὰ, μετ' ἀπάτης , ἀντὶ τοῦ πρὸς , μετ' ἀπατηκῆς.εἶναι παρὰ Τισσαφέρνῃ, ἀντὶ τοῦ παρὰ , ἀντὶ πρὸς τὸν Τισσαφέρνη 288.a
Παραβλήματα Plutei 456.a
Παραγνῶναι περὶ τινός. De re aliqua allucinari 711
Παραιτεῖσθαι περὶ τινός. Deprecari pro aliquo 391.c
Παρακλίτης.ου.ὁ. aſſeſſor. qui iuxta aliquem diſcũbit,vel ſedet 50.d
Παραμείβεσθαι. Præterire. τὴν πόλιν παραμειβόμενον τοῦ στρατεύματος 141. a
Παραμηρίδιον. τό. Femorum tegumentum 169.a.172.b.c.263.d. 952.d
Παράμονος,ὁ. Conſtans 760.c
Παραμόνιμος.ὁ. Permanens. Conſtans 785.a
Παραπλευρίδιον. τό. Laterum tegumentum 169.a. 172.b. 952. d
Παρερρύματα. In nauibus dicuntur remi noui , qui aliis priſcis adduntur ad naues impellẽdum. 445.c
Παραστάδες.αἱ. Columnæ 918.b
Παραστάτης.ου.ὁ. Aſtes. Aſtitis. 85.d. 110.a.171.a.202.c.520.c. 611.b. 740.c. ſed ibi παραστάτις, g. f. legendum,opitulatrix.
Παραυτίκα. αἱ παραυτίκα ἡδοναί. præſens voluptas. 23.d. 49.d.205. b. αἱ ἐν τῷ παραχρῆμα ἡδοναί, idem 737.b
Παρθένος ἡ. Αἰδημονέστεροι τῶν ἐν τοῖς θαλάμοις παρθένων. Verecundior illis virginibus , quæ in thalamis degunt. 679. b. c. Legitur ad marginem , ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς. ſed ſi marginis lectionem ſequamur , per παρθένους in-

telligemus τὰς κόρας, quæ tam oculorum pupillas, quàm virgines ſignificant. Sed vox & ὁμωνυμίας & συνωνυμίαν, diuerſa tamen ratione, habet. Conſule Dionyſium Longinum, ἐν τῷ περὶ ὕψους pag. 9. & Fr. P. Cr. comment.

Πάροδος. ἡ. Tranſitus 253.b.bis. 262.c. d.316.b.322.c.336.d.599. e.613.a

Παροινία quid. Per ebrietatem illuſio à Cicerone vocatur, in Antonium apud Dionem Caſſium 892.a

Παροψίδες. αἱ. patinæ, vaſa, in quibus opſonia menſis apponuntur 9.a

Παρυφασμένα ὅπλα. Adtexta arma. Milites armati, qui ſuis commilitonibus ſic adhærent, vt illis adtexti videantur 140.e

Παρῴνητα. à παροινέω.ῶ. Per ebrietatem aliquid vel dicere, vel facere 367.d

Πασσυδί. Poet. Cum omnibus copiis 661.c

Παύειν, μετ' ἀπαρεμφάτου. Παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύοντας ἰέναι 144.c

Παύειν τοὺς παῖδας ἀπὸ τῶν διδασκάλων. Deſinere liberos ludi magiſtris committere 678.e

Παύεσθαι, μετ' ἀπαρεμφάτου. Παύσεσθαι ἀμφιλέγοντες 146

Πεδᾶν. Vincire. q d. compedibus ligare. ἡ χιὼν τὰ ὑποζύγια συνεπέδησεν 327. e. Nix iumenta conſtrinxerat.

Πέδη ἱππασία. Equitatio, quæ pedica nominatur, quòd in ea cõſtringantur equi ad certam ingrediendi rationem vel inuiti, tanquam pedica 936.c. 843.d.bis

Πεζεύειν. Pedibus iter facere 355. a

Πεζοπορεῖν. Poeticum. Pedibus iter facere 960.e

Πεινᾶν, ἐπὶ πενίης, συμμάχων. Sociorum inopia laborare, eorumque auxilio vehementer indigere 194. e. πεινᾶν, ſiue πενίην χρημάτων 218. c. πεινῶσι τοῦ ἐπαίνου 855. d. πεινῶσι χρημάτων 886.a

Πειρᾶν. Alicuius pudicitiam tentare. τὴν παλλακίδα ἐπείρασε 124. a

Πεῖραν ἔχειν. Periculo facto ſcire. αὐτῶν πεῖραν ἔχοιτε 88.c

Πεῖραν διδόναι. Dicitur de eo qui ſuarum virium, vel rerum aliquarum, quas habet, periculum facit, ac ſpecimen aliis edit. quod Galli dicunt, Faire eſpreuue, donner eſſay 32.a

Πεῖραν λαμβάνειν. Dicitur de eo, qui rei alicuius periculum facit in alio. Galli dicunt, Faire eſpreuue. eſpreuuer. eſſayer. Αὐτῶν πεῖραν λήψεσθε 82.b. ἐπειδὰν πεῖραν ἡμῶν λάβῃς 146.d. 156. d. ἐν πείρᾳ γενέσθαι 266.c. ἐν ἑαυτοῦ πεῖραν λαβὼν 368.d.391.e. 580.b.728.b

Πείσεσθαι. aor.1.med. à πείθομαι. pareo 46.c

Πέλαγος. τό. Poeticum, pro θάλασσα communi 151.a

Πελάζειν. Poeticum. accedere. θηρείοις πελάζειν. ad feras accedere 14.e. [πλησιάζειν. ibidem legitur, quod commune.] 19.b. τῇ ὁδῷ πλάσαι 319.e

Πελτάζειν. Peltam geſtare 367.d

Πελτοφόρος. Peltifer. Cetratus 176. c. 472.e.664.d

Πεμπαδάρχης, vel, πεμπαδάρχης 43. b.& , πεμπάδαρχος, vel, πεμπάδαρχος 44.a

Πέμπειν. προπέμπειν. proſequi, comitari 38.a. deducere.

Πέμπειν πομπάς. Pompas agere 957.d

Πένεσθαι. Pauperem eſſe 665.c. Poeticum. 822.c.885.e

Πενέσται. οἱ. Theſſalorum mancipia ſeruique ſic appellabantur 581.d

Πενέστερος. ὁ. Pauperior 145.c.478. d.693.e.927.b

Πένης τις καλεῖται 799.c.d

Πέπαται. Poeticum. Poſſidetis 83. b. ἃ πέπατο. quæ poſſidebat 268. c. πέπανται σφενδόνας. fundas poſſident 307.c. πεπαμένοι 371.d. πέπαται 418.a

Πεπλυσμένον)(ἄπλυτον 151.a

Πέπραγα. Medium τοῦ πράττω. πεπραγότες εἶεν 437.e

Πέραθεν. Ex aduerſo littore 486. b

Περαίνειν. Conficere. περαίνειν τὰ δέοντα 108. e. περαίνει τὸ προσταττόμενον 132.b. ἐπέραινεν ὅσα φασίν 151.d. ταῦτα μὴ ἐπέραινε 153.b.304.c. bis. 372.c.536. b. 583.d.588.b. 849.c

Περαιοῦσθαι. Tranſigere. τούτων πεπραγμένων. His tranſactis 478.c

Περιάπτειν ἀγαθόν τι τῇ πόλει. Aliquo beneficio Rempubl. afficere 750.c

Περιβάλλειν. Amplecti. περιέβαλλον ἀλλήλους 339.c

Περιβάλλεσθαι. Parare, acquirere. περιεβάλοντο πολλὴν λείαν. Ingentem prædam ſibi pararunt 79. e.377.c.792.e

Περιβάλλεσθαι. Circumdando complecti 168.b

Περιβάλλεσθαι τάφρον. foſſa ſe cingere 80.c.bis

Περιβολή. Amplexus 987.a

Περιβραχιόνια. τά. Brachiorum tegumenta 169.b

Περίδρομος. οὗ. ὁ. Circuitus 156.c

Περίδρομοι. οἱ. Margines, ſiue circuitores plagarum, ſiue retium 975.b. 984.a.b. 991. e.992. d. 993.a. Circumcurrentes plagæ funiculi b

Περιέπειν. Poeticum. Curare. Tractare 103.c. περιέπει αὐτὸν 759.c. τοῦτον ταῖς μεγίσταις τιμαῖς περιέπειν. Hunc maximis honoribus proſequi 899.b

Περιποιεῖν. Lucrum facere 850.a

Περιπολεῖν τὴν χώραν. Regionem obire 929.c

Περίπολοι. οἱ. Circuitores. Circitores, qui vrbem, vel agrum cuſtodiæ cauſa circumeunt 929. b

Περίρρυτος. ὁ & ἡ. Circumfluus 921. a

Περίστροφοι. οἱ. Retium circumactores. Funes craſſiores ex tenuioribus, iiſque tortis confecti 975.c

Περιτέμνεσθαι. Intercipi. ἅρματα περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἡλίσκετο 134.d. περιτέμνειν iam ſignificat iter alicui circumcidere, præcidere. Quod Galli feliciter dicũt, Couper le chemin à quelcun, pour l'attrapper.

Πέτεσθαι Poeticum. Volare 256.b

Πετροβόλος. ὁ. 472. e. Qui lapides iaculatur.

Πετροβολία ας. ἡ. 389. D. Lapidum iaculatio.

Πειθανός. ὁ. Vel potiùs πιθανός. Obediens. Morigerus. ἀνθρώπους πειθανωτέρους ποιεῖν. Homines obedientiores reddere 855. c. d.966.b

Πίθος. εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν. παροιμία εἰς τοὺς μάτην πονοῦντας λεγομένη. In dolium pertuſum [aquam] haurire, prouerbium in eos dictum, qui fruſtrà laborant 840.b

Πιστός. Cui fides habetur. παρὰ καχεινοις πιστότερος ἦς 154.d

Πιστός. vel potiùs πειστός. ad perſuadendum aptus, idoneus. πειστοτέρους λόγους λέγειν. verba ad perſuadendum idonea facere 28. a

Πιστά. τά. Διδόναι, καὶ λαμβάνειν τὰ πιστά. vltro citróque fidem dare, & accipere 74. c. ἡμῖν τὰ πιστὰ ποίησον 92.b. τὰ πιστὰ παρὰ σοῦ λαβόμενοι καὶ αὐτοῖς δίδωσι. ibid. ἔχων τὰ παρ' ἡμῶν πιστὰ 93.b. πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι, καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ 259. e. 281. a. b. 300.b. 340. c. 351.d

Πιστεύειν, cum datiuo. Fretum eſſe.

niti. τοῖς χρήμασι πιϛεύειν 27.b. τοῖς ἀλλήλοις πιϛεύειν 27.c. πιϛεύειν ἀλλήλοις 171.a.239.a. ſæpius 297.c. τοῖς ἱεροῖς πιϛεύσας. ſacrificiis fretus 346.e.348.b.351.b. 400.b.697.d

πιϛότης.ητος.ἡ. Fidelitas.fides 266. c

πλαίσιον. τό. Quadratum militum agmen. πλαίσιον ποιεῖσθαι τῶν ὅπλων 304.e. 305.a. 310.a. bis.c.311. a. 312.e. 313.a. 426.d. 517.c. 658.b

πλεονεκτίστατος.ὁ. Auariſſimus 713.b

πλῆθος ὁδοῦ 355.a. Vide ἀριθμὸς ὁδοῦ.

πλῆθος χρόνου 355.b.Temporis ſpatium 427.d

πληρέστερος.ὁ. Plenior. Copioſior. Copia abundantior 832.a

πλήρης.ὁ. Poet. Plenus 246.a. 254.b. 255.e. 264.a. 279.c. 313.d. 455.d. 456.c.470.b.509. c

πλησιέστερον. Propius. cum genitiuo πλησιέστερον τῆ Ἡρακλέους 738. b

πλύνειν τινὰ χαλῶντα 799.c.d

πλυντηρεῖα quid 813.c

πλυντήρια. τά. Feſtum à lauacris appellatum 438.e

πόδαγραι.αἱ. Pedicæ 33.c

ποδαπός,ἡ,όν.Poet.Cuias 328.c

ποδήρης χιτών, Ad pedes vſque demiſſa tunica 169.b.ποδήρης ἀσπίς 264.a

ποδίζειν. Im[pe]dire. Compedire. Compedibus ligare 80.c

ποδοστράβαι.αἱ. Tendiculæ 990.b. bis.c.d.e.991.a

ποδώκης.εος. ὁ & ἡ. Poet. Pedibus celer 784.c. 937.c. 981.a.989. b

ποθεῖν. Cupere 431.d.674.e

ποιεῖν.κτᾶσθαι, παρασκευάζειν.οἱ ποιήσαντες ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια. Qui res neceſſarias nobis parent 97. e

ποιεῖν καταδρομὴν.καταιτρέχειν.Excurſionem facere 79.e

ποιητὴς τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους μηχανημάτων. Molitionum aduerſus hoſtem excogitator 35.c

ποινὰς τίνειν.Poeticum.Pœnas perſoluere, luere, dare 150.b

πόλεμος.ὁ.Prælium 263.d

πολεμαρχεῖον.τό. Polemarchorum conclaue, vel cubiculum, vel domus 567.a

πολίζειν τὴν χώραν. Vrbem in aliquo loco condere 388.b

πολιτεύειν. In aliqua ciuitate viuere 303.d.πολιτεύεσθαι παρ' αὐτοῖς 442.c. κατὰ νόμους πολιτεύειν 461.b.484.c. συμπολιτεύειν 554.b

πολιτεύεσθαι. Rempubl. adminiſtrare. πρὸς τὸ αὑτῶν ἴδιον κέρδος πολιτεύοντων 439.b.462.c

πολιτεύεσθαι idem ac πολιτεύειν 461.b. 474.e.478.b

ποππυσμός.Poppyſmus,quid 947. c.d

πορεύσιμος. Permeabilis. ὁδὸς ἀνθρώποις πορεύσιμος 190.c. πορεύσιμον ἔδαφος 191.a.bis

πορθεῖν. Poeticum. Depopulari 418.e. 419.a. d. 435.a. 507.c. 570. a. 599. d. 604. c.607. e. 618.e.621.b.654.b. 656.d. 668. e.768.c

πορσύνειν. Poeticum. parare. τοῖς πολεμίοις κακὰ πορσύνειν. hoſtibus mala parare 30.b. πορσύνοντας τὰ ἐπιτήδεια 98.d.190.e

πορφυροειδεῖς στολαί. 213.c. Purpureæ ſtolæ

πρέπειν τῇ ἡλικίᾳ.Ætate florere. ætate inſignem eſſe 266 e

πρό. Pro. cum genitiuo ſignificās patrocinium,tutelam,conſeruationem, fauorem. πρὸ τῶν στρατιωτῶν βουλεύεσθαι. Pro militibus conſultare, & conſultando, commodis illorum proſpicere 36.c. προκινδυνεύειν τινός. 406. a. βουλεύεσθαι πρὸ ὑμῶν, 416. b. πρὸ ὑμῶν ἀγωνίσασθαι.417.b. πρὸ τῆς πόλεως θύειν 690.c. προειδέναι & προκινδυνεύουσι τῶν πολιτῶν 918.a. 919.b. πρὸ τῶν ἀγαθῶν μαχομένους 919.c. 957.a

πρό. Electioni ſeruiens, qua aliquid eligimus, & cæteris anteponimus. στρατηγοὺ αἱρεῖσθαι πρὸ πατέρων, & πρὸ ἡμῶν, εἰς ἀεὶ τῶν πολεμικῶν φρονιμωτάτους ἡγούμεθα 705.a

προαγωγεύειν.Perducere. Quod lenones facere ſolēt, qui perductores ideo vocantur 890.a

προαγωγεία. ἡ. Perductorum,ſiue leonū ars 890.a.lenocinium.

προαγωγός.ὁ. Perductor.leno 890. e

προβάλλειν.De calumnia accuſare. Nomen alicuius ad Magiſtratum deferre. προὐβλήθησαν ἄλλοι πλεῖστοι 452.d

προβολή,ῆς. ἡ. Accuſatio de calumnia 452.d

προβολή.ἡ.Propugnaculum 771.e

προβολὴ τοῦ σώματος.Corporis obiectus 994.d

προβόλιον.τό. Venabulum. ſic dictum, quòd feris obiiciatur 991. d. e. 992. d. 993. a. b. προβάλλεσθαι τὸ προβόλιον 993.c. προσφέρειν τὸ προβόλιον. ibidem. d. e. bis 994. b. bis. c. d.bis e

προβουλεύειν. Prius deliberare.Cōſilio prouidere. Conſilij principem eſſe 235.b. πρόβουλος nim in Repub.primarius Cōſul, & Senatus princeps appellatur. προβουλεύειν τινῶν. Horum cauſa conſultare,vt ipſorum commodis proſpiciatur 298.d.449.a

πρόβολος. ου. ὁ. Propugnaculum 127.a.228.e

προγραφή.ἡ.Edictum 962.a

προκόμιον. τό. Anterior equi iuba 939.c.d

προμαχεῖν. In prima acie ante alios pugnare 86.a

προμαχών,ῶνος. ὁ. Propugnaculum 426.b

προμετωπίδιον.τό. Frontis tegumētum 169.c. 172.b. 263.d. 952. d

προνεύειν. Anterius propendere 945.b

προνομαί, ῶν.αἱ. Pabulatio. Commeatus, ad quem quærendum milites ex caſtris proficiſcuntur 152. a. σὺν προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια 344.b. προνομὴν ποιούμενος 432. c. προνομαὶ ποιούμενοι 475.d

προξενεῖν τινι κίνδυνον.Alicui periculum conciliare 385.d.702.c

πρόοδος. ὁ. Subſtantiuum nomen. Qui præcedit. Qui anteit 961. c.bis

πρόοδος.ἡ.Progreſſus 499.b

προπετής. ὁ. Poetic. Pronus.Præceps. Prōptus ad aliquid 463. a.προπετέστατος 465.c. 607.b. 933.e

προπετῶς. Impetu præcipiti. Præcipitanter 912.d.945.c

προπηλακίζειν. Contemnere 719.b

πρόπλοος.ος.ὁ. Idem ac πρόπλοος. ους. 549.c

προπονεῖν.προκινδυνεύειν. προφυλάττειν. Pro aliis labores ſubire, pericula adire, excubias agere. Subauditur autem τῶν ἄλλων 917.c.918.a

πρός, μετὰ γενικῆς, αἰτιατικῆς, εἰς, ἀντὶ πρός, μετ' αἰτιατικῆς. πρὸς τῶν Ἑλλήνων φεύγει. Ad Græcos fugit 270.a

πρὸς φιλίαν. φιλίως. Per amicitiam. amicè 252.a

προσάγειν, & προσάγειν τὴν στρατιάν, τὸ ἐφεδρεύειν, & τοῖς ἀμφότεροι ποιῆται 140.c

προσπίπτεσθαι. Adſilire 223.b

πρόσβασις ἔστι.Locus,ad quem patet acceſſus 324.b

προσβλέπειν τινά. Aliquem intueri 880.e

πρόσθετοι κόμαι. Comæ alienæ,quæ capitibus apponuntur 8.c

πρόσθημα.τό. Appendix 781.e

πρόσθιος.α.ον. Poet. Anterior 991. b

προσιέναι. Cupere. Appetere. ἵεσθαι

προσίεται. cladem appetit 83.c
πρόσκοπος.ου.ὁ. Speculator, qui aliquo ſpeculãdi cauſa præmittitur 120.b.687.e
πρόσορος.ὁ. Finitimus. τὰ πρόσορα 151.b
προστερνίδιον.τό. Pectoris tegumentum 169.a. 172.b. 263.d. 952.d
προσφιλῶς. Amicè. Animo beneuolo 468.c
προσπλεῖν. Aliquid priùs pendere. Pecuniã priùs numerare 654.a
πρόσω παλιν φεύγειν. Poet. Auerſo vultu citò fugere 724.d
προσφορεῖσθαι. Huc & illuc ferri 985.a
προφύλακες.οἱ. Primi excubitores. Primæ excubiæ 278.a.bis.b. 283.b.299.e.383.e
προφυλακή, ῆς.ἡ. Primæ excubiæ. Primi cuſtodes 510.b.968.a
προχωρεῖν. ἐὰν αὐτῷ πέμψῃς χρήματα, ὁπόσα σοι προχωρεῖ. Si tantum pecuniæ, quantum tibi conceditur, ipſi miſeris 75.d
πρῴην (ἐψαῦσε 240.a.307.e
πρώϊμος.ὁ Poet. Præcox. πρωϊμώτατος. maximè præcox 861.a
Πρωρεύς. ὁ τῷ κυβερνήτου διάκονος, πρωρεὺς τῆς νεὼς καλεῖται 842.d
Πρῶτον, non ſequente ἔπειτα 149.c. 205.b. 207.c. e. 208.a. 213.a.b. 214.d
Πρωτόπλοος.ου.ὁ. Qui in prima frõte nauigat 549.c
πρωτοστάτης.ου.ὁ. Antiſtes.tis.85.c. 167.c.e.174.d.686.b
Πτῆξαι. Formidare. Conſternari. 67.b. poeticum. ὡς φοβούμενοι πτήσσομεν 79.a
Πυθοχρήστοις νόμοις πείθεσθαι. Legibus oraculo Pythio comprobatis obtemperare 683.d
πυλοῦν. Portis occludere 572.d
πυρὰ καίειν. Ignes accendere 80.b
πυρὰ καύσαντες 81.d.317.d. 318.a. πῦρ καίοντες 329.d.ter.335.d.e.379.c
πυργοῦσθαι ἐρυμά. Munitiones excelſas extruere 151.d
πυργομαχεῖν. Turribus pugnando reſiſtere 171.c
πυργομαχεῖν. Turrim oppugnare 426.b
πυριφλεγὲς καῦμα. Ardor ignis inſtar vrens 564.a
πυρπολεῖν. Ignes accendere 80.b
πυρσεύειν. Ignibus ſignificare aliquid 426.c
πωλεύειν. Pullos equinos inſtituere 935.b
πωλεία, ἡ. Pullorum equinorum nutriendorum ratio. Diſciplina. Inſtitutio 935.c.936.a
πώλευσις. ἡ. Pullorum equinorum inſtitutio 935.c
πωλητήριον. τό. Taberna vendendis mercibus deſtinata 923 c
πωλοδάμνης. ὁ. Pullorum domitor 935.b.d
πῶς. Quomodo, non interrogatiuè 30.a. 36.e. 100. a. 101. d 106. b. bis. 135. a. 171.a. 173. d. 214.a. 222. c.260. d.555. a

Ραβδοφορεῖν. Virgam ferre. ἐπιραβδοφορεῖν 943.c
Ραβδωτὰ ἱμάτια. Virgatæ veſtes 215. c
Ραδιουργεῖν. Otio, quieti, deſidiæ indulgere 27.a.43.e
Ραδιουργεῖν. Ignauè ſegniterque ſe gerere 221.a
ῥᾴζειν. Quieſcere 197.b
Ράχος.ου.ἡ. Spina 992.d.bis.
Ρητὴ ἡμέρα. Dicta dies. ἐς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι. ad diem dictam adeſſe 503.c
Ρήτρα.ας.ἡ. Edictum. παρὰ τὴν ῥήτραν 391.b
Ριψοκίνδυνος. ὁ. Proiectæ audaciæ homo. Audax 723.e. ῥιψοκίνδυνον ἔργον. Temerarium facinus 714.a
Ροφεῖν. Sorbere. καταρροφεῖν, & ἀπορροφεῖν 10.c. ῥοφοῦντα πίνει ὥσπερ βοῦς 332.e
Ρυῆναι. Fluere, vel fluxiſſe. ἐρρύη 217. c. συνερρύησαν 311. d. παρερρύη 328. a. συνερρυήκεσαν 346.b. συρρύησαι, vitioſè pro συρρυῶσι 463.c. ἐρρύη ἐκ τοῦ στόματος αἷμα 577.a
Ρυθμίζειν. Eleganter componere, & ornare 241.e
Ρῦμα. τος. τό. Ictus. ἐκ τόξου ῥύματος 307.b. Intra ſagittæ ictum.
ῥύμη.ἡ. Impetus 995.c
Ρυτηρευς. έως. ὁ. Lorum ductorium. Lorum quo equi ducuntur 942.a

Σ

Σάγαρις.ιδος.ἡ. Securis 5.d.40. b.41.d
Σαώτερος. Poeticum. Magis ſaluus 164.a
Σίγλος. ὁ. ὁ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς, & ἡμιόβολιον ἀττικοὺς 256.d
Σίγματα. τά. Literæ Σ. 523.a.bis.
Σιδηρεία. ἡ. Ferri fodiendi ars 354. e
Σιδηρεύς , έως. ὁ. Faber ferrarius 655.b.924.c.
Σίδηρος.ὁ. Locus, vbi ferrum venditur. Fabrorum ferrariorum officinæ 494.c
Σιμὸν χωρίον. Locus accliuis 520. b. Decliuis , & deuexus locus 980.c
Σιμοῦν. ἐπισιμοῦν. ἀποσιμοῦν. Auertere 575.c. Deflectendo auertere
Σίνεσθαι. poeticum. lædere, nocere, corrumpere. πολλὰ τῶν σῶν σινέονται 78. d πολλὰ σινόμενοι τὴν Μηδικήν 141.d. σίνεσθαι τοὺς πολεμίους 687.d.952.e
Σιός.οῦ. ὁ. Doricum vocabulum, ὁ θεός. Deus. Hinc dicta Sibylla; Σίβυλλα , ἡ τῶν σιῶν, εἴτε θεῶν τὴν βουλὴν , εἴτε τὰς βουλὰς ἐξηγουμένη, quæ Deorum voluntatem , & conſilia hominibus interpretabatur 391.e καὶ τὼ σιώ. Per Deos geminos , ſcilicet per Caſtorem , & Pollucem 523.a
Σιτεῖσθαι σῖτος Cibis veſci 208.a
Σιτευτός.ὁ. Saginatus 354 b
Σκαλεύς,εως. ὁ. Sarculum 862.a c
Σκαρδαμύττειν. Conniuere 21 d. 884.c
Σκευὴ.τὰ. Caſtrorum impedimẽta 121 a.156.d
Σκευοφορεῖν. Calonem eſſe. Sarcinas ferre 70.d.304.a.
Σκευοφόρος.ου.ὁ. Calo. Qui ſarcinas fert 70.c.95.b.131.a.164.a.304. a
Σκευοφόρα.ων.τά. Caſtrorum impedimenta 131 b. 140. c. οὐ χρὴ γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι. ibidem.163.d.e.bis.164. a.250.b. 270.a. b. 271.d. 304. e
Σκηπτοῦχοι.ων.οἱ Sceptrigeri. Principum ſatellites 186.b.206.a. 215.c.e.216.c.bis 220.c.260.c. 266.b
Σκοπάρχης.ου.ὁ. Speculatorum præfectus 164 b.165.b
Σκοπεῖσθαι. σκοπεῖν ἀθλίως 27.d.77.c. 726.a.738.c.741.d.748.b.790. a.954 d
Σκοπεύειν. Speculari 967.b
Σκοπιά.ἡ. Speculatio 962.b
Σκοπιωρεῖσθαι. De ſpecula proſpicere 989.b
Σκοπός.ὁ. Poet. Speculator. Explorator 968.a
Σκυλακεύειν. Canes dicuntur, quæ catulorum procreationi dant operam 986.e
Σοβεῖν. Abigere. σοβεῖν τὴν κόνιν. puluerem extergere 939.b. ἀποσοβεῖν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ λυποῦντα 939.c.bis
Σολοικότερος ἀνήρ. Indole minùs culta vir 216.b
Σοφίας καὶ σωφροσύνης τίς ἂν διαφέρει 778.c
Σπειρᾶσθαι, & συσπειρᾶσθαι. Stipatum & confertum eſſe. συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τάξιν 265 c. ξυνεσπειρᾶσθαι e. συσπειραθέντες 519.c. 560 a
Σπορεύς.εως.ὁ. Seminator 867.a

σπουδάζειν τι. Rei alicuius ſtudio teneri 156.a. σπουδάζειν τὰ ἑαυτοῦ ἡδέα. Suas voluptates curare 896.a
σπουδάζειν περί τινος. περὶ τῶν κοινῶν ἐσπούδασε 679.c
σπουδάζειν περί τινα. Studioſum eſſe alicuius, eique ſuam operam nauare 135.c. σπουδάζειν περὶ τὰ ἄρματα 156.a. σπουδάζειν περὶ τὰς ἡδονάς 810.b
σπουδαιολογεῖν. Seriò agere. De re aliqua ſeriò diſſerere 888.b 899.d
σπουδαιολογεῖσθαι. De rebus ſeriis agere 269.b
σταθμός, οῦ. ὁ Statio. Caſtra 272.b. paſſim hoc vocabulum occurrit ἐν τοῖς Κύρου ἀναβάσεως βιβλίοις.
στεγανός. ὁ. Ad tegendũ aptus 98 .b
στεγνόν, οῦ. τό. Tectum. idem ac στέγος 837.d.e.ter. 838.a.bis
στείβεσθαι. Conculcari, teri. διὰ τὰς στειβομένας ὁδούς. In tritis viis 267.d
στέλλειν. Ornare 567.a
στέλλεσθαι. Poeticum. proficiſci. ὡς κατ' ... 358.a.376.b
στέρεσθαι. Poet. pro communi στερεῖσθαι. τῆς Ἑλλάδος στερεῖσθαι. Græcia priuari 396.d.458.e.664.e.885.b.910.e
στεφανίτης ἀγών. Certamen in quo victori corona præmij loco datur 775.a
στιβάς, άδος. ἡ. ſtramineus torus 121.d
στιχᾶν. Poeticum. ordine incedere 168.d
στοῖχος. ὁ. Indago. Indaginis 984.b 986.a
στοιχίζειν. Indaginem tendere. Indagine cingere 984.a
στολάδες. αἱ. Tunicæ ſtriatæ. 307.d. διὰ τῆς στολάδος 318.b
στολιδωτὸς χιτών, Tunica ſimilis pallæ plicas habenti 169.b
στόλος. ου. ὁ. Poeticum. Exercitus 225.d.245.d. 276.e. 301.c. 482.a. 658.a
στόλος. Expeditio. 276.c.294.e.295.a. τὸν στόλον ποιεῖσθαι. proficiſci 305.e.496.d
στόλος. Claſſis 251.d.495.e
στόμα. διὰ στόματος ἔχειν τινά. Aliquem in ore habere 20.b. ἀπὸ στόματος εἰπεῖν τι. memoriter aliquid dicere 773.b.879.d. ἀνὰ στόμα ἔχειν τινά 913.d
στόμα στρατοῦ. Frons exercitus 312.e. bis. 313.a. 348.c. 353.b. ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ στρατεύματος 484.e
στόμιον. τό. Lupus, ſiue Lupatũ, frænum, quod in equorum os immittitur 940.e.941.b.948.e. 630.a & alibi.
στρατηγιᾶν. Imperatorij muneris apiſcendi cupidum eſſe 397.a
στρατοπεδεία. ἡ. 510.b
στρατόπεδον. τό. Exercitus. Copiæ 435.c. d. 437. b. 763.b. 995.c
στρουθός. ὁ. ἡ. Struthiocamelus. στρουθοὶ μεγάλαι 256.a.b
στρυφνὸς ἄνθρωπος. Homo moribus aſperioribus præditus 47.a
συγγνώμων. Clemens. τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων συγγνώμων. Qui delictis humanis cleméter ignoſcit 154.a
συγκαταινεῖν. Collaudare. comprobare. fauere. ἐὰν δὲ τῶν θεῶν ἡμῖν συγκαταινῇ. Si res diuinæ votis noſtris faueant 79.c
συγκεφαλαιοῦν τινας πράξεις ὀλίγοις ἐπιστάταις. Per paucos præfectos res multas breui compendio curare 232.a
συγκροτεῖν. Colligere. ἐπὶ συγκεκροτημένας ναῦς εἰκῇ περιπλεῦσαι 585.c
συγκροτεῖσθαι. Ad aliquid agendum ſe componere 894.a
σῦκα συκάζειν. Ficus legere 866 d
συλλαμβάνειν. συμβάλλεσθαι. conferre, adiuuare, prodeſſe. ταῦτα εἰς τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων συλλαμβάνει. Hæc ad ſubiectorum amorem [principibus] conciliandum conferunt 32.d
συλλήβδην. Summatim In ſumma. Vt rem paucis complectar 865.e
συλλήπτωρ. ὁ. Adiutor 743.b
συλλήπτρια. ἡ. Adiutrix 740.c
συλλογὴν ποιεῖσθαι τῶν στρατιωτῶν. Milites conſcribere 243. d. quod pag. 244.a.b.c. συνάγειν στράτευμα dicitur
σύλλογοι Conuentus. Cõgregatio. 158.d. 360.c. σύλλογοι ἐγίγνοντο. 362.e. τὸν σύλλογον διέλυσαν. 512.c. 828 c
συμβάλλειν, ſiue ξυμβάλλειν. Congredi. Confligere. Pugnare 516.c
συμβάλλεσθαι. conferre, prodeſſe, ad. ἡ τῶν πρεσβυτέρων σωφροσύνη μέγα συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν τοὺς νέους. ſeniorum temperãtia vel modeſtia, multum confert ad hoc, vt iuniores temperantiam vel modeſtiam diſcant 5.a. bis. b. εἰς τὸ κρατεῖν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι 152.d. 244.d. τὰ μέγιστα αὐτοῖς συμβαλλόμενος 504.d. 621.a. πρὸς τὸ ἀμβλυωπεῖν πολὺ αὐτῷ συμβάλλεται 982.a
συμβάλλεσθαι ξενίαν. Hoſpitij neceſſitudinem inter nos & aliquos alios contrahere 391.a
συμβολή. ἡ. Congreſſus. Conflictus. Pugna 387.d. 516.c. 646.d. bis
συμβολαί, ῶν. αἱ. Conuiuia, ad quæ vnus quiſque ſuam confert portionem. Conuiuia etiam ſimpliciter ita vocantur καταχρηστικῶς, & latiore ſignificatu 874.e
συμβολαὶ τῶν ὁδῶν. Viarum concurſus 620.a
σύμβολος. ὁ. Coniector. Qui per coniecturas aliquid conſequitur, cognoſcit, aliiſque declarat 703.c
σύμβολον. ου. τό. Coniectura. Præſagium 708.c
συμβουλεύεσθαι τινί. Cum aliquo conſultare 213.e
συμβουλή. ἡ. Conſilium 358.a.359.a. idem ac συμβουλία, ſiue ξυμβουλία 713.a. ἔρημον γίγνεσθαι συμβουλῆς θεῶν 815.e
συμβουλεύματα. τά. Conſulta 705.d
συμπαίκτωρ, ορος. ὁ. Qui cum aliquo ludit. ludi ſocius 11.e
σύμπλοος. ου. ὁ. Nauigationis comes 743.b
συμπράκτωρ, ορος. ὁ. Poeticum. Adiutor 75.c
συμφορεῖς. οἱ. Comites. q. d. οἱ τοι συμφερόμενοι. Qui cum aliquo feruntur, eunt, proficiſcuntur 596.e
σύμφορον. vtile. 49.a. 98.a. 102.e. συμφορώτατον 194.d. 210.a. bis 212.b.239.c 610.d.615. d. συμφορώτερον 667.c 706.e. συμφορώτατα 778.d.844.b. συμφορώτερον 918.a.970.a
συμφόρως. Vtiliter, commodè 98.c
συμφορώτατα. Aduerbium. Maxima cum vtilitate 128.d 514.b
συμφύλαξ, κος. ὁ. Cuſtodiæ ſocius. 231.c. συμφύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι 236.a.967.b
συναλίζειν. congregare. πολλοὺς ἱππέας συναλίσας 17.a
συνάπτειν μάχην. Conſerere prælium 36.c.79.a.258.c.500.e. 506.d. 515.e.595.b.656.b.661.c. 667.b
συνασπιδοῦν. Clypeos conſtipare. 637.c. pag. 504. b ξυνασπιδοῦντες atticè legitur. Idem eſt. à ξυνασπίζω. ῶ.
συνδικεῖν. Patrocinari 719.d
συνδυάζεσθαι De brutis dictũ. Coire, congredi. Galli, s'accoupler 979 d
συνδύο. Duo ſimul. Bini 377.b
συνέδρια. ἡ. Conſeſſus 792.a
συνεπικραδαίνειν. Concutere 985 b

Συναρμοσμένος πρὸς τὰ παρόντα. Ad præſentia accōmodatus 704. b

Σύνθημα. τος. τό. Teſſera militaris 264.e.386.e.406.c.407.b

Συνθηρος.ου. ὁ. Venationis ſocius 65. c. 754. a. συνθηρατὴς idem 785.d

Συντέμνειν τὰς καθ' ἡμέραν δαπάνας. Præcidere quotidianos ſumptus 909.e.bis

Συντράπεζος.ὁ. idem ac ὁμοτράπεζος. Eiuſdē menſæ particeps 269. d

Σύντροφος.ὁ. Qui cum aliquo nutritus eſt 744.b

Συρράσσειν, ſiue συῤῥάττειν τοῖς πολεμίοις. In hoſtes irruere 519.d. συνέρραξαν 644.d. συνέρραξεν 660.b

Συσκευάζεσθαι. Ad diſceſſum ſe parare. Vaſa colligere diſcedendi gratia 233.e. 251.b.510.d.583. c.599.c.653.C

Συσκευάζεσθαι. ὁ ἔρως τὸν ἄνθρωπον πέφυκε συσκευάζεσθαι. Amor natura ſolet machinis ſuis hominem occupare 117.a

Σφάγια. ων. τά. Hoſtiæ cæſæ, vel quæ cæduntur ad ſacrificium faciendum 324.c.385.a.386. b

Σφαγιάζεσθαι. Hoſtiis cæſis ſacrificium facere 324.e. τῷ ἀνέμῳ σφαγιάσασθαι 329.c. bis.383. d. 385.a. 500.c. 516.b. 532.a.639. a. 656.b.689.b.χίμαιρα σφαγιάζεται

Σφαιρωτὰ ἀκόντια. Iacula cuſpidem pilarem, i. pilæ inſtar rotundam, habentia.quæ & ἐσφαιρωμένα ibidem vocantur 945. d

Σφεῖς. αὐτοί. Poeticum. Ipſi 412.a. 553.b

Σφίσι. αὐτοῖς. Poeticum. Ipſis 448. c.609.d

Σχαλίδες τῶν δικτύων. Retium furculæ 975.c.d.984.a.b

Σχάσαι τὴν οὐράν. Caudam demittere. de canibus dictum 976. c

Σχεῖν. Suſtinere impetum alicuius. Aliquem cohibere. σχεῖν τοὺς ἄνδρας 395.c

Σχεῖν τὴν ὕβριν. Petulantiam reprimere 612.a

Σχίζειν. Findere. ξύλα τις σχιζέτω.132. b. σχίζειν ὑποδήματα. Scindere calceos 208.c. ξύλα σχίζων 257.e. 318.a. bis.377.b

Σχολάζειν πρός τι. Rei alicui vacare 771.e

Σχολάζειν ἀπὸ τῶν πολέμων. A bellorum moleſtiis & occupationibus eſſe liberum 195.b

Σωμασκεῖν. Corpus exercere 30. b.580.b. 675.d. 770.a.780. a

Σῶν.σῶον, Saluum.ip g.n. 416.d

Σωτηριώτερον Salutarius 765.a. σωτηριώτατος. maximè ſalutaris 937.c

Σωφρόνημα. τό Facinus pudicum. Facinus temperantia præditum 666.c

T

Ταγός,οῦ.ὁ. Dux. Princeps. Prætor. Poeticum, & apud Theſſalos ſummus magiſtratus ita vocatur 581.a.b. 583.c. bis. 585. b.600.a.c.601. b

Ταγεία.ἡ Principatus. Dominatus. Reipubl. adminiſtratio. Poëticum 601.a

Ταγεύειν,ταγεῖν. Poetica. Principem eſſe. Prætorem eſſe. Præeſſe. Regere. Gubernare. Adminiſtrare. Ordinare. τὴν ἐκ τοῦ βασιλείου ἔλαθεν ἐξαπαγέσθαι. 217.e. ἐτάγευε 583.c

Ταγεύεσθαι. Vni Imperatori parere 581.a.e.

Τακτικὸς.ὁ. Aciei ſtruendæ peritus 217.c.bis.d.762.b

Τακτικά. τά. Aciei inſtruendæ ratio 42.b.761.d

Ταλασία.ἡ.Lanificium 780.a.840. b

Ταλάσια ἔργα. Lanificij opera, & pēſum, quod alicui datur 836. b

Ταλασιουργεῖν. Lanificium exercere 780.a

Ταμίευμα.τος. τό. Adminiſtratio. Diſpenſatio 827.b

Τάπης.ητος.ὁ. Tapes.tapetis 404.c. 405.d

Ταραχὴ μεγίστης ἐν τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ ἐγένετο 95.d.e

Τάραχος, ου. ὁ. Poeticum. ταραχή. Tumultus. Perturbatio. Confuſio 177.d.263.b.842.a.Τάραχον ἐξεργάζεται 947.a

Τάττειν. Iubere. ὁ ταττόμενος πορεύεσθαι. Is, cui profectio imperabatur 105.a. ὁ ἐπὶ τοῦτο ταχθείς. cui negotium hoc datum erat 133. e. οἱ ταχθέντες πίνειν ἔσεσθαι 164. c

Ταχύ. ταχέως. celeriter 12.a.13.b. d.14.b. ter. 36.a. b. 56. c. bis. 62. b. 67.b. 72.a. b. 87. a. bis. 93.d.100.d.bis.& alibi paſſim.

Ταχυεργία. Celeritas in opere faciendo 175.c

Τεῖχος.τό.Oppidum. Vrbs 505. c

Τειχος.τό.Caſtellum 253.a.b.bis. 262.c.308.e

Τελευτᾶν. τὸν βίον τελευτᾶν. Vitam finire 236.d

Τέλειοι ἀνδρες. Plenam ætatem adepti viri, vel, ætatis maturæ viri 4.a.b.c. 6.d. 7.b.d. & ſexcentis aliis in locis.

Τελεστήρια. Sacra, quæ diis fiunt pro felici fine rebus impoſito. τελεστήρια πολλὰ καὶ καλὰ ἐθέξεν 234.a

Τέλος.τό. Munus, magiſtratus. εἰς τὸ δὲ τὸ τέλος κατέστην. In hoc magiſtratu ſum conſtitutus 23. c. ἐν τῷ τέλει ὄντα ἐξόντων 29. c. συνέδοξε τοῖς Περσῶν τέλεσι 229. c. 397. b. 491. a. 501. c. d. 506.d. 565.a. 594. b. 602. b

Τέναγος. τό. Locus cœnoſus. Vadū cœnoſum 412.c

Τέρμα.τος.τό. Hinc Latinum, Terminus.i.Finis. Meta 684.d

Τέρπειν. Poet. εὐφραίνειν. Delectare. Voluptate afficere 879.a

Τεῦχος.τό. Vas. τεῦχος ἀλφίτων. Farinarium vas 449 c

Τεχνάζειν. Artificioſa diſſimulatione vti 414.e. Vti aliquo artificio 988.c

Τιθασεύειν. Manſuefacere 836.d

Τιθέναι εὐδαίμονα. Beatum facere. Beare 112.a

Τίθεσθαι. Adminiſtrare. πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. Omnia ex vſu noſtro adminiſtrare 75.c

Τίθεσθαι πιστόν. Fidum facere. Fidum efficere 256.a

Τιθηνεῖν, καὶ τιθηνεῖσθαι. More nutricum alicui blandiri. ὥς σε πολλάκις ἐτιθήνησα 228.a

Τίθοιν. Præter vſum, pro τιθεῖεν.ὑποκαθθεῖεν. ſi modò codex ſanus 152.b. περιθεῖεν 208.a. ἐπιθοῖεν 307.c. 311.d. 321.a.322. b. ſed fortaſſe hæc ἐπιθοῖεν toties occurrentia, ab ἐπιθείησαν per contractionem formata, à poetico ἐπιθέω,ῶ.pro ἐπιτίθημι. quod obſeruandum. ἐπιθοῖεν, pro ἐπιθεῖεν, vel ἐπιθεῖεν 605.d

Τιθοῖτο.à τιθέομαι,οῦμαι 777.c

Τιμωρεῖν τινί. Opem alicui ferre, & iniurias ipſi factas vlciſci 601. a.632.b

Τιμωρεία. vltio, animaduerſio. τιμωρείας ποιεῖσθαι. vlciſci. animaduertere in aliquem 65.a. pro quo ibidem, τιμωρεῖσθαι dicitur & 113.a.

Τιμωρὸς,οῦ.ὁ. Vindex. Vltor 112.a

Τίνειν ποινάς. Poeticum. Perſoluere, luere, dare pœnas 150 b

Τιτρώσκειν. Vulnerare 134.b

Τὸ νῦν. Nunc 305.b

Τοαπὸ τοῦδε. Poſthac. Deinceps 94.c.& τὸ ἀπὸ τοῦδε 113.c. 174.b. 181.c

Τουντεῦθεν. Deinceps 147 d

Τοκισμός, ὁ. Vſura 924.d
Τόξευμα. τό. Sagitta 309.d.317.c. τοξεύματα διπτυχ 322.d. τὰ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων. ibid. 323.c
Τόξευμα. τό. Sagittæ ictus 308.b. 426.e
Τόξον. τό. Sagitta 307.b
Τορώτατος. ὁ. Acerrimus 678.b
Τουντεῦθεν. Deinceps 144.c.179. c
Τραύματα. πολλοὺς εὑρήσομεν τραύματα ἐπιδεδεμένους. Multos inueniemus, quib. ſunt obligata vulnera 124.d.135.a
Τετριμμένος. ὁδός. Via trita 976.c 978. i. τὰς τετριμμένας 978.e.981.a. 984.b
Τειχῇ τμῆσαι. Poetica loquutio. Trifariam diuidere 341.d
Τρόφιμος. ὁ. Alumnus. Qui alicuius ſumptibus alitur 562.b
Τροχάζειν. Citato gradu ferri, currere 56.c.408.a.619.b
Τρύχειν. Terere. conficere, atterere. ὑπὸ τῆς πορείας καταπετρύχθαι 134.c
Τρωξόμεθα. Comedemus. futurum medium à τρώγω 882.b. cuius compoſitum ὑποτρώγειν. ibidem extat.
Τύραννος. ὁ. Rex. Idem ac βασιλεύς. 901. a. b. [Aliàs in malam partem accipitur.] 902.a.bis. b. c. bis. e. 903.a. bis. c. e. & paſſim toto libr. de Regno. In eodem libro vocem hanc etiã ſæpe pro tyranno ſumptam inuenies, vt pag. 907.908.909. 910
Τυραννεῖν. Regnare 901.b.904. b
Τυραννεῖσθαι. Imperio, vel tyrannide premi 912.b
Τυραννεύεσθαι. Imperio, vel tyrannide premi 907.a
Τυραννίς. ίδος. ἡ. Regnum 906.a.b
Τυραννικός. βασιλικός. Regius 901.b. 902.a
Τύρβη. Hinc Latinum, Turba, cõfuſio.) (ἀκοσμία 4.a
Πύργος. ὁ. Turris, propugnaculum 190.b.327.a.346.c,347.c.348. d.426.b.bis.
Τυφλὸς cum genitiuo, Qui non videt, aut qui videre nequit aliquid. τυφλὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον ἂν δεξαίμην εἶναι, ἢ κείνου ἑνὸς ὄντος. Mallem cæterarum omnium rerũ quàm illius [Cliniæ] ſolius aſpectu carere 881.d
Τυχόν. Fortaſſe 372.d
Τώ, articulus maſc. g. cum nominibus f. g. in duali. τὼ γυναῖκε. 141.c. τὼ χεῖρε 46.a.221.c. τὼ φάλαγγε 265.a. τὼ χεῖρε 370. b.495.d.679.b.746.c
Τῷ παντὶ. παντελῶς. Omnino 464.b

Υ

Ὑγρός. Mollis, Flexilis. Agilis. 941.e. 948.c. c.949. a. b. e. 950.a.b
Ὑγρομελής. Mẽbris mollibus præditus 980.d
Ὑδροποτεῖν. Aquam bibere 161 b
Ὑδροπότης, ου. ὁ. Qui bibit aquam 161.c
Ὑδροποσία. ας. Aquæ potus 24.d
Ὑδροφορεῖν. Aquam ferre 330.a
Ὑδροφόρος. ὁ & ἡ. Aquam ferens 330.b
Ὑπαγορεύειν. Dictare. & ὑπαγορευόμενα γράφειν. ſcribere quæ dictãtur 858.a
Ὑπακούειν. Parere. morem gerere 30.c. 216.b. bis. αὐτοῦ ὑπήκουσε 216.c. 221.d.bis. τούτῳ ὑπακουστέον 236.c.& paſſim
Ὑπάρχειν. Incipere. Auctorem eſſe. ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποθ' ὑπήρξαμεν κακῶς ποιοῦντες. Nos nulla iniuria vos vnquam priores affecimus. Nullius erga vos iniuriæ auctores extitimus 355.d
Ὑπάρχειν. Adeſſe. Fauere. Præſtò eſſe. ὑπάρξει ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις 360.d
Ὑπάρχειν φύσεως ἀγαθῆς. Bonam indolem habere 872.a
Ὑπέκκαυμα. τος. τό. Ignis fomes. Materia, quæ flammam facilè concipit 191.c. quod explicatur his verbis, ὃ ταχὺ παρέχει καλὴν πολλὴν φλόγα 191.d. ἔρωτος ὑπέκκαυμα. Amoris fomes. Id quod ad amorem accendendum facit 884.c
Ὑπερακρίζειν τείχη. Muros ſuperare 966.a ὑπεράρπει. idem 968.c
Ὑπεραπολογεῖσθαι τινός. 450.a. quod lit. c. ὑπέρ τινος ἀπολογεῖσθαι dicitur.
Ὑπερβάλλειν. Superare. ὑπερέβαλον τὰ ὄρη 328.e.329.b.334.b
Ὑπερβολή. ἡ. Tranſitus loci excelſi 334.a.336.a
Ὑπερβολή. ἐν ὑπερβολῇ τῶν ὀρῶν. In montium ſuperatione. Dum montes ſuperarentur 248.e. τὴν ὑπερβολὴν τῶν ὀρῶν καταλαμβάνειν. Iuga montium occupare 315.d. 318.d. 328.d. 333.e. 334.a
Ὑπερδέξιον χωρίον. Locus ſuperior. ἐκ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλον 531.d. ἐξ ὑπερδεξίου. de ſuperiore loco 635.c.643.e.662.d
Ὑπερεῦ. Nimium bene. Quàm optimè 911.d
Ὑπερήφολος. ὁ. Prærduus. ſupra modum altus 314.b
Ὑπερίσχυρος. ὁ. ſupra modum firmus 119.d
Ὑπερφαλαγγεῖν. Verbum militare, ſua phalange ſuperare hoſtis aciem longitudine exporrectã. ὑπερφαλαγγήσει τὸ σὸν στράτευμα 166.d.173.a
Ὑπέρφοβος. ὁ. ſupra modum timidus 937.a
Ὑπέρχεσθαι τινά. Ad alicuius voluntatem ſe accommodare. Alicui ſe ſummittere. ὑπέρχονται τὰς πολεμίους 697.c.bis
Ὑπνομαχεῖν. Poeticum. cum ſomno pugnare. ſomno reſiſtere 61. a
Ὑποβάλλειν. Suggerere. Admonere 85.a
Ὑποβολή, ῆς. ἡ. Admonitio, quã quis ad aliquid impellitur. Impulſio. inſtinctus 82.b
Ὑπόγυιον. Subitum, repentinum. ἐκ ὑπογυίου. Subitò 155.a
Ὑποδήματα ὑποδοῦνται 730.b
Ὑποδύειν. Deprimi 945.b
Ὑποδύεσθαι κίνδυνον. Periculum ſubire 24.d. ὑποδύεσθαι διδάσκειν τὴν δικαιοσύνην. Iuſtitiam docendam ſuſcipere 856.b.937. c
Ὑποθημοσύνη. ἡ. Poet. Monitio. Admonitio 723.c
Ὑποκορίζεσθαι. Inuidioſo ac odioſo nomine aliquem appellare 738.e
Ὑποκώλια. τά. Partes femoribus ſubiectæ 977.c.980.b.982.d
Ὑπομαλακίζεσθαι. Animus remiſſis eſſe 274.b
Ὑπόμνημα. τος. τό. Commemoratio 259.a
Ὑπομιμνήσκειν. In memoriam redigere, reuocare. τοῦτο αὐτοὺς ὑπομιμνήσκειν. 82. a. bis.88.b. ὑπομιμνησκοίτην τὰς τάξεις 152.a. ἕκαστος ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τὰς μεθ' ἑαυτοῦ, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς 171.c
Ὑποπτήσσοντες. οἱ. Qui languidiores ſunt 573.d
Ὑποπίνειν. Largiùs bibere 221 c
Ὑποπτεύειν 405.e.595.c.900. a
Ὑπόπτης. ου. ὁ. Suſpicax 937.a
Ὑποπτήσσω. poeticũ. Formido, revereor 10.a. ὑπέπτησσον αὐτούς. eum reuerebantur 22.a. ὑποπτῆξαι. formidare 27.a
Ὑποστράτηγος. ὁ. Proprætor 297. e
Ὑποτέμνειν τὰς ἐλπίδας 466.c. Præcidere ſpem.
Ὑποτέμνεσθαι cum accuſatiuo, ſubeundo cædere 18.d. & ſubeundo intercipere 19.b. τὸν πλοῦν ὑποτεμνόμενος 444. e
Ὑποτιμᾶσθαι. Multam exſoluere 705.c.bis.d

ὑποφέρειν, προσφέρειν. Offerre. ταῦτας ὑποφέρειν 533. d. bis. Η τῶν μακρῶν ὑποφορά. ſpecioſarum cauſarum prætextus 550.a 365.c

ὑποχαλινίδια.ἡ.Inferior fræni pars 942.a

ὑποχείριον ποιεῖν.In ſummam poteſtatem redigere 117.c. ὑποχειρίους ποιεῖσθαι. idem.188.d.239.b. ὑποχείριον ἔχειν. in ſua poteſtate tenere 946.a

ὕποχος.ὁ. Qui in alicuius poteſtate tenetur. Πάντα τοῖς θεοῖς ὕποχα. 285.d. Omnia Diis ſunt ſubiecta

Υφηνίοχος. Inferior auriga.quaſi dicat.Subauriga 169.d.170. b.174.d

Υφίστασθαι τινί. Alicui aduerſari.reſiſtere. τῇ ἀλαζονείᾳ ὑφιστάναι 670.c

ὑψαυχενία.ἡ.Ceruicis elatio 949. c

Φαίνειν. Deferre. accuſare.cum accuſ.οἱ φύλαρχοι φαίνουσιν ἕκαστοι. Tribuum præſides vnum quemque deferunt [eorum, qui leges violarint] 7.b

Φαίνειν φρουράν. Præſidium, & copias aduerſus aliquem ducendas decernere 491.a. φαίνουσι φρουρὰν ἐπὶ τὴν Ηλιν 491.b.503. b.514.b.533.a. εἰς τὸ Ἄργος Φρουρὰν φαίνουσι. Aduerſus Argos copias decernunt 533.b.πρασιὰν φρουρά 550.a

Φάλαγξ. ἐπὶ φάλαγγος ἄγειν. Phalangis in morem ducere 36.c.325. e

Φαλαγγομαχεῖν. Phalangi pugnando reſiſtere 171.c

Φάναι νομίζειν.Dicere,id eſt,Exiſtimare. ἀλόγιστα ἔφασαν τῷ δρόμῳ. αὐτὴ δὲ ἑαυτῆς ἀλωθῆναι ἐνόμιζον. 349.b

Φανός ὁ.Fax 681.b

Φανός, ἡ, όν. Lucis plenus 844.c. Nitidus 981.b.992.d

Φάος.εος.ως.τό.Poet. Lumen.844.c

Φάσκειν.Poet.Dicere 443.e.448.b. d.449.c. bis. d.c.464. b.466. e.471.e

Φέρειν τι χαλεπῶς. Aliquid grauiter ferre 142.c. φέρειν τι βαρέως. 143.a.τὰ χαλεπῶς φέρειν 143.b. χαλεπῶς φέρειν τοῖς παροῦσι πράγμασι 249.d. αὐτὸ τοῦτο, τὸ παρόντα πρ. χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ,αὐτὸ τοῦτο, τὸ πόλεμον 550.a

Φερνή,ῆς.ἡ. Poeticum. Dos,quam vxor marito fert,& fruendam dat 228.a

Φιλέταιρος,αἱ τὸ τῶν φιλέταιρος 269.c

Φιλεῖν. oſculari 21.a. b.c. ſæpius.

Φιλοκαλώτερος.ὁ. Honeſti ſtudioſior 883.b

Φιλοκερδεῖν. Quæſtus eſſe cupidum 34.c.268.a

Φιλοκερδής.ὁ. Quæſtus Lucrique cupidus 853.c.856.e.857.a

Φιλοφρονεῖσθαι. Comiter aliquem excipere. οὐδὲν ἄλλο φιλοφρονήσασθαι αὐτοῦ. Nulla alia comitate erga ipſum eſt vſus 63.c.332.c.d.333. a

Φλυαρεῖν.Nugas agere 16.a

Φοβεῖσθαι περὶ δουλείας τῶν παίδων. Liberorum ſeruitutem metuere 67.a. φοβεῖ περὶ ἡμῶν. Nobis metuis 125.b.155.a

Φόβον παρέχειν τινί.Alicui terrorem incutere 265.b. φόβον προσεπάγειν τινί. idem 318.e

Φόβῳ κατέχεσθαι.Formidine teneri 124 e

Φόβῳ ἀπολωλέναι. Præ metu periiſſe 148.d

Φοίνικες.οἱ φοίνικας πεζοὶ δρόμου,ὑπὸ δοράς αἶα κυρπωσεῖς 190.b

Φοινικὶς,ιδ.ἡ. Purpuræ tinctor 248.b

Φοιτᾶν.frequentare. φοιτᾶν εἰς διδασκάλου 52.e. διαφοιτᾶν. 158. φοιτᾶν ἐπὶ τὰς θύρας τῶν ἀρχόντων 201. a.203. d. σῖτος κατὰ θάλατταν φοιτᾷ. frumentum mari vehitur 432.d. ἐπὶ τὰς ἐκείνου θύρας φοιτᾶν 444.b

Φοίτησις. Frequentatio.Curſitatio. τῆς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεως ἐργάζεσθαι 443.c

Φορά,ᾶς.ἡ. Tributum, quod perſoluitur alicui Principi 68 e

Φορβεία ἡ.Capiſtrum 938.d.bis

Φορεῖν. Ferre.Poeticum,& atticũ. 206.c. 408. d. 860.c. 917. d

Φόρημα,τος.τό. Onus.66.e.Geſtamẽ 781.c.915.d

Φραστήρ,ῆρος,ὁ. Conſultor. Poeticum 106.a

Φραστήρ. ῆρος. ὁ. Poet. Index. ὁδῶν φραστήρ 139.d

Φρέαρ.τό.ἡ. Puteus, & aquæ ex puteo hauriendæ vſus. Foſſa putei inſtar facta 481.b.bis

Φρενοῦν. Ad mentem ſanam reuocare.Monere 791.b

Φρονεῖν. Ad mentis priſtinum ſtatum ac ſanitatem redire 342. b)(ἄφρονα γίγνεσθαι. & μαίνεσθαι 342. a.b

Φρόνιμος.prudens,peritus.περὶ τούτων φρονίμους. horũ peritos. horũ cognitione præditos 29 c. περὶ τῶν συμφερόντων φρονιμώτερον εἶναι. de vtilitate prudentiùs diſpicere 31.c.περὶ τούτων φρόνιμον γίγνεσθαι. in his rebus prudentẽ eſſe 31.e.32.a

Φρόνημα.τό. τῶν ἀνδρῶν φρόνημα θήγειν. Hominũ animos acuere 41.b

Φρόνημα ἀνυπόστατον. Animi elatio, quæ ſuſtineri nequit 124.c. τὸ φρόνημα ἀναθρέψαι. Robur animis addere 125.a

Φροντίζειν περὶ τινός. Curam rei alicuius gerere. Animum ad rei alicuius curam & ſtudium applicare 710.b

Φροντίζεσθαι. Paſſiuè,Aliis eſſe curæ. Curari ab aliis 914.a

Φρουρά. Præſidium. Copiæ, quæ aduerſus aliquem mittuntur. 552.a.bis

Φρουρὰν φαίνουσι ἐπ' αὐτούς 551. c. φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτούς. Delectum aduerſus eos habendum decernunt 552.a. 563.a. 568. c. 572. d. 574.e. 577. b. 596. b. 597. d. 603. e. vide φαίνειν φρουράν.

Φρουρίς.ίδος.ἡ. Cuſtos, quæ aliquid cuſtodit 437.a

Φυγή,ῆς.ἡ.ὁ φυγάς, οἱ φυγάδες. Exiliũ pro ipſis exulib.κατάγειν τὴν φυγήν.Exules in patriam reducere 553.d

Φυλακτήριον.ου.τό. Excubiarum locus.Propugnaculum 190.c

Φυλή. ῆς.ἡ. Claſſis. ordo. κατὰ φυλὰς διακρίνειν τὰ ἔπιπλα.844.d.Supellectilem per claſſes diſtinguere.e.845.a

Φῦλον. τό. Sexus. 675.d.ἄρρενος φύλου. maſculi ſexus. τὸ ἄρρεν φῦλον 679.b

Φυλλορροεῖν. Plantis tribuitur, quarum folia cadunt 866.d

Φύρδην.Poeticum.Promiſcuè 178. c

Φῦσα,ης.ἡ.flatus 7.e

Φωρᾶν. furtim agere aliquid. ἃ φωρᾶσαι ῥᾴδιον 65.d. καταφωρᾶν. Deprehendere 236.c.926.b

Φῶς.τός.τό.πῦρ. Ignis.τιθέναι πρὸς φῶς τινά 192.a

Φῶς.τό.Ignis lux. 400.c.410.c. 587.e

X

Χαῖρε. Salutatio Græca. Gaude.Salue 128.b

Χαλεπαίνειν. Poeticum. Indignari. Succenſere. Ἀδίκως αὐτοῖς χαλεπαίνεις 143.a. πάντα χαλεπαίνειν 143.a.369 b. bis. 416.d. 417.d. d. 622. b. πρός τινα χαλεπαίνειν 741.a.788.a.

Χαλεπότης.ἡ. Morũ aſperitas 742. b.894 d.e. Sæuities 937.b

Χαλκοτύπος.ὁ.Faber ærarius 499.e. 655.b

Χαμαιλός.ή.όν.Humilis 931.a

Χαμόθεν. De inferiore loco 616. e

Χαρίζεσθαι τῇ ἡδονῇ. Indulgere voluptati 99.a.ſic τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι. Iræ gratificari, ac indulgere 395.e. τῷ γαστρὶ χα-

εἴζεϑαι. Indulgere ventri, vel, gulæ 735.b
Χαριτία.αι.ἡ. Facetiæ 47.c
Χαρμονή.ῆς.ἡ. Gaudium 19.c
Χειλοῦν. περιχειλοῦν. Includere labro. Cingere labro περιχειλῶσαι πίθον 938.b
Χειμάζειν. Hyemare. Hyemem tranſigere. In hybernis manere 434.d.485.b. διαχειμάζειν 486.a.509.c.857.a
Χελώνη.ης.ἡ. Teſtudo. Quid in equorum vngulis ita vocetur 933.a. τὰς τῶν ποδῶν χελώνας 938.c.940.b
Χεὶρ.ἡ. Manus. armatura manus. Gallicè manus iſtæ vocantur, Des gantelets 952.b
Χεῖρες. ἄρχειν ἀδίκων χειρῶν. Aliquem iniuriis laceſſere 25.a
Χεῖρες. εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. Ad manus venire. manus conſerere 61.b. εἰς χεῖρας ἰέναι 227.a. 239.d. 42.b. οὐδενὶ κρείττονι εἰς χεῖρας ἐλθεῖν 249.b. εἰς χεῖρας δέχεσθαι 326.c. εἰς χεῖρας ἦλθον 499.a
Χειρῖδες, Manicæ. Chirothecæ 215.b.241.b
Χειροήϑης.ὁ & ἡ. Manſuetus 836.d.935.d
Χειρόμακτρον.ου.τό. Mappa 9.c
Χειρομύλη.ης.ἡ. Manuaria mola 161.e
Χειρονομεῖν. Manus motare. Manibus geſticulari 877.d
Χειροπληϑὴς λίϑος. Lapis grandior, qui manum implet 307.c
Χειροτέχνης.ὁ. Artifex, qui ſuis manibus opus facit. Opifex 685.d
Χείριστος. ὁ κάκιστος 716.d.762.c.bis.
Χηλὴ.ῆς.ἡ. Chele, murorum crepido. τὴν χηλὴν τοῦ τείχους 395.a
Χιλοῦν. Pabulo paſcere. Paſcere. τοὺς ἵππους ἐχίλου 400.d
Χρῄζειν. Indigere. cum infinito. πόλεις αἱ χρῄζουσαι ὑγιαίνειν. ciuitates, bonæ valetudinis indigent 29.c
Χρῄζειν Poeticum. Cupere. velle. προσλαβεῖν ἂν χρῄζοιμι. ea priùs conficere, quæ cupimus 106.e. 185.d. 252.b. 265.d. 285.b.312.d.340.b.354.e.365.a.832.a
Χρῆμα.τό. Magnitudinem rei, de qua agitur, hæc vox indicat. τὴν ἔλαφον, καλόν τι χρῆμα κατέβαλε 15.b. παμπολύ τι χρῆμα 39.b
Χρήματα τὰ πράγματα 124.e
Χρημάτων appellatione quid intelligendum 819.c.d.e.820.a.b.c.d
Χρηματίζεσθαι. Rem facere 749.a.bis.801.d
Χρηματίσαι. Reſponſum dare 699.a. πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι 699.b
Χρηματίσαι. Negotium aliquod conficere 699.b
Χρηματίσαι τῷ δήμῳ, καὶ τῇ βουλῇ. Cum populo & Senatu agere, & ab eo reſpōſum impetrare 698.c
Χρημάτισις ἡ. Rei faciendæ ratio 850.a.869.c
Χρηματιστικός.ὁ. Rei faciendæ peritus 824.d
Χρηστηριάζεσθαι. Oraculum conſulere 490.e.533.b
Χρόνος διὰ χρόνου ἰδεῖν τινα. Aliquem iam longo temporis interuallo videre 147.c
Χρόνου ἐναλλαγή. ἐπῄνουν, ἀντὶ τοῦ, ἐπαινοῦσιν, ὃ ἐπῄνεσα φιλοῦσι 3.d
Χρῷ. Datiuus à χρώς, vnde Ionicum χροΐ, & Atticum per contractionem formatum, χρῷ. ἐν χρῷ κεκαρμένους 449.a. ad cutem vſque raſos.
Χύδην. Paſſim 938.b.956.a
Χώρα. Locus, numerus, conditio. ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα In mancipiorum loco erimus. Vt mancipia tractabimur 359.b. ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ ἔσονται. Nullo erunt loco 366.a. nullo in pretio. ſic apud Theognidem χώρα ſumendum, pag.15. οὐ μάλα χώρην μηδεμίαν θέμεναι.i. Cuius [mali vir] nullam rationem habere ſolet. quod cōtemnit. Vulgata verſio eſt obſcuriſſima, & inſulſiſſima.
Χῶρος.ου.ὁ. Poeticum. Ager 178.b κατὰ τοὺς χώρους. per agros. 398.c. bis.831.c.d.832.a.851.a.869.c.d.870.a. οἱ χῶροι. Fundi. prædia 929.d
Χωρίτης.ου.ὁ. Ruſticus 492.c
Χωριτικῶς. Populari modo: Ratione, qua regionis alicuius incolæ vti ſolent. Galli, Suyuant la façon ou couſtume du pays 110.c

Ψ

Ψευδαγγελία.ἡ. Fictus rumor 964.d
Ψευδαυτόμολος.ὁ. Fictus transfuga 961.d.e
Ψευδενέδρα.ἡ. Inſidiæ fictæ 349.a. 964.d.970.a
Ψευδοβοήθεια.ἡ. Fictum auxilium 964.d
Ψῆφον τίθεσθαι. Suffragium, ſententiam ferre 12.d

Ω.

Ὤδαξον. Momorderunt. Fricuerunt. Videtur eſſe aor.2. actiuus ab ὀδάξω, ῶ 884.c. vel, vt ab inuſitato ὀδάζω. ξω, vel, vt ab ὀδάσσω
Ὧδε. οὕτως. Ita. ſic. hoc modo 3.e. 5.c. 6. d.16.d. 50.d.51.e.60.b.bis. 61.c. 75.c. 77. b 97.a. 101.a 109.c. 111.d. 118.e. 121.d. 125.e. 126.a. 130.d. 135. c.138.b.c.142.b.144.b. 149.c. 150.c. 154.d. 160.b. 161.b. 170. d. 193.b. 195.d. 200. d. 215. a. c. 233. e. 257.c. 258.c. 259 c. 261.d. 274.d. 275.d. 286.d. 297.b. 298.a. 299.e 300. a.d. 301.a. 305. d. 316. c. 334. a. 343. d. 344. a. bis. 358. a. 363.a. 401 d 414.b. 446.c. 461 a. 464.c. 468. b. 550. b. 590.c. 591.b. 609.c. 615.a. 631 a. 777.c. 792.b. 811.a. 813.d.822.a.828.a.836.d.908.b. 994.b.
Ὠή. Heus tu. Aduerbium vocantis, & vociferantis 985.c
Ὠμοβόειος.ὁ & ἡ. Poeticum. ἀσπὶς ὠμοβοείη. Scutum ex crudo boum corio confectum 339.b.c
Ὠμοβοΐνος idem ac ὠμοβόειος. σάλπιγξιν ὠμοβοΐναις 406.b
Ὡμόϑησαν. aor.1.paſſ.ab ὁμόω,ῶ.ὁμόσω 634.d
Ὠραγός, pro οὐραγός, ſi codex ſanus. Agminis nouiſſimi dux 82.d
Ὡραία γάμου παρϑένος. Virgo ætate nubili. Quæ Virg. Æn.lib.7. 276. Iam matura viro, iā plenis nubilis annis, appellatur 113.c
Ὡς.οὕτως 625.a
Ὡς cum infinito, pro quo aliàs ὥστε dicitur ὡς μάχεσθαι, vt pugnent 40.d. ὡς μηδὲν πταῖσαι 238.c. ὡς φίλους ἐπιφανῆναι, καὶ πάλιν ἐπιχεῖν 850.c
Ὡς παρ' ἐμοῦ ταῦτα τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε. Hæc matri verbis meis, vel meo nomine renuntiate 238.c
Ὠσϑῆναι. ab ὠθῶ.ῶ. Pello. Repello. ἐξωσϑῆναι. 518.b. ἐξωσϑέντες. ibid. ὠθισμός 994.a
Ὦτα βασιλέως apud Perſas quinam eſſent, & cur ita vocarentur 209.d.bis 210.a
Ὠτακουστεῖν. Auribus aliquid captare 209.d
Ὤφελον.ες.εν. Vtinam 112.b. ὤφελε χῶρος ζῆν 272.c
Ὠφελεῖσθαι ἀπό τινων. Vtilitatem ex rebus aliquibus capere 756.d. 765.d. 820.d.823.b.831.d.870.c
Ὠφέλημα τινὰ λέγεται 833.c

INDEX XENOPHONTEVS HISTORIARVM; ATQVE RERVM QVÆ IN EIVS OMNIBVS vtriuſque tomi libris continentur.

A

Abradatas Suſorum rex. pag. 114. d
Abradatas immiſſo in Ægyptios curru interfectus 177. d
Abradatas mortuus lugetur, eique honorificè parentatur 185. a
Abradatæ curruum artificium 156. b
Abradatæ vxor Panthea: vide Panthea.
Abrocomas Cyri hoſtis 252. b
Abſinthio refertiſſimi quidam Arabiæ campi 255. c
Abydeni, orationi Dercyllidæ acquieſcunt 535. d
Abydeni Lacedæmonios eiicere recuſant iubente Pharnabazo 536. b
Abydenorum ager à Pharnabazo vaſtatur ibid.
Abydus vrbs è regione Seſti, ſpatio tantùm octo ſtadiorum ab ea diſtans 535. e
Abydum in Lacedæmoniorum amicitia continet Dercyllidas ibid. b
Academia, locus Athenis 458. e
Acarnanes Athenienſibus auxiliantur 515. d
Acarnanes Athenienſibus iuncti Achæos inuadunt 530. c
Acarnanes pacem cum Achæis, ſocietatem cum Lacedæmoniis pepigere 533. a
Acarnanes Achæis amicos efficit Ageſilaus 661. d
Acarnanes ab Achæis vincuntur ibid. c
Acarnanes Ageſilao ſocij ibid. d
Acarnanum cum Ageſilao pugna 531. d
Achæi Ageſilai opera Acarnanes vincunt 661. c
Achæi ab Acarnanibus, Athenienſibus, & Bœotiis obſidentur 530. c
Achæorum legatorum cum Lacedæmoniis expoſtulatio 530. c. d
Achæis Acarnanes, Ætoli, Argiui amici facti 661. d
Achaici Phthiæ montes 658. e
Acheruſias peninſula 374. e
Achilles Chironis diſcipulus 973. a. 974. c
Acies naualis 446. c. d
Acies vt incedat lata via & noctu 130. c
Acrorij 492. c. 515. b
Actio in ingratum vbi detur 4. d
Actiones puræ & iuſtæ potentes efficiunt 237. d
Actis nomen canis 987. c
Acumenus medicus: vide Notat. indicem.
Adeps delphinorum, olei loco 353. e
Adimantus Leucorophidæ filius 440. b
Adimantus apud hoſtes gratiam inuenit 457. c
Admonitio nulla fortes viros reddit, ſed exercitatio 84. a. b
Adoleſcentia quando incipiat Perſis 5. c
Adoleſcentia maximam curam requirit ibid.
Aoleſcentia quando finiatur 6. d
Adoleſcentiæ legitima obire 7. c
Adoratur ab omnibus Cyrus 215. c
Adoleſcentes, quorum opera magiſtratus Perſarum vtitur 5. c
Adoleſcentis cuiuſdam acutum ratiocinium 183. d. e
Adoleſcentibus ad quæ vtatur magiſtratus Perſarũ 6. d
Adoleſcentibus maxima animorum elatio ingenita 679. a
cum Adoleſcentibus colloqui interdicitur Socrati 716. e
Adoleſcentum principes apud Perſas qui 4. b
Adoleſcentum domi manentium exercitia 6. c
Adparitores Cyri quales eſſe debeant 44. d. e
Aduenæ Athenis interficiuntur 464. a
Adulari nulli hominum, ſtipendij cauſa, res dulciſſima 547. b
Adulteri, amicitiæ vxorum erga maritos, corruptores ſunt 908. a
Adulteri pœna 734. b
Adulteri cur interficiantur deprehenſi à viris mulierum adulterarum 69. e
Adulteros occidendi impunitas 908. a
Adulterium apud Perſas prohibitum 3. d
Adulterinum argentum 847. b
Aduſius præfectus in Cariam mittitur 186. d
Æchme nomen canis 987. c
Ædium cum phalange comparatio 167. d
Æginetæ muro cinguntur 544. b
Ægos flumen 455. e
Ægrotis medicamina præbet Cyrus 212. c
de Ægrotis cura in bello habenda 161. d. 162. a
Ægrotorum cura 356. c
Ægyptij à Cyro ſubacti 2. c
Ægyptij Cyro ſe dedunt 179. d
Ægyptij duos reges creant 663. d
Ægyptiorum exercitus quomodo inſtructus 166. c
Ægyptiorum cum Perſis conflictus 177. e. 178. a
Ægyptiorum fortitudo in pugna 177. e
Ægyptiorum rex à ſuis deſeritur 663. c
Ægyptum Cyrus ſubiugat 2:3. a
Ælyzia vrbs 578. d
Æneas Stymphalius Arcadum Imperator 629. d. e
Æneas Stymphalius tyrannidẽ Euphronis euertit ibid.
Æneas Stymphalius, dum hoſtem vult conſeruare, per eum perditur 338. a
Æneas Chironis diſcipulus 973. a. 974. c
Æneas paternis materniſque diis vna cum patre conſeruatis, pietatis gloriam tulit 974. b c
Æneſias ephorus Laced. 461. a
Ænianenſes 246. a
Ænianenſium ſaltatio 371. a
Æqualitas apud Perſas 12. e
Æquales ſuperbiunt propter tolerantiam famis, ſitis, frigoris 53. d
Æquales ſiue homotimi qui 23. a. 36 b
Aëris & locorum ſalubrium proba 30. a
Æteorum vaſorum copia 317. a
Æſchines vnus ex triginta in oligarchia Athen. 461. b
Æſchylus Phliaſius 890. b

HHhh

Æſculapius Chironis diſcipulus 972.d
Æſculapius mortuos excitauit 973.b
Ætæ filius 362.c
Ætas puerilis: vide, Puerilis ætas.
Ætas quæ maximam curam requirat 5.c
Ætati cuique apud Perſas ſui principes præfecti 4.b
Ætates hominis quatuor ibid.a
Ætatum initia & fines apud Perſas: Pueritiæ, ab ipſa natiuitate ad annum XVI. vel XVII. 5.b.c
Pubertatis, vel adoleſcentiæ, ab anno pueritiæ poſtremo, in X. annos proximos 5.c.6.c.d
Virilis, à XXVI. vel XXVII. vſque ad LI. aut LII. 6.d
Senectutis, ab anno LI. aut LII. vſque ad finem vitæ 7.a
Æther, nomen canis 987.c
Ætoli Achæis amici 661.d
Ætoli Ageſilao ſocij ibid.
Ætolia, olim erat Calydon 530.b
Ætolos Achæis ſocios efficit Ageſilaus 661.d
Agamemnon Dianæ ſacrificauit 621.a
Agamemnon populorum paſtor cur dictus ab Homero 763.a
Agamemnonis exemplo in Aulide ſacrificat Ageſilaus 496.c
Agas ſecundùm quod potes 722.e
Agaſias Stymphalius 297.d
Agaſiæ integritas 389.e
Agathrius 537.b.c
Agathonis poëtæ amator Pauſanias 898.b
Ageſilaus Archidami F. 652.a
Ageſilaus priùs, quàm imperio potiretur, dignus regno habitus 651.c
Ageſilaus præfertur Leotychidæ in regni contentione 651.a
Ageſilaus regnum iuuenis conſequutus eſt ibid.b
Ageſilaus copias parat in Perſas ibid.
Ageſilaus quantis copiis receperit traiectionem in Aſiam ibid.
Ageſilaus copiis acceptis in Aſiam traiicit 652.b.c
Ageſilaus quare in Aſia cum rege Perſarum, potiùs quàm in Græcia, belligerari maluerit 652.d
Ageſilaus Ionibus, Æolenſibus, Helleſpontiis, Epheſũ mittere ſecum militaturos iubet 653.c
Ageſilaus ab equitatu parum inſtructus ibid.
Ageſilaus Phrygiam petit ibid.d
Ageſilaus Phrygiæ oppida occupat ibid.
Ageſilaus in Phrygia magnam pecuniarum vim capit. ibid.
Ageſilaus ſuos vt locupletarit ibid.e
Ageſilaus equitatum, & quomodo, comparat 654.d.e
Ageſilaus equitatum ſuum quomodo inſtituerit 655.a
Ageſilaus Epheſum copias vniuerſas cogit ibid.
Ageſilaus Perſas nudos vendit: & quare 655.c
Ageſilaus Cariam inuadit ibid.e
Ageſilaus Sardes exercitum ducit 656.a.d
Ageſilaus pecuniam Delphici Dei C. talentis auget 657.a
Ageſilaus dux Græcorum & multorum barbarorum ibid.b
Ageſilaus, maxima euertendi imperij Aſiatici concepta ſpe, patriæ ſe reuocanti auſcultat 658.a
Ageſilaus in medio fortunæ curſu in patriam reuocatur ibid. & c
Ageſilaus qua via in patriam rediens, iter fecerit, & quanta celeritate 658.a
Ageſilaus copias vt ducere ſolitus ſit ibid.
Ageſilaus ad Bœotorum fines proficiſcitur 658.e
Ageſilaus laudatur fortitudinis nomine 659.b
Ageſilaus Piræum capit. 661.c
Ageſilaus victoria potitur à Thebanis 660.c
Ageſilaus vulneratur ibid.
Ageſilaus vulneratus ad phalangem defertur ibid.
Ageſilaus oſculum à Megabare oblatum reſpuit 666.c
Ageſilaus numinis memor, etiam accepto vulnere, liberè hoſtes, quò velint, à Fano recedere permittit 660.c
Ageſilaus domi maluit legitimè imperare, ac imperium legitimum pati: quàm in Aſia omnium eſſe maximus 661.a
Ageſilaus domum diſcedit à pugna Coronenſi ibid.
Ageſilaus expeditionẽ contra Argiuos ſuſcipit ibid.
Ageſilaus Pæanem vnâ cum aliis Apollini abſoluit ibid.b
Ageſilaus Piræum copias ducit ibid.c
Ageſilaus cum Achæis Acarnanes adoritur & vincit ibid.
Ageſilaus domum recedit, Peloponneſi portis patefactis, & Piræo Corinthiorum capto ibid.b.c
Ageſilaus, auctor ne Lacedæmoniorum aduerſariis pax concedatur, niſi Corinthum & Thebas, vt eos exules reducerent, coëgiſſet, qui ob Lacedæmonios in exilium eiecti fuerant ibid.d
Ageſilaus aduerſus Thebas expeditionem quare ſuſceperit ibid.e
Ageſilaus Thebas iterum petit 662.a
Ageſilaus Bœotiæ partes populatur ibid.
Ageſilaus prælio ad Leuctra cõmiſſo vt ſe geſſerit ibid.
Ageſilaus legationes obiuit: &, quas iam ſenex, ibid.e
Ageſilaus & ab amicis & ab inimicis pecunias accipiebat 663.a.b
Ageſilaus Ægyptum petit LXXX. annos natus ibid.b
Ageſilaus à rege Ægyptiorum deceptus ibid.c
Ageſilaus Ægyptiorum regem alterum victum prælio capit, alterum in regno confirmat ibid.e
Ageſilaus Ægypto excedens in patriam renauigaat 664.a
Ageſilaus in Caria rerum venalium forum parari denuntiat 653.c
Ageſilaus dona à Tithrauſta oblata reſpuit 665.d
Ageſilaus otij impatiens, laboris amans 666.b
Ageſilaus Megabaten Spithridatæ F. amat ibid.
Ageſilaus iter vt facere ſit ſolitus 667.e
Ageſilaus aduerſus Tiſſaphernem expeditionem ſuſcipit 496.c.d
Ageſilaus rex claudus 495.c
Ageſilaus detrectat bellum 568.c
Ageſilaus mortem Ageſipolis ægrè tulit 564.b
Ageſilaus iratus à Mantinenſibus diſcedit 602.d
Ageſilaus Acarnanum pecora & mancipia prædatur 531.c
Ageſilaus epiſtolam à rege ſibi miſſam ne accipere quidem voluit 669.e.670.a
Ageſilaus noluit ſtatuam ſibi erigi 671.d
Ageſilai genus & patria 651.a
Ageſilai generis nobilitas quanta ibid.
Ageſilai laus à Maioribus, ſeu familia, & patria ibid.
Rebus geſtis extra patriam 651.a. in patria 658.a in Ægypto 663.b. Virtutibus 664.a. Iis, quæ mortem ſunt conſecuta 672.b. Præclarè dictis & virtutibus, additis rurſus aliquibus mortem conſequutis 672.e
Ageſilai familia inter alias patriæ ſuæ ornatiſſima 651.b

Ageſilai res geſtæ in Aſia 651.653.654.655.656
Ageſilai prudentia in conſultando contra hoſtes 651. c
Ageſilai & Tiſſaphernis mutuum ſacramentum ſuper induciis 652. d
Ageſilai in induciis ſeruandis hoſti periuro conſtantia 652. e. 653. a
Ageſilai magnanimitas 653.b
Ageſilai ſtrategema contra Tiſſaphernem 653.d
Ageſilai laus ab imperatorio munere 653. d
Ageſilai amicitiam multi quare expetiuerint 654.b
Ageſilai humanitas erga captiuos 519.c. 654. c
Ageſilai cum Perſis conflictus 656. b
ad Ageſilaum plurimæ nationes deficiunt 657.b
Ageſilai auctoritas in componendis diſſidiis 657. d
Ageſilai res geſtæ feliciter in patria 657.658.659.660.
Ageſilai diſceſſum ex Aſia quantopere doluerint Græci in Aſia degentes 657. e
Ageſilai ſtudium in ſuccurrendo patriæ 658. a
Ageſilaum Theſſaliam ingreſſum quinam populi inſecuti ſint 658. a
Ageſilai & Theſſalorum conflictus 658.b
Ageſilai laudes quædam 659. a
Ageſilai tropæum inter Narthecium & Prantem 658. d
Ageſilai exercitus inſtructiſſimus 659. b
Ageſilai conflictus cum Thebanis 659.c.d
Ageſilai tropæum iuxta Coroneam 660.e
Ageſilai ſtrategema in Piræo capiendo 661.b.c
Ageſilai tropæum de Acarnanibus 661.d
Ageſilai aduerſus Phliuntem expeditio, ibid.
Ageſilai fortunæ mutatio 662.a
Ageſilai res geſtæ infeliciter domi neutiquam ipſius ductu euenere 662. a
Ageſilai amici & hoſpites Tegeæ interempti 662.a.b
Ageſilai hoſtes ibid. b
Ageſilai prudens conſilium in educendis, aut non educendis ciuibus ibid. c
Ageſilai prudentia in altero Ægyptiorum rege iuuando 663. d
Ageſilai religioſa pietas 664. b
Ageſilai & Pharnabazi colloquium 664. c. d
Ageſilai iuſtitia in re pecuniaria ibid. e
Ageſilai liberalitas erga matris ſuæ propinquos 665.c
Ageſilai temperantia ibid. d
Ageſilai continentia in Venereis 666.b
Ageſilai fortitudo 667. a
Ageſilai tropæa quæ putanda ibid. b
Ageſilai ſapientia ibid. c
Ageſilai erga Græciam vniuerſam amor 668.d
Ageſilai morum amabilitas 669.c
Ageſilai animi magnificentia in ſpernendis Perſarum regis litteris priuatim ad ſe miſſis ibid. e
Ageſilai & Teleutiæ felicitas 525. b
Ageſilai frugalitas 670. c
Ageſilai domus ibid.
Ageſilai ſuppellex domeſtica ibid. d
Ageſilai ad Perſarum regem comparatio ibid. e
Ageſilai cum Perſarum rege antitheſis 671.b
Ageſilai virtutum ſynopſis 671. d
Ageſilai ſententioſa dicta 672.e.673. a
Ageſilai nomina varia à diuerſis ipſi data 674.c
Ageſilai monumenta 675. a
Ageſilai ſepultura ibid.
Ageſilaus etiam poſt mortem patriæ vtilis ibid.
Ageſilao Spithridates ſe ſuáque committit 664.b
Ageſilao Acarnanes, Ætoli, Argiui, ſocij redditi 661.d
cum Ageſilao militat Cotys 164. a
Ageſilaum vena malleoli abrupta morti tradidit 577. a
Ageſilaus Phrygiam populatur 507.c
Ageſilaus portionem duplicem in conuiuiis datam, cum amicis communicabat 665.d.e
Ageſilaus Reipublicæ gratia nihil vnquam recuſauit, ſed ad omnia paratum ſe præbuit 662. d
Ageſilaus cum fratre Leotychide de regno diſceptat 493. a
Ageſilaus Piræum copias ducit 525. c
Ageſilaus quo nomine gloriari ſit ſolitus 671. b
Ageſilaus creatur rex 493. d
Ageſipolis tutor Ariſtodemus 514. b
Ageſipolis deorum iuſſu inducias argiuorum ſoluit 533. d
Ageſipolis inſtaurat bellum Olynthiacum 562.b
Ageſipolis febre laborat 564.a.b
Ageſipolis moritur ibid.b
Ageſiſtratus Ephorus 462. b
Agis dux 491. a
Agis à Neptuno cubiculo ab vxore expulſus 493.b
Agis exercitum dimittit 492. b. c
Agis ad Athenarum muros excurrens repellitur 432. b. c
Agidis facultates Ageſilao, ciuitatis iudicio, addictæ 665. c
Agidis mors 493.a
Agidis ſepultura ibid.
Agide mortuo, contendunt de regno Ageſilaus & Leotychidas 652. a
Aglaitadas ordinum ductor 47.a
Agmen inſtruitur inſtar literæ gamma 173.a
Agmen quadratum cur minùs commodum hoſte ſequente 310.a
Agri neglecti emendi 869. c
Agricola otioſus inutilis 30. c
Agricola bonus gaudet opus ſuum ab omnibus cerni 858. c
Agricolis immunitatem à rebus bellicis & expilationibus Cyrus dedit 137. c
Agricolis pax datur in bello 137.e
Agricultura aliarum artium parens ac nutrix 831.e
Agricultura gratias refert ibid. a
Agriculturæ doctrina ibid.c
Agriculturæ incommoda, & quomodo hæc auertenda ibid. d
Agrigentini fame domantur 461. a
Agrigentum vrbs ad deditionem fame compulſa 461. a
Αλαζονεύεσθαι male vſurpatum 47. b
Alce nomen canis 987. b
Alcetas Lacedæmonius, eius negligentia in cuſtodiendis captiuis 576.d. e
Alcibiades Socratis auditor 715. b
Alcibiades, Thraſybulus & Conon eliguntur duces 438. d
Alcibiades Mindarum ſuperat, claſſemque eius diripit 430. a
Alcibiades captus à Tiſſapherne, noctu aufugit 429. a
Alcibiades elapſus, Clazomenas noctu venit 429.a.b
Alcibiades ſummo applauſu excipitur ab Athenienſibus 440.a
Alcibiades à quibus corruptus 715.b
Alcibiadis cum Pericle congreſſus 718. a
Alcimenes 522. a

Aleæ templum 607. c
Aleæ luſores ad inopiam rediguntur 593. b.c
Alexander imperauit Theſſalis interfecto à ſe Polyphrone 601.a
Alexandri Iaſonis ſucceſſoris mors 601. b
Alexandri Theſſali tyrannis 601. a
Alexippidas ephorus 462. b
Alexius archon 454. c
Alimenta Spartanorum legibus 650.c
Alphei fauces 588.b
Alpheus amnis 492.
Alten præterfluens Cladaus amnis, in Alpheum delabitur 639.a
Alumni Trophimi 562. b
Alypetus quidam Polemarchus 175. d
Amant omnes ſeipſos 853. a
Amari quantum bonum 908. b
Amari à ſubditis quomodo princeps poſſit 52.b.c
Amari ſatius, quàm metui, 57.d.e
vt Amemur ab aliis & colamur, quid agendum 31. c
Amici qui ſub nomine fallit, turpiſſimus 415. c
Amici diuites theſauri loco nobis ſunt 211. b
Amici qui maximè complectendi 673. a
Amici inter opes connumerandi 820.c
Amici qui potiores habendi ſint 236.a.b
Amicis ſuccurrere, pulcherrimum eſt. 25. a
Amicis, quàm facultatibus, ſpoliari, grauius detrimentum 673.d
Amicitia ſimulata, aut diſſimulata, in bello quid poſſit 127. a
Amicitiæ vera deſcriptio 907.e
Amicitiæ firmiſſimæ quæ 908. b
ad Amicitiam quinam apti non ſint 752. a. partim ad amicitiam naturaliter homines propendent, partim ad inimicitiam 751. b. c
Amicorum poſſeſſionem egregium ornamentum cenſuit Cyrus 268. c
Amicorum copia, ſceptrum eſt regum 235. c
Amicorum Cyri copia 269.c
Amicorum æſtimationes 748.a
Amicorum natura ſtudioſus Pheraulas 219. e
Amicos conciliandi ratio 750. c
Amicos vtiles, qui inutiles ſunt, acquirere nõ poſſunt 750. c
Amicum nolentem efficere difficile 749.e
Amicus pro amico interdum præſtat quæ ipſemet pro ſe non præſtiterit 748.e
Amicus verus in amici calamitate conſtans eſt 555.c
Amicus nec vi nec fraude comparatur 749.e
Amicus bonus quomodo examinandus 748. a.d
Amicus maximum bonum 747.a
Amicus fertiliſſimum prædium 748. a
Amicus vice eſt manuum, oculorum, aurium, pedum 747. d. e
Amygdalini liquaminis vſus pro oleo 328 a
Amnis præterfluens potus 104. b
Amor cum igne comparatur 115. e
Amor in voluntate hominis poſitus 116. a
Amorem cohibere lex metusque poſſunt ibidem
Amor inuitos an cogat 115. d.e
Amor homines flere, ſeruire amatis, prodigales facit 116. b
honeſtus Amor quis & circa quæ 116.c
Amor prodigalem reddidit, etiam tenacem 714 e
Amor ſicut morbus, liberationem poſtulat 116.c
Amor honeſtus à turpi quantum differat 896. b
Amor animorum longè prçſtantior quàm corporum, & eſt inſatiabilis 895. c
Amor apum in ſuum ducem vehemens 118.b
Amor res eſt ſpontanea, ſeu vltronea 116. a
Amor ſophiſta improbus 154. d
Amor quæ facere cogat 115. d. 116
ab amore pudico qui afflati ſunt, oculis amabilioribus ac voce mitiori vtuntur 873. c
ab Amore dij quoque ſuperati eſſe feruntur 153.e
ab Amore multa paſſi homines, etiam prudentiſſimi ibid.
qui Amore rerum venerearum tenentur, rebus curandis præficiendi non ſunt 853. c
Amorem illicitum metus & lex inhibere poſſunt 116.a
ad amorem inducendum ſunt qui valere putent quædam veneficia 750. a
in Amorem ſui pellexiſſe ciuitatem incantationibus quibuſdam fertur Pericles 750.c
Amores puerorum Lycurgus non permiſit, quales in aliis multis ciuitatibus leges permittunt 678. c
Amoris nimij ſtudioſi, ſecordes, futiles, fures 116.c.d
Amphiaraus Chironis diſcipulus 672. c
Amphiaraus expeditione aduerſus Thebas ſuſcepta, maximam laudem adeptus 973. c
Amphidoli populi 491. c. 515. b
Amphion quid 567.c
Amphoræ ſiue obbæ ne importarentur in ſympoſia, olim apud Perſas lege cautum erat 240. b
Amuſſis ſiue norma ſiue trutina quid 672.a.b
Amyclæ 670. d
Amyclæi populus 528. b
Amyntas Macedonum rex 559. c
Anaphaſtus & Anaphlyſtus, locus Atticæ 928. e
Anarchia quid 461.a.m.
Anaxagoras Solem eſſe lapidem ignitum dixit 815. c
Anaxagoræ inſania 815. b
Anaxibij perfidia 395. b. d
Anaxibius Abydum miſſus 542. c
Anaxibius nauarchus 372.b
Anaxibius dolo milites circumuenire conatur 393. e
Anaxibius Græcos Byzantij vendi iubet 397. c
Anaxibius in ineunda Pharnabazi gratia eluſus 398. e
Anaxibius ſolum ſe hoſtibus obiicit pro ſuorum ſalute 543. d
Anaxicrates proditor 437.b
Anaxilaus proditionis vrbis accuſatus, conſeruationis eiuſdem excuſatione vſus, abſolutus 437.b
Anaximander 879.e
Andramias Medus 139.d
Andrij ab Athenienſibus in fugam vertuntur 440. b
Andromachus Eleenſium præfectus mortem ſibi conſcit 636.d
Anetius vnus è triginta tyrannis 461.b
Anima bona & mala 154. d
Anima hominis naturæ diuinæ participat 803.a
Animæ duæ virtuoſa & vitioſa 154.d
Animæ effigies non eſt imitabilis 781. b
Animalia omnia ad pugnandum natura armata 52 b
Animalia pro hominib. gignuntur & creantur 808.c
Animalia quæuis pugnandi modum quendam habent 52. d.e
Animi ab inuidia alieni indicium 17.a
Animi vere regij indicium 12. a
Animi immortalitas 237. a
Animi magnitudine vt vtendum 674. b
Animi robur in fortibus viris, ſenectutis expertes eſſe, etſi corpus ſeneſcat 674. d

Animi diuinitas maximè in ſomno apparet 327. b
Animi morbi ſæpe à corporis mala valetudine oriuntur 787. b
Animum parare vt ſit à pecuniis, voluptatibus, metu inexpugnabilis, pulcherrimum 670. c
Animum neq; præſentem neq; abſentem cerni 237. b
Animus homini à Deo immiſſus 727. b
Animus num mortalis, diſputatio Cyri 236. d. e. 237
Animus ſapit ſegregatus à corpore 237. a
Anippus captus mortem ſibi præ mœſtitia conſciuit 589. b
Anni belli Peloponeſiaci XXI. 428. a. XXII. ſiue XXV. 435. b. XXIIII. ſiue XXVI. 442. e. XXV. ſiue XXVII. 454. b
Annibal Siciliam aggreditur 433. a
Annonæ penuria Siculi ciuitatem relinquunt 461. a
Annum non vno ſemper ordine circumuoluit Deus 860. e
Antalcidas legatus 537. d
Antalcideæ pacis cauſæ 549. d
Antheus nomen canis 987. b
Anthraciorum mons 658. d
Antileonis Thurij oratio 343. d
Antilochus Chironis diſcipulus 973. a
Antilochus pro patre morti ſeſe obiiciens, ſolus apud Græcos patris amans appellatur 974. b
Antiochus Pancratiaſtes legatus ab Arcadibus miſſus ad regem Perſarum. 628. e
Antiphon voluit auditores Socratis ab illo abducere 729. c
Antiphontis de Socrate iudicium 731. a
Antiſthenes legatus 487. a
Antiſthenes imperator belli electus 765. e
Anytus propter ſeruile filij exercitium etiam mortuus infamis fuit 707. b
ad Anytum Socratis de filio verba 707. a
Apaturia feſta qualia 449. a
Apes frugalitatis exemplum ſunt 839. b
Apum œconomia ibid.
Apum duci Cyrus comparatur 118. b
Apollo victo Marſyæ in tibiarum certamine cutem detrahit 246. b
Apollo ſine muneribus num dat reſponſa 188. b
Apollinis lucus 607. e
Apollinis templum 594. b
Apollini Xenophon ſacrificat 425. a
Apollodorus Socratem conſolari nititur 706. d
Apollonides Bœotizans 297. a
Apollophanes Cyzicenus cum Ageſilao agit de pace cum Pharnabazo ineunda 510. e
Aprorum venatio 991. c
Aprorum magna vis & impetus 992. d
Aqua calidior quàm bibi, & frigidior quàm lauari poſſit 787. d. e
Aquæ in Æſculapij templo calidæ 788. a
Aquæ quomodo aſſueſieri debeant milites 161. c
Aquila, auis fauſtiſſima 384. b
Aquila dextera magnum eſt augurium 373. a
Aquila dextera apparens, dux itineris 38. a
Aquila aurea in longa haſta extẽſa, ſignum Cyri 172. c
Aquila ſignum regis Artaxerxis 271. b
Aquilo ventus extra Pontum in Græciam ducit 363. c
Arabes Cyro vi ſubditi 2. d
Arabiæ deſcriptio 255. d. e
Arabum rex ab Aſſyrio rege victus 22. b
Aracus ephorus 462. b
Aracus legatus 487. a
Aracus Laced. legatus 609. a
Aracus nauarchus 454. a
Arandi tempus 860. a
Araſambas cum copiis pedeſtribus Cyrum adiuuat 172. c
Araſpæ amoris erga Pantheam cauſæ 117. c
Araſpæ incontinentia 153. c
Araſpas Medus Cyro à puero ſodalis 114 b
Araſpas Pantheam deperit 153. c
Araſpas proficiſcitur ad hoſtes, ex conſilio Cyri 154. c
Araſpas explorator 165. d
Araſpas ab hoſtibus reuertitur ibid.
Arax fluuius 255. d
Arbacas Mediæ præfectus 427. c
ab Arbitrio noſtro omnia pendere qui exiſtimant, inſanos aſſerit eſſe Socrates 709
Arbores Ageſilaus incîdit 517. e
Arcadum pugna felix 607. c. d
Arcadum tolerantia 618. e
Arcadum ſacrilegium 639. d
Arcadum victoria contra Lacedæmonios 637. c
Archagoras ex manibus hoſtium elapſus 321. c
Archedemus cauſarum actor 759
Archedemus pauper ſed dicendi peritiſſimus ibid.
Archeſtratus in vincula cõiectus, quod diceret pacem cum Lacedæmoniis ineundam 459. d
Archidamus Ageſilai F. eligitur in belli ducem 598. a
Archidamus vulneratur 637. d
Archidami illuſtris victoria 610. b
Archidamo prodigia ſecunda eueniunt ibid.
Archytas ephorus 454. c
Arcus Barbarorum quales 321. c
Ardor militum Cyri in conflictu 86. a. b
Area aucupis qualis 35. d
Areſias vnus è triginta tyrannis 461. b
Arexio Arcas aruſpes 382. b
Argentum neſcientibus vti inter opes non eſt numerandum 820. b
Argentum patrium metiri medimno, quid 491. e
Argenti nemo vnquam ſatis habuit 924. d
Argenti ſummam militibus captiuis pro liberatione conſtituit Iphicrates. 589. b
Argentifodinæ Athenis 924. e
Argeus & Charopus cum CCCC. ciuibus in exilium eiiciuntur 637. a
Arginuſæ ante Leſbum ſitæ in Maleæ conſpectu 446. b
Argiui Achæis amici 661. d
Argiui Heliconem fuga ſe recipiunt 660. a
Argiui Ageſilao ſocij 661. d
Argiuorum Imperio Corinthus ſubdita 661. a
Argiuos Achæis amicos efficit Ageſilaus 661. d
contra Argiuos bellum mouet Ageſilaus 661. a
Argo vbi appulerit 374. c
Ariadna 900. a
Ariæus Cyri præfectus 263. c
Ariæus à Græcis per regios alienatur 281. c
Ariæi de profectione conſilium 276. c. d
Ariæi fuga 269 d
Ariæi perfidia 830. b
Aribæus Cappadocum rex 39. a
Aribæi copiæ ibid.
Ariopagus ex probis conſiſtit 770. d
Ariſtarchi aduerſa fortuna 755. d
Ariſtarchus in locum Cleandri conſtitutus 398. c
Ariſtarchus Græcos CCCC Byzantij vendidit 398. d
Ariſtippi ſermocinatio cum Socrate 776. c
Ariſtippus Theſſalus Cyri hoſpes. 244. c

Ariſto Athenienſis, legatus. 359, C
Ariſto proditor. 437, B
Ariſtocrates dux. 440, B
Ariſtodemus Herculis F. 670, D
Ariſtodemus Ageſipolis tutor. 514, A
Ariſtodemus paruus. 725, B
Ariſtogenes dux. 442, A
Ariſtoteles vnus è triginta tyrannis. 461, B
Ariſtus Arcas edacitate inſignis. 405, B
Arithmeticæ ſtudendum adhortatur Socrates. 815, C
Arma Athenienſibus à tyrannis auferuntur. 463, A
Armati è caſtris exire Aſſyrij & Arabes nō audēt. 96, B
Armatura à Cyro inuenta adhuc retinetur. 180, A
Armenij per venationis ſimulationem à Cyro inuaduntur. 59, D, E. 60, A
Armenij regis oratio ad Cyrum. 75, A
Armenij, Cyri virtutes prædicant. 70, A
Armenij regis vxor & liberi à Cyro capiuntur. 62, C
Armenij Medis ſubiiciuntur. 62, B
Armeniorum fuga. ibid.
Armeniorum regis copiæ quantæ. 68, D
Armeniorum regis theſaurus quantus. ibid.
Armenta quibuſuis infeſtiora quam iis qui imperium in ipſa vſurpant, & emolumenta ex iis capiunt. 2. A
Armenta fructus ab ſe editos paſtoribus ex animi arbitratu vtendos permittunt. 1, B
Armentorum imperium eſſe penes paſtores. ibid.
Armentorum obedientia erga ſuos paſtores. 1, B
Arnapes vnus ex iis qui miſſi ſunt à Pharnabazo vt ab Alcibiade fidem acciperent. 436, C
Aromatizant in Arabia fere omnia terra naſcentia. 255, E
Arrogantiæ vindex Deus. 379, B
Ars vnica ſatis eſt cuique ad alendum. 208, D
Artabatas Cappadociæ ſatrapa. 230, E
Artabazus præfectus Cyri. 130, D
Artabazi oratio irridetur. 195, C
Artacamas magnæ Phrygiæ ſatrapa. 230, E
Artagerſas dux. 168, B
Artageſes dux. 261, A
Artamas Phrygiæ princeps. 39, A
Artamæ magnæ Phrygiæ principis copiæ. ibid.
Artapatas fideliſſimus Cyri ſceptrifer. 260, C
Artapatæ erga Cyrum amor fidésque. 266, B
Artaxerxes Cyri caſtra diripit. 269, E. 270. A
Artaxerxes pacem conſtituit inter Lacedæmonios & Athenienſes. 550, A, B
Artaxerxis literæ de pace. ibid.
Artaxerxi fratri Cyrus inſidiatur. 243, B
Artaxerxes vulneratur. 266, A
Artaxerxes Rex Perſarū primus vino indulſit. 240, C
Artes bonorum fontes. 182, A
vt Artes neglectæ minoris pretij fiunt, ita temperantia quum quis eam remittit, vertitur in prauitatē. 198, B
Artes infimæ, ſordidæ appellantur. 827, C
Artibus multis vtens rarò, pulchre quid facit. 208, D
Artificia plura vno, cum laude exercere impoſſibile. 208, D
Artificium vnicum ad alendum ſufficit. ibid.
Artimas Lydiæ præfectus. 427, C
Artuchas præfectus. 130, E
Aſia ciuitas. 603, E
Aſia regnum præclariſſimum. 238, D
Aſiadatas præfectus. 168, C
Aſiæ nationes ſingulas ſuis vtentes moribus legibúſq; reperit Cyrus. 2, D
Aſiatici quare ad impietatem deflexerint. 239, C
Aſiatici Græci: vide Græci Aſiatici.
Aſiatici omnia pretioſiſſima in bellum ſecum ducunt. 91. D, 99. A
Aſiatici Cyro mortuo mores patrios deſerunt. 239, C
Aſiatici omnes ad impietatē & iniuſtitiam verſi. ibid.
Aſiaticis ſpuere & mucum facere lege inhibitum. 239, E. 240. A
Aſiaticorum deliciæ. 241, A
Aſidates Perſa. 425, E
Aſine vrbs Laconica 618. E
Aſini Clitellarij preſſi onere, ſurſum curuantur. 190, B
Aſinis petulantior, prou. 367, C
Aſini ſilueſtres plurimi in Armenia. 60, A
Aſini quadrupedum petulantiſſimi. 367, C
Aſpaſia mulier. 827, A
Aſpaſia Cyri concubina capitur. 270, A
Aſpendus vrbs. 541, E
Aſſum obſidione liberat Ageſilaus. 663, A
Aſſyrij Cyro vi ſubditi. 2, D
Aſſyrius rex aduerſus Medos & Perſas bellum ciet. 22, B, C
Aſſyrij regis reſponſum Gobryæ. 126, C
Aſſyrij & ipſorum ſocij noctu fugiunt. 88, E
Aſſyrij regis in Lydiam fuga. 152, A, B
Aſſyriorum regis filius è Medorum ſolo prædam abigere conatur. 18, A
Aſſyriorum rex Gobryæ F. transfodit. 112, C
Aſſyriorum pacta cum Cyro 137, E
Aſſyriorum rex Caduſios cædit. 135, D
Aſſyriorum quantus exercitus. 39, B
Aſtrologiā quatenus diſcere ſuadebat Socrates. 814, D
Aſtronomia quò vſque diſcenda. 814, D
Aſtyages Medorum rex. 3, B
Aſtyages Cyrum ſplendida cœna excepit. 8, D. 9
Aſtyages Cyro pulchram ſtolam induit. 8, D
Aſtyages Cyrum promiſſis apud ſe retinere conatur. 11, C, D
Aſtyages Cyrum ad patrem cum omnis generis rerum apparatu remittit. 20, C
Aſtyages moritur. 22, A, B
Aſtyagi mortuo ſuccedit Cyaxares. ibid.
Aſtyochus quo aſtipulante Hermocrates Tiſſaphernem accuſauit. 432, A
Aſtyrina Diana. 512, E
Atalanta venationis ſtudioſa. 999, E
Atarnum oppidum. 425, D
Athenæ in medio Græciæ & totius terræ ſitæ. 920, D. 921, A.
Athenarum obſidio. 458, D
Athenarum deditio, murorúmq; euerſio. 460, D, E
Athenis duces accuſantur, & in carcerē coniiciuntur. 448, B
Athenis pax & ἀμνηστία conſtituta. 479, C
Athen. decreto ſenatus duces ſex occiſi. 452, D
Athenis triginta viri electi. 461, A
Athenienſes Lacedæmonios nauali prælio vincunt. 447. b
Athenienſes contra tyrannos bellum gerunt, 475, B. C
Athenienſes Thebanis ſe adiungunt. 505, C
Athenienſes Piræeum muniunt. 537, A
Athenienſes rurſus maris obtinent imperium. 546, D
Athenienſes nauibus ſpoliat Teleutias. 548, C. D
Atheniēſes magnis difficultatibus impulſi pacem deſiderant. 549, D
Athenienſes ſe ad bellum alacriter parant. 571, C
Athenienſes Lacedæmoniis auxilium ferunt, 612, C
Athenienſes de ferendo Lacedæmoniis auxilio con-

ſultant. 612, b. c
Athenienſes mari, Lacedæmonij terra præſtant. 615, b
Athenienſes voto facto Xerxem deuicerunt. 301, c
Athenienſes muros reſtaurant. 537, b
Athenienſes bellum cum Agide gerunt. 432, c
Athenienſes obſeſſi neque inducias neque pacem impetrare potuerunt. 459, c
Athenienſes fame domantur. 459, c
Athenienſes bello fracti, pacem cum Lacedæmoniis ineunt. 584, a
Athenienſes Corcyrenſibus ſuccurrendum decernunt. 585, B. auxilia mittunt. ibid.
Athenienſium ſtrages. 434. apud Coreſſum. 434, a
Athenienſium reſpub. quomodo inſtituta. 691, b
Athenienſium clades duce Conone. 444. E. duce Thraſylo. 434. A. duce Diomedonte. 445. c
Athenienſium crudele factum in captiuos. 457, b. c
Athenienſium cum Theſſalis collatio in claſſis apparatu. 581, d
Athenienſium clades ex contemtu hoſtis. 456, d
Athenienſium infortunium. 459, a
Athenienſibus ademptum imperium. 657, d
Athenienſibus decem præfecti conſtituuntur. 461, c
Atramytum vrbs. 425, d
Atticæ terræ natura. 920, b
Audacia quantum ignauiæ præſtet. 564, d
Aucupium Cyri quale. 35, d, e
Augo nomen canis. 987, e
Augurium à Ioue per Aquilam Cyro datum. 35, d
Augurium aquilæ leporem percutientis, belli proſperum euentum indicat. 59, d
Augurium Xenophonti oblatum. 373, a
Auium ſylueſtrium genera aliquot in Arabia 256, b
Aulonitæ, populi 494, e
Aurea platanus regis Perſarum 622. a
Aures multas regis eſſe quomodo accipiendũ 209. d. e
Auri vis quid poſſit 502. b
Auriculæ ſolo tactu præ rigore auulſæ 408. d
Aurifodinæ in Pangæo 555. b
Aurium vſus 726. d
Aurum ab omnibus expetitur 37. d
Aurum ex Cremaſte campo effoditur 543, b c
Auſter ventus intra Phaſim 363. c
Autobœſaces à Cyro interficitur 454. b
Autocles Strombichides legatus 590. b
Autoclis induſtrius rhetor 591. b
Autolycus à Callia adamatus 872. d
Autophradates Aſſi obſidionem ſoluit, Ageſilaum veritus 663. a
Autophradates fugam petit ibid.

B

Babylon obſidetur à Cyro 188. e
Babylon capta in die comeſſationum 192. a
Babylonis regia inuaditur ibid.
Babylonem petit Cyrus 254. a. capit 191. a
Babylonij Cyro vi ſubditi 2. d
Babylonij feſtum comeſſationis celebrabant 190. d
Babyloniis præſidium imponitur 197. c
Babylonij omnes iuſſu Cyri arma deferunt 192. d
Babyloniorum confinia deuaſtantur 125. d
Babyloniorum rex occiditur à Gadata & Gobrya 192. b
Bacchanalia ſiue Libertalia feſtum, Athenis 699, c
ad Bacchicos numeros tibia canere 900. b
Bactrini Cyro ſubditi 2. d
Barbari iuſſu Ageſilai, nudi vendiri 500. a
Barbari contra conſuetudinem taciti in prælium prodeunt 264. b
Barbari terrentur à Græcis 247. d
Barbarorum arma, arcus & fundæ 322. c
Barbarorum res adfliguntur 657. a
Barbarus præfracta conſtantia 318. e
Beati qui 673. e
Beatum nullum dicebat Ageſilaus niſi poſtquam diem obiiſſet 673. e
Beatum eum exiſtimabat Ageſilaus, qui nominis celebritatẽ toto vitæ curſu ſemper aſſecutus eſſet 671. d
Beleſis præfectus Syriæ & Aſſyriæ 427. c
Beleſis Syriæ prætoris regia 254. b
Belli acies quomodo inſtruenda 956. a
Bello denunciato, ex eo fraude vti, ius & fas eſſe 5. d. 6. a
Belli fortuna inconſtans 506. a. b
Belli Peloponeſiaci tẽpore Ephori qui fuerunt 462. a. b
Belli Peloponeſiaci finis 461. a
Bellicarum rerũ veriſſima exercitatio eſt venatio 5. d. e
Bellicoſi viri deſcriptio 290. e
Bellum an vtilius ſit ad rem augendã, quam pax 931. b
Bellum inferens quid ſcire debeat 773. a. b
Bellum inter Lacedæmonios & Eleos 491. a
Bellum formidabilis res 911. d
Bendidium templum 472. d
Benefacere velle, optimum beneuolentiæ inſtrumentum 852. e
Benefactori libenter ſeruiunt, qui gratis beneficium acceperunt 665. b
Benefactorum, quam iniuriarum meminiſſe laudabilius 370. a
Beneficentia fidos homines fieri, non vi 236. a
Beneficia à potentiſſimis præſtita, magnam afferunt voluptatem 914. e. 915. a
Beneficiis vincere bene merentem 126. a
Beneficiorum, non iniuriarum, memorem eſſe, generoſi eſt animi 610. 611
Beneficiorum nõ iniuriarum meminiſſe oportet 320. a
Beneficium gratiſſimum hominibus ciborum potuumque collatio 207. e. 208. a
Benemereri homines etiam ſine auro poſſunt 126. a
Beneuolum eſſe, maleuolo non facile eſt 207. d
Beſtiæ quæ in venatione feriendæ 5. e. 6. a
Beſtiæ quæ in venatione cauendæ 6. a
Bia nomen canis 987. b
Bibere tantum Perſæ ſolebant vt non importent, ſed illi exportentur 240. b
Bithyni Græcos cædunt 383. d. e
Bithynorum præfectus Pharnabazus 427. d
Bœotarchi Ageſilaum à ſacrificio faciẽdo prohibent 496. b
Bœotiam populatur Ageſilaus 662. a
Bœotorum ſocij 658. a
Bœotorum ſocij aduerſus Lacedæmonios 658. c. 659. a
ad Bœotorum fines perueniens Ageſilaus, quos in acie aduerſus ſe ſtantes repererit 658. c. 659. a
Boiſcus Theſſalus pugil 369 d
Bona ſpe omnia referta eſſe conſentaneum eſt, vbi homines Deos colunt 505. a
Bona à Deo collata quomodo & inter quos partienda 488. b
Bona & honeſta omnia comparari exercitatione poſſunt 715. a
Boni regis officium, ſubditos quamplurimis beneficiis adficere 668. b
Boni ciuis officium 813. d
Bono quicquid poſſidet, moderatum eſt: rudi & inepto, exiguum 1001. b
Bonos malis amicos eſſe impoſſibile eſt 750. b. c

Bonorum prauorúmque conſuetudo quid agat 714. c
Bonum eſſe, ad honores via optima 732. a
Bonus vir quis 671. a
Bonus princeps, videns lex. 204. b
Bonus vir interdum malè, mox benè ſe idē gerit 714. c
Boreæ vis 329. c
Boum imperium eſt penes bubulcos 1. b
Braſidas ephorus 461. b
Bremon nomen canis 987. b
Bruta in quo ab hominibus differant 913. a
Brutorum induſtria in ſui defenſione 52. d
Bryas nomen canis 987. b
Bubulcis in boues imperium eſt 1. b
Budini Cyro ſubditi 2. d. m
Byſſinus color aureo proximus 215. b. m
Byzantij obſidio 436. d. recuperatio 437. c. d

C

CAdmea arx 557. b
Caduſius Cariæ ſatrapa 230.
Caduſius Perſa in Cariam cum exercitu miſſus 186. d
Caduſij gens robuſta 123. c
Caduſij ab Aſſyriis cæduntur 135. d
Cæleſtium rerum perſcrutatio à Socrate prohibetur 815. a
Cænabant Medi & Tigranes mutatis veſtibus 104. a
Cæne vrbs opulenta 285. a
Cænon nomen canis 987. c
Caici campi 425. d
Calami ſitim reſtinguentes 332. b
Calami Carduchorum meri ſaporem habent ibid.
Calami odorati copia 255. c
Calamitates iubentur tacitè ferre Spartanæ mulieres 597. d
Callias Hipponici F. 590. b
Callias Hipponici F. Athenienſiū peditum dux 528. d
Callias ingentem pecuniam ſapientiæ diſcendæ cauſa, Protagoræ dedit 873. a
Callias pro pace apud Lacedæmonios orator 590. c
Callibius dux 601. e
Callicratides homo minimè aulicus 443. e
Callicratides Lyſandro ſuccedit 442. e
Callicratidis de ſe & Sparta egregium dictum 447. a
Callimachus Arcas, legatus 359. b
Callimedon Athen. legatus 359. c
Callipides hiſtrio ſeu Philippides 880. c
Calliſthenes Athenienſium legatus 537. e
Calliſtrati oratio ad Lacedæmonios 592. a
Calliſtratum oratorem ſibi adiungit Iphicrates 589. d
Callixenus omnibus exoſus, fame perit 452. e
Calpæ portus 376. c
Calpes portus deſcriptio 380. b
Calumnia nullum opus caret 758. c
Camarina 461. c
Cambyſes regno præficitur à patre morituro 235. c
Cambyſes Perſarum rex 3. b
Cambyſes Cyri pater ibid.
Cambyſes Perſidarum è gente ibid.
Cambyſis oratio ad Perſarum ſeniores & ad Cyrum filium 228. c. d. e. 229. a. b. c
Cambyſes quas ponit leges, ſeruat 229. c
Camelorum magna vis capta ab Ageſilao 501 b
Camelos equi metuunt 176. e
Canathrum 670. d
Candys quid 214. d. m
Canes animoſæ, ſagaces, duripedes, nitidæ 978. c
Canes bene eruditæ, optimæ ac perutiles venationib. 790. d
Canes excitæ ad cuſtodiam & venationem nihil deteriores 196. d. e
Canes quomodo adhortandæ 985. b. c
Canis capita, locus Thebanorum 569. a. 662. a
Canis venatici forma 977. c
Canum genera duo 975. c
Canum ornamenta 983. b
Canum procreatio 987. a
Canum Vulpinarum deſcriptio 975. e
Canum nomina & catalogus. 987. b. c
Canum obedientia & ſtudium erga venatorem 30. d. e
Canum cura iis demandanda qui ſunt reddituri nobis ad vſum ſuum quam optimos 202. b
Capitha genus menſuræ & quid 256. d
Cappadoces Cyro vi ſubditi 2. d
Capreæ in Arabia 256. a
Capti bello cui auræ fortunæ lege naturæ ſubiecti 198. a
Captiui cuiuſdam conſtantia 318. e
Captiuorum & militum magnus numerus propter frigus perit 330. c
erga Captiuos ſingularis humanitas 654. c
Caranus quid ſignificat 438. a
Carbatinæ quid 330. d
Carbatini calcei ibid.
Carcaſus amnis, alias Caicus 426. e
Carduchi populi 417. d
Carduchi Græcis bellum inferunt 317. b
Carduchi in montes cum liberis fugiunt 317. a
Carduchorum commeatus & rei mobilis copia ibid.
Carduchos carmina quædam concinere prælium ineuntes 325. c
Carduchus carpentis mulieres vehentibus præfectus 168. b
Cares Cyro vi ſubditi 2. d
inter Cares ſeditio oritur 186. b
in Caria Tiſſaphernis regia 488. c
Caria equitatui incommoda 653. c
Carpræa ſiue ſementaria ſaltatio 371. a
Carthaginenſi lino fieri retia debent 975. a. b
Carya vrbs 619. c
Caryos vi captos iugulat Archidamus ibid.
Caſſes 975. b
Caſtigationes parentum, magiſtratuum, imperatorum non mali cauſa 369. a. b
Caſtoli campi 243. a
Caſtor diſcipulus Chironis 973. a
Caſtor & Pollux immortales facti ſunt 974. b
Caſtoriæ canes 975. e
Caſtoriæ canes vnde dictæ ibid.
Caſtra Aſſyriorum loco foſſa munito, metata 80. d
Caſtra quæ noctu incommoda 311. d. e
Caſtra deſeruntur ab Aſſyriis 88. e
Caſtrametādum quomodo cenſuerit Lycurgus 687. b
Caſtra Pharnabazi capiuntur 510. a
Caſtratus iuuenis ob formæ elegantiam 124. a
Caſtris metandis quis locus eligendus 29. e
Catuli quomoda alendi 987. a
Caue, villæ nomen 509. e
Cauillis appetitur Cyrus puer 16. c
Cauſas orare omnes apud Athenienſes 691. e
Cayſtri campi 39. b. 246. d
Cebes Socratis auditor 719. a
Cebrena, oppidum 483. b
Celænæ à Xerxe exſtructæ 246. b
Celænæ vrbs Phrygiæ & Cyri regia 246. a
Celeritas Ageſilai in itinere conficiendo 658. a

Celeritate potiùs quam vi, pleraq; officia præſtantur 598. d
Celtæ & Hiſpani mittuntur in ſubſidium Lacedæmoniis 617. c
Cenchreæ via 525. d
Centrites fluuius 322. d
Centurio induſtrius cum ordine toto à Cyro inuitatus 54. a
Cepam potus condimentum dixit Homerus 882. a
Ceparum vſus & bonitas 882. b
Cephalenia 588. b
Cephalus Chironis diſcipulus 972. d
Cephalus à Diua raptus 973. b
Cephiſodorus centurio 321. a
Cephiſodori oratio 615. e
Cephiſſus 659. c
Ceramicus ſinus 455. b
Ceramonis ſerui 755. d
Ceramus vrbs 246. d
Ceraſunthij terga vertētes in mare ſe abiiciūt 365. d. e
Ceraſus vrbs 349. d
Cerberi aditus 375. a
Cerealia mulieres in Cadmia celebraſſe Thebis 557. b
Certa quæ non ſunt, imperator militibus non promittet 31. a
Certamina Cyrus inſtituit 42. d
Certamina ea non adeunda, vbi aut cuncta capienda, aut cuncta ſunt nobis amittenda, dicebat Calliſtratus 593. c
in Certaminibus coronatur, tam qui ſine puluere, quam qui pugnando vincunt 667. c
Certonium oppidum 425. d
Ceruorum venatio 989. a. 990. a
Chabrias ſummus imperator 589. d. e
Chærecrates Socratis auditor 719. a
Chæreleus vnus è triginta tyrannis 461. b
Chærephon Socratis auditor 719. a
Chætides Ephorus 462. b
Chæron tribunus militum 477. c
Chalcedonenſes obſidentur 435. b
Chaldæi populi 427. d
Chaldæi obediunt Cyro 181. b
Chaldæi pacem petunt 73. c
Chaldæi prædones 70. e
Chaldæorum natio bellicoſa 71. d
Chaldæorum arma 71. d. 323. b
Chalonis piſces ſacroſancti Syris 254. b
Chalos amnis ibid.
Chalybes populi 427. d
Chalybes qua ratione victum ſibi comparent 354. d
Chalybum arma 338. b. c
Chara nomen canis 987. b
Chares dux 619. a
Charicles vnus è triginta tyrannis 461. b
Chariclis cum Socrate colloquium 717. c
Charmande vrbs 257. c
Charmides Glauconis F. 774. c
Charmides Glauconis F. vnus è decem in Piræo præfectis 474. b
Charopi, Thraſonidæ, factio apud Elidem 635. d
Chele quid 395. a. m.
Cheriſophus Lacedæmonius 252. e
Cheriſophus dux Græci exercitus 374. c
Cheriſophus præfectum percutit 333. d
Cheriſopho imperium abrogatur 376. b
Cheriſophi oratio in rebus afflictis 299. d
Cheriſophi obitus 81. e
Cherroneſi amplitudo & munitio 488. b
Cherſus amnis 253. a
Chilon 637. d
Chilonis vxor Archidami ſoror 637. d
Chiro & Phœnix ab Achille honore adfecti 897. a
Chiron à diis venationem edoctus 972. d
Chiron frater Iouis, ex patre, non ex matre 973. a. b
Chironis diſcipuli 972. d. 973
Chirothecis Perſæ vti incipiunt 241. b
Chium occupare volunt milites 453. a
Chophus portus 477. a
Chremon vnus è triginta tyrannis 461. b
Chryſantas Lyciæ & Ioniæ ſatrapa 230. e
Chryſantas prudens, parendi & imperādi peritus 88. b
Chryſantæ oratio 51. e. 195. d
Chryſantæ prudentia 51. e
Chryſopolis, vrbs 292. c
à Cibariorum vſu abſtinendum vt voluptuoſius comedamus 787. d
cibariorum penuriâ exercitus Clearchi ſe iumentis ſuſtentat 273. a
cibi ac potus beneficia acceptiſſima 207. e. 208. a
cibi ac potus continentiam pueris Perſis præſcribi 5. b
cibi Regij ſummo ſtudio parandi comparantur artificum operibus in magnis vrbibus & paruis oppidis habitantium 208. c
ex cibo mellis reddi inſanum 342. a
ciborū apparatus Medicus num pulchrior Perſico 9. a
cibum Babylonios habere ad viginti annos in vrbe 190. c
cibum ſemel capere Perſæ ſolebant in die 240. a
Cilices Cyro ſubditi 2. d
Ciliciæ fertilitas 248. c
Ciliciæ aditus difficiles 248.
Ciliſſa regina 247. c. d
Cinado inſidiator 493. e
cinado proditor punitur 495 d
Circe quomodo ſocios Vlyſſis in ſues mutarit 723. c
ciribi ex pane faciendo quæſtus 756. a
Ciſſidas præfectus 619. d
citharistria muſicæ ſtudioſo datur à Cyro 114. a. b
Cittus mons 995. a
ciues vt improbi non fiant, anteuertendum 3. d. e
ciues Theſpiarum diſſidentes reconciliantur ab Ageſilao 576. b
ciues Athenienſium tunica non ſpoliati 474. b
ciues veteres in Samo reſtituti à Lyſandro 461. d
ciuis boni officium 8[illegible]. d
ciuis nullus loco hoſtis habendus 668. d
ciuem bonum fieri ſine iuſtitia impoſſibile 794. b
ciuitas quomodo ab hoſtibus diruitur 773. a
ciuitas nulla abſque concordia rectè gubernari poteſt 806. c
ciuitates cur in peius prolabantur 769. d
ciuitati benefacere à quo incipiendum 772. c
in ciuitatibus vnde prauitas & ignauia oriatur 770. c
Cium Myſiæ oppidum 438. c
Cladaus, amnis 659. a
clades ad Leuctra 662. a
clades Lacedæmoniorum apud Lechæum 527. b
clamor gaudij militum 339. a
claſſem reparat Pharnabazus 443. e
claſſem inſtruunt Athenienſes 446. a
in claſſe bis imperare, apud Lacedæmonios lege vetitum 454. b
Cleander Xenophonti conſulit 394. b
Cleandri humanitas 398. d

Cleanor Orchomenius dux 289. a
Cleanor Arcas malle ſe mori dicit quàm arma tradere 271. c
Clearatus centurio accuſatur perfidiæ 364. c
Clearchus Ramphij filius 431. c
Clearchus dux Græcorum 277. b
Clearchus cum Tiſſapherne de rupto fœdere expoſtulat 285. b
Clearchus Lacedæmonius domo eiectus 244. c
Clearchus Lacedæmonius exul ad Cyrū venit 246. b. c
Clearchi diligentia & induſtria 279. a
Clearchi prudentia 264. c. d
Clearchi ſtratagema 250. c. d
Clearchi oratio ad milites tumultuantes 249. d. 250
Clearchi ad regem excuſatio 280. c
Clearchi interitus 288. c. 289. b. eius laus 289. c
Clearchi ſtulta prudentia 282. a
Clementiæ exemplum inſigne erga victos 72. c. 398. d
Clementiæ, quàm artis imperatoriæ, opera demonſtrare gratius 221. c
Cleocritus Myſtarum præco 474. c
Cleombrotus cum Thebanis confligit 595. e
Cleombrotus à Thebanis ſuperatur 596. d. e
Cleombrotus iuxta Platæas exercitum ducit 568. d
Cleombrotum copias educere iubent Lacedæmonij 577. b
Cleonæ 644. c
Cleonymus Sphodriæ F. 570. d
Cleonymus interficitur 596. e
Cleonymus Spartanus interficitur 318. b
Cleonymum Sphodriæ F. deperit Archidamus 570. d
Cleoſthenes Ephorus 462. b
Cleoſtratus legatus 436. d
Clepere prohibitum apud Perſas 3. d
Cletoris 572. d
Cligenes Acanthius legatus 554. a
Clinomachus Ephorus 462. b
Cliteles Corinthius 610. a
Clito ſtatuarius 781. d
Clitonis cum Socrate colloquium ibid.
Cnidum fugiunt Piſandri milites 518. b
Co inſula 440. b
Cocylitæ populi 483. b
Cocloſſæ fauces 534. c
Cœna à Seuthe Græcis exhibita 404. b
Cœnæ vrbs 285. a
Cœnam ſumebant milites Cyri cum luce 80. b
Cœnant in Academia milites Athenienſes 612. c
Cœti populi 417. b
Cognoſce teipſum 776. a. 797. a
Colchi populi 417. d
Colchi Græcis in armis occurrunt 340. d
Colchicum mel inſanum reddit 342. a
Collaria canum 983. b
Colloquia praua ſobriis etiam pueris prohibentur 714. b
Colloquia Cyri cum ſuis cuiuſmodi 45. a
Coloſſarum deſcriptio 245. c
Colonæ 483. b
Columbæ Syris ſacroſanctæ 224. b
comā nutrire Lycurgus Lacedæmoniis permiſit 686. a
comis appoſititiis vtuntur Medi 8. c
commeatus Græci in caſtra comportant 388. a
comedere ſemel in die olim lege cautum apud Perſas 240. a
comitatem moribus non dicteriis aſſequi ſtudebat Ageſilaus 674. c
cōmeatu deficiēte nulla ſuſcipiēda expeditio 27. b. 96 c
Conciliare volentes longè præſtantius, quàm inuitos 580. d
Concilium paruum apud Lacedæmonios 494. e
de concordia fratrum locus communis 235. 236
Concordiæ vtilitas 806. b
Conflictus acris habiti deſcriptio. 660. d
Conflictus Græcorum & Perſarum in Caria 656. b. c
Conflictus Lacedæmoniorum duce Ageſilao, & Bœotorum ad Coroneam 659. c
Conflictus Ageſilai & Theſſalorum 658. b
Conflictu apud Corinthū quot perierint 668. e. 669. a
Congeries præceptorum rei imperatoriæ 28. d. e
Coniuratio Lacedæmone prodita 494. b
Conon dux Athenienſium 442. a
Conon à Callicratide terra & mari obſeſſus 445. a
Conon cum nauibus ſuis aufugit 457. a
Conon in vincula coniicitur 538. d
Cononis prudens conſilium Pharnabazo datum 534. e 535. a
Conſilium expeditum Cyri adhuc iuuenis de præda ab hoſtibus ablata recuperanda 18. e
Conſilium ſacrum 358. a
Conſtantia inuſitata & mira, Barbari 318. e
Conſtantia Socratis contra triginta tyrannos 803. d. e
Conſultatio Clearchi in re diuina 274. 275
Conſultatio Cyri de prælio cum fratre ineundo 260. d. e. 261
Conſultatio Cyaxaris cum Cyro & reliquis ducibus de bello & deponendo & continuando 146. b. c. d. e 150. a. b. c
Conſtitutio corporis bona ne an mala an neutra eligenda 786. d
Contentio de gloria 337. e
Continentia quomodo exercenda 205. b
Continentia Cyri 22. a. 120. d
Continentiam cibi & potus docebantur pueri Perſarum 5. a. b
Contumaces vel ignominia notandi vel puniendi 31. c
Contumelia in viæ ducem 333. d
Conuerſatio bonorum, virtutis exercitium 714. c
Conuiuarum ordo apud Cyrum 220. d
Conuiuia militum Græcorum lætiſſima 331. b. c
in conuiuiis Socrates à nimia ſaturitate facillime cauebat 723. b. c
Copiæ noctu incedentes cur facile diuellantur 130. d
Copiæ fratris Cyri quantæ fuerint 266. c
Copias ferre diu non poſſe regionem vaſtatam 654. b
Corcyra 579. b
Corcyrenſium terram Mnaſippus ferro ac igne vaſtat 584. c. d
Core quid 454. b
Corinthij in Piræo iumenta cuſtodiunt 661. b
Corinthi capitellum columnæ ſponte cecidit 521. c
Corinthij ab Athenienſibus deficiunt 633. c
Corinthiorum quorundā nefariū facinus 520. e. 521. a
Corinthum in priſtinam libertatem reſtituere volunt Paſimelus & Alcimenes 522. a
iuxta Corinthum quot perierint in conflictu 668. e 669 a
Corinthus Argiuorum imperio ſubdita 661. a
Corollarum redimitio in honorem Dei 660. e
Coronas milites Ageſilai, Dianæ offerunt 499. e
Coronari in Dei honorem ſuos iubet Ageſilaus 510. a
Coronea 350. a
Coroneæ campus 519. a
ad coroneam pugnæ magnitudo 659. c

ad Coroneam prælium Thebanorũ & Lacedæm. ibid.
ad Coroneam campus ibid.
Corpora defunctorum terræ mandari nihil beatius 238. a
Corpora bene adfecta per deſidiæ remiſſionem, male ſe rurſus habere incipiunt 198. b. c
Corpora ſalubria ne an inſalubria, an neutra habere præſtet 786. d
Corpus hominis bona valetudine ad omnes actiones vtile 787. a
Corpus ſuum cur terræ reddi voluerit Cyrus 238. a
Corpus à mente gubernator 728. a
Corporis habitudo ornatus, non veſtis 682. c
à corporis mala valetudine multa incommoda oboriuntur 787. b
Corporis habitudo bona an magis ad ſanitatem conferat quàm mala 786. d
Corporis ornatum allicere homines ad reuerentiam exhibendam exiſtimabat Cyrus 206. b. c
Corpora, inertia corrumpit 198. b. c
Corrumpit ciuitates pecunia Timocrates 502. b
Corſote vrbs 256. b
Corylas Paphlagonibus imperat 370. b
Cotyorenſes Græcis hoſpitalia munera mittunt 357. c
Cotyorum ciuitas 355. b
Cotys Paphlagonum princeps 664. c
Cotys Paphlagonum præfectus, cum Ageſilao militat ibid.
Cotys veritus Ageſilaum, in Seſtum obſidionem ſoluit 663. a
Cotys Seſtum obſidet ibid. d
Cranium quid 521. c
Cranonij 658. a
Cranonij Ageſilaum ſequuntur ibid.
Cranonij populi cum cæteris confœderatis, Ageſilai nouiſſimum agmen premunt 517. b
Crates prægrandes Chaldæorum arma. 323. b
Crateſippidas dux 432. b
Craugé nomen canis 987. c
Credentes fallere, impium 673. c
Cretenſes canes 991. d
Crimine carere neminem mortalium 592. b
Crithiaſis, equorum morbus 937. c
Critias auditor Socratis 713. b
Critias vnus è triginta tyrannis 461. b
Critias & Alcibiades deprauati 715. a
Critias calumniatur Socratem 716. c
Crito Socratis auditor, 719. a
Crocinus Theſſalus victor certamine Olympico 461. a
Crœſus Lydorum rex 22. b. 96. a
Crœſus Aſſyriorum Imperator conſtituitur 158. a. b
Crœſus Sardes fugit 180. c
Crœſus Cyrum ſalutat 181. b
Crœſus ſeipſum ignorans aduerſa paſſus 189 b
Crœſus conſulit Apollinem 182. c. d
Crœſi filiorum calamitas 182. d
Crœſi exercitus 38. d. 39. a
Crœſi fuga, præmiſſis mulieribus & ipſo ſubſequente 96. a
Crœſus in longum extendere aciem voluit 166. d
Crommyona vrbs 524. a
Cromus vrbs 657. a
Crudele Græcorum factum 308. c
Crudele Seuthis factum 409. a
Crudele factum Tiſſaphernis in legatos 288. c
Crudele Cyri facinus in filios ſororis 454. b
crudelitas regis Aſſyrij in quendã iuuenem 123. c. 124. a
Crudelitas Lyſimachi in ciues quoſdam Athenienſes 476. c
Cruenta Thebanorum & Lacedæmoniorum clades 661. c
Crura equi an lauanda 939. d
Cteſias medicus & hiſtoriographus 266. a
Culta regio maximi pretij poſſeſſio eſt 102. d
Cuma ciuitas 179. e
Cunctationes rebus præclaris nocent 77. d
Cupiditas nimia habendi ſæpe noxia 592. c
Cupiditatibus ſeſe inferiores præſtant homunciones nequam. 116. c. d. e
Cupido pharetratus cur dictus 724. c
Cura ad quem maxime pertineat 846. c
Currus falcati à Cyro confecti 157. e
Currus cum quatuor temonib. fecit Abradatas 156. b
Curruum bellicorum ſtructura 152. d. e
Curſus equeſtris 216. d
Cuſtodes Cyri 197. a
Cuſtos optimus metus 967. b
Cyaxares regnum Medorum accipit, mortuo Aſtyage 22. a. d
Cyaxares aduerſus hoſtem ſeſe munit 22. d
Cyaxares cum Cyro conqueritur de conditione ſua 141. a
Cyaxares patri Aſtyagi Medorum regi mortuo in regno ſuccedit 21. a. b
Cyaxares redit in gratiam cum Cyro 14. b. e
Cyaxares filiam Cyro deſpondet 228. a
Cyaxares lacrymatur 141. a
Cyaxares Cyro oſculum denegat ibid.
Cyaxares ad Cyrum proficiſcitur 141. d
Cyaxares de bello conſultat 149. b
Cyaxaris conſilium 58. d. e
Cyaxaris temulentia 104. c
Cydnus amnis 248. d
Cydo proditor 437. b
Cyllene vrbs 179. e
Cyniſca, Ageſilai ſoror 671. d
Cyniſca iumenta currui iungenda aluit ibid.
Cyniſcæ ſorori iumenta alere perſuaſit Ageſilaus ibid.
Cyniſcus 394. d
Cynos-cephale, id eſt, canis capita, locus 662. a
Cyprij à Cyro ſubacti 2. d
Cyratades Thebanus iactator 397. a
Cytheria vrbs 536. e
Cyrus Perſa 2. b
Cyri imperij amplitudo ibid.
Cyrus imperio potitus ampliſſimo, ſubditis vſus eſt obſequentibus 2. b. e
Cyri educatio 3. c
Cyri gubernandi ratio 2. c
Cyrus imperandi peritus 2. a. b
Cyri parentes 3. b
Cyri indoles ibid.
Cyrus Medis Hyrcaniiſque lubentibus imperauit 2. d
Cyri præſtantia ibid. c
Cyrus puer erga ſuos officioſiſſimus 18. b. c
Cyrus erga parentes pius 8. b
Cyrus intelligit Aſtyagem matris ſuæ patrẽ eſſe ibid.
Cyrus adhuc puer iudex à ſuo magiſtratu conſtituitur 12. b
Cyri pueri aſtutia in Sacam 10. b
Cyri pueri mores & ſtudia 8. b
Cyri pueritia 8. a
Cyri pueri diligentia in capiendis auibus 35. d
Cyri in omnes humanitas 13. b

Cyrus ad Cyaxarem venit 38.a.b
Cyri ſedulitas in ægrotantem auum 13
Cyri de ſplendore Medorum iudicium 8.d
Cyrus inculpatur à ſuis æqualibus 16.c
Cyri ſtudium in venando 14.c
Cyri adoleſcentis mores & ſtudia ibid.a
Cyrus aprum interfecit 15.c
Cyrus arma induit 18.c
Cyri cum Cyaxare colloquium de pecunia conficiunda 57.d
Cyrus à fratre comprehenſus, matris deprecatione liberatur 243.b
Cyri educatio, mores & vita 3.b.c
Cyrus vt ſubditos audierit, & audiendo ſibi beneuolentiam compararit 193.b.c.d
Cyrus Deos Deaſque Aſſyriorum placat 79.c.d
Cyrus omnes ſuas actiones à reb. diuinis orditur 25.a
Cyri prudens reſponſio ad Cyaxaris nuncium, Medos reuocantem 106.c
Cyrus de commeatu ſuis proſpicit, 96.c. Suos milites ad temperantiã continentiamq; hortatur 97.b.c.d.e
Cyrum Lacedæmonij viciſſim adiuuant 479.d
Cyri liberalitas in milites 77.a
Cyriana caſtra capiuntur 269.e
Cyri nocturno in itinere induſtria in perſcrutandis omnibus 131.d.e
Cyrus iunior maritimis copiis præficitur 437.e
Cyro ſpontanei milites à Cyaxare in auxilium permittuntur 90.e
Cyrus honore maximo ab Armeniis excipitur 76.b
Cyri cibus & potus 104.b
Cyrus vrſum conficit 267.a
Cyrus cum exercitu Euphratem tranſit 255.c
Cyri paternum regnum quantum 261.b
Cyri in defectores clementia 253.d.e
ad Cyrum deficiunt ciuitates 244.a
Cyri cum Artaxerxe conflictus & interitus 266.b
Cyrus Artaxerxem vulnerat ibid.a
Cyri fides 267.b
Cyrus cum claſſe Lacedæmoniis auxilium fert 437
Cyri cum Lyſandro de agricultura colloquium 830.c
Cyri oratio ad principes de Oronte 259.d
Cyrus vt corpus ſuum quotidie exercuerit 830
Cyrus qualis erga ſuos 268.a
Cyri animi ſollicitudo 246.e. 250.c
Cyri ad ſuos oratio 260.d.e
Cyri mors 266.b
Cyro caput & manus abſciſſa 269.e
Cyri virtutes per anacephalæoſin recenſentur 266. 267. 268. 269
Cyrus flumen Babylonis meabile facit 190.e
Cyrus ſuos in ebrios Babylonios immittit 192.a
Cyrus militiæ officia & ordinem diligenter excogitat 103.a
Cyrus corporis cuſtodes aſciſcit 196.b
Cyrus Perſas ſibi ſatellites legit 197.b
Cyrus vt tutò viuat, in ſuis cultum deorũ expetit 204.e
Cyri authoritas 209.b.c.d.e
Cyri à regia prodeuntis pompa 213.a
Cyrus Chaldæos vincit 72.a.b
Cyrus ab Indis pecunias poſtulare inſtituit 75.c
Cyri reſponſum Indorum regis legato 57.b
Cyrus in Ægyptios bellum gerit. 177.b.c.d.e. 178.a
Cyrus equo excutitur 178.c.d
Cyrus qua ratione maieſtatem ſibi comparat 193.b.c
Cyri concio de liberalitate 225.a
Cyri colloquium cum militibus 45.a
Cyrus imperium dilatat 233.a
Cyrus pretioſiora ex donis diis curat eligenda 184.b
Cyri animus erga poſtulata militum 114.b
Cyri viſio nocturna 233.d
Cyrus filiis ac amicis mortem ſuam prædicit 234.b.c
Cyri oratio ante obitum ſuum ad filios & principes 234 235.236.237.238.b
Cyrus Cambyſem filium in regnum ſubſtituit 235.c
Cyri cura de ſepultura 238.a
Cyro mortuo filij de regno diſceptant 238.d.e
Cyrus clam exercitus alit 244.d
Cyrus in fratrem exercitum congregat 245.a
Cyrus captiuos ſine pretio reddit 69.b
Cyri in captiuos clementia 103.a.b
Cyrus nationes quas hæreditario iure acceperit: quaſve in poteſtatem ſuam redegerit 2.b.c.d.e
Cyri prima concio ad milites 23.24
Cyri audacia in pugna 20.a
Cyrus ad Armenium, nuncium mittit 61.c
Cyrus Armeniis bellum infert 60.b
Cyrus Aſſyrio duellum offert 116.c
Cyrus Aſſyrios in fugam vertit 86.a
Cyrus ſpolia Aſſyriorum diuidi iubet 109.a
Cyrus nouos currus excogitat 151.e
Cyrus octoiuges currus facit 156.b
Cyrus in flumine turres facit 190.b
Cyrus Indos liberaliter excipit 157.b
Cyri dicta & facetiæ 9.a.10.b
Cyri in epulando mos 208.a
Cyrus benefactor & vir bonus appellatus 76.d
Cyri reditus in Perſas 215.d
Cyrus cur ad cœnã ſuos duces vocaſſe feratur 44.c.d
Cyri militum epulandi mos 122.a.b
Cyri oratio ad amicos 147.d.e
Cyrus dando magis lætabatur quàm poſſidendo 214.e
Cyrus Caduſios ſolatur 136.c.d
Cyri veſtitus 225.a.b
Cyri milites nunquam accedebant ad prandium aut cœnam, niſi ſudaſſent 44.b
Cyri ſollicitudo erga vulneratos 136.a
Cyrus probos viros tanquam ſe ipſum amat 53.c
Cyrus copias in Cariam mittit 186.b
Cyrus vxorem ducit 229.d

D

Daduchus nomen Cereris ſacerdotum 590.c.d.m.
Dædalus à Minoe captus propter ſapientiã 798.c
Dæmonium Socratis 817.a
Dailochus ab Hierone adamatus 905.a
Daipharnes 216.b
Damatas præfectus 131.a
Damæ in Arabia multæ 256.a
Dana vrbs 248.a
Danielis locus de Babylone capta innuitur 191.a.m.
Daradax, fluuius 254.b
Darij filij 243.a
Darius Cyrum ad ſe arceſſit 454.c
Daricus nummus, menſtruum ſtipẽdium militis 252.c
Daſcylium, vrbs & regia 509.b
Datamas præfectus 215.d
Daucus impedimentorum Cyri præſes 168.a
Deceleæ Agis pedeſtres copias dimittit, data licentia eundi quò quiſque velit 461.c
Decem viri Athenis conſtituti 475.b.c
Decimæ diis datæ 349.e
Decimam Deo offert Agis 493.a

Decimam ex

Decimam ex Ponto rerum vehendarum vendunt Athenienſes 542.a
Decuma Delphico Deo conſecratur C. talentis amplior 657.a
Deformis amatur propter ſtudia & officia fidelia 50.d.e. 51.a
Delatores maiori odio digni, quàm fures 673.c
Delia ſacra quæ 816.b
Deliberatio de bello ſuſcipiendo aut intermittendo 149.b
Deliberatio Cyri & Cyaxaris de bello 149.150
Deliciæ ab Aſiaticis quando expetitæ 241.a
Delicta hominum fidem dubiam reddunt 67.b
Delphici Dei decuma: *vide* decuma Delphici Dei
Delphinum, vrbs 442.a
Delphinorum fruſta ſale cōdita loco olei adhibentur 353.e
Delphionis audax animus 564.d
Delta Thraciæ 397.a
Demaratus Lacon 480.c
Demarchus Pidoci filius 431.d
Demeas Colytæus chlamydum confector 756.a
Democrates Teminites 328.b
Democratia: *vide*, Populi dominatus
Demoſtratus Ariſtophontis legatus 590.b
Demoteles præco 610.c
Demotion 633.b
Dens caninus 941.a
Dentium vſus 726.a
Deras oppidum 618.a
Dercyllidas Siſyphus 481.b.c
Dercyllidas Abydenos in officio continet 535.b
Dercyllidas colligit exercitum ibid.
Dercyllidæ cum Tiſſapherne colloquium 490.a
Dercyllides victoriam Ageſilao nuntiat 516.e.517.a
Derdas princeps Elimeæ 559.c
Derdæ egregia opera 560.b.d
Dernes Phœniciæ & Arabiæ præfectus 427.c
Deſperatis à nemine reſiſti poteſt 645.a
Deus arrogantiæ vindex 379.b
Deus cuiq; naturam ad ſuum officium idoneam dedit 839.a
Deus paruos ſæpe extollit, potentes deprimit 599.a
Deus Socrati ſapientiæ teſtimonium exhibuit 1000.d
Deus Lacedæmoniis victoriam conceſſit 523.c
Deus vel vno die fortes eos efficere poteſt, quos homines ne longo quidem tempore 639.d
n Dei honorem corollarum redimitio 660.e
Dei quæ voluntate ſuſcipiuntur, ea meliores habent euentus 932.a
Deum nullum fuiſſe à Cyro neglectum 97.d
extra Deum non facilè quis alius iuſta ſancire poteſt 808.b
Deum qui colunt, illi impij aut nefarij nihil quidquam admittent 237.c
Deum in ſtolidos & incautos animaduertere 843.c
Deo nihil ignotum eſſe voluit Socrates 711.c
ine Deo nihil agere nos poſſe 849.c
Deorum miniſtri inuiſibiles 802.e
n Deorum omnia ſunt poteſtate 285.d
ihil niſi Deorum impetrata pace fieri poteſt 833.b
Deorum bella nulla poſſunt celeritate aut latebris euitari 285.d
Deorum auxilia etiam in hoſtico ſolo imploranda 672.d.e
Deos qui potiſſimùm exorent 25.e
Deos etiam in rebus ſecundis eſſe inuocandos, dicebat Cyrus ibid.
Deos conſulit in re dubia Xenophon 372.e
Deos hominum curam habere 711.b
Deos periurio infeſtos reddi hominibus 653.b
Deos quiſquis colit, is bona ſpe eſt refertus 500.a
Deos præterita, inſtantia & futura ſcire 37.d.887.d
Dij orandi vt fructus conſeruent 833.b
Dij euentum belli extis Cyro pollicentur 81.d
Dij ante omnia colendi 849.d
Dij illis quibus ſunt propitij, omnia prædicunt 37.d
Dij legislatores ſunt 807.b
Dij cœlo etiam ſereno tempeſtatem concitant 473.b
Dij quos curent in periculis 301.a
Dij factis religioſis æquè ac ſacrificiis caſtis delectantur 673.a
Dij ſceleſta facta minimè impunita relinquunt 566.a
Diis dona gratiarum ſunt ſoluenda 87.c.d
Diis ſupplices, etſi hoſtes, minimè ab aris auellendos 671.e
Diis proximus, pauciſſimis egens 331.a
à Diis quid orandum 722.c
à Diis nefas qui petunt, nō minùs repulſam patiuntur, quàm qui ab hominibus, legibus illicita petunt 26.c
à Diis non eſſe petenda ea ad quæ apti non ſumus, dicit Cambyſes ibid.c
à Diis immortalib. initium regni fecit Cyrus 23.b
de Diis diſputatio Socratis 800.b
Dexippi perfidia & eiuſdem pœna 345.c
Dexippi malitia inſignis 388.c
Dexippus proditor lapidibus petitur ibid.d
διαλέγεσθαι vnde dictum 810.c
Dianæ templum eiuſdémque ſacra 350.e
Dianæ Aſtyrinæ templum 512.e.351.a
Dianæ Munychiæ templum 472.d
Dianæ templum ſacratiſſimū apud Leucophryn 490.b
Dianæ votum factum ab Athenienſibus. 301.c
per-Difficile repetire qui ſubſiſtere velint, quum nonnullos terga dare conſpiciunt 646.c
Difficilius, vt ſua quis ſeruet, quàm aliena rapiat 665.a
Diffidentes fallere, ſapientiæ tribuendū: at credentes, impium ducendum 675.c
Digitabulis vti quando Perſæ incœperint 241.b
Diligentia tam in re ruſtica quàm cæteris quantum poſſit 869.b.c
Diligentes, qui fieri, qui non poſſunt 855
Dimænetus præfectus 546.b
Dino polemarchus interfectus 596.c
Diocles vnus è triginta tyrannis 461.c
Diomedes Chironis diſcipulus 973.a
Diomedes ac Vlyſſes vt Troia caperetur, effecerunt 974.b
Diomedon dux electus ab Athenienſibus 442.b
Dion, Athenienſium legatus 537.e
Dionyſius, Hermocratis F. tyrannidem Syracuſis arripit 460.e
Dionyſius Syracuſanus à Carthaginenſib. ſuperatur 461.c
Dionyſij in Aphyte templum 564.b
Diopithes vates 493.c
Dioſcori quinam 591.a.897.d
Diphridas dux 539.d
Diſceſſum Ageſilai dolent Aſiani Græci 657.d.e
Diſciplinæ militaris exemplum. 46.b
Diſciplinæ militaris in inſtruenda acie quis dici poſſit peritus 217.c
Diſſidia inter duces Athenienſes 456.c
Diſſidium apud Elidem 635.d.e

Ditare amicos, eſt ſeipsū ditare, dixit Simonides 919. c
Ditiſſimi equis alendis deliguntur 654.e
Diuerſoria publica, cur Athenis, aduenis conſtituta 913. c
Diuinam prouidentiam negantes, inſanos vocabat Socrates 709. c
Diuinam rem faciunt Græci antequam certamen ineant 341. d
Dum diuinis rebus ſtudet, feliciorem reddi ſe exiſtimat Cyrus 204.b
Diuinatione velle explorare quæ in hominis ſunt facultate, inſaniam eſſe dicit Socrates 709. c
Diuites in perpetua ſolicitudine & cura verſantur 218. d. e
Diuites qui 799. c
Diuites plerique minùs ſibi ſufficientia habent quàm pauperes ibid.
Diuitias hominum in animo non in domibus dicit eſſe Antiſthenes 885.c
Diuitias ex vſu metiri iuſſit Socrates 1001. b
Diuitiis ad quid vtendum 849. d
Dolio perforato haurire quid 840.a.b
Dolopes populi 246.a. 580.d
Dominandi cupidus quomodo nutriendus & inſtituendus 733.c
Domini difficiles atque verè moleſti qui 821. c.d
Domus quid 819.b
Domus Babyloniorum, quomodo extructæ & qua materia 191.c
Domus ſubterraneæ, in eaſque pecorum aut aliarum rerum deducendarum modus 332.a
Domus ad meridianam plagam ſpectans 844.c
Domus priuatæ cum publica comparatio 774. a
Domorum ædificatores quid ſpectare debeant 777.c
Domum non tantùm detrimenti accipere ſi quum egeat famulis, non habeat, quàm ſi ab iniuſtis famulis perturbetur 50. b
Dona Seuthi offerentes 405 c.d.& deinceps
Dona regi dant, priſca lege, quam habent 405. d
Dona hoſpitalia ad exercitum mittunt Cotyori 357.c
Doriæus præfectu 418. a
Dorotheus legatus 436.d
Dracon Pellenæus præfectus 488.c
Dracontides vnus è triginta tyrannis 461. b
Dracontius Sparta exul 342.d
Dracontius Spartanus ludorum gymnicorum præfectus 342.c
Drilarum cum Xenophonte pugna 347. c.d
Duellum Cyri & Artaxerxis fratrum 266. b
Dux fortis & magnanimus 871. d
inter Ducem locorū peritum & imperitum, magnum diſcrimen 961.d
Duces ab Athenienſibus electi 438.d
Duces Athenis iniuſtè damnantur & interficiuntur 452. d
Duces regionum quas Græci peragrarunt 427.c.d
Duces optimi condemnantur Athenis 449. b
Duces Græcorum inſidioſe interficiuntur 288.c.d

E

Ebozelmius interpres Seuthis 418. b
Ebrietas Medorum 104. c
Ebrietas quid 853.b
Ebrietas vt ingluuies vitanda 665. d
Ebrietatem & repletionem Cyrus à ſuis vult alienam eſſe 96. d. e
Ebrietatis virium in Aſiaticis notatum 240. b
Ecbatana 284.c.315.b
Ecdicus dux 539.d
Edictum, vt pueri Perſici ſimpliciter inſtituerentur, veraces eſſe, non fallaciis vti 33. c
Educatio puerorum Perſicorum 4. b
Elion vrbs 442.a
Eleenſes tropæum erigunt 635.d
Elei cum Lacedæmoniis fœdus ineunt 492.e
ab Eleis deficiunt Lepreatæ 491. c
Eleorum cædes 635. c
Eleuſine 644. b
in Eleuſinem recipiunt ſe triginta tyranni 471. d
ἐλεύθερος Iouis porticus 835.c
Eliaſarne 426. e
Embas præfectus 130. d
Emungi apud Perſas turpe 7. e
Encomium Epaminondæ 642.e
Enodias ſerierum ductor vulneratus 410.c
Epaminondas bello adoritur Achaiam 622.c.d
Epaminondæ exercitus 642. c
Epaminondas Spartam ingreditur 643. b
Epaminondas deliberat de imperio non relinquendo 647.a
Epariti qui 637. b
Eparatus ephorus 462.b
Epeum vrbem Elei ſibi relinqui petunt 492.d
Epheſus belli officina 655. b
Ephororum catalogus 462.a.b
Ephororum prudentia in opprimenda coniuratione 495. b
Ephororum poteſtas apud Spartiatas 983. b.c
Epibatæ ſignificatio 431.c. m.
Epicharmi locus 737. c
Epigenis cum Socrate colloquium 786. a
Epiſthenes Amphipolitanus 333.c
Epiſthenes Megapolitanus dux 270.d
Epiſthenis Olynthij factum quoddam memorabile 409. a
Epiſtola Cyri ad Cyaxarem 107. c.d.e
Epitalion vrbs 492. b
Epulatio publica Lacedæm. à Lycurgo inſtituta 680.c
de Epulis plus voluptatis capiunt priuati quàm tyranni 903. d
Epyanaxa Syenneſis Cilicum regis vxor Cyro pecuniam donat 247. a
Equeſtris victoria 20. a
Equeſtris ordo in vrbibus ex quibus conſtituendus 935. b
Equeſtris viri officium in equo curando 938. b
Equeſtris curſus 216.d
Equi caput 933. e
Equi oculi 933.e. 934.a
Equi buccæ 934. a
Equi nares ibid.
Equi collum 933. e
Equi ceruix ibid. d
Equi pectus ibid.
Equi latera 934. b
Equi genua 933.c
Equi femur ibid. d
Equi colei 934. d
Equi lumbi ibid. c
Equi oſſa crurum 933. b
Equi coxæ 934.c
Equi ilia ibid.
Equi maxillæ ibid. a

Equi ſpina dorſi ſupra armos 934.b
Equi vertex ibid.c
Equi membrorum omnium ſoliditas ibid.c
Equi quinam ad bellum apti 954.b
Equi ne fatigentur, quomodo cauendum 960.d
Equi ne cadant, quomodo cauendum ibid.
Equi ſtrenui nares quales 934.a
Equi noxij 954.b
Equi ſiſtendi modus 942.c
Equi ad laborem qui ſint apti 968.d
Equi calcitroſi 954.b
Equi ſternaces ibid.
Equi, dens ætatem indicans, quem Græci γνώμονα, Latini pullinum vocant 936.a.b
Equi rariſſimi apud Perſas 8.c
Equi Camelos fugiunt 176.c
Equi ſuſpicaces 937.a
Equi vt optimi non in patria ſolùm, ſed etiam extra quæruntur, ſic etiam homines ſumere & eligere licet 50.b
Equi contumelioſi caſtrati, à morſu & contumelia ceſſant 196.d
Equi toti Soli cremantur 216.d
Equi ligatis pedibus ab Aſſyriis in præſepio noctu ſeruantur 311.d
Equi iis committendi qui nobis redditùri ſunt optimos 202.b
Equi ad pompam idonei 950.b
Equi ſi ab ineunte ætate domentur, optimi; ſi indomiti maneant, peſſimi euadunt 790.c.d
Equi bene habiti, non ſaginati ad ſuffocationem, ad laborem vtiliſſimi 968.d
Equi violentiam vt exerceant 933.c
in Equi vngula quæ conſideranda ibid.a
Equi oſſa ſupra vngulam infra talos ibid.b
Equi nondum domiti corpus explorandum 932.d
Equi quibus artibus meliores efficiantur 764.a
Equi veredarij à Cyro primum diſpoſiti 232.c
Equi neminem in bello interficiunt 302.b
Equi poppyſmi ſibilo mitigantur, clogmo excitantur 947.c
Equini pulli magnitudo vt æſtimanda 935.a
Equinum ſtercus cottidie exportandum 938.c
Equis antequam ſudarint, non dandus cibus 44.b
in Equis repêtina omnia perturbationes efficiũt 947.a
Equiſoni, quid curæ ſit circa ſtabulum & ſtramenta 938.e. circa pullos 935.e
ad Equitatum alendum à quibus pecunia exigenda 971.e.972.a
Equitatus vt ab Ageſilao inſtitutus 655.a
Equitatus Lacedæmoniorum qualis Cleombroto imperante 596.b
Equites in quo maximè exercitati eſſe debeant 958.e
Equites ſibi comparat Ageſilaus 499.b
Equites quales eſſe debeant 951.b.c
Equites quibus artibus meliores efficiendi 764.c.d
Equites hoſtibus impares terrorem illis inferre debẽt 963.e (ibid.d
Equites pauci quomodo plures appareant, & contra
Equitis vſus & commoditas in bello 101.b
Equitis & peditis in bello cuius conditio potior 302.c
Equitum vſus 99.b
Equitum inſtructio 957.c.958.a
Equitum ordo in prælio 957.d
Equitũ præfectũ an oporteat artẽ dicendi habere 765.a
Equitum magiſter quę potiſſimùm ſpectet 958.c.959.a & deinceps.
Equorum cura 960.a.b. & ſeq.
Equorum pedes quomodo teretes fiant 954.b
Equorum pedes quomodo robuſti fiant ibid.a
Equorum pedes propter niues ſacculis obligantur 333.b.c
Equos alere ditiſſimi iubentur 654.e
Eques quatuor oculis & quatuor aurib. donatus 101.e
Equum manifeſtare hominibus multa ibid.
Equum infrænandi ratio 640.d.e
Equus ferox nimiùm, ad vſum belli, vti etiam inertior, non ematur 947.d.e
Equus æneus in Eleuſinio Athenis poſitus 932.b
Equus liberalis & voluntarius 950.a
Equus immorigerus & inutilis & proditoris vicem obtinens 936.d
Equus bellator vt fiat ibid.
Equus vector vt fiat ibid.a
Equus Solis victima apud Armenios 333.b
Eraſinides dux 442.a
Eraſiſtratus vnus è triginta tyrannis 461.b
Eratoſthenes vnus è triginta tyrannis ibid.
Errata aliquando vtilitatem afferunt 592.b
Errata populi, leuiter; principum, grauiter ferre decet 673.d
Eteonici prudens conſilium in opprimenda ſuorum militum coniuratione 453.b
Eteonicus præfectus 394.c
Eteonicus in arcem fugit 395.e
Eteonicus vna cũ Lacedæmoniis Thaſſo pellitur 432 b
Eſculenta regum præſtantiùs elaborantur, ſicut & artes in magnis vrbibus excellentiùs elaborari ſolent 208.c
Eſurienti pane vel offa veſci dulce 6.b
Etymocles Laced. legatus 609.b
Euagoras rex Cypri bellũ gerit aduerſus Perſas 540.b
Euagoras Elienſis curru vicit 435.e
Euarchippus ephorus ibid.
Eubotas Cyrenæus in ſtadio vicit ibid.
Euclides Phliaſius vates, Xenophonti fit obuius 415.a
Euclides vnus è triginta tyrannis 461.b
Euctemon Athenis præſes 435.b
Euctreſij 619.e
Eudamidas dux 556.b
Eudicus ephorus 462.b
Eudius Spartæ ephorus ibid.
rerum Euenta homini incertiſſimã 372.c
Eumathes vnus è triginta tyrannis 461.b
Eunomus dux in piratas 545.b
Eunuchi Cyri laterum cuſtodes 196.c. quales ad res procurandas 196.c.d.e. eorum encomium ibid.
Euphratas machinationum Cyri præſes 108.a
Euphrates amnis 256.c
Euphron Lacedæmonius dux 623.c
Euphron obtruncatur 630.c
Euphronis flagitia 631.c
Europæ gẽtes aliquot ſui iuris, tẽpore Xenophõtis 2.c
Eurylochus Luſienſis 417.c
Eurylochus Luſienſis Areas 322.a
Eurymedon fluuius 541.e
Euryprolemus legatus 436.d
Euryptolem⁹ Piſianactis filius Alcibiadi occurrit 439.c
Euryſthenes dux 480.e
Eutea vrbs capitur 604 b
Euthydemi fictitia procemia 792.b.c
Euthydemus à Socrate reprehenſus 791.e
Euxenus harmoſtes 513.c
ἐν πίθῳ vnde dictum 789.e

Exarchus ephorus 462. b
Excrementis ſcatere, turpe videbatur Perſis 7. c
Excubiæ clandeſtinæ 962.b.c
Excubiæ diuturniores nocent 131. d
Exercitatio fortiores reddit 730. c
Exercitatione omnia honeſta conſequi homines 715.a
in exercitu Xenophontis, diſſidiũ propter duces 389.b
Exercitui præmia propoſita ab Ageſilao 655. a
Exercitum quo ordine ducat Cyrus 130.c
Exercitum Ageſilaus reducit ab Aſia 514. a
Exercitum habere, & neceſſariis deſtitui turpe 28.b
Exercitus Cyri 23.a. b
Exercitus vbi commeatu caret, breui perit 27.b
Exercitus ingentis deſcriptio Cyri iunioris & fratris 261.c
Exercitus Cyro cum imperio traditur 22. c
Exercitus Cyri obedientia 86.a. b
Exercitus Cyri iunioris diremptio 272.d.273.a
Exercitus Lacedæmoniorum contra Athenienſes 515.a
Exercitus Athenienſium contra Lacedæmonios inſtructus ibid. c
Exercitus artificioſè diſpoſitus, inexpugnabilis videtur 841. c
Exercitus quomodo ductandus per loca periculoſa aut difficilia 961
Exomides quid 755.c
Exploratores Gadatæ decepti 134.a
Exploratoris officium 961. d
Exploratoribus quantum fidendum ibid. c
Explorationes clandeſtinæ 962. b
Exſpuere Perſis illicitum 7.c
Exulcerationes equorum circa aures vnde 938.d
Exules iidem reducti in patriam per Lacedæm. 553. b
Exules Phliaſiorum iure ſuo fraudati 562. c
Exulum Phliaſiorum bona diuendita, ex publico perſoluuntur 553.d.c

F

FAba præficere magiſtratus 712. d
Fabros machinarum comparat Cyrus 151. d
Facilius aliena rapere quàm ſua ſeruare 665.a
Facilius tacere, quàm non dicenda proferre 893.b
Facinoroſam vitam decet eſſe in obſcuro 671.a
Facultates ſunt ea quæ vtilia 820.a
Facultatibus vt vtendum 673. d
Fallaces dominæ, ſimulatæ voluptates 821.c
Fallendi ars in bello vtiliſſima 964.d
aduerſus Famem & frigus nemo militare poteſt 150.d
Fame pereunt multi Athenis 459.b
Fame Thebani premuntur 576 c
Fame vrbem amplam facilè expugnari 189. c
præ Fame concidentes milites 330.a
Fames Corcyræ ingens 585.a
Fames optimum obſonium 104.b.106.c
Famis excitandæ remedium 787.d
familiis in priuatis multos ſeruis etiam paucis vſos inobedientibus 1.b
fanum Herculis 436. a. Mineruæ. 435. b
Fanum Iouis Olympij 492. d
Faſciæ ſiue cinctus canum 983. b
Felicitas huius vitæ quæ & qualis 183. c
Fera, quæ beneficio & voluptate capi & retineri poteſt 785. a
Feræ quæ cauendæ in venatione, quæ non 14.c.15 a
Ferentariorum ordo 242. a
Ferociam in equo ſimilem eſſe iracundiæ hominum 947. b
Feſta Lupercaliorum 246. d
Feſtiui quales eſſe ſtudeant 674. b
Feſtum ebrietatis & intemperantiæ apud Babylonios celebratum 190. d
Feſtum à lauacris dictum 438.c
Feſtis diebus quemquam interficere, etiam dignum, apud Corinthios prohibitum 521. a
in feſtis diebus iudicia exercere nefas Athenis 700. a
Ficti transfugæ 961. c
Fidei pignus in animis ac manibus hominum 93. b
Fidem in felicitate ſeruare, nihil arduum eſſe dicebat Dercyllidas 535. b
Fidem qua de cauſa magnates potiſſimũ amittãt 237 d
cum fidẽ ſeruantib. omnes fidẽter fœdus ineunt 653.a
Fides hominum quare dubia 67. c
Fidi homines non naſcuntur, ſed tales effici oportet 235 c.236.a
Fiducia animi potior quàm metus 885.a
Fiducia negligentes, timor autem circumſpectos reddit homines 768. c.d
Fiducia negligentiam, inertiam, & inobedientiam parit ibid.
Filia Gobryæ pulcherrima 120.c
Filiorum erga parẽtes ingratitudo mulctatur Athenis 743. c
Filius patrem ob prauam educationem infamem reddens 707.b
Flagelliferi 214. d
Flatus plenum videri Perſis turpe ducebatur 7. c
Fletibus temperantes filios parentes reddidiſſe 47.c
Flumen meabile fit Babylonis 190. c
Flumen Mantineam perlabens quomodo Ageſipolis auerterit 552. b
Flumina per vrbes non deriuanda 553.b
Fœno & ſtipula coronati milites Cheriſophi 332.c
Fœdus inter Athenienſes & Lacedæmonios ictum 593.c.d.616.c
Fœdus inter Græcos & Teribazum, ſancitum 327.b
Fœdus percutitur inter Græcos & Ariæum 276.b.c
Fœdus Cyri cum Hyrcanis 92. b
Fœderis ſanciendi mos apud Macronas 340.c
Formoſi ad amandum non cogunt 116. d
Fortem fuiſſe non ſufficit, ſed in fortitudine conſtantem eſſe, hic labor, hoc opus 198. b
Fortunatè agentes ſemper intuitu digni cenſentur 527. b
Forum apud Perſas, cognomento Liberum 3.c
Foſſis ſe circumdant Aſſyrij 80.b.c
Fœderis percutiendi mos priſcis 276.b.c
Fœdera inter Chaldæos & Armenios icta 74.c.d
Forma non vituperanda quòd citò defloreſcat 885. c
Forma elegans natura, regium quiddam 873 c
in formæ vſu quandam ineſſe ſatietatem 895.d
Formidoloſi qui 812. c
Fortes qui ibid.
Fortes viri etſi pro dignitate laudari non poſſunt, nihilominus tamen eos æquum eſt laudes conſequi, vel virtute ſua minores 651. a
Fortium apud Cyrum præmia 268.a
Fortitudinis exemplum 667.a
Fortitudo cõſilio potius quàm periculis, oſtendenda 674. a
Fortitudinem natura an doctrina aſſequamur 778 a
Fortuna ſecunda nihil eſt quod maiorem præbeat voluptatem hominibus, vt dicit Cyaxares 89.d
Fortuna non abutendum 89.c.90.a
Fortuna vt vtendum in vtramque partem 673.a
Fræna duo habere debet eques 948.c

Fræna quæ mollia, quæ rigida 949.a.b
in Fratrem mortuum Artaxerxis crudelitas 269.e
Fratres cur omnium coniunctiſſimi eſſe debeant 236.a.b.c.d
Fraude vti ius ac fas eſſe, bello denuntiato 654.e
Frigus ingens 408.d
Frigore multi confecti 830.b
Fruges quomodo purgandæ 862.a
pro frugibus Deo etiam ſacrificandum 833.b
Frumentum panici 257.d
Fuga Olynthiorum 560.b
Fuga Byzantiorum 395.b
Fugæ deſcriptio 95.d.e
in fugam Theſſalos vertit Ageſilaus 658.d
Fugantur Barbari à Græcis 265.b
Fugientium Athenis propter tyrannos magnus numerus 470.d.e
Fugiunt milites Ageſilai 509.b
Fulgura ex æthere tonat ſecunda Archidamo 620.a
Fulgura & tonitru dextera Cyro 26.c
Fulmen in exercitum Ageſipolis decidit 354.c
Fulmina & venti Dei miniſtri 802.e
Fundi emendi quales 869.c
Fundus Dianæ ſacer 351.d
Furioſi qui 779.a
Furioſi metuenda non metuunt & contra non metuenda metuunt 710.b
Furta non deprehenſa permiſſa Lacedæmoniis 677.d
Furta ciborum à Lycurgo conceſſa ibid.c
ad furta publicæ pecuniæ Athenienſes eruditi eſſe feruntur 335.b
in furto deprehenſi Lacedæmones loris cæduntur 677.e
Futura homines neſciunt 709.b
Fuſcinatæ haſtæ 953.a

G

Gabæus dux 39.b
Gadatas 127.e
Gadatas lacrymatur quòd ſpado ſit 138.c
Gadatæ ſermo ad Cyrum 138.b
Gadatas cum matre & amicis Cyro ſe coniungit 139.d
Gadatas in maximum periculum venit 134.a
Gadatas domum redit 129.c
Galeæ Paphlagonicæ 348.b
Gaulites Cyri amicus 261 b
Gauliticam pecuniam qui ſuppillarant, damnati 367.b
Gambryon vrbs 481.a
Ganymedes propter animũ in cœlum translatus 897.d
Ganymedis nomen quid ſignificet ibid.e
Gaudio & triſtitiæ lacrymæ communes 620.c
Geurium Andriorum regio 440.b
Gella vrbs 461.c
Generoſa alacritas 17.b
Generoſa indoles Cyri 19.a
Geometria quatenus diſcenda 814.b
Geometriæ vſus ibid.c
γεραίτεροι quinam apud Perſas 7.a
Geranor Polemarchus ab Arcadibus interfectus 618.e
Gergethe 484.
Getheus nomen canis 987.b
Gloria virtutis comes 684.a
Gloriæ deſiderio magis quàm vitæ tenebatur Phœbidas 557.b
Gloriari vbi honeſtè liceat 671.b
Glus Thamnilius 272.b
Gneſippus Athenienſis 405.d
Gnome nomen canis 987.c
γνώμων, dens, equi ætatem indicans 936.a b
Gobryæ Aſſyrij oratio ad Cyrum 112. 113
Gobryas necem filij narrat 112.c
Gobryas necis filij vltionem petit 113.a
Gorgiæ pecunia pro doctrina 873.a
Gongylus præfectus 481.a
Gongylo ciuitates àb Artaxerxe datæ ibid.
Gorgio præfectus ibid.
à Gorgopa infeſtantur Athenienſes 545.a
Græciæ ciuitatibus libertas reſtituta à Laced. 550.e
Græci Aſiatici à Cyro ſubacti 2.d
Græci barbaros terrent 247.d
Græci contra barbaros victores 265.b.c
Græci ſecundo regem vincunt 271.a
Græci de morte Cyri cognoſcunt 272.b
Græci arma tradere iubentur 273.b.289.b
Græci barbaros vincunt 320.b.c
Græci à bello reuerſi diis gratias referunt, ac ſacrificant 342.d
Græci Byzantij portas effringunt 395.a
Græci, nares & aures propter vim frigoris amittunt 408.d
Græci Xenophontem ducem ſequuntur 403.b
Græci ad Seuthen ſeſe conferunt ibid.
Græci à victis Perſis ingentẽ prædam auferunt 501.a.b
Græci legatũ ad Perſarum regem mittunt 620.e.621.a
Græci Perſas in fugam vertunt 656.c
Græci honore adfecti ab iis à quibus petulanter fuerant antè tractati ibid.e
Græci Aſiatici Ageſilai diſceſſum ex Aſia quantopere doluerint 657.c
Græci Perſarum caſtris potiuntur 656.d
Græci Aſiatici ſponte cum Ageſilao profecti ſunt ad ferendum ſuppetias Lacedæmoni 657.e
Græci nominis vrbes, minimè in ſeruitutem redigendas eſſe, ſed caſtigandas, dicebat Ageſilaus 669.a
Græci quomodo liberos inſtituant 676.d
Græcis reditus ad ſuos conceditur 281.a
Græcorum ad Perſarum regem legatio 436.d
Græcorum lætitia ob conſpectum mare 339.c
Græcorum ducum in Xenophontem fides 412.b
Græcorũ duces dolo circumuenti trucidantur 288.c d
Græcorum deſperatio cæſis eorum ducibus 294.a
Græcorum, qui ſalui ex Aſia redierunt, numerus 349.d
Græcorum conſultatio de reditu in patriam 361.a
Græcorum victoria 387.a.b
Græcorum vendi paſſus eſt neminem Callicratidas 444.d
Græcorum victoria contra Perſas 501 a
Græcorum res corroborantur 657.a
non Græcorum modò, ſed multorum barbarorum dux factus Ageſilaus 657.b
Greges, vide Armenta.
Grandines in deorum poteſtate 833.a
Gratiæ referendæ non tantùm, ſed etiam maiores ſi quis plus poſſet 665.a
Grauitas vnde concilietur 671.a
Gryllus non longiſſimam, ſed virtuti coniunctam vitam elegit 1001.a
Gylis Polemarchus 660.d
Gymnias vrbs 338.d
Gymnicos ludos celebrant Græci 342.d
Gynæceum 844 b
Gythæum vrbs 608.e, 609.d

H

Habenæ quæ laudentur 943.b
Haliartus vrbs 506.a

Halici populi 515.b.624.d
Halipedon locus 476.c
Haliarnia vrbs 480.c
Halys fluuius 358.d
Hannibal, *vide* Annibal
Hariolis quid tribuendum 25.d
Harmene vicus 372.a
Harpaſus fluuius 358.c
Haſta vtrimque porrecta fides dabatur 340.c
Haſtæ fuſcinatæ 953.a
Haſtam equites quomodo geſtare debeant 922.c
Haſtis binis in venatione quare vtantur Perſæ 5.d
Hebe nomen canis 987.b
Hecatonymi verſutia 358.a
Hegeſandrides nauali prælio Athenienſes vicit 428.a
Hegeſilaus dux 922.c
Helicon 519.a
Helixus dux Megarenſium 437.c
Helos ciuitas 608.c
Helotæ qui 494.b.m.
Hellanodicas 689.d
Hellas Gongyli mater Xenophontem hoſpitio excipit 425.d
Helleſpontij pop. 519.b
Heraclea vrbs 358.c
Heracleenſes hoſpitalia munera Græcis mittunt 375.a
Heracleenſium muros diſiicit Iaſon 599.c
Heraclidas Maronenſis munera Seuthæ impetrat 404.b
Heraclidas Xenophontem inſimulat apud Seuthen 411.d
Heraclidas Moronites 405.c
Heraclidis fuga ob ſurreptas pecunias 418.b
Heræam vrbem Elei ſibi relinqui petunt 492.d
Heræi ſe cum Lacedæmoniis ad bellum coniungunt 604.a
Hercules quo loco ad inferos deſcenderit 375.a
Herculis F. Ariſtodemus 670.d
Herculis deliberatio de inſtituẽda vita 737.d.c.& ſeq.
in Herculis templo, quum nulla inuenta eſſent arma, quod ſignum inde collegerint Thebani 595.d
Herculi duci ſacrificium facit Xenophon 376.c
cum Hercule virtutis &voluptatis colloquiũ 738.b.c.d
Herippidas dux 518.c
Herippidas conſtituitur iudex 514.a
Hermionenſes populi 515.b
Hermo Callicratidæ gubernator 447.a
Hermocratis laudes 431.c
Hermocrates ducum Syracuſanorum calamitatem deplorat 431.b
Hermogenes Athenienſ. legatus 537.b
Hermogenes Socratis amicus & familiaris 701.b
Hermogenes à Diodoro pecunia conductus 760.d
Herodes quidam Syracuſanus 495.d
Heſiodi locus 720.c.d. 737.c
Heſiodi ſententia à Socrate explicata 737.c.d
Hiems bello non commodat 150.c.d
Hieramenes mortem filiorum Daricæ dolet 454.c
Hierax claſſis præfectus 544.b
Hieron vnus è triginta tyrannis 461.b
Hieronis Siciliæ tyranni cum Simonide colloquium 901.a
Hieronymus Eleus 298.a
Hieronymus ſerierum ductor vulneratus 410.c
Himera vrbs 433.a
Hinnulorum ceruorumque venatio 989.a
Hippagretæ 679.d.m.
Hippagreta quis 495.a.m.
Hipparchus quomodo beneuolentiam militum ſibi conciliet 965.d
Hipparcho locorum cognitio neceſſaria 961.c
Hipparchi munia, & qualem eum eſſe oporteat, *vide per totum libellum, qui Hipparchicus inſcribitur* 954
Hippeus Samius, dux 446.d
Hippiæ diſputatio cum Socrate de iuſtitia 804.b
Hippocentauri 101.b.c.d
Hippocrates Mindari legatus 430.d
Hippocrates, Lacedæmoniorum præfectus, occiditur in pugna 435.c
Hippodamium forum 472.d
Hippodromus 655.b
Hippodromo perequitare 960.b
Hippolochus vnus è triginta tyrannis 461.b
Hippolytus Chironis diſcipulus 972.d
Hippolytus apud Dianã magno erat in honore 973.c
Hippomachus vnus è triginta tyrannis 474.b
Hirtius 431.c.m.
Hiſpani in ſubſidium Lacedæmoniis mittuntur 617.c
Hiſtrionem flagris & ſtimulis ad agendum impellere 950.d
Hordei faſtidium, equi morbus 937.c
Homeri locus de rege & plebeio 720.c.721.a
Homericum Ganymedis etymon 897.c
Homerus quoſdam morituros futura prænoſcere facit 707.a
Homerus carminum pactor 725.b
Homerus quare Vlyſſem certum oratorem eſſe dixerit 814.a
cum Homicida qui commercium habet, ne legibus quidem purus 909.a
Homicidæ è templo eiiciuntur ibid.b
Homo priuatus: *vide*, Priuatus homo.
Homo homini quid præſtet 870.d
Homo animalium omniũ optimus &gratiſſimus 219.c
Homo ex animalibus ſolus erectus eſt 726.c
Homines quibus lubenter pareant 31.c
Homines optimos in agricultura, in medicina, in republica 780.d
Homines vnde præſtantiſſimi & imperio digniſſimi fiant 810.d
Homines optimi, veluti equi, extra patriam quærendi 50.d
Homines quibus in locis faciliùs opprimi poſſunt 196.b
Hominibus quomodo vti liceat 811.c
Hominibus priuatis ſicuti interdum laboris ſtudium innaſcitur: ſic etiam toti exercitui incitamentum fit bonus imperator 871.b
Hominis ætates quatuor 4.a
Hominis intemperantis & rudiſſimæ belluæ comparatio 810.c
Homini optimum ſtudium eſſe bene agendi dicit Socrates 780.c
Hominem nemo habere volet, qui laborare omnino renuat, ſumtuoſo autem apparatu delectetur 736.c
Homines nullis infeſtiores, quàm quos regnum in ſe molitos ſenſerunt 2.a
Homines modeſti nihil iniuſti vel impij deſignant: verùm improbi quum flagitioſa quidem agant, nihilominus clam ea eſſe cupiunt 630.d
Homines rebus inexſpectatis bonis, vehementius delectantur, malis rurſus perterrentur 970.d
Homines fidi natura non naſcuntur 133.c
Homines quòd errẽt vt homines, nihil mirandũ 130.c

Homines quæ ſibi vſui arbitrantur, amant 870.c
inter homines maxima odia exiſtere ingratitudinis cauſa 4.d.e
hominum inutiles inter ſe conuerſationes, fraudulentæ voluptates 821
hominum omnis ætatis ergà Cyrum ſtudia 18.c.d.20.d
hominum omnis generis commercium habendum: bonorum autem opera vtendum 67.b
hominibus imperare eſſe difficilimum 1.a.b
hominibus imperare, an ſit ex iis quæ fieri queunt, vel non queunt 1.2
homotimi 23.a
homotimi apud Perſas, hoc eſt, dignitate pares 36.a
homotimorum arma 40.a.b
honeſta & bona non ſine labore dij hominibus præſtant 739.a
honeſtæ vitæ lux ipſa maius ornamentum conciliat 671.a
honeſtus vir & bonus 836.d
honor præclara res 916.d
honor labores imperatori leuiores efficit 32.e
ad honores acquirendos via commodiſſima 731.d
honoribus qui digni 919.d
honoribus hoſtes afficiunt Lacedæmonij 745.d
honoribus frui homines qui cupiunt, variis de cauſis, an amicitia parium digni 752.a
honores labores leuiores faciunt 32.e
honoris veri origo 912.d
honoris appetens Cyrus puer 13.b
honoris nomine homines quemuis laborem ſubeunt 912.d
honoris appetentia hominem à brutis diſiungit 913.a
horme nomen canis 987.c
horti, quos paradiſos vocant 829.c
hortos fructuum feraciſſimos, Beleſis Syriæ prætoris, Cyrus vaſtat 254.b.c
hortus Cyri Sardibus, in quo ipſe propria manu multas arbores conſeuit 830.b.c
hoſpitalia munera Græci accipiunt à Trapezuntiis 342.c. à Sinopenſibus 372.a ab Heracleenſibus. 375.a
hoſpitalitatis munera ad Cyrũ Armenius mittit 70.b
hoſtes ſæpe proſunt ad vitam meliorem iis quos in ſeruitutem redegerunt 821.e
hoſtes quomodo aggrediendi 34.35. & ſeq.
hoſtes quando maxime adoriendi 967.e
hoſtes etiam ſunt facultates 810.c
hoſtes tollere è medio tutiſſimum 90.b
hoſtibus formidinem, amicis fiduciam atque robur addebat Ageſilaus 668.a
ab hoſtibus manubiæ potius, quã dona, capiendæ 65.d
hoſtium contemptum, robur quoddam in animis ad pugnandum excitare 633.c
hoſtium quantæ copiæ, explorandum 36.d
hoſtias Ageſilao ab ara deturbant Bœotarchi 490.c
hoſtias ad flumen vates cædit 523.d
humana ſapientia nihilo magis nouit quid ſibi vtiliſſimum ſit, deligere, quàm ſi quis de eo quod ſibi agendum ſit, ſortem ducat 37.d
humanitas Cyri 221.b
humanitate Cyrus ſuorũ amorem eſt aſſecutus 207.d
humanitate inexpugnabilia etiam aliquando in poteſtatem noſtram redigi 654.d
humilis præter morem 674.b
humores ſuperfluos laboribus digerere 8 a
ad hyacinthia & Pæanem accedunt Amyclæi, ſiue militantes, ſiue alia de cauſa peregrinantur 528.b
hyacinthiorum ſolemne feſtum 661.b
hyampolitarum ſuburbia cœpit Iaſon 599.d
hybris nomen canis 987.b
hyleus nomen canis ibid.
hymnus ante pugnam à militibus Cyri cantatus 85.d
hyoſcyami efficacia 820.c
hypatodorus 575.c
hyrcanij ab Aſſyriis ad Cyrum deficiunt 91.d
Hyrcanij lubentes Cyro parent 2.d
hyrcanij Aſſyriis finitimi 91.b
hyrcaniis vtũtur Aſſyrij, vt Sciritis Lacedæmonij 91.c
hyrcaniorum ad Cyrum legatio ibid.b
hyſtaſpæ viri Perſæ ſermo ad Cyrum 98.c.d
hyſtaſpæ egregium dictum de amico defendẽdo 149.a

I.

Iactabundos Ageſilaus deſpiciebat 674.b
Iactabundos de ſe polliceri fortitudinem 669.d
Iaculandi ratio præſtantiſſima 953.b.c
Iaſon Theſſaliæ dux conſtituitur 583.a
Iaſonis prudentia ſingularis 598.e
Iaſonis Theſſali celeritas ibid.c
Iaſonis potentia quomodo creuerit 600.a
Iaſonium littus 374.d
Iconium vrbs Phrygiæ extrema 247.e
Ida mons 427.d
Ignaui mori exoptant, nec tamen moriuntur 11.c.d
Ignaui laborem pro miſeria, ocium pro voluptate ducunt 198.b
Ignauia cuiuis obuia, virtus vero non ita facile venatur 737.c
Ignauiæ & virtutis collatio ibid c.d
Ignẽ intra ollas ferri curat Ageſilaus per montes 526.c
Ignis cum formoſæ mulieris amore comparatio 115.e
Ignis ante caſtra accenſus 587.e
Ignis vſus 801.a
Iſarchus ephorus 462.b
Ilienſes in Æolide 481.b
Illyricus nationes alias ſibi non ſubiicit, contentus, ſi ſuæ gentis imperium retineat 2.c
Imago arcti amoris inter coniuges 170.b
Imbecilles natura, exercitatione fortiores fiunt 730.c
Imperandi rationem ſcire, opus pulchrum 26.d
Imperare hominibus: vide, Hominibus imperare
Imperator Medicæ expeditionis à ſenioribus deligitur Cyrus 23.a
Imperator caloris & frigoris ſit patiens 31.d
Imperator ſit iuſtiſſimus 33.b
Imperator ſit legum obſeruantiſſimus ibid.
Imperator hoſte ipſo formidoloſior militi eſſe debet 290.e
Imperator quomodo imperet ſuis ſi aliquid factũ velit 132.b
Imperator, inſidiator, mentis occultator, fraudator, veterator, fur & raptor eſſe debet 33.b
Imperator cur ſuorum nomina noſſe debeat 133.a
Imperator tolerantia potiùs præſtet militibus, quàm mollitie 666.a
Imperator, noctu quid per diem, die quid per noctem agat, cogitare debet 33.d
Imperator prudens periculis nunquam ſe vltro offerat 962.c
Imperatorem vtrùm vnum eſſe præſtet 372.c
Imperatori labores honos leuiores efficit 31.e
Imperatori quid propoſitum eſſe debeat 763.c
Imperatori ad res gerendas quæ neceſſaria 29. & ſeq. 289.d.e

Imperatoria ars quibus conſtet 29.b
Imperatoriæ artis præceptorum congeries 28. d. e. 29.a.b.c.d.e.30.a.31.a
Imperatoris boni officium 763.a
Imperatoris munus 762.a
Imperatoris cum patrefamilias comparatio 766. d
Imperatoris ornamentum quicquid miles pulchri & boni habet 77.a. b
Imperium parare magnum, illud vero conſeruare longè maius eſt 198.c
Impetrare à diis precibus velle, quæ iuſtè poſſumus, quæ non 26. b.c
Improbitas voluptatibus allicitur 49.e
Improbitatis appellatione continetur etiam ſegnities, mollities animi & incuria 82. b
Impudentia dux ad turpiſſima quæque 5. a
Impudentia ingratitudinis comes ibid.
Impunitas nulla improbis apud Cyrum 267.d
Incautos Deus plectit 843.a
Incontinentes peſſimam ſeruitutem ſeruiunt 809.b
Indi Cyro ſubditi 2.d
Indi cum Cyro ſocietatem ineunt 157.a
Indorum regis legati ad Cyaxarem veniunt 56.b
Indorum rex pecunias ad Cyrum mittit 156. e
Indicæ canes 989.a
Indolis præclaræ idea 17.c
Induciæ inter Pharnabazum & Athenienſes 436.a
Indulgentia petulantiam auget 369.d
Induſtria in equeſtribus exercitiis 14. b
Ingenia acuta quæ 790. b
Ingenioſum reſponſum 13.a
Ingenium muliebre nihilo deterius virili 876.b
Ingenuus in Cyro pudor. 16.c
Ingrati, erga Deos & homines, negligentes 4. e
Ingratitudo ſe ducē ad turpiſſima quæque præbet 5.a
Ingratitudo Seuthi obiicitur oratione Xenoph. 421. a
Ingratitudinem grauiſſimè puniunt Perſæ 4.e
Ingratitudinis cauſâ maxima inter homines odia exiſtere ibid. d
Ingratitudinis comes impudentia 5. a
Ingratum in hominem apud Perſas actionem dari 4.d
Initia belli aduerſus Aſſyrios 22 c
Initia actionum præclariorum Cyri 17.c
Iniuriam propulſare iuſtiſſimum eſt 25. a
Iniuſtus quis 805.d
Inſania quid 779.a
Inſaniæ & inſcitiæ diſcrimen 719 c
Inſaniam ſapientiæ contrariā ponebat Socrates 778.e
Inſcij debent à ſapientibus diſcere 719.c.d
Inſidiæ Gadatæ ſtruuntur 133. e. 134
Inſidiæ Græcis à bello redeuntibus factæ 283.c
Inſidiæ Ageſilao ſtructæ extis indicantur 493. d
ex Inſidiis ſurgens Iphicrates Anaxibium cum exercitu fundit 543.b
in Inſidiis collocatus Chabrias ſtragem ingentem edit 546. c
Inſilire in equos Cyri temporibus vſitatum 14. b
Intemperantia eiusque mala 809.e. 810. a
Interfecti, non veſtibus ſed armis ſpoliantur 474. b
Inuidia quid 779.b
Inuidia vnde initium ſumat 198. d
Inuidia in Xenophontem 368. e
Inuocandus Deus in rebus quæ fas eſt petere 26.b.c
Iocus terrorem hoſti incutiens 247.d
Iouis multa ſunt cognomenta 895.a
Ioui regio ſacrificat Cyrus 79.c
Ioui patrio rem diuinam facit ibid. d
Irctæ.i.Cliſtræ 534.c
Iphicrates cum claſſe Timotheo ſucceſſor ab Athenienſibus mittitur 585.c
Iphicrates Syracuſanorum naues ſubigit 589.b
Iphicrates quomodo milites ſuos exercuerit 587.c
Iphicratis ſtratagema 588.d
Ira cōmoti domeſticos plectere non debēt 561.e.562.a
Ira cohibenda ne ad pœnitentiam procedat 941.e
Ira nihil prouidet ibid.
Iracundus aliquantum fuit Clearchus alioqui ſtrenuus & fortis impetator 190. e
Iris fluuius 358. d
Iſanor ephorus 462.b
Iſcholaus dux 607.a
Iſcholaus interfectus ibid.d
Iſchomachus honeſtus vir 835.d
Iſias ephorus 461.b
Iſmenias proditionis accuſatus morte pœnas luit 559. a
Iſſus Ciliciæ ciuitas 252.d
Iſthmi ſpatium centum & triginta ſtadiorum 488.a
Iſthmia ab Argiuis celebrata 525. c
Itabelius dux 426. c
Iter nocturnum cum acie 132. b.e. 133.a
Iuba verticalis equi humectanda 939. b
à Iudice ſententia ſemper, ſecundum leges ferēda 12.d
in Iunonis templum fugientem quendam obtruncant Phliaſij 625. d
Iupiter Olympius 492.d
Iupiter placabilis: Græcè Ζεὺς μειλίχιος 425. d
Iupiter ſeruator & dux, teſſera militum Cyri 264.b
Iureiurando ſingulis menſibus ſe aſtringunt ephori 690. e
Iuſiurandum ſuum non ſeruat Tiſſaphernes 497. a
Iuſiurandum hoſti præſtitum ſeruat Ageſilaus 692. d
Iuſiurandum regis Lacedæmoniis quale 690.e
Iuſtus quis 796.a
Iuſtus Socrates 731.a
Iuſti officium 673.e
Iuſto homini *ſatis eſſe* ab alienis abſtinere cenſebat Ageſilaus 673. e
Iuueni regnum commiſſum 652. b
Iuuenibus res venereæ non proponendæ 33. d
Iuuenilis ambitio 15. d
Iuuenilis temeritas 19. c
Iynx auis 786. a

K

KArthaginenſes in Siciliam copias mittunt 433.a
Κεράμιον quid 372.b
Κλωγμῷ incitantur equi 943.d
Κοπίδες quid 5.d.m.
Κοπίδες gladij genus 953. a
Κωνώπεδες 933.b.934.c

L

LAbor ad quid conducat 44. b
Laborare ærumnoſiſſimū ignaui arbitrātur 198. b
Laborem nimium improbat Socrates 712. a
Labores imperatoris & gregarij militis differūt 32.d.e
Labores bonis viris obſonium 199.b
Laboribus dij omnia vendunt, prouerbium 737. c
Laborum exercitia à Perſis intermiſſa 240. a
Lacænæ canes 991.c
Lacedæmon: *Vide* Sparta
Lacedæmon, vrbs Græciæ perilluſtris 651.b
Lacedæmon caret mœnibus 662. c
Lacedæmonij Athenas occupant 460. e

Lacedæmonij ab Athenienſibus nauali prælio ſuperantur 447. a
Lacedæmonij ne Athenæ euertãtur, intercedunt 459. c
Lacedæmonij pueros ad furandum adſuefaciunt 335. a
Lacedæmoniorum reges domi cùm ſunt, eodem contubernio vtuntur 564. c
Lacedæmonij à Thebanis fuſi 506. a
Lacedæmonij antequam prælium ineant, Dianæ capellam immolant 516. b
Lacedæmonij ab Olynthiis deuicti, & in fugam acti 561. d. e
Lacedæmonij inſtaurant bellũ contra Olynthios 562. b
Lacedæmonij libertati aliarũ vrbium obſtabant 591. c
Lacedæmonij cum Athenienſib. pacem faciunt 594. d
Lacedæmonij terra, Athenieſes mari ſuperiores 615. b
Lacedæmonij Ageſilaum præferunt Leotychidæ in contentione regni 651. a
à Lacedæmoniis vim paſſarum virginũ monumentum 595. c
Lacedæmoniorum erga Deos odij cauſæ 490. d
Lacedæmoniorum res fluuio comparantur 514. b
Lacedæmoniorum & ſociorum copiæ aduerſus Athenienſes inſtructæ: itidem Athenienſium & ſociorum aduerſus eos collectus exercitus 515. b
Lacedæmoniorum & Athenienſium ac ſociorum vtriuſque partis pugna 516. a. b
Lacedæmoniorum ſociorum clades ibid. c
Lacedæmoniorum de Athenienſibus victoria ibid.
Lacedæmoniorum de Thebanis victoria 520. b
Lacedæmoniorum fuga 561. d. 637. d
Lacedæmoniorum clades 562. a. 637. d
Lacedæmoniorum legati ab Athenienſibus auxilium petunt 609. a. b
Lacedæmoniorum cùm regum tum ſubditorum in imperando & parendo mutua moderatio 651. c
Lacedæmoniorum regnum diutiſſimè inconuulſum quaſique perpetuum duraſſe ibid.
Lacedæmoniorum firmum imperium ibid.
Lacedæmoniorum & Thebanorum ad Coroneam prælium 659. c
Lacedæmoniorum aduerſarij 662. b
Lacedæmoniorum bellum aduerſus Corinthios 668. e
de Lacedæmoniorũ republ. & legibus 680. 681. & ſeq.
Lacedæmoniorũ rex quomodo copias educat 688. b. c
Lacedæmoniorum moderatio in conſiliis crudeliorib. 460. b
Lacones ſeditione ex Thaſſo expelluntur 430. e. 431. a
Laconicæ potentiæ inclinationis initium 594. c
Laconica epiſtola 430. d
Lacrymæ communes gaudio & triſtitiæ 620. c. d
Lamprocles filius Socratis natu maximus, & Socratis ad eum ſermo 741. a
Lampſacena clades 455. c
Lampſacum Lyſander capit ibid.
Lapidibus pene obruitur Clearchus à militibus 249. c
Lapidis genus pulcherrimum prouenìens in Attica 920. c
Lariſſa prope Cumam 179. e
Lariſſa ad Pigretem amnem, vrbs magna, ſed deſerta, quam olim Medi tenuerunt 308. c
Lariſſam, quæ Ægyptia vocatur, Thimbron obſidet 481. a
Lariſſæi 658. a
Lariſſæi Ageſilaum ſequuntur ibid.
Lariſſæi Ageſilaum à tergo adoriuntur 517. b
Lariſſæos ac alios Theſſalos Lycophron Pheræus prælio vicit 461. c
Laſciuia aues in caſſes præcipitat 734. a
Laſio vrbs 492. d. 635. a
Laſionenſes 515. b
Laſſatus itinere Olympiam cùm iret 788. b
Laudis amatorem, neceſſe eſt lubentem omnes labores omneque periculum ſubire 24. d
Laus militum Cyri 85. e
Laudari ab hominibus ingenuis, iucundiſſimum 903. b
Laudatio poſt mortem, encomium 671. b
Lechæum 522. a
Lecti molles apud Perſas 241. a
Lecti argenteis pedibus 329. a
Ledrini funditores 515. b
Legati Lacedæmoniorum honorificè à Seuthe excepti 413. c
Legati tres, lapidibus obruuntur 365. b
Legati Athenienſium ſuſpenſi tenentur diu à Pharnabazo 418. b
Legati Athenienſium à Cyro repelluntur 441. a. b
Legati ab Athenienſibus Lacedæmonem mittuntur 459. b
Legati Thebanorum ab Ageſilao remittuntur 528. a
Legati Lacedæmoniorum Athenis capiuntur, ſed re cognita dimittuntur 570. a. b
Legati Athenienſium ad regem Perſarum 620. e
Legatos Athenienſiũ reiicit Agis Lacedæmone 459. c
Legatos Bœotiorum detinet apud ſe Ageſilaus 517. d
Leges Atticæ 450. c. d. e
Leges Perſicæ: *Vide*, Perſicæ leges
Leges appellantur, quæcunque tyrannus præſcribit, dum dominatur 718. e
Leges daturus, prius Apollinem conſulit 683. d
Leges pleraſque præcipuè duo docere: imperare & imperium pati 31. b
contra leges interfecti Græci 457. b
Legibus parendum 806. c
Legibus quod conſentaneum, iuſtum eſſe dicebat Socrates 805. c
Legis videntis inſtar, eſt hominibus bonus princeps 204. b
Legum violatio 718. c
Legum princeps cura, quæ eſſe debeat 3. c
Lenonem cur ſe appellari dicat Socrates 889. b
Lenonis officium ibid.
Leo vrſaque vno ictu confixa 111. c
Leomithris facinus iniquum 239. c
Leon ephorus 462. b
Leone facilius aquæ potum ferre 24. d
Leontes dux ab Athenienſib. electus cum aliis decem 441. a
Leontiades Polemarchus 556. b
Leontiadis ad Phœbidam ſermo de Thebis occupandis 556. e
Leontiadis mors 567. b
Leonum, pardorum, lyncum, vrſorum venatio 995. a
Leotychidas Agidis F. 651. a
Leotychidæ certamen de imperio cum Ageſilao. ibid.
Leotychidas poſtponitur Ageſilao in contentione regni ibid.
Lepores ad lunam exultant 979. b
Lepores qui tardiſſimi, qui velociſſimi 981. a
Leporibus cur hebes viſus 982. a
Leporis fœcunditas 980. c
Leporis ſecundùm omnia membra deſcriptio 982. c. d. e. 989
Leporis deſcriptio eiuſque duo genera 981. c
Leporum venatio 36. a

Lepreates ab Eleis deficiunt 491.c
Leprini populi ibid.
Lepus ab Aquila corripitur 59.d
Lepus fugit lucem 36. a
Lepus quomodo procumbat 980.a
Lepus apertis palpebris dormit, clauſis vigilat 980.b
Leucophrye Mæandri oppidum 539
ad Leuctra clades 662.a
Leuſon nomen canis 987.b
Lex quid 718. a
Lex ſcripta 807.b
Lex quæ perpetua apud omnes homines fuit ibid.
Liber non eſt qui voluptatibus eſt addictus 821. c
Liberalem decere ſua ad vtilitatem hominum conferre, cenſebat Ageſilaus 673.e
Liberalia, feſtum Athenis 699 c
Liberalis animus Cyri 6 .c.207.e
Liberalis officium 673.e
Liberalis ingenij prima indicia 15. e
Liberalitatis exemplum 77.a
Liberum, fori cognomentum apud Perſas 3. e
Liberi, fori Perſici, diſtributio in partes quatuor, quarum quæque certæ ætati hominis deſtinata 3. e
Liberi maſculi à matribus auelluntur, & magiſtris traduntur apud Perſas 5. b
Liberis patres exempla ſeipſos præbere debent 200.c
Liberorum procreatio 675.d
Liberos educandi quã plerorumq; mos corruptus 3.d
Libertatis inſtrumenta à diis demonſtrata hominib. 199. a
Libidines in pueros prohibitæ à Lycurgo 678.c.d
Libyci curſus 158.a
Lichas 491. d
Lichæ hoſpitalitas 721. c
Lingua hominis quid à lingua brutorũ differat 727.a
Lingua index ſenſuum 725.d
vbi Lini maxima copia eſt, ibi regio plana, & lignis caret 697. a
Loca caſtris metandis apta, deligenda 29. e
Lochos nomen canis 987.b
Locrenſes canes 991. c
Locus vbi Hercules ad inferos deſcendit 395. a
Locus, in quo Perſarum pueri inſtituerentur, à foro venalium & clamoribus ſegregatus, & cur 3.e.4.d
Lonche nomen canis 987. b
Lora canum 983 b
Lotia quid 782.b
Loricati in acie cur præcedant 130.d
Loricis lineis muniuntur Chalybes 338.b
Lotophagi patriæ obliti 303. c
Luci amœniſſimi deſcriptio 358. e
Luctandi ratio 343. a
Luctus Athenis ob cladem 459. a
Luctus Laconum ob acceptam cladem 528. a
Lucius Syracuſanus ſpeculatum miſſus 271.b
Ludi literarij publici apud Perſas 7.c
Lunæ quanta vtilitas 800.d
Lupus prædatum exiens quid obſeruet 963. b
Lupercalia 246. d
Luſtratio exercitus 367. a
Lux noctu Cyri exercitũ agmenq; affulſit cælitus 93.d
Lycabettus Atticus mons 864.d
Lycaones 303.a
Lycarius ephorus 461. b
Lycius Athenienſis magiſter equitum 307. e
Lyco pater Autolyci 875. c
Lycomedes Mantinenſis 618. a
Lycomedes exitum vitæ feliciſſimum beatiſſimumq; ſortitus eſt 633. a
Lycophron Pheræus Lariſſæos & Theſſalos qui ſibi reſiſtere conabantur, prælio deuicit 461.c
Lycurgi leges ab aliarum ciuitatum legibus diuerſæ & contrariæ 675. b. c
Lycurgum ſumme ſapientem exſtitiſſe 675. b
Lycurgum Deumne an hominem appellet, dubitat Apollo 704. a
Lycurgus quidam proditor 437.b
Lycurgus Spartanorum legislator 675. b
Lycurgus amatores à puerorum corpore abſtinere voluit 678. c
Lycurgus ſodalitia publica puerorum inſtituit, vel contubernia, Græcè συσκήνια 680. d
Lycurgus quæ cõmunia inter ſuos eſſe voluerit 681.c
Lycurgus, Spartiatas qui liberi eſſent, pecuniæ acquiſitioni vacare prohibuit 682.b
Lycurgus quos honores ſenibus propoſuerit 684.b
Lycurgus qualem diſciplinã militarẽ inſtituerit 685. d
Lycurgus quo tempore vixerit ibid.c
Lycus fluuius 375.a
Lydi Cyro vi ſubditi 2. d
Lydiæ opulentia 160.c
Lyſander Nauarchus creatur 440. c
Lyſander in ducem eligitur 454.a
Lyſander de improuiſo Athenienſium claſſem diripit 456. d.e. 457
Lyſander Athenas obſidet 458.d
Lyſander Lacedæmonem redit ſpoliis onuſtus 461.e 462. a
Lyſander ab Ageſilao recedit 497. e
Lyſander Spithridatem ad defectionem inducit 497.e
Lyſander Cyro dona à ſociis attulit 830. b
Lyſandri aſtutia 457.e
Lyſander moritur 506. a

M

Macedoniam peragrat Ageſilaus 618. a
Machæra gladij genus 953.a
Machaon Chironis diſcipulus 973.a
Machaon & Podalirius in bellis egregij exſtiterunt 974. b
Machinæ à Cyro factæ 152. c. d
Machinarum fabri 151.d
Maciſtij ab Eleis deficiunt 491. c
Maciſtum vrbem Elei ſibi relinqui petunt 492.d
Macrones populi 427. c
Macrones Græcos infeſtant 340.a
Macronum in fœdere ſanciendo mos ibid. c
Madatas Perſarum equitum præfectus 134. b
Madytum ad reliquam ſuam claſſem reuertuntur Athenienſes 428. b
Mæander amnis 245. d
Mæandri planities 653. d. 656.a
Mæſades per Odryſiorum ſeditionẽ bello pulſus 401.d
Magade canere 406. b
Magi conſtituuntur à Cyro 204.b
Magi iuſſu Cyri ex vrbe bello capta ſpoliorum primitias diis eligunt 191.e
Magi Cyro præcipiunt cui Deo ſacrificet 196.a
Magiſter bona & mala docens 34.a
Magiſter iniquus amor 134. d
Magiſtratus incolarum cuſtos 911. b
Magiſtratus ſubditis meliores eſſe debent 198. e
Magiſtratuum errata magni ſunt momenti 673. d
Magiſtratuum per ſuffragia electio 712.d

Magiſtratibus parere docentur pueri apud Perſas 5. a
Maieſtas quomodo in exercitu concilianda. 163.b.c
Maius detrimentum amicis quàm facultatib. ſpoliari 673. c. d
Malleolus quid 577. a
Malorum conuerſatio virtutis exitium 714.c
Mancipia libertate donantur à Cyro 111. b
Mancipia verè dicebat eſſe Socrates qui quid iuſtum, quid æquum eſſet, ignorarent 711. a
Mandana Aſtyagis Medorum regis filia 3.c
Mandana Cyri mater ibid.
Mandana ad patrem iter facit, Cyrum filium ſecum adducens 8 b
Mandana in Perſiam redit, Cyro filio apud patrem relicto 13. b
Mandata Cyri ad ſatrapas 231.a. b
Mania Zenis vxor 481. a
Mania à Pharnabazo ſatrapiam impetrat 481.b
Mania cum Pharnabazo militat aduerſus Myſos & Piſidas ibid.d
Mania cũ filio à Midia genero impiè occiditur ibid. e
Mantinea in quatuor partes diſperſa 552.e. 553.a
Mantinei muros vrbis ſuæ diruere coguntur 552.d
Mantinei ab Orchomeniis fuſi 604. b
Mantinei auxilium petunt ab Arcadiæ ciuitatib.641.a
Mantineis bellum infert Ageſipolis 551. d
Mantinenſes rurſus mœnibus circumdare ciuitatem incipiunt 602.c
Mantitheus 429. b
Manus intra manicam continere 454.b
Manus admouentẽ implorare diuinam opem oportet 27. a. b
Maraci & Dolopes 580.b
Maragdi Arabis copiæ 39. a
Marganea oppidum 636. d
Margarenſes Agidi in fidem venerunt 491.c
Marſyæ in tibiarum certamine victo cutem detrahit Apollo 246. b
Marſyas flumen vnde ſic dictum ibid.
Marte aperto qualem ſe gerere imperator debet 36. b.c.d
Martiæ vlulationes 265. a
Maryandenorum in finibus ſita Heraclea 374 c
Maſca fluuius 256.b
Mater Paryſatis alterum ex filiis magis amat 243.c
Materfamilias qualis eſſe debeat: *Vide* vxorem
Matribus cupiditas fœtus nutriendi innata 726. b
Matrimonia parentibus permittenda 228. b
Matrimonium quod cuique conueniat deligendum 223. b
de Matrimonio 836 d
Matronæ officium 837. c
Mauſolus 663.a
Mauſolus mari Seſtum & Aſſum obſidens Ageſilai perſuaſione domum cum claſſe abiit ibid.
Mauſolus pecuniis in vſum Lacedæmoniis collatis Ageſilaum in patriam remittit ibid. b
Maxima pars hominum eos viros bonos eſſe ſtatuit qui bene ſunt de ipſis promeriti 631. c
Maximum virtutis argumentum virorum proborum conſuetudine gaudere 1000. a
Mechanicarum artium vituperatio 827. c
Medus Muſices ſtudioſus à Cyro Muſicam vxorem petit 114.a.b
Medas nomen canis 987.b
Medi lubentes Cyro parent 2. d
Medi Cyaxari dant munera 147. a
Medi grauiùs laborantes vrunt & ſecant 369. b
Medi à Perſis imperio ſpoliati 308. d
Medi quum à Dario defeciſſent, rurſus ſubacti ſunt 435. b
Mediæ murus quantus 282 e
Medica cœna multo ſplendidior Perſica 9.a
Medici & à ciuitatibus & ab imperatorib. aſciſcuntur 29. d
Medici inſtrumentorum & medicamentorum quibus vtuntur, nomina noſſe debent 131. c
Medici octo deliguntur in exercitu 311. b
Medici ſarcinatoribus comparantur 29. d
Medicos optimos ad ſe acceſſit Cyrus 212. b
Medicus Syracuſanus venã propter malleolum ſecat, cuius fluxum deinde ſiſtere neſcit 578. a
Medicum veſtitum cur geſtarit Cyrus 206. b
Medorum mollities 241. a
Medorum corporis cultus 8.c. d
Medocus Odryſarum rex 404.c
Medoſades nuncius Seuthis 393.c
Medoſades conqueritur de iniuria Græcorum 418. e
Megabates Spithridatæ 666.b
Megabates ab Ageſilao adamatur ibid.
Megabates Ageſilaum oſculari aggrediens repellitur ibid. c
Megabyzus Dianæ æditius 350. a
Megadini Cyro ſubditi 2.d
Megalopolitani 642. c
Megaphernes Perſa interficitur 248.a. b
Megara vrbs 929. a
Megaris Lyſandri hoſpes 830. b
Megabyzus Arabiæ ſatrapa 230.e
Metere publicè, apud Perſas turpe 7. e
Melandepræ 401. d
Melanio Chironis diſcipulus 972. d
Melanioni Atalantæ coniugium obtigit 973.c
Melanippis dithyrambus 715.b.c
Melanippus Rhodius ſaluus è manibus Iphicratis euadit 589.a
Melanopus Licanthi F. legatus 590.b
Meleager Chironis diſcipulus 972. d
Meleager patris culpa in calamitatem incidit 973 d
Melienſes ſe Athenienſibus ad bellum coniungunt 515. d
Melinophagi Thraces 412.c
Melitus Socratis accuſator 803. c
Mellis Colchici vis & venenoſitas 341. a.b
Mello Thebanus 566. c
Melobius vnus è triginta tyrannis 461. b
Melum nauigat Pharnabazus 536. c
Memoria facilè corrumpitur niſi excolatur 714. d
Memoriam Cyri milites mirantur 131. d
Menaſcus Lacedæmonius 514.a
Mendacium odioſum apud Perſas 63.d
Mendacio nulli interrogationi eſt opus 222. d
in Mendacio deprehendi, impedimento eſt ad veniam conſequendam 63. d
Mendax nõ alium laudat, ſed ſeipſum vituperat 667.a
Meneſtheus Chironis diſcipulus 973.a
Meneſtheo Græcorum principes, excepto Neſtore, ſeſe inferiores bellicis rebus eſſe fatentur 974.a
Menon Theſpienſis 576. b
Menon Theſſalus 245. e
Menonis Theſſali mores & ſtudia 292. a
Menonis dira mors 293. a
Mens à corpore ſecreta, ſapientiſſima 237. a
Mens corpus, cui ineſt, gubernat 728. a

Menſa frugalis apud Spartanos 680. c
Mercatoribus caſtra ſequentibus lex à Cyro imponitur 163. a
Mercatura qualis Athenis 922. b
Mercuriales ſtatuæ 959. b
Meretricum mores 783. d
Merx præmiis empta, qualis 917. a
Meſpila ciuitas 308. c
Meſſenij fauent Lacedæmoniis 642. c
Meſſis quomodo terenda & purganda 862. d
Methymna 541. d
Methymna capta & direpta 444. d
Methymnæus portus 434. c
Metropolis vrbs, qua Moſynœcorũ imperij quaſi arx continebatur 352. b
Metus & trepidatio in exercitu Græcorum 323. b. c
Metus homines circumſpectos facit 768. d
Metus homines valde deiectos reddit 66. c
Metus in exercitu Cyri, oratione eius pulſus 159. a
Metus omnium grauiſſimum ſupplicium 66. d
Metus, optimus cuſtos 967. b
Metus quid efficiat 124. c
Metus quid & qualis 66. c. d. e. 67. a
Midæ fons, quem Midas Phrygum rex vino miſcuiſſe fertur, quum Silenum ad ſe pellexit 247. a. b
in Mideis tumulis caſtra locat Archidamus 619. d
Midias Maniam Zenis vxorem ſuffocat 481. d
Midias Maniæ filium interficit 482. c
Midiæ omnis poteſtas abrogatur 485. b. c
Mileſia Cyri pallaca nuda aufugit 270. a
Mileſij à Tiſſapherne necantur 244. a
Mileſij cur ad Cyrum non defecerint 267. b. c
Mileſij interfecti à quibuſdam Atticis 433. b
Miletum vrbs 244. a
Militaris exhortatio quid poſſit 84. a
Militaris ordo in exercitu Cyri 103. a
Militaris rei apud Lacedæmonios diſciplina 685. d
Militem quare pulſarit, Xenophon indicat 367. c
Milites ad res gerendas excitandi verbis & rebus 57. c
ad Milites alacres reddendos nihil ſatius quàm ſpem inijcere 30. d
Milites boni dum neglectui habentur, minùs alacres redduntur 147. c
inter Milites duos, controuerſia & tumultus 257. d. e
Milites exercendi 30. b. Cur 152. a
Milites Græci aduerſus regem proficiſci nolunt 250. b
Milites Græci culeis pro ratibus, ad tranſmittendum vtuntur 257. d
Milites ignaui fucis comparantur 50. a
Milites laudantur à Dercyllida, quòd nullum iniuria affecerint 487. b
Milites mali dum neglectui habentur, promptiores ad contumeliam redduntur 147. c
Milites non mittentibus ciuitatibus, multa impoſita 556. a
Milites rebellant Alcibiadi 434. d
Militi gregario quid facere conueniat 42. d. e
ad Militiam qui minùs idonei 14. b. c
cum Militibus mercenariis inſolẽtiùs agit Mnaſippus 585. e
Militibus ſe exercituris præmia proponuntur 655. a
Militis, in expeditione Cyri, ſalarium menſtruum Daricus 252. c
Militum bellicoſorum laus 24. c. d
Militum exercitia ante pugnam 42. b
Militum lecti qui 121. a
Miltocythes Thrax transfuga 276. a
Milui cautio in prædatione 963. b
Mindarus dux 428. b
Mineruæ fanum preſtere incenſum 435. b
Mineruæ Thallophori eliguntur 883. c
Minio fucatur color 847. c
Miniſtri qui deligendi 67. c
Miniſtros Caſtrenſes, hoc eſt, adparitores, quo loco Cyrus habuerit 44. d
Miſerrimos cur dicat Græcos, Callicratidas 443. e
Miſgolaidas ephorus 462. b
Mithræus filius Dariææ ſororis Xerxis 454. b
Mithres nomen Solis apud Perſas 195. c
per Mithren iurat Cyrus 830. d
Mithradates explorator 305. d
Mithradates à Græcis turpiter victus 308. b
Mithradates Lycaoniæ & Cappadociæ præfectus 417. c
Mithradates patris proditor 239. b
Mnaſippus dux claſſis Lacedæmonicæ 584. b
Mneſilochus vnus è triginta tyrannis 461. b
Mneſithides vnus è triginta tyrannis ibid.
Moderati turpia etiam in occulto fugiunt 205. b
Molas aſinarias cædunt incolæ Corſotæ vrbis 256. c
Mollities Medorum 241. a
Mollities reddit hominem imbecillum 737. b
Montani populi 409. d
Monumenta qualia elaboranda 673. d
Monumentum Abradatæ, Pantheæ, & Eunuchorum 186. a. b
ad Monumentum ſuum, Perſas omnes & ſocios vult Cyrus inuitari 238. b
Mores alicuius etiam de rebus geſtis exiſtimari poſſe 652. a
Moribus, non iocis, adſequendam vrbanitatem 674. b
Mori eſt naturæ 973. a
Moriendi timor omnibus 726. b
Morientes futura prænoſcunt, apud Homerum 707. a
Mors Cyro in ſomnis prædicitur 233. d
Mors honeſta, turpi vitæ præferenda 683. e
Mors ipſa nec turpis, nec honeſta eſt 1001. c
Morte hoſtis non exultandum 564. c
poſt Mortem laudari, non lamentatio eſt, ſed encomium 671. c
Mortem non decet luctu proſequi 1002. a
Mortem nullus æquiore animo quàm Socrates tulit 816. b
Mortem qui optant 116. c. d
Morti nihil ſomno ſimilius 237. b
Mortuo Abradatæ immolauit Cyrus 185. c
Mortuos excitare etiam gentes potuerunt 973. b
Mortuos ſepelire permittit Cyrus Babyloniis 191. d
Mos Perſicus, cum oſculo cognatis valedicere 21. a
Μόσυνοι domus è ligno extructæ apud eos qui Moſynœci dicuntur 353. d. e
Moſynœci populi 427. d
Moſynœci omnium maximè barbari 354. c
Moſynœci intra ſuas ligneas domus cremati 353. d
Moſynœcorum regio 351. a
Moſynœcorum armatura & veſtitus 352. a
Moſynœcorum terga & pectora flore anthemij picta 354. c
Motus calorem ſubminiſtrat 368. d
Mucum nec emittere, nec ſpuere ſuos voluit Cyrus 206. c. d
Mulier ſapiens quæ 846. d
Mulier fucata 847. d
Mulieres ſe & paruulos pueros de ſaxo præcipitãt 338. a

Mulieris pudicus animus 153. b
Mulieris naturam ad curas & operas domeſticas Deus idoneam fecit 838.a
Mulieris ornatus, ad feſtos dies comparatus 844.c
Mulieris pudicæ & virum amantis exemplum 70.b
Mulierum in Aſſyriorum caſtris eiulatus 86. d
Mundus qui à Sophiſtis vocatur 710. a
Mungi apud Perſas turpe: *vide* Exſpuere
Munera Cyrus abiens donat æqualibus 20.d
Munera dantur à militibus Cyaxari 147. a
Munera militibus proponuntur, 499. c
Munera regia reſpuit Antiochus legatus 622. c
Munerum largitione Cyrus excelluit 210.b
Munychia 471. d
Muri Athenienſium ad tibiarum cantum diruti 460.c
Muro ligneo cingit Alcibiades Chalcedonem 431.d
Muros reſtaurant Athenienſes 525.a
Muros Athenarum inſtaurat Cono 537. b
Murus Mediæ 281. e
Muſici ſemper noui quid excogitant 35. c
in Muſicis & rebus bellicis noua inuenta ſunt in pretio ibid.
Mutatio quæ fit paulatim, à natura ferri poteſt 161.c
Mutus filius Crœſi 182. d
Mutus portus 477. a
Myriandrus maritima Phœnicum ciuitas celebris 253. c
Myrina & Grynium vrbes 481. a
Myſi 303. a. 431.d
Myſi cuiuſdam & quatuor Cretenſium ſtratagema notabile 349.a
Myſus ſaluator 371.b

N

NAis mater Chironis 973.b
Nares ſolo tactu præ rigore auulſæ 408.d
Narium vſus 725.d
Narthecium 658. d
Naſturtium Perſarum pueris pro obſonio datur 5. b
Nationes in caſtris vbi multæ, ſecretæ faciliùs patent & ordinem ſeruant 227. b
Naualis pugna inter Lyſandrum & Antiochum ab Alcibiade Claſſi præfectum 441.c.d
Naualis Athenienſium acies 446.c
Naualis pugna Athenienſium cum Lacedæmoniis 577. c
Nauigandum cum piis potiùs quàm cum impiis 204.c
Nauigationes ſecundæ flante Borea, contrà, flante Auſtro 363.c
Naupactus vrbs 532. e
Nauplia vrbs 534 c
Nauſicydæ è facienda farina quæſtus 756. a
Neandrenſes in Æolide 483. b
Neceſſitas optima magiſtra 53.d
Negligentia hominibus quantum noceat 769. d
Nemea 535.c
Nemo ſine crimine viuit 592. b
Neo milites contra Xenophontem tumultuare facit 362. d
Neodamodas vox quid Laconicis 456.c. m.
Neon Aſinenſis 349.c
Neptuni templum noctu conflagrauit 526.c
Neptuno Pæana canunt Lacedæmonij 533.c
Neptunus terram ſuccuſſit ibid.
Neſtor diſcipulus Chironis 271.d
Neſtoris virtus omnium Græcorum aures peruagata 973.c
Nicarchus Arcas accepto vulnere in ventre, inteſtina manibus, in caſtra reportauit 288.d
Nicias Nicerati F. in argentifodinis mille homines habuit 925.c
Niciæ peregrini equus 849. a
Nicolochus 545.c
Nicomachides ambit imperium 765. d
Nicomachides apud Socratem conqueritur de imperio ſibi non delato ibid.
Nicophebus Athenienſis præfectus in Cytheriis relictus 536. e
Nicoſtratus pulcher, interfectus 471.c
Niues ſolutæ fontis cuiuſdam halitu 330. d
Niues ne iumentis noceant cùm per eas agi debent, quid faciundum 333. b.c
è Niuis perpetuo aſpectu oculos quidam amittunt 330. c
Noctu cur cum ſilentio proficiſcendum 131. c
Noctu magis auribus quàm oculis ſingula percipienda & agenda ibid.
Nocturnæ excubiæ quã breuiſſimæ cõſtituendæ ibid.
Noes nomen canis 987. c
Noſce teipſum, prouerb. 776. a. 797. a
Notium Attica claſſis nauigat 433. c
Noualis parandi ratio 866. b
Nudo capite pugnatur 263. d
Nulla ciuitas Græcorum, vtrumque habet, linum & lignum, exceptis Athenis 697.a
Nulla pars corporis in ſaltatione, otioſa 877. a
Nulla re indigere diuinum eſſe cenſet Socrates 731. a
Nuptias ante adultam ætatem fieri noluit Lycurgus 676. a
Nutrimentum ſiue educatio principium eſt omnium 733. b
Nyſa mons 995. a

O

OBbæ ne importarentur, apud Perſas prohibitum 240. b
Obedientes quomodo reddendi milites 31.c.d
Obedientia tam in vrbe quàm in exercitu ſummum bonum 683.b
Obedientiam principi præſtare quale bonum 201.a
ad Obedientiam vt ſubditi potiſſimum perducantur 668. c
Obedientia quale bonum 101. c
Obediunt facile homines eis quos præſtantiſſimos putant 764. d
Obſoniorum noua artificia conquirunt Perſæ 241.b
Obſonium fames 104. b
Obſonium Perſicum 5. b
Obſophagus quis 789.a
Ocioſum vnum alere difficillimum 30. b
Oculi & aures regis qua ratione accipiendum 209. d e
Oculos ſuppingere coloribus conſuetudo eſt Medorum 8.c
Oculorum vſus 725.d
Oculus diuinus omnia intuetur 728.a
Oculus domini pinguefacit celerrimè equum 854. c
Ocyllus Lacedæmoniorum legatus 609.b
Oleum quid 472.a. b. m.
Odia maxima inter homines ingratitudinis cauſſa exiſtere 4. d
Odryſæ patrio more ſuis parentant & multo vino epoto equorum certamen peragunt 486. c. 487
Odryſarum Thracum cuſtodes interficiunt Bithyni 486. c. d

Oeconomi boni officium 818. d
Oeconomi boni eſt rem magni pretij paruo emere 760. c
Oeconomia quid ſit 833. d
Oeconomia vicina politicæ 766. d
Oeconomia an ſcientiæ nomen ſit 818 c
Oeneas nomen canis 987. c
Oenoa 526. b
Oenoam caſtellum muris cinctum cepit Ageſilaus ibid.
Olea quomodo feratur 865. c
Olei loco vnguentis vtendum 318
Olontheus legatus 609. b
Olurum Pellenenſium vrbem capiunt Arcades 636.c
Oligarchia quomodo Athenis inſtituta 461. a
Olympia 350. b
Olympias nonageſima tertia 433. a
Olympus Myſius 995 a
Olynthij fame laborantes pro pace legatos mittunt Lacedæmonem 565.a
Olynthij vnà cum Menone Theſſalo ad Cyrum veniunt 245.c. 246 a
Olynthiis pax datur certis conditionibus 565. d
Olynthiorum bellum 559. d. e
Olynthiorum victoria inſignis 561 a
Omina in Cyro læta data 25.c. 59.d
Onagri Arabici equos facillime curſu ſuperant 256.a
Oneum montem occupat Iphicrates 613.b
Onomacles vnus è triginta tyrannis 461.b
Onomacles ephorus 462. b
Onomantius ephorus ibid.
Opes quæ officiunt, damna ſunt non opes 819. c
Opifices machinarum Cyrus conſtituit 151. d
Opis ciuitas 284.c
Opſophagus 789. a
Optimi equitum præfecti officium 970.c
nullum Opus in quo non accuſentur homines 758.c
Oraculum Crœſo datum 182.d
Orare qui volunt, puro id corde faciant 778 a
Oratio Archidami breuis ad pugnam milites inflammans 620. a
Oratio Antileonis Thurij 343.c
Orat. Artabazi ad Cyrum 149. d.e
Orat. Calliæ Daduchi 590. c.d
Orat. Callicratidis 443. c
Orat. Cambyſis ad ſeniores Perſarum & Cyrum 228. 229. & ſeq.
Oratio Cephiſodoti 615.e
Oratio Cheriſophi in rebus adflictis 299.d.e.300.a
Orat. Chryſantæ 51.52. a. 101.a b.160. b.195.d
Oratio Cleanoris Orchomenij ad milites 300. a
Oratio Clearchi ad milites 249. d
Orat. Clearchi ad Tiſſaphernem 285.b
Orat. Cleocriti Myſtarum præconis 474. c
Orat. Cligenis legati ad Lacedæmonios pro Græcis 554. a
Orat. Clitelis Corinthij 610.a
Oratio Critiæ 464.c.d
Oratio Cyaxaris ad Cyrum 79. b c
Oratio Cyaxaris 81.a.b.89.d.e
Orationes & Conciones Cyri 40. c.41. b.c.51.b.c.d. 71.a.b.77. b. 78. c. 81. 82.87.c. 94. c. 95. a. 97. b. c. 99. c. 100. a. 106. c. 117. d. 129. d. 147. d. e. 159. a. b Cyri oratio vltima & prudentiſſima 234. 235. & ſeq.
Orat. Eurylochi Luſienſis Arcadis 417.c. 418
Orat. Hecatonymi Sinopenſium legati, viri dicendi laude clari 555.c.d
Oratio Hieronymi Elei ad milites 298. a
Oratio homotimi cuiuſdam 40. e
Orat. Menonis ad milites cùm in ſummis verſaretur anguſtiis 255 a
Oratio Patroclis Phliaſij 610. b
Oratio Pharnabazi ad Ageſilaum & alios Lacedæm. 511. a. b
Oratio Pheraulæ 52.b.c.53.
Oratio Polydamantis ad Lacedæmonios 579.c.580.a
Oratio Proclis Phliaſij ad Athenienſes 613. d. 614.a
Oratio Regis Aſſyrij ſuos milites adhortantis 83. a.b
Orat. Thebanorum ad Athenienſes 503.d
Oratio Thebanorum ad Sicyonenſes 630.d.e
Oratio Tigranis ad Cyrum 118. d.e
Oratio Tiſſaphernis 280. a
Orat. Virtutis & Voluptatis ad Herculem 739.b.c.d.e
Oratio Xenophontis animoſa 385.d
Oratio Xenoph. 364.c.365. ad ingratos milites 368. c
Oratio Xenophontis ad Phalinum 273. c. 274. a. ad Moſynœcorum magiſtratus 351. c. ad Proxeni milites 301. b
Oratio Xenoph. qua ſe purgat 414.b
Orat. Xenoph. prima 295. d. e. 296. altera ad duces 298. a. b
Orationem dederunt Dij hominibus, qua alter alterum doceat 946.a
Oratio inconſtantium hominum futilis & inanis habetur 421.a
Ordines ſiue gradus militariū præfectorum 42.c. 43 a
Ordo quem ſeruauit Cyrus in ducendo ſuo exercitu 130.c. 133.c
Ordo quem Cyrus ſeruari voluit à ſuis quum caſtra metarentur, & quum caſtra mouerent 225.e
Ordo ſupellectilis domus 843.b
Ordo copiarum regis Artaxerxis 263.c. 264.a
Ordinis conſtantia rebus ſalutem, perturbatio perniciem adfert in bello 298. d
Ordinis quanta vtilitas 841.c
Ordine pulcherrimo collocata nauigij inſtrumenta 842. b
Ordine, nihil apud homines vtilius vel pulchrius 841. a
Ordine carens exercitus, qualis, & contrà, benè ordinatus 841.b
Orge nomen canis 987.b
Orgya quid 975. b. m
Orgya menſuræ genus 329.c
Orontes Perſa Cyro inſidias ſtruit 258. d
Orontis epiſtola ad Artaxerxem deprehenſa 259.a
Orontis mors 260. b
Oropus vrbs 631.d
Os equi concutiendum 949.b
Oſculandi cognatos abeuntes, mos apud Perſas loco valedictionis 21. a
Oſculari aduenientem pro more apud Perſas 141.a
Oſculari more receptum apud Perſas, quos in honore habent 666. c
Oſculum Cyri reijcit Cyaxares 142. a
Oſculum quantopere reſpuerit Ageſilaus 666. d
Oſculo nullum incendium ad amorem grauius 884. c
Oſculo magna vis ineſt 714 b
ab Oſculis formoſorum cauendum ei qui pudicè & continenter volet viuere 884. c
Oſtentatores, id eſt ἀλαζόνες, qui dicantur 47. b
Otides aues vt capiendæ 256.b
Otioſum vnum alere difficile 30.b

Otium quid 779 c
Otium eſt opprobrium 710. c
Otioſi qui cenſeantur 779. d
Orys Paphlagonum rex 507.d.m
Ozolæ Locrenſes 515. d

PActolus amnis 158 c. 656.a
Pæana canit ante pugnam Cyrus 176. c
Pædagogi apud Lacedæmonios 676 e
Pædonomi vnde dicti ibid.
Pagos incendit Tiſſaphernes 319.e
Pagyas Perſes 263. a
Palægambrion 481. a
Palamedes conſimili mortis genere cum Socrate periit 706. b
Palamedes Chironis diſcipulus 972.d
Palamedes ſapientia ſuæ ætatis homines excelluit 973.c
Palamedes propter ſapientiam inuidia Vlyſſis interemptus 798
Palantini, Megalopolitani, Tegeatæ, Arcadiæ populi 642. c
Palladis templum in Phocæa fulmine ictum 435.b
Palladis templum Athenis conflagrauit 441. d
Palladi ſacrum facit Dercyllidas 484.b
Palmarum fructus 279. c.d
Palmis fundatas turres ædificat Cyrus 190.b
Palmæ preſſæ, pondere quodam in gibbum ſurſum curuantur ibid.
Palpebræ cur oculis additæ 725. e
Pamphilus dux 544. a
Panathenæa feſtum Athenis 699. c
Pangæum, in quo aurifodinæ 555. b
Pangæus mons 995.a
Pantacles ephorus 462. b
Panthea, Abradatæ vxor, cuſtoditur ab Araſpa 114.c
Pantheæ forma 115. a. Virtus ibid. c
Panthea pudiciſſima mulier 153. b.c
Panthea virum armat, & pugnaturum ad fortitudinem hortatur 169. c
Pantheæ luctus ob maritum interfectum 185.a
Panthea ſeipſam interficit 185. e
Pantherarum venatio 995.a
Paphlagones 664.c
Paphlagones Cyro ſubditi 2.d
Paphlagoniæ ſitus 358.b
Paphlagonibus cum imperio præeſt Corylas 370. b
Paradiſi, horti omnibus referti 829. c
Paralus nomen nauis publicæ Athenienſium 456 e
Parapita Pharnabazi vxor 512.c
Pardorum venatio 995.a
qui in Parentes ſunt ingrati, ab Athenienſibus in iudicium compelluntur 743.c
Parentum cura de liberis 741.d
Parentum duriora verba æquo animo ferenda 742.b
Pariani 404.c
Parium 398. d
παροινία quid 892. a
Parrhaſij pictoris cum Socrate de pictura colloquium 780. c
Parthenius fluuius 358. e
Paryſatis vxor Darij, Artaxerxis & Cyri mater 243.a
Paryſatidis vici in Media, quos Tiſſaphernes Græcis populabundos præbuit 284.d
Paſimachus occumbit 253. a
Paſimeli & Alcimenis conſpiratio 422.a
Paſion Megarenſis 253.c
Paſippidas exul 432. b
Paſippides legatus 436. d
Paſtores in animalia, quibus præſunt, habere imperium 1. b.c
Paſtoris boni, & imperatoris boni ſimilia opera 210.c
Paſtoris boni officium 763. a
Pateſiades ephorus 462. b
Patres quales ſe liberis ſuis exempli gratia exhibeant 200. c
Patria ſua cuique chariſſima 909. a
contra Patriam pugnare non licet 431.c
Patrisfamiliâs cum Imperatore comparatio 766.c
Patrisfamiliâs curæ, ſollicitudines quales quantæque 218. d
Patrocles Phliaſius 610. b
Pauciſſimis egens, diis proximus 731.a
Pauper diuite ſecurior 218.c. d
Pauperes qui 799.b
Pauperes ac populum Athenis plus poſſe quàm nobiles ac diuites 691.c
Paupertas minimè obnoxia inuidiæ [illegible] b
Paupertas in animis non in domibus 885.e
Pauſanias rex in Athenienſes exercitum ducit 476.e
Pauſanias Agathonis poëtæ amator, exercitum fortiſſimum ex amatoribus confici poſſe, dicebat 898 b
Pauſanias accuſatus ab ephoris, damnatur 507.b
Pauſaniæ exilium 507.b
Pauſaniæ mors ibid.
Pax ſtabilis inter Armenios & Chaldæos 74. b.c
eius conditiones ibid.
Pacis conditiones inter Dercyllidam & Tiſſaphernem 490.
Peccanti ad mentem redire vtile 65. c
Peccare per ignorantiam 69.b
Pecunia res eſt iucundiſſima 883. a
Pecunia corrupti 631.e
Pecuniæ pro exercitu conficiendæ ratio 27.d
Pecuniæ cur ſtudendum 682.c
Pecuniæ in terram non fodiendæ 76.c
Pecuniam Spartani contemnunt 682.e
Pecuniam Socrates accipere noluit à ſuis diſcipulis 730. a
Pecuniarum vſus & abuſus 211. c. d.e
Pecunias Indi Cyro mittunt 156. c
Pecuniis nec publicis nec ſacris parcit Euphron, 624. a
Pecuniis quomodo vteretur Ageſilaus 664. e
à Pecuniis ſacris abſtinendum 63 . d
πέδη equitatio qualis 936. c
Pedibus nudis Socrates incedebat 729.d
Pedites inter equites occultandi 965.b
Peditis & equitis comparatio 301.c
Pedum digiti gelu obſtupeſcunt 330.c
Pedum digiti militibus putreſcunt frigore 368.e
Peleus Chironis diſcipulus 972.d
Peleus in diis etiam cupiditatẽ excitauit vt Thetidem ei coniugem darent 973. d
Pella vrbium Macedoniæ maxima 554.c
Pelopidas Thebanus 620. e
Peloponneſi portæ patefactæ 661.a
Pelte oppidum 246. c
Peneſtæ quid Theſſalis ſignificet 467. a.m.
Peloponneſij contra Xenophontem conſpirant 375.e

Pergamum oppidum Lydiæ 415.d
Peribœam Alcathoi filiam vxorem duxit Telamo 973.d
Pericles dux 442.a
Pericles incantationibus quibuſdam ciuitatem ad amorem ſui pellexiſſe dicitur 750.b
Pericles à Socrate inſtruitur 767.d
Pericles optimus patriæ conſiliarius 899.b
Perinthij 399.a
Perinthus ibid.
Periuri ſibi Deos infeſtos reddunt 653.b
Periurio Deos infeſtos reddi peierantibus ibid.
Periurorum fides ſuſpecta ibid.a
Periurus Tiſſaphernes tandem capite obtruncatur 501.b.c
Perſæ multitudinem quandam exhibent oculis, ſed nullius ſunt vſus in re militari 242.a
Perſæ ſingulis ætatibus ſua munia præſcribunt 4.b
Perſæ ingratitudinem puniunt ibid.c
Perſæ venationi quare publicè operam dent. 5.d
Perſæ multo magis erga Deos, artificibus vtendum putant, quàm circa res alias 214.c.215.a
Perſæ nudo capite præliantur 263.d
Perſæ nudi venduntur 655.d
Perſæ albi ibid.
Perſæ numquam exuere ſe conſueti ibid.
Perſæ pingues ibid.
Perſæ nullis laboribus exerciti ibid.
Perſæ vehiculis ſemper vtuntur ibid.
Perſæ in fugam verſi à Græcis 656.c
Perſæ vt alij alios viciſſim in equos imponant 956.b
Perſarum caſtra noctu incommoda 311.d.e
Perſarum forum cognomento Liberum 3.e
Perſarum ingenuorum ætatis cuiuſque principes præfecti 4.b
Perſarum natio in duodecim tribus diſtributa ibid.
Perſarum noui mores:cum priſcis collatio 238.239.240.& ſeq.
Perſarum ſeniores 7.a
Perſarum pueri ad magiſtrorum ædes itant vt iuſtitiam diſcant,non aliter ac apud alios literas diſcunt 4.c
Perſarum pueri quibus de criminibus in ius ſe mutuò vocent ibid d
Perſarum pueri olim apud matres non veſcebãtur 5.b
Perſarum puerilis ætatis exercitia,quæ Iuſtitiam I. addiſcere 4.c. II. Temperantiam 5.a. III. Obedientiam erga magiſtratum ibid. IIII. Continentiam cibi & potus ibid.b. V. Sagittandi iaculandique vſus ibid. d
Perſarum puerilis ætas quamdiu ſuis exercitiis occupetur ibid. b.c
Perſarum rex multoties in menſe venatum exit 5.d
Perſarum puberes venaturi vt ſe arment ibid.
Perſarum rex ducis officio in venatione perinde ac belli tempore vtitur ibid.
Perſarum reſpublica 7.a.b.c
Perſarum regio montoſa 8.e
Perſarum in regione equi rariſſimi quare ibid.
Perſarum cœna longè à Medica differt 9.a.b.c
Perſarum conſuetudo oſculandi cognatos 21.a
Perſarum cœnæ frugalitas 122.a
Perſarum inter epulas modeſtia ibid. b.c
Perſarum exercitus quomodo ordinatus 130.c
Perſarum regis vexillum,aquila aurea extenſa in longa haſta, etiam ætate Xenoph. 172.c
Perſæ laborum patientiſſimi, 197.b
Perſarum reges quantum à maioribus ſuis degenerauerint 240.c
Perſarum rex copias magnas cùm nauales tum terreſtres aduerſus Græcos cogit 652.b
Perſarum & Græcorum Ageſilao duce conflictus 656.b.c
Perſarum regis literæ ad Ageſilaum 669.e
Perſarum rex agriculturæ & rei bellicæ ſtudioſus 827.e
Perſarum regis diligentia in adminiſtrandis quæ ad bellum attinet 828.a
Perſeus origo Perſidarum 3.b
Perſis oſculari familiare quos in honore habent 666.b
Perſis dũ manẽt domi,veſtitus vilis & victus tenuis 8.c
Perſica ſalutatio 222.c
Perſicarum legum laus 3.c
Perſicarum legum & aliarũ rerumpubl.legum collatio 3.c.d
Perſici regis cum Ageſilao comparatio 670.e
Perſici regis voluptatibus conquirendis quantum ſtudium impendatur 671.b
Perſidarum gens vnde nomen ſuum ſortita 3.b
Phædo Socratis diſcipulus 719.a
Phædrias vnus è triginta tyrannis 461.b
Phalangia vbi tantùm homines ore apprehenderint, doloribus eos conficiunt 724.b
Phalericus lacus 864.d
Phalinus legatus Tiſſaphernis 273.b
Pharax hoſpes Ageſilai 527.a
Pharax legatus Lacedæmon. 609.b
Pharnabazi cum Ageſilao colloquium 664.d
Pharnabazi F. à fratre in regnum pellitur 512.d
Pharnabazi F. ex Parapita,munera dat Ageſilao 512.c
Pharnabazi ingratitudo erga Anaxibium 398.e
Pharnabazi luxus Perſicus 510.e
Pharnabazi oratio ad Ageſilaum 511.a.b
Pharnabazi perfidia 393.a
Pharnabazi prudens conſilium ibid.
Pharnabazi victoria 534.d
Pharnabazus fœdè vaſtat Lacedæmoniorum regionem 536.b.c
Pharnabazus prœlio ſuperatus fugit 434.e
Pharnuchus præfectus 168.c
Pharnuchus Phrygiæ propter Helleſpontum & Æolidem ſatrapa. 230.e
Pharos flumen 252.d
Pharſalij 658.a
Pharſalij Bœotiorum confœderati 517.b
Pharſalij Ageſilaum ſequuntur 658.a
Pharſaliis pax reddita 579.580
Pharſalus 580.a
Phaſianum linum 975.a
Phaſis flumen 333.e
Phaſiani populi ibid.
Pheras delatus Pharnabazus, eam regionem deuaſtat ferro & igni populando 536.c
Pheraulas, Cyri beneficẽtia ex paupere diues redditus 218.c
Pheraulæ Perſæ oratio 52.b.c
Pheraulæ liberalitas in Sacam 218.a
Phidon vnus è triginta tyrannis 461.b
Phileſius quòd è pecunia de nauigiis coacta viginti minas ſuppilaſſet, damnatus 367.b
Phileſius Achæus in locum Menonis ſuffectus 299.d
Philippus ſcurra 875.e
Philiſcus Abydenus Lacedæmonios & Thebanos Delphos conuocat de pace facienda 619.b

Philitium 571.a.m.
Philocles, qui Andrios & Corinthios præcipitauerat, iugulatur 457.c
Philocrates Ephialtæ F. à Teleutia capitur 540.b
Philodices legatus Athenienſium 436.d
Phlegon nomen canis 987.b
Phliaſiorum fides 624.c
Phliaſiorum exules in gratiam redeunt 553.d
Phliaſiorum vrbs dolo capitur 625.c
Phliaſiorum exules ob Lacedæmoniorum amicitiam in patria ab Ageſilao reſtituti 661.d
Phliaſiis à Lacedæmoniis illatum bellum 563.a
aduerſus Phliuntem expeditio Ageſilai 661.d.e
Phliuntē cum exercitu ingreditur Iphicrates 524.a.b
Phliuntiorum agros populatur Iphicrates 524.a
Phlius oppugnatur 625.d
Phœbidas interficitur 754.c
Phœnices Cyro vi ſubditi 2.d
ad Phœnicuntem capit portum Pharnabazus, Cythera delatus 536.d
Phœnix & Chiro ab Achille honore adfecti 897.a
Pholoë 350.d
Phonex nomen canix 987.b
Phrura nomen canis ibid.
Phryges vtrique Cyro vi ſubditi 2.d
Phrygum rex in manus Hyſtaſpæ venit 189.d.e
Phrygiam inuadit Ageſilaus 653.d
Phthiæ Achaici montes 658.e
Phylam caſtellum occupat Thraſybulus 470.e
Phylax nomen canis 987.b
Phyllidæ aſtutum factum 567.c
Pictor inſignis Parrhaſius 780.e
Pictorum induſtria ibid.
Pietatis in Deos exemplum 25.a
Pigres interpres 247.c
Pigres & Glus in comitatu Cyri iunioris 256.e
Pindus mons 995.a
Piræi mœnia triginta tyranni demoliuntur 462.c
in Piræum fugientes ſe recipiunt 470.d.e
Piræum ſe muniturum promittit Conon 537.a
Piſander claſſi præfectus 502.a
Piſander interfectus in prælio nauali 518.b
Piſander concionator 876.e
Piſces Chalonis amnis ſacroſanctos habent Syri 254.e
Piſcis, locus 588.b
Piſon vnus è triginta tyrannis 461.b
Piſtiæ armorum fabri & Socratis ſermo 782.a.b
Pityas ephorus 462.a
ſub Pitya ephoro Athenis antiquum templum Mineruæ conflagrauit 441.e
Pius eſt qui deos veneratur 811.a
Plethrum quid 245.d
Piſtolas ephorus 462.b
Plynteria feſtum Athenis celebratum 438.e
Pocillatoris officium 10.b.c
Poculis corneis vtuntur Græci 370.c.400.e
Poculorum multitudine Perſæ gloriantur 241.c
Podalirius Chironis diſcipulus 973.a
Podalirius & Machaon in bellis egregij extiterunt 974.b
Podanemus 563.b
Pœna legem negligentium 7.a.b
Pœna eorum qui in Athenienſes iniurij fuerint 450.d
Polemarchi Thebanorum occiduntur 567.a
Pollis nauarchus 577.d
Pollux Chironis diſcipulus 973.a
Pollux & Caſtor immortales facti & cur 974.b
Polus nauarchus 398.e
Polyænidas interficitur 637.d
Polyarchus vnus è triginta tyrannis 461.b
Polybiades legatos de pace petenda Lacedæmonem mittere Olynthios cogit 565.c
Polycharmus Pharſalius, equitum magiſter, occiditur dimicans 658.d
Polycletus ſtatuarius 725.c
Polydamas cum octo ciuib. interficitur à Polyphrone 601.a
Polydamantis Pharſalij ad Lacedæm. oratio 579.d.e
Polydamanti Pharſalio arcem ſuam committunt Pharſalij 579.b
Polydorus frater Iaſonis à Polyphrone fratre interfectus 600.e
Polymachus Pharſalius præfectus interficitur 517.d
Polynicus Thimbronis legatus 413.a
Polys nomen canis 987.b
Polytropus præfectus interficitur 604.d
Pons pelliceus aut coriaceus quomodo fieri poſſit 314.d
ποππυσμῷ equi mitigantur 947.d
Populi dominatus à quibus ſublati 1.a
Porpax nomen canis 987.b
Porthon nomen canis ibid.
Poſſeſſiones ſiue opes quæ ſint 819.c
Potamis Gnoſiæ filius dux 431.d
Potidæa potiuntur Athenienſes 545.e
Prantes 658.d
inter Prantem & Narthacium trophæum ſtatuit Ageſilaus 517.e.658.d
Praxites Lacedæmoniorum præfectus 522.a
Præceptores etiam fletu diſciplinas puerorum animis indunt 47.e
Præcones coronatos pro more inducias offerentes ad Ageſipolim mittunt Argiui 533.d
Præconibus in bello agere non ſemper vtile 306.a
Præda nulla tam glorioſa quàm excubiarum & vigiliarum, ſi deprehenſæ teneantur 968.b
Prædæ hoſtiles 963.a
Prædatores non milites ſed calones 95.b
Præfecti boni quæ ſit virtus 763.d
Præfecti militares in media acie verſantur 265.d
quales Præfecti, tales etiam qui ſub ipſis ſunt 239.c
Præliatores inepti 24.b.c
Prælij iam commiſſi delineatio 660.d
Prælium: *vide*, Conflictus
Prælium ad Coroneam 659.c
Prælium inter fratres 263.b
Præmia militibus proponuntur ſe exercituris 655.a
Prætores Thebanorum, Iſmenias & Leontiades 556.d
Priene Mæandri oppidum 539.a
Prienenſes in Ionia 489.b
Princeps bonus à bono patre nihil differt 200.d
Princeps bonus hominibus lex oculis prædita 204.b
Princeps, conſilio & laboribus ſubeundis, ſubditos debet anteire 27.a.b
Princeps in quo differat à ſubditis 27.a
Principem nequaquam conuenit ſuis ſubditis deteriorem eſſe 199.d
Principem decet maximè, prudentia præditum eſſe 966.b
Principes non ab aliorum ore & dictis pendere debent, ſed ipſimet inſpicere 25.c.d
Principes quales ſeſe & erga Deum & homines exhibeant, & cur 237.d

Principi obediendum 201.c
Principi pulchrius, exercitum quàm ſeipſum locupletare 665.d
Principi pulchrius, prædam ab hoſte quàm dona, eniti capere ibid.
Principium humanæ vitæ, ortus, finis autem mors exiſtimanda 1002.a
Principum actiones non in obſcuro loco poſitæ 237.d
Proænus Corinthius, dux 537.c
Priuatorum hominũ errata miti animo ferenda 673.d
Proba aëris & locorum ſalubrium 30.a
Probi liberis procreatis beneuolentiores, Peruerſi verò coniugio copulati ad malefaciendum fiunt inſtructiores 844.d
Procellarum tempore, minima peccata grauiſſima incommoda importare poſſunt 369.b.c
Procles Teuthraniæ prætor 272.b
Procles Græcis opem fert 426.c
Procles Phliaſius 613.d
Proclis Phliaſij oratio ibid.
Procreandi cupiditatẽ hominibus ingenerauit Deus 726.b
Procris venationis ſtudioſa 999.e
Procruſtes 736.a
Prodici opus de Hercule 737.d
Prodicus eiusque liber de Hercule ibid.
Prodicus philoſophus 873.a
Proditor Cyri, eius inſidiæ, conſilia, & res geſtæ 258.d.259
Proditor Gadatæ, & eius conſilia, reſq; geſtæ 133.c.134
ad Prolem procreandam ætas firma & valida requiritur 807.e
Promæ officium 845.c
Promethealia feſtum Athenis 699.c
Pronubæ quæ ad nuptias conciliandas aptæ 754.b
Proreta quis 842.d
Protagoras philoſophus 873.a
Prothous 594.b
Prouerbia, *Amicus, prædium fertiliſſimum* 748.a *Aſinis petulantior* 367.c. *Hyoſcyamum inter facultates numerare* 810.b. *Medimno argentum patrium metiri* 491.e. *Noſce teipſum* 776.a. 797.a *Pertuſum in dolium aliquid haurire* 840.a
Prouidentia deorum Xenophontea 37.d.e
Prouidentia diuina 726.e
Proxenus Thebanus 273.c
Proxenus Bœotius dux 244.d
Proxenus Bœotius vnà cum reliquis ducibus Græcorum cæſus 288 c
Proxeni mores & ſtudia 291.c.d
Proxeni & Callibij factio 602.e
Proxenus interficitur 603.a
Prudens quis 65.c
Prudentiæ opinionẽ quomodo ſibi quis paret 31.e.32 a
Prudentiæ ſingularis exemplum 114.c
Pſarus fluuius 252.d
Pſyche nomen canis 987.b
Pubertas quando incipiat Perſis 5.c
Pubertatis ætatem potiſſimùm curam ſtudiúmque ſingulare requirere ibid.
Pudicæ mulieris & viri amantis præclara vox 70.b
Pudicitia & continentia Ageſilai 667.b
Pudorem eſſe Diuam, non Impudentiam, credunt Lacedæmonij 898.d
Puellarum inſtitutio à Lycurgo tradita, ab aliis diuerſa 675.c
Puelli garriendo valent 16.c
Pueri ſimpliciter docendi, & quæ & qualia 34.c
Pueri terra naſcentium vires diſcebant, & quare 240.d.e
Pueritiam ad quorum annum extendant Perſæ 5.c
Puerorum principes apud Perſas qui 4.b
Puerorum nudorum certamen Lacedæmone 597.c
Puerorum Spartanorum inſtitutio 677.a
Pueros docent Græci, in lucta decipere 32.b
Pueros Lycurgus ſecus quàm alij Græci inſtitui voluit 677.a
Pugna: *vide*, Conflictus.
Pugna ad Lunæ ſplendorem facta 546.b
Pugna Corinthia 668.c
Pugna, cui parem Xenophon ait ſuam ætatem non vidiſſe 519.a
Pugnæ atrocis narratio 177.c.178.a.b
Pugnandi rationem naturam primum oſtendiſſe 52.d
Pulchritudo an in ſolo homine 890.e
Pulli quomodo educandi 935.b
Pygelam oppugnat Thraſylus 433.b
Pylus vrbs egregia 636.a
Pyramidis lapideæ magnitudo 308.d
Pyramis fluuius 252.d
Pyrrhicha genus ſaltationis 371.d
Pyrrholochus Argiuus 436.d
Pythagoras Lacedæmonius nauarchus 252.d
ad Pythia celebranda magnus victimarum numerus à Theſſaliæ ciuitatibus præparatur 600.a.b
Pythij regis Lacedæmoniorum contubernales 690.d
Pythodorus præſes Athenis 461.a

Q

QVadrupedum tibiæ non admodum ſeſe extendunt poſtquam in lucem prodierunt 935.a
Quæſtus cupiditas diligentes reddit 853.e
Quatuor aut quinq; peltati, æreis peltis, toti exercitui terrori ſunt 349.a
Quinarij militis officium 41.e

R

RAmbacas Medus equitum præfectus 131.b
Rapina ſuis Cyrus interdicit 95.b
Rathonices 217.d
Ratiocinatio cuiuſdam adoleſcentis acuta 283.d
Rhea mater Iouis 973.b
Rebellio militum 434.d
de Rebus geſtis etiam mores exiſtimari poſſe 651.a.b
Reges eorumque liberi quales eſſe debeant, & quare 237.c.d
Reges Lacedæmoniorum vnà habitant, quum domi ſunt 564.c
Reges Laced. mortui quib. honorib. afficiantur 691.a
Reges maximorum bonorum minimè participes fieri, grauiſſimorum autem malorum inſignem habere copiam 906.b.c
Regi apud Lacedæmonios portio in conuiuiis duplicabatur, & quare 665.e
Regi Lacedæmoniorum in exercitu honos aſſignatus à Lycurgo 688.a.b
Regia Cyri 246.a
Regia virtus quæ 829.e
Regia Pharnabazi 509.b
Regio vaſtata, adque ſolitudinem redacta, diu copias non poteſt ferre 654.b
Regio quæ incolas habet, magni facienda 102.d
Regiorum caſtrorum amplitudo 261.b
Regis aures & oculi vnde concilientur 209.d

Regis boni exemplum in Cyro 204.b.c
Regis obedientia erga leges, etiam ſubditos ad obedientiam inuitari 668.c
Regna multa multæ curæ 143.a
Regni & tyrannidis diſcrimen 813.b
Regno ignauia minimè ſed ſtrenuitas conuenit 673.d
Regnum meditantibus homines eſſe infeſtiſſimos 2.a
Regnum claudum 493.c
Regnum Cyri in Aſia præclariſſimum 238.d. Eius termini & fines ibid.
Regnum iuueni commiſſum 652.b
Regum multi oculi & aures 209.d
Religioſum ac fidei ſeruantem eſſe, cùm in vniuerſis tum in Imperatore res præclariſſima 664.d
Remedium ad famem conciliandum 787.d
in Republica Athenienſi improbi meliore conditione ſunt quàm probi 691.b.c
de Republica Lacedæmoniorum, item de republica Athenienſium, lege libros Xenophontis de illis ſcriptos 675.691
Rerum bellicarum exercitia 30.c.d
de Rerum ſumma non temerè periclitandum 598.e
Rerum publicarum formæ aliquot 1.a
Rerum publicarum mutationes mortiferæ 466.a
Reſpublica Athenienſium 691.b.c.& ſeq.
Reſpublicæ beatiſſimæ quæ in pace plurimo tempore vixerint 930.a
Reſpublicæ mutatæ 657.d
Res ſecundæ inſolentem reddere, & aduerſæ conſternare eundem virum poſſunt 67.a.b
Retium forma & materia 475.a
Rex bonus: *vide* bonus Rex.
Rex Perſarum: *vide* Perſarum Rex.
Rex quis vocandus ſit 779.d
Rex quare eligatur 763.e
Rex à Græcis ſibi metuit 278.a
Rex Lacedæmoniorum iturus in prælium, quo ritu ſacrificet 688.b.c
Rex Lacedæmoniorũ quid ex publico accipiat 690.c
Rhatines dux vnà cum Spithridate à Pharnabazo venit 384.e
Rhium transgreſſus Ageſilaus domum reuertitur 532.e
Rhodij eiecti Lacedæmonem veniunt 539.c
Rhodius ſe traiecturum pelliceis ratibus exercitum promittit 314.c
ad Rhœteum naues ſubducit Doriæus 428.b
Rhome nomen canis 987.b
Ritus dandi fidem porrecta vtrinque haſta 340.c
Roparas Babylonis præfectus 427.c

S

SAbaris Armenij regis filius 62.b
Sacæ Cyro ſubditi 2.d
Sacas pincerna 8.d
ſacas donatur omnibus Pheraulæ facultatibus 219.b.c
ſacculis pedes equorum induendi propter niuem 333.b.c
Sacram rem facit pro tranſitu Ageſilaus 604.a
ſacrificandi mos apud Perſas 233.e
ſacrificat diis Cyrus 59.c.79.c
ſacrificat Cyrus ante obitum ſuum 233.e.234.a
ſine ſacrificiis & auguriis nullum diſcrimen adeundum 37.b
ſacrilegi qui 672.e
Sagittariorum pugna 309.c
Salamine vaſtata 458.e
Salmydeſſus 412.c
ſaltant ad tibiam Thraces armati 370.c
ſaltatio Ænienſium & Magnetum in armis, ſementaria dicta 371.a
ſaltatio pyrrhicha 371.d
ſaltatio Perſica 371.c
ſaltationum varia genera 370.371
ſaltatricis miraculum quoddam 876
ſaltatricula mima 371.d
ſalutans non reſalutatus 787.c
Sambaulas deformẽ & hirſutũ amat & cur 50.d.e.51.a
ſamiorum deditio 461.d
ſamiorum crudelitas in ſuos 457.d
ſamolas Achæus legatus 359.c
ſamolas Achæus præfectus 385.b
ſanguinis concretio vnde 368.e
Sapiens quis dicatur 812.a
ſapientia quæ ſit vera ibid.b
ſapientia Ageſilai 667.c
ſapientia re potiùs quàm verbis exercenda 674.a
ſapientia quibus obfuit 798.c
ſapientum dictis fiunt homines virtutis ditiores; at auro argentoque nihilo fiunt meliores 793.c
Sardes vrbem quæcunque circum ſunt, vaſtat Ageſilaus 657.d
ſardes obſidet Cyrus 180.c
ſardianorum vrbem cum Crœſo capit Cyrus 180.d
ſardianus locus 656.a
ſatrapæ Cyri quales ſe præſtant 231.a.b.c
ſatyrus per Midam captus 247.b
Scelerum congeries quædam 3.d
ſcholæ Iuſtitiæ apud Perſas 7.c
ſcholis addicendi qui ſeipſos propriis ſumptibus alere poſſunt ibid.
ſciluntem migrat Xenoph. exul 350.b
ſciritæ ſoli ante regem incedunt quum hoſtis nullus comparet 668.e
ſciritarum ius in militia 687.c
ſciro 736.a
ſcitum exercitus de belli cum Seuthe ſocietate 404.b
ſcolus oppidum 662.a
ſcrobis fodiendæ ratio ad ſationem vitium & olearum 864.c
ſcrutarier illa quæ ſunt ipſius Dei, ſolùm Socrates prohibet 815.a
Scuta cratitia ne cui vſui, Græci concidunt 336.b
ſcutorum Græcorum teſſeræ S. L. A. 523.a.m.
ſcutum habentem ſtare, Lacedæmone honeſtis viris ignominioſum 481.d
ſcytala quid 494.e.m.
ſcytha nationes alias ſibi non ſubiicit, contentus ſi ſuæ gentis imperium retineat 2.c
Scytharum copiæ ampliſſimæ ibid.
ſcythinorum campi 338.d
ſecordes cur mori optent tanquam miſeri 116.c.d
ſecundæ res moderatè ferendæ 222.d
ſecundæ res à paucioribus pulchrè feruntur quàm aduerſæ ibid.
ſecundis rebus Ageſilaus continens, in aduerſis fiduciæ plenus erat 674.b
ſecuritas Perſarum imperio quomodo parata à Cyro 207.a
ſeditio apud Thebanos 557.d
ſeditio inter principes Græcorum exorta, Cyri aduentu ſopitur 257.d.278.b
ſeditio militum Byzantij orta 395.b

Seditionibus laborant Tegeatæ 603. d
Selinuntem & Himeram duce Annibale capiunt Carthaginenſes 433. a
Sellaſia Laconica 459. c
Sellenus fluuius 350. b
Selymbriam vrbem capit Alcibiades 436. b
Sementaria ſaltatio 371. a
Senectus apud Lacedæmonios honoratior quàm iuuentutis robur 684. d
ad Senectutem omnes moleſtiæ confluunt 702. d
Senes apud Lacedæmonios cauſarum capitalium iudices 684. a
Senio bonorum virorum quomodo Lycurgus proſpexerit 684. d
Seniores quinam dicebantur apud Perſas 7. a
Seniores qui præficiebantur pueris apud Perſas 4. b
Seniores honore afficiendi 235. b
Seniorum præfecti apud Perſas qui 4. c
Seniorum exemplum pueri Perſarum imitantur 5. a
Seniorum officium quod ſit apud Perſas 7. a
Seniorum ordo ex quibus conſtet apud Perſas ibid. d
Sepeliundi mortuos cauſa Græci quid fecerint 384. c
Sepeliri in Attica proditores lege prohibentur 450. e
Sepulchra parentum qui non ornant, expelluntur à magiſtratu apud Athenienſes 743. c
Sepulturæ dantur interfectis 137. b
ad Sepulturā dat Archidamus hoſtium corpora 644. a
Serendi tempus & modus 860
Serui libertate donati 111. b
Serui Perſici quo loco & conditione habiti 206. d. e
Seruis alij paucis, alij pluribus vſi ſunt inobedientibus, in priuatis familiis 1. b
Seruitus miſera & inhoneſta quæ 821. c
Seruorum & inquilinorum Athenis maxima petulantia 693. a
Seruos manumiſſos Cyrus arma portare iubet 111. b
Seruos intra mœnia recipere nolūt Corcyrenſes 585. e
Seſaminum liquamen 328. a
Seſtus oppidum è regione *Abydi, ſpatio tantùm VIII.* ſtadiorum ab ea diſtans 535. e
Seſtus optimè munitum oppidum ibid.
Seſtus vrbs Ariobarzanis 663. a
Seſtus & Abydus Lacedæmonios eiicere recuſant, iubente Pharnabazo 536. b
Seſt⁹ liberatur ab obſidione Cotys, metu Ageſilai 663 a
Seſtum & Abydum à maris nauigatione prohibet Conon 536 b
Seuthes rex Thraciæ 393. b
Seuthes ad Xenophontē Medoſadē nūtiū mittit 393. b
Seuthes filiam promittit Xenophonti 402. c
Seuthes Xenophonti ſuccenſet 411. e
Seuthes Xenophontis conſilio paret 424. a
Seuthes dat Xenophonti talentum argenti 424. b
Siclus genus monetæ & quantum valuerit 256. d
Sicyonenſium tumultus 618. a. 625. d
Sicyonenſium clades ibid. & 625. e
Sicyonius portus ab Arcadibus captus 631. d
Sidon Phœniciæ 663. d
Siduntem capit Praxitas 524. a
Silanus Maceſtius 410. b
Silani vatis perfidia 359. d
Silanum Ambraciotam ter mille Daricis donat Cyrus 262. d
ad Silanum Ambraciotam vatem totam cogitationēm Xenophon refert 359. d
Siluicultrix Diana 516. b
Simmias Socratis diſcipulus 719. a
Simonidis poëtæ cum Hierone tyranno colloquium 901. a
Simonis de re equeſtri libri 932. b
Siniſtra manus magis inſidiis ſubiecta eſt, quàm dextera 220. d
Sinnis hoſpitibus iniurius 736. a
Sinopenſes 372. a
Sirenes incantarunt Vlyſſem 750. a
Sitace vrbs 283. a
Sitalca cantus 371. a
Sitienti vel aquam bibere dulce 6. c
Sitis optimus potus ibid. & 104. b
Smicretes dux Arcadius 377. c
Socij vt excipiendi tempore belli 97. b. c. d
Socios meliori conditione eſſe quàm hoſtes maluit Ageſilaus 667. d
Soclides Spartanus interfectus 636
Socrates Achæus Cyri hoſpes 245. a
Socrates Sophroniſci F. plebi non vult aſſentire 449. e
Socrates à natura ſe ad mortē condemnatū dicit 706. c
Socrates moriturus futura prædixit Anyti filio 707. a
Socrates condemnatus riſiſſe fertur 706. d
Socrates diuina ſorte magis quā humana periit 707. b
Socrates quib. in rebus diuinatione opus eſſe dicebat 709. d
Socrates rerum naturalium & cæleſtium diſputationes reprehendebat 710. a
Socrates falſo creditus iuuentutem corrumpere 711. d
Socrates à vitiis multos reuocauit ibid. e
Socrates mercedem à diſcipulis non exigebat 612. b
Socrates nihil vtilitatis eſſe dicebat, ſi beneuoli ſint amici, niſi poſſint prodeſſe 719. d
Socrates qualis erga Deos 722. a
Socratis frugalitas & continentia 723. b
Socrates ſemper in publico erat 709. c
Socrates à ſimulatione auditores ſuos abduxit 732. a
Socrates Charmidem ad magiſtratus capeſſendos hortatur 774. c. 775. a
Socrates mortem æquo animo tulit 816. b
Socrates per totam vitam nihil quàm quæ iuſta & iniuſta eſſent, conſiderauit ibid. d
Socrates nulli vnquam iniuriam intulit 817. e
Socrates cur miſereatur Critobuli viri ditiſſimi 822. b
Socrates facultates ſuas minis quinq; æſtimabat ibid. e
Socrates quia ſua ſibi ſufficerent, Critobulo homine ditiſſimo ſe ditiorem affirmat ibid.
Socrates quamobrem Xanthippen duxerit 876. b
Socratis accuſatio 708. a
Socratis temperantia 711. d
Socratis frugalis victus ibid.
Socratis in cultu corporis modeſtia 712. a
Socratis reſponſum ad Critiam & Chariclem 716. e
Socratis auditores 719. a
Socratis & Xenophontis colloquium 723. d
Socratis diſputatio de ſapientia 729. d
Socratis cum Ariſtippo de voluptate diſputatio 733. a
Socratis colloquium de gubernatione ciuitatis 735. a
Socratis cum Chærephonte & Chærecrate germanis, de fraterna amicitia, ſermo 743. d. e
Socratis cum Ariſtarcho ſermo 755. a. b
Socratis conſtans animus 804. a
Socratis virtutes 818. a
Socrati dæmonium reſiſtit quum defenſionem meditaretur 702. a
Socrati triginta dies etiam poſt condemnationem conceſſi 816. b
Sol Ageſilao bicornis inſtar Lunæ viſus 518. a

Sol per omne tempus rebus omnibus ſplendidior manet 815.c
Solem quo nomine Perſæ appellent 195.c
Solem ſi quis impudenter aſpiciat, eum videndi facultatem amittere 802.d
Solem eſſe lapidem ignitum, dixit Anaxagoras 815.c
Solis defectio 461.c
Solis victima equus 216.d
Solis curſus & recurſus 801.a
Solis ſplendorem nemo ferre poteſt 802.d
Somnium Cyri 233.d
Somnium fauſtum Xenophontis 323.d
Somno nihil morti ſimilius 237.b
Somno quomodo vtendum 665.e
Sophænetus Stymphalius Cyri iunioris hoſpes 245.a
Sophænetus Arcas dux 246.c
Sophænetus, quòd dux declaratus, munus recuſarit, mulctatus 367.b
Sophiſtarum inſectatio 998.a
Sophocles vnus è triginta tyrannis 461.b
Sophocles tragicus 715.c
Sors militaris lites ducum euitare facit 168.e
Soſias Syracuſanus dux 246.c
Soſtratides ephorus 462.b
Soteridæ Sicyonij in Xenophontem audacia 313.b
Spadones Pantheæ ſeipſos interficiunt 186.a
Spadonum natura 196.b
Sparta vrbs clariſſima & potentiſſima in Græcia 675.b
Sparta vrbs minimè populoſa ibid.
Sparta qua re differt ab aliis ciuitatibus 806.a
Spartam fere capit Epaminondas 643.c
Spartani coniuratos opprimunt 494.d
Spartanis Lycurgus leges tulit 675.b
Spartanorum in prælio ad Leuctra tot interempti quot ſuperſtites 662.c
Spartanorum leges Pythio oraculo comprobatæ 683.d
Spe optima vbi cuncta plena 655.c
Spectaculum triſte 338.a
Sperchon nomen canis 987.b
Spes milites alacres facit 30.d.e
Spes fruendi amoris iucundiſſima 853.c
Sphageæ in Laconia 588.b
Sphodriæ perſuadent Thebani vt Athenienſes adoriatur 569.e
Sphodrias capitis reus fit 570.c
Sphodrias vnà cum filio interficitur 596.e
Spithridatæ F. Megabates 666.b
Spithridates Perſa 508.a
Spithridates Perſa ſeipſum cum vxore, liberis, facultatibus, in manus Ageſilai tradidit 664.c
Spondæ iam in vſu apud Perſas 241.a
Spude nomen canis 987.c
Spurij Spartanorũ ad bellum Ageſipolim ſequuntur 561.b
Stabuli conficiendi ratio 937.d
Stages Perſa ſeptem Athenienſibus interfectis vnum viuum capit 433.c
Stagnum aquæ perennis, maius ſtadij amplitudine, potabilis & calidæ 490.b
Stalcæ, Hippiæ & Stratolæ factio apud Elidem 635.e
Staſippus cum ſuis in templo Dianæ captus, interficitur 603.d
Staſippus dux Lacedæm. 598.a
Stater quid 556.a.m.
Statuarius, animi affectus per corporis effigiem exprimit 782.a
στωμεία quid 436.a.m.
Sterros nomen canis 587.e
Steſicles, dux ab Athenienſibus mittitur 585.b
Steſimbrotus 879.e
Sthenon nomen canis 987.c
Stibon nomen canis ibid.
Stichon nomen canis ibid.
Stirpium ſatio an ad agriculturam pertineat 864.b
Stragula plura in equis quàm in cubilibus Perſæ habuerunt 241.c
Strategemata 25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35. Item per totum librum de Magiſt. equitum 954.955 & ſeq. Adducere auxilia illo prætextu, quaſi eos qui agrum noſtrum infeſtant, inuaſuri ſimus, cùm tamen in alium hoſtem exercitum ducere conſtituimus 244.e. Amnem artificioſè cum exercitu traiicere, hoſtibus prementibus 325.a. Amnis profunditatem opera foſſarum ad eam rem actarum imminuere, & ſic permeabilem hominibus reddere 190.e Artificioſè à muris hoſtilibus ſuos abducere 189.a.b. Aucupari occaſionem deprimendi rebelles 459.d.e.460.a. Capere hoſtes luſtratione quadam facta & luſtratis per oſtiolum emiſſis 471.e.472.a. Caſtra mutare, hoſtem in alium locum extrahendi gratia 661.b.c. Clam diſcedere & ſe ſubducere eo prætextu quaſi exercitum educturi in hoſtem ſimus 394.b. Clam exercitus alere 244.c.d. Fallere hoſtem occupando viam vulgarem, interim quærentibus aliis aliam 319.d. In inſidiis ponere, & hoſtem prætereuntem adgredi 546.a.b. Indicto itinere illac, hac ire 653.d. Noctu nauigare & clam hoſtem adoriri 545.d.e. Noctu proficiſci, & ſummo mane hoſtium inuadere caſtra 471.b. Palam negare auxilia, clam autem ſubmittere 250.c. Poſitis inſidiis, viris quatuor aut quinque hoſtem adgredi 348.e.349.a. Sepelire mortuos in hoſtico 384.c Tacitè in prælium ire, quum aliàs more recepto, magno id fiat cum clamore 264.b. Terrorem immiſſum eximere militibus propoſito præmio ſignificanti autorem terroris 277.e. Tranſire amnem cum exercitu hoſtibus prementibus 325.a.b. Venationis ſimulatione aliquem inuadere 59.d.e. Vrbem noctu ingredi, ſi ſe dedere nolit, Deo Vulcano.i. incendio ad parendum eam adigere 191.c
Stratoles Cretenſis præfectus 322.d
Stratoclæ, Stalcæ & Hippiæ factio 635.d
Stratolas interficitur 659.c
Strenuitas regno conuenit 673.d
Strenuum fuiſſe non ſufficit, ſed in ſtrenuitatis ſtudio perſeuerandum eſt 198.b
Strigiles aureæ, præmia victoribus, ludis Lupercalib. 246.d
Struthæ victoria 539.b
Struthas ad maritimas regiones mittitur à rege Perſarum 538.c
Struthas Athenienſibus amicus, Lacedæmoniis infenſus 538.c
Struthiocameli aues vbi 256.a.b
Studium venandi Cyri adhuc adoleſcentis 14.d.e
Studium bene agendi homini optimum 780.c
Stultum eſſe abſque doctrina tum vtiles tum noxias res diſcernere, aiebat Socrates 791.b
Styrax nomen canis 987.b
Subditi proprium eſt parere, principis autem iubere 779.d
Subditos beneficiis adficere, regis officium 668.b
Subſiſtere qui velint in acie, quum ſuorum nonnullos terga dare conſpexerint, pauci erunt 64.6.c

in Sues quomodo Circen vertiſſe homines putet Socrates 723.c
Summum bonum in rebuſpubl. concordia 806.b
Superciliorum vſus 725.e
Suſa ciuitas 315.b
Suſiana mulier ſpecioſiſſima omnium 113.d
Suſorum rex Abradatas 114.d
Syenneſis Cilicum rex 247.a
Syenneſis Cilicum regis regia 245.d
Synneſis, Ciliciæ præfectus etiam vocatur 427.c
Symbolũ militare, Iupiter ſeruator & victoria 264.e
Syracuſanarum quatuor nauium captiuos Thraſylus Athenas deportari iubet 434.c
Syracuſani ab Antandris ob quod beneficium ciuitate ſint donati 431.a
Syracuſani duces domi exilio dãnantur à populo 431.b
Syracuſani captiui, qui in Piræo in lapidicinas coniecti fuerant, perfoſſa petra, nocte aufugiunt 434.d
Syracuſani Carthaginenſes vincunt 461.d
Syracuſarũ Tyrãnus Dionyſius Hermocratis F. 461.d
Syri Cyro vi ſubditi 2.d
Syria frumentis, pecudibus, & palmis feracibus abundat 160.c
Syriæ ac Ciliciæ portæ 253.b
Syriæ prætor Beleſis 254.b

T

TAbernacula Cyrus ſingulis centurionibus conſtruit 43.c
Tabernacula Græci incendunt iter ingreſſuri 303.d
Tabernaculum Teribazi capitur 325.d
Ταγὸς quid 581.a
Tamos Ægyptius dux 252.d
Tanagra vrbs 575.c
Tanagræus ager ibid.
Tanaoxares Cyri filius, Medorum, Armeniorum & Caduſiorum Satrapa conſtituitur à patre morituro 235.c
Taochi populi 333.e
Taochi oppugnantur à *Græcis* 336.a
Taochi lapides in Græcos deuoluunt 336
Tarſus magna & opulenta vrbs Ciliciæ 248.d
Tauri caſtrati 196.d
Taxis nomen canis 987.b
Teches mons ſacer 339.a
Tegeatæ 640.c
Tegeatarum circiter octingenta Lacedæmonem fugiunt 603.d
Telamo Chironis diſcipulus 972.d
Telamo Peribœam Alcathoi F. vxorem duxit 973.d
Teleboas amnis 327.a
Teleutias portum Athenienſium capit 547.d
Teleutias Athenienſes nauibus ſpoliat 548.c
Teleutias domum reuertitur 544.b
Teleutias Lacedæmoniorum dux 525.b
Teleutiæ oratio ad milites 546.e
Teleutiæ cum Olynthiis pugna 561.b
Teleutiæ mors 561.d
Teleutiam Lacedæmonij Ecdico in auxiliũ cum claſſe mittunt 540.a
Telluri mactata hoſtia 216.d
Temeritas iuuenilis 19.c
Temnus Aſiæ ciuitas, ſui iuris, & regi non parens 536.a
Temperantia quid 809.d
Temperantia fundamentum virtutis 729.a
Temperantia perfrui voluptatibus facit 810.a
Temperantiæ & incontinentiæ opera contraria 809.c
Temperantiam pueri apud Perſas docentur 5.a
Temperantiam liberi ſui vt colant, parentes fletibus efficiunt 47.c
Templum Dianæ eiuſque ſacra 350.e
Templum Dianæ Epheſiæ Xenophon erigit 350.b.c
Templum Palladis in Phocæa fulmine ictum conflagrauit 435.b
in Templum qui cõfugerant, violare noluit Ageſilaus 519.c
Temulenti facile officij obliuiſcuntur 853.b
Temulentia Medorum regis 104.c.d
Tendiculæ ceruis quomodo ponendæ 990.b
Terebinthino liquamine pro oleo vtũtur Græci 328.a
Teres priſcus Odryſarum princeps 411.b
Teribazus regis Perſarum præfectus 537.d
Teribazus Phaſianorum & Heſperitarum præfectus 427.c
Teribazus cum Græcis fœdus init 327.b
Teribazus à Græcis ſuperatur 328.e
Teribazus pacem diuulgat liberis ciuitatibus 550.a.b
Teribazi perfidia erga Græcos. 538.c
ad Teribazum legatos mittunt de pace Laced. 537.e
Terminus vitæ non omnibus idem 1001.e
Terra habitata, pretioſiſſima poſſeſſio 101.d
Terra Attica nullum fructum fert, ſi ſeratur 920.d
Terra deſerta, caret & bonis 102.d
Terræ regiones, ſeu plagæ præcipuæ 3.a
Terræ ingenium oportet cognoſcere eum qui rectè agrum culturus eſt 858.e
Terræ ingenium facilius homini eſt experiri, quàm equi vel hominis 868.b
Terræ motum quale ſignum ſibi eſſe putauerit Ageſipolis 533.e.534.a
Teuchon nomen canis 987.b
Teuthrania, vrbs 480.e
Thallophori qui 883.c.m.
Thallon nomen canis 987.b
Thambradas *præfectus Sacarum peditatus* 130.e
Thamneria Mediæ Caduſiis proxima 454.e
Thapſacus vrbs 254.c
Thargelia feſtum Athenis 669.c
Thaſium vinum 886.e
Thaſſus inſula à Lacedæmoniis deficit 432.b
Thaſus vrbs, bellis, ſeditionibus & fame miſerè afflicta 438.c.d
Theagenes Locrenſis ſeriерũ ductor vulneratus 410.c
Thebæ 919.b
Thebana arx retenta à Lacedæmoniis contra fœdus 566.a.b
aduerſus Thebas quare expeditionem Ageſilaus ſuſceperit 661.e
Thebas Ageſilaus iterum petit 661.a
Thebani pacis conditiones reſpuunt 550.c
Thebani, frumenti inopia laborant 576.e
Thebani victoria vti neſciunt 646.d
Thebani ab Ageſilao vincuntur 660.c
Thebanorum oratio apud Athenienſes 505.d
Thebanorum timor 506.b
Thebanorum crudele factum 568.b
Thebanorum in Sphodria præfecto pecuniis deliniendo dolus 459.e
Thebanorum & Lacedæmoniorum ad Coroneam pugna 569.c.d
in Thebanos expeditionẽ ſuſcipere renuit Ageſilaus 568.c
Thebes campus 425.d
Themiſtoclis artes, quibus effecit vt à Ciuitate dili-

geretur 750. c
Themiſtogenis hiſtoria 480. a
Theodorus geometra 793. c
Theodota mulier formoſiſſima 783. b
Theogenes legatus 436. d
Theogenes vnus è triginta tyrannis 461. b
Theognidis locus 714. c
Theopompus Mileſius pirata à Lyſandro miſſus victoriam Lacedæmonem nuntiat 457. b
Theramenes ad Lyſandrum mittitur 459. d. e
Theramenes tyrannis reſiſtit 463. b
Theramenes vnus è triginta tyrannis ibid. c
Theramenes falſo accuſatus 465. a
Theramenis moderatio & magis ſobria ſententia 463. b
Theramenes cicutæ potu iniuſtè necatur 470. c
Theramenes ſibi obiecta diluit 466. d
Therimachus Lacon interficitur 541. d
Thermodon flumen 358
Therſander, tibicen egregius 539. a
Therſander interfectus ibid. b
Theſauri Cyri ſunt eius amici, quos diuites reddidit 211. b
Theſeus Chironis diſcipulus 972. d
Theſeus vniuerſæ Græciæ hoſtes ſolus interemit 973. e
ad Theſpias exercitum ducit Ageſilaus 568. e
Theſſalia latiſſimè patet 580. a
Theſſaliam Ageſilaus intrat 658. a
Theſſali, Ageſilai exercitus extremos adorti, quominus in itere pergant, prohibent 658. b
Theſſali in fugam verſi ab Ageſilao ibid. d
Theſſalorum pugna cum Ageſilao 517. b. c. 658. c
Theſſalorum fuga 517. e
Thibrachus belli præfectus 477. c
Thimbro mittitur aduerſus Struthám 539. a
Thimbro damnatus exulat 481. c
Thimbro interficitur 539. b
Thimbronem præfectum Græcis Aſiaticis in auxilium mittunt Lacedæmonij 450. c
Thisbæ vrbs Bœotiæ 594. d
Thoracem aureum Panthea marito conficit 151. b
Thoraces qui congruunt, minùs premunt, quàm qui non congruunt, etiamſi ſint æquali pondere 782. d
Thorax nimiùm anguſtus, nō armatura, ſed vinculum 951. a. qualis eſſe debeat elaboratus ibid b
Thorax concinnus quis 782. c
Thoricum muniunt Athenienſes 433. b
in Thorico erat vna Athenienſium munitio 928. e
Thraces ſine regibus degunt 555. b
Thraces à Clearcho vincuntur 290. b
Thraces armati ad tibiam ſaltant 370. c
Thraces corneis poculis vtuntur 400. e
Thraces vulpinis pellibus capita ad imas vſque aures velant 408. d
Thracius locus ad aciem ſtruendam longè pulcherrimus 395. d
Thranipſis Mœſades imperauit 401. d
Thraſybulus triginta tyrannorum præſidium capit 471. c
Thraſybulus mortuus Athenas recuperat 474. b
Thraſybulus ſponte ſe morti obiicit pro ciuium ſalute 474. a. b
Thraſybulus noctu à ſuis in tabernaculo obtruncatur 542. a
Thraſybuli oratio ad milites 473. a
Thraſybuli res geſtæ 540. c
Thraſydæum Cyllenes præfectum factio Xeniæ vult interficere 491. c
Thraſylus dux electus 432. a
Thraſylus Agin fugat 432. c
Thraſylus Epheſum aggreditur irrito conatu 433. d
Thraſylus à Tiſſapherne vincitur ibid. & 434. a
Thrauſtum, ciuitas montana 635. c
Thrax nationes alias ſibi non ſubiicit, contentus ſi ſuæ gentis imperium retineat 2. c
Thrax quidā Seuthæ dat equum album dono 405. c. d
Thyamiam muniunt Sicyonij 624. b
Thymbrium vrbs celebris 247. a
Thymochares dux Athenienſium 418. a
Thymus nomen canis 987. b
Thyni ſe dedunt Seuthi 410. e. 411. a
Thyrienſibus bellum infert Iphicrates 589. c
Tibareni populi 427. d
Tibiæ quadrupedum poſt tempora ortus non valdè magnitudine exceſcunt 935. a
Tigranes maximus natu Armenij regis filius 63. c
Tigranes Cyri conuenator ibid.
Tigranes patris cauſam agit 64. d
Tigranes cum vxore capitur 539. d
Tigris fluuius 283. e
Timagoras ab Athenienſibus necatus quòd collegæ contubernium recuſaſſet 611. d
Timaſion Dardanenſis in locum Clearchi ſuffectus 299. c
Timeſitheus Trapezuntius Xenophontis interpres 351. b
Timeſithei ad Moſynœcos legatio ibid. a
Timolai Corinthij oratio 514. b
Timor circumſpectos reddit 768. d
Timotheus ab Athenienſibus Thebanis in auxilium miſſus 578. a
Timotheus dux reuocatur 585. c
Tiſamenus vates comprehenditur Lacedæmone 495. c
Tiſſaphernes Cyrum apud fratrem criminatur 243. b
Tiſſaphernes Græcis cōmeatum præcludit 313. e. 314. a
Tiſſaphernes & Pharnabazus exercitus ſuos coniungunt contra Græcos 489. a. b
Tiſſaphernes iuſiurandum violat Ageſilao præſtitum 652. e
Tiſſaphernes Ageſilao bellum denuntiat 653. a
Tiſſaphernes peditatum ſuum in Cariam : equitatum autem in Mæandri planitiē tranſportat 653. c. 656. a
Tiſſaphernes ab Ageſilao iterum dolo circumueniri metuit 655. e
Tiſſaphernis reſponſū ad orationē Clearchi 286. e. 289
Tiſſaphernis aſtu Græcorum duces oppreſſi 287. e
Tiſſaphernis ſegnities incuſatur 440. d
Tiſſaphernis cum Pharnabazo conſultatio 489. a
Tiſſaphernis timiditas 489. e. 490. a
Tiſſaphernis cum Dercyllida colloquium 490. a. b
Tiſſaphernis & Ageſilai induciæ 652. d
Tiſſapherni Tithrauſtes ſufficitur 657. a
Tithrauſtes caput Tiſſapherni præcidit 501. b. 657. a
Tithrauſtes Tiſſapherni ſufficitur 657. a
Tlemonides clypeatorum præfectus 561. b
Tolerantia potiùs quàm mollitie priuatis hominibus præſtare, decet imperatorem 666. a
Tolmides Eleus præco 277. c
Tonitrua & fulgura dextra Cyro 25. c
Topographia hiſtorica 380. b. c
Toron vrbs vi capitur 564. a
Transfugæ à Mnaſippo flagris cæduntur 585. d
Trapezuntij Græcis hoſpitalia munera donant 341. c
Trapezuntij in ſociorum agros nolunt Græcos deducere 346. a

Tres turres, locus 546. b
Tribrachus tribunus militum moritur 477. c
Tricranum caſtellum muniunt Argiui 624. b
Trierarchos viginti Corcyræ eligit Iphicrates 588. e
Triginta virûm nouum facinus 471. d
Triginta virûm magiſtratus abrogatur 475. b
Triginta virûm res geſtæ laudabiles 461. c. eorum tyrannidis initium ibid. c. eorum facinora 464. a. b
Triginta tyrannorum catalogus 461. b
Triobulum Æginæum 556. a
Triphyllij 515 b. eorum oppida 492. c. d
Triptolemus Cereris ac Proſerpinæ arcana ſacra Herculi, Caſtori & Polluci primò oſtendit 591. a
Triptolemus Cereris frugem primò in Peloponneſo ſeminandam tradidit ibid.
Tripyrgia, locus 546. b
Triremes ſpeculatoriæ 456. a. b
Triremis inſtructio 841. d
Troia 425. d
Troianæ quadrigæ 158. a
Trophimi 562. b. & vide Not. Ind.
Tumultuantium voces 365. c
Tumultus in exercitu Xenophontis 362. d. e
Tumultus in concione ortus 610. b
Turpe habere exercitum, & neceſſaria tamen comparare non poſſe 28. b
Tyndaridarum domus 608. d
Tyranni triginta Athenis 461. b
Tyranni & priuati vitæ comparatio 901. a
Tyranni pacis expertes ſunt 906. c
Tyranni prædari coguntur 910. a
à Tyrannide cur non ſit tutum diſcedere 914. b
in Tyrannide plus habere quàm omnes 13. a
Tyrannis triginta imperium abrogatur 475. e
Tyrannis omnia minùs ſuauia quàm priuatis 902. a
Tyrannis omnia ſuſpecta 911. d
Tyrannis honores cuiuſmodi exhibeantur 912. b
Tyrannorum epulæ 903. e
Tyrannorum amor nullus 904. d
Tyrannorum coniugia ibid. c
Tyrannorum diffidentia etiam erga proximos 908. d
Tyrannorum occiſoribus ſtatutas olim imagines in templo 909. b
Tyrannorum plerorumque egeſtas ibid. d
Tyrannorum honores extorti 913. c
Tyrbas nomen canis 987. c
Tyriæum vrbs frequens 247. b

V

Valetudo bona quomodo acquiratur 30. a
Valetudo conſeruatur iuſto labore ſe exercendo 850. b
Valetudinis magnam habere curam, Socrates ſuadebat ſuis 815. d
Valgi qui 933. a
Vaticiniis vſus eſt Socrates 708. b
Vectigalia optima quæ 922. e
Venandi ratio optima 985. e
Venatio, meditatio veriſſima rerum bellicarum 5. d
Venatio Cyri 14. d. e
Venatio quorum animalium periculoſa ſit, quorum minùs 14. e. 15. a
Venatio ad bellicam exercitationem comparata 240. c
Venatio & canes deorum inuentum 972. c. d
Venatio belli occaſionem præbet 18. a
Venationes ad quid vtiles 5. e. 240. c
Venationis ſtudium apud Perſas 5. d
Venationis labores 5 d. e
Venationis cum bello collatio 5. d. e. 6. a
Venationis ſtudium commendatur 974. d
Venationis prætextu Cyrus Armenium adoritur 59. d
ad Venationem exeuntium Perſarum victus 6. a. b
Venator qua quis ratione fieri debeat 974. e
in Venatore quæ ætas & quale corpus requiratur 974. e
Venatores heroes Chironis diſcipuli recenſentur 974. c
Venena eſſe vinum Cyrus arbitratur 10. c
Venenis Perſæ vtuntur 240. e
Venereæ rei amore detenti inutiles ad gerendam aliarum rerum curam 853. c
Venereis de rebus verba admodum iuuenibus non ſunt facienda 34. d
Venti ac fulmina deorum miniſtri 802. d
Venti ſunt inuiſibiles ibid. e
Vento ſacrificant Græci 329. c
Venus duplex 895. a
Verecundi palam turpia fugiunt 205. b
Verecundia Cyri 14. d
Veredarij qui à Cyro primùm diſpoſiti 232. c
Veritatis ſtudioſorum petitionem tantum valere quantum vim aliorum 421. a. b
Verſus clypeos quid 325. d
Veſpæ quomodo ſuffocentur 514. c
Veſpas iritare periculoſum ibid.
Veſtæ Cyrus ſacrificat 196. a
Veſtis pulcherrima Cyro à Cyaxare miſſa 56. b
non Veſtis, ſed bona corporis conſtitutio hominem ornat 682. c
Veſtitum Medicum cur Cyrus ſe & ſuos geſtare voluit 206. b
Veſtitus Medici commoditas 206. c
Vetulæ pectus, locus quidam 572. c
Vexillum Perſicum quale 172. c. d
Victor quantum bonorum capiat 95. c
Victores duplex bonum conſequuntur 83. c
Victores coronis decorandi 452
penes Victores ſunt eà quæ ceperint 198. a
Victoria præclaras res omnes parit 41. e
Victoria præbet voluptatem 88. c
Victoria Cyri 19. e. 73. d
Victoria nullum eſt maius lucrum 95. c
Victoriale epulum celebrat Cyrus 220. b
Victoriam Deus largitur 523. c
Vigiliæ nocturnæ breuiſſimæ ſint 131. c. d
Villici inſtitutio 851. d
Vim vi repellere natura monſtrauit 521. d. e
Vim propulſare quid iuſtius 25. a
Vincere volentes, terga & reliqua quæ armis carent, per fugam aduerſariis opponere ſtultum eſſe dicit Aſſyrius 83. b
Vini quoddā genus apud Moſynœcos; quod merum, pro nimia auſteritate acidum videtur; dilutum autem, ſaporis eſt ſuauiſſimi 354. a
Vini aut omnino expertes ſunt puellæ Spartanæ, aut quam tenuiſſimo vtuntur 675. c
ex Vini potu in aquæ potum repentina mutatio periculoſa 161. b
Vino miſcuit fontem Midas 247. b
Vino calefacti milites ad certamen incitantur 595. e
Vinum gelaſcit cœnæ adhibitum 408. d
Vinum ex palmulis 257. d
Vinum & acetum ex palmulis 279. c
Vinum deſueſcere quomodo quis poſſit 161. b. c

Vinum videtur Cyro veneñoſum quiddam & cur 10.c
Vinum in gypſatis ciſternis conditum 321.a
Vinolentiæ deditis cura vllius rei demandanda non eſt 853. b
Violentiã quid 718. c
Violentum quid 12.d
Vir bonus: *vide* bonus vir
Vir cur muliere robuſtior 838.b
Viri fortes: *vide* fortes viri 6. d
Viri perfectæ ætatis quando euaſerint Perſæ 5.d
Viris qui apud Perſas præficiantur 4. b
Viro & mulieri diuerſam naturam ad diuerſa munia obeunda dedit Deus 838. a
Virorũ qui præficiantur adoleſcentib. apud Perſas 4.b
Virorum quorundam oratio tantum valet quantum aliorum vis 421.a.b
Virtus in arduo, vitium eſt in procliui 737.c
Virtus omnis ſtudio & diſciplina augeri poteſt 754.e
Virtus omnis eſt ſapientia 778. d
Virtus regalis quæ 794 b
Virtus ſi laudatur, creſcit 24.c
Virtute in longiorem ætatem quàm vitio peruenitur 683. e
Virtute nihil fructuoſius 175.b
Virtutem Ageſilaus non tolerantiam, ſed voluptatem exiſtimabat 674. a
Virtutem gloria maxime ſequitur 684.a
Virtutes Ageſilai 664.b
Virtuti dij ſudorem propoſuerunt 737. c
Virtutis & ignauiæ comparatio 737. c.d
Virtutis nullius vlla eſt vtilitas ſine ſapientia 65. b
Virtutis præmia proponebat Cyrus 211. c
Virtutis comes gloria 684. a
Virtutis magnum argumentum in imperatore ſi homines ei lubenter pareant 830. a
Virtutis magiſtrum ab aliis pecuniam exigere reprehendebat Socrates 712. c
Virtutis ad Herculem oratio, cum ad ſe *allicientis* & à voluptate dehortantis 738.d.e
Vita inhonorata eſt moleſtiſſima 53.c
Vitæ oſtium ſiue finis 675.e
Vitæ turpi mors honeſta præferenda 683.e
Vitæ huius felicitas quæ ibid.
Vitæ priuatæ cum regia breuis collatio 910. e
Vitæ priuatæ cum regia comparatio in iis quæ pertinent ad voluptates moleſtiaſve percipiendas ſenſibus, ſcilicet
Auditu 901.e
Viſu 902.b
Guſtu 903. b
Venere 904. b
in Bonis maliſve externis 904. c
Amicitia, inimicitiis 907.e
Annonæ benigniori prouentu 910. d
Ciuitatis ſuæ fruitione 910.c.
Diuitiis, paupertate 909.b
Excubiis, & præſidiis 911.d
Facultate amicos beneficio proſequendi, & hoſtes in poteſtatem noſtram redigendi 912. a
Familiaritate & conſuetudine proborum & improborum 910. b. c. 911. a
Honore 912. d
Pace belloque 906.c
Patria 909. a
Priuatæ vitæ commodis 910. e
Vitia vulpinarum canum 975.e.976
aduerſus Vitia pro libertate pugnandum eſt 821.e
Vitiis addicti quàm duram ſeruitutem ſeruiant ibid.d
Vitis qua in re operam agricolæ poſcat claris indiciis docet 866.c
Vitium eſt in procliui vt virtus in arduo 737. c
Viuendi præcepta qui dat, honore dignus eſt 897. a
Viuere optimè qui dici debeant 817.b
Vlyſſes qualem ſe ſuis exhibeat 720. e.721.a
Vlyſſes ac Diomedes vt Troia caperetur, effecerunt 974. b
Vlyſſes cur in ſuem non mutatus 723. c
Vlyſſes quare certus orator ab Homero dictus 814. a
Vlyſſes Chironis diſcipulus 973.a
Vlyſſes dormiendo in Græciam peruenit 343. d
Vlyſſis ſociorum in ſues conuerſio 723.c
Vmbracula à Perſis excogitata 241.c
Vniuerſitatis huius ordo non conteritur, ſenecta non conficitur, & omni labe caret 237.c
de Voluptate ſermocinatio Socratis cum Ariſtippo 733. a. b
Voluptates perſuadent animæ ea quæ ſibi ipſis & corpori grata ſint, agere 715. a
Voluptates ſimulatæ 811. b. c
Voluptates dominæ, corpus, animum & rem familiarem perdunt 812. a
ad Voluptates incontinentia ducit 809.a
Voluptati poſt Cyri tempora Perſæ indulſerunt 241.a
Voluptatibus, vt armato hoſti, reſiſtendum, ne nos in ſeruitutem redigant 811. e
Voluptatis ad Herculem oratio 738.b
Voracitas inſignis 405.b
Vrbanitas vt adſequenda 674. b
Vrbium diuiſiones variæ 916. b
Vrbe vi capta omnia victori cedunt 198.a
Vrſa leoque ictu alterum ſecuto ſternuntur 112.c
Vrſorum venatio 995.a
ex Vtribus pons fieri quo pacto queat 314. d
Vulcanalia feſtum Athenis 699. c
Vulcanus Deus opitulator 191. c
Vulgi impetui fortiſſime obſtitit Socrates in ſuo tribunatu 803. d
Vulpinæ canes 975. e
Vulpinæ canes vnde dictæ ibid.
Vulpium pellibus Thraces capita ad imas vſque aures velant 408. d
Vxor quæ cuique conueniat, iocoſe diſſeritur 223.a.b
Vxor domo præfecta quaſi legum cuſtos 846.a
Vxor ex potentioribus aut ſaltem ex paribus ducenda eſt 904. c
Vxor à viro non bene inſtituta, ſi peccet, crimen in eum reiiciendum eſt: ſin bene inſtituta peccet, culpam ipſa ſuſtinere debet 826. d
Vxorem ſuam dicit Crœſus beatã fuiſſe, quæ omnium voluptatum cum illo particeps eſſet, ac moleſtias omnes & curas illi ſoli relinqueret 183.e
Vxorem ij tantùm qui ſunt adultæ ætatis, ducunt apud Lacedæmonios 679. a
Vxorem ad virum ingredientem, vel ab eo egredientem conſpici, turpe apud Lacedæmonios 675.d
Vxorem ſedulam & honeſtam ſenectus contemptiorem non reddit 840.c
Vxorem ſuã quomodo Iſchomachus inſtituerit 836.d
Vxorem, domi manere, & domeſtica negotia, virum autem externa, curare decet 839.a
ad Vxorem ducendam incitamenta 900. d
Vxores aliis adiumentum in re familiari, aliis contrà detrimentum afferunt 826.c
Vxoris pudicæ exemplum 70. b

Vxoris Abradatæ Pantheæ ſummum pudicitiæ & amoris coniugalis exemplum 115.c
Vxoris officium 825 d.e
Vxoris optimam inſtitutionem (ſicut & viri) Iſchomachus eſſe cenſet, ventri poſſe moderari 836.b
Vxoris officium cum officio ducis apum comparatur 837.c

X

XAnthicles Achæus dux in Socratis demortui locum ſufficitur in Græcorum exercitu 299.c
Xanthicles, quòd è pecunia de nauigiis coacta viginti minas ſupillaſſet, damnatus 367.b
Xenias Arcas naui maximi pretij rebus impoſitis à Clearcho diſcedit 253.c
Xenias Parrhaſias dux cohortis Cyri iunioris 243.b
Xenophon quaſi liberrime caſtra Cyri ſecutus 294.b
Xenophon militem calcitrantem & mandata reſpuentem pulſauit 368.b
Xenophon à Cyro (cui eum Proxenus cõmendauerat) liberaliter eſt inuitatus 294.c
Xenophon Sardibus primum Cyrum conuenit ibid.d
Xenophon in demortui Proxeni locũ ſufficitur 299 d
Xenophon Deos per ſacra conſulit, an exercitum ad Seuthen ducere permittant 399.d
Xenophon ad Seuthen Thraciæ regem proficiſcitur 400.b
Xenophon Cleandrum Byzantij præfectum accedit 394.a
Xenophon ad Seuthen venit, ab eo accerſitus 400.c
Xenophon cum Seuthe paciſcitur pro ſuo exercitu 401.c
Xenophon quid Seuthi muneris loco offerat 405.e 406.a
Xenophon accuſatus ſe purgat 414 b
Xenophon de Seuthe conqueritur, quòd perfidè cum Græcis agat, eos mercede fraudans ibid.d
Xenophon Ioui regi ſacrificat, quem ex Delphico oraculo in primis ſequutus fuerat 418.c
Xenophon ſomniũ ſuum examinat, & quid ſibi velit, inquirit 295.c
Xenophontis oratio ad Proxeni milites prima 295.d.e & ſeq.
Xenophontis & Apollonidis contentio, de regi ſe ſubiiciendo 297.a.b
Xenophon armis indutus & pulcherrimè ornatus & cur ſic, 300.c
Xenophon Iouem ſaluatorem adpellat 300.e.301.a
Xenophon præſtanda dicit re ipſa quæ verbis decreta ſunt 305.b
Xenophon reprehenditur ob id quòd hoſtem longiùs quàm par erat, perſecutus fuit 306.d
Xenophon errorem ſuum in perſequendo hoſtem agnoſcit & fatetur ingenuè 306.e
Xenophon eques in locis equitationi idoneis, pedes in equitationi non idoneis 311.c
Xenophon qua ratione milites ad fortitudinem exhortatus fuerit ibid.b.c
Xenophon cum Cheriſopho expoſtulat 318 c
Xenophontis & Cheriſophi mutua opera & auxilium 322.b
ad Xenophontem duo iuuenes veniunt qui tranſitum fluminis patefaciunt 323 c.324.a
Xenophon curam languentium & furcillæ morbo laborantium gerit 329.e
Xenophon qualem ſe geſſerit erga milites niue pereuntes 331.b.c
Xenophontis & Cheriſophi ioci 331.a
Xenophon ad portas Drilarum ſtans milites, ingredi prohibet 347.d
Xenophon Apollini ſacrificat 415.a
Xenophon Ioui placabili ſacrificare iubetur 425.b
Xenophon antequam ad Cyrum proficiſcatur, de profectione ſua ad Socratem refert, eiuſque deinde hortatu, de eadem Apollinem conſulit 294.b.c
Xenophon Deos per ſacra conſulit de copiis educendis 427.a
Xenophon non ſolùm magnarum ciuitatum egregia facinora celebranda exiſtimat, quod alij faciunt Hiſtorici: ſed & multò magis quæ à paruis memorabilia geruntur 624.c
Xenophonte auctore in ſceleratos animaduertitur 367.a
cum Xenophonte perpetua fuit Bœotio Thoraci de principatu contentio 360.c
Xenophontem vocat Phalinus adoleſcentem, & Philoſophum eſſe ſuſpicatur ex eius oratione 274.a
Xenophontem & Cheriſophum deſerunt Achiui & Arcades qui eos antea ſequuti fuerant 376.b
Xenophontem iubet Cheriſophus arbitratu ſuo omnia adminiſtrare ibid.c
Xenophontem Seuthes queritur nimis militum eſſe ſtudioſum 415.c
Xenophonti oblatum augurium, & eius interpretatio 373.a
Xenophonti ſumma poteſtas imperatoria in Græcorum exercitu offertur, ſed eo recuſante ad Cheriſophum defertur, 374.c
Xenophonti, populi Athenienſis ſuffragio, exilij pœna conſtituta 424.d.e
Xenophonti ne viaticum quidem ſuppetit, niſi equum & ſarcinas vendat 425.a
Xenophonti equus reſtituitur, inopia venditus, ibid.c
Xenophonti bonus vir quis ſit 672.a
Xenophontis colloquium cum Cyro 264.d
Xenoph. exſilium 350.b
Xenophontis ſomnium ſpem ſalutis oſtentans 323 d 324.b
Xenophontis ſomnium eiuſque interpretatio 295.b
Xenophontis oratio qua imperium ſibi oblatum recuſat 374.c
Xenophontis oratio qua concitatos ſuorum militum animos & tumultum exortum ſedat 389.a.b. 395.e. 414.b
Xenophontis & Anaxibij diſcordia 395.b.c
Xenophontis vnà cum Seuthe aduerſus eius hoſtes expeditiones 406.d
Xenophontis paupertas 425.a
Xenophontis exercitum Thimbro accipit 427.c
Xerxes victus à Græcis in fuga Celænas regiam ædificat 246.b
Xerxes terra marique victus ab Athenienſib. 301.c
Xiphon nomen canis 987.b
Xyſtus locus qualis 850 d

Z

ZAbatus fluuius 285.a
Zates amnis Mediæ 306.a
Zeæ copia apud Moſynœcos 355.c
Zelarchus annonæ præfectus 365.d
Zenis Dardanenſis 481.c
Zeuxippus ephorus 482.b
Zeuxis pictor 725.c
Zoſter, locus in Attica 545.c

INDEX IN ADPENDICEM XENOPHONTEAM IOANNIS LEVNCLAVII.

Ἀγκύλη, Amentum 1052.d
Æneſias ephorus primus temporis belli Peloponeſiaci 1004. b
Αἴσθησις quo ſignificatu Xenophonti 1133. g
Ἀκινάκης quid 1037.a
Ἀκούσιλος, an accipiendum de Acumeno medico 1104. d. e. & ſeq.
Anarchia Athenienſis 1006.e
Anni belli Peloponeſiaci 1004. b. & ſeq.
Anni belli Peloponeſiaci corriguntur 1061.a.b.& ſeq.
Ἀπιδὼν bis corruptum 1136.f
Ἀπιστεῖν an potius ἀπιστεῖν 1021. b
Ἄπιστος an potius ἄπιστος ibid.
Ἀποβαίνειν poëticè à Xenophonte adhibitum 1128.e
Ἀποσμῶμαι, quid 1085. a
Artaxerxes Longimanus 1004. a. b
Artaxerxes Mnemon ſiue Memor 1006.d
Articuli defectus 1089.c.1127.b
¶ Βακτηρία, baculus tribuni 1041.e.1049.c
¶ Caſaca, quid Gallis 1045.b
Caſachi, Caſachini, quid Italis ibid.
Capi Sultanum. Capu. 1023.e
Ceruiſiam Polybius ζῦθον adpellat 1051.d
Chalcedon 1042.g
Chryſopolis ibid.
Cimitara quid 1037.a
Cyri res geſtæ 1003. a. & ſeq.
Cyrus Darij filius 1006. a
Cyrus aduerſus fratrem expeditionem ſuſcipit 1007.a
¶ Darij regnum 1004. d
Darius Nothus 1006. d
Διαχωρεῖν qua Xenoph. ſignificatione 1040.b.c
Διδασκάλιον quid 1128. c
Dionyſius tyrannus Syracuſanus 1008. σ
Δόρυ καμάκινον 1125. d
Δύσπιστος an potiùs δύσπιστος 1021. b
Duces Græcorum contra fidem datam occiduntur 1007. b
¶ Ἐγχειρίζω θῆναι 1118.d
Ephori Peloponeſiaci 1004. & ſeq.
Ἐπίκροτον & ἀπόκροτον 1127. e
Ἐπιστάτης quid 1063. c
Ἐπιστροφὴ 1126. f
Ἐποχεῖν, quid 1078.d
Ἐργοπιστάτης 1063. d
Ἐξόδια quid 1101.a
Εὐμετάπιστος 1021. e
Εὔπιστος an potiùs Εὔπιστος ibid. b
τὸ Ἐχέδωρον τῶν λωτῶν 1124. f
¶ Θ literæ pronuntiatio Græca 1139. g
Θερμαστρίδιος πρὸς τὸ φῶς 1843. a
Θύραι βασιλέως, 1023. e
¶ Gallicæ cum Græca lingua cognatio 1078.c
Γαυλικὰ χρήματα 1056.a
Γῆ ψιλὴ, quid 1037.b
Gloſſæ Xenophonteæ 1013.a.b.c.1014
Gloſſæ pro verbis genuinis 1033.d.1043.e
Græça lingua vulgaris quæ 1125. d.e
Græcorum συμπόσια. 1041.g
¶ Haſtæ fuſcinatæ 1125. d
Helleſponti latitudo ad Calliopolim 1066.d
Hiſtoriæ Xenoph. collatio ad annos Chriſti 1009.a
¶ Ἱππαρχικὸς λόγος, 1126.b
¶ Κάρυα quid 1054.g
Κάσαι, tapetes villoſi 1045.a
Καταβάλλειν an oppoſitum τῷ ἀναβάλλειν 1121. d
Καταστρωννύειν pro ἀποκτεῖναι, 1033. c
Καπυρώνειν 1119. d
Kilitz quid 1037.a
Κοπὶς quid 1036.g
¶ Λίθοι ἀμφίδοχμοι 1119. f
Λίθοι ἀμφιέδιοι, ibid.e
Λόγχαι ξυρήκεις 1139. c
¶ Μαστεύειν, quid 1073. f
Medi deficiunt à Dario 1005.d
Μιαιφᾶν, quid 1071.d
Μυῶαι, quid 1078.e
¶ Ναρθήκιον 1092.f
¶ Ochus rex Perſarum 1009. a
Οἰκέται 1034.e
Ὄνος pro φόβος 1049.b
¶ Pancia Italis quid 1120.f
Παρέμπιστος 1021. e
Πέσσεις, quid 1072.g
Πιστὸς an potius πιστὸς 1021.f
Ῥιείπνοι 1117.b
Philoſophia ad quid conducat percepta 1011. d
Πίθηται an potius πίθηται 1104.a
Πόροι, quid 1116.a
Πορσύνειν vocabulum poeticum 1013.b
Porta regis, 1023. e
Prœconeſi ſitus. 1080.g
¶ Ῥήτρα, lex, edictum, 1026. c
¶ Saga, vnde dicta 1045.b
Sæbel. 1037.a
Σκηνὴ βασιλική, 1086. d
Σκηπτοῦχοι qui, 1041. b
Σκίρρους pro χείρους & κρείσσους 1118. c
Sciritæ, vnde dicti 1030. d
Σκιρίτης λόχος 1034.d
Scutarium 1042.g
Seife, quid 1037. a
Sergenti, Italis & Gallis qui 1041. c
Σήματα quid 1133.g
Sica vnde dicta 1036.g
S. Sophiæ templum Conſtantinopoli 1080.d
τὸ Συμβαλλέσθαι vſus 1132. b
Sympoſia Platonis & Xenophontis 1012. d
Συμποσίαρχαι, qui 1126. a
Σύσκηνοι τῶν ὁμοίων 1086. d
Σώφρων quid Xenophonti 1032. a
¶ Ταγία quid Xenoph. 1046. c
Thucydidis & Xenophontis cohærentia 1060. e
Triginta tyranni 1007. a

Τρίβωνες Lacedæmoniorum 1082. d
¶ Verba obſoleta Xenophonti reſtituta 1101. b
Vvebel, qui Germanis 1041. c
¶ Xenophon dux eligitur 1007. b
Xenophon quot fabulis vſus 1012. b
Xenophon typus ſimplicitatis ſermonis 1108. d
Xenophon ſcriptor qualis 1012. a
Xenophontis deſcriptio 1010. a. b
Xenophontis ſimplicitas ſermonis Platonicam ſuperat 1012. c
Xerxis imperium 1004. a
¶ Ὑπερβολή 1136 c
Ὑποπλακώτης eiuſque ſignificatum 1084. c. d
Ὑπαῖθαι & ὕπαιθοι differunt 1120. f
Ὕπνος 1132. g
¶ Φεραί, Θηραί 1079. g
Φῶς, ignis, lingua recentiori, & veteri 1042. f
¶ Ψιλαὶ μάχαιραι quid 1036. g
¶ Zonaræ Lexici fragmentum 1142
¶ Ὤχμασεν, à verbo inſolenti 1030. d

EXCVDEBAT ANTONIVS STEPHANVS,
TYPOGRAPHVS REGIVS.

Anno M. DC. XXV.

00079856

Digitized with financial assistance from
Observer Research Foundation
on 17 May, 2019